Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

MATIENZ

IN

Recopilacõ

Universidad de Deusto
Biblioteca

IHS
BIBLIOTECA DE LOYOLA.
Sala 1
Estante 20
Plúteo 8

64,5

COMMENTARIA

IOANNIS MATIENTO [illegible]

Senatoris in cancellaria [illegible]

Peru in librum quinquaginta [illegible]

ctionis legum [illegible]

20

3

[illegible] CVM PRIVILEGIO

Mantuæ Carpentanæ.

Excudebat Franciscus Sanctius.

Anno. M D. LXXX.

[illegible]

Universidad de Deusto
Biblioteca

COMMENTARIA

IOANNIS MATIENZO REGII

Senatoris in cancellaria Argentina Regni Peru in librum quintum recollectionis legum Hiſpaniæ.

CVM PRIVILEGIO.

Mantuæ Carpentanæ.

Excudebat Franciſcus Sanctius.

Anno. ,M D. LXXX.

Eſta taſſado el pliego a maravedis.

Universidad de Deusto
Bibliote

El Rey.

POR quanto por parte de vos el Licenciado Bernardo Matiẽço abogado en nuestra corte, nos fue fecha relacion, que el Licenciado Matienço vuestro padre, oydor de la nuestra audiencia, que reside en las charcas del Peru, auia compuesto vn libro que era glosſa de las leyes de todo el libro quinto de la nueua recopilacion, y porque en la compoſicion del dicho libro se auia tenido mucho trabajo y gaſto, nos suplicaſtes os diesſemos licencia y facultad para le imprimir, y priuilegio que por tiempo de veynte años otra ninguna persona le pudiesſe imprimir o como la nuestra merced fuesſe, lo qual viſto por los del nuestro conſejo, por quanto en el dicho libro se hizo las diligẽcias, que en la pragmatica por nos fecha sobre la impreſsion de los libros diſponen, por hazer bien y merced al dicho Licenciado Matiẽço vuestro padre fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra cedula para vos en la dicha razon, y nos touimos lo por bien. Por la qual damos licencia al dicho Licenciado Matienço vuestro padre, para que el o la persona que su poder ouiere, y no otra persona alguna, pueda hazer imprimir el dicho libro q̃ de suſo se haze mencion en estos reynos de Caſtilla, por tiempo y eſpacio de diez años, primeros ſiguientes, que corran y se quenten deſde el dia de la fecha desta nuestra cedula en adelante, ſopena que qualquiera perſona o perſonas q̃ sin tener para ello su poder lo imprimiere o vendiere, o hiziere imprimir o vender, pierda toda la impreſsion q̃ hiziere, con los moldes y aparejos della, y mas incurra en pena de cinquenta mil maraueedis: cada vez que lo contrario hiziere: la qual dicha pena, sea la tercia parte para la perſona que lo acuſare, y la otra tercia parte para el juez que lo ſentenciare, y la otra tercia parte para la nuestra camara y fiſco. Con tãto que todas las veces que ouiere de hazer imprimir el dicho libro durante el dicho tiempo de los dichos diez años, lo traya al nuestro conſejo juntamente con el original que en el fue viſto, que va rubricada cada plana, y firmada al fin de Iuan Gallo de Andrada nuestro eſcriuano de camara de los que reſiden en el nuestro conſejo, para que sevea si la dicha impreſsion eſta conforme a el, y se le de licencia para lo poder vender, y se le taſe el precio a como se ouiere de vender. So pena de caer e incurrir en las penas contenidas en la dicha pragmatica. Y mandamos a los del nuestro conſejo y a otras qualeſquier juſticias deſtos nuestros reynos, que guarden y cumplan y executen esta nuestra cedula y todo lo enella contenido. Fecha en la casa del pardo a. xxviij. dias del mes de Febrero de mil y quinientos y ſetenta y nueue años.

YO EL REY.

Por mandado de su Mageſtad Matheo Vazquez.

ERRRTAS.

Folio .35. pa.1 li pen craſſantibus di graſſantibus fo 39. pa.1.li.25. coliexit di collegit pa 2 li 18 addit di adit fo 41 pa.2. li 38 tridetur di traditur fo.46, pa 2.li.44 annuum di annum fo:52.co,4.li.21.elegãte di delegauerit fo 53 .co 4li.47.poterint di poterunt fo.57.co.3.li.47 propin quiorum di propinquorum fo.58.co.li 30. additns di aditus fo 60 co.3.ii 30. inſtauit di inſtabit fo 63.co,2.li.18. Titoliuium Titum Liuium li.21 prædij di prælij fo.63 co 3 li 47 quia di qui fo.67.co.1.li.3.ne di nec fo.67.co.li.16. probare di probari fo 67 co.li.18, additi onem di additionẽ fo 69 co 1 li 4 vitari di vitiari fo.75.co,4.li.vlti. ſublimata di ſublimitat fo,76,co.3.li.1. Oroſius di Oroſcius fo.78 co.1 li 11 ignorantiæ di ignorantij fo.84.co.4.li.28. additione di aditione fo.85.co.1.li 28. conditionem di condictionem to 87.co,1 li.15. vſufructus di vſus fructus fo 90.co,1 li.29. locus di locum fo.101.co.2.li.54. mollitur di moliatur fo 102.co.56 tra omne di omne fo.102 co.4.li.23. appoſito di appoſita fo.103.co.1.li.37. poſsint di poſsit fo. 103.co. 3.li 48. ſummariæ di ſummariẽ to 107.co.1 li.11. inductionum di indictionum fo. 108.co. 3.li.39. exigerunt di exegerunt fo. 108.co.4 li.49. præter di præterquam fo.110.co.2.li.31.l teſta. di l.teſtamentũ fo.118 co.1. li 24 incertẽ incertæ fo. 121.co.3 li.42. patre di parte fo.131.co .1.li.37. concinnit di concinnit fo,133,co.4 li.6. Lex di Lege Fo 137 co,1.li.2 dilanienda di dilaniauda fo.138.co.3. pen. omnimodo di omnimoda fo.140.co 3.li.4 legatarior: tãdi legatario tranſ co.48. affiumat affirmat. fo 140.co.4.li.25. lega Lutius di lega. l. Lucius fo.141.co.1.li 32. debeturdos di debetur vt dos fo.142 co.2 li.44. ſacandola di ſacandola fo.165 co 4.li.4 Remino di Ranimiro fo. 169.co.1 li.34 inſtarorus di inſtratoris fo.175 co 4.li.25. teſtoriumdi tectorium fo.179.co.1.li 44. dirup. di diru li.45 arcẽadi areã fo.180 co.4.li.13. inſignis di inſignijs fo.180.co.4.li.13. indicatur di inducatur fo.181.c 2.li.30. æquites di equites Fo 182.co.2.li.48. gentiõ di gentiũ fo.185.co.2.li.5. cto di dicto li 36 intellixerunt di intellexerũt fo.201.co.3.li.6 profectitis di profectitijs fo.204.co.4.li.2.l.& di.l.1.& fo.207 co 4.li.40. cecidit di cecidit fo 112.co.2.li.46. fratruũ di fratrum fo 218.co.4 li.29. Erotorodamo di Roterodamo fo.224 co.2.li.58. dicidit di decidit fo.225.c.2. filij di filio fo228 c 4.li.48. diſpoſitione di diſpoſitione fo.230.co.4.li.33 ſpurij di ſpurijs fo.240.co.2.li.48. dico di nico. fo.240.c.4li 7. ſtruum di ſtrum li 50. genitus di genitus fo.244 co.1.li.11. de al di deue la fo 248.co.3 li.7. conſtare di coſtáter li.44. doto di dote fo:268,co.3.li 15. ea di eum fo.274 co.1.li.37. los ſu di los fo.283.co.1.li.36. quòd diquò fo.284co a,l.44 vinaria di viuaria fo.285.co.4 li.vlti de los oſſicios e de di de fo.299.co.3.li.1. acceſſaria di accеſſoria fo.299, co.4.antep. ſine executione di ſine & executione fo,324,co,2.li,44, conſequentur di conſequeater fo.315,co.1.li.51 fo. erigerunt di exegerunt li.52, donatarius di donatarias fo.325.co.1.li.3. Andonderium di Dãhouderiũ fo.315.co 2,li.2,li.8, plures di plus li.43. adinchuante ad id inclinante fo,327.co,2,li 55, vlnea di vlna fo,327.co,3,li,46, probare di. probari fo.333 co.4.li,12, callexi. di collegit fo,340 co,1,li.12. ſimpliciter di ſimPliciter fo,341 co.1.li,25. monere di mouere fo.342 co,1,li.35, obulo di obolo fo,349,co,1,li 51. in cõtra di contra fo. 151,co2,li,55, poſsiderat di poſsideret fo,312,co,1,li,1, auoca di auocata fo 354 co,3,li,6, in re di iure fo,159 co,4.li,pe, aut alias lo demas deſte réglõ y todo el ſiguiẽte eneſta plana ſobra fo,363.co.4.li.47. facta di ficta ſ ,364,co,3,li ,51, curat fo.370 co 9,l.144. agit di agitur fo.382,co,3,li, pen, amndati di mandati fo387,co,1.li.34,cijs di cis fo.39.co.3,li,8. abige di abege fo 390.co,li,23. illicitatos di illicitos fo.401 co,2.li.9, ſorẽſes di ſorẽſem li.24. etiáſi di etiam ſi fo.408,co 1 li 16 cœnophoris di œnophoris fo.410,co,2.li.pe.lijsdi rijs fo,414 co,2.li.4. vterum divtrem fo,425.co,4 li 16 iucratisi ca di lucratis ita fo,416 co,1.li,41 credo di credo fo,430.co,3li,38 abtinere di obtinere fo.431.co,1.li,12, romiſsas di permiſsas fo,439,co,3:li 11. peculi di pecu di fo.441 co,1 li41 pægrauatur di prægauatur fo.451.co,4.li.22 craſſam di graſſan fo.473.co.1.li.7. ſiliquus di ſicilius fo.483 co.3.li.44. quo di quod.

Yo Iuan Gallo de andrada eſcriuano de camara de ſu Mageſtad doy fe, q̃ auiendoſe viſto por los ſeñores del conſejo, vn libro intitulado la gloſſa del libro quinto de la nueua recopilacion que con ſu licẽcia fue impreſſo por el Licenciado Matienço, los dichos ſeñores taſaron cada pliego del a tres maraueedis y medio, y a eſte precio y no mas le dieron licencia y facultad que pueda vender el dicho libro, con que eſta taſſa ſe ponga al principio del y para que de ello conſte di eſta fe que es fecha en madrid a. 23. dias del mes de Setiembre de. 1580. años.

Iuan Gallo
de Andrada.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ILLVSTRISSIMO DOMINO DO

MINO ANTONIO MAVRIÑO DE PAZOS EPISCO

po Patensi Regio ac supremo senatui præfecto præclarissimo Ioannes Matienço in iure Cæsareo designatus Regięq; cancellarię Argen tinæ senator summam felicitatem.

EXCELSAE DIGNITATIS FASTIgium, præclarissime Princeps, quo tua te virtus summa, religio singularis, & præclara euexit sapientia, facile omnium ora & vota in te cõuertit, quibus magnæ cuiuscunq; rei institutum aut aggredi, aut perficere est in animo. Ita enim rem sibi bene gestam non immerito autumant, si tanti numinis fauore aspirante quasi fælicibus augurijs rem auspicati, fælices quoq; progressus, & secundos exitus sibi promittant. Ego item vnus è multis Illustrissime Antistes, hos literarios labores in lucem editurus, male de illis meritus essem, nisi ita collocarem, vt omnẽ hominum inuidiam & detractionẽ facilè essent contempturi: id quod suma tuæ celsitudinis dignitas supremumq; imperium sine vllo negotio præstabunt. Et enim huius ætatis hominum mala mens, malus animus vsq; adeo prurit, & titillatur maledicendi scabie, vt cum boni quidpiam quis fecisse videatur, nempe vt aliqua ex parte Rempublicam iuuet, id tamen vitio vertunt. Video audire cauillantes inter se maledicos, nihil hic esse meum, natamq; ex parturienti monte corniculam pennis alienis ornatã, quibus si nudetur vel Heraclito abunde risum moueat. Dicẽt ni fallor nil boni in hisce comentarijs esse, quod ab alijs non excerpserim. Quod etsi concesserim, natamq; corniculam non negauerim, minime concedam, furtiuis fuisse ornatam coloribus. Furtiuæ enim haud quaquã dicendæ sunt pennæ, quæ domino cuius sunt, inscribuntur: nos siquidem nihil ex bonis authoribus sumpsimus, non adscripto statim authoris, & loci, cui acceptum ferimus nomine, tum Plinij suassu moti, benignum dicentis esse & plenum ingenui pudoris, fateri, per quos profeceris, tum vero tenuitatis nostræ conscij fore arbitrantes, vt nulla nobis in literis fides haberetur. Et præterea si mihi aliena tribuere voluissem, nõ protinus apposuisse locorũ testimonia, prout nõ pauci apertè tyrani faciũt, qui aliorũ, quæ propria sunt, aut saltem omnibus cõmunia, legem (vt vetus adagium ait) in manibus habentes sine vlla ratione sibi vendicare non erubescunt. Verùm qui me propter hoc opus incusabunt similes erunt canibus, qui non solum à domo vel agro domini sui, sed & ab omni confinio longe remoto viatores arcere volunt: contra illos etiam, qui per publicam & cõmunem viam gradiuntur, importunissime latrant. Nam quis obsecro ex nostratibus ab hoc triuiali itinere deuiabitur. Nonne Bartolus iuris lucerna a Cyno & Petro, Baldus ab eis, Iason ab Alexandro & alij ab alijs plurima subtraxerunt? Imo quod grauius est in furti suspitionẽ inciderunt, quod authores perparcè citauerint. Cæterum si quid laudis debitum est ei, qui vagantes per agros homines in ciuitatem coegerit, quiuè miscellaneam vrbis multitudinem in suas classes, & tribus ordinauit, si quid deniq; premij ponitur ei, qui confusos olim in exercitu milites ac prope pugnantes secum in legiones, centurias, cohortes, manipulos, decurias distinguere docuit, pedites ab equitatu, rorarios à triarijs, ferentarios à velitibus, subcenturiatos ab expeditis secernendo, lege militari statuta, ne quis extra ordinem pedem moucrit: labori quoq; nostro non nihil gratiæ (ne quid arrogantius dixero) Iure debebitur, quod ex multis rei literariæ prõptuarijs quandã

Universidad de Deusto
Biblioteca

quandã ueluti summã & rerum copiam in libellum & titulos ordinatè perstrinxerim. Illoque studiosam iuuentutem onere leuauerim, ut quod centum fortasse libros reuoluendo uix tepe risset, hoc una chartæ facie sibi habeat concinnatum. Insurgunt uitiligatores, calumniatores, & obtrectatores barbariẽ & sermonis inconcinnitatem obmurmurantes, adlatrantesq; quibus ingenue fateor, huic operi nõ affectata uerba, quibus iura magis obnubilentur, & supprimantur aptasse: non hic magnam eloquentiam quisq; requirat, minusq; à leguleio sermonis nitorem & stili candorẽ expectet, rebus solis ipsis pugnamus, idq; (ne frustra membranæ occuparentur) quanto pauciorib⁹ uerbis fieri potuit. Desideret quispiam lepidum dicendi caracterem, exquirat eloquentiam, non nostrum hoc onus, is alios adeat. Exoptet nescio quis plurimarum obseruationum ingentem syluam? res ipsas curet, stilum quamuis ineptum non auersetur, poterit & hoc ab aliquibus accipere: si obscuriora ipsis authoribus tradidissem, interpreteq; ipse, uel potius natatore aliquo Delio indigerem. Satis igitur nobis fuit latine utcunq; scripsisse, elegantiam sermonis oratoribus permittimus, quanquam & ipsorum non modica laus sit perspicuitas. Et enim cum quælibet ars sua habeat uocabula, nobis necessario nostris utendum, quæ tametsi aliquibus barbara, & incondita uideantur, non idcirco tamen alia effingi oportuit, quæ neme intelligeret. Nã ut beatus Augustin⁹ ait in libro de doctrina Xpiana quarto, bonus doctor uulgi more loquatur. ut Ambiguitas obscuritasquè uitentur, quid enim inquit, prodest locutionis integritas, quam non sequitur intellectus audientis? Verum nollem ex his quæ diximus, intelligas eruditissimæ preses, ornatè & politè dicta me reijcere, & perspicuis & cõgruis uerbis latinis composita cõtra omniũ peritorũ sententiam refutasse, sed illũ dicendi modũ intellectu difficilem, & quo magis scribentes latinum sermonem, quam iura uenerantur: quorum tãta est in scribẽdo audax curiositas & inconcina subtilitas, linguæq; latinæ affectatio, & expoliendi sermonis cura, ut in loquendo potius quam in explicando, & docendo ingeniosiores esse uideantur, & uerius ipsius linguæ latinæ scriptores, quam iuris expositores esse dicantur: Iuraq; nõ dominari, sed linguæ latinæ deseruire anxiè appetũt. Sed licèt rationes nostras apud graues & sinceros uiros magnam uim habituras esse non dubitem: uereor tamen ne à tenebrionibus contemnantur. Quamobrem ad te iuris assillum confugio, non modo prout alij solent ad auccupandam gratiam uel fauorem, sed ex ueterum consultorum more consilij potius accipiendi, iudicijque subeundi gratia, tibi hosce commentarios in librum quintum recollectionis legum Hispaniæ pro tenui mea facultate elaboratos offero & dedico: Sic enim è nostris Sextus Pomponius ad Quintum Mutium, itemq; ad Sabinum scripsit, sic ad Neratiũ Iulius Paulus, ad Ferocem Iulianus, ex externis Heginius Virgilio accentum libellum dicauit, cum ab eo discere posset. & Marcus Varro linguæ latinæ libros Ciceroni eiusdem linguæ artifici, & Paulus Orosius diuo Augustino historiæ commentarios consecrarunt, cuius discipulus esse uix meruit. Suscipe igitur humanissime Princeps hos qualescunq; labores, eosq; benigne acceptos magnanimiter tuere, quos si clarissimo nomini tuo gratos esse cognouerim, alios super reliquis recollectionis libris quasi in aduersarijs asseruatos in codicem redactos propediem edidero. Vale.

INDEX CONTENTORVM INCOMMENTARIIS IOANNIS MATIENço in librum quintum recollectionis legum, Regni Castellæ, ordine Alphabetico.

A

Beße non videtur qui cito est reuersurus. l.6.tit.3.gloss.prima nu.2.
Ab intestato succedit is quem nemo præcedit. l.1.tit.4.gloss.14.nu.49
Ab intestato venientes usque ad quẽ gradum succedant? l.6.tit.4.glo.4.nume.1.
Abortiuus quis dicatur? l.2.tit.8.gloss.1.nu.3.
Absens dicitur qui est in remotis locis & diutius est absturus. l.6.tit.3.glo.1.nu.1.
Absens non dicitur qui prope est & cito sperat reuersurus, ibidem.
Absens non restituitur quoties lex de eo facit mentionem. l.8.tit.11.glo.11.nu.2.
Absens ignorare præsumitur. l.8.tit.11.glo.12.nu.1.
Absens & ignorans æquiparãtur. l.8.titu.11.gloss.12.nume.19.
Absens ex causa reipublicæ, uel eò quòd fuerat in seruitio regis an & quando restituatur remissiue ibidem. numero.20.
Absens in criminalibus regulariter non damnatur, fallit in decoctore. l.1.tit.19.glo.3.nu.1.
Absens in criminalibus iure regio condemnatur & contra eum procedi potest regulariter, ibidem. nu.2.
Absenti an currat tempus retractus, qui uerisimiliter habuit ignorantiam. l.8.tit.11.glo.8.nu.2.
Absentia iusta digna excusatione uel restitutione quæ sit? l.8.tit.11.gloss.8.nu.1.
Absentia ne an potius præsentia præsumatur? ibidem.
Absentia simul cum uerisimili ignorantia an comprehendatur sub statuto disponente currere tempus absenti? ibidem nu.2.
Absentiæ longæ causa plura permittuntur quæ aliàs non licerent propter periculum quod esse potest in mora. l.1.titu.10.glo.21.nu.16.17. & pluribus sequen.
Acceptatio officij executoris ex quibus actibus præsumatur? l.14.tit.4.glo.1.nu.31.
Accessorium, licet sit maioris valoris quàm principale, nõ ob id desinit uocari accessorium. l.6.titu.7.gloss.2.nume.2.
Accessorium dici non potest extincto principali. l.9.tit.7 glo.2.nu.5.
Accusare qui possint matrimonij clandestinitatem? l.2.ti.1.glo.5.
Acta iudicij quæ dicantur? l.1.ti.7.glo.2.nu.3.
Acta iudicij dicuntur quæcunque fiunt coram iudice, licet non in figura iudicij, ibid.
Actio ex testamento utilis competit iure regio pro legatis ubi non aditur hæreditas. l.1.titu.4.gloss.14.numero.12.
Actio ex testamento competens pro legato naturam habet bonæ fidei, ibi.nu.16.
Actio quæ sui natura est stricti iuris, sapit naturam eius cuius loco subrrogatur, etiam si subrogata actio in aliquo discrepat ibi.nu.16.
Actio hypothecaria competit hodie pro legatis, licèt hæreditas non adeatur, ibi.nu.17.
Actio hypothecaria non requirit necessario personalem in qua fundetur, ibidem & nu.18.&.19.
Actio ad cogendum hæredem adire non datur ei cuius non intererat. l.1.tit.4.glo.18.nu.4.
Actio personalis & reiuendicatio competũt domino, qui iure speciali dominus in effectu est. l.8.ti.7.gloss.2.nume.4.
Actiones an sint bona mobilia uel immobilia aut tertium genus? l.2.ti.9.glo.1.nu.84.
Actiones eius loci esse censentur ubi debet fieri exactio, etiam quo ad confiscationem, ibi.nu.85.
Actio realis nullam præsupponit obligationem. l.3.tit.10.glo.2.nu.12.
Actio non oritur iure regio, ubi naturalis obligatio non præcedit. l.7.ti.10.glo.2.nu.20.
Actio ex testamento est stricti iuris, sed bonæ fidei æquiparatur

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

ratur in pluribus,ibidem.nu.50.
Actiones quæ ex delicto nascuntur ad hæredes non transeunt.l.7.tit.10.glo.5.nu.5.
Actio ex delicto ingratitudinis descendens non datur in hæredes.l.7.tit.10.glo.5.nu.15.
Actio æstimatur deductis litis expensis & laboribus communiter expendi solitis ad rei exactionem.l.1.ti.11.glo.2.nu.37.
Actio ex.l.2.C.de rescin.vendi.& legis regiæ quando cõpetat contra tertium possessorem?li.1.tit.11.glos.8.nume.24.
Actio ex d.l.2.an sit in rem scripta?ibidem.
Actio ex d.l.2.quando non competat contra tertium possessorem?ibi.nu.25.
Actio ex d.l.2.an competat venditori,re perempta, absq; emptoris culpa?ibi.nu.29.& 30.
Actio ex d.l.2.an competat,re perempta,apud tertium possessorem?ibi.nu.31.
Actio ex d.l.2.an competat,re perempta,apud venditorẽ læsum?ibi.nu.32.
Actio ex d.l.2.an competat,re perempta,post litem contestatam?ibi.nu.34.
Actio ex d.l.2.an competat læso scienti tempore contractus læsionem?ibi.nu.35.
Actio ex d.l.2.an competat ei qui vendit rem iussu testatorum?ibi.nu.58.
Actio ex d.l.2.& similium finitur elapso quadriennio iure regio.l.1.ti.11.glo.10.nu.1.
Actio ex d.l.2.C.de rescinden.vendi.an dicatur officium iudicis?l.1.tit.11.glo.10.nu.2.
Actio en d.l.2. an dicatur restitutio in integrum ex clausula generali?ibi.nu.3.
Actio ex d.l.2.an sit bonæ fidei?ibi.nu.4.
Actio ex d.l.2.an sit stricti iuris,si petatur rescissio contractus stricti iuris?ibi.nu.5.
Actio ex d.l.2.an dicatur condictio ex lege?contra cõmunem quòd sic,ibi.nu.6.
Actio ex d.l.2.durat.30.annis iure communi:iure Lusitano 15.annis,iure Francorum decem annis,ibi.nu.7.
Actio ex d.l.2.an sit perpetua si per modum exceptionis proponatur?ibi.nu.8.
Actio ex d.l.2.vide in verbo remediũ.l.2.C.de resc.vẽd.
Actiones non sunt bona mobilia vel immobilia sed tertiũ bonorum genus l.7.tit.11.glo.1.nu.33.
Actiones confusæ ad tione hæreditatis,amissa hæreditate restituuntur,ibi.nu.41.
Actionem habens ad rem,rem ipsam habere videtur.l.7 ti.11.glo.6.nu.12.
Actio quod metus causa semel transmissa ad hæredes,efficitur in perpetuum transmissibilis.l.7.ti.11.glo.8.nu.3
Actio competens ad retractum est personalis in rem scripta,ideo contra tertium competit,ibi.nu.11.&.12
Actio ex retractu est in rem scripta,& stricti iuris l.7. ti.11.glo.12.nu.9.& l.8.glo.13.nu.3.
Actio de peculio & de in rem verso,institoria,exercitoria,tributoria,& quod iussu quando competant?l.16 ti.11.glo.9.nu.2.3.4 & 5.
Actio quæ iure regio quæritur ex pacto nudo an sit vtilis vel directa?l.2.tit.16.glo.5.nu.13
Actori fauetur magis quam reo in deceptione vltra dimidiam,l.1.ti.11.glo.2.nu.53
Actus interiores non pertinent ad iudicium ecclesiæ, nisi per exteriores præsumantur,glo.rub.tit.1.nu.186.
Actum nullum facientes an pœnam incurrant à iure statuta contra talem actum facientes?l.1.ti.1.glo.7.infi. & l.6.ti.1.glo.1.nu.1 & 2
Actus nullus an valeat quo ad incommodum facientis, l.6.ti.1.glo.1.nu.2
Actus consumati effectus,remissiuè.l.9.titu.1.glos.1.nume.7.
Actus qui fit cum alterius licentia, à quo prouenire dicatur?l.9.tit.1.glo.2.nume.10
Actus sine solemnitate requisita factus valet si sit vtilis facienti.l.2.ti.3.glo.1.nu.14
Actus ab vxore absque licentia viri factus est nullus ipso iure.l.2.tit.3.glo.7
Actus nullus an & quando ratificari possit?l.5.tit.3.glo. 2.nu.2.
Actus omnis consistit in potentia scientia & voluntate, l.1 tit.4.glo.4.nu.16 & glo.6.nu.1
Actus quilibet forma non seruata est nullus etiam si contractus sit,aut testamentum, maximè si contineat clausulam decreti irritantis, l.1.titul.4.glo.4.nu.20
Actus inutiliter factus an possit iterari,l.9.tit.4.glos.1 nu.4.5.& 6
Actus nullus quando possit confirmari?remissiuè,l.3.tit.7 glo.2.num.1
Actibus duobus eodem die factis,qui præcessisse præsumatur,ibi.nu.2
Actus nostri voluntarij non extenduntur vltra quàm gerantur,l.2.tit.9.glo.1.nume.32
Actus qui nomine proprio & alieno geri possunt,intelligũtur nomine proprio facti,nisi ex coniecturis aliud constet,l.2.tit.9.glo.1.nu.38.
Actus sequens declarat animum præcedẽtem,l.2.ti.9.glo. 1.nu.72.l.7.tit.11.glo.12.nu.11.
Actus iuramento contrarius valet,modò iuri non aduersetur,licèt agens sit periurus,fallit coram iudice, quippe qui permittere non debet,quem venire contra iuramentum,l.3.tit.10 glo.13.nu.7
Actus an nomine proprio vel dignitatis sit factus cognoscitur ex coniecturis,ibi.nu.11.
Actus qui licitè & illicite fieri potest,in dubio præsumitur licitè factus,l.7.tit.10.glo.3.nu.18
Actus prohibitus si expresse à lege annulletur,censetur pro forma inductum,l.13.nu.10.glo.5.nu.1.
Actus iudicatur ex principali agentium intentione,l.7. ti.11.glo.10,nu.3.& 4.

Adiectus

INDEX.

Adiectus solutioni dicitur iure communi tertius si quis stipuletur sibi & alicui tertio:l.2.tit.16.glo.5.nu.9
Adiectus solutioni esse potest filius fam. vel seruus,& an ei inuito creditori solui possit?ibidem.
Adiectus solutioni quando quis dicatur iure regio?ibidem. nu.11.
Adita hæreditate per filium,effectum est vnicum patrimonium filij:l.4.ti.1.glo.2.
Aditio hæreditatis est quasi contractus:l.1.titu.3.glo.3. nu.4.
Aditio hæreditatis est vltima testamenti perfectio,iure cõmuni imperatorum:l.1.ti.4.glo.14.nu.3.
Aditio hæreditatis hodie non requiritur iure regio ad validitatem testamenti,ibidem nu.4.
Aditio hæreditatis hodie iure regio an requiratur ad legatorum confirmationem,saltem venientium ab intestato ibi.nu.5 & 6.
Aditio hæreditatis venientium ab intestato,an iure communi requiratur quoties in testamento apposita est clausula codicillaris non adita hæreditate per hæredem scriptum ad confirmationem legatorum?ibidem.
Aditio hæreditatis venientium abintestato an requiratur vt valeant legata pia?l.1.ti.4.glo.14.nu.6.& 8.
Aditio hæreditatis venientium ab intestato quare requiratur iure ciuili & non iure regio?ibi.nu.9.
Aditio hæreditatis & si deficiat, conseruantur iure regio dationes tutellæ,& substitutiones pupillares,exemplares & cætera in testamento contenta,quamuis ius commune præcisam exigat hæreditatis additionem ad eorum firmitatem.l.1.ti.4.glo.15.
Aditio hæreditatis requiritur iure communi ad firmitatẽ dationis tutellæ & venditionis ab executore factæ, & omnium contentorum in testamento:hodie secus iure regio:l.14.ti.4.glo.1.nu.16.
Aditio hæreditatis retrotrahitur ad tempus mortis, & quomodo id intelligatur.l.1.tit.8.glo.4.nu.5.
Administratio generalis cum libera à lege vel ab homine concessa,non extenditur ad donationem nisi specialiter concedatur.l.3.ti.3.glo.2.nu.3.
Administratores an possint donare:ibidem.
Administratio cum libera à legè vel ab homine concessa in quo differat?l.3.ti.3.glo.2.nu.4.
Administrator cum libera non potest delinquendo alienare.l.10.ti.9.glo.2.nu.2.
Administratores aliorum,tutores,œconomi,& excutores testamentorum an possint emere bona quorum administrationem gerunt? & quare non.l.23.titu.11.glo.1.nume.1.
Administrator quilibet an possit palam & bona fide emere bona eorum quorum administrationem gerunt.l. 23. ti.11.glo.2.nu.2 & 3.
Administratio mala facit penuriam esse victualium & caristiam in ciuitate.l.1.ti.25.glo.9.nu.3.
Aduena an sortiatur forum ratione contratus?l.3.titu.16 glo.1.nu.8.
Aduena non est conueniendus in loco contractus sed domicilij,l.2.ti.9.glo.1.nu.71.
Aduersaria quid significent?quid verò codex.l.10.titu.18. glo.1.nu.1.
Adulteræ quando liceat accedere absque peccato?glo.rub. tit.1.nu.101.
Adulter quando priuetur iure exigendi debitum? ibidem.
Adulteros necare quare marito permittatur.l.6.ti.8.glo.1 nu.7.
Adulteros occidens an peccet mortaliter.l.6.tit.8.glos.1 nu.9.
Adulteros impune occidere propria authoritate quando liceat?& an dotem amittat.ibi.nu.10.
Adulteros in fraganti crimine deprehensos occidens, propria authoritate peccat.ibi.nu.11.
Adulteros occidere quare marito permittitur.ibi.nu.15.
Adulterij pœna iure regio.ibi.nu.16.
Adulteros marito per sententiam traditos occidere non est peccatum,si propria cesset vindicta.l.6.tit.8.glo.11.nume.17.
Adulteram nemo alius accusat præterquàm maritus.l.6. ti.8.glo.2.nu.19.
Adultera an hodie dicatur incurrere pœnam mortis.l.7.titu.8.glo.11.nu.7.
Adulterij crimen an possit obijci viduæ dotem repetenti mortuo marito ab hæredibus eius.l.5.titul.9.glo.8.nume.15.
Adulterij crimen quando possit obijci ab hæredibus mariti aduersus viduam.ibi.nu.16.& 17.ad effectum ne dotem lucretur.l.7.ti.10.glo.5.nu.15.
Aduocatus vel procurator accusans de falso testamentum in quo est hæres institutus an efficiatur indignus.l.11.ti.8 glo.3.nu.13.
Aecclesia an conueniri possit si quem læserit citra dimidiã iusti precij.l.1.ti.11.glo.8.nu.11.
Aecclesia est cultrix iustitiæ atque ideo neminem decipere debet.ibidem.
Aedificium cedit solo.l.6.ti.7.glo.2.nu.1.
Aedificia in bonis maioratus facta an cedãt maioratui.ibidem.
Aedificia iure feudali facta,si sit arx vel turris, dicuntur feudalia.l.6.ti.7.glo.2.nu.2.
Aedificium scandalosum dicitur quando fit contra morẽ solitum.l.6.ti.7.glo.5.nu.8.
Aedificium vsque ad aream diruptum,si reficiatur dicitur nouum ædificium.ibi.nu.10.
Aedificium monasterij penitus destructum, si reficiatur, noua requiritur licentia, secus si reparetur quod non erat omnino diruptum.l.6.ti.7.glo.5.nu.13.
Aedificium ex toto suppressum,si reficiatur,dicitur nouum ædificium,& omnia quæ in nouo requiruntur in refectione concurrere oportet.l.6.ti.7.glo.5.nu.16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

Aedificium ab alio factũ in meo fundo an possim propria authoritate diruere? l.8.ti.7.glo.6.nu.2.
Aedificium in solo meo à me ciuiliter possessso, ab eo qui naturaliter possidet factum propria authoritate demoliri potero. l.4.ti.10.glo.3.nu.3.
Aestimatores duo eligi debent & non vnus, & praxis eos eligendi. l.1.ti:11.glo.2.nu.21.
Aestimatores eliguntur à partibus ad taxationem rei, quæ à iudice adiudicatur in solutum. l.6.tit.11.gloss.2.nu.1.
Aestimatores & periti à iudice electi, præuio iuramento declarare tenentur. ibidem.
Aestimationem soluere potest, dominus maioris partis, habenti minorem, modò fiat per licitationem coram iudice l.4.ti.6.glo.4.nu.3.
Aestimatio rei fieri debet cum qualitatibus suis. l.1.titul.11 glo.2.nu.25.
Aestimatio dotis quando faciat emptionem? l.1.ti.11.glo.8 nu.21.& 22.
Aetas legitima ad testandum. l.4.ti.4.glo.2.
Affectata & ascita non excusant affectantem. l.15.tit.10 glo.3.nu.1.
Affectata ignorantia & affectatum impedimentum vel alia affectata non prosunt affectanti. ibidem.
Affectatum impedimentum non excusat. l.8.tit.11.glo.12. nu.3.
Affectata ignorantia non prodest. ibidem.
Affectata vel ascita regulariter non prosunt. ibidem.
Affectio quæ habetur ad bona maiorum est maximi effectus. l.7.ti.11.glo.1.nu.2.
Affectio quæ habetur ad res maiorum inducit fraudis suspitionem, quòd contractus sit potius pignoris quàm venditionis. ibi. vbi alij effectus enumerantur. ibidem.
Affinitatis impedimentum quomodo cauſetur? glo. sub. ti. 1.nu.173.
Affinitatis impedimentum vsque ad quartum gradum statutum est iure canonico. & vsque ad secundum, si affinitas obuenit ex fornicatione, iuxta concilium Tridentinũ ibi. nu.179.
Affines qui dicantur? ibi. nu.175.
Affinitas contrahitur ex coitu illicito. l.7.tit.8.gloss.11: nu.7.
Agens contra testamentum quia solemnitate testium caret non peccat etiam venialiter ne dum mortaliter. l.1. ti. 4.glo.10.nu.37.
Agere nemo potest cuius nihil interest. l.7.tit.11.glo.7, nume.36.
Alere vxorem non tenetur maritus inops. l.9.ti.3.glo.4 nu.2.
Alere tenetur vxor virum pauperem. ibidem.
Alendi onus quando transeat ad hæredes, vel emptores, vel donatarium omnium bonorum vel ad fiscum? l.8.tit.8. glo.1.nu.20.21.& 22.
Aleuosi pœna iure regio. l.6.ti.1.glo.3.
Alienatio prohibita sine aliqua solemnitate, tunc valet si ne ea, cùm est vtilis alienanti cuius rei plurima traduntur exempla. l.2.ti.3.glo.1.nu.16.
Alienare prohibitus, prohibitus quoque censetur agere & actiones exercere. l.2.tit.3.glo.5.nu.1.
Alienatio rei donatæ filio, ex causa necessaria facta esse præsumitur, & an eius traditio requiratur, vt reuocata censeatur donatio eius rei filio facta? l.10.titu.6.gloss.3.nume.7.
Alienatio rei legatæ vel donate inducit pœnitentiam, ibid. nu.8.
Alienata semel efficiuntur in perpetuum alienabilia, postquam semel recesserunt à familia. l.11.tit.6.glo.8.numero.2.
Alienationis prohibitio in testamento vel contractu quomodo fieri possit? l.1.ti.7.glo.1.nu.11.
Alienatione prohibita cum modificatione nõ videtur vsu capio prohibita. l.8.ti.7.glo.5.nu.19.
Alienationis prohibitio expressa differt à tacita. l.8, tit.7. glo.5.nu.23.& sequen.
Alienatio rei propriæ prohibetur ex pluribus causis. l.10.ti. 7.glo.1.nu.1.
Alienationis appellatione an contineatur donatio? l.5.ti.9 glo.6.nu.6.9.& 11.
Alienatione prohibita prohibetur donatio. sed alienatione permissa quandoque donatio prohibetur. ibi. nu.11.
Alienare non potest delinquẽdo administrator cum libera, nec per dolum. l.10.ti.9.glo.2.nu.2
Alienatio regalium in exteros prohibita. l.1.titu.10.glo.4.
Alienationis in exteros prohibitio an extendatur ad eos qui per decennium in regno habitarunt? l.10.ti.10.glo.5 nume.1.
Alienatio rei dotalis iurata an valeat contra iuramentum de non alienando prius factum. l.3.tit.10.glo.13. numero.1.
Alienationis appellatione large comprehenditur alienatio ex qua dominium transfertur, stricte verò non. l.3.ti.10 glo.14.nu.2.
Alienare non dicitur qui fructus alienat rei prohibitæ alienare. ibi. nu.3.
Alienandi facultas an sit de substantia dominij. l.3.titu.10. glo.14.nu.5.
Alienatio omnium vel maioris partis bonorum titulo oneroso, minori quàm æquum est prætio, fraudem arguit. l. 11.ti.10.glo.3.nu.2.
Alienatio in clericos an possit per contractum prohiberi? l.11.ti.10.glo.5.nu.5.
Alienatio transit cum sua causa. l 18.ti.10.glo.1.nu.1.
Alienare prohibito id quoque cẽsetur prohibitum sine quo alienatio fieri non potuit. l.6.ti.11.glo.1.nu.6.
Alienatio quæ habuit causam vetustiorem dicitur necessaria. ibidem.
Alienare non dicitur qui retinet dominium, nec illud in alium transfert. l.7.ti.11.glo.1.nu.15.
Alienatum non dicitur quod traditum non est. l.7.titu.11. glo.6 glo.6.nu.7.
Alienare prohibitus non incidit in pœnam vendẽdo donec traditio sequatur. l.7.ti.11.glo.6.nu.8.
Alienare prohibitus quare non incurrat pœnam ante traditionem rei? l.7.ti.11.glo.6.nu.28.
Alienatio in coniunctos facta præsumitur fraudulenta. l.1 ti.19.glo.1.nu.7.
Alienatio bonorum omnium à debitore facta simul vel ite ratis vicibus. præsumitur in fraudem. l.1.titu. 19.gloss.1 nu.8.
Alienatio in coniunctos facta præsumitur fraudulenta. l.1. tit.19.glo.1.nu.7.
Alimenta debentur viduæ in annua dilatione à lege concessa hæredibus ad restituendam dotem, si careat bonis vnde ali possit. l.3.ti.1.glo.2.nu.19.
Alimenta viduæ præstanda sunt ab hæredibus mariti intra anniculam dilationem, etiam si vidua habeat patrem diuitem, ibi. nu.22.
Alimenta viduæ præstanda sunt ab hæredibus mariti etiã si cum eis nolit habitare, ibi. nu.23.
Alimenta viduæ præstanda sunt intra conuentionalem dilationem soluendi & restituendi dotem appositam. ibi. nu.24.
Alimenta præterita an petere possit vxor & quando. ibi. nu.25.
Alimenta viduæ præstanda non sunt post dilationem legalem vel conuentionalem restituendæ dotis. l.3.ti.1.glo. 2.nu.26.
Alimenta quare præstentur? ibidem.
Alimenta viduæ præstanda non sunt, si habet vnde aliàs ali possit, ibi. nu.27.
Alimenta viduæ non præstantur, si per eam steterit quo minus dotem exigat, cùm exigere possit. l.3.ti.1.gloss.2 nu.28.
Alimenta viduæ non præstantur ab hæredibus mariti si nullam dotem habuit, vel quoties dotis fructus ad eam alendam non sufficiunt. ibi. nu.29.
Alimenta præstanda non sunt hæredibus viduæ, quæ ei si viueret, debebantur, ibi. nu.30.
Alimenta viduæ non præstantur, quoties hæredes viri nolunt gaudere dilatione legali, sed confestim dotem restituere. l.3.ti.1.glo.2.nu.31.
Alimenta viduæ non debentur, si hæredes viri tantam dotis partem velint restituere, quanta ad eam alendam sufficiat. l.3.ti.1.glo.2.nu.32.
Alimenta viduæ præstantur quæ mansit prægnãs in quemcunque euentum. ibi. nu.33.
Alimenta viduæ non debentur postquam ad secundas transierit nuptias nisi vir secundus sit pauper. l.3.ti.1.glo.2 nu.34.
Alimenta à principe an tolli possint? l.2.titu.7.gloss.1.numero.3.
Alimenta non debẽtur filio, qui aliàs habet vnde se alat vel ex artificio vel officio, ibi. nu.4.
Alimenta quæ possunt filio spurio relinqui, excedere nõ debent quintam bonorum paternorum partem. l.7.titu.8. glo.9.
Alimenta filiorum an sint de instinctu vel iure naturali. l. 8.ti.8.glo.1.nu.2.
Alimenta spurio debentur iure canonico, quod in foro ciuili seruandum est. ibi. nu.3.& sequen.
Alimenta spurio debita, taxari debent secundum qualitatẽ spurij, & non secundum naturæ dumtaxat indigentiam ibi. nu.10.
Alimenta an taxari debeant iuxta valorem bonorum, an iuxta valorem redituum? & quid in casu contrario? l.8 ti.8.glo.1.nu.11.
Alimenta spurio præstanda an quintũ excedere possint? ibi. nu.12.
Alimenta spurijs debita, vt rectè taxentur quid opporteat inspici? ibi. nu.15.
Alimenta an tolli possint ex pacto etiam iurato. l.8.titu.8 glo.1.nu.24.& 25.
Alimenta an tolli possint per testatorum prohibitionẽ, vel an à lege vel consuetudine? ibi. nu.26.& 27.
Alimenta ex quibus causis denegari possint à patre filio spurio? ibi. nu.28.& 29.
Alimenta an possint in hospitali exiberi ab eo qui alere tenetur? ibi. nu.37.
Alimenta vita finiuntur, & ad hæredes non transeunt. l.8 ti.8.glo.3.nu.1.
Alimenta spurio relicta an morte finiantur? ibidem.
Alimenta filijs naturalibus relicta, quibus proprietas legari potest, non finitur morte. sed proprietas rei designatæ ad alimenta, ad hæredes legatarij transmittitur. ibidem. nume.2.
Alimenta si filio à patre præstentur ex pecunia patri mutuata, patre existente non soluendo, ex bonis aliunde quæsitis recuperantur. l.3.ti.9.glo.7.nu.5.
Alimenta matri secundo nuptæ debentur: & ex fructibus bonorum mariti generi sui, qui communes sunt coniugũ solui debent. l.3.ti.9.glo.7.nu.10.
Alimenta quibus casibus sint præstanda? remissiuè. l.4.tit. 16.glo.1.nu.2.
Aliud est esse talem, aliud haberi pro tali. l.8.ti.1.glo.2.nu. 5.& l.5.ti.6.glo.4.nu.1.
Aliud pro alio solui non potest: fallit in pluribus casibus, remissiuè. l.4.ti.6.glo.5.
Alius, alia, aliud est repetitiua similium. l.3.tit.8.glo.2.nume.1.
Alteri per alterum stipulari, nec alio modo acquirere quisquam potest, iure ciuili, & partitarum. l.2.ti.16.gloss.5 nume.1.
Alteri per alterum stipulatio facta, vel pactum iure canonico an valeat? l.2.ti.16.glo.5.nu.4.
Alteri per alterum queritur actio iure ciuili, si sit notarius vel alia persona publica in distinctè. ibi. nu.5.
Alteri per alterum stipulatio fieri potest iure regio vel pa

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctum. valetque & actionem producit, nec reuocari poterit, siue verba dirigantur in absentem, siue in præsentem, ivi. nu. 6.

Alteri & mihi à me facta stipulatio vel pactum, an valeat quo ad tertium, ibi. nu. 7.

Alteri & sibi facta stipulatio vel pactum an valeat nec ne? ibi. nu. 8.

Alternatiua in copulatiuam quandoque resoluitur. l. 2. ti. 9 glo. 6. nu. 1.

Alternatiua requirit alteram eius partem esse veram. l. 7 ti. 11. glo. 1. nu. 50.

Amici magna amicitia coniuncti propinquis adæquantur & quando? l. 2. ti. 9. glo. 4. nu. 1.

Amphora, quæ Hispane arroua dicitur, continet. 25. libras Hispanas: quarum quælibet. 16. constat vncijs. l. 1. tit. 13 glo. 4.

Amphora. 25 libras continet. l. 2. ti. 13. glo. 2. nu. 1

Animus non applicatur ignoratis. l. 1. titul. 6. glosſ. 4. nume. 13.

Animus contrahentium, ad dignoscendum quis sit contractus, attenditur sitne venditio aut permutatio. l. 7 ti. 11 glo. 10. nu. 2.

Annonam exportantibus præmium constitui potest, & exemptio eis promitti. l. 2. ti. 25. glo. 3, nu. 2.

Annui redditus perpetui vel ad vitam inter immobilia cõputantur. l. 6. ti. 10. glo. 2. nu. 19.

Annui redditus vel pensiones super tributis Indorum vacantibus situatæ feudo cameræ comparantur, & ad ii bitum reuocari possunt. l. 6. ti. 10. glo. 2. nu. 30.

Annui redditus an inter immobilia computentur. l. 7. ti. 11 glo. 1. nu. 18.

Annui redditus an à satisdatione excusent? ibi. nu. 19.

Annui redditus an à minore vel ciuitate alienari possint sine decreto? ibi. nu. 20.

Annui reditus quæsiti constante matrimonio alio loco existentes, quomodo communicentur? l. 2. ti. 9. glo. 1. numero. 82.

Annui redditus non redimibiles quando inter immobilia cõputentur? ibi. nu. 83.

Annui redditus ad modicum tempus an inter bona immobilia connumerentur? l. 7. ti, 11. glo. 1. nu. 21.

Annui redditus constituunt tertiam bonorum speciem. ibidem. nu. 22.

Annui redditus redimibiles sunt in omnibus tanquam perpetui, ibi. nu. 23.

Annui redditus redimibiles an contractus census dicantur vel emphiteusis, an simplicis venditionis? ibidem, numero. 25.

Annuorum redituum emptio an licita sit? l. 1. titu. 15. glo. 1. nu. 1.

Annui reditus ad vitam an licitè constitui possint. ibidem nume. 4.

Annui reditus ad certum tempus constitui non possunt. ibi.

Annui redditus super certo fundo, aut super omnia bona sunt constituendi, ex receptiori sententia. ibi. nu. 5. alij nõ pauci tenuerunt super persona posse constitui, ibi. nu. 5.

Annui redditus, re super qua constituti sunt perempta, an debeantur, vel si res non reddit quantum annui redditus l. 1. ti. 15. glo. 1. nu. 5.

Annui redditus cum pacto redimendi non improbantur, nisi ob precij modicitatem, ibi. nu. 6.

Annui redditus redimibiles, si constituantur cum clausula de non alienando rem super qua constituuntur, nisi requisito emptore, & si alienetur, possit pro eodem precio rem retrahere: nihil valet clausula hæc. ibidem.

Annui redditus cum clausula quod non possint redimi, nisi tempore aliquo elapso, vel quòd vsque ad certum tempus redimi possint & non postea, an redimi possint elapso tempore? ibi. nu. 7.

Annui redditus in pecunia ius, emi pecunia potest. sicuti ius percipiendi tributum vel fructus. l. 4. titu. 15. glo. 1. nume. 3.

Annui redditus redimibilis iustum precium, iuxta vsum vniuscuiusque prouinciæ iudicatur. l. 6. ti. 15. glosſ. 2. nume. 1.

Annui redditus redimibilis iustum precium, in regno Hispaniæ à lege regia definitũ est, ad rationem vnus pro quatuordecim, ibidem.

Annui redditus perpetui vel ad vitam precium iustum quod sit? remissiuè. ibi. nu. 2.

Annullatio actus an sit pœna? l. 1. titu. 4. glosſ. 10. nume. 12, & 35.

Antecedens & consequens eandem vim obtinent. l. 13. tit. 4. glo. 1. nu. 3.

Antiquius ius præfertur semper. l. 8. tit. 11. glo. 17. nu. 4.

Anulus quare sponso in quarto digito sinistræ manus ingeritur? glo. rub. tit, 1. nu. 24.

Appellari an possit à sententia declaratoria criminis pro quo imponitur pœna ipso iure? l. 1. glosſ. 2. nume. 4. titu. 1.

Appellari potest is cuius interest, secus si non interfit. l, 1. ti. 4. glo. 18. nu. 4.

Appellari non potest à iudicio sortis. l. 12. ti. 4. glosſ. 5. nume. 2.

Appellatio est de his quæ principi reseruantur insignum supremæ potestatis. l. 3. ti. 10. glo. 3. nu. 2.

Appellandi tempus currit à die sententiæ conditionalis. l. 7 ti. 11. glo. 6. nu. 29.

Approbatum censetur quod non reprobatur. l. 8. ti. 11. glo. 12. nu. 19.

Aquatilia seu pisces quando quis emere possit ad reuendendum? l. 2. ti. 14. glo. 10. nu. 1.

Arbitri plures cognoscunt simul & desfiniunt causam, & an quibusdam absentibus vel mortuis alij cognoscant? l. 12. ti. 4. glo. 2. nu. 3.

Arbitris discordantibus tertius eligitur, & an eius sententiæ stari debeat? remissiuè. l. 12. ti. 4. glo. 4.

Arx quid significet? l. 6. ti. 7. glo. 5. nu. 6.

Arcem

Arcem, castellum, vel domum fortem an liceat iure communi ædificare? & an ad emulationem? l. 6. ti. 7. glo. 5. nu. 7. & sequen.

Arces vel turres si alienari prohibentur à testatore, valet prohibitio absque alia causa. l. 6. ti. 7. glo. 1. nu, 2.

Argentum & aurum extra regnum exportari non licet. l. 12. ti. 10. glo. 2. nu. 2.

Argentarij qui? & an notarijs comparentur? l. 1. ti. 18. glo. 7. nu. 4.

Argenti lex & bonitas explicatur. l. 1. titul. 22. glosſ. 2. nu. 1.

Argentum confectum vel moneta argentea cuius æstimationis, valoris & bonitatis esse debeat. l. 1. ti. 22. glo. 3 nu. 5.

Argenti valoris mutatio ex quo proueniat? l. 4. ti. 24. glo. 1. nu. 1.

Argumentum à sortiori, validum est. l. 1. titu. 4. glosſ. 7. nu. 7.

Argumentum de persona ad res valet, vbi est eadem ratio l. 2. ti. 5. glo. 5. nu. 3.

Argumentum de re ad tempus, & de tempore ad res validum est in iure. l. 11. ti. 6. glo. 3. nu. 2.

Argumentũ de regno ad maioratum valet. l. 6. ti. 7. glosſ. 3, nu. 16, & 17.

Argumentum de feudo ad maioratum & commendam Indorum valet. l. 6. ti. 7. glo. 3. nu. 26.

Argumentum de successione regni ad successionem aliarum dignitatum valet. l. 11. ti. 7. glo. 7. nu, 3.

Argumentum de commendatario Indorum ad commendatarium beneficij, vel depositarium non valet. l. 6. tit. 10. glo. 2. nu. 29.

Argumentum de feudis ad Indorum cõmendas vel annuas pensiones validũ est, nisi in his quæ à feudo recto degenerant. l. 6. ti. 10. glo. 2. nu. 31.

Argumentum à minori vel à fortiori validum est. l. 15. ti. 10. glo. 1. nu. 3.

Arma vel insignia aliena deferre in alterius iniuriam non licet, idem insigno. l. 6. ti. 12. glo. 2. nu. 3.

Arma vel insignia portandi conditio iusta est. l. 7. titu. 7. glo. 1 nu. 1. & 4.

Armus seu insignibus memoria hominum conseruatur. ibidem.

Arma & insignia defert hoc in regno non solum primogenitus, sed & omnes agnati, ibi. nu. 7.

Arræ diffinitio iure communi. glo. 2. rubri. ti. 2. nu, 1.

Arra in contractibus quid? ibidem.

Arræ traditio & promissio an impediat libertatem matrimonij. d. glo. 2. rub. ti. 2. nu. 2.

Arra in quantitate & in specie tradi potest secundum cõmunem. ibidem.

Arrarum promissio non valet nisi traditio sequatur. d. glo. 2. rub. ti. 2. nu. 3.

Arrarum traditio ex vtraque parte facta non valet propter præsumptam fraudem. glo. 2. rub. ti. 2, nu. 3.

Arrarum traditio etiam vltra quantitatem dotis fieri potest. ibi. nu. 4.

Arras ammittit is per quem stat quo minus matrimonium sequatur, ibi. nu. 5.

Arrarum diffimitio iuxta ius nostrum regium, ibidem: nume. 6.

Arræ, quibus Hispani vtimur differunt à donatione propter nuptias, remissiuè, ibidem.

Arra iure regio non potest decimam bonorum sponsi excedere. l. 2. ti. 2. glo. 2. nu. 1.

Arræ constante matrimonio promitti possunt. l. 2. ti. 2. glo. 2, nu. 2.

Arræ constitui possunt si non excedunt decimam bonorum partem, quæ tempore promissionis bona fide possidebat sponsus, licèt postea ab alio euincantur, ibidem. numero. 4

Arrarum in constitutione quod tempus inspiciatur ad probandum decimæ excessum? ibi. nu. 5.

Arræ an possint decimam excedere, si legi regiæ renuncietur, vel cum iuramento? remissiuè, ibidem. nume. 6.

Arræ si ab vxore possidentur, incumbet onus probandi excessum decimæ hæredibus mariti. ibidem. numero. 7.

Arræ si ab alio quàm marito promittantur an possint decimam excedere? ibi. nu. 8.

Arrarum constitutionem non excedere decimam bonorũ promittentis cui incumbat onus probandi? ibidem, nume. 9.

Arræ titulo venditionis ante matrimonium possunt decimam excedere, ibi. nu. 10.

Arrarum mensura iuxta legem Tauri quomodo fiat? l. 2. ti. 2. glo. 2. nu. 11.

Arrarum promissio excedens decimam bonorum partem an confirmetur iuramento? l. 2. titul. 2. glosſ. 3. nume. 5 6. & 7.

Arræ possunt ab vxore soluto matrimonio liberè alienari, & de eis ad libitum disponi. l. 3. ti. 2. glo. 1.

Arræ an sint vxoris vel mariti soluto matrimonio. l 3. ti. 2. glo. 2.

Arrarum excessus vltra decimam bonorum partem reuocatur, dum taxat, non tota quantitas promissa. l. 3. tit, 8 glo. 7. nu. 3.

Arrogator succedens arrogato non tenetur vltra vires hæreditarias, l. 1. ti. 8. glo. 1. nu. 3.

Articulatè vel inarticulatè loqui quando quis dicatur? l. 1 ti. 4. glo. 16. nu. 10.

Ascendentes legitimi quomodo succedant descendentibus? & an considerari oporteat quòd sint ipsi legitimi, an quòd respectu descendentiũ sint legitimi? l. 1. ti. 8. glo. 1 nu. 1.

Ascendentes qui adoptauerunt vel arrogauerunt filios, eis in quarta succedunt ab intestato. l. 1. ti. 8. glo. 1. nume. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

Ascendentes iure Codicis, auth. & regio succedunt descendentibus iure hæreditario tanquam hæredes, & non iure peculij. l. 1 ti. 8. glo. 3. nu. 5.
Ascendentes succedunt descendentibus ab intestato, iuxta gradus prærogatiuam, ita vt proximior semper admittatur. l. 1. ti. 8. glo. 3. nu. 10.
Ascendentes non succedunt descendentibus in feudo, emphiteusi, & maioratu. ibi nu. 11.
Ascendentes non succedunt per representationem, & quare hoc fiat? ibi. nu. 13.
Ascendentium successio ab intestato fit in stirpes & non in capita. ibi. nu. 14.
Ascendentes succedunt descendentibus iure ciuili positiuo, & non naturali, & quis sit huius rei effectus? ibidem. nume. 15.
Ascendentium successio, cùm sit de iure ciuili, potest per legem vel statutum tolli. l. 1. ti. 8. glo. 3. nu. 16.
Ascendentium in successione ab intestato, nulla fieri debet separatio bonorum. l. 1, ti. 8. glo. 5. nu. 1.
Ascendentes non succedunt descendentibus in bonis feudalibus, vel emphiteuticis, vel maioratus. l. 1. titu. 8. gloss. 5. nu. 2.
Ascendentes in successione ab intestato excluduntur omnino à descendentibus legitimis. l. 1. ti. 8. glo. 6. nu. 1.
Ascendentes quando excludantur à filijs naturalibus & illegitimis, vel ab alijs in successione ab intestato? remissiuè. ibi. nu. 2.
Ascendentes an admittantur ad retractum? l. 7. ti. 11. glo. 4. nu. 4.
Assertioni etiam iuratæ personæ prohibitæ non est credendum in prohibitis. l. 6. ti. 8. glo. 7. nu. 13.
Assertioni donantis circa merita donatarij quando stetur. ibidem.
Assertio obscura vel nudo sermone effusa nihil operatur. l. 15. ti. 10. glo. 12. nu. 3. & 4.
Auarus seruus dicitur, non liber. l. 4. titul. 14. gloss. 1. numero 1.
Auditores regij extra districtum exeuntes, contra regiam prohibitionem, non priuãtur officio, ante declarationem à rege vel regio consilio factam, l. 2, tit. 2. glo. 5. nume. 5.
Auditor antiquior quando officio præfecti prætorio, hoc est, præsidentis, propter eius absentiam vti possit? l. 6. tit. 3. glo. 1. nu. 2.
Augmentum negociationis seu mensa communis non vnius tantum, sed vtriusque socij esse censetur. l. 2. ti. 9. gloss. 1 nu. 31.
Augmentum precij an eodem regatur iure, quo & ipsum precium. l. 7. ti. 11. glo. 3. nu. 8.
Augmentum & accessio an eodem iure reguletur, quo & res cui accedit? ibidem.
Augmentum precij non regulatur eodem iure quo & precium in preiudicium tertij, ibi. nu. 9.
Auri vel argenti valoris varia mutatio exquo eueniat? l. 4. ti. 24. glo. 1. nu. 1.
Aurum purum vel obrizum viginti & quatuor graduũ l. 4. ti. 24. glo. 1. nu. 2.
Aurum. 23, caractorum seu graduum, vel. 22 ibidem. nume. 2.
Aurum duo & vicenarium, hoc est. 22. caractorum. ibid. nume. 5.
Aurei Castellani valor iure antiquo & nouissimo, ibid. nume. 6.
Auth. vt matri & aniæ versi. 1. explicatur. l. 9. ti. 1. glo. 2. nu. 14.
Auth. bona damnatorum. C. de bon. proscripto. corrigitur per. l. 3. ti, 4. lib. 5. recollectionis, vt constat eadem. l. glo. 6. nu. 3.
Auth. hoc amplius. C. de fideico. expositio. l. 14. ti. 4. glo. 1 nu. 64.
Auth. de hæred. & falcid. §. itaque explicatur. l. 1. ti. 8. glo, 3. nu. 15.
Auth. quib. mo. natu. effi. sui. §. nepotibus & l. 1. C. de natura. libe. explicantur. l. 9. ti. 8. glo. 1. nu. 3.
Aueh. qui. mod. natu. effi. legi. §. filium vero explicatur. l, 10. ti. 8. glo. 7. nu. 2.
Authoris origo & ætas. l. 19. titul. 10. glossa. 1. numero. 2.
Authoritas in aliquo actu requisita debet in ipso actu interponi, vel paulo post. l. 5. ti. 3. glo. 1. nu. 3.
Auus an teneatur dotare neptem diuitem vel si pater eius habeat, vnde eam dotare possit? l. 1. tit. 2. glos. 2. numero. 5.

B

BAMNITVS à priuato an possit impunè occidi, & sine peccato? l. 6. ti. 8. glo. 1. nu. 18.
Baptizans vel de sacro fonte leuans baptizatum non efficitur pater spiritualis, si ipse non sit baptizatus, secus tamen est si est hæreticus. glos. rubri. titu. 1. numero. 169,
Bastardi dicuntur filij naturales. l. 9. titul. 8. gloss. 2. numero. 6.
Bastardus seu naturalis an admittatur ad retractum sanguinis? l. 7. ti. 11. glo. 2. nu. 2.
Bastardus seu naturalis an sit de familia vel agnatione? ibidem.
Bastardus seu naturalis tantum admittitur ad retractum, ibi. nu. 3.
Bastardus continetur in dispositione legali fundata in iure naturali, ibidem.
Bastardus admittitur ad fideicommissum conditionale si si ne liberis decesserit, ibidem.
Bastardus filius seu naturalis comprehenditur sub nomine filiorum, quoties de eorum commodo agitur. ibidem. numero. 4.
Bastardus an possit arma & insignia patris deferre? l. 7. ti. 11. glo. 2. nu. 2. & 5.
Bastardi filij nobilium nobiles reputantur. ibi.
Bastardus vide in verbo naturalis.
Benedictiones nuptiales non sunt sacramentum, sed sacramentalia quædam & cæremonialia dicuntur. glo. rubr. ti. 1. nu. 134.
Beneficium principis non finitur morte ipsius, re integra. l. 2 ti. 7. glo. 2. nu. 1.
Beneficium vel remedium alicui competens iure speciali nõ impedit remedium ordinarium iuris communis, si plenius prouideat quàm speciale. l. 8. titul. 7. gloss. 2. numero. 4
Beneficium seu sacerdotium mortuis litigatoribus prouideri potest, & alteri conferri. l. 9. titul. 7. gloss. 2. numero. 5.
Beneficium commendatum potest ad libitum reuocari, sicut & depositum. l. 6. ti. 10. glo. 2. nu. 5.
Beneficium ne comeniatur quis vltra quàm facere possit, de ducto ne egeat, in nobilibus aliter quàm in plebeijs consideratur. l. 15. ti. 10. glo. 6. nu. 4.
Beneficium sit necne sufficiens aliter in nobilibus, aliter in plebeijs consideratur. ibidem. nu. 5.
Beneficium vel priuillegium non excluditur verbis legis generalibus. l. 8 ti. 11. glo. 12. nu. 6.
Beneficium quando conferatur in inuitum. l. 7. ti, 16. glo. 2. nu. 8.
Binas nuptias contrahens, priores licitas, vltimas illicitas, vel ex contrario, an incurrat pœnas bis nubentibus impositas? l. 6. ti. 1. glo. 1. nu. 3.
Bona aduentitia & materna iure antiquo patri in totum quærebantur. l. 9. ti. 1. glo. 1. nu. 1.
Bona aduentitia & materna hodie patri legitimo & naturali quæruntur quoad vsum fructum, etiam si pater ad secundas trnsierit nuptias, atque etiam si filius longe à patre degat: idem in patre arrogatore, atque idem si filius sit senex, ibi. nu. 2.
Bonorum aduentitiorum filij vsusfructus patri quæritur, proprietas autem filio, ampliatur multipliciter remissiuè. l. 9. ti. 1. glo. 1. nu. 9.
Bona nostra dicuntur quæ bona fide possidemus quamuis aliena sint. l. 2, ti. 2. glo. 2. nu. 4.
Bona dicuntur deducto onere & ære alieno. l. 2. ti. 2. glo. 2. nu, 11.
Bona constante matrimonio quæsita, eo soluto, inter coniuges communicantur iure regio. l. 7. ti. 3. glo. 1. nu. 1.
Bonorum possessio gratia litis agnoscendæ quando competat? l. 1. ti. 4. glo. 14. nu. 60.
Bona damnatorum ad mortem ciuilem vel naturalem an confiscata esse censeantur? l. 3. ti. 4. glo. 6. nu. 1.
Bona per leges filijs & hæredibus legitimis reseruata, non debent inter eos inæqualiter diuidi. ibi. nu. 4.
Bona ciuitatis expendenda sunt in communem vtilitatem, nõ in priuatorum commodum. l. 1. ti. 5. glo. 1. nu. 2.
Bona ciuitatis in vestes lugubres pro principe ferendis expẽdi possunt, seruata forma & quantitate expressa in. l. 1. ti. 5. glo. 2. infine.
Bonorum diuisio seu assignatio à patre inter filios facta quid operetur? l. 10. ti. 6. glo. 1. nu. 3.
Bona profectitia quæruntur patri in vita filij. l. 1. ti. 8. glo. 3 nu. 6.
Bona castrensia vel aduentitia non conferuntur, sed profectitia. l. 3. ti. 8. glo. 1. nu. 4.
Bona quæ obueniunt filio ex substantia eius de cuius successione agitur conferuntur, non alia, ibidem.
Bona per vxorem quæsita constante matrimonio, iure communi quæsita præsumuntur ex bonis viri. l. 1. tit. 9 glo. 1. nu. 1.
Bona per prælatum vel regem quæsita, præsumuntur ex dignitate quæsita. ibidem.
Bona per concubinam quæsita, præsumuntur ex bonis amasij quæsita. ibidem.
Bona per vxorem etiam adulteram quæsita, ex bonis viri quæsita esse præsumuntur, ibi. nu. 2.
Bona per vxorem quæsita præsumuntur ex bonis viri acquisita, etiam si mulier dicat soluto matrimonio quæsita fuisse. l. 1. ti. 9. glo. 1. nu. 3.
Bona per vxorem quæsita, quando non præsumantur ex bonis mariti quæsita fuisse? ibi. nu. 4.
Bona omnia tum mobilia, tum etiam immobilia, & alia quæcunque communia esse præsumuntur viri & vxoris, & constante matrimonio quæsita, nisi contrarium probetur. l. 1. ti. 9. glo. 2. nu. 1.
Bona coniugibus pertinentia quomodo diuidantur inter eos soluto matrimonio? l. 1, titulo. 9. glossa. 2. numero. 3.
Bona ex pecunia communi coniugum quæsita communicãtur iure commun. l. 2. ti. 9. glo. 1. nu. 2.
Bona matrimonio constãte quæsita iure regio cõmunia sunt ibi. 3.
Bona matrimonio putatiuo constante quæsita, inter coniuges, eo soluto diuiduntur, ibi. nu. 4.
Bona constante matrimonio quæsita communicantur inter cõiuges, etiam si alter eorum sit ditissimus, & alter pauperrimus, ibi. nu. 8.
Bona soluto matrimonio quæsita per superstitem coniugem an communicentur? ibi. nu. 11. & 12.
Bona matrimonio soluto quæsita non communicantur, ibi. nu. 13.
Bonorum constante matrimonio quæsitorum, communicatio inter coniuges etiam absentes fit. l. 2. titu. 9 gloss. 1. nu. 43.
Bonorum cõmunicatio fit etiam eorũ, quæ mortuo vno ex cõiugibus quæsita sunt, donec mors in notitiã viui perue

Universidad de Deusto
Biblioteca

nerit,ibi.nu.44.
Bona quæsita ab vxore post separationem culpa eius factã, viro communicantur.l.2.ti.9.glo.1.nu.54.
Bona constante matrimonio quæsita non diuiduntur inter coniuges,diuortio facto ob culpam vxoris.l.2.ti.9.glo.1.nu.55.
Bona quæsita per alterum ex coniugibus post separationem neutrius culpa factam,non communicantur.ibidem,nume.56.
Bona quæsita per alterum coniugem post separationem consensu vtriusque factam,non sunt communia.ibidem.nume.57.
Bona quæsita constante matrimonio non communicantur inter coniuges,si ita conueniat.l,2.titu.9.gloss.1. nume. 58.& 60.
Bona à coniuge iniustè quæsita non communicantur inter cõiuges,l.2.ti.9.glo.1.nu.61.
Bona iustè quæsita in dubio præsumuntur.ibidem.
Bona â viro iniustè quæsita communicantur,sed vxor tenebitur ea restituere.ibi.nu.64.
Bona quæsita constante matrimonio an communicentur in loco vbi viget contraria consuetudo?ibi.nu.65.
Bonorum constante matrimonio quæsitorum fit diuisio iuxta tenorem pactorum.ibi.nu.67.
Bona mobilia an censeantur esse eius territorij,in quo reperiuntur,an verò sequantur personam domini? l.2.tit.9. glo.1.nu.78.& 79.
Bona mobilia eius loci esse censentur ad quem reuocanda sunt,ibi.nu.80.
Bona mobilia quæsita constante matrimonio,quando communicentur?ibi.nu.81.
Bonorum valor auctus,non est communicandus inter coniuges,ibi.nu.88.
Bona empta ab altero coniugum quomodocunque,communicantur.l.2.ti.9.glo.2.nu.3.
Bona permutata mariti,vel ex precio rei propriæ eiusdem empta,non cõmunicantur inter coniuges,& idẽ in vxore.l.2.ti.9.glo.2.nu.4.
Bona empta ex pecunia viri,sunt communia vtriusque,sed in diuisione deducet vir precium vt capitale.l.2.titu.9 glo.2.nu.6.
Bona constante matrimonio quæsita æqualiter inter coniuges diuiduntur,& lucrum hoc prouenit ex legis ministerio,non ex coniugum liberalitate.l,2.ti.9.glo.3. numero.1.
Bona constante matrimonio quæsita non tenetur coniux reseruare filijs prioris matrimonij : ibidem.
Bonorum constante matrimonio quæsitorum transit ipso iure dominium,& possessio,ibi.nu.2.
Bona constãte matrimonio quæsita à viro nomine proprio, an communicentur quoad dominium & possessionem? ibi.nu.12.
Bona constante matrimonio quæsita nomine communi, cõmunicantur quoad dominium & possessionem tam iure communi quàm regio. l. 2.titul. 9. gloss. 3. numero.11.
Bona constante matrimonio quæsita à viro nomine prõprio,quæruntur iurer egio vxori quoad dominium & possessionem.ibi.nu.13.
Bona castrensia in bello quæsita à milite stipendiario nõ cõmunicantur vxori, secus si non habet stipendium , & quæ sit ratio differentiæ ? l.3.titul.9.gloss.5. numero.1. 2.&.3.
Bona constante matrimonio quæsita ex donatione, legato, aut hæreditate non communicantur.l.3.titul.9.gloss.6 nu.1.
Bona à principe donata quando communicentur,& quare? l.3.ti.9.glo.6.nu.5.
Bona castrensia vel à rege donata non communicantur,sed eorum fructus sic,ibi.nu.8.
Bona castrensia à milite stipendiario quæsita non communicantur,secus si nõ sit stipẽdiarius.l.3.ti.9.gloss.6. nume.9.
Bona constante matrimonio quæsita æqualiter inter coniuges diuiduntur,si inter eos potest consistere matrimoniũ l.3.ti.9.glo.8.nu.1.
Bona omnia inter coniuges communia præsumuntur , quæcunque soluto matrimonio supersint, l.3.titu.9.gloss.8. nu.2.
Bona castrensia vel quasi,an communicentur inter coniuges?l.5.tit.9.glo.2.nu.1.
Bona castrensia in bello quæsita quando communicẽtur quo ad proprietatem?l.5.ti.9.glo.3.
Bona quasi castrensia dupliciter considerantur. l.5.titul.9, gloss.4.nu.1.
Bona quasi castrensia dicuntur propriè quæ aliquis acquirit ex publico salario ratione officij.ibidem.
Bona quasi castrensia largè dicũtur,quæ quis acquirit ex aduocatione,vel officio tabellionatus.ibi.nu.2.
Bona quasi castrensia acquisita ex officio salariũ publicum habente,non diuiduntur inter coniuges,nisi fructus eorũ l.5.ti.9.glo.4.nu.3.
Bona constante matrimonio quæsita maritus potest vendere & alienare .l.5.ti.9.glo.6.nu.2.
Bona constante matrimonio quæsita , quoad partem vxoris an possit maritus donare? ibid.nu.3.& sequen.
Bona constante matrimonio quæsita per alterum ex coniugibus communicantur vtrique eorum , nec vt propria habentur.l.5. titulo .9. glossa .9. numero.1.
Bona constante matrimonio quæsita an dici possint lucrũ? ibidem.nu.2.
Bona constante matrimonio quæsita , an absque acceptatione transmittantur ad hæredes? ibidem.
Bona constante matrimonio quæsita,an coniux secundo nubens teneatur reseruare filijs prioris matrimonij ? iure communi vel regio,ante legem.6.ti.9.lib. 5.recollectio.ibi.glo.2.nu.1.
Bona constãte matrimonio quæsita nõ dicũtur obuenire tit. lucratiuo lucratiuo,sed oneroso,ibi.nu.2.
Bona constante matrimonio quæsita,quæ lege regia vtrique coniugi communicantur,si ab altero eorum renunciata fuerint ab initio contractus matrimonij, vel postea non communicabuntur.l.9.ti.9.glo.1.nu.1.
Bona constante matrimonio quæsita non confiscantur , nisi pro parte eius qui crimen hæresis commisserit , non pro parte coniugis insontis, quippe qui dominus erat eorum l.10.ti.9.glo.1.nu.3.
Bonis mariti publicatis non censetur publicata medietas bonorum constante matrimonio quæsitorum vxori cõpetentium.l.10.ti.9.glo.2.nu.1.
Bona quæsita constante matrimonio à marito hæretico ante sententiam quare communicentur vxori? l.10.titu.9 glo.3.nu.2.
Bona constante matrimonio quæsita confiscantur ex crimine ab vxore patrato,pro parte sibi competenti , & à fisco statim exigitur antequàm soluatur matrimonium. l.11.ti.9.glo.3.nu.1.
Bona ecclesiæ cathedralis instãte periculo possunt ab episcopo alienari in consulto papa,contra iuramentum.l.1.ti. 10.glo.21.nu.17.
Bona maiorum emere possunt qui aliàs emere prohibentur, vt corrector & exterus.l.2.ti.10.glo.1.nu.4.
Bona maiorum emere nostra interest.ibidem
Bona principis multipliciter considerantur.l.3.ti.10.glo.3 nume.1.
Bona ad regnum regiamque coronam spectantia regis esse dicuntur.ibidem.
Bona regi competentia insignum supremæ potestatis,ibidem nume.2.
Bonorum mobilium & immobilium appellatione,non comprehenduntur iura & actiones.l.8.titu.10.gloss.1.numero.6.
Bonorum appellatione quæ sunt in loco aliquo, vel quæ vbique habeo,non continentur actiones.ibidem.nu.7.
Bona ante sacerdotium possessa,adepto sacerdotio,clericali gaudent priuillegio.l.11.ti.10.glo.4.nu.3.
Bonorum appellatione an veniat emphiteusis.l.7.ti.11.glo. 1.nu.4.& 5.
Bona immobilia trahunt adse mobilia, vt eodem iure censeantur , non ex contrario. l.7.titul. 11.gloss. 1.numero.48.
Bona immobilia non possidens satisdat,quia presumitur liti non adfuturum. l.10.ti.16.glo.1.nu.5.
Bona immobilia quot,& quantæ quantitatis possidere debeat reus, vt satisdationem euitet ? an quæ sufficiant ad rem petitam,an verò quæ ad euitandam fugæ suspitionẽ l.10.ti.16.glo.1.nu.7.
Bona fides in matrimonio præsumitur in dubio glo.vnb.ti.1 nu.121.
Bona fides in præscriptione iure ciuili quare requiratur tantum ab initio,scilicet,tempore traditionis?l.7.ti.11.glo. 6.nu.22.
Bono viro non licet aliquem decipere.l.1.tit.11.glo. 8.nume ro.12.
Boues & alia animalia à arandum & seminandum destinata , pro executione capi non possunt. l.1.titulo.17, gloss.1.
Boues vel aratoria instrumenta capi non possunt pro debito fiscali,nedum priuato , alijs bonis non deficientibus.l. 5.ti.17.glo.2.nu.1.
Boues vel aratoria instrumenta capi possunt pro debito fiscali alijs bonis deficientibus,non sic pro debito priuato. ibi.nu.2.
Boues & alia aratoria instrumenta capi possunt,alijs bonis deficientibus pro debito fiscali,& pro debito ipsi domino fundi.l.5.ti.17.glo.3.
Boues & alia aratoria instrumenta quibus casibus capi possunt pro executione?l.5.ti.17.glo.4.
Breuitas temporis fugiendi & fraudandi animum indicat. l.1.ti.19.glo.1.nu.13.

C

CAMBIA in diuersis locis eiusdem regni licita non sunt.l.8.tit.18 glo.1.nu.1.
Cambia in diuersis regnis licita sunt , si in exigendo interesse non excedatur ibi.nu.2.
Cambiri non potest intra regnum sed extra. l.10.titulo.18. glo.4.
Campsores dicuntur collibistæ,trapezitæ,mensarij,numularij,vel argentarij.l.1.ti.18.glo.1.nu.1.
Campsores quare liberi & immunes esse debeant? & quomodo id intelligatur?ibi.nu.2.& 3.
Campsoria ars an licita sit vel necessaria reipublicæ. l,1.tit. 18.glo.3.nu.1.& 2.
Campsoriæ artis conductio prohibetur.l.1.ti.18. vt ibid.in glo.3.nu.1.& 2.
Campsorum seu argentariorũ officium non est sordidum.l.1 ti.18.glo.6.
Campsoris seu argentarij officium est publicum vel quasi publicum.l.1.ti.18.glo.7.nu.1.
Campsores an ad edendum cogantur?l.1.titu.18.gloss.7. nume.5.
Campsorum interesse iustum & licitum.l.9.ti.18.glo.4.
Campsores seu mercatores versuram facientes,qui bona abscondunt & fugiunt pro publicis latronibus habentur.l.1 ti.19.glo.1.nu.2.
Cancellaria regia cognoscit de omnibus causis quæ ad ipsum regem pertinent.l.3.ti.10.glo.10.nu.1.
Cancellariæ Peru auditores potestatem,ob longissimã regis eius que consilij absentiam , de causis ipsi regi reseruatis cognoscere

Universidad de Deusto
Biblioteca

cognoscere.l.10.ti.17.glo.11.
Canonicis præfigi potest tempus ad optandum præbendam. l.12.ti.11.glo.1.nu.3.
Canonis latæ sententiæ effectus.46.remissiuè.l.5.ti.11.glo.1, nu.4.infi.
Capere nemo priuatus poterit aliquem propria authoritate l.1.ti.17.glo.1.nu.2.
Capere quis potest propria authoritate deprehensum in fraganti crimine.ibi.nu.3.
Capere licet cuilibet propria authoritate debitorem vel delinquentem ob defectum iudicis,ibi.nu.4.
Capere alium propria authoritate quibus casibus liceat? remissiuè.l.1.tit.17.glo.1.nu.4.
Capi non possunt nec pignorari bona priuatorum pro debito vniuersitatis.l.7.tit.17.glo.1.nu.2.
Captura personæ & bonorum debitorũ propria authoritate per creditorem facta prohibetur & punitur,etiam si ob defectum iustitiæ fiat:l.10.tit.17.glo.4.
Capta ab hostibus efficiuntur capientium.l.3.ti.10.glo.7. nu.2.
Capta in bello,iure regio,cuius sint?ibi.nu.3.
Capta in bello sunt principis tanquam bona hæreditaria.l.3 ti.10.glo.7.nu.4.
Captatoria voluntas tripliciter dicitur.l.5.titul. 4.glo.1 nu.1.
Captatoria voluntas dicitur si cõfertur in liberam alterius voluntatem,ibidem,
Captatoria voluntas dicitur siquis committat alteri testamenti factionem,etiam si expresse nominet testator hæredem quem instituat,secus iure regio.l.5.tit. 4.glo.1, nu.2.
Captatoria voluntas in institutione vel legatis quando dicatur?l.5.ti.4.glo.1.nu. 3.
Captatoria voluntas iure nostro regio permittitur.ibidem nu.4.
Captatoria voluntas an posit per legem vel statutum permitti?ibidem.
Captatoriæ voluntatis modi duo.l.5.ti.4.glo.2.nu.1.
Captatoria voluntas dicitur cùm substantia testamenti cõmittitur alterius voluntati,secus si electio tantum personarum permittatur.l.5.ti.4.glo.2.nu.3.
Captatoria voluntas quomodo intelligatur in commissario l.5.ti.4.glo.3.nu.2.
Captiuus apud hostes existẽs an posit testari vel ex testamẽto capere.l.3.ti.4.glo.3.nu.6.
Caput de illis.1.de desponsatio.impub. explicatur glo.rub. ti.1.nu.59.
Cap.super eo de condi.appos.intelligitur,ibi.nu.64.
Cap.proposuisti.2.q.7.explicatur glos.rubri.titul.1.numero.192.
Cap.consultationis de frigid.exponitur.ibi.nu.196.
Cap.licèt ex quadam de testi.explicatur,ibi.nu.204.
Cap.cum tibi de testa.explicatur,l.6.ti.4.glo.3.nu.5.
Cap.1.§.moribus,si de feu.fue.contro.int.domi.& agna,vasa.explicatur.l.6.ti.10.glo.2.nu.34.
Cap.ad nostrum de reb.eccle.non alienan.explicatur,l.1.ti. 11.glo.5.nu.13.
Cap.constitutus de in integ.resti. explicatur.l.7.ti.11.glo.1 nu.53.& 68.& glo.2.nu.12
Cap.si titius,si de feudo fue.cont.in dom.& agnato. explicatur.l.7.ti.11.glo.5.nu.13.
Cap.si iudex de senten-excomunica.in.6.expenditur.l.6.ti. 12.glo.1.nu.3.
Cap.2.de dona.inter vir.& vxor.exponitur.l.2.ti.9.glo. 1.nu.2
Caractum auri quot marapetinis æreis æstimetur?l.4.titu. 24.glo.1.nu.9.
Carcer perpetuus morti comparatur.l.3,titu.4.glo.3.nume.7
Carceri mancipatus an à creditore ali debeat qui eum in carcerem intrusit?l.4.ti.16.glo.1.nu.1.
Carcerem euitat reus dando fideiussorem de se præsentando etiam in causa criminali pecuniaria,l.10.ti.16 glo.1. nu.14.
Carceris priuati materia remissiuè.l.1.tit.17.glo.1. nume.4 infine.
Caristia quæ modico durauit tempore attendenda non est, l.1.titu.11.glos.2.nu.40.
Caristia victualium euenit ex inordinata administratione ciuitatis,ibid.nu.41.
Carnes emere ad reuendendum quando liceat?l.2.titul. 14. glo.8.nume.1
Carnifex non peccat mortis exequendo sententiam,l.6.ti,8 glo.1.nu.9
Castella vel domus fortes ædificari nõ possunt nec refici absque regis licentia.l.6.titu.7.glo.5.nu.1
Castellum quid significet? l.6. titul. 7.glos. 5. numer. 4. & 5.
Castellum,arcem,vel domum fortem an liceat iure communi ædificare?& an ad emulationem?l.6.titu.7. glos.5. nu.7.
Castellum in finibus regni ædificare absque principis licentia non licet etiam iure communi,ibi.nu.9.
Castellum vsque ad aream diruptum refici nequit absque regis licentia .l.6. ti.7.glo.5.nu.10.
Castellum ruinosum reparari potest absque regis licentia iure regio.ibid.nu.17.
Castellum ruinosum reparari non potest sine regis licẽtia abeo qui erat tyrannus vel iniustus possessor, ibidem, nume.18.
Castellum iusu principis diruptum reparari non debet absq; regis licentia.ibi.nu.19.
Castellum non potest absque regis licentia reparari,si forma antiqua mutetur.ibi.nu.20.
Castelli reparatio fieri potest absque vlla licentia etiam si longo tempore ruinosum fuerit . ibidem . numero.21.
Castellum muniri potest & habitari etiam si diu non fuerit munitum vel habitatum modò ad emulationem nõ fiat nec suboriatur scandalum,ibi.nu.22.
Castella secularium vel episcoporum tempore belli compelluntur domini reparare & munire proprijs expensis l.6.ti.7.glo.5.nu.23
Costella priuatorum cuius expensis reparari debeant, ibidẽ. nume.24.
Castellorum custodes à quibus constitui possint? ibidem, nume.25.
Castellorum refectio cuius expensis fieri debeat, etsi ex publico fiant, quomodo recuperentur,ibidem nu.26.
Castella priuatorum si expensis publicis reficiantur vel muniantur an à domino consequi possit fiscus vel respublica ibi.nume.27.
Castella à rege donata non possunt à donatario vel eorum hæredibus in exteros alienari . l. 2.titul.10.glos.1.numero.1.
Castellanus solum non pertinet ad ciuitates , nisi ex regis permissione.l.3,ti.10.glo.7.nu.5.
Castellanus aureus quem valorem apud nos habeat.l.4.tit. 24.glo.1.nu.9.
Castitati similis est fides coniugalis thori glos.rub.titu.1.nume.89.
Castra in plurali quid significent?l.6.tit.7.glo.5.nu.2:
Castrum quid significet?ibi.nu.3.
Castro vel oppido concesso an censeatur concessa iurisdictio?l.1.ti.10.glo.21.nu.24.& sequen.
Castro ciuitati alicui subiecto donato, an censeatur donata iurisdictio?l.1.titu.10.glo.21.nu.25.
Castro vendito vel donato iure regio non censetur vendita vel donata iurisdictio.ibidem.nu.26.
Castro vendito vel donato cum omnibus iuribus regijs nõ censetur concessa iurisdictio iure regio.l.1.tit.10.glo. 21 nume.28.
Castra seu oppida in exteros alienantis pœna.l.2.titul.10, glos.3.
Castra sunt propria bona regis.l.3.ti.10.glo.7.nu.3.
Castrorum ædificia in Castella an possint fieri vel refici?ibidem.
Casus à quo incipere non potest, si eueniat , non facit cessare actum consumatum.l.9.ti.1.glo.1.nu.7.
Casus voluntatis includit casum impotentiæ.l.1.ti.4.glos. 18.nu.7.
Casus superueniens à quo dispositio nondum perfecta incipere non potest vitiat dispositionem.l.9.tit.7. glo.2. nume.6.
Casus fortuitus & insolitus dicitur,si princeps fidem non seruet.l.2.ti.10.glo:2.nu.1.
Casus fortunæ dubius licitum facit quod aliàs esset illicitum l.22.ti.11.glo.9.nu.2.
Causa quælibet etiam iniusta excusat à dolo & pœna ordinaria.l.7.ti.1.glo.1.nu.3.
Causæ cognitio fieri potest in absentia partis ad decretum interponendum.l.6.ti.3.glo.3.nu.2.
Causæ cognitio in alienationibus minorum,ecclesiæ, ciuitatis,aut vxoris in quibus versetur?l. 6.titu.3.glos.4.nume.2.
Causa necessaria eris alieni vel dotandæ sororis, vel nimium vtilis minori,ecclesiæ,ciuitati,& vxori requiritur vt eis licentia,alienandi à iudice concedi possit.l.6.ti.3.glo, 4.nu.2.
Causa vel lite principali extincta,extincta quoque censetur accessoria. l.9.ti.7.glo. 2.nu.5,
Causa proxima efficacior est quàm remota.l.6.tit.8, glo.1, nume.2.
Causa proxima spectatur semper.l.3.ti.9.glo.4.nu.2.
Causæ cognitio requiritur in sententia & decreto, aliàs nulla sunt. l.3.ti. 10.glo.10.nu.2.
Causæ cognitio nulla requiritur in notorijs,ibi.nu.5.
Causa sufficiens ad auferendum dominium vel ius alicui quæsitum est publica vtilitas.l.6.ti.10.glo.1.nu.11.
Causa alia refertur sufficiens ad auferendum dominium vel ius alteri quæsitum,ibi.nu.12.
Causa præsumitur in principe.ibi.nu.15.
Causa non præsumitur in principe ius alterius auferente, ibi, nu.16,
Causa præsumitur in principe rescribente cõtra ea quæ sunt iuris positiui,secus si rescribat contra ea quæ sunt iuris naturalis vel gentium,vel circa feuda & actus , ibidem,
Causam exprimere in prohibitis non sufficit, nisi probetur, ibi.nu.17,
Causa quando exprimi debeat in sententia,l.1.ti.11.glo.2.nume.53.infi.
Causa proxima semper intelligitur non remota.l.8.ti.11.glo, 17.nu.1,
Causa remota quando præferatur proximæ.l.8.ti.11.glo. 20 nu.1,
Causæ contra propolas, fraudes in venditionibus facientes sumariè in diebus etiam festiuis expediuntur, l.1.tit.14 glo.9.nu.14,
Cautela instituendi filium spurium vel clerici.l.6.titul.8 glo.8.nu.26,
Cautio an sit præstanda à domino animalium de restituendo damnum antequàm animalia ei tradantur?l.1.tit.17 glo.6.nu.4
Cautioni mutianæ an locus sit in donatione causa mortis?l. 7.ti.10.glo.2.nu.45.
Cedi possunt plurima remissiuè.l.7. titu.11. glos.2.numero.27,
Census quid significat .l.1 , titulo.15 .glos.1 , numero.1,
Census contractus quomodo fiat?ibi.nu.2.
Censuarius etiam si per mille annos non soluat pensionem nõ cadit à iure suo nec incidit in commissum.l.1.ti.15.glo.2 nu.1.
Census constitui debet super re immobili venditoris census constituentis.l.2.ti.15.glo.1,

Census

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

Census emptor videtur domum & possessionem super qua pensio constituitur emere, & breui manu reddere venditori, vt super ea census constituatur. l. 3. ti. 15. glo. 1.

Census redimibilis iustitia in precio iusto consistit. l. 6. tit. 15 glo. 1.

Certioratio beneficij restitutionis an sit necessaria in minore iurante? l. 1. ti. 11. glo. 8.

Cessante causa ob quam quis liberatus fuit à patria potesta te non reincidit in eam: l. 8. tit. 1. glo. 3. infi.

Cesio alicuius rei clerico facta propter quam donans vel cedens soluebat tributum, an præsumatur in fraudem fisci facta? l. 11. ti. 10. glo. 5. nu. 1.

Cessibilia non sunt plurima quæ enarrantur in. l. 7. ti. 11. glo. 2. nu. 25.

Cessibilia sunt plurima, remissiuè: ibi. nu. 27.

Cessionis bonorum forma antiquissima: l. 4. tit. 16. glo. 2. nume. 3.

Cesio bonorum liberat à carcere, ibi. nu. 5.

Cessionem bonorum præcedere debet sententia vel confessio ibi. nu. 6.

Cessionem bonorum præcedere debet instrumentum publicum, sententia, vel confessio, ibidem.

Cesio bonorum ad petitionem vnius ex creditoribus facta præiudicat cæteris, ibidem.

Cessionis bonorum forma iure communi, ibi. nu. 7.

Cesio an fieri possit per actus ignominiosos, ibidem.

Cession bonorum facta omnia bona reiinquere debet cedes præter vestes. l. 4. ti. 16 glo. 2. nu. 8.

Cessionem bonorum faciens an possit sibi instrumenta officij vel exercitij necessaria ad victum reseruare. ibidem.

Cesio bonorum vno dumtaxat numo reseruato nil valet. ibi. nu. 9.

Cessionem bonorum faciens, an teneatur iuratoriam præstare cautionem de ære alieno restituendo cum nactus fuerit pinguiorem fortunam? ibi. nu. 10.

Cessionem bonorum faciens, an soluere teneatur debitum cũ post cessionem aliquid lucratus fuerit? ibidem.

Cessionem bonorum faciens, non liberatur ab obligatione ciuili vel naturali, l. 4. ti. 16. glo. 2. nu. 11.

Cessionis bonorum exceptio impedit litis contestationem, ibidem.

Cessionem bonorum faciens per actus ignominiosos, vbi hæc viget consuetudo, si pinguiorem nactus fuerit fortunam, an residuum soluere teneatur? ibidem numero. 12.

Cesio bonorum iure regio quomodo fiat? ibidem numero. 13.

Cessionem bonorum faciens traditur creditoribus ad seruiendum forma hic tradita, ibidem.

Cesio bonorum cùm fit iuxta ius nostrum regium, quomodo taxandæ sunt operæ per iudicem cuilibet creditori? l. 5. tit. 16. glo. 1.

Cesio bonorum à carcere liberat cedentem. l. 6. titul. 16. glo. 1.

Cessionem bonorum facere potest fisci, & cuiusuis alterius priuilegiati debitor. l. 6. ti. 16. glo. 2.

Cesio bonorum iure regio fit per actum ignominiosum. l. 6 ti. 16. glo. 3. nu. 1.

Cessionem bonorum faciens iure regio traditur cum torque ferreo in collo ad seruiendum creditoribus vnicuique, iuxta antiquitatem vel priuilegium, l. 6. titu. 16. glo. 3 nu. 2.

Cessionem bonorum faciens debet ferre torquem ferreum, aliàs non gaudet beneficio cessionis, nisi vxori fuerit traditus, l. 6. ti. 16. glo. 4.

Cessionem bonorum facere tenetur inuitus debitor qui sex mensibus steterit pro debitis incarcere, & à quo tempore hi sex menses currere incipiant. l. 7. ti. 16. glo. 1

Cesio bonorum iure regio non solum fauore debitorum sed et creditorum introducta fuit. l. 7. ti. 16. glo. 2. numero. 1.

Cesio bonorum elapsis sex mensibus quibus debitor fuit in carcere detentus, debet inuito debitore fieri & tradi creditoribus cum torque ferreo ad seruiendum. ibidem nume. 2.

Cessionis bonorum beneficio an renunciari possit iure communi? l. 7. ti. 16. glo. 2. nu. 5.

Cesioni bonorum locus non est in his qui habent beneficium ne conueniantur vltra quam facere possint, & qui sunt isti? remissiuè. l. 7. ti. 16. glo. 2. nu. 7.

Cæsionis beneficium quare iure regio confertur in inuitum? ibi. nu. 8.

Cessionem bonorum an facere possit conductor redituum regalium? ibi. nu. 9.

Cesio bonorum censetur ipso iure facta si per sex menses debitor fuerit in carcere intrusus. l. 7. ti. 16. glos. 3. numero. 1.

Cesio bonorum vt fieri possit quæ requirantur? remissiuè. l. 7. ti. 16. glo. 4.

Cesio bonorum inuito debitore facta iuxta formã. l. nostræ non dicitur beneficium eius, sed creditorum. l. 7. titu. 16 glo. 6.

Cæsioni bonorum locus non est antequàm pœna corporalis executioni mandetur. l. 9. ti. 16. glo. 1.

Cesio bonorum an fieri possit in debito descendente ex delicto. l. 9. tit. 16. glo. 2. nu. 2. & sequen.

Cessionem bonorum cogitur delinquens facere si caret bonis vnde domino damna satisfaciat, & per sex menses steterit in carcere, sicuti fit in debitore ex contractu l. 9. ti. 16. glo. 3.

Charitas & necessitudo interpretari facit dispositionem vltra consuetum modum. l. 3. ti. 9. glo. 3 nu. 2.

Ciceronis locus explicatus contra Alciatum. l. 8. ti. 7. glo. 1. nu. 17.

Circuitus est vitandus. l. 6. ti. 6. glo. 7. nu. 2.

Citatio non requiritur in causæ cognitione ad interponendũ decretum. l. 6. ti. 3. glo. 3. nu. 2.

Citacio per edictum omnes attingit. l. 15. tit. 4. glo. 3. nu. 2.

INDEX.

Citatio venientium ab intestato in publicatione testamenti quomodo fiat? l. 15. titu. 4. glos. 4. nu. 2

Citationis solemnitas quando præsumatur? remissiuè, ibidem nu. 3

Ciuem esse aliud est, aliud haberi pro ciue, l. 8. ti. 1. glo. 2. nume. 5

Ciuis quis dicitur & si in ciuitate non habitet. l. 1. ti. 4. glo. 5. nu. 3

Ciuis loco an habeatur doctor, miles, aut monachus, l. 1. ti. 4 glo. 5. nu. 5

Ciuis quis dicatur? quis verò pro ciue habeatur? ibidem nume. 7.

Ciuis an dici possit dominus loci quo ad pascua? remissiuè, ibidem.

Ciuis an præsumatur quis eius ciuitatis in qua inuenitur. l. 1 ti. 4. glo. 5. nu. 11

Ciues populi Romani dicuntur qui liberi sunt & ingenui. l. 1. ti. 4. glo. 9. nu. 3

Ciuis appellatione, comprehenditur ciuis ex priuelegio, l. 1. ti tu. 10. glo. 5. nu. 2

Ciuitas adaucta, vnita seu incorporata regno an censeatur pars regni, ita vt exulatus à regno ab eadem exulatus esse videatur: l. 1. ti. 1. glo. 6

Ciuitas an teneatur de præda in suo territorio facta? remissiuè: l. 10. ti. 10. glo. 1. nu. 2

Ciuitas an obligetur ex mutuo vltra quãtitatem in eius vtilitatem versam: l. 22. ti. 11. glo. 2. nu. 3

Ciuitas an possit restitui aduersus mutuum? vel an non sit necessaria restitutio: ibi. 4

Ciuitas turbari videtur in possessione, si vnus dumtaxat ciuis prohiueatur vti iure ciuitati competenti: l. 7. ti. 17 glo. 4

Ciuitas potest mittere discussorem per prouinciam tempore penuriæ qui visitet frumentum & numerum describat personarum vt eis prouideri possit: l. 1. titul. 25. glossa. 7.

Ciuitas carens victualibus ex publico debet emere frumentum, vt inde pauperes alantur: l. 1. titul. 25. glos. 9 nume. 4

Clandestinè contrahentes matrimonium potest ecclesia inhabiles reddere: glo. rubri. ti. 1. nu. 38

Clandestini matrimonij materia remissiuè: glo. rub. ti. 1. nume. 209

Clandestinè contrahens ob non seruatam solemnitatem an peccet? l. 1. tit. 1. glo. 1. nu. 2

Clandestini matrimonij vsus est peccatum mortale: ibidem.

Clandestina matrimonia contrahentes quibus casibus non peccent mortaliter: l. 1. tit. 1. glo. 1. nu. 3

Clandestinè contrahentes in casu licito an debeant denuo cõsensum exprimere coniugalem, coram parocho & testibus iuxta concilium Tridentinum? ibidem

Clandestinum matrimonium quamuis iure pontificio prohibebatur, contractum tamen validum & ratum erat vt declarat Tridentinum concilium: l. 1. ti. 1. glo. 1. nu. 4 & 5

Clandestina matrimonia quæ absque præsentia parochi & duorum vel trium testium fiunt, irrita sunt & nulla, iuxta concilium Tridentinum: l. 1. titul. 1. glos. 1. numero. 5

Clandestinum matrimonium etiam si decem testibus probetur, non impedit valere secundum coram parocho & duobus testibus celebratum, iuxta concilium Tridentinũ l. 1. tit. 1. glos. 1. nu. 5.

Clandestinum matrimonium, iuxta concilium Tridentinum dicitur quod absque parochi & testium præsentia fuerit celebratum ibidem.

Clandestini matrimonij tabellio, & qui ibi interfuerunt qualiter puniantur? l. 1. tit. 1. glo. 3 & 4.

Clandestinè contrahentium matrimonium pœna: l. 1. titu. 1. glos. 7 nu. 1.

Clandestini matrimonij proles illegitima, & potissimè post concilium Tridentinum: l. 1. titulo. 1. glos. 7. numero. 2.

Clandestini matrimonij pœnæ iure regio: l. 1. titu. 1. glos. 7. nu. 3.

Clandestinum contrahentes matrimonium an pœnas à iure statutas incurrant, post sacram synodum Tridentinam: l. 1. tit. 1. glos. 7 nu. 5

Clandestini matrimonij accusatio quibus competat? l. 1. ti. 1 glos. 9

Clausula codicillaris an censeatur apposita in testamento inter liberos? l. 1. titul. 4. glos. 10. numer. 59. & 63.

Clausula in medio vel in fine apposita, cui orationis parti referatur? l. 2. ti. 4. glo. 1. nu. 7. & 8.

Clausula codicillaris censetur apposita in testamento inter liberos & de eius effectu: ibi. nu. 9

Clausula codicillaris operatur vt valeat testamentum omni meliori modo quo valere possit: l. 2. tit. 4. glo. 10. nume. 4

Clausula ex certa scientia & proprio motu, clausulæ de plenitudine potestatis æquiparatur. l. 7. titu. 7. glos. 7. nume. 4.

Clausula legum derogatoria vel non obstante an debeat esse specialis an sufficiat quòd sit generalis? ibidem, nume. 6.

Clausula de plenitudine potestatis, an habeat vim derogatoriæ. l. 3. tit. 10. glo 12 nu. 4.

Clausula ex certa scientia vel de plenitudine potestatis quid operetur? ibi. nu. 5.

Clausula apposita in executione & fine contractus non auget dispositionem: l. 7. titulo. 10. glos. 1. numero. 15.

Clausula non reuocandi donationem, apposita censetur potius ex consuetudine notariorum, quàm ex voluntate partium, ibi. nu. 16.

Clausula de non luendo pignus apposita in contractu pigno

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

vis reddit contractum in aliam speciem, veluti vēditionis quoniam pignori adaptari nequit.l.7.titul.10.glo.1 nu.19.
Clausula & quod pluris valet ei donauit, in instrumento venditionis apposita quid operetur.l.7.titu.11.gloss.3 nume.5.
Clausula præcedens est maioris efficatiæ ad declarationē sequentium quàm sequens.l.7.ti.11.glo.13.nu.6.
Clausula cum libera in instrumento mandati ponitur potius ex consuetudine notariorum, quàm ex partium voluntate & consensu.l.8.ti,11.glo.14.nu.6.
Clausula quæ ex stylo potius notariorum, quàm ex partiū consensu apponitur in instrumento, cognoscitur si in aliam speciem redigatur contractus', vt in donatione causa mortis & alia exempla traduntur.ibi. numer.6. 7.&.8.
Clausula ex stylo notariorum in instrumento apposita in valde præiudicialibus nil operatur.l.8.titu.11.gloss.14 nu.9.
Clausula consueta apponi an censeatur apposita? & in quibus casibus? & an notarius rogatus censeatur clausulas consuetas apponere, & traduntur exempla.l.8.titu. 11 gloss.14.nu.11.
Clericis in sacris constitutis nullo vnquam tempore licuit matrimonium contrahere.glo.vnb.ti.1.nu.158.
Clericus in minoribus constitutus ante subdiaconatum potest matrimonium contrahere.ibidem.
Clerici non attinguntur legibus laicorum.l.12.titu.1.gloss. 1.num.1.
Clerici attinguntur legibus à principe seculari latis pro bono publico licèt non quo ad pœnam.l.12. titul.1.gloss.1 nume.2.
Clericus an posit ordinari absque beneficio seu patrimonio l.1.tit.6.gloss.9.nu.8.
Clericus in sacris in regno & maioratu succedere potest.l. 1.tit.7.glo.1.nu.19.
Clericus primæ tonsuræ quando gaudeat priuilegio clericali?l.3.tit.8.glo.2.nu.4.
Clericos diffamantes inuehuntur.l.6.titu.8.gloss.2. numero.16.
Clericorum peccata occulta non esse aperienda, sed potius clamide operienda ibi.nu. 14.
Clerici concubinarij quæ crimina committant ? ibidem. nume.22.
Clerici in peccato mortali existentes conficere possunt & conferre sacramenta, & contrarium sentientes hæretici sunt, ibidem.
Clericorum publicas concubinas habentium pœnæ, ibid.nu. 23.& ex concilio Tridentino.nu.24.
Clericorum proles odiosa semper fuit canonibus & legibus regijs.l.6.ti.8.glo.4.nu.8.
Clerici filius nil potest ex bonis patris vel eius consanguineorum etiam titulo emptionis acquirere.l.6.ti.8.glo. 7.nu.1.
Clericus an posit nurum instituere? l.6.titu.8.gloss.8.nume.27.
Clericorum filij nil possunt habere ex bonis parentum vel consanguineorum etiam ex priuilegio principis.l.6.tit. 8.glo.9.nu.1
Clericus in minoribus constitutus sacerdotium seu beneficiū habens potest matrimonium contrahere, perdit tamen beneficium.l.7.tit.8.glo.12.nu.2.
Clericus ex generali cōsuetudine facit fructus beneficij suos & bona intuitu ecclesiæ quæsita: de eisque disponere potest & testari.l.13.ti.8.glo.1.nu.1.
Clericus non est propriè dominus nec vsu fructuarius beneficij, sed fidelis dispensator.ibi.nu.2.
Clericus quomodo posit fructus beneficij expendere ? ibidem.
Clericus quando non posit ex generali consuetudine disponere de bonis intuitu ecclesiæ quæsitis?ibi.nu.3.
Clericus si occidatur, satisfactio necis hæredi eius competit non ecclesiæ, ibi.nu.4.
Clericis consanguinei succedunt ab intestato in bonis intuitu ecclesiæ quæsitis, ex generali consuetudine.l.13. tit.8 glo.3.
Clericus quòd ex consuetudine generali posit testari de bonis intuitu ecclesiæ quæsitis, confirmatur & approbatur iure regio, & an valeat consuetudo? l.13.ti.8.glo. 4.nu.1.
Clerico successori beneficij quærūtur bona prædecessoris intuitu ecclesiæ quæsita, non ecclesiæ.l.13.titul.8.gloss.4 nu.4.
Clerici præsbyteri vel maioribus ordinibus insigniti, sunt immunes à tributis & censibus.l.11.titul.10.glo.1.nume.1.
Clericorū bona quæsita & quærenda à tributis & exactionibus sunt immunia.l.11.tit.10.glo.1.nu.1.
Clerici sunt à gabellis exempti pro rebus ab eis distractis, ibidem.nu.2.
Clerici negotiatores non sunt à gabellis exempti, idem in ecclesijs, ibi.nu.3.
Clerici ad quæ tributa teneantur? remissiuè, ibidem.
Clericorum priuilegia remissiuè, ibidem.
Clerici primæ tonsuræ vel minorum ordinum non coniugati an sint immunes à tributis & exactionibus? & quid hodie requiratur vt immunes fiant iure regio ? ibidem nume.4.
Clerici primæ tonsuræ coniugati nullo modo eximuntur à muneribus vel tributis, sed solū gaudent canonis & fori priuilegio, si ea faciunt quæ à concilio Tridentino & lege regia exiguntur.l.11.ti.10.glo.1.nu.5.
Clericus vel alius exemptus fundum emens à tributario an soluere teneatur tributum.l.11.ti.10.glo.4.nu.1.
Clerici qua inspecie vocari possunt à rege, consilio, vel cancellaria, vt personaliter compareant. l.11.titulo.10. gloss.7.
Clerici vti possunt statuto vel consuetudine laicorum sibi fauorabili

INDEX.

fauorabili.l.7.tit.11.glo.2.nu.12.
Clerici admittuntur ad retractum sanguinis, ibidem. nu. 11.& 12.
Clerico vendente aut emente an sit locus retractui sanguinis?l.7.tit.11.glo.2.nu.14.
Clerici si vtuntur consuetudine vel statutis laicorum an alij contra eos eis vti possint? ibi.nu.16.
Clerici an ligentur legibus laicorum iustis & honestis? l.1 ti.25.glo.1.nu.2.
Clericorum bona patrimonialia an gaudeant priuilegijs ecclesiæ concessis? ibi.nu.4.
Clerici magis quàm laici ad elemosynas tenentur.l.1.tit. 25.glo.8.
Codicilli absque testamento fieri possunt.l.1.tit.4.glo.13. nu.2.
Codicilli à testamento differunt iure communi quoad solemnitatem.l.2.ti.4.glo.9.nu.1.
Codicilli iure regio non differunt quoad solemnitatem à testamento nuncupatiuo, etiam ante legem Tauri. ibi. nu.2.
Codicilli appellatione, vltime voluntates continentur.ibidem.
Codicilli testamento nuncupatiuo æquiparantur, ibidem. nume.3.
Codicilli in scriptis an testamento æquiparentur ? & an eandem solemnitatem exigant quæ in testamento nuncupatiuo exigitur.ibi.nu.4.
Codicilli in scriptis eandem exigunt solemnitatem, quæ iure antiquo exigebatur.l.2.ti.4.glo.9.nu.5.
Codicillorum testes fœminæ esse non possunt. ibidē.nu.14. &.15.
Codicillis dari nec adimi potest hæreditas directo, iure cōmuni imperatorum? ibi.nu.16.
Codicillis per quæ verba obliqua hæreditas detur. ibidem.
Codicillis facta institutio verbis directis obliquatur, iure communi, ibi.nu.17.
Codicillis iure regio an dari vel adimi posit hæreditas directè.l.2.ti.4.glo.9.nu.18.19.20.21.22.23.
Codicillis non potest hæreditas filio relinqui iure communi.ibidem.
Codicilli testamento adæquantur, non solum quoad solēnitatem, sed & quoad substantiā iure regio.ibidem. nu.20.
Codicillis quare dari non potest hæreditas iure directo, iure communi imperatorum.ibi.nu.21.
Codicillis dari potest hæreditas iure directo iuxta ius nostrum regium.ibi.nu.23.
Codicillis iure regio quando dari non posit hæreditas? ibi. nu.24.
Codicillorum validitas ex testamento dependet, iure communi, secus iure regio.ibi.nu.25.
Codicilli vltimi priores non reuocant, nisi expresse id à testatore cautum fuerit, ibi.nu.26.
Codicilli non rumpuntur agnatione posthumi, testamentū sic, ibi.nu.28.
Codicilli duo si duplicem hæredis institutionem cōtineāt, quid sit agendum? ibi.nu.29.
Codicilli si contineant hæredis institutionem, & testamētum prius factum aliam, quæ earum præualeat ? ibidem.
Codicillos facere potuerit qui testandi h abet facultatem.l. 3.ti.4.glo.4.
Cœcus an posit esse testis testamenti?l.1.titul.4.gloss.4. nu.5.
Cogere seipsum an quis posit?l.3.ti.10.glo.2.nu.1.
Cogitatio in genere sufficit, vt quis non dicatur ignorare l.9.ti.6.glo.1.nu.5.
Cognatio non contrahitur inter matrem & filium natum ex damnato coitu.l.6.ti.8.glo.4.nu.6.
Cognatio spiritualis non deriuatur ad vxorem cognitam iuxta concilium Tridentinum.gloss.vnb.titul.1.numero.168.
Cognatio spiritualis vel compaternitas non deriuatur ad vxorem carnaliter cognitam, iuxta concilium Tridētinum.ibi.nu.170.
Cognatio spiritualis non contrahitur, iuxta concilium Tridentinum in tertia eius specie fraternitatis? ibidem.nume.171.
Cognatio spiritualis inter quos contrahatur? ibidem.nume.172.
Coitus inter christianum & Iudæum vel Mahometi cum meretur pœnam mortis.l.7.ti.8.gloss.11.numero.5.
Coitus qui sunt damnati pœna mortis? ibidem & per totam.glo.
Collata an censeantur bona hæreditaria?l.9.tit.6.gloss.1. nu.2,
Collateralium successio ab intestato, remissiuè.l.4.titu.8. glo.1.&.l.1.ti.8.glo.2.nu.4.
Collaterales succedunt iuxta gradus proximitatem post descendentes & ascendentes.l.5.titul.8.gloss.1.numero.1.
Collaterales succedunt vsque ad decimum gradum ab intestato, & non vltra.ibi.nu.2.
Collaterales succedunt vsque in infinitum in regno, ducatu, comitatu & maioratu.ibi.nu.3.
Collateralium gradus computatio iure ciuili. ibidem. nume.4.
Collaterales quotquot sint in eodem gradu, pariter ab intestato succedunt.ibi.nu.5.
Collaterales vltra fratres fratrumque filios succedunt nulla facta separatione bonorum ex parte patris vel matris. ibi.nu.12.
Collationi locus est ex testamento & ab intestato.l.3.ti. 8.glo.1.nu.1,
Collationis materia remissiuè.l.9.titul. 6.gloss.3.numero.2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

Collationi locus est etiam si filij sint inæqualiter instituti l.3.ti.8.glo.1.nu.2.

Collationi locus est inter descendentes in potestate constitutos vel emancipatos, ibi.nu.3.

Collationi locus non est inter ascendentes, ibidem.

Collationi locus est in bonis quæ obueniunt filio vel alij descendenti ex substantia eius de cuius successione agitur non alia. l.3.ti.8.glo.1.nu.4.

Collationi an locus sit si filius nolit adire hæreditatem paternam? l.3.ti.8.glo.3.nu.1.

Collare ferreum mira arte à Germanis elaboratum quod nulla arte aperiri vel frangi poterat ab alio quàm ab eo qui id fecerat. l.1.ti.19.glo.1.nu.1.

Collecta à correctore ciuibus imponi potest tempore famis seu inediæ, licèt aliàs non permittatur. l.1.titu.25.glo.9.nu.5.

Commenda Indorum si fiat filio contemplatione patris, an eius usufructus competat patri? l.9.ti.1.glo.2.nume.7.

Commendatarij Indorum pluribus oneribus sunt astricti ibidem.

Commenda Indorum an vt profectitia reputari possit? ibi.nu.9.

Commenda Indorum an retineri possit à filio repudiata hæreditate? l.5.ti.6.glo.1.nu.4.

Commendatarius Indorum an soluere teneatur debita prædecessoris? ibidem.

Commenda Indorum feudo & maioratui comparatur. l.5.ti.7.glo.5.nu.9. & sequen.

Commendæ Indorum successor an debita prædecessoris soluere teneatur? & an commendam habere possit, etiam si patris hæreditatem repudiet? l.6.titu.7.glos.3.nume.25.

Commendæ Indorum successor non tenetur debita prædecessoris soluere, etiam in vtilitatem commendæ. l.6 ti.7.glo.3.nu.22.

Commendæ Indorũ vel maioratus successor an teneatur debita prædecessoris in bello occisi persoluere? ibi.n.33 & 34.

Commendatarij Indorum plurimos suis alunt expensis. l.7.ti.7.glo.2.nu.1.

Commendæ Indorum possessor an mortuo possessore acquirat possessionem absque vlla apprehensione? l.8.tit.7.glo.2.nu.16.

Commendæ Indorum possessio transit in successorem ipso iure, etiam si post mortem vel in vita prædecessoris ab alio fuerit res occupata. l.8.ti.7.glos.5.numero.5. & 6.

Commendæ Indorum lites in Indiarum regio consilio, nõ in cancellarijs controuertuntur. l.9.titu.7.glos.2.nume.3.

Commendæ Indorum causa in regio consilio pẽdente mortuis litigatoribus absque successore, an super fructibus litigari possit in cancellaria. l.9.ti.7.glo.2.nu.4.

Commendas Indorum an possit princeps vel provex alicui auferre sine culpa, vel causa? l.6.ti.10.glo.2.nu.3. & sequentibus.

Commenda Indorum videtur reuocabilis, vt depositum, & beneficium commendatum. l.6.titul.10.glos.2.nume.5.

Commendæ Indorum ob seruitia & merita conceduntur, ibi.nu.8.

Commendam Indorum princeps sine causa auferre non potest, sicuti nec contractum, vel priuilegium. ibidem.

Commendæ Indorum feudis comparantur, ibi.nu.12. & sequen.

Commenda Indorum contractus dicitur vltro citroque obligatorius, ibidem.

Commendatarij Indorum præstant regi fidelitatem, sicut feudatarij. ibidem.

Commendatarij Indorum iuramẽtum fidelitatis regi præstare tenentur hoc in regno, ibi.nu.14.

Commendatarij Indorum ad quid sint obnoxij. l.6.tit.10 glo.2.nu.17. & 18.

Commendæ Indorum possessio & dominium transit ipso iure in successorem, ibi.nu.20.

Commenda Indorum gratis conceditur sicut & feudum l.6.tit.10.glo.2.nu.21.

Commenda Indorum in multis differt à feudo recto, ibid. nu.22.

Commenda Indorum non est perpetua sed ad vitam conceditur commendatarij, & filij vel vxoris eius. ibidem.

Commenda Indorum feudum est á rege concessum, non rectum, sed degenerans propter placita vel conuentiones naturæ feudi contrarias. l.6.titu.10, glos.2.numero.26.

Commenda Indorum feudum rectum dici potest, nisi in punctis degenerantibus, ibi.nu.27.

Commenda Indorum commendatario auferri non potest nisi culpa conuicta, ibi.

Commenda Indorum non dicitur depositum, nec vt depositum potest reuocari, ibi.nu.29.

Commendatarius Indorum possidet commendã, sed depositarius non possidet. ibi.

Commenda Indorum ob delictum commendatario auferri potest. l.6.ti.10.glo.2.nu.32.

Commenda Indorum ex causa publicæ vtilitatis, ad remunerandum benemerito, à possidente auferri potest. ibi. nu.33.

Commenda Indorum an possit auferri ab indigno, & dari benemerito, precio soluto ei à quo auferatur? ibidem. nu.34.

Commenda Indorum vel feudum in vita possessoris vacaturum, potest alteri benemerito concedi in tempus quo vacauerit. ibidem.

Commendæ Indorum sunt nõ solum ob seruitia præterita verùm verum etiam pro futuris, atque ideo reuocari non potest. l.15.ti.10.glo.2.nu.3.

Commertium prohibetur cum seruis. l.16.titu.11.glo.1.nume.1.

Commertium cum alienis seruis prohibetur sub pœna furti. l.16.ti.11.glo.5.

Commissarius testamenti an possit eligere hæredem vnum de certis ex facultate à testatore sibi concessa? l.5.ti.4 glo.2.nu.2.

Commissarius testamenti an possit nominare hæredẽ, vel meliorationem aut substitutionem facere absque nominatione testatoris? l.5.titul.4.glos.3.numero.1. & sequen.

Commissarius testamenti absque mandato speciali non potest substitutionem aliquam facere. l.5.titu.4.glos.5. nu.1.

Commissarius an possit substitutionem facere, si in mandato speciali ad eam faciendam non nominet testator personam, quæ sit substituenda. ibidem. numero.2.

Commissarius testamenti potest substituere vel ex hæde re, etiam si testator non nominet ex hæredandum vel substituendum. l.5.ti.4.glo.8.nu.1.

Commissarius an possit alterum nominare & substituere qui faciat testamentum absque mandato. ibidem. nume.2.

Commissarius quando possit aliũ substituere ex mãdato sibi à testatore iniuncto? ibi.nu.3.

Commissarius an possit executores testamenti nominare. l.5.ti.4.glo.8.nu.4.

Comissarij ad faciendum testamentum qui esse possint ibi.nu.5. & 6.

Commissarius cui absolute committitur libera testandi facultas pro alio, iure regio de quinta bonorum parte potest disponere, & quomodo? l.6.ti.4.glos.3. nu.4.

Commissarius non censetur hæres ad distribuendum bona inter pauperes, hæredibus legitimis deficientibus, sed disponere potest ad causas pias, non distribuere. l.6. ti.4.glo.3.nu.5.

Commissario facto sine hæredis nominatione, legitimi vocati censentur, vel eis deficientibus, causæ piæ. l.6.ti.4. glo.6.nu.1.

Commissarius generalis non instituto hærede & deficientibus legitimis an censeatur institutus hæres. l.6.titu.4 glo.6.nu.3.

Commissarius an possit executionem testamenti facere, & bona adhuc effectum vendere? ibidem. numer.3. & 4.

Commissarius nõ potest in res prophanas bona testatoris erogare, quas in causas pias distribuere iussus est. l. 6.ti. 4.glo.7.nu.1.

Commissarius quemadmodum potest facere testamentum ita & codicillos. l.7.ti.4.glo.1.

Commissarius differt ab executore etiam in præfixione termini. l.7.ti.4.glo.2.nu.1.

Commissario quod tempus præfigatur ad testamentum faciendum? ibi.nu.3.

Commissarius elapso termino ab hac lege præfinito an possit moram purgare & facere testamentum? l.7.ti.4. glo.3.nu.1.

Commissario ad faciendum testamentum currit tempus ab hac lege constitutum, à die mortis testatoris ante aditam hæreditatem, etiam ignoranti & impedito, iure regio. l.7.ti.4.glo.5.nu.8.

Commissarius an præcise cogatur facere testamentum? l. 7.ti.4.glo.6.nu.2.

Commissarius potest meliorare vnum ex filijs vel nepotibus si ei fuerit potestas concessa specificè, licèt meliorandus à testatore non nominetur. l.7.ti.4.glos.7 nu.1.

Commissarius non potest reuocare testamentum ab ipso factum & aliud facere. l.9.ti.4.glo.1.nu.1.

Commissarius alieno nomine testatur, ideo variare non potest. ibi.nu.2.

Commissarius si fecit testamentum nullum, an possit aliud facere? l.9.ti.4.glo.1.nu.4.5. & 6.

Commissarius facto testamento, nõ poterit codicillos etiã ad pias causas facere. l.9.ti.4.glo.2.

Commissarij protestatio reseruans sibi facultatem reuocãdi, addendi, vel declarandi testamentum nihil valet. l. 9.ti.4.glo.3.nu.2.

Commissarius de quinta parte dumtaxat bonorum defuncti potest disponere, nisi aliud habeat in mandato. l.10 ti.4.glo.1.

Commissarius non cogitur acceptare officium, sed post quam acceptauerit tenebitur testamentum facere pro defuncto. l.10.ti.4.glo.2.

Commissarius an possit disponere de quinto, si ascendentes vel descendentes successerint defuncto? l.10.ti.4.glo.4 nu.3.

Commissario non testante de quinta parte bonorũ pro anima defuncti, hæredes legitimi transuersales hoc facere tenentur. l.10.ti.4.glo.5.nu.2.

Commissarius ad perficiendum testamentum à testatore incœptum constitutus, non potest vltra quintam bonorum partem disponere. l.11.ti.4.glo.2.nu.1.

Commissarius an possit disponere de quinto bonorum defuncti, si hæres sit vnus ex descendentibus vel ascendẽtibus. ibi.nu.2.

Commissarij plures esse possunt ad faciendum testamentũ pro aliquo. l.12.ti.4.glo.1.nu.1.

Commissario, vt currat tempus à lege præfixum, non est necessario facienda monitio, ibi.nu.2.

Commissarij ex pluribus nominatis non possunt ab officio excludi, nisi monitione præmissa an velint officio vti. l.12.ti.4.glo.1.nu.4.

Commissarius vnus sine altero nequit testamentum facere nisi

Universidad de Deusto
Biblioteca

nisi post absentiorem alterius.l.12.ti.4.glo.2.nu.1.
Commissarijs pluribus discordantibus,quod maior pars eorum disposuerit,seruabitur.l.12.titu.4.glos.3.numero.1.
Commissarius generalis testamenti nõ potest assignare melioratione tertij & quinti in re aliqua, nisi habeat mandatum speciale.l.3.ti.6.glo.5.
Commisso quare locus sit in emphiteuta & non in censuario?l.1.ti.15.glo.2.nu.2.
Comisso locus est in re censuali perpetua,si ita conuenit inter contrahentes,ibi.nu.4.
Commisso locus non est in re censuali cum pacto redimendi,etiamsi ita conuenerit iuxta Hispaniæ praxim.ibidem.
Commoditas vsusfructus vel rei emphiteuticæ an possit in perpetuum alienari?l.7.ti.11.glo.1.nu.15.
Communis res viri & vxoris cuius periculo pereat?l.3.ti.9.glo.7.nu.6.
Communiter quod fieri solet,quælibet facere præsumitur.l.1.ti.11.glo.2.nu.17.
Compelli quomodo quis possit ad aliquid faciendum?l.4.ti.3.glo.2.infine.
Compensatio legati cum bonis constanti matrimonio quæsitis quare non fiat?l.7.ti.9.glo.1.nu.3.
Compensatio legati cum debito necessario quando locum habeat?ibi.nu.4.
Compensatio legati cum bonis constante matrimonio quæsitis quare non fiat?ibi.nu.5.&7.
Compensatio speciei cum quantitate,vel quantitatis cum specie nullo modo fit.ibi.nu.9.
Compensationi locus non est legati cum debito voluntario, quoties aliæ comectiuæ concurrunt,quarum plurimæ referuntur,remissiuè.ibi.nu.10.
Cõcilia ciuitatum an possint sibi iudices eligere rege negligente?l.1.ti.10.glo.21.nu.14.& 15.
Concilij Tridentini decretum de reformatione matrimonij explicatur glo.rub.ti.1.nu.33.& 40.
Concilium an possit inhabiles reddere clam contrahentes matrimonium?ibi.nu.37.& sequen.
Concilium Tridentinum circa clandestina matrimonia,ibi.nu.209.
Concubina dupliciter accipitur.l.6.titul.8.glos.2.numero.1.
Concubina in quibus differat ab vxore?ibidem.numero.2 & 3.
Concubina & vxor in quibus conueniant? ibid.numero.4.
Concubinatus omni iure prohibitus.ibi.nu.6.
Concubinatus iure ciuili non approbatur,sed permittitur l.6.ti.8.glo.2.nu.8.
Concubina quæ dicatur?l.6.ti.8.glo.2.nu.9.
Concubinatus clericis omni iure prohibitus,ibidem.numero.12.
Concubina clerici occulta, non potest per iudices seculares puniri,ibi.nu.13.
Concubina publica clerici vel religiosi,potest per iudicem secularem puniri.l.6.ti.8.glo.2.nu.14.
Concubinæ clerici pœna,iure regio.ibi.nu.15.
Concubinam clerici vel monachi deprehensam cum clerico non potest punire iudex secularis,nisi testibus probetur publicam esse concubinam.ibi.nu.16.
Concubinam publicam esse quomodo probetur?l.6.titu.8 glo.2.nu.18.
Concilia ciuitatum & locorum Hispaniæ iurisdictione carent.l.10.ti.17.glo.10.nu.1.
Concilia ciuitatum quando habeant iurisdictionem? ibid.nu.2.
Concilium ciuitatis dicitur habere iurisdictionem in specie l.10.ti.17.vt ibi in glo.12.nu.1.
Concilium tenetur pro collectoribus redituũ regalium, qui soluendo non fuerint,tanquam ab eo nominatis.l.13 ti.17.glo.1.
Condemnatus ad mortem an efficiatur seruus pœnæ.l.3.ti.4.glo.1.nu.1.
Condemnatus ad mortem ciuilem vel naturalem iure regio non efficitur seruus pœnæ,sed testari poterit etiam si sit libertinus vel spurius.ibi.nu.2.
Condẽnatus ad membri mutilationem testari potest omni iure.l.3.ti.4.glo.2.nu.2.
Condemnatus ad mortem an possit capere ex testamento l.3.ti.4.glo.3.nu.6.
Condemnatus ad mortem hodie iure regio nõ efficitur seruus pœnæ,ibidem.
Condemnatus ad mortem,licèt eius bona confiscentur testari potest,iure regio.l.3.ti.4.glo.6.nu.3.
Condemnatus ad mortem an possit alterum ex filijs meliorare in bonis non confiscatis?an verò ea bona reseruare teneatur hæredibus legitimis.l.3.tit.4.glos.6.numero.7.
Condemnatus ad mortem,si ab intestato decedat,cui competant eius bona,quæ per legem vel iudicẽ non fuerũt confiscata.l.3.ti.4.glo.6.nu.5.
Condemnatus ad mortem,de bonis fisco non applicatis, ad libitum potest disponere,& testari etiam filios meliorando non verò de bonis hæredibus occisi applicatis.l.3.ti.4.glo.9.nu.1.
Condictio ex lege quando competat?l.1.ti.11.glos.10.nume.6.
Condictio ex lege oritur vbi lex noue inducit obligationem absque aliquo actu vel contractu.l.1.titu.4.glo.14.nu.14.
Condictio ex lege competit pro legatis iure regio.l.1.ti.4 glo.14.nu.13.
Condictio ex lege competens hodie pro legatis naturam habet bonæ fidei.ibi.nu.16.
Conditio non nubendi quando reijciatur.l.3.ti.1.glos.2.nu.14.
Conditio si mulier nupserit arbitrio Ticij reijcitur,sed non in

in vidua?ibi.nu.17.
Conditionalis contractus dicitur perfectus,& ab eo nullus ex contrahentibus altero inuito discedere potest.l.1.ti.6.glo.4.nu.29.insi.
Conditio in maioratu apposita arma & insignia portandi est iusta & seruanda.l.7.titu.7.glo.1.numer.1.& 4.
Conditio in maioratu cognominis assumendi,& portandi arma,si non adimpleatur elapso anno post requisitionem,priuabitur possessor maioratu.l.7.ti.7.glo.1.nu.2.& 5.
Conditio arma in honesta deferendi non est seruanda.ibi.nu.3.
Conditione impleta actus censetur purus.l.7.ti.10.glos.1 nu.17.
Conditione deficiente res restituenda est cum fructibus.l.7.ti.10.glo.3.nu.13.
Conditionalis venditio an sit perfecta ante conditionis euentum.l.7.ti.11.glo.6.nu.30.
Conditionalis cõtractus non dicitur perfectus ante conditionis implementum.ibi.nu.31.
Conditionalis contractus non parit actionem ante implementum conditionis.ibi.nu.32.
Conditionalis contractus ante conditionem impletam nõ operatur,vt ex eo laudimia debeatur, aut gabella, nec vt res alienata sub conditione cadat in commissum,ibidem.
Conditionalis contractus non dicitur propriè contractus ibi.nu.33.
Conditionalis creditor non dicitur propriè creditor, ibidem.
Conditione deficiente nullus redditur contractus, ibidem.
Conditione impleta dicitur purus contractus.l.7.titu.11 glo.6.nu.35.
Cõditionis implementum vetrotrahitur ad tempus contractus,ibi,
Conditionalis contractus transit ad hæredes.l.7.ti.11.glo.6.nu.39.
Conditione pendente,si res vendita tradatur, transfertur dominium in emptorem,ibi.nn.40.
Conductores reddituum vel decimarum reuendere panem prohibentur.l.19.ti.11.glo.5.
Confessio de receptis arris sufficit pro traditione,donec cõtrarium probetur.glo.2.rub.ti.2.nu.3
Confessio eius qui donare prohibetur præsumitur fraudulẽta.l.9.ti.3.glo.2.nu.3
Confessio ad alterius interrogationem facta non videtur ex propria emanasse voluntate.l.1.titu.4.glos.16.nume.5.
Confessio meritorum à patre facta non valet vtpote cũ sit persona prohibita.l.12.ti.6.glo.2.nu.4
Confessio patris de recepto precio an validet venditionẽ spurio factam.l.6.ti.8.glo.7.nu.5,
Confessio non sufficit in quocunque actu suspitionem habẽte,sed vera numeratio,ibi.nu.6.
Confessio patris iurata in fauorem spurij non facit valere venditionem,nisi verè constet de numeratione precij, ibi.nu.7
Confessio in aliorum præiudicium facta quibus casibus eis noceat?ibi.nu.9
Confessio testatoris iurata nocet hæredi, ibi.nu.10.
Confessio patris in fauorem spurij concurrentibus alijs indicijs probat,ibi.num.11.
Confessio facta per maritum vel vxorem in alterius vtilitatem an valeat?l.2.ti.9.glo.2.nu.5.
Confessio in criminalibus an sufficiat ad inferendam pœnã absque sententia.l.13.ti.10.glo.2.nu.5
Confessio in deposito an probet numerationem,l.9.titu.11 glo.4.nu.2
Confessio in deposito probat numerationem sed non in præiudicium tertij,l.9 ti.11.glo.4.nu.6
Confessio prælati quòd pecunia mutuata versa fuerit in vtilitatem ecclesiæ an sufficiat,l.22.titu.11.glo.2.nume.5
Confirmari censetur maioratus ex certa scientia,si eius tenor in regia inseratur licentia,l.3.titu.7.glos.2.nume.3
Confirmari quando possit actus nullus:remissiuè,ibid. nume.1
Confirmare videtur rex actum vel priuilegium ex certa scientia cuius inserit tenorem,l.11.ti.7.glo.vlti.
Confirmatio actus validi nihil de nouo tribuit,l.3.tit.10 glo.17.nu.1
Confirmatio actus inualidi obtinet vim nouæ concessionis,ibi.nu.2
Confirmatio quid nobis tribuere videatur? remissiuè,ibid. nu.3
Confirmatio legis correctæ habet vim nouæ concessionis, l.12.ti.10.glo.1.nu.2
Confiscario bonorum,vbi venit in consequentiam pœnæ, ex benignitate legum hæredibus legitimis applicantur. l.3.ti.4 glo.6.nu.2
Confiscatio non comprehendit bona futura,l.3.ti.4.glo.6 nu.2
Confiscatio an includat bona sub conditione debita:ibidem.
Confiscatio bonorum alicui ipso iure irrogata an comprehendat bona post delictum quæsita,& ante sententiã: ibi.nu.6
Confiscationis pœna, vel alia quæ certa est,etiam si imponatur ipso iure,refertur ad tempus commissi criminis, l.3.ti.4.glo.7.nu.7
Confiscatis bonis mariti non amittitur medietas lucrorũ quæ vxori competit lege regia,l.2.ti.9 glos.1.nu.66 & sequen.& l.10.ti.9.glo.2.nu.1
Confiscantur bona committentis crimen læsæ maiestatis à tempore commissi criminis,& quid operetur sententia:

Universidad de Deusto
Biblioteca

tix.l.10.ti.9.glo.3.nu.1.
Confiscatare aliqua,non censetur confiscatum quod sine corruptione ab ea potest separari,vt in scapha à naui: l.1.ti.25.glo.3.nu.2.
Coniuges ad seruitia mutua tenentur gloss.rubr.titu.1.nume.85.
Coniuges cohabitare,& vitam simul agere tenentur,ad corporis operumque communicationem:ad idque per iudicem cogi possunt,glo.rub.ti.1.nu.90.
Coniux potest coniugem vendicare apud ecclesiasticum, secularem uè iudicem,glo.rub.ti.1.nu.92
Coniux coniugi debitum cõiugale reddere tenetur,sub pœna lethalis criminis,ibi.nu.98.
Coniux certo sciens impedimentum inter eos esse, matrimonium dirimens,licèt probari non possit, non potest nec tenebitur debitum reddere,etiam si id à iudice sub censuris præcipiatur:glo.rub.ti.1.nu.104.
Coniux coniugi debitum coniugale reddere tenetur omni tempore:glo.rub.ti.1.nu.112.
Coniux altero absente in remotis locis,non debet secũdas contrahere nuptias,donec constet de morte vera coniugis absentis, aliàs non valet matrimonium:l.5.tit.1 glo.1.nu.2.
Coniux quando dicatur esse certus de morte coniugis, vt excusetur à peccato alij nubendo?& filij sint legitimi l.5.ti.1.glo.1.nu.3.
Coniugum simultanea cohabitatio operatur societatem: l.2.ti.9.glo.1.nu.41.
Coniugum simultanea cohabitatio, quoad lucra communicanda,dicitur quando vnam familiam retinent,licèt absint,ibi.nu.42.
Coniugum societas non est vniuersalis,quia bona præsentia,nec legata,nec donationes communicantur.l.2.ti. 9.glo.2.nu.10.
Coniuges lucra communicant,& damna.l.3.tit.9.glo.7 nu.1.
Coniugis res propria,cuius periculo pereat?l.3.ti.9.glo.7 nu.6.
Coniugum in societate, deducuntur capitalia vtriusque, quæ non communicantur,sed fructus dumtaxat.l.4 ti.9.glo.2.nu.1
Coniugi læso in dotis æstimatione citra dimidiam succurri tur.l.1.ti.11.glo.8.nu.21.
Coniunctus non potest pro coniuncto agere in his quæ speciale exigunt mandatum.l.8.titul.11.gloss.14.numero.13.
Coniunctus non potest retrahere pro coniuncto, nisi habeat speciale mandatum, vel quod fecerit ratificetur ab eo intra nouem dies à lege regia ad retrahendũ præfixos:ibi.nu.14
Consanguinitas quomodo impediat & dirimat matrimonium?glo.rub.ti.1.nu.176.
Consanguinei patris,non dicuntur consanguinei filij naturalis,propter incertitudinem.l.6.ti8.glo.4.nu.1.
Consanguinei plures eiusdem gradus, si pariter ad retractum concurrant,diuident inter se rem venditam.l.7 ti.11.glo.4.nu.1.
Consanguinei proximiores eiusdem gradus concurrunt,si nomine collectiuo cognationis vel familiæ ad rem aliquam admittantur?ibidem
Consanguinei plures eiusdem gradus tunc admittuntur ad retractum,cùm ante lapsum nouem dierum,omnes cõparuerint, simul vel separatim vnus post alium: ibi.nu.2.
Consanguinei plures si sint eiusdem gradus quilibet insolidum admittitur,alijs absentibus vel nolentibus, quasi iure accrescendi,ibidem.
Consanguinei an admittantur ad retractũ eo ordine quo & ad successionem ab intestato: ibi.nu.3.
Consanguineus retrahere volens,vel ab intestato succedere, an teneatur probare se esse proximiorem,an sit satis probare se esse consanguineum?l.7,tit.11.glo.5.nu. 3.& 4.
Consanguineus gradum consanguinitatis probare tenetur, licèt se esse proximiorem,non teneatur.l.7.ti.11.glo.5 nu.5.
Consanguinitas an probetur,quia sic se pro consanguineis habuerunt,& tractauerunt?ibidem.
Consanguineus eiusdem gradus cuius est & emptor,an admittatur pro rata ad retractum?l.7.tit.11.glo.5.nu, 16.& sequen.
Consanguinei remotiores an possint cogere proximiorem, vt animum explicet,velit nec ne retrahere?remissiuè, l.7.ti.11.glo.5.nu.18.
Consanguinei remotiores an admittantur ad retractum, licèt alij sint proximiores.l.7.ti.11.glo.9.
Consanguinei remotiores simul cum proximioribus admittuntur ad retrahendum eodem tempore.l.12.ti.11.glo.1 nu.4.
Consanguineus retrahens non compellitur vti sententia in eius fauorem lata.l.12.ti.11.glo.2.nu.8
Conscientia non ligat quos natura nõ obligat.l.1,ti.4.glo. 10.nu.19.
Consensus in matrimonio necessarius, gloss.rubr. titul.1. nu.17.
Consensus in matrimonio an sufficiat,vt separatim præstetur à coniugibus?ibi.nu.20.
Consensus in matrimonio qualis esse debeat?ibidem.numero.21.
Consensus deficit si erretur in persona:gloss.rub.titu.1.nume.154.
Consensus generalis patris sufficit ad agendum in quibuscũque causis.l.3.ti.3.glo.1.nu.3.
Consensus generalis patris vel propinquorum an sufficiat. ibi.nu.5.
Consensus consanguineorum ex statuto requisitus in contractibus mulierum an debeat esse expressus vel tacitus?l.3.ti.3.glo.1.nu.6.

Consensus

Consensus mariti in specie huius legis an sufficiat tacitus,si viderit vxorem contrahere,& non contradixerit. l. 3.ti.3.glo.1.nu.7.& sequen.
Consensus tacitus mariti sufficit,vt contractus ab vxore factus valeat absque eius expresso consensu & licentia.l.3.titu.3.gloss.1.à nume.5,vsque in fi.& maximè.nu.10.
Consensus in aliquo actu requisitus potest ante actum,& in ipso actu,& post actum præstari.l.5.titu.3.glo.1. nu.1.
Consensus pro forma requisitus debet in ipso actu præstari quemadmodum & authoritas.l.5.titu.3.gloss.1.nume.4.
Consensus quòd sit pro forma requisitus,quomodo dignoscatur?l.5.ti.3.glo.1.nu.5.
Consensus eius cui nihil interest,censetur requisitus pro forma,ibi.nu.6.
Consensus propinquorum ab statuto requisitus in contractibus mulierum,non potest præstari post contractum ex interual.o,ibidem.
Consensus qui à iudice debet præstari in aliquo actu, fieri oportet causa cognita,vbi agitur de alterius præiuditio.l.6.ti.3.glo.3.nu.1.
Consensus est substantia contractuum.l.1.ti.4.glo.4.nume.15.
Consentire an dicatur is,contra quem præscribitur?l.8.ti. 7.glo.5.nu.11.
Consentire an dicatur pœnæ qui deliquit?l.8.ti.7.gloss.5 nu.13.
Consentire non censetur quis enormi læsioni,licèt secus sit in minori læsione.l.1.ti.11.glo.8.nu.40.
Consignatio precij in retractu remissiuè.l.7.ti.11.glo.11.
Consignatio precij in retractu quomodo fieri debeat? l.8. ti.11.glo.5.nu.3.
Consignatio precij iure regio requiritur in retractu,non oblatio,ibidem.
Consignatio in quo differat ab oblatione? l.8.titu.11.glo. 9.nu.6.
Consignatio & depositio precij in retractu,requiritur pro forma.l.9.ti.11.glo.4.nu.1.
Consignatio pecuniæ in sacculo absque numeratione non sufficit ad retractum,nec in præiudicium tertij.l.9.ti. 11.glo.4.nu.7.
Consignatio precij in pecunia argẽtea an fieri possit,si præcium conuentum fuit in pecunia aurea?ibi.nu.8.
Consignatio precij & solutio debiti fieri potest ex generali consuetudine,& iuxta ius regium in quacunque moneta currenti,modò valor precij vel debiti non minuatur.l.9.ti.11.glo.4.nu.9.
Consignatio precij ad retractum in qua vnus deficit numus,aut vnum par turturũ an sufficiat.l.9.ti.11.glo. 4.nu.10.& sequen.
Consignatio precij in retractu fieri debet iudicis mãdato, nec satis erit sine eo fieri apud hominem ditissimum.l. 9.ti.11.glo.4.nu.14.
Consignatio precij non liquidi quomodo fiat.l.9.ti.11.glo. 4.nu.15.
Consignatio & depositio precij in retractu fieri debet coram iudice,sicut in fideiussorum datione,quoties res venditur habita fide precij.l.11.ti.1.glo.2.
Consilium à testatore requisitum ad distributionem faciẽdam an omitti possit.l.14.ti.4.glo.1.nu.62.
Consilium quandoquis sequi teneatur.ibi.
Consilium regium de quibus causis cognoscat.l.9.ti.7.glo. 2.nu.2.
Consilium semper est petendum,& sequendum,maximè à regibus in eorum liberalitatibus.l.5.ti.10.gloss.1.nume.1.
Consilio procerum & sapientum,ardua sunt à rege expedienda.l.5.ti.10.glo.1.nu.3.
Consilium plurimorum præualet.l.5.titu.10.gloss.2.nume.3.
Consolidatio vsusfructus,vel alterius seruitutis cum proprietate reuocabiliter vsufructuario quæsita,non habet effectum reuocata proprietate,sed saltuum manet ius vsufructus vel seruitutis.l.7.titu.11.gloss.1.nu.40 & sequen.
Constitutio Neapolitana incipiens,testamentorum robur, quæ de instrumentorum solemnitate loquitur,an extẽdatur ad testamentum.l.1.ti.4.glo.3.nu.10.
Constitutum transfert possessionem non solum rei particularis,sed & iuris vniuersalis.l.1.titul.6.glo.4.nume.12.
Constitutum an extendatur ad bona futura in melioratione,comprehensa.ibi.nu.17.
Constitutum an extendatur ad bona futura.ibidem.nume.16.
Constitutum extenditur ad bona etiam futura.l.2.tit.9. glo.3.nu.19.
Constituti clausula absque vera traditione an faciat quem incurrere in pœnam.l.1.ti.10.glo.6.nu.4.
Constitutum transfert vtranque possessionem,precarium ciuilem tantum.l.1.ti.17.glo.3.nu.7.
Constitutum cum pacto ingrediendi operatur,vt contra resistentem de facto,possit propria authoritate possessio occupari.l.1.ti.17.glo.3.nu.8.remissiuè.
Consuetudo etiam iniqua excusat à pœna,l.7.tit.1.gloss.1 nu.7.
Consuetudo differt in pluribus à præscriptione,l.1.titul.7 glo.6.nu.1.2.& 3.
Consuetudo vt bona immobilia redeant ad stipitem & radicem vnde processerunt, viget in multis locis regni huius,& vbi viget,seruanda est.l.1.titu.8.gloss.9 nu.1.
Consuetudo particularis vel statutum vincit leges naturales,ibi.nu.2.
Consuetudo vt bona immobilia redeant ad stipitem,locum habet ab intestato, non contra testamentum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ibidem.nume.3.
Cõsuetudo viget in Hispania & Frãcia, quòd clericus de bonis intuitu ecclesiæ quæsitis possit disponere, & testari l.12.ti.8.glo.2.
Consuetudo immemorabilis disponendi de bonis intuitu ecclesiæ quæsitis valet l.12.ti.8.glo.4.
Consuetudo loci contractus matrimonij, an domicilij mariti, in diuisione bonorum inter coniuges sit attẽdenda l.2.ti.9.gol.1.nu.66.& 67.
Consuetudo vel statutum loci considerari debet, vbi bona sita sunt quoad lucra dotis, vel alia quæcunque, siue statutum loquatur personaliter siue realiter. l.2. titul.9. glo.1.nu.74.& 75.
Consuetudo odiosa non extenditur ad bona extra territorium consistentia, ibi.nu.76.
Consuetudo communionis bonorum constante matrimonio quæsitorum est odiosa, & contra ius. l.2.ti.9.glo.1 nu.76.& 77.
Consuetudo & præscriptio in quo differant? remissiuè. l. 1.ti.10.glo.19.nu.3.
Consuetudo qua annui redditus minori precio æstimantur quàm ad rationem vnius pro quatuordecim improbatur. l.6.ti.15.glo.4.
Consuetudo vt accusatus de crimine capitali, possit sub fideiussoribus relaxari an valeat? l.10.titu.16.glo.1.nume.20.
Consuetudine an effici possit, vt singuli ciues teneantur pro debito ciuitatis vel vniuersitatis? l.7.ti.17.glo.1.nume.4.
Consulens minus malum ei, qui maius malum facere paratus erat, non peccat. glo. rub.ti.1.nu.152.
Contractus fieri potest in testamento irreuocabilis. l.2.ti. 3.gloss.1.nume.3.l.1.tit.4.glo.3.nume.8.l.1.ti.6.glo. 4.nu.24.
Contractus ab vxore factus absque licentia viri, est ipso iure nullus. l.2 ti.3.glo.1.nu.11.
Contractus ab vxore factus absque viri licentia, an firmetur iuramento? concluditur quòd non, ibi.nu.18.
Contractum prohibitus facere absque aliqua solemnitate, an possit facere distractum, vel liberationem? l.2.ti.3 glo.2.nu.1.
Contractus sui natura non exigunt scripturam. l.2.titu.4 glo.2.nu.1.
Contractus conditionalis dicitur perfectus, & ab eo nullus ex contrahentibus altero inuito discedere potest. l.1 ti.6.glo.4.nu.29.infi.
Contractus claudicare non debet: fallit in principe, & ecclesia. l.3.ti.10.glo.2.nu.6.
Contractus cum principe celebrati naturam obtinent bonæfidei. ibi.nu.7.
Contractus ligat successores. l.3.titul.10.gloss.2. numero.13.
Contractus ligant reges, eorumque successores. l.3.titu.10. glo.7.nu.7.
Contractus principis est irreuocabilis, etiam si adsit clausula non obstante. l.3.ti.10.glo.11.nu.3.
Contractus nomen, non mutat mutatio quorundam naturalium. l.6.ti.10.glo.2.nu.23.
Contractuum effectus potius attenditur quàm verba. l.7 ti.10.glo.1.nu.11.
Contractus omnes cum principe facti censentur esse bonæ fidei, atque ideo si dolus eis dederit causam sunt ipso iure nulli. l.2.ti.11.glo.2.nu.3.
Contractus cum ciuitate celebrati sunt ipso iure nulli, si dolus eis dederit causam, ibi.
Contractus sumitur pro instrumento. l.4.ti.11.glo.1.
Contractus perfectio quatuor modis dicitur, quoad existentiam, quoad actionem, quoad substantiam, quoad effectum & executionem. l.7.titu.11.gloss.6.numero.14.
Contractus is esse præsumitur, quem nominauerunt contrahentes. l.7.ti.11.glo.10.nu.4.
Contractus denominatio non attenditur, quoties eius naturæ aduersatur, ibi.nu.5.
Contractus denominatur secundum naturam eius quod in eo præualet. l.7.11.glo.10.nu.6.& 7.
Contractus duplex esse censetur permutationis, & venditionis: quoties precium non superat speciem pro altera specie datam ex quorundam opinione. l.7.ti.11.glo.10 nu.8.infi.
Contractus innominatus post implementum vnius producit actionem præscriptis verbis. l.2.ti.16.gloss.2.nume.2.
Contractus innominatus an producat actionem ante implementum iure canonico, vel regio, ibidem, numero.4.
Contractum innominatum facientes an habeant animum se obligandi efficaciter ante implementum? ibi. num.5. & .6.
Contractus innominatus producit actionem iure regio ante implementum. ibi.nu.6.
Contractus innominatus per stipulationem factus producit iure communi actionem ante implementum, ibid. nu.7.
Contractus in fraudem vsurarum remissiuè. l.9. titu.18 glo.1.
Contradictor legitimus qui sit, ad impediendam missionẽ in possessionem ex edicto diui Adriani? l.2.ti.9.glo.3 nu.20.
Contrahere qui promisit, non contraxit, sed contrahere se obnoxium reddit glo.rub.ti.1.nu.43.
Contraria duo diuersis respectibus procedere possunt. l.1. ti.4.glo.10.nu.41.
Contrariorum eadem est disciplina. l.5.ti.9. glo.6. nu. 6. infine,
Conuentio qua alicui vas aliquod argenteum, vel quid aliud datur precio centum aureorum, quorum solutio differtur, cum matrimonium contraxerit, vestatum mutauerit, an valeat? l.22.ti.11.glo.9.nu.3.
Copula carnalis an sufficiat, ad declarandum consensum de presenti inter sponsos de futuro, quoad forum animæ vel iuxta concilium Tridentinum? glo. rub.tit.1 nu.53.
Copula coniugibus est interdicta in ecclesia, sacrisuè locis sub pœna lethalis culpæ. glo.rub.ti.1.nu.99.
Copula inter coniuges licita est, & sine peccato ad prolem vel ad debitum reddendum. gloss. rubri. titu.1.numero.105.
Copula inter coniuges causa fugiendæ fornicationis inse, vel in alio licita est, & sine peccato, ibidem. numero.106.
Copula inter coniuges causa delectationis vel sanitatis inducit peccatum veniale, ibi.nu.107.
Copula inter coniuges quæ non manet intra limites matrimonij, est peccatum mortale, & quomodo id fiat? ibidem.
Copula inter coniuges non debito modo, quando sit peccatum? ibi.nu.108.
Copula inter coniuges, si semen emissum fuerit extra vas, vel eo modo quo sequi non possit prolis generatio, est peccatum mortale, ibi.nu.109.
Copula inter coniuges si vxor est prægnans, non inducit peccatum mortale, etiam si generatio sequi non possit? nisi aliquod inde periculum subsequatur, ibidem nume.110.
Copula inter cõiuges si vxor sit mẽstruata, an sit peccatũ mortale? ibi.nu.111.
Copula inter coniuges omni tempore an licear? ibidem. nu.112.
Copulatiua vtrunque exigit esse verum. l.8.titu.1.gloss.2 nu.5.
Corpus mysticum dicitur vniuersitas. l.10.ti.17.gloss.1, nu.3.
Correcta ratione legis vide in verbo legis ratione.
Correctio legum extenditur ad casus æquiparatos per legem antiquam. l.4.ti.6.glo.1.nu.2.
Correctoria & pœnalia non extenduntur. glo.rub.titu.1, nu.40.
Corrector seu præses ciuitatis an possit esse testis in testamento? & an loco ciuis habeatur? l.1.titul.4.gloss.5. nu.4.
Correctum non censetur, quod non exprimtur. l.1. titu.4 glo.8.nu.1.
Correlatiua non extenduntur, quando est diuersa ratio in altero ex eis. glo.rub.ti.1.nu.141.
Correlatiuorum eadem est dispositio, nisi eadem fuerit ratio in vno quam in altero. l.4.titu.2.gloss.4.nume.2 l.2.ti.9.glo.1.nu.54.& l.3.ti.9.glo.9.nu.2.l.12.ti.11 glo.1.nu.4.
Correlatiua sunt vir & vxor, quare dispositum in vno, in altero censetur esse dispositum. l.6.ti.10.glo.4. nu.1
Correlatiuorum non est eadem disciplina, vbi adest diuersa ratio, etsi agitur de cogendo venditorem, non enim cogetur emptor. l.12.ti.11.glo.2.nu.10.
Creditor primus qua ex causa amittat ius prælationis, l.6 ti.16.glo.5.
Creditores hypothecarij expressam vel tacitam hypothecam habentes, aliis præferuntur, iuxta anterioritatem temporis. l.7.ti.16.glo.5.nu.3.limitatur pluribus modis, remissiuè. ibi.
Creditor hypothecarius ex instrumento confessionis antiquior, an præferatur ei qui verè numerauit. ibidem.nume.12.
Creditores priuilegiarij quibus præferantur, l.7.ti.16.gl.5, nu.13.& 14.
Creditores chirographarij & personales quando & quo ordine admittantur? ibi.nu.15.
Creditor hypothecarius antiquior an reuocet pecuniã creditoribus posterioribus solutam, & bona fide consumptam. ibi.nu.16.
Creditor qui possessionem pignoris ingredi potest propria authoritate, vrbanius facier si coram iudice petierit. l. 10.ti.17.glo.5.
Creditores anteriores seu potiores quando contra hæredẽ vel commissarium, vel executorem primo venientibus soluentem, poterũt habere recursum. l.6.ti.4.glo. 1.nu.4.
Creditores potius ius habent filijs. l.3.titu.8. glo.6.numero.1.
Creditores an reuocent donata per debitorem, vbi non cõstat de dolo & fraude. l.5.titu.9.gloss.6. numero. 9. & 10.
Creditor qui ex conuentione potest ingredi rem sibi obligatam propria authoritate, si debitor eius nomine se constituit possidere, potuit eam ingredi debitore resistente. l.4.ti.10.glo.3 nu.4.
Crimina quæ impediunt matrimonium, & dirimunt contractum enarrantur glo.rub.ti.1.nu.177
Crimen stellionatus, vide in verbo stellionatus, & in verbo delictum.
Culpa est insolita aggredi. l.2.ti.9.glo.1.nu.40.
Culpabilis qui est, non statim est damnabilis. l.1.ti.11.glo.8 nu.41.
Curator quando detur mulieri luxuriosæ viuenti. l. ti.9 glo.8.nu.7
Curator dari potest hæreditati iacenti & quomodo: & an ipse possit conueniri à legatarijs. l.1.ti.4.glo.14.n.10
Curator datur prodigo & mulieri luxuriosæ. l.1.ti.2.glo. 1.nu.1
Curiæ prætores criminalium de quibus causis soli cognoscant, & de quibus omnes: l.1.ti.14 glo.10
Curiæ regis districtus est quinque leucarũ circiter. l.2 ti. 14.glo.4
Curia regia a stro Hispanè appellatur. l.2.ti.14.gl.7.nu.1.
Curiæ prætores vtensilia moderantur, & victus in curia regia. l.4.ti.14.glo.2

Universidad de Deusto

Custodes montium vel saltuarij, dicuntur personæ publicæ l.1.ti.17.glo.6.nu.1.

Custodes potest quilibet priuatus rei suæ apponere, ibidem.

Custodes priuati pignora capere non possunt.ibi.

Custodiæ cura ad eum pertinet qui fructus colligit.ibid. nu.2.

Custodes ponere, est signum possessionis.ibi.

Custodes priuati an possint includere animalia, damnum in re domini inferentia? ibi.nu.3.

D

AMNATI ad mortem ciuilem vel naturalem bona confiscata esse censentur iure communi, et quibus personis pars eorum reseruetur? l.3.ti.4.glo.6.nu.1.

Damnatus ad mortem, vide in verbo condemnatus.

Damni causam dans, damnum dedisse videtur.l.1. titul.1 glo.3.infi.

Damna contingentia in bonis proprijs coniugum, an communibus resarciantur? l.4.titul.9.glos.2.numero.2.

Damnum superueniens casu fortuito rebus proprijs alterius coniugis, cuius obueniat periculo? l.3.titu.9.glo.7.nu.6.

Dardanarij sunt qui præemunt omnia vt carius vendant l.19.ti.11.glo.1.nu.1.

Datio in solutum dupliciter dicitur, alia voluntaria, & alia necessaria.l.6.ti.11.glo.1.nu.1.

Datio in solutum voluntaria, vendicioni æquiparatur.l.6 ti.11.glo.1.nu.2.

Datio insolutum necessaria quæ dicatur? ibidem: numero.4.

Datio insolutum necessaria non comprehenditur sub statutis loquentibus de venditione.ibid.

Datio insolutum quando est necessaria respectu emptoris & venditoris? ibi.nu.5.

Datio in solutum necessaria an venditioni vel dationi, insolutum voluntariæ comparetur? ibi.nu.6.

Datio insolutum necessaria iure regio venditioni comparatur, ibi.num.7.

Datio insolutum fit creditori bonis æstimatis eisdemque subhastatis, si emptores iusto precio non inueniantur. l.6.ti.11.glo.2.nu.1.

Datio insolutum non est propriè venditio.l.7.ti.11.glo.7 nu.1.

Datio insolutum specici pro quantitate similis est emptioni, ibi.2.

Datio in solutum speciei pro altera specie, similis est permutationi, atque ideo in ea locus non est retractui.ibi. nu.8.

Datio insolutum necessaria in quo differat à voluntaria? ibi.nu.9.

Datio insolutum est indiuidua.l.7.titu.11.glos.7.nu.21. & 30.

Datio insolutum pro centum aureis mihi debitis, plurium verum etiam singulariter æstimatarum, non admittit diuisionem in retractu, sed aut omnes sunt retrahende, aut neutra earum.ibi.nu.30.

Datio insolutum an sit propriè venditio, an ei similis.l.19 ti.11.glo.2.nu.4.& 5.

Debet verbum importat necessitatem, & formam.l.1.ti. 4.glo.4.nu.6.& 7.

Debitum coniugale licitè denegatur ob incæstum cum affini commissum.glo.rub.ti.1.nu.103.

Debitum matrimoniale exigere, vel reddere an possit, qui filium proprium malicioſe in baptismo vel confirmatione tenuerit, glo.rub.ti.1.nu.143.

Debitum reddendo, non peccat, qui post votum simplex castitatis contraxit: exigendo autem peccauit semel, sed non deinceps, licèt pluries exigat.glo.rub.titu.1.nume.151.

Debita præscripta tunc per executorem solui possunt, cũ alia debita testanti non superuerant.l.6.titu.4.glos.1. nu.2.

Debita quæ prius debent per executorem testamentarium solui.l.6.ti.4.glo.1.nu.3.& 5.

Debita constante matrimonio contracta per cõiuges sunt soluenda ex bonis communibus, etiam si ab altero eorum sint contracta.l.3.ti.9.glo.7.nu.2.

Debitum fideiussionis à viro facta pro alio, an sit soluendum ex bonis constante matrimonio quæsitis, l.3.ti.9 glo.7.nu.3.

Debita matrimonio constante contracta vxor soluere nõ tenebitur, si lucris renuntiauerit, ibi.nu.4.

Debita ad alendam vxorem contracta, bonis communibus deficientibus, soluentur ex bonis vxoris proprijs. l.3.ti.9.glo.7.nu.5.

Debita necessaria constante matrimonio contracta per alterum ex coniugibus, ex bonis communibus soluenda sunt.l.3.ti.9.glo.7.nu.10.

Debita ex delicto alterius ex coniugibus descendentia an solui debeant ex bonis communibus.ibidem, numero.11.

Debitor tenetur expensas instrumentorum refundere creditori.l.7.ti.11.glo.3.nu.33.

Debitor olim in seruitium tradebatur creditori, si nõ erat soluendo.l.4.ti.16.glo.2.nu.3.

Debitor quando carceri tradi poterat iure communi.ibi. nu.4.

Debitor qui bona cessit, traditur creditoribus vt seruiat donec persoluat debitũ, et sic in persona liberi hominis est dare ius quodam seruitij, ibid.nu.4.

Debitor qui culpa sua factus est non soluendo, an possit cedere bonis? l.7.ti.16.glo.2.nu.4.

Debitor fugitiuus capi potest propria authoritate, cum pluribus extensionibus & limitationibus: remissiuè.l. 1.ti.17.glo.1.nu.3.

Debitor bona sua alienans debet in carcerem mitti, donec eos in quos alienauit designet.l.1.titu.19.glos.1.numero.15.

Debitor bona sua alienans an torqueri possit, vt aperiat eos in quos alienauit? ibidem.

Debiti exactionem impedientes quomodo puniantur? l.1 ti.19.glo.4.nu.2.

Decennij habitatio facit quem haberi pro originario.l.1. ti.10.glo.5.nu.1.

Deceptio vel læsio citra dimidiam in contractibus, an liceat in foro contentioso, vel in foro conscientiæ? l.1.ti. 11.glo.1.nu.1.& sequen.& nu.6.

Deceptio vide in verbo læsio.

Declaratio animi non transmittitur ad hæredes.l.1. ti.4. glo.16.nu.15.

Declaratio voluntatis vel ambiguitatis non potest nisi semel fieri.l.9.ti.9.glo.1.nu.9.

Declarans non tam de nuo quicquam agere, quàm quod factum est deregere videtur. l.3.ti.10.glo.16.nu.2.

Decoctores an gaudeant beneficio cessionis bonorum? & quid iure regio? l.7.ti.16.glo.2.nu.3.

Decoctori qui fugiendi consilium inierat, merces venditæ habita fide precij, non acquiruntur quoad dominium. l.7.ti.16.glo.1.nu.9.

Decoctor quando dicatur consilium fugiendi iniisse? ibidem.

Decoctores qui se falso decoxisse fingunt vt creditores ad iniquas pactiones trahant, publici prædones seu grassatores dicuntur.l.1.ti.19.glo.1.nu.1.

Decoctor seu fallitus qui nullam fraudem commisit non patitur pœnas legis regiæ, ibi.nu.2.

Decoctores, qui bona dumtaxat non personam abscondunt, pro publicis latronibus habentur, ibidem.

Decoctores, qui aufugiunt, bona tamen nulla abscondunt, non dicuntur publici latrones, ibi.nu.3.

Decoctores, fraudatores præsumuntur, non tamen ea sola præsumptio sufficit, vt pro publicis prædonibus puniãtur nisi alia probentur, ibi.nu.4.

Decoctorum fraus probatur si bona sua vel maiorem eorum partem vendiderint, vel donauerint, vel aliquam partem licèt non maiorem.ibi.nu.5.6.& 7.

Decoctorum fraus præsumitur ex repentina & insolita bonorum alienatione.ibi.nu.8.

Decoctor qui bona sua ante decoctionẽ donauit, vel modico precio vendidit, vel maiorem bonorum partem vel preciosiora, simul, vel interpollatis vicibus, & deinde modico elapso tempore foro cessit, vel rationes conturbauit publici latronis pœnas pati debet.ibi.nu.9

Decoctor libros non habens, vel si in eis sint rationes intricatæ, vel si sint paginæ librorum corruptæ, vt publicus latro punitur, ibi.nu.10.

Decoctor qui triduò ante decoctionem aliquem gessit cõtractum, præsumitur fraudationis causa fecisse? l.1.ti. 19.glo.1.nu.12.

Decoctor quando consilium fugiendi habuisse dicatur? remissiuè.ibidem.

Decoctorum fraudes remissiuè, ibi.nu.14.

Decoctorum pœnæ ex legibus.12.tabularũ.l.1.ti.19.glo. 2.nu.1

Decoctores an sint infames? ibi.& nu.2.

Decoctorum pœna ex lege.12.tabularum correcta est, ibi. nu.3.

Decoctorum pœnæ variæ, ibi.nu.4.

Decoctor priuatæ pecuniæ priuatur officio & alijs pœnis punitur, ibi.nu.5.

Decoctorum & fraudatorum pœnæ iure regio.l.1.ti.19. glo.2.nu.6.& 7.

Decoctores an gaudeant beneficio cessionis bonorum? ibi. nu.8.

Decoctores an gaudeant immunitate ecclesiarum? ibidẽ. nu.9.

Decocto executio fieri potest ante diem, nisi satisfecerit ibi.nu.11.

Decoctorum aliæ pœnæ, remissiuè.ibidem.

Decoctorum receptatores quemodo puniantur. l.1.ti.19 glo.4.nu.1.

Decoctorum receptatores actione de dolo conueniuntur ad debitum pro eis soluendum, ibi.nu.3.

Decoctorem exhibere tenetur receptator sub pœnis.l.1.ti tu.19.glo.5.

Decoctorum pactiones & transactiones, seu remissiones quando valeant necne.l.1.ti.19.glo.8.nu.1.& 2.

Decoctor nobilis non gaudet priuilegio nobilitatis.l.4. ti.19.glo.2.

Decoctorum triplex genus, primum eorum qui fortunæ vitio absque propria culpa decoquunt.l.5.ti.19.glo.1 nu.1.

Dectoribus suo vitio & prodigalitate decoquentibus non est miserendum. l.5. titul.19. glos.1. nume.2.

Decoctoribus partim fortunæ, partim suo vitio decoquẽtibus non est miserendum.l.5.ti.19.glo.1.nu.2.

Decoctores qui fortunæ vitio nõ suo decoquunt nulla pœna digni sunt.l.5.ti.19.glo.2.nu.3.

Decoctores qui fortunæ vitio pariter & suo, vel suo tantum decoxerunt qualiter puniãtur.l.5.ti.19.glo.2.n.2

Decreta & conuentiones reipublicæ reuocantur ex causa l.11.ti.7.glo.9.nu.5.

Decuriones etiam pro morte principis non debent ex bonis ciuitatum emere vestes lugubres.l.1.ti.5.glo.1.n.1

Defectus modicus qui alias facit pœnam incurrere, si fiat per errorem à pœna liberat.l.9.ti.11.glo.4.nu.13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Degere cum alio, quis dicatur? l.2. titu.1. gloss.1. numero.1.
Delegare potest iudex ob longam absentiam, non si breui est reuersurus. l.5.ti.3.glo.1.nu.2.
Delicti futuri remisso fieri non potest. l.6.ti.8.glo.8.nu.2
Delictorum occasio, vide in verbo occasio.
Delictorum fœda atque iniusta communio est. l.2.titu.9 glo.1.nu.62.
Delicta si eodem die iteruentur an diuersæ pœnæ incurrantur necne? l.19.ti.11.glo.3.nu.4.
Delicta publica quæ dicantur? remissiuè. l.1.ti.14.gloss.8 nume.2.
Delinquens an dicatur consentire pœnæ? l.8.tit.7.gloss.5. nu.13.
Delinquere non dicitur, qui ratione caret. l.12.ti.17.glo.1 nume.4.
Delicti puniendi acerbitas, benè & cautè viuendi disciplina est. l.1.ti.19.glo.2.nu.6.
Demon deo permittente potest hominem impedire ab omnibus operationibus suis exterioribus, atque ideo potest impedire actum generationis, gloss. rubric. titul. 1. nume.201.
Demonstratio frustra adijcitur rei demõstratæ. l. 1, tit. 4 glo.16.nu.7.
Denarius quid? continet vtique grana. 24. l.1.ti.22.glo.2 nu.2.
Denarius æstimatur ducentum æreis marapetinis ibid. & l.1.ti.22.glo.3.nu.3.
Denarius argenteus numus cuius sit valoris: remissiuè, l.1 ti.22.glo.2.nu.4.
Deportatus est capax eorum quæ sunt iuris naturalis vel gentium. l.3.ti.4.glo.3.nu.2.
Depositarius an possit se subducere vel mercedem petere: remissiuè l.9.ti.11.glo.4.nu.14.
Depositum nihil est vbi adest persona cui solui possit, l.8 ti.11.glo.6.nu.2.
Depositum confessum an sufficiat in retractu, vel an reale exigatur. l.9.ti.11.glo.4.nu.2.
Depositum confessum non est verum depositum, ibid. nu.3.
Depositum confessum non gaudet priuilegio depositi veri. ibi.nu.4.
Depositum ve contrahitur non verbis, ibi.nu.5.
Depositum cuius dominium in depositarium non fuit trãslatum omnibus creditoribus præfertur. l.7.ti.16.glo.5 nu.1.
Deprehendi quis debet in delicto, vt in eo inuentus esse dicatur. l.16.ti.11.glo.8.infi.
Descendentes vel ascendentes non tenentur disponere de quinta bonorum parte defuncti, sicut transuersales cõmissario nolente testari. l.10.ti.4.glo.4. nu.1.
Descendentes succedunt omni iure, si sunt legitimi, ascendentibus ab intestato. l.1.ti.8.glo.4.nu.1.
Descendentes succedunt ascendentibus, præferunturque alijs quibuscunque ascendentibus, licèt sint in æquali gradu. l.1.ti.8.gloss.4.nume.3, vbi plures assignantur rationes.
Descendentes succedunt ascendentibus per repræsentationem in stirpes, & non in capita. ibi.nu.13.
Descendentes disponere possunt de tertia parte adlibitum licèt ascendentes habeãt. l.1.ti.8.glo.8.nu.1.
Detentatio quid sit. l.9.ti.7.glo.6.nu.1.
Detentatio dicitur, si cui fuerit res tradita nullo præcedente titulo habili ad transferendum dominium, ibi.
Detentator vsucapere non potest, ibidem: numero.2.
Detentatori competit officium iudicis, in quibus casibus possessori competunt remedia possessoria, ibidem
Detentatio animo retinetur, sicut & possessio ex receptio ri sententia, ibi.nu.3
Detentatio an verò possessio acquiratur successori maioratus per possessionem vnius anni & diei? l.9. tit.7 glo.8.nu.1.
Determinatio respiciens plura determinabilia debet ea pariformiter determinare. l.2.ti.9.glo.3.nu.3.
Dictio sed, aduersatur in iure & in facto. l.2.titu. 4.glo. 1.nu.5.
Dictio secundum, iuxta, vel prout, ponitur causatiuè & demonstratiuè, non conditionaliter, & quando conditionaliter? l.2.ti.4.glo.9.nu.12.& 13.
Dictio extunc, denotat extremitatem & vltimum temporis implementum. l.14.ti.4.glo,1.nu.4.
Dictio etiam præsuponit non solum. l.3.titu.7 glo.1. nume.2
Dictum præcedens declarat adiectio sequẽs. l.2.ti.9.glo. 3.nu.4.
Dies incertus pro conditione habetur. l.1.ti.4.glo.17.nu. 7.& l.14.ti.4.glo.1.nu.43.
Dies, mensis, & annus Domini an apponi debeat in testamento, vel alia publica scriptura? l.2.titu.4. gloss.7 nu.7.
Dies termini an computetur in termino. l.7.titu.11.glo.6 nu.1.
Dies in contractu conditionali appositus à quo tempore currere incipiat. l.7.ti.11.glo.6.nu.37.
Differentiæ plures inter legati & hæredatis additionem, remissiuè. l.1.ti.4.glo.16.nu.22.
Difficilis probationis quæ sunt, quibuscunque testibus probantur. l.1.ti.4.glo.7.nu.9.
Diffinitione singula quæque cognoscimus, glo.rub.ti.1. in princi.
Diffinitio essentiam rei ostendit. l.1.titu.4.gloss.4. nume.17.
Diffinitio continere debet genus & differentias. l.1. tit.7 glo.1.nu.5
Dignitates ducatus, marchionatus, vel comitatus sunt indiuisibiles, & primogenitis & proximioribus deferũtur. l.1.ti.7.glo,1.nu.10.& ibi limitatur remissiuè.

Dignitas est habere iurisdictionem cum administratione secus si iurisdictione careat, ibi.nu.17.
Dignitates marchiæ comitatus, vel ducatus quando sint personales, & cum persona extinguãtur. l.11.ti.7.glo. 7.nu.5.
Dignitates marchiæ, comitatus aut ducatus á rege donatæ an pro maioratu habeãtur. l.11.titu.7.glo.7.nume ro.2.
Dilatio concernens alicuius fauorẽ non debet ei esse dãnosa. l.1.ti.2.glo.6.nu.4.
Dilationis nouæ quando concedantur in consistorio principis? l.9.ti.7.glo.4.
Dilationes duæ, si cui competant, an vna in alteram confundatur. l.7.ti.11.glo.6.nu.15.
Dilatione altera à iudice concessa ante finitam primam, an vna in alteram confundatur. l.7.titu.11.glo.6 numero.19.
Dilationi ad probandum concessæ renuntiari non potest inuito aduersario, licèt renuntians eam petierit. l.12. ti. 1.glo.2.nu.4.
Diocesanus quis dicatur, & an ei cõpetat executio testamenti. l.14.ti.4.glo.1.nn.46.& 47.
Discedere à contractu ex interuallo non licet in præiudicium eius cui fuit ius quæsitum. l.7.titu.11.glo.3.nume ro.24.
Dispensare an possit episcopus cum eo, qui incæstum cum consanguinea vxoris commisit. glo.rub.tit.1.nu.103.
Dispensare an possit Papa super impedimento publicæ honestatis? remissiuè, glo.rub.ti.1.nu.162.
Dispensatio dupliciter dici potest. gloss. rubri. titu.1. numero.13.
Dispensatione Papæ an dissolui possit matrimonium ratũ & non consumatum? glo.rub.ti.1.nu.75.
Dispensatio qualiter concedi possit consanguineis ad contrahendum matrimonium? ibi.nu.176.
Dispensare an possit Papa cum monacho sacerdote, vt cõtrahat matrimonium ad successionem regni. l.1.ti.7. glo.1.nu.20.
Dispensatio non extenditur ex maioritate rationis. l.10.ti. 8.glo.1.nu.1.
Dispensatio quæ dicatur. ibi.nu.2.
Dispensatio est odiosa, ibi.nu.7.
Dispensatio an requirat citationem venientium ab intestato? ibi.nu.18.
Dispensatio si in vno dumtaxat casu verificari potest, habetur casus ille pro expresso. l.6.ti.4.glo.1.nu.2
Dispositum in vno ex casibus æquiparatis in alio censetur quoque dispositum. l.13.ti.4.glo.2.nu.2.
Dispositum in antecedenti, dispositum quoque censetur et in consequenti, ibidem.
Dispositio quælibet recipit interpretationem ex natura rei & subiecta materia. l.11.ti.7.glo.8.nu.3.
Dispositio generalis non comprehendit aliqua ex defectu intentionis. l.7.ti.11.glo.1.nu.5.
Dispositio ab inhabili facta sortitur effectũ si postea fiat habilis. l.2.ti.3.glo.1.nu.11.
Diuersa origine & natura, diuersa quoque sunt prosequutione & effectu. l.7.ti.11.glo.6.nu.16.
Diuisio seu assignatio bonorum à patre inter filios facta, an dicatur melioratio, an concessio in peculium? & an reuocari possit. l.10.ti.6.glo.1.nu.7.
Diuisio similis est emptioni. l.1. titul. 11. gloss. 8. numero.3.
Diuisio quæ fit per sortes an rescindatur propter læsionem vltra dimidiam. ibidem. numer.4.
Diuisio intellectu facta non designatis verè confinibus an sufficiat. l.13.ti.11.glo.3.nu.5.
Diuisionis beneficium opponi potest in causa appellationis l.1.ti.16.glo.2.nu.2.
Diuisionis materia remissiuè. l.1.titu.16. gloss.2. numero.6.
Diuitias vel paupertatem alleganti, an incumbat onus probandi? l.9.ti.8.glo.3.nu.9.
Diuites esse ciues & nobiles regi expedit, & eius dignitati l.1.ti.10.glo.2.
Diuortio facto ob fœminæ arctationem, si carnaliter à secundo viro cognoscatur, restituenda erit primo viro, nisi ex vtriusque inspectione constiterit impedimentum esse perpetuum naturaliter cum illa glo.rub. ti.1.nu.197.
Dolus & fraus à quo debeat probari? l.5.titu.9.gloss.7 nu.2.
Dolus si dat causam contractui stricti iuris valet mero iure contractus, sed rescinditur. l.2.ti.11.gloss.2.numero.1.
Dolus dans causam contractui bonæ fidei, reddit contractum ipso iure nullum. ibi.
Dolus vt annullet contractum, debet esse talis, qui prudentissimos falleret. ibidem. nume.2.
Dolus si incidit in contractu, valet contractus, sed rescinditur actione de dolo, ibi.nu.4.
Domesticus & familiaris quis dicatur. l.2.tit.1.gloss.1. nu.2.
Domicilium mariti attenditur non vbi contractũ fuit matrimonium quoad lucrum dotis ex statuto. l.2.ti.9 glo.1.nu.69.
Domicilium vbi contractum fuit matrimonium, quando attendatur. ibi.nu.71.& 73.
Dominare aportet eos qui alios ratione excellunt glo.rub. ti.1.nu.96.
Dominium fictum non est efficax ad fructuum acquisitionem, sed verum. l.1.ti.4.glo.14.nu.29.
Dominium verum rei legatæ quæritur iure regio legatario, statim mortuo testatore. ibi.nu.31.
Dominium quotæ legatæ à quo tempore transeat. l.4. ti. 6.glo.2.infi.
Dominium & possessio maioratus, sine regia licẽtia facti an transeat ipso iure in successorẽ. l.11.ti.6.glo.11.nu.4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dominium quæritur ipso iure absque tradititione vel apprehensione in pluribus casibus.l.8.titul.7.gloss.1.nume.5.

Dominium ipso iure translatum parit reiuendicationem, sed non impedit actionem personalem.l.8.ti.7.gloss.2 nu.4.

Dominium rei donatæ,an transeat ipso iure in eum cui res est restituenda post mortem donatarij?ibidem. numero.20.

Dominium non transfertur ex contractu nullo,licèt possessio transferatur.l.8.ti.7.glo.5.nu.32.

Dominium non transfertur ex alienatione rei maioratus, possessio verò sic.ibidem.

Dominium diffinitur.l.10.ti.7.glo.1.nu.1.

Dominium directum dicitur proprietas,non vtile.l.10.titu.7.glo.1.nu.5.

Dominium & possessio bonorum constante matrimonio quæsitorum transit ipso iure in vxorem,l.2.ti.9.glo.3 nu.2.& sequen.

Dominium & possessio bonorum quærendorum an transeat sine traditione in socium omnium bonorum?l.2.titu.9.glo.3.nu.7.& 8.

Dominium & possessio bonorum quæsitorum & quærendorum transit iure regio ipso iure in socium omniũ bonorum indiuinctè.l.2.ti.9.glo.3.nu.9.

Dominium quando sola renunciatione amitti possit?ibid. nume.17.

Dominium & possessio rerum cõstante matrimonio quæsitarum,quæritur ipso iure vxori etiam ante solutum matrimonium,sed non cum effectu donec soluatur.ibi nu.18.

Dominium vel possessio rerum cõstante matrimonio quæsitarum an transferatur in vxorẽ?l.7.tit.9.glo.1.nume.2.

Dominium bonorum constante matrimonio quæsitorum fictè & reuocabiliter quæritur coniugi l.9.ti.9.glo.1. nume.3.

Dominium partis bonorum constante matrimonio acquisitorum,vxori competentis,transit in eam ipso iure, l.10.ti.9.glo.2.nu.1.

Dominium bonorum constante matrimonio quæsitorum vxori quæritur ante solutum matrimonium, quod ex hac lege expenditur.l.11.ti.9.glo.3.nu.2.

Dominium ex actu nullo non transfertur.l.3.ti.10. glo.8 nu.1.

Dominium per legem transferri potest absque traditione, sicut & possessio,ibi.

Dominij translatio per legem potest impediri.ibidem. nume.2.

Dominij translatio fieri potest absque traditione testatore iubente,ibidem.

Dominij translatio impediri potest per testatorem cum causa.ibidem.

Dominium vbi trãsit ex solo titulo absque traditione, eodem modo retransfertur facta resolutione cõtractus l.7.ti.10.glo.3.nu.9.

Dominium an transferatur sola traditione nuda absque titulo vel spe?l.7.ti.10.glo.2.nu.7.

Dominij translatio an impediri possit per pactum vel cõtractum?l.3.ti.10.glo.8.nu.3.

Dominij translatio impediri potest per contractum seu pactum,in quo ius hypothecæ vel quid aliud sibi reseruauitis,in cuius gratiam prohibetur alienatio, ibidem.

Dominij substantia an sit facultas alienandi l.3.ti.10,glo. 14.nu.5.

Dominium ipso iure absque traditione transit in donatarium causa mortis,& in legatarium,l.7.tit.10.glo.2 nume.40.

Dominium ipso iure an trãseat in donatarium causa mortis re tradita in vita donantis,ibi.nu.41

Dominium directum fundi mei,super quo censum constitui,non transfertur in emptorẽ census,etiam si id expresse dicatur in contractu.l.7. titul.11.glossa.numero.17.

Dominiũ directũ reuocabiliter quæsitũ ei qui habebat seruitutem vel vsum fructum super re, non operatur in effectu confusionem seruitutis,sed re reuocata, manet saluum ius vsusfructus vel seruitutis.l.7.ti.11.glo. 1.nu.40.& 41.

Dominium ipso iure transfertur in venditorem venditione resoluta ex pacto legis commissoriæ vel addictionis in diem, & quando non transferatur.l.7. titu.11. glo.3.nu.21.

Dominium transit à die traditionis.l.7.ti.11.glo. 6.nu.7

Dominium traditione quæsitum fingitur à tempore contractus fuisse quæsitum.l. 7. titul.11.gloss. 6. numero.13.

Dominus populi an dici possit cuius quoad pascua?remissiuè.l.1.ti.4.glo.5.nu.7.

Dominus dicitur qui alteri post mortem restituere tenetur.l.6.ti.7.glo.3.nume.13.

Domini vasallorum monendi sunt vt iustitiam faciant, anteaquam iurisdictione priuentur.l.1.titu.10.gloss.11 nu.2.

Domini locorum huius regni tenentur ostendere titulum suæ iurisdictionis,aliàs ea priuantur.l.1. ti.10. glo. 21. nu.6 &7.

Dominus negligentibus facere iustitiam, regij iudices loca dominorum ingredi possunt,& eam exercere.l.1.ti.10 glo.21.nu.7

Domini vasallorum an contra priuatos habeant fundatã suam intentionem,quoad iurisdictionem, ibidem.nume.10.

Dominus plenus dicitur qui habet proprietatem & vsum fructum, sed an qui alienare non potest? ibidem

Dominus directi dominij potest rem ab emphiteuta vẽditã extraneo,intra duos mẽses redimere pro eodẽ precio quo

imo extraneo vendita fuit.l.13.ti.11.glo.1.nu.1.

Dominus soli potest superficiem venditam extraneo redimere intra duos menses,siu autem superficiarius nullã præstabat pensionem,poterit dominus soli eam intra nouem dies redimere.ibi.nu.2.

Dominus quando teneatur ex contractu seruij?l.16.tit.11. glo.9.nu.1.& omnibus sequen.

Dominus fundi an possit capere & includere animalia dñi in suo fundo inferentia? l. 1. titu.17.gloss.6.nume.3

Dominus non tenebitur regulariter ex delicto procuratorum.l.10.ti.17.glo.8.nu.2.

Domus sua cuilibet est refugium.l.2.ti.5.glo.5.nu.3.

Domus principalis vt apud primogenitum maneat, solet semper curare nobiles,& consuetudine Franciæ id constitutum est.l.6.ti.7.glo.1.nu.2.

Dona Spiritus Sancti sunt septem.ita & dona baptismatis sunt etiam septem glo.xub.ti.1.nu.149.

Donare an possit vxor absque licentia viri si nobilis sit et dues?l.3.ti.3.glo.2.nu.5.

Donare est perdere.l.5.ti.9.glo.6.nu.4.

Donare non potest qui habet liberam & generalem administrationem.ibidem.

Donare non possunt plures quibus alienatio permittitur. ibi.nu.11.

Donare permittitur marito bona constante matrimonio quæsita ad filias communes dotandas vel alendas, ibi.nu.14.

Donare permittitur marito bona constante matrimonio quæsita alicui egentissimo,ibi.nu.15.

Donare an possit maritus bona constãte matrimonio quæsita,si sit nobilis vel indignitate constitutus,ibidem.nume.16.

Donare an possit administrator cum libera ex causa nobilitatis vel dignitatis eius cuius bona administrat, ibid, & nu.17.

Donare proprium est nobilium.l.1.titul.10.gloss.1.numero.2.

Donare an possit filius habens liberam peculij administrationem,ibi.nu.3.

Donare aliud est,aliud promittere donaturum.l.7.tit.10 glo.2.nu.5.

Donare potest causa mortis qui & testari,l.7.ti.10. glo. 2.nu.27.

Donare an possit filius fami. causa mortis vel aliàs.d.glo. 2.nu.24.25.26.& 27.

Donare causa mortis non potest qui ex defectu naturali testari prohibetur.ibi.

Donare causa mortis potest qui & testari potest. ibidem.

Donare causa mortis non potest pupillus.l.7.ti.10.gloss.2 nu.54.

Donare præsumitur maius precium,qui non ignorabat se læsum.l.1.ti.11.glo.8.nu.35.

Donata filiofam. à rege contemplatione patris an patri quærantur,saltem quoad vsumfructum.l.9.ti.1.glo. 2.nu.3.

Donata à rege titulo maioratus ipsi donatario & eius successoribus an quærantur patri quo ad vsum fructum.l. 9.ti.1.glo.2.nu.4.

Donata simpliciter à rege an quer?atur patri quoad vsum fructum,& quid in successoribus?ibi.nu.5.

Donata vel concessa à principe an valeant vel sint nulla, si per importunitatem concedantur?l.10.tit.1.gloss.1. nu.2.

Donatarius quotæ bonorum vel rei certæ?an teneatur ad debita donatoris.l.5.ti.6.glo.5.nu.2.

Donata ob causam quæ transmissibilia vel vendibilia nõ sunt,an conferantur vel imputentur.l.3.ti.8.gloss.2 nu.12.

Donata à patre filio in titulum patrimonij ad ordines sacros suscipiendos an conferantur, vel in legitimam imputentur.l.3.ti.8.glo.2.nu.14.

Donata spurio an accrescant alteri donatario capaci, cui eadem res simul cum spurio donata fuit.l.6.tit.8. glo. 6.nu.1.

Donatarij causa mortis capacitas vel incapacitas inspicitur tempore mortis donantis sicuti & in legatis.l.7. ti.10.glo.2.nu.45.

Donatarius causa mortis re tradita in vita donantis efficitur rei donatæ dominus.l.7.ti.10.glo.3.nu.13.

Donata aulicorum importunitate reuocanda sunt.l.15. ti.10.glo.8.nu.2.

Donatarius tributorum non potest aliter eos exigere quã princeps donans exigebat. l.16.titul.10.gloss.3. numero.1.

Donatio à rege facta an eiusdem sit effectus cuius est donatio ab imperatore facta.l.9.titul.1.gloss.2. numero.11.

Donatio propter nuptias in quibus differat à dote, & in quibus conueniat?remissiuè.gloss.2.rubri.titul.1.nume.6.

Donatio filiæ facta ex causa dotis non potest excedere legitimam,nec per eam intelligitur filia meliorata,sicuti regulariter fit.l.1.ti.2.glo.3.nu.1.

Donatio inter virum & vxorem iuramento confirmatur.l.2.ti.2.glo.3.nu.4.

Donatio ante nuptias fieri potest ab sponso de futuro, & sponso de præsenti iure regio,l.4.titul. 2.gloss.1 nume.1.

Donationem iocalium,seu mundorum muliebrium lucratur sponsa,siue præcesserit osculum,siue non.l.4. tit. 2 glo.3.nu.1.

Donationem iocalium,si copula præcedat, non lucratur vxor.ibi.nu.2.

Donationem iocalium,si copula præcedat ante sponsalia vel osculum,non lucratur sponsa.ibi.nu.3.

Donationis ab sponso factæ sponsæ vel absponsa sponso differens

Universidad de Deusto
Biblioteca

rens ratio.l.4.ti.2.glo.4.nu.3.
Donatio an sit contractus & an possit fieri ab vxore absque consensu viri? & quid in donatione causa mortis l.2.ti.3.glo.1.nu.2.
Donatio vxoris, vel liberatio debitori concessa.non includitur sub licentia generali viri vxori concessa.l.3.tit. 3.glo.2.nu.2.
Donatio causa mortis dicitur vltima voluntas.& quot testes requirat?l.1.ti.4.glo.2.nu.2,
Donatio legitimæ à patre in vita eius facta an valeat?l.1 ti.6.glo.2.nu.4.
Donatio inter patrem & filiũ in potestate est nulla ipso iure,nec ex ea producitur obligatio ciuilis nec naturalis,iure ciuili Romanorum.l.1.ti.6.glo.3.nu.1.
Donatio à patre facta filio in potestate,si interueniat traditio,iure communi,morte confirmatur.ibidem.
Donatio facta à patre filio iure regio cõfirmatur morte, etiam si traditio non interueniat,quod si interuenerit, statim valet irreuocabiliter.l.1.titul.6.glossi.3 numero.1,
Donatio facta filio emancipato,iure communi imperatorũ valet absque traditione,iure verò regio non valet, nisi traditio interueniat.ibi.nu.2.
Donatio facta filio à matre valebat iure communi irreuocabiliter,sed iure regio non valet nisi sequuta traditione,ibi.nu.3.
Donatio facta à patre filio in potestate constituto reuocari potest,licèt pater ingrediatur religionem, si traditio non interueniat,etiam iure regio,ibi.nu.4.
Donatio filio in potestate facta extra tertium bonorum, an possit reuocari iure regio,an vero valeat irreuocabiliter?ibi.nu.5.
Donatio inter patrem & filium est irreuocabilis, quoties dominium rei donatæ in filium transfertur.l.1.titul.6. glo.4.nu.5.
Donatio facta filio causa studij an sit irreuocabilis.l.1.ti. 6.glo.7.nu.2.
Donatio ex causa dotis & ex causa matrimonij, in quo differant?l.1.ti.6.glo.8.nu.1.
Donatio dotis à patre facta an sit irreuocabilis?l.1.titu.6 glo.8.nu.2,
Donatio ob causam matrimonij certi à patre facta,an sit irreuocabilis?l.1.ti.6.glo.8.nu.3.& 4.
Donatio in causam matrimonij incerti facta,est reuocabilis,fallit in duobus casibus,ibidem.
Donatio in causam matrimonij facta,an dicatur simplex vel ob causam?ibi.nu.5.
Donatio parentum facta ob causam matrimonij contrahendi cum certa fœmina,dicitur ob causam. ibidem. nu.6.& 7.
Donatio ob causam matrimonij certi facta,non dicitur donatio propter nuptias propriè,sed ob causam.ibidẽ. nu.7.
Donatio quando dicatur ob causam in materia collationis.ibi.nu.8.
Donatio propter nuptias recessit ab vsu,ibidem.
Donatio ob causam matrimonij successit in locum donationis propter nuptias,& quare.ibidem.
Donatio facta filio ob causam matrimonij potest à patre reuocari,matrimonio non sequuto.l.1,ti.6.glossi.8. nume.9.
Donatio facta filio ob causam certi matrimonij an possit à patre reuocari iure communi?ibi.
Donatio non habens effectum culpa donatarij nullius est effectus.l.1.ti.6.glo.8.nu.14.
Donatio ob causam matrimonij filiæ facta,an valeat si eius excedat legitimam?ibi.nu.15.
Donatio ex causa remuneratoria dicitur fieri ex causa onerosa,magis quàm lucratiua.l.1.ti.6.glo.9.nu.1.
Donatio aliàs reuocabilis,si fiat ex causa remuneratoria, fit irreuocabilis,ibi.nu.2.
Donatio remuneratoria inter patrem & filium valet, et est irreuocabilis.ibidem.
Donatio remuneratoria quando dici possit respectu filij. ibi.nu.4.
Donatio remuneratoria filio facta iure regio reuocari potest,ibi.nu.5.
Donatio à patre filio facta,cum iuramento de non reuocãdo est irreuocabilis,ibi.nu.6.
Donatio à patre filio facta an iuramento firmetur iure regio?ibi.nu.7.
Donatio ad titulum patrimonij filio ad ordines suscipiendos facta,an sit irreuocabilis.ibi.nu.8.
Donatio filio facta ex causa onerosa, seu ex alia irreuocabili,reseruata tamen sibi facultate reuocandi, efficitur reuocabilis.l.1.ti.6.glo.10.nu,1.
Donatio perfecta quando possit reuocari vel modificari. l.1.ti.6.glo.10.nu.2.& 3.
Donatione reuocata an expensæ restitui debeant donatario?& an compensentur cum fructibus.l.1.ti.6.glossi. 10.nu.4.
Donatio perfecta quibus casibus reuocari possit ? remissiuè.l.1.ti.6.glo.11.nu.1.
Donatio ex causa onerosa an reuocari possit prætextu ingratitudinis.l.1.ti,6.glo.11.nu.2.
Donationis reuocandi facultas non transit ad hæredes.l.1 ti.6.glo.11.nu.5.
Donatio filio facta alicuius rei communis viri & vxoris,de parte tantum donantis fieri intelligitur.l.3.ti.6 glo.1.nu.5.
Donatio filio facta vltra tertium& quintum reuocatur, quatenus excedit dumtaxat.l.3.ti.6.glo.3.nu.1.
Donatio filio facta etiam magna non reuocatur natiuitate filiorum,nisi quoad eorum legitimã dumtaxat ex recepta sententia iure communi.ibi.nu.3.
Donatio facta vnico filio iure regio an reuocetur quoad tertiam vel quintam partem natiuitate filiorum, an quoad tertium & quintum maneat firma .ibi.nu.4.

Donatio

Donatio vnico filio facta potest reuocari per patrẽ, alijs sibi natis filijs,ibi.
Donatio simplex filio facta loco melioratiõnis est,ideo in ea mortis tempus attenditur.l.3.tit. 6.glossi.4.numero.2.
Donatio quotæ bonorum an sit libera ab onere creditorũ? ibi.nu.4.
Donatio vel promissio donandi requiritur,vt fiat ex causa matrimonij præsentis vel futuri,vt reuocari nõ possit,non præteriti.l.6.ti.6.glo.5.nu.1.
Donatio vel promissio donandi ex causa matrimonij an possit reuocari per primum actum matrimonij inualidi,vel an sit valida & irreuocabilis, si nouus consensus accedat,ibi.nu.3.
Donationis certæ rei filio factæ, an excedat tertium & quintum,inspicitur valor tempore mortis,non factæ, donationis iure regio,licèt secus sit iure communi.l.7 ti.6.glo.2.nu.4.
Donatio propter nuptias non est in vsu, eiusque loco successit donatio ob causam matrimonij.l.9.ti.6.glossi.2 nu.1.
Donatio ex causa necessaria an requiratur in collatione? ibi.nu.2.
Donatione rei certæ filio facta, an melioratio tertij & quinti postea alteri facta,aliquid detrahat priori donationi?l.9.ti,6.glo.3.nu.3.
Donatione certæ rei filio facta,an censeatur in ea re filius melioratus? & quid si excedit tertium & quintum & legitimam?l.10.ti.6.glo.1.nu.1.
Donatio an censeatur facta per traditionem simplicem alicuius rei factam.ibi.nu.2.
Donatio simplex filio facta non consertur,nec imputatur in legitimam,nisi quatenus excedit tertium & quintum iure regio.l.10.ti.6.glo.2.nu.2.
Donatio certæ rei filio factæ non sequuta traditione an reuocetur per donationem tertij & quinti?l.10.ti.6.glo. 3.nu.2.& 9.
Donatio causa mortis, & ea quæ reuocari potest vsque ad mortem,per alienationem necessariam quæ semper præsumitur,non reuocatur, per voluntariam autem reuocatur.l.10.ti.6.glo.3.nu.8.
Donationis reuocatio,quæ de facto fit, fortior est quàm quæ verbo.ibi.
Donatio certæ rei an reuocetur per alienationem voluntariam onerosam,vel lucratiuam.ibi.nu.9.
Donatio certæ rei reuocatur pro parte,vel vsufructu alienato,ibi.nu.10.
Donatio inofficiosa, quando dicatur .l. 10.titul. 6. glossa.4.
Donationi filio factæ vltra legitimam iure communi, an possit apponi grauamen in eo quod legitimam excedit l.11.ti.6.glo.1.nu.4.
Donatio perfecta conditionem postea non capit.l.11.ti.6 glo.3.nu.3.
Donatio dicitur quoties animo donandi aliquid conceditur,licèt sub titulo venditionis.l.12.ti.6.glossi.2.nu.2. &.3.
Donatio remuneratoria filio facta an imputetur in melioratione tertij & quinti,ibi.nu.4.
Donatio remuneratoria à principe facta ob seruitia, & merita reuocari non potest.l.11.ti.7.glo.1.nu.1.
Donatio ob benemerita à principe facta non reuocatur ob ingratitudinẽ? ibi.nu.2.& glo.6.nu.1.
Donatio ob benemerita, vel priuillegium immunitatis an reuocari possit à principe?ibi.nu.3.
Donatio ob benemerita an à principe possit ex causa reuocari?ibi.nu.4.
Donationes à rege Enrrico factæ,an feudis comparentur l.11.ti.7.glo.4.nu.2.
Donatio remuneratoria ob delictum non solum reuocatur, verum & grauius punitur donatarius.l.11.tit.7. glo.6.nu.2.
Donatio remuneratoria ex causa publicæ vtilitatis reuocari vel modificari potest.ibi.nu.3.
Donatio ex causa à principe auferri potest,sed ei æquualẽter satisfieri debet. ibi.
Donationes à rege Enrrico.2.factæ qua occasione & tẽpore factæ fuerint l.11.ti.7.glo.7.nu.1.
Donationes dignitatum,marchiæ,ducatus,& comitatus, censentur à rege factæ titulo maioratus.l.11.ti.7. glo. 7.nu.4.
Donationes à rege Portugaliæ factæ bonorum regiæ coronæ,maioratus esse censentur,ibi.6.
Donationes regiæ ex causa remunerationis factæ,moderari poterunt,si nimium lædant regiam coronam.l.11.ti. 7.glo.9.nu.1.& 4.
Donatio perfecta nec reuocari potest,nec in ea apponi cõditio aliqua seu grauamen,ibi.nu.2.
Donatio ex causa remuneratoria, est irreuocabilis. ibidem.
Donationes immoderatæ etiam ob remunerationẽ factæ, si lædũt regiam coronam,per legem moderari possunt ibi.nu.3.
Donationes ab Enrrico rege.2. Hispanniæ factas, ab eo vel successoribus per legem moderari vel reuocari posse ex causa publicæ vtilitatis,ibi.
Donationes remuneratoriæ à rege factæ,possunt ex causa publicæ vtilitatis ab eo vel successoribus suis moderari & reuocari,ibi.nu.4.
Donationes à rege factæ tempore angustiæ & scismatis an valeant?l.11.ti.7.glo.9.nu.7.
Donationes bonorum regiæ coronæ iure regio Portugaliæ moderantur,vt titulo maioratus ea possideant donatarij & eorum descendentes,ibi.nu.8.
Donatio ob causam consertur.l.3.titul. 8.glossi.1. numero.5.
Donatio simplex quæ ab initio valuit non consertur, nec imputatur in legitimam,ibi.nu.6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

Donatio simplex quæ ab initio non valuit, sed morte confirmatur, an conferatur vel in legitimam imputetur ibidem. nu. 7.

Donatio simplex filiofam. facta, quæ statim valet iure regio, non confertur eodem iure, nec in legitimam imputatur, nisi quatenus excedit tertium & quintum, ibi. nu. 8.

Donatio ob causam quare imputetur in legitimam, & donatio simplex non? l. 3. ti. 8. glo. 2. nu. 2.

Donatio remuneratoria filio facta, an valeat irreuocabiliter? & an imputetur in legitimam? ibidem, nume. 9.

Donationes ob causam, quæ efficiuntur peculium aduentitium, non conferuntur. ibi.

Donatio remuneratoria filio facta, an reuocari possit iure regio? ibi. nu. 10.

Donatio ob causam, quæ efficitur castrense, vel quasi castrense peculium, an conferatur. ibi. nu. 11.

Donationis vel dotis immensæ fructus an debeantur filijs reuocantibus excessum? & à quo tempore. l. 3. ti. 8. gl. 7. nu. 6.

Donatio inofficiosa non potest viuo patre reuocari. l. 3. ti. 8. glo. 7. nu. 4.

Donatio sine causa à patre filio facta, vt inofficiosa dici possit, tempus mortis donatoris consideratur, non tempus datæ. Idem in melioratione. l. 3. tit. 8. gloss. 10. nume. 1.

Donatio propter nuptias inofficiosa quæ dicatur. l. 3. ti. 8 glo. 4. nu. 2.

Donatio à patre filio facta, an sit inofficiosa vel non, tempus mortis consideratur, siue patris facultates crescãt siue diminuantur. l. 3. ti. 8. glo. 10. nu. 2. & 3.

Donatio spurio facta reuocatur per descendentes legitimos l. 6. ti. 8. glo. 6. nu. 1.

Donatio à donatario patris spurio facta, an in fraudem facta esse censeatur. l. 6. ti. 8. glo. 6. nu. 3.

Donatio facta inter coniuges putatiuos morte non confirmatur. l. 2. ti 9. glo. 1. nu. 6.

Donatio inter virum & vxorem valet, quotiens donans non fit pauperior, licèt desinat acquirere quod potest. l. 2. ti. 9. glo. 1. nu. 60.

Donatio regia vel alterius cuiuscunque facta alteri ex cõiugibus efficitur propria eius cui fit, nec alteri communicatur, nisi vtrique fiat. l. 2. titul. 9. gloss. 4. numero. 2.

Donatio occasione societatis facta alteri ex socijs non cõmunicatur. ibi. nu. 3.

Donatio facta ambasiatori vel legato alicuius prouinciæ an communicetur socio vniuersali. l. 2. tit. 9. gloss. 4. nu. 4.

Donatio non sine causa & meritis fieri solet. l. 3. ti. 9. glo. 1. nu. 2. & glo. 4. nu. 3.

Donatio vel legatum amico non leui amicicia coniuncto relictum, quare non communicetur inter coniuges. l. 3. ti. 9. glo. 4. nu. 2.

Donatio remuneratoria alteri ex coniugibus obueniens, an communicetur alteri. l. 3. ti. 9. glo. 6. nu. 2.

Donatio remuneratoria, an habeat aliquos effectus, ibid. nu. 3.

Donatio remuneratoria, an dici possit mera donatio. ibi. nu. 4.

Donatio remuneratoria restringitur ad valorem meritorum, ibi. nu. 6.

Donatio remuneratoria, non communicatur inter coniuges, ibi. nu. 7.

Donatio an contineatur appellatione alienationis. l. 5. ti. 9 glo. 6. na. 3. 9. & 11.

Donatio an sit propriè contractus. ibi.

Donationes regiæ an sint perpetuæ, vel durent ad vitam vsque concedentis. l. 1. ti. 10. glo. 9.

Donatio vel venditio castri à rege facta cum omnibus in rebus & rebus ad se spectantibus, non cõprehendit iurisdictionem simplicem, nedum merum imperium. l. 1. ti. 10. glo. 22.

Donatio redditũ alicuius oppidi regni, an valeat ad vitam regis donantis. l. 3. ti. 10. glo. 7. nu. 11.

Donationes regiæ, non communicantur inter coniuges, licèt fructus earum communicentur. l. 6. ti. 10. glo. 3

Donatio regia coniugi facta non communicatur alteri, nisi quoad fructus. l. 6. ti. 10. glo. 4. nu. 2.

Donatio inter viuos quid? l. 7. ti. 10. glo. 2. nu. 1.

Donatio propriè dicitur inter viuos, non quæ causa mortis fit. ibi.

Donatio inter viuos, potius præsumitur quàm causa mortis, ibi.

Donatio inter viuos coniugi facta non valet, nec morte confirmatur, nisi traditio præcesserit. l. 7. ti. 10. glo. 2. nu. 5.

Donatio inter viuos absenti facta non valet ante absentis acceptationem, etiamsi ecclesiæ & piæ causæ fiat, atque ideo reuocari potest. l. 7. ti. 10. glo. 2. nu. 9.

Donatio absenti facta, vbi notarius nomine absentis acceptauit an possit reuocari ante acceptationem donatarij, ibi. nu. 10.

Donatio absenti facta, vbi notarius nomine absentis eam acceptauit an reuocetur. si ea res alteri præsenti donetur, licèt per constitutum primo tradita fuerit. l. 7. ti. 10. glo. 2. nu. 11.

Donatio absenti facta à notario acceptata, poterit per donatarium acceptari post mortem donantis, inuitis & refragantibus hæredibus, ibi. nu. 12.

Donatio absenti facta à notario acceptata, mortuo donatario poterit ab eius hæredibus acceptari, ibidem. nu. 13.

Donatio absenti facta mortuo donatore à donatario acceptari non potest, nec ab eius hæredibus, nisi per notarium eius nomine fuerit acceptata, ibi.

Donatio præsenti & tacenti facta, non eget alia acceptatione. ibi. nu. 14.

Donatio fit hodie pacto nudo. ibi.

Donatio absenti facta iure regio, an obligationẽ vel actionem producat, ibi. nu. 21.

Donatio perfecta inter viuos reuocari non potest. l. 7. ti. 10. glo. 4.

Donatio inter viuos triplici ex causa reuocatur, primò natiuitate filiorum. l. 7. ti. 10. glo. 5. nu. 1.

Donatio inofficiosa tangens legitimam filiorum reuocatur, ibi. nu. 2.

Donatio inter viuos, ex causa ingratitudinis reuocatur. ibi. nu. 3.

Donatio ob ingratitudinem reuocatur, & si conuenerit ex causa non reuocari. l. 7. ti. 10. glo. 5. nu. 4.

Donatio inter viuos ex causa ingratitudinis reuocari nõ potest ab hærede donatoris, quamuis ipse eam potuerit viuens reuocare. ibi. nu. 5.

Donationis reuocandæ ius remissum censetur, si donator illud in vita prosequi neglexerit, ibi. nu. 6.

Donationis reuocandæ ius transit ad hæredes, quoties nõ potuit donator viuens eam reuocare, quia vel ignorauit, vel propter aliud impedimentum, ibi. nu. 7.

Donationem reuocare an possit hæres donatoris ex causa ingratitudinis vel non, ibi. nu. 8. & 9.

Donatio reuocatur per secundam donationem, post ingratitudinem donatarij alteri factam. l. 7. titu. 10. gloss. 5 nu. 9.

Donationem reuocandi ius transit ad hæredes, quoties cõstiterit donatorem habuisse animum reuocandi, ibidẽ, nu. 10.

Donationem reuocandi ius transmittitur ad suos hæredes, etiam non præparatũ, non ad extraneos, ibidem, numero. 11.

Donationem reuocandi ius, non præparatum transmittitur ad quoscunque hæredes, si ex eo pacto vel aliàs donatio reuocatur ipso iure, ibi. nu. 12.

Donationem reuocandi ius transit ad hæredes, quoties reuocatio petitur propter non adimpletam conditionem, ibi. nu. 13.

Donationem reuocandi ius ex causa ingratitudinis mortuo donatario an competat aduersus eius hæredes. ibi. nu. 14.

Donationis insinuatio quomodo fiat. l. 7. ti. 10. gloss. 6. nume. 1.

Donatio excedens quingentos solidos, quomodo apud iudicem sit insinuanda, ibi.

Donationis insinuatio nullam causæ cognitionem exigit, nec iudicis decretum, ibi.

Donationis insinuatio fieri debet coram iudice, nec satis est si fiat coram tabellione, ibi. nu. 2.

Donationis insinuatio fieri potest corã tabellione, qui & iudex erat, ibi. nu. 3.

Donatio iurata an sine insinuatione valeat. l. 7. ti. 10. glo. 6, nu. 4

Donatio absque insinuatione coram tabellione sine iudice facta, adiectis clausulis quantitatem diuidentibus, an valeat necne? ibi. nu. 5.

Donatio causa mortis nullam exigit insinuationem, ibid. nu. 9.

Donatio inter coniuges vel inter patrem & filium, an insinuationem exigat, ibi. nu. 10.

Donatio inter patrẽ & filiũ, vel inter coniuges an valeat sine insinuatione in eo quod quingentos non excedit solidos, ibi. nu. 11.

Donatio excedens valorem quingentorum Castellanorũ aureorum insinuanda est. l. 7. ti. 10. glo. 6. nu. 12.

Donatio facta ecclesiæ, vel pio loco, vel scholari, nõ indiget insinuatione, ibi. nu. 13.

Donatio omnium bonorum præsentium & futurorum nullo iure valet, & quæ sit ratio. l. 8. ti. 10. glo. 1. nu. 1. & l. 7. ti. 10. glo. 1. nu. 18.

Donatio omnium bonorum præsentium & futurorum, an firmari possit iuramento? quod non communis, & limitatur. l. 8. ti. 10. glo. 1. nu. 2.

Donatio omnium bonorum mortis causa facta cum iuramento de non reuocando, non censetur donatio inter viuos, sed causa mortis, vt actus potius valeat quàm pereat, ibi.

Donatio omnium bonorum præsentium non valet iure regio, licèt contra esset iure communi, & redduntur rationes, ibi. nu. 3.

Donatio omnium bonorum an valeat in aliqua eorum parte? ibi. nu. 4.

Donatio omnium bonorum, etiamsi quid modicum retineatur, non valet. l. 8. ti. 10. glo. 1. nu. 5.

Donatio omnium bonorum reseruato vsufructu, an valeat iure communi? vel iure regio, quando bona tãtum præsentia donantur, ibi.

Donatio omnium bonorum mobilium & immobilium an valeat, si donans iura habet vel actiones? ibid. nu. 6.

Donatio omnium bonorum præsentium an firmetur iuramento? quòd firmatur. ibi. nu. 8.

Donatio omnium bonorum fieri potest ecclesiæ, pio loco, aut piæ causæ, vel pro dote, ibi. nu. 9.

Donatio à principe facta reuocari non potest. l. 9. titu. 10. glo. 1. nu. 1.

Donatio perfecta non admittit postea conditiones. ibidem.

Donatio à principe facta, imo quodcunque ius iure gentiũ quæsitum auferri potest per legem generalem, absque vlla partium satisfactione, ibi. nu. 2.

Donatio à principe facta propter non seruatam formam est ipso iure nulla. l. 9. ti. 10. glo. 2.

Donatio verum ad naualia pertinentium à principe facta est nulla. l. 10. ti. 10. glo. 1. nu. 1.

Donatio vel cessio alicuius rei clerico facta, propter quã donans vel cedens soluebat tributum, an præsumatur

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur in fraudem fisci facta?l.11.ti.10.glo.5.nu.1.
Donatio pœnæ fiscalis alicui facta an possit habere effectũ antequam pœna exigatur à regio pœnarum exactore? l.13.ti.10.glo.3.nu.1.
Donatio rei litigiosæ super qua nomine regio contra aliquem actio proposita est,non valet donec per sententiam lis finita fuerit.l.13.ti.10.glo.4.
Donatio pœnæ fieri non potest à principe iudice, quæ ab eo imponenda est,vel imposita l.14.ti.10.glo.1.
Donatio principis vide in verbo principis donatio.
Donatio aliàs reuocabilis,efficitur irreuocabilis ob merita præcedentia vel futura donatarij.l.15.ti.10.gloss.2 nu.1.
Donatio ob seruitia futura,dicitur remuneratoria vel ob causam,vt non indiget insinuatione. ibidem. numero.2.
Donatio à rege vasallo facta, qui ei in bello seruiuit, cui ipse occasionem præbuit,est nec immerito quidem moderanda.l.15.ti.10.glo.4.
Donatio remuneratoria in eo quod excedit merita donatarij dicitur gratuita,& non producit effectus remuneratoriæ,indigetque insinuatione in excessu.l.15.ti.10 glo.6.nu.1.
Donatio remuneratoria nullos operatur effectus, iuxta opinionem Arij Pineli, nisi merita actione peti possint. ibi.
Donatio annorum redituum regis,iuxta mensuram meritorum moderanda est.l.15.ti.10.glo.6.nu.1.
Donatio regia excedens merita donatarij, quomodo sit moderãda? & quæ attendi debeant?l.15.tit.10.glo.6. nu.2.
Donatio regia annorum redituum aulicorum intercessione facta,moderanda est iuxta merita donatarij.l.15. ti.10.glo.8.nu.1.
Donatio regia ob remunerationem facta reuocari nõ potest nisi merita excedat.l.15.ti.10.glo.12.nu.1.
Donatio remuneratoria an censeatur,si de donatarij meritis non constat aliàs,quam per generalem meritorũ mentionem à principe in donatione factam ? ibidem. nu.2.
Donatio remuneratoria generali meritorum mentione facta,si in ea dicatur purè & liberè, censetur donatio gratuita, & non ob causam vel remuneratoria. ibidem.
Donantis assertioni meritorum non creditur in prohibitis l.15.t.10.glo.12.nu.7.
Donatio ob merita specialiter expressa, si prohibita non sit,remuneratoria esse censetur,quamuis donans in instrumento dixerit,se pure & simpliciter donare ante vel postea.l.15.ti.10.glo.12.nu.8.
Donatio tributorum vel exemptionis à principe facta, an possit vel censeatur esse perpetua,vel ad vitam cõcedentis vel donatarij?late in.l.16.ti.10.glo.1.nu.3.
Donatio facta ad liberandum donatorem, à necessitate non est voluntaria,& an reuocari possit?l.17.ti.10. glo.3.
Donatio omnium bonorum præsentium & futurorum reseruato vsufructu, non comprehendit fructus bonorũ reseruatorum.l.7.ti.11.glo.1.nu.37.
Donatio dicitur vbi de animo donandi constat,si res modico precio vendita fuit.l.7.ti.11.glo.10.nu.3.
Donatio absenti facta quomodo valeat?remissiuè.l.2.ti. 16.glo.4.insi.
Donationes terræ vel honoris in Hispannia quæ dicantur l.4.ti.17.glo.1.
Donatio causa mortis quomodo fiat.l.7.ti.10. gloss.1. nu.1.
Donatio ab infirmo,vel eo qui est in periculo mortis,facta,an dicatur causa mortis,ibi.
Donatio ab infirmo facta,vel ab eo qui est in periculo imminenti,si fiat mentio mortis,dicitur causa mortis.l.7 ti.10.glo.1.nu.2.
Donatio post mortem facta an dicatur causa mortis. ibi.
Donatio facta per verbum relinquo,dicitur causa mortis etiam si in ea mentio mortis facta non sit,ibi.nu.3.
Donatio causa mortis dicitur etiam si à traditione incipiat.ibi.
Donatio facta mentione mortis, ab eo qui existit in periculo,non dicitur causa mortis, si constat donantem voluisse inter viuos donare.l.7. titul.10. gloss.1. nume.4.
Donatio esse censetur inter viuos,etiam si mentio mortis facta fuerit in modum dilationis,quod fit quoties ponitur in verbis executionem importantibus,ibi.nu.5
Donatio alicuius rei reseruato vsufructu pro tempore vitæ donantis dicitur inter viuos.ibi.
Donatio alicuius rei reseruato vsufructu in tempus vitæ donantis dicitur causa mortis, si in alia parte donationis mentio mortis facta fuit, & mortis imminebat periculum.ibi.
Donatio in qua fit mentio mortis ad designandum tẽpus à quo donatio vires assumat,vt dono tibi post mortẽ meam,dicitur donatio inter viuos.l.7.ti.10.gl.1.nu.6
Donatio facta mentione mortis ab eo qui est in periculo, dicitur inter viuos.si est facta mentio hæredum,vt dono tibi & hæredibus tuis,fallit si expresse dicat se donare causa mortis,ibi.nu.7.
Donatio causa mortis quot testes requirat iure communi & regio?ibi.nu.8.
Donatio causa mortis censetur vbi fit mentio mortis,modo numerum testium in codicillis requisitum habeat. ibi.
Donatio causa mortis quæ caret testibus in codicillis requisitis,an resoluatur in donationem inter viuos? ibi. nu.9.
Donatio causa mortis continens clausulam de non reuocãdo dicitur inter viuos.ibi,nu.10.

Donatio

Donatio causa mortis resoluitur in donationem inter viuos,si ei adijciatur clausula ratum habendi,nisi apposita fuerit in verbis executiuis, ibi. nu.13.&.14.
Donationis causa mortis naturam non immutat clausula non reuocandi in verbis executiuis instrumenti apposita,ibi.nu.15.
Donatio causa mortis cum clausula non reuocandi in euẽtum alicuius conditionis,resoluitur in donationem inter viuos irreuocabilem conditione sequuta, ibidem. nu.17.
Donatio causa mortis omnium bonorum cum clausula non reuocandi,non resoluitur in donationem inter viuos,vt actus potius valeat quàm pereat. l.7.ti.10.gl. 1.nu.18.&.l.8.ti.10.glo.1.nu.2.
Donatio causa mortis in testamento vel codicillis facta potest reuocari,etiam si clausulam non reuocandi contineat.l.7.ti.10.glo.1.nu.20.
Donatio causa mortis sit irreuocabilis, si iuramẽtum contineat de non reuocando etiam in executione contractus,ibi.nu.21.
Donatio in qua fit mentio mortis si merita donatarij præcesserint, præsumitur potius donatio inter viuos,ibi. nu.23.
Donatio causa mortis an accedat potius vltimæ voluntati quàm contractui?l.7.ti.10.glo.2.nu.2.& sequen.
Donatio causa mortis quoad eius initium & ordinationem contractui accedit, ibi.nu.3.
Donatio causa mortis inter virum & vxorem an valeat,& an morte confirmetur,absque traditione, ibi. nu.4.
Donatio causa mortis vxori facta valet,sicuti & legatũ & post mortem habet effectum non antea,ibi.
Donatio causa mortis inter coniuges facta absque vlla traditione morte confirmatur contra Couarru.l.7.ti. 10.glo.2.nu.6.
Donatio filio per patrem facta absque traditione morte confirmatur.ibi.
Donatio causa mortis inter coniuges quare non exigit traditionem,vt morte confirmetur.ibi.
Donatio causa mortis sicut & legatum transfert in donatarium dominium absque traditione,ibi.
Donatio causa mortis accedit potius contractui quoad solemnitatem substantialem quàm legato: accedit tamen legato quoad probatoriam solemnitatem.l.7.ti. 10.glo.2.nu.7.
Donatio causa mortis an præsentiam vtriusque partis requirat,& stipulationem,vel traditionem ? & quo pacto hæc intelligantur?ibi.& nu.8.
Donatio causa mortis,quoad solemnitatem probatoriam vltimæ accedit voluntati,& quomodo hoc intelligatur?ibi.nu.8.
Donatio causa mortis absenti facta iure regio quomodo valeat.l.7.ti.10.glo.2.nu.22.
Donatio causa mortis absenti facta iure communi vltimæ voluntati æquiparatur.ibi.
Donatio causa mortis pacto nudo facta valet. ibi.nu.23
Donatio causa mortis à filio fam.facta,non est omnino similis contractui,nec vltimæ voluntati.l.7.ti.10.glo. 2.nu.26.
Donatio causa mortis facilius permittitur quàm testamẽti factio.l.7.ti.10.glo.2.nu.28.
Donatio causa mortis,quoad eius initium & ordinationem contractui comparatur,& quomodo hoc intelligatur.l.7.ti.10.glo.2.nu.33.
Donatio causa mortis respectu causæ efficientis, & sic quoad facultatem donandi accedit vltimæ voluntati ibi.nu.34.
Donatio causa mortis stipulatione donatarij,vel notarij pro eo intercedente,contractus censetur, etiamsi fiat in testamento,ibi.nu.37.
Donatio causa mortis quoad causam efficientem accedit vltimæ voluntati.ibi.nu.38.
Donatio causa mortis ei licita est, cui & testamenti factio,& cum eadem qualitate,ibi.
Donatio causa mortis fieri debet cum eadem solemnitate quæ in testando exigitur. ibi.
Donatio causa mortis quoad effectus vltimæ accedit voluntati,ibi.nu.39.
Donatio causa mortis,an valeat sine insinuatione, sicut & legatum?l.7.ti.10.glo.2.nu.44.
Donatio causa mortis an reiiciat conditionem impossibilem,sicut & legatum?ibi.nu.45.
Donatio causa mortis an reuocetur re alienata per donatorem?ibi.nu.47.
Donatio causa mortis,an reuocetur per hæredis institutionem vniuersalem postea factam,ibi.
Donotio causa mortis in quibus æquiparatur legato,ibid. nu.49.
Donatio causa mortis,licèt sit stricti iuris,in pluribus bonæ fidei actioni comparatur,ibi.nu.50.
Donatio causa mortis quam pariat actionem?l.7.tit.10 glo.2.nu.51.52.& sequen.
Donationem causa mortis acceptans,an possit testamentum impugnare?ibi.nu.55.
Donatio causa mortis quoad sui confirmationem contractui non vltimæ voluntati accedit,ibi.nu.58 sed iure regio vltimæ voluntati.ibi.nu.59.
Donatio causa mortis valet absque aditione hæreditatis, etiam iure communi,ibi.
Donatio causa mortis sola pœnitentia reuocatur, etiamsi acceptata fuerit.l.7. titulo.10. glossa.3.numero.1.
Donatio causa mortis non est perfecta ante mortem donatoris,ibi.
Donatio causa mortis, per stipulationem vel pactum facta, etiamsi traditio sequuta fuerit, sola pœnitentia reuocatur.l.7. titulo.10.gloss.3.nu.2.
Donatio causa mortis quot testibus reuocetur:et quare sec?sit

Universidad de Deusto
Biblioteca

in testamento.ibidem.
Donatio causa mortis reuocatur,si prius decesserit donatarius,ibi.nu.3.
Donatio causa mortis præsenti facta reuocatur per reconualescentiam,vel periculi euasionem,in quo existebat tempore donationis,secus si eo tempore non erat in periculo.ibi.nu.4.
Donatio causa mortis absenti facta,vltimæ voluntati in omnibus comparatur,quare per reconualescentiam nõ reuocatur,sicut nec testamentum,ibi.nu.5.
Donationem causa mortis faciens,præsumitur se potius velle habere rem quam donat,quam donatarium. ibidem.
Donatio causa mortis alienatione rei donatæ reuocatur. ibi.nu.6.
Donatio causa mortis an reuocetur propter inimicitias, superuenientes.l.7.ti.10.glo.3.nu.6.
Donatio causa mortis reuocatur per professionem donantis,quæ morti comparatur.ibi.nu.7.
Donatio causa mortis non reuocatur ex aliqua causa ex supra dictis,si ita conuenerit.l.7.titu.10.gloss.3.nume.8.
Donatione causa mortis reuocata,an reuertatur ipso iure dominium in donantem?ibi.nu.9.
Donatione causa mortis reuocata,an fructus lucretur donatarius rei in vita sibi traditæ.ibi.nu.10.
Donatio causa mortis nullam exigit insinuationem.l.7. ti.10.glo.6.nu.9.
Dos habet eadem priuillegia soluto matrimonio antequã restituatur, quæ habebat eo constante.l.3.ti.1.gloss.2 nu.20.
Dotalia bona immobilia hæredes mariti tenentur restituere vxori,mobilia verò post annum.l.3.ti.1.gloss.2.numero.19.
Dotalis pecuniæ fructus intra annum postquam fuit solutum matrimonium,non sunt restituendi viduæ,etiam si excedant alimenta.l.3.titul.1.gloss.2.numero.21.
Dotis interesse peti potest ab vxore,si hæredes viri fuerint in mora restituendi.ibi.nu.28.
Dotis diffinitio.glo.1.rub.ti.2.nu.1.
Dos an sit ius vniuersale?ibi.
Dos est ius mistum,de vniuersali & particulari participans,prout magis mulieri expedierit. ibidem. nume.2.
Dotis priuillegia sunt ea dumtaxat quæ in legibus scripta sunt non alia.ibi.
Dos an sit ante matrimonium,vel eo soluto?glo.rub.ti.2 nu.3.
Dos & eius fructus pro expensis vtilibus retineri non possunt.ibi.nu.4.
Dotis in iudicio admittitur libellus incertus & sententia fertur incerta,ibi.nu.8.
Dotis materia & eius effectus & priuilegia,ante,& post matrimonium,& eo constante,remissiuè.glo.1.rub.ti.2.infi.
Dos congrua quæ dicatur?l.1.ti.2.glo.1.nu.4. & l.3.ti.8.glo.4.nu.1.
Dos congrua dicitur etiam si excedat legitimam,attenta personarum contrahentium matrimonium qualitate, l.1.ti.2.glo.1.nu.4.
Dos vt congrua dicatur,an tempus futurum inspiciatur vel in considerationem veniat?ibi.
Dos congrua dicitur regulariter quæ ascendit ad quantitatem legitimæ.l.1.ti.2.glo.1.nu.5.
Dos an taxari & restringi possit per legem.ibi. nu.6.
Dos excessiua non dicebatur,iure antiquo regio,quæ legitimam,tertiamque & quintam bonorum partem nõ excedebat.l.1.ti.2.glo.2.nu.2.
Dotis ex causa an meliorari possit hodie filia iuxta ius nouissimum regium.l.1.ti.2.glo.2.nu.3.
Dotem inofficiosam an possint reuocare fratres, viuente patre.l.1.ti.2.glo.4.nu.2.
Dotem inofficiosam & excessiuam, an reuocare possint fratres post mortem patris constante matrimonio in præiudicium mariti:& an soluto matrimonio.ibidem nu.3.
Dos constante matrimonio respectu viri est titulus onerosus,ibi.nu.4.
Dos non exigit insinuationem.ibi.
Dos censetur causa lucratiua respectu mulieris,si ab extraneo dotetur.l.1.ti.2.glo.4.nu.5.
Dos censetur causa lucratiua respectu mulieris,etiam si sit filia dotantis,ibid.
Dos ex causa ingratitudinis an reuocari possit.l.1.ti.2.gl. 4.nu.6.&l.1.ti.6.glo.11.nu.3.
Dos inofficiosa à fratribus reuocari potest constante matrimonio,iure communi & regio,l.1.titu.2.gloss.4, nu.7.
Dos inofficiosa excedẽs legitimam hodie iuxta legem Maydriciam,an reuocari possit à fratribus viuente patre, & constante matrimonio.ibi.nu.8,
Dotis promissio à patre facta cum iuramento vltra summam lege regia permissam,an valeat.l.2.ti.2.gloss.3. nu.vlti.
Dos à patre filiæ data an possit reuocari.l.1.tit. 6.gloss.8. nu.2.
Dos & donatio propter nuptias æquiparantur, licèt in multis differant l.1.titul.6.gloss.8.numero.8. & 9.
Dotis promissio habet tacitam conditionem,si matrimõnium sequatur.ibi.nu.10.
Dos repeti potest matrimonio non sequuto.ibi.
Dotis donatio an valeat,nõ sequuto matrimonio? ibidem nu.13.
Dos est lucratiua quoad mulierem & onerosa, quoad virum.l.1.titul.6.gloss.11.nume.3.&,l.6.titul.6. glo.6.

Dos mulieris pauperis dicitur causa pia,atque ideo reuocari non potest.ibi.nu.4.
Dos an sit inofficiosa cognoscitur ex bonis quæ apparuerint tempore mortis.l.3.titu.6.gloss.4.numero.3.
Dotis promissæ tempus non mortis inspicitur,ad iudicandam eam validam,vel in officiosam.l.7.ti.6.gloss.3. nu.1.
Dos & donatio propter nuptias conferitur.l.3.ti.8.glo.1 nu.5.
Dos confertur hodie etiam si filiæ patris hæreditatẽ addire nolit,quia non potest à patre meliorari.l.3.ti.8.glo. 3.nu.2.
Dos si est inofficiosa,filia tenebitur quod vltra legitimam habet restituere.l.3.ti.8.glo.3.nu.2.
Dos inofficiosa quæ dicatur iure antiquo,& nouo.l.3.ti. 8.glo.4.nu.2.
Dos inofficiosa etiam à marito est restituenda,l.3.titu.8. glo.5.
Dos respectu viri est titulus onerosus.ibi.
Dos inofficiosa an constante matrimonio post mortem patris possit reuocari?l.3.ti.8.glo.6.nu.2.&.3.
Dos inofficiosa haberi dicitur ex causa lucratiua,in eo quod excedit,etiam quoad maritum.l.3.titu.8.glo.6. nu.4.
Dos data à patre sacerdote filiæ spuriæ vltra id quod permissum est,an reuocari possit constante matrimonio, in eo quod excedit.l.3.titu.8.gloss.6.numero.2, &.5.
Dos inofficiosa in eo tantùm quod excedit reuocatur.l.3. ti.8.glo.7.nu.1.&.2.
Dos vel donatio inofficiosa reuocari an possit in vita patris.l.3.ti.8.glo.7.nu.4.
Dotis constitutio excedẽs summam à lege Maydricia taxatam est ipso iure nulla.l.3.ti.8.glo.7.nu.6
Dos vel donatio propter nuptias dicitur inofficiosa,habito respectu ad valorem bonorum tempore constitutæ dotis.l.3.ti.8.glo.9.nu.1.
Dos dicitur inofficiosa vel congrua,habito respectu ad valorem bonorum tempore mortis patris,quoties agitur de excludenda filia vigore statuti fœminæ propter masculos excludentis.ibi.nu.2.
Dos vel donatio propter nuptias,vt inofficiosa dicatur, tempus constitutionis, vel mortis inspiciendum est prout gener elegerit iure nostro regio.l.3.tit.8.glo.9. nu.3.
Dos vt dicatur inofficiosa vel non,inspici debet tempus quo reuocatio petitur,si eo tempore auctæ sunt facultates paternæ.ibi.nu.4.
Dos,vt dicatur inofficiosa vel non,tempus promissæ vel datæ dotis inspiciendum est,licèt postea diminutæ fuerint paternæ facultates.ibi.nu.5.
Dos spuriæ debetur iuxta quantitatem alimentorum,& sic vsque ad quintam bonorum partem.l.8.tit.8.glo. 1.nu.33.
Dotis excessus quando & à quibus reuocari possit?ibi.nu. 34.35.&.36.
Dos ab altero cõiugum filiæ,aut donatio propter nuptias filio promissa,an ex bonis proprijs promittentis,an ex communibus solui debeat?l.3.ti.9.glo.7.nu.7.
Dotandi filias onus ad quem ex coniugibus spectet? ibidem.
Dos filiabus ex bonis communibus dari debet, ibidem, nu.8.
Dos à patre promissa filiæ,soluto matrimonio morte vxoris,ex quibus bonis solui debeat?ibi.nu.9.
Dos à coniugibus promissa filiæ,ex bonis communibus soluenda est.l.3.ti.9.glo.1.
Dos à coniugibus promissa filiæ,bonis communibus deficientibus,ex bonis proprijs vtriusque soluenda est.l.3. ti.9.glo.2.
Dos à patre promissa filiæ,ex bonis proprijs patris nõ ex fructibus bonorum vxoris lucris renunciantis soluidebet.l.9.ti.9.glo.2.nu.3.
Dotem amittit vxor propter delictum,& quid iure cõmuni?l.11.ti.9.glo.1.nu.1.
Dos an possit in parte vel in totum amitti,propter quamcunque condemnationem ex delicto vxori factam, licèt dos non confiscetur.l.11.titu.9.gloss.1.numero.2.
Dos propter delictum soluto matrimonio commissum amitti potest,ibi.nu.3.
Dos an confiscari valeat quoad fructus, ex quibus maritus tenetur alere vxorem, & sustinere onera matrimonij,propter delictum vxoris.ibi.nu.4.
Dos alienari potest in præiudicium mariti ob causam necessariam,ibi.
Dos non confiscatur ex delicto vxoris,quoties ex pacto vel statuto vir lucratur eam,vel partem eius,sed cõstante matrimonio bonis dotalibus potietur fiscus.l.11 ti.9.glo.2.nu.1.
Dos non confiscatur ex delicto vxoris,quoties ex pacto ea debet restitui dotanti, soluto matrimonio, sed eo constante bonis dotalibus potietur fiscus,ibi.nu.2
Dos est titulus lucratibus quoad vxorem, & onerosus quoad maritum.l.15.nu.10.glo.17.nu.1.&.2.
Dos an egeat insinuatione.ibi.nu.3.
Dos quo ad maritum est causa onerosa,etiam si ex pacto vel statuto maritus dotem lucretur soluto matrimonio.ibidem.nu.4.
Dos est onerosa respectu filiorum eam petentium. ibi.nu.5
Dos immoderata à rege donata non moderatur constante matrimonio,ibi.nu.6.
Dos inofficiosa constante matrimonio,an reuocetur.ibi.
Dos ob ingratitudinem fœminæ constante matrimonio non reuocatur.ibi.nu.7.
Dos à fœmina,matrimonio soluto,per ingratitudinem an reuocari possit,maximè si sit inops.ibi.& nu.8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dos æstimata in dubio facit emptionem.l.7.ti.11.glos.7 nu.16.
Dos æstimata æstimatione quæ facit emptionem, potest à tertio possessore recuperari marito existente non soluendo, & à consanguineo qui eam retraxit, liberatur tamen possessor dando æstimationem.ibi.nu.19.
Dos mulieri debita in quibus casibus aliis debitis præferatur?l.7.ti.16.glo.5.nu.4.
Dragma constat tribus scrupulis.l.1.titu.22.glos.1.nume.1.
Dragma est octaua pars vnciæ.l.3.titu.22.glos.1.nume.1.
Dubius ignoranti æquiparatur.l.1.titu.4.glos.10.numero.26.
Dubitans ignoranti non æquiparatur, vbi exigitur ignorãtia iusta & probabilis.l.8.ti.11.glo.12.nu.11.
Ducatorum excellentum valor iure nouiori.l.4.tit.24.glo.1.nu.5.
Durum quoad singulos potest vtile videri quoad vniuersos.l.1.ti.13.glo.1.nu.4.

E

ECCLESIA polluitur per copulam etiam à coniugibus in ea habitam, & indiget conciliatione, limitatur.glo.rub.titul.1.numero.99.
Ecclesia quando indigeat reconciliatione, si polluatur?ibid.
Ecclesia non indiget reconciliatione, vbi est crimen occultum.ibi.nu.100.
Ecclesia habet potestatem super actus exteriores, non interiores & occultos.glo.rub.ti.1.nu.186.
Ecclesia & minor alienantes, sine iuris solemnitate possunt aduersarium ad obseruationem contractus cogere, & quando non?l.2.ti.3.glo.1.nu.15.
Ecclesiæ an possit aliquid relinqui ex his quæ inter pauperes sunt distribuenda?l.6.ti.4.glo.7.nu.2.
Ecclesiam reficiens funditus diruptam dicitur, ex integro facere.l.6.ti.7.glo.5.nu.11.
Ecclesiæ penitus diruptæ acquirit ius patronatus qui eam reficit.ibidem.
Ecclesia ex toto collapsa, si reficiatur etiam ex eisdem lapidibus, est denuo consecranda.l.6.titu.7.glos.5.nume.12.
Ecclesiæ cathedralis bona poterunt ab episcopo alienari instante periculo, licèt de non alienando ea inconsulto Papa iuramentum præstiterit.l.1.ti.10.glos.21.numero.17.
Ecclesia quando obligetur ex mutuo?l.22.titu.11.glos.2.nu.5.
Effectus in contractibus attenditur, potius quàm verba.l.7.ti.10.glo.1.nu.11.
Ex moſinam diuites quando facere compellantur? l.1.ti.25.glo.9.nu.6.
Electio hæredis vnius de certis an possit committi cõmissario testamenti?l.5.ti.4.glo.2.nu.3.
Electionem habens potest minus dignum eligere, modò dignus sit.l.14.ti.4.glo.1.nu.12.
Electio alicui commissa in testamento debet intra annum fieri, aliudue tempus à testatore designatum, aliàs ad episcopum deuoluitur quoad legata pia, nõ quoad prophana.l.14.ti.4.glo.1.nu.61.
Electio inter quos cadat?l.2.ti.6.glo.3.nu.4.
Electionis officiorum impugnatio competit cuilibet de populo.l.1.ti.14.glo.8.nu.2.
Electio officialium quomodo fiat.l.1.titul.18.glos.4. infine.
Electio officialium gratis fieri debet.l.1.ti.18.glos.10.nume.1.
Electio iudicum fieri debet nullo precio interueniente.ibi.nume.2.
Eligens an possit variare?l.vlti.ti.2.glo.7.nu.2.
Eligens inutiliter, an possit variare.ibidem.
Eligere potest plures, qui habet facultatem eligendi vnum ex pluribus.l.2.ti.6.glo.3.nu.1.
Emancipatio quomodo fiat. l.8. titul.1.glos.2.numero.4.
Emancipatio est iuris.ibi.nu.6.
Emancipatum esse idem est, ac si pro emancipato habeatur.ibidem.
Emancipatione filij facta, retinet pater dimidiam vsusfructus in præmium emancipationis.l.9.ti.1.glo.3.nu.1. fallit si matrimonium contraxerit filius.ibidem.
Emancipato filio, nõ debetur vsusfructus patri, bonorum post emancipationem quæsitorum.ibi.nu.4.
Emancipationis & patriæ potestatis an sit sublata differentia, tam ab intestato, quam ex testamento.l.1.ti.4.glo.14.nu.59.&.61.
Emancipatus vide in verbo filius.
Emens rem vliori precio, si non ignorat id vilius esse, etiã si læsio sit citra dimidiam iusti precij, tenebitur in foro exteriori ad emendationem damni ei qui ignorans læsus fuit.l.1.ti.11.glo.1.nu.13.
Emphiteuta alienationem inualidam faciens, non cadit à iure suo.l.6.ti.1.glo.1.nu.1.
Emphiteusi concessa pro se & legitimis hæredibus, an ad eos qui abintestato veniunt deferatur:remissiuè.l.1.ti.4.glo.1.nu.17.
Emphiteusis an possit retineri repudiata hæreditate.l.5.ti.6.glo.1.nu.2.
Emphiteusis ecclesiastica, vel priuata, an admittat repræsentationem.l.5.ti.7.glo.5.nu.4.&.5.
Emphiteusis cum pacto, vt transeat ad primogenitum, si concedatur an sit locus repræsentationi.l.5.ti.7.glo.6.nu.3.
Emphiteuta sola venditione rei emphiteuticæ, absque traditione an incidat in commissum.l.1.tit.10.glo.6.nu.6.
Emphiteusis an veniat appellatione bonorum? quod sic.l.7.ti.11.glo.1.nu.4.
Emphiteutica bona an veniant sub generali obligatione. ibidem.
Emphiteutica bona ex aliqua ratione particulari non veniunt appellatione bonorum?ibi.nu.5.
Emphiteusi vendita, non potest dominus, nisi partem suam vendicare precio restituto, nec emptor tenebitur partem socij sui reddere.l.7.titul.11.glos.7.numero.33.
Emphiteuta non cadit à iure suo, si venditio rei emphiteuticæ nulla fuerit.ibi.nu.25.
Emphiteuta qui rem venditam recuperauit non liberatur à pœna.l.7.ti.11.glo.8.nu.6.
Emphiteusis quid? & in quo differat à censu.l.1.ti.15.glo.1.nu.1.
Emphiteuta non soluens pensionem per triennium cadit à iure suo, secus in censuario.l.1.ti.15.glo.2.nu.1.
Emphitheutica res si alienetur irrequisito domino, incidit in commissum, secus in re censuali.ibi.nu.3.
Emptio vera inter maritum & vxorem valet.l.6.ti.8 glo.7.nu.3.
Emptor rerum hæreditariarum an sit securus, si executor recepit verè pecuniam, sed non constat conuertisse in satisfactionem creditorum vel legatariorum.l.14.ti.4.glo.1.nu.35.
Emptorum duorum vnius rei, quorum vltimo tradita fuit possessio, ante euentum conditionis primæ venditionis, quæ habebat clausulam constituti, vter præferatur?l.1.ti.6.glo.4.nu.30.
Empta nomine proprio & cum pecunia fratris, etiam si indiuisam possideant hæreditatem, emptori quærunt non alteri fratri.l.2.ti.9.glo.1.nu.14.
Empta nomine proprio ab vno ex socijs, in his quæ ex quæstu & opera descendunt, quando communicentur? ibi.nu.32.
Empta nomine communi per alterum ex socijs, an cõmunicentur.ibi.nu.33.
Emptum ex pecunia propria nomine proprio per socium extra causam societatis non communicantur.ibidem. nu.34.
Emptum ex pecunia communi nomine proprio per socium vnius dumtaxat negociationis, an communicetur?ibi. nu.35.
Emptum ab vno ex socijs, si dubitetur cuius pecunia, intelligitur propria, nisi ex coniecturis aliud constet.ibi. nu.36.
Emptum ab vno ex socijs nomine communi extra causam societatis, altero ratum habente, communicatur.l.2.ti.9.glo.1.nu.37.
Emptura in dubio nomine proprio præsumitur, ibidem. nu.38.
Emptum nomine proprio per alterum ex coniugibus expecunia propria, vel alterius cõiugis, inter eos communicatur.l.2.ti.9.glo.2.nu.1.
Emptor qui elegit rem restituere, ob læsionem venditoris vltra dimidiam iusti precij, an teneatur eam cum fructibus restituere.l.1.ti.11.glo.5.nu.6.
Emptor qui rem emptam elegit restituere ob læsionem vẽditoris vltra dimidiam, & restituit fructus, an petere possit, vt compensentur cum eis vsuræ, vel interesse precij.l.1.ti.11.glo.5.nu.14.&.15.
Emptor læsus qui obtinuit, an teneatur rem restituere cum fructibus.ibi.nu.16.
Emptori decepto vltra dimidiam an competat actio ex l.2.C.de rescind.vendi.ve apud eum perempta absque eius culpa?l.1.ti.11.glo.8.nu.33.
Emptis in rebus plus iuris habemus, quàm in alijs.l.7.ti.11.glo.1.nu.52.
Emptio rei suæ tũc valet cùm quis eam reuocabiliter possidebat.l.7.ti.12.glo.1.nu.42.
Emptor an teneatur vltra precium conuentum mutuare quod emptor mutuauit, vel mutuare promisit venditori?l.7.ti.11.glo.3.nu.9.
Emptor à quo res retrahitur debet indemnis seruari.l.7.ti.11.glo.3.nu.16.
Emptori competit actio ex empto, vt res tradatur.l.7.titu.11.glo.6.nu.12.
Emptor primus à quo res retrahitur, tenetur secundo emptori de euictione, licèt ipse de euictione agere non possit.l.17.ti.11.glo.8.nu.15.
Emptor à quo res empta retrahitur, protestari poterit, si sibi cauere velit, vt si postea constiterit non sibi sed alij retrahere, saluum sit sibi ius.l.7.titu.11.glos.12.nume.2.
Emptor in retractu debet seruari indemnis, nec aliquid ipse lucrari debet.ibi.nu.8.
Emptor à quo res empta retrahitur debet seruari indemnis ab omnibus expensis, & alijs quæ ex causa emptionis erogauit.l.9.ti.11.glo.6.
Emptor qui obtinuit in redibitoria, an possit cogi vti ea sententia?l.12.ti.11.glo.2.nu.3.
Emptoris & venditoris persona debet esse diuersa.l.23.ti.11.glo.2.nu.1.
Emptio bonorum minoris per tutorem facta, quando valeat vel non.l.23.ti.11.glo.2.nu.4.& sequen.
Episcopus quando in negligentiam executorum substituatur ad executionem testamenti, l.7.titu.4.glos.2.nu.2.
Episcopus non se intromittit ad executionem legatorum. quæ pia non sunt.l.10.ti.4.glo.7.nu.2.
Episcopus elapso anno exequi poterit testamentum, nisi testator alium substituerit.l.14.ti.4.glo.1.nu.45.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

Episcopo competit administratorum ecclesiæ aut oratorij institutio contra prohibitionem testatoris.l.14.ti.4.glo.1.nu.49.

Episcopus potest executionem facere contra executores negligentes.l.14.ti.4.glo.1.nu.56.

Episcopus non est iudex insinuationis testamenti.l.15.tit.4.glo.2.infi.

Episcopus potest alienare bona ecclesiæ cathedralis instãte periculo,licèt de non alienando in consulto Papa iuramentum præstiterit.l.1.ti.10.glo.21.nu.17.

Erogatores annonæ quomodo eam distribuere teneantur inter indigentes? & quod sit eorum officium ? remissiũ.l.1.ti.25.glo.10.nu.2.

Error qualitatis personæ vel fortunæ non euacuat matrimonium,glo.rub.ti.1.nu.155.

Error tunc impedit actum,quoties erratur in substantia. ibi.nu.156.

Error facti non impedit repetitionem.l.6.tit.16.glos.2. nu.3.

Euictionis promissio per executores testamenti facta an obliget hæredes.l.14.ti.4.glo.1.nu.33.

Euictioni locus non est,si res vendita à consanguineis retrahatur.l.7.ti.11.glo.1.nu.73.

Euicta vna re ex pluribus vnico precio venditis, an liceat emptori ab emptione resilire?l.7.titu.11.glos.7. nu.22.

Exceptio debet esse de contentis in regula.l.6.tit.8.glo.4 nu.7.& l.6.ti.11.glos.1.nume.7. & l.7.ti.11.glo. 7.nu.7.

Exceptio dominij quando obstet agenti interdicto retinẽdæ.l.2.ti.9.glo.3.nu.24.

Exceptio dominij notorij obstat agenti interdicto retinẽdæ.ibi.nu.25,

Exceptio firmat regulam in omnibus quæ excepta non sunt.l.1.ti.10.glo.15.

Exceptio competit donatori, aduersus hæredes donatarij ingrati bona defuncto donata petentes.l.7.ti.10.glo.5 nu.16.

Exceptio quando reddit perpetuum, quod per actionem erat temporale?l.1.ti.11.glo.10,

Exceptio rei non traditæ obstat petenti precium, si qua ex rebus venditis, etiam singulis precijs tradita non fuerit,si aliàs emptor eas nisi simul non esset empturus l.7.ti.11.glo.7.nu.29.

Exceptio nullitatis in contractibus opponi non potest, nisi ab eo cuius interest. l.7.titul.11.glos.7. numero.36.

Exceptio diuisionis oponi debet ante sententiam, sicut & quelibet peremptoria.l.1.titul.16.glos.2.numero.2.

Exceptio producitur ex naturali obligatione.l.2. tit.16. glo.2.nu.2

Exceptio macedoniani,competit etiam post sententiam: l.22.ti.11.glo.1.nu.3.

Excessiua legibus prohibẽtur,vt multis constat exemplis remissiue.l.1.ti.2.glo.1.nu.3.

Excessus probatio cui incumbat?l.1.titul.2.glos.7.nume.3.

Executio testamenti ad pias causas pertinet ad episcopũ, & ad iudicem secularem,est enim mixti fori.l.10.ti.4 glo.7.nu.1.

Executio testamenti per monachum, absque licentia superioris facta an valeat.l.14.ti.4.glo.1.nu.4.

Executioni testamenti annus competit à iure, quo elapso ad episcopum deuoluitur executio.l.14.tit.4.glos.1. nu.45.

Executio testamenti ad diœcessanum, competit etiam si episcopus non sit,ibi.nu.46.

Executio testamentorum ob negligentiam executoris ad capitulum seu collegium ecclesiæ spectat sede vacante l.14.ti.4.glo.1.nu.47.

Executio testamenti,ne fiat per episcopum, dupliciter poterit testator prohibere.ibi.

Executionis testamenti tempus,à quo die currere incipiat ibi.nu.50.

Executionis testamenti tempus currit à die monitionis à iudice faciendæ, quomodo intelligatur:ibidem.numero.53.

Executionis testamenti tempus currit ignoranti .l.14. ti.4.glo.1.nu.52.

Executionis testamenti tempus est arbitrarium, vbi executio operis perfici non potest intra annum.ibidem,nume.54.

Executionis testamenti tempus quando duret vltra annum?ibi.nu.55.

Executio testamenti, quandoque aufertur ab executore intra annum.ibi.nu.56.

Executio testamentorum ad secularem quoque iudicem spectat.l.14.ti.4.glo.1.nu.57.

Executionis legatorũ ad pias causas tempus est sex mensium,ibi.nu.58.

Executio restitutionis male ablatorum per quem fieri debeat?ibi.nu.60.

Executio iure communi imperatorum prius fiebat in bonis,deinde in personam.l.11.ti.10.glo.6.nu.1.

Executio fieri non potest in armis & equis militum & nobilium Hispaniæ.l.6.ti.17,glo.32.nu.1.

Executio fieri potest aduersus fideiussorem contractus.l. 7.ti.17.glo.3.

Executio sententiarum vel instrumentorum committi nõ potest nisi iudicibus& executoribus ordinarijs locorum, vbi debitores degunt. l.10.titu.17.glo.2.

Executio ex causa legitima & euidenti committi potest alij quàm ordinario loci. l.10.titul.17.glos.3. numero.1.

Executio hodie comitti non potest nisi ordinario loci,aut ex legitima causa executori curiæ vel cancellariæ regiæ,ibi.nu.2.

Executor

INDEX.

Executor cui executio sententiæ committitur,quas habere debeat qualitates?l.10.ti.17.glo.2.nu.1.

Executor testamentarius,cui exoneratio conscienciæ defuncti commissa est,an debita præscripta, vel quæ naturaliter tantum debentur,soluere possit.l.6.ti.4.glo. 1.nu.1.

Executori testamentario, quod tempus ad exequendum præfiniatur?l.7.ti.4.glo.2.nu.2.

Executori testamentario tempus à lege, vel testatore constitutum à quo tempore currere incipiat ? an die mortis,an additionis,an scientiæ,an à monitione, iure communi vel regio .l.7.ti.4.glo.5.nu.1.2.3.& 4.

Executori testamẽtario iure communi Imperatorum currit annus ab adita hæreditate & scientia.l.7.ti.4.glo. 5.nu.5.& 6.

Executoris testamentarij monitio quando requiratur?l.7 ti.4.glo.5.nu.6.

Executori testamentario iure regio currit annus à tempore mortis,& scientiæ,ibi.nu.7.

Executor testamentarius non cogitur acceptare officium sed postquam acceptauerit, tenebitur in eo persistere, & voluntatem defuncti adimplere,l.7.ti.4.glos.6. nu.1.

Executores dicuntur hæredes legitimi, vbi commissarius noluit testamentum facere.l.10.titu.4.glos.6.numero.1.

Executori annus ad exequendum præfixus currit à morte testatoris, & scientiæ,ibi.nu.2.

Executor testamentarius moneri debet,prius quàm legato sibi in testamento relicto priuetur.l.12.titu.4.glos.1. nu.3.

Executores testamentarij,simul exequi tenentur voluntatem defuncti,nisi alter sit longè absens.l.12.ti.4.glo.3 nu.3.

Executores vel commissarij plures debent simul conuenire,nec possunt votum dare separatim . ibidem:numero.4.

Executores testamentorum pluribus nominibus nuncupantur latinè & Hispannæ . l,14.titu.4.glos.1.nume.1.

Executores testamentorum, qui possint esse?ibidem. nume.2.

Executorum electio an committi possit monachis ex ordine minorum.ibi.nu.3.

Executrix testamenti an possit esse fœmina ? ibidem.nume.5.

Executor testamenti an esse possit minor.25.annis,maior autem decem & septem.ibi.nu.6.

Executor vniuersalis obtinet vim hæredis,& quis dicatur vniuersalis?l.14.ti.4.glo.1.nu.7.

Executor vniuersalis quis? & quibus describatur verbis? ibi.nu.8.

Executor vniuersalis bona potest vendere testatoris, cũ loco hæredis habeatur.ibi,nu.9.

Executor particularis bonæ non potest vendere testatoris, nisi ab eo sit sibi data facultas,ibi.

Executor testamenti an bona possit vendere filio suo vel coniunctos?ibidem.

Executor vniuersalis, cui comissa est electio pauperum an possit quos malit eligere,etiam si non sint ex domicilio testatoris?ibi.nu.10.

Executor vniuersalis,cui pauperum electio commissa est, vel particularis,an possit filium suum pauperem vel patrẽ eligere.l.14.ti.4.glo.1.nu.11.

Executores si sint plures an possint alterum ex eis eligere, qui indigeat,ibi.

Executor si sit prior ordinis prædicatorum,an possit fratres suos eligere.ibi.nu.12.

Executor vel distributor an possit vnum dumtaxat pauperem eligere.l.14.ti.4.glo.1.nu.13.

Executoris particularis potestas dependet à verbis à testatore expressis.ibi.nu.14.

Executores testamentarij an possint iure regio ante aditionem hæreditatis testamentum exequi,l,14.ti.4.glo.1. nu.16.26.36.

Executores testamentarij, an possint permutare, vel insolutum dare, vel obligari .l,14.titul.4.glos.1.nume.17.

Executor particularis testamenti merus vel mistus, an possit agere contra hæredes vel testatoris debitores, ibi.nu.18.

Executor testamenti potest exigere expensas in rebus vel fructibus rerum hæreditariarum exigendis factas, ibi. nu.19.

Executor testamenti an possit agere suo vel legatariorũ nomine.ibi.nu.20,

Executor testamenti an possit ante litem cõtestatam procuratorem constituere ad lites.ibi.

Executor testamenti,an possit rem quam velit, & quo precio malit vendere.ibi.nu.21.

Executor testamenti requirere hæredem an debeat, antequam bona hæreditaria vendantur, & quid si hæres est absens.l.14.ti.4.glo.1.nu.22.& 23.

Executor testamenti,quibus casibus non teneatur hæredẽ requirere,ad vendendum bona testatoris.l.14.titu. 4. glo.1.nu.23.& 24.& 25.

Executor testamenti iure regio an debeat hæredem requirere ad venditionem bonorum faciendam, ibidem.nume.26.

Executoris testamentarij vẽditionem rerum hæreditariarum quando & quomodo possit hæres impedire. ibid. nu.27.

Executor testamentarius,cui plena vẽdẽdi potestas data est,an possit dominium & possessionem rerum venditarum in emptorem transferre?ibi.nu.29.

Executor testamentarius an possit à legatarijs vel creditoribus conueniri.ibi.nu.30.& 32.

Executor testamenti an cogatur acceptare officiũ.ibi.

Executor

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

Executor testamenti,ex quibus actibus aceptare præsumatur.ibi.

Executor testamenti præsens & tacens ex quo actu acceptare præsumatur?ibi.nu.31.

Executor mijus conueniri potest actione ex testamento ibi.nu.32.

Executor testamentarius an possit iure regio indistinctè conueniri?ibi.

Executor merus & mistus quis dicatur?ibi.

Executor testamẽti bona hæreditaria in publica subhastione vendere tenetur.l.14.ti.4.glo.1.nu.34.

Executor sententiæ bona victi in publica subhastione vẽdere tenetur.ibi.

Executor testamentarius,an vendere possit habita fide de precio?ibi.nu.35.

Executoris confessio de recepto precio,an valeat? ibi.

Executor testamenti intra tempus à testatore præfinitum tenetur exequi testamentum.l.14.titul.4.gloss.1.nume.36.

Executor testamentarius,an possit testamentum exequi, ante diem à testatore præfixum.ibidem.numer.37.& 38.

Executores testamentorum cogi possunt per episcopum vltimam exequi defuncti voluntatem,etiamsi id testator prohibuerit:quibus negligentibus ipse exequi poterit.ibi.nu.43.

Executores testamenti possunt dilationem habere vltra annum ex voluntate defuncti,ibi.

Executori an auferatur facultas testamentum exequendi post annum.l.14.ti.4.glo.1.nu.51.

Executore nullo designato,hæres testamentum exequetur limitatur.ibi.nu.59.

Executor exequi negligens legata pia, qua pœna plectatur?l.14.ti.4.glo.1.nu.63.

Executoris testamentarij negligentis pœna, ibidem.nume.64.

Executor testamenti an rationem reddere teneatur, & quando.ibi.nu.66.

Executor testamenti rationem reddere tenetur episcopo, vel iudici seculari,ibi.nu.67.

Executor testamenti rationem reddere tenetur,etiam si à testatore fuerit omissa.ibi.

Executor testamenti,an per librum rationis,rationem reddere teneatur.l.14.ti.4.glo.1.nu.68.

Executor testamentarius,qui intra mensem publicari non fecit testamentum,amittit legatum sibi in testamento relictum,quemadmodum amittit, & qui intra annũ non exequitur.l.14.ti.4.glo.4.

Executor poterat in carcerem mittere debitorem, qui nõ designabat bona propria & libera in quibus fieret executio.l.11.ti.10.glo.6.nu.2.

Executores curiæ regiæ familiaritatem habere prohibentur cum cauponibus & propolis curiæ, & quare.l.14.ti.14.glo.3.

Exequendi testamẽtum tempus à quo die currere incipiat? & quid iure regio.l.14.ti.4.glo.1.nu.36.

Exequendi ius in esse productum trãsit in singularem successorem.l.1.ti.17.glo.3.nu.5.

Exequendi ius donec debitum sit liquidatum,non est in esse productum,ibi.

Exemplo opus est multis crassantibus.l.7.titul.1.glossi.nu.1.

Exemptio non subdito concessa quando reuocari possit.l.11.ti.7.glo.3.nu.2.

Exemptio locorum seu vicorum,an per regem fieri possit l.4.ti.10.glo.1.nu.2.

Exemptus locus seu vicus,an gaudeat priuillegijs ciuitatis,cuius districtus erat.ibi.nu.3.

Exercitoria & institoria actio quando alicui competat, l.16.ti.11.glo.9.nu.3.

Exhæredari an possit filius clandestinè contrahens matrimonium sicut & filia.l.1.ti.1.glo.8.

Exheredari non potest filia, etiam si absque licentia patris matrimonium contraxerit.l.2.titul.1.glos.4.numero.2.

Exhæredatio non sortitur effectum,nisi post mortẽ testatoris & additionem hæreditatis,ibi.

Exhæredatio an sit nominatim facienda per testatorem iure regio.l.5.ti.4.glo.4.

Ex hæredationis materia,remissiuè.l.8.ti.6.glo.2.

Exhæredari an possit meretrix à matre meretrice,ibi.

Exhæredatus filius an admittatur ad retractũ sanguinis. l.7.ti.11.glo.2.nu.7.vsque ad.10.

Exhæredatus filius non amittit quæ naturalia sunt, licèt amittat ciuilia,ibi.nu.8.

Exhæredatus filius à iure patronatus non repellitur,ibidẽ. nu.9.

Exhibere testamentum,quis compellitur iure communi.l. 14.ti.4.glo.5.nu.1.

Exily perpetui pœna à toto regno an imponi possit à quibuscunque iudicibus.l.2.ti.1.glo.3 nu.1.

Exily perpetui pœna à toto regno iure regio à quibuscũq; iudicibus,proculdubio imponi potest.l.2.tit.1.glos.3.nu.2.

Expectatiuæ officiorum secularium ante vacationẽ nullo viuentis expresso officio,an concedi possint generaliter.l.13.ti.10.glo.1.nu.2.

Expectatiuæ officiorum secularium ante vacationem cõcedi non debent,ne detur occasio captandæ mortis.l. 13.ti.10.glo.1.nu.1.

Expensarum taxatio an fieri possit à iudice delegato vel ordinario post sententiam.l.9.titu.4.gloss.4.nume.1 & 2.

Expensæ an compensentur cum fructibus donatione reuocata,& an restitui debeant donatario.l.1.ti.6.glo.10 nu.4.

Expensæ seu meliorationes in re subiecta restitutioni quomodo recuperentur.l.6.ti.7.glo.3.nu.3.

Expensas in bonis aduentitijs ad perpetuam rei vtilitatẽ factas an patris hæredes repetant?ibi.nu.4.

Expensæ vsus fructuarij, an ab eo repetantur? ibidem. nu.5.

Expensæ à patre factæ cum filio in studio an conferantur, vel in legitimam computentur?l.3.titu.8.gloss.2.nume.6.

Expensarum ratio habenda est in æstimandis facultatibus & reditibus,& in æstimanda donatione ad effectum insinuationis,& in æstimandis fructibus, & rebus ecclesiæ vacantibus.l.1.ti.11.glo.2.nu.37.

Expensas patrocinij gratis præstiti an soluere teneatur cõdemnatus emptori?l.7.ti.11.glo.3.nu.31.

Expensas omnes refundere debet vetrahens.l.20.titul.11. glo.3.

Expressio videtur nominatim facta,si scriptura ad quam fit relatio,sit certa & indubitata.l.1.titu.4.gloss.16. nu.13.

Expressum dicitur quod verbis generalibus enunciatur, vel ex mente seu coniecturis.l.1.titu.4.gloss.19. numer.15.

Extensio in correctorijs & pœnalibus quando locum habeat.l.19.ti.11.glo.2.nu.6.& 7.

Extensio an dicatur vbi est omnimoda ratio,ibi.nu.6.

Exterus eligi potest,quamuis quis vnum ex clericis ecclesiæ,vbi vacat beneficium eligere teneatur.l.14. tit.4. glo.1.nu.10.

Exteris concedi possunt priuillegia.l.11.titu.7.gloss.3.nume.1.

Exteris quare à principibus donari non oporteat.l.1. ti.10 glo.1.nu.6.

Exterus regni an possit succedere in maioratu castellum vel arcem continente.l.2.ti.10.glo.1.nu.2.

Exterus regni qui vult in regno habitare, potcrit & in castris succedere,ibi.nu.3.

Exterus emere prohibitus,non prohibetur bona maiorum emere.ibi.nu.4.

Exteri quare prohibeantur emere & possidere castra & oppida regni.l.2.ti.10.glo.1.nu.6.

Exterorum commertium in regnis Indiarum quare prohibeatur.l.12.ti.10.glo.2.nu.1.

Exul à regno an censeatur exul esse à ciuitate regno vnita & incorporata?l.1.ti.1.glo.6.

F

FACIEI signum an per statutum homini liberoimponi possit, vel per legem?l.5.titu.1.gloss.4. nu.2.

Factum esse censetur quando per aliquem stat, quo minus fiat in eius præiudicium.l.7.ti.11.glo.12.nu.8.

Factum proprium quando quis admittatur ad reuocandum.l.3.ti.10.glo.10.nu.6.

Factum propriũ tunc quilibet reuocare potest, cùm actus est nullus propter legis prohibitionem.l.3.ti.10.glo.10 nu.6.

Factum prædecessoris non potest hæres reuocare,ibi.

Factum defuncti quandoquis dicatur impugnare, vel non l.7.ti.11.glo.1.nu.59.& 69.

Facti obligatio iure communi in obligatione interesse cõuertitur.l.2.ti.16.glo.6.nu.1.

Factum facere obligatus,præcisè compellitur iure regio ad factum,nec liberatur soluendo interesse,nisi quando facere non potest.l.2.ti.16.glo.6.nu.2.

Factum alienum siquis per stipulationem promittat,iure communi nihil agit,nisi adiecerit pactum vel promissionem se facturum & curaturum,ibi.nu.3.

Facti alieni promissio valet iure canonico & regio, & censetur promittere se facturum & curaturum,ibid. nu.4.& 5.

Facti alieni promissor censetur iure canonico & regio, promittere se facturum & curaturum,ibi.

Facti alieni promissor,si adhibuit diligentiam in rogando vt faceret,& noluerit facere,an ad interesse teneatur? ibi.nu.6.

Factum fuisse fingitur quãdo quis facere nõ vult, id quod facere tenebatur.l.7.ti.16.glo.3.nu.2.

Facultas alienandi bona maioratus,an à principe concedi possit?remissiuè.l.2.ti.7.glo.3.infi.

Facultas vide in verbo licentia.

Falcidia & Trebellianica æquiparantur.l.1.tit.4.glo.19. nu.12.& 24.

Falcidia an detrahatur ex donatione causa mortis?l.7.titu.10.glo.2.nu.43.

Falcidia an detrahatur ex donatione inter virũ & vxorem?ibi.

Falcidia,vide in verbo Trebellianica.

Falsa pondera & mensuræ frãgendæ sunt omni iure.l.2. ti.13.glo.5.nu.2.

Fama bona an præsumatur.l.1.ti.7.glo.8.nu.3.

Fama plenè probat in antiquis memoriam hominum excedentibus ex receptiori sententia.l.1.titu.7.gloss.12.nume.1.

Familiæ res cum relinquitur an satis sit dari vni ex familia.l.7.ti.11.glo.5.nu.9.& 15.

Familiaris episcopi non potest eum accusare.l.2.ti.5.glo. 3.nu.3.

Familiaris,famulus & domesticus qui dicantur.l.2.tit.5 glo.7.

Familiaritas nimia contemptum iudicum & aliorum quorumcunque inducit. l.4.titul.14.glossa.1.numero.2.

Familiaritas nimia cum officialibus & litigantibus,iudicibus inhibetur.l.4.ti.14.glo.1.nu.3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

Familiaritas litigantium cum iudicibus quæ mala producat ibi.
Famulus conductus tenetur dominum iuuare, sed non mori pro eo sicut seruus. l.2.ti.5.glo.3.nu.1.
Famulus & dominus censentur coniuncti & de familia. l.2.ti.5.glo.3.nu.2.
Famulus an possit esse testis pro Domino? ibidem, nume.3.
Famulus, familiaris, & domesticus, qui dicantur. l.2.ti.5 glo.7.
Famulus an possit esse testis in testamento iure nostro regio? l.1.ti.4.glo.5.nu.8.
Famulus an possit dici ciuis, & an contribuere teneatur, ibidem.
Farina an comprehendatur appellatione frumenti? l.1. titu.25.glo.4.nu.1.
Fauor publicus vel priuatus principaliter vel secundario quando per legem consideretur, l.2.titu.2.glos.3.nume.8.
Feudi vsufructus an patri quæratur? l.9.titu.1.glos.2.nume.8.
Feudum an possit retineri à filio repudiata hæreditate? l.5 ti.6.glo.1.nu.3.
Feudum an in dubio præsumatur hæreditarium aut familiare? l.5.ti.7.glo.5.nu.3.
Feudi substantia fidelitas, sicut & commendæ Indorum. l.5.ti.7.glo.5.nu.10.
Feudi successiones vel incrementa an feudo acquirantur. l. 6.ti.7.glo.2.nu.5.
Feudi familiaris vel hæreditarij successor an debita prædecessoris soluere teneatur? l.6.ti.7.glo.3.nu.24
Feudum differt à maioratu, quia feudum diuiditur inter hæredes, maioratus verò est indiuisibilis. l.6.ti.7.glo. 3.nu.28.
Feudum quando diuidi possit? ibi.nu.29.
Feudi ad maioratum argumentum quomodo procedat? l.6.ti.7.glo.3.nu.31.
Feudi successor an acquirat feudi possessionem absque apprehensione. l.8.ti.7.glo.2.nu.17.& 18.
Feudi successor an acquirat dominium ipso iure mortuo patre ausque apprehensione? ibi.nu.18.
Feuda marchiæ, ducatus, vel comitatus non diuiduntur, alia verò sic. l.11.ti.7.glo.7.nu.4.
Feudum an incidat in commissum ex sola venditione absque traditione? l.1.ti.10.glo.6.nu.3.
Feudum vendens & se constituens nomine emptorum possidere, an incidat in commissum? ibi.nu.4.
Feudum fœminæ concedi solet ob paterna merita & seruitia. l.5.ti.10.glo.3.nu.7.
Feudum reuocari non potest sine culpa, nisi sit feudum cameræ. l.6.ti.10.glo.2.nu.6.& 7.
Feudum dicitur contractus nominatus vltro citroq; obligatorius. l.6.ti.10.glo.2.nu.9.
Feudatarius habet dominium vtile, ibi.nu.11.
Feudum propriè dicitur cùm præstatur seruitium personale non reale. ibi.nu.12.
Feudi substantia est fidelitas non redditus, ibi.
Feudum concessum pro certa annua pensione non est proprie feudum, ibi.nu.13. nisi præstetur iuramentum fidelitatis, d.nu.13.
Feudum constituitur super re immobili, vel habita pro immobili. l.6.ti.10.glo.2.nu.19.
Feudi possessio & dominium transit ipso iure in successorem feudi, ibi.nu.20.
Feuda & commendæ Indorum gratis conceduntur. l.6. ti.10.glo.2.nu.21.
Feudum rectum est perpetuum & ad hæres transitorium ibi.nu.22.
Feudum possidere, quare non potest fœmina, ibi.
Feudorum natura pactus mutatur l.6.titu.10. glos.2.numero.23.
Feudorum natura quæ? ibi.nu.24.
Feudum degenerans dicitur, si à naturalibus feudi recti in aliquo discrepat, ibi.nu.25.
Feudum rectum esse præsumitur, nisi probetur in aliquo degenerare propter placita & conuenta, ibi.
Feudum rectum esse non desinit, licet in aliquibus degeneret, ibi.
Feudum rectum quodlibet nominari potest, nisi in pactis degenerantibus. l.6.ti.10.glo.2.nu.27.
Feudum cameræ reuocari potest sine causa. l.6.ti.10.glo. 2.nu.30.
Feudum cameræ dicitur quæcunque pensio imposita super tributis Indorum vacantium, ibi.
Feudum ob crimen alicui auferri non potest, ibid. nume.32.
Feudum ex causa publicæ vtilitatis ad remunerandum benemerito, alteri auferri potest. ibi.nu.33.
Feudi reuocandi ius, quomodo transeat ad hæredes? l.7.ti. 10.glo.5.nu.7.
Feudum cameræ quod sit? & quòd reuocari potest ad libitum concedentis? l.15.ti.10.glo.3.nu.3.
Feuda non comprehenduntur in generalibus dispositionibus. l.7.titu.11.glo.1.nume.27. vbi plura traduntur exempla.
Feudum concessum pro se & hæredibus est mixtum, hæreditarium & familiare. glo.vlt.l.1.ti.2.nu.2.
Feuda alienari permissa pro patrimonialibus habentur. l. 7.ti.11.glo.1.nu. 28.
Feudum alienatum an possit ab agnatis hæredibus alienantis reuocari. l.7.ti.11.glo.1.nu.64.& 70.
Feudum alienatum reuocans, idem precium offerre tenetur, quod verè & sine fraude venditori fuit datum. l.7.ti.11.glo.2.nu.3.
Feudum an possit alienari in agnatum. l.7.ti.11.glo.5.nu. 10.& 13.
Feudum si alienetur in fratrem vendentis, alij eorum fratres admittuntur pro rata ad reuocandum alienationem

INDEX.

nem. l.7.ti.11.glo.5.nu.17.
Feudum nouum dicitur semel venditum, & postea recuperatum. l.7.ti.11.glo.8.nu.7.
Fictio non cadit in his quæ sunt iuris, & quare. glo.rubr. ti.1.nu.117.
Fictio proprie cadit in his quæ facti sunt, ibi.
Fictio an induci possit in his quæ iuris sunt, & quomodo? ibi.nu.120.
Fictio inductiua non cadit super his quæ iuris sunt. l.8. ti. 1.glo.2.nu.6.
Fictio à lege inducta ad obseruandum testatorum voluntatem, locum non obtinet vbi solemnitas testamenti non seruatur. l.1.ti.4.glo.10.nu.23.
Fictioni locus non est in his quæ iuris sunt, sed in his quæ sunt facti. l.8.ti.7.glo.1.nu.10.
Fictio inductiua super facto fingit, secus in translatiua. l.8 ti.7.glo.1.nu.12.
Fictio contra veritatem facti fingit ad effectus iuris inducendos, ibi.
Fictio inductiua quomodo procedat, in his quæ habet mixturam iuris & facti. l.8.ti.7.glo.1.nu.13.
Fictio in præiudicium alterius non procedit. l.8.ti.7.glo. 5.nu.2.
Fictio inductiua non inducitur in his quæ iuris sunt, translatiua autem sic. l.10.ti.8.glo.2.nu.8.
Fictio duo extrema habilia requirit, quorum altero deficiente deficit ipsa fictio. ibi.nu.15.
Fidalgui Hispanniæ aut milites, an pro debito ciuili carceri mancipentur. l.6.ti.17.glo.2.nu.6.
Fideicommissarius vniuersalis in quo differat à particulari. l.1.ti.4.glo.17.nu.2.
Fideicommissarius habet actionem ex testamento vel officium iudicis, quæ remedia transmissibilia sunt, l.1.ti. 4.glo.17.nu.4.& 5.
Fideicommissarius vniuersalis mortuus ante impletam conditionem an fideicommissum transmittat. l.1. ti. 4.glo.17.nu.6.
Fideicommissarius ad tempus incertum mortuus ante diẽ an transmittat. ibi.nu.7.
Fideicommissarius in diem vel in tempus certæ ætatis, si ante diem decedat, an ad eius hæredes transmittat fideicommissum? l.1.titu.4.glo.17.nume.8.limitatur, nu.9.10.11.& 12.
Fideicommissarius iure communi poterat officio iudicis cogere adire hæredem, secus iure canonico & regio. l. 1.ti.4.glo.18.nu.3.& 4.
Fideicommissario fit hodie ipso iure restitutio absque hæredis vel legatarij restitutione, licet iure communi secus. l.1.ti.4.glo.18.nu.8.
Fideicommissum nutu vè an signis relinqui possit. l.1.ti.4 glo.10.nu.11.
Fideicommissum alicui relictum cùm ad legitimam peruenerit ætatem quomodo intelligatur, l.1.ti.4.glo.17 nu.13.
Fideicommissum vniuersale spirat hærede mortuo ante aditam hæreditatem iure communi, limitaturque plurisariam. l.1.ti.4.glo.18.nu.1.
Fideicommissum vniuersale non spirat iure regio hærede mortuo ante aditam hæreditatem, siue post aditam, ante vel post coactionem, vel quoties iure communi transmittebatur hæreditas vel non, ibi.nu.2.
Fideicommissum ab incapace relictum, qui hæres institui non poterat an sit efficax iure communi vel regio. l.1. ti.4.glo.18.nu.6.& 7.
Fideicommissi possessio potest à fideicommissario apprehendi absque restitutione, ibi.nu.8.
Fideicõmissi restitutio fieri potest cessionario iure regio, licèt iure communi secus, ibi.nu.9.
Fideicõmissi in restitutione quæ veniant, l.1.ti. 4.glo. 19. nu.25.& seq. vsque in finem.
Fideicommissum non transmittitur ad hæredes eius qui decessit in vita eligere debentis. l.14.titu.4.glo.1.numero.43.
Fideicommissum relinqui potest à donatario causa mortis l.7.ti.10.glo.2.nu.57.
Fideiussionis contractus ab vxore factus pro marito suo non valet, etiam si allegetur precium fuisse conuersum in vtilitatem vxoris. l.9.ti.3.glo.2.nu.1.
Fideiussionis contractus, si quid vtilitatis afferat vxori, & hoc probetur, an valeat, ibi.nu.2.
Fideiussor correctoris, cui finito officio, nouum tempus cõcessum fuit, non tenetur pro eo aliquid soluere, secus si nondum finito tempore prorogetur. l.6.ti.7.glo.5.nume.15.
Fideiussorum de euictione praxis. l.11.titul.10.glo.6.nu.2 in fine.
Fideiussor an possit pecuniam accipere pro fideiussione. l.1 ti.11.glo.8.nu.63.
Fideiussor quare non teneatur ex contractu filiifamilias pecunia credita facto. l.22.ti.11.glo.7.nu.1.
Fideiussor patre ratificante contractum filiifamilias, pro eo tenebitur, ibi.nu.2.
Fideiussores simpliciter obligati tenentur, sicuti duo rei principales quilibet pro parte. l.1.ti.16.glo.1.
Fideiussores plures olim insolidum tenebantur, sed ex epistola diui Adriani quilibet tenetur pro parte. l.1.ti.16. glo.2.nu.1.
Fideiussores plures an teneantur pro parte iure nouo absq; beneficio epistolæ diui Adriani. l.1.ti.16.glo.2.numero.3.
Fideiussores tenẽtur insolidum si ita fuerit expresse cautũ ibi.nu.4.
Fideiussores tenentur insolidum in pluribus casibus, ibi.& nu.5.& 6.
Fideiussores si se insolidum obligant, an absque aliqua legũ renunciatione teneatur quilibet eorum insolidum, l.1. ti.16.glo.2.nu.1.
Fideiussores plures non tenentur vltra summam pro qua quilibet

Universidad de Deusto
Biblioteca

vnlibet eorum fideiusſit.l.1.ti.16.glo.4.
Fideiuſsio iure ciuili & canonico, fieri non poteſt per pactum.ſed ſtipulatio requiritur & quare?l.2.ti.16.gl.2.nu.3.
Fideiuſsio hodie iure regio fieri poteſt per pactum abſque ſtipulatione,ibi.nu.4.
Fideiuſsionem quam præſtabit reus de iure regio? decidit quòd, de la haz.l.3.ti.16.glo.1.nu.4.
Fideiuſſores extra locum iuriſdictionis iudicis de cauſa cognoſcentis an dari poſsint.ſi reus iuret ſe alibi non habere,ibi.nu.7.
Fideiuſsio voluntaria quæ.l.10.ti.16.glo.1.nu.1.
Fideiuſsio neceſſaria quæ? cuius plura exempla traduntur, ibi.nu.2.
Fideiuſsio neceſſaria quæ in defectum immobilium à reo conuento præſtatur.ibi.nu.3.
Fideiuſsio de la haz à non poſsidente immobilia præſtatur l.10.ti.16.glo.1.nu.6.
Fideiuſsor iudicio ſiſtendi lata ſententia regulariter liberatur.l.10.ti.16.glo.1.nu.8.
Fideiuſsor iudicio ſiſtendi peremptа inſtantia liberatur. ibi.nu.9.
Fideiuſsor iudicio ſiſtendi in criminalibus lata prima ſententia liberatur.ibi.nu.10.
Fideiuſsor iudicio ſiſtendi lata ſententia liberatur,etiam ſi mandatis curiæ parere promiſerit, & omnia facere quæ in iudicio fieri oporteat.ibi.nu.11.
Fideiuſsor præſentandi reum in iudicio, dictus de la haz, quoties iudici placuerit,non liberatur per ſententiam, ibi.nu.12.
Fideiuſsor,de la haz,qualiter obligari debeat? ibidem, in fine.
Fideiuſsio in cauſa criminali,pro qua venit imponẽda pœna pecuniaria,ſumi debet per iudicẽ,aliàs reo facit iniuriam.ibi.nu.13.
Fideiuſsor ad euitandum carcerem eius qui criminaliter fuit accuſatus,cui venit imponẽda pœna corporalis afflictiua,non admittitur,ibi.nu.15.
Fideiuſsor ſumi poteſt ad relaxandum reum à carcere, ſi pro crimine venit imponenda pœna pecuniaria, ibi.nume.16.
Fideiuſsor in cauſa criminali,pro qua venit imponẽda pœna corporalis admittitur ad relaxationẽ carceris, ibi. nu.17.
Fideiuſsor in cauſa criminali, pro qua venit imponenda pœna pecuniaria,& in eius defectum corporalis,an accuſari poſsit ad relaxandum reum à carcere? ibid.nume.18.
Fideiuſsor commentarienſis punitur ob negligentiam, ac cuſtos ipſe carceris.ibi.nu.24.
Fideiuſsionis ſiſtendi vel præſentandi reum in iudicio in cauſa criminali forma.l.10.ti.16.glo.1.nu.27.
Fideiuſsor reum præſentandi in iudicio vel in carcere, vnica præſentatione liberatur,ibi.nu.28.
Fideiuſsor reum præſentandi in iudicio toties quoties iudex præceperit,non liberatur vnica præſentatione,ibi. nu.29.
Fideiuſsor ſub quo reus criminis relaxatur,ad quid teneatur? remiſsiuè.ibi.nu.30.
Fideiuſsor iudicio ſiſtendi vel iudicatum ſoluendi, poſsit ne executiuè puniri? remiſsiuè,ibi,
Fideiuſsor iudicio ſiſtendi vel præſentandi reum ſub pœna, ſi incidit in pœnam ob non paritionem, & pœna non petatur intra annum,manet deinceps liberatus.l.10.ti. 16.glo.2.nu.1.
Fideiuſsor in cauſa criminali vel ciuili an incurrat pœnam in fideiuſsione appoſitam,antea quàm fuerit monitus? ibi.nu.2.&.3.
Fideiuſsor reum præſentandi in carcere.ſi ab alio fuerit in carcerem miſſus & demum aufugerit an pœnam luere teneatur? ibi.nu.4.
Fideiuſsor præſentandi reum in carcerem an liberetur, ſi ab alio fuerit captus ob aliam cauſam, & proteſtetur ſe amplius nolle teneri pro eo, ſed à iudice detineatur, & cuſtodiatur? ibi.
Fideiuſsoris obligatio nulla eſt quoties à lege contractus principalis prohibetur.l.1.ti.18.glo.4.
Fideiuſsores præſtare tenentur cam ſoves, cùm ad officiũ eligũtur.l.1.ti.18.glo.12.nu.1.
Fidelitas commendatarij & feudatarij remitti non poteſt,licèt iuramentum fidelitatis remittatur.l.6.ti.10. glo.2.nu.16.
Fidelitatis iuramentum quomodo præſtetur,ibidem.nume.17.
Fides primum matrimonij bonum,quia ad inuicem à coniugibus eſt ſeruãda.glo.rub.ti.1.nu.89.
Fides matrimonij in eo conſiſtit,vt vterque coniux alteri debitum reddat.glo.rub.ti.1.nu.98.
Fides recta in principe nimium decet,l.2.ti.10.gloſſ.2. nu.2.
Fides altera intellectualis,altera moralis.l.2.ti.16.gloſſ.1 nu.1.
Fides eſt,teſte Cicerone,dictorum & conuentorum conſtantia & veritas,ibi.
Fides à Romanis magni habita eſt,ibi.
Fidei duplex genus legalis & moralis.ibi.nu.2.
Filius poteſt agere contra patrem,vxorem ab eo repetendo.glo.rub.ti.1.nu.92.
Filius per matrimonium liberatur à patria poteſtate iure regio,ibi.nu.97.
Filiorum procreatio & educatio mutuum amorem coniugalem conciliat,ibi.nu.113.
Filiorum procreatio & educatio priuillegia præſtat parẽtibus,glo.rub.ti.1.nu.114.
Filij legitimi & naturales ſiunt ex matrimonio vero,& ex nullo ſi alter ex coniugibus habuerit bonam fidem, quoad habentem & non habentem,glo.rub.ti.1.num. 115.&.116.

Filius quòd ſit legitimus non ex natura dependet,ſed ex lege,glo.vnb.ti.1.nu.117.
Filius legitimus dicitur quoad feuda & quoad alia, qui ex illegitimo matrimonio natus eſt, quoties alter ex coniugibus bonam fidem habebat,ibi.nu.121.
Filij legitimi dicuntur qui nati ſunt appellatione pendente à ſententia contra matrimonium lata. ibidem,numero.122.
Filij legitimi verè dicuntur nati ex concubina, cum qua poſtea contractum fuit matrimonium.ibi.nu.123.
Filius legitimus gaudet honore & dignitate parentum, ibi.nu.124.
Filij illegitimi non gaudent honore & dignitate parentũ ibi.nu.126.
Filij naturales non gaudent dignitate parentum,nec dicuntur de eorum familia & agnatione,niſi per ſubſequens matrimonium ſint legitimati.ibi.
Filius illegitimus an gaudeat nobilitate Hiſpana? ibid.nume.127.
Filij legitimi ad ſacros ordines & honores promouentur, ibi.nu.129.
Filia poteſt nubere ſine conſenſu patris, ſed per concilium Tridentinum traditur forma, vt huiuſmodi fraudibus & cautelis obuietur. l.2.ti.1.glo.4. nu.4.
Filij prioris matrimonij educari non debent apud matrẽ ſecundò nubentem.l.3.ti.1.glo.2.nu.8.
Filij prioris matrimonij educari poſsunt apud patrem ſecundò nubentem,ibi.
Filia iure communi eſt in poteſtate patris non viri, idem in filio.l.8.ti.1.glo.1.nu.1.
Filius etiam ſi ſit ſenex vel miles non exit à patris poteſtate.l.8.ti.1.glo.1.nu.2.
Filius vel filia per matrimonium exeunt iure regio Hiſpano & Gallico à patria poteſtate, & quomodo id intelligatur? l.8.ti.1.glo.1.nu.3.&.4.
Filius exit à patris poteſtate per contractum matrimonij ſequutis ſolemnitatibus nuptialibus,nõ aliàs iure noſtro regio.l.8.ti.1.glo.1.in fi.
Filij naturales non ſunt in poteſtate paterna.l.8.ti.1.glo.2 nu.1.
Filius quibus ex cauſis liberetur à patria poteſtate? l.8.ti. 1.glo.2.nu.4.
Filius vel filia coniugati,benedictionibus nuptialibus præcedentibus,an ſint verè emancipati? ibi.nu.5.
Filius coniugatus efficitur ſui iuris quoad omnes effectus ſibi vtiles vel præiudiciales.l.8.ti.1.glo.3.nu.1.
Filius coniugatus mortua vxore non reincidit in poteſtatem patris ſui.l.8.ti.1.glo.3.nu. 2.
Filius per epiſcopalem dignitatem vel aliam, liberatus à patria poteſtate,an liberetur ab vſufructu patri debito.l.9.ti.1.glo.3.nu.2.
Filius cõiugatus ſi prius fuerat à patre emãcipatus, an liberetur ab vſufructu patri debito, vel à dimidia eius parte,quæ ei debebatur propter emancipationem,ibidem nume.3.
Filia poterat iure regio à patre meliorari in tertia & quinta parte bonorum,ſicuti & filius.l.1.ti.2. gloſſ. 2. nu.1.hodie non,nu.2.
Filia an poſsit ex cauſa dotis meliorari à patre redditus annuos habente, vel aliàs paupere.ibi.nu.3.
Filia ex cauſa dotis an poſsit meliorari in teſtamento, ibi. nu.4.
Filiorum appellatione an contineantur nepotes in correctorijs vel odioſis? l.1.ti.2.glo.2.nu.6.
Filia naturalis an poſsit dotari vltra menſuram legis Madriciæ, vel an poſsit dotis nomine meliorari? l.1.titu.2 glo.2.nu.7.
Filius naturalis vel legitimatus per ſubſequens matrimonium,an iuſtus appellari poſsit? l.1.titu.4.gloſſ.1.nume ro.10.
Filijs duobus inſtitutis,ſi alteri certa res legetur, omnes æqualiter ſuccedent rupto teſtamento, & cui res legata eſt eam vt prælegatum conſequetur.l.1.ti.4.glo.10 nu.60.
Filius in poteſtate,iure ciuili Romanorum,contrahere matrimonium non poteſt abſque licentia patris: aliàs filij iuſti non erunt nati ex eo matrimonio.l.1.ti.4.glo.14 nu.72.
Filius emancipatus an poſsit contrahere matrimonium iure ciuili ſine licentia patris,ibi.
Filius emancipatus,propter capitis diminutionem deſinit ſuus hæres eſſe,ſed ius prætorium reſcindit hanc capitis diminutionem,ibi.nu.73.
Filius an poſsit detrahere duas quartas.l.1.ti.4.glo.19.nume.22.
Filius fami.in poteſtate patris conſtitutus, iure communi imperatorum teſtari non poteſt, etiam cum conſenſu & licentia patris.l. 4.ti.4.glo.3.nu.1.
Filius fami.iure regio teſtari poteſt,codicillosque,& donationem cauſa mortis facere,ibi.nu.2.
Filius fami.in poteſtate patris conſtitutus,an teſtari poſsit de vſufructu bonorum aduenticiorum ipſi patri pertinenti? ibi.nu.3.
Filius fam.effectus clericus vel religioſus non poteſt teſtari de vſufructu bonorum aduenticiorum,quæ habebat ante clericatum,in præiudicium patris,ibidem.numero.4.
Filius fami.non poteſt teſtari de vſufructu bonorum aduenticiorum.l.4.ti.4.glo.4.
Filius non poteſt parem gratiam patri rependere. Omne enim obſequium & beneficium patri debetur.l.1.ti.6. glo.9.nu.3.
Filij quodammodo dici poſsunt decepti,ſi alteri eorũ res præſtantior pro melioratione fuerit aſsignata.l.3.ti.6 glo.1.nu.2.
Filiorum appellatione quando nepotes contineantur.l.6. ti.6.glo.1.nu.4.
Filij eius cui melioratio relicta eſt, vel eã poſsidet, ſi inter

Universidad de Deusto
Biblioteca

vnos facta sit, an excludant substitutum? l.11.ti.6. glo.4.nu.7.

Filij donatarij extranei non excludunt substitutum, ibid. nu.8.

Filij meliorati quem alius proximior præcedebat, an excludant substitutum, ibi.

Filij meliorati qui restituere tenebatur meliorationem in vita sua, an excludant substitutum? l.11.tit.6.glos.4. nu.9.

Filij eius qui restituere meliorationem grauatus erat, si rē aliquam ipsius meliorationis alienauerit, an excludant substitutum, ibi.nu.10.

Filij naturales patri, quomodo succedant ex testamento vel ab intestato, & an contra testamentum? l.11.ti.6. glo.5.nu.1.&.2.

Filij naturales vel spurij, quomodo succedant matri ex testamento, ab intestato, & contra testamentum? ibid. nu.3.

Filij illegitimi filio meliorato substitui possunt, & meliorā ti succedere, ibi.

Filio illegitimo, à matre meliorato, an substitui possint extranei? ibi.nu.4.

Filij naturales tantum præferuntur in substitutione faciendā filio meliorato, ascendentibus: quemadmodum & præferuntur eis in successione ex testamento.l.11.ti.6. glo.6.nu.1.

Filius illegitimus non gaudet honore & dignitate parentum.l.5.ti.7.glo.2.nu.2.

Filij an grauari possint in legitima, vel eis omnino tolli per legem generalem.l.6.ti.7.glo.2.nu.5.

Filius an possit repudiare hæreditatem patris, & obtinere feudum vel maioratum? l.6.ti.7.glo.3.nu.30.

Filius secundò genitus, mortuo primogenito maioratus possessore sine liberis an admittatur ad bona à rege Enriquo donata? l.11.ti.7.glo.8.nu.9.

Filiorum appellatione an veniant filij adoptiui seu arrogati in dispositione hominis vel legis? l.1.ti.8. glos.1.nume.2.

Filio inuito patre à principe legitimato pater nō succedit. l.1.ti.8.glo.5.

Filio nato ex matrimonio illegitimo, qui propter bonam fidem matris erat legitimus, an succedat pater? l.1.ti.8 glo.1.nu.6.

Filio legitimato an succedat pater? remissiuè ibi.

Filius iure antiquo non succedebat matri, hodie sic.l.1.ti.8 glo.4.nu.2.

Filij conseruant memoriam patris, ibi.nu.3.

Filius natus post absentiam vel mortem viri vnius anni, non præsumitur esse viri absentis, vel mortui, sed alterius.l.2.ti.8.glo.4.nu.6.

Filio relicta in testamento non conferuntur, sed in legitimam imputātur.l.3.ti.8.glo.1.nu.1.

Filius si non profecit in studio an libri vel expensæ computentur in legitimam.l.3.ti.8.glo.2.nu.6.

Filius cui pater libros dedit, vel expensas cum eo in studio fecit, an censeatur melioratus in casu quo expensæ non computantur in legitimam.l.3.titu.8.glos.2.numero.8.

Filij duorum fratrum succedunt patruo æqualiter in capita & non in stirpes.l.5.ti.8.glo.1.nu.15.&.16.

Filij fratris præmortui, & filij fratris repudiantis hæreditatem fratris sui, in capita admittuntur ad successionē patrui, ibi.nu.18.

Filius fratris prædefuncti excludit patruum testateris, licèt vterque sit in tertio gradu, & quare, ibi.nu.19.

Filij legitimi an dicantur ex concubina nati.l.6.ti.8.glo. 2.nu.3.

Filius clerici vel aliàs spurius an possit à patre pupillariter substitui iure regio? l.6.ti.8.glo.3.nu.7.

Filius qui prohibetur succedere patri, non censetur prohibitus succedere consanguineis patris.l.6.titu.8.glo.4 nu.5.

Filij nati ex damnabili coitu succedūt paternis & maternus consanguineis ex testamento, etiam in bonis patris. l.6.ti.8.glo.4.nu.9.

Filij clericorum non succedunt ex testamento consanguineis paternis, ibi.

Filius clerici vide in verbo clerici filius.

Filij illegitimi qui dicantur? remissiuè.l.7.ti.8.glo.1.

Filij manceres, nepharij incestuosi, adulterini & filij clericorum qui? remissiuè.ibi.

Filius naturalis vel spurius, vel ex damnato coitu natus, succedit matri ex testamento & ab intestato, nisi in tribus casibus.l.7.ti.8.glo.2.nu.1.& sequen.

Filius naturalis vel spurius nō succedit matri extātibus legitimis.l.7.ti.8.glo.2.nu.2.

Filius spurius ex coitu damnato natus, propter quem mater pœnam incurreret mortis, non succedit matri.l.7. ti.8.glo.2.nu.3.

Filius clerici vel monachi non succedit matri ex testamēto nec ab intestato.l.7.ti.8.glo.2.nu.4.

Filij naturales, vel spurij seu vulgo quæsiti, nullo modo succedunt matri extantibus filijs legitimis, nec ex testamento, nec ab intestato, sed quintam bonorum partem dumtaxat habere possunt, ex bonis matris iure nostro regio.l.7.ti.8.glo.3.nu.1.

Filij naturales, spurij vel vulgo quæsiti iure communi imperatorum poterant succedere matri simul cum legitimis & naturalibus, nisi mater esset illustris, & filij vulgo concepti.ibi.nu.2.

Filio naturali vncia iure communi relinqui potest extantibus filijs legitimis, fallit si sint.12.filij vel plures.l.7. ti.8.glo.4.nu.2.

Filio legitimato an possit plus relinqui quàm legitimo? ibid.

Filius clerici an possit habere ex testamento matris quintam partem, si habeat bona, vnde se alat? l.7.ti.8.glo. 10.nu.2.

Filius natus ex adulterio an succedat adulteræ.l.7.titu.8. glo.11.nu.6.

Filius natus ex adulterio an succedat adulteræ matri iure regio, ibi.nu.7.

Filius adulteræ est matri insuccessibilis ex testamento & ab intestato, ibi.

Filius natus ex soluta & viro coniugato succedit matri ab intestato, & patri ex testamento, ibi.nu.8.

Filius adulteræ per vim cognitæ matri succedit ab intestato, ibi.nu.9.

Filius clerici in sacris constituti, quemadmodum non potest patri succedere, nec cognatis eius, neque ex contractu aliquid ex eius bonis capere, ita neque matri succedere, nec eius cognatis, nec aliquid ex eorum bonis habere.l.7.ti.8.glo.12.nu.1.

Filius clerici in minoribus constituti beneficium seu sacerdotium habentis vel non habentis, an succedat patri vel matri, ibi.nu.2.

Filiorum spuriorum educatio an sit de iure naturali.l.8. ti.8.glo.1.nu.2.

Filio clerici vel spurio, deficientibus legitimis, possunt relinqui alimenta quintum excedentia, ibi.nu.8.

Filij legitimati & adoptiui excludūt naturales ab intestato.l.9.ti.8.glo.1.nu.2.

Filios legitimos non extare vel extare, & non posse succedere paria sunt: probatur optimè.l.9.tit. 8.glos.1.nume.8.

Filiorum tria genera.l.9.ti.8.glo.2. nu.1.

Filiatio non probatur ex sola nominatione vel recognitione parentum, nisi alia concurrant adminicula.l.9.ti.8. glos.3.nume.1.limitatur quatuor modis, nume.2.3. 4.&.5.

Filius nè legitimus an naturalis præsumatur, vel spurius: & cui incumbat onus probandi, ibi.nu.6.

Filium legitimum esse quando incumbat reo onus probandi, ibi.nu.10.

Filij naturalis probatio quando reo incumbat, ibidem, nu.11.

Filius legitimus secundo genitus præfertur naturali primo nato, sed post natiuitatem secundi legitimato.l.10.ti.8 glo.3.nu.12.

Filij eorum qui principi fideliter seruierunt remunerandi sunt.l.1.ti.10.glo.1.nu.5.

Filius primogenitus succedit mortuo patre in stipendio & salario paterno.l.5.ti.10.glo.3.nu.2.

Filiatio magis attenditur in dignitatibus & officijs quàm hæreditas.l.5.ti.10.glo.3. nu.2.

Filij succedunt in honoribus & dignitatibus parentum iure quodam honestatis & decentiæ.l.5.ti.10.glo.3.nume.4.

Filijs ignoscitur quandoque ob merita & seruitia parentū vel saltem pœna minuitur, ibi.nu.5.

Filiæ ob paterna merita & seruitia an concedi possit feudum.l.5.ti.10.glo.3.nu.7.

Filius fam. patre consentiente iure communi donare potest causa mortis, non aliàs, testari autem eo consentiente non potest.l.7.ti.10.glo.2.nu.24.

Filius fam. contrahere potest absque patris consensu præterquam in mutuo & voto, ibi.nu.25.

Filius fam. patri donare non potest causa mortis, nisi iudicis authoritas interueniat, ibi.

Filius fam. iure regio testari potest post pubertatem, & donare causa mortis absque patris consensu.l.7.ti.10. glo.2.nu.27.

Filius fam. potest absque patris consensu donare causa mortis & inter vinos.l.7.ti.10.glo.2.nu.28.

Filius fam. qui per matrimonium, iuxta ius regium, à patris potestate liberatus est, in eam non reincidet soluto matrimonio.l.7.ti.11.glo.1.nu.38.

Filius an admittatur viuo patre ad retractum rei à patre venditæ, quam ipse pater denuo acquisierat.l.7.ti. 11.glo.1.nu.51.&.52.

Filius an admittatur ad reuocationem aduentitiorum à patre alienatorum.ibi.nu.56.&.60.

Filius acquirit vsumfructum patri eorum quæ ipse retrahit, etiamsi pater ipse vendiderit, ibi.nu.57.&.61.

Filius vasalli an reuocet feudum à patre alienatum.l.7. ti.11.glo.1.nu.58.

Filius reuocat alienata à patre licet dubium sit an sit eius hæres futurus, ibi.nu.59.

Filius retrahens à patre vendita non dicitur contra eius factum venire, ibi.&.nu.69.

Filius hæres patris an admittatur ad retrahendum rem patrimonialem à patre venditam.ibi.nu.62.&.73.

Filius hæres patris an admittatur ad reuocādū alienationem aduentitiorum à patre factam.l.7.ti.11.glo.1.nume.67.

Filius hæres patris fundum, maternum vendentis, quem ipse habuerat ab alio filio mortuo, cuius fundus erat admittitur ad retractum.l.7.ti.11.glo.1.nu.68.

Filius hæres patris non admittitur ad retractum rei patrimonialis à patre venditæ, quoties pater promisit remtutam & securam se præstiturum, etiam aduersus retractus consanguineorum.l.7.titul.11.glos.1.numero.75.

Filius fam. nulla bona habens an possit viuo patre rem patrimonialem ab ipso patre venditam, per ipsummet patrē vel procuratorē suo nomine retrahere.ibi.nu.76.

Filius renuncians cum iuramento bonis paternis admittitur ad retractum sanguinis.l.7.ti.11.glo.2.nu.10.

Filius exclusus à capite vnde liberi per lapsum anni, non cēsetur exclusus à capite vnde agnati.l.7.ti.11.glos.6. nu.17.

Filius venditoris an præferatur patruo in retractu.l.8.ti. 11.glo.20.nu.1.

Filius eadem persona cum patre esse censetur.ibi.

Filius in potestate obligat patrem in specie in qua seruus obligat dominum.l.16.ti.11.glo.9.nu.6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Filiusfam. ex mutuo obligatur ciuiliter & naturaliter in re communi imperatorum & partitarum, non tamen cum effectu, si exceptio Macedoniani opponitur. l. 22. ti. 11. glo. 1. nu. 1.

Filiusfam. potest opponere exceptionem Macedoniani in foro conscientiæ, ibi. nu. 2.

Filiusfam. renunciare non poterit exceptioni Macedoniani, vtpote quæ inducta fuit in fauorem patris, ibidem, nu. 3.

Filiusfami. sine licentia patris, non potest contractum aliquem facere pecunia credita. l. 22. titu. 11. gloss. 3. nume. 1.

Filiusfami. quoad bona castrensia poterit obligari ex contractu pecunia credita facto, ibi.

Filiusfam. poterit ex cõtractu pecunia credita facto obligari, si in rem patris fuerit versum, ibi. nu. 2.

Filiusfam. qui publicè reputabatur sui iuris, obligatur ex contractu pecunia credita facto, ibi. nu. 3.

Filiusfam. qui tempore contractus asseruit se esse sui iuris, creditorque habuit iustam causam credendi ita esse, obligatur ex contractu pecunia credita facto. l. 22. ti. 11. glo. 3. nume. 4

Filiusfam. sine patris licentia non obligatur ex mutuo pecuniæ vel alterius rei, nec ex alio cõtractu pecunia credita facto. l. 22. ti. 11. glo. 4. nu. 1.

Filiusfam. obligatur ex mutuo vel ex contractu pecunia credita facto cum licentia vel cõsensu expresso patris vel tacito. l. 22. ti. 11. glo. 4. nu. 2.

Filiusfam. præpositus alicui negociationi à patre, obligatur ex mutuo & contractu pecunia credita facto, ibi. nu. 3.

Filiusfam. obligatur ex contractu pecunia credita facto studiorum causa, ibi. nu. 4.

Filiusfam. qui consueuerat pecuniam mutuo accipere, & pater pro eo soluere. si obligatur ex mutuo vel contractu pecunia credita facto, obligatur & pater, ibidem, nu. 5.

Filiusfam. mutuum accipiens, vel pecunia credita contrahens, non obligatur ipso iure, esque nullus contractus. l. 22. ti. 11. glo. 5.

Filiusfam. non obligatur etiam post mortem patris, nisi cõsentiat. l. 22. ti. 11. glo. 6.

Fingitur à lege, quod factum est esse infectum, & quod factum non est fuisse factum, quoad iuris effectus. l. 8. ti. 7. glo. 1. nu. 11.

Finis habens necessariam consequentiam cum principio nõ attenditur, sed principium. l. 2. titul. 9. gloss. 1. numero. 90.

Firma, Hist. anè dicta, an sit idem quòd subscriptio? l. 2. ti. 4. glo. 5. num. 1.

Fisco regio an ecclesiæ quærantur bona per. l. 1. titu. 1. lib. 5. recollectionis aplicata. d l. 1. glo. 5. nu. 2.

Fiscus an habeat hypothecam in delictis, ante vel post sententiam? remissiuè. l. 3. ti. 4. glo. 9. nu. 2.

Fiscus hæres an teneatur necè defuncti vindicare? l. 11. ti. 8 glo. 3. num. 7.

Fiscus succedit ab intestato deficientibus hæredibus legitimis, viro atque vxore. l. 12. tit. 8. glo. 2. nu. 1.

Fiscus succedit ab intestato eodem modo iure regio, quo & iure communi, ibi. num. 2.

Fisci debitum quibus præferatur? l. 7. ti. 1. glo. 5. num. 5.

Fœmina non efficitur irregularis nec bigama si coeat cũ viro adultero, glo. rub. tit. 1. num. 102.

Fœmina accusare non potest in publicis criminibus: fallit in casibus, remissiuè. l. 2. tit. 1. glo. 5.

Fœmina quæ scienter secundas cõtraxit nuptias primis nõ solutis, patietur pœnas legibus libri huius viro impositas. l. 6 tit. 1. glo. 3. nu. 5.

Fœmina vide in verbo mulier.

Fœmina an possit esse testis in testamento inter liberos iure commun & regio. l. 2. tit. 4. glo. 1. nu. 14. & 15.

Fœmina an possit esse testis in codicillis. l. 2. tit. 4. glos. 9. num. 8. vsque ad. 15.

Fœmina an possit esse commissaria, vel executrix testamẽti. l. 5. tit. 4. glo. 8. num. 5.

Fœminæ non possunt velaminibus denigratis capita tegere. l. 2. tit. 5. glo. 8.

Fœminæ etiã natu maiores excluduntur à masculis in successione maioratus. l. 5. ti. 7. glo. 1. nu. 5.

Fœmina an succedat in feudo vel maioratu? l. 6. ti. 7. glo. 3 nu. 27.

Fœmina an succedat in regno, ducatu, comitatu, vel marchionatu non feudali, iure communi Romanorum? l. 7 ti. 7. glo. 6. nu. 1.

Fœmina masculis deficientibus succedit in regno Hispaniæ iure nostro regio. ibi. nu. 2.

Fœmina succedit in maioratu masculis deficientibus in eodem gradu, quamuis non deficiant in remotiori, ibidẽ, nu. 3.

Fœmina succedit in Indorum commendis masculis deficiẽtibus, ibi. nu. 4.

Fœmina ex natura feudi non succedit in feudo, licèt masculi deficiant, iure communi & regio, ibi. nu. 5.

Fœmina ex consuetudine succedere potest in feudo, vel in feudo ligio. ibi. nu. 6.

Fœmina etsi ex pacto vel conuentione possit in feudo succedere, intelligitur masculis deficientibus non aliàs. l. 7 ti. 7. glo. 6. nu. 7.

Fœmina succedit in maioratu etiam si masculus eiusdem gradus non deficiat, quoties eorum pater duos possidebat maioratus magni redditus, qui iure regio apud vnũ esse non possunt, ibi.

Fœmina per principis rescriptũ an possit habilitari ad succedendum in feudo in præiudicium agnatorum? l. 7. ti. 7. glo. 7. nu. 7.

Fœmina an excludatur à donationibus à rege Enriquo factis? vel à feudis. l. 11. ti. 7. glo. 4. nu. 2.

Fœminæ primogenitæ an ad maioratus admittãtur, deficientibus

cientibus masculis? maximè in donationibus à rege Enrico factis? l. 11. ti. 7. glo. 8. nu. 6. & sequen.

Fœminæ an succedant in maioratu deficientibus masculis l. 11. ti. 7. glo. 8. nu. 8.

Fœmina quomodo possit arrogare vel adoptare filios. l. 1 ti. 8. glo. 1. nu. 4.

Fœmina hæres non vindicans mortem defuncti excusatur à pœna. l. 11. ti. 8. glo. 5. nu. 1.

Fœmina non comprehenditur viri appellatione, ibidem, nu. 2.

Fœmina licèt in feudo non succedat, succedit tamen in Indorum commenda. l. 6. ti. 10. glo. 2. nu. 22.

Fœminæ quòd in feudo succedant consuetudine introduci potest. l. 6. ti. 10. glo. 2. nu. 26.

Fœminæ quare mercaturam exercere possint? l. 1. ti. 18. gl. 7. nu. 2.

Fœneratorum conuentiones cum agricultoribus per legẽ regiam prohibitæ. l. 22. ti. 11. glo. 10.

Forenses in delictis an ligẽtur statutis loci, vbi tãto tẽpore steterunt, quo verisimiliter statuta non ignorauerint: l. 1. ti. 12. glo. 1. nu. 1.

Forensis qui non diutius in loco moratus est, præsumitur eius statuta ignorare, ibi. nu. 2.

Forensis qui non diutius in loco moratus est, ligatur statuto pœnam imponente super his, quæ iure communi prohibita sunt, ibi. nu. 3.

Forenses mercatores an possint à ciuitate in qua degunt expelli, vel non admitti venientes? ibi. nu. 5.

Forenses mercatores an contineãtur appellatione populariũ? ibi.

Forensis vide in verbo externus.

Forma quibus verbis inducatur? & quid si dicatur aliter actum fieri non posse, vel ita demum fieri possit, gloss. rub. tit. 1. nu. 34. & 35.

Forma est ordinata series, rem ad substantiam deducens. l. 1. ti. 4. glo. 4. nu. 7.

Forma non sufficit vt per æquipolens adimpleatur, sed eius omissio in qualibet etiã minima parte vitiat actũ ibi. nu. 8.

Forma vel solemnitas est indiuidua. ibi. nu. 9.

Formam non seruans, actum illusorium facere videtur. l. 1 ti. 4. glo. 4. nu. 13. & 15.

Forma contractuum & substantia quæ sit, ibidem, nume. 15.

Forma dat esse rei, ibi.

Forma cuiuscunque rei deficiente, deficit quoque eius substantia, ibi. nu. 16.

Forma data esse intelligitur vbi adest clausula decreti'irritantis. l. 1. ti. 4. glo. 4. nu. 19.

Forma omnis à iure tradita censetur esse substantialis. l. 1. ti. 4. glo. 4. nu. 20.

Forma an per æquipollens adimpleri possit. l. 1. ti. 4. glo. 16 nu. 4.

Forma requisita ad certitudinem alicuius rei habendam, satis est si per æquipollens adimpleatur. l. 1. ti. 4. glo. 16 nu. 7.

Formæ omissio in qualibet minima parte reddit actum nullum. l. 9. ti. 10. glo. 2.

Forma consensu partium tolli non potest. l. 13. ti. 10. glo. 6 nu. 2. in fi.

Forma inducitur per dispositionem conditionalem. l. 9. ti. 11. glo. 4. nu. 1.

Formæ omissio etiam in minima parte totum actum vitiat etiam in fauorabilibus & pijs causis. l. 9. ti. 11. gl. 4. nu. 11. fallit si per errorem, ibi. 13.

Fornicatio simplex est peccatum mortale, iureque naturali & diuino prohibita. l. 6. ti. 8. glo. 2. nu. 7.

Fornicationem simplicem asserens non esse peccatum mortale est hæreticus. l. 6. ti. 8. glo. 2. nu. 7.

Forum conscientiæ maxima ex parte respicit obligationẽ naturalem. l. 1. ti. 4. glo. 10. nu. 11.

Forus animæ non admittit præsumptionem. l. 1. ti. 11. glo. 1 nu. 12.

Fratres iure communi succedunt fratri ab intestato defuncto simul cum ascendentibus. l. 4. ti. 8. glo. 2. nu. 1.

Fratres iure regio non succedunt simul cum ascendentibus sed ab eis excluduntur, ibi.

Fratribus legitima non debetur. l. 4. ti. 8. glo. 2. nu. 2.

Fratres impugnare nequeunt testamentum fratris, licèt extraneus instituatur eis præteritis, nisi persona turpi vel infami instituta, ibi. nu. 3.

Fratres vterini tantum nequeunt patris testamentum impugnare, etiam turpi persona instituta, ibi.

Frater vtrinque coniunctus excludit fratrem vterinũ tãtum vel consanguineum, l. 5, titul. 8. gloss. 1. numero. 6.

Fratris vtrinque coniuncti filius excludit fratres ex vno tantum latere coniunctos, ibi. nu. 7.

Frater consanguineus vel vterinus qualiter succedant, si vtrinque coniuncti deficiant? ibi. nu. 9.

Fratris repudiantis portio accrescit cæteris fratribus, siue sint ex vno, siue ex vtroque latere coniuncti in successione patris intestati. ibi. nu. 10.

Frater consanguineus eiusque filius succedit fratri ab intestato in bonis à patre quæsitis, ibi. nu. 11.

Frater vterinus & eius filius succedit fratri ab intestato defuncto in bonis à matre quæsitis, ibi.

Frater vterinus excluſus cẽsebitur à bonis maternis, si statutum præferat consanguineum vterino. l. 5. ti. 8. glo. 1 nu. 13.

Fratris filius in successione patruum ab intestato defuncti admittitur ad successionem simul cum patruo. ibid. nume. 14.

Fratres naturales tantum quomodo inter se succedant, & an præferantur legitimis. l. 6. ti. 8. glo. 4. nu. 2.

Fratres spurij, qui non sunt ex damnato coitu nati, quomodo succedant fratribus. ibi. nu. 7.

Fratres ex damnato coitu nati quomodo succedãt fratri

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus? ibi.nu.4. & sequen.
Fratres naturales quando succedãt cum legitimis, vel eos excludant? l.6 ti.8.glo.4.nu.10.
Frater proprio nomine pecunia fratris negocia gerens, sibi non fratri acquirit, nisi mercaturam longo tempore tractauerit.l.2.ti.9.glo.1.nu.31,
Fraus fit legi, si per interpositam personam fiat, quod lege fieri prohibetur.l.1.ti.2.glo.7.nu.1.
Fraus fit legi de contractu ad contractum, si is qui donare prohibetur, venditionem fingat, ibi.nu.3.
Fraus præsumitur ex alienatione omnium bonorum.l.11. ti.10.glo.3.nu.1.
Fraus ex quibus præsumatur? remissiuè, ibi.
Fraus præsumitur, si res alienata remanet penes alienantẽ, & quanto tempore exigatur esse apud eum? l.7.tit.11 glo.10.nu.9.
Fraus præsumitur, si alienans tradiderit rem permutatam & postea non longo interuallo ei reddita fuerit.l.7.ti tu.11.glo.10.nu.10.
Fraus retrahentis probatur, si statim post retractum ipsi met venditori vel alij rem cesserit, vel ex qualitate personæ si sit pauper.l.7.ti.11.glo.13.nu.2.
Fraus dolus & simulatio ex quibus probetur? remissiuè, ibi.nu.3.
Fraus fieri non debet retractui ex parte contrahentium, ibi.nu.4.
Fraus in retractu ex parte emptoris & venditoris probatur ex tractatu præcedenti, si volens vendere permutauit, vel donauit.l.7.ti.11.glo.13.nu.5.
Fraus vel simulatio detegitur ex tractatu præcedẽti magis quàm ex sequentibus, ibi.nu.6.
Fraus & simulatio præsumitur si res aliena remanet apud alienantem, sed hoc intellige quoad tertium, ibidem, nu.7.
Fraus et simulatio præsumitur, si res redit ad alienantem breui tempore arbitrio iudicis, ibi.
Fraus præsumitur in præiudicium retractus, si res primũ conducta à Titio, eidem vendita fuerit, maxime si conductio fuit ad quatuor vel sex annos vili precio, ibi. nu.8.
Fraus præsumitur in præiudicium retractus, si breui quodam tempore facta fuit locatio emptori ante emptionem, ibi.nu.9.
Fraus & dolus præsumitur ex breuitate temporis, ibi.
Fraus & dolus non præsumitur, vbi actum faciendo sibimet quis prospiceret, ibi.nu.10.
Fraudem facere non videtur, qui sibi proficit, ibi.
Fraudem statuto non facit, qui contra eius prohibitionem emit frumentum, credens se in ciuitate permansurum per annum, & deinde ex causa mutat domicilium.l.7 ti.11.glo.13.nu.11.
Fraudibus seu deceptione quando vti liceat? remissiuè.l.8 ti.11.glo.10.nu.2.
Fraus legi quomodo fiat? remissiuè.l.5.ti.15.glo.2.
Fraudis probatio coniecturis fit & præsumptionibus.l.1. ti.19.glo.1.nu.14.
Fraudes decoctorum enarrantur.l.1.titul.19.gloss.1, per totum.
Frigidus differt à maleficiato, & in quo? glo.rub.titul.1, nu.201.
Fructus bonorum mobilium dotalium an sint vxori restituendi post anniculam dilationem? an verò cedant lucro hæredum? l.3.ti.1.glo.2.nu.35.
Fructus seu accessiones augent dotem, & quomodo? glo.1 rub.ti.2.nu.3.
Fructus augent ius vniuersale, non particulare, ibi.
Fructus dotis petuntur iure actionis, secus in fructibus rei particularis, glo.1.rub.ti.2.nu.5.
Fructus dotis peti possunt per sententiam, in qua nulla eorum mentio facta fuit? ibi.nu.6.
Fructus dotis peti possunt etiam post restitutionem dotis nulla eorum mentione facta, ibi.
Fructus dotis percepti post litem contestatam veniunt in iudicio dotis, quamuis petiti non fuerint. ibi.nu.7.
Fructus dotis retineri non possunt pro impensis necessarijs sicut alia corpora dotis, ibi.nu.9.
Fructus dotis dicuntur propriè dos, ibi.
Fructus dotis an debeant statim soluto matrimonio restitui, an post annum sicuti res mobiles dotales? ibidem. nu.11.
Fructus legatorum an à tempore mortis debeantur iure communi legatarijs, an verò spectent ad hæredes.l.1.ti. 4.glo.14.nu.22.
Fructus rei legatæ non debentur nisi à die aditæ hæreditatis iure communi, ex receptiori sententia, ibidem, nume.24.
Fructus rei legatæ quibus casibus iure communi debeantur ante aditam hæreditatem, ibi.nu.25.
Fructus rei legatæ à tempore moræ vel litis contestationis cui debeantur? ibi.nu.26.27.&.28.
Fructus rei legatæ cuius dominium, verè quæritur, debentur ante aditam hæreditatem, ibidem. numero.29.
Fructus rei legatæ iure regio debentur à tempore mortis, ibi.nu.30.
Fructus rei genericæ vel alienæ à testatore legatæ à tempore mortis debentur, ibi.nu.33.
Fructus rei legatæ à tempore quo legatario quæritur verè dominium, debentur non antea, ibidem, numero.34.
Fructus legati vsusfructus à quo tempore debeantur? & limitatur. l.1.titul.4.gloss.14.nume.34.35.36.37 38.&.39.
Fructus an veniant in restitutione fideicommissi? vide bonam distinctionem in.l.1.titul.4.gloss.19. numero.25.
Fructus debentur ei in quem fuit translatum dominium, ibidem.

Fructus

Fructus debentur fideicommissario quoties restitutio fit ipso iure, & quibus casibus id fiat? ibi.nu.26.
Fructus fideicommissi vniuersalis an iure regio indistinctè fideicommissario debeantur? ibi.nu.27.
Fructus legati debentur à tempore trãslati dominij in legatarium verè non fictè.l.4.titu.6.gloss.3.numero.4.
Fructus meliorationis vel donationis certæ rei, vel tertij & quinti in re certa designati, à quo tempore debeantur? distinguitur si fuit tradita possessio vel non.l.4. ti.6.glo.3.nu.5.& 6.
Fructus meliorationis tertij & quinti absque vlla rei assignatione, à quo tempore debeatur, tradita possessione iuris vniuersalis verè vel fictè, ibi.nu.7
Fructus meliorationis nulla facta traditione nec rei assignatione à tempore moræ debentur iuxta communem sententiam, ibi.nu.8
Fructus officio iudicis mercenario debentur, l.9.ti.7.glo. 2.nu.14.
Fructus diuerso iure censentur ab ipsa re, ibi.nu.13.
Fructus ex contractu nullo restituendi sunt, l.3.ti.8.gl.7 nu.6.
Fructus rei ab aliquo possessæ ex contractu nullo, quibus casibus debeantur? ibi.nu.7.
Fructus dotis immodicæ in pecunia constitutæ à tempore moræ debentur? ibidem.
Fructus dotis immodicæ in vita patris collecti an debeantur? ibidem.
Fructus bonorum castrensium, seu aliorum quorumcunq; inter coniuges communicantur.l.3.titu.9.gloss.5.nume.4.
Fructus bonorum quorumcũque communes sunt inter cõiuges, siue bona sint propria vel communia, vel castrẽsia, dotalia, vel cuiuscunque generis, siue alter eorũ plura possideat quàm alter.l.4.ti.9.glo.1.nu.1.
Fructus dotis ad quem spectent? ibi.nu.2.
Fructus dotis ante nuptias ad quem spectent? ibidem. nu.3.
Fructus dotis soluto matrimonio percepti ad quem spectent, ibi.nu.4.
Fructus bonorum dotalium & paraphernalium hodie communicantur inter virum & vxorem, ibi.nu.5.
Fructus & redditus æquiparãtur, sed quandoque differũt l.5.ti.9.glo.5.nu.1.
Fructus vel redditus cuiuscunque rei propriæ alterius ex coniugibus, etiam si sit restitutioni subiecta, vt maioratus, vel Indorum vel diui Iacobi, vel alia commenda, communicantur inter coniuges, ibi.nu.2.
Fructus vel redditus non sunt pars maioratus.l.5.ti.9.gl. 5.nu.3.
Fructus vel redditus rei maioratus alienans non censetur res maioratus ex quibus obligantur alienare, ibidem.
Fructus bonorum vxoris lucris renunciatis non communicantur, sicut nec fructus bonorum mariti, l.9.tit.9. glo.2.nu.2.
Fructus suos non facit, qui sine causæ cognitione missus est in possessionem.l.3.ti.10.glo.10.nu.4
Fructus percipiens de voluntate domini per precarium vel commodatum, an eos restituere teneatur.l.7.ti.10 glo.3.nu.11.
Fructus an lucretur is cui facta est traditio ex contractu conditionali conditione pendente, si postea deficiat cõditio, ibi.nu.12.&.13.
Fructuum acquisitionem non præstat titulus reuocabilis, ibi.nu.13.
Fructus quò plures reddit res, eò pluris æstimatur.l.1.ti.11 glo.2.nu.14.
Fructus restituuntur patrono rei reuocatæ, eo quòd aliena ta fuit in fraudem legitimæ.l.1.titu.11.gloss.5.numero.8.
Fructus restitui debent ei cuius ante a res fuerat, quæ actiõne personali vel condictione euicta fuit. ibi.nu.9.
Fructuum restitutio fit in redibitoria, ibi.nu.10.
Fructus restituuntur à vero domino ei, qui ab eo auocauit rem per restitutionem in integrum. l.1.tit.11.glo.5 nu.12.
Fructus an teneatur restituere emptor venditori laso vltra dimidiam.l.1.ti.11.glo.8.nu.19
Fructus pendentes an sint restituendi in retractu.l.7.ti.11 glo.12.nu.7
Fructus pendentes pars rei sunt, & tanquam fundi appendices veniunt cum fundo, qui retrahitur, & in dato in solutum, & in legato & fidei commisso, & in concesso ad feudum, & in amissione feudi, & in confiscatione fundi, & in sententia quæ fundum restitui iubet, & in renunciatione beneficij & alys.l.7.titu.11.gloss.12 nu.7.
Fructus post litem contestatam in causa retractus debentur retrahenti, ibi.nu.9
Fructus in retractu si petantur, vt interesse, debentur à tẽpore moræ, hoc est, consignationis præcij ibi.
Frumentũ vendi prohiberi potest.l.19.ti.11.glo.1.nu.2.
Frumenti venditio prohibetur generaliter quandoque tamen permittitur. l.1.ti.14.glo.3.nu.1.& 2.
Frumenti valor quomodo probetur, remissiuè, nu.3.
Frumentum vendere quandoquis compellatur: remissiuè, ibidem.
Frumenti emptio prohibetur ad reuendendum.l.2.ti.14 glo.5.
Frumentum vltra taxationem legitimam venditum, fisco denũciatori, & iudici applicatur, iure nostro regio, l.1.ti.25.glo.3.nu.1.
Frumenti exportatione prohibita, an & farinæ prohibita esse censeatur? l.1.ti.25.glo.4.nu.2.
Frumentum emere etiã ex locis remotis cogi potest quilibet tempore necessitatis.l.1.ti.25.glo.9.nu.7.
Frumentũ emere cogi possunt comitatenses, modo nõ sint

Universidad de Deusto
Biblioteca

nimum distantes ibi.nu.9.
Frumentum ad emendum & portandum tempore caristiæ & famis possunt sumi iumenta priuatorum.l.1.ti.25.glo.9.nu.8.
Frumentum asportari potest de vno loco ad alium in regno l.1.ti.25.glo.11.nu.1.
Frumentum quod non extrahatur ex prouincia tempore penuriæ, potest per iudices & decuriones seu rectores ciuitatis statui: & de huius statuti interpretatione, remissiuè, ibi.nu.2.
Frumentum vel annonam exportantes, sunt benignè tractandi, & quàm breuissimè expediendi, l.2.ti.25.glo.3.nu.1.
Fugæ præsumptio cessat per possessionem immobilium.l.10.ti.16.glo.1.nu.5.
Funeralia quando per legem seculare limitari possint vel non.l.2.ti.5.glo.10.nu.1.&.2.
Funeris impensa superuacua & vana à testatore fieri iussa, facienda non est.l.2.ti.5.glo.11.nu.1.
Funeris impensa excessiua si tendat in animæ desuncti salutem, facienda est & non contemnenda, l.2.ti.5.gl.12 nu.1.
Funeris impensa excessiua si tendit in animæ salutem, extrahenda est ex legato quinti.ibi.nu.2.
Funeris impensa dicitur, quæ ante humationem facta fuit, non quæ postea.l.12.ti.6.glo.6.nu.1.
Funeris impensæ vel sepulchri, quas testator fieri iussit, an extrahantur de quinto, si vanitatem emulentur, ibid. nu.3.
Funeris impensa, si fuerit per testatore designata, an quod superest cedat commodo meliorati in tertio? ibidem. nu.4.
Funeris impensa à testatore non declarata quomodo fieri debeat? & quid sit inspiciendum, vt dici possit iusta & imputetur in quinto? ibi.nu.5.
Funeris impensam si minus iusto fieri præceperit testator, an quod deest suppleatur ex quinto? ibi.nu.6.
Funeris expensæ an deducantur ex donatione quinti irreuocabili in vita facta? l.13.ti.6.glo.2.nu.2.
Funeris impensa iure communi deducitur ex hæreditate.l.13.ti.6.glo.3.nu.1.
Funeris impensa an præferatur omnibus creditoribus, ibi.nu.2.
Funeris impensa deducitur ex tertia parte de qua descendentes disponere possunt.l.1.ti.8.glo.8.nu.2.
Funeris impensa iure regio non præfertur creditoribus.l.13 ti.6.glo.3.nu.3.
Funeris impensa an dici possit id, quod expenditur in curando defunctum, vel quod in insinuatione vel traductione testamenti erogatur.ibi.nu.4.
Funeris impensa quando deducatur de tertio? l.13.titu.6.glo.4.
Funeris impensa quibus debitis præferatur? l.7.ti.16.glo.5 nu.2.
Furiosus an possit contrahere matrimonium? glo.rub.tit.1.nu.67.
Furiosus vel amens habens dilucida interualla, potest eo tempore quo est sanæ mentis contrahere matrimoniũ glo.rub.ti.1.nu.207.
Furor vel amentia præcedẽs impedit matrimonium, illud que dirimit, glo.rub.ti.1.nu.206.
Furis pœna iure regio nouissimo.l.9.ti.16.glo.1.
Furtum rei suæ aut sibi debitæ quando & quomodo permittatur? l.1.ti.4.glo.10.nu.42.
Furta domestica leuia non puniuntur.l.16.ti.11.glo.2.nume.1.
Furtum rei parui valoris faciens, non tenetur in foro conscientiæ, ibi.nu.2.
Furti tenetur qui rem accipit in depositum à seruo, l.16.titu.11.glo.4.
Furtum quod non est punibile quoad furem, est punibile quoad eum qui ei opem præstitit.l.16.titu.11.glos.7.nu.1.
Furtum etiam si non committatur opere, punitur quando que qui consilium præstitit seruo, vt id faceret, ibidem nu.2.
Furti tenetur is qui à seruo aliquid emit, licèt res empta apud eum non inueniatur.l.16.titu.11.glos.8.in principio.

G

GABELLA quæ ex aliquo cõtractu solui debet iuxta aliquod statutum, an similiter sit ex distractu soluenda? l.2.titul.3.glos.2.nu.2.
Gabella an solui debeat per retrahentem ex venditione rei emphiteuticæ patrimonialis? l.7.ti.11.glo.3.nu.12.
Gabella & laudemium debentur ex contractu reuocabili per retractum.l.7.ti.11.glo.3.nu.13.
Gabella & laudemium debentur ex venditione in qua appositum fuit pactum reuendendi, ibi.nu.14.
Gabellam quis soluere teneatur, venditor ne an emptor? ibi.nu.15.
Gabella ab emptore soluta debet à retrahente recuperari, ibi.nu.16.
Gabella duplex an solui debeat, vna ex contractu, alia ex retractu? ibi.nu.17.
Gabella non debetur ex contractu nullo, nec ex contractu resoluto ex pacto legis commissoriæ, vel additionis in diem verbis directis in contractu, vel post in continenti appositis, ibi.nu.21.
Gabella & laudimia duplicia debentur, si sponte ab emptione

ptione discedatur ex post facto, vel si ex interuallo apponatur pactum reuendendi.l.7.titu.11.glo.3.nu.23
Gabella vnica debetur, si ante traditionem discedatur spõte à contractu.l.7.ti.11.glo.3.nu.23.
Gabella debetur impleta conditione in eo loco & tempore, vbi fuit celebratus contractus, non vbi fuit impleta cõditio.l.7.ti.11.glo.6.nu.36.
Gabellæ plures debentur ex venditione plurium rerum, si mul, diuerso tamen precio venditarum, l.7.ti.11.glo.7.nu.27.
Geminata verba maiorem deliberationem insinuant.l.11 ti.8.glo.3.nu.3.
Geminationis effectus, remissiuè.ibi.
Geminationis effectus.l.2.ti.16.glo.7.nu.1.
Generalis dispositio sequens an corrigat specialem præcedentem? l.1.ti.4.glo.3.nu.11.
Glossæ in l.si verò.§.qui pro rei.ff.qui satisda.cogan.intellectus remissiuè.l.2.ti.2.glo.2.nu.9.
Glo.in.l.cum miles.ff.exqui.cau.maio.explicatur.l.8.ti.7.glo.2.nu.15.
Glo.in.c.licet mulieres de iure iu.in.6.exponitur.l.3.ti.10 glo.13.nu.1.& deinceps.& nu.9.& sequen.
Glo.in.c.vlti.de procura.in.6.explicatur, ibidem, num.2 & sequen.
Glo.vlti.in.l.codicillis.§.instituto.ff.de lega.2.exponitur & saluatur ab impugnationibus.l.7.titu.11.glo.1.nu.15.&.16.
Glo.in.l.cum à matre.C.de reiuendi.explicatur.l.7.tit.11 glo.1.nu.74.
Glo.in.l.postquam liti.C.de pact.explicatur, l.8.ti.11.gl.12.nu.7.
Graduũ computatio an fieri debeat iuxta ius canonicum an ciuile? l.7.ti.11.glo.5.nu.7.
Grana.24.faciunt denarium.l.1.titu.22.glos.3.num.2
Grana frumenti olim fuerunt in vsu ad ponderandum aurum & alia quælibet l.3.ti.22.glo.1.nu.1.
Grana quot faciant siliquam, scrupulum, vel dragmam? ibid.
Grana frumenti sunt hodie abrogata, fiuntque põdera granorum ex orichalco, ibi.nu.2.
Granum quid? l.4.ti.24.glo.1.nu.6.
Grana quatuor faciunt caractum vnum, ibidem, numero.9.
Gratia principis non finitur morte concedentis etiam re integra.l.2.ti.7.glo.2.nu.1.

H

HABERE verbum quid significet.l.2.ti.9.glo.3.nu.5.
Habitatio seu conuersatio multum operatur, vt quis possit esse testis in testamento nuncupatiuo.l.1.ti.4.glo.5.nu.4.
Habitatio decennij facit quem videri originarium.l.1.ti.10.glo.5.nu.1.
Habitator dicitur, qui maiori parte anni in loco commoratur.l.1.ti.4.glo.5.nu.3.
Hæreditas quæ ex testamento obuenit ei, qui successurus erat ab intestato, dicitur iusta, & communicabitur inter sotios, si inter eos conuentum fuerit de iusta hæreditate communicanda.l.1.ti.4.glo.4.nu.17.
Hæreditas iacens repræsentat defunctum.l.1.ti.4.glo.14 nu.3.
Hæreditas non adita non transmittitur, & quare? l.1.ti.4 glo.16.nu.14.
Hæreditas non adita transmittitur ad hæredes in sex casibus.ibi.nu.16.17.18.19.20.&.21.
Hæreditas non adita nullo vnquam casu transmittitur ad hæredes, sed ius adeundi, ibi.nu.19.&.21.
Hæreditas direct è an dari, vel adimi possit in codicillis, vel an iure obliquo? & quid iure regio.l.2.ti.4.glo.9 nu.16.vsque ad.23.
Hæreditas infanti quæritur, licèt animi declarationem aditio exigat.l.8.ti.7.glo.1.nu.24.
Hæreditas, donatio, & legatum non sine causa & meritis obueniunt.l.3.ti.9.glo.1.nu.2.
Hæreditas filio & patrono est quasi debita.l.3.titu.9.glo.2
Hæreditas alteri ex coniugibus delata non efficitur communis.l.3.ti.9.glo.6.nu.10.
Hæreditate reuocata per quærelam vel aliàs, non fingitur adita nec quæsita, quoad ea quæ hæredi præiudicare poterant.l.7.ti.11.glo.1.nu.46
Hæreditate vendita, non censetur venditæ singulæ res hæreditariæ, nec earum debetur euictio, nec titulo pro empte possunt vsucapi, l.7.titul.11.glos.1.numero.47
Hæreditas an inter immobilia computetur.l.7.ti.11.glo.1 nu.48.
Hæredis institutio erat olim forma substantialis testamẽti, hodie iure regio non.l.1.ti.4.glo.4.nu.17
Hæredis institutio est caput testamenti iure communi, secus iure regio.l.1.ti.4.glo.10.nu.1.
Hæredis institutio quare non requiritur hodie, iure regio. ad validitatem testamenti, ibi.nu.2
Hæres legitimus an teneatur restituere hæreditatem hæredi scripto in foro conscientiæ, si in minus solemni voluntate, continente tamen duos testes, scriptus sit: & an legata soluere teneatur legatarijs, in eodem foro, l.1 ti.4.glo.10.nu.9.& pluribus sequen.
Hæredem in testamento inutili institutum, & legatariũ posse retinere hæreditatem, & legata in foro conscientiæ.l.1.ti.4.glo.10.nu.12.Et nu.13.referũtur huius sententiæ doctores.
Hæredem in testamento inutili institutum, & legatarios non posse retinere hæreditatem, & legata in foro

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

conscientiæ, imò teneri eam restituere hæredibus legitimis, ibi. nu. 14. 15. & 38.

Hæres legitimus adeundo hæreditatem, non obligatur naturaliter legatarijs in testamento minus solemni scriptis, ibi. nu. 22.

Hæres certo sciens defuncti voluntatem in minus solemni voluntate declaratam, an teneatur in foro conscientiæ eam adimplere? l. 1. titu. 4. gloss. 10. numer. 29. 30. 31. & 39.

Hæres habens læsam conscientiam falso credens teneri ad legata in minus solemni voluntate relicta, tenetur in conscientia, ibi. nu. 31.

Hæres non conficiens inuentarium. an teneatur in conscientia vltra vires hæreditarias, si certò sciat nil subtraxisse ex rebus hæreditarijs, ibi. nu. 39.

Hæres in minus solemni testamento institutus non potest in foro exteriori retinere hæreditatem. l. 1. titu. 4. glo. 10. nu. 40.

Hæres in minus solemni voluntate scriptus, quòd iustè retineat hæreditatem, quòd que eandem iustè retineat hæres legitimus, licèt sit communis opinio, tamen falsam esse ostendimus, ibi. nu. 41.

Hæres an sit tutus in conscientia retinendo hæreditatem qua priuatus fuit per aliud testamentum nudam reuocationem continens, iure communi aut regio, l. 1. tit. 4 glo. 10. nu. 44.

Hæres iure regio an decedere possit pro parte testatus & pro parte intestatus? ibi. nu. 56.

Hæredes legitimi non succedunt ab intestato iure regio, si fecerint testamentum quamuis hæredis institutionem non contineat. l. 1. ti. 4. glo. 11. nu. 2.

Hæredis institutio caput est & substantia testamenti, l. 1 ti. 4. glo. 14. nu. 1.

Hæres & defunctus eadem persona esse censentur, ibi. nume. 7.

Hæredes ab intestato censentur vocati ex lege regia, vbi hæres scriptus non est, vel non adit hæreditatem. l. 1. ti. 4. glo. 14. nu. 7.

Hæres an præsumatur scire contenta in testamento, ibi. nume. 32.

Hæredis institutio nutu & signis fieri non potest. l. 1. ti. 4 glo. 16. nu. 2.

Hæredis institutio ad pias causas vel inter liberos nutu & signis fieri potest, ibi. nu. 3.

Hæredis institutio an ad interrogationẽ alterius fieri possit? ibi. nu. 4.

Hæredis nomen à testatore est nominandum. l. 1. ti. 4. glo. 16. nu. 4.

Hæredis institutio ad interrogationem alterius facta. quæ in specie valeat vel non? ibi. nu 9.

Hæredis institutio si testator se referat ad scripturam priuatam non valet nisi priuata scriptura sit indubitata, l. 1. ti. 4. glo. 16. nu. 13.

Hæredis institutio de re aliena sciente vel ignorante facta non valet, l. 1. ti. 4. glo. 16. nu. 23.

Hæredis institutio de re aliena de consensu domini valet, nec per pœnitentiam reuocatur, ibi.

Hæredis nomen an scribi debeat in testamento inscriptis? l. 2. ti. 4. glo. 2. nu. 4

Hæredis persona. vel institutio eius vel ex hæredatio, aut melioratio vel substitutio. sit nè à testatore nominanda, cùm commissario comittit testamenti factionem l. 5. ti. 4. glo. 3. nu. 1.

Hæredes legitimi transuersales ab intestato succedentes quando commissarius noluit testari, tenentur de quinta bonorum defuncti parte pro eius anima disponere, & id exequi intra annum. l. 10. titul. 4. gloss. 5. numero. 1.

Hæres compellitur ratificare venditionem ab executore factam. l. 14. ti. 4. glo. 1. nu. 28.

Hæres est eadem persona cum defuncto, atque ideo ei permittitur vestes lugubres pro eo deferre. l. 2. ti. 5. glo. 4 nu. 1.

Hæres tenetur vindicare necem defuncti. l. 2. ti. 5. glo. 4 nu. 2.

Hæres repræsentare debet necessario defunctum tempore mortis veræ vel fictæ. l. 1. ti. 8. glo. 4. nu. 5.

Hæres non vindicans necem defuncti, an hæreditate iustè priuetur? l. 6. ti. 8. glo. 1. nu. 8.

Hæres restituere grauatus filio spurio expressim, non amittit hæreditatem nec applicatur fisco,

Hæres restituere grauatus filio spurio expresse non amittit hæreditatem, nec applicatur fisco, sed is qui tacitam de restituendo præstitit fidem. l. 6. titul. 8. gloss. 5 nu. 4.

Hæres qui tacitam fidem præstitit patri de restituendo bonis spurio, non tenetur ei restituere. l. 6. titu. 8, gloss. 8 nu. 7.

Hæres qui tacitam fidem præstitit patri de restituendo bonis spurio, non tenetur hoc fisco pandere, nec ei bona restituere ante condemnationem, ibi. nu. 8. & 9.

Hæres qui tacitam fidem præstitit de restituendis paternis bonis spurio tenetur fisco bona restituere in foro exteriori, licèt ea bona nondum spurio restituerit, ibidem nu. 10.

Hæres rogatus spurio restituere hæreditatem paternam, nisi restituat, non capiet ea bona fiscus, ibi.

Hæres non vindicans necem defuncti efficitur indignus successione, & hæreditas aplicatur fisco. l. 11. ti. 8. gl. 1. nu. 1.

Hæres non vindicans necem defuncti ante apprehensam hæreditatem, quando efficiatur indignus, ibidem, nume. 3.

Hæres qui adiuit hæreditatem ante vindicationem necis defuncti palam commissæ, quomodo efficiatur indignus? ibi. nu. 4.

Hæres non potest vindicare necem defuncti propria authoritate, sed iudicis. l. 11. ti. 8. g. o. 2.

Hæres

INDEX.

Hæres efficitur indignus hæreditatis quinque modis, in quibus fisco applicatur hæreditas. l. 11. ti. 8. gloss. 3. numero. 1.

Hæres efficitur indignus hæreditatis, si necem defuncti à familia occisi factam, non vindicauit ante aditam hæreditatem, & fisco applicabitur, ibi.

Hæres, vt indignus non fiat, an sit satis accusationem contra familiam proponere, an debeat spectare supplicium ibi. nu. 2. & 3.

Hæres si adierit hæreditatem ante necem defuncti palam ab extraneo factam, vindicatam efficitur ea indignus & applicatur fisco, ibi. nu. 4.

Hæres si intra quinquẽnium à die aditæ hæreditatis & sciẽtiæ mortis, non vindicauerit, indignus efficitur, ibidem.

Hæres non vindicans mortem defuncti, non efficitur indignus, si ab alio in accusatione fuerit præuentus, vel si est rusticus & ignarus, ibi. nu. 5.

Hæres non efficitur indignus, si non accusauerit patrem suum, qui occidit testatorem, ibi. nu. 6.

Hæres non vindicans necem defuncti excusatur si per eũ non steterit, aut quia pauper erat, ibi. nu. 8.

Hæres fit indignus aperiens tabulas, & adiens hæreditatẽ ante accusationem contra occissores propositam. d. l. 11. ti. 8. glo. 3. nu. 9.

Hæres occidens testatorem, vel morti occasionem præbens efficitur hæreditatis indignus, ibi. nu. 10.

Hæres efficitur indignus, si cum vxore defuncti, eo viuo vel mortuo concubuerit, ibi. nu. 11.

Hæres de falso accusans testamentum, efficitur indignus, & quomodo? ibi. nu. 12.

Hæres dicens testamentum falsum, si ab accusatione desiterit post sententiam, pendente causa appellationis an efficiatur indignus? ibi. nu. 16.

Hæres qui tacitam fidem accomodauit defuncto de restituendo spurio, efficitur indignus, ibi. nu. 17.

Hæres minor. 25. annis non vindicans necem defuncti, nõ efficitur hæreditate indignus, nec applicatur fisco. l. 11. ti. 8. glo. 4.

Hæres fœmina non vindicans mortem defuncti excusatur à pœna. l. 11. ti. 8. glo. 5. nu. 1.

Hæres ignorans occissorem defuncti, excusatur. si necem eius non vindicauerit. l. 11. ti. 8. glo. 6.

Hæres non vindicans necem defuncti, si occissor est absens in remotis partibus excusatur. l. 11. titu. 8. gloss. 7. nu. 1.

Hæres hodie prosequi tenetur causam contra occissorem defuncti in eius contumaciam & absentiam. si capi nõ potuit. l. 11. ti. 8. glo. 7. nu. 2.

Hæres non vindicans mortem defuncti à potentiori factã excusatur. l. 11. ti. 8. glo. 8. nu. 1.

Hæres missionem in possessionem petens ex edicto diui Adriani, vel ex lege Soriæ an possit mitti in possessionem medietatis lucrorum constante matrimonio quæsitorum vxore contradicente? l. 2. titu. 9. gloss. 5. nume. 20.

Hæres ad quem transmittitur hæreditas ex vi sanguinis, suitatis, vel iuris deliberandi, potest eam repudiare. l. 3 ti. 9. glo. 9. nu. 3.

Hæres quasi contrahit cum creditoribus. l. 1. ti. 11. glo. 8. nu. 59.

Hæres & defunctus vna eademque persona esse censentur & plura congeruntur similia. l. 7. titu. 11. gloss. 1. numero. 62.

Hæres non potest melioris esse conditionis, quàm defunctus. l. 7. ti. 11. glo. 1. nu. 63.

Hæres est eiusdem potestatis, cuius erat defunctus, ibidem.

Hæres consanguinei, an possit rem ab eodem consanguineo venditam retrahere? ibi. nu. 65.

Hæres licet de euictione non teneatur, non potest factum defuncti impugnare. l. 7. ti. 11. glo. 1. nu. 66.

Hæres retrahens vt consanguineus rem à prædecessore vẽditam, non dicitur impugnare factum defuncti, ibi. nu. 59. & 69.

Hæredi potest ad instantiam creditorũ statui & restringi tempus, ad adeundum à lege concessum. l. 12. titu. 11. glo. 1. nu. 3.

Hæresis superueniens est causa separationis quoad thorũ, glo. rub. ti. 1. nu. 80.

Hæresis prohibentium secundas nuptias improbatur. l. 3. ti. 1. glo. 1

Hæretici bonorum confiscatio, non debet alteri esse dãnosa, maximè creditoribus. l. 10. titu. 9. gloss. 1. nume. 1.

Homicidium à natura prohibitum est per prima eius principia, glo. rub. ti. 1. nu. 6.

Honesti ius ab omni superioris vel testatoris præcepto excipiendum est. l. 2. ti. 5. glo. 11. nu. 2.

Honores, apud Hispannos qui dicantur, l. 3. ti. 10. glo. 3. nu. 4.

Hordeum an comprehẽdatur appellatione frumenti vel panis? l. 3. ti. 25. glo. 1.

Hypothecæ subnixa res si semel alienetur ex consensu creditoris, non cadit iterum sub obligatione generali omnium bonorum præsentium & futurorum, quamuis ite vum res illa ad debitorem redierit. l. 7. ti. 11. glo. 1. nume. 37.

Hypotheca tacita quibus casibus contrahatur? remissiuè, & quando præferatur. l. 7. ti. 16. glo. 5. nu. 10.

Hypotheca tacita an contrahatur in bonis delinquentium l. 12. ti. 17. glo. 1. nu. 3. & 5.

Hypothecarius creditor per chirographum antiquior an præferatur creditori ex instrumento publico posteriori? l. 7. ti. 16. glo. 5. nu. 12.

Hypothecaria an competat pro donatione causa mortis sicut pro legatis. l. 7. to. 10. glo. 2. nu. 53.

Idoneus

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

I

DONEVS non solum dicitur respectu facultatum, sed quia in conueniendo facilis est l.10.ti.17 glo.3.nu.1.

Ignobili si concedatur feudum nobile vel dignitas aliqua à principe scienter, an censeatur nobilitatus? l.8.ti.8.glo.1.nu.43.

Ignoranti quando currat tempus præfinitum ad actum faciendum, vel non? l.7.ti.4.glo.5.nu.4.& 6.

Ignorantia in dubio præsumitur. l.14.titu.4.glo.1.numero.53.

Ignoratis nõn aplicatur animus. l.1.titul.6.glosſ.4.nume.13.

Ignorare non dicitur qui cogitauit in genere. l.9.ti.6.glo.1.nu.5.

Ignorantia culpæ annumeratur. l.3.ti.11.glo.2.

Ignorans experiundi potestatem non habet. l.8.tit.11.glo.12.nu.1.

Ignorans dici non potest negligens, ibi.

Ignoranti non currit tempus à testatore præfixum in testamento. l.8.ti.11.glo.12.nu.2.

Ignoranti non currit tempus insinuationis testamenti vel donationis. l.8.ti.11.glo.12.nu.2.

Ignoranti non currit tempus ad executionem testamenti constitutum, ibi.

Ignoranti non currit tempus statutum puniendis crimnibus, nec patrono ad præsentandum, nec prælato ad cõferendum sacerdotium, nec electori ad eligendum, ibidem.

Ignoranti non currit tempus adeundæ hæreditatis, vel imiscendi, nec tempus deliberandi, nec agnoscendæ bonorum possessionis, nec tempus appellandi, nec prosequendæ appellationis, ibi.

Ignoranti non currit tempus petendæ inuestituræ, nec tempora hæredibus præstituta, nec tempus datum ad reuocandam alienationem, nec optandi præbendas, nec constitutum ad promotiones ordinum, nec tempus adimplendi conditionem, nec tempus inuentarij, vel productionis instrumenti, nec tempus querelæ, nec tempus officiorum. ibi.

Ignoranti non currit tempus petendi tutorem nec restitutionis in integrum, ibi.

Ignoranti currit tempus regulariter. l.8.ti.11.glosſ.12.nume.3.

Ignorantia affectata vel ascita nunquam prodest. l.8.tit.11.glo.12.nu.3.

Ignorans non restituitur si scientiam habuit priusquàm cõpleretur præscriptio. l.8.ti.11.glo.12.nu.8.

Ignorantia probabilis & iusta prodest ad restitutionem contra præscriptionem, non crassa & supina, & ponuntur exempla. l.8.ti.11.glo.12.nu.10.& 11.

Ignorantia non excusat vbi adhibita diligentia, scientia haberi potest, ibi.nu.11.

Ignorantia crassa & supina pro scientia habetur, ibidem, nu.12.

Ignorantia quæ aliàs probatur iuramento, maiori probatione eget in restitutione. ibi.nu.17.

Ignorantiæ præsumptionem excludit antiquitas temporis ibidem.

Ignorantia an prosit ei qui certat de lucro captando, ibi. nu.18.

Illatio non fit ex diuersis. l.2.ti.4.glo.9.nu.7.

Immemorabilis præscriptionis probatio fit per testes deponentes de visu. 40. annorum. l.1.titul.7.glosſ.9.numero.1.

Immemorabilis præscriptio an probetur per testes deponentes de visu minoris temporis quàm centum annorum? & an sufficiant quadraginta anni? ibidem, numero.2.& 3.

Immemorabilis præscriptio an probetur per testes. 54. annos habentes, an verò esse possint minoris ætatis? ibid. nu.4.

Immemorabilis præscriptionis probatio. l.1.ti.7. glosſ.10 nu.1.

Immemorabilis præscriptio quomodo probetur? l.1.ti.7. glo.12.nu.2.& in glosſis precedentibus.

Immemorabilis præscriptionis effectus remissiuè, ibidem, nu.3.

Immemorabilis præscriptio quomodo fiat? l.1.ti.10.glo.19.nu.5.

Impedimentum matrimonij nouiter per concilium Tridẽtinum introductum, glo.rub.ti.1.nu.33.

Impedimentum tollitur per fictionem. glo.rub.ti.1.numero.120.

Impedimentum publicæ honestatis iustitiæ oritur ex sponsalibus de futuro vel præsenti ante copulam, ibidem, nu.162.

Impedimentum publicæ honestatis iustitiæ, iure positiuo, non naturali, vel diuino fuit institutum. ibi.

Impedimentum publicæ honestatis iustitiæ, vbi sponsaliæ valida non fuerint, omnino tollit concilium Tridentinum, ibi.nu.163.

Impedimentum cognationis spiritualis iuxta Concilium Tridentinum. ibi.nu.166.

Impedimentum contrahitur per solam promissionem de nubendo absque fidei vel iuramenti interpositione, si adulterium interuenerit, ibi.nu.187.

Impedimentum ligaminis, remissiuè. glo. rub. titu.1.numero.209.

Impedito non currit tempus ad aliquid agendum constitutum. l.14.ti.4.glo.1.nu.51.

Impedito agere non currit præscriptio. l.8.tit.11. glosſ.9. nu.1.

Impedito agere impedimento iuris, vt in minore, muliere, aut filiofam. non currit præscriptio: secus in impedimento facti etiam ex causa iustissima, quoniam hac in specie præscriptio currit, sed competit aduersus eã restitutio, ibi.nu.2.

Impedito iuris impedimento non currit præscriptio legalis vel statutaria, etiam si per verba generalia excludatur, qui aliquid intra statutum temporis non fecerit ibi.nu.3.

Impedito agere impedimento facti, belli, vel tyrannidis non currit præscriptio, ibi.nu.5.

Impeditus verè & legitimè protestari nõ tenetur. l.8.ti.11 glo.9.nu.6.

Impedito agere obstante exceptione non currit præscriptio, quemadmodum non currit impedito ipso iure. l.8 ti.11.glo.9.nu.7.

Imperandi rationes septem, glosſ.rubri.titul.1.numero.96.

Imperium merum & mixtum præscriptione acquiri potest. l.1.ti.10.glo.19.nu.2.

Importunitas petentis facit vt concessio principis non valeat propter defectum voluntatis. l.10.titul.1.glosſ.1.nu.1.

Importunitas facit corruere donationem. l.15.ti.10.glo.8 nu.2.

Importunitas metui comparatur. l.17.titu.10.glo.6.

Impossibile an reputetur, quod pendet ex voluntate principis? l.5.ti.9.glo.4.nu.7.

Impotentia generandi quoad actum dirimit matrimoniũ secus in impotentia ad effectum, vt in sterili glo. rub. ti.1.nu.191.

Impotentia quæ sequitur matrimonium non irritat illud, sicut quæ præcedit, ibi.nu.192.

Impotentia generandi vel coeundi perpetua cum vna, impedit matrimonium quoad eam tantum, non quoad alias, ibi.nu.194.

Impuberes si contrahant matrimonium de præsenti seruata forma concilij Tridentini, an ratificari oporteat adueniente pubertate coram parocho & testibus, an vero sufficiat copula vel amplexus & oscula? glo.rub. ti.1.nu.57.& 58.

Impuberes consensum coniugalem præstare non possunt. ibidem.

Impuberum matrimonium de præsenti pro sponsalibus de futuro iudicatur, quare si pubertate adueniente cũ alia contraxerit, valet secundum, ibi.num.60.& 61.

Impuberes vsum vationis habentes, si contrahant ante tẽpus quo possint generare, nõ valet matrimonium possunt siquidem adueniente pubertate ab eo discedere, glosſ.rubri.tit.1.num.199.

Impuberes contrahere prohibentur iure positiuo, quia inhabiles sunt ad generandum, etiam si alter eorũ sit pubes, nisi necessitate vrgente, ibi.num.200.

Inæstimabilia quæ sint? l.3.tit.1.glo.2.num.3.remissiuè.

Incestus per mulierem commissus qua pœna puniatur? l.7 tit.8.glo.11.nu.1.

Incestus crimen quis dicatur incurrere? ibi.nu.2.

Incestus contrahitur ex coitu cum affini vsque ad quartum gradum, & quomodo id intelligatur? ibi. nu.3.

Incestus cum affine commissus impedit debitum exigi cõiugale. glo.rubri.tit.1.nu.103.

Incestus cum propria consanguinea commissus non impedit debitum exigi coniugale, nec peccat quis id exigendo. ibidem.

Incertitudo quando vitiet possessionem? l.1.tit.6. glosſ.4. nu.13.14.& 15.

Incola quis dicatur? an qui decẽio aliquo in loco habitat? & an qui ea mente ad habitandum venit, vt ibi sit perpetuo mansurus? & quo pacto id dignosci possit? l.1. tit.4.glo.5.nu.7.

Incola an dici possit qui ruri habitat? l.1.ti.4.glo.5.nu.10.

Incurrat verbum an denotet canonem latæ sententiæ? l.1. tit.1.glo.2.num.4.

Indi an prætoribus vel maioribus præsentibus & consensum coniugalem pro eis præstantibus, ipsisq; tacẽtibus, cõtraxisse matrimoniũ censeantur? glo.rub.ti.1.nu.29

Indi si matrimonium in ebrietate contrahant an valeat? glo.rub.tit.1.num.208.

Indiarum populi an possint sibi iudices eligere vel gubernatorem? l.1.tit.10.glo.21.num.15.& sequen.

Indorum donatio & commendatio an prohibeatur? l. 12. tit.10.glo.1.num.1.

Indi debellati serui non efficiuntur. l.12.ti.10.glo.1.num.3.

Indi commendati non dicuntur vassalli commendatariorum, nec quid aliud habent ipsi commendatarij præter tributum. l.12.tit.10.glo.1.num.4.

Indorum tributa quo pacto fuerint diuisa, ibid.

Indi, Yanaconas, dicti quare seruire permittuntur Hispanis? ibid.num.5.

Indigentia causa est & mensura humanarum commutationum. l.1.ti.11.glo.2.nu.2.

Indiuidua non continent tantam vtilitatem in parte respectu partis, quantã in toto respectu totius. l.7.tit.11. glosſ.7.num.24.

Indiuidua communicantur inter coniuges quoad æstimationem. l.5.ti.9.glo.4.nu.5.

Infamiæ facti effectus, remissiuè. l.1.tit.19.glo.2.nu.1.

Infanzones Hispanè qui dicantur. l.1.ti.7.glo.1.nu.3.

In felle esse verbum adagiũ quid significet? l.1.ti.12.glo.2.nu.2.

Ingratitudinis causa ad reuocandũ donationem quæ sint? tit.10.glo.5.nu.3.

Inhabiles ad matrimonium etiam si scienter cõtraxerint, non valet matrimonium. glo.rub.tit.1.nu.196.

Iniuriarum actio morte extinguitur. l.7.ti.10.glo.5.nu.5.

Iniuriarũ actio non datur hæredi nec in hæredẽ. ibi.nu.14

Inquisitores fidei cognoscere possunt, & corrigere eos qui binas nuptias contrahunt viuente primo coniuge. l.5. tit.1.glo.2.num.3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Inquisitores quando de hac causa cognoscant, ibidem. nume. 4.
Insinuatio non requiritur in dote l.1.titu.2.glos. 4. numero 4.
Insinuatio non requiritur in donatione cum iuramento facta l.2.ti.2.glo.3.nu.5.
Insinuatio pluribus casibus non est necessaria l.2.ti.2.glo. 3.nu.20.
Insinuatio in melioratione tertij & quinti an exigatur? l. 7.ti.6.glo.3.nu.2.
Insinuatio non requiritur, quoties pendet ex futuro euentu, an donatio excedat summam quingentorum solidorum, ibi.
Insinuatio ab ipso donante exigi debet nõ à donatario, ibi. nu.3.
Insinuationi donationis an renunciari possit? l. 7.ti.10.gl. 6.nu.4.
Insinuationis omissio vitiat donationem in eo dumtaxat, quod excedit summam.500. solidorum, & in reliquo valet. l.7.ti.10.glo.6.nu.6.
Insinuatio an requiratur in renunciatione iuris alicui competentis, vel in remissione debiti? ibi.
Institoribus decoctis eadem pœna imponitur, quæ & principalibus. l.1.ti.19.glo.6.
Institutionis titulus est honorabilis. l.1.titu.4.glo.10. nume.53.
Institutio hæredis, vide in verbo hæredis institutio.
Institutus in re certa, nullo dato coherede, totam consequitur hæreditatem. l.1.ti.4.glo.10.nu.46.
Institutus in re certa, iure nostro regio, loco legatarij habetur, quoniam dati sunt cohæredes vniuersales venientes ab intestato per legem regiam. l.1.titu. 4.glo.10. nu.47.
Institutus in re certa prohibitusque per testatorẽ aliquid amplius capere, an totam consequatur hæreditatem? ibi. nu.48.
Institutus in re certa in quibusdam habetur loco legatarij, & in alijs loco hæredis. l.1.ti.4.glo.10.nu.54.
Instrumenta à notario confecta, qui verè non erat, sed vt talis reputabatur, an valeant? remissiuè. l.2.ti.2.glo.5. nu.2.
Instrumentum publicationis testamenti an valeat, si non constat de citatione aliter quàm per assertionem notarij, vel si est lapsum decennium. l.15.titul.4.glos. 4. nu.3.
Instrumenti noui traditio coram notario sufficit iure regio ad acquirendam possessionem. l.1.titul.6.glos. 6. nu.3.
Instrumenti perditi refectio fieri potest. l.1.ti.6.glo. 6.nume.4.
Instrumenti traditio loco cessionis est, & cessio loco traditionis in incorporalibus, ibi.nu.6.
Instrumenti traditio an sit maioris efficatiæ in melioratione, quàm rerum corporalium in ea comprehensarum apprehensio? ibi nu.7.
Instrumenti publici requisita, remissiuè. l.1.titul.7.glo.4.
Instrumentum debiti stylo consueto facere tenetur debitor creditori, & ad id cogetur. l.7.ti.11.glo.3.numero.34.
Instrumentum venditionis, tenetur venditor facere consanguineo, qui rem venditam retraxit, cum clausulis consuetis venditionum, nempe, euictionis, obligationis bonorum, & guarentigia. l.7. titu.11.glos.3.nu.34. in fine.
Instrumentum est probatio probata, præsens, realis, & euidens. l.3.ti.16.glo.3.
Instrumentum est ius probatum. l.9. titu.17.glos.4.nume.1.
Instrumentum est ipsa veritas apparens, & probatio probata non probanda, ibid.
Instrumentorum probatio dicitur euidens, ibi.nu.2.
Instrumentum dicitur probatio euidentissima, & manifesta, patens, & indubitata, ibi.
Instrumenta publica iure regio habent paratam executionem. l.10.ti.17.glo.9.
Interdicta possessoria competunt his, qui iure ciuili vocatur. l.8.ti.7.glo.2.nu.2.
Interdictum retinendæ quomodo proponatur, & in eo cõcludatur. l.8.ti.7.glo.2.nu.7.
Interdictum retinendæ competit ciuiliter tantum possidenti. ibi.nu.8.
Interdictum retinendæ competit ei, qui turbatur in possessione, ita vt fructibus potiri nequeat, ibi.nu.9.
Interdictum retinendæ in consequentiam præfert restitutionem possessionis, ibi.
Interdictum retinendæ competit contra titulo possidentem, secus in adipiscendæ, ibi.nu.10.
Interdicto retinendæ agenti an obstet exceptio dominij et quando. ibi. & nu.11.
Interdictum recuperandæ an competat ei, cui competit adipiscendæ. l.8.ti.7.glo.2.nu.12.
Interdictum recuperandæ competit possidenti ciuiliter tantum, etiam si fictè possessionem quæsierit. l.8.ti.7. glo.2.nu.13.
Interim dicti remedium, remissiuè. l.9. titu.7.glos.1. nume.3.
Interdicto retinendæ agenti an obstet exceptio dominij? l.2.ti.9.glo.3.nu.23.
Interesse probatur iuramento petentis. l.14. ti.4. glos.2. nu.3.
Interest nostrã pecuniam potius retinere, quàm solutam repetere, & quare? l.7.ti.11.glo.3.nu.28.
Interesse licitum campsoris, remissiuè. l.8.titu.18. glos.1. nu.2.
Interruptionis ciuilis & naturalis materia, remissiuè. l.1. ti.10.glo.20.
Intestatus non dicitur decedere iure regio, qui fecit testamẽtũ absque vlla hæredis aditione. l.1.ti.4.gl.13.nu.1

Intestatus decedere dicitur qui non fecit testamentum, ibi. nu.2.
Intestatus non dicitur decedere iure regio qui per se vel alium fecit testamentum nullo scripto hærede. l.6.tit.4 glo.4.nu.2.
Intestatus quis decedere dicatur? l.1.titu.8.glos.3. num.1 & 4.
Intestatus dicitur decedere non solum qui non fecit testamentum, verùm etiam qui id fecit, sed tamen nullũ vel ex aliqua causa inualidum, ibi.
Intestatus dicitur decedere qui fecit testamentum, sed postea per iudicis sententiam rescinditur, ibidem, numero.2.
Intestatus iure regio non dicitur decedere qui fecit testamentum, quamuis in eo nullum instituerit hæredem. ibi.nu.3.
Intestatus decedere an dici possit pupillus, vel furiosus, aut qui aliàs testari prohibetur? l.5.ti.8.glo.1.num.22 & sequen.
Intestatus aut ab intestato decedere an idẽ significet, vel in aliquo differant? ibi.nu.23. & 24.
Intestatus an dicatur decedere qui fecit testamentum, in quo nullum instituit hæredem? l.12.titul.8.glos.1. nu.1.
Intestatus partim & partim testatus quando quis dicatur decedere? ibi.nu.2.
Intimus quid significet? & vnde descendat? l.7.ti.11.glo. 5.nu.1.
Inuentarij confectio vtilis erit, vbi agitur de reuocanda alienatione respectu precij, non respectu reuocationis. l.7.ti.11.glo.1.nu.71.
Inuentus in crimine dicitur, qui per testes de crimine conuincitur. l.6.ti.8.glo.2.nu.17.
Ipso facto denotat canonem latæ sententiæ. l.1.ti.1.glo.2. nu.1.
Ipso iure cùm quid fit quadraginta operatur effectus enumeratos in. l.1.ti.1.gl.2.nu.3.
Ipso iure cùm pœna imponitur, an requiratur sententia? l. 1.ti.1.glo.2.nu.4.
Iudex licet cogere non possit subditos ad contrahendum matrimonium, eos tamen allicere non prohibetur. glo. rub.ti.1.nu.28.
Iudex supplet contradictionem eius qui consentire tenetur in aliquo actu. l.4.ti.3.glo.3.nu.1.
Iudex quid considerare debeat in causæ cognitione in alienationibus prohibitis permittendis? remissiuè. l.6.ti.3. glo.4.nu.3.
Iudicis decretum supplet absentiam partis. l.6.ti.3.glo.1. nu.3.
Iudicis decretum confirmat actum ab inhabili factum. l.6.ti.3.glo.5.
Iudicis factum censetur factum, partis, ibi.
Iudex ordinarius sententiam suam declarare potest, delegatus verò non. l.9.ti.4.glo.4.nu.1.
Iudex delegatus non potest taxare expensas, in quibus reũ condemnauit, etiamsi reseruauerit taxationẽ earum, ordinarius verò sic. ibi.nu.2.
Iudices delegati omnes simul cognoscunt de causa, nisi alter eorum mortuus fuerit. l.12.ti.4.glo.2.nu.2.
Iudices ordinarij, si plures sint, quilibet habet iurisdictionem in solidum. l.12.ti.4.glo.3.nu.2.
Iudices duo ordinarij si simul cæperunt cognoscere, simul quoque definire tenentur causam sic cæptam, ibi.
Iudex secularis ad insinuandum testamentum poterit citare clericum, in eo hæredem scriptum. l.15.ti.4.glo. 3.nu.1.
Iudex causæ principalis dicitur quoque iudex causæ incidentis, vt pluribus exemplis probatur. l.9.ti.7.glo.2. nu.8.9.10.11. & 12.
Iudex procedens absque causæ cognitione censetur priuatus, & ei potest resisti. l.3.ti.10.glo.10.nu.3.
Iudex pœnam sibi applicatam non potest exigere, antequã partem fisci exigat, sub pœna dupli. l.13.titu. 10.glos. 2.nu.8.
Iudices regij poterunt in locis dominorum iustitiam facere, licet domini possint de eis conqueri. l.1.tit.10.glos. 21.nu.8.
Iudices in causa propria pœnas exigere non possunt, ex quibus eis satisfiat de salario, & quare? l. 14.titul.10. glo.2.
Iudex post publicatas attestationes potest testes interrogare de causa dicti sui, in probatione valoris seu precij. l.1.ti.11.glo.2.nu.13.
Iudex potest ex officio in probatione valoris seu precij alicuius rei de valore se informare, & propriis oculis rem inspicere, si probationes viderit imperfectas. l.1. ti.11.glo.2.nu.19.
Iudex in sententia exprimere debet causam quare à regulis iuris & consuetis discedat, licet aliàs causam exprimere non teneatur, l.1.titu.11. glos.2. nume. 53. insi.
Iudex statuere potest locum vbi merces vendantur & non alibi sub pœna. l.1.ti.12.glo.3.nu.2.
Iudex ex officio, deficiente accusatore, debet contra reos procedere in crimimibus non solum publicis, sed & in priuatis. l.1.ti.14.glo.9.nu.1.
Iudex potest creare officialem qui accuset delinquentem, accusatore deficiente, ibi.
Iudex potest merces corruptas concremare, & carnes morbosas proijcere, & punire vendentes, ibidem, nume.3.
Iudex potest pondera & mensuras falsas frangere, ibidem.
Iudex qui in causa criminali relaxauit reum sub fide iussoribus, vbi venit imponenda pœna corporalis, punitur regis arbitrio. l.10.ti.16.glo.1.nu.26.
Iudex ita demum incurrit pœnam à lege impositam, si causam non finierit intra certum tempus, si à parte fue-

Universidad de Deusto
Biblioteca

vit requisitus, non aliàs l.10. titu.16.gloss.2.numero.2.

Iudex negligens in administratione iustitiæ, an teneatur parti ad interesse? l.2.ti.17.glo.3.nu.1.

Iudex negligens an faciat litem suam, ibi.

Iudex negligens an amittat officium vel salariũ? remissiuè, ibi.nu.2.

Iudex quando dicatur negligens, & an monitio requiratur? remissiuè ibi.

Iudex qui ob negligentiam in quantitate aliqua fuit condemnatus, & soluit, an repetat à parte? remissiuè, ibidem.

Iudex negligens in damnis punitur duplicatis. l.4.tit.17. glo.3.

Iudex negligens dici non poterit, nisi fuerit à parte requisitus. l.10.ti.17.glo.12.nu.2.

Iudices fideiussores præstare teneneur antea quàm admittãtur ad exercendum officium l.1.titul.18.gloss.12.nume.2.

Iudex qui absque iuramento & fideiussione, officio vsus est, quomodo puniatur. l.1.ti.18.glo.13.nu.2.

Iudex qui non iurauit, excusatur vel propter ignorantiam vel necessitatem, ibi.nu.3.

Iudex in arbitrarijs quid inspicere debeat. l.1.ti.25.glo.2. nu.2.

Iudicium sortis non habet locum, nisi in casibus à iure expressis, & vbi est dubium in iure, non si in facto, l.12. ti.4.glo.5.nu.1.

Iuramentum contrarium priori promissioni simplici non ligat iurantem. glo.rub.ti.1.nu.44.

Iuramentum est omnino seruãdum, quoties seruari potest absque interitu salutis æternæ. l.2.titu.2.gloß.3.numero.2.

Iuramento firmatur actus prohibitus fauore primo principaliter, licèt secundario resultet publicum commodum. l.2.ti.2.glo.5.nu.2.&.15.

Iuramento confirmatur actus prohibitus, cum clausula irritante. ibi.nu.3.

Iuramento confirmatur donatio inter virum & vxorẽ, ibi.nu.4.

Iuramento an confirmetur arrharum promissio. l.2.ti.2. glo.3.nu.5.6.&.7.

Iuramentum non confirmat actum, si actui iuramentum apponi lege ciuili prohibeatur, ibi.nu.6.

Iuramentum in specie supra proxima non valebit etiam in vim conuentionis. l.2.ti.2.glo.3.nu.7.

Iuramentum peccatum inducens mortale aut veniale seruandum non est, ibi.

Iuramentum in præiudicium tertij seruandum non est. l.2 ti.2.glo.3.nu.13.

Iuramentum super arrhis interpositum, si excedant decimam bonorum promittentis partem, seruandum non est, ibi.nu.14.

Iuramento non confirmatur actus fauore publico prohibitus. ibi nu.17.

Iuramento an confirmetur actus iure ciuili prohibitus, bonis moribus repugnans. ibi.nu.19.

Iuramento an firmetur dotis pramissio vltra summam à lege permissam. l.2.ti.2.glo.3.nu.21.

Iuramentum an suppleat defectum certiorationis. l.9.ti. 3.glo.1.nu.5.

Iuramentum ad incognita non extenditur, ibi.

Iuramentum non habet vim expressi, vbi expressio requiritur pro forma. l.9.ti.3.glo.1.nu.6.

Iuramentum non habet vim expressi, vbi est præsumptio defectus consensus, ibi.nu.7.

Iuramentum an det robur fideiussioni per vxorem pro marito factæ, si certiorata fuerit de legis regiæ beneficio. l.9.ti.3.glo.1.nu.8.

Iuramento probatur interesse. l.14.titu.4.gloss.2.numero.3.

Iuramentum non immutat naturam contractus. l.1.tit.6 glo.4.nu.6.

Iuramentum an apponi possit in contractu donationis à patre filio factæ. l.ti-6.glo.9.nu.7.

Iuramentum fidelitatis quid contineat: remissiuè. l.1.ti.10 glo.12.

Iurata alienatio aduersus prius iuramentum de non alienando an valeat. l.3.ti.10.glo.10.nu.3.

Iuramentum regis in præiudicium regni seruandum non est. l.3.ti.10.glo.13.nu.2.

Iuramentum secundum contra primum quando valeat, ibi.

Iuramentum interpretatur iuxta naturam primordialẽ actus, cui adijcitur. l.3.ti.10.glo.13.nu.3.

Iurans non reuocare procuratorem, si reuocet, est periurus valet tamen reuocatio, ibi.

Iurans rem mihi venditam non reuocare, si tamen alij vendiderit, valet secunda venditio, ibi.nu.4.

Iuramentum sponsaliorum de futuro non impedit matrimonium de præsenti postea factum. ibi.

Iuramentum an interpretari debeat in foro exteriori iuxta mentem iurantis, an eius cui iuratur, ibidem, numero.5.

Iuramentum in foro conscientiæ an interpretetur iuxta mentem iurantis, ibi.nu.6.

Iuramentum secundum contra primum fauore alicuius, cuius interest emissum non valet, ibi.nu.8.

Iuramentum primum, si ignorat is cui iuratur, an valeat secundum priori contrarium. ibi.nu.9.

Iuramentum quoad periurij crimen non ligat successores ibi.nu.10.

Iuramentum transit ad hæredes & successores in dignitate eius cui fuit iuratum. ibi.nu.11.

Iuramentum fidelitatis an præstari possit per procuratorem? l.6.ti.10.glo.2.nu.15.

Iuramentum fidelitatis exigit speciale mandatum, ibidem.

Iuramentum fidelitatis an necessariò præstari debeat in Indorum commendis, ibi.nu.16.

Iuramentum in contractu non potest à tabellione adscribi, nisi de consensu & voluntate contrahentium, l.7. ti.10.glo.1.nu.21.

Iuramentũ semper maturè & cũ deliberatione fieri præsumitur, ibi.

Iuramentum simpliciter appositum in donatione causa mortis, non facit eam irreuocabilem, licèt iuramentum de non reuocando id operetur, ibi.nu.22.

Iuramentum simpliciter appositum donationi causa mortis intelligitur iuxta naturam contractus, ibi.

Iuramentum maioris an excludat remedium. l.2.C. de rescin. vendi. l.1.ti.11.glo.8.nu.45.

Iuramentum maioris an excludat petitionem iusti precij supplementi, ibi.nu.46.

Iuramentum mulieris, rustici, vel militis an excludat remedium. d.l.2.C. de rescin. vendi. l.1.ti.11. gloss.8. nume.47.

Iuramentum renunciationis hæreditatis impedit eius rescisionem. ibid.

Iuramentum renunciationis hæreditatis, in qua iurans est enormissimè læsus, multo pluris quàm vltra dimidiam an impediat relaxationem ad effectũ agendi, & actionem ipsam? l.1.ti.11.glo.8.nu.48.& seq.

Iuramentum minoris de non reuocando contractum, non tollit remedium. l.2.C. de rescin. vendi. l.1.tit.11.glo.8. nu.50. tollit tamen restitutionem in integrum, ibidem.

Iuramenti relaxatio quando necessaria non est ad agendũ in minore vel maiore, ibi.nu.49.&.51.

Iuramentum an vim certiorationis obtineat, ibid.numero.52.

Iuramentum quod præstare tenetur retrahens rem patrimonialem? l.7.ti.11.glo.12.nu.1.

Iuramentum an per procuratorem præstari possit? l.8.ti. 11.glo.14.nu.2.

Iuramentum an prohiberi possit, vel remitti per leges & principes seculares? remissiuè, l.22.titu.11.gloss.8.nume.1.

Iuramenti præstatio prohiberi potest per legem ciuilẽ, & principem secularem ex iusta causa. l.22.tit.11.gloss.8. nu.2.

Iuramentum à legibus ciuilibus prohiberi potest ne fiat, ad euitandum vsurarios contractus, ibidem, numero.5.

Iuramentum non firmat contractum simulatum vel dolosum, ibi.nu.6.

Iuramentum an confirmet mutuum filiosam. factum sine licentia patris? & an iure canonico idem sit? ibidem nu.7.

Iuramentum an sit seruandum, vel an sit necessaria eius relaxatio filiosam. ad impediendum pecuniæ exactionem sibi mutuatæ absque patris consensu, ibi.nu.8.

Iuramentum à filiosam. absque patris licentia contractui mutui appositum, an in foro animæ seruari debeat post mortem? ibi.9.

Iuramentum à filiosam. vel à minore absque patris vel curatoris licentia cõtractui pecunia credita facto, vel contractui mutui apposito, an sit seruandum post mortem patris in foro animæ? ibi.nu.10.

Iuramentum contra prohibitionem legis obligantis transgressorem ad peccatum, non est seruandum, ibi.

Iuramentum remittere vel annullare aut prohibere an possint leges ciuiles, vel principes seculares, remissiuè. l.1 titul.18.glos.5.

Iuramenti officialium forma, remissiuè. l.1.titu.18.glossi. 11.numer.1.

Iurare an teneantur omnes officiales, & coram quo? l.1.titu.18.glo.11.nu.1.

Iuris quæ sunt, à iure inducuntur secundum veritatem, nõ secundum fictionem. l.8.ti.1.glo.2.nu.6.

Iuri pro se introducto quis renunciare potest. l.5.ti.3.glo. 3.nu.1.

Iuri quod quis ignorat renunciare non potest. l.9.ti.3.glo. 1.nu.4.

Iuris vniuersalis dominium transfertur in donatarium, aliquare particulari tradita. l.1.ti.6.glo.4.nu.5.

Iurisdictio per maioratus possessorẽ quæsita ciuitati vel oppido maioratus an sit ipsius maioratus. l.6.ti.7.gl. 2.nu.4.

Iurisdictio an cohæreat territorio. l.6.ti.7.glo.2.nu.6

Iurisdictio an concessa videatur, concesso territorio, ibidem.

Iurisdictio denuo quæsita, quando maioratui quæratur, ibi.nu.7.

Iuri accrescẽdi in contractibus an sit locus? l.6.ti.8.glo.6 nu.2.

Iurisdictio & merum imperium iure regio præscribitur 40.annis cum titulo contra regem. l.1.ti.10.gl.19.nu.1

Iurisdictio consuetudine acquiri potest. ibi.nu.3

Iurisdictio etiam minima ab alio quàm à rege concedi nõ potest. l.1.ti.10.glo.21.nu.1.

Iurisdictio maior, media, & infima est apud regem Castellæ, ibi.nu.3.

Iurisdictione spoliatus à iudice regio, nõ restituitur donec titulum suæ iurisdictionis ostendat. l.1.titu.10.glossi.21 nu.8.

Iurisdictio an concessa censeatur, concesso castro aut oppido? l.1.ti.10.glo.21.nu.24.& sequen.

Iurisdictio merum vel mixtum imperium concessum iure regio non censetur, concesso castro. l.1.titu.10.glossi.21 nu.26.

Iurisdictione concessa, censetur concessum merum imperium. l.1.ti.10.glo.21.nu.28.&.29.

Iuri accrescendi an sit locus in donatione causa mortis, si cuti & in legato. l.7.ti.10.glo.2.nu.42.

Iure gentium læsio & deceptio citra dimidiã permittitur

Universidad de Deusto
Biblioteca

non tamen licet,l.1.tit.11 glo.1.nu.4
Iure gentium permittitur quod iure naturali,non licet.l.1. ti. 11.glo.1.nu.5
Iuri speciali in integrum restitutionis vel retractus potest quis renunciare,etiam post sententiam inuito aduersario,l.12.ti. 11 , glo.2 nu.8.
Iuri quæsito tertio ex meo speciali beneficio possum renunciare.l.12.ti.11.glo.2.nu.9
Ius dicendi nullum an competat iure nostro regio filio præterito?l.1.ti.4.glo.10.nu.49.
Ius dicendi nullum an competat nepoti præterito , si filius fuit exhæredatus?l.1.ti.4.glo.14.nu.45.& 46.
Ius dicendi nullum competit emancipato,l.1.tit.4.glo.14 nu.55.
Ius adeundi semper transmittitur ad hæredes,nisi cum lex præsumit hæredem noluisse adire,l.1. titu. 4.glos.16. nu.21.
Ius adeundi hæreditatem per fideicommissum relictam, an transmittatur ad hæredes fideicommissarij ante hæreditatem ab hærede mortui aditam,l.1.tit.4.glo.17 nu,3.& 4.
Ius vniuersale meliorationis non possidetur, sed quasi possidetur,l.1.ti.6.glo.4.nu.4.
Ius dicendi nullum an competat patri præterito,l.1.tit.8 glo.7.nu.3.& an contra tabulas,ibi.nu.4.
Ius patronatus constante matrimonio quæsitum an communicetur inter coniuges,l.5.ti.9.glo.4.nu.5
Ius speciale non excluditur verbis vniuersalibus negatiuis l.8.ti.11.glo.12.nu.7.
Ius quæsitum ex contractu cũ principe celebrato auferri potest propter modicitatem precij,sed debet ei cui aufertur æquiualenter satisfieri,l.15.ti.10.glo.10
Ius speciale facilius tollitur,quàm ius commune,l. 12.ti.11 glo.2.nu.9.
Ius capiendi debitorem fugitiuum propria authoritate alteri cedi potest,l.1.ti.17.glo.3.nu.9.
Iusta sententia in testamento quid significet,l.1.ti.4.glo.1 nu.2.
Iusta vxor quid?l.1.ti.4.glo.1.nu.4.&.12.
Iusta hæreditas quid:& quid legitima,& in quo differãt l.1.ti.4.glo.1.nu.5.
Iusta hæreditas quare magis appelletur ea quæ ab intestato defertur,quam quæ ex testamento,ibi.nu.7.
Iusta ætas.25.annorum,& legitima quoque appellatur, ibi.nu.8.
Iusta possessio quid:ibi.nu.9.
Iusta interpretatio quid,ibi.nu.11.
Iusta possessio,& iusta electio quid,ibi.nu.13.
Iustum dicitur quod omni ex parte est plenum & perfectum.l.1.ti.4.glo.1.nu.2.
Iustum an aliquid significet plus quàm legitimum,l.1.ti.4 glo.1.nu.3.
Iustum prælium quid,ibi.nu.4.
Iustum quidquid est,id legitimum erit,non autem ex contrario,quidquid est legitimum id erit iustum,ibi.nu.8.
Iustum quid dicatur in iure,l.1.titu.4.glo.1.nu.13.
Iustum comprahendit legitimum,non ex contrario,ibid. nu.14.
Iustum precium non consistit in puncto indiuiduo,l.1.tit. 11.glo.1.nu.7.
Iustum precium dicitur esse triplex,supremum , medium, & infimum,vt centum,centum & quinque,nonaginta quinque,ibi.
Iustum precium vide in verbo precium iustum.
Iustus dux & miles,& iusta pugna quid,l.1.ti. 4.glossi. nu.4.
Iustus filius quid:ibi.& nu.10.
Iuxta dictio,secundum,vel prout demonstratiue & causatiue ponuntur,non conditionaliter,& quando conditionaliter,l.2.ti.4.glo.9.nu.12.

L

LAEDENS aliquẽ in precio,eisatisfacere tenetur in foro animæ, etiã si scierit læsus iustum rei precium.l.1.ti.11.glo.1.nu.12
Læsio vel deceptio in contractibus, naturaliter licet,l.1. tit.11.glossi. nu.1.
Læsio vel deceptio intra dimidiam iusti precij iure gentiũ permittitur,non tamen licet,l.1.ti.11.glo.1.nu.1
Læsio vel deceptio intra dimidiam excedens infimum, medium,& supremum precium,licita non est iure naturali,diuino,& humano,quare lædens peccat,& ad restitutionem tenetur,iure tamen humano permissa est l.1.ti.11.glo.1.nu.9.& seq.
Læsio citra dimidiam scienter vel ignoranter facta ad restitutionem obligat,ibi.nu.10.
Læsio citra dimidiam si dolo decipientis contingit ex proposito,erit læsio resarcienda,l.1.titu. 11. glossi.1. numero.11.
Læsio vltra dimidiam iusti precij an probetur testibus asseuerantibus rem quinque aureis venditam valere decem & plus.l.1.tit.11.glo.2.nu.42.43.44.45.46. &.47.vbi diuersæ opiniones referuntur.
Læsio vltra dimidiam probatur,si excessus vnius numi, vltra dimidiam probetur,ibi.nu.45
Læsio vltra dimidiam quomodo probetur,consilium authoris,ibi.nu.48.
Læsio vltra dimidiam an probari possit instrumentis emptionum,remissiuè,ibi.nu.51.
Læsionis probatio,si probationibus rei conuenti vel aliâs obscuretur,an sit reus absoluendus,l.1.ti.11.glo.2.nu.52. &.53.
Læsio vel deceptio vltra dimidiam iusti precij quomodo probetur à venditore,l.1.ti.11.glo.3.nu.1.
Læsio vltra dimidiam quomodo probetur ab emptore? ibi.nu.2.&.3.
Læsio vltra dimidiam probatur per testes deponentes de valore rei tempore contractus,l.1.titu.11.glossi.4.nume.1.
Læsionis vltra dimidiam remedio locus est in locatione & conductione,l.1.ti.11.glo.6.nu.1.
Læsio quomodo probabitur in locatione?l.1.titu.11.glo.6 nu.2.
Læsio vltra dimidiam quomodo probabitur in locatione reddituum?ibi.nu.3.
Læsionis vltra dimidiam remedio locus nõ est in locatione gabellarum,vel aliorum reddituum regalium,ibid. nu.4.
Læsionis vltra dimidiam remedio an locus sit in locatione post eius tempus finitum?ibi.nu.5
Læsionis vltra dimidiam remedium in contractibus permutationem locum obtinet,l.1.titu.11.glo,7.nu.1.& quomodo probetur,nu.3.
Læsionis vltra dimidiam remedium an habeat locum in permutatione beneficiorum?ibi.nu.5.
Læsionis vltra dimidiam remedium an habeat locum in pensionibus?ibi.nu.6.
Læsionis vltra dimium remedium in contractibus bonæ fidei locum obtinet,l.1.ti.11.glo.8.nu.1
Læsionis vltra dimidiam remedium locum obtinet in cõtractibus commutatiuis,in quibus ex vtraque parte aliquid datur,ibi.nu.2.
Læsionis vltra dimidiam remedium in diuisione hæreditatis locum obtinet,ibi.nu.3.
Læsio non consideratur ex eo quod postea euenit , sed ex initio,ibi.nu.4
Læsionis vltra dimidiam remedium an habeat locum in contractibus stricti iuris?ibi.nu.5.& 6.
Læsionis vltra dimidiam remedium,an obtineat in feudo vel emphiteusi?ibi.nu.7.
Læsionis vltra dimidiam remedium an obtineat in locatione redituum,vel in iactu retis,ibi.nu 9
Læsionis vltra dimidiũ remedio locus est in ecclesia,ibid. nu.10.
Læsionis vltra vel citra dimidiam remedio an locus sit in venditione per procuratorem facta?l.1.ti.11,glo.8.nume.13.
Læsio vltra dimidiam rescindit contractum,licèt terminus pacti de reuendendo fuerit elapsus.l.1.tit.11.glossi.8 nu.18.
Læsionis vltra dimidiam remedium obtinet in rebus in dotem datis æstimatis,& quomodo?ibi.nu.20.
Læsionis vltra dimidiam remedium an locum obtineat in constitutione amplæ dotis vel tenuis?l.1.tit.11.glo. 8.nu.23.
Læsionis vltra dimidiam remedium an competat re perẽpta apud emptorem absque eius culpa,l.1.ti. 11.glo.8. nu.26.& sequen.
Læsionis vltra dimidiam in remedio an res sit in obligatione & precium in solutione?l.1.titu.11.glo.8.nu.27 &.30.
Læsus vltra dimidiam,si donauit secum contrahenti excessum dimidii,an possit agere ex remedio l.2.C. de rescin.vendi.l.1.ti.11.glo.8.nu.44.
Læsio nimium excedens dimidiam iusti precij dolo ex proposito comparatur,atque ideo rescindi facit contractum,seu renunciationem iuratam,ibidem , nume.48 &.49.
Læsio enormis differt ab enormissima , communis contra Pinelum,l.1.ti.11.glo.8.nu.49.
Læsionis vltra dimidiã remedio an sit locus in quasi contractu, vt in additione hæreditatis.ibi.nu.59
Læsionis vltra dimidiam remedium an locum obtineat in assecurationibus mercatorum?ibi.nu.62.
Læsionis vltra dimidiam remedium an locum habeat in eo qui pecuniam accepit pro fideiussione , ibidem , nume.65.
Læsionis vltra dimidiam remedium competit in venditione per subhastationem facta,vel coram iudice,l.1. ti.11.glo.9.nu.1.&.2
Læsio citra dimidiam iusti præij sufficiens non est ad rescindendum venditionis contractum,vel alium similẽ l.2.ti.11.glo.1.
Læsus qui circa rem versatur an vti possit remedio,l.2.C. de rescin.vendi.l.3.ti.11.glo.1.nu.2.
Læsionis vltra dimidiam remedium an competat expertis & sagacibus,ibi.nu.3.
Læsionis vltra dimidiam remedium locum obtinet in datione insolutum voluntaria,l.6.ti.11.glossi.1.numero.2.
Læsio vltra dimidiam in datione insolutum voluntaria si contingat quod dedit læsus repetet,& non dabitur comunto electio de qua in,l.2.C.de rescin.vend.l.6.titu.11.glo,1.num.3
Læsionis vltra dimidiũ remedio locus non est in datione insolutum necessaria à iudice facta,& quare,l.6.ti.11 glo.1.nu.5.
Læsio vltra dimidiam iusti precij non allegatur in datione insolutum necessaria,propter præsumptionem iuris & de iure quòd nulla læsio intercenerit,l.6.ti.11.glo.2 nu.2.
Læsionis vltra dimidiam remedio an locus sit in contractu censuali,vel emphiteutico,l.1.ti.15.glo.3.nu.2
Laudemium ab emptore solutum debet emptor à retrahẽte recuperare,l.7.ti.11.glo.3.nu.16.
Laudemium an solui debeat ex venditione rei emphiteuticæ patrimonialis,si res vendita per consanguineum fuerit retracta,l.7.ti.11.glo.3.nu.12
Laudemium duplex an solui debeat alterum ex contractu alterum ex diiractu,ibi.nu.17.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Laudimia non debentur ex alienatione necessaria, ibidem nu.18

Laudimia & gabella non debentur ex contractu ab initio nullo, ibi.nu.20.

Laudimia duplicia quando debeantur ex contractu & distractu? ibi.nu.23

Laudimia an peti possint à domino, & exigi à consanguineo, qui rem retraxit, an ab emptore? l.7.ti.11.glo.3 nu.27

Laudimia an debeantur ex venditione absque traditione? vel si ab emptione discedatur partium cõsensu, l.7.ti.11.glo.6.nu.12.

Laudimia debentur domino ex re emphiteutica in dotẽ data æstimata, l.7.ti.11.glo.7.nu.17.

Legatarius an sit legitimus testis in testamento, iure communi, l.1.ti.4.glo.8.glo.9

Legatarius non est legitimus testis testamenti, cùm ipse agit de consequendo legato, secus si causa vertitur inter hæredem & venientes ab intestato, vel inter eum & alios legatarios, ibi.

Legatarius an possit esse testis in testamẽto in scriptis, vel nuncupatiuo iure regio, ibi.nu.10.

Legatarius an sit idoneus testis eodem iure regio, quo diminutus est testium numerus, ibi.

Legatarius quare prohibetur esse testis, ibi.

Legatarius iure regio ex sententia authoris poterit esse testis testamẽti in scriptis, vel nuncupatiui, de quo confecta non est scriptura publica, l.1.ti.4.glo.8.nu.11

Legatarius petens ab hærede legatũ, non poterit esse testis ad probandam testatoris voluntatem, etiam iure regio, ibi.

Legatarius non potest in foro exteriori retinere legatum in minus solemni voluntate relictum l.1.ti.4.gloss.10. nu.40.

Legatarius vel hæres in minus solemni voluntate scriptus an possit sibi relicta consequi per viam denunciationis euangelicæ, ibi.nu.43.

Legata iure communi à succedentibus ab intestato relinqui possunt, l.1.tit.4.glo.13.nu.1.

Legata & fideicommissa quare iure nostro regio debeantur, etiam non adita hæreditate per veniẽtes ab intestato, l.1.ti.4.glo.14.nu.7

Legata peti possunt iure communi Imperatorum & regio partitarum triplici actione, ex testamento, hypothecaria, & reiuendicatione, atque idem iure nouicio regio, si hæreditas aditur, ibi.nu.11.

Legatarius proponere potest actiones sibi competentes cõtra curatorem bonis datum, l.1.titu.4.gloss.14.nume ro.15.

Legatarius si vsumfructum emerit, est ab hæredibus soluendum precium, l.2.ti.9.glo.1.nu.93

Legatarius grauatus legatum vel partem eius restituere, non cogitur agnoscere legatum iure communi vel regio, l.1.ti.4.glo.13.nu.5.

Legata nutu & signis relinqui possunt, l.1.titul.4.glo.16 nu.1.

Legata non vitiantur, si testator se refert ad scripturam priuatam penes alium existentem l.1.titu.4.gloss.16 nu.13.

Legata conseruantur iure regio, etiam si deficiat institutio hæredis, l.8.ti.6.glo,1.nu.2

Legata & alia in testamento contenta conseruantur, etiã si hæres adire non potuerit hæreditatem, vel adire noluerit, l.8.ti.6.glo.1,nu.3

Legata & prælegata conseruantur rupto testamento ex causa præteritionis vel exhæredationis, atque etiam melioratio tertij & quinti, l.8.titu.6.gloss.1. numero.4

Legata & meliorationes non conseruantur rupto testamento ex causa præteritionis ignoranter factæ, l.8.ti.6.glo.1.nu.5.

Legata ex quinto deducuntur, sicuti funeris impensa, l.13. ti.6.glo.2.nu.1

Legatorum fructus & accessiones ante mortem testatoris non debentur, nisi in duobus casibus, l.1.titu.4.glo. 14.nu.21

Legatorum fructus, vide in verbo fructus legatorum.

Legatorum dominium ficte transit in legatarium à morte testatoris iure communi, l.1.titu.4.gloss.14.numero.23.

Legato grege veniunt partus à tempore testamenti, l.1.ti. 4.glo,14.nu.29.

Legatum non agnitum transmittitur, & quare, l.1.tit.4 glo.16.nu.14.

Legatum non agnitum quare ad hæredes transmittitur, & hæreditas non, ibi.nu. 22.

Legatum rei alienæ scienter factum valet, ibidem, numero.23.

Legatum sequuta traditione rei legatæ per testatorem facta an transeat in donationem inter viuos, l.1.ti.6.gl. 4.nu.25.

Legatum rei particularis in testamento filiofam. factum si ei res tradatur non facta mentione legati, transfunditur in donationem inter viuos & in ea re videtur melioratio facta irreuocabilis, l.1.ti.6.gl.4.nu.27

Legatum quotæ bonorum potest iure communi ab hærede præstari in pecunia, iure tamen regio in ipsismet bonis & non in pecunia, l.4.ti.6.glo.3.nu.1.

Legatũ quando solui possit in pecunia, l.4.ti.6.glo.5.

Legatum, hæreditas, vel donatio non sine causa obueniũt, sed ob merita, l.3.tit.9.glo.1.nume.2.

Legatum vxori relictum non computatur in partẽ, quæ eidem vxori competit ex bonis constãte matrimonio quæsitis, l.7.ti.9.glo.1.nu.1.

Legatũ à patre cũ dote filiæ debita compensatur, ibi.nu.4

Legatum cum debito voluntario non compensatur, ibi. nu.5.

Legatum

Legatum cum debito voluntario quod nulla actione exigi potest, compensatur. ibi.nu.6

Legatum vxori factum, an compensetur cum arrhis? ibi. nu.8.

Legatum vsque ad quam quantitatem fieri possit stantibus liberis, l.7.ti.9.glo.2.

Legatum conditionale non dicitur, si in eius executione designatur res, vnde legatum soluatur, l.7.titu.10.glo. 1.nu.15

Legatum an reuocetur alienatione rei legatæ per ipsum testatorem generaliter vel specialiter facta, & an voluntaria, vel necessaria alienatione? l.7.tit.10.gloss.2 nu.46

Legatum rei suæ valet, quoties poterat ab eo auocari, l.7 ti.11.glo.1.nu.42

Legatum creditori factum valet propter interusurium medij temporis, si debitum soluitur ante diem, l.11.tit. 11.glo.3.nu.3

Legatum vxori relictum cum conditione si non nupserit, & rogatæ post mortem restituere, si nubat, an spectetur mors? l.14.ti.4.glo.1.nu.44

Leges clandestinis matrimonijs penas imponentes, à principe seculari conditæ, an sint nullæ, l.1.titu.1.gloss.7.nume.4.

Leges requirentes in matrimonio parentum consensum, ad honestatem referuntur, l.2.ti.1.glo.2.nu.1

Leges permittentes filiæ exhæredationem, eo quòd matrimonium contraxerit absque licentia patris, an sint seruandæ, l.2.ti.1.gloss.4.nu.1.& sequen.

Leges seculares non possunt impedire libertatem matrimonij, l.2.ti.1.glo.4.nu.3

Leges prohibere possunt ne quis re sua male vtatur, l.1.ti.2 glo.1.nu.2

Leges regni Hispaniarum non statuta dicuntur, sed leges generales, l.1.ti.2.glo.5.nu.2

Leges ciuiles & seculares possunt obligare ad peccatum earum transgressores, l.2.ti.2.glo.3.nu.8

Leges seculares an in dubio videantur obligare ad peccatum earum transgressores? ibi.nu.9

Leges seculares prohibitionem dirigentes in personam, an obligent ad peccatum? ibi.nu.10.

Leges seculares, vt obligent ad peccatum, quid requiratur & ex quo colligatur? ibi.nu.11.

Leges prohibentes actum ratione publicæ vtilitatis, vel priuatæ an obligent ad culpam? ibidem.

Leges prohibentes actum & iuramentum simul, an præsumantur voluisse ad peccatum? ibi.nu.12.

Leges prohibentes iuramentum interponi actibus ab ea prohibitis validæ sunt, ibi.

Leges debent deseruire de dubio, l.7.titu.3.gloss.1. numero.1.

Leges ciuiles quando obligent in foro conscientiæ? l.1.tit.4 glo.10.nu.14

Leges solemnitates testamentorum exigẽtes iustæ sunt, & ligant in foro conscientiæ, ibi.nu.15

Leges solemnitatẽ testium in testamentis exigentes sunt super certo fundatæ, & non super præsumptione, ibid. nu.16.

Leges ciuiles Imperatorum non sunt seruandæ hoc in regno, nisi quatenus earum ratio nos impellat. l.2.titu.4 glo.1.nu.15

Leges iuris ciuilis Romanorum priuillegium inducentes, in hoc regno non seruantur, nisi concordent cum iure regio, ibi.

Leges partitarum non solent ius commune corrigere, sed opinionem communem doctorum sæpè corrigunt, l.1. ti,6.glo.6.nu.4

Leges ciuiles quando possint super iure gentium vel naturali disponere? l.6.ti.6.glo.4.nu.2

Leges fori non seruantur, nisi probetur, in loco vbi lis agitur, consuetudine esse admissas, l.2.titu.9.gloss.1.numero.16.

Leges ad præterita non extenduntur, l.3.titu.10.gloss.16 nu.1.

Leges vel statuta contra libertatem & in præiudicium ecclesiæ fieri non posse dispositiuè nec præsumptiuè, l.11 ti.10.glo.5.nu.3.

Leges an possint crimina quandoque impunita relinquere? l.1.ti.11.glo.1.nu.2

Leges Imperatorum seruandæ sunt in foro canonico, nisi fuerint canonibus contrariæ, l.7.titu.11.gloss.2.nume.17

Leges regni Castellæ ius commune appellantur hoc in regno, l.7.titu.11.glo.7.nu.6.

Leges occasionem peccandi arcere debent, l.8.ti.11.glo.10 nu.1

Leges prohibentes iuramentum apponi in contractibus an validæ sint? l.22.ti.11.glo.8.nu.3

Leges regias reprehendere nostrum non est, nec de earum validitate disputare, l.22.ti.11.glo.8.nu.4.& l.1,ti. 25.glo.1.nu.4

Leges iuramenta prohibentes an valida sint? remissiuè, l. 2.ti.13.glo.7.

Legibus regijs iudicandum est hoc in regno, nõ legibus Imperatorum, nisi quatenus non contradicunt, & ratione iuuantur, l.4.tit.6.glo.1.nu.3.

Legitima hæreditas an appellari possit, quæ obuenit ex testamento, l.1.ti.4.glo.1.nu.6.

Legitima hæreditas si ex pacto inter socios veniat communicanda, an de ea intelligatur, quæ ab intestato defertur? l.1.ti.4.glo.1.nu.15.

Legitima hæreditas dicitur à iure, quæ ab intestato defertur, ibi.

Legitima hæreditas propriè etiam dicitur quæ ex testamento obuenit l.1.ti.4.glo.1.nu.16.

Legitima an sit filio relinquenda titulo institutionis iure digestorum & codicis, l.1.titu.4.glo.10.nu.50. & 51.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Legitima an sit filio relinquenda titulo institutionis iure auth. & partitarum, & quare, ibidem, numero 52. & 53.
Legitima relinqui debet titulo institutionis, limitatur, l.1. ti.4.glo.10.nu.53.
Legitima an sit titulo institutionis filio relinquenda iure canonico & regio? ibi.nu.55.56.& 66.
Legitima an assignari possit in re certa, alijs filijs hæredibus institutis vel extraneo? ibi.nu.57.& sequen.
Legitima an possit quoquo titulo filio relinqui, si in testamento adsit clausula codicillaris? ibidem numer.59. & 63.
Legitima non debet filio relinqui titulo legati aut fideicõmissi vniuersalis, ibi.nu.60.
Legitima si filio relinquatur an eam censeatur habere titulo institutionis? ibi. nu.61.
Legitimæ loco si res certa relinquatur, an censeatur relicta titulo institutionis? ibi.nu.62.
Legitima filij an sit quota bonorum, vel hæreditatis, ibi.
Legitima ascendentium, & descendentium quæ sit iure regio? l.10.ti.4.glo.4.nu.2.
Legitima filiorum quæ sit iure regio? l.1.titu.6.glo.1.nu.1.
Legitima est quota bonorum non hæreditatis.l.1.ti. 6.glo. 2.nu.2.& 17.ti.6.glo.2.nu.2
Legitima filij potest ei assignari viuente patre de eius voluntate, licèt post mortem debeatur & non antea, l.1 ti.6.glo.2.nu.4.
Legitimæ donatio à patre filio in vita facta an valeat? ibi.nu.4.
Legitima filiorum quæ sit? l.2.ti.6.glo.3.nu.2.
Legitima debetur filio in qualibet re hæreditaria l.3. ti.6 glo.1.nu.1.
Legitima dari non debet in re per patrem alteri ex filijs legata, nisi non sit multò melior cæteris, ibi.nu.2
Legitima, vt sciatur quanta sit, inspici oportet tempus mortis, l.3.ti.6.glo.4.nu.1.
Legitima soluenda filio ex bonis patris confiscatis, secundum tempus delicti fieri debet æstimatio, ibi. nu.2.
Legitima est quota bonorum, & solui debet in rebus hæreditarijs. l.4.ti.6.glo.1.nu.3.in fi.
Legitima filiorum vt deduci possit, inspicitur valor bonorum tempore mortis, non assignationis, licèt in vita assignetur. l.7.ti.6.glo.2.nu.3.
Legitima potest filio assignari viuente & volente patre, l.7.ti.6.glo.2.nu.5.
Legitima non debetur filio ante mortem patris, nec talis spes est considerabilis, ibi.
Legitima filiæ in vita patris assignata, diminuta vel integra iuxta valorem bonorum quæ pater habebat tẽpore assignationis, bonis postea auctis an possit agi ad supplementum? ibi.nu.6.
Legitimæ præstitæ filio in vita patris, etiam si sit integra respectu bonorum, quæ tunc temporis pater possidebat iuramento interueniente ne quid amplius petat, non poterit filius petere augmentum, seu supplementum. l.7.ti.6.glo.2.nu.7
Legitimæ in vita patris præstitæ quãdo possit peti augmẽtum, bonis postea auctus? ibi.
Legitimæ nomine si res certa legetur, an filius possit agere ad supplementum? l.8.ti.6.glo.1.nu.9.
Legitima filiorum grauamen nullum patitur, centum ampliationes & totidem limitationes, remissiuè. l.11.ti.6 glo.1.nu.1.
Legitima an per legem tolli possit, vel an minui liceat. l.2 ti.7.glo.1.nu.3.
Legitima arrogatorum est quarta, quæ non augetur, nec minuitur, licèt legitima filiorum augeatur, vel minuatur. l.1.ti.8.glo.1.nu.3.
Legitima ascendentium quæ sit, & quæ descendentium. l.1.ti.8.glo.7.nu.1.
Legitima ascendentium an relinqui debeat titulo institutionis, ibi.nu.2.
Legitimatus per rescriptum principis an gaudeat nobilitate Hispana, glo.rubri.ti.1.nu.128.
Legitimati per subsequens matrimonium an substitui possint meliorato. l.11.ti.6.glo.4.nu.6.
Legitimari excludant filios naturales ab intestato l.9.ti. 8.glo.1.nu.2
Legitimitatis probatio quãdo actori non incumbat, l.9. ti.8.glo.3.nu.12.
Legitimitatis probatio quando reo incumbat, vel nõ, ibi. nu.13.& 14.
Legitimatio dicitur & non dispensatio, si naturalis legitimetur, etiam si quoad successionem limitetur. l.10.ti.8 glo.1.nu.3
Legitimatio an possit diuidi quoad effectus, ibi.nume.4. & 5.
Legitimatio quoad successionem limitata, vel dispensatio spurij non extenditur ad succedendum contra voluntatem patris, l.10.ti.8.glo.1.nu.6
Legitimato instituto an possit grauamen apponi de restituendo alteri, ibi.
Legitimatio est fauorabilis & extendi potest, ibidem, nume.7
Legitimatus vel dispensatus an veniat appellatione legitimi. l.10.ti.8.glo.1.nu.8.& 9.
Legitimatus ex rescripto est verè legitimus, ibi.
Legitimatio ex rescripto non valet, si per subsequens matrimonium potuit filius commode legitimari, l.10. ti.8.glo.1.nu.10.
Legitimatio requirit expressum vel tacitum consensum patris & filij, & an sola sciencia sufficiat, ibidem, nume.11.
Legitimatio quando patre renitente fieri possit. ibid.nume.12.
Legitimari an possit à principe filius clerici, ibidem, numero 13.

Legitimatio

Legitimatio secunda non valet, nisi de prima mentionem faciat, ibi.nu.14.
Legitimatio mentionem non faciens filiorum legitimorũ non valet, ibi.nu.15.
Legitimatio ex rescripto an exigat citationem agnatorũ vel eorum mentionem fieri oporteat? ibi.nu.16
Legitimatio an fieri possit non facta mentione ascendẽtium, l.10.ti.8.glo.1.nu.17.
Legitimatio filij post mortem patris an exigat citationẽ venientium ab intestato, vel quòd fiat eorum mentio in præcibus? ibi.nu.19.
Legitimare an possit princeps filium post mortem patris in præiudicium agnatorum, quibus erat quæsitum dominium rerum hæreditariarum, ibi.nu.20.
Legitimare an possit princeps filiũ mortuo patre, in præiudicium agnatorum, quibus erat delata hæreditas, nondum tamen adierant, ibi.nu.21.
Legitimatus per rescriptum principis, succedit ex testamento patri exclusis ascendentibus & agnatis. l.10.ti. 8.glo.2.num.1.
Legitimatus per rescriptum principis an succedat cum legitimis filijs ante legitimationem natis, si hoc in rescripto permittatur, l.10.ti.8.glo.2.nu.2.
Legitimatus an succedat cum legitimis post legitimationem natus, iure communi, ibi.nu.3.
Legitimatus per rescriptum an succedat cum legitimis postea natus, iure regio, ibi.nu.4
Legitimatio per subsequens matrimonium est efficacior legitimatione per rescriptum, l.10.ti.8.glo.3.nu.1.
Legitimatus per subsequens matrimonium, si parẽtes eius tempore conceptionis poterant matrimonium contrahere, est verè legitimus, ibi.nu.2
Legitimatus per subsequens matrimonium, ad honores, dignitates, officia, & episcopatum admittitur absque dispensatione, l.10.ti.8.glo.3.nu.3.
Legitimatur filius per subsequens matrimonium in mortis articulo, vel à decrepito sene contractum, ibid.numero.4.
Legitimari non potest nepos ex filio naturali natus, si pater eius mortuus fuerat antequam auus cum concubina contraheret, ibi.nu.5.
Legitimantur filij naturales per subsequens matrimonium validum iure canonico, licèt sit iure ciuili inualidum, vt quia vir illustris duxit vilem vxorem, ibi.
Legitimatur filius per subsequens matrimonium, licet ipse nolit legitimari, ibi.nu.6.
Legitimatus per subsequens matrimonium an præferatur in maioratu filio legitimo secundo genito, si legitimatio fiat post natiuitatem filij legitimi secundo geniti, ibi.nu.7.& sequen.
Legitimatus in nihilo differt à legitimo, ibi.
Legitimatio per subsequens matrimonium, an retrotrahatur, ibi.nu.8.& 13.
Legitimatio an possit minio comparetur, ibi.nu.9.
Legitimatus an possit pro parte esse legitimus, & pro parte illegitimus. l.10.ti.8.glo.3.nu.10.& 18.
Legitimatus per subsequens matrimonium potest absque dispensatione ad sacros ordines, & ad episcopatũ promoueri, ibi.nu.11.
Legitimatio non retrotrahitur in præiudicium tertij, ibi. nu.13.
Legitimatus per subsequens matrimonium est verè legitimus, à tempore contracti matrimonij, non ante in preiudicium alterius, ibi.nu.16.
Legitimatio an retrotrahatur? l.10.titu.8.gloss.3.nu.19.
Legitimatus per subsequens matrimonium, si ex eodẽ matrimonio filius legitimus nascatur, ei præfertur in successione, ibi.nu.20.
Legitimatus per rescriptum principis excluditur à maioratus successione per legitimatum per subsequens matrimonium ante vel post rescriptum, ibi.nu.21.
Legitimatus per rescriptum principis non est propriè legitimus, legitimatus verò per subsequens matrimonium est verè legitimus quoad effectus, ibi.
Legitimatus per rescriptum non succedit in feudo, per subsequens verò matrimonium sic, & in quo differat? ibi.nu.22.
Legitimatus per subsequens matrimonium excludit legitimatum per rescriptum, l.10.ti.8.glo.4. nu.1
Legitimatus per subsequens matrimonium est verè legitimus, non sic qui per rescriptum, iure regio, ibi.
Legitimatus per subsequẽs matrimonium in nihilo differt à legitimo, ibi.nu.2.
Legitimatur per subsequẽs matrimonium putatiuum filius, propter bonam fidem alterius ex coniugibus, ibid. nu.3.
Legitimati per subsequens matrimonium succedunt contra testamentum paternum, rumpentes illud, l.10.ti.8. glo.5.
Legitimati per rescriptum, vt extranei habentur respectu legitimorum, & legitimatorum per subsequẽs matrimonium, quia non potest eis vltra quintum relinqui l.10.ti.8.glo.6.
Legitimati per rescriptum principis, licet non succedant patri suo cum filijs legitimis, succedunt tamen consanguineis parentum cum cæteris consanguineis superstitibus. l.10.ti.8.glo.7.nu.1.
Legitimati per rescriptum principis non extantibus legitimis succedunt contra testamentum patris, & illud rumpunt si fuerint præteriti, ibi.nu.3.
Legitimati per rescriptum, si nati sunt ex damnato coitu non gaudent nobilitate Hispana. l.10.ti.8.glo.8.nu.2
Legitimati per rescriptum, quando gaudeant nobilitate Hispana, vel non? ibi.nu.3.
Legitimatus per rescriptum non gaudet nobilitate Hispana, nisi sit filius naturalis natus ex concubina vnica patris sui, & domi retenta. l.10.ti.8.glo.8.nu.4.
Legitimat' per rescriptũ principis in nihilo differt à legitimo

Universidad de Deusto
Biblioteca

etiam si quoad successionem sit legitimatio limitata, l.10.ti.8.glo.9.
Legitimi hæredes vocati censentur, & eis deficiẽtibus causa pia, vbi testator commissarium facit, absque nominatione hæredis, ad faciendum testamentum.l.6.tit.4 glo.6.nu.1.
Legitimus filius gaudet honore & dignitate parentum.l. l.5.ti.7.glo.2.nu.1.
Legitimus filius esse fingitur propter bonam fidem alterius ex coniugibus, & quomodo hoc intelligatur? l.8, ti.7. glo.1.nu.13.
Legitimi hæredes dicuntur ex testamento instituti, quemadmodum & qui ab intestato procedunt.l.7. ti.8.gl. 7.nu.1.
Legitimum esse pro parte & pro parte, illegitimum non decet posse legitimationem.l.10.titul.8.gloss.3.numero.18.
Legitimum verbum semper sonat in ciuilem intellectum. glo.rub.ti.1.nu.117.
Legitimum in quo differat à iusto? l.1.titu.4. gloss.1. nume.5.
Legitimum quidquid est, non est protinus iustum.l.1.ti. 4 glo.1.nu.8.
Lego verbum adiectum vniuersitati bonorum an inducat hæredis institutionem, iure communi, aut regio.l.1 ti.4.glo.14.nu.85.& 86.
Lex de matrimonio loquens, intelligitur de matrimonio consensu perfecto, quamuis carnalis copula sequuta nõ fuerit, glo.rub.ti.1.nu.18.
Lex si quid amplius quàm expressit dicere voluisset, illud haud dubiè expressisset.glo.rub.titu.1.nu.35. maximè in rebus magni momenti.l.1.titul.4.glo.14. nu.7.& glo.7.nu.10.
Lex loquens per verba fictionem importantia, in his quæ iuris sunt, non fictionem, sed veritatem inducit. gl.ru. ti.1.nu.117.
Lex correctoria tendens in fauorem publicum, ex identita te rationis extendi potest.l.1. titul. 2.gloss.2. numero.5.
Lex noua generaliter loquens non corrigit legem antiquã in casu speciali loquentem, nisi ex eius mente id colligatur.l.1.ti.4.glo.3.nu.11.
Lex noua solemnitatem testium in testamento minuens, non videtur derogare qualitati eorum.l.1.titu.4.glo. 8.nu.2.
Lex pœnam imponens non ligat in conscientia, etiam si pœna sit annullationis actus.l.1. titul.4.gloss.10.numero.18.
Lex correctoria loquens in vno casu porrigitur ad alium iure antiquo æquiparatum.l.1.titu. 4.gloss.19. numero.12.
Lex correctoria extenditur ex identitate rationis in ea expressa.ibi.nu.13.
Lex correctoria extenditur ad casum similem rationem habentem, si reducitur ad ius commune antiquum, ibi. nu.14.
Lex corrigi non censetur, legis ratione correcta, si plures sint rationes.l.1.ti.4.glo.19.nu.20.
Lex correctoria ex identitate vel maioritate rationis, quando extendatur.l.2.ti.4.glo.1.nu.11.
Lex veniens ad declarationem alterius, interpretationes recipit easdem quas lex interpretata.l.2.ti.4.gloss.9. nu.6.
Lex noua aliam declarãs recipit omnes interpretationes, quas lex interpretata recipiebat.l.2.tit.4.gloss.9.nume.10.
Lex generalis restringitur de habilitate.l.11.titu.4.glo.3 nu.2.
Lex ciuilis & secularis expresim de clericis mentionem faciens an liget clericos? l.15. titu.4.gloss.1. numero.1.
Lex secularis modificans funeralia quoad pompam vanã & fascium multitudinem, quæ magis hæredum respiciunt honorem, quam animæ defuncti salutem, valida est.l.2.ti.5.glo.10.nu.1.
Lex noua corrigens aliam in vno casu ex æquiparatis per legem antiquam, extenditur ad alium, nisi sit diuersa ratio.l.6.ti.6.glo.1.nu.6.
Legis dispositio cessat, vbi deficiunt verba & mens.l.6. ti.6.glo.1.nu.7.
Lex ciuilis an inducere possit, vt possessio alicui quæratur absque vllo actu apprehensionis vero vel interpretatiuo? l.8.ti.7.glo.1.nu.1.& sequen.
Lex an valeat, qua expresse cauetur, vt quæratur possessio absque vllo actu.ibi.nu.5.& sequen.
Lex possessionem transferens absque vllo actu, ita tolerari potest, sicuti quæ per actus interpretatiuos constituti & similes eam transferentes tollerantur, ibidem nume.6.
Lex ciuilis quomodo disponere possit super iure naturali & gentium.ibi.nu.7.
Lex non potest facta naturalia verè mutare, sed quoad effectus iuris ciuilis potest super eis fingere.l.8.ti.7.gl. 1.nu.14.
Lex ciuilis supplere nõ potest defectum naturalem.l.8.ti. 7.glo.1.nu.24.
Lex ciuilis potest impedire effectus ab eadem lege inductos, & accomodatos naturali obligationi, licèt ortum eius impedire non possit.l.8.tit.7.gloss.3.numero.3.
Lex vbi resistit initio magis impeditur effectus.l. 8.ti.7. glo.5.nu.30.
Legis officium quod? l.6.ti.8.glo.1.nu.7.
Lex ciuilis quando sit in coscientia seruanda? l.6.ti.8.glo. 1.nu.12.
Lex generalis disponens patrem posse spurio filio donare, vel aliquid relinquere, an valeat ? l.6.titul.8.gloss. 8. nu.3.

Lex

Lex de filijs loquens intelligitur de legitimis.l.9. ti. 8.glo. 3.nu.15.
Lex si derogatur, an debeat eius fieri mẽtio in priuilegio, vel rescripto? l.3.ti.10.glo.11.nu.2.
Lex declaratoria ad præterita extenditur.l.3.ti.10.glo.16 nu.2.
Lex facere potest vt quis absenti obligetur, sicut adeũdo efficit, vt creditoribus obligetur.l.7.titu. 10. gloss.2. nu.18.
Lex ciuilis an possit præsumptionem inducere, vt alienatio in ecclesiam vel clericos facta, in fraudem fisci esse præsumatur? l.11.ti.10.glo.5 nu.2.
Lex ciuilis an possit omnibus prædijs tributa imponere, vt transeant ad exemptos cum suo onere? ibi.nu.4.& 5.& sequen.
Lex prohibens alienationem bonorum immobilium in clericos, vel tributum imponens ipsis bonis in fraudem clericorum non valet, nec erit seruanda, ibidem, nume.5.
Lex dicitur, legisque vigorem habet quidquid principi placuit.l.20.ti 10.glo.2.
Lex noua generalis per legem antiquam in casu speciali loquentem restringitur.l.1.ti.11.gloss.8.nu.36.
Lex occasionem tribuens peccandi est iniqua, eique minimè parendum.l.8.ti.11.glo.10.nu.2.
Lex correctoria & pœnalis an & quando extendi possit & an quando est eadem ratio in lege expressa? l.19.ti. 11.glo.2.nu.4.& 5.
Lex ciuilis quando prohibere possit & præcipere ne iuramentum aliqua in specie præstetur? l.22.ti.11.gloss.8. nu.6.
Lex ciuilis an possit obligare ad peccatum eius trãsgressorem? & quando ad id obligare videatur? l.22.titul.11 glo.8.nu.10.
Lex 12.tabularum contra debitores non soluentes riguro sa & antiquata.l.4.ti.16.glo.2.nu.3.
Lex generalis restringi debet ne sequatur absurdum.l.4. ti.16.glo.3.nu.2.
Lex pœnalis de instrumenti probatione loquens an extendatur ad testes.l.9.ti.17.glo.4.nu.3.
Lex ciuilis an liget clericos vel personas ecclesiasticas? l. 1.ti.25.glo.1.nu.1.
Lex secularis honesta & fauorabilis de clericis mentionem faciens an eos liget? ibi.nu.2.

Leges digestorum.

Lex.1.§.ius naturale.ff.de iusti.& iu.intelligitur glo.rub. ti.1.nu.16.
Lex si marito.§ fi.ff.solu.matri.explicatur glo.1.rub.ti.2 nu.3.
Lex fi.§.si à socero.ff quæ in fraudẽ credi. expenditur.l.1, ti.2.glo.4.nu.4.& 5.
Lex cum plures.§.cum tutor.ff.de admi.tuto.remissiuè.l, 1.ti.2.glo.6.nu.2.
Lex.1.§.fi.& l.sequen.ff.de rebus eorũ,& eius vtilitate decisio, quod seruanda non sit hoc in regno,& de eius intellectu.l.2.ti.3.glo.1.nu.17.
Lex ait prætor.§.1 ff.de iure delib.explicatur.l.2. ti.3.gl. 5.nu.1.& 2.
Lex cum plures.§. vlti.ff.de admi.tutor. explicatur, ibidem.
Lex palam.ff.de ritu nuptia.explicatur.l.10.ti.3.glo.4 nu.2.& 3.
Lex.3.§.de illo.ff.pro socio explicatur.l.1.ti.4.glo.1.nu. 6.& seq.& nu.14.& 17.
Lex lege obuenire.ff.de verbo.signi.exponitur, l.1.titu.4 glo.1.nu.6.& 7.
Lex quod seruus.ff.de acqui.posse.explicatur.l.1.ti.4.gl. 1.nu.9
Lex.2.ff.de adoptio.exponitur.l.1.tit.4.gloss.1.nume.4. & 10.
Lex si senatori.ff.de ritu nuptia.explicatur, ibidem, nume.12.
Lex an inutilis.ff.de acceptila.intelligitur, l.1.ti.4.glo.4 nu.13.
Lex vlti.ff.de hæredi.insti.explicatur.l.1.tit.4.gloss.10. nu.4.
Lex.2.ff.de fi leicommissa.liberta.explicatur.l.1.titul.4 glo.14.nu.10.
Lex.1.§.dies.ff.quan. dies lega. vsuf. ced. explicatur.l.1 ti.4.glo.14.nu.37
Lex siquis posthumos.§.si filium ex hæredauero.ff.de liberis & posthumis explicatur, l.1.ti.4.gloss.14.numero.46.
Lex illud. §.1.ff.de bon. posse. con. tab. exponitur, ibidem.
Lex si is qui in prin.ff.de inoffi.testamen. explicatur, ibi. nu.70.
Lex.3.§.si emancipatus ff.de bono.poss.contra tab. mire & nouè.exponitur, l.1.titu.4.gloss.14.nume.71.72 & 73.
Lex.1.§.in causa.ff.de quæstio.explicatur.l.1.ti.4.glo.16 nu.8
Lex.1.ff.de pœn.l.penul.ff.si ex noxa.cau.aga.l.si is qui §.si cui.ff.de testam.explicantur & conciliantur in, l.3.ti.4.glo.7.nu.6 & 7
Lex cum pater.§.à filia.ff. de legat.2. explicatur, l.14 ti. 4.glo.1.nu.42 & 43
Lex vxori vsumfructum.ff.de vsuf.leg.exponitur, ibi. nu.44.
Lex cùm ipse. ff.de excusa.tuto.explicatur.l.14.ti.4.gl. 1.nu.55.
Lex restituta.ff.ad Trebellia.intelligitur.l.1.tit.6.gloss.4 nu.5.
Lex Lutius Titius.ff.de lega.2.exponitur, l.1.titu.6.gl.4. nu.26
Lex si extraneus. ff. de condict. ob caus. explicatur, l.1

Universidad de Deusto
Biblioteca

ti.6.glo.8.nu.11.
Lex non amplius.§.cum bonorum,& l.sequen.ff.de lega. 1.explicatur,l.4.titu. 6.gloss.3.numer.9. & præceden.
Lex cum auus.ff.de condi.& demonstra. intelligitur.l.5 ti.7.glo.6.nu.1.
Lex denique & l.seq.ff.ex qui. caus. maiores explicatur l.8.ti.7.glo.1.nu.12
Lex.2.ff.de vsufru.ear.rer.quæ vsu consu.optimè explicatur,l.8.ti.7.glo.1.nume.4.& sequentibus vsque ad nu.20.
Lex.3.in prin.ff.de acqui.posse.explicatur.l.8.ti.7.glo.1 nu.25.
Lex alienationis.ff.de verbo.signi.intelligitur.l.8.titu.7 glo.5.nu.12.& 13.
Lex imperatores.ff.de iure fisci explicatur, ibidem,nume.13.
Lex Sticho.ff.de vsufru.leg. exponitur, ibidem, numero.15.
Lex cum pater.§.libertis.ff.de lega.2.explicatur.l.8.ti.7 glo.5.nu.25.
Lex qui solidum.§.prædium.ff.de lega.2.exponitur,ibid. nu.35.
Lex si tibi.ff.quib.mod.vsufr.amitta. exponitur nouè.l. 10.ti.7.glo.1.nu.6.& 7.
Lex pater filium.ff.de inossi.testa.intelligitur,l.1,ti. 8.gl. 7.nu.6.
Lex fi.§.si à socero.ff.quæ in fran.cred.expenditur.l.3.ti. 8.glo.6.nu.1.& 4.
Lex.1.in prin.ff.de suis.& leg.hæred.explicatur.l.5.tit.8 glo.1.nu.22.& 25.
Lex si spurius.ff.vnde cogna.explicatur, l. 6.ti.8.glo.4 nu.6.
Lex.3.§.tacitè.ff.de iure fisci intelligitur.l.6.tit.8.gloss.8 nu.14.
Lex cum hic status.§.vlti.ff. de donationibus inter vir. & vxor. explanatur. l. 2. titul. 9. gloss. 1. numero.6.
Lex exigere dotem.ff.de iudi.largè explicatur.l.2.titu.9 glo.1.nu.68.& sequen.
Lex.4.ff.de iure doti.explicatur.l.2.titu.9.gloss.1.nume ro.89.
Lex non quocunque.§.fundus. ff. de lega.1.exponitur,l.2 ti.9.glo.1.nu.89
Lex filiusfam. ff.de dona.declaratur,l.5.ti,9.gloss.6.nu. 14.& l.1.ti.10.glo.1.nu.3.
Lex cum plures.§.cum tutor.ff.de admi.tuto.explicatur l.5.ti.9.glo.6.nu.16
Lex et mulieri.ff.de curato.furio.declaratur.l.5,ti.9 gl. 8.nu.7
Lex si vxor.§.quamuis.ff.de adulte.explicatur, l.5.tit.9 glo.8.nu.12.
Lex.2.§.fi.& l.seq.ff.de dona.int.vi.& vx.explicatur l.9.ti.9.glo.1.nu.4
Lex alienatum.ff.de verbo.signi.exponitur.l.1.ti.10.glo. 6.nu.1
Lex.1.in fi.cũ.l.sequen.ff.de offi.procu.cæsar.intelligitur, l.3.ti.10.glo.2.nu.11.
Lex si creditor.§.fi.ff.de distractio.pigno.explicatur.l.3 ti.10.glo.8.nu.3
Lex si pater.§.vlti.ff.de dona.explicatur.l.6.tit.10.glo.2 nu.18
Lex vbi ita donatur.ff.de dona.explicatur.l.7.ti.10.gl.2 nu.10.& 19.
Lex Papinianus.ff.de dona.int.vi.& vx.exponitur.l.7 ti.10.glo.2.nu.5
Lex filiusfam.§. vlti.ff.de dona. exponitur, l.7.ti.10.gl, 2.nu.28
Lex Marcellus.ff.de dona.causa mort. explicatur. ibid.
Lex in causæ.§.idem Pomponius. ff. de mino. exponitur l.1.tit.11.glo.1.nu.3.& sequen.
Lex item si precio.§.fi.ff.loca.explicatur, ibi.
Lex iure succursum.§. vlti. ff. de iure doti.exponitur,l.1 ti.11.glo,1.nu.4.& 5.& glo.8.nu.22
Lex domum.ff.de contra.empt.explicatur.l.1.ti.11.gl.8 nu.35.infi.& 36.
Lex necessario.§.fi.ff.de peri.& com.rei vẽd.exponitur, l.7.ti.11.glo.1.nu.15.
Lex cummanu sata.§.nemo.ff.de contra.emp.explicatur l.7.ti.11.glo.1.nu.26
Lex dominus.ff.de vsufru.ornatur,l.7.ti.11.glo.1.nu.39 & sequen.
Lex à liberto.ff.de bon.liberto.expenditur,ibi.
Lex si tibi.ff.quem.vsufru.ami.explicatur.l.7.ti.11.gl.1 nu.44
Lex is cuius in seruo.ff.de leg.2.exploratur,l.7. ti.11.gl.1 nu.46
Lex filiusfam. §.cum pater.ff.de lega.1.exponitur.l.7.ti. 11.glo.1.nu.72.& præceden.
Lex si aliena res in princi.& l.si is qui pro emptore.§.fin. & l.iusto.§.& si possessionis.ff.de vsucap. explicatur.l.7.ti.11.glo.6.nu.22
Lex fi.§.Lutius.ff.de dona.intelligitur,l.7.ti.11.glo.6.nu me.25
Lex si fundus.ff.loca.declaratur,l.7.ti.11.gloss.6. numero.26
Lex.1.§. biduum.ff.quan. appell.sit explicatur,l.7.tit. 11 glo.6.nu.29.& 34
Lex necessario.§.si ita res.ff.de peri.& com.rei vend.exponitur,l.7.ti.11.glo.6.nu.38.
Lex necessario.§.quod si pendente.ff.de peri.& com.rei vend.declaratur,ibi.nu.41
Lex si quis aliam.ff.de soluti. explicatur,l.7.ti.11.glo.7 nu.21.& 22
Lex cum plures. ff.de euictio.declaratur,ibi.
Lex domum.ff.de contra.emp.& l.14.ti.5.par.5.explicatur l.7.ti.11.glo.7.nu.31.
Lex si fundum.ff.manda.explicatur,ibi,

Lex

Lex si à me.ff.ad l.falcid.exponitur.l.7.tit.11.gloss.8. nume.7.
Lex minor.25.annis.ff.de euictio.expenditur.l.7.tit.11. glo.8.nu.15.
Lex ab hostibus.§.sed quod simpliciter & l.seq.ff.ex qui. caus.maio.explicantur.l.8.ti.11.glo.12.nu.8.
Lex Publia.§.fi.ff.de posti.intelligitur.l.9.ti.11.gloss.4.nu me.6.
Lex quamuis.ff.de cond.& demonstra. appenditur.l.9. ti.11.glo.4.nu.12.
Lex si iudex circumuento.ff.de mino.explicatur.l.12.tit. 11.glo.2.nu.8,
Lex arboribus versi.vsufructuarius & l.non vtitur,& l.cui vsufructus.ff.de vsufr.exponuntur.l.13.ti.11.gl. 3.nu.15.
Lex vlti.insi.ff.de exercito.exponitur.l.22.ti.11.gloss.2. nu.6.
Lex imperatores.ff.de contra.empt.explicatur.l.1. ti.13 glo.1.nu.2.
Lex naturalis.§.& siquidem.ff.de præscrip. verb. explicatur.l.2.ti.16.glo.2.nu.3.
Lex Græce.§.& post litem.ff.de fideiuss.declaratur.l.10, ti.16.glo.1.nu.8.& 13.
Lex extat.ff.quod met.cau.cum similibus explicantur.l. 1.ti.17.glo.4.nu.3.
Lex prætor.§.sed si seruus.ff.de eden.explicatur.l.1.tit.18 glo.1.nu.1.& 3.
Lex si hominem.§.quoties & l.seq.ff.de pos.exponuntur l,1.ti.19.glo.1,nu.10.

Leges Codicis.

Lex cum multa.C.de bon.quæ lib.explicatur,l.9.ti.1.glo. 1.nu.10.& seq.
Lex.1.C.de bon. mater. explicatur aliter quàm Pinelus ibi eam intellexerit.l.2.ti.3.glo.5.nu.3.
Lex cum quis.C.de natu.lib.explicatur.l.1.ti.4.glo.1.nu. me.4.& 10.
Lex si creditoris.C.de fideicom.explanatur.l.1.tit.4.glo. 10.nu.20,
Lex si veritas.C.de fideicom.explicatur, ibidem.numero.21.
Lex si quis filium.C.de inossi.testam.exponitur.l.1.tit.4. glo.14.nu.65.66.& 67.
Lex hac consultissima. §. at cum humana.C. qui testam. face.poss.explicatur.l.1.ti.4.glo.16.nu.6.
Lex iubemus.C.de testamen.exponitur, ibidem, numero.7.
Lex vlti.C.fami.ærciscun.corrigitur per.l.2.ti.4.li.5.re collectio. vt ibi in glo.1.nu.12,
Lex publicati.C.de testam.an corrigatur per.l.2.ti.4.gl. 4.nu.2.& 4.
Lex si testamentum & l.nostra.C.de testam.explicantur l.3.tit.4.glo.3.num.3.
Lex cum oportet.§.sin autem res.C.de bon.quæ lib.explanatur.l.ti.6.glo.4.nu.18.
Lex pactum quod dotali.C.de pact.exponitur.l.6.ti.6. glo.1.nu.2.
Lex si quando.§.1.C.de inossi.testa.explicatur.l.7.tit.6 glo.2.nu.6.
Lex.2.C.de vsucap.pro empto.exponitur.l.8.ti.7.glo.5 nu.13.& 14.
Lex fi.§.sed quia & §.seq.C.commu.de lega.declaratur, ibi.nu.16.
Lex proprietatis dominium.C.de proba.interpretata reditur,l,10.ti.7.glo.1.nu.6.
Lex vlti.C.quo.bono.explicatur.l.1.titu.8.glo.3.numero.15.
Lex vlti.§.sin autem tertio gradu.C.de legiti. hæred.explicatur,l.5.ti.8.glo.1.nu.19,
Lex.1.C.de natu.lib.declaratur.l,6.ti.8.glo.7.nu. 4.& 5.& l.9.ti.8.glo.1.nu.3.
Lex vnica. C. de suffragio intelligitur, ibidem, numero.12
Lex si qua illustris.C.ad Orficia.explicatur.l.7.ti.8.gl.3 nu.3.& glo.6.nu.2.
Lex.1.C. vbi causæ fisca.explicatur.l.11.tit.8.gloss.3.nume.7.
Lex multum interest.C.siquis alte. vel sibi exponitur.l.2. ti.9.glo.2.nu.3.
Lex vlti.C.de dot.promi.explicatur.l.3.ti.9.gloss.7.nume.7.
Lex pen.C.de reuo. his quæ in fraud.credito.declaratur.l. 5.ti.9.glo.6.nu.10.
Lex bene à Zenone.C.de quadri.præscrip.explicatur.l.3 ti.10.glo.2.nu.12.
Lex vlti.C.de reb.alie.non alien.intelligitur,l.3.ti.10.glo. 14.nu.1.& 2.
Lex.3.C.de pigno.extenditur.l. 4.titu.10.gloss.3.numero.4
Lex vlti.C.de reuocan.dona.explicatur.l.7.ti.10.gloss.5 nu.14.
Lex donationes quas parentes.C.de dona.in.vi.& vxo. exponitur,l.7.ti.10.glo.6.nu.11.
Lex.1.§.lucratiuas.C.de impo.lucra.descri.lib.10,exponitur.l.15.ti.10.glo.17 nu.4
Lex.2.C.de rescind. vend.explicatur.l.1.ti.11.glo.3.nu.3 & glo.8.nu.37
Lex.1.C.si mi.fact.alie.fact.sine decre.rat.habue.explicatur optimè,l.1.ti.11.glo.5.nu.7
Lex curabit.C.de action.emp.exponitur,ibidem, numme.15.
Lex maioribus.C.commu.vtri.iudi.explicatur.l.1.ti.11. glo.8.nu.3.
Lex quisquis.C.de rescin.vend.explicatur nouè, in.l.1.ti. 11.glo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

11.glo.8.nu.40.& sequen.
Lex.1.C.de prædi.decurio.explanatur.l.1.ti.11.glos.9.nume.2.
Lex quoties.C.de reiuendi.&.l.55.ti.5.par.5.explicatur eiusque ratio redditur.l.7.ti.11.glo.6.nu.24.
Lex vlti.C.de remi.pigno.ornatur.l.7.ti.11.glo.8.num.1. vsque ad.6.
Lex vlti.C.de præscrip. lon.temp.explicatur.l.8.tit. 11. glo.12.nu.6.& 7.
Lex iubemus.C.ad Trebellia.explicatur.l.8.ti.11.glos.20. nu.3.
Lex in contractibus.C.de non nume.pecu.exponitur.l.9. ti.11.glo.4.nu.6.
Lex.3.C.de pigno.explicatur.l.1.ti.17.glo.3.nume.1.& sequen.
Lex siquis in tantum.C.vnde vi cum similibus expeditur l.1.ti.17.glo.4.nu.1.2.& 3.
Lex quilibet.C.de decurio.&. l.1.C.de exacto.tributor. lib.10. explicantur.l.1.ti.19.glo.2.nu.4.

Leges Partitarum.

Lex.15.ti.2.partit.4.correcta,glo.rubric.titu.1.numero.161.
Lex.8.tit.9.par.4.intelligitur.l.5.titul.1.glos.3.numero.4
Lex.3.ti.11.parti.4,explicatur,l.4.titul.2.glos.2.in fine.
Lex.5.ti.8.par.6.declaratur.l.1.ti.4.glo.10.num.52.& sequen.
Lex.7.ti.14.par.5.& l.19.ti.5.par.3.explicantur,l.3. ti.3.glo.2.nu.5.
Lex.10.titu.5.parti.6.explicatur,l.1.tit.4.glos.14.nume.82.
Lex.6.titu.3.par.6.declaratur.l.1.titu.4.glos.16.numero.7.
Lex.6.& vlti.ti.10.par.6.ad concordiam reducuntur, l.7.ti.4.glo.5.nu.6.
Lex.8.titu.10.par.6.explicatur.l.12.titul.4.glos.1.nume.3.
Lex.8.titu.30.parti.3.exponitur.l.1.titul.6.glos.6.nume.4.
Lex.20.titu.13.par.2,declaratur,l.2.titu.7.glo.2.nu.2.& 3.
Lex.7.tit.4.par.5.explicatur,l.8.titu.7.glo.2.num.19 & sequen.
Lex.1.titu.8.par.6.declaratur,l.1.titu.8.glos.7.numero.3.
Lex.8.tit.4.parti.5.exponitur,l.3.titu.8.glos.7.numero.5.
Lex.3.ti.18.par.7.explicatur,l.7.ti.8.glo.11.nu.1.& 2
Lex.5.ti.31.par.7.corrigitur.per.l.3.tit.4.lib.5.vt ibi in glo.6.nu.3.
Lex.6.tit.19.par.4.exploratur,l.8.titu.8.glos.1.numero.29
Lex.1.tit.11.par.7.& l.3.ti.15.par.4.explicantur.l.10 ti.8.glo.8.nu.1.3.& 4
Lex.3.ti.4.parti.5.explicatur,l.3.titul.8.glos.1.numero.7.
Lex.13.titu.7.par.6.exponitur,l.11.titu.8.glos.3.numero.3
Lex.24.tit.11.parti.4.explicatur,l.2.tit.9.glos.1.numero.73
Lex.47.tit.28.par.3.explicatur,l.2.titul.9.glos.3.nume.14.
Lex.7.ti.15.par.5.exponitur.l.5.titu.9.glos.6.numero.10.
Lex.9.titu.4.parti.5.intelligitur.l.1.ti.10.glo.18
Lex.1.tit.18.par.2.explicatur,l.2.titu.10.glos.1.numero.5.
Lex.53.titu.5.par.5.exponitur,& remissiuè de eius materia,l.3.ti.10.glo.2.nu.12
Lex vlti.titu.5.par.5.explanatur,l.3.titu.10.glo.8.nume.3.
Lex.pen.titu.15.par.2.explicatur.l.16.titu.10.glos.1.nume.1.
Lex.2.ti.26.par.4.explanatur,ibi.nu.2
Lex.16.ti.11.parti.4.explicatur,l.1.titu.11.glos.8.numero.22.
Lex.56.titu.5.par.5.exploratur,l.1.titu.11.glos.8.nume.33.
Lex.34.ti.14.par.5.explicatur & limitatur,l.1.ti.11.gl. 8.nu.55.56.& 57.
Lex.19.ti.5.par.3.noue explicatur,l.8.titul.11.glos.14 nu.10.
Lex.55.tit.5.par.5.explicatur,l.13.titu.11.glos.3.nume. 1.& 2.
Lex.6.tit.5.parti.5.intelligitur,l.2.titu.16.glo.7.nu.2 & 3.
Lex.28.29.& 30.ti.13.par.5.explicantur.l.7.titu.16 glo.5.nu.8
Lex.2.ti.26.par.4.ad literam refertur,l.4.ti.17.glos.1. in fine.
Lex.21.titu.1.parti.6.declaratur.l.1.titu.4.glos.10.nume.4.

Leges Fori.

Lex.10.tit.4.lib.3.fori explicatur.l.4.tit. 9.glos.1.nume.4.
Lex.9.ti.12.lib.3.fori explanatur,l.5.titu.9.glos.8.nume,6.

Lex

Leges libri huius recollectionis.

Lex.1.ti.2.lib.5.recollectionis optimè explicatur,l.1.ti.2 glo.2.nu.6.
Lex Tauri.2.ti.2.lib.5.prohibẽs arrharum promissionem decimam bonorum promittentis partem excedentem fauore publico principaliter introducta fuit.d.l.2.ti.2 glo.3.nu.16.& sequen.
Lex.7.titu.3.libr.5.declaratur,ibi.glos.1.in prin.
Lex.8.ti.3.lib.5.explicatur,ibi.glo.1.nu.2.
Lex.8.titu.3.libr.5.probatur quòd est superflua,ibidem.
Lex.9.ti.3.lib.5.intelligitur contra Anto.Gomez,ibid. glo.1.nu.3.
Lex.1.ti.4.lib.5.an loquatur de testamento nuncupatiuo, ibi.glo.3.nu.1.
Lex.13.ti.25.lib.4.an habeat locum in testamento, examinatur.l.1.ti.4.glo.3.num.4.8.10.& 11.
Lex.1.& 2.titu.4.lib.5.intelligitur,d.l.1.glos.4.nu.18 & 19
Lex.1.ti.4.li.5.versi.aunque los testigos no sean vezinos hæc fuit additio ad.l.ordinationum ex qua lex ista de prompta fuit,ibi.in glo.9.nu.1.
Lex.1.titu.4.lib.5.noue declaratur,ibidem,glos.10.numero.47.
Lex.1.titu.4.lib.5.explicatur ibid.glos.14.nume.9.& nu.14.& glo.19.nume.20.& l.2.sequenti glo.9.nu. 20.& sequen.
Lex.2.ti.4.lib.5.explicatur ibid.glo.1.nu.5.6.& 7.& nu.16.& 17.vbi redditur ratio decidendi,& glo.4 nu.3.& glo.9.nu.9.& seq.& nu.13
Lex.3.titu.4.lib.5.intelligitur,ibidem,in glos.9.numero.1.
Lex.4.ti.4.lib.5.explicatur,ibi.in glo.4
Lex.5.titu.4.lib.5.explicatur.ibidem,in glos.3.numero.4.
Lex.6.tit.4.libr.5.& c.cum tibi de testam.explicantur optimè,d.l.6.glo.3.nu.5.
Lex.7.titu.4.lib.5.explicatur,ibidem,in glos.7.nume.2.
Lex.6.& 9.ti.4.lib.5.explicantur,d.l.10.glos.4.nu.3 & 4.
Lex.11.titu.4.libr.5.explicatur,ibidem,glos.3.numero.1.
Lex.14.titu.4.lib.5.exponitur,ibidem,in glo.vlti.numero.2.
Lex.22.tit.6.libr.3.explicatur & limitatur,l.1.titu.5. glo.2.
ex.2.3.& 4.ti.12.lib.7.explicantur in l.2.ti.5.glo.5 nu.5.
Lex.1.titu.6.lib.5.exponitur,ibidem,in glos.4.numero.6.
Lex.1.& 6.ti.6.lib.5.explicantur,d.l.1.titu.6.glos.4. nu.22.
Lex.1.ti.6.lib.5.explicatur ex d.D.Couarrub.& Tellio Fernand.ibi.glo.6.nume.5.& verè declaratur,nume.6.
Lex.5.ti.6.lib.5.non est correctoria iuris communis,ibi. glo.2.nu.3.
Lex Madricia.1.ti.2.lib.5.explanatur.in,l.6.ti.6.glos.1 nu.7.
Lex.6.titu.6.libr.5.explicatur,ibidem,glos.1.numero.3.
Lex.7.ti.6.lib.5.an possit renunciari,ibidem,in glos.2 nu.8.
Lex.9.titu.6.lib.5.explicatur,ibidem,glos.1.nume.2.3.& 4.
Lex.11.ti.6.lib.5.intelligitur,& eius decidendi ratio redditur,ibi.glo.1.nu.3.
Lex.11.ti.6.li.5.conciliatur cum,l.1.ti.8.eodem libro in d.l.11.glo.6.nu.2.& 3.
Lex.11.ti.6.lib.5.explicatur,ibi.glo.8.nume.2.& glo.12 in fi.
Lex.4.titu.7.libr.5.explicatur,ibidem,glos.1.numero.2.
Lex.5.titu.7.lib.5.dupliciter intelligitur,ibidem,in glo.3 nu.2.& tripliciter glo.4.nu.2.& 3.
Lex.6.titu.7.lib.5.optimè limitatur,ibidem,glos.1.nume.3.
Lex.6.ti.7.lib.5.an contineat iniustitiam,ibi.in glos.3 nu.1.& 2.
Lex.6.ti.7.lib.5.intelligitur communiter,ibi.glos.3.nume.9
Lex.6.ti.7.lib.5.nouiter intelligitur,& ad tres casus restringitur,ibi.glo.3.nu.11.& sequen.
Lex.6.titu.7.lib.5.limitatur,ibidem,d.glos.3.numero.15.
Lex.8.titu.7.lib.5.expenditur,ibidem,gloß.1.nume.7 & 10.
Lex.8.ti.7.lib.5.explicatur,ibi.glo.4.nu.2 & glo.5.nu, 31.& 32.
Lex.1.tit.8.lib.5.tripliciter limitatur,ibid.glo.1.numero.5
Lex.1.titu.8.lib.5.appenditur,ibidem,in glos.3.numero.17
Lex.10.ti.6.& l.3.ti.8.lib.5.conciliantur,d.l.3.ti.8.gl. 2.nu.1
Lex.3.ti.8.lib.5.explicatur,ibi.glo.8
Lex.6.& 7.ti.8.lib.5.explicatur,d.l.6.glos.4.nume.7 & 8
Lex.6.ti.8.lib.5.limitatur & optimè intelligitur,ibid. glo.7.nu.14.
Lex.7.ti.8.lib.5.declaratur eiusque iustitia insinuatur. & l.si qua illustris in iustitia,ibi.glo.3.nu.3.

Lex

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lex.8.ti.8.lib.5. optimè explicatur, ibid. gloss.1. nume.14 & 18.
Lex.7. & 8. titu.8. lib.5. explicantur, ibi. gloss.1. numero.18.
Lex.8.ti.8.lib.5. limitatur tripliciter, ibi. gloss.3. numero.4
Lex.10.ti.8.lib.5. limitatur & declaratur, ibi. gloss. 2. nume.3.
Lex.10.titu.8.lib.5. explicatur optimè, ibidem, gloss.8. nume.3.
Lex.20.ti.11.lib.2. & l.fi.ti.2.lib.6. explicantur, l.10.ti.8.glo.8.nu.3.
Lex.12.titu.8.lib.5. exponitur, ibidem, gloss. 2. numero.2.
Lex.11.titu.8.lib.5. explicatur, ibidem, gloss. prima, numero.2.
Lex.2.tit.9.lib.5. declaratur, ibi. in gloss.3. nume.3. & sequen.
Lex.5.ti.9.lib.5. expenditur, ibidem in gloss.6 numero.13.
Lex.5.ti.9.lib.5. intelligitur, & cùm sit pœnalis non extẽditur, ibi. in glo.8.nu.11.
Lex.1.ti.10.lib.5. nouè declaratur, ibi. glo.17.nu.4. & item glo.21.nu.27.29. & 30.
Lex.3.titu.10.lib.5. explicatur, ibidem, gloss.2. numero.13.
Lex.1.titu.5.lib.7. exponitur, l.3.titu.10. gloss.7. numero.5.
Lex.3.tit.10.lib.5. intelligitur, nouè què explicatur, ibi. gl.17.nu.3.
Lex.2.ti.16.lib.5. explicatur optimè, l.7.ti.10.glo.2.nu.me.15.16. & seq.
Lex.11.ti.10.lib.5. intelligitur & saluatur ab impugnationibus & oppositionibus, ibi. glo.5.nu.6
Lex.12.titu.10.lib.5. intelligitur, ibidem. gloss.1. nume.2 & 3.
Lex.2.ti.14.lib.2. & l.13.ti.10.lib.5. conciliantur, d.l.13 glo.3.nu.1.
Lex.6. & 15.tit.10.lib.5. conciliantur, d.l.15. gloss.1.nume.1.
Lex.15. titu.10. libr.5. intelligitur, ibidem, gloss.9. & 16
Lex.1. & 16.ti.10.lib.5. conciliantur, d.l.16. gloss.1.numero.3
Lex.1.titu.11. libr.5. explicatur, ibidem, glo.8. numero.37.
Lex.1.tit.11. lib.5. limitatur tripliciter, ibid. gloss.8.nume.61
Lex.5.titu.11.libr.5. explicatur, ibidem, gloss.1. numero.4.
Lex.6.ti.11. lib.5. appenditur, ibi. in glo.1.nu.7. & glo.2 nu.3.
Lex.11. titu.11.lib.5. explanatur, l.7.titu.11. gloss.3. nume.6.
Lex.7.tit.11.lib.5. non statuit terminũ retractus ab alienatione, sed à venditione, ibi. nu.27. glo.6
Lex.7.ti.11.lib.5. loquitur in contractu venditionis & sibi similibus excepta permutatione, ibidem, in glo.7 nu.7.
Lex.1. & 6.ti.11.lib.5. explicantur in, l.7.tit.11. gloss.7 nu.11.
Lex. vlti. titu.15.lib.5. explicatur, l.8.tit.11. gla.9. numero.4
Lex.16.ti.11.lib.5. rectè & nouè intelligitur, ibi. in glo.10 nu.2. & 4.
Lex.19.tit.11.lib.5. an habeat locum in datione insolutũ, l.19.ti.11.glo.2.nu.4 & 5.
Lex.22.ti.11.lib.5. intelligitur, ibidem, in gloss.2. numero.8
Lex.11. & 12. titu.1.lib.5, intelligũtur in, l.22.ti.11.glo.8 nu.3
Lex.22.ti.11.lib.5. quibus rationibus fundetur, ibi. in glo.8 nu.5.
Lex.23.ti.11.lib.5. intelligitur, ibidem, in gloss.2. numero.3.
Lex.1.ti.14.lib.5. corrigitur per l. sequentem, quoad venditionem cernis. ibi. in glo.4
Lex.1.ti.14.lib.5. ad cibaria restringitur, ibidem glo.6. nume.2
Lex.3. titul.14. libr.5. declaratur, ibidem, in gloss.1.
Lex.3.titul.15.libr.5. intelligitur ibidem in glo.1.
Lex.11. ti.16.lib.5. explicatur ibi. in glo.5.
Lex.2.ti.16.lib.5. quòd sit iuris diuino & naturali consona & egregia decisio, ibi. in glo.1.nu.1.
Lex.2.ti.16.lib.5. explicatur, ibi. glo.6.nu.1. aliterque intelligitur nu.3
Lex.2.ti.16.lib.5. optimè declaratur, ibi. in gloss.7. numero.4
Lex.6.titu.16.libr.5. optimè explicatur, ibidem, in gloss.5.
Lex.9.titu.16.libr.5. intelligitur, ibidem in gloss.2. nume.5
Lex.10.ti.16.lib.5. de quo fideiussore loquatur, ibi. in glo.3 nu.30. infi.
Lex.1.ti.17.lib.5. dupliciter intelligitur, ibi. in gloss.1. nu.1. & 2.
Lex.5.titu.17.lib.5. limitatur. l.6.ti.17. glo.1.
Lex.7.titu.17.libr.5. explicatur, ibidem, in glo.1. numero.1.
Lex.9.ti.17.lib.5. corrigitur per l.4.ti.8.lib.9. ibidem, d.l.9.glo.4.nu.4
Lex.10.tit.17.lib.5. nouiter explicatur, ibi. glo.10. numero.3
Lex.11. ti.17.lib.5. explicatur, ibi. glo.2
Lex.12.ti.17.lib.5. nullam habere videtur rationem dubitandi, ibi. glo.1.nu.1.
Lex.4.ti.19.lib.5. expenditur, ibi. in glo.3.

Lex

Lex.1.ti.21.lib.5. explicatur in. l.4.titu.24. gloss.1. nume.4.
Lex.10.titu.21.lib.5. explicatur in. l.4.tit.24. gloss.1. nume.5.
Lex.1.ti.25.lib.5. laborabilis est clericorum statui simul & laicorum, & eius dispositio legi diuinæ conformis ibi. in glo.1.nu.3.
Lex.1.titu.25.libr.5. quare sustineatur, ibidem, in glossa.8.
Libellus in remedio. l.1. C. de rescin. vendit. quomodo formetur simpliciter nè an affirmatiue, l.1. titu.11. gloss.5 nu.1.
Liber homo iure communi non potest tradi creditoribus, in pignus etiam ex pacto l.4.titu.16. gloss.2. nume.1 & 2.
Libera potestas importat liberam voluntatem. l.14.ti.4 glo.1.nu.15.
Libera voluntas restringitur, vt quis bona fide faciat quod ei facere iniungitur, ibi. nu.21.
Liberalitas & clementia potentissima dos est in principe, l.1.ti 10.glo.1.nu.1.
Liberalitas & munificentia propria & peculiaris est nobilium, ibi. nu.2.
Liberalitas principum circa sibi subditos exercenda est, non sic in exteros, l.1.ti.10.glo.1.nu.4.
Liberalitas an in diuites exerceatur, l.1. tit.10. gloss.7. nume.2.
Liberalitatis regiæ literæ à consiliarijs liberalitatum, & ab ipso rege sunt subscribendæ, l.5.titu.10.gloss.1. nume.1.
Liberatio generalis ab omnibus obligationibus non comprehendit obligationem conditionalem, l.7.ti.11.glo.6 nu.33.
Liberatio debitorum an fieri possit per vxorem, quæ à marito habet licentiam generalem contrahendi, l.3.ti.3. glo.2.nu.2.
Liberatus semel a patria potestate, in eam minimè reincidit, l.8.ti.1.glo.3.nu.2.
Liberis in potestate, vel emancipatis præteritis, vel ex hæredatis, quod remedium competat? l.1.titu.4. gloss.14 nu.58.
Libra Hispana decem & sex continet vncias, l.1. tit.13. glo.3.nu.2. & l.1.ti.22.glo.1.nu.4.
Libra Romana duodecim constat vncijs, l.1.tit. 22.glo.1 nu.1.
Libra Toletana.16. continet vncias, l.4.titu. 24. gloss.1. nu.7.
Libri à patre donati quando conferantur, vel in legitimã imputentur? l.3.ti.8.glo.2.nu.1.
Libri donati à patre filio in sacris constituto, vel primam tonsuram habenti, an in legitimam imputentur, vel cõferantur? ibi. nu.4.
Libri donati à patre filio scholari, quando imputentur in legitimam? ibi. nu.5.
Libri mercatoris inscriptio ostendit animum contrahendi vel continuandi societatem, l.2.titu.9.gloss.1. nume.39.
Libri mercatorum quot sint: & quibus nominibus nuncupentur, l.10.ti.18.glo.1.nu.1.
Libri rationum mercatorum vel campsorum quid continere debeant. l.10, ti.18.glo.1.nu.2.
Libri mercatorum & campsorum huius regni, Hispano idiomate, confici debent, l.10.ti.18.gloss.1.nume.3. & glo.2.
Libri mercatorum non debẽt inter data & accepta folia alba continere. l.10.ti.18.glo.3.
Libros non habere mercatorem vel intricatos & corruptos paria sunt. l.1.ti.19.glo.1.nu.10.
Licentia generalis sufficit vxori ad contrahendum, & faciendum quæ non licent sine licentia viri, l.3.ti.3.glo.1.nu.1.
Licentia & consensus generalis sufficit ad integrandam alicuius personam, qui alienare erat prohibitus sine licentia propinquorum, l.3.ti.3.glo.1.nu.2.
Licentia an debeat esse expressa: & an idem sit in consensu. l.3.ti.3.glo.1.nu.5.
Licentia generalis à viro vxori concessa, quid operetur, l.3.ti.3.glo.2.nu.1.
Licentia generalis contrahendi non extenditur ad donationem, ibi. nu.2.
Licentia generalis non comprehendit donationem nec debitorum liberationem, ibi.
Licentia generalis vxori concessa ad contrahendum an cesset per primum contractum, l.3.ti.3.gloss.2. numero.7.
Licentia idem est quod Hispanè dicimus, otargamiento. l.5.ti.3.glo.2.nu.1.
Licentia, vt à iudice detur vxori ad contrahendum absente marito, quid exquirere debeat iudex in causæ cognitione. l.6.ti.3.glo.4.nu.1. & seq.
Licentia concessa ad testandum an extendatur ad testamentum antea factum. l.3.ti.4.glo.3.nu.4.
Licentia importat arbitrium boni viri. l.14.ti.4.gloss.1. nu.15.
Licentia regia ad condendum maioratum debet inscriptis fieri, l.1.ti.7.glo.3.nu.1.
Licentia condendi maioratum an à principe concedi possit in conscientiæ foro, l.2.titu.7.gloss.1.nume.2. & sequen.
Licentiam ad condendum maioratum à rege concessam an rex ipse revocare possit, l.2.titu.7.gloss.3.numero.2.
Licentia condendi maioratum debet ipsum præcedere, & quare. l.3.ti.7.glo.1.nu.1.
Licentia quando præcedere debeat actum, ibi. nu.2.
Licentiati & doctores graduati Salmanticæ, Pinciæ, & Bononiæ, non bachalaurei, gaudent immunitate & exẽptione à tributis. l.11. ti.10.glo.2.nu.3.

Linea

Universidad de Deusto
Biblioteca

Linea triplex consideratur in successionibus ab intestato descendentium, ascendentium, & collateralium, l.1.ti. 8.glo.2.nu.1.

Litigiosa res an possit vsucapi? l, 8.titu.7.gloss.5.nume ro.18.

Locatio perpetua est in effectu emphiteusis, l.7.ti.11.glo.1 nu.11.

Locatione facta ad longum tempus transfertur vtile do minium & possessio, ibi.12.

Locatio perpetua vel ad longum tempus dicitur alienatio, & comprehenditur sub prohibitione alienationis, ibi.nu.13.

Locatio ad longum tempus an sit alienatio.l.7.ti.11.glo.1 nu.16.

Locum tenens correctoris an possit officium exercere mortuo correctore, l.1.ti.10.glo.21.nu.14.

Locupletes esse subditos principibus expedit, l.1.ti.2.glo.1 nu.2.

Locus contractus celebrati attenditur, nisi alibi sit destinata solutio, l.2.ti.9.glo.1.nu.68.

Locus an sit exprimendus in instrumento publico: l.2.ti.4 glo.7.nu.8.

Loquendum est vt plures, sentiendum vt pauci, l.12.ti.10. glo.1.nu.1.

Lucra dicuntur bona constante matrimonio quæsita, l.6. ti.9.glo.1.

Lucrativæ causæ duæ non possunt concurrere, l.2.titu.9. glo.1.nu.92.

Lucrum à lege delatum ignoranti quæritur, & sine agnitione transmittitur, nisi sit hæreditas, l.9.ti.1.glo.1.nu. 4.& l.5.ti.9.glo.9.nu.2.

Lucrum vel damnum præparatum prope mortem socij, ab eius hæredibus venit communicandum, l.2.ti.9.gl. 1.nu.21.

Lucrorũ diuisio fit inter coniuges ex consuetudine Franciæ, l.2.ti.9.glo.1.nu.41.

Lucrorum medietas competit vxori, separatione culpa viri facta, acquisitorum & acquirendorum. l.2.ti.9. glo.1.nu.48.

Lucris constante matrimonio quæsitis an possit hæres vxoris iam mortuæ renunciare, l.5.titu.9.gloss.9.nume.3.

Lucrum legale an teneatur coniux ad secundas conuolans nuptias reseruare filijs prioris matrimonij. l.6.ti.9.gl. 2.nu.1.

Lucrum à lege coniugi superstiti immediate delatum reseruari debet filijs prioris matrimonij per coniugem ad secundas nuptias conuolantem, ibi.nu.3.

Ludus est à quo omnia mala procedunt. l.5.titu.19.glo. 1.nu.2.

Lugubrium vestium delatio licita est, remissiuè. l.1.tit.5 glo.1.nu.1.

Lupanaria permittuntur ad vitanda maiora crimina. l.6 ti.8.glo.1.nu.13.

M

ACEDONIANI exceptio liberat in effectu filiumfam. ab obligatione mutui, l.22.tit.11. glo.1.nu.1.

Magistratus possunt persuasionibus mouere subditos ad contrahendũ matrimonium, l.11.ti.1.glo.1.nu.2.

Maior pars collegij vel vniuersitatis quidquid fecerit, præualet, l.12.ti.4.glo.3.nu.1.& sequen.

Maior pars consiliariorum quod fecerit seruari oportet, l. 5.ti.10.glo.2.nu.1.

Maior pars quod fecerit in rebus collegij seruandum est ibi.nu.2.limita.14.modis, remissiuè, ibi.

Maioratus per modum meliorationis fieri potest absque licentia principis, l.11.ti.6.glo.10.nu.1.

Maioratum condens cum regia licentia, potest cæteris filijs præiudicare in legitima, eis relicta seu præstitis alimentis, ibi.nu.2.

Maioratus conditi cum regia licentia, & sine licentia differentiæ. l.11.ti.6.glo.11.nu.2.& 3.

Maioratum faciens cum licentia regia non tenetur seruare ordinem legis Taurinæ in substitutionibus, & grauaminibus, quemadmodum in melioratione, ibidem. nu.3.

Maioratu absque regis licentia facto, an transeat bonorũ eius dominium & possessio in successorem absque traditione? quemadmodum transit in maioratu regis licẽtia facto: ibi.nu.4.

Maioratus seu primogenij diffinitio, l.1.titu.7.gloss.1. nu.1.

Maioratus, maioricatus, vel maioria apud Hispanos idẽ significat quòd primogenitura, ibi.nu.5.

Maioratus Hispani diffinitio, ibi.nu.6.

Maioratus in tribus consistit, ibi.nu.7.

Maioratus priuatorum bona sunt indiuisibilia & inalienabilia, l.1.ti.7.glo.1.nu.11.

Maioratus seu primogenij institutio an licita sit in foro iudiciali, vel animæ, ibi.nu.12.

Maioratum conseruatio in Hispania vtilis valde, ibidẽ. nu.13.

Maioratum, regnum, aut ducatum, comitatum, vel marchionatum an habere possit demens, furiosus, aut mentecaptus, l.1.ti.7.glo.1.nu.14.& 15.

Maioratus successio non aufertur impotenti ad generandum, vel cæco, ibi.nu.21.

Maioratus ob quæ crimina amitti possit, remissiue, ibidem.

Maioratus probatur per scripturam fundationis & licentiæ regiæ, l.1.ti.7.glo.2.nu.1.

Maioratus an dici possit in quo scriptura regiæ licentiæ non

non interuenit, ibi.nu.2.

Maioratus non consuetudine, sed præscriptione immemorabili acquiritur. l.1.ti.7.glo.6.nu.4.

Maioratus quare non minori tempore, quàm immemorabili præscribatur? ibi.nu.6.

Maioratus mentione facta in aliqua dispositione vel scriptura, omnes clausulæ censentur appositæ, quæ solent in maioratu communiter apponi. l.1.titul.7.gloss.7. nu.1.

Maioratus iure, si qua bona alicui deferuntur, nulla alia clausula vocationis vel prohibitionis expressa, ea ad maiorem natu pertinebunt, & ad masculos, & in eorum defectũ ad fœminas & ad omnes descendentes transuersales in perpetuum, ibi.nu.2.

Maioratus iure si qua bona deferuntur filio maiori, nullo alio vocato, in eius defectum succedunt nihilominus descendentes & transuersales ordine successiuo, ibidẽ. nu.4.

Maioratus probatur testibus secundum huius legis formã, dummodò probetur fama bona eorum. l.1.ti.7.glo.8. nu.3.

Maioratus fieri potest absque regia facultate. l.2.ti.7.gl. 1.nu.1.

Maioratus condendi licentia in præiudicium legitimæ filiorum an concedi possit à principe in foro conscientiæ? & an per legem generalem, l.2.titu.7.glo.1.nu. 2.& sequen.

Maioratus confirmatus censetur ex certa scientia, si eius tenor in licentia inseratur. l.3.ti.7.glo.2.nu.2.

Maioratus sine regis licentia factus potest per principem confirmari, ibi.nu.1.

Maioratus fieri potest absque regia licentia. l.4.titu.7. glo.1.nu.1.

Maioratus cum licentia regis factus reuocari an possit absque eius licentia? l.4.ti.7.glo.2.

Maioratus cum regia facultate factus reuocari potest, si in regia facultate adsit clausula reuocandi. l.4.tit.7. glo.6.nu.1.

Maioratus possessor potest à fundatore eius exhæredari, licèt ei possessionem bonorum tradiderit. l.4.titul.7. gl.7.

Maioratus si primogenitis defertur & maioribus natu an præferatur nepos ætate minor patruo. l.5.titu.7.glo. 1.nu.4

Maioratus est dignitas. l.5.ti.7.glo.2.nu.3.

Maioratus successio qualis. l.5.ti.7.glo.3.nu.1.

Maioratus iure si emphiteusis, vel patronatus ecclesiasticus, vel feudum concedatur, nepos repræsentat personam patris, & præfertur patruo. l.5.titu.7.glo.5.nume.7.

Maioratui cedunt arces & mœnia, & domus præcipuæ eiusdem, ædificatæ, restauratæ, vel reædificatæ, nec successor eiusdem æstimationem soluere tenebitur. l.6.ti.7 glo.1.nu.1.

Maioratus & primigenia quare permittantur? l.6.tit.7 glo.1.nu.3.

Maioratus in bonis si melioramenta fiant an efficiantur maioratus? & quid de expensis. l.6.ti.7.glo.2.nu.3.

Maioratus possessor fructuario assimilatur nimium. l.6. ti.7.glo.3.nu.9.

Maioratus successor vel possessor, verè dominus est. l.6. ti.7.glo.3.nu.13.

Maioratus possessor expensas litis soluere tenetur, nec eas à successore recuperabunt hæredes. ibi.nu.14.

Maioratus vel regni successor an debita prædecessoris soluere teneatur? ibi.nu.16.& 17.

Maioratus antiqui successor nõ dicitur capere bona à prædecessore, sed à primo institutore, ibid.

Maioratus antiqui successor debita prædecessoris soluere non tenetur, ibi.nu.20.

Maioratus noui successor debita cum instituentis soluere tenetur, limitatur quadrupliciter, ibi.nu.21.

Maioratus antiqui successor debita dignitatis contracta in vtilitatẽ maioratus soluere tenetur, ibi.nu.22.

Maioratus antiqui successor quibus casibus debita prædecessoris soluere teneatur? ibi.nu.23.

Maioratus successor an teneatur debita prædecessoris in bello occisi persoluere? l.6.ti.7.glo.7.nu.33.& 34.

Maioratus cõstitutus fuit ad cõseruationem familiæ & agnationis eum constituentis. l.7.ti.7.glo.1.nu.1.

Maioratus possessor elapso anno postquam uerit requisitus quid portet arma, & vtatur cognomine instituentis iuxta eius ordinationem, si facere recusauerit priuabitur maioratu. l.7.ti.7.glo.1.nu.2.& 5.

Maioratus an institutus esse censeatur, siquis bona alicui reliquerit, ita vt arma & insignia eius deferat? l.7.ti. 7.glo.1.nu.7.

Maioratus plurimas adfert vtilitates & commoda reipublicæ. l.7.ti.7.glo.2.nu.1.

Maioratus possessor fratres suos congruè alere tenetur, nisi bona habeant vnde ali possint, ibi.nu.2.

Maioratus possessor alere an teneatur fratres suos an verò mater diues? ibi.nu.3.

Maioratus possidentes nobiles in Hispania reputantur. l.7 ti.7.glo.4.nu.3.

Maioratus conditiones & leges per principẽ mutari possunt, & per legem generalem tolli. l.7.ti.7.glo.5.nume.1.

Maioratus duo magni reditus in persona vnius cõcurre re non possunt. l.7.ti.7.glo.5.nu.1.

Maioratus leges & conditiones cum regis licentia facti an possint per principem immutari aut tolli ex causa publicæ vtilitatis. l.7.ti.7.glo.5.nu.4.

Maioratus sine regis licentia facti conditiones, an possit princeps mutare, seu tollere cum causa vel sine eâ? l.7 ti.7.glo.5.nu.5.

Maioratus successor cui possessio quæritur iusiurandum an possit postea animũ declarare. l.8.ti.7.glo.nu.23.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

Maioratus in possessorem transit ipso iure mortuo possessore possessio ciuilis & naturalis, absque aliqua apprehensione, l. 8. ti. 7. glo. 2. nu. 1.

Maioratus possessori an competat interdictum adipiscendæ, l. 8. ti. 7. glo. 2. nu. 3. & 4.

Maioratus successori an competat interdictum quorum bonorum, vel l. vlti. C. de edi. di. Adria. tollen. l. 8. ti, 7 glo. 2, nu. 6.

Maioratus successori an competat interdictũ retinendæ vti possidetis? ibi. nu. 7. & sequen.

Maioratus successori an competat interdictum recuperãdæ, vnde vi? ibi. nu. 14.

Maioratus successori an competat interdictum recuperãdæ? ibi. nu. 12. & 13.

Maioratus successori quæritur possessio etiam naturalis mortuo possessore, absque vlla apprehensione, l. 8. ti. 7 glo. 3. nu. 1.

Maioratus successori absque regis licentia facti an quæratur possessio. ibi. nu. 4. & 5.

Maioratus verè dicitur, etiamsi absque regis licentia factus fuerit, ibi. nu. 5.

Maioratus successori, vt possessio acquiratur statim mortuo possessore, quæ requirantur, l. 8. titu. 7. gloss. 4 nu. 1.

Maioratus in successorem etiam ignorantem transit possessio ipso iure mortuo prædecessore, ibi. nu. 2.

Maioratus possessio & Indorum commendæ transit in successorem ipso iure, etiam si post mortem vel in vita prædecessoris ab alio fuerit res occupata, secus ex consuetudine Franciæ. l. 8. ti. 7. glo. 5. nu. 5. & 6.

Maioratus possessio, quibus casibus non transferatur in successorem mortuo possessore? ibidem, nume. 8. & 9.

Maioratus bona an præscribi possint, ibidem, numero 10.

Maioratus bona quo tempore præscribantur? l. 8. ti. 7. gl. 5. nu. 23. & 24.

Maioratus præscriptio an noceat successori? ibidem, nume. 25.

Maioratus præscriptio an noceat hæredi alienantis? ibid. nu. 26.

Maioratus præscriptio an noceat successoribus? impugnatur hic nouus Pineli opinio, ibi. nu. 27. & 28.

Maioratus bona iure regio an præscribãtur, ibidem nume. 31.

Maioratus res si ab alio alienentur, an longo tẽpore præscribantur, ibi. nu. 33.

Maioratus alienationi vel præscriptioni an consentire dicantur successores, & an ipsis consentientibus procedat ibi. nu. 34.

Maioratus res an tempore immemorabili præscribantur contra successores. l. 8. ti. 7. glo. 5. nu. 36.

Maioratus bona possidens, potest possessionem in eũ trãsferre, cui ea vendiderit, licèt venditio sit nulla. l. 8. ti. 7 glo. 6. nu. 1.

Maioratus possessor an possit propria authoritate ingredi possessionem rei maioratus ab alio possessæ, ibidem nu. 2.

Maioratus successori competit interdictum retinendæ, adipiscendæ, & recuperandæ. l. 9. titu. 7. glo. 1. nume. 1.

Maioratus successor interdictum retinendæ proponens alio opposito litigante, super eiusdẽ maioratus possessione, quid debeat probare & quomodo. l. 9. titu. 7 glo. 1. nu. 3.

Maioratuũ causæ arduæ sunt, ideo quoad tenutã & possessionem in consilio regio agitantur. l. 9. tit. 7. gloss. 2. nu. 1.

Maioratus successor si per sex menses realiter possedit, nõ tenetur respondere super possessione, sed solum super proprietate. l. 9. ti. 7. glo. 7. nu. 1.

Maioratus proprietas in regia cancellaria tractari debet, & possessio in regio consilio. l. 10. titul. 7. gloss. 3. nume. 8.

Maioratus causa quoad possessionem expediri debet in regio consilio, & quoad proprietatem in regia cancellaria. l. 10. ti. 7. glo. 2. nu. 1.

Maioratus bona à rege Enrrico donata an peruenire possint ad filios primogenitos non solum primi donatarij, sed & omnium successorum in infinitum. l. 11. titu. 7. glo. 8. nu. 1.

Maioratus sui natura est perpetuus. l. 11. titu. 7. gloss. 8. nume. 3.

Maioratus possessor an dicatur verus dominus, an verò vsufructuarius, l. 3. ti. 10. glo. 14. nu. 6.

Maioratus bona si alienentur, an hæres alienantis admittatur ad reuocandum alienationem, l. 7. ti. 11. glo. 1. nume. 72.

Maiorum merita ad posteriores transeunt. l. 5. ti. 10. glo. 3. nu. 6.

Maiorum nostrorum res immobiles nimium multo amantur & affectantur. l. 7. titul. 11. gloss. 1. nume. 2.

Maiorum nostrorum affectio plurima tribuit specialia, ibi.

Maiorum nostrorum res immobiles, nostra interest, ne exeant de familia. l. 7. ti. 11. glo. 1. nu. 3.

Maiorum nostrorum arma lapidesque preciosi, nostra interest, ne exeant de familia, ibi.

Maleficium perpetuum, si præcedat matrimonium, impedit contrahendum & dirimit contractum, glo. rubr. ti. 1. nu. 202.

Maleficium præsumitur esse perpetuum si coniuges per triennium cohabitauerint, & carnaliter se cognoscere nequeant, ibi. nu. 203.

Maleficium præsumitur præcessisse matrimonium in dubio, ibi. nu. 204.

Maleficium si cum vno sit, non impedit matrimonium cum altero, ibi. nu. 205.

Malum minus permittitur ad euitandũ maius. l. 6. tit. 8. glo. 1. nu. 14. & glo. 2. nu. 8.

Manceps idem quod propola. l. 1. titu. 11. gloss. 2. numero. 1.

Manceres filij qui dicantur. l. 9. titul. 8. gloss. 2. numero. 8.

Mandatum generale & cum libera non includit potestatem donandi. l. 3. ti. 3. glo. 2. nu. 2.

Mandatum cum libera in instrumento alicui iniunctum, non extenditur ad valde præiudicialia, ibi. nu. 4.

Mandatum ad testandum eandem solemnitatem, quàm & testamentum habere oportet. l. 13. titul. 4. gloss. 1. nu. 1.

Mandatum ad testandum inscriptis sufficit habere solemnitatem testamenti nuncupatiui. ibi.

Mandati fines egredi non licet, nisi ex egressione plenius & vtilius voluntas mandantis adimpleatur. l. 14. ti. 4. glo. 1. nu. 59.

Mandatum inualidum nulli parans præiudicium, non est punibile. l. 6. ti. 1 glo. 1. nu. 1.

Mandatum vtcunque generale & cum libera non extenditur ad donandum. l. 5. ti. 9. glo. 6. nu. 4.

Mandatum habens generale cum libera non poterit dolose alienare. l. 10. ti. 9. glo. 2. nu. 2.

Mandati fines extendantur per scientiam & patientiam domini, secus si nullum habeat mandatum. l. 1. titu. 11. glo. 8. nu. 14. & 15.

Mandatum speciale & in individuo requiritur in retractu. l. 8. ti. 11. glo. 14. nu. 2.

Mandatum generale cum libera an sufficiat ad retractũ faciendum? ibi. nu. 3.

Mandatum generale cum libera an speciali comparetur, ibi.

Mandatum generale cum libera non sufficit, vbi requiritur speciale mandatum in individuo, ibi. nu. 4.

Mandatum speciale in individuo requiritur in iuramento ibi.

Mandatum speciale in individuo requiritur in aditione hæreditatis, & alijs quæ animi declarationem exigũt, & in causa matrimonij, & ad obiectiones opponendum aduersus electum, & in alijs casibus. l. 8. ti. 11. gl. 14. nu. 5.

Mandatum cum libera non extenditur ad incogitata per dominum. l. 8. ti. 11. glo. 14. nu. 12.

Mandati institoris reuocatio fieri debet palam & publicè, aliàs per cum gesta valida sunt. l. 16. ti. 11. gloss. 10. nu. 2.

Mandati reuocatio si non venit in notitiam mandatarij, valent ab eo gesta, nisi quoad translationem dominij, quod sine voluntate domini ab eo auferri non potest, ibi. nu. 3.

Mandatum an censeatur reuocatum, si procurator vel institor decoxit? l. 1. ti. 19. glo. 2. nu. 11.

Mandati fines sunt custodiendi. l. 5. titu. 4. gloss. 9. numero. 1.

Marapetinus bonæ monetæ, valet sex hodiernæ monetæ, & aliquando valuit decem. l. 9. ti. 17. glo. 1.

Mares animi corporisque viribus fœminis præstant. glo. rub. ti. 1. nu. 96.

Marcha seu marchus octo conflat vncijs. l. 1. ti. 22. glo. 1 nu. 4.

Marchi argentei valor. l. 1. ti. 22. glo. 2. nu. 4.

Marchus argenteus conflat ex duodecim denarijs. l. 1 tit. 22. glo. 2. nu. 2.

Marchus argenti postulati, nullam alterius continens misturam, æstimatur duo millibus & quatercentum marapetinis, ibi. nu. 3.

Marchus argenti si æris misturam habeat quomodo æstimetur? ibi. nu. 4.

Marchus argenti continet duodecim denarios. l. 1. ti. 22. glo. 3. nu. 2.

Marchus Toletanus octo continet vncias. l. 4. ti. 24. glo. 1. nu. 7.

Marcus & libra argenti quem habeat valorem? l. 4. tit. 24. glo. 1. nu. 7.

Marchus & libra argenti quot constet ducatis vel marapetinis, ibi. nu. 8.

Marchus seu marcha Hispana semilibra dicitur, octo enim continet vncias. l. 1. ti. 13. glo. 3. nu. 1.

Maritos plures habere an aliquando licuerit? glo. rub. tit. 1 nu. 14.

Maritus potest cohabitationem vxoris effugere propter non solutam dotem, glo. rub. ti. 1. nu. 91.

Maritus si vxori promiserit habitare in certo loco, an id explere teneatur? remissiuè. ibi. nu. 195.

Maritus & vxor sunt correlatiua & quando dispositũ in vno non porrigatur ad alium? glo. rub. ti. 1. nu. 141.

Mariti fauore mulier contrahere prohibetur absque eius licentia. l. 1. ti. 3. glo. 1. nu. 2.

Maritus nolens dare vxori licentiam ad contrahendum vel litigandum sine iusta causa, an ad id per iudicem cogi possit, vel si noluerit ei dare licentiam. l. 4. tit. 3. glo. 1. nu. 2.

Maritus quomodo cogi possit dare licentiam vxori ad cõtrahendum. l. 4. ti. 3. glo. 2 nu. 1.

Mariti licentia generalis sicuti sufficit, sic & ratificatio generalis sufficiet. l. 5. ti. 3. glo. 3. nu. 1.

Maritus furiosus an possit vxori licentiam præstare ad contrahendum? an verò iudex eius loco? l. 6. ti. 3. glo. 1 nu. 4.

Maritus bannitus an possit vxori dare licentiam a de contrahendum, vel an iudex pro eo? ibi.

Maritus minor. 25. annis an possit vxori dare licentiam, aut quis eius loco. ibi.

Maritus an possit donare res constante matrimonio quæsitas inuita vel inscia vxore? l. 3. ti. 6. glo. 1. nu. 3

Maritus, qui ex statuto lucratur certã partẽ dotis, vtputa tertiam,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tertiam,tunc cum lucrabitur,cùm maior pars non fuerit,quàm quæ viri filiorum primi matrimony competit.l.7.ti.8.glo.4.nu.3.
Maritus vxorem expellens sine causa qua pœna puniatur l.2.ti.9.glo.1.nu.45.
Maritus sine causa vxorem expellens, dotem ei reddere tenetur,& non poterit ei succedere ex capite vnde vir & vxor.l.2.ti.9.glo.1.nu.49.
Maritus sine causa vxorem expellens,tenetur eam extra domum alere,si nullam habeat dotem vel bona, ibid. nu.50.
Maritus sine causa vxorem de domo expellens,lucrũ dotis amittit ex lege vel pacto sibi competens, ibidem, nu.51.
Maritus sine causa vxorem expellens vel fugere faciens, eam tenetur extra domum alere,ibi.nu.52.
Maritus est legitimus administrator bonorum constante matrimonio acquisitorum.l.5.ti.9.glo.6.nu.2.
Maritus an possit alienare bona constante matrimonio quæsita post commissum crimen hæresis ab vxore, si nondum per sententiam iudicis fuerat declaratũ,ibi.
Maritus an possit alienare bona constante matrimonio quæsita?l.5.ti.9.glo.6.nu.4.&.5.
Maritus ludendo aut meretricando bona communia dissipãs,an tanto minus ex bonis constante matrimonio quæsitis habere debeat?l.5.ti.9.glo.6.nu.7.&.12.
Marito non tollitur comertium bonorum constante matrimonio quæsitorum,licèt ei prohibeatur donatio.l.5 ti.9.glo.6.nu.9.
Maritus nõ potest in fraudem vxoris bona constante matrimonio quæsita alienare.l.5.ti.9.glo.7.nu.1.
Maritus cedens bonis,an tradatur vxori pro dote vel alimentis ad seruiendum cum torque ferreo,vel an cæteri creditores ei præferantur?l.6.titu.16.glo.3.num.2.&.3.
Maritus cùm conuenitur ab vxore constante matrimonio pro dote non habet beneficium ne conueniatur vltra quàm facere potest,ibi.nu.3.
Maritus,iure regio,tradi debet vxori pro dote absque torque ferreo,pro tempore à iudice taxato.ibi.
Masculinum in odiosis & pœnalibus an concipiat fœmininum?glo.rub.ti.1.nu.140.
Masculinum concipit fœmininum in fauorabilibus.l.11.ti.7.glo.8.nu.7.
Masculinum quando fœmininum comprehendat?l.11.ti.8.glo.5.nu.2.
Masculinum an comprehendat fœninum in odiosis?l.8.ti.11.glo.2.nu.1.
Masculinum an comprehendat fœmininum in correctoriis?l.8.ti.11.glo.2.nu.2.
Masculinum concipit fœminiñ ex interpretatione extensiua,non ex proprietate sermonis,l.2.ti.14.gl.3.nu.1.
Masculinum concipit fœmininum in pœnalibus, ibidem, nu.2.
Mater ratione tutellæ an possit carceri mancipari,l.10.ti.3.glo.1.nu.4.
Mater an possit in legitima filio onus apponere ne vsufructus patri quæratur, l.9.ti.1.glo.2.nu.14.
Mater an possit ab hæreditate filij excludi per substitutionem pupillarem in foro conscientiæ?l.1.titu.4.glo.10 nu.45.
Mater potest filios vel descendentes meliorare in tertia & quinta bonorum suorum parte,per testamentũ vel contractũ inter viuos.l.2.ti.6.gl.1.nu.1.limitatur.n.2
Mater absque viri præiudicio,vel cum vidua est,poterit filios meliorare,ibi.nu.2.
Mater absque viri licentia non potest filios meliorare ex causa dotis,vel aliàs per contractum inter viuos, sed benè in vltima voluntate,ibi.nu.3.
Mater an possit virum compellere,vt ei det licentiam ad dotandam filiam,vel ad meliorationem filio faciendã remissiuè,ibi.nu.4.
Mater à filio præterita,pro exhæredata habetur,sicuti ex contrario,l.1.ti.8.glo.7.nu.5.
Mater habet priuilegium ne conueniatur vltra quàm facere possit.l.10.ti.3.glo.1.nu.3.
Matrimonij diffinitio.gloss.rubri.titu.1.nume.1.& deinceps.
Matrimonium quomodo dicatur de iure naturali. ibidẽ. & nu.3.
Matrimonij finis à natura intentus.ibi.nu.8.
Matrimonium non conuenit animalibus irrationabilibus. d.glo.rub.ti.1.nu.15.
Matrimonium est de inclinatione naturali rationabili ibi.
Matrimonium dicitur maris & fœminæ coniunctio,ibi. nu.16.
Matrimonium copulatum an dicatur,quod consensu solo perfectum est,ibi.nu.18.
Matrimonium esse non potest absque consensu,licèt cætera concurrant,ibi.nu.19.
Matrimonium efficit vt trãsferatur corpus hominis libri in fœminam,ibi.
Matrimonium an verba requirat vel signa ad cõsensum exprimendum?d.glo.rub.ti.1.nu.22.
Matrimonium an præsumatur ex concubitu vel cohabitatione?ibi.nu.23.
Matrimonij consensus an signis exprimatur?ibidem nume.24.
Matrimonium non est deficiente consensu, etiam copula subsequuta,& si patris consensus præcesserit,ibidẽ.nume.25.
Matrimonium adeò liberè contrahi oportet, vt nulla sit potestas humana,quæ ad contrahendum, aliquem cogere possit.d.glo.rub.ti.1.nu.27.
Matrimoniũ consensu perfectum si nullum sit ratione impedimenti, dispensatione summi Pontificis sequuta,superueniente copula reualidatur.ibi.nu.30.

Matrimoniũ

Matrimonium contrahens cum secunda viuente prima, si secunda hoc ignorauerit,an sit nouus consensus necessarius mortua prima.ibi.nu.31.
Matrimonium quomodo contrahatur inter absentes per procuratorem vel epistolam?remissiuè.ibi.nu.32.
Matrimonium qualiter contrahatur iuxta concilium Tridentinum?glo.rub.ti.1.nu.33.
Matrimonium an exigat necessario tres denunciationes antequam contrahatur,quæ in decreto dicti Concilij referuntur?ibi.nu.34.
Matrimonij impedimenta ecclesiam posse cõstituere, ibi. nu.35.
Matrimonium inter christicolas contractum non seruata forma Concilij Tridentini,non valet,etiam si cõsensus expressus vel tacitus intercesserit,ibi.nu.36.
Matrimonium à Deo fuit iustitutum in paradiso, ibidem nu.37.
Matrimonij materia est homo, ibi.nu.38.
Matrimonium si contrahatur clam,non seruata solemnitate & forma Concilij Tridentini,an ex hoc contrahatur impedimentum perpetuum contrahendi cum eadẽ glo.rub.ti.1.nu.39.
Matrimonium clandestinum,non seruata solemnitate Cõcilij Tridentini,non impedit aliud contrahi matrimonium cum alia,valet siquidem secundum,ibi.nu.55.
Matrimonio inualido propter defectum formæ Concilij Tridentini,valet secundum cum alia contractum absque vlla iudicis declaratione,cùm primum fuerit ipso iure nullum,ibi.
Matrimonium de præsenti non seruata solemnitate Concilij Tridentini,etiam secuta copula,non reualidatur, sed eo non obstante aliud contrahi potest cum alia,ibi. nu.56.
Matrimonium quomodo contrahatur & mutuus cõsensus exprimi debeat coram parocho & testibus, iuxta Concilij Tridentini decretum glo.rub.ti.1.nu.62
Matrimonium de præsenti sub conditione tamen de futuro canonicè celebratum coram parocho & testibus, an sufficiat adueniente conditione absque nouo consensu solemniter exhibito?ibi.nu.63.
Matrimonium quoties ab initio non est perfectum,nouus debet interuenire consensus coram parocho & testibus,ibi.
Matrimonium contrahere cogitur, qui contraxerat sub conditione ea adueniente,ibi.nu.64.
Matrimonium quid si contrahatur sub conditione si Papa dispensauerit,an quilibet ex coniugibus poterit pœnitere,ante vel post dispensationem obtentam? gloss. rub.ti.1.nu.65.
Matrimonium si contrahatur sub conditione impossibili vel turpi,an reiiciatur conditio?remissiuè,ibi.
Matrimonium sub protestatione contractum an carnali copula confirmetur,ibi.nu.66.
Matrimonium an contrahere possit furiosus,mẽtecaptus, aut ebrius,mutus aut surdus?ibi.nu.67.
Matrimonium iure diuino indiuiduum,& insolubile vinculum,ibi.nu.68.
Matrimonium ratum soluitur quoad vinculum per ingressum religionis,glo.rub.ti.1.nu.68.&.69.
Matrimonio per copulam consumato,quilibet coniux est alteri sui corporis debitor,ibi.nu.70.
Matrimonium ratum non dirimitur per sacri ordinis susceptionem,ibi.nu.72.
Matrimonium ratum & consumatum nullo modo dissoluitur quoad vinculum,ibi.nu.73.
Matrimonium ratum an dissolui possit per dispensationẽ Papæ.ibi.nu.74.
Matrimonium legitimum,quod est inter infideles, quibus casibus quoad vinculum dissolui possit,ibi.nu.78.
Matrimonij separatio quoad thorum & mutuam cohabitationẽ,non quoad vinculũ, in casu magnæ seuitiæ, vel furoris,aut hæresis superueniẽtis fieri pot,ibi.n.79
Matrimonium separatur quoad thorum propter crimen nephandum sodomiæ.glo.rub.ti.1.nu.81.
Matrimonium separatur quoad thorum propter adulterium,iuxta concilium Tridentinum,ibi.nu.82.
Matrimonij vinculum non dissoluitur propter adulteriũ iuxta Concilium Tridentinum,ibi.
Matrimonium quomodo dicatur indiuiduum vitæ cõsuetudinem retinere,cùm sæpè videamus separationem fieri.glo.rub.ti.1.nu.83.&.85.
Matrimonium morte dissoluitur,ibi.nu.84.
Matrimoniũ fuit à Deo institutũ in Paradiso in officium naturæ ad multiplicãdum genus humanũ,ibi.nu.86.
Matrimonium post peccatum fuit institutum in remediũ fornicationis,ibi.nu.87.
Matrimonium ob diuitias vel pulchritudinem contrahẽs an peccet.ibi.nu.88.
Matrimonij tria sunt bona,fides,scilicet,& proles,& sacramentum.glo.rub.ti.1.nu.89.
Matrimonij bonum secundũ est prolis procreatio & educatio.glo.rub.ti.1.nu.113.
Matrimonium est sacramentum nouæ legis gratiam conferens,ibi.nu.130.
Matrimonium legitimum an sit sacramentum,ibidem nume.132.
Matrimonium aliud legitimum,aliud ratum.& aliud cõsumatum,ibi.nu.131.
Matrimonium per procuratorem contractum, an sit sacramentum & gratiam conferat,ibi.nu.133.
Matrimonij sacramentum in quo consistat, an in verbis consensum exprimẽtibus: an in benedictionibus nuptialibus,ibi.nu.134.
Matrimonium non debet contrahi ab eo qui existit in peccato mortali,sed contractum tenet,ibi.nu.135.
Matrimonium contra iuramentum primò præstitum contrahi non debet,sed contractum tenet,ibi.nu.136
Matrimoniũ contrahi impeditur ob septẽ crimina primò

 obinc estum

Universidad de Deusto
Biblioteca

obiectum cum consanguinea coniugis commissum, non tamen dissoluitur contractum, ibi. nu. 137.
Matrimonium contrahi non impeditur ob crimẽ incestus cum propria consanguinea comissi glos. rub. titu. 1. nume. 138.
Matrimonium contrahi impeditur, si quis iniuriè propriã occiddit vxorem, si tamen contractum fuerit, tenet, si tamen occidit animo ducendi adulteram, dissoluit contractum. ibi. nu. 139.
Matrimonium contrahi an mulier impediatur, si virum iniuriè occiderit, ibi. nu. 140.
Matrimonium contrahi impeditur propter crimẽ raptus alienæ sponsæ vel virginis, sed contractum tenet, ibid. nu. 142.
Matrimonium contrahi impeditur si quis filium propriũ malicioſe in baptiſmo vel confirmatione tenuerit, nõ enim poterit hoc faciens prima mortua cum alia contrahere, ibi. nu. 143.
Matrimonium contrahi impeditur si quis presbyterũ occiderit, vel si fecit pœnitentiam solemnem, vel si scienter cum moniali contraxerit, contractum autem non fit irritum, ibi. nu. 144.
Matrimonium cõtrahi impeditur, si quis cum consanguinea vxoris concubuerit, non tamen dirimitur matrimonium, si post contractum hæc euenerint, ibi. nu. 145
Matrimonium si contrahatur contra prohibitionem iudicis, ecclesiæ, vel summi Pontificis, causam habentem tẽporalem, valet, quamuis mortaliter peccet contrahens ibi. nu. 146.
Matrimonium contrahens tempore quo nuptiæ interdictæ sunt, peccat, valet tamen. ibi. nu. 147.
Matrimonium quo in tempore celebrari possit. ibi.
Matrimonium contrahi impeditur si quis puerum teneat in cathezismo, sed non dirimitur contractum. ibidem, nu. 148.
Matrimonium contrahi impeditur per votum simplex, sed non dirimitur contractum, licèt contrahens peccet mortaliter. ibi. nu. 150. & seq.
Matrimonium impedit contrahi error personæ quoad substantiam, & dirimit contractum, d. glo. sub. ti. 1. nume. 154.
Matrimonium cum serua contractum per eum qui liberam esse credebat est nullum. ibi. nu. 156.
Matrimonium impeditur ante & post contractum per solemne votum, quod emittitur in religionis professione, & ordinis sacri susceptione. glo. rub. ti. 1. nu. 157.
Matrimonium contrahere nunquam licuit sacris ordinibus initiatis. ibi. nu. 158.
Matrimonium quando impediatur & dirimatur, ex dispari cultu religionis. ibi. nu. 159.
Matrimonium an dissoluatur, si alter ex fidelibus ad fidẽ catholicam conuertatur. ibi. nu. 160.
Matrimonium inter christianum & hæreticum, vel ex contrario, valeat necne. ibi. nu. 161.
Matrimonium impeditur & contractum dirimitur per impedimentum publicæ honestatis iustitiæ. ibid. numero. 162.
Matrimonium impedit, & dirimit cognatio spiritualis. ibi. nu. 164.
Matrimonium est nullum si contrahatur inter baptizantem & baptizatum, tenentemuè & ipsum baptizatũ glo. rub. tit. 1. nu. 165.
Matrimonium dirimit cognatio legalis. ibi. nume. 172.
Matrimonium dirimit affinitas. ibi. nu. 173.
Matrimonium dirimitur propter affinitatem ex fornicatione contractam, vsque ad secundum gradum iuxta concilium Tridentinum. ibi. nu. 174.
Matrimonium impedit, & dirimit contractum, consanguinitas vsque ad quartum gradum, & quare. ibidem nu. 176.
Matrimonium impeditur contrahi & dirimitur contractum, si vir occidit vel occidere mandauit vxorem animo ducendi adulteram, vel virum alterius, vt eius duceret vxorem. ibi. nu. 178.
Matrimonium impeditur contrahi & dirimitur contractum, si vir machinatus fuerit mortem propriæ vxoris animo ducendi aliam, quæ mortem similiter machinata est, licèt non præcesserit adulterium, secus si alter eorum non consensit. glo. sub. ti. 1. nu. 179.
Matrimonium contractum non dirimitur si quis propriã occiderit vxorem animo ducendi aliam tunc temporis non certam vel determinatam, secus si vnam ex pluribus. ibi. nu. 180.
Matrimonium contrahi impeditur & contractum cum adultero dirimitur, cui iurauit & promisit adulter cum ea contrahere mortua prima, secus si nullam fidẽ præstitit, vel alter eorũ id ignorabat. ibi. n. 181. & 182
Matrimonium non impeditur nec dirimitur per promissionem de contrahendo, absque adulterio. ibi. nu. 183.
Matrimonium impeditur cum adultera, & dirimitur, siue promissio de nubendo cum ea precesserit, vel sequuta fuerit adulterium. ibi. nu. 184.
Matrimonium contractum cum Berta viuẽte prima, si Berta ignorauerit, poterit si voluerit cum adultero cõtrahere, ipseque ad id cogetur. ibi. nu. 185.
Matrimoniũ impeditur contrahi & contractum dirimitur si cum adultera fiat, cui adulter nubere promisit, etiam si animum ducendi non habuerit. ibi. nu. 186
Matrimoniũ contrahi impeditur & cõtractũ dirimitur cũ ea, quam vir polluit per adulteriũ in facie & colore matrimonij, quia eã duxit viuente prima. ibi. nu. 188.
Matrimoniũ metu vel vi cõtractũ nullũ est, si metus sit talis, qui caderet in cõstãtẽ virũ. d. gl. sub. ti. 1. nu. 189
Matrimonium metu vel vi contractum, etiam si iuramẽto firmetur, est nullum. glo. rub. ti. 1. nu. 190.
Matrimonium impeditur & contractum dirimitur propter impotentiam naturalem alterius ex coniugibus, illud præcedentem. ibi. nu. 191.

Matrimonium

Matrimonium non impeditur per impotentiam, quæ perpetua non est & sanari potest. ibi. nu. 193.
Matrimonium contractum inter perpetuo impotentes, qui sciebant impedimentum, non tenet, etiam si alter eorum fuerit tantum impotens. ibi. nu. 196.
Matrimonium valet contractum inter fœminam quæ seminare non potest, & virum qui potest. ibidem, numero. 198.
Matrimonium cum ebrio contractum, an valeat? gloss. rub. ti. 1. nu. 208.
Matrimonium bifariam cõtingit esse clandestinum, vel quia sine testibus, vel sine bannis. l. 1. glo. 1. nu. 1. ti. 1.
Matrimonium sine bannis & denunciationibus an sit validum. ibi.
Matrimonij contractus clandestinus inducit iure naturali & canonico peccatum. l. 1. ti. 1. glo. 1. nu. 2.
Matrimonio clandestino interuenientes, intercessores, vel mediatores, puniuntur eadem pœna qua & principales. l. 1. ti. 1. glo. 3.
Matrimonium an exigat patris vel alterius consensum, l. 2. ti. 1. glo. 2. nu. 1.
Matrimonium absque patris consensu contractum validum est, nec est vera sententia contrarium asseuerantium. l. 2. ti. 1. glo. 2. nu. 2.
Matrimonij libertas non est impedienda, licèt pater iniuriam passus fuerit, eo quod filia nupserit indigno. l. 2. ti. 1. glo. 4. nu. 3.
Matrimonium secundum contractum viuente primo cõiuge est nullum, licèt bonam fidem contrahens habuerit l. 5. ti. 1. glo. 1. nu. 4.
Matrimonij vinculum propter affectatam absentiam cõiugis, aut propter molestam cohabitationem, vel propter hæresim dissolui non potest. l. 5. ti. 1. glo. 1. nu. 5
Matrimonium secundum mortuo primo viro, cum alio contractum, tenet: quamuis fœmina primum viuum esse crediderit. l. 5. ti. 1. glo. 1. nu. 7
Matrimonium contrahens cum secunda viuente prima, grauissimè peccat. l. 5. ti. 1. glo. 2. nu. 1.
Matrimonialis causa spectat ad iudices ecclesiasticos. l. 5. ti. 1. glo. 2. nu. 2.
Matrimonium contrahere, nemo cogitur etiam per rescriptum principis, quod nullum est. l. 10. ti. 1. glo. 2. nume. 1.
Matrimonium debet esse liberum. ibi. nu. 2.
Matrimonium inuitus contrahere à nullo principe vel magistratu quis compelli potest sub anathematis pœna. l. 11. ti. 1. glo. 1. nu. 1.
Matrimonij contractus liber debet esse à pœna. glo. 2. sub. ti. 2. nu. 2.
Matrimonium triplex, & quod consensu contractum est dicitur perfectum, copula nulla interueniente. l. 4. tit. 2 glo. 6. nu. 1.
Matrimonij appellatione quandoque de consumato per copulam intelligitur. ibi. nu. 2.
Matrimonium contractum sub conditione si Papa dispẽsauerit, est nullum, nisi nouus præstetur consensus, & interim possunt ab eo discedere, etiam si dispensatio obtẽta sit. l. 6. ti. 6. glo. 5. nu. 2.
Matrimonij modus antiquus & iunior. l. 6. ti. 8. gl. 2. nu. 4. & 5.
Matrimonium contrahere potest clericus in minoribus cõstitutus, sed amittit beneficium seu sacerdotium. l. 7. ti. 8. glo. 12. nu. 2.
Matrimonium iure canonico & regio consistere potest, inter illustrem virum & seruam, vel vilem fœminam l. 9. ti. 8. glo. 2. nu. 4.
Matrimonium cum celebratur, optimum cõsilium est vt fiat bonorum mariti & vxoris inuentarium, seu descriptio. l. 1. ti. 9. glo. 2. nu. 2.
Matrimonium putatiuum vero comparatur. l. 2. ti. 9. gl. 1. nu. 4.
Matrimonium putatiuum ex parte vxoris efficit vt cõmoda ex matrimonio obuenientia ad ignorantem, nõ ad fiscum spectent. ibi. nu. 5.
Matrimonium separatur quoad thorum propter seuitiã vel adulterium. l. 2. ti. 9. glo. 1. nu. 47.
Matrimonio quoad thorũ separato culpa viri, an vxor perdat dotem vel partem lucrorum? ibi.
Matrimonium an consistere possit inter infidelẽ & christianum. l. 3. ti. 9. glo. 8. nu. 1.
Meliorameta in bonis maioratus facta an cedant maioratui? l. 6. ti. 7. glo. 2. nu. 3.
Meliorameta & expensæ quibus casibus ab eo qui rem repetit soluantur. l. 6. ti. 7. glo. 3. nu. 3.
Melioramẽta an soluere teneatur dominus feudi, feudo ad eum reuerso sine culpa feudatarij? ibi. nu. 7.
Meliorameta in rebus maioratus facta an soluere teneatur successor. ibi. nu. 8.
Meliorameta in rebus maioratus facta, præter tres casus in l. Taurina contentos solui debent à successore. l. 6. ti. 7. glo. 3. nu. 12.
Meliorameta in rebus maioratus facta ab eo qui hæredes extraneos reliquit an à successore soluenda sint. l. 6 ti. 7. glo. 4.
Meliorari poterit filia ex causa dotis in testamento. l. 1. ti. 2. glo. 3. nu. 2.
Meliorari possunt non solum vnus ex descendentibus, sed plures. l. 2. ti. 6. glo. 3. nu. 1. & l. 3. glo. 2.
Meliorari an possit vnicus filius à patre? ibi. nu. 3.
Meliorari an possit nepos ex vnico filio in tertio bonorũ aui. ibi. nu. 4.
Meliorari an possint nepotes, si pater promisit non meliorare filios? l. 6. ti. 6. glo. 1. nu. 4.
Meliorare promittens filium, qui viuo patre decedit sine liberis extraneo hærede relicto, an teneatur extraneũ meliorare, vel an censeatur melioratio filio præmortuo facta? l. 6. ti. 6. glo. 4. nu. 4.
Meliorantis voluntas vide in verbo voluntas.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Melioratio filiæ ex causa dotis fieri non potest,l.1. titu.2. glo.2.nu.3.
Melioratio vel exhæredatio quomodo habebitur pro facta,si commissarius noluit eam facere,nec testator nominauit meliorandum vel exhæredandum? l.7.ti.4. glo.7.nu.2.
Melioratio tertij & quinti bonorum filio facta quomodo extrahatur?l.1.ti.6.glo.1.nu.2.
Melioratio tertij potest filio fieri in vita patris per contractum inter viuos,l.1.ti.6.glo.2.nu.1.&.5.
Melioratio tertij est pars legitimæ,ibi.
Melioratio est quota bonorum & non hæreditatis, quia est pars legitimæ,ibi.nu.3.
Melioratio tertij à patre filio facta,sequuta traditione vera vel ficta, irreuocabilis est,l.1.titu.6. gloss.4. nume.1.
Meliorationis tertij quasi possessio quomodo acquiratur? l.1.ti.6.glo.4.nu.7.
Melioratio tertij post traditionem veram vel fictam an possit reuocari,quoad bona postea quæsita, ibidem, nu.11
Melioratio an possit reuocari quoad bona futura,ibidem, nu.16.
Melioratio.3.&.5.filio facta per patrem etiam sequuta traditione,an possit per patrẽ reuocari quoad quintum? l.1.ti.6.glo.4.nu.20.&.21.
Melioratio tertij & quinti ex causa onerosa facta non reuocatur etiam quoad quintum,l.1.titu.6.gloss.4.nume.22.
Meliorationis bona an pater possit alienare post traditionem? vel meliorationi grauamen imponere: remissiuè, ibi.nu.23.
Melioratio tertij ex testamento facta,sequuta traditione,an possit per patrem reuocari,ibidem,nume.24.& sequen.
Melioratio tertij in testamento facta sequuta traditione potest reuocari,ibi.nu.26.
Melioratio tertij filio facta sub conditione,traditione sequuta vera vel ficta,an ante conditionis implementũ possit à patre vel matre reuocari,ibidem,nume.28.29 &.30.
Melioratio in testamento ex causa dotis per modum legati, vel contractus filio facta an reuocari possit, ibidẽ, nu.27.
Melioratio facta filio absenti cum clausula constituti potest ante ratificationem filij reuocari,l.1.titu.6.glo.5. nu.2.
Melioratio tertij filio per contractum inter viuos facta, ita demum est irreuocabilis,si instrumentum meliorationis filio tradatur coram tabellione.l.1.ti. 6.gloss.6. nu.1.
Melioratio facta ex causa onerosa,si cum tertio fiat valet,esíque irreuocabilis, secus si solum habeat causam onerosam,l.1.ti.6.glo.7.nu.1.
Melioratio tertij & quinti potest per patrem filio assignari in re aliqua.l.3.ti.6.glo.1.nu.1.
Melioratio tertij & quinti,si fuerit à patre assignata in re præstantiori,an ea debeat ei adiudicari in præiudicium cæterorum filiorum.l.3.ti.6.glo.1.nu.2.
Melioratio à patre an fieri possit filio ex bonis communibus viri & vxoris,ibi.nu.3.
Melioratio tertij & quinti potest per patrem assignari in re communi vtriusque coniugis, sed soluto matrimonio debet eius valor suppleri ex alijs bonis,l.3.ti.6. glo.1.nu.4.
Melioratio vel augenda vel minuenda est iuxta bonorum paternorum valorem tempore mortis eius,l.3.ti.6.gl. 4.nu.3.
Melioratio an dicatur quintum,quod extraneo relinquitur?l.4.ti.6.glo.1.nu.1.
Melioratio debet filio præstari in re per patrem designata. l.4.titu.6.glo.2.
Meliorationem tertiæ & quintæ partis factam filio, potest cohæres ei præstare in vna vel pluribus rebus hæreditarijs,ipso meliorato consentiente, vel eis dissentientibus,secundum æstimationem iudicis,l.4.ti.6.gl. 3.nu.2.
Melioratio tertiæ vel quintæ partis bonorũ inter viuos facta an debeat in eisdẽ bonis an in pecunia solui,iure cõmuni aut regio,ibi.nu.3.
Meliarationis fructus,vide in verbo fructus.
Meliorationis æstimationem potest hæres soluere quoties bona non recipiunt commodam diuisionem,l.4.tit.6. glo.4.nu.1.
Meliorationis æstimatio in pecunia quando solui possit. l.4.ti.6.glo.4.nu.2.&.3.
Melioratio est quid diuersum ab hæreditate.l.5.ti.6.glo. 1.nu.1.
Melioratio tertij & quinti filio facta quomodo in diuisione hæreditatis sit deducenda,l.5.titu.6.gloss.2.nume.1.
Melioratio est prælegatum nõ hæredis institutio.l.5.ti.6 glo.4.nu.2.
Melioratio an sit legitima vel pars legitimæ, ibidem. nu.3.
Melioratio si fiat rei certæ,an sit ab ea extrahendum as alienum pro rata?l.5.ti.6.glo.5.nu.1.
Melioratio tertiæ & quintæ partis bonorũ an sit obnoxia debitis meliorantis,ibi.nu.3.
Melioratio filio fieri potest in cuius gratiam pater fecit pactum de non meliorando alios.l. 6. titul, 6.gloss.3. nu.1.
Melioratio facta à patre contra promissorem de nõ meliorando,valet quoad alios,non quoad filium,cuiusgratia promissio facta fuit,solumque pro parte sua reuocabitur.l.6.ti.6.glo.3.nu.2,
Melioratio fieri potest contra promissionem factã de nõ meliorando alios,filio mortuo, viuo patre absque liberis,licèt hæredem extraneum reliquerit.l.6. ti. 6.glo. 3.nu.3.
Melioratio quintæ partis bonorum,vt de hæreditate vel bonis meliorantis deducatur,debet inspici tempus mortis,non donationis,sicut in melioratione tertiæ,l.7. ti. 6.glo.1.
Melioratione tertiæ filio facta habetur consideratio valoris bonorum tempore mortis patris,non tempore donationis,l.7.ti.6.glo.2.nu.1.
Melioratio tertij & quinti dicitur quota bonorum, non quota hæreditatis,ibi.
Melioratio tertij an sit pars legitimæ,l.7, titu. 6.glossi.2. nu.3.
Meliorationis tertij in re aliqua designati, an possit peti augmentum,auctis facultatibus patris,ibidem, numero 3.
Meliorationes vel legata quando conseruentur,vel non, rupto testamento, l.8. titu. 6.gloss. 1. numero .4.5. &.6.
Meliorationes factæ,filio præterito testamentum impugnãte,non conseruantur sed irritantur,l.8.tit.6.glo.1. nu.6.
Melioratio facta per modum institutionis, an rumpatur rupto testamento ex causa præteritionis.l.8.ti.6.glo.1 nu.7.
Melioratio facta filio per modum relicti,an conseruetur rupto testamento ob præteritionem alterius, ibidem. nu.8.
Melioratio tertij & quinti filio facta debetur rupto testamento,etiam si filius meliboratus scriptus non fuit hæres, si ad petitionem alterius rumpatur, l.8. titu.6. glo.3.
Melioratio.3.&.5.non extrahitur ex dote.l.9. titul.6. glo.1.nu.1.
Melioratio quare ad futura extenditur & non ad ea quæ sunt post mortem conferenda? l.9.titul.6.gloss.1.nume.5.
Melioratio tertij & quinti prius facta extrahitur ex dote vel donatione quæ confertur, quæ meliorationem sequitur,l.9.ti.6.glo.3.nu.2.
Melioratio sequuta post donationem rei certæ alteri filio factam in residuo tertij & quinti obtinebit.l.9.tit.6 glo.3.nu.3.
Melioratio in testamento facta etiam sequuta traditione reuocari potest.l.10.ti.6.glo.1.nu.3.
Melioratio tertij & quinti facta videtur filio cui pater rem aliquam in vita donauit.l.10.titu.6.gloss.2.nume.1.
Melioratio vniuersalis tertiæ & quintæ partis non excludit priorem donationem certæ rei alteri filio factã, imo resipingitur ad id quod ex priori supererit.l.10.ti. 6.glo.3.nu.1.
Melioratio irreuocabilis à patre facta non reuocatur per alienationem,ibi.nu.3.
Melioratio reuocabilis,quia non fuit tradita possessio, vel aliàs,an per alienationem reuocetur, & quid si.i.attitulo lucratiuo? & quid si fuerit filio assignata, l.10.ti. 6.glo.3.nu.4.5.&.6.
Melioratio certæ rei filio facta non reuocatur per alienationem necessariam,quæ semper præsumitur, ibidem, nu.7.
Melioratio filio in tertia bonorum parte potest apponi grauamen.l.11. ti.6.glo.1.nu.1.
Melioratio tertij an sit legitima,ibi.& nu.2.
Melioratio tertij quoad extraneos est legitima,quoad filios verò in quibusdam habet vim legitimæ,& in alijs non.l.11.ti.6.glo.1.nu.2,
Meliorationi tertij quare grauamen impositum debet esse in fauorem descendentium,& non extraneorũ,ibid. nu.3.
Meliorationi quinti quodcunque grauamen apponi potest etiam in fauorem extraneorum.l.11.titul.6.glossi.2.nume.1.
Meliorationi tertij grauamen apponitur in fauorem descendentium,eisque deficientibus in aliorum fauorem, in dict.l.11.titu.6.contentorum, vt ibi in gloss.2.nume.2.
Meliorationi an possit grauamen apponi,post eam factã l.11.ti.6.glo.3.nu.2.
Meliorationem qui reuocare potest,poterit ei grauamen ex postfacto apponere.l.11.titul.6.glossi.3.numero.2.
Meliorationi irreuocabili non potest grauamen ex postfacto apponi.l.11.ti.6.glo.3.nu.3.
Melioratio quemadmodum fieri potest nepoti, quẽ pater præcedit,ita & substitutio meliorationis,l.11. titu.6. glo.4.nu.2.
Meliorationis tertij grauamen,seu fideicommissum, vel substitutio,an fieri possit descendentibus illegitimis, si legitimi supersunt,vel ascendentibus supersitibus descendentibus,l.11.ti.6.glo.7.
Melioratio tertij an sit legitima.l.11.titu.6. glossi.8. nume.1.
Meliorato filio substitui possunt extranei,ibi.
Meliorato filio non potest apponi grauamen restitutionis,nisi in fauorem descendentium,vel aliorum,qui continetur in.l.11.tit.6.gl.9.num.1.
Meliorato filio an possit dari substitutus vulgaris extraneus non seruata huius legis forma, ibid.num.2.&.3.
Melioratio quinti non exigit obseruationem formæ in substitutionibus & grauaminibus,quæ exigitur in meliotione tertij.l.11.titu.6.glo.10.nu.1.
Meliorationis vinculatæ dominium & possessio an transeat in successorem eius statim mortuo prædecessore? l. 11.titu.6.glos.11.nu.5.
Meliorationi fideicommissum vel grauamen appositum iure communi durabat vsque ad quartam generationem,hodie iure regio est perpetuum.l.11.titu.6.glossi.12 num.1.&

Universidad de Deusto
Biblioteca

nu.1.&.2.
Melioratio à patre filio facta an excedat tertiã & quintam bonorum paternorum partem, quod tempus sit considerandum,l.3.ti.8.glo.10.nu.1.
Melioratio tertiæ & quintæ partis à patre filio facta an deducatur ex dote vel donatione propter nuptias,quæ adducitur ad collationem? ibi.nu.4.
Melioratus filius potest repudiare hereditatẽ,& agnoscere prælegatum,l.5.ti.6.glo.1.
Melioratus an possit à creditoribus conueniri hæreditarijs vt æs alienum soluat pro rata:quid iure communi & regio? l.5.ti.6.glo.2.nu.2.&.3.
Melioratus in tertia & quinta parte bonorum patris,potest à creditoribus hæreditarijs post diuisionem occurrentibus pro rata melioration is conueniri,l.5.titul.6.glo.3.
Meliaratus non est propriè hæres,sed habetur loco hæredis l.5.ti.6.glo.4.nu.1.
Melioratus an censeatur filius,cui fundus relinquitur,testamento rupto per alium filium præteritum? l.8.titu.6.glo.1.nu.10.
Mensuras & pondera populo tradere ad principem spectat,l.1.ti.13.glo.1.nu.1.
Mensuræ ordinatio,qua annonam metimur publicam,ad principem spectat ibi.nu.2.
Mensurarum & ponderum ordinatio ad principem spectat,sed earum confectio ad ciuitatum rectores,ibidem.
Mensura signum debet habere publicum,l.1.tit.13.glo.1 nu.3.
Mensurarum & ponderum primus inuentor,l.1.titu.13.glo.1.nu.4.
Mensuras & pondera Moyses tradidit populo Israeliticoꝝ,ibi.
Mensuras & pondera eadem in regno esse oportet adm etiendum & ponderandum,l.1.titu.13.glo.2.numero.1.
Mensuræ & pondera si plura sint in regno,quibus vti oporteat? ibi.nu.2.
Mensura vel pondus loci contractus,an quo res sita est,sit inspiciendum? ibi.nu.3.
Mensura pannorum qualis esse debeat,l.1.titu.13.glo.a.7.
Mensura Toletana vinum venditur:& Abulensi frumẽtum,l.2.ti.13.glo.2.nu.1.
Mensuræ & pondera regio sigillo signari debent,l.2.tit.13.glo.2.nu.2.
Mensuræ an ponderis mutatio si contingat,an haberi debeat respectus ad tempus contractus,an ad tempus solutionis l.2.ti.13.glo.8.nu.3.
Mensuræ & pondera eadem sunt in regno,quæ & in regia curia l.2.ti.14.glo.7.nu.2.
Mentecaptus,demens,vel furiosus an succedat in regno,ducatu,vel comitatu? vel an sequens in gradu admittatur,l.1.ti.7.glo.1.nu.14.
Mentecaptus,demens,aut furiosus an succedat in maiorat u simplici absque iurisdictione,ibi.nu.15.
Mercator an possit esse testis testamenti nuncupatiui,iure regio? l.1.ti.4.glo.5.nu.7.
Mercatores exteri repelli deberent ab hoc regno,& quare? l.1.ti.12.glo.1.nu.4.
Mercatorũ artes ad decipiendum eos,quibus merces vendunt,improbantur l.1.ti.12.glo.2.
Mercator signo vtens falso & alieno punitur iure regio pœna falsi? l.6.ti.12.glo.3.
Mercator dicitur officium gerere,& in quo differat ab artifice? l.12.ti.12.glo.1.nu.2.&.4.
Mercator potest diuersis negociationibus vti, & à qua denominetur? l.12.ti.12.glo.1.nu.3.
Mercatores reipublicæ sunt necessarij,& quare? l.1.ti.14 glo.1.nu.3.
Mercator qui mercimonijs vendendis publicè præest, vilis est & abiectus.l.1.ti.14.glo.7.nu.2.
Mercator seu campsor,qui cum iam consilium fugiendi iniisset,merces ab alio emit mercatore,pecunia credita & confestim foro cessit,seu rationes conturbauit fraudator dicitur,& dominium mercium non censetur dominium in eum translatum,l.1.titu.19.glo.1.numero.12.
Mercatores & campsores habere dicuntur officia publica,l.1.ti.19.glo.7.
Mercatura tenuis vliquegentium sordida est,l.1.tit.14.glo.7.nu.3.
Mercatura an & quando deroget nobilitati & dignitati,ibi.
Merces in superiori parte sacci vel corbis meliores ostendens,quàm quæ intus sunt,stellionatus crimine punitur l.1.ti.12.glo.3.nu.1.
Merces & sarcinæ ex signis dignoscuntur,l.6.ti.12.glo.1.nu.1.
Merces & sercinæ eius esse præsumũtur cuius signo signatæ sunt,ibi.nu.2.
Mercium quæ aliunde exportantur,æstimatio quomodo fieri debeat,l.2.ti.25.glo.2.nu.1.
Meretrix quæ dicatur,l.10.ti.3.glo.4.nu.2.&.3.&l.6.ti.8.glo.2.nu.11.
Merita & seruitia parentum transeunt in filios & cæteros descendentes.l.5.ti.10.glo.3.nu.1.
Meritorum assertio specialis in prohibitis non probat.l.1 ti.6.glo.9.nu.2.&.l.15.ti.10.glo.12.nu.6.
Meritorum assertio generalis non probat,quia incerta,l.15.ti.10.glo.12.nu.3.
Meritorũ assertioni speciali creditur,nisi donatio sit à iure prohibita,ibi.nu.5.
Messis tempus quod sit hoc in regno,l.17.titul.11.glossa.1.
Metus parentibus illatus an filio vel filiæ illatus censeatur,l.11.ti.1.glo.vlti.nu.1.

Metus vel vtilis an sufficiat ad rescindẽdum matrimonium,vel religionis ingressum? l.11.ti.1.glo.vlti.nu.2.
Metus reuerentialis per quos inferatur? remissiuè ibi.
Metus cadens in constantem virum vel faminam qui dicatur? glo.vlt.ti.1.nu.189.
Miles an possit esse testis testamenti nuncupatiui iure regio? l.1.ti.4.glo.5.nu.5.
Miles huius regni Peru.soldado.Hispanè appellatus an possit esse testis testamenti nuncupatiui? l.1.ti.4.glo.5.nu.9.
Militi non parcitur in his quæ introducta sunt ad rigorem conseruandum,& quæ militum sunt l.8.ti.11.glo.13.nu.4.
Militi non subuenitur nisi in casibus à iure expressis,ibi.nu.5.
Milites quomodo armari et creari possint,iure communi vel regio? l.6.ti.17.glo.2.nu.2.&.3.
Milites quis creare possit.ibi.numero.3.
Milites an creari possint ab eo,quem rex constituit? l.6.ti.17.glo.2.nu.4.
Militum matereria remissiuè.ibi.nu.5.
Milites nostri temporis an gaudeãt preuilegijs militum? ibidem.
Milites an pro delicto carceri mãcipari possint.l.6.ti.17 glo.2 numero.6.
Minima quando habeantur in consideratione.l.12.ti.6.glo.3.in fi.
Minimus defectus ex errore & non ex industria obueniens non vitiat actum,etiam si pro forma requiratur l.9.ti.11.glo.4.nu.12.
Minor.25.annis an possit arrhas premittere stipulæ? & quomodo? & an in integrum restituatur:l.2.ti.2.glo.2.nu.3.
Minor vel ecclesia alienans sine iuris solẽnitate,si sit vtilis alienatio,potest aduersarium cogere ad obseruationem contractus,adhibita denuo solemnitate,nisi ab initio ex aduerso opponatur.l.2.titu.3.glossa.1.nume.15.
Minor potest contrahere & se obligare sine solemnitate ad suum commodum,& agere si sibi iuuet,ibidem.nume.16.
Minores fratres seu monachi,an esse possint executores testamenti? l.5.ti.4.glo.8.nu.6.
Minor.25.annis,maior autem.17.an possit esse procurator ad negotia,vel executor testamenti? l.4.ti.4.gl.1.nu.6.
Minor adultus curatorem habens an possit donare causa mortis,vel testari sine curatoris authoritate l.7.ti.10 glo.2.nu.30.
Minor adultus testari potest sine curatoris authoritate,imo & eo reluctante,ibi.nu.31.
Minor aduersus donationem causa mortis restitui non potest,sicut nec contra testamentum.l.7.titu.10.glo.2 nu.56.
Minor restituitur aduersus adiectionem ab alio iusto precio factam in bonis maiorum suorum.l.6.titu.11.glo.1.nu.2.
Minor an restituatur aduersus temporis lapsum ad retractum præstitu? l.8.ti.11.glo.11.nu.1.
Minor vel absens non restituitur,vbi lex vel statutum minorum vel absentum memoriam faciunt specialem ibi.nu.2.
Minoribus regulariter non currit tempus,l.8.ti.11.glo.12 nu.19.
Minor an restituatur aduersus retractum per eius tutorem vel curatorem factum? l.8.titu.11.glossa.14.nume.17.
Minori si quid mutuetur,vel eius tuteri aut curatori probari debet versum esse in eius vtilitatem,vt minor teneatur.l.22.ti.11.glo.2.nu.1.
Minor quando ex mutuo obligetur,l.22.ti.11.glossa.2.nume.8.
Minoris curator vel pater potest sibi ipsi soluere debitum à pupillo.l.23.ti.11.glo.1.nu.3.
Minoris contractus cũ tutore factus valet,si sibi sit vtilis.d.l.23.ti.11.glo.1.nu.6.
Modicus defectus,vt vnius nummi in gabella,emphiteusi & in conuentione pœna pecuniaria in corporalem,facit pœnam incurri.l.9.ti.11.glo.4.nu.13.
Mœnia non possunt alsque regis licentia ædificari vel reparari.l.6.ti.7.glo.5.nu.1.
Molere vt nemini liceat,nisi in molendino cuius præscribi potest.l.20.ti.11.glo.2.nu.5.
Monachus an possit esse testis testamenti nuncupatiui.l.1.ti.4.glo.5.nu.5.
Monachus an possit esse commissarius vel executor testamenti? l.5.ti.4.glo.8.nu.6.
Monachi an esse possint executores testamentorum? l.14.ti.4.glo.1.nu.2.
Monachi ex ordine minorum non possunt esse executores testamenti,licèt consilium præbere possint.l.14.titu.4 glo.1.nu.2.
Monachis ex ordine minorum an cõmitti possit electio pauperum,ibi.nu.3.
Monachus aut canonicus regularis an possit succedere in regno vel ducatu? l.1.ti.7.glo.1.nu.16.
Monachus qui professus non est,retinet dignitatem & iurisdictionem,ibi.nu.17.
Monachus an possit in maioratu iurisdictione carente succedere? ibi.nu.18.
Monachi non debent iniusta acquirere monasterio.l.2.ti.9.glo.1.nu.61.
Monasterium an habeatur loco filij.l.7.titu.11.glo.2.nume.21.
Monetam cudere non possunt domini locorum,sed ad regem solum pertinet.l.1.ti.10.glo.13.nu.1.
Monetæ mutatio an præiudicet creditori,an debitori l.2 ti.13.glo.8.nu.1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Monetæ mutatio si contingat, an debeat haberi respectus ad tempus contractus, an ad tempus solutionis, ibi.
Monetæ valoris mutatio intrinsicæ vel extrinsecæ an creditori præiudicet, ibi. nu. 2.
Monitio executorum quo casu requiritur, & quid operetur. l. 14. ti. 4. glo. 1. nu. 53.
Monopolia officialium debet iudex punire, & quomodo fiant? l. 1. ti. 14. glo. 9. nu. 13.
Monopolium facere videtur, qui priuilegium impetrat à principe, vt ipse & non alius vendat aliquod genus mercium, ibi.
Moræ purgatio non admittitur, vbi est dies & pœna. l. 10 ti. 16. glo. 2. nu. 2. & 3.
Moræ purgatio non admittitur vbi est apposita dies & pœna, secus de iure canonico, quod seruandum est hoc in regno, l. 7. ti. 4. glo. 3. nu. 2. & 3.
Moræ purgatio non admittitur quoties executio fit ab ipsa lege priuante vnum, & admittente ob negligentiam alium. l. 7. ti. 4. glo. 3. nu. 3.
Mors ciuilis quæ dicatur? l. 3. ti. 4. glo. 2 nu. 1.
Mors ciuilis in casibus à iure expressis æquiparatur naturali, non in aliis, ibi nu. 3.
Mors naturalis spectatur eius, qui restituere fideicommissum erat post mortem grauatus, licèt ingressus fuerit religionem, nec hoc casu succedit monasterium, nec excludit substitutum, ibi.
Mortis tempus spectatur ad inficiendum valorem donationis tertij & quinti l. 3. ti. 6. glo. 4. nu. 1.
Mortis tempus inspicitur in melioratione, non promissionis, secus in dote l 7. ti. 6. glo. 3. nu. 1.
Morte concedentis non finitur gratia etiam re integra. l. 2. ti. 7. glo. 2. nu. 1.
Mulieres viris suis sunt longè inferiores tum animo, tum etiam corpore, glo. rub. ti. 1. nu. 96.
Mulier secundo nubens amittit tutellam testamentariam filiorum primi matrimonij. l. 3. titul. 1. gloss. 2. numero. 9.
Mulier secundò nubens, quas pœnas patiatur? vide in verbo secundo nubens.
Mulier quæ credens virum mortuum, cum alio contraxerit, cùm primũ viuere scierit, ad primum redire tenetur. l. 5. ti. 1. glo. 1. nu. 6.
Mulier secundo viro sciens nubens viuente primo, si copula sequatur, potest de adulterio accusari ab eius priore marito, & an plectatur vltra id pœnis harum legum? l. 5. ti. 1. glo. 3. nu. 6.
Mulier sine dolo malo credens primum virum mortuũ, si cum secundo nupserit, quamuis primus non sit mortuus. cessat pœna harum legum, l. 5. titul. 1. gloss. 3. nume. 7.
Mulier etiamsi legitimam certiorationem, non habuerit de morte viri, sed tamam duntaxat, vel credulitatẽ & secundo nupserit, accusatur à pœnis harum legum, sed traditur cum secundo viro, priori in seruitutem. l. 5. ti. 1. glo. 3. nu. 8.
Mulierem accusans quòd secundo viro nupsit viuẽte primo, probare tenetur primum virum viuere, ibid. nu. 9.
Mulier facilius terretur quàm vir. l. 11. titu. 1. gloss. vlti. nu. 1.
Mulier quare prohibeatur contrahere, absque viri licentia. l. 1. ti. 3. glo. 1.
Mulier vide in verbo vxor & in verbo fœmina.
Mulier non conficiens inuentarium tenetur in solidum creditoribus hæreditarijs, si hæreditatem sibi delatam adiuit. l. 1. ti. 3. glo. 3. nu. 1.
Mulieres non sunt priuilegiatæ nisi in casibus à iure expressis, ibi.
Mulier non potest fideicommissum vniuersale agnoscere absque viri licentia, nisi confecto inuentario, ibid. nume. 2.
Mulier pro debito ex crimine non descendente in carcerẽ mitti non potest. l. 8. ti. 3. glo. 1. nu. 1.
Mulier ob debita fiscalia in carcerem mitti non debet. l. 8 ti. 3. glo. 2.
Mulier intercedere, aut fideiubere pro alio efficaciter nõ potest, nam licet ciuiliter & naturaliter obligetur, iuuatur tamen beneficio Velleyani. l. 9. titu. 3. gloss. 1. nume. 1.
Mulier Belleyani exceptione tuta poterit repetere quod soluit. l. 9. ti. 3. glo. 1. nu. 2.
Mulieri si quid detur pro fideiussione, non poterit exceptione Velleyani se tueri, & quod precium hac in specie sufficiet. l. 9. ti. 3. glo. 2. nu. 4.
Mulier obligata cum extraneo an teneatur. l. 9. ti. 3. glo. 3. nu. 2.
Mulier quibus casibus obligetur efficaciter, vt fideiussor? remissiuè. l. 9. ti. 3. glo. 5. insi.
Mulier pro debito ciuili non potest carceri mancipari. l. 10. ti. 3. glo. 1. nu. 1.
Mulier pro debito etiam fiscali non potest carceri mancipari. l. 10. ti. 3. glo. 1. nu. 2.
Mulier etiam pro tutella filij per ipsam administrata in carcerem detrudi non potest, ibi. nu. 3.
Mulier an capi possit & in carcerem duci ob debitum ex delicto descendẽs? l. 10. ti. 3. glo. 2. nu. 1.
Mulier an capi possit ob debitum exquasi delicto descendens? ibi. nu. 2.
Mulier ob ciuile debitum domi detineri non potest. l. 10. ti. 3. glo. 3. nu. 1.
Mulieri luxurioseviuenti quando detur curator? l. 5. ti. 9 glo. 8. nu. 7.
Mulier propter adulterium priuatur bonis paraphernalibus ex communi sententia. l. 5. titu. 9. gloss. 8. numero. 19.
Mulier ob ciuile debitum non potest duci ad iudicium. l. 10. ti. 3. glo. 3. nu. 2.
Mulier impudica quæ publicè est alicuius concubina potevit pro debito ciuili carceri mancipari. l. 10. ti. 3. glo. 4 nu. 1.
Mulier nupta si sit meretrix, an possit pro debito ciuili ad carcerem duci? l. 10. ti. 3. glo. 4. nu. 4.
Mulier nupta si sit meretrix, marito consentiente, poterit carceri mancipari. l. 10. ti. 3. glo. 4. nu. 5.
Mulier vilis, vt serua, vel liberta, lena, vel venefica potest in carcerem mitti pro debito ciuili. ibi. nu. 6.
Mulier executrix testamenti à marito relicta, an amittat officium per transitum ad secundas nuptias? l. 14. ti. 4. glo. 1. nu. 5.
Mulier absque viri sui licẽtia an possit donationem mortis causa facere? l. 7. ti. 10. glo. 2. nu. 29.
Mulier quæ sine licentia viri iure regio contrahere non potest, poterit causa mortis donare. l. 7. tit. 10. gloss. 2 nu. 32.
Mulier secundo viro nubens ante annum luctus, an amittat donationem causa mortis ab extraneo factam, quemadmodum & amittit legatum. l. 7. ti. 10. glo. 2 nu. 48.
Mulieri aut militi nõ parcitur in his quæ introducta sunt adrigorem conseruandum, & quæ stricti iuris sunt. l. 8. ti. 11. gl. 13. nu. 4.
Mulieri, rustico, & militi non subuenitur, nisi in casibus à iure expressis, ibi. nu. 5.
Mulieri rustico, & militi non subuenitur, nisi vbi non potuerunt consulere peritiores. ibi. nu. 6.
Munda muliebria quæ? glo. 3. rub. ti. 2. nu. 1.
Munera excæcant oculos iudicum & sapientum. l. 4. ti. 14. glo. 1. nu. 1.
Muri ciuitatum & mœnia non possunt absque regia licentia ædificari vel resici. l. 6. ti. 7. glo. 5. nu. 1.
Murorum reparatio ad quem spectet. l. 18. tit. 10. gloss. 1. nu. 2.
Mutatione personæ, mutatur & qualitas bonorum, l. 7. ti. 11. glo. 8. nu. 4.
Mutationis monetæ, mensuræ, aut ponderis materia, vide in verbo monetæ, & in verbo mensuræ.
Mutatio status facit, vt adiecto solutioni vel procuratori solui non possit. l. 2. ti. 16. glo. 5. nu. 9.
Mutatione personæ, quæ est immediata causa priuilegij, mutatur perinde & extinguitur priuilegium, l. 3. ti. 1 glo. 2. nu. 5. & l. 9. ti. 1. glo. 2. nu. 5.
Mutuans patri pecuniam ad alendum liberos, vel ad aliquid faciendum ab institore, non est ei necesse probare in eam rem fuisse versam & impensam. l. 3. ti. 9. glo. 7 nu. 5.
Mutuans patri pecuniam apponere faciat in instrumento eam mutuare ad alendos liberos & familiam. ibi.
Mutuum re quandoque, & quandoque verbis contrahitur. l. 9. ti. 11. glo. 4 nu. 5.
Mutuum minori, ecclesiæ, ciuitati, vel regi factum, vel eorum administratoribus, tum demum eos obligat, cũ probatum fuerit in eorum vtilitatem versum fuisse. l. 22. ti. 11. glo. 2. nu. 2.
Mutuum in hoc regno regi factum in præsenti anno salutis Dominicæ. 1576. an soluere teneatur rex, si à mutuantibus non probetur in eius vel regni vtilitatẽ versum fuisse. l. 22. ti. 11. glo. 2. nu. 6.
Mutuare pecunias diuites compelli possunt tempore necessitatis ad emendum frumentum. l. 1. ti. 25. gloss. 9. nume. 6.

N

NATVRA duplicem finem intẽdit alterum principalem per se notum, alterum secundarium, gloss. rub. ti. 1. nu. 7.
Naturæ contrarium dicitur, si finis impediatur à natura intentus, ibi. nu. 6.
Naturale ius dicitur dupliciter. glo. rub. ti. 1 nu. 3
Naturalis iuris principia per se omnibus nota, ibid. & nume. 4.
Naturalis iuris secundaria præcepta non omnibus nota, ibi. nu. 5.
Naturalis obligatio an oriatur ex testamento minus solemni? l. 1. titul. 4. gloss. 10. numer. 11. 19. & sequen.
Naturalis obligatio est efficax ad retinendum, l. 1. ti. 4. gl. 10. nu. 12.
Naturalis obligatio parit exceptionem, ibidem, numero. 20.
Naturalis obligatio geminata actionem producit, ibidem nume. 21.
Naturalis obligatio non oritur ex testamento minus solẽni, nullusque eius respectu obligatur ex sententia authoris. l. 1. ti. 4 glo. 10. nu. 23
Naturales filij non succedunt consanguineis patris, nec ipsi eis. l. 6. ti. 8. glo. 4. nu. 1.
Naturales filij iure communi non excludebant ascendentes, sed relicta eis legitima, non aliàs, poterat eis pater legare totam substantiam, l. 8. titu. 8. gloss. 5. numero. 1.
Naturales filij à patre instituti excludunt omnino ascendentes iure regio, ibi. nu. 2.
Naturales filij non rumpunt patris testamentum, nec succedunt contra illud, ibi. nu. 3.
Naturales filij extante legitimo, qui successioni patris renunciauit, an possint patri succedere? remissiuè, ibidem nu. 4.
Naturales filij succedunt ab intestato in duabus vncijs, & quid iure antiquo? l. 9. ti. 8. glo. 1. nu. 1.
Naturales filij non succedunt ab intestato, extantibus filijs legitimis

Universidad de Deusto
Biblioteca

legitimis vel legitimatis, l.9.titul. 8.gloss.1.numero.2.
Naturales nepotes & alij descendentes, non extantibus legitimis succedunt ab intestato in duabus vncijs.l.9.ti.8.glo.1.nu.3.
Naturales possunt à patre instituj deficientibus legitimis, & in quo,l.9.ti.8.glo.1.nu.4.
Naturales filij excludunt ascendentes legitimos ex testamento iure regio,ibi.
Naturales filij extantibus legitimis in quo possint patri succedere ex testamento iure communi, & regio.l.9.ti.8.glo.1.nu.5.
Naturali filio an possit pater quintum relinquere extantibus quinque filijs legitimis,ibi.nu.6.
Naturali an possit à patre vltra quintum relinqui ex consensu legitimorum: & quid in spurio, ibi.nu.7
Naturales an possint institui si legitimus renunciauit hæreditati patris,ibi.nu.8.
Naturalis nepos an possit auo succedere ex testamento,extantibus vel non extantibus legitimis.l.9.tit.8.glo.1.nu.9.
Naturales filij iure ciuili qui dicantur l.9.titu.8.gloss.2.nu.2.
Naturales filij iure canonico & regio qui dicantur, ibidē.nu.3.
Naturales filij hodie dicuntur concepti & nati ex homine illustri & fœmina vili vel serua,cum inter eos possit cosistere matrimonium.l.9.titu.8.gloss.2.numero.4.
Naturalis filius dicitur natus ex virgine stupata, vel vidua honesta,ibi.nu.5.
Naturales iure regio nothos comprehendunt.l.9.ti.8.gl.2.nu.7.
Naturalem esse alleganti incumbit onus probandi ea, quæ habentur in.l.9.ti.8.vt ibi in glo.3.nu.7.
Naturalis filius quando quis esse præsumatur.l.9.ti.8.gl.3.nu.8.& 12.
Naturalis filius natus ex meretrice vel concubina quæ domi non retinetur à patre, vt naturalis dicatur, debet à patre recognosci.l.9.ti.8.glo.4.nu.1.
Naturalis filius natus ex concubina domi retenta naturalis dicitur, etiam si à patre non recognoscatur vt talis, iure etiam regio,ibi.nu.2.
Naturales filij an gaudeant nobilitate Hispana: fidalguia, nuncupata.l.10.ti.8.glo.8.nu.1.
Naturalis obligatio in principe habet effectum & actionem producit.l.3.ti.10.glo.2.nu.10.
Naturalis obligatio iure ciuili effectum producit, ne quis indebitè damnū patiatur ibi.
Naturaliter an liceat contrahentibus se decipere?l.1.ti.11 glo.1.nu.1.
Naturalia contractus deceptionem re ipsa permittunt, ibi.nu.5.
Naturalis filius, vel alij descendentes naturales an admittantur ad retractum,l.7.ti.11.glo.2.nu.2.
Naturalis filius, vide in verbo bastardus.
Naturalis obligatio parit actionem efficacem iure regio, secus si naturalis non oriatur.l.2.ti.16.glo.1.nu.7.
Naturalis obligatio an oriatur ex contractu innominato ante implementum iure regio.l.2.titul.16.gloss.2.nume.2.
Naturalis obligatio oritur ex stipulatione alteri per alterum facta.l.2.ti.16.glo.5.nu.3.
Naturalis obligationis effectus quando lex ciuilis impedire possit.l.8.ti.7.glo.3.nu.3.
Natus naturaliter quis dicatur iure ciuili & canonico, vt succedere possit & transmittere.l.2.ti.8.gloss.1 nu.1.
Natus naturaliter ex ventre cesso an sit partus legitimus l.2.ti.8.glo.1.nu.2.
Natus viuus etiam si illico decedat, non dicitur abortiuus iure ciuili,ibi.nu.3.
Natus non dicitur naturaliter qui totus viuus non nascitur.l.2.ti.8.glo.2.nu.1.
Natus non dicitur naturaliter qui posquam natus est nō vixit.24.horis,l.2.ti.8.glo.2.nu.2.
Natus non dicitur naturaliter vel legitimè, qui antequam baptizaretur mortuus fuit, licèt pluſquam .24. horis vixerit, ibi.nu.4.
Natus ex sectō ventre, si baptizatus fuerit & .24. horis vixerit, dicitur natus naturaliter & succedet, ibi.nu.5.
Nauis, in qua quis artem piraticam exercuit alij vendita, an sit obnoxia damnis à venditore illatis.l.12.titu.7.glo.1.nu.2.
Naui confiscata non censetur publicata scapha.l.1.ti.25 glo.3.nu.3.
Naui vendita cum suis instrumentis non censetur vendita scapha,ibi.nu.4.
Necare videtur qui alimenta denegat.l.3.titu.1.gloss.2 nu.20.
Necessarium non dicitur quod habuit initium voluntariū, l.6.ti.11.glo.1.nu.6.
Necessitas facit, vt aliquid de solemnibus relaxetur.l.2.ti.4.glo.4.nu.6.
Necessitati non subuenitur siquis sua culpa in eam incidit l.6.ti.7.glo.13.nu.32.
Necessitatis causa receditur à regulis iuris communis.l.1.ti.10.glo.21.nu.16.& 17.
Necessitatis & periculi futuri causa actus expediri potest sine consensu eius qui aliàs requiritur.l.1.ti.10,glo.21.nu.17.
Necessitatis causa plurima permittuntur contra regulas iuris communis, remissiuè.l.3.ti.10.glo.5.
Necessitate cogente nemo liberalis existit.l.17.ti.10.gl.1.nu.1.
Necessitate cogente opera facta non sunt laudabilia, ibi.

Necessitas tellum ingens est,ibi.
Necessitatè cogente donatio à rege facta, reuocari poterit necessitate cessante, ibi.nu.2.
Necessitatis causa cessante, cessat quod ob eam statutū est l.1.ti.18.glo.16.
Necessitatis causa plurima permittuntur, quæ aliàs non licerent.l.1.ti.18.glo.13.nu.3.insi.& glo.15.
Negligentia dominorum in non exercendo iurisdictionē, nec faciēdo iustitiam, quomodo cognoscatur? & quid operetur.l.1.ti.10.glo.11.nu.2.
Negligentibus non subuenitur, sed impeditis.l.8.tit.11.glo.12.nu.8.
Nepharius coitus pœnam mortis meretur, etiam ex parte fœminæ.l.7.ti.8.glo.11.nu.4.
Nepos non est in potestate aui iure regio, sed patris.l.8.ti.1 glo.3.nu.1.
Nepos hodie est in potestate aui, si filius cum aliqua despōsatus per verba de præsenti ex ea filium habuit, ibidem.
Nepos potest meliorari etiam si eum præcedat filius in tertio & quinto iure regio.l.1.titu.2.gloss.2.numero.6.
Nepos quando admittatur ad ius dicendi nullum.l.1.tit.4 glo.14.nu.47.& 48.
Nepos præteritus an habeat ius dicendi nullum, patre emācipato instituto aut ex hæredato, ibidem.nume.50.& 51.
Nepos hodie iure regio nec suus est, nec in potestate, ibi.nume.52.& 53.
Nepos præteritus patre exhæredato admittitur ad querelam ex propria persona per successorium edictum, ibi.nu.69.
Nepos auo succedere non potest viuo patre suo.l.2.tit.6.glo.3.nu.2.
Nepos ex filio primogenito, ante mortem aui defuncto, natus præfertur patruo in successione bonorum maioratus iure communi & regio, ex receptiori sententia.l.5 ti.7.glo.1.nu.1.
Nepos ex filio primogenito, post mortem aui defuncto, natus, præfertur patruo in successione maioratus, ex receptiori & indubitata sententia.ibi.nu.2.
Nepos ex filio primogenito, ante mortem aui defuncto, natus, si maior sit ætate, quàm patruus præfertur patruo in successione maioratus iure communi, ex recepta sententia.ibi.nu.3.
Nepos ex primogenito natus patruo præfertur, etiamsi in maioratus constitutione vocetur filius primogenitus, quemadmodum & quando primogenitus vocatur, nulla filij mentione facta.l.5.ti.7.glo.1.nu.6.
Nepos ex filio secundo genito ante mortem primogeniti & aui, defuncto patruo, præfertur tertio genito, si primogenitus sine liberis decesit.ibi.nu.7.
Nepos ex filio primogenito, ante mortem aui defuncto, natus, patruo præfertur si nullis clausulis adiectis maioratus fuerit constitutus, sed per testes vel sententiam constet esse maioratum,ibi.nu.8.
Nepos ex filio primogenito natus patruo præfertur in bonis feudalibus, emphiteuticis, vel in iure patronatus, vel anniuersario iure maioratus primogenitis delato, ibi.nu.9.
Nepos patruo præfertur in successione maioratus ascendētium, etiam si collaterales sint respectu vltimi possessoris.l.5.ti.7.glo.4.nu.2.
Nepos ex filio præmortuo primogenito, an præferatur in commenda Indorum filo secundo.l.5.ti.7.gloss.5.nume.8.
Nepos quando excludatur à patruo.l.5.titu.7.gloss.5.nume.11.
Nepos vel pronepos succedit auo vel proauo deficientibus filijs.l.1.ti.8.glo.4.nu.4.
Nepos conceptus & natus post mortem aui, auo non succedit, nec eius censetur cognatus, ibi.& nu.6.
Nepos post mortem aui conceptus & natus quomodo succedat auo.l.1.ti.8.glo.4.nu.7.
Nepos post mortem aui conceptus & natus, potitur honore & dignitate aui, ibi.nu.8.
Nepos post mortem aui conceptus & natus succedit in maioratu, emphiteusi, & retractu & fidei commisso.l.1.ti.8.glo.4.nu.9.10.11.& 12.
Nepos ex spurio an possit ab auo hæres institui.l.6.titu.8.glo.8.nu.21.
Nepos ex spurio, existente prole legitima, institui non potest ab auo, ibi.nu.22.
Nepos ex incestuoso filio institui non potest ab auo, etiā si legimi deficiant, ibi.nu.23.
Nepos ex filio clerici præsbyteri potest ab auo instituj, ibi.nu.24.
Nepos ex spurio ab auo institutus, si est in potestate patris an possit bona capere ex institutione, vel an patri vsufructus quæratur.ibi.nu.25.
Nepos ex spurio ex damnato coitu natos quando succedat auiæ ex parte matris.l.7.ti.8.glo.8.nu.3.
Nepotes naturales & alij descendentes, non extantibus legitimis, succedunt ab intestato in duabus vncijs.l.9.ti.8.glo.1.nu.3.
Nepos naturalis an possit auo succedere ex testamento, extantibus vel non extantibus legitimis.l.9.ti.8.gloss.1 nu.9.
Nepos ex filio naturali mortuo, antequam pater eius contrahat matrimonium cum concubina, non legitimatur per subsequens matrimonium.l.10.titu.8.gloss.3 nu.5.
Nepos quando appellatione filiorum non comprehendatur.l.8.ti.11.glo.17.nu.3.
Neptis an possit meliorari ab auo ex causa dotis.l.1.tit.2.glo.2.nu.5.& sequen.
Neptis ex filio primogenito, ante mortem aui defuncti nata, an patruo ætate maiori præferatur in successio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne maioratus?l.5.ti.7.glo.1.nu.5.
Nihil volitum quin præcognitum,glo.rub.titu.1. numero.154.
Nimium quidquid est vertitur in vitium.l.8.ti.10.glo.1 nu.3.
Nobiles regnum defendunt.l.7.titu.7.gloss.3.numero.1.
Nobilem facit locus originis.l.19.titu.10.gloss.1.numero.2.
Nobiles reputantur qui primogeniti sunt.l.7.titu.7.glo.4.nu.4.
Nobiles ditiores esse oportet plebeijs,atque ideo pro æqua libus meritis nobilior est præferẽdus,& magis remunerandus.l.15.ti.10.glo.6.nu.3.
Nobiles non ita grossis cibis vesci oportet quam plebeios, ibi nu.4.
Nobiles non coguntur soli absque famulis viuere cùm de eorum alimentis tractatur,ibi.nu.5.
Nobiles Hispaniæ pro quibus debitis capi possint, eorum personæ,arma,& æquis?l.6.ti.17.glo.3.
Nobiles Hispani officium mercatorum vel campsorum exercentes si decoxerint non gaudent priuilegio nobilitatis & fidalguia.l.4.ti.19.glo.1.nu.1.
Nobiles Hispani mercaturam exercentes non amittunt nobilitatem,nec eius priuilegia,ibi.nume.2.nisi decoxerint,ibi.glo.2.
Nobilis dicitur quem vulgus & communis hominum æstimatio nobilem reputat.l.7.titu.7.gloss.4.numero.3.
Nobilis Hispaniæ fidalgus nuncupatus nostro idiomate, quare possit in carcerem detrudi ob debita ex delicto vel quasi prouenientia.l.6.ti.8.glo.1.nu.4.
Nobilis Hispanus lite pendente super nobilitate contribuere tenetur.l.1.ti.10.glo.21.nu.9.
Nobilis maiori pœna pecuniaria afficitur, quàm plebeius pro eodem crimine.l.9.ti.17.glo.2.nu.1.
Nobilitate Hispana,hidalguia,nuncupata an gaudeant filij naturales?l.10.ti.8.glo.8.per totum.
Nobilitas descendit,veluti ex radice in posteros glo.rubti.1.nu.124.
Nobilitas generis est perpetua quoad omnes descendentes, secus in ea,quæ dignitate quæritur,ibi.
Nobilitas Hispana,hidalguia,nuncupata,est ius hæreditarium filiorum & descendentium in infinitum,glo rub.ti.1.nu.125.
Nobilitas parentum in filios derivata,eos ad virtutẽ prouocat & stimulat,ibi.
Nobilitas non solum genere,sed & diuitijs constat.l.7.ti.7.glo.4.nu.2.
Nobilitas nil aliud est,quàm inueterata diuitiæ,ibi.
Nobilium conseruatio regi expedit.l.7.titu.7.gloss.4.nu.1.
Nobilium & principum liberalitas inspicienda est ad moderandam donationem.l.15.ti.10.glo.6.nu.2.
Nominatio vbi pro forma requiritur in aliquo actu, non sufficit etiam si certus sit qui nominandus est per aliud æquipolens.l.5.ti.4.glo.7.nu.1.
Nominatio hæredis quem debeat instituere commissarius sufficit quòd fiat per signa vel æquipollens,ita vt certus sit qui futurus est hæres,ibi.nu.2.
Nomine proprio censetur quis emptionem vel alium actũ facere in dubio,potius quàm alieno,l.2.ti.9.glos.1.nume.14.
Nominatores officialium quando pro eis teneantur.l.1.ti.18.glo.14.
Non entis nullæ sunt qualitates, l.1.titu.8.gloss.4.numero.5.
Notarius ab officio priuatus non potest instrumenta conficere,nec hoc ei reseruari potest,nisi ex causa,l.2.ti.2.glo.5.nu.1.
Notarius ab officio priuatus nõ potest ad illud redire,& rescriptum ex aduerso impetratum præsumitur subreptitium,ibi.nu.2.
Notarius vide in verbo tabellio.
Notitiam plenam, quomodo quis habere dicatur.l.5.ti.3 glo.3.nu.2.
Nothi filij qui dicantur.l.9.ti.8.glo.2.nu.7.
Notorium crimen quod dicatur:& quomodo probetur? l.6.ti.8.glo.2.nu.18.
Notoria non indiget causæ cognitione, nec solemnitate sententiæ,sed sufficit præceptum.l.3.titu.10 gloss.10. nu.5.
Nullatenus verbum est vniuersale negatiuum.l.2.titu.10 glo.1.nu.5.
Nullitatis exceptio in contractibus opponi non potest ab eo cuia nihil int.rest.l.7.titul.11.gloss.7.numero.36.
Nullum ipso iure iuxta stylum curiarum reuocari solet, quatenus de facto processit.l.23.titu.11.glo.3.
Nullum & inutile æquiparantur.l.1.titu.4.gloss.18.nume.7.
Nullus est contractus factus contra legis prohibitionem, etiam si per eam non annulletur.l.1.titu.2.gloss.7.nu.1.
Numeratio vera,an requiratur in consignatione retractus?l.9.ti.11.glo.1.nu.3.
Numus tribuit vires authoritas reipublicæ vel principis. l.1.ti.10.glo.13.nu.2.
Nummorum commutatio & auctio est ferè contra naturam.l.1.ti.18.glo.3.nu.1.
Nummularij qui?l.1.ti.18.glo.7.nu.4.&.5.
Nunciationi noui operis locus non est, quoties reparatur ædificium ruinosum,secus si reficiatur pœnitus de iure tum.l.6.ti.7.glo.5.nu.14.
Nuptam mulierem nemo de adulterio accusat præter maritum,l.6.ti.8.glo.2.nu.19.
Nuptias binas contrahentes à iudice seculari puniuntur & ecclesiastico.l.5.ti.1.glo.2.nu.1.

Oblationes

OBLATIONES facere presbyteris in celebratione missæ nemo compellitur.l.10.ti.1.gl.2.nu.1.
Oblationes facere præsbytero pauperi tenentur parochiani iure naturali & diuino.l.10.ti.1.glo.2.nu.1
Oblationes si non exhibentur clerico pauperi,an possit parochianis subtrahere sacramenta?ibi.
Oblationes consuetas & decem annis præscriptas an cogãtur exhibere parochiani præsbytero sacramenta ministranti?ibi.nu.2.
Oblatio in retractu requiritur iure ciuili, & nolente emptore precium recipere debet consignatio fieri.l.8.ti. 11.glo.5.nu.1.
Oblatio precij in retractu an fieri possit hæredi emptoris infanti aut furioso,& quomodo?l.8.ti.11.gloss.5.nume.2.
Oblatio precij in retractu fieri debet ei qui precium accipere potest,ibi.
Oblatio imprimis deinde consignatio precij in retractu fieri debet iure ciuili.l.8.ti.11.glo.6.nu.1.
Oblatio sola liberat à pœna propter absentiam creditoris, sed non liberat à debito,nisi consignatio fiat.l.8.tit.11. glo.9.nu.6.
Oblatio precij hodie non requiritur in retractu,sed consignatio.l.9.ti.11.glo.4.nu.1.
Obligandi voluntas quomodocũque appareat obligat quẽcunque efficaciter iure regio.l.2.titu.16.gloss.7.nume.1.
Obligatio ad antidora an impediat repetitionem?l.1.tit.4. glo.10.nu.25.
Obligatio ciuilis sola non est efficax ad agẽdum.l.3.ti. 10 glo.2.nu.11.
Obligatio ciuilis non cadit in principe,sed sola naturalis vel gentium.ibi.nu.12.
Obligatio orta respectu rei tollitur re perempta.l.1.ti. 11: glo.8.nu.28.
Obligatio sine causa & sine expressione mercium est nulla.l.4.ti.11.glo.2.
Obligatio quæ non continet merces speciatim an sit nulla? l.4.ti.11.glo.3.
Obligatus ciuitati vendere pisces, vel carnes, aut oleum eligi potest, vt ipse & nõ alius ea vẽdere possit .l.20 ti.11.glo.2.nu.3.
Obligatus reipublicæ ad comæatum, voluntario promisso ri in retractu præfertur.l.20.ti.11.glo.4.
Obscura aut dubia loquutio non releuat.l.15.ti.10.gloss.12 nu.3.
Occasio dicitur causa remota non immediata.l.6.ti.8.gl. 1.nu.1.
Occasio peccandi à legibus vitanda est,ibi.3.
Occasio delinquendi à legibus omnino fugienda est.l.6.ti. 8.glo.8.nu.2.
Occisus in acie belli fingitur viuus quoad eius priuilegia.l. 6.ti.7.glo.3.nu.33.&.34.
Officia morte concedentis quando spirent?l.2.ti.7.glo.2 nu.2.3.&.4.
Officia regia cum regio salario an communicentur inter coniuges.l.5.ti.9.glo.2.nu.2.
Officia tabellionatus quoad æstimationem inter coniuges communicantur.l.5.ti.9.glo.4.nu.2.
Officia tabellionatus vel decurionatus empta matrimonio constante an communicentur inter cõiuges quoad eorum æstimationem?ibi.nu.2.3.5.& sequen.
Officia tabellionatus an sint vendibilia?ibi.nu.5.&.6
Officia tabellionatus empta à patre vni ex filijs an conferantur,vel in legitimam imputentur, ibidem,numero.6.
Officia vendi posse,vel facili licentia principis id concedi paria sunt,ibi.nu.6.
Officia à rege concessa non spirant morte concedentis.l.3 ti.10.glo.7.nu.11.
Officia benemeritis collata,ad remunerationem concessa esse intelliguntur.l.17.ti.10.glo.5.
Officiales alicuius artis operas suas locantes,remedio deceptionis vltra dimidiam vti non possunt.l.3.ti.11.glo.1 nu.1.
Officiales publicè à iudice & decurionibus eligi solent.l.1. ti.18.glo.8.
Officio vti prohibetur antequam iuret,qui iurare tenetur l.1.ti.18.glo.13.nu.1.
Officiorum renunciatio an admittatur extra filiorum personas?l.5.ti.10.glo.3.nu.3.
Officio quis priuandus non est vel alio iure donec legitimè audiatur. l.6.ti.10.glo.2.nu.2.
Officium iudicis non competit pro legatis,contra Gregor. Lupi.l.1.ti.4.glo.14.nu.14.
Officio duplici qui vtitur non sufficit vnum gerere actũ sed binos facere oportet.l.2.ti.4.glo.6.nu.6.
Officium iudicis nobile non spirat finita causa principali, sed mercenarium sic.l.9.ti.7.glo.2.nu.14.
Officium tabellionatus vel aliud an vendi possit,& an cõferri,& imputari in legitimam?l.3.tit.8.gloss.21.nume.13.
Officio aliquo vti videtur meo consensu, qui me consentiente in naui mea eo vtitur.l.3.ti.3.glo.1.nu.9
Officium tabellionatus quo vir fungebatur ante matrimonium,vel eius æstimatio deducitur vt eius capitale,et fructus communicantur.l.5.ti.9.glo.4.nu.8.
Officium differt ab exercitio.l.12.ti.12.glo.1.nu.4
Officium mutatur artificio,non verò artificium officio. ibi.5.
Officium mercatoris quando mutetur per artificium sarctorum vel non.ibid.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Omnino dictio quid importet? glo. rub. titu. 1, nume. 39. & 42.
Omnino dictio denotat ipso iure, ibi. nu. 55.
Omnino vel omnimodo dictio est præcisa, & decretum irritans continere videtur. l. 1. ti. 4. glo. 4. nu. 18
Onera & pacta emptori apposita minuunt precium. l. 1. ti. 11. glo. 2. nu. 27.
Onus reparandi muros ciuitatis transit ad dominum ciuitatis. l. 18. ti. 10. glo. 1. nu. 2.
Operas quas facere teneatur debitor qui bonis cessit, vel monasterium ingressus pro debito ante religionis ingressum contracto. l. 2. ti. 16. gloss. 2 nume. 15. & glo. 3. nu. 1.
Oppidum Pincianum nobilius est omnibus regni huius. l. 19. ti. 10. glo. 1. nu. 2.
Ordinari an possit clericus absque beneficio vel patrimonio. l. 1. ti. 6. glo. 9. nu. 8.
Ordine successiuo vocati censentur quibus aliquid relinquitur sub nomine familiæ vel cognationis. l. 7. tit. 11. glo. 5. nu. 15.
Originarius dici non potest verus, qui ad id habet priuilegium sed fictus. l. 1. ti. 10. glo. 5. nu. 3.
Originarius vel ciuis ex priuilegio consequitur ea, quæ vere nobilis & originarius consequeretur, poteritque esse commendatarius, decurio, rector, collega aut doctor, ibi. nu. 4.

P

ACTA seu promissiones nudæ vel vestitæ quæ dicantur, remissiuè. l. 2. ti. 16. glo. 2. nu. 1.
Pactum de non meliorando iure cõmuni an valeat? l. 6. ti. 6. gloss. 1. nu. 2.
Pactum de non meliorando an statuto vel consuetudine permitti possit, ibi.
Pactum de non meliorando scripturam exigit ad sui validitatem, secus in promissione de meliorando. l. 6. tit. 6. glo. 2. nu. 3.
Pactum succedendi seu meliorandi iure communi est improbatum, & quare? l. 6. ti. 6. glo. 4. nu. 1.
Pactum succedendi vel meliorandi an firmetur iuramento? ibi.
Pactum meliorandi iure regio validum est si fiat ex causa onerosa, ibi.
Pactum prodest contrahenti & eius hæredibus. l. 6. tit. 6 glo. 4. nu. 4.
Pactum de futura successione acquirenda quare non valeat? l. 6. ti. 8. glo. 1. nu. 5.
Pactum de lucranda dote seruari non debet in matrimonio putatiuo. l. 2. ti. 9. glo. 1. nu. 6.
Pactum appositum contra naturam contractus reddit contractum nullum, limitatur. l. 7. ti. 10. glo. 1. nu. 12.
Pactum de reuendendo in venditione appositum elapso die reuenditionis non impedit remedium. l. 2. C. de rescin. vend. licèt quoad æstimandam rem haberi debeat ratio eius pacti. l. 1. ti. 11. glo. 2. nu. 28.
Pactum reuendendi in venditione appositum non excusat emptorem à solutione gabellæ. l. 7. ti. 11. gl. 3. nu. 14.
Pactum legis commissariæ vel adictionis in diem verbis directis in ipso contractu vel in continenti post appositis, transfert ipso iure dominium in venditorem absque traditione, ibi. nu. 21.
Pactum reuendendi in venditione appositum, non operatur vt transeat ipso iure dominium in venditorem resoluto contractu. l. 7. ti. 11. glo. 3. nu. 22.
Pactum de reuendendo non impedit quin consanguineus interim admittatur ad retractum. l. 7. tit. 11. gloss. 6. nu. 43.
Pactum de reuendendo est pars precij illud minuens, ibi.
Pactum retrouendendi, an reuendendi potius dici debeat? l. 13. ti. 11. glo. 4. nu. 4.
Pactum nudum iure regio actionem producit. l. 2. tit. 16, glo. 1. nu. 3.
Pactum nudum iure ciuili actionem nullam producit ex receptiori sententia, ibi. nu. 4.
Pactum nudum iure canonico actionem producit, ex receptiori sententia, ibi. nu. 5,
Pactum nudum seu nuda promissio sine causa iure canonico vel regio an actionem producat? l. 2. tit. 16. gloss. 1. nu. 8. & sequen.
Pactum nudum absque stipulatione hodie iure regio sufficit. l. 2. ti. 16. glo. 3. nu. 1.
Pactum nudum hodie non est inualidum ex causis ex quibus stipulatio infirmabatur. ibi. nu. 2.
Pactum donationi adiectum in fauorem tertij absentis an reuocari possit iure communi aut regio, l. 2. ti. 16. glo. 5. nu. 12.
Pactum quòd quis possit propria authoritate possessionem capere potest alteri cedi. l. 1. ti. 17. glo. 3. nu. 3. infi.
Pactum quòd possit creditorem capere an exerceri possit aduersus singularem successorem, ibi. nu. 4.
Pactum ingrediendi propria authoritate an exerceri possit contra singularem successorem, antequam constet à debitore habuisse causam. l. 1. ti. 17. glo. 3. nu. 5
Pactũ ingrediẽdi propria authoritate quo pacto exerceri possit cõtra singularẽ successorẽ? & quæ verba in contractu apponi debent quæ hoc denotent omni casu. ibi. nu. 6. & 7.
Pactum ingrediendi propria authoritate simul cum constituto & precario exercetur, etiam contra de facto resistentem, etiamque si debitũ non sit liquidũ. ibi. nu. 7
Pactum ingrediendi propria authoritate amittit effectũ si debitor resistit de facto, non sic si verbo tantũ. ibi.

Pactum capiendi personam debitoris propria authoritate nihil valet ex receptiori sententia, ibi. nu. 9.
Pactum, transactio, remissio facta inter creditores & debitorem de coctum sunt millæ. l. 1. ti. 19. glo. 8. nu. 1.
Pactum, transactio, & remissio post decoctionem facta quando valeat. l. 1. ti. 19. glo. 8 nu. 2.
Pactum quodlibet in fauorem venditoris appositũ pars precij est. l. 1. ti. 25. glo. 6.
Palàm & bona fide quando dicatur tutor cũ pupillo contrahere? l. 23. ti. 11. glo. 2. nu. 2.
Panis emptio ad reuendendum quibus permittatur. l. 19. ti. 11. glo. 4.
Panem coctum minutim vendere licet, nec est genus dandariæ. l. 1. ti. 25. glo. 5.
Panis coctus debet à iudice taxari, ibi.
Panis extra regnum asportari non potest. l. 1. titul. 25. glo. 12.
Panis extrahi potest de vno loco ad alium intra regnum extra regnum verò asportari prohibetur. l. 1. titul. 25 glo. 14.
Panis appellatione an comprehendatur hordeum. l. 3. tit. 25. glo. 1.
Papa an possit quoad vinculum dissoluere matrimonium ratum vel consumatum. glo. rub. ti. 1. nu. 76.
Papa aut princeps cogere non possunt aliquos ad matrimonium contrahendum. l. 10. ti. 1. glo. 2. nu. 2.
Papa potest clericis dare licentiam testandi de bonis intuitu ecclesiæ quæsitis. l. 13. ti. 8. glo. 4. nu. 3.
Papa omni causa cessante non potest transferre episcopũ inuitum, sed ob resistentiam, licèt iniustam populi trãsferre poterit. l. 6. ti. 10. glo. 2. nu. 1.
Parentum merita & seruitia transeunt in filios & cæteros descendentes. l. 5. ti. 10. glo. 3. nu. 1.
Paria sunt aliquid fieri tempore prohibito, vel permisso & conferri in tempus prohibitum, vel ex contrario. l. 1. ti. 4. glo. 1. nu. vlti.
Paria sunt aliquid esse specificè vel expressum vel per relationem ad aliud. l. 1. ti. 4. glo. 16. nu. 13.
Paria sunt totum dicere aut integrum. l. 1. ti. 4. glo. 19. nume. 16.
Paria sunt non extare filios vel extare & non posse succedere, probatur optimè. l. 9. ti. 8. glo. 1. num. 8.
Paria sunt officia vendi posse vel facili & consueta licẽtia principis id licere. l. 5. ti. 9. glo. 4. nu. 6.
Paria sunt rem venditam subesse, vel obnoxiam esse retractui, l. 7. ti. 11. glo. 7. nu. 21.
Paria sunt esse tale vel haberi pro tali. l. 16. titul. 11. glossa. 6.
Paria sunt aliquid occultare vel non aperire. l. 1. & 2. ti. 19. glo. 11.
Partus naturalis vel abortibus iure regio quis dicatur. l. 2 ti. 8. glo. 2. nu. 1. & sequen.
Partus vt naturalis sit & legitimus quid probari oporteat? l. 2. ti. 8. glo. 4. nu. 1.
Partus legitimus esse censetur, si in septimo, nono, & decimo mense æditus sit. l. 2. ti. 8. glo. 4. nu. 2.
Partus in vndecimo mense æditus naturalis est ex externorum sententia. ibi. nu. 3.
Partus ex iuris ciuilis authoribus quis dicatur legitimus an si sexto mense, & vno vel duobus diebus vel an qui septimo, nono, & decimo, nõ octauo vel vndecimo mense æditus sit? ibi. nu. 4.
Partus nono mense post mortem viri æditus, si vxor secũdo mense post mortem viri alij nupsit, cuius esse præsumatur, ibi. nu. 5.
Partus si declinat ad monstrum nõ succedit patri, ibidem numero 6.
Partus qui legitimi non sunt quoad effectus iuris ciuilis. l. 2. ti. 8. glo. 5.
Partus ancillæ, vedditus dicuntur non fructus. l. 5. titu. 9 glo. 5. nume. 1.
Pater si consensum coniugalem præsiterit nomine filij præsentis & tacentis, verum dicetur matrimonium. glo rub. ti. 1. nu. 26.
Pater secundo nubens non amittit legitimam bonorum filij administrationem, nec eius tutellam. l. 2. ti. 1. gloss. 2 nu. 10.
Pater secundo nubens non tenetur cautionem præstare de vtendo bonis aduentitijs arbitrio boni viri. l. 3. titu. 1 glo. 2. nu. 16.
Pater acquirit vsumfructum bonorum aduentitiorum, etiamsi filius sit senex, & longè à patre habitet, atque etiam si ad secundas conuolet nuptias. l. 9. tit. 1. gloss. 1 nu. 2.
Pater acquirit vsumfructum bonorum aduentitiorum, etiam si filium habere ignoret. l. 9. ti. 1. glo. 1. nu. 4.
Pater acquirit vsumfructum seu commoditatem bonorum maioratus, ibi. nu. 5.
Pater an gaudeat vsufructu aduentitiorum si simul cum vxore sua filio successit? & an iure regio vterque gaudeat vsufructu. l. 9. ti. 1. glo. 1. nu. 8.
Pater amittit commoditatem vsusfructus qui consistebat in persona filij, eo mortuo, ibi. nu. 9.
Pater amittit cõmoditatem maioratus mortuo filio, ibidem.
Pater bona aduentitia filij alienare prohibitus quare agere in iudicio non prohibeatur? l. 2. titu. 3. gloss. 5. nume. 3.
Pater velle semper præsumitur quæ vtilitatem filij concernunt eiusque commodum, ibi.
Pater an possit testando inter filios eis legitimã in re certa assignare quoquo relicti titulo. l. 1. ti. 4. glo. 10. nu. 58. 59. & sequen.
Pater an succedat filio legitimato. l. 1. tit. 8. gloss. 1. numero. 5. & 6.
Pater non succedebat filio iure Digestorũ, sed iure peculij occupabat bona profecticia, aduentitia, & castrensia, l. 1. ti. 8. glo. 3. nu. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pater hodie non succedit in bonis profectitijs, sed ea occupat iure peculij, ibi. nu. 6.
Pater bona occupãs iure peculij, vel ab intestato succedẽs, quid consequatur cõmodi vel incommodi? vel in quo hæc duo differant. ibi. nu. 7.
Pater & mater æqualiter ambo ad successionem filij intestati admittuntur, ibi. nu. 8.
Pater & mater succedunt filio exclusis fratribus iure regio, licèt iure communi pater solus admittebatur, ibid. nu. 9.
Pater non amittit vsumfructum bonorum aduentitiorũ mortuo filio ciuiliter vel naturaliter, l. 1. ti. 8. gloss. 3. nu. 18.
Pater præfertur matri in vsufructu bonorum aduentitiorum mortuo filio. l. 1 ti. 8. glo. 3. nu. 18.
Pater non amittit vsumfructum filij fami. qui ingressus fuerit religionem, vel effectus fuerit episcopus, ibidem nu. 20.
Pater amittit vsumfructum bonorum aduenticiorum, si filius contrahat matrimonium, ibi. nu. 21.
Pater propter emancipationem filij perdit dimidiũ vsusfructus partem, sed si filius matrimonium contrahat in facie ecclesiæ totum amittit vsumfructum, ibi.
Pater præteritus à filio habet ius dicendi nullum l. 1. tit. 8. glo. 7. nu. 3.
Pater præteritus à filio an habeat bonorum poss. cõtra tabulas ibi. nu. 4.
Pater si ab emancipato filio fuerit in testamento præteritus censebitur exhæredatus, ibi. nu. 5.
Pater si ab emancipato filio fuerit præteritus, an sibi competat contra tabulas vel querela inofficiosi testamenti. ibi. nu. 6.
Pater præteritus an habeat ius dicendi nullum? l. 1. ti. 8. gl. 7. nu. 7.
Pater præteritus cui aliquid titulo legati relinquitur, an possit agere ad supplementum? ibi. nu. 8.
Pater non potest querela agere aduersus filij testamentũ in pluribus casibus, remissiuè, ibi. nu. 9.
Pater bona habens filij, quidquid pro eo in studio expendens, censetur ex bonis filij expendisse, non ex suis, atque ideo in legitimam imputabitur. l. 3. titu. 8. gloss. 2. nume. 7.
Pater quantum dare teneatur filiæ in dotem? remissiuè l. 3 ti. 8. glo. 4. nu. 1.
Pater quantum dare possit filiæ in dotem omni iure? remissiuè. ibi.
Pater qui donare propter nuptias vel dotare poterat, possit nè meliorare semper. l. 3. ti. 8. glo. 8.
Pater alienare potest bona sua titulo oneroso, modò de vera constet numeratione. l. 6 ti. 8. glo. 7. nu. 8.
Pater renunciare potest vsufructui sibi in bonis filij competenti, & valet renunciatio. l. 2 ti. 9. glo. 1. nu. 60.
Pater an teneatur hodie dotare filias ex bonis proprijs iure regio l. 8. ti. 9 glo. 3.
Pater ex bonis communibus eius & vxoris censetur dotare filiam, licèt ipse solus dotem promisserit, ibi.
Pater dotem promittens filiæ de bonis propriis soluere tenetur deficientibus communibus. l. 8. ti. 9. glo. 4. nu. 1.
Pater dotẽ soluto matrimonio promittens filiæ, de bonis propriis soluere tenetur deficiẽtibus cõmunibus. ibi. n. 2
Pater recipiendo litteras filij, an obligetur ex cõtractu pecunia creditæ facto ab ipso filio. l. 22. ti. 11. glo. 4. nu. 6
Pater legitimus administrator bonorũ aduentitiorũ filij, non potest aliquid ab eo emere. l. 23. ti. 11. glo. 1. nu. 2.
Paternitas tenentis baptizatum in baptismo & ipsius baptizati, an deriuetur ab ipso ad mulierẽ carnaliter cognitam illicito concubitu? hoc dubium cessat iuxta cõcilium Tridentinum. glo. rub. ti. 1. nu. 167.
Patriapotestas quid? l. 8. ti. 1. glo. 2. nu. 1.
Patriapotestas quo iure sit introducta? ibi. nu. 2.
Patriæpotestatis effectus, remissiuè, ibi.
Patriam in potestatem non reincidit causa cessante, ob quam ab ea fuit liberatus. l. 8. ti. 1. glo. 3. infi.
Patriapotestas quare dicatur inæstimabilis? l. 8. ti. 1. gl. 2. nu. 3.
Patriapotestas propria est ciuium Romanorum, non aliarum gentium, & quomodo id intelligatur, l. 4. tit. 4. glo. 1. nu. 1.
Patriapotestas nõ est talis apud Gallos & Hispanos & alias gentes, qualis apud Romanos, ibi. nu. 2.
Patriapotestas apud Gallos & Hispanos, & Lusitanos minor est, quam quæ apud Romanos, licet ab omnibus legibus & moribus recepta fuerit, l. 4. ti. 4. glo. 1. nu. 3
Patrimonialis res semel licitè alienata efficitur deinceps alienabilis absque priuilegio retractus, l. 7. ti. 11. glo. 8. nu. 1.
Patrimonium quid significet apud Francos & Hispanos & apud omnes, l. 7. ti. 11. glo. 1. nu. 51.
Patrimonium sumitur quandoque pro omnibus facultatibus, ibi.
Patrocinium à seipso præstitum an recuperet à victo victori ipse? l. 7. ti. 11. glo. 3. nu. 31.
Patrono reuocata in fraudem legitimæ restituuntur cum fructibus, l. 1. ti. 11. glo. 5. nu. 8.
Patrui & nepotis quæstio vbi tractatur latissimè? remissiuè. l. 8. ti. 11. glo. 20. nu. 3.
Patruus an præferatur nepoti? remissiuè. l. 8. ti. 11. glo. 17 nu. 4.
Patruus an nepoti præferatur in maioratu, in quo maior tempore mortis vocatur. l. 5. ti. 7. glo. 6. nu. 1.
Pauperum distributio an possit fieri ante tempus à testatore præfixum? l. 5. ti. 4. glo. 9 nu. 2.
Pauperi qui culpa sua in paupertatem incidit, non subuenitur. l. 6. ti. 7. glo. 3. nu. 32. l. 15. ti. 10. glo. 3. nu. 2.
Paupertatem vel diuitias alleganti, an incumbat onus probandi. l. 9. ti. 8. glo. 3. nu. 9.
Paupertas infelix facit homines ridiculos. l. 5. ti. 19. gl. 1. n. 1

Pecunia non estimatur nec emitur pecunia. l. 4. ti. 15. gl. 1 nu. 1.
Pecuniæ vsus proprius qui sit? ibi.
Pecuniam cum pecunia permutare licet, ibidem, nume ro. 2.
Pecunia redacta ex mercatura, seu fructibus communibus an sit communis. l. 2. ti. 9. glo. 1. nu. 40.
Pecuniæ vsus vel vsusfructus si legetur idem est. l. 8. tit. 7 glo. 1. nu. 16.
Pellex quæ dicatur. l. 6. ti. 8. glo. 2. nu. 10.
Pensiones super redditibus tributorum vacantium impositæ feudo cameræ comparantur, & reuocari possunt ad libitum. l. 6. ti. 10. glo. 2. nu. 30.
Penuriæ tempore fieri potest per iudices distributio frumẽti inter habentes illud, & cogentur quilibet eorum pro rata id vendere in foro. l. 1. ti. 25. glo. 10. nu. 1.
Periculum vbi est in mora receditur à regulis iuris communis. l. 6. ti. 3. glo. 2. nu. 1.
Periculum vbi est in mora potest actus expediri sine consensu & licentia eius, cui aliàs debebat præstare consensum, ibi, nu. 2. & l. 1. ti. 10. glo. 21. nu. 18.
Periculum est sine regimine prouinciam esse, & ciuitatẽ sine rectore, l. 1. ti. 10. glo. 21. nu. 16.
Periculum vbi est in mora, vel vbi imminet necessitas receditur à regulis iuris communis. l. 1. tit. 10. glo. 21. nu. 16. & 17.
Periculum vbi est in mora, plurima permittuntur, quæ aliàs non licerent sic fieri & propter longam absentiã ibi. nu. 19. 20. & 21. & l. 4. ti. 14. glo. 4. nu. 4.
Periculi & necessitatis causa forma potest per æquipolles adimpleri, l. 1. ti. 10. glo. 21. nu. 22.
Periculi aut necessitatis causa cessante, cessat quod specialiter propter eam constitutum erat, ibi. nu. 23.
Periti à partibus electi iurare tenentur. l. 6. titu. 11. glo. 2. nu. 1.
Permutatio esse censetur quoties pro specie datur species cum quantitate quæ non excedit valorem speciei, & venditio vbi valor pecuniæ excedit valorem speciei l. 7. ti. 11. glo. 10. nu. 6. & 7.
Permutatio dicitur ex receptiori sententia si species datur pro specie, & quantitate, si quantitas est eiusdẽ valoris cuius & species, ibi. nu. 8.
Permutatio an sit idem quod contractus innominatus. l. 16. ti. 11. glo. 2.
Persona loquentis excepta intelligitur in generali sermone seu dispositione, nisi expresse se ipsam comprehendat l. 6. ti. 15. glo. 5.
Personæ mutatione mutatur qualitas inhærens rei ratione personæ. l. 11. ti. 10. glo. 4. nu. 2.
Peru incolæ increpantur qui potuerunt regem in necessitate, & postea regi seruierunt. l. 15. titu. 10. glo. 3. nume. 2.
Piæ causæ fauore quilibet de populo potest petere executionem testamenti ob executorum negligentiam. l. 10. ti. 4. glo. 8 nu. 1.
Piæ causæ fauore iudex ex officio nemine petente potest exequi testamentum. ibi. nu. 2.
Pigneratio pro precio æquiualenti an sit alienatio. l. 7. ti. 11. glo. 7. nu. 12.
Pigneratio rei maiorum vel prædecessorum pro æquiualenti precio non habetur pro alienatione, quoniam spes est luitionis propter affectionem, ibi. nu. 13.
Pignerare aliquem propria authoritate non licet. l. 1. ti. 17 glo. 1. nu. 1.
Pignerationes seu represariæ, vt pro debito vnius alter propria authoritate grauetur, omni iure prohibitæ sunt, & qui eas faciunt publici latrones appellantur. l. 2. ti. 17. glo. 2.
Pignerationes, vulgo represariæ dictæ inter regnicolas fieri iure regio prohibentur. l. 10. titu. 17. gloss. 1. nume ro. 1.
Pignerationes exterorum pro iniustitia facta contra regnicolas publica authoritate an fieri possint? ibi, nume ro. 2.
Pignerationibus absque mandato meo pro mihi debito facto, ego ipse puniar. l. 10. ti. 17. glo. 8. nu. 1.
Pignus semel consensu creditoris venditum, licèt in debitoris dominium reincidat, non cadit sub hypotheca generali bonorum præsentium & futurorum, l. 7. ti. 11. glo. 8. nu. 5.
Pincianum oppidum nobilius est cæteris regni Castellæ. l. 19. ti. 10. glo. 1. nu. 1.
Piratarum bona cuilibet licet deprædari. l. 12. ti. 17. glo. 1 nu. 2. & 4.
Planctus immoderati pro defunctis prohibentur. l. 2. ti. 5. glo. 13. nu. 1.
Planctus pietatis causa pro defunctis moderatè fieri permittuntur. l. 2. ti. 5. glo. 13. nu. 2.
Plumbatæ dicuntur pilæ seu columnæ plumbeæ, & vnde originem sumpserit dictio hæc? l. 1. ti. 19. glo. 2. nu. 4
Pluralitas vxorum an & quando licuerit. glo. rub. ti. 1. nu. 2. & seq. & nu. 9. & deinceps.
Plures eligere potest qui habet potestatem vnum eligendi ex pluribus. l. 2. ti. 6. glo. 3. nu. 1.
Pœna in dubio censetur applicata fisco. l. 1. ti. 1. glo. 5. nume. 1.
Pœna exilij perpetui à regno vel triennium an plecti possit maritus in præiudicium vxoris? l. 2. ti. 1. gloss. 3. nume. 3.
Pœna coniugis qui prima viuente aliam duxerit est arbitraria. l. 5. ti. 1. glo. 3. nu. 1.
Pœna stupri quæ? ibi.
Pœnæ iure ciuili inductæ aduersus eum qui viuente prima vxore aliam duxerit, ibi.
Pœnæ iure regio & canonico inductæ aduersus eum qui viuente prima vxore aliam duxit, ibi. nu. 2. & glo. 4
Pœnæ hoc libro recollectionis inductæ aduersus eũ qui viuente prima vxore aliam duxit. l. 5. ti. 1. glo. 5. nu. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pœnæ aduersus virum secundò nubentem, prima vxore viuente, statutæ an locum habeant in vxore quæ aliũ maritum accepit viuente primo. l.5.ti.1.glo.3.nu.4.
Pœna.l.5.ti.1.lib.5.recollectionis abrogata est per legem nouarem.l.5.ti.1.glo.4.nu.3.
Pœna alicuius, Hispanè sic appellati, iure regio. l.6. titu.1. glo.3.
Pœna an augeatur propter frequentiam delicti? l.7.ti.1. glo.1.nu.2.
Pœna antiqua an tollatur per nouam? remissiuè.l.7.tit.1 glo.vlti.
Pœnæ principibus seu magistratibus impositæ matrimonium inuitus contrahere præcipientibus remissiuè l.10. ti.1.glo.2.nu.2.
Pœna in dubio an censeatur applicata fisco, vel parti læsæ l.1.ti.2.glo.4.nu.1.
Pœna imposita notario, qui instrumento arrharum legũ renunciationem apposuerit, an incurratur si generaliter fuerit renunciatum omni legum auxilio? l.2.titu.2 glo.4.nu.1,
Pœna priuationis officij in specie supra proxima an cẽsea tur apposita ipso iure? ibi.nu.2.
Pœna ipso iure imposita non incurritur donec per sententiam declaretur.l. 2.ti.2.glo.5.nu.4.& l.5.ti.11.gl.1 nume.1
Pœna an debeatur in foro conscientiæ ante condemnationem? l.1.tit.4.glo.10.nu.12.&.39.
Pœna confiscationis vel alia vbi est certa, inspicitur tempus delicti, etiam si bona non publicentur ipso iure.l.3 ti.4.glo.7.nu.7.
Pœna confiscationis vel alia vbi est arbitraria, vel venit certificanda per sententiam, attenditur tempus sententiæ.ibi.
Pœnam an incurrat quis absque sententia.l.14.ti.4.glo.1 nu.65.
Pœna non publicantis testamentum.l.14. titu.4.gloss.6. nu.1.
Pœnæ deferentium vestes lugubres cõtra formam. l.2.ti. 5.ibi.in glo.9.
Pœnæ coniugatorum publicas concubinas habentium, & clerici adulteri, remissiuè.l.6.ti.8.glo.2.nu.25.
Pœna ipso iure imposita quando in foro conscientiæ debeatur.l.6.ti.8.gl.8.nu.5.&.8.& l.10.ti.9.gl.3.nu. 2.& glo.4.& l.5.ti.11.glo.1.nu.3.
Pœna censuræ obligat in foro conscientiæ, & quare? l.6, ti.8.glo.8.nu.9.
Pœnæ impositæ viduæ stuprum committenti non corrigũtur iure canonico.l.5.ti.9.glo.8.nu.5.
Pœna legis vel statuti alienare prohibentis nõ incurritur si quis vendat & nondum tradiderit.l.1.tit.10.glo.6. nu.1.
Pœnarum fisco aplicandarum non potest à principe donatio fieri ante sententiam.l.13.ti.10.glo.2.nu.1.
Pœnarum executio vt fieri possit duo exiguntur, sententia condemnatoria, & quod transierit in rem iudicatam, ibi.nu.2 &.3.
Pœnæ executio in notorijs an fieri possit absque eo quod præcedat sententia? ibi.nu.5.
Pœnæ transactio an fieri possit per iudicem à cuius sententia fuit appellatum? ibi.nu.6.&.7.
Pœna à iudice sibi applicata exigi à iudice non potest antequam partem fisco applicatam exigat.l.13.ti.10.glo. 2.nu.8.
Pœnam integram an exigat fiscus licèt alijs pars eius pertineat, & ipsi à fisco exigant.l.13.ti.10.glo.3.nu.2.
Pœna à iudice imponenda vel imposita an possit à rege donari ipsi iudici.l.14.ti.10 glo.1.
Pœna vbi imponitur ipso iure impeditur bonorũ quomodolibet applicatorũ alienatio.l.5.ti.11.glo.1.nu.4
Pœna incursa propter alienationem feudi, vel emphiteusis, vel alterius rei in fauorem domini vel alterius, non euitatur rem ipsam redimendo.l.7.ti.11.glo.3.nu.24 &.25.
Pœna quando non incurratur ex paruo formæ defectu.l. 9.ti.11.glo.4.nu.13.
Pœna non incurritur nisi delictum sit consumatum, fallit in atrocioribus.l.9.ti.11.glo.2.nu.1.
Pœnam an incurrat qui triticum emit licèt nondum receperit? ibi.nu.3.
Pœna aggrauatur ex reiteratione delicti.l.19.ti.11.glo.3 nu.1.
Pœnam mortis pro tertio furto non euitauit qui pro duobus primis pœnam passus fuerit.ibi.nu.2.
Pœna grauior pro tertio crimine vel excessu à lege vel statuto imposita an incurratur si pro duobus primis non fuerit punitus, ibi.nu.3.& l.2.ti.13.glo.6.nu.2
Pœnæ falsorum ponderum & mensurarum, remissiuè.l.2. ti.13.glo.5.nu.1.& l.1.ti.22.glo.4.
Pœna falsi quando puniatur qui falsis vtitur ponderibus & mensuris.l.2.ti.13.glo.6.nu.1.
Pœna verberum est infamis & vilibus imponitur.l.1.ti. 14.glo.7.nu.4.
Pœna laquei & furcæ est ignominiosissima & vilibus imponitur, non nobilibus, sed de capitationis, ibi.
Pœna fustium seu verberum ignobilibus, non nobilibus imponi solet.l.1.ti.14.glo.7.nu.5.
Pœna an possit duplum excedere? l.1.titu.15.gloss.3.nume.1.
Pœna annullatur vbi contractus est nullus.l.2.ti.16.glo.5 nu.2.
Pœna corporali punitus in defectum bonorum, si bona postea quæsierit an soluere debitum teneatur.l.4. titu.16 glo.2.nu.12.
Pœnæ pecuniariæ debitor an possit bonorum cessionem facere? l.9.ti.16.glo.2.nu.3.
Pœnam pro alio pati ex consensu proprio an possit consuetudine induci.l.10.ti.16.glo.1.nu.21.
Pœnam corporalem pro alio an possit quis pati eius consensu

consensu.ibi.nu.23.
Pœna rem ab alio possessam inuadentis propria authoritate.l.1.ti.17.glo.4.nu.1.
Pœna.l.siquis in tantam.C.vnde vi, & l. extat.ff.quod met. cau. cum similibus non seruatur ex consuetudine totius ferè orbis christiani.l.1.ti.17.glo.4.nu.4
Pœnæ arbitrariæ locus erit propter excessum in casu.l.siquis in tantam.C.vnde vi arbitrio iudicis.ibi.
Pœnæ iure nouissimo appositæ contra inuadentes & occupantes reditus regios, vel pignoribus pro eis capiendis resistentibus.l.9.ti.17.glo.2.nu.2.
Pœna furis seu latronis publici, est mortis. l.10.titul.17. glo.7.
Pœna capientium bona & personam debitorum propria authoritate, ibi.
Pœnæ vsurariorum, remissiuè.l.8.titu.18.gloss.3.& l.9 glo.3.
Pœna publici latronis & decoctoris. l.1.titu.19.gloss.2. nu.7.
Pœnitentiæ an locus sit in retractu, si proximior semel declarauerit se nolle retrahere.l.12.ti.11.glo.1.nu.6.
Pœnitentiæ an sit locus si proximior semel recusabit retrahere? l.8.ti.11.glo.21.nu.2.
Pollicitatio nuda quæ fit absenti an iure regio producat actionem? l.7.ti.10.glo.2.nu.15.
Policitatio non producit naturalem obligationem ex receptiori sententia.ibi.
Poliicitatio seu promissio absenti facta an producat iure regio actionem.l.7.ti.10.glo.2.nu.16.
Policitatio seu promissio absenti facta quòd producat iure regio actionem, ibi.nu.17.
Pollicitatio absenti facta quomodo iure regio sit irreuocabilis ante acceptationem, & post acceptationẽ producat actionem, ibi.nu.19.
Pollicitatio iure regio, quando non producat actionem, ibi.
Pollicitatio non producit obligationem naturalem, nisi fiat Deo vel reipublicæ, & quomodo id intelligatur. l.7.ti.10.glo.2 nu.20.
Pollicitationem non seruans an peccet? ibi.
Pollicitatio vel obligatio absenti facta an sit efficax iure regio, & an producat actionem? remissiue.l.2.ti.16 glo.4.
Pondera & mensuras quis ponere possit.l.1.ti.13.gloss.1. nu.1.
Pondera totius regni æqualia esse debent.l.2.ti.13.gloss.1. l.2.ti.18.glo.1.
Pondera & mensuræ falsæ frangendæ sunt omni iure.l.2 ti.13.glo.5.nu.2.
Populi Castellæ passiuam habent iurisdictionem non actiuam, nisi ex principis concessione.l.1.titu.10.gloss.21. nu.11.&.13.
Populum nouum in Hispania facere non licet absque regis licentia.l.3.ti.10.glo.7.nu.4.
Portio accrescens hæredi an veniat in restitutione fideicõmissi.l.1.ti.4.glo.19.nu.29.
Portio defecta accrescit portioni non personæ, ibi.
Posse dicimus quod de iure possumus.l.3.ti.10.glo.12.nu. 1.&.2.
Posse non dicimus, quod in iustè possumus.l.6.ti.10.gloss.1 nu.14.
Possessio vera est, licèt per actus fictos quæratur, glo.rub ti.1.nu.118.
Possessio ciuilissima quæ absque aliquo actu vero vel ficto transfertur, vera est possessio, ibi.nu.119.
Possessio fideicõmissi apprehendi potest à fideicommissario absque restitutione iure regio.l.1.titu.4.gloss.18. nu.8.
Possessio rerum incertarum tradi non potest verè nec fictè.l.1.ti.6.glo.4.nu.2.
Possessione vnius rei apprehensa per hæredem vel melioratum, non acquiritur possessio aliarum rerum, l.1.tit. 6.glo.4.nu.4.
Possessio iuris vniuersalis meliorationis quomodo quæratur? ibi.nu.5.
Possessio contractus conditionalis à quo tempore quæratur, an ab ipsa traditione vera vel ficta, an verò ab implemento conditionis, & an retrotrahatur? l.1.ti. 6.glo.4.nn.30.
Possessio per procuratorem quæri potest domino ignoranti per realem traditionem, ibi.nu.3.
Possessio an quæratur per constitutum procuratori factũ nomine dominici? ibi.nu.4.
Possessio quæritur per procuratorem generalem à lege vel ab homine ad negocia constitutum, non ad lites, ibid. nu.5.
Possessio an quæratur domino per procuratorem eo non consentiente vel contradicente? remissiue, ibi.
Possessio quæritur per traditionem instrumenti donationis alicui factæ coram tabellione.l.1.ti.6.glo.6.nu.2. 3.&.5.
Possessio quæritur per traditionem instrumenti antiqui quod habebat venditor, non noui iuxta ius commune. l.1.ti.6.glo.6.nu.2.
Possessio & dominium maioratus sine regia licentia facti, an transeat ipso iure in successorem, l.11.ti.6.glo.11 nu.4.
Possessio per procuratorem quando acquiri possit.l.4.ti. 7.glo.3.
Possessio quæritur per actus interpretatiuos, vt constituti & reseruationis vsusfructus.l.8.ti.7.glo.1.nu.2.
Possessio quòd quæratur ministerio legis, statuti, vel consuetudinis, absque vllo actu apprehensionis vero vel interpretatiuo fieri potest, ibi nu.3.&.4.
Possessio duplex ciuilis & naturalis.l.8. titu.7.gloss.1. nu.8.
Possessio an sit iuris vel facti. ibi.
Possessio acquiritur corpore & animo, ibi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Possessio ciuilissima vt queri possit absque vllo actu, fingit lex traditionem interuenisse, quæ verè non interuenit. l. 8. ti. 7. glo. 1. nu. 9.

Possessio ciuilissima maioratus successori ipso iure quæsita vera possessio est non ficta, ibi. nu. 10.

Possessionis factum, hoc est, traditio vel apprehensio, fingitur interuenisse, sed non ius ipsum possessionis, l. 8. ti. 7. glo. 1. nu. 21.

Possessio quare per actus interpretatiuos, vt constituti, & similes acquiratur, & ciuilissima absque vllo actu ibi. nu. 23.

Possessio ciuilissima, an quæratur infanti vel furioso, ibid. nu. 24.

Possessionē earū partium fundi quæ corporaliter non apprehenditur fingit lex absque vllo actu vero vel interpretatiuo apprehensam fuisse. l. 8. titu. 7. gloss. 1. nu. 25.

Possessio ciuilissima quæ absque vllo actu vero vel interpretatiuo in aliquem ministerio legis transfertur, quibus nominibus nuncupetur. l. 8. titu. 7. gloss. 2. numero 1.

Possessio ciuilissima non inducit nouam possessionis formā ibi.

Possessio ciuilissima quæ absque vllo actu vero vel interpretatiuo competit successori maioratus, vel hæredi scripto ex consuetudine Franciæ, vera est possessio & non ficta, l. 8. ti. 7. glo. 2. nu. 13.

Possessio ciuilissima an quæratur ex statuto vel consuetudine, vel ex lege ista, si alius eam detentauerit. l. 8. ti. 7 glo. 2. nu. 15.

Possessio contractus conditionalis à quo tempore quæratur, an ab ipsa traditione vera vel ficta, an vero ab implemento conditionis? & an retrotrahatur. l. 1. titu. 6. glo. 4. nu. 30.

Possessio vei donatæ an transeat ipso iure in eum, cui res est restituenda post mortem. l. 8. titu. 7. glos. 2. numero 21.

Possessio ciuilissima non transit in filium ratione suitatis absque apprehensione. l. 8. ti. 7. glo. 3. nu. 1.

Possessio naturalis transit mortuo possessore maioratus in successorē, quoad ciuiles effectus, licèt sit apud aliū possessio. ibi. nu. 2.

Possessio ciuilissima ipso iure transfertur in hæredē mortuo testatore ex consuetudine Franciæ, nisi ab alio sit ocupata possessio. l. 8. ti. 7. glo. 5. nu. 1.

Possessio ciuilissima an impediatur si post mortem testatoris ab alio fuerit occupata. l. 8. titu. 7. glos. 5. numero 3.

Possessio ciuilissima transit in hæredem, licèt ab alio fuerit ocupata post mortem testantis, sed non poterit hæres propria authoritate rem ab alio auferre, ibidem, nume. 4.

Possessio ciuilissima non est eadem, quam defunctus habebat, sed alia. ibi. nu. 7.

Possessio transfertur ex contractu nullo, & non dominiū l. 8. ti. 7. glo. 5. nu. 32.

Possessio transfertur in alienatione rei maioriæ, non dominium. ibi.

Possessio transferri potest ex inutili contractu. l. 8. tit. 7. glo. 6. nu. 1.

Possessio rei mobilis vacans vel non vacans quando acquiratur eam occupanti. l. 8. titul. 7. glos. 6. numero 3.

Possessio ab alio occupata quando & quibus casibus possit ab ipso possidente propria authoritate recuperari, & à detentatore auferri, ibi. nu. 4.

Possessor rei immobilis per tempus vnius anni & diei an respondere teneatur super proprietate, an super possessione? l. 9. ti. 7. glo. 7. nu. 2.

Possessio an acquiratur per eum, quē verè constiterit non esse successorem, an verò detentatio? l. 9. ti. 7. gloss. 8. nu. 2.

Possessio quandoque sumitur pro re ipsa. l. 10. ti. 7. gloss. 1, nu. 6.

Possessio est quid diuersum à proprietate, & quæ ex hoc inferuntur. l. 10. ti. 7. glo. 2 nu. 2.

Possessionis diffinitio, & quotuplex sit remissiue, ibidem.

Possessio & dominium bonorum constante matrimonio à viro quæsitorum transit ipso iure in vxorem. l. 2. ti. 9. glo. 3. nu. 2.

Possessio ciuilissima est vera non ficta, & parit omnia interdicta possessoria, ibi. nu. 21.

Possessio ciuilissima transfertur in vxorem, pro medietate lucrorum absque apprehensione, & ei cōpetūt omnia interdicta, ibi.

Possessio an transferatur ex inutili contractu? l. 3. tit. 10. glo. 8. nu. 4.

Possessio & dominium feudi vel commendæ Indorum transit ipso iure in successorem. l. 6 titu. 10. glos. 2. nume. 20.

Possessionum appellatione an veniant mobilia. l. 7. tit. 11. glo. 1. nu. 1.

Possessio tradita & cōfestim recuperata præsumitur fraudulenta. l. 7. ti. 11. glo. 13. nu. 7.

Posteritatis cura omnibus à natura insita, glo. rub. ti. 1 nume. 113.

Posthumus non rumpit testamentū patris antequàm nascatur. l. 2. ti. 8. glo. 2. nu. 3.

Postremus vnde descendat? l. 7. ti. 11. glo. 5. nu. 1.

Potentioris causa excusatur ciuitas, oppidum, vel villa, quæ non cœpit malefactores. l. 11. titu. 8. glos. 8. nume. 2.

Potestas absoluta dicitur dupliciter in principe quæ potius extraordinaria appellari debet. l. 3. titu. 10. glossa. 12.

Potestatis ordinariæ & absolutæ differentia. l. 3. titu. 10. glo. 12. nu. 2.

Practica ad probandum neminem superesse hæredem legitimum, vt succedat fiscus. l. 12. titu. 8. glos. 2. numero 3.

Prælatus eccl. siæ vel prorex an donare possint bona ecclesiæ vel regis? l. 2. ti. 9. glo. 2. nu. 2.

Prælegata an veniant in restitutione fideicommissi? vide optimam distinctionem in l. 1. titu. 4. glos. 19. numero, 28.

Prælegata vide in verbo melioratio.

Præsbyterorum dignitas, & qua ratione abstinere debeant à concubinatu. l. 6. tit. 8. glo. 2. nu. 20. & 21.

Præsbyterorum concubinatorum graue peccatū, & quid inde mali christianis obueniat? ibi. nu. 21.

Præsbyter vide in verbo clericus.

Præscribi non potest longo tempore, sed longissimo res alienari prohibita. l. 8. ti. 7. glo. 5. nu. 20.

Præscribi longissimo tempore possunt bona aduentitia filij, non longo. ibi. nu. 21.

Præscribi non potest suprema potestas principis. l. 1. titul. 10. glo. 10. nu. 2.

Præscriptio differt in pluribus à consuetudine, remissiuè. l. 1 ti. 7. glo. 6. nu. 1.

Præscriptio in quo differat à consuetudine? ibidem. numero 2. & 3.

Præscriptio immemorabilis & centenaria in quo differāt ibi. nu. 5.

Præscriptio immemorabilis priuilegij vim obtinet, eique comparatur. ibi. nu. 6.

Præscriptio iurium incorporalium, corpora continentiū, scientiam etiam exigit & patientiam eius contra quē præscribitur. l. 1. ti. 7. glo. 6 nu. 7.

Præscriptio immemorabilis iurium an exigat scientiam eius contra quem præscribitur, ibi.

Præscriptio immemorabilis iurium quibus ius resistit, sciētiam exigit eius contra quem præscribitur. l. 1. ti. 7. gl. 6. nu. 8.

Præscriptio immemorabilis, vide in verbo immemorabilis.

Præscriptio censetur prohibita, si alienatio absolute prohibetur. l. 8. ti. 7. glo. 5. nu. 11. & 12.

Præscriptio longi temporis an impediatur per testatoris vel legis prohibitionem? l. 8. ti. 7. glo. 5. nu. 15.

Præscriptio longi vel longissimi temporis quando censeatur prohibita? ibi. nu. 20.

Præscriptione exclusa, an censeatur exclusa longissima, ibi.

Præscriptione an acquiratur dominium? l. 8. ti. 7. gloss. 5. nu. 29.

Præscriptio non currit impedito agere. ibi. nu. 30.

Præscriptiones plures vnius anni reseruntur, remissiuè. l. 9 ti. 7. glo. 7. nu. 3.

Præscriptio & consuetudo in quo differant, remissiuè. l. 1. ti. 10. glo. 19. nu. 2.

Præscriptio iurisdictionis, meri, & mixti imperij quo tē pore procedat iure communi. ibi. nu. 4.

Præscriptio iurisdictionis, meri, & mixti imperij iure regio tempore immemorabili procedit, & quæ qualitas in probanda immemoriali requiratur. ibi. nu. 5.

Præscriptio iurisdictionis contra priuatos, remissiuè. ibi.

Præscriptio bonorum regalium quanto tempore procedat, remissiuè. l. 3. ti. 10 glo. 7. nu. 15.

Præscriptio immemorabilis nō excluditur per prohibitionem præscriptionis, verbis vtcunque generalibus factam. l. 2. ti. 10. glo. 9. nu. 1.

Præscriptio immemorabilis excluditur per legem, præscriptionem vllo tempore fieri prohibentem, vbi lex expresse resistit præscriptioni vel consuetudini rem prohibitam afficiens, ibi. nu. 2.

Præscriptio actionis personalis procedit absque bona fide l. 1. ti. 11. glo. 5. nu. 12.

Præscriptio non currit minoribus. 25. annis, nisi in casibus l. 8. ti. 11. glo. 1. nu. 1.

Præscriptio currit minori, sed restituitur in casibus, ibidem.

Præscriptio currit minori in casibus sine spe restitutionis ibi.

Præscriptio legalis vel statutaria, seu cōsuetudinaria, vel conuentionalis, quomodo currat aduersus minores, remissiuè. l. 8. ti. 11. glo. 7.

Præscriptio triennij salarij famuli an currat minori, seu aliàs impedite. l. 8. ti. 11. glo. 9. nu. 4.

Præsumitur pro matrimonio in dubio, & quando non. glo. rub. ti. 1. nu. 204.

Præsumptio iuris & de iure admittit per indirectū probationem in contrarium. glo. rub. ti. 1 nu. 54.

Præsumptio legis non attenditur in foro animæ, sed veritas. l. 1. ti. 4. glo. 10. nu. 10.

Præsumptio falsitatis in testamentis an attendatur in foro animæ. l. 1. ti. 4. glo. 10. nu. 34.

Præsumitur quis esse bonæ famæ, nisi contrarium probetur l. 1. ti. 7. glo. 8. nu. 1. & 3.

Præsumptio propter naturalem affectum latissima est. l. 3. ti. 9. glo. 3. nu. 1.

Præsumptio vbi est pro actore, reo incumbit onus probā di. l. 1. ti. 10. glo. 21. nu. 10.

Præsumptio fortior elidit debiliorem. l. 1. titu. 11. gloss. 8. nu. 39.

Præsumptio iuris & de iure quæ sit? & contra eam non admittitur probatio. l. 6 ti. 11. glo. 2. nu. 2.

Præteritio nepotis quem pater præcedebat filio exhæredato habetur pro exhæredatione. l. 1. titul. 4. gloss. 14. nu. 79.

Præteritio matris à filio suo habetur pro exhæredatione, sicuti ex contrario. l. 1. ti. 8. glo. 7. nu. 5.

Prætores criminalium curiæ de quibus causis fol: cognoscant, & de quibus omnes simul cognoscere teneantur. l. 1. ti. 14. glo. 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Praxis faciendi retractum per se vel per alium l.7.ti.11. glo.12.nu.6.& l.8.ti.11.glo.14.nu.16.
Praxis retractus.l.12.ti.11.glo.4.
Praxis fori regij circa debitum ex delicto descendes quod damnum passo solui debet.l.9.titu.16.gloss.2.numero.4.
Precium an succedat loco rei in dote, sicuti & in iudicijs vniuersalibus.glo.1.rub.ti.2.nu.12.
Precium iustum non ex cuiusque affectione aut sumptu, sed ex communi hominum æstimatione perpenditur.l. 1.ti.11.glo.2.nu.1.
Precia iuxta varia loca & tempora variantur, ibidem.
Precium iustum rei dicitur, quod absque iniuria & fraude alterius vendi potest homini scienti eius conditionē l.1.ti.11.glo.2.nu.1.
Precium iustum in contractibus non attenditur ex natura rei, sed ex hominum æstimatione, etiam insana, ibid. nu.2.
Precium iustum rei non consideratur ex sumptibus & laboribus in ea expensis, sed ex communi æstimatione. ibi.nu.3.
Precium iustum non ex eo censetur, quod rem pluris emerit venditor, nisi ad preces emptoris vendiderit, aliàs non venditurus, vel nisi emptorem de hoc certiorauerit.ibi.nu.4.
Precium minuitur, si res vendita habet aliquid periculi & oneris.l.1.ti.11.glo.2.nu.5.
Precium augetur vel minuitur ex paucitate emptorum, penuria vel multitudine mercium, ibi.nu.6.
Precium iustum ex pluribus deducitur & exploratur, ibidem.nu.7.
Precium iustum duplex, aliud legitimum, & aliud naturale.l.1.ti.11.glo.2.nu.9.
Precium iustum naturale est arbitrarium.l.1.ti.11.glo.2. nu.9.
Precium iustum naturale qualiter sit censendum? optimè explicatur, ibi.nu.10.
Precium commune quomodo probetur, ibi.nu.11.
Precium commune non ex affectione & interesse particulari attenditur, ibi.nu.12.
Precij pars est quodcunque pactum, vel onus in fauorem venditoris appositum.l.1.ti.11.glo.2.nu. 27.
Precium rei venditæ non probatur, nisi valor rei cum pacto de reuendendo probetur, l.1. titu.11.gloss.2.nume.28.
Precium rei venditæ cum pacto reuendendi, etiam lapso tempore statuto ad reuendendum, æstimandum est secundum tempus contractus, & cum eo onere, ibi. nume.29.
Precia rerum variantur ex loco vbi venduntur, vel vbi sita sunt, ibi.nu.31.
Precij pars est dilatio solutionis, l.1.titu.11.gloss.2.nume.32.
Precium minuitur ob dilatam eius solutionem, ibidem, nu.33.
Precium augetur vel minuitur ex qualitate personæ contrahentium, ibi.nu.34.
Precium rei minuitur ob socium rixosum, ibi.nu.35.
Precium rei augetur ob vicinum optimum.ibi.
Precium iustum dicitur deductis oneribus & impensis, ibi.nu.36.
Precium quomodo taxetur ei, qui aliquid vendere cogitur.l.1.ti.11.glo.2.nu.42
Precio iusto res vendita præsumitur semper.l.1.ti.11.glo. 2.nu.52.
Precium idem dare tenetur qui præferri vult in emptione alicuius rei.l.7.ti.11.glo.3.nu.3.
Precium iustum an sit satis offerre, etiam si alter maius offerat, qui velit ei qui maius offert præferri, ibid.nu.4.
Precium iustum taxabitur quoties fraus in venditione interuenerit ad excludendum consanguinei retractum ibi.
Precium non debetur donec res vendita tradatur.l.7.ti. 11.glo.6.nu.15.
Precium non debet particulari solutione diuidi.l.7.ti.11. glo.7.nu.25.
Precium minuitur ob dilationem ad soluendum datam.l. 11.ti.11.glo.3.nu.2.
Precium iustum cuiusque rei quod sit remissiuè.l.1.tit.25. glo.2.nu.1.
Precium iustum & legitimum dicitur quod à lege taxatum est.ibi.nu.3.
Precium legitimum & taxatum in nihilo excedi potest, sub pœna peccati & restitutionis, ibi.
Precium iustum naturale & non taxatum est arbitrarium & consistit in rigido, medio & infimo, ibidem nu.4.
Primogenituræ priuilegia.23.remissiuè.l.1.titu.7.gloss.1. nu.1.
Primogenitura vide in verbo maioratus.
Primogeniti in his quæ sunt dignitatis cæteris præferuntur l.1.ti.7.glo.1.nu.2.limita ibi.
Primogenitus dicitur qui primò natus est, non qui primò conceptus.ibi.nu.3.
Primogenitus dicitur quem nemo præcedit, licèt nemo eum sequatur.ibi.nu.4.
Primogeniti nobiles reputantur.l.7. titu.7.gloss. 4.nume.4.
Primogenitus etiam dicitur filius secundogenitus mortuo iam primogenito.l.11.ti.7.glo.8.nu.5.
Primogenitus in vita patris habere dicitur spem certam succedendi in maioratu & inuariabilem.l.7.ti.7.glo. 5.nu.6.
Princeps aut Papa cogere non possunt aliquos ad matrimonium contrahendum.l.10.ti.1.glo.2.nu.2.
Princeps est caput regni sui.l.2.ti.5.glo.2.nu.1.
Principis specialia plurima, remissiuè.l.2.ti.5.glo.6.

Principis gratia seu beneficium non finitur eius morte etiã re integra.l.2.ti.7.glo.2.nu.1.
Princeps an possit dominium auferre sine causa.l.7.tit.7 glo.5.nu.2.
Princeps per legem generalem potest alicui ius quæsitum auferre, etiam si ei damnum non resarciat.l.7.ti.7.gl. 5.nu.3.
Princeps an possit maioratus leges mutare.l.7.ti.7.glo.5 nu.4.& 5.
Princeps de plenitudine potestatis non potest per legẽ vel rescriptũ sine causa publicæ vtilitatis maioratus clausulas mutare.l.7.ti.7.glo.7.nu.1.
Princeps sine causa non potest plenitudine potestatis vti, ibi.nu.2.
Princeps non potest suos vel alienos contractus tollere, vel alia quæ iure gentium sunt constituta de plenitudine potestatis, etiam cum clausula non obstante, nisi ex plenitudine potestatis, ibi.nu.3.& 5.
Princeps an possit fœminas ad successionem feudi seu maioratus admittere, ibi.nu.8
Princeps quid possit in his quæ sunt iuris positiui? & quid in his quæ sunt iuris gentium? quid autem in quæ satis, & quid in quæ vendi?l.7.ti.7.glo.7.nu.9.
Princeps legem successori imponere non potest à qua non liceat recedere.l.11.ti.7.glo.5.nu.1.
Princeps sibi vel successori legem imponere non potest etiam cum clausula derogatoria, ibi.nu.2.
Principis cõtractus vel donatio remuneratoria ligat successorem.ibi.nu.3.
Princeps si donata reuocat ex causa etiam vtilissima & necessaria, debet æquiualenter satisfacere donatario, si per rescriptum hoc faciat.l.11.ti.7.glo.9.nu.6.
Princeps per legem generalem reuocans vel modificãs ab eo vel prædecessore donata, non tenetur satisfacere do natarijs de æquiualenti precio, ibi.nu.7.
Princeps vel rex quando possit donationes ab eo factas & priuilegia reuocare, vel modificare? remissiuè, ibi. nu.9.
Princeps an videatur confirmare actum ex certa scientia, inserens tenorem priuilegij confirmati.l.11.titu.7. glo.vlti.
Princeps an possit filium suum legitimare.l.8.ti.8.gloss.1 nu.41.& 42.
Princeps vel Papa conferendo dignitatem spurio an censeatur eũ habilitare.l.8.ti.8.glo.1.nu.39.& 40.
Princeps quando infamẽ censeatur famæ restituere. ibid. nu.40.& 41.
Principi competentia insignum supremæ potestatis non possunt à regis dominio abdicari, per quæcunque verba concedantur.l.1.ti.10.glo.10.nu.1.
Principis intentio attenditur in priuilegijs.l.1.titu.10. glo.16.
Princeps solus potest creare magistratus vel eius commissarius.l.1.ti.10.glo.21.nu.1.
Princeps vbi fidem non seruat casus dicitur fortuitus & insolitus.l.2.ti.10.glo.2.nu.1.
Principum liberalitates quomodo sint exercendæ?l.3.tit. 10.glo.1.
Principes vel excellentes viri legibus ciuilibus non astringuntur.l.3.ti.10.glo.2.nu.1.
Principem & Papam leges seruare decet quas alijs imposuerunt.l.3.ti.10.glo.2.nu.2.
Principem nemo audet reprehendere, ibi.
Principem decet seruare leges quæ sibi conueniunt, non alias, quarum exempla traduntur in.l.3.ti.10.gloss.2. nu.3.
Princeps non obligatur ad testamentorum solemnitatis obseruationem, & quare, ibi.
Principum priuilegia, remissiuè, ibi.
Princeps & Papa à naturali & diuina lege non eximuntur.l.3.ti.10.glo.2.nu.4.
Princeps obligatur ex contractu vel pacto cum subditis inito, & quare, ibi.nu.5.
Princeps ex pacto vel contractu an obligetur naturaliter tantum, an etiam ciuiliter, ibi.nu.6.
Princeps donationem perfectam reuocare non potest.ibi. nu.8.
Princeps ex contractu naturaliter tantum, sed efficaciter obligatur, ibi.nu.9.
Princeps succedẽs priuato, loco priuati vtitur absque vlla prærogatiua.ibi.nu.12.
Principis bona multipliciter considerantur.l.3.ti.10.glo. 3.nu.1.
Principis bona ei ratione regiæ dignitatis pertinentia.ibi. nu.3.
Principis bona quæ à priuato possideri possunt, ibidem. nu.4.
Principis bona fiscalia quæ sint, ibi.nu.5.
Principis bona priuata, ibi.nu.6.
Princeps duorum personam obtinet, moralis & immortalis enigmaticè & non vere, ibi.
Princeps an possit successori legem imponere, remissiue.l.3 ti.10.glo.4.
Princeps alienare non potest bona regiæ coronæ, vt ciuitates & oppida.l.3.ti.10.glo.7.nu.1.
Princeps bona regiæ coronæ alienans ea potcrit reuocare. ibi.
Princeps alienare nequit sibi reseruata insignum supremæ potestatis.l.3.ti.10.gla.7.nu.8.
Princeps quæ bona alienare possit, ibidem, nume.9.& sequen.
Princeps alienare non potest bona in magnum regni detrimentum, ibi.
Princeps reuocat per ipsummet alienata, in magnum regni præiudicium, ibi.nu.10.
Princeps si donauerit rem magni præiudicij, an valeat ad vitam eius, ibi.
Princeps an alienare possit bona fisco delata, ibi.nu.12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Princeps potest condemnatum cuius bona fuerunt publicata restituere, ibi. nu. 13.
Princeps potest ad libitum alienare bona propria, quæ ei vt priuato competunt, ibi. nu. 14.
Princeps ligatur ex contractu, sicut quilibet priuatus. l. 3 ti. 10. glo. 11. nu. 3.
Principis ordinaria & absoluta potestas, l. 3. ti. 10. glo. 12 nu. 1.
Principes possunt derogare iuri communi, non naturali, vel gentium, ibi.
Princeps potest donationes in præiudicium aliorum concessas reuocare. l. 4. ti. 10. glo. 2.
Princeps non potest iure regio res donatas reuocare. l. 6. ti. 10. glo. 1. nu. 1.
Principis veritas & firmitas, & quæ eum decent, ibidem.
Princeps donationem perfectam reuocare nequit. l. 6. tit. 10. glo. 1. nu. 2.
Princeps an posit priuilegium sine causa reuocare, ibidem nu. 3.
Princeps non potest alicui auferre dominium iure gentiũ quæsitum sine causa, præstitoque æquiualenti precio, ibi. nu. 7.
Princeps non potest auferre dominium iure ciuili quæsitũ, vt per sententiam, vel præscriptionem, sine legitima causa, & soluto precio, ibi. nu. 8.
Princeps potest impedire acquisitionem dominij iure ciuili, antequam sit quæsitum. ibi.
Princeps non potest reuocare priuilegium exemptionis, vel aliud precio concessum, vel re æquiualẽte, vt quia astringitur donatarius aliquid facere, ibidem, numero. 9.
Princeps reuocare potest quodcunque priuilegium vel cõtractum ex causa, ibi. nu. 10.
Princeps auferre potest dominium iure gentium vel ciuili quæsitum, vel aliud ius, si effectus est de iure gentiũ ex causa, non aliàs. l. 6. ti. 10. glo. 1. nu. 10.
Princeps quando posit spurium legitimare mortuo patre in præiudicium agnatorum? ibi. nu. 12.
Princeps auferẽs alicui ius quæsitum, debet precium æquialens ei reddere, ibi. nu. 13.
Princeps etiam de plenitudine potestatis non potest ius quæsitum auferre sine iusta causa & reddito æquialenti precio, ibi. nu. 14.
Princeps non debet iniusta appetere, quæ sibi non licent, ibi.
Princeps abutendo plenitudine potestatis peccat mortaliter. ibi.
Princeps non potest feuda vel contractus cum subditis initos reuocare. l. 6. ti. 10. glo. 1. nu. 16.
Principi an credatur, causam in priuilegio vel contractu asserenti, ibi.
Principis assertioni creditur si benemerita & seruitia peculiariter referantur. l. 6. ti. 10. glo. 1. nu. 19.
Principis assertioni non creditur, nisi specialiter seruitia et merita referat in priuilegio. ibi.
Princeps per legem generalem auferens ius alicui quæsitũ, non tenebitur ei de æquialenti precio satisfacere, ibid. nu. 20. & l. 6. ti. 15 glo. 3.
Princeps sine culpa donatarij vel alia iusta causa donationem ab eo factam reuocare non potest. l. 6. ti. 10. glo. 2 nu. 1.
Princeps & Papa in his quæ sunt iuris positiui disponere ad libitum possunt, ibi. nu. 4.
Princeps supremus omnia præter ius & contra ius facere potest, nec ab eo est exigẽda ratio, & de eius potestate plurima. l. 6. ti. 10. glo. 2. nu. 4.
Princeps supremus reuocare non potest feudum, nisi conuicta culpa feudatarij. l. 6. titu. 10. glos. 2. num. 6. & sequen.
Princeps non potest contractum reuocare etiam de plenitudine potestatis, ibi. nu. 10.
Princeps dominium directum vel vtile alicui quæsitum sine causa auferre nequit, ibi. nu. 11.
Princeps quando posit priuilegium reuocare, l. 6. ti. 10. gl. 2. nu. 28.
Princeps tenetur portus maritimos & vias reddere à piratis & latronibus securas. l. 10. tit. 10. glo. 1. numero. 2.
Principis donatio absque consilio procerum facta reuocari & moderari potest. l. 15. ti. 10. glo. 1. nu. 2.
Principis donatio de redditibus regijs facta, qui nostro idiomate, juros, appellantur, reuocari potest ad libitũ principis, vel moderari tanquam feudum cameræ. l. 15 ti. 10. glo. 1. nu. 3.
Principum liberalitas consideranda est ad moderandam eius donationem. l. 15. ti. 10. glo. 6. nu. 2.
Princeps potest auferre alicui ius quæsitum ex contractu cum eodem principe celebrato, propter modicitatem pretij, sed debet ei cui aufertur æquialenter satisfieri. l. 15. ti. 10. glo. 10.
Princeps ius quæsitum etiam ex donatione sua alicui auferens, debet prius de precio æquialenti satisfacere. l. 15. ti. 10. glo. 15.
Princeps non videtur in dubio velle preiudicare tertio. l. 16. ti. 10. glo. 2. nu. 1.
Princeps remittendo pœnam, non videtur pœnam parti applicatam remittere, ibi. nu. 2.
Princeps an peccet si pactum nudum non seruari præcipiat? l. 2. ti. 16. glo. 1. nu. 6.
Princeps an peccet si mortalia crimina non iubeat lege puniri? ibi.
Priuilegij causa cessante cessat priuilegium. l. 3. ti. 1. glo. 2. nu. 5. & l. 9. ti. 7. glo. 2. nu. 13.
Priuilegium ne quis conueniatur vltra quam facere posit habens, an posit mitti in carcerem? l. 10. ti. 3. glo. 1. numero. 3.
Priuilegio non derogatur per dispositionem generalem, nisi

nisi in casu in quo persona vel causa priuilegiata nõ habet priuilegium. l. 2. ti. 4. glo. 8. nu. 6.
Priuilegium an scripturam requirat. l. 1. ti. 7. glos. 3. nume. 1.
Priuilegium per non vsum quomodo amittatur, remissiue l. 2. ti. 7. glo. 3. nu. 1.
Priuilegio extincto quoad principales, & quoad eos quibus accessorie competebat extinctum esse censetur. l. 9 ti. 7. glo. 2. nu. 7.
Priuilegium immunitatis an à principe reuocari possit. l. 11. ti. 7. glo. 1. nu. 3.
Priuilegium non subdito concessum transit in vim contractus, nec reuocari potest. l. 11. ti. 7. glo. 3. nu. 1.
Priuilegia exteris concedi possunt, ibi.
Priuilegium non subdito concessum reuocatur ex causa ex qua donatio perfecta reuocatur. l. 11. titu. 7. glo. 3. i nu. 2.
Priuilegium non subdito concessum ante acceptationem reuocari potest, ibi. nu. 3.
Priuilegium tibi & hæredi tuo cõcessum an restringatur ad primum hæredem. l. 1. ti. 7. glo. 8. nu. 2.
Priuilegium alicui concessum suapte natura est perpetuum, nec finitur primo actu, ibi. nu. 4.
Priuilegium alicui & eius familiaribus concessum, vt tẽpore interdicti possint ecclesiam ingredi, ad omnes familiares extenditur, vltra eos qui erant tempore concessionis, ibi.
Priuilegia principis quomodo interpretantur? & remissiue, ibi.
Priuilegium efficit quem verum ciuem, & originarium ficte. l. 1. ti. 10. glo. 5. nu. 2.
Priuilegio principis acquiri minime possunt, quæ principi competunt in signum supremæ potestatis. l. 1. titu. 10. glo. 14.
Priuilegium concedens iurisdictionem alicui, ex eius intentione vsu conseruatur. l. 1. ti. 10. glo. 17. nu. 1.
Priuilegium aliquid faciendi per non vsum decennio amittitur, ibi. nu. 2.
Priuilegium exemptionis aliqui non faciẽdi per nõ vsum triginta annis amittitur, ibi. nu. 3.
Priuilegium non extenditur ad ea quæ principi competũt insignum supremæ potestatis. l. 1. ti. 10. glo. 18
Priuilegium vel rescriptum contra legem, clausulam derogatoriam continentem, quando valeat necne. l. 2. ti. 10. glo. 11. nu. 1.
Priuilegium non subdito concessum reuocari non potest, quoniam in contractum transit. l. 6. ti. 10. glo. 1. numero. 4.
Priuilegium non subdito concedi potest & reuocari ante acceptationem, ibi.
Priuilegium non subdito cõcessum potest reuocari ex causis ex quibus donatio reuocatur. ibi.
Priuilegium subdito concessum potest per principem concedentem vel eius successores sine causa reuocari si ex eo non sit quæsitum ius ex iuregentium, vt in priuilegio immunitatis, ibi. nu. 5.
Priuilegium subdito concessum alicuius rei, cuius ei fuerit tradita possessio, & sic dominium translatum, vel traditio vel alias, reuocari non potest, ibidem, numero. 6.
Priuilegium immunitatis subdito concessum, vt veniat ad habitandum in loco aliquo, reuocari nequit. l. 6. ti. 10. glo. 1. nu. 10.
Priuilegium ob merita & seruitia alicui concessum transit in contractum, atque ideo reuocari non potest. l. 6 ti. 10. glo. 1. nu 18.
Priuilegium ob benemerita & remunerationem concessum, ex causa reuocari potest. l. 6. titu. glos. 1. numero. 18.
Priuilegium principis quando posit ad libitum reuocari. l. 6. ti. 10. glo. 2. nu. 3.
Priuilegium non excluditur verbis legis generalibus. l. 8. ti. 11. glo. 12. nu. 6.
Priuilegium speciale immunitatis alicui concessum, non excluditur nec tollitur per legem generalem posteà cõditam tributa imponentem, ibi. nu. 7.
Priuilegij principis alicui cõcessum, vt ipse solus aliquod genus mercium vendere posit, iniquum esse, nisi iustiũ moderetur precium. l. 1. ti. 18. glo. 2. nu. 1.
Priuilegia cessant tempore belli vel famis. l. 1. ti. 25. glo. 9 nu. 5.
Probare quis teneatur versum esse aliquid in vtilitatem vxoris. l. 9. ti. 3. glo. 3. nu. 3.
Probatio excessus cui incumbat. l. 1. titu. 2. glos. 7. numero. 3.
Probatio per coniecturas sufficit in restitutione pro exoneratione conscientiæ dejuncti per comissarium faciẽda. l. 6. ti. 4. glo. 2.
Probatio difficilis coniecturis fieri poterit. l. 6. ti. 8. glo. 8 nu. 14.
Probatio paupertatis, diuitiarũ, legitimatis, vel quòd sit filius naturalis cui incumbat, l. 9. titu. 8. glos. 3. per totam.
Probatio præsumptiuè concludens quando sufficiat. l. 1. ti. 11. glo. 2. nu. 24.
Probatio qualitatum precium rei minuentium an incumbat agenti remedio. l. 2. C. de rescin. vendi. l. 1. ti. 11. glo. 2. nu. 28. & 38.
Probatio læsionis probatione lædentis obscurata an obtinere impediat in remedio. d. l. 2. C. de rescin. ven. l. 1. ti. 11. glo. 2. nu. 52. & 53.
Probatio filiationis & matrimonij differt à probatione consanguinitatis. l. 7. ti. 11. glo. 5. nu. 5.
Probatio an admittatur contra iusiurandum à lege delatum. l. 7. ti. 11. glo. 12. nu. 4. & 5.
Probatio admittitur aduersus iusiurandum alicui delatũ in pluribus casibus, maximè contra iurantem se carnaliter vxorem cognouisse, & contra ignorantiam iuramento

Universidad de Deusto
Biblioteca

mento probatam & animi declarationem, & contra iuramentum nunciij, & cõtra iuramentum impedimẽti, & super expensis & contra contumacem, & contra decurionum arbitria, & contra librum rationis, & contra publicum instrumentum, & in his quæ alicuius conscientiæ committuntur. l. 7. titu. 11. gloss. 12 nu. 5.

Probatio quibus casibus non admittatur contra iuramentum delatum, nisi per euidentiam & aspectum, remissiuè. ibi.

Probatio per scripturam vel testes parificatur, l. 3. ti. 16. glo. 3.

Probatio per instrumenta certior est & promptior, quã per testes. l. 9. ti. 17. glo. 4. nu. 1.

Probatio per instrumentũ requiritur in multis casibus, remissiuè. l. 9. ti. 17. glo. 4. nu. 3.

Procurator vel aduocatus de falso accusans testamentũ in quo est scriptus hæres, efficitur indignus. l. 11. ti. 8. gl. 3. nu. 13.

Procurator ad vendendum constitutus poterit clausulas consuetas in instrumento venditionis apponere. l. 1. tit. 4. glo. 10. nu. 64.

Procurator quando possit substituere? l. 5. titu. 4. gloss. 8. nu. 2.

Procurator non potest reuocare factum à domino. l. 8. ti. 4. glo. 1. nu. 2.

Procuratoris dolus non præiudicat domino, potest siquidem contractum dolo factum reuocare. l. 1. tit. 11. glo. 8. nu. 16.

Procurator substituens vendens minori precio rem domini, an ei præiudicet, ibi. nu. 17.

Procurator consanguinei eius nomine retrahens, an teneatur ostendere mandatum intra nouem dies, vel illud legere vel emptori tradere exemplar. l. 8. titu. 11. glo. 14 nu. 18.

Prohibere qui potuit & non prohibuit, concessisse aut cõsensisse videtur. l. 1. ti. 4. glo. 19. nu. 21.

Prohibitio alienationis in testamento absque causæ expressione, quando valeat. l. 6. ti. 7. glo. 1. nu. 2.

Prohibitio alienationis per legem facta impedit dominij trãslationem. l. 3. ti. 10 glo. 8. nu. 1.

Prohibitus contrahere an possit quasi contractum facere remissiuè. l. 2. ti. 3. glo. 4.

Prolis priuilegia, glo. rub. ti. 1. nu. 113.

Promissio de non meliorando coram tabellione facta valet iure regio. l. 6. ti. 6. glo. 1. nu. 1.

Promissio de non meliorando in fauorem vnius ex filijs, an liget patrem quoad alios? l. 6. titu. 6. gloss. 1. numero. 5.

Promissio de non meliorando alios filios, an possit fieri filiæ ex causa dotis vel matrimonij, ibi. nu. 6.

Promissio meliorandi quare scripturam publicam nõ exigat, promissio autem non meliorandi eam requirat. l. 6. ti. 6. glo. 2. nu. 2.

Promissionis non meliorandi fortior est prohibitio, quàm meliorandi. l. 6. ti. 6. gl. 2. nu. 4.

Promissio non meliorandi an fieri possit per scripturam priuatam. ibi. nu. 5.

Promissio meliorandi filium ob causam matrimonij, si filius ante patrem decedat filijs relictis, valeat necne: & an teneatur omnes nepotes meliorare, l. 6. ti. 6. gloss. 4 nu. 7.

Promissio meliorandi filium in. 3. & 5. pro facta habetur mortuo patre. l. 6. ti. 6. glo. 7. nu. 1.

Promissio liberandi pro liberatione habetur, ibidem, nume. 2.

Promissio obligandi se pro certa quantitate pro facta habetur die adueniente, ibi. nu. 3.

Promissio vendendi vel aliàs contrahendi ad quid obliget promittentem. l. 6. ti. 6. glo. 7. nu. 4.

Promissio renunciandi hæreditatem iurata, pro renuntiatione habetur, ibi. nu. 5.

Promissio sine causa an producat naturalem obligationẽ l. 2. ti. 16. glo. 1. nu. 9.

Promissio sub conditione causam continere dicitur, ibid. nu. 10.

Promissio ex mera liberalitate scienter facta, si hoc exprimitur iure regio & canonico producit actionem, ibi. nu. 11.

Promissione facta alicuius quantitatis vel rei tibi aut Titio, quæritur iure regio medietas vtrique. l. 2. ti. 16. gl. 5. nu. 10.

Promissio si fiat tibi aut Titio, cẽsebitur Ticius adiectus solutioni, iure regio, si in executione & non in obligatione Ticius ponatur, vel si tibi tantum debebatur & nõ Ticio, ibi. nu. 11.

Propola & manceps idem significat. l. 1. titu. 11. gloss. 2. nu. 1.

Propolæ, mangones, & venalitiarij qui dicantur. l. 1. ti. 14 glo. 1. nu. 1.

Propolæ munus valde periculosum animæ, & pluribus fraudibus obnoxium, ibi. nu. 2.

Propolæ reipublicæ sunt necessarij, & quare, ibidem numero. 4.

Propolæ munus quando sit damnabile, & quando non, ibi. nu. 5.

Propolarum & cauponũ munera sordida sunt. l. 1. ti. 14. glo. 7. nu. 1.

Propolæ & negociatores an possint esse decuriones aliijs deficientibus, l. 1. ti. 14. glo. 7. nu. 6.

Propolæ quibus ex causis verberibus cedantur, & ob alia crimina puniantur, remissiuè. ibi. nu. 7.

Propolarum crimen est publicum à quolibet accusabile, etiam si sit mulier. l. 1. ti. 14. glo. 8. nu. 1.

Propola vendens merces corruptas punitur pena extraordinaria stellionatus. l. 1. ti. 14. glo. 9. nu. 2.

Propolæ miscentes merces corruptas cum in corruptis in crimen incidunt stellionatus, ibi. nu. 4.

Propria

Propria authoritate licet possidenti ciuiliter possessionem naturalem recuperare. l. 4. ti. 10. glos. 3 nu. 1.

Propria authoritate quoties aliquid licet alicui capere, intelligitur, nisi inueniat resistentiam ex qua possit ad arma vel vim deueniri. ibi nu. 2.

Propria authoritate non potest quis possessionem occupare, etiam in casu præmisso, quoties antea viam elegit iudiciariam, ibi nu. 5.

Propria authoritate non licet creditori pignora à debitore capere, aliàs committit vim, & incidit in edictum diui Marci. l. 1. ti. 17. glos. 3. nu. 1.

Propria authoritate licet creditori pignora capere à debitore, quoties ita fuit conuentum. l. 1. ti. 17. glo. 3. nu. 1.

Propria authoritate licet creditori pignora à debitore capere, si ei data fuit licentia in vltima voluntate, ibi. numero. 2.

Propria authoritate licet alicui possessionem alterius ingredi, si in contractu emptionis, vel alio quocũque cessa fuerit facultas ingrediendi, ibi nu. 3.

Propria authoritate rem emptam occupans dicitur prædo, nisi sibi fuerit data facultas ab ipso contrahente, ibidem.

Propria authoritate pignus occupãs à debitore pro debiti solutione amittit non solum ius pignoris, sed & ipsum debitum. l. 1. ti. 17. glos. 4. nu. 3.

Proprietas & dominium pro eodem poni solent quandoque. l. 10. ti. 7. glos. 1. nu. 2.

Proprietas dicitur respectu possessionis, cum qua nihil habet commune. ibi nu. 3.

Proprietas dicitur respectu vsus fructus formalis. ibi nu. 4

Proprietas dicitur respectu vtilis dominij, & quomodo intelligatur. ibi nu. 5.

Proprietas & dominium simul inueniuntur in legibus. l. 10. ti. 7. glos. 1. nu. 6.

Proprietas quandoque sumitur pro re ipsa, sicut possessio. l. 10. ti. 7. glos. 1. nu. 6. & 7.

Proprietatis dominium quid. l. 10. ti. 7. glos. 1. nu. 6. & 7

Proregum Indiarum abusus circa distribuenda officia & redditus, & an cõsilium exquirere debeant? l. 5. ti. 10. glos. 1. nu. 2.

Prorex an donare possit? l. 5. ti. 3. glos 2. nu. 3.

Prorogatum tempus idem esse censetur cum primo, & eiusdem qualitatis. l. 6. ti. 7. glos 5. nu. 15.

Prorogari an possit terminus legalis ex partium consensu. l. 9. tit. 7. glos. 3.

Prosenetarum munus sordidum est, & in quo consistat? l. 8. ti. 14. glos. 1.

Protestari an teneatur impeditus ad se excusandum? l. 8. ti. 11. glos. 9. nu. 6.

Protestatio ex consensu vtriusque coniugis facta an impediat matrimonium? glos. rub. ti. 1. nu. 66.

Protestatio reseruatoria contra substantiam vel naturã actus nihil valet. l. 9. ti. 4. glos. 3. nu. 1.

Protestatio non reuocandi procuratorem nihil valet. ibi.

Protestationis reseruatoriæ materia, remissiuè ibidem numero 12.

Protestatio viam facti eligendi operatur, vt viam iudiciariam incœptam omittere quis possit, & propria authoritate rem occupare. l. 4. ti. 10. glos. 3. nu. 5.

Protestatio vtilis in plurimis casibus. l. 7. tit. 11. glos. 12. numero. 2.

Protestatio non requiritur, si postea fraus detecta fuerit. ibi. nu. 3.

Prouinciarum diuisio & assignatio ad Regem Castellæ pertinet. l. 4. ti. 10. glos. 1. nu. 1.

Proximior eius qui vere in maioratu succedere debuerat, non proximior successoris vocatus censetur: si verè ad possessorem maioria non competebat. l. 5. ti. 7. glos. 3 numero. 2.

Proximior vendentis an eius cuius res prius fuerat admittatur ad retractum? l. 7. ti. 11. glo. 2. nu. 1.

Proximior consanguineus venditoris non stipitis, admittitur ad retractum. l. 8. ti. 11. glo. 3. nu. 1.

Proximior vitimi possessoris, non testatoris, admittitur ad fideicommissum, feudum, & maioratum, ibidem & nu. 2.

Proximior gradu regulariter præfertur. l. 8. ti. 11. glo. 17 nu. 2.

Proximiore vocato an præferatur nepos ex filio mortuo, patruo per representationem. ibi. nu. 3.

Proximiore recusante rem retrahere, sequentes admittũtur. l. 8. ti. 11. glos. 21. nu. 1.

Proximiore nolente retrahere, sequens in gradu admittitur intra eosdem nouẽ dies. l. 12. ti. 11. glos. 1. nu. 1.

Proximus dicitur quem nemo antecedit. l. 7. ti. 11. glos. 5. numero. 1.

Proximus quid sibi velit? & vnde descendat? ibidem.

Proximus idem quod proximior. l. 7. ti. 11. glo. 5. nu. 1.

Proximus ex commum significatione idem quod consanguineus. l. 7. ti. 11. glos. 5. nu. 2.

Publicanorum libris, qui gabellas colligunt, creditur contra se & contra alios. l. 1. ti. 18. glos. 7 nu. 1.

Publicatio testamenti non requiritur vbi est confectum in publico instrumento. l. 1. ti. 4. glos. 3. nu. 3. & l. 14. ti. 4. glos. 2. nu. 1.

Publicatio testamenti in scriptis iure regio non est necessaria, quia fieri debet in scriptura publica non priuata. l. 14. ti. 4. glos. 2. nu. 2.

Publicationem testamenti fieri, qui petere possint. ibi. numero. 3.

Publicatio testamenti id exigit, vt prius constet de morte testatoris, & quod citentur hi quorum interest. ibidem numero. 4.

Publicotio testamenti scripti quomodo fieri debeat? ibidem numero. 5.

Publicatio testamenti debet in scriptis fieri. ibi. nu. 6.

Publicatio testamenti nuncupatiui absque scriptura publica, vel priuata confecti, quomodo fiat. ibi. nu. 8.

Publicatio

Universidad de Deusto
Biblioteca

Publicatio testamenti fieri debet coram iudice seculari. licet in eo sit scriptus hæres clericus. l. 15. titu. 4. gloss. 1. & 2.

Publicatio testamenti est voluntariæ iurisdictionis. l. 15. ti. 4. glo. 3. nu. 3.

Publicatio testamenti vt valida sit, citationem exigit eorum quorum interest factum vel nõ factum esse testamentum, hoc est, venientium ab intestato. l. 15. titu. 4. glo. 4. nu. 1.

Publicatione facta, si constat de innocencia rei, verè vel præsumptiue, est à carcere relaxandus ipse reus etiã absque fidei iussoribus. l. 10. ti. 16. glo. 1. nu. 19.

Publicatis bonis cuiuspiam, publicatur & res ab eo vendita nondum tamen tradita. l. 7. titu. 11. glo. 6. nu. 6. & 26.

Publicato frumento an publicetur saccus in quo portabatur? l. 1. ti. 25. glo. 2. nu. 1.

Publicè fieri dicitur quod sit scientibus vicinis. l. 1. ti. 1. gl. 1. nu. 1.

Pudor pœnæ loco habetur. l. 4. titu. 16. gloss. 2. numero. 12.

Pupillaris substitutio non continet tacitam vulgarem. si filius spurius fuit substitutus. l. 6. titu. 8. gloss. 3. numero. 6.

Q

VADRILIBRE pondus, arrelde Hispanè appellatum, quatuor libras Castellanas continet. l. 1. ti. 13. glo. 5.

Quæ, dictio est relativa & demonstrationis causa apposita. l. 2. ti. 4 glo. 1. nu. 16.

Quærela in officiosi testamenti an hodie competat nõ adita hæreditate. l. 1. ti. 4. gloss. 14. nume. 40. 41. 42. 43. & 44.

Quærela inofficiosi testamenti contra quos proponi possit ibi. nu. 42.

Quærela inofficiosi testamenti quando filio competat. l. 1. ti. 4. glo. 14. nu. 60.

Quærela an competat nepoti ex successorio edicto, ex persona patris sui, vel propria? ibidem. nume. 63. & 64.

Quærela non præparata an transmittatur, ibidem, numero. 65.

Quærela competit ei, cui iniuria illata est, ibidem, numero. 68.

Quærela inofficiosi testamenti competit filio exheredato intra quinquẽnium ab adita hæreditate computandum iure ciuili Romanorum, iure autem regio computatur à tempore mortis, ibi. nu. 80.

Querela non præparata transmittitur ad hæredes suos, nõ ad extraneos. l. 7. ti. 10. glo. 5. nu. 11.

Quæsita constante matrimonio communicantur, iure nostro regio, & iure Lusitano, inter coniuges. l. 9. ti. 1. gl. 1. nu. 8.

Quæsita constante matrimonio, vide in verbo bona quæsita, & in verbo lucra.

Qualitas vicinitatis testium testamenti, à iure nostro requisita, an sit probanda & à quo? l. 1. titu. 4. gloss. 5. nu. 11.

Qualitas à lege vel statuto requisita in teste probãda est, licet præsumptio sit pro ea ex receptiori sententia, ibi. nu. 12.

Qualitas testium ab statuto requisita probanda est, secus, si à lege requiratur sed hoc improbatur. l. 1. ti. 4. glo. 5 nu. 14.

Qualitas testium quando sit probanda, & si regulariter sit præsumptio pro testibus, ibi.

Qualitas vicinitatis testium in testamento nuncupatiuo iure regio requisita probari debet ad esse tempore testamenti. l. 1. ti. 4. glo. 5. nu. 15.

Qualitas requisita in commissione adesse sufficit. l. 14. ti. 4. glo. 1. nu. 55.

Qualitas requisita ad aliquid obtinendum ab statuto vel lege, licet pro ea qualitate sit iuris præsumptio, articulari debet & probari. l. 1. ti. 7. glo. 8. nu. 2.

Qualitas bonæ famæ & opinionis quæ in testibus requiritur ad probandum maioratum, probanda est, aliàs non obtinebit qui in ea se fundat, ibi.

Qualitas si à lege exigitur in primis de ea constare oportet. l. 8. ti. 7. glo. 4. nu. 1.

Qualitates non entis nullæ sunt. l. 1. titu. 8. gloss. 4. numero. 5.

Qualitas duplicis coniunctionis non consideratur vltra fratres fratrumque filios. l. 5. titu. 8. gloss. 1. numero. 8.

Qualitatem legitimitatis alleganti, siue sit actor, siue reus incumbit onus probandi. l. 9. titul. 8. gloss. 3. numero. 6.

Qualitatem aliquam alleganti, quæ est fundamentum suæ intentionis, siue actor sit siue reus, incumbit onus probandi. l. 9. ti. 8. glo. 3. nu. 9.

Qualitas precium minuens an sit ab actore probanda quãdo de ea constat in instrumento vel aliàs. l. 1. ti. 11. glo. 2. nu. 24. 25. 28. 38.

Quantus dictio, non solum numerum, sed & qualitatem propriè significat. l. 2. ti. 4. glo. 1. nu. 16.

Quasi contractus inducitur ex aditione hæredis. l. 1. ti. 4. glo. 14. nu. 13.

Quasi contractus ex aditione inductus vel ex litis contestatione, licèt ab initio sit voluntarius, ex post facto tamen efficitur necessarius. l. 12. titu. 11. gloss. 2. nume. 5.

Quasi

Quasicontractus iure speciali & extraordinario quæsitus resutari potest. l. 12. ti. 11. glo. 2. nu. 10.

Quasicontrahitur in iudicijs. l. 12. titu. 11. gloss. 2. numero. 15.

Quasicontrahitur in iudicio post sententiam. l. 2. ti. 3. glo. 5. nu. 2.

Quasipossessio in corporalium sola patientia vel cessione quæritur. l. 1. ti. 6. glo. 4. nu. 7.

Quasipossessio iuris incorporalis, etiam corporalia continentis, solo vsu & patientia quæritur, ibi. nu. 8.

Quasipossessio iurisdictionis vnico actu quæritur, & quomodo? ibi. nu. 9.

Quasipossessio iurium incorporalium vnico actu quæritur, ibi. nu. 10.

Quatenus dictio est restrictiua. l. 2. ti. 4. glo. 1. nu. 16.

Quatuor peruertunt iudicium, timor, amor, cupiditas, & odium. l. 1. ti. 18. glo. 9.

Quem de euictione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio. l. 7. ti. 11. glo. 1. nu. 66.

Qui per seipsum aliquid facere non potest, nec per alium facere poterit. l. 1. ti. 2. glo. 7. nu. 2.

Qui aliquid propria manu facere tenetur, an possit per aliũ explicare? l. 1. ti. 4. glo. 16. nu. 5.

Qui non habet in bonis, luat incorpore. l. 9. ti. 16. gloss. 2. nume. 1.

Quintum extraneis relictum debet solui ex ipsis rebus hæreditarys. l. 4. ti. 6. glo. 1. nu. 2.

Quintæ duæ à patre non possunt donari nec relinqui tempore mortis filio nec extraneo. l. 12. titu. 6. gloss. 3. nume. 1.

Quintæ parti imputantur donationes minutim filijs factæ non sic si extraneis, ibi. nu. 2. & 3.

Quintæ duæ non possunt filijs nec extraneis in vita vel in morte relinqui. l. 12. ti. 6. glo. 4.

Quinta pars bonorum paternorum, quæ filio spurio relinqui potest, si excedat eam portionem quæ cuilibet ex filijs legitimis competit, an possit spurio relinqui? l. 7. ti. 8. glo. 4. nu. 2.

Quintum extraneo relinqui an possit à patre, si excedit partem, quæ vni ex filijs competit, ibidem, nu. 4 & 5.

Quintum relinqui potest filio spurio vel extraneo, etiam si filij legitimi minorem partem habeant pro legitima? l. 7. ti. 8. glo. 4. nu. 5.

Quod nomine proprio facere alicui prohibetur, nec alieno licebit. l. 2. ti. 3. glo. 6.

Quod iussu actio quando competat? l. 16. titu. 11. gloss. 9 nu. 2.

Quota bonorum hæredi extraneo prælegata an debeat solui in pecunia, an ipsis bonis hæreditarys. l. 4. ti. 6. glo. 1. nu. 2. & 3.

Quota bonorum in quo differat à quota hæreditatis. l. 5. ti. 6. glo. 2. nu. 2.

R

RAPTOR virginis an possit cũ ea matrimonium contrahere. gl. rub. ti. 1. nu. 142.

Ratificans actum nullum debet solẽnitatem adhibere, quæ in primo actu requirebatur. l. 5. ti. 3. glo. 1. nu. 2.

Ratificans actum debet esse certus de actu, & habere plenam eius notitiam. l. 5. ti. 3. glo. 3. nu. 2.

Ratificare quis potest actum nullum, quoties ex sola voluntate ratificantis dependet, & ex ratificatione sibi soli commodum vel incommodum obuenire potest. l. 5. ti. 3. glo. 2. nu. 2.

Ratificatio actus nullius an & quomodo fieri possit? & à quo tempore valere incipiat? l. 5. titu. 3. gloss. 1. numero. 2.

Ratificatio an fieri possit in absentia alterius partis, ibidem.

Ratificatio à mariro facta contractus, ab vxore sine eius licentia facti, valere facit contractum ab initio celebratum. l. 5. ti. 3. glo. 1. nu. 7.

Ratificatio contractus ab vxore facti sine licentia mariti, an præsumatur per lapsum decenij, ibi. nu. 8.

Ratificatio contractus ab vxore facti sine licentia mariti an valeat si facta fuerit post reclamationem eius cũ quo vxor contraxit? ibi. nu. 9.

Ratificatio sufficit etiam in his quæ mandatum exigunt speciale. l. 8. ti. 11. glo. 14. nu. 15.

Ratificatio retractus factus nomine alieno debet fieri intra nouem dies à lege regia constitutos ad retrahendũ. l. 8. ti. 11. glo. 14. nu. 16.

Ratificatio retractus à minore per procuratorẽ facta, an & quando & quomodo fieri debeat, ibi. nu. 17.

Ratihabitio, licèt in præiudicium tertij non valeat, valet tamen in præiudicium ratum habentis. l. 23. ti. 11. glo. 1 nu. 5.

Ratione impulsiua cessante non cessat legis dispositio. l. 1. ti. 4. glo. 10. nu. 33.

Ratione vna cessante ex pluribus, quando cessare videatur dispositio, l. 2. ti. 4. glo. 9. nu. 22.

Rationis reddicio quando remitti possit. l. 14. tit. 4. glo. 1. nu. 67.

Ratio naturalis ita mouet deficiente lege sicut & lex. l. 6 ti. 12. glo. 1. nu. 3.

Rationem quis reddere non dicitur quam nemo intelligit. l. 10. ti. 18. glo. 1. nu. 2.

Re sua abuti cuilibet licet dummodo non immoderatè. l. 1. ti. 2. glo. 1. nu. 1.

Recuperata res ex pacto de reuendendo non censetur nouiter acquisita. l. 7. ti. 11. glo. 8. nu. 8. & 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Recuperatum non dicitur esse apud recuperantem eo iure & oneribus quibus erat prius astrictum.l.7.ti.11.glo. 8.nu.6.

Redemptio rei alienatæ non liberat redimentem à pœna, quam incurreret ex alienatione in præiudicium tertij. l.7.ti.11.glo.3.nu.24.

Redemptio rei alienatæ ex pacto in contractu appositolib erat alienantem à pœna, quam incurrerat ob alienatio nem in præiudicium tertij.l.7.titu.11.glo.3.numero.25.

Redditus castelli vel turris æstimantur ad deducendam meliorationis, non ædificiorum.l.3.titu.6.glo.1.nume.6.

Redditus bonorum, non æstimatio ædificiorum considerabitur ad taxandum alimenta, ibid.

Redditus appellatione an comprehendantur fructus?l.5. tit.9.glo.5.num.1.

dditus dicuntur partus ancillæ non fructus, ibid.

dibita re vendita debet restitui quod gabellæ nomine ab emptore fuit expensum.l.7.titul.11.glo.3.numero.16.

dibitio vnius rei ex pluribus, diuersis precijs venditis, fieri non potest, vbi constiterit emptorem non fuisse vnam sine alijs empturum.l.7.titu.11.glo.7.num.29.

Redibitoria actione proposita, qui in ea obtinuit, an cogatur ipsa vti inuitus? l.12.tit.11.glo.2.nu.3.

Redibitoriæ locus est in permutatione.l.1.titul.11.glo.7. num.2.

Reficiens ecclesiam diruptam dicitur eam ex integro facere.l.6.tit.7.glo.5.num.11.

Regalia quæ sint? l.3.tit.10.glo.3.nu.2.

Regem quando liceat eligere?l.1.tit.7.glo.1.num.8.

Reges in regno succedunt primogeniti & iure maioratus idemque in alijs dignitatibus, Marchiæ, Ducatus, & Comitatus.l.11.tit.7.glo.7.num.3.

Regis tutor vel curator an possit bona regia donare vel alienare?l.1.tit.10.glo.8.

Reges Hispaniæ non consueuerant sine causa vel culpa donatarij donationes revocare, nec officia amouere.l.6. tit.10.glo.2.num.2.

Regi competunt & regno bona immobilia bello quæsita. l.3.tit.10.glo.7.nu.6.

Reginæ an creare possint milites?l.6.titul.17.glos.2.numer.4.

Regiæ maiestatis non est, auferre concessa?l.4.tit.16.glo. 1.num 4.

Regium sigillum an opponi debeat mensuris & ponderibus?l.1.tit.13.glo.1.nu.3.

Regni successor an debeat esse vnus vel plures? l.1.tit.7. glo.1.nu.9.

Regni, quod iure hæreditario defertur, vt Aragoniæ, successor, debita prædecessoris soluere tenetur.l.6.ti.7.gl. 3.nu.18.

Regni Hispaniæ successor, vel alterius regni, quod iure sanguinis defertur, non tenetur ad debita prædecessoris, ibi.nu.19.

Regni successor quibus casibus debita prædecessoris soluere teneatur.ibi.

Regnum sui naturâ est indiuisibile & inalienabile.l.1.ti.7 glo.1.nu.7.

Regnum iure gentium est successibile, ibi.nu.8.

Rei suæ quilibet est moderator & arbiter.l.1. tit.2.glo.1. nu.1.

Rei appellatione quid contineatur?l.13.ti.11.glos.3.numero.3.

Reipublicæ interest ne quis re sua male vtatur.l.1.ti.2.glo. 1.nu.1.

Reipublicæ expedit ciues habere locupletes.l.7.ti.7.glo. 3.nu.3.& l.6.ti.7.glo.1.nu.3.

Reipublicæ interest familias conseruari & augeri.l.7. ti. 7.glo.3.nu.2.

Reipublicæ expedit portus maritimos à piratis esse securos l.10.ti.10.glo.1.nu.1.

Reiuendicatio hodie competit iure regio pro legatis, etiã si hæreditas non adeatur.l.1.ti.4.glo.14.nu.20.

Relatiuum intelligitur cum omnibus qualitatibus.l.2.ti.4 glo.1.nu.16.

Relatum dicitur esse in referente cum omnibus qualitatibus.l.2.ti.4.glo.9.nu.11.

Relicta in minus solemni voluntate non deberi in foro animæ.l.1.ti.4.glo.10.nu.36.

Religionem ingressus potest testamentum ab eo antea factum revocare.l.1.ti.6.glo.3.nu.4.

Religionis ingressus dissoluit vinculum matrimonij sequuta professione diuina authoritate.glo.rub.titu.1.numero.69.

Religionem ingressus dicitur mortuus ciuiliter & plusquam ciuiliter.l.3.ti.4.glo.2.nu.3.

Remedium alicui competens iure speciali non impedit remedium ordinarium iuris communis si plenius prouidet, quàm speciale.l.8.ti.7.glo.2.nu.4.

Remedium læsionis vltra dimidiam an possit in replicatione proponi, proposita prius reiuendicatione?l.1. tit.11. glo.5.nu.4.& 5.

Remedium.l.2.C.de rescin.vendi.& l.1. titu. 11. lib.5. an habeat locum in permutatione? & quomodo probetur?l.1.ti.11.glo.7.nu.3.& 4.

Remedium.d.l.2.quoad electionem quæ datur conuento an habeat locum in permutatione? ibi.nu.3.

Remedium.l.2.C.de rescin. vendi, vide in verbo actio, ex.l.2.

Remedium extraordinarium cessat, si adest ordinarium. l.2.ti.17.glo.1.nu.1.

Remissione criminis facta ab vno ex hæredibus vel consanguineis in eodem gradu existentibus an alijs viam accusandi præcludat?l.2.ti.1.glo.7.nu.2.

Remissio seu renunciatio vsusfructus à patre facta, quare valeat, & donatio non.l.9.ti.1.glo.2.nu.13.

Remissio

Remissio est donatio.l.2.ti.3.glo.3.

Remissio debiti vim obtinet donationis, & quis sit huius rei effectus?l.7.ti.10.glo.6.nu.7.

Remunerandi sunt subditi fideles qui bene & fideliter principi seruierunt.l.1.ti.10.gl.1.nu.4.

Renunciatio, seu remissio vsusfructus à patre facta quare valeat, & donatio non?l.9.ti.1.glo.2.nu.13.

Renunciari non potest iuri prohibitiuo.l.2.ti.2.glo.3.nu. 1.& l.5.ti.15.glo.1.

Renunciari non licet iuri publico, priuato vero sic.ibid. nu.16.

Renunciari an possit beneficio Velleyani.l.9.tit.3.glos.1. nu.3.

Reuuncians Velleyano aut alij beneficio debet de eo certiorari.l.9.ti.3.glo.1.nu.4.

Renunciari an possit Velleyano cum iuramento?l.9.titu.3 glo.1.nu.5.

Renunciari an possit priuilegio, ne conueniatur quis vltra quam facere possit.l.10.ti.3.glo.1.nu.3.

Renunciatio generalis iurata non valet in non cogitatis. l.9.ti.3.glo.1.nu.7.

Renunciatio pacti de nõ meliorando alios à filio facta, an vxori noceat.l.6.ti.6.glo.1.nu.5.

Renunciatio lucrorum fieri potest per alterum ex coniugibus constante etiam matrimonio.l.9.tit.9.glos.1.numero.2.

Renunciare an possit coniux in fauorem alterius coniugis hæreditati, legato aut fideicommisso sibi relicto? l.9. ti.9.glo.1.nu.2.& 3.

Renunciare an possit vxor lucris non solum quæ rẽdis, sed & iam quæsitis? & an censeatur donatio inter vir. & vxorem?l.9.tit.9.glo.1.nu.5.

Renunciare potest quis iuri nondũ perfectè quæsito in præiudicium creditorum, ibi.nu.6.

Renunciare potest vxor lucris ex statuto, vel lege sibi obuenientibus in præiudicium creditorum.ibid.

Renunciare potest debitor legato sibi delato in præiudicium creditorum, ibid.

Renunciare non potest vxor lucris iam quæsitis in præiudicium creditorum, qui matrimonio constante debita contraxerunt, ibid.

Reuunciare potest vir lucro dotis ex statuto sibi delato, in fauorem vxoris vel alterius.l.9.titul.9.glos.1.numero.7.

Renũciatio lucrorum fieri potest ab vxore vel eius hæredibus soluto matrimonio.l.9.tit.9.glo.1.nu.8.

Renunciationis lucrorum praxis, ibid.

Renuncians lucris constante matrimonio habitis vel habẽdis an possit pœnitere?ibi.num.9.

Renunciari non potest solemnitati, ad euitandas fraudes inuentæ, vt insinuationi donationis.l.7.tit.10.glo.6.numer.4.

Renunciatio iuris quæsiti vim obtinet donationis, & quis sit huius rei effectus.l.7.ti.10.glo.6.nu.7.

Renunciatio iuris quæsiti requirit insinuationẽ, secus si iuri quærendo renuncietur, ibi.nu.8.

Renunciari an possit legi octauæ tit.10.libr.5. vide ibi in glo.1.nu.10.

Renunciatio sola sufficit ad admittendum eum, cui renunciatio facta est priuilegij, & ei priuilegium concedere l.17.tit.10.glo.11.

Renunciatio generalis deceptionis vltra dimidiam an admittatur?l.1.tit.11.glo.8.num.3.

Renunciatio specialis.l.2.C. de rescindend. venditio. & legum regiarum cum ea concordantium quando noceat renunciant?l.1.tit.11.glo.8.nu.42.& 43.

Renunciationis clausula communiter apponitur in instrumento venditionum ex stylo notariorum, ibid.

Renunciare an quis possit appellationi ab eo interpositæ inuito appellato?l.12.tit.11.glo.2.nu.4.

Renunciari beneficio diuisionis an hodie sit satis, vt quis teneatur insolidum, & quid fieri soleat per tabelliones? l.1.tit.16.glo.2.nu.5.

Renunciatio Authentic. præsente. C.de fideiussorib. & Authenti.hoc ita.C.de duobus reis.an sit hodie necessaria?l.1.tit.16.glo.3.num.2.

Renunciatio cathenæ quid significet?l.6.tit.16.glo.1.

Renunciatio cessionis bonorum an valeat iure regio?l.7. tit.16.glo.2.nu.6.

Renunciari an possit priuilegio ne boues aratorij, aut alia instrumenta culturæ destinata pro debito capiantur? l.5.tit.17.glo.5.

Repetere an possit quis legata quæ soluit scienter vel ignoranter ex testamento minus solemni?l.1.titulo.4.glo. 10.num.24.

Replicatio loco libelli est.l.1.titu.11.glo.5. num.5.

Representatio an habeat locum vsque ad pronepotem & cæteros descendentes.l.5.titulo.7.glos.3.numero.2.

Representatio in maioratu vsque ad quem gradum admittatur?ibid.

Repræsentationi quando locus sit in maioratus successione?l.5.tit.7.glo.4.num.1.

Representationi locus est in maioratu, siue transuersales succedant respectu eum constituẽtis, ve. respectu possessoris tãtum, vel respectu vtriusque.l.5.ti.7.glo.4. num.2.3.& 4.

Representationi locus est in casibus à iure expressis, non in alijs, vt in successione ascendentium, vel collateralium l.1.tit.7.glo.5.num.1.

Representatio locum habet in fœudis, etiam si non sint hæreditaria, ibi.num.2.

Representationi an locus sit in patronatu ecclesiastico, ibid.num.6.

Representationi an locus sit in maioratu in quo primogenitus & maior vocatur?l.5.titul.7.glos.6.nu.2. & 3.

Representationi an locus sit in maioratu condito ante

Universidad de Deusto
Biblioteca

hanc legem,l.5.ti.7.glo.6.nu.4.
Repræsentationi an locus sit in maioratu, in quo vocantur primogeniti & maiores.ibi.nu.5.
Repræsentationi locus non est inter ascendentes, sed proximior gradu succedit .l.1. titu. 8. gloss.2. numero.2, & 3.
Repræsentationi locus non est inter ascendentes, sed prioritas gradas semper attenditur.l.1.titu.8.gloss.3. numero.12.
Repræsentationi an locus sit vltra pronepotes.l.1.ti.3.gl. 4.nu.14.
Repræsentationi an locus sit in fideicommisso, & in maioratu per testamentum vel contractum instituto,ibid. nu.15.
Repræsentationi locus non est in linea collaterali, vltra fratres fratrumque filios sed qui proximior est succedit.l. 5.ti.8.glo.1.nu.17.
Repræsentationi quando locus sit,l.8.ti.11.gloss.17.numero.3.
Repræsentationis lex veluti nutu diuino condita fuit.l.8. ti.11.glo.18.nu.1.
Repræsentatio excludit proximiorem,ibi.nu.2.
Repræsentationis materia,ibi.remissiue.
Repræsentatio vim obtinet non solum succedendi æqualiter,sed & alios proptnquiores excludendi.l.8.ti.11.gl. 20.nu.2.
Repræsentatio locum habet etiam proximiore vocato.l. 8.ti.11.glo.20.nu.3.
Represariæ conceduntur ex consuetudine generali ob defectum iustitiæ.l.2.ti.17.glo.1.nu.1.
Represarijs locus non est hoc in regno inter regnicolas,ibi. nu.2.
Repræsarijs locus est contra homines alterius regni.l.2.ti. 17.glo.1.nu.2.
Represariæ seu pignorationes,quæ dicantur:l.10.ti.17.glo. 1.nu.2.
Represariæ loco belli subrogantur,quare qui bellum indicere potest,potest & represarias concedere.l.10.tit.17 glo.1.nu.4.
Represariarum materia,remissiuè,ibi.nu.5.
Represariæ seu pignerationes contra mercatores vel homines alterius regni fieri iure regio prohibentur.l.11.ti. ti.17.glo.1,nu.1.
Represarias & pignerationes aduersus exteros rex noster permittere potest.l.11.ti.17.glo.1.nu.2.
Represariæ, vide in verbo pignerationis.
Requisita ab initio acquisitionis cuiusque rei,non exigũtur postea in eius conseruatione & progressu.l.1.ti.8.glo. 3.nu.19.
Res empta ex pecunia mea ab altero suo proprio nomine non est mea,nisi in casibus.l.8.titu.11.glo.4.nume.1. & 2.
Res empta ex pecunia dotali,non est dotalis,ibi.
Res empta ex pecunia communi, nomine vnius ex socijs, non est communis,sed eius qui emit eam, ibidem,nume.2.
Rescissio ex remedio.l.2.C.de rescind.vendit. locum habet in vna re ex pluribus simul, diuerso tamen precio venditis:nisi aliarum rerũ valor ita excedat, vt cum læsione in ea re contingente possit compensari.l.7 ti.11.glo.7.nu.27.
Rescripta principum in papiro albo solã principis subscriptionem continente non valent,nisi seruatis instructionibus.l.15.ti.10.glo.11.nu.1.& 2.
Rescriptum regis gratiosum ad supplicationem partis intelligitur concessum,quòd si in ea falsum narretur, erit ipso iure nullum.l.17.ti.10.glo.9.
Reseruatio per donantem facta,vt revocari possit dicitur conditio adiecta donationi.l.1.titu.6.gloss.10.nume.3.
Reseruatio dominij directi in venditione reddituum redimbilium quid operetur ,l.7. titul.11. gloss. 1. numero.25.
Residui appellatione an totum contineatur,l.1. titu. 16. glo.4.
Respublica læditur si familiæ nobilium non conseruentur & augeantur.l.7.ti.7.glo.3.nu.3.
Restituere vel distribuere inter pauperes grauatus post quatuor menses,an possit ante tẽpus distribuere.l.5.ti.4 glo.9.nu 2.
Restituere post mortem grauatus,potest ante mortẽ restituere.l.5.ti.4.glo.9.nu.2.
Restituere post mortem rogata vxor,an si secundo nupserit,debeat statim restituere legatum.ibi.si secundo nõ nupserit relictum.l.14.ti.4.glo.1.nu.44.
Restitutio in integrum an competat minori aduersus donationem causa mortis,vel testamentum.l.7.ti.10.gl. 2.nu.56.
Restituere quis tenetur rem,quam bona fide emit statim ac scierit alienam esse.l.1.ti.11.glo.1.nu.10.
Restitutio quæ fit ex iustitia,sit cum fructibus,l.1.ti.11.gl. 5.nu.11.
Restitutio in integrum an competat ignoranti aduersus præscriptionem,est dubius articulus & difficilis,l.8. ti.11.glo.12.nu.4.
Restitutio competit maiori ignoranti ex causa probabili & iusta contra præscriptionem longi & longissimi tẽporis,ibi.& pars affirmatiua.nu.5.
Restitutio ex causa iustæ & probabilis ignorantiæ nõ cõpetit maiori aduersus quadragenariam præscriptionem,licèt nonnulli tenent contrarium.l.8.ti.11.glo.12 nu.13.&.14.
Restitutio aduersus quadragenariam præscriptionem cõpetit ecclesiæ,minori,& fisco.Pinelique obiectio impugnatur,ibi.nu.15.
Restitutio minori non competit aduersus præscriptionem centenariam,vel immemorabilem ex causa iustæ ignorantiæ & probabilis,ibi.nu.16.

Restitutio

Restitutio ex causa ignorantiæ an competat maioribus aduersus lapsum nouem dierum,qui competunt ad retractum.l.8,ti.11.glo.12.nu.18.& 19.
Restitutio minoribus aduersus præscriptionem vbi non cõpetit,à sortiori nec maioribus competet ex causa ignorantiæ,ibi.nu.19.
Restitutionis in integrum tempus contra prescriptionem quod esse debeat:an quadriennium integrum postquã minor est effectus maior,an tempus illud tantum contra cuius lapsum restituitur.l.8.ti.11.glo.1.nu.2
Restitutio ex causa absentiæ vel infirmitatis quid operetur?remissiuè.ibi.nu.20.infi.
Retractus sanguinis locum non habet nisi in rebus immobilibus.l.7.ti.11.glo.1.nu.1.
Retractus sanguinis an habeat locum in rebus mobilibus preciosis maiorum , vt in armis & gemmis,ibid. nu.3.
Retractus sanguinis an locum habeat in rebus emphiteuticis.ibi.nu.4.
Retractus rei emphiteuticæ à consanguineo, an à domino fiat? & quis eorum præferatur.ibi.nu.6.
Retractui locus est in rebus emphiteuticis ab emphiteutæ venditis,ibi.
Retractui locus est in rebus emphiteuticis ecclesiæ,ibidem nu.7.
Retractui locus est in rebus emphiteuticis iure regio.l.7. ti.11.glo.1.nu.8.
Retractui an sit locus si dominus vendat directum dominium,hoc est,censum vel emphiteusim?l.7.ti.11.glo.1 nu.9.
Retractui an sit locus in locatione ad longum tempus,ibi. nu.10.
Retractui an locus sit in concessione emphiteusis . ibidem.
Retractui an locus sit in re concessa in emphiteusim pro modica pensione, & pecunia numerata loco precij, ibi.
Retractus an habeat locum in locatione perpetua, ibid. nu.11.
Retractui locus non est in locatione perpetua, vel ad longum tempus,nec in emphiteusi secundum receptiorem sententiam,etiam iure regio contra D. D. Couarrub, ibi.nu.14.
Retractum leges vel consuetudines an sint odiosæ an fauorabiles.l.7.ti.11.glo.1.nu.14.
Retractus an locum habeat si commoditates rei emphiteuticæ venduntur per emphiteutam,retento sibi vtili dominio.ibi.nu.15.
Retractui an sit locus in constitutione census perpetui super re propria,si fundus super quo fuit constituta pensio vendatur,ibi.nu.17.
Retractui an sit locus in venditione census ab antiquo super re aliqua impositi , l.7. titu.11. gloss.1.numero.18.
Retractui an sit locus in annuis reditibus, iure communi vel regio.l.7.ti.11.glo.1.nu.22.
Retractui an sit locus si vendatur fundus cum onere pensionis annuæ redimibilis loco precij,ibid.nu.24.& sequentibus.
Retractui sanguinis in feudis an sit locus.l.7.ti.11.gloss.1. nu.27.& sequen.
Retractui sanguinis an sit locus in venditione commendæ Indorum.si venditio permittatur hoc in regno Peru. l.7.ti.11.glo.1.nu.29.
Retractus sanguinis an habeat locum in venditione vsufructus.ibi.nu.30.& sequen.
Retractui quando sit locus vendito vsufructu.l.7,ti.11. glo.1.nu.34.
Retractui an sit locus vendito fundo per proprietariũ,in quo alter habebat vsumfructum,ipsi vsufructuario & an retrahat solam proprietatem . ibidem,numero.35.
Retractus sanguinis an habeat locum in hæreditate paterna vel materna vendita , l.7.titul.11.gloss.1.numero.47.
Retractus sanguinis an habeat locum in naue, remissiue.l. 7.ti.11.glo.1.nu. 49.
Retractui an sit locus in molẽdinis: & in venditione machinarum,& munitionum bellicarũ cassri: & in fructibus pendentibus? & in venditione decimarum, vel victigalium? & in actionibus venditis? & in mobilibus preciosis? & an in pecunia ad emptionem prædiorum destinata? & in pecunia redacta ex venditione immobilium? & in pecunia apud campsorem depositã? & an in columna domui affixa ? & in homine ascriptitio, vel boue,aut asino predio addicto? & an in insulis fluctuantibus? vel in macceria? remissiuè . d.l.7. ti.11.glo.1.nu.49.
Retractui vt sit locus an sufficiat rem immobilem fuisse patris aut aui, an vtriusque . l.7.titu.11.gloss.1.nume.50.
Retractui an sit locus mortuo patre in re ab eo venditã? l.7.ti.11.glo.1.nu.54.
Retractui an sit locus si pater vendidit fundum maternũ in eius vitã.ibi.nu.55.& sequen.
Retractui sanguinis an sit locus in clericis vel ecclesijs.l.7 ti.11.glo.2.nu.11.& sequen.
Retractui locus est etsi clericus sit venditor.l.7.ti.11.gl. 2.nu.18.
Retractus ius an transeat ad monasterium:ibid.nume.19 & 20.
Retractui sanguinis an sit locus monasterio vẽdente rem patrimonialem monachi.ibi.nu.22.
Retractus an fieri possit per hæredem consanguinei: & quid si lis erat contestata,ibi.nu.23.
Retractus an fieri possit per hæredem vendentis nomine proprio, & an per cessionarium consanguinei,ibi. nu.24.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX

Retractus ius non est cessibile, ibi.
Retractus an habeat locum si cessio facta fuerit. l. 7. ti. 11 glo. 2. nu. 26.
Retractus conuentionalis an fieri possit per cessionarium. l. 7. ti. 11. glo. 2. nu. 27.
Retractus sanguinis lege Mosaica fuit obseruatus. l. 7. ti. 11. glo. 3. nu. 1.
Retractus vt locum habeat, debet retrahens idem pretiũ offerre emptori, quod ipse verè dedit : & non minus nec maius peti poterit, ibi. nu. 2.
Retractus communionis retractui sanguinis æquiparatur l. 7. ti. 11. glo. 3. nu. 5.
Retractus an habeat locum, quoties habita est fides de precio. ibi. nu. 6.
Retractus sanguinis non est annullatio vel resolutio contractus, sed transfusio & subrogatio per legem facta. l. 7. ti. 11. glo. 3. nu. 16.
Retractus non rescindit contractum, sed id facit vt consanguineus subrogetur loco emptoris, ibi. nu. 19.
Retractus locum obtinet, licèt post contractum venditionis purè facta, sequuta traditione, ab ea discedatur spõte. & consanguinei emptoris discedentis admittuntur ad illũ, sed consanguineus primi venditoris eis præfertur. l. 7. ti. 11. glo. 3. nu. 26.
Retractus resoluit primam emptionem quod attinet ad emptorem. l. 7. ti. 11. glo. 3. nu. 29.
Retractus sanguinis admittit cõsanguineos vsque ad quartum gradum iure regio. l. 7. ti. 11. glo. 5. nu. 6.
Retractus sanguinis an fieri possit per proximiorem, si cõsanguineo, licet remotiori, fuerit facta venditio. l. 7. ti. 11. glo. 5. nu. 8. & 14.
Retractus an locum habeat, etiam si res vendita fuerit cõsanguineo, si propinquior retrahat. ibi. nu. 12.
Retractus tempus vide in verbo tempus.
Retractus an habeat locum si consanguineus ad eum velit admitti, anteaquam venditionis conditio expleatur l. 7. ti. 11. glo. 6. nu. 40.
Retractus tempus à quo die currere incipiat, in venditione rei pro annuis reditibus redimibilibus. ibidem, nume ro. 44.
Retractus tempus an currat à die factæ venditionis per alium nomine domini, an verò à die ratihabitionis, remissiuè, ibi. nu. 45.
Retractui an sit locus in datione insolutum. l. 7. ti. 11. glo. 7 nu. 1. & 2.
Retractus sanguinis ex statuto vel consuetudine competens habet locum in datione insolutum. l. 7. ti. 11. glo. 7 nu. 3. & 4.
Retractus an habeat locum in datione insolutum speciei, pro altera specie, vel in datione insolutum necessaria, ibi. nu. 8. 9. 10. & sequen.
Retractus habet locum in venditione necessaria, & nouẽ dies hac in specie currunt à die vltimæ addictionis, & transactis alijs nouem diebus qui ex consuetudine generali dantur debitori ad rem venditam, à licitatore redimendam. ibi. nu. 10.
Retractui an sit locus in re pignorata pro tanta quantitate quòd non sit spes luitionis. l. 7. titu. 11. gloss. 7. numero 12. & sequen.
Retractus an habeat locum in transactione, ibidem, nume. 14.
Retractus an habeat locum in diuisione. ibi. nu. 15.
Retractus an habeat locum in re immobili æstimata data in dotem, ibi. nu. 16. & 18.
Retractus sanguinis fieri potest à consanguineo omnium rerum patrimonialium simul vno precio venditarũ, nec vnam rem poterit alijs relictis retrahere, ibidem, nu. 20.
Retractus fieri potest vnius rei, ex pluribus simul, diuerso etiam precio venditis, ibi. nu. 27.
Retractui locus nõ est pro parte in datione insolutum plurium rerum etiam singulis precijs æstimatarũ. l. 7. tit. 11. glo. 7. nu. 30.
Retractus habet locum in re patrimoniali simul cum alia non patrimoniali vendita vno eodemque precio, & taxabitur valor rei patrimonialis, & emptori præstabitur, ibi. nu. 31.
Retractus an habeat locum in re non patrimoniali simul cum alia patrimoniali vnico precio vẽditis, si emptor nolit, vnam sine alia retrahi. l. 7. ti. 11. glo. 7. nu. 32
Retractus an habeat locum in re non patrimoniali simul cum alia patrimoniali vno precio vendita, si retrahẽs vtranque retrahere voluerit. ibi. nu. 33.
Retractui an sit locus in venditione nulla, ibi. nume. 34. & 35.
Retractui an sit locus in venditione simulata, ibi. numero. 37.
Retractui an sit locus si res semel fuerit alienata & à venditore redempta & iterum vendita, l. 7. ti. 11. gloss. 8 nu. 1. 7. & sequen.
Retractus rei patrimonialis non impedit, quin ab alio consanguineo possit iterum retrahi. l. 7. titu. 11. gloss. 8. nume. 10.
Retractus an habeat locum contra secundum vel tertiũ emptorem vel donatarium, si nouem dies non sunt elapsi, ibi. nu. 11. 12. & 13.
Retractui locus nõ est in permutatione. l. 7. ti. 11. gl. 10. nu. 1
Retractui locus erit in permutatione in fraudẽ retractus facta. l. 7. ti. 11. glo. 10. nu. 9.
Retractus praxis hoc in regno. l. 7. ti. 11. glo. 12. nu. 6. & l. 12. ti. 11. glo. 4.
Retractus per maritum vel socium factus an vxori vel socio prosit, vt dimidiam partem rei retractæ habeãt vel an vt dimidiã precij partem cõsequãtur. ibi. nu. 10
Retractus nullam admittit fraudem ex parte retrahentis l. 7. ti. 11. glo. 13. nu. 1.
Retractus mercium pro eodem precio, quo emptæ fuerunt à propola, iuxta statuta huius regni Peru, venit hodie in abusum & quomodo? ibi. nu. 11.
Retractus si fraudetur ob immodicum & immoderatũ precium, quo res vendita fuit, debet precium moderari, pro quo consanguineus retrahat, ibi. nu. 12.
Retractus tempus currit minori absque spe restitutionis in integrum, licèt secus esset iure communi. l. 8. titu. 11. glo. 1. nu. 1.
Retractus tempus an currat absenti qui verisimiliter habuit ignorantiam, remissiuè. l. 8. titu. 11. gloss. 8. numero. 2.
Retractus est stricti iuris. l. 8. ti. 11. glo. 13. nu. 1.
Retractus ei solum qui retrahit & non alij, nec in alterius commodum fieri debet. l. 8. ti. 11. glo. 14. nu. 1.
Retractus an possit nomine alterius fieri, ibidem nume ro. 2.
Retractus per alium faciendi praxis. l. 8. ti. 11. glo. 14. nume. 16.
Retractui locus non est nisi super re immobili, siue sit retractus sanguinis, siue communionis. l. 8. ti. 11. glo. 15.
Retractui vt locus sit, sufficit rem fuisse patrimonialem etiam si auita non fuerit. l. 8. titu. 11. gloss. 16.
Retractui locus est in rebus venditis per subhastationem necessariam & voluntariam. l. 9. titu. 11. glo. 2. numero. 4.
Retractus tempus à die vltimæ addictionis an currat. an verò post lapsum nouem dierum, qui ex communi stylo dantur ei, cuius bona vendũtur per executionem ad ea retrahendum. l. 9. ti. 11. glo. 3.
Retractus plurium rerum vno precio venditarũ fieri potest nulla earum relicta, non aliàs. l. 10. ti. 11. glo. 1.
Retractus fieri potest in vna re ex pluribus, simul, diuerso tamen precio venditis. l. 10. ti. 11. glo. 2.
Retractus quomo fieri debeat quando res patrimonialis vendita fuit non pecunia præsente, sed habita fide de precio. l. 11. ti. 11. glo. 1.
Retractus vbi fit, emptor & venditor, à quibus retrahitur, debent esse indemnes, nec lucrum aliquod facere possunt. l. 11. ti. 11. glo. 3. nu. 1.
Retractus dilatio nouem dierum currit omnibus consanguineis simul, licèt alij alios præcedant in gradu. l. 12. ti. 11. glo. 1. nu. 5.
Retractus ius redactum est ad instar successionis. l. 12. ti. 11 glo. 2. nu. 1.
Retractus res si pereat durante lite, an pereat periculo retrahentis? l. 12. ti. 11. glo. 2. nu. 7.
Retractus nõ fit per consanguineum, ni sit intra quartum gradum. l. 12. ti. 11. glo. 3.
Retractus communionis quomodo fiat? l. 13. titu. 11. glo. 3 nu. 1.
Retractus communionis habet locum in pluribus emphiteutis & in pluribus feudatarijs habentibus emphiteusim vel feudum pro indiuiso. l. 13. ti. 11. glo. 3. nu. 2.
Retractus communionis habet locum in vsufructu communi vendito. ibi. nu. 3.
Retractus communionis an habeat locum in rebus mobilibus? ibi.
Retractus communionis an habeat locum in seruitute seu iure pascendi? l. 13. ti. 11. glo. 3. nu. 4.
Retractus communionis an habeat locum in re diuisa intellectu non tamen realiter per confinia, ibi. nu. 5.
Retractus communionis locum habet etiam si communis res millies fuerit vendita, modò non transierint nouẽ dies à die vltimæ venditionis, licèt à tempore primæ fuerint elapsi. ibi. nu. 6.
Retractus communionis fieri potest per quemlibet ex consortibus insolidum. ibi. nu. 7.
Retractus cõmunionis fieri potest per omnes, & quilibet admittitur pro virili. ibi. nu. 8.
Retractus communionis fieri potest per hæredem vel cessionarium socij. l. 13. ti. 11. glo. 3. nu. 9.
Retractus communionis fieri non potest per consortem, si consorti minimam partem habenti res vendita fuerit, ibi. nu. 10.
Retractus communionis an habeat locum, si res communis vendatur socio vxoso, ibi.
Retractus communionis an habeat locum in vsufructuario volente retrahere proprietatem venditam. l. 13. ti. 11. glo. 3. nu. 11.
Retractus communionis locum nõ habet, si proprietarius velit vsumfructum venditum retrahere. l. 13. titu. 11. glo. 3. nu. 14.
Retractuum plura genera & de eorum prælatione. l. 13. titu. 11. glo. 4. nu. 1.
Retractus sanguinis qui? remissiuè. ibi. nu. 2.
Retractus communionis qui? ibi. nu. 3.
Retractus vicinitatis, ibi.
Retractus conuentionalis qui? ibi. nu. 4.
Retractui locus est iure regio in principe cùm venditur castrum vel arx. l. 13. ti. 11. glo. 4. nu. 5.
Retractus communionis eandem solemnitatem requirit, quam & retractus sanguinis. l. 14. per totam legem.
Retractus sanguinis fit tam rei auitæ & maiorum, quàm patrimonialis. l. 15. ti. 11. glo. 1. nu. 1.
Retractus sanguinis fit rei patrimonialis vel auitæ, & nõ nouiter quæsitæ per venditorem, ibi. nu. 2.
Retractus genus nouum. l. 18. ti. 11. glo. 1.
Retractus genus nouum competens obligatis piscium & non alijs. l. 20. ti. 11. glo. 1.
Retractui piscium duo tantum dies assignantur. l. 20. ti. 11 glo. 1.
Retractus aliud nouum genus, concilij frumentum à conductoribus redituum redimentis. l. 21. ti. 11. glo. 1.
Retractus an habeat locum in eo qui texendis bombicibus operam dat? respondetur posse bombicem intra decem dies redimere ab eo qui emit ad reuendẽdum. l. 20 ti. 12. glo. 1.
Retrahens non poterit precium offerre iustum, sed id debet

Universidad de Deusto
Biblioteca

tenetur quod dedit emptor.l.7.ti.11.glo.3.nu.2.
Retrahens soluit precium dumtaxat conuentũ,etiamsi in instrumento vel contractu venditionis fuerit dictũ & quod plus valet,ei donauit,&c.ibi.nu.5.
Retrahens an teneatur soluere precium conuentum dumtaxat,an quod emptor sponte auxit?l.7.ti.11.glo.3.nume.7.& pluribus sequen.
Retrahens non tenetur precij augmentum soluere, nisi in continenti factum fuerit supplementum: vel nisi per sententiam iudicis emptor ad supplementum fuerit cõdemnatus,vel si læsio vltra dimidiã contigerit,ibi.nu.10.& 11.
Retrahens an conueniri possit à domino,vt ei soluat laudimia,an verò emptor ad ea teneatur?l.7.ti.11.glo.3 nu.28.
Retrahens an teneatur soluere domino laudimia, vel gabellam fisco,si emptor à quo eam retrahit, erat clericus vel aliàs ab ea exemptus,vel an ipsi clerico soluere teneatur.l.7.ti.11.glo.3.nu.30.
Retrahens an teneatur laudimia soluere domino,si dominus ipse ea emptori donauerat vel remiserat? ibidem, nu.31.
Retrahens an reddere teneatur emptori quod emptor ipse dedit proxenetis seu mediatoribus,ibi nu.32.
Retrahens iure regio expensas omnes refundere debet emptori in ipsa venditione factas.l.7.titu.11.gloss.3.nume.33.
Retrahens tenetur emptori refundere impensas instrumentorum & quæ facta sunt in redigẽdo instrumẽto per tabellionem,ibi.
Retrahens potest à venditore exigere instrumentum venditionis cum clausulis consuetis,& ad id tenebitur vẽditor,non emptor.l.7.ti.11.glo.3.nu.34.
Retrahẽs an probare teneatur se esse proximiorem,an simpliciter esse consanguineum? l. 7. titu. 11.glo.5.nu.3.& 4.
Retrahens à tertio possessore quod precium reddere teneatur,primæne venditionis,an secundæ?l.7.ti.11.gloss.8 nu.14.
Retrahere an possit consanguineus qui venditioni consensit?& quid si ratione officij?l.7.titu.11.glo.13.numero.13.
Retrahere an possit consanguineus qui fuit præsens venditioni?ibi.nu.14.
Retrahi potest res patrimonialis,& an ita,& res materna.l.8.ti.11.glo.23.
Retrotractio non fit in præiudicium alterius,vt in beneficij collatione,fictione,& alijs.l.10. titu.8.gloss.3. nu.14.
Retrotractioni locus non est altero ex duobus extremis deficiente,ibi.nu.17.
Retrotractionem non impedit ius ste quæsitum. ibidem.
Retrouendendi pactum,an reuendendi potius dici debeat l.13 ti.11.glo.4.nu.4.
Reuenditio permittitur ob publicam vtilitatem. l.20 ti. 11.glo.2.nu.2.
Reuenditio victualium ciuitati & eius obligato permittitur.ibi.
Reuocabiliter quæsita censentur quasi non quæsita,ne impediant,neue præiudicent ei,qui quæsiuit, vt constat multis exemplis.l.7.titu.11.glo.1.nume.39.& pluribus sequen.
Rex Hispaniæ non subest imperio.l.5.ti.1.gloss.4.nu.2.& est sui iuris quia eripuit terram ab infidelibus.l.1.ti.10 glos.21.nu.2.
Rex dominus est naturalis,& caput regni,& in eius obitu vestes lugubres deferri debent.l.2.ti.5.glos.2.
Rex an possit reuocare licentiam condendi maioratũ, vel eam concedere ad vendendum?l.ti.7.glos.6.nu.2.
Rex an donare possit ciuitates & oppida? remissiuè.l.1. ti.10.glos.3.
Rex potest ob negligentiam dominorum iurisdictionem in eorum locis exercere,& hoc ei competit in signum supremæ potestatis.l.1.ti.10.glos.11.nu.1.
Rex potest dominos locorum iurisdictione priuare,donec titulum ostendant.l.1.ti.10.glos.11.nu.2.
Rex Castellæ proprio iure dicitur Jons iurisdictionum & magistratuum.l.1.ti.10.glos.21.nu.3.
Rex Castellæ habet iurisdictionem ex translatione tacita populorum ibidem nu.4.
Rex Castellæ in regno suo habet fundatam intentionem, quoad iurisdictionem.ibi.nu.5.
Rex Castellæ potest iurisdictionem cum mero & mixto imperio concedere.l.1.ti.10.glos.21.nu.12.
Rex iurat in initio sui regiminis non alienare bona Regiæ coronæ.l.3.ti.10.glos.7.nu.1.
Rex Castellæ est dominus nõ solum quoad protectionem, verũ & quoad verum rerum dominiũ, quæ in regno sunt.l.3.ti.10.glo.7.nu.2.
Rex & regnum habent intentionem fundatam quoad ciuitates & loca.l.3.ti.10.glo.7.nu.6.
Rex solus an possit bona regni alienare,ibi.
Rex Castellæ non potest bona regni alienare, nisi cum solẽnitate.l.3.tit.10.glo.7.nu.7.
Rex Hispaniarum est iudex in causa propria maximè super iurisdictione etiam contra clericos,l.3.ti.10.glo. 10.nu.1.
Rex potest vsumfructum constituere in bonis ad regiam coronã spectantibus. l.3.ti.10.gl.14.nu.1.
Rex an dicatur verus & plenus dominus ciuitatum & aliarum rerum ad regiam coronam pertinentium:l.3 ti.10.glo.14.nu.5.
Rex consilium,& regia cancellaria an possint iudices ecclesiasticos coram se vocare, vt rationem causarum & litium coram ipsis pendentium contra iudices seculares assignent?l.11.ti.10.glo.7.
Rex an teneatur soluere mutuum administratori nomine regio

regio factum,si non probetur in eius vtilitatem versum fuisse.l.22.ti.11.glo.2.nu.6.
Rex non potest legem successori imponere.l.11.ti.17.glo. 1.nu.2.
Rex,vide in verbo princeps.
Richi homines Hispanè non diuites sed nobiliores sanguine dicuntur.l.1.ti.10.glo.7.nu.1.
Ricos homes in Hispania,& infanzones, qui dicantur?l. 11.ti.7.glo.2.nu.1.&.2.& remissiue in.l.1.ti.10.glo. 7.nu.1.
Rigor scriptus sequi debet,vbi æquitas non inuenitur scripta.l.8.ti.11.glo.17.nu.2.
Rixa si timetur,sequestrationi an locus sit.l.9.ti.7.glo.1. nu.2.
Rixæ permittũtur,& ad arma deuenire pro tuitione corporum & rerum impunè licet.l.10.titu.17.gloss.1.nume.3.
Robur testatoris & testium,in quo nomen & cognomen apponitur sub certis caracteribus, an loco subscriptionis, an verò loco signaculorum successerit? l.2.ti.4. glo.5.nu.2.
Rusticus sagax nõ excusatur prætextu rusticitatis.l.11.ti. 8.glo.3.nu.
Rustico,aut militi,vel mulieri non parcitur in his,quæ introducta sunt ad rigorem conseruandum. l.8.ti.11.gl, 13.nu.4.nec in his quæ stricti iuris sunt,ibi.
Rustico,mulieri,& militi non subuenitur,nisi in casibus à iure expressis.d.glo.13.nu.5.
Rustico,mulieri,& militi non subuenitur vbi potuerunt consulere peritiores,ibi.nu.6.
Rustici aliquid ad vendendum adducentes compelli possunt transactahora constituta,vt redeat ad opera sua rustica.d.2.ti.14.glo.10.nu.3.
Rustici compelli possunt venire ad ciuitatem cum victualibus.l.1.ti.25.glo.9.nu.2.
Rusticorum specialia,remissiuè,ibi.

S

SACERDOS vide in verbo præsbyter, & in verbo clericus.
Salarium constitui potest à decurionibus ei qui emere debeat frumentum tempore necessitatis.l.1.tit. 25.glo.9.nu.7.
Saltuary seu custodes montium dicuntur personæ publicæ l.1.ti.17.glo.6.nu.1.
Salis venditio vt à principe solo fiat, tunc licitum erit, cùm precio iusto vendatur,non aliàs.l.1.ti.18.gloss.2. nu.2.
Sarcinator vel alius artifex differt à mercatore, nõ enim dicitur officium gerere,prout mercator exercet, sed artificium.l.12.ti.12.glo.1.nu.1.
Sarcinator non potest esse mercator iure nostro regio,ibi. nu.3.
Satisdare debet reus conuentus actione personali,si præcedat probatio debiti summariè per testes vel instrumenta,non aliàs.l.3.ti.16.glo.1.nu.1.
Satisdare an teneatur conuentus actione in rem si immobilia non possidet,ibi.
Satisdare an teneatur actione reali conuentus ad mobilia, ibi.nu.2.
Satisdare non tenetur conuentus actione personali,qui possidet immobilia,ibi. nu.3.
Satisdare tenetur de iudicio sisti endo, non de iudicatum soluendo qui non possidet immobilia,ibi.
Satisdationem si reus nõ præstiterit debet iure regio in carcerem mitti,ibi.nu.4.
Satisdationem præstare non tenetur qui possidet immobilia etiam litigiosa,atque etiam si damnatus ad eorum restitutionem fuerit, si tamen à sententia appellauit ibi.nu.5.
Satisdare non tenetur qui bona fide possidet immobilia,secus si mala fide.ibi.nu.6.
Satisdare an teneatur qui possidet annuos redditus,pignus vel vsumfructum,vel bona vinculata,ibi.
Satisdare an teneatur qui multa possidet mobilia, remissiuè,ibi.
Satisdare an teneatur qui possidet immobilia in regno etiam extra locũ iurisdictionis iudicis de causa cognoscentis,ibi.nu.7.
Satisdare an teneatur ad nena cum quo scienter quis contraxit.ibi.nu.8.
Satisdare an teneatur qui non mutauit conditionem, quã habebat tempore contractus,l.3. titu. 16.gloss. 1.nume.9.
Satisdare an teneatur reus qui mutauit conditionem post contractum, diu tamen à creditore fuit toleratus, ibi.
Satisdare non compellitur reus,nisi probatio debiti præcedat.l.3.ti.16.glo.2.nu.1.
Satisdare non compellitur reus, nisi probatio præcedat mutationis status debitoris,ibi.nu.2.
Satisdare vt teneatur quis sufficit summaria testium depositio debiti,ibi.
Satisdatio in defectum immobilium quare à reo exigatur.l.10.ti.16.glo.1.nu.4.
Satisdationem iudicio sisti endi,an iudicatum soluẽdi,reus non possidens immobilia præstare teneatur,aut aliam, l.10.ti.16.glo.1.nn.6.
Scapha non dicitur pars nauis.l.1.titu.25.gloss.3.numero.4.
Schædulæ albæ postea scriptæ quando fidem faciant.l.15. ti.10.glo.11,nu.2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX

Scholares an sint immunes à tributis, & muneribus, l.u.ti. 10.glo.1.nu.1.

Scholares an sint immunes à muneribus patrimonialibus. ibi.nu.2.

Scholaris debet esse matriculatus vt gaudeat priuilegio, ibi.

Schutorum seu coronatorum auri valor iure nouiori.l.4 ti.24.glo.1.nu.5.

Scientia ingenere quando sufficiat?l.1.titu. 6.gloss,4. nume.13.

Scientia & patientia domini extendit mandatum.l.1.ti. 11.glo.8.nu.14.

Scientia & patientia domini non operatur ratificationẽ eius, quod per eum qui nullum habebat mãdatum gestũ est,ibi.nu.15.

Scienti non fit iniuria nec fraus.l.1.titu.11.gloss.8. numero.35.

Scientia læsi vltra dimidiam quomodo probari debeat.l. 1.ti.11.glo.8.nu.38.

Scientia læsi cum alijs coniecturis sufficiens est, vt remedio.l.2,C. de rescind.vend.cum similibus locus non sit l.1.ti.11.glo.8.nu.39.

Scire vel scire debere quando paria esse censeantur.l.1.tit. 11.glo.8.nu. 40.

Scriptura ad quam fit relatio si sit certa & indubitata, quod in ea continetur censetur expressum.l.1.ti.4.glo. 16.nu.13.

Scriptura requiritur in pacto de non meliorando, vt irrevocabile sit, secus in pacto seu promissione meliorandi l.6.ti.6.glo.2.nu.1.

Scriptura priuatæ an sufficiat in pacto de non meliorando,ibi.nu.5.

Scriptura pro forma requisita,si amittatur potest probari per testes,ibi.nu.6.

Scriptura regulariter nõ requiritur pro forma.sed ad probationem.l.1.ti.7.glo.2.nu.1.

Scriptura an requiratur in maioratu.ibi.

Scriptura requiritur in pluribus casibus,remissiuè. l.1.ti.7 glo.2.nu.2.

Scriptura requiritur in actis iudicialibus,ibi.

Scriptura publica quomodo probetur per testes? l.1.ti.7. glo.5.

Scriptura licèt in venditione non requiratur, si conueniat vt fiat,an sit locus pœnitentiæ?l.2,ti.16.gloss.7.nu.2. & 3.

Scrupulum seu scriptulum,siliqua & duella quid?l.1.ti.22 glo.1.nu.2.&3.

Secundæ nuptiæ an sint benedicendæ?glo.rub.titu.1.nume ro.134.

Secundæ nuptiæ & tertiæ licent impunè,& toties nubere licebit,quoties solutum fuerit matrimonium,etiam ante annum luctus.l.3.ti.1.glo.1.

Secundas nuptias prohibentium hæresis improbatur, ibidem.

Secundo nubentium intra annum luctus pœnæ sunt correctæ iure canonico & regio,præter eas quæ statuuntur in fauorem filiorum prioris matrimonij.l.3.ti.1.glo.2 nu.1.

Secundò nubens tenetur reseruare filijs prioris matrimonij quidquid habuit à marito quocunque titulo,solumque potitur ipsa vsufructu.idem in viro.l.3.ti.1.glo. 2.nu.2.

Secundo nubens tenetur reseruare filijs prioris coniugij relicta sibi à marito in testamento.l.3.titu.1.gloss.2.nume.3.

Secundo nubens tenetur reseruare filijs prioris matrimonij sponsalitiam largitatem.& quidquid habuit à marito ratione nuptiarum,ibi.nu.4.

Secundo nubens non gaudet priuilegio & honere prioris mariti,ibi.nu.5.

Secundo nubenti pœna imponitur,ne quoquo titulo lucratiuo plus secundo coniugi relinquat,quàm vni ex liberis prioris matrimonij,cui minus reliquerit.l.3.ti.1.gl. 2.nu.6.

Secundo nubens non potest prætextu ingratitudinis donationem filio prioris matrimonij factam reuocare. ibi. nu.7.

Secundo nubens fœmina amittit tutellam vel curã filiorum prioris matrimonij quam assumpserat. ibidem. nu. 9.

Secundo nubens plus amare præsumitur virum secundũ, quàm filios prioris matrimonij,ibi.

Secundo nubens ex consensu prioris mariti, vel filiorum primi matrimonij excusatur à pœnis secundo nubentibus impositis etiam in fauorem filiorum,ibi.

Secundo nubens tenetur satisdationem præstare de hæreditate filio restituenda,quam auus ei reliquit,roganitque filio secundo nubenti, post mortem suam restituere. ibi.nu.12.

Secundo nubens non potest ad sacros ordines promoueri, nec mulier esse diaconissa. l.3.titu.1.gloss.2.numero.13.

Secundo nubens amittit relictum sibi à quocunque factũ sub conditione si secundò non nupserit.ibidem,numero.14.

Secundo nubens non succedit ab intestato filijs prioris matrimonij,nisi quoad vsumfructum,nam proprietatem tenetur cæteris filijs superstitibus reseruare, limitatur. l.3.ti.1.glo.2.nu.15.

Secundo nubens non tenetur reseruare filijs prioris matrimonij,quæ habuit ab altero eorum ex testamẽto vel aliàs,si bona quæ habuit,quæsiuit filius aliundè quàm à patre,ibi.

Secundo nubens tenetur cautionem præstare de redendo filijs bona aduentitia,& eis vtendo arbitrio boni viri. l.3,ti.1.glo.2.nu.16.

Secundo nubens amittit relictum sibi factum quandiu cum filijs steterit,nisi sint iam mortui filij, quando secundo nupserit,ibi.nu.18.

Secundo nubẽs reddere tenetur hæredibus vestes lugubres ac viduales,si intra annum luctus nupserit.l.3.ti. 1.gl. 2.nu.36.

Secundo nubens mulier non potest substituere filio exemplariter.licèt aliàs posset,ibi.nu.37.

Secundo nubentis bona sunt tacitè hypothecata pro conseruatione lucrorum,ibi.nu.38.

Secũdi viri bona sunt tacitè hypothecata filijs prioris matrimonij,ibi.nu.39.

Secundo nubens etiam de modicis rationem reddere tenetur,ibi.nu.40.

Secundo nubens non succedit filio,nisi quoad vsumfructũ bonorum,quæ ipse habuit à patre vel matre defunctis ibi.nu.41.

Secundo nubens bona,quæ habuit à filijs prioris matrimonij,quæque ipsi habuerunt ab ascẽdentibus,reseruare tenetur liberis superstitibus prioris matrimonij,ibidem nu.42.

Secundo nubens quando meliorationem facere non possit, ibi.

Secundo nubens cum licentia coniugis vel liberorum prioris matrimonij nullas patitur pœnas.l.3.ti.1.glo.2.nume.43.

Secundo nubentis intra annum pœnæ in odium secundarũ nuptiarum introductæ, sunt correctæ iure canonico & regio,non quæ in filiorum fauorem.ibidem,numero.44.

Secundo nubentium pœnæ an habeant locum in auia, vel cæteris ascendentibus,ibi.nu 45.

Secundo nubentium pœnæ æquè statuuntur in viro atque in vxore.l.4.ti.1.glo.3.nu.1.

Secundo nubentium pœnæ,statutæ esse censentur in omnibus ascendentibus ex parte viri vel vxoris.l.4.titu.1 glo,3.nu.2.

Secundo nubenti,primo viuente coniuge, pœna imponitur iure regio,vt candenti ferro,litera.Q. fronti imprimatur.& quomodo hoc praxis receperit.l.5.tit.1, glo.4.nu.1.

Secundum,vel prout ponitur demonstratiuè non conditionaliter,& quando conditionaliter,l.2.ti.4.glo.9 nu.12.&.13.

Secundum quod tui prædecessores habuerunt,vel secundũ quod dare consueuerunt, quid importent verba hæc, ibi.

Sed dictio aduersatur in iure & in facto.l.2.ti. 4.gloss.1 nu.5.

Semel alienatum efficitur in perpetuum alienabile.l.7.ti. 11.glo.8.nu.2.

Semen fœminæ ad generandum necessarium non est,sed viri semen sufficit,glo.rub.ti.1.nu.198.

Senatores Regij cognoscere possunt de omnibus causis, de quibus Rex ipse cognosceret,l.4.titul.17.glossa.4.

Senex, vel spado,qui potest actum carnalem exercere & seminare,licèt inualidè ad generandum,contrahere potest matrimonium,secus verò si seminare non possit, vel possit,sed extra vas, gloss.rubri.titu. 1.numero.195.

Sententia à iudice competenti lata,valet in foro exteriori & interiori animæ.l.1.ti.4.glo.10.nu.27.

Sententia,quam scio iniuste latam, non excusabit me à restitutione in foro conscientiæ,ibi.nu.28.

Sententia lata in possessorio non parit exceptionem rei iudicatæ in petitorio.l.10.ti.7.glo.2.nu.2.

Sententia declaratoria opus est in pœnis ipso iure impositis.l.10.ti.9.glo.4.

Sententia parte non citatâ valet, quoties constat absenti nullam competere defensionem,l.3.tit. 10.gloss.10.nume.4.

Sententia quando transire dicatur in rem iudicatam.l.13 ti.10.glo.2.nu.4.

Sententiæ consentire videtur,qui petit dilationem ad soluendum,licèt ab ea appellauerit?l.13.titu.10.glo.2.nume.9.

Sententia potest alternatiuè ferri licèt libellus simpliciter cõcludat in casu.l.1.ti.11.glo.5.nu.3.

Sententiam conformem libello esse oportere, quomodo intelligatur?ibi.

Sententia condemnatoria non requiritur, vbi pœna ipso iure imponitur,sed tantum commissi criminis declaratoria.l.5.ti.11.glo.1.nu.2.

Sententia lata in fauorem retractus,an possit cogi consanguineus vti inuitus?l.12.ti.11.glo.2.nu.2.

Sententia parit actionem iudicati vtrique parti.ibid. nume.3.

Sententia in fauorem meum lata quando cogi possim vti, ibi.nu.8.

Sententia capitalis transit in rem iudicatam si reus non appellauerit, vel alius pro eo.l.10.titu.16.gloss.1.numero.21.

Sententia executioni mandatur mittendo reum in carcerem.l.10.ti.16.glo.1.nu.25.

Sententia lata per iudicem qui non iurauit,est nulla.l.1.ti. 18.glo.13.nu.1.

Separationi bonorum an sit locus in successione ascendentium?l.1.ti.8.glo.3.nu.17.

Separatio bonorum quando admittatur?l.6.ti.8.gloss.3. nu.7.

Sequestrationi an sit locus,si duo contendunt super possessione alicuius rei,& vxa timetur vel contentio,quod limitatur.l.9.ti.7.glo.1.nu.2.

Sermo simpliciter prolatus intelligitur de primo actu in dispositionibus generalibus.l.3.titu.3.gloss.2.numero.7.

Seruitia regi facta ex quibus vtilitas obuenit seruiẽti, vel non sunt remuneranda vel in quã vtilitas computetur l.15.ti.10.glo.7.

Seruitia

Universidad de Deusto
Biblioteca

Seruitia & merita præcedentia attendi non solum oportet, sed etiam futura in donationibus bonorum regiæ coronæ, vel incommendis Indorum. l. u. ti. 7. gloss. 4 nu. 1.
Seruitus ius est in libero homine iure regio, licet pignori dari nequeat. l. 4. ti. 16. glo. 2. nu. 14.
Seruitus siue prædio esse non potest, ideo fundum sequitur siue vendatur, siue publicetur. l. 6. titu. 7. gloss. 2. nume. 6.
Seruitus cõsunditur & extinguitur per acquisitionem domini. l. 7. ti. 11. glo. 1. nu. 41.
Seruus quare repudiare potest hæreditatem inuito domino, & vxor non? l. 1. ti. 2. glo. 2. nu. 5.
Seruus an sit de plebe? l. 1. ti. 4. glo. 5. nu. 8.
Seruus pœnæ quis dicatur iure communi. l. 2. titu. 4. glo. 1. nu. 1.
Seruus quis esse non potest quoad vnum effectum & liber quoad alium. l. 3. ti. 4. glo. 3. nu. 6.
Seruus tangendus à domo exclusus, & nemini in curam datus, libertatem consequitur. l. 2. titu. 9. gloss. 1. numero. 51.
Seruus quoad ius ciuile pro nihilo reputatur. quare nec obligari ipse efficaciter potest. nec alios obligare. l. 16. ti. 11. glo. 1. nu. 1.
Seruus in iudicio esse non potest, nisi in certis casibus, ibidem.
Seruus quidquid acquirit, domino acquirit, quare qui cum eo contrahit est in mala fide, quia scit esse alienum, ibi. nu. 2.
Seruus bona fide mihi seruiens, quamuis alienus sit. à me præpositus negociationi, me obligat. l. 16. titu. 11. glo. 10 nu. 1.
Seruus meus, si non est à me præpositus negociationi. sed cõmuniter vt talis reputatur, an me obliget? l. 16. tit. 11. glo. 10. nu. 2.
Seruus est capax omnium, quorum & eius dominus, si eius nomine & mandato faciat. l. 1. titul. 18. gloss. 7. nu. 3.
Seruus an possit esse argentarius, ibi.
Seruus sapiens dominabitur filijs stultis, gloss. vnb. titu. 1. nu. 96.
Sigilla seu signacula testium in testamento inscriptis abolita sunt apud nos. l. 2. ti. 4. glo. 5. nu. 3.
Sigillum tabellionis eiusque robur seu subscriptio ad idem tendunt. l. 2. ti. 4. glo. 7. nu. 4.
Signa suis rebus imponere adlibitum cuilibet licet. l. 6. ti. 12. glo. 2. nu. 1.
Signa aliena suis rebus absque fraude imponere cuilibet licet. ibi.
Signa alterius non potest quis mercibus suis imponere, si eius cuius est signum interest. l. 6. titu. 12. gloss. numero. 4.
Signis vti solent mercatores ad merces seu sarcinas signandum. l. 6. ti. 12. glo. 1. nu. 1.
Signis alterius vti, iudex prohibere potest sub pœna. l. 6. ti. 12. glo. 2. nu. 4.
Signo quo merces signantur probato, an probatum censeatur dominium mercium? l. 6. titu. 12. gloss. 1. numero. 3.
Signum mercibus à mercatoribus appositum, quando integram probationem faciat? primò si de eo sit consuetudo. 2. si contentio sit inter duos mercatores in eadem naui merces asportantes, quarum quædam à piratis captæ sunt. l. 6. ti. 12. glo. 1. nu. 4.
Signum alienum qui suis rebus fraudulenter imponit. punitur. l. 6. ti. 12. glo. 2. nu. 2.
Signum habere debent notum fabri argentarij & aurifices. l. 1. ti. 24. glo. 2.
Signum an probet? & de eius materia remissiuè, ibidem.
Siliqua & duella quid? l. 1. ti. 22. glo. 1. nu. 2. & 3.
Societas contracta esse videtur inter coniuges iure regio glo. vnb. ti. 1. nu. 97.
Societas viri & vxoris an sit omnium bonorum, vel lucri tantum & quæstus? remissiue, l. 1. titu. 9. gloss. 3.
Societas an contracta videatur inter coniuges iure canonico & ciuili. l. 2. ti. 9. glo. 1. nu. 1.
Societas tacita inter virum & vxorem quare cõtracta censeatur? l. 2. ti. 9. glo. 1. nu. 6.
Societas tacita non minori fruitur priuilegio, quã expressa. ibi. nu. 7.
Societas tacita inter coniuges est quædam fraternitas sicut expressa, ibi.
Societas tacita inter coniuges, an duret post mortem alterius, bonis indiuisis manentibus apud superstitem & hæredes alterius? l. 2. titu. 9. gloss. 1. numer. 9. & sequen.
Societas ex quibus actibus continuata censeatur, mortuo altero ex socijs, ibi. nu. 11. & 12.
Societas an censeatur continuata si filius ijsdem vtatur institoribus, quibus & pater, ibi.
Societas morte soluitur etiamsi inter socios conuentum sit, ne dissolui possit vsque ad certum tempus quo nõdum transacto mors socij interuenerit, ibidem, numero. 15.
Societas morte vnius ex pluribus socijs soluitur quoad omnes, nisi aliud conuentum fuerit. l. 2. titu. 9. glo. 1. numer. 17.
Societas ita coiri non potest, vt ad hæredes transeat, ibi.
Societas publicorum vectigalium an ad hæredes trãseat, l. 2. ti. 9. glo. 1. nu. 18.
Societas quando renouata censeatur inter socium mariti defuncti & vxorem & hæredes? ibi. nu. 19.
Societas post mortem socij quando continuata esse censeatur. ibi. nu. 22.
Societas an videatur continuata inter fratres, vel inter viduam & hæredes viri, si mercaturam nullam exerceant, sed solum retineant hæreditatem communẽ pro indiuiso? ibi. nu. 23. & 24.
Societas tacitè an contracta esse censeatur, si hæres mariti negocietur, vxor verò non, ibi. nu. 25.
Societas quando tacitè contracta esse censeatur inter fratres? ibi. nu. 26. & 28.
Societas quando tacite contrahitur inter viduam & hæredes mariti, l. 2. ti. 9. glo. 1. nu. 27.
Societas inter fratres non contrahitur eo ipso solũ, quòd possideant pro indiuiso communem hæreditatem, ibi. nu. 28.
Societas dissolui non potest socio ignorante? ibid. numero. 30.
Societas vnius tantum negociationis quãdo inter fratres contracta esse censeatur. ibi. nu. 34.
Societas si inter fratres tacitè contrahatur, quorum vnus erat alterius tutor, an & quãdo lucra communicetur l. 2. ti. 9. glo. 1. nu. 40.
Societas inter virum & vxorem post traductionem ad domum mariti intelligitur contracta & non antea, ibi. nu. 41.
Societas inhonestarum rerum non contrahitur. l. 2. tit. 9. glo. 1. nu. 62.
Societas bonorum omnium cùm fit, transit ipso iure dominium & possessio bonorum, quæ vterque socius habebat in alterum. l. 2. ti. 9. glo. 3. nu. 6.
Societas tacita inter virum & vxorem non est omnium bonorum, sed lucri tantum, & quæsius. l. 2. ti. 9. glo. 3. nu. 10.
Societas coniugum non est vniuersalis, quandoquidem bona præsentia legata, & donationes non communicantur. l. 2. ti. 9. glo. 3. nu. 10.
Societas tacitè inter coniuges contracta habet vim cõstituti ad transferendam possessionem rerum acquirendarum absque vlla traditione. l. 2. titu. 9. gloss. 3. numero. 19.
Societas omnium bonorum comprehendit donationes hæreditates, & legata vndecunque obuenientia, omnia si quidem communicantur. l. 3. titu. 9. gloss. 1. numero. 1.
Societas lucri & quæstus non comprehendit legata, donationes, nec hæreditates. l. 3. ti. 9. glo. 1. nu. 2.
Societas inter virum & vxorem non est omnium bonorum sed lucri tantum & quæstus. l. 3. titu. 9. glo. 1. numer. 3.
Societas contracta esse intelligitur inter coniuges. l. 4. ti. 9 glo. 1. nu. 1.
Societas coniuga lis an sit omnium bonorum, l. 4. ti. 9. gl. 2. nu. 1.
Societas coniugalis quomodo diuidatur, ibi.
Societas an finiatur altero ex socijs decoquente. l. 1. tit. 19. glo. 2. nu. 10.
Societas egestate finitur, & quomodo id intelligatur. ibidem dicto numero. 10.
Societatis negocia cœpta an teneatur hæres continuare. l. 2. ti. 9. glo. 1. nu. 20.
Societatis renunciatio quando & quomodo fieri possit, & an in absentia, ibi. nu. 29.
Societatis renunciatio non prodest renuncianti donec in notitiam socij peruenerit. l. 2. ti. 9. glo. 1. nu. 44.
Societatis dolosa renunciatio causa fraudandi socium lucro nil doloso proderit. ibi. nu. 46.
Societatis intempestiua renunciatio non prodest renunciãti, ibi.
Socij vnius industria supplet quantum deest ex patrimonio. l. 2. ti. 9. glo. 1. nu. 8.
Socij defuncti vxor, non dicitur socij superstitis socia. l. 2. ti. 9. glo. 1. nu. 17.
Socij omnium bonorum si sint fratres, vel patruus cum nepotibus, communicare ad inuicẽ tenentur quæ proprio nomine emerint. ibi. nu. 30.
Socij duo diuersas negociationes exercentes videntur esse institores ad inuicem, atque ideo factum vnius alteri prodest & nocet. l. 2. ti. 9. glo. 2. nu. 2.
Socij communicant lucra pariter & damna expensasque l. 3. ti. 9. glo. 7. nu. 1.
Socius ad damna tenetur, aliàs esset societas leonina. l. 2. ti. 9. glo. 1. nu. 16.
Socius mei socij socius meus non est, ibi. nu. 17.
Socius si fuerit mortuus quæ lucra communicentur inter eius hæredes & socium superstitem? ibi. nu. 19.
Socius in conductione vectigalium, si mortuus fuerit ante finitam conductionem, non desinet eius hæres communicare lucra & damna. ibi. nu. 21.
Socius omnium bonorum si seorsum negociari incœperit, vel merces seu alias res proprio nomine emerit, an fiat communicatio. l. 2. ti. 9. glo. 1. nu. 29.
Socius qui vult ire Venetias altero venuente sibi quærit lucra non socio. l. 2. ti. 9. glo. 1. nu. 59.
Socius in ludo & meretricibus bona societatis expendens an socijs præiudicet? l. 5. ti. 9. glo. 6. nu. 7.
Socius an habeat partem rei per socium retractæ vel precij eius. l. 7. ti. 11. glo. 12. nu. 10. infi.
Sodomita an prohibeatur testari. l. 3. titu. 4. glo. 7. nu. 4 & 5.
Solemnitas ex causa necessaria relaxatur in casibus à iure expressis. l. 1. ti. 4. glo. 7. nu. 9.
Solemnitas formalis, & substantialis, & effectualis, vt vulgo dicitur, si deficiat actus corruit. l. 1. ti. 4. glo. 4 nu. 10.
Solemnitas probatoria. si deficiat, non deficit actus si aliter probari possit. ibi. nu. 11.
Solemnitas testamentorum est substantialis & formalis ibi. & nu. 12.
Solemnitas testium testamenti, licèt per legem nouam minuatur vel mutetur, non ex hoc excluditur qualitas testium per leges antiquas requisita. l. 1. ti. 4. glo. 8. nu. 1

Universidad de Deusto
Biblioteca

Solemnitas requisita in conficiendo testamento, requiritur & in reuocando. l. 1. ti. 4. glo. 10. nu. 2.
Solemnitas requisita in actu cõtrahendo requiritur & in destruendo. l. 1. ti. 4. glo. 10. nu. 5.
Solemnitas tot testium quot in testamento requiritur, fit ad euitandas falsitates. ibi. nu. 10.
Solemnitas iuris ciuilis an attendatur in foro animæ ibid. nu. 32.
Solemnitas diminuta in testamento seruabitur & in codicillis. l. 2. ti. 4. glo. 9. nu. 3.
Solemnitas requisita in actu conficiendo requiritur & in destruendo. l. 8. ti. 4. glo. 1. nu. 3.
Solidorum valor qui sit, hodie? l. 7. titu. 10. gloss. 6. numero 12.
Solita fieri veniunt in mandato generali. l. 2. titu. 9. glo. 8 nu. 38.
Solita fieri mandata esse videntur. l. 5. titu. 9. gloss. 6. nume. 17.
Soluenti ante tempus an deducendum sit interusurium medij temporis? l. 1. ti. 11. glo. 2. nu. 32.
Soluisse ante tempus quis non præsumitur, ibidem, numero. 33.
Solutio debiti ante vel post præstitutum diem facta augeri dicitur vel minui, ibi.
Solutio debiti potest ex generali consuetudine vel iuxta ius nostrum regium fieri in quacunque moneta currenti, modò valor debiti non minuatur. l. 9. titu. 11. glo. 4 nu. 9.
Solutio in qua moneta fieri possit. l. 6. ti. 21. glo. 1.
Solutio ante tempus creditoribus facta, præsumptionem fraudis inducit aduersus debitorẽ decoctum. l. 1. ti. 19 glo. 1. nu. 11.
Spes quid operetur, remissiuè. l. 7. titu. 7. gloss. 5, numero. 6.
Spes primogenituræ est considerabilis & impedit retractionem. l. 10. ti. 8. glo. 3. nu. 17.
Spes successionis filij est probabilis & considerabilis, ibid.
Splendidissima loca quæ dicantur. l. 19. titu. 10. gloss. 1. nume. 1.
Sponsalia de futuro non vertuntur in matrimonium de præsenti, etiam sequuta copula, nisi consensus denuo exprimatur coram parocho & testibus iuxta concilium Tridentinum, glo. rub. ti. 1. nu. 43.
Sponsalia de futuro quibus modis soluantur, primò mutuo consensu, glo. rub. ti. 1. nu. 45.
Sponsalia de futuro soluuntur fornicatione sequuta ab altero ex sponsis, ibi. nu. 46.
Sponsalia de futuro soluuntur si dos promissa non soluatur ibi. nu. 47.
Sponsalia de futuro soluuntur si sponsus vagetur per triennium, & ignoretur vbi sit. ibi. nu. 48.
Sponsalia de futuro soluuntur per matrimonium de præsenti cum alia contractum, ibi. nu. 49.
Sponsalia de futuro soluuntur per religionis ingressum, idẽ si sint de præsenti ante copulam. ibi. nu. 50.
Sponsalia de futuro soluuntur superueniente affinitate, ibi. nu. 51.
Sponsalia de futuro soluũtur lapsu temporis præstituti ad contrahendum, ibi.
Sponsalia de futuro soluuntur ex solo impuberis dissensu, ciam ad pubertatem deuenerit, ibi.
Sponsalia de futuro soluuntur si non fiant coram parocho & testibus iuxta concilium Tridentinum, ibi.
Sponsalia de futuro sequuta copula non conuertuntur in matrimonium de præsenti, iuxta concilium Tridentinum. d. glo. rub. ti. 1. nu. 52. & gloss. 3. rubri. titu. 2. nume. 4.
Sponsalia de futuro re & verbis vel iuris intellectu, verbis tamen de præsenti sequuta copula an vertantur in matrimonium de præsenti iuxta concilium Tridentinũ ibi. nu. 57.
Sponsa de præsenti ante traductionem efficitur ciuis eius loci vbi vir degit, ibi. nu. 95.
Sponsa ingrediens religionem an per osculum lucretur dimidiam donatorum partem. l. 4. titu. 2. glos. 2. numero. 1.
Sponsa quando lucretur donationem iocalium. l. 4. tit. 2. glo. 3.
Sponsa nomen amittit sponsæ post copulam, quare post eam donata non lucratur, l. 4. titu. 2. gloss. 6. num. e ro. 3.
Sponsæ donata, ab sponso missa & ab sponsa recepta post copulam, an possint ab sponso repeti soluto matrimonio, l. 4. ti. 2. glo. 4. nu. 4.
Sponsalia de præsenti faciunt verum & legitimum matrimonium. l. 8. ti. 1. glo. 1. nu. 4.
Sponsalia de præsenti impropriè dicuntur sponsalia, quoniã verum est matrimonium. l. 4. titu. 2. gloss. 1. nume. 2.
Sponsalia si nulla sint propter impedimentum affinitatis vel consanguinitatis an lucretur sponsa per osculum dimidiam donatorum partem. l. 4. titu. 2. gloss. 2. nume. 2.
Sponsalitia largitas quæ, glo. 3. rub. ti. 2. nu. 2.
Sponsalitiam largitatem quis lucretur, & quemodo dì. glo. 3. rub. ti. 2. nu. 2. & 3.
Sponsalitia largitas non potest excedere octauam partem dotis iure regio. l. 1. ti. 2. glo. 6. nu. 1.
Sponsalitia largitas ab extraneo data valet etiam si octauam partem dotis excedat. ibi. nu. 2.
Sponsalitia largitas non potest octauam verè numeratæ dotis partem excedere. ibi. nu. 3.
Sponsalitia largitas an ad mensuram octauæ partis metiatur, si solutum fuerit matrimonium antequam aduenerit dies solutionis dotis. ibi. nu. 4.
Sponsalitia largitas an cedat lucro vxoris, si nulla dos in matrimonio intercesserit. l. 1. ti. 2. glo. 6. nu. 5.

Sponsalitia

Sponsalitia largitas an fieri possit in die nuptiarum? l. 4. ti. 2. glo. 6. nu. 4.
Sponsalitiam largitatem aut arrhas eligere debet vxor, quia vtrumque consequi non potest. l. 4. tit. 2. gloss. 7 nu. 1.
Sponsi de futuro quomodo cogendi sunt ab ecclesia matrimonium celebrare? remissiuè. gloss. rubri. titu. 1. numero. 44.
Sponsi ante benedictionem coire non debent, aliàs veniali ter peccant? glo. rub. ti. 1. nu. 98.
Sponsiones, quibus aliquid datur, si Imperator veniat in Italiam tali die, & si non venerit duplum vel triplũ reddatur, non esse improbatas. l. 22. titu. 11. gloss. 2. nume. 2.
Sponsus de futuro peccat cum alia contrahendo, sed valet matrimonium cum alia contractum. glo. ss. rub. ti. 1 nu. 43.
Sponsus de futuro si alij fidem cum iuramento præstitit, adhuc tenebitur cum prima sponsa contrahere, ibidem nu. 44.
Sponsus de futuro non potest aliam ducere sub pœna peccati mortalis, sed valet matrimonium. glo. rub. tit. 1 nu. 153.
Sponsus donata sponsæ vt repetat quid probare teneatur. l. 4. ti. 2. glo. 4. nu. 1.
Sponsus an repetat ab sponsa donata osculo interueniente? quòd non. l. 4. ti. 2. glo. 4. nu. 2.
Sponsus, copula interueniente, repetit ab sponsa sibi donata. l. 4. ti. 2. glo. 4. nu. 2.
Spuriam filiam an pater dotare teneatur, & quando non? l. 8. ti. 8. glo. 1. nu. 32.
Spurij qui propriè dicantur. l. 6. titu. 8. gloss. 3. numero. 1.
Spurij appellatione adulterini, nepharij, & incestuosi comprehenduntur. l. 6. ti. 8. glo. 3. nu. 2.
Spurijs posse à patre aliquid donari. l. 6. tit. 8. gloss. 8. nume. 1.
Spurij & incestuosi possunt bona patris habere ex rescripto principis cum clausula non obstante. l. 6. ti. 8. glo. 9 nu. 2.
Spurij qui dicantur? remissiuè. l. 7. ti. 8. glo. 1. insi.
Spurij matri succedunt exclusis ascendentibus ipsius matris. idquè in Rotæ auditorio decisum fuit. l. 7. ti. 8. glo. 6. nu. 1.
Spurij matri illustri an succedant? ibi. nu. 2.
Spurij naturales filij, hæredes legitimi dicuntur matri, & de primo capite librorum, non prout antea cognatorũ l. 7. ti. 8. glo. 7. nu. 2.
Spurij vel naturales filij, an possint contra matris testamẽtum succedere? & illud euertere si sint præteriti? ibi. nu. 3.
Spurij mater an possit agere querela aduersus filij testamentum eam prætereuntis? ibidem. numer. 4. vel siquid est ei relictum agere ad supplementum. ibi. nu. 4.
Spurij ex damnato & punibili coitu nati, non succedunt matri, etiam si filios legitimos non habeat. l. 7. ti. 8. gl. 8. nu. 1.
Spurij ex damnabili & punibili coitu nati, quando succedant matri vel non, iure regio? ibi. nu. 2.
Spurio vel filio clerici nihil potest à patre relinqui. l. 6. ti. 8. glo. 5. nu. 1.
Spurio à patre relictum acquiritur hæredibus legitimis, et ipsis nolentibus fisco. l. 6. ti. 8. glo. 5. nu. 1.
Spurio à patre relictum acquiritur hæredibus legitimis & ipsis nolentibus fisco. l. 6. ti. 8. glo. 5. nu. 2.
Spurio à patre relictum acquiritur hæredi instituto, quo deficiente quæritur legitimis. ibi. nu. 3.
Spurio filio donatio facta reuocatur per descendentes legitimos. l. 6. ti. 8. glo. 6. nu. 1.
Spurio, etiam iure regio pater rem aliquam vendere potest, si vera precij numeratio intercedat. l. 6. ti. 8. glo. 7. nu. 14.
Spurio restituere rogatus palam bona patris, ea potest retinere, nec tenebitur fisco restituere, nec ad id cogi potest. l. 6. ti. 8. glo. 8. nu. 4.
Spurio tacitè restituere rogatus, & fidem patri præstans de hæreditate restituenda licèt palam fecerit bona fisco applicabuntur, ibi.
Spurio an aliquid possit à parentibus relinqui, iure communi & regio antiquo, & iure pontificio, & regio nouissimo? l. 7. ti. 8. glo. 4. nu. 1.
Spurio ex damnato coitu nato, an possit relinqui à matre quintæ bonorum pars extantibus legitimis? l. 7. ti. 8 glo. 4. nu. 6.
Spurio alimenta dari possunt ab executore testamenti paterni. l. 7. ti. 8. glo. 5. nu. 3.
Spurio filio alimenta à patre sunt præstanda, etiam si ex damnato coitu natus sit. l. 1. 8. titu. 8. gloss. 1, numero. 1.
Spurio filio & incestuoso, loco alimentorum nihil vltra quintum potest pater relinquere, extantibus legitimis, ibi. nu. 5.
Spurio, extantibus filijs legitimis, an possit à patre vltra quintam substantiæ suæ partem aliquid relinquere, si ad alimenta non sit satis quinta pars, ibidem. numer. 6. 7. & 8.
Spurio à patre si quintum reliquatur, etiamsi alimenta excedat minimè reuocatur. l. 8. ti. 8. glo. 1. nu. 8.
Spurio vel filio clerici, deficientibus legitimis, possunt relinqui alimenta quintum excedentia, ibi.
Spurio quando possit vltra quintum relinqui extantibus legitimis? ibi. nu. 9.
Spurio an pater compellatur integrum dare quintum, si minus sufficiat ad alimenta? ibi. nu. 10.
Spurio si à patre quinta bonorum pars relinquatur, an possit ab eo auocari, si excedat metam alimentorum? ibi. nu. 13.
Spurio relictum extra causam alimentorum est nullum.

ibidem

Universidad de Deusto
Biblioteca

ibidem,nume.16.
Spurio à patre quinta pars loco alimentorum quando possit relinqui,ibi.nu.17.
Spurio alimenta an præstare teneantur hæredes patris,ibi. nu.19.
Spurio non succedit pater,quibus casibus spurius patri nõ succedit?ibi.nu.30.
Spurio vt monasterium ingrediatur an possit à patre vltra quintum relinqui?l.8.titu.8.glos.1.nu. 44.
Spurio,vt monasterium ingrediatur,an possit pater vltra quintum donare. ibid.
Spurio res legata pro alimentis,iure regio ad eius hæredes transmittitur.l.8.ti.8.glo.3.nu.3.
Spurio alimenta à potre relicta,quando ad hæredes spurij non transmittantur?l.8.ti.8.glo.3.nu.4.
Spurio an possit pater grauamen restituendi post mortem apponere in quinto ad alimenta relicto,l.8. ti.8.glo.3 nu.5.
Spurius ex testamento vel abintestato vel ex contractu quisquam ex bonis patris capere non potest. l.6.tit.8. glo.3.nu.3.
Spurius à patre sibi relictum an præscribere possit?l.6.ti.8 glo.3.nu.4.
Spurius an per substitutionem vulgarem vel fideicommissariam,aut pupillarem aliquid ex bonis patris capere possit?ibi.nu.5.
Spurius non potest ex substitutione fideicommissaria aliquid ex bonis patris accipere,ibi.nu.7.
Spurius filius an possit à patre,iure regio,pupillariter substitui?l.6.ti.8.glo.3.nu. 7.
Spurius si instituatur à patre,& alius vulgariter substituatur,vel per fideicommissum an vitietur substitutio,ibi. nu.8.
Spurius vel ex damnato coitu natus an possit ex contractu emptionis aliquid habere ex bonis patris?l.6.tit.8. glo.7.nu.2.
Spurius an possit mutuare patri,vel ab eo aliquid emere? quòd possit,si vera numeratio interuenerit,ibidem, nu.3.
Spurius non potest in foro conscientiæ bona à patre vel eius cognatis relicta retinere.ibi,l.6.ti.8.glosſ.8.numero.5.
Spurius quando in foro conscientiæ possit retinere bona patris?l.6.ti.8.glo.8.nu.6.& sequen.
Spurius an possit hæres institui sub conditione si à principe legitimetur?ibi.nu.19.
Spurius sub conditione si legitimetur institutus à patre an possit interim bonorum possessionem habere?ibi.numero.20.
Spurius filius testatoris an possit ab executore testamenti eligi,cui testator distributionem bonorum inter pauperes commisit? quòd vsque ad quintum possit.l.7.ti.8. glo.5.nu.1.
Spurius filius testatoris an passit ab executore testamenti eligi,ibidem.nu.2.
Spurius testatoris an possit ab executore vel episcopo hæres instituí? vel ei relinqui possint bona paterna,ibidem nu.4.
Spurius filius executoris potest ab eo eligi tanquam pauper,ibi.nu.5.
Spurius,cui à matre quinta bonorum suorum pars fuit relicta,licèt sit natus ex coitu punibili pœnâ mortis,potest ad libitum in vita vel in morte de ea disponere.l. 7.ti.8.glo.10.nu.1.
Spurius habens bona,vel artem,vel industriam, quibus se alere possit absque dedecore, an interim ei à patre alimenta debeantur,l.8.titu.8.glo.1.nu.16.
Spurius si habeat rem parui redditus & magni valoris an cogatur eam vendere.& an interim ei alimẽta debeãtur.l.8.ti.8.glo.1.nu.16.
Spurius an ali debeat ab auo vel alijs ascendentibus ex parte patris.ibi.nu.23.
Spurius principis an possit ab eo dotari vel institui adlibitum?ibi.nu.38.& sequen.
Spurius an teneatur alere parentes,ibi.nu.31.
Spurius an debeat à patre dotari,l.8.titu.8.glo.1. numero.45.
Spurius si non disposuit in vita vel in morte de quinto sibi à patre relicto pro alimẽtis,an transeat ad eius hæredes vel an ad hæredes patris. l.8.ti.8.glo.3.nu.6.
Spurius in quibus non dicitur consanguineus.l.7.ti.11.glo. 2.nu.6.
Spurij vide in verbo naturales & in verbo filius.
Statuentium mens ex quibus dignoscitur.l.7.ti.11.glosſ.7 nu.5.
Statuere potest ciuitas locum vbi publicè & palàm venduntur merces,vt fraudibus obuietur.l.1.ti.14.glosſ.9 nu.12.
Statuta domicilij mariti attenduntur,non loci vbi contractum fuit matrimonium, quoad lucra dividenda.l. 2. ti.19.glo.1.nu.70.
Statuta loci vbi bona sita sunt considerantur quoad lucra doris & alia,ibi.nu.74.& 75.
Statuta domicilij mariti an attendantur,si mulier ea ignorabat,ibi.nu.86.
Statuta laicorum non ligant clericos,in rebus eorum odiũ vel damnum concernentibus.l.7.titu. 11.glosſ.2 .nume.13.
Statuta generalia laicorum quando ligent clericos,ibidẽ. nu.15.
Statuta an condere possint ciuitates & oppida Hispaniæ l.4.ti.14.glo.4.nu.1.
Statuta populorum an valeant sine principis confirmatione.l.4.ti.14.glo.4.nu.2.
Statuta an populi condere possint absque regia licentia vel confirmatione, super rebus proprijs vtendis, vel super vtensilibus,vel ad victum spectantibus?ibi. nu.3.
Statuta quæ fieri possunt per exemplа declarantur,ibi.
Statuta pœnalia an fieri possint à ciuitatibus Hispaniæ.l. 4.ti.14.glo.4.nu.5.
Statuta aliàs promissa fieri prohibentur in loco, vbi rex est præsens vel eius curia.l.4. titu. 14.glosſ.4. numero.6.
Statuta ciuitatum à quibus fieri possint?& quomodo? remissiuè.ibi.nu.7.
Statuti verba quando in proprio, & quando in improprio sensu accipi debeant,l.7.ti.11.glo.7.nu.5.
Statutum an liceat forenses.l.1.ti.2.glo.5.nu.1.
Statutum prohibens vxorem obligari absque consensu mariti,an extendatur ad hæreditatis additionem.l.1.tit.3. glo.3.nu.6.
Statutum applicans hæreditatem eius,qui ab intestato decesserit ecclesiæ vel fisco, an habeat locum in pupillo vel furioso,qui non poterant testari,l.5.ti.8.glo.1.nu. 25.& 26.
Statutum si prohibeat exportare de ciuitate frumentum sub pœna,an incurrat eam qui inuẽtus fuerit in via? vel an extraordinariè,l.19.ti.11.glo.2.nu.2.
Statutum de colligenda vindemia certo tempore, ne vinum fiat acerum fieri potest.l.1.titu.14.glo.9.nu.6
Statutum,prohibens propolas emere vsque ad certam horam,quæ victus causa ad ciuitatem exportantur,valet.l.2.ti.14.glo.10.nu.2.
Statutum vt accusatus pro crimine capitali possit subfideiussoribus à carcere relaxari an valeat.l.10.titu.16. glo.1.nu.22.
Statutum de instrumento loquens non extenditur ad testes l.9.ti.17.glo.4.nu.3.
Stellionatus crimen committitur per cõmixtionem tritici cum auena vel hordeo,vel hordei cũ pallia vel pulnere.l.1.ti.14.glo.9.nu.5.
Stellionatus crimen incidit qui vinum miscet cum musto vel aliàs.ibi.nu.6.
Stellionatus crimen committitur,si maius precium tritico quis imposuit,vel aliæ rei,vt ipse eam carius venderet,& alij ad augendum precium inuitarentur, ibi. nu.7.
Stellionatus crimen committitur,siquis speciem vnam vẽdit pro alia,vel vinum vnius loci pro alio,vel si sartores immittunt in toracibus loco bombicis lanam, ibi.nu.8.
Stellionatus crimen committitur per pistores, qui vt exhaletur panis lauant manus aceto,& laniones qui inflant carnes arietum,vt grossiores appareant, ibidem. nu.9.
Stellionatus crimen committitur si sutores ex corruptis pellibus calciamenta faciunt,& agricolæ qui ligna diuidunt,vt maius pondus appareat,ibi.nu.9.
Stellionatus crimen committitur cum quis vnam ostẽdit mercem,& aliam eiusdem generis emptor tradit,sed non eiusdem bonitatis.ibi.nu.10.
Stellionatus crimen committitur quoties in saccis portantur merces desuper bonæ,& inferius corruptæ seu vilioris precij.l.1.ti.14.glo.9.nu.11.
Steriles non prohibentur matrimonium contrahere.glosſ. rub.ti.1.nu.191.
Stipulatio tacita pro dote an viues habeat nõ sequuto matrimonio.l.1.ti.6.glo.4.nu.12.
Stipulatio iuris est,sed in ea fingitur quandoque factũ,hoc est,interrogatio & responsio.l.8.ti.7.glo.1.nu. 22.
Stipulatio quomodo fiat.l.2.ti.16.glo.3.nu.1.
Stipulationes inuentæ sunt vt quilibet stipuletur quod suæ interest.l.2.ti.16.glo.5.nu.2.
Stipulationi alteri per alterum factæ lex ciuilis non assistit,non tamen ei resistit.ibidem.
Stipulatio alteri per alterum facta pœna apposita valet iure ciuili,ibi.
Stipulatio sibi aut alteri facta an vitietur propter incertitudinem?l.2.ti.16.glo.5.nu.8.
Strictum ius dicitur à quo nullo modo receditur,l.8.ti. 11.glo.13.nu.1.
Strictum ius dicitur quod odiosum est,ibi.nu.2.
Subhastatio publica vel iudicis decretum non impedit remedium.l.2.C.de rescin. vendi.& similium.l.1.tit.11. glo.9.nu.3.
Subhastatione res vendita plus offerenti datur.l.7.tit.11. glo.3.nu.3.
Subhastationum duplex genus necessariæ & voluntariæ, l.9.ti.11.glo.2.nu.1.
Subhastatio necessaria fit in casibus iure expressis.ibi.nu.2
Subhastatio voluntaria quando fiat?ibi.nu.3.
Subhastationibus minoris res venduntur vt plurimum.l. 1.ti.11.glo.2.nu.6.
Subrogatum sapit naturam eius in cuius locum subrogatur,etiam si in aliquo discrepet.l.16.ti.10.glo.3.nu.2.
Subrogatum intelligitur cum qualitatibus eius,cuius loco subrogatur.l.1.ti.4.glo.8.nu.1.
Subscriptio testatoris an sit necessaria in testamento nuncupatiuo.l.1.ti.4.glo.3.nu.7.
Subscriptio partis iure regio,exigitur in quibuscunque instrumentis publicis,ibi.nu.8.
Subscriptiones testatoris & testium an iure communi exigantur in testamento in scriptis,l.2.titu.4.glosſ.5.nume.1.
Subscriptio an sit idem quod Hispanè dicimus firma? ibi.
Subscriptio testatoris an præcedere debeat subscriptiones testium.l.2.ti.4.glo.5.nu.3.
Subscriptio testatoris in testamento in scriptis inclusa an sufficiat,an verò necessum sit subscribere supra testamentum,ibi.nu.4.
Subscriptiones fieri debent coram tabellione & testibus. l.2.ti.4.glo.5.nu.4.
Subscriptiones testatoris & testium an collocare sufficiat in papiro albo,an debeant super ipsum testamentum

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX

in scriptis collocari.ibi.nu.5.
Subscriptio vnius pro testatore & alijs testibus scribere ignorantibus fieri potest iure regio,l.2.titu.4.gloss.6.nu.2.
Subscriptio testatoris an fieri possit alio gubernante eius manũ palpitantem.l.2.ti.4.glo.6.nu.4.
Subscriptio an fieri possit per eum qui scribere nescit, vel manum non habet,ibi.
Subscriptio si pro alijs fiat,debet propriũ nomen ibi apponi,non cius,pro quo quis se subscribit,ibi.nu.5.
Subscriptio si pro alijs fiat in testamento an vnica sufficiat subscriptio,an plures requirantur, ita quòd octo subscriptiones & non minus adsint,ibi. nu.6.
Substitutio pupillaris an conseruetur rupto testamẽto ex causa præteritionis vel exhæredationis,iure communi aut regio?l.1.tit.4.glo.14.num.81.& seq.
Substitutio pupillaris & exemplaris iure regio conseruatur,etiam si hæreditas non adeatur ab instituto ibi.numere.83.
Substitutio duplex,directa & obliqua,& eius distinctionis effectus l.1.tit.4.glo.17.num.1.
Substitutio directa quinquplex, vulgaris,pupillaris,exemplaris,breuiloqua, compendiosa,remissiue,ibid.
Substitutio fideicommissaria quid?l.1.tit.4.glo.17.nu.2.
Substitutio est secundus gradus, & ab ea incipere potest testamentum.l.5.ti.4.glo.5.num.1.
Substitutiones fieri possunt perinde in contractibus,atque in legatis vel vltimis voluntatibus.l.11.tit.6.gloss.3.numero.1.
Substitutio vulgaris aut pupillaris an fieri possit filio meliorato?remissiuè.l.11.ti.6.glo.3.num.4.
Substitutio dicitur propriè institutio.l.11.ti.6.gl.4.nu.1.
Substitutio meliorationis fieri potest vni,vel pluribus ex descendentibus quemadmodum & melioratio.l.11.ti.6.glo.4.num.3.
Substitutio meliorationis an fieri possit fratri vterino vel consanguineo meliorati omisso vtrinque coniuncto? l.11.tit.6.glo.4.num.3.
Substitutio vulgaris an fieri possit in legitima filij.l.11.ti.6.glo.9.num.2.
Substitutio vulgaris filio in legitima an impediat transmissionem,ibidem.
Substitutio pupillaris an fieri possit in legitima,vel in tertio?ibi.num.4.
Substitutio compendiosa an fieri possit in tertio bonorum patris,ibidem.
Substitutus vulgariter vel per fideicommissum, testatori succedit non instituto.l.6.ti.8.glo.3.nu.7.
Successio ab intestato ex consuetudine,remissiuè.l.1.ti.4.glo.11.num.12.
Successionis ab intestato materia,remissiue, ibi.nume.1.
Successio in stirpes quomodo fiat?l.5.tit.8.gloss.2.numero.1.
Successio in capita quomodo fiat?ibi.numero.2.
Successio ab intestato est reciproca,nam qui mihi potest succedere,& ego ei.l.6.ti.8.glo.4.num.11.
Successionis ius & retractus æquiparantur.l.12.tit.11.glo.2.num.2.
Successiuo ordine succedũt vocati nomine collectiuo vel indefinito familiæ vel agnationis.l.5.ti.7.glo.3.nu.1.
Successores in dignitate ligat pactum & contractus.l.3.tit.10.glo.13.num.12.
Successorio edicto an locus sit in quærela inofficiosi testamenti non adita hæreditate per institutum,iure regio?l.1.tit.4.glo.14.num.45.& seq.& numer.45.& seq.& numero.63.& seq.
Successorio edicto an sit locus in iure dicendi nullum, ibi. numero.54.& 55.
Successorio edicto an sit locus in bonorum possessione cõtra tabulas?ibi.num.56.& 57.& 62.
Successorio edicto locus est in quærela inofficiosi testamẽti,etiam iure regio non adita hæreditate.l.1.tit.4.glo.14.nom.74.& 75.
Successorio edicto locus est in quærela, etiam si filius approbauerit testamentum paternum,ibi.nume.76.
Successorio edicto an sit locus vbi filia renunciauit cum iuramento hæreditati paternæ?ibi numer.77.& 78.
Superficiarius,vẽdito per dominum solo seu area, poterit eam retrahere intra nouem dies iure regio.l.12.tit.11.gloss.2.
Supplementum legitimæ competit loco iuris dicendi nullum,& bonorum possessionis contra tabulas.l.1.tit.8.glo.7.numero.8.
Supplicatio declarat rescriptum vel cõcessionem, vt iuxta eam interpretetur.l.1.tit.2.glo.2.num.3.
Susceptores publicæ annonæ quid facere teneantur? & quod sit eorũ officiũ,remissiue.l.1.ti.25.glo.10.num.2.
Suus,sua,suum,denotat dominium.l.3.ti.4.glo.6,nu.3.

T

TABELLIO qui interfuit matrimonio clandestino an puniatur pœna testium.l.1.ti.1.glo.4.
Tabellio rogari non potest de actu in quo testes interesse prohibẽtur,ibidem.
Tabellio loco testium computatur.l.1.titul.1.gloss.4.in fine.
Tabellionis assertioni dicentis testes testamẽti esse vicinos an stetur.l.1.ti.4.glo.5.nu.16.
Tabellioni asserenti interuenisse solemnitatem intrinsicam creditur,ibi.
Tabellio an suppleat numerum testium?l.1.titu.4.glo.7.nu.3.
Tabellionis assertioni creditur,l.1.ti.4.gloss.10.numero.3.
Tabellio an censeatur rogatus clausulas consuetas apponere?l.8.ti.11.glo.14.nu.11.
Tabellio poterit pacta solita in contractu apponere: idẽ in procuratore,cui data fuit facultas vendendi.l.1.tit.4.glo.10.nu.64.
Tabellio censetur rogatus clausulas consuetas apponere.ibidem,nu.65.
Tabellio an loco testis abhibeatur.l.2.ti.4.gloss.4.numero.5.
Tabellio an debeat esse rogatus?l.2.titu.4.gloss.4.numero,7.
Tabellio quando præsumatur rogatus? vide tres casus,ibi. nu.7.8.& 9.
Tabellionis loco vbi nõ inuenitur an sufficiat adhibere octauum testem in testamento inscriptis, vel in testamento cœci.l.2.ti.4.glo.4.nu.10.
Tabellio vel testator pro testibus scribere ignorantibus nõ potest se subscribere.l.2.ti.4.glo.6.nu.3.
Tabellionis signum iure communi an requiratur in testamento inscriptis,vel in alio testamẽto publico? l.2.ti.4.glo.7.nu.1.
Tabellionis signum iure regio in quolibet instrumento publico exigitur,ibi.nu.2.
Tabellionis signum iure regio in quolibet instrumento publico exigitur,ibi.nu.2.
Tabellionis signum iure regio in protocholo etiam apponi debet,& quando? & quid iure communi, ibidem, nu.3.
Tabellio vltra signum an debeat se in testamento subscribere,robore apposito sub caracteribus consuetis, quo nomen & cognomen eius exprimat,ibi,nu.4.
Tabelliones duo,si à testatore rogentur an vtriusque signa sint apponenda in testamento inscriptis, ibidem, nume.5.
Tabellio an requiratur in testamento nuncupatiuo.l.2.ti.4.glo.8.nu.3.
Tabellio an possit errorem suum corrigere.l.9.ti.4.glo.1.nu.7.
Tabellionatus officium an vendi possit, vel conferri,aut in legitimam imputari.l.2.ti.8.glo.2.nu.13.
Tabellionatus officia vide in verbo officia tabellionatus.
Tabellio an sit seruus publicus.l.2.titu.16.glossa.5.numero.5.
Tabellio vide in verbo notarius.
Tacens consentire videtur in his,quæ sibi vtilia sunt,l.7.ti.10.glo.2.nu.14.
Tacita hypotheca an contrahatur in bonis delinquentis l.12.ti.17.glo.1.nu.3.& 5.
Tacitum fideicommissum quomodo probetur.l.6.ti.8.gl.8.nu.11.
Tacitum fideicommissum probatur per confessionem hæredis,ibi.nu.12.
Tacitum fideicommissum etiam iuratum tenetur hæres à iudice interrogatus pandere,ibi.nu.13.
Tacitum fideicommissum probatur per coniecturas & præsumptiones,ibi.nu.14.
Tacitum fideicommissum quibus coniecturis probetur.l.6 ti.8.glo.8.nu.15.& 16.
Taciti fideicommissi bona cum fructibus sunt restituenda.ibi.nu.17.
Taciti fideicommissi bona cui fisco applicentur secularive an ecclesiastico,ibi.nu.18.
Tacitus consensus mariti ad contrahendum sufficit vxori.l.3.ti.3.glo.1.nu.8.
Talem esse idẽ est,quòd haberi pro tali in his,quæ iuris sunt l.8.ti.1.glo.2.nu.6.
Tantum valet res,quantum vendi potest,quomodo intelligatur,l.1.ti.11.glo.2.nu.23.
Taxatio mercium & annonæ quibus incumbat.l.1.tit.11. glo.2.nu.8.
Taxatio rerum,& maximè victualium,an à lege vel ciuitate fieri possit,l.1.ti.25.glo.2.nu.2.
Taxatio victualium vel mercium fieri non debet in locis vbi aliunde exportantur,l.1.titu.25.gloss.17.numero.1.
Taxatio mercium vel victualium in regno Peru, maximè in oppido Potosi.pernicioßissima.ibi.nu.2.
Tellij Ferdinandi opinio circa huius legis intellectũ distinguentis inter traditionem veram vel fictam refellitur l.1.ti.6.glo.4.nu.3.
Tellij Ferdinandi rationes ad l.6.ti.6.lib.5.recollectionis reprobantur,ibi.in glo.2.nu.3.
Tempus modicum non est in consideratione, remissiuè.l.6 ti.3.glo.1.nu.2.
Tempus delicti an sententiæ inspiciatur ad condemnationem faciendam.l.3.ti.4.glo.7.nu.6.
Tempus à testatore præfixum commissario vel executori seruandum est.l.7.ti.4.glo.2.nu.3.
Tempus retractui præfixum nouem dierum an currat de momento ad momentum,l.7.titu.11.gloss.6.numero.1.
Tempus retractus an currat absentibus & ignorantibus, vel minoribus.l.7.ti.11.glo.6.nu.2.
Tempus retractus nouem dierum an currere incipiat à cõtractu,vel à traditione,ibi.nu.3.
Tempus anni & diei concessum emptori ad fidelitatem domino præstandam currit à die adeptæ possessionis & quare.l.7.ti.11.glo.6.nu.4.& 20.
Tempus anni constitutum ad promotionem ad sacros ordines currit à die adeptæ possessionis beneficij.l.7.ti.11. glo.6.nu.5.
Tempus retractus an currat dum lis pendet super rei traditione.l.7.ti.11.glo.6.nu.20.& 21.
Tempus à testatore præfixum ad exequendum contenta in testamento an præueniri possit, l.14.titulo.4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gloss.1.nume.38.
Tempus retractus quare secundum quorundam opinionẽ, incipit currere à die veræ traditionis & non fictæ. l. 7.ti.11.glo.6.nu.9.
Tempus retractatus nouem dierum currit à die celebratæ venditionis, non à die traditionis secundum communẽ sententiam & in praxi receptam. ibi.nu.10. & seq.
Tempus redibitioni præfixum currit à die venditionis, non traditionis, ibi.nu.11.
Tempus currere incipit à die actus quoties lex disponit de tempore respectu illius actus. l. 7.titu.11.gloss.6.nume.11.
Tempus solutioni præfixum quare à die traditionis curre re incipiat. ibi.nu.14.
Tempora à diuersis dispositionibus limitata debent vt separata censeri, & vnum in alterum non confundi. l. 7.ti.11.glo.6.nu. 6.
Tempore exclusus ab vno capite non censetur ab alio exclusus sibi etiam ordine successiuo competens, ibidem. nu.17.
Tempus ex priuilegio concessum cruce signatis, quo à creditoribus conueniri non possunt, nempe, ante triennii, an confundatur cum alia dilatione conuentionali alterius trienij à creditoribus concessa. ibi.nu.18.
Tempus retractus in Francia & Hispania currit ignorantibus. l. 7.ti.11.glo.6.nu.21.
Tempus retractus an currat à die conditionis impletæ, an a die contractus, ibi.nu.29. & sequen.
Tempus & locus contractus insticitur in contractibus cõditionalibus. non conditionis impletæ, & quomodo hoc intelligatur. l. 7.ti.11.glo.6.nu.29. & 35.
Tempus retractus an currat in contractu conditionali, à tempore conditionis existentis, an à tempore traditionis. si ante conditionem impletam res tradita fuerit, ibi.nu.41.
Tempus retractus an currere incipiat à tempore venditionis facta cum pacto de reuendendo intra certum tempus, an tempore facultatis redimendi finito. ibi. nu.42.
Tempus quadriennij datum ad restitutionem postulandã est vtile ab initio, non enim currit ignoranti. l.8.ti.11. glo.12.nu.9.
Tempus retractui præstitutum an restringi possit ad instã tiam consanguinei remotioris. l.12. titul.11 gloss.1.nume.2.
Terminorum & prouinciarum diuisio & assignatio ad Regem Castellæ pertinet. l.4.ti.10.glo.1.nu.1.
Terminus legalis quando restringi possit, vel non. l.12. titu.11.glo.1.nu.4.&.5.
Tertia pars bonorum filij quando possit relinqui extraneis & quando non. l.11.ti.6.glo.6.nu.3.
Tertium bonorum partis an sit legitima filiorum. l.2.ti.6. glo.3 nu.2.
Testamenti diffinitio ex Vlpiane declaratur latissimè. l.1. ti.4.glo.1.nu.1.& de inceps.
Testamenti nuncupatiui solemnitas iure communi. l.1.ti.4 glo.3.nu.2.
Testamenti nuncupatiui publicatio, ibi.
Testamenti pars non potest per septem testes probari & altera pars per alios septem. l.1.ti.4.glo.4.nu.1.
Testamenti forma iure ciuili inuenta est, quare per aliam legem tolli & mutari potest, ibi.nu 14.
Testamenti substantia est consensus & voluntas, ibi.nu.15 & sequenti.
Testamenti forma est solemnitas testium, ibi.
Testamenti à rustico iure facto solemnitas. l.1.ti.4.glo.7 nu.9.
Testamenti perfectio quadruplex est. l.1.titu.4.glo.14. nu.1.
Testamenti inter liberos & in scriptis solemnitas iure communi. l.2.ti.4.glo.1.nu.1.
Testamenti inter liberos solemnitas quando testatur pater inæqualiter, vel inter naturales. ibi.nu.2.
Testamenti nuncupatiui inter liberos solemnitas iure regio est eadem quæ inter extraneos, communis, ibidem. nu.3.
Testamenti in scriptis inter liberos solemnitas iure regio. l.2.ti.4.glo.1.nu.4.& sequen.
Testamenti inter liberos priuilegia, clausulæ codicillaris, & derogatoriæ quando locũ habeant. l.2.ti.4.glo.1. nu.17.
Testamenti in scriptis solemnitas iure regio, & in quo corrigatur ius commune. l.2.ti.4.glo.2.nu.3.
Testamenti in scriptis sigilla abolita sunt apud nos. l.2.ti.4 glo.5.nu.3.
Testamenti & codicillorũ differentia. l.2.ti.4.gl.9.n.28.
Testamentis duobus decedere nemo potest nisi miles. l.8.ti. 4.glo.1.nu.1.
Testamentis duobus quando iure communi possit quis decedere, vt ambo valeant. l.8.ti.4.glo.1.nu.5.
Testamenta duo quibus casibus conseruentur si ab vno fiãt l.8.ti.4.glo.2.nu.1.
Testamenti firmitas perdere potest à voluntate tertij post mortem testatoris explicanda iure regio, ibi.nu.2.
Testamenti faciendi facultas non spirat per primum actũ, sed durat vsque ad mortem. l.9.ti.4.glo.1.nu.3
Testamenti publicatio vide in verbo publicatio.
Testamento priore per errorem reuocato valet secundum quoad legata, licèt eius institutio infirmetur. cũ iure regio, tum etiam communi. l.1.ti.4.glo.10.nu.4.
Testamento rupto ex causa præteritionis vel exheredationis, quid conseruetur in eo iure regio. l.1 ti.4.glo.14 nu.81.& pluribus sequen.
Testamentorum solemnitas iure nostro regio non est probatoria. sed forma dicitur substantialis: atque idem esse iure communi. l.2.ti.4.glo.10.nu.1.
Testamentum nuncupatiuum potest coram tabellione & sine tabellione confici. l.1.ti.4.glo.3.nu.2.

Testamentum

Testamentum nuncupatiuum legi debet coram testibus, aliàs non valet. l.1.ti.4.glo.3.nu.4.
Testamentum an lectum præsumatur coram testibus, ibidem.
Testamentum nuncupatiuum potest probari per testes quibus non fuit lectum. ibi.
Testamentum nuncupatiuum quomodo fiat iure regio. l.1 ti.4.glo.3.nu.5.
Testamentum nuncupatiuum iure regio an valeat sine tabellione, licèt eius copia haberi possit, si factum fuerit coram quinque testibus, vel tribus, si plures haberi non possint. ibi.nu.6.
Testamentum nuncupatiuum an exigat testatoris subscriptionem. l.1.ti.4.glo.3.nu.7.
Testamentum largè inter contractus connumeratur. l.1. ti.4.glo.3.nu.8.
Testamentum maiorem exigit solemnitatem, quam contractus ob falsitatem vitandam. l.1.titu.4.gloss.3.nume ro.9.
Testamentum carens testium solemnitate deficere dicitur etiam ex defectu voluntatis. l.1.ti.4.glo.4.nume.12 13.&.15.
Testamentum in quo deficit testium solemnitas est nullum nisi adsit clausula codicillaris. l.1.titu.4.gloss.4.nume ro.21.
Testamentum nuncupatiuum fieri potest coram tabellione & sine eo. l.1.ti.4.glo.6.nu.1.
Testamentum nuncupatiuum iure nostro regio fieri potest coram quinque testibus vicinis, & absque tabellione etiam si adsit eo in loco, vbi fit testamentum, ibidem, nu.2.
Testamentum nuncupatiuum iure regio fieri nõ potest absque tabellione, coram tribus tantum testibus, si in loco adest tabellio, etiam si plures testes inueniri non possint. l.1.ti.4.glo.3.nu.6.& glo.6.nu.3.
Testamentum nuncupatiuum coram quinque testibus fieri potest absque tabellione, licèt in loco vbi fit testamentum adsit tabellio. l.1.ti.4.glo.7.nu.1.
Testamentum nuncupatiuum an fieri possit cum duobus testibus & tabellione, in loco vbi plures testes reperiri nõ possunt. l.1.ti.4.glo.7.nu.3.
Testamentum coram duobus testibus & tabellione quomodo fieri possit, vt valeat, ibi.nu.4.
Testamentum quando per testes probetur, si scriptura eius non valet, ibi.
Testamentum factum coram tribus testibus, si plures reperiri non potuerunt tempore facti testamenti, valet, licèt postea decedat testator quando plures testes reperiri potuit. l.1.ti.4.glo.7.nu.6.
Testamentum factum coram tribus testibus vbi plures reperiri non potuerunt an valeat si vicini non sunt, ibi. nu.7.
Testamentum nuncupatiuum fieri potest seruata forma iuris communis coram septem testibus etiam si vicini nõ sint eius loci, vbi fit testamentum. l.1.ti.4.glo.9.nu.2
Testamentum iure commun imperatorum, quod caret institutione hæredum, an sufficeri possit in eum codicillorum? & quid iure regio. l.1.ti.4.glo.10.nu.3.
Testamentum solemne non reuocatur per verbalem reuocationem coram testibus in testamento requisitis factã nisi in ea contineatur hæredis institutio, iure regio secus, ibi.nu.5.
Testamentum secundum absque hæredis institutione si reuocet primum, & dicat testator se velle decedere in testatum valet, & primum reuocatur. l.1.ti.4.gloss. 10.nu.6.
Testamentum primum reuocatur si lapsum fuerit decennum, & deinde aliud testator fecerit reuocatorium primi, etiã si in eo nõ adsit hæredis institutio, ici.nu.7
Testamentum primum reuocatur per secundum reuocatorium, etiam si in secundo hæres non instituatur, si testator dixerit hæredem sustinuisse indignum, & hæreditas applicatur fisco sed iure regio venientibus ab intestato. l. 1.ti.4.glo.10.nu 8.
Testamentum minus solemne duos continens testes an obliget in foro conscientiæ ad eius obseruationem. l.1.ti.4 glo.10.nu.9.
Testamentum minus solemne etiam si constet non esse falsum est inutile. ibi.nu.16.
Testamentum minus solemne non producit obligationem naturalem. ibi.nu.19.
Testamentum imperfectum ratione voluntatis non valet etiam ad pias causas, ibi.
Testamentum morte confirmatur, & efficitur irreuocabile, ibi.nu.2.
Testamentum an valeat si testator articulatè loqui nõ potuit? & quid si potuit. l.1.ti.4.glo.16.nu.2.
Testamentum factum ab eo qui intellectum amisit nõ valet. ibi.nu.3.
Testamentũ si legitur testatori, & interrogatur an sic velit testari, & respondeat quod sic, an valeat. l.1.tit. 4. glo.16.nu.12.
Testamentum inter liberos in scriptis valebit vt codicilli, si quinque testes cõtineat, ibi.nu.10.
Testamentum inter liberos habet hodie iure regio eadem priuilegia, quæ olim habebat, præterquam quoad solemnitatem testium. l.2.ti.4.glo.1.nu.13.
Testamentum sui natura non exigit scripturam. l.2.tit.4. glo.2.nu.1.
Testamentum in scriptis quomodo fiat, & de eius solemnitate iure communi requisita. l.2.ti.4.glo.2.nu.2.
Testamentum in scriptis an fieri possit absque tabellione iure regio. l.2.ti.4.glo.4.nu.1.
Testamentũ in scriptis absq; tabellione fieri poterat iure cõmuni et regio Partitarũ sed tũc publicatione egebat. ibi.
Testamentum in scriptis quãdo fieri possit absque tabellione iure regio. l.2.ti.4.glo.4.nu.6.
Testamentũ factũ in vna carta à viro simul & vxore,

Universidad de Deusto
Biblioteca

an duplicem exigat testium solemnitatem, an vnam tantum remissiue. l. 2. ti. 4. glo. 6. nu. 7.
Testamentum à duobus confectum an confirmetur morte vnius ibi.
Testamentum inscriptis an irritetur si tabellio non dederit fidem quòd testatorem agnoscebat, vel duos testes qui eum cognoscerent non examinauerit. l. 2. titu. 4. glo. 7 nu. 6.
Testamentum in scriptis an diem, mensem, & annum continere debeat, iure regio? & an locum confecti testamenti? & quid in testamento priuato? ibi. nu. 8.
Testamentum cœci quinque testes desiderat iure regio & septem iure communi. l. 2. ti. 4. glo. 8. nu. 1.
Testamentum cœci nuncupatiuum quæ solemnia exigat quia in scriptis fieri non potest. ibi. nu. 2. & 3.
Testamentum cœci an fieri possit absque tabellione, octauo adhibito teste l. 2. ti. 4. glo. 8. nu. 5.
Testamentum cœci quod non incipit ab institutione an valeat? ibi. nu. 6.
Testamentum cœci minus solemne an valeat inter liberos? & quid iure regio, ibi. nu. 7. & 8.
Testamentum facere videtur non codicillos qui in eis hæredem reliquit. l. 2. ti. 4. glo. 9. nu. 19.
Testamentum prius per posterius reuocatur, etiam si primum plures contineat testes, modò vltimum solemne sit, vel si ad pias causas duos tantum contineat testes, ibi. nu. 27.
Testamentum minus solemne non solum quoad institutionem hæredum, sed quoad legata & omnia alia in eo cõtenta iure communi euertitur. l. 2. ti. 4. gloss. 10. numero. 2.
Testamentum in scriptis si quis facere destinauit in quo solemnitatem adhibuit nuncupatiui dumtaxat, an valeat vt nuncupatiuum, ibi. nu. 3.
Testamentum in scriptis quando quis dicatur facere voluisse, vel non, ibi. nu. 4.
Testamentũ prius in quo extraneus est institutus solẽniter factum, an reuocetur per posterius corã quinque testibus non vicinis confectum, iure regio? vel coram tribus tantum absque tabellione, ibi. nu. 5.
Testamentum an sit de iure gentium vel ciuili. l. 3. ti. 4. gl. 3. nu. 1. & 2.
Testamentum est de iure gentium inuentione, sed quoad solemnitatem de iure ciuili, ibi.
Testamentum & omnes succeßiones esse à iure ciuili inuẽtas, verior sententia, ibi. nu. 2.
Testamentum factum à condemnato ad mortem ante cõdemnationem an valeat. l. 3. ti. 4. glo. 3. nu. 4.
Testamentum iure canonico quando possit in alterius voluntatem conferri. l. 6. ti. 4. glo. 3. nu. 1. & 2.
Testamentum fauore piæ causæ, an possit quoad institutionem & legata in alterius voluntatem conferri. l. 6. ti. 4. glo. 3. nu. 3.
Testamentum sumit effectum à morte testatoris. l. 8. ti. 4 glos. 1. nume. 4.
Testamentum an possit esse mutabile post mortem, & à voluntate alterius pendere, ibi.
Testamentum à defuncto factum, vel ab eius comissario, testatore mortuo, an sit vnum vel plura ibi. nu. 5.
Testamentum imperfectum ratione voluntatis quod dicatur. l. 11. ti. 4. glo. 1. nu. 1.
Testamentum iure regio potest in vita testantis incipi & post eius mortem à commissario finiri, atque vnũ testamentum esse dicetur. l. 11. ti. 4. glo. 1. nu. 2.
Testamentum in scriptis etiam si viginti habeat testes potest reuocari per testamentum nuncupatiuum coram tribus testibus & tabellione factum. l. 13. ti. 4. gl. 1. n. 2
Testamentum in scriptis iure regio fieri non potest in scriptura priuata sed publica, ideo eius publicatio non exigitur. l. 14. ti. 4. glo. 2. nu. 7.
Testamentum non ad vnum dumtaxat spectat, sed ad plures quibus quid illic ascriptum est. l. 14. ti. 4. glo. 3.
Testamentum nõ exhibens iure regio punitur amissione cõmodi sibi ex testamento obuenientis. l. 14. ti. 4. gloss. 5 nu. 2.
Testamentum laici debet coram iudice seculari publicari, licèt in eo sit scriptus hæres clericus. l. 15. tit. 4. gloss. 1. nu. 2.
Testamentum de rebus alienis disponens cum consensu domini, potest vsque ad mortem reuocari, non autem pœnitere potuit consentiens. l. 1. titu. 6. gloss. 1. nu. 3.
Testamentum pluribus ex causis irritatur, & ex quibus causis testamento infirmato, conseruentur legata. l. 8. ti. 6. glo. 1. nu. 1.
Testandi voluntas an deficere videatur, si instrumentũ testamenti solemne non fuit. l. 1. ti. 4. glo. 7. nu. 5
Testandi facultas competit ex dispẽsatione & contra iuris regulas. l. 1. ti. 4. glo. 10. nu. 17.
Testandi facultas quomodo potuit à iure ciuili cõseruari, vt effectum producat eo in tempore quo iã dominus non erat bonorum. l. 1. ti. 4. glo. 10. nu. 23.
Testandi facultas per legem vel principem concessa an finiatur primo actu, & an possit post illud aliud fieri testamentum. l. 2. ti. 4. glo. 3. nu. 5.
Testandi facultatem habens potest & codicillos facere. l. 3. ti. 4. glo. 4.
Testari permissum est ex gratia non ex iustitia, & quare. l. 3. ti. 4. glo. 3. nu. 3.
Testari an possit damnatus ad perpetuum carcerem. l. 3. ti. 4. glo. 3. nu. 7.
Testari an possit qui nulla bona habet, quòd sic modò non sit incapax. l. 3. ti. 4. glo. 7. nu. 1.
Testari potest is, cuius bona omnia sunt confiscata, ibidem, nu. 2.
Testari an possit hæreticus. l. 3. ti. 4. glo. 7. nu. 3. vel is cuius bona ipso iure confiscantur, ibi.
Testari an possit sodomita ante vel post sententiam. ibidem.

Testator

Testator an iure disponere possit de bonis suis, vt post mortem deueniant ad aliquem, cùm eo tempore iam nõ sit dominus. l. 3. ti. 4. glo. 1. nu. 18.
Testator non obligatur naturaliter pro legatis, nec hæreditas iacens, sed hæres ipse adeundo. l. 1. ti. 4. gloss. 10. nume. 22.
Testatoris voluntas est deambulatoria vsque ad mortem l. 1. ti. 4. glo. 14. nu. 2
Testator vel tabellio non potest pro teste scribere ignorante se subscribere. l. 2. ti. 4. glo. 6. nu. 3.
Testator dans facultatem alteri ad faciendum testamentũ an videatur reuocare primum. l. 8. titu. 4. gloss. 4. nume. 1.
Testator nullam videtur habuisse affectionem ad personas certas, cùm præcipit bona sua diuidi & distribui inter pauperes. l. 14. ti. 4. glo. 1. nu. 41.
Testator an possit remittere cautionem vsufructuario de vtendo arbitrio boni viri. l. 6. ti. 8. glo. 1. nu. 6.
Testatus quis decessisse intelligitur etiam quoad hæredis institutionem, qui nullum fecit vel facere mandauit hæredem, quia instituti censentur legitimi. l. 7. titu. 4. glo. 4.
Testes testamenti nuncupatiui debent esse presentes confectioni testamenti, iure communi Imperatorum & regio. l. 1. ti. 4. glo. 4. nu. 1.
Testes testamenti nuncupatiui intelligere debent quæ in testamento continentur, aliàs non valet testamentum cõtra Ferd. Vaz. Mencha. l. 1. ti. 4. glo. 4. nu. 2.
Testes testamenti nuncupatiui debent videre testatorem, vt deinceps eum agnoscãt, licèt antea nõ agnouerint ibi. nu. 3.
Testes testamenti an necesse sit esse in conspectu testatoris iure regio? & quid in contractibus, ibi. nu. 4.
Testes duo sufficiunt ad quemlibet actum probandũ, quòd si plures lex requirat, ad solemnitatem & formam exigi intelliguntur. l. 1. ti. 4. glo. 4. nu. 19.
Testes testamẽti nuncupatiui quare vicinos esse oporteat, eius loci, vbi testamentum fit. l. 1. titu. 4. gloss. 5. nume. 1.
Testes testamenti nuncupatiui an satis sit esse incolas vel non forenses. l. 1. ti. 4. glo. 5. nu. 6.
Testes testamenti nuncupatiui, iure nostro regio an esse possint milites huius regni? & an ruri habitantes, qui chacareros nostro idiomate vocantur. l. 1. ti. 4. glo. 5. nume. 9. & 10.
Testes vicini in testamento nuncupatiuo iure nostro regio pro forma requiruntur. l. 1. ti. 4. glo. 5. nu. 13.
Testes esse vicinos aut rogatos, tabellioni asserenti an credatur. ibi. nu. 16.
Testes quòd sint liberi vel vicini præsumitur, si tempore confectionis testamenti pro talibus habebantur, licèt vere nec vicini sint nec liberi. l. 1. ti. 4. glo. 5. nu. 17.
Testes plures in loco aliquo nõ posse, reperiri quomodo probetur. l. 1. ti. 4. glo. 7. nu. 2.
Testes testamenti an debeant esse iure regio omni exceptione maiores? l. 1. ti. 4. glo. 7. nu. 8. & 10.
Testes qui non sunt omni exceptione maiores sufficiunt in causis difficilis probationis, ibi.
Testes testamenti masculi & non fœminæ esse debent etiã iure regio. l. 1. ti. 4. glo. 8. nu. 3.
Testes testamenti puberes esse debent non impuberes etiam iure regio, ibi. nu. 4.
Testes in criminalibus cuius etatis esse debeant, ibi.
Testes testamenti, liberi non serui esse debent, ibi. nu. 5.
Testes testamenti tempore, sufficit quòd habeantur pro liberis, licèt postea detegantur esse serui, ibi.
Testes infames & aliàs iure ciuili prohibiti esse testamenti testes, testes esse non poterunt iure nostro regio. l. 1. ti. 4 glo. 8. nu. 6.
Testes testamenti nuncupatiui vel in scriptis ex communi resolutione oportet esse rogatos, ibi. nu. 7.
Testes testamenti ad pias causas non requiritur esse rogatos, ibi.
Testes testamenti iure canonico & regio debent esse rogati. ibi.
Testes testamenti debent rogari à testatore, vel tabellione, ibi.
Testes testamenti ex quibus causis censeantur rogati. l. 1. ti. 4. glo. 8. nu. 8.
Testes testamenti esse vicinos non requirebatur ante hanc legem. l. 1. ti. 4. glo. 9. nu. 3.
Testes esse vicinos loci, vbi fit testamentum in scriptis hodie non requiritur. l. 2. ti. 4. glo. 3. nu. 2.
Testes testamenti cœci an vicinos esse oporteat. l. 2. tit. 4. glo. 8 in fine.
Testes de immemorabili tempore deponentes debent de negatiua etiam deponere, nempe, quod ipsi non viderint nec audierint contrarium. l. 1. titu. 7. gloss. n. numero. 1.
Testes de immemorabili tempore deponentes debent rationem dicti sui reddere, etiam si de ratione non interrogẽtur, ibi. nu. 2.
Testes in probatione valoris rationem dicti sui reddere debent, etiam non interrogati in rebus immobilibus. l. 1. ti. 11. glo. 2. nu. 13.
Testes etiam non interrogati tenentur dicti sui causam reddere in his, quæ non immediate per sensum corporis percipiuntur, sed iudicio intellectus, ibi.
Testes ex officio quando interrogentur post publicatas attestationes. l. 1. ti. 11. glo. 4. nu. 2.
Testibus duobus de maiori summa deponentibus an credatur potius quàm alijs duobus de minori deponentibus? l. 1. ti. 11. glo. 2. nu. 49.
Testibus affirmantibus an negantibus potius credatur circa valorem? ibi.
Testibus tribus deponentibus rem valere centum, si alius dicit rem valere centum & decem, & alius centum & viginti, cui eorum magis credatur. ibi. nu. 50.

 Testibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Testibus duobus etiam fide dignis quandoque credendum non est.l.1.ti.4.glo.10.nu.26.
Testis testamenti an possit esse cœcus iure communi aut regio?l.1.ti.4.glo.4.nu.5.
Testu vicinus quis dicatur in casu legis regiæ?l.1.ti.4.gl.5 nu.2.
Testis in testamento nuncupatiuo an possit esse clericus parochus iuxta ius nostrum regium?l.1.titu.4.glo.5.nume.4.
Testis testamenti nuncupatiui an possit esse monachus, in loco vbi fit testamentum habitans, aut miles, aut doctor ibi commorantes, & stipendium habentes?l.1.ti.4.glo.5.nu.5.
Testis testamenti nuncupatiui an possit esse iure regio, mercator, scholaris, vel aduocatus, vel alius qui assiduè in loco vbi fit testamentum conuersatur, & sit in eo notus ibi.nu.7.
Testis testamenti an possit esse famulus alterius, iure nostro regio? ibi.nu.8.
Testis testamenti an possit esse miles hoc in regno Peru, sol dado Hispanè appellatus, ibi.nu.9.
Testis testamenti an possit esse legatarius.l.1.ti.4.gloss.8. nu.9.& sequen.
Testis scribere ignarans nō poterat iure communi per aliū se subscribere testamento in scriptis, l.2.ti.4.glo.6.nume.2.
Testis vnus pro alijs, & pro testatore scribere ignorantibus potest subscriptiones facere iure regio.ibi.
Testis octauus adhibēdus est iure communi qui pro testatore ignorante subscribat iure regio secus, quilibet enim ex septem testibus potest pro testatore subscribere.l.2.ti.4.glo.6.nu.3.
Testis vnus an pro omnibus subscriptiones facere possit? l.2.ti.4.glo.6.nu.3.remissiuè.
Testis non potest reddere rationē per visum in factis quæ excedunt hominum memoriam.l.1.tit.7.gloss.10.nume.2.
Testis de auditu deponens quando fidem faciat, ibi.
Testis vel index contra testamentum an amittat emolumentum quod ex eo sibi competebat?l.11.titu.8.glo.3 nu.14.
Testis deponens per verbum credo vel per verbum videtur an probet?l.1.ti.11.glo.2.nu.16.
Testium solemnitas remissa in testamento, an cēseatur pro portione remissa in codicillis?l.1.titu.4.glo.1.num.2. & 3.
Testium solemnitas iure regio est probatoria non formalis ex sententia Mencha. contra communem.l.1.tit.4. glo.4.nu.4.
Testium solemnitas iure regio est formalis & substantialis ex communi nostra sententia.l.1.ti.4.glo.4.nu.6 & sequen.
Testium testamentorum numerus iure communi Imperatorum est substantialis & formalis solemnitas, qua de ficiente, deficit testamentum, communis.l.1.ti.4.glo.4 nu.12.
Testium solemnitatem in testamento esse iure regio pro forma introductam, & ea deficiente testamentum corruere.ibi.nu.13.
Testium numerus in testamentis, ad euitandas falsitates requisitus, non conuincit esse solemnitatem probatoriā, ibi nu.17.
Testium numerus vbi minuitur æquum est addi testibus qualitatem, qua eis magis credi possit.l.1.titu.4.glo.5 nu.1.
Testium solemnitas ex causa necessaria relaxatur in casibus à iure expressis.l.1.ti.4.glo.7.nu.9.
Testium rogitus an præsumatur, l.1.titu.4.gloss.8.numero.8.
Testium numerus, si diminuatur in testamentis per legem nouam, an possit esse testis legatarius.l.1.ti. 4.gloss.8. nu.10.
Testium testamentorum solemnitas requiritur ad euitandas falsitates.l.1.ti.4.glo.10.nu.10.
Testium subscriptio pro omnibus quomodo fiat.l.2.tit.4. glo.2.nu.3.
Testium signacula in testamēto in scriptis non exiguntur, ibi.nu.4.
Testium qualitates in testamento in scriptis an hodie requirantur?l.2.ti.4.glo.3.nu.1.
Testium sigilla aut subscriptiones in testamento cœci an requirātur?l.2.ti.4.glo.8.nu.4.
Testium solemnitas testamenti aut mandati ad testandum non est probatoria, sed formalis & substantialis.l.13. ti.4.glo.2.nu.1.& in.l.7.ti.10.glo.2.nu.8.
Theologus in interpretandis sacris scripturis credēdum est, potius quàm canonis professoribus, glo. rub. titu.1.nume.77.
Tominus quid.l.4.ti.24.glo.1.nu.6.
Tormentorum metu falsa quis confitetur vt plurimum, maximè si tortus specificè interrogetur, l.1.ti.4.glo. 16.nu.8.
Totum dicens, nihil excludit.l.1.titu. 4.gloss.19. numero.6.
Totum dicere aut integrum pariasunt, ibi.nu.16.
Totum est aut admittendum aut repudiandum, non in parte.l.7.ti.11.glo.7.nu.26.
Tradere cogitur præcisè habens facultatem rei tradendæ.l. 23.ti.11.glo.1.nu.4.
Traditio rei filio simpliciter facta an melioratio dici possit? & an sit irreuocabilis?l.10.ti.6.glo.1.nu.4.
Traditio vera & actualis requiritur in actu suspecto & reprobato, nec sufficiet constitutum vel alia ficta traditio.l.6.ti.8.glo.7.nu.12.
Traditio requiritur, vt quis propter alienationem incidat in pœnam.l.1.ti.10.glo.6.nu.1.
Traditionis tempus an venditionis inspiciatur, vt quis incidat in pœnam alienantis?l.1.ti.10.glo.6.nu.2.

Traditio non requiritur ad veram & perfectam venditionem, ibi.nu.5.
Traditionis tempus an inspici debeat potius quàm contractus, si terminus solutioni præfixus est.l.7.ti.11.glo.6. nu.3.& sequen.& nu.14.15.& sequen.
Transactio super crimine facta ab eo qui suam vel suorū iniuriam prosequitur, an alijs viam accusandi præcludat?l.2.ti.1.glo.7.nu.1.
Transactionem an possit iudex facere super pœna fisco vel denunciatori applicata per sententiam, à qua fuit appellatum.l.12.ti.10.glo.2.nu.7.
Transactio an rescindi possit prætextu læsionis vltra dimidiam vel maioris? & quid statuatur iure regio.l.1. ti.11.glo.8.nu.53.54.& 55.
Transactio, sententia, & obligatio per instrumentum publicum facta, diffinire dicitur causam.l. 10.titul.17. glo.6.
Transmitti non potest ad hæredes declaratio animi.l.1.ti. 4.glo.16.nu.15.
Transmissio hæreditatis quare regulariter non fiat, ibi.
Trebellianicam quare hæres detrahat ex fideicommisso, si sponte addit hæreditatem, coactus verò non.l.1.tit.4 glo.19.nu.1.
Trebellianicam an detrahat qui non facit inuentarium.l.1 ti.4.glo.19.nu.2.
Trebellianica ex quibus non deducatur. ibidem. nume.3. & 4.
Trebellianica vel Falcidia an detrahi possit iure regio? ibi. nu.5.11.& 18.
Trebellianica an prohibita censeatur, si testator præceperit hæredi totam restituere hæreditatem? l.1.ti.4.glo.19. nu.7.8.& 16.
Trebellianica an possit per testatorem prohiberi, sicut & Falcidia? ibi.nu.9.& 12.
Trebellianica vel Falcidia an prohiberi possit verbis expressis, aut generalibus? ibi.nu.10.& 15.
Trebellianica & Falcidia æquiparantur. ibidem. num.12. & 24.
Trebellianica vel Falcidia an debeatur cōtra, vel præter, vel secundum testatoris voluntatem.l.1.ti. 4.glo.19. nu.17.& 21.
Trebellianica vel Falcidia non detrahitur ab eo qui repudiauit, ibi.nu.19.infi.& 20.
Trebellianica an possit prohiberi liberis primi gradus institutis? remissiuè.l.1.ti.4.glo.19.nu.22.
Trebellianica an in codicillis prohiberi possit? remissiuè. ibidem.
Trebellianica an deducatur de legatis pijs, sicut & falcidia ibi.nu.23.
Trebellianica non deducitur ex fidei commisso cuius alienatio prohibetur, ibi.nu.24.
Tributa quare principi debeantur.l.10.titu. 10.gloss.1. nume.2.
Tributa à clericis exigens est excommunicatus, l. 11.ti.10 gloss.1.nume.1.
Tributa Indorum ita diuisa sunt, vt septima pars regi assignetur, aliæ verò ipsis commendatarijs, & quare hoc fieri potuerit, l.12.ti.10.glo.1.nu.4.
Tributa Regi debita ad vitam donantis donari possunt.l. 16.ti.10.glo.1.nu.1.
Tributarius fundus transit in clericum cum onere soluendi tributum fundo annexum.l.11.titu.10.gloss. 4.nume.3.
Tributorum exemptio non competit rustico, qui fundum emit ab exempto, ibi.nu.2.
Tributoria actio quando competat.l.16.titu.11.gloss.9. nu.4.
Triticum an ob anticipatam precij solutionem possit vilius emi.l.17.ti.11.glo.2.nu.1.
Triticum emptum anticipata solutione iustè taxatur per legem nostram quatenus valuerit tēpore messis. l.17. ti.11.glo.2.nu.2.
Turpitudinem suam quando alicui allegare liceat.l.7.ti.11 glo.7.nu.37.
Tutellarum dationes, & substitutiones pupillares conseruantur non adita hæreditate per hæredem, & rupto testamento ex causa præteritionis vel exheredationis iure regio.l.1.ti.4.glo.14.nu.83.& 84.
Tutor legitimus nè an datiuus succedat in tutella qua mater priuata fuit ob transitum ad secundas nuptias.l.3. ti.1.glo.2.nu.11.
Tutor non potest præstare authoritatem pupillo secum cō trahenti.l.2.ti.3.glo.1.nu.12.
Tutor, curator, prælatus ecclesiæ, vel prorex an donare possint.l.3.ti.3.glo.2.nu.3.
Tutor certus dari debet filio in testamento, aliàs incertitudo vitiat tutoris dationem. l.5.titu.4.gloss.6.numer.1.
Tutoris datio an possit committi per patrem non nominādo tutorem.ibi.nu.2.
Tutor Regis an possit regia bona donare vel alienare, l.1.ti. 10.glo.8.
Tutor nomine pupilli an possit retrahere, & consignare. & an ei possit oblatio fieri.l.8.titu.11.gloss.14.numero.1.
Tutor vel curator minoris an possit accipere in solutum res immobiles.l.23.ti.11.glo.1.nu.3
Tutor vel curator minoris potest possessionem accipere rei immobilis à patre eiusdem minoris ei venditæ.l.23 ti.11.glo.1.nu.4.
Tutor an possit res minoris alij venditas sibi acquirere.l.7 ti.11.glo.8.nu.3.
Tutor vel curator minoris rem emptam à minore habere poterit, si maior factus ratum habuerit.l.23.tit.11. glo.1.nu.5.
Tutor cum authoritate contutoris an aliquid à minore possit emere.ibi.nu.8.
Tutor an emere possit palàm & bona fide, bona pupilli,

Universidad de Deusto
Biblioteca

pilli?l.23.tit.11.glo.2.nu.1.&.2.
Tutor authoritate contutoris an posit rem emere pupilli. ibi.nu.2.
Tutor an posit emere bona pupilli propria authoritate? & an per interpositam personam.l.23.titu.11.glo.2. nu.5.
Tutor an posit emere bona pupilli quæ distrahuntur ad petitionem creditorum.l.23.ti.11.glo.2.nu.6.
Tutor nobilis an posit emere bona pupilli palâm & bona fide per interpositam personam.d.l.23.titu.11.gloss.2 nume.7.

V

ALOR rei ex loco publico fori vel mercati,an necesse sit vt arti culetur?l.1.ti.11.gloss.2.nu.12.
Valor rei probatur ex quantitate fructuum vel redituũ.l.1.ti.11.gl. 2.nu.14.
Valor rei an probetur per testes dicentes,quòd tempore cõtractus plures viderunt homines eo precio communi, rem illam emere volentes,ibi.nu.15.
Valor rei an probetur per testes dicentes,scio tantum valere,quia sic mihi videtur.ibi.nu.16.
Valor rei an probetur,si testis deponat,quia ipse tantũ daret.ibi.nu.17.
Valor rei an probetur,si testis dicat,quia tantum ego darem pro communi æstimatione,ibi.nu.18.
Valor rei an & quomodo probetur per æstimatores iuratos,à iudice electos?ibi.nu.20.
Valor rei mobilis quæ non recipit functionẽ in genere suo quomodo probetur.ibi.nu.22.
Valor rei venditæ minuitur si debitor erat debitis implicitus,ibi.nu.24.
Valor rei minuitur propter onus annexum.l.1.ti.11.glo.2 nu.26.
Valor rei minuitur propter pactum de reuendendo,ibidem.
Valor rei augetur quanto pinguius trãsfertur dominium, & minuitur quo debilius.ibi.
Valor rei minuitur propter litigium vel periculum amissionis.ibi.nu.30.
Valor rei augetur vel minuitur ob qualitatem loci & dilationem solutionis,vel personam contrahentium.l.1 ti.11.glo.2.nu.31.
Valor rei censetur deductis expensis proxenetæ & proclamatum.l.1.ti.11.glo.2.nu.36.
Valor vini,olei,frumenti,& aliorum victualiũ quomodo probetur.ibi.nu.39.
Valor rei in puncto indiuisibili consistere nequit: latitudinem habet intra quam læsio contingens non obligat ad restitutionem.l.1.ti.11.glo.2.nu.24.
Valor rei ad probandum læsionem vltra dimidiam in immobilibus an probetur si testes deponant de valore anni præteriti?l.1.ti.11.glo.4.nu.2.
Valor rei venditæ tempore traditionis eius,vel executionis negocij,probari debet in remedio.l.2.C. de rescind. vend.l.1.ti.11.glo.4.nu.3.
Valor rerum mobilium ad probandam læsionem,quomodo probetur.ibi.nu.4.
Valor rerum immobilium breui tempore non mutatur.l.1 ti.11.glo.8.nu.39.
Variatio non admittitur in electione ex testamento faciẽda.l.9.ti.4.glo.1.nu.1.
Velle quis videtur quod ius disponit in eo actu,quem facit vel quo vtitur.l.1.ti.4.glo.19.nu.21.
Velleyano an renunciari posit cum iuramento,l.9.ti.3.gl. 1.nu.5.
Velleyano etiam si renuncietur non valet fideiussionis contractus ab vxore pro marito factus.l.9.ti.3.gloss.1, nu.8.
Vendens rem carius quàm sit pub.icè taxata peccat mortaliter.l.1.ti.11.glo.2.nu.9.
Vendere prohibitus exteris an incidat in pœnam,re vendita & non tradita,l.1.ti.10.glo.6.nu.2.
Vendere quibus casibus quis compellatur:remissiuè.l.15.ti. 10.glo.14.& glo.18.
Vendere merces pecunia credita licet precio supremo, infimo,vel medio.l.1.ti.11.glo.1.nu.8.
Vendere quis compellitur victualia iusto precio tempore necessitatis.l.1.ti.11 glo.2.nu.41.
Vendere carius iusto precio an liceat.l.1.titu.14.glossa.nume.6.
Vendere triticum vicinis tempore caristiæ prius quàm exteris quis compellitur.d.1.ti.14.glo.3.nu.3.
Vendere carnes vel vitulas quando & quomodo liceat.l. 2.ti.14.glo.8.
Vendere vel emere inuitus nemo compellitur. l.1.ti.25.gl. 9.nu.1.
Vendere quis compellitur ratione publicæ vtilitatis in pluribus casibus,remissiuè.l.1.ti.25.glo.9.nu.2.
Vendere frumentum vel alia victualia quis compellitur iusto precio tempore penuriæ,ibi.
Vendita re duobus præfertur is,cui prius tradita fuit.l.7. ti.11. glo.6.nu.6.
Venditæ res non sunt pro precio obligatæ,nisi expresse dictum sit,& tunc omnibus creditoribus præfertur venditor.l.7.ti.16.glo.5.nu.6.&.7.
Venditio bonorum hæreditariorum quibus casibus impediri posit ab hærede.l.14.ti,4.glo.1.nu.27.
Venditionis appellatione an contineatur omnis actus per quem dominium transferturꝰibi.nu.17.
Venditio si fiat filio minore precio,an cẽseatur ei pater donare excessum valoris.l.12.ti.6.glo.2.nu.1.

Venditionis

Venditionis appellatione omnis alienatio cõprehenditur l.5.ti.9.glo.6.nu.1.
Venditio minori precio facta an censeatur donatio in eo quod excedit?l.17.ti.10.glo.7.
Venditio non rescinditur si propter necessitatem vrgentẽ res distrahatur.l.1.ti.11.glo.8.nu.37
Venditioni rei suæ consentiens an posit agere remedio.l.2 C.de rescin.vendi.l.1.ti.11.glo.8.nu.60.
Venditio cum pacto reuẽdendi facta dicitur pura & non conditionalis ob eamque emptor lucratur fructus, & potest rem alteri cedere.l.7.ti.1 glo.3.nu.22
Venditiones duæ dicuntur siquis sp̃te discedat ab emptione postquam venditio erat perfecta & sequuta traditio,l.7.ti.11.glo.3.nu.23.
Venditionis contractus à traditione accipit vltimam perfectionem,l.7.ti.11.glo.6.nu.6.
Venditio solo consensu perficitur perfectione essentiæ.l.7. ti.11.glo.6.nu.12.
Venditio duplex eiusdem rei ab vno facta valet.sed is cui tradita est manet dominus.l.7.titu.11.gloss.6. numero.24.
Venditio cum pacto de reuendendo est omnibus numeris absoluta & perfecta tempore confectionis,& nõ conditionalis,sed pura,ibi.42.
Venditio cum pacto reuendendi pura est, licèt sub conditione resoluatur, quæ conditio actum non suspendit. ibidem.
Venditio plurium rerum vno precio facta,non plures vẽditiones sunt,sed vna dumtaxat,quando agitur de resolutione contractus.l.7.ti.11.glo.7.nu.23.
Venditio plurium rerum patrimonialium simul facta pro diuersis precijs, cuilibet rei diuisim signato precio,plures venditiones esse censentur,non vna:atque ideo consanguineus proximior quamlibet earum poterit retrahere.l.7.ti.11.glo.7.nu.27.
Venditio plurium rerum vno precio facta,quod postea in eodem instrumento in singulas res diuiditur,pro pluribus venditionibus reputatur,ibi.nu.28.
Venditio plurium rerum diuersis precijs facta, deinde in eodem instrumento ex omnibus in vnum precium coacta,pro pluribus venditionibus reputatur,ibi.
Venditio plurium rerum,licèt in singula capita precium sit diuisum,vna venditio reputatur.si constiterit emptorem non nisi omnes rem empturum fuisse, & quomodo id constabit?ibi.nu.29.
Venditio decem iugerum decem aureijs pro qualibet earũ constituto precio,diuisionem non admittit in retractu l.7.ti.11.glo.7.nu.29.
Venditio si nulla fuerit,gabella nec laudimia debentur.l.7 ti.11.glo.7.nu.35.
Venditio simulata.remissiuè.ibi.nu.37.
Venditio dicitur si species datur pro specie & quantitate eiusdem valoris,si species pro specie & pecunia data erat venalis,vel vbi quãtitas est maioris valoris quã species.l.7.ti.11.glo.10.nu.6.7.&.8.
Venditio alicuius rei credita pecunia vel dilata ad diem solutione,cariori precio quàm presenti pecunia vendi soleat,capit vsuram.l.22.ti.11.glo.9.nu.1.
Venditio à pupillo tutori facta,si res vẽdita sit modici valoris,valet.l.23.ti.11.glo.1.nu.7.
Vendítionem rei vel census vel hypothecæ priùs factam, celans,puniturcrimine stellionatus extra ordinem.& pœna hic statuta.l.3.ti.15.glo.2.
Venditis duabus rebus simul diuersis precijs,non potest altera earum ab emptore retrahi,si verisimiliter non esset vnam siue alia empturus.l.7.titu.11.glo.7.numero.21.
Venditor qui se constituit nomine emptoris posidere an posit actione ex vendito conueniri.l.8.tit.7.gloss.2. nu.5.
Venditor an admittatur ad retrahendum rem patrimonialem ab ipso venditam,iure sanguinis vel aliâs.l.7. ti.11.glo.1.nu.77.
Venditor ex vi pacti de reuendendo præfertur consanguineo in retractu.l.7.ti.11.glo.6.nu.43.
Venditor ex vi pacti de reuendendo poterit à consanguineo qui rem retraxit redimere,ibi.
Venditor asserens facere instrumentum emptionis,an posit à venditione discedere,antequàm instrumẽtũ fiat. l.2.ti.16.glo.7.nu.2.&.3.
Venditor rei solutioni precij obligatæ,an doti præferatur? l.7.ti.16.glo.5.nu.3.
Verba in matrimonio an sint de substantia? glo.rub.tit.1. nu.22.
Verba sunt cum effectu accipienda & non verbo tenus.l. 1.ti.3.glo.3.nu.5.
Verba impropriantur vt deseruiant intentioni.l.2.tit.4: glo.9.nu.19.
Verba importantia liberam voluntatem vel arbitrium boni viri quæ sint? remissiuè.l.14.titu.4.glossa.1.nu. 14.&.15.
Verba quoad fieri posit referenda sunt ad disponentem potius,quàm ad eum de quo disponitur.l.11.ti.6.gloss.4. nu.5.
Verba regulariter interpretanda sunt iuxta communem vsum loquendi ea in prouincia in qua proferuntur.l.1. ti.7.glo.7.nu.2.
Verba presentis aut futuri temporis an denotent ipso iure. l.8.ti.7.glo.2.nu.21.
Verba cum effectu sunt accipienda,vt quis incidat in pœnam.l.ti.10.glo.6.nu.6.
Verba seruiunt naturæ contractus,non natura verbis.l.7 ti.10.glo.1.nu.11.
Verba contractuum impropriantur, vt eius naturæ seruiant.ibi.
Verba contractus non immutãt eius substantiam.l. 15.ti. 10.glo.12.nu.8.
Verba in dubio sumenda sunt in potiori & pleniori significa-

ca-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cato.l.7.ti.11.glo.6.num.6.& quando non,ibidem, nu.23.
Verba in proprio & naturali sensu non in impropio & ciuili accipienda sunt l.9.ti.11.glo.4.nu.3.
Verba continuata inducunt repetitionem.l.2.ti.4.glo.1. nu.7.
Verbum lego adiectum vniuersitati bonorum an inducat hæredis institutionem,iure cõmuni,aut regio.l.1.ti.4. glo.14.nu.85.&.86.
Verbum seu participium futuri temporis denotat canonẽ ferendæ sententiæ.l.3.ti.4.glo.8.
Verbum sum,est,fui,substantiam rei perfectissimè includit l.2.ti.9.glo.3.nu.15.
Verbum presentis temporis ad futurum non porrigitur,nisi in legibus,ibi.
Verisimile quod non est,impossibile reputatur.glo.vlt.ti.1 nu.41.
Versum esse in vtilitatem vxoris quis probare teneatur.l: 9.ti.3.glo.3.num.3
Versum esse in vtilitatem vxoris quando dicatur.l.9.ti. 3.glo.4.nu.1.
Versum esse in vtilitatem vxoris dicitur quod in eius alimentis per virum pauperem expensum est.l.9.tit.3. glo.4.nu.vlti.
Versum fuisse in vtilitatem ecclesiæ quomodo probetur? remissiuè.l.22.ti.11.glo.2.nu.7.
Vestes viduales quando vxor restituere teneatur?l.3.ti.1. glo.2.nu.36.
Vestes præciosæ à marito vxori traditæ an censeantur donatæ? & an soluto matrimonio eius vxor acquirat? & quid in vestibus quotidianis?l.4.titu.2.glo.5. nume.1.
Vestes præciosæ ab sponso sponsæ donatæ an pro dimidia vxori quærantur,si osculum interuenerit? & quid si copula,ibi.nu.2.
Vestes præciosæ vel superfluæ aut quotidianæ quæ dicãtur ibi.nu.3.
Vestes lugubres an liceat deferre,remissiuè.l.1.ti.5.glossi.1 nu.1.
Vestes lugubres qui deferre possint?l.2.titu.5.glossi.1.nume ro.1.
Vestes lugubres an dicantur expensa funeris.remissiuè.ibi. nu.2.
Vestes lugubres deferri debẽt per vasallos pro morte principis sui,& quare.l.2.ti.5.glo.2.nu.2.
Vestes lugubres non possunt supra caput deferri,nisi pro rege.l.2.ti.5.glo.5.nu.1.
Vestes prohibitæ an possint domi deferri,ibid.nume.2.& sequen.
Vestes lugubres an dicantur funeris sumptus.l.12.ti.6.glo. 1.nu.2.
Via vna siquid prohibetur,non debet alia permitti.l.1.ti. 11.glo.8.nu.46.
Vicinus an dici possit,qui in loco habitat,licèt maiori parte anni sit absens.l.1.ti.4.glo.5.nu.2.
Victus appellatione omnia quæ ad vitam sunt necessaria continentur.l.1.ti.14.glo.6.nu.1.
Victus appellatione proprius cibaria continentur,ibidem nu.2.
Vidua potitur honore,priuilegijs & foro viri sui defuncti,dum viuit honestè,& non transit ad secundas nuptias.l.2.ti.1.glo.2.nu.5.
Vidua censetur sub præcedenti esse matrimonio,ibi. &.l. 2.ti.9.glo.1.nu.10.
Vidua ali debet ab hæredibus viri donec pecunia dotalis ei reddatur,si caret alijs bonis vnde se alat.l.3.ti.1.glo. 2.nu.21.
Vidua an teneatur cum hæredibus commorari & operari si ab eis ali velit.ibi.nu.23.
Vidua quando durare censeatur in matrimonio,ibidem, nu.29.
Vidua non tenetur stare locationi per virum factæ,si ei non expedierit.glo.1.rub.ti.2.nu.10.
Vidua an & quando alenda sit ab hæredibus mariti.l.2. ti.9.glo.1.nu.10.
Vidua censetur esse sub præcedenti matrimonio quoad dãna.l.2.ti.9.glo.1.nu.16.
Viduæ an debeantur omni tempore quo nõ restituitur dos alimenta.ibi.nu.10.
Vidua luxuriosè viuens amittit dimidiam bonorum partem constante matrimonio acquisitorum.l.5.ti.9.gl. 8.nu.1.
Vidua luxuriosè viuens amittit lucra & applicantur hæredibus mariti,etiam extraneis,atque etiam si lucra iã exegerat,atque etiam si post annum luctus viuat luxuriosè,ibi.nu.2.
Vidua inhonestè viuens non gaudet priuilegijs viduæ conc essis.l.5.ti.9.glo.8.nu.3.
Vidua luxuriosè viuens amittit priuilegium fori & honore quo gaudebat viuente marito,ibi.nu.4.
Vidua quod luxuriosè viuat,vel stuprum semel committat multum interest,ibi.nu.5.
Vidua stuprum committens,vel luxuriosè viuens ante vel post annum luctus,an amittat legata.l.5.ti.9.gl. 8.nu.6.
Vidua semel stuprum comittens non amittit lucra constãte matrimonio quæsita,nisi luxuriosè vixerit.ibidem, nu.7.
Vidua stuprum comittens an amitat dotem,ibidem,nume.8.
Vidua honestè viuens videtur durare in priori matrimonio,ibidem.Et quomodo hoc intelligatur.l.5.ti.9.glo. 8.nu.13.
Vidua stuprum comittens,quibus casibus non amittat dotem.l.5.ti.9.glo.8.nu.9.
Vidua stuprum comittens,quòd nullo casu amittit dotem ibi.nu.10.& sequen.
Vidua inhonestè viuens quæ amittat,ibi.nu.14.

Vidua quando ab hæredibus mariti accusari possit,de adulterio(matrimonio durãte)commissoꝰl.5.ti.9.glossi.8. nu.15.& sequen.
Vidua luxuriosè viuens ante vel post annum luctus non amittit dotem,sicut nec ea,quæ stuprum semel commisit.l.5.ti.9.glo.8.nu.18.
Vidua stuprum committens vel luxuriosè viuens non amittit bona paraphernalia,ibi.nu.19.
Vidua an & quando esse censeatur sub præcedenti matrimonio.l.6.ti.9.glo.2.nu.4.
Vidua quando gaudeat honore & dignitate viri præmortui,& quando non,ibi.nu.5.
Vidua secundò nubens an possit vni ex filijs assignare bona, quæ reseruare tenetur filijs prioris matrimonij.l.7.tit. 11.glo.5.nu.11.
Vinum an emi possit in curia ad reuendendum?l.2.tit.14. glo.6.nu.1.
Vinum maiori precio taxandum est,vt vendatur à cauponibus exteris quàm à ciuibus,ibi.nu.2.
Vir & vxor quando admittantur ad successionem alterius eorum ab intestato defuncti.l.5.ti.8.glossi.1.nume.20.
Vir & vxor non succedunt ad inuicem si factum fuit inter eos diuortium quoad thorum,& mutuam cohabitationem.l.5.ti.8.glo.1.nu.21.
Vir & vxor sunt correlatiua.l.3.titu.9.glossi.9.numero.1.
Vir & vxor vnum sunt corpus,quare non est fraudanda vxor debito suo propter seruitium quod vir facere tenetur creditori,post quam bonis cessit.l.4.ti.16.glo.3. nu.1.
Vir vide in verbo maritus & in verbo vxor.
Virginis raptor vide in verbo raptor.
Vis fieri censetur,quoties quis rem ab alio possessam propria occupat authoritate.l.1.titu.17.glossi.4.numero.3.
Vitia non imputantur nobilitati,nec senectuti,sed pravæ educationi.l.1.ti.7.glo.1.nu.13.
Vitulas mortuas vendere non licet.l.2.ti.14.glo.8.numero.2.
Vltima voluntas dicitur testamentum.& codicilli,& donatio causa mortis.l.1.ti.4.glo.2.nu.1.&.2.
Vltima voluntas informis & innominata quæ sit.l.1.tit. 4.glo.2.nu.4.
Vltima voluntas deambulatoria est vsque ad mortem.l. 7.ti.10.glo.1.nu.20.
Vltimus vide descendat.l.7.ti.11.glo.5.nu.1.
Vncia Romana & Hispana idem sunt.l.1.titu.13.glossi.3 nu.3.
Vncia constat octo dragmis.l.1.ti.22.glo.1.nu.1.
Vniuersitas quod debet,singuli non debent.l.3.titul.17. glo.2.
Vniuersitas non potest obligare singulos de vniuersitate, nisi ipsi consenserint.l.7.ti.17.glo.1.nu.3.
Vniuersitas vel concilium defendere debet pigneratũ cõtra priuilegia ciuitatis.l.7.ti.17.glo.4.nu.1.
Vniuersitas dicitur corpus mysticum.l.10.ti.17.glo.1.nume.3.
Voluntas quandoque regit intellectum.l.1.titu.4.glossi.1. nu.1.
Voluntas testandi an deficere videatur,si instrumentum testamenti solemne non fuit.l.1.titu.4.glossi.7.numero.5.
Voluntas testatoris constare potest ex inutili dispositione l.1.ti.4.glo.10.nu.9.
Voluntas testatoris minus solemnis an sit adimplenda ab hærede legitimo,qui eã non ignorabat.l.1.ti.4.glo.10. nu.30.
Voluntas testatoris est deambulatoria vsque ad mortem l.1.ti.4.glo.14.nu.2.
Voluntas magis deliberata præsumitur quoties quis ad interrogata respondet.l.1.ti.4.glo.16.nu.6.
Voluntas alterius,mea dici non potest.l.5.ti.4.glossi.1.nume.2.
Voluntas testatoris plenius obseruari dicitur,si maturius adimpleatur.l.14.ti.4.glo.1.nu. 9.
Voluntas disponentis præsumitur,si ex verisimili mente & coniectura de re aliqua interrogatus idem respondisset,ibi.nu.40.
Voluntas meliorantis non extenditur ad bona quæ ignorabat an essent conferenda post eius mortem.l.9,titu.6. glo.1.nu.4.
Voluntas ad ignorata non extenditur,ibi.
Voluntas furiosi vel infantis per tutorem vel curatorem declaratur.l.8.ti.7.glo.1.nu.25.
Votum solemne dirimit matrimonium ratum,& non cõsumatum,votum verò simplex non.glo.rubri.titu.1: nu.70.
Votum solemne an sit de iure diuino?ibi.
Votum simplex impedit matrimonium contrahi,sed non dirimit contractum.secus in solemni.glo.rubri.titu.1. nu.71.
Votum simplex impedit matrimonium contrahendum, sed non dirimit contractum.ibi.nu.150.
Votum simplex qui emisit peccat mortua prima vxore, cum alia contrahendo,ibi.nu.152.
Vsucapio an sit necessaria alienatio.l.8.titu.7.glossi.5.nume.17.
Vsucapi an possit res litigiosa?ibi.nu.18.
Vsucapio vide in verbo præscripcio.
Vsucapio decennij prohibetur prohibita alienatione,ita quòd nulla esse censeatur,secus in longissima.l.8.tit.7. glo.5.nu.20.
Vsucapio rei suæ reuocabiliter possessæ valet.l.7.titu.11. glo.1.nu.42.
Vsufructuarius quam cautionem præstare teneatur?l.3. ti.1.glo.2.nu.16.
Vsufructuarius an dici possit dominus,& an ei competat

Universidad de Deusto
Biblioteca

rat vendicatio.l.1.ti.4.glo.14.nu.38.
Vsufructuarius an possit vsumfructum alienare? remissiue.l.2.ti.10.glo.15.
Vsufructuarius,cui proprietas fundi legata est,testamento rescisso,obtaque fundo restituto,non amittit vsumfructum.l.7.ti.11.glo.1.nu.39.
Vsufructuarius non est dominus, nec quasi dominus rei, in qua habet vsumfructum.l.13.titu.11.glos.3.numero.11.
Vsufructu filio relicto,eius commoditas patri quæritur.l.9.ti.1.glo.1.nu.3.
Vsufructus aduenticiorum durat patri post mortem filij,etiam si filius alium relinquat filium,qui ei succedat: idem si ex filia mortua habeat nepotem.l.9.ti.1.glo.1.nu.6.&.7.
Vsufructus bonorum aduenticiorum filij coniugati patri non quæritur.l.9.ti.1.glo.2.nu.1.
Vsumfructum aduenticiorum an ammittat pater per ingressum religionis,ibi.nu.2.
Vsumfructum non amittit pater,si filius ingrediatur religionem,vel fiat clericus,ibi.
Vsufructus bonorum à rege donatorum filio vel filiæ, an patri quærantur,ibi.nu.3.
Vsufructus an competat patri in commenda Indorum filio factæ?l.9.ti.1.glo.2.nu.6.
Vsufructus an quæratur patri ex bonis à clerico quæsitis ex beneficio?ibi.nu.12.
Vsufructus an quæratur patri si ab ipso remittatur, vel promissio fiat de non acquirendo?l.9.titu.1.glo.2.nume.13.
Vsufructus non quæritur patri,si mater vel alius filio relinquat sub conditione,ne patri quæratur,ibidem,nume.14.
Vsufructus bonorum à filio illicitè quæsitorum non quæritur patri.l.9.ti.1.glo.2.nu.15.
Vsufructus hæreditatis,quam filius adiuit,recusante patre, patri non quæritur.ibi.nu.16.
Vsufructus quibus casibus patri non quæratur? remissiuè. ibid.
Vsufructus dimidiam partem non retinebit pater,si filius matrimonium contraxerit.l.9.ti.1.glo.3.nu.1.
Vsufructus bonorum aduenticiorum filij competit patri etiam mortuo filio.l.4.ti.4.glo.3.
Vsufructus remissio vel repudiatio an sit donatio?& an sit irreuocabilis facta à patre filio?l.1.titu.6.glos.4.nu.18.
Vsusfructus remissio proprietario facta loco traditionis est & quare?l.1.ti.6.glo.4.nu.19.
Vsusfructus consolidatio quæritur ignoranti,ibi.
Vsufructus est iuris,& à iure ciuili inuentus.l.8.ti.7.glo.1.nu.14.
Vsufructus pecuniæ & rerum quæ vsu consumuntur quomodo esse possit?ibi.nu.15.
Vsufructus pecuniæ & rerum quæ vsu consumuntur, quare quasi vsufructus appelletur,ibi.nu.16.
Vsufructus pecuniæ aduenticiæ quomodo ad patrem pertineat?l.8.ti.7.glo.1.nu.18.&.19.
Vsusfructus pecuniæ ius non est fictum,sed verum, secus in ipso pecuniæ vsufructu,ibi.nu.20.
Vsusfructus duplex,formalis & causalis,& de significatione vtriusque.l.10.ti.7.glo.1.nu.4.
Vsusfructus dominium dici potest.l.10.titu.7.glos.1.nume.7.
Vsumfructum bonorum aduenticiorũ quando pater amittat,l.1.ti.8.glo.1.nu.18.20.&.21.
Vsufructus proprietati consolidatus an sit communis coniugum iure nostro regio.l.2.ti.9.glo.1.nu.87.
Vsusfructus consolidatio venit ex causa lucrativa.l.2.ti.9.glo.1.nu.91.
Vsusfructus comprehendit redditus.l.5.titu.9.glo.5.nume.1.
Vsufructus ex eo quòd sit pars fundi an sit immobilis.l.7 ti.11.glo.1.nu.30.
Vsufructus inter bona immobilia connumeratur, ibidem, nu.31.
Vsumfructum non esse inter bona mobilia,nec immobilia connumerandum,sed esse tertium bonorum genus,ibi, nu.32.
Vsufructus rei meæ esse nõ potest apud me separatus à proprietate.l.7.ti.11.glo.1.nu.36.
Vsufructus non amittitur,si proprietas fuerit vsufructuario reuocabiliter quæsita.l.7.ti.11.glo.1.nu.43.
Vsufructus confusus non reintegratur proprietate amissa per dolum.l.7.ti.11.glo.1.nu.45.
Vsufructus an sit pars dominij.l.13.titu.11.glos.3.numero.12.
Vsufructus venditus vel alienatus consolidatur eo ipso cũ proprietate.l.13.ti.11.glo.3.nu.14.
Vsusfructus commoditas alienari potest, non ius vsufructus iuxta receptissimam sententiam.ibi.nu.15.
Vsufructus constitutio in quo differat à concessione fructuum?l.3.ti.10.glos.14.nu.4.
Vsurarius manifestus,qui testari non potest, nisi præstita satisdatione de restituendis vsuris,an possit donare causa mortis?l.7.ti.10.glos.2.nu.35.&.36.
Vsurarum criminis punitio ad iudices quoque seculares spectat.l.9.ti.18.glos.2.
Vtile per inutile quando non vitiatur?l.ti.6.glos.3.nu.2.
Vxor subdita est viro tanquam eius capiti,glos.rubr.tit.3. numero.93.
Vxor sequitur & sequi tenetur forum viri quocunque vadat.glos.rubr.ti.1.nu.94.&.95.
Vxor absque viri licentia contrahere nequit iure regio. ibi.nu.97.
Vxor non peccat si viro adultero notoriè debitum reddat coniugale,vel ab eo exigat.ibi.nu.101.
Vxor occidens maritum animo ducẽdi adulterũ,non potest cũ eo matrimoniũ cõtrahere.glo.rub.ti.1.nu.179.

Vxor

Vxor sine viri sui licentia quare contrahere prohibeatur. l.1.ti.3.glo.1.nu.1.
Vxor sine viri sui licentia an ei possit præiudicare in quærendis,supposito statuto vel lege regia?l.1.tit.3.glo.2 nu.1.
Vxor an possit donationem sibi factam non acceptare in viri sui præiudicium:ibi.nu.2.
Vxor absque viri licentia non potest iure regio repudiare hæreditatem sibi delatam,ibi.nu.3.
Vxor hæreditatem ab ea absque viri licentia repudiatam iterum adire potest.ibi.nu.4.
Vxor viro suo subdita est quoad quid.l.1. titul.3.glos.2. nu.5.
Vxor non potest agnoscere legatum à patre in testamento relictum,contra quod querela inofficiosi testamenti competebat,absque mariti licentia.l.1.titu.3.glos.3. nu.3.
Vxor non potest absque licentia viri quasicontrahere, nec hæreditatem adire,ibi.nu.4.
Vxor si adiuit hæreditatem cũ beneficio inuentarij absque viri licentia,& non fecit inuentarium,an marito suo præiudicare possit.ibi.nu.5.
Vxor an possit adire hæreditatem opulentam absque viri licentia,remissiuè,ibi.nu.6.
Vxor iure regio prohibetur contrahere absque viri sui licentia,ne ipsi marito fiat præiudicium.l.2.titu.3.glo. 1.nu.1.
Vxor an possit testari vel contractum in testamento facere absque viri licentia,ibi.nu.5.
Vxor fideiubere,confiteri,vel pignorare nõ potest absque viri licentia,ibi.nu.4.
Vxor an possit alienationi consentire sine licentia mariti, ibi.nu.5.
Vxor an possit transferre possessionem absque licentia viri.ibi.nu 6.
Vxor non potest procuratorem constituere ad contrahendum absque licentia mariti.l.2.ti.3.glo.1.nu.7.
Vxor non potest transigere, compromittere, nec litigare per se vel per procuratorem sine viri licentia. ibidem. nu.8.
Vxor an possit presentare absque viri licentia: & si vterque presentauerit quæ presentatio valeat.ibidem, nume.9.
Vxor an possit dotem filiæ promittere absque licentia viri.ibi.nu.10.
Vxor an possit cum ecclesia,vel in piam causam cõtrahere absque viri consensu,ibi.
Vxor contrahens absque viri consensu,an teneatur ad obseruationem contractus soluto matrimonio.l.2.titu.3 glo.1.nu.11.
Vxor an possit contrahere vel agere cum marito eius licẽtia? & an agendo vel contrahendo cum eo videatur sibi concessa licentia,ibi.nu.12.
Vxor contrahens vel agens in iudicio sine viri licentia, si obtineat,vel ei sit vtilis contractus,an valeat, ibidẽ nu.13.
Vxor potest absque licentia viri facere contractum, quẽ facere tenebatur,vel iussu testatoris, vel ex alia causa necessaria contractum præcedente,ibi.nu.17.
Vxor simul cum marito contrahens cum aliquo, videtur ab ipsomet marito habere licentiam ad contrahendũ. l.3.ti.3.glo.1nu.8.
Vxor exercens aliquod officium vel negotiationem sciente & consentiente marito, potest facere contractus vel obligationes ad officium spectantes sine viri licẽtia,ibi.nu.9.
Vxor ex generali licentia sibi concessa,non potest aliquid dolose & fraudulenter agere.l.3.ti.3.glos.2.nume ro.6.
Vxor an possit compellere maritum vt det sibi licentiam contrahendi.l.4.ti.3.glo.1.nu.1.
Vxor contrahere potest sine licẽtia iudicis vel mariti,vbi est periculum in mora.l.4.ti.3.glo.1.nu.2.
Vxor ex causa necessaria æris alieni vel alia simili potest cogere maritum,vt vendendi bona sua sibi licentiam concedat.ibi.nu 3.
Vxor potest agere sine licentia viri ad dotem viro vergẽte ad inopiam,ibi.nu.4.
Vxor an possit ex causa dotis alienare bona sua absque mariti licentia,vel contradicente an possit iudex licentiã vxori concedere,l.4.ti.3.glo.3.in fi.
Vxor quare prohibeatur iure regio contrahere sine licentia mariti.l.5.ti.3.glo.1.nu.1.
Vxor an possit contrahere sine licentia viri, qui in remotis abest,& quid si cito speratur eius aduentus: vel an tunc requiratur iudicis decretum.l.6.titu.3.glos.1.nume.3.
Vxor non tenetur ex bonis constante matrimonio quæsitis soluere debita per maritum constante matrimonio contracta,ex fideiussione ab eo facta.l.7.ti.3.glos.1. nu.2.
Vxor non tenetur soluto matrimonio soluere debita ante matrimonium contracta,ex bonis constante matrimonio quæsitis.l.7.ti.3.glo.1.nu.2.
Vxor quam vtilitatem consequi possit ex fideiussione pro marito facta?l.9.ti.3.glo.2.nu.4.
Vxor quæ simul cum marito se obligauit cẽsetur fideiussisse pro eo,quare non tenebitur,nisi ex aduerso probetur, in eius cessisse vtilitatem.l.9.ti.3.glo.3.nu.1.
Vxor si se obligauit tanquam principalis, & maritus vt fideiussor an teneatur.l.9.ti.3.glo.3.nu.4.
Vxor an obligetur vt fideiussor viri,vel simul cum viro ad debita fiscalia.l.9.ti.3.glo.5.nu.1.
Vxor obligatur communiter hoc in regno præmisso iuramento in instrumento apposito.ibi.nu.2.
Vxor quibus casibus obligetur efficaciter vt fideiussor? remissiuè,ibi.
Vxori quid cõueniat,iure regio.marito decedente.l.6.ti.

4.glo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

4.glo.5.nu.1.
Vxor & fiscus quare in specie legis Taurinæ excludantur à successione deficientibus hæredibus legitimus? l.6.ti.4 glo.5.nu.2.
Vxori an debeatur quarta, de qua in auth. præterea.C. vn de vir & vxo. in casu. l.6.titu.4. *vide ibi in gloss.6. nu.2.*
Vxor à viro suo expulsa absque eius culpa an lucretur medietatem bonorum constante matrimonio acquisitorũ l.2.ti.9.glo.1.nu.45.
Vxor acriter verberata potest impunè ausugere. l.2.ti.9 glo.1.nu.52.
Vxor potest à domo viri ausugere, si vir nolit ejcere cõcubinam, nec redire tenebitur donec sibi caueatur de ea expellenda, ibi.
Vxor si culpa viri ab eo separatur, nihil ei acquirit, nec cõmunicat, ibi nu.53.
Vxor à domo viro ob ipsius vxoris culpam fugiens, amittit constante matrimonio quæsita. l.2.ti.9.glo.1.nu.55.
Vxor adultera dotem amittit & arrhas, & bona constante matrimonio quæsita, ibi.
Vxor potest conueniri ad debita constante matrimonio contracta. l.2.ti.9.glo.3.nu.16.
Vxori agenti remedio recuperandæ pro parte bonorum constante matrimonio acquisitorum sibi competenti an obstet exceptio dominij. l.2.ti.9.glo.3.nu.22.
Vxor est domina constante matrimonio medietatis bonorum eo constante quæsitorum. l.2.ti.9.glo.4.nu.1.
Vxor ex bonis communibus potest donare ad pias causas. l.5.ti.9.glo.6.nu.8.
Vxor quando possit virum vendicare. l.4.ti.16.gloss.3. nu.2.
Vxor quando teneatur ad debita constante matrimonio contracta, vel non? remissiuè. l.9. ti.9. gloss. 2. numero.1.
Vxoris bona non confiscantur propter hæresim mariti, ni si sciens hæreticum, cum eo contraxerit. l.10.ti.9.glo.1 nu.2.
Vxoris bona quatuor generum. l.11.ti.9.glo.4.
Vxor non potest retrahere rem constante matrimonio quæsitam à marito venditam ratione communionis. l.13. ti.11.glo.3.nu.13.
Vxores plures habere an aliquando licuerit sine dispensatione aut reuelatione? glo.rub.titu.1.nu.11. & 12. & l.5.ti.1.glo.1.nu.1.
Vxores quæ nec ditiores nec viris sint nobiliores multo quærere oportet. l.1.ti.2.glo.1.nu.6.
Vxores vt viro amantiores & ol sequentiores sint. quas habere oporteat qualitates? l. 1. titu.2.gloss.1.numero.7.
Vxores freno constringere oportet ne liberè imperent, & quomodo? ibi.
Vxoris bona propria à marito administrantur, nõ ab ipsa vxore. l.1.ti.3.glo.2.nu.1.
Vxorum pluralitas an sit contra ius naturæ? glo.rub. tit.1 nu.9.
Vxorum pluralitas est contra ius diuinum, ibi. nu.10.
Vxorum pluralitas iure naturæ an licuit, & an fuit meritoria? ibi.nu.13.
Vxor vide in verbo mulier & in verbo fœmina.

Laus Deo.

COMMENTARIA IOANNIS MATIENZO REGII

Senatoris in cancelaria Argentina Regni Peru, in librum quintum recollectionis legum Hispaniæ.

LIBRO QVINTO.

Titulo.1. delos casamientos.

Glossa vnica.

Ex rubrica tituli.1. de Matrimonio lib. 5.

Iffinitione singula quæque cognoscimus in principio.

1 *Matrimonij diffinitio nu. 1. & deinceps.*

2 *Pluralitas vxorum an quandoque licuerit? nu. 2. et sequen. maxime, nu. 9. & deinceps.*

3 *Naturale ius dicitur dupliciter.*
Matrimonium quomodo dicatur de iure naturali? ibidem.

4 *Naturalis iuris principia per se omnibus nota.*

5 *Naturalis iuris secundaria præcepta non omnibus nota.*

6 *Naturæ contrarium dicitur si finis impediatur à natura intentus.*
Homicidium à natura prohibitũ per prima eius principia, ibidem.

7 *Natura duplicem finem intendit, alterũ principalem per se notum, alterum secundarium.*

8 *Matrimonij finis à natura intentus.*

9 *Vxorum pluralitas an sit contra ius naturæ?*

10 *Vxorum pluralitas est contra ius diuinum.*

11. 12 *Vxores plures habere an aliquando licuerit sine dispensatione, aut reuelatione?*

13 *Vxorum pluralitas iure naturæ an licuit, & an fuit meritoria?*
Dispensatio dupliciter dici potest ibidem.

14 *Maritos plures habere an aliquando licuerit?*

15 *Matrimonium non congruit animalibus irrationabilibus.*
Matrimoniũ est de inclinatione naturali rationabili ibidem.

16 *Lex.1.§.ius naturale. ff. de iust. & iu. & §. ius naturale inst. de iure natur. intelligitur.*
Matrimoniũ non dicitur maris & fœminæ coniunctio ibidem.

17 *Consensus in matrimonio necessarius.*

18 *Lex de matrimonio loquens intelligitur de matrimonio consensu perfecto, quamuis carnalis copula sequuta non fuerit.*
Matrimonium copulatum an dicatur quod consensu solo perfectum est? ibidem

19 *Matrimonium non est sine consensu, licet cætera concurrant.*
Matrimonium efficit vt transferatur corpus hominis liberi in fœminam, ibid.

20 *Consensus in matrimonio an sufficiat vt separatim præstetur à coniugibus?*

21 *Consensus in matrimonio qualis esse debeat?*

22 *Matrimonium an verba requirat, vel signa ad consensum exprimendum?*
Verba in matrimonio an sint de substantia? ibid.

23 *Matrimonium an præsumatur ex concubitu, & cohabitatione?*

24 *Matrimonij consensus an signis exprimatur?*
Anulus quare sponso in quarto digito sinistræ manus inseritur, ibid

25 *Matrimoniũ nõ est deficiente consensu, etiam copula subsequuta, et si patris consensus præcesserit.*

26 *Pater si consensum coniugalem præstiterit nomine filij præsentis & tacentis verum dicetur matrimonium.*

27 *Matrimonium adeo liberè contrahi oportet, vt nulla sit potestas humana quæ ad id contrahendum aliquem cogere possit.*

28 *Iudices licèt nõ possint subditos cogere ad cõtrahendum matrimonium, eos tamen allicere possunt.*

29 *Indi an prætoribus vel maioribus præsentibus & cõsensum cõiugalẽ pro eis præstantibus eisque tacentibus contraxisse matrimonium censeantur?*

30 *Matrimonium consensu perfectum, si nullum sit ratione impedimenti, dispensatione summi Pontificis sequuta, superueniente copula reualidatur.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

31 Matrimonium contrahẽti cum secunda, viuente prima si secunda hoc ignorauerit, an sit necessarius nouus consensus mortua prima?
32 Matrimonium quomodo contrahatur inter absentes per procuratorem vel epistolam? remissiuè.
33 Matrimonium qualiter contrahatur iuxta concilium Tridentinum.
Concilij Tridentini decretum de reformatione matrimonij explicatur. ibidem. & seq.
Impedimentum matrimonij nouiter per concilium Tridentinum introductum. ibidem.
34 Matrimonium an exigat de substantia tres denunciationes quæ in dicto concilio referuntur?
35 Matrimonij impedimenta ecclesiam posse constituere.
Forma quibus verbis inducitur. ibidem. Et quid si dicatur aliter fieri non possit, vel ita demũ fieri possit? ibi.
Lex si voluisset hoc expressisset. ibidem.
36 Matrimonium inter christicolas contractum non seruata forma concilij Tridentini non valet, etiam si consensus expressus vel tacitus intercesserit.
7 Concilium an posit inhabiles reddere clam contrahentes matrimonium?
Matrimonium à Deo fuit institutum in paradiso. ibid.
8 Matrimonij materia est homo.
Clandestinè contrahentes matrimonium potest ecclesia inhabiles reddere. ibidem.
39 Matrimonium si contrahatur clam non seruata solemnitate concilij Tridentini, an ex hoc contrahatur impedimentum perpetuum contrahendi cum eadem?
40 Omnino dictio quid importet? ibidem.
41 Concilij Tridentini decretum de reformatione matrimonij explicatur.
Correctoria & pœnalia non extenduntur. ibidem.
42 Verisimile quod non est, impossibile reputatur.
43 Sponsalia de futuro non vertuntur in matrimonium de præsenti, etiam sequuta copula, nisi consensus denuo exprimatur coram parrocho & testibus iuxta cõciliũ Tridentinum.
Contrahere qui promisit non contraxit sed contrahere obnoxius est, ibidem,
Sponsus de futuro peccat cum alia contrahendo, sed valet matrimonium cum alia contractum, ibidem.
44 Sponsus de futuro si alij fidem cum iuramento dederit adhuc tenebitur cum prima sponsa contrahere.
Iuramentum contrarium priori promissioni simplici nõ ligat iurantem. ibidem.
Sponsi de futuro quomodo cogendi sunt ab ecclesia matrimonium celebrare? ibidem. remissiue.
45 Sponsalia de futuro quibus modis soluantur? & primo mutuo consensu.
46 Sponsalia de futuro soluuntur fornicatione sequuta ab altero sponsorum.
47 Sponsalia de futuro soluuntur si non soluatur dos promissa.
48 Sponsalia de futuro soluuntur si sponsus vagetur per triennium & nescitur vbi sit.
49 Sponsalia de futuro soluuntur per matrimonium de præsenti cum alia contractum.
50 Sponsalia de futuro soluuntur etiam si sint de præsenti ante copulam per ingressum religionis
51 Sponsalia de futuro soluuntur superueniente affinitate.
Sponsalia de futuro soluuntur lapsu temporis præstituti ad contrahendum. ibidem.
Sponsalia de futuro soluuntur ex solo impuberis dissensu cum ad pubertatem deuenerit. ibidem.
Sponsalia de futuro soluuntur, si non fiant coram parrocho & testibus iuxta concilium Tridentinum. ibidẽ.
52 Sponsalia de futuro sequuta copula non conuertuntur in matrimonium de præsenti iuxta concilium Tridentinum.
53 Copula carnalis an sufficiat ad declarandum consensum de præsenti inter sponsos de futuro quo ad forum animæ? vel iuxta concilium Tridentinum.
54 Præsumptio iuris & de iure admittit probationem in contrarium per indirectum.
55 Matrimonium clandestinum non seruatata solemnitate concilij Tridentini non impedit aliud matrimoniũ contrahi cum alia, valet siquidem secundum.
Omnino dictio denotat ipso iure. ibidem.
Matrimonio inualido propter defectum formæ concilij tridentini, valet secundum absque aliqua declaratione iudicis. quia primum fuit nullum ipso iure. ibidem.
56 Matrimonium de præsenti non seruata solemnitate Cõcilij Tridentini, etiam sequuta copula non reualidatur. sed eo non obstante aliam ducere vxorem poterit sic contrahens & vxor alium virum
57 Sponsalia de futuro re & verbis vel iuris intellectu verbis tamen de præsenti, sequuta copula, an vertantur in matrimonium de præsenti, iuxta concilium Tridentinum.
58 Impuberes si contrahant matrimonium de præsenti seruata forma concilij Tridentini, an ratificandum sit adueniẽte pubertate coram parrocho & testibus. & an sufficiat copula vel amplexus & oscula?
Impuberes consensum coniugalẽ præstare non possunt. ibidem.
59 Cap. de illis. 1. de desponsa. impub. explicatur.
60.61 Impuberum matrimonium de præsenti pro sponsalibus de futuro iudicatur, quia si pubertate adueniente cum alia contraxerit, valet secundum.
62 Matrimoniũ quo pacto sit contrahendum & mutuus consensus exprimendus coram parrocho & testibus, iuxta concilium Tridentinum?
63 Matrimonium de præsenti sub conditione tamen defuturo canonicè celebratum coram parrocho & testibus, an sufficiat adueniente conditione absque nouo consensu solemniter exhibito?

Matrimo-

Matrimonium quoties ab initio non est perfectum, nouus debet interuenire consensus coram parrocho & testibus. ibidem.
64 Cap. super eo de condi. apposi. intelligitur.
Matrimonium contrahere cogitur qui contraxerat sub conditione ea adueniente. ibidem.
65 Matrimonium quid si contrahatur sub conditione si Papa dispensauerit, an quilibet ex coniugibus possit pœnitere ante & post dispensationem obtentam.
Matrimonium si contrahatur sub conditione impossibili vel turpi, an reiciatur conditio? ibidem remissiuè.
66 Protestatio ex consensu vtriusque coniugis facta an impediat matrimonium?
Matrimonium sub protestatione contractum an copula carnali confirmetur? ibidem.
67 Furiosus an possit contrahere matrimonium?
Matrimonium an contrahere possit furiosus, mente captus aut ebrius, mutus aut surdus? ibidem.
68 Matrimonium iure diuino indiuiduum & indissolubile vinculum.
Matrimonium ratum soluitur quo ad vinculum per ingressum religionis. ibidem. & deinceps.
69 Religionis ingressus dissoluit vinculum matrimonij sequuta professione, diuina authoritate.
70 Votum solenne dirimit matrimonium ratum & non consumatum, votum vero simplex non.
Matrimonio per copulam consumato, est alter coniux, alteri sui corporis debitor. ibidem.
Votum solenne an sit de iure diuino? ibidem.
71 Votum simplex impedit matrimonium contrahi, sed non dirimit contractum, secus in solenni.
72 Matrimonium ratũ non dirimitur per sacri ordinis susceptionem.
73 matrimonium ratum & consumatum nullo modo dissoluitur quo ad vinculum.
74 Matrimonium ratum an dissolui possit per dispensationem Papæ?
75 Dispensatione Papæ, an dissolui possit matrimoniũ ratũ & non consumatum?
76 Papa an possit quo ad vinculum dissoluere matrimoniũ ratum vel consumatum.
77 Theologis in interpretandis sacris scripturis credendum est potius quàm canonum professoribus.
78 Matrimonium legitimum, quod est inter infideles, quibus in casibus quo ad vinculum dissolui possit?
79 Matrimonij separatio fit quo ad thorum & mutuam cohabitationem, non quo ad vinculum ex causa magnæ seuitiæ, vel furorum aut hæresis superuenientis.
80 Hæresis superueniens est causa separationis quo ad thorum
81 Matrimonium separatur quo ad thorum propter crimẽ nefandum sodomiæ.
82 Matrimonium separatur quo ad thorum propter adulterium.
Matrimonij vinculum non dissoluitur propter adulterium, iuxta concilium Tridentinum.
83. 85 Matrimonium quomodo dicatur indiuiduam vitæ consuetudinem retinere, cum quandoque videamus separationem fieri?
84 Matrimonium morte dissoluitur.
85 Coniuges ad seruitia mutua tenentur.
86 Matrimonium fuit à Deo institutum in paradiso in officium naturæ ad multiplicandum genus humanum.
87 Matrimonium post peccatum fuit institutum in remedium fornicationis.
88 Matrimonium ob diuitias, vel pulchritudinem contrahens an peccet?
89 Matrimonij tria sunt bona, fides scilicet, & proles, & sacramentum.
Fides, primum bonum matrimonij, quia ad inuicem est seruanda in matrimonio. ibidem.
Castitati similis est fides coniugalis thori. ibidem.
90 Coniuges cohabitare & vitam simul agere tenentur ad corporis operumque communicationem. Ad idq; per iudicem cogi possunt.
91 Maritus potest cohabitationem cum vxore effugere, propter non solutam dotem.
92 Coniux potest coniugem vendicare apud ecclesiasticum secularem ve iudicem.
Filius potest agere contra patrem vxorem ab eo repetendo. ibidem.
93 Vxor subdita est viro, qui caput est vxoris.
94 Vxor sequitur forum viri, eumque sequi tenetur quocunque vadat.
95 Maritus si vxori permisit habitare in certo loco an id explere teneatur? remissiuè.
Sponsa de præsenti ante traductionem efficitur ciuis eius loci vbi vir degit. ibidem.
96 Mulieres viris sunt longè inferiores cùm animo, tũ etiã corpore.
Dominare oportet eos qui alios ratione excellunt. ibidem.
Seruus sapiens dominabitur filijs stultis. ibidem.
Imperandi rationes septem. ibidem.
Mares animi, corporisque viribus, fœminis præstant. ibidem.
97 Vxor absque viri licentia contrahere nequit iure regio.
Filius per matrimonium liberatur à patria potestate. ibidem.
Societas contracta esse videtur iure regio inter coniuges. ibidem.
98 Fides matrimonij in eo cõsistit, vt vterque coniux alteri inuicem debitum coniugale reddant.
Coniux coniugi debitum coniugale reddere tenetur sub pœna peccati mortalis.
Sponsi ante benedictionem coire non debent aliàs peccat venialiter. ibidem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

99 Copula coniugibus est interdicta in ecclesia sacris vel locis sub pœna læthalis culpæ.
Ecclesia polluitur per copulam etiam à coniugibus in ea habitam & indiget conciliatione.ibidē.& limitatur
Ecclesia quādo indigeat recōciliatione si polluatur?ibid.
100 Ecclesia non eget reconciliatione vbi crimen esset occultum.
101 Adulteræ quando liceat accedere absque peccato.
Adulter quando priuetur iure exigendi debitum?ibidē.
Vxor non peccat si viro adultero notoriè debitum coniugale reddat vel ab eo exigat.ibidem.
102 Fœmina non efficitur irregularis nec bigama,si coeat cū viro adultero.
103 Debitum coniugale licitè denegatur ob incestum cum affini commissum.
Incestus cum affini commissus impedit debitum exigi cōiugale.ibidem.
Incestus cum propria consanguinea commissus non impedit committentem debitum coniugale exigere, nec peccat exigendo.ibidem.
Dispensare an possit episcopus cum eo qui incestum commisit?ibidem.
104 Coniux certò sciens impedimentum inter eos esse matrimonium dirimens,licèt probare nequeat non potest nec tenetur debitum reddere,etiam si id à iudice sub cē suris præcipiatur.
105 Copula inter coniuges licita est & sine peccato ad prolem vel ad debitum reddendum.
106 Copula inter coniuges causa fugiende fornicationis in se vel in alio licita est sine peccato.
107 Copula inter coniuges causa delectationis vel sanitatis inducit peccatum veniale.
Copula inter coniuges quæ non manet intra limites matrimonij est peccatum.& quomodo id fiat?ibidem.
108 Copula interē coniuges non debito modo quando sit peccatum?
109 Copula inter coniuges si semen emissum fuerit extra vas vel eo modo quo sequi non potest prolis generatio, est peccatum mortale.
110 Copula inter coniuges si vxor est prægnās non inducit peccatum mortale,& si non possit sequi generatio, nisi aliud inde periculum subsequatur.
111 Copula inter coniuges si vxor sit menstruata,an sit peccatum mortale?
112 Coniux coniugi debitum coniugale reddere omni tempore tenetur.
113 Matrimonij bonum secundum,est prolis procreatio & educatio.
Prolis priuilegia.ibidem.
Filiorum procreatio & educatio mutuum amorem coniugalem conciliat.ibidem.
Posteritatis cura omnibus à natura insita.ibidem.
114 Filiorum procreatio & educatio priuilegia præstat parentibus.
115. 116 Filij legitimi & naturales fiunt ex mātrimonio verò,& ex nullo,si alter ex coniugibus habuerit bonam fidem.Et non solum quo ad habentem bonam fidem, sed & quo ad alios.
117 Fictio non cadit in his quæ sunt iuris, frustra enim lex faceret per fictionem,quod posset verè introducere.
Filius quòd sit legitimus non ex natura dependet,sed ex lege.ibidem.
Fictio propriè cadit in his quæ facti sunt.ibidem.
Legitimum verbum semper sonat in ciuilē intellectum. ibidem.
Lex loquens per verba fictionem importantia,in his quæ iuris sunt non fictionem sed veritatem inducit.ibidem
118 Possessio vera est,licet per actus fictos quæratur.
119 Possessio ciuilissima,quæ absque actu aliquo verò vel ficto transfertur,vera est possessio,
120 Fictio an induci possit in his quæ iuris sunt & quomodo?
Impedimentum tollitur per fictionem ibidem.
121 Filius legitimus dicitur,etiam quo ad feuda, & quo ad alia,qui ex illegitimo matrimonio natus est,quoties alter ex coniugibus bonam fidem habebat
122 Filij legitimi dicuntur qui nati sunt appellatione pendente à sententia contra matrimonium lata.
123 Filij legitimi verè dicuntur nati ex concubina cum qua postea contractum fuit matrimonium.
124 Filius legitimus gaudet honore & dignitate parentum.
Nobilitas descendit, veluti ex radice in posteros. ibidem.
Nobilitas generis est perpetua quo ad omnes descendentes,secus in ea quæ dignitate quæritur.ibidem.
125 Nobilitas Hispana,fidalguia,nuncupata,est ius hæreditarium filiorum & descendentium in infinitum.
Nobilitas parentum in filios deriuata,eos ad virtutem prouocat & stimulat.ibidem.
126 Filij illegitimi non gaudent honore & dignitate parentum.
Filij naturales non gaudent dignitate parentum. ibidem.
Nec dicuntur de domo,familia,vel agnatione parentum, nisi sint legitimati per subsequens matrimonium ibidem.
127 Filius illegitimus an gaudeat nobilitate Hispana.
128 Legitimatus per vescriptum principis an gaudeat nobilitate Hispana.
129 Filij legitimi ad sacros ordines & honores promouentur.
130 Matrimonium est sacramentum nouæ legis & gratiam confert.
131 Matrimonium aliud legitimum,aliud ratum,aliud consumatum.
132 Matrimonium legitimum an sit sacramentum?
133 Matrimonium per procuratorem contractum an sit sacramentum,& gratiam conferat?

Matrimonij

134 Matrimonij sacramentum in quo cōsistat,an in verbis consensum exprimentibus, an in benedictionibus nuptialibus,
Benedictiones nuptiales non sacramentum, sed sacramē talia quædam & cæremonialia dicuntur.ibidem.
Secundæ nuptiæ an sint benedicende?remissiue. ibidem.
135 Matrimonium non debet cōtrahi ab eo qui existit in peccato mortali,sed contractum tenet.
136 Matrimonium contra iuramentum primo præstitum cōtrahi non debet,sed contractum tenet.
137 Matrimonium contrahi impeditur ob septem crimina, primò ob incæstum cum consanguinea coniugis commissum,non tamen dissoluitur iam cantractum.
138 Matrimonium contrahi non impeditur ob crimen incæstus cum propria consanguinea commissi.
139 Matrimoniū contrahi impeditur, siquis iniustè propriā occidit vxorem,si tamen contraxerit tenet.
Si occidit animo ducēdi adulterā dissoluit cūtractū.ibi.
140 Matrimonium cotrahi an mulier impediatur si virum iniustè occiderit ?
Masculinum in odiosis & pœnalibus an concipiat fœmininum . ibidem.
141 Correlatiua non extenduntur quādo est diuersa ratio.
Maritus & vxor sunt correlatiua,& quando dispositum in vno non extenditur ad aliud?ibidem.
142 Matrimonium contrahi impeditur propter crimen raptus alienæ sponsæ,vel virginis.sed contractum tenet.
Raptor virginis an possit cum ea matrimonium contrahere. ibidem.
143 Matrimonium cōtrahi impeditur,si quis filium propriū malicioſe in baptismo vel confirmatione tenuerit,non enim potest hoc faciens.1.mortua cum alia cōtrahere
Debitum matrimoniale exigere vel reddere an possit qui filium proprium malicioſe in baptismo, vel confirmatione tenuerit.ibidem.
144 Matrimonium cōtrahi impeditur siquis occiderit præsbiterum,vel si fecit pœnitentiam solemnem,vel si scienter cum moniali contraxerit:contractum tamen non fit irritum.
145 Matrimonium contrahi impeditur siquis cum consanguinea vxoris concubuerit.Non tamen dirimitur matrimonium si post contractum hæc euenerint.
146 Matrimonium si contrahatur contra prohibitionem iudicis vel ecclesiæ seu Summi Pontificis causam habentem temporalem,valet, quamuis mortaliter peccat contrahens.Intellige si contrahatur iuxta formam Cōcilij Tridentini.
147 Matrimonium qui contrahit tempore feriarū in quibus interdictæ sunt nuptiæ peccat, valet tñ matrimoniū.
Matrimonium quo in tempore celebrari possit?ibidem.
148 Matrimonium contrahi impeditur siquis puerū teneat in catezismo,sed non dirimitur contractum.
149 Dona Spiritus Sācti sicut sunt septem,ita & dona baptismatis sunt etiam septem.
150 Matrimonium contrahi impeditur per votum simplex, sed non dirimitur contractum,licēt cōtrahens peccet mortaliter.
Votum simplex impedit matrimonium contrahendum, sed non dirimit contractum.ibidem.
151 Debitum reddendo non peccat qui post votum simplex castitatis contraxit,exigendo autem peccauit semel, sed non postea licēt pluries exigat.
152 Votum simplex qui emisit,peccat mortua prima vxore cum alia contrahendo.
Consules minus malum ei qui paratus erat maius malum facere non peccat,ibidem.
153 Sponsus de futuro non potest aliam ducere sub pœna peccati mortalis sed valet matrimonium.
154 Matrimonium impedit contrahi,& dirimit contractū error personæ quo ad substantiam.
Nihil volitum quin præcognitum.ibidem.
Consensus deficit si erratur in persona.ibidem.
155 Error qualitatis personæ vel fortunæ non euacuat matrimonium.
156 Error tunc impedit actum quotics contingit super substantia actus.
Matrimonium contractum cum serua per eum qui credebat esse liberam est nullum.ibidē,
157 Matrimonium impeditur ante & post contractum per solemne votum quod emittitur in religionis professione,& ordinis sacri susceptione.
158 Matrimonium contrahere nunquam licuit sacris ordinibus initiatis.
Clericus in sacris constitutis nullo vnquam tempore licuit matrimonium contrahere.ibidem.
Clericus in m...oribus constitutus ante subdiaconatum, potest contrahere matrimonium.ibidem.
159 Matrimoniū quādo impediatur & dirimatur ex disparicultu religionis?
160 Matrimonium an dissoluatur si alter ex infidelibus ad fidem catholicam conuertatur?
161 Matrimonium inter Christianum & hæreticum vel ex contrario valeat necne?
Lex.15.tit.2.par.4.correcta.ibidem.
162 Matrimonium impeditur & cōtractum dirimitur per impedimentum publice honestatis iustitiæ.
Impedimentum publice honestatis iustitiæ oritur ex sponsalibus de futuro vel præsenti ante copulam. ibidem.
Impedimentum publicæ honestatis iustitiæ iure positiuo non naturali vel diuino fuit institutum.ibidem.
Dispensare an possit Papa super impedimento publicæ honestatis?remissiue.ibidem.
163 Impedimentum publice honestatis iustitiæ vbi sponsalia valida non fuerint,omnino tollit concilium Tridentinum.
164 Matrimonium impedit & dirimit cognatio spiritualis.
165 Matrimonium est nullum si contrahatur inter baptizatē & baptizatum,tenētemué & ipsum baptizatū.

 166 Impedi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

166 *Impedimentum cognationis spiritualis iuxta Concilium Tridentinum.*

167 *Paternitas tenentis baptizatum in baptismo & ipsius baptizati, an deriuetur ab ipso ad mulierem carnaliter cognitã illicito cõcubitu? Et quod id dubium cessat iuxta concilium Tridentinum.*

168 *Cognatio spiritualis non deriuatur ad vxorem cognitã iuxta concilium Tridentinum.*

169 *Baptizans vel de sacro fonte leuans baptizatum non efficitur pater spiritualis si ipse non sit baptizatus, secus tamen est in hæretico.*

170 *Cognatio spiritualis, vel compaternitas, non deriuatur ad vxorem carnaliter cognitam iuxta concilium Tridentinum.*

171 *Cognatio spiritualis non contrahitur iuxta concilium Tridentinum in tertia eius specie fraternitatis.*

172 *Cognatio legalis inter quos contrahatur.*
Matrimonium dirimit cognatio legalis. ibidem.

173 *Matrimonium dirimit affinitas.*
Affinitatis impedimentum quomodo causetur? ibidem.

174 *Affinitatis impedimentum vsq; ad quartum gradum, statutũ est iure canonico, & vsq; ad secundum si affinitas causatur ex fornicatione iuxta concilii Tridentini.*
Matrimonium dirimitur propter affinitatem ex fornicatione contracta vsque ad secundum gradum iuxta Concilium Tridentinum. ibidem.

175 *Affines qui dicantur?*

176 *Matrimonium impedit & dirimit contractum consanguinitas vsque ad quartum gradum. Et quare remissue. ibidem.*
Consanguinitas quomodo impediat & dirimat matrimonium? ibidem.
Dispensatio qualiter concedi possit consanguineis ad cõtrahendum matrimonium? ibidem.

177 *Crimina quæ impediunt matrimonium & dirimunt cõtractum.*

178 *Matrimonium impeditur contrahi & dirimitur contractum si vir occidit vel occidere mandauit vxorem animo ducendi adulteram, vel virum alterius vt eius duceret vxorem.*

179 *Matrimonium impeditur contrahi & dirimitur cõtractum si vir machinatus fuerit mortem propriæ vxoris animo ducendi aliam, quæ mortem similiter machinata esset, licèt non præcesserit adulterium, secus si alter eorum non consensit.*
Vxor occidens maritum animo ducendi adulterum nõ potest cum eo contrahere matrimonium, & si contraxerit dirimitur. ibidem.

180 *Matrimonium contractum nõ dirimitur si quis propriã occiderit vxorem animo ducendi aliã, animo tamen suo non determinatam. secus si vnam ex pluribus.*

181 *Matrimonium contrahi impeditur & contractum dirimitur cum adultera, cui promisit adulter.*

182 *Iurauit aut fidem præstitit cum ea contrahere matrimonium post mortem proprie vxoris, fallit si alter eorum ignorabat.*

183 *Matrimonium nõ impeditur nec dirimitur per promissionem de contrahendo absque adulterio.*

184 *Matrimonium impeditur cum adultera & dirimitur, siue promissio de nubendo cum ea præcesserit, vel sequuta fuerit adulterium,*

185 *Matrimonium contractum cum berta viuente prima, si berta ignorauerit, poterit si voluerit cum adultero contrahere ipseque ad id cogetur.*

186 *Matrimonium impeditur contrahi & contractum dirimitur si cum adultera, a fiat, cui adulter nubere promisit, etiam si animum ducendi nõ habuerit.*
Ecclesia non habet potestatem super actus interiores, vt pote quos gubernare non possint homines tanquam ignotos & occultos. ibidem.
Actus interiores non pertinent ad iudicium ecclesiæ nisi per exteriores præsumantur. ibidem.

187 *Impedimentum contrahitur per solam promissionem de nubendo absque fidei vel iuramenti interpositione, si adulterium interuenit.*

188 *Matrimonium contrahi impeditur & contractum dirimitur cum ea quam vir polluit per adulterium in facie & colore matrimonij, quia eã duxit viuẽte prima*

189 *Matrimonium metu vel vi contractum nullum est, si metus cadat in constantem virum.*
Metus cadens in constantem virum vel fœminam qui dicatur? ibidem.

190 *Matrimonium metu vel vi contractum, etiam si iuramento firmetur, est nullum.*

191 *Matrimonium impeditur & cõtractum dirimitur propter impotentiam naturalem alterius ex coniugibus illud præcedentem.*
Impotentia generandi quo ad actum dirimit matrimonium, secus in impotentia ad effectũ, vt in sterili. ibidẽ
Steriles aptæ sunt ad matrimonium. ibidem.

192 *Impotentia quæ sequitur matrimonium non irritat illud sicut quæ præcedit.*
c. quod proposuisti. 2. q. 7. explicatur. ibidem.

193 *Matrimonium non impeditur per impotentiam quæ perpetua non est & mederi potest.*

194 *Impotẽtia generãdi seu coeũdi perpetua cũ vna impedit matrimonium quo ad eam tantum, non quo ad alias.*

195 *Senex vel spado qui potest actũ carnalẽ exercere & seminare licèt invalidè ad generandũ, contrahere potest matrimoniũ. secus verò si seminare nõ potest, vel seminare potest extra vas.*

196 *Matrimonium contractum inter perpetuò impotentes, qui sciebant impedimentum, non tenet, etiam si alter eorum fuerit tantum impotens.*
Inhabiles ad matrimonium, etiam si scienter contraxerint, non valet matrimonium. ibidem.
Cap. consultationi de frigid, exponitur. ibidem.

197 *Diuortio facto ob fœminæ arctationẽ, si carnaliter à sdõ viro*

viro cognoscatur, restituenda erit primo viro, nisi ex vtriusque inspectione constiterit impedimentum esse perpetuum naturaliter cum illa.

198 *Matrimonium valet contractum inter fœminam quæ seminare non potest & virum qui potest.*
Semen fœminæ ad generationem necessarium nõ est, sed viri tantum sufficit. ibidem.

199 *Impuberes vsum rationis habentes si contrahant ante tẽpus quo possint generare non valet matrimoniũ, quia possunt adueniente pubertate ab eo discedere.*

200 *Impuberes contrahere prohibentur iure positiuo quia inhabiles sunt ad generandum etiam si alter eorum sit pubes, nisi necessitate vrgente.* 2

201 *Dæmon Deo permittente potest hominem impedire ab omnibus operationibus suis exterioribus, atque ideo potest impedire actum generationis.*
Frigidus differt a maleficiato, quia frigidus mouere nequit virgam, maleficiatus autem mouet, et dirigit, perficere tamen actum venereum nequit. ibidem.

202 *Maleficium si perpetuũ sit, & præcedat, matrimonium impedit contrahendum, & dirimit contractum.* 3

203 *Maleficium præsumitur esse perpetuum, si vir et vxor per triennium cohabitauerint & carnaliter se cognoscere nequeant.*

204 *Maleficium præsumitur præcessisse matrimonium in dubio.*
Præsumitur pro matrimonio in dubio, & quando nõ? ibidem.
Cap. licet ex quadam de testib. explicatur, ibid.

205 *Maleficium si cum vno sit, non impedit matrimonium cum altero.*

206 *Furor vel amentia præcedens matrimonium illud impedit & dirimit.*

207 *Furiosus vel amẽs hũs dilucida interualla potest eo tẽpore quo est sanæ mentis contrahere matrimonium.*

208 *Matrimonium cum ebrio contractum an valeat?*
Indi in ebrietate si contrahãt an valeat matrimoniũ. ibidem.

209 *Impedimentum ligaminis remissiuẽ.*
Clandestinum matrimonium remissiuẽ, ibid.
Concilium Tridentinum circa clandestina matrimonia remissiuẽ. ibidem.

CAsamiẽtos) Matrimonij materiã aggressuri, ne per ignota procedamus, exordiũ à diffinitione capiemus. Nam, vt Aristo. inquit lib. 3. Meta. c. 3. post principium, per diffinitionem singula quæque cognoscimus. Neuẽ in illud apostoli incidamus. 1, ad Corinth. 14. dicentis, si ergo nesciero virtutem vocis ero ei cui loquar bar- 1
barus, & qui loquitur mihi barbarus. [Est itaq; matrimonium, maris & fœminæ coniunctio, individuam vitæ cõsuetudinem retinens. l. 1. ff. de ritu nupti. §. 1. insti. de patr. pot. c. illud in fi. extra de præsump. & in summa. 27. q. 2. l. 1. ti. 2. par. 4. hæc diffinitio ab omnibus iuris vtriusque professoribus, & theologis est recepta, vt attestatur Ioã. Brunel. in tracta. de sponsa. & matrim. conclu. 1. qui discutit singula diffinitionis verba. Couarrub. de sponsal. 2. par. c. 1. Maris & fœminæ ideo diximus, vt inde constet, non licere hominem cum homine, nec fœminam cum fœmina suam exercere turpitudinem, & nefandum perpetrare facinus: vbi Venus in alteram mutatur formam l. cum vir. C. ad. l. iul. de adul. propter quod execrandum scelus, ira Dei venit in filios diffidentiæ: & sæpe prouocatur dominus, vt immittat ob eam causam fames, terræ motus, & pestes, vt in authen. vt non luxu. con. natu. in prin. colla. 6. c. clerici de excess. præla. §. sed continuo de pœni. distin. 6. de quo crimine latè agemus, infra lib. 8. titu. 21. l. vnica, post Anto. Archiepiscopum Florentinum in. 3. par. suæ summę titu. 14. c. 9. §. 2. & Anto. Gomez in. l. 80. Tauri. [Diximus etiam maris & fœminæ insingulari, eò quòd quis plures vxores eodem tempore habere non potest, nec fœmina plures viros, vt in ca. gaudemus de diuor. hęc quippe vxorum vel virorũ pluralitas, nulla alia lege quàm Mahumetica & Nicolaita hęretica permissa fuit, de quibus meminit tex. in. cap. quidam hęreti. 24. q. 3. vt post. Pet. de Palu. describsit Anto. Floren. in 3. part. summę titu. 14. c. 9. §. 2. Iaon. Brunelus in tracta. de sponsa. conclusione. 1. [Verum, vt hęc rectius percipiantur, operęprecium est inquirere, vtrum pluralitas vxorum vel virorum sit prohibita iure naturę, aut alio iure, Et in primis de pluralitate vxorum quęramus. Procuius quęstionis resolutione, premittendum est, ius naturale dici dupliciter. Primo quòd causam habet à principijs naturę ex necessitate, vt lapidem descendere, quòd necessarium est propter eius grauitatem, & ignem ascendere propter suam leuitatem. Secundo dicitur naturale ad quòd natura inclinat, complementum autem accipit à libero arbitrio, secundum Thomam. 1. 2. q. 51. arti. 1. & q. 63. arti. 1. & q. 71. ar. 2. Ecce virtutes naturaliter insunt homini, nõ quòd inueniantur in nobis aliqui actus perfecti per naturã, sed inest à natura suscipere eas per operationes nostras, vt Aristo. docet. 2. Ethico. cap. 1. inclinari ad eas in natum est homini, & tamen habere eas perfectè genitas, non competit alicui homini naturaliter, sed per assuefactionem ad operationes. Aliud constituo ex cumplũ, quod magis conuenit rei, de qua est presens sermo. matrimonium dicitur esse de iure naturali, quatenus homo per naturam inclinatur ad matrimoninm: eius tamen perfectio dependet ex libero arbitrio, & completur per volũtatẽ, vt optimè probat Frater Alfonsus à Vera cruce in speculo coniugiorum. 1. par. arti. 1. qui subdit duplicẽ esse effectum matrimonij, primus est propagatio & continuatio speciei, quod est bonum commune: alius est mutuum obsequium & communicatio operum, quod est minus principale & secundarium, de quo Aristo. lib. 2. Politi. c. 3. & li. 3. c. 3. & œconomi. li. 1. c. 3. cum ergo natura necessitatem sumat à fine, teste philoso. 2. Phisicorum cap. 8. text. tu. 75. & finis naturalis speciei sit conseruatio, erit etiam necessarium & naturale matrimonium, cuius finis est speciei conseruatio. Non enim vocamus matrimonium ipsam sexuum commixtionem, quia hæc etiam reperitur in pecoribus, in quibus non est matrimonium, sed habitudo certa, quæ est inter eos, qui conueniunt carnaliter necessaria, hæc vocatur matrimonium. Non enim quomodocunq; conueniendum est inter homines, sed certo modo, tam secundum naturæ designationem, quã secundum rationis iudicium. Non enim debet esse com-

Universidad de Deusto
Biblio

mixtio nisi maris ad fœminam, quod & natura docet, quia finis commixtionis est generatio, quæ effici non potest, nisi fuerit sexuum diuersitas. Ad istũ etiam finẽ respicit, quod non fiat accessus ad plures fœminas, sed ad vnam solam, quod & natura docet & ratio, teste Aristo. politicorum secundo ferè per totum, reprobante rẽpublicam seu politiam Socraticam & Platonicã. [Secundò præmittimus dupliciter aliquid esse de iure nature, vel de primis principijs perse cuilibet notis, quod nostrates ius naturale primeuum appellant, & hæc sunt eadẽ apud omnes, nec aliquam variationem hoc ius patitur, secũdum Thom.1.2 q 94.ar.2. Ysidorum in lib. ethimologiarum c.12 eo enim dicuntur prima principia iuris naturæ, quòd ex se & de perse, vt ita dixerim, sunt nota naturaliter, & cùm eandem habeant naturam nationes omnes apud omnes eadem sunt hæc principia. Vt probat Lactãtius lib.6 devero cultu Dei c.8 ex Cicerone lib 3.de republica. Exemplum habemus in conseruatione sui ipsius, & consequenter in his quibus vita hominis cõseruatur. Idẽ est apud omnes velle seipsum conseruare, & fugere cõtrarium. Inest etiam homini inclinatio secundum naturam, prout & cæteris animalibus. Sunt itaq, de iure naturali primeuo ea quæ natura omnia animalia docuit, vt comũctio maris & fœminæ, educatio liberorũ, & similia. Hæc omnia eadẽ sunt apud omnes, vt supra diximus nu. proximo. Alia etiam huius clasis sunt, quę tamen solis hominibus naturaliter congruunt, nõ cæteris animantibus ratione carentibus, nempe, quòd insocietate viuamus, nec eos offendamus quibus cum decet conuersari, hoc est de iure naturali rationis. Hæc sunt eadẽ apud omnes & per se nota, vt docet beatus Tho.1.2.q.94.ar.2.& Alfon.à Veracruce in speculo coniugiorũ.2.par.art.7.contra Panor. & sequaces in c.vlti.de consuetu. [Dicitur secundo aliquid de iure naturæ secundario, quo plura sunt præcepta & prohibita, quæ non sunt de primis præceptis legis naturæ, quia nõ sunt sic perse nota apud omnes: sed sunt velut conclusiones quædam, quæ inferũtur ex primis principijs S.Tho.1.2.q.94.art.2.atq; ideo illis dũtaxat erunt notæ, qui deriuationem vel ordinem ad prima principia non ignorauerint. Sũt autẽ plures barbaræ nationes, quibus hæ deriuationes ignotæ sint, ignorabunt ergo cõclusiones: variè enim æstimantur quæ non sunt naturaliter determinata. Atque ideo huiusmodi cõclusiones nõ sunt eędem apud omnes nationes sed sunt variabiles, vt probat Adria.in.4.sententiarum tracta.de restitutione, Didro de libertate christiana pagi.52. Celius lib.10.lectionũ c.1.& hæc experimento cognoscimus, videmus enim apud aliquas nationes, vt apud Indos, aliquid quod habetur vt bonum naturaliter cognitum lumine naturali deriuatum exprimis principijs, apud alias nationes non haberi vt bonum. Veluti in proposito, communicatio viri & fœminæ in operibus ad thesaurizandum filijs tanquã bonum habetur, quod ex perse notis elicitur. Sunt tamẽ nationes barbaræ Indorum, quæ illud ignorant, nec censent esse bonum, atque ideo non prosequuntur vt bonũ. Similiter & nationes plures pluralitem vxorum fugiũt tanquam malum, ne turbetur pax familiæ earum continuis rixis, quod elicitur ex notis lumine naturali. Sed tamen cernimus non sic esse apud Indos quiv xorum pluralitatem admittunt, vt pluribus authoritatibus probat

Tiraquel.curiosus harum rerum indagator in suo de legibus conubialibus tractatu lege.7.nu.20. & pluribus sequentibus. [Tertiò præmitto aliquid esse contra naturã iudicandum, si per illud tollatur finis à natura intentus, vel sinõ omnino tollatur, saltẽ difficilis reddatur. Vtraq; enim in specie dicetur contra naturam. Quippe quæ inclinet vnamquamque rem ad suos fines non tantum consequendos, verum etiam debitè & congruè consequendos. Dedit siquidem natura oculos homini ad se tuendũ à periculis, & non solum oculos dedit, sed & ordinauit & in tali loco posuit, vt commodius finem consequeretur, nempe, in capite, & non in pedibus, vt docet philoso. 2.phisi tex.75. dupliciter ergo actio hominis potest incõueniens esse fini naturæ, vel quia ipsum omnino impedit vel saltem dificilem reddit eius consequutionem. Exẽpli loco, per comestionem natura inteudit sanitatem & vitę conseruationem, superflua verò & inordinata comestio impedit finem, hoc est, sanitatem. Si tamen sit temperata comestio, sed non congruo tempore, licèt non impediatur finis, id est, sanitas, facit tamen difficilem consequutionem finis, eo quòd difficiliter sanitas conseruabitur cum eiusmodi comestione. Hæc itaque actio seu operatio prohibita est iure naturæ per prima principia perse nota. Similiter natura intendit conseruationem hominis: homicidium verò directè tollit finem hunc. Quo fit vt homicidium prohibitum esse censeatur lege naturæ per prima eius principia. Item natura intendit bonũ cuiusliuet, siquis alicui malum inferat, tollit omnino finem istum. Est enim lex naturæ ex eius primis principijs omnibus nota, nulli malum esse inferendum: & omne malũ esse fugiendum, & bonm prosequendum. Quis obsecro adeo barbarus cùm hæc audierit, non approbabit absque aliquo discursu? Nemo certè si sanę mentis fuerit. [Est &. 4 præmittendum naturam duos fines intendere semper, vnum principalem per se notum, alium minus principalem, qui ex primo fine elicitur. Primus omnibus notus est, & inuariabilis: secundus non omnibus notus, atque ideo variabilis. Vt in sumendis cibis, intendit primò natura sanitatem, secundariò autem bonam habitudinem in negocijs gerendis, vt homo habeat robur & fortitudinem, & non deficiat in eorum exercitio. Potest autem euenire, quòd actio hominis vel impediat finem principalem, quem natura intendit: vel minus principalem & secundarium: vel non omnino impediat, sed difficilem reddat operationem seu effectum finis secundarij, vt in superiori exemplo. Superfluus cibus non solum tollit finem principalem, scilicet, sanitatem, verùm & secundarium, hoc est, bonam habitudinem in negotijs generendis. Atque idem prorsus eueniet ob nimium cibi defectum. Cibatio verò inordinata quo ad tẽpus, non tollit finem principalem, sed difficilem reddit secundarium. [His præmissis: in matrimonio, de quo agimus, natura similiter pretendit duos fines, alterum principalem, nempe prolis procreationem, & alterum secundarium, hoc est, operum vtriusque coniugis mutuam communicationem. Primus non omnino impeditur per vxorum pluralitatem: vnus quippe vir sufficit multis fœminis fœcundandis, pluresque fœminę magis prosunt ad educandũ liberos, quàm vna sola. Quare habere plures vxo-

res

res non est cõtra prima principia iuris naturę vt probat Ioan.Gerson in.2.part.de matrimonio. [At nulli dubiũ quin vxorum pluralitas sit cõtra ius naturæ secundariũ, & eius secunda præcepta & conclusiones, quę eliciuntur ex primis principijs, quia vel tollit, vel difficilem reddit finem secundarium naturę, hoc est, operum cõmunicationem. Nam operum communicatio præsuponit amorem & pacem in familia: sed vbi vnus vir plures habet vxores, non erit pax. Quia, vt ait Philo. libr.7.A Ethico. ad ad Eudemium in prin.& iterũ lib.2 Rethorico. ad Teodeten.c.4. figulus figulum odit. Hispanè *(Quien es tu enemigo? el de tu officio.* Sequitur ergo quod cessabit operũ cõmunicatio, vbi plures fuerint vxores, vel difficilè cõmunicabuntur opera, vel non ita facilè ac si vna solum esset vnius. Ex alia etiam causa non erit pax in familia, in quâ plures sunt vxores, vnus quippe vir non potest satisfacere in redditione debiti pluribus simul, nõ solùm in redditione ad votum, sed nec in competenti. Ob has causas dicimus pluralitatem vxorũ repugnare legi naturę secundariò, quia finis secundarius à natura intentus, hoc est, operum communicatio, cõmodè fieri non potest, vbi plures in eodem communicant officio. [Verum hęc vxorum pluralitas, quãuis non sit contra primã naturę principia, est tamen contra ius diuinum à principio creationis institutum, & demum lege euangelicâ expressè prohibita. Illud autem dicitur contra ius diuinum positiuũ, quod est contra dictum vel factum Dei ad nostras actiones dirigendas: sed vxorũ pluralitas repugnat facto Dei à principio, qui vnam fœminam vni viro coniunxit, vt constat Genesis.c.2. poterat siquidẽ plures creare, quod factum in lege noua declarauit, dicens Matthęi. 19. non legistis quia qui fecit ab initio masculum & fœminã fecit eos, & dixit, propter hoc dimittet homo patrẽ & matrem & adhęrebit vxori suę, & erunt duo in carne vna? Itaque iam non sunt duo, sed vna caro. Quos ergo Deus coniungit, homo non separet. Ecce dixit dominus adhęrebit vxori suę, non vxoribus suis, nec dixit erunt tres vel plures vna caro, sed duo in carne vna. Quę verba dicta sunt in institutione primi matrimonij, vt patet Genesis.c.2. de iure ergo diuino positiuo verè est matrimonium vnius ad vnam, & pluralitas vxorum repugnat iuri diuino. Confirmatur authoritate Apostoli primo ad Corint.c.7. dicentis, his qui matrimonio coniuncti sunt præcipio, non ego, sed dominus, vxorẽ à viro nõ recedere, quod si recesserit maneat innupta. Ecce si vxorum pluralitas non repugnaret iuri diuino, liceret viro vna dimissa, aliam ducere. Quibus authoritatibus & alijs hoc probat Innocentius Papa Tertius in capit. gaudemus extra de diuor. Quod ius diuinum nunquam fuit expręsse cognitum vsque ad Christi Aduentum, qui expressam huius veritatis tulit legem Matthęi. 19. & hodie habemus text. expressum hoc ipsum explicantem in Concilio Tridentino sessione. 24. de sacramento matrimonij canone. 2. in hęc verba, si quis dixerit licere Christianis plures simul habere vxores, & hoc nulla lege diuina esse prohibitum anathema sit. [In dubium tamen reuocari solet, an aliquando plures licuerit habere vxores absque dispensatione, vel expressa Dei reuelatione. Et videtur absque dispensatione vel reuelatione Dei non licuisse: constat enim tempore legis naturę sanctos patres vxorum pluralitate vsos fuisse, ex Dei reuelatione. Abraham habuit Sarram & Agar simul. Iacob quatuor simul habuit vxores, Liam, Rachelem, Balam, & Zelpham vt constat Genes.cap.16.& 29. tempore etiam legis Moysaicę viri sancti plures habebant vxores, vt Dauid habuit.2.Regum.capit.3.& 5. & tamen ob hoc non sunt à Deo reprehensi, immò laudati, de Dauid fuit dictum.1.Paralipomenon.3. quod non declinauit ab operibus, quę Deus mandauit in omnibus diebus vitę suę, excepto sermone Vrię A Ethei, habendo igitur plures vxores non fecit malum. Item & Elcana pater Samuelis duas vxores simul habuit.1.Regum.1. quod non modò non fuit eis reprobatum, verùm & laudatum, & meritorium vt probat Diuus Augustinus.16. de Ciuitate Dei capit.38. Alfon. à Vera Cruce in speculo coniugiorum. 2. parte articul. 15. sed hoc eis contigit propter dispensationem, & Dei reuelationem, vt probat text.in.capit. gaudemus vers. nulli extra de diuor. magister in.4 sententiarum distinct.33. & ibidem Tho. quęst.1.artic.2. Paluda. quęst.1.artic.1. & Ioan. Maior. quęst.1.& Floren.3.part titul.14.capit.10.§. 2. vbi post Paluda hanc esse communem fatetur, & Ioan. Driedo de liber. Christia. pagina 163. Ambros. etiam Catharin. contra Caietan capit.de sacramento matrimonij & Couarrub. in epitome de sponsali.2. parte capit. 7. §.3. numero.2. [Contrarium nihilominus voluit Frater Alfon. à Vera Cruce in precitato speculo coniugiorum 2 part.articul.15 post Abulensem super Matthei.cap.19. quęst.34. quęstionem decidens quatuor conclusionibus. Primi conclusio, habere plures vxores in lege naturę, omnibus licuit fidelibus, absque aliqua expressa Dei reuelatione, vt testatur Augusti. in libro de bono coniugali, his verbis, antiquis iustis non fuit peccatum, quòd plurimis fœmininis vtebantur. Nec contra naturam id faciebant, cùm non lasciuiendi hoc causa, sed generandi facerent, nec contra morem, quia eo tempore ea faciebãt, nec contra præceptum, quia nulla lege erat prohibitum, hæc ille. [Secunda conclusio, pluralitas vxorum in statu legis naturę ante omnem legem scriptam non solum licuit absque dispensatione expressa, sed fuit meritorium in patribus illis, plures habere vxores secundum August. libr.16. de Ciuitate Dei cap. 38. ¶ Tertia conclusio, accipere plures in statu legis naturę absque dispensatione expressa licuit, etiam inuitis primis vxoribus, vel sine earum consensu. Nec ex hoc contrahebant peccatum. ¶ Quarta conclusio, nũquã licuit plures habere vxores sine dispensatione, si capimus dispensationem, nõ pro expressa reuelatione, nec pro interiori inspiratione particulariter facta, sed largè pro interiori dictamine rationis, vt ita accipiatur cõmunis sentẽtia, de qua supra nu.11. certum enim est, eos sanctos patres qui tunc nullam legem habebant scriptã exterius, nisi solũ in corde, dictamen rationis sequentes, non moueri ad agendum contra factum Dei, qui à principio vnum masculũ & vnam fœminam iungit in matrimonio, nisi interius mouerentur secundum rectam rationem, sed talis rectę rationis motus dispẽsatio largè dici potuit: secluso ergo illa, nõ licuit plures habere vxores. Quòd hęc sit dispẽsatio probatur. Nã per dispẽsationẽ fit licitũ, quòd antea nõ licebat, sed adueniẽte eo recto rationis iudicio facit licitũ, quòd nõ liceret eo secluso, ergo largè dispẽsatio dici potuit, & quòd recto iudicio secluso nõ liceret, patet quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

agerent contra factum Dei, quo regi debebãt in suis operibus, nisi interius aliud dictasset ratio secũdũ Thom. 1.1. quæst. 19. & primo sententiarum distinct. 45. ex quo Alfonsus à Vera Cruce concordari ait varias doctorum sententias, vt intelligatur eam dispensationem fuisse eo tempore necessariam ad habendũ plures vxores, quæ proueniebat ex recto iudicio rationis monente ipsos patres ad pluralitatem vxorum, extrinsecam autem dispensationẽ vel intrinsecam per reuelationem particularem patribus eo tempore necessariam non fuisse, quod asserit authoritate Abulensis Matthæi. 19. q. 34. ipse Alfonsus à Vera cruce in. d. Speculo coniugiorum. 2. part. art. 15. conclu. 4. qui respondet ad text. in. c. gaudemus de diuor. vt ibi. per eũ, infertque ex hac sententia plures conclusiones quas ibi videre licebit. tu tamen interim tene communem, cui adhæret Domini. à Soto in. 4. sentent. distinct. 33. q. 1. art. 2.

14 [Sed quamuis pluralitas vxorum non sit cõtra prima principia iuris naturæ, pluralitas virorum est proculdubio contra prima præcepta iuris naturę: tollitur namque finis principalis matrimonij, qui est liberorum procreatio, & prolis educatio, propter multitudinem virorum secundum Thom. 1. 2. quæst. 94. Alber. Magnum & Domi. à Soto. in. 4. sentent. distinct. 33. q. 1. art. 3. Lactantius lib. 3. diuinarũ institu. c 21. Couarru. in epitome de spon sal. 2. part. c. 7. §. 3. nu. 2. latius cæteris frater Alfons. à Vera Cruce in Speculo coniugiorum. 2. part. art. 17, conclus. 6. & respondet ad politiam Socratis, & Platonis ex Aristot. 2. Politi. c. 1. & 2. & ex Lactantio lib. 3. inst. c. 21. Pœna bigami statuitur infra eo. l. 5. 6. & 7. vbi dicemus, & in

15 fra lib. 8. tit. 20. l. 8. [Dicimus præterea in diffinitione maris & fœminæ coniunctio, ad differentiam animaliũ irrationabilium, in quibus non cadit matrimonium. nã licèt matrimonium sit de iure naturali, vt superius probauimus cum Alfonso à Vera Cruce in. d. Speculo coniugiorum. 1. part. art. 1. non tamen est commune omnibus animantibus: quia natura hominis inclinat ad aliquid dupliciter secundum Thom. 1. 2. quæst. 51. art. 1. & quæst. 63. artic. etiam. 1. primum est conueniens naturæ generis, & hoc est commune omnibus animantibus: quia omnia animalia participant in genere, veluti vt nutrimentum capiant, quod ex inclinatione prouenit naturali, tanquã commune rationi generis. Secũdum natura inclinat ad id quod est conueniens naturæ speciei vel differentiæ. veluti homini naturale est habere actum prudentiæ, vel temperantiæ, in quantum homo, non in quantum animal est. Sic & natura inclinat hominem ad propagationem per matrimonium, quod est secundum rationem. nam licet omnibus animantibus insit inclinatio ad propagationem, non tamen eodem modo in omnibus. Nam in homine rationali competit propagatio secundum rationem, nempe, vt taliter iungantur, qualiter ad educationem conuenientem prolis, & ipsorum conuenientiũ bonum statum cõpetat. Et quia adhoc requiritur coniunctio viri & vxoris, & quòd personæ legitimæ sint, & commanentes longo tempore, secundum aliquam obligationem ad commanendũ, debuit esse talis modus conuentionis maris & fœminæ. quam conuentionem vocamus matrimonium. Quo sit vt matrimonium sit de inclinatione naturali consequenti naturam humanam, & non naturam animalium: quamuis ad aliquos effectus matrimonij, nempe, ad procreationem prolis, sit de inclinatione cõmuni. l. 1. §. ius naturale. ff. de iusti. & iur. &. §.

16 1. instit. de inre, natu. c. ius. naturale. 1. distin. [Quorum iurium sensus est, cùm dicunt, maris & fœminæ coniunctionem iure naturali omnibus animantibus communem, à nobis matrimoniũ appellari, non quòd matrimoniũ appellatur quicunque coitus etiã brutis conueniens, prout existimãt Theophylus in prin. Insti. de iure. natu. gen. & ciui. & Boschæ. in tracta. de nuptijs in princ. & Claud. Caciu. in. §. nuptiæ insti. de patr. pot. & perperã, absurdũ quippe esset maris & fœminæ coniunctionẽ in brutis matrimoniũ appellari. legis ergo sensus est, maris & fœminæ coniunctionem omnibus animantibus, etiam brutis, esse iure naturali cõmunẽ, illam verò quæ iuri naturali animalibus ratione præditis licita sit, matrimonium à nobis appellari. Est ergo maris & fœminæ cõiunctio matrimonium in sensu dictæ legis & canonis, non quòd ipsa copula maris & fœminæ sit matrimonium, sed quòd sine matrimonio nobis non sit, etiam iure naturali, licita maris & fœminæ coniunctio. hinc fit nos ideo maris & fœminæ cõiunctionem, matrimonium appellare, quòd aliter quàm ex matrimoniali vsu, nobis licita non sit carnis cõmixtio, vt optimè explicant fortuni in. d. §. ius naturale colu. 6. Ioa. lapi de matri. col. 5. & Couarrub. in epitome de sponsa. 2. par. c. 1. nu. 6. & 7. vbi minus admittit eiusdem Boschæi sentẽtiam dicentis nõ esse propriè matrimoniũ absque coitu, quod statim ex-

17 plicabo. [Dicitur præterea in diffinitione cõiunctio, intellige cõiunctionem nõ corporum sed animorum. qua coniunctione alter alteri se tradit ad coniugalẽ vsum expresse vel tacitè. consensus siquidem nuptias facit, nõ cõcubitus. l. nuptias. ff. de regu. iur. c. sufficit. 27. q. 1. nubere quippe dicitur, quæ coniugiũ absque copula cõtraxit l. cum fuerit. ff. de cõdi. & demonstra. notat Deci. in. d. l. nuptias. Ioa. Brunelus in tracta. de sponsal. conclus. 1. nu. 4. Constãti. Armenopolus lib. 4. tit. 2. quẽ retulit Anto. Augusti. lib. 1. emendationum pandectarum. c. 7. quibus mire suffragatur Chrysosto. super Matth. c. 19. Homilia. 33. dicens, verum esse matrimonium, verasque nuptias ex solo cõiugali cõsensu. magister sentẽtiarũ lib. 4. distinct.

18 27. Couarr. in epitome de sponsalib. 2. par. c. 1. nu. 7. [Ex quo ipse ibidem infert nu. 2. quòd lex de matrimonio loquens intelligenda sit, de matrimonio cõsensu perfecto, quãuis carnalis copula sequuta nõ fuerit. c. per tuas qui filij sint legi. c. vlt. de frigi. & malefi. c. 1. & 2. de matri. cõtra. contra interd. eccle. quæ iura citat Tiraq. in relect. l. si vnquã verbo donatione largitus nu. 176. aduersus Bal. in. c. capellanus in fine de fer. & Paul. Castr. in. l. pen. C. de episco. & cleri. & alios contrariũ tenentes quoties lex loquitur de matrimonio copulato, quorum opinio procederet vbi subiecta materia vel legis intentio copulam exigeret, ex sententia Didaci Couarrub. in epitome de spõsalibus. 2. par. c. 1. nu. 2. ita dicens concordari ea quæ latè adducunt Feli. in rub. extra de spõsa. & Deci. cõs. 540 & Cassane. in consue. Burgun. rub. 4. §. 6. vbi octo paginis hoc ipsum prosequitur, & latius Tiraq. de legi. cõnubiali. glos. 2. adde glo. cõmuniter receptã in Clement. vnica in verbo cõtrahere, de consang. & affini. quæ textum illum pœnam inferentem contrahentibus matrimoniũ, obstãte canonico impedimento, intelligit in matrimonio etiam solo consensu contracto, copula nondum sequuta.

19 ¶ Ex eodẽ verbo, coniunctio, in diffinitione posito, de ducitur, consensum esse in matrimonio necessarium, ita vt eo deficiẽte, licèt cætera cõcurrãt, dici nõ possit matrimonium. c. 1. c. cùm locũ. c. tuæ, &. c tua de sponsali. c. suf ficiat, &. c. sic quippe. 27. q. 2. c. vit. de sponsa duo. in. fi. cuius verba sunt, *Vt postquam inter legitimas personas cõsensus legitimus interuenerit de præsenti, qui sufficit in talibus iuxta canonicas sanctiones: & si solus defuerit, cætera etiam cum ipso coitu celebrata frustrantur.* Cuius ratio est, quia potestas corporis hominis liberi non trãsfertur in alium sine eius consensu, at per matrimoniũ transfertur corpus hominis liberi in alterius potestatem, teste Paulo. 1. ad Corin. c. 7. dicente, vir non habet potestatem sui corporis sed mulier, oportet ergo vt adsit consensus vtriusque coniugis, vt Alfon. à Vera Cruce aduertit in speculo coniugi part. 1. art. 3. conclusio. 1. Prætera omnis contractus exigit consensum. l. consensu cum l. seq. ff. de actio. & obliga. l. 1. ff. de pact. l. 1. ff. de cõtra. empt. sed matrimonium est contractus quidam, requirit ergo consensum, qui est substantia matrimonij secundũ Bernard. in c. tua nos de sponsa, dicentem, consensum esse substãtiã matrimonij, formam autem verba consensum exprimẽtia, quem ibi docto. sequuntur Magister sentẽtiarum in 4. distinct. 27. litera. c. d. & e. beatus Tho. in. 4. distinct. 26. q. 2. Couarrub. de sponsali. 2. part c. 1. §. vnico in fine.

20 [Et consensus huiusmodi sufficit si separatim prestetur, vt si alter ex coniugibus hodie consentiat, & cras alter, valet siquidem matrimonium, nisi qui primò consensit consensum reuocauerit prius quàm alius consentiat, vt colligitur ex Cardi. Host. & Præpos. in. c. pen. de sponsali. eodem Præpos. in. c. dilectus eod. tit. quibus assentitur Zasi. consi. 2. 3. &. 5. lib. 2. Paul. Paris. cons. 45. lib. 4. theologi. in. 4. distin. 27. Couarrub. de sponsa. 2. part §. 4. num. 7. estque communis sententia teste Alfonso à Vera Cruce

21 in speculo cõiugio. par. 1. art. 2. in fine. [Sed quæri solet, vt idem ipse Alfon. refert ibidem, qualis debeat esse iste consensus, an sufficiat quòd sit in carnalem copulam, vel in matrimonij vinculum, vel in donationẽ potestatis corporis. Et respondet, quòd requiritur cõsensus explicitus vel implicitus in donationem potestatis corporis in vinculum matrimonij, vel sufficit, eos velle facere cõtractũ, quem facere solent, qui matrimonium contrahunt, talis enim consensus sufficit ad substantiam matrimonij, sicut in baptizante, qui ignorat, quid sit baptisma, sufficit vt velit id facere circa paruulũ, quod Christus instituit, vel ecclesia Catholica circa paruulos suos baptizandos facit, secundum Adria. in. 4. sentẽ. de conse. ex quo verum est matrimonium inter siluestres & rudes homines, qui vix intelligũt quid sit iste cõtractus, aut obligatio, aut quod sit vinculũ matrimonij, quomodo indissolubile sit, dummodò in contrahendo id intẽdant facere, quod cæteri talem contractum facientes facere solent. Nec erit necessarius consensus explicitus in carnalem copulam, text. vbi notant Panormit. & doct. in cap. commissum de sponsa. Thom. in. 4. distinct. 28. quæst. 1. art. 4. Paluda. ibi. quæst. 1. & elegãter Caieta. 2. tomo. q. 3. de matrimo. sat enim est quòd consensus præstetur in mutuã potestatẽ ac traditionem corporum: vbi tacitè includitur cõsensus ad indiuiduã cohabitationẽ, fidem seruandã, atque etiam ad carnalem cõmixtionem, sed & hic consensus non est in actum coitus, sed in potentiam, vt idem Thomas explicat in. 4.

distinct. 30. q. 2. Couarrub. in epitome de sponsal. 2. part.

22 c. 3. nu. 1. [Verba similiter sunt necessaria, quæ cõsensum insinuent, vel signa, vel facta equiualentia secundũ Tho. in. 4. distin. 27. q. 1. art. 2. & q. 2. & ibi Paluda. gloss. in. c. tuæ fraternitatis de sponsa. vbi Innocen. hoc vltimũ procedere asserit in non valentibus loqui. Nam in his qui loqui possunt verba ait esse necessaria, quod probare conatur ex. d. c. tuæ fraternitatis &. c. cum apud extra de spõsa. cui assentitur Alfon. à Vera Cruce in speculo coniug. 1. par. art. 3. Abulen. super Genes. c. 29. q. 11. Tiraq. de legi. connub. glo. 7. nu. 17. text. in. l. 5. tit. 2. par. 4. contraria tamen sententia verior est, & receptior, quòd verba nõ sint de substantia matrimonij, sed signa sufficiant etiam valẽtibus loqui, cuius sententiæ fuit Hostiẽsis cui Abb. & cæteri suffragantur in. d. c. tuæ fraternitatis post glo. ibi, nam si de substantia matrimonij essent verba, mutus contrahere non posset matrimonium, siquidem substantia non mutatur ex accidentibus, quod falsum est, habilis est enim mutus ad matrimoniũ signis contrahendum, non sunt ergo verba de substantia, quod & voluit Abb. in. c. ex parte nu. 8. &. 28. de resti. spolia. glo. in. c sufficiat. 27. q. 2. Paluda. in. 4. sentẽ. distinct. 27. q. 2. art. 3. & ibi Ioan. Maior. q. 1. Florentinus. 3. part. tit. 1. c. 19. §. 1. Areti. cons. 13. colu. 2. vbi hanc opinionem attestatur esse communem, idem profitetur Sylues. in verbo matrimonium. 2. §. 7. Nicol. Boheri. decis. 1. num. 18. Galiaula in. l. 1. in prin. colu. pen. ff. de verbo. obliga. & ibi Ioan. Crot. & alij Maria. Soci. Iunior. cons. 29. lib. 2. nu. 2. & 3. vbi ex hoc infert per epistolam posse matrimonium contrahi, & per nũciũ Barba. cons. 6. lib. 1. col. 11. cui sententiæ acquieuit Alfon. à Vera Cruce part. 1. art. 3. & Couarrub. de sponsal. 2. part. c. 4 & Grego. Lup. per text. ibi in. l. 5. in verbo. Por palabras porque se pueda prouar, ti. 2. par. 4. vbi ex eo textu expẽdit, verba in matrimonio requiri ad eius probationẽ, non ergo sunt verba de substantia, sed sufficiunt signa cõsensum significantia. Nec tamen sufficiet solus cõsensus interior ad matrimonium, iste enim fuit error damnatus Viclef: vt aduertit Alfon. à Vera Cruce in speculo cõ

23 iugiorum. 1. part. art. 3 ad fi. [Ex prædicta diffinitionis interpretatione plura sequuntur. Primum quòd licèt ure ciuili ex concubitu & cohabitatione inter æquales conditione, matrimonium præsumatur. l. in liberæ. ff. de ritu nup. glos. in capit. 1. 30. quæst. 5. Roman. singul. 446. text. in l. 2. tit. 14. part. 4. iure tamen Pontificio talis cohabitatio non præsumitur coniugalis, sed fornicaria, vt in d. c. 1. 30. quæst. 5 glos. Abb. & Imol. in. c. illud de præsump, idem Abb. in. c. consultationi de sponsa. Couarru. in epito. de sponsalibus. 2. par. c. 1. num. 5. Paul. Paris. cõs. 59. num. 7. lib. 4. Alfon. à vera Cruce in speculo coniugiorum. 1. parte. articul. 3. in fi. vnde sic cohabitantes cogendi sunt ab hoc contubernio discedere, vel consensum ad matrimonium necessarium palàm profiteri secundum eos. Verùm si hęc cohabitatio diutina foret, nempe, decem annorum, matrimonium præsumetur etiam iure Pontificio, non solùm quoad ipsos sic cohabitãtes, nemine eorũ refragante, verùm etiam eis mortuis, quo ad eorũ filios, secundum Hosti. Anto. & Panor. in. c. lator qui filij sint legi. Cæpo. cons. ciuilium. 5. nu. 16. legitimi siquidem præsumuntur filij, si probetur eorum parentes simul cohabitasse, gloss. in, d. cap. lator per text ibi Abb. & Felin. in c. per tuas ad fi. de proba. Deci. in. c. ecclesia de consti. nu.

Universidad de Deusto
Biblioteca

39. Iasso.consil.168.lib.4. Curti.Iunior cons. 52. colum. 1. quæ sententia vera est,& communiter recepta, teste Didaco Couarrub.d.2.parte.c.1.nu.5.licèt contrarium voluerint Enri. in.d.v.lator & Alcia.de præsump.regula.3. præsump.1.nu.12.Poterit tamen contra huiusmodi præsumptionem opponi discrimen generis inter sic cohabitãtes,vel quòd vir nõ ita fœminam tractauerat, sicuti vxorem tractari ab eo decebat,vt Paul.Castrẽ. arbitratur in l. donationes in princ.ff.de dona.cui accedit Ioan. Lupi in rep.cap.per vestras.3.notab.§.7.nume. item. 7. de dona.int. vir & vxo.quidquid ipse voluerit in.§. 20. ad finem. Duo tamen addit Couarrub. huic sententiæ, primum quòd per decennium, & non minori tempore cohabitauerint, secundum quòd alijs argumentis coadiuuetur huiusmodi præsumptio, vt in.d.cap.illud de præ-
24 sump.cui libenter accedo. [Consequitur secundò, matrimonium contrahi, ex eo quòd fœminæ consensum coniugalẽ proferrẽti vir anulũ tradiderit,hoc quippe signũ cõsensũ coniugalẽ in viro insinuat,ex sententia gloss.comuniter receptæ in .c. pe. de sponsa. atque ita intelligenda est gloss.in cap.tenor de re iudi.& in cap.vltim. de desponsa. impub . dicens per anuli subarrationem , matrimonium præsumi,quoties ab altero ex contrahentibus præ
27 cesserunt verba ad matrimonium apta, & deinde sequuta est subarratio, vt asserit gloss. in. d. cap. penult. & ibi Abb.cuius opinio magis communis est,teste Didaco Couarrub in epitome de sponsa.2.parte capit. 4. numero 3. cui acquiescit Grego. Lupi in. l 5. glossa pennit. titul. 2. parti.4. insi . anulus quippe datur vxori in pignus matrimonij contracti sicut arrhæ , quæ vxori traduntur, nam quemadmodum arrha solet tradi in pignus contractæ venditionis,vnde dicimus subarrare , itaquè anulus in matrimonio,signum est præ se ferens, illo pignore corda coniugum coniungi : ob idquè quarto digito sinistræ manus infertur,quoniam ibi est vena ad cor ipsum tendens,vt Isidorus explicat in cap. fœminæ. 30. quæst. 5.Aulus Gelius noctium Atticarum lib.10.cap.etiam.10. Macrobi.libr.7. saturnalium cap. 13 Polydo. Virgilius de inuentoribus rerum lib.2.cap.21.& Plinij libr. 33. cap. 1.quo argumento etiam nunc sponsæ anulus immittitur,
25 sine gemma [Infertur tertiò,quòd si inter parentes conueniat de matrimonio filijs ignorantibus vel altero eorum, & deinde conueniant in vnum , & copula carnalis sequatur,non est matrimonium,sed stuprum & fornicatio , vt deducitur ex capit . vnico de desponsa. impub. libr.6.vbi statuitur , quòd si filij ignorantes conuentionem parentum,cùm sciuerint ratam habuerint, tenet matrimonium , à contrario ergo sensu ipsis ignorantibus, nequaquam valet , ratio huius est , quia deficit consensus,qui secundum diuum Thom 1.2.quæst.15 est applicatio voluntatis ad aliquod medium ostensum per intellectum . Sed quod est omnino ignoratum , non est cognitum . Quamobrem respectu incogniti non potest esse consensus , quo deficiente nullum est matrimonium , etiam si copula sequatur , vt in capit . si inter de sponsal. si tamen filij ignorantes ab initio,postquam sciuerint, ratam habuerint conuentionem parentum expressè , vel tacitè simul cohabitantes , validum est matrimonium.d.
26 capit.vnico de desponsa.impub.libr.6. [Cæterùm si parentes filiorum puberum nomine coniugalem consensum expressè præstauerint præsentibus filijs & tacentibus,& non contradicentibus, verum dicetur matrimonium,vt in cap.1.§.vltimo de desponsa.impub. libr 6. & in cap.1.extra eodem titu. secundum Hugo. Semes.tracta.7.versi.6.Alfons à Vera Cruce in speculo coniugio. 1.parte artic.6. Couarrub. in epitome de sponsa. 2. parte cap.4.numer.etiam. 4. consensus siquidem ille paternus expræsim præstitus filio præsente & tacente,signum exterius inducit , quo filij consensus ad matrimonium exprimitur,seu intelligitur,hoc autem ex parentum contractu à iure præsumptione inducitur , nec habet locum in alijs extraneis, gloss.in. d. capit. tuæ de sponsa. Abba.in capit.ex parte de restit. spoliat. Ioan. Andr. & docto.in d.cap. 1. §. vltimo de despon.impub.lib.6.Henri.in.cap. 1.de desponsa impub.Imol.& Præpos.hanc dicens communem in.d.capit.tuæ.12.& penul.colu. Felin. in capit. nonne de præsumpt.Hypol.singul.147. nec à filijs aliud exterius signum exigitur, vt opinatur Sylvest.in verbo matrimonium.2. quæst. 7. & cæteri superius citati idem sentiunt,vnde falsa est gloss in.d.§.fin. in verbo sponsalia,quę in extraneis idem quòd in parentibus sensit , vt attestatur Couarrub.d.2.parte.c.4.nume.4. idem voluit diuus Thom. in. 4 sententiarum distinct. 27. & ibidem
28 Paluda. [Ex quo videtur non sufficere hanc conuentionem fieri per dominum seu gubernatorem ciuitatis, quia solis parentibus hoc permittitur. Immo hoc est eis prohibitum expresse , nulla siquidem humana potestas potest aliquem inuitum cogere ad matrimonium contrahendum , siue secularis sit siue ecclesiastica , nec ipse summus Pontifex,ne matrimonium frustretur sine suo, non enim esset procreatio,nec prolis debita educatio inter eos qui violenter conuenirent,ex sententia Alfons.à Vera Cruce.1.parte speculi coniugiorum artic.7.conclusio 1.Quod hodie extat in sancta Synodo Tridentina sessione.24.cap.9.in hęc verba. *Itaque plerumque temporalium dominorum ac magistratuum,mentis oculos terreni affectus atque cupiditates excæcant , vt viros, & mulieres subeorum iurisdictione degentes , maximè diuites , vel spem magnæ hæreditatis habentes , minis & pœnis adigant , cum ijs matrimonium inuitos contrahere , quos ipsi domini vel magistratus illis præscripserint . Quare cùm maximè nefarium sit,matrimonij libertatem violare , & ab eis iniurias nasci, à quibus iura spectantur , præcipit sancta Synodus omnibus cuiuscunque gradus,dignitatis, & conditionis existant , sub anathematis pœna, quam ipso facto incurrant , ne quouis modo directè vel indirectè subditos suos vel quoscunque alios cogant , quominus liberè matrimonia contrahant,* hactenus verba concilij. [Sed quamuis potestas secularis non possit aliquem compellere ad matrimonium potest tamen persuasionibus ad id mouere, & pro subditis promittere,quibus non contradicentibus,erit verum matrimonium,prout quotidie fiebat , & nunc fit in omnibus Indiarum regnis,sunt enim Indi natura serui, pusillanimes , & meticulosi, vt dixi in libro gubernationis regni Peru.1.parte capit.4.& rursus in stylo cancellarię titul.1. præemi 17. casu.20.declara.9.§.1 gloss. 1. numero 39.et sequen & dominis suis ita subditi , vt nec mouere possent pedem absque eorum consensu.Ob idque in omnibus ipsorum sperabatur consensus , & sic eo adhibito fiebant

fiebant coniunctiones matrimonij: si ergo domino seu eorum gubernatore volente,& voluntatem suam declarante,conuenirent libenter vi. & fœmina , interius non repugnantes in animo ,habebitur pro vero matrimonio ; quod si non esset huiusmodi verum matrimonium , maior pars eorum qui nunc sunt coniuncti matrimonialiter, essent in statu damnationis æternæ,quippe qui non aliàs fuerint coniuncti , quàm ex præcepto, consilio , & voluntate domini , seu rectoris eorum absque aliqua alia expræsione. [Nec obstat si dixeris præ
29 tore loquente vel intercedente pro matrimonio inter duos,etiam si ipsi non refragentur , non videtur esse verum matrimonium , ex eo quòd ad eos non spectat subditorum cura , quemadmodum ad parentes , quibus hoc peculiariter est permissum , vt diximus supra eò numero. 26. quia respondeo hanc curam ad rectores , sicut & ad parentes spectare . Nam, vt constat ex Aristotel.1.politico.capit.3.naturaliter hi qui prudentia pollent,domini sunt illorum qui tardiores sunt ingenio, & rudiores , quia prudentes agunt , & præcipiunt, alij potius aguntur, & obediunt , hi què ab alijs in ordine ad suos fines diriguntur . At qui alios dirigunt habent se admodum parentum . Cùm ergo Indi miseri ignorent quid eis expediat: poterunt à prætore in suos dirigi fines,cui ab ipsis est parendum.Nimirum ergo si matrimonium valeat: vt latius discutit frat.Alfons.à Vera Cruce in speculo coniugiorum.1. parte articulo. 7.
30 [Infertur. 4.matrimonium contractum expræsso consensu , quod tamen nullum sit ob impedimentum aliquod iuris humani , vt consanguinitatis vel affinitatis intra.4.gradum,iuxta text.in capit . non debet de consanguini.& affinita. &. l.1. titulo. 18. part. 7. legitimum effici , si obtenta summi Pontificis dispensatione & facultate ad illud contrahendum , vir & fœmina scienter in eodem coniugio perseuerauerint , quo ad carnale commertium : Ex hoc enim videtur exhibere nouum consensum & validum ad coniugium , per illa exteriora signa , ex sententia gloss. commun . receptæ ab Abb.& Docto.ibidem in. d. capit . non debet in verbo decæterò, de consangum.& affinit. quam confirmat text.in.c.proposuit & cap.vltim . de coniug . seruo. ex quibus iuncta gloss.expenditur,ex coitu carnali tempore idoneo scienter subsequuto , matrimonium præsumi, si prius consensus verbis expressius sed propter aliquam causam nullus præcesserat. [Quemadmodum ex copula post sponsalia de futuro subsequuta , matrimonium præsumitur,iuxta text . in capit. is qui fidem de sponsal.& cap.veniens eodem titulo.] Hanc opinionem fatetur esse communem Ferdinan . Leazes Præses Herden.de matrimonio dubio. 12.numero. 14. Couarrub.in epitome de sponsal. 2. parte cap. 4. numero. 5. quid autem fiet iuxta Concilium Tridentinũ hac inspecie dicã infra nu.63.&.64.&.65. [Ex quo infertur declaratio
31 ad gloss.in capit. 1. de eo qui dux in matri . quam poll. per adulte.dicentem,nouum cõsensum esse necessariũ, vt vir [qui viuente prima vxore cũ secunda hoc ignorante contraxerit,] mortua prima cum secunda coniugium contraxisse dicatur,quàm inibi sequuntur Ioan. Andr. & Docto . communiter , & Bald . nouellus in tracta. de dote part . 11. §. hactenus numero . 18 . & probatur in capit. veniens desponsal. & hanc sententiam communiter esse receptam attestatur eam sequutus Paul.Paris. cons.52.colu.1.lib.4.satis tamẽ erit hac in specie tacitè aliquo sufficienti signo,nouum consensum præstari,quemadmodum,si vir & vxor scientes primam vxorem mortem obijsse in coniunctione & cohabitatione perseuerẽt, quo in casu exigitur scientia in ipsa fœmina ante hanc coniunctionis perseuerantiam,oportet enim ipsam scire priorem vxorem iam mortuam esse, & sic primum matrimonium solutũ fuisse, quemadmodum in.d. cap . 1.de eo qui dux. in matr. Hosti. Prępos. & alij explicãt, alia glo.similis in.c. vlti.de coniug.seruo . Sed an hoc procedat iuxta Concilium Tridentinum , infra explicabitur
32 numer. 36. [Quomodo autem matrimonium contrahatur inter absentes,& per epistolam vel procuratorem , & quibus verbis:docet.Couarrubias in epito . desponsal. 2. par cap.4.numer.8.& seq. &.§. 1. & per totum,& de ęta te ad matrimonium requisita, tractat.Couar.ead.2.parte cap.5.Alfon.à Vera Cruce in speculo coniugiorum.1.par. articu. 17. tractat de verbis quibus sponsalia contrahũtur,& de alijs tractat. articul. 17. [Hodie tamen aliter prouisum est per sacrũ Concilium Tridentinum sub Pio quarto Pontifice maximo celebratum sessione. 8. & totius Concilij sessione 24.in decretis de reformatione matrimonij. cap. 1. non enim sufficit consensus verbis expressus,nisi alia interueniant,quę ibi sanctissime statuuntur,nempe,vt præsente parrocho,vel alio sacerdote de ipsius parrochi seu ordinarij licentia , & duobus vel tribus testibus matrimonium contrahatur, per verba cõsensum denotantia iuxta cuiusque prouinciæ ritum , aliàs huiusmodi solemnitate deficiente contractus matrimonij est nullus,non ex eo quod clandestinum sit [nam eodem capite & decreto asseritur,non dubitandum esse clandestina matrimonia,libero contrahentium consensu facta,rata & vera esse matrimonia quandiu ecclesia ea irrita non fecit:& proinde iure damnandos esse illos , vt eos sancta Synodus anathemate dãnat , qui ea vera ac rata esse negant]sed quia eadem sancta Synodus eos qui aliter contrahunt,adsic contrahendum omnino inhabiles reddit. Atque ita in effectu , vltra tria canonica impedimenta, nempe, homicidium in facto,& adulterium cum promissione , & contractus de facto cum secunda viuente prima,prout latius declarat Frater Alfons.à Vera Cruce in speculo coniugiorum.1.parte articulo. 33. 34. 35.& 36.additur nunc quartum criminis impedimentũ, quod reddit sic contrahentem matrimonium omnino inhabilem.Nempe ob contemptum & inobedientiam eorum, qui nolunt in contrahendo seruare formam decreti dicti Concilij , hoc impedimentum, ait sancta Synodus, reddit matrimonij cõtractum nullum & irritum. Quod his verbis insinuat. [*Qui aliter quàm præsente parrocho, vel alio sacerdote , de ipsius parrochi seu ordinarij licentia, & duobus vel tribus testibus matrimonium contrahere attentabunt : eos sancta Synodus adsic contrahendum omnino inhabiles reddit : & huiusmodi contractus irritos & nullos esse decernit , prout eos præsenti decreto irritos facit & annullat.* Ecce his verbis omnino inhabiles reddit:insinuat sancta Synodus esse impeditos ob
34 crimen inobedientiæ adsic contrahendum matrimonium,non seruata forma decreti. [Sed dubium est si in contractu matrimonij deficiant tres denunciationes , de qui-

Universidad de Deusto
Biblioteca

quibus in eodem decreto, an sit nullum matrimonium? quod videtur ob defectum formæ.l. cum hi. §. si prætor. ff.de transf. formâ autem hoc inductum esse probatur his verbis. Idcirco sacri Lateran. Concilij, sub Innocentio Tertio celebrati, vestigijs inhærendo, præcipit vt in posterum antequam matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium parrocho, tribus continuis diebus festiuis, in ecclesia intermissarum solēnia, publicè denuncietur, inter quos matrimonium sit contrahendum. Quibus denunciationibus factis, si nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem matrimonij in facie ecclesiæ procedatur, vbi parrochus viro & muliere interrogatis, & eorum mutuo consensu intellecto, vel dicat, ego vos in matrimonium coniungo in nomine patris & filij & spiritus sancti, vel alijs vtatur verbis, iuxta receptum cuiuscunque prouinciæ ritum. Quod si aliquando probabilis fuerit suspitio, matrimonium malicioſè impediri posse, si tot præcesserint denunciationes, tunc vel vna tantum denunciatio fiat, vel saltem parrocho & duobus vel tribus testibus præsentibus matrimonium celebretur, deinde ante illius consummationem denunciationes in ecclesia fiant, vt si aliqua subsint impedimenta, facilius detegantur. Nisi ordinarius ipse expedire iudicauerit, vt prædictæ denunciationes remittantur. Quod illius prudentiæ & iudicio sancta synodus reliquit. Videtur ergo ex his verbis formam induci, itavt ea deficiente, similiter contrahentes reddantur ad sic contrahendum inhabiles. Nam vbi in lege vel statuto seu dispositione aliqua dicitur, aliter fieri non posit, vel ita demum fieri possit, censetur data forma, cui renunciari non poterit, secundum Bar.in.l.vltim.insi. ibi quæro an ciuitas. C. de vend. reb. ciui. lib. 11 Roma. consil. 402. Felin.in capit.cum dilecta de rescript. numero. 6. versic. septimum signum. Sed in hoc decreto dicitur qui aliter quàm præsente parrocho, &c. Matrimonium contrahere attentabunt, &c. Verûm hoc non obstante, dicendum est has denunciationes non esse inductas pro forma, nec earum defectus obstare, quominus contractus matrimonij valeat & teneat. Quia clausula decreti irritantis in textu posita, non se refert ad eam denunciationum solennitatem, sed ad aliam, nempe, vt contractus matrimonij fiat præsente parrocho, vel alio
35 sacerdote de parrochi seu ordinarij licentia, & duobus vel tribus testibus, etsi aliter fiat, dicit text. adsic contrahendum inhabiles omnino redduntur contrahentes. Si igitur sancta Synodus voluisset contractum matrimonij reddere nullum denunciationibus deficientibus, hoc expræsisset, prout expresit esse nullum deficientibus ministro & testibus, vt in simili specie dicit text.in capit. inter corporalia post medium extra de transla.episcop. in hæc verba, vnde si circa trranslationem idem fieri voluisset, quod de cesione dixerat, & de translatione poterat expresisse, ex quo ibi notat Bald. allegationem aduocatorum sæpè dicentium, si statutum hoc voluisset expresisset cap. ad audientiam insi. de decim. cum concordantijs à Tiraquell. congestis in relectione.l.si vnquam in verbo libertis numero.3 & sequentibus. C. de reuocand. dona. [Præterea si denunciationes essent pro forma requisitæ, non dedisset sancta Synodus ordinario licentiam eas omittendi si voluisset, prout dedisse constat ex eiusdem Concilij verbis, superius relatis. Argu. eorum quæ dixit Bar. in.l.si in lege. ff. loca. Paul. Castren. in.l. qui Romæ. §. flauius. ff. de verbo. obliga. & ibi latius Alexand. ad fi. num. 8. versi. vltra prę dicta Felin. in capit. cum dilecta numero. 6. versic. limita hîc primo, de rescript. solùm ergo redduntur inhabiles ad contrahendum qui aliter quàm præsente parrocho, vel alio sacerdote de ipsius vel ordinarij licentia, & duobus vel tribus testibus matrimonium contrahere attentauerint, & ratione criminis à contrahentibus patrati propter inobedientiam, causatur impedimentum, atque ideo contractus huiusmodi redditur nullus. Et hoc præseferunt verba sacri concilij dicentis, verùm cùm sancta Synodus animaduertat prohibitiones illas propter hominũ inobedientiam iam non prodesse &c. nulli autem dubiũ est posse ecclesiam impedimenta constituere matrimoniũ dirimentia, & qui hoc non posse affirmauerit, est anathema, vt deciditur eodem sacro concilio Tridẽtino sessione 24 canone. 4. Ecce clausula illa decreti irritantis, qui aliter quàm, inducit formam secundum Bald. in. l. 1. ff. de lib. & posth. Felin. in. d. capit. cum dilecta numero. 6. versic. quintum signum, de rescript. & iterum num. 10. citat concordantes, cùm ergo hæc clausula non ponatur in ea
36 parte decreti, quæ requirit tres denunciationes, noluit decretum inducere eas pro forma, ita vt eis deficientibus sit nullum matrimonium, sed tantum pro forma induxit quod in alia parte decreti statuit, nempe vt matrimoniũ contrahatur præsente parrocho & duobus vel tribus testibus, & contractus aliter factos expresse irritos esse decernit, & prout hac in specie hoc expresit, si idem fieri voluisset quando denũciationes defecissent, id expresisset vt dixi numero præcedenti infine. [Ex qua decisione plura expenduntur. Primùm nullum cosensum etiam expressum sufficere ad contrahendum matrimonium inter Christi colas, nedum tacitum ex quibusuis signis exterioribus, de quibus supra diximus, subintellectum, nisi talis consensus tacitus vel expressus fiat coram parrocho vel alio sacerdote, de cius vel ordinarij licẽtia, & duobus vel tribus testibus, per verba vel signa consensum exprimentia, vt ex verbis eiusdem decreti satis superque constat, atque ita non video quo pacto hodie possit procede re sententia communiter recepta de qua supra nu. 31. infi.
37 [At siquis obiecerit, matrimonium fuit à Deo institutũ in paradiso deliciarum tempore, quo primi parentes fuerunt creati, scilicet, Adam & Eua, qui diuino spiritu ductus eius matrimonij indissolubilitatem pronunciauit dicens, Geneſis cap. 2. hoc nunc os de ossibus meis, caro de carne mea, quam ob rem relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna, per ea verba videtur adhibitus consensus expressus quæ ab Adam fuerunt prolata. Ex quo mediante consensu matrimonium perfici constat capit. mulierem 33. quæst. 5. c. gaudemus de diuort. Et quia spiritu prophetico illa verba protulit Adam, redemptor noster Matth. 19. ad ipsum Deum ea verba refert, vt notat magister sententiarum in. 4. distin. 26. text. in. c. lex diuinæ. 27. quæst. 2. gloss. in summa. 27. q. 1. quam sequuntur communiter iuris Pontificij interpretes in rub. extra de sponſ. teſte Prę posi. ibidem nu. 10. regiã. l. 4 & in summa tit. 2. part. 4. Couarrub. in epitome de sponſa. 2. parte. cap. 1. §. vnico num. 6. Alfonſ. à Vera Cruce in speculo coniugiorum. 2. parte artic. 1. sed inferior non potest legem superioris mutare
c. cum

capit. cum inferior de maio. & obedi. Romanus ergo Pontifex vel concilium non potest circa matrimonium
38 aliquid noua prohibitione inducere. [Respondeo materiam huius sacramẽti esse hominem, qui quidem iuri humano subeest, & tanquam reipublicæ membrum eius legibus ob temperare debet. Idcirco humana lex potest aliquot homines à matrimonio auertere, & subtrahere materiam à sacramẽto, sicut posset Romanus Pontifex eximere subditum à Parrocho, quẽ antea absoluere poterat à peccatis per sacramentum pœnitentiæ, & tamen nunc non potest. Nec per hoc aliquid immutat summus Pontifex circa sacramẽtum, sed vel exhibet vel detrahit materiam sacramenti, vt rectè explicat Paluda. in. 4. sententia. distinct. 26. quæst. 4. articul. 3. & Adria. in. 4. tractatu de marrimonio folio paruo. 3. vel ex eo id procedit, quòd matrimonium etiam si sacramentum sit, plurimum tamen accedit humano contractui: atque ideo nimirum si
41 lege humana pontificia quidam eximantur abhoc contractu propter Christianæ reipublicæ vtilitatem, vt idẽ Adria. scribit in tracta. de confirmationis sacramento artic. 3. verb. ad rationem autem, Couarrub. in epitome de sponſali. 2. part. c. 6. §. 10. num. 17. Potest enim concilium vel summus Christi vicarius personas aliâs habiles, inhabiles reddere, & ex contrario, & in specie quod posit clandestinè contrahentes inhabiles reddere probat text. in cap. non debet de consangui. & affini. Alfonſ. à Vera Cruce in speculo coniugi. 3. part. articul. 20. notab. 1. Grego. Lup. in. l. 18. gloss. 2. tit. 2. part. 4. Nimirum ergo si sacrum concilium Tridentinum eos homines indignos faciat huius sacramenti, qui seruare contempserint eius iu
39 stissima præcepta. [Ex cuius decreti verbis vidi aliquem expendere, cum qui seruata forma eiusdem decreti matrimonium contraxerit, impedimentũ sibi parare, ita vt
42 non possit amplius eandem vxorem ducere, nec cum ea matrimonium contrahere, etiam si velit concilij formam deinceps seruare: verba decreti hęc sunt [*Ad sic contrahẽdum omnino inhabiles reddit.*] quasi dicat, ad contrahendum inter eos prorsus & perpetuo inhabiles reddit, dictio enim omnino excludit omnẽ gratiam & dispensationem, vt author est Ioã. And. cuius sententiæ accedũt Panor. Ioan. de Ana. Fran. de Aretio. & Felin. num. 8. in. c. qualiter & quando. 2. de accusa. Archidi. Ioan. Andr. Domi. & Phili. Fran. in. c. cũ ex eo de electi. li. 6. Domi. post alios in. c. 2. de pact. eod. lib. Feli. in. c. de regularibus num. 2. de simo. vbi etiam dicit hoc verbum omnino, idè significare quòd in perpetuum, idem voluit Ioan. Andr. in. cap. dudum de conuers. coniug. non tamen intelligas per hoc verbum excludi Papæ dispensationem, vt optimè probat Deci. in cap. at si clerici. §. de adulterijs numer. 8. extra de iudi. versi. sed certè durum. Operatur etiã dictio hæc omnino, quòd sit parata executio & præcisa. est enim dictio hæc præcisa, vt pluribus authoritatibus probat Tiraq. in relect. l. si vnquam in verbo reuertatur nume. 68. C. de reuo. dona. videtur ergo hoc impedimentum perpetuò durare donec dispẽsetur, aliâs
40 fieret quotidie fraus sacræ constitutioni. [Sed quamuis hæc opinio ex his probabilis videatur, si rectè appendantur mens & verba decreti, vera non est nec tenenda. Impedimentum siquidem & inhabilitatem dicit decretum prædictum esse adsic contrahendum: scilicet, clandestinè sine parrocho & testibus de quo loquebatur, voluit enim sancta synodus prouidere, ne clãdestina matrimonia fierent, & nouam addere pœnam ea contrahentibus, nempe, vt inhabiles fierent adsic contrahendum, non ergo est decretum extendendum vltra speciem de qua loquitur, maximè cum sit pœnale & correctorium. l. quod vero. ff. de legi. l. præcipimus. C. de appella. l. sancimus. C. de testament. auth. quas actiones. C. de sacrosc. eccles. Bar. & Ripa. numero. 57. & docto. in. l. si constante in prin. ff. solu. matri. satis enim illi malo medetur, quod ex simili cõtractu matrimonij euenicbat, si ad illud sic contrahendum inhabilitentur omnes qui sic cõtrahere attentauerint, & postquam contraxerint propter huiusmodi inhabilitatem contractus irritentur: nec fuit necesse eos inhabilitare ad iterum contrahendum, si voluerint formam Concilij seruare, & primam cum qua clandestinè contraxerant, ducere legitimè in vxorem.
41 [Quod vel ex eo conuincitur, quia verisimile est hãc sanctam synodum expresisse, si id voluisset statuere, quia non erat minoris momẽti quàm quod expressserat, immo maior erat pœna omnibus expresis, duplex siquidem pœna in eodem decreto infertur clandestinè contrahenti, & non seruata forma decreti, prima inhabilitatis iam dictę, secunda arbitrio ordinarij infligenda. Quid ergo verisimilius quàm quod tertiam pœnam maiorem expręsis, expręsisset, si eam infligere voluisset? in credibile autem reputatur quod non est verisimile. l. Meuius in prin. ff. de lega. 2. l. cum pater. §. certum eo. tit. c. quia verisimile de præsumpt. c. super hoc de renuncia. cum infinitis concordan. per Tiraq. congestis in rep. l. si vnquam in prin. nu. 37. & sequentibus. C. de reuo. don. vbi latè tractat quomodo sit testibus verisimiliora deponẽtibus magis credẽdũ, etiã numero, qualitate, & modo deponẽdi
42 minoribus. [Ad ea quę diximus de dictione omnino, respondeo esse intelligenda, nisi materia subiecta aliud suadeat, vt videre licet ex. c. 1. insi. vbi glo. & doct. de despõ. impub. vbi Panor. insi. illud assignat subiectę materię, vt refert idem Tiraq. in. d. l. si vnquam in verbo reuertatur nu. 68. insi. dicit text. ille quod pater potest filium impuberem, cuius voluntas discerni non potest, cui vult matrimonio tradere, & postquã filius peruenerit ad perfectam ætatem, omnino debet hoc adimplere: exponit glo. de debito honestatis nõ necesitatis. Peccat siquidẽ mortaliter filius nõ adimplẽdo quod pater eius nomine promisserat, sed non compelletur eam in vxorem ducere, teste Martino ab Azpilcueta in manuali confessorum. c. 14. num. 15. sic & in specie, de qua agimus, antequam contrahant qui animo ducũt clandestinè cõtrahere sine parrocho & testibus, sunt omnino inhabiles adsic contrahendum, non verò ad legitimè contrahendum seruata forma decreti cum eãdem vel alia, nullum enim præstat impedimentum quod iure non fortitur effectum secun
43 dum regulas iuris. [Infertur. 3. ex verbis dicti decreti Tridentini, sponsalia de futuro non verti in matrimonium de præsenti etiam sequuta copula, nisi consensus præsente parrocho & testibus verbis exprimatur, vel alijs sufficientibus signis, iuxta cõcilij Tridẽtini decretũ de quo agimus. Sed huic illationi obijcitur, is qui sponsalia contraxit de futuro promittens se matrimonium contracturum cum aliqua, tenetur consensum coniugalem præstare, & sic promissum absoluere: eã in vxorẽ accipiẽdo. c. ex literis sancti Syluani. c. sicut. c. requisiuit

Universidad de Deusto
Biblioteca

siuit.c.2.desponsali.etiam si in huiusmodi promissione iuramentum non interuenerit,vt in.c.de illis.1.versi.mulierem de desponsa. impub. vbi hoc notant Hostien.& & Abb.optimus text.in cap.iuramenti.22.quæstion.5.& mortaliter peccat sponsus vel sponsa,qui noluerit cõsensum coniugalem præstare,secundum Thom.in.4. distin. 27.quæst.2.colu.1.Florenti.3.par.tit.1.c.18.§. vlti. Siluest. in verbo sponsalia.q.4.probatur in cap.1.de sponsa duo. notat Feli.in.c.1.de pact.declar.6.Couarrub.de sponsali. 1.par.c.4.estq; communis opinio teste Alfonso à Veracruce in speculo coniugiorum.1.par.art.16.in prin. quod limitat,dummodo ex aliqua iusta causa non excusetur à peccato. Idem sit in cæteris contractibus: nam qui contrahere promisit,licèt non exhoc contraxerit, contrahere tamen obnoxius est.l.si fideiussor.§.meminisse. ff.de lega.1.l.siquis stipulatus sit stichum.§.vlti.ff.de verbo. obliga.sic & qui promisit fideiubere, & si verè fideiussor non sit,tenetur tamen fideiubere: Et qui locare promisit,tenetur locare.l.in bonæfidei.§.si tamen.ff.de eo quod cert.lo.& qui vendere promisit,vendere tenetur.l.si sterilis.§.pen.vbi notatur.ff.de actio.emp.Bart. & doctor. in.l.si eum.§.qui iniuriarum. ff.siquis cautio.quibus addequæ dicã.infra hoc eodẽ li.tit. 6. de meliorationibus

44 l.6.gloss.7.[Et vsque adeo hæc vera sunt in matrimonij contractu,vt siquis absque iuramento promisserit se in vxorem accepturum Anam,etiam si post prima sponsalia alteri eandem fidem sub iuramenti vinculo præstiterit,tenebitur primam sponsam Annã in vxorem accipere.vt notant Innocen Ioan.And.Abb.præposi.& Raue. in c.sicut de sponsal.Florenti.3 par.titu.1 c.18.§.vlti.l. 8. tit.1.parti.4.sponsalia siquidem de futuro non efficiuntur matrimonium ex eo quòd postmodùm iure iurando firmentur,secundum Thom.& Palud.in 4.senten.distinct10.28.quæst.1.ratio est, quia iuramentum contrarium priori promissioni,quam quis seruare tenetur,est temerarium,& non obligat iurantem,quippe quod sit in dispendium salutis æternæ,& foueat peccatum mortale. Quod committeretur priore promissione simplici non seruata, ex senten.Hostien.Enriqui & Abb in c.veniens de iure iur.contra Innocen.ibidem.Quomodo autem sunt sponsi cogendi ab ecclesia consensum coniugalem promissum præstare,explicat optimè Couarrub.de sponsa.par.1.c.4 num.4.& 5.ad intellectum tex. singularis in c. requisiuit

45 de sponsa.[Quo pacto ergo hæc promisio potuit annullari? Respondeo iure communi pontificio ante concilio Tridentinum pluribus modis solui poterant sponsalia, nam etiam si iurata fuissent,mutuo consensu soluebantur,cap.2.vbi Tãcre.& docto.communiter extra de spõsali.nulla siquidem iniuria fit Deo adhibito in testem, si promisio iurata à parte remittitur:nam & Deus ipse eã remittit,vt in ca.1.de iureiu.vbi Panormi.& docto.id explicant,Oldrald.consi.241.Ioan.Lupi in rub,de donatio. inter vir.& vxo,§.45. Diuus Thom.2.2.quæst. 89.arti.9. Couarrub.in epito.de sponsa.1.part.c.5.nume.2.l.9.titu.

46 1.par.4.[Dissoluuntur etiam sponsalia fornicatione secuta ab altero sponsorum,vt in ca. quemadmodum vbi Abb.& docto.de iureiuran.glo.in capi. sic quippe. 27.q. 2,Præposi post alios in cap.de illis de sponsa.l.8.tit.1.parti.4.Quid si vi cognita esset sponsa? tractat Couarrub.

47 dict.c.5.1.partis num.2.&3. [Soluuntur.3.sponsalia si sponsa promisserit dare dotem,& non dederit,quia non tenebitur sponsus cum ea contrahere: ita Ioan. Andre. Anto.Imol.& cæteri in dict.c. quemadmodum in prin. de iureiuran.per tex.in cap.de illis de conditioni.apposi. iuxta eius communem sensum. Quinimo & si sit dies sponsa,& nullam promisserit dotem, tenebitur dotem competentem sponso dare: aliàs eam ducere non tenebitur,licèt sponsalia iurata fuerint, secundum Bald.in c. iurauit de proba.cui subscripsit Ioan.Lupi in repe.c.per vestras.3.notab.§.2.de donatio.inter vir.& vxor. verùm si sponsa dies non fuerit non tenebitur dotem sponso assignare,nec ob id dissoluẽtur sponsalia secundum glo. in dict.c.quemadmodum in verbo oculos, communiter receptam, teste Couarrub.in epitome de sponsa.1.par.c.5

49 nu.4.&.5.qui nu.6.limitat dictum Bald.in dict.ca. iurauit,nisi sponsus similiter sit dies.Quia tũc etiã spõsa dies non tenebitur ei dotem assignare. Et quòd si sponsa effecta fuerit pauper,non dissoluantur sponsalia,quando nullam dotem promisit contra opinionem Abbatis in dict,c.quemadmodum,probat Couarrub.d.c.5.nu.6.optimo simili. Nam siquis matrimonium contraxisset cum puella pulcherrima,quæ tamen lapsu temporis pulchritudinem amisit,non tamen priuata est oculis nec naribus,

48 non tamen ob id sponsalia dissoluentur. [Quarto dissoluentur sponsalia si sponsa vagetur per orbem lapso triennio,quando ignoratur vbi sit,vt in.l.2.C.de repud.l.8.ti. 1.par.4.si verò sponsus sit intra prouinciam,spectandus est perbiennium.l.2.C.de sponsa.verùm si absentia sit ne cessaria ex iusto impedimento spectari debet,donec cesset impedimentum.l.sæpe.ff.de sponsa.nisi ob periculũ fornicationis iudex licentiam dederit sponsæ ad contrahendum cum alio,arg.c.fi.de eo qui cogno. consan. vx.suæ. Quod iure canonico asserunt esse seruandum iuxta hanc distinctionem,Ioan.Andre.Hostien.& Anto. in cap.de illis de sponsa.Siluester in verbo sponsalia quæst.10.quæ sententia communis est,quidquid contra eam dixerint Abb.Præpos.& Cardi,in d.c.de illis de sponsa.idem voluit Grego.Lupi per tex.ibi in.l.8.titu.1.par.4.in verbo hasta tres años,quod tempera,vt per Couarrub.d.c.5.pri

49 mæ partis nume.7. [Quinto soluuntur sponsalia per matrimonium subsequens cum alia contractum per verba de præsenti etiam sine copula.ca.sicut.ca.si inter & ca.de illis de sponsa.quod procedit etiam si prima spõsalia fuerint iurata.vt in dict.c.sicut & ibi frequenter omnes,pro

50 bat optimè Couarrub.d.c.5.nu.9.&.10. [Sexto solunntur sponsalia per religionis ingressum etiam si sint de præsenti,modò copula non fit sequuta,cap.2.c.ex publico c. ex parte de conuers.coniuga.l.4.insi.&.l.8.in princi.tit.

51 1.par.4.[Septimo dissolunntur superueniente affinitate c. siquis spõsam.27.q.2.d.l.8. Dissoluũtur octauo lapsu tẽporis in sponsaliorũ contractu præstituti ad matrimonium contrahendum c.sicut de sponsa.quod latius discutit Couarrub.de sponsa.1.par.c.5.num.8.Nono dissoluũtur sponsalia ab impubere contracta ex solo impuberis dissensu cùm ad pubertatatem deuenerit. Sunt enim spõsalia de futuro licèt contracta fuerint cum impubere per verba de præsenti c.de illis.1.de despõsa. impub.d.l.8.ad fin.tit.1.par.4.explicat hoc latissimè Couarrub.de sponsa.1.par.c.5.§.1.his & alijs modis dissolui poterant sponsalia de futuro ante concilium Tridentinnm quos refert Marti.Azpilcueta in manuali confessorum ca.22.nu.23.

& pluribus

& pluribus sequ. & Alfon.Auera Cruce in speulo coniugio.1.part.articu. 21. Nimirum ergo si sponsalia sint nulla, vel dissoluantur iuxta decretum dicti Concilij propter inhabilitatem contrahentiũ, debuerant enim

52 præsente parrocho & testibus consensum coniugalem exprimere quem promisserant. [Quid si post spõsalia de futuro copula interuenerit? videtur quòd transeant in coniugium,vt in cap.veniens & cap.15 qui fidem de spon.non quòd canones velint sine nouo cõsensu cõiugali ex sola copula matrimonium inter sponsas decernere,sed quia ecclesia præsumit ex illa carnali coniunctione consensum coniugalem intercessisse: ne animo fornicario ad sponsam accessisse dicamus,non enim est præsumendum delictum.l. merito. ff.pro so.l. quintus ff. de dona. int.vi. & vxo.iustè igitur ecclesia præsumit sponsum carnaliter ad sponsam accedentem, præmissam promissionem ad effectum deducere potius voluisse, quàm crimen,ad eam fornicario affectu accedẽdo,quam præsumptionem adeo vrgentem canones iudicauerunt, vt super ea tanquam super certo consensu statuerit.Obidque iuris & de iure præsumptio appellatur,contra quam nulla admittitur probatio, vt in cap. siqui fidem de sponsa. vbi glo, & commu. scribentes. I. antiquæ.C. ad Velleya.l. vti. C ad macedo.notatur in.l.siue possidetis.C. de proba. Abb. & Felin.in cap. quanto de præsump.Alcia. optimè in tractu. præsum-

53 ptionum.2.part.num.3. [Et licèt contra præsumptionem iuris & de iure admittatur probatio per confessionem partis iuxta glo. communiter receptam in.l.in cõtractibus in verbo nullo modo.C. de non num. pecu. vt atteſtatur Bal.nouellus in tracta.de dote.6.par.prin. priuilegio 2.& Couarrub. in epitome desponsa.1. par. cap.4.§.1. numer.2.&.3. aduersus tamen hanc canonis præsumptionem est dubium,& adhuc sub iudice lis est, an admittatur probatio in contrarium per confessionẽ eius qui pro matrimonio contendit, quod discutit idẽ Couarrub.d. cap.4.§.1.num. 4. &5. nec illud examino, quando quidem iuxta Concilium Tridentinum & eius nouam decisionem hęc omnia cessent iudicio meo,secundum quam nullus actus sufficit ad præsumẽdum matrimonium etiam per confessionem vtriusque nisi hęc confessio vel expressio consensus coniugalis, verbis vel signis ab initio contractus, vel post sponsalia de futuro coram parrocho vel alio sacerdote de ipsius parrochi vel ordinarij licentia, & duobus vel tribus testibus declaretur,aliàs facilimè fraudaretur sacri Concilij dispositio,sponsalia de futuro latenter contrahendo copula statim sequuta, non ergo sufficiet cocopula post sponsalia de futuro sequuta ad declarandũ consensum coniugalem,sicut nec quoad forum animę copula sequuta post sponsalia facit matrimonium verum, si verus consensus ad matrimonium deficiat secũdum Schotum in.4.distin.28.& diuum Thoman ibidẽ artic.2. quoniam nec verba de presenti faciunt matrimonium vbi consensus mentalis deficit secundũ Thomam quotlibeto 5.arti. 15. quod optimè explicat Ioan. Arbore.in sua theosophia lib.11.c.5.& Frater Alfonsus à Vera Cruce in speculo coniungiorum 1. par. arti. 20.conclu.3.atque ita corriggit sacra Sinodus Tridẽtina tex.in.cap.veniens & in cap.15 qui fidem desponsa.

54 [Quod etiam iure probatur nam licèt contra præsumptionem iuris & de iure non admittitur probatio, admittitur tamen ea quę indirectè, & per obliquum ipsi præsumptioni obuiat. Si enim sponsus qui contra matrimonium contendit probare velit, illa sponsalia ante coitum fuisse mutuo consensu vel aliàs legitimè soluta,iuxta.cap.2.de spõs.vel nulla fuisse, propter aliquod impedimentũ, admittendus est secundum Abb.& Prepos.in.d.cap.15 qui fidem de sponsa.& Felin.in.cap.cum.M.Ferrari.pen.colu.de cõstit. conuincitur ex glo.celebri in Clem. vnica de proba. dicente probationem indirectam admitti contra præsumptionem iuris & de iure,quam vt singularem sequitur Imol.ibidem & Feli in.cap.quanto de præsump.& in cap.cum à nobis detestib.Alcia.de præsump.2. part. num. 12. Couarrub.in epit. desponsa.1. part. cap. 4 §. 1.num.7.ita in casu proposito,quamuis hęc sit iuris & de iure præsumptio,admittitur contra eam allegatio & probatio impedimenti, &in habilitatis ex constitutione dicti Concilij Tridentini prouenientis,quia consensus cõiugalis expressus non fuit coram parrocho & testibus,cuius defectus,ait sancta Synodus,inhabiles reddere omnes,qui attentauerint aliter consentum exprimere. [Ex quo, ni fallor,& illud sit, vt quamuis

55 iure communi matrimonium ratum per verba de presenti contractum,vel sponsalia de futuro post copulã, excludant aliud matrimonium cum alia postea contractum & consumatum,vt in cap.1.& vlti.de sponsa duo 19.tit.1.part.4. hodie tamen etiam si per verba de presenti quis vxorem duxerit coram testibus & non corã parrocho vel alio sacerdote de eius vel ordinarij licencia,vel si desponsatus fuerit per verba de futuro cum aliqua,& cum ea copula carnalis sequuta poterit nihilominus cum alia matrimonium contrahere in facie ecclesię coram parrocho & duobus vel tribus testibus,& validus erit vltimus matrimonij contractus, etiam si prius non declaretur per iudicem ecclesiasticum non valuisse,quoniam ipso iure redduntur inhabiles ad sic contrahendum,qui omissa solennitate, & forma Concilij contraxerunt, quod denotat verbum omnino in decreto positum,quod idem est,ac si diceret ipso iure, ex sententia Accursij in.l.si pecunia vbi etiam Bal. notat.ff.de posi,alia est expresior in cap. vlti. in fi. in verbo omnino,quam ibi expendunt,& commendant Domi.& Phili.Franc.de off.de leg.in 6.cui omnes frequẽter accedunt teste Tiraquello in.l.si vnquam in verbo reuertatur numer.66.& 67.C. de reuo.dona.vbi plures citat.concord.factum enim ipsum hac in specie dissoluit talem cõtrahendi modum,nec est necessaria alia declaratoria sententia, secundum glo. communitee receptam in cap. de illis.1.de desponsa. impub. & in cap. sic quippe.27.q.2.idem voluit Beatus Thom in 4.senten.distin.27.q.2.Siluester in verbo spõsalia.q.11. Marti.ab Azpilcueta in manuali confessorum cap 22.num. 27.hosti.in summa desponsalibus.§.vlti. Ioan. And.in cap.de illis de sponsali.optimus tex.in.l.8. in fi. vbi & Greg.Lupi.tit.1.par.4.Alfons.à Vera Cruce in speculo coniugiorum.1.part.arti.21.ad finem,qui moderare videtur hanc sententiam,vt si sponsalia publicè sint contracta ita vt testibus probari possint,ne scandalum suboriatur,dissolui non debent, nisi iudicio ecclesię, quę habet de omnibus iudicare propter scandalum infirmo

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum,licèt ſecus ſit,vbi publicè non ſunt contracta, Palud.in.4.diſtin.27.quæſt.1.diuus Thom. eadem diſtin. q.2.art.3.quam moderationem hac in ſpecie nō admitterem. Quandoquidem omnibus nota ſit vel eſſe debet conſtitutio Tridentina,quæ ipſo iure inhabiles reddit abſque prædicta forma contrahentes, nullo ergo iudicio opus eſt iam iudicatis, ex quo nullum ſuborietur
56 ſcandalum. [Hanc illationem extende,etiam ſi copula ſequuta fuerit inter eos,qui verbis de præſenti contraxerunt coram teſtibus & non coram parocho vel alio ſacerdote de ipſius parochi vel ordinarij licentia. Quia nullum fuit matrimonium,obſtante impedimento & inhabilitate ſic contrahentium,non ſeruata forma decreti,quare aliam impunè ducere potuit forma decreti ſeruata. Quamuis arbitrariè ſint puniendi ipſi contrahentes propter clandeſtinum contractum ; & parochus vel alius ſacerdos qui hanc formam nō ſeruarūt, & teſtes qui contractui inter fuerunt,vt in dicto decre. Tridentino continetur . Non tamen fiet hæc punitio ob ſecundum matrimonij contractum legitimè factū,
57 quippequod impunè fieri potuit,ſed propter primū nō rite factum. [Sed operæprecium eſſe duxi, id examinare nunquid ſit conſtituendum diſcrimen aliquod inter ſponſalia re & verbis de futuro:de quibus hactenus diximus,vel inter ſponſalia iuris intellectu de futuro, verbis autem conſenſum præſentem exprimentia: qualia ſunt ea quæ ab impuberibus fiunt maioribus ſeptennio,vel ab impubere cum pubere,iuxta text.in cap.atteſtationes de deſponſa.impub. & cap. vnico.§. idem, eodem titu. lib.6.an ſatis ſit ad eorum validitatē, quòd verba illa de præſenti exprimantur ab impuberibus coram parocho & duobus teſtibus:ſi poſt pubertatem copula ſequatur,vel oſcula,& amplexus, etiam ſi iterum non exprimatur conſenſus coram parocho & teſtibus? Et videtur hæc ſufficere, nam impuberes matrimoniū contrahere intendebant,dicentes adinuicem. ego te in vxorem accipio,& ego te in maritum,ſolùmq; fuit ętatis defectus [quia matrimonium non poteſt contrahi niſi inter puberes,ętatis.14.annorum in viro, & duodecim in fœmina.c.puberes de deſponſa. impub. capit. vnico eodem titulo in.6.vbi glo.& docto.]ætate ergo ſuperueniente legitima,ſat erit, ſi in eadem voluntate perſeuerent,quod præſumetur ex copula vel amplexibus,oſculis,& iocalibus,poſt pubertatem habitis, vel ex nixu copulæ ante pubertatem,vt in cap.vnico.§.idē quoque de deſponſ.impub. lib. 6. Alfonſ.à Veracruce in ſpeculo coniugiorū.1.par.art.20.infi. Probatur præterea ex verbis decreti cum ſic ait,qui aliter quàm præſente parocho,vel alio ſacerdote,de ipſius parochi ſeu ordinarij licentia,& duobus vel tribus teſtibus matrimonium contrahere attentabunt, eos ſancta Synodus adſic contrahendum omnino inhabiles reddit. At in ſpecie propoſita impuberes attentarunt contrahere matrimonium ante pubertatem, ſed non abſque parocho & teſtibus , non ergo fient inhabiles,adſic contrahendum,nec incident in pœnam decreti. [Sed his non ob
58 ſtantibus,contraria ſententia verior mihi videtur, immo quòd non ſufficiat impuberes contrahere palàm præſente parocho & teſtibus,& quòd aduenientę pubertate per copulam,vel amplexus, & oſcula, declaretur perſeuerantia voluntatis iuris præſumptione , niſi expreſſe conſenſus declaretur poſt pubertatem coram parocho & teſtibus.Quod his rationibus inſtruitur,licèt inter impuberes vel puberem & impuberem per verba de præſenti publicè cōtrahatur,verba illa de præſenti reſoluuntur in ſponſalia de futuro iuris intellectu,ſi ſunt ſponſalia,vtriuſque conſenſus coniugalis expreſſus non eſt: exprimi ergo oportebit coram parocho & teſtibus iuxta formam Concilij Tridentini.Cōſequentia nota eſt , vt ex eodem Concilij ſeſſione. 24. capit.1.de reformatione,& ex ſuperius traditis ſatis ſuperque liquet,maior autem probatur in capit.vnico.§. idem quoque de deſponſa. impub . lib. 6. minor etiam probatur in.d.§.idem quoque,vbi matrimonium contractum inter duos impuberes , vel inter puberem & impuberem, non efficitur perfectum nec firmum pubertate aduenientę,niſi nouus vtriuſque conſenſus ad matrimonium expreſſus vel tacitus accedat, tacitus in quam,per copulam poſt pubertatem,vel paulò ante pubertatem habitam,vel per oſcula & amplexus poſt pubertatem habitos,vt ibi expendit ex eodem textu Ioā. Andr.in nouela,Carol.Ruynus conſil.203.libr.1.num. 2.concluſ.4.Abb.in capit.vltim.inſi.de ſponſali. Ant. de Butr.in capit.atteſtationes de deſponſa.impub.Domi. in. d. capit. vnico eodem titulo in. 6. Aret. conſil. 142.numero.5.6.&.7.Præpoſi.in.d.cap.de illis , & cap. atteſtationes de deſponſa. impub. Couarrub. in epitome de ſponſa.1.part.cap.vltim.§.vltimi.in fine.ſi igitur text.ille exigit conſenſum coniugalem vtriuſque poſt pubertatem,etiam ſi alter eorum fuerit pubes, vt dicta ſponſalia iuris intellectu inter impuberes vel puberem & impuberem contracta tranſeant in matrimonium,conſequitur impuberes conſenſum coniugalem minimè habere,nec præſtare poſſe,vt notatur in capit. tuæ de ſponſa.eſtque ad id text.expreſſus in capit.à nobis vbi id notat Præpoſ.numero.2. in fine de deſponſatio.impube. [Sed forſitam obijciet aliquis , ſat eſſe
59 verba illa conſenſum de præſenti exprimentia coram parocho & teſtibus,ſi per copulam vel alijs ſignis poſt pubertatem declaretur perſeuerantia voluntatis,ex ratione text.in capit.de illis.1.de deſponſa.impube. in fi. vbi mulier quæ poſtquam annos nubiles attingit, etſic pubes effecta nupſit impuberi,cùm in eum ſemel conſenſerit , amplius non poterit diſſentire,niſi is cui nupſit,poſtquàm ad legitimam peruenerit ætatem,in eam ſuum negauerit præſtare conſenſum. Ecce ex parte puberis adfuit conſenſus,vt patet ibi, cùm in eum ſemel conſenſerit . Sufficit ergo declaratio voluntatis impuberis quomodocunque facta , cùm iam fuerit ſatisfactum conſtitutioni ſacri Concilij, per expreſsionem conſenſus coram parocho & teſtibus ab initio factam.Huic refractario reſpondere licebit , textum illum non ita eſſe accipiendum: ſed prout gloſſ.intelligit ibidem,in verbo cōſenſerit in fine , vbi gloſſ. tradit auream doctrinam teſte præpoſito ibidem num. 4.dicens quòd ſi maior contrahat per verba de præſenti vel de futuro cum impubere,non eſt propriè matrimonium,ex quo non adeſt ſimultaneus conſenſus.Impuberi ſiquidem deeſt conſenſus coniugalis , vt in cap. à nobis de deſponſatio.impube.ibi , quòd ante nubiles annos conſenſum coniugalem non habent: & in capit. tuę de ſponſa.verùm enumerò pubes ipſe ex promiſſione

ſione obligatur,licet nō ex matrimonio , in quo vtriuſque conſenſus neceſſario requiritur , & dum inquit tex. ille quòd cùm iam ſemel conſenſerit, amplius non poteſt diſſentire,intelligitur,niſi iuſta cauſa diſſentiendi ſuperuenerit , nam ea cenſentur ſponſalia de futuro,ad quorum complementum , ſi ſint iurata , compelluntur ſponſi vt in capitu. ex literis , & capit . veniēs 2.deſponſal . niſi iuſta cauſa diſſentiendi ſuperuenerit, vt propter inimicitias , vel morbum aliquem cōtagioſum,vel ex alia iuſta cauſa in arbitrio iudicantis,ſecundum Anto.de Bu.Panor. & modernos in capitu. requiſiuit de ſponſali. quod & voluit expreſsim Carol.Rui.conſi.203.prope finem Areti. optimè conſ.
60 142.nu.6. [Deniq; huiuſmodi cōtractus de præſenti inter impuberes,vel puberē,& impuberē factus, habetur vt ſponſalia de futuro in omnibus , tam quo ad puberem quàm quo ad impuberem, tam etiam ante pubertatem, quàm poſt pubertatem, ex quo ex iiſdem cauſis diſſoluitur quibus ſponſalia diſſoluuntur , vt aſſerunt Hoſti.Anto.& Enri . in.d.capit.de illis.1.de deſponſa. impub.& Couarrub . in epitome deſponſali.1. part.cap.5.§. vlti. infine,vbi ex hoc infert maledixiſſe Sylueſtrum in verbo matrimoniū . 5. q. 8. & Ludo. Gozadi . conſi. 2. numero. 11. 27. & 28. dum aſſerunt, ſponſalia prædicta,iuris interpretatione de futuro, trāſire in matrimonium, ſi impubes ætate iam perfecta,& ſic factus maior conſentiat illi matrimonio, tametſi pubes diſſentire velit,eiuſquè conſenſu minime ſpectato. nam contra eos adducit Couarrub . vltra ea quæ hoc eodem numero diximus,tex.in. d.capitu. 1.§. 1.de deſponſa . impube . libr.6. vbi matrimonium contractum inter impuberes, vel inter puberem & impuberem , nō efficitur perfectum nec firmum pubertate accedente, niſi nouus vtriuſque conſenſus accedat ad matrimonium tacitus vel expreſſus , non ergo ſufficit conſenſus ſolius impuberis præſtitus poſt pubertatem , niſi cōcurrat vtriuſq; cōſenſus , quod & voluit Bal. cōſ.
61 194.&200.li.3.& Carol.Ruynus.cōſ.203.li.1. [Ex quo & illud fit , vt pubes hac in ſpecie ſi contrahat cum alia [ante, vel poſtquam impubes cum qua primo cō traxerat per verba de præſente , ad ætatem nubilem peruenerit] præſenti parocho & teſtibus , valeat ſecundus matrimonij contractus : ex ſententia Bernardi in. capitu. de illis.1. glo. vlti. extra de deſponſa.impub . quam ibi ſequuntur omnes,teſte Carolo Ruyno conſi. 203. libr. 1. numer. 3. 4.& 5. vbi hoc optimè probat , & prope finem ampius contendit , nempe, quod poterit pubes ante vel poſt pubertatem alterius ab ſponſalibus diſcedere , maximè ex cauſa,vt ibi per
62 eum. [Sit itaque reſolutio in hac materia, quòd iuxta Concilium tridentinum, conſenſus coniugalis mutuus ab vtroque coniuge eſt præſtandus,non per verba de futuro , ſed de præſenti coram parocho , vel alio ſacerdote , de ipſius parochi ſeu ordinarij licentia, & coram duobus vel tribus teſtibus : aliàs inhabiles ipſo iure redduntur , qui ſic contrahere attentarunt, ad ſic contrahendum , & propter huiuſmodi inhabilitatem & impedimentum , contractus redditur nullus : ita vt liceat cum alia vel alio contrahere, non obſtante huiuſmodi clandeſtino contractu, vtpote nullo . Quin etiam copula poſt ſponſalia de futuro ſequuta non ſufficiet ad præſumendum coniugalem conſenſum, nec aliquod aliud ſignum, niſi ſimultaneus conſenſus vtriuſque coram parocho & teſtibus per verba de præſenti , vel ſigna ſufficien
63 tia exprimatur . [Quid autem ſtatues , ſi contractus matrimonij fuit per verba de præſenti , ſub conditione tamen de futuro poſsibili coram parocho & teſtibus , an adueniente conditione , ſtatim abſque alio actu conſenſum exprimente tacitè vel expreſſe,ſit matrimonium , an verò requiritur aliquis actus ſaltem tacitus conſenſum coniugalem ſignificans, & quod is actus coram parocho & teſtibus expediatur. Vidi illuſtres & celeberrimos iuris Pontificij doctores frequentiſsimè defendere aſſertoriam partem,prorſus affirmantes, firmari ea in ſpecie matrimonium adueniente conditione, nec opus eſſe nouo conſenſu aut contractu. hæc fuit ſententia Hoſtien.in ſumma Innocen . Abb.& omnium ferè ſcribentium in cap. de illis de condit. appoſi. idem voluit Abb. in cap. ſuper eo & Enri. in capit. fi. eodem titulo. Palud . in 4.ſenten. diſtinct. 29. in fi. q. 2 . ad ſecundum & tertium:& contendunt argumentis ſatis debilibus hoc cō firmare,ita vt relatione digna non ſint . Incontrariū tamen eſt omnium ſententia theologorum, teſte fratre Franciſco à Victoria in relectione de matrimonio.2. puncto primæ partis qui eorum authoritate & doctrina canonem tradit vniuerſalem , dicens : ſi ex alio quo pacto vel ſtipulatione non ſtatim abinitio oritur matrimonium , quidquid poſtea ſuperuenerit, ſiue ſit ætas, ſiue copula carnalis , ſiue diſpenſatio ſuper impedimentum, ſiue conditio appoſita contractui nunquam erit matrimonium, niſi de integro omnia ponantur , quæ neceſſaria ſunt ad eſſentiam matrimonij,nempe, mutuus vtriuſque conſenſus & purus de præſenti ideſt,eo tempore quo contrahunt , & quo matrimonium conficitur . Quam ſententiam veriſsimam puto iuxta decretum Concilij Tridentini, præcipientis quòd qui aliter quàm præſente parocho & teſtibus conſenſum coniugalem præſtiterint,inhabiles reddantur ad ſic contrahendum , quare non ſufficient actus quibus iure canonico conſenſus coniugalis præſumebatur. Nunc ad propoſitam deuchiendo, ſpeciem,qui ſub conditione contrahunt licet per verba de præſenti,ſponſalia de futuro in effectu contrahere dicuntur,non matrimonium quippe quod eſt actus legitimus, atque ideo non recipit diem nec conditionem, l.actus legitimi.ff. de regu.iur. quam ita intelligit Couarrub.in epito. deſponſa.2. part. capit.3.num. etiam 3.ratio huius eſt quia cùm ab initio non potuit eſſe conſenſus coniugalis,quippe qui nullam , vt dixi, recipit conditionem,& quia ante conditionis euentum poterant contrahentes reuocare conſenſum expreſſe vel tacite alteri nubendo,capit.de illis &.c.ſuper eo de cond. appoſ. quod authores contrarię ſententiæ non negant : nullus ergo fuit contractus,nec ſufficiens fuit primus conſenſus ad inducendum matrimonium etiā ſi conditio eueniat.Quod probatur,quia diſſenſus non tollit,nec irritat virtutem contractus perfecti & puri vel conditionalis , nec poſſet alter ex contrahentibus ante conditionem impletam diſcedere à contractu tiā ſi conditio poſtea euenerit remanet firmus contractus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& fingitur valere â die celebrationis eius. l. potior. l. qui valneum. ff. qui potio. in pign. habe. l. 32. titulo 15. part. 5. vbi Greg. Lup. enumerat aliquos effectus, qui ex hoc sequuntur, & alios Anto. Gomez de contractibus. capit. 11. numero. 30. licèt antea nulla esset nata actio, sed erit in pendenti donec conditio ad impleretur, vt in l. cedere diem. ff. de verb. sig. l. is cui. ff. de actio. & oblig. l. bouem. §. sub conditione ff. de edili. edi. §. sub conditione insti. de verbo oblig. l. 12. titulo. 11. part. 5. cum concord. per Anto. Gomez traditis. d. c. 11. nu. 28. propter quos effectus ibi ab Ant. Gomez nu. 29. enumeratos, nõ licet à cõtractu cõditionali, discedere ante cõditionis euẽtũ. Nõ sic est in cõtractu matrimonij cõditionali, licet enim ab eo discedere, & alij nubere, ergo cõsensus cõditionalis sufficiẽs non fuit, quare nec eueniente cõditione sufficiens erit, nisi alius cõsẽsus denuo præstetur corã parocho & testibus, quod latius probat etiam ante Concilium frater Fran. à Victoria in. d. relectione de matrimonio. 2. puncto
64 primæ partis. [Præterea hęc communis opinio canonistarum est contra text. in capit. super eo, de condit. appos. vbi à contrario sensu probatur, quòd aduenien te conditione, cogendus est contrahere matrimonium qui conditionalem præstitit consensum, nondum ergo erat contractum matrimonium, etiam conditione impleta, nimirum ergo si etiam ante Concilium Tridentinum nouus consensus [conditione impleta] esset præstandus, nedum post dictum Concilium. Constat etiam ex. d. capit. super eo, consensum de præsenti sub conditione præstitum habere vim promissionis de futuro matrimonio contrahendo, non ergo potest iure communi transire in matrimonium, etiamsi conditio eueniat, nisi ea subsequantur, quę faciunt sponsalia in matrimonium de præsenti transire: nempe, nouus consensus, vel copula, quod hac in specie probatur in cap. per tuas de cõ. di. appos. vbi copula facit præsumi quod videatur à conditione recessum. Cum autem hodie iuxta Concilium Tridentinum satis non sit, copulam sequi, sed necesse sit, nouum exprimi consensum coram parocho & testibus, vt supra latius probauimus, idem dicendum est in casu proposito, & conclusionem communem theologorum contra iuris Pontificij doctores tenet Couarrub. in epitome de sponsalibus 2. par. capit. 3. numer. 5. post diuum Thom. in 4. senten. distin. 29. q. 3. versic. ad tertium. Ioan. Maior in 4. dist. 27. q. 4. co. 2. & Adria. in 4. tractatu de matrimonio
65 c. ad discernẽdũ, per eũ citatos. [Quid aũt si inter duos quibus canonicum suberat impedimẽtũ, cõtractũ fuit matrimoniũ de præsenti, sub cõditione, si Papa dispẽsauerit, corã parocho & testibus, an dispensatione sequuta, sit statim absque nouo consensu matrimonium, an sponsalia, ita vt licèt coniugium non sit, possint tamen cogi ad contrahendum? Iuxta theologorũ præmissam sententiam, vt sponsalia iudicantur, & quilibet poterit pœnitere etiam post obtentam dispensationem, nisi nouus adsit consensus, quod erit indubium iuxta Concilij Tridentini decretum, sed præmissa nostratum communi sententia, quid sit statuendum tractat optimè Couarrub. in epitome de sponsali. 2. par. c. 3. nu. 7. & 8. Quid autem dicemus, si matrimonium contrahatur solemniter sub conditione contra substantiam matrimonij, impossibili, vel turpi, an reijciatur conditio & purus maneat contractus, an verò vitietur & irritetur? Discutit latè Couarrub. d. capitulo. 3. §. 1. &. 2. vbi ad saturitatem videre licebit, quid sit obseruandum, &
Alfon. à Vera Cruce in speculo coniugiorum. 1. part.
66 artic. 18. & 19. ad eos recurrito. [Sed dubium celebre sese offert. an iuxta Concilium Tridentinum, sit in foro iuditiali iudicandum matrimonium, siquis ex consensu fœminæ protestetur se nolle coniugalem consensum præstare, etiamsi quęcunque verba consensum significantia ab illo die protulerit quandocunque, ac de mum illa verba coram pluribus proferat. Et certè ante Concilium Tridentinum verius erat, non esse matrimonium iudicandum hac in specie, modò de protestatione prædicta iudici constaret, vt Abb. existimat in cap. tua nos de sponsal, cui Feli. accedit in cap. cum. M. Ferrariensis nume. 80. de constitu. nisi post ea verba copula carnalis sequuta fuerit: per quam recessum videtur à protestatione, vt ibidem Feli. annotauit, & post eum Couarrub. in epitome de sponsal. 2. par. cap. 2. nu. 3. qui addit consensum vtriusque expressum exigi. in huiusmodi protestatione, ne tantum sacramentum leuitate contrahentium illudatur, nec id mirum quidem, cùm & in alijs actibus consensus expressus requiritur partis, cui nocere possit protestatio in contractibus liberè factis, vt notat Bar. in l. non solum. §. morte nu. 22 & 23. ff. de noui op. nun. & Alex. ibidem num. 3. vbi attestatur hanc esse receptam sententiam, Deci. in capit. cum. M. Ferrariensis num. 23. extra de constitu. dicit etiam ibidem Couarrub. quòd si protestatio hæc fieret absque alterius consensu, non iuuaret protestantem, ex sententia glo. communiter recepta, in cap. tua nos de sponsa. quam sequuntur Abb. & Ripa num. 86. in d. cap. cum. M. Ferrarien. Iuxta Concilium autem Tridentinum non sufficit copula ad confirmandum huiusmodi contractum matrimonij, quippequi ab initio erat nullus ex defectu consensus: sed denuo ex primi oportet nouus consensus, coram parocho &
67 & duobus testibus. [Infertur ex supertus traditis, furiosum non posse contrahere matrimonium, & si contraxerit esse nullum, ob defectum consensus, vt in ca. cum dilectus de sponsali. & inl. 2. titu. 2. par. 4. notat magister sententiarum in. 4. distinctio. 34. & ibi diuus Thom. art. 4. non enim fieri potest à furioso actus consensum exigens, vt in. l. furiosum. C. qui test face. pos. Clem. 1. de homi. fallit. in furioso per dilucida interualla, nam tempore sanę mentis poterit matrimonium cõtrahere, secundum glo. in. d. capit. dilectus. cap. quãuis 7. q. 1. l. diuus. ff. de off. præsid. & in dubio præsumeretur cõtraxisse, cũ esset sanæ mentis, quandoque tamen tempore furoris, ex actus qualitate vt probat ipse Couarrub. in epitome de sponsali. 2. par. cap 2. num. 7 qui numer. 8. & 9. asserit matrimonium à mentecapto vel ebrio contractum eadem ratione esse nullum propter defectum consensus. Mutus tamen, & surdus, si non careat intellectu potest signis matrimonium contrahere, prout pulchre insinuat Paul. Parisi. consilio.
68 63. libro 4. [Sequitur in diffinitione, indiuiduam vitę consuetudinem retinens, hoc ideo dicitur, quia matrimonium iure naturali & diuino indiuiduum est & indissolubile vinculum, iuxta illud, quos Deus con-

coniungit homo non separet, Matthęi. 19. & probat Alfonsus à Veracruce in speculo coniugiorum. 2. part. art. 7. optimè Fortun. Garsi. in l. 1. col. 9. ff. de iusti. & in. Cui sententiæ obijci solet: matrimonium quandoque ante mortem solui quo ad vinculum, & quando que quoad mutuam cohabitationem, quoad vinculum, soluitur matrimonium ratum & non consumatum, per religionis ingressum & solennem professionem, vt in capitulo. 2. & capitulo ex publico, de conuersio. coniuga. diuus Tho. 2. 2. q. 88. & in. 4. sentẽ. dist. 38. Medina de restitutio. q. 3. causa. 8. an respõsione ad tertiũ. Couarr. in epitome de sponsali. 2. part. c. 7. §. 4. numero 6. Alfon. à Vera Cruce in speculo coniugio. 2. part. articulo. 28. conclus. 2. & 3. Ioan. Brunelus de sponsali. conclus. 1. numero 5. denique hoc est nouissimè statutum per sanctam Synodum Tridentinam sessione. 24. de matrimonio canone. 6. cuius verba sunt, siquis dixerit matrimonium ratum, non consumatum, per solennem religionis professionem alterius coniugum non dirimi, anathema sit, [Sed prout præfati
69 doctores resoluunt, hoc diuortium quoad vinculum matrimonij non humana, sed diuina authoritate fit: quia indissolubilitas matrimonij statuta est iure diuino, vt constat Matthęi. 19. per illa verba quos Deus coniungit homo non separet. Ecclesia ergo non potuit aliquid contra id præceptum diffinire, sed ex verbis ipsius Christi intellixit, dissolui posse matrimonium non consumatum: non ergo dissolui potuit matrimonium, nisi in casu quo Christus insinuauit dissoluendum, ex verbis, vel reuelatione facta, vt in capit. ex parte tua de conuer. coniugat. vbi summi Pontifices loco Dei constituti, cognoscentes voluntatem diuinam, declareuerunt ex intentione Christi fuisse, matrimoniũ ratũ non consumatum solui per ingressum religionis & solennem professionem, vt rectè aduertit Alfons. à Veracruce. d. 2. parte. artic. 28. conclus. 3. & Couarrubias. d. capit. 7. §. 4. numero 6. vbi refert Christum Iesum Ioannem Euangelistam à nuptijs ad castitatis professionem vocasse, adfertquè in testem Diuum Hieronymum in prologo Apocalypsis. Alia exempla referuntur in capit. scribit nobis. 27. q. 2. quibus exemplis & alijs, hoc nobis mater Ecclesia Catholica declarauit, vt vltra supra citatos nobis insinuat Natalis Beda in censura errorum fabri super Euangelium Ioann. eandem sententiam profitetur Paluda. in. 4. sentent. distinct. 27. q. 2. ad fin. & Ioann. Maior ibi. q. 2. colũ. 2. & Iacob. Almain de potestate Ecclesiæ capit. 15. Frater Domin. à Soto libro. 7. de iusti. & iu q. 2. artic. 5. pagina. 649. prope finem versiculo negamus ergo, &
cætera. [Et quamuis votum solenne dirimat vin-
70 culum matrimonij rati & non consumati, secus tamen erit dicendum in voto simplici. Quia per votum solenne fit traditio realis personæ, non verò sic per votum simplex, in quo solum est promissio nuda absque traditione, quicunque ergo se alteri tradit, suam illi voluntatem mancipando, iure naturæ & diuino fit inhabilis ad alium statum. Qui vouet solenniter, sese tradit Deo, abdicando ab se ius ducendi vxorem possidendique propriam, quam non cognouit carnaliter. Nimirum ergo si vinculum matrimonij rati & non consumati fortiori actu dirimatur, nempe, ex professione, solennique voto castitatis, & hic traditione reali ad spiritualia sub sequuta, non sic per votum simplex castitatis quo hæc traditio realis non fit, sed est simplex promissio, ita explicat Thom. in. 4. sententiarum distinct. 27. quæst. 2. ad finem, & ibi Paluda. quæst. 3. idem Thom. distinct. 38. quæst. 1. Fortuni. in capit 1. de pact. numero. 15. Ambros. Catharinus libro. 6. contra Cayetan. capit. 3. Couarrubias de sponsali. 2. parte. capit. 7. §. 4. numero. 7. & 8. sensit Medina de restitutione quæst. 3. 8. causa, ad tertium, dicens quòd licèt matrimonium ratum sit, interim tamen dum non fuerit per copulam consumatum, non est alter alteri sui corporis debitor, ideo nimirum si per religionis ingressum & professionem votumque solenne, vinculum matrimonij dirimatur, idem voluit Frater Domin. à Soto libro. 7. de iustit. & iure quæst. 2. articulo. 5. pagi. 649. colum. 1. versiculo, sed interrogas, vbi hoc probat optimo simili. Nam si dominium, inquit, rei tuæ alteri tradidisti, nullatenus illam citra furtum potes surripere, secus si promisisti, quandoquidem tunc nondum dominium à te abdicasti. l. traditionibus. C. de pact. causæ enim superuenire possunt, ex quibus non reddas vt Ioan. à Medina aduertit in codice de rebus restituendis. q. 3. vbi refert duodecim causas atque ideo votum simplex, hoc est, promissio castitatis absque solennitate & traditione, quę fit per professionem solennem non dirimit matrimonium, quamuis votum solenne illud dirimat, hac eadem ratione procedit decisio. text. in. l. quoties. C. de rei vendi. l. 50. titulo. 5. part. 5. vbi ille est potior in dominio cui res prius traditur, licèt alius in titulo præuenerit, quia donec res tradatur non perditur eius dominium. l. traditionibus C. de pact. sic & votum solenne dirimit matrimonium ratum & non consumatum, quia per votum solenne traditur persona vouentis Deo: & licet titulus matrimonij sit antiquior, quia tamen persona non dum erat tradita alteri coniugi per copulam præfertur religio & votum solenne, cui traditio per sonæ facta fuit. Et hoc fit iure diuino, nam licet cæremonia voti sit de iure positiuo, vt in capit. vnico de voto libro. 6. & latè explicat Domi. à Soto libr. 7. de iustit. & iure quæst. 2. art. 5. contra Cayeta. & Scotum in. 4. distinctio. 38. vel vt inquit frater Franciscus. à Victoria in relectio. de potestate Papæ & Cõcilij colũna, 7. pagin. totius operis. 220. votum solenne est de iure positiuo, quo ad determinationem & modum, putà qua ætate, & quo ordine, & quo tempore &c. sed non quoad substantiam suam, quia quo ad eam est de iure diuino, vt probat Victoria vbi supra
71 [Denique hæc est vera resolutio, vt discrimen sit inter votum simplex & solenne: illud matrimonium impedit contrahendum, non tamen dirimit contractum, impedit inquam, quia peccatum est mortale post emissum votum simplex religionis connubialia fœdera celebrare, tenet tamen matrimonium. Solenne autem nõ modò matrimonio contrahendo obstat, verum & contractum dirimit nondum consumatum: non tamen dicitur hæc vera diremptio, quia nullum sit, sed dici-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur eò dirimire quòd personas inhabiles reddit ad cõ trahendum, vt in capit. vnico de voto & voti redem. libr. 6. & vt ibi dicit tex. in duabus dum taxat materijs voto solemni locus est, scilicet, in professione religionis, & in susceptione sacri ordinis, præsbiteratus, & diaconatus: atque idem ante illum tex. voluit Thom. à Domi. de Soto relatus lib. 7. de iust. & iure. quæst. 2. articu. 5. pagin. 647. colum. 2. in principio.

2 [Sed per huiusmodi sacri ordinis susceptionem non dirimitur matrimonium ratum, etiam si carnali copula non fuerit consumatum, iuxta decisionem tex. in extrauaganti antiqua Ioan. 22. titul. de voto, glo. communiter recepta in. d. capit. vnico de voto, in. 6. Immo nec per episcopalem dignitatem dissoluitur vt in capit. ex parte. 2. vbi hoc Anto. notat. de conuersi. coniuga. Ioan. And. in. d. capit. vnico de voto libr. 6. Areti. consi. 59. colum. 2. Paluda. in. 4. sententiarum distinct. 27. quęstione. 3. ad tertium. Flor. 3. part. titul. 1. capit. 21. §. 3. Couarrub. in epitome de sponsa. 2. part. capit. 7. §. 4. numer. 9. qui huic opinioni accedit contra Hosti. in summa titu. de conuers. coniuga. colum. 4. &. 5. & Ioan. Lupi Segouien. intractat. de

3 matrimonio numer. 34. & 35. & sequen. [Matrimonium autem ratum, & consumatum nullo modo dissoluitur quoad vinculum, etiam per solenne votum, seu religionis ingressum, & professionem: quia coniugi fuit facta realis traditio per copulam. capit. cum societas. 27. quæst. 2. Probatur quoniam Christus Matthæi. 19. indissolubilitatem matrimonij ostendens, dixit, erunt duo in carne vna, Genesis. 2. Itaque iam non sunt duo sed vna caro, quos ergo Deus coniungit, homo non separet, significauit itaque illam indissolubilitatem esse propter vnitatem carnis, quę vnitas prouenit ex copula carnali: per quam facta fuit realis traditio corporis à coniuge coniugi, voluit ergo ecclesia ex his Christi verbis diffinire, matrimonium consumatum per copulam esse omnino indissolubile quoad vinculum: etiam si alter eorum religionem fuerit ingressus, & solemniter professus, altero viuente & inuito, vt in capit. verum & capit. vxoratus, & capit. ex parte tua de conuers. coniuga. capit. sunt qui dicunt, capit. Agathosa. capit. siquis coniugatus capit. si tu abstines. capit. quia Agatholator. 27. quæst. 2. estquè communis omnium theologorum sententia, quam probant Alfonsus à Vera cruce in speculo coniugio. 2. part. arti. 28. conclus. 3. Couarrub. & alij supra citati. Domi. à Soto libr. 7. de iust. & iure. quæst. 2. articul. 5. pagin. 649. colum. 2. ad fi. vbi reddit rationem differentiæ inter matrimonium ratum, & consummatũ, nempe, quia & si consensus ratum matrimonium efficiat, licitum tamen est inde, quandiu non est consumatum, ad meliorem frugem conscendere, consumato verò matrimonio per copulam, quia ex natura sua est procreatiua prolis, ascensum, propter iniuriam quę educandæ proli irrogaretur, prohibet. [Sed hîc non

74 ab re incidit quæstio solemnis, nunquid per dispensationem Papæ dissolui possit matrimonium ratum, vel consumatum quo ad vinculum? Et quòd dissolui possit matrimoniũ ratũ & non consumatũ summi Pontificis dispensatione, asseruit Bernar. in capit. ex publico de conuers. coniuga. in glo. vlti. quam ibi sequitur Panormita. eam dicens communiter à Pontificij iuris professoribus receptam, Præpos. in capit. vlti. de sponsa duorum insi. Deci. consi. 112. Felin. in cap. quæ in ecclesiarum numer. 20. de consti. idem voluit Hieron. Gratus consi. 1. numer. 31. libr. 7. & Ferdin. de Loazes in tracta. de matrimonio. 2. dubio & 2. argumento pro parte affirmatiua. idem in tracta. de noua conuersione paganorum, colum. 33. nec desunt ex theologis, qui huic opinioni suffragentur, siquidem Siluest. in verbo diuortium. quæst. 4. eam sequitur & defendit Caieta. in opere. 27. quæstionum. q. 25. & Ambr. Catharinus libr. 6. contra Caietanum. capit. 3. de quo valde miratur Couarrub. in epitome despõsal. 2. part. capit. 7. §. 4. numer. 14. infine, vtpote qui soleat aliàs Caietani scripta satis acriter insectari, & in hac opinione se Caietano subscripserit. Nititur enim Cayeta. reprobare communem opinionem theologorum, qui post Magistrum in. 4. sententiarum distinct. 26. asseuerant, matrimonium ante carnalem copulam significare coniunctionem Christi & Ecclesiæ atque ideo indissolubile vinculum esse, ad cuius reprobationem adducit tex. Leonis Papæ à Graciano relatum in. capit. cùm societas. 27. quæst. 2. cuius veram literam & intellectum tradit Couarrub. loco proximè

75 citato. [Verum theologi omnes, exceptis Caietano, Siluestro, & Ambrosio Catharino supra citatis, asserunt veram conclusionem esse, summum pontificem non posse dispensare in matrimonio rato, etiamsi non fuerit consumatum, quia licèt dissolui possit per religionis ingressum, vt numeris præcedentibus resoluimus, id licuit ex diuina dispensatione, vt satis superque probauimus: non ergo dissoluetur per sumi pontificis, vel alterius hominis dispensationem, & hanc sententiam esse communiter receptam à theologis attestatur idem ipse Caietanus: & alij idem tenẽtes, idem asseuerant, nempe. Couarrub. in epito. de sponsa. 2. part. capit. 7. §. 4. numero. pen. & Frater Alfonsus à Vera cruce in speculo coniugio. 2. part. artic. 28. concluſ. 3. ad finem, cui magis patrocinatur Abb. in. d. capit. ex publico in fi. de conuers. coniuga. Ioan. Lup. Segouiensis eam sequitur in tract. de matrimonio. 1. part. numer. 30. & seq. & Iacobus Almain depotesta. Ecclesiæ. capit. 15. est optimus text. in. capit. vlti. de transactio. ibi, à seueritate canonica circa illud recedere non licebit, eandem communem esse attestatur, eam sequutus frater Francis. à Victoria in tracta. de potestate Papæ & Concilij conclusione seu propositione. 1. in respons. ad. 1. argumentum & Frater Dominic. à Soto libr. 7. de iusti. & iure. quęst. 2. articu. 5. pagin: 649. columna. 2. ad medium, vbi carpit & merito Cayetanum dicentem, summum Pontificem posse dispensare in matrimonio rato, non consumato, in hæc verba. Sed profecto [vt bona venia grauissimi authoris dixerim] adest absurda cõclusio, & nullo vnquam seculo admittenda, vt antequam illam concederet, dimouere animum deberet ab illa ratione solemnis voti, quam hîc refellimus, ha-

76 ctenus Soto. [Ex quo proculdubio reijcienda est opinio Soccini consi. 28. libr. 1. numero. 9. dicentis, Papam posse dispensare, vt matrimonium ratum & carnali copula consumatum dirimatur quo ad vinculum, cui accessit Deci. in capit. quæ in ecclesiarum. numero. 13. extra de consti. & Hieroni. Grat. consi. 1. lib. 2. numero. 31, & Sigismundus Lofredus consi. 50. numer. 41. quam falsam esse censent cæteri omnes nulla quippe causa reddi potest, quare id quod iure naturali & diuino prohibetur, Romanus Pontifex permittere valeat: tametsi legem naturalem & diuinam interprætari possit. Quamobrem non posse hac in specie dispensare asseruit Bal. in. capit. lator de re iud. Panor. in capit. ex publico in fin. de conuer. coniuga. Felin. in capit. quæ in ecclesiarum numer. 23. extra. de constitut. Alfons. à Vera cruce in speculo coniugio. 2. part. articu. 28. concluſ. 3. prope finem Couarrub. in epitome desponsali. 2. part. capit. 7. §. 4. insi. quibus cæteri frequentius accessere, in hoc etiam deceptus fuit Ioan. And. pater canonistarum dictus ob eius insignem doctrinam & eruditionem, in capit. quod votum de voto & voti redemp. in 6. dicens posse Papam constituere quòd per secundum matrimonium ratum & consumatum, irritetur primum ratum & non consumatum, cui accesit Panor. in. d. capit. ex publico de conuersio. coniuga. aberrauit etenim teste Alfonso à Vera cruce in speculo coniugio. 2. part.

77 artic. 28. concluſ. 4. in. 2. ratione. [Ego in omnibus supra duobus numeris præcedentibus traditis, libenter ad hæreo sententiæ communi theologorum. Potestas enim summi pontificis à Deo per sacras literas immediatè tradita est, & ab eo solo dependet, quo fit vt sicut ad iuris pontificij doctores spectat sacros canones, ius que positiuum exponere, suaque sapientia illustrare: ita sacrarum literarum interpretatio ad sacros spectat theologos & sanctæ matris ecclesiæ doctores vndè eis hac in re magis credendum est, quàm canonistis, veritas quæ ab eis discutienda est, & potissimum ab his qui sanctorum cathalogo sunt ascripti. Amicis enim suis & non alienis reuelat archana, iuxta illud Ioan. 15. vos autem dixi amicos, quia quę cunque audiui à patre meo, nota feci vobis: tractent fabrilia fabri, [vt est in prouerbio.] Quare proculdubio communis Theologorum opinio tenenda est, quæ habet non posse summum ecclesiæ præsulem dispensare super matrimonij rati & non consumati dissolu

78 tione, iuxta illud quos Deus coniungit homo non separet, Matth. 19. ille enim tantum potest ratum matrimonium dissoluere, qui legem dedit de eius indissolubilitate, sed solus Deus eam dedit vt superius diximus, solus ergo ipse Deus poterit dissoluere, cuius voluntatem ecclesia declarat ex Christi verbis, vt asserit Alfonsus à Vera cruce in speculo coniu. 2. part. articu. 28. concluſ. 1. & 4. [At matrimonium in fidelium legitimum verum & consumatum dissolui potest in tribus casibus expressis. 1. ad Corint. 7. & ab ecclesia determinatis in. capit. quanto de diuort. pro causa & ratione Paulum adducente id dicentem. Ex quo sequitur quòd si verè dissoluitur matrimonium quoad vinculum, non fit per ecclesiæ præceptum, sed per Dei determinationem & dispensationem, vt rectè explicuit Hugo de sancto Victore libro. 2. de sacrament. part. 11. capit. 13. & Frater Alfon: à Vera cruce in speculo coniugiorum. 2. par. capit. 28. concluſ. 4, optime explicans Pauli senten-

tiam. Primus casus est quando alter infidelium conuertitur ad fidem, & qui infidelis remanet non vult simpliciter cohabitare fideli, tunc fidelis poterit aliam ducere, & dissoluitur matrimonium, ne fidelis sit seruituti subiectus. Secundus casus est quando infidelis vult cohabitare fideli, licèt non velit conuerti, sed tamen non vult sine contumelia creatoris, quam vitare tenetur fidelis & potius mortem subire, quàm id permittere: poterit ergo alium ducere coniugem. Tertius casus est quando infidelis vult cohabitare fideli, sed pertrahit eum ad peccatum mortale, non cogetur fidelis cum hoc periculo cum infideli cohabitare, sed debet monere & cogere infidelem, vt desistat ab huiusmodi scandalo & pertractione, quòd si nolit facere, poterit fidelis discedere, per quem discessum soluitur matrimonium, & poterit aliam ducere, vide obsecro Alfons. à Ve

79 ra cruce hoc latissimè discutientem. [Dissoluitur quandoque matrimonium, non quoad vinculum ipsum coniugale, sed quoad thorum & mutuam cohabitationem, ita vt neutri eorum liceat alteri nubere, licèt ex aliqua causa eos iudex Ecclesiæ separauerit. Prima causa separationis est propter seuitiam mariti, propter quam separatio fienda est quoad thorum & mutuam cohabitationem, nisi vir dederit sufficientem cautionem de vxore non offendenda. capit. 1. delit contest. capit. literas de restit. spolia. vbi Abb. & Præpos. in. capit. 1. de diuort. Hyppoli in. l. fi. C. ad. l. Corn. de sicar. vlti. colum. Aimon Cravette consi. 31. Gerard. de petra sancta singul. 65. cum concordan. & exemplis per Couarrub. traditis in epito. de sponsali. 2. parte. capit. 7. §. 5. numero. 1. & 2. qui refert alias causas separationis matrimonij quoad thorum & mutuam cohabitationem, nempe furoris secundum receptiorem sententiam, teste Alexan. in. l. si cum dotem. 5. si maritus ad finem. ff. solu. matri.

80 [Tertia causa separationis, est hæresis superueniens alteri coniugi. capit. 2. de diuor. capit. vltim. de conuers. coniuga. & post quam ex hac causa facta fuerit separatio, non cogetur redire ad coniugem hæreticum, etiamsi pœnitentia ductus ad ecclesiam redierit, vt cõtra glo. ibi probat Abb. in. c. vult. de cõuer. cõiug & in. c. de illo de diuor. per tex. ibi. quã sententiã pluribus rationibus defendit frater Alfon. de Castro in libro de iusta hæreticorum punitione libro. 2. capit. 7. Couarrubias de sponsa. 2. part. capit. 7. §. 5. numero. 4 qui post Alfons. à Castro hoc limitat quando catholicus ab hæretico discessit, præmisso iuditio Ecclesiæ, secus si propria authoritate discessit, quia tunc conuersus repetet vxorem ad cohabitandum, & debitum reddendum vel exigendum: habemus hodie decretum Concilij Tridentini sessione. 24. canone 5. de matrimonio, disponens circa hoc in hæc verba. *Siquis dixerit propter hæresim, aut molestam cohabitationem, aut affectatam absentiam à coniuge, dissol-*

81 *ui posse matrimonij vinculum, anathema sit.* [Quarta causa separationis coniugum quoad thorum & mutuam cohabitationem est, propter crimen nefandum sodomiæ. capit. omnes accusationes. 32. quæst. 7. Calderi. Anto. Abb. & Ana. in capit. maritis de adul-

Universidad de Deusto
Biblioteca

adulterijs, Siluester in verbo diuortium quæst. 7. quorum opinio est communis, vt fatetur Abbas in.d. capit. meritis, & Lambertinus de iure patronatus. 1. part. secundi libri. quæst. 9. articu. 18. in fi. Diuus Ambros. 1. ad Corint. capit. 7. cum concordanti. per Couarrub. traditis in epitome de sponsal. 2. part. capit. 7. §. 5. numero. 6. vbi ex Ambrosio colligit, posse vxorem petere separationem à viro quoad thorum si fuerit à viro tentata ad vsum contra naturam, quòd etiam Barba. asseuerat in consi. 64. libr. 1. Deci. in
82 l. 1. numer. 8. C. de secund. nupt. [Quinta causa separationis quoad thorum & mutuam cohabitationem est, fornicatio vxoris siue adulterium, vt constat ex euangelio Matthæi capite. 19. dicentis, quicunque dimiserit vxorem suam nisi ob fornicationem, & aliam duxerit mechatur: licet igitur vxorem dimittere propter fornicationem, & id iura canonica passim referunt. capit. ex parte de sponsal. capit. ex literis. capit. gaudemus de diuort. capit. intelleximus. capi. fi. de adulte. capit. tuæ de procura. l. consensu. C. de repudijs tamen est necessariũ iudiciũ ecclesiæ ad hanc separationem constituendam. capit. plerunque de donat. int. vir. & vxo. capit. porrò de diuort. si tamen adulterium esset notorium, posset vir vxorem propria authoritate expellere, capit. significasti de diuor. l. 8. titu. 2. part. 4. quod explicat optimè Couarrub. in epitome de sponsal. 2. par. capit. 7. §. 5. numero. 9. & seq. qui paragrapho. 6. sequenti. numer. 13. & vlti. la tè discutit, an repudiata, ex iudicis sententia, vxore ob fornicationem, liceat marito aliam vxorem accipere, viuente prima, idem latius tractat Alfon. à Vera cru ce in speculo coniugiorum. 3. part. articul. 7. quod non examino, eo quòd tex. habemus hodie expressum id decidentem in Concilio Tridentino sessione. 24. canone. 7. de matrimonio, nempe, propter adulterium alterius coniugum matrimonij vinculum non posse dissolui, & vtrunque, vel etiam innocentem, qui causam adulterio non dedit, non posse altero coniuge viuente, aliud matrimonium contrahere: mechariquè eum, qui dimissa vxore adultera, aliam duxerit, & eam, quę dimisso adultero alij nupserit, vt in. capit. quemadmodum. 32. quæst. 7. & qui dixerit ecclesiam errare cùm hæc docuit & docet iuxta euangelicam & apostolicam doctrinam anathema sit, quo circa iam nec hæ-
83 sitationi locus relinquitur. [Si ergo in casibus superius traditis dissoluitur matrimonium, quomodo in diffinitione dicimus, indiuiduam vitæ? &c. Respondeo cum Accursio in princ. insti. de patr. pot. quoad affectionem & promissionem dicitur matrimonium indiuiduam vitæ consuetudinem retinere, satis enim est coniuges hunc præstare cõsensum, & talem habere animum, vt coniunctio eorum constans sit & perpetua, vt in capit. solet. 32. quæst. 2. Hosti. in summa titul. de matrimonio. §. 1. Præpos. in rubr. de sponsali. numero. 5. vnde verè dicitur promittere in diuiduam vitæ consuetudinem qui matrimonium contrahit, vt Theophilus explicat in. d. principio insti. de patria pot. & Ioann. maior in. 4. senten. distinct. 26. quæst. 1. Couarrub. in epito. de sponsali. 2. part. capit. 1. §. vnico numero. 8. Ioan. Brunelus
84 de sponsalibus conclusione. 1. numero. 5. [Dicitur in diffinitione, vitæ, quia morte soluitur matrimonium. Dixit Apostolus, 1. ad Corinthios. 7. in fine & iterum ad Romanos. 7. mulier mortuo marito à lege eius soluta est: ideo nubat in domino, capite. additur. 27. quæstio. 2. capite. penultimo. & vltim. de secund. nupt. quare etiam si miraculosè mari tus resurgeret non rediret ad vxorem, maximè si iam alteri copulata esset, vulgaris gloss. in. capit. 2. 32. quæst. 7. Ioan. Brunelus in tracta. de sponsalib. conclus. 1. numer. 6. quemadmodum nec beneficiatus resurgens rediret ad beneficium, maximè si iam
85 alteri esset collatum, vt ibidem probatur. [Dicitur præterea, vitæ consuetudinem retinens, propter seruitia mutua ad quæ inuicem coniuges astringuntur. capit. mulierem. 23. quæst. 5. capit. literas, vbi Bald. de restitu. spolia. hoc præseferunt verba Domini, propter hoc relinquet homo patrem & matrem & adhærebit vxori suæ. Genesis. 2. & 3. Esdre. 4. numero. 9. Marci. 10. ad Ephes. 5. 1. ad Corint. 6. capi. gaudemus versicu. quia de diuorti. capit. his ita. 32. quæst. 2. non enim habet alter coniugum sui ipsius corporis potestatem. 1. ad Corint. 7. capit. si tu absti
86 nens. 27. quæst. 2. capit. quidquid. 32. quæst. 2. hæc sufficiunt quoad matrimonij diffinitionem. [Visa diffinitione matrimonij, superest vt tria in eiusdem matrimonij tractatione examinemus, primum quorsum institutum fuerit matrimonium & vnde originem sumpserit, secundum de effectu ipsius. tertium de impedimentis eiusdem. Et in primis scire oportet matrimonij institutionem factam fuisse ab ipso summo omnium rerum opifice in statu innocentiæ ante peccatum, non enim erat eo tempore fornicatio nec suggestio carnis, fuit itaque tunc temporis institutum matrimonium in officium naturę, ad multiplicandum genus humanum & conseruationem speciei. Nam deficiente maris & fœminę coniunctione, deficeret generatio, & per consequens periret humana species, institutum ergo fuit in officium naturę. Ioan. Stobe. sermone. 65. Alfons. à Vera cruce in speculo coniugiorum. 2. part. articulo. 1. concluf. 1. §. his ita. 32. quæst. 2. capit. sicut. 27. quæstio. 2. l. 4. titulo. 2. part. 4. probatur authoritate sacrę scripturę Genes. capit. 1. crescite & multiplicamini, atque idem repetit post dilubium omnibus hominibus penè consumptis, Genes. 8. Institutum etiam fuit matrimonium tanquam prima humanę societatis copula, quę amicabilem quandam coniunctionem, alterius quidem regentis, alterius verò obsequentis, complectebatur, quod probatur dum Genes. capit. 2. dixit dominus, faciamus ei adiutorium simile sibi, & adnotauit Thom. in. 4. sententiarum. distinct. 26. quæst. 1. & deducitur ex. l. 1. §. ius naturale. ff. de iust. & iur. vbi Fortun. Garsia colum. 6. illatio. 10. ad idem conducit text. optimus in capit. ius naturale. 1. distin. & in. §. 1. instit. de iur. natur. idem ex Platone expendit Ludo. Celi. libro. 15. capit. 13. quibus concinuit sententia Aristote. 1. Politi. capit. 1. in principio quem refert Couarrubias in epito. de sponsal. 2. part. capit. 1. §. vnico numero. 6. Ex quibus constat in officium naturę matrimonium ab initio fuisse institu-
87 tum ante peccatum. [Cæterùm post peccatum fuit in-

institutum ob remedium fornicationis, vt carnis vitium cohiberetur, possetquè fieri absque peccato. Per peccatum namque facta fuit rebellio maxima carnis & spiritus, & concupiscentia vehemens, quæ vix cohiberi potest secundum Paul. ad Roma. 7. text. in cap. Paulus. 32. quæst. 5. Hieronym. in epistola ad Eustochium Tiraquell. in libr. de constituto. 3. parte limi. 7. nu. 3. & sequent. Quamobrem Deus dedit matrimonium in remedium, vt ei liceret accedere ad mulierem absque peccato, & se abstineret ab alijs. quod Apostolus docet. 1. ad Corin. 7. dicens vnusquisque habeat suã propter fornicationem. d. §. his ita & capit. sicut. 32. quæst. 2. & hęc institutio matrimonij ad remedium facta fuit implicitè â Deo cum dixit mulieri Genesis. capit. 2. in dolore paries filios, & sub viri potestate eris, qui dominabitur tui. Adę verò dixit, quia audisti vocem vxoris &c. ex quibus verbis & sequentibus insinuasse videtur copulam non fuisse in officium tantum, sed etiam in remedium. Sed & expressius hoc constituit dominus post Dilubium Genes. capit. 9. cum dixit Noe & filijs eius: crescite & multiplicamini & implete terram, vt nobis insinuat frater Alfons. à Veracruce in speculo coniugiorum. 2. part. articulo. 1. versic. attamen post peccatum. Idem docuit Augusti. à magistro sententiarum citatus in. 4. distinct. 36. Colonience concilium titul. de matrimonio cap. est autem glossa, & Cardinalis à Turrecremata in summa. 27. quæstio. 1. & probatur in capite nuptiarum. 27. quæstione. 1. idem voluit Præpositus in rubrica extra de sponsalibus numero 10. &. 11. Couarrubias in epitome de sponsalibus. 2. parte capite. 1. §. vnico numero. 6. est text. regni nostri idem probans in. l. 4. ad finem. titulo. 2. part. 4. adde Ioanem Brunclum in tracta. de sponsal. 1. conclus. numero. 13. &. 14. & capit.
88 quidquid. 32. quæst. 2. [Ex quibus constat propter dictas causas matrimonium à catholicis esse contrahendum, non propter diuitias vel pulchritudinem, aut alias huiusmodi per gloss. in summa. 27. quæst 1. enarratas. Nam si ob eas contrahatur non ritè contrahitur, quamuis matrimonium valeat. vt in. cap. tua de sponsal. vbi Panormit. hoc asserit & diuus Thom. in. 4. distinct. 30. quæst. 1. articul. 3. Maior in. 4. distinct. 26. quæst. 2. cęterùm si ob has causas, nempe, pulchritudinis, diuitiarum, vel libidinis principaliter contraheretur matrimonium, & de tali animo constaret, non licitè contraheretur, sed cum graui peccato, vt probat Ambrosi. Catharin. contra Caietan. capit. de matrimonio Couarrubias. de sponsal. 2. part. cap. 1. §. vnico numero. 7. facit. l. 4. insti. titulo. 2. part. 4. capit. solet. 22. quæst. 2. Præpos. in rubric. de sponsali. numero. 11. non tamen est peccatum mortale, si causa principalis, non sit immodica & effrenata secundum Thom. d. distinct. 30. optimè explicat Tiraquell. 2. le
89 ge connubiali. gloss. 1. parte. 2. numero. 28. [Quoad secundum de effectu matrimonij, dico tres esse effectus, seu tria bona: nempe, fidem, prolem, & sacramentum capit. sicut &. §. his ita in fin. 32. quæst. 2. capit. omne. 27. quæst. 2. quæ trasumpta fuerunt ex Hieronym. & Augustino libro de bono coniugali, text. regni nostri in. l. 3 titulo. 2. part. 4. Hostiens. in summa de matrimonio. §. quare contrahatur versic. porro Bald. in. l. 1. in princ. C. de priuille. dot. Præpos. in rubr. extra de sponsal. numero. 12. post alios doctores Ioan. Lup. Segoui. in tracta. de matrimo. in princip. numero. 13. fides dicitur bonum matrimonij, quia adinuicem est seruanda inter coniuges, ne vir ad aliam, neuè vxor ad alium accedant. d. c. omne. 27. quæst. 2. Item fides, vt requisiti. alter alteri debitum teneatur mutuo reddere secundum Augusti. de adulterinis coniugijs, vt refert Gratian. in capit. si tu abstines, & capit. quia Agathoia Latrix, & capit. scribit. 27. quæst. 2. capit. sunt qui. 32. quæst. 2, capit. mulierem. 33. quæst. 5. & vsque adeo alter alteri debitum reddere tenentur, vt etiam tempore ieiunij & in diebus festiuis etiam solennibus id denegare non debeãt, licèt exigens his diebus peccet, vt in capit. noluit. 33. quæst. 5. gloss. in summa. 33. quæst. 4. Prepos. in rubr. extra de sponsa. nu-
90 12, Ioann. Lup. Segouien. in tracta. de matrimoni. in princ. numero. 13. hanc fidem commendat mirum in modum Aristot. 3. Oeconomicorum, dicens, Vlixes. de pręcante ipsum Atlanthis filia, vt cohabitaret secũ, & promittente immortalem facere & beatum omni tempore, nec vt immortalis fieret ausus est prodere vxori suę amicitiam, affectionem, & fidem: maximam sibi pœnam arbitratus fieri, si malus existens immortalitatem promereatur. Hęc fides coniugalis tori similis est castitati, vel est secunda species castitatis, vt in. l. mulier, §. cum proponeretur. ff. ad Trebell. refert Bald. in. l. vnica numero. 1. C. de priuileg. dot. Grego. Lup. in, l. 3. gloss. 2. titulo. 2. partit. 4. fides etiam coniugalis consistit in communicatione operum maris & fœminę circa necessaria vitę secundum Philosoph. Ehic. 8. capit. 12. Ioann. Lupi in tracta. de matrimon. in princ. numero. 14. Alfonsum à Veracruce in speculo coniugiorum. 2. parte articulo. 6. con-
90 cluf. 3. versic. finis secundarius. [Et ad hanc corporis & operum communicationem cohabitare coniuges tenentur, & vitam simul agere, ad idquè à iudice ecclesiastico cogendi sunt capit. 1. de sponsal. capit. literas de resti. spolia. vbi Abb. notat cap. intelleximus de adulte. cap. 1. de offi. ordi. Quòd si per censuras iudex prefatus id efficere nequeat à iudice seculari auxilium exigere poterit, vt Prepos. Feli. notant in cap. 1. numero. 8. de sponsal. & Panormit. in. d. cap. literas in fine, Deci. in. l. 2. numero. 80. ff. de regu. iur. optimè Ioan. Brunelus in tracta. de sponsal. 1. conclus. num. 8. & 9. & quòd precisè coniuges cohabitare compellantur expẽditur ex Bart. in. l. stipulationes non diuiduuntur. q. 8. ff. de
91 verbo. oblig. vt ibi Iass. nu. 32. apertè notat. [Vir tamẽ potest hãc cohabitationem effugere, si promissa dos sibi non soluatur secũdũ Pan. & Icã. Lup. in. c. per vestras 3. notabili. 2. col. de dona. int vi. & vxo. glo. insignis in auth. de nõ eligen. secun. nub. in verbo onera, dicẽs posse virum vxorẽ expellere: donec dos sibi promissa soluatur. quam plures sequuntur & commendant teste Didaco Couarrub in epito. de sponsa. 2. part. c. 7. in princ.
92 nu. 2. ipse tamen eã improbat, cui accedo. [Infertur etiã propter hanc mutuam cohabitationem, maritum posse vxorem vendicare adiecta causa iuris diuini, quod ei tribuit ipsum ius agendi, secundum Abb. & Præpos. in capit. non est de sponsal. immo & poterit coniux ad vendicandũ coniugẽ officiũ iudicis secularis inuocare,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex sententia Bernardi in.d.capit. non est, prout ex eo colligunt Abb. & Docto. ibi quemadmodum monasterium vendicat monachum adiecta causa iuris canonici, gloss. in. l. 1. §. 1. ff. de reiudi. quam ibi sequitur Bart. & commendat Angel. in. §. præiudiciales insti. de actio. & Abb. in.d.capit. non est colum. 2. & probatur in cap. 1. de his quæ vi met. ve cau. fi. Coua. d. cap. 7. num. 3. & hoc quotidie fieri videmus in his Indiarum regnis, vxores siquidem in Hispania de gentes, à viris suis derelictæ, vendicant eos coram regijs senatoribus consilij Indiarum, qui regias literas decernunt, vt à iudicibus secularibus mittantur, vitam cum vxoribus suis acturi, vtque simul habitent. Quinetiam filius potest contra patrem agere, vxorem ab eo repetendo, secundum Anto. Abb. & Præposi. in. d. capit. non est de sponsa. Domi. & Franc. in capit. vltim. de iudi. libr. 6. Roma. singul. 615. idem voluit Couarrub. de sponsa. 2. parte cap. 7. numero. 4 hanc dicens communem, ex quo infert litem posse geri inter patrem & filium in causa spirituali, quamuis regulariter lis nulla esse possit inter eos. l. lis nulla. ff. de iudi. l. 2. titulo. 2. part. 3. [Ex
93 quo etiam fit vxorem, huius cohabitationis ratione, marito subditam esse. l. sicut. ff. de oper. liber. gloss. in capit. quod Deo. 33. quæst. 5. text. in capit. caput insi. ead. causa & quæstione. c. non mechaberis, cum duobus capitulis sequen. 32. quæst. 5. c. 1. de frigid. vir siquidem caput est mulieris secundum Apostol. ad Epheseos. 5. & 1. ad Corinth. cap. 11. text optimus in cap. fœminæ. 30. quæst. 5. ex Ysidoro libr. 2. de officijs capit. 15. cap. quecunque. 30. distinct. notat gloss. in capit. quemadmodum. §. fi. de iure iurand. Tiraquell. plura congerens de legibus connubialibus. l. 1. gloss. 1. part. 1. num. 21.
94 [Fit etiam vt quocunque migrare voluerit vir, vxor eum sequi teneatur, si domicilium mutare velit capit. vnaqueque. 13. quæst 2. Abb. in cap. de illis de sponsal. & Enri. ibi, idem sensit Bart. in. l. Mcuia. §. vxore. ff. de annu. lega. & Bald. in. l. qui manumittitur. C. de oper. liberto. cum pluribus concordan. per Tiraquell. congestis in. l. 1. connubiali numero. 39. [Sed quid si vir pro-
95 misit non exire locum aliquem, sed ibi habitare semper cum uxore? vide obsecro Couarrub, hoc latè examinantem in epitome de sponsal. 2. parte capit. 7. num. 5. Fit etiam ex hoc vxorem sortiri forum viri, non virum vxoris, vt in. l. cum quædam puella. ff. de iuri. omn. iudi. l. vltim. §. item rescripserunt. ff. ad municipa. l. 1. C. de mulier. & in quo loco lib. 11. Bald. nouellus in tracta. de dote. 9. part. priuillegio. 18. quod latè explicat Couarrubias in epitome de sponsal. 2. parte capit. 7. numero. 6. & sequentibus. & Tiraquell. latissimè de legibus connubialibus. l. 1. part. 1. numero. 28. & sequenti. Quinetiam vxor mutat forum originis, & efficitur originaria eius loci cuius, & vir erat, vt notat gloss. in l. origine. C. de municipib. & originarijs libr. 10. quam pluribus confirmat Tiraquell. d. l. 1. connubiali numer. 30. atque idem in sponsa de præsenti ante traductionem statuit gloss. in. l. ea quę. ff. ad municip. Petr. Nunii in res-
96 ponso. 10. numero. 2. [Rationem præcedentium reddit eleganter idem Tiraquell. d. l. 1. connubiali numero 93. nempe, quia mulieres sunt viris longè inferiores & animo, & corpore, à quorum viribus, [vt ipse dixerat numeris præcedentibus,] potestas proficiscitur & dominatio: nimirũ ergo si viri vxoribus imperent, præsint, & dominentur veluti domini: contrà, vxores tanquam famulę seruiãt, subsint, obediant quę, vt ex Augustino constat in libro quæstionum super Genesim, cuius verba sunt. Est ordo naturalis in hominibus, vt seruiant fœminę viris, quia & illis hęc iustitia est, vt infirmior seruiat firmiori. Et hęc in dominationibus & seruitutibus clara iustitia est, vt qui excellunt ratione excellant dominatione, quę verba Gratianus retulit corrupta & diminuta in decretis. 33. quæst. 5. cap. est ordo, qui stultus est, inquit, Salomon prouerbij. 11. seruiet sapienti. Seruus item sapiens dominabitur filijs stultis, vt scribitur in eisdem prouerb. /c. 17. & seruo sensato filij seruient, Ecclesiastici. 10. idem probat Aristot. politi. 1. dicens, eos seruos esse in republica, qui inscitia rerumque ignoratione tenentur, qui verò ingenio præstant, naturaliter esse dominos. Id quod ante eum dixerat Plato. lib. 3. de legibus, dicens septem esse rationes, quę ad dignitatẽ imperandi facere videntur, hę sunt, paternitas, nobilitas, dominatio, potestas, senectus, prudẽtia, fors: sed prudentiam omnibus anteponi, vt intelligantur quę humanę saluti expediant, quibus plura similia ex diuersis authoribus congregat Tiraquell. d. l. 1. connubiali numero. 50. & sequentibus. Sed certissimum est, mares animi corporisque viribus fœminis præstare, vt latè comprobat pluribus authoritatibus idem ipse Tiraquell. d. l. 1. connubiali numero. 69. & pluribus se-
97 quent. & precedentibus. [Infertur similiter ex hoc iure cohabitationis, & coniugalis consertij, nõ posse mulierem contrahere absque viri licẽtia, nec alium actum sibi præiudicialem facere iuxt. l. 12. & per totum hoc libro tit. 3. vt vxor sciat se viro subditam esse. Alia etiã ratione fundatur decisio illa de qua ibi latius. Infertur etiam ratio ad decisionem regiam qua statutum est, quòd contracto matrimonio filius liberatur à patria potestate, vt in. l. 8. & 9. infra eo. vbi dicemus. Infertur & aliud quòd bona constante matrimonio quæsita communicantur inter coniuges, & soluto matrimonio diuiduntur propter operum communicationem & alias rationes quas referam infra hoc libro titulo. 9.
98 per totum. [Dixi supra numero. 89. fidem matrimonij in eo consistere, vt vterque coniux inuicem alter alteri debitum coniugale reddere teneatur sub pœna peccati mortalis, ex sententia Apostoli. 1. ad Corint. cap. 7. cap. 1. 33. quæst. 5. cap. tua nos. 2. de iure iuran. notat magister sententiarum & ibi Thom. & Paluda. in. 4. distinct. 32. Syluester in verbo debitum coniugale, Nauarro in summa confessorum cap. 16. num. 24. & plerique alij superius citati. Hęc tamen regula fallit quandoque. Nam non semper licitus est coitus coniugalis, & tunc eius denegatio non erit peccatum, immò redditio debiti erit peccatum, quandoque mortale, quandoque veniale. Veluti si ante solennem nuptiarum benedictionem, in templo à proprio parocho vel alio sacerdote de ipsius vel ordinarij licentia recipiendam, fiat coitus, qui illicitus est, vt constat ex sancta Synodo Tridentina sessione. 24. decreto. 1. de reformatione matrimonij, cùm sic ait. Præterea Sancta Synodus hortatur, vt coniuges ante benedictionem sacerdotalem in templo suscipiendam, in eadem domo non cohabitent. Statuitq; benedi-

ctionem

ctionem â proprio parocho fieri, nec à quoquam, nisi ab ipso parocho, vel ab ordinario, licentiam ad prædictam benedictionem faciendam alij sacerdoti concedi posse, quacunque consuetudine, etiam immemorabili, quæ potius corruptela dicenda est, vel priuillegijs non obstantibus. Sunt tamen nonnulli, qui autumant mortale crimen incurrere coniuges ante nuptialem benedictionem coeuntes, hi sunt Paluda. in. 4. distinct. 28. quæst. 2. in princ. Florent. 3. parte summæ titul. 1. cap. 16. §. 1. argument. text. in capit. consultationi extra de sponsali. alij dicunt non esse peccatum lethale, nisi scandalum generetur, huius sententiæ fuit Angel. de Clauasio in verbo debitum. 1. & Syluester sub eodem verbo. §. 9. argu. text. in capit. nostrates. 30. quæst. 5. in fine. veniale tamen frequentius committitur peccatum ante benedictionem, modò contemptus desit secundum Caietan. 2. tomo opusculorum quæst. 1. de vsu matrimonij, & iterum in summa in verbo matrimonialis vsus peccata versic, 8. quod etiam beatus Thom. sensit in. 4. sententiarum distinct. 29. articul. 2. Couarrub. in epitome de sponsal. parte. 2. capit. 7. §. 2,
99 numero item. 2. [Similiter in ecclesia, sacris vè locis carnalis copula illicita est etiam coniugibus sub reatus lethalis pœnę, secundum Paluda. in. 4. sententiarum distinct. 32. quæst. 1. articul. 3. Caietan. in summa in verbo matrimonialis vsus peccata. §. 6. idem voluit Antoni. 3. parte titul. 1. capit. 20, §. 2. Turrecrema. in. §, sed cùm naturale articul. 4. distinct. 5. Couarrub. in epitome de sponsal. 2. parte capit. 7. §. 2. numero. 3. Marti. ab Azpilcueta in Manuali confessorum capit. 16. numero 33. & ex tali coitu ecclesia polluitur, & indiget reconciliatione ex sententia gloss., communiter recepta in in capit. vnico de consecra. eccles. vel alta. libr. 6. quam etiam sequitur Ioan. de Selua in tracta. de beneficio. 1. parte quæst. 5. requisito. 7. notat Specula. in libro de rationali diuinorum officiorum. titul. de dedicatione ecclesię, Hanc esse communem sententiam attestatur Angel. in summa in verbo consecratio. 2. quæst. septima fallit si coniuges in ecclesia longo tempore obsiderentur, tunc enim non modo non polluetur ecclesia, verùm nec peccabunt lęthaliter, vt Syluest. opinatur in verbo consecratio. 2. quæst. 5. & iterum in verbo debitum quæst. 3. & Ioan. Maior in. 4. distinct. 32. quæst. 1. column. 3. Couarrubias. d. §, 2. numero. 3. qui sic intelligit gloss. in capit. in ecclesijs de consecra. distinct. 1. & l. regiam. 20. titul. 10. part. 1. & Enri. in capit, vltim. de consecra. eccles. Caietanus tamen in summa in verbo matrimonialis vsus. §. 6. & Marti. Azpilcueta in Manuali Confessorum capit. 16. numero. 33. improbant
100 hanc limitationem. [Fallit secundo, vbi crimen esset occultum, nulla enim tunc eget ecclesia reconciliatione, vt probat Frater Alfonsus à Castro lib. de potestate legis pœnalis. 2. capit. vltim. fol. 266. litera. d. ex sententia Scoti in. 4. sentia. distinctio. 13. quæst. 2. & Ioan. Andr. in capit. vnico post gloss. ibi de consecra. eccles.
101 libro. 6. [Tertiò turpe est marito accedere ad vxorem adulteram, quæ pœnitẽtã non egit, & cum ea consortium habere carnale. capit. si vir de adulte capit. quemadmodum de iureiurand. capit. 1. & capit. si quis vxorem. 32. quæstio. 1. 1. 2. §. lenocinij. l. mariti lenocinium. ff. de adulte, l. 1, vbi gloss. C. eod. titu. l. 7. tit. 17. part. 7. Ioann. Lup. in repe. capit. per vestras. 3. notab. §, 21. numero. 23. de donat. inter vir. & vxor. peccat enim mortaliter etiam si debitum reddat vxori publicę adulterę, nisi scandalum vitetur, & vxoris correctio salua sit secundum Caieta, in summa in verbo matrimonialis vsus capit. 10. & in opusculo. 27. quæstionum capit. 26. Couarrubias in epitome de sponsali. 2. parte, capit. 7. §. 2. numero. 4. Martinus ab Azpilcueta in Manuali confessorum capit. 16. numero. 28. qui hoc limitat dicens peccatum non esse reddere debitum adulterę occultę: vel si ipsa iam sit correcta: vel si vir ipse exigit ab adultera publica debitum ad vitandam fornicationem propriam, modò ex hoc non sequatur scandalum propter præsumptum lenocinium, vt ipse Couarrubias probat authoritate Paludani in. 4. distinct. 32. & Antonini. 3. parte summę titul. 1. capit. 20, §. 9. vxor verò non peccat, si petat vel reddat viro publicè adultero debitum coniugale. Quia ad eam non spectat correctio mariti, sicut marito correctio vxoris, & quia raro, aut nunquam præsumitur vxorem velle, nec præstare consensum marito, vt adulterium committat, vt Paluda. existimat in. 4. distinct. 32. & Antoni. 3. parte. summę titult. 1. capit. 29. §. 9. Caieta. 2, tomo quæstio. 20. lib. 27. quęstionum, Nauarro vbi supra. Non tamen prohibetur adultero à coniuge debitum coniugale exigere, vt idem Caietan. probat libro. 17. responsorum capit. 4. Quoniam non est adulter ipso iure priuatus in interiori, nec exteriori foro iure exigendi debitum coniugale: donec feratur sententia, vt & voluit Couarrub. d. capit. 7. §. 2. numero 4, insi. licèt contrarium teneat Ambrosi. Catharinus libro. 5. contra Caietanum in tractatu de sacramento
102 matrimonij. [Fœmina etiam adultera non efficitur irregularis, nec bigama si coeat cum viro adultero, & si sciat fidem sibi coniugalem non fuisse seruatam. Vir autem efficitur biganus, si vxorem adulteram carnaliter cognoscat etiam ignorans adulterium, vt in capit. fi cuius. 34. distinctio. Nam quoad forum conscientię nihil interest, an id probari possit nec ne? vt in capit. consuluisti. 2. quæst. 5. ita censet Martinus ab Azpilcueta in Manuali confessorum capit. 16. numero 27. subdens maritum non posse vxorem adulteram accusare, si ipse adulterium quoque commisit capit, nihil iniquius. 32. quæst. 6. vel si per vim cognita fuit capit. ita ne, & capit. proposito cum tribus sequen. 32. quæst. 5. vel si credens maritum diu absentem mortuum, alium accepit virum, capit, cum per helicam. 34. quæst. 1. vel si quis sub specie coniugis eam cognouit capit. in lectum. 34. quæst. 1. vel si maritus post adulterium commissum crimen condonauit, vel cum ea concubuit, capit. si quis vxorem. 32. quæstione. 1. vel si maritus ipse fuit causa adulterij, vt in capit. discretionem de eo qui cogno. conf. vxo. suæ, vel si adulterium commisit ante baptismum capit. gaudemus de
103 diuort. [Denegatur etiam licitè coniugale debitum ob incæstum cum affini commissum, veluti si vxor consanguineum mariti cognouerit, vel maritus consanguineam vxoris. c. 1. & cap. transmisse de eo qui cogno. cõsang. vxo. suę, peccat si quidẽ mortaliter debitũ exigẽdo, licèt soluere teneatur. Sed si cognouit propriã cõsãguineã nõ peccat exigẽdo debitũ, vt notat

Mart.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Martí.ab Azpilcueta in Manuali confessorum cap.16. numero.35.& Gregor.Lupi aliis citatis in. l. 13. glosſ.2. titulo. 2. partita.4.At si ea quæ negat modò debitum, semel reddiderit, postquam sciuerit maritum cognouisse consanguineam suam, adhuc licitè debitum denegare poterit,secundum Anto.Card.& Abb. post antiquos in.d.cap.transmissæ. Quin etiam si committens in cæstum sit iuuenis non ex hoc ei licebit debitum coniugale exigere absque dispensatione, erit autem hæc iusta causa dispensandi, iuxta glosſ. commu. receptam in cap.2.de eo qui cogno.consang. Syluester in verbo matrimonium.7.vlti.impedimento. & in verbo luxuria versic.quintum.l.13.tit.2.par. 4. Couarrub. in epitome de sponsali.2.part.c.7.§.2.num.5.& num. sequent.tractat an huiusmodi dispensatio fieri possit ab episcopo,& concludit non posse, licèt plures tenuerint contrarium, quod latè discutit Frater Alfon. à Castr. de lege pœn.li.1.fo.60.litera,a.& li.2.fol.135.litera. v. & c.& Alfon.à Veracruce in speculo coniug.1.part. artic. 23.dubio.1. [Præterea vxor seu maritus certò sciens matrimonium non valere ob aliquod impedimentum, quod præbare nequit,non tenetur nec potest alteri coniugi debitum reddere, etiam si iudex ecclesiasticus id sub pœnis præcipiat,nec agat cõtra conscientiam cap. inquisitionis.1.parte de senten. excom. capit. dominus de secund.nup.nec refert, sit ne impedimentum huiusmodi ex lege diuina aut humana,vt rectè probat Ioan. à Medina in libro de restitutione quæst. 19. aduersus Hostien.in cap.proposuit de cõiugio seruo. Sin autem coniux dubitat de validitate matrimonij, & ad credendum ducitur leui coniectura seu argumento, poterit non solum reddere coniugale debitum,verumetiam exigere,vt in capit.inquisitioni.2. part. de sen.excom. quem text. vltra alios ibidem ita intellexit Adrian. quotlibe.2.articulo.1.Quid autem si dubitat matrimonium firmum esse ob aliquod impedimentum, quod nequit coram iudice probare, an ex præcepto iudicis teneatur debitum vxori reddere? & text. in.d. capit. inquisitioni parte vltim. asserit debere maritum etiam dubitantem debitum reddere,sed non exigere, idemque statuitur in. d. capit. dominus de secun. nupt.vbi vxor dubitans de morte prioris mariti tenetur reddere debitum secundo, sed non poterit exigere. Hoc tamen intellige si maritus erat certus quòd reddere poterat debitum, licèt esset dubius de validitate matrimonij: nec aliàs faciat contra conscientiam dubitans an possit reddere, tunc enim non excusaretur à peccato, iuxta sententiam Apostoli ad Roman.14. vt optimè explicat Marti.ab Azpilcueta in capit.si quis autem de pœnit.distinct. 7.numero. 101. & Couarrubias in epitome de sponsa.2.parte cap.7.§.2. numero. 7. 8.& 9.&.10.& latissimè Alfonſ.à Veracruce in speculo coniugiorum. 3. parte articulo.18. quem omnino videas.

105 [Diximus fidem matrimonij consistere in reddendo debitum,sed quæro?an actus ille carnalis inter coniuges seruato vase,& modo naturali, sit peccatum aliquod, si fiat ad prolem vel debitum reddendum? Et Theologi omnes in. 4. sententiarum distinct. 31. asseuerant nullum esse peccatum,immo actum bonum. Quia ista sunt bona matrimonij,quibus actus illi carnales excusantur à peccato: nec delectatio quæ actus concommittatur,reddit eos iniustos, quia delectatio ex se ipsa,nec bona est nec mala: sed est bona, si consequitur operationem bonam, & mala,si consequitur operationem malam,secundum Aristotel. 10. A Ethicorum cap.5.& beatum Thom.1.2.quæstione.74.artic. 8. cùm ergo actus de se sit bonus, propter finem ad quem fuit ordinatus, etiam si cum delectatione fiat, non erit malus, quia ipsa delectatio bona est quandoquidem per eam homo nec mereatur,nec demereatur. Quippe cùm delectatio ipsa sit quædam passio naturaliter consequens actum ipsum: vt declarat Ioannes Maior in. 4. sententiarum distinct. 31. quæst. vnica conclusi. 6. & Frater Alfonſ. à Veracruce in speculo coniugiorum. 3. parte articulo. 16. concluſ. 5. nec secundum eum erit necesse, vt actus à peccato excusetur, quòd reminiscatur finis procreandæ prolis, vel debiti reddendi, sat enim est,quòd virtualiter actus iste referatur ad finem, licèt eo in tempore actua
106 liter ad eum non referatur. [Item exercere talem actum inter coniuges propter vitandam fornicationem alterutrius nullum est peccatum, secundum Guillel.Parisi.de matrimo. capit. 6.ratio est quia exercere actum huiusmodi,propter finem ad quem matrimonium fuit institutum,non est peccatum: cæterùm matrimonium non solum fuit institutum in officium naturæ propter prolem à Deo in paradiso in statu innocentiæ Genes. 2. &.9. verùm etiam post peccatum fuit institutum in remedium,vt exerceri posset sine peccato actus ille, qui aliàs absque peccato exerceri non poterat,vt constat ex Epistola Pauli.1.ad Corinth. capit. 7. dicentis melius est nubere quàm vri, quasi per nuptias homo à peccato liberetur, & à pœnis inferni. Qui ergo finem istum seruat in hoc actu vt se vel coniugem liberet à fornicatione, omnino debitum finem apponit actui, propter quem mattimonium etiam fuit institutum: non ergo peccat: Beatus tamen Thom.quando propter vitandam in seipso fornicationem actum istum quis exercet, peccare ait venialiter, quod tamen prudenter limitat Alfonſ. à Veracruce in speculo coniugiorum. 3. parte articulo
107 16. concluſi. 1. [Verum enimuerò si actus iste exercetur per coniuges causa delectationis, vel sanitatis, licèt peccatum sit, non tamen est mortale, modò maneat intra limites matrimonij, secundum Bonauentur.in.4.sententiarum distinct.31.articul. 2. quæst.3.& beatum Thom. ibidem artic. penult. & Ioan. Maiorem.d.distinct.31.quæst. 1. tunc autem dicitur id fieri extra limites matrimonij,quando quis cognoscit vxorem propter solam delectationem vel sanitatem, ita vt propter talem delectationem, vel sanitatem eam cognosceret,etiam si vxor non fuisset,vel aliam quancunque: tunc si quidem est lethale crimen,secundum beatum Thomam loco nuper citato capit. origo iuncta glosſ.in verbo amator.32.quæst.4.Paluda. in.4.distinct.32.quæst.3.&.5.Antoninus.3.parte titul.1.capit. 20.§.1. Marti. ab Azpilcueta in manuali confessorum c.16.nu.23.insi.Alfonſ.à Veracruce in speculo cõiugiorum. 3. parte articulo. 16. concluſi.2. plures citans authores asseuerantes non esse veniale peccatum:quando non egreditur limites matrimonij. Qui tamen cum alijs supra citatis constanter affirmat esse veniale peccatum.

peccatum aduertère tamen oportet accessus ad propriam vxorem delectationis vel sanitatis causa extra limites matrimonij,tunc esse peccatum mortale, quando in ipso actu cogitat quod ad ipsam esset accessurus, quamuis propria vxor non esset.Nec sat erit quòd hoc habeat in habitu,quæ notabilis est conclusio ad euitanda plurima peccata mortalia in coniugatis. Si quis autem accedit ad vxorẽ causa delectationis vel sanitatis nihil aliud cogitans non est peccatum mortale, sed veniale. Etiam si inhabitu habuisset ad eam accedere quãuis vxor nõ fuisset. Nemo enim ex habitibus meretur nec demeretur,sed ex actibus Paluda.in. 4.distinct.31. q.3.Alfon.à Veracruce in speculo coniugiorum.3.parte.artic.16.concluſ.3.qui num.seq. affirmat quòd quis excusatur â peccato coiens cum vxore ad prolẽ vel debitum reddendum etiam si in actu ipso de hoc non meminerit.Nam actus habens bonitatem vel meritum à fine,sufficit quod ad finem virtualiter referatur,licèt
108 non actualiter. [Vbi autem modus naturalis coeundi exceditur â coniugibus,peccatum contrahitur quandoque veniale,quandoque mortale. Exempli loco, si vir cognoscat vxorem sedendo, vel stando, vel ex latere, vel retrorsum more brutorum, licèt seruetur naturale vas,semper est peccatum hoc modo coniugi adhærẽdo absque vrgenti necessitate: est tamen mortale quoties per talem concubitum impeditur generatio,secundum Albert.Magnum in.4 senten.distinct.31.arti. 20.& Alfon.à Veracruce in speculo.3.part.art.15.concluſ.2. vbi reddit rationem dicens,quoniam modus iste coeundi damnatus omnino videtur iure naturæ per prima eius principia: siquidem omne id quod impedit finem principalem à natura intentum in aliquo actu, dicitur esse prohibitum per prima principia iuris naturæ: cùm ergo per concubitum maris & fœminæ natura intendat generationem,si modus coeundi impedit finem hoc est, conceptionem vel generationem,est proculdubio prohibitus,& per consequens peccatum. Sit denique regula circa hos coeundi indebitos modos: quod si abusus fit absque necessitate erit mortale peccatum, quando propter abusum generatio impeditur, quia non potest esse receptio seminis ex parte fœminæ,nec debita retentio.Sin autem retentio seminis per talem coeundi modum non impediatur, non erit mortale sed veniale,& hæc est receptior sententia,quidquid contra eam scripserit Abulen.super Matth.c.5.q.228. & huic communi sententiæ accedit eam probans Alfonſ. à Veracruce in speculo coniugiorum.3.parte artic.15.concluſ.3.idem voluit Marti. ab Azpilcueta in Manuali confessorum cap.16.num.42.abusus tamen iste aliquando fieri potest absque peccato, vt si fœmina aliter cognosci non potest,vel propter timorem aborsus,vel debilitatẽ,aut pinguedinem ventris, & periculum suffocationis, vt idem ipse Alfonſ.probat vbi supra in fine. Abstinendum tamen est ab huiusmodi abusu,& grauiter carpendi,qui eis vsi fuerint,vt admonent doctores omnes su-
109 perius citati. [Ex his resoluendo collige quòd quomodocunque fiat coniugatorum coniunctio, si seminatio fuerit extra vas,vel eo modò quo sequi non possit prolis generatio, semper erit peccatum mortale, & nemo excusari poterit nisi propter ignorantiam inuincibilem,quam fortè habent Neophiti Indi, qui nondũ audierunt malitiam, quæ in seminatione extra modum debitum inest, vt rectè probat Alfonſ. â Veracruce in speculo coniugiorum.3 parte articul.15.ad finem, si tamen seruetur vas & generatio non impediatur,etiam si sit magnus abusus in coeundo, non est damnabilis mortaliter vt ipse idem Alfonſ. attestatur
110 & Albert.Magnus in. 4. distinct. 31. articul.24. [Ab hac tamen regula excipe casum vnum, nempe, si ad vxorem prægnantem vir eius accedat, quia tunc, si non timetur abortionis periculum,exigere & reddere debitum non est peccatum, quamuis ex tali coitu non potest sequi generatio prolis. Quia non videmus hoc esse prohibitum,vt ex Ioan.Maiore in.4. distinct. 32.quæst. 1. expendit Alfonſ. à Veracruce in speculo coniugiorum.3.part.artic.17.concluſ.3 cuius exceptionis ratio est, quia matrimonium non solum institutum fuit in officium naturæ propter prolem, verùm etiam in remedium contra concupiscentiam, vt constat.1.ad Corinth. 7. licet ergo causa vna finalis cesset hac in specie,non cessat alia,quare nec cessare debet legis dispositio iuxta glosſ. communiter receptam in §.affinitatis instit. de nupt. Præterea si hoc esset illicitum, ea ratione non liceret,quia ex tali coitu proles generari nullo modo posset, esset̃que impossibilis generatio secundum naturam: coitus tamen debito modo habitus,licèt sit cum prægnante, vetula, seu sterili,habilis est ad generationem quamuis per accidens impediatur generatio, quia vxor est prægnans vel sterilis. Quamobrem peccatum non contrahitur ex huiusmodi accessu ad prægnantem vxorem vel sterilem: quia quod per accidens non generetur proles, malum non est.Quod autem dixit Isidorus in.d.capit. non solum.32.quæst.7.tales esse deteriores pecoribus & beatus Hieronym. in capit.origo. 32.quæst.4.eos carpens,non intelligas propter hoc damnatum esse similem coitum,sed per modum consilij voluerunt dicti patres homines trahere ad illam continentiam, ne accedant ad vxorem prægnãtem, quemadmodum nec bruta accedunt: non tamen est peccatum, contrarium agere. Nec enim tempus prægnationis obseruare tenentur coniuges sicut nec purificationis post partum.
111 [Cæterùm accessus ad vxorem patientem menstrua naturalia,est peccatum,ex sententia quorundam mortale,ex aliorum verò sententia veniale: mortale esse asserit diuus Thom. in. 4. distinct. 32. cui accedit Scotus ibidem & Syluester in verbo debitum coniugale. §. 6. pro quibus est tex.in cap.ad eius.5.distinct. Veniale autem contrahi hac in specie peccatum, asseuerant Paluda.in.4.distinct.31.quæst.3.Almain distinct.32.& supplemen.distinct.32.quæst.1.Frater Alfon. à Veracruce in speculo coniugiorum part.3 articul.17.concluſ.2.alij dicunt nullum esse peccatum quando mulier menstrua ta reddit vel exigit debitum, ad fugiendam propriam vel viri eius fornicationem,vel ne odio habeatur: aliàs sit peccatum veniale, & nulla in specie mortale,etiam si putet ex copula gigni monstruum:hæc fuit sententia Palud.d.q.3.Marti.ab Azpilcueta in manuali cõfessorum.c.16.nu.32.Antonini.3.par.summæ tit.1. c. 20. §. 5.Alfon.à Castro.l.1.de potestate legis pœna.c.12. pag. 92.litera.b.vbi hoc latissimè examinat Caie. in summa in verbo matrimoniũ. Vbi tũ vxor patitur fluxũ sanguinis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

guinis,qui morbus est,nullum erit peccatum ad vxorem accedere hoc morbo laborantem, nec est aliquod periculum prolis:quia morbus ille impedit generationem,& actus matrimonij maneat licitus ex alio fine, quatenus institutum fuit in remedium contra fornicationem,secundum Paluda. in.4.distinct. 31. quæstio.3. & Almain.distinct.32.Alfonſ.à Veracruce in ſpeculo
112 coniugiorum.3.part.artic.17. concluſ.2. [Qui aduertit hęc omnia eſſe intelligenda quoad exactionem debiti, quia reddere omni tempore licet,etiam petenti ad fornicationem propriam euitandum,vel delectationis cauſa,vel quomodocunque ſemper reddendo petenti, fit ſine veniali peccato,in caſibus in quibus exigẽs peccaret venialiter:etiani ſi reddatur in diebus feſtis ab eccleſia ſignatis in cap.conqueſtus extra de ferijs, vel in die aſſumptionis euchariſtię,vel ieiunij,arg. 1. ad Corint. cap.7. & cap.1. &.2.de coniug. leproſo.Matth.ab Azpilcueta in manuali confeſſ.cap.16.num.24.exigere autem his diebus eſt peccatum veniale & non mortale ſecundum Gerſonem in compendio theolog.2. part. modò maneat intra limites matrimonij vt ipſe idem Gerſon aduertit & Alexand. de Hales. 2. part. queſt. 166.& Gibelli.lib.inſtitutio.Theolog. c.16.§. 7. verſic. 10.Alfonſ.à Veracruce in ſpeculo.3.part.artic.17. concluſ.1.&.2.contra Maiorem in.4.diſtinct.32.dicentem,
113 nullum ex hoc contrahi peccatum. [Secundum matrimonij bonum,eſt prolis procreatio & educatio, vt in cap.omne.27.queſt.2. cum concordantijs ſupra numero.89.citatis,quod principalis eſt finis matrimonij ſecundum Abulen.Matthęi.19.queſt.45.& Alfonſ. à Veracruce in ſpeculo coniugiorum.2. part. arti. 6.concluſ.3.verſic.applicando,dixi ſupra num.86.&. 87. vbi reſolui finem hunc competere homini,in quantum animal eſt.Omnibus quippe animalibus perfectis conuenit procreatio & educatio filiorum donec educatione parentum non indigeant ex ſententia Ariſtot. 8. æthico.c.12.text. eſt in.l. 1.§.ius naturale.ff.de iuſti. & iur. ibi,hinc deſcendit maris & fœminę coniunctio:& ibi, hinc liberorum procreatio,hinc educatio, vbi Fortuni.&Oroſcius & cęteri moderniores Ioan.Lupi in tracta.de matrimo.in princ.num. 13. hęc liberorum procreatio & educatio mutuum amorem coniugalem conciliat,atque ipſos coniuges deuinctos tenet, & rempublicam liberis hominibus repleri facit,& conſeruari genus humanum,vt in.l.1.ff.ſolut.matrimo.l.2. C.de indi.vidui.toll.Quid enim dulcius poſsidetur quàm proles, per quam diuturnam nobis memoriam relinquimus?l.liberorum inſi.ff.de verbo.ſigni.Bartholom.Soci.conſ.98.lib.3.eſt enim homini à natura inſita poſteritatis cura:quod prolis quidem ſtudium declarat,ac præſertim optimo cuique, & benè inſtituto, vt Ludoui. Pontanus refert in libro.1. de prudentia Cartha. 4.
114 [Hinc fertur AdrianumCęſarem reſpondiſſe ſe malle ampliari imperium hominum adiectione, quàm pecuniarũ copia.Quod refert Paulus Iuriſconſultus in.l.vlti.§.de fraudis.ff.de bon.dãna. Spartorũ etiã legiſlator cupiẽs Spartorũ regnũ ciuibus augeri,[videẽs quàm vtile eſſe reipublicę.]præmia conſtituit his qui liberis procreandis operam darent.Legemque fecit,vt qui tres liberos haberet eſſet à muneribus immunis, vt refert Ariſtoteles libro. 2. Politico. cap,7,Quin etiam apud Romanos,eadem ratione, quinque liberorum numerus ab oneribus & muneribus excuſabat.l.in honoribus. ff.de vacatio,& excuſatio.mune. l. vltim. C.qui nume,libe.ſe excuſ,libr.10,hoc autem ſtatutum erat in prouincijs,nam Romę tres excuſabant liberi ab huiuſmodi muneribus,vt in,l,amiciſsimos.§,vltim,ff.de excuſa.tuto.& in.§,1.inſti.eo.tit.l,1.C.qui nume.libe.lib. 10.In noſtra verò Hiſpania quinque liberorum numerus excuſationem tribuit à muneribus,l. 2. titul. 17. part.6.ad excuſationem verò munerum realium duodecim liberorum numerus requiritur. l. ſi quis decurio & ibi Bart,C,de decurio,lib. 10, quę lex quamuis loquatur in decurionibus,extenditur per Bar.ad alios quoſcunque,Cuius ſententia eſt communiter recepta teſte Bologuino in additio ad Ana. conſil. vltim. Couarrub. [qui hęc liberorum procurandorum prędmia enarrat,& alia petenda eſſe monet ab Stobeo,ſermone
115 73.] in epitome de ſponſali,2.parte.c.8, in princ, [Ex hoc matrimonij bono fit, vt ſi matrimonium fuerit legitimum,legitimi quoque fiant filij capit, quod nobis capit.cauſam quę.2.capit.lator qui fil.ſint legi.cap. tuam de ordi. cognitio. text.in princ, inſti. de patr. pot.Quin etiam filij procreati ſeu geniti ex matrimonio nullo,pro legitimis haberi ſolent, propter bonam fidem coniugum vel alterius ex eis capit. ex tenore cãpit. peruenit extra qui filij ſint legiti.Sed hac in ſpecie duo exiguntur,quòd matrimonium fuerit bona fide contractum,& quòd fuerit in facie eccleſię celebratum,vt in capit.cum inhibito, §. 1. de cland. deſponſa, cap. 2. qui filij ſint legi.& ibi communiter ſcribentes, Quibus conuenit. l. 2, titul. 15, part. 4. &,l,1.tit.13.ea-
116 dem parti. [Verùm nec quoad aliqua duntaxat ſed quoad omnia iuris miniſteria legitimi cenſentur ſecundum Bernard.in.d,capit. cum inhibitio. §. 1.cuius ſententiam ſequitur & commendat nimis George.Natam in cap.quamuis pactum.2,colu,de pact. libr. 6, & Iaſſo. in.l, ex facto colu, 5. ff.de vulga.idem Iaſſo.dicens hanc eſſe receptiorem,in conſil,156. colu. 2.libr,4, numero.1.& conſil,168,numero.4.eodem libro,vbi reſoluit eſſe legitimos non modò quoad habentem bonam fidem, ſed'& quoad alium malam fidem habentem.Quia verè ſunt legitimi,vt in capit. ex tenore qui fil. ſint legi.& in.l.3.titul.3,part.4.& in.l.1.titul.13. eadem part.vbi lex regia dicit eſſe legitimos:ſed verbum eſſe,veritatem inducit non fictionem.l.oſſa.§.vltim.ff. de relig,& ſumpti. fune. l. mercis appellatione iuncta glo.ff.de verb.ſignif.& in,l,ſi maritus.§.1.ff. de adulte. vbi & Bar. notat. ſi ergo verè ſunt legitimi non conuenit pro parte eſſe legitimos & pro parte non, vt ipſe idem Couarrub,probat in epitome de ſponſali. 2.part. capit.8,§.2.num.1.&2.quo ad ſucceſsionem autẽ aliud eſt vt dicam infra hoc lib.titul.8. de ſucceſs.l. 10. gloſſ.
117 1,numero.3.4.&.5. [Ex iure autem non ex natura dependet quis ſit filius legitimus,vt tradit Bar. in. l. ſi is qui pro emptore num,29.ff,de vſucapio.in hæc verba, aliquẽ eſſe legitimũ vel nõ,eſt iuris nõ enim ab ipſa natura hoc introducebatur,vt in auth.quib,mod.natura effi.legi.§.liceat ergo colla.6.idem Bar.in.l.3.ff.de inſtitor.actio.Nã,vt tradit Ancarr.in cõſ.225.col.2.verſ.nõ obſtat quod iſte dicatur,verbũ legitimũ ſemper ſonat in ciuilẽ intellectũ,vt in. l. legitima. ff.de pact.& in. l. teſta-

mẽti & l. ſi queramus.ff. deteſtam.& in d.§. liceat ex quibus hoc expendit Iaſſo. in d.l. ſi is qui pro emptore numer.229.ff. de vſucap. Tiraquel.in relectio.l. ſi vnquam in verbo ſuſceperit liberos numer. 76. C.de reuocan. donat. & in tracta. le mort ſaiſit le vif, 6. declara.2. patris numer.6.& ſequ. cum autem aliquid ex lege vel legis poteſtate dependet, lex ipſa fingendo vel verbis denotantibus fictionem vtendo, id verè facit non fictè vt docet iuris lucerna in d. l. ſi is qui pro emptore numer.29.& ſeq.& num.36.cui cæteri eius legis interpretes ſuffragantur,idem reſpondit Bar,conſi. 62.& Anto.de But.cõſ.20.ad medium, & Ant. Negu ſanctius de pigno.in.4. membro.2. partis princip.nu. 4. ea itaque quę iuris ſunt verè inducuntur,quibuſcunque verbis lex vtatur.l. in rebus in fine & ibi Bal. C. de iure doti. Corne. conſi.144. colu.2. verſic.ad idem ſitis conteſtatio libr,3. Tiraq.in.d. tracta.le mort ſaiſit 6.declara.2.partis num,7,&.1.declara. 5. partis numer. 8.vbi citat.eundem Bar.in.l.ſi maritus.§. legis Iuliæ.ff. de adulte. Anto. Gomez qui citat concordantes in. l. 45. Tauri numer. 111. verſi. 6. pro iſta parte pagi. 183. Quod verum eſſe inſinuat Bar. in d.l.ſi is qui pro emptore num.30.dicens,ad ea quę per rationem ex æquitate in ſubſidium introducta ſunt [vt eſt fictio inducti ua] tunc demum recurritur, cùm alia deficiunt remedia.l. in cauſæ.ff.de mino.l.quoties.ff.de præſcrip.ver. l.in prouinciali cum ſimilibus.ff. de no.ope. nun. ideo lex fingit ſuper his quæ in facto conſiſtunt:quia ea verè facere nequit, nempe,vt ſint quæ non ſunt, & non ſint quæ ſunt. At in his quæ iuris ſunt lex non indiget fictione,cum verè ea poſsit facere vel inducere, atque ideo non recurritur ad fictionem,quia ceſſat æquitas, arg.l.quia ratio.ff.de condi. inſtitu. &.l. ſi vnus. §. pactus.ff.de pact.nimirũ ergo ſi in ſpecie de qua agimus, filius ſit verè legitimus,& non fictè propterbonam fidem alterius ex coniugibus,licet matrimonium fuerit
118 nullum. [Confirmatur argumentum hoc ex deciſione tex.in.l.certè.§.ſi procurator.ff.de præcar.cuius verba ſunt:ſi procurator meus,me mandante vel ratum habente,præcario rogauerit,ego præcario propriè habere dicor:ecce tex.liquidò probantem in his quæ iuris ſunt non cadere fictionem inductiuam,poſſeſsio ſiquidem,poſtquam eſt acquiſita iuris eſt,licet ante acquiſitionem habeat plurimum facti veri vel ficti,vt reſoluũt omnes interpretes in.l.1.ff.de acq.poſſ. At tex. ille dicit verè & propriè poſsidere, qui per alium & actu ficto quæſiuit poſſeſsionem,ergo &c.quę communis eſt & recepta ſententia,vt ex pluribus authoribus conſtat à Tiraq.citatis intracta.de conſtituto,2.part. amplia.1. & ab Anto.Gomez in.l. 45. Tauri numer.91. vbi plures,tex.adducit in hanc ſentẽtiam. [Quinimo & poſ
119 ſeſsio ciuiliſsima quæ tranſfertur abſque aliquo actu vero vel ficto in maioratu vt in d.l.45. Tauri, quæ trã ſcripta eſt in hoc libro.5.titu.7.l.8.vbi dicam,& in aliis caſibus ibi per Anto. Gomez traditis,& per Tiraq. in tracta.le mort ſaiſit le vif, eſt vera poſſeſsio, vt probat tex.in.cap.contingit de dolo & contuma. ibi verus conſtituatur elapſo anno poſſeſſor, & pluribus rationibus hoc probat & communem atteſtatur eſſe ſententiam ipſe Anto.Gomez in d. l.45.Tauri numer.111. verſic.& in tantum eſt verum, & Tiraquel. in tracta. le mort.1.declara.5. partis,Soccinus latè in. l. rem quæ nobis. 5. q. prin. verſicu. 4. & vltimo concludo. ff. de acquiren.poſſ. ſed tamen Claudi. Saiſellus Aquen. in. d. l. 1. in princi.colũna. 5. verſic.bene fatendum eſt ff.de acquirend.poſſ. hoc limitat, reſpectu poſſeſsionis naturalis quod latius & congruentius dicam in. d.
120 l.8. titulo 7. infra hoc eodem libro. [Alia exempla tradit Bar. in d.l.ſi is qui pro emptore numero. 29. & 32.& quamuis conſtituat Bar. diſcrimen inter ea quæ meri iuris ſunt, vt in his locus non ſit fictioni, & ea quæ mixtum habent factum & ius, vt hæc per fictionem induci poſsint, numero tamen 42.id clarius & rectius explicat dicens, in his quæ in facto & iure ſimul conſiſtunt ad eorum veritatem & poteſtatem factum ſimul requiritur & ius, quod iuris eſt, introducitur ſine fictione, quod autem pertinet ad factum non poteſt abſque fictione induci ideo per fictionem introducitur,& non verè,nunc ad propoſitum in exẽplo per Bar.tradito in d.l. ſi is qui pro emptore num. 29. aliquem eſſe legitimum, non eſt meri iuris: mixtum enim habet aliquid facti, quidquid Bar. dixerit, nam præcedere debet verum matrimonium,vt filij legitimi efficiantur vt probaui ſupra numero, 115. & ſe. vbi autem præceſsit matrimonium inualidum ratione impedimenti,lex finxit propter bonam fidẽ alterius ex coniugibus,validum fuiſſe,& quòd nullum fuit impedimentum, quod eſt facti, & hæc ſublatio impedimenti introducitur perfictionem, quod vero filij ſint verè legitimi verè introducitur, vt in
d. capitu. ex tenore & capitu. peruenit extra qui fi-
121 lij ſint legitimi vt ſupra dixi numer.116. & ſeq. [Ex quo hos filios eſſe legitimos quo ad feuda probat Bal. in c.1.§.naturales,ſi de feu.fuc.cõ. inter domi.& agna. vaſal. & Curti.Iunior cõſ.27.& 32.vbi addidit hoſce filios excludere ſubſtitutũ ſub illa cõditione ſi inſtitutus deceſſerit abſq; liberis legitimis& naturalibus,imo idẽ eſſe,ſi addat,natis ex legitimomatrimonio,hoc quippe matrimoniũ legitimũ in eſſe cẽſetur propter bonã fidem alterius, ita reſpondit Deci.conſi. 153.cui acceſsit Carol.Moli.in Alex.conſi. 5.libr.7.licet ei ſubtiliter reſiſtat Curti.Iunior.d.conſ.27. longiusquè conſ. 64.vt Couarrub. refert in epito. de ſponſali.2. part. capit. 8. §.1.numer.3.& numer.ſeq. latè probat bonam fidẽ præſumi indubio,etiam ſi lis pendeat & conteſtata ſit ſu-
122 per matrimonio, [Vbi tamen lata eſt ſententia contra matrimonium,appellatione pendẽte filij concepti, ſunt legitimi Ioan.And.Præpoſi, & Cardi. in. cap.2. qui filij ſint legi. & Enri. in.c. ex tenore co tit.hoc tamen caſu nõ præſumitur bona fides vt probare nititur Coua.d.2.par.c.8.§.1.nu 7.& 8.& nu.9.tractat an error
123 iuris hunc operetur effectum, [Infertur etiam ex his quod non tantum illa proles eſt legitima,quæ ex matrimonio concepta ortaquè fuit, verum etiam ea quæ ante matrimonium orta fuit ex concubina, ſecuro cum ea matrimonio efficitur verè legitima, vt in capitulo tanta, qui filij ſint legit.& in l. 1. titulo.13. part. 4. l. 10. titulo 8. de ſucceſsionibus infra hoc libro.5. quam deciſionem pluribus ornat. Petr. de Dueñas in regula.350.&Couarru.in epitome de ſponſalibus.2.parte capitulo .8.§. 2.ad quos recurrito dicã aliquid in d.l.10.vbi examinabo queſtionẽ ſatis cõuer-

ſam

Universidad de Deusto Biblioteca

siam,nempe,an in maioratu seu primigenio[in quo pri
mogeniti succedere solent ex lege, vel consuetudine,
vel testatoris voluntate,]præferatur filius primo natus
ex concubina, secundo genito ex legitimo matrimo-
nio cum alia contracto, si demum mortua vxore legi-
tima,matrimonium cum concubina ex qua dictum fi-
124 lium habuerit contraxerit. [Præterea ex hoc secun-
do matrimonij bono,procreandæ scilicet,& educandæ
prolis,aliud sequitur,nempe,quòd filius legitimus gau
det honore & dignitate parentum.l. cum legitimè vbi
glo.& docto.ff. de statu. homi. l. filium.§.liberos.ff.de
senato.l.fi.tit.13.par.4.nobilitas nanque cuiusque de-
scendit veluti ex radice in posteros, vt pote qui ma-
iorum suorum conditionem persequuntur.l.1.vbi.Bar.
& Ioã.de Plat.&. in.l.senator &.l. si senator. C. de di-
gni.lib.12.& in.l.senatoris filium cum similibus. ff.de
senato.Bal.in.l.cum antiquioribus.8.q. C. de iure deli
be.vbi dicit quòd nobilitas à progenitoribus semina-
tur in posteros,Luc.de pena in d.l.mulieres colu.2.ver
sic.6.ex nobilitate.C. de digni.li. 12. vbi id multo ma-
gis procedere asserit in nobilitate quę ex dignitate quę
sita est:Guill lauden.in Clem.1.&ibi.Cardi. Floren 2.
q.de Baptis.& Panor.in cap.licet infine de censi.Tira.
de nobilitate.c.15.in prin.qui nu. 2. & 3. probat pluri-
bus authoritatibus,hoc non extendi vltra pronepotes
ex sententia glo.in.l.1.C.dedignita. in. l. liberos. ff.de
sena. per.l. diuo.C.de quæstio.cum concordan. ibi ab
eo traditis, sed glo.& doctores supra citati id intelli-
gunt procedere in nobilitate quæ venit per accidens,
veluti per dignitatem,secus autem in nobilitate gene-
ris vel originis, quæ in infinitum progreditur, cuius-
modi est nobilitas hispãna,Idiomate nostro,hidalguia,
nũcupata:vt expressius decidit Marti.Laud.in tracta.
de dignita.versi 44.incip. vbicunque dignitas,atque
ita consuetudine obseruari attestatur Albarotus in. c.
1.§. cæteri,titul quis dicatur dux,& Ioh.de Plat. in d.
l. 1.C.de digni.libr.12.Rayneri in tracta, nobilitatis in
3.q.5.quæstionis princip. & Lauren. Calcane. cons. 8.
colu.7.versi. ex prædictis Cosmas Guyne.in pragma.
sanctione tit.de electione.§. insuper in verbo antiquo,
& Mat Affli.in cõsti.Siciliæ incip.intẽtionis.6.notab.
125 [Hæc enim Hispãna nobilitas, Hidalguia nuncupata
est ius hæreditarium filiorum & descendentiũ in infini
tum.l.2.tit 21. part.2. Cicero lib. officiorum. 1. num.
170.inquit,optima hæreditas à parentibus traditur li-
beris,optimoque patrimonio præstantior gloria gene
ris & virtutis, rerumque gestarum, cui dedecori esse,
nephas & vitium iudicandum est,nam id naturale est,
virtutem parentum & clarum sanguinem, maximum
fore filijs adiumentum, prouocans eos ad virtutem,
virtus siquidem paterna in filios deriuata, non solum
eos ad eius imitationem obligat,verùm naturaliter pro
uocat & stimulat, vt pluribus probat exemplis cassa-
neus in catalogo gloriæ mundi.8. part. 8. considera. &
Arceus ab otalora in suo nobilitatis Hispanæ libello.
2. par.cap.3.num 15.quod non obscure insinuant ver-
ba legis.2.tit.21. par.2. cum sic ait,*la hidalguia y noble-*
za que viene de los padres,es como heredad que les obliga
ca porende son mas encargados de hazer bien, y de guar-
darse de yerro y mal.Ca no solamente quando lo hazen re
ciben ellos daño y verguenza,mas tambien aquellos donde
126 *ellos vienen, &c.* [Filij verò illegitimi non gaudent
honore & dignitate parentum.l.vltim.tit.13.&.l.3.tit.
15.parti. 4.etiam si naturales tantum sint,qui aliâs No-
thi & Bastardi dicuntur vt voluit Bart. in.l.1.C. de
dignita. libr. 12.numer.5.& Bald.in.l.cùm legitimè ff.
de stat. hom. & in. c. innotuit prope finem de electio.
& clarius in l.cum antiquioribus. 8. quæst.in princ.
C.de iure delibe.Anto.& Card.Alexand.in.c.per ve-
nerabilem qui fil.sint legi.Floria.in.l. qui testamentũ
in fine.ff.de proba.Imol.& Alexand.in fi. in.l. ex fa-
cto.§.si quis rogatus.ff.ad Trebel.Raph.& Philip.Cor
ne.in.l.vlti.C.de verbo.signi.Carol.Ruynus consil.77
num.7.lib.3.Matth. Affli. decis.195.Cassane.in cõsue.
Burgun.rub.8.§.3.in prin.nu.17.cum concord.per Ti-
raq.traditis in tracta.nobilitatis.c.15.num. 10. & seq.
vbi dicit generale esse,vt huiusmodi naturales filij nõ
potiantur priuilegijs & dignitate parentum, vt cæteri
filij per.l.ex libera.C.de suis et legi.vbi Bal.dicit quòd
spurij nihil ex honore parentum recipiunt cum cõcor
dat.ibi congestis.Nec dicuntur de domo siue agnatio-
ne,aut familia parẽtum,vt idem Tiraq.innumeris pro-
bat authoritatibus.d.c.15.num.12.13.&.14.nisi sit legiti
matus per subsequens matrimonium,vt Alexand. &
recentiores probant in.d. l.ex facto.§. si quis rogatus.
ff.ad Treb.& Tiraq.d.c.15.nobilitatis num. 21. dicam
in.l.10.tit.8.infra hoc lib.5.de consuetudine. Bastardi
autem dicuntur esse de domo parentum nobilium& eo
rum arma portant vt latissimè probare nititur idem ip
127 se Tiraq.d.c.15.num.25.& seq. [Iure autẽ regio filius
naturalis ex concubina domi retenta natus gaudet no-
bilitate Hispanna,hidalguia,nuncupata,quoad exem-
ptionem à tributis & alia priuilegia fidalguis concessa
text.expressus in.l.1.titul.11.part.7. quod ibi extendit
Grego.Lupi in gloss.in verbo amiga,etiam si filius na-
tus fuerit ex concubina domi non retenta, qui iure ci-
uili nothus dicitur. Iure nanque Pontificio & regio
nil aliud exigitur vt naturalis filius quis dicatur, quã
quòd natus sit ex his parentibus,qui tempore concep-
tionis vel natiuitatis matrimonium contrahere pote-
rant:etiam si natus non sit ex concubina domi retenta
c.tanta qui fil.sint legi.c.innotuit de electio.l.11. Tauri
quæ transcripta est in.l.9.tit.8.delas herẽcias infra hoc
libro Aymon Sabillia.cons.166. Couarrub. in epitome
desponsali.2.par.cap.8.§.4.numer.2.3.&.4 Fortuni.in
tracta.de vltimo fine illatio. 8. quod procedit etiã si na
turalis natus sit ex viro illustri et muliere vili,quia ni-
hil obstat quominus inter eos possit esse matrimoniũ
vt asserit Pet.Nun.de Auendaño in reportorio suo in
verbo hijo natural,ex quibus hanc sententiam asseue-
rat Antonius Gomez in.l.79. Tauri numer. 6. & in.l.
11.tauri numer.54.illatione.8. Grego.Lupi. in d.l.1.tit.
11.par.7.& in.l.3.tit.15.par.4.& Arceus de otalara lib.
de nobili.Hispanna.2.part.3. partis principalis. capit.
128 3. numer. 3. [Gaudet etiam nobilitate Hispanna fi-
lius illegitimus per rescriptum principis legitimatus,
vt in.l.4.6.&.9.titu.15.par.4.& in.l.12. Tauri transcri-
pta in.l.10.tit.8.delas herencias infra hoc eodem libro.
Hoc tamen intellige de alijs filijs illegitimis nõ de na-
turalibus natis ex concubina cum qua tempore conce-
ptionis vel natiuitatis pater poterat contrahere, quia

cùm hac in specie possit absque legitimatione gaude-
re nobilitate Hispãna,vt in.d.l.1.tit.11.part.7. frustra
precibus impetraret quod sibi iure cõmuni erat cõces
sum, vt rectè aduertit Pet.Nun.in dictionario suo in
verbo[hijos naturales.]Verũ enimuerò si filius illegi-
timus nat⁹ esset ex coitu dãnato,& punibili simul,ex
parte patris vel matris,qnamuis p rescriptũ principis
fuisset legitimatus,nõ potiretur priuilegijs Hispãnæ
nobilitati cõcessis,nec liberaretur à tributorum cõtri
butione,vt dispositũ erat per prag. sanctionẽ Pinciæ
latã anno.1542.quã Pet.Nun.limitabat in reportorio
in verbo[hijos legitimos.] Hodie tamẽ legẽ habemus
nouissimã hæc omnia innouãtẽ, & dicẽtẽ filios legiti
matos p rescriptũ principis,etiã si verbis rescripti legi
timi fiãt,nullatenus gaudere nobilitate Hispãna, nec
à tributis excusari,vt in.l.20.tit.11.de los alcaldes de
hijos dalgo,supra li,2.&in.l.vlt.ti.2.delos hijos dalgo
lib.6.quod intellige,vt dicã in.l.10.tit.8. de successio-
129 nibus infra hoc lib.glo.8.nu.2.&.3. [Aliud præterea
sequitur bonũ ex prole legitima & naturali, nempe,
quòd legitimi ad ordines sacros & ad dignitates ec-
clesiasticas admittũtur.l.vlt.tit.13.par.4.c.cũ in cũctis
&.c.innotuit de electio. Illegitimi vero nõ admittun
tur absq; dispẽsatione,vt in.c..1.2.3.& fi.de fili. presb.
l.3.tit.15.par.4.Alberi.in.l.spurij.ff.de decurio. Deci.
cõs.271.atq; idẽ statuitur per dictas leges part.indigni
tatibus secularibus,& alijs honoribus.Differunt etiã
quoad successionem parentum de quo alibi agemus.
130 [Tertiũ matrimonij bonũ,est sacramẽtum,fuit enim
â Deo institutũ in paradiso, vt supradiximus nu.86.
&.87.est item sacramentum nouæ legis quod proba-
tur ex Paulo ad Ephesios.5.dicente sacramẽtum hoc
magnum est, quæ verba ita interpretantur, doctores
sancti vt attestatur Ambros.Catari.lib.5.cõtra Caie.
c.1.de matrimonio,ecclesia etiam hoc profitetur in.c.
ad abolendam de hereti.&in concilio Florentino sub
Eugenio quarto, vt planè contrarium asserentes cen-
sendi sint hæretici,quos conuincunt sacris testimo-
nijs & conciliorum authoritatibus Rofensis, Ioan.
Echius & Alfons.à Castro lib.de hæresibus in verbo
nuptiæ,& Coloniense concilium titu. de matrimo-
nio.c.quæ omnia Couarrub,in epito.de sponsal. par.
2.cap.1.§. vnico nu.2. qui & nu.seq.ex hoc infert ma-
trimonium gratiam conferre. Sacramenta siquidem
nouæ legis gratiam conferunt, vt est receptissimum
apud theologos & in eodem cõcilio Florẽtino hoc do
cet ecclesia,in versic. 5. at matrimonium, vt dixi, est
sacramentum nouę legis,gratiam igitur cõferet,quod
probat Coloniense conciliũ,& theologi frequentius
fatentur,vt Ioan.Maior attestatur in.4.senten. dist.
26.q.1.notat beatus Thomas.2.2.q.100.ar.2.Alfons. à
Castro de heresi. in verbo nuptiæ,Canariensis episco
pus Philippi.c.12.& alij à Didaco Couarru. relati: li-
cet glo.in,cap.quidquid.1.q. 1. & in cap. alma mater
in verbo sacramentum de sent. excom. lib. 6. & in. c.
cum ijs ecclesijs de symo. voluerint contrarium asse-
rentes per matrimonij sacramentum non cõferri gra-
tiam,quod vtique falsum & erroneum est,& constat
hodie lucidius per canonem primum concilij Triden
tini sub Pio quarto celebrati die. 11. Nouembris anni
1563. sessione.8.& totius concilij sessione.24.titulo de
sacramento matrimoij in hæc verba. *Si quis dixerit*
matrimonium non esse verè & propriè vnum ex septem
legis euangelicæ sacramentis,à Christo domino institutis,
sed ab hominibus in ecclesiam inuectum, nec gratiã con-
131 *ferre,anathema sit.* [Verùm non omne matrimoniũ
protinus est sacramentũ nouæ legis, aliud siquidẽ est
legitimum,aliud ratum,aliud consummatũ. Est enim
matrimonium legitimum id quod legitimo consensu
contrahitur,quale esse potest apud Ethnicos. Ratum
est illud quod à Christianis more fidelium contrahi-
tur,& hoc sacramentũ est. Cõsummatũ dicitur quod
omnino copula carnali firmatum est, hęc ita explicat
Coloniense cõciliũ tit.de matrimonio. c. verùm,&.c.
sed dices,& probatur in.c.vlt.28.q.1. Magister sentẽ.
in.4.dist.Pręposi.in rub. desponsi.nu.16.& Couarr. in
132 epit.de spons.par.2.c.1.§.vnico nu. 4. [Matrimoniũ
autem legitimo consensu inter infideles contractum,
quatenus sacramentum importat indissolubilitatem,
quod est alterũ matrimonij bonũ,sacramentũ nõ est,
nam vbi matrimonium indissolubile nõ est,rationem
sacramenti habere non potest,sed inter infideles non
est omnino indissolubile,potest siquidẽ solui per con
uersionem alterius ad fidem altero nolente cohabita-
re,vt dixi supra nu.78. atque ideo dicitur legitimum
& non ratum,quia nõ est omnino indissolubile sicut
& ratum.Quare hoc respectu sacramentum non dici
tur.Quatenus verò sacramẽtum est sacrę rei signum,
matrimonium inter infideles contractum dicitur sa-
cramentum,vt in.c.gaudemus de diuor. vbi sacramẽ
tum vocatur,dicitur autem sacrę rei signum, eo quòd
sanctificat aliquid quod non erat sanctum quod con
gruere probat infidelibus Alfons.à Veracruce in spe
culo coniugiorum.2.par.art.33.& an infidelibus gra-
tiam conferat hoc sacramentum discutit,&.c.sequẽt.
an cùm coniuges ad fidem conuertuntur, & baptizã
tur,matrimonium antea contractum per nouum con
sensum eis gratia gratum faciens conferatur? ad eum
133 recurrito. [Solet tamen dubitari an matrimoniũ per
procuratorem contractum sit sacramentum,& an gra
tiam conferat.Et Caietan.in.2.tomo.q.1.de matrimo
nio subtili profecto ratione probare nititur non esse
sacramentum,nec gratiam conferre: donec inter prę-
sentes coniuges id matrimonium saltem tacite ratum
habeatur,sed eius sententiam improbat Ambros. Ca-
thari.contra eundẽ Caiet.li.5.c.de sacramen.matrimo
nij & Couar.in epito.de sponsa.2.par.c.1.§.vnico nu-
134 mero.5.in fine. [Sed quæstionis est in quo consistat
sacramẽtũ matrimonij? doctores dicunt consistere in
verbis consensum de præsenti significantibus, &
hodie iuxta Concilium Tridentinum ea verba ex-
primi debent coram parocho vel alio sacerdote de ip
sius parochi,vel ordinarij licentia & duobus vel tri-
bus testibus,non autem consistit in benedictionibus
nuptialibus à sacerdote factis, nam benedictiones
istæ sacramentum non sunt, sed sacramentalia quæ-
dam & ceremonialia sacramentum matrimonij com
comittantia,vt docet Ioann. Lup. in tracta.de matri
mo.in princ.numero.10. & Alfon.à Veracruce in spe
cul.coniugiorũ.1.part. art.12. in princ.2.&.3.conclus.
vbi optimè probat benedictiones nuptiales in ecclesia

Universidad de Deusto
Biblioteca

suscipere, omnibus fidelibus qui matrimonio iungun
tur præceptum esse, atque ideo eas contẽnere non lice
re sub pœna peccati mortalis, quãuis ex negligentia
eas nõ suscipere sit veniale. Infideles autẽ qui in infi-
delitate contraxerunt, si postea ad Christi fidem con
uertantur, non obligari ad benedictiones suscipiẽdas
sub mortali nec veniali peccato, si tamen ab eis recipiã
tur benefieri, vbi autem Neophiti post cõuersionem
matrimoniũ contrahũt, sunt benedicẽdi, si facultas ad
sit, secundum eum. Concilium autem Tridentinũ ses.
24. canone. 11. de sacramẽto matrimonij statuit in hæc
verba. *Siquis dixerit prohibitionem solennitatis nuptia-
rum certis anni temporibus, superstitionem esse tyrãnicã,
ab Ethnicorum superstitione profectam, aut benedictio-
nes, & alias ceremonias, quibus ecclesia in illis vtitur, dã-
nauerit, anathema sit.* Secundæ autẽ nuptiæ an sint be-
nedicendæ, tractat latè frater Alfons. à Veracruce in
speculo coniug. 1. part. ar. 13. ad quem lectorem relego.
135 [Quoad tertium de impedimentis matrimonij scire
oportet, plurima illicitũ reddere matrimonij contra-
ctum. Quędam enim impediunt matrimoniũ contra-
hendum, nõ tamen dissoluũt illud si cõtrahatur. Quæ
dam si ante contractũ cõtingerẽt, illud omnino impe-
dirẽt & contractũ irritũ facerẽt: si tamẽ post contra-
ctũ cõtingunt, matrimoniũ nõ dirimũt. Quædã verò
ita impediũt, vt cõtractus sit nullus ipso iure. Exẽpla
priorũ quæ impediũt contrahendũ, nõ tamẽ dissoluũt
matrimoniũ cõtractũ, hęc sunt. Imprimis qui existit
in peccato mortali, nõ potest absq; nouo peccato ma
trimoniũ cõtrahere, tractat enim indecẽter hoc maxi
mũ sacramẽtũ authore Florẽtin. 3. par. tit. 1. c. 19. §. vlt.
Marti. ab Azpil. in prin. de pœnitẽ. dist. 5. in. 6. par. gl.
nu. 33. & 39. idem statutũ est in Coloniẽsi cõcilio tit.
de matrimo. c. verùm Couarru. qui prędicta refert, de
sponsal. 2. par. c. 6. in prin. quod prę seferũt verba cõci-
lij Tridentini ses. 24. in decreto de reformatione ma-
trimonij: c. 1. cùm sic ait, postremo sancta synodus con
iuges hortatur, vt antequàm cõtrahãt, vel saltẽ triduo
ante consummationẽ matrimonij sua peccata diligen
ter cõfiteãtur, & ad sanctissimũ eucharistię sacramẽtũ
piè accedant. Sed nihilominus matrimoniũ contractũ
ab eo qui est mortali crimine irretitus, valet, quod pas
sim esse receptũ attestatur Couarru. d. c. 6. nu. 1. in fine.
136 [Itẽ contra iuramentum primò præstitũ, matrimoniũ
à periuro contractum firmum est. c. de illis de spons.
c. sicut eod. tit. glo. in. c. mulieri de iure iu. & in. c. vlti.
de procu. in. 6. probat optimè Couarru. d. c. 6. nu. 2. qui
& nu. 3. asserit, matrimoniũ ab excõmunicato contra
ctũ validum esse, iuxta tex. in. c. significasti de eo qui
dux. in matri. quã poll. per adult. quẽ tex. valde com-
mendat Ioã. Maior in. 4. sentẽ. dist. 29. ad fi. & alij per
137 Couarru. citati. [Pręterea septẽ sunt crimina quę ma
trimoniũ impediũt contrahendũ, non tamẽ dissoluũt
contractũ, peccant tamen illud contrahentes mortali
ter, glo. in. c. qui presbyterum de pœniten. & remissio.
& in. c. hi ergo. 27. q. 1. & Palud. in. 4. dist. 34. q. 1. col.
2. Marti. ab Azpil. in Manuali confess. c. 22. nu. 64. Pri
mum est, incæstus cum consanguinea vxoris à marito
cõmissus, vel ab vxore cũ cõsanguineo mariti, & hoc
impedit motrimonium contrahi, vt in. c. trãsmissæ de
eo qui cogno, cons. vxo. suę & 32. q. 7. per multa ca
pitula, si tamen fuerit contractũ, validum, est & firmũ
non obstãte dicta prohibitione glo. in. c. 2. de pœni. &
remi. l. 13. tit. 2. part. 4. Couarru. d. c. 6. num. 4. Alfon. à
Veracruce in speculo coniugio. 1. part. art. 23. conclus.
2. qui hanc conclusionem extendunt etiam siquis car-
naliter cognouit eam, cum qua habet publicæ hone-
statis iustitiæ impedimentum. c. duo pueri de despon
138 sa. impube. [Ob crimen tamen incæstus cum propria
cõsanguinea cõmissi, nõ impeditur cõtrahi matrimo-
niũ secũdũ beatũ Tho. in. 4. sentẽ. dist. 34. q. 1. art. vlt.
Florẽ. 3. par. tit. 1. c. 16. §. 4. Richardũ. d. dist. 34. Siluest.
in verbo matrimoniũ. 7. impedimẽto vlt. Couarru. in
epito. de sponsal. 2. par. c. 6. nu. 4. Alfon. à Veracruce
in specu. coniug. 1. par. ar. 23. cõcl. 1. qui attestatur hanc
esse communem theologorum opinionem, rationem
discriminis tradunt doctores, quia etsi per incæstũ cũ
consanguinea propria cõmissum, grauius patretur fa-
cinus, quàm cum consanguinea vxoris patratũ, pro-
priè tamẽ per incæstũ cũ consanguinea vxoris, matri
moniũ magis offenditur, nã per illũ exactio debiti à
proprio cõiuge impeditur propter affinitatẽ contra-
ctã, quæ opinio verior est iudicio meo, quã contraria,
ab Angelo Clauasio admissa in summa in verbo incę
stus, & Panor. in. c. 1. de eo qui cogno. cõs. vx. suę vbi
idẽ voluit Præpos. & cõmu. canonistę teste Mart. ab
Azpil. in manua. cõfess. c. 22. nu. 75. qui etiã huic vlti-
mę adhęret sentẽtię & Greg. Lup. per tex. expressum
ibidem in. l. 13. in glo. 2. tit. 2. part. 4. & an super hoc dis
139 pensetur & à quo dixi supra nu. 103. [Secundũ crimẽ
impediẽs nõ tamẽ dissoluẽs matrimoniũ est, siquis in
iustè propriã occiderit vxorẽ: nã in pœnã huius cri-
minis interdicitur ei ne secũdam ducat vxorem. c. ad
monere. 33. q. 2. & c. seq. l. 14. tit. 2. part. 4. at si duxerit
secundã, peccat lęthaliter, valet tamen matrimonium
si cõtrahatur, vt ibi notatur per doct. Mart. ab Azpil.
in manua. cõfes. c. 22. nu. 74. Alfon. à Veracruce in spe
culo cõiug. par. 1. art. 24. nõ tamen peccat si ei conceda
tur dispensatio vera vel interpretatiua, vt ibi probat
Alfon. à Veracruce. 1. cõclu. sin autem vxor occidatur
à viro, lege permittente, quia fortè eã inuenit in adul-
terio, nõ incurrit vir in huiusmodi impedimentum,
atque ideo poterit aliam impunè ducere, vt patet ex
distinctione. 37. infi. & Paludano dist. 34. q. 1. & Al-
fons. à Veracruce in speculo coniug. 1. part. art. 24. con
clu. 2. & non solum, vt ipse ait, in foro exteriori, quod
omnes fatentur, verùm etiam in foro animæ, quan-
doquidem lex est iusta per quam talis facultas con-
ceditur, vt optimè probat Domini. à Soto de iusti.
& iure libr. 5. quæstio. 1. articul. 3. cui accedit Alfons. à
Veracruce vbi supra, sed aduertendum est hæc pro-
cedere, quoties vir occidit vxorem, ex odio, alia uè ra
tione: nam si vir vxorem occidit animo ducẽdi adul-
teram, contrahit ex hoc impedimentum, non mo-
dò impediens contrahendum, sed etiam dirimens
contractum cum ea cuius causa vxorem occidit, vt ad
140 uertit Alfon. à Veracruce par. 1. ar. 24. notab. 1. [Quid
autem si vxor occidit virum an eandem incurrat pœ
nam? quidam aiunt eandem incurrere, ne possit
alium virum ducere absque dispensatione, sub pecca-
ti mortalis pœna, ita tamen vt si cum alio cõtraxerit,
non

non dirimatur matrimoniũ, hi sunt Palud. in. 4. dist.
34. & Marti. ab Azpil. in manuali confessorum. c. 22.
nu. 74. alij contrarium voluerunt, quòd pœna statuta
viro, non extendatur ad vxorem, cùm tale impedimẽ
tum nõ inueniatur statutum à iure in fœmina, sed tan
tum in viro, hæc fuit sententia Syluestri & Alfonsi â
Veracruce in speculo coniug. 1. part. art. 24. in fine, ra
tio discriminis est, quia magis timetur quòd vir occi
det vxorem, quàm vxor virum, propter sexus fragili
tatem, quare iura voluerũt morbo occurrere assiduo,
vel quia magis timetur, vel quia ad ea quæ frequen-
tius accidunt, iura adaptantur. l. nam ad ea. ff. de legi.
atque ideo lex pœnam viro imposuit, ad cohibendum
eius audaciam, quam fœmina non habet, ad tale faci-
nus perpetrandum. Et quia in odiosis & pœnalibus
masculinũ non concipit fœmeninũ, vt expressim vo-
luit glos. & omnes post eam in. l. 1. ff. de verbo. signifi.
glo. Dyn. Imol. & alij in. l. si ita scriptũ sit filiabus. ff.
de lega. 2. cum pluribus concordantijs â Tiraq. conge
stis lib. 1. de retractu. §. 1. glo. 9. nu. 186. & sequentibus.
141 [Nec in correlatiuis pœnalis cõstitutio extenditur,
quando est diuersa ratio. l. curatorem cum ibi notatis
per glo. Cyn. & docto. C. de interdi. matri. Iasso. in. l.
transigere. 1. col. C. de transa. Euerardus in loco à cor
relatiuis pag. 451. Bapt. à sancto Blasio in tract. de cor
relatiuis nu. 39. Bal. in. c. 1. col. 1. post medium, qualiter
domi. prop. feu. priu, Aymo. de antiquit. tempo. 4.
part. in princ. nu. 72. & 73. Curti. Iunior cons. 6. nu. 15.
& seq. vbi tradit regulam, quòd in his quæ ex se ipsis
sunt correlatiua, vt maritus & vxor, dispositũ in vno,
non extenditur ad alterum, cõtra communes regulas
extra illud indiuiduum, super quo fit specialis disposi
tio. Verbi gratia, si pœna imponitur marito relinquẽ
ti vxori, intelligitur etiã in posita vxori accipienti à
marito, non autem extenditur ad vxorem relinquen
tem marito, quia est extra indiuiduum, Refert etiam
Curtius plures casus in quibus dispositũ in marito nõ
extenditur ad vxorem, propter diuersitatem rationis
& econuerso: veluti in specie. l. 2. ff. de iniur. vbi iniu-
ria facta vxori, censetur facta marito, & tamen ex cõ
trio iniuria facta marito non censetur facta vxori: sic
& maritus poterit accusare vxorem de adulterio, non
autem vxor maritum, vt in. l. 1. C. de adulte. simili-
ter maritus potest fideiubere pro vxore, non tamen
vxor pro marito, l. 1. vbi Bald. notat. C. ne vxor pro
marito. Præterea maritus nobilis vxorem ignobilem
nobilitat. l. fœminæ. ff. de senato. & tamen ex cõtrario
maritus ignobilis non nobilitatur ex vxore nobili, se
cundũ Bart. in. l. vlt. C. de verbo. signifi. cuius regulæ
plurima alia tradi possent exẽpla. Quamobrẽ verior
mihi videtur sentẽtia Syluestri, & Alfonsi à Veracru
142 ce numero præcedenti tradita. [Tertiũ crimen matri
monij cõtractũ impediens, & nõ dirimens, est quoties
quis rapit alienam spõsam. c. statutum. 27. q. 2. l. 14. tit.
2. part. 4. vbi raptor alienæ sponsę virginis vel corru-
ptæ, nõ potest absque dispẽsatione cũ ipsa cõtrahere,
nec cum alia sine peccato, modò nõ ignoret inuincibi
liter impedimentum, vt ex. d. c. statutũ & ex Thoma.
1. 2. q. 77. artic. 4. probat frater Alfons. à Veracruce in
speculo coniug. 1. part. ar. 25. rapiens verò virginem so
lutam, iure ciuili, non potest cum ea contrahere. l. vni
ca. C. de rap. virg. c. placuit, & c. de puellis. 6. q. 2. iurẽ
tamen pontificio hac in specie non impeditur matri-
monium, possunt nanque contrahere absque dispensã
tione. c. 1. extra de rapto, c. 1. de adulte. quibus iuribus
apparet correctum ius ciuile, & ius antiquum canoni
cum, vt aduertit Paluda. in. 4. dist. 34. q. 1. quod obti-
net non modò postquam restituta fuerit, verumetiã
antequã restituatur, ex sententia Maioris in. 4. dist.
29. q. 2. contra Marti. de Magistris in lib. de temperan
tia. q. de raptu, qui voluit contrariũ, & conclusionem
maioris sequitur Couarru. 2. par. epito. c. 3. §. 9. in prin.
& Alfon. à Veracruce in speculo coniug. 1. par. art. 25.
in fi. raptor verò corruptæ vtroquè iure, & ciuili &
canonico, potest cum rapta contrahere & cũ alia qua
cunque absque peccato, vt ibi aduertit Alfons. à Ve-
racruce. Hodie vero aliud statuit sacrosancta syno-
dus Tridentina sessione. 24. c. 6. de reformatione ma-
trimonij, in hæc verba. *Decernit sancta synodus, inter
raptorem & raptam, quandiu ipsa in potestate raptoris
manserit, nullum posse consistere matrimoniũ, quod si rap
ta à raptore separata, & in loco tuto & libero cõstituta,
illum habere in virum consenserit, eam raptor in vxorẽ
habeat. Et nihilominus raptor ipse, ac omnes illi consiliũ,
auxilium, & fauorem præbentes sunt ipso iure excõmuni
cati, ac perpetuo infames, omniumquẽ dignitatum inca-
paces: et si clerici fuerint, de proprio gradu decidãt: tenea
tur prætereà raptor mulierem raptam, siue eam in vxorẽ
duxerit, siue non duxerit, decẽter arbitrio iudicis dotare.*
143 [Quartũ crimen impediẽs & nõ dirimẽs matrimoniũ
est, siquis ex cõiugibus malitiose filiũ propriũ in bap-
ptismo vel cõfirmatione tenuerit, vt matrimonio insi
dietur, hac siquidẽ in specie perdit ius exigẽdi debitũ
ab altero coniuge, & non potest prima vxore mortua
matrimoniũ cũ altera cõtrahere absque dispẽsatione,
vt in. c. de eo. 30. q. 1. l. 14. tit. 2. par. 4. & l. 6. titul. 7. ead.
par. propter cõpaternitatẽ etenim quam cum coniuge
contraxit, nõ potest debitum exigere, reddere autẽ te
nebitur, secundũ Mart. ab Azpil. in manua. confes. c.
16. nu. 34. & c. 22. nu. 74. Qui autẽ filiũ propriũ tenuit
in baptismo vel cõfirmatione, sed nõ animo insidian-
di, seu fraudandi cõiugẽ debito matrimoniali, perdit
ius exigẽdi debitũ propter cõpaternitatẽ cõtractã, nõ
tamẽ impedietur mortuo cõiuge, cũ alio sine dispẽsa-
tione cõtrahere, vt est author diuus Tho. in. 4. sentẽt.
dist. 42. & ibi Palu. & Vuendeli. Hosti. Godofre. Ioã.
And. & Ant. in. c. si vir per tex. ibi iũcta gl. de cogna.
spiritu. idẽ voluit Mart. ab Azpil. d. c. 16. num. 34. Syl
uest. in verbo matrimoniũ. 8. q. 7. Alfon. à Veracruce
in speculo coniugiorum. 1. parte articul. 26. conclusi 2.
alter verò coniugum qui non fuit in causa, nõ priua-
bitur iure exigendi debitum, vt ipse Alfon. probat,
vbi tamen aliquis coniux tenuerit filiũ in baptismo;
vel eũ propter necessitatẽ baptizauerit, quia aliâs nõ
potuit saluti paruuli prouidere, nec peccat, nec amittit
ius petẽdi debitũ, nec aliud impedimẽtũ incurrit, nec
separari tenebitur, quoniã benè fecit, vt in c. ad limina
beati Pet. 30. q. 1. Alfõ. à Veracruce. d. ar. 26. sed si cõiu
ges ambo ex proposito filiũ de sacro fõte leuauerint,
nõ poterunt alter ab altero debitũ exigere cõiugale,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quamuis reddere teneantur vt in.d. cap. si vir de cogna. spiritu. Marti. ab Azpilcueta in manuali confessorum cap. 16. numero. 34. sin autem alter eorũ, vel vterque se abstinere nequeũt, dispẽsationem ab episcopo petere poterunt, vt pote qui dispensare non prohibeatur secundum Antoninum. 3. parte summæ titul. 1. capit. 15. §. 1. colum. 2. idem voluit Sylvest. in verbo matrimonium. 8. quæst. 7. arg. eorum quæ notant Panormita. & alij in c. 1. de eo qui cogno. consan. vxo. suę, & summa Rosella in verbo impedimentum. 6. Mart.

144 Azpilcue. vbi supra. [Quintum crimen impediens & non dirimens matrimonium est, siquis occiderit præsbyterum cap. 2. de pœn. & remiss. l. 14. titul. 2. part. 4. Mart. ab Azpil. in Manuali confes. c. 22. nu. 74. Sextũ crimen est, si fecit aliquis pœnitentiam solennem cap. de his &. c. antiqui 33. q. 2. Septimũ crimen est, siquis scienter contraxit cum moniali, non enim poterit aliam ducere vxorem absque dispensatione sub pœna lethalis culpæ, si tamen contraxerit non irritabitur matrimonium cap. virginibus. c. hi vero 27. q. 1. l. 13. titul. 2. part. 4. Marti. Azpil. in. d, manuali cap. 22. nu.

145 74. l. 7 tit. 20. infra lib. 8. vbi dicam. [Alia item dixi mus impedire matrimonium, si eo nõdum contracto acciderint, non tamen dirimunt, si post contractum eueniant. Hæc sunt, affinitas quæ impedit matrimonium contrahi, etiam si contingat contractis sponsalibus de futuro, sponsus enim cognoscens carnaliter consanguineam sponsæ, non potest cum sponsa matrimonium contrahere capit. literas de desponsatio. impub. capit. 2. de eo qui cogn. cõs. vx. suæ l. 8. titul. 1. part. 4. vbi autem matrimonio contracto maritus cognouerit consanguineã vxoris, non dissoluitur matrimonium cap. 1. cap. discretionem capit. pen. de eo qui cogno. consan. vx. suæ, sic & seruitus impedit matrimonium contrahi, sed si contracto iam matrimonio superueniat, non dirimit contractum, Couarru. in epitome de sponsal. 2. part. c. 6. §. 1. infi. [Sunt etiam alia

146 impedimenta quæ non dirimunt matrimonium contractum, tametsi peccet grauiter illud contrahens, veluti si contra iudicis prohibitionem, episcopi, vel parochi, quis matrimonium contraxerit, peccat mortaliter, tenet tamen contractũ secundum Paluda. in. 4. distinct. 28. quæst. 2. colum. 1. Sylvest. in verbo matrimonium, 7. quæst. 1. Marti. ab Azpilcue, in Manuali cap. 22. num. 68 per text. in c. 1. de matri. contr. con. interd. eccles. l. 18. in princ. ut. 2. part. 4. Idem erit si contra prohibitionem temporalem legis aut summi pontificis quis matrimonium contraxerit, peccat siquidẽ nubendo, sed nihilominus valet matrimonium, licèt secus sit, si prohibitio habeat causam perpetuam, secũdum glos. in. c. tua de sponsa duo. vbi Panor. idem Pano. in. c. ad dissoluendum de desponsa. impub. Domi. cons. 33. colum. 5. per. c. vltim. de matri. con. cont. int. eccles. Deci. in cap. 2. de testi. glos. insignis in Clemen. 1. in verbo inhibentes de iure patro. quam commendat Lasso. in. l. non dubium nu. 18. C. de legib. Couarr. in epito. de spõsa. 2. part. c. 6 in princ. nu. 6. qui ex hoc infert matrimonium ex legis prohibitione lite pendẽte contrahi non debere, capit. tua nos. de sponsa duo. capit. cum Apostolica de sponsal. contractum tamen tenet iuxta communem intellectum. d. cap. cum apostolica, nisi contrahens crediderit primum matrimonium, super quo litigatur, validum esse: tũc enim esset defectus consensus, atque ideo non valeret, secundum Abb. in. d. c. cum apostolica de sponsa. & Couarrub. d. c. 6. nu. 6. in fi. sed ne erres hæc quę de matrimonio contracto cõtra interdictum ecclesiæ diximus, intellige tunc valere cùm factum fuerit iuxta formã concilij Tridentini sessione. 24. in decreto de reformatione matrimonij cap. 1. Nempe, præsente parocho vel alio sacerdote de ipsius parochi seu ordinarij licentia, & duobus vel tribus testibus, quia aliàs contrahentes in

147 habiles redduntur adsic contrahendum. [Tempore etiam feriarum in quibus interdictæ sunt nuptiæ, contrahentes matrimonium peccant, non tamen ob id dirimitur matrimonium, capit. cum oportet & sequent. 33. quæst. 4. cap. capellanus de feri. l. 18. in fi. tit. 2. part. 4. & vide circa hoc Marti. ab Azpilcueta in manuali confessorũ. cap. 22. num. 71. & Alfons. à Veracruce in speculo. coniug. 1. parte artic. 14. Aduertendum tamen est, per sacrum concilium Tridentinum anathematizari eum, qui dixerit prohibitionem solẽnitatis nuptiarum certis anni temporibus superstitionem esse tyrannicã, & ab ethnicorũ superstitione profectam, vt in. d. sessio. 24. canone. 11. de matrimonio. Et ab eodem concilio statuta sunt tẽpora, quibus nuptiæ celebrari prohibentur, nempe ab aduentu domini nostri Iesu Christi vsque in diem Epiphaniæ, & à feria. 4. cinerum vsque ad octauã paschatis inclusiuè, in aliis vero tẽporibus nuptias solenniter celebrari permittit sancta synodus, ea tamen, qua decet honestate, vt fiant, cui incumbit episcopis ex eodem concilio, sancta enim res est matrimonium, & sanctè tractandum, vt in. d sessione. 24. capit. vltimo de matri-

148 monio. [Aliud impedimentum oritur, ex eo quod quis tenet puerum baptizandum in catheziſmo, qui fit ante baptismum, nam ex hoc contrahitur quædam cognatio spiritualis, etiam si puerum non teneat in baptismo, sed solùm, vt dixi, in catheziſmo. & hoc impedit contractum fieri, sed non dirimit contractum postea factum, vt in cap. contracto de cogn. spiritu. & in. c. per catheziſmum eodem titulo lib. 6. & est communis theologorum sententia in. 4. sentẽ. distin. 42. teste Alfonso à Veracruce in spec. coniug. 1. part. art. 22. vbi rationem assignat ex duo Thoma d. distinct. 42. quia in catheziſmo fit professio futuri baptismi, ob quod oritur impedimentũ aliquod, sicut ex sola promissione nuptiarum insurgit impedimentum publicæ honestatis, vt infra dicam, sic per solam promissionem quæ fit in catheziſmo, cùm de fide catholica tenẽda interrogatur puer, oritur hęc cognatio spiritualis, quæ impedit contrahendũ, sed nõ dirimit contractũ: idem voluit Marti. ab Azpilc. in manuali confessorum. c. 22. num. 72. sed quamuis quoad vinculum non dirimatur matrimoniũ hac in specie, non tamen poterit debitum exigere absque dispẽsatione, vt probat Alfons. à Veracruce. d. articul. 22. ex text. in capit. peruenit. 30. questio. 1. [Aduertendum tamen est, quod quęadmodũ dona spiritus sancti sunt septem, ita & baptismatis dona sunt etiam septem, vt in. c. peruenit. 30. q. 1. Primum salis collatio. Secũdum aurium & narium linitio cum sputo. Tertium, signũ

149

crucis

crucis in pectore factũ & in frõte. Quartum, olei sacrati perunctio. Quintũ, baptismi ablutio. Sextũ, in vertice chrismatis perunctio. Septimum, in fronte signũ. Per solum tamen catheziſmum, & non per alia quæ ipsum præcedunt, contrahitur cognationis spiritualis impedimentum. Est autẽ catheziſmus instructio illa quę baptismum præcedit, nam salis pabulum, & salinæ appositio, & olei perunctio: & similia non dicuntur catheziſmus, sed exorcismus. Pet. de Palude in. 4. sententiarum distinct. 42. Alfon. à Veracruce in speculo coniugio. part. 1. art. 22. dubio. 3. sanctus Thomas othb. 12. artic. 19. Durand. d. distinct. 42. Marti. Azpilcue. in manuali confess. c. 22. nu. 72. [Aliud est im

150 pedimentum voti simplicis. siquis Deo vouerit castitatem seruare, aut religionem intrare simpliciter & non solenniter. Solẽne enim votum fit per expressam vel tacitam professionem in religione approbata factum, vel per ordinis sacri susceptionem, vt docet Mart. Azpilcue. in manuali confess. cap. 22. nu. 3. & 73. votũ simplex impedit matrimonium contrahendum, sed non dirimit contractum: secundum August. in libr. de bono coniugali ad Iulianum. c. 2. & pluribus sequen. 27. distinct. Innocen. in. c. rursus & c. cõsuluit, qui cleri. vel vouen. est quę communis iurisconsultorum sentẽtia & theologorum in. 4. distinct, 38. teste Alfonso à Veracruce in speculo coniugiorum. 1. parte. artic. 15.

151 dixi supra nu. 70, &. 71. [Sed contrahens matrimonium post votum simplex peccat lethaliter, excõmunicationi sententia theologorum & canonistarum, non solũ qui votum emisit, sed alter qui sciens cum eo contraxit, secundũ glos. singularem in. c. nos nouimus. 17. q. 2. Marti. Azpilcue. in manuali confess. c. 22. nu. 73. Peccat etiam mortaliter si exigit debitum coniugale, non verò reddendo, & licèt peccet semel exigendo debitum, non peccat quoties illud postea exegerit, iuxta communem opinionem canonistarum, teste Angelo in summa, cui sententię accedunt Hosti. & Cardi. in c. rursus, qui cleri. vel vouen. Domi. à Soto lib. 8. de iusti. & iur. q. 2. art. 1. Marti. Azpil. in Manuali in. c. 12. num. 47. Probat optimis rationibus Alfons. à Veracruce in speculo coniugiorum. 1. part. artic. 15. dubio. 1.

152 [Peccat similiter qui votum castitatis simplex emisit si mortua prima vxore cum alia secundò contraxerit, quoniam adhuc tenetur votum adimplere, vt ibidem dixit Alfons. à Veracruce dubio. 2. idemq; esse asseuerat dubio sequenti, si ambo coniuges continentiam vouerant. Quin & vltimo dubio probat, non peccare eos qui consilium dederunt alicui, qui votum simplex emisserat, dicentes nubendo peccare, sed valere matrimonium. Immo si eum viderint incontinentem, licitè posse consulere, si non abstines te à mulieribus, nube: melius est enim nubere, quàm vri, secundũ Apostol. 1. ad Corin. 7. Quandoquidem ei qui præstò est maius patrare facinus, consulere possumus, vt faciat quod minus malum est. Nec id peccatum quidẽ est, sed bonũ potius consilium, vt pluribus rationibus & sacræ scripturæ testimonijs probat Alfon. à Veracruce in speculo coniugio. 1. part. art. 15. quem rogo vi

153 deas. [Aliud est impedimentũ sponsaliorum, siquis etenim promisit fœminæ, se cum ea matrimoniũ contracturum, ea non consentiente, non potest aliam ducere, sed cõstringitur seruare promissionem sub peccati mortalis pœna, si tamen de præsenti contrhat cum alia, valet matrimonium, & soluuntur sponsalia de futuro, vt in. c. si inter virum de sponsa. & in. c. 1. de spõsa duo. hęc est communis omnium sententia, teste Alfon. à Veracruce in speculo coniug. 1. part. art. 16. cum concordan. supra nu. 43. & sequentibus à nobis con-

154 gestis. [Sunt præterea alia fortiora impedimẽta, quę non modò impediunt matrimonium contrahi, sed & contractum dirimunt. hæc sunt duodecim. Primũ error personę quoad substantiam, quia forsitã credidit quis eam, cum qua cõtraxit esse Mariam, quam aliàs agnoscebat visu vel auditu, & nõ erat nisi Ioanna, talis error impedit matrimonium contrahendũ & dirimit contractum, theologi in. 4. dist. 30. quia vbi est talis error deficit consensus, qui potissimum exigitur in matrimonio, tanquam ipsius substantia. Nam, vt est author Arist. 3. de anima con. 39. nihil volitum quin præcognitum, sed cum in persona erratur, non est cognita, ergo nec volita, deficit ergo consensus, & per cõsequens matrimonium non valet. c. 1. c. cum locum. c. tuæ &. c. tua de sponsal. Exempli loco: Iacob Liã cognouit putans esse Rachelẽ, Genc. 29. quare doctores asserunt inter eos nõ fuisse matrimoniũ propter errorẽ personæ, licèt postea fuerit per consensum cõfirmatũ secundum Viguelli. in suis institutio. c. 16. §. 7. versi. 9. Alfon. à Veracruce in spec. coniug. part. 1. art. 28. cõcl. 1. Mart. Azpil. in manuali confess. c. 22. nu. 31. l. 10. tit. 2. par. 4. vbi Greg. Lup in verbo, e vinieſſe, tradit exẽplum hoc: siquis procul in remotis locis assereret se filium cuiusdam regis aut principis, atque ideo cũ fœmina aliqua hoc credente cõtraxerit matrimonium, dicit nullum esse & irritum proter defectum consensus, cum vbique haberi possit notitia talis regis vel principis, sicque mulier credidit se consensisse in filiũ talis regis, & non in eius loco suppositi, qui infimæ conditionis erat. citat Hostien. in summa titul. de matrimo. §. qualiter impediatur versic, 1. & sequent. & beatum Thom. in. 4. dist. 30. subdit etiam Greg. Lup. aliud exemplum dicens, si qua fœmina consensit in primogenitum comitis vel ducis, & alius qui nõ erat primo sed secundò genitus, fuerit suppositus, non valet matrimonium: quia non consensit nisi in primogenitum, secũdum glo. in summa. 29. q. 1. matrimonium siquidem per errorem personę contractum non valet, vt in. c. 1. 29. q. 1. Marti. Azpilcue. in manuali confess. cap. 22. num. 31. nihil enim magis contrarium est consensui quàm error. l. si per errorem. ff. de iurid. omn. iudi. l. alioqui. ff. de contra empt. hæc deniquè est cõmunis sententia. cui adhærent Grego, Lup. in. d. l. 10. titul. 2. partit. 4. Alfons. à Veracruce in speculo coniugiorum. 1. parte articul. 28, conclus. 1. Couarrub. in epitome de sponsali. 2. parte. c. 3. §. 7. & alij frequentius.

155 [Error autem qualitatis personę vel fortunę nõ euacuat matrimonium, vt si quis contrahit cum Catherina, quam credebat esse virginem, vel diuitem, vel admodùm nobilem: & tamen nec est virgo, nec diues, nec nobilis, tenet profectò matrimoniũ. §. his ita &. §. non omnibus. 29. q. 1. l. 10. tit. 2. par. 4. quia error qualitatis non variat aliquid quod sit de substantia matrimonij. Ita resoluũt doct, supra citati & Alfon. à Ve-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tracruce.d.art.28.infi.hoc tradit exemplum, si mulier contrahit cum Ioanne quem optimè nouit, sed decepta putat eum esse primogenitum comitis Benabentani, vel aliud simile, asseritque hac in specie valere matrimonium. Non enim hic interuenit error personæ quippe quam optimè nouit: sed error dumtaxat conditionis vel qualitatis, quia credidit esse filium primogenitum, & non erat, talis error non euacuat matrimonium, nisi contractus esset sub ea cõditione
156 gestus. [Error enim tunc impedit actum, quando contingit circa ea quę sunt de substantia actus, vt si in matrimonio cõtingat circa personas, vel circa mutuam corporum potestatem. Hinc insurgit secundum impedimentum, nempe, conditio seruitutis: nã si matrimonium contractum fuit inter duos, alterum liberum, alterum seruum, ignorata per liberum conditione seruitutis, matrimoniũ nullũ est, nõ enim solũ hoc impedimentum impedit contrahendum, verum & dirimit contractũ, vt in.c. proposuit &. c. ad nostrã de coniug. seruo. l.11. tit.2. pãr.4. ratio est, quia ex tali errore nimis lęditur liber contrahens matrimoniũ cũ ancilla, primùm in bono prolis, quia eam non habet in potestate, & in bono fidei, quia ancilla non poterit ei debitum reddere, si fortè impedita sit iussu domini, & in bono sacramenti, hoc est, in cohabitationis inseparabilitate, poterit siquidem dominus ancillam vẽdere, & in longinqua mittere loca. Si tamen seruus cõtrahat cum ancilla credens eã liberam, nullum est impedimentum, cùm vterq; sit eiusdem cõditionis, secũdum Angel. in verbo matrimoniũ, 3. impedimẽto. 4. §.16. Marti. Azpilcu. in d. manuali. c. 22. nu. 32. vbi plures casus decidit & alios plures Couarru. in epito. de sponsal. 2. part. c. 3. §. 7. nu. 1. & Alfon. à Veracruce in speculo coniugio. par. 1. ar. 29. & 30. theologi. in. 4. sen
157 ten. dist. 35, vbi Domi. à Soto. q. vnica art. 2. conclu. 1. & dist. 30. q. 1. art. 1. concl. 2. [Tertium impedimentũ, est votũ solenne per religionis professionem, vel per sacri ordinis susceptionem, quod nimirũ impedit contrahendũ & dirimit contractũ. c. presbyteris. 17. dist. c. 1. &. c. insinuante, qui cleri. vel vouen. c. vnico de voto li. 6. cuius ratio est, quia qui alteri est obligatus, si ei tradidit, nulli alij dare poterit, sed qui votũ solẽne facit obligatus est, & traditus Deo cui se vouit profitẽdo, quomodo ergo poterit se alteri tradere in matrimoniũ, vt Alfon. probat in speculo. 1. part. art. 31. tex. in. l. 11. in fi. tit. 2. part. 4. & non valere matrimonium contractum ab eo qui sacris ordinibus est insignitus probat tex. in. c. siquis &. c. erubescant. 32. dist. Immo irregularis est qui sic cõtrahit. d. c. 1. &. 2. qui cleri. vel vouen. ipsoque iure excõmunicatus, Clem. vnica de consang. & affini. alijsque pœnis puniendus à Ioann. Bernardo de Luco enarratis in practi. crimina. canonica. c. 74. [Nec vnquã licuit in ecclesia sacris ordinibus initiatis matrimonium contrahere: nam & ab
158 initio renascentis ecclesiæ hoc prohibitum fuit, vt cõstat ex canonib⁹ Apostolorũ. c. 25. cuius verba ex Haloandri trãslatione hæc sunt. Ex his qui cœlibes in clerum peruenerunt iubemus lectores tantum & cantores, si velint, nuptias contrahant, hactenus canon, Græcis autem solis licuit vti coniugio contracto ante sacrum susceptum ordinem, non autem post sacrum ordinem contrahere. capit. eum olim de cleric. coniuga. capit. de syracusanæ. 28. distinctio. Alfons. à Castro libro de hæresi. in verbo sacerdotium Ioann. Echius contra Lutherum titulo. 19. Inchiridij Iacob. septima. in institutio. Catholicis capit. 40. num. 2. vsque in finem, vbi quòd inquisitores de hoc cognoscunt, Alfons. Viruesius Philipica. 19. Ioann. Maior in. 4. distinct. 24. quæst. 2. & rursus distinct. 27. quæst. 1. Ioann. Arboreus Theosophiæ libro. 5. capit. 7. Albertus Pighius controuersia. 15. Robertus Arboricensis in tracta. de sacerdotum cœlibatu Couarrubias in epitome de sponsali. 2. part. capit. 6. §. 3. numero. 1. & deinceps hodie tamen decretum extat Concilij Tridentini sessione. 24. de sacramento matrimonij canone. 9. cuius verba sunt. *Siquis dixerit clericos in sacris ordinibus constitutos, vel regulares, castitatẽ solẽniter professos, posse matrimoniũ contrahere, cõtractumque validũ esse, non obstante lege ecclesiastica, vel voto, & oppositũ nihil aliud esse quam damnare matrimonium, possęque omnes contrahere matrimoniũ qui nõ sentiunt se castitatis, etiam si eam vouerint, habere donum, anathema sit, cum Deus id rectè petentibus non deneget: nec patiatur nos supra id quod possumus tentari.* Hactenus canon, verum is qui in minoribus est constitutus ordinibus, nõ prohibet concilium quin licite & absque peccato possit ante subdiaconatum matrimonium cõtrahere, prout & iure põtificio permissum erat, vt in. c. 1. vbi doct. notãt de cleri. cõiuga. l. 16. ti. 2. par. 4. cũ cõcord. ibi per Greg. Lup. traditis, idem voluit Syluester in verbo matrimoniũ. 8. impedimento. 12. q. etiã. 12. & in verbo clericus. q. 4. Marti. Azpil. in manua. c. 22. nu. 52. Couarr. d. c. 6. §. 3. nu. 3. in fine asserens hac in specie vacare sacerdotia, quę con-
159 iugatus obtinebat etiã ante copulam. [Quartum impedimẽtum, oritur ex dispari cultu, Christianus enim Iudęam aut paganam vxorem ducere prohibetur, & Christiana Iudęum aut paganum, nec valet matrimonium inter eos cõtractũ. c. nõ oportet &. c. caue. 28. q. 1. notat magister senten. in. 4. distinct. 39. nostrates in c. 1. de sponsali, beatus Ambrosius in lib. 1. de Patriarcha Abrahã. c. 9. l. 15. tit. 2. part. 4. ratio huius est, quia non decet Christicolam matrimonium contrahere, in quo non esset ratio sacramenti, sed inter fidelem & infidelẽ nõ est ratio sacramẽti, cũ alter eorũ baptizatus nõ esset, non ergo potest inter eos verũ esse sacramentum matrimonij, hęc est cõclusio theologorum in. 4. dist. 39. vbi Paluda. q. 1. & Scotus, Ioan. Echius in homilia. 71. de sacramentis, hęc autem prohibitio est de iure positiuo humano, nõ de iure diuino seu naturali, sicuti scribunt Scot. & Paluda. in. 4. dist. 39. q. 1. idque expendunt ex authoritate beati Ambrosij, vbi supra, Augustini de adulterio coniug. c. 25. & in lib. de fide & operibus. c. 19. & beatus Hieron. lib. 1. aduersus Iouenianum & Cyprian. lib. 3. aduersus Iudęos cap. 62. quin & ab initio renascẽtis ecclesiæ prohibitum erat coniugium istud, authoritate Apostoli. 2. ad Corint. capit. 6. dicentis nolite coniũgi cum infidelibus, &. 1. ad Corin. 6. id vetare videtur, quod pluribus alijs authoritatibus probat Couarrub. in epitome de spon. 2. par. c. 6. §. 11. nu. 1. &. 2. & Alfon. à Veracruce in spec.

160 lo cõiugio. 1. pat. art. 32. [Sin autẽ infidelis cũ infideli ab initio contraxerant, licèt alter ad catholicam fidem cõuertatur, nõ soluitur matrimoniũ, nisi infidelis nolit cũ fideli absque cõtumelia creatoris cohabitare, si tamẽ infidelis absque cõtumelia cohabitare voluerit, cõsulit Paul⁹ fideli, ne infidelẽ dimittat, ne deterior fiat, poterit tamen si velit quoad thorũ separationem facere Paulus. 1. ad Corint. 7. & in. 4. concilio Toletano. c. 62. & in. c. Iudęi. 28. q. 1. ita resident Ioann. Arbore. Theosophiæ lib. 6. c. 10. Couarru. in epito. de sponsal. par. 2. c. 6. §. 11. nu. 2. infi. & rursus. c. 7. §. 4. nu. 5. Alfon. à Veracruce in speculo. 1. par. art. 32. cõcl. 4. & 6. in quo asserunt errasse Ioã. Igneũ in. l. fideicõmissũ nu. 143. ff. ad Sillania, dicentem dictam ecclesiæ prohibitionem matrimonij cum infideli esse contra senten-
161 tiã Pauli. 1. ad Cori. 7. [Et licèt tex. regni nostri in. l. 15. tit. 2. par. 4. & gloss. in. c. fi. de cond. appo. dixerint matrimoniũ inter Christianum & hæreticam, vel inter Christianã & hæreticũ contrahi non posse, & cõtractũ non valere: incontrariũ se habet veritas, immo quòd licèt nõ posset inter eos matrimoniũ contrahi, valet tamẽ si contractũ fuerit, ex sentẽtia gl. in. c. nõ oportet. 28. q. 1. quã sequũtur Cardi. & omnes in. d. c. vlti. de condi. appos. Dida. Segura in tracta. de bonis matrimo. constan. acquisitis fol. 8. idem probat diuus Tho. in. 4. dist. 39. q. 1. art. 1. Couarru. in epito. de spõs. 2. part. c. 6. §. vlti. in fine Greg. Lup. in. d. l. 15. in verboni con hereja, tit. 2. part. 4. qui hanc dicit veram & cõmunem sententiam citatque text. in. capit. decreuit de hæreti, lib. 6. Mart. ab Azpilcu. in manuali confes.
162 c. 22. nu. 49. [Quintum impedimentum publicę honestatis iustitię, oritur ex spõsalibus de futuro vel de præsenti ante coitũ, ita vt intra quartũ gradũ cognati coniugis præmortui, nõ possint matrimoniũ cõtrahere cũ cõiuge superstite, & si cõtraxerint, erit nullũ matrimoniũ, vt notãt Abb. & Præpos. & cæteri frequẽtius in. c. spõsam de sponsa. gl. Ioã. And. & Fran. in. c. 1. in prin. de sponsa. lib. 6. Ioã. Brunellus in tracta. de spõsal. cõcl. 10. tex. regni nostri in. l. 17. tit. 2. part. 4. estque communis opinio, vt attestatur Couarru. in epito. de spõs. 2. part. c. 6. §. 2. Quod procedit etiam si sint spõsalia nulla, nam ex eis oritur similiter hoc impedimẽtũ, modò cõsensus sit eis præstitus. c. ad audientiã. c. iuuenis. c. sponsam de sponsal. pulcher text. in. c. 1. cod. tit. lib. 6. ex quo plura infert Couarru. d. §. 2. & Alfons. à Veracruce in speculo cõiugio. 1. part. art. 51. quos videbitis. Scire tamẽ oportet hoc impedimẽtũ non esse iure naturali, vel diuino institutũ, sed positiuo, & statuto ecclesię, vt probat optimè Alfons. à Veracruce. d. par. 1. art. 50. & ante eum Bald. in. l. 1. C. de sponsa. idem Bald. in. d. pen. C. de incęst. nup. vbi refert Hostien. dixisse, semel fuisse ordinatũ, vt non obstãte huiusmodi impedimẽto matrimoniũ permitteretur post gradum secundũ, idẽ retulit Ioã. And. in. c. nõ debet circa finẽ de consang. & affini. dicens in cõcilio Lugdunẽsi sub Grego. X. celebrato fuisse discussũ, an expediret tolli impedimentũ hoc, quod quibusdã placuit, alijs displicuit, suadẽtibus dari oportere potestatẽ episcopis super eis dispẽsandi, alijs visum fuit vt impedimẽtũ restringeretur ad secundũ gradũ, & licet hoc vltimũ deliberatum fuisset per præsidentes, tandẽ non fuit obtẽ-
163 tũ, quòd fusius discutit Paul. Paris. cõs. 68. lib. 4. vbi tractat an possit super hoc Papa dispẽsare. [Hodie tamen prudẽtissime super hoc statutũ est per cõcilium Tridẽtinũ sub Pio. IIII. celebratũ ses. 8. alias. 24. totius cõcilij, quippe quod fuit sub diuersis põtificibus eclebratũ, in decreto de reformatione matrimonij. c. 3. in hęc verba. *Iustitiæ publicæ honestatis impedimentũ, vbi spõsalia quacũque ratione valida nõ erũt, sancta synodus prorsus tollit. vbi autẽ valida fuerint, primũ gradũ nõ excedãt, quoniã in vlterioribus gradibus iã nõ poterit huiusmodi prohibitio absque dispẽdio obseruari.* Quę quidem decisio plura dubia & immodicas doctorũ cõtentiones dissoluit. Distinguebãt enim inter spõsalia nulla, ratione deficiẽtis cõsensus expressi vel taciti, vel alia ex causa, quod discrimẽ hodie cessat, sed quacunq; ratione, inualida fuerint spõsalia, cessat hoc impedimẽtũ. Quo fit vt si, iuxta eãdẽ synodũ Tridẽtinã, spõsalia de præsenti cõtracta fuerint clãdestinè absque parochi vel testiũ præsentia, cùm nulla sint & nullius roboris, nullum producãt effectũ publicę honestatis iustitiæ, quod singularissimũ est & menti tenendũ, confirmatur ex his quæ diximus supra co. nu. 33. & seq.
164 Hęc fuit opinio diui Thomę in. 4 sentẽ. dist. 41. [Sextum impedimentũ, cognationis spiritualis, quę matrimoniũ impedit ne cõtrahatur, & iam cõtractũ quoq; dirimit. Cognatio hęc contrahitur in baptismo & in cõfirmatiõe, nõ aũt iure naturali aut diuino, sed canonico institutũ fuit impedimentũ hoc, secũdũ cõmunẽ omniũ theologorũ, & iurisc⁹sultorũ sentẽtiam, teste Dida. Couarru. in epito. de spõsa. 2. part. c. 6. §. 4. nu. 1. & Alfon. à Veracruce in speculo cõiug. 1. part. art. 54. cõcl. 3. probatur in, c. 1. & per totũ extra de cogna. spiritu. & in libr. 6. in codẽ tit. Hęc spiritualis cognatio tres sortitur species. Primã paternitatis seu paternitatis spiritualis, cui respondet filiatio etiã spiritualis. Secũdã cõpaternitatis, quę est inter ipsos patres. Tertia dicitur fraternitas, quę contrahitur inter fratres spirituales. l. 1. tit. 7. par. 4. quã tractationẽ resoluo sequẽti-
165 bus cõclusionibus. [Prima conclusio inter baptizãtẽ, & baptizatũ, tenentẽ & eundẽ baptizatũ oritur cognatio spiritualis, paternitas nuncupata, per quã impeditur matrimonij cõtractus, & iã cõtractũ dirimitur c. diligere. 30. q. 3. c. 1. & vlti. de cogna. spiritu. in. 6. l. 1. tit. 7. par. 4. Tho. in. 3. par. q. 67. ar. 7. Palud. in. 4. dist. 42. ar. 1. Alfon. à Veracruce in spec. cõiug. 1. par. ar 55
166 cõcl. 1. Mart. Azpil. in manuali cõfes. c. 22. nu. 36. [Secũda cõclusio, hoc idẽ vinculũ paternitatis oritur inter vxorẽ carnaliter cognitã à baptizãte & ipsum baptizatũ, & inter vxorẽ cognitã à tenente & ipsum baptizatũ, c. Martinus de cogna. spiri c. vnico cod. ti. lib. 6. ratio huius decisionis est, quia per carnalẽ copulã facti sunt vna caro, vt scribitur Genes. c. 2. & Matt. 19. si ergo vir tenẽs vel baptizãs efficitur pater spiritualis baptizati, erit & per cõsequẽs vxor eius mater, quippe cùm vterque sint vna caro, vt in. d. cap. Martinus, sed hodie per concilium Tridentinum, non contrahitur cognatio, hæc spiritualis, nisi inter eos dumtaxat qui baptizatum, de baptismo suscipiunt, & baptizatum ipsum, illiusque patrem & matrem: nec non inter baptizãtem & baptizatũ baptizatiquè pa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

trem & matrem.& non inter alios. Idemquè ibi ſtatuitur in cognatione,quę oritur ex confirmationis ſacramento.d.ſeſsione.24.ſynodi Tridentinæ in decreto de reformatione matrimonij.capit.2.in hęc verba. *Docet experientia propter multitudinem prohibitionum multoties in caſibus prohibitis ignoranter contrahi matrimonia:in quibus vel non ſine magno peccato perſeueratur,vel ea non ſine magno ſcandalo dirimuntur, volẽs itaquè ſancta ſynodus huic incommodo prouidere,& à cognationis ſpiritualis impedimento incipiens,ſtatuit,vt vnus tantum ſue vir.ſine mulier iuxta ſacrorum canonum inſtituta,vel ad ſummum vnus & vna baptizatũ de baptiſmo ſuſcipiant,inter quos ac baptizatum ipſum & illius patrem & matrem,necnon inter baptizantem & baptizatum,baptizatique patrem ac matrem tantũ, ſpiritualis cognatio contrahatur.Parochus antequàm ad baptiſmum conferendũ accedat,diligenter ab his,ad quos ſpectabit,ſciſcitetur quem vel quos elegerint,vt baptizatum de ſacro fonte ſuſcipiant:& eum vel eos tantum ad illum ſuſcipiendum admittat,& in libro eorum nomina deſcribat,doceatq; eos quam cognationem cõtraxerint, ne ignorantia vlla excuſari valeant. Quod ſi aliꝰ vltra deſignatos baptizatum tetigerint, cognationem ſpiritualem nullo pacto contrahant:conſtitutionibus, in contrarium facientibus,non obſtantibus, ſi parochi culpa, vel negligentia ſecus factum fuerit,arbitrio ordinarij puniatur.Ea quoque cognatio,quæ ex confirmatione contrahitur,confirmantem, & confirmatum, illiusque patrem & matrem.ac tenentem non egrediatur, omnibus inter alias perſonas huius ſpiritualis cognationis impedimentis*
167 *omnino ſublatis.* [Ex qua ſalubri deciſione plurima dubia maximæquè contentiones inter iuris diuini & humani interpretes auferuntur, & iura antiqua corriguntur,ita vt iam diſputationi locus non ſit & controuerſiæ,quę non modica erat in ea quæſtione,an paternitas tenentis in baptiſmo,vel baptizantis deriuetur ab ipſo ad mulierem carnaliter cognitam illicito concubitu, de qua diſceptarunt latè Alfonſ.à Veracruce in ſpeculo coniugiorum.1.parte artic.55.conclu.4.Greg.Lup.in.l.1.in gloſſ. magna tit. 7.part.4. Couarrub.in epitome de ſponſali.2.part.c.6.§.4. num.3. Marti.ab Azpilcueta in Manuali confeſſorum. c.22. num.40.Qui omnes & alij frequentius aſſeuerãt hac in ſpecie non contrahi,cognationem ſpiritualẽ, quã opinionem confirmat decretum Tridentinum, licèt diuus Thom.& Syluester & alij per eos relati tenuerint contrariam. [Secundo infertur cognationẽ ſpi
168 ritualem nullam contrahi,nec deriuari ad vxorem à viro cognitam,nec ex contrario,per actionem vel paſſionem,vt in exemplis traditis ab omnibus doctoribus num.præcedenti citatis:non enim egreditur perſonas in decreto expreſſas. Infertur etiam cognationem hanc ſpiritualem,quæ paternitas dicitur, ex parte ſeuantis,non cauſari per aſsiſtentiam in baptiſmo, ſed ſolum per tactum baptizati,etiam ſi nihil reſpondeat pro baptizato,quod ante decretum concilij probabant late Couarrub. in.d.§.4.num.7. & Alfonſ. à Veracruce.d.art.55.concluſ.7.&.8.Marti.Azpicule. in Manuali.c.22.num.38.cum concordan. ab eis cita-
169 tis. [Sciendum tamen eſt, baptizantem vel eum qui baptizatum leuat de ſacro fonte,non eſſe patrem ſpiritualem,ſi ipſe non ſit baptizatus,& ſpiritualiter renatus,vt contra Angel.& Roſellam, & Hugo. probat Alfonſ.à Veracruce in ſpeculo coniugio. 1. parte art.55.conclu.6.ſubdit tamẽ aliud eſſe.ſi ſit hæreticus, nã inter eũ &baptizatũ rectè cõtrahitur cognatio ſpiritualis ſecũdũ Palu.in.4.diſt.42.q.1.cõcl.3.Similiter & cõtraheretur hæc cognatio,ſiquis baptizatus teneret in baptiſmo,vel baptizaret filiã infidelis nõ baptizati:tũc ſiquidẽ nõ poſſet iſte cõtrahere matrimoniũ cũ matre baptizati,etiamſi ad fidẽ cõuertatur,ſecũdũ gl.& Archid.in.c.1.30.q.1.poſt diuũ Tho. in.4. diſt.
170 42.art.3.q.1.ad tertiũ; [Infertur etiã quòd in ſecunda ſpecie cognationis ſpiritualis,quæ dicitur cõpaternitas, nullũ oritur impedimẽtũ,impediens matrimoniũ cõtrahendũ,nec dirimens contractum niſi inter leuantem de fonte vel baptizantem,& patrem & matrem, baptizati dumtaxat,& nõ deriuatur ad vxorem carnaliter cognitam ipſius leuantis vel baptizantis,[poteſt enim eſſe laicus & vxoratus,baptizans, ſi neceſsitas vrgeat,qui contrahit paternitatem & compaternitatem,vt probat Floren.3.part.tit.1.c.15.§.3.ex cap.1. verſi.eandem de cogna.ſpiri.in.6.] hodie inquam per dictum Concilium Tridentinum non deriuatur cognatio hæc ſpiritualis ad vxorem leuantis vel baptizantis,ſicut olim deriuabatur,vt in cap.Martinus de cogna.ſpiri. & in cap.1.eodem tit.lib.6.nec alias perſonas vltra in eodẽ concilio expreſſas egreditur.Quo etiam fit, inter duos compatres, vel inter leuantem & baptizãtem,qui patres ſunt ſpirituales baptizati, nullam cognationem contrahi ſpiritualem, nec impedimentum inter eoſdem patres, id quod ante prædictum concilium probabat Alfon. à Veracruce in.d.
171 ſpeculo.1.parte artic.56. [Conſtat etiam ex eodem Tridentino decreto nullam contrahi cognationẽ ſpiritualẽ in tertia eius ſpecie, quę fraternitas vocatur, hæc namque contrahebatur inter baptizatum & omnes filios carnales leuantis,ſeu baptizantis, nec inter alios in artic.57.expreſsis dicti ſpeculi coniugio.1.parte,non enim egreditur alios quàm in dicto Concilio
172 ſunt nominati,vt pluries diximus. [Aliud &.7.impedimentum eſt cognationis legalis,hoc eſt,adoptionis vel arrogationis,quæ contrahitur inter adoptantem & adoptatum,eiuſq; deſcendentes, quare adoptans matrimonium cõtrahere nequit cum adoptato, nec eius filio,aut nepote,aut alijs deſcẽdẽtibus,quòd ſi contraxerint non valet matrimoniũ.l.quãdo &.l. adoptiuus.ff.de ritu nuptia. diuus Tho.in.4.diſtin. 42.& omnes theologi, Contrahitur etiam hęc cognatio legalis inter filium adoptatum & filiam naturalẽ adoptantis,quæ quidem cognatio impedimentũ præſtat donec inter eos cohabitatio contingat, vt in.c.ſi qua de cogna.lega.ex quo fit, vt ceſſante huiuſmodi cohabitatione,per mortem patris adoptantis, vel per emancipationem,ceſſet impedimentum vt conſtat ex eodem textu,& ex diuo Thoma.d.diſtin.42. idẽ voluit glo.per tex.ibi.in,c.1.de cogna.lega. quę cõmuniter eſt recepta teſte Didaco Couarru.in epito.de ſpõſa.

ſa.2.part.c.6.§.nu.2.&.3. idem atteſtatur Syluester in verbo matrimonium .8. q. 8. filius autem adoptiuus poteſt matrimonium contrahere cum filia legitima & naturali patris adoptantis, quæ ſui iuris eſt ſecundum Bernard. Innocen. & Enriquum in .d. cap.1. de cogna. lega. contra Panor.ibi. Eſt item cognatio legalis inter filium legalem eiuſque vxorem, & patrem legalem eiuſque coniugem,aliaſque perſonas expreſsim nuncupatas,in.l. adoptiuum. ff. de ritu nup. & in.cap.1. 30. q. 3. gloſſ.in.cap. 1. de cogna. lega. l. vlti. titu. 7. part. 4. vbi de hac cognatione legali,& in. l. pen.cod. titu.tractatur etiam per Alfon. à Vera cruce in ſpec. coniug. 1. part. arti. 58. &. 59. & per Couarrub. d. cap. 6. §. 5. & per Marti.ab Azpilcueta in manuali confeſſo. cap.22. num.44.& 45.
173 [Octauum impedimentum deducitur ex affinitate. quæ eſt perſonarum proximitas ex coitu prouenięs, vt eſt author Ioan. And.in arbore affinitatis Couar. in epito. 2. part cap. 6. §. 7. num.1. Alfonſ. à Vera cruce in ſpec. coniug. 1. par. cap. 46. in prin.& Martinus ab Azpil. in manuali confeſſ. cap. 22. num. 41. l. 5. & ibi Greg. Lupi tit. 6.par. 4. diximus ex coitu, non ex nuptijs,quia quoad cõiugũ impediendum & contractum dirimendum affinitas ſufficit ex coitu deducta, etiam ſi coactus ſit & illicitus, vt in. capit. diſcretionem, de eo qui cogno.conſ. vx.ſuæ,vel cum dormiente habitus, vt ibidem notant docto. corpus enim eſt de ſubſtantia affinitatis, vt tradit poſt alios Ferdi. de Loazes preſul Illirden. in tracta. de matri. dubio. 1. fol. vlti. & dubio. 15. cum concordan. per Couarrub. congeſtis. d. 2. part. cap. 6. §. 7.numer.3. qui idcirco aſſeuerat, non oriri affinitatem ex matrimonio legitimo & rato,ſi per copulam conſumatum non fuerit,licèt diuus Thom. cenſuerit contrarium in.4. ſent.diſtin. 41.q. 1. artic.1.colu. 4. & Floren.3. part. tit.1. cap.11. infine prin.quia cæteri omnes voluerũt ante copulã nõ oriri,quos ibi Couarru. refert. eſtque tex. regni noſtri in.l.5.titu. 6. par. 4. vbi &
174 Greg. Lupi. [Et licèt olim prohibiti fuerint ſeptem gradus affinitatis intra quos matrimonium contrahi erat prohibitum,hodie huiuſmodi prohibitio iure poſitiuo canonico vſque ad quartũ gradum affinitatis reſtituta eſt,vt in.c. de affinitate &. cap. de propinquis. 35. q. 2. cap. non debet de conſangui. & affini. Azpilcue. in manuali conf. cap.22. num.41. infi. l.5. tit.6.part. 4. Quod hodie Synodo Tridentina immutatum eſt in affinitate ex fornicatione contracta, vt conſtat ſeſsione. 24. in decreto reformationis matrimonij. cap. 4, cuius verba ſunt. Præterea ſancta ſinodus eiſdem & alijs grauiſsimis de cauſis adducta, impedimentum quod propter affinitatem ex fornicatione contractam inducitur & matrimonium poſtea factum dirimit, ad eos tantum qui ex primo & ſecundo gradu coniunguntur reſtingit, in vlterioribus verò gradibus ſtatuit, huiuſmodi affinitatem matrimonium poſtea contractum non dirimere. Ne tamen quis offendiculun habeat in hoc affinitatis impedimento operæprecium eſſe duxi, quàm breuiſsimè explicare affinitatis gradus, quos nouiſsimè prohibitos ab Eccleſia per dictam ſanctam ſynodum aſſeruimus, de alijsque mentionem facere qui olim pro
175 hibebantur licèt hodie nullam vim habeant. [Affinitatis modus qui nunc in vſu eſſe atteſtamur is eſt, quòd ſi vir & fœmina matrimonio iungantur, vel per fornicationem,fiunt caro vna,Geneſ.2.Matt. 19. & 1. ad Corinth. 6. ex qua coniunctione fit vt omnes conſanguinei viri ſint ipſi fœminæ affines in eodem gradu in quo ſunt conſanguinei viri,& ex contrario,omnes conſanguinei fœminę ſunt affines viro in eodem gradu,quo & conſanguinei ſunt fœminæ, cæterum conſanguinei viri vel vxoris inter ſe nullo gradu dicuntur affines, vt in. capit. quod ſuper his de conſang. & affini. Alij modi affinitatis de iure antiquo ſunt antiquati & referuntur inſpeculo coniugio.part.1.arti.47. Sed non te lateat affinitatem durare etiam extincto eo qui cauſa eius fuit vt in. cap. fraternitatis. 35. q. 10. cum concordan. per Alfonſ.à Vera cruce traditis in. d. ſpeculo coniugio. 1. par.ar. 47. ad finem. Quis autem ſuper huiuſmodi impedimento diſpenſare poſsit,& in quibus gradibus liceat, nec ne tractat optime idem author art. 48.& Couar-
176 rub. in epito. de ſponſal.2. par. cap.6.§. 9. [Nonum impedimentum impediens & dirimens matrimoniũ eſt conſanguinitatis vſque ad quartum gradum collateralium,& vſque in infinitum inter aſcendentes & deſcendentes. l. nuptiæ. 4. ff. de ritu nup. vbi gloſſ. l. 4. tit. 6. par. 4. cum concordan. per Couarrub. tradits in epitome de ſponſal. 2. par. cap.6.§. item. 6. vbi latè tractat materiam iſtam & latius Alfonſ.à Vera cruce in ſpecu.coniug.1. par.art. 43. &. 44. diſcutitquè arti. 45. an ſummus pontifex diſpenſare valeat in omnibus gradibus conſanguinitatis, & Couarrub.de ſponſal. 2. par.cap.6.§. 9. & ſeq. quibus adde Paul. Pariſ. conſ.68. libr.4. Sed in hac materia diſpẽſationis eſt ſumme aduertendum ad id quod per ſacrum Concilium Tridentinum ſeſsione. 24. in decreto reformationis matrimonij.capit. 5. ſtatuitur in hęc verba. Siquis intra gradus prohibitos ſcienter matrimonium contrahere præſumpſerit,ſeparetur,& ſpe diſpenſationis conſequendi careat, idque in eo multo magis locum habeat, qui non tantum matrimonium contrahere, ſed etiam conſumare auſus fuerit. Quod ſi ignoranter id fecerit,ſiquidem ſolemnitates requiſitas in contrahendo matrimonio neglexerit, eiſdem ſubijcitur pœnis, non enim dignus eſt, qui eccleſię benignitatem facilè experiatur, cuius ſalubria præcepta temere contempſit.Si verò ſolemnitatibus adhibitis,impedimentum aliquod poſtea ſub eſſe cognoſcatur,cuius ille probabilem ignorantiam habuit,tunc facilius cum eo & gratis diſpenſari poterit.In contrahendis matrimonijs, vel nulla omnino detur diſpenſatio, vel raro, idquè ex cauſa & gratis concedatur.In ſecundo gradu nunquam diſpenſetur, niſi inter magnos principes, & ob publicam cauſam vtinam hæc inuiolabiliter cuſtodiantur rationes plurimas huius prohibitionis tradit Tiraq. de legi. con
177 nubi.l.7. num. 45.& ſeq. [Decimũ impedimentum impediens contrahendum & dirimens contractum eſt ratione criminis, vel quia homicidium commiſſit, vel adulterium cum promiſsione,vel quia contraxit cum ſecunda viuente prima. De quibus tractat. titulus de eo qui duxit in matrimonium quam poſ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

fuit per adulterium in decretalibus, & Viguerius in suis institutionibus theologicis. c.16.§.7. Marti. Azpilcue. in manuali cõfesso. cap.22. nu.46. & 47. l. vlti. titu.2. par.4. Alfonſ. à Veracruce inſpecu. coniug. 1. par. art.33. & ſeq. Ego verò ad huius impedimenti reſolutionem breui calamo procedam per concluſiones. Sit itaque prima concluſio in primo crimine homicidij. Vir qui machinatus mortem, verè occidit vel vxorem propriam, vt alteram ducat, vel virum alterius, vt eius vxorem adulteram ducat in matrimonium, non poterit talem contractum facere, & ſi fecerit ſunt ſeparandi, vt in c. ſignificaſti de eo qui dux. in matri. quam poll. per adulte. & in cap. ſiquis viuẽte. 31. q. 1. Ang. in verbo matrimonium. 3. impedimẽto. 9. Dixi ſi verè occidat, quia ſi verè non ſequatur homicidium, nullum erit impedimentum, ex communi theologorum ſententia in. 4. diſtin. 35. teſte Alfonſ. à Veracruce. d. arti. 33. concluſ. 1. Dixi etiam animo ducendi vxorem illius, quia ſi non eo animo fecit, ſed propter odium, vel in bello, non erit tale impedimentum, vt. cap. laudabilem extra de conuerſio. infidel. Itaque requiritur actualis occiſio & animus ducendi adulteram, vt in capi. ſiquis viuente. 31. q. 1. d.
178 l. ſi. tit. 2. par. 4. [Secunda concluſio, vir non occidens vxorem propriam, vel virum alterius, ſed tamẽ præcipiens occidere, vt adulteram ducat, non poterit poſt mortem propriæ vxoris, vel alterius viri, eam ducere in matrimonium, & ſi duxerit dirimetur, ſecundum diuum Antoninum. 3. par. tit. 1. cap. 5. §. vnico, Alfonſ. à Vera cruce vbi ſupra. d. l. vlti. tit. 2. part. 4. glo. communiter recepta in. cap. ſi quis viuente. 31. q. 1. & in. cap. 1. de conuerſ. infidel. Martin. Azpil. in manuali confeſſ. cap. 22. num. 46. non ſic ſi ratificauit homicidium, ex omnium ſupra citatorum ſententia, vt refert Ioan. à Turrecremata in. d. cap. ſiquis
179 viuente. 31. q. 1. [Quid autem ſi non præceſſit adulterium, an impedimentum proueniat ex ſolo homicidio cum animo aliam ducendi facto, vel cum animo ducendi eam cuius virum interfecit? Et quidam cenſent non requiri adulteriũ, ſed verior eſt & receptior ſententia Ioan. And. in. capit. ſuper eo de eo qui dux in matri. à Panor. & omnibus recepta, nempe, quòd ſi ambo machinati ſunt mortem viri vel vxoris, impedimentum cauſetur ex eius morte, quamuis adulterium non præceſſerit. Si verò alter eorum dum taxat mortẽ machinetur neceſſario requiritur, quòd precedat adulterium, vt impedimentum cauſetur, quod probat Marti. ab Azpil. d. cap. 22. numer. 46. & Greg. Lupi. in. d. l. vlti. titu. 2. par. 4. hæc eſt veritas, quidquid in contrarium dixerit Alfonſ. à Veracruce in ſpeculo coniugio. 1. par. art. 34. conclu. 4. Eadem quæ diximus de viro occidente, locum obtinent in fœmina quæ virum occiderit, vel adulteri vxorem, vt in. cap. ſuper hoc de eo qui dux. in matri. quam pollu. per adulte. Paluda. in. 4. diſtinct. 34. q. 1. con cluſ. 2. Alfon. à Veracruce. d. arti. 34. concluſ. 5. & 6.
180 [Quinta concluſio, vxorem propriam occidens animo ducendi aliam, non certam, ſed indeterminatam, licet peccet contrahendo, matrimonium tamen valet vt probaui ſupra num. 139. & ſeq. Sexta concluſio ſi quis occidat vxorem propriam animo ducendi vnã, vel alteram, ſiue plures ſint ſiue paucæ, dum modo omnes ſint nuncupatim & expreſſe intentæ, nullam earum ducere poterit in vxorem, & ſi duxerit dirimetur matrimonium, vt probat Alfonſ. à Vera. cruce in
181 ſpeculo. 1. part. arti. 34. in fine. [Secundum crimen propter quod matrimonium impeditur, & contractũ dirimitur, eſt adulteriũ præſtita fide de matrimonio cõtrahendo mortua vxore propria, vel viro adulteræ, quod accipe ſequentibus concluſionibus. Prima concluſio, qui viuẽte coniuge adulterium committit abſque fide vel promiſsione aliqua de contrahendo poſt mortem coniugis, licitè nubere poterit cum adul tera vel adultero. c. ſignificaſti de eo qui dux in matri. quã pollu. per adul. Sluceſt. in verbo matrimoniũ. 8. q. 9. l. 19. tit. 2. part. 4. Alfonſ. à Veracruce in
182 ſpeculo. 1. part. art. 35. concluſ. 1. [Secunda concluſio, qui commiſit adulterium præſtita fide vel iureiurando de matrimonio contrahendo cum adultera poſt mortem viri, nequaquam poterit cum adultera contrahere mortuo eius viro, & ſi contraxerit, matrimonium dirimetur, etiam ſi decenniò cohabitauerint, & plures filios genuerint, vt in cap. cum haberet de eo qui dux. in matri. quam poll. per adulte. tempera tamẽ hanc ſententiam, vt proceedat quoties vterque ſciens impedimentum cõtraxerunt, ſecus ſi alter eorum id ignorabat: exempli loco, Ioannes habens legitimam vxorem ad aliam carnaliter acceſſit, eique nubere promiſit: ipſa tamen ignorabat Ioannem eſſe cõiugatũ, vel ipſe Ioãnes ignorabat habere propriã coniugem, poterit enim eo caſu poſt mortẽ vxoris cũ cõcubina cõtrahere, niſi poſtquã ſcierit, iterũ adulterium commiſerit, ex ſententia diui Antonini in. 3. parte ſuæ ſummæ tit. 1. cap. 5. cui adhærent theologi in. 4. diſt.
35. Idem ſi Ioãnes eſt ſolutus & promiſſit Catherinæ quam eſſe coniugatam ignorabat, poterit nimirum poſt mortem viri, Ioanni coniungi, & ex contrario, vt in. capit. propoſitum, vbi omnes docto. de eo qui dux in matri. & in. cap. veniens deſponſal. & cap. rẽ de conceſſ. præben. Alfonſ. à Veracruce. 1. par. arti.
183 35. concluſ. 3. & 4. [Tertia concluſio, ſi promiſsio dũ taxat contrahendi matrimonium interuenerit abſq; adulterio, nullum oritur impedimentum, vt in capi. ſi quis, de eo qui dux. in matri. Ex quo fit vt ſi promittens, vxorem verè non habeat, vel ea quã cognouit carnaliter non habeat legitimum virum, nullum oriatur inpedimentum, quandoquidem dici non poſſit adulterium, niſi alter qui fornicatur ſit legitimè cõiugatus, ſecundum Angel. de Canaſio in ſumma in verbo matrimonium. 3. impedimento. 9. §. 2. cui aſſentitur Marti. ab Azpilcue. in manuali confeſſo. ca. 22. numer. 47. Alfonſ. à Veracruce. 1. par. arti. 35. con
184 cluſ. 6. [Quarta concluſio, nil refert, an promiſsio vel fides adulterium precedat, an ſequatur: vtraque enim in ſpecie oritur impedimentum, etiam ſi poſt promiſſionem nulla ſequatur copula, vt docet Archiep. florent. 3. par. tit. 1. q. 5. & Paluda. in ſumma Alfonſ. à Veracruce inſpeculo coniugio. 1. par. art. 35. cõcluſ. 7.
185 [quinta concluſio, ſiquis vxorem habens, aliam, id ignorantem, duxerit, ſi demũ prima vxore mortua, hoc ſcierit ſecunda, poterit ſi velit cum adultero contrahere matrimonium, ipſéque ad id cogetur, ne dolus

lus eius ei patrocinetur, vt in. capit. veniẽs de eo qui dux, in matri. Schotus in. 4. diſtinct. 35. q. vnica. l. vltim. ad fi. tit. 2. par. 4. Alfonſ. à Vera cruce vbi ſupra
186 concluſ. 8. [Sexta concluſio, ſiquis viuente proprio coniuge alteri matrimonium contrahere promiſit, & adulterium cum eo commiſit, licet interius diſſentiat, impedimentum hoc incurret, quia eccleſia non iudicat de interiori cõſenſu, nec in actis interioribus habet poteſtatem, vt eos occultiſsimos prohibere, præcipere, aut punire poſsit, Duran. in. 4. diſtin. 11. q. 8. Paluda. diſtin. 13. Beatus Thom. 1. 2. 4. 91. art. 4. Caietan. ibi. Franc. à Victoria ſuper Thom. 2. 2. q. 11. art. 13. Greg. Lupi. in. l. 2. glo. 1. titu. 31. part. 7 l. 1. inſi. tit. 3. par. 4. quam communem eſſe ſententiam theologorum atteſtatur Almain in. 4. ſenten. diſtin. 17. q. 1. eique accedit Alfonſ. à Veracruce in ſpec. coniugio. 1. par. art. 35. concluſ. 9. Iacob. Septimacen. in inſtitutio. catholi. cap. 42. num. 3. qui eam probare nititur ex eo, quòd leges humanæ gubernare nequeunt actus interiores, nec de illis, vt pote ignotis, iudicare. l. cogitationis. ff. de pœn. c. ſicut tuis infine extra de ſymo. Præterea eccleſia nunquam hac vſus eſt poteſtate, illam ergo non habet, nam fruſtra eſt potentia quæ non reducitur ad actum. Ad hæc eccleſia nullam exercere poteſtatem poterit per interiores actus, non excommunicare, non abſoluere, non denique ſacramenta miniſtrare, non ergo habet poteſtatem ſuper actus interiores cui ſententiæ opitulatur vulgare illud, eccleſia non iudicat de occultis, cap. tua nos. ca. ſicut de ſymo. cap. humanę aures. 22. q. 5. occulta enim ſoli deo reſeruata ſunt, vt Paulus docet prioris epiſto lę ad Corint. cap. 4. Contrariam tamen ſententiam tenuit Adria. quotlibeto. 8. multis argumentis contendere volens eccleſiam poteſtatem habere ſuper actus interiores, cui accedit Pighius lib. 6. Hierarchię Eccleſiaſti. cap. 6. quorum fundamentis & rationibus plenè ſatisfaciunt Caieta. Fran. à Victoria, & Iacob. Septima. Quamuis enim, aiunt, eccleſia interdum prohibeat, præcipiat, aut puniat actus interiores, id fit ex eo, quòd ab eccleſia per actus exteriores præſumuntur, & iudicantur interiores. Nã interior actus bifariam conſideratur: primo per ſe ipſum tantum, vt puta cùm in corde ſolo naſcitur & conſumatur, & nihil exterius prodit, quo caſu exaudienda eſt communis doctorum ſententia: alio modo conſideratur tanquam cauſa omiſsionis, aut commiſsionis actuum exteriorum, qui procedunt ab interioribus, & tunc ſub iacet iudicio eccleſiæ, & legum ſecularium, vt putà quoties per actum exteriorem inquiritur de intentione, & voluntate, de ſcientia aut ignorantia, deque aliis id genus, ſed ſolus actus interior ſine exteriori, nunquam cadit ſub lege humana, optimè diſſerit. Grego. Lupi in. l. 2. titu. 31. par. 7. in verbo no mereſce pena.
187 [Septima concluſio, ſola promiſsio abſque fidei interpoſitione vel iuramento ſufficit, vt impedimentũ contrahatur ſi adulterium interueniat, Pet. de Palu. in. 4. diſtinct. 34. q. 1. Summa Roſſella in verbo impedimẽtum. 8. q. 2. Patauinus in apoſtillis ad Angel. in verbo matrimonium. 3. impedimẽto. 9. §. 1. Alfon. à Veracruce inſpeculo. 1. par. arti. 35. dubio. 1. contra Ricardum diſtin. 35. arti. 3. & beatum Antoninum. 3. part. ti. 1. q. 5. plura dubia inter infideles decidit Alfonſ. à Veracruce. d. art. 35. & art. 36. ſequenti tractat de eodem impedimento criminis, quando eſt dubium an fuerit legitimus coniux, quod tribus abſoluit concluſionibus. [Tertium crimen impediens, &
188 dirimens matrimonium, eſt, ſiquis viuente prima & legitima vxore, de facto, quod aiunt, contrahit cum ſecunda, habetque acceſſum ad eam, non poterit poſt mortem primæ ſecundam habere in vxorem, ſi vterque ſciebat priorem viuere. c. ſignificaſti. cap. cum haberet. cap. ſiquis vxore de eo qui dux. in matri. quam pollu. per adulte. duus Antoninus. 3. par. tit. 1. ca. 5. Silueſt. in verbo matrimonium. 8. q. 9. nu. 7. Sin autẽ ſecundam non cognouit, donec prima mortua fuit, poterit illam habere in vxorem, cum qua de facto cõtraxit, vt probat ſupplementum in. 4. diſt. 35. q. 1. concluſ. 10. c. relatum. 31. q. 1. glo. in. d. cap. ſi quis vxore, de eo qui duxit in matri. Paluda in. 4. diſt. 35. Angel. in verbo matrimonium. 3. impedimento. 9. §. 1. Quid ſi vxor ignorabat eum habere aliam vxorem? crederem ſanè ſi ipſa maluerit, matrimoniũ valere, ſin minus dirimi & ſeparationem fieri, vt & voluit Ant. vbi ſupra, & Schotus diſtin. 35. q. vnica Alfonſ. à Veracruce. d. art. 36. concluſ. 5. qui concluſione ſequenti aſſeuerat nouũ exigi conſenſum hac in ſpecie, aliàs non eſſe matrimonium quamuis ipſa ignorauerit adulterum aliam habere vxorem, ex Gerſone in compendio Theologię. 2. par. & Schoto diſtinct. 35. q. vnica & Ricardo eadem diſtin. 35. vide tamen Alfonſ. à Veracruce. d. art. 36. vbi alias tradit concluſiones hac
189 in tractatione. [Vndecimum impedimentum procedit ratione vis, aut metus, quòd impedit contrahendum, & dirimit iam contractum. capit. cum locum de ſponſal. Sed hoc intellige quoties metus illatus in cõtrahendo matrimonio caderet in conſtantem virum, nam talis metus irritum reddit & inualidum matrimonium tum naturali iure & diuino, tum etiam poſitiuo ſecundum Schotum in. 4. diſt. 29. metus ſiquidẽ excludit tria bona matrimonij, nempe, fidem, prolem & ſacramentum, vt optimè probat Alfonſ. à Vera cruce in ſpeculo coniugio. 1. par. art. 8. concluſ. 1. & 2. vbi explicat qui ſit metus hæc excludens, quod & latiſsimè diſcutit Couarrub. in epitome de ſponſal. 2. par. cap. 3. §. 4. tex. regni noſtri. in. l. 15. poſt medium tit. 2. par. 4. vbi & Greg. Lupi. Exempli loco: ſiquis timore mortis, vel ſtupri, vel carceris, vel verberũ, vel ſeruitutis, vel grauis infamæ proprię, vel ſuorum, vel amiſsionis ſtatus, vel maioris partis bonorum, vel alia ſimili ex cauſa matrimonio conſenſerit, tale ſiquidem matrimonium eſt nullum ipſo iure. d. cap. cum locum de ſponſal. &c. veniens eod. tit. & in. c. ſignificauit, de eo qui dux. in matri. gloſſ. in. cap. 2. de his quę vi, latè Imol. in. cap. tuę de ſponſal. Barba. conſi. 54. num. 10. li. 1. hanc dicens communem idem atteſtatur Hieron. Grat. conſ. 38. lib. 2. Paul. pariſ. conſ. 58. nu. 56. & conſ. 60. colu. 1. lib. 4. Aug. in ſumma in verbo matrimonium. 3. impedimento. 11. Alfon. à Vera cruce. d. art. 8. concluſ. 1. & 2. Couarrub. in epito. de ſponſal. 2. part. cap. 3. §. 5. numer. 1. Marti. Azpilcue. in manua
190 li confeſſo. cap. 22. nu. 50. &. 51. [Hęc concluſio procedit etiamſi contractus matrimonij metu factus ſit iura-

Universidad de Deusto Biblioteca

iuramento firmatus,erit siquidem nullum matrimonium ipso iure,vt in capi. significasti extra de eo qui dux.in matri.quam pollu. per adulte. gloss. expressa in.d.cap.2.de his quæ vi Couarrub.d.§.5.num.2.quin etiam absque vlla relaxatione poterit metū passus aliam ducere vxorem, propter libertatem consensus quæ in matrimonio ex eius natura a sui primordio exigitur, vt constat ex authoritatibus supra numero præcedenti citatis.Iuramentum autem sortitur naturā quę à primordio inest actui, in quo interponitur, l.fi.C.de non num.pecu.quod optimè probat Coua. d.ca.3.§.5.nu.3.&.4.post Fortu. in.l. si vnus.§.pactus ne peteret num.15.ff. de pact. peccat tamen qui matrimonium contrahit hac inspecie ante absolutionem & relaxationē iuramenti,vt ibidē probat Couarrub. alia plurima circa materiam timoris & coactionis traduntur per Alfon, à Veracruce in speculo coniugio. 1.par. art.8.&.9. per Couarru. in epito. de sponsal. 2. par.cap.3.§.4.5. &.6. quæ breuitatis causa non exa-
191 mino,sed ad eos lectorem relēgo. [Duodecimum impedimentum est impotentiæ , quod quidem impedit contrahendum,& dirimit contractum,de quo tractant theologi in. 4. sententiarum distinct.34. quod resoluo sequentibus conclusionibus.Sit itaque prima conclusio, impotentia naturalis ad actum generationis, cùm ex parte viri,tum etiam fœminæ præcedens matrimonium,illud fieri impedit, & contractum dirimit, hanc conclusionem probant diuus Thom.Ricard.& cęteri theologi in.4.distin. 34. diuus Anto. 3.part.summæ titul.1.cap.12.§.2. Viguerius in suis institutionibus theologi.cap.16.§.7. vers.9.tex.in.capi. accepisti &.c. quod sedem &. cap.ex literis de frigi. & malefi.l.17.titu.2.par.4.Angel.in verbo matrimonium. 3. impedi.16.§. 2. Marti.Azpil.in manuali confesso.cap.22.nu.59.Alfonf. à Veracruce in specu. coniugio.1. par.arti.38.conclus.1. Diximus impotentiam ad actum generationis esse impedimentum, quia si sit impotentia ad generationis effectum,non erit ex hoc impedimentum aliquod,solum enim requiritur potētia ad actum ad causandum impedimentum , quo fit vt senes rectè possint matrimonium contrahere,tametsi generare nequeant,modò possint actum coitus exercere.similiter steriles apte sunt ad matrimonium, licet effectu generationis careant , nam apte sunt ad actum. Idem in viro sterili statuitur, secundum glo. receptam in.cap. quod sedem de frigid. & malefi. & theologos in. 4. senten.distinct.34.& alios supra cita-
162 tos. [Diximus etiam præcedēs matrimonium,quia si impotentia sequatur matrimonium de pręsenti , nullatenus impedit,nec contractum matrimonium dirimit,siue consummatū fuerit,siue non, vt in. cap.de infideli extra de consangui. & affini. Aug.in verbo matrimonium.3.impedimento.16.§.2. in prin. Panor. in.cap.ex literis de frigid.Ioan.de Turrecrema. in.c. quod autem.33.q.1.in solutione ad.3.Paluda.in.4.distinct.27.q.3.Ricard.ibidem distin.34.q.2. Ioan.Brunellus in tracta.de sponsal. conclus.28. num.21.veluti siquis post contractum matrimonium castraretur,nō enim ob id esset à matrimonio solutus.c.hi qui matrimonium.32.q.7. Beatus Antoni.3.par.titu.1.c. 12.§.2. quomodocunque enim impedimentum superueniat contracto legitimè matrimonio per verba de pręsenti,siuè ante, siuè post consummationē, nunquam dissoluitur matrimonium , vt ex præcitatis authoribus expendit Alfonf. à Veracruce in speculo coniugio. 1.part.arti.38.conclus.2. asseritque id probari per tex. in.cap. ex literis de frigi. & malefi. licet pro contraria sententia quodammodo vrgeat, rectè tamen expensus nostram probat conclusionem , vt ibi appendit gl. Cui sententiæ minimè oberit Gregorij.III. iunioris expressa decisio in.cap,quod proposuisti.32.q. 7. à Graciano relata dicentis , propter infirmitatem fœminæ superuenientem,qua debitum reddere impeditur, posse virum aliam ducere,quandoquidem sit falsa opinio,& contra doctrinam euangelicā,vt & Gra-
193 cianus ibi aduertit. [Secunda conclusio , si impotentia ad actum carnalem non fuerit perpetua, sed quæ arte medicorum curari posset , nullo modò impedit nec dirimit matrimonium, vt in. cap. laudabilem & cap. fraternitatis tuę de frigid.& malefi.Scotus in. 4. dist.34.vbi cæteri theologi & iurisconsul. idem asseuerant non modò in impotentia , sed & in maleficio. Ex quo fit vt siquis contraxerit cum muliere arcta, cui tamen subueniri possit per incissionem sine periculo vitæ,teneat matrimonium,nec ob id dissolui possit,quandoquidem sit impotentia temporalis & curabilis,& ipsa nolente,dissolui minime poterit , quæ cōmunis est sententia theologorum in.4. distin. 34. vt
149 ibi Paluda.attestatur.q. 2. [Tertia conclusio.Impotentia coeundi perpetua circa omnes reddit quem inhabilem ad contrahendum , si tamen impotentia sit circa vnam personam tantum,erit talis inhabilis quo ad illam personam tantum,sed non quoad alias , siue hoc sit ex parte viri, siue ex parte fœminę, siue ex parte vtriusque. Ex quo fit vt mulier nupta si non possit à viro cognosci per vsum proprium, nec per opus medicorum , ob idque celebrato diuortio, si ab alio cum quo secundo contraxit matrimonium carnaliter cognoscatur,non debet reddi primo viro, sed cohabitare cum secundo , quia impotentia perpetua etiamsi cum vno sit perpetua & non cum alijs,impedit & dirimit matrimonium , sed hæc est perpetua,cō quod nullatenus potuit eidem carnaliter cōmisceri per actū proprium,nec per opus medicorum, inualidum ergo fuit primum matrimonium , & valuit secundum,in quo cessauit impotentia prædicta , atque ideo secundum dissolui non potuit:hæc fuit sententia Petri Paluda.in.4.distin.34.q.2. idem voluit Siluest. in verbo diuortium.§.19 . diuus Antoni.3. par.suę summæ tit, 1.cap.12.cui non oberit tex.in. c. fraternitatis de frig. & malefi.quia ibi,verè potuit cognosci à viro primo, vt constat ex verbis illius canonis:quia sententia per errorem, licet probabilem,nouimus esse latam, vt fussius insinuat Alfon. à Veracruce in speculo cōiugio.
195 1.part.artic.38.conclus.5. [Quarta conclusio, spado, vel senex qui possunt actum carnalem exercere & seminare,licèt inualidè ad generationem , contrahere possunt matrimonium,non sic si semen nullo modo emittere possint,vel licèt seminare possint non tamē in vase naturali.hanc sententiam tenuerunt Ricard. in. 4. distin.34.q.1.arti.2.& Paluda.distin.27. &.34. ibique Scotus & cæteri, Viguelli.in suis institutio. theologi.

theologi.cap.16.§.7.versi.9. Alfonf. à Veracruce in speculo coniugio.1. par.art.38.conclus. 6. contra Panor. asserentem contrarium, eò quòd credidit hanc impotentiam esse accidentalem,quod verum non est
196 si nullo ingenio vel arte mederi possit. [Quinta conclusio,Impotentes perpetua impotentia scienter contrahentes matrimonium,etiam si alter eorum sit impotens tantum,& vterque scierit impedimētum,matrimonium est nullum & separari poterūt, sunt enim inhabiles ad contrahendum , quemadmodum affines vel consanguinei,qui contrahere non possunt,siue scierint,siue ignorauerint esse consanguineos , quia inhabiles ad contrahendum matrimonium,etiam si sciētes contraxerint, irritum est, & inualidum matrimonium,secundum Ricard.in.4. senten. distin. 34.q.2. arti.2.idem voluit Siluest, in verbo matrimonium.8. q.16. ad finem Innocen.in.cap.consultationi de frig. & malefi.Marti ab Azpil.in manuali confesso.cap. 22. num.60.Alfonf. à Veracruce in speculo coniug. 1. part.artic.38.concl.7. quorum opinio mihi applaudet contra Palud.in.4.dist.34.q.2.conclu.3.&Celain. distinct.34.q.1. & diuum Antoninum. 3. par. titu.1. cap. 12. §. 3. & Siluestrum sibi contrarium in verbo matrimonium.8.q.16.§.2. Angel. in verbo matrimonium.3.impedimento.16.§.2.in fine , qui fundamentū capiunt ex tex.in. cap.consultioni.de frigid. vbi impotentes contraxerunt,& petens alter eorum diuortium dixit textus , quòd licet incredibile videatur quòd aliquis cum talibus contrahat matrimonium, Romana tamen ecclesia consueuit in consimilibus iudicare,vt quas tanquam vxores habere non possunt, habeant vt sorores.Sed ad eum tex.respondet Alfon. à Veracruce quod procedat ex consilio, non ex præcepto , vt maneant velut sorores, non tamen decidit text.ille, hoc esse matrimonium,imo contrarium, vt constat ex illis verbis,vt quas tanquam vxores habere non possunt,ita intelligit tex.illum glo. ibidem,& Hostien.asserit hoc permitti, quandiu honestè & castè vixerint,idem voluit Hosti. in summa de frigidis.§.3.vers. hęc autē omnia.Durum autem esset, potentem qui etiam scienter cum impotente contraxerit,cogi vt in peccato cum ea maneat, ideo dicunt ibi Innocen.& docto. quòd si potens cum secunda cōtraxerit. tenet secundum matrimonium , vt attestatur Ioan.Brunellus in tracta.de sponsa.28 conclus. num.
197 19.&.20. [Sexta conclusio,diuortio facto ob fœminę arctationem, si carnaliter à secundo viro cognoscatur,restituenda erit primo viro,nisi ex vtriusque viri inspectione constiterit, priorem minimè potuisse eam cognoscere, absque maximo mulieris periculo, etiamsi adhuc cum ea permansisset,aut propter membri magnitudinem aut aliam deformitatē , hac siquidem inspecie censetur perpetuum fuisse impedimentum, quapropter non cogitur redire ad primum virum,vt in.cap. fraternitatis de frigi. vbi Panor. hoc notat,& gl.3.l. 3.titu.8.par.4.vbi id asserit Greg.Lupi. dicens id esse de mente theologorum, prout ante eum dixerat Siluest.in verbo diuortium versi 19.idem sensit Alfon. à Veracruce in speculo coniug.1. part.arti. 38.conclus.8. infi.vbi ex hoc infert,quòd mulier quę de præsenti contraxit matrimonium si ex sententia medicorum sine mortis periculo parere non possit,ipsa petente,matrimonium est dissoluendum, sed si postea aliunde peperit, primo viro esse restituendam: attestaturque hunc casum in nostra Hispania euenis-
198 se, [Septima conclusio,mulier quę seminare non potest,si cum viro contrahat qui semen potest emittere, tenet matrimonium,nec dissolui potest: quandoquidem ex communi medicorum sententia,ad generationem sufficit semen viri , etiamsi mulieris semen non cōcurrat, vt ex Aristotele & alijs probat diuus Tho. 3.par.q.32.arti.4.consequitur ergo , vt quamuis ipsa seminare non valeat,impedimentum nullum sit , quo minus matrimonium valeat,secus tamen esse,si vir semen emittere non posset,vxor autem posset, quia generatio sine viri semine esse non posset, ex sententia diui Thomę in.4. distin.34.q.2.artic. 6. idem probat Alfonf.à Veracruce in speculo.1.par.art.38 conclu.9.
199 [Octaua conclusio, impuberes contrahentes matrimonium ante tempus quo liceat generare, etiam si vsum habeant rationis , possunt pubertate adueniente ab eo contractu discedere,fuit siquidem matrimoniū nullum propter defectum potentiæ, quia actum exercere ad quem conuenerunt,non potuerunt,quod impedimentum est de iure positiuo,non naturali vel diuino,quia impotentia non erat perpetua sed temporalis.cap.attestationes de desponsa. impub. Viguelli. in institutio.theologi.cap.16. §.7. verb.nono. & communis schola theologorum teste Alfon. à Veracruce in speculo coniugio.1. part,arti.39.conclus.1.& artic. 38.in fine,ex quo ipse infert, quod si qui ex istis naturalibus habentes vsum rationis,ante tempus quo possent conuenire propter defectum ętatis,contraxerint matrimonium,erit verum matrimonium , vt Tiraq. probat lege. 6. connubiali num.26. Sed tamen existimat ipse Alfonf. à Veracruce apud huius noui orbis incolas ante esse ętatem ad generandum, quâm ad deliberandum,vt experimento constat,quod verissimū
200 est. [Nona conclusio,impuberes , iure positiuo contrahere matrimonium non possunt , etiamsi alter eorum sit pubes,nisi necessitate vrgente, cap. vbi nō est consensus,extra de desponsa . impub. ne postquā ad ætatem venerint perfectam,matrimonium dissoluatur,quod fieri potest,imò hodie iuxta Conciliū Tridentinum idem fieri posse,etiam si adueniente pubertate copula carnalis sequatur,probaui latissimè supra eo.num.51.52.&.53. Puberes dicūtur qui generare possunt,impuberes ex contrario qui non possunt, vt in cap.puberes de despons. impub. quod ecclesia catholica declarauit,in viro ætatem nubilem esse quatuordecim annorum,& in fœmina duodecim,quia vt plurimum eius ętatis vir generare, fœmina concipere possunt,secundum Aristo.lib.5.animalium.cap. 14.&.li. 7.capi.1. Macrobium lib. 1. de somnio scipionis. cap.
201 6.& lib.7. saturnalium.cap.7. [Decima conclusio,in impedimento maleficij.Dęmon est tantæ potestatis, vt Deo permittente , hominem impedire possit ab omnibus operationibus suis exterioribus,habet namque,ex eo quòd spiritus est,potestatem supra creaturam corporalem, ad motum localem prohibendum, vel faciendum,ipsa creatura inuita,& sic impedire potest ne duo iungātur directè,vel indirectè,corpore ali

quo

Universidad de Deusto Biblioteca

quo formato, in medio eorum interposito, secundum beatum Thomam. 1, 1. quæst. 110. articulo. 2. &. 4. sicut accidit sponso qui sibi Idolum desponsauerat, & nihilominus contraxit cum quadam iuuencula, nec propter hoc potuit eam cognoscere, vnde potest Dœmō ipse, Deo permittente, se interponere aliquo corpore formato, ne vir posit propriam vxorē cognoscere, vel potest facere vt vir ipse, etiam si velit, non moueatur ad illud: secundum eundem Thom. 1. 1. q. 111. arti. 4 Astens. lib. 4. tit. 29. Petr. de Palude in. 4. dist. 34. q. 2. articu. 3. &. 4. Ioan. Brunellum de sponsal. conclus. 28. numer. 5. &. 6. Alfons. à Veracruce in speculo coniugio. 1. part. arti. 40. in prin. optime per Maleum Maleficarum part. 1. cap. 8. Potest etiam interius inflamare ad actum, mouendo humores, & potest refrigerare ab actu illo, adhibendo virtutes rerum occultas, quas ipse nouit validas. Potest etiam hoc facere mouendo vel turbando imaginationem viri circa mulierē, qua reddat ipsam exosam viro suo, ita vt nunquam ad eam accedat. Item potest contingere quòd impediat prohibendo missionem spirituū ad membra, in quibus est virtus motiua, quasi intercludendo vias seminis, ne ad vasa generationis descēdat, vel si descenderit, ne recedat, vel ne excidatur, & sic impediatur actus generationis per huiusmodi maleficium, de quo vide Paluda, in. 4. distin. 34. q. 2. arti. 3. & doctores supracitatos, maximè Maleum Maleficarum. 1. part. q. 8. &. 9. Differunt frigidus & maleficiatus, quia frigidus nequit mouere virgam, maleficus autem mouet & erigit, perficere autem coitum nō potest secundum hosti. in summa de frigid. & malefi. Male. Malefica. 1 part. q. 8. §. incidentaliter colum. 2.

202 [Vndecima conclusio, maleficium si perpetuum sit, & matrimonium pręcedat, impedit contrahendum & dirimit iam contractum. cap. si per sortiarias. 33. q. 1. cap. vlti de frigi, & malefi. l. 5 titu. 8. par. 4. nā vtraque impotentia naturalis vel accidentalis, si sit perpetua, & contractum matrimonij præcedens, producit impedimētum hoc, vt ex theologis distin. 34. & alijs

203 superius citatis expēditur. [Duodecima cōclus. ad cognoscēdum vtrum maleficium sit perpetuum necne, sufficit si triennio simul habitauerint, nec matrimonium consumare potuerunt, vt in. cap. laudabilem de frig. & malefi. Schotus in. 4. distin. 34. Imò quoties ante triennium apparuerit per signa aliqua maleficiū esse perpetuum, erit antè, dissoluendum matrimoniū, vt ibi patet in Male. Maleficarum. 1, par. q. 8. infine, vt si forte ante iudicis monitionem per trieniū vel aliud longius tempus cohabitauerint, & fœmina per inspectionem matronarum vel obstreticum virgo inuenta fuerit, tunc siue naturale fuerit impedimentum, siue accidentale, perpetuum præsumitur, nec opus erit alio cohabitare trienio, ex sententia Vincentij Abbatis antiqui & Innocen. in. cap. vlti. de frigid. quos ibi Panor. sequitur, quorum sententia verior est, quidquid contra eam dixerint Hosti. & Ioan. And. ibidē & idem Host. in summa de frigid. §. qualiter versic. sed si vir, quos sequitur Ioann. Brunel. de sponsal. cōclus. 28. numer. 14. priorem sententiam tenuit Greg. Lupi in. l. 5. in verbo [dar plazo de tres años] tit. 8. part. 4. & hic est modus vnus probandi impotentiā, alius est per inspectionem obstetricum, alius per iuramentum proprium cum assertione septem virorum aut mulierum propinquorum, vel vicinorum, si propinqui desint, vt constat ex. capit. fraternitatis vbi

204 Abb. & docto. de frigi. & ex. l. 5. titu. 8. part. 4. [Sed an indubio præsumatur maleficiū pręcesisse, an post matrimonium fuisse subsequutum? & glo. in summa 33. q. 1. dicit præsumi subsequutum maleficium, eo quod pro matrimonio sit in dubio iudicandum, vt in cap. licèt ex quadam de testib. contrarium voluit Panor. in. d. cap. fraternitatis de frig. 2, colu. versi. sed est dubium, Ricard. in. 4. senten. distin. 34. Angel. in verbo matrimonium. 3 impedimento. 16. infi. qui attestatur doctores inclinari magis huic sentententiæ, quibus adhæret Alfons. à Veracruce in speculo coniugi. 1. par. arti. 40. concl. 3. & Greg. Lupi in. l. 5. tit. 8. parti. 4. in verbo [de tal embargo] Ant. de But. & cæteri frequentius in. cap. vlti. de frigid. Ioan. Brunel. in tracta. de sponsa. 28. conclus. num. 21. qui respondet ad tex. in. d. cap. licet ex quadam de testib. vt tunc pro matrimonio pręsumatur, quoties matrimonium sortiri potest effectum et finem suum, nempe euitationem fornicationis, & procreationem prolis, quod hac in specie non obtinet propter impotentiam coeundi, & hanc dicunt singularem limitationem ad dictū caput licet ex quadam, vt tunc pro matrimonio præsumatur quando matrimonium consequi potest finem suū prolis procreandę, vel fornicationis euitandæ, secus

205 si finē hūc cōsequi nō posit. [Decimatertia conclu. vbi maleficium non egreditur personam alicuius nihil est quod obstet matrimonio cum alio contracto, quandoquidem in eo cesset huiusmodi impedimētū Alfons. à Veracruce. d. arti. 40. infi. l. vlti. & ibi Gre.

206 Lupi in glo. vlti. tit. 8. par. 4. [Decimaquarta cōclu. furor vel amentia in eo qui nō habet dilucida interualla, si matrimonium pręcedat, impedit contrahi matrimonium & dirimit contractum, quoniam in furore vel perpetua amentia deficit consensus ad matrimonium requisitus, secus si furor post matrimonium eueniat, authore beato Thoma in. 4. senten. distin. 34. arti. 4. & ibi omnes theologi eum sequuntur, teste Alfonso à Veracruce in speculo. 1. par. art. 41. conclusi. 1. qui adducit exemplum ducis Methinæ Sydonię. c. nec furiosus 32. q. 7. c. dilectus de sponsa. l. 6. titul. 2. infi. par. 4. Amens verò qui omnino non caret vsu rationis, bene poterit contrahere, vt probat notabiliter Socin. consi. 47. lib. 3. versi. capio secundam difficultatem, Greg. Lupi in, d. l. 6. in glo. vlti. titu. 2. part. 4.

207 [Decimaquinta cōclu. furiosus vel amēs habēs lucida interualla, potest in eis matrimoniū cōtrahere, quia eo in tempore non deficit consensus, Alfons. à Veracruce. d. spec. 1. par. ar. 41. concl. 2. l. 6. tit. 2. par. 4. infine

208 [Decimasexta concl. si quis eo tempore quo ebrius est matrimonium contrahat, non valet matrimoniū, nisi tempore sanæ mentis denuo contraxerit, vt Alfons. à Veracruce probat. d. arti. 41. conclu. 4. Quod potissimum procedit & sine dubio iuxta Concilium Tridentinum, sessione. 24, decreto de reformatione matrimonij. cap. 1. de quo latius dixi sup. eod. nu. 33. & sequentibus, quod plurimum conducit ad ea matrimonia quę tempore infidelitatis, huius noui orbis in

incolæ contraxerunt, quippe qui soleant inebriari persepe cum vxores ducunt, atque ideo eas quotidie relinquunt, quod procedit etiam si interior consensus præcesserit. Nam & is non sufficit, si eo tempore quo ebrius erat, verbis consensum declarauit, nā ad perfectionem matrimonij consensus deliberatus exigitur, declaratus verbis vel signis, vt fuisse proba

209 uimus supra. num. 17. & pluribus sequentibus. [Decimum tertium impedimentum est ligaminis, quoties quis matrimonio ligatus aliam viua priore duxerit de quo dicemus infra eo. l. 5. & sequ. Decimum quartum impedimentum est, si quis clandestinè contraxerit non seruata solemnitate Concilij Tridentini, impedit siquidem contrahendum & dirimit contractū, vt latius dixi supra eo, num. 33. & pluribus sequen, & dicam aliquid infra eod. l. 1.

LEY PRIMERA.

¶ La pena de los que contraen matrimonios clandestinos, y como por esta causa los padres pueden desheredar los hijos.

¶ Don Fernando, y doña Ysabel, en las leyes de Toro año de. 1505. ley. 49. y don Philippe. II. en las cortes de Madrid de. 1563, Cap. 58.

¶ Mandamos que el que contraxere matrimonio que la yglesia tuuiere por clādestino[a] con alguna muger, que por el mesmo hecho[b] el y los que en ello interuinieren,[c] y los que del tal matrimonio fueren testigos[d] incurran en perdimiēto de todos sus bienes, y sean aplicados a nuestra camara e fisco,[e] y sean desterrados destos nuestros Reynos, en los quales no entren[f] so pena de muerte, y que esta sea justa causa para que el padre y la madre puedan desheredar[g] si quisieren a sus hijos[h] o hijas, que el tal matrimonio contraxeren, en lo qual otro ninguno no pueda acusar si no el padre, y la madre, muerto el padre.

GLOS. I.

1 *Matrimonium bifariam contingit esse clandestinum vel quia sine testibus, vel sine bannuis.*
Matrimoniū sine bannuis seu denunciationibus an contrahi possit? ibidem.
Publicè fieri dicitur quod fit sciētibus vicinis. ibidem?
2 *Matrimonij contractus clandestinus inducit iure naturali & canonico peccatum.*
Clandestinè contrahens ob non seruatam solemnitatem an peccet? ibidem.
Clandestini matrimonij vsus est peccatum mortale, ibidem.
3 *Clandestina matrimonia contrahentes quibus casibus non peccent mortaliter.*
Clandestinè contrahentes in casu licito, an debeant denuo consensum exprimere coniugalem coram parocho & testibus iuxta Concilium Tridentinum. ibidem.
4 *Clandestinum matrimonium quamuis iure pontificio prohibebatur, contractum tamen valebat, & ratum erat, nu 4. quod & declarat Conciliū Tridētinum.*
5 *Clandestina matrimonia quæ absque præsentia parochi & duorum vel trium testium fiunt, sunt irrita & nulla, iuxta Concilium Tridentinum.*
Clandestinum matrimonium etiamsi decem testibus probetur, non impedit valere secundum coram parocho & duobus testibus celebratum, iuxta concilium tridentinum. ibidem.
Clendestinum matrimonium dicitur iuxta concilium tridentinum, quod absque parochi & duorum testium præsentia fuerit celebratum. ibidem.

a ¶ *Clandestino,* matrimonium bifariam contingit esse clandestinum, primum, idquè maximê propriè, quando fit sine testibus legitimis per quos in foro ecclesiæ possit comprobari, etiam si per verba de presenti fiat cap. 2. de cland. despons. l. 1. titu, 3. par. 4. secundo, tametsi non tam propriè, quandò licèt testes interfuerint, de fuerūt tamē bannua, hoc est, proclamationes & denunciationes quę iure debebant in ecclesia præcedere. cap. cum inhibitio de clan. despons. l. 1. titu, 3. part. 4. magister sententiarum in. 4. dist. 28. capi. 2. & ibi omnes theologi & denuo Domi. à Soto. q. 1. colu. 1. & Alfons. à Veracruce in speculo coniugio. 1. part. arti. 10. in prin. sed in hac vltima specie satis est secundum aliquos, publicè contrahi in conspectu maioris partis viciniæ, seu vicinis ipsis scientibus, quamuis bannua non pręcedant, de quibus in. cap. cum inhibitio de cland. desponsa. & ibidem asseruit Panor. nu. 9. & cæteri interprætes teste Anto. Gomez in. l. 49. Tauri. numer. 1. & Ioan. Lupi Segouien. in tracta. de matrimonio. 2. par. prin. num. 10. Siluest. in verbo matrimonium. 2. in fi. & Alfons. à Veracruce. d. arti. 10. pen. colum. versic. considerandum, quam opinionem moribus esse receptam, asseruit Paluda. in. 4. distinct. 28. q. 2. art. 3. conclu. 3. id enim quod fit scientibus vicinis publicè fieri dicitur, notat Ioan. Lupi in. cap. per vestras. 3. notab. §. 21. nu. 14. de dona. int. vi. & vxo. Couarru. in epito. de sponsal. 2. par. cap. 6. numer. 10. Ioan. maior. in. 4. dist. 27. q. 1. Marti. ab Azpil. in manuali confesso. cap. 22. num. 68.
2 [Matrimonium autē contrahere sine testibus, ratione incommodorum subsequentium, & prohibitionis ecclesiæ est peccatum mortale

Universidad de Deusto
Biblioteca

mortale: quandoquidem si ob defectum probationis aliud cõtrahitur matrimonium, impeditur finis eius, hoc est educatio liberorũ, & operum communicatio. Quare & iure naturali & diuino peccatur lęthaliter, Siluest. in verbo matrimonium. 2. §. 17. Hugo. 2. de sacrament. part. 11. cap. 5. probat tex. in cap. 1. 30. q. 5. vbi hęc clandestina matrimonia, adulteria ait potius esse nuncupanda, & Colonicnse concilium tract. de matrimonio. cap. incip. de tribus, &. cap. verbum itaque. l. vlti. tit. 3. par. 4. diuus Antonin. 3. par. titu. 21. capi. 3. Couarrub. in epito. de sponsali. 2. par. cap. 6. nume. 7. Alfonf. à Veracruce in specu. coniug. 1. part. artic. 10. concluf. 1. &. 2. Domi. à Soto post alios theologos in 4. sentent. dist. 28. q. 1. artic. 2. concluf. 2. ex quo infert Alfon. vbi supra, quòd infideles clandestinè contrahẽ tes peccabant mortaliter, de quo ipsemet Alfonf. Latius art. 11. cõtrahere etiã clandestinè secũdo modo co rã testibus, nõ seruata iuris solẽnitate, est similiter pec catum mortale, vt probat idẽ Alfon. art. 10. conclu. 3. Marti. ab Azpil. in manuali conf. c. 22. nu. 70. quinimo & vsus matrimonij clandestini est peccatum mor tale, estque in statu dãnationis qui sic cõtraxit, donec public è contraxerit, vt probat optimè Caieta. tom. 2. q. 1. & in summa in verbo matrimonialis vsus pecca-
3 ta Alfon. d. art. 10. ad finem. [Quandoq; tamẽ non peccant mortaliter clandestinè cõtrahentes, veluti, si virgo sub tutela iniqui tutoris constituta clandestinè contrahat, ne tutor eam viro ignobili & indigno tra dat in vxorẽ, ex sententia Caietani. 2. tomo opusculo rum. q. 2. de vsu matrimonij Enri. in. c. fi. inf. de clã dest. despon. Couarr. d. c. 6. nu. 8. Azpil. d c. 22. nu 69. & Alfon. à Veracr vbi supra, Domi. à Soto in. 4. sen. dist. 28. q. 1. ar. 2. cõclu. 3. vbi addit alia tria exẽpla. Pri mũ quãdo matrimoniũ in facie ecclesiæ celebratũ est, quod tamẽ nullũ fuit propter impedimentum, nã im petrata à summo põtifice dispẽsatione, nõ debet ma trimonium iterũ publicè contrahi, sed sufficit nouo prẽstito consensu clam cõtrahi, ad euitandum scãda lũ, immo si alter impedimẽtũ nouit, nõ oportet id alte ri reuelare, sed dissimulanter persuadere, vt se habeat pro coniuge, vel vt ait Caieta. quęsito. 2. de matrimo. super. 3. par. si repẽtinus casus rationem offerret con trahendi, & testes haberi non possent, vt in inuasione & direptione ciuitatis, si ratione coniugij seruari asi qui possent incolumes, qui soluti nõ valerent, possent namque subito cõtrahere, cõsummareq; matrimoniũ, vel si concubinarij iter facerent, ob incidens periculũ, possent clam matrimoniũ cõtrahere, affirmando se esse coniuges. Vel si solis existẽtibus valde expediret cõiugium, & timerent ab alijs impediri ne contrahe re possint, nã si secreto cõsensum præstarent coniuga lẽ, animo post modũ publicandi, nullam mortalẽ cul pã contraherent in prædictis casibus, secundũ author thores pręcitatos. Nec propriè hoc dicetur clãdestinũ matrimoniũ, authore Ambrosio Catherino cõtra Ca ieta. lib. 5. sed iuxta Cõciliũ Tridẽtinũ denuo deberet præstari cõsensus corã parocho & testibus, aliãs non valeret matrimoniũ, vt dixi in gl. rub. nu. 33. & seq. &
4 nu. 62. & 63. [Et licèt matrimoniũ clãdestinũ iure natu rali & põtificio prohibeatur, vt supradiximus nu. 2. contractũ tamẽ valeat iure canonico, c. sufficiat, 27. q. 2. c. nec illud. 30. q. 5. c. 1. vbi Abb. & cæteri interpretes de clan. desp. Colonięse Cõciliũ de matrimonio Tho mas in. 4. dist. 28. ar. 3. vbi Domi. à Soto. q. 1. ar. 1. con cluf. 2. & cæteri theolog. l. fi. ti. 3. par. 4. Deci. conf. 163. & cõf. 231. nu. 6. Prepos. post alios in rub. de cland. de sponf. Couarru. in epi. de spõs. 2. par. c. 6. nu. 7. Alfon. à Veracru. in speculo cõiugio. 1. par. artic. 10. in prin. [Quin & per sacrũ Tridẽtinũ conciliũ sessio. 24. in 5 decreto de reformatione matrimonij, c. 1. decretũ fuit clãdestina matrimonia, libero cõtrahentiũ cõsẽsu fa cta, rata, & vera esse matrimonia, quandiu eccles.a ea irrita non fecit: & proinde iure dãnandos esse illos, vt eos sancta synodus anathemate dãnat, qui ea vera, ac rata esse negant, quique falso affirmãt, matrimonia à filijsfami. sine cõsẽsu parentũ cõtracta irrita esse, & parẽtes ea rata vel irrita facere posse, nihilominus sancta Dei ecclesia ex iustissimis causis illa semper de testata est, atque prohibuit. Et tandẽ cõciliũ ipsum tridẽtinũ huiusmodi matrimonia clãdestina fieri pro hibuit, ibi *Et qui aliter quã præsente parocho et duobus vel tribus testibus matrimoniũ cõtrahere attentabunt, ad sic contrahendũ omnino inhabiles reddit: & huiusmodi cõtractus irritos & nullos esse decernit, & irritos facit & annullat*. Quę decisio plurima incommoda, rixas & contentiones resecat, vt fuisse probaui in glo. rub. huius nu 33. & pluribus sequẽtibus. Nec admirationẽ nobis deinceps afferet egregia decisio Vicẽtij ab om nibus celebrata in. c. 2. de clan. desponsa. dicentis ma trimoniũ secundũ publicè contractũ præferri primo clãdestinè cõtracto, quamuis vno integerrimo probe tur teste & fama, si secundum duobus probetur testi bus, tametsi aliãs vnus testis & fama integrè probẽt, quã sentẽtiã pluribus ornat authoritatibus Couarru: d. c. 6. nu. 11. nam si primũ clandestinè contractũ ma trimoniũ non valuit propter inhabilitatem sic cõtra hentiũ, nimirum si secundum valeat legitimè coram parocho & testibus cõtractũ, quod procedit licèt pri mũ decẽ testibus probetur. Quandoquidẽ per dictum conciliũ, clandestinũ dicitur matrimoniũ, quod aliter quã præsente parocho vel alio sacerdote de ipsius vel ordinarij licencia & duobus vel tribus testibus fuerit contractum, & consequenter nullum & irritum, vt la tius adnotauimus in glo. huius rubricæ numero. 33. & pluribus sequentibus.

GLOS. II.

1 *Ipso facto, denotat canonem latæ sententiæ.*
2 *Verbum incurrat an denotet canonem latæ sententiæ?*
3 *Ipso iure cum quid fit, quadraginta effectus enume rantur.*
4 *Ipso iure cũ pœna imponitur, an requiratur sentẽtia? Appellari an possit à sentẽtia declaratoria criminis, pro quo imponitur pœna ipso iure? ibidem.*

b *Por el mesmo hecho.* nota ex lege istapœnam confisca tionis bonorum in ea contentam, contrahentibus clandestinũ matrimonium & testibus ipso iure esse impositam, vt Did. Castelli adnotauit in. l. 49. Tauri vn-

vnde hæc deducta fuit, in gloss. in verbo, [el misino hecho,] probatur ex verbo ipso facto, quod denotat latam sententiam, iuxta gloss. in. capit. 2. in verbo ip so facto, ne cleric. vel monac. libro. 6. & in Clemen. attendentes in gloss. vltim. de statu monacho. & vo luit Archid. in. capit. 1. in prin. in verbo ipso iure de rescrip. libro. 6. & in. capit. vbi periculum. §. nulli in verbo incurrat de electio, eodem libro & in capit. 1. & ibi domi. in. §. sacri per illum text. de homicid. libro. 6. Zambarella in extrauagan. Ioann. 22. incip. dudum. §. illud in verbo ipso facto de pœn. Ioan. And. in capit. in pœnis colum. penult. de regu. iuris libro. 6. Bart. in. l. 1. ff. de his qui not. infa. Bald. in. l. iubemus nulli. §. sane numero. 2. C. de sacro sanct. eccles. & in. l. 2. C. de secund. nupti. Corne. consil. 165. libr. 2. Deci. allegans concordantes con sil. 138. in princ. & consil. 187. numero. 4. & in capit. irrepræhensibilis de appell. Tiraquell. plures citans, concordant. in repet. l. si vnquam in verbo reuertatur numero. 19. C. de reuocand. dona. [Probatur
2 etiam ex verbo incurrat in hac lege posito quod pre fert latam sententiam, atque ipso iure pœnam im positam absque alia sententia, vt voluit glo. in capit. vltim. versic. pars verò in verbo incurrat de offic. delega. in. 6. & gloss. in capit. eos de senten. excom. dum inter casus excommunicationis latæ senten tiæ enumerat casum capit. 1. de relig. domi. eodem libro & capit. 1. de iniur. eodem libro quæ eo verbo vtuntur, nec aliud addunt quod significet latam sen tentiam, & Clement. 1. in verbo, incurrant & ibi, Paul. de Leaz. Lantranc. Imol. & Cardina. Florent. in. 27. quæst. de vsur. gloss. in Clement. 1. in verbo ex communicationis de sentent. excomm. dum inter canones latæ sententiæ allegat Clement. 1. de decim. & d. Clementi. 1. de vsur. quæ eo verbo vtuntur sine adiectione dictionis latæ sententiæ, & voluit idem Corne. consil. 89. numero. 13. libro. 3. estque com munis & recepta sententia teste Tiraquello in repe. l. si vnquam in verbo reuertatur numero. 121. & . 122. C. de reuocand. dona. quamuis contrarium voluerit Ioann. Franc. Pauinen. in extrauagan. vas electio nis in verbo incursurum de censi dicens verbum in currat solum, absque verbo ipso facto, non impor tare canonem latæ sententiæ, idem voluit Domi. in capit. vltim. 6. pars verò de offi. delega. libr. 6. Ioann. Andr. & Panormita. 1 notab. in capit. clerici in verbo incurrant de cleric. excom. ministran. sed ni hilominus crebrior est sententia contraria, & licèt velis huic vltimæ adhærere, in casu tamen legis no stræ sunt verba ipso facto incurrat, quæ iuncta de notare canonem latæ sententiæ nulli dubium est.
3 [Plures effectus sequuntur ex eo quod fit ipso iu re. Primò quòd statim debentur fructus sine alia petitione aut litis contestatione. Secundò quòd pœ na afficit delinquentem quantumlibet occultum. Tertiò quod transit aduersus hæredes, licèt aliãs nõ transiret. Quartò quòd transit ad hæredes, quam uis aliãs non transiret. Quintò cum pœna imponi tur ipso iure, constitutio non extenditur licèt aliãs extenderetur. Sextò cùm quid ipso iure fit non est locus pœnitentiæ nec variare licet. Septimò, non admittitur moræ purgatio, vbi aliãs admitteretur. Octauò, cùm pœna ipso iure imponitur non mitius agetur cùm ciuiliter agitur, quàm cùm criminaliter, licèt aliãs secus. Nono, ipso iure cùm quid non va let, nec renunciatio quoque valet, aliãs secus. Decimò, ipso iure rescissa, reuocata, amissa, confiscata uè alienari nõ possunt, nec de his testari possumus. Vn decimò, ipso iure cùm infamia irrogatur, etiam ex la ta culpa incurritur, secus si per sententiam. Duode cimo, ipso iure cùm pœna imponitur, non punitur conatus, vt delictum. Decimotertio, ipso iure cùm quis priuatur beneficio, id potest alteri, illo non ci tato & sine sententia conferri, Decimoquarto, ipso iure cùm actio tollitur, iudex ex officio potest, imo debet repellere agentem. Decimoquinto, ipso iu re qui compensat, si soluit, potest repetere, aliãs se cus. Decimosexto, ipso iure cùm pœna imponitur debetur, etiam si constitutio non fuerit recepta aut approbata, Decimo septimo, quod deficit ipso iure accrescit, aliãs secus. Decimooctauo, cùm pœna im ponitur ipso iure, inspicitur opinio delinquentis ma gis quàm veritas, vt pœna euitetur. Decimonono ipso iure priuatus impeditur agere, & potest submo ueri exceptione exclusiua iuris agentis, aliãs secus. Vigesimo, ipso iure priuato non debent debitores soluere, nec si id faciunt liberantur, secus si non ipso iure. Vigesimoprimo, priuato ipso iure possunt sub diti obedientiam subtrahere, secus si non ipso iure. Vigesimosecundo, pœna cùm imponitur ipso iure omissioni vel negligentiæ sine die, requiritur moni tio, aliãs secus, Vigesimotertio, pœna cùm imponi tur ipso iure non potest episcopus dispensare. Vi gesimoquarto, lex potest dominium & possessio nem transferre ipso iure, & non homo. Vigesimo quinto, ipso iure, cùm pœna imponitur, non admit titur procurator. Vigesimosexto, actus nullus ipso iure non firmatur iuramẽto. Vigesimoseptimo, cùm sententia est ipso iure nulla, potest iudex iterum de causa cognoscere & pronunciare. Vigesimooctauo, electio si est ipso iure nulla, publicato scrutinio pos sunt electores variare, & iterum eligere. Vigesimo nono, quod est nullum ipso iure non facit indicium, vt si testis, cuius testimonium ipso iure nullum est, fuerit interrogatus nullum faciet indicium, secus si ipso iure non repellitur. Trigesimo, infamis ipso iu re, statim testari non poterit. Trigesimoprimo, testa mentum ipso iure reuocatum per secundum, non re uiuiscit secundo cassato, secus si non iure sit reuoca tum. Trigesimosecundo, cùm aliquid fit ipso iure, dominium transit absque traditione, non possessio. Trigesimotertio, ipso iure cùm transfertur domi nium, præfertur is qui id habet alij cui prius tradi ta fuit possessio. Trigesimoquarto, cùm quid ipso iure non valet, poterit quis venire contra factum suum. Trigesimo quinto, ipso iure quid fieri ple nius est, quam per sententiam. Trigesimosexto de fensio tollens ipso iure actionem admittitur stante statuto præcipiente nullam exceptionem admitti. Trigesimoseptimo, priuatus ipso iure notariatu, non potest eum deinceps exercere. Trigesimooctauo, quod ipso iure nullum est, non ratificatur, nec confir

Universidad de Deusto
Biblioteca

matur amoto impedimento. Trigesimo nono, quod ipso iure nullum est, non præstat titulum præscribendi, hæc omnia latè discutit & probat Tiraquell. in rep. l. si vnquam in verbo reuertatur à numero. 219. vsque ad numerum. 332. Quadragesimo, in pœnis ipso iure impositis non agitur mutuus cum confessio, nec securius cum conuicto, Tiraquell. de pœnis temperandis causa. 30. numero. 14. per. l. quod seruo. §. 1.

4 & ibi Bart. ff. de pecul. lega. [Solet tamen controuerti quando pœna imponitur ipso iure an requiratur sententia, vt ad executionem pœnæ procedi possit, & quidam censent, nullam requiri sententiam, etiam declaratoriam quos refert Tiraquell. in. d. verbo reuertatur numero. 317. sed ipse Tiraquell. numero sequenti refert alios potiores quidem & numero & authoritate, qui in contraria sunt sententia, nempe, quòd licèt non requiratur sententia, quæ irroget eam pœnam, requiritur tamen sententia declaratoria criminis commissi vel omissi, propter quod pœna ipso iure irrogata est, per text. in. l. eius qui delatorem vbi id Bart. notat. ff. de iure fisci & in capit. cum secundum leges. 6. confiscationis vbi Ioann. Andr. & alij de hæreti. libr. 6. Alexand. & recentiores in. l. si quis maior. C. de transl. Felin. latè in capit. Rodulphus à numero. 35. de rescrip. & in capit. cum non ab homine numero. 10. de iudi. quibus in locis hoc limitat. 4. modis non procedere. Primò cùm factum est adeo notorium, vt nulla sit opus declaratione. Secundo cùm qualitas ipso iure inducta competit, & adest litem iam contestata. Tertiò respectu fructuum Quarto cùm pœna trahit secum executionem, nullam ue facti executionem requirit, vt infamia, excommunicatio & alia huiusmodi, quas limitationes latè prosequitur ibi Felin. ita vt superfluum sit. ei aliquid addere. Tractat etiam in. d. cap. cum non ab homine numero. 12, vtrum ab ea sententia possit appellari, & in. d. cap. Rodulphus an ad eam sit citandus qui pœnam prætenditur incurrisse, & alia multa tradit quæ ad hunc locũ priuatim pertinent, ad eum recurrito.

GLOSS. III.

Matrimonio clandestino interuenientes, intercessores vel mediatores, puniuntur eadem pœna qua & principales gloss. 3.

Damni causam dans, damnum dedisse videtur, ibidem,

c *Interuinieren.* Nota eos qui interuenerunt seu interfuerunt matrimonio clandestino, pari pœna cum ipsis contrahentibus esse puniendos, facit text. in capit. cum inhibitio de cland. desponsa. & text. in argumen. in. l. 1. C. de fal. mone. & in capit. quanto de sentẽ. excõm. peccatum enim maximum contrahunt teste Panormi. in. d. cap. cum inhibitio, propter mala quæ ex matrimonio clandestino subsequuntur enarrata in. l. fi. titul. 3. part. 4 & ab Dominico à Soto in. 4. distinct. 28. q. 1. artic. 1. conclus. 1 & quia qui crimini vel damno interserunt, causam dare damni videntur, vt in cap. sicut dignum de homi. sed qui causam damni dant, damnum dedisse videntur. l. qui occidit. 6. penult. ff. ad. l. Aquil. l nihil. ff. ad. l. Corne. de Sicar. cap. vlt. extra de iniur. cap. de cœtero iuncta gloss. de homicid. hi intercessores dici solent vulgò mediatores, c. mediatores de testib. li. 6. & ibi notatur Dida. Castelli in. d. l. 49. Tauri in verbo interuinierẽ.

GLOSS. IIII.

Tabellio qui interfuit matrimonio clandestino an puniatur pœna testium gloss. 4.

Tabellio rogare non potest de actu in quo testes interesse nequeunt. ibidem.

Tabellio loco testium computatur, ibidem,

d *Testigos.* Nota in odium matrimonij clandestini testes etiam puniri eadem pœna, qua & illud contrahentes, quærit in hac gloss. Dida. Castelli si interuenit huic matrimonio clandestino tabellio an eadem pœna puniatur, qua & testes? & arguit ad partes, & denique resolu it eadem pœna esse puniendum, quia tabellio rogari non potest de actu in quo testes interesse non possunt, ex sententia Bald. in rub. C. de fide instrum. numero. 19. & quia sæpè tabellio numero testium computatur. l. in exercendis & ibi Docto. C. de de fide instrum. Bald. in 1. constitu. Codi. 6. ex præcepto in fine, dicam infra titulo. 4. d. 1, &. 2, huiusmet libri.

GLOSS. V.

1 *Pœna in dubio censetur applicata fisco.*

2 *Fisco regio, an ecclesiæ, bona in hac. l, applicata quærantur?*

e *Fisco.* Indubio quelibet pœna à lege imposita censetur applicata fisco. l. mulctarũ. C. de modo mulcta. l. 2. iuncta gloss. vltim. C. de episcopa. audi. l. 1. infi. iuncta gloss. vltim & ibi notant docto. ff si quis ius dicenti non obtemp. l. 35. titul. 26, infra libr. 8. ibi, [y si no fuere declarado para quien sean.] l. iubemus. §. his quoque iudicibus. C. de sacrof. eccles. iuncta gloss. Bart. in. l. agraria. ff. de termi. moto vbi optimè distinguit cum concordan. per Auilesi. traditis in cap. 2. prætorum in verbo camara, num. 1. &. 2. [Quærit Dida. Castelli in. l. 49. Tauri in verbo, [nuestra camara,] an bona applicentur fisco ecclesiæ aut regio, & concludit fisco regio esse applicanda, si testes sunt laici, sin verò clerici, fisco ecclesiæ, si per cap. cum inhibitio de cland. desponsa. bona eorum fisco applicarentur, citat Bald. in. l. si quis presbyter versic. 2. inducitur. C. de epis. & cleri. num. 3. quod alibi opportunius explicabo.

GLO-

GLOSS. VI.

Ciuitas adaucta, vnita, seu incorporata regno, an habeatur vt pars regni, ita vt exulans à regno censeatur exul esse ab eadem ciuitate? gloss. 6.

f *No entren.* Dida. Castelli in d. l. 49. Tauri verbo dest terrados discutit quæstionem, an exulans â regnis Hispaniæ, in ciuitate degens quæ postea acquisita & vnita fuit eisdem regnis, posit in ea degere, an verò teneatur ab ea similiter exire? & arguit ad partes post Salic. in. h. etiam. C. de iure doti. & denique concludit, seruandam esse distinctionem Bar. in. l. si conuenerit. §. si nuda. ff. de pig. acti. cuius doctrinam optimè explicat Ripa libr. 1. responso. de legi. capit. 1. numer. 66. Alexand. consi. 151. numer. 5. libr. 2. Aimon Crauette de antiqui. tempo. vbi melius cæteris explicat. 4. part. in princi. numer. 56. pagi. 111. Nellus de sancto Gemi. in tracta. bannitorum. 1. part. 2. temporis. qua st. 56. & Alber. Brun. in tracta, de augumento conclus. 1.

GLOSS. VII.

1 *Clandestinè contrahentium matrimonium pœnæ.*

2 *Clandestini matrimonij proles illegitima ibi, & potissimum per concilium Tridentinum.*

3 *Clandestini matrimonij pœnæ iure regio.*

4 *Leges clandestinis matrimonijs pœnas imponentes à principe seculari conditæ, an sint nullæ?*

5 *Clandestinum Contrahentes matrimonium, an pœnas à iure statutas incurrant, iuxta Concilium Tridentinum?*

Actum nullum facientes, an pœnas incurrant à iure statutas, contra eum actum facientes? ibidem.

g *Desheredar,* Pœnæ plurimæ statutæ fuerant iure canonico, ciuili, & regio, aduersus eos qui clandestinè matrimonium contrahebant, & aduersus clericum parochum, qui negligens erat in puniendis, & impediendis matrimonijs clandestinis, vt euitarentur dãna quæ ex huiusmodi coniugijs obueniebant, & passim occurrebant. In primis proles illegitima censeba tur ex eo matrimonio clanculum contracto, etiam si bona fide vtriusquè contractum esset, si impedimẽtum consanguinitatis simul aderat, vt in capit. cum inhibitio. §. 1. de clandest. desponsa. l. 2. tit. 15. par. 4. atque idem erit in quocunque alio impedimento iuxta sententiam Innocen. & Cardi. in. d. §. 1. Hostien. Ioann. Andr. & Anto. & Ancarra. Abb. & præpositi in capit. ex tenore extra qui filij sint legi. cum concordan. per Couarru. traditis in epitome de sponsal.

2 2, part. cap. 6. num. 12. [Hodie verò iuxta saluberrimam concilij Tridentini decisionem sessione. 24. cap. 1. de reformatione matrimonij pœna hæc necessaria non est, quandoquidem matrimonium clandestinè contractum aliter quàm præsente parocho & duobus vel tribus testibus nullum est ipso iure, absque alio impedimento, atque ideo proles proculdubio illegitima est. nemo enim deinceps bonam fidem habere poterit omnes quippe sciunt vel scire tenentur, non posse clam & non seruata solemnitate dicti concilij contrahere: nam vt eius salubria præcepta quemquam minimè lateret, ordinarijs iudicibus præcepit sancta synodus, vt quam primum possent decretum populo publicarent vulgari idiomate, in singulis suarum diœcesum parochialibus ecclesijs, id què in primo anno sæpissimè fieret, deinde verò quoties expedire cernerent, cùm ergo cesset bona fides, proles proculdubio erit illegitima. Quod autem anxiè tractabatur circa pœnam parochi, vel alterius sacerdotis qui clandestino matrimonio aderat, suspensionis per triennũ ab officio, & alias, de quibus in. d. c. cum inhibitio in fi. de clandest. desponsi. cessat hodie cùm per dictum Concilium Tridentinum pœna arbitrio

3 ordinarij infligi debeat. [Alia insuper erat statuta pœna iure regio partitarum, nempe, vt clandestinè contrahens traderetur cum ipsa vxore consanguineis proximioribus in seruiturem perpetuam vt in l. vltim. titulo. 3. part. 4. quæquidem vt rigurosa nimis, antiquata fuit, teste Didaco Couarrubia in epitome de sponsalibus. 2. parte. capit. 6. numero. 17. alia pœna mitior iure regio ordinationum statuta erat per. l. 1. titulo. 1. libro. 5. ordinamen. quæ similiter antiquata est, & demum per legem istam nouissimam in conuentu Taurino æditam anno. 1505. pœna statuta est contrahentibus, & testibus, & alijs intercessoribus exilij perpetui à regno, & confiscationis omnium bonorum, vtque possint à parentibus exhæredari, circa quas pœnas vltra doctores in. d. l. 49. Tauri vnde hæc deducta fuit, recurrere poteris ad Ioann. Lupi in reperi. cap. per vestras. 3. notab. §. 6. cum sequen. & Couarruuiam in epitome de sponsalibus. 2. parte capit. 3. §. 8. numero. 5. & cap. 6. in prin. nu. 7. Cassane. in consu. Burgundię rub. 1. §. 4. fo. 32. columna. 4. numero. 16. & sequent. Paul. Paris. consilio, 29. per totum libro. 3. Matth. Afflict. in constitu. Siciliæ libr. 3. rubr. 19. numero. 1. & sequent.

4 [Solet tamen dubitari apud iuris interpretes, an lex ista & similes per principes seculares fieri possint, nam videtur fieri non posse, & factas nullam vim obtinere: cùm ab eis abdicata sit potestas statuendi leges circa sacramentum matrimonij, vt in capit. tuam de ordi. cogn. capit. causam quæ. 2. qui filij sint legiti. cap. 1. de sponsal. vel circa spiritualia cap. cùm inferior de maio. & obedi. sed nihilominus ex receptiori veriorique sententia lex ista & sibi similes seruandæ sunt, eo quòd nihil disponant circa substantiam matrjmonij, sed pœnas tantum addunt clandestinè contrahentibus contra canonicam prohibitionem, quod fieri posse attestatur glo. in Clemen. ne Romani in verbo tolli, de electio. cui accedunt eam dicentes singularem Felin. in capit. 1. numero. 13. de spõs. Pet. de Ancarra, cõs. 298. Cardi. & Imol. in. c. ex tuæ de cleric. non residen. Deci. in capit. quæ in ecclesiarum columna. 4. de constitu. glos. est sibi

Universidad de Deusto
Biblioteca

similis in.cap.cum secundum leges de hęreti. in.6.in verbo certoquè casu & ibi Ioan.Andr.& Domi. & communiter docto.idem voluit Bart.in.l. edicimus per text.ibi.C.de murilegul.lib.11.Bal.in.l.1.§.ius naturale nu.4.ff.de iusti.& iur.Lud.Roma.in rub.ff.solu.matri.nu.39.Ioan,Lupi in repe.c.per vestras.3.notab.§.3.nu.9.&.§.9.An.Gom. in.l.49.Tauri nu.vlti. Grego.Lupi in.l.vlt.glosſ.etiam vlt.titul.3.par.4.Couarru.qui pluribus authoritatibus & rationibus fulcit hanc sententiam,in epitome de sponsal.2. part.c. 6.num.17.& pluribus sequen.frater Alfon. à Castro lib.2.de iusta hęreti.punitio.cap.26.conclus.2. frater Alfons.à Veracruce in speculo coniugiorum.3.part. artic.20.conclus.1.in fine. [Hodie tamen iuxta concilium Tridentinum crederem non debere practicari pœnas huius legis:quando quidem coniugiũ clandestinum aliter contractum quàm presentę parocho & duobus testibus sit ipso iure nullum, propter inhabilitatem sic contrahentium,vt in sessione.24. cap.1. de reformatione matrimonij eiusdem concilij statuitur,cessat siquidem ratio quare lex ista ita seuerè punit matrimonia clandestina , nimirum ergo si cesset eius dispositio,puniętur ergo arbitrariè,iuxta idē cōcilium Tridentinum in loco nuper citato.Confirmatur hęc sentētia ex traditis per Ioan. Lup.in.d. l. 49. Tauri num.3.&.4.dicentem pœnam huius legis non incurrere minorem quatuordecim annis, qui matrimonium contraxit de præsenti,quandoquidem iuris fictione censeantur sponsalia de futuro , vt in capit. vno de desponsa. impub. lib. 6. & sic matrimonium minimè valeat ratione minoris ætatis capit. vbi non est & cap.literas de sponsa. & per totum titulum de desponſ.impub. atquè idem esse ait,si matrimonium fuerit metu contractum , quippe quod sit nullũ cap. cum locum de sponsal. quod poteris confirmare ex traditis latè per docto. maximè per Ripam á numero.3,vsque ad nonum in,l.4^a.condemnatum.ff.de re iudi.& per Tiraquell.de legib . connubialibus glosſ. 8.num.205.& pluribus sequen.& libr.1.de retractu,§. 1. glosſ. 2. numero.6. & deinceps , & rursus in. §. 26. glosſ.2.numero.8.& sequen.& in repe.l.boues. §.hoc sermone limi. 1. vbi latissimè, cum infinitis concordantijs per eum relatis,dicam in.l.2.titul.3. infra hoc libro.5.

GLOSS. VIII.

Ex hæredari,an possit filius clandestinè contrahens matrimonium,sicut filia? glosſ.8.

h *Hijos.* Nota non solum filias posse exhæredari si matrimonium clandestinum contrahant, prout lege taurina statutum erat,verūm etiam & filios,quod & iure communi idem esse asseruit,Bald.in.l.nec filium C.de nupti.& sic cessant argumenta Dida . Castelli in.d.l.49.Tauri in verbo,a sus hijos.

GLOSS IX.

Clandestini matrimonij accusatio quibus competat?

1 *Otro ninguno.* Didac.Castelli in,d.l.49.Tauri in glo. vltim.infert ex hac decisione,correctas esse leges regni dicentes, fratres vel consanguineos habentes domi suæ fœminas,posse eas accusare:si clandestinè contraxerint matrimonium , nam hoc solum patri permittitur,vel matri mortuo patre,& non alijs per legem istam.Contrarium tamen statuitur per,l.2.infra eodem vbi dicam in glosſ.5.

LEY. II.

¶ Que ninguno que viuiere conseñor se despose ni case con su hija sin su mandado.

¶ Don Alonso en Alcala,era de.1386.tit. 21.l.2. vease la ley. 4. titul. ſi. libr. 6,que es mas nueua que esta,y la ley. 6. titulo. 20. libro.8.

¶ Qualquier hombre que viuiere con algun señor,[a] e viuiendo con el se despose o case con la hija, o con la parienta que tenga en su casa, aquel con quien viuiere sin su mandado,[b] que el que tal yerro hiziere,sea hechado del Reyno para siempre,[c] y si tornare a el sin nuestra licencia, las justicias le maten , y ella sea desheredada,[d] e sus bienes ayan sus parientes mas propinquos. Y esto que lo pueda acusar el padre o la madre, o el señor, o la señora,[e] con quien viuiere , y si aquellos no lo acusaren , que lo pueda acusar qualquiera de los parientes mas propinquos , hasta tercero grado.[f] Pero si el padre o la madre,o el señor con quien viuiere la perdonare,[g] que otro no la pueda acusar.

GLOSS. I.

1 *Degere cum alio quis dicatur?*
2 *Domesticus & familiaris quis dicatur?*

a *Que viuiere con algun señor.* Is dicitur hac in specie degere cum alio , qui tanquam famulus seu familiaris actu deseruit, & cōtinuam in domo habitationē, vel comessationem habet,vt in cap.ſi.de verbo signi, & ibi

2 & ibi omnes interpretes, [Domesticus enim & familiaris appellatur,vt notat Feli.in.c. in literis in princ. & deinceps extra de testib. Denique sola familiaritas sine obsequio,& continuo seruitio,non sufficit.l.6.& ibi Greg.Lup.in verbo domesticos tit.33.part.7.pluri ma circa hoc congerit Ludo.Gome. in regula cancellarię de impetrantibus beneficia vacātia per obitum familiariū cardinalis.q.13.& in specie huius legis hoc voluit Pet.Nun.Auendaño in dictionario suo in verbo.viuir,plura etiam tradit Cœpola in. l. quicunque num.24.C.de seru. fugi.

GLOSS II.

1 *Matrimonium an requirat patris vel alterius consensum?*
Leges requirentes in matrimonio parentum consensum ad honestatem referuntur,ibidem.
2 *Matrimonium sine patris consensu contractum validum est,neque veram esse sententiam contrarium asseuerantium.*

b *Sin su mandado.* Lex hęc exorbitans est valde iudicio meo,& matrimonij libertatem impediens, nam licet in ea quæstione an patris consensus in matrimonio exigatur,sit magna inter doctores contentio , nullus tamen ex scribētibus vnquam dubitauit , quòd alterius consensus minimè exigatur , vt optimè considerauit Rode.Xuar.in.l.2.tit.de los casamientos lib.3.fori versic.dico quòd in quantum,post Alexand. cons. 97.lib.1. Et vsque adeo liber contrahentium consensus in contrahendo matrimonio exigitur, vt nec patris consensus præcisse requirendus sit,leges siquidem patris consensum in matrimonio filiæ exigētes,ad honestatem,non ad necessitatem,referuntur.l.ea quę patris.ff.de sponſa.etiam si vidua sit,& extra patriā potestatem,modò intra vicesimum quintum ætatis annum,vt in.l.viduæ &.l.in coniunctione.C.de nupti. Quę quidem leges , parentum etiam consensum exigunt in filiorum nuptijs,qui patrię potestati subditi sunt.l.2.ff.de ritu nuptia.l.in sponsalibus,1.ff.de sponſa §.1 insti.de nup. c. honorantur.32.quæſt.2.l.1. tit.3. part.4 non tamen ex hoc erit matrimonium nullum si sine parentum consensu contractum sit.glo.in.c.suſficit.27.q.2.& in.c.cùm virum de regula.& in.c. vlti. 32.q.2. [Nec est vera sententia asserentium matrimonium à filia absque patris consensu contractum nullum esse,vt importunè contendit Cassa . in catalogo gloriæ mundi part.12.conside. 36.eam què septem rationibus probare nititur Ioann.Oldendorpius.4.classe actionum actione.26.nec mihi placet,quod nouissimè probare conatur Corrasius lib. 1. miscelleanorum capit.17.nempe,matrimonium à filijs cōtractum absque parentum consensu,sententiā rescindi posse, modò carnis commixtio sequuta non fuerit . Quamuis enim valde honestum sit atquè reipublicæ cōueniēs, filias in contrahendis nuptijs parentum exigere consensum,nec virginali pudori expediat maritum eligere,authore Ambrosio libr.1. de Abraham Patriarcha c. 9. à Gratiano citato in.d.c.honorantur.32.quęst.2. nihilominus tamen matrimonium absque patris consensu contractum irritum non est , vt probat Couarru.in epito.de sponſali.2.part.c.3.§.8.Quod potissimùm obtinet iuxta Concilium Tridentinum sessione.24,cap.1,de reformatione matrimonij,cuius verba sunt. Et proinde iure damnādi sunt illi,vt eos sancta synodus anathemate damnat, qui ea vera ac rata esse negant,quiquè fallò affirmāt,matrimonia â filijsfam. sine consensu parentum contracta,irrita esse:& parentes rata vel irrita facere posse,qua decisione confirmatur sententia Didaci à Couarrub.hac de re latissimè comprobata in epitome de sponsal.2. part.c.3.§.8. nu. 1.2.3.&.4.

GLOSS. III.

1 *Exilij perpetui pœna à toto regno an imponi possit à iudicibus quibuscunque?*
2 *Exilij perpetui pœna à toto regno iure regio à quibuscunque iudicibus imponi potest.*
3 *Pœnâ exilij perpetui à regno, vel triremium, an plecti possit vir in præiudicium vxoris?*

c *Del reyno para siempre.* Pœna exilij perpetui à regno imponi non potest à iudicibus ordinarijs, nisi ab ipso rege,vel ab eo qui habet potestatem à rege iudicandi in toto regno,vt in.l. relegatorū.§. interdicere &.6. seq.vbi Bar.& docto.ff.de interdi.& relega. Bald.no tabiliter in.l.executorem nu.26.C. de execu.rei iudi. vbi regulam ait esse generalem, interdicere neminem posse nisi ei prouinciæ quam regit.l.5 post prin. tit.31. par.7.vbi Greg.Lupi hoc expēdit in glo.1. ex quo ipse infert iudices causarum criminalium curiæ vel cancellariarum,non posse pœnam exilij à toto regno imponere,cùm quælibet cancellaria habeat partem regni limitatam.l.2.tit.5.supra libr.2.sed solùm regiũ consilium, quod iurisdictionem vniuersalem exercet in toto regno l.1.in fine tit.4.supra lib.2. &.l.21.& alijs pluribus eiusdem tituli & nuncupatim in.l.29.eodem titul.& in.l 11.tit.5.eodem lib.2. Sed salua pace tanti viri,contrarium est iure verius,& in praxi receptissimum,nempe,vt prætores curiæ vel cācellariæ possint exilio perpetuo à toto regno aliquem afficere,nam licèt cuilibet cancellariæ sit limitatus districtus, cùm nomine regio loquantur,& sigillo regio regias literas & mandata muniri & expediri faciant, eis ab omnibus parendum est,non solùm in districtu eius cancellariæ vnde literæ emanarant , verumetiam in toto regno.l.71.titul.5.libr.2.supra expressior text. in. l.5. tit.7.eod.lib.2. [Præterea innumeris legibus regni nostri sententia nostra conuincitur contra Greg.Lup.& potissimū in.l.3.ti 11.infra lib.8.vbi iudicibus causarū criminaliū prefectis curię præcipitur, vt vagos & instabiles homines, & vagabūdos exilio ppetuo à toto regno coerceant,eademque cura imminet , & potestas

Universidad de Deusto
Biblioteca

tribuitur correctoribus & alijs iudicibus, vt in.l.12. eodem titulo & libro, est alius, text, in.l.7. titulo.7.infra libro.8. vbi quibuscunque regni iudicibus licet exilium â toto regno Iudẽtibus ad taxillos seu tesseras imponere.l.4.&.5.tit.22.eod.lib.8.l.1.titul.15. eod.lib.& omissis alijs pluribus legibus regni huius hoc probat lex nostra hanc pœnam exilij perpetui à regno imponens,& verba dirigẽs ad omnes iudices regni. [Sed an in præiudiciũ vxoris possit quis in exilio perpetuo regni,vel ad triremes perpetuò damnari? dic posse,vt in.l.1.tit.28.part.secunda & in.l.4. tit.31. part.7.vbi,Gregor.Lup.in verbo, [o labrando.

GLOSS. IIII.

1 *Leges permittentes filiæ exhæredationem eò quòd matrimonium contraxerint absque licẽtia patris an sint seruandæ.nu.seq.*

2 *Exhæredari non potest filia si sine patris licentia contraxerit.*

Exhæredatio non sortitur effectum nisi post mortem testatoris & aditionem hæredis,ibid.

3 *Matrimonij libertas non est impediendа,licèt pater in iuriam passus fuerit,eo quòd filia nupserit indigno.*

Leges seculares non possunt impedire matrimonij libertatem ibidem.

4 *Filia potest nubere sine consensu patris,sed per Concilium Tridentinũ traditur forma vt huiusmodi fraudibus & cautelis obuietur.*

d ¶ *Desheredada*. Controuersia esse solet inter iuris vtriusque interpretes,nunquid lex ista & similes,permittentes filiæ ex hæredationem, eo quòd matrimonium contraxerit absque patris licentia, sint seruandæ, etiam si in facie ecclesiæ,& iuxta Concilium Tridentinum,contraxerit? Et quidem censent validas esse & obseruandas,quoniam licèt statuta laicorum legem diuinam corrigere non possint capit.cùm inferior de maio.& obed.l.nam & magistratus. ff. de arbitr.possunt tamen illam distinguere, & in certis casibus immutare,vt notatur in capit.à nobis de decim. & in.l.fi.C.de fideicom.& in capit.nouit de iudi. & plenè notatur in.l.1.ff.de consti.prin.& in.l.vltim.C. si contra ius vel vtili. pub. & in.c.quæ in ecclesiarum extra de constitu. Fortu. Garf.in tracta. de vltimo fine illatione.10. Alexand.consil.97.in prin, libr. 1.vbi confirmat opinionem hanc nouem rationibus, eamquè sequutus fuit Bald.in l.omnem C.ad Tertulia. contenditque valere huiusmodi statuta ex iusta causa facta,idem Bald.in tracta. statutorum in verbo consensus numero.1.& Roma.in rub.ff.solu.matrim. idem Bald.& Iasso.in.l.1.§.vltim.ff.de iusti. & iure, Ioan.Lupi in repe.cap.per vestras,3.notabi.§.3. num. 9.& sequent.&.§.8.qui ad persuadendam hanc sententiam appendit legem nostram &.l.4.eodem titulo in ordinationibus antiquis, &.l.2. titulo de los casamientos lib.3.fori &.l.10.titulo.1.part.4.aliasquè huius regni leges, quas, ait, nemo sanæ mentis dicere poterit iniustas, cùm per eas dissensionum & inimicitiarum tollatur materia, litiumque & iurgiorum adimatur occasio, necnon parentibus filiabusque suis optimè consulatur. Absit enim à nobis earũdem legum latores damnare, quippe quos Christianissimos fore non ignoramus,& sacros caluisse canones, omnia quippe iura in eorum cordibus infixa esse censentur,propter eos quos ad latus habent peritos. Quãobrẽ nec in fide nec in iure deficere præsumendum est. Leges enim diuinitus per ora principum promulgantur cap.vltim. 16. quæst. 3. ne igitur naturæ & parentum votum frustraretur, quando imbecilis ac fragilis filia iniqui peruersi què hominis dolis & persuasionibus assentiret,parentes cognatosquè iniuria afficeret, æquissimum fuit has condere leges, quibus hominum iniquitas & nonvnquam famulorum audacia reprimeretur, vtpote qui patris habitationem frequentantes eis filiarum conuersatio, & loquendi patet facultas,nec verentur sub coniugij velamine imbeciles decipere filias,& quandoque impudenter strupare. Qualis exinde dolor,qualisque animi commotio parentibus obueniat,iudicet qui filias habet? contra quos insurgit tex.iste & alij ab ipso Lupo citati. Atque idem voluit Carol.Moline. in Alexand.consil.97.lib.1.litera.D.colum.1. & iterũ in consuetudi.Paris.tit.10.in rub.Paul.Castr.in auth. sed si post per tex.ibi.C.de inoffi.testa.& Bald,nouellus in tracta.de dote.6.par.priuillegio.16.nu.6.& nouissimè Ferdi.Vazquez.lib.1.de succession.creatione.§. 10.nu. 628.vnica contentus ratione alijs auxiliarũ improbatis:nẽpe,quia legitima filijs potest penitus per legem tolli ex causa,testibus Bartolo,Paulo,& cæteris interpretibus.l.Ticio cẽtum.§.Ticio genero. ff.de cond.& demonstra. Ex quo autumat pœnã huius legis legitimè induci posse,& potissimum quia non pœna, sed lucri amissio potius dici debeat, vt ibi latius per eum.

2 [Contraria tamẽ sentẽtia quòd leges huiusmodi nullius sint roboris,est cùm verior,tũ receptior, nõ enim poterit filia exhæredari â patre, quãuis absque eius licentia nupserit,nã id sibi licuit iure pontificio, ne matrimonij libertas impediatur,vt docuimus supra codẽ glos.2.at quis non videt,si filia contrahens matrimonium sine patris consensu posset exhæredari,libertatem matrimonij impediri? quemadmodum ergo lex prohibens matrimonium contrahi absque patris consensu nõ valet,vt probauimus supra in glo. 2.ita nec valebit lex pœnã exhæredationis imponẽs contra faciẽti,vt in.l.Seyus & Augerius ff.ad.l.falc,vbi Alex. & doct. idẽ Alex.consil.59.nu.5.lib.1. Ant.de But.cõs. 35. Ancarra.con.21.Curti Senior cõs.27.Deci.cõs.231. & in.l.nuptias vbi & Ferrara. ff.de regu. iur. Marsil. notabili.589.Sylvest.in verbo matrimonium.2.quæst. 2.Alexand.consil.97.num.2.& sequent.libr.1.Rode. Xuarez in.l.2.titul.de los casamientos, versic. quæro primo lib.3. fori, Hostien. Abb. & alij in capit.1.de desponsa.impub.Ioann.Andr. Domi. & cæteri in.c. statutum de hæreti. in.6.cum concordan. à Ioann. Lup. additis in rep. capit, per vestras. 3. notab.§.9. Felino in cap. ecclesia sanctæ Mariæ numero.59, de constitu.& ibi Deci.nu.36.hanc dicit receptiorem & Iasso.in.d.auth.si post.2.col.C.de inoffi.testa.Couar. in epitome de sponsa.2.par.c.3.§.8.nu.5.Alfon.à Veracruce in speculo coniugio. 3. part.artic.20. conclus.3.

ratione

ratione.2.Pet.Palud.in. 4.senten.distinct.28.q.2.Nec oberit ratio Ferdi.Menchaquen. quandoquidem filij ex hęredatio est grauissima pœna,vt cõstat ex.§.aliud quoque capitulum in authen, vt cùm de appell.cognos.& ex.l.10,tit.7.part 6. quæ nimirum impedit libertatem matrimonij, quod per legem ciuilem impediri non posse,certò certius est. Præterea quamuis legislatori liceat legitimam filijs auferre ex causa, hoc non facit lex,nostra in specie, sed tribuit patri licentiam exhæredandi filium ex hac causa, quę sanè priuatio est iuris iam quæsiti filio: nam exhæredatio non sortitur effectum nisi post mortem testatoris & aditionem hæredis, vt in.l.si alienum. §. in extraneis.ff.de hæred.instit. &.§. in extraneis inst. de hæred.quali.& differ.glos.vlt.in.l.si quis Sempronũ ff.de hæred.instit.quo in tẽpore sibi iam erat ius quæsitũ plenè,quod sibi aufertur quia nupsit sine licentia

3 patris,impeditur igitur libertas matrimonij. [Quinimo hæc communis assertio locum obtinet, etiam si filia indigno & turpi viro nupserit ante ętatis annũ vicesimum quintum,atque etiam si pater vellet eam tradere in vxorem homini honesto & digno, cõgrua sibi dote constituta,ne libertas in coniugali consensu requisita,quoquo modo impediatur. Potius siquidẽ permittenda est iniuria,quæ patri fit, quàm quod libertas matrimonij impediatur,ex sententia Imol. & Alexand.in.l.1.num.23 ff.solu.matrimo. idem voluit Iasso.in auth.sed si post.C.de inoffi.testa.Ioan. Campe.in tracta.de dote.1.part q.13. Couarru.in epitome de sponsal.2.part.c.3.§.8.num 5.licèt contrarium voluerit glo.immo quòd hac in specie filia posit ex hęredari in.c.de raptoribus.36.quæst.1.alia similis in.d. auth.sed si post quibus accessit Anto. in.c, accedens de procura.& Ancarra.cons.21.col.2.& Roderic.Xuarez in.d.l.2.tit.de los casamiẽtos.vers. tertio in quãtũ istę leges,lib.3.fori Paul.Paris.cons.29.colum.3.lib.3.

4 [Ad leges regias respondetur,iure canonico sublatas esse,nec vim legum obtinere, quatenus pœnas inferunt matrimonia contrahentibus sine parentum consensu,quamuis sint maxima æquitate fundatæ, cùm id sancire ad Romanum spectat pontificem, ex sentẽtia Ioann. Andr. in. capit. statutum. 1. de hæreti. in.6.cui accessit Panormit.in rep.c.ecclesia num.20. de consti.vbi Feli.num.59.& ibidem Deci.num.36.Ei similiter accedunt,hanc dicentes communem, vbi & alios referunt idem Feli.in.c.1.de sponsal.num.13.Federi.cons.36.& Deci.cons.231.ex quibus fit, vt correcta sit decisio.l.3 §.si emancipatus.ff.de bono poss.contra tab.qua sancitum erat posse patrem filium exhæredare.si ignominiosam duxerit vxorem absque eius consensu. Principes siquidem laici nil possunt statuere,quod matrimonij liberum cõsensum impediat, vt attestantur communem esse asseuerantes, Abb.& Prepos.in.c.1.de sponsal.& inibi latius Vincen. Hercula.q.3.Couarru.d.c.3.§.8.num.6. Ioan. à Metina de restitutione.q.17. Alfons.à Veracruce in speculo conIugiorum 3.parte articulo vltimo in fine. An autem pater teneatur dotare filiam,quę absque eius consensu nupsit digno vel indigno? tractat latè Couarr.d.c. 3.§.8.nu.7.& 8.ad eum recurrito. [Ad vnum tamen velim lectorem animaduertere,per sacrum Cõcilium Tridentinum dubitationem hanc fuisse omnino explosam. Nullus quippe paternus consensus in contrahendo matrimonio exigitur,sed ipsius filij vel filię dumtaxat,vt in sessione.24.capit. 1.de reformatione matrimonij statuitur,vbi traditur remedium, vt cessent huiusmodi fraudes & seductiones,quibus virgines & aliæ fœminæ sub patris seu aliorum potestate & protectione constitutæ decipiebantur,nempe, ne clandestinè contrahere possint,sed coram parocho & testibus,etsi aliter contraxerint,sit nullus ipso iure cõtractus,vt in eodem decreto continetur. Quare non audebunt palam contrahere seruatis denunciationibus & forma eiusdem concilij,absque parentũ & aliorum sub quorum protectione sunt consensu,& licentia. Quod quàm sit quietæ reipublicæ conducibile nemo est qui ambigat.

GLOSS. V.

Fœmina accusare non potest in publicis criminibus, fallit in casibus,remissiue,gloss.5.

Accusare qui possint clandestinitatẽ matrimonij? ibidẽ.

e ¶ *O la señora*. Quanuis regulariter fœmina accusare non possit in publicis criminibus: vt in. l. de crimine. C.de his qui accusinõ poss.& in.l.2.tit.1.par.7. nisi in casibus ibi expressis & per specula.in ti. de accusatio. §.1.per totum. Quibus adde aliũ casum in. l. nostra cõtentum,& est hic casus contra id quod asseruit Dida. Castelli in.l.49. Tauri in glo.vlt.non enim est verùm patrem solũ accusare posse in casu huius legis,sed omnes alios in hac.l.contentos, propter iniuriam eis factam,quod dixi supra eod,l.1.glos.vlti.

GLOSS. VI.

f ¶ *Hasta el tercero grado*. In alijs casibus vsq; ad quartum gradum.vt in.l.2.infi.& ibi Grego.Lupi in glos. pen.tit.1.part.7.

GLOSS. VII.

1 *Transactio super crimine facta ab eo qui suã vel suorũ iniuriã prosequitur an præcludat alijs viã accusandi?*

2 *Remissione criminis facta ab vno ex hæredibus vel cõsanguineis in eodem gradu existentibus,an præcludat viam accusandi alijs? vel an sufficiat ad vitandam pœnam corporalem?*

1 g ¶ *La perdonare*. Nota tex.singularem, quòd remissio criminis vel transactio super crimine facta ab eo qui suam vel suorum iniuriam prosequitur,præcludit viã accusandi extraneis, immo & alijs consanguineis quibus ius competebat accusandi, ne possint reum deinceps accusare,idem statuere videtur. l. 22. titulo 1.part.7.quam sic intelligi & practicari hoc in regno, attestatur Gregorio Lupi, ibidem in verbo, [Enel cuerpo el acusado,]& Anto. Gomez in epitome delictorum capite.3. numero.56. licèt asserat in puncto iuris legem illam, non immutare ius commune,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quo,iuxta receptiorem sententiam, huiusmodi transactio non excludit nisi transigentem ab accusando, non verò alios,vt ex authoribus ibi citatis resoluunt Greg.Lup.& Anto.Gomez.qui nostram conclusionem ex.d.l.part.expensam limitant pluriſariam, & quia aliâs opportunius dicetur his remissionibus contentus,amplius non examino. [Vt tamen interim nõ omittam id quod Anto.Gomez.in.d. cap. 3. nu.61. aduertit dicens, quòd si in vno eodemq; gradu sint plures consanguinei,ex his qui suam vel suorum iniuriam accusare possunt,omnes consentire debent in cõcordia seu transactione, vt reo non possit pœna corporalis imponi,iuxta.d.l.part.dispositionem, vtpote cùm hac in specie omnes pariter ad accusandum admittantur,sed remissione facta à consanguineo proximiore,cæteri in remotiori gradu constituti non admittuntur. Idemque concludit inhæredibus extraneis,qui quotquot sint consentire debent transactioni,nec sat erit,alterum eorum consentire, ad euitandum pœnam corporalem. Subdit etiam hæredes extraneos in accusando,consanguineos præferri, quibus remittentibus delictum, consanguineos agere vel accusare non posse,vt deduces ex ibi traditis per Anto. Gomez nu.63.&,64.

LEY TERCERA.

¶ *Que las mugeres biudas puedan casar enel año que embiudaren.*

¶ Don Enrrique. III.en Segouia:año de 1401.y en Cãtalapiedra,y en Valladolid año de 1400.

¶Mandamos que las mugeres biudas puedan libremente casar, dentro en el año,[a] que sus maridos murieren,con quiẽ quisieren,sin alguna pena,[b] e sin incurrir en alguna infamia,ella ni el que con ella casare: no obstantes qualesquier leyes de fueros,[c] y ordenamientos,e otras qualesquier leyes[d] que en contrario seã hechas y ordenadas:las quales anullamos y reuocamos,y mãdamos a los nuestros juezes y alcaldes dela nuestra casa corte y chancilleria,y de todas las ciudades villas y lugares de nuestros reynos y señorios,que no atienten de proceder ni procedã por la dicha causa y razon contra las dichas biudas,ni contra aquellos que cõ ellas se casarẽ,so pena de dos mill marauedis para la nuestra camara, y los que lo contrario hizieren,sean emplazados que parezcan ante nos enla nuestra corte.

GLOSS I.

Secundæ nuptiæ & tertiæ licent impunè, & toties nubere licebit quoties solutum fuerit matrimonium, etiam ante annum luctus,gloss.1.

Hæresis prohibentium secundas nuptias improbatur, ibidem.

a ¶*Enel año.* Iure ciuili Imperatorum prohibitum erat, fœminis,mortuis prioribus viris,alijs nubere, intra annum ad lugendum præstitum, sub certis pœnis l.1.&.2.& auth.eisdem pœnis.C.de secund.nup.quin & iure regio partitarum idem constituebatur per .l. vltim.titul.12.part.4. sed hoc corrigitur iure pontificio,vt in.c.pen.& vltim.de secund.nup.& iure regio nouiori per legem istam, & non immeritò siquidem Apostolus dicit.1.ad Corint.7.mulier,viro suo mortuo,soluta est à lege viri, nubat in domino cui vult. Ex qua Pauli authoritate confutatur hæresis Montani,Nouati,& Cathafrigum, falso asseuerantium non esse licitas secundas nuptias.Quibus audaciter consensit Tertulianus lib. ad id ex professo scripto,de Monogamia,quorum meminit Augustl.libr. 1. de hæresibus nu.26.&.86.eos inter hæreticos commemorans.Quos & Hieronym.execratur in symboli explanatione ad Damasum,& in commentarijs super Epistolam Pauli ad Titum.c.1.& in epistola ad Marcellum, & beatus Augustl.libr.vno de bono viduali.c 12. quam hæresim damnat etiam frater Alfonsus à Castro in lib. de hæresibus in verbo nuptiæ.c.2.& Ioan.Arboreus lib. 4.theosophiæ c.29.Couarru.in epitome de sponsal.2. part.c.3.§.9.num.4.Magister sententiarum in.4. dist. 42.c.6.& ibi docto,maximè Domin. à Soto quæst.3. art.1.licebit ergo bis,& ter,& toties quoties solutum fuerit matrimonium,alteri nubere,nec tempus nubendi secũdò,vel tertiò,aut vlteriori viro præstringitur, immò & intra annum vel mensem nubere licèt,ex cõmuni sententia doctorum,quos refert Ioan. à Garronibus in.l.1.num 24.C.de secund.nupt.nec ob id pœnam incurrit infamiæ,vel amissionis proprietatis vel vsufructus bonorum sibi à priori marito relictorum, nec vllam aliam à legibus Imperatorum & partitarũ impositam,nempè.l.1.&.2.& auth. eisdem pœnis. C. de secund.nupt.&.l.vltim.tit.12.part.4.Impunè siquidem secundò,tertiò,& deinceps nubere licebit, vt in l.nostra & in cap.vltim.de secund.nupt.vbi id expendunt doctores superius citati.

GLOSS. II.

1 *Secundò nubẽtium pœnæ intra annum luctus sunt correctæ iure canonico,& regio,non quæ statuuntur in fauorem filiorum primi matrimonij.*

2 *Secundò nubens tenetur reseruare filijs prioris matrimonij quidquid habuit à marito quocunque titulo, solumque potitur ipsa vsufructu, idem in viro.*

3 *Secundò nubens tenetur reseruare filijs prioris coniugij relicta sibi à marito in testamento.*

4 *Secundò nubens tenetur reseruare filijs prioris coniugij sponsalitiam largitatem, & quidquid habuit à ma-*

marito ratione nuptiarum.

5 *Vidua sub præcedenti matrimonio esse censetur.*

Vidua potitur honore,priuilegijs,& foro viri sui defuncti,dum viuit honestè,& non trãsit ad secundas nuptias.ibidem.

Secundo nubens non gaudet priuilegio,& honore prioris mariti.ibidem.

Priuilegij causa cessante,cessat priuilegium, ibidem.

Mutatione personæ,quæ est immediata causa priuilegij,mutatur proinde & extinguitur priuilegium ibidem.

6 *Secundo nubenti pœna imponitur,ne quoquo titulo lucratiuo plus secundo conjugi relinquat,quàm vni ex liberis prioris matrimonij,cui minus reliquerit.*

7 *Secundo nubens non potest prætextu ingratitudinis donationem filio prioris matrimonij factam reuocare.*

8 *Filij prioris matrimonij educari non debent apud matrem secundo nubentem.*

Filij prioris matrimonij educari possunt apud patrẽ secundo nubentem.ibidem.

9 *Secundo nubens fœmina amittit tutellam vel curam filiorum primi matrimonij quam assumpserat.*

Secundo nubens plus amare præsumitur virum secundum quàm filios prioris matrimonij. ibidem.

Mulier secundo nubens amittit tutellã testamẽtariã filiorum.l. matrimonij.ibidem.

Secundo nubens ex consensu prioris mariti seu filiorũ l. matrimonij excusatur à pœnis secundo nubentibus impositis etiam in fauorem filiorum ibidem.

10 *Pater secundo nubens non amittit legitimam administrationem bonorum filij.nu.10.nec tutelam eorũ ibidem.*

11 *Tutor legitimus an datiuus succedat in tutella, quamater priuata fuit ob transitũ ad secũdas nuptias?ibi.*

12 *Secundo nubens tenetur satisdationem præstare de hæreditate filio restituenda, quã auus ei reliquit, rogauitque filio post mortem restituere.*

13 *Secundo nubens non potest ad sacros ordines promoueri, nec mulier esse diaconissa.*

14 *Secundo nubens amittit relictum sibi à quocunque factum sub conditione si secundo non nupserit.*

Conditio non nubendi quando reputatur? ibidem.

15 *Secundo nubens non succedit ab intestato filijs prioris matrimonij nisi quo ad vsumfructum, nã proprietatem tenetur cæteris filijs superstitibus reseruare. nu.15. limita,vt ibidem.*

Secundo nubens non tenetur reseruare filijs prioris matrimonij quæ habuit ab altero eorum ex testamento vel aliàs,si bona quæ habuit quæsiuit filius alium de quam à patre ibidem.

16 *Secundo nubens tenetur cautionem præstare de reddendo filijs bona aduentitia & eis vtendo arbitrio boni viri.*

Pater.2.nubens non tenetur cautionẽ præstare de vtẽdo bonis aduentitijs arbitrio boni viri.ibi.

Vsufructuarius quam cautionem præstare teneatur. ibidem.

17 *Conditio si mulier nupserit arbitrio Seij reijcitur.sed non in vidua.*

18 *Secundo nubens amittit relictum sibi factum quãdiu cum filijs steterit,nisi sint iam mortui filij cum secũdo nupserit.*

19 *Dotalia bona immobilia hæredes mariti tenentur statim restituere vxori, mobilia verò post annum.*

Alimenta debentur viduæ in annua dilatione à lege concessa hæredibus mariti ad restituendam dotem si careat bonis, vnde ali possit,ibidem.

20 *Dos habet eadem priuilegia soluto matrimonio,ante quam restituatur,quæ habebat eo constante.*

Necare videatur qui alimenta denegat,ibidem.

21 *Vidua est alenda ab hæredibus viri donec pecunia dotalis ei restituatur, si careat aliis bonis vnde se alat.*

Dotalis pecuniæ fructus intra annum postquam fuit solutum matrimonium,non sunt restituendi viduæ etiamsi excedant alimenta,ibidem.

22 *Alimenta viduæ præstanda sunt ab hæredibus mariti intra anniculam dilationem etiamsi vidua habeat patrem diuitem.*

23 *Alimenta viduæ præstanda sunt ab hæredibus mariti,etiam si cum eis nolit commorari.*

Vidua an teneatur cum hæredibus commorari & operari vt ali ab eis debeat? ibidem.

24 *Alimenta viduæ sunt præstanda intra conuentionalem dilationem restituendæ dotis appositam.*

25 *Alimenta præterita an petere possit vxor? & quando?*

26 *Alimenta viduæ præstanda non sunt post dilationem legalem vel conuentionalem ad restitutionẽ dotis appositam.*

Alimenta viduæ quare præstentur? ibidem.

27 *Alimenta viduæ præstanda non sunt si habet vnde aliàs ali possit.*

28 *Alimenta viduæ non præstantur si per eã steterit quominus dotem exigeret,cum posset.*

Dotis interesse peti potest ab vxore,si hæredes viri fuerint in mora restituendi ibidem.

29 *Alimenta viduæ non præstantur si nullam dotem habuit,vel quoties fructus dotis ad eam alendam non sufficiunt.*

Vidua quando diuare censeatur in matrimonio? ibidem.

30 *Alimenta præstanda non sunt hæredibus viduæ quæ ei si viueret debebantur.*

31 *Alimenta viduæ non præstãtur quoties hæredes viri nolunt gaudere dilatione legali sed confestim dotem restituere.*

32 *Alimenta viduæ non debentur si hæredes viri tantũ*

Universidad de Deusto
Biblioteca

partem dotis velint restituere, quæ ad eam alendã sufficiat.

33 *Alimenta viduæ præstantur, quæ mansit prægnans in quemcunque euentum.*

34 *Alimenta viduæ non debentur postquam ad secundas transierit nuptias. Nisi vir secundus sit pauper.*

35 *Fructus bonorum mobilium dotalium an sint vxori restituendi post annuam dilationem, an vero cedant lucro hæredum?*

36 *Secundo nubens reddere tenetur hæredibus vestes lugubres ac viduales, si intra annum luctus nupserit.*

Vestes viduales quando vxor restituere teneatur. ibidem.

37 *Secundo nubens fœmina non potest substituere filio exemplariter, licèt aliàs posset.*

38 *Secundo nubentis bona sunt tacitè hypothecata pro conseruatione lucrorum.*

39 *Secundi viri bona sunt tacitè hypothecata filijs prioris matrimonij.*

40 *Secundo nubens de modicis rationem reddere tenetur.*

41 *Secundo nubens non succedit filio, nisi quoad vsumfructum bonorum, quæ ipse habuit à patre vel matre defunctis.*

42 *Secundo nubens bona quæ habuit à filijs prioris matrimonij, quæque ipsi habuerunt ab ascendẽtibus, reseruare tenetur liberis superstitibus. 1. matrimonij.*

Secundo nubens quando meliorationem facere nõ possit ibidem.

43 *Secundo nubens cum licentia coniugis vel liberorũ prioris matrimonij nullas patitur pœnas.*

44 *Secundo nubentis intra annum pœne in odium secundarum nuptiarum introductæ, sunt correctæ iure canonico & regio, non quæ in filiorum fauorem.*

45 *Secundo nubentium pœnæ an habeant locum in auia, vel cæteris ascendentibus secundas nuptias contrahentibus?*

b *Sin aliquna pena.* Intellige de pœnis illatis viduis, ad nuptias intra annum luctus festinãtibus, seu intra aliud simile tempus, harum siquidem immunis est vidua iure canonico & regio, ne matrimoniũ lege diuina permissum vt diximus in glo. præcedenti, huiusmodi pœnis impediatur. Cæterę autem pœnæ à legibus statutæ fauore filiorum prioris matrimonij non sunt iure canonico, nec regio abrogatæ, vt fatentur Innocen. Ioã, And. Antoni. Enriq. & Præposi. in cap. fi. de secũd. nup. glo. vlti. in .c. fi. 2. q. 3. Bar. in. l. 1. C. de secũd. nup. & ibi Vincen. Hercul. q. 7. colu. 7. huic accedunt sententiæ, eam attestantes communem Panor. & Prepos. in. d. cap. vlti. de secun. nup. idem Panor. in cap. ecclesia in repe. num. 20 de consti. & ibi felin. num. 57. & deci. num. 35. Ioan. Neuizan. in sua silua nuptiali. 2. li. num. 78. Ioan. à Garron. in. d. l. 1. C. de secun. nup. super glo. vlti. num. 23. & Corrasi. libro miscellean. 3. capit. 1. Couarru. in epito. de sponsal. 2. par, cap. 3. §. 9. num. 5. Greg. Lupi in. l. vlti. in glo. magna titu. 12. par. 4. Emanuel Acosta in rep. c. si pater de testam. lib. 6. 1. part. in verbo legauit. num. 34. pagin. 94. cum concord. infra hoc lib. tit. 9 l. 5. glo. 8. nu 5. à me traditis.

2 [Ex hac communi resolutione plura infero, & in primis, pœnam statutam secundo nubenti post annum luctus, si ex primo matrimonio sit soboles, (nempe, vt lucra nuptialia, quæ prior maritus sibi fuerat quo quomodo largitus ex testamẽto, vel inter viuos, quo ad proprietatem amittat, relicto sibi vsufructu, vtq; filijs prioris matrimonij proprietatem reseruet, vt in auth. de nup. §. si vero expectet &. §. sequent.] iure canonico & regio non esse correctam, quippequæ fauore filiorum prioris matrimonij fuerit imposita, atque ideo non solum in vxore locum obtinet, sed & in viro, qui priori soluto ad aliud transierit matrimonium, secundum Azo. in summa. C. de secũ. nup. nu. 8. &. 14. Ioan. à Garron. ib. in rub. C. de secund. nup. titu. de pœnis secundo nubentium num. 1. & in. l. fœminę in prin. &. l. generaliter. C. co. titu. nu. 9. quam conclusionem probat tex. in. d. l. generaliter &. l. fœminæ. C. de secun. nup. &. l. 26. in prin. tit. 13 par. 3. qui bus statuitur fœminam secundo nubentem reseruare debere filijs prioris matrimonij quidquid titulo lucratiuo ex bonis prioris mariti acquisierit, & virum similiter debere præseruare filijs prioris cõiugij, si ad secundum transierit, ea quę ad eum ex dote, vel ex bonis prioris vxoris peruenerunt, & ex his legibus id expenderunt glo. Bar. & alij in. d. l. fœminię quos Ripa ibi in prin. sequitur, idem expendit Oldra. consi. 33. & Deci. consi. 230. vbi hanc esse communem opinionem fatetur late Ioan. Garron. in. d. l. generaliter nu. 9. cum concordan. ab Anto. Gom. traditis in. l. 14. & 15. Tauri num. 3. &. 4. in quibus legibus hoc expresse decidit & in. l. sequenti vbi dicam, Couarru. in epito. de sponsal. 2. par. cap. 3. §. vlti. nu. 7.

3 [Ex superius traditis & ex generali dispositione. d. l. fœminę. C. de secũ. nup. inferũt doctores, quòd si maritus relinquit aliquid vxori in testamento, vel vxor marito, per trãsitum ad secundas nuptias, tenebitur id reseruare filijs prioris matrimonij, ita Oldra consi. 33. Cisonta. & Ant. Gomez in. l. 15. Tauri, nec oberit huic sentẽtiæ auth. ex testamẽto. C. de secũ. nup. quę loquitur quoties filius aliquid reliquit patri vel matri, id enim nõ erit reseruandum filijs prioris matrimonij, quia habuit mater tanquam extranea, vt explicant docto. ibidem.

4 [Infertur etiam quòd mulier tenebitur reseruare quod habuit à marito causa nuptiarum, hoc est, sponsalitiam largitatem, vel donationem propter nuptias, vel alia ex causa, vt in. d. l. fœminæ & auth. in donatione. C. de secund. nup. l. 1. tit. 6. lib. 3. fori, l. 26. tit. 13. par. 5. ex quo infert, Anto. Gomez in. l. 14. Tauri num. 3. quod mulier vidua secundò nubens reseruare tenebitur filijs prioris matrimonij ea, quæ sibi tempore sponsaliorum donata fuerunt ab sponso, iuxta tex in. l. 52. Tauri. l. vlti. titu. 2. infra hoc eodem lib. & hæc erit prima pœna secundo nubentium quę manet incorrecta, Erit. 2. pœna lucri legalis prout dicam infra

5 infra hoc eod. libro tit. 9. l. 6. [Tertia pœna secũdo nubentium, quæ manet incorrecta est, quòd licet verum sit, virum vel mulierem viduam, dum ad secundas nuptias non transit, censeri esse sub præcedenti matrimonio. l. fi. C. de bon. mater. ibi, siue in priori matrimonio manere voluerit, siue nouercam filijs superinduxerit, & ibi id expendunt Cyn. Albe. & cæteri, teste Arias Pinelo ibidem nu. 4. idẽ voluit Paul. num. 4. Alex. Ias. & deci. in l. cùm quędam puella. ff. de iuri. om. iudi. Tiraq. in lib. de nobilitate. cap. 18. nu. 9. qui omnes ex eadem lege colligunt, viduam potiri priuilegio honoris & fori, quo potiebatur viuente viro, idem probat tex. in. l. fœminæ insi. ff. de senato. & in. l. filij. versic. vidua. ff. ad municip. notat Bar. in. l. vlti. num. 2. C. de verb. signi. Feli. in cap. ex parte col. 1. de foro cõp. auth. de nup. §. nõ tñ permittimus. Si tñ vxor secundo viro nubat plebeyo non gaudebit priuilegio prioris viri, nec eius radijs corruscabit, vt in l. mulieres. C. de digni. lib. 12. ibi, si autem minoris ordinis postea virũ sortitę sunt, priore dignitate priuatæ, posterioris mariti sequantur conditionem, quod & Bar. Voluit in. l. quotiẽs. C. de priuill. schola. lib. 12. & in. l. fœminæ in summario. C. de secũd. nup. Anto. Corse. qui hanc dixit communem sententiam, in tracta. de potestate regia. q. 29. nu. 50. insi. Abb. Barb. Feli. & docto. in cap. ex parte. B. de foro comp. Ioan. Garron in rub. C. de secund. nup. titu. de pœnis secundo nuben. in. 4. pœna qui plures aggregat concordantes, quorum opinio mihi admodum placet. Quoniam lucrum hoc seu priuilegium viduis à lege concessum propter matrimonium præcedens, ideo propter secũdas amittitur nuptias, quia cessat ratio quare concessum fuit priuilegium, nempe, cessat matrimoniũ mortę viri, cessat etiam fictio iuris, qua matrimonium durare fingebatur propter viduitatem, ad conseruationem honoris vxori quæsiti ex persona viri, vt in. l. 1. C. de bon. mater quare nimirum si cesset etiam priuilegium, causa eius cessante, vt in. l. Atlethæ. §. 1. l. Geomethræ &. l idẽ Vlpianus. ff. de excusa. tuto. l. Ticia Seyo. §. vsuras & ibi Bar. ff. delega. 2. l. filius à patre. §. 1. & ibi Imol. Alex. Franc. de Aret. & Iass. ff. de lib. & posthu. cum concordan. per Tiraq. traditis in libello qui inscribitur causa cessante. 1. part. num. 203. & sequent. mutatione enim personę, quæ est immediata causa priuilegij, mutatur, & proinde extinguitur, priuilegiũ. l. Paulus & ibi Bar. ff. de acq. hęred. l. licitatio. §. vlt, ff. de publica. l. 1. C. de impo. lucrati. descrip. libr. 10. & ex illis legibus hoc expendit Bal. in rub. C. de vsur. 4. q. cum concord. per eundem Tira. traditis vbi supra num. 210. & sequen. quare hæc propriè dici nõ potest pœna, & quãuis pœna impropriè dicatur, nõ est correcta, iure põtificiũ nec regio, quandoquidẽ venit ex natura actus, vt dixi, & non in pœ

6 nam secundo nubentium. [Quarta adijcitur pœna coniugi secundas nuptias contrahenti, nempe, ne possit titulo lucratiuo plus coniugi secundo relinquere, quan vni ex liberis prioris matrimonij, cui minus reliquerit, quæ pœna communis est viro & mulieri. l. hac edictali in prin. & ibi Ioã. Garro. C. de secũ. nup. §. optimè in auth. de nup. quæ pœna ideo non corrigitur iure canonico & regio, quia fauore filiorũ prioris matrimonij impositа fuit, iuxtà resolutionem supra numero. 1. traditam. [Hac eadem ratione quinta pœna non est abrogata, nempe vt mulier secundo nubens non possit occasione ingratitudinis reuocare donationem antea collatam liberis prioris matrimonij, nisi in tribus duntaxat casibus: quoniam contemplatione potius secundi mariti eam reuocationẽ facere præsumeretur, quàm propter ingratitudinem vt in. §. mater in auth. de nup. vide sumpta fuit auth. quod mater. C. de reuo. dona. Ioan. Garro in rub. C. de secund. nup. pœna. 3. & in auth. mater eo. ti. imponitur siquidẽ fauore filiorũ primi coniugij. [Sexta pœna, eadem ratione nullo iure correcta est, vt apud eam non educentur liberi, sed apud agnatos eorundẽ vt in. l. 1. &. 2. & ibi Cin. & docto. C. vbi pupi. educa. deb. glo. in. cap. vlti. de conuersione infidel. l. 19. titul. 16. par. 6. Ioan. Garro in rub. C. de secund. nup. num. 5. vbi citat concor. sed in patre locus non erit huic pœnæ, vt notat idem Garro in. l. conuenit. C. de secund.

9 nup. [Septima pœna omni iure incorrecta est, vt mulier secundo nubens tutellam vel curam amittat filiorum primi matrimonij, propter præsumptam dissipationem bonorum, ob affectum secundi viri, vt in auth matri & auiæ. C. quan. muli. tut. off. fung. poss. l. 4. tit. 16. part. 6. facit etiam. l. quę tutores insi. C. de admi. tuto. &. l. 1. C. vbi pup. edu. deb. diligere siquidem præsumitur maritum secũdum plus quàm filios l. pater Seuerinam. §. pen. ff. de cond. & demo l. 19. ti. 16. par. 6. l. neque tutores. C. de admi. tuto. quod procedit etiam si pater in testamento eam tutricem nominauerit, adhuc siquidem desinet tutrix filiorum esse, cùm vtraque in specie, siue sit legitima siue testamentaria, militet eadem ratio, nempe, ne filij præiudicentur, cuius sententiæ fuerũt Oldral. glo. Cin. Iacob. Butri. Alberi. Bar. & Sali. in. l. omnem. C. ad Tertul. Angel. de Aret. in. §. omnium num. 41. insti. de actio. Anto. Gomez hanc attestatus communem in. l. 14. Tauri num. 11. in iudicando què & consulendo consuluit esse seruandam, licèt Bal. ibi, & alij nõ pauci voluerint contrarium. Quinimo vt ipse idem Angel. contendit tutella testamentaria spirat per transitum ad secundas nuptias, etiam si maritus in testamento disponat contrarium, ne liberi prioris matrimonij in commodum patiantur, quibus pater prejudicare non potuit. Sed fortè Ang. hoc inaduertenter asseruit immemor eius quod paulo ante num. 6. dixerat, nempe consensum mariti in testamento præstitum, vel aliàs, vt vxor eo mortuo alteri nubat, liberare eam à pœna secundo nubentiũ, ita vt nõ teneatur reseruare filijs prioris matrimonij ea, quæ ab ipso marito habuit, vt in auth. de nup. §. duo igitur &. §. disponat colla. 4. atque idem esse si filij consentiant matrimonio vt in. auth. de nõ elig. secun. nub. colla. 1. in glo. in verbo copulantur & ibi Ang. num. 8. cui sententię subscripsit Deci. in. l. 1. C. de secun. nup. & alij ab Ant. Gom. citati. cũ igitur maiorem pœnam non incurrat propter mariti consensum, nimirum si à minore liberetur, vbi minus ver

10 titur præiudicium. [Pater verò quamuis ad secundas conuolet nuptias non amittet legitimam administrationem bonorum aduentitiorum filij. l. generaliter versi. negotia. C. de secũd. nup, l. fi. C. de bon.

mater

Universidad de Deusto
Biblioteca

mater. fulg. in l. iubemus num. 6. C. ad Trebel. & ibi Corn. num. 4. Ioan. de Imol. in l. ex facto num. 16. ff. de vulga. Anto. Gomez in l. 14. Tauri num. 15. Ari. Pinel. in l. vlti. C. de bon mater. num. 15. qui idem esse asseuerat in titella patri delata: non enim amittit eam, etiamsi ad secundas transierit nuptias, ex sententia suprà citatorum, quod & voluit Ferd. Vazquez de successionum creatione. §. 12. nume. 36. contra Angel. in auth. de non eligendo secun. nub. §. quia vero num. 16. & Cassan. in consue. Burgun. rub. 6. §. 8. num. 2. infi. & num. 7. & 8. fo. 224. qui falsò citat Paul. & alios pro se, quippequi nō de patre loquātur sed de matre, in quo etiam fuit lapsus Ripa in l. fi. q. 26. C. de reuocand. donatio. 11 [Subdit etiam Anto. Gomez in d. l. 14. Tauri num. 12. quòd matre renuente tutellam filiorum, peruenient ad legitimos, idēque esse, vbi mater tutella priuata fuerit per transitum ad secūdas nuptias. Vbi autem prius quàm secūdo viro nupserit, petierit coram iudice tutorem dari filio suo, dabitur tutella cui iudex ipse voluerit, nō autem succedet in ea legitimus, quod & voluit Bar. in l. si quis sub conditione num. 27. ff. de testam. tut. & in auth. sacramentum. C. quā. mul. off. tut. fungi poss. 2. q. & ibi Bald. 1. col. & Sali. 2. & 3. colu. quo iure passim vtimur, maximè hoc in regno Peru. 12 [Octaua pœna iure cæsareo illata coniugibus secundo nubentibus est, vt tenetur pater rogatus ab auo filijs suis restituere hereditatem, satisdationem de ea restituenda præstare, si ad secundas transierit nuptias, vt in l. iubemus. §. in supradictis. C. ad Trebell. & in. §. placet in auth. de nup. cum concordantibus à Garro ne traditis in rub. C. de secun. nup. pœna. 7. num. 7. idem voluit Azo in summa in auth. de nup. nu. 10. hæc pœna non corrigitur iure pontificio vt pote quę sit in fauorem filiorum prioris matrimonij. 13 [Nona additur pœna iure canonico, vt qui secūdo nupserit non possit ad sacros ordines promoueri, vt in d. auth. de nupt §. sed & si quis inter reuerendissimos, & in §. Deo amabilibus in auth. quomo. oportet. & in. c. 1. & per totū extra de bigamis Ioā. à Garro. in rub. C. de secund. nup. cum agit de pœnis secundo nubentium num. 8. dicens, hanc potius dici incapacitatem, quàm pœnam, ex causis traditis in titulo de tempo. ordinan. quod & dixerat Præpos. in rub. extra de secund. nup. 1. col. Verùm nec mulier post contractas secundas nuptias poterit religionem intrare nec effici diaconissa. d. §. Deo amabilibus versi. quāta igitur in auth. quom. oportet. episco. colla. 1. Ioan. à Garro. d. num. 8. in fine, contrahitur siquidem bigamia per transitum ad secundas nuptias, & priuilegiū amittitur clericale, vt in. cap. 1. de cleri. coniuga. lib. 6. cum similibus de quo latè diximus in stylo cancellarię tit. 1. præmi. 22. cap. 1. §. 2. glos. 2. ad finem. 14 [Decima pœna secundo nubentis est, quòd amittit relictū sub conditione si secundò non nupserit, & hęc communis est vtrique coniugi, vt in auth. de nup. §. quæ verò nunc sequitur, & in auth. cui relictum. C. de indicta vidui. toll. quod relictum applicatur heredibus coniugis defuncti, quia defecit conditio. Nam licet iure antiquo. ffff. conditio non nubendi tolleretur ipso iure in qualibet persona, ita vt conditione reiecta, coniux superstes posset legatum consequi etiam si nupserit, vt in l. sed si hoc §. vlti. cum l. seq. & in. l. cum tale. §. Meuiæ. ff. de cond. & demonstra. & l. quoties &. l. Titiæ eo tit. secus tamen est iure auth. nouissimo, quo iure conditio hæc si non nupserit, reijcitur in virgine, vel in ea quę nunquam nupsit, etiamsi vitgo non fuerit, quoties cōditio ponitur absolutè quoad omnes: idem si homini qui nunquam nupserat hęc adijciatur cōditio, cum sit impeditiua matrimonij in perpetuum, vbi autem respectu certæ personæ apponatur, vel talium personarum, valet conditio, & non reijcitur, valet etiam, si homini vel fœminę viduæ absolutè imponatur, vt in. d. auth. cui relictum. C. de ind. vid. toll. vbi glos. & Azo in summa illius tituli. Odofre Cyn. Iaco. But. Bar. Albe. Bal. Ange. Paul. Sali. & cæteri idem tenēt, & in. d. auth. de nup. §. quæ verò nunc sequitur. Bar. & docto. in. l. sed si hoc. §. vltim. & in l. mulieri & Titio infi. ff. de cond. & demō stra. Anto. Gom. in. d. l. 14. Tauri num. 8. & iterum in libro variarum resolutionum tomo. 1. cap. 12. delegatis num. 68. & Couarru. in epitome de sponsal. 2. part. cap. 3. §. vlti. num. 11. qui num. seq. latè disserit, vtrum per transitum ad secundas vel tertias nuptias mulier amittat legatum ei factum sub conditione si castè vel donec castè & honestè vixerit, vti etiam discutit Anto. Gomez in. d. l. 14. Tauri num. 9. Et si quis dixerit hanc pœnam iure canonico esse correctam, eo quod nō in fauorē filiorū prioris matrimonij, sed in pœnā secundo nubentium tendere videatur, iuxta doctrinam Innocen. communiter receptam in. capit. vlti. de secund. nup. cum cōcordantijs supra in principio huius glo. traditis, respondere licebit, negando pœnam iure pontificio esse correctam, vel ex eo quòd hęc prò priè non dicatur pœna legalis, sed potius obseruatio voluntatis testatoris, iniquum quippe esset vxorem contra eius voluntatem relictum consequi, vel quod hęc non sit pœna legalis, de his quas enumerat legislator in titu. C. de secund. nup. sed pœna imposita ex testatoris voluntate, vt rectè aduertit. Ioan. à Garro. in rub. C. de secund. nup. tractatu de pœnis secundo nubentium nu. 9. infi. Verùm ne ignoretur quādo huic pœnę locus sit, inferam verba tex. in auth. cui relictū C. de ind. vidui. toll. Cui relictum quid fuerit à coniuge vel à qualibet persona, ne secundas ineat nuptias: infra annum quidem non petat, nisi spes nuptiarum deficiat, post annum verò capiat præstita cautione rei cum fructibus restituendę, si contrà fecerit: pro re immobili iuratoria cautio fiat cum hypotecis: pro mobili, si persona sit idonea, eadem sit cautio: alioquin fideiussor exigitur, si præstari potest, contractis nuptijs etiam res data vendicari potest, quod sic admittitur, ac si ei relictum, vel ordinatum non esset. Hactenus Imperator de cuius intellectu videas Anto. Gomez in. d. l. 15. Tauri num. 8. 15 [Vndecima pœna secundo nubentis minimè etiam corrigitur iure canonico, nempe, ne ab intestato succedat secundo nubens filijs prioris matrimonij, nisi quoad vsumfructum bonorum quę a patre habuerunt, quæ reseruare tenebitur cęteris filijs, vt in l. mater. C. ad Tertul. & in auth. ex testamento. C. de secund. nup. §. hinc nos in authen. de nupt. Ex testamento verò si quid habuerit ab vno ex filijs prioris matrimonij, non tenebitur reseruare cęteris filijs, vt in. l. mater. C. ad Tertulli. & in auth. ex testamēto. C. de secun. nup. §. hinc nos in aut. de nupti. Ex testamento verò si quid habuerit ab vno ex filijs prioris matrimonij, non tenebitur reseruare cęteris fratribus, quandoquidem id capere videatur à filio tā quam extraneo, vt in. d. auth. ex testamento. C. de secund. nup. sed ab intestato dicitur capere ex legis dispositione, magis quàm hominis, vnde nimirum potuit lex ipsa onus & grauamen hoc imponere, vt aduertunt optimè Cin. & Sali. in. d. auth. ex testamento & Anto. Gomez in. l. 14. Tauri num. 2. subditque hęc esse intelligenda in bonis quę filius ipse, de cuius successione agitur, habuit à patre, vel aliquo ex ascēdētibus, non in bonis quæ habuit aliunde, hæc enim interē consequetur mater, etiam si ad secundas transierit nuptias vt in. d. l. mater. C. ad Tertulli. & in. d. auth. ex testamento, ibi, quę ex paterna substantia ad filium peruenerunt, vbi hoc notant Accurs. Cin. Bar. & cęteri interpretes dēpto Paulo cast. nec interest hac in specie nubat nè mater in vita, vel post mortem filij cui successit, vtroque enim casu idem statuitur vt aduertit Anto. Gomez in. d. l. 14. Tauri numer. 1. contra glos. in. d. l. mater. C. ad Tertulli. verum his quæ dixi mus locus non erit, quoties mater habuit bona filij titulo donationis, vel ex alia causa, quàm successionis, non enim tenebitur cæteris filijs reseruare, quæ à filio habuit ex causa donationis, venditionis, vel permutationis, vel ex testamento, vt iam diximus, sed eadumtaxat bona quæ ex successione ab intestato habuit à filio, quæque ipse filius habuerat à patre vel ascendentibus eius. Cęterum deficientibus filijs prioris matrimonij, in omnibus bonis succedet mater filio suo, & de ipsis disponet ad libitum vt in. d. l. mater & d. auth. ex testamēto &. d. l. fœminę infi. C. de secun. nup. Sed an idem statui debeat in patre, latè discutit Ioan à Garro. in. l. fœminę. §. illud post glos. ibi in verbo delata, quod non examino quoniam est expresse 16 decisum in, l. sequenti vbi dicam. [Duodecima pœna iure canonico incorrecta est, vt nubens secundò teneatur filio cautionem & satisdationem præstare, de vtendo bonis aduenticijs, quorum habet vsumfructum, arbitrio boni viri, eaque ratione reddita, restituendo, vt in. l. hac edictali. §. his illud. C. de secū. nup. vt respondit Fulg. cons. 82. infi. facit tex. in. l. iubemus. §. in supradictis. C. ad Trebell. Boeri. decis. 200. Arias, Pinel. in. l. 1. 2. par. num. 75. amplia. 9. & num. 31. C. de bon. mater. qui refert apud Lusitanos hoc statuere legem regiam lib. 4. titu. 75. §. 5. cum seq. quemadmodum & alij vsufructuarij solēt cauere vt in. l. 1. ff. vsufructua. quem cau. & in. l. si vsufructus. ff. de vsufru. & capit. vlti. de pigno. quam regulam latissimè ampliat & limitat Pinel. in. d. 2. par. numero. 75. & sequētibus, & huiusmodi cautionem pater vsufructuarius bonorum adventitiorū filij minimè prestare teneretur, si ad secūdas non conuolasset nuptias, vt in l. cum oportet. 6. non autem &. l. vlti. §. sin autem in fi. C. de bon. quæ libe. quod lex tribuit paternæ reuerentię, quandoquidem nimium confidat de patre erga liberos: vt multis probat Tiraq. in rep. l. si vnquā in princ. numero. 25. C. de reuocand. dona. facit quod in simili specie notat Laso. in. l. nemo potest. 2. lectione numero. 68. ff. delega. 1. 17 [Decimatertia pœna, quāuis in virgine vel ea quæ nondum nupserat, reijciatur conditio si arbitratu Seij nupserit, vt in. l. turpia. §. 1. ff. delega. 1. in vidua tamen non reijcitur, vt ibidē adnotarunt interpretes, maximè Lancelo. Decio. qui id fulcit aduersus Cuma. tex. est etiam cum his quæ ibi expendunt doctores in. d. auth. cui relictum. C. de indicta viduita. tollen. idem quoque voluit Bal. in. l. 1. numero. 13. C. de his qui pœnæ nomi. & Pet. de Ancarra. in regula nemo potest. 3. colum. versic. 2. pone, & Ioann. à Garronibus in rubr. C. de secun. 18 nup. pœna. 14. [Decimaquarta, si mulieri aliquid legetur quandiu cum filijs suis steterit, & cohabitauerit, perdet proculdubio relictum, si ad secundas transierit nuptias, siquidem filij iustam habeant causam non commorandi cum ea, vt dixi supra numero. 8. est enim eis suspecta, quo fit vt dici non possit per filios stare, quòminus cum eis habitet, sed per eam: ex sententia Bal. in. l. vlti. C. vbi pup. edu. deb. cui adhæret Alex. ad Bar. in. l. qui concubinam. §. vxori ff. delega. 3. idem Bal. Ang. Sali. & docto. in. l. 2. C. de legat. vbi clarius cæteris laso. eam probat sententiam, Prepos. etiam in. capit. vlti. infi. de secun. nup, Paul. à Montepico in repe. l. Titia cum testamento. §. Titia cum nuberet. ff. delega. 2. in. 63. q. versi. sed iuxta & iterum in. 64. quæst. Pet. de Ferra. in sua pratica ti. de forma libelli quo petitur dos restitui in glos. donec vita. 2. colum. Ioann, à Garro, hanc attestatus communem in rub. C. de secund. nup. titu. de pœnis secundo nubentium numero. 15. quorum opinio verior est & receptior quidquid contra eam molliantur Bar. Paul. & Imol. in. l. cum tale in principio. ff. de cōdi. & demonstra. si tamen filijs mortuis secundo nupserit mater, non amittet relictum, si cum eis viuentibus commorata fuit, vt rectè probat idem Ioan. à Garro. d. num. 15. hęc pœna non corrigitur iure canonico ex 19 regula tradita supra numero. 14. infi. [Decimaquinta pœna statuitur iure ciuili viduæ secundo nubenti, quæ non corrigitur iure canonico. Supposito quòd hæredes mariti defuncti tenentur vxori superstiti bona dotalia immobilia statim tradere, mobilia verò intra annum, vt in. l. vnica. §. exactio. C. de rei vxo. acti. l. penul. tit. 11. part. 4. notatur in. cap. 3. de dona. int. vi. & vxo. interim tamen dum mobilia non restituuntur, est alenda vxor vidua ab heredibus mariti, si careat bonis, vnde commodè ali possit, ex sententia glos. communiter receptæ in. l. diuortio glos. 2. ff. solu. matri. & in. d. §. exactio. quam veram & receptam esse sententiam attestantur Alex. & Iass. numero. 18. in. d. l. diuortio in prin. Couarruuias. in epitome de sponsal. 2. part. capit. 3. §. vltim. numer. 9. Ioan, à Garro. in rubr. C. de secund. nup. tit. de pœnis secundò nubentium pœna & numero. 17. Anto. Capitius decis. 24. numero. 2. &. 3. Rebuffus. 1. tomo ad leges Gallicas titu. de senten. prouisionali. articulo. 3. glos. 1. numero. 10. Anto. Gomez in l. 50. Tauri numero. 48. Arias Pinel. in. l. vlti. num. 6 C. de bon. mater. Alexand. consi. 27. libro. 4. Gregor. Lupi in. l. penul. tit. 11. in glos. in verbo vn año part. 4. quorum opinio vera est quidquid tentauerit dicere Vldricus Zas. libr. 2. singularium responsorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

sorum. capit.3. nnmero decimononò & sequent.
20 [Ratio huius sententiæ est, quoniam ipsi doti annexum est, onus alendi coniuges. l. si cum dotem. §. sin autem in seuissimo. ff. solut, matrimo. Item quia vidua censetur durare in eodem matrimonio.l. finali. C. de bonis maternis. Tertiò quia soluto matrimonio, antequam dos soluatur, retinet priuillegia sibi competentia constante matrimonio, vt in. l. etiam cum similibus. ff. de fund. dota. Quemadmodum ergo maritus tenebatur vxorem alere constante matrimonio, ita & eo soluto ante restitutionem dotis, vt probat Antoni. Gomez in dicta. l. 50. Tauri numero. 48. verûm nulla ex rationibus supra traditis satisfacere videtur, nam licèt constante matrimonio sit onus alendi coniugem doti annexum, hoc fit quoniam vir fructus dotis lucratur. l, pro oneribus. C. de iure doti. viro autem mortuo, vel vxore repudiata, cessat hæc ratio, quandoquidem maritus vel hæredes eius fructus dotis minimè lucrentur, vt infra repetam, cùm ipsa iam non sit vxor, nec deinceps constet matrimonium. Secunda quoque ratio non satisfacit. Nam mulier æque durare censetur in matrimonio cæteris annis ac in primo, vt rectè aduertit Arias Pinellus. in dicta. l. vltim. numero. 7. in fin. C. de bonis maternis. Cæterùm nec tertia ratio omnino concludit, quandoquidem priuilegium alendi vxorem, constante matrimonio marius sit, quam eo soluto ante restitutionem dotis, cùm priori casu non cesset, etiam si vxor habeat aliunde vnde ali posset, secundo verò secus: hæredes enim non tenebuntur vxorem alere soluto matrimonio, si habeat bona alia vnde ali posit vt inferius probabo. Quare congruentior ratio reddi potest, iunctis tribus præcedentibus, nempe, quòd humanitatis causa alimenta viduæ inopi præstentur ab hæredibus viri, fructus bonorum mobilium detinentibus, eo anno, qui ad dotem reddendam, iure eis conceditur, ad exemplum & similitudinem alimentorum, quæ maritus constante matrimonio ei reddere tenebatur, siquidem hac in specie censeatur vidua iuris fictione esse sub præcedenti matrimonio, vt in dicta. l. vltim. C. de bonis maternis quæ fictio fundatur æquitate iam dicta, ne vxori inopi dotis restitutio denegetur in eo anno, ex qua ali possit, & alimenta quoq; quod esset profectò iniquissimum &, inhumanum, necare enim videtur qui alimenta denegat. l. necare. ff. deliber. agnos. [Hæc regula ampliatur &
21 extenditur, vt procedat, non solum in bonis mobilibus naturaliter fructuosis, vt in seruis, iumentis, & similibus, verùmetiam in pecunia, quæ fructus nullos parit. Nam propter interusurium, anniculæ dilationis tenebuntur hæredes mariti viduam alere, vt asserit Imola. in. l. diuortio. 2. columna. ff. soluto matrimonio & Alexand. consilio. 27. in principio libro. 4. numero. 6. in fine & Antoni. Gomez in. l. 50. Tauri numero. 47. & 48. Antoni. Capitius decissio. Naepolitana. 24. numero. 3. &. 4. vbi hoc probat à maioritate rationis, nam si dos confistit in mobilibus naturaliter fructuosis, alimenta viduæ debentur ratione fructuum ab hæredibus perceptorum, in illo anno dilationis à lege concessæ ad restituendam dotem, & cum eis compensantur, & si qui fructus supersunt, viduæ sunt restituendi, vt Alexand. probat in dicta. l. diuortio & dicam inferius, vbi autem dos confistit in pecunia, hæredes viri consequuntur sibi interesse pecuniæ, nec id restituere tenebuntur viduæ, quatenus excedit alimenta, secundum Bart. in. l. si constante. §. quoties numero. 9. ff. soluto matrimonio: nimirum ergo si hac in specie etiam alimenta debeantur anniculæ dilationis, & maiori ratione, cum iura quę alendi necessitem ingerunt, id potissimè faciant ob commoditatem, quam hæredes percipiunt medio tempore ex dote, sed maiorem percipiunt ex pecunia commoditatem, quàm ex alijs rebus cùm quidquid percipiant restituere non teneantur, sicut restituere tenentur quam ex alijs rebus mobilibus percipiunt, vt diximus, & tum potissimum cùm hæredes possent, ab onere alimentorum liberari tradendo statim pecuniam, vt infra dicam. 6. limi-
22 tatione. [Secundò extendæ regulam istam, vt procedat, etiam si vidua habeat patrem diuitem, qui tunc demum filios alere tenetur, cùm eis desit vnde aliâs ali possint, vt in. l. si quis à liberis. §. 1. versiculo sed si filius & §. si vel parens. ff. de liberis agnoscen. sed hæredes vt dixi tenentur viduam alere propter fructus, & commoditatem quam percipiunt ex annicula dilatione, quare nimirum pater ab hoc onere excusabitur, quippequi de damno vitando, non hæredes mariti qui de lucro captando agunt, secundum Iacob, Butrica. in. l. vnica. §. 1. C. de rei vxoriæ actio. & ibi Salicet. in. §. exactio, & Alexand. in dicta. l. diuortio in principio numero. 16. ff. soluto matrimonio Antoni.
23 Capitius decisio. 24. numero. 7. [Tertiò extenditur etiam si vidua nolit cum hæredibus commorari, maximè si esset indecens & inhonestum, nam tunc alibi est alenda extra domum hæredum, vt voluit Bart. in. l. diuortio in principio numero. 4. & ibi Iasso. 8. columna versiculo iuxta hanc gloss. hanc attestatus communem ff. soluto matrimonio Paul. & Angel. quoquè in. l. 1. C. de legat. Angel. & Rapha. in. l. cum hi. §. vltimo. ff. de transactioni. Bald. in. l. in annalibus. C. de legat. citans text. in. l. cum hi. §. in causę. ff. de transactioni. Ioann. de Ana. consilio. 54. Anto. Capitius. d. de cissio. 24. numero. 8. & Raph. Cuma. dixit in. d. l. diuortio hoc quotidie seruari in praxi Antoni. Gomez in. l. 50. Turi numero. 48. post sextam limitationem, & Iasso. in. dicta. l. diuortio. ff. soluto matrimo. extendit hanc ampliationem, vt non tantum procedat in alimentis ex legis dispositione debitis, verùmetiam si ex testamento debeantur: vtraque enim in specie vxor potest petere alimenta seorsum ab hæredibus, etiam si cum eis non commoretur, quinmo etiam si testator expresse dixerit quòd eis præstentur alimenta in domo, vt in. l. Gayo. §. imperator in fi. & ibi Bart. notat. ff. de alimen. & cibar. legat. Bald. in, l. 1. & in. l. in annalibus. C. de legat.

Pau.

Paul. in. l. Titia. ff. de solu. Anto. Cap. d. decis. 24. nu. 8. nec tenebitur mulier hac in specie operari hæredibus ex ratione tradita per Iaso. vbi supra contra Bar;
24 ibi & contra Capi. d. decis. 24 num. 10. [Quarto extè de hanc sentètiam vt procedat, etiamsi sit concessa dilatio ad restituendam dotem, partium conuentione, [quæ pactio est seruanda vt aduertit Anto. Gomez in. d. l. 50. Tauri num. 46. ad fi. vbi attestatur hoc in regno communiter apponi in instrumentis dilationem triginta dierum ad restitutionem dotis in pecunia numerata vel in bonis mobilibus constitutam, nam bona immobilia statim soluto matrimonio restituũtur, vt in. d. l. vnica. §. exactio. C. de rei vxo. act.] adhuc enim intra hanc dilationem conuentionalè est vidua ab hæredibus alenda, vt sentiunt docto. superius citati & expressim voluit Anto. Gomez in. d. l. 50. Tauri
25 num. 48. [Quinto extende, vt procedat in alimentis præteritis ab vxore petitis, secundum Bal in. l. de alimentis. C. de transi, cuius doctrinam limitat Paul. in d. l. diuortio, num. 6. quando mulier interpellasset hæredes viri, & fuisset in mora, & hac ex causa vxor ipsa mutuo accepisset pecuniam, nam aliâs non diceretur indigere, cui assentitur Alex. in. l. de alimentis. C. de transact. & Anto. Cap. d. decis. 24 num. 9. & Ant. Gomez his minimè citatis in, d. l. 50. Tauri num. 48. Ioan. Neuizani alios citans cons. 74. nu, 3. Iacobi. in d. l. de alimentis num. 5. & dominus Anto. Padilla
26 Præfectus consilij ordinum ibidem num. vlti. [Hæc tamen communis assertio limitatur & restringitur plurifariam. Primo, vt procedat durante dilatione legali vel conuentionali, intra quam nimirum tenentur mariti hęredes, viduæ alimenta præstare, non post dilationem decursam, iuxta gloss. receptam in. d. l. diuortio & in. d. §. exactio: cùm eo dumtaxat tempore fruantur hęredes fructibus & interusurijs dotis, quã limitationem probat optimè Ari. Pinel. in. d. l. vlti. C. de bon. mater. num. 8. ex mente doctorum supra nu. 20. citatorum contra Ricard. Cyn. & Alberi. in. d. l. vlti. & Hyppo. in. l. vnica. C. de rap. virg. num. 217. dicentes viduam alendam esse ab hęredibus viri, quemadmodum & à viro, si viueret, etiam post dilationem legalem vel conuentionalem, eo quòd durante viduitate censetur esse sub prędecenti matrimonio, cui opinioni accedũt Bal. Paul. fulg & Corn. in. d. l. vlti. quoties vidua est inops, Cuma. etiam & Rom. & Alex. in in. d. l. diuortio. Falsa enim est corũ assertio, nam alimenta viduæ præstãtur ab hæredibus mariti propter interusurium annuę dilationis, vt diximus, qua dilatione transcursa cessat ratio, quare alimenta præstantur, nimirum ergo si cesset quoque alimentorum præ
27 statio. [Secundo limitatur & restringitur regula hæc in vidua paupere, nam si habeat vnde aliâs ali possit, hæredes mariti non cogentur ei alimenta præstare, secundum docto. supra num. 20. citatos arg. tex. in. l. ex traneo. ff. de ven. in poss. mitten. & in. l. iquis à liberis §. 1. versi. sed si filius. ff. de lib. agno. vbi quoties à lege alimenta debentur, ei non sunt præstanda si habet bona vnde aliâs ali possit, idem voluit Alex, cons. 27. in prin. libr. 4. & Anto. Gomez in. d. 50. Tauri nu. 48.
28 [Tertio intellige conclusionem si per viduam non steterit quominus dotem exigat, sin autem per eã ste-
terit, quia noluit exigere dotem, cùm posset, quia forte ei offerebatur intra annum, tunc ei non debebuntur alimenta, ex sententia Innocen. Ioan. And. & Anto. Card. & Panor. in. c. salubriter de vsur. & hosti. in summa de vsu. §. an aliquos versi. quid ècontrario casu, quos sequuntur Bar. & Ang. l. in. l. atqui natura. §. non tamen. ff. de nego. gest. Anca. cons. 150. Lauren. Rodulph. in cap. consuluit de vsur. q. 52. Bal in. l. insulam. §. vsuras. ff. solu. matri. & in. l. fi. C. de bon. mater. Ang. Imol. Lud. Rom. Paul. Alex. & Ias. in 5. conclus. gloss. in. d. l. diuortio in prin. Ioã. Lup. in rep. cap. per vestras notab. 6. num. 8. estque communis opinio teste Alex. cons. 27. nu 2. & 3. lib. 4. & Anto. Gomez his non citatis in. d. l. 50. Tauri num. 48. in fi & si hęredes fuerunt in mora restituendi, post dictam dilationem poterit vxor petere interesse secũdum præ
29 fatos doctores. [Quarto regula resingitur, vt procedat quoties fructus dotis sufficiunt ad alimẽta, vbi autem nulla sit dos, vel fructus eius non sufficiant ad alendam viduam, hęredes viri durante etiam annua seu conuentionali dilatione, non tenebuntur vxori alimenta pręstare, nisi vsque ad valorem & quantitatem fructuũ dotis, vt in. l. cũ vnus. §. vlt. ff. de alimen. & cibar. lega. facit tex. in. l. insulã. §. fructus. ff. sol. matr. hęc fuit sententia Iaco. Butri. in. l. vni. §. illo procul dubio. C. de cadu. toll. quem sequuntur Paul. in. d. l. diuortio in prin. & ibidem Alex. nu. 19. & Iaso. col. 8. in fi, versi. circa. 3. quęstionem Bar. Anto. capi. d. decis. 24, nu. 5. sentit ita Sali. in. d. l. vni, §. exactio. C. de rei vxo. actio. quæ sententia verior mihi videtur licet cõtraria placuerit Bar. in. d. l. diuortio in prin. nu. vlti. cui accesserunt Bal. Ang. Imol. Lud. Rom. & Cuma. ibidem, eo quòd Bar. & sequatium fundamenta & rationes sint falsæ, dicunt etenim, quemadmodum si vir viueret teneretur alere vxorem, etiamsi fructus dotis ad eam alendam non sufficerent, atque etiam si nulla ei dos data fuisset, vt in. l. si cum nulla. ff. de reli. & sump. func. notant docto. in. l. quod in vxorem. C. de nego. gest. ita & eius hæredes, qui eum repræsentãt & tum potissimum cùm durante viduitate censeatur durare matrimonium, vt in. l. vlti. C. de bon. mater. nã argumẽtũ hoc nullatenus procedit, dãtur siquidẽ plures instãtiæ: nã maritus viuẽs alere tenetur vxorẽ diuitẽ, vt in. d. l. quod in vxorẽ. C. de neg. gest. ibiq; notãt docti, hæredes autẽ viri viduã alere nõ tenẽtur, etiã durante annicula dilatione si sit diues, aut habeat vnde aliâs se alere possit, vt asserunt glo. 2. & communiter docto. in. d. l. diuortio in prin. ff. solu. matri. cũ cõcordantijs supra nu. 19, traditis. Pręterea vir tenetur alere vxorem, etiam nulla dote intercedente, hęredes autem viri minimè, quia in iure nostro nõ reperitur quòd viduam alere teneantur hæredes viri, nisi propter fructus dotis vt ex superius traditis satis expẽditur & probãt Alex. & Iaso. in. d. l. diuortio in prin. ff.
30 solu. matri. [Quinto regula hæc limitatur quoties morte viri soluitur matrimonium, nam si morte vxoris soluatur, eius hæredes non sunt alendi à marito in annua dilatione, quoniam priuilegium hoc est personale, atque ido non transit ad hęredes, vt in. l. quia tale. ff. solu. matri. & in. l. vnica. C. de primil. dot. Anto.
31 Gomez hanc tradens limitationem in. d. l 50. Tauri

nu.

Universidad de Deusto
Biblioteca

num.48. [Sextò limita quoties hæredes viri velint
31 vti prædicto beneficio dilationis, secus autem si confestim velint dotem restituere, nam liberabuntur procul dubio ab huiusmodi alimentorum præstatione: quia cessat præstationis ratio, secundum Bal. in auth. si quis iurat. C. de bon. auth. iudi. possi. nu. 39. cui assentiuntur Anto. Gomez in. d l. 50. Tauri num. 48. limi. 3. & Anto. Capi. d. decis. 24. num. 6. Alex. in. l. Diuortio in prin. num. 21, ff. solu. matri. Gre. Lupi in. l. pen.
32 tit. 11. par. 4. in verbo vn año ad medium. [Septimò restringitur, nisi hæredes viri tantam velint viduæ restituere partem bonorum dotalium, quę ad alimenta sufficiant, nam ex hoc liberabitur ab alimentorum præstatione, licèt non tradat bona dotalia integre, secundum Pet. & Cyn. in. d. l. vnica. C. exactio. C. de rei vxo. actio. & Alex in d. l. diuortio num 18. versic. ex prædictis, quorum opinio mihi placet quidquid dixerint Imol Aret. & Iaf. in. d. l. diuortio & senserit
33 Capiti in. d. decis. 24 nu. 6. [Octauò limita, nisi vxor viro mortuo manserit prægnans, quia tunc in quemcunque euentum, est ab hæredibus viri alenda, siuè habeat vnde aliàs ali possit, siue non: siue etiam dos sibi fuerit restituta vel non, vt in. l. 1. §. mulier. ff. de ven. in poss. mitten. & in. l. curator eo. tit adnotarunt hoc in specie Bal. Ang. Imol. Cuma. Paul. Alex. Aret. & Iaso. & Vincen. & cæteri interpretes in. d. l. diuortio in prin. ff. solu. matri. Anto. Gomez in. l. 50. Tauri nu.
34 48. ad finem. [Nono fallit, si mulier transeat ad secundas nuptias, nam per huiusmodi transitum amittit alimenta secundùm Cynum in. d. l. vlti. C. de bon. mater. idem voluit Pet. Ferra. in practica in forma libelli quo vxor agit ad dotem versi. ac etiam alimenta Iaf. in. § fuerat nu 25. insti de actio. Ioan. à Garro. in rub. C. de secund. nup numer. 41. pœna. 40. in tractatu de pœnis. 2. nubentium num. 17. quorum opinionem sequitur Couarru. in epito. de sponsal. 2. par. cap. 3. §. vlti. num. 9. limitans hæc procedere, nisi vir secundus sit pauper, nec habeat vnde vxorem alere possit, cogentur enim hæredes, hac in specie, vel vxorem alere, vel dotem statim restituere, quod verum puto, & quòd sufficiet tantam partem dotis restituere, quæ ad alimenta sufficiat, iuxta per me dicta supra numero. 32.
35 [Verum, cùm de hac legali dilatione hîc agamus, operæ precium erit videre, an hæredes mariti gaudeant commodo fructuum huius annuę dilationis, an verò vxori eos restituere teneãtur. Et quidquid alij dicãt, crederem hãc esse veram resolutionem: aut enim dos cõsistit in rebus immobilibus, aut in mobilibus naturaliter fructuosis, aut in pecunia. Primo casu fructus pertinent vxori, quia hæredes viri bona immobilia dotalia statim viduę reddere tenentur, vt in. l. vnica. ff. exactio. C. de rei vxo. actio. Secundo casu, fructibus iumentorum, vel seruorum, aut aliorum mobilium potientur hæredes viri, sed finita annua dilatione, tenebuntur eos restituere ipsi viduæ, vel compensa rectum alimentis ei præstitis vsque ad concurrentem quantitatem, vbi autem dos in pecunia consistit, hæredes viri gaudebunt interusu io medij temporis: nec id vxori restituent post annum vt in. l. vnica. §. fructibus. C. de rei vxo. actio. tenet Bar. in l. si constante §. quoties num. 9. ff. solu. matri. Alex. & doct. in, d. l. diuortio, Anto. Gomez in. d. l. 50. Tauri num. 47. An
36 to. Cap. d. decis. 24. nu. 4. [Decimasexta additur pœna secundo nubentibus, quæ non inuenitur correcta iure pontificum, nempe, vt si vidua intra annum luctus nubat alteri viro, teneatur vestes viduales ac lugubres hæredibus primi viri reddere, autho. Bal. cõs. 478. lib. 5. cui subscripsit Ioã Camp. in tract. de doc 2. par. q. 56. & Ioan. Lupi optimè lateque id probans in rep. rub. de don. int. vi. & vxo. §. 11. num. 8. quin etiã prætiosas vestes reddet, vt sensit Bal. generaliter loquens & expressim Alex. in. l. is qui quadringenta. §. vlti. in fi. ff. ad. l. falcid. & Ioan de Garro. in rub. C. de secund. nup. num. 8, & Couarru. in epito. de sponsal. 2. par. cap. 3. §. vlti. num. 10. quas vestes viduales lugubres, ac preciosas lucrabatur vxor, in viduitate permanens, vt in. l. verbo victus. ff. de verbo signi. Ang. in. l decreto. C. ex qui. caus. infa. irroga. Ang. Areti. in. §. fuerat in fi insti. de actio. quæ tales esse censentur attenta qualitate personarum & more regionis, vt ipsi asserunt, easque dona e videntur hæredes, si viduę ipsi sponte dederint, etiã si dare minimè tenerentur, saltem pro tempore viduitatis, secundum Alex. in. l. is qui quadringẽta. §. vlt. ad fi. ff. ad. l. falcid. nec viduę incumbit probatio consuetudinis deducendi has vestes ex bonis mariti mortui, sed illius dumtaxat consuetudinis, qua viduæ his vel illis vestibus solent lugere maritos. vt resoluit Ant. Capi. decisi. Neapoli.
37 26. [Decimo septimo mater secundò nubens non potest exemplariter substituere filijs prioris matrimonij, licèt aliàs posset ex sententia Bar. in. l. ex facto in prin. ff de vulga. cui adhærent Angel. Cum. Alex. Areti. & Iaso. ibidem, Bal etiam in tracta. substitutionum in materia exemplaris. 3 colu. Ioan. de Ferra. in titu. de forma libelli quo agitur ex substitutione in glo. in verbo exemplariæ 3 colu. Fran. de Aretio in l. humanitatis. C. de impube qui hanc dixit esse veriorem & receptiorem sententiã, & Ioãa. Garro. in rub. C. de secund. nup. pœna. 22. quorum opinio verior est & magis communis, licèt contrarium voluerint Bal. sibi prout assolet contrarius, Sali. & Corne. in. d. l. humanitatis & Ioan. Imol. in. d. l. ex facto. Huic tamen pœnę locus non est in patre secundo nubenti, propter maiorem confidentiam, quam de eo habent legislatores, vt supra diximus num. 16. in fine ita voluit Ang. in. d. l. ex facto, magis frequenter receptus authore Ioan. à Garro. in. d. rub. C. de secũ. nup. num & pœna. 22. adfi Sed an vicietur exemplaris substitutio à matre vidua facta filijs prioris matrimonij. si demum ad secundas transierit nuptias tractant Iaso. & moderni in. d. l. ex facto. [Decimaoctaua pœna. 2. nubẽti à iure ciuili imposita nõ est correcta iure pontificum, nempe, quòd bona matris ad secundas nuptias
38 transeuntis sunt tacita hypotheca subnixa liberis prioris matrimonij, à die quo lucra & largitiones à priori marito habitæ, ad eam peruenerũt, vt in. l. hac edictali. §. his illud versi. omnibus. C de secund. nup. vbi Ioan. à Garro. concernit si quidem pœna hæc fauorem filiorum primi matrimonij. [Decimanona
39 eadem ratione non corrigitur pœna, quæ iure ciuili secundo viro imponitur, nempe, vt eius bona sint tacitè hypothecata pro administratione bonorũ filijs prio-

prioris matrimonij spectantium, si mater antequam secundo nuberet, non petijt tutorem filijs, nec rationem, & reliqua reddidit, vt in. l. pen. C. in quib. caus. pign. taci. contraha. & in. §. non autem tutelam in auth. de nupt. colla. 4. & hoc nuncupatim voluit glos. in capit. ex parte de appella. Ioann. à Garro. qui probat non esse hanc pœnam correctam iure canonico, in rubri. C. de secund. nupt. de pœnis secundo nu-
40 bentium pœna & numero. 28. [Vigesimo licèt aliàs mater administrans bona filij, de modicis rationem reddere non teneatur, si tamen secundo nubat, etiam de modicis rationem reddere non excusabitur, authore Bald. in. l. cùm oportet. §. fi. C. de bo. quæ lib. quem ibi sequuntur Paul. Castr. & Iacob. de Amicis & cæteri, vt attestatur idem Ioann. à Garro. in. d. rubri. C. de secund. nupt. pœna & numero. 38. & sequent. vbi reddit rationem, nempe, propter malam fidem quæ in matre præsumitur, potius siquidem amare intelligitur virum secundum, quàm filios prioris matrimonij, vt in. l. lex quæ tutores. C. de
41 admi. tuto. cum concordan. ibi traditis. [Vigesimoprimo, licèt legitima debeatur parentibus bonorum filij. §. 1. in auth. de hæred. & falcid. nec in ea possit per filium onus aut grauamen aliquod imponi, vt in l. quoniam in prioribus iuncta glos. C. de inoffici. testament. vt latè resoluit Ioann. à Garro. in auth. ex testamento. C. de secundis nuptijs vbi tamen pater vel mater secundo nupserit, non succedet filio, nisi quoad vsumfructum bonorum, quæ ipse habuit à patre vel matre defunctis, quæ est singul. limitatio ad dicta iura, vt nobis aduertit Ioann. à Garro. in. d. auth. ex testamento. & in rubri. C. de secund. nup.
42 pœna & numero. 41. [Vigesimosecundo, pœna secundo nubentium, nullo iure correcta est, vt amittant ipso iure dominium & proprietatem bonorum, quæ quomodolibet secundo nubens habuerat ex bonis paternis, etiam ex successione filij ad quem per successionẽ vel aliãs deuenerũt, quorum bonorum habebit solummodo vsumfructum, vt in. d. l. fœminæ. C. de secund. nup. ibi possidendi tantum atque fruendi in diem vitæ, non etiam alienandi facultate concessa: & in auth. in donatione. & auth. ex testamento eodem titulo. & l. hac edictali. §. his illud eodem titulo & l. 2. C. de ind. vidu. toll. l. mater. C. ad Tertul. auth. de nupt. §. si vero spectet Cyn. Bart. & docto. in. d. l. fœminę. l. 26. titu. 13. part. 5. & non solum non licebit secundo nubenti ea bona alienare, verùm nec in testamento vni ex liberis prioris matrimonij magis relinquere, quàm alij, nec meliorationem aliquam facere: sed per legem eadem bona æqualiter inter eos diuiduntur, vt in auth. luerum. C. de secund. nupt. & idem disponitur in patre, vt in
43 l. sequent. [Verum hæ reseruationum pœnæ locum non habent, quando coniux habuit licentiam à coniuge defuncto, vel à filijs prioris matrimonij ad secundas nuptias contrahendas, vt in authen. de nupt. §. duo igitur in fine & §. disponat colla. 4. glos. iuncto text. in authenti. de non eligen. secun. nubencolla. 1. in verbo copulantur. Ex quibus hanc conclusionem depromit Bald. in. l. filium quem habentem numerõ. 5. C. fami. ærciscundæ, & ibi Paul. numero 3. & Iasso. numero. 12. cum quadam moderatione Angel. in, l mater. 2. columna. C. ad Tertulli. Nicol. de Vuald. in tracta. de succes. abintest. 2. part. 4. colum. versi. prædicta autem omnia Matth. Mathesilanus in eodem tracta. 2. articul. prin. numero, 19. Socin. in regula. 272. fall. 1. Roma. cons. 219. columna. 1. & 2. & iterum in singul. 268. Cifontanus in. l. 15. Tauri numero 2. limi. 1. & ibi Dida. Castelli ad finem & Anto. Gomez numero. 6. Ioann. à Garro. referens plures concordantes in rubri. C. de secund. nup. titulo de remedijs pro secundo nubentibus, remedio primo & secũ-
44 do. [Aliæ autem pœnæ, vt infamię vel similium secundo nubentibus intra annum luctus impositæ corriguntur iure canonico & regio, vtpote quę in odiũ secundo nubentium statutę fuerint, vt in. l. 1. & 2. C. de secund. nup. quæ vero in fauorem filiorum prioris matrimonij statuuntur, vt in auth. eisdem pœnis & l. 3. C. de secund. nupt. & in. l. vlti. tit. 12. part. 4. non corriguntur iure pontificum, iuxta notabilem & receptam sententiam Innocen. in. c. fi. de secund. nupt. & in specie adnotauit Ioann. à Garro. in rubri. C. de secund. nupt. in titul. de pœnis secundo nubentium, pœna & numero. 12. cum concordan. supra numero. 1.
45 traditis. [Sed an leges has pœnas statuentes in fauorem filiorum prioris matrimonij, vt eorũ parentes secundo nubentes reseruare teneantur eisdem filijs, quę ad eos quoquo modo peruenerunt ex substantia & bonis coniugis prædefuncti, locum sibi vendicent in auo, vel auia, vel cęteris descendentibus? & certè crederem idem ius in eis esse statuendum, quandoquidem eadem sit ratio, imo maior in ascendentibus, vt in. l. generaliter in princ. & in auth. si tamen, vbi id expendit Bald. C. de secund. nupt. & Mathesi. in tracta. de succes. abintest. num. 28. & 29. magis enim debetur hæreditas filiorum parentibus quàm alijs accedentibus, vt in auth. defuncto. C. ad Tertullia. hanc eandem sententiam tenuit ante omnes Hostien. in summa de secund. nupt. §. quare versic. & quod dixit, & Ludo. Bologni. in Apostillis ad Mathes. vbi supra numero. 27. & sequent. Angel. de Aret. in. §. præferun tur insti. de sena. cons. Tertul. column. penult. Grego. Lupi in. l. 26. in verbo fincan a sus hijos, titulo. 13. par. 5. vbi tamen hoc restringunt quoad bona quę ad auiã peruenerunt ex substantia aui mariti sui, etiamsi ea ad nepotes prius peruenerint, quibus abintestato auia successerit: tenebitur siquidem auia secundò nubens, ea reseruare nepotibus superstitibus ex priori matrimonio habitis, secus autem erit si pater vel mater bona aliunde quæsita filijs suis reliquerit, nam hæc licèt ad auiam per successionem abintestato perueniant, non tenebitur auia reseruare nepotibus superstitibus, licèt ad secundas conuolauerit nuptias, quod notant doctores superius citati, quibus libenter assentior, fateor tamen casum istum raro accidere posse.

GLOSS. III.

c *De fueros.* Vt in. l. 13. titulo. 1. libro. 3. fori. & foro iuz-

Universidad de Deusto
Biblioteca

go lib.3.titulo.2.per totum.

GLOSS. IIII.

d *E otras qualesquier leyes.* Vt in.l.1.2.&.3.C.de secund. nup.l.5.titiulo. 3. part. 6.&.l.vltim.titul,12.part.4.di xi supra in gloss.1.

LEY. IIII.

¶ *Que en los casos que casando segunda vez la muger,es obligada a reseruar a los hijos del primer matrimonio,la propriedad delo que ouieren del primer marido, assi el marido casando segunda vez.*

Don Fernando y Doña Iuana en las leyes de Toro,año de.1505.cap.15.

¶ En todos los casos[a] que las mugeres casando segunda vez son obligadas a reseruar a los hijos del primero matrimonio la propriedad de lo que ouierē del primer marido,o heredaren de los hijos[b] del primero matrimonio, en los mismos casos el varon que se casare segunda o tercera vez,sea obligado[c] a reseruar la propriedad dello a los hijos del primer matrimonio. Demanera que lo establescido cerca deste caso en las mugeres que casaren segunda vez, aya lugar enlos varones que passaren a segundo o tercero matrimonio.

GLOSS. I.

a *En todos los casos.* De quibus supra in.l.præcedenti gloss.3.latissimè diximus.

GLOSS. II.

1 *Addita hæreditate per filium effectū est vnicum filij patrimonium.*

b *Hereden de los hijos.* Vt diximus supra in.l. præcedenti gloss.2.nu.42.sed hoc est specialissimum in odium secundò nubentium,& in fauorem filiorum primi matrimonij,nam contrarium esset dicendum hac ratione cessante,quādoquidem addita hæreditate paterna per filium,iam effectum fuit vnicum patrimonium ipsius filij,vt in.l.sed si plures.§.filio impuberi. ff. de vulga. ibi,iunēta enim hæreditas cœpit esse, quod est mirandum.

GLOSS. III.

1 *Secundò nubentium pœnæ æquè statuuntur in viro,atque in vxore.*
2 *Secundo nubentium pœnæ statutæ esse censentur in omnibus ascendentibus ex parte viri,vel vxoris.*

c *Sea obligado.* Nota quòd omnes pœnæ statutæ contra mulieres secundò nubentes,præterquàm quæ imponuntur propter festinationem nuptiarum, procedunt respectu viri,idem erat statutum iure communi,licèt non clarè per leges,sed erat communis opinio teste Boerio decisio.187.columna.2. vt aduertit Antoni.Gomez numero. 4. plures citans concordantes: & Ferdinan.Tellius in.l.15.Tauri Ripa.in. l, fœminę numero.1.C.de secund.nup. [Extenditque idē Tellius legem nostram ad quoslibet ascendentes ex.l.generaliter.C.de secund.nup. citat in specie Alexand, ad Bald.in auth.ex testamento,in verbo consuetudine,& Boerium.d.decis.187.fi.col.num.2. tenentur siquidem ascendentes secundò nubentes eandem reseruationem nepotibus & descendentibus facere, quàm pater facere tenetur filio,secundum Ripam in.d.l.fœminę.6.quæst.num.7.C.de secund.nup.

LEY. V.

¶ *De los que casan otra vez siendo sus mugeres viuas:de la pena que merecen.*

Don Iuan.I.en Biruiesca: año de. 387. l. 31. vease la.l.7.infra,y la. l.8.tit.20.li.8. que altera esta pena.

¶ Muchas vezes acaece que algunos que son casados,o desposados por palabras de presente,siendo sus mugeres o espo sas viuas:no temiendo a Dios ni a nuestras justicias,se casan o desposan otra uez.[a] Y porque es cosa de gran peccado,[b] y mal exemplo:ordenamos y man damos que qualquier que fuere casado o desposado por palabras de presente, y se casare y desposare otra vez,q̄ demas de las penas enel derecho conteni das,[c] q̄ sea herrado enla frēte cō fierro caliente,que sea hecho a señal de. Q.[d]

GLOSS. I.

1 *Vxores plures habere,an aliquando licuerit?*
2 *Coniux altero absente in remotis locis,non debet cum alio matrimonium contrahere,donec cōstet de morte veri coniugis,nec valet tale matrimonium.*

3 Con-

3 *Coniux quando dicatur esse certus de morte coniugis, vt excusetur à peccato,& filij sint legitimi?*
4 *Matrimonium secundum viuente primo coniuge est nullum,licèt bonam fidem contrahens habuerit.*
5 *Matrimonij vinculum propter affectatam absentiam coniugis,aut propter molestam cohabitationem,vel hæresim dissolui non potest.*
6 *Mulier,quæ credens virum mortuum cum alio contraxerit cùm primum viuere scierit,ad primum redire tenetur.*
7 *Matrimonium secundum mortuo primo viro cum alio factum,tenet:quamuis fœmina crediderit primum esse viuum.*

a *O desposan otra vez.* Quòd quis possit plures simul habere vxores non fuit licitum iure diuino, vt probaui supra eo.l.1.gloss.1.num. 15. & constat hodie ex Concilio Tridentino sessione.24. de sacramento matrimonij canone.2.cuius verba sunt.*Siquis dixerit licere Christianis plures simul habere vxores,& hoc nulla lege diuina esse prohibitum,anathema sit.* Et hoc dicitur impedimentum ligaminis, quod si scienter fiat nulli dubium quin matrimonium sit nullum. Dubium tamen esse potest cùm ignoranter factum fuerit, quod
2 expedietur sequentibus conclusionibus. [Coniux altero absente in locis remotis,non debet alteras celebrare nuptias,donec sibi verè constet de morte coniugis, etsi de facto contrahat est nullum matrimonium cap.in præsentia vbi docto. adnotarunt extra de sponsal. Abb. Soci. & Barba.in cap.quoniam frequenter.6.porrò extra vt lit.non cont. l. 6. infra eod. Alfonsus à Veracruce in speculo coniugiorum. 1. part. artic.42. Couarru.in epitome de sponsal. 2. parte cap. 7.§.3.numero. 3. nam ex quo primum matrimonium valuit,non est sui iuris, non ergo poterit alteri dare quod suum non est,etsi de facto dederit non tenet datio,vt asseuerat Alfonsus à Veracruce.d.articul.42.nec sat erit,de morte constare aliquot coniecturis, vt ad secundū possit transire coniugiū absque peccato: nec immunis erit à primo matrimonio,nisi certò constiterit de morte primi coniugis,secundum Panormita. in cap.in præsentia de sponsal.post glosi.vlti. ibi & est text.in.l.8.titulo 9.part.4,quæ sententia vera est, quamuis contrarium voluerit gloss.2. & Præposi. in d.cap. in præsentia, imo quòd fama vel alia similis coniectura sufficiat,vt à pœna liberetur : non tamen vt à iudice obtinere possit licentiam nubendi, verùm enimuerò prior sententia verior est, vt coniectura & fama non sufficiat, sed requiratur certus nuntius mortis,cuius qualitas est consideranda,vt ei fides adhibeatur,vt notant docto.in.d.cap.in præsentia, Alfonsus à Veracruce, & Couarru. in locis supra citatis,
3 & Antonii. Gomez in.l.80.Tauri numero.31. [Secunda conclusio, coniux dicetur certificatus de morte coniugis,vt excusetur à peccato, vtque filij sint legitimi [propter eius bonam fidem, iuxta text. in capit.ex tenore extra, qui fil.sint legi.] cùm id iudici visum fuerit: eius enim arbitrio committitur secundum Panormita.& Præpos.in.d.cap. in præsentia,& Aufreri.in decis.capellæ Tolosanæ.316.Hoc tamen iudicis arbitrium instrui debet ex pluribus congestis per glo,Bart.& Sali.in.l.siquidē.C.soluto matri. & Corsetum in singul. in verbo nuors Corn. cons.10. lib.1.Alex.cons.115.lib.4.& cons.4.nu.15.lib.2.Cassa. in cōsue.Burgund.in proœmio fol.10.& Capella Tolos.312.optimè per Nicol.Boeri. decis.288. Socin. Iuniorē cōs.26.li.2.tex.regni nostri in.l.14.ti.14. par.3. Couarru.de sponsal.2.parte.cap.7.§.3.num.4. Alfon.
4 à Veracruce.d.art.42. 1.conclus.in fi. [Tertia conclusio,mulier certificata de morte viri sufficienter arbitrio iudicis,licèt non peccet alteri nubendo,& filij ex secundo matrimonio nati sint legitimi, si tamen vir eius viuebat,matrimonium est nullum, etiam si postea moriatur:nec vllo alio modo subsistere poterit, quàm si nouus adsit consensus post mortem primi,vt optimè probat frater Alfons.à Veracruce.d,arti. 42.
5 conclus.2. [Quarta conclusio,matrimonij vinculum propter affectatam absentiam coniugis, aut propter molestam cohabitationem,aut propter hæresim dissolui non potest,& qui contradixerit est anathema, vt in concilio Tridentino sessio.24. de sacramento matrimonij canone.5. [Quinta cōclusio,mulier quę,probabiliter credēs virū,mortuū cū alio cōtraxerit matrimoniū,cu primū nouerit cū viuū,tenetur ad eū redire secundo viro relicto.c.cum per bellicam.34.q.2. & cap.cum in captiuitate eod.causa & quæst.vbi statuitur eam esse adulteram,nisi confestim ad primum redierit,non enim deinceps tenebitur debitum reddere, nec poterit exigere,& hoc non solum quando est certum ipsum viuere , verùm etiam si de eius morte aut vita dubitetur:quamuis tunc debitum reddere teneatur,vt in cap.dominus extra de secund.nup.Alfons.à Veracruce in.d.speculo coniugiorum.1.part.artic.42.
7 conclus.3.&.4.diuus Anto.3.part.tit.1.cap. 9. Panor. in.d.cap.in præsentia de sponsal. [Sexta conclusio, mulier credens maritum viuere , si cùm alio contrahat matrimonium,& tunc temporis vir mortuus erat licèt ipsa ignorante,tenet matrimonium si verum habuit consensum,sin autem credens subesse impedimētum,non intendebat contrahere,sed fallere, non erit matrimonium.licèt verba expressa coram parocho & testibus interuenerint,vt ex Florētino colligitur.d.c. 9.& Alfonso à Veracruce,d.art.42.conclus.5.

GLOSS II.

1 *Matrimonium contrahens cum secunda viuente prima grauissime peccat.*
Nuptias binas cōtrahentes à iudice seculari puniūtur, & ecclesiastico,ibidem.
2 *Matrimonialis causa spectat ad iudices ecclesiasticos.*
3 *Inquisitores fidei cognoscere possunt & corrigere eos qui binas nuptias, contrahunt viuente primo coniuge.*
4 *Inquisitores quando de hac causa non cognoscant.*

b ¶ *Gran peccado.* Si quis secundo nupserit primo coniuge viuente grauissime peccat,vt dixi in glo.precedēti. Et quāuis ad iudicē secularē spectet huius cri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

minis punitio,vt in l.eum qui duas. C. de adulte. & in hac.l. & duabus sequentibus,&.l.8.titulo.20.infra lib.8. [Et præterea episcoporum & ordinariorum sit cognitio super matrimoniorum vinculis & nexibus.cap.2.de secund.nup. & in concilio Tridentino sessione.24.cano.12.de sacramento matrimonij,cuius verba sunt. *Si quis dixerit causas matrimoniales non spectare ad iudices ecclesiasticos,anathema sit.* [Inquisitores tamen hæreticæ prauitatis cognoscere per sæpe solent de tali crimine,propter hæresis suspitionem in de emergentem,videtur enim malè sentire de sacramento matrimonij,qui cum duabus matrimonium simul contrahit,idcirco interrogari potest ab inquisitoribus,& si ita res tulerit,puniri.Quod iustè fieri asserit Lapus in cap.accusatus.§. sanè de hæreti.li.6.vbi & Domi.& Fran.in princ. eiusdem capitis. Squilacensis quoquè in libro de fide Catholica cap.15. summa Rosc.in verbo hæreticus num.6.Gonsal. à Villadiego de hæreti.quæst.9.Felin,in cap. ad abolendam de hæreti.Ioan.Lupi in repe.cap.per vestras in prin. §.18.num.25.Couarru.in epitome de sponsali. 2. parte cap.7.§.3.num.6. Alfon.à Castro lib.1.de iusta hæreti. puni.c.1.Brunus de hæreti.lib.1.c.2. Iacob. Septima. in institutionibus Catholic.cap.40.in prin . & Grego.Lupi in.l.vltim.gloss.fi.tit.17.partit.7. [Et tum maximè inquisitores de hoc crimine cognoscunt, cũ propter frequentiam opus est grassantibus exemplo.l.aut facta.§.nonnunquam. ff. de pœn. in proœmio.7.part.& cùm reus alioqui suspectus erat, quippequi ex genere erat Sarracenorum , quibus licebat iuxta eorum ritum plures simul vxores habere , vel cùm quis palàm cum duabus contraxit matrimoniũ, qua in specie malè sentire videtur de matrimonij sacramento,publicè illud spernens,eoque abutens. At si colore aliquo sic contrahens excusari queat, nec sit alioqui suspectus,consultius fiet si ordinarijs iudicibus punitio criminis relinquatur , vt puta si secundo nubens prætendat matrimonium primum fuisse nullum ob aliquod impedimentum,vel alia ex causa:vel quòd propter longam absentiam & rumores mortis alterius coniugis,alter ad secundas transierit nuptias, nam & vxorem absentis , quæ priusquàm de morte viri certa esset, alteri nupsit , quodammodo venia dignam iudicauerunt patres in.6.Synodo generali ea none.93.eo quòd sæpe mors præsumitur , vt colliges ex collectis à Graciano in decretis.34. quæst.1. refert Iacob.Septima.d.c.40.nu.1.

2

3

4

GLOSS. III.

1 *Pœna coniugis qui primo viuente alium duxerit est arbitraria.*
Pœna stupri quæ?ibidem.
Pœnæ iure ciuili inductæ aduersus eum qui viuente prima vxore aliam duxerit,ibidem.

2 *Pœnæ iure regio & canonico inductæ contra eum qui viuente prima vxore aliam duxit.*

3 *Pœnæ hoc libro recollectionis legum inductæ aduersus eum qui viuente prima vxore aliam duxit.*

4 *Pœnæ contra virum secundo nubentem,viuta prima vxore statutæ,an locum habeant in vxore quæ aliũ maritum accepit viuente primo?*
Lex.8.tit.9.part.4.intelligitur ibid.

5 *Fœmina quæ scienter secundas contraxit nuptias,primis non solutis,patietur pœnas legibus huius libri impositas viro.*

6 *Mulier secundo viro scienter nubens viuente primo, si copula sequatur , potest de adulterio accusari ab eius priore marito,& an patiatur vltra hoc pœnas harum legum?*

7 *Mulier sine dolo malo credens primum virum mortuum,si cum secundo nupserit,quamuis primus mortuus non sit cessauit pœna harum legum.*

8 *Mulier etiam si legitimam certiorationem non habuerit de morte viri,sed famam dumtaxat vel credulitatem , & secundo nupserit,excusatur à pœnis harum legum,sed tradetur cum secundo viro,priori in seruitutem.*

9 *Mulierem accusans,quòd secundo nupsit,viuente primo,probare tenetur primum virum viuere.*

En el derecho contenidas. Pœna coniugis qui primo viuente alium ducit est arbitraria iure Cæsareo , incurritquè infamiam.l.2.C. de incæst.nup .l. 1.§. fi.ff. de his qui notan.infa.l.quid ergo.§.1.eodem titulo.l. cum qui duas.C.ad.l.Iul.de adult. vbi statuitur hoc crimen pœna stupri esse puniendum , vt ibi probatur iuncta gloss.in verbo infertur . Pœna verò stupri est in personis honestis amissio dimidię partis bonorum,in vilibus verberatio cum quinquennij relegatione,6.2.insti.de publi.iudi.Hostien.in summa titulo de stupro.§.& qualiter.l.2.titul.19. part. 7. Alexand.consil.165.libro. 7. & ibi Carol. Molin.nec est verum quod Ludoui.Roma,dixerat singul. 531. & Theophilus in.§.affinitatis insti.de nup.pœnam mortis infligi,binas contrahentibus nuptias,primis non solutis,prout aduertit Couarru.in epitome de sponsal.2.part.cap.7.§.3 num.6. citans Angel . de malefi. in parte Che me ay adulterato numero.65, & Grego. Lup.in.l.vltim.in gloss.fina,titul.17.part.7.Alia pœna iure ciuili infertur fœminæ nuptę quę cum alio contraxit scienter,nempe,adulterij, simul cum viro qui scienter etiam contraxit cum ea,vt ex.l.cum qui duas.C.de adulte.expendit Couarru.d.cap.7.§.3. numero.6.post princ.alias penas congerit Angel.in tractu maleficiorum in verbo che me ay adulterato numero.65.& Ioann.Lupi in repe.rubr.de dona.int.vi. & vxo.§ 60.numero.6,Ioã.Montolon.in promptuario iuris in verbo dulcis. Silua nuptialis lib.4.numer 44.Pet.Dueñas in regula. 290. incip. facies hominis, limita.3.Tiraquel.de legib.connubia.l.7.nu.24. & sequent. [Verùm cùm lex nostra referatur ad pœnas iure statutas, intelligere oportet de iure nostro regio,non de iure ciuili Romanorum,vt in. l. 1. &.2. Tauri & ibi notant earum legum interpretes,dixi in dialogo relatoris.3.part.cap.34.numero.2. & sequen. Grego.Lupi in.l.6.titulo. 4. part.3 . Ioann.Lupi in introductione repetitionis cap.per vestras numer. 16. & sequen.Quare [omissis pœnis iure Pontificum statutis,nempe,publicæ ignominiæ arg.capit.de benedicto.32.quæst.1.notat Panormit.in capit.cum haberet de eo qui dux.in matr.quam poll.per adult.col.2.Couarru.d.§.3.num.6. & excommunicationis ipso iure secundum Paul.Grillald.in tracta.de pœnis omnifariam coitus quæst.14.cuius opinio falsa est teste Didaco Couarru.d.num.6.ad finem,vt constat ex gloss. 1.quam ibi Cardi.Imol.& alij sequuntur in Clement. vnica de consangui.& affini.] iure nostro regio aliæ pœnæ imponuntur huic crimini,nẽpe,exilij ad quinquennium,vt in.l.16.tit.17.part. 7. & confiscationis bonorum omnium quę in eo loco habebat,vbi matrimonium secundum contraxit primo coniuge viuẽte, deficientibus filijs vel nepotibus, quibus,si supersunt bona applicantur, iuxta distinctionem tex.in.l. vlti. tit.17.par.7. [Iure autem regio nouiori huius libri aliæ pœnæ statuuntur,nempe,confiscationis dimidię partis bonorum si ad secundas nuptias transierit, coniuge viuente primo , proditoris enim loco est,aleuosi vulgariter nuncupati,vt in.l.sequen.& vltra hãc pœnam fronti imprimitur litera.Q.candẽti ferro , vt in hac lege,de quo in gloss.vltim.Sed hæc pœna corporalis hodie iure nouissimo immutata est,vt eius loco ad triremes per decennium damnetur secundas nuptias contrahens viuente prima vxore, vtquè publico pudore afficiatur , equitans per vias publicas in asino cum resti ad collum, & voce præconis , qua eius crimen omnibus innotescat,vt statuitur in.l. vltim.titul.20.infra lib.8.per quam corrigitur lex, 7.in fra hoc eodem titulo. [Sed an pœnæ huiusmodi locum habeant in fœmina,quæ viuente viro cum alio contraxit?Et Anto.Gomez in. l. 80. Tauri numero 28 . asserit indubitanter fœminam eâdem pœna esse plectendam,eo quòd lex pœnalis & odiosa loquens in masculo,extenditur ad fœminam,quoties vtrobique est eâdem ratio,vt in.l.si quis in tantã iuncta glo. magna.1.quæst.& ibi communiter docto.C.vnde vi, & in . l. vnica iuncta gloss. in verbo sponsam. C.de raptu virgi.l. quicunque . C. de ser. fugi. l. si quis id quod,vbi omnes moderni .ff.de iur.om iudi.Nec obstare ait Anto.si quis dixerit,maritum posse accusare vxorem de adulterio,si cum secundo viro comiscetur,vt in.l.8.titulo.9.part.4.ex quo videtur , cessare alias pœnas arg.text.cum materia in.l. senatus. ff. de accusa.nam illud vtique intelligitur,quando vnicum fuerit commissum delictum , secus si plura, at nostra in specie duo sunt crimina,vnum contractus matrimonij secundi,viuente primo viro, in contemptum ecclesiæ,quod punitur huius legis pœnæ , alterum est adulterium,si sequatur copula in offensionem mariti, quare nimirum,si iuxta leges regias puniatur.Gregõ. tamen Lupi in.l.vltim.titulo.17.partit.7. in gloss. vltim.asseuerat non esse locum huius legis pœnæ in fœmina bis nubente,viuo priori viro-,sed pœnæ . d.l.-vltimæ vel pœnę adulterij si copula sequatur,vt in. l. 80.Tauri. [Ego autem crederem diffiniendam esse hanc controuersiam sequentibus conclusionibus. Prima cõclusio,fœmina quę scièter secũdas cõtraxerit nuptias viuente primo viro , punietur huius legis pœna,propter contemptum diuini præcepti , pœna etiam legis sequentis,iuxta sententiam Antonij Gomez numero præcedenti relatam , nec crederem hac in specie locum esse pœnæ.l.vltim.titulo.20.infra lib. 8.mulier siquidem ad triremes non damnatur . Secunda conclusio,fœmina scienter nubens secundo viro,viuente primò, sequuta copula , potest de adulterio accusari ab eius priore marito, & pœna damnabitur adulterij,& non pœna huius legis , mors siquidem omnia soluit, nisi ei à marito pœna condonetur,tunc nimirum procedet sententia Anto . Gomez in.d.l.80. Tauri numero. 28. ne contemptus diuini præcepti maneat impunitus , pœnæ autem legis sequentis hac in specie locus erit siue pœna adulterij à marito condonetur, siue non. [Tertia conclusio , fœmina sine dolo malo credens maritum mortuum,si secundas cum alio contraxerit nuptias , primo viuente , cessauit pœna huius legis & sequent. &.l.vltim.titul.20.infra lib. 8. veluti si maritus longè aberat , & de eius morte certiorata fuerit per vnum testem fidedignum , qui in actis pręuio iuramento deposuerit,fama etiam concurrente,vt in authen . vt lice. ma. & auiæ. §. quod autem â nobis colla. 8. & ibi notãt Bart,Angel.& cæteri. & in authen . hodie vbi gloss.& docto.C.de repud .Quin & iure pontificio,cui est standum,poterit impunè secundo viro nubere,si certum & fide dignum nuncium mortem mariti nunciantem habuerit,vt in cap.in præsentia in fi. de sponsal,& ibi notant Bernard,Innocen. Abb. & commu.doctores text.in capit.2.de secund. nup.& in capit.quoniam frequenter.§. si autem , vt lite non cont. [Quarta conclusio , fama publica cum aliqua credulitate de morte viri absque legitima certioratione,excusabit vxorem â pœna adulterij & alijs in hac lege & cæteris huius libri contentis , vt in cap.2. de secund.nupt.& ibi gloss.& docto. notant & in. d. cap.in præsentia,faciunt notata per Pet . de Dueñas in regula. 150. limi. 2. si tamen postquam sciuerit virum priorem viuere,adhęreat secundo,pœna adulterij punietur,vt in.l.8.tit.9.part.4.nec est verum quod Anto.Gomez asseuerat in.d.l. 80. Tauri numero. 31. ad finem,quòd iure nostro non omnino excusabitur â pœna,quandoquidem iuxta.l.7,tit.15.libro.8.ordina.traditur hac in specie cum secundo viro in seruitutem,vt prior vir de ipsis adlibitum disponat, modo non occidat,nam pœna hæc abrogata est , cum ea lex traducta non fuerit in hoc libro,tanquam exorbitans & odiosa. [Aduertere tamẽ oportet ei qui accusat aliquem,eo quòd bis contraxerit,primo viuente coniuge , incumbere onus probandi,eo tempore viuere primum coniugem,nec sufficere iuris præsumptionem,quòd quilibet centum annis viuere præsumitur ex doctrina Bart.in.l.si inter.ff. de reb. dub. cui accesit Socci.ibidem & Grego.Lup.in. l.vlti.tit. 17.partit.7.in glo.vlti.in fine.

2

3

4

5

6

7

8

GLOSS. IIII.

1 *Secundo nubenti primo viuente coniuge pœna imponitur , vt candenti ferro litera . Q. fronti im-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

primatur, & quomodo hoc praxis receperit?
2 *Facies signum an per statutum homini libero imponi possit? & an per legem nostram ibidem.*
Rex Hispaniæ non subest imperio, ibidem.
3 *Pœna legis nostræ abrogata est per nouiorem.*

d *Señal de. Q.* Binas nuptias cõtrahentibus primõ viuẽte coniuge, pœnam praxis imposuit, vt candenti ferro frõti imprimatur litera. Q. vt expressim statuitur in hac lege transumpta ex l. 6. tit. 15. lib. 8. ordi. & l. 3. tit. 1. lib. 5. ordina. quidam tamẽ asserunt legem illam vitio scriptorum esse deprauatam, eo quòd nulla ratio assignari possit, quare dictio seu litera. Q. fronti ob hoc crimen imprimatur, sed potius autumant signum hoc. II. esse imprimendum, eo quòd duas habuerit vxores, atque inde facilis fuit lapsus, vt ex illis characteribus dualem numerum designantibus Q. fieret. Alij dicunt imponi debere in fronte signum crucis, eo quòd malè sentiat de fide, quod fatetur Couarru. in epitome de sponsal. 2. par. c. 7. §. 3. in fine depræhendisse in huius regni ordinationum libro vetustissimo, vt in. l. pen. Ioannis. 1. regis excommunijs Biruiescæ habitis expresse cautum erat, in pœnã huius criminis esse fronti imprimendum signum crucis, attestatur tamen vsum communiter obtinuisse, vt litera. Q. imprimatur, quod & Ant. Gomez adnotauerat in d. l. 80. Tauri num. 27. ad fi. cuius rei etiam ego testis sum. 2 [Verũ pœna hæc signandi frontem, est contra text. in l. si quis in metallum. C. de pœn. vbi notanter voluit imperator, quòd cùm facies hominis sit facta ad instar diuinæ imaginis, non debet cicatricibus deformari, vbi glossa. & Ang. dicunt, statutũ contra id factum non esse seruandum, cui assentitur Rober. Marã. de ordi. iudicio. 4. part. 2. distinct. iudiciorum. num. 8. & 9. verũm cùm hæc sit lex, nemo eam infringere poterit, siquidẽ hoc in regno non recognoscitur imperator, nec alius superior glo. in c. Adrianus. 63. distinct. cum concordantijs infra citandis hoc eodem libro titul. 10 de donationibus. l. 7. glo. 10. num. 3 2. [Cæterùm pœna huius legis abrogata est per legem vlt. tit. 20. infra lib. 8. vt dixi supra eo. gloss. 3. numero etiam. 3.

LEY VI.

¶ *Que incurra en pena de aleue el que se desposa con dos mugeres siendo viuas.*

Don Alonso titulo de las penas. c. 7. y don Enrique. III. cod. tit. c. 7. Don Carlos en Segouia año. 1532. peticion. 79. manda guardar esta ley.

¶ Otro si todo aquel q̃ es desposado[a] dos vezes con dos mugeres, no se partiẽdo de la vna por sentencia de la yglesia,[b] antes que se despose con la otra, es caso de aleue, y ha de ser condenado en la pena de aleue[c] y perdimiento de la mitad de sus bienes.

GLOSS. I.

1 *Actum nullum faciens an pœnam incurrat id facienti impositam.*
Emphyteuta alienationem inualidam faciens, non cadit à iure suo ibidem.
Mandatum inualidum quod nulli parat præiudiciũ non est punibile, ibidem.
2 *Actum nullum faciens, an valeat quoad incommodũ facientium.*
3 *Binas nuptias contrahens priores licitas secundas illicitas, vel ex contrario, an incurrat pœnas bis nubentium?*

a *Aquel q̃ es desposado.* Verè & validè, nam si primum matrimonium fuerat nullum, aut secundum, vel quia non fuit seruata in eo contrahendo forma Concilij Tridentini, de qua supra in gloss. 1. huius rubricæ num. 33. vel ratione impedimẽti alicuius, videtur nullam debere incurrere pœnam: eo quod actum nullum faciens excusetur à pœna, nam emphyteuta non cadit à iure suo ob venditionem nullam, authore Bald. in l. 2. C. de episco. audi. cum concordan. à Tiraq. traditis lib. 1. de retractu. §. 1. gloss. 2. num. 6. & de legi. cõnubia. gloss. 8. 24. q. & latissimè in repe. l. boues. §. hoc sermone limi. 1. ff. de verbo. signi. post Feli. in cap. 2. de tregua & pace, eodem Tiraq. lib. 1. de retractu. §. 8. gloss. 7. num. 5. & sequentibus. Sic & mandatum inualidum, quod nulli parat præiudicium, non est punibile, casus est singul. & ibi Bald. in l. vlti ff. quod falso tuto. auth. Hyppoli. Marsi. in l. 1. §. præterea nu. 16. ff. ad. l. Corn. de Sicar. cũ pluribus similibus ibi ab eodẽ congestis, & per Bart. & de ct. in l. 4. §. cõdẽnatum. ff. de re iudi. 2 [In cõtrariũ facit quòd actus factus cõtra prohibitionem legis licèt sit nullus quoad commodũ eorũ qui ita contrahunt, valet tamen quoad eorũ incõmodum & pœnam, vt in. c. si religiosus in prin. de elect. lib. 6. tradit Bart. in l. non dubium nu. 16. C. de legi. plura ad comprobationem cõgerit Tiraq. lib. 1. de retractu. §. 26. gl. 2. nu. 8. & seq. [Crederẽ in hac quæst. 3 esse distinguendum aut enim primum matrimonium fuit validum, & secundum nullum, & tunc pœnã nõ euitet secundas contrahens nuptias, aut verò primũ fuit inualidum, & nullum, secundum autem licitum, & tunc non punietur, quia legitimè factum pœnam non meretur. l. Grachus. C. de adulte. ita cõsuluit Bal. cons. 118. verba matrimonij lib. 1. nu. 2. Marsil. in d. l. §. præterea nu. 24. ff. ad. l. Corn. de fals.

GLOSS II.

b *Por sentencia de la yglesia.* Aliud iure communi esse dicendum asserunt Bald. in cons. 118. lib. 1. nu. 2. quod per legem nostram corrigitur.

GLOS.

GLO. III.

Aleuosi pœna iure regio? gloss. 3.

c *En la pena de aleue.* Aleuosi pœna regulariter est mortis ignominiosæ, nempe, laquei & distractionis, & insuper confiscationis dimidiæ partis bonorum. l. 10. titul. 23. infra libro. 8. sed pœna hæc corrigitur per l. 8. tit. 20. infra eodem libr. 8. vbi dicam.

LEY. VII.

¶ *Que los que se casan dos vezes assi mesmo incurran en pena de galeras.*

¶ *Emperador dõ Carlos y doña Iuana en Valladolid año de 1548. peticion. 25. vide l. 8. tit. 20. lib. 8. infra.*

¶ Porque muchos malos hombres se atreuen a casar dos vezes, y siẽdo el delicto tã graue, se frequenta mucho,[a] por no ser la pena condigna. Porende mandamos que las nuestras justicias tengan especial cuydado de la punicion y castigo, delos que parescierẽ culpados. y les impongan y executẽ en ellos las penas establescidas por derecho y leyes destos Reynos.[b] Y declaramos que la pena de destierro de cinco años a alguna Isla de q̃ habla la ley de la partida,[c] ẽ la y se entienda para las nueuiras galeras, y que por esto no se entienda dimiuyrse la mas pena que segun derecho y leyes destos nuestros reynos se les deuiere dar, attenta la calidad del delicto.

GLOSS. I.

1 *Exemplo opus est multis crasantibus?*
2 *Pœna an augeatur propter frequentiam delicti?*
3 *Consuetudo etiam iniqua excusat à pœna?*
4 *Causa quælibet etiam iniusta excusat à dolo, & pœna ordinaria.*

a *Se frequenta mucho.* Supplicia exacerbantur, quoties nimiem multis personis crassantibus, opus est exemplo, vt hic & in l. aut facta. §. fi. ff. de pœn. l. 1. §. puniuntur. ff. de abigeis. l. 3. in fi. C. de episco. audi.
2 [Præterea consuetudo non excusat à pœna in his quæ ex se mala sunt, ex sententia Innocent. in capit. sanè de offi. ordi. cui assentitur Bald. in. l. de quibus numero. 22. ff. de legi. Panor. consil. 22. prope finem Marsil in. l. 1. in princ. num. 87. 88. & 89. ff. ad. l. Corn. de Sicar. pro quibus facit text. in cap. vltim. de consue. & cap. non satis & cap. cum in ecclesiæ & cap. 12 quæ & ibi gloss. extra de simo. & capit. interdilectos iuncta gloss. in verbo authoritas de excessi. prælã. cũ alijs à Tiraquell. congestis in libr. de pœnis temperãdis causa. 42. numero. 11. & sequent. 3 [Cæterùm consuetudo improba in foro iudiciario quandoque excusat à pœna ordinaria licèt præseferat speciem delicti, gloss. est notab. in capit. cum veneralibus in verbo migrasse extra de consuetu. quam ibi sequuntur Cardi. Ancarr. Anto. & Panorm. & Oldral. cons. 9. Roma. consil. 466. Anto. Floren. in. 2. part. partis tit. 3. cap. 1. versi. secundum genus pœnarũ cũ concordan. à Tiraquell. traditis. d. causa. 42. nume. 1. & sequentibus. 4 [Nec id mirum quidem, cùm quælibet causa etiam iniusta excuset à dolo, pœnaquè proinde ordinaria, vt in. l. igitur versic & generaliter ff. de libe. cau. l. de ætate. §. qui iusto. ff. de interrog. acti. l. inter omnes. §. rectè. ff. de fur. cum pluribus concordantijs & similibus à Tiraquell. congestis de pœnis temperandis causa. 43 per totum.

GLOSS II.

b *Dessos reynos.* De quo diximus supra eodem l. 5. glo. 3. num. 2. & 3.

GLOSS. III.

c *Ley de la partida.* l. 16. & vltim. tit. 17. par. 7. dixi supra eod. l. 5. glo. 3. nu. 2. & 3.

GLOSS. IIII.

1 *Pœna antiqua an tollatur per nouam? remissiuè.*

d *La mas pœna.* Quando pœna antiqua tollatur per nouiorem, vide quæ dixi in dialogo relatoris. 3. part. c. 34. num. 1. & sequent.

LEY. VIII.

¶ *Quel hijo casado y velado es auido por emancipado.*

Don Fernando y doña Iuana en las leyes de Toro del año de. 1505. ley. 47.

¶ El hijo o hija casado y velado[a] sea auido por emancipado,[b] en todas las cosas para siempre.[c]

Universidad de Deusto
Biblioteca

GLOSS. I.

1 *Filia iure communi est in potestate patris non viri, idem in filio.*
2 *Filius etiamsi sit senex vel miles non exit à patris potestate.*
3 *Filius vel filia per matrimonium exeunt iure regio & Gallico à patria potestate, & quomodo id intelligatur? nu. seq.*
4 *Sponsalia de presenti faciunt verum & legitimum matrimonium.*
Copulatiua vtrumque exigit esse verum ibidem.
Filius exit à patria potestate per contractum matrimonij, sequutis solemnitatibus nuptialibus, non aliàs iure nostro regio. ibidem.

a *Casado y velado*, hæc lex corrigit ius commune Romanorum, quo filia est in potestate patris, non viri. l. 1. infi. & l. seq. ff. delibe. exhib. l. 2. §. quod si in patris & l. quoties. ff. solu. matri. l. 3. & l. nec inter &. l. si vt proponis, C. de nup. l. si vxor vbi gloss. Cy. Albe. Bal. & Sali. C. de condi. inser. l. filiç licet. C. de colla. cum concordan. à Tiraq. congestis de legibus connubialibus. l. 1. num. 1. Quin & filius per matrimonium non liberatur à patria potestate. l. inter. §. filiusfam. & l. marito. §. cæterum &. l. Filiusfami. ff. de adulte. l. 1. tit. 17. part. 4. filia autē in duobus est in potestate mariti, scilicet, in concubitu, seu carnis debito, & in operis gloss. in. d. l. si vxor. C. de condi. inser. & in. §. 1. & ibi Ange. de Aret. Insti. ad Tertulli. per tex. in. l. sicut ff. de ope. liber. Bar. in. l. 1. §. 1. ff. de iniur. Anto. à Prat. cons. 133. vbi disserit quæ operæ sint istæ, quas vxor tenetur præstare marito. cum concordan. ab eodem.

2 Tiraq. traditis. l. 1. connubiali num. 2. [Quinimo etiā si filius sit senex, nō exit à patria potestate, gloss. sing. in. l. vlti. §. pupillus vbi id notant docto. ff. de verbo. obliga. atque etiam si miles sit vel doctor vt in. l. si maritus. C. de patria potesta. & in. l. 1. &. 2. C. de bon. quę

3 lib. vbi docto. omnes. [Et licèt hæc procedant iure communi, iure nostro regio filius vel filia per contractum matrimonij eximitur à paterna potestate, & efficitur sui iuris, vt in. l. nostra statuitur, & idem esse iuxta consuetudines Francię refert Nico. Boeri. in cō sue. Bituricen. tit. 1. §. 4. colu. 2. & tit. de consuetu, matrimo. §. 2. colu. 5. & Tiraq. d. l. 1. connubiali. num. 3. & sequen. Couarru. de sponsal. 2. par. cap. 7. § 1. num. 13.

4 [Differunt tamen prædictę consuetudines à legibus nostris, nam illæ spōsalia de præsenti tantum exigunt vtpotequę verum matrimonium efficiant. l. nuptias ff. de reg. iur. l. sancimus, C. de nupt. cap. pen. de sponsal, capit. 1. de spon. duo. ex quo plures effectus infert Anto, Gomez in. l. 47. Tauri num. 2. nostrę vero leges non solum sponsalia, verùmetiam solemnitates & velationes ecclesiæ exigunt, vt filius vel filia sui iuris efficiatur, quia vtrumque copulatiuè exigit lex ista, sed ad veritatem copulatiuè requiritur implemētum vtriusque. l. si heredi plures. ff. de condi. institu. l. si is qui ducenta. §. vtrum. ff. de reb. dub. §. si plures insti. de hære. insti. quod probat Anto. Gomez ibidē alijs rationibus post cęteros interpretes, quorum sententia communis est & in praxi recepta.

GLOSS. II.

1 *Patria potestas quid?*
Filij naturales non sunt in potestate paterna, ibidem.
2 *Patria potestas quo iure sit inducta?*
Patriæ potestatis effectus remissiuè, ibidem.
3 *Patria potestas quare dicatur inæstimabilis?*
Inæstimabilia quæ sint? remissiuè ibidem.
4 *Filius quibus ex causis liberetur à patria potestate?*
Emancipatio quomodo fiat? ibidem.
5 *Filius vel filia coniugati, & benedictionibus nuptialibus præcedentibus, an sit verè emancipatus?*
Aliud est esse talem, aliud haberi pro tali, ibidem.
Ciuem esse aliud est, aliud verò haberi pro ciue, ibidē.
6 *Idem est, in his quæ iuris sunt, quem esse talem, vel haberi pro tali.*
Emancipatio est iuris ibidem.
Emancipatum esse, idem est ac haberi pro emancipato ibidem.
Fictio inductiua non cadit super his quæ sunt iuris vt ibidem probamus.
Iuris quæ sunt, à lege inducuntur secundum veritatem, non secundum fictionem, ibidem.

b *Sea auido por emancipado*, patria potestas est ius quod habet pater in liberos suos ex iustis nuptijs procreatos. §. 1. insti. de pat. pot. l. 3. ff. de his qui sunt sui vel ali. iu. l. 1. &. 2. titt. 17. part. 4. filij autē spurij, vel naturales tantum, vel non legitimè nati, non sunt sub potestate patris. l. lex naturæ. ff. de statu homi. d. l. 2. tit. 17. par. 7. hoc ius patriæ potestatis matri non con-

2 ceditur, vt ex precitatis legibus expenditur. [Iureq; ciuili Romanorum hæc patria potestas inducta est & moribus recepta secundum Bar. & omnes in. l. item in potestate. ff. de his qui sunt sui vel ali. iu. cum concordan. à Pinelo traditis in. 2. parte rub. C. de bon. mater. vbi num. 4. & sequen. varios effectus patriæ potestatis congesit post gloss. & docto. in prin. insti. de

3 patr. pot. [Sed quare patria potestas sit inæstimabilis, vt inquit iurisconsultus in. l. filius fami. §. secundū vulgarem. ff. delega. 1. traditur optimè per Pinelū in l. 1. in prin. num 3. & seq. C. de bon. mater. vbi alia refert quæ inestimabilia dicuntur. [Ab hac potestate

4 paterna eximitur quis multis modis, vel emancipatione, quæ sit iuxta formam traditam in titulo. C. de emancipa. libero. & in. l. 14. & 15. tit. 18. par. 4. vel quia filius adeptus est alteram ex duodecim dignitatibus in. l. 7. vsque ad. l. 15. tit. 18. par. 4. & insti. qui. mod. ius patriæ pot. solui. & ex alijs causis ibi contentis. Aliū modum addit lex nostra, nempe per contractum matrimonij cum velationibus & ecclesię solennitatibus celebratis. Differunt tamē quoad effectus huiusmodi

5 emancipationes vt dicam infra eo. l. seq. glo. [Huius legis interpretes solent in dubium reuocare an huiusmodi emancipatio sit vera vel ficta, & videtur esse fi

cta, quia lex nostra non vocat filium, qui matrimonium contraxit, emancipatū, sed quòd habeatur pro emācipato. Aliud autē est quē esse talē aliud haberi pro tali. l. si maritus. §. legis Iuliç. ff. de adul. aliud esse patrē aliud haberi pro patre. l. rei iudicatę. ff. solu. matri. aliud est remissio, aliud est vice remissionis haberi. l. prætor. §. 1. ff. de no. ope. nun. aliud est merx, aliud haberi loco mercis. l. mercis. ff. de verbo. signi. aliud est ciuem, aliud haberi pro ciue, Alberic. in. l. seruos autem in fi. ff. de legat. 3. Bart. Angel. & Alexand. ad Bartol. in. d. l. si maritus. §. legis Iuliæ. ff. de adulte. & sic mediante fictione habetur pro ciue, vt probat Boēri. decis. 260. num. 33. versic. ideo talis vbi

6 plures citat concordantes. [Sed veritas est in oppositum, immo quòd filius coniugatus cum solennitatibus & benedictionibus ecclesię, sit verè emancipatus, nam in his quę sunt iuris, prout est emancipatio, idē est esse talē, vel haberi pro tali, vt in hac specie loquēs attestatur Bart. in. d. l. si maritus. §. legis Iuliæ nume. 1. ff. ad. l. Iul. de adulte. Item quia fictio inductiua non cadit super his quę sunt iuris, quia hæc inducit lex secundū veritatē, & nō perfictionē secūdū Bart. cui cęteri adstipulantur in rep. l. si is qui pro emptore nu. 29. & 30. ff. de vsucap. quod verum est, quidquid in. d. l. 47. Tauri inuoluat Dida. Castelli in gloss. 2. vbi Anto. Gomez num. 3 nostræ adhęret opinioni.

GLOSS. III.

1 *Filius coniugatus efficitur sui iuris quoad omnes effectus sibi vtiles vel præiudiciales.*
Nepos non est in potestate aui iure regio, sed patris, ibidem.
Nepos hodie est in potestate aui, si filius cum aliqua desponsatus, ex ea habuit filium, ibidem.
2 *Filius coniugatus mortua vxore non reincidit in potestatem patris sui.*
Liberatus semel à patria potestate in eam minimè reincidet, ibidem.
Cessante causa ob quam quis liberatus fuit à patria potestate, non reincidit in eam, ibidem.

c *En todas las cosas para siempre.* Nota filium coniugatū effici sui iuris quoad omnes effectus vtiles, vel prēiudiciales ipsi filio, vt resoluit Anto. Gomez nu. 3. in. d. l. 47. Tauri vbi ex hoc plura infert, & inter alia vnū nempe, nepotem non esse in potestate aui, sed patris, nisi sit natus ex filio desponsato per verba de præsenti nondum sumptis nuptialibus benedictionibus: nā hac inspecie talis nepos erit etiam hodie in potestate

2 aui, vt attestatur Anto. Gomez in. d. l. 47. in fi. [Secū do nota, quòd filius coniugatus etiam mortua vxore non reincidit in potestatem patris, quod denotant ea verba (para siempre.) ex eisque id expendunt doct. in. d. l. 47. Tauri. Confirmatur ex eo quod semel liberatus à patria potestate in eam non reincidit. l. qui liberatus. ff. de adop. quod procedit etiam cessante causa, ob quam liberatus fuit gloss. in auth. constitutio quę de digni. in verbo generaliter colla. 6. & in. 1. fi. vbi etiam Ioann. de Plat. C. de consuli. & patri. libr. 12. & ita decidūt Castellus in. d. l. 47. Tauri in gl. vlt. & Gomezarias in. l. 45. Tauri nu. 34 &. 49. & fuit opinio Guiller. de Cun. in. l. si maritus. C. de inoffi. te stam. quod latè disserit Tiraquell. de legib. connubi. gloss. 1. quæst. 4. dicam infra hoc lib. tit. 11. de emptio & retractu. l. 7. glo. 1. num. 38.

LEY IX.

¶ *Que el hijo o hija casandose y velandose ayan el vsufructo de los bienes aduenticios.*

¶ *Don Fernando y doña Iuana. l. 48. de Toro año de. 1505.*

¶ Mandamos que de aqui adelante el hijo o hija casandose y velandose, ayā para si el vsufructo[a] de todos sus bienes aduenticios, puesto que sea viuo su padre, [b] el qual sea obligado a se lo restituyr sin le quedar parte alguna[c] del vsufructo dellos.

GLOSS. I.

1 *Bona aduentitia & materna iure antiquo patri quærebantur in totum.*
2 *Bona aduenticia & materna hodie patri legitimo quæruntur quoad vsumfructum, etiam si pater ad secundas transeat nuptias, & etiam si filius longè à patre degat, idem in patre arrogatore, atquè idem si filius sit senex.*
3 *Vsufructu filio relicto, eius commoditas patri quæritur.*
4 *Patri quæritur vsufructus aduentitiorum etiam si filium habere ignoret.*
Lucrum à lege delatum ignoranti quæritur, & sine cognitione transmittitur, nisi sit hæreditas, ibidem.
5 *Patri quæritur vsufructus seu commoditas bonorum maioratus.*
6.7 *Vsufructus aduentitiorum durat patri post mortē filij, etiam si filius relinquat aliū filiū, qui ei succedat.*
Idem si ex filia mortua habeat nepotem, ibid.
Casus à quo incipere non possit, si eueniat, non facit cessare actum consumatum, ibidem.
Actus consumati effectus remissiuè, ibid.
8 *Patri an maneat vsufructus aduentitiorum si simul cum vxore sua filio succesit? & an iure regio vterquè gaudeat vsufructu?*
Quæsita constante matrimonio communicantur iure nostro regio, & iure Lusitano inter coniuges, ibidem.

Universidad de Deusto Biblioteca

9 Pater amittit commoditatem vsusfructus qui consistebat in persona filij,mortuo filio.
Pater amittit commoditatem bonorum maioratus mortuo filio ibidem.
Bonorum aduentitiorum filij vsufructus quæritur patri,& filio proprietas, ampliatur pluribus modis remissiuè in fine.

a *El vsufructo,* Iure antiquo ex receptissima doctorũ sententia, bona aduentitia acquirebantur patri quo ad vsumfructum & proprietatem, vt colligitur ex.§. 1.insti.per quas.perso.nob.acq.& ex.l.cũ oportet.C. de bon.quæ libe. quam multis iuribus probat Pinel. in.l.1.1.part.C.de bon.mater.num.9. & pluribus seq. idem esse in bonis maternis attestatur idem Pinel. cõmunem esse ibidem num.19.& pluribus sequentibus,
2 vbi ipse tenet contrarium. [Iure autem nouo,bona materna & aduentitia quæruntur patri quoad vsumfructum,& filio quoad proprietatem.d.l.1. C.de bon mater.&.l.cum oportet.C.de bon.quæ lib. l.5. tit. 17. par.4. quam conclusionem extende pluribus modis. Primo,etiamsi pater transeat ad secundas nuptias,vt in.l.vlti.C. de bon. mater.adde quæ dixi supra eo.l. 3.glo.2.num.16.quòd hoc casu teneatur præstare cautionem.Extende.2.etiamsi filius longè à patre degat: distantia enim locorum non tollit ius patriæ potestatis.l.Pomponius in princip.ff.de procura.l.cum filius ff.si cer. pet.l.si longius.§.filius.ff.de iudi l.si pater.C. de inst.& substitu.sub cond.fact.l.fi.ff.de condi.insti. Pine.in.d.l.1.C. de bon.mat.1.par.num.34 vbi etiam alijs modis ampliat conclusionem nostram,nempe, in patre arrogatore,vt in prin. insti. de acq. per arroga. Albe.in.d.l.cum oportet & Bar.in.l.cum filio num. 10.ff.de lega.1.Item &.4. extende etiamsi sit filius senex,durat enim semper ius patriæ potestatis,secundũ glo.receptam in .l. fi. §. Pupillus. ff. de verbo oblig. quam ibi extollunt Ang.& Imo.& Bauerius in prin.
3 insti.qui.non est permi.fac.testa. num. 19.[Quinto ampliatur etiam in vsufructu relicto filio,quia commoditas eius quæritur patri, & post eius mortem filius gaudebit vsufructu,& non antea,vt in. l. vlti.ff. de vsufr.quem ad hoc notant vnicum reputantes Ci. Bar.Albe.Bal.Ang.Sali.& Paul.Cast. & Ang.Are. in.§. finitur.1.colum.insti.de vsufr. Anto.Gomez cũ tex.optime explicans in.d.l. 48. Tauri num.2. quem
4 omnino vidè.[Sexto extende vt procedat conclusio in patre qui ignorabat se habere filium, vel eum mortuum esse credebat.l. vxorem.ff.de manu.testa.ibi,in potestate ignorantis,commodum etenim vel lucrum à lege delatum,absentibus,& ignorantibus acquiritur l.2. vbi doct.notant C.de pact.cum cõcor.per Aimo. traditis in rub. ff. de leg.1. num. 77. & sine agnitione transmittitur,vt resoluit Alex.in.l.si vir.ff.ad.l falci. Soci.consi 116.num.19.lib.1.Iaso.latè in.l. si arrogator num.15.ff.de adop. Cassan.in consu.Burg.rub.4 §.14. ad fi.fol.179. colu.4.Rod. Xuar. in rep. l. quoniam in prioribus limi.10.nume. 4. prope finem. C.de inoffi. testa. Afli.decis.314.sed hoc fallit in hęreditate vt rectè aduertit Pinel.in.d.l.1.C. de bon. mater. 1. part.
5 num.36. [Septimo ampliatur regula, vt procedat in bonis maioratus,seu primogenij,obuenientibus filio ex linea materna vel aliâs, nam in eis pater habebit vsumfructum, seu commoditatem & legitimam administrationem,sicut in alijs bonis aduentitijs,quamuis conditor maioratus habuerit à rege licentiam condendi:vt rectè resoluit Rode.Xuarez in.q.maioratus & Anto.Gomez in.d.l.48.Tauri ex qua lex nostra sumpta fuit,num.3.&.4. & Grego.Lupi in.l.7. gloss.pen.titu.17. par.4.ad quam legem & ad.l. cum multa.C. de bon. quæ libe. respondebo in gloss. seq.
6 num.10. [Octauo extende,vt duret patri vsusfructus bonorum aduentitiorum etiam mortuo filio.l. fi.versic.pen.C.ad Tertul.l. sancimus in fi.C. com. de successio.l.3.C.de bon.quę lib.l.fi.§.filijs autem.eo.titu. gloss.& doct.in.l.3.C.de vsufru.l.1. C. de bon.mater. & hęc est omniũ communis sententia teste Pinelo in d.l.1.1.par.nu.39 & Ant.Gomez in.d. l. 48.nu.5.vbi pluribus eã sentẽtiã cõfirmat similibus,& rursus in.l.
7 6.Tauri num.11.& seq. [Ex quo plura vtilia inferũtur, quoad regna & prouincias in quibus viget ius commune Romanorum,iuraque patrię potestatis nõ extinguntur, etiamsi coniugati sint liberi, nempe, quòd mortuo filio,licèt ei filius succedat in bonis aduentitijs,non tamen succedet in vsufructu, qui remanet apud patrem etiamsi mortuus sit filius.l.fin. in fi. C.commu.de successio.& ibi expendunt glo.& doct. text. in authen. de hære.ab intest. veni. §. 1. colla. 9. Anto Gomez.in.d.l.6.Tauri num 12.versi.4.infero. apud nos verò & Lusitanos contrarium est verum, cùm per contractum matrimonij filius sit à patria potestate liberatus, vt hîc & in l. præcedenti, & in lib. 4. ordinationũ Lusitaniæ tit.78.vt refert Pinel.in.d. l.1.1 par.nu.40.versi.sed vbi filius. C. de bon.mater. Sed quandoque pater amittet vsumfructum stante etiam iure communi, nempe,vbi nepos recideret in potestatẽ patris sui, vt si Titius possideat bona aduẽtitia filię suę nupte cum petro, & filia moriatnr relicto filio ex Petro, amittet siquidem hoc casu Titius vsumfructum,& quæretur Petro in cuius potestate recidit,vt probat Maria.Soci. Iunior cons.124.nu.4. &.5.lib.2.cuius opinionis fuerunt antea Paul.& Cor. in.l.vlti.C. ad Tertul. per tex.in.l. 3.§. fi. secundum vnam lecturã. C. de bon. quę lib. idem voluit Ioan Bernar. de Luc. in addi ad Ioãnem. Lupi.in repeti. rub.de dona.in.vi.§.42. in vlti.additio,verùm limitationem istam non immeritò improbat Subtilis Pinelus in.d.l.1.C.de bon.mater.[licèt Maria. Soci.nõ alleget] num. 40.refragatur siquidem.l.fi. C.ad Tertulli.&.l.sancimus.C.com.de succes. & rationi earũ quæ etiam in specie nostra militat, & est contra verba legis.1. C.de bon. mater. dicentis,vt in diem vitæ patris vsufructus ei maneat,nec effectus acquisitionis consumatæ cessat, quamuis eueniat casus à quo incipere non posset.l.fi.ff.vnde libe.Bar. in.l. pluribus.§. etsi placeat ad fi.ff. de verbo obliga. melius in.l.Titia §.imperator nu.10.versi.in contrarium.ff.de leg.2. l. si gaudentius.C.de contra.emp. Ripa. in. c. inter cæteras num.15.de rescrip.cum concordan. à Tira. cõgestis in lib.causa cessante limi.12.num.15.& seq.vbi plu
8 ra de effectu actus consumati congerit.[Infertur etiã quòd licet in successione filij abintestato defuncti,pariter

riter admittantur pater & mater,vt in auth.defuncto C.ad Tertull.patri tamen remanebit integer vsufructus,vt in.l.fi.§.sin verò defuncta.C.ad Tertul. quòd procedere iure nostro regio asseuerat Anto. Gomez. in.d.l.6. Tauri num.12.sed contrarium attestatur Pinelus in. d.l.1.1.par.num.39. versi.infertur etiam. C. de bon.mater.quia iure nostro regio,& iure Lusitano bona acquisita constante matrimonio communicantur inter cõiuges.l.1. 2.4.&.5.ti.9. infra hoc libro vbi fructus æqualiter inter eos diuiduntur, licèt proprietas ad alterum pertineat,verùm hoc vtile erit in Hispannia & Lusitania,quoties ex pacto in contractu dotali apposito receditur ab hac consuetudine, manet siquidem hoc casu sub dispositione iuris communis, vt
9 probat ipse Pinelus cuius sententia vera est. [Pater tamen amittet commoditatem vsusfructus qui consistebat in persona filij,mortuo filio, vt in bonis maioratus vel in quibus filius habebat vsumfructum authore Bal.in.l. cum oportet ad fi.principij.C.de bon. quæ lib.versi.& si diceres Paulo in. l.fi. ad fi. per illũ tex.C.de vsufr.quibus accedunt Ferdi.Arias in.l.46. Tauri nu.5.ad fi.& Anto.Gomez in.l. 48. Tauri nu. 4.in fi.& Ari.Pinel.in.d.l.1.1.part.num.41. alijs pluribus modis ampliat conclusionem nostrã Ari. Pine. in.d.l.1.1.&.2.part.C.de bon.mater. ad quem lectorẽ relego.

GLOSS. II.

1 Vsufructus patri non quæritur bonorum aduentitiorũ filij coniugati.
2 Vsumfructum aduentitiorum an amittat pater,si ingrediatur religionem?
Vsumfructũ non amittit pater,si filius ingrediatur religionem,vel fiat clericus,ibidem.
3 Vsufructus bonorum à rege donatorum filio vel filiæ an patri quæratur.
Donata filiofami.à rege contemplatione patris an patri quærantur, saltem quoad vsumfructum. ibidem.
4 Donata à rege titulo maioratus ipsi donatario & eius successoribus,an quærantur patri quo ad vsumfructum.
5 Donata simpliciter à rege an quærantur patri quo ad vsumfructum, & quid in successoribus.
Mutatione personæ mutatur quoque priuillegium, ibidem.
6 Vsufructus an coupetat patri in commenda Indorũ filio facta.
7 Commẽda Indorum si fiat filio cõtemplatione patris, an eius vsufructus competat patri.
Commendatarij Indorũ ad plura onera sunt astricti. ibidem.
8 Feudi vsufructus an patri quæratur.
9 Commenda Indorum an vt profectitia reputari possit.
10 Lex cum multa.C. de bon.quæ lib.explicatur. nu.10. & sequenti.
Actus qui fit cum alterius licentia à quo prouenire dicatur.ibidem.
11 Donatio à rege facta an eiusdem sit effectus,cuius est donatio ab Imperatore facta.
12 Vsufructus an quæratur patri ex bonis à clerico quæsitis ex beneficio.
13 Vsufructus an quæratur patri si ab ipso remittatur, vel ab eo promissio fiat,ibidem.
Remissio seu renũciatio quare valeat, si à patre fiat & donatio non, ibidem.
14 Vsufructus non quæritur patri,si mater vel alius filio relinquat,ea conditione ne patri quæratur.
Mater an possit in legitima filij onus apponere,ne vsufructus patri quæratur.ibidem.
Auth. vt matri & auiæ versi. 1. intelligitur, ibidem.
15 Vsufructus bonorum illicitè à filio quæsitorum non quæritur patri.
16 Vsufructus hæreditatis quam filius addiuit,recusante patre,patri non quæritur.
Vsufructus quibus casibus patri non quæratur? remissiuè.ibidem.

b *Aunque sea viuo su padre,* nota casum vnum in quo patri non queritur vsufructus bonorum aduentitiorum filij,nempe, si filius vel filia contrahat matrimonium in facie ecclesiæ & subsequutis solẽnitatibus nuptialibus,nam eo ipso vsufructus cum proprietate cõ
2 solidatur,vt in hac lege deciditur. [Alius casus est quando pater ingreditur religionem, amittit siquidẽ vsumfructum bonorum aduentiorum filij,& totus vsufructus reddit ad proprietatem, quandoquidem per ingressum religionis amittit pater legitimam administrationem,cuius ratione ei cõpetit vsufructus, hęc fuit opinio Marti. Sillani. doctoris antiqui quẽ refert Cyn.in auth. ingressi. C. de sacros. eccles.vbi etiam Sali.tenet eandem opinionem num.10.ad fi. & iterum in auth.idem est.C.de bon.quæ libe. vbi attestatur hãc esse communem opinionem,eandem sequitur Iasso.in.d.auth.ingressi.nu.48.& Riminal.in §.1. num.128.insti.per quas perso.nob.acq. & Couarruu. in cap.2.num. 8.de testam. vbi hanc etiam testatur cõmunem, & addit nouum fundamentum, eandem tenet Hypol.sing.668.& Greg.Lupi in.l.5.tit. 17. part. 4 in glo.magna prope medium. Verior tamen & receptior est opinio cõtraria, imo quòd vsusfructus nõ amittatur, sed maneat apud monasterium donec pater vixerit ex sententia gloss.in.d. auth. ingressi quã sequuntur,& communem attestantur plures ab Ario Pinelo relati in. d.l.1.C.de bon.mater.1.par.num. 49. 50.&.51.eique adhæret Anto. Gomez in.d.l.48. Tauri num.8. omnesque asserunt procedere non solum in quolibet vsufructuario,verumetiam in patre, quemadmodum nec vsumfructum amittet cum filius efficitur clericus vel monachus,vt idem Pinel.probat in.d. l.1.1.par.nu.43.&.45.& sequenti.C.de bon.mater. & Anto.Gomez in.d.l.48. Tauri num.7. Deci.in.c.in præsen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

præsentia nu.62.&.64.de proba.Ioã.Lup.in rep.rub.
de dona.§.42.ad fi. [Alius & secundus casus in quo
3 patri non queritur vsufructus est,in bonis à principe
ipsi filio vel filię donatis,quę pleno iure cõpetunt fi-
lio,tanquam castrensia.l.cùm multa.C.de bon. quæ li
be.& ex eo tex.id expẽdũt omnes interpretes.l.7.tit.
17.par.4 quod procedit etiamsi cõtemplatione patris
donatio fiat,adhuc enim res donatæ pleno iure acqui
rentur filio,ita eum tex.intelligit Aret.in.l.sed si plu
res. §. in arrogato.2.col.ff.de vulga. Anto. Gomez in
l.48.Tauri,nu 4.qui tripliciter eũ tex.expendit,pri-
mo quia tex.præcedẽs in.l.cũ oportet. C.de bon.quæ
lib.tractat de bonis profectitijs,& aduẽtitijs,vt profe
ctitia patri insolidũ quærãtur,aduẽtitia verò quoad
vsumfructum dumtaxat,& filio quoad proprietatẽ,
lege vero cũ multa,quæ posterior est, statuitur quòd
donata à rege nõ quærũtur patri quoad vsumfructũ,
sed filio vel filiæ cõpetunt pleno iure, loquitur ergo
tex.in vtroq; genere bonorũ tã in profectitijs quã in
aduentitijs,vt si à principe donata fuerint,pleno iure
filio quærãtur , quod præseferunt verba tex.dum sic
ait,nemini eas acquirat, nec earũ vsufructum pater,
vel auus,vel proauus sibi vendicet, alias appentiones
4 eiusdem legis vide per eum ibidẽ. [Ex quo plura ex
pẽdi possunt,primũ,quod si princeps donet alicui Ca
strum,seu villam,aut comitatũ aliquẽ,vel ducatũ,ita
vt ipse,& eius successores ea bona possideant iure ma
ioratus,nec eis liceat ea alienare[prout à rege Enri-
quo immodicas donationes huiusmodi hoc in regno
factas esse cernimus]sed semper maneant in familia
seu genere suo,nõ habebit pater huius donatarij vsu-
fructũ eorũ bonorũ per dictã.l.cùm multa.C.de bon.
quæ liber.&.d.l.7.in fi.tit.17.par.4. & nõ solũ hoc in
donatario procedit,verũetiã in eius successoribus &
descendẽtibus,ad quos bona huiusmodi maioriæ per
tenerint,vt parentes eorũ nõ gaudeãt vsufructu vel
cõmoditate eorũ.Nã & hi successores donatarij quo
que dicũtur,iuxta tex.in.l. quotics. C. de dona. quæ
sub modo & in.l.7.ti.4.par.5.& ius eis quæsitũ est ab
ipso rege proueniẽs,quod eo respectu quasi Castrẽse
dicitur:quare nimirũ si pater in his bonis nõ habeat
5 vsumfructũ iuxta.d.l.cũ multa &. d.l. par. [Vbi aũt
rex donasset castrum, seu villã non iure maioriæ,sed
quòd illã habeat donatarius liberè sibi & successorib⁹
suis,cãque possit vendere,& donare,& de ea adlibitũ
disponere,tũc siquidẽ licẽt quoad primũ donatarium
sint bona quasi castrensia,ac proinde pater eius in eis
nõ possit habere vsumfructũ,vt in.d.l.cũ multa&.d.
l par.nõ sic erit in successoribus eius , reputabũtur si-
quidẽ bona aduẽtitia quoad eos,inquibus pater eorũ
habebit vsumfructum vt in.l.fi.C.de inoffi.testa. vbi
castrense peculium dicitur quoad eũ dũtaxat,qui id
acquisiuit,nõ quoad eius successores, quorũ respectũ
castrensia esse desierũt vt in. l. Paulus aliâs per procu
ratorẽ.ff.de acq.hæred. vbi docto. notãt,quòd muta-
tione personæ mutatur quoq; priuilegiũ,in casu aũt
numeri præcedentis nõ mutatur persona donatarij:
quia omnes,successores donatarij quodãmodo dicun
tur,cùm ab ipso rege sint vocati,vt diximus:ita resol
uunt Roder.Xuarez in.q.maioratus nu.17.18.& plu-
ribus sequẽtibus,Anto.Gomez in.d.l. 48. Tauri nu

6 4.& Gre.Lup.in.l.7.glo. pen.tit.17.par.4. [Infertur
etiã quòd si rex noster,vel Indiarũ procõsules,& pro
reges, seu gubernatores , cõmẽdã aliquã Indorũ filio
familias fecerint cũ tributis ab eis debitis , nõ cõpetet
patri vsusfructus,nec cõmoditas tributorũ,cũ castrẽ
sia bona reputẽtur,vt in.d.l.cũ multa.C.de bon. quæ
li.&in.d.l.7.ti.17.par.4.& nõ modò hęc procedẽt quo
ad ipsum cõmẽdatariũ,verũetiam quoad eius succes-
sorem,quãdoquidẽ ab ipso rege successor nominetur
7 vt supra resolumus nu.4. [Quinimo etiamsi ob me-
rita & cõtẽplationes patris filio cõmendẽtur , adhuc
pater excludetur ab vsufructu corũ bonorũ seu tribu
torum: ex his quę diximus supra num.3. authoritate
Anto Gomez in.d.l. 48. Tauri nu. 4. & quia omnes
cõmendatarij Indorũ sunt astricti tanquã feudatarij,
ad seruitiũ militare , & ad plurima onera, vt notissi-
mũ est , quare iniquũ esset aliũ percipere cõmoda &
tributa, & aliũ oneribus esse astrictũ ,cõtra regulam
l.secundũ naturã.ff.de reg.iur l.ex toto.in prin.ff.de-
8 lega.1. [Confirmatur hæc sẽtẽtia,& erit alia illatio,
quia in feudo dato per regẽ filiofamilias nõ acquiri-
tur vsufructus patri, vt probat latè And. de Isernia
in.c.1.in prin.nu.8.&.9.de his qui feud. dare poss.qđ
procedit etiãsi feudũ sit aduẽtitiũ.vt attestatur Bal.in
c.1.§.si duo fratres de duob.fratri.de no.benef.inuesti.
nu.6.vbi Alba.nu.8. & Præpos. cã dicẽs cõmunẽ nu.
2.post Iacob.de Belouisu & Nicol. de Neapo. ea ra-
tione moti,quia ideo datur feudũ vassallo,vt fructus
percipiat & inde seruiat.c.1.6. vlti.in qui. casib.feud.
ami.idẽ voluit Bal.in.l.vxorẽ ad fi.C.de cõdi. inser.
& in.l.cũ oportet.§.1.nu.28.C.de bon.quę libe.Greg.
Lupi in.l.5.in glosse,magna ad mediũ tit.17. par. 4. do
cto.in.d.l.48. Tauri. At si pater & filius insimul habi
tent in eadẽ edẽtes mẽsa , fructus feudi aduẽtitij erũt
cõmunes quoad victum,prout cõmunicãtur inter fra
tres,vt in.d.c.1.§.si duo fratres, tit. de duob. fratri. de
nouo benefi.inuesti.& ibi notãt Mart.Lauden. Alba
ro,& Præposi.ille nu. 7.& hic nu,2.prope finẽ,Barb.
in rub.extra de testam.nu.19.quibus assentitur Rod.
Xua.in.d.q.maioratus nu.6.& Anto.Gomez.in. d.l.
48.Tauri nu.4.ad fi.si hoc statuitur in feudo aduenti
tio , multo magis procedet in Indorum commenda,
quippe quæ feudi à rege concessi locum obtinet,cùm
ipsa commenda à rege fiat,cum onere seruiendi in bel
9 lo,quoties opus fuerit.[Prętera si profectitia reputa
retur commenda Indorum,non quęreretur patri quo
ad vsumfructum,sed quoad proprietatem & vsumfru
ctum simul. l. cum oportet . C. de bonis quæ libe. l.
5. tit.17. part. 4 . quod fieri minimè potest, inue-
stitura siquidem non patri fit , sed filio , cui Indi
commendati fuerunt, vt ex Bald . Præpos. & cæ-
teris supracitatis colligitur , ipse siquidem filius ser-
uire tenebitur , cuius industria electa fuit , non
pater , arg . eorum quæ notantur in . l. vnica .§.
10 ne autem . C. de cadu. toll. [Nec obstare pote-
rit , quòd in bonis maioratus contrarium asse-
ruerim in glossa præcedenti numero . 5. imo quòd
vsufructus eorum patri pertineat , etsi regia præ-
cedat licentia ad eum faciendum , quę loco regię lar-
gitionis esse videtur:quia quoties actus fieri non po-
test absque alterius licẽtia,ab eo qui eã cõcessit,dici-

tur

tur actus prouenire. l. in edibus,§. quod si filius fam.
ff.de donatio. l.,psectitia.§.siquis certam.ff.de iuredo
ti. l.si consentiente &.l.nepos. ff. de manu. testam. l.
Campanus.ff.de oper. liberto . & quia omnia nostra
facimus quibus authoritatem impartimur.l.1.§. omn-
ma.C de vete.iu.enucle.l.1.§.supradictis.C. de emen-
da. Iustini.Codi.l.legitima.ff.depact. procedere ergo
videtur hac in specie.l.cũ multa. C. de bon. quę libe.
Respondeo siquidem legem illam,in donatione à re-
ge ex proprijs bonis facta, intelligi , at bona maio-
ratus non à rege sed ab ascẽdentibus, vel à primo eius
conditore obuenerunt,arg.tex.in.d. vnum ex familia
11 ff.delega.2. [Minus oberit quod lex illa,cùm multa,
in bonis tantum ab Imperatore donatis loquatur, at-
que ideo ad donata à rege extendi non possit, vt som
niauit Barba.in repe.d.rub.extra detestam. 93 . colu.
quoniam eius doctrina suspecta est,& contrarium vo
luit Rod.Xuar.in.d.q.maioratus num.25. motus plu-
ribus rationibus & Ferdi. Vaz. Menchaqu. lib.3. de
succes.creatio.§.26.num. 5. vbi plures authores refert
12 idem tenentes,estq; tex.expressus regni nostri in. d.
l.7.tit.17.par.4.facit.l.8.ti.1.par.2. [Ex superius tra
ditis colliguntur quinque species inquibus patri non
quæritur vsufructus,est alius & sextus casus, nempe,
vt de fructibus sacerdotij seu beneficij à filio familias
etiam in minoribus constituto,obtenti, nõ habeat pa
ter vsumfructum. Imò hac in specie tenebitur filio
reddere rationem fructuum quos collexit actione ne
gotiorum gestorum, secundum Bar.in.l.litis.§.vlt.ff.
de nego. gest. cui accedit Barba. in rubri. de pecul.
cleri.& in cap.quia nos.2. column . de testam.& ibi.
Couarruu.num.2.Ioan.Lupi.in rep.rub.de dona.int.
vi.& vxo.§.42.num.7.&.9.Rod.Xuarez in.q. maio-
ratus à num.31.vsque ad finem Greg.Lupi.in.l.5.glo.
magna in princ.tit. 17. par.4. qui omnes asseuerãt id
etiam procedere in omnibus bonis post clericatum
quæsitis, vndecunque proueniant:quamuis in acqui
sitis ante clericatũ non amittit pater vsumfructũ,quẽ
13 habebat, vt ex cõmuni sentẽtia asseruimus supra hac
eadem glo.num.2.infine, [Septimo si pater expres-
sim renunciet vsufructui bonorum aduentitiorum
filij, valebit siquidem cuiusmodi renunciatio , vt in.l.
cùm oportet.§.sin autem.C.de bonis quę lib.& huius
modi donatio seu remissio statim valet [quamuis
alâs donatio inter patrem & filium traditione sequu
ta,morte cõfirmetur,& nõ antea,l. donationes quas
parẽtes.C.de dona.int.vi.& vxo.] quod probat tex.
singularijs in.d.§.sin autem & ibi eum expẽdunt Cin.
Bar.Ang.Paul.& cæteri interpretes, Bar. & docto.
in.l.Frater à Fatre.ff.de conditio. indeb.nec dici po-
terit donatio,cùm pater de suo patrimonio nil dimi-
nuat renuntiando lucro legali, sed desinat dumtaxat
acquirere: prout in simili statuitur in donatione in-
ter coniuges,quę quamuis sit prohibita , permittitur
tamen in renuntiatione hęreditatis coniugi delatę,vt
alteri coniugi quæratur, vt in.l. si sponsus. 6. si mari-
tus.ff.de dona. int.virum & vxo. facit etiam tex.in
l. qui autem.ff. quę in frau.credito. vbi renunciatio
hæreditatis debitori delatæ,in præiuditium credito
rum fieri potest,Anto.Gomez in.l.48.Tauri num.9.
qui num. sequenti subdit aliud esse si pater filio per-

mittat vsufructu bonorum aduentitiorũ frui:per hoc
enim non exclud⁹tur pater ab vsufructu, quoties ip
se eo vti voluerit,quamquam fructus præteriti tem-
poris donasse videatur:quod asserit authoritate Cin.
Bar. Pauli & Salice.in d.§. sin autem per tex.ibi &
quoniam patiẽtia non extenditur vltra ea in quibus
interuenit,vt in.l.1.6.Iulianus.ff.de itine.actuquè pri
na.Ex quo plura infert Anto. Gomez ibidem. & in
effectu priorem sententiam tenuit Tellius Ferdinan.
in commento.l.17. Tauri num.57.& sequentibus, vbi
latè discutit,dicam ipse infra hoc eodem libro tit. 6.
14 de melioratio.l.1.glosi.4.numero.18.& sequen [Octa
uo siquis donet , vel ex testamento relinquat fi-
lio tuo bona aliqua sub conditione , ne patri vsu-
fructus queratur , tibi minimè acquiretur , vt in
auth. excipitur . C. de bon. quæ lib.auth. vt matri
& auiæ versi.1.colla.8.Hoc tamen intelligunt magis
communiter docto. nisi mater relinquat filio legiti-
mam sub conditione ne vsusfructus patri quæratur,
non enim poterit hoc grauamen imponere filio in le-
gitima iuxta.l. quoniam in prioribus.C. de inoffi.te-
sta.& si sit in eius cõmodum.vt probat tex . optimus
in auth.vt liceat matri & auiæ versi.1.cũ sic ait, hoc
enim & extraneis relinquere poterant,vnde nulla pa
rentibus vtilitas nasceretur,à contrario ergo sensu,cũ
legitimam extraneo mater relinquere non possit, mi
nimè poterit patri prejudicare in vsufructu sibi à le-
ge delato:hęc fuit sententia Bar. in. d. aut.excipitur.
C.de bon.quæ libe.cui accedunt Paul. Cast. Fuig.&
Cor.ibidẽ,& Alex.in.l.cum ex filio adfi. ff. de vulg.
& in.l.mulier,vbi hanc receptiorem dixit.1. colu. ff.
ad Trebel.Fabia.de Giochis in repe. auth. nouissima
nu.141.C.de inoffi.testa.Segura in repe.l.vnum ex fa
milia.§. sed si fundum num.169.ff.delega.2.Rod.Xua.
in repe.l.quoniam in prioribus simu.1.num.11. Anto.
Gomez in.l.48.Tauri nu.11.quorum opinio vera est,
quidquid in contrarium dixerint glo. Iaco.de Vello
vi.& Ange. in.d.auth.vt liceat matri & auiæ versi.1.
in verbo participium,& Bal.in.d.filijs matrem num.
6.C.de in offi. testam. & Sali.ibi num.8. eam dicens
15 communem,& Paul.Castr.in fi. & Ias.nume.6.[No-
nus casus inquo patri non quæritur vsufructus est in
bonis à filio illicitè quęsitis.l.quod seruus. ff. de acq.
posse l.quod autem. ff. pro socio,vt ex eis expendit
Ioan And.ad speculą.in tit. de actore. §.1. super ver-
bo aduentitium,Alex.in.d.l.quod seruus ad finem,
16 & Greg.Lup.in.l.5.in glosse,magna tit.17. par.4. [De
cimus casus quando filius addit hæreditatem sibi de
latam patre nolente,non enim quęritur hoc casu pa-
tri vsufructus.l.vlti.§. sin autem patre.C.de bon.quæ
libe.glosse.in. d. auth.idem est eo.tit. ex quibus locis
alios colliges casus inquibus patri non quæritur vsu-
fructus.

GLOSS. III.

*1 Emancipatione filij facta retinet pater dimidiũ vsus-
fructus in præmium emancipationis.*

*Vsusfructus dimidiam partem non retinebit pater, si
filius matrimonium contraxerit,ibidem.*

2 Filius

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 *Filius per episcopalem dignitatem, vel aliam liberatus à patria potestate, an liberetur ab vsufructu patri debito.*

3 *Filius coniugatus, si prius fuerat à patre emancipatus an liberetur ab vsufructu patri debito, vel à dimidia eius parte.*

4 *Emancipato filio, non debetur patri vsufructus bonorum post emancipationem quæsitorum.*

¶ *Si le dar parte alguna,* nota ex lege ista, quòd licet pater emancipando filium, retineat dimidiam partem vsufructus bonorum aduentitiorum, quæ filius habebat tempore emãcipationis, iuxta tex. in l. cũ oportet. §. cùm autem vbi doctores adnotarunt. C. de bon. quæ libe. l. vlti. C. de emancipa. libero. l. 5. tit. 18. par. 4. vbi autem lex habet filium pro emancipato, [vt quãdo duxit vxorẽ, & sequutæ sunt benedictiones nuptiales, prout lex ista & præcedens disponunt] nullã habebit pater vsusfructus partem, vt in hac lege statuitur, quoniam pater non emãcipauit filium, sed lex egetque filius fructibus, ad sustinẽda onera matrimonij. [Ex quo infertur idem esse si filius exit à patria potestate per episcopalem dignitatem, vel aliam ex traditis in l. 7. & pluribus sequẽtibus tit. 18. par. 4. nulla enim vsusfructus bonorum aduentitiorũ pars quæ retur patri: quod asseruit Grego. Lupi in l. 15. glosſ. pen. tit. 18. par. 4. oppositam tamen sententiam tenuit Ioan. Lupi in repe. rub. extrà de dona. int. vi. & vxo. §. 42. iuſt. & Rode. Xuarez in quæstione maioratus colum. vlti. imo quòd pater non amittat vsumfructũ hac in specie bonorum aduentitiorum, siue liberetur filius à patria potestate per episcopalem, vel aliam dignitatem, siue per ingressum religionis: quibus assentitur Anto. Gomez in l. 48. Tauri nu. 6. adsi. & in l. 6. Tauri num. 11. ad finem. Deci. in cap. in præsentia nu. 62. deproba. Ari. Pinelus in l. 1. C. de bon. mater. 1. par. num. 42. [Sed quæstionis est si filius fuit emancipatus à patre, ob idque retineat pater ipse dimidiã vsufructus partem, iuxta. d. l. 5. tit. 18. par. 4. si vxorem ducat, & benedictiones nuptiales subsequantur, an amittat pater eam vsusfructus portionem? & Anto. Gomez in. d. l. 48, Tauri nu. 6. credit eam amitti, & consolidari cum proprietate, quandoquidem eadem militet ratio, nempe, vt sustineri possint onera matrimonij. [Sed id quòd diximus patrem retinere posse dimidiam vsusfructus partem in præmium emancipationis, intellige sanè in bonis quæ ante emancipationem possidebat filius, non autem in bonis postea quæsitis, nam in his nullam vsusfructus habebit partem, vti Alexã. explicat in. l. si finita. §. si de vectigalibus nume. 51. ff. de dam. infe. & Anto. Gomez in. d. l. 48: Tauri num. 6.

LEY X.

¶ *Que no vala la carta del Rey, que donzella o biuda case contra su voluntad.*

¶ *Don Alonso en Alcala peticion. 31. era 1386. Dõ Enrique. 11. en Burgos era de. 1411 pe. 4. Dõ Iuã. 1. en Burgos era. 1417. pe. 19.*

Si acaesciere que por importunidad[a] nos mandaremos dar alguna carta, o mandamiento, para que alguna donzella o biuda, o otra qualquier, aya de casar cõ alguno, contra su voluntad, [b] y sin su cõsentimiento, mandamos que la tal carta non vala: y el que por ella fuere emplazado, que no sea tenudo de parecer ante nos, y por no parecer no incurra en pena alguna.

GLOSS. I.

1 *Importunitas petentis facit, vt concessio non valeat propter defectum voluntatis ipsius principis.*

2 *Donata vel concessa à principe an valeant, vel sint nulla, si propter importunitatem concedantur? remissiuè.*

a *Por importunidad,* importunitas petentium facit, vt non concedenda princeps quando quòque concedat. c. cũ in iuuentute de purga. cano. capit. vlti, & ibi glosſ. de rescrip. lib. 6. l. 1. verſi. quoniam plerumque & ibi glo. & Plat. C. de peti. bono. subla. lib. 10. cuius verba sunt, sed quoniã plerũque ita in nõnullis causis in verecunda petentium inhiatione constringimur, vt etiam nõ concedenda tribuamus. l. si priuatus. ff. qui & à quib. ea enim quæ per importunitatem conceduntur, inuito concedente fieri videntur. c, audaćter & ibi glosſ. 28. q. 1. & in cap. vnusquisque. 22. q. 4. [Ex quo fit, vt concessa à principe propter importunitatem nulla esse censeantur, vt hic statuitur, de quo dicã aliquid infra lib. 7. tit. 3. l. 5. glosſ. 1.

GLOSS. II.

1 *Matrimonium inuitus contrahere nemo cogitur, etiã per rescriptum principis, quod nullum est.*

2 *Matrimonium debet esse liberum.*
Princeps aut Papa cogere non possunt aliquos ad matrimonium contrahendum. ibidem.
Pœnæ principibus seu magistratibus impositæ, matrimonium contrahere inuitos, præcipientibus, remissiuè, ibidem.

b *Contra su voluntad,* nota principis rescriptum nullum esse, si fœminam, vel virum cogat matrimonium inuitos contrahere, est etiam pulcher tex. in. capi. nullus. 36. q. 2. ibi, aut rapere præsumat aut regis beneficio

2 æstimet postulandam. [Vbi glosſ. reddit rationem, quia matrimonia debẽt esse libera. l. titia. ff. de verbo obliga.

obliga. c, requisisti &. c. gemma de sponsa, vt latissimè diximus in glo. rub. huiusmet tituli num. 19. & pluribus sequen. vbi & num. 27. asserui nullam humanam potestatem posse aliquem inuitum cogere, ad matrimonium contrahendum, siue secularis sit, siue ecclesiastica, etiam si sit ipse summus põtifex, ne matrimonium à Deo institutum frustetur fine suo, vide quæ ibi diximus, & pœnæ per concilium Tridentinum impositæ magistratibus, aut principibus, matrimonium contrahere cogentibus, ibi referuntur numero 27. ad finem.

LEY. XI.

¶ *Que ningun señor apremie à ninguna su vasalla, para que case contra su voluntad.*

¶ *Don Iuan. 1. en Valladolid. año de. 1385. peti. 7. Dõ Enrique. 11. en Burgos era. 1411. peticion. 4.*

¶ Mandamos q̃ ningunos de los grandes de nuestros reynos, ni personas que tengan vasallos, apremien[a] a ninguna dueña ni donzella a que case contra su voluntad[b] con ninguna persona: ni assi mesmo apremien a los padres y madres[c] de las tales mugeres para que se hagan los tales casamientos, so pena de la nuestra merced. Y mandamos que sobre ello se den nuestras cartas a quienquiera que las pidiere para el cumplimiento dello.

GLOSS. I.

1 *Matrimonium inuitus contrahere, à nullo principe, vel magistratu quis compelli, poterit. sub anathematis pœna.*

2 *Magistratus possunt persuasionibus monere subditos ad matrimonium contrahendum.*

a *Apremien,* hoc expressim intenitur dispositum in sacrosancta synodo Tridentina sessione. 24. c. 9. in hæc verba, ita plerunque temporalium dominorum. ac magistratuum, mentis oculos terreni affectus atque cupiditates excęcant, vt viros & mulieres sub eorum iurisdictione degentes, maximè diuites, vel spem magnæ hæreditatis habentes, minis & pœnis adigant, cũ his matrimonium inuitis contrahere, quos ipsi domini vel magistratus illis præscripserint. Quare cùm maximè nephanum sit, matrimonij libertatem violare, & ab eis iniurias nasci, à quibus iura spectantur, præcipit sancta synodus omnibus cuiuscunque gradus, dignitatis, & conditionis existant, sub anathematis pœna, quam ipso facto incurrant, ne quouis modo directè, vel indirectè subditos suos, vel quòscunque alios cogant, quominus liberè matrimonium contrahant, hactenus verba concilij. [Sed quamuis cogere non possint, possunt tamen persuasionibus ad id monere subditos, vt probaui supra eo. glosſ. rubricæ nu. 28. & sequentibus.

GLOSS. II.

b *Contra su voluntad,* repete hìc quæ diximus in. l. præcedenti glo. vlti.

GLOSS. III.

1 *Metus parentibus illatus, an filio vel filiæ illatus censeatur.*
Mulier facilius terretur, quàm vir, ibidem.

2 *Metus reuerentialis an sufficiat, ad rescindendum matrimonium, vel religionis ingressum?*
Metus reuerentialis per quos inferatur? remissiuè, ibidem.

c *A los padres y madres,* nota ex lege ista coactionẽ parentibus factam, filijs factam videri, & tum maximè filiabus, quippeque facilius terreantur propter earum imbecillitatem, & nimis debilem animum, vt voluit glosſ. singul. ibi què Anto. in cap. cùm locum de sponsali. [Ex quo inferri videtur, matrimonium metu reuerentiali cõtractum, esse nullum, quod tamẽ falsum est, nisi minæ præcedant. l. si patre cogente. ff. de ritu nuptia. c. 1. de desponsa. impub. Sed an idẽ in ingressu religionis statuatur, dixi in dialogo Relatoris. 3. part. c. 20. num. 4. d. Anto. Padilla præfectus consilij ordinum meritissimus in. l. interpositas num. 17. C. de trã sact. vbi & num. 21. ad finem explicat, quæ personæ metum inferant reuerentialem, quod ipse dixeram. d. cap. 20. num. 6.

LEY. XII.

¶ *Que en el Reyno de Galizia, no se junten à bodas ni à mis as nueuas, saluo parientes dentro del tercero grado, y la forma que en ofrecer se ha de tener.*

¶ *Don Fernando, y doña, Ysabel en Barcelona. Año de. 1493.*

¶ Mandamos, y defendemos q̃ agora, y de aqui adelante ninguno, ni alguno de los caualleros y escuderos, e hijos dalgo y labradores, y otras psonas, assi officiales, como clerigos, de qualquier estado o condicion que seã del nuestro reyno de Galizia, no sean osados de combidar ni llamar,

Universidad de Deusto
Biblioteca

llamar, ni llamen ni combiden quando ouieren de casar sus hijos o hijas, hermanos o hermanas, o criados o criadas: o quando han de rescebir baptismo sus hijos o hijas, o quando algun clerigo quiere cantar misa nueua, o quando hazen alguna cosa nueua, saluo parientes y parientas y affines dentro del tercero grado del home o de la muger que se ouiere de casar, o del que ouiere de cátar misa nueua. Y para el baptismo no llamẽ ni vengan, saluo los compadres y comadres, y otras personas que quisieren, hasta seys personas y no mas. Y puesto que sean llamadas y combidadas mas personas para qualquier de los dichos autos, mandamos y defendemos que no vengan ni estẽ enellos para comer y cenar. Y otro si, que los suso dichos q̃ anssi pueden ser llamados para qualquier de los dichos autos, y qualquier dellos, que no puedan estar ni esten enellos, ni comã ni beban enellos saluo vn dia y no mas: y esto a costa delos q̃ cõbidarẽ, sin pedir ni demandar ni rescebir delos cõbidados cosa alguna. Pero que los que fueren presentes al oyr la misa nueua puedan ofrecer [b] lo que quisieren al misa cantano en la dicha misa. Y assi mesmo en el baptismo se pueda offrecer en la yglesia lo que quisieré. So pena que qualquier que cõtra este nuestro defendimiento fuere, o llamare, o combidare para los dichos autos, o qualquiera dellos, y qualquier q̃ viniere combidado a ellos, o estuuiere o comiere enellos, q̃ por cada vez q̃ lo hiziere, caya e incurra cada vno dellos en pena d̃ diez mil marauedis, y sea desterrado del Reyno de Galizia por dos años. Y q̃ dela dicha pena delos dichos diez mil marauedis, sea la mitad para la nr̃a camara, y la otra mitad se parta en dos partes, la vna para la nuestra justicia q̃ a la sazõ estuuiere enel dicho Reyno, o en la ciudad, villa, o lugar dõde acaesciere, y la otra mitad para el que lo acusare. Y mãdamos al nr̃o Gouernador y alcaldes mayores, y a otras justicias qualesquier q̃ fuerẽ del dicho reyno, o de qualquier de las ciudades, y villas, y lugares del, que cõto da diligẽcia cõdenẽ y executẽ las dichas penas, so pena de veynte mil marauedis por cada vez que negligẽtes fueré en la execucion dello.

GLOSS. I.

1 Clerici non astringuntur legibus laicorum.
2 Clerici astringũtur legibus à principe sæculari latis pro bono publico, licèt non quoad pœnam.

a *Clerigos.* Sed cõtra videtur ex eo quòd leges laicorũ nõ ligãt personas, aut materias ecclesiasticas. c. eos qui de immuni. eccles. li. 6. Marsil. sing. 29. Barb. Fel. Dec. & cæteri in. c. ecclesia sanctę Mariæ de cõst. Ioã. Sanson. in cõstit. Turon. fo. 289. col. 2. ad finẽ primi articuli Ferd. Vaz. li. 1. de succes. creatione. §. 10. nu. 648. ver. deniq; leges. [Ibiq; ipse respõdet huic obiectioni, in versi. & Hispãniæ vsu, dicens leges pro bono publico latas â principe seculari, obligare ad earum obseruationẽ clericos, per inde ac laicos, licèt ad pœnę restitutionẽ nõ ligẽt, vt per Feli. traditur in. c. audiuim⁹ de si mo. & alios superius citatos: ex quo plura infert Fer. Vazquez. d. nu. 48. §. 10.

GLOSS. II.

1 Oblationes facere præsbytero in celebratione missæ nemo compellitur.
Oblationes facere præsbytero pauperi tenentur iure naturali & diuino parochiani, ibidem.
Oblationes si non exhibeantur pauperi, an possit parochianis subtrahere sacramenta, ibidem.
2 Oblationes cõsuetas & decẽ annis præscriptas, an cogãtur exhibere parochiani presbytero sacramẽta ministranti.

b *Pueden ofrecer.* Bene vtitur lex ista verbo possunt, nõ enim cõpellũtur parochiani oblationes parochis facere in celebratione missæ. glo. in. c. omnis christianus de cõsecra. dist. 1. & in. c. statuimus. 16. q. 1. diuus Tho. 2. 2. q. 86. art. 1. Panor. in rub. extra de paroch. tex. regni nostri in. l. 8. tit. 19. par. 1. nisi ipsi sacerdotes spiritualia ministrãtes inopia laborẽt, tũc etenim iure naturali & diuino ad oblationes tenentur, & ad eas prestandas cogi possunt, Enriq. in. c. quamuis de decim. Hosti. in summa tit. de paroch. §. in quibus vers. in his gl. & Cardi. à Turrecre. post alios in. c. omnis Christian⁹ de cõsecra. dist. 1. art. 1. Abb. in. c. 3. nu. 6. de pigno. & in c. causa de verb. sing. & in rubr. extra de paroch. diuus Tho. 2. 2. q. 86. & ibi Caye. ar. 1. & iterũ. q. 100. art. 3. Siluest. in verbo decima. q. 2. Florẽ. 3. par. tit. 12. c. 11. Soci. in tracta. de oblatio. lib. 3. q. 4. Roma, consi. 344. regia

regia. l. 9. tit. 19. part. 1. vbi id notat Greg. Lup. Couarrub. lib. 1. resolutio. c. 17. nu. 3. dicunt tamen aliqui presbyterum egentem, à celebratione missæ & aliorũ officiorum se abstinere posse, nisi oblationes ei præstẽtur. quod confirmat. d. l. 9. tit. 19. part. 1. ibi tamen Grego. Lupi in glo. magna refert diuũ Tho. 2. 2. q. 86. art. 1. in fi. negantem huiusmodi substractionem sacramentorum fieri debere per ipsum sacerdotẽ, cui oblationes denegãtur, sed potius ad superiorẽ recurrere, vt ipsos parochianos cogat, ad quas tamen non tenentur si parochiani ipsi pauperes sint, ex sentẽtia Hosti. in sum. de parochis §. in quibus versi. in his. [Ad oblationes
2 quoque exhibendas compelli possunt parochiani, si le gitima præscriptione id fuerit obtentũ decẽ annorum spatio, vt in. d. l. 9. tit. 19. part. 1. & in. c. ad apostolicam de simo. Bar. & doct. in. l. si certis annis. C. de pact. & in. l. eũ de in rem verso. ff. de vsur. Frã. Balb. in tracta. præscrip. 1. part. 3. partis prin. q. 10. Iasso. in. 5. præiudiciales nu. 65. insti. de Actio. Ripa in. c. cũ ecclesia nu. 39. de cauſ. poſſ. & ppi. Panor. in. c. suã de simo. Roch. Curt. de consue. fol. paruo. 10. col. 1. Cassado. decis. 1. tit. de consuetu. Couarru. d. c. 17. nu. 3. vbi adfert cocord.

LEY. XIII.

Que enel principado de Asturias y condado de Vizcaya y villas y tierra llana, de encartaciones y Guipuzcoa, y Trasmiera, y costa de la mar, de Castilla y Leon, guarden la ley suso dicha.

Dõ Fernando y doña Isabel en Granada año de. 1501.

¶ Mandamos q̃ enel principado de Asturias de Ouiedo, y Condado de Vizcaya, y villas y tierra llana de encartaciones, y prouincia de Guipuzcoa, y merindad de Transmiera, y enlos lugares de la costa de la mar de Castilla, y de Leõ, y en cada vno dellos se guarde y cũpla todo lo contenido enla pragmatica antes desta, [a] bien assi y a tan cumplidamente como si a cada vno dellos fuera dirigida, so las penas enella contenidas: las quales mandamos a nuestras justicias que executẽ y hagan executar enlos que en ellas cayeren, y contra el tenor y forma della no vayá ni passen, ni consentã y ni passar en tiẽpo alguno ni por alguna manera, so las penas enella contenidas.

GLOSS. I.

En la pragmatica antes desta. Scilicet in. l. præcedenti.

¶ *Los del Consejo, oydores ni alcaldes no casen sus hijas con pleyteantes, ley. 25. tit. 4. lib. 2.*

TITVLO SEGVNDO

De las dotes, [a] arras, [b] y joyas. [c]

GLOSS. I. RVBRICÆ.

1 Dotis diffinitio.
Dos an sit ius vniuersale?
2 Dos est ius mixtum, de vniuers. li & particulari participans prout magis mulieri expedierit.
Feudũ concessũ pro se & hæredibus est mixtum quoad quædam hæreditariũ, & quoad alia familiare, ibidẽ.
Dotis priuilegia sunt ea dumtaxat, quæ scripta sunt in iure, non alia, ibidem.
3 Fructus seu accessiones augent dotem.
Fructus augent ius vniuersale nõ particulare, ibidem.
Dos an sit ante matrimonium, vel eo soluto? ibidem.
L. si marito. 2. ff. ff. solut. matri. intelligitur, ibid.
4 Dos & eius fructus pro expensis vtilitus retineri nõ possunt.
5 Fructus dotis petũtur iure actionis, secus in fructibus rei particularis.
6. Fructus dotis peti possunt post sententiam in qua nulla est mencio eorum facta.
Fructus dotis peti possunt etiam post restitutionẽ dotis nulla eorum mentione facta, ibidem.
7 Fructus dotis percepti post litẽ cõtestatã veniũt in iudicio dotis quãuis perciti non fuerint. ibid.
8 Dotis in iudicio admittitur libellus incertus, & sentẽtia incerta.
9 Fructus dotis retineri non possunt pro impensis necessarijs, sicut alia corpora dotis.
Fructus dotis dos propriè dicuntur, ibidem.
10 Vidua non tenetur stare locationi per virum factæ, si ei non expedierit.
11 Fructus dotis an debeant statim soluto matrimonio restitui, an post annum sicut res mobiles dotales?
12 Precij an succedat loco rei in dote, sicut in rebus vniuersalibus?
Dotis materia & eius effectus, & priuilegia ante & post matrimonium, & eo cõstante remissiuè, ibidem.

[a] *Dotes.* Dos est ius quodam, in se cõtinens quod à mulere vel eius patre, marito vel eius patri traditur, vel pro tradito habetur, propter onera matrimonij sustinenda. Hęc est diffinitio dotis à Bar. tradita in rub. ff. solu. matri. nu. 21. cui accedit Paul. Castr. ibidẽ nu. 5. negat tamẽ ius esse vniuersale, prout ante eũ negauit Bald. in. l. 1. nu. 2. in fi. ff. solu. matri. & Ang. in. d. rub. nu. 5. & Raph Cuma. & Zasi. col. 3. & 4. ibidẽ. Bald. Nouel. in tracta. de dote. 2. par. in princ. vbi sex argumẽtis improbat sentẽtiã Bar. sed Bar. diffinitionem & opinionẽ quòd dos sit ius vniuersale, sequitur Imol. in. d. rub. ff. solu. matri. nu. 9. & seq. vsq; ad fi. & ibidẽ

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lud.Roma.Aret.& Alex.nu.28.Soci.nu.38.Iaſſ. col. 7.& Ripa latius &melius cęteris dicēs eā cōmunē nu. 43.& ſeq.Guill.Bened.in rep.c.Rainūti⁹ in verbo in eodē teſta.relinquēs.1.nu.4.& Ioā.Campe. in tracta. de dote.q.4.Corn.cōſ.47.nu.2.& cōſ.102.numero.30. lib.2.&huic opinioni accedūt doct.magis cōmuniter. mouentur per tex.in.l.quod dicitur & ibi glo. ſenſit ff.de impenſ.in reb.dotal.fact.& in.l.ſi marito.§.fi.ff. ſolu.matri.& alijs rationibus ibi per Bart.& eius adſeclas traditis,quas nō refero:ſed tex.dūtaxat in.l 1.§. ſed q̄ domus. ff.de dot.pręleg. ibi nō ad ſingula corpora ſed ad vniuerſitatē refertur,& ſic ad dotē,conſe
2 quitur ergo dotē eſſe quid vniuerſale. [Mihi autē videtur,hāc ſcribētiū diſcordiā ita cōciliari poſſe,vt dotē nō ius omnino vniuerſale, nec penitus particulare appellemus,ſed potius mixtū,quaſi de vtroq; participans,ſprout in feudo conceſſo pro ſe & hæredibus,aſſeruit ſubtilis Pinel.in.l.1.C.de bon.mater.3. par. nu. 87.in fi.dicens quoad quædā dici feudū hæreditariū, & quoad alia familiare,ſeu ex pacto vel prouidentia: quod ibi mirē explicat,] eſt etenim adeo fauorabilis dos ob publicā vtilitatē,quę ex ea ſequitur, iuxta notata in.l.1.ff.ſolu.matri. vt modo ius dotis vniuerſale appellemus,modo particulare, prout magis fœminis cōducere viſum fuit legislatoribus,ita tamē vt dotem nullo induamus priuillegio,niſi quatenus inueniam⁹ iure cautū,iuxta tex.in.l.in fraudē in fi.ff.de mil. teſta.Iaſ.in.l.1.ff.ſolu.matr.Deci.cōſ.5.Hiero.Grat.cōſ.
3 113.nu.4.li.2. [Eſt ſiquidē ius vniuerſale,quia fructus ſeu acceſsiones augēt dotē,& veniūt ex natura actionis de dote.l.ſi marito.§.vlt.ff ſolu. matr, prout ſit in alijs vniuerſalibus,vt in hęreditate & peculio.l.itē veniūt.§.fructus.ff.de peti.hęred.l. peculiū naſcitur. ff. de pecul.res autē ſingulares nō augēt,vt dixit Bart.in d.rub.ff.ſolu.matr.nu.18.& 19.quē alij ſequūtur.Nec obſtat quod impugnantes Bart. ſentētiā reſpōdēt ad illū tex.nēpe,vt intelligatur in fructibus perceptis ante matrimoniū,quos videtur dediſſe in dotē,cum eos nō reſeruaueri t arg.tex.in.l.inter ſocerū,.§.cū inter.ff. de pact.dotal.ac proinde nō ex natura vniuerſitatis dotis hoc fit,cū ante matrimoniū dos nō dicatur, vt in.l.vlt.C.de dona.ante nup.& ita procedere aiūt.l.ſi ante nup.ff.ſolu matr.& l.ſi ego.§.1.& l.ſi ſeruo in dotē.ff de iu.doti.ita ea iura explicat Bal.in.l.diuortio. §.ob donationes.ff.ſolu.mat.Hæc tamē interpretatio falſa eſt,quandoquidē etiā dicatur dos ante matrimoniū,ſi promiſſa eſt,vt in rub.& per totum.C.de dotis promi.& probat optimē Ripa.in rub.ff.ſolut, matri. nu.58.59.&.60. itē quia etiā ante matrimoniū habet dos plurima priuillegia,vt per Bald. Nouellū latiſsime traditur in.6.par.tractatus de dote in rub. de priuillegijs dotis ante matrimoniū,vel reſpōderi poterit, legē illā ſi marito in fi.loqui in fructibus dotis ſoluto matrimonio,vt ex litera apparet:quare Bal.reprehenditur à Paul.Caſtr.in.d.l.ſi marito. Etſi dixeris fructū nō eſſe dotē,prout ſentit gl.in d.§. ob donationes,eſt directo cōtra illū tex.dicētē,ſine illis fructibus vel acceſsionibus dotē reddi diminutā,vt rectè aduertit Soci.in.d.rub.ff.ſolu.matr.nu.51. [Eſt itē ius vniuerſa-
4 le,quia quēadmodū ob vtiles impēſas nō poteſt dos retineri,vt in.l.1.§.ſed ob impēſas.C.de rei vxo.actio. ita nec fructus poterūt retineri,quippequi dotem augēt,vt ibi Soci.aſſerit cui cęteri aſſentiūt. [Eſt itē ius
5 vniuerſale,quia fructū dotis peti poſsūt iure actionis ex ſtipulatu vel hypothecaria cū prelatione,ſicut pro dote,quia fructū augēt dotē,vt diximus, ita Bal.in.l. vnica.§.exactio.C.de rei vx.act. quēadmodū in vniuerſalibus fructū petūtur iure actionis,licet in particularib⁹ nō petātur iure actionis, ſed officio iudicis mercenario,vt in.l.4.& ibi notatur. C. depoſi. l. fi. ff. de
6 eo quod certo loco.l.centū Capuę eo.ti.[Eſt item dos ius vniuerſale,quia lata ſentētia ſuper dote,licēt nulla fuerit facta mentio fructuū in libello,vel in ſentētia, poterūt poſtea actione de dote peti,quoniā veniūt ita principaliter vt dos,vt ex.d.l.ſi marito in fi. expēdūt doct.ſupra citati & Bal.Nouelli⁹ de dote.2.par. nu.10. in fi.nā ſi deberētur officio iudicis, amplius peti non poſsēt,vt in.d.l.4.C. depoſi. idē ſi dos vxori reddatur abſq; fructibus,nā adhuc peti poterūt fructus, vt ibi-
7 dē Nouel.aſſerit & Ripa in.d.rub.nu.46.[Eſt etiā ius vniuerſale,quia in iudicio dotis veniūt fructus percepti poſt litē cōteſtatā,quāuis petiti nō fuerint,quando quidem.l.nō poteſt.ff.de iudi.nō procedat in iudicio vniuerſali,vt in.l.4.ff.de peti.hęred.l.queſitū in prin. ff.de pecul.ita voluit Ripa in.d.rub.ff.ſolu.matri.nu.
8 45.in fi.[Eſt itē ius vniuerſale, quia in dotis iudicio admittitur libellus incertus, atq; etiā ſentētia, quēadmodū & in iudicijs vniuerſalib⁹ ſecūdū gl,& ſcrib.in l.1 ff.de eden. c.2.de lib.obla.licēt in particularib⁹ minimē admittātur.l.ſi in rē.ff.de rei vend.d.c.2. de lib. obla.quę ſentētia cōmunis eſt teſte Ripa in.d.rub.nu. 47.qui & numeris ſeq.hoc latē examinat,& intelligit
9 l.fi.C.de ſen.quę ſine cer.quāti. [Eſt etiā dos .l.js reſpectibus ius particulare,quia hoc magis cōducit mulieri,nēpe,vt fructus dotis retineri nō poſsint pro impēſis neceſſarijs,prout alia corpora dotis,quia hoc eſt in dānū mulieris:quare hac in ſpecie magis aſsimilatur iuri particulari quā vniuerſali,ita Bal.Nouell⁹ explicat in.d.2.par.nu.7.quāquā aliā rationē reddat ibi dē & perpcrā,ſcilicet,quia fructus nō dicūtur propriè dos: quoniā hoc falſum eſt, vt expreſſe deciditur in.
10 d.l.ſi marito.§.vlti. ff.de iure doti. [Eſt item dos ius particulare alio reſpectu, quia mulier non tenetur ſtare locationi per virum factę, vt in.l.ſi filio in fi ff. ſolu.matrimo. quemadmodum nec particularis ſucceſſor,vt habetur in.l.emptorem.C. loca.& hac in ſpecie non æquiparatur iuri vniuerſali, in quo quis ſtare tenetur colono, quia hoc in commodum vertitur mulieris & in eius priuillegium, quo fit vt hac in ſpecie & cæteris ſimilibus non iuris vniuerſalis,ſed
11 particularis potius naturam ſortiatur. [Sic & ad reſtitutionem fructuum non competit annus, qui conſtituitur ad reſtitutionem mobilium, vt in. l. vnica .§. exactio. C. de rei vxo. actio. ſed ſtatim reddere tenebuntur hæredes mariti,cum hoc in eius tendat cōmodum,vt rectè aduertit Bald. Nouellus in tracta. de dote.2.part.numero.9.in fine. [Eadem ratione, li
12 cēt in vniuerſalibus precium ſuccedat loco rei,vt in l.ſi rem & preciū.ff.de peti.hæredi.in dote autem nō, niſi ita fuerit conuentum,quia ſic expedit mulieri,vt in.l.ſi ex pecunia cum ibi notatis.C. de iure doti.l.ſi ex lapidicinis &.l. ſi ita conſtante, ibi ſi mulieri

ita

ita vtile ſit & l.vlti.ff.de iure doti.vt optimē explicat Soci.in.d.rub.ff.ſolu.matri.nu.50.& ibi Ripa.nu. 43. in fi.Bapt.de.S.Blaſio in tracta.de dote priuilleg.301. Omitto aliorum verborum diffinitionis expoſitionē, quia latè traditur per docto.in.d.rub.ff.ſolu.matri.& materiam & alia dotis priuillegia, quæ affatim traduntur in.l.1.ff.ſolu.matri.& per Bal, Nouell.in tracta.de dot.Omitto etiā referre dotis effect⁹ante matrimoniū & in matrimonio, & ſoluto matrimonio,vtpote quos tradit latè Anto.Gomez in.l. 50. Tauri à num.16.vſque ad num.52.& vſque ad nu. 64. materiā dotis continuat,ad quos lectorem relego.

GLOSS. II.

1 *Arrhæ definitio iure communi.*
Arrhæ in contractibus ibidem.
2 *Matrimonij contractus liber debet eſſe à pœna.*
Arrhæ promiſsio & traditio an impediat libertatem matrimonij?
Arrhæ in quantitate & in ſpecie tradi poteſt ſecundum communem ibidem.
3 *Arrharum promiſsio nō valet,niſi traditio ſequatur. Confeſsio de receptis arrhis ſufficit pro traditione,donec contrarium probetur ibidem.*
Arrharum traditio ex vtraque parte facta non valet propter præſumptam fraudem ibidem.
4 *Arrharum traditio etiam vltra quantitatem dotis fieri poteſt.*
5 *Arrhas amittit is,per quem ſtat,quominus matrimonium ſequatur.*
6 *Arrharum diffinitio iuxta ius noſtrum regium.*
Arrhæ quibus Hiſpanni vtimur,differunt à donatione propter nuptias remiſsiuè,ibidem.
Donatio propter nuptias in quibus differat à dote,& in quibus conueniat remiſsiuè ibidem.

b *Arras.* Arrha propriè id dicitur,quod inter ſponſos traditur in pignus complendi matrimonij.l.arrhis & l.vlti.C.de ſponſal.notat glo,in. c. gemma de ſponſa. doct.in,l.Titia.ff.de verbo.obliga. l. 1. titulo.11.part. 4.ad exemplum eius pignoris quod in venditionibus traditur,& alijs contractibus ad eorum implementū l.emptor.§.is qui vina.ff.de actio.emp.l.cōtractus,C. de fide inſtru.l.2.C.quā.lic.ab emp.diſced.qua dictione vtuntur latini in eadem ſignificatione teſte Aulo
a Gelio li.noctiū Atticarum. 17.c. 2. [Nec quis putet arrham prohibitam eſſe,ſicut pœnā quę in contractu matrimonij prohibetur,vel in ipſis ſpōſalibus, iuxta text.in.c.gemma de ſponſ.& in.l.neque.C.de nup. & l.fi.C.de ſponſal.non ſolum inter ipſos contrahentes, verūmetiam inter alios ſibi ſanguine coniunctos ex mente Abb.& docto.in.d.c.gēma per text. ibi ſecundum communem intellectum Bart.cōmuniter receptus in.l.Titia.ff.de verbo.obli.idem tenet,etiam ſi modica pœna promittatur, ne timore pœnę libertas matrimonij impediatur,vt ibi concludunt doct. l.39. tit.11.part.5.Nam timor iſte ceſſat in arrharū promiſsione & traditione,qui ppe quæ maturiori cōſilio tradatur: nam non ſolum arrha promittitur, verūm & traditur quoque realiter non modò in quantitate, vērūmetiam in ſpecie,ſecundū Bal.& Sali.in.l.vlt.C.de ſponſ.Præpoſ.in.d.c.gēma col.pē.Imol.Cuma.Paul. Areti.nu.9.& Iaſſ.in.d.l.Titia.ff.de verb.oblig.Ant. Gomez in.l.50.Tauri nu.12.inſignis Couar. in epito. de ſponſ.2.par.c.3.§.7.nu.5.&.6.quorū opinio cōmunis eſt,licēt Bart.contrariū aſſeruerit, imò quòd ſi arrha in ſpecie tradatur,nullius ſit effectus arrhę traditio,cui aſſentitur Abb.in.d.c.gēma & Rode. Xuarez in.l.1.tit.2.de las arrhas lib.3.fori.col.1.quorū opinio
3 communiter reprobatur;vt ipſe Couar.atteſtatur. [Arrharū ſiquidē,pmiſſio nōvalet,niſi traditio ſequatur, [vt ſupra dixim⁹,] quā cōmunē eſſe ſentiā atteſtatur Prępoſ.in.d.c.gēma.q.2.de ſpōſa.& Tiraq.lib.2.de retractu.§.7.nu.55.per tex.in.l.fi.C.de ſpōſa.quę in arrhis traditis loquitur,ſed in hac traditione ſtandū eſt confeſsioni eius qui arrhas recepiſſe aſſeruerit;donec cōtrariū probetur.l.publica.§.fi.ff. depoſ.Bar.cū Areti.& Iaſſ.in.d.l.Titia & Ant.cōſ.70.Panor.in.d.c.gēma Paul.Caſt.in.l.vlt.C.de epi.& cleri.Couar.d.c.3.§ 7.nu.10.verū ſi cōfeſsio vtrinque fieret,maximā fraudis præſumptionē præferret, vt doct.præcitati aſſeuerāt,imo nec arrharū traditio vtrinque realiter facta quicquā valet,propter præſumptā fraudē,ex ſentētia Bart.in.d.l.Titia cōmuniter recepta,teſte Iaſ.ibidem nu.31,licēt ipſe cōtrariū aſſeueret, poſt Bal.& Areti.
4 nu.8.Bal.inquā in. l.fi.C.de ſpōſ. [Hęc arrharū traditio poteſt fieri in quacūque quātitate,etiā ſi dotē excedat, l. fi, C.de ſpōſ.Paul.Imol.Ang.Cum. & Iaſſ. numero.21.in d.l.Titia .ff. de verbo. obliga. contra Bar.ibi&Abb.in.d.c.gēma & Rod.Xua.in.d.l.1.col.
5 1.tit.2.de las arras li.3.fori. [Et harū arrharū propriū eſt,eas amittere,cū per quē ſtat, quominus matrimoniū ad effectū perducatur,nā eo ſequuto,redeūt ad dātem,ſecūdū Abb.& Præpoſ.in.d.c.gēma hanc aſſerēs cōmunē,quā &Frederi.tenet cōſ.69.cōtra Hoſt.in.d. c.gēma,& Couar.de ſpōſ.2.par.c.3.§.7. nu.11. [Apud nos verò arrha aliā habet ſignificationē,eſt ſiquidē donatio,facta ab ſpōſo ſponſæ in remunerationē dotis, vel virginitatis,vel nobilitatis ipſius ſponſę, quā ipſa lucratur ſoluto matrimonio, & poteſt fieri tempore ſpōſaliorū,vel ſolēnitatū nuptialiū, vel cōſtāte matrimonio,quēadmodū dos vel donatio propter nuptias, argum.tex.in.l.cū multę.§.ſi igitur, & in.l. ſi coſtāte C.de dona.ante nup.cū ſimilibus,ita explicant Rod. Xua.in.d.l.1.tit.2.de las arras in prin.li.3.fori Couar. in epito.de ſponſ.2.par.c.3.§.7.nu.12.Ant. Gomez in l.50.Tauri Greg.Lup.in.l.1.tit.11.part.4.& in.l.87.ti. 18.par.3.& licet tex.in.d.l.1.tit.11.part. 4. dicat arrhā aſsimilari donationi propter nuptias, in pluribus tamē differt,vt tradunt doct.ſupra citati,& dicā infra eod.l.3.differentias autē & cōuenientias inter dotē& donationē propter nuptias tradit optimē Anto. Gomez in.d.l.50,Tauri nu.9.&.10.ad quem recurrite.

GLOSS. III.

1 *Munda muliebria quæ?*
2 *Sponſalitia largitas quæ?*
3 *Sponſalitiam largitatem quis lucretur,& quomodo?*
4 *Sponſalia de futuro non conuertuntur in matrimonium de præſenti per copulā,hodie iuxta cōciliū Tridētinū.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

c *Joyas.* Munda muliebria dicuntur quæ ab spōso spō sæ donantur sponsaliorum tempore, quæ & spōsalitię largitates nuncupantur: mundi etiam muliebres rectè dicuntur, in cuius nominis appellatione, speculum, in aures armillæ, anuli, gemmę, & similia, quibus mulier ornatur, continētur. [Sponsalitia largitas est, quæ fit inter sponsos de futuro propter spem matrimonij cōtrahēdi, & eius causa, cuius expresio iure. ffff. & Codicis ante imperatorem Constantinum exigebatur, alias donatio simplex & pura cēsebatur, & statim valebat, vt in.l.1. versi. igitur. ff. de dona. & in.l.2. & in.l. si filię & in.l. si tibi. C. de dona. ante nup. sed iure Codicis lege Constantiniana nulla causæ requiritur expresio, sed donatio simpliciter facta, ex præsumpta contrahentiū mente, habet in se tacitam conditionē, si matrimonium sequatur, vt in.l. cum veterū. C. de dona. ante nuptias vbi glo. Bar. & doctores notāt. & l.3. tit.
3 11. part.4. [Hæc donatio statim pleno iure fit accipiētis, & nunquā reuertitur ad donātem, etiāsi matrimonium non sequatur, si ita inter eos fuerit conuentū, d. l.1. versi. igitur. ff. de dona. at si nulla conuentio huiusmodi fiat, idē erit si matrimoniū sequatur. l. cū veterū C. de dona. ante nup. & ibi scrib. omnes: si verò matrimoniū ad effectū nō peruenerit facto, vel culpa donātis, perdet quod dedit, & ei per quē nō steterit quominus ad effectū pducatur, applicabitur, & si culpa donatarij id euenerit, restituet quod recepit, vt in. d. l. cū veterum, vbi autem per casum, vt per mortem alterius ex cōiugibus matrimoniū non peruenerit ad effectū, distinguitur à quo fuerit donatio facta, an ab sponso an verò ab sponsa. Primò etenim casu repetit donata sponsus, si osculū vel copula sequuta nō fuerit, si verò osculū interuenerit, dimidiā donationis partem lucrabitur sponsa, & reliquū habebit spōsus, si vero copula sequatur nil repetit donator, sed totū spōsæ acquiritur, vel hæredibus eius, quandoquidem per copulā confirmatū sit matrimoniū. l. fi à spōso. C. de dona. ante nup. & ibi glo. & doct. l.3. tit.11. par.4. l.5. tit.2. lib.3. fori, vbi autem donatio facta fuerit ab spōsa sponso, quod raro euenit, donatio reuertitur ad sponsam, nisi copula sequatur, nā ea sequuta, sponsus donata lucratur. l. fi à spōso §.1. C. de dona. ante nup. & d. l.13. ti.11. part.4. & d. l. fori: rationē differētię tradit Ioan. Lup. in rep. rub. de dona. int. vi. & vx. §.3. nu 3. & Ant. Goniez in. d. l.50. Tauri nu.2. &.3. & hæc obtinēt in spōsis de futuro & idē erit hodie in spōsis de prēsenti, vt
4 in. l.4. infra eo. vbi dicā. [Quod autē diximus sponsam vel spōsum lucrari sponsalitiā largitatē, si copula interueniat, quia ea in specie confirmatur matrimoniū, hodie nō procedit, iuxta Cōcilij Tridētini decretū, iuxta quod spōsalia de futuro non conuertūtur in matrimoniū de prēsenti per copulā, nisi consensus exprimatur de præsenti corā parocho & duobus vel tribus testibus, vt in sesso.24. eiusdē Cōcilij de reformatione matrimonij cap. 1. cuius expositionem tradidimus supra in glo. rub. tituli primi huius libri nu.33. & in specie, de qua agimus. nu.43.

L E Y. 1.

Lo que se puede dar en dote y lo q̄ los esposos pueden dar a las esposas en joyas o vestidos.

El Emperador Don Carlos y Reyna Doña Iuana en Madrid año de 1534. peticiō. 101.

Attenta la desorden y daños q̄ somos informados que se han recrescido, y recrescen de las dotes excessiuas[a] que se prometen, auemos mandado a los del nuestro consejo q̄ viessen y platicassen sobrello: y assi mesmo lo comunicassen con nuestras audiencias, y con los procuradores de cortes, y otras personas de experiencia. Y auiendo visto los pareceres y acuerdos que sobre ello auido, mandamos que de aqui adelante enel dar y prometer delas dichas dotes se tenga y guarde la manera y orden siguiente. Que qualquier cauallero o persona que tuuiere dozientas mill marauedis y dende arriba, hasta quinientas mil marauedis de renta, pueda dar en dote a cada vna de sus hijas legitimas hasta vn quēto de marauedis y no mas. Y que el que tuuiere menos de las dichas dozientas mill marauedis de renta, no pueda dar ni de en dote arriba de seyscientas mill marauedis: y que el q̄ passare delas dichas quinientas mill marauedis hasta vn quēto y quatrocientas mill marauedis de renta, pueda dar hasta vn quēto y medio de marauedis. Y que el que tuuiere quēto y medio de renta y dende arriba, pueda dar en dote a cada vna de las hijas legitimas que tuuiere la renta de vn año y no mas, con que no pueda exceder de doze quentos de marauedis, no embargante que la dicha rēta de vn año sea mas delos dichos dozequentos en qualquiera quātidad. Y mandamos que ninguno pueda dar ni prometer por via de dote ni casamiēto de hija, tercio ni quinto de sus bienes, ni se entienda ser mejorada tacita ni expressamente por ninguna manera de contracto entre viuos. [c] Sopena que todo lo que demas delo aqui contenido diere y prometiere, segū dicho es,

lo

lo aya perdido y pierda. [d] Y porque los q̄ se despoſan o casan, suelen dar al tiēpo q̄ se despoſan o casan a sus esposas y mugeres joyas y vestidos excessiuos, y es cosa necessaria q̄ assi mesmo se ordene y modere, mandamos q̄ de aqui adelante ninguno ni algunos destos nuestros reynos q̄ se despoſarē o casarē, no pueda dar ni de a su esposa y muger en los dichos vestidos y joyas, ni en otra cosa alguna, mas de lo q̄ mōtare la octaua parte[e] de la dote q̄ cō ella rescibiere, y por q̄ en esto cesséto dos los fraudes, mādamos q̄ todos los cōtractos, pactos, y promissiones q̄ se hiziren en fraude de lo susodicho, sean en si ningunos[g] e de ningun valor y effecto.

GLOSS. 1.

1 *Reipublicæ interest, ne quis re sua male vtatur.*
Rei suæ quilibet est moderator & arbiter, ibidem.
Re sua abuti cuilibet licet, dummodo nō immoderatè, ibidem.
Curator datur prodigo, & mulieri luxuriosæ, ibid.
2 *Locupletes esse subditos, expedit principibus.*
Legibus prohiberi potest, ne quis re sua malè vtatur, ib. dem.
3 *Excessiua legibus prohibentur, vt multis constat exēplis remissiuè.*
4 *Dos congrua quæ dicatur?*
Dos congrua dicitur, etiam si excedat legitimam, attenta qualitate personarum, ibidem.
Dos vt congrua dicatur, an tempus futurum inspiciatur, vel in consideratione veniat? ibidem.
5 *Dos cōgrua dicitur, quæ ascēdit ad quātitatē legitimæ*
6 *Dos an taxari & restringi possit per legem?*
Vxores quæ nec ditiores, nec viris sint nobiliores multò, quærere oportet, ibidem.
7 *Vxores vt viro amātiores, & obsequētiores sint, quas habere oportet qualitates.*
Vxores freno constringere oportet, ne liberè imperent & quomodo? ibidem.

a *Dores excessiuas.* reipublicę interest, ne quis re sua male vtatur. §. vlt. instit. de his qui sunt sui vel alie. iur. l.2. & ibi notatur. ff. eod. tit. quamuis enim in re sua quilibet sit moderator & arbiter. l. in re mandata. C. mād. & l. nemo. C. de Iudę. atque ideo quilibet possit abuti re sua, vt in. l. sed si lege. §. cōsuluit. ff. de peti. hæred. non tamen eis licebit enormis abusus: quo fit, vt ei qui prodigus est, finem nec modum seruat in expendendo, sed potius propria dilapidat bona, eorum administratio interdicatur, & sub curatore redigatur, l.1. ff. de cura. furi. l. is cui bonis. ff. de verb. obli. prout & mulieri luxuriosæ, vt in. l. & mulieri. ff. de cura. furi. [Expedit etiam principibus, locupletes esse sibi subditos, vt in auth. vt iudi. sine quōquo suffrag. §. cogitatio versi. considerandum est a. 2. quare legibus ipsi prouidere possunt ne sibi subditi rebus suis male vtantur, ne vē bona pernicioſe dilapident, notatur in l.2. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. Boeri ad Dynum in regula certum est quæ est vltima de regul. iur. lib. 6. Pet. Nun. de mandatis exequen. c.14. nu. 3 & sequētibus Bald. in procemio Gregoriano in verbo rex pacificus nu.24. [Quinetiā iuri cōmuni excessiua prohibentur & superflua, vt cōstat exemplis vigintiquatuor, ab ipso Petro Nunnio traditis in. d. c.14. nu. 6. quare in lege nostra dotium excessus prohibetur: & quantitas quæ à parentibus dari inste possit, taxatur.

2 [Dos autem congrua iure communi imperatorū est, quæ secundum dignitatem personarum earumque & patriæ consuetudinem, & facultates dotantis, ac numerum liberorum, bonus vir congruam esse iudicauerit. l. quæro cum. l. seq. l. ū post §. gener. ff. de iure dotil. filiæ vbi Bart. notat. ff. de legat. 3. quæ omnia sunt attendenda quoties quis dotem simpliciter promiserit, atque iuxta dictum arbitrum, qui dotem dare tenetur, esta iudice cogendus, vt optimè probat Albert. Brun. in tracta de rebus seu dispositionibus dubijs. 9. venio ad dubiam quātitatem qualiter dec laretur, vbi multa similia adducit & latissimè idem Brunus in tracta. de statutis excludentibus fœminas articulo. 9. q. 1. versi. secundo casu principali nu. 4. & deinceps, & potissimum num 6. vbi concord. citat latissimè: Fran. de Aret. con. 17. quinto dubio vbi concludunt omnes, cōgruam dotem dici etiam si excedat legitimam si personarū qualitas vel aliæ inspectiones id expostulent, vt in auth. de restitu. & ea quæ parit §. quamobrem Bald. Nouellus de dote 6. par. primillegio. 17. nu. 3. versic. vnde arbitrium, vbi latè explicat quæ sint considerandā, vt dos dici possit cōgrua & nu. 4. probat inspiciendum & considerandum esse tempus futurū, quod euenire possit tractu temporis, idem voluit Matth. Afflict. in cōsti. regni Sicilię incip. in aliquibus. 12. q. li. 3 & Cassan. in cōsue. Burgū. rub. 7. §. 12. in verbo ne retour ne point ala succesiō nu. 22. &. 23. Paul. Paris. cons. 63. num. 30. & sequen. l. b. 2. & consil. 16 numero. 80. eodem libr. Ioann. Lup. in repeti. cap. per vestras. 3. notab. §. 22. in princ. & §. 23. num. 3. id quod nouissimè rectius cæteris explicat Gaspar Baeza in libr. de non meliorandis dotis ratione filiabus cap. 1. numero. 6. & 9. & cap. 31. vbi probat inspiciendum esse tempus datæ dotis, vide eum. [Ea denique dicitur congrua dos, quę ascendit ad quantitatem legitimæ iuxta notata per docto. omnes in authen. res quæ. C. comm. delega. vbi d. Anto. Padilla numero. 20. citat concordan. Paul. Paris. etiam consil. 16. numero. 78. & consilio. 63. numero. 51. libro. 2. & consilio. 36. numero. 20. libro. 3. Alexand. consil. 69. libro. 1. numero. 1. & ibi Carol. Moline. quę autem dicatur immensa seu excessiua dos, dicam in glos. sequen. c. [Sed videtur, legem
6 istam non esse seruandam, vt pote quę impediat libertatem matrimonij, dotium quantitatem taxando, vt probat Hipoly. Marsil. in singula. 589. verum taxa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tio ista libertatẽ matrimonij minimè impedit,quãdo quidem alios cũ minore dote poterit mulier inuenire viros,& quẽ eorũ malit eligere. Et lex ista occurrere voluit parentibus,vltra facultates suas dotes promitentibus,viris genere,& diuitijs cos longe superantibus,quare nimirum lex ista iustitiam cõtinet,vt optimè aduertit Couarru.in epitome de sponsal.2. par. c. 3.§.9.numero.3.& Pet.Nun.de manda. exequendis c.14.num.6.in fine quod iuuatur ex sententia Feli. in c.ecclesia sanctæ Mariæ nu.58. de cõsti. quod nouissi mè comprobat pluribus rationibus Gaspar Vaeza in lib.de non meliorandis dotis ratione filiabus. c.2.nu. 2.& pluri.sequen. atque ideo non immerito dicebat Plutar.in lib.de educatione liberorũ in fine, eas parẽtes spondere debere filijs vxores,quæ nec multo nobiliores nec ditiores sint, cùm enim iuxta prouerbiũ sit pari nubendum,qui se ipsis,inquit idem author,lõgè ampliores capiunt vxores,non earum maritos,ve-
7 rùm dotis mancipia fecisse,si se nesciunt. [Quare qui vxorem habere voluerit sui amantiorem, sibique obsequentiorem,cui leges quas velit,imponat, præscribat,iubeat,vetet,quod videbitur:quæ nihil imperanti neget,nihil recusare audeat, sibi assumat æqualem, aut etiam inferiorem,& genere,& opibus:atquè eam quidem virginem,& tenera ætate, natam parentibus probis,& non clatis moribus,& ex natione, quæ castas,humiles,& viris obedientes producere soleat: nõ item formosam nimium,non viduam,non vetulam, nec quam adeò longa ætate præcedat, vt vires cupidineæ vxoris ætati non respondeant, vt latissimè pluribus authoritatibus instituit Tiraquel.in septima lege connubiali ab initio vsque ad finem commenti. Si igitur hæc oportet habere vxorem, vt freno constringi possit,ne liberè imperet, iuxta consilium Euripidis apud Stobeum.c.82.optima ratione per legem nostram dotium excessus prohibetur. Quis ergo iure dicere posset,hanc restrictionem libertatẽ matrimonij impedire?nemo quidem vt arbitror, sed potius frenũ esse,vt libertas viro iure naturali competens,ei minime auferatur, vt latissimo sermone probat Gaspar Vaeza in libro de non meliorãdis dotis ratione filiabus.c.2.nu.19.& pluribus sequent.

GLOSS. II.

1 *Filia poterat iure regio à patre meliorari in tertia & quinta parte bonorum sicut & filius.*

2 *Dos excessiua non dicebatur,quæ legitimam & tertiam & quintam partem bonorum non excedebat iure regio.*

3 *Dotis ex causa an meliorari possit hodie filia iuxta ius nostrum regium?*
Filia an possit ex causa dotis meliorari à patre reditus annuos habent?, vel aliàs paupere?
Supplicatio explicat rescriptum,legem,vel concessionem, vt iuxta eam interpretetur iudex.

4 *Filia an possit meliorari in testamento?*

5 *Neptis an possit meliorari ex causa dotis ab auo?*
Auus an teneatur dotare neptem diuitem, vel si pater habeat vnde eam dotet?ibidem.

Lex correctoria tendens in fauorem publicum,extendi potest ex identitate rationis,ibid.

6 *Filiorum appellatione an contineantur nepotes in correctorijs vel odiosis?*
Nepos potest meliorari etiam si cum præcedat filium iure regio,ibidem.
Lex nostra optime explicatur,ibidem.

7 *Filia naturalis an possit dotari vltra mensurã in hac lege Madricia præscripta?, vel an possit nomine dotis meliorari?*

b *Tertio ni quinto de sus bienes.* Ante legem istam filia capax erat meliorationis tertiæ & quintæ partis bonorum parentũ,vt in.l. 1, ti.6. de meliorationibus infra hoc eodem libro & foro legum libro.3.titulo.5.l.9. &
a eodem lib.tit.12.l.7. [Nec tunc tẽporis dos dicebatur excessiua seu inofficiosa,quæ nõ excedebat quintam & tertiam partem bonorum patris & residui legitimam,vt ex præcitatis & alijs legibus expendit Ioan. Lupi in repeti c.per vestras.3.notab.§.22.nu.11. &.14. docto.in.l.17.Tauri vbi Tellius Fernand. num.74 & 75.estquè text.expressus in.l.3.titul.8.infra hoc libro
3 sumpta ex.l 29.Tauri. [Hodie autem per legẽ istam filia non est capax meliorationis ex causa dotis vel matrimonij,sed legitima tantum ei pro dote assignari potest à patre,sed an hæc prohibitio ad omnes cuiuscunque qualitatis personas extendatur,solet à nostratibus in dubium reuocari. Nam Petr. Nunnius in lib.de manda.exequend.c.14.nu.8.& sequẽtibus probare nititur legem nostram non extendi ad alias personas,quàm ibidem expressas,quæ reditus annuos habent quantitatis ducentum millium quadrantum,vel supra. Hi enim dotes promittebãt excessiuas:cui malo mederi voluit lex nostra. Nec iudicio suo,considerauit dotes, ab alijs reditus similes nõ habentibus,promissas: vtpote quæ excessiuę dici non possent: quod ipse leuibus fundamentis persuadere contendit. Quare verior & receptior est contraria sententia, imo quòd prohibitio huiusmodi extendatur ad omnes plures annuos reditus,vel nullos habentes,diuites vel pauperes. Diuitiæ siquidem & magni reditus,vel paupertas non faciunt dotem esse excessiuam, vel congruam, sed qualitas personarum & alia, de quibus in gloss.præcedenti:excessiua enim dos dicetur centum aureorum,si ab habente ducentum dumtaxat in bonis & plures filios promittantur, & congrua dicetur,si triginta millia aureorum promittantur ab habente reditus annuos eius quantitatis vel maioris, iuxta l.quæro.ff.de iure doti. cum alijs in gloss. precedenti adductis concordantijs. Præterea hoc ex supplicatione conuincitur, secundum quam, est interpretanda concessio,vt in.§. præterea insti. de inutil. stipul. & cap.inter dilectos de fide instru. in qua continetur, ne vltra legitimam pater possit dotem filiæ constituere,cui supplicationi respõdet legislator generaliter,ne cui liceat vltra legitimã ex causa dotis filiæ donare,nec ex ea causa meliorari,& in habentibus annuos reditus,hoc etiã restringit,vt dari nõ possit dos vltra taxatam quantitatẽ, etiãsi legitimã nõ ascẽdat quan-

quantitas illa,vt cõstat ex exẽplis in hac lege traditis, ex quo clarius constat legem istam quatenus prohibet meliorationem filiæ ex causa dotis,ad omnes porrigi,imo ad reditus habentes adaptari non posse,cùm in his taxata sit quantitas,quæ pro dote possit filiæ constitui,quæ ad legitimam non ascendit, nam si casus eueniret,in quo legitimã excederet quantitas hìc præfinita,etiã in reditus habẽte, reduceretur vtiq; ad legitimę quãtitatẽ,vt optimè probat Gaspar Vae. in lib.de non meliorandis dotis ratione filiabus.c.3.nu 7.& deinceps vsque ad fi.& Tellius Fernandez in. l. 17.Tauri nu.74.Quare dubio procul hęc est vera sententia,verusq; huius legis intellectus:& frequẽtius receptus: cui accesserũt Hugo Celsus in reportorio legũ regni huius in verbo dotes,& sensit Couar. immerito à Petr. Nun. reprehensus,in epitome de sponsa. 2.par.c.3.§.9. nu.3.idẽ expresse voluit Tellius Fernãdez in.l.17.Tauri nu.74.& latissimè Gaspar Vae. in. d.lib.de nõ meliorãdis.c.4.per totũ,quã sentẽtiã non semel vidi in Pinciano senatu in praxi admissã, vt inter viuos melioratio filiæ ex causa dotis fieri nõ possit. [In testamẽto verò filia potest meliorari in tertia
4 & quinta parte bonorum, iuxta leges regias. Nec lege ista hoc prohibetur,quidquid dixerit Petr. Nũni. d.cap.14.in fine versi.& quanquam, quoniam hac in specie cessat ratio prohibitionis, ne parentes in vita sua bonis priuentur,quod innuũt verba legis [atento los daños que se han seguido &c.]cessat ergo hęc ratio in testamento,quod non sortitur effectũ, nisi post mortem testantis.l.4.in fi.ff.de adim.lega.c. cũ Marthæ de celebra.nuptia.l.cum hic status.§. ait oratio. ff. de dona.int. vir & vxo. & hanc sententiam probant verba huius legis,ibi [contracto entre viuos] à con-
5 trario sensu & ibi dicam. [Sed an hæc prohibitio meliorationis filiæ ex causa dotis faciendę extendatur ad neptem? quod videtur,quia appellatione filiæ cõtinetur neptis & proneptis.l.liberorum. §. sed & Papirius.ff.de verbo.signifi.& tum potissimum cùm milităt eadem & maior ratio in nepte,quippe cui dos à patre debeatur,magis quàm ab auo. Nam pater tenetur dotare filiam etiam diuitem.l.fin.C.de dot. promi.auus autem licèt similiter teneatur dotare neptẽ, vt in.l.dedit dotem.ff. de collat. bon.l.& ideo. §. vlti. ff.de in rem verso.l. profectitia.§.si filius fam.ff.de iure do.tamen hæc obligatio est propter patrem, quare si pater habeat vnde eam dotare possit, vel ipsa sit diues,auus ab hoc onere eximetur secundum Bald.& Iasso.in authen.res quæ.C.com.de leg.Salice.in.l.fin. numero.1.C.de do.promi.& in.l.si filius.ff.ad Macedo.Bald.in.l.pater per illum text.iuncta gloss. ff. de cuictio. Areti.cons.17.numero.13.Alexand.in.l.sed si plures.§.in arrogato numero.8.ff.de vulga. Segura in repeti.l.cohæredi.§.cum filiæ numero.125.ad fin. ff.de vulga.moder.& latius Ioann. Baptista in. l. frater à fratre numero.186.ff.de condi.in deb. licèt contrarium voluerit Soci. in. l.1.numero.47.& sequent. ff. solut.matrimo.& est tex. pro hac opinione in.l. 8.titulo. 11. part. 4. vbi Grego. Lupi in gloss. vltim. contrarium asseruit teneri communiter,sed credo eum fallit,nam Ripa in.l.1.numero.74. ff. solut.matrimo. priorem opinionem asserit communem,idem attesta-

tur plures alios citans Gaspar Vaeza in libro de non meliorandis dotis ratione filiabus.cap.7. numero.16. quod hodie iuxta leges regias proculdubio procedit, cùm auus non habeat neptem in potestate. l. 8. supra titulo.1.& ibi dixi in glos. 2. nec potiatur vsufructu bonorum aduentitiorum filij sui, postquam matrimonium contraxit,vt in. l.9. eiusdem tituli. Cùm igitur hæc prohibitio facta sit ob bonum publicum, vt ex hac.l.constat,& fatetur Pet.Nun.de man. exeq.c. 14.nume.7.versi.vltima ergo,extendi poterit ex identitate rationis.l his solis.C.de reuo.dona. notat Iass. in.l.iurisgentium.6.sed cum nulla colum.6.ff.de pact.
6 cum concordan.à Pet.Nun.ibi traditis. [Sed nihilominus his non obstantibus, contraria sententia verior est,quòd prohibitio huius legis de non meliorando filiam ex causa dotis, non extendatur ad neptem vel proneptem,quia in correctorijs appellatione filiorum non continentur nepotes, Bart. in. l. liberorum ff.de verbo.signi.tradunt moderni in. l. Gallus. §. instituens.ff.de lib.& posth.nec in odiosis ipsis nepotibus.l.1.§.quæritur.ff.de vent. inspicien. l. patri.ff.de adulte.l.lex Iulia. ff.de ritu nupt. Alcia.post alios in d.l.liberorum numero.12.& sequent.ff.verbo. signifi. sed nemo negare poterit, hanc legem esse correctoriam & odiosam filiæ, quare nimirum ad neptem non extendetur. Præterea in nepte est diuersa ratio, nam auus eam dotare non tenetur, sicut pater filiam, nisi pater non habeat vnde eam dotet, vt dixi numero supra proximo, est igitur pura & mera donatio, & liberalitas ea melioratio, quam liberè parentes facere possunt tertiæ & quintæ partis bonorum suorum cuilibet ex descendentibus,etiã si alius eum præcedat,vt in.l.2.titulo.6.de meliorationibus infra hoc libro supta ex.l.18.Tauri. Nec eidẽ nepti debetur legitima ab auo,prout debetur filię, quã pater necessariò dotare tenetur, vt in. d.l. fin. C. de dot.promi.l.qui liberos.ff.de ritu nupt. quare nimirum si auus neptem ex causa dotis possit meliorare,vt cui nulla legitima debeatur, ex qua possit dotari: filia autem meliorari non possit cum ad eius dotem sufficiat legitima, vel ea quantitas, quæ hìc prefigitur,quod tamen intelligerem modo hęc melioratio facta nepti,non excedat quantitatem legitimę filię debitę. Nec obstant adducta in contrarium. quibus iam satisfactum est, imo in contrarium retorquentur,vt diximus, & ne authoritas nobis deficiat, huic opinioni accessit Tellius Fernandez vir quidem rari ingenij in commento.l.17. Tauri numero.75. dicens in nepte filij masculi indubitatum esse, cùm pater eius esset capax dictæ meliorationis, & in nepte ex filia idem censeri,cùm non ex persona matris,sed ex propria persona melioretionem recipiat, relinquit tamen cogitandum. [Et vltra hoc probatur ex verbis huius legis,ibi [a sus hijas legitimas,]
7 à contrario ergo sensu,si non sint legitimę, sed naturales, possunt à patre dotari vltra quantitatem in hac.l. expressam, quia nulla obligatione cogente, hoc facit pater,quod latissimè probat Gaspar Vae.in relecti huius legis.c.13.vsq; ad nu.10. Nimirũ ergo si idẽ facere possit in persona neptis legitimę,ad quã maiorẽ affectionẽ habeat auus, vt naturaliter cõstat,quę

Universidad de Deusto
Biblioteca

opinio vera mihi videtur, & æqua, licèt contraria placuerit Gaspari Vaeza in lib. de non meliorandis dotis ratione filiabus. c. 7. nu. 11. & pluribus sequen. ratio nibus non spernendis, quibus satisfieri potest propter diuersitatem rationis, vt ex iam dictis colliges.

GLOSS. III.

1 *Donatio filiæ facta ex causa dotis nõ potest excedere legitimam, nec per eam intelligetur filia meliorata, sicut regulariter fit.*

2 *Meliorari poterit filia ex causa dotis in testamento.*

c *De cõtracto entre viuos*, donatione facta filio cuiuscũ que rei, per contractum inter viuos, aut in testamẽto, censetur ei melioratio facta tertiæ & quintæ partis, etiamsi verba meliorationem denotantia nõ interueniant, vt in l. 10. tit. 6. infra hoc libro, sumpta ex. l. 26. Tauri: quam limitat lex nostra, nisi donatio ex causa dotis filiæ fiat à patre, hæc quippe legitimam excedere non potest, si fiat inter viuos, quod intellige procedere in omni genere personarum diuitum, vel pauperum dotem promittentium, vt probaui supra eo. glo.
2 2. num. 3. [Ex testamento autem poterit fieri melioratio filiæ ex causa dotis, vt hic cõstat, arguendo à cõtrario sensu, vt in gloss. 2. dixi num. 4. & latius probat Gaspar Bae. in relectione huius legis. c. 20. vbi etiam resoluit nu. 18. & deinceps, quod dispositioni huius. l. locus sit, etiam in donatione causa mortis: ibiq; rectè intelligit hanc legem.

GLOSS. IIII.

1 *Pœna in dubio an censeatur applicata fisco vel parti læsæ.*

2 *Dotem inofficiosam an possint reuocare fratres viuente patre?*

3 *Dotem inofficiosam & excessiuam an reuocare possint fratres post mortem patris, constante matrimonio in præiudicium mariti? & an soluto matrimonio?*

4 *Dos constante matrimonio respectu viri est titulus onerosus.*
Insinuatio non exigitur in dote, ibidem.
Lex fi. §. si a socero. ff. quæ in fraud. cred. expenditur, ibidem & nu. seq.

5 *Dos censetur causa lucrativa respectu mulieris, etiam si sit filia dotantis.*
Dos causa lucrativa censetur respectu mulieris, si ab extraneo dotetur, ibidem.

6 *Dos ex causa ingratitudinis an reuocari possit?*

7 *Dos inofficiosa quod à fratribus reuocari possit cõstante matrimonio iure regio, ac etiam iure communi.*

8 *Dos inofficiosa excedens legitimam hodie iuxta legem regiam nouissimam, an possit à fratribus reuocari etiã viuente patre. & cõstãte matrimonio.*

d *Lo aya perdido e pierda.* Nota ex lege ista patrem promittentem dotem vltra legitimam filię debitam, amittere excessum, sed cui excessus hic applicabitur? crederem applicari debere cæteris filijs, vt sensit Tellius Fernandez in. l. 26. Tauri in fi. non fisco, nam licèt pœna in dubio censeatur applicata fisco, vt in. l. agraria & ibi Bart. numero. 3. ff. de termino amoto Alexand. in. l. si quis id quod numero. 19. &. 20. ff. de iuri. omni. iudi. cum concordan. per eum citatis, quoties tamen delictum vel culpa seu excessus concernit certas personas, seu aliquis priuatus offenditur, tunc pœna parti offensæ, non fisco, applicatur, casus est in. l. fin. ff. de litigios. Imol. ex ea lege hoc expendit in rubri. ff. de publi. iudi. 2. columna respondetque ad. l. iuuemus §. is quoque. C. de sacrosan. eccles. quòd loquitur in publicatione bonorum quæ in dubio fisco applicatur, argumen. eorum quæ notantur in. l. 1. &. 2. C. de bon. vacan. libro. 10. lex autem finalis. ff. de litigio. procedit, cùm pœna imponitur sub nomine certæ quantitatis, prout lex nostra loquitur, cum qua doctrina transit Alexand. in. d. l. fiquis id quod numero. 21. ff. de iurisdictione. omni. iudi. cũ concordan. à Gaspare Baeza traditis in tracta. de non meliorandis dotis ratione filiabus capit. 36. numero. 9. [Sed quæro an possint cæteri filij reuocare hunc excessum dotis statim, an verò post mortem mariti qui dotem recepit? vel an possint reuocare in vita patris? & certè in vita patris reuocare non possunt excessum cæteri fratres, authore Ioann. Andr. in addi. ad specula. in titulo qui filij sint legiti. in rubri. in principio, cum nullum ius habeant viuo patre ad legitimam consequendã, nisi tantum spe. l. nec ei. ff. de adop. Bart. in. l. is potest. ff. de acquiren. hæredi. huic opinioni accedit Ioann. Lupi in repeti. c. per vestras notab. 3. §. 22. numero. 4. &. 5. & Dida. Segur. in repeti. l. cohęredi. §. cum filiæ numero. 130. ff. de vulga. & in hoc omnes concordant, de quo infra hoc libro titulo. 8. de successionibus. l. 3. gloss. 7. numero. 4. &
3 deinceps. [Mortuo tamen patre, & soluto matrimonio filię, possũt procul dubio cęteri filij agere ad reuocationem dotis immensæ, quamuis triginta anni sint elapsi dum pater viueret, vt sentiunt doctores supra citati: constante autem matrimonio reuocare non possunt iure communi dotem inofficiosam & excessiuam, per text. in. l. dotis quidem. C. de collatio. Bart. & Angel. in. l. vltim. §. si à socero. ff. quæ in fraud. credi. Bald. in authen. ex complexu. C. de incest. nup. Angel. de Areti. in. §. si res insti. de lega. Camp. in tracta. de dote. 1. part. quæst. 48. Ioann. Lupi. in repeti. capit. per vestras notab. 3. §. 22. numero. 6. de dona. inter vir & vxo. Dida. Segura in repetitio. l. cohæred. §. cum filię numero. 130. Antoni. Negusan. in tracta. de pigno. 2. parte membro. 4. numero. 50. & docto. communiter. [Qui reddũt rationem, nempe, quia dos constante matrimonio, respectu viri, est titulus onerosus, ad sustinendum onera matrimonij. l. pro oneribus vbi Bartol. C. de iur. doti. l. finali. §. si à socero. ff. quę in fraud. credi. versic. in maritum, ibi, non magis quàm in
4 cre-

creditorem, & ibi, cum indotatam vxorem ducturus non fuerit, & ita resoluit Bar. ibi, cuius doctrina recepta est secundum Iaso. in. §. item si quis in fraudẽ num. 30. insti. de actio. idem Bar. & Ioan. de Plat. in. l. vna §. lucratiuas. C. de impon. lucrat. descrip. libr. 10. Gomez Arias in. l. 27. Tauri num. 11. Ioan. Lupi in rep. c. per vestras notab. 3. §. 22. nu. 7. Segura in. d. §. cum filiæ num. 130. & 149. & sequen. Ari. Pinel. in. l. 1. 3. par. nu. 62. versi. infertur. 31. C. de bon. mater. citãs in comprobationem huius opinionis tex. in. l. fi. C. de iure doti. vbi insinuatio iure antiquo non requirebatur in dote respectu viri, quippe cuius respectu nõ donatio gratuita censebatur, sed causa onerosa, tex. in. l. ex promissione. ff. de actt. & oblig. quem extollit Iaso. in. l. Nensenius num. 4. ff. de re iudi. licèt quoad mulierem requireretur, cuius causa dicitur lucrativa, hodie autem statuit lex illa, vt nec quoad mulierem necessaria sit insinuatio, quamuis quoad eam verè donatio sit secundum Alberi. & alios ibi, Deci. consi. 414. num. 15. Anto. de Camar. in tracta. de insinuatio. 2. par. q. 4. nu. 4. Bal. nouell. in. l. 1. num. 339. &. 342. ff. solu. matri. & in tract. dotis. 5. par. num. 5. cũ concord. à Tiraquello congestis in rep. l. si vnquã in verbo donatione nu. 194. Pinel. in. d. l. 1. par. 3. numer. 62. versi, infertur. 31. [Quoad mulierem autem dos censetur
5 causa lucrativa, etiam si sit filia dotantis, vt probat tex. in. l. fi. §. si à socero. ff. quę in fraud. credi. ibi, quia intelligitur ex donatione ad eam peruenisse. quẽ tex. notat, & extollit Alex. in. l. in fideicommissariam colum. 2. in prin. ff. ad Trebelli. Ari. Pinel. in. d. num. 62. illatione. 31. dicens ad illum tex. nõ aduertisse qui frequentius in filia contradicunt, arguentes ex. l. vlt. C. de dot. promi. &. l. qui liberos. ff. de ritu nup. quibus astringitur pater ad dotandum filias, vt arguit Soci. nepos cons. 19. nu. 8. lib. 1. Sed in extraneo dotante ait, sine dubio causam conferi lucrativam, vt tradit Alex. cons. 71. num. 1. lib. 4. & alij à Molineo citati in libro de donatio. fact. in contra matrimo. num. 64. & deinceps. [Ex quo infert Pinelus. d. illatione. 31. dotẽ nõ
6 posse reuocari ob ingratitudinem filiæ constante matrimonio, quia quoad virum, vt dixi, est causa onerosa, tex. est in. l. si dotem. C. de iure doti. & in. l. cũ post §. patrona. ff. de iure doti. Boer. decis. 27. hoc tradit vt receptum, quoad vxorem autẽ, cùm ad ipsam est dos reuersa, reuocatur quidem, quandoquidem dotem habeat ex causa lucrativa, Ioan. Lupi in. l. 31. Tauri nu. 59. Ripa in. l. vlti. q. 51. C. de reuocan. dona. quem. ita intelligit Pinelus in. d. l. 1. par. 3. nu. 62. illatione. 32. dicam infra hoc libro tit. 6. de melioratio. l. 1. gloss. vltim. num. 3. [Sed quòd diximus num. 3. post mortem
7 patris non posse fratres reuocare dotem in officiosam filiæ datam, constante matrimonio, ne marito prędicium fiat, contrarium tenuit Paul. Castr. in. l. 1. C. de inoffi. doti. num. vlti. & Ioan. Lupi in. d. §. 22. nu. 10. dicens ita fuisse obtentum in regia cancellaria Pinciana & Gomez Ari. in. l. 27. Tauri. num. 11. vbi hoc confirmat pluribus rationibus, quę opinio verior est, vt pluribus, rationibus & authoritatibus probat Gaspar Vaeza in lib. de non meliorandis. cap. 32. nu. 3. & seq. & iure nostro regio verius est, vt fratres possint reuocationem dotis inofficiosæ petere constante matrimonio vt in. l. 3. titu. 8. de hæreditatibus, & earum diuisione infra hoc eodem libro sumpta ex. l. 29. Tauri, ibi, [puesto que sea durante el matrimonio à tornar à los otros herederos del testador aquello en que son inoficiosas para que lo partan entre si, vbi dicam in glos. 6. num. 1. & deinceps. Ex quo in nostro regno parum nobis prodesse poterunt regula, extensiones, & 20. limitationes à Didaco Segura traditæ in. d. l. cohæredi. §. cum filię à num. 149. vsque ad nu. 240. ff. de
8 vulga. [Verùm in specie legis nostræ quorundã opinio est, non solum constante matrimonio posse filios post mortem patris reuocare dotem in officiosam sororis suæ concessam, verùmetiam in eius vita, & hoc præseferunt verba huius legis, lo aya perdido e pierda, nam si pater donata vltra legitimam amittit, prout dicit lex, loco pœnę hoc statuitur, quæ nimirum parti lesę applicatur, iuxta ea quę diximus supra hac eadem gloss. in prin. contrarium voluit Gaspar Vaeza in lib. de non meliorandis dotis ratione filiabus. cap. 36. num. 1. & seq. dicam in. l. 3. tit. 8. de successionibus gloss. 7. nu. 4. &. 5. infra hoc eod. lib. vbi & glosis sequen. dicam quæ ad dotem huius legis sunt necessaria:

GLOSS. V.

1 *Statutum an liget forenses?*
Leges regni nostri non statuta dicuntur, sed leges generales ibidem.

e *Destos nuestros reynos* quare hoc expresit lex ista, cũ etiamsi non dixisset statutum hoc non ligaret forenses glos. Bar. & doct. in. l. cunctos populos. C. de sum. tri. & fi. catho. Respondeo, Rex noster voluit per hãc legem prouidere subditis, ne bona propria dilapidẽt, dotes excessiuas promittendo, vel sponsalitia munera largiendo, vt dixi in gloss. 1. in prin. quare hoc expressim statuit, ne lex ista ad forenses traheretur, sed ad regnicolas dumtaxat, quia est lex generalis & non statutum particulare, sed ius ciuile & commune, vt prouaui in dialogo relatoris. 3. parte. c. 34. num. 3.

GLOSS. VI.

1 *Sponsalitia largitas non potest excedere octauam partem dotis.*

2 *Sponsalitia largitas ab extraneo data valet, etiamsi octauam partem dotis excedat.*
Lex cum plures. §. cum tutor. ff. de admi. tuto. explicatur remissiuè. ibidem.

3 *Sponsalitia non possunt octauam partem dotis vere numeratæ excedere.*

4 *Sponsalitia an ad mensuram octauæ partis metiatur si solutum fuerit matrimonium, antequam aduenerit dies solutionis dotis.*
dilatio concernens alicuius fauorem non debet ei esse damnosa. ibidem.

5 *Sponsalitia largitas an cedat lucro vxoris, si nulla dos*

Universidad de Deusto
Biblioteca

interceſſerit in matrimonio ab eadem contracto?

f *La octaua parte.* Nota ex lege iſta, quòd ſponſus non poteſt mundos muliebres donare ſponſæ, ſeu ei ſpõ ialitia largiri, excedentia valorem octauæ partis dotis ſibi traditæ. [Quod limitat Petrus Nũnius de mãdatis exequen. c.15. in princ, niſi huiuſmodi ſponſalitiæ largitates à ſocero, vel extraneo dentur ipſi ſponſæ, quia tunc donatio valet, etiamſi octauã partẽ dotis excedat, vt ipſe colligit ex notatis per Ioan. Lupi in rep. rub. de dona. int. vi. & vxo. §. 6. num. 3. vbi dixit quòd iocalia quæ mittuntur â conſanguineis viri ipſi vxori, vel ex cõtrario, cẽſentur donata ratione cõſuetudinis. arg. l. cũ plures. §. cum tutor ibi, ſolennia munera parentibus cognatisque mittet. ff. de admi. tuto. quem melius cæteris exponit Arias Pinel. in l. 1. 3. par. num. 57. C. de bon. mater. facit etiam tex. in l. filiusfa. ff. de dona. hoc voluit Bal. in l. 2. poſt princ.

3 C. de iure dot. [Secundò limita legẽ noſtram, vt procedat, quando verè conſtat, denumeratione dotis, nec ſufficiet dotis confeſsio, vt conſtat ex verbis huius legis, ibi, [Dela octaua parte de la dote que con ella reſcibiere] conſequitur ergo, quòd ſi promiſſa ſunt octo millia aureorum, & non conſtet, niſi de numeratione quatuor milliũ, non valebit conceſsio munerum ſponſalitiorum, niſi vſque ad quingentos aureos.

4 [Quod autem ex hoc infert Pet. Nun. d. c. 15. num. 2. vt dote promiſſa ad certum diem, ſi ante diem ſoluatur matrimonium, mulier non lucretur ſponſalitiam largitatem: quia ad eam lucrandam non habetur ratio dotis promiſſæ, ſed dotis ſolutæ, quod aſſerit authoritate Matth. de affl. in deciſ. 333.] verum non eſt iuditio meo, quia licèt non venerit dies ſoluendæ dotis, ceſsit tamen, iuxta l. cædere diem. ff. de verbo. ſignifi. nec contrarium aſſerit Affli. d. deciſ. ſed potius probat noſtram cõcluſionem, dicens quòd mulier lucratur ãntiphatum dote promiſſa nõdum ſoluta: quia nondum venerat dies ſolutionis, quando ſolutũ fuit matrimonium, ex quo maritus fuit cõtentus, vt dies conſtitueretur ad dotem ſoluendam, quæ dilatio mulieris commodum reſpexit, atque ideo ei nocere non debuit vt in l. cum tempus. ff. de reg. iur. quare me latet quidem, quomodo deciſſionem illam in ſuæ opinionis fauorem Pet. Nũ. citauerit, caſus autem noſter differt ab ſpecie Petri Nunnij. quia ſolent communiter ſoceri exceſsiuas dotes promittere ſimulatè, ad oſtentationem aurę popularis, prout fuit in caſu noſtro, quia gener contentus fuit dimidiam partem dotis promiſsæ recipiendo, quo caſu nimirum ſi octaua pars ſponſalitiorum ſecundum quantitatem veræ dotis receptæ metiatur. At in caſu Nunnij nulla ſimulatio interuenit. ſed exactio dotis fieri nõ potuit, quia non dum dies aduenerat.

5 [Tertio limita legem noſtram, vt non procedat eius deciſsio quoties nulla dos eſt promiſſa, nec tradita, prout fieri ſolet apud ruſticos, & in his Indiarum regnis, quia tunc non conſiderabitur dos, ad taxandum mundos muliebres, ſeu veſtes ſponſę donatas, cũm nulla ſit quantitas dotis ad quam cõmenſurari poſsint ſponſalitia, iuxta nota ta in l. aſſe toto. ff. de hære. inſti. & eſt tex. in. l. ſiquis fundum. ff. de contra. empt. l. 10. titu. 5. par. 5. facit glo. in d. fi. C. ſine cenſu, vel reliq. ita voluit Pet. Nun. d. cap. 15. num. 3. & num. 14. aſſeuerat, hac in ſpecie eſſe ſeruãdũ quòd in l. 52. Tauri ſtatuitur, quæ hodie trãſcripta eſt infra eod. l. 4. Sed iuditio meo, vel nihil habebit vxor ex his largitatibus ſponſalitijs, iuxta diſpoſitionem d. l. ſiquis fundum, vel taxabitur ſponſalitium arbitrio boni viri, ſed primũ verius eſſe cenſeo conſiderata mente legis noſtræ, quæ habuit reſpectũ ad dotem, ſi ergo nulla dos viro data fuit, nulla lucrari poteſt ſponſalitia vxor ipſa.

GLOSS. VII.

1 *Nullus eſt contractus factus contra legis prohibitionẽ, etiamſi per legem non annulletur.*
Fraus fit legi, ſi per interpoſitam perſonam fiat, quod non poteſt aliquis facere, ibidem.
2 *Qui per ſeipſum aliquid facere non poteſt, nec per aliũ facere poterit.*
3 *Fraus fit legi de contractu ad contractum, ſi is qui donare prohibetur, venditionem fingat.*
Probatio exceſſus cui incumbat. ibidem.

g *Sean enſi ningunos.* Nota contractum eſſe nullum, ſi in fraudẽ eorũ quę hîc ſtatuta ſunt, factus fuerit, quod procederet etiamſi in hac lege expreſsum non eſſet. l. contra &. l. fraus. ff. de legi. l. non dubium. C. eo. cxm pla tradi poſſunt, ſi per interpoſitam perſonam dos vltra legitimam filiæ detur, vel ſponſalitia largitas vltra octauam partem dotis à conſanguineis, vel alijs extraneis detur non verè ex eorum bonis, ſed ex bonis ſponſi. arg. l. ſi ſpõſus in prin. ff. de dona. int. vir. & vxo. vbi Bal. Dinus in. c. vl. de reg. iu. in. 6. vbi Nicol. Boeri. & latius per eũ in cõſuetu. Vituri. ti. de matri,

2 & donatio. §. 1. & 4. & Alex. conſilio. 29. lib. 4. [non enim licet per alium facere, quod per ſe non licèt. l. 2. §. 1. ff. de admi. rerum ad ciui. pertin. l. pupillus §. ſed per interpoſitam. ff. de auth. tuto. l. filium. ff. ad

3 macedo. l. ſi per impreſsionẽ. ff. quod met. cauſa. [Idẽ ſi Fraus fieret de contractu ad contractum, vt quod per donationem non licet, fieret per ſimulatam venditionem. l. ſi ſponſus. §. circa. ff. de dona. int. vi. & vxo. gloſſ. in. l. contra. ff. de legi. Din. in. d. regula vltima de reg. iur. in. 6. cætera ad hanc legem ſpectantia tradit latiſsime Gaſpar Vaeza in lib. de non meliorandis dotis ratione filiabus, vbi repetit hanc legem, quem vidi poſtquam hæc ſcripſeram. &. c. 36. tractat cui incumbat probatio huius exceſſus reſoluitque. nu. 16. onus probandi incumbere allegãti exceſſum, quòd verum puto.

LEY. II.

¶ Queno ſe pueda renunciar la ley del fuero que diſpone que no ſe pueda dar mas de la diezma parte en arras.

¶ Don Fernando, y Doña Iuana en Toro: año de. 1505. cap. 50.

¶ La ley del fuero* que diſpone q̃ no pueda el

da el marido dar mas en arras a ſu muger de la decima parte de ſus bienes, b no ſe pueda renunciar, c y ſi ſe renũciare, no embargante la tal renunciacion, lo contenido en la dicha ley, ſe guarde y execute. Y ſi algun eſcriuano diere fe de algũ d cõtracto en que interuenga renũciacio de la dicha ley, mandamos que incurra en perdimiento del officio e de eſcriuania que tuuiere, y de alli adelante no pueda mas vſar del, ſopena de falſario. e

GLOSS. I.

a *La ley del fuero,* l. 1. & . 2. tit. 2. de arrhis li. 3. fori.

GLOSS. II.

1 *Arrha iure regio nõ poteſt decimam bonorum ſponſi excedere.*
2 *Arrhæ cõſtante matrimonio promitti poſſunt.*
3 *Minor. 25. annis an poſsit arrhas promittere ſponſę, et quomodo doĩ & an reſtituatur?*
4 *Arrhæ cõſtitui poſſunt ſi non excedunt decimã partem bonorum, quæ tempore promiſsionis bona fide poſsidebat ſponſus, licèt poſtea ab alio euincantur.*
Bona noſtra dicuntur quæ bona fide poſsidemus, quamuis aliena ſint. ibidem.
5 *Arrharum in conſtitutione quod tempus inſpiciatur, ad verificandum decimæ exceſſum?*
6 *Arrhæ an poſsint decimã excedere ſi legi renũcietur, vel cum iuramento? remiſsiuè.*
7 *Arrhæ ſi ab vxore poſsideatur, incumbet onus probãdi exceſſum decimæ hæredibus mariti.*
8 *Arrhæ ſi ab alio promittãtur, quam ab ſponſo, an poſſint decimam excedere.*
9 *Arrharum cõſtitutionem non excedere decimam bonorum promittentis, cui incumbat onus probandi Glo. in l. ſi verò. §. qui pro rei. ff. qui. ſatiſd. cog. intellectus remiſsiuè, ibidem.*
10 *Arrhæ titulo ẽditionis ante matrimonium poſsunt decimam excedere.*
11 *Arrharum menſura iuxta legem noſtram quomodo fiat?*
Bona dicuntur, deducto ære alieno, & deducto etiã onere ibidem.

b *Decima parte de ſus bienes.* Inter alia diſcrimina inter donationem propter nuptias & arrhã tradita ab Anto. Gomez in. l. 50. Tauri num. 9. &. 10. & Greg. Lupi in. l. 1. tit. 11. par. 4. traditur vnum, quod arrha iure noſtro regio non poteſt excedere decimam partem bonorum viri eam promittentis, vt in hac lege: donatio autem propter nuptias non coharctatur, niſi fiat conſtante matrimonio, qua in ſpecie quantitatem dotis excedere nõ poteſt. l. ex morte & auth. ęqualitas. C. de pact. conu. l. vlti. §. ſi igitur. & auth. ſed iam neceſſe. C. de dona. ante nup. d. 2. tit. 11. par. 4. Ioan. Lupi in rep. rub. de dona. int. vir. & vxo. §. 24. nu. 1. & Rod. Xuar. in. d. l. 1. tit. 2. de arrhis li. 3. fori colu. 2. [Extende primo legem iſtam, vt procedat etiamſi conſtante matrimonio fiat hæc arrharũ donatio, poteſt enim conſtante matrimonio fieri, cũm non ſit ſimplex donatio, ſed propter nuptias vt in. l. cũm multæ §. ſi igitur & l. ſi conſtante, & ibi Bal. & Sali. C. de dona. ante nup. §. eſt & aliud inſti. de dona. l. 1. inſt. tit. 1. par. 4. l. 87. tit. 18 par. 3. ita voluit Montal. in. l. 1. tit. 2. li. 3. fori & ibi latè Rod. Xuar. fo. 8. verſi. pone quòd tempore Ioan. Lupi in rep. rubri. de dona. int. vi. & vxo. §. 24. nu. 2. Dida. Caſtella. in. l. 50. Tauri in verbo arrhas & ibi Ioan Lupi num. 4. & Anto. Gomez nu. 12. inſi. Greg. Lupi in. l. 1. tit. 11. par. 4. in gloſſ. magna in princ. Couarru. de ſponſal. 2. par. c. 3. §. 7. nu. 12. latius Gaſpar Vaeza in lib. de non meliorandis dotis ratione filiabus cap. 5. num. 19. &. 20. [Secundò extende, vt lex iſta procedat in minore. 25. annis, qui arrhas poteſt promittere, vel dare vſq; ad decimam bonorum, nec reſtitui tur in integrum: quia fecit illud quòd quilibet maior & homo prudens feciſſet. l. non videtur. C. de in integ. reſti. l. cum plures. §. ſi. ff. de admi. tuto. l. 1. C. ſi aduer. dona, ſed hoc intellige ſi non habeat curatorem, nam ſi curatorem habeat, eius authoritas requiritur, iuxta tex. in. l. ſi curatorem habens. C. de in integ. reſti. & in ſpecie probatur in. l. 2. & l. mulier. C. de iure dot. non tamen exigitur iudicis decretũ ſi promiſsio arrharũ conſiſtat in rebus mobilibus, quæ commodè ſeruari non poſſunt. l. prædia & l. lex quæ tutores. C. de admi. tuto. d. l. mulier, vel in pecunia cũm reputetur inter bona, quæ ſeruando ſeruari nõ poſſunt, iuxta glo. communiter receptam in. l. 1. §. fuit quæſitum in verbo neceſſaria. ff. ad Trebel. vbi Alex. & docto. Res autem immobiles donare non poteſt minor. 25. annis ſine iudicis decreto. d. l. quæ tutores. C. de admi. tuto. vbi autẽ ſine decreto donaſſet, vel cõſtituiſſet arrhas & poſt vigeſsimumquintum annuum tranſiſſet quinquennĩũ, ratificabitur datio arrharũ, vt in. l. ſi quãdo C. ſi maior factus, ita reſoluit. Rod. Xuar. in. d. l. 1. tit 2. de arrhis lib. 3. fori fol. 41. verſi. ſed vtrũ minor &

4 Anto. Gomez. in l 50. Tauri nu. 1. & alij. [Extende regulam legis noſtræ, vt procedat, habita cõſideratione bonorũ, quę bona fide poſsidet ſpõſus arrhas promittens tempore promiſsionis, quamuis pars eorum euincatur poſtea: bona enim noſtra appellamus quæ bona fide poſsidemus, quamuis aliena ſint. l. bonorũ appellatio. ff. de verb. ſig. ex quã id aſſeuerat Rod. Xua. in. d. l. 1. tit. 2. de arrhis li. 3. fo. 1 fol. 2. verſi. nota tamen, Anto. Gomez in. l. 50. Tauri nu. 13. Gaſpar Vaeza in lib. de non meliorandis dotis ratione filiabus. c. 31. nu. 11. [Quartò ampliа, vt non ſolum poſsit decimam partem bonorum quæ tempore promiſsionis arrharũ habet ſponſus promittere, & dare, verumetiã eorum, quæ deinceps futuris temporibus acquiſierit,

5 narũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

nam tunc attenditur tempus petitionis non promissionis, vt in l.2.tit.2,de arrhis lib.3.fori, notat Roder. Xuar.in.d.l.1.fo.3.versi.nota vlterius & Anto. Gomez in.d.l.50. Tauri num.13,qui dicit esse casum notabilem,& quotidie practicari, Gaspar Baeza in.d. lib. de non meliorandis.capit. 31. num.10.infi. [Quintò amplia etiamsi renuntietur huic legi, vt dicam in glo. seq.Sextò extende etiamsi iuramento roboretur huiusmodi arrharum promisio, vel legis nostræ renunciatio, vt dicam in glosse.seq. [Septimo amplia decisionem nostram,etiamsi recipiens villam aliquâ, vel alia bona nomine arrharum,non probauerit ea bona sic tradita decimam bonorum nõ excedere,hoc enim onus probandi competet hac in specie hæredibus mariti, vt optimè probat Rod Xuar. in. d. l. 1. tit. 2. de arrhis li.3.fori fol.6,versi.circa hãc partem in fine,cui accedit insignis Couarru.lib.2.resolu. cap. 6. nume.7, infi.dicens ita debere practicari hac in specie, & vltra eam si alię coniecturæ concurrãt, vt ibi latius per eũ. [Octauò procedit hęc conclusio etiamsi ab alio arrhę promittantur,ne huic legi fiat fraus per interpositionem alterius personę,vt asseuerat Did Castel.in l.50. Tauri in glosse.1.ad fi.& ibi Ioan.Lupi num. 5. [Limita etiam legem nostram primò, vt procedat quoties mulier petens arrhas soluto matrimonio, probauerit non excedere decimam bonorum promittentis partem,nam vbi hoc mulier ipsa nõ probauerit,hæredes viri & si nihil probauerint,obtinebunt, quę doquidẽ vxori,vel eius hæredibus hoc onus probandi incumbat,cum deficiente huiusmodi qualitate,arrhas petere non posit vt in.d.l.1.tit.2.lib.3.fori & in hac lege,ergo qualitatem hanc probare tenetur iuxta glo. cõmuniter receptã in.l.si verò.§.qui pro rei.ff. qui satisda. cogan,de cuius intellectu plura congerit Couarru. li, 2.resolu.cap.6.vbi in specie num.7. attestatur hanc opinionem tenuisse Rod.Xuar.in.d.l.1.tit.2. lib. 3.fori versi,circa hanc partem,& in praxi esse receptam,quãuis ipse dubitet an vera sit, ac proinde eam bifariam limitet vt dixi supra num.7.idem voluit Anto. Gomez in.d.l 50.Tauri.nu.13. [Limita. 2.nisi titulo vẽditionis ante contractum matrimonij bona excedentia decimam bonorum mariti partem, vendantur, nã valebit huiusmodi arrharum constitutio vt in.l. 246. styli,ita limitat Rod.Xua.in.d.l.1.versi.nota vlterius & Ioan.Lupi in rep.rub.de donatio.int.vi.& vxo.§. 24.num.4.limitans hoc procedere cessante fraude,nã aliâs secus vt in.l.inter eas.ff.de dona.int.vi. & vxo. [Limi.3.vt ad bona non habeatur cõsideratio,ad æstimandam decimam, nisi prius deducatur æs alienum: quia quod supereſt eo deducto dicitur esse in bonis.l. mulier bona. ff.de iu,doti.l.non possunt.ff. de iure fisci.l.subsignatum.§,1.ff. de verbo. signi. l. si vniuersæ C,delega.& similiter illud dicitur quis habere in bonis,quatenus supereſt onere deducto,l. non amplius. ff.delega.1.ex quibus legibus id asseuerant Montal.& Rod Xuar.in.d.l.1.tit.2.de arrhis lib.3. fori ille inglo. 1.hic fol. 2.versi.nota tamẽ Ant. Gomez in.l.50.Tauri num. 13. & ibi Did. Castelli, in verbo arrhas adde Tiraq lib.2. de retractu in prefa.nu.21.& seq. & Ari. Pinel.in.l,1.C.de bon.mater. 3. part. nu.52. illatio.14.

GLOSS. III.

1 *Renuntiari non potest iuri prohibitiuo.*
2 *Iuramentum est omnino seruandum,quoties seruari potest sine interitu salutis æternæ.*
Iuramento firmatur actus prohibitus fauore priuato principaliter,licèt secũdario resultet publicum commodum ibidẽ & num.15.
3 *Iuramẽto cõfirmatur actꝰ prohibitꝰ cũ clausula irritãte*
4 *Donatio inter virũ & vxorẽ cõfirmatur iuramẽto.*
5 *Insinuatio nõ requiritur in donatioẽ cũ iuramẽto factæ.*
6 *Arrharũ promisio excedẽs decimã bonorũ promittẽtis partẽ, iuramento an cõfirmetur?*
Iuramentum non confirmat actum si simul cum actu iuramentũ eidẽ apponi lege ciuili prohibeatur, ibid.
7 *Iuramentũ in casu præcedẽti non valebit etiã in vim conuentionis.*
Iuramentum inducens peccatum mortale aut veniale seruandum non est,ibidem.
8 *Leges ciuiles & seculares possunt obligare ad peccatũ earum transgressores.*
9 *Leges seculares an in dubio videantur obligare ad peccatum earum transgressores.*
10 *Leges seculares prohibitionem dirigentes in personam an obligent ad peccatum.*
11 *Leges seculares vt obligent ad peccatum, quid requiratur, & ex quo colligatur.*
Leges prohibẽtes actum ratione publicæ vtilitatis, vel priuatæ an obligent ad culpam? ibidem.
12 *Leges prohibentes actum & iuramentum simul an præsumantur voluisse obligare ad culpam.*
Leges prohibẽtes iuramentum interponi actibus ab eis prohibitis validæ sunt,ibidem.
13 *Iuramẽtum in præiudicium tertij seruandum non est.*
14 *Iuramentũ super arrhis interpositum,si excedant decimã partẽ seruãdũ nõ est,ex rationibus supra traditis.*
16 *Legis nostræ prohibitio, quòd facta fuit fauore publico principaliter.*
Renuntiare nõ licet iuri publico,priuato vero sic,ibid.
17 *Iuramẽto nõ cõfirmatur actꝰ fauore publico prohibitus*
18 *Principaliter vel secundario fauor publicus aut priuatus quando per legem consideretur.*
19 *Iuramento an firmetur actus iure ciuili prohibitus,bonis moribus ciuilibus repugnans.*
20 *Insinuatio pluribus casibus non est necessaria.*
22 *Dos vltra sumam à lege præcedenti taxatam an firmetur iuramento.*

c *Renunciar.* Nota quòd huic legi prohibenti arrharũ promisionẽ vltra decimã bonorũ promittẽtis,[cũ sit ius prohibituum] renũciari nõ potest glosse.in l.1.in verbo fideiussorẽ.C.ne fideiuss.dot.den. Bar. in.l.de his nu.3.ff.de transactio.Frã.Cur. cõs. 68.nec fuit lex hęc superflua hãc prohibẽs renũciationẽ,quãdoquidẽ lex fori.1.&.2.ti.2.de arrhis li.3,nõ habebat vim legis nisi in locis vbi eius vsus probaretur Rod.Xua.in proœmio fori.1.&.2.col tex. optimus in l.3.tit.1.de legibus supra li.2,vt rectè aduertit Dida.Castelli in.l.50.Tauri in glosse.1.vbi casus aliquot congerit quibus renũciari non

2 ri non poterit. [Cæterùm dubitari solet, an arrharũ promisio decimam bonorum promittentis partem excedens,si fuerit iuramento firmata, valeat nec ne? maximè si cum iuramento huic legi renũcietur? & videtur valere,ex ea generali regula, qua constitutum est,iuramentum esse omnino seruandum,quoties seruari potest sine interitu salutis æternę.cap. cum contingat cum similibus de iure iurand.cap.quamuis pactum de pact.lib.6.Præterea hæc prohibitio principaliter fauorem respicit priuatum promittẽtis,licèt minus principaliter fauorem publicum respexerit, potuit ergo iuramento firmari iuxta doctrinam Bar.cõmuniter receptam in.l.siquis pro eo num.8.ff. de fide iusso.quam pluribus & authoritatibus & rationibus confirmat insignis Couarru.in relect. c. quamuis pactum. 2.par.§.1.nu.5.&.6.de pact. li.6. [Confirmatur 3 hæc sententia ex eo,quòd actus à lege prohibitus cũ decreto irritante,potest etiam iuramento confirmari,ex communi sententia doctorum, vt attestantur Corne.& Iasso.num.51.in auth . sacramenta. C.si aduer.vendi,& Altiat.in cap.cum contingat nume. 94. de iure iur.post Abb. Anto.& Imol.ibi num.36.quãuis absque iuramento non posit hac in specie renunciari legi in alicuius priuati fauorem introductæ, vt refert Couarru.licèt ipse sit contrariæ sententiæ in.d. 4 cap.quamuis pactum.2.par.§.2. num.6. [Rursus hoc idem statuitur in donatione inter virum & vxorem, quæ quamuis constante matrimonio prohibita sit,nihilominus iuramento confirmatur,vt tradit Bar. cõmuniter receptus in.l.siquis pro eo colu.vlti.ff.defide iusso.vt attestatur Couarru.in rub.extra de testam.2. par.num.10.vbi plures cernere licebit concordantes, & Ant.Gomez de contractibus.cap.14. num.26.Pet. de Dueñas in regula.219.colum.4.ampli.1. idem ergo constituendum erit in nostra specie,cùm nulla maior ratio prohibitionis sit in donatione inter coniuges, quàm in constitutione seu promisione arrharum vltra decimam bonorum promittentis partem. [Quin 5 & renunciatio insinuationis in donatione quingentos aureos excedẽte iuramẽto fieri potest, eritq; valida renuntiacio,secundum Ioan.And.ad specula.in ti. de instrum.editio.§.porrò,in additione incip.minus: quem ingens copia doctorum sequitur,quos prolixè citat Tiraq.in.l.si vnquam in præfatione nume. 143. C.de reuocan.dona.& prolixius Pet. de dueñas in regula.224.limi.5.referens Fran. Curt. Iuniorem eam dicentem magis communem in consi.34.nu.1.& alios idem attestantes,eandem sequitur Ferdin. Vazquez Mencha de succesionum creatione.§.29. numero. 18. Riminal.in.§.1.insti.de dona.num.255. & seq. Tellius Fernandez in.l.22.Tauri insi,poterãt hîc plura congeri,quæ iuramento firmantur,quamuis à iure sint prohibita,quę longo sermone referuntur ab scribentibus in cap.quamuis pactum de pact.lib.6. vbi melius cæteris resoluit Couarru.2.par.§.1.2.&. 3.et deinceps, & Ferd. Vazquez de succes.creatione.§.28.&.29. & à docto. in auth.sacramenta puberum.C.si aduers.vendi. & alibi sæpe,cùm ergo in his casibus iuramentum cõfirmet actus à lege prohibitos, nimirum si confirmet donationem arrharum decimam bonorum promittẽtis partem excedentem,quare huic opinioni libenter subscripserunt Ioan. Lupi in rep.rub.de dona. int.vi. & vxo.§.24.num.4.versi.hęc tamen intellige. Dida. Castelli in.l.50. Tauri glosse.1. Anto, Gomez in libro de cõtractibus. c.14.nu.26.versi.octauo infertur. Segura in repe.l.1.§.si vir num.139.ff.de acq. posse. Dida. Perez in.l.6.tit.1.lib.3.ordina.glosse.magna colu. 795. Ferdi. Vaz. Menchaquen. de succesionum creatione §.28.num.33.Ferd.Gomez Arias in.l.48.Tauri nu.13.

6 [Contraria tamen sententia cùm verior tũ receptior est,& in praxi admissa,cui adhærent Mõtaluus post episcopum ab eo citatum in. l.1. glosse.1. titul.2.de las arrhas libro.3 fori & ibi Rode. Xuarez. quæst . 3. vir acutissimi ingenij Couarruu . in relectione . capit. quamuis pactum,2.parte.§.2.numero. 7.de pact.in. 6. dominus Antoni . Padilla egregius quidem vir, Prefectus ordinum Senatui,in auth. res quæ. C. commu.delega.num.29.denique hãc eãdem sententiã verissimam & prudentiorem esse, magisque communẽ asseuerat Gaspar Vaeza rari ingenij vir in libro de non meliorandis dotis ratione filiabus.cap,29.num. 6.&.12. quibus libenter accedo,tum propter tot viro rum authoritatem, tum etiam quia rationibus efficatioribus constat eorum opinio, primum quia lege. 1. tit.de las arrhas libro.3.foro iuzgo expressim statuitur,iuramentum non confirmare contractum constitutionis seu promissionis arrharum vltra quantitatem lege regia præfinitam,sed quoties lex prohibet contractum,simulque iuramentum,non confirmabitur iuramento contractus , etiamsi principaliter obpriuatam vtilitatem prohibeatur,ex sententia Frederici consi.272,Pauli Cast. & Corne.in auth. sacramenta puberum num.54.C.si aduer.vendi.idẽ voluit Anton.in cap.canonum statuta de constitu.fo.11.colum. 4.Imol.num.9.& Altiat.num.135.in cap. cum contingat de iure iu.Fortunius in tractu.de vltimo fine illatio.19.&.20.Couarru.in cap.quamuis pactum.2. par. §.1.num.8.de pact.lib.6.& in specie hoc idem repetit. §.2.num.etiam.8.quam attestatur communem Ferdi. Vazquez Mench.in lib.de succesionum creatione.§. 28.num.30.licèt ipse ex defectu potestatis legis ciuilis teneat oppositum,asseuerans contractum non confirmari,sed seruandum esse hac in spetie iuramentum in vim conuentionis naturalis,quòd ipse ab ipsomet Co 7 uarru.eo tacito accepit.d.§.1.num. 8. [Mihi autẽ hac in specie magis placet,iuramentum etiam in vim conuentionis naturalis non esse seruandum : cuin seruari non possit sine periculo salutis æternæ:iuramentum siquidem non debet esse vinculum iniquitatis.c.inter cętera,22.q. 4.c.quãto & ibi doct.de iure iu.l.11. insi. tit.11.par.3.Atsi lege prohibetur hęc arrharum promissio decimam partem bonorum promittentis excedẽs, etiamsi sit iurata,iuramẽtum iniquè prestatur, & peccat mortaliter iurans,quia voluntati & prohibitioni legislatoris refragatur, cui obedire tenetur cap. 2. de maiori.& obedi,sed iuramentum inducens peccatum seruari non debet,iuxta comunem sententiam glosse. in cap.licèt mulieres de iure iu.tex.in cap. intellecto eod.tit. Altia. hoc ipsum attestatur esse receptum in cap.cum contingat num.104.de iure iu . quinetiam si peccatum veniale inducat,adhuc seruandum nõ est. vt optimè probat Bal.in.§,item sacramenta insi.de pa

ce

Universidad de Deusto
Biblioteca

ce iura. firman.Greg.Lupi in l.ii. in verbo, ni de su alma, tit.11.par.3.Couarruu.in cap. quamuis pactum 2.par.§.2.num.6.ad fi.versi.3.hinc constat,de pact.lib.
8 6.[Et si dixeris leges ciuiles non obligare in foro animæ,nec earum transgresionem peccatum inducere veniale, ne dum mortale, vt fortissimis argumẽtis probare nititur Ioannes Gerson Cancellarius Parisiensis vir quidem pius magnęque authoritatis & doctrinę, lectione.4.de vita spirituali animæ: quare iuramentũ legis prohibitione non obstante, confirmauit contractum à lege prohibitum? Huic obiectioni,Respondeo negando assumptum,falsa siquidem est sententia Gersonis,& ab omnibus improbata: omnes siquidem iurisperiti & theologi in hoc consentiunt, leges ciuiles & seculares obligare posse in foro animæ earum transgressores ad peccatum mortale,ne dum veniale, dum modò sint iustæ,& ab habentibus potestatem cõditæ, & super certò disponant,non super præsumptione,vt ex sententia diui Thomæ.1.2.q.96.art.4.&.2.2.q. 60. arti.5.ad primum,expenditur , hanc sententiam probat Archiep.Floren.in.1.par.tit.18.cap.vnico.§.2.Alfon.à Cast.optimè li,1.de potestate legis pœnalis.c.4. vbi rationes Gersonis refutat, Sylvester in verbo lex q.8.Bap,Trouamala in verbo lex.q.17.Ioan. à Medina in tractatu de restitutione.q.36.versi. quo præmisso,Barba.hanc dicens communem in cap. filius nu.8. de testamen.Greg.Lupi in.l.16.tit.1.par.1.per tex.ibi, dum ait[y meterse hiã en la carrera de muerte]Dida. Perez ad Seguram in.l.1.§.si vir num.125. ff. de acqui. poss. & latius in prœmio legum ordinationum. q. 10.Ferdi.Menchaquen.de succesionum creatione. §. 10.num.660.infi.& num.seq.frater Domi.à Soto lib. 1.de iusti.& iure.q.6.arti.4.Marti.Azpil. hanc dicẽs communem in manuali confessorum. cap.23.nu.46. Couarru.in.cap.quamuis pactum.2.par.§.2. nume.7.
9 [Et licèt aliqui ex superius citatis asserant , in dubio præsumi,legem secularem voluisse,earum transgressores obligare ad peccatum,prout fuit Domi. à Soto. d. arti.4.colu. 9. versi.quo circa fidissima regula est,& hæc sit communis opinio,vt attestatur Ferd, Mench. d.§.10.numer.661.ipse tamen ibi tenet contrarium, &
10 Marti.Azpil.in.d.c.23.num.56.[Quare recurrẽdum est ad coniecturas,nec sat erit si verba legis prohibentis dirigantur in personam,prout Bar. existimabat in l.siquis pro eo num.9.ff.de fideiusso. eius namque sententiam improbant Anto.Abb.num.6.& Imol.num. 36.in cap.cum contingat de iure iur.Feli. in cap. 2.de maio.& obed.Deci.in cap. nam concupiscentiam de consti.lectione. 1. & hos sequitur Corne. & Isso. in d.auth.sacramenta puberum ille num.23.&.25.hic nu. 51.& Altia.in.d.cap.cum contingat num.94.Couarr.
11 iu. d.c. quamuis pactum.2.par.§.2.num.7. [Nec sufficiẽt verba præceptiua,vt præcipio,mãdo,iubeo,prohibeo veto,interdico & similia , nam licèt ex eis soleat præsumi voluntas legislatoris obligandi ad peccatum quandoque mortale,& quandoque veniale,prout optimè resoluit Alfons.à Castro libr. 1. de potesta.leg, pœnal.cap.5.pag.17,versi.quidquid in iure canonico, veruntamen imprimis attẽdere oportet materiam legis prohibentis,vt ex ea iunctis verbis percipere possimus,an velit obligare ad culpam.Nam si prohibitio fit principaliter ob publicam vtilitatem, transgressor peccabit mortaliter , vel venialiter,iuxta qualitatem vel quantitatem commodi , aut incommodi publici, vt constat ex Diuo Thoma.1.2.q.96. art.4. cui accedit ibidem Caiet.Adria. quotlibeto.6.artic.2. Anto. & Abba.in cap.2.de maio.& obed.Deci. post alios in cap.nam & concupiscentiã,prope fi.de constitu. Ioã. Driedo de liber.Christiana lib.1.pagi.166.Couarruu. d.§.2.num,7.vbi autem aliquid lege seculari prohibetur principaliter respectu priuatæ vtilitatis, licèt minus principaliter publica consideretur vtilitas , nullũ transgressor contrahit peccatum,vt ex. d.cap.cum cõ
12 tingat probat Couarru.d.num.7.[Verùm & in hoc vltimo casu poterit , lex obligare ad culpam mortalem , vt probaui supra numero. 8 . quod dignosci poterit , quoties lex prohibuit iuramentum , non enim poterat prohibere , nisi animum haberet legislator transgressorem obligandi ad peccatum, propter defectum potestatis & iurisdictionis , ad statuendum aliquid de viribus iuramenti , iuxta tex in cap.venerabilem de electio . & in cap.nouit de iudi. ex quibus id asserunt Host.Imol.& doct.in cap.quanto de iure iu.Cyn.Sali & Paul.in.l. vlti. C. si contra ius vel vtil.pub.cum concordan.ab Alex.& Isso.traditis in.l.vlti.ff.qui sati.cogan.quo fit vt leges prohibentes iuramentum in contractibus interponi ex causa iusta,ne earum iusta dispositio defraudetur, validę sint: secundum Imol.Domi.& Couarru.in.d. capit. quamuis pactum.1.par.§.3.num.7.&.8.Isso.in.d.l. vlti. ff.qui sat.cog.Fortu. in tract.de vltimo fine iuris,illatio.20.dixi in stylo Cancellariæ tit.1.prœmi. 17.casu. 20.declara.14.quoniam hac in speciæ,iuramẽtum vergeret in dispendium salutis æternæ, si seruaretur, propter peccatum quod contraheret contrahens contra legis prohibitionem:cuius animus fuit obligandi transgressorem ad lęthalem culpam : quod ex eo constat, quia aliàs non poterat prohibere iuramentum , vt dixi, propter defectum potestatis,& ne præsumamus legislatorem fecisse quod non licuit,contra. l. merito. ff.pro socio,fatendum nobis est necessario hunc animum habuisse , vt eius dispositio potius sustineatur quàm corruat,vt in.l.quoties.ff.de reb.dub.&. l.quoties.ff.de verb.oblig.cap.Abbate vbi gloss. de verbo. signi.latè per Alcia.de præsump.regul. 3.cap.34.quilibet enim præsumitur accomodare volũtatem suam secundum leges.l.quæro. §. inter locatorem. ff.loca.l. quidam cum filium.ff.de verbo.obli. quod examinat
13 idem Altia.d.regula.3. c.32. [Vel potest hæc sententia ex alio sustineri,nempe,leges,fori ad quas se refert lex nostra,dationem vel promissionem arrharũ prohibentes vltra præfinitam quantitatem,non solum id prohibent respectu & fauore promittentis,verumetiã & eius consanguineorum fauore,quibus leges prędictæ deferũt ius huiusmodi excessus repetendi, vt in.l. 1.tit.2.de arrhis libr.3.fori.cum sic ait, *Si por ventura mas diere los parientes mas propinquos del marido, lo puedan demandar por el.* Sed iuramentum in præiudi tium tertij seruandum non est,vt in cap.cum contingat de iur iu.vbi ab hoc iuramento contractum prohibitum confirmante,summus pontifex excipit ,cuiusc̃q; alterius, qui nõ iurauit,præiudiciũ: quibus rationibus mouẽtur Coua.& cæteri huius opinionis authores: licèt primã,quæ me magis mouet, nõ ita cõsit
14 mauerint.[Supereſt vt obiectionibus respondeamus, & imprimis nõ obest primũ fundamẽtũ, quia verum nõ est,q hac in specie seruari possit iuramẽtũ,absq; in teritu salutis æternę,nõ enim põt,vt expẽdere licèt ex
15 rationib⁹ numeris præcedẽtibus traditis.[Minus oberit quod.2.dicebamus prohibitionẽ de qua agimus esse in fauorẽ priuatũ principaliter,&secũdario publicũ,quo casu iuramẽtũ cõfirmat cõtractũ prohibitũ lege seculari,iuxta receptiorem sententiam doctorũ. d. auth.sacramenta puberũ &.d. cap . cũ cõtingat &.d. cap.quamuis pactum cõmentatium. Nam & si concedamus id prohibitũ fauore priuato principaliter & non publico,respondere licebit, vel quòd sentẽtia cõmunis nõ procedat in præiudiciũ tertij,prout hic fuit vel quòd lex prohibens voluit obligare transgressorem ad peccatũ: sicut hac in specie eã esse legis nostrę
16 mentẽ satis superque probauimus supra nu. 12. [Vel negare possumus prohibitionẽ legis nostrę esse factã fauore priuato principaliter:nã si rectè verba legis nostræ inspitiãtur,potius fauore publico quã priuato factã esse constabit,negat siquidẽ lex nostra renũtiationẽ fieri posse,quod vtiq; cõcederet si de iure priuato ageret,iuri siquidẽ pro se introducto cuilibet renuntiare licet.l.siquis in cõscribendo.C. de pact.l.iurisgẽtiũ.§.si paciscar &.l.pactum.ff.co.l.si iudex.ff. de mino.cũ similibus:agit ergo lex nostra de iure publico, cui renuntiari non licet.l.ius publicũ,ff.de pact. &.d. §.si paciscar cũ concordã.ibidẽ citatis . Expedit enim reipublicę,ne quis rebus suis male vtatur.l. 2.ff.de his qui sunt sui vel ali.iur.§.vlt.insti.eod.tit.ne ve excessiuæ dotes vel arrhæ promittãtur,vt latè probaui supra
17 eo.l.1.gloss.1. [Et quamuis Ferd . Vazquez in lib.de succes.creatio.§.23.nu.24.negetpublicè interesse,quòd possessiones, vel pecuniã vnus ex ciuibus habeat,vel alius,mihi profecto non probatur eius sententia,siquidẽ non minus boni mores expediunt in republica, quam possessiones & pecuniæ : ei igitur expediet ne quis rebus suis malè vtatur prodigaliter bona expendendo, vt diximus in.d.gloss. 1.l.1.supra eo.si igitur hoc statutũ est fauore publico,cõstitutissimũ est, iura mẽtum non confirmare actum prohibitum fauore publico ex sententia Bar.cõmuniter recepta in.l. siquis pro eo nume.7.ff.de fideiu.quem ibi docto sequuntur.Idem voluerunt Anto.Abb.& cæteri in.d.capit. cum contingat vbi Alci. num.83. hanc dicit receptã, sententiam,prout & fatetur Imol,nume. 35.licèt ab ea discedat , Couarruu . quoque hanc sequitur & dicit communem in.cap.quamuis pactum.2.part.§. 1. nu.1. &.2.de pact.lib.6.Anto. Gomez de cõtractibus. cap. 14.num.24.Ferd.Vazquez de succesio.creatio. §.28. num.21.&.23.eam dicens communem,& clarè probari in.d.cap.cum contingat,nam si ibi, iuramentum in præiudicium tertij,statuitur,non esse seruandum.longe minus si tendat in præiudicium totius reipublicæ seruare oportebit,arg.auth.res quæ.C.com.delega.& cap.si diligenti de foro compe.&.l prinatorum. C.de
18 iuri.om.iud. [Nec dici vere potest in nostra specie & similibus, leges principaliter respexisse priuatorum commodum,nam si legũ finis inspiciatur, principaliter in commune bonum diriguntur, & secundario in priuatum , vt optimè probat Couaru.in. c. quamuis pactum.2.par.§.1.num.6.licèt,vt ipse ait, quoad executionem principaliter lex nostra & similes fauere cẽsentur priuatis.Attẽta tamen intentione legis,quę in spicienda est,principaliter intendit fauerẽ reipublicę, vt expendit ipse Couarruu.ex notatis per Bar . in. l. ambitiosa num.29.&. 20.ff.de decret.ab ord.faciend. & per Martinum Azpilcue.in c.inter verba. 11. q.3. conclus.5.Corolario.4.nu.299.pag.84.&.85. verùm si sententia nostra non tibi placuerit lector amãtissimè, satisfacturas spero alias coniecturas superius memoratas,nempe,prohibitionis renunciationis, & ne præ
19 iudicetur tertio . [Minus oberit sententiæ nostræ, quod de donatio.inter virum& vxorem diximus,& de insinuatione donationis quę necessaria non est,vbi adest iuramentum secundum receptiores doctorum sententias,nam multi doctores tenuerunt cõtrariam, & eam attestati sunt esse receptiorẽ,quos refert Pet. de Dueñas in regula. 219. ampliatio . 2. & in regula. 224.limi.5.& Ferdi. Vazquez de succesionum creatione.§.29.num 11.12. &. 18. & quamuis adhærere velis sententiæ communi in donatione inter virum & vxorem iurata, non fuit ita fortis prohibitio , nec tã forti ratione facta , ac promissio arrharum decimam bonorum promittentis partem excedens , nam omnes prohibendi eam donationem rationes,quę militabant iure ciuili cessant iure canonico , vt rectè aduertit idem Ferd. Vazquez loco proximè citato. num.11.ad finem & in pluribus casibus eodem iure ciuili permittitur,nimirum ergo si iuramento cõfirmetur.Nec leges seculares hac in specie præsumendũ est, voluisse donantes ad culpam aliquã obligare, nec prętera repugnat hęc donatio bonis moribus naturalibus,nec diuini vel canonici iuris,sed tantum moribus ciuilibus:qua in specie firmari potest actus prohibitus lege ciuili iuramento, secundũ receptiorẽ sententiam doctorum teste Couarruu. in.d. capit . quamuis pactũ in initio.2.partis nu.1. & Ferdinãdo Vazquez
20 de succes.creatio.§.28.nu.9.10.&.11.[Insinuatio similiter multis casibus non est necessaria, veluti in dote in donatione proprer nuptias,in cõcessione feudi, in donatione remuneratoria vel mutua , in facta ecclesiæ vel pio loco,in donatione facta coram iudice,in donatione facta in testamento , in donatione causa mortis,& in pluribus alijs casibus à Petro de Dueñas congestis in regula.224.nimirum ergo si necessaria nõ fit
21 insinuatio in donatione iurata [Nec oberit similiter quod diximus in alijs pluribus casibus actus prohibitos lege ciuili,firmari iuramento, vt in. d.auth. sacramenta puberum &.d.c.cũ contingat de in.iur.&.d.c. quamuis pactum & alijs iuribus similibus:nã respondeo non mirum esse,quod olim lege prohibitum erat hodie permissũ esse,& ex contrario quod antea permissum,hodie prohibitũ, atque ideò leges mutari posse, & derogari,rursus etiã restitui. Quare leges alienationes prohibentes minoribus ,& rerũ dotalũ,potuerunt nimirum mutari,vel limitari per alias leges, vt iuramento interpositio alienatio permissa esset, quòd tribuendum est legis authoritati , potius quam

Universidad de Deusto
Biblioteca

quam vi iuramenti, quippe quod non potuit occasionem præbere peccati, quod contraheret legum transgressor, ex voluntate legislatoris expressa vel subintellecta, nisi alia lege hoc esset cautum, & legi prohibēti in ea specie derogatum. [Ex superius traditis infero, idem esse dicendum, si iuramento dos filiæ promissa sit, excedens quantitatem lege præcedenti taxatam, reuocabitur siquidem excessus, ex sententia Gasparis Baeza in libro de non meliorandis dotis ratione filiabus. cap 19. qui hanc sententiam optimis probat rationibus.

GLOSS. IIII.

1 *Pœna imposita notario apponenti in instrumēto verba rum, huius legis renūciationem, an incurratur, si generaliter fuerit renuntiatum omni legum auxilio?*

2 *Pœna legis nostræ priuationis officij, an censeatur imposita ipso iure?*

d *En perdimiento de officio.* Tabellio qui in cōtractu arrharū apposuerit renuntiationem legis nostræ, vel fori, incurrat pœnam priuationis officij, vt hîc, quod intelligit Did. Castelli in. l. 50. Tauri, ex qua nostra lex deprompta est, in verbo renunciar, quoties expressim huic legi fuerit renuntiatum, secus si generaliter omnibus legibus renuncietur, nam penam hac in specie non incurret tabellio. arg. l. item apud Labeonem. 6. hoc edicto. ff. de iniur. vbi quę speciali nota digna sūt nisi exprimantur non veniunt in renunciatione, ma-
2 ximè in correctorijs & pœnalibus. [Limitat. 2. idem Castellus in verbo incurra, vt procedat lex nostra, in eius specie & pœna videatur ipso iure imposita, vt voluit glo. in. l. siquis ex argētarijs. §. 1. ff. de edē. secus si delinquat extra officiū, quia tunc priuatur per sentētiā, vt etiam voluit Ioan. Lupi in, d. l. 50. Tauri num. 7.

GLOSS. V.

1 *Notarius ab officio priuatus non potest instrumenta conficere, nec hoc ei reseruari potest, nisi ex causa.*

2 *Notarius ab officio priuatus non potest ad id redire, & rescriptum in contrariū impetratum esse præsumitur subreptitium.*

Instrumenta à notario confecta qui verè non erat, sed vt talis reputabatur an valeant? remissiuè, ibidem.

3 *Instrumenta à notario confecta qui falsitatem commiserat ante sententiam, an valeant.*

4 *Pœna ipso iure imposita non incurritur, donec per sententiam declaretur.*

5 *Auditores qui extra districtum exeunt, an amittant officium ante declarationem à rege vel eius consilio factam.*

e *Sopena de falsario.* Nota quod notarius ab officio priuatus non potest instrumenta conficere, & hoc iure communi procedere expendit Bar. in. l. eadem lege. 6. hac lege. ff. ad. l. Iul. repetund. per tex in. l. si aliquid. C. de suscepto. & archarijs lib. 10. nec potest illi reseruari facultas conficiendi instrumenta, nisi ex causa, vt probat idem Bar. in. l. ex militari. ff. de test. mili. & in consi. 174. & in. l. & militibus. C. de testam. mili. vbi idem voluit Alex. & Deci. nu. 16. licèt contrariū voluerit Boer. in. l. siquis in prin. 8. miles. ff. de leg. 3. Iaſ. in. l. Barbarius. 12. col. vers. 5. limita. ff. de offi. prę. Sed
2 concorda hoc procedere quando subest causa [Quinimo non poterit semel ab officio priuatus ad id redire, & rescriptum in contrarium impetratum præsumitur subreptitium, vt in. l. nullus. C. de diuers. offi. & apparito. iudi. lib. 12. l. 5. tit. 13. par. 2. & l. 2. tit. 7. par. 7. l. Cassius. ff de senato. & si fama ei restituatur per imperatorem, vel regem ad id potestatē habentē, non poterit comes potestatem habens creandi notarios, eum creare notarium, Bal. singulariter hoc asseuerat. in. l. nihil per illum tex. C. de man. vindi. sequitur & eius dictū exclamat Lud. Roma. in. l. si vero. 6. de viro. 38. fallentia. ff. solu. matri. Iaſo in. d. l. Barbarius. 12. colu. versi. illud etiam no. sublimitatione. 5. vbi pluribus modis limitat conclusionem communem, quod instrumētā confecta à notario, qui verè non erat, licèt commu-
3 niter pro tali haberetur, non valent. [Verùm dubitari solet, an valeant instrumenta à notario, qui falsitatem commisit in officio confecta. In qua. q. vera resolutio est, quòd si condemnatus fuerit & priuatus officio, nihil valent instrumenta postea confecta. vt dixi nu. 1. & voluit Ioan. Lupi in. l. 50. Tauri num. 7. &. 8. & Dida. Castelli ibidem & cæteri, ante sententiam verò bene poterit officium exercere, & instrumenta ab eo confecta valent secundum B. l. in. l. siquis decurio per tex. ibi C. de falſ. Alex. in. l. prætor. 6. cogentur. ff. de eden. nu. 6 Deci. hanc dicens communem, in. d. l. & militibus nu. 16. ff. de mili. testa. Bal. & Iaſ. in. d. l. Barbarius. 12. colu. limi. 2. ff. de offi. præto. Did. Perez in. l. 2. tit. 5. lib. 2. ordi. colu. 436 in prin. versi. 14. Marsi. in. rub. ff. ad l. Corn. de falſ. nu. 27. & seq. vbi plura con-
4 gerit. [Confirmatur hęc sententia, quia pœnam ipso iure impositam non incurrit quis ante sententiam declaratoriam, etiā in crimine lęsę maiestatis & diuinæ vel humanę, nedum in alijs cap. cum secundum leges de hæreti. libr. 6. l. eius qui delatorem. ff. de iur. fisci, cum alijs ab Hypoli. Marsi. in rub. ff. ad. l. Corn. de fal. num. 24. & pluribus sequen. & ab Anto. Gomez traditis de delictis capit. 14. numero, 3. vbi tractat an in conscientia tenetur quis ad pœnam ante sententiam: & concludit non teneri ex sententia gloſſ. in cap. fraternitas. 12. q. 2. etiam in crimine læsæ maiestatis diuinæ, & hāc dixit communem Lāco. Septima. in institu. Catholicis cap. 9. num. 82. [Ex quo dicebam, pœnam
5 ipso iure impositam amissionis officij per regium rescriptum anni. 1565. auditoribus huius cancellariæ & cęteris officialibus regijs, qui sine regia licentia à suo districtu exierint, etiam præmissa licentia gubernatoris, minime incurri absque ipsiusmet regis declaratione & sententia, posset etenim aliquam legitimam excusationem allegare, vel quòd prorex vel moderator cuius licentia profectus est, à rege mandatum habuerit ad id faciendum, vel aliam legitimam causam cuius cognitio ad regiā cancellariā vel eius præfectū minimè spectat, sed soli regi & eius regio consilio cōpetit, vt est notissimum, & licèt cuidam collegæ huius regij senatus aliud visum fuerit, hæc mihi sententia placet, placuit, & placebit donec declarationem regiam viderim contrariam. Refero hic verba regij rescripti, vt magis cōstet veritas huius opinionis. *Y Por el mesmo caso que alguno de los susodichos viniere o saliere dela dicha prouincia con la dicha licencia, o sin ella, mādamos que quede vaco, y por la presente vacamos el officio de la tal persona, para disponer del, como mas sea nuestro seruicio.* Ecce regi ipsi reseruatur prouisio eius officij, ergo soli competit declaratio huius excessus, & non alij.

LEY III.

¶ *Como las arras las han los herederos de la muger, no auiendo hijos.*

Don Fernando y Doña Iuana en Toro año de. 1505. capitulo. 51.

¶ Si la muger no ouiere hijo del matrimonio en que interuiniere promission de arras, si no dispone expressamente de las dichas arras, [a] que las aya el heredero o herederos della, y no el marido, [b] ora la muger haga testamento o no.

GLOSS. I.

Arrhæ possunt ab vxore soluto matrimonio liberè alienari, & de eis ad libitum disponere potest.

a *Arras.* Nota quòd vxor potest de arrhis ad libitum disponere. Cōtrarium voluit Rod. Xua. in. l. 1. titul. 2. de arrhis lib. 3. fori. 2. parte versi. circa hoc queritur, & in. l quoniā in prioribꝰ limi. 10. legis fori. C de inoffi. testa. & Icā. Lup. in rep. rub. de dona. §. 27. nu. 1. quos merito carpit Telli. Fernand. in. l. 19. Tauri num, 12.

GLOSS. II.

Arrhæ an sint vxoris vel mariti soluto matrimonio? gloſſ. 2.

b *Y no el marido.* Nota, quòd arrhę promisſę vel receptę mortua vxore pertinent ad ipsius hæredes, & non ad maritū superstitē, siue abintestato decedat, siue condito testamento. Contrarium statutum erat abintestato iure fori per. l. 1. tit. 2. de arrhis lib. 3. fori & l. 6. tit. 1. li. 3. foro judgo, quæ leges per legem istam coriguntur, vt doctores nostri asseuerant in. d. l. 51. Tauri, ex qua lex ista transumpta fuit.

LEY. IIII.

¶ *Como la desposada gana las joyas o arras.*

Ley 52. de Toro.

¶ Qualquier esposa ora sea de presente [a] ora sea de futuro, suelto el matrimonio, [b] gane si el esposo la ouiere besado, [c] la mitad de todo lo que el esposo le ouiere dado [d] antes de consumido el matrimonio, ora sea precioso, [e] o no. Y si no la ouiere besado, no gane nada de lo que le ouiere dado, y torneselo a los herederos del esposo. Pero si qualquier dellos muriere despues de cōsumado el matrimonio, [f] que la muger e sus herederos ganen todo lo que leyendo desposados le ouo el esposo dado, no auiēdo arras en el tal casamiēto y matrimonio. Pero si arras ouiere, q̄ sea en escogimiento de la muger o de sus herederos, ella muerta tomar las arras, o dexarlas, y tomar todo lo que el marido le ouo dado siendo con ella desposado. Lo qual ayā de escoger [g] dentro de veynte dias, despues de requeridos por los herederos del marido, y sino escogierē dentro del dicho termino, que los dichos herederos escojan.

GLOSS. I.

1 *Donatio ante nuptias fieri potest ab sponso de futuro, & ab sponso de præsenti hodie iure regio.*

2 *Sponsalia de præsenti verè matrimonium dici potest, impropriè enim dicuntur sponsalia.*

a *De presente.* Nota legem istā, ad extensionem iuris cōmunis & legum partitarū & fori, quibus, donatio ante nuptias fieri poterat ab sponso de futuro, vt dixi supra eodē in rub. gloſſ. 3. nam per legem istam fieri permittitur ab sponso de præsenti, vt in. l. 52. Tauri, vnde ista sumpta fuit) notant oēs interpretes. Antea enim hæc donatio erat prohibita tanquam inter virum & vxorem. l. 1. & per totū. ff. de dona. int. vi. & vxo. l. 3. & 4. tit. 11. part. 4. l. pen. ff. de dona. int. vi. & vx. ne mutuo amore se expolient, vt ibi dicitur. [Sed sponsus
2 de præsenti & sponsa vir & vxor verè dici possunt, quia verè inter eos est matrimoniū contractū per verba de præsenti. c. vlt. in fi. de sponsa duorū. c. 1. c. cum locum. c. tuæ. c. tua de sponsali. c. si inter virū eod. ti. l. 2. in fi. titul. 1. par. 4. vbi dicit tex. impropriè hæc dici spōsalia, sed verū potius & legitimū matrimonium.

GLOSS. II.

1 *Sponsa ingrediens religionem an per osculum lucretur dimidiam donatorum partem?*

2 *Sponsalia si sint nulla propter impedimentū cōsanguinitatis, vel affinitatis, an lucretur sponsa per osculū dimidiam bonorum partem?*

Lex. 3. tit. 11. part. 4. explicatur, ibidem.

Universidad de Deusto
BibliotecaDeusto

b *Suelto el matrimonio.* Intellige per mortem alterius, vt in.c.pen.& fi.de secund.nup, Bart.in.l.si quis.ff.solu. matri, Imol.consil.100.nu.1.& sequen. Quid autem si sponsus vel sponsa ingressi fuerint religionem, an luerabitur sponsa per osculum medietatem iocalium? & nostrates cõmuniter in.l.52. Tauri, vnde lex ista sumpta fuit, resoluunt sponsam lucrari post osculum dimidiam sibi donatorum partem, siue ipsa ingrediatur religionem siue sponsus, glo.est sing. iuncto tex. in.c.de creta legalia. 27. q. 2. probatur in. l. Deo nobis. C. de epis.& cleri. vbi statuitur, sponsam liberè posse ingredi religionẽ, nec duplicatas ob id arrhas restituet, & ibi Paul.& doct. auth. de sanctiss. epis. §. sponsalibus colla. 9. & ibi notat Ang. Et ibi no. doct. quod pactum lucrandę dotis in casu mortis, locum obtinet in casu ingressus religionis, idem voluit Ias. in.l. si decesserit ff. qui sat. cog. nu. 11. hoc voluit Ioan. Lupi in rep. rub. de don. inte. vi. & vxo. §. 3. nu. 5. & in. l. 52. Tauri nu. 3. Did. Castelli in glo. 3. & Cifonta. & Ant. Gom. nu. 8. Corn conf. 228. lib. 1. Greg. Lup. in. l. 3. in verbo la mitad, tit. 11. 4. par. Couarru. in epito. de sponsa. 2. parte. c. 7. §. 4. nu. 12. [Verũm huius legis interpretes dubitare solẽt, nunquid eius dispositioni locus sit? si spõsalia sint nulla, & inualida iuris prohibitione, vt propter consanguinitatem vel affinitatem, quæ post contracta sponsalia & postquam inter eos osculum interuenerit, detecta fuerit. Ego sic esse resoluendũ existimo, si vterque sponsus ignorabat impedimentum, nec erat crasa ignorantia aut supina, sed probabilis, donatio iocalium seu mundorum muliebrium nõ valet, quia habet tacitam conditionem si matrimonium sequatur, l. cum veterũ. C. de dona. ante nup. l. 3. tit. 11. part. 4. quare hoc placuit Accursio in. l. si ab spõso. C. de dona. ante nup. cui accesserunt ibi Sali. & Fulgos. idem voluit Anto. Gomez in. d. l. 52. Tauri num. 7. & Cifonta. ibidem prope finem. Sed contrarium tenuit Ioann. Lup. in. d. l. 52. Tauri nu. 4. & in rep. rub. de don. int. vi, & vx. §. 36. nu. 7. imo quod soluto matrimonio ratione huius impedimenti, vxor ignorans lucretur propter osculum dimidiam partem iocaliũ, & copula interueniente omnia donata lucretur, cuius opinio magis cõsona videtur legi. 3. tit. 11, par. 4. cũ sic ait. *Pero siempre se entiende, quel deue tornar aquel que el recibe, si por su culpa finca quel matrimonio no se cumpla.* Ergo à contrario sensu mulier nõ amittet donata, nec ea restituet sponso, si culpa sua matrimonium nõ dissoluatur, cùm ergo in hac quæstione supponimus, spõsam ignorasse impedimentum, non ergo fuit in culpa, quare nimirũ si donata nõ restituat post copulam, & medietatem post osculum: & hęc mihi verior videtur opinio contra Anto. Gomez. Vbi autem sponsus sciuerit impedimentũ, idem erit, quia dimidiam donatorum non restituet, si ipsa ignorabat: si verò spõsa sciebat impedimentum & sponsus ignorabat, donata integra sponso restituet: vbi autem sponsus & sponsa sciebant impedimẽtum subesse, neuter eorum donata lucrabitur sed fiscus. l. cũ. hic status. §. fi. ff. de don. int. vi. & vxo. l. qui cõtra & ibi glo. & doct. C. de incæst. nup. gloss. in. l. eum qui duas. C. de adulte. hoc voluit Ant. Gom. in. d. l. 52. Tauri nu. 7. licèt contrarium voluerit Ioã. Lup. in. d. l. 52. imo quod res donatę mancãt apud donatariũ eas possidentẽ, nam in rep. rub. de dona. §. 36. nu. 7. vers. si igitur donatio, tenuit idem quod Ant. Gom. probatquè hanc decisionem & resolutionem. Alias quęstiones tradit Did, Castelli ibi in verbo suelto, vide eum.

GLOSS. III.

1 *Donationem iocalium seu mundorum muliebrium lucratur sponsa, siuè osculum præcesserit eam siue nõ.*
2 *Donationem iocalium si copula præcedat donationẽ, non lucratur vxor.*
3 *Donationem iocalium si præcedat copula ante sponsalia, vel osculum non lucratur sponsa.*

c *Besado.* Intellige siue osculum præcesserit donationẽ, siue sequatur, modò post cõtracta sponsalia fiat, & ita communiter omnes consentiũt, vt Ant. Gomez in. d.
2 l. 52, Tauri, ex qua hęc sumpta fuit, nu. 6. asserit. [Extẽdens hanc opinionem, vt procedat etiam si copula prę cedat donationẽ, fiatq; contractis sponsalibus, adhuc enim sponsa lucrabitur donata: quia vtroque casu militat eadem ratio: quia donare censetur in premiũ puloris, ergo eadẽ debet esse iuris dispositio. l. cũ pater. §. dulcissimis. ff. de lega. 2. cum simi. Addit Ant. Gom. aliam rationem, nempe, quia in nostra Hispannia ex communi vsu loquendi, semper spõsa dicitur ante velationes & benedictiones ecclesię, & communem habitationẽ, siue cognita fuerit carnaliter siue non, & post prædictas velationes & benedictiones vocatur vxor, sed lex nostra loquitur in spõsa, ergo vtrũque casum cõprehendit, arg. tex. in. l. librorũ. §. quod tamẽ Cassius. ff. de lega 3. & l. Labeo. ff. de suppell. lega. idẽ voluit Pet. Nun. de manda. ex eq. c. 15. nu. 6. in fi. Sed salua eorũ pace, contrarium videtur verius & receptius, imò quòd si copula præcesit donationem, nihil lucretur vxor, sed dicatur potius donatio inter virũ & vxorem quæ morte confirmatur, & hoc idem sentire voluit ipsemet Ant. Gom. d. nu. 6. post medĩu, licèt sub dubio id asserat, idẽ etiã attestatur Did. Caste. in. d. l. 52. Tauri in verbo ante de consumido, vers. ex quo habes, & Gom. Arias ibi nu. 20. & Greg. Lup. in l. 3. in verbo besado, tit. 11. par. 4. & sensit Ioan. Lup. in d. l. 52. Tauri nu. 14. in fi. & expresse hoc asseruit nu. 2. in fi. quibus ipse subscribo, nã tex. iste hoc clare probat, dum dicit, *Y gane si el esposo la ouiere besado la mitad de todo lo que el esposo le ouiere dado antes de consumido el matrimonio.* Nõ ergo lucrabitur quod post cõ d
sumatum matrimoniũ sibi fuerit donatũ, validissimũ quippe est in iure argumentũ à cõtrario sensu. l. 15. huius rei. ff. de offi. eius cui man. est iurisdi. Et iterum dicit lex nostra. *Pero si qualquier dellos muriere despues de cõsumido el matrimonio, que la muger e sus herederos ganẽ lo que seyendo desposados le ouo el esposo dado.* Quasi lex nostra sentiat tunc verè dici sponsos, cùm nondum fuit consumatum matrimonium per copulam, vt videbimus infra eo. glo. 6. vbi ex rationibus ibi traditis corroborabitur hęc sentẽtia, quæ cõmunior est & tenẽda. [Verũ si ante cõtracta sponsalia osculũ vel copula interuenerit, nihil lucrabitur spõsa ex donatio
3 nibus

nibus ei post contracta sponsalia factis, tum quia talis copula & osculum sunt prohibita secũdũ glo. not. in Clem. vlt. in verbo septimo, de hæret. gl. in. l. 1. ff. de var. & extra crimi. Bald, in. l. si quis non dicam rapere nu. 1. C. de epis. & cleri. beat. Tho. 2. 2. q. 154. artic. 4. beat. Antoni. 2. part. suæ summæ ti. 5. c. 1. §. 7. 8. & 9. Cõfirmatur quia sponsalia de futuro nõ transeunt in matrimonium per copulam præcedentem sponsalia, sed quæ sponsalia sequuta est. c. veniens. 2. de sponsa. vbi docto. notant, hoc voluit Ioann. Lupi in. d. l. 52. Tauri num. 8. & 9. Anto. Gomez num. 6. in fine Did. Caste. in verbo besado, Gomez Ari. num. 9. & 10. Bald. in. l. si à spõso. C. de dona. ante nup. Gomez Arias in. l. 50. Tauri. nu. 5. 6. & 7.

GLOSS. IIII.

1 *Sponsus vt donata sponsæ repetat, quid probare teneatur?*
2 *Sponsus an repetat ab sponsa donata, osculo interueniente? quòd nõ.*
Correlatiuorum eadem est dispositio, nisi diuersa fuerit ratio in vno quàm in altero, ibidem, & nu. seq.
Sponsus copula interueniente repetit ab sponsa sibi donata, ibidem.
3 *Donationis ab sponso factæ sponsæ, vel ab sponsa sponso differens ratio.*
4 *Sponsæ donata ab sponso missa, & ab sponsa recepta post copulam, an possint ab sponsa repeti soluto matrimonio?*

d *Le ouiere dado.* Ob causam matrimonij, quòd iure cõmuni probare tenebatur sponsus, & causam nõ sequutam secũdũ Bald. in. l. si præsidi. C. de dona. ante nupt. hodie tamen per. l. istam, causam non sequutam dumtaxat probare tenebitur, sed sat erit probare tempore donationis contracta fuisse sponsalia, nisi ex cõtrario phetur osculũ vel copulã interuenisse, ita ex hoc tex. expendunt Ioan. Lupi in. d. l. 52. Tauri nu. 12. & Did. Castelli in verbo lo que el esposo. [Quid autẽ si vxor seu sponsa sponso donauerit, an osculo interueniente lucretur, medictatem sponsus? Videtur idem esse in spõso quod in sponsa, quia dispositum in vno ex correla
2 tis censetur & in alio dispositum. l. fi. C. de indi. viduis. toll. vbi notant Bart. Ang. Ias. & docto. l. 1. C. de cupress. lib. 11. l. fi. ff de aceptila. Contrarium tamẽ tenent doct. omnes, imo quod sponsus osculo interueniente non lucretur dimidiam partẽ rerũ ab spõsa donatarum, sed potius soluto matrimonio res donatę reuertantur integrè ad vxorẽ seu spõsam, nisi copula interuenerit, quia copula interueniẽte cõfirmatur donatio per cõditionis adimplementũ, vt adnotauit Did. Castelli in. d. l. 52. Tauri in verbo lo que el esposo, & Ant. Gomez ibi nu. 3, vers. si verò, & Ioã. Lupi nu. 13. & in rep. rub. de dona. §. 3. in fi. per tex. in. l. si à spõso §. 1. C. de dona. ante nup l. 13. tit. 11. part. 4. l. 5. tit. 2. de arrhis lib. 3. foro legũ, Pet. Nun. de mãda. ex equẽ c. 15.
3 nu. 4. [Ad id quod dixi de correlatiuis, respõdeo nõ procedere vbi non est eadẽ ratio sed diuersa, quia tũc dispositũ in vno non censetur in alio dispositũ, vt in l. curatorẽ cũ ibi not. per glo. Cyn. & doct. C. de inter di. matri. l. fi. & ibi Sali. C. de rescind. vẽd. quod notabiliter discutit Iaso. in. l. transigere. 1. col. C. de transi. Euerardus in locis legalibus loco à correlatiuis pagi. 481. & quod hac in specie sit diuersa ratio, constat ex eo q̃ spõsa videtur potius osculũ dare, quàm accipere, quare nimirũ si ipsa premiũ accipiat, & non sponsus, vt dixit gloss. in. d. l. si à sponso. 5. 1. acquirit enim sponsus, & in nullo grauatur, sponsa autem amittit, pudore siquidem afficitur & verecundia, & honestatis amissione. Ob idq; non ita facilè maritũ inueniet, hanc rationẽ diuersitatis tradidit Azo in summa. C. de dona. ante nup. in fi. doct. in. d. l. si à sponso Mõtal. in. d. l. 5. tit 2. lib. 3. foro legũ, & cæteri supra citati, & tex. in. l. 3. in fi. ti. 11. par. 4. & hęc vera sunt, & in dubitata, quãuis in vltimo casu quãdo copula interuenit, refragari videatur Gomez Arias in. l. 50. Tauri nu. 19.
4 [Quid autem si sponsus misserit mundos muliebres sponsæ absenti, & ipse prius accesit, & eam osculatus fuit, vel ad eã carnaliter accesit. Deinde peruenit nuncius, & ei donata tradidit, an valeat donatio? & Ioan. Lupi in. d. l. 52. Tauri nu, 14. & Did. Castelli in verbo le ouiere dado, distingunt, aut enim erat nuncius spõsæ aut spõsi. Primò casu valet donatio, quia ex eo tẽpore perfecta fuit. Secundò casu non valet, quia cùm recipit perfectionẽ ipsa donatio est inhabile tempus, vtpote cùm consumatũ sit matrimonium, citant tex. expressum in. l. si sponsus in princ. ff. de dona. int, vi. & vxo. vbi id notãt Bart. & docto. Verũ iure nostro regio iudicio meo ab intio valuit donatio, cùm mundi muliebres traditi sunt nũcio, nec refert an fuerint sponsi vel sponsæ, quomodocũque enim appareat de voluntate obligãdi, remanet quis obligatus etiã in absentia. l. 2. tit. 16. de contractibus & obligationibus infra hoc lib. 5. ibi. *O que fue hecho el cõtracto o obligacio entre absentes, o que fue hecha a otra persona priuada en nombre de otros entre absentes, mandamos que toda via vala la dicha obligacion o contracto que fuere hecho en qualquier manera que parezca que vno se quiso obligar a otro.* Sed nostra in specie spõsus voluit donare sponsę quæ ei per nuncium misserat: ex eo igitur tẽpore manet iure regio obligatus, & contractus ex tũc cẽsetur validus, propter voluntatem & animum, quẽ tunc vi sus fuit habere se obligandi, vel ea donandi.

GLOSS. V.

1 *Vestes preciosæ à marito vxori traditæ an censeãtur donatæ? & an soluto matrimonio eas acquirat vxor? & quid in vestibus quotidianis?*
2 *Vestes preciosæ ab sponso sponsæ donatæ, an pro dimidia vxori quærantur, si osculum interuenerit? & quid si copula?*
3 *Vestes preciosæ vel superfluæ aut quotidianæ q̃ dicãtur?*
e *Sea precioso o no.* Solet nõ modica esse cõtentio inter doctores, an preciosas vel festiuales vestes vxori seu spõsę, traditas videatur maritus donare, & an per cõsequens ad vxorem pertineant soluto matrimonio, an verò hæredibus mariti? & certè vera & communis resolutio est, quòd vestes preciosæ & superfluæ, honoris propriį causa, ab ipso marito cõstãte matrimonio vxori traditæ, non censentur donatæ, sed ad vsum

Universidad de Deusto
Biblioteca

conceſſæ: quare ſoluto matrimonio per mortem viri non cedunt lucro vxoris, ſed hæredibus mariti ſunt reſtituendæ. Quotidianæ autem veſtes donatæ cẽſentur,& vxori tradi debent ſoluto matrimonio.l. mortis ſuæ cauſa verſi.1.&.l. ex annuo.ff.de dona.int.vi. & vxo.l.pen.§.1.ff.ſolu.matri.vbi Bart.& docto. cõmuniter huic accedunt ſententiæ:quia priori caſu poteſt ex traditione veſtium alia coniectura ſumi, quare donatio non præſumitur.l. cum de indebito. ff.de proba.l.Procula eod.tit.l.ſi cum aurum. ff. de ſolu.l. Campanus.ff.de oper.liberto.gloſſ.Bart.& docto. in l.cum quis. ff.de ſolutio. poſteriori verò caſu nulla alia coniectura ſumi poteſt, quare donare præſumitur, idem voluit Bart.Angel.Paul.Alexand.& cæteri in.l.ſi vſusfructus.§.1.ff.ad.l.falcid.Bar. in.l.1.§.nec caſtrenſe nu. 9.ff.de colla.bono.Bald. Sali. & docto. in.l.ſi vt certo.§.interdum.ff.commoda.Montal.in.l. 6.tit.6.lib.3.fori Ioan.Lupi in repe.rub.de dona. int. vi.& vxo.§.6.&.11.Pet.Nun.de manda.ex equend. c. 15.in fi.l.23.in fine & ibi Greg.Lupi tit.11.part.4. Dida.Caſtelli in.l. 52. Tauri in verbo ſea precioſo,& ibi Anto.Gomez nu.4.Vbi hoc extendit, etiam ſi maritus tradens vxori veſtes precioſas dixerit ſe donare, quia ſecundum ſubiectam materiam viſus fuit tantum ad vſum concedere,niſi aliâs conſtet habuiſſe animum donandi:citat Imol.hoc aſſerentem in. l. pen.§. 1.ff.ſolu.matri.arg.text in.l. ſi cum vno.ff.loca. idem ante eum voluit Bart. in. d.l. 1.§. nec caſtrenſe. ff.de colla.bono.num.10.Ancarra.conſ.18.Bald.in auth.ex
2 teſtamento num.10.C.de colla. [Etſi huiuſmodi veſtes precioſęab ſponſo traditæ ſunt ſponſæ, videtur idem eſſe, vt non animo donandi,ſed ad vſum cenſeãtur conceſſæ,ad cuius probationem Anto.Gomez.d. num.4.prope finem appendit text.in.l.ob legatum in fi.ff.de legat.3.in.l.ſi quid eod.tit. vbi nihil refert,an maritus tradat has precioſas veſtes vxori,an ſponſus ſponſæ:nam vtroque caſu videntur ad vſum dum taxat conceſſę:ex quo id aſſerit Ioann.de Imol.in. d. l.pen.§.1.ff.ſolu.matrimo. col.3.Sed contrarium dicit eſſe de iure verius Anto.Gom. d.l.52. Tauri nu. 4.in fi.Quia in hac ſpecie cõiectura nulla alia eſſe poteſt, quam donationis ob cauſam matrimonij, & compenſationem dotis,honeſtatis,& virginitatis: quibus rationibus hoc ſtatutum eſt lege noſtra, nempe, quòd ſponſa de futuro vel de præſenti lucretur, ſoluto ma
3 trimonio medietatem veſtium precioſarum ſibi ab ſponſo donatarum oſculo interueniẽte,& integrè omnia donata ſi copula ſequuta fuerit: modò donata nõ excedant octauam partem dotis,vt in.l.1.in fi. ſupra eodem & ibi dixi in gloſſ.6.atque ita intelligit legem noſtram Ioann.Lupi in repe.rub.de dona.int.vir.& vxo.§.6.in fi.& Dida.Caſtelli in.d.l.52.Tauri in verbo ſea precioſo,& Gomez Arias, ibi nu.16.& Anto. Gomez num.4.in fi.& alij omnes,ita vt mirer Gregorium Lupi virum tam grauem tantæquẽ authoritatis in.l.33.in fi.tit.11,part.4.tenuiſſe contratiũ, imo quòd lex iſta non procedat in donatione veſtiũ precioſarum ab ſpõſo facta,cùm veſtes iſtę nuptiales nõ dentur vt ſponſæ,nec vt ſpõſalitia largitas,ſed vt vxori,arg.l.quod ſpõſæ &. l. cum in te. C. de dona. ante nup. quæ nihil faciunt:nec ſcio quo iure hoc fundet egregius ille vir,quare tene communẽ, quod hæc lex procedat tam in donatione veſtium precioſarum ab ſponſo ſponſæ facta,quàm in donatione mundorum muliebrium,maximè cùm in vtraquè ſpecie donatio octauam partem dotis excedere non poſsit, vt in. l. 1. 3 in fi.ſupra eod. [Quæ autem dicantur veſtes precioſæ vel ſuperfluæ,quæ autem quotidianæ: communis aſſertio eſt,vt iudicis committatur arbitrio, vt conſiderata qualitate perſonarũ id iudicet,ſecundũ Imol. in.d.l. pen.§. 1. ff.ſolu.matri.in fi.Ioan. Lup.in rub. de dona.§.11.num.11.Greg.Lupi in.d.l.23. in glo. vlti. in fi.tit.11.par.4.

GLOSS. VI.

1 *Matrimonium triplex. Et quod conſenſu contractũ eſt dicitur perfectum copula non interueniente.*
2 *Matrimonij appellatione quandoquè de cõſumato per copulam intelligitur,& quando?*
3 *Sponſa nomen amittit ſponſæ poſt copulam,quare poſtea donata non lucratur.*
4 *Sponſalitia largitas an fieri poſsit in die nuptiarum.*

f *Conſumado el matrimonio.* Tripliciter dicitur matrimonium,aliud legitimum,aliud ratum,aliud verò cõſumatum, vt diximus in gloſſ.1.rubricæ tituli. 1. de matrimonio ſupra hoc eodem libro,numero.131. & ſequen.Matrimonium verò conſenſu contractum iuxta formam Concilij Tridentini, matrimonium perfectũ eſt, licèt copula ſequuta nõ ſit,& lex de matrimonio loquens de hoc matrimonio intelligitur. cap. per tuas qui filij ſint legi,cum concordan. ſupra hoc libro.d.glo.1.rubricę nu.18.citatis. Hos nihilominus rectè ſponſos appellamus, quãuis etiam liceat coniuges maritum nempe,& vxorẽ appellare,vt recte probat Couarru.de ſponſa.1.part.c.1.in princ.nu,3. &.4.
2 [Quandoq; tamen leges de matrimonio loquentes de matrimonio per copulam conſumato intelligũtur, vel excõmuni vſu loquẽdi,vel ex legis intẽtione,quę colligitur ex materia ſubiecta, vel exalia ſimili cauſa,vt ex Felino colliges in rub.de ſponſal.& ex Tiraquello de legi.connubia.gloſſ.2.& Dida. Couarru. in epito. de ſponſal.2.par.c.1.in prin.nu. 4. [Matrimonium dicitur conſummatũ per carnis copulã.c.ex publico de conuerſ.coniuga.ex quo ſponſa nomẽ ſpõſæ
3 amittit poſt copulam,& dicitur vxor.Quare donata poſt copulã non efficiuntur ſponſæ,niſi morte cõfirmetur donatio:quandoquidẽ cenſetur donatio inter virũ & vxorẽ,vt probaui ſupra eo.glo.3.nu.2. [Quid
4 ſi donatio vel traditio veſtiũ fiat in die nuptiarũ ſolẽnium ſeu velationum? Anto.Gomez arguit ad partes & concludit locũ eſſe hac in ſpecie deciſioni huius legis,vt per oſculũ acquirat ſponſa dimidiam earũ partem,per copulam verò integrè omnes conſequatur veſtes,ita reſoluit Anto.Gomez in.d.l.52.Tauri num.5. citatque duos text.in.l.inter eos.ff.de dona.int.vi.& vxo.cuius verba ſunt. *Inter eos qui matrimonio cõiuncti ſunt,ante nuptias donatio facta iure conſiſtit, etiã ſi eodem die fuerint conſequuta.* l.cum in te.C.de dona.ante nuptias

te nuptias cuius hæc ſunt verba. *Cum in te ſimplicem donationem dicas factam eſſe die nuptiarum,& in ambi quo poſsit venire,vtrum à ſponſo an a marito donatum ſit,ſic diſtinguendum eſt,vt ſi in tua domo donum acceptum eſt,ante nuptias videatur facta eſſe donatio, quòd ſi penes ſe dedit ſponſus vetrahi poſsit, vxor enim fuiſti,* Quem reputat ſingularem Bal.in auth.ex teſtamento nu.10.C.de colla.& ibi alij docto.

GLOSS. VII.

1 *Sponſalitiam largitatẽ aut arrhas eligere debet vxor, quia vtrumque conſequi non poteſt.*
2 *Eligens an poſsit variare?*
Eligens inutiliter an poſsit variare? ibid.

g *Ayan de eſcoger.* Nota,vxorem vel hæredes eius eligere debere intra viginti dies, poſtquam maritus vel eius hæredes requiſiti fuerint, an velint ſponſalitiam potius largitatem quàm arrhas,quoniam vtrũq; con
2 ſequi non poſſunt. [Nec ſi ſemel elegerint variare poſſunt,vt in.l.ſerui electione in princ.& ibi gloſſ.ff. de lega.1.& l.apud Auſidium, ff.de optiõ.leg.l.25.ti. 9.par.6. Verum ſi electio non habuit aliqua ratione effectum,poterit variare,vt in.l.qui per ſalutẽ & ibi docto.ff.de iure iur.quod intellige,vt late diſcutit Tiraq.in.l.boues.§.hoc ſermone.ff.de verb..ſigni.limi.1.

¶ *Como ſe ha de pagar la dote prometida por marido y muger, durante el matrimonio lo declara la ley octauatit. 9.en eſte libro.*

¶ *Como ſe hã de traer las dotes y donaciones propter nuptias á collacion y particion, veaſe la ley. 3. titulo. 8. deſte libro.*

¶ *La muger durante el matrimonio puede perder por delicto ſus bienes dotales o gananciales. l. 11. titulo. 9. deſte libro.*

TITVLO TERCERO DE las mugeres caſadas y ſolteras,y quando pueden eſtar en juyzio,y obligarſe con licencia de ſus maridos, o ſin ella.

LEY I.

¶ *Que la muger ſin licencia de ſu marido, no pueda repudiar herencia,y acceptar ſi,con beneficio de inuẽtario.*

Don Fernando y Doña Iuana en las leyes de Toro año de.1505.cap.54.

LA muger durante el matrimonio[a] no pueda ſin licencia de ſu marido repudiar ninguna herẽcia,[b] que le venga ex teſtamento,niabinteſtato. Pero permitimos q̃ pueda acceptar ſin la dicha licencia qualquier herencia ex teſtamento y abinteſtato,con beneficio de inuentario,[c] y no de otra manera.

GLOSS I.

1 *Vxor ſine licencia viri quare prohibeatur contrahere?*
2 *Legis noſtræ inductiones ad probandam rationẽ prohibitionis eſſe in fauore mariti.*

a *Durante el matrimonio.* Solet in dubiũ reuocari, quare mulier prohibeatur legibus noſtris abſque mariti licentia contractum vel diſtractum facere,& quidam ob imbecilitatem mulierũ prohibitionem fieri aſſeue
rant,hi ſunt,Bart.Bal.& Paul.in.l.trãſactionẽ. C. de tranſa.Imol.& Alex.in.l.1.§.fuit quæſitum.ff.ad Trebell.Sed verius eſt prohibitionẽ fieri principaliter fauore mariti,ne ei fiat preiudicium,cõtractus enim huiuſmodi primatum reſpicit cõmodum vel incõmodũ viri,qui ſuos facit fructus omnium bonorũ vxoris, poteſtquè de illis & bonis mobilibus ipſius,vt libuerit diſponere,& hac ratione id aſſerunt Bald. & Sali. in.l.1.C.vnde vir.& vxo.Tiraq.de legi.cõnubia.glo. 8.nu.134.Ioã.Lup.in repe.rub.de dona.int.vi.& vxo. §.68.nu.3.& nu.29.& in.l.55.Tauri nu.2.Anto.Gom. in.l.54.Tauri nu.1.Gaſpar Baeza in lib.de non meliorandis dotis ratione filiabus.c. 11. nu. 60. [Probatur
2 etiam hęc ſententia lege noſtra dum ait.(*La muger durante el matrimonio no pueda ſin licencia de ſu marido.*) Si hoc prohiberetur ratione fragilitatis vxoris dumtaxat id etiã prohiberetur ſoluto matrimonio,cũ adhuc duraret rõ,phibitionis,imò tũc imbecilior eſſet, vtpote deſtituta cõſilio viri,& maiori ratione prohiberi deberet cõtractus. Ex quo cõſtat alia ratione prohiberi,nẽpe,ne fiat viro preiudiciũ,quod latius probat ipſe Tiraq.in legib.cõnub.glo.6.nu.40.& Couar. de ſponſa.2.par.c.7.§.1.nu.1 .additque hoc eſſe ſtatutũ,vt vxor ſciat ſe ſubditã eſſe viro,nec poſſe abſque eius cõſenſu aliquid facere Did.Per. ad Segu.in repe. .l.1.§.ſi vir nu.111.verſ.& pro deciſione.ff.de acq.poſſ.

GLOSS. II.

1 *Vxor ſine licentia viri an poſsit ei præiudicare in quærendis ſuppoſito ſtatuto?*

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 *Vxor donationem sibi factam, an possit non acceptare in viri præiudicium?*
3 *Vxor absque viri licentia iure regio non potest repudiare hæreditatem sibi delatam.*
4 *Vxor hæreditatem ab ea absque viri licentia repudiatam potest iterum adire.*
5 *Seruus quare repudiare potest hæreditatem inuito domino & vxor minimè?*
Vxor subdita est viro quoad quid? ibidem.
6 *Vxoris bona propria à marito suo administrantur, nõ ab ipsa vxore.*

b *Repudiar ninguna herencia.* Iure communi aliud statutum erat: nam iuri quæsito renũciare nõ poterat vxor sine licentia viri, in locis vbi hæc consuetudo aut statutum vigebat: secus autem in iure quærendo & nõdum quæsito, nã huic iuri quærẽdo nil obstabat quin renunciari posset. Ius enim adeundi non est in bonis nostris. l. pracia rerum. ff. ad. l. falcid. nec ex hac repudiatione dicitur quis perdere aliquid de bonis, sed nolle acquirere. l. qui autem. ff. quæ in fraud. credi. nõ enim est par eademque ratio lucra nõ capere, & quæsita perdere, l. si sponsus. §. si maritus. ff. de don. inter
a vi. & vxo. l. fin. C. de codicill. [Quare expresse respondit Paul. Cast. consil. 171. lib. 2. quod mulier donationem sibi absenti factam, & nondum acceptatã potest repudiare, non obstante statuto quod in alienationibus mulierum interueniant consanguinei cui plures subscripserunt per Tiraquell. citati de legi. cõnubia. glosſ. 5. nume. 31. quibus conferunt plures differentię inter ius quæsitum & quærendum per Fel. congestę in. c. super his de accusa. & latius per Ioã. Lupi in rep. rub. de dona. int. vi. & vxo. §. 47. nu. 3. vsque
3 in finem per plures colũnas. [Verum his non obstantibus lex nostra expressim prohibet vxori repudiare hęreditatem absque viri licentia & cõsensu, & si repudiauerit, erit repudiatio nullius momẽti, vt potè cùm lege resistẽte id fecerit, adeò quòd ex huiusmodi actu non oritur ciuilis nec naturalis obligatio, ex doctrina cõmuniter recepta Bar. in. l. cũ lex nu. 3. &. 6 ff. de fideiusso. & ibi Soci. citat. concord. idem Soci. cons. 112. lib. 1. repetito in lib. 2. cons. 172. nu. 8. ad finem: hoc fundans ex eò quòd his verbis inducitur forma, qua non seruata actus est nullus, Bald. in. l. 1. in fin. C. qui admiti. & traditur in. l. 1, &. 2. ff. de lib. & posth. & in. l. cũ hi. §. si prætor. ff. de transc. Tiraquel. hoc probat latè plures adducens authores de legib. connubiali. glo. 4.
4 nu. 1. 2. & sequentibus. [Ex quo hęreditatem sic ab vxore repudiatam iterum adire poterit, quemadmodũ si nunquam repudiasset, vt in. l. qui superstitis. ff. de acqui. hęredi. l is qui hæres. §. vlt. eod. tit. ad exemplũ pupilli, qui absq; tutoris authoritate repudiasset, vt in §. sed neque instit. de autho. tuto. Ferdi. Menchaq. lib. de successionum creatione. §. 30. nu. 56. versic. infertur 20. Ex quo ipse infert non posse vxorem repudiare legatum, quia merum lucrum continet, vt ibi per eum.
5 [Sed opponitur quòd seruꝰ potest domino suo præiudicare in acquirendis, non enim cogi potest adire hæreditatem licet excorietur. l. cũ proponas iuncta glosſ. C. de hęre. instit. nec dominus adire potest seruo recusante vt ibi notat Bald. 3. notab. ergo & vxor repudiãdo hęreditatem sibi delatam nocebit à fortiori marito, vt pote qui minorem in vxorem habeat potestatẽ quàm dominus in seruum. Respondeo quemadmodum filiofamilias recusante hæreditatem sibi delatã non fit patri præiudiciũ, quippe cui adire hęreditatẽ licet filio recusante, vt in. l. cum non solum in prin. C. de bon. quę libe. quoniam pater & filius eadem persona censentur, atque ideo instituto filio, & pater institutus censetur: & non solum in bonis aduentitijs in quibus habet vsumfructum, sed & in bonis castrensibus, vt in. d. l. cum non solum. §. similiq; modo. C. de bon. quæ lib. Ita & in specie nostra, cùm vir & vxor eadem persona esse censeantur iuxta illud, erunt duo in carne vna Genes. 2. & Matthęi. 19, estque vxor quo dammodo subdita viro, quoad mutuam cohabitationem, & reditionem operarũ, vt latè diximus supra in glosſ. 1. rub. tituli. 1. de matrimonio supra hoc codẽ lib: 5. nu. 89. 90. & pluribus sequentibus, ex quo bona inter coniuges communia esse iure nostro regio, & non licere mulieri contrahere nec se obligare absque viri consensu in eius viri præiudiciũ, eodem iure esse statutum probauimus, in. d. glosſ. nu. 97. nimirum ergo si hęreditatem ipsi vxori delatam repudiare non posset, in mariti sui præiudicium absque eius licentia, & si repudiauerit maritꝰ ipse adire posset, vel ipsamet vxor, non obstãte repudiatione quæ nulla fuit ob legis pro
6 hibitionem, vt superius dixi. [Quibus non obstant quæ nu. 2. diximus ex Tiraq. d. glosſ. 5. num. 31. quippe quę locum non habeant in specie legis nostræ, quia iure nostro regio maritus administrat bona vxoris propria, & non ipsa vxor, vt in. l. 1. & per totum infra tit. nono, vt & in casu consuetudinis Franciæ dicebat Tiraq. de legi. connubi. glosſ. 4 nu. 32. in fi.

GLOSS. III.

1 *Mulier non conficiens inuentarium tenetur insolidum creditoribus hæreditarijs.*
Mulieres non sunt priuillegiatæ nisi in casibus à iure expressis, ibidem.
2 *Mulier non potest fideicommissum vniuersale agnoscere absque viri licentia, nisi confecto inuentario.*
3 *Vxor non potest agnoscere legatum à patre in testamẽto relictũ, contra quod querela inofficiosi competebat, absque mariti licentia.*
4 *Vxor non potest absque licentia viri quasicontrahere nec hæreditatem adire.*
Aditio hæreditatis est quasicontractus, ibidem.
5 *Vxor si adiuit hæreditatem cum beneficio inuentarij absque viri licentia, & non fecit inuentariũ, an præiudicare possit marito?*
Verba sunt cum effectu accipienda & non verbo tenus, ibidem.
6 *Statutum prohibens vxorem obligari absque consensu mariti, an extendatur ad hæreditatis aditionem?*
Vxor an possit adire hæreditatem opulentam absque viri licentia? remissiuè, ibidem.

Con

c *Con beneficio de inuentario.* Nota ex lege ista, quòd si mulier adeat hæreditatem non confecto inuentario, tenetur insolidum creditoribus hæreditarijs: nam si non teneretur non diceret lex ista, eam posse adire hæreditatem cum beneficio inuentarij, quia sic adeũdo non tenebitur creditoribus hæreditarijs insolidũ: quia inuentarij beneficium ab hoc onere hæredem liberat. l. fin. §. et si præfatam. C. de iure delibe. l. 5. titul. 6. part. 6. atque ideo non paratur ex huiusmodi aditione præiudicium marito: constat ergo si absque confectione inuentarij mulier adiret hæreditatem, teneri in solidum creditoribus, non enim inuenitur in iure expressum hoc priuillegium, vt ex facto consultus respondit Bart. cons. 154. nume. 2. cui subscripsit Bald. in d. l. fi. in prin. 3. quæst. C. de iu. delib. & Iasso. ibidem numero. 1. Alex. in. l. iuris ignorantiam num. 6. C. qui admi. & ibi Deci. lectione. 2. num. 14. quam communẽ opinionem esse attestatur dominus Anto. de Padilla prçfectus senatui ordinum in. l. ne passim. C. de iur. & facti igno. per tex. illũ: redigũt enim fœminas ad ius
2 commune nisi in casibus à iure expressis. [Ex quo infero imprimis non posse vxorem absque beneficio inuentarij agnoscere fideicommissum vniuersale, quia in fideicommissarium trãseunt onera hereditatis, nõ secus quàm in hęredem vniuersalẽ. l. 1. §. fublata. l. quia poterat. ff. ad Trebelli. nec hoc vxori licebit, etiam si opulẽta sit hæreditas arg. §. sed neque instit. de autho. tuto. iuncta. d. l. quia poterat, vt rectè aduertit Ferdi. Vaz. d. lib. de succes. creatio. §. 30. num. 56. versic. vnde
3 similiter. [Idẽq; Ferd. in vers. seq. infert vxorẽ nõ posse similiter agnoscere legatum à patre sibi relictũ in testamento, in quo eam rite sed non rectè exhæredauerat, vt sic querelę inofficiosi testamenti locus esset, vt in. l. pen. &. fi. ff. de inoffi. testa. l. parentibus. C. eo. tit. ne querelę beneficium ob agnitionem legati amittat, & sic viro præiudicet, quare eius licentia exquirenda
4 est. [Nota vlterius ex lege ista, mulierem non posse absque licentia viri quasicõtrahere, quod expressius in. l. sequen. continetur: nã aditio hęreditatis est quasicontractus. l. apud Iulianum. ff. ex qui. caus. in poss. eatur & hîc prohibetur hæreditatis aditio absque beneficio inuentarij, ergo & quasicontractus, & ex hac decisione tollitur non modica controuersia, quę erat inter doctores, an stante statuto seu cõsuetudine vxorem contrahere prohibente absque propinquorum licentia, posset quasicontrahere & hæreditatem adire, quam recitatis authoribus & rationibus seu fundamentis vtriusque sententiæ longo sermone refert Tiraquell. de legi. cõnubiali. glosſ. 5. nu. 119. vsque ad nu. 135. Ioann. Lup. in rep. rub. de dona. int. vi. & vxo. §. 68. numero. 8. & pluribus sequen, & potissimum numero. 11. &. 12. vbi de aditione loquitur. Ferdinan. Vazquez in. d. libro de succes. creatio. §. 4. numero 46. &. 47. Gomez Arias in. l. 52. Tauri numero. 4. 7. 8.
5 & pluribus sequen. [Quid autem si vxor acceptauit hæreditatem cum beneficio inuentari, & non fecit inuentarium congruo tempore, & iuxta formam iuris, an tenebitur ipsa & maritus eius vltra vires hæreditarias? Bald. in. l. fin. 3. q. numero. 6. C. de iure delib. dixit de rigore iuris teneri, sed de æquitate minimè, & ei accedit Dida. Castelli in glosſ. vlt. versi. quæro mulier. Sed crederem eius negligentiam non posse inferre præiudiciũ marito, nisi ipse fuerit in culpa quia forte vidit, sciuitq; non fieri inuentarium, & id passus est, nec ipse fecit, tunc enim imputet sibi. Et hoc probat text. iste, dum ad adeundum exigit inuentarium, ne marito præiudicetur, cum effectu igitur hæc verba sunt intelligenda, non verbo tenus. l. 1. §. hæc autem verba. ff. quod quisq; iur. cum similibus, aliàs aditio non valet in præiudicium mariti, vt hic statuitur.
6 [Sin autem statutum prohibeat vxorẽ obligari absque consensu & licentia mariti, non poterit proculdubio hæreditatem adire, vt notant docto. omnes in. l. more &. l. mutuum. ff. de acq. hęred. Alexan. cons. 234. lib. 6. Mathesila. notab. 168. cum concordantijs à Tiraquello traditis de legib. connubiali. glosſ. 5. nu. 134. & sequen. quæ sententia cõmunis est, & vera, licet cõtrariam tenuerit Signorol. Homod. in cons. 164. Angel. cons. 317. Barba. quoque cons. 5. lib. 3. quid in hæreditate opulenta dicam infra eod. l. sequenti in glosſ. 1. nu. 13. & sequent.

LEY II.

¶ *Que la muger sin licencia de su marido, no pueda hazer contracto, ni quasicontracto, ni apartarse del contracto, ni estar en juyzio.*

Los mismos en las leyes de Toro. l. 55.

¶ La muger durante el matrimonio, sin licencia de su marido, como no puede hazer contracto alguno,ª assi mesmo no se pueda apartar ni desistir de ningun contracto[b] que a ella toque, ni dar por quito[c] a nadie del, ni pueda hazer quasicõtracto,[d] ni estar en juyzio haziẽdo ni defendiendo,[e] sin la dicha licencia de su marido. Y si estuuiere por si o por su procurador,[f] mandamos que no vala lo que hiziere.[g]

GLOSS. I.

1 *Vxor iure regio prohibetur contrahere absque licentia viri, ne præiudicet marito.*
2 *Donatio an sit contractus, & an possit fieri ab vxore absque viri licentia, & an possit donare causa mortis.*
3 *Contractus fieri potest in testamento irrenocabilis.*
Vxor an possit testari, vel contractum in testamento facere sine viri licentia, ibid.
4 *Vxor fideiubere confiteri nec pignorare potest sine viri licentia.*
5 *Vxor an possit alienationi cõsentire sine licẽtia mariti?*

Universidad de Deusto
Biblioteca

6 *Vxor an possit transferre possessionem absque licentia viri?*

7 *Vxor non potest procuratorem constituere ad contrahendum sine licentia mariti.*

8 *Vxor non potest transigere, compromittere, nec litigare per se vel per procuratorem, sine licentia viri.*

9 *Vxor an possit præsentare absque licentia viri, etsi vterque præsentauerit, quæ præsentatio valeat?*

10 *Vxor an possit dotem filiæ promittere absque licentia viri?*

Vxor an possit cũ ecclesia vel in piã causam contrahere absque viri consensu? ibid.

11 *Vxor contrahens absque licentia viri, an teneatur ad obseruantiam contractus soluto matrimonio.*

Dispositio ab inhabili facta, sortitur effectũ si postea fiat habilis, ibid.

Contractus ab vxore factus absque licentia viri est ipso iure nullus, ibidem.

12 *Vxor an possit contrahere vel agere cum marito cũ eius licentia, & an contrahendo, vel agẽdo cum eo, videatur sibi data licentia?*

Tutor non potest authoritatem præstare pupillo secũ contrahenti, ibidem.

13 *Vxor contrahens vel agens in iudicio sine viri licentia si obtineat, vel ei sit vtilis contractus, an valeat?*

14 *Actus sine solẽnitate requisita factus si sit vtilis facienti valet.*

15 *Minor vel ecclesia alienantes sine iuris solennitate si sit vtilis alienatio, possunt aduersarium cogere ad obseruantiam contractus adhibita denuo solemnitate. Nisi ab initio ex aduerso hoc opponatur.*

16 *Minor potest contrahere, & se obligare sine solennitate ad suum commodum, & agere si obtineat.*

Alienatio prohibita sine solẽnitate valet, siue ea, si sit vtilis alienanti, & traduntur plurima exempla ibidem.

17 *Vxor potest sine licentia viri facere contractum, quem facere tenetur, vel iussu testatoris vel alia ex causa necessaria contrrctum præcedente.*

L.1.§.fi. & l.sequen. ff. de reb, eorum & eius rigida dispositio quod non seruari debeat in nostro regno. Et de eius intellectu tractatur ibid.

18 *Contractus ab vxore factus sine licentia viri an firmetur iuramento, concluditur quòd non.*

a *Hazer contrrcto alguno.* Nota quòd mulier absque viri licentia & consensu, non potest contractum aliquẽ facere: ratio est, vt dixi supra. l. proxima in gl. 1. ne fiat præiudicium marito, est enim omnium bonorum administrator, cùm fructus eorum sint communes. l. 5. titulo. 9, de lucris coniugum infra hoc libro. 5. quorum ipse est solus administrator, vt ibi statuitur, & cum hac lege concordat. l. vlt. ti. 11. lib. 1. & l. 13. tit. vlt. lib. 3. fori. [Solet dubitari an vxor possit donare inter viuos absque consensu viri? mouet dubitationem quia donatio non est propriè contractus, secundum glos. in. l. contractus in prin. C. de fid. instru. per tex. in. l. Labeo. §. contractum. ff. de verbo. signi. hanc quæstionem latè examinat Tiraq. de legib. cõnubiali. glo. 5. num. 43. & pluribus sequen. & tandem resoluit non posse donare absque licentia viri: quoniã donatio est contractus, vt in. l. si donationis. C. quod met. caus. & ibi notant glos. Alberi. & omnes ferè docto. cum cõcordantijs per eundem Tiraq. traditis. d. glo. 5. num. 48. & sequen. quod extendit ad donationem causa mortis nu. 64. & pluribus sequẽtibus, quod nõ examino, quoniam ratio legis nostræ atque etiam verba donationẽ & omnes contractus comprehendit, & maiori ratione in donatione quãm in alijs, cùm per eã maius fiat marito præiudicium, quãm per alios cõtractus, vt clarè constat, & hoc tenet Ioann. Lup. in repe. rub. de dona. int. vi. & vxo. §. 68. uu. 14. & Gaspar Baeza in lib. de non meliorandis dotis ratione filiabus. c. 11. nume. 24. &. 25. & quia text. iste prohibet distractum, & libe rationem seu remissionem, quæ vim donationis obtinet, vt in. l. 1. ff. de transf. & in. l. Modestinus & ibi docto. ff. de dona, & l. fiquis elegante.. ff. de nouatio. vt late probat Alexand. cons. 21. col. pen. & fi. & Deci. in l. si quis obligatione. ff. de regul. iur. cum concordan. â Tiraquel. congestis in repe. l. si vnquam in verbo donatione largitus num. 173. C. de reuo. dona. donare autem causa mortis poterit iure nostro, vt in. l. vlt. tit. 4. de dona. par. 5. vbi qui potest testari potest donare causa mortis, sed vxor potest absque viri licentia testari, ergo & donare causa mortis poterit: & quia facilius permittitur causa mortis donare quam testari, vt in filiofa. l. tam. is. §. 1. ff. de dona. cau. mor. ex quo id asserit Greg. Lup. in. l. vlt. tit. 4. de dona. part. 5. in verbo donationes quando donatio fit sine pacto vel stipulatione. Tu id obserua in distinctè licet Ant. Gomez voluerit contrarium [imo quod nullo casu valeat donatio absque viri licentia] tomo de contractibus cap. 4. numero. 16, illatione, 4. &. Couarru. in rub. de testamen. 3. part. nu. 12. eam dicens communem, marito enim non fit præiudicium ex huiusmodi donatione, nisi res donata tradita fuerit, tunc enim maritus potest reuocare, vt non valeat donatio quoad vsumfructũ eius quo vti debet maritus. [Et licèt vxor testari possit absque viri licentia, vt latè probat Tiraquell. d. glos. 5. num. 93. & sequentibus, non tamen poterit confiteri in testamento, vel alium contractum facere, nam rectè contrahitur in testamento, nec reuocari potest contractus in eo factus secundum glos. Bart. Bald. Paul. Angel. Imol. Aret. & cæteros in. l. hæredes palam. §. vlti. ff. de testamen. cum concordan. ab eodẽ Tiraquel. congestis. d. glos. 5. numero. 101. & sequent: [Quinetiam fideiubere non potest sine viri consensu, vt ipse idem Tiraquell. probat. d. glos. 5. num. 104. nec pignorare, seu hyothecę bona submittere. nu. 108. & sequent. nec confiteri, cum & confessio vim donationis obtineat, vt ipse probat num. 112. & sequentibus, [Sed an possit vendenti consentire vxor absque viri licentia? videtur quòd possit, aliud est enim facere aliud facienti consentire, l. si pater, §. vlt. & l. si minor. 1. ff. de manum. vind. atque ideo qui aliquid facere pro-

prohibetur, poterit facienti consentire, vt ibi notat gl. & Bened. de Plumbino. Ex quo doctores plura inferunt, quæ latè congerit Tiraq. in repe. l. si vnquam in verbo donatione largitus in, 22. q. & in legibus connubial. glos. 5. num. 136. & sequentibus, vbi tandem cõcludit, in specie nostra vxorem sine licentia viri non posse consentire alienationi per alium facta, vt pluribus rationibus & authoritatibus insinuat. d. glos. 5. num. 143. & seq. quod iuxta ius nostrum regium proculdubio procedit, cùm ex hoc præiudicare maritò minimè possit, perdendo iura sua, quæ amittit alienationi consentiendo, perinde ac si actum illum ipsãmet faceret, vt in. l. cũ quędam. C. de admi. tuto. cũ concordan. ab eodem Tiraquello traditis. d. glo. 5. nu.
6 145. & seq. [Sed an possit transferre possessionem rei suæ absque consensu viri? videtur quod possit, cùm ex inutili cõtracto transferatur possessio. l. 1. §. si vir vxori vbi plene docto. discutiunt. ff. de acqui. pos. sed nihilominus contrarium resoluit Tiraq. in. d. glos. 5. num. 164. & nu. seq. Limitat nisi daret vxor possessionem rei suæ venditæ solenniter, & cum cõsensu viri, quia absque eius consensu potest possessionem transferre, argu. glos. in. l. 3. §. sed vtrũ. ff. de mino. & in. l. vlti. §. necessitate. C. de bon. quæ libe. in glo. magna post medium & ibi Tiraq. plura similia adducit. [Nec po-
7 terit vxor procuratorem constituere aduendendum absque viri licentia, per ea quæ congerit ipse Tiraq. d. glos. 5. num. 183. & sequentibus. Et an sufficiat consensus in constituendo procuratorem præstitus, vel requiratur consensus etiam in ipso contractu per procuratorem facto? & concludit sufficere primum consensum, num. 187. &. 198. cum sequentibus: sed hoc indubiè procedit iure regio, cùm sufficiat generalis licen-
8 tia ab ipso marito cõcessa, vt in. l. 3, infra eod. [Verũ nec compromittere, nec transigere, nec litigare poterit vxor per se neque per procuratorem absque viri licẽtia, vt probat ipse Tiraq. de legi. connubial. glo. 5. nu.
9 202. 205. 206. & sequen. [Sed an vxor habens ius patronatus præsentare possit absque mariti consensu, & si vterque præsentauit, cuius præsentatio præferatur, latè examinat Tiraq. d. glos. 5. num. 221. & seq. & latissimè in glos. 9. num. 5. & sequentibus vbi resoluit, ab vxore præsentatum præferri præsentato â marito, vt probatur in Rotę decis. nouis decis. 422. gl. & doctidẽ voluerunt in. c. ex eo in verbo suffragium in fi. de
10 electio. lib. 6. [Cæterùm dubitari solet, an vxor constante matrimonio possit dotem filiæ promittere absque licentia viri. Gaspar Baeza vir certè doctus in libro de non meliorandis dotis ratione filiabus cap. 11. num. 48. & pluribus seq. arguit ad partes, & demum concludit, matrem nõ posse dotare filiam absque mariti consensu, motus ex generalitate legis nostrę prohibentis vxorem contractum aliquem aut quasi contractum, vel distractum facere absque viri licentia & consensu. Mouetur etiam authoritate Bal. in cons. 75. ad fi. lib. 4. & Bar. in disputatione incip. mulier habẽs Cornei cons. 282. num. 46. lib. 1. Boeri. in consuetud. Vituricen. titu. de consuetudine matrimonij. §. 1. columnpen. Antonij Gomez in. l. 51. Tauri num. 24. versi. 2. ratio, quibus ipse libenter subscribo vnica tantum ratione contentus, nempe, quia prohibitio legis nostræ sit principaliter fauore mariti, ne ei præiudicium inferatur, vt probaui supra eo. l. proxima in glos. 1. At vbicunque lex aut statutum prohibet aliquem contrahere fauore alterius, nunquam censetur talis prohibitio remissa fauore piæ causę, vt dicit Bar. in. l. 1. C. de sacro. eccles. quem sequitur Panor. consi. 63. lib. 1. vbi dicit hoc apertè probari in cap. licet. §. vlti. de sepultu. in 6. de quo latè agit Rod. Xuar. in. l. 13. tit. 20. lib. 3. fori. q. 1. idem voluit Tiraq. de legi. connubia. glos. 8. num. 174. applicans consuetudini Pictauię, qua vxores prohibentur contrahere absque licentia viri, vt non possint cum ecclesia, vel in piam causam contrahere in
11 præiudicium mariti, cuius causa prohibitio facta fuit, quod ibi resoluit, postquam latè tractauerat, an cõtrahere posset cum ecclesia vel pia causa absque viri licentia à nume. 162. vsque ad numerum. 175. glos. 8. hoc etiã fundamento, Tiraquello, tacito, vtitur Gaspar Baeza in. d. lib de non meliorandis dotis ratione filiabus, c. 11. num. 62. & num. seq. addit aliud fundamentum arguens à libertate ad dotem, quod eriam ab eodem Tiraq. authore tacito, mutuauit. d. glos. 8. nu. 166. [Vtrius quęro, an cõtractus seu constitutio dotis seu alius actus ab vxore absque licentia viri factus teneat soluto matrimonio? & an ipsa cogi possit ad eius obseruãtiam, cùm iam cesset ratio prohibitionis? quod videtur, nã quoties aliquid fit à non domino seu aliâs inhabili, si is postea effitiatur dominus vel habilis, dispositio sortitur effectum, vt in. l. rem alienam. ff. de pignora. actio. l. qui Balneum. §. Titia. ff. qui potio, in pig. hab. cum concordantijs à Tiraq. citatis de legi. cõnu. glos. 8. num. 99. & numeris seq. plura congerit in huius sententiæ comprobationem, quorum aliqua summariè refert Gaspar Baeza in. d. lib. de non melioran dis. cap. 11. num. 68. & pluribus sequen. & tandem in ea residet sententia, vt in specie legis nostrę contractus non valeat etiam soluto matrimonio, pluribus nixus rationibus, contra Tiraquell. & Senatus Parisiensis decretum ab ipso relatum numero. 109. & ea potissimum, quòd contractus sit ipso iure nullus ex defectu potestatis, formę, & solemnitatis, vt ipse Baeza probat. d. cap. 11. num. 79, 80. &. 81. mulier ergo contractum nullum faciens illum potest improbare. l. 1. & ibi glos. C. de libe. caus. Bar. in. l. post mortem. 1. colum. ff. de adoptio, cum concor. ab ipso Baeza citatis num. 82. probatque num. sequent. huiusmodi contractum nullum ex defectu formæ non conualescere, nisi ratificetur tempore habili, vt per totũ tit. C. si maior factus, & quia si vxor soluto matrimonio teneretur ad obseruantiam cõtractus, facilimè fieret fraus legi, & passim contractus contra legem celebrarẽtur, sub spe quòd conualescerent soluto matrimonio morte viri, cui proculdubio fieret præiudicium, cùm liberè disponere non posset cum ipsa vxore de his bonis in vtilitatem sobolis cõmunis, quòd posset, si vxor obligationis vinculo non esset alligata. Præterea ex hoc si lij communes præiudicarentur, ad quos etiam respexit lex nostra, nedum ad patris eorum præiudicium, quare hæc mihi verior videtur sententia contra Tiraquel. sed si soluto matrimonio bona lucrata constante matrimonio supererent inter coniunges diuidenda iuxta leges regias, crederem mulierem ad obserua

Universidad de Deusto
Biblioteca

tionem cõtractus astringi,vel eius heredes soluto matrimonio,quia tunc nemini præiuditiũ paratur:quia si filij supersunt, iam legitimam susceperunt portionem maritus autẽ mortuus est cui nec eorum filijs fit aliquod præiudicium,si vxor ex bonis sibi pertinentibus teneatur co. tractum adimplere,cogitate.[Sed an maritus possit præstare vxori consensum de quo in hac lege ad contrahendum cum ipsomet marito? Tira quel.de legi.connubiali.glos.8.num.11.& sequen. discutit pro vtraque parte & deniq; concludit posse cõsensum præstare,sed tutius esse adire iudicem , vt ipse authoritatem præstet. Anto.Gom. in. l.55 , Tauri nu: 3.quærit an si vxor contrahat cum viro suo , vel contra eum agat in iuditio ex aliqua causa â iure permissa,an eius requiratur licentia,& concludit non requiri arg.tex.iuncta glos.in.l.fi.§.necessitate.C. de bon. quæ lib.inglo.magna ad finem. sed sufficiet cõsensus tacitus,& præsumptus, ne id quod in eius fauorẽ per legem nostram fuit statum,retorqueatur contra eum, & in eius odium& lesionem,contra legem quod fauore,C.de legi.& quamuis aliud statuatur in authoritate â tutore vel alio administratore præstanda, nempe vt præstari non possit,cùm contractus fit cum minore,vel cum eo cuius bona administrantur vt in.l.1. in prin.ff.de autho.tut.&.l.pupillus in principio eo.ti.l. 1.§.fuit quæsitum vbi docto.notant.ff.ad Trebel.cum concordan.a Tiraq.traditis de legi.connubiali. glos. 8.nu. 113.&â Didaco Perez ad Seguram in rep. l. 1.§. si vir vxori num.111.in.2.additione.ff.de acq.poss.Nostra tamen in specie longè secus est,cùm non authoritas sed consensus,vel licentia requiratur mariti, ne ei fiat præiudicium , vt omnes doctores huius regni superius citati asserunt, dempto Petro Nunnio,qui solet vt plurimum corticem literæ inspicere,& nõ spiritũ seu animã legis,is siquidẽ asserit in dictionario suo in verbo,otorgamiento,licentiã de qua in lege nostra authoritatem esse,non consensum cùm maritus bonorum vxoris sue sit administrator, quòd verum esset si sexus fragilitatem lex nostra respexisset, quam minime respexit,sed ne marito fieret præiudicium,vt dixi quare verior est,& receptior sententia Antonij Gomez in specie legis nostrę,vt sufficiat consensus mariti cum vxore contrahentis tacitus vel expressus , idẽ voluit Dida.Segura in rep.l.1.§.si vir num.111.& pluribus sequentibus,& si concedamus veriorem esse contrariam,eam limitat quinque modis ita vt limitationes pro regula haberi possint,idem etiam probat Ioã. Lupi in rep.cap.per vestras dedona.int.vi.& vxo.§. 27.numero.4.pagi.162.Dida.Castelli in.l.55. Tauri in verbo licentia,& ibi Cifonta.q.16. Tiraq.de legi.cõnubia. glos.7. num.24.vbi plures citat concordantes. Ex quo constat hanc sententiam communiter esse receptam,cui libenter adhæreo licèt Pet.Nũ . in dictionario suo literæ legis nostræ adhærens,potius quàm menti,tenuerit contrarium & Greg.Lupi in.l.5.glos. vlti.tit.11.par. 4. versi.item &.4.licèt sint opiniones, qui tamen non negat quoties statutum est fauore mariti,posse contractum fieri cum vxore absque alio cõsensu & licentia viri, negat tamen solum ratione & fauore mariti hãc legem conditam fuisse, verùm etiã propter sexus fragilitatem,in quo fallitur nam solu-

12

13 to matrimonio nulla exigitur licentia , vt ex hac lege & præcedenti expenditur.[Cæterùm hęsitari solet , si contractus sit vtilis mulieri vel iudicium , quia obtinuit in causa, an valeat contractus, vel sententia etiamsi iudicium,vel contractus ipse factus fuerit absque mariti consensu & licentia? Et videtur non valere contractum sine licentia viri factum,nec iudicium etiamsi vtrunque vtile sit vxori,cùm idem videamus esse dispositum in ecclesia & minore alienante sine solennitate,ex communi sententia docto.in.l.cum hi.§. eam transactionem.ff.de transactio.Alcia.li. 1.de verbo.signi.cartha.4.Fran.de.Ripa in.l.is cui bonis. nu. 47.ff.de verbo obliga. bonum siquidem & vtile fieri non debet,nisi eo modo quo debet,vt in capit. monachi iuncta glos.16.q.1.cum concordan. per Tiraq.tra

14 ditis de legi.connub.glos.8.num.56.& seq.[Contrarium tamen verius videtur,nam quoties in actu aliquo requiritur solemnitas fauore alicuius personę,valet actus absque ea solennitate factus , si tali personæ vtilis reperiatur,vt in varijs iuris articulis docto. tradunt Imol.in.l.cum lex insi,ff.de fideiuss.Soci. Iunior cons.28.num.11.lib.2.Corse. plura adducens in notab. in verbo pupillus fo. 177. plura in eam rem congerũt Soci.in.l.in conditionibus pupillus num. 1. in princi. ff.de cond.& demõ.Isso.in.l.contra iuris . num.8.ff. de pact.Tiraq.alios citans in legi. connubi.glos.8.nu. 62.& pluribus sequen.Ari.Pine.in.l.1.C.de bon. mater.3.par.num.30.& seq.citantque plura iura, nempe, tex.in.l.non ideo minus. C. de procura.l. nec tutoris C.de contrah.& commu. stipu.l. 1. vbi Alberi, notat ff.ne quid in loco pub.& in.l.si filius.ff.de ritu nup.& in specie legis nostræ,vel similis statuti vel consuetudinis hoc resoluit Roder.Xuar.in.l.13, tit. vlti.de las deudas,lib.3.fori limi.4. Ioan. Lupi in rep.rub.de donatio.int.vi.& vxo.§.68.num.7.Tiraq.d.glos. 8.nu. 85. citans Bal. cons.488. post.princ.lib.1. idem voluit Gomez Arius in.l. 55. Tauri nume.12.13 .& .14. & ibi

15 Anto.Gomez nume.2. [Nec oberunt pro contraria parte adducta de ecclesia & minore alienante sine solennitate,nam plures doctores tenuerunt contrarium quos diligẽter refert Tiraq.d.glos.8.nu.62.& Corse. vbi supra & Isso sibi contrarius in.§.actionum. 43. insti.de actio.eique accedit Tiraq.quia non videt bonum responsum ad tex.in. d.l.cum hi.§.eam.ff. de trã sact. & quamuis tenere velis contrariam sententiam, eam limita & intellige nisi minor,vel ecclesia velint stare contractui sine solennitate facto,poterint enim noua solennitate adhibita cogere aduersarium stare contractui,vt in.l.cum interdictę. C. arbit.tute.l.Iulianus .§. siquis â pupillo , ibi ,ex vno latere constat contractus.ff.de actio.emp.quod vtiliter explicat Isso.plura referens in.d.l.cum hi. §.eam transactionem Feli.in cap.dilectus.2.num.8,versi.3.de rescrip.Tiraq. de legi.connu.glo.8.num.92.cum sequenti. Ari. Pin. in.l.1.C.de bon.mater.par.3,num.32.Quod ipse sublimitat num. seq. nisi pars aduersa ante iudicium, vel actum consumatum opponat defectum solennitatis, tunc enim non erit electio personę priuilegiatæ volens actum substinere tanquam sibi vtilem, vt authoritate Bal.tradit Ioan.Lupi in rep.rubr. de dona.int. vi.& vxo.§.68,num.7.quos sequitur Tiraquel.d. glo. 8.nu.

8.num.88.idem voluit Isso.in.l.non eo minus nume. 1.versi.limita.C.de procu.& Cassan.in consue. Burg. rub.4.§.1.num.27.fo.128. colum. 4 . addit Pinelus.d. num.33.in corroborationem,non posse ratum haberi gestum â falso procuratore,quando defectus mandati oppositus fuit ante finem actus,vt in.l.licèt.C.de procur.& ibi Isso.notat num.10.versi. sed tunc, quæ sententia recepta est teste Pinelo ibidem: qui num. 34. resoluit posse quem agere contra priuillegiatum cuius fauore claudicat contractus,vt declaret an velit stare cõuentioni an ab ea recedere,vt in.l.Iulianus.§.siquis colludente.ff.de actio.emp.quod vtiliter explicat Pi

16 nel.[Et vt redeamus,nostram sententiam quòd contractus vtilis vxori valeat absque viri consensu,si sit vtilis ipsi vel marito suo ĵcõprobat Tiraq. pluribꝰ similibus,quia minor contrahere & se obligare potest ad suum commodum,vt ipse probat.d.glos.8.nume. 65.&. 66.& omnes quibus interdicta est administratio,vt per docto.in.l is cui bonis.ff. de verb . oblig.& Tiraq.d.glos.8.nu.67.& num. seq. probat minorem posse obtinere sententiam,etiam si sine curatore litigauerit: idem asserit in pupillo, & infante, & in tutore, qui nondum satisdedit & in ecclesia, si litigauerit, & obtinuerit sine authoritate prælati numero . 69. &.70. Idemque esse si sententia lata fuerit pro fisco absente aduocato fisci num.71.& in num.74.probat patris alienationem bonorum aduenticiorum filij pro eius vtilitate valere,id quod latius probat Ari.Pine. in.l.1.C.de bon.mater.3.par.num.30.&. 31. Sed & idẽ esse in vxore,si agat sine licẽtia viri contra eius cõsuetudinem & obtineat, et si contrahat ad suam vtilitatem num.75. &.76.& num.77.probat,pupillum posse adire hereditatem opulentam sine tutore,idem que asserit esse in muliere ex statuto prohibita contrahere, & in filiofam. num.78.&.79. Quin & procuratorem cæsaris posse eo inconsulto facere contractum ei vtilem,probat nu.80.idẽ in quocũque procuratore priuati, potest enim vtiliter trãsigere,etsi speciali careat mãdato: & monachus contrahere vtiliter sine licentia abbatis,& rector ecclesię sine authoritate ordinarij quod probat Tiraq.d.glos.8.num.81.&.82. idem duobus numeris seq.asserit de ebrio , & prodigo,possuut

17 siquidem contrahere ad eorum commodum. [Poterit tamen vxor vendere sine licentia mariti,quoties à testatore id iussũ fuit, cuius hęres vxor extitit , vel quoties aliâs ex necessitate præcedentis contractus id fecerit,arg. tex. notab. in.l.si tibi pecuniam & ibi docto.ff.si cert. peta. l. 1.ff. de contra. & vti.acti.tut. quod vtiliter probat Tiraq.de legi.connubial glos.8. num.184.& Ari.Pinel.in.l.1.C.de bon.mater.3. part. num.24.& latius num.51.& sequentibus, vbi rectè explicat tex.in.l.1.§.fi.&. l.seq. ff.de reb.eorum, qui dicit minorem ementem fundum non posse illum pignori tradere venditori,donec precium soluatur : quia licèt pignoratio incontinenti fiat in ipso contractu, non tamen potuit habere effectum,donec dominium quæsitum fuerit minori,postquam autem ei dominiũ quæsitum fuit,non potuit pignori dare sine decreto, quare in.l.seq.dicitur principis rescripto opus esse,vt pignus valeat: quę decisio adeo dura est & rigida, vt omnibus videatur carere ratione, & contra omnia iuris principia: pactum enim de quo in ea lege, & quod libet aliud in fauorem venditoris appositum pars precij est,vt in.l.fundi partem.ff.de contra.emp.& l.si stirilis.6.si tibi. ff. de actio.emp.de quo latè agit Tiraq. in lib.2.de retractu in præfatio.ex num.20.Bar. Isso. & Ripa in.l.1.§.si hæres.ff.ad Trebel. quò ergo pacto in lege illa potuit remitti pars precij à iurisconsulto citra consensum partium? nam aliàs non esset venditurus: quare iniquum est venditorem cogere non accipere precium integrum, vt colliges ex.l.si quis aliam ff.de solu.ibi,non accepisset rem integram & in.l. cũ eiusdem.ff.de ædili.edi.ibi,non nisi omnes venditurũ fuisse. Et quia tota conuentio vnica esse videtur,vt sic minor aut totam probare,aut â tota recedere deberet iuxta tex.in.l.cum quęritur ibi,adolescenti aut in totum.ff.de admi.tuto.&.l.Caius.ff. de manumiss. Alia plura aduersus eam iurisconsulti decisionem subtiliter more solito congerit Arius Pinelus in.d.l.1.C.de bon.mater.3.par.num.51.& 52.& sequen. Quare resoluit ex Cumano,& aljs non extendi vltra casum in quo loquitur,cuius ocasione plura decidit notabilia, quę si libuerit videre poteris: hoc tamen vnum scio si mihi casus obueniret decidendus hoc in regno,libenter discederem ab ea decisione , & contrarium iudicarem,ex eo quòd hoc in regno leges Imperatorum & iurisconsultorum non seruantur vt leges, sed vt dicta prudentum,quatenus morali & æqua ratione mouẽtur vt in.l.3.tit.1.de legibus supra libr. 2.huius recolectionis & clarius in.l.1. Tauri , vt ipse latius probaui in dialogo Relatoris.3.part.cap.34.num.2.3.6.7.& 8.quę omnino videnda sunt ad huius sententiæ confirmationem.[Vltimò quęro an contractus ab vxore factus absque licentia mariti iuramento confirmetur? Breuiter respondeo nõ confirmari in præiudiciũ mariti,cuius causa contrahere prohibita est. Iuramentum siquidem non confirmat contractum prohibitũ si tertio præiudicat cap.cum contingat de iure iur.c. quamuis de pact.lib.6.quę sententia communis est & recepta,eam tenent Ioan. Lupi in.l.55.Tauri num. 18. Did.Castelli ibi,in glos.vlti.& ibi Ant. Gomez nu. 8.& Gomez Arias num.84.idem voluit Ferdi. Vazquez lib.de succesio.creatione.§. 30. num. 56. versic. postremo & versi.vnde etiam & Couarruu.de sponsa. 2.part.cap.7.§.1. num.3.Pet , Nunnius in dictionario suo in verbo, otorgamiento prope finem,faciunt tradita per Tiraq.de legi.connubial.glos.4.num. 26.vsque in finem ,qui refert plures tenentes contrarium, qui tamen loquuntur in terminis statuti prohibentis fœminas contrahere sine licentia propinquorum, quòd ratione fragilitatis prohibetur, quare nimirum si iuramento confirmetur contractus absque ea solemnitate factus.

18

GLOSS 11.

1 Prohibitus facere contractum absque aliqua solemnitate,an possit facere distractum? vel liberationem.

2 Gabella quæ debet ex contractu solui iuxta aliquod statutum,an sit soluenda ex distractu.

Ni desistir de ningun contracto. Qui non potest sine aliqua solennitate cõtrahere,videtur quod possit ea nõ

seruа-

Universidad de Deusto
Biblioteca

seruata distrahere,aut liberationem facere,quia distractus non venit appellatione contractus vt in.l. vlt.& id ex ea expendit Bal. C. si tut. vel cura. interue. ex quo gabella non soluitur ex distractu,quæ iuxta statutū esset ex cōtractu soluenda,vt latè probāt Bar. Bal. & recentiores in.l. ab emptione. ff.de pact.Bal. Pau.& Salic.in.l.1.C. quādo lic.ab emp.disced.Fran. Cur.Iuni.in auth.sacramenta puberum nume. 42.& seq.C. si adu. vendi. cum concord. à Tiraquello traditis de leg.connub.glosſ.5.nume.2. & seq. qui tamen nume.5.& seq.refert plures docto. contrarium asserentes,imo quòd distractum seu liberationem facere non possit absque dicta solemnitate, quòd pluribus similibus probat,numeris sequentibus, ad ipsum recurrite.

2 [Nec obstat id quod de gabella diximus quia tale statutum est odiosum, & quia iam semel soluta fuit ex cōtractu,quare non debet iterum solui si contractus ipse dissoluatur: vel poteris negare non debere solui gabellam ex distractu, nā multi tenent debere solui ex distractu,hi sunt Guill.de Cu.Ang.& Paul. Cast. in.d.l.ab emptione Bal. in.l.3.§.contrarium insi.ff.de contra.act.tut.cum cōcor.per Firmia.adductis in tracta. gabellarum in.5.par.prin.q.5.& in.3 par.8.partis princip.in.14.quæstio. Tiraq.d.glosſ.5.nu.29.

GLOSS. III,

Remissio est donatio.glosſ.3

c *Ni dar por quito.* Si per contractum non potest vxor præiudicare viro,nec poterit remittendo præiudiciū inferre, quoniam remittere est dare.l.peculiū in prin. & ibi Bar.ff.de peculdixi in glosſ.1. numer.2.l.1.ff.de transacti.l.Modestinus& ibi doct.ff.de don.cum concordan.à Tiraq.congestis in. l. si vnquam verbo donatione largitus nu.175.

GLOSS. IIII.

Prohibitus contrahere,an possit quasi contractum facere remissiue.

Quasicontracto, negotiorum gestor & alij quasicontrahunt vt insti.de oblig.quæ ex quasi contractu nascun. & an prohibitus contrahere, possit quasicontrahere, quæstio diuisa est & controuersa: plures enim tenuerunt partem affirmatiuam,quòd possit quasicōtrahere,& maior pars doctorum tenuerunt contrariā quod non possit quasi contrahere,quos & eorum rationes refert Tiraq.in legibus connubiali.glosſ.5. nu. 119.& nu.125. cum pluribus sequen.hęc lex approbat vltimam opinionem,quare amplius nō examino: sed aduerto eandem rationem hac in specie militare,quę militat in contractu, scilicet,ne viro fiat præiudiciū, ęque nāq; praiudicatur per cōtractū ac per distractū.

GLOSS. V.

1 *Alienare prohibitus,prohibitus quoque censetur agere & actiones exercere.*

Lex ait prætor.§. 1.ff.de iure delibe. explicatur. ibidē, & num.seq,

2 *Quasi contrahitur in iudicio post sententiam.*

3 *Pater bona aduentitia filij alienare prohibitus,quare agere in iudicio non prohibeatur?*

Lex.1.C.de bon.mater. explicatur aliter quàm Pinelus intellexerit,ibidem.

Pater præsumit' vtilitatē et cōmodū filij sępe velle,ibi.

e *Ni estar en juyzio haziēdo ni defendiēdo.* Alienare prohibitus sine certa solēnitate, prohibitus quoque censetur litigare,& actiones exercere,hoc expressim probatur in hac lege.tex.solet adhoc allegari in.l.ait prętor.§.1.ff.de iure delibe.cuius verba sunt,quid sit dimi nui videamus?His autē verbis prętor nō tantū alienationē impedit,verūetiā actiones exerceri nō patitur. Est enim,inquit ibi Vlpianus,absurdū ei cui alienatio interdicitur,permitti actiōes exercere. Ex quo ibi notat Bar. quòd qui nō potest alienare,nec actiones poterit exercere Deci.citās cōcordātes cons. 445. nu. 24.& multis sequē.Tiraq.de legi.cōnubial.glo. 5.nu. 207.& seq.Ari.Pine.in.l 1.C.de bon.mater.3.par.nu. 2 47. [Quasicōtrahitur enim in iudicio,quia lata sentētia incipit quis ex ea obligari,vt in.l 3.§.idem scribit ff.de pecul.l.quoties &.l.seq.ff. de noxali.quare nimirū si lege cōtrahere prohibēte vxorē sine licētia viri, nō possit vxor agere,nec se defendere in iuditio sine licētia viri,cū ex hoc possit viro præiudiciū nō modicū inferri, ex quo etiā si hoc expressum non esset in hac lege,sub prioribus verbis cōtineretur,sed ne dubi 3 taripossit,hoc legislator expressit. [Sed videtur,regulam supra positam num.1.nō semper procedere, nā videmus patrem bona aduētitia filij alienare prohibitū, posse agere in iudicio,& actiones pro dictis bonis exercere vt in.l.1.C.de bon.mater.vbi Bar.& Bal.nu, 4.& cæteri cōmuniter respōdent,ideo patrē,alienare prohibitum bona aduētitia filij,posse super eis bonis actiones exercere,quia agit nomine filij,secus in specie nostra vbi prohibitus alienare bona propria,prohibetur quoq; agere nomine proprio, quorum cōcordia vera est licēt eā impugnare nitatur Ari.Pin.in.d. l.1.3.par.nu.47.modò rationē differentiæ illis addas, nēpe,quia est diuersa ratio in his speciebus,nam in.l.1. C.de bon. mater.ideo permittitur patri agere in iudicio nomine filij,quia filius sine eius cōsensu agere nō potest vt ibidē dicitur,& in cōmodū & vtilitatē filij statutū est,vt pater eius bona administret, & ꝙ ea alienare nō possit.Similiter & in eiusdē filij cōmodū statuitur,vt eius pater,de quo lex maximè cōfidit, agat in iudicio & actiones exerceat pro filio,cūque in iudicio defendat,crediderūt enim legislatores patrē melius quā ipsum filiū eius vtilitatē & cōmodū inspecturū, vt cōstat ex.l.cū oportet.§.nō aūt.C.de bon.quę libe. est enim magna presumptio quā habet lex pro cōsilio patris erga filios,vt in.l.amicissimos in prin. ff.de excusa.tuto.vt multis insinuat Tiraq. in rep.l.si vnquā in prin.nu.25 &seq.C.de cuo.dona.& Ari.Pin.in.l. 1.C.de bon. ma.2.par.nu. 16.& pluribus seq.si in vtroque casu vtilitas vertitur filij,nimirum si secūdū eius vtilitatem & commodum diuersum statuatur in alienatione, quam in actionum exercitio. At in specie legis nostræ & similium, vxor sine consen-

su

su viri alienare prohibetur, ne prejudicet marito, eademque ratione nimirum si agere prohibeatur, cùm etiam agendo posset marito prejudicium inferre. Leges enim semper respiciunt,& considerant vtilitatem & commodum eorum,quorum bona administrātur, ita vt actum sibi vtilem permittant, prædicialē verò prohibeant,vetentque alienationem bonorum raro aut nunquam censent esse vtilem:actionum exercitium vel defensionem minimè,nisi sit persona de qua lex multum confidat.Et licèt Ari Pinel.in.d.l.1. par. 3.num. 47. & seq. timore huius contrarij asserat non esse veram regulam,cui alienatio interdicitur, prohibetur quoque actiones exercere, ob idque aliter eos tex.intellexerit,hunc credo esse verum illorum intellectum,& regulam verisimam.

GLOSS. VI.

Quod nomine proprio facere alicui prohibetur,non licebit nomine alieno facere.

f *Por su procurador.* Nota ex lege ista,quòd nō licet nomine alieno facere,quod nomine proprio ,phibetur, vt in cap.quod alicui de regu.iur.in.6.l.2.§. 1.ff.de admi.rer.ad ciui.perti.l.pupillus.§.sed si per interpositā ff. de autho.tuto.l non licet. ff. de contra emp.l.neq; C.de hęred.instl.l. Labeo.§.si eum.ff.de vsuca. Quid autem possit facere vxor per procuratorem,tradit Tiraquel.de legi.connub.glosſ.5. nu, 167. & comprobatur decisio legis nostræ ex traditis per Ioan. Lupi in repe,rub,de dona.int.vi,& vxor.§.68.num.17.

GLOSS. VII.

Actus ab vxore absque licentia viri factus est nullus ipso iure.

g *No vala lo que hiziere,* Ex his verbis colligit Did. Castelli,esse nullum ipso iure actum ab vxore absque licentia viri factum,ex quo cessant secundum leges regni nostri cōtentiones doctorum in hac materia variātium,quos Tiraq.refert de legib.connub.glosſ.4. nu. 2.& sequen.Rode.Xuarez in. l.3. tit. vlti. de las deudas lib.3.fori.q.vlti.

LEY. III.

¶ *Que la muger casada teniendo licencia de su marido para hazer todo aquello que no podia sin licencia, pueda contraher,y estar en juyzio.*

¶ *Don Fernando y doña Iuana,en las dichas leyes de Toro.l.56,*

¶ Mandamos que el marido pueda dar licencia general a su muger,para contra her,y para hazer todo aquello q̄ no podia hazer sin su licencia. Y si el marido se la diere,vala todo lo que su muger hiziere, por virtud dela dicha licencia.

GLOSS. I.

1 *Licentia generalis sufficit vxori ad contrahendum, et faciendum quæ ei non licet sine licentia viri.*

2 *Licentia seu consensus generalis sufficit ad integrandam alicuius personam, qui alienare erat prohibitus sine licentia propinquorum.*

3 *Consensus generalis patris sufficit ad agendum in quibuscunque causis.*

4 *Consensus generalis patris, vel propinquorum an sufficiat?*

5 *Licentia an debeat esse expressa?,& an idem in cōsensu num. et seq.*

6 *Consensus consanguineorum ex statuto requisitus in cōtractibus mulierum,an debeat esse expressus vel tacitus.*

7 *Consensus mariti in casu legis nostræ an sufficiat tacitus,si viderit vxorem contrahere,& non contradixerit? & nu.seq.*

8 *Vxor contrahens simul cum marito cum aliquo,videtur habere licentiam ab ipso marito ad contrahēdum.*

Tacitus consensus mariti ad contrahendū sufficit vxori,ibidem?

9 *Vxor exercens aliquod officium, vel negotiationem sciente & consentiente marito, potest facere contractus,vel obligationes ad officium spectantes sine licentia mariti.*

Officio aliquo viri videtur meo consensu,qui meconsentiente in naui mea eo vtitur,ibidem.

10 *Cōsensus tacitus mariti sufficit,vt contractus ab vxore factus valeat sine eius expresso consensu & licētia, & per totam glosſ. à numero. 5. vsque ad finem.*

ā *Licencia general.* Nota,licentiam generalem sufficere vxori ad contrahendum,& alia faciendum, quę sine viri licentia facere nequit iuxta leges regni nostri. Ratio est,quia prohibitio hęc facta est in fauorem mariti,ne vxor ei prejudicet,vt pluries diximus: sed si prę stiterit licentiam generalem de se tantum conqueratur,si prædicium sibi fuerit illatum,iuri enim pro se introducto potuit renunciare,l.siquis in conscribendo.C.de pact.&.l.siquis in conscribendo.C.de epi & cleri. [Quinimo etiam si consensus præstari debet ad integrandam personam alicuius,sufficit consensus generalis, licèt ad specificationem indiuiduorum non deueniatur,secundum Bar.quem alij omnes sequuntur in.l.siquis mihi bona.§.sed vtrum.ff.de acq.hæred: ex notatis per glo.magnam & Bar.in.l.si longius.§.1. ff.de iudi.Cin.in.l.fi.§.necessitatē.3.q.C.de bon. quæ liber.& ibidem Raine.Bal. & Fulgos. Alex.cons.189. num.8.lib.7.vbi in specie statuti prohibentis mulierē contrahere sine licentia duorum propinquorum respondit

Universidad de Deusto
Biblioteca

pondit ſufficere licentiam generalem, idem voluit cõ-
ſil.59.num.3.lib.2.Carol.Rui.conſ.7.num.14.lib.2.cũ
concordantijs à Tiraquello traditis de legi.connubia.
3 gloſſ.7.num.113.[Nec longe abeſt, quòd licet lex re-
quirat patris conſenſum, quando filiusfamil. agit in
iudicio.l.vlti.§.neceſsitate.C.de bon.quæ liber. ſuffi-
ciat tamen à principio generalis conſenſus patris præ
ſtitus pro omnibus cauſis futuris, vt voluit Cin. in.d.
4 §.neceſsitate.q.3.& ibi Bal.& alij.[Atque idem fit in
conſenſu à patre præſtito in donatione cauſa mortis,
ab ipſo filio facta ſecũdum Bar.in.l.tam is.§.1.in pen.
queſt.ff.de dona. cauſ. mor. & idem in conſenſu quẽ
conſanguinei debent interponere in contractu mulie
ris, vt aſſeuerat Alcia.in lib.2.de verbo.ſigni. conſ.10.
5 refert Tiraq.de legi.connub. gloſſ. 5. num.197.[Solet
etiam quæri an ſufficiat licentia tacita, an requiratur
expreſſa? & ſunt qui putant expreſſam requiri, &
quod verbis exprimi debeat authoritas, gloſſ. Bar.&
alij in.l.3.ff.de autho.tuto.Bar.in.l.gerit ante fi. & ibi
Imol.& Roma.& Fran.de Are.hanc atteſtatus com-
munem.ff.de acq.hęre.Iaſſ.in.l.quę dotis ad fi. verſi.
vltra Bar.ſextus caſus.ff.ſolu.matri.cum concordan.
per Tiraq.traditis de leg.connubial.gloſſ. 7.in princ.
& nume.ſequentibus, & non ſolum authoritatẽ ver-
bis expreſſe præſtãdã eſſe, verùm & licentiam quoque
voluit gloſſ. in Clem.1. in verbo obtenta de teſtam.
Archi.Ioan. And.Domi.& Philip.Fran.in cap.ſi ab
batem in prin.de electio.lib.6.Corſe.in ſing.in verbo
licentia Deci.conſ.38. Tiraq. de leg.connubi. gloſſ.7.
num.8.& num.ſeq.idem eſſe dicit in conſenſu à patre
6 præſtito filio in donatione cauſa mortis.[Ex quo ip
ſe Tiraq.ibi ñum.14.infert conſenſum mariti aut con
ſanguineorum ex ſtatuto requiſitum in contractibus
mulierum, expreſſe debere interponi, nec ſatis eſſe ma
ritum fuiſſe præſentem & non contradicẽtem, refert-
què hoc voluiſſe Bal in.l.ſi ſine.2.q. C. ad Beleya.&
in.l.2.§.voluntatẽ.ff.ſolu.matri. eo quod ſtatutum eſt
intelligendum in caſu vero non infecto, prout eſt iſte
vt ibi probat Tiraq.& Bald.ſequũtur Ang.Imol.Ra-
pha.Cum.Paul.Caſtr.Rom.Alex.Fran.de Are.& Iaſ
ſo.in.d.§.voluntatem, in multis tamen ſpeciebus
refert.Tiraq.d.gloſſ.7.num.16.& pluribus ſeq.ſuffice
7 re conſenſum tacitum.[Sed in caſu legis noſtræ con-
trariũ crederem verius eſſe, nempe, ſufficere tacitum
conſenſum etiam verbis non expreſſum, ſed quòd vi
derit mulierem cõtrahentem, & non prohibuit, vt vo
luit Gomez Arias num.21.22.& 23. Anto. Gomez in
l.56.Tauri num 5. quia conſenſus mariti exigitur ob
euitandum damnum, quod ex contractu euenire
poſſet marito, cui priuilegio ipſe potuit expreſſe vel
tacite renunciare.l.ſi quis. C. de pact. cum ſimilibus.
8 [Et idem eſſe ait Ant.Gomez nu.4.præcedenti, quo-
ties maritus ſimul cum vxore fecerunt aliquem con-
tractum, vel quaſicontractum, quia tunc tacite cõſen
tire videtur, & approbare contractum, & præſtare cõ
ſenſum et licentiam, vt in.l.Titius.ff.qui mod. pign.
vel Hip.ſol.& ibi expreſſe adnotarunt Bal. & doct.
antiqui, & per illum tex.ita reſoluit in ſpecie Bar. in
l.cum pater.§.libertis.ff.de lega.2.Bal.in.l.fi.C.ad Ma
ced.Bal.Ang.Alex.& com.docto.in.l.is qui hęres.§.
fi.ff.de acq.hæred.Albe.Iaſſ.in fi.in.l.quoties.1.C.de
fideicõm.Ioan.Lupi in rep. rubri.de donatio. §. 68.
9 numer.10.& ſequenti. vſque ad numerum. 30. [In-
fert etiam Anto. Gomez.d.l.56. Tauri num.7. quod
ſi vxor fuit poſita alicui officio vel negociationi ſciẽ
te & patiente marito, vt quia ſit appoſita mercaturæ,
vel officio obſtreticis, vel chirurgicę, vel ſimili officio
poteſt contractus facere ad officium ſpectantes ſine li-
centia viri, quippe qui eo ipſo quod de eius volunta-
te exerceret officium, viſus eſt conſenſum ſibi pręſta
re & licentiam, vt in.l.1.§.magiſtrum.2.verſi.cæterum
ff.de exerci.cuius verba ſunt, *Cæterum ſi ſcit & paſſus*
eſt eũ in naue magiſterio fungi, ipſe eũ impoſuiſſe videtur,
l.cuicunque verſi.idem Labeo ait.ff.de inſtit.l.1.ff.de
tributo.l.quam Tuberonis verſ.ſunt quidem.ff.de pe
cul.& ibi Bar.Albe.Bald.& doct. communiter, & in
ſpecie hoc voluit Ioan.Fab.in.§.1.inſti. quod cum eo
in fi.& eſt caſus in.l.13.tit.20.lib.3. fori ex quo id ex-
10 pendit Rod.Xuar.verſi.3. limita. [Ex quibus cõſtat
tacitum ſufficere conſenſum, quæ ſententia mihi ve-
rior videtur, quãuis Dida.Caſtelli in.l.58.Tauri gloſ.
vlti.& Pet.Nũni.indictionario ſuo in verbo, otorga-
miẽto, adhęrẽs prout ſæpe ſolet, cortici literę, potius
quàm verborum ſenſui, tenuerint contrarium, cuius
argumentis facile eſt reſpondere.confirmatur hęc ſen
tentia ex his quę diximus ſupra co.l.2. gloſſ.1. nume
ro.12.

GLOSS. II.

1 Licentia generalis à viro vxori conceſſa quid operetur.

2 Donatio vel liberatio debitorum non includitur ſub licentia generali vxori data.

Mandatũ generale & cum libera non includit poteſtatem donandi, ibidem.

3 Adminiſtratio generalis cum libera à lege vel ab homine conceſſa non extenditur ad donationem, niſi ſpecialiter concedatur.

4 Adminiſtratio cum libera à lege, vel ab homine cõceſſa in quo differant.

Mandatum cum libera in inſtrumento conceſſum nõ extenditur ad valde præiudicilia ibidem.

5 Donare an poſſit vxor ſine viri licentia propter dignitatem & nobilitatem viri.

Lex.7.titul.14.part.5.& l.19.tit.5.part.3. exponitur.ibid.

Lex cum plures.§.vltim. ff. de admi,tuto, explicatur.ibi.

6 Vxor ex generli licentia ſibi conceſſa, non poteſt aliquid doloſe agere aut fraudulenter.

7 Licentia generalis vxori conceſſa ad contrahendum an ceſſet per primum contractum.

Sermo ſimpliciter prolatus non intelligitur de primo actu in diſpoſitionibus generalibus, ibidem.

b *Vala todo.* Ex huiuſmodi licentia generali, videtur
maritus concedere vxori poteſtatem contrahendi, &
quaſi

quaſicõtrahẽdi, & quidquid maritus cõſueuerat face
re ſecũdũ Bar.in.l.ſolutũ.§.fi.& l. vel vniuerſorũ per
tex.ibi.ff.de pignora.actio.intellige ordinariè nõ ex
tra ordinariè, vt aduertit Ioã.Lup.in.l.56.Tauri nu.4
& Did.Caſtelli cum ſimpliciter ſequutus authore ta-
cito, & ſecundum eos poterit ſimiliter ſoluere credito
ribus, & omnia ea quę diligens paterfami. faceret, ſe-
cundum Bar.& doct.in.l.ſi procurator.ff.de condi.
2 indeb.[Debet tamẽ vxor ea licentia bona fide vti, ſe
cundum Bal.in.l.fi.infi.C.de contra.emp.Non enim
poterit donare, nec debitores liberare ſecũdum docto.
omnes in.l.56.Tauri. Nam in mandato & licentia vt
cunque generali cum libera & plena adminiſtratione
non videtur conceſſa poteſtas donandi, vel remitten-
di debitum.l.contra iuris.§.ſi filius vbi notat Bar.Iaſ.
& docto, omnes.ff.de pact.l.creditor.§.Lutius.ff.mã-
dat. quem extollit Bal. in.l.1. ff.de teſta. mili.l.ſiquis
vxori.§.ſi ſeruus meus.ff.de fur.melius probatur in.l.
filiusfamil. in princ. ff. de dona. quæ nil aliud dicit.
3 [Præterea in generali & libera adminiſtratione à le-
ge vel ab homine conceſſa, non includitur poteſtas do
nandi, niſi ſpecialiter cõcedatur.l.1.§.1.ff.de offi.proc.
Cęſa.l.3.§.planè.ff.quod vi aut clam.quem notat Bal.
in cap.ex literis nume. 2. de proba.vbi procurator rei
publicæ vel procurator patrimonij Cęſaris non poſ-
ſunt donare, licèt cenſeantur habere mandatum cum
libera vt in.l.pręſes.C.de tranſactio. & l. mandato ge
nerali.ff.de procura.Idẽ in tutore, & curatore, & præ
lato eccleſiæ, & omnibus adminiſtratoribus, vt notat
Cin.Bal.& cæteri in.l.1.C.etiam per procura.doct.in
d.l.pręſſes Ioan.Lupi in rep.rubr. de dona.int. vi.&
vxo.§.66.nu.29.& nu. 30.hoc extendit ad proregem,
circa cuius veritatem remittit ſe ad notata per docto,
in.cap.grãdi de ſuppl.negli.præla.in.6.nec poſſunt re
mittere debitum, quia eſt donare.l. ſiquis delegauerit
ff.de donatio.Nec alia facere quæ tradit idem Ioã.Lu
4 pi.d.l.66.num.29.ad finem.[Nec vera eſt differentia
quam ibi facit inter liberam adminiſtrationem à lege
cõceſſam, & eam quę ab homine conceſſa fuit quoad
donandi poteſtatem, neuter ſiquidem donare poteſt,
ſecundum receptam & cõmunem ſententiã, licèt Bal.
quem ipſe allegat in.d.l.1.§.1.ff.de offi.proc. Cæſa.Iaſ.
& nouiores in alio genere alienationis aliquod conſti
tuant diſcrimẽ, & nuncupatim in donatione non eſſe
differentiam inter mandatum legis & hominis aſſerit
Paul.Caſt.in.d.l.filiusfami. ff. de dona. Bar. & Paul.
in.l.procurator cui generaliter.ff.de procu.ſcriben.in
l.præſſes.C.de tranſ.Iaſo.in l.contra iuris.§.fi.num.2.
ff.de pact.Ari.Pinel.in.l.1.C.de bon.mater 3.par.nu.
56.atque ita debet intelligi tex.in.l.7.tit. 14. par. 5. &
l.19.tit.5.par.3.& vtrobiquè Greg.Lupi qui mandatũ
hominis cum libera aſſerit non extendi ad pręiudicia
lia valdè, propter abuſum notariorum, qui paſsim abſ
que mandantium conſenſu inſerunt in inſtrumentis
huiuſmodi clauſulas, quod aſſeuerat authoritate Ca-
roli Molinei in conſuetud.Pariſ.tit.1.§.10.q.3.idẽ vo-
luit Couar.in rub.de teſtam.2.par.num.14. & nuncu-
5 patim in lib.1.reſolu.cap.6.num.3.[Cæterùm licèt do
nationem facere vxori prohibeatur, licentiam haben
ti generalem contrahendi, & cętera quæ ſine ea non
poteſt faciendi, ſi tamen vir, cuius cauſa prohibetur
contrahere, erat nobilis ſeu in dignitate magna conſti
tutus, vt ſi ſit dux, marchio, aut comes, vel aliâs opu-
lentus & ex illuſtri ſanguine, licentia cenſebitur vxo
ri data ad donandum id, quod facilè crederemus ma
ritum ipſum fore donaturum, argu.tex.celebratiſsi-
mi in.l.cum plures.§.vlti. ff. de admi. tuto. vbi tutori
permittitur pro facultate patrimonij & pro dignita-
te natalium, conſueta munera mittere parentibus con
iunctiſque pupilli vel alijs, propter ſuam ęſtimationẽ,
pudorem, & verecundiam, ne ipſi dedecori imputetur
non pręſtando munera conſueta, vt rectè explicat cũ
tex.Ari.pinel.in.d.l.1.C.de bon.mat.3.par. nume.57.
verſi.mihi autem, cui conſonat lex.3. verſi. pero ſi el
hijo, tit.4.de donationibus part.5. quæ ex.d.§.vlti.l.
6 cum plures de prompta fuit.[Verùm virtute huius
licentiæ generalis, non poterit vxor indebitum ſolue
re, vel aliâs fraudem comittere: nam conceſſa alicui ge
nerali adminiſtratione cum libera, non poteſt aliquid
doloſe agere, ſed bona fide facere oportet, vt in.l.credi
tor.§.Lutius.ff.manda.Bar.in.l.fi.infi.ff.de pręto. ſti
pul.Ioan.Fab. Ioan.de Plat.& Iaſo.colu.2.in.§. in bo
næ fidei inſti.de actio. Ioan. Lupi plura in propoſito
congregãs in rep.rub.de dona.int.vi.& vxo.§.66.nu.
25.26.27.& 28.& in.l.56.Tauri.num.8.& ibi, Did. Ca-
7 ſtelli in verbo licencia.[Vltimo quęro an licentia ge
neralis data vxori ad contrahendum ſpiret per primũ
actum, an verò duret perpetuò, donec à marito reuo
cetur? Did.Caſtelli,& Ioan.Lupi num. 7. citant Bar.
in.l.Ticius, ff.de excuſa.tuto, dicentem, licentiam con
ſumi per primum actum, qui tamen hoc non dicit, re
ſoluuntque, ſi de futuris contractibus mentionem fa-
ciat, non conſumi per primum actum, citantes Bal. in
l.fi.§.neceſsitate num.19.C.de bon.quę libe. Sed certè
ego video hîc tex.expreſſum decidentem hoc dubiũ,
cum ſic ait, Vala todo lo que hiziere, non dicit tex.
Valga el primer contracto que hiziere, ſed dicit, Val-
ga todo lo que hiziere, ideſt, valeant omnes contra-
ctus quos fecerit. Pręterea diſpoſitio.l.boues.§.hoc
ſermone.ff.de verbo. ſignifi.[quod ſermo ſimpliciter
prolatus intelligatur de primo, vnicoque actu perfi-
ciatur & conſumatur] limitatur & reſtringitur, vt nõ
procedat in vniuerſali vel generali diſpoſitione, aut
etiam indiffinita, cùm ea æquipoleat vniuerſali, tunc
enim non conſumitur ea diſpoſitio primo actu, ſed
ad futuros actus extenditur vt in.25.limi.aſſeuerat Ti
raq.in.d.§.hoc ſermone per tex. in.l. ſi ſeruitus. ff.de
ſerui.vrba.prædi.ex quo id expendunt docto. om-
nes. Ex quo plura ibi infert Tiraq.Couar. lib.1.reſo
lu.cap.13.num.9, verſi. ſeptimo. Præterea hoc voluit
maritus in cuius fauorem hęc lex ſtatuta fuit, qui po-
tuit renunciare vt diximus. Poteram plura in confir-
mationem huius veritatis adducere, ſi adeo clarum nõ
eſſet, quod hîc contendimus.

LEY IIII.

¶ Que el marido de licencia a ſu muger en caſo neceſſario, y en ſu defecto el juez.

¶ Dõ Fernãdo y Doña Iuana, en Toro.l.57.

¶ El

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶El juez con conoscimiento de causa legitima o necessaria,[a] compela al marido,[b] que de licencia a su muger, para todo aquello q̃ ella no podria hazer sin licẽcia de su marido. Y si compelido no se la diere, el juez solo se la pueda dar.[c]

GLOSS. I.

1 *Vxor an possit compellere maritum, vt det sibi licentiam contrahendi?*
2 *Maritus nollens dare licentiam vxori ad contrahendum vel litigandum sine iusta causa, ad id cogi poterit per iudicem, & si noluerit, ipse iudex dabit licentiam.*
Vxor potest contrahere sine licentia iudicis vel mariti, vbi est periculum in mora, ibidem.
3 *Vxor ex causa necessaria æris alieni vel alia simili potest cogere maritum, vt sibi concedat licẽtiam vẽdendi bona.*
4 *Vxor potest agere sine licentia viri ad dotẽ, viro vergente ad inopiam.*

a *Legitima o necessaria.* Nota, quòd iudex ex iusta & necessaria causa potest maritum cõpellere, vt det vxori licentiam contrahendi, & si noluerit, iudex poterit eam concedere. Sed causa cognita debet prius examinare causam contradictionis, & si est iusta causa, non compellet maritum præstare consensum, sin minus iudex permittet vxori contrahere. Hoc voluit in terminis statuti prohibentis mulierem contrahere sine consensu propinquorum Bar. in l. si cum dotem. 6. eo autem tempore num. 2. ff. solu. matri. cui accesserunt ibi Bal. num. 2. notab. 4. Imol. nu. 15. infi. & 16. Paul. Cast. in fi. Rom. & Alex. nu. 14. idem voluit Bal. in rub. C. de cõtrah. emp. q. 24. & in. l. 1 paulo ante fi. per illum tex. C. de nup. & in l 1 i. C. qui admi. num. 53, & ibi Iaſ. colu. ante pen. versi. confirmo per optimum simile & Deci. num 86. Paul. Cast. cons. 91. num. 5. lib. 1. Corne. cons. 167. num. 2. & 3. lib. 2. Matth. Affli. in consti. Sicilie incip. constitutionem diuę memorię in. 5. notab. in 12. q. Hyppol. Marsi. in l. 18. præterea numer. 128. ff. de quæstio. Segura in rep. l. 1. §. si vir num. 115. ff. de acq. poss. Ioan. Lupi in rep. rub. de dona. int. vi. & vxo. §. 22. Panor. in cap. nullus. 3. notab. per illum tex. de iure patro. cum concordan. per Tiraq. traditis de legi. con
2 nub. gloss. 8. num. 127. & pluribus seq. [Et num. 129. limitat non sufficere consanguineos contradicere sine iusta causa, & de hoc debet iudex cognoscere, aliâs contractus est nullus, & si iudex iniustam comperiet causam contradicendi, decernere debet mulierem posse contrahere, ita asserit voluisse Bald. & Cardi. Alex. in cap. 1. de consue. recti feudi & omnes supracitatos, quam receptiorem esse attestatur num. 131. camquè ibi limitat, non requiri decretum iudicis, vbi periculum esset in mora, arg. l, tutor qui repertorium, ff. de admi,
3 tuto. adducitquè alia similia. [Causa autem de qua in hoc tex. legitima & necessaria est, propter debita vrgentia, tunc enim posset legitime cogi à iudice, vt consensum præstet secundum Abb. in. d. c. nullus de iure patro. Feli. in cap. cum accessissent de consti. num. 20. et seq. vbi pluribus similibus hoc confirmat, & in cap.
4 quærellam de iure iur. [Causa etiam legitima erit, si mulier petat dotem viro vergente ad inopiam, poterit siquidem sine eius licentia, imo eo contradicente agere secundum Albe. in. l. vbi adhuc. C. de iur. doti. in fi. Did. Castelli. in. l. 57. Tauri in verbo [que ella] & ibi Ioan. Lupi num. 5. & in rep. capit. per vestras de dona. in prin. §. 27. incip. ampliabis. 6. num. 1.

GLOSS. II.

Maritus quomodo possit compelli dare vxori licentiam?
Compelli quomodo quis possit ad aliquid faciendum ibidem.

b *Compela al marido.* Sed quomodo compellet maritũ dare licentiam vxori ad contrahendum? Respondeo per impositionem mulctæ, vel captionem pignorum, & alijs remedijs à lege inuentis contra contumaces, de quibus per docto. in. l. 1. §. 1. ff. siquis ius dicen. non obtemp. & in. l. magistratibus. ff. de iuri. omn. iudi. vel poterit eum carceri mancipare, quòd si hæc non sufficiant, ipse iudex dabit licentiam, vt hîc statuitur, & in simili tradit Ioan. Lupi in rep. rub. de dona. int. vi. & vxo. §. 22. numero. 2. & 3. & sic causatiue non præcisse compellitur, vt explicat Ferdi. Menchaquen. de succes sio. creatio. §. 30. num. 56. versi. illud autem.

GLOSS. III.

Iudex supplet contradictionem eius qui consentire tenetur in aliquo actu gloss. 3.
Vxor an possit ex causa dotis alienare bona sua sine viri licentia, aut eo contradicente iudex possit negare vxori licentiam? ibidem.

Se la pueda dar. Cum lex ista, vt sæpè diximus, sit statuta in fauorem mariti, videtur iudicem eo contradicente non posse vxori permittere contractum facere in eius præiudicium, quod aduertit Tiraq. de legi. con nubi. gloss. 8. numero. 134. Sed nihilominus hæc lex iuste procedit, quoniam prius examinare debet iudex causam contradictionis mariti, quæ si iusta fuerit, nõ poterit iudex licentiã concedere, at si iniusta, [vt quia contractus non ledit maritum, aut modicum lædit, & est vtilis mulieri vel propter æs alienum vrgens, vel propter dotem filiæ ex alio matrimonio constituendam, prout solet in alijs rebus alienari prohibitis ex hac causa permitti, vt in authen. res quę. C. cõmun. de lega. quod discutit latè Couarru. libr. 3. resolu. capit. 6. num. 10 & Ari Pinel. in. l 1. C. de bon. mater. 3. par. numero. 102.] poterit tunc licentiam concedere, iudex enim

enim supplet cõtradictionẽ eius, qui debet cõsentire, quãdo contradictio est iniusta secundum Bar. & docto. in. d. l. si cum dotem. §. eo autem tempore. ff. solu. matri. cum concord. supra in glo. 1. citatis.

LEY. V.

¶*Que el marido pueda ratificar lo que su muger ouiere hecho sin licencia.*

¶*Don Fernando y Doña Iuana en Toro, ley. 58.*

¶El marido pueda ratificar[a] lo que su muger ouiere hecho sin licencia, no embargante que la dicha licencia no aya precedido.[b] Ora la ratificacion sea general o especial.[c]

GLOSS. I.

1 *Consensus in aliquo actu requisitus potest ante actum & in ipso actu & postea fieri.*
Vxor quare prohibeatur contrahere sine licentia viri? ibidem.
2 *Ratificatio actus nulli, an & quomodo fieri possit? et à quo tempore valere incipiat?*
Ratificans actum nullum, debet solemnitates interponere, quæ in primo actu requirebantur, ibid.
Ratificatio an possit fieri in absentia alterius partis? ibidem.
3 *Authoritas in aliquo actu requisita debet in ipso actu interponi, vel statim post.*
4 *Consensus pro solemnitate requisitus debet in ipso actu præstari, tanquam authoritas.*
5 *Consensus quomodo cognoscatur, quòd pro forma seu solemnitate requiritur?*
6 *Cõsensus eius cuia nihil interest, cessetur requiri pro forma*
Cõsensus requisitus propinquorũ in cõtractib⁹ mulierũ nõ potest præstari post cõtractũ ex interuallo, ibid.
7 *Ratificatio à marito facta cõtractus ab vxore sine eius licẽtia facti, valere facit cõtractũ ab initio celebratum.*
8 *Ratificatio cõtractus ab vxore facti sine licẽtia mariti, an præsumatur per transcursum decennij?*
9 *Ratificatio cõtractus ab vxore facti sine licentia mariti, an valeat si facta fuerit post reclamationẽ eius cum quo vxor contraxit?*

a *Ratificar.* Nota, quòd vxor prohibetur contrahere sine cõsensu seu licentia viri, ne ipsi viro præiudicetur, & sic eius fauore facta fuit prohibitio, & hoc constat ex eo quòd potest actus sine viri licentia factus ab vxore per cũ ratificari, aliâs non posset, nã licet cõsensus à lege requisitus in aliquo actu præstari posset ante & post actum & in ipso actu, vt in. l. vlt. C. ad Macedo. l. 6. tit. 1. par. 5. l. 1. §. prodest. 2. respõsione, ff. quo. lega. ibi, sed si postea voluntas accesit. c. cum nos de his quæ fiunt à præla. sine cons. cap. & c. cura, ibi, aut episcopi postea habuerit consensum, & in c. suggestũ & vtrobique Panor. in vlt, not. de iure patro, omnes
docto. præter Cuma. in. l. si quis mihi bona. §. iussum vbi Alex. nu. 9. ff. de acqu. hære. Ang. cons. 87. colũn.
2 2. Tiraq. de legi. cõnub. glo. 6. nu. 1, & deinceps. [Hoc tamen procedit, præterquàm si actus qui modò ratificatur, esset ab initio nullus: quia tunc non posset postea confirmari per consensum ex interuallo subsequutum secundum Innocen. in. c. cum consuetudinis de consue. Imol. & Alex. nu. 9. in. d. l. si quis mihi bona. §. iussum. ff. de acq hęred. Pet. de Ancarra. cõs. 123. Bar. in, l. obseruare, §. post hæc nu. 4. ff. de ofti. procõsul. Deci. in regula semper qui non prohibet nu. 16. ff. de regul. iur. Alex. cons. 78. nu. 24. lib. 5. quod prędicti doctores intelligunt, non valere actum à tempore quo factus fuit, sed valet quidem à tempore ratificationis, vt nouus contractus, vt. l. asse toto. ff. de hære. insti. & l. lege obuenire. ff. de verbo. signi. l. donationes. C. de dona. int. vi. & vxo. atque ideo omnis forma & solẽnitas quæ debuit interuenire in primo actu, debet in ratificatione interuenire secundũ Bar. in. l. hæredes palã. §. si quid post. ff. de testam. Tiraq. de legib. cõnub. glo. 6. nu 10. & 11. vbi citat cõcord. & Ferd. Vazquez libr. de succes. creatione. §. 26. nu. 99. Areti. latè cons. 128. nu. 6. in fi. & 7. & cons. seq. incip. clarissimè col. 1. in fi. vbi probat partis præsentiã requiri in ratificatione, vel si absens erat, nuncius, vel epistola, quod tamen cessat hodie iure regio, vt in. l. 2. tit. 16. de contractibus & obligationibus infra hoc eodem lib. 5. vbi cõtractus & obligatio facta in absentia partis valet sine nũcio vel epistola, modò postea ratificetur, & in absẽtia fieri posse ratificationẽ probat Bar. in. l. Põponi⁹ nu. 2. ff. de neg. gest. & in. l. gerit. ff. de acq, hær. Bal. in rub. C. qui adm. nu. 17. & ibi Ang. Ioã. Lup. in. l. 58. Tau. nu. 3. & ibi Did. Caste. in verbo
ouiere hecho. [Prẽterea si authoritas in aliquo actu 3
exigitur, in ipso actu debet interuenire, vel confestim post actũ. l. obligari. §. tutor. ff. de autho. tuto. §. tutor insti. co. glo. in. c. edoceri & ibi collecta. Bal. Abb. & Feli. de rescrip. Innoc. Bal. Ant. & alij in. c. cũ cõsuetudinis de consuetudi. Cyn. Bar. Bal. Paul. Cast. & alij in. l. fi §. necessitatẽ. C. de bon. quę lib. cũ pluribus cõcord. à Tiraq. cõgestis de leg. cõnub. glo. 6. nu. 2. Ant.
4 Gomez in. l. 42. Tauri vbi pluribus cõfirmat. [Consensus etiam vbi pro solẽnitate vel forma requiritur debet in ipso actu adhiberi. c. auditis iuncto, c. quia propter de electio. Inno. Imol. Anto. & alij in. c. cum cõsuetudinis de cõsuetu. Cyn. & Bal. in. l. fi. C. ad Macedo. Ant. Imol. & Panor. in. c. cũ nos de his quæ fi. à prel. Imo. Paul. Alex. & Frã. de Are. in. d. l. si quis mihi bona. §. iussũ. ff. de acq. hęred. cũ concord. à Tiraq. traditis de legi. cõnub. gl. 6. nu. 3. & 4. vbi reddit rationẽ differẽtiæ. [Cognoscitur autẽ quãdo cõsensus ad 5
solẽnitatẽ exigitur, vel nõ secundũ eundẽ Tiraq. ibi, nu. 5. & 7. ex eo quòd priuatim tangat commodũ vel incõmodũ consentire debentis, vel nõ, vt priori casu non ad solẽnitatẽ requiratur cõsensus, positque post actũ interponi, prout contingit in specie legis nostrę, ita voluit Bar, in. l. 1. §. sed si filius. ff. de lega. 3. per tex. in. l. filio ꝑterito, vbi etiã Bart. ff. de iniusto rup. & l. si impubes in fi. ff. de Carb. edi. idẽ quoq; voluit Imo. & Domi. in. d. c. cũ cõsuetudinis Paul. Cast. in. l. fi cũ dotẽ. §. eo autẽ tẽpore. ff. solu. matr. Rom. cõs. 54 Feli.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in.c.edoceri nu.8.de reſcri.Tiraq.d.glo.6.nu.5: Imol. & Alex.nu.9.in.d.§.iuſſum.l.ſi quis mihi bona.ff.de acq.hæred.Albarotus ab eis nõ citatus in.c.1.in prin.
6 num.4.de aliena.feud.pater. [Secundo caſu quando requiritur cõſenſus eius,cuius priuatim nihil intereſt actũ geri, videtur eſſe de ſolẽnitate,cûm ad legitimã dam perſonam eius qui actum gerit,exigatur: atque ideo obtinet vim authoritatis,nec poteſt fieri poſt actum,niſi in continenti fieret ſecundum Bart. & docto.omnes in.l.ſi quis mihi bona.§.iuſſum vbi Alex. nu.9.&.10.ff.de acq.hęred.per text.in.l.quid ergo in prin.ff.de his qui not. infa.Bal.in.l.1.nu.44,C.qui ad mi.Ex quo prædicti docto.inferunt ad ſtatutum cõſenſum conſanguineorum requirens in contractibus mulierum,cûm ex tali contractu nullum commodũ, vel incommodum priuatim obueniat dictis conſanguineis,ſed requiratur ad integrandam perſonam mulierum, debet conſenſus præſtari in ipſo contractu, nec ſat erit eum poſtea ex interuallo interponere, vt ipſe Bald. probat.d.l.1.C. qui admitti numero 44.& Alexand.in.d.§.iuſſum poſt alios docto. nu.9. &.10.& Tiraq.de legib.connub.gloſſ.6.nu.7.&.8.vbi
7 plures refert doctores idem tenentes. [Cùm ergo in lege noſtra ſufficiat ratificationẽ mariti interuenire poſt contractũ,vel alium actũ ab vxore ſine eius licentia factum,probat clarè text. conſenſum huiuſmodi exigi,ne præiudicium fiat marito, vt in princ.dixi, quare nimirum,ſi in eius præiudicium poſit maritus ratum habere,quod ab vxore nomine viri geſtũ non fuit,ſed ipſius vxoris nomine,vtque valeat cõtractus non ſolum à tempore ratihabitionis, verùmetiam à tempore quo ab vxore factus fuit,vt notat Bar.per illum tex.in.l.ſi fundus.§.1.ff.de pigno. & per glo.in regula ratum de reg.iu.in.6.Bar. in.l.1.§. ſed & cùm quis.ff.de vi & vi arma. Deci.in regula ſemper qui
8 non prohibet nu.11.ff.de regu.iur. [Sed an ſi vir patitur,cum qui ab vxore emit decem annis poſsidere, cẽſeatur ratificare contractum ab vxore ſine eius licentia factum? Quod voluerũt Bal,Ang.Imol.Fran.Areti.& Iaſo.in.l.qui in aliena in princ.ff.de acq.hæred. Ang.& Imol.in.l.ſciendum.ff.de verbo.oblig.Corn. conſ.337.nu.18.lib.1.Alex.eam dicens magis communem in.l.2.§.voluntatem. ff.ſolu.matri.Feli.in.c. Albericus ad fi.de teſti.& in cap.nonne nu.5. in fine de præſump.& Iaſ.latè conſ.89 prope finẽ lib.1.qui omnes loquuntur in terminis ſtatuti prohibentis vxorẽ contrahere ſine conſenſu propinquiorum. Et licet nõ nulli doctores teneant contrariam[quos refert Tiraq. de legib.connub.glo.7.nu.42.& ſeq.prout & contrariũ aſſerit.Pet.Nun.in reportorio ſuo in verbo otorgamiento verſi.infertur etiã,quòd ſi cõtractus]prior tamen opinio verior eſt & receptior, vt ipſe atteſtatur Tiraq.d.glo.7.nu.39.40.&.44.& in ſpecie de qua agimus minor eſt dubitatio,cũ ſibi facilius poſsit maritus præiudicare,in cuius fauorem lex condita eſt,vt ſæpius diximus.Idéque expreſsim fatentur Ioã. Lup. in.l.57.Tauri nu.4.& Did.Caſtelli in.l.58.in glo. vlt. & iterũ in.l.57.in glo.1.in fi.idem voluit Cifonta. in.
9 l.58.Tauri.q.1.[Qui in quæſt.ſeq.dixit ratificationi, de qua in lege iſta locũ nõ eſſe,ſi ante eam is cum quo vxor cõtraxit,reclamauit citat Bal.in.c.1. de reſcrip. & Ioã.Lupi in rep.rub.de dona.in.vi.& vx.§.68.nu. 7. Quib⁹ adde tradita ſupra.co.l.2.gl.1.nu.15.ad finẽ.

GLOSS. II.

1 *Licẽtia idẽ eſt quod Hiſpãnæ appellam⁹ otorgamiẽto.*
2 *Actus nullus an & quando poſsit ratificari?*
Ratificare quis poteſt actum nullum, quando ex ſola voluntate ratificantis depẽdet, & ex ratificatione ſibi cõmodum vel incõmodũ obuenire poteſt.ibidẽ.

b *No aya precedido.* Licẽtia idẽ eſt,quod Hiſpãnè dicimus otorgamiento,vt in.l.32.in prin.tit.4. part.1.cuius ſunt verba. *Licencia en Latin y otorgamiento en Ro*
2 *mance todo es vna coſa.*l.1.tit.1.part.2. [Quo fit vt nõ requiratur iure noſtro regio,quòd præcedat licentia, prout dixi in glo.præcedenti,ſed poſt contractum factum poteſt ratificari per maritum expreſſe vel tacitè,preſertim cũ licentia dependeat ex voluntate viri, & ad eius commodum ſit præſtãda: qua in ſpecie etiã actum nullum poteſt ratificare,vt in glo, præcedenti probaui,& eſt tex.hoc probans in.§.pen. inſti. de mili.teſta. Vbi traditur ſingularis doctrina, quòd ita demũ poteſt quis ratum habere,quod ab initio iure nõ ſubſiſtit,ſi nullam ſolemnitatem deſiderat, ſed ſolum ex voluntate ratificantis dependet,quem ad hoc citat Ioan.Lupi in rep.rub.de don.int.vi.& vx.§.68.num. 27.&.29.dicens ita eſſe intelligẽda ea,quæ docti.notãt in.l.ſi quis mihi bona.§.iuſſum.ff.de acq.hære. idem voluit ibi,Bernar.Diaz à Luco in quadam apoſtilla citans Paul.Caſtr.idem tenentẽ in.l. in concedẽdo nu.6.ff.de aqua plub.arcen. Quod tamen intelligas, quando ex huiuſmodi cõſenſu & voluntate, aliquid cõmodi ei obuenire poſsit,vel incõmodi,vt in ſpecie noſtra obuenit marito ex contractu per vxorem facto,quare ſine licentia eius eũ facere nõ poteſt, vt in hac lege & præcedentibus ſtatuitur, quod latius probaui in glo.præcedenti nu.5.6.&.7.

GLOSS. III.

1 *Mariti licentia quemadmodũ ſufficit generalis,ita & eius ratificatio generalis ſufficiet.*
Iuri pro ſe introducto quis renunciare poteſt,ibidem.
2 *Ratificans actum debet eſſe certus & habere plenam notitiam actus.*
Notitiam plenã quomodo quis habere dicatur? ibid.

c *Sea general o eſpecial.* Nota,quòd quẽadmodũ ſufficit vxori licentia mariti generalis,vel ſpecialis ad contrahendum, ita & ratificatio generalis vel ſpecialis, quod ideo ſic ſtatuitur,quia licẽtia viri ſob mariti cõmodũ,ne uè cõtractus ei præiudicare poſsit]in cõtractibus vxoris exigitur,vt ſæpius diximus, quare nimirũ ſi iuri pro ſe introducto expreſſe vel tacitè renũciare poſsit,vt in.l.ſi quis in conſcribendo. C. de
2 pact.cum ſimilibus.[Atq; ita nõ oberit quod ſcribit Dyn.in regula ratũ de regulis iuris in. 6.q ratificatio ita demum dabit robur actui, ſi ratificans habeat plenam notitiam eius actus.l.cum teſtamentum &. l. non idcirco. C.de iur.& fact. igno. Cardi. Floren. conſilio.44. per. l. quo enim.§. Iulianus. ff.rem rat. habe.Nec quis dicitur habere plenam notitiam ſiue ſcien-

ſcientiam alicuius rei,niſi plenè ſciuerit & cum omnibus qualitatibus & circunſtantijs,gloſſ.in. c, concertationi in verbo ſciuerit,& ibi Fran.& alij de appell. lib.6.cũ cõcord.per Tiraq.traditis lib.1.de retra.§. 36. gloſſ.2.nu.30.& de legib.connub.glo.8.nu.183.potuit enim maritus de cuius præiudicio agitur,hac in ſpecie ſibi præiudicare,& de vxore ſua confidere in prorium præiudicium.

LEY. VI.

¶ *Eſtando el marido abſente con conocimiento de cauſa pueda dar el Iuez a la muger la licencia que el marido la podria dar.*

¶ *Don Fernando y Doña Iuana en Toro ley 59.*

¶ Quando el marido eſtuuiere abſente, y no ſe eſpera de proximo venir,[a] o corre peligro la tardança,[b] que la juſticia con conoſcimiento de cauſa,[c] ſiendo legitima o neceſſaria o prouechoſa a ſu muger,[d] pueda dar licencia a la muger la que el marido le auia de dar:la qual aſsi dada vala como ſi el marido ſe la dieſſe.[e]

GLOSS. I.

1 *Abſens dicitur qui eſt in remotis partibus & diutius eſt abſuturus.*
Abſens non dicitur qui prope eſt,& ſperatur cito reditus eius,ibidem.
2 *Abeſſe non videtur,qui cito eſt reuerſurus.*
Delegare poteſt iudex ob longam abſentiam, nõ ſi breui eſt reuerſurus,ibid.
Auditor antiquior quando officio præfecti propter eius abſentiam vti poſsit,ibidem.
Tempus modicum non eſt in cõſideratione, ibidem remiſsiuè.
3 *Vxor an poſsit contrahere ſine licentia viri, qui in remotis abeſt,& quid ſi citò ſperatur eius aduentus? Et an tunc exigatur iudicis decretum?*
Iudicis decretum ſupplet abſentiam partis, ibidem.
4 *Maritus furioſus an poſsit licentiam præſtare vxori ad contrahendum,an veroindex eius loco?*
Maritus bannitus an poſsit vxori dare licentiam, vel quis eius loco?ibidem.
Maritus minor an poſsit vxori dare licentiam, vel quis eius loco?ibidem,

a *Y no ſe eſpera de proximo venir.* Abſens dicitur, qui eſt in longinquis & remotis partibus, & diutius eſt abfuturus, aut ignoratur vbinam terrarum degat: nec enim abeſſe videtur qui propè eſt,aut ſtatim rediturus eſt.l.cum antiquitas,ibi, ſiquidem ex breui tẽporis interuallo.C.de teſtamen. & ibi hoc notat Ange. l,ſi longius.§.ſi filius,ff.de iudi.l.2.titulo. 5. part. 3.l.penult.in fi.ibi, tantiſper ſpectare, ff. de vacatio, munerum. [Ex quo,cauſa pluribus delegata cum
2 clauſula ſi non omnes &c. ſi alter eorũ ſit abſens,breui tamen reuerſurus,non poſſunt alij ſine eo procedere,vtpote qui non cenſeatur abeſſe ſecundum Innocen.in cap.prudentiam de offi.delega.ſed & Salice.in l.2.nu.17. C.de pedane. iudi.limitat & intelligit tex. in.l.1.ff.de offi.eius cui man.eſt iuri.[qui magiſtratui concedit, iuriſdictionem ſuam alteri mandare, ſi is abeſſe cœperit,] procedere in diutina abſentia, non etiam in breui,tanquam abeſſe non videtur, qui breui redire debet,per.d.l.ſi longius in prin.&.§.ſi filius, & eũ ſequitur Phili. Deci. in.d.l.1, ff. de offi. eius cui mand.eſt iuriſ.nu.68. Ex quo inferre poteris ad ordinationes huius regiæ cancellariæ,quibus permittitur ſenatori antiquiori omnia exercere,quę prefecto prętorio licent in eius abſentia,intelligas etenim,niſi abſentia ſit breuis,cuius reditus citò ſperatur. Et idem dicendum eſt propter defectum,vel abſentiam gubernatoris vel proregis, nã ſi breui ſperatur,non poterit antiquior ſenator cancellariæ regum,officium gubernationis in locũ proregis abſentis exercere:ſi breuis eſt ad ciuitatẽ additus,vel citò ſperatur eius aduẽtus. Cõfirmatur ex pluribus per Tiraq.adductis in rep. l.ſi vnquã in verbo ſuſceperit liberos nu.145.C.de reuocan.dona.vbi & numeris præcedẽtibus & ſeq. probat,quod momento durat vel modico tempore,non eſſe in conſideratione.Ex quo plures poteris decidere quæſtiones. [Ex quibus deduci poteſt, quòd ſi ma-
3 ritus abſit in longinquis partibus extra patriam, poſſit vxor abſque eius licentia contrahere,prout in terminis ſtatuti prohibentis mulieres vel minores cõtrahere ſine licentia propinquorũ,reſpondit Bal. in cõſ. 488.lib.1.& cõſ.394.lib.5.vbi hoc limitat niſi eſſet in loco propinquo,nã tũc debet eius præſentia ſpectari, vt in.c.1.in fi.de conſue.recti feudi in vſib.feudo,idẽ voluit Bald.in.l.tranſactionẽ in fi. & ibi quoque Alcia,C.de tranſa.arg.l.multa in princ. ff.de condi. & demonſtra.Ancarra. in capit. 1.14. queſt .de conſti. Paul.in.l.cum antiquitas.3.not. C. de teſta. Marſi.in l.1.§.præterea nu.128.ff.de quæſt.Tiraq. citãs cõcord. plures,multaque ſimilia congerit de legib. connubia. gl.8.nũ.6.& pluribus ſequẽtibus.Reſoluit tamen nu. 20.& deinceps, vt ſi quis velit tutò agere rem ſuam, cum vir abeſt in remotis partibus,loco mariti abſentis adhiberi faciat authoritatem iudicis,ſicuti in ſtatuto requirente conſenſum conſanguineorum, conſuluit Bal.in.d.l.tranſactionẽ in fi.& poſt eũ Paul.Caſt. & Alcia.C.de tranſact.arg.l.bonorum.C. qui admi. quod ornat Tiraq.multis ſimilibus, id quod etiam
4 confirmat lex noſtra. [Quam extende ad virum furioſum,cũ abſenti cõparetur.l.2.§. furioſus. ff. de iur. codicill.Quod cõfirma ex traditis à Tiraq.d.gl.8.nu. 32,& ſeq.qui num.35.& deinceps idem eſſe probat in

Universidad de Deusto
Biblioteca

barnito, quid autem si sit minor vide eum num. 4i. & sequent.

GLOSS. II.

1 *Periculum vbi est in mora, receditur à regulis iuris cõmunis.*
2 *Periculum vbi est in mora, potest expediri actus sine consensu & licentia eius qui aliâs debebat præstare consensum.*

b *Peligro en la tardança.* Vbi est periculum in mora, receditur à regulis iuris communis. l. 1, ff. de glande legen. l. de pupillo. §. si quis riuos. ff. de no. op. nun. ibi, præterea prætor generaliter cętera quoque opera excipit, quorum mora periculum aliquod est allatura, vbi Iaso. plura similia adducit. [Sic etiam propter necessitatem, si periculum est in mora, potest actus expediri sine consensu eius qui aliâs deberet eum prę stare, vt in. l. tutor qui repertorium. ff. de admi. tuto. cum concordan. per Felin. congestus in capit. cum accessissent numero. 22. de consti. Tiraquel. de legib. connubiali. glosl. 8. uumero. 9. dicam latissimè infra hoc libro. 5. titul. 10. de donationibus. l. 1. glosl. 10. num. 14. & pluribus sequent.

GLO. IIII.

1 *Consensus qui à iudice debet præstari in aliquo actu, debet illum præstare causa cognita, non aliâs, vbi agitur de alterius præiudicio.*
2 *Causæ cognitio fieri potest in absentia partis ad decretum interponendum.*
Citatio non requiritur in causæ agnitione ad interponendum decretum, ibidem.

c *Con conocimiento de causa.* Nota ex lege ista, quòd vbi consensus iudicis requiritur in aliquo actu, debet illum præstare causa prius cognita, vt in. l. sed si hoc. §. ait prætor & ibi notant Bart. & docto. ff. de in ius vocan. Vbi etiam subdit, quòd vbi statuta dicunt, non posse aliquid fieri sine authoritate iudicis, intelligi semper debet, causa cognita fieri oportere, vt in. l. cum hi in princ. & §. si prætor. ff. de transactio, intelligitquè Bart, hoc procedere, quoties agitur de alterius præiudicio, non aliâs, at hîc agitur de præiudicio mariti, quarę causæ cognitio requiritur, vt hîc
2 statuitur. [Et hæc causæ cognitio fieri potest in absentia partis, cum qua vxor contraheret: nec eius, vel mariti citatio requiritur, vt docet glosl. in. l. recusare in princ. & ibi Bar. ff. ad Trebellia. Alberi. & Iaso. in. l. nec quicquam. §. vbi decretum. 1. column. versi. 3. differentia. ff. de offi. proconsi. Innocen. in capit. ex parte in verbo ministrari de accusa. Ioann. Lupi in l. 59. Tauri numero. 4. & ibi Dida. Castelli in verbo conoscimeinto, de causa. Quid autem debeat iudex examinare in hac causæ cognitione, dicam in glosl. sequent.

GLOSS. IIII.

1 *Licentia vt à iudice detur vxori ad cõtrahendum absente marito, quid exquirere debet iudex in causæ cognitione?*
2 *Causa necessaria æris alieni, vel dotandæ sororis, vel nimiũ vtilis minori, ecclesiæ, ciuitati, & vxori, requiritur vt ei licentia ad alienandum concedi possit à iudice.*
Causæ cognitio in quibus versetur in alienationibus minorum, ecclesiæ, ciuitatis, & vxoris? ibidem.
3 *Iudex quid considerare debeat in causæ cognitione, in alienationibus prohibitis permittendis? remissiuè,*

d *O prouechosa a su muger.* In causæ cognitione â lege ista requisita examinare debet iudex, antequam det vxori licentiam ad contrahendum, vel agendũ propter mariti absentiam, an sit maritus absens in longinquis partibus, ita quòd nõ speretur de proximo eius aduentu, vt dixi supra in glo. 1. [Secundo an sit causa legitima, necessaria vel vtilis vxori, vt hîc dicitur, hoc est, si vrget æs alienum, vt in minore dicitur in. l.
2 magis puto. §. non passim. ff. de reb. eor. l. 1. §. si æs alienum eod. tit. vel pro dotanda sorore. l. cum plures. §. cum tutor. ff. de admi. tuto. l. 18. tit. 16. part. 6. vbi hoc examinat latè Greg. Lupi quam sororem dotare teneatur, vel si sit nimium vtilis alienatio, secundũ specula. in tit. de emp. & vendi. §. nunc dicendum restat, versi, hoc quoque, estque apud nos tex. in. l. 4. tit. 5. & ibi notat Grego. Lupi, in verbo, o por grã pro dellos, part. 5. vbi idem esse dicit in alienatione bonorum ciuitatis, vel ecclesiæ, & per legem nostram idem dispo
nitur in contractu ab vxore facto absente marito, vt ita demum iudex eum fieri permittat, si causa cognita inuenerit esse vtilem vxori, & consequenter non
3 sit damnosus marito. [Quæ autem concurrere debeant in causæ cognitione in huiusmodi alienationibus prohibitis, tradit tex. in. l. magis puto. §. non passim. ff. de reb. eor. & in. l. ob æs. C. eod. titul. l. 4. tit. 5. part. 5. l. 18. tit. 16. part. 6. l. 60. tit. 18. & ibi Grego. Lupi par. 3. Deci. conf. 403. numero. 11. & 12. Anto. Gomez in lib. variarum resolu. tomo. 2. de contractibus. c. 14. num. 13. & 14.

GLOSS. V.

Iudicis decretum confirmat actum ab inhabili factum.
Iudicis factum censetur à parte ipsa factum.

e *Como si el marido se la diesse.* Nota, quòd decretum iudicis confirmat actum ab inhabili factum. l. 2. §. idem Pomponius. ff. quod falso. tuto. Bald. in. l. 1. 6. quæst. C. de testamen. l. si infanti in fi. C. de iur. delib. & eundem operatur effectum, quem operaretur actus ab ipsomet marito factus, vt hîc & l. si ob causam. C. de euictio,

LEY

LEY. VII.

¶ *La muger no sea obligada por deudas o fianças de su marido.*

Don Alonso en Leon era de. 1387. peticion 17. Es la ley. 1. tit. 11. lib. 5. ordina.

¶ Mandamos que por fiança que el marido hiziere[a] en qualquier manera, o por qualquier razon, no sea obligada su muger, ni sus bienes.[b]

GLOSS. I.

1 *Ratio dubitandi ad legem istam.*
Leges debent seruire de dubio, ibid.
Bona constante matrimonio quæsita, eo soluto inter coniuges iure regio communicantur, ibidem.
2 *Vxor non tenetur ex bonis lucratis constante matrimonio soluere debita, per maritum constante matrimonio contracta ex fideiussione ab eo facta.*
Vxor non tenetur soluto matrimonio soluere debita, ante matrimonium contracta ex bonis lucratis constante matrimonio, ibidem.

a *Por fiança que el marido hiziere.* Cõcordat. l. 5. ti. 18. lib. 3. fori, sed videtur, legem istam non deseruire de dubio contra. l. quod Labeo. ff. de carboni. edi. & l. 1. in fi. ff. ad municipa. nam titulum expressum habemus. C. ne vxor pro marito hoc in vniuersum statuentem, nempe, ne vxor teneatur pro marito, nec econuerso maritus pro vxore, quorsum ergo lex nostra hoc in vna dũtaxat specie decidit, ne vxor teneatur pro fide iussione, quam vir fecerit? Respondere poteris, legem nostram ita esse accipiendam, quemadmodũ iure nostro regio quæsita constante matrimonio à quocunque coniuge, eo soluto inter eos communicãtur, vt in
2 l. 2. 3. 4. & 5. tit. 9. de bonis constante matri, acquisitis infra hoc libro, ita & debita ab altero eorũ contracta diuiduntur, si lucris non fuerit renunciatum, vt in. l. 9. eodem tit. & in. l. 14. tit. 20. lib. 3. fori. [Hoc tamen limitat lex nostra, nisi maritus pro alio fideiusserit, hoc siquidem debitum nõ tenebitur vxor soluere, nec partẽ eius ex bonis constante matrimonio lucratis. Cùm nullum ex fideiusione lucrum vir ipse consequi potuerit, perinde atq; ad debita contracta ante matrimonium similiter non tenetur, hunc intellectũ sensit Alfon. à Montaluo in. l. 5. titul. 18. libr. 3. fori, in glosl. 1. in princ. tu cogita.

LEY. VIII.

¶ *Que la muger no sea presa por deuda que hiziere su marido.*

Don Enrique. II. en Toro era de. 460. peti. 3. Y don Iuan. I. en Biruiesca, año de. 387. l. 23. ley. 2. tit. 11. lib. 5. ordina.

¶ Ordenamos que por las deudas que el marido deuiere, o por la fiança que hiziere, no sea presa la muger:[a] aunque las deudas sean de nuestras rentas y pechos y derechos.[b]

GLOSS. I.

1 *Mulier pro debito ex crimine non dependente in carcerem mitti non potest.*
2 *Ratio dubitandi & decidendi legis nostræ.*
Legem istam fuisse superfluam probatur.

a *No sea presa la muger.* Nota quòd mulier pro debitis seu fidesione mariti, non potest carceri mancipari. Quod videtur carere ratione dubitandi, nam si vxor non tenetur debita soluere mariti, quis dubitauit nisi quòd in carcerem detrudi non poterit? Et tum potissimum cùm regulariter pro debitis etiam proprijs, ex crimine non dependentibus, carceri tradi non possit mulier, vt in auth. hodie. C. de cust. reo. auth. vt nulli iudi. §. necessariũ colla. 9. auth. hodie. C. de offi. diuer
so. iudi. l. vltima infra eod. vbi de hoc latius agã. [Sed
2 nihilominus videtur, rationem dubitandi esse, quia debita matrimonio durante contracta, eo soluto diuiduntur inter coniuges, vt dixi in. l. præcedenti. Cùm ergo soluto matrimonio debita soluere teneatur ex lucris constante matrimonio habitis, nimirum si dubitetur, an pro huiusmodi debitis possit mulier detrudi in carcerem, sed tamen deciditur nõ posse. Quod autem de fideiussione dixerat, fateor nullã habere dubitãdi rationem propter decisionem legis præcedentis. Fateor etiam hanc legem esse superfluã, sat enim fuisset legis vltimæ infra eo. decisio, quæ generalis est & omnes casus comprehendit.

GLOSS. II.

Mulier ob debita fiscalia in carcerem mitti nõ debet.

b *Pechos e derechos.* Nota quòd mulier ob debitum fisci in carcerem mitti non potest, vt ex legibus in glosl. præcedenti citatis expendit Bart. & Plat. in. l. nemo carcerem. C. de exacto. tribu. libr. 10. Cifonta. in. l. 62. Tauri & ibi Ioann. Lupi in princ. Nicol. Boeri. in consuetu. Vituricen. titulo. 16. 4. glosl. 3. fol. 5. colum. 1. Cacialup. de debitore fugitiuo quæst. 5. numero. 22. Affli. in capit. vnico versic. condemnatorum num. 62. quæ sint regal. in vsib. feudo. Boeri. in repe. l. consentaneum nu. 139. C. quom. & quan. iudex.

Universidad de Deusto
Biblioteca

LEY. IX.

¶ *Que la muger de mancomun, ni por fiadora, no se pueda obligar por su marido, sino por rentas reales o pechos, o quando se conuierte en su prouecho.*

¶ *Don Fernando y Doña Iuana en Toro año de 1505. ley. 61.*

¶ De aqui adelante la muger no se pueda obligar por fiadora de su marido,[a] aunque se diga y alegue que se conuertio la tal deuda en prouecho dela muger.[b] Y assi mesmo mandamos, que quádo se obligaren de mancomũ marido y muger en vn contracto, o en diuersos, que la muger no sea obligada a cosa alguna: saluo si se probare que se cõuertio la tal deuda en prouecho della. Ca entonces mandamos q̃ por rata del dicho prouecho[c] sea obligada. Pero si lo que se conuertio en prouecho della, fuesen las cosas q̃ el marido le era obligado a dar, assi como en vestirla e darla de comer, y las otras cosas necessarias,[d] mãdamos que por esto ella no sea obligada a cosa alguna. Lo qual todo que dicho es, se entienda sino fuere la dicha fiança, y obligacion de mancomun, por marauedis de nuestras rentas o pechos[e] o derechos dellas.

GLOSS I.

1 *Mulier fideiubere aut intercedere pro alio efficaciter non potest, nam licèt ciuiliter & naturaliter obligetur, iuuatur tamen beneficio Velleyani.*
2 *Mulier Velleyani exceptione tuta poterit repetere quod soluerit.*
3 *Renunciari an possit beneficio Velleyani?*
4 *Renuncians Velleyano aut alij beneficio, debet de eo certiorari.*
Iuri quod quis ignorat renunicare non potest ibidem.
5 *Velleyano an renunciari possit cũ iuramento?*
Iuramentum an suppleat defectum certiorationis? ibidem.
Iuramentum ad incognita non extenditur, ibidem.
6 *Iuramentum non habet vim expressi, vbi expressio, requiritur pro forma.*
7 *Iuramentum nõ habet vim expressi, vbi est præsumptio defectus consensus.*
Renunciatio generalis iurata non valet in non cogitatis, ibidem.
8 *Velleyano etiam si renuncietur non valet fideiussionis contractus ab vxore pro marito factus.*
Iuramentum an det robur fideiussioni per vxorẽ pro marito factæ, si certiorata fuerit de huius legis beneficio? ibidem.

a *Por fiadora de su marido.* Regulariter mulier propter fragilitatẽ sexus fideiussor esse non potest efficaciter, quia licèt naturaliter & ciuiliter obligetur, iuuatur tamen beneficio Velleyani, vt soluere nõ cogatur. l. 1. C. ad Velleya. l. 2. in fi. tit. 12. par. 5. [Poteritq̃ repetere quod fideiusionis causa soluerit, quamuis debitũ sit naturaliter cõ quòd exceptio Velleyani perpetua est, & fauorabilis text. est in. l. qui exceptionẽ & ibi glossi. & docto. ff. de condi. indebi. glo. in. l. cum quis C. de iur. & fa. igno. quæ communiter est recepta teste domino Antonio de Padilla ibidem nu. 25. Anto. Gomezio de contractibus. c. 13. nu. 16. dicente se in fortioribus terminis obtinuisse, [Renunciari tamen poterit huic exceptioni, & tunc tenebitur efficaciter secũdum glo. in. l. 1. ff. de fideiuss. & Azo. in summa. C. ad Velleya. & alios ab Anto. Gomezio citatos in. d. c. 13 nu. 17. hanc dicit communem opinionem Iaso. nu. 18. & Deci. nu. 30. & Curtius nu. 19. in. l. si quis in conscribendo. C. de pact. & Greg. Lupi in. l. 3. in verbo si despues, ti. 12. par. 5. qua lege nuncupatim statuitur valere huiusmodi renunciationem, atque ita ex consuetudine generali attestatur esse obseruatum, omnium latissimè domi. Anto. Padilla in. l. ne pãsim nu. 7. 8. 9. & 10. C. de iur. & facti igno. Couarru. nulla dictę legis par. facta mentione in rep. c. quãuis pactũ. 2. part. §. 3. nu. 5. dicens communem esse resolutionem iure cõmuni mulierem in iudicio posse expresse renunciare absque iuramento beneficio Velleyani, si certa sit de eius auxilio. l. vlti. §. pen. ff. ad Velleya. Extra iudiciũ autem non posse renunciare, etiamsi certa sit, quia eadem facilitate qua inducitur ad fideiuuendum eadẽ inducetur ad renunciandum. l. doli. §. diuersam. ff. de noua. notant docto. in. l. vlt. C. ad Velleya. hanc dixit cõmunem resolutionem Imol. in. c. ex rescripto de iure iur. & Anto. Gomez in. d. c. 13. nu. 17. sed verius est & receptius iure communi valere renunciationem extra iudiciũ factam, modò certioretur mulier de beneficio Velleyani, vt pluribus authoritatibus attestatur d. Ant. à Padilla in, d. l. ne pasim nu. 7. 8. 9. & 10. C. de iur. & facti agno. [Verùm quidquid sit iure cõmuni, mulier iure nostro regio renunciare potest Velleyano & valet eius renũciatio absque iuramento, modo certioretur hoc sibi beneficiũ cõpetere, vt dixit tex. in. d. l. 3. ti. 12. par. 5. & iure etiã cõmuni vbi renũciatio iuris fieri poterat necesse erat, vt quis de beneficio esset certioratus ex sentẽtia Host. in sũma de fideiusso. §. & si quis quẽ refert & sequitur Alex. Iass. & Deci. nu. 31. in. d. l. si quis in conscribẽdo. C. de pact. docti. in. l. sciẽdum. ff. de verb. oblig. vbi Crotus num. 41. & Butigela. nu. 46. quia iuri quod quis, ignorat non videtur renunciare, l. mater decedẽs. ff. de inoffi. testa. l. cũ Aquiliana. ff. de trãsact, d. Anto. de Padilla in. d. l. ne pasim num.

num. 10. C. de iur. & facti igno. & sat erit quòd tabellio asserat se certiorasse mulierem de huiusmodi beneficio, si ipse notarius sciebat quod esset beneficiũ Velleyani, secundum Albe. in. l. omnes. C. de hæreti. & Alex. in. l. sciendum nu. 33. ff. de verb. obliga. & Greg. Lupi in. d. l. 3. in verbo sabidora tit. 12. par. 5. idem voluit Deci. in. l. 1. lectio 1. nu. 14. ff. si cert. pet. vbi Ripa. nu. 31. & iterũ in. l. Centurio num. 88. ff. de vulga. d. Anto. Padilla in. d. l. ne pasim num. 15. C. de iur. & facti igno. vbi eam limitat. [Vbi autem mulier iurauit contractum fideiusionis, valet contractus absque renunciatione, & multo fortius si renunciauerit Velleyano, valebit renunciatio, etiam si de beneficio certiorata non fuerit, cùm iuramentum habeat vim certiorationis, atque ita asseruerunt Bart. in. l. si quis pro eo nu. 11. ff. de fideiuss. idem Bart. Ang. & Paul. in auth. sacramenta. C. si aduer. vendi. Abb. Imol. & Feli. nu. 15. in cap. ex rescripto per text. ibi, in quo faciunt præcipuum fundamentum omnes, extra de iure iu. Rom. & Alex. in. l. sciendũ nu. 30. ff. de verbo. oblig. Imol. nu. 18. & Anto. Brug. hanc dicens communem in. c. cum causam nu. 36. de emp. & ven. Alex. cons. 27. nu. 3. lib. 1. & cons. 42. nu. 9. versi. septimo eod. lib. Ant. de Perus. in rep. l. 1. ff. de iure iur. in. 10. effectu Curti. Iunior cons. 47. ad fi. Tiraquel. in. l. si vnquam in princ. C. de reuo. dona. nu. 131. & de legib. connubia. glos. 7. numer. 152. & sequen. vbi plures citat concord, Anto. Gomez in lib. de contractibus cap. 13. num. 17. in fine Marcus Ant. Babiera de vir. iuramenti nu. 26. d. Anto. Padilla in. l. ne passim nu. 12. C. de iur. & fac. igno. eam limitans post Ferd. Mencha. de success. creatione §. 18. nu. 156. & hanc sententiam communem esse attestatur Iass. in auth. sacramenta puberum num. 56. C. si aduer. vendi. Contrariam tamen sententiã[7] imò quòd iuramentum non suppleat defectum certiorationis, cùm ipsum non extendatur ad incognita, vt in capit. veniens & cap. quintauallis de iure iur. propter defectum consensus, vt in. l. vltim. C. de non nume. pecu. & maximè hac in specie in qua ignorantia mulieris præsumitur propter eius imbecillitatem. l. si emancipata. C. de iur. & facti igno. l. in bonorum. ff. eodẽ tit, l. iuris ignorantia. C. qui admi.]tenent non pauci docto. nempe, Dyn. cons. 5 & Ioan. And, in addi. ad specul. tit. de renunciatio. & conclu. Imo.. & Areti. in d. l. sciendum. ff. de verbo. oblig. Hypp. in rub. ff. de fideiusso. nu. 38. Iaso. in, d. auth. sacramenta puberum nu. 56. Bald. hanc dicens communem cons. 47. lib. 1. & alij plures ab And. Tiraq. citati in. l. si vnquam in princ. nu. 146. Carol. Molin. latè eam probans in consuc. Parisi. tit. 5. §. 76 & in Apostilla ad Alexand. cons. 27. nu. m. 3. lib. 1. & Couarru. in relect. c. quamuis pactum. 2. par. §. 3. num. 5. de pact. lib. 6. dicens hanc posteriorem sententiam esse iuri magis & rationi consonam, nec authoribus nec rationibus destitutam. [Quibus ego accedo ex rationibus supra traditis, maximè stante iure nostro regio, quo certioratio beneficij Velleyani expresse requiritur, vt in. l. 3. tit. 12. par. 5. Iuramentum autem non supplet id quod est solemnitatis, aut formæ, nec habet vim expressi, vbi expressio requiritur pro forma, vt expressim voluerunt Barba. consil. 55. columna penulti. lib. 2. Et Stepha. Bertran. consil. 28. colum. 3. lib. 1. arg. eius quod voluerunt Cyn. Ricard. Malum. Iac. Butri. Rain. de Forli. & Nicol. de Neap. & Bar. in. l. legitimos. ff. de legi. tuto. prout refert Tiraq. de legib. connub. glos. 7. nu. 158. idem voluit Tiraquel. eadem glos. 7. nu. 94. & sequen vbi plures refert concordantes docto. in. l. 1. ff. delib. & posthu. [Præterea iuramentũ non habet vim expressi, vbi est præsumptio defectus consensus. Bald. & Sali. in. l. 1. C. cõ mod. vbi Cyn. dixit non valere renunciationem generalem iuratam in non cogitatis. Tiraquel. plures citãs concord. de legib. connub. glos. 7. nu. 154. & sequentibus. At hîc quomodo dici poterit, quod mulier cõsensit renunciationi beneficij quod ignorabat sibi competere? [In specie autem legis nostræ quando mulier intercessit pro marito, non sufficiet renũciatio Velleyani, vt in auth. si qua mulier. C. ad Velleya. Bar. in. l. vlti. C. eo. & Bal. in. l. 1. C. eod. tit. quia cum ipso iure non teneat fideiusio, vt hîc dicitur, nil operabitur renunciatio Velleyani, vt rectè aduertit Greg. Lupi in d. l. 3. in verbo si despues, tit. 12. par. 5. dicens tunc valere huiusmodi fideiussionem, cum iurata fuerit, cui accedo modò certiorata fuerit de beneficio huius legis, Velleyani, quod in effectu idem est, mouent me quę nu. 5. 6. & 7. diximus, Quod verum esse censeo quidquid in contrarium dixerit Ioan. Lupi in repe. c. per vestras. §. 34. nu. 7. & Arius Pinelus in. l. 2. 3. part. c. 1. nu. 10. & sequen. &, d. Anto. Padilla, ibidem nu. 34. C. de rescind. vendi. qui adhærent priori sententiæ.

GLOSS. II.

1 *Fideiussionis contractus ab vxore pro marito factus non valet, etiã si dicatur aut allegetur precium fuisse conuersum in vtilitatem vxoris.*
2 *Fideiussionis contractus, si quid vtilitatis ex eo vxori obuenerit, an valeat si hoc probatum fuerit?*
3 *Legis nostræ intellectus contra Anto. Gomez.*
Confessio inter personas donare prohibitas præsumitur fraudulenta, ibidem.
4 *Vxori quæ vtilitas possit obuenire ex contractu fideiussionis pro marito factæ?*
Mulieri si quid detur pro fideiussione, non poterit se iuuare beneficio Velleyani, & quod precium hac in specie sufficiat? ibidem.

b *En prouecho de la muger.* Nota, ex lege ista, quòd cõtractus fideiusionis ab vxore pro marito suo factus non valet, etiam si dicatur aut allegetur precium, vel cõtractum illũ esse conuersum in vtilitatẽ vxoris. [Sed quærit Anto. Gom. in. l. 61. Tauri, vnde hęc lex sumpta fuit, nu. 2. versi. aduertendum, quid si probetur vel aliàs constet euidenter in eius vtilitatem fuisse cõuersum? & resoluit adhuc vxorẽ nõ teneri pro parte quæ in eius vtilitatem versa fuerit, quia clarè fecit lex nostra differentiam inter hos casus, nempe, quando vt fideiussor mariti intercessit, & quando vt correa cum eo fuit obligata, vt priori casu nil referat probet nec ne versum in vtilitatem, in secundo verò sic. [Sed iudicio meo text. iste nullum discrimen constituit inter hos casus, sed in vtroq; idẽ disponit, nec vi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

deo rationem differentiæ inter vnum & alterum casum. Nam quod in principio legis dicitur, fideiusionem vxoris pro marito factam nõ valere, etiamsi dicatur vel allegetur versum fuisse in vtilitatẽ vxoris, intelligesi hoc in ipso contractu vel iustrumẽto fideiusionis dicatur, vel in iudicio allegetur, præsumitur enim inter tam coniunctas personas frandulenta confessio, metu, vel amore nimio emanata: & quia præsumitur donatio, quę inter coniuges est prohibita, id quod hac in specie nuncupatim asseuerat Albe ri. in auth. si qua mulier. C. ad Velleya. nu. 5. & Bald. nu. 1. & Paul. nu. 3. Dida. Castelli in verbo si se proba re in. l. 61. Tauri & ibi Ioan. Lupi nu. 5. & Ant. Gom. nu. 3. in fi. non enim valet nec probat confessio inter prohibitos donare, vt pluribus probat Tiraq. in. l. si vnquam verbo donatione largitus nu. 175. C. de reuo can. dona. & pluribus seq. & de legib. connub. gloss. 5. quæst. 10. nu. 112. & sequen. dicam infra titulo. 10. de donationibus. l. 15. gloss. 12. nu. 5. &, 6. cum sequẽ. Dein de dicit lex nostra, atque idem statuimus quoties vir & vxor simul sese obligauerint insolidum in eodem contractu, seu instrumento, vel in diuersis, vt mulier non maneat in aliquo obnoxia, quasi dicat, non maneat obnoxia, etiam si confiteatur in eius vtilitatem fuisse conuersum. Nam in vtroque casu debet ex aduerso probari fuisse versum in vxoris vtilitatem, vt eatenus teneatur quatenus versum fuerit in eius vtilitatem: & hunc credo esse verum & clarum intellectum legis nostrę, si rectè eius verba cum mente perpendantur. [Sed instauit aliquis quæ vtilitas obuenire poterit vxori ex contractu fideiusionis? Respõ deo si quid ob eam causam datũ fuerit, hoc enim casu non iuuatur beneficio Velleyani inter extraneos, vt in. l. antiquæ. C. ad Velleya. & in. l. 3. versi. la quinta razon titul. 12. part. 5. vbi Grego. Lup. dicit ex recepta sententia illud precium sufficere, quod viro bono & prudenti visum fuerit æquiualens, vt quilibet discretus vir pro illo premio se obligasset. Vel melius respondere poteris, si est vtilis contractus merito erit cõsequenter vtilis ipsi vxori, propter medietatẽ lucrorum, quę constante matrimonio obuenerint, quorum medietas pertinebit vxori.

4

GLOSS. III.

1 *Vxor quæ cum marito simul se obligauit censetur fideiussisse pro eo quare non tenebitur nisi ex aduerso probetur in eius cessisse vtilitatem.*

2 *Mulier obligata cum extraneo an teneatur?*

3 *Probare versum esse in vtilitatem vxoris quis teneatur?*

4 *Vxor si se obligauit tanquam principalis, & maritus vt fideiussor an teneatur?*

c *Por vrata del dicho prouecho.* Nota ex lege ista, quòd si vxor simul cum marito, & tanquã correa debendi se obligauerit pro parte vel insolidũ censetur fideiussisse, quare non tenebitur, nisi pro ea dũtaxat portione, quæ liquidè probatum fuerit in eius cessisse vtilitatẽ & commodũ, quod & voluerũt Iaco. de Belloui. Bar. & Ang. & Docto. in auth. vt nulli iudi. §. & illud col la. 9. Bart. Bal. & cæteri in. l. vir vxori. §. vlt. ff. ad Vel leya. auth. si qua mulier & ibi Albe. Bald. & doct. C. ad Velleya. Dida. Castelli in. l. 61. Tauri in verbo mãcomun & ibi Ioan. Lup. nu. 4. &. 5. & Ant. Gom. nu.

2 3. [Et per hanc legẽ corrigitur. l. 14. tit. 20. lib. 3. fori, &. l. 207. in legibus styli, quibus statutum erat, vxorẽ simul cum marito obligatam, perinde esse obnoxiã, si iurt diuisionis, & auth. hoc ita. C. de duob. reis renun ciasset, ac quilibet extraneus obligabatur iure cõmuni & regio, vt rectè aduertit Ant. Gomez. in. d. l. 61:

3 Tauri nu. 3. [Probare autẽ esse versum in vtilitatem vxoris ille tenetur, qui ex hoc fundat intẽtionẽ suã, nempe, ille qui contra vxorem agit, quoniam actus fi deiusionis validus nõ est absque hac qualitate. l. præ diorum & ibi Bald. C. de præd. mino, atque ita re soluit Ioan. Lupi in. d. l. 61. Tauri nu. 5. & ibi Did. Ca

4 stelli in verbo si se probare. [Cęterùm si vxor se obli gauit tanquam principalis, & maritus tanquam fide iussor, an valeat mulieris obligatio dubitari solet? Et verius est teneri, nisi fraus & dolus probetur, arg. tex. in. l. Seya mancipia. ff. ad Velleya. &. l. 3. C. ne vxor pro mari. ita expressim asseuerat Alberi. in. d. auth. si qua mulier post Dynũ & Albe. & Odofre. C. ad Vel leya. & Ant. Gom. in. d. l. 61. Tauri nu. 4. licèt contrarium tenuerint Nicol. de Matthesi, & Bal. nu. 3. in. d. auth, si qua mulier.

GLOSS. IIII.

1 *Versum esse in vtilitatem vxoris quando dicatur? & nu. sequent.*

2 *Alere vxorem non tenetur maritus inops.*
Alere tenetur vxor virum pauperem, ibidem.
Versum in vtilitatem vxoris dicitur, quod in eius alimentis expensum est per virum pauperem, ibidem.

d *Y las otras cosas necessarias.* Nota, non dici versum in vtilitatem vxoris, quod ad eius alimenta expensum fuit, vel in id, quod maritus tenebatur expendere pro oneribus matrimonij, vt in. l. pro oneribus. C. de iure doti. & in. l. quæ dotis. ff. solu. matrimo. atque ita ex hac lege expendunt Dida. Caste. in. d. l. 61. Tauri vn de hæc sumpta fuit in verbo vestir y comer, & ibi

2 Ioan. Lupi nu. 10. &. 11. [Ibique limitat nisi maritus sit inops, qua in specie vxorem alere non tenetur, se cundũ Bal. in. l. vbi adhuc nu. 25. C. de iure doti. imo potius uxor ipsa virum inopem alere tenebitur, vt in l. si cum dotem. §. maritus. ff. solu. matri. & ibi notat Alex. Bar. & alij in. d. l. fi cũ dotẽ. §. fin autẽ in seuissi mo. ff. de iure doti. Bar. in tracta. alimẽtorũ ad fi. spe cul. in tit. qui fil. sint legi. §. 1. versi. 1. Ioã. Lupi in. d. l. 61. Tauri nu. 11. dicens ex hac lege probari, versum cẽ seri in vtilitatẽ vxoris, quod à viro inope expẽsum fuerit in alendo vxorem, cum ad id nõ teneretur, vt dixi, & probatur in hac. l. his verbis, *Pero si lo que se conuertio en prouecho della fue en las cosas que el marido le hera obligado a dar.* Si ergo maritus ei dare nõ tene batur, in vxoris vtilitatẽ versum esse censebitur.

GLOS,

GLOSS V.

1 *Vxor an obligetur vt fideiussor viri, vel simul cũ viro ad debita fiscalia?*

2 *Vxor obligatur communiter in hoc regno apposito iuramento in instrumento.*
Mulier quibus casibus obligetur efficaciter vt fideiussor, ibidem, remissiuè.

e *De nuestras rentas o pechos,* Nota, vxorem obligari ad debita fiscalia & publica tanquam fideiussor mariti, vel tanquam correa debendi, & in hoc corrigitur ius commune: quia eo iure etiam pro debito fiscali obliga ri non poterat, vt in. d. auth. si qua mulier. C. ad Velle yan. & in corpore vnde illa sumitur & ibi notãt glo.

2 & docto. [Hodie tamen communiter in hoc regno ap ponitur iuramentum vxoris in huiusmodi contracti bus, vt comprehendat obligatio eius omnia bona etiã dotalia. Alios casus in quibus vxor possit esse fideiuss sor enumerat tex. in. d. l. 3. tit. 12. part. 5. & ibi Grego. Lup. & alios Dida. Castel. in. d. l. 61. Tauri in verbo, en prouecho della, & ibi, Ioan. Lupi num. 6. & seq.

LEY, 10.

¶ *Que la muger pueda ser presa por deuda que descienda de delicto, siendo mala de su persona.*

¶ *Dõ Fernãdo y Doña Iuana En Toro, ley. 62.*

¶ Ninguna muger por ninguna deuda, a que no descienda de delicto, b pueda ser presa, ni detenida: c sino fuere conoscidamente mala de su persona. d

GLOSS. 1.

1 *Mulier pro debito ciuili non potest carceri mancipari.*

2 *Mulier etiam pro debito fiscali non potest carceri mancipari.*

3 *Mulier etiam pro tutella filij per eam administrata nõ potest in carcerem duci.*
Mater habet priuillegium ne conueniatur vltra quam facere possit, ibidem.
Priuilegium ne quis cõueniatur vltra quàm facere pos sit habens non potest mitti in carcerem. ibi.
Renunciari an possit quis priuillegio ne c õueniatur vl tra quàm facere possit ibi,

4 *Mater ratione tutellæ an possit carceri manci pari.*

a *Por ninguna deuda.* Nota quòd fœmina pro debito ciuili cuiuscunque generis sit, non potest carceri man cipari, in domo nec extra domum. l. 1. & auth. ibi po sita. C. de offi. diuer. iudi. auth. hodie nouo iure. C. de custod. reo, gloss. in. l. consentaneum in verbo ad cogendum & ibi Bartol. & docto. C. quomodo, & quan. iud. & in. l. ad egregias gloss. 1. ff. de iure iu. vbi Iaso. num. 9. Deci. in. l. fœminæ num. 72. ff. de reg iur. Nicol. Boeri. decis. 349. num. 11. Petr. de Dueñas in re gula. 312. vbi plures citat concordan. & Petr. à Plaza

2 de delictis. cap. 34. numer. 10. [Ex his verbis similiter probatur mulierem ob debitum fiscale non posse in carcerem detrudi, idem voluit Bar. in. l. nemo carcerẽ C. de exact. tribut. li. 10. cum cõcor. per Petr. de Due ñas. d. regula. 312. ampli. 2. est. tex expressus in. l. 8. in fi. supra eo. vbi notaui in glo. vlt. Petr. à Pla. de delictis

3 c. 34. nu. 10. in fi. [Deducitur tertio ex his verbis ge neralibus, legis nostrę, por ninguna deuda, non pos se mulierem detrudi in carcerem etiamsi obligata sit ratione tutellæ filij vel nepotis, quam administrauit. Quod extende etiamsi in eiusdem tutellę discretione à iudice facta renunciauerit Velleyano, & omni auxi lio sibi competenti, adhuc enim carceri mancipari ob id debitum non poterit: quia non obstante renuncia tione generali habet priuillegium ne conueniatur vl tra quam facere possit, vt voluit Bar. communiter re ceptus in. l. si quis sub conditione num. 20. ff. de testa menta. tute. & cui hoc beneficium competit mitti nõ potest in carcerem. l. miles & ibi docto. ff. de re iudi. hoc argumento vtitur Bal. in milite in. l. 1. in fi. C. qui bon cede. poss. Alex. in. l. Centurio nu. 25. ff. de vulga. hoc quoque priuillegio gaudent omnes ascendentes, quibus honor & reuerẽtia debetur. l. sunt qui &. l. seq. ff. de re iu. l. 1. ti. 15. par. 5. cui priuillegio renũciari non potest, vt notatur in. l. alia. §. elegãter. ff. solu. matri. ex quibus hãc sentẽtiã amplectuntur Soci. in. l. plerique nu. 40. & ibi Ioã. à Mõte Sperelo. ff. de in ius vocan. Prępos. in. c. ex parte, M. nu. 11. de appel. Marsi. in pra. crim. §. attingã. nu. 64. Barb. in. c. Lator nu. 4. de pig. Alb. in. l. vbi adhuc nu. 5. C. de iu. do. Ioã. Bap. Seue. in tract. de debitore suspecto & fugiti. q. 5. nu. 26. And. à Pomate in addi. ad Bar. in. auth. matri & auię. C. quã. muli. offi. tute. fun. poss. Barb. nu. 4. & Lud. Gom. in c. 2. nu. 22. de iud. li. 6. Rod. Xua. in. l. 2. tit. delos gouier nos li. 2. fori. 5. q. nu. 11. Couar. li. 2. resolu. cap. 1. num. 3. Pet. de Dueñas in regula. 312. limi. 2. Abilesi. in prooe mio capitum prętorum glos. 1. num. 27. Petr. à Plaza in epitome delictorum. c. 34. num. 12. quorum e nostris neuter alterum refert, quibus libenter accedo maxi mè iuxta ius nostrum regium. [Licètcontrariam

4 sententiam, quod hac ex causa mulier possit carceri mancipari, tenuerunt doctores multò plures numero, Bar, imprimis in auth. matri & auię numero. 13. C. quan. muli. tut. offi. fung. poss. & ibi Salicet numero 14. idem Bar. in. l. si quis sub conditione numero. 17. &. 18. ff. de testam. tute. Rom. Alex. & Iaf. numer. 34. in. l. plerique. ff. de in ius voc. Roma. in. l. alia. §. eleganter numero. 11. ff. soluto matrimo. Deci. in. l. fœminæ numero. 74. ff. de regul. iur. Matthesi. no tab. 109. Bal. in tract. de carceri. capit. 1. numero. 3. Soci. in regula. 317. limi. 7. & in consi. 180. numero. 2. lib. etiam. 2. Marianus Socinus in tractatu de cita tio. articulo. 5. numero. 39. versi. 16. fallit, Boeri. Decis. 249. nu. 11. Guiller. Mayneri. in. l. quo. tutella. nu. 138. ff. de reg. iur. Iaso. in. l. ad egregias num. 9. ff. de iure iur.

& in

Universidad de Deusto Biblioteca

& in.l.si ego.2.num.4.ff.si cer.peta.Hippol.sing.248. Boeri.in rep.l.consentaneum numero.141.C. quom, & quan.iud.Bal.Nouel in tract.de dote.7. par.priui. 5.Ange.& Platea in.l. nemo carcerem.C.de exacto. tribu.lib.10.& ibi Alex.ad Bar.Petr.Rebuff.in glos. ad constitu.regi.Galliæ.1.par.in tracta.de literis obligato.arti.11.gloss.3.num.32.Ioan.And.Domi. & Frãcus in cap.2.de iudi.lib.6.Marc.Mantua in. l.1. C. de offi.diuers.iudi.Cifon.in.l.62. Tauri & ibi Ioã.Lupi num.3.& Dida.Castel. in princ. Grego.Lupi in.l.3. in verbo personalmente tit. 7.part. 3. Anto. Gomez in.l.62.Tauri num.2.& Gomez Arias in. l. 60. Tauri num.8.& hanc esse receptiorem sentẽtiam attestatur Couarru.cap.1.resolutionum lib.2.nu. 3. & alij superius citati. Tu tene priorẽ, quę apud nostrates verior est & receptior.

G L O S S. I I.

1 *Mulier an capi posit & in carcerem mitti ob debitũ ex delicto descendens?*

2 *Mulier an capi posit ob debitum ex quasidelicto descendens.*

b *Que no descienda de delicto.* Iure communi Imperatorum contrarium erat decisum, imo quôd mulier capi non posit ob debitum ex delicto descendens, nec in carcerem duci, vt in auth. hodie nouo iure. C. de custod.reo.& ex eo textu id expendit Bal.in. l.3. C.de episcop.audi.& Iaso. in.l.si ego num,4.ff.si cert.peta. Ioan. de Imol.in cap.lator num.15.infi & num. 16.de pigno.quem tex.legit sub capit.1.Ibique dicit hoc de consuetudine non seruari, quia ob debitum ex crimine descendens, mulier carceri obtruditur separato â carcere masculorũ, & eum sequuntur plures. Soci. in tracta.de citatio.arti.5.nu.39.Baptista de.S. Seuerino in tracta, de debitore susp.& fugi.in.5.q. nu.24.Tho. Grammati.decis.33.num.10.Pet.de Dueñas in regula 312.amplia.4.& Petr.â Plaza de delictis cap.34.num. 11.quę consuetudo & vltima opinio confirmatur hodie lege nostra.
2 [Idem si ex quasidelicto descendat debitum secundum Gomezium Arias in.l.60.Tauri. num.7,

G L O S S. I I I,

1 *Mulier ob ciuile debitum Domi detineri non potest.*

2 *Mulier ob ciuile debitum non potest duci ad iudiciũ.*

c *Pressa ni detenida.* Hoc est, quôd non solum nõ posit mulier duci ad publicum carcerem, verùm nec domi detineri ob debitum ciuile, quod supra in gloss.1.satis
2 probauimus num.1. [Ex his verbis probatur, nõ posse mulierem capi, nec duci ad iudiciũ: quia hac in specie militat eadem ratio. tex.est in.l.fi.C.de arbi. & in l.maritus.C.de procura.cap.2. de iudi.lib. 6.l. 3,tit. 7, par.3.Soci.in regula..317.vbi.7.modis limitat conclusionem hanc Pet.de Dueñas in.d.regula.312.amplia.1,

G L O S S. I I I I.

1 *Mulier impudica quæ publicè est alicuius cõcubina, potest pro debito ciuili carceri mancipari.*

23 *Meretrix quæ dicatur? & de intellectu. l.palam.ff. deritu nup.agitur.*

4 *Mulier nupta si sit meretrix an posit pro debito ciuili ad carcerem duci?*

5 *Mulier nupta si sit meretrix marito consentiente, potest carceri mancipari.*

6 *Mulier vilis vt serua, vel liberta, læna, vel venefica potest in carcerem mitti pro debito ciuili.*

d *Conoscidamente mala de su persona.* Nota priuillegium mulieri concessum ne posit ob debitum ciuile carceri mancipari, ita demum sibi competere, si pudica fuerit & honesta. Nam si manifeste fuerit fornicaria, hoc est, si sit publicè alicuis hominis concubina, non gaudebit hoc priuillegio etiamsi meretrix non fuerit: sed poterit licite in carcerari, quod iure etiam communi Imperatorum procedere asserit Bal.in.l. consentaneũ numero.46.C. quo. & quan. iud. Ioan. Lupi Dida. Castelli Cifonta. & Anto. Gomez in. d.l. 62. Tauri Couarruu. in epito. de sponsal.2.part.capit.8.§.11. infine Petr. à Plaza de delictis capit. 34. numero. 10. & 13. Archid.in capit.diffinimus.18.q.2.Alex. ad Bart. in auth, matri & auiæ. C, quan, mul. tut.offi.fungi poss. Auilesi.in procemio capitum prętorum num.27.
2 [Sed quęret aliquis de quo fœminæ impudicę excessu loquatur lex ista? an de meretrice vel ea quæ vnius dumtaxat est concubina? Et quod lex ista procedat in meretrice, nulli est dubium. Meretrix enim dicitur illa, quę in lupanari prostituta est, vel in loco publico, vel domi publicè quæstum sui corporis facit, vt in. l. palam.ff.deritu nup. c. meretricis.32. q, 4.l.10. tit. 16. par.3. Quin etiam sat est quod per viginti horas steterit in lupanari, vt meretrix dicatur, vt singulariter voluit Sali.in.l.quæ adulteriũ.C. de adulte. ex glo.in.l. capite quinto.ff.eo.tit. Item illa meretrix etiam dicitur, quæ multorum libidini patet. capit. vidua.34. distin.etiam sine quæstu vt in.d.l.palã. Meretrix etiã dicitur quæ huc atque illuc vagatur, quæ vè alienas domos nunc hanc, nunc illam intrare consueuit, secũdum Ang.in.l.si qua illustris.C.ad Orficia.quod pluribus authoritatibus externorum & nostratum probat Pet.à Plaza in epitome delictorum.cap, 34. nu.7. & tandem numero. 8. reprehendit & non immerito Math.de afflictis in constitu.Neapolita.15. lib. 3.rubri.43. dicentem, eam meretricem esse quę vnum dumtaxat virum ad coitum admisit causa quæstus.
3 [Meretrix prętere dicitur quę duos ad coitũ accedere admisit, causa quęstus, argum.tex. in. l. palam. §. item quęcunque. ff.de riptu nupt, vti Panormitan. & Præposi. existimant ille in capit. cum decorem de vita & hon, cleri. ambo in capit. inter opera de sponsal. Ioannes Lupi in rep. rubr. de dona.int. vi. & vx. §. 40. numero.1.& in. l. 62. Tauri nu. 7. & ibi Did.Castelli.in verbo, conocidamẽtemala, & An. Gomez num.3, Couarru.in epito, de sponsal, 2. parte. cap.8.

cap.8.§.11.num.4. quorum sententia vera est, tametsi vir ille eruditissimus textum in.d.l. palam. ff, deri. nup.in contrariam appenderit sententiam, in illis verbis, [Quę cum vno & altero se pecunia accepta commiscuit, non videtur palam quęstum sui corporis facere] quibus satis constare asserit, non esse verã Abb. & sequacium sententiam, quandoquidem illa verba cum vno & altero, duos significat, vt Laurentij Valle testimonio lib.3.elegantiorum.cap.59.probat, & Augustini lib.3.de ciui.Dei. cap 18. & aliorum authorũ quos refert eo tacito Pet.à Plaza in epito.delictorum c.34.nu.8. Sed iudicio meo tex. ille non obest sententię Panor, quandoquidem de ea meretrice loquatur, quæ palam, passim & sine delectu, quæstus causa omnibus se commiscet: quare mirum si eam quę duobus tantum questus causa se commiscuit, non comprehendat. Quo fit vt meretrix esse non desinat quę publicè duos pecunia accepta carnaliter cognouit, quãuis palam non dicatur facere vt in in.l.stuprum. ff de ritu nupti. cuius verba sunt [Stuprum intelligitur etiã in his mulieribus esse, quæ turpiter viuerẽt vulgoquè quæstũ facerent, etiã si non palam] quare Panor. & sequacium sententia non est spernenda quidquid Petr. à Plaça dixerit in.d.cap.34, nu.8.
4 [Verùm enim verò lex nostra, pcedit nõ tantũ in ea quæ meretrix est, sed in ea quę vnius tantum viri est concubina si publicè eũ admisserit, vt in princ. glossę huius probaui & ex verbis eius deduxi. Hęc tamen intelligas in fœmina quę nupta non est, nam si nupta fuerit, etiam si sit impudica & meretrix, ad carceres duci non poterit pro pecuniario debito ex ciuili causa procedente ex sentẽtia Ioan. Andreæ in addi.ad specul.ti.de iniurijs in rubri.quẽ sequitur Alex in.l.plerique nu 12.& ibi Iaso. nu.35.ff.de in ius vocan. Barba.cons.27.col.1.li.1. Iaso. in.l.ad egregias num.9.ff, de iure iuran. Marsil.in rep. l.vnicæ.C.de raptu virgi.num.30.Ioan.Lupi.in c.per vestras.3.notab.§.21.nu.22.de dona.int.vi.& vx. Anto Capicius decis. Neapoli.44.Deci.in.l.2.num.78.ff. de reg.iur.Couarru.in epito.de sponsal.2.par.cap.8.§. 11.num 6.Rom.in l.si vero.§.de viro.2.fallen. ff. solu. matri.per tex.quem dicit notabilem in.l.si vxor.§. diui.ff.ad.l.Iul.de adult.Ludo.Gomez in.c.mulieres de iudi.lib.6.num.15.Cifonta, in.l.62. Tauri prope finem & ibi Ioan Lupi nu.8.& Did.Castelli in gloss. 1. infi. & Gomez Arias num.23.& 24.& Anto. Gomez nu. 1.infi. Auilesi. in procemio capitum prætorum num. 27. Dida.Segura in repe.l.Imperator num. 139. infi.& num, 140.& ibi Dida.Perez.ff.ad Trebel.Petr. à Plaza in epito.delictorum.cap.34.num.13. alios citãs quæ sententia communis est.
5 [Licet Cacialupus in tracta.de debitore suspecto & fugitiuo.q.5.in fi. & Deci. in.c.pastoralis nu.28.de iudi.asseuerent nil referre fœminam esse nuptam necne, si meretrix est, vtraque enim in specie asserunt posse in carcerem duci pro debito pecuniario ex causa ciuili procedente, quorũ opinio à nostratibus admittitur, si consensu mariti meretrix sit, non aliâs, vt in specie adnotauit Cacialup. d.q.5.& Lud.Gome.d.capit. mulieres nu. 15.de iudi. lib.6.Hypoli.in rep.l.vnicæ. C. de raptu virgi.nume. 31.Couarru.de sponsal.2, par.cap.8.§.11.in fine Auilesi. in procemio capitum prætorum nu.27.Hyppoli sing. 279.Did.perez ad Segurã in.d.l.imperator.ff.ad Trebel.num.140.idem authoritate Cacialupi esse asseuerans si maritus meretricis esset lęno, vel adeo infamis qui tantam toleraret miseriam, quia in his casibus nõ obstaret coniugium, quim posit ob debitum carceri mancipari, quod etiã probat Petr. à Plaça de delictis cap.34.num 13.infi, & Pet.de Dueñas alios citans in regula, 312. limita.1.
6 [Mulier tamen vilis & humilis, vt serua, vel liberta, aut læna, vel venefica non gaudet hoc priuilegio, poterit siquidẽ ad carcerẽ duci, p quolibet debito ex causa ciuili descẽdẽti, ex sentẽtia Ioã. de Platea in.l.nemo carcerẽ nu.20.C.de exact.trib. li. 10.& Sa.in.l.1.C.de offi.di.iud. Cif.in.l.62. Tau.in fi.

TITVLO QVARTO DE los testamentos, y comissarios para los poder hazer, y de los executores testamentarios,

L E Y .I.

¶ *Que pone la solemnidad de testigos que son necessarios enel testamento nuncupatiuo.*

¶ *Dõ Alonso en Alcala, era de.1386. Y Dõ Philippe.II.en Madrid año de.1566. Añade lo de los siete testigos.*

¶ Si alguno ordenare su testamento,[a] o otra postrimera voluntad[b] con escriuano publico,[c] deuẽ ser preseates a lo ver otorgar tres testigos alo menos,[d] vezinos del lugar donde el testamẽto se hiziere.[e] Y si lo hizere sin escriuano publico[f] que seã ay alomenos cinco testigos vezinos segun dicho es, si fuere lugar donde los pudiere auer, y sino pudierẽ ser auidos cinco testigos, ni escriuano en el dicho lugar, sean alomenos presentes tres

Universidad de Deusto
Biblioteca

tres testigos, vezinos de tal lugar.[g] Pero si el testamento fuere hecho ante siete testigos, aunq̃ no seã vezinos, ni pase ante escriuano, teniendo las otras qualidades que el derecho requiere,[h] valga el tal testaméto aunque los testigos no sean vezinos del lugar[i] adonde se hiziere el testamento. Y mandamos que el testamento que en la forma suso dicha fuere ordenado, valga en quanto a las mandas, y otras cosas que en el se contienen, aunque el testador no aya hecho heredero alguno,[k] y entonces herede aquel que segun derecho[l] y costũbre de la tierra[m] auia de heredar, en caso que el testador no hiziera testamento, y cumpla se el testamento.[n] Y si el testador instituyere heredero en el testamento, y el heredero no quisiere heredar,[o] valga el testamento en las mandas, y en las otras cosas que en el se contienen.[p] Y si alguno dexare a otro en su postrimera volũtad por heredero,[q] o le legare, o mandare alguna cosa, para que la de a otro alguno, a quien substituyere en la herẽcia, o manda,[r] si el tal heredero o legatario no quisiere aceptar, o renunciare la herencia, o el legado,[s] el substituto o substitutos lo puedan auer todo[t].

GLOSS. 1.

1 *Testamenti diffinitio ex Vlpiano declaratur.*
Voluntas quandoque regit intellectum, ibidem.
2 *Iustum dicitur quod omni ex parte plenum est & perfectum.*
Iusta sententia in testamento quid significet, ibidem.
3 *Iustum an aliquid significet plus, quam legitimum?*
4 *Iustum prælium, iustus dux, & miles, iusta pugna, & similia, quid?*
Iustus filius, iusta vxor quid ibidem.
5 *Iusta hæreditas quid? & quid legitima, & in quo differunt.*
6 *Legitima hæreditas an appellari possit quæ obuenit ex testamento? & num. seq.*
Lex. 3. §. de illo. ff. pro socio explicatur ibidem, & numeris sequen.
Lex lege obuenire. ff. de verbo. signi. ibidem explicatur & nu. seq.
7 *Hæreditas quæ ex testamento obuenit ei qui successurus erat abintestato dicitur iusta, & communicabitur inter socios si inter eos conuentum fuerit de iusta hæreditate communicanda.*
Iusta hæreditas quare magis appelletur ea quæ abintestato defertur, quàm quæ ex testamento, ibi.
8 *Iusta ætas. 25. annorum, & hæc legitima quoque appellatur.*
Iustum quidquid est, id & legitimum erit, sed nõ quidquid est legitimum, id quoque iustum poterit appellari, ibidem.
Legitimum quidquid est non est protinus iustum, ibidem.
9 *Iusta possessio quid?*
Lex quod seruus. ff. de acqui. posse. explicabitur, ibidem.
10 *Filius naturalis vel legitimatus per subsequens matrimonium an iustus appellari possit.*
Iustus filius quis dicatur? ibidem.
Lex cum quis. C. de natural. libe. explicatur ibid,
Lex. 2. ff. de adoptio. explicatur, ibidem.
11 *Iusta interpretatio quid?*
12 *Lex si senator. ff. de ritu nuptia. explitatur.*
Iusta vxor quæ ibi.
13 *Iustum quid dicatur in iure?*
Iusta electio & iusta possessio quid. ibi.
14 *Iustum comprehendit legitimum, non econuerso.*
L. 3. §. de illo. ff. pro socio interpretatur, ibi. & nu. 17.
15 *Legitima hæreditas si ex pacto inter socios veniat cõmunicãda, an de ea intelligatur quæ ab intestato defertur.*
Legitima hæreditas propriæ dicitur à iure quæ ab intestato defertur ibi.
16 *Legitima hæreditas etiam dicitur quæ ex testamento defertur.*
17 *Emphiteusi concessa pro se & legitimis hæredibus an ad eos qui ab intestato veniunt reseratur, remissiuè.*
18 *Testator an iure disponere possit de bonis post mortem.*
Paria sunt aliquid fieri tempore prohibito, vel conferri in tempus prohibitum, & ex contrario, ibidem.

a *Su testamento.* De testamentis tractaturi, ante omnia veram testamẽti diffinitionem explicare conabimur. Est enim testamentum [inquit Vlpianus in. l. 1. ff de testam.] voluntatis nostræ iusta sententia, de eo quod quis post mortem suam fieri voluit. Ad huius testamenti diffinitionis verum sensum enodandum elaborauerũt valde legum interpretes, nempe. Gofred. Bar. Albe. Bal. Ang. Paul. Castr. Imol. Areti. & alij in. d. l. 1. Ioan. Fab. Nicol. de Neap. Bal. Ang. Christophorus Porcius Porcius Vigli. Marcus Anto. Ioan. Ferret, Emilius & cæteri in princ. insti. de testam. Insignis Couarruu. in rub. extra de testam. num. 3. Alcia. in. l. lege obuenire &. l. verbis legis. ff. de verb. signi. & lib. 4. paradoxorũ. c. 7. Theoph. in prin. inst. qui. mod. testa. infir. & in prin. insti. de hered. quæ ab int. defe. & in prin. insti. de testa, & in. §. vlt. insti. de codi. Guill. Bene. in rep. c. Raimũtius de testam. in verbo testamentum. 1. num. 4. & in verbo condidit. 1. num. 7. Roland. in tracta. de testam. rub. 1. Ferdi. Vazquez Mench. de succesion, creatione. §. 1. in prin. vsque ad numerum quartum: inquit Couarru. vt eius ordinem sequamur. Dicitur in diffinitione, testamentum esse voluntatis sententiã, loco generis, nam præter testamentum, plures actus dici possunt sententia voluntatis, subdit præterea, voluntatem, de qua in diffinitione, regere intellectum quod fieri solet, ita vt aliquid intelligas, quia id velis, vt Thom. explicat in. 3. senten. distin. 23. q. 1. arti. 2. sententia autem est actus intellectus, vt authoritate Bal. probat in. d. l. 1. ff. de testam. [2 Dixit præterea Vlpianus, iusta sententia, ad differentiam alienarum vltimarum voluntatum: quibus hoc nomen non congruit, quippe quod certam habeat emphasim. ad idque tantum referatur, quod omni ex parte iustũ, perfectum plenumque sit, & solemne: cuique maior diligentia adhiberi non possit Cõanus lib. 7. comentariorum iuris ciuilis. cap. 3. de commodato. num. 2. pagi. 671. Iusta igitur sententia dicitur per excellẽtiam, quasi aliæ vltimę voluntates hoc nomen non mereantur. Est siquidẽ vera atq, omnibus modis absoluta animi destinatio, qua quidquid velis disponere liceat: & quod quid disposueris pro lege seruetur, auth. de nup. §. disponat col. 4. poteris siquidem heredem instituere, qui personam tuam, te mortuo, repræsentet. Quod in codicillis aut alia vltima voluntate non licet, vt in paragrapho pen. insti. de codicil. Est item iusta sententia, omni ex parte iusta: quia nil aliud est quod magis hominibus debeatur, quam vt supremę voluntatis, postquã iam aliud velle non possunt, liber sit stylus, & licitum, quia iterum non redit arbitrium. l. 1. C. de sacrof. eccles. & in proœmio &. l. 1. tit. 1. par. 6. Iusta etiam, ideest fortis, quandoquidem moriens testamento sententiã suam ita fortiter exprimit, vt post mortem perpetua fit. Iusta, nam & si sint alij modi quibus vltima volũtas enunciatur, hic tamen, qui testamento fit, potissimus est, & ob id iustę sententię nomen meretur, ita explicat Alcia. lib. 4. paradoxorum. c. 7. colu. vlti. in princip. & rursus in. l. lege obuenire num. 4. ff. de verb. sig. Guill. Budęus & Costali. in annotationibus pandectarum in. l. 3. §. de illo. ff. pro socio Fran. de Ripa in. l. ex facto. §. vlti. num. 10. ff. ad Trebell. Couarr. 1. par. rubr. extra de testam. num. 5. Ferd. Mench. lib. de succesio. creatione. §. 1. num. 1. &. 2. quibus assentior, quidquid alij huic sententię refragantes contendant, modo hoc illis addas, vt iusta etiam sentẽtia appelletur, eo quod nemo facere possit, quin leges in suo testamento locũ habeãt vt in. l. nemo potest. ff. de lega. 1. sed secundum eas testari oportcat, vt nomen iustę sententię legitimam quoque sententiam comprehendat. [3 Nec obid concedimus, quia Bellonius lib. 3. supputationum. c. 7. authoritatem sumens ab Alex. cons. 56. lib. 2. asseuerat, iustum idem esse quod legitimum, nec aliam maiorem habere emphasim, prout Budæus, inquit, & Alciatus somniarunt, sed eandem prorsus significationem. Nulla enim, Bellonio authore, est differentia iustum ne an legitimum dicamus, cum hoc à lege, illud à iure [quod idem est] proueniat, in eundem errorem lapsus fuit Hieron. Cagnoli in. l. vna. C. quan. non petent. par. part accres. & Hubert. in l. vlti. num. 152. C. de edicto diui Adri. toll. quos sequutus fuit, de quo magis miror, subtilis, Pinelus in. l. 2. num. 6. & deinceps. C. de bon. mater. & Ferdi. Vazquez in. li. de succesio. creatione. §. 11. num. 41. et seq. [4 Referamus ergo prioris sententiæ fundamenta & rationes, & deinde quę pro vltima adducuntur: vt iustè iudicare possimus, iustę sententię & legitimæ veram iustamque significationem. Quod, ni fallor, conducet plurimum ad plurium legum iustam veram legitimam & concinnam interpretationem. Apud Titoliuium Historiæ grauissimum authorem lib. 5. Decade. 3. iustum prælium dicitur, non quod leue certamen sit, sed in quo omne prędij pondus vertitur, apud quem hic sensus frequẽtissimus est, vt iustum dicat illud quod omni ex parte plenum est, atque perfectum: & quod propriè nomine illo, de quo agitur, censeri possit. Hinc apud eũ iustus dux, iustus miles, iusta classis, iusta pugna, iustę stationes, iusta obsidio, iustus exercit⁹, iusta legio, passim appellatur, vt eiusdem Decadis lib. 8. videre licebit, alia exempla ex humanioris litteraturæ authoribus congerit Budæus in annotatio. d. l. 3. §. de illo. ff, pro socio. Similiter apud iurisconsultos, Gayus in. l. 2. ff. de adop. iustum filium appellat eum, qui omnibus partibus filiationis veri filij vicem obtinet, estque legitimus & naturalis, vt ibidem notat Ioan. Groscius nu. 6 post Budæũ in. l. 3. ff. pro socio, At filius iste sub nomine legitimi minime cõprehẽderetur, cũ & adoptiuus legitimus quoque dici posset filius, nisi adderes legitimus & naturalis. Ad id plurimum conducit l. Paulus. ff. de statu homi, vbi probatur, non esse iustũ filium eum, qui natus sit ex coniugio, â filia patre ignorante contracto, cùm natus non sit ex nuptijs solẽniter peractis. Iustus etiam filius dicitur apud Paulũ in. l. septimo mense. ff. de statu homi. qui ex iustis nuptijs septimo mense natus est. Sed & Imperator Iustinianus in. l. cum quis. §. 1. C. de natural. libe, non esse iustos filios, sed legitimos, eos ait, qui nati sunt ex concubina cum qua postea contractum fuerit matrimonium. Cuius legis verba sunt. Debent filij qui post cõcubinę nuptias nascuntur, fratribus prius natis agere gratias, quorũ beneficio ipsi sunt iusti filij. Iusta etiã vxor â iurisconsultis dicitur, quę verè vxor, & per quam solemnitef dũcta est, non quę simplici sponsione vxor est, tametsi legitima sit. l. si vxor. ff. ad. l. Iul. de adulter. Cicero etiam lib. tusculanarum quęstionũ Metellus, inquit, honoratus quatuor filijs, at quinquaginta Priamus, quibus decem & septẽ iusta vxore natis, in vtroque eandem habuit fortuna potestatem, sed vsa in altero est. [5 Iusta etiam dicitur hęreditas, quę abintestato capitur, quoniam ea non ex lege solum, sed & naturali ratione ex bono & æquo debetur, merito igitur iusta apellatur, id est, quam omni iure prestari conuenit, quod in hęreditate quę ex testamẽto

Universidad de Deusto
Biblioteca

mento debetur, non semper procedit, quippe quæ casu quodam deferatur, & plerunque ad extraneos pertinet, & interdum ad indignos, cõsanguineis spretis, vt Paulus iurisconsultus insinuat in.l.3. §. de illo. ff. pro socio, in hęc verba. *De illo quæritur, si ita societas coita sit, ut si qua iusta hæreditas alterutri obuenerit cõmunis sit, quæ sit iusta hæreditas, vtrum quæ iure legitimo obuenit, an etiã quæ ex testamẽto? & probabilius est ad legitimam hæreditatem tantũ hoc pertinere.* Hactẽ⁹ Paulus. Legitima autem hęreditas propriè appellatur tam quę abintestato, quàm quę ex testamẽto capitur: vt Vlpianus probat in.l.lege obuenire. ff. de verbo. signifi. cuius verba sunt. *Lege obuenire hæreditatem non improprie quis dixerit, etiam eam quæ ex testamento defertur: quia lege 12. tabularum testamentariæ hæreditates confirmãtur.* Itaque, vt ad rem redeamus iusta sententia, quæ indiffinitione testamenti ab Vlpiano tradita, continetur, non de legitima intelligere debemus, quippe quæ & codicillis congruat, & cuilibet vltimę voluntati, sed de iusta plena, & perfecta sententia, &

6 cui maior diligentia addi nõ possit. [Ex aduerso probare nitũtur Bellon. Cagnolus, Hubertinus, & Pinelus in locis supra num. 5. memoratis, hanc verborũ differentiam, vel potius cauillationem prorsus falsam esse, & reijciendam, ex sequentibus. Primùm nõ esse iuridicum aiunt, quod hæreditas ex testamento nõ possit appellari iusta, vt ab Vlpiano appellatur legitima in.d.l.lege obuenire. ff. de verbo. signi. repugnat enim manifestè.l. 1. C. de sacrosc. eccles. Imo successio ex testamento sæpius ex iudicio & meritis est magis, quã delata abintestato solo respectu sanguinis: quod apte probari asserunt ex elegantissimis Valerij Maximi verbis in prooemio libri quarti. cap. 7. contemplemur inquit, amicitiæ vinculum potens & pręualidum, nec vlla ex parte sanguinis viribus inferius. Hoc etiã certius & exploratius, quia illud nascendi sors, fortuitũ opus, hoc vniuscuiusque solido iudicio incoacta volũtas contrahit. Et vltra eos confirmari potest ex eadẽ l. 1. ff. de testam. vbi testamentum, iustam sententiam eius quod quis post mortem suam fieri vult, appellat Vlpianus, maiori ergo ratione iusta dicetur hæreditas quæ ex testamento obuenit, quam quæ abintestato, cùm hæc nulla morientis sententia, illa verò ex iusta

7 eius sententia hæredi deferatur. [Cui obiectioni facilimè satisfiet, si consideres Budæum, & adsecias non negasse hęreditatem ex testamento delatam posse esse iustã. Finge enim hęredes legitimos, quia à lege ab intestato vocantur, esse in testamento institutos, quis negauit iustam dici hæreditatem, iustosque hæredes? nemo certè qui sanę mentis sit. Quin & in specie & cõuentione memorata in. d.l.3.§. de illo. ff. pro socio, cõmunicabitur inter socios hæreditas alteri eorum ex testamento delata, si alias esset abintestato successurus ex egregia doctrina Bar. in.l.3. num. 8. ff. de lega. 1. quæ receptior est secundum Alex. & Iaso. ibi, licèt ei refragentur Areti. & quidam alij, & nouissimè Ferd. Vazquez Menchaq. in lib. de successio. creatione. §. 11. nu. 43. sed cum Bar. conueniunt Dec. & Curti. in.l. vnica C. quan. non peten. par. part. accres. Arius Pine. dicẽs communem in.d.l.2. nu. 8. C. de bon. mater. Emanuel Acosta in.l. qui duos. § cum in bello numer. 3. ff. de reb. dub. qui attestatur hanc esse receptam opinionẽ, pro quorum sententia vrget gl. in.l. pater. §. Iulius. ff. delega. 3. cõmuniter recepta teste Iasone in.l. filiusfamil. §. diui. 1. lectione num. 102. ff. delega. 1. Negat tamẽ Alciatus & qui eum sequuntur hæreditatem ex testamento delatam generaliter appellari iustam, quemadmodum quæ ab intestato defertur, ad eos enim quos leges vocant nomen hoc adaptari potest, non ad eos quos testator vocauerit, quippequi propria ductus passione exteros quandoque vocat consanguineis exclusis, quibus lex & ratio hęreditatem potius esse deferendam cẽset. Minus cherit quod in confirmationem primi fundamenti addideram, nempe, iustam dici posse hæreditatem ex testamento delatam, cùm testamentum ipsum iustam sententiam appellet Vlpianus. Nam licèt respectu testatoris iusta dicatur sententia, etiamsi ad libitum disponat de bonis, extraneos quoslibet instituendo: & hoc æquissimum sit lege permittente vt in.l.1. C. de sacrosc. eccles. respectu tamen consanguineorum qui ab intestato vocantur testatore mortuo, non dicetur iusta hęreditas. Vel dicitur iusta sententia testamenti respectu codicillorum, vel alteri⁹ vltimę voluntatis, in quibus non ita liberè & plenè licet disponere ac in testamento. Iusta item hæreditas testamentaria dici non potest absolutè, quemadmodum ea quæ ab intestato defertur: illa siquidem deficere potest ex pluribus causis, hæc verò firmior est, ideo hęc iusta appellatur hęreditas, illa verò nõ. Competit enim contra testamentum ius dicendi nullũ, bonorum possessio contra tabulas, & querela inofficiosi testamẽti, ad eius impugnationem, hęreditas autem proximiori delata abintestato nullam habet controuersiam, ideo nimirum iustę nomen ei conuenit. [Se-

8 cundò aduersus Budæum Alcia. & adseclas allegat Pinelus tex. in.l. cum filio in fi. ff. de lega. 3. vbi iusta ætas appellatur quæ passim in iure legitima dicitur, nempe, viginti & quinque annorum. Sed respondeo Budęum & Alciatum, & cæteros non negare iustam hęreditatem, legitimam quoque appellari, negant tamen, nec immerito quidem, quidquid appellatur legitimum, id iustum appellari posse, habet siquidem verbum hoc maiorem emphasim, perfectionem, & plenio rem actum significantem. Sed quoties legitimum est omnino perfectum, & plenissimum, quid ni id & iustum quoque appellabitur? Ecce Vlpianus in. d. l. cũ filio in fi. ætatem. 25. annorum quoad tutellã eius qui hac ętate pollet, iustam vocat. Est enim matura & perfecta, vt deinceps alio administratore non egeat, hęc eadem ętas ideo legitima appellatur, quia per legem habita est pro firmissima ad effectum, vt per se regi possit, & post eam restitutio in integrum denegetur nimirũ ergo si ętas hęc iusta quoque appelletur, Quẽ admodum & iusta hęreditas dicitur, quę abintestato defertur, licèt eadem legitima quoque appelletur, vt ex. d.l.3.§. de illo. ff. pro socio clarè expenditur, non tamen ex hoc sequitur, vt quidquid legitimum, sit id quoque protinus iustum appelletur. [Tertiò pro ea-

9 dem opinione adducit Pinel. tex. in.l. quod seruus. ff. de acq. pos. vbi iusta possessio pro ciuili ponitur, cum quoque refert Ferd. Vazquez. d. §. 11. nu. 42. Sed tex. ille, vt

ille, vt tamen eorum pace dixerim, hoc non probat, iusta siquidem possessio ibi in alio sensu accipitur, nempe, vt si ex iusta causa seruus quęsierit possessionẽ, dõmino possessio quęratur, secus si ex iniusta causa, & per vim vt ibi glo. Bar. & cęteri interpretes explicãt.

10 [Quarto Pinelus & Menchaq. pro eorum opinione citant textum in.l.2. ff. de adoptio. vbi iustum filium aiunt pro legitimo tantum capi, qualis est adoptiuus. Prætereà legitimatos per subsequens matrimonium appellat iustos imperator in.l. cũ quis. C. de naturali. liber. Sed id leges illę hoc minimè probant, quandoquidem iurisconsultus. in. d.l.2. modum explicans & formã arrogatiõis, dicit hęc verba, quia & is qui adoptat, rogatur, id est, interrogatur, an vellet eum quem adoptaturus sit, iustum sibi filium esse, non dicit text. filium arrogatum iustum esse, sed an velit arrogator eum vt iustum filium habere, & secundum hoc tex. ille potius probat contrarium: iustus enim filius non legitimus tantum, nec naturalis tantùm dicitur, sed qui legitimus simul & naturalis est, vt plene probaui supra eo. nu. 4. Verũ nec tex. in. d.l. cum quis, probat

11 filium legitimatũ, iustum dici, sed contrarium apertè, vt eodem num. 4. docuimus. [Quinto allegant tex. in.l. iusta interpretatione. ff. de verbo. significa. vbi iusta interpretatio sumitur pro legitima, & non propria aut perpetua. Sed si verba & mentem Iuliani eius legis conditoris rectè consideres, nil profectò obstabit nostrę sententiæ, ait siquidem Iulianus, iusta interpretatione sicuti filij appellatione filiam contineri sępe respondimus, ita & nepos videtur comprehendi. Verùm hoc non fit ex propria verbi significatione, vt denotat verbum videtur, sed ex iusta, id est, æqua interpretatione propter similitudinem rationis. Intelligitur enim iuxta verbum cui adiungitur, cum igitur iusta iungatur verbo, interpretatione, minimè proprietatem denotare potest, sed interpretationem.

12 [Sexto adducitur tex. in. l. si senatori. ff. de ritu nup. vbi iusta vxor dicitur, quæ solo rescripto principis vxor fit, refragãte lege, & dissuadẽte honestate. Sed ab fit, vt hęc tex. ille probet: nam rescriptũ principis ibi desideratur, vt senator possit contra honestatem & prohibitionem legis libertinam ducere in vxorem: lege enim Papia id prohibebatur, vt in.l. lege Papia ff. de ritu nup. quamuis hodie cesset hęc prohibitio, vt in auth. vt liber. de cętero. §. si quis colla. 6. Sed hoc impedimento sublato per principis rescriptum, dicit tex. ille, posse libertinam iustam senatoris vxorem esse, seruatis scilicet solemnibus nuptiarum non aliàs. Nil enim aliud obstabat senatori, vt iustam eam habere posset in vxorem, nisi impedimentum illud prohibitionis: quo per rescriptũ sublato, nimirum si iusta

13 vxor efficiatur. [Septimo iustum, aiunt, in iure nostro appellari, quod extrinsecus formam solẽnem habet, licèt ob iniquitatem rescindi possit, vt in.l. si ciues C. de appella. & in.l. iustè possidet. ff. de acq. possess. Sed illa iura non me mouent, nam in. d.l. ciues, ideo iusta electio seu nominatio dicitur, licèt nominatus habeat manifestam excusationem, nec ad eam probandã admittitur nisi ab electione appellauerit, non solum quia ritè facta est, seruatąque forma. l. nominationes C. cod. tit. sed quia allegare tenebatur excusationem vt ibi dicitur & in.l.8. tit. 23. par. 3. & non alleganit, quare nominatio tenuit, & fuit iusta, nec reuocari potuit. At in.l. iustè possidet, ideo iusta est possessio, non solum quia ritè fuit facta, licet contra ius partis, verùm etiam quia possessio postquàm est acquisita, est iuris & sic quoad effectus quę ex vera possessione sequuntur (nempe, quoad fructuum acquisitionem, & præscriptionem inducendam) vera & iusta est possessio, vt in.l. certè. §. 1. ff. de pręcar, & sic secundum verbum cui adiungitur, perfectionem significat, quatenus potest esse perfecta res, cui adiungitur, nec immutare potest naturam eius, vt de iuramento dicitur in.l. fi. C. de nõ num. pec. Quare si iustum precariũ dixerimus, nõ ob id perpetuum erit, sed ad libitum reuocari poterit. l. 1. ff. de preca. ne eius naturã mutare dicamus: quod probat tex. à nemine ponderatus in.l. duo in solidum ibi,

14 nam nec iustę. ff. de præca. [Vltimò censet Pinelus interpretationem Alcia., Budæi & aliorum manifestè confundi ex eadem.l.3.§. de illo. ff. pro socio, cuius legis verba, si aduertissent, nunquam ait, eam interpretationem scriptam reliquissent. Nam ibi casus seu facti species proponitur per verbum iusta, & in dubiũ reuocatur, quæ tunc dicatur iusta hęreditas, vt ea veniat communicanda inter socios iuxta conuentionẽ eorum. Cui quæstioni iurisconsultus respondit, ea verba excludere successionem ex testamento, ad solãque legitimam hęreditatẽ pertinere, & sic cõstat ibi æquari omnino iustam, & legitimam hæreditatẽ, & aperte significari idem respondendum, si conuentio ibi fuisset de legitima hæreditate communicanda, quod sentire asserit Decium cons. 258. num. 8. & colligi ex Bar. & alijs in.l.3. ff. delega. 1. idemque sensisse Iacob. à Sancto Geor. in. l. si arrogator nu. 11. ff. de adop. Cui obiectioni respondeo Alciatum, Budæũ, & sequaces nõ negare, iustã hęreditatẽ dici quoque legitimam, negãt tamen, quidquid est legitimum, id appellari posse iustum, plura enim legitima sunt quę iusta dici non possunt, vt filius adoptiuus dicitur legitimus, non tamen iustus, vt in hoc & alijs exemplis probaui supra num. 8. Et si dixeris quid respondebimus ad tex. in. d.l. lege obuenire. ff. de ver. signi, vbi legitima dicitur hæreditas quę obuenit ex testamento, quod in. d. §. de illo negari videtur, cùm ait, & probabilius est ad legitimam hęreditatem tantum pertinere. Respõdeo ex interpretatione voluntatis id fieri, quę communiter fit ex communi vsu loquendi, vt statim dicam. Et sic resoluo contra Pinelum & adseclas, quidquid est legitimum non esse iustum, quidquid autem est iustum, illud esse quoque legitimum, & perfectum, iuxta perfectionem rei cui hæc adiectio iusti applicatur: hæreditatemque ab intestato delatam iustã dici & legitimã, eam verò quę ex testamento defertur, esse dumtaxat legitimam, non verò iustam, nisi consanguinei proximiores ab intestato vocati in eo testamento instituantur. [Verùm ne quæstionẽ de nomine tantum videamus habuisse, quæro nunquid dispositio tex. in. d.l.3. §. de illo. ff. pro socio, locum habeat, si in dispositione dictum fuerit, quòd legitima inter eos communicetur hęreditas alterutri eorum delata? Et ni fallor, credere idem esse respondendum, nempe, vt ad eam tãtum referatur, quę ab intestato obuenerit, nõ ad eam quę ex

testa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

testamento: non quòd ex proprietate verborũ ea cõprehendi non possit, potest siquidem, vt in. d. l. lege obuenire. ff. de verbo. signi. sed quia communis vsus loquendi, qui attenditur magis, quàm proprietas verborum, vt in. l, librorum. §. quod tamen Cassius. ff. de lega. 3. ad interpretandam loquentium mentem, vt in l. ex cõuentioibus. ff. de verb. signi. cum alijs vtiliter congestis per eruditissimum Didacum Couarr. lib. 3. resolutionũ. c. 5. id in dubio non comprehendit, certũ enim est ex frequentissimo legumlatorum vsu legitimã hæreditatem accipi tantum pro ea, quæ ab intestato defertur, & vbiq; proponi vt diuersa à successione ex testamento, vt patet ex innumeris iuris locis, in titulo. ff. & C. de suis & legiti. hæredi. & C. de testamẽta. & legiti. tute. & ex. l. illud. ff. de acq. hæred. &. l. fi. quis ita hæres instituatur si legitimus. ff. de hęre. instit. & l. qui fundum. §. qui filios. ff. ad. l. falcid. & ex. l. mater decedẽs. ff. de inoffi. testa. & l. in arenam. C. eo. tit. & ex. d. §. de illo in fi. vt tradit Paul. in. l. si ita quis. §. ea lege ad fi. ff. de verb. oblig. Ari. Pinel. in. d. l. 2. num. 7. ad fi. C. de bon. mater. Alias rationes ad coniectandam mentem defuncti tradit Fer. Vaz. de succes. creatio. d. §. 11. num. 42. versi. verùm in. d. §. vt ibi per eum.

16. [Atque ita saluari potest concordia glossæ in. l, legitimum. ff. de peti. hæred. Bartholi & fulgosij in. d. §. de illo Decij & Curtij in. d. l. vnica. C. quan. nõ pet. partquorum opinio receptior est teste Hier. Cagno. in. d. l. vnica & Bellone lib. 3. supputationum. c. 7. & Ario Pinelo in. d. l. 2. num. 5. C. de bon. mater. dicebãt enim d. l. obuenire, intelligi secundum latiorem significationem: tex. verò in. d. §. de illo secundum magis strictã, si strictam intelligas ex cõmuni vsu loquendi, vt dixi num. præcedenti. Nec est verum quod Pinel. ibi asseruit, magis propriè verbum legitima, ad hęreditatem ab intestato pertinere, minus autem propriè ad hęreditatem ex testamento, quando quidem repugnet verbis expressis. d. l. lege obuenire. Vsus autem loquendi nimirum effecit, vt strictius verbum legitima hęreditas sumeretur, pro ea tantum quę ab intestato defertur.

17 [Aliam etiam addit rationem Pinel. in. d. l. 2. num. 7. ad tex. in. d. §. de illo, dicens apertè colligi ex verbis conuentionis contrahentes nolluisse, vt omnis hęreditas communis esset. Nam si id voluissent conuenissent per verba vniuersalia, omnis quęcunque hęreditas, vel saltem indefinita, vt hęreditas alterutri obueniens communicaretur. Cum autem conuenerint per verba illa qualificata, iusta vel legitima hęreditas plane significauerunt, nolle omnem hęreditatem communicari, sed illam dumtaxat, cui qualitas illa iustę, vel legitimę hęreditatis cõgrueret, iuxta regulam vulgatam l. cum prętor. ff. de iudi. & c. nõne de pręsump. Prudẽtissime igitur respondit iurisconsultus in. d. §, de illo, ex vsu communi loquendi, quod inualuit, ea verba tãtum accipi pro hęreditate ab intestato delata: & ex verosimili mente contrahẽtium. Sed hęc ratio magis adaptari potest ad speciem num. 15. traditam, quoties conuenit de legitima hęreditate diuidenda, quàm speciei. d. §. de illo, quando conuentio facta fuit de iusta hęreditate diuidenda: nam tunc ex propria vi & significatione verbi, iusta, non potuit adaptari conuẽtio illa nisi ad legitimam hęreditatem ab intestato delatam, vel ex testamento proximioribus institutis competentem: & hîc est verus intellectus. d. §. de illo quid quid dixerint Pinel. in. d. l. 2. nu. 7. C. de bon. mat. & Fer. Vaz. Mench. de succes. creatio. §. 11. nu. 42. Ex quo infert Pinel. num. 9. ad quæstionem de emphiteusi cõcessa prosę & legitimis hęredibus, an tantum venientibus ab intestato, vel institutis ex testamento pertineat, quam non examino ad eum recurrito. [Subdit in diffinitione testamenti Vlpianus, de eo quod quis post mortem suam fieri vult: hoc dixit ad differentiã contractus inter viuos qui ante mortem sortiuntur effectum, testamentum verò non nisi post mortẽ: quod quibusdam visum fuit contra ius, cùm conferat dispositionem in tempus inhabile, nempe, post mortem testãtis, quo in tempore nullum ius habebat in bonis, vt probant Iaso. & Deci. in rub. C. qui testam. facer. possi. & Loriotus de additione axiomate. 10. atq; ideo necessaria fuerit legis confirmatio testamentarię successionis, secundum eos iuxta sententiam Acursij in. l. illa institutio. ff. de hęred. instit. cui assentire videtur Pinelus in. d. l. 2. de bon. mater. nu. 7. versi. possetque. Sed aliter hoc intelligit Viglius in. §. sed prędicta nu. 12. insti. de testam. post Bal. Ang. & Imol. cam glo. in d. l. illa institutio reprehendẽtes, quę nihilominus cõmuni. recepta est, secũdũ Deci. in. l. eum qui nu. 4. vbi optime eã defendit. ff. de iurisd. om. iud. Belloni. in. §. 1. insti, de stam. 2. quęsti. d. Ant. de Padilla in. l, cũ quis num. 13. C. de iur. & facti igno. vbi citat concordã. & Ferd, Vaz. de succes. creatio. §. 2. in prin. Tiraq. de cõsti. 3. par. 2. lim. nu, 5. Iaso. in rub. C. qui testa, face. poss. Cõfirmatur quia non inspicitur initium actus, qui cõfertur in aliud tempus, sed illud ipsum tẽpus in quod confertur, ita vt paria sint aliquid fieri tempore prohibito, vel id ipsum conferri in illud tempus prohibitum, & ex contrario. l. eum qui. ff. de iuri. omni. iudi. l. in tempus. ff. de hęre. insti. d. l. quod spõsę cum cõcor. à Tiraq. congestis. d. li. de constituto. 3. par. 2. limi. nu. 3. &. 4. & ex ibi traditis hoc poteris multis modis confirmare: eandem opinionem sequitur Iacob. Septima, de institutio. catholi. cap. 9. num. 141.

18

GLOSS. II.

1 *Vltima voluntas dicitur testamentũ & codicilli & donatio causa mortis.*

2 *Donatio causa mortis quot testes requirat.*

3 *Solemnitas testium remissa in testamento an censeatur pro portione remissa in codicillis?*

4 *Vltima voluntas informis, & innominata, quæ sit?*

b *O otra postrimera voluntad.* Non solum testamentum dicitur vltima voluntas, sed & codicilli, qui à testamẽto in multis differunt, vt dicam. infra cod. l. sequ.

2 gloss. 9. [Donatio etiam causa mortis comprehenditur sub hac lege, in qua nimirum tres sufficiunt testes vicini, si coram tabellione fiat, si verò priuatim absque tabellione quinque testes requiruntur, quod iure communi probatur per tex. in, l. Marcellus in princi.

prin. ff. de dona. cau. mor. vbi si solẽnitas, quæ iure cõmuni exigebatur in testamẽto vel codicillis, per aliã nouiorem legem remittatur in aliquo vel relaxetur, in donatione quoq; causa mortis remissa cẽsebitur, quamuis si solemnitas lege noua augeatur in testamẽto vel codicillis, non censebitur aucta in donatione causa mortis, vt est author Ludo. Rom. singul. 523. tractat latè Marcus Solon Burgensis in. l. 1. Tauri num. 814. & sequentibus, dicam infra hoc libro ti. 10. de dona. l. 7. gl. 1. nu. 8. Cæterùm si lege noua aliqua pars testiũ remitteretur in testamẽto, vt qa disponitur quinque sufficere, nõ videbitur eo respectu & portione ea remissa in codicillis, vel in donatione causa mortis, vt in eis tres testes sufficiãt, ex sentẽtia Bart. in. l. 2. nu. 5. ff. de lega. 1. cuius sententia cõmunis est, vt fatentur nouiores ibi, & Alber. Brun. in tracta. de forma & solẽm. §. vlt. q. 10. licèt Fran. à Ripa in. d. l. 2. in fi. refragetur, & iterũ in tracta. de peste. 2. par. particula. 2. in fi. ex textu in. d. l. Marcellus. quæ lex ei minimè suffragatur, cùm id tantum probet, solemnitatis remissionẽ in testamẽto factam per legẽ nouã, factã quoque videri & in codicillis, non tamen minorem iuxta proportionem. Vnde licèt testamentũ tempore pestis fieri possit coram quinque testibus iure communi, vt ex lege vit. C. de testam. expẽdũt Bal. Sali. & Ias. ibidẽ, & Deci. cõs. 284. Ant. Rube. cõs. 72. & cons. 165. Ripa. d. par. 2. col. 2. donatio tamẽ causa mortis nõ valebit si corã tribus testibus fiat tẽpore pestis, licèt Rip. ibi, contrariũ fuerit opinatus, vt adnotauit Couar. in. 3. par. rub. extra de testam. nu. 21. [Alia est etiã

4 vltima voluntas informis & innominata, ad exẽplũ contractuũ, qui etiam nominati dicuntur & innominati, qualis est illa quæ fit per pactum reciprocum à cõmilitonibus ad bellum pergentibus, vt in. l. licet inter priuatos. C. de pact. quem dicunt singularem Bal. Ange. & Ias. ibi, & Ant. Gom. in. l. 3. Tauri num. 66. Alia sunt vltimarum voluntatum informium genera quę nulla regula cõtinentur, vt latè refert Ferdinan. Vazquez. Mecha. lib. de succes. creatio. c. 11. nu. 44. & seq. & potissimum nu. 54. & pluribus seq.

GLOSS. III.

1 *Lex nostra ante legẽ Tauri, quæ trãscripta est in. l. seq. an loquebatur de testamento nuncupatiuo?*

2 *Testamentum nuncupatiuum potest coram tabellione & sine tabellione confici.*
Testamenti nuncupatiui solẽnitas iure cõmuni, ibidẽ.
Testamenti nuncupatiui publicatio, ibid.

3 *Publicatio testamenti non requiritur, vbi est cõfectũ in publico instrumento.*

4 *Testamentũ legi debet corã testibus, aliàs non valet.*
Testamentũ an lectũ præsumatur corã testibus? ibidẽ.
Lex. 13. tit. 25. de tabellionibus lib. 4. explicatur, & an habeat locum in testamento? ibidem.
Testamentum nuncupatiuum potest probari per testes quibus non fuit lectum, ibidem.

5 *Testamentum nuncupatiũ quomodo fiat iure regio?*

6 *Testamentũ iure regio nuncupatiũ an valeat sine tabellione, licèt copia eius haberi possit, cum quinque testibus vel tribus si plures haberi non possint?*

7 *Subscriptio testatoris an sit necessaria in testamento nuncupatiuo?*

8 *Subscriptio partis iure regio requiritur in omnibus publicis instrumentis.*
Testamentũ largè inter cõtractus annumeratur, ibid.
Contractus in testamento fieri possunt, ibidem.

9 *Testamenta maiorem exigunt solemnitatem, quã contractus ad falsitatem euitandam.*

10 *Constitutio Neapolitana incip. in instrumentorum robur, quæ de instrumentorum solemnitate loquitur, an extendatur ad testamenta?*
Lex. 13. tit. 25. de tabellio. lib. 4. explicatur, ibidẽ & numero sequen.

11 *Generalis dispositio sequens an corrigat speciale præcedentem.*
Lex noua generaliter loquens non corrigit legem antiquam in casu speciali loquentem nisi ex eius mẽte id colligatur, ibidem.

c *Con escriuano publico.* Inter antiquos regni nostri iurisperitos erat nõ modica controuersia, an lex ista formam prębens testamento, intelligeretur in testamẽto nuncupatiuo, an in testamẽto in scriptis quã pro vtraque parte examinat Marcus Solonius Burgẽsis in. l. 3. Tauri. 1. par. cõclu. 1. nu. 13. & tandem concludit, ad testamentũ nuncupatiuũ dũtaxat eius referendã. Non negat tamen quæstionẽ fuisse admodũ ambiguam: atque ideo necessariam fuisse regiam declarationẽ, vt ipse asserit nu. 34. dicens optimè per illam legẽ, quę trãscripta fuit in. l. 2. infra eo. fuisse decisum legẽ nostrã, de testamento loqui nuncupatiuo, non de testamẽto

2 inscriptis. [Et præmittendũ est testamentũ nuncupatiuũ posse corã tabellione & sine tabellione fieri, vt probat lex nostra &. l. 102. tit. 18. par. 3. & iure cõmuni imperatorũ glo. cõmuniter recepta in. l. vlt. in verbo ostẽditur. C. de fideicõ. Solẽnitas iure cõmuni requisita, vt cõmuniter resoluitur, est vt in eius cõfectione adsint septẽ testes masculi, puberes, liberi, & rogati, quẽ admodũ & in testamento in scriptis, vt dicam in glo. seq. Differunt tñ, quia testes testamẽti nũcupatiui audire & intelligere tenẽtur testatoris voluntatẽ, nec se subscribere aut signare astringuntur, vt in. l. hac cõsultissima. §. per nũcupationẽ. C. de testam. vt ibi gl. Paul. Castr. & doct. explicant. l, hęredes palã. ff. eo. tit. & §. vlt. insti. eo. Requiritur etiã eius testamẽti nũcupatiui publicatio mortuo testatore, vt corã iudice compareãt testes, & cũ iuramẽto deponãt cã fuisse testatoris voluntatẽ: & deinde redigi debet testiũ depositio in publicã formã coram iudice & tabellione publico, vt perpetuò plenã fidẽ faciat, vt in. l. vlt. in fi C. de testa. vbi docto. ita interpretati sunt verba illius legis teste Ant. Gom. in. l. 3. Tau. nu. 45 &. 46. [Qui tñ hoc procedere asserit quoties testamẽtũ fit corã solis testibus, absque vlla scriptura, vel conficitur in scriptura priuata. Secus verò si de eo fiat publicũ corã tabellione instrumentũ, tunc etenim ipsum publicũ instrumẽtũ probat solum, nulla eius facta publicatione seu testium depositione: quemadmodũ fit & in testamẽto

3

Universidad de Deusto Biblioteca

in scriptis, eademque ratione, vt probat gl. cõmuniter recepta in l. 2. C. quem. testa. aperi. glo. item vlt. in l. 1. C. de testam & in l. hæredes palam. ff. eod. tit. & in l. vlt. C. de fideicõ. in verbo ostenditur & docto. ibidẽ, Bart. & docto. in l. 2. ff. quem. testa. ape, & in l. conficiuntur. §. 1. ff. de iu. codicill. moderni in l. 2. C. de bono. poss secun. tab. Couarru. in c. cum esses nu. 1. de testam l. 1 in prin, tit. 1. & l. 4 tit. 2. & vtrobique Greg. Lupi part. 6. & in l. 32. tit. 16 part. 3. & in. l. 103. tit. 18. ead. part. 3.

4 [Aliud etiam pro forma requiritur in testamento nuncupatiuo coram tabellione facto, nempe, vt legatur coram testibus, non enim sat est habere numerum testium à lege requisitum & totum fuisse perfectum, nisi ante mortem testatoris coram testibus lectum fuerit, vt in l. fideicommissa. §. quoties. ff. de lega. 3. quẽ ibi ad hoc expẽdit glo. Bart. Bal. & docto. & reputat singularem & vnicum Alberi. ibi, & Bal. in l. vlt. C. de sent. ex peri. recitan. Bar. Bal. & docto, hoc idem asseuerant in l. si quis testamentum per illum tex. ff. de testam, Ferdi. Mencha. lib. de successio, creatione. c. 14. nu. 35. & 36. vbi citat concord. & limitat nu. 41. & 42. estque iure nostro text. in l. 103. in fi. tit. 18. part. 3. ibi, *E tal testamento deue ser leydo.* [Nec præsumetur in dubio fuisse lectum, nisi probetur secundum Bart. & cæteros in d. §. quoties Felin. in c. 1. num. 17. de fid. instru. probatur autem fuisse lectũ per assertionem notarij expressam, vel tacitam, vt si dicat notarius in fine instrumenti, prout fieri solet, actum & absolutum fuit coram me, hac siquidem in specie lectum fuisse præsumitur, secundum Bald. in auth. quod sine. C. de testam. cum concord. per Couarru. citatis in c. relatum. 1. de testam. num. 11. conclus. 1. in fi. prout & in alijs quibuscunque instrumentis & contractibus, vt in l. contractus. C. de fide instru. ibi, & postremo partibus absoluti sunt, quem in id expendunt Bald. Ange. & cæteri interpretes, est etiam tex. hoc probans in l. vltim, C. plus val. quod agitur, & in l. 54. in fin. titul. 18. part. 3. & in l. 13. titul. 25. de tabellionibus supra lib. 4. ibi. *Los dichos escriuanes las lean presentes las partes y los testigos.* Et text. ille de omnibus instrumentis loquitur in quibus clarum est comprehendi testamẽta, & hãc esse comunẽ opinionẽ attestantur Ant. Gom. dicens, ita praticari in l. 3. Tauri nu. 107. & Marc. Salõ Burgen. ibi, nu. 207. & sequẽtibus in. 2. concl. 1. partis Did. Couar. in cap. relatũ. 1. de testam nu. 11. vbi latè discutit. Et resoluit in. 3. cõcl. ea quę dicta sunt, de lectione testamenti, accipiẽda esse, cùm quis probare velit testamẽtũ per scripturã: secus si per ipsos testes probare voluerit testamẽtũ, qui eius cõfectioni pręsentes fuerũt, probare siquidẽ poterit in eo cõtẽta, licèt eis lectũ nõ fuerit, quod sequitur Burgen. in d. l. 3. Tau. nu. 215.

5 [Iure autẽ regio si testamẽtũ fiat nũcupatiuũ absq; tabellione, vel in scriptura priuata quinq; testes sunt necessarij vicini eius loci vbi fit testamẽtũ, si tamẽ locus sit adeo desertus, quod in eo nõ adsit copia testiũ, sufficiet si tres adhibeãtur vicini eius loci. Si verò corã tabellione fiat testamẽtũ nuncupatiuum in publicam formam redactum, tres sufficient testes vicini eius loci vbi testamentum fuerit confectum, vt in hac lege & in. l. sequenti.

6 [Sed quæstionis esse solet, quid si in loco vbi testamentum fit, haberi possit tabellio, testamentum autem nõ fuerit coram eo confectum, an sit satis, si quinque testes vicini, vel tres etiam vicini interueniant, si plures inueniri nõ possint? Et videtur nõ sufficere propter verba huius legis, quæ expressa videntur ibi, *ni escriuano.* Ergo à cõtrario sensu, si copia tabellionis haberi potuit, non valebit testamẽtum absque eo factũ. Contrarium tamen voluit Ant. Gomez in d. l. 3. Tauri nu. 47. versi. quæro tamen, imò quod valeat coram tribus testibus factum absque tabellione, eo quòd parem vim testes obtineant, ac instrumenta, nec sint restringendæ probationes, sed ampliandæ, maximè in testamentis, iuxta notata in l. in exercendis. C. de fide instru. cui sententiæ adhæret Couarru. in c. cum esses num. 2. de testam. versi. admonitus, eo quòd à viro quodam eruditissimo fuerit admonitus, quòd verba l. 1. tit. 2. lib. 5. ordinationum, vnde hæc lex de prompta fuit, vitio scriptorum corrupta sunt, vt & attestatur vidisse in libro vetustissimo in bibliotheca collegij maximi Saluatoris reposito. Ex quo ait, excerpsisse verũ. d. l. 1. sensum, nẽpe, vt testamẽtũ nuncupatiuũ si fiat corã notario tres testes fore adhibendos, si verò nõ fiat corã notario, quinq; si in eo loco haberi possint, alioqui sufficere tres. Ex qua decisione colligit, licèt sit in eo loco tabellio, tres sufficere testes sine tabellione, si plures haberi nõ possunt. Sed Ferdi. Vaz. Mencha. lib. 3. de successionũ creatione. §. 21. nu. 20. & Marcus Solõ Burgen. in l. 3. Tau. nu. 826. contrariũ voluerũt, imo quòd quinq; testes sufficiãt sine tabellione, licet copia tabellionis haberi possit, cõtra Michaelẽ Cifontanũ in. d. l. 3. Tauri & Telliũ Fernan. ibi in. 2. par. nu. 14. tres tamẽ asserit non sufficere licèt alij haberi nõ possint, si adsit tabellio in loco vbi testamẽtũ fit, quia tũc corã eo fieri debet testamentũ, cum ipse iuxta ius nostrũ vicẽ duorũ testium obtineat, & hæc sentẽtia verior est iuxta literã legis nostræ cum sic ait, *Y si no pudierẽ ser auidos cinco testigos, ni escriuano enel dicho lugar, seã alomenos presentes tres testigos vezinos del tal lugar.* Ergo à cõtrario sensu si tabellio adsit in loco, nõ sufficient tres testes, etiã

7 si plures reperiri non possint. [Sed nõ semel vidi cõtrouersum an in testamẽto nũcupatiuo corã tabellione facto, sit necessaria subscriptio testatoris. Et videtur nullã testantis requiri subscriptionẽ, eo quod in testamẽtis lex nõ exigat, hãc solẽnitatẽ ex frequẽtiori doctorũ sentẽtia in l. hac cõsultissima. §. per nũcupationem & §. sed cũ paulatim. C. de testam. l. 1. & 2. titul, 1. par. 6. quod apertè cõuincitur ex nostra lege, quę hoc nõ requirit, & ex. l. Taurina sequenti, quę testatoris subscriptionẽ exigit in testamẽto in scriptis: in nũcupatiuo autẽ, & in codicillis seruari pręcipit solẽnitatẽ legis nostrę. Nec oberit. l. 13. ti. 25. de tabellio. supra lib. 4. ibi. *Y si las partes las otorgaren las firmẽ de sus nõbres:* Ecce ibi statuitur instrumenta cõficientes debere ea subscribere in protocholo notarij, quãuis hoc iure cõmuni non requireretur, secundũ Abb. Felin. & alios in capit. 1. de fid. instru. lex siquidem illa non loquitur de testamentis, quippe quæ peculiarem habeat à iure statutã solemnitatem, prærerquã nihil aliud est necessariò exigendum. Generalis siquidem decisio posterior trahenda non est ad ea, de quibus specialiter

erat

erat prouisum. l. doli clausula. ff. de verbo. obliga. l. talis scriptura in princ. ff. de lega. 1. l. 3. titulo. 10. part. 6. vbi Grego. Lupi citat concordan. in gloss. 1. in princ. Ex quibus hanc sententiam tenet nouissimè Petr. Nun. de manda. exequen. 2. part. c. 16. num. 1. versi. septimus casus, & eam tenuit Couarru. in c. cum esses numero. 2. de testam. asserens ita practicari, licèt postea in secunda editione contrarium attestatus fuerit, vt

8 statim dicam. [In contrarium tamen vrget plurimũ d. lex Complutensis. 13. tit. 25. de tabellio. supra lib. 4. quæ partis subscriptionẽ omnino exigit in omnibus scripturis seu instrumentis publicis, sed appellatione instrumentorum, testamenta & vltimæ voluntates proculdubio continentur, ex sentẽtia Accursij in. l. si idem in glossa. 1. C. de codicillis textus, est in l. sicut falsi & in l. si falsos &. l. si quis decurio. eo. ti. & l. si à fratre, C. de testa. mil. l. hac cõsultissima in prin. C. de testam. l. 2. §. si dubitetur. ff. quem. testa. aperi. l. ex ea scriptura. ff. de testam. l. 103. tit. 18. par. 3. & l. 54. eod. tit. & lib. Et præterea testamentum largè inter contractus annumeratur, secundum glo. celebrẽ in §. item sacramenta in glo. magna circa medium de pace iura. firm. per tex. singularẽ in l. eandẽ in princ. & §. 1. ff. de duob. reis, ibi, sed & cæteris contractibus, veluti, emptione, venditione, locatione, conductione, deposito, commodato, testamento, idem constat ex. l. testamentũ. C. de testam. vbi latè Iaso. confirmat, idẽ Ias. in l. quæ de legato nu. 2, ff. de lega. 1. Guill. Bened. in repe. c. Rainuntius de testam. in verbo testamentũ 3. nu. 5, cum concordan. per Decium traditis cõs. 660. nu, 10. li. 5. per Matth. Affli. in decis. Neapoli. 240. nu. 6. Nicol. Boeri, 260. & decis. 155. nu. 9. Ferdi. Mencha. hoc latius probans lib. 1. de success. creatio. §. 1. num. 2. Marcus Burgen. in l. 3. Tauri nu 1061. Nam & cõtractus fieri possunt in testamento & vltima voluntate, secundum glo. Bart. Bald. Ang. Paul. Imol. Fran. de Areti. & cæteros in l. hęredes palã. §. vlti: ff. de testã. cum concordan. pluribus per Tiraq. congestis de legib. connub. gloss. 5. nu. 101. & 102.

9 [Præterea eadem, imo fortior ratio militat, ne falsitas cõmittatur: quæ ratio magis vrget in testamento quàm in contractibus, seu alijs instrumentis. Quaproter in testamentis maior solemnitas, quàm in contractibus requiritur. Atque ideo lex ciuilis testium solemnitatem inducens in testamẽtis iusta est, nec iuri diuino contraria: prout latè probat Fortu. Garsia in tracta. de vltimo fine illatio, 15, & Couarru. in c cum esses nu. 3. de testam. Probatur etiam quia hic testãdi actus grauis est, & mille fraudibus obnoxius. Potuit ergo lex quò tutius & fidelius ageretur, hanc solemnitatem statuere ad totius reipublicæ vtilitatem, vt optimè probat Couarru in d. c. cum esses nu, 6. si ergo in cõtractibus subscriptio partis requiritur ad euitandam falsitatẽ, multo ergo fortius & in testamẽtis auth. multo magis

10 C. de sacros. eccles. [Hanc etiam confirmat sententiã decisio Neapolitana Matth. Affli. nu. 166. & authoritas Lucæ de Pœna in l. Mediterraneæ. C. de anno. & tribu. lib. 11. glo. Bar. de Capi. And. de Iser. Matth. Affli. in constitutione instrumentorũ robur rub. 79. lib. 1. vbi, & alij omnes quotquot dictam constitutionẽ intrepretantur eam ad testamentũ extendunt, & aliã quamcunque vltimã voluntatem, dicit enim constitutio illa, quòd si instrumentum publicum excedat libram auri, debent ad minus se subscribere instrumento tres testes in eo descripti, quam præcitati doctores extendunt ad testamentum nuncupatiuum corã tabellione factum, vt testium subscriptionem etiã requirat. Et licèt dubium sit, an trium tantum testium subscriptio desideretur in testamento nuncupatiuo, an verò septem, qui ad eius perfectionẽ requiruntur, quod latè examinat Affli. d. deci. 166. & d. constitu. instrumenrorũ robur nu. 4. post Luc. de Pœn. in d. l. Mediterraneæ, nemo tamen dubitat, eandẽ constitutionẽ ad testamenta extendi, sic ergo in specie. d. l. 13. ti. 25 de tabellio. supra lib. 4. quæ solẽnitatẽ addit instrumẽtis publicis, vt à partibus subscribantur, intelligi oportet, vt in testamento nuncupatiuo corã tabellione facto, eadem testantis subscriptio exigatur: quibus rationibus moti hoc asseuerant Grego. Lup, in l. 2. in verbo su nome tit. 1. part. 6. & Did. Couarru. in d. c. cum esses de testam. secunda editione, quia in prima tenuit contrarium, vt dixi, Mar. Solõ Bur

11 gen, in d. l. 3. Tauri nu 1096. & seq. [Nec oberũt huic sentẽtiæ adducta in cõtrariũ, nã imprimis lex Tauri sequẽs solũ explicare intẽdit numerũ testiũ nostra lege requisitũ, nec fuit animus legislatoris. d. l. 13. supra citatã corrigẽdi, sed hũc casum de quo agimus omissit, atque ideo mãsit dispositioni iuris cõmunis, iuxta l. cõmodiisimè. ff. de lib. & posth. & hęc solutio mihi vera videtur, prout & Grego. Lup. visum fuit, quidquid refragauerit Burgẽ. d. l. 3. Tauri nu. 1098. & 1007 aliã tradẽs solutionẽ, quæ etiã vera est. Minus oberit secũda ratio, quod generalis dispositio sequẽs nõ corrigat specialẽ, quia id ita accipiẽdũ est, vt quoties in lege aliqua est clausula generalis, nõ extẽdatur ad specialiter statuta in eadẽ lege, secus si in diuersis legibus, ita respõdet Gre. Lup. in d. l. 2. Sed cõtra hanc euasionẽ vrget nimis glo. cõmunitr recepta in l. sciendũ in gloss. magna. ff. qui sat. cogan. dicens quòd lex noua generaliter loquens, non extenditur ad leges antiquas in casu speciali loquentes, lex igitur Complutensis. 13. tit. 25. de tabellio. supra lib. 4. robur & solẽnitatẽ addens instrumẽtis, nõ extendetur ad leges antiquas, hoc est, ad. l. nostrã, in casu speciali testamẽtorũ loquentẽ. Sed glo. illa non obstat nostræ conclusioni, quandoquidẽ limitatur & restringitur per docto. maximè per Alex. & Ias. ibidẽ, nisi appareat de mẽte legis nouę, quòd velit cõprehẽdere omnes casus speciales legũ antiquarũ, vt in c. cõtra Christianos iũcta glo. vlt. de hæreti. in. 6. & ex sentẽtia Imolæ in. l. si vero. §. de viro nu. 5. ff. solu. matr. sed hoc clare cõstat ex. d. l. 13. Cõplutẽsi, ex rõne in ea expressa, cũ sic ait, *Y si en leyẽdo la dicha nota y registro dela dicha escriptura, fuere algo añadido o mẽguado, q̃ el dicho escriuano lo aya de saluar y salue en fin de la tal escriptura ante de las firmas, porque despues no pueda auer duda en la dicha enmiẽda, si es verdadera o no.* Si in instrumẽtis cõtractuũ ad euitãdas falsitates, hæc subscriptio requiritur, multo ergo magis in testamẽtis hęc ratio militat. Et quia d. pragmatica sanctio Complutẽsis, ex qua. d. l. 13. & sequẽtes, ꝑditę fuerũt, in fine eius taxat sportulas, & iura

 tabel-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rabellionum, omnium instrumentorum, sic dicens. *Enlos contractos entre partes,y testamentos,y otras escripturas extraiudiciales,&c.* Ex quo verisimam esse arbitror hanc vltimam Gregorij Lupi sententiam, quæ in his regnis proculdubio seruatur. Cætera testamentorum solemnia dicam in glosis sequetibus.

GLOSS. IIII.

1 *Testes testamenti nuncupatiui debent esse præsentes cõfectioni testamenti iure regio, & cõmuni imperatorum,*
Testamenti pars non potest per septem testes probari. & altera pars per alios septem, ibidem.
2 *Testes testamenti intelligere debent,quæ in testamento nuncupatiuo continentur,aliàs non valet testamẽtum contra Ferd.Mencha.*
3 *Testes testamenti nuncupatiui debent videre testatorem,vt deinceps eum agnoscant, licèt antea non agnouerint.*
4 *Testes testamenti an necesse sit esse in conspectu testatoris iure regio? Et quid in contractibus.*
Testium solemnitas iure regio,est probatoria non formalis ex sententia Ferdinan.Mencha.contra communem,ibidem.
5 *Testis testamenti an cæcus esse possit iure cõmuni, aut regio?*
6 *Testium solemnitas iure regio est formalis & substantialis,ex communi nostratum sententia. & num. sequen.*
Debet verbum importat necessitatem,ibidem.
7 *Debet verbum importat formam.*
Forma est ordinata series rem ad substantiam deducens,ibidem.
8 *Forma non sufficit si per æquipollens adimpleatur,sed eius omissio in qualibet etiam minima parte vitiat actum.*
9 *Forma vel solemnitas est indiuidua.*
10 *Solemnitas formæ,& solemnitas substantialis,& solemnitas effectualis,si deficiat,actus corruit.*
11 *Solemnitas probatoria si deficiat,non deficit actus si aliter probari possit.*
Solemnitas testium testamentorum, est substantialis & formalis,ibidem,& seq.
12 *Testiũ numerus testamentorum,iure communi imperatorum est substantialis,& formalis solẽnitas, qua deficiente deficit testamentum cum communi.*
13 *Testamentum carens testium solemnitate deficere dicitur etiam ex defectu voluntatis,ibidem.*
Testium solemnitatem in testamento esse iure regio, pro forma introductã,& ea deficiente testamẽtum corruere,ibidem.
Formam non seruans,actum illusorium videtur facere,ibidem.
Lex inutilis.ff.de acceptila,intelligitur ibidem.
14 *Testamenti forma iure ciuili inuenta est,quare per aliã legem mutari potest.*
Testamenti substantia est voluntas & consensus,& numeris seq.
Testamenti forma est solemnitas testium,ibidem,& sequen.
15 *Consensus est substantia contractuum,ibid.*
Forma contractuum & substantia quæ sit?
Forma dat esse rei,ibidem.
16 *Actus omnis consistit in potentia & voluntate.*
Forma cuiusque rei deficiente,substantia eius deficit, ibidem.
17 *Diffinitio essentiam rei ostendit.*
Hæredis institutio erat olim forma substantialis testamenti,hodie iure regio non,ibidem.
Testium numerus in testamentis ad euitandas falsitates requisitus,non conuincit esse solemnitatem probatoriam,ibidem.
18 *Omnino,vel omnimodo,dictio est præcisa & decretum irritans continere videtur.*
Lex nostra intelligitur,ibidem.
19 *Lex Tauri sequens intelligitur,*
Forma data esse intelligitur,vbi est clausula decretõ irritantis,ibid.
19 *Testes duo ad quemlibet actum probandum sufficiũt, quòd si plures requirantur,ad solemnitatẽ & formam exigi intelliguntur.*
20 *Forma omnis à iure tradita censetur esse substantialis.*
Actus quilibet forma non seruata est nullus, etiamsi contractus sit aut testamentum, maximè si adsit clausula decreti irritantis,ibidem.
21 *Testamentum in quo deficit testium solemnitas est nullum,nisi adsit clausula codicillaris.*

d *Tres testigos alomenos.* Nota ex hac lege,testes testamẽti nuncupatiui coram tabellione facti debere esse præsentes explicationi voluntatis testatoris, patet cum lex ait,*deuen ser presentes a lo ver otorgar tres testigos.* Idem statutum erat iure communi imperatorum, vt in.l.cum antiquitas & in.l. casus.C. de testamen.l. qui testamento.§. veteres. ff. eo. vt ex eis expendunt Cyn.Bald.Salicc.Paul.Cast.Alexand.Corne. & Iaso.num.8.& .12. in.d.l.cùm antiquitas, docto. etiam in.l.furiosum.C.qui testa.face. poss. hæc erat eo iure communis sententia teste Paulo Parisio consilio 33.num.28.& sequen.lib.2.& Corne. consil. 238. nu. 3.lib.4. Ex quo omnes asseuerant iure communi non posse probari testamentum diuisim, altera eius pars per septem testes,& altera per alios septem,prout nec iure regio per quinque vel tres, si fiat coram tabellione, si quinque dicant se scire partem eorum quæ in testamento continentur,& alij quinque aliam partẽ, & præcipuè hoc asserunt Bart. & docto. commu. in d.l.cum antiquitas,vt ibi refert Iaso. nu. 9. & Alex. cons .177.li.2.Ferdi.Mencha.lib.3.de succes. creatio.

§.22.

§.22.numero.91.&.§.30.numero.11.&.12. licèt ipse ibi teneat contrarium iure regio & malè,vt infra probo. [Ne satis est eos esse præsentes,nisi omnes intelligant & percipiant,quæ in testamento nuncupatiuo scripta sunt, ita vt nullam particulam etiam minimam percipere desinant: non enim sufficit testes omnes testamento esse præsentes, nisi præterea omnia quæ ibi acta fuerint plenè intellexerint secũdum Bald.& Paul.in.d.l. cum antiquitas. C. de testamen. quod communiter esse receptum attestatur Corne. consil.304.numero.20.lib.1.Guiller.Benedi. in repe. cap.Raynuntius in verbo in extremis positus nu.40. cum concordan.per Ferdi.Menchaq.traditis. d.§.22. numero.93.&.d.§.30.numero.14.& per Ant.Gomez
3 in.d.l. 3. Tauri numero. 49. &.50. [Quinimo non sufficit testes esse præsentes &intelligentes,nisi in cõspectu testatoris fuerint,eumque viderint & agnouerint,& licèt antea non agnouerint, vt ex vsu eum agnoscant:nec aliter quicquam valet testamentum secundum Cyn.Albe.Bart.Bald.Sali.Fulgo.Bened.de Plumbi.Alexand.& Iaso.in princ,&.3.notab. in.l.si non speciali.C.de testamen.per text.ibi, in verbo in cõspectu testatoris.& in.l.si vnus in verbo corã testatore.C.de testam.estque cõmunis sententia teste Corneo cõs.18.nu.6.&.7.lib.2.& num.4. & Deci, consil. 354.num.1.& Ferdi.Vazquez Mechaq. lib. 3. de succes.creatio.§.30.numero.7.& Paul.Paris.consilio.33. col.1.lib.2.& probat clarè lex ista,ibi,*a lo ver y otorgar.* Et licèt hoc requiratur,non tamen testatorẽ cog noscere tenentur testes,vt optimè probat Marcus Solon Burgen.in.l.3.Tauri numero.347.& sequen. Sed sufficit vt eum videant tempore confectionis testamẽti,vt inde eum cognoscere possint, vt ibi resoluit
4 numero.349.in fine. [Et licet Ferdinan. Vazquez Mecha.in.d.§.30.numero.7.asseueret, iure regio non requiri,quòd testes testamẽti nuncupatiui sint in cõspectu testatoris,nec intelligere teneantur contenta in instrumento,eo quòd testamentorum solemnia iure nostro ad probationem tantum,non ad formam desiderentur,vt ipse expendit ex lege sequenti quæ erat lex.3.Tauri,ibi,*no agan se ni prueba,*& ex fine.l.1.tit. 2.lib.5.ordinationũ,vnde lex nostra de prompta fuit, cùm ea lex dicebat, *Otro si que vala el testamento que fuere hecho con buenos testimonios.* Hæc tamen verba non sunt transcripta in hoc libro. Atque ideò, inquit,Menchaq.non esse in hoc discrimen aliquod iure regio inter contractus & testamenta, nam sicut in contractibus necesse non est,testes esse in conspectu contrahentium,si aliter percipere possunt quæ aguntur ab ipsis secundum veriorem & receptiorem sententiam gloss. in.l.2.§.idem Labeo.ff. de aqu. plu.arcen, quam communiter esse receptam attestantur Alexand.nu.6.& Iaso,nu.9.in.d.l.si non speciali. C. de testam.Canoni.in.c.preterea de testib.&.c.ex literis de consue.ei etiam accedunt Bar.Imol.& Paul. in d.§.idem Labeo.Ferdi.Mencha.lib.3. de succes.creatio.§.30.nu.8.ita etiam iure regio idem est in testamẽ
5 to nuncupatiuo. [Ex quo ipse infert numero sequẽ. quòd licèt testis esse non possit cœcus in testamento de iure communi, secundum veriorem & receptiorẽ sententiam,vt resoluit Corne,consil.18.numero.5.lib. 2.Deci.consil.354 col.1,authoritate Cyni, Alberi.Iaco.Butri.Bart.Bal.Sali.Fulgo.Pauli, Cornei,Alex. & Iaso.in.d.l. si non speciali per text. ibi, in verbo in conspectu testatoris,& in.l. si vnus. C. de testam. poterit tamen secundum eum,esse testis in testamento iure regio,quemadmodum & in actibus inter viuos esse testis permittitur,vt Alexand.& Corne.numero,6.& Iaso.numero.7.attestantur in. d. l. si non speciali, id quod asseuerant gloss. Bar,Paul.& Imol. in.d.l.2.§.idem Labeo.ff.de.aq.plub.arcen.Paul. Paris. cons.33.column.1.lib.2.docto.in.l.testium. C. de testibus Panormi.& alij in.c.cum causam eod. titulo
6 [Et licèt idem Ferd.Vazquez in.d.§.30.numero.11. 12.13.&.14. dixerit iure nostro regio, non exigi testes esse præsentes toti testamento, sed partem posse probare per quinque testes,& aliam partem per alios quinque. Atque ita sufficeret sufficienter probari, licèt formaliter non probetur,non tamen crederem admitti posse in praxi eius sentẽtiam hoc in regno, nec in theorica sustineri,est enim contra communem nostratum sententiam commentãtium dictum.l.3. Tauri,qui omnes concedunt esse pro forma inductã eam testamentorum solemnitatem in hac lege & sequen. traditam,qua deficiente testamenta corruunt,vt in.l. cum hi.§.si prætor.ff.de transi.quod præseferunt verba legis nostræ,*deuen ser presentes,*&c. Verbum enim debet,necessitatem importat.l.1.§.1.ff. quod quisque iur.gloss.in.l.3.§.1.in verbo ostendere. ff. ad exhiben. & in auth.quod relictum.C.sine cẽsu vel reliq. & in c,proposuit in verbo non debet,& ibi Panor. extra de appell.alia gloss.in Clemen.attendentes in verbo debeant & ibi Cardi.Floren.9.notab.de statu. mona. & in Clemen.dispendiosam in verbo valeat, de iudi. & in.c.si aliquis in verbo reuocari debet,& ibi Bald. titul.apud quem vel quos.Alberi.in.l.vnum ex familia in prin.ff.de lega.2.Bar. magistraliter distinguens in.l.3.numero,3.C,de pigno.lectione.2.Feli.in.c.nam concupiscentiam numero.6.de constitu.Iaf.in,l. qui iurisdictioni numero.8,ff.de iuri.om,iudi.Deci. cõs. 340.in princ.Steph.Bertran.consilio. 211. numero.6. lib.4.Gozadi.consil.51.post prin. Tiraquel.citãs concord.lib.1.de retractu.§.1.gloss.15.in princ. Pet.Nun. responso.14.numero.2.vers.prima est,consequitur ergo necessario requiri hanc solemnitatem legis nostræ & sequentis in testamentis seruari. [Præterea verbũ
7 hoc debet,importat formã, vt in casu simili asseruit Tiraq.lib.1.de retractu.§.36.num.29.in specie eius cõsuetudinis in verbo,& aceste fin sera tenu, idest, & adhunc finem tenebitur, &c. Sed forma à lege vel statuto data,in dubio præsumitur substantialis secundũ Bald.in.l.comparationes.3.opp.in fi.C.de fid. instr. qua non seruata corruit actus,Bald.in.l. humanum. col.2.C.de legi.Ange,cons.89.Pet de Ancarra, cons. 35.col.1.Forma enim legis vel statuti est de eius substãtia,sicut forma cuiusque rei est de substantia ipsius, prout & fit in quibuscunque actibus hominum,quia est de substantia ipsorũ actuum. Est quippe forma ordinata series rem ad substantiam deducens, secũdum Bald.in cap.1.de no.form.fideli.Alcia. lib.5.Paradoxorum cap.16,in princ.eamque aliter diffinit Tiraq. lib.1.de retractu.§.35.gloss.2.numero,26. quæ si in ali-

Universidad de Deusto
Biblioteca

quo actu requiritur,& non interueniat, in causa est, vt is actꝰ ipso iure deficiat.l.qui Romæ.§.Flauius.ff. de verbo.obliga.Alcia.vbi supra col.1.in fi.Alias formæ diffinitiones tradit Tiraq.lib.1.de retra.§.36.glo. 3.num.26,ſ Quæ vſque adeo vera ſunt,vt non ſit ſatis formam per æquipolens adimpleri,gloſ.in Clem. 1.in verbo tertio de vita & hon.cleri.cũ concord.per Alexand.traditis in.l.1.ff.de libe.& poſth.per Marſi. conſilio.27. lib.1.& in ſpecie notat Bald.Ange.Imol. Paul.Caſt.& recentiores in.d.l.1.ff.de libe. & poſth, vbi afferunt concordan.Ita quidem vt eius omiſsio in qualibet vel minima parte,actum vitiet, ſecũdum Anto.& Panormita.in cap.Piſanis de reſtitu.ſpolia, cum concordan.per Felin.adductis in cap. cum dilecta num.10.de reſcrip.& Phili.Deci.in cap. prudentiam.4.notab.de offi.de lega. Guill. Benedi. in repe. cap.Raynuntius in verbo in eodem teſtamento relinquens.1.de teſtam.cum multis concordan.per Tiraq. additis lib.2.de retra.§.4.gloſſ.6.num. 31. & in ſpecie teſtamenti,de quo agimus,iure communi imperatorum,id probat Ferdinan.Mencha,de ſucceſsio. creatio.§.11.num.17.&.§.9.numero.11.&.§.14.numero.90. & ſeq.&.§.4.nu.12,& ſequen. dicam latius infra hoc libro titulo.11.de empt.& vendi.& retractu.l.7.glo: 11.num.5.Et hęc omiſsio formæ etiam ruſticos,mulieres,minores,milites,& ſi qui tales ſint, non excuſat, vt probatur.in.l.vltim.C.de teſtam. iuncta gloſſ. & in.l.ambiguitates eod.tit.Bal.Salice.& alij in.l. iuris ignorantia.C.qui admi,cum concordã.ibi per Alex. traditis,& per Tiraquel.lib.2.de retra.§.4 gloſſ.7.nu
9 mero.15.qui reddit rationem num.16. [Eſt item forma indiuidua.l.hæredes palam.§. vltim. l. ſi is qui & ibi Bald.1.notab.ff.de teſtam. cum ſimilibus.Diuiſio enim formam corrumpit,vt dixit Bald.in.l. ſi ſeruus circa mediũ in additione,ff.ſi quis cautio.& in.l. Pedius poſt princ.in additio.ff.de arbi. vbi aſſeruit formam eſſe de genere indiuiſibilium: quo fit vt quælibet mutatio formæ totam vitiet diſpoſitionem ſeu actum,ſecundum Iacob.Butri.in.l.certi condictio.§. quoniam & ibi quoque Alberi.ad fi.ff.ſi. cert. peta. quin & omnis ſolemnitas eſt indiuiſibilis ſecundum Bald.in.l.ſi veritas.2.notab.C.de fideicõm. & Alex. in.l.is qui quadringenta,ff.ad.l.Falci.Deci.conſ.532. column.1.Tiraq.lib.1.de retra.§.1.gloſſ.21,numero.12, & de legib.connubia. gloſſ. 6. num. 4.vbi,quæ ſunt de forma vel ſubſtantia,debent inquit, eſſe contemporanea,& ſimul explicari, vt in.l. cauſa.§. ſi prætor
10 ff. de tranſ. [Sed, vt hæc melius percipiantur, non grauabor referre verba Angel.conſi.36.[Quædam,inquit,ſolemnia requiruntur ad actus eſſentiam,& hęc ſolemnitas ſubſtantiæ appellantur,quoniam his deficientibus actus non deducitur in ſuam eſſentiam,nec ei congruit,nec conuenit diffinitio eidem attributa. Vnde emptioni nomen non cõuenit, niſi ex vna parte precium, ex alia ſpecies vendibilis interueniat.§. precium inſti.de emp.& vendi. Quædam ſolennia requiruntur ad formam,& hæc appellantur,ſolemnitates formales,quia eis deficientibus deficit etiam formale,quod habet ſe per modum ab extra, non autem deficit intrinſecum & materiale: exempla multa patẽt, modica referam,vnum in tranſactione & ſtipulationibus.ff.de verbo.obliga.l.1.ff.de tranſ.l.cũ hi.§. ſi prætor,aliud in contractu minorũ,vt.C.de admi.tuto.l. lex quæ tutores,& de prædi. mino.l. ſi prædiũ, &.ff.de reb.eo.l.magis puto.§.non paſsim,aliud in vẽditione propter tributa & debita fiſcalia.C. ſi propt. publ.penſi.l.ſi deſerta,aliud in vẽditione prędiorum curialium.C.de prædi.curia.l.i.lib.12.aliud in ſententijs.C.de ſenten.l.prolatam,aliud in teſtamentis, de quibus eſt noſter ſermo,vt in.l.hac conſultiſsima. C. qui teſta.face.poſſ.ff.de teſtam.l.hęredes palam:aliud in reſcriptis.C. de præci. impera. offeren.l. fi. de reſcrip.cap.1.lib.6.aliud in gratijs & beneficijs, de præben.cap.quamuis,cap. ſi eo tempore de reſcrip. lib. 6. hæ autem ſolemnitates formales actus tempore requiruntur,vt decreti & authoritatis interpoſitio, vt.ff.de autho.tuto.l.obligari.§.tutor,inſti.eod.titul. §.pen.aut ante actum,vt in iuſſu paterno aut domini eo,qui requiruntur ad additionem hæreditatis filio vel ſeruo delatæ.ff.de acq.hære.l. ſi quis mihi bona.§. iuſſum.C.de hæred,inſti.l.cum proponas,inſti. eodẽ titulo.§.pen.Cæterum poſt actum nullam imaginor poſſe appellari ſolemnitatem formalem,quoniã poſt actum formatum interuenit,ſi quæ ergo poſt actum requiruntur,illa appellatur ſolẽnitas effectualis,quoniam robur actui iam formato, & in eſſe producto tribuit.Exemplum patet in donatione quæ inſinuationem requirit,nam & ante illam donatio eſt,ſed in firma, quia ſi non fiat non ſortitur effectum, imo viribus vacuatur,vt in.l.ſancimus.§.ſin autem. C. de dona.ibi,ſed hoc pro nõ ſcripto vel intellecto eſſe dicatur,ſicut dicimus in teſtamento vſurarij manifeſti,quia niſi cautio idonea præſtetur,eſt ipſo iure irritum & inane,vt in.c.quanquam de vſur.lib.6. tenet tamen à principio teſtamẽtum & donatio. Sed an irreuocabiliter & cũ effectu?Hoc ex futuro pẽdet euẽtu,quia ſi præſtetur cautio,erit inexpugnabile teſtamentum,ſi aliud canonicum nõ obſiſtat, ſimiliter & donatio,ſi inſinuatio fiat modo debito,& coram iudice competenti,idem dicimus in actis ſimiliter non re
11 dactis in modum,vt in.l.geſta.ff.de re iudi.]hactenus Angel. [Ex ſuperius traditis conſtat teſtium numerum,& alias ſolemnitates teſtamentorum per legem iſtam & ſequentem requiſitas, eſſe formaliter ſubſtãtiales,& earum omiſsiones etiam in minima parte vitiare proculdubio teſtamenta,contra nouã, & inuſitatã Ferdi.Vaz.Mencha.opinionem,quã ipſe nobis, vt nouam tradidit lib.3.de ſucceſſ.creatio.§.30.per totum:non enim video rationẽ diſcriminis inter ius ciuile & regium,nec aliam differentiam prętерquam in numero teſtium,& licèt verum ſit quod requiſita ad probationem tantum,ſi omittantur,nõ vitiant diſpoſitionem,ſi aliter de re illa cõſtare poſsit,vt ex cõmuni opinione reſoluunt Alex.& Iaſo.in.l.1.ff. delib.& poſth.per.l 1.§. vlt.ff.de dote prælega. &.l. certum.ff. ſi cert.pet.cum concordan. per Mencha, traditis lib. 3.de ſucceſſ.creatio.§.30.nu.5.non tamen verum eſt ſolemnitatem teſtamentorum iure regio ad probatio-
12 nem tantum non ad formam deſiderari. [Nam iure communi idem eſſe,[quòd numerus teſtium ſit ſolemnitas ſubſtantialis,& non probatoria dumtaxat,] tenent doctо.communiter teſte Alberto Bruno in tractatu

ctatu quotuplex ſit forma fol.3,colũn.2.cuius author eſt Accurſius in.§. teſtes in verbo nec impubes ad fi. inſti.de teſtam.& poſt cuin Bart.in.l. nemo poteſt in princ.ff.de lega.i.quem ibi ſequuntur, eius opionem communem dicentes,Iaſo.1. lectura num. 17. &.2.lectu.nu.21.& Ripa.nu.27.Crotus nu.11. Hãnibal num. 144.Alexand.in.l.1.col.2.& ibi Iaſo.nu.17. ff. de condi.indeb.Deci.in.l.2.C.de bon.poſſ.ſecũd. tabu. nu.5. &.6.& Iaſo.ibi numero.10.Bal. & domi.Ant. de Padilla in.l.cum quis num.11.C.de iur.& facti igno. Tellus Fernandez in.l.3.Tauri nu.21.& ſequentibus, & ibi Marcus Solon Burgenſis,num.444. hanc dicit cõmunem,Alcia.hanc atteſtatus communem lib. paradoxorum.5.cap.16.prope fi.& cap.17.in princ.Couarru.in.c.cum eſſes num.8.C. de teſtam.Pro hac communi ſententia citari ſolet tex.in.l.ſi quis legatum.2. reſponſo. ff. de falſ. & in.l,ſi vnus,ibi,iure deficit teſtamentum &.l.dictantibus verſi.fi.ibi, teſtibus ad efficiendam voluntatem adhibitis,& in.l. hac conſultiſsima in fi.prin.ibi pro infecto haberi conuenit. C.de teſtam,& in.§. ex eo autem inſti. quib. mod. teſtam. in firm.Alias huius ſentẽtiæ rationes cõgregat Ripa. in d.l.nemo poteſt nu.27.& ſeq.ff. de leg.1.& Ferd. Vazquez Mencha.lib.1.de ſucceſſ.creatio.§.2.nu.2.& Tellus Fernandez in.d.l.3.Tauri.2.part.nu.21.vſque in finem,& hæc eſt verior & receptior opinio, licet cõtrarium voluerit idem Bar.in.l.cum quis.C.de iur.& fa. igno,nu.11. & in.l.1.num.10.verſi. & per hoc apparet ff.de condi.indeb.Bald.in.l.1.nu.54.C.de ſacro.eccleſ, & Ferdi.Vazquez hanc dicens veriorem,& æquiorẽ d.§.2.nu.2.per rationes per cũ ibi traditas poſt Ripã in.d.l.nemo poteſt nu.29.& ſequẽ.ff.de lega.1. Huius etiã opinionis fuit,Alcia.lib.paradoxorum.5.c.17.Addit tamen quòd ſi legitimus numerus non adfuerit teſtium,teſtamentũ deficiet,nõ ex eo quòd probari nõ poſsit,ſed quia mutatam teſtatoris voluntatẽ lex firmiter preſumit:nã cùm quilibet noſſe leges præſumatur,quæ hoc diſpenũt,vt ſeptem teſtes adſint, ſi quis ſex tantum adhibuerit,videtur eluſoriũ actum cõficere voluiſſe,vt ex pluribꝰ probat ipſe Alcia.d.c.17.& in l.nemo poteſt.ff.de lega.1.num.23.vbi tenet,quòd qui ſolemnia non ſeruat in teſtamento, videtur illuſoriũ actũ facere voluiſſe.l.an mutilis.ff.de acceptila. Paul. Pariſ.conſ.19.lib.2.nu.61. [Ego autem ex rationibus
13 Alciati & Ferd.Mencha.ipſorũ improbo opiniones, & conſtanter aſſero,teſtium numerum in teſtamento nũcupatiuo, tam iure communi imperatorũ quàm regio requiſitum eſſe vtroque iure formam & ſolemnitatem ſubſtantialem teſtamẽti,ſimul & probatoriã, atque ideo aliqua etiam minima eius ſolẽnitatis parte deficiente,totum vitiari teſtamentũ,non ſolũ propter defectũ ſolẽnitatis,ſed etiã propter defectũ cõſenſus.Propter defectũ ſolẽnitatis,quia ſolẽnitas eſt indiuidua,l.ſi vnus & ibi latiſsimè Iaſ.C.de teſta. cũ pluribus cõcordãtijs per Ferd.Vaz.traditis lib.1.de ſucceſſ. creatio.§.2.nu.4.in fi.&.§.3.nu.4.&.§. 4.nu.18.& ſeqcũ his quę diximus ſupra nu.9.Propter defectũ cõſenſus:quia vbicũq; actus peccat in forma,agẽs dicitur potius delirare,& actũ fruſtatoriũ facere,vt in. l.nõ ſolũ ff.de actio.&oblig.cũ ſic ait[quorũ proculdubio in huiuſmodi actualis cogitatio eſt, vt nihil agi æſtimetur appoſita ea conditione,quàm ſciãt eſſe impoſsibilem Ex quo id expendunt Paul.Caſtr.& Ripa.in.l.1.§. ſi quis ita nu.29.ff.de verbo.oblig.& prout Alcia.dixit in loco numero præcedenti in fi.citato, qui ſolemnia non ſeruat in teſtamento,videtur illuſorium actũ voluiſſe facere,vt in.d.l.an inutilis in prin. ff.de acceptila.cuius verba ſunt. *Dicet aliquis poteſt ergo non eſſe conſenſus? Reſpondeo cur non poſsit? fingamus eum qui accepto ſerebat ſcientem,nullius eſſe momenti acceptilationem,ſic accepto tuliſſe,quis dubitat non ineſſe pactũ, cum conſenſum paſciendi non habuerit.* Ecce ibi conſenſus præſumitur abeſſe,vbi ſolemnia acceptilationis nõ ſeruantur.Ex quo eam deciſionem extendere poſſumus ad teſtamẽta & omnes actus,quorum forma inducta eſt à iure ciuili,prout eſt acceptilatio,de qua agit.d.l.
14 an inutilis.[Sed teſtamentum quoad ſui formam eſſe à iure ciuili inuentum,aſſeuerãt omnes iuris ciuilis profeſſores,Bart.in.l.interdũ nu.7.ff.de condi. indeb. Rom.Fulgo.Corne.nu.6.& Iaſ.nu.6.in.l. ſi teſtamentum.C.de teſtam.hanc dicẽtes cõmunẽ,Iaſ.in.l.ſi poſt diuiſionem nu. 11. C.de iur.& fa. igno. Paul.Pariſ.in conſ.1. num.49.lib.2.& conſ.46.nu.32.lib.3.cum pluribus concord.per Ferd.Vazq.traditus lib. 1. de ſucceſſ. creatio.§.1.nu.1.verſ.3 fuit opinio,Couar.lib.3. reſolutio,c.6.nu.7,Ex quo formam teſtamenti poſſe eadem lege ciuili & iure regio mutari conſtat,vt reſoluit idẽ Ferdi.Vaz.d.§.1.nu.1.verſ.vnde.Si igitur ius ciuile dedit ei formam conficiendi,forma non ſeruata nimirũ ſi teſtamentũ corruat,etiã ſi ſubſtantia & materia maneat informis,hoc eſt, conſenſus & voluntas teſtãtis, quæ verè ſubſtantia eſt,ſine qua formari vel fieri non poteſt teſtamentum.Quemadmodũ ſi figulus aut vaſcularius formare velit teſtam,aut vas aliquod,ſine creta aut argilla,aut ſine argento, prius ſiquidem debet inquiri materia vel ſubſtantia,vt ex ea aliquid formetur,forma enim non poteſt eſſe ſine materia, quia ex nihilo nihil fit ſecundũ Philoſo.l.ſed ſi manente.ff.de preca, nec materia ita tibi vſui eſſe poterit, ac res ex materia formata: quomodo obſecro cũ maſa argẽtea aquã hauries, niſi vas ex ea conficiatur, in quo aqua detineatur,vt inde eã haurire & bibere poſsis? forma igitur accedere debet ſubſtantiæ vel materię. [Cõſenſus ſeu voluntas teſtatoris eſt,vt diximus, loco ſubſtãtiæ vel materiæ,ſine qua quis dubitat fieri non poſſe, nec formari teſtamentũ?Sufficit tamen ſi expreſſa ſit, vel tacitè ſubintelligatur, quo fit, vt teſtamẽtũ quod omnẽ ſolẽnitatẽ omnẽq; formã exactiſsimè habuit, nil habeat roboris,ſi aliud præcedat habẽs clauſulam derogatoriã,quia præſumit lex in poſteriori teſtamẽto defuiſſe teſtantis volũtatẽ, & ſic eius ſubſtãtiam, vt in.l.ſi quis in prin.teſtamẽti cũ ibi latè traditis per Bar.& moder.ff.de lega.3.Bar.Alex.Imol. Iaſ.Zaſius Pau.Rom.Aret. & alij in.l.ſi mihi & tibi.§.in legatis ff.de lega.1. Sic & in cõtractibus conſenſus cõtrahentium pro ſubſtantia accipitur, nõ ſolum in emptione & venditione,& locatione,& cæteris cõtractibus qui cõſenſu celebrãtur,vt in.l.cõſenſu, ff.de actio. & obliga.& inſti.de obliga.quæ ex conſenſu,per totũ, verũ etiam in cęteris cõtractibus qui re,verbis,vel literis celebrantur,vt in.l.obligationũ ſubſtantia. ff. de actio,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& oblig.l an inutilis.ff.de.acceptila.in quibus cõsen-
sus cõtrahentiũ est substantia cõtractuũ. Quòd si con
sensui accedat forma & solemnitas verborũ, dicemus
formatam esse obligationem verborum, idest, stipula-
tionem.l.1.in prin.&.§.si quis ita.ff.de verb.obliga.in
qua consensus non proderit sine verbis, nec verba sine
consensu, vt ibi, & in.l.consensu.ff.de acti & oblig.&
in prin.insti.de litera.oblig.&.l.obligationum substã
tia in fi.ff.de act.& oblig. Quod si accesserit res corpo
rea, quale est in mutuo, re contracta intelligetur obli-
gatio, quod absque consensu minimè sufficeret, vt in-
sti.qui.mod.re contra.obliga. Sic & in testamento cõ
sensus seu testantis voluntas, est substantia.l.in condi-
tionibus.ff.de cõd.& demonstra.doct.in.l. nemo põt
ff.de lega.1. forma autem est, quæ à iure requiruntur
in confectione testamenti, nempe, numerus testium,
& quòd sint masculi non fœminæ, puberes, nõ impu-
beres, ingenui, non serui, quòd nõ sint hæredes scripti
in eodem testamento, vel filij, vel parentes hæredum,
quòd adsint toto tempore, quo testamẽtũ conficitur,
quodque vno contextu fiat, quorum aliquod si defi-
ciat, deficiet quoq; testamentum tanquam forma defi
ciente, quæ dat esse rei.l.Iulianus.§.sed si quis.ff.ad ex
hiben.vbi mutata forma, prope interimi substantiam
rei Marcellus scripsit, & licèt cũ his testibus testamen
tum probetur, non ideo dicetur solemnitas probato-
ria dumtaxat, sed forma potius testamenti, ex qua cõ
sensus & sic substantia colligitur, non enim videtur
velle testamentũ facere, qui formã eius nõ seruat, sed
actũ frustratoriũ. vt in.d.l.an inutilis.ff. de acceptila.
16 cũ concord.supra traditis nu.12.& 13.[Præterea si vas
ansatum facere præcipias vasculario, ipse autem sine
ansis faciat: forma quidem substantialis vasis deficit,
quare nihil egisse videtur vascularius, & ad aliud refi-
ciendum tenebitur, quia nõ seruauit formam à te per
scriptam, vel si malueris reddita tibi masa ãrgentea, ci
non teneberis soluere precium conuentum.l.2.§.fi.iun
cta.l.si merces.§.si conductor.ff.loca. Sic & in specie
nostra lex tibi concedit facultatẽ testãdi nuncupatiuè
coram septem testibus, vel iure regio, corã tribus tan-
tum & tabellione, & quinque sine tabellione, vt in hac
lege, si testauerit aliquis coram minori numero testiũ,
nihil pro facto agere videbitur, quia lex ei permisit
facere testamentum de bonis disponendo post mortẽ,
quando bona non erãt sua, vt ex pluribus probat Fer
di.Vazq.de succes.creatione.§.2.in prin.& alij supra
relati gl.1.in fine. Quare cautiorem firmitatem serua
re præcepit, quàm in alijs actibus, & cum hac qualita-
te dedit cuilibet, potestatem testandi, qua non serua-
ta defecit testatori potestas testandi, & volũtas, prout
dixi num.præcedẽti. Sed omnis actus consistit in po
tẽtia & volũtate, vt in.c.cum super de offi. de lega.&
l.nemo potest.ff.de lega. 1. & authoritate Boetij asse-
ruit Bal.in repe.l 1.nu 55.C.de sacrosc.eccles. At hîc nõ
solũ deficit potestas testandi, verum etiã volũtas, qua
re nimirum si forma & substantia deficiente actus cor
17 ruat, de quo latius in glo.10.[Conuincitur etiã, solẽni
tatem testium nõ solũ esse probatoriã, verũm etiã pro
forma substantiali requisitã, ex diffinitione testamẽti
ab Vlpiano tradita in.l.1.ff.de testam.de qua nos quo
que latè egimus supra eo.glo.1. Ex qua diffinitione es
sentia rei ostenditur, vt in.l.1.§.dolo.ff.de dolo. Dicit
enim Vlpianus, testamentũ est iusta declaratio volun
tatis, hoc est, solemnis & perfecta, vt ibi exposuimus,
si ergo deficit testium solemnitas, non erit iusta decla-
ratio: & per consequens dici non poterit testamentũ,
quãuis contingat hæredis institutionem, quæ iure cõ-
muni forma erat substantialis.l.1.§.vlt. ff.de vulga.l.1.
ff.de hæred.insti.§.ante hęredis insti.de lega.l.proxi-
mè.ff.de his quę in testa.delen. Quãuis hodie iure re
gio hęc non sit forma, vt in hac lege decidit, qua so
lum exigitur solẽnis declaratio voluntatis. Forma etiã
testamẽti est, q; fiat vno contextu, nec diuertatur testa
tor ad extraneos actus.l.hæredes palam.§.vlt.ff.de te-
stam.l.si vnus &.l.hac cõsultissima.C.eod.l.3.ti.1.par.
6.Ant Gom.in.l.3.Tauri nu.49.&.50 Ferd.Vaz.d.§.
2.nu.3. Quòd si hęc omnia concurrãt, testium verò so
lemnitas deficiat, nihil agitur, ex cõmuni & receptio-
ri sententia doctorũ supra nu.12.citatorum: licèt enim
ad falsitates vitandas, sit hæc testiũ solẽnitas adiuenta
[vt in.l.iuncimus &.l.vlt.C.de testam.& in.l.vlti.C.
de fideicõ.& in.§.vlt.insti.de fidei.hęredi.gl. in.c. quę
in ecclesiarũ de cõsti.cõmuniter receptа secũdũ Deci.
in.c.1.co.tit.nu.8. post Panor.& Feli.ibi, Ias.etiã dicit
cõmunẽ in.l.nemo potest.2.lectione nu.105.ff.de leg.1.
Ferd.Vaz.de succes.creatio.§.2.nu.7.& ob id dicatur
solẽnitas probatoria] nõ tamẽ ex eo desinet esse forma
substãtialis, vt ex superius traditis probauim⁹.[Quin
etiã iure regio pro forma exigũtur testes, vt supra nu.
6.&.7.latius probaui, & vltra ibi dicta, appẽdo verba
legis nostrę, ibi, tres testigos alomenos. Hoc est, tres te
stes ad minus requiruntur, quasi dicat testes tres omni-
no seu omnimodo exigũtur, & non minus, sed dictio
hęc omnino seu omnimodò, est præcisa secũdũ gl.in.l.
si cũ exceptione.§. sed et si quis in verbo omnimodo.
& rursus in.§. quatenꝰ eodẽ verbo, & ibi Bar.ff.quod
met.causa, & in.l.vbi autẽ.§.fi.ff.de verbo.obliga.vbi
est bonus text.cũ cõcord.à Tiraq.cõgestis in relecti.l.
si vnquã in verbo reuertatur nu. 73. C.de reuo. dona,
vbi etiã probat dictionẽ hanc cẽseri decretum irritãs
tacitè cõtinere, & tollere facultatẽ dispensandi secũdũ
Ant.& Imol.in Clem.1.super gl. in verbo nullatenus
de sequestra.poss.& fruct.Ang.in repe.l.si insulã nu.
13.& ibi Alex.nu.14.ff.de verb.oblig.Barb.cõs.64.lib.
19 4.col.4.versi.idẽ dicimus. [Præterea lex Tauri sta-
tim sequens continet clausulam expressam decreti ir-
ritantis, cum sic ait, *Los quales dichos testamentos y co-
dicillos sino tuuierẽ la dicha solẽnidad, mãdamos q̃ no ha
gã fee ni prueba en juyzio ni fuera del.* Sed vbicũque est
clausula decreti irritãtis, ibi est data forma ex sentẽtia
Bal.in.l.1.ff.de li.& posth.cui subscribũt Ang.& Imo.
ibidẽ Pet.de Ancar.in reg ea quę.12.col.vers.hoc ver
bũ nisi cõstitutio.de regu.iu.in.6.& in rep. c.1.cartha.
13.ibi, quæro statuto cauetur quòd notarij, extra de
cõstitu, Feli.in.c.cũ dilecta de rescrip.nu.6.vers.quin
tum signũ Soci.cons.45.nu.9.lib.1.Deci.cons.466.nu.
3.Moderni in.l.pacta quæ cõtra.C.de pact Fer.Men
cha.dicẽs cõmunẽ de succes.creat.§.7.nu.18.Lud.Go-
mezi.in regula de idiomate.q.8.Staphile.de literis gra
tię in præludio.nu.15 cũ cõcord.per Pet.Nun.traditis
respõso.14.nu.2.ad finẽ. Nec me mouet quòd Fer.Mẽ
cha.expẽdit ex lege Tauri seq.li.3.de succes.creatio.§.

30.nu.5.dũ alt̃no hagan fe ni prueba] quasi verba hęc
innuere videãtur testiũ numerũ nõ desiderari nisi ad
probationem dũtaxat testamẽti, atque ideo si ommit
tatur nõ vitari dispositionẽ, vt ex cõmuni resolutione
attestãtur Alex.& Iaso.in.l.1.ff. de lib.& posth. nam
his verbis non excluditur nec impeditur, quin testiũ
solẽnitas sit formalis & substantialis, & probatoria si
mul, vt ex alijs eius & nostrę legis verbis insinuaui-
mus: imo ea verba no hagan fe ni prueba, non solũ ad
probationẽ instrumenti referenda sunt, sed ad substan
tiã etiã & formã testamẽti, & codicillorũ, vt sint nul-
la & nullius momenti si solemnia defecerint. Nam ad
probationem duo testes sufficerent, vt cõstat ex.l.vbi
numerus, ff.de testib.& Math.18. quare si plures desi-
derantur, hoc non ad probationẽ, sed ad solemnitatẽ
& formã referendũ est, & hanc opinionem tenet Ioã.
Lupi in.l.3.Tauri nu.64.Cifontanus. nu.14.Did.Ca-
stelli in verbo no haga fee in princ.& Anto. Go. nu.
123.versi.quinto facit, Gomez Arias ibidem num.48.
&.54.& seq.licèt ipse eam appellet legem primã, quę
tamẽ tertia est, & ibidẽ Marc.Solõ Burgen. nu. 444.
& latius nu.1368, ibiq; Ferdi. Talabe. nu.54. & Pau.
Pari.in specie con.61 nu.13.& seq.lib.3.& Deci.cons.
612.nu.2.Couar.in.c.cũ esses nu.8.de testam.& hæc est
cõmunis sententia nostratum, & probatur expressim
in.l.13.infra hoc eodem titulo, vbi mãdatũ cõmissario
cõcessum ad testãdũ, debet eã testiũ habere solemnita
tem, quam & testamentũ, aliàs non valet mãdatũ, nec
fidem aliquã facit: ecce ibi tex. expressum clausulam
ponentem decreti irritãtis, qua in specie certũ est for
20 mã induci substãtialem, vt diximus. [Qua omissa in
quacunque etiã minima parte testamentum & quili
bet alius actus corruit vt supra nu.8. &.9.probaui: &
in dubio omnis forma à iure tradita censetur esse sub
stãtialis, vt docet Bal.singulariter in.l.cõparationes.3.
oppos.C.de fide instru.Deci.cõs.466.nu.13.Bal. cons.
11.in fi.li.1.& cons.324.li.2.Deci.cõs.605.nu.10.& cõs.
11.nu.16.& Fer.Mench.de succes. creatione.§.4.num.
27.& est generale, vt actus factus forma non seruata
sit nullus vt in.l.Iulianus.§ 1.ff.ad exhib. l.fi ff.de di-
uor.l.cùm hi.§.si prætor.ff.de transa.& tum potissimũ
quãdo lex actũ annullat, si secus fiat, vt in.l.1.§.cũ qui
ff.de cõsti.pecu.l.1 in prin &.§.si quis ita, vbi id obser
uãt doct.oẽs.ff.de verb.obli.l.nõ dubiũ.C.de legi.l.vl
ti.de iu.codi.l.testãdi.& l.si vn' &.l.hac cõsultissima
§.nõ subscriptũ &.§.ex imperfecto.C.de testa.l. iube-
mus eo. tit.l.nemo põt. ff. delega. 1, Idẽ in contracti.
bus vt in.d.§.siquis ita &.d.§.cum qui, & in alia qua-
cunque dispositione, quę procedat, vel prohibẽdo, vel
præcipiendo vel ordinãdo, imperando, seu disponẽdo,
vt in.d.§.eum qui cũ cõcor.per Ferd. Vaz. traditis de
succes.creatio.§.4.nu.1.versi.3. intelligitur. Nec vale-
bit talis dispositio in vim eius dispositionis, quę prin-
cipaliter agitur, nec in vim alterius cuiuscunque.l.1.ff.
de iu.codi l.fi.§.illud.C.de codici.l.si vnus.C.de testã.
secundum communem earum legum intellectum, quẽ
tenent Bar.Alberi.Imol.Cum.Paul.Areti.Alex. So-
ci.Iaso.Ripa, Alcia.nu.17.& alij in.d.l.1.§.siquis ita.ff.
de verbo.oblig. Nec obstant verba legis nostrę in fi.
Emandamos que bala el testamento que fuere hecho
con buenos testimonios. Quia hęc verba nõ sunt trãs
cripta in hoc libro, atq; ideo ex eis non possumus ar-
gucre. Et quia licèt transcripta essent, per ea non fuit
visus legislator se incontinenti corrigere. l. nõ ad ea le
gata.ff.de cond.& demonstra. vbi glo.notat & docto.
Bar.in.l.1.§.& parui.ff.quod vi aut clam. Alex.cõs.28.
in fi.lib.4.Deci.cõs.283.etiãsi verba aliqua impropriẽ
21 tur secundũ Lud. Rom. cons.104.li.1. [Ex quibus ha
bes, testamentũ, in quo desunt, testes à lege nostra &
seq.requisiti, nullum esse, non solũ ex defectu solemni
tatis & formæ, verùm etiam ex defectu consensus &
voluntatis, præsumitur enim qui formã nõ seruat, ca-
ruisse voluntate agendi.l.an inutilis. ff. de acceptila,
vt probauimus supra nu.13.&.15.quin etiam ex defe-
ctu potestatis, vt nu.16.vidimus: Quare suspectũ mihi
valde redditur, quod contra cõmunem receptãque no
stratũ sententiã temere ausus fuit affirmare Fer. Vaz.
lib.3 de succesio.creatio.§.30.per totũ, vbi leui admo
dum nixus fundamento, asseruit solemnitatem testa-
mentorum iure regio informem esse, & ad probatio-
nem tantum pertinere, non ad formã, atque ideo eius
omissionem non efficere, quo minus voluntas testan-
tis aliter probata, ad vnguem obseruetur. Nam vt do
cuimus non solum est solemnitas probatoria, sed &
formalis etiam & substantialis, ex quo omnia coro-
laria ab eo tradita falsa esse insinuabimus in glo.10.
Non tamen diffiteor clausula codicillari, vel iuramen
to, quod vim eius clausulæ obtinet, apposito in testa-
mẽto, sustineri iure regio quomodo melius valere pos
sit, quem admodũ iure cõmuni Imperatorum sustine
batur, vt late traditur per Anto.Gom.in.d.l.3. Tauri
nu.63.& pluribus seq.& Ferdi.Vaz.li 2. de succesio.
creatio.§.12.nu.69.dicam in glosl.l.sequentis.

GLOSS. V.

1 *Testes testamenti nuncupatiui quare vicini esse debeant eius loci vbi testamentum sit.*
Testium numerus vbi minuitur, æquũ est addi testibus qualitatem, qua eis magis credatur, ibi.
2 *Testis vicinus qui dicatur in casu legis nostræ?*
3 *Vicinus an dici possit qui in loco habitat, licèt maiori parte anni non habitet?*
Habitator dicitur, qui maiori parte anni in loco commoratur, ibidem.
Ciuis quis esse possit, licèt in ciuitate non habitet, ibidẽ.
4 *Corrector seu præses ciuitatis an possit esse testis in testamento? & an loco ciuis habeatur?*
Habitatio seu conuersatio maior operatur in casu legis nostræ, ibidem.
Testis in testamento nuncupatiuo an possit esse clericus parochus iuxta ius nostrum regium? ibi.
5 *Testis in testamento nuncupatiuo an possit esse monachus in loco vbi fit testamentum habitans, & miles & doctor, ibidem commorantes & stipendiũ habentes?*
Ciuis loco an habeatur doctor, miles, & monachus? ibidem.
6 *Testes testamenti nuncupatiui an sufficiat esse incolas vel non forenses?*

Universidad de Deusto
Biblioteca

7 *Incola quis dicatur, an qui decennio in loco aliquo habitat, an qui ibi ea mente ad habitandum venit, vt ibi sit perpetuo mansurus? & quomodo id cognoscatur? ibidem.*

Ciuis quis dicatur vel pro ciue habeatur? ibidem.

Testis testamenti nuncupatiui, an possit esse iure regio mercator vel scholaris vel aduocatus, vel alius qui 2 *assiduè in loco vbi fit testamentum conuersetur, & sit in eo notus, ibidem.*

Dominus populi an pro ciue habeatur quo ad pascua? remissiuè ibidem.

8 *Famulus an possit esse testis in testamento iure nostro regio?*

Seruus an sit de plebe, ibidem.

Testis testamenti an possit esse famulus iure nostro regio, ibidem. 3

Famulus an possit esse ciuis & an contribuere teneatur, ibidem.

9 *Miles huius regni soldado appellatus an possit esse testis testamenti nuncupatiui?*

10 *Testes in testamento nuncupatiuo iure nostro regio, an esse possint milites huius regni & ruri habitantes, qui Chacareros nostro idiomate dicuntur? ibi.*

In cola an dici possit qui ruri habitat, ibidem.

11 *Qualitas vicinitatis testium testamentorum à iure nostro requisita, an sit probãda & à quo? & nu. seq.*

Ciuis an præsumatur quis eius ciuitatis, vbi inuenitur, ibidem.

12 *Qualitas à lege vel statuto prolata seu requisita in teste probanda est, licèt præsumptio sit pro ea ex receptiori sententia.*

13 *Testes vicini in testamento nuncupatiuo iure nostro pro forma requiruntur.*

14 *Qualitas testium ab statuto requisita est probanda secus si à lege requiratur, sed hoc reprehenditur.*

Qualitas testium quando est probãda etsi præsumptio sit pro testibus, ibidem.

15 *Qualitas vicinitatis probari debet adesse tempore testamenti.*

16 *Tabellionis assertioni dicentis testes esse vicinos, an stetur?*

Testes esse vicinos aut rogatos, an credatur Tabellioni id asseuranti? ibidem.

Tabellioni asserenti interuenisse solemnitatem intrinsecam creditur, ibidem.

17 *Testes quod sint liberi vel vicini sufficit si tẽpore cõfectionis testamenti pro talibus habeantur, licet nõ sint.*

c *Vezinos del lugar, donde el testamento se hiziere.* Loco numeri testium, qui per legem istam minuitur, vt dixi supra in glo.3. qualitas testibus per eandem legem addita subrogatur: nempe, vt testes qui testamento adhibentur, sint vicini, seu incolę eius loci vbi testamentũ fit, quibus magis creditur, quam exteris, vt in.l.1.§. 1.ff.de flumi. ex qua id expẽdit Mat.Affli.in.c.1.§.fi tres nu.3.de pace tenẽ.cõueniẽs quidẽ fuit, leges quib⁹ testiũ numerus minuitur, eos exigere testes qui fide digniores sint quibusq; meli⁹ factũ probari possit, vt pluribus probat rationibus Deci.cõl.105.col.2.& Gre. Lu.in.l.1,ti.1.par.6.in verbo ante siete testigos, Marc. Solõ Bur.in.l.3.Tau.nu.354.&.355. [Is autẽ dicetur vicinus in casu legis nostræ, qui loci vbi fit testamẽtũ est uis fuerit seu incola, nec sufficiet esse originariũ, nisi ibi cũ alijs vicinis seu ciuibus cõmorauerit, vel pro ciue seu vicino receptus fuerit, & onera ipsius populi subeat: & sit ciuis prout consuetudine vulgi aliunitur, vt in.l.cum delanionis.§.asinã.ff.de fund.instr.l.librorũ.§.quod tamẽ Cassius. ff.de leg.3.& hoc probare nititur Marcus Solõ Bur.d.l.3.Tau.nu.367. & sequẽtib⁹. [Et sufficit testẽ esse vicinũ, & illũ vulgus pro tali habeat, vel à populo ad hoc sit receptus, etsi maiore parte anni ibi nõ habitet [quod requiritur vt habitator quis appellari possit, vt in.l.cũ delanionis. §. Sabinus ff.de fund.inst.ibi, maiori parte anni commorentur, & ibi ex eo notant Bar.& Alber.cum concor.à Soci no traditis in rub.extra de foro cõp.col.3.] Nã vicinus seu ciuis quis esse potest, etsi in ciuitate nõ habitet. l. ciues.C. de incol.li.10.l.1.ff.ad municipa. Alex. cõsi. 157.nu.13.&.14.Affli.decis.384.nu.13.&.14. Feli.in.c. quoniã col.1.de offi.ordin.Boe.deci.260.nu.10.Marc. Solõ Burg.d.l.3.Tau.nu.383.& nu.386.& pluribus sequen.Sed hoc admittit.d.nu.386.in fi.si vicinus in populo notus fuerit, etsi in eo nõ habitet, leges autẽ quæ de habitoribus loquũtur locũ nõ habẽt in ciue, qui in oppido nõ habitat vt ipse probat nu.387. & sequenti: inferẽs ad declarationẽ. l.4.tit.18.pãr.3. de vsũ mõtiũ & pascuorũ loquentis, ad quẽ recurrito, quia materia est practicabilis maximè in foro regio Pincia, & Granatensi. [Sed aduertendũ est quod in specie nostra habitatio seu cõuersatio multũ est cõsiderãda, vt in auth. de quęstore in prin.Cassa.in cõsue.Burgũ. rub.13.§.5. Mar.Sol.Bur.in.d.l.3.Tau.nu.397.vbi ex hoc resoluit corrector ẽ seu præsidẽ ciuitatis posse esse testem in testamẽto nũcupatiuo in eadẽ ciuitate facto, quia loco ciuis habetur, & ibi habitat, & animũ habitãdi habet, donec ei⁹ officiũ durauerit, vt Paris à Puteo ꝓbat in suo de syndicatu tractatu in verbo ciuilitas & Nicola.Boe.plures alios referẽs in decis.260.nu.18.&.19. Sed & clericũ parochũ posse eadẽ ratione esse testem ibidẽ ꝓbat nu.398.& pluribus sequẽ. cũ ille rectè dici possit ciuis.c.cũ nullus de tẽpo.ordi.li.6.Fel.in.c. dilectus filius col.2.de rescri.Boe.d.decis.260. nu.20. l.5. in prin.ti.2.par.1.Cassl.latè in cõsue.Bur.ru.13.§.5.col. 2.vbi latè tractat an possit vti pascuis aliorũ ciuiũ, & Pet.Nun.de Mãda.exequẽ.c.4.nu.19.versi. q facit & nu.20.versi.& sicut vicini Couar.in rep.regulæ possessor.2 par.§.4.col.vlt.versi.quibus addere de reg.iur.in 6. [Subdit etiam Marcus Solon Burg.d.l.3.Tauri nu. 45.posse eadem ratione monachũ esse testẽ in oppido quo fit nũcupatiuũ testamentum commorantem, authore Bar.in.l.1.num.ff.ad municipa.Innocen.& docto.in.c.ex ore de priuilleg.Guill.Maineri.in. l.aliud §.refertur nu.92.ff.de regu.iur.vide Burgens.ibi dicentem ex receptiori sententia nõ exigi licẽtiã superioris hac in specie, nu.408.Sed & num. seq. asserit militem & doctorem ad exercitium militię vel ad legendum in eodem loco cum stipendio, testes esse posse testamenti nuncupatiui in eo loco facti, quod asseuerat numero.409.&.410.in his enim omnibus militat eadem ratio, quę in vicinis, & provicinis habẽtur dũ ibi dem habitant, scire siquidem possunt melius quãm alij facta & voluntates testantium, & magis agnoscere possunt eorundem personas & substantiam, vt in c.quosdã de præsump.notãt Bal.& alij in.l.1. ff.si cer. pet.& ipsi magis noti sunt, quæ nimirum qualitates 6 supplẽt defectũ numeri testium. [Sed dubitari solet, an sufficiat testes testamenti nuncupatiui esse incolas seu habitantes in loco vbi fit testamentum, vt famuli aliorum, vel hoc in regno Peru milites, qui vulgari idiomate, soldados, communiter nuncupãtur, vel qui ruri habitant, quos Chacareros, appellamus, an verò ciues dũ taxat, qui Indorum obtinẽt cõmendã, quos vulgus vicinos appellat? Crederẽ omnes qui nõ sunt forenses admitti posse ad testimonium faciendum in testamento nũcupatiuo, quidquid refragari visus fuerit Marc.Solõ.d.l.3,Tau.nu.397. versi.nã habitatio ipsa, nam de habitante in eo loco per decenniũ nõ est dubiũ, quandoquidẽ hic dicitur incola & non forensis l.2.& ibi glo,C.de incol.lib.10.Bar.&doct.in.l.1,&.2. & in auth.qua in prouincia.C.vbi de crimi.agi oportet: quinimo latè ciuis dicitur qui incolatũ vel domiciliũ habet in aliqua ciuitate, licèt tãto tẽpore ibi nõ habitauerit, secũdũ glo.sing.in.c.statutũ.§.cũ verò de rescrip. li.6.in verbo ciusdẽ ciuitatis, & in verbo vnam dictã, in fi.& ibi, Domi.de S. Gemi.per tex.in.l.ciues cum glo.ibi.C.de appella.vbi id notat Bal.& Pau.Cast.in l.in prouinciali.§.si in publico.ff.de no.op.nũ.Augu. post Ang.de Aret.in tracta. malefi.in verbo de bononia nu.5. [.Cęterùm incola non solũ dicitur is qui de 7 cennio in aliquo loco habitauit, sed & is qui cum aduena esset, in aliquam ciuitatẽ ea mẽte ad habitandũ venit, vt ibi perpetuò sit habiturus, summãque ibi rerum suarũ habeat. l.pupillus.§. incola. ff. de verbo. signi, vbi Alcia, ita explicat gl.1. Subdit eam mentem ex varijs sumi coniecturis, veluti si vẽditis rebus suis, quas alibi possidebat, in aliam vrbẽ cũ familia demigrauit, verisimile est sedem suam eo in loco constituere velle, vt in.l.prædia.6.1.ff. de fundo inst. Ex protestatione quoque animus declaratur; vnde qui statim vbi habitare vrbẽ cœpit, velle se in ea constituere domicilium affirmauerit, absque mora incolatũ acquiret secundum Panor.in.c.fin.de paroch. Feli. & alios per eum citatos, qui de his coniecturis loquitur, in.c. dilectus.2.de rescrip.num.12. Vel si priuilegium impetrauit, quo ius ciuilitatis obtinuit, vt respondit Deci. cons.283.habetur enim hìc pro ciue actiuè & passiuè: maximè si in priuilegio dictũ fuerit, in omnibus & peromnia, vt latissimè tradunt docto.in.l.1. ff.de leg. 1.Ang.in.l.2.§.si furiosus per illum tex.ff.de iure codi. Alex.Iaso. & cæteri in.l.si Rufinus. C. de testa. mili. vel si quis assiduè conuersetur in loco aliquo, vt scholaris vel mercator, vt latè resoluit Feli. in. capit. dilectus. 2. numero. 12. de rescript. post Bar. & alios per eum ibi citatos, cum concordantijs per March. Solonem Burg.traditis in.d.l.3.Tauri numero.424.qui tamen non decidit quæstionem, subdit tamen aduocatum, qui non subit onera ciuiũ, nec pro ciue est receptus, non posse testem esse in testamento nuncupatiuo, licèt in loco vbi fit testamentum habitet, quod verum non credo, sed poterit iudicio meo esse testis, de quo tamen ipse Burgen.num.429.valde dubitat, Et nume. seq.tractat latè de dominis populorũ an pro ciuibus habeantur quoad pascua & alia commoda vicinorũ, vsque ad numerum.511.& qui dicãtur ciues seu incolæ explicat latè Nicol. Boeri. decisione, 260. à nu.9. 8 vsque in finẽ. [Sed & famulus quoque vicini, vicini loco erit, vt possit esse testis in testamento nũcupatiuo, si ibi habitet, vbi fit testamentũ, quod suadere videtur tex. in.l, libertus in prin.ff. ad municipa. quem adhoc ibi expendit Alberi. his verbis. [Nota contra mercenarios seu scutiferos & famulos, quòd non excusantur à collectis, nec alijs oneribus, ex eo q dicãt se morari cũ dominis suis) ex quo cõstat famulos esse ciues seu oppidanos, quandoquidem ad onera ciuitatis sunt obnoxij, facit etiam.c. rogationes de cõsecra. distin.3.ibi, plebs vniuersa conueniat, vbi notat glos. seruũ esse de populo, ergo à fortiori in famulo mercenario, qui liber est, hoc statui necesse erit, vt etiam sit de plebe, quod probat tex.in.l.plebs.ff. de verb. signi. Quis autẽ dicatur familiaris explicat optimè Ludo. Gomez in regula de impetrantibus beneficia vacantia per obitum familiaris Cardinalium.q. 13. per totũ & infra tit.5.l.2.glos.3. &.7. hoc codẽ lib.5. Probatur etiam ex his quę nu. prędcenti diximus de assidua conuersatione. Sed Marcus Solon Burgen. in. d. l.3. Tauri num.411.hanc.q. examinat: & nu.418. cõtrariã fulcit, & tãdẽ nu.420.cõcludit tũc famulũ posse esse testem, si in eo concurrãt quę iure seu cõsuetudine necessaria sunt, vt sit loci vicinus, vel quia onera subit vicini, vel ad incolatũ admissus est, secus si nõ subeat onera ciuiũ, vel ad incolatũ nõ fuerit ad mussus, quia tũc nõ admittetur in testẽ testamẽti nuncupatiui. Quidquid tñ Burgẽ. dixerit, crederẽ famulũ testẽ testamẽti esse posse iuxta ius nostrũ regiũ, si in loco vbi testamentũ fit habitauerit, & not⁹ fuerit à maiori parte parochiæ vbi degit, & potissimũ si ibi habeat vxorẽ vel liberos, vel sit tabellio publicus, vel alia ex causa eius notitia habeatur. [Miles etiam, hoc in regno, soldado, 9 nostro idiomate appellatus, testis esse poterit testamẽti nũcupatiui, quẽadmodũ & is qui cõmẽdatarius est, qui vicinus cõmuniter appellatur: nã miles ibi domicilium habere videtur, vbi inhæret, & si nihil in patria possideat: verba sunt iurisconsulti in.l. municeps.6.vlt. ff.ad municipa.cui conuenit regia lex.32.tit 2.par. 3.Bar.in.l.1.nume.2. ff.ad municipa.vbi hoc extendit ad clericum parochum Felin. latissimè in. capit. dilectus.2.de rescrip.nu.2.& seq. [De his autẽ qui ruri 10 habitant, qui Chacareros, hoc in regno, nostro appellãtur idiomate, posset magis dubitari, propter decisionẽ Modestini in.l.scire oportet.ff. ad municipa.cuius verba sunt. [Scire oportet quoniam qui in agro permanet incola esse non æstimatur, qui enim illius ciuitatis præcipuis non vtitur, non æstimatur esse incola.] Sed nihilominus crederem hos incolas dici posse hoc in regno, cum his vt plurimum in ciuitatibus sacramenta ministrẽtur, & pro in colis communiter

Universidad de Deusto
Biblioteca

muniter reputentur,cumque noti sint in ciuitate,quē admodum & ceteri qui ciuitates colunt, permanētesque & assidue in ciuitatibus conuersantes, cùm ergo isti habeantur pro ciuibus gaudere nimirum debent priuilegijs ciuium,ex his quę supra num.7. ad finem diximus,quòd latè disserit in alio proposito Ferdin. Vazquez li.3.de succesio.creatio. §.30.nu.296.& seq.

11 [Restat inquirere an probanda sit hęc qualitas vicinitatis,& cui incumbat onus eam probandi? & videtur nullam eius probationem exigi,quoniam quilibet ciuis esse presumitur eius ciuitatis vbi inuenitur, nisi alienigenam esse ex aduerso probetur,ex sententia Bart.in.l. de iure numero.2.ff. ad muni. per textū in l.1. in fi.eo. tit. vbi etiam Bar.idem voluit Angel.in l.si cum exceptione.§. in hac numero penul. in fi. ff. quod met.cau.Felin.in capit. quoniam numero. 3. de offi.ordin. Angel. de Aretio & Augusti. de Arimi. in tractatu maleficiorum in verbo de Bononia num. 3.Bal.in.l.vltim.in fi.C. si à non comp. iudi.Hyppo. Marsi.cons.57.numero. 12. et seq.Bar. & alij in rubr. ff.soluto matrimo.Alcia.2. regula presump.præsumptio.15. Ex quo Gregorius Lupi in.l.1. tit.1. in verbo siete testigos, par.6. deducit necessariam non esse in nostra specie probationem vicinitatis seu incolatus: quia qualitas ista in dubio presumitur,idem voluit Ioan.à Ligna.& Fran. à Ramponi. & Barba. in capit.tertio loco deprobatio.Franc. Curti. in tracta. de testi. conclus. 35.idem Curti. Senior consi. 55. numero.9. Felin. in capit. cum Ioannes numero. 44. in fi. extra de fide instrumen. doctissimus Couarruuias in simili casu in cap.relatum.1,de testamen.numero.7.

12 in specie eiusdem capitis. [Sed nihilominus contraria sententia verior est, vt probanda sit hęc qualitas vicinitatis ab eo qui testes producit pro testamento.Nā quoties â lege vel statuto aliquid profertur,cum aliqua qualitite,non solum quod profertur,est probandum,sed etiam qualitas vt notat Bar. in.l.1,§. ait prætor.ff.ne quid in flumi.publi.per.l.prætor.§.docere.ff. vi bono.rapto.cum concordantijs abunde à Tiraquello congestis libr.1.de retractu. §.8.glosl. 7. num.1.& 2.& in testibus recepta est sententia non sufficere eorum probationem,nec esse legitimam,nisi qualitas eorum à lege requisita quoque probetur,ex sentētia Angel.in.l.2.§.diem.ff.quemad. testamen.aperian. vbi dicit quòd statutum Bononiense ad probationem mortis requirens tres testes bonæ opinionis de fama deponentes,requirere etiam cēsetur alios testes quibus probetur bona opinio testium,qui de morte deponūt, cui subscripsit Deci.cons.105.lib.1.num.4. versic.2. potest responderi,Bal.& Corne.num.9.in.l. vlti.in prin. C. de iure delib.Alex.cons.82.numero.3.lib.1. Imol.in.l. 1.§.si quis neget numero.10.ff.quem.testa.aperi. Ioan. Crot in tracta.de testib. numero. 393. Marsil.singul. 187.& in.l.si quis ne quęstio numero.153.&. 154. cum concord.ibi numero seq.traditis & rursus in practi. crimi §.quoniam num.55.& seq.& nu.52.& in rub.de proba.numer.441.& seq.Cępol. cons.58,ad fi. versic. postremo Deci. cons.321 .numero. 11.Bald. qui in specie loquitur in cōs.198.col.1.lib.2.Soci.cons.55.lib.1.Soci.Iunior cons.6.num.3.lib.1.Ant.Rub.cons.77. colu. vlti.hāc opinionē sequitur Alci.eā attestatus cōmunē regula.3.presum.2.præsump.nu.9.Couar, in.c. relatū 1.nu.6.de testam.Paul.Paris.cons.24.nu.15.lib.3. Pet. Nun.Auend.responso.14.nu.4.Barba.cons.54.libr.3. Thom.Gram.cons.35.hanc dicit cōmunē Marcus Solon Bur.in.d.l.3.Tauri nu.521.& sequētibus Carreri, reg1.in.l. obseruare curabis.C.quor.app.nō recipi.nu. 165.et seq.Affli.in cōsti.Sicilię li.1.rub.27.nu.54. Feli. in rub.extra de proba.2.col.cū ergo lex ista exigat ex presim testes esse vicinos seu incolas loci vbi fit testamentū,& qualitas hęc subrogetur loco pluriū testiū qui in testamento requirebātur,non valebit testamentum,nisi qualitas vicinitatis probetur,quod in specie asseuerat Pet.Nun.responso. 14. & Tellius Fernādez in.l.3.Tauri in.2.eius parte num.15.&.16,dicens quòd licēt legi nostrę cum minori numero testiū satisfiat, intelligenda tamen est ita satisfieri si qualitates eius seruentur secundum Ancarra.cons.241.nu. 6. in fi.nisi quoties lex aliquid introducit de nouo, cū certis modificationibus,intelligitur introductū pro forma. cui tat Deci.cons.612.num.2.vbi Deci.asseuerat,quòd vbi lex mutat solemnitatem testamentorum, quod per eam introducitur, censetur esse forma substantialis.

13 [Sed quòd lex nostra requirat pro forma, testes testamenti nuncupatiui debere esse vicinos loci, vbi fit testamentum fatentur Did.Castel.in,d,l.3. Tauri in glosl.2.paulò post prin.& ibidem Ioan, Lupi numero 6.& Anto.Gomez num.47.& Telli.num.15, &. 16,& Marcus Solon Burg. numero.266.& iterum nu.342. & sequētibus vbi improbat opinionem tenentiū contrarium ex dicta lege Taurina,idem voluit Montal. in reportorio ordina.in verbo testamentum, & Grego.Lupi in.d.l.1.tit.1.par.6.in verbo siete testigos, & Ferdi. Vazquez lib.3.de succesio.creatio.§.21. nu.20. & cōstat ex verbo deuen,quod inducit pręcisam necessitatem ex sentētia glosl. in. auth, quod relictum. C.sine cens.vel reliq.& in.l.3.§.1.ff.ad exhib. cum cōcord.à me traditis supra eo.glo.4.nu.6.& prēterea an nullatio actus per legem sequētem &.l.13.infra eo. inducta, inducit formā iuxta ea quæ latius dixi supra

14 in glosl.4.num.19. [Nec satisfiet,[si sentētiam Greg. Lupi tenere velimus,de qua.nu.11.meminimus]dicere cōmunē opinionem Angeli & sequaciū nu.12. relatā, limitari vt procedat, si qualitas ab statuto exigatur, secus si à lege,prout nostra in specie,secūdū Alcia. in regula.3.presum.presumptione.2.nu.9. vt aliquid additum esse cēseatur iuri communi,quod & Couar.sequitur in.d.c.relatum.1.de testam.num.7. versi.2. respondeo,dicēs hoc esse ex mente omnium supra num. 12.citatorum.Nam hęc limitatio mihi non placet, vt pote quę sit contra mentem & verba omnium ferè doctorum supra citatorum, & quia nullam video discriminis rationem hac in specie inter leges & statuta. Minus oberit secunda limitatio ibi per eundem Couar.tradita,vt procedat opinio Ang.& cōmunis quoties lex,Canō,vel statutū ratione illius qualitatis quā exigit,illos testes admittit, q alioqui nō essēt admittēdi,tūc nimirū si nō sufficiat presumptionē iuris allegare,nisi qualitas illa,pbetur,ex mēte Angeli & sequaciū,sec9 si ex alia causa qualitas exprimatur & nō ad supplēdā fidē testiū,put in specie ei9 capitis relatū requirētis testes,pbatissimę vitę & integrę opinionis et

famæ

famæ probat ipse Couarr.Nam hæc limitatio non cō uenit casui nostro,sed potius cōfirmat comunem sententiam. Constat quippe ex lege nostra,non alia ex causa minui numerum testium iure communi requisitorum in testamento nuncupatiuo,quā quòd ea adiiciatur qualitas,supplens defectum numeri, quæ mirū in modum auget fidem testium:vicini enim facta vicinorum scire præsumuntur,&voluntatem testantiū, notasque habere eorum personas,& bona potius quā alij,vt in.cap.quosdam de presump.notat Bar. & alij in.l.1.ff.si cer.peta. Ex quibus concludo hanc vicinitatis qualitatem necessariò esse probādam ab eo,qui testamentum producit,quidquid in contrarium voluerit Greg.Lupi in.d.l.1,tit.1.par.6.in verbo,siete te

15 stigos. [Imo & adhuc probare tenebitur,vicinos esse tempore confecti testamenti.arg.tex.in.l.ad testium. §.1.ff.de testam.ibi conditionem testium tunc inspicere debemus cū signant,non mortis tempore, & tex. in.l.1.C.de testamen.ibi, cùm eo tempore quo testa-

16 mentum signabatur,ex quibus id asserit Mar. Solon Burgen.in.d.l.3.Tauri num.526. [Limita tamen hāc communem conclusionem dupliciter. Primò,nisi in testamento à tabellione confecto dicatur,eos testes esse vicinos,quia si hoc asserat,ei credetur, vt Bal.affirmat in.l. vlti.in princ. C. de iure deliberan.cui ibidem accedit Corne.num.10.& Paul.Cast.in auth.sed cum testator post prin.C.ad.l, falcid. & ita practicari attestatur Marcus Solon Burg.in.d.l.3.Tauri numer. 527.Cuius ratio esse potest quia hæc est solemnitas intrinseca,circa quam credi solet assertioni tabellionis ex sententia Bar.& doctorum in.l.sciendū, ff.de verbo.oblig.Conuestitur hæc sententia, quia tabellioni asserēti testes testamenti fuisse rogatos creditur, vt resoluit Iaso.in.l.hac consultissima in prin.col.1. C. de testam.post alios eius legis interpretes,& Ferdi. Vaz. plures citans concordan.lib.2.de succesio. creatio.§. 13.in fi,licèt rogitus testium sit articulandus & probādus,quando ex assertione tabellionis non constat,secundum communem receptissimamque sentētiam,vt idem Ferdi.Vaz.resoluit.d.§.15.num.59.et seq.& Grego. Lupi in.l.5.tit.1.par.6.in verbo, que seā llamados

17 y rogados,vtrūq; asseuerās. [Secūdò limita cōmunē resolutionem,nisi testes ab initio,cùm testamētū conficitur,tanquam ciues habebantur,licèt postea constiterit ciues non esse,quia hac in specie testamentū valet arg.tex.in.l.1.C.de testam.& §.sed cum aliquis in stit.co.ti.l.9.in fi.ti.1.par.6.vbi sat est,testē testamēti haberi pro libero,tēpore quo conficitur testamētum, licèt postea inueniatur esse seruus,quod ex eis legibus notant Cin.Iaso.num.3. & cæteri interpretes in. d.l. 1.C.de testam.Mayneri.in.l.quandiu num.62.ff.de regu.iur.Pari.cons.61.nu.27.lib.3.Greg. Lupi in. d.l.1. tit.1.par.6.in verbo, ante siete testigos, Marcus Solō Burg.in.d.l.3.Tauri num.528. id fulciens ex generali regula,quia interest reipublicæ testamenta conseruari.l.vel negare.ff.quem. testa.ape. cum concord. per Neuiza.traditis cons.26.nu.7.& seq.adducitque Balin cons.355.colum.1.lib.5.Quę omnia nota ad conseruanda testamenta:multa enim corruerent, nisi hęc antidota eis præpararentur. Item fallit in casu tradito infra eadem lege glo.9.

GLOSS. VI.

1 *Testamentum nuncupatiuum fieri potest coram tabellione & sine tabellione.*

2 *Testamentum nuncupatiuum iure nostro regio fieri potest coram quinque testibus vicinis & absque interuentu tabellionis,etiamsi tabellio adsit in loco vbi fit testamentum.*

3 *Testamentum nuncupatiū iure regio fieri nō potest sine tabellione(si in loco adest tabellio)coram tribus tantum testibus, etiamsi plures inueniri nequeant.*

f *Si lo hiziere sin testimonio publico.* Nota ex hac lege,testamentum nuncupatiuum fieri posse & coram tabellione,& sine tabellione, vt diximus supra hac eadē lege glosl.3.num. 2.vt primo casu non requiratur testamenti publicatio,in secundo verò sic,vt ibidem probauimus nume. 3. [Secundò ex eiusdem nostræ legis

2 verbis nota,testamentum nuncupatiuum valere iure nostro regio,si fiat corā quinq; testibus absq; interuētu tabellionis etiāsi in eo loco possit tabellio inueniri,contra sententiam Cisontani in.l.3.Tauri & Telli Fernandez ibidem in.2.part.num.14. vt latius pro-

3 bauimus.d.glosl.3.num.6. [Non tamen sat erit si plures quām tres testes reperiri non possint in loco vbi fit testamentum absque tabellione,qui eo in loco adest, vt ibidem insinuauimus ex verbis legis nostræ.

GLOSS. VII.

1 *Testamentū nuncupatiū corā quinque testibus fieri potest absque tabellione licet in loco vbi fit testamentum adsit tabellio.*

2 *Testes plures in loco aliquo non posse reperiri quomodo probetur?*

3 *Testamentum nuncupatiuum an possit fieri cum duobus testibus & tabellione in loco vbi plures testes reperiri non possunt.*
Tabellio an suppleat numerum testium? ibidem.

4 *Testamentum coram duobus testibus & tabellione quando fieri possit vt valeat.*
Testamentum quando per testes probetur, si scriptura eius non valet ibi.

5 *Voluntas testandi an deficere videatur,si instrumentū testamenti solemne non fuit.*

6 *Testamentum factum corā tribus testibus si plures reperiri non potuerunt tempore facti testamenti, valet,licèt postea decedat testator quando plures potuit inuenire testes.*

7 *Testamentum factum coram tribus testibus vbi plures reperiri non possunt, an valeat si vicini nō sunt.*
Argumentum à fortiori validum est ibidem.

8 *Testes testamēti an debeant esse iure regio omni exceptione maiores, & nu.10.*
Testes qui non sunt omni exceptione maiores sufficiunt

in

Universidad de Deusto
Biblioteca

ciunt in cauſis difficilis probationis ibidem.
9 *Solemnitas teſtium ex cauſa neceſſaria relaxatur in ca ſibus à iure expreſsis.*
Teſtamenti à ruſtico iure facti ſolemnitas ibidem.
10 *Lex ſi aliud voluiſſet, expreſsiſſet.*

5 *Tres teſtigos vezinos de tal lugar.* Nota ex lege iſta, quando fit teſtamentum nuncupatiuum abſque tabellione ſufficere quinque teſtes, licèt tabellio reperiri poſsit, vbi autem tabellio non reperitur in eo loco, nec plures quàm tres teſtes, validum eſſe teſtamentum, ſi tamẽ teſtes vicini fuerint. Quod apperit dubia pluri ma quæ ante legẽ iſtam inter doctores noſtros cõtro uertebantur. [Sed quo pacto probabitur nõ poſſe plu
2 res reperiri teſtes in eo loco vbi teſtamentum con ficitur? crederem ex natura loci id eſſe perpendẽdum quid enim ſi ruri fiat vel in loco deſerto? nonne præſu memus plures nõ poſſe reperiri teſtes? nihil prohibet, atque ita accipiẽdã eſſe arbitror doctrinã Bar. in.l.cõ ficiuntur.§.1.num.4 ff.de iure codicillo, dicentis eo ip ſo quòd quis dixerit nõ poſſe plures teſtes haberi, fun datam eſſe eius intentionem, niſi ex aduerſo probe tur contrarium, vt in.l.cum de indebito. ff.de proba. Tutius tamẽ eſſe aſſeuerat, quòd notari⁹ id atteſtetur cuius doctrina recepta eſt ſecundum Corn. in.l. vlti. col.fi.C.de teſtam. Areti in tracta.de teſtamen. gloſſ. 5.num.6.in fi.Pariſ.conſ.32 num.9.lib.2.& hanc opi nionem ſequitur Did.Caſtelli in.d. l.3. Tauri in verbo, alomenos paulo poſt prin, & Ioan Lupi num. 31. & Marc.Solon Burg.ibi nu.822.& ſeq. in oppido au tem inſigni ceſſabit hæc præſumptio, vt in cap. ſtatutum in prin.de reſcrip. lib. 6. ibi, quàm in ciuitatibus vel locis inſignibus, vbi poteſt commodè copia peri torum haberi.l.ſi duas §.1.ff.de excuſa.tuto. Bar.in.l. idemque erit num.3.ff.pro ſocio vbi dixit in locis am pliſsimis præſumẽdum eſſe, faciliter inuenri poſſe ad uocatos, medicos, & procuratores, cui accedit Anan. in cap.ſignificaſti.2.num.15.de homicid. tunc nimirũ incumbet probatio ei qui aſſerit plures teſtes inueniri non poſſe, atque ita eſſe temperandam Bar. ſententiã crederem, licet Burgen. refragauerit. d. nu. 284. in fi. Opinionem tamen noſtram tenuit Montal. in repor. ordina. in ver. teſtamentum & Ferdi. Mench. de ſucceſ. creatio.§.13.num.66. [Sed quid ſi in loco vbi fit te
3 ſtamentum, adeſt notarius, ſed in eo non poſſunt repe riri niſi duo teſtes, an valeat teſtamentum nuncupatiuũ coram eodem tabellione factũ cum duobus dũ taxat teſtibus in eo loco ſolum repertis, & an tabellio ſuppleat defectum teſtis deficiẽtis? & inſignis vir Couarru. in.c. cum eſſes nu.2. de teſtam. audacter aſſeue rat ſat eſſe teſtamentum nuncupatiuũ fieri coram duo bus teſtibus & tabellione publicum munus exercente, ſi in loco vbi ſit teſtamentum plures teſtes facile ha beri non poſſunt, nam tabellio ſupplebit defectum illius teſtis qui deeſt, & publicam authoritatem habe bit teſtamentum hoc. Conſtare ſiquidem ait ex lege noſtra, tabellionem ſupplere numerum duorum teſtiũ nimirum ergo ſi ſuppleat defectum vnius, & authori tatem inſuper habeat tabellionis, vbi non poſſunt plu res teſtes actui interceſſe, Verũm hæc ſententia diſpli cet Marco Burgenſi.in.d.l.3.Tauri num.829. & num. 668.cum tabellio loco teſtium non computetur, vt in l.Domitius Labeo.ff.de teſtam. Alex. & alij in.l. hac conſultiſsima.C.qui teſta.fac.poſſ.quod probant ver ba legis huius tres teſtes vicinos exigentis, quando cũ tabellione fit teſtamentum, quę forma proculdubio eſt, atque ideo omnino ſeruanda: quare ſi vnus teſtis deficiat, corruet teſtamentum, vt ſuperius latè proba uimus hac eadem lege gloſſ.4.num.6.&.7.&.18.19.& 20. Nec fas erit dicere, tabellionem vnius teſtis nume rum ſupplere poſſe, cùm aliàs duorum vicẽ ſuppleat. quia in ſpecie noſtra non duorũ tantum ſed trium te ſtium ſuppleret defectum, cum quinque requirantur vel tres cum tabellione. Sin autem duo ſufficerẽt cum tabellione, ipſe tabellio ſuppleret proculdubio defectũ non vnius tantum, ſed trium teſtium contra legem iſtam: & ſi dixeris, ſi plures reperiri nequeunt, lex cõtenta eſt cum tribus dumtaxat teſtibus, fateor, ſed nõ debet hac in ſpecie tabellio vti publica authoritate, ſed tanquam teſtis cum alijs duobus teſtamento nuncupatiuo intereſſe, vt mortuo teſtatore id tanquam te ſtis deponat iuratus corã iudice in teſtamẽti publica tione, quod ſulcitur ex communi doctorum ſententia, quę habet, quòd tabellio non computatur loco te ſtis, vbi agitur de probando teſtamento per ſcripturã ſed tunc loco teſtis eſſe poterit, cùm agitur de proban do teſtamento per teſtes. d. l. Domitius Labeo & ibi gloſſ. & docto. ff. de teſtam. gloſſ. etiam & docto. in. l hac conſultiſsima. C. qui teſta. face. poſſ. & in autho. de inſtrum. fide. 6. ſed infraſcriptã notat Bal. in auth. ſed nouo. C. ſi cer. pet. & hanc eſſe communem opinio nem atteſtatur Alex. conſi. 153. num. 17. & conſi. 146. nu. 9. li. 2. Guill. Bene. in repe. c. Raynũtius de teſtam. in verbo teſtamentum. 1. numero. 10. verſi. nec tunc, &
4 Paul. Pariſ. conſ. 34. nume. 4. & . 44. lib. 2. dicam infra eo. l 2. gloſſ. 4. num. 5. [Concludo igitur teſtamentum nuncupatiuum, in loco vbi plures teſtes reperiri non poſſunt, fieri poſſe coram tribus teſtibus, quamuis al ter eorum ſit tabellio, modo illud faciat non vt tabel lio rogatus, ſed tanquam in ſcriptura priuata, vel ſine ſcriptura per nuncupationem, & tunc oportebit mor tuo teſtatore teſtamentum publicare corã iudice, vbi ipſemet tabellio cũ alijs duobus teſtibus iuratis de po nat de tenore teſtamẽti. Sed ſi fiat teſtamentum in forma publica nõ valebit, vt inſtrumẽtũ publicũ, ſed vt ſcriptura priuata, & ſi eius fiat publicatio mortuo teſtatore, valebit aliàs nõ. Nam vbi ſcriptura nõ addu citur ad probationem teſtamẽti, nõ eſt de eius ſolem nitate tractandum, vt probat gloſſ. inſignis in. l. hac conſultiſsima. §. ſed quia. C. qui teſta. face. poſſ. dicens teſtamentum à tabellione iuſſu teſtatoris ſcriptum co ram ſex teſtibus nullam fidem facere, nec per eãdem ſcripturam probari quippe quę ſit minus ſolemnis ex vnius teſtis defectu, poſſe tamen probari per eoſdem teſtes & notarium, qui numerum faciũt integrum ſep tem teſtium, quę communiter eſt recepta vt ibi atte ſtãtur iuniores & Carol. Ruin. conſi. 1. num. 21. libr. 2. & Couarru. huic accedens ſententię in cap. relatum. 1. de teſtam. num. 11. verſi. 3. concluſio. quibus adſtipula tur reſponſum Petri Ancarra. conſ. 178. num. 3. et ſeq. & Phili. Decij conſ. 105. num. 5. Pauli Caſtr. conſ. 307.

lib.

lib. 1. idem voluerunt And. Piſan. & Nico. de Neapo. in. l. fideicõmiſſa. §. quoties. ff. deleg. 3. & Alexan. l. hac
5 cõſultiſsima. § ex imperfecto nu. 5. C. de teſta. [Et quã uis hęc ſententia vera ſit nõ deſunt tamẽ qui cẽſeant te ſtatorẽ, qui notariũ ad ſcribendũ teſtamentum vocã uerit, cum animum & voluntatem habere, vt nolit actum perficere, niſi omnes ſolemnitates in eo inter uenerint à lege requiſitæ, hi ſunt Carol. Ruy. parum ſibi conſtans conſi. 1. num. 21. libr. 3. & conſi. 12. ad fi. lib. 2. atque ideo teſtibus probari non poſſe voũ tatem, quæ iuris præſumptione deſuit, vt ipſe cẽſuit, & ante cũ Bal. in auth. quod ſine. C. de teſta. & Paul. Caſtr. in. l. ſiquis eo. ti. Verũm rationem iſtam falſam eſſe aſſeuerant Cin. Paul. & cæteri in. l. hac conſuetiſ ſima. §. per nuncupationem. C. de teſtam. & Couarru. in. d. cap. relatum. 1. de teſta. num. 11. verſi. 3. concluſio. Non enim admittitur ſecũdum eos hęc argumẽtatio, teſtator notarium ad teſtamentum conficiendum vo cauit, ergò inſtrumentum teſtamenti ſolemne facere voluit, ita vt aliter teſtandi deficiat voluntas, vera ſi quidem non eſt, niſi expreſſe vel ex certis coniecturis conſtiterit hanc fuiſſe teſtantis voluntatem, vt nolue rit teſtamentum perficere, niſi à notario per ſcripturã publicam & informa publica ſolemniter ordinatam, arg. l. contractus, vbi Bal. & alij. C. de fid. inſtru. At in ſpecie noſtra vbi alij teſtes inueniri nequeunt, crederem potius eſſe præſumendum non defuiſſe teſtan tis voluntatem, ſed animum teſtandi habuiſſe, quare valebit, iudicio meo, teſtamẽtum, ſi teſtibus probetur
6 teſtantis voluntas. [Cęterũm ſat erit, ſi tempore con fectionis teſtamenti plures quàm tres teſtes non inue niãtur, quamuis poſſet in vita teſtatoris plures reperi ri poſſent, quia tempus preſens inſpicitur quo fit te ſtamentum non futurum, licèt multo tempore poſt te ſtamentum vixerit teſtator, in quo facilè poſſet muta re teſtamentum, vel iterum facere cum ſufficienti nu mero teſtium. arg. tex. in. l. vlti. C. de teſtam. cum ſint libus ibi à laſ. citatis colu. 2. & in auth. ut factę nouæ cõſti. verbo. & nõ accuſandos col. 5. Fũ. de Are. cõſ. vlt. col. 3. cũ cõcor. à Tiraq. cõgeſtis in relectio. l. ſi vnquã in verbo ſuſceperit liberos nu. 279. C. de reuocãd. dona. idẽ voluit Ferdi. Vaz. lib. 2. de ſucceſs. creatio. 6. 12. num. 9. & Marc. Solon Burg. idem cenſuit in. d. l. 3. Tauri nu. 543. et ſeq. & num. 832. & 825. vbi eadem ra tione reſoluit, tres dumtaxat ſufficere teſtes, licèt qua tuor reperiantur in loco, ſi plures reperiri nõ poſſunt.
7 [Antequam lex iſta nobis emendata traderetur, quæ ſtionis eſſe ſolebat, an quoties vltra tres teſtes inueni ri non poterãt, vicinos eſſe oporteret, omniq; exceptione maiores, & videbatur incolas eſſe debere, quia ſi hãc qualitatẽ in maiori numero requirebat lex ordi nationum, ex qua hęc ſumpta fuit, arguendo à minori ſeu à fortiori, eadem multo magis exigetur, vbi adeſt minor numerus teſtium: ſi enim id de quo minus vi detur meſſe, ineſt & id de quo magis. cap. cum incun ctis iuncta gl. & ibi Ioan. And. Panor. Imo. & doct. extra de electio. l. pen. in fi. ff. ſi quis cautio pulcher tex. in. cap. quemadmadmodũ poſt prine. de iure iu rando & in. l. i. in fi. & ibi Accurſius Paul. de Caſtr. & docto. C. de nego. geſt. cum concord. per Euerardum traditis in loco à minori pag. 446. & ſeq. & hanc ſen
8 tentiam confirmat lex noſtra quæ hoc expreſſe re quirit. [Et quòd tres teſtes debeant eſſe omni ex ceptione maiores videtur velle Decius conſ. 105. num. 4. poſt medium, ex eo quòd probatio iſta teſtamenti, per tres tantum teſtes, eſt extraordinaria & contra ius commune & regium, quare minarum ſi eos eſſe omni exceptione maiores ſit neceſſarium, idque probat autho ritate Bal. & Anto. Alexan. in. l. qui accuſare. C. de eden. quos moderniores ſequuntur in. l. admonendi ff. de iure iur. Greg. tamen Lupi in l. 1. tit. 1. in verbo, an te ſiete teſtigos, par. 6. declarans hoc reſponſum Decij anumaduerti tid plane procedere in teſtib⁹ infamibus iuris infamia, vel in his qui prohibẽtur eſſe teſtes inte ſtamento, qui enarrãtur in. l. 9. & 10. tit. 1. par. 6. vbi au tem teſtes ſunt infames infamia facti tantum, vel non ſunt omni exceptione maiores, licèt non prohibeantur eſſe teſtes in teſtamento [prout ſunt hi de quibus mentit glo. & Bar. in. l. cunctos populos. C. de ſumm. Tri. & fid. catho. tex. in. l. 8. tit. 16. par. 3. & l. 3. lege Iu lia. ff. de teſtib] Decij opinionẽ? ſi nimis ſingularem, aſſeuerat & menti tenendã, ſi eſt vera & ſecundum eã eſſe pronuntiatum in cancellaria Pinciana in cauſa quę vertebatur ſuper validitate teſtamenti in loco deſerto facti, vbi tres dumtaxat teſtes haberi potuerunt, quo rum vnus non erat omni exceptione maior, & pro nuntiatum fuit non valere teſtamentum. Ipſe tamen Greg. Lupi aſſerit ſe dubitaſſe ſemper de veritate hu ius ſententię, maxime vbi ex natura rei, vel qualitate loci alij teſtes haberi non poſſent; cùm nihil poſsit te ſtanti imputari quare alios non adhibuerit, quando quidem ibi non eſſent, legibus namque ſatisfit in cau ſis difficilis probationis minori probatione, etiamſi te ſtes non ſint omni exceptione maiores. l. non omnes §. à Barbaris. ff. de re milita. cum concord. per Luc. de Pena traditis in. l quoties. C. de nau trag. lib. 11. nu. 3
9 in fi. & Alex. conſi. 152. li. 5. nu. 9. & 10. [Verũm quod primo dixeram de qualitate vicinitatis non poteſt ho die in dubium reuocari, cùm lex noſtra expreſſe dicat hac in ſpecie cùm tres dumtaxat teſtes in loco vbi fit teſtamentum, reperiuntur] debere eſſe eius loci vici nos. Nec obeſt ſententia communiter recepta, quòd ſi ex cauſa neceſſaria ſolemnitas integra adhiberi non pòt in teſtamẽtis, ſolẽt ſolẽnia relaxari, vt atteſtatur Alex. Corn. & laſo. poſt antiquiores in. l. cauſa per il lum tex. C. de teſtam. laſo. in. l. fi. num. 3. et ſeq. C. eo d. tit. Paul. Pariſ. conſ. 33. lib. 2. num. 28. qui plures allegat, & rurſus conſ. 46. nu. 23. et ſeq. li. 3. Rip. in tracta. de poſſe in priuileg. vltimarum voluntatum. 1. & 2. colum. laſo. latè in. l. fideiuſſor. §. ſi neceſſaria. ff. qui ſa tis, cogan. & latiſsime Hannibal in l. nemo poteſt nu 72. cum pluribus ſeq. ff. de leg. 1. Ferd. Vaz. Mẽch. lib. 3. de ſucceſsio. creatio. 6. 24. nu. 3. & ſeq. quoniam hoc intelligitur in caſibus in iure expreſsis non aliàs. Ex quo infero in teſtamento à ruſtico rure facto non poſ ſe ſolemnitatem legis noſtræ relaxari, licèt iure cõmu ni fieri poterat coram quinque dumtaxat teſtibus, vt in. l. fi. C. de teſtam. & in. l. 6. tit. 1. part. 6, vt atteſtatur Calatayud in. d. l. 3. Tauri, quidquid in contrarium di xerit Marcus Solõ. Burg. ibidem nu. 629. & pluribus ſequenti. fateor tamen valere huiuſmodi teſtamentũ ſi quinque habeat teſtes licèt nõ ſint vicini vt dicam

latius

Universidad de Deusto
Biblioteca

10 latius in gloss.9. [Quod autem num.8.in fine dicebamus,an debeant testes esse omni exceptione maiores Marcus Solo Burgen.in.d.l.3.Tauri nu. 356. &. 357. tenet expressim hoc nō requiri: sed sufficere,non esse prohibitos esse testes testamenti,cū nihil aliud lege nostra requiratur, & si lex aliud voluisset, expræsisset vtique. l.1.§.sin autem ad deficientis.C.de cadu.tollē. & cap.ad audientiam de decim. cū similibus,cui sententiæ libenter accedo:nisi ex alijs coniecturis suspicaretur,eos testes falsum deponere,vel omnes aut maior pars eorum essent suspecti, quod arbitrio iudicantium ipse relinquerem , iuxta celebrem decisionem Calistrati in.l.3. versi.tumagis scire potes quanta fides sit testibus adhibenda. ff. de testib. & tradita per Alex.cons.4.num.9.&.10.lib.6.& per Maria, Soci.Iunior cons.146.num.14.& sequentibus lib.1.& iuxta hāc distinctionem poteris intelligere contrariam opinionē Telli Fernandez in.d.l.3.Tauri,2.part. nu, 13. versi.sed quando probetur.

GLOSS. VIII.

1 *Solemnitas testium testamenti licèt per legem nouam minuatur, vel mutetur nō ex hoc excluditur, qualitas testium per legem antiquam requisita.*
Subrogatum intelligitur cum qualitatibus eius in cuius locum subrogatur,ibi.
Correctum non censetur quod non exprimitur,ibidem.
2 *Lex noua solemnitatem testium in testamento minuēs non videtur derogare qualitati eorum.*
3 *Testes testamenti masculi & non fœminæ esse debent etiam iure regio.*
4 *Testes testamenti puberes esse debent,non impuberes etiam iure regio.*
Testes in criminalibus cuius ætatis esse debeant? ibidem.
5 *Testes testamenti liberi non serui esse debent.*
Testes testamenti tempore sufficit quòd habeantur pro liberis,licèt postea detegatur esse seruos,ibidem.
6 *Testes infames & aliàs prohibiti iure communi esse testes in testamento,non poterunt esse testes iure regio.*
7 *Testes testamenti nuncupatiui vel in scriptis ex communi resolutione oportet esse rogatos.*
Testes testamenti ad pias causas non requiritur esse rogatos,ibi.
Testes testamenti iure canonico & regio debent esse rogati,ibidem.
Testes testamenti debent esse rogati ab ipso testatore vel à tabellione,ibidem.
8 *Testium rogitus an præsumatur.*
Testes ex quibus causis præsumantur rogati,ibi.
9 *Legatarius an sit legitimus testis in testamento iure cōmuni?*
Legatarius non est legitimus testis testamenti cum ipse agit de consequendo legato, secus si causa vertitur inter hæredem & venientes ab intestato vel inter eum & alios legatarios,ibi.
10 *Legatarius an possit esse testis in testamento inscriptis vel nuncupatiuo,iure regio.*
Legatarius an sit idoneus testis in testamento eodem iure regio, quo diminutus est testium numerus,ibidem.
Testium numerus per legem nouam si diminuatur in testamentis an possit esse legatarius testis? ibidem.
Legatarius quare prohibeatur esse testis.ibidem.
11 *Legatarius iure regio, ex sententia authoris poterit esse testis testamenti in scriptis vel nūcupatiui de quo confecta non est scriptura publica.*
12 *Legatarius petens ab hærede legatum non poterit esse testis ad probandam voluntatem testatoris etiā iure regio.*

h *Teniendo las otras qualidades que el derecho requiere.* Nota ex his verbis,quòd licèt solemnitas iure cōmuni Imperatorum & regio antiquo requisita relaxetur per legem nostram respectu numeri testiū, in reliquis vero qualitatibus testium eodem iure requisitis remanet illæsum, nec per legem nostram derogatur qualitati testium, & si negaueris hoc ex lege ista deduci, quandoquidem loquatur in casu,in quo solemnitas iuris communis seruatur quoad numerum testium, tunc nimirum ficæterę qualitates testium concurrere oporteat,imo potius in alio casu videatur sentire contrarium. Adhuc tamen cōcedendum est iure probari præfatam conclusionem , tū quia solemnitas legis nostrę subrogatur loco solemnitatis iure communi & regio antiquo requisitæ,quare cûm omnibus qualitatibus iuris antiqui subrogata esse intelligitur,l.parabolani.C.de epi.& cleri.l.si eum.§. qui iniuriarum. ff. siquis cautio.cum ibi à Iasone cōgestis.l.1.§. sed si actio & illic Bal.C.de rei vxo.actio. tū etiam quia lex ista correctoria est,atque ideo eatenus corrigere ius commune & septē partitarum intelligitur,quatenus in ea expressum est.l.præcipimus.C. de appella.l. sancimus C.de testam.cum complicibus,nec eam licebit extendere ex identitate vel maioritate rationis auth. quas actiones vbi per docto,latè,C.de sacrosc.eccle. [Et præterea dispensatio in certa solemnitate testamenti per legem nostram concessa cæteras iuris antiqui solemnitates confirmare videtur,ex doctrina Decij. cons.610. num.4.&.5.& hoc in specie respondit Curti. Iunior in.l.hac consultissima.§.ex imperfecto nu.10. C.de testam. dicens legem nouam solemnitatem testamenti respectu numeri testium minuentē,non derogare qualitati eorum,idem voluit Socin.nepos in.l. sciendum num.142.ff.delega.1.& Paul.Paris.consi.32. nume.36. &.37.lib.2.idem voluerunt Cisonta.in.l.3. Tauri nu. 12.& Ioan Lupi num.34. & Didac. Castelli in verbo siete testigos colum.7.& Marcus Solon Burgen. nu. 546.& Tellius Fernandez num.14. Anto.Gomez nu. 23..&25. [Ex quo infertur,quòd testes in testamento masculi & non fœminę esse debēt,vt in.§. testes insti, de te-

de testa.& in.l.qui testamēto.§.mulier.ff.eo.tit.l. 1. & l.9.ti.1.par.6.l.17.ti.16.par.3.& hoc procedere stante lege nostra asseuerat Ioā.Lup.in.l.3. Tauri nu.24. & Cisonta.nu.12.& Dida.Castelli in verbo siete testigos,colu,7.Ant.Gom.nu.5.& Marc.Solō Burg.nu.547.Couar.in.c.cū esses nu.14.& in.c.relatū.1.nu.5.de testam, Ferd.Vaz.lib.2.de succes.crea.§.12.nu. 33 . Alfons. à Montal.in.l.7.in verbo dos testigos tit.1.part.6.Telli. Fernā.in.d.l.3.Tau.nu.15.nec est vera opinio Fer.Mēcha.de succes.crea.§.30.nu.26.vers.in summa,dicentis, iure regio,fœminas posse esse testes in testamēto,quia dixit,legē nostrā omnē solēnitatē testādi ademisse, cōtentā legitima tātū probatione,quę testimoniū fœminę nūquā ademit,vt in.l.qui testamēto.§.mulier.ff.de testa . Cuius opinio cū ratione cōmuniter damnatur. Videmus enim legē istā,quinq; exigere testes,eosq; vicinos locivbi fit testamētū,vel si plures nō reperiātur, tres ad minus eosq; etiā incolas & vicinos , & ex hoc nō fuit visa excludere alias testiū qualitates à iure requisitas. Quare miror profectovirū aliās ingeniosum, vt nobis videretur in opinionibus solus,rarus,mirabilisq;,in tātū lapsum fuisse errorē,allucinatūq; in reval 4 de lucida & clara. [Infertur etiā,testes debere esse puberes,prout iure cōmuni requirebatur tēpore testamēti,vt videre possint, intelligere,& percipere quæ testator enūciauerit.§.testes insti.de testa.l.ad testiū. §. 1. ff. eod. l.1. &.9.ti.1.par.6.licèt in causis criminalibus debeāt esse.20.annorū,vt in.l.in testimonio & ibi notāt Bar.& doct.ff.de testib.& iure regio debēt esse.25.annorū,vt in. l.9.ti.16.par.3.licèt minor ea ætate faceret indiciū,vt in.l.multi.ff.de testib.l.impuberē.ff.de falsi. & quòd impuberes nō possint esse testes testamenti, etiā hodie iure regio tenēt oēs supra numero præcedēti citati & Ferd. Vaz.de succes.crea.§.12.nu.70.& plu ribus seq . hoc extendit ad omnia testamēta priuilegiata. [Sed nec serui testes esse posūt testamēti.l.qui 5 testamēto.§.seruus.ff.de testam.l.1.C.eo.t.testes insti. eo.ti.1.1. & 9.ti.1.par.6.nisi tēpore cōfectitestamēti cō muniter reputabatur liber,quia tūc valet testamētū licèt postea constiterit esse seruum,vt in.l.1.C. de testa. & in.l.9.tit.1.par.6.Sed hoc intellige in testamento inscriptis,vel in nuncupatiuo,cuius facta fuit scriptura publica,si verò facta non fuerit scriptura, tunc nō sufficit,si tempore confectionis testamenti habitus erat, vt liber , sed debet reputari vt liber tempore,quo deponit coram iudice de voluntate,& dispositione testatoris,secundum Bal,Paul.& magis communi. docto. in.l.1.C.de testam.vt attestatur Ant.Gomez.in.d.l.3. Tauri nu.27.&.28.Sed verius & receptius est,vt in testamēto nūcupatiuo absque scriptura facto sufficiat, seruum liberum reputari tempore,quo fit testamentum,quia in testamentis testes adhibentur ad formā: in contractibus vero ad probationem,vt supra latius probauimus gl.4.nu.6. 12. &.13.& quoties testes adhibentur ad formam,inhabilitas postea detecta non vitiat talem actum,si autē ad probationē viciatur actus secūdū Din.Iacob.de Are. & Bar.in.l.ad testiū.§.cōditionē.ff.de testam.Bal.Paul.& Alex.in.d.l.1. C.de testa.Faber in.§.sed cū aliquis insti. eo. estq; cōmunis opinio teste Iaf.in.d.l.1.in fi.& Ferd.Mencha in.d.§. 12.nu.88.per tex.in.c.1, an remoueri debeant testes in vsu.feudo.cuius rationē vide per Fer.Vaz.Mēcha.d. 6 §.12.nu.88.dixi in gl.5.nu.17.[Infertur etiā,infames & oēs aliās prohibitos per leges antiquas supracitatas esse testes in testamentis,non posse hodie iure regio nouissimo esse testes,de quibus abūdē tractat Mayneri. in.l.quāuis nu.55.56.&.78.ff.de regul.iur. Did. Caste. in.d.l.3 Tau.in verbo siete testigos Cassane. in cōsue. Burgū.rub.7.§.4.nu.7.& seq.fol.239. Greg.Lup. in.l. 7 1.&.9.ti par.6.[Sed an testes debeāt esse rogati hodie? Et iure antiquo tā Imperatorū quā regio rogatos esse oportebat,aliàs testamētū in scriptis, vel nūcupatiuè factū erat nullū,vt in.l.hęredes palā.c.pē.ff.de testa.& in.l.hac cōsultissima in prin.C.eo.tit.& illic Iaf. latè col,1.l.1,&.2 ti.1.par.6.l.32.ti.16.par.3.l.8.ti.5.l.1.3.fori, cū cōcordātijs,à Ioā.Lup.traditis in.d.l.3.Tau nu. 66. &.68.& Marco Burg.nu.550.& hāc esse cōmunē opinionē tā in testamēto in scriptis q̄ nūcupatiuo atteſtātur Cassa.in cōsu.Burg.rub.7.§.4.nu. 4.fol. 239. col.3. Guill. Bene.in rep.c.Rainūtius de testa.in verbo testamētū.1.nu.9.& Anto.Bauiera in.§.vlt.insti. de testa. nu.32.&.33.idē voluit Greg.Lup in.l.1.in verbo q̄ sea llamados y rogados ti.1.par.6.& Fer. Vaz. Mēch.de succ.crea.§.13.nu.61.64.& seq.vbi resoluit cōmunē esse opinionē,rogitū testiū necessariū esse iure cōmuni Imperatorū,atq; idē esse iure canonico,& in causa pia,vt ipse probat nu.61.&.62.& iure regio nouissimo nu.64 &.65.in causa tamē pia cōmunis opinio est in contrariū , vt attestatur Couar.in.c.relatū.1.de testam.nu.4. & ab ipso testatore esse rogādos ex glo.cōmuniter recepta in auth.rogati.C.de testi.per tex in auth,de testi.§.& licet.l.1.ti.1.par.6.ibi, *E rogados de aq̄l q̄ lo hazę*, vel à tabellione eius noīe , q̄ cōis est resolutio, secūdū Iaf.in.l.hac cōsultissima in prin.C.de testa. A lex.cōs. 8 47.li.2.nu.4.Mēcha.d.§.13.nu.77. [Nec rogit⁹ iste præsumitur, nisi probetur Bar.&.Bal.in.l.diu⁹.ff.de testa. mili.Mācha.d.§.13.nu.59.præsumetur tū eos esse rogatos,si testes se subscripserint,vel ex alijs causis a Iaf.traditis in.l.sciēdū nu.36.& seq.ff.de verb.obli.& in.d.l. hac cōsultissima in prin.C.de testa.& Guill. Bened.in d.c.Rainūtius in verbo testamētū.1.nu.89. Ant.Bauiera in.d.§.vlt.insti.de testa.nu.42.versi.2.limita. Alber. Brun.singulariter in tracta.de forma cartha.81, col. 3, & seq.creditur etiā tabellioni asserēti testes esse rogatos,vt tradūt doct.in.l.optimā.C.de cōtra.&cōmitte. stipu.& per Mar.Ant.Bauiera in.d.§.fi.insti.de testa. nu.42.ver.4.limita,cū cōcordātijs supra eo.gl.5,nu.16. & q̄ iure regio stāte lege nostra & seq.debeāt testes esse rogati tenēt Greg.Lup.in.d.l.1.ti.1.par.6. in verbō rogados,&Mar.Solō.Bur.in.d.l.3 Tau.nu.550.& seq. & Mēcha.d.§.13.nu.64.&.65.Sed Ioan.Lup.in.d.l.3. Tau,nu 66.& seq. dicit iure regio sat esse, testes esse præsentes,licèt rogati nō sint,quia eo ipso intelligūtur rogati,vt in.l. Domiti⁹.ff.de testa.idēvoluit Did.Castri in verbo no haga fe,col.2 & Ant.Go.ibidē nu.29.quorū sententiā credo esse verā,quoties testator permisit describi testes in testamēto,vel se subscripserūt testamēto,nā ex hoc videtur esse rogati arg.l.cū ostēdim⁹. §.fi.ff.de fide.tuto.& in specie hoc voluit Bal.& Paul. Cast.in.l.hac cōsultissima in prin.C.de testa.& Greg. Lup.in.d.l.1.ti.1.par.6.in verbo q̄ sea llamados e rogados. [Sed dubitari solet , an legatarius sit legitimus 9

Universidad de Deusto
Biblioteca

testis in testamento? Et iure communi Imperatorũ vi detur, legitimũ esse, vt in §. legatarijs insti. de testam. & in l. dictãtibus. C. cod. glos. in. l. si quis ita. ff. de reb. dub. & ibi optimè Soci. Quod limita, & intellige, pce dere in testamẽto inscriptis, vel in nũcupatiuo, de quo est confecta scriptura publica, secus si de testamẽto nũ cupatiuo non sit cõfecta scriptura publica. & opus sit testibus probare voluntatẽ testantis, quia tunc si prin cipaliter agitur, de causa ipsius legatarij, nõ est ipse le gitimus testis ad consequendum proprium legatum, vbi autẽ non agit principaliter ipse legatarius pro cõ sequẽdo legato, sed est quæstio inter hæredẽ scriptũ & legitimũ super successione vniuersali, vel inter aliũ le gatariũ & hæredẽ, erit profecto legatarius legitim⁹ te stis ad probandũ non solum solẽnitatẽ testamenti, sed etiam voluntatẽ testatoris, siue in omnẽ euentũ sit cõ sequuturus legatũ, aditaue l nõ adita hereditate, prout statutũ est iure regio per legẽ istã, siue in consequẽtiã sit cõmodũ legatarij, q̃ testamentũ valeat, vt in. l. ii. ti. 1. par. 6. vbi Greg. Lup. & hãc esse cõmunẽ resolutionẽ attestãtur Soci. in. l. si quis ita nu. 6. ff. de reb. dub. Mo derni in. l. qui testamẽto. ff. de testa. Tell. Fern. in. l. 3. Tau. 2. par, nu. 13. & ibi Marc. Solõ Bur. nu. 844. & plu ribus seq. Emanuel à Costa in rep. c. si pater de testa. in 6. 2. par. in verbo superstite matre nu. 24. [At iure re gio quid statui debeat, aut quid sit eo iure statutũ in hac quçstione, maior est dubitatio, quãdoquidẽ Greg. Lup. vir quidẽ practica & authoritate insignis in. l. ii. tit. 1. par. 6. asseruerit, hodie iure regio indistinctè lega tariũ posse esse testẽ in testamẽto etiã nũcupatiuo, de quo nõ est confecta scriptura publica: quãdoquidẽ et si vitietur testamentũ, vel nõ adeatur hæreditas, ex eo adhuc legata debẽtur, cũ ergo nihil inter sit legatarij, erit ex sua sentẽtia testis legitim⁹ indistinctè. At Tel lius Fer. vir sanè doctus, & in practica præstãtissimus in. l. 3. Tau. 2. par. nu. 13. vers. restat nũc, non solũ repre hẽdit, verũ etiã deridet opinionẽ & rationẽ Gre. Lup. Nã aut vitium, inquit, cõsideratur nõ respectu solẽni tatis, vel numeri testiũ, sed quia nõ fuerit adita hęredi tas, vel nullus fuerit hęres institutus, quo casu per legẽ istã valet testamentũ, & hic non est casus noster, quia quęstio de legatario hîc nõ potest cõsiderari: vbi verò agitur deprobãda volũtate testatoris per testes, si vnus deficit in numero, vel qualitate à lege requisita, iã non est testamentũ, nec voluntas probatur cũ legitimis te stibus, quare ridiculũ est dicere iure regio, siue valeat, vel non valeat testamentum, legata deberi, & cum in testamento nuncupatiuo validitas eius dependeat à testibus, si legatarius nõ est testis idoneus, nõ est testa mentũ, quia deficit probatio voluntatis, & substantia quoque testamẽti. Lex ergo nostra nihil immutat cir ca solẽnia testamẽti, quæ depẽdẽt à testimonio legata rij, ideo necessariò recurrendũ esse ait ad ea, quæ iure cõmuni statuuntur. Quinetiam asserit Tellius ex lege nostra, legatariũ non posse esse testẽ in testamẽto nun cupatiuo, de quo non est cõfecta scriptura publica sal tem in specie, in qua tres testes sufficiũt, quia plures re periri nõ possunt. Mouetur ex doctrina Ioã. Fabri. in §. legatarijs vers. ego credo cõtra, insti. de testam. asse rentis, propter diminutũ numerũ testiũ nõ admitti le gatariũ in testẽ testamẽti, & ait Floria. in. l. null⁹ nu. 1. ff. de testib. vers. sed aduerte hinc. Quòd si testamẽtũ probatur per duos testes tantũ, vt in. l. hac cõsultissima §. ex imperfecto. C. de testa. nõ admittetur legatarius in testẽ, ne faciliter possit fraudari volũtas testãtis. Ex quo elicitur cõclusio, q̃ si per statutũ aut legem minua tur numerus testiũ in testamẽtis, & reducatur ad quã titatẽ, ex qua possit facilè fraus ex cogitari, legatarius non erit idoneus testis, quod confirmat Soci. in. d. l. si, quis ita vlti. colũ, vers. postremo circa istũ articulũ. ff. de reb. dub. Itaq; vbicũque ex lege noua aut statuto te stamenta fieri possunt corã pauciori numero testiũ, le gatarius nõ poterit esse testis, & limitabitur. §. legata rius & l. dictãtibus. C. de testa. vt ibi tenet Ioã. de Mõ tesperelo. Quinimo etiam si adsint quinq; testes adhuc contẽdit ipse Tellius Fern. legatariũ eadẽ ratione, iux ta ius nostrũ regiũ testẽ esse non posse. Mar. tamẽ Solõ in. d. l. 3. Tau. nu. 854. & seq. aliter distinguit asseuerãs, iure regio legatariũ posse esse testẽ testamẽti, de quo scriptura publica cõficitur, & vbi quinque testes adhi bẽtur testamẽto nũcupatiuo, de quo nõ cõficitur scrip tura adhuc legatarius poterit esse testis, respondetque ad doctrinã Ioã. Fabri & Floriani & sequatium, & ad doctrinam Bar, in. l. omnibus numero, 5. C. de testi. qui idem voluit, q̃ loquuntur, quoties duo tantum te stes interueniunt, non vbi tres, vel quinque prout in nostra specie, in qua alia etiã qualitas additur, scilicet, vicinitatis, quæ maius robur addit eorũ fidei, & quia non ideo legatarius admittitur in testẽ, quia alijs mul tis adiungitur testibus, sed alijs rationibus in. §. legata rijs insti. de testa. & in. l. ii. tit. 1. par. 6. expressis, nempe quia legatarius non succedit in iure vniuersali, sed in re certa & sine onere, & quia non principaliter eius in terest, quare licèt cesset prima ratio, quã doctores fin gebant ad fundandã eorũ opinionem, nõ cessant cete ræ in dictis legibus expresse, atque ideo eorum opinio non procedit: vbi autem tres dũtaxat testes, quia plu res reperiri non possunt testamento nũcupatiuo adhi bentur, non sufficiet fortasis depositio legatarij, secũ dum eum. [Sed iudicio meo, iuxta ius nostrum regiũ legatarius omni casu admittetur in testẽ testamenti in scriptis, vel nuncupatiui siue fiat de eo scriptura pu blica, siue non, prout Greg. Lup. asseruit in. d. l. ii. ti. 1. par. 6. non ea ratione qua ipse mouetur, sed ex rationi bus superius traditis, siue quinque interueniãt testes, siue tres tantum, nisi in vno dũtaxat casu, nempe, cùm de eius legato agitur, quia tunc cùm principaliter eius interfit, q̃uum nõ est ipsum admitti in testem ad pro bandam volũtatem testatoris, de qua scriptura publi ca confecta non est, prout nu. 9. probauimus.

11

GLOSS. IX.

1 *Legi ordinationũ hæc clausula addita fuit, locoq; alte rius, quæ sublata est. subrogata.*

2 *Testamentũ nuncupatiuũ potest fieri seruata forma iu ris communis coram septem testibus, etiã si vicini non sint eius loci, vbi fit testamentum.*

3 *Testes testamẽti esse vicinos non requirebatur ante hãc legem.*

Ciues populi Romani dicuntur, qui liberi homines sunt & ingenui, ibidem.

Aun-

1 *Aunque los testigos no sean vezinos del lugar.* Hæc clau sula addita fuit in hac noua recolectione ad legem or dinationum, & loco alterius clausulæ subrogata, quæ collocata erat in fine legis. *E mandamos otro si, que va la el testamento que fuere hecho con buenos testimonios,* quæ non modicam controuersiam & contentionẽ de dit nostratibus, ex ea plura erronea deducentibus, de quibus latè discutit Marcus Solon Burg. in. l. 3. Tauri

a nu. 1004. & pluribus sequentibus. [Inter alia inferebant doctores ex illis verbis limitationẽ optimam ad legem nostram, qua testes vicini in testamento nuncu patiuo requiruntur, vt testamentum valeat, nam hæc qualitas vicinitatis non exigitur, quoties quis velit testari iuxta formam iuris communis, nempe, coram septem testibus masculis, liberis, puberibus, & rogatis, & non infamibus vel aliãs prohibitis, valebit testamẽ tum etiam si testes non sint vicini, ita expẽderunt ex illis verbis Anto. Gomez in. d. l. 3. Tauri nu. 47. ad fi. & Marcus Solon Burg. nu. 531. & pluribus sequen. vbi arguit pro vtraque parte & concludit hanc esse verio rem sententiam. Tellius Fernan. ibidem in. 1. part. nu. 16. Greg. Lup. in, l. 22. glo. pen. tit. 1. part. 6. Ferd. Vazq. Mencha. lib. 3. de succes. creatio. §. 21. nu. 19. & 20. quo rum opinio lege nostra confirmatur, atque ideo eius examinationem omitto. [Similiter ex his verbis ex

3 penditur, ante legem nostram necessarium non esse te stes testamenti nũcupatiui ciues seu vicinos esse, quod reuocauit indubium Marcus Solon Burgen. in d. l. 3. Tauri nu. 329. & demũ asseruit, absque dubio esse hãc qualitatem vicinitatis iure cõmuni imperatorũ, nec iure regio antiquo septipartitarum minimè requiri, ex textu in. l. ad testium in princ. ff. de testam. & l. cũ antiquitas & l. fi. C. eod. tit. & l. donationibus. C. de dona. & l. i. & 2. tit. 1 part. 6. respondit̃q; ad. l. hac con sultissima in principio C. de testam. ibi testibus septẽ numero ciuibus Romanis, quia verba illa interpretan tur. & sumuntur pro liberis hominibus iuxta exposi tionem glo. ibi communiter receptæ.

GLOSS. X.

1 *Hæredis institutio est caput testamenti iure communi, secus iure regio.*

2 *Hæredis institutio quare non requiratur hodie iure re gio ad validitatem testamenti?*

Solemnitas requisita in conficiendo testamento eadem requiritur in reuocando, quod limitatur, ibidem.

3 *Testamentum iure communi imperatorum, quod care bat institutione hæredis, an sustineri possit in vim co dicillorum, & quid iure regio?*

Tabellionis assertioni creditur, ibidem.

4 *Testamento priore per errorem reuocato, valet secun dum quoad legata, licèt eius institutio infirmetur iu re communi imperatorum, & validiori ratione iu re regio.*

Lex fi. ff. de hæred. instit. & l. 21. tit. 1. part. 6. interpre tatur, ibidem.

5 *Testamentum solemne non reuocatur per verbalem reuocationem coram testibus in testamento requisi tis factam, nisi in ea contineatur hæredis institutio, hodie verbo iure regio secus, & nu. 6.*

Solẽnitas requisita in actu construendo requiritur, & in destruendo, ibidem.

6 *Testamentũ secundum absque hæredis institutione si re uocet primũ, & dicat testator se velle decedere in testatum, valet, & primum reuocabitur.*

7 *Testamentũ primũ reuocatur, si lapsũ fuerit decẽniũ, et deinde aliud testator fecerit reuocatoriũ primi, etiã si in eo nõ adsit vlla hæredis institutio iure cõmuni.*

8 *Testamentũ primũ reuocatur per secundũ reuocatoriũ, etiamsi in secũdo hæres nõ instituatur. si testator di xerit hæredem esse indignũ, & tũc hæreditas appli catur fisco, iure autẽ regio veniẽtibus ab intestato.*

9 *Testamentum minus solemne si duos testes cõtineat, an obliget in foro conscientiæ ad eius obseruationem?*

Hæres legitimus an teneatur restituere hæreditatẽ hæ redi scripto in minus solẽni volũtate, cõtinẽte tamẽ duos testes in foro conscientiæ? & an legata soluere teneatur legatarijs eodẽ foro? ibid. & pluribus seq.

Voluntas testatoris constare potest ex inutili dispositio ne, ibidem.

10 *Præsumptio legis non attenditur in foro animæ, sed veritas.*

Solemnitas testamenti requiritur tot testium, ad euitã das falsitates, ibidem,

11 *Naturalis obligatio an oriatur, ex testamẽto minus so lemni? & nu. 19. & seq.*

Forum conscientiæ maxima ex parte respicit obliga tionem naturalem, ibidem.

12 *Annullatio actus an sit pœna? & nu. 35.*

Pœna an debeatur in foro conscientiæ, ante condemna tionem? ibid. & nu. 39.

Naturalis obligatio est efficax ad retinendum, ibidem.

13 *Hæredem in testamento inutili institutum, & legata riũ posse retinere hæreditatẽ, et legata in foro cõscię tiæ, ibid. & nu. 13. referũtur doctores hãc tenentes.*

14 *Hæredem in testamento inutili institutum, & legata rios non posse retinere hæreditatẽ, & legata in foro conscientiæ, imo teneri eam restituere hæredibus le gitimis, & nu. seq. & 38.*

Leges ciuiles quando obligant in conscięntia? ibidem.

15 *Leges solemnitatem testamentorum exigentes iustæ sunt, & ligant in foro conscientiæ.*

16 *Leges solemnitatem testiũ in testamẽtis exigẽtes sunt super certo fundatæ, & nõ præsumptione, & nu. 18.*

Testamentum minus solemne, etiam si constet non esse falsum, est inutile, ibidem.

17 *Testandi facultas competit ex dispẽsatione, & cõtra iuris regulas.*

18 *Lex pœnam imponens non ligat, in conscientia, etiam si pœna sit annullationis actus, quæ verè pœna nõ est.*

19 Conscientia non ligat quos natura non obligat.
Testamentum minus solemne non producit obligationem naturalem,ibidem.
20 Naturalis obligatio parit exceptionem.
Lex si creditoris.C.de fideicō.exponitur,ibidem.
21 Naturalis obligatio geminata actionem producit.
Lex si veritas.C.de fideico.ibid.
22 Testator non obligatur naturaliter pro legatis,nec hæreditas iacens,sed hæres ipse adeundo.
Hæres legitimus adeundo hæreditatem non obligatur naturaliter legatarijs in testamento minus solemni scriptis,ibidem.
23 Naturalis obligatio non oritur ex testamento minus solemni,nullusque eius respectu obligatur ex sententia authoris.
Testandi facultas quomodo potuit à iure ciuili conferri,vt effectum produceret eo tempore quo iam dominus non erat bonorum?ibidem.
Fictioni à lege inductæ ad obseruandam testatoris voluntatem locus non est,vbi solemnitas testamēti nō seruatur,ibidem.
24 Repetere an possit quis legata quæ soluit scienter, vel ignoranter ex testamento minus solemni?
25 Obligatio ad antidora,an impediat repetitionem?
26 Dubius ignoranti æquiparatur.
Testibus duobus etiam fide dignis quandoque quis credere non tenetur,ibidem.
27 Sententia à iudice competenti lata valet in foro exteriori,& interiori animæ.
28 Sententia quàm scio iniustè latam,non excusabit me à restitutione in foro conscientiæ.
29 Hæres certo sciens defuncti voluntatem in minus solemni voluntate declaratam, an teneatur in foro conscientiæ eam adimplere?
30 Voluntas testantis minus solemnis, an sit adimplenda ab hærede legitimo qui eam non ignorat?
31 Hæres habens læsam conscientiam falsò credens teneri ad legata in minus solēni testamēto relicta tenetur in conscientia.
32 Solemnitas iuris ciuilis,an attendatur in foro animæ?
33 Ratio impulsiua si cesset,non cessat legis dispositio.
34 Præsumptio falsitatis in testamento, an attendatur in foro animæ.
35 Actus annullatio an dicatur pœna?
36 Relicta in minus solemni voluntate non deberi in foro animæ,citantur authores.
37 Agens contra testamentum,quia solemnitate caret, non peccat,etiam venialiter.
39 Hæres non conficiens inuentarium, an teneatur in consciētia vltra vires hæreditarias,si certo scierit nihil subtraxisse ex rebus hæreditarijs?
40 Hæres in minus solemni testamento institutus non potest,in foro exteriori retinere hæreditatem.
Legatarius non potest in foro exteriori retinere legata in minus solemni testamento relicta,ibidem.
41 Hæres in minus solemni voluntate scriptus,quòd iustè, retineat hæreditatem,quodque eandē iustè etiam retineat hæres legitimus,licèt sit communis opinio,tamen falsam esse,ostenditur.
Contraria duo diuersis respectibus procedere possunt ibidem.
42 Furtum rei suæ aut sibi debitæ quando & quomodo permittatur.
43 Legatarius vel hæres in minus solēni testamēto scriptus,an possit sibi relicta cōsequi per viā denūciationis euangelicæ?
44 Hæres an sit tutus in conscientia retinendo hæreditatē qua priuatus fuit per aliud testamētū nudā reuocationem continens iure cōmuni aut regio?
45 Mater an possit ab hæreditate filij excludi per substitutionem pupillarem in foro conscientiæ?
46 Institutus in re certa nullo dato cohærede totam cōsequitur hæreditatem.
47 Institutus in re certa iure nostro regio loco legatarij habetur,quia dati sunt,cohæredes vniuersales venientes ab intestato per legem istam.
Legis nostræ noua declaratio,ibidem.
48 Institutus in re certa prohibitus per testatorē aliquid amplius recipere, an totā consequatur hæreditatē?
49 Ius dicendi nullum an competat iure nostro regio, filio præterito?
50.51 Legitima an sit filio relinquenda titulo institutionis iure Digestorum,& iure Codicis.
52 Legitima an sit relinquenda titulo institutionis filio iure authenticorum & partitarū?& quare nu.seq.
Lex.5.tit.8.par.6.explicatur,ibid.
53 Titulus institutionis est honorabilis.
Legitima relinqui debet titulo institutionis:limitatur pluribus modis remissiuè,ibidem.
54 Institutus in re certa in quibusdam habetur loco legatarij,in alijs loco hæredis.
55 Legitima an sit titulo institutionis filio relinquenda iure canonico,aut regio?& nu.56.
56 Hæres iure regio an decedere possit pro parte testatus,& pro parte intestatus?
57 Legitima an possit assignari in re certa alijs filijs hæredibus institutis,vel extraneo?& num.seq.
58 Pater an possit testādo inter filios eis legitimā in re certa assignare,quoquo relicti titulo?& num. seq.
59 Legitima an possit filio relinqui quoquo titulo si in testamento adsit clausula codicillaris?
Clausula codicillaris an censeatur apposita in testamēto inter liberos?ibidem.
60 Legitima non debet relinqui filio titulo legati aut fideicommissi vniuersalis.
Filijs duobus institutis si alteri certa res legetur,omnes æqualiter succedent rupto testamento,& iste loco prælegati quod sibi fuerit relictū cōsequetur, ibidē.
61 Legi-

61 Legitima si filio relinquitur,an eam censeatur habere titulo institutionis?
62 Legitimæ loco si res certa relinquatur, an censeatur relicta titulo institutionis?
Legitima filij an sit quota bonorū vel hæreditatis?ibi.
63 Clausula codicillaris semper in hoc regno solet apponi in testamentis,ideo censebitur semper apposita.
64 Pacta solita poterit tabellio apponere in contractu, & procurator cui data fuit facultas vendendi.
65 Notarius cēsetur rogatus clausulas cōsuetas apponere.

k *Aunque el testador no aya hecho heredero alguno.* Hæc lex est notabilis valde, & correctoria non infimæ partis iuris cōmunis,quæ de vltimis tractat volūtatibus, nā iure cōmuni imperatorū & regio partitarū,caput, radix,& fundamētū testamēti erat institutio hęredis, quæ pręcedere debebat iure digestorū omnia in testamēto cotēta, aliàs testamētum erat nullū & irritū, vt in.l.1.cū ibi notatis per Imo.& Cuma.ff.de hęre.insti.§.ante hęredis insti.de leg.l.si nemo,ff.de testa.tutella, Iure autē nouiori requirebatur necessariò hæredis institutio,sed nihil referebat,pręcederet necne,vel sequeretur.d.§ ante hęredis &.l.prępostert,&.l.ambigui.C. de testa.&procœmio titul.3.par.6.Hodie iure regio nouiori per legē istā,etiamsi desit hæredis institutio[pro forma substātiali,iure antiquo requisita] nō irritatur testamētum,sed validū est,& debētur in eo relicta, & omnia in eo cōtēta sunt omnino adimplēda, vt notat Greg.Lup.in dicto procœmio Marc. Solō Burg in.d. l.3.Tau.nu.833.& ibi Telli.Fernā..3.par.in prin.& cęteri intepretes,id quod & ante hāc legē fuisse statutū refert Arist.Polyticorum lib.2.c.7.in hęc verba.*Nunc autē,inquit, donare ex testamēto licet cuicunq;,etiā si nullo instituto hærede decesserit.* [Ratio huius decisionis est,vt defuncti volūtas adimpleatur,cui omnia iura fauent.l.1.C.de sacros.eccle.l. in cōditionibus.ff.de cōd. & demonstra.auth.de nupt.§.disponat colla. 4.auth. de hære.& falci,§.si verò expressim. Hanc rationē assignat Ripa.in terminis statuti hoc idem disponentis in.l.1.num.45.ff de lega.1.iniquum quippe esset,vt ipse affirmat,contra defuncti voluntatē,ob id legata nō præstari,quòd hæres in testamēto non sit scriptus,vel quòd scriptus hæreditatem non adierit, hāc tradidit rationē Marcus Solō Burg.in.d.l.3.Tauri nu.834.Ex quo ibi infert nu.837.quòd iure regio eadem exigitur solēnitas in testamento,quo aliquis hæres nō instituitur,quæ requiritur in eo,quo hęres instituitur,licèt iure cōmuni aliud esset,nam illud quinq; testibus cōfici poterat,hoc verò septē exigebat vt traditur in.l. fi.C. de codici.gl.Pau.Cast.& cæteri notāt in,l.hæredes palām §.si quid post.ff.de testam. Maineri.in.l. quādiu nu.70.ff de regul.iur.Sed hoc sanè intellige, nā testamentū dici non poterat, cui hæredis institutio deficiebat,sed appellabātur codicilli,in quibus nimirū quinquè testes sufficiebāt,nec appellari poterat testamētū, prout Marcus Burg.dixerat,à quo etiam cauendum est,dum ait,nu.388.ex eadem decisione inferri, si testamentū mutetur quo ad institutionem,siue quoad legata,eandem solemnitatem exigi in vltima voluntate,qua dictum testamentum mutatur, quāuis iure cōmuni per codicillos mutabatur testamētū quoad legata in eo cōtenta,qui quinque dūtaxat testibus cōfici poterant.§.1.insti.de adim.lega.traditur in.d.l. hæredes palām.§.si quid post ff.de testa.per gl.Paul.& doct.ibi.Nā idē hodie iure regio fieri poterit[testamentum siquidem corā septē testibus confectū,quod fieri potest si quis velit seruare solēnitatē iuris cōmunis, vt in hac lege statuitur, vel si fuerit in scriptis confectū]poterit mutari quoad legata per codicillos postea factos quinq; vel tres testes,si plures reperiri non possint,cōtinentes.

3 [Ex hac noua decisione plurima inferuntur. Imprimis cessare facit disputationē doctorū iure cōmuni imperatorū latè discusā per Ferd. Vaz. Mencha.lib.2.de success.creatio.§.16.nu.21.vers.vnde quæsitū.Quęrebāt etenim,notarius in publico instrumento asseruit,Titiū sanę mentis suū condidisse testamentū,in quo hæc declarauit, & talia legata fecit; in eo tamen nulla reperitur hæredis institutio,an tale testamentū nuncupatiuū in vim codicillorum sustineatur,vt inde legata à legitimis hęredibus pręstētur. Iasson asseruit valere in rub.ff.de lega.1.nu.16.authoritate Bal.& Paul.Cast.quos ipse refert. Cōtrariū tamen sensit idē Ias.in.l.1 §.si quis ita nu.17.ff de verb. obli. quia sine hæredis institutione vel aditione, omnia in testamēto cōtenta corruūt.d.§.ante hęredis insti.de lega.l.proxime.ff.de his quæ in testam.delen. l.1. in fi. ff.de vulga.l.eā quā.C.de fideicō.l.si nemo. ff. de reg. iur. Et quia testamētū facere volēs,nō apposita clausula codicillari, hoc est, si valere nō possit ꝙ hîc dispono,vt testamētū,valeat vt codicillus,aut in vim cuiuscunq; alterius vltimæ voluntatis,viciatur dispositio, nec sustineri poterit in vim codicillorū.l.fi.§.illud.C. de codici.l.1.ff.de iure codicillo,& quod voluerit facere testamētū,patet ex assertione tabellionis: cui creditur.l.cū precibus.C. de proba.perinde ac si testator id dixisset,cuius verbis stādū esset.l.nō aliter.ff. de lega.3.l.Labeo.ff.de suppel. lega.l.vnica.§. sin autē ad de i ciētis.C.de cadu.tollē. Alijs quoq; rationibus mouentur,quas tradidit Ias.in.d.§.si quis ita & Ferd.Vaz.d.§.16.nu.21.qui huic accedit sentētiæ,respōdetque ad.l. vlt.ff.de iu. codi.& ad alia fūdamēta per Ias. adducta in.d.rub.ff.de leg.1.nu.16.& seq. Cessat etenim hęc disputatio iure nostro regio, cū p legē istā valeat huiusmodi dispositio nō in vim codicillorū,prout iure cōmuni erat quæstio,sed in vim testamēti, quod nullā requirit hæredis institutionē,nec est de substātia testamenti,vt in hac lege statuitur.

4 [Secūdo infero, priore testamēto per errorē reuocato [quia testor,cū fecerat secūdū,hæredes i primo institutos mortuos esse credebat,cū essēt viui]secūdū quoad legata sustineri, vt in l.vlt.ff.de hęre.instit.l.21.tit.1 par.6. licèt quoad institutionē hęredis primū maneat firmum,hęresq; in eo script⁹ succedat,nō is qui in secūdo testamēto institutus fuerit,quia sic lex illa interpretatur volūtatē testatoris dicētis,quia hęredes quos mihi cōtingere volui, nō potui & cętera. Ex quib⁹ verbis fingit.d.l.vlt.&.l. par.supracitata p secūdū testamētū fuisse institutos hęredes in priori nominatos,& valere secundū,vt cīa in eo relicta adimpleātur,nō quę in priori,& licèt hoc iure cōi nō esset absq; cōtētione,ex eo ꝙ infirmata institutione hęredis in secūdo testamēto facta,oia in eodē

testa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

testamento relicta infirmari oportcat, iuxta tex.in.l. eam quam.C.de fideicom.l.2.§.adeo.ff.de vulg.l. fi ne mo.ff.de reg.iur.huicque obiectioni varie respondea tur,vt videre licet per Ferd.Vaz.d.§.16.nu.22.attenta vero lege ista,stat clara respõsio negando obiectionẽ, valet siquidem testamentum, quoad legata & cætera in eo contenta,licet institutio hæredis desit vel infir-
5 metur. [Infertur tertiò,quòd licèt iure communi,se cundùm receptiorem sententiã,hæredis institutio in testamento solemni facta,nõ reuocetur per verbalem reuocationem & contrariam voluntatẽ testatoris co ram legitimo numero testium explicatã,nisi in ea ad sit hæredis institutio,quam solemnitatem substantia lem vocant omnes,sine qua secundum testamentũ in quo reuocatio prædicta continetur,est inutile, inuali dum,& sine effectu,vt voluit Bar.in.l.si iure. ff. de le ga.3.nu.3.Areti.in.l.hæredes palàm.§. si quid post.ff. de testam.Paul.Cast.in.l.hereditas nu.2.C.de his qui, vt indig.& in.l.sancimus.C.de testam.vbi Alexã. & Ias.& Moderniores,idem Alex.in.l.si ita scriptum.§, regula nu.3.ff.delib.& posthu.Bal.in.l.1.nu. 68. C, de sacrosc.eccles.Imol.in.c.cum esses.7.q.de testam. Ant. Gomez in.l.3.Tauri nu.102.Couar.in rub. extra de te stam.2.par.nu.21.versi.hinc ergo & illud apparet in fi. 5.conclusionis,qui hanc attestatur communem idem voluit Bald.cons.354.lib.5.Mayneri.in. l. quãdiu nu. 109.ff.de regu.iur.Guill.Benedi. in. c. Raynuntius in verbo testamentũ.2.nu.8.Quod obtinet,etiamsi secun dũ testamentũ primũ expressim reuocauerit, secundũ eos,& Ias.in.l.planè in prin.ff.de lega.1.&Ferd.Vaz. lib.2.de succes.creatio.§.17.nu.60.72.&.73.& hæc cõ munis sententia cõuincitur ex.§.ex eo insti.qui.mod. testa.infirm.cuius verba sunt. *Ex eo autem solo non po test infirmari testamentum, quòd postea testator id nolue rit valere,* & in.l.militis codicillis. §. veteranus. ff. de mili.testam.& in.l.hæredes palàm.§.si quid post.ff.de testam.vbi eadem solẽnitas requiritur in actu destruẽ do,quæ exigitur in eo construendo,facit etiam lex.1. ff.de iniusto rup.& in.l.1.§.si heres.ff.si tabu,testa. nul læ extab. l.sancimus per locũ ab speciali.C.de testam. cuius sententiæ ea est ratio,quoniam dispositio perfe cta non tollitur,per sequentem & imperfectã & inuti lem,ex qua ius alteri quæri non potest.l. nec vtilem. ff.exqui.cau.maio.l.si iure.ff.de leg.3.l. cum quis. §.si debitorem.ff.de solu.l.si absentis in fi.C.si cer. peta.l. vir.vxori versi.sed si promissor.ff.de dona.int.vir.& vxo.l.si me in vacuam in fi.ff.de acq.poss.Sed vltima dispositio in specie,de qua agimus,secundum ius com mune imperatorum & regiũ partitarum, est imperfe cta & inutilis , eo quòd deficiat hæredis institutio, quomodo ergo infirmabitur primum testamentũ per
6 fectum? [Iure tamen regio per legem istam cessat hęc ratio,quia vltimum testamentum valet absque hære dis institutione , quare nimirum si testamentũ primũ infirmetur & reuocetur,per secundum,reuocationem primi dumtaxat continens,modò solemnitas legis no strę in eo interueniat,quandoquidem solemnitas re quisita in actu conficiendo,exigitur & in destruẽdo, vt in.l.hæredes palã.§.si quid post.ff.de testam . & tũ potissimũ cùm secundum legem istam,vocare censea tur testator venientes ab intestato,atque ideo corũ fa uore reuocare testamentũ,arg.text.in.l.conficiũtur. ff.de iure codicillo. & hanc sententiã tenet expressim Ant.Gom.in.l.3.Tauri nu.104. & ibi Marcus Solon Burg.nu.842.quæ conuincitur vel ex eo, quòd etiam iure cõmuni prima hęredis institutio solẽniter facta reuocatur per secundũ testamentũ itidem solẽne, etiã si in eo defuerit hęredis institutio,modò priori testa mento derogetur,dixeritque testator,se velle discedere intestatum,vt ex.l.1.§.si hęres iuncta glo. ff.si tabu. testa.null.exta , expendit Bar.in.d.l.si iur . nu.3.ff.de lega.3.& in.d.§.veteranus,Alex.cõs.104.lib.2.& cõs. 30.in.2.dubio lib.3.vbi hãc dixit cõmunem sentẽtiã, & cõs.140.li.2.& in.l.sancimus pen.col. C. de testam. & in.l.si ita scriptum.§,regula nu.4.vbi etiã Areti. ff. de lib.& posthu.Corne,cons.39.lib.2.Lauren . Calca. cõs.91.Corn.& Ryminal.in.l.sancimus. C.de testam. Deci.cons.182,col.1.vbi hãc profitetur cõmunem, An to.Gomez in.l.3.Tauri nu, 103. & ibi Marcus Solon Burg.nu.842.prope finem Couar.de testamen. 2.part. nu.vltimo versic. 6. conclusio Greg.Lupi in.l.21.tit.1. part.6.in glo.1.qui omnes attestantur hanc esse cõmu nẽ sentẽtiã licèt Ferd.Vaz.lapsu linguę cõtrariã dixe rit esse cõmunẽ.d.§.17.nu. 74 . Rationẽ reddũt oẽs su pra citati,quia videtur testator hęredes instituere eos, qui eidem successuri erant ab intestato,Sic in specie le gis nostrę censentur tacitè vocati venientes ab intesta to per legem nostrã , & hęredes per testatorem ipsum
7 instituti. [Solèt prędicti doctores alijs modis limita re conclusionẽ communẽ,de qua supra nu.5.& potissi mum,quoties post primum testamentum lapsum fuit decennium,& deinde post decennium prędictum, fa ctum fuerit secundum testamentum solemne , in quo nuda voluntas reuocatoria adsit absque hęredis tamẽ institutione,valebit etenim secundum, & reuocatum esse censebitur primum, vt est casus singularis,& non alibi in.l.sancimus,& ibi notãt omnes interpretes, C. de testam.prędsertim Bal.Sali.Alex, Corne. & cæteri, idem voluit Bal.cons.40.lib.2.Ioan,de Ana. cons. 28. Ioan.Faber.in.§.pen.insti.qui.mod.testa,infir.2. colũ: versi.item nec obstat Alex.cons.105.nu.7. lib.4. Ber trand.cons.281.col.1.lib.2.Corne.cons.149.lib. 2. estq; communis conclusio secundum Iaso. in. l. sancimus col.pen.C.de testam.& Ferdi. Vazq.d.§.17.nu.73.74. &.75.nec sufficiet lapsus decennij à tempore secundi testamenti,prout Ant.Gomez perperam intellexerat in.d.l.3.Tauri nu.103.nisi inter primum testamẽtum, & eius reuocationem decem prędicti anni, & hãc esse communem opinionem attestatur Ferdi. Vaz.d. §.17.nu.73.ad finem & Guill.Bened.in repe.c. Raynũ tius de testam.in verbo testamentum.2.num.8.Hodie autem iure regio hic decennij transcursus non est necessarius,quandoquidem secundum testamẽtũ om nino valeat reuocans primum,etiam si in eo non insti tuatur hęres,atque etiam si decennium non transierit,
8 vt dixi supra nu.5.&.6. [Tertiò prędicta regula fal lit quoties testator in reuocatione primi testamen ti asseruit,hęredem in priori testamento institutum es se demeritum & indignum, quia tunc reuocatio ver balis sufficit,quoad hoc vt hereditas ab hęrede aufera tur,& applicetur fisco,vt in.l.hereditas.C.de his qui, vt indi,&.l.23.ti.1.par.6. quę tamẽ hoc sublimita nisi

in vltimo

in vltimo testamento fuerit alius institutus hæres, quia tũc ei competet hæreditas,nõ fisco . Ex quo ego infero , hodie in hoc regno etiam si in secundo testa mento reuocatorio primi,hęres non instituatur,aufe retur hęreditas ab hęrede in primo testamento institu to,& acquiretur hęredibus ab intestato , qui per legẽ nostram vocati censentur à testatore,qui nullum hę redem instituit in testamento, atque ideò sustinetur testamentũ absque vlla hęredis institutione,vt in hac
9 lege. [Quartò limitat Ant.Gom.in.d.l.3. Tauri nu. 103 . conclusionem nostram, vt non procedat in foro conscientię,quo in foro ait,tutum non esse hęredẽ in primo testamento institutum, retinẽdo hæreditatem ex vi eiusdem testamenti, quod apparet reuocatũ per contrariam testatoris voluntatem,etiam in minus so lemni testamento declaratam, citat Bal. in. l.1.colum. penult.C,de sacrosc.eccles. Sed hęc quęstio decidetur infra nu.44.[quia pendet ab hac quã primo expediã, quę nec facilis est,nec admodum expedita ,]nunquid legata in minus solemni testamento relicta in animę iudicio sint ab hęrede soluenda,& in fũma,an iuris ci uilis solẽnitas sit in interiori animę iudicio seruanda? & an ipse hæres in testamento minus solemni institu tus retinens hęreditatem sit tutus in foro conscientię, & an eam restituere teneatur venientibus ab intesta to? Et videtur testamentum minus solemne cum duo bus dumtaxat testibus confectum, non obligare hęre dem in eo institutum in foro animę,ad restituendum
12 hęreditatem venientibus ab intestato, sed eius vigore posse licitè retinere hęreditatem,& teneri soluere le gata:nam in prędicto foro non consideratur, defectus solemnitatis iuris ciuilis,sed manifesta testantis volũ tas,quæ manifesta sit duobus testibus,nam ex inutili dispositione defuncti,de eius voluntate constare po test,vt in.l.vlti.ff. de reb.eorum & in. l.peto. §. matre ff.de lega. 2. Quo fit,vt non solum scriptus hæres in testamento minus solemni retinere possit in conscien tia hæreditatem,verùm & eadem ratione hæres scrip tus in testamento solemni,vel legitimus hęres ab inte stato succedens teneãtur , restituere hęreditatẽ ei,qui fuit institutus in minus solemni voluntate , & legata
10 legatarijs in eadem nõ solẽni voluntate relicta. [Cui sententię suffragatur ratio illa,quòd solemnitas tot te stium,quę in testamentis ciuili iure requiritur, eo ten dit,vt cuitentur falsitates,quę cõmitti facilè possent l.vlt.C,de fideicom.6.1.insti.de testamen.sed vbi con stat de voluntate testantis,cessat hęc ratio,ergo & iu
13 ris ciuilis decisio.l.adigere.§.quãuis. ff. de iure patro. c. cum cessante cũ similibus de appella . Prętera lex ciuilis requirit hanc solemnitatem , vt dixi , propter euitãdam presumptionem falsitatis,at in foro animæ non attenditur presumptio,sed veritas. c. tua nos & c.is qui fidem de sponsal.Bal.in. l. cum quis numero 14.C.de iur.& fact.igno.Panor.& alij in.c. quę in ec clesiarum de constitu.solemnitas igitur iuris ciuilis maximum testium numerum exigens seruanda non
11 est in foro animę,sed satis erit si fiat probatio iure gẽ tium sufficiẽs. [Quartò ex minus solemni voluntate & testamento oritur naturalis obligatio.l. vltim. vbi Bal.notat.C.ad.l.falcid.l.in testamento.ff. de fideicõ. liber.l.fideicõmissum,C.de condicti,indeb.gl.Bar,& docto.cõmuniter in.l.cũ quis. C.de iur. & facti igno. glo.& doct.in.l.1.ff.de condi.indeb. Imol. in.c. fi. de solu.l.31.tit.14.part.5.quam esse receptam sententiam attestatur Ias.in.l.cum quis nu.13.& ibi dominus An to.Padilla nu.7.idem Ias.in.l. interdum nu.4. ff.de cõ di,ind.& in.l.si pacto quo pœnã numer.6. C.de pact. Corn.cons.137.nu.3 lib.2.& in.l.si veritas nu.1. C. de fideicom.& in.l.2.C.de fideicõ.nu.1. vbi idem voluc runt Bened.de Plumbi.Fulg.& Paul.Greg.Lupi in.l. 31.tit.14.glos.1,part.3.at obligatus naturaliter , & in foro animæ tenebitur , obligationem adimplere sub pœna culpæ læthalis secundũ Bart.in extrauagan. ad reprimendũ in verbo denũciationẽ cui accedit Abb. in.c.quia pleriq; col.pen.de immuni.eccles. Ancarra. in regula possessor.de regu.iur.in.6.q.1.Couarru.in.c. cum esses nu.5.de testam.nam forum conscientiæ ma xima ex parte respicit obligationẽ naturalẽ,vt quod naturaliter tantum debetur , debeatur quoq; in foro conscientiæ:quod autem nec ciuiliter, nec naturaliter debetur,minimè in foro conscientiæ debeatur, vt pa tet ex notatis per docto.in.c.nouit de iudi.per docto. in.d.c.quia pleriq; & in.l.si post diuisionẽ. C. de iur. & fact.igno.& in.l.cum quis eod.tit. cum concordan tijs à Tiraquello congestis de legib.connubia.glos.4. nu.15. Quo fit cõscientiam non obligare illum quẽ na tura non obligat secundum Bal.in.l.nec,in fi.C.de ve ctiga.& cons. Augusti. Beroi.latè in.c.1. de constitu. nu.230.Ripã in.c.1.de iudi.nu.89.prope finẽ. [Quin to annullatio actus est pœna.l.non dubium. C. de le gib.& illic scribentes.l.turpia , & ibi latissimè recen tiores.ff.de lega.1.sed in foro conscientiæ pœnæ locus non est etiamsi ipso iure imponatur , nec veniens con tra legem,pœnam soluere tenebitur, donec condẽna toria,vel declaratoria sententia subsequatur, ex sentẽ tia glos.in.c.fraternitas.12,q.2.quã plures sequuntur teste Decio in.c.1.de constitu.1.lectione nu.20. & Do mini.à Soto lib.1.de Iusti.& iure art.6.q.6.Iacob.Sep tima.de institutio.Catholi.c.9.num.27.& seq. Ferdi. Vazq.de succes. creatio.§.10.nu. 672 . Sexto constat hæredem in testamento minus solemni scriptum reti nere posse hæreditatem,& esse tutum in foro conscię tiæ eam retinendo, quia naturalis obligatio potẽs est iuris ciuilis authoritate,ad retinendum,licèt ad agen dum efficax non sit,vt in.l. Stichum aut Pamphilum §,naturalis.ff.de solu.doct,in.l.si vnus.§.pactus. ff. de pact.Guill.Bened.in rep.c.Raynũtius in verbo si abs que liberis.2.nu.73. [Quibus rationibus suffulti hãc sententiam amplectuntur Bar . in tractatu minorica rum.c.3.Panor.in rele.io.c.cũ esses de testam. nu. 10. &.15.& ibi Couar.attestatur hãc communẽ esse nu. 5. Anto.in.c.nouit de iudi.nu.66.& in. c. quia plerique nu.9.versi.ex his patet & ibi Panor.nu.43. de immu ni.eccles.Alcia. de quinq; pedũ prescriptione nu . 34. & pluribus seq.maximè nu.48.Alber.Brunus in tra cta.de potẽtia & effectibus formæ fol.57.col.3. & fol. 60.col.1. &.2.Alberi.in.l. cum quis.C.de iur.& fact. igno.Floria.in.l.cum de in rem verso col.3.ff. de vsur. Guido Papæ.q.543.Mart.Laud.in tracta.de cõscientia q.incip.quęro in foro cõscientię Ias.in.l.nemo potest.1. lectio.num.75.& seq.ff.de lega.1.& in.l. si non sortem in princ.numero.7.ff.de condi.indeb.Corne.consilio

Universidad de Deusto
Biblioteca

119. numero. 34. lib. 2. Ioann. Orosius eam sequitur & attestatur cõmunem in.l.omnes populi nume.65.ff. de iusti.& iu. Alan, Godo.& alij antiquiores quos refert Fortu. Garsi,de vltimo fine vtriusque iuris nume. 235. Ancarra. in regula possessor numero.20.de regulis iur. lib.6.refert consuluisse se quatuor peritissimos in sacra theologia magistros,atque inter eos præstantissimum quendam Carmelitam,qui omnes huic opinioni consenserunt idem voluit Imol. Alexand. Iaso. & Ioan.de Montefe.in.l.nemo potest.ff.de lega.1.Corn. consil.119.lib.2.Felin.latè in cap.1.de consti.nu.39. & 40.Et è Theologis multi id censuerũt[Adria.quotlib.6.artic. 1.q.2. Aug.Clauasi.in summa in verbo hæres.§.5.modò de voluntate testantis illi constiterit,& in verbo legatum nu.8.Syluester in summa in verbo testamentũ.1.§.5.]& verbo legatum.4.6.10.&in verbo hæreditas.3.q.7.vbi refert Archiep.Florẽ.idem tenẽtẽ Ioã.Tabiẽ.in summa in verbo hęres nu.4.Bartho. Fume.in eius summa verbo hęreditas nu.14.& in verbo legatũ nu.16.Medina in Codice de rebus restituẽdis.q.23.col.vlt.dumtamẽ nulla fraus interuenerit, & illam testantis voluntatem esse sciuerit,atque communem apud eos esse testatur Domi.à Soto lib. 4.de iusti.& iure quæst.5.artic.3.colum. 518. & deniq́ue eam esse communem atteſtatur Ferdi.Vazq. Mencha. de succeſſ.creatio.§.1.nnmer.23. Alia plura fundamenta pro hac opinione adducit Marcus Solon Burgen. in l.3 Tauri à numero.1406.vsque ad numerũ.1426.inclusiuè. [Contrariam tamen sententiam ,imo quod in foro animæ hæres in minus solemni testamento institutus,non possit retinere hęreditatem ,sed eam teneatur restituere venientibus ab intestato, hætes quoque in solẽni testamento institutus,vel legitimus,non teneatur hæreditatem,vel legata in minus solemni testamento relicta præstare in conscientia,tenere videtur beatus Thom.ab omnibus receptus.1.2.qua.96. articulo.4.vbi solidam nobis tradit doctrinam, quòd leges humanæ positiuæ conditæ ab eo qui habet potestatem,ex iusta & rationabili causa super rebus temporalibus,non per fictionem aut præsumptionem,sed super certo disponentes,ligant subditos in foro conscientiæ,idem voluit Enriq. quotlibeto .8. quæst. 22. Bald.in.l.cum quis numero.14. vbi magistraliter distinguit.C.de iur.& fact.igno.idem Bald.Paul. Alexand.& Iaso.in.l.pen.§.illo.C.de necess.serv. hære.instit. Abb.in proœmio Decretali.in parte rex pacificus numer.4.idem Abb.& Felin.numero.44. & Deci.numero.8.in.c 1.de constitu.Paul.Areti. & Iaso.in rub.ff.de acq.hęred.in fi.Ancarra.in regula possessor. 7.col.de regul.iur.in.6.And.de Ysern.in cap.1.versi.1. de pace iura. firm. numero .19.Floria. in.l. ex parte. §.seruo . ff. familiæ æriscundæ Iason in .§. sed istæ numero.103.insti.de actio.hanc esse communem sentẽtiam attestatur Couarru.in.c.cum esses de testam.nu. 6.& Anto.Gomez.in.l.3.Tauri nu.123.& ibi Marcus Solon Burgen.num. 1430. & numeris præcedentibus hoc optimè fundat Ioan .à Turrecremata in cap.quos autem.10.distinct. Dom.à Soto lib.1.de iusti . & iure quæst.4.articulo.1.Ioann. Ciriere in tracta. primogenituræ lib.2.quæst.15.column. 5. Augusti. Beroi.in.c. 1.de in integ.restit. num. 168. Tiraquel. in præfatione retractus Lignagier nu. 73. vbi plures citat concord. Alcia.in.c.nouit de iudi.nu.38.Fortu. Garsia de vltimo fine nu.260.Marcus Solon Burg.in.l.1. Tauri nu. 453.vbi addit cõcord,Floren.in suã summa,1.part.tit. 18.§.4.vbi limitat plurifariam,& Deci.in.d.c.1.de cõsti.& moderni in.c. quæ in ecclesiarum eod.ti.estque optimus tex.regni nostri hoc probãs in.l.16.tit.1. par. 1.ibi,*I meterse hian en la carrera de la muerte*,& ibi notat Grego.Lupi Alfonsi.âCastr.lib.1.de potesta ,legis pœna. c.5. docu. 4. &.5.Ioann . à Medina de restitu. q.36.versic.quo præmisso. Dida . Perez latissimè in proœmio ordinationum.q.10.Ferdi. Vazq.Mencha. de succes.creatio.§.1.nu.26.&.§.2.nu.7.&.§.10.nu.661. Vbi tamen contra communem tenet,indubio nõ obligare leges ciuiles in foro cõscientiç,licèt secus sit quãdo cõstat de intẽtione legis , quòd voluit obligare ad culpam eius transgressorem , quia tunc absque dubio obligare ait,in foro conscientiæ numero præcedenti in fine, cui sentẽtiæ subscribere videtur Mart.Azpil. in manuali confess.c.23.à nu.46.vsq; ad nu.64. vbi optimè hoc explicat. [At lex nostra & similes tantã exigentes solemnitatẽ in testamentis iustę sunt , & super certo fundatæ non super prę sumptione,quibus nõ seruatis non orietur naturalis obligatio ex testamẽto minus solẽni,quare nimirũ si non teneatur quis ad eius obseruantiam. Ex quo hęres legitimus non tenebitur soluere legata in testamento minus solẽni relicta , nec hæreditatẽ hæredi in eo instituto in foro cõscientiæ. Quòd sint iustæ cõstat, quia factæ sunt ab habẽte potestatem, atque ideo authoritate diuina per suos ministros.c.quo iure.8.dist.c.vlt.in fi.16.q.3.Per me,ait dominus,reges regnant & legum conditores iusta decernunt prouerbiorũ.8.episto.inter claras.C.de sum.Trini.& fid.cath. c.imperatores.9. dist. leges itaq; iustæ deriuantur à lege diuina,Sapientiæ.11. Augusti.in lib. de libero arbitrio. Legibus autẽ Imperatorũ & regijs regni nostri testamenta solẽnitate testiũ carẽtia infirmantur,& hæreditas defertur venientibus ab intestato.l.hac consultissima in fi.&.§.per nuncupationem. C.de testam.& in.l.nostra & sequenti. Quæ leges iustæ procul dubio sunt,quandoquidẽ hic testãdi actus grauis sit,& mille fraudibus obnoxius: potuit ergo lex quo tutius & fidelius ageretur,hanc solemnitatẽ statuere ad totius reipublicæ vtilitatem , quòd si hæc est publica vtilitas,iusta erit lex hoc præcipiẽs author Alfonso à Castro lib.1.de lege pœnali capit.5.quod probat Couarru.in. d. cap. cum esses de testam.numero.6.Antõ.Gomez in.d.l.3.Tauri numero. 123. & ibi Marcus Salon Burgen.numc.1432.& duobus sequentibus, vbi optimè probat iustas esse huiusmodi leges & Ferdinan. Vazquez Menchaquẽ. de successionum creatio.§.2. numero.7.si iustæ sunt,quare non seruabuntur in foro cõscientiæ?[Quod non fundentur super præsumptione falsitatis , sed super certo,constat ex pluribus,& primò quoniam præsumptio falsitatis fuit causa impulsiua non finalis , nam propter euitandas falsitates tot testes adhiberi oportuit. Quo fit,vt etiam si certo sciamus fraudem nullam esse adhibitam in aliquo testamento cũ minori numero testium facto,non propterea cessabit legis dispositio irritans tale testamentum.l.2.§.fin. ff. de dona. l. 1.§. sexum

xum.ff.de postulan.vt rectè aduertit domi . Antoni. Padilla in.d.l.cum quis.C.de iur.& facti,igno.nu.14. lex enim nostra & similes si in conscientia non ligarent,non consuleretur fini,ob quem instituẽ sunt:annullant siquidem testamentum non habens certam solemnitatem testium, etiamsi nulla fraus interuenerit, ad euitandas fraudes,quę accidere possent:quare & si nulla fraus interueniat,æquum est suberti testamentum minus solemne,ne legislatoris finis fraudetur, neue earum dispositio sit frustratoria contra proœmiũ Gregorianum,&.C.de emenda.Codi.in prin. & contra.l.si quando.C.de inoffi.testa. [Præterea hæc testãdi facultas iure ciuili & regio ex quadam honestate & conuenientia,quasi ex priuillegio hominibus cõcessa est,contra regulas iuris prohibentes,conferre dispositionem in tempus,quo res non sunt disponentium; vt in.l. quod sponsæ cum similibus. C. de dona. ante nup.prout contingit his,qui testãtur de bonis suis,vt dispositio eorum sortiatur effectum post mortem quãdo iam non sunt domini eorum:quare nimirum ex gratia,vt dixi, & priuillegio hæc testandi facultas eis conceditur,ex sententia Accursij in. l. illa institutio in verbo pendere.ff.de hære. insti. quæ communiter est recepta teste domino Anto.Padilla in.l.cum quis numero. 13. C. de iur.& fact.igno: vbi citat concord. cum his quę diximus supra eo.gloss.1.in fi. & gloss.4. numero.16. & talis conceditur facultas,dummodò in confectione testamenti seruent solemnitatem ipsiusmet legis, quòd si fines mandati excesserit testator, veluti abusus priuillegio sibi concesso, est merito illo priuatus,& propter defectũ potestatis actus corruit, vt attestatur. d. Anto. Padilla.d. l.cum quis numero 13.&diximus supra gloss. 4.numero.16.Ecce in nostra specie non fundatur lex in præsumptione,sed in veritate,quia sub hac conditione concessa fuit facultas testandi,qua deficiente , deficit quoque potestas ad faciendum actum: quin etiam deficit voluntas,vt similiter probaui.d.gloss.4.numero.13.quę duo,scilicet,potentia & voluntas ad actum conficiendum exigun- 18 tur,vt ibidem numero.16.[Rursus quòd lex nostra & similes testamẽtorum solemnitatem plurium testium exigentes non fundetur præsumptione,asseuerat expressim Anto. Gomez in. d.l.3. Tauri numero.123.& ibi Marcus Solon Burgen. numero. 1471. & quandoque licèt lex fundetur in præsumptione obligare in conscientia asseuerat,ex Felino in capit.sicut dignum in fi. de homi. & tum potissimum hac in specie,cùm non agatur de seruanda solemnitate in conscientia: non enim peccat testator non seruando legis ciuilis solemnitatem,quia lex,pœna testanti imposita annullationis actus[si pœna dici potest]contenta est,vt optimè probat Marti.Azpilcue.in manuali confess.capit. 23.numero.56. Sed quęritur dumtaxat,an lex excuset à peccato & restitutione eum, qui bona obtinet contra voluntatem testatoris in testamento minus solemni declaratam?& an obliget in conscientia ad obseruationem legis annullantis testamentum minus solemne? Et cum hæc annullatio sit certa , & nulla præsumptione fundata,sed super veritate quia verè non seruauit solemnitatem requisitam , nimirum si obligetur quis in foro conscientię ad obseruationem huius annullationis ; vt eius virtute non possit quis obtinere nec consequi in eo contenta,quia huiusmodi annullatio non est pœna vt dicam infra numero.35. [Suadetur item hæc sententia quia conscientia non ligat quos natura non obligat,ex doctrina Bal. communiter recepta in.l.1.in fi.C.de vectiga. & commiss. quem sequitur Deci. in capit.1. de constitu. 1. lectione numero. 18.in fi. Augusti . Beroi.latè ibidem numero. 230. Ripa in capit. 1. de iudi : numero 89.prope finem . At ex veriori & receptiori sententia ex testamento minus solemni non oritur naturalis obligatio. Quod constat arguendo à sufficienti partium enumeratione,prout arguit dominus Antoni ; Padilla in. d. l. cum quis . C . de iur . & fact. igno.numero.10.& sequent.Nam si testamentum falsum est,aut non completum , nulli dubium quin naturalis obligatio ex eo non oriatur , cum deficiat voluntas testatoris ; ex qua obligatio descendit,ex sententia doctorum tenentium contrariam partem , aut verò testamentum deficit ex defectu solemnitatis vel formæ , & tunc , si formam appellas institutionem hæredis , idem erit iure communi,quippe quo sine ea nil valet testamentum,nec sustineri magis potest,quàm homo sine capite .d.§. ante hæredis insti. de lega . cum concordan . supra numero. 1 : hodie autem valet , vt in hac lege,quare licèt hęredis institutionem non contineat,oritur obligatio & actio efficax ad omnia contenta in testamento. Vbi autem solemnia testamenti deficiunt , quia non sufficienti numero testium vallatum sit testamentum , nulla similiter ex eo orietur obligatio etiam naturalis, nedum ciuilis, quoniam in illis consistit substantia, forma, & vigor totius testamenti , & non solum ad probationem testes tot exiguntur , sed ad formam substantialem ipsius testamenti , vt ex receptiori sententia probaui latissimè supra eodem gloss. 4. numero. 10. 11. & pluribus sequentibus . Cum igitur hic substantia deficiat , nulla obligatio nec naturalis oritur. l. 1.§. si quis ita interroget. ff. de verborum obligatio. [Hæc eadem sententia , quòd obligatio naturalis non oriatur ex testamento minus solemni probare videtur , text in . l. si creditoris . C. de fideicommiss.ibi iure subnixa,dicit ibi imperator,ita demum competere exceptionem legatarijs aut fideicommissarijs aduersus hæredem , si defuncti voluntas fuerit ure subnixa ; hoc est , iuris solemnitate munita , à contrario ergo sensu , si testium solemnitate careat à iure requisita ; non pariet exceptionem ; si non parit exceptionem ergo nec naturalis oritur obligatio ex testamento minus solemni , nam vbi adest obligatio naturalis,ex ea oritur exceptio. l. 21 iurisgentium.§. igitur nuda. ff. de pact. [Idem probat text.in.l.si veritas.C.de fideicõ . ibi stipulantibus spopõdisti.Ecce requiritur stipulatio,adhoc vt debeãtur legata in minus solẽni volũtate relicta , sed si orta esset obligatio naturalis,pactũ nudũ sufficeret ad producendã obligationem efficacem , cùm ex geminata obligatione naturali actio efficax producatur,vt in.l. vlti.C.ad.l.falcid.& ibi expendunt Iaco. de Raue. Albe.Bal.Ang.& Salice. & cæteri ibidem Cum.in rub. ff.de verb.oblig.num.8.vbi Iaso. nu. 11.& Ripa num.

Universidad de Deusto Biblioteca

30.eam dicentes communem cum concord.à.d.Anto.
Meneſes traditis in.d.l.cum quis nu.11.vbi citat etiam
tex.in.l.fideicommiſſum.ff.de cód.indeb.ibi,in ſtipu-
22 lationem deductum. [Dicit præterea, ſe non videre
vbi hæc obligatio radices egerit: nam in ipſo teſtato-
re minimè,citat Bal.in.l.eam quā nu.5. C. de fideicō.
vbi probat teſtatorem proprijs legatis non obligari
vt in.l.non minus.§.vlti.ff,de hære.inſti.&.l.legatum
§.alienus.ff.delega.1.vbi tamen ſolum dicitur hȩredi-
tate non adita,hȩreditatem ipſam repræſentare perſo
nam defuncti,& vice defuncti fūgi. Sed eos textus ip
ſe Bal,citauit vt probaret, etiam ipſam hæreditatem
iacentem nō eſſe obligatā legatis , ſicut nec teſtatorē,
cuius vice fungitur,& nō hæredis , qui ſolum tenetur
legata ſoluere,poſtquam adierit hæreditatem propter
quaſi contractum,quem adeūdo cum legatarijs facere
videtur.l.apud Iulianum.§.fi.&.l.ſeq. ff. ex qui.cauſ.
in poſſ.eat.§.hæres quoque inſti.de oblig.quȩ ex qua
ſi cōtra.naſ. Verùm neque hæres legitimus obligatur
adeūdo hæreditatē in noſtra ſpecie,quoniā nō ſucce-
dit ex defuncti volūtate,cū nō ſuccedat ex teſtamen
to minus ſolēni etiāſi in eo fuerit ſcriptus, ſed tanquā
alius quidā quā is quē teſtator legatorum nomine prȩ
grauauit.Poteſt enim idē tāquā alius admitti. vt in.l.
ſi pater.§.qui duos ff.de adoptio.Nulla ergo eſt in hoc
caſu obligatio naturalis:ex quibus & alijs fundamen
tis hāc opinionē [quod naturalis obligatio ex minus
ſolēni teſtamēto nō oriatur]tenuerūt Bal.Fulg.Paul.
Caſt.&.d.Ant.Padi. in.d.l.cū quis nu.10.&.11.C.de
iur.& fact.ign,Cin.fulg,& Iaſ.nn,16.in.l.1. ff.de cōd.
inde.Iaſ.in.l.ſi veritas& in.l.ſi creditoris per eos tex.
C.de fideico.Pet.Loriotus de iuris arte tracta.11. cap.
22.Corne.conſi.137.num.3.lib.2. Couarruu. Hiſpaniæ
decus,in cap.cum eſſes num.9.de teſtam.Ferdi.Vazq.
de ſucceſsio.creatio.§.1.nnm.21,Marcus Solon Burg.
hāc dicēs cōmunē in.l.3.Tau. nu.1466. licèt loquatur
quoad hȩreditatē,vt naturaliter non debeatur ei qui
in minus ſolemni teſtamento inſtitutus eſt,& idē vo-
luit Bar.Bal.& alij in. l.ſi poſt diuiſionem. C, de iur.
& facti igno.vbi &.d.Anto.de Padilla num.7.dicens
communem Alex.conſ.70.ad fi.lib.2.Vbi addit ex te
ſtamento minus ſolemni non competere ius retentio
nis,Greg.Lupi hanc dicens communem quoad hære-
32 ditatem dumtaxat in.l.31 tit.14.par.5. [Quibus adhæ
reo in vtraque concluſione,nempe,vt nō oriatur obli
gatio naturalis ex teſtamento minus ſolemni quoad
hæreditatem ab hærede legitimo reſtituendam ei,
qui in eo inſtitutus fuit, nec quoad legata in eo con-
tenta, tum ex rationibus ſupra traditis , tum etiam
quia deficit teſtatori poteſtas teſtandi minus ſolemni
ter,cùm ſeruare teneatur formam à iure ciuili traditā
vt eius teſtamentum valeat,quādoquidem ab ipſo iu-
re ciuili poteſtatem nactus ſit teſtandi, quam ſine eius
authoritate non habebat diſponendi de bonis ſuis in
id tempus quo iam dominus non erat vt in. l. quod
ſponſȩ.C.de dona.ante nup. Et ſi dixeris,quo pacto
potuit ius ciuile inducere,vt diſpoſitionem poſsit te-
ſtator conferre in tempus quo iam dominus futurus
non eſt?Reſpondeo id feciſſe per fictionē,finxit enim
lex hæreditatem ipſam mortuo teſtatore eſſe perſonā
imaginariam ſubdititiamque & intellectualem, quæ
vicem ſubſtinet defuncti,omneſq; actiones ea ex cau-
ſa in eam tranſeunt tā actiuȩ quàm paſsiuæ. l. hæredi
tas.in multis.ff.de acqui.rerū domi.§.1.inſtit.de ſtip.
ſeruo.l.hȩreditas.ff.de peti.hæredi.l.nihil aliud. ff. de
verb.ſigni.optimus tex.in.l.nō min⁹.§.fi. ff. de hȩred.
inſti.& in.l.legatū.§. ſeruo hȩreditario.ff.delega.1. tra
dūt Bar.Bal.Areti.Alex.& Iaſ.nu.3.in rub.ff. de acq.
hȩred.& Bar.in.l.3.in prin.ff.de bono.poſſ.adita autē
hæreditate,hȩres eius perſonam repreſentat,atque ea-
dem perſona cū defuncto eſſe cenſetur.l.fi. C.de hȩre.
inſti.l.antiquitas.C.de vſufr. auth. de iure iu.à mori.
prȩſti.in prin.colla.5.l.hæreditas. ff. de vſucapio. l.13.
in fi.tit.9.par.7.Soci,conſ.24.lib.3.Ecce ergo,fingitur
ſemper eſſe dominus teſtator etiā poſt mortem, quare
nimirum ſi poſsit de bonis diſponere poſt mortem,
cum fingatur viuere,cui fictioni locus non eſt vbi de
ficit ȩquitas,l.nȩc vtilem.ff.ex qui.cauſ.maio.At vbi
ſolemnitas iuris nō ſeruatur,iniquum eſſet profecto,
legem fingere in fauorem eius,qui eiuſdē legis prȩcep
24 ta non ſeruat.[Nec hanc opinionē offendit tex.in.l.ſi
deicōmiſsū.C.de cōdict. indeb.&.l. 2. &.l.ſi veritas.
C.de fidei.l.vlt.C.ad leg.fal.l.vlt.ff.de reb.cor.l.31.tit.
14.par. 3. vbi ſi relicta in minus ſolēni volūtate ſoluā
tur ſeu legatarijs prȩſtētur, repeti minimè poſsūt quo
niam id obtinet,quoties ſcienter ſoluitur, qua in ſpe-
cie præſtitus cenſetur conſenſus per ſolutionē,ex quo
nimirum ſi naturalis oriatur obligatio, quȩ ante ſolu-
tionem orta nō erat,atque ideo impediatur repetitio.
Quinetiam ſi per iuris ignorantiam ſoluit, non repe-
tit,vt in dictis legibus ſtatuitur: quoniam paria ſunt
ſcire,vel ſcire debere,nemo enim præſumitur ius igno
rare.l.leges ſacratiſsimæ.C.de legi.l.regula in prin.ff.
de iur.& fac.igno.l.14.tit.1.par.1. atque ideo ſcienter
ſoluiſſe prȩſumitur vt in.d.l.31.tit.14.par.5.niſi ſit mi-
nor, mulier, miles. vel ruſticus,vt ibi dicit lex illa &
25 l.15.tit.1.par.1.&. d.l.regula. [Vel dic aliter,prout nos
docet Couarru.in.d.cap.cum eſſes num. 9. de teſtam,
Dicens ex teſtamento minus ſolemni oriri obligatio-
nem quandam ad antidora, quȩ ex legis vinculo ori-
tur vt profitetur Bal.in.l.1.C.de ſacroſ.eccle. num. 55.
& in ſimili ſpecie tradit diuus Thom.2.2. q.107. &.q.
106.arti.4.cuius meminit ipſemet Couar.in.c.cū in of
ficijs de teſtam.hȩc inquā ad antidora obligatio abſ-
que aliqua naturali,ſed ex ȩquitate quadam & hone-
ſtate morali profecta repetitionem impedit , vt in.l.
cum is.§. ſi in ea opinione.ff. de condi.indeb.ibi,relin
quitur pietatis cauſa,ex qua ſolutum repeti non po-
teſt:quod & Fortuni tradidit in. l.1.§.ius naturale. ff.
de iuſti.& iur.illatione.10.&.d.Anto.Padilla his taci
tis in.d.l.cum quis numero. 13.in fi.&.14.C.de iur.&
fa.igno.quamuis non operetur effectum retentionis
nec exceptionis,quem operatur vera naturalis obliga
tio,ex ipſa lege naturali propter cōſenſum producta,
qualis eſt illa,quæ ex pacto nudo oritur iure ciuili,vt
docet idem Couarru.in.d.cap.cum eſſes numero.9. de
teſtam. verum receptior opinio glo.& doct. commu-
ter in.l. ex hoc iure.ff.de iuſt.& iu.eſt in contrarium,
quod non impediat repetitionē obligatio ad antido-
ra,quā cōmunē atteſtatur Couarru.in cap. cùm in of
ficijs numero.10. de teſtam. &. d. Anto. Padi.in. d.l.
cum quis numero.10.C,de iur.& fa.igno.Iaſo. nume.

74.& Oroſcius numero.51.in.d.l.ex hoc iure,quare te
26 ne priorem ſolutionem. [Ex alio item conſtat,ex te
ſtamento minus ſolemni non obligari hȩredem legiti
mum,vel in alio ſolemni teſtamento inſtitutum , ad
ſoluendum relicta in eo quod ſolemne nō erat, etiam
ſi coram duobus teſtibus eſſet ſcriptum : quia ignora-
bat voluntatem defuncti certam, an voluiſſet,vt con-
tenta in minus ſolemni teſtamento ſoluerentur , non
enim duobus dumtaxat teſtibus credere tenebatur,in
materia ſui natura adeo ſuſpecta & periculoſa,& cum
dubius ſit,ignorantiȩ ȩquiparatur vt in.l,fi.C.de cōdi.
indeb.quomodo ergo ignorās an legata relicta eſsēt,
potuit adhibuiſſe conſenſum,& ex eo obligari natura
liter ? Stat ergo firma concluſio,quòd ex teſtamento
minus ſolemni non oritur naturalis obligatio,etiamſi
duobus teſtibus ſit confectum,nec ad eius obſeruatio
27 nem quis teneatur in foro conſcientiȩ. [Pro hac etiā
opinione,quod non obliget in foro conſcientiȩ teſta-
mentum minus ſolemne , adducitur inſolubile argu-
mentum.Sētentia à iudice lata ex legitimis probatio
nibus valet nō ſolùm in foro exteriori,ſed & in inte-
riori iudicio animȩ, quandoquidē diuina iudicet au-
thoritate iudex ipſe,vt habetur Prouerbiorum capit.
8.& ad Roma.cap.13.notatur in.c.omnis anima decen
ſi.& in.c.2.de maiori.& obedi. & in. l. Iulianus.ff.de
condictio.indeb.Fortuni. in.l,veluti colum.5.ff.de iu
ſti.& iu.Couarru.in.c.cum eſſes numero.7.de teſtam.
Sed iudex ſciens, depoſitione duorum teſtium fide di
gnorum,teſtatorem feciſſe teſtamètum, in quo Titiū
hæredem inſtituit , & varia legata fecit,abſque vlla
fraude,hȩreditatē iuſtè auferet à Titio & per eius ſen
tentiam hȩredibus legitimis ab inteſtato venientibus
eam adiudicabit, ex eo quòd teſtamentum fuerit nul-
lum ex defectu ſolēnitatis,iuxta.l.ſi vnus &.l.ex im-
perfecto &.l.hac cōſultiſsima.C. de teſtam. & in hac
l.& ſeq.gloſſ.& omnes docto.in.l.2. C. de bono.poſſ.
ſecundum tabu.quis ergo negabit hoc iudicium vale-
re in foro animȩ ? nemo profecto,nam ſi hȩres legiti-
mus non eſſet tutus in foro cōſcientiæ, ſequeretur le-
ges quibus ſubijcimur incertas eſſe , quoad animarū
tutellam , nullumque iuſtitiȩ miniſtrum tutè nobis à
republica exhiberi,vt optimè Couarru.aduertit in.d.
cap.cum eſſes de teſtam.num.7.& Marcus Solō Bur.
28 refert in. d. l. 3. Tauri numero.1 4 5 6. [Non me latet
ſententiam legitimis probationibus latam , in gra-
tiam cuiuſpiam , eum non reddere tutum in conſ-
cientia , ſi certo ſciat eſſe iniuſtè latam, & nō eſſe do-
minum eius rei, quæ ſibi adiudicata fuit,nec ius ali-
quod ad eum ſibi competere cap . fraternitas . 12. q. 2.
Alcia.de quinque pedū præſcriptione num.45. Abb.
Feli.& Alcia.numero.46.& docto.communiter in. c.
nouit de iudi.Verùm in ſpecie de qua agimus,nō ſup
ponimus certum eſſe hæredem legitimum de volunta
te teſtatoris , aliâs quàm per duos teſtes,qui hoc caſu
fidem nō faciūt iudici,ergo nec litigatoribus. [Vbi au
29 tem hæres certò ſciret eam eſſe defuncti voluntatem,
quòd teſtamentum minus ſolemne adimpleretur, eò
fortè quòd ipſe teſtator cum hærede legitimo allo-
quutus fuerit,teneretur vtique voluntatem defuncti
obſeruare in foro conſciētiȩ,ex ſententia Silueſtri in
verbo legatum.4.§.10.& in verbo hȩreditas.3.§.7. idē
voluit Medina in codi.de rebus reſtituendis.q.23.col.
vlt.Barth.Fume.in verbo hȩreditas num.14.& Fran.
Ripa in.l.nemo poteſt num.101.ff.de lega.1.quibus ſub
ſcripſit Ferdi.Vazquez. lib.1. de ſucceſsio. creatio.§.
1.numero.24.&.§.2.numer.9. Mouentur primò, quia
rei ſatis demonſtratæ fruſtra adijcitur altera demon-
ſtratio.l.1.§.fi.ff.de dote prȩleg.l.certum.ff.ſi cer.peta.
vnde hȩres legitimus,qui verè de teſtatoris voluntate
certus eſt,amplius certiorari non debet. Secūdò quia
teſtibus ſeptem vel alijs in teſtamento à lege requiſi-
tis fidem adhibere tenetur, licèt probatio etiam mille
teſtibus fallax eſſe poſsit,vt probat Bar.in.l.admonē-
di.ff.de iure iu.multo ergo magis fidem adhibere tene
bitur conſcientiȩ ſuȩ, quæ fallax eſſe non poteſt,ſed
certa eſt & indubitata, teſte Ouidio.4. faſtorum dicē
te,[cōſcia mens recti, famȩ mendacia ridet,ſed nos in
30 vitium credula turba ſumus. [Nec obeſſe aiunt huic
ſententiȩ,quòd ſolemnitas teſtamentorum iuſta ſit,at
que ideo iuſte poſsit hȩres ſe cōformare cum legis diſ-
poſitione: nam hoc procedit quoties hȩres eſt dubius
propter penuriam probationis, ſecus ſi certus eſt de
vera teſtantis voluntate,nam tunc eam ſequi tenebi-
tur,quemadmodum ipſa quoque lex eam ſequeretur,
ſi de vera teſtantis voluntate certa eſſet, vt colliges ex
l,vlt.C.de fideicō.& ex.§.vlti.inſti.de fideicō. hȩredi.
Allegat etiam Ferdi.Vazquez pro hac opinione tex.
expreſſum,vt ipſe aſſeuerat,in.l.1.ff.de lib.& poſthu.
vbi quamuis in liberorum exhæredatione expreſsio
trium nominum deſideretur , ſi tamen per expreſsio-
nem vnius dumtaxat nominis certi eſſe poſsimus,va-
let exhȩredatio,nō ſecus,quàm ſi tria nomina expreſ
ſa fuiſſent. Nam omiſsio formȩ legalis,quȩ ad ſolam
demonſtrationem rei vel perſonæ deſideratur, non vi
tiat actū, quoties de illa re vel perſona aliâs certi eſſe
poſſumus:ita eum tex.accipiunt ibi Accurſ.Bar. Al-
beri.Bal.Ang.Imo.Cuma.Paul.Areti. Alex. Soci.Ia
ſo.& Nouiſsimi. Quare hȩredi legitimo ſuadet ipſe
Ferdi.Mencha . vt eius conſulat animȩ,vt ipſe peni-
tiſsime ſuam ſerutetur conſcientiam,& hac in re id fa
ciat,quod ſua dictauerit conſcientia, quæ cōſcium pe
31 ctus premere nunquam deſinit. [Sed aduerſus hāc Ri
pæ & Mencha . ſententiam, imo, quod & ſi hȩres le-
gitimus conſcius ſit de voluntate teſtatoris,quia id ſi
bi dixerit,non teneatur in conſcientia teſtamentum
minus ſolemne adimplere quoad hȩreditatē,nec quo-
ad legata in eo relicta,faciunt ſequētia.Primò quia in
omni actu conficiendo requiritur potentia & volun-
tas.cap.cum ſuper de offi.delega.l. nemo poteſt, ff.de
lega.1.Bal.authoritate Boetij id aſſeuerans in repe. l.1.
num.55.C.de ſacro.eccleſ. Sed hìc deficit teſtatori po-
teſtas teſtandi non ſeruata ſolemnitate & forma iuris,
quæ ſub ea conditione nō aliâs cōceſſa ſibi erat huma
nitatis gratia & contra ius ciuile & naturale vt ſupra
diximus numero.23.& gloſſ.4.numero.16. & glo.1.in
fi.qui ergo legem noſtram & ſimiles in conficiendo te
ſtamento nō obſeruauerit,remanet deſtitutus auxilio
legis,& in prohibitione veteris iuris,quoniam priuil-
legiū amittit,qui eo abuſus eſt , vel qui formā à lege
vel ſtatuto datā nō ſeruauit.c. vt priuilegia de priuil-
leg,l. auxilium in fi.ff.de mino. l. [illegible] .§.ſin autem poſt-
quam,C.de iu.delib.cum concord, à Tiraque. conge-
ſtis

Universidad de Deusto
Biblioteca

stis li.1.de retractu.§.8.glo.7.nu.15. &.16. ex quo satisfit his,quę ex aduerso obijciebāt Ripa & Ferdi.Vaz. quibus subdubius tamē cōsensisse videtur Marcus Solō Burg.in.d.l.3.Tau.nu.1473.Sed contra eos est receptior & verior opinio,quam tenuit Calderi.in disputatione incipi.Bononiēsi statuto & Ancarra. in regula possessor col.10.Couar.nostratum primas in.d.c.cū esses de testa.nu.10.Ant.Go.in l.3.Tau.nu.123.Domi. Soto lib.4.de iusti.& iure.q.5.art.3.& quotquot sentētiā,quā tutari conamur, tenent infra citandi num. 36.Sed vbi hęres non adimplendo testamentū minus solēne,lęsam habeat cōscientiā,credens teneri ad restitutionē,nisi cōscientiam deponat,tenebitur restituere ex tex.in.c.fi.de præscrip.cū similibus & ita respōdit Alex.in.l.nemo potest nu.24.ff.de le.1.& Domi.à Soto in.d.q.5.art.3.lib.4.de iusti.& iu.Mar. Solō.d.l.3.
32 Tau.nu.1479.& nu.1499. [Superest,vt eorum qui tenuerunt cōtrariā sententiam in.q.proposita,fundamēta succidamus.Et imprimis nō obest prior obiectio, qua asseruimus in foro animę nō considerari solēnitatē iuris ciuilis,vel eius defectū, sed veritatē dumtaxat & voluntatē testatoris, quia respondeo tunc iuris ciuilis solēnitatem nō attendi,cū solemnitas ad probationem actus dūtaxat exigitur, & qui voluntate nititur,certò scit disponentis volūtatē,secus si solemnitas testium exigitur, non ad probationem tantum sed ad formam substantialem actus, prout nostro casu testium numerus exigitur, ad formam substantialem, vt latè deduximus supra eodem glossa 4.nu.11.12.& pluribus sequentibus tūc enim solēnitas iuris ciuilis nimirum attenditur quoad forū interius, maximè nostra in specie,in qua deficit testandi potestas ei,qui noluit seruare iuris solemnitatem,vt proba
33 ui supra numero.17.& gloss.4.nume.16. [Ad secundū respondeo,satis non esse,cessare rationem legis solemnitatem requirentis,ad euitandas falsitates in actu particulari,vt cesset ipsius legis dispositio, quippe quæ lata non est ad aliquem priuatum finem, imo eius ratio generalis est & continua, non momētanea,quo fit,vt dispositio legis nostrę & sequentis non cesset, quāuis eius ratio in casu particulari cesset,sed necessum est,rationem legis cessare in vniuersum, vt in Clem. ad nostram de hęreti.& in capit.& si Christus de iure in.explicat Fortun.in tracta.de vltimo fine iuris cano.& ciuilis, illatione.15.& 16.& Couarr.in epitome de sponsa.2.par.c.6.§.9.nu.8 . Cum ergo in specie nostra non cesset ratio falsitatis vniuersaliter,non perit ipsius legis virtus,& tum potissimum cum ratio falsitatis,non est finalis,sed inpulsiua,qua cessante,nō cessāt legis dispositio.l.1.§.sexum.ff.de postulan.l. 2.& fi.ff.de donat. dixi supra nnmer.16. Ratio autem finalis est,ne facilè auferantur bona testatoris hęredi legitimo,cui legitime non facto testamento iure deferuntur,vel ei qui in testamento legitime confecto hęres institutus fuit, quæ ratio non cessat,licèt constet de voluntate per duos testes , vel alias quia forte ab ipso audiuerit testatore,quod nota valde,quia nemo hanc reddit ra-
34 tionem . [Nec tertia conuincit ratio, quod in foro animæ non attenditur præsumptio falsitatis , sed veritas , , quia omissis aliorum solutionibus,lex nostra non fundatur in præsumptione , sed in veritate, vt probaui supra eadem gloss. nu . 18. & quia falsitatis euitandæ cuasa non fuit finalis, sed impulsiua,finalis autem fuit, quam diximus numero precedenti in fine,& quia testandi defecit potestas ei, qui seruare
35 noluit testamenti solemnia,vt supra nume. 32. [Quod autē dicebant,ex minus solēni testamento oriri naturalē obligationē,falsum est, nullibi enim probatur,nisi cōtrariū,vt probauimus supra co.nu.19.20. & pluribus seq.Minus oberit , quod annullatio actus sit pœna,quæ non debetur in foro cōscientię,nam quoties annullatur actus,eò quòd nō seruatur forma vel solēnitas publico fauore introducta,non dicitur pœna talis annullatio,maxime si fiat secundū regulas iuris cōmunis,vt in testamētis & sententijs in quibus solēnitas non seruatur,nō enim dicetur pœna talis annullatio,secundū Bal.in. l.non dubiū nu.5. C. de legib. & ibi Ias.3.nota.Petr.de Ancarra.in.c.1.de constitu. cartha.11.versi.ex prędictis habes Alex.in.l.turpia nu. 2. ff.de leg.1.Panormi. Felin.& Dec. nu.5. ad finem in capit. 2. de constitu. Marcus Solon Burgen. in.l. 3. Tauri numero. 1472. Ioan. Andr. in capit. vltim. de electio. libr. 6.in Nouellis numer. 5. Bal. & Alexan. in apostillis in.l. nemo Martyres in fi.C. de sacro.eccles.& hęc est communis opinio. Ex quo infero ad huiusmodi annullationem teneri omnes in foro conscientię vt probaui supra numero . 18. in fi. Idemque respondere licebit ad vltimam obiectionem & fundamentum prioris opinionis,quod respondimus su-
36 pra hac eadem gloss. numero,24. &. 25. [Manet ergo firma conclusio, quod relicta in minus solemni voluntate,siue sit hæreditas, siue legata aut fideicommissa non deberi in foro conscientiæ, sed præstanda esse hęredi legitimo , aut ei qui in priori testamento solemni hæres fuit institutus, quam plures sectantur, nempe, Raynerius de Forliuio in relecti.l. omnes populi numero.45. ff.de iusti. & iure, quę relectio inter commentaria Alber . reperitur , Ioann. Calderi. in disputa , incip . Bononiensi statuto Bal. in disputatione incip. statuto ciuitatis & in auth. ingressi numero.15. C. de sacrosc. eccles. & in. l. cum quis numero.14. vbi etiam.d. Anto.de Padilla sequitur numero.12.C.de iur.& facti igno. idem Bal. in.l. 1.numero. 55. C. de sacrosc. eccles. & in cap.siquis per triginta,si de feudo fuer.contro.int. domi.& agna,& in cons. 285 libr.3. colum. 2. Ang. in disputa. incip. Astensis miles colum.10. Ancarra. in regula possessor colum. 12. Areti. in capit. nouit de iudi. pen. colum.Fulgo.& Iaso. numero. 5.in. l. si post diuisionem C.de iur.& fa. igno.vbi hāc dicit receptiorem sententiā, Ioā.de Imo.in.l.nemo pōt nu.8.ff. de leg.1. & illic Alex.nu.25.& Iaso.2.lectio. nu.96.& seq.& nu. 104. ait sic tenere vtriusq; iuris docto.& ibi Ripa nu. 100. Fortu.Garsia de vltimo fine illatio.15. nu.237.& seq. Alex.cōs.65.nu.15.li.6.& cōs.119.nu.22.co.li. 6.& cōs. 209.nu.7.& 8.li.2.Ias.cōs 67.col.pen.li.8. Bal.cōs.308. lib.3.Tiraq.de legib.conub.glo.4.num.22. & seq. vbi citat concordantes Couarru.in.c.cum esses numer.8. de testa.Fer.Men.de succes.creatio.li.1.§.1. nu.23.&.§. 2.numero.13.& 14.Anto.Gomez in.l.3.Tauri numero. 123. & ibi Marcus Solon Burg. numero. 1458. & pluribus seq.Bartho.Soci.cons.97.nu.2.libr.1. Domi.

à Soto

à Soto lib.4.de iusti.& iure.q.5.art.3. Franc. à Victoria vir præstantissimus ex instituto.5.Dominici,vt ab Anto.Padilla citatur in.d.l. cum quis numero.12.C.
37 de iu.& facti igno.qui huic adhæret sententię,quibus ipse subscribo,ex his quę superius dicta sunt. [Secunda conclusio, is qui agit contra testamentum,ea dum taxat ratione quòd iuris ciuilis solemnitate careat, nō peccat venialiter, nedum mortaliter, prout Panormi. existimabat in.d.c. cum esses. 9. notab.de testam. nec tenebitur ad restitutionem eius quod ea actione fuerit consequutus,vt contra Panor.asseruit Iaso. in.d.l. nemo potest.2.lectio. numero.95.& num. 102. & cōs. 67.lib.3. colum.vlti. Fortu. Garsia de vltimo fine nu. 248.Couarru.in.d.cap.cum esses num.10.de testa.Fer. Vazquez.d.§.2.num.6. & Marcus Solon Burg. d.l.34
38 Tau. nu. 1476.[Tertia cōclusio, hęres in testamento minus solemni scriptus,non poterit in foro conscientię retinere hæreditatem,sed eam tenebitur restituere venientibus ab intestato,quę opinio communis est,eā quippe tenet Ripa in.d.l. nemo potest numero. 99. ff. delega.1.& ibi Alex.num.23.Couarru . in.d.cap.cum esses numero.10.& Ferdi.Vazquez.d.§ 2.num.10.qui congerunt concordantes dixi supra numer.23.vbi idē esse in legatario,ne possit retinere in conscientia legata in minus solemni testamēto relicta asserui,licèt plures ex supra numero.36.citatis teneant contrarium,& nuncupatim Marcus Solon Burg.in.l.3. Tauri nume. 1480.& pluribus seq.qui in hærede & legatario in discriminatim asseuerat , in conscięti ę foro posse retinere hæreditatem & legata,donec per iudicem eis auferan-
39 tur vt numero.1492.videre poteris.[Et has conclusiones extende, etiamsi certò sciat hęres legitimus eam fuisse testatoris volūtatem, vt cum Couar.cōtra Ripa & Ferdi.Vazquez asserui supra numero.29. & pluribus sequen.Nec oberit quod Ferd.Vazquez adducit contra hanc extensionem, de hærede non conficiente inuentarium,vt non teneatur in conscientia vltra vires hæreditarias,si certò scierit nihil subtraxisse de bonis defuncti secundum Bar.Alex.& Iaso.numer.14. in rub.ff.de acq.hæred.& alios per cūdē Ferd. Vaz.citatos in.d.§.2.nu.12.& .§.1.nu.26.hoc quippe fit,ex eo quod lex fundata est in præsumptione, quare non est seruanda in foro conscientię ab eo,qui certo scit non esse veram,secundum Innocen.& docto.in.capi. quia plerique de immu.eccle.Ioan.And.in cap.quanquam de vsur.in.6.Panor.& moder.in cap.1.de constitu.nu. 9.beatum Thomā.1.2.q.96.art.6.Domi.à Soto lib.1.de iust.& iu.q.6.ar.4.in fi.in respōs.ad.4.At in specie nostra quamuis fateamur certum esse hæredem de voluntate defuncti, nulla obligatio naturalis producitur,cuius virtute se tueri possit,retinendo hæreditatem vel legatum relictum in minus solemni voluntate,propter impotentiam testandi sine ea solemnitate,& alia quæ diximus supra hac eadem gloss. num.19. vsque ad.24. Ferdi.tamen Mench.d.§.1.numero.26.probare nititur contra communem,quòd hæres non faciens inuentarium,teneatur etiam in foro cōscientię vltra vires hæreditarias,quæ tamen opinio vera non est , quoniam pœna illa quòd teneatur vltra vires hæreditarias qui non confecit inuentarium in foro conscientiæ , non debetur,donec per sententiam quis fuerit condemnatus secundum glo.communiter receptam in. cap. fraternitas.12.q.2.contra Alfon.à Castro lib.2.de testate legis pœnalis.capit. 8. qui communiter reprobatur teste Iacobo septimacēsi de institutio. Catholicis.cap. 9.numero.27. & seq. Didaco Couarru.in epitome de sponsalibus.2.parte capit.6.§.8.numero.10.& seq. Do-
40 mi.à Soto lib.1.de iusti.& iure.q.6.arti.6. [Quarta cōclusio, hęres in minus solemni testamento institutus non potest retinere hæreditatem in foro exteriori secūdum communem sentētiam Alex.& Iaso.1. lectio. numero.75.& Ripę numero. 102.in. l. nemo potest. ff. de lega.1.atque idem esse in legatario asseuerāt Couar. in.d.capit.cum esses num.10,de testam.& Ferdi. Vaz, d.§.2.num.14.& Gre.Lu.in.l.10.glos.pen.tit.6.par.6. licèt communiter doctores in legatario teneant cōtrarium,quòd possit retinere legatum,vt attestātur Iaso. & Ripa in.d.l.nemo pōt.Nec vera est sentētia Ias.ibi in.1.lectio.num.75.dicentis contra communem,hęredē sicut & legatarium posse vti retentione,cui consensit Ripa num.102.& Marcus Solon Burgen.in.d.l.3.Tauri numero. 1492. neuter enim eorum poterit retinere
41 in foro conscientiæ,vt iam diximus numero. 38. [Ex superius traditis apparet error communis sententię, qua asseritur, hæredem scriptum in minus solemni testamēto tutum esse in foro animę,si possideat,rursusque legitimū hęredem tutū similiter esse,si possideat, quæ sententia in vtroque membro communis est teste Iaso.in.l.si post diuisionē in fi.C.de iur.& fa.igno. Fran,Rip.in.d.l.nemo potest numer.99. vbi & Alex. num.23.& cæteri scribentes,& Tiraq. de legi. connu. gloss.4.numero.22.23.24.&.25.nam,vt Couar. inquit in.d.capit.cum esses numero.10.versi. 6. hæc duo parū inter se constant,si enim testamentum minus solemne quod tamen habet solemnitatem iuris gentium, iustā causam præbet possidendi,& hæres in eo scriptus possidens tutus est in foro animæ,hæres legitimus quo pacto,ea in specie,tutus similiter esse poterit, cùm hæreditatem impię & iniustè detineat , quæ ad scriptum iure pertinet ? Ex contrario si tale testamentum non præbet iustam possidendi causam, si hæres in eo scriptus possideat,tutus minime erit in foro animę, cū de tineat rem ad hæredem legitimum iure pertinentem, itaque si eorum alter iustam habet causam possidendi,necesse est vt alter iniustè possideat,alterique iniurius sit vt recte probat Paulus iurisconsultus contra Trebatium in.l.3.§.ex contrario.ff.de acq. poss.atque ideo non sit tutus in foro animæ.Quod argumentum vt nimis debile refutat Ferdi.Vazq.d.§.2.numero.18. quoniam mirum videri non debet,in pluribus causis meliorem esse causam possidentis ad retinendum , sicque apud vtrumque plenum esse ius retinēdi, cū apud neutrum plenum sit ius, vel etiam nullum sit ius, vt in cap.in pari causa de regu.iur. in.6.l. militis codicillis. § veteranus in fi. ff.de mili.testa.l. mercalē. C.de condicti.ob turp.caus.Sed hac in specie neutri ius integrū vel plenum competit, non scripto in testamento minus solemni,propter imperfectionem testamenti:non etiam legitimo propter præsumptam testatoris voluntatem,atque ideo nimirum si vtrique retentio competat.Sed profecto,iudicio meo,egregius vir D. Couar. non meruit reprehensionem Ferdinandi,quandoquidem

Universidad de Deusto
Biblioteca

dem ipse Ferdinandus non verè retulerit eius verba, quę talia sunt. Hæc enim parum inter se constât, siquidem is qui verum ius habet, tutè hæreditatem possidet, is verò qui nullam causam dominij, aut iuris, ex legitima legum sanctione consequitur, restituere omnino tenetur id, quod possidet. Ecce supponit Couar. integrum ius alteri eorum competere, non prout Ferdin. Vazquez ei imputabat, quasi non integrum & plenum competeret, quare veram esse censeo Didac. Couarr. opinionem & censuram, contra Ferd. Vazq. in.d.§.2.nu.18. & licèt aduersus eiusdē Didaci sentētiā insurgat Mar. Solō Burg. in.d.l.3. Tau.nu.1483. & seq. dicēs, duo cōtraria diuersis respectibus procedere posse, vt in.c. non debet de consang. & affi. cū alijs per Rochū de Curte congestis in tracta. de consuetudine nu. 238. & diuersis ex causis aliquid esse rationabile, & similiter sibi contrarium secundum Panor. in capit. vltim. de consuetu. 4. colu. cum concordantijs per eundē Rochum de Curte congestis in.d. tracta. de consuetu. nu. 237. & sequentibus. Verùm & hoc minimè obstat, cùm procedat quoad forum exterius, secus verò quoad forum animę, in quo semper veritas presuponitur, nec falli potest, & semper vnus prætēditur finis. Quare in casu proposito fieri non potest, vt hęres vel legatarius testamenti imperfecti ratione solemnitatis desicientis retineat iustè bona sibi à testatore in minus solemni voluntate relicta, cùm supponamus hęredem legitimum ea posse iustè retinere ex communi sententia, & petere in iudicio exteriori, hæc est ipsa veritas.

42 [Quinta conclusio, hęredes vel legatarios in minus solemni testamento scriptos non posse res hęreditarias vel sibi legatas furto subtrahere, quia suæ nō sunt, nec aliqua obligatione etiam naturali sibi debitę, prout supra num. 19. & seq. probauimus, ita censet Couarru. in cap. cum esses de testam. num. 10. versi. 7. & Fer. Vaz. de succes. creatio. §. 2. num. 16. & Marcus Solon in. d. l. 3. Tauri numero 1497. &. d. Anto. Padilla in. d. l. cum quis numero. 16 &. 17. C. de iur. & facti. ign. quorum sententia mihi odmodum placet, licèt Bal. in. l. 1. C. de testam. mi & ibi Iaso. num. 8. citās concor. & in. l. cū quis. C. de iur & facti. igno. Sil. nester insumma in verbo hæreditas. 3. 6. 7. Ripa in cap. 1. de iudi. numero. 89. Fer. Talabera in. d. l. 3. Tauri num. 81. teneant contrarium. Nam hac in specie cessat ratio glos. celebris & & ab omnibus receptę in cap. iusgētium. 1. distin. quæ defert creditori facultatem occupandi rem sibi debitā propria authoritate, cùm via iudiciali eam consequi non posset, nam vt dixi hîc non est res propria nec sibi debita ciuiliter nec naturaliter. Sed vt obiter dixerim tunc rem meam seu mihi debitam priuata authoritate mihi capere licet in interiori foro animę, cùm ex iudiciali manu eam habere nō possum propter pauertatem meam, vel aduersarij potentiam, iudicis uè defectum, vel quia expensę iudiciales superāt eius rei valorem, vel quia probationem non habeo, aut alia si mili causa, scire etiā debeo, nec de hoc ambiguus esse, quod res illa mea est, aut mihi debita, quodque hoc mihi licet facere. Requiritur etiam quod citra scandalum id facere possim, ita quòd ex subreptione contra me aut contra alium suspitio aliqua, seu famę periculum nequaquam suboriantur, quodque is qui rē meā detinebat, postquam eum cæperō moneatur iam non esse ad restitutionem astrictum, quodque per iniuriā aut aliud peccatum pro consequenda ea re facere non intendam, quibus prætermissis peccatum contrahor: quæ omnia constant ex diuo Thoma. 2.2.q. 66. arti. 5. & diuo Antonino Archi. Flor. 2. parte summę tit. 1. cap. 15. §. 1. Caietano in summa in verbo furtum Siluestro eod. verbo. §. 12. & 13. Barth. Fume. eodem verbo num. 4. & 5. Domi. à. Soto lib. 5. de iusti. & iure. q. 3. ar. 3. Marco Solone Burgen. in. l 3. Tauri numer. 1498. & gloss. illam in. d. cap. ius gentium ita intelligunt Innocen. in cap. olim. 1. numero. 8. de resti. spolia. & Panor. ibi vlti. colum. Bar. in. l. si alius. §. bellissime. ff. quod vi aut clam. Decius alios citās in. l. non est singulis colum. 1. ff. de regu. iur. Ioan. Lupi in rep. c. per vestras 1. notab. §. 1. numero. 14 de dona. in. vi, & vxo. Ripa in cap. 1. numero. 89. de iudi. Couarru. lib. 1. varia. resolu. cap. 2. num. 15. & hāc esse cōmunem attestatur Adria. Papa in. 4. de sacramento pœnitentiæ titu. de restitutione. §. sed dubium videtur colum. 1. domi. Anto. Padilla hæc referens in. d. l. cum quis nume. 17. C. de iur. & fa. igno. hanc opinionem extendens, vt non tenecatur occupator hic rem ita ablatam restituere ad literas episcopi monitorias, quod probat optime Marti. Azpil. in rep. cap. inter verba numero, 792. 11. q. 3. Imo quod si rem meam consequi non possim, æquiualentem illi licebit mihi auferre ex sententia Antonij & Abba. in. d. cap. olim. 1. de resti. spolia. Iaso. in. l. 1. nu. 8. C. de testamen. Sed in specie nostra locus esse nō potest sententiæ Bal. in. d. l. 1. C. de testam. quandoquidē res in testamento minus solemni relicta, est omni iure

43 indebita. [Sexta conclusio, legatarijs non competit remedium denunciationis euangelicæ ad consequendum rem sibi in testamento minus solemni relictam, nec ad conueniendum hæredem legitimum coram iudice ecclesiastico per viam denunciationis euangelicę, quandoquidem ea denunciatio competit cōtra eum, qui iniuste agit, aut rem cum peccato detinet, vt in. c. nouit de iudi. cum ibi notatis per docto. à quo peccato hęres legitimus immunis est, cùm ab eo, nullo iure ciuili, nec naturali, legata in minus solemni voluntate debeantur, vt probaui supra numero. 19. & sequentibus, nec etiam in forò animę vt etiam diximus supra numero. 14. & pluribus sequentibus, ex quo hanc sententiam tenet Bal. in. l. cum quis numero. 6. C. de iur. & fa. igno, & quia aliās hæc lex & similes essent frustratorię, nunquam enim posset hęres legitimus consequi hęreditatem, sed hęres in minus solemni testamento institutus, vel legatarij quibus in eo esset aliquid relictum, qui contra leges nostras totū vel partem hęreditatis auferrent hæredi legitimo per viam denunciationis euangelicę, atque ita leges istæ testamentum minus solemne diruentes non sortirentur effectum, causæque inter laicos sæpissime coram iudicibus ecclesiasticis penderēt: quare hoc in praxi minime admittitur hoc in regno. Et propterea Bal. sequuntur plures, Ange. in. q. Astensis miles & Calderi. in eius disputatione incip. statuto ciuitatis Alex. cons. 209. numero 8. lib. 2. Couarru. d. cap. cum esses numero. 10. versi. 8. de testam. Ferdi. Vazquez lib. 1. de succes. creatio. §. 2. numero. 17. Marcus Solon Burg. in. d. l. 3. Tauri numero

1474. & sequen. & Gomez Ari. numero. 106. &. 107. domi. Anto. Padilla in. d. l. cum quis nume. 15. C. de iur. & facti igno. quorum sententia verior est & receptior in praxi. Quamuis contrarium voluerint Anto. in. cap. nouit numero. 66. & ibi Alcia. citans Corne. numero. 30. &. 43. extra de iudi. & Panor. in. d. cap. cū esses numero. 10. & ibi Bal. sibi contrarius, de testam. Iaso. in. d. l. cum quis numero. 14. C. de iu. & fa. igno. Quod autem in casu contrario dixit Marcus Solon Burg. in. d. l. 3. Tauri nume. 1494. hæredem & legatarios testamenti minus solemnis non esse compellēdos per viam denunciationis euangelicæ ad bona hæreditaria & legata restituēda, quia nec hęres ipse nec legatarij in peccato existūt ea bona possidētes, est falsum: quia in conscientia retinere nō possunt hæreditatem, nec legata in minus solemni testamento relicta, vt probaui supra numero. 23. & 38. quod in specie voluit Ripa in. d. l. nemo potest nume. 100. ff. delega. 1. post Calderi. in. d. disputatione: quinetiam coram iudice seculari ea bona poterit exigere hæres legitimus, cum eis

44 non competat ius retentionis, vt probaui supra. num. 40. [Ex superius tradis infero veram non esse limitationem supra numero. 9. traditam, qua dicebamus ex sententia Antonij Gomez, tutum non esse hæredem in foro conscientię, retinendo hæreditatem ex vi prioris testamenti, quod erat reuocatum per solam & simplicem contrariam voluntatem, coram sufficienti numero testium expositam. Nam licèt vera sit limitatio hęc iuxta ius nostrum regium, vt pote quo nulla exigitur hęredis institutio, si testium solemnitas interueniat in testamento, vt in hac lege & seq. statuitur, atq; ideo non solum iure poli, sed etiam iure fori sustineatur testamentum, in quo sola reuocatio primi fuerit contenta, vt probauimus supra numero. 5. &. 6. Iure tamen comuni hæres institutus in primo testamēto solēni, tutus erit in cōsciētia, retinēdo hæreditatē, & non restituēdo eā veniētibus ab intestato, quādoquidē eo iure non valuit reuocatio sola in vltimo testamento facta, quod valere non potuit absque hæredis institutione, vt supra numero. 5. deduximus: nō enim potuit vti priuillegio & facultate testandi de rebus, quæ post mortem non erāt testatoris, qui noluit seruare formā ab eodem iure statutam, vt diximus supra numero. 17.

45 & gloss. 4. num. 13. &. 16. [Infertur etiam leges excludentes matrem à portione legitima in bonis pupilli per substitutionem pupillarem expressam à patre pupilli factā, vt in. l. Papinian⁹. §. 1. ff. de inoffi. testa. & in c. si pater de testam. in. 6. obtinere etiam in foro conscientię secundum Francum in. d. cap. si pater colu. vltim. & Soci. in. l. 2. numero. 21. ff. de vulga, & ibi Ripa numero. 45. asseruit cā communem, idem voluerunt Corn. Lancelo. Deti. & Curti. Iunior numero. 14. in. l. precibus. C. de impub. & alijs. Crotus in. cap. 2. de consti. in. 6. notab. 1. Galiaula in. l. Centurio colum. 70. ff. de vulga. Alcia. in. cap. nouit de iudi. num. 41. quā opinionem sequuntur & cōmunē attestantur Ant. Rubeōs. 69. Zasi. in tracta. substitutio. titu. de pupill. substi. nu. 22. Couar. in. d. c. cum esses nu. 11. de testam. qui hāc asserit esse receptiorē, quāuis Archi. & Domi. in. d. c. si pater de testa, in. 6. tenuerint cōtrariā, quibus ad hęrent Deci. num. 10. & Corrasi. numero. 29. in. l. precibus. C. de impub. & Alcia. de quinque pedum præscri. in princi. Gomezi. in. d. cap. 2. de constitu. in. 6. num. 19. qui falsò asseuerat hanc vltimam esse receptiorem. Verùm enimuerò si mater pupilli sit inops, poterit alimenta petere à substituto arg. tex. in. l. si quis aliberit. §. idem rescriptum. ff. de libe. agnoscen. Ripa. in. l. 2. ff. de vulga. nu. 45. Zasi. in tracta. substitu. pupillaris nu. 22. & Couarru. in. d. c. cum esses num. 11. de testamen.

46 quibus libenter accedo in vtraque opinione. [Quarto principaliter ex hac lege infertur ad quæstionem, numquid iuxta ius nostrum regium, hęres in re certa institutus nullo alio hærede scripto, totam consequatur hęreditatem, prout iure cōmuni Imperatorum & regio partitatū fiebat, vt in. d. l. 1. §. si ex fundo &. l. quoties. §. si duo. ff. de hære. insti. &. l. ex facto in princi. eo tit. &. l. 14. tit. 3. par. 6. An verò rem illam in qua est in stitutus, dumtaxat consequatur, & reliquum hæredes legitimi? Et quid si testator aliquid aliud recipere ex hęreditate sua prohibuit? In prima quęstione videtur dicēdū, hęredē in re certa institutū, nullo alio scripto in testamēto, totā hæreditatē esse cōsequuturū, ne decedat testator pro parte testatus & pro parte intestat' cōtra regulā. l ius nostrum. ff. de regu. iur. etsi in specie legis nostræ quis potest decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus, fit ex cô quod nullus instituitur hæres, vel institutus repudiat. vt exposuit Marcus Solon Burgen. in. d. l. 3. Tauri numero. 858. & ibi notat Tellius Fernandez. 3. par, nu. 2. hoc enim casu asserūt corrigi. d. l. ius nostrum. At in lege nostra hęres instituitur, licèt in re certa, quare cum iste sit casus omissus remanet in dispositione iuris communis. l. commodissime. ff. de lib. & posthu. atque ideo totam hæreditatē consequetur: & tum potissimum cùm excōmuni sententia idem statuatur in milite, cui licet testatum pro parte & pro parte intestatum decedere, vt in. §. non autem insti. de hęre. instit. Sed si miles aliquem instituit in re certa nullo cohærede relicto, totā ille hęreditatē consequetur, vt in. l. cogi. §. sed si miles. ff. ad Tre. l. quā quā. C. de test. mili. l. si certarum. ff. eo. tit. glos. Alex. & Iaso. eam dicentes communem & Decius in. l. 1. C. de testam. mili. & si plures teneant contrarium quos refert Mar. Solon in. d. l. 3. Tauri numero. 859. ergo idē statui debet in specie nostra stante hac lege, vt ipse ibi

47 asseuerat. [Verùm, vt dicam quid sentio, lex ista decidit hanc quæstionem, nulla enim requiritur hęredis institutio vt valeat testamentum, & omnia in eo contenta: quandoquidem veniētes ab intestato in eo scripti censentur, vt constat ex his verbis, *Aunque el testador no aya hecho hęredero alguno, y entōces herede aquel que segun derecho o costumbre de la tierra auia de heredar, si el testador no hiziera testamento, y cumplase el testamēto.* At quoties quis est institutus in re certa adicto cohærede vniuersali, habetur loco legatarij, vt in d. l. quoties & ibi glo. & docto. C. de hęre. insti. & in d. l. 14. tit. 3. par. 6. Sed iuxta legem istam regiam hęredes legitimi instituti censentur vniuersaliter: quo fit, vt hæc lex corrigat. d. l. 1. §. si ex fundo & d. quoties. §. si duo. ff. de hære. insti. & l. 14. tit. 3. par. 6. Nec est verū quod dicebant Marcus Solon & Tellius Fernandez quòd per legem istam quis dicatur decedere pro parte

Universidad de Deusto
Biblioteca

te testatus & pro parte intestatus: nã testatus in omnibus dicitur decedere, cùm hæredes legitimi scripti censeãtur & vocati, id enim velle præsumitur testator ꝙ leges cum velle presumũt, vt notat Bal. in. l. precibus nu. 44. in fi. C. de impub. arg. l. si duo. ff. de acq. hære. presumetur ergo voluisse cohæredem sibi vniuersalẽ dare eũ, qui ab intestato à lege vocatur ad hereditatẽ, quo herede vniuersali instituto, clarũ est, cũqui est in
48 stitut⁹ in re certa, loco legatarij haberi, vt diximus. [In secunda parte quęstionis, nẽpe, quoties declarauit testator hęredem in re certa institutum, nihil aliud velle vt ex hæreditate & bonis suis consequęretur, fortiori ratione idem dicere oportet, vt iure regio nihil amplius consequatur, sed reliquum heredi legitimo cõpetat, vtpote qui institutus censeatur ab ipso testatore per legem istam, vt supra probaui, & hæc est ipsa veritas quidquid iure cõmuni & regio asseruerit in contrarium Gre. Lu. latissimè hanc quęstionem discutiẽs in. d. l. 14. tit. 13. part. 6. in verbo todos los bienes, & Emanuel a Cost. in, c. si pater. 1. parte in verbo in re certa numero. 14. ex quibus colliges, quid sit respondendum ad ea, quæ ex aduerso adduximus ex Marco Solone. d. l. 3. Tau. nu. 858. & seq. Et ad id tenẽdũ moueor ex alio, nempe, quia in foro animę institutus in re certa, nõ potest succedere in vniuersum, maxime si id credidit testator amplius ex hæreditate habere non posse ex sententia Abb. in. c. 2. de testam. versi. sed est dubiũ, ne igitur detur occasio, vt anima illa queatur, præcipit lex ista voluntatẽ testatoris ad vnguem fore seruãdam, licèt hęredem non instituerit vniuersalem, quo-
49 niam tacitè vocati cẽsentur legitimi. [Quinto ex hac lege infero, quòd licèt filio præterito competat iure communi ius dicendi nullum testamentum patris, in quo non sit institutus, aut nominatim exhæredatus, [vt in. l. inter cętera & l. pen. & fi. ff. de libe. & posthu. l. 1. ibi nullius momenti. ff. de iniusto rup. & in prin. in sti. de exhęre. libe. ibi, quia scilicet ab initio non constiterit testamentum & in. l. 10. tit. 7. & l. 1. tit. 8. par. 6. & an iure prętorio idẽ sit, tractat latè Ferdin. Vazq. de succeſſ. creatio. lib. 2. §. 20. nu. 104. & seq.] Iure tamẽ regio nulla requiritur institutio, sed filij ipsi censebũtur æqualiter vocati & instituti, & testamentum valebit, si nullam continet heredis institutionem. Sin autẽ testator alios instituerit hęredes, & filium propriũ prętexerit, testamentũ erit nullum, sed rupto testamento ex ea causa, cætera in testamento contenta, firma manent, auth. ex causa. C. de lib. pręte. quod sentire videtur Ferd. Vazq. de succeſ. creatio. §. 20. nu. 281. amplia.
50 quinta. [Sexto infero ad quęstionem, an legitima sit filio reliquenda titulo institutionis, an sit satis quoquo relicti titulo in re certa assignare. In qua quæstione consideranda sunt quinque tempora, Digestorum, Codicis, & Authenticorum, Pontificium, & iuris nostri regij. Nam iure Digestorum titulo institutionis legitimam relinqui oportebat, non titulo legati aut fideicommissi etiam vniuersalis. l. inter cętera. ff. de lib. & posth. l. Gallus. §. in omnibus eo. tit. vt docent Bal. Imo. Alexand. & Iaso. numero. 10. in. l. inter cętera. ff. de lib. & posth. vbi Areti. hanc esse communem attestatur, & Roderi. Xuar, in rep. l. quoniam in prioribus limi. 15. ad medium fol. 58. colum, 1. docto. omnes in authẽ. nouissima vbi Iaso. numero. 14. C. de inoffi. testa. Guilli. Benedict. in repe. capit. Raynũtius in verbo in eodem testamento relinquens. 1. numero. 15, hanc limitans numero. 17. in fi. eam etiam receptiorem esse attestatur Corras. in. l. filium quem habentem numero. 82. C. fami. æreiscun. Emanuel à Costa in. d. l. Gallus. §. & quid si tantum. 3. par. numero. 40. vbi optimè defendit communem & in capit. si pater, 1. parte. in verbo in stituit numero. 2. de testam. in. 6. eam attestatur etiam communem Ferdi. Vazquez de succeſ, creatio. §. 10. numero. 189, & lib. 2. §. 20. nume. 131. licèt ipse Corras. & Ferd. Vazq. contrariũ teneãt per. l. Papinianus §. siquis mortis & per legem si non mortis. ff. de inoffi.
51 testam. [Iure tamen codicis omnes in discriminatim asserunt, sat esse legitimam filiò quoquo relinqui titulo, vt in. l. omnimodo. C. de inoffi. testa. ex qua id expendunt docto. omnes & in. l. scimus. §. cum autẽ eo. tit. Emanuel tamen à Costa contrarium probat notabiliter in cap. si pater. 1. par. in verbo instituit numero. 13. & seq. de testa. in. 6. inter quę iura hoc erat discrimis teste Guill. Bened. vbi supra numero, 18, nam iure Digestorum tenebatur pater relinquere filio integrã legitimam, aliàs testamentum erat nullum. l. cum quęritur. ff. de inoffi. testa. Iure autem Codicis & partitarum sat erit filio relinquere minus legitima portione, nec ex hoc testamentum subuertitur, sed agitur ad supplementum legitimæ vt in. l. omnimodo. C. de inoffi. testa. l. 5. tit. 8. par. 3. & plenè notat glõss. in. l. nam & is
52 ff. de inoffi. testam. [Iure autem Authẽticorum tenẽt omnes indifferenter, quòd pater tenetur relinquere legitimam titulo institutionis, & non legati seu fideicõmissi, vt in auth. vt cum de app. cogno. §. aliud quoq; capitulum, & hanc appellãt formam substantialem testamenti, qua deficiente nullam vim obtinebit, vt ibi dicitur, estque communis & receptissima sententia secundum Guill. Bened. in rep. cap. Raynũtius in verbo relinquens. 1. numer. 19. & 23. Iaso. in auth. nouissima numero. 14. C. de inoffi. testa. quod procedit non solũ in filio masculo, sed & in fœmina, non solum si sit in potestate, verum etiam si sit emãcipatus, siue mortuus ciuiliter, vt quia ingressus fuerit religionẽ, vt probat idem Guill. Bened. in. d. verbo relinquens. 1. numer. 19. Roder. Xuar. in. l. quoniam in prioribus limi. 15. C. de inoffi. testa. Bal. Ang. Imol. Paul. Areti. Alex. & Iaso. in. d. l. inter cętera. ff. de lib. & posthu. hanc dixerunt communem Imol. in. d. cap. Raynũtius numero. 31. & ibi Bene. de Plum. numero. 3. & Couarr. ibidem. §, 1. in prin. Paul. de Montepico. in. l. in quartam numer. 64. post Bar. ibi numero. 10. ff. ad. l. falci. Viglius in rubr. insti. de in offi. testa. Bal. Paul. Corn. Alex. Iaso. Dec. Curti. Iunior & Corras. in. l. humanitatis. C. de impube. Deci. consi. 105. & 228. Gregor. Lupi per tex. ibi in. l. 5. in verbo como a heredero, titulo. 8. part. 6. Ferdin. Vazquez de succeſ. creatio. §. 10. numero. 193. & & hęc est verior & receptior sententia, quidquid dixerint in contrarium Vigli. in rubr. insti. de inoffi. testamen. & Ferdinan. Vazquez, §. 20. numero. 233. & 235. asserentes testamentũ, in quo filio relinquitur legitima titulo legati vel fideicommissi, valere ipso iure, infirmari tamen per querelã inofficiosi testamenti, quod intrepide asseuerat Fer. Vaz. fretus authoritate. l. 5.

te. l. 5. tit. 8. par. 6. quæ in interpretatione iuris communis maiorem habet authoritatem, quàm doctorum cõmunis sententia, quod constare ait ex verbis eiusdem legis, cùm sic ait. *Entonces podra quebrantar tal testamẽto.* Sed tamen Grego. Lup. grauissimus iureconsultus in eisdem verbis cõtrariũ asserit imò quòd testamẽtũ impugnetur, dicẽdo de nullitate aduersus illud, quẽ deridet Ferdi. Vaz. in. §. 10. numero. 400. vide eũ, quia
53 subtiliter legem par. explicat. [Hanc tamen receptissimam sententiam limitat plurisariam Giller. Bened. in. d. c. Raynuntius, in verbo in eodem testamento relinquens. 1. num. 55. & pluribus sequen. Iaso. in auth. nouissima. C. de inoffi. testam. Ferdi. Vazq. lib. 2. de succesio. creatio. §. 20. & numero. 259. & pluribus seq. Rationem huius receptæ sententiæ tradunt docto. superius citati, quia titulus institutionis est honorabilior alijs titulis legati, vel fideicommissi. Sed pater debet filios suos honore prosequi, vt notatur in. l. filium ff. de lega. prest. At magno afficitur honore filius à patre institutus, tanquam patrem suum repręsentans, & pater ipse filium instituendo dulci dicitur fungi officio, & filius à patre dulciter tractatur, & melior extranei fuisse demonstratur, vt ex. l. 1. in fi. C. de his qui sibi asscrib. in testam. expendit Guill. Benedi. in. d. verbo in eodem testamento relinquens. 1. nu. 31. & sequẽ.
54 [Alia & secunda ratio assignatur à doctoribus communiter, nempe, propter emolumentum iuris accrescẽdi: nam hæredi in re certa seu in legitima instituto accrescit tota hereditas, si nulli⁹ alius instituatur heres. l. 1. §. ex fundo & l. si alterius. ff. de hære. insti. vel alijs institutis repudiantibus. Bart. in. l. ex facto. 2. numero. 2. ff. de hære. insti. cuius opinio communis est teste Iaso. in. l. quoties num. 6. C. de hæred. insti. idem attestatur Alex. ibi. 2. col. & Corras. in. l. testamento numero. 17. C. de impube. Paul. Cast. in. d. l. quoties numero. 2. & Corn. num. 5. Ferd. Vaz. §. 10. num. 194. Couarru. citans concordan. in. d. c. Raynuntius. §. 1. num. 9. de testam. Sed si per viam legati relinqueretur filio legitima, non esset locus iuri accrescendi, quamuis hæredes repudiarent hæreditatem, quandoquidem inter hæredes & legatarios iuri accrescẽdi locus non est, vt in. l. si nemo. ff. de testa. tut & in. l. si nemo. ff. de regulis iuris Bart. in. l. ex facto numero. 1. versic. & nota ff. de hære. institu. Nec oberit quòd institutus in re certa loco habetur legatarij, vt in. l. quoties. C. de hæredi. insti. quia non ob id definit esse hæres, quoad hoc, vt ei possit tota hereditas accrescere, vtque propria possit authoritate legitimam capere, licèt à legatis capiat quòd non teneatur creditoribus, quodque per legem falcidiam defalcetur, vt in. d. l. ex facto. 2. vbi Bar. cõmuniter receptus id asserit numero. 2. ff. de hæred. insti. Emanuel Costa in repe capit. si pater de testam.
55 in. 6. 1. par. in verbo in re certa nu m. 12. [Iure autem Canonico tenet Hostien. in capit. Raynuntius de testamen. satis esse, filio quocunque titulo portionem legitimam relinqui, nec esse necessarium institutionis honorem, cuius opinio communis est authore Alexãd. in. l. inter cętera ad fi. ff. de lib. & posthu. quam in filiabus sequi videtur Ferdi. Vazq. d. §. 20. nume. 234. Sed nihilominus contraria sententia, & verior est & receptior: nullibi enim iure pontificio probatur filios non esse necessario instituendos, iure autem ciuili constitutissimum est, eos debere institui in legitima, ergo idem censendum est constitui debere iure canonico, cùm nulla differentia constituenda sit inter ius canonicum & ciuile, vbi expresim non reperitur constituta. c. 1. cum materia de noui op. nũci. qua ratione id asseruit glo. in. c. si pater per text. ibi, in verbo instituit de testa. in. 6. quam ibi sequuntur Ioan. And. Ancar. Domi. & Fran. glo etiã in verbo relinquens in. d. cap. Raynuntius, quam cõmuniter esse receptam attestantur ibi Imol. num. 31. & Couarru. §. 1. nu. 1. Fab. & Iaso. in. auth. nouissima. nu. 31. C. de inoffi. testa. idem Iaso. in rub. ff. solu. matri. nu. 32. & Corras. in. l. filium quem habentem nu. 82. C. fami. æreis. Ferd. Vazq. d. §. 20. numero. 234. [Quid hac in specie constituetur iure re-
56 gio? Et certè si testator nullum fecit hęredem, necesse non est de legitima tractare, cum per legem istam filij vel alij hæredes legitimi succedant in omnibus bonis cum onere præstandi legata, & omnia alia in testamento relicta. Et licèt Ferdinan. Vaz. lib. 2. de succesi. creatio. §. 20. numer. 245. & 149. versic. ex quo patet, probare velit in specie legis nostrę, testatorem decedere pro parte testatum, & pro parte intestatum, Verius tamen est, cum testatum decesisse tam quoad legata quàm quoad institutionem, nam hæredes legitimi censentur scripti, vt constat ex his verbis. *Y entonces herede aquel que segun derecho o costumbre de la tierra auia de heredar si el testador no hiziera testamento, e cũplase el testamento.* Ecce non dicit text. quod hæres legitimus succedat ab intestato, sed quòd succedat is qui non facto testamento à lege vocatur, & demũ subdit, testamentum executioni mandetur, vt dixi supra numero. 47. contra Marcum Solonem & Telli Fernandez in. d. l. 3. Tauri & contra Ferdinan. Vazquez
57 cuius rationibus satisfiet in gloss. 13. [Verum si testator aliquos ex filijs hæredes instituat, & vni eorum legitimam in re certa assignauerit citra titulum institutionis, iniuriam ei facere videtur, perinde ac si extraneos instituisset, quare testamentum erit nullum quoad institutionem & omnes filij æqualiter succedent, vt in auth. vt cum de appe. cogn. §. aliud quoque capitulum & in. §. cæterum, auth. non licet. C. de libe. prę. te. vel exhære, & in hoc casu non procedit lex nostra, vt etiam asseuerat Ferdinand. Vazquez in. d. §. 20. numero. 245. quia solum loquitur in casu, in quo nullus hæres fuit institutus, aut cum instituti repudiauerunt hæreditatem, tunc nimirum si testamentum non rumpatur, licet filio non fuerit relicta legitima titulo institutionis; quãdoquidem ipsi filij hæredes scripti censeantur, aliàs autem extraneo instituto testamentum erit nullum, & filius, cui legitima fuit relicta titulo legati vel fideicommissi, dicere poterit de nullitate testamenti, vt in. l. 5. titulo. 8. part. 3. quæ in hoc remanet incorrecta. [Cæterùm quod diximus nu. præce-
58 denti in prin. non videtur tutum, quandoquidem sit plurium opinio in contrariũ asserentiũ, quòd vbi quis testatur inter liberos, non tenetur quenquam eorum titulo institutionis honorare, sed quoquo titulo legitimam relinquere, hi sunt Accurs. in authentica nouissima. C. de inoffi. testa. vbi Iaso eã. sequitur, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

pluribus rationibus munit, numero .16. Antoni . de Butri.in capit.Raynuntius columna.10. de testamen. Azo.in summa.C.de inofficio. testamen . Corrasi. in l.filium quem habentem numero.82. C. famil. æriscun.Phili. Probus in capit. si pater de testamen.in.6. Matheſi. notab. 104.Quibus ſuffragatur ratio illa, quòd pater teſtamētū faciēs inter liberos, nō tenetur ſeruare ſuperſtitioſum rigorem iuris ciuilis. l.hac conſultiſsima.§.ex imperfecto.C. de teſtamen. l.7.titulo.
59 1.part. 6. [Præterea vbi adeſt clauſula codicillaris,ſcilicet,vt valeat teſtamentum omni meliori modo quo valere poſsit, ſufficit quocunque titulo filio legitimam relinqui,habet etenim eam vim clauſula hæc, vt filius cui aliquid in teſtamento paterno relictum fuerit, cenſeatur in eo hæres inſtitutus, ex ſententia Bald.in.l quoties numero.3.C.de hære.inſti.cui acceſſerunt Alexand.in,l.nam quod.§.non omnis numero 9.in fi.ff ad Trebelli.Iaſo.in auth. nouiſsima numero 16.& ſequen.C.de inoffi.teſtamen.Deci.conſil.14.numer.4.Hyppoli.ſing.36. Hæc autem clauſula appoſita cenſetur in teſtamento inter liberos gloſſ.in.l.cohęredi.§.cum filiæ in verbo non valuit.ff.de vulga . quam ibi ſequuntur Imol.Alexand.Aret.& Iaſo , numero 18.idem Iaſo.in.l.vlti,numero.15.C.de codici. & in,d. §.ex imperfecto numero.8. &. d. auth. nouiſsima numero.21.non ergo requiritur in teſtamento inter liberos,quòd legitima eis relinquatur titulo inſtitutio-
60 nis,cùm id lex ſuppleat. [Sed his non obſtantibus cō trariam ſententiam probat text.in.d.§. aliud quoque capitulum:vbi generaliter prohibetur patri,filio relinquere legitimam titulo legati , vel fideicommiſsi etiam vniuerſalis,ſed filiorum inſtitutio parentibus iniungitur, non facta differentia,an teſtamentum ſit inter liberos conditum,an inter extraneos.Conſequitur ergo hanc ſpecialitatem ſeu limitationem textui illi non quadrare, & hanc opinionem tenuit Cyn.& docto. communiter teſte Saliceto ibi & Iaſo.numero 16.in.d.authen. nouiſsima.C. de inofficio . teſtamen. idem voluit gloſſ.communiter recepta in capit . ſi pater in verbo inſtituit de teſtamen.in.6.Alexand. in.l. in quartam numer. 20.& ibi dicit receptiorem Berenga.Fernan.numero.189.Giller.Benedi.in repe.c.Raynuntius in verbo in eodem teſtamento relinquens . 1. numero.136.de teſtam.& ibi Couarru. §. 1. numero.2. aſſerentes hāc eſſe receptiorem ſententiam Anto.Rube.conſ.72.Phili.Probus in.d.cap,ſi pater Carol. Moline.in Alexand.conſ.168.lib.5.numero . 5. Corraſi.in 1 . filium quem habentem numero. 82. C.fam. æriscun.Emanuel à Coſta in.d.cap.ſi pater.1.part. in verbo inſtituit numero.24.citat Guido.Papæ deciſ . 425. idem voluit Curti.Iunior in.l,hac conſultiſsima.6.ex imperfecto numero.13.C.de teſtamen.Ferdinan.Vazquez de ſucceſsio.creatio.§.20.numero.228.& numero 253.Ad fundamēta Iaſo.in contrarium adducta reſpōdent Couarru,& Ferdi.Vazq.in locis proximè citatis,ad quos lectorem relego. Quare verum eſt,& communiter receptum,quod dixi ſupra num. 57.in princ. modò id ita intelligas,nempe,vt is cui res certa relicta eſt,loco prælegati eam habere oporteat præcipuam, iuxta text.in.l.ex facto,2.ff.de hære. inſti.Ex quo id expendit Fulgo.in,l.1.numero vlti.C.ſi aduer. tranſa.

Emanuel à Coſta in.d.cap.ſi pater.1.part.in verbo bonis ſuis numero.5.de teſtamen.in. 6. & ita procedet.l, 8.tit.6.de meliorationibus infra hoc libro,vbi dicam
61 in glo.1.nu.10.&.9. [Verū vt intelligas lector amātiſsime,hoc in regno in omnib⁹ ferè caſibus legitimā poſſe filio relinqui quoquo relicti titulo,etiā ſi filius non inſtituatur , referā duas limitationes,quæ omnes ferè caſus,qui hoc in regno accidere poſſunt, cōprehēdūt. Et imprimis regula prædicta limitatur , vt non procedat, quoties teſtator in teſtamento dixit,relinquo filio meo legitimam,aut partem legitimæ, tunc enim titulo inſtitutionis reliquiſſe videtur , ex ſententia Bart.Bald.& Fulgoſ.in auth.vnde ſi parens.C.de inofficioſ.teſtamen.idem voluit Bart.in.l. fi. ff. de pecu. lega. & in conſilio. 151. Franc. Tigrinus conſilio 152,inter conſilia Bart.Corne . conſilio.35. numero. 8. lib.2.Bart.& Curti.Iunior.3.column.in. l.humanitatis.C.de impub.vbi Alexand.& Deci.numero. 3. hāc eſſe cōmunē opinionē atteſtantur,idem voluit Bal.in l.quoties numero.3,de hære.inſti.Cuma.in.l. his verbis.ff.cod.ti.Roma.in.l.nam quod.§.non omnis.ff.ad Trebellia.Cardi,in.c.Raynūtius de teſtam.Corraſi.in d.l.humanitatis numero.14.Alex.conſil.17.lib.3. Corne. conſil.298.lib.1.vbi ab hac opinione aſſerit,non eſſe recedendum in iudicando & conſulendo, idem atteſtatur Ferdinand,Vazq.d.§.20.numero.254. & ſequētibus hanc opinionem extendit pluriſariam,idem voluit Grego,Lupi atteſtaturque hanc eſſe receptiorem ſentētiam in.l.5.ti.8.par.6.in verbo como a heredero, & Couarru.aſſerit communem,& ab ea non eſſe recedendū in iudicando & cōſulendo,licēt ipſe contrariā eſſe cenſeat veriorem in.d.cap.Raynuntius.§. 1. nu.6. Ego verò veriorem & receptiorem eſſe cenſeo limitationem,quamuis contrarium voluerit Salice.in.l.quoties vlti.q.C.de hære.inſtitu. & in.l.humanitatis.C. de impube.& in.d.auth.vnde ſi parens Imol. & Barb. numero.13.in.d.c.Raynuntius & ibi Guiller . Benedi. in verbo in eodem teſtamēto relinquēs.1.nu.58 . ibidēque Couarru. §.1.nume. 6.& Matheſi.notab.159. Alexand.conſ.70.lib.2.& in.l.nam quod. § . non omnis numero.7.in fi.ff.ad Trebe.& in.l.1.in prin ff.ad.l.falcid.& in.l.humanitatis vbi etiam Corne. C.de impu
62 be. [Aduertendum tamen eſt,aliud eſſe domum pro legitima filio relinquere,prout proponit ſpeciem Couarru.d.§.1.numero.6.aliud cum relinquitur filio legitima,verbum enim relinquo adictum certæ rei , non refertur ad hæredis inſtitutionem, nec videbitur hoc caſu filius inſtitutus , vt ex communi ſententia probat Alexand.in.l. nam quod.§.non omnis numero.7. ff.ad Trebell.Iaſo.in auth. nouiſsima numero. 31.C. de inofficio . teſtamen,Lancelo . Gallia. in.l.Centurio numero . 436.verſic.breuiter. ff. de vulga . Emanuel à Coſta in repe.d.cap.ſi pater.1.part. in verbo bonis ſuis numero.14.de teſtam.in.6. hanc dicens cōmunem, & ita intelligas quod diximus numer. 57.& 60. quare nimirum in exemplo ab ipſo Couarru. tradito d.c.Raynuntius.§.1.numero.6. eſt vera eius opinio cōmunis. At vero in ſpecie nu.præcedēti propoſita, vbi relinquitur legitima filio,vel in relinquo adijcitur vniuerſitati bonorū, quare rimirū ſi ad inſtitutionē hęredis referatur,vt notatur in.l.his verbis.ff.de hęre. inſti.

inſti . & declarat optimè Bald.in.l. quoties numer.3. C.de hęredibus inſti.legitima autem eſt quota bonorum ex receptiori ſententia , quam tenet Bart. in. l. ex facto,magna numero.1.in fi.ff.de hære.inſti. Alexand.in.l.quia poterat numero.10.ff.ad Trebelli . & in.l.ita tamen.§.ſi patronus columna.2.ff.eodem titul. Iaſo.in.l.Gallus.§.1.numero.14.ff.de lib.& poſthu. & in.l.pro hærede.§.ſi quid tamen nu.12.ff.de acq. hære. Dida.Segura in.d.§.ſi.numero.128.ff.de lib.& poſthu. vbi Dida.Perez ad eum citat concordantes, idem Segura in.l.cum patronus numero.49.vbi hanc dicit cōmunem. ff.de lega.2. Bald.in.l.quoties numero. 1. C. de hære . inſti. Deci.in.l.humanitatis nume. 3.& ibi Corraſi.numero.14.C.de impube. Paul. Picus in. l. in quartam numero.48.ff.ad.l.falcid.& ibi Carol . Ruy. numero.26.& Ferdi.Berengar. dicit communem nu. 114.Ferdi.Vazq.de ſucceſſ.creatio.§ . 20. numero. 211. Lancelo.Galian.in repe.l.Centurio numero.77.ff. de vulga.Maria.Socin.in rep.rub.ff.de lega.1. numer.58. Ioann.Corraſ.in repe.l.qui liberos.ff.de ritu nup. nu. 47.Couarru.lib.2.variarum reſolu.c.18.numero.9.Iaſo.in.l.re coniuncti numero.244.ff.de leg.3.Emanuel à Coſta in rep.d.c.ſi pater de teſtam.in.6.in.2. part.in verbo ſubſequenter & filia,numero.23,dicens hanc eſſe receptiorem ſententiam,quamuis Corraſ.in.l.hęres inſtitura ad fi.C.de impub.dixerit contrariam eſſe cōmunem ſententiam,quòd legitima ſit quota hæreditatis,& non bonorum,& hanc vltimam probare nititur Ferd.Vaz.d.§.20.nu. 211. cuius ſententia mihi ſemper
63 placuit,eius tamen examinationē modò omitto. [Secundo limitatur concluſio ſupra tradita nu.52. vt nō procedat quoties teſtamento adijcitur clauſula,vt valeat omni meliori modo,quo valere poſsit,tunc enim quidquid filio relinquitur,vel legatur,vt illud habeat pro legitima,cenſebitur relictū titulo inſtitutionis, vt actus ſuſtineatur & non pereat,ſecundum Bal.in.d.l. quoties nu.3.C.de hæred. inſtitu. cum concordantijs traditis ſupra nu.59. At hęc clauſula hoc in regno ſem per apponi ſolet in teſtamentis , quare & ſi in aliquo appoſita non fuerit,per legem ſuppletur , & cēſebitur appoſita,arg.l.quod ſi nolit.§.quia aſsidua. ff. de ædili.edi.l.vlt.C.de fidei.l.ſi prius.§.rectè placuit,vbi hoc notat Bar.ff.de aq.plu.arcen.Bald.in. l.huiuſmodi in prin.ff.de lega.1.& in.l.fi.C. de fideiu.Per illum text. dicit idem Bal.quòd notarius ſimpliciter rogatus, rogatus cenſetur clauſulas conſuetas apponere, quod dictum ornauit Barba.in.c.quod translationem.9. col. de offi.delega. Ex quo Guill.Bened.in rep.c. Raynūtius in verbo in eodem teſtamento relinquens.1. numero.48.de teſtamen.dixit, quòd teſtator in dubio voluiſſe præſumitur teſtari ſecundum communem ta
64 bellionum conſuetudinem. [Dicebat etiam Flori.in l.qui erat.ff.fami.æriſc.quòd ſi alicui eſt conceſſa facultas vendendi bona fiſcalia,poterit in inſtrumento venditionis apponere,& inferere pacta etiam pœnalia,in tali inſtrumento apponi ſolita,quamuis in conceſsione hoc non fuerit dictum,imo, quod magis eſt, poterit bona fiſci obligare pro obſeruantia contractus,allegat text. in. l. bene à Zenone. C . de quadri. præſ.quod ante eum voluit Ang.in.l.2.ff.de iuri.omiudi.quos ſequitur idem Guiller. Bened.in.d . verbo
65 in eodem teſtamento reliniquens.1.nume.49. [Denique hęc eſt vera & communis ſententia , quod notarius ſemper rogatus cenſeatur , vt clauſulas conſuetas apponat, quod & vltra præcitatos voluit Socin. poſt Alexā.in.l. Gallus.§. idē credendū.ff. de lib . & poſthu.Iaſo.in.l. certi condictio.§.ſi numos numero. 24.ff.ſi cert.pet.dicens text.in.meliorem eſſe de iure hoc probantem.in.d.l.ſi.C.de fideiuſſo. Socin. conſi . 101. lib.3.Bald.& Felin . numero. 6. & Deci. cōlum. 2. in cap.cum.M.Ferra.per text.ibi de conſtitu. Iaſo.in.l. fi,C.de iure emph.10.notabi.Alexand.in.l.huiuſmodi in fi. princ.ff.de lega. 1. Cattellanus Cotta in vltimis memor . dictione notarius,Deci. in. l. vt liberis numero.18.C.de collatio.Dida.Segura in.l.3.§.fi. nu. 31.ff.de libe,& poſthu.& ibi Dida.Perez ad eum. Tiraquel.in.l.ſi vnquam in princ.numero.169 , C. de reuo.dona.Hyppol.ſing.123.Socin.conſil.85. numero.5. lib.1.Deci.in.l.ſemper in ſtipulationibus.ff. de regu. iur.Alexād.conſil.1.lib.5.numero.22.dicens,clauſulas conſuetas preſumi eſſe appoſitas ex mente contrahentium, Euerardus in locis legalibus.c.63.Ferdi . Vaz. de ſucceſſ.creatio.§ 6.numero.53.verſic. denique is tabellio Couarru 2.parte rubri.extra de teſtam. numer. 14.qui lectorem admonet, verba inſtrumēto adicta, quę notarijs communia,ac frequētiſsimè obuia ſunt, tunc demum pręter voluntatem contrahentium adiecta cenſeri,quando ipſum actum,qui geritur , immutant,& in aliam ſpeciem trāsferunt,aliamquè aſſumit actus naturam:ex quo plura infert,quę alias opportu
66 nius tractabuntur. [Ex quibus deduces,hoc in regno legitimā relinqui poſſe quoquo relicti titulo , nec corruet teſtamentum,ex eo quod titulo inſtitutionis, non relinquatur , tum propter clauſulam codicillarem , quæ communiter ſolet apponi in teſtamentis, tum etiam propter text. in. d. l.5 . titulo . 8. part. 6.iuxta intellectum Ferdinan. Vazquez. in. §.10.numero.400.vt dixi num.52.in fi.& per legem noſtram, quę non exigit hęredis inſtitutionem , ſed cenſentur vocati ipſi filij. Et in regia cancellaria Pinciana hoc ſemper vidi practicari,vt filius cui aliquid,quoquo titulo fuit relictum , non impugnet teſtamentum, ſed agere poſsit ad ſupplementum legitimę,iuxta.l. omnimodo &.l.ſcimus.§.repletionem. C . de inoffi. teſtamen.& licet non agat ad ſupplementum, vidi regios ſenatores,ita pronunciare , vt ſibi legitima ſuppleatur,

GLOSS. XI.

i Succeſsionis ab inteſtato materia remiſsiuè.

2 Hæredes legitimi non ſuccedunt ab inteſtato , ſed ex teſtamento iure regio facto teſtamento ſine hæredis inſtitutione.

i *Aquel que ſegun derecho.* Materiam ſucceſsionis ab inteſtato,& qui ſuccedere debeant , & quo ordine dicemus plenè infra hoc eodem libro titulo , 8 . de hære-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ditatibus & succesionibus,l.1.& sequentibus. ¶ Hic autē non succedunt ab intestato hæredes legitimi, sed ex testamento, in quo nullus fuit institutus hæres, propter voluntatem, & vocationem tacitam ab hac lege præsumptam,vt probauimus supra in glosſ, præcedenti numero.47.&.56.& dicam infra in glosſ.13.& vide potisimum,quæ dicam infra hoc libro tit.8.l.12. quia ad intellectum legis nostræ spectant.

GLOSS. XII.

Succesionis ab intestato ex consuetudine remisiue.

m O costumbre de la tierra. Quomodo ex consuetudine succedi possit ab intestato dicā, infra hoc eodem lib. titulo.8.de hæreditatibus & succesſione.l.1.glosſ.vlti.

GLOSS. XIII.

1 *Intestatus non dicitur decedere iure regio, qui fecit testamentum absque vlla hæredis institutione.*
Legata iure communi à succedentibus ab intestato relinqui possunt,ibidem.
2 *Codicilli absque testamento fieri possunt.*
Intestatus decedere dicitur,qui non fecit testamētum? ibidem.

n Y cumplase el testamento. Ex his verbis expenditur, testatorem qui fecit testamentum solemne, absque tamen hæredis institutione, non decesisse intestatum, censentur enim scripti venientes ab intestato, seu ab eo tacitè vocati,vt probaui supra eodem glosſ. 11. numero.2.& glosſ.10.numer.47.&.56. Nec obcrit,quòd sit in iure notisimum,legata à succedentibus ab intestato posse relinqui, licèt quis ab intestato succedat, vt in.l.conficiuntur.ff.de iure codicillo, notatur in. l. eam quam.C.de fideicom.l.2.&.l.fine scriptura. C.ad Trebelli. quare nimirum si in specie nostra, dicatur quis decedere intestatus quoad succesionem, & censeantur à succesſoribus legitimis legata relicta, prout asserut Ferdinan.Vazq. lib.2. de succesio. creatio,§. 20.nume.149.& 245. ¶ Nam respondeo illud procede re confectis codicillis,qui absque testamento fieri possunt,l.si quis cum testamentum.ff.de iure codicillo.& l.conficiuntur eodem tit.hoc enim casu decedere dicitur intestatus.At hîc cum testamento decedit vt text, dicit,ibi. Y cumplase el testamento,non enim voluit testator facere codicillos,sed testamentum. Quomodo ergo dicemus eum intestatum decesisse, cum intestatus decedere quis dicatur,qui non facto testamēto decesit?l.1.ff.de iniusto rup.in prin.insti. de hære. quæ ab int.de fe.l.1.tit.13.part.6.

GLOSS. XIIII.

1 *Testamenti perfectio quadruplex est.*
Testamentum imperfectum ratione voluntatis nō valet,etiam ad pias causas,ibidem.
Hæredis institutio caput est, & substantia testamenti,ibidem.
2 *Testamentum morte confirmatur,& efficitur irreuocabile.*
Testatoris voluntas est deambulatoria vsque ad mortem,ibidem.
3 *Aditio hæreditatis est vltima testamenti perfectio iure communi Imperatorum.*
Hæreditas iacens repræsentat defunctum,ibidem.
Hæres & defunctus vna eademque persona censetur, ibidem.
4 *Aditio hæreditatis hodie iure regio,non requiritur ad validitatem testamenti.*
5 *Aditio hæreditatis hodie iure regio, an requiratur ad legatorum confirmationem saltem venientium ab intestato? & nu. seq.*
Aditio hæreditatis venientium ab intestato, an iure communi requiratur,quoties in testamento apposita est clausula codillaris non adita hæreditate per hæredem scriptum,ad confirmationem legatorum? ibidem.
6 *Aditio hæreditatis venientium ab intestato, an requiratur,vt valeant legata pia? & numero.8.*
7 *Legata & fideicommissa quare iure nostro regio debeantur,etiam si hæreditas non adeatur per venientes ab intestato?*
Hæredes ab intestato censentur vocati ex lege nostra, vbi hæres scriptus non est,vel non adit hæreditatē, ibidem.
Lex si voluisset,expressisset maximè rem magni momēti,ibidem.
9 *Aditio venientium ab intestato quare requiratur iure ciuili,& non iure regio?*
Lex nostra intelligitur,ibidem.
10 *Lex.2.ff.de fideicomiss.liberta.explicatur.*
Curator dari potest hæreditati iacenti,& quomodo? & an ipse poterit conueniri à legatarijs? ibidem.
11 *Legata peti possunt iure communi Imperatorum,& regio partitarum triplici actione,ex testamēto,hypothecaria,& reiuendicatione,& hodie etiam iure nouiori regio,si hæreditas aditur.*
12 *Actio ex testamento vtilis competit iure regio pro legatis,vbi non aditur hæreditas.*
13 *Quasi contractus inducitur ex aditione hæredis.*
Condictio ex lege competit hodie pro legatis iure regio,ibidem.
14 *Officium iudicis non competit pro legatis cōtra Gregō.Lupi.*
Lex nostra explicatur,ibidem.
Condictio ex lege oritur,vbi lex noue inducit obligationem absque aliquo actu vel contractu,ibidem.
15 *Legatarius proponere potest actiones sibi competentes contra curatorem bonis datum?*

16 *Actio*

16 *Actio ex testamento competēs pro legatis naturam habet bonæ fidei*
Condictio ex lege competens hodie pro legatis naturā habet bonæ fidei,ibidem.
Actio quæ sui naturā est stricti iuris, sapit naturam eius cuius loco subrogatur,etiam si actio subrogata in aliquo discrepet,ibidem.
17 *Actio hypothecaria competit hodie pro legatis, licèt hæreditas non adeatur.*
18 *Actio hypothecaria non requirit necessario personalem in qua fundetur,ibidem, & nu. 19.*
20 *Reiuendicatio hodie competit iure regio pro legatis, etiam non adita hæreditate.*
21 *Legatorum fructus & accesiones ante mortem testatoris non debentur nisi in duobus casibus.*
22 *Fructus legatorum an à tempore mortis debeantur iure communi legatarijs,an verò spectent ad hæredem?*
23 *Legatorum dominium fictè transit in legatarium à morte testatoris iure communi.*
24 *Fructus rei legatæ non debentur nisi à die aditæ hæreditatis ex receptiori sententia iure communi,*
25 *Fructus rei legatæ quibus casibus iure communi debeantur,ante aditam hæreditatem.*
26 *Fructus rei legatæ à tempore moræ,vel litis contestationis cui debeantur? & numero.27.&.28.*
29 *Fructus rei legatæ cuius dominium verè quæritur, debentur ante aditā hæreditatem.*
Dominium fictum non est efficax ad fructuum acquisitionem,sed verum,ibidem.
Legato grege veniunt partus à tempore testamenti ibidem.
30 *Fructus rei legatæ iure regio debentur à tempore mortis.*
31 *Dominium verum legatæ rei quæritur iure regio legatario statim mortuo testatore.*
32 *Hæres an præsumatur scire contenta in testamento?*
33 *Fructus rei genericæ,vel alienæ à testatore legatæ,à tempore moræ debentur.*
34 *Fructus rei legatæ à tēpore quo legatario quæritu dominium,verè debentur,non antea.*
35 *Fructus legati vsusfructus à quo tempore debeātur? & nu.36.37.&.38.limitatur num. 39.*
37 *Lex.1.§.dies.ff.quando dies lega.vsusfru.ced. explicatur.*
38 *Vsufructuarius an dici possit dominus, & an ei cōpetat reiuendicatio?*
40 *Querela inofficiosi testamenti,an hodie competat nō adita hæreditate?*
42 *Querela inofficiosi testamenti contra quos proponi possit?*
45 *Succesſorio edicto an locus sit in quærela non adita hæreditate per institutum iure regio? & num.seq.*
6 *Ius dicendi nullum,an competat nepoti præterito, si filius fuit exhæredatus? & num.seq.*
47 *Lex si quis posthumos.§.si filium exhæredauero & l.illud.§.1.ff.de bon.possſ.con.tab.exponuntur.*
Nepos quando admittatur ad ius dicendi nullum? & numero.48.
49 *Ab intestato succedit,is quem nemo præcedit.*
50 *Nepoti præterito nō competit ius dicendi nullum patre emācipato instituto aut ex hæredato, & nu.51.*
52 *Nepos hodie iure regio nec suus est, nec in potestate, & numero.53.*
54 *Succesſorio edicto, an sit locus in iure dicendi nullū. & numero.55.*
55 *Ius dicendi nullum competit emancipato?*
56 *Succesſorio edicto,an sit locus in bonorum possſ. contra tabulas & nu.57.&.62.*
58 *Liberis in potestate vel emancipatis præteritis,vel ex hæredatis,quod remedium comperat?*
59 *Emancipationis & patriæ potestatis, an sit sublata differētia,tā ab intestato quā ex testamēto,et nu.61*
60 *Querela inofficiosi testamenti quando filio competat?*
Bonorum possſ.gratia litis agnoscendæ quando competat?ibidem.
63 *Querela an cōpetat nepoti ex succesſorio edicto, ex persona patris sui,vel propria,& num.64.*
65 *Querela non præparata an transmittatur?*
66 *Lex si quis filium.C.de inoffi.testamento explicatur, ibidem,& nu.67.*
68 *Querela competit ei cui iniuria illata est.*
69 *Nepos præteritus patre exhæredato admittitur ad querelā ex propria persona per succesſoriū edictū.*
70 *Lex si is qui in prin.ff.de inoffi.testa.explicatur.*
71 *Lex.3.§.si emancipatus.ff.de bon.possſ.cōtra tab.mirè & noue explicatur,& nu.72.&.73.*
72 *Filius in potestate iure ciuili Romanorū cōtrahere matrimoniū nō potest sine licētia patris,aliās filij eius non sunt iusti.*
Filius emancipatus an possit contrahere matrimoniū sine licentia patris?ibidem.
73 *Filius emancipatus propter capitis diminutionem desinit suus hæres esse,sed ius prætorium rescindit hāc capitis diminutionem.*
74 *Succesſorio edicto locus est in querela inofficiosi testamēti.Etiā iure regio nō adita hæreditate,et nu.75.*
76 *Succesſorio edicto locus est in querela,etiam si filius expresse approbauerit testamentum paternum.*
77 *Succesſorio edicto an sit locus vbi filia renunciauit cum iuramento hæreditati paternæ? & nu.78.*
79 *Præteritio nepotis quē pater præcedebat,filio exhæredato habetur pro exhæredatione.*
80 *Querela inofficiosi testamenti competit filio exhæredato,intra quinquennium ab adita hæreditate computandum iure ciuili Romanorum,iure autem regio computatur à tempore mortis.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

81 *Substitutio pupillaris an conseruetur rupto testamento, ex causa præteritionis, vel exhæredationis iure communi aut regio? & num. seq.*

82 *Lex 10. tit. 5. par. 6. explicatur.*

83 *Pupillaris & exemplaris substitutio iure regio conseruãtur, etiamsi hæreditas non adeatur ab instituto.*

84 *Tutellarũ dationes & pupillorũ substitutio conseruantur non adita hæreditate per hæredem, & rupto testamento, ex causa præteritionis, vel exhæredationis iure regio, & numero præcedenti.*

85 *Verbum lego adiectum vniuersitati bonorum, an inducat hæredis institutionem iure communi aut regio? & nu. 86.*

o *Vel heredero no quisiere hæredar.* Præmittendum est, iure communi Imperatorum, & regio antiquo partitarum, quadruplicem perfectionem in testamẽto requiri, secundum Bald. in l. 1. ff. de testam. & Guill. Benedi. in rep. c. Raynuntius in verbo testamentum. 1. in fine & in verbo mortuo, itaque testatore etiam. 1. extra de testam. Prima cõsistit in perfectione voluntatis ipsius testatoris per eum plenè declaratæ & completæ. l. 1. & l. si is qui &. l. ex ea. ff. de testam. nam si testator prius decedat, quàm voluntatem suam plenè explicet, testamentum erit imperfectum, nec valebit etiam ad pias causas, vt excommunni sententia resoluit Guillerm. Benedi. in d. c. Raynuntius in verbo testamentum a. nu. 71. Bart. in d. l. si is qui, & in l. Pamphilo. 6. propositu & in l. fideicõmissa. 8. quoties. ff. de lega. 3. Secunda perfectio cõsistit in hæredis institutione, quæ forma substantialis est, & caput testamenti, sine qua corruit testamentum iure communi. l. 1. ff. de vulga. 8. ante hæredis insti. de lega. licèt hodie iure regio secus, vt dixi in glo. 10. in princ. Tertia perfectio testamenti consistit in solemnitate testium, quæ forma substantialis est, vt dixi supra eodem gloss. 4. numero. 12. & 13. sed nihilominus est revocabile vsque ad mortem. l. 4. in fi. ff. de adim. lega. 2 [Quarta & vltima perfectio testamenti eius concernit effectum, quæ duplex est, prima contingit per mortem testatoris, qua testamentum efficitur irrevocabile, morte siquidem testantis, testamentum confirmatur. l. 1. ff. de testamen. c. cum Marthe de celebra. missa. Apostolo ad Hebræos. 9. [statutũ, inquit, est hominibus semel mori & vbi testamentum est, mors necesse est, vt intercedat testatoris, nec valet dum viuit. Est siquidem voluntas defuncti ambulatoria vsque ad supremum vitæ exitum. l. 4. in fi. ff. de adim. lega. l. cum hic status. 8. pœnitentiam. ff. de don. int. vir. & vxo. l. 3. C. de codici. l. si quis. C. qui testam. face. poss. Sed hæc confirmatio & perfectio testamenti pendet à voluntate hæredis in eo instituti, quippe qui si adire nolit hæreditatem, testamentum corruit & causa reducitur ab intestato, vt in. l. eam 3 quam. C. de fideicom. [Hæc hæreditatis aditio est vltima testamenti perfectio, quæ non sinit causam ab intestato recipi. l. si alienum 8. in extraneis. ff. de hære. instit. l. quãdiu. ff. de acq. hæred. vbi quãdiu est locus successioni ex testamẽto, succeditur que ex expressa testatoris voluntate, cessat successio ab intestato, hæres itaque adeũdo fit dominus rerum hęreditariarũ, omnia siquidem ad eum transeunt præterquam possessio, l. cum hæredes. ff. de acq. possess. vndè adita hæreditate, non dicitur amplius hæreditas, sed patrimonium hæredis efficitur. l. 1. 6, veteres. ff. de acqui. possess. l. sed si plures. 5. filio impuberi. ff. de vulga. nã antea aditionem hæres non repræsentat defunctum, sed ipsa hæreditas ipsum repræsentat, tanquam persona ficta. l. hæreditas. 5. de acqui. rer. domi. cum complicibus: Postquam verò hęreditas est adita per hęredem, repræsentatio transit in eum, qui vna eademque persona esse censetur cũ defuncto, auth. de iure iur. à mori. præsti. 5. 1. quę repręsentatio communi Romanorum iure inducta est. l. obuenire. ff. de verbo. significa. Hęc inquam, hęreditatis aditio vires tribuit testamento, illudque confirmat, & singulas clausulas in eo contentas, secundum Bald. in l. 1. ff. si quis omi. cau. testa, necnon & munera tutoris, & curatoris, & executoris testamenti à testatore designata, ex sententia Bar. in l. alio. ff. de alim. & cibar. lega. numero septimo, cui subscripsit Bald. in auth. hoc amplius numero. 17. C. de fideicom. Guiller. Benedi. in, d. cap. Raynũtius in ve. bo mortuo, itaque testatore. 1. extra de testamen. ni. mero. 339. [Hodie autem iure regio, etiam 4 si hęreditas ab hęrede instituto non adeatur, non desinit valere testamentum in omnibus in eo contentis, quę soluere & executioni mandare omnino tenebitur hęres legitimus, qui successurus erat ab intestato, censetur enim vocatus in defectum hęredum in testamento scriptorum, vt in hac lege, quę omnia iura vetera immutat, quoad firmitatem testamenti, & eorum quę in eo continentur, non quoad ipsius hęredis acquisitionem, nam sine eius additione ei, vel hęredibus suis non queritur hęreditas, nisi in casibus in quibus locus est transmissioni, vigore fratris, sanguinis, vel iuris deliberandi, vt infra subijciam, nec absque aditione obligatur creditoribus 5 vel legatarijs: ex quo plura expendere licèt. [Et primum, legata, hęreditate non adita per hęredem in testamento scriptum, deberi iure nostro regio, etiamsi non adeatur hęreditas ab hęredibus ab intestato venientibus, atque ad legatorum consequutionem competet legatarijs vtilis actio ex testamento, vel officium iudicis, aut condictio ex lege, quam conclusionem plenè discutiam. Et imprimis videtur iure regio adhuc requiri aditionem venientium ab intestato, vt legata debeantur, nam iure communi Imperatorum, in testamento clausulam codicillarem continente, non adita hęreditate per hęredem in testamento institutum, legata debentur à successoribus ab intestato glo. singula. in. c. relatum in verbo legauit, & in verbo adeunte, extra de testam. quę iure canonico simile nõ habet, secũdũ Lamphran. ibi, col. pen. eã notat Panor. ibidẽ nu. 44. & Couar. code cap. Raynaldus 5. 3. nu. 8. gl. optima & ibi Bar. in. l. 1. nu. 3. ff. de iure codi. gl. per tex. ibi, in. l. in testamento & l. cã quam. C. de fideico. Vital. in tracta. clausularum fol. 2. Oportet tamen hęreditatem adiri, ab ipsis legitimis hæredibus, qui ab intestato succedunt, gloss. in. l. qui filio. 5. 1. in verbo liber in fi. ff. de hęred. institu. melior

iuris

iuris secundum Bal. ibi, & singularis, secundum Ias. in l. eam quam. C. de fideico. col. 6. nu. 13. & Alexã. nu. 13. & Iaso. in auth. ex causa col. vlt. C. de libe. præte. Alexand. eam commendat in. l. nemo potest nu. 10. ff. de lega. 1. & ibi Iaso. 1. lectione numero. 23. & 2. lectio. num. 35. quam docto. communiter sequuntur, teste Anto. Gom. qui citat concordan. in. l. 24. Tauri nu. 9. idem at testatur Couarru. in. d. c. Raynaldus. 5. 3. numer. 8. Qui ex hoc inferunt, quod in specie legis nostræ requiritur aditio hæredum ab intestato venientium, vt de- 8 beantur legata, quamuis aditio hæredis scripti non exigatur, quòd repetit ibi Couarru. numero. 11. ad finem, idem voluit Ioann. Paris. antiquus doctor in. l. 1. titulo. 2. lib. 5. ordina. & Ferdinand. Talauera in. l. 3. Tauri numero. 83. 87. & 94. [Præterea hanc conuin- 6 cit opinionem text. in. l. 2. ff. de fideicom. liber. vbi ad confirmationem eorum, quæ in codicillis relinquuntur, si quis intestatus decedat, requiritur aditio venientium ab intestato, præterquàm in legato libertatis, quod cum cautione de soluendo creditoribus hæreditarijs debebitur, fauore libertatis. Et hoc expendi potest, ex verbis legis nostræ. *Y entonces herede aquel que segun derecho o costumbre de la tierra deuia de heredar.* Lex ipsa facit hæredem non testator, quare videtur eius aditionem requirere, confirmatur ex sententia Bald. in. l. eam quam numero. 4. C. de fideicom. vbi vt legata pia hæreditate non adita ab hærede in testamento scripto conseruentur, necessaria est aditio venientium ab intestato, vt persona obligata sit quæ conueniatur, nam vbi non est persona passiua, actiua esse non potest. l. in tribus. ff. de iudi. etsi dixeris, hæreditas ipsa poterit conueniri. Respondeo, id fieri non posse, quia hæreditas personam defuncti repręsentat, at defunctus non obligatur ad legata ab ipso re- 7 licta, ergo nec hæreditas, vt ibi dixit Bald. [Sed nihilominus illatio vera est, quòd legata debeantur, etiam si hæreditas non adeatur per hæredem in testamento institutum, nec per venientes ab intestato, tum quia non dicuntur, venire ab intestato, sed ex testamento: quia non instituendo hæredem visus est, venientes ab intestato vocare, & instituere, quibus lex nostra declarat pertinere hæreditatem, non ex alio quàm ex præsumpta mente defuncti, qui se visus fuit conformare, cũ legis nostræ dispositione, vt latius prohaui supra eo. gloss. 10. numero. 47. & 55. & gloss. 11. numero. 2. & gloss. 13. sed hæredis instituti lex nostra nullam exigit additionem, ergo nec legitimi, qui ex tacita voluntate institutus præsumitur, tum etiam quia legata non debentur ab intestato, sed ex testamento, quod validum est, quamuis contrarium teneant Ioan. Paris. in. d. l. 1. tit. 2. lib. 5. ordina. & Dida. Couarru. in. d. cap. Raynaldus. 5. 3. numero. 8. & Ferdi. Talabera in. l. 3. Tauri numero. 87. et si aditio venientium ab intestato requiretur, daremus casum, in quo legata nõ essent valida, quod est contra mentem legis nostræ. Voluit siquidem lex nostra subtilitates iuris ciuilis reijcere, & testatoris voluntatem omnino conseruare. Quo circa statuit, ex nulla causa testamentum solẽne rumpi posse, quoad legata & fideicõmissa in eo contenta, etiãsi vllo modo hæreditas non adeatur ex testamento, vel ab intestato, ex doctrina singulari Bal. in. l. 1. nu. 9. C. si quis omi. cau. testam. dicẽtis hac in specie officio iudicis posse peti legata, & non actione ex testamento, nec hypothecaria, idem voluit Alex. in. l. 1 nu. 24. & 25. ff. de lega. 1. & ibi Soci. nu. 14. & Ias. nu. 91. versi. 4. limita. Anto. Gomez in. l. 24. Tauri nu. vlt. Præterea si lex ista voluisset, vt pro confirmatione testamenti, requireretur aditio hæreditatis venientium ab intestato, hoc proculdubio dixisset, nec est verisimile rem tanti momenti subticuisse, contra tex. in. l. item apud Labeonem. 5. hoc interdictum. ff. de iniur. [Rursus lega- 8 ta pia iure communi Imperatorum debentur hæreditate non adita, iuxta receptam sententiam doctorum in. d. l. C. de sacrosc. eccles. eum concordan. de quibus meminit Couarru. in. d. c. Raynaldus. 5. 3. nu. 11. de testam. nec aditio venientium ab intestato requiritur, vt eadẽ legata pia debeantur, ex sententia Bald. in. l. qui filio 5. 1. ff. de hæ. c. insti. cui accessit Greg. Lupi in. l. 37. ti. 9. part. 6. Marcus Solon Burgen. in. l. 3. Tauri numero 880. Ex quibus hanc sententiam in terminis statuti consimili legi nostræ tenuit Bald. in. l. 1. numero. 9. C. si quis omi. cau. testa. Soci. in. l. 1. col. vlti. ff. de lega. 1. & illic Vincenti. column. 28. & Franc. Ripa numero 66. & in specie legis nostræ hoc tenuit Grego. Lupi in. l. 37. titulo. 9. par. 6. in verbo frutos, & in prœmio titulo. 3. eadem. 6. part. & in. l. fin. in verbo nazca despues, titulo. 12. part. 6. Anto. Gomez in lib. variarum resolutio. tomo. 1. de testamentis cap. 12. numer. 11. vers. hodie tamen in nostro regno, quibus accedit Marcus Solon Burgen. in. l. 3. Tauri nu. 876. & pluribus sequẽ: quorum sententia mihi ad modum placet, ex ratio- 9 nibus superius traditis. [Quibus non oberit gloss. in. l. qui filio. 5. 1. ff. de hære. institu. quia eo iure necessaria erat aditio hæredis ad conseruationem legatorũ, nec sustineri poterant hærede non adeunte. l. eam quã cum similibus. C. de fideicomiss. quare nimirum si aditio venientium ab intestato exigatur, à quibus propter clausulam codicillarem legata repetita censebantur, iuxta glossam communiter receptam in. d. capit. Raynaldus. Hodie autem ius nostrum regium has tollit subtilitates & ambages, vt testatoris voluntas omnino adimpleatur, & sustineatur, ne sit in volũtate hęredum scriptorum, vel legitimorum excludere legatarios à legatis sibi in testamento relictis: nec ab intestato legata debentur, sed ex testamento, vt supra numer. 7. Nec oberunt ea verba, *Y entonces herede aquel que segun derecho &c.* quia non imponitur, necessitas hæredi legitimo adeundi hæreditatem, sed eius voluntati relinquitur, vt constat, non ergo inde sequitur, quòd legata non subsistencantur absque eius aditione, imo hoc expressim decidit textus iste, iuxta nostrum intellectum supra glo. 13. traditũ, quia si ex testamento ipso censentur vocati, & instituti, seu verius substituti hæredes legitimi, ex tacita testantis volũtate, se cũ lege nostra cõformãtis, & deinde lex dicit sustineri legata absque aditione hęredis instituti, ergo etiã valebãt absq; aditione legitimorũ, quippe qui instituti, vel substituti cẽsẽtur, ex tacita testatoris 10 mẽte. Nec oberit lex. 2. ff. de fideic. liber quia ibi, ideo aditio venientiũ ab intestato requiritur, quoniã defũctus intestatus decesit, quare ad cõfirmationẽ codicillorũ aditio venientiũ ab intestato requiritur, quia illo

Universidad de Deusto
Biblioteca

iure aditio erat necessaria : at secundum legem nostram nec aditio requiritur ad confirmationem testamenti,nec intestatus decedere dicitur defunctus,vt supra probaui num. 7. nec lex nostra probat contrarium,quandoquidem non solum à lege vocantur hæredes legitimi, sed ex præsumpta mente defuncti ab eo vocati censentur,vt diximus.Rursus quod de legatis pijs diximus,authoritate Bald.in.d.l. eâ quâ verũ non est,quandoquidem contrarium probauimus supra nu.8.ex eodem Bal.& alijs. Nec me mouet quod à quibusdã obijcitur, vt absurditas euitetur, ne vè maximũ inde incõmodũ obueniat hereditati pro paruo & tenui legato, rem magni precij distrahendo contra mentem legis,& ipsius testatoris,nam si hoc verum esset sequeretur,quod iacente hæreditate,debita hæreditaria solui non possent,quod nil magis falsum est, lex etenim hac in specie huic morbo medetur, poterunt enim legatarij petere curatorẽ dari bonis, qui dari solet ad petitionem eorum quorum interest,vt in.l. 2.ff. de curato.bon.dan.â quo consequentur legata absque præfato incommodo,vt optime docet Bartholo.Soci. in.l.1.nu. 14. ff.de lega.1.& ibi Vincenti. & Ripa nu. 66.Ant.Gom.in.l.24.Tauri in fi.per.l .hæreditas etiã vers,fi.ff.de lega.1.Greg.Lup.in.l.37, in verbo frutos, tit. 9. par.6.Marcus Solon Burg.in.l.3.Tauri nu.884. Sed priusquãm detur curator bonis,citãdi sunt nominatim venientes ab intestato,qui primã causam habẽt succedendi, & requirendi an adire velint,ex doctrina Bar.in.l.fi diu.ff.ex qui.caus.in poss.eat. & in. l. si quis instituatur.§. ita si conditioni, vbi eum sequitur Bal.& Ang.ff.de hæred.institu.Alex.latè consil.137. nume.11.lib.2.Quòd si absentes sint extra prouinciam procul,sufficiet eos per edicta citari, vt latius dixi in stylo cancellariæ tit.1. præemi. 17. casu.20.declara.15.
11 glo.1. 3.&.6.& hoc passim vtimur hoc in regno. [Dixi præterea in præfata illatione num.5.cõdictionem, ex hac lege vel officium iudicis competere legatarijs ad consequendum legata non adita hæreditate, quod altius inuestigandum esset,sed sat erit quoad legem nostram attinet,id explicare sequentibus cõclusionibus. Prima conclusio, iure communi Imperatorum & regio partitarum pro legatis triplex actio competit,personalis,hypothecaria, & reiuendicatio,l.1.§.omnibus C.commu.de lega.6,nostra insti.de lega. notatur in.l. 1.& ibi doct.ff.de lega.1. Quæ actiones competũt hæreditate adita non aliãs,vt in.§.hæres insti. de obliga. quæ ex quasicon.& supra dixi. In quibusdam tamen casibus hæ actiones omnes non competũt pro legatis, vt per Guill.Benedi.traditur in rep.c. Rainuntius in verbo si absque liberis moreretur.2.nu.155.extra de testam.Secunda conclusio,hę omnes actiones cõpetunt hodie iure regio,si hæreditas adeatur per hæredem in testamento scriptum,vel per hæredem legitimũ,quoties nullus hęres fuit institutus,vel qui scriptus est nõ adiuit hæreditatem, quia hac in specie in testamento scriptus censetur,ex tacita voluntate defuncti se conformari videntis cum dispositione huius legis, vt probaui supra eo.glo.13,& hoc sentire videtur Telli Fer-
12 nan.in. l.3.Tauri.3 part.nu.7.&.8. [Tertia conclusio, iure regio,hærede scripto in testamento,vel legitimo, qui tacitè scriptus censetur,non adeuntibus hæredita-

tem,non competet actio ex testamento personalis directa pro legatis,sed vtilis. Directa nõ competit, quia non est qui se obliget ex quasicontractu adeundo, vt in.§.hęres de oblig.quę ex quasicontra. nascun.quare vtilis competet,ad exemplum eius quæ iure communi competebat pro legatis, rupto testamento ex causa præteritionis, vel exhæredationis iuxta text. in auth.ex causa.C.de libe.præte.vel exhære . vt ibi Iaso. & communiter docto.resoluunt, & idem Iaso. attestatur communem in.l.1.numero.101. ff. de lega.1. & ibi Ripa numero.41.Guiller,Benedi.in repe,d.c. Rainuntius in verbo si absque liberis moreretur.2. nume. 154.& in verbo in eodem testamento relinquens.1. numero. 235. & in specie legis nostræ hoc tenet Ripa in d.l.1.ff.de lega.1.numero. 66. & Marcus Solon Burgen.in.d.l. 3. Tauri,numero. 889. & hæc vera esse potest,licèt multi afferant non competere hac in specie actionem personalem,sed cõdictionem ex lege, quod
13 in sequenti conclusione referam. [Quarta conclusio, iure regio,in casu numero præcedenti tradito,competit legatarijs condictio ex lege , quæ subrogatur loco personalis , quod expenditur ex doctrina singulari Bald.in.l.1.numero.9. C. si quis omis. cau.testa. dicẽtis,quòd si statuto cauetur, vt legata debeantur, etsi hæreditas ab hærede scripto vel legitimo non adeatur,non competet legatario actio ex testamento , sed condictio ex lege vel statuto,eo quòd actio personalis oritur ex additione hæredis,per quam quasicõtrahit cum creditoribus & legatarijs.l.apud Iulianum.§. vlti.ff.ex qui.cau.in poss.ea.§.hæres insti.de oblig.quę ex quasicontra.nascun.oritur ergo condictio ex lege,vt in.l.1.ff.de cõdi.ex lege,& docet Bar.in.l.omnes populi vlt.col.ff.de iusti.& iu.quam Bald.doctrinam communiter esse receptam attestatur, Alex.nu.24. & ibi Ias.num.109.& cæteri eam amplectuntur in. l.1.ff. de lega.1.Dida,Segura in repe.l. vnum ex familia.§. sed si fundum numero.81.ff.de lega.2.Ferdinan. Talauera in.l.3.Tauri numero.89.Dida.Caste.in.l.21,Tauri colum. 4. Ioan. Paris.in.d.l.1.titulo.2, lib.5. ordina.& licèt verum sit non competere legatarijs personalem directam , competet tamen vtilis, vt probaui
14 numero præcedenti. [Verũm non competet officiũ iudicis hac in specie,prout Grego. Lupi existimabat in.l.37.in verbo frutos , tit.9.part. 6. quod & in legatis pijs asseruit Bald.in repe.l.1.9.quæst. C.de sacrosc. eccles.& iterum in lectura,fi.col.Eius tamẽ dictũ improbant Ange.& Imol,num.vlti. in.l.qui filio.§.1. ff. de hære.insti.Alexand.in.d.l.1.nu.24.& Soci.nu.14. & communiter scribentes. ff. de lega. 1.Fundabat Lupus eius opinionem,ex eo quod text. noster dicebat, *cumplase el testamento*, & sic verba dirigebat ad iudicem, qua in specie in casu statuti similis legi nostræ dixerat Alexand.in.d.l.1.numero.24,ff.de lega. 1.officium iudicis competere. Cæterum, vt eius pace dixerim,verba legis nostræ non probant eius sententiam , non enim diriguntur ad iudicem , prout melius considerauit ipse idem Grego. Lupi in. l. 26. in verbo obligados titulo. 13 . partita. 5.nam ea verba *cumplase el testamento*,impersonalia sunt,nec ad iudicem,nec ad priuatos directa, qua in specie condictio, ex lege oritur,non officium iudicis, vt in auth.sacramenta

menta puberum. C.si aduer. vendi.l. si vero. §. prętor versi.si seruus insciente.ff.de his qui deiece.vel effude. ex quibus id expendit Bar. communiter receptus in l.1.numer.6.ff.de condicti.ex lege.Vbi & numero. 7. tradit ipse doctrinam solidam,vt tunc oriatur condictio ex lege , quoties lex nouiter inducit obligationẽ, nullo mediante facto aut contractu,prout fit in specie legis nostræ,vbi obligatio inducitur ad legata præstãda absque additione seu facto hæredis vel alterius, consequitur ergo veram esse hanc conclusionem numero præcedenti traditam:nec mirum est conditionem ex lege cum alia actione concurrere, potest enim & hoc cõtingere vt docet Bar. in.l.1.in fi. ff.de cond.ex lege.
15 [Quinta conclusio iure nostro regio non adita hæreditate per hæredem scriptum , nec per legitimũ [qui vocatus censetur ex tacita mente defuncti] legatarius actionem vtilem ex testamento , vel cõdictionem ex lege,vel aliam sibi competentem proponere poterit aduersus curatorem bonis datum,iuxta formam nume. 10.traditam,secundum Ripam in.d.l.1.numero. 66.ff. delega,1.cui assentitur Marc, Solon Bur.in.d.l.3.Tauri numero.889.& ibi Tellius Fernandez. 3. par.nu.7. &. 8.& aduersus executorem testamenti , vt notatur in.l.nulli.C.de epi.& cleri.& per docto.in.l.cum filio in fi.ff.delega.1.cum concordantijs per Iaso. adductis
16 in.§.ex maleficijs numero.22.insti.de actio. [Sexta cõclusio,nullius esse effectus competere personalem ex testamento actionem vel conditionem ex lege: nã actio ex testamento habet naturam bonę fidei quoad fructus & alia accessoria , vt debeantur à tempore moræ per hæredem commissa,vt in.l.in minorum.C.in qui. cau.in inte.restu.nõ est necess.& in.l.2.C.depos.quod communiter esse receptum attestatur Iaso.in.§. actionum numero.5,insti.de actio. & licèt aliàs condictio ex lege est stricti iuris, atque ideo non debeantur ex ea fructus,nisi post litem contestatam,vt in.l.cum fundus in prin. ff. si cer. pet.notat in specie Bal.in. l.1.C. siquis omi.cau.testa.numero.9.nihilominus tamẽ crederem in specie,de qua agimus,condictionẽ ex lege legatario competentem naturam habere bonæ fidei,& consequenter ex ea fructus deberi à tempore moræ, quandoquidem hęc actio sit loco actionis ex testamẽto subrogata,sed actio alterius loco subrogata sapit naturam actionis,cuius loco subrogatur,vt in.l.si eum.§. qui iniuriarũ. ff. si quis cautio. & ibi docto.omnes.l. prætor ait.§.fi conditionalis &.§. preterea, ff. quę in frau . credi.l.cum post in prin.ff.quan.actio de pecul. anna.est,notat Iaso.in.§.actionum numero. 24. &.25. insti.de actio.est etiam tex.vbi omnes interpretes notãt in. §.fuerat insti.de actio.& ibi Ias.nu.4.& seq.& in.l.vnica.§.1.C.de rei vxo.actio.vbi actio.ex stipulatu , quę sui natura est stricti iuris,subrogatur loco rei vxorię actionis,atq;ideo eius assumit naturã,est quippe bonę fidei: sic in specie nostra cõdictio ex lege subrogatur loco actionis ex testamento,assumet ergo nimirum naturã eius,& sic fructus venient ex mora,& licèt non assumat naturam quoad ea quę postea ex accidenti vel casu obueniunt , vt si actio cresceret per inficiationem in lege Aquilia,assumit tamen naturam primordialem,veluti quòd sit bonę vel malæ fidei,vt docet gloss.magistra & singularis in.l.certi condictio

in princi.in gloss.magna in verbo ex omni causa in fi.ff.si cer.peta.quam Bar,ibi sequitur eam summe cõmendans & Bal.in. l.vnica.§.1.C.de rei vxo.actio.per tex.otipmum in. l. item veniunt.§. cum prędiximus ff.de peti, hæred.Iaso.in.d.§.fuerat numero.6.& in.d. §.actionum num,26. insti. de actio, Quod verum est, etiã si actio subrogata in aliquo discrepet ab ea, in cuius locum subrogatur,nam in alijs sequetur eius naturam,vt respondit Paul.Castr.consi.73.repetito in cõs. 265. paulo ante finem lib.1,& Deci. cons. 196.versic.4. hoc idem,& cons,543.colum.2. versi. 3. hoc confirmat
17 Tiraquel.lib.1.de retra.§.1.gloss.10.numero.80. [Septima conclusio actio hypothecaria competit iure regio pro legatis licèt hæreditas non adeatur,hãc sententiam in terminis statuti tenet Soci.in.d.l.1.nu.18. ff.de lega.1.& ibi Vincen.Perusi.colum.28.& Fran.à Ripa numero.66.& è nostris Anto.Gomez in resolu.tomo 1.de testamen.cap.12.de legatis numer.11.versi. sed hypothecaria & Marcus Solon Burgen.in.l.3.Tauri numero.892.& seq.quidquid ibi dixerit Telli. Fernan. 3.par.numer.7.&.8. Mouentur;quia ex tacita voluntate testatoris omnia eius bona sunt obligata,& hypothecę subnixa prolegatis ab eo relictis, vt præseferunt verba tex.in.l.1.§.si enim.C.com.deleg.ibi apparet ex eius voluntate & c. & cùm ex voluntate testantis procedat hæc actio, hoc sufficit ad eius productionẽ, nec erit necessaria personalis actio ex testamento in quo fundetur:quod conuincitur vel ex eo quòd testator ipse si velit,poterit præcipere,ne prolegatis hypothecaria competat,quippe cuius voluntas in hoc sicut & in alijs prędominetur,hęc fuit sentẽtia gl.& doctorũ in.l.2.C.vt in poss.legato.inverbo remitti,idem voluit Soc.cõs.75.nu.3.li.4.Rip.in.d.l.1.nu.68.ff.de leg.1. hãc dixit receptiorẽ Ant.de Fano de pign.4.mẽbro. 2.partis numer.161.& Ioã. Dilectus de arte testãdi tit.
18 6.delegatis cautela.33.nu.1. [Ex quibus satisfactũ videtur rationibus Bal. contrariũ asserentis in.d.l.1.nu. 9.C.siquis omni.cau. testa.dũ asseruit hypothecariã non cõpetere in casu proposito,quiahypotecha accedit obligationi personali ,' & ipsa actio hypothecaria habet aliquid personalitatis,vt ita dixerim, siquidem ex consensu vel quasi oriatur,vt cõstat ex traditis per Anto.Negusantium de Fano in tracta.de pigno.1.mẽbro.8,partis prin.nu.51. Quo fit,vt deficiẽte obligatione personali,quæ,subiectum est hypothecarię,hypothecaria consistere non posit,quo fundamẽto innixi idem voluerunt Alexand.in.d.l.1.numero.24.ff. de lega.1.Iaso.in.l.1. C. commu,de lega.3.colum.& in.l. eã quam colum.13. C.de fideic.& Guill. Bened. in. cap. Raynuntius in verbo si absque liberis.2. numero.155. de testam.Nam tunc hypothecaria est accessoria personalis,cùm vtraq; ex eodẽ enascitur fonte,secus si ex diuersis, prout hac in specie, nam hypothecaria oritur ex presumpta volũtate defuncti,vt numero prędenti probauimus ex.d.l.i.C.com.de lega.quæ repræsentatur per hæreditatẽ iacentẽ,ipsaq; hæreditas vicẽ subijt personæ defuncti,cui curator datur, qui conueniri possit authore Socino in.d.l.1.colum.pen.& Vincen.perus.colum.28.& Ripa numero.66.ff.delega.1.&
19 Greg.Lupi in.d.l.26.tit.13.par.5. [Et preterea hypotecaria inuenitur absque actione personali,vt cõstat ex

Universidad de Deusto
Biblioteca

l.2.C.de lutitio.pigno.cuius verba sunt, *Intelligere debes vincula pignoris durare personali actione summota.* l.ex sextante. §.latinus.ff.de excep.rei iudi,quod expressim asserit Bal.in.l.cum oportet. §.fi. C. de bon. quæ lib.authoritate gloss.in.l.si hæres pecuniam. ff.ad Trebell.cuius meminit Alexand.in.l.fideiussor obligari in prin. ff. de fidei.ita visum fuit Marco Soloni in.d.l.3.Tauri numer.894. Sed respondeo melius,vt respondit Anto.Gomez in tomo de testamentis. cap.12. delegatis nume.11.in fi.quòd satis est,quod pro legatis competat non adita hereditate iuxta ius nostrum regium cõdictio ex lege ,vel officium iudicis,cui potest hypothecaria accedere,arg.tex.in.l.actionis verbo.ff. de verbo.signi.&.l.pecuniæ.§.actionis verbum eo.tit. .l.quòd si minor.§.fi.ff.de mino. Vel clarius respondeo, quòd hac in specie competit vtilis actio ex testamento personalis,vt supra probauimus numero.12.cui clarum est accedere hypothecariam. [Octaua conclusio reiuendicatio iure regio,non adita hæreditate, competit pro legatis,quia reiuendicatio non requirit subiectũ actionis vel obligationis personalis ,sed dominiũ verum vel fictũ ex parte agentis,& possessionẽ ex parte cõuenti,vt in.l.1.C.de alien.iudi.& in.l.in rẽ actio &.l.ofiicium.ff.de reiuendi.§.omnium insti.de actio. quę proponi poterit aduersus curatorem hæreditati iacenti datum,vel aduersus testamentarium executorem,vt nuncupatim voluit Anto.Gomez in.d.capit. 12.nu.11.in fi.quidquid in cõtrarium dixerit ibi,Tell. Ferdi.in.l.3.Tau.3.par.nu.7.authoritate Areti.in.l.1. numero 3.ff.delega.1. [Ex quibus,quæstio illa dirimi potest,à iuris ciuilis professoribus non parum controuersa,an fructus rei legatæ debeantur à tempore mortis testatoris,an verò à tempore,quo adita fuerit hereditas ? Et scire oportet quatuor tempora considerari posse in hac materia,primum ante obitum testatoris, secundum post obitum & ante aditam hereditatem, tertium post aditam,quartũ post moram heredis vel litem contestatam. De primo tempore nemo dubitat, quin fructus & aliæ accessiones non pertineant ad legatarium:quandoquidem testamentum morte confirmatur, iniquũ ergo esset ,fructus deberi antequam legatum debeatur,hoc decidit tex.in.l.quęsitum.§.pen. ff.delega.1.fallit si area legata, testator dum viueret in ea domum fecerit,vel fundo legato aliquid viuente testatore ei per allubionẽ accesserit , vel si in agro vineã plantauit:hę siquidem accessiones ad legatarium spectant.l.si ex toto in prin.ff.delega.1.l. seruum filij. §.si areæ eod. tit.l.si arcæ.ff.delega.2.l.37.ti.9. par.6.Fallit secundo,si nomen debitoris legetur,& testator iubeat heredem vt actionem cedat. Quoniam hac in speciæ vsuræ viuo testatore decursę debebuntur , vt in.l.nomen debitoris. ff. delega. 3.vbi Bar. & docto.notant. Paul.Alex.& Iaso.in.l.si tibi homo.§.cum seruus nu. 11.ff.delega.1. quorum opinio vera est & communis, quidquid dixerit Ferdi. Vazq.li.2.de success.creatio. §.17.numero.129. [Post mortem verò testatoris & ante aditionem hæredis,quod est secundum tempus,fructus legatorum ad heredem pertinent iure communi Imperatorum & patrum,nõ ad legatarium. l.quod seruus,ff.delega.2.l.æquis &.l.heremnius. ff. de vsur. l.si tibi homo.§.cum seruus.ff.delega,i.l.37.tit.9. part. 6. Sed ex quorundam sententia hęres tenetur eos fructus legatario restituere,postquam hæreditatem adierit,hi sunt Accurs.in.d.l.quod seruus, Bar. in.l.seruo legato in prin.ff.de leg.1.& in.d.§.cũ seruus,& vtrobique Bal.Pau.& Ang.idem Bar.in.l.in fideicommissaria.ff.ad Trebelli.Anto.Gomez tomo.1. variarum resolu.cap.12.de legatis num. 5.&.22.Mouentur per tex. in.l.si tibi homo.§.cum seruus.ff.de leg.1.& ibi tradita per docto. Vbi communiter concluditur,transire in legatarium ab adita hæreditate verè dominium rei legatę,vt in.d.§.cum seruus secundum communem intellectum contra Petrum,vt ibi attestantur Alex. num. 3.&.4.& Iaso.numero.3.Sed reuocabiliter ante agnitionem legati ab ipso legatario faciendam, post agnitionem verò quæritur dominium irreuocabiliter,vt in.l,legatum ita.ff.delega.2.& in.l.si ita quis heredita- 23
tem,& ibi notatur.ff.de condi.institu. [Fictè autem quęritur dominium legatario à morte testatoris,quia post aditam ab hęrede hęreditatem fingitur retro quę situm dominium â morte testatoris. l. â Titio. ff.de furt. l.34.tit. 9.par. 6.Absque aditione autem hęredis effectum nullum producit fictio hæc,secundum Petr. de Belaperti. Bal.paul.Alexand.& Iaso, numero.6. in.d.l.si tibi homo,§.cum seruus Couarr.in.cap.Raynaldus.§.1.in prin.extra de testam. Nam aditio hæreditatis est vnum extremum fictionis translatiuæ seu retrotractiuæ à quo fictio incipit,extremum autẽ ad quod fictio extenditur,est tempus mortis testatoris: quod est habile in potentia: poterit enim eo tempore hęres adire,ergo fingitur adijsse,cùm iam vere adierit & sic extremũ â quo fuerit habile in essentia: & quòd retro fingatur heredem adijsse est tex.in.l. hæres quãdoq;.ff.de acq.hęre.& in.l.si ex re.§.vlti. ff.de stipul, seruo.Ne aliàs dici posset testatorem aliquo tempore testatum & alio intestatum contra iuris regulas. l. ius nostrum.ff.de reg.iur.si ergo fingitur hæredem adijsse tempore mortis , consequitur ex subalterna fictione fingi similiter legatarium fuisse dominum ab eo tempore,quo hęres fingitur adijsse,scilicet,à tempore mortis testatoris,Iaso.in.l.seruo legato numero.2.ff.deleg. 1.Mayner.in.l.in omnibus colũ. 1,&.2. ff.de reg. iur. Augusti.Beroi,in cap.1.numer.104.de resti. in integ. & hanc esse communem sententiam attestatur Ioan. Crotus in.l.si is qui pro emptore in.5.q Bar.in.2.concluf.ff.de vsucapio.& Ioan. Corrasi. in.l. Papinianus numero.7.ff.de seruitu.tit.generali,Gregor.Lupi in.l. 34.tit.9.par.6.Marcus Solon Burgen. in.d. l.3. Tauri numero.937. cum concordan. supra traditis,& licèt per . d. l. 34. videatur dominium legatorum à tempore mortis verè fuisse translatum in legatarium, ibi, *Y aun dezimos que luego que el testador es muerto, passa el señorio dela cosa que es assi mandada,à aquel a quien es hecha la manda,* idem probare videtur, l.35. sequens, probabilius tamẽ videtur,eas partitarum leges ad ius commune referri,vt de ficto dominio intelligantur, vt ibi eas intelligit Greg.Lupi & Burgen.d. numero 938.in.d.l.3.Tauri,& Couarru.in.cap.Raynaldus. §.1. numero.1.de testam.& cùm ab eo tempore legatarius sit dominus saltem fictè rei legatę,nimirum si ab eo quoque tempore deberi incipiãt fructus eiusdem rei legatę, & huius sententiæ fuit Anto, Gomez de testamentis

24 men. cap.12 .numero.22. [Sed nihilóminus receptior est sententia contraria , quòd hęres non teneatur reddere fructus rei legatæ,nisi ab aditione hęreditatis dũ taxat,[quod est tertium tempus à doctoribus confideratum] in quo legatarius fecit fructus suos; glo.in.l. hęrẽnius &.l.æquis.ff.de vsuris & in.l.vlt.C.de vsur. & fructi.lega.quas ibi sequũtur Pet.Cyn.Bal.& Sali. & Corn.eam dicens communem Dyn.& Bal.in.l.grege.ff.de lega.1. Imol.& Raph. in.l. seruo legato eo.tit. Pet.Imol.& Paul.in.d.l.quod seruus.ff.delega.2. Alexand.in.l.si tibi homo.§.cum seruus numero.6. & Iaso.numero.12.ff.de lega.1.vbi hanc profitentur cõmunem,Ripa in.l.in fideicommissariam col.2. ff. ad Trebelli.Iaso.in.l.non amplius §.fi. vbi rectè loquitur. ff. de lega.1. Ioan. Dilectus de arte testandi tit. 6.de legacautela.11.Anto.Gomez 1.tomo resolutionum.capit. 12.numero.5.&.22.Ferdi. Vazquez de succeff. creatio. §.17.numero.130.versi.secundus casus ad finem Mar. Solon.d.l.3.Tauri numero.944.Gregorius Lupi in.l. 37.tit.9.par.6.per tex.expressum ibi,& in.l.nihil. §.vl
25 tim.ff.delega.1. [Quam receptissimam sententiam limitat pluribus modis Alex.in.d.l.si tibi homo.§.cum seruus numero.7.8.&.9.Primo nisi fructus ab ipso testatore vel iussu eius fuerint seminati, quia extantes sunt pars rei.l.fructus pendẽtes.ff.de reiuẽdi.hęc fuit sententia Oldra.quem refert & sequitur Albert. in.l. fi.in prin.C.de vsur.& fructib.legat. idem voluit Laco,de Are.Bal.& Alexan.in.l.si quis bonorum.ff.delega.1.Greg.Lupi in.l.37.in verbo frutos tit.9.part.6. Secũdò limitãt idẽ Alex.& Gre.Lupi,nisi res legetur cum suis commodis,tunc enim fructus debentur legatario,non solùm à tempore mortis,verùm etiam viuo testatore collecti,glosl.& Bar. in.l. Lutius.1.in verbo commodis.ff.delega.2.Tertio fallit,si nomẽ debitoris legetur,vt dixi supra numer.21. Quartò fallit,vbi hæres fuit in mora adeundi hæreditatem,tunc enim fructus debentur à tempore moræ, & sic ante aditionem, secundum Bal.in.l.1.versi.quæro quid si legatarius.C. de vsur.& fruct.lega.Sali.in.l.si.eo.tit.idẽ voluit Alexan. & Iaso,in.d §.cum seruus,ad fi. Quintò limita,nisi res legata fuisset legatario tradita per testatorem,vel sibi data fuerit licentia eam apprehendendi,nam tunc fructus acquiret legatarius à tempore apprehensionis, secundum Bal.in.d.l. fi.C. de vsur.& fru. lega.Alex. in.d.§.cum seruus numero 7.Greg.Lupi.in.d.glosl.in
26 verbo frutos in prin. [Quartum tempus,est tempus moræ vel litis contestationis,& ab hoc tempore propter malam fidem in qua hæres constituitur fructus nõ lucrabitur,sed ad legatarium pertinebunt,glo.communiter recepta in.l.fi.C.de vsur.& fructi.lega. tex.optimus in.l.quæsitum.§.vlti.&.l.apud Iulianum.6.1.ff.de lega.1.l.1.& fi.C.de vsur. & fruct. legat. quod procedit in re aliena legata,secundum glosl.communiter receptam in.d.l.fi. C.de vsur. & fru. lega.tex.regni nostri in.l.37.titu.9.ad fi.par.6.& hæc est veritas, quidquid distinguendo inter moram , & litis contestatio-
27 nem dixerit Ferdi. Vazq.d.§.17.nu.130.ad fi. [Aduertendum tamen est,quod post moram non solum debẽtur fructꝰ percepti ex re propria à testatore legata,sed percipiẽdi,hoc est,quos percipere potuisset legatariꝰ, vt in.l.cũ seruus,aliàs incipit,apud Iulianũ.§. fructus ff. de leg.1. Vbi autẽ legatur res aliena,restituet fructꝰ post morã vt in.l.1.in fi.C.de vsu. & fru.leg. vt docet Albert.in.l.fi.eo.tit.sed non quos percipere potuisset legatarius,sed quos potuisset percipere possessor secũdum Pet.& Albe.in.d.l.fi.C.de vsu. & fruct. lega.ita intelligentes,quod habetur in.d.l. apud Iul.§. fructus ff.deleg.1.& in.l.patronus in prin.2. responso.ff.dele. 3.quibus accedit Greg.Lupi in.d.l.37.in verbo los fru
28 tos tit. 9.par.6. [Hęres autem ante morã vel litis contestationem propter bonam fidem lucratur fructus, prętereaquàm extantes vel cõsumptos,quatenus factus fuerit locupletior,nam hos restituere tenetur legatario,etiamsi bonã fidem habuerit hæres,vt docet Paul. Cast.in.d.l.si tibi homo.§. cum seruus ad fi.ff. deleg.1. & Greg.Lupi vbi supra.[Quod tamen intellige in fructibus industrialibus:nam naturales & ceteras acquisitiones,quę sine opera & dispendio contingunt,in distinctè tenetur hęres restituere,vt probat Ferdi.Vaz. de succeff.creatio.§.17.numero. 130. versi.tertius casus ex.d.§.cum seruus & ex.d.l.apud Iulia.§.1.in fi.ff. delega.1.iuncto.§.si quis à non domino cum glosl. insti. de rer.diuisio.quibus adde tex.optimum in.l.39. titu. 28.par.3.& quę dixi in stylo Cancellarię tit.3.cap. 1.§.
29 30.glosl.9.numero. 11. & sequen. [Verùm non omittam alteram pręcipuam limitationem,quam doctores tradunt ad eam regulam [numer.24.traditam] quòd fructus rei legatæ debeantur à tempore adite hęreditatis,non ante,procedit etenim vbi verum dominium non est quæsitum,sed fictum, tunc nimirum si à tempore mortis fructus percepti non debeantur,quia dominium fictum non habet efficaciam ad fructuum acquisitionẽ,vt notatur in.l.1.§.libertatibus.C.de cadu. tollen. & constat ex iuribus supra citatis, & in specie ita asserit Greg.Lupi in.l.34.tit.9. par.6.& Marc. Solon Burgen.in.l.3.Tauri numero.945. in fine.Secus autem si verè dominium fuerit quęsitum â morte testatoris,tunc enim fructus legatario quęruntur ab eadẽ morte.Bal.in.d.l.quod seruus.ff.deleg.2.Ang. in.l.seruo legato in prin.ff.de lega.1.Paul.Cast.in.l.si tibi homo.§. cum seruus eod.tit.Gotfred.in.l.quęsitum.§.fi. col.2.ff.delega.1.& in.l.ita tamen.§.si seruũ.ff. ad Trebell.Corn.cons.200.li.4.Marcus Solon Burgen. in.l. 3.Tauri numero. 945. Ex quo,grege legato, veniunt partus â morte testatoris, imo & â tempore facti testamenti,quia reputatur vnum & idem corpus,& dominium verum ipsius vniuersitatis quæritur legatario, cum omni augmento quod tempore aditę hęreditatis inuenitur.l.grege & ibi docto.ff.de lega.1 l.peculium. ff. de lega. 2.l. æquis. 2. responsõ.ff. de vsuris,ex quibus id expendunt Cin.& Salice,& Corne . in. l. fin. C.de vsur. & fruct.lega ; Anto.Gomez de testamentis.cap.12.delegatis numero.22. versi. si verò consistit in vniuersitate, Marcus Solon Burgen.in. d.l.3. Tauri
30 numero.946.versi.sed illud. [Quid autem erit statuẽdum iure regio in hac quæstione,à quo tempore debebuntur legatario fructus rei legatę? Et Grego. Lupi in d.l.37. in gl.in verbo frutos tit. 9.par.6.credidit,rei legatę fructus deberi à tẽpore mortis testatoris:quãdoquidem per legẽ istam sit sublatum obstaculum illud aditionis hereditatis,quę omnino exigebatur, vt legata deberẽtur,quod tamen,more suo,alijs relinquit iudi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

iudicandum idem intrepidè asseruit Marcus Solon Burgensis.in.d.l.3. Tauri numero. 944. & sequentibus, cui accedo, quoniam iure communi Imperatorum & regio Partitarum fructus non debebantur legatario ante aditam hæreditatem, quia antea non confirmabantur contenta in testamento. l. si nemo.ff. de regu.iur.cum complicibus. Hodie autem cessat hęc ratio, valent siquidem legata & omnia in testamento contenta, etiam si hęreditas non adeatur, nimirum ergo si cesset legis antiquæ dispositio. l.adigere.§. quãuis.ff.de iure patro.cum vulgatis [Prętera eadem ratione iure antiquo communi & partitarum legatarius non erat verè dominus â morte testatoris, sed fictè, adita tamen hæreditate verè efficiebatur dominus, vt latè probaui supra numero.22.&.23.fictum autem dominium sufficiens non erat ad acquirẽdos fructus vt ibidem & numer.24.&.29.diximus. Hodie verò per legem istam verè dominus efficitur legatarius statim mortuo testatatore, licet reuocabiliter donec ipse agnoscat legatum, vt in.l. legatum ita.ff.de lega,2, quod constat ex eo, quòd statim mortuo testatore confirmatur testamẽtum absque vlla hæredis scripti vel legitimi aditione, vt supra numero 7.& seq. cessat ergo fictio, qua retrotrahebatur tempus aditionis ad tempus mortis, de quo late dixi numero, 23. nimirum ergo si verè dominus efficiatur à tempore mortis, cessante impedimento & obstaculo aditionis, qua roborabatur testamẽtum, & ea deficiente irritabatur, quod voluit Marcus Solon in. d.l.3. Tauri numero. 936. ex Bal.in.d.§.cum seruus & Floriano ibidem, nimirum etiam si fructus legati ad legatarium ab eo die pertineant, cùm idem iure communi statuebatur, quoties dominium vere quęrebatur ante aditam hęreditatem,
32 vt numero. 29. probauimus. [Nec hac in specie poterit hæres acquirere fructus rei legatę propter bonam fidem, vt in terminis iuris communis resoluimus supra numero .28. Nunquam enim post mortem testatoris potuit bonam habere fidem, posidendo rem legatam, quam esse legatarij non ignorabat, pręsumitur enim scire contenta in testamento. l.cum hæres. ff.de libe,lega.& ibi Bar.distinguit & melius in. l. qui Romæ.§.duo fratres numero.14.15.&.16.ff.de verbo.obliga.& in.l.cætera.§.fi.in princi.ff.de lega.1. vel si in aliquo casu non pręsumitur, poterit facile probari, maxime post apertas tabulas secundum Bar.in. d.§. cum hæres, vel si testamentum nuncupatiuum erat apud ipsum hęredẽ.l.regula.§.sed iuris.ff.de iur.& fa.igno. vbi paria sunt scire, vel de facili scire posse, Ang.in.l. si duo.ff.de acq.hęred, Tiraq.li.1. de retractu.§. 12.glo. 1.nu.9. is enim habetur pro sciente, qui scire nõ vult.l. qui cõtra & ibi Bal.C.de nup.cũ cõcor.ab eodẽ Tira. cõgestis. d. li.1. retractũ.§.35.glo.4.nu.27.& deinceps, Ex quo cessant plures quæstiones controuersæ per do
33 ctores hãc materiã discutiẽtes. [Fallit tamen hęc conclusio in re aliena â testatore legata, vel in re generica, in quibus fructus debentur à tẽpore morę quia antea nõ trãsit dominium in legatariũ.l.fi.C. de vsur.& fructi.legato. vbi id notãt Cyn.Bal. Sali. Corn.& cęteri, Ant.Go.in tomo.1.variarũ resol.c.12. de lega.nu. 22.l. 39.tit.9.par.6,& in specie legis nostrę hoc tenet Mar. Solõ Bur.in.d.l.3. Tau.nu.947. Fallit secũdo in legato quotæ vel partis bonorũ, hac siquidẽ in specie fructꝰ debentur à tẽpore morę, quia antea nõ trãsit dominiũ in legatariũ, vt in.l.si quis bonorũ. ff. de lega.1. & ibi notãt Bar. Alb. Bal.Ang.Pau.Cast.Imo.Are. Cum. Alex.Ias.Lance.Deti.& cęteri Ant.Go.in.d.c.12.nu, 22. quibus adde quę dicã infra eo.l,4.glo.3.nu.4.& se.
34 [Fallit tertiò in omnibꝰ casibus, inquibꝰ nõ transit dominiũ in legatariũ, ante electionẽ, ante morã, ante diẽ vel cõditionẽ, quos enumerat Fer. Vaz.li.2, de succes. crea.§.17.nu.131.& seq. quia in his casibus ab eo tẽpore quo dominiũ trãsit in legatariũ, ei debebũtur fructꝰ & nõ antea arg.eorũ quę nu.30.& seq. diximus. Et si dixeris quis poterit constitui in mora, si nullus hæres sit institutus vel nullus velit adire. Respõdeo vel hæredes legitimi interpellãdi sunt an velint adire, vel cura-
35 tor bonis iacẽtibꝰ datus, vel executor testamẽtariꝰ. [Sed celebre dubiũ hîc occurrit, qd erit in legato vsufr. an debeatur â morte testatoris, an ab adita hęreditate, stãte lege nostra? & videtur ante aditã hæreditatẽ non deberi, quoniã legatũ vsufru. nõ cedit nisi à die aditæ hęreditatis.l.1.§.dies aũt.ff.quãdo dies vsufr.lega.cedat, & ante aditionẽ nõ damus legatũ vsufr. nã licèt in cæteris legatis cedat dies eorũ à morte testatoris.l. à Titio.ff.de fur. & tũc venire dicatur dies iure cõmuni cũ adita fuerit hæreditas.l.eã quã.C.de fideico.in legato verò vsufr. secus: quia eius esse pẽdet ab aditione hæreditatis vt in.d.l.1.§.dies & in.l.si seruo hæreditario.ff.qui.mo.vsu.ami.ab aditione, quę si non intercedat, nunquam legatũ vsufru. incipit deberi, vt ex dictis legibus expenditur. Prętera vsufr. formalis non potest incipere, donec sit dñs, qui patiatur eovti frui.l. 3.§.dare.ff.de vsuf. ante vero quàm hęreditas adeatur nõ est dñs vel proprietarius, qui patiatur vti frui re legata, ergo ante aditionẽ legatũ vsusf. non debetur nec incipit deberi. Vnde si legatarius moriatur ante aditionẽ hęredis, nec legatũ nec fructus debẽtur, ex quibus hãc opinionẽ vt nouã & ab alio intactã nobis tradi-
36 dit Tellius Fer.in.l.3. Tau.3.par.nu.10.&.11. [Nihilominus tamẽ ipse contrariũ credo verius & receptius, nam licèt nemo in specie hac dixerit, sub generalitate tamẽ cõprehendi videtur, nemo siquidem ex nostratibus hoc deduxit in dubium præter dictũ Tellii. Qua re nimirũ si sub regula generali ab omnibꝰ tradita hic casus comprehendatur: dicunt enim omnes per legem istam legata cõseruari, etiã si hæreditas ab hærede scripto, imo etiam si ab hęrede legitimo non adeatur, qua re ergo nos distinguemus, & casum istũ excipiemusꝰ Rursus verba & mẽs legis nostrę hanc cõprehendunt speciẽ, verba, quia dicit. *Y el heredero no quisiere heredar, valga el testamẽto en las mãdas, y en las otras cosas q̃ enel se cõtienẽ*, Et antea dixerat, *Y cũplase el testamẽto*, Idem est, ac si dixisset, omnia legata & contenta in testamento valida sint, & si hereditas non adeatur, inde finita siquidẽ ęquipolet vniuersali in legibus glossꝰ. in cap. vt circa de electio. in.6. quam ibi docto. sequuntur Dyn. in rub. de regu.iur.in.6. num. 8. Bar. in.l. si pluribus. ff. de lega.2. Deci. in.l. 1. ff. de regu. iur. nu.12. & in.l.1.ff.si cer.peta.& ibi Cur. Iu.nu.7. & est cõmunis opinio teste Cagno. in.d.l.1.ff.de re.iur.n. 9.& Di.Couar. li.1.reso.c.13.nu.8. qui meliꝰ cęteris, more suo, loquitur in hac materia optimã reddẽs rationẽ, omnes

ergo

ergo casus includet. Similiter ratio legis nostræ hoc suadet, æque enim militat in legato vsusfructus, ac in cæteris legatis, quam tradidimus supra numero. 7.&
37 glosl.10.numero.2. [Nec oberit tex.in.d.l.1.§. dies.ff. quan.dies vsu.leg.ced. nec lex si seruo hereditario. ff. qui.mo.vsu.ami. nam si rationem eius attendamus potius probat contrarium, dicit enim iurisconsultus in d.§. dies, tũc enim constituitur vsusfructus, cum quis iam frui potest. Sed hîc legatarius potest frui & vti re legata statim mortuo testatore, nulla hæredis scripti vel legitimi aditione spectata, vt sur, ra satis superque probatum est.numero.7.&.8.ergo. absque aliqua hæreditatis aditione debebitur vsusfructus legatũ, & quod ibi dicit tex. non cedere legatũ in nisi ab adita hereditate, iam per legem nostrã est correctum, quippe qua â morte testatoris non solum cedit, sed & venit dies legati vsusfructus & alterius cuiuscunque rei. Nec me mouet quòd vsusfructus formalis non potest incipere, donec sit dominus, qui patiatur vsumfructuarium vti frui, vt in.l.3.§.dare.ff.de vsuf. quoniam ipsa hęreditas repręsentat defunctum, vt in.§. seruus autem alienus insti. de hære.insti.l.hęreditas enim &.l.hæreditas in multis.ff.de acqui.rer.domi.& in eius ficta personave l in curatore bonis dato manet proprietas, in legatario verò vsufructus, qui eo vti & frui potest statim mortuo testatore. Nec oberit.d.l. hęreditas in fine &.d.l.1.§.dies versi.fi.&.l.si seruo hæreditario. ff.si serui.ami. Vbi vsusfructus, qui sine persona cõstitui non potest, hæreditati per seruum non acquiritur, sed hęredi, adita per ipsum hæreditate, quamuis cætera legata hæreditati iacenti acquirantur per seruum. Nam hoc ideo fit, quia ante aditam hæreditatem nõ est persona, quæ vti & frui possit vsufructu, vt dicit tex. in d.§. dies in fine & in.d.l.si seruo hæreditario. Vel poteris respondere, eas leges etiam esse correctas per legem nostram, qua nulla exigitur aditio ad conseruanda legata etiam vsusfructus, propter generalia verba legis, nimirum ergo si in persona ficta hæreditatis [licèt defuncti personam non hęredis repręsentet, vel curatoris bonis dati] legatum actiuè & passiuè sustineatur, actiuè, si seruo hęreditario legatus sit vsusfructus ipsa hęreditas vel eius curator vti & frui poterit legato, passiuè, si vsusfructus alicui fuerit legatꝰ, poterit enim hęreditas vel curator eius proprietatem habere, & legatarium pati vti & frui, legatarius autem poterit vti
38 & frui re legata. [Et si dixeris quomodo legatarius poterit vti & frui re legata mortuo testatore, cùm eius nactus non fuerit dominium, vt in.l.rectè dicimus.ff. de verbo.signifi. Respondere licebit cum Bar. in.l.in venditione.ff.de bon.autho.iudi possid. quòd vsufructuarius dicitur dominus respectu vsusfructus, nõ respectu rei, idem voluit Bar.in rub.C.de vsufr.numero 1. Alexan.in.l. naturaliter.§.nihil commune numero 6.ff.de acq.poss.Pinel.in.l.1.C. de bon. mater.3. part. numero.2. vbi optimè explicat, & iterum in.2.par.nu. 18. dum tractat, an vsufructuario competat reiuendicatio: & concludit, quòd si dicat se dominum rei, vel dominum simpliciter, & agat reiuendicatione, nõ obtinebit, secus si simpliciter diceret se dominum, nec exprimeret reiuendicationem, quia tunc censetur se referre ad dominium iuris vsusfructus, & ideo obtinuret, hęc fuit resolutio Bal.in.l.qui vsumfructum.ff.de vsufr. quem ibi sequitur fulgo. Alexand.in.d.§. nihil commune numero.6.& ibi Ripa numero. 27. Claudi. Marme.numero.46. Fabius numero.34. Deci.numer. 19. Rube.numer.119. Alcia.in.l.recte dicimus.ff.de verbo.signi. Iacob.à S.Georgeo in rub.ff.de reiuendi.nu. 8. Igne.in.l.1. §. domini.1.colu. antepen. ff. ad Sillani. Sed verius est competere vsufructuario reiuendicationem, vt in.l. vti frui.§.1.ibi, in rem actio fructuario.ff. si vsufr.pet, Bar.in rub.C.de vsuf. vide omnino Pinelum.d.2.par.numero.18. optimè hoc resoluentem. Ex quibus concludo, legatarium vsusfructus alicuius fundi vel alterius rei posse vti & frui fundo, etiamsi hæreditas ab hęrede scripto, vel legitimo non adeatur iux
39 ta ius nostrum regium. [Hanc tamen conclusionem limita, nisi testator conditionem testamento nullo ex causa prętertionis vel exhęredationis apposuerit, si hęreditas adeatur, tunc enim legatum vsusfructus, vel quodlibet aliud legatum non sustinetur, si adita non fuerit hæreditas ab scripto hęrede, etiam si à legitimis adeatur, secus si testamẽto valido apposita fuerit, quia cum de iure ineat, nihil operatur secũdũ Bal.in auth. ex causa numero.51.C.de lib.præt. vel exhære. & ibi Corn.numero.41.& seq.Bar.& Moder.in.l. qui liberis.§.hęc verba.ff.de vulga. Telli. Fernan. licèt inuolu-
40 te loquatur in.d.l.3.Tau.3. par.numero.12. [Ex precipua legis nostræ conclusione infertur tertio, querelam inofficiosi testamenti competere hodie iure regio, filio causa inferta exhæredato, etiamsi ab instituto non adeatur hęreditas. Nam licet iure communi & regio Partitarum requiratur aditio hęreditatis pro confirmatione exhæredationis, vt tunc possit querela proponi per filium iniuste exhæredatum, vt in. l.filium §.sed cum exheredatio, vbi glossꝰ. & commu. docto. ff. de bono poss. cõtra ta.& l.si patronus.2.§.ex testamẽto.ff.de bon.liberto.& non ante aditam hęreditatem, quia antea non nascitur querela, vt in.l.Papinianus.§. si cõditioni.ff.de inoffi.testa.& ibi notant Bar.Alb. Bal.Paul.Ang.& commu.docto.l.2.titulo.7.par.6.& hoc pluribus rationibus erat eo iure statutum. Prima, quia querela inofficiosi testamenti dirigitur contra defunctum, vnde necessario exigitur, vt contra hęredem, qui hęreditatem adiuit, proponatur: quippe qui ante aditam hęreditatem non repræsentet defunctũ, vt in prin.huius glosse diximus, hãc rationem reddit Iac.But.in.l.scimus.§.illud.C.de inoffi.testa. Secũda, & hæc est efficatior, quia quærela non cõpetit nisi in subsidiũ, vt in.l.qui de inofficioso & in.l.pater filiũ.ff. de inoffi testa. & in.§,cũ autẽ insti.co.ti.l.1.§. generali ter.ff.ad Carbonia. At si hæreditas nõ aditur, testamẽtũ est nullũ, & filius succedit ab intestato, merito ergo ante aditionẽ non competit quærela, ita Bar.in.l. scimus.§.illud. C.de inoffi.test. Tertia ratio redditur per Angel.in.l.Papinianus.§.si conditioni. ff.de inoffi. testa. dicentem, quòd querela ordinatur ad rescisionem testamenti, testamentum autem non est efficax ante aditam hęreditatẽ. Ex quo, hac in specie, proprie tractari non potest de impugnatione, cùm priuatio præsuponat habitum.l.decem.ff.de verbo.obliga. nec potest esse effectus, antequam sua causa, vt in.l.manumissiones.ff.de iusti,& iure, ita Bal.in.d.l.scimus.§. illud

Universidad de Deusto
Biblioteca

41 lud C.de inoffi.testa.[Et si quis dixerit, quare ergo competit filio bonorum possſ.contra tabulas,quamuis hereditas per heredem scriptum non adeatur, vt notatur in.l.vt liberis.C.de collat.& in.l.quod vulgo.ff.de contra tabulas? Respondeo,illud ideo fieri,quia in tali iudicio de iure testamenti nō queritur,prout in querela inofficiosi testamenti,sed de iure filij,an filius sit, & an preteritus in testamento patris, vt in.l.filio. §.1.

42 ff.de inoffi.testa. [Item licèt ex hoc inferat Antonius Gomez tomo.1.variarum resoluti. c. 11.numer. 18.hac lege regia,non corrigi ius commune& partitatū:quippe quæ, non adita hereditate,non conseruet dispositiones priuatiuas, prout est exheredatio, sed dispositiuas,vt legata,& fideicommissa:atque ideo asserat per legem istam non posse proponi querelam inofficiosi testamenti ante aditam hæreditatem. Adhuc tamen mihi videtur,iuxta dispositionem legis nostræ[quę ad subsistentiam contentorum in testamento nullam requirit hæreditatis additionem, atque ideo iure nostro querela iam non ordinetur ad rescisionem testamenti,sed pro iure dumtaxat filij querelantis,] ad consequendam portionem hereditatis filio debitam,posse querelam proponi,& si hereditas ab hærede scripto non adeatur,poterunt siquidem eam adire venientes ab intestato, prout disponit lex ista vbi nullum testator instituit heredem,cùm paria sunt nullum heredē instituere,vel institutum non adire,&contra tales adeuntes filius exhæredatus proponere poterit querelā infra quinquēnium,à die aditę hæreditatis per eos numerandum.Nec mirum videri debet quòd querela detur contra alium,quàm hæredem scriptum contra.l.1. & in.l.circa.ff.de inoffi. testa.&.l.2.tit.8. part.6. quia huiusmodi heredes legitimi,scripti censentur per legē nostram,& subrogātur loco hæredis scripti in testamento,quippe cùm ex eius repudiatione hæreditatē sunt consecuti huius legis beneficio,potest ergo contra eos querela proponi , quemadmodum proponitur contra fideicommissarium vniuersalem, loco scripti subrogatum,vt in.l.1.C. de inoffi. testa. & sicut fit in casu.l.filium,§.sed cum exheredatio vers.sed quemadmodum.ff.de bon.possſ.con.tab.vbi exheredato querela competit aduersus preteritum,qui rupto testamē to auocauit hereditatem & successit loco heredis scripti, vt ibi explicat Bar.& Grego.Lupi in.l.4.in glosſ. pen.in fi. tit.8. part.6. Vel si nemo adierit exhæredibus scriptis,vel legitimis poterit querela proponi contra curatorem hereditati iacenti datum,iuxta praxim supra numero.10.15.&.18.& numero. 37. vbi probaui competere vtilem contra curatorem bonis datum ei, cui contra heredem competebat directa, vt in. l.2. ff. de curato.bon.dan. hęc fuit sententia Grego. Lupi in l.4.glosſ.pen.tit.8.par.6.cui licèt plus placeat prior intellectus,vt intentari possit contra heredes ab intestato adeūtes, vterque tamen verus est, & vltimus mihi

43 magis applaudet. [Supereſt ad rationes supra nu.40. traditas respōdere,quas Ant.Go . fatetur in speciele gis nostrę adhuc militare. Et primo non oberit q̄ querela tendit contra defunctum,non ergo poterit proponi contra heredem,qui non adiuit,cùm non repręsentet defunctum ipsum , antequàm adeat hereditatem, quoniam fateor querelam non posse proponi contra hæredē,qui nō adiuit,sed poterit nihilominus proponi cōtra aliū eius loco subrogatum,vt resolui nu.prędenti,vel contra curatorem hereditati iacenti datum

44 vt ibidem dixi.[Minus oberit secunda ratio, quia negamus testamentum esse nullum, non adita hereditate per heredem scriptum, valet siquidem iure nostro regio,quoad omnia in eo contenta, vt constat ex his verbis,y cumplasse el testamento,non ergo succederet filius ab intestato,quia exheredatus fuit, quare opus est querela,vt non probatis causis exheredationis hereditatem consequatur,vel portionem eius sibi debitam.Nec obstat tertia ratio, verum siquidem non est iure nostro,quòd querela ordinetur ad rescisionem testamenti,& minus verum, quòd testamentum non est efficax ante aditam hereditatem, efficax quidem est etiam si non adeatur hereditas,vt disponit lex nostra ibi,y cumplase el testamento,atque ideo non agitur ad eius rescisionem , sed pro iure filij querelam proponentis,vt dixi in bono.possſ.contra tabulas supra numero. 41. [Ex quo subinfertur ad aliam non

45 minus difficilem quęstionem,nempe,cùm ad firmitatem exheredationis nulla exigatur hæredis aditio, vt supra numero. 40. probaui,an in huiusmodi querela sit locus successorio edicto, etiamsi per scriptū heredē hereditas adita non fuerit,& sic an sequens in gradu poterit querelam intentare ex persona sua? quod videtur Gregorio Lupi in.l.1.glosſ.1.tit.8.par.6. Verùm quia quæstio ista est pro vtraque parte disputabilis & subtilis,secundum Iaso.in.l.in suis nu.52. ff. de libe. & posthu.& de apicibus iuris secundum Bal.in.l.si quis filium.2.q.in fi.C.de inoffi.testa.& Anto.Gomez variarum resolutionum tomo.1.cap.11.numero.21, eam libet examinare sequentibus quæstionibus . Imprimis quæro,pater filium exhæredauit,& nepotē ex eo perierit,an competat nepoti ius dicendi nullum testamē tum aui? Respondeo distinguendo, aut enim filius ex hæredatus mortuus est antequàm pater eius, & nulli dubium quin nepos ex eo rumpat testamentum & succedat,quippe qui agnasci videatur auo,& primum locum in successione per mortem patris nactus sit,atque ideo proximior reperiatur tempore mortis aui sui, vt in.l.posthumorum.§.1.ff.de iniusto rupto.§.posthumorum insti.de exhered.libe.l.2.C.de libe.pręt.l.si emancipatus in prin.ff.de bon. possſ. con. tab.l. si quis filio vers.i.plane.ff.de iniu.rup.ibi, nam agnascendo quidē is rumpit,quem nemo precedebat mortis tempore, &

46 hęc est communis & indubitata opinio ab omnibus earūdem legum interpretibus recepta. [Aut filius exheredatus superuixit patri suo,& tunc nepos preteritus non habet ius dicendi nullum aui testamētum,nec contra tabulas bonorum possessionem,cum eius pater eum precedat tempore mortis aui , vt in.l.si quis posthumos . §. si filiū exheredauero.ff. de libe. & posthu. cuius verba sunt. *Si filium exhæredauero, nepotemque ex eo præteriero,& alium hæredem instituero, & superuixerit filius post mortem meam,licet ante aditam hæreditatem decesserit,non tamen nepotem rupturum testamentum Iulianus & Marcellus scribunt.* Ecce iuris consultus excludit nepotem præteritum à iure dicendi nullum, si eius pater exhæredatus auo superuixerit quamquamuis ante aditam hereditatem decesserit: quia tē pus mortis,non aditæ hereditatis inspicitur, vt quis proximior dicatur ad rumpendum testamētum,vt ibi scribitur,estque ad id tex.in.l.illud.§.1.ff.de bon. possſ. con. tab.cuius verba suunt.*Si quis filium,quem in potestate habuit,instituerit hæredem, vel exhæredauit, & ex eo nepotem omisserit,bonorum possessioni locus non est: quia non esset nepos suus hæres futurus.* Deinde subdit tex.ille,eadem sunt & in sequentibus gradibus, tertio stringit tex.in.l.si quis filio exhęredato in princip.ff. de iniusto rup.vbi si filius fuit exhęredatus & extraneus institutus,& ante aditam hereditatem filius moriatur,& nepos posthumus in vita aui conceptus nascatur ex filio exhęredato,non rumpit aui testamentū, cuius rationem reddit ibi iurisconsultus in hęc verba. [Cum neque exheredari huiusmodi nepos deberet ab auo,quem pater precedebat,]& ex his legibus hoc expendit glos. 2.in.l.posthumorum.ff.de iniusf.rup.Bar. 1.oppoſ.Bal, paulo post prin.Paul.nume.3.&.4.Ang. & Imol.numero.3.&.4.Alexan.numer.3. Iaso.notab. 3.& communiter omnes in.d.l.si quis posthumos.§.si filium.ff.de lib.& postu.Areti.consſ.49.nume.2.Rod. Xuar,in repe.l.quoniam in prioribus. 10. amplia. nu. 54.Emanu.à Costa in repe.l.Gallus.§. & quid si tantū 3.par.numero.204.posſ.prin. Et quamuis Anton.Gomez.1.tomo variarum resolutio.cap 11.numero.21.hāc quęstionē inuoluat cum ea,an in querela sit locus successorio edicto,& asserat communem opinionem esse in contrarium: verius est hanc esse communem opinionem,quam tenet ipse Ant. Gomez . Nec citati per eū dicunt contrarium , loquuntur siquidem in querela,

47 de qua statim agemus . [Extende primò conclusionem istam,etiam si filius exhęredatus querelam repudiauerit , adhuc enim nepos non efficitur suus,nec propter prætermissionem rumpet testamētum,cùm mortis tempore alius eum precesserit,vt in.l.si quis posthumos.§.si filium. versi.quod si moriente.ff.de lib.& posthu.& ibi cum tex.expendunt docto.potissimum Iaso.3.notab,Qui fortiter opponit aduersus hanc receptam sententiam dicens,exhæredatus habetur pro mortuo.l.1.§.si pater.1.ad fi.ff.de coniurgen.cum eman. libe.eius,facit.l.1.§.fi.ff.de cont, tab. ergo non obstabit nepoti,quominus primum locum obtineat in successione. Cui obiectioni respōdet ipse idem Iaſ. pluribus modis.& denique sibi placet concordia Bar. in.l.qui in aliena.§. interdum.3.oppoſſ.nume.1.ff.de acq. hęrepempe,quia exhęredatio non assumit effectū nisi post mortem testatoris,& aditam ab hærede instituto hereditatem,l.filium.§.sed cùm exhęredatio. ff.de cōtra tab.l.Papinian⁹.§.si cōditioni.ff.de inoffi.testa. Cū ergo filius in vita patris,quāuis exhęredatus, non excludatur à suitate & cōtinuatione dominij, nepos nō poterit succedere insuitate, cū in vita patris nō obtineat primū gradū.§.sui insti.de hæred.quali.& differē.l. in suis vbi Bar.& doct.ff.de lib.& posth. l.1. §.& generaliter.ff.de suis & legi.hęred.Guill.Benc.in rep. c.Raynūtus de testa.in verbo mortuo itaq; testatore. 2. nu. 31.Quod procedit etiā iuxta.l.nostrā regiā, qua exhęredatio morte cōfirmatur absq; aditione,authore Grego.Lup.in.l.2.ti.7.par.6.& dixi supra nu. 42. quia vt

48 get eadē ratio [Extēde secūdò cōclusionē istā,vt procedat etiam si filius fuerit emancipatus,&nepos in potestate aui retentus:nam in specie proposita , non admitteretur nepos ad ius dicendi nullum, ex eo quod tēpore mortis pater, licèt exhæredatus & emancipatus, eum præcedebat.Nam licèt ante nouam Iustiniani constitutionē.l.meminimus.C.de legi.hęred. nepos & cæteri descendentes in sui hæredis locum succederent, si precedens emancipatione vel morte sui heredis locum amisisset,vt in.l.Gallus.§.& quid si tantum &.§. videndum &.l.posthumorum. ff.de libe. & posthu.§. sui insti.de hæred.quali. & differ. §. ita demum insti. de heredi.quę ab int.defer. Hodie tamē nepos non efficitur suus hęres auo,etiam si pater eius per emācipationem vel aliàs de patris sui potestate exeat. Nam cùm olim prętor filium emancipatum,ad similitudinem sui hæredis admitteret ad bonorum possessionē, nō tamē potuit efficere,vt nepos,qui in potestate aui manserat,suus hęres non esset. Lex quippe ciuilis sola hæredem facit,non prętor,vt in.§.quos autem insti. de bono posſe & iure ciuili is solum qui in potestate erat,suus hęres esse intelligebatur.§.emancipati insti. de heredi.quę ab int. defer. At posſ quam Iustinianus in.d.l.meminimus,eisdem verbis , quibus & prætor, sed vtique maiori potestate,emancipatum ad similitudinem sui hæredis vocauit,hæredem eum fecit, qui antea hæres nō erat:nimirum ergo si nepos in potestate aui existens non sit suus hæres , vt pote quem filius emancipatus iure ciuili antecedat . Cùmque sui hæredis proprium sit,viuo parente , quodammodo dominum existimari,et in hereditate intestati primum esse successorem, vt in.l.in suis.ff.de lib.& posth.§.sui vers.sed si sui,insti.de hęred.qual,& diffe. quod in nepote locum non habet,cum eius pater,ab auo emancipatus,iure ciuili succedat,& nepoti pręferatur , vt in. d.l.meminimus.C.de legi.hære,& in auth. de hæredi.

49 ab intest.§ nullam colla.4. [Prętera iuris ciuilis regula est, eum ab intestato quasi suum hæredem posse succedere,cui &non alij ante eum est delata hereditas, l. si quis filio versi.ab intestato.ff.de iniusto rup . Cū igitur patri emancipato, prius fuerit delata hereditas negare constanter possumus , eam postea nepoti ipso iure acquiri,quasi suo . Nec refert q̄ hereditas patri delata proponitur,qui suus hęres non erat,satis quippe est,quod ei delata fuerit, ex Vlpiani traditione in d.vers,ab intestato.d.l.si quis filio.ff de iniusſ. rup.vti in alia specie subtiliter insinuant Raph.Cuma.numer. 2.& Areti.2.colum.versi.sed contra in.l.si filius hęres ff.de libe.& posthu.ex eadem.l.si quis filio.ita censuit subtilis Costa Lusitanus in. d. §. & quid si tantum.3. par.numero 214. & pluribus sequ. non tamen negat nepotem succedere,contendit tamen aditionem ei fore necessariam ad hereditatem aui acquirendam , & transmittendā,quasi id non posſit vigore suitatis effi-

50 cere.[Sed et id procedere autumat,etiam si filius emancipatus hereditatem repudiauerit,contra Pauli Castr. sententiam in.l.qui se patris numero. 7. C. vnde libe. freti authoritate Bal.ibidem numero.15.qui tamen id non dixit,eiusdem Pauli in.l.ventre prætorio numero.4.ff.de acq. hęred.& contra Matheſi. in tracta. de succesſio. ab inteſt.in prin.numero. 9.& Guill.Benc.

Universidad de Deusto Biblioteca

in rep.cap. Raynuntius in verbo & vxorem decis. 5. numero.52.& contra Iaso.in.l.si emancipati.C.de collatio.nu.36.& in.d.§.& quid si tantum lectio.1. nu. 53. & lectio.2.numero.19.& contra Dida. Segu.in rep.l. cohæredi,§.cum filię nu.10.ff.de vulga. & contra Fer. Vaz.lib.2.de succes.creatio.§.19.nu.14. Verior tamen & receptior est sententia Costę, quam tenuit Alex. in.d.l.qui se patris nu.14.& Iaso.num.46. Curti.Iun. num.49.& Sebast.Papia.nu.40.C.vnde libe.& Ang. de Perigl.in rep.l.in suis.q.5.nu.11.ff.de libe.& posth.

51 [Ex quo aparet, veram esse illationem & secundam extensionem supra nu. 48. traditam, licèt enim pater filium emancipatum in testamēto instituerit hæredē, aut exhæredauerit, & nepotem ex eo in sua potestate retentum pręterierit, non competet nepoti ius dicendi nullum, satis enim est quòd parens erga eũ qui præcedebat, quamuis emācipatum, solemniter testatus sit, cum instituendo, vel exhæredando arg. l. inter cętera & l. si quis posthumos.§.si filium exhæredauero.ff.de lib.& posth.cum cōplicibus, & hoc Bar.pluribus probat argumentis in.d.§.& quid si tātum nu.8.cuius sententia receptissima est teste Costa ibidem.3.par.nu. 217.pagi.150.& Ferd.Vazq.lib.2.de success.creatio.§. 19.num.14.ad fi.vers. quod si is. Et licèt Bar.loquatur quoties pater filium emancipatum instituit, idem est secundum eos, quando exhęredauit eadem ratione, & eorum sententia vera est & communis in vtroque casu, quidquid Alciat.reclamauerit lib. paradoxorũ.3. cap.10.in fine.

52 [Hæc tamen extensio à nume. 48.huc vsque tradita, in Hispaniarum regnis contingere nō potest, quippe quorum legibus, filius contracto matrimonio, ecclesię benedictionibus sequutis, quasi emancipatione sui iuris efficitur.l.8. tit.1.de matrimonio sup.hoc eod.li.5.& in legibus Lusitanię li.1. ti.67.§.4. quo fit, vt regulariter nepos in aui potestate nō nascatur, sed patre mortuo, sui iuris efficitur. Itaq; nullo casu nepos su⁹ esse pōt auo, nec pōt auus pupillariter substituere, iuxta tex.& ibi notata in.l.2.ff.de vulg. quare extensio pręfata iure nostro regio indubitabilis est, & non solum ea ratione, quia non obtinet nepos primum locum, suus esse non potest, sed quia non est in potestate aui. Nam hęc duo suitas requirit, nec sufficit alterum eorum vt in.l.in suis.ff.de lib.& posth. & ibi omnes scribentes notant & supra diximus.

53 [Quo fit vt iure nostro regio locus non sit limitationi per Iaso.traditæ in.d.l.si quis posthumos.§.si filiũ.3. notab. ff.delibe.& posthu.dicentem, quòd tex.ille & similes, quibus statuitur nepotem ex filio exhęredato ab auo pręteritum non esse suum hęredē, procedit ab intestato vel contra testamentum, nam si ab auo instituatur hęres, erit suus hęres auo, etiam viuente patre suo exhæredato, vt in.l.qui in aliena.§.interdum.ff. de acqu. hęred.qui casus mirabilis est secundum eum & alios per eum citatos: ita ex eo expendit ibi Bar.3.opp. & communiter scribentes: nam cum nepos hodie esse nō possit in aui potestate, vt in.d.l.8.tit.1.de matrimonio supra hoc eodem libro &.d.l.Lusitanię, esse nō potest suus.

54 [Secundo ad explicationem illationis supra nu. 40.propositę hęsitari solet, an in iure dicendi nullũ sit locus successorio edicto? finge filiũ in potestate & nepotē ex eo à patre præteritos, filiumq; vel repudiatione tacita vel expressa, vel alia causa exclusum à iure dicēdi nullũ, an nepos ex eo admittatur per successoriũ edictum ad ius dicendi nullum? & certè magna fuit cōtentio inter doctores in hac quęstione. Nam quidā eorum confunduntur non rectè distinguentes casum & quæstionē hāc à pręcedenti, nec attēdentes in præcedenti quęstione nō posse tractari de successorio edicto, quippe cui locus non est, vbi idem ius priori delatũ nō est, vt Paul.Castr.aduersus Bal. obseruat in.d. l.si quis posthumos.§.si filiũ.2.col.fi.de lib.& posthu. & Emanuel Costa in.d.§.& quid si tātum.3.par.nu. 204. In specie autē, quā modò proponimus, vbi filius & nepos fuerunt pręteriti, aptè quęritur an nepos qui post filium sequitur, possit admitti ad idem ius dicēdi nullum, semel filio delatũ? cui quæstioni in specie alij respōdēt nepotē posse admitti ex successorio edicto, hi sũt. Bal.in.l.infamia col.vlt.C.de decurio.li.10. Ange.in.l.1.C.de succes.edi.Paul.Castr.in.d.l.si quis posthumos.§.si filiũ.ff.delib.& post.& ibi Areti.col.1.& Alex.nu.4.& Iaso.num.13.idque frequētius videtur, vti Alex.scripsit in rub.C.de success.edi. & Costa in d.§.& quid si tantum par.3.nu.204.Corne.nu.2.& Sebast.Papia num.11.in.d.rub.C.de success.edi. Quāuis Rod.Xuar.in.d.l.quoniam in prioribus ampli.10. nu. 54.ad finem contrarium assereret. & Curti. Iunior in d.rub.C.de success.edi.numero.16.& communem esse opinionem, vti Aret.testatur consi.49.1.&.2.colum. quāuis in diuersa specie loquantur, nempe, vbi filius fuit exhęredatus, & nepos pręteritus, qua in specie, vt dixi, de successorio edicto tractari nō potest, cum successio esse non possit, vbi idem ius priori delatum esse non proponitur.

55 [Alij non pauci in diuersa sunt opinione, imo quòd in iure dicēdi nullum nō sit propriè locus successorio edicto, quam vt magis communem amplectitur Alex.in.l.si quis posthumos.§.si filium nu.14.ff.delib.& posthu.& ibi Ias.nu.12.idem Iaso.in l.si filius hęres numero.10.eod.titulo Ema. Costa.d. §.& quid si tantum.3.part. numero.204.Curti.Iun. in rub.C.de success.edi.nu.16.& in.l.qui se patris nu. 42.C.vnde lib.Ferdi.Vazq.lib.2.de success.creatio.§. 20.nu.131.in casu ergo proposito num.præcedentis, nepos ad intestati hęreditatem admittetur per successorium edictum, non ad ius dicendi nullum. Nam intestatus dicitur decedere, qui prætérito filio testamentũ non iure fecit, vt in principio insti.de hęre.quæ ab intest.de ser.coniuncto prin.insti.de exhæred.libe. Proinde si præterit⁹ filius, cui patris intestati hęreditas deferebatur, eam minime vendicauerit, nepos ex eo per successorium edictum videtur admittendus secundũ notata in.l.qui se patris.C.vnde libe. allegabitque nepos testamentum nullius fuisse momenti, & patrem eius vel nolle, vel non posse succedere, aut neque intestatum decessisse, omnes siquidem quorũ interest, possunt dicere testamentum pręteritione filij fuisse iniustum, idque nō propriè iure edicti successorij, sed quia testamentum ipso iure nullum est: & propterea obstare non debeat his, qui ab intestato per successionem admitti se postulauerint ex doctrina Ang.in.l.1.C.de successo.edi.quam refert Philip.Cor.in rub.C.de successo.edicto numero.2.versic.tu potes dicere, sequitur Eman. Costa in. d.§. & quid si tantum.3.par. numero.

ro.204.quorum sententia mihi applaudet, quā nemo dubitet posse in praxim deduci, iuxta leges nostras regias, quibus nepos in potestate aui esse nō potest, nec per consequēs suus hæres auo existere, cùm supponamus coniugatũ esse filiũ, vt nepos ex eo legitimus sit, atque ideo ambo sunt soluti à patria & auita potestate, & sic sui iuris vt in.d.l.8.ti.1.de matrimonio supra hoc eodē libro. Nō tamen ob id desinunt emancipati præteriti, vel sine causa legitima exhæredati, iure authenticorũ & partitarũ habere ius dicēdi nullũ, vt in auth.nō licet.C.de lib.pręte.vel exhęre.& ibi cōmuniter doct.dicā infra hac glo.nu.57.l.10.tit.7.part.6.vbi

56 Greg.Lup.in verbo [ca de otra guisa no valdria. [Tertio quęro, an in bonorũ possessione cōtra tabulas [quę competit filijs emācipatis præteritis, vt in.l.1.& per totũ.ff de cōt.tab.] sit locus successorio edicto? Et sic an nepos ex filio emancipato admittatur per successoriũ edictũ ad bonorũ poss.contra tabulas, si pater eius, & filius testatoris eam repudiauerit, aut intra annũ non agnouerit, aut iure eā accipere nō potuerit propter ingratitudinē verè cōmissam. Et certè cōmuni & magis recepta opinione admissum est, edicto successorio locũ esse in hac de qua agim⁹ cōtra tabulas bonorũ possessione, huius opinionis fuit Azo Accurs.Dyn.Alb. & Bar.in.l.illud.§.1.ff.de bon.poss.cō.tab.idē Accurs, Rayne.& Alberi.in.l.si ex duobus.§.fi.ff.eo.tit.Dyn. & Alb.in.l.3.§.si emācipatus eo.tit.Bart.in rub.C.de success.edi.nu.2.& Alex.ibi nu.vlt.& Deci.nu.7.Ange.Paul.Cast.& Alex.nu.4.in.d.l.si quis posthumos §.si filiũ.ff.de lib.& posth.Aret.in.d.l.in suis fi.colũ. eo.ti.hāc dixit cōmunē Ias.in.d.rub.C.de success.edi. col.vlt.& Curt.Iun, nu.15.Ferd.Vaz.lib.2.de success. creatio.§.20.nu.132.quibus ipse adhæreo, licèt Bald.in repe.d.l.in suis & Fulg.& Corn.in rub C.de success. edi.& ibidē Sebast.Papia.col.vlti.& Costa.in.d.§.& quid si tantũ.3.par.nu.201.& pluribus seq. tenuerint contrariā. Et pro cōmuni allego tex.non solitũ allegari in.l.si emancipatus.§.1.ff.de bon.poss.con.tab.cuius verba sunt. *Quòd si filium & nepotē emancipauerit, viuente quidem filio, nepos non veniet, post mortē autē eius*

57 *ad bonorum possessionē aui veniet.* [Denique idem ipse Costa in.d.§.& quid si tantũ.3.par.nu.206.in fi post quam dixerat locum non esse successorio edicto in bonorum poss.cōtra tabulas, subdit hęc verba. Hodie fortasis in proposita quęstione dici poterit, edictũ successorium ad hanc cōtra tabulas bonorum possessionem inducendũ, vt emācipato filio, qui cũ causa pręteritus fuit excluso, liberi eius fauorabiliter admittantur. Cũ enim hodie causa legitima pręteritioni adiecta, & ab scripto hęrede cōtra pręteritũ probāda, bonorũ possessionē contra tabulas simillimam reddiderit querelæ: nō absurdũ erit, exemplo successionis, quę in querela locũ habet, edictũ successoriũ ad hanc speciē inducere. Quę cōparatio eò rē perducet, vt quāuis filius emācipatus testamentũ patris cōprobauerit, nihilominus sequentes admittantur, sicuti in querela receptum est: hactenus Costa, & quòd pręteritus causa inserta in testamento, & per hæredem probata, habeatur pro exhęredato probat text.in auth.non licèt.C.de libe.præteri.& in auth.vt cum de app.cogno.§.aliud quoque capitulum colla.8.l.10.titulo.7.part.6.in verbo, o porque no hazia enmiente dellos, & ibi id expendit Grego.Lupi, contra gloss.in auth.de hęre.& falci.§ exhæredatos in verbo noluit cōmuniter receptam teste Alexand in.d.auth.non licet col.4.& Antonio Gomez tomo.1.variarum resolu.c.11.nu.2.&.3.& Didaco Couarru.qui legis regię non meminit in.c.Raynu

58 tius in princ.num.1.&.2.de testamen. [Sed vt hęc rectius percipiantur, inuestigandum est, quodnā remedium competat filijs, vel nepotibus emancipatis præteritis, vel exhęredatis aduersus testamentũ paternũ vel auitũ? Et iure antiquo pręteritis cũ causa, vel sine causa, cōpetebat bonorũ possessio cōtra tabulas.l.1.& per totũ.ff.&.C.de bon.poss.cō. tab. Hodie verò filio vel nepoti emācipato pręterito sine causa cōpetit ius dicēdi nullũ, aduersus patris vel aui testamentũ, propter formā non seruata, & in hoc non differt à suo, per tex.qui generaliter loquitur in omnibus filijs, vel descēdētibus in auth.vt cũ de appell. cogn. §. aliud quoque capitulũ, colla.8.& in auth.non licet. C. de liber. pręt.l.10.ti.7.par.6.& hāc esse cōmunē opinionē attestatur Ias.in.l.vlt.nu.8.C.vnde legiti. & Curti. Iunior in auth.ex causa.C.de libe. pręt.num.44. & ibi Ioan.Igne.nu.60.Couar.in.d.c. Raynutius in princ. nu.4. Si verò cùm causa fuerit præteritus, competet filio emancipato contra tabulas bonorum possessio. & hac in specie remedium hoc remanet incorrectum, nec in alia specie potest verificari ex sententia gloss. singularis in authen.de hæredi. & falcid.§.exhæredatos verbo noluit, vers.idem de emancipato filio, quam ibi expendit, sequitur, & commendat Bart.numero.4.in.§.præcedenti, & cæteri interpretes, reputat vnicam Imol. in.l. Gallus. §.& quid si tantum, 3. columna numero.39.ff.de liberis & posthumis, & in.l. filio prætérito numero 15. vbi etiam Bartol.magistraliter numero.18. versic. si vero quæris de filio emancipato & numero.19. & cæteri Scribentes. ff. de iniust.rup. Bald. in.l. vltima numero.27.C.vnde legi.Bartol.in.l.Gallus.§. in omnibus numero.2.ff.de liberis & posthu.& in.l. si filius emancipatus & ibi communiter docto. ff. de minori. idem Bartol. in. d. authen. ex causa numero.11.& ibi Cyn. & Albe. & Bald.numero.12.& Paul. Castren. numero.7. Corne. numero.29. Iason. numero. 8. & Franc.Curti.Iunior numero.44. C. de liberis præte. Alexand.in authenti.non licet numero. 9. eodem titulo Antoni. Gomez tomo.1. variarum resolutio-

59 num capit.11.numero.34. [Ex quo ipse Antoni. Gomez infert, quòd quemadmodum iuxta communes traditiones, est hodie in successione ab intestato sublata differentia emancipationis & patriæ potestatis, vt in.§.nullā in auth.de hæredi.ab int. veni. colla. 9.& in.l. si emancipati. C. de collatio. Ita etiam est sublata facto testamento, quoties filius est præteritus, vel exhæredatus sine causa, vt in specie declarat Bald.in.d.authenti. ex causa numero. 12. & ibi cæteri interpretes. Quinimo etsi pręteritus sit cum causa, si causa per institutum hæredem probetur, nulla est inter emancipatum, & in potestate constitutum differentia: vtroque enim casu habetur pro exhæredato, & valet testamentum, causa vt dixi probata, iuxta veriorem, & lege hu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ius regni confirmatam sententiam,licèt contraria sit receptior,vt vidimus supra numero.57.in fi.Cæterùm in quibusdam casibus manet hodie differentia inter emancipatos & suos extra causam successionis, & limitatur tex.in.d.§.nullã in auh.de hęred.ab int. veni. colla.9.quos refert Dida.Segura in repe.l. cohæredi.6. cum filiæ numero.8.& pluribus sequen.ff.de vulga.& succinte Anto.Gomez.d.c.11.numer.34. versi.sed his

60 non obstantibus. [Si verò filius emancipatus fuerit exhæredatus causa expressa,vel non expressa,iure antiquo ei competebat bonorum possessio gratia litis agnoscendæ:qua ei præparabatur querela inofficiosi testamenti,& efficiebatur habilis ad eam proponendam, vt in.l.2.C.de inoffi.testam.& ibi glossi.& communiter docto.Hodie verò iure authenticorum liberis sine causa exhæredatis competit ius dicendi nullum, licèt sint emancipati,quia non fuit seruata forma,& hãc esse receptiorem sententiam attestatur Couarru.in.d.c. Raynutius in princ.numero.6.licèt quibusdam displiceat.Si verò fuerit exhæredatus cum causa,testamentum mero iure valet,sed filio competit querela inofficiosi testamenti ad illud rumpendum:nisi causa ingratitudinis probetur,sicut competeret filio in potestate constituto,vt in.d.§.aliud quoque capitulum, & in d.auth non licèt.C.de libe.præte. Sed iuxta communem sentẽtiam emancipatus tenetur proponere prius bonorum possessionem gratia litis agnoscendæ,& deinde querelam,vt declarat Bart.Bald.Ang.Corn.& docto.cõmuniter in.l.certum in fi.C.vnde legi.& hanc esse cõmunem attestatur idem Corne.in.d.auth.ex causa numero.30.& ibi Franc.Curtius Iunior numero .43. & Anto.Gomez.d.tomo.1.cap.11.numero.34.versic. hodie.Qui tamen his non obstantibus tenet non requiri dictam bonorum possessionem proponere,citat text. expressum in.§, sed hæc quidem insti. de exhæreda.libero, quod & ante eum voluit Bart.in.l. filio præterito numero.28.in fi.ff.de iniusto rup.vbi nulla constituitur differentia inter suum & emancipatum, quoties fuerint exhæredati cum causa vel sine causa: sed idem ius constitui in vtraque specie:idem voluit Sali.in.l.certum numero vltim.C.vnde legi.& Paul.Castr.in.l.2. numero.3.C.de inofficio.testam.Curti. Iunior in auth.ex causa numero.43. C.de libe. præte. vel exhære. vbi Bart.numero.12 potest hoc videri sensisse, Emanuel Costa in.d.§. & quid si tantum part.3. numero 232.quod probat à cessante ratione, quibus assentior.

61 [Verùm enimuerò resoluendo,quæ diximus à numero. 58. huc vsque,sit regula constitutissima,nullam esse differentiam inter suos, vel emancipatos liberos, in successione ab intestato, vel contra testamentum, nisi in vno dumtaxat casu,nempe,quoties fuerint præteriti cum causa,quia tunc filius suus habet ius dicendi nullum,vel contra tabulas, donec probetur causa in testamento inserta, nam ea probata excludetur à iure dicendi nullum,& à cõtra tabulas bonorum possessione,secundum Paul.Alexand.& docto.in.d.auth.ex causa.C.de libe.præteri.Grego.Lupi in.l.10. in verbo,o porque no hazia en mientе dellos tit.7.part. 6.emancipatis verò præteritis cum causa competit bonorum possessio contra tabulas dũtaxat, & non querela,prout nouiter dicebat Anto.Gomez. d.c. 11. numero.34.versi.sed his non obstantibus. At causa probata per hæredem excludetur à contra tabulas bonorum possessione,& censebitur rite & rectè exhęredatus,secundum veriorem sententiam & dicta lege. 10. tit.7.par.6.confirmatam,vt dixi supra numero. 57.in

62 fi. [Nunc ergo vt redeamus, intelliges veram esse assertionem Emanuelis Costæ in, d.§.& quid si tantum 3.part,numero.206.in fi.supra numero.57. relatam, vt iure nouissimo sit locus successorio edicto in bonorũ possessione contra tabulas,quæ emãcipatis liberis cõpetit,quoties cum causa fuerint præteriti, vt si causa probata excluſi fuerint, vel si expresse paternum testamentum approbauerint,sequentes in gradu ex eisdem descendentes per successorium edictum admittãtur,ad exemplum querelæ,in qua idem statutum est,

63 vt dicã in sequẽti quæstione. [Quarto quæro, an in querela inofficiosi testamenti sit locus successorio edicto?finge filiũ in potestate,vel emẽcipatum,fuisse ritè exhæredatum causa exhæredationis inserta,& extraneum quempiam fuisse hæredem institutum, nepote ex eodem filio præterito,an competat nepoti querela? Et crederem distinguendum esse:aut enim quæris,an nepoti competat querela ex persona patris sui, aut ex persona propria:priori casu, siue hæreditas fuerit adita,siue non,competet nepoti querela ex parentis persona, qui post testatoris mortem, etiam nondum adita hæreditate obijt: & si apertissimis probationibus hæres non ostenderit filium ingratum fuisse testatori, nepos, testamento remoto, ab intestato succedet, nisi patri eius relicta fuerit pars aliqua etiam minor legitima, tunc siquidẽ repletionis remedio nepoti consuletur, vel nisi pater in vita repudiauerit querelam, vel per quinquennium tacuit, à morte numerandum, iuxta legem nostram regiam, quia tunc nepos ex persona patris excluſi à querela ad eam non admittetur:casus est in. l. si quis filium C.de inofficio.testamen. quam ibi ita interpretantur

64 docto.communiter. [Secundo casu, cùm quæritur, an ex persona propria nepoti competat querela ex successorio edicto,hoc est,an excluſo ab ea filio exhęredatò per repudiationem, vel lapsum quinquennij, vel morte,vel per sententiam quę in rem transiuit iudicatam,quia probatę sunt causæ ingratitudinis, nepos ex eo admittatur ad querelam ex propria persona proponendam ex vi successorij edicti? Et non adita hęreditate iure communi nemo dubitat successorio edicto locum non esse, eò quod nondum erat delata filio, vt in. l. Papinianus. §. si condition.i. ff. de inofficio.testamen.&. l. filium. §. sed cum exhęredatio.ff. de contra tabulas, quoniam successorio edicto locus non est, nisi in iure delato, vt in.l.1. in princ.in verbo delatam.ff.de succesſo.edi.quare nimirum, si hac in specie locus non sit successorio edicto. Adita vero hęreditate,filio exhęredato mortuo, vel querelam repudiante, est maius dubium, an nepos ex propria persona ad dictam admittatur querelam per successorium edictum. In quo articulo legum interpretes in factiones diuisi sunt : quidam negarunt nepotem admitti, quorum signifer est Accursius in.l. si quis posthumos.§.si filium.in verbo fuerit. ff. de liberis & posthumis & in.l. posthumorum

morum.ff.de iniuſ.rup.Pet.de Belaper.Iacob.de Are. Guill.de Cun.Iaco.Butri.& Salice.in. l. si quis filium C.de inoffi.testam.Areti.in.l.1.C.de successo.edi.Alcia.lib. 4 paradoxorum.c. 16. Anto.Gomez tomo.1.

65 varia.resolu.c.11.numero.21. [Mouentur potissimùm per text.in.d.l.si quis filium.C.de inoffi. testam. ibi. *Omne adiutorium nepotem dereliquit.* Ecce ibi nouiter ideo Imperator statuit, quod querela non preparata per filium exhęredatum transmittatur ad nepotẽ prę teritum,quia antea eidem nepoti nullum competebat remediũ,quomodo ergo nepos admitti posset ad querelam per successorium edictum?Si enim posset, nõ rectè dixisset Imperator omni adiutorio nepotem fuisse destitutum,& inhumanè id fuisset statutum. Huic argumento solet dupliciter responderi. Primò textũ illum procedere,vbi nepos velit ad querelam admitti ex persona patris exhęredati,non ex propria persona,quod cõstare aiunt ex eo,quod ibi agitur de meritis,vel demeritis filij exhęredati,non nepotis.Secundò,quia in fine dicit Imperator,repudiata querela expresse vel tacitè per lapsum quinquennij, nepotẽ nõ admitti.aperte ergo loquitur,quando querelam proponere vult ex persona patris,non propria:quia si ex propria veniret,non excluderet hos casus, cùm successorium edictũ proprię competat quando primus fuit

66 excluſus repudiatione,vel tempore.l.1.is qui in prin. & l.qui repudiantis.ff.de inoffi.testam.l.2.in prin.ff. de bon.liberto. Hac itaque in specie,quoties nepos admitti desiderabat ad querelam nomine patris exhæredati ante aditam hęreditatem,verè erat destitutus omni auxilio seu remedio,atque ideo ea lex statuit,quòd querela non præparata ad nepotem transmittatur cõtra regulam.l.posthumos.§.fi.& l.seq.& seq.ff.de inofficio.testam. [Angel.tamen de Perusis in repe. l. in suis.45.col.& Areti.ibi & Iaso.fortiter obijciunt aduersus hanc solutionem,subtiliter appendentes text.illum in.d.l.si quis filium in hęc verba. *Et superuixit auo pater eius, vt nec ex lege Velleya possit in locum patris succedere.& rumpere testamentum.* Ecce [inquiunt] tex. ille loquitur iuxta legem Velleyam:quæ nepotem admittit ex persona propria ad testamentum rumpendum,patre eius defuncto ante mortem aui, vt docet Bart.& communiter docto.in.l.2.ad fi.C.de libe.præte.Quare dic legem illam procedere, vbi pater decessit ante aditam hęreditatem,vt constat ibi. *Deliberante verò scripto hærede,filius decesserit.* Hoc casu,inquit, text.omne auxilium nepotem dereliquit, ita vt nec proprio,nec patris nomine admitti ad querelam possit:proprio non,quia non erat filio delata,quippe qui ante aditam hęreditatem decesserit,quod erat necesse, vt successorio edicto locus esset.l.1.in princ. in verbo delatam.ff.de succesſo.edicto,dixi supra numero. 64. nec ex lege Velleya,quę nepotem admittebat ex persona propria,patre eius mortuo invita aui:quia in specie propsita.d.l, si quis filium, superuixit auo filius, quare legi Velleyę locus esse non poterat. Ex persona etiã patris minimè admitti potuit, quia pater eius decesſit ante aditam hęreditatem,& sic antequàm pater posset ei præparare querelam. Vnde inquit text. ex speciali & nouo beneficio huiusmodi querela etiã non præparata transmittitur ad nepotem,vt eam proponere possit ex persona patris,ita vt si hęres scriptus non probauerit filij exhæredati ingratitudinem,testamento rescisso, nepos ab intestato succedat,& iste est

67 verus eius legis sensus,nunquam ab aliquo, quem viderim sic enodatus. [Secundò pro hac opinione appendunt text.in.l.scripto ad finem prin.ff. vnde libe. vbi dicit tex.quod filius exhęredatus moriens obstat nepoti in causa testati,quam is in causa intestati non obstaret,si ergo filius exhæredatus moriẽs obstat nepoti præterito,querela proculdubio nõ transiuit ad nepotem per successorium edictum: quod magis ex eo textu constat,cùm subdat , scriptũ hęredem posse adire hæreditatem mortuo filio exhæredato, intelligitur ergo cum effectu.l.1.§. fi.ff.quod quisque iur.quoniam si hæredis aditio per querelam exinaniri posset,& infrangi,nulli dubium quin hæres adire potuisset, etiam viuo filio exheredato,imo eius aditio requireretur,vt querelę locus esset.l. Papinianus.§.si cõditioni.ff.de inoffi.testa.l.filiũ.§.sed cũ exhęredatio ff. de bon. poss. con.tab.aditio ergo illa,de qua in eo textu importat, vt cũ effectu fieri possit & sic vt ad hęredẽ scriptũ hęreditas cũ effectu spectet. Et omissa Alex.solutione in l.si quis posthumos.6.1.ff.de lib.& posth. Respondeo ex mẽte Iaſ.in.d.l.in suis nu 50.ff.de lib.& posth.vt ea lex loquatur in eodẽ casu, quo lex si quis filiũ. C. de inoffi.testa.nẽpe,vbi filius exhæredatus à patre,mortuus est deliberante hęrede scripto,& sic ante eius adi

68 tionem, & per consequens antequàm ei fuisset querela delata, qua in specie iure antiquo locus nõ erat successorio edicto,donec edita fuit.d.l.si quis filium.quę filio exhæredato defuncto ante additionẽ hæredis trãsmittit ad nepotẽ præteritũ querelã, vt ex persona patris sui eã proponere possit,licèt antea nullũ remedium eo casu nepoti cõpeteret,nec ex persona,propria, nec patris sui,vt in.d.l.scripto ad fi.prin.ff.vnde libe.& ita illũ tex.intelligere voluit Accurs.ibidẽ in verbo adiri poterit,qui cõtrarium dicere falsò allegabatur: constituit ergo lex illa duos casus eodẽ themate retento. Thema taie est, filius à patre exhæredatus mortuus est ante aditam hæreditatẽ per hæredẽ scriptũ. Primus casus est,hoc themate suppoſito,quãdo hæres scriptus repudiauit hęreditatẽ post mortẽ filij exhæredati.Secũd', quando eã adiuit post mortẽ etiã filij. Primò casu, statuit nepotẽ admitti ad hęreditatẽ aui ab intestato,tãquã suũ, & merito cũ pater ei' in successione intestati cũ nõ præcesserit Secũdò casu nihil est,cp hæredi scripto obstet adire & acquirere hæreditatẽ cũ effectu, cũ querela nõdũ fuisset delata filio, quippe qui mortuus fuit hærede scripto deliberante,& sic ante eius additionem,quod eo iure exigebatur, vt posset ad nepotem transimitti,& eodem iure & nouissimo,vt in ea possit esse locus successorio edicto,vt ex superius traditis satis superque constat,quamuis hodie iure regio necessaria non sit hæc aditio, vt infra subijciam. [Tertiò solet pro hac opinione adduci ratio hæc, querela competit ei,cui iniuria illata est.l.Papinianus in prin. ibi, ipsius enim iniuria est,ff. de inofficio. testamen. Sed nepoti,quem pater præcedebat tempore mortis aui, nulla iniuria facta est,quia nec tempore conditi testamẽti,nec tempore mortis testatoris obtinebat primũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

locum,quod esset necessarium,vt iniuria ei fieri diceretur,vt in l.Gallus.§.in omnibus,&.l.si quis posthumos.§.1.ff.de libe.& posthu.&.l.si quis filio exhęredato.ff.de iniuſ.rup.non ergo ei competet querela. Cui respondere licebit negando, non esse factam nepoti iniuriam,nam licèt testator satisfecerit solemnitati iuris,filium exhæredando,l.inter cætera cum similibus ff.de libe.& posthu.atque ideo non posit,nepos præteritus dicere testamentum nullum,vel contra tabulas bonorum possessionem proponere, vt probaui supra ista gloss.num.46.& seq.non tamen satisfecit debito naturali,quandoquidem naturali iure delictum patris nocere non debet filio,iuxta illud,anima quæ peccauerit,ipsa morietur,& alibi,non portabit filius iniquitatem patris. Quare nimirum attenta æquitate naturali,siue sit nepos exhęredatus, siue præteritus, poterit ex propria persona cõqueri de testamento aui,& hoc appellatur successorium edictum,vt in alio proposito aduertit Paul.Cast.in.l.si filium.C.de inoffi, testam. in fi.cui accesit Rode.Xua.in, l. quoniã in prioribus eod.tit.amplia.10,num.57.& hoc remedio vti poterit nepos patre exhæredato mortuo post aditam hæreditatem,vel si viuus querelam repudiauit,vel quinquẽnio tacuit,vel aliàs ab ea fuit exclusus. Duo siquidem exiguntur,vt competat successorium edictum.Primũ quod sit ius delatum ei,qui præcedebat in gradu.Secũdum,quòd ab eo sit aliqua ex causa exclusus, vt constat ex titulo de succeſſ.edi.per totum. [Alij frequẽtius asseuerãt in querela locus esse successorio edicto, & sic quòd nepos præteritus admittatur ex propria persona ad querelam patri eius delatam,& ab ea quacunque ex causa excluſo,& nisi ab hęrede scripto probetur ingratus vincere,etiã si filius dicatur approbasse patris testamentum,quorũ primipilus fuit ille fons legum Azo in summa.C.de inoffi, testa.cuius assecłæ fuerunt Dyn.in regula non debet aliquis de regu.iur. in.6.& in.l.2.§.si emancipatus filius.ff.de bon.possess. contra tabu.idem Dy.Bart.Bald.& latè Arct. parum sibi constans in.d.l,in suis.ff.de lib.& posthu. vbi etiã Iaso.numero.52.hanc dicens communem & Ange. de Perigl.ibidem in repe.colũ.38.&.6.sequentibus gloss. Bart.Bald.& Ange.in.l.pater filiũ.ff. de inoffi. testa. Bart.Ange.Imol.Alexand.numero.3.& Iaso. in.l. si quis posthumos.§.1.ff.de libe.& posthu. vbi Alexan. attestatur hanc esse communem sententiam, & ab ea in praxi non esse recedendum,licèt articulus sit inuolutus, glo.Cyn.Bart.Bal.Paul.Salice.& communiter omnes in.d.l.si quis filium.C.de inoffi.testam.Rode. Xua.qui hanc communem esse attestatur in rep.l.quoniam in prioribus.10.amplia,num.56.&.57. & ibi Bernard.Diez à Luco in eius Apostilis.Bart.Bald. & frequentissime omnes in rubri.C.de succeſſ,edi. teste Decio ibi numero. 6. & Alexand.colum. vltim. & Curtio Iuniore numero.11.& Iasone numero.5.& Sebastiano Papia.colum.penult.& Corneo ibidem col. 2.in fi. qui omnes eam sequũtur,Viglius etiam in prin.insti. de inoffi.testa.nu.3.Emanuel Costa in.d.§. & quid si tantum.3.par.nu.202.& hanc receptiorem sẽtẽtiam esse asseuerant Alcia.lib.paradoxorum,4.c.vlt. Ferdinan.Vazq. de successio.creatio.lib.2.§.20.numer. 133. & Anto,Gomez tomo.1.variarum resolutio.capit.11.

69

numero.21.licèt ipsi tres contrariæ fuerint factionis.
70 [Pro hac receptiori sententia citari solet text.expreſsus in.l.si is qui in princ.ff.de inoffi.testam.cuius verba sunt.*Si is qui admittitur ad accusationẽ nolit, aut non possit accusare,an sequens admittatur videndum est, & placuit posse,vt fiat successioni locus.* Et licet subtiles Vltramontani respondeant, quòd ibi sequens in gradu erat similiter exhæredatus,vnde inter exhæredatos nimirũ si querelæ locus sit ex propria persona nepotis exhæredati,& sic sit eo casu locus successorio edicto, nos autem loquimur in nepote præterito: non tamen est admittenda eorum responsio,quãdoquidem sit diuinatoria,& textum illum restringens nimis, qui simpliciter statuit sequentem admitti ad querelam, vt sit successioni locus.Item nepos viuo patre non erat necessariò exhæredandus,aut instituendus , cum pater eius cũ præcederet, vt in.l.si quis filio exhęredato.ff. de iniuſ.rup.non ergo est verisimile eum fuisse exhędatum,qui prẽteriri poterat. [Secundo stringit text.
71 in.l.3.§.si emancipatus.ff.de bono poſſ.cõtra tabulas, cuius verba sunt.*Si emancipatus filius, vxore non exvoluntate patris ducta,filium fuerit sortitus: deinde nepos, patre iam mortuo,ad bonorũ possessionem aui velit venire,admittendus est ad eã:non enim per rescisionẽ, is qui filius iustus est,efficitur nõ filius.Cũ rescisio quo magis admittatur, nõ quo min⁹ adhibeatur:nã et si tã ignominiosã duxerit vxorẽ filius,vt dedecori sit,tã ipsi, quàm patri mulierẽ talem habere:dicemus, et ex ea natum ad bonorũ possessionem aui admitti,cùm possit auus iure suo vti, eũque exhæredare. Nec enim minus in hoc nepote, is qui de inofficioso cognituruus est, merita nepotis, quàm patris eius delicta perpendet.* Ex quo tex, doctores communem sententiam sectantes expendunt, filio emancipato iustè exhæredato,quia fortè ignominiosam duxit vxorẽ inscio patre eius,& ob id ab hæreditate exclusso, nepotem ex eo natum præteritum querela inofficiosi agere posse aduersus aui testamentum, qua in specie iudex de inofficioso cognoscens , merita nepotis, & non de merita filij dumtaxat perpendet. Et ex hoc constare,aiunt,nepotem ea in specie admitti ad querelam ex successorio edicto,cùm text . ille merita nepotis esse considerանda aduertat:nã si ex persona filij ex
72 hæredati admitteretur, demerita filij perpenderẽtur, vt in.l.si quis filium.C.de inoffi.testa.[Sed miror profecto tot patres in intellectu illius legis allucinatos,& vt verum sensum explicemus,oportet omittere varios interpretum intellectus,ne à vero iudicio aberrãtes perturbemur,& confundamur. Præmittenda ergo nobis sunt quatuor iuris axiomata.Primum , filiũ in potestate iure ciuili Romanorum non posse matrimoniũ contrahere sine patris consensu.l.2.ff.de ritu nup. l.nuptiæ eod.tit.l.si vt proponis.C.de nup .Secundũ, filios ex eo matrimonio natos,non esse iustos seu legitimos.l.Paulus,ff.de statu homi. Tertium,filium emãcipatum posse absque patris consensu impunè matrimoniũ contrahere.l.filius emancipatus.ff.de ritu nuptia.Quartum,si filius emancipatus ignominiosam duxerit vxorẽ,quę sibi patrique suo dedecori esset, posse eodem antiquo iure à patre suo iustè exhæredari,& non

non solum ipse,sed & filius eius & sic nepos, licèt iustus seu legitimus sit filius,vt clare probat text.in.d.l. 3.§.si emãcipatus,de cuius intellectu agimus, &.d.l.filius emancipatus.ff.de ritu nup. Sed hodie causa ista non est sufficiens ad exhæredandum filium vel nepotem ex eo genitum,quia non continetur in causis traditis in auth.vt cũ de app.cogno.§.aliud quoque capitulum &.§.causas colla.8.& quia nepos puniri nõ debet ex delicto patris sui,nec alieno odio exhæredari, licèt olim posset,vt in.l.si quis in suo.§.legis.C.de inofficio.testam.Areti.in.d.l.in suis pen.colũ. in princ.
73 ff.de lib.& posthu. [His suppositis text. ille in.d.l.3. §.si emancipatus.ff.de contra tabu.continet duas partes & duos casus sub eodem themate , finge primum, filius emancipatus vxorẽ non ex voluntate patris duxit,ex qua filiũ habuit, auus eius mortuo filio testamentum fecit,in quo extraneum instituit hæredẽ nepote præterito.Dubiũ erat an nepos iste admitti possit ad bonorum possessionem cõtra tabulas aui? & respondet Vlpianus admitti debere. Et in versi.nõ enim per rescisionem,respondet tacitæ obiectioni, quæ in hunc modũ proponi posset , rescisio capitis diminutionis[qua affectus erat filius emancipatus , propter emancipationem.§.minima insti, de capi. dimi.]quæ rescisio operatur, vt quoad successionem prætoriã, non videatur amisisse ius patriæ potestatis , sed illud conseruare,quoad se & filios suos,vt in.l.sed cum patrono.§.bonorum.ff.de bono poſſ.ibi. *Quamuis enim iure ciuili,deficiant liberi,qui propter capitis diminutionẽ desierunt sui esse hæredes:propter æquitatem rescindit eorum capitis diminutionem prætor.* Hęc inquam rescisio capitis diminutionis & conseruatio patriæ potestatis,videbatur alium operari effectum, nempe, vt nepos ex eo natus non sit iustus seu legitimus filius, vtpote qui natus sit ex illegitima matre, quam inuito auo & absque eius licentia filius duxerat.l. Paulus.ff. de statu homi.quod maius esset obstaculum nepoti, ad succedendum auo suo.Cui obiectioni respõdet Iurisconsultus,dicens huiusmodi rescisionẽ capitis diminutionis,nequaquam obstare nepoti,nec eum efficere posse illegitimum,qui absque ea rescisione legitimus erat,inducta siquidem ad augmentum non debuerunt diminutionem operari,& quod in eius fauorem fuit introductum , non debet ad incommodum trahi,atque ideo bonorum possessio nepoti competẽs ad impugnandum aui testamentum,à prætore sibi cõcessa est,quo magis admittatur ad bona aui consequẽdum,nõ quominus,manebit ergo iustus & legitimus filius,sicut antea, proindeque ad bonorum possessionem aui admittetur.Deinde iurisconsultus in secũda parte,in versi.[nam et si tam ignominiosam] eodẽ thema the retento,extẽdit decisionẽ in priori parte tradi
5 tam,ad alium casum,in quo maior erat dubitatio,nẽpe,vbi filius emancipatus absque patris sui consensu ignominiosam duxisset vxorẽ,quæ tũ sibi,tũ etiã patri suo dedecori esset [qua in specie eodẽ iure digestorum tam filius ipse,quã nepos ex eo iuste poterãt ex hæredari,vt præmissimus numero præcedenti] adhuc etenim filio mortuo ante mortem patris sui , dabitur nepoti ex ea muliere nato contra tabulas bonorũ possessio,ex qua,testamẽto aui rescisso,eius bona obtinebit . Nam licèt hac in specie videbatur,nepotem illegitimum filium esse,vtpote natum ex muliere ignominiosa contra voluntatem aui ducta,non tamẽ,inquit, Vlpianus ob eam causam illegitimus erit,sed bonorũ possessio contra tabulas ei competet,imputet enim sibi auus,qui nepotẽ hac ex causa exhęredare poterat, iuxta ius antiquũ digestorũ,& non exhæredauit,quẽ si exhæredasset,à iudice,qui de inofficioso cogniturus erat,non minus essent perpendenda merita nepotis, quàm patris eius delicta , & eorum compensatio facienda,ita vt si excederent nepotis merita,iniustè fuisse exhęredatum pronuncietur,delictum siquidem patris aboleri potest meritis filij. At si delicta præponderent,definiat iudex iustè fuisse nepotem exhęredatum,atque ita hæc vltima verba legis intrepretanda esse sensit Areti.in.l.in suis antepe.colum.in princ.ff.de libe.& posthu.quæ interpretatio mihi placet, licèt ei refragetur Eman.Costa in.d.§.& quid si tantũ.3.part.
74 numero.206.prope finem . [Et secũdum hanc interpretationem,quæ iudicio meo verisima est, & literæ consona, & à nemine, quẽ viderim,huc vsque sic eo data,non probat text.ille in.d.§. si emancipatus communem sententiam,vt in querela locus sit successorio edicto,loquitur enim in casu diuerso,vt vidimus,quãdo filius mortuus est ante patris sui mortem , & tunc nimirum si nepos præteritus ad bonorum possessionẽ contra tabulas admittatur,quippe quem nemo præcedat,nec in eo textu constat,filium fuisse exhęredatũ, nec vllo tempore ei querela delata fuit,vt tractari possit,an nepoti querela cõpeteret ex successorio edicto. Minus etiam probat text.ille, in bonorum possessione contra tabulas locum esse successorio edicto , eadẽ ratione:nam cùm filius viuo patre decesserit,non fuit ei delata bonorum possessio,quare non potuit eam ad filium suum transmittere ex edicto successorio,vt rectè aduertit subtilis Costa in. d.§.& quid si tantum 3.part.numero.206,Vera tamen est nihilominus communis conclusio,vt in querela locus sit successorio edicto,quam probat text.in.l.pater filium. ff. de inofficio.testamen . Cuius ratio est,quam ex Paulo Castr. tradidi supra numero.68.aliam rationem reddit Bal. in.d.l.pater filium in lectura,& Imola eo tacito , in.l. si quis posthumos.§. si filium & ibi Alexand. numero.6.ff.de liberis & posthu.Corne.in rubri . C. de successo.edi.in fine Roderi. Xuarez in repeti.l. quoniam in prioribus.10. ampliatio. numero.57. ad finem:quia inhumanum visum fuit legislatori , extraneo instituto , & filio exhæredato , & à querela excluso repudiatione , lapsu temporis , vel sententia , sequentem in gradu non admitti ad querelam ex sua persona , modò ex sua ingratitudine repelli non posset nepos. [Isthæc communis sententia ampliatur , vt procedat hodie iure regio , etiam si per hæredem institutum hæreditas non adeatur, mortuo siquidem auo,statim per legem istam delata est filio cum causa exhęredato querela inofficiosi testamenti: à qua si repudiatione,vel sentẽtia fuerit excluſus,sequens in gradu admittitur per successorium edictum secundum Grego.Lupi in.l.1.glos.1.titulo.8.
76 partit.6.dixi supra numero.45. [Secundò extenditur vt procedat, etiamsi filius expresse approbauerit

Universidad de Deusto
Biblioteca

testamentum patris:nam quid interest obsecro, taciteue an expresse illud approbet? At cùm repudiat querelam,clarum est tacitè approbare testamentum, & est locus successorio edicto,vt in.l.si is & in.l. qui repudiantis.ff.de inofficio.testamen.ex quibus id expendunt interpretes communiter, idem ergo eadem ratione statuendum erit, vbi filius expressim approbauerit patris testamentum post eiusdem patris mortem.Item quia eo ipso quòd filio exhæredato delata est querela,aperta est via cæteris descendentibus,eam proponendi filio excluso vt in.d.l.si is qui & in.l. qui repudiantibus,iuxta receptiorem intellectum,approbando ergo expresse testamentum eis præiudicare nõ potuit.l,si post mortem.§.vlti.ff,de bon.poss.con.tab. hanc ampliationem obseruat Alex.in.l.si quis posthumos.§.filium num.5.ver.si.quam tamen primo limita. ff.de libe.& posthu.& Iaso.in rub. C.de succes. edi. prope finem,& in.l.in suis ante pen.colum. versic. tenendo communem sententiam.ff. de libe. & posthu. vbi idem tenuit Areti.5.col,& Ange. de Periglis.44. colum.Rode.Xuarez in repe.l.quoniam in prioribus 10.ampl.numero.60.C.de inoffi.testam.quorum opinio vera est,licèt Bald.voluerit contrarium in.d.l.in suis.11.oppo.per text.in.l.filio præterito. ff.de iniust. rup.&.l.Papinianus in princ.in ratione sui.ff.de inof fi.testam.quem sequi videtur Alexan.sibi parum cõstans in.l.posthumo nume.9.C.de contra tab.verum qui contra Bald.tenent respondent ad.l.filio præterito,quòd casus ille est exorbirans,atque ideo non extẽdus,vel quòd ibi filius præteritus potuit quoad sui præiudicium approbare testamentum, quod per approbationem reconualescit de equitate prætoria secũ dum receptiorem sententiam,sed non in præiudicium aliorum fratrum,qui possunt dicere testamentum nullum,vt ibidem asseuerant Imol. Cum.& Paul. Cast.

77 [Cæterùm in hac edicti successorij materia non omittam referre limitationem optimam, & in praxi conducibilem,quam tradit Bal-in.l,vlti.nu.16.C.de pact. Finge,inquit,filiam renũciasse hereditati paternæ cũ iuramento,dote recepta,ita vt nihil opponi possit cõtra renunciationem,iuxta tradita in.c.quamuis pactũ de pact.lib.6.nunquid hæc renunciatio præiudicet nepotibus ex filia renunciante,an vero admittantur ad aui successionem ab intestato, vel contra testamentũ ex successorio edicto? Et certè si filia superuixit patri suo,de cuius successione agitur, nepotes minimè admittuntur ad successionem,quandoquidem non possunt alio iure auo succedere,quàm ipsius matris,quod tamen extinctum est per renunciationẽ: nec vnquã fuit mortuo auo matri delatum,& ab ea repudiatum, quare locus esse non potest successorio edicto,licèt nepotes velint iure proprio admitti,hæreditas siquidem paterna non defertur filiæ renuncianti:nec his,qui ex eius persona & iure velint succedere, accrescit tamen fratribus renunciantis,& ius accrescendi excludit successorium edictum.l.1.C.quan. non peten.par.Bal.in l.meminimus per eum text.C.de legi.hæred. Et præterea hac in specie locus esse nõ potest alia ratione successorio edicto,quoniam filia recepit dotem pro sua portione,quod perinde est ac si patri succesisset: qua propter nepotes ex ea non admittuntur per successorium edictum,vt notat Bald.in.l. duobus.ff. de lega. e.idem Bald. in.l.pactum dotali.2. quæstio. & ibi Salicet.Alexand.& Deci.numero.18.C. de collatio. Couarru.in relect.capit.quamuis pactum.3.part.§.3. numero.7.de pact.in.6.Rode.Xuarez,hanc dicens cõmunem in repe.l.quoniam in prioribus.C.de inoffi. testam.ampli.10.numero.62.& rursus in.4.limi.legis regiæ numero.8.& sequen.Paul.Imol. Roma. Areti, & alij communiter in.l.qui superstitis.ff. de acqui.hæ re.Antoni.Gomez in.l.22.Tauri numero.10.versic. 2. casu prin.Qui hanc sententiam limitant, vt procedat concurrentibus fratribus,vel filijs fratrum sororis renunciantis,qui sunt descendentes eius,de cuius successione agitur,secus si transuersales eiusdem superfint, & nulli descendentes,tunc enim eis proculdubio præfertur nepos ex filia renunciante,imo & ipsamet filia renuncians,sed hoc vltimum latè examinat Antoni. Gomez.d.l.22.Tauri numero.11. & omnium latissimè & præstantissimè,more solito, Couarru.in relect.10. c.quãuis pactũ.3.par.§.3.nu.4. vbi pluribus cõclusionibus hanc controuersiam resoluit ad eum recurrito.

78 [Vbi autem filia renuncians mortua fuerit ante mortem patris,nepotis ex ea nati proculdubio admittuntur ex successorio edicto,vtpote quos nemo præcedat tempore mortis aui,vt attestantur Bald. in.d.l.pactum dotali.2.quæst.C. de collatio. quem ibi Alexand.& cæteri sequuntur,Paul.quoque Imol.& Areti.in,d.l.qui superstitis Tiraquell.in tracta.de primigenijs quæst.40,numer.117. George. Natan in.d. capit.quamuis pactum numero.56. ibiquè Couarrub.3. part.capit.2.numero.4. & vlti. Thom. Gramma. decis.57.nu.39.dicens hãc opinionẽ cõmunẽ esse prout, & attestantur Guiller.Bened.in repe. cap. Raynutius in verbo duas habens filias numero.280.de testam. & hæc est verior & receptior sententia, quidquid aduersus eam dixerint Roma.in.d.l. qui superstitis, & licèt eam veriorem esse censeat Deci.consil.181.numero 7.& in.l.pactum dotali numero.18. C. de collatio. & Guillerm. Benedi.in. d. capit. Raynutius in verbo duas habens filias numero.181.& Anto. Gomez hoc latè contendens in.d.l.22.Tauri numero.10. & Anto.

79 Rube. consil.42. numero.6. [Diximus & resoluimus supra numero.69. & sequentibus in querela in officiosi testamenti locum esse successorio edicto quoties filius fuit exhæredatus, & nepos ex eo præteritus. Restat inquirere quo pacto competere potuit querela nepoti, ex persona sua cum non fuerit exhæredatus, sed præteritus? querela siquidem competit exheredato.l.1.2. & per totum.ff. de inofficio. testamen. non autem præterito.l. si post mortem. §. exhæredati.ff.de bon.possess.contra tabu.l. non putauit in princ. &.§.1. eodem titulo nam præterito competit ius dicenidi nullum, vel contra tabulas.l.maximum vitium. C. de liberis præte. Cui obiectioni satisfacit Bartol. & Iason. in.l.in suis vltima quæstio. ff. de liberis & posthu. Quòd ex quo filius exhæredatus præcedebat nepotem tempore mortis aui, [& sic nepos non erat suus; quippe qui non tenebat primum locum; & consequẽter non continuabatur in cũ dominũ] nepotis prætheritio habebatur pro exhæredatione, sicut & præteritio matris.§.mater insti.de exhæreda.libe. in qua est eadem ratio. Vnde excluso filio exhæredato,succedit nepos in querela per successorium edictum,quippe cuius præteritio loco exhæredationis habeatur,idem repetit Bart.in.l. pater filium in lectura numer.4.& in repe.numer.10.&.11.ff.de inoffi.testam,& in.l.si quis filium.C.eod.cuius sententiam defendit Iaso.in.d.l. in suis pen.col.ab impugnatione Bald.Ang.& Alex. in locis ab eo citatis,ibi alias rationes assignat, vt ibi videre licebit,eundem Bart.sequutus est Rode.Xuar. in repe.d.l.quoniam in prioribus.20.amplia.numero

80 56.ad fi.C.de inoffi.testamen. [Quartò ex eisdẽ nostræ legis verbis infero quinquennium exhæredato, competens ad proponendam querelam inofficisi testamenti,vt in.l.si quis filium in fi.&.l.scimus.§.illud C.de inoffi.testam.&.l.4.tit.8. part.6. non currere à die aditæ hæreditatis,prout statutum erat iure cõmuni & regio Partitarum.l.Papinianus.§.si cõditioni.ff. de inoffi.testa.l.4.tit.8.part.6. sed à die mortis testatoris.cùm ab eo tempore querela competat. iuxta legem nostram,ita dubie tamen asserere videtur Grego. Lupi in.d.l.4.in verbo entrado enla heredad,ti.8.parti. 6. Mihi autem videtur vera sententia, & in trepidè tenenda,nam si querela competit exheredato, etiamsi hæreditas non adeatur per institutum,vt latè probauimus supra nu.40.& sequẽtibus,& hoc tempus quinquennij incipiet currere à morte testatoris,quo in tempore querela proponi poterat contra curatorem hereditati datũ,nomine ex heredibus scriptis vel legitimis adeũ-

81 te,vt ibi dixi. [Quintò infero,substitutionem pupillarem & exemplarem filio exhæredato factam,conseruari rupto testamento patris ex causa exhæredationis,vel præteritionis per eundem filium,cui facta fuit substitutio, quod iure communi per auth ex causa C.de hib. præte. asserebant Bart.Alexand.& Iaso. in. l.1.§.vltimo. ff. de vulga. Ripa in. l.2. numero.32. eodem titulo Vldri. Zasi.de substitutione pupillari numero.21. Politus eodem tractatu numero.34. qui hanc profitetur communem esse, quam Curti. Iunior sequitur in.d.auth. ex causa numero.53. eam attestatur etiam communem Anto. Gomez in. l. 24. Tauri numero.5. & Grego. Lupi in.l.10. titulo.5. partit. 6. in verbo se desataria. Et quamuis doctissimus Couarruuias contrariam conetur defendere sententiam, tam iure communi quàm regio, in capit. Raynutius. §.6. numero.3.&.4. de testamen. fretus authoritate Dyni, Petri à Eclaper. & Ioannis Ignei in. d. auth. ex causa. C. de libe.prete.vbi etiam Bald.numero.3. eam etiam defendit Corras. in.l.si testamento numero.22. C. de impube. & alijs. Verior tamen est communis, cui accedit Grego. Lupi in.l. 10.titulo.5.partit. 6. in verbo se desataria.Dyn.& ad secle nituntur suam tueri opinionem sequentibus argumentis. Primo, quia testamentum paternum necessarium est ad sustinendam pupillarem substitutionem.§.liberis insti.de pupill.,substi.l.2.§. prius. ff. de vulga. Irritato namque patris testamento, irritatur & pupillaris substitutio in eo contenta. d.l. .2.§.plane.ff.de vulga.l. Papinianus.§.sed nec impuberis.ff.de inofficio. testam.d.§.liberis &.l.10.titulo.5. part.6. Nec quicquam obest decisio auth.ex causa.C.

de libe. prete. non enim conseruantur per eam, quæ præcisse exigunt præuiam hæredis institutionem, prout exigit pupillaris substitutio, & quamuis appellatione cæterorum continetur substitutio, vt in .l. qui plures liberos.§. vltimo. ff. de vulga. & in.l. nam quod.§.1. in fi. ff. ad Trebellia. tamen ea verba addita sunt ab Ynerio, prout eleganter aduertit Couarru. Verùm, iudicio meo, eadem vel æquipolentia verba continet text. in authen. vt cum de appe.cogno.§.sed hæc,vnde.d. auth. ex causa sumpta fuit,ibi,*Et cæteris testamenti capitulis in suo robore permanentibus*,& in.§.si vero contigerit,ibi, *Vel quælibet alia capitula concessa legibus nominari*, quę verba non poterant, ni fallor,in alio verificari,quam in substitutione pupillari,in qua patri licet filio suo hęredẽ cõstituere,quẽ malit,vt in prin.& per totũ insti.de pupill.

82 substi. [Alia item ratione suam conantur,defendere sententiã,nẽpe,quia lex parti.10.tit.5.par.6.expressit de struit communem sententiam,dicens,non valere pupillarem substitutionem rupto ex quacunque causa patris testamento,quæ leges ius ciuile vt plurimũ & sectantur,& interpretantur,nec id corrigunt,sed potius cum eo consonant. Quare videtur per nouellã constitutionem rupto testamento ex causa prætertionis vel exhæredationis,pupillarem substitutionem nõ conseruari.Sed huic rationi respõdetur,eam fuisse ante Bart.communem doctorum interpretationẽ: nunc autẽ communem esse in contrariũ,vt dixi, imo quòd conseruetur pupillaris substitutio,quam vltra precitatos tenuerũt Iaco.de Are.& Oldra.& omnes secundũ Bar.in.d.l.1.§.fi.nu.3.ff.de vulga,quin & ipse Dyn.mutata in melius sententia correxit opinionẽ suã in. d. l.1. idem docuerũt Rayn Guill.de Cun.& cõmuniter omnes illius ætatis doct,vt retulit Alb.in rub.ff.de vulg. nu.31 & cõmuniter Nouiores teste Iaso.in.d.l.1.§.fi.nu. 8.ff.de vulg.Corn.in.d.auth.ex causa nu.38. Emanuel Costa in rep. c.si pater.3.part.in verbo censendũ nu. 9.de testam.in.6.vbi & nu.sequentibus hãc conclusionem extendit,recurrito ad eum, quia singulariter & doctè procedit ad.d.l.parti respõdet,optime Tell.Fernan.in.l.3.Tauri.4.par.nu.8.& seq. [Cæterùm iure

83 regio per legem istam corrigitur ius antiquum Partitarum,& commune Imperatorum, per eam quippe non adita hęreditate, non solùm legata confirmantur,& fideicommissa,sed & cętera in eo contenta,quibus verbis planè comprehenditur & datio tutellarum,& pupillaris substitutio, & exemplaris, vt dixi numero.81. per text. in l. qui plures liberos. §. vltimo. ff. de vulga. & l.nam quod.§.1.in fi. ff. ad Trebellia. Et si dixeris legem hanc in diuerso casu procedere, nempe, vbi in testamento hęres scriptus non fuit, vel vbi scriptus repudiauit hęreditatem, non quoties ex causa prętertionis,vel exhęredationis testamentum rumpitur,qui casus tanquam omissus remanet in dispositione iuris antiqui,l, cor modissimè.ff.de libe, & posthu. Respondeo,iure communi maior defectus erat omissio institutionis hæredis, vel additionis hæreditatis, quam prętertitio vel exhęredatio. Quandoquidem priori casu legata manimè debebantur, sed totum corrumpebat testamentum, vt probaui supra eodem glosl. 19. in princ. & hac

Universidad de Deusto
Biblioteca

eadem gloss.in prin.in vltima verò specie solũ quoad institutionem hæredis corruebat testamentum, non quoad alia capitula in testamento contenta, vt in.d. auth. ex causa.C.de libe. præte.Maiori ergo ratione lex nostra disponens propter defectum aditionis, vel institutionis testamentum non rumpi quoad alia omnia in testamento contenta,extendetur ad aliam speciem,quæ minorem habebat dubitationem iure communi,nempe,vbi propter exhæredationem,vel præteritionem testamentum irritabatur. Paria enim sunt institutionem non facere,vel inutilem fecisse, c. inter corporalia de transla.episco.l.si aut nullum. C.de legati.hered.Paria item sunt non facere,vel inepte facere. l.2.& ibi notat Bald.C.de succes.edi.in qua sententia residet Greg.Lupi in.l.10.in verbo se defataria,titul.5. part.6.& in.l.5.in verbo de aquela edad, titulo.5.ca. part.6.& Marcus Solon Burg.in.d.l.3.Tauri numero
84 993.ad fi. [Cui non oberit, quod Couarru.respondẽs ad.l.istam asserit,dicens hæc intelligi debere in his,quæ præcisam heredis institutionem non requirunt,ea nimirum cõseruantur non adita hæreditate: secus verò in his,quę absque hæredis institutione minimè subsistunt. Tradit exemplum,in fideicommissis & legatis, quæ in codicillis relinqui possunt,vt in prin.& per totũ insti.de codici.& in dationibus tutellarũ,quæ non adeò hæredis institutionem requirunt,imo absque ea quandoq; consistunt.l.3.ff.de confir.tutore,nam cõtrarium asseuerat Greg.Lupi in.d.l.10.in verbo se defataria,tit.5.part.6.ad fi. dicens hanc legem procedere in his,quæ necessariò hæredis institutionẽ exigũt, nec debere restringi ad ea,quæ ab intestato in codicillis relinqui possunt, quoniam tutella non potest ab intestato relinqui.l.1.ff.de testamen.tute. Sed nihilominus conseruatur ex auth, ex causa. C. de libe. præte. quod autem Ripa & Ioan. Igne. & Couarru. obijcie bant,dicentes tutellam etiam sine testamento vtiliter dari solere in hoc,vt confirmetur,vt in.d.l.3.ff.de confirm. tuto. diluitur per text. in auth.vt cum de app. cognosci.§.si verò cõtigerit, quatenus probat tutelã ita competere testamentariam, vt nulla egerat iudicis confirmatione,vt rectè expendit Areti.in.d.l.1.§.vlt. numero.7. versic. sed ad hoc respondetur.ff.de vulga. & Emanuel â Costa in.d.c.si pater.3.par.in verbo cẽsendum numero.9.in fi. vbi pluribus rationibus hoc confirmat,de testamen.in.6.cum quibusdam ampliationibus.Tellius Fernandez in.l. Tauri quarta parte per totum qui optimè defendit nostram sententiam, quem vidi postquam hæc scripseram. Conseruantur etiam si defectus institutionis hæredis, vel aditionis hæreditatis,iuxta legẽ nostram interueniat,vt & Grego.Lupi attestatur in.l.12.tit.7.part.6.in verbo entrar la haredad,& Tellius Fernan.vbi supra numero. 18. & sequen.quinetiam idem erit in substitutione exemplari,vt colliges ex his quæ Couar.docet in.d.c. Raynuntius.§.6.numero.2. & seq. [Sextò infertur,verbũ
85 lego adiectum vniuersitati bonorũ non inducere hæredis institutionem,etiam nullo alio hærede instituto,quia ad conseruationem & validitatem testamenti,iure isto,nulla hæredis institutio requiritur, vt in hac lege statuitur.Quinetiam idem esse iure communi Imperatorum fatetur Bar in.l.Centurio numer.19. ff.de vulga.per text.in.l.verbis legis.ff.de verbo.signi. &.l.mulier.§.vlt.ff.ad Trebellia,quibus tamen nõ probatur Bart.opinio.Eam tamen nihilominus receptionem esse attestatur Iaso.in.d.l.Centurio numero.37 & Galiaula ibi col.60.& Iaco.Niger.in rub.ff.de lega.1. fol.6.col.3.qui longè disputat hanc quæstionem,& similiter Crottus ibi,& Fran.Ripa in.d.l.Centurio numero.97.contrariam tamen probat text,in cap. Raynaldus extra de testam.vbi Raynaldus patruo suo, & eius filijs dimidiam quorundam bonorum partem, & reliqua bona paterna legauit, idque legatum appellat text.ille in fi,institutionem,vt ex eo expendunt glos, Cardi.& Couarru.ibi §.1.nu.5.idem Cardi. & Imol. num.49.&.53.in.c.Raynuntius eodem tit.Bald. in.l. inter omnes prope finem.C.fami.æreis.Phili.Fran.in c.si pater numero.46.de testam.in.6.& ibi Acosta.1. part.in verbo bonis suis num.14.vbi citat concordan. dixi supra eod.glo.10.num.62. Verûm has opiniones conciliare videtur gloss.in.d.c. Raynaldus dicẽs in eo cap.verbum lego assumi propriè & improprie, respectu auunculorum, impropriè verò respectu patrui, ne corruat vltima Raynaldi voluntas. Ex quo Abb, & Barba.ibi fol.27.& Couar.§.1.numero.5.versi.quãobrem,colligunt,verba testamentorum etiam impropriè assumi, ne dispositio subuertatur, quod & in alijs actibus regulare est,vt in.c.cõstitutus iuncta glo. de relig.domi. Ex quo deducit ibi Couarru. quod verbum lego additum vniuersitati bonorum, nullo alio hærede instituto,inducit hæredis institutionem,quoties si eam non induceret,testamentum corrueret:alioqui sensisse Bernardum,non inducere hæredis institutionem,atque ita potest Bart.decisio accipi, nã in substitutione verbum lego adiectum vniuersitati bonorum,potest operari fideicommissariam institutionẽ, quare nulla cogit necessitas prædictum verbum ad directam substitutionem deflectere, quam conciliationem tradit nuncupatim Galiaula in.d.l.Centurio co-
86 lumna.60. [Ex quibus ipse Couarru.infert in.d.cap. Raynaldus.§.1.num.5.in fi.& 6.quod verbum lego ad iectum vniuersitati bonorum in codicillis,aut in testamento,in quo est apposita clausula codicillaris, non significat institutionem hæredis,sed fideicommissum, cum actus hic validus sit absque hæredis institutione. Infert etiam iuxta.l.nostram, quòd si in testamẽto nihil contineretur, quòd præcisam exigeret hæredis institutionem,eam minimè inducere,quia ad illum actũ necessaria non esset.Sed ego iure nostro regio hanc illationem extendo,vt procedat,etiam si actus cui hoc verbum adijcitur,præcisam hæredis institutionem iure communi exigeret:nam per legem istam nullus casus inuenitur, qui additionem hæredis ad sui firmitatem exigat,censentur enim instituti venientes ab intestato,vt latè probaui supra eodem gloss.10.numer.47. & sequentibus,quæ omnino vide.

GLOSS. XV.

Aditio hæreditatis etsi deficiat,conseruantur nihilominus dationes tutellæ,et substitutiones pupillares, & exemplares, & cætera in testamento contenta quamuis

quamuis iure communi præcisam exigat hæreditatis additionem ad eius firmitatem.

P *Y en las otras cosas que en el se contienen.* His verbis probantur liquido quę diximus in glo.præcedenti, nempe,nullo hærede in testamento scripto, vel si scriptus fuerit,non adita per eum hereditate,conseruari legata in testamento scripta & relicta,& cętera omnia in eo cõtẽta, siue sit datio tutelæ,siue pupillaris aut exemplaris substitutio,siue quid aliud quod ad eius confirmationem iure communi precisse exigat hæredis scripti additionem,vt in præcedenti scholio latè deduximus numero.81.82.83.&.84.& Telli.Fernandez in.l.3.Tauri.4.parte per totum & resoluit numer.21. ex Corneo in,d.auth.ex causa numero.116.C.de lib.præt.

GLOSS. XVI.

1 Legata nutu & signis relinqui possunt.
2 Hæredis institutio nutu & signis fieri non potest.
Testator si articulate loqui non potest an valeat testamentum,& quid si potest? ibidem.
3 Hæredis institutio ad pias causas vel inter liberos nutu, vel signis fieri potest.
Testamentum factum ab eo qui intellectum amisit nõ valet,ibidem.
4 Hæredis institutio an ad interrogationem alterius fieri possit? & num. seq.
Hæredis nomen à testatore est nominandum, ibi.
Forma an per æquipolens adimpleri possit? ibi.
5 Confessio ad alterius interrogationem facta,non videtur ex propria emanasse voluntate.
Per alium explicare an possit,qui aliquid propria manu facere tenetur? ibidem.
6 Lex hac consultissima §.at cum humana. C. qui testa. face.poss.explicatur.
Voluntas magis deliberata præsumitur, quoties quis ad interrogata respondet,ibi.
7 Lex iubemus.C.de testam.declaratur & .l. 6.titul.3. parte.6.
Forma requisita ad certitudinem alicuius rei habendã satis est,si per æquipolens adimpleatur,ibidem.
Demonstratio frustra adijcitur rei demonstratæ, ibidem.
8 Lex.1.§.in causa.ff. de quæstio.
Tormentorum metu falsa quis confitetur,vt plurimũ maxime si interroguetur specifice,ibi.
9 Institutio hæredis ad interrogationem alterius facta quo casu valeat,& quo casu sit inualida?
10 Articulatè vel inarticulatè loqui quando quis dicatur.
11 Fideicommissum an nutu vel signis relinqui possit.
12 Testatori si legatur testamentum,& interrogatus an sic velit testari,& responderit quod sic,an valeat testamentum.
13 Legata non vitiantur,si testator se referat ad scripturam priuatam penes alium existentem.
Hæredis institutio,si testator se referat ad scripturam priuatam non valet: nisi priuata scriptura sit indubitata,ibidem.
Expressio videtur nominatim facta,si scriptura ad quam fit relatio sit certa & indubitata,ibi.
Paria sunt quid esse expressum specifice, vel per relationem ad aliud,ibidem.
14 Hæreditas non adita non transmittitur, & quare?
Legatum non agnitum transmittitur, & quare, ibidem,
15 Transmissio hæreditatis quare regulariter non fiat.
Declaratio animi non potest ad hæredes transmitti, ibidem.
16 Hæreditas non adita transmittitur ad hæredes in.6. casibus,& numero.17.18.19.20.&.21.
19 Hæreditas non adita nullo vnquam casu transmittitur ad hæredes, sed ius adeundi,& numero. 21. in fine.
Ius adeundi semper transmittitur ad hæredes, nisi cũ lex præsumit hæredem noluisse adire,ibi.
22 Legatum non agnitum quare ad hæredes transmittitur,& hæreditas non?
Differentiæ plures inter legatũ et additionem hæreditatis remissiue,ibidem in fi.
23 Legatum rei alienæ scienter factum valet.
Hæredis institutio de re aliena scienter, vel ignoranter facta non valet,ibidem.
Hæredis institutio de re aliena de consensu domini valet, nec per pœnitentiam reuocatur,ibidem.

q *Por heredero o le legare.* Nota legem istam quę hęredis institutionem æquiparat legatis, sed hoc speciale est in specie legis nostræ, vt infra in glosis sequentibus aperiam:nam vt plurimum in multis differunt.Imprimis legata nutu & signis relinqui possunt ab eo,qui propter infirmitatem impeditur vel omnino vel articulatè loqui,modò hoc impedimentum cessaret infirmitate cessante.l.nutu.ff.de lega.3.gloss.& Couarr. in c. cum tibi numero.3.extra de testam. Alex.Rimina. & Corne.in.l.iubemus.C.de testam. Iaso.in.l.fi is qui pro emptore numero.174.ff.de vsucap.Anto.Gomez. in.l.3.Tauri numero.11.per tex.in.l.& in epistolã. C. de fideico.& in. l. cum proponebatur. ff. de lega.2.&
2 in.l.Labeo.§.fi.ff.de suppell.lega. [Hęredis verò institutio fieri non potest nutu vel signis, nam si testator amisit loquelam,ita quòd clare & articulate, seu intelligibiliter loqui non possit,non potest testamẽtum facere,nec hæredem instituere,etiamsi nutu vel signis exprimat voluntatem suam,debet siquidem voce propria hęredem nominare.l.iubemus.C.de testam.ibi,si enim talis testator,qui neque scribere, neque articulate loqui potest,mortuo similis est & falsitas in elogijs commit-

Universidad de Deusto
Biblioteca

committitur,ex quo id expendunt Bar. Bal. Pau.&
communiter doctores,Bal.paul.& cęteri in.l.2.ff.de te
stam,At si penitus non amisit loquelã,sed loqui po-
test tardè balbutiendo & minus articulatè, ita quòd
quodammodo intelligi potest , poterit testari ,&
heredem instituere,non tamen nutu aut signis id face
re libet.l.quoniam indignum. C. de testam. ibi, quæ
fortè femineis & balbutiens lingua profudit , quem
expendunt Bal.Ang.& communiter docto. & repu-
tat vnicum Iaso.ibidem.Ang.Imo.& doct.in.l.in ad
uersa.ff.de testam.& in.l in fraudem.§.1.ff.de mili.te
stam.Roma.in.l.1.2.colu.ff.de verbo.oblig. Bal.in.c.
1.§.vasalli.numero.6.de pace constan. in vsib⁹ feudo.
Ang.Areti.in.§.1.insti.de testam.pen.column.Anto.
Gomez in.l.3.Tauri numero.110. qui pro hac senten-
tia appendit tex.in.c.Raynutius de testam . ibi in ex-
tremis positus condidit testamentum,vbi hoc resoluit
Guill.Bened.in.d.verbo in extremis num.27.tex.etiã
in.cap.nos quidem eo.tit.ibi,de hac luce migrante,&
in.l.Pamphilo.§.propositum.ff.de lega.3.ibi,in discri-
mine vitæ constitutum,& in.l.Seya.§.fi. ff. de dona:
cau.mort.vbi statuitur contractum fieri posse in vlti-
mo vitę spiritu,si memoria non sit lęsa. tex. est etiam
expressus in.l.discretis versic. vltimo. C. qui testam.
fac.poss. dicit ibi Imperator eum,qui cassu,morbo,seu
infirmitate superueniente obmutuit , vel lingua
eius sit impedita , testari non posse, nisi sciat scri-
bere . si verò penitus non amisit loquelam , sed
tardè & balbutienter loquatur , licet non articula-
te,testari posse & hæredem instituere,hanc esse com-
munem sententiam attestatur Couarru.in cap.cum ti
bi numero.4.ff.de stam.quę confirmatur.l.6.tit. 3.par.
3 6.[Ad pias tamen causas nutu testari quis poterit,ex
sententia gloss.in.cap.cum tibi de testam.quam ibi ex
pendunt doctores teste Didaco Couarru. ibidem nu.
6. & Corneo in. d.l. iubemus. C. de testam.eam dixit
vnicam Bal.in.l. 1.num.59.C.de sacros. eccles. eidem
accedunt Anto.Gomez in.l.3.Tauri numer.110 in fi.
Gregor.Lupi in.l.6.gloss.2.tit.3.par.6.Guill.Bened.in
rep. c. Raynutius in verbo extremis numero.28. qui
idem esse asseuerat in testamento inter liberos. Vbi au
tem testator amisserit intellectum,nec hæredis institu
tio,nec legata valebunt.d.l.iubemus.C.de testam.l.cõ
ficiuntur.§.1. ff.de iure codicillo. ex quibus id obser-
uant Bar.& communi . doct.in.d.l. nutu.ff.de lega.3.
Cin.& cęteri in.l.& in epistola.C.de fideico . Quod
nõ præsumitur,licet in continenti post conditũ testa-
mentum decedat,vt probat Anto.Gom. in.d.l.3.Tau
ri numero.112.contra Pet.de Belapert. in.d.l.& in epi
4 stola.C.de fideic. [Sed quęstionis esse solet,si quis in-
terroget testatorem coram testibus,an eum vel alium
ab eo nominatum instituat hæredem,cui testator res-
ponderit quod sic,an valeat institutio? Et videtur nõ
valere,vt in.l.iubemus.C.de testam.& in.l.6.tit.3.par.
6.vbi pro forma testamenti & falsitate euitãda requi-
ritur,quòd testator exprimat voce propria nomen hę
redis,qua non seruata corruit testamentum: non ergo
satis erit formam per ęquipolens adimpleri. iuxta ve
ram receptamque sententiam teste Alex.in.l.1. nume
ro.3.ff.de libe.& posth.qui alios plures citat.& ibi Ia-
so.numero.14.Deci.in.l.hac cõsultissima col.2.C.qui
testam.face.poss.& cons.612.numero.3.Bal.Ang.Pau.
Soci.& alij communiter in. d.l.1.Paul.Pari.consi.36.
libr.3.colum.1.& cons.33.numero.24.lib.2.& cons.97.
numero.25. lib.4.cum concord.per Ferdin.Vazquez
congestis lib.1.de success.creatio.§.4.numer.12. & seq.
Qui num.15.hoc esse verum probat ex mente docto-
rum supra citatorum,etiam si non pręcesserit prohi-
bitio,sed pręceptum dumtaxat legis pręcipientis seu
disponẽtis,& deinde sequatur annullatio actus,prout
in specie de qua agimus,eamque attestatur veram,cõ-
munem, & receptissimam sententiam, quam tenent
omnes docto.superius citati per. l. si vnus.C.de testa.
& l.hac consultissima.§. ex imperfecto eodem titulo
& l.1.ff.de iure codicill . & l. 1. in princ.&.§. si quis
ita.ff.de verbo. obliga.& l.1.§. cum qui.ff. de consti.
5 pecu. [Secundo pro hac sententia solet citari tex.in
l.heredes palam.ff.de testa. vbi scribitur,hæredes esse
palam à testatore nuncupandos,ita quòd à testibus ex
audiantur,vel propria manu eos tenetur scribere . Ter
tio facit.l.1.§.in causa versi. sic qui quęstionem. ff. de
quæstio.vbi confessio vnius ad interrogationem alte
rius facta,non dicitur ex perfecta voluntate emanasse
nec admodum libera,quasi ab eo incitatus respondeat
Quartò adducitur text, in . l. iubemus in verbo ma-
nu sua.C.de eroga.mili.anno.lib. 12. vbi is qui manu
voce, & persona propria aliquid facere tenetur,non
potest id per aliũ explicare.l.vnica. §.ne autẽ.C.de ca
du.tollẽ.l.2.C.de his qui veni. æta.impe.Quint opro
bari expresse videtur hęc sententia in.l.hac consultis-
ma versi.at cum humana fragilitas.C.qui testam.face
poss.vbi si testator committit volũtatem suam alicui
scribendam,ipsique expressam & declaratam , scriptã
que coram testatore & testibus legat & recitet , valet
tale testamentum,à contrario ergo sensu, si ei non reli
quisset scriptam & declaratã minimè valeret, ex qui-
bus hanc sententiam tenent Abb.Papiens.quẽ refert.
Ioan.And.in addi.ad specul.tit. de testamẽtis.§.impri
mis,& Nico.de Mathesila.& Bal.in.l.iubemus.3.col.
C.de testam.Paul.Castr.in.d.§.at cum humana. 2.col.
Corne.cons.77.numero.1.lib.4. Iaco. de Aren. in.d.l.
hęredes palam.ff.de testam. Salic. & Fulgo.in auth.&
non obseruato.C.de testam. Anto.in. capit. cum tibi
eod.tit.Roder.Xua.in allegatione.1.fol.6. colum.2.pa
4 gin.totius operis.116.& seq. [Verùm his non obstan-
tibus contraria sententia verior est & receptior , imo
quod si quis coram testatore exprimat nomen hęre-
dis,dicẽs,vis Petrũ heredem instituere, ipseque respõ
deat sic,valeat huiusmodi institutio, quã optimè pro
bat tex.in.l.nemo dubitat.ff.de hęred.institu.vbi si te
stator in præsentia cuiusdã dicat hunc instituto hære-
dem,valet proculdubio institutio,etiam si hæredis no
men non exprimatur.Sic & nostra in specie,cum con
stet testatorem voluisse eum relinquere hęredem,quẽ
alter nominauit,sufficit vt eius valeat institutio. Libe
rum siquidem est iure gentium & ciuili cuilibet testa-
ri,quemodocunque velit, modò voluntas eius expri-
matur,vel intelligatur,& percipiatur à testib⁹,qui in
testamento interuenire debent, vt in.l.1.C.de sacros.
eccles.Secundo hanc sententiam probat tex. in.l.1.§.si
quis ita interroget.ff.de verbo,oblig. & in l.si defen-
sor.§.qui interrogatus.ff.de interrogato.actio.§. prętе
rea

rea insti de inutil.stipul.§.quoties eod.ti.Tertio strin
git tex.in.l.Pamphilo.§.propositũ.ff. de leg.3.ibi,etiã
ipso testatore interrogato an ea dixisset.Quartò facit
tex.in.l.fi.C.si quis aliq.test.proh.vbi verbis & blan-
ditijs potest quis testatorem inducere,vt eũ instituat.
Quinto accedit tex.in.l.hac cõsultissima. §.at cum hu
mana.C.qui test.fac.poss.ibi,quam susceptam testato
ri recitauit tabellarius,simul & testibus, & eloquium
ipse suum profiteatur agnoscere, & ex animi sui quæ
lecta sunt,disposuisse sententia. Ecce ibi,licet ore pro-
prio non nominet testator hęredem,nec illum scribat
propria manu,valet hęredis institutio: quia ipse & te
stes certi sunt de eius nomine,nimirum ergo si idẽ sta
tuatur in specie,de qua agimus. Huius sentẽtię autho
res sunt Ioann. And.ad specul.in tit. de testamen.§.1.
versic.quid si is in additio . incip. quidam Pileus,&
ante eum glo.ordinaria in.l.iubemus in verbo, quem-
admodum.C.de testam.& ibi Cin.Pet. Iacob. Butri.
Alberi.Iaco.de Bellouisu Ricard.Malumb. quos ipse
Alber.refert,Bar.Ang.Sali.& Alex.idem Bar.in.d.
l.hæredes palàm.ff.de testam.in fi.& ibi Imo. & Are.
idẽ Bar.Paul.& Moderni in.l.1.§.si quis ita.ff.de ver
bo.obliga.Ang.in.l.in fraudem.§.1.ff.de testa.mili.est
communis opinio,vt attestatur Alex.& Iaso.numer.
10.in.d.l.iubemus.C.de testam.Imol.& Couarru.nu.
4.in.c.cum tibi de testam.eam sequuti & receptiorem
asserentes Alber.Brun. de implemento formę colu.2.
Deci.cons.489.numero.3.Alex.cons.12.numero.6.lib.
1.& cons.47.numero.7.lib.2.Paul.Paris.cons.19.num.
3.lib.3.Soci.in.l.si ita scripsero colu.1.ff.de cond.& de
mõst.Fer.Vazq.plures citans concordantes libr. 2.de
successio.creatio.§.17. num. 52.&.54.Qui hãc attesta-
tur receptiorem sententiam,tam in testamẽto in scrip
tis,quàm nuncupatiuo: ex eo quòd licèt testator ad
interrogationem alterius responderit, nõ ideo minus
arguitur,voluntatem eius fuisse deliberatã , quinimo
magis deliberata videtur arg.l.1.in prin.&.§.seq.ff.de
verbo.oblig.vbi communiter docto.id expendunt &
in rub.eo.tit.dum modò verbis respondeat,& non nu
tu capitis,& alijs signis arg.d.l.1. in prin. eandem esse
receptiorem attestantur & sequuntur Anto. Gomez
in.d.l.3.Tauri numero.109.& Gregor. Lupi in. l. 6.in
gloss.1.tit.3.par.6.Et Maria.Soci.Iunior cons.183. nu.
2.lib.2.Petr.Dueñas in sua allegatio.numero.5 & seq.
quibus libenter assentior [Nec oberunt adducta in cõ
7 trarium.Ad primum respõdeo quòd.d.l.iubemus.C.
de testam.&.l.6.tit.3.par.6.procedunt quando nõ prę
cessit interrogatio alicuius,& licèt ibi pro forma exi-
gatur nominis hęredis exprẽssio,quo circa adimpleri
non posse videatur,per æquipolens,ex communi om-
nium sententia,adhuc non obstat,nam licèt prętermis
sio formæ regulariter vitiet ipso iure dispositionem,
nec satis sit ęquipolenter adimpleri , limitatur tamen
& restringitur,vt procedat,quoties forma desideratur
ad perfectionẽ & cõsumationem actus,de quo agitur,
secus autem est,vbi aliquid requiritur ad dubitationẽ
seu incertitudinem vitandam, nam tunc non vitiatur
actus ipso iure propter defectum eorum,quæ ad certi
tudinem requiruntur,si aliàs per ęquipolens certi eius
rei esse possimus:quæ sententia vera est & communis
& eam latè defendunt Alex.in.l.1.numero.8.& Soci.
numero etiam.8,Iaso.numero.5.&.11,& Alcia. nume.
10.ff.delibe.& posthu.Bal Paul.Imol.Cuma. Aret.&
Alex.& Deci. in.l.hac cõsultissima.C.qui testa. face.
poss.Bal.& Sali.in.l.vlti.C.de senten. ex breuilo. reci
tan.Abb.cons.97.Domi.& Imol.in.cap 2. de rescrip.
in.6.Deci.in.cap.2.de testibus,Ancarra.in.cap. ea quę
fiunt de regu.iur.lib.6.Ferdi. Vazquez.lib.1.de succes
sio.creatio.§.4.numero.31.Rationem reddens, scilicet,
quia rei satis demonstratæ frustra adijcitur altera de-
monstratio.l.1.§.vlti.in. fi. ff. de dot. pręleg. l.certum
ff.si cer.peta.l. vbi autem.§.illud.ff. de verbo. obliga.
vnde cùm per solius nominis expressionem satis cer-
ti simus,de persona ociosum est & inane,aliam demõ-
strationem requirere,nil ergo impediet huiusmodi dis
positionem valere,leges etenim vel rationes earum nõ
curant de superfluis & frustatoris . l.fi.C.qui admi.
l.verba.C.de dona.§.1.insti.de verb. oblig.Hoc etiam
apertè probat.l.1. ff.de lib.& posth. vt eam appendit
Ferd.Vazq.d.§.4.numero.32.quo fit,vt glo. commu-
niter recepta in.d.l.iubemus eandem legem limitans,
nisi nomen hæredis ab alio exprimatur,& testator ei
consentiat,vera sit,& ab hac obiectione immunis,eo-
8 dem modo respõdetur ad.d.l.hęredes palam. [Minus
oberit.l.1.§.in causa.ff.de quęstio.loquitur enim in cri
minalibus,& his,quę per torturam extorquentur,vbi
sępe metu tormentorũ mentiuntur.Ad.d.l. iubemus.
C.de eroga.mili. anno. Respondeo procedere in casi-
bus à iure expressis,non aliàs.Ad.d.l.hac consultissi-
ma versi.at cum humana.C.qui testa.face.poss.Respõ
deo non obstare,potius enim probat communem con
clusionem,vt probaui supra numero.6.Ex quibus ma
net firma conclusio,quòd institutio hęredis potest fie
9 ri ad interrogationem alterius . [Quam receptissimã
conclusionem limita & intellige,quando testator non
carebat intellectu & memoria,sed constat deliberate
voluisse testari,animoque libentissimo consensisse,vt
circa proprij patrimonij dispositionem,ab eo interro-
garetur,qui munus interrogãdi assumpsit, secus verò
si testator grauiter, ex morbo laborans interrogetur
forte à notario,vel alio,quem ipse non rogauit, cessa-
re enim debet hac in specie omnis fraus . Imo & frau-
dis suspitio, vt testamentum huiusmodi sustineatur,
Nam si testator ita esset oppressus infirmitate & mor-
tis præsura,vt non possit articulate & intelligibiliter
loqui,non valeret huiusmodi hęredis institutio secun
dum Pet.Cin.& Bar. in.d.l.iubemus.C. de testam, &
Alber.Papi,relatũ à Ioan.And.ad specula.tit. de testa
ment.§.1.versi.quid si is,cuius verba sunt notabilia &
cum magna discretione dicta,teste Paulo Castr. cons.
155.lib.1.& Grego.Lupi in.l.6.tit.3.par.6.qui hanc di
xit esse communem.Soci.consi.20.lib.3.& cons. 28.in
fi.eod.lib. idem voluerunt Alexand.Corne.& Iaso.
in.d.l.iubemus Soci.in.l.1.§.si quis ita colum. 1. & ibi
Ioan.Crotus.ff.de ver.oblig. Alex.cons.12.numero.6.
lib.1.& ibi optime Carol.Moli.idem Alexan.cons.33.
lib.3.Corne.cons.73.&.103.in fi.&.232.&.319.lib.1.&
cons.74.lib.4.Soci.Iaso.Lancel.Galiau. Ripa, Alcia.
Corrasi.& Guilliel. Ponta. in. d.l.1.§. si quis ita.ff.de
verbo.oblig.Soci.con.229.lib.2.Ias.consi.124.in fi.lib.
1.Roma.cons.306.Nicol.Boer.decis.35.Aimon Craue.
cons.117.Zasi.cons.3.numer.37.lib.1.Carol.Ruyn. cõs.
8.numero.9.lib.3.Anto.Imo.Barba.& Couarr. in. c.
cum tibi numro.4.de testam.dicentes hanc esse recep-
tam

Universidad de Deusto
Biblioteca

tam ſententiam. Rod. Xuar. allega. 1. fol. pen. cum concordan. per Pet. de Dueñas traditis in ſua allegatione
10 numero. 9. & ſeq. vbi alias tradit limitationes. [Vt tamen limitatio iſta reducatur ad praxim, præmittendũ eſt, quando quis dicatur articulatè vel inarticulatè loqui. Nam Ang. in. d. l. iubemus. C. de teſtam. in quibuſdam lecturis dixit, articulatè loqui ſe non putare eum, cuius verba per teſtes intelligi nequeunt, ſecus ſi intelligantur, licet teſtator cum lingua balbutiente & groſſa ſermonem effundat, & in alia lectura dicit quòd teſtator non impeditur teſtari, ſi verba eius exaudiantur & intelligatur, Ex quo infert Soc. conſ. 20. numero. 3. lib. 4. quod is dicitur articulatè loqui, cuius verba ſunt intelligibilia, quod docuerat Paul. Caſt. in l. diſcretis. C. qui teſta. face. poſſu. & Lud. Rom. conſ. 306. Denique concludit Socin. eum articulate loqui, qui dicit ſic, ad ea quę interrogãtur, ſi ſibi placeat, & negat ea, quę non placent licèt nihil aliud loqui valeat: non ille qui adeo eſt in extremis, qui dicit ſic ad omnia interrogata, adeo vt ſi interrogaretur, occidiſti hominem, non negaret vtique, ſed potius annueret dicendo ſic, ſecũdum Pet. Cin. & Sali. in. d. l. iubemus C. de teſtam. Quare peritus notarius debet teſtatorem interrogare aliqua, quę ſibi diſpliceant, & neget, & ea in teſtamento ſcribere, vt ex hoc intelligatur eſſe ſanæ mentis & poſſe articulate loqui: atque ideo legi-
11 timè teſtari. [Sed hæc communis ſententia, quod nõ poſsit nutu quis hęres inſtitui, fallit, vbi verbis cõmunibus & non directis teſtator interrogatus, an velit relinquere Titio bona ſua, nutu vel ſignis conſentiat, tunc enim valebit, & conuertetur in fideicommiſſum vniuerſale, arg. tex. in. l. quoties. C. famiercíſcun, hoc voluit Bal. in. l. & in epiſtola numero 4. C. de fideicomiſ. Iaſo. qui valde commendat in. l. 1. §. ſi quis ita. ff. de verb. obliga. 3. colum. Anton. Gomez in. l. 3. Tauri numero. 114. [Secundò limita, vbi
12 apparet teſtamentum ab initio ſcriptum de voluntate & ſcientia teſtatoris, vt in. d. l. hac conſultiſſima. §. at cum humana. C. qui teſta. face. poſſu. ſecus ſi eo inſcio fuerit ſcriptum, & deinde coram eo & teſtibus lectum, & teſtator interrogatus, an velit ſic teſtari prout in eo teſtamento, ſibi lecto continetur, reſponderit quòd ſic, quoniam hac in ſpecie non valet teſtamentum, maximè ſi teſtator erat grauatus infirmitate, vt decidit Ioannes Andr. in addi. ad ſpecula. titu. de teſtamen. §. 1. Romanus conſilio. 306. in fin. Bald. & Iaſon. in. d. l. iubemus & Paul. Caſtr. in. d. §. at cum humana Rodericus Xuarez. d. allega. 1. charta vltima Corneus conſilio. 1. columna. 2. libro. 4. & conſilio. 319. colum. 2. eod. libro Hyppoli. Marſil. ſingu. 449. Iaſo. conſilio. 196. libro. 2. Matth. Affli. deciſ. Neapolitana 143. Carolus Molineus in conſuetu. Pariſienſ. §. 93. & in additio. ad Alexand. conſil. 12. numero. 2. libro 1. in fi. Sed certè hæc limitatio ad nihilum ferè redigit communem ſententiam. Quare Gregorius Lupi in. d. l. 6. in gloſſ. magna ad fi. cenſet non eſſe veram in puncto iuris. Sed quoties is qui interrogat teſtatorem, eſt homo fidelis & minime ſuſpectus, & teſtator articulate & intelligibiliter loquitur, eſtque ſanæ mentis & intellectus, quod teſtamentum valeat, ex quo nomen hæredis exprimere cenſetur per relationem ad interrogata, vt in. d. l. 1. §. ſi quis ita de verborum obligatio. atque ideo hanc limitationem impugnat Alexander conſilio. 33. libro. 3. idem voluerunt Petr. Cin. & Abericus in. d. l. iubemus. C. de teſtamentis, dicentes, repetitum videri per teſtatorem quod interrogans dixit argumento, l. contra nurum. §. 1. ff. rer. amota. & l. ſi reus & l. fideiuſſor. ff. de condict. indeb. Satis ergo erit, quòd de voluntate teſtantis appareat. Vbi autem teſtator non ex voluntate, ſed oppreſſus infirmitate, & quorundam ſuggeſtionibus, non rectè intelligens dixerit quod ſic, procederet proculdubio limitatio, prout voluerunt Alexander. d. conſilio. 33. libro. 3. & Socinus conſilio. 92. libro. 3. à numero 15. vſque ad. 20. & Gregorius Lupi in. d. l. 6. gloſſ. magna in fi. tit. 3. part. 6. Sed iudicio meo in his omnibus coniectandis plurimum tribuere oportebit iudicantis arbitrio, qui perpendet, qua libertate id fecerit teſtator, & an ab hærede fuerit tabellio adhibitus, an ab ipſo teſtatore, & omnia alia, quę recte aduertit Paulus Caſtrenſis conſilio 155. numero. 2. libro. 1. & Bartholomeus Socinus. d. conſilio. 92. libro. 3. numero. 17. & ſequentibus Bal. in. d. l. iubemus, C. de teſtamentis Socinus iterum
13 conſilio. 28. numero. 11. & 12. eodem libro. 3. [Secunda differentia inter legatum & hęredis inſtitutionem eſt, quod in legatis non vitiatur teſtamentum, ſi teſtator coram teſtibus & alijs adhibitis ſolemnibus, dixerit, ego teſtor ſicuti diſpoſui, & dixi, in quadam ſchedula priuata manu mea ſubſcripta, quam depoſui apud Titium, dummodo conſtet eam manu teſtatoris fuiſſe ſubcriptam, vt docent Bar. & Socinus in. l. ſi ita ſcripſero. ff. de cond. & demonſtra, quorum ſententia communis eſt teſte Alexand. in. l. ait prætor. §. vltimo. columna. 1. ff. de re iudica. idem notat Antonius Rubeus conſilio. 14. Couarruuias in capit. cum tibi nu. 5. de teſtamẽ. Aliud ſtatuitur in inſtitutione hęredis, nõ enim valet, ſi hæredem non nominat teſtator ipſe, nec ſat erit ſe referre ad nominatum in ſcriptura priuata, quæ apud tertium exiſtat ex ſententia Bar. in. l. fi. ad fi. C. de fideicommiſſis quem doctores communiter ſequuntur ſecundum Iaſon in. l. certum. ff. ſi certum peta. columna 1. & Albertum Brunum de implemento formæ columna. 12. verſiculo ad hæc faciunt, Couarruuias in. d. capit. cum tibi numero. 5. qui eam opinionem ſequuntur. Iaſo. tamen & Couarruuias limitant, niſi ſchedula illa ad quam fit relatio, ſit indubitata, nec controuertatur an ſit ea ſcriptura ad quam ſe retulit teſtator, nec ne, nam tunc valebit inſtitutio. Quoniam licet ſit forma ſeruanda, tanta tamen poteſt eſſe certitudo in actu, ad quem fit relatio, vt expreſsio nominatim facta videri poſsit, quam ſententiam probare videtur tex. in. l. aſſe toto. ff. de hæredibus inſtituendis. l. inſtitutio talis. ff. de conditio. inſtitutionũ l. 8. in fi. titulo. 3. part. 6. l. quoties. §. ſi quis nomen, in verbo indubitato ſigno. ff. de hęred. inſti. hanc concordiam ſenſit Bar. & doct. omnes eũ ſequũ
tur

tur in. l. ſi ita ſcripſero. ff. de cond. & demonſtra. idem Bar. in. l. quem hæredis. ff. de reb. dub. docto. omnes in l. hac conſultiſſima §. per nuncupationem. C. de teſta. & in. l. vbi autem non apparet. §. illud. ff. de verbo. obligat. Alexand. conſ. 76. numero. 5. lib. 3. & conſ. 14. numero. 15. & conſ. 239. colum. 1 lib. 6. & conſ. 4 numer. 7. & 12. & conſ. 114. numero. 5. lib. 7. Socin. conſ. 142. lib. 1. latiſsime Paul. Pariſ. conſ. 19 numer. 12. 13. 14. & 26. lib. 3. qui hanc dixit magis communem ſententiam, Marcus Anto. in princ. inſti. de teſtamen. numero. 100. & Telli Fernandez in. l. 13. Tauri. 5. par. numero. 3. vbi hãc atteſtatur receptiorem. Et licèt Ferdi. Vazq. lib. 2. de ſucceſsio. creatio. 8. 17. numero. 53. aſſeueret communẽ eſſe opinionem, quòd valeat inſtitutio hæredis facta in teſtamento ſolemni per relationem ad aliam ſcripturam, in qua nomen hæredis cõtineatur, ex eo quod non referat, aliquid certum eſſe per ſpecificam ſui expreſsionem, an per relationem ad aliud, vt in. l. vbi autem non apparet. §. illud. ff. de verbo. oblig. Verior tamen eſt & receptior concordia & reſolutio ſupra tradita, nempe, vt ſi certiſsima & indubitata ſit ſcriptura, ad quam fit relatio, valeat inſtitutio, aliàs non. Forma ſiquidem, quę probationis & certitudinis tantum cauſa deſideratur, æquipolenter impletur, ſi modo res certa ſit. l. 1. ff. de lib. & poſth. & ex ea expendunt communiter omnes. l. 3. tit. 1. de militibus infra lib. 6. recollectionis ibi, tanto que verdaderamente ſe ſepa. Quod pluribus probat Ferdi. Vazquez lib. 1. de ſucceſsion. creatio. §. 4. numero. 31. & pluribus ſequen. dixi ſupra
14 numero. 7. ad fi. [Tertia differentia, hæreditas nõ adita non trãſmittitur. l. 1. §. in nouiſsimo. C. de cadu. toll. l. quoniam ſororem. C. de iure delib. nec bonorum poſſeſsio. l. emancipata. C. qui admi. l. 3. §. acquirere. ff. de bono. poſſ. l. 2. 11. 6. par. 6. Legatum verò nõ agnitum bene tranſmittitur ad hęredes legatarij. d. l. vnica. §. 1. C. de cadu. tollen. vbi gloſſ. notat in verbo cedere, & poſt eam communiter docto. eam conſtituentes differentiã inter hereditatem & legata, & reddentes rationẽ, quia ius adeundi non eſt in bonis noſtris. l. pretia rerum. ff. ad l. falcid. ergo tranſmitti non poteſt. l. nemo plus. ff. de regu. iur. legatum autem ſtatim acquiritur antequã agnoſcatur. l. à Titio. ff. de furt. l. cum pater. §. ſurdo. ff. de lega. 2. hanc receptam rationem alleuerat Alciat. li. 4. paradoxo. capit. 5. in prin. licèt ipſe dicat non eſſe veram, quandoquidem huiuſmodi capeſſendę hęreditatis ſpes probabilis eſt iure ciuili, vt ipſe expendit ex verbis Bar. in. d. fi. in fi. C. de pact. & in l. Gallus. §. & quid ſi tantum numer. 14. ff. de lib. & poſthu. dicentis, poſt mortẽ patris ab inteſtato defuncti nõ poſſe principem legitimare ſpurium in preiudicium ab inteſtato venientium, quamuis enim hereditas adita non ſit, iuſte tamen ſperant ſe adituros, de cuius veritate eſt videndus Emanuel Coſta in. d. §. & quid ſi tantum. 2. par. numero. 95. vſque in finem, ſubdit etiam Alcia. in d. cap. 5. in. d. l. pretia rerum hoc non probari, cuius intellectum late explicuimus in ſtylo cancellarię tit. 3. c. 1. §. 26. gloſſ. magna. numero 91. Quare aliam reddit Alcia. rationem, nempe propter præſumptam teſtatoris voluntatem, hereditas quippe in eius perſonam defertur, quem teſtator elegerit: qua de cauſa ſi is ab humanis deceſſerit non adita hæreditate, non debet hęredi
tas eius hæredi concedi, quem fortè teſtator ipſe non nouit. Fingamus, inquit, me tibi mandaſſe, vt centum Titio des, poteris ne alteri dare: minime cum mãdati fines ſedulo obſeruari decent. l. diligenter. ff. mandat. l. 19. tit. 5. par. 3. quodque alicui in beneficiũ conceditur, vel propter merita, perſonam non egreditur. l. merito ff. pro ſocio. l. Neratius & l. priuilegia. ff. de regu. iur. Sed, iudicio meo, hęc ratio refellitur cò quod in nonnullis caſibus tranſmiſsio ſit hereditatis nõ aditę ad hęredes, etiam præter voluntatem defuncti, veluti ſi hęres decedat intra tempus ad deliberandum præfinitũ l. cum antiquioribus. C. de iure delib. vel. ſi hęres ex facto alterius, vel pœnę alicuius timore impeditus non adeat, ex ſententia Bar. communiter recepta in. l. ventre numer. 6. & pluribus ſeq. ff. de acq. hæred. [Sit igitur vera ratio, quare hereditas non adita non tranſmittatur ad hęredes, quia lex cenſet ipſum nolle adire ſi tempora conſtituta ad deliberandum tranſierint, niſi aliquod impedimentum legitimum obuenerit, vel alia legitima cauſa: nam ea deficiente præſumitur noluiſſe adire, nec tot creditoribus & legatarijs obligari, vel alia ex cauſa, quę ſibi dũtaxat nota eſt, quare per hæredem declarari non poteſt cùm in animo conſiſtat l. ſi auia. C. de iure de libe. l. pro hęrede &. l. gerit. ff. de acq. hæred. l. 11. tit. 6. par. 6. ea quippe quę in animo conſiſtunt, non ſunt tranſmiſsibilia ad hęredes, maxime ſi conſiſtunt in declaratione animi: quomodo obſecro animum defuncti declarauit qui non nouit? facit tex. in. l. centeſsimis. §. fi. & quę ibi notãt Bar. & docto. ff. de verbo. obliga. Sic & declaratio incerti libelli non tranſit ad hæredes glo. in. d. idem Pomponius ſcribit ſi frumentum. §. fi. in verbo appareat. ff. de reiudi. quę ibi communiter recipitur teſte Antonio Gomez tomo. 1. variarum reſolu. cap. 9. numero. 2. Et quamuis ipſe dixerit, nullum præceſsiſſe actum dubium, qui veniat per hęredem declarandus, præceſsit tamen, nempe, an hęreditas ſit opulenta, vel damnoſa propter multitudinem creditorum ærisque alieni, cuius dubij declaratio ad hęredem nõ tranſit. Præſumitur enim noluiſſe hæredem hanc tranſmittere declarationem, quin potius noluiſſe adire cenſetur, cùm tempus deliberandi tranſierit, nullumque aliud habuerit impedimentum
16 quominus in vita animũ ſuum declarauerit. [Vbi autem præſumptio hęc, alia præſumptione eliderẽtur, fieret nimirum tranſmiſsio ad hęredes: quod pluribus modis euenire poteſt. Primùm, ſi propter aliquam dubitationem adire nequiuit, & in omnem euentum futurum ſe eſſe hæredem cognouit: veluti, ſi agnatus proximior eſt in teſtamento inſtitutus, quod redarguitur de falſo, & ſic non poteſt adire, vt in. l. cum fallum. ff. de acq. hęred ſed quamuis nullum pronuntietur, ſcit ſe futurum hæredem, quare nimirum interim decedẽs tranſmittit, vt in. l. ventre. ff. de acq. hęred. vbi gloſſ. & Bar. numero. 6. & 8. & docto. communiter facit. l. filius. §. vlti. ff. de bon. liber. [Secundo quoties facto
17 alterius, contra quem non poſſet haberi regreſſus, hæres adire impeditur, nam ſi ante aditam hereditatem decedat, tranſmittit eam ad hæredes. l. ſcriptus. ff. ad Carboni. d. l. filius. §. vlt. ff. de bon. liber. Bar. in. d. l. ventre numero. 9. & ibi Pau. Caſtr. numero. 14. Ange. & Imol. numero. 20. & ceteri ſcribentes communiter, vt
atteſtatur

Universidad de Deusto
Biblioteca

18 attestatur Alcia.lib.paradoxo.4.cap.5.ad fi. [Tertiò quoties quis timore pœnæ legalis tantum adire impe ditur,nam si interim decedat,transmittit ius adeundi l.3.§.elegantter &.l.si quis posthumos. ff. ad Silla.vbi Rom.Oldraldus cons.108.ad fi.glos.in. d. l. ventre & ibi Bar. numero.10.&.11.Ang.& Paul.Castr.numero 15.& Imo,numero.22.ff.de acq.hæred. Quarum transmissionum ratio est,quoniam præsumptio, quòd noluerit hęres adire,si decedit ante aditam hęreditatem, eliditur contraria præsumptione resultãte ex huiusmo di impedimento,quo cessante nimirum si locus sit regulæ prohibenti transmissionem hęreditatis nõ aditę, propter præsumptam hęredis mentem,qui cessante im
19 pedimento adire omisit. [Quartò si hęres decedit intra tempus concessum ad deliberandum,hoc est,intra annum postquam sciuerit hæreditatem sibi delatam,l. cum antiquioribus.C.de iure deliberan.vbi id expendit glos.& commun.docto.l.2.ti.6.part.6.vbi hac in specie,& quoties tempus deliberandi constitutum fuerat à rege vel iudice fit trãsmissio per hęredem quemcunque, etiam extraneum, ad quoscunque hæredes eius,nam tunc non videtur fuisse in culpa vel negligẽtia,quia in re tam ardua non esset æquum in consultè versari,atque ideo ius adeundi hac in specie transmittitur,propter iustam transmittendi causam, quę præsumptio elidit aliam iuris adeundi, transmissionem regulariter impedientem.Sed aduertẽdum est,residuũ dumtaxat temporis ad deliberandum concessi ad hæredes transmitti,non integrum annum, vt in. d.l.cũ antiquioribus,& ibi expendunt docto.C.de iu.delib. Quod deliberandi tempus à scientia hęreditatis sibi delatę computatur, quare non fiet trãsmissio ab eo, qui decedit intra tempus ad deliberandum designatũ, nisi hęres sciat hęreditatem sibi delatam: secus si hoc ignorabat,quoniam tunc non transmittet, vt in. d.l. cum antiquioribus versi.& siquidẽ, vbi id notat glo. & docto.d.l.2.tit.6.& ibi Greg.Lupi par.6.Anto.Gomez tomo.1.resolutio,cap.9.num.53.subdens nullo casu hæreditatem non aditam transmitti,sed ius dumtaxat adeundi,vt in.l.si quis filium.§.1.ff.de acq. hęred. vbi glos. Bar.Bal.Paul.Ange.Imo.Areti.Alex.& Ia
20 so. [Quinto hęreditas non adita per filium in potesta te patris existentem,transmittitur ad hęredes quoscũque ex vi & potentia suitatis.l.apud hostes.C. de suis & legi.libe. & ibi notant Cin. Iacob. Butri. Iaco. de Aren.Iacob.de Aretio,Faber.Alberi. Bar. Bal.& cõmuniter alij.l.3.C.de iure delib.& ibi omnes interpretes.l.ventre & ibi Bar.numero.12.communiter receptus.ff.de acq.hęred.l.2.in fi.tit.6.par.6.vbi Grego. Lupi in verbo descendiesse,cum concordan.à Decio traditis consi.331 & cons.250.Ratio huius transmissionis est,quia mortuo patre continuatur dominium bonorum suorum in filium in potestate existẽtem. l.in suis ff.de lib.& posthu.quare nulla requiritur aditio, sed immixtio,vt ibi notant docto.omnes Anto. Gomez tomo.1.varia.resolu.cap.9.numero,7.& seq. vbi videbis quęstionem hanc late discussam.& licèt iure prætorio habeat filius beneficium abstinendi,non hoc impedit transmissionem: quia quòd eius fauore fuit introductum,non debet retorquæri in damnum,vt in.l. si filius qui patri versi.etenim.ff.de vulga. & ibi hoc
21 asserunt Bar.Bal.Paul.Imo. Areti. Alex.Socin.& Iaso.& Anto.Gomez.d.cap.9. numer. 23. [Sexto,ratione sanguinis transmittitur hæreditas non adita ad descendentes hęredis,non ad extraneos:nec refert quoad hanc transmissionem,an filij sint legitimi,an verò naturales tantum,in potestate,vel sui iuris,vt in.l. vnica C.de his qui ante aper.tabu.de quo late agit Ant. Gomez.d.cap.9.numero.41.& deinceps. Quod iusta ratione statuitur fauore sanguinis,quę ratio facit vtique cessare aliam præsumptionem.Idem in hęreditate infanti delata propter iustum impedimentum infantis, vt in.l.si infanti.C.de iure delib.de quo latè agit Guiliel.Bene.in rep.cap.Raynuntius in verbo,mortuo itaque testatore.2.numero. 170. & pluribus seq. Ex quo vltra omnes collige veram regulam,quod hęreditas non adita nullo vnquam casu transmittitur ad hęredes,ius verò adeundi semper transmittitur, præterquã vbi lex præsumit hęredem adire noluisse. Quãdo autẽ hoc præsumatur,colliges ex casibus supra traditis. Si hãc regulam seruaueris,tolles omnes interpretum ambages &
22 repugnantias. [Cęrùm in legatis cessat hęc ratio,cùm eorum agnitio nociua esse non possit, quare ad hęredes transmittitur ius agnoscendi legatum, quomodo enim lex præsumere poterit legatarium legatũ noluisse agnoscere? cùm neminẽ sanę mentis credendum sit, commodum non agniturum, cùm nulla possit esse causa repudiandi. Quare ipso iure queritur dominium legatorum à morte testatoris,& transmittitur ad hęredes legatarij defuncti ante agnitionem: quia lex semper præsumit esse agnoscẽdum, hęreditas autem maximam deliberationem requirit, quoniam hæres adeundo obligatur creditoribus & legatarijs,l. ex maleficijs.§.hęres.ff.de actio.& obliga.§.hęres quoque insti.de oblig.quæ ex qua.con.nascun.l.apud Iulianum.§.vlt.cum.l.seq.ff.ex qui.caus.in poss.ea. Denique in hęredem transeunt onera hęreditaria post hęreditatis additionem,in legatarium verò nulla onera, nisi emolumentum dumtaxat,vt rectè explicauit Iaso.in.l.vlti.5.notab.C.de sacrosc. eccles.per tex. in.l. si hęreditatem.ff.mãda.&.d.l.à Titio.ff.de furt. &.l.cũ pater.§.surdo.ff.de lega.2.Alias viginti & quatuor differentias inter legatum & hęredis institutionem congerit Ferd. Vazquez lib.1.de succesio.creatio.§.7.nu.
23 18.quarum vnam dumtaxat referam. [Sit quarta differentia,quòd legatum rei alienę scienter factum valet,vt in.l.cum alienam cũ similibus. C.de lega. Hęredis autem institutio de re aliena,scienter vel ignoranter facta non valet secundum Bal.in.l.fi.18.opp. C.de hęre.insti.per tex.ibi,quem refert & sequitur Iaso. in d.l.cum alienam 1.colum.post medium, & iure cõmuni non magis valet hac in specie testamentum, quam si nullus esset hęres institutus,vt resoluit Paul. Paris. cons.26.numero.17.lib.2.dicens istam esse communem sententiam scribentium in.l.1.ff.de testam.Ferd. Vazquez li.2.de succes.creatio.§.17.numero.79.Qui num. 80.hoc limitat,nisi de rebus alienis quis testaretur de consensu domini,vt tradit Guill.Bened.in rep. capit. Raynuntius in verbo condidit.1.numero. 2. de testa. per tex.in.l.sicut.§.venditionis, ff. qui. mod. pig. vel hyp. solui. Bal.in capit. 1.§.præterea qui.mod.feud. amitta.Nec hoc casu reuocatur testamentum vel institu

stitutio hæredis per penitentiam veri domini, qui cõsensum præstiterat secundum Bal.in.l. senium. C. qui testa.face.poss.& Guil.vbi supra Iaso.in.l.si quãdo.§. fi.C.de inofficio.testa.Ferdi. Vazquez.d.§.17.nume.80.

GLOSS. XVII.

1 *Substitutio duplex,directa & obliqua, & eius distinctionis effectus.*
Substitutio directa quincuplex, vulegaris, pupillaris, exemplaris.breuiloqua & compendiosa remissiuè, ibidem.
2 *Substitutio fideicommissaria quid?*
Fideicommissarius particularis in quo differat ab vniuersali,& an in eo sit locus Trebellianoſ ibidem.
3 *Ius adeundi hæreditatem per fideicommissum relictã an transmittatur ad hæredes.*
Fideicommissarij mortui ante aditam per hæredem hæreditatem ibidem,& num. 4.
4 *Fideicommissarius habet actionem ex testamento,vel officium iudicis, quæ transmissibilia sunt, ibidem & numero.5.*
6 *Fideicommissarius conditionalis mortuus ante impletam conditionem,an fideicommissum transmittat?*
Et quid si sit de liberis?
7 *Fideicommissarius ad tempus incertum mortis ante diem an transmittat?*
Dies incertus pro conditione habetur,ibi.
8 *Fideicommissarius in diem vel in tempus certæ ætatis si illa nondum impleta decedat an transmittat ad hæredes fideicommissum? Limitatur numer. 9.10. 11.& 12.*
13 *Fideicõmissum relictum,cum ad legitimam quis peruenerit ætatem,quomodo intelligi oporteat.*

1 *Substituyere en la herencia o manda.* Substitutionũ quędam directę sunt,quædã obliquę. Directa est illa, quæ substituto hęreditatem defert sine alterius ministerio, vel restitutione. Obliqua est,quę substituto hęreditatem defert ex alterius restitutione, hæc appellatur fideicommissaria,vt explicant docto. omnes in rub. ff. de vulga. Abb.in.cap. Raynutius de testamen.& ibi Couarru.§.4.numero.2.Lancelo.Politus in prin. tractatus de substitutionibus numer. 28. & ibidem Zasi. huius distinctionis cõmoda tradunt præceteris,Guil. Ben.in.d.cap.Raynutius verbo absque liberis morere tur.2.titu.de compendiosa substitutione numero. 12. & Lancelo.de Galiaula in repe.l.Centurio column.3. ff.de vulga. Emanuel Costa in rep.c. si pater.1. part. in prin.numero.10. Directę substitutiones sunt quinque,vulgaris,de qua late agit Bar.in.l.1.ff.de vulga.& ibi docto.omnes Guill.Bened.in rep, cap. Raynutius de testam,in verbo si absque liberis moreretur. 2. tit. de vulga.substitu.& ibi.Couarru.§.4. Anto. Gomez tomo.1.variarum resolu.cap.3. & Emanuel Costa in repe. cap. si pater de testã.in.6.in locis traditis in eius indice in verbo substitutio vulgaris. Alia est pupillaris,de qua tractat Bar.in.l.2.ff.de vulg. & ibi cęteri interprætes. Bal.& docto.in.l.præcibus. C. de impube. Guill.Bene.in verbo si absque liberis.2.titu. de pupillari substitu.& ibi Couarru. §.5. Anto. Gomez tomo 1.varia.resolu. cap. 4. Cost.d.cap.si pater in indice in verbo substitutio pupillaris. Alia est exemplaris,de qua per Bar.& docto.in.l.ex facto.ff.de vulga.per Bal. & docto.in.l. humanitatis.C.de impube.Greg. Lupi in l.11.tit.5.par.6 Bene.in.d.verbo si absque liberis. 2. tit.de exemplari substitu.& ibi Couarru. §. 6. Anto. Gomez.d.tomo.1.cap. 6. Costa in indice, verbo substitutio exemplaris. Alia est reciproca,seu breuiloqua de qua per Bar. & docto. in. l. Lutius.ff.de vulga.per, Guil.in.d.verbo tit.de succesione breuiloqua, & ibi Couarr. §. 7.&. 8,& Anto.Gomez.d.tomo.1.capit.8. Costa. d. indice in verbo substitutio reciproca. Alia. est substitutio compendiosa,de qua per Bar. & doct. in.l.Centurio.ff.de vulga.Guil.Bene.in.d.verbo si absque liberis.2.tit.de compendiosa substi.& ibi Couar. §.9.Anto.Gomez.d.tomo.1.cap. 7. & Costa, in verbo.substitutio compendiosa. [Substitutio fideicom
2 missaria,de qua hîc agimus,dicitur,voluntas testantis fidei hæredis commissa de tota vel parte hæreditatis restituenda alteri,qui fiduciarius hęres vtiliter efficitur,fidei hęredis commissa ideo dicitur,quia fideicommissarius non capit ipse manu propria bona hæreditaria,sed de manu hęredis instituti restituere grauati,vt in.l.viti.C.de fideico.§.1. &.§. vlti.insti. de fideicom. hęredi. De tota vel parte hæreditatis,ideo diximus, quia rem singulare restituere rogatus, nõ cogitur adire,nec restituere,nec est ea in specie locus senatusconsulto Trebelliano,nec in aliquo differt à legato particulari vt in.l.nã quod.s.fi.&.l.seq.&.l.cogi.§. & generaliter &.l.mulier.5.fi.ff.ad Treb.l.2.C.cõmu. de leg. vt ergo locus sit Trebelliano, debet hęres rogari,vt to tam vel partem quotitatiuam hęreditatis restituat alicui:& tunc adire,& restituere cogitur hęres.l.quia poterat.ff.ad Trebelli. & legibus proximè citatis. Verba vltima diffinitionis ideo adijciuntur,quia dominium rerum hęreditariarum,quod transit in fideicommissarium,non est directum,sed vtile, quoniam directum manet apud hęredem grauatum. Quemadmodum & actiones actiuę & passiuæ transeunt vtiles in fideicõmissarium,& directę manent apud hæredem.§. restituta insti.de fideicom. hęredi. quandoquidem duo non possunt simul & insolidum domini & hęredes esse eodem iure & tẽpore.l.si vt certo.5.si duobus vehiculum.ff.commoda Iaso. optime id explicans in. l. 1. in prin.lectione.2.numero.15.ff.ad Trebellian. & Anto. Gomez tomo. 1. varia. resolu.capit. 5. vbi optimè tractat materiam fideicommissarię substitutionis. Ego autem in hac gloss. & sequen. referam quę ad inter
3 pretationem legis nostrę pertinent. [Quæro imprimis,an ius adeundi hæreditatem per fideicommissum relictam, transmittatur ad hęredes fideicommissarij mortui, antequam hęreditas adiretur per hęredem vel antequam sibi restitueretur? Et videtur non debere transmitti, per regulam generalem in gloss. præcedenti traditam numero.14.& sequen. qua statuitur, hęreditatem non aditam non transmitti. l. vnica.§. in nouissimo.C. de cadu.toll.l. quoniam sororem. C. de

Universidad de Deusto
Biblioteca

de iure deliber. Item potisimum hoc iure nostro regio procedere videtur, quo tollitur impedimentum fideicommissario adeundi hereditatem sibi per fideicommissum relictã: quia etiam si heres non adeat, poterit ipse fideicommissarius eam habere vt in hac. l. dicitur, & dicam latius infra glo. seq. Quare cũ nihil obstet fideicommissario, quin agnoscere possit fideicommissum, erit locus regulę predictę, ac proinde non fiet
4 transmissio ad heredes fideicommissarij. [Verùm his minimè obstantibus contraria sententia verior est & receptior, imo quòd fideicommissarius decedens ante restitutionem sibi factam, transmittat fideicommissum ad heredes. Nã aut heres restituere grauatus adiuit hereditatem, & competet fideicommissario actio ex testamento ad restitutionem sibi faciendam, quę actio transmittitur proculdubio ad heredes fideicommissarij: aut verò non adiuit, & ante additionem mortuus est fideicommissarius, & tunc transmittet ad heredes officium iudicis, quod sibi competebat ad cogendum heredẽ, vt adeat, & restituat, arg. tex. in. l. nõ solum. ff. de in inte. resti. & l. 1. & per totum. C. de hereditа. actioni. & in specie id probat tex. in. l. cogi. §. idem Metianus & in. l. Seius Saturninus &. l. postulante. ff. ad Trebellian. & l. in persona. C. de fideicommiss. l. vnica. §. in nouissimo. C. de cadu. tollen. vbi etiam docto. id asseuerant. Bar. quoque in. l. cum filio numero. 12. vbi ceteri interpretes. ff. de legat. 1. maximè Socin. nu. 1. & Alex Iaso. & Ripa qui hanc communem esse attestãtur, Bar. & docto. in. l. à testatore. ff. de condit. & demonstrat. Anto. Gomez hanc esse receptam asserens tomo. 1. variarum resolutionum capit. 5. numero. 9. &. 14. ad fi. Guilliel. Bene. in repeti. capit. Raynutius in verbo si absque liberis mororetur. 2. tit. de fideicommissaria substitut. nume
5 ro. 63. &. 64. [Nec obstat prima ratio pro contraria sententia adducta, quoniam fideicommissarius habet ius formatum, & in esse productum, nempe, actionem ex testamento, vel officium iudicis, vt dixi numero præcedenti. quę transmissibilia sunt, secus in hæreditate vel iure adeundi, quod non est in bonis nostris, vt in. l. precia rerum. ff. ad. l. Falcid. dixi supra in gloss. precedenti numero. 14. & sequẽ. Vel dic ideo transmitti ius fideicommissi ante aditam hereditatem per hæredem scriptum, & ante factam restitutionem, quia fuit fideicommissarius impeditus agnoscere fideicommissum, antequam hæreditas per heredem adiretur, vel sibi restitueretur, quod impedimentum facit cessare præsumptionem repudiationis, vt explicuimus in gloss. precedenti numero. 16. & sequen. Nec oberit secunda ratio, qua diximus iure regio cessare hoc impedimentum, cùm nulla requiratur hæredis aditio ad consequendum fideicommissum, vt in hac l. statuitur & explicabo infra in gloss. sequen. quo nimirum fieri, vt fideicommissum non agnitum ad hæredes minimè transmittatur, quemadmodum fit in hereditate. Quia respondeo, donec constet hæredem nolle adire, non posse fideicommissarium etiam iure regio apprehendere hæreditatem: quia ea dumtaxat in specie lex nostra hanc permittit apprehẽsionem, nempe, vbi hæres noluit, vel non potuit adire: non ergo extendetur ad alium casum, cùm sit exorbitans, & correctoria iuris communis, atque ideo fideicommissarius dicetur legitimè impeditus, donec constet
6 heredem nolle, aut non posse adire. [Vbi autem fideicommissaria substitutio fit sub conditione, non fiet transmissio ad heredes fideicommissarij, qui ante implementum conditionis obierit, quemadmodũ & in fideicommisso particulari statuitur in. l. vnica §. sin autem sub conditione. C. de cadu. toll. ita respondit Lud. Roma. consilio. 17. & consil. 480. Guill. Bened. in capit. Raynutius in verbo, si absque liberis morereturr. 2. tit. de fideicommi. substitu. numero 71. Antonius Gomez. d. tomo. 1. variarum resolut. c. 5. numero. 9. Quin etiam ijdem Anto. & Guill. hoc extendunt, etiam si fideicommissarius sit de liberis descendentibus, adhuc enim non transmittet ad hęredes fideicommissum conditionale ex potentia sanguinis, ex sententia gloss. singul. in. l. vnica. C. de his qui ante aper. tab. quam sequũtur Pet. Cin. Iacob. Butr. Bar. Alberi. Bald. Salice. & Alexander. ibidem, gloss. similis in. l. heredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebellianũ cui sententię omnes consentiunt, testibus Guil. Benedi. & Antonio Gomez vbi supra. Pro quibus est optimus tex. in. l. si in persona. C. de fideicommi, Contra quam receptissimam sentẽtiam insurgit glo, in. l. si is sub conditione, §. fi. ff. de actio. & obliga. ab omnibus reprobata. Quod limitat Oldral. consil. 139. numero. 7. & Guill. Bened. in. d. capit. Raynutius in verbo absque liberis. 2. in materia substitutionis pupillaris numero. 120. quando substitutio concurrit cum iure accrescendi, vt in. l. qui patri vbi Bar. & alij ff. de acqui. hæred. & in. l. ex duobus in principio co. titu. Iaso. & doctores in. l. qui plures liberos. ff. de vul
7 ga. [Sed & si substitutio fideicommissaria fiat in tempus mortis grauati, vel in aliud tempus incertum, mortuo fideicommissario ante diem, non fiet transmisio ad eius heredes: quia dies in certus pro conditione habetur. l. dies incertus. ff. de cond. & demonstra. l. heres meus eod. tit. notant Antonius & Guill.
8 in locis numero precedenti citatis. [Cęterùm in hac materia solet hęsitari, an fideicommissaria substitutio facta alicui in tempus certę ętatis, veluti si testator dixerit, instituo heredem Titium, cumque grauo, vt cum Cayus ad vigesimum ętatis suę annum peruenerit, ei restituat hereditatem, sit ne pura, an conditionalis? & sic an fideicommissario mortuo ante vigesimum annum transmittat fideicommissi ius ad hæres? Et communis est resolutio, esse fideicommissum conditionale, & per consequẽs non transmitti, vt docet gloss. in. l. si cui legetur per textum ibi. §. hoc autem. ff. de lega. 1. vbi etiam Albericus. Bal. Paulus Imo. & docto. communiter. textus est pro hac opinione in. l. si Titio. ff. quan. dies lega. ced. idemque est si tempus certæ ætatis adijciatur in persona tertij, vt in. l. si ita scriptum
9 ff. de manu. testam. [Hæc tamen conclusio limitatur, vt procedat quando tempus illud certę ætatis adijcitur substantię dispositionis, vt constat ex superiori exemplo, secus si adijciatur prestationi & executioni eius, veluti si legatum vel fideicommissum Titio relictum sit, & testator deinde dixerit, quæ legata vel fideicommissa Titius accipiat, cùm ad legitimam ætatem peruenerit: tunc enim non conditio adiecta legato vel fideicommisso, sed exactio in tempus legitimæ ætatis dilata videtur, vt in. l. ex his verbis. C. quan. di. leg. cc. & ex eo text. id appendunt gloss. Bart. Bald. Paul. & communiter doct. dicentes, fideicommissario defuncto ante. 25. annum, ad hæredes ius fideicommissi transmississe, vt tandem eis restitutio fiat, cùm fideicommissarius si mortuus non fuisset, vicesimum quintum ętatis suæ annum complesset,
10 vt ex verbis. d. l. constat. [Secundo limitatur, vt non procedat, quoties tempus certæ ætatis adijcitur gratia ipsiusmet fideicõmissarij, vt sibi consulatur, quia tunc bene transmittitur ad hæredes, etiam si ante tempus certæ ętatis decedat, quod apparet ex tribus. Primo, si est filiꝰ. Secũdò, si erat minor. Tertiò si tota hereditas ei relinquitur tex. est singularis hęc decidẽs in. l. Seyus Saturninus. ff. ad Trebelli. vbi id notant Bart. Paul. Imol. & docto. communiter: fietque restitutio statim mortuo fideicommissario, quia cessat ratio dilationis, vt notat gloss. in. d l. ex his verbis gloss. magna in fi. C. quan. di. leg. ced. Anto. Gomez. d. tomo. 1. cap. 5. numero. 26. limi 2. Vbi similiter ex hoc infert, tale fideicommissum deberi cum fructibus, argu. text. in. l. in fi
11 deicommissi. §. cum Polidius. ff. de vsur. [Tertio limitat idem ipse Anto. Gomez, vt procedat conclusio nostra, quando tempus certæ ætatis apponitur ipsi fideicommissario, secus si apponatur hæredi grauato, quia tunc non est conditionale, sed in diem, & consequenter mortuo hærede ante illud tempus, vel mortuo ipso fideicommissario, vel vtroque, fiet proculdubio transmissio ad hæredes, tam actiuè, quàm passiuè, licèt peti non possit ante illud tempus, text. expressus in. l. libertis. 2. §. ab hæredibus. ff. de alimen. & ci-
12 bar. lega. vbi Bart. & docto. rationem reddunt. [Cæterùm prædicta sanè intelligi oportet, quoties tempus certæ ætatis fideicommissario apponitur per dictionem, quæ principaliter significat tempus, vt cùm, seu quando ad talem peruenerit ætatem, secus si per dictionem principaliter significantem conditionem, vel si ad tempus mortis referatur dispositio, quia tunc erit conditionalis dispositio, in omnem euentum, siue substantiæ adijciatur, siue executioni vel solutioni, siue gratia vnius vel alterius appositа fuerit, vt in. l. si seruus liber. ff. de statulibe. & in. l. quibus diebus. §. quidam Titio. ff. de condi. & demonstra. & vtrobique communis schola doctorum gloss. vltim. Paul. & cæteri. in. l. Seyus Saturninus. ff. ad Trebellia. Bartol. Paul. & alij in. l. si cui legetur. §. hoc autem. ff. de legatis. 1. Anton. Gomez vbi supra. [Sed aduertere oportet, testatore aliquid re-
13 linquente cùm fideicommissarius ad ætatem legitimã peruenerit, si fideicommissarius erat impubes, intelligi relictum in tempus pubertatis, idest, si ad quatuordecimum peruenerit annum: sin autem erat pubes, cùm ad vicesimum quintum peruenerit, vt in. l. cum filio. ff. de legatis. 3. & l. fi. vbi Paul. & docto. de condi. & demonstra. Anto. Gomez. d. tomo. 1. cap. 5. numero. 28.

GLOSS. XVIII.

1 *Fideicommissum vniuersale spirat hæredem mortuo ante aditam hæreditatem iure communi, & limitatur pluribus modis.*

2 *Fideicommissum vniuersale non spirat iure regio hæredem mortuo ante aditam hæreditatem siue post aditam, ante vel post coactionem, vel in casibus in quibus iure communi transmittebatur hæreditas vel non.*

3 *Fideicommissorius iure communi poterat officio iudicis cogere adire hæredem, secus iure canonico & regio, & numero. 4.*

Actio non datur ad cogendum ei, cuia non interest, sibi. Appellare potest is, cuia interest, non si eius non interfit, ibidem.

5 *Legatarius grauatus legatum vel partem eius restituere, non cogitur agnoscere legatum iure communi nec regio.*

6 *Fideicommissum ab incapace relictum, qui hæres institui non poterat, an sit efficax iure communi vel regio? & numero. 7.*

Nullum & inutile æquiparantur, ibidem.

Casus voluntatis includit casum impotentiæ, ibidem.

8 *Fideicommissario sit hodie ipso iure restitutio, alsque hæredis vel legatarij restitutione, licèt iure communi secus.*

Possessio fideicommissi potest à fideicommissario apprehendi absque restitutione, ibidem.

9 *Fideicommissi restitutio fieri potest cessionario iure regio, licèt iure communi secus.*

f *O renunciare la herencia o el legado.* Text. iste in hoc est singularis, & corrigit plures leges iuris communis & Partitarum, & imprimis scire oportet, iure communi esse constitutissimum, quòd si hæres hæreditatem restituere grauatus, decedat ante aditam hæreditatem spirat & extinguitur substitutio fideicommissaria, vt in. l. ille à quo. §. si de testamento in fi. ff. ad Trebelli. & ex ea id experiuntur gloss. Bart. Ang. Paul. Imol. & cõmuniter docto. verum hoc iure communi limitari solet & intelligi: nisi hæres decesserit, postquam fuerit coactus, quia tunc eius hæres restituere tenebitur hæreditatem fideicõmissario, vt in. d. §. si de testamẽto re solutis omnes per text. in. l. non iustam. C. ad Trebelli. authore Anto. Gomez tomo. 1. variarum resolutio. c. 5. nu. 8. vbi hanc eandem cõclusionẽ limitat. Secũdo, nisi hæreditas non adita sit ex potentia suitatis trãsmissa, vel ex vi sanguinis, vel ex beneficio iuris deliberandi, quia tunc hæres hæredis ad quẽ facta fuit transmissio, adire tenetur, & restituere, sicut hæres primo rogatus arg. tex. in. l. eã quã. C. de fideic. quod nũcupatim voluit Bar. & doct. in. l. ille à quo. §. si de testamẽto. ff. ad Treb. Tertio solet limitari, nisi in testamẽto apposita sit clausula codicillaris, tũc etenim fideicommissũ vniuersale trãsit cõtra hæredes legitimos ab intestato succedẽtes. ipsiq; cogẽtur adire, & restituere hæreditatẽ fideicõmissario, arg. tex. in. l. Sceuola. ff. ad Trebell.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& eorum quæ notantur in auth.ex causa.C.de lib.præte.has & alias limitationes tradit Guill.Ben ed.in rep. cap.Raynutius in verbo si absque liberis.2. in materia fideicommissariæ substitutionis numero.73.de testam. [Sed hæc omnia procedunt iure communi Romanorum.Iure autem regio per legem istam hæc immutantur, nam licèt hæres grauatus decedat ante vel post aditam hæreditatem,siue etiam decedat ante,vel post coactionem,siue in casibus in quibus transmitti tur,vel non transmittitur hæreditas,minimè imfirmabitur fideicommissum,sed omni casu ad fideicõmissarium,vel eius hæredes hæreditas pertinebit, vt ex hac lege expendit Anto. Gomez tomo.1.variarum resolutio.c.5.nu.8.ad fi.& Grego.Lupi in.l.vlt.glos.vlti.in fi.tit.5.part.6. [Secundò,cùm iure communi hæredegrauato mortuo ante hæreditatis additionẽ, extinguatur regulariter fideicommissum,consequitur,posse fideicommissariũ cogere hæredem,vt adeat hæreditatẽ, ne pereat fideicõmissum , & deinde, vt eam restituat, officio iudicis nobili imp lorato,vt in.l. quia poterat ff.ad Trebell,vbi Dyn,Bar .Alber.Ang.Paul. Imol. & doct.cõmuniter & in.l.nõ est cogendus iuncta glo. fi.& l.alle â quo.§.tempestiuũ eo.tit.§.ergo versi.sed si recusetinsti.de fideicõ.hæred.§.sed quia ad fi.eo.tit.l. vlt.tit.5.par.6.in fi.Et si adierit,cogetur restituere hæreditatem actione ex testamento directa,vel vtili, ex sententia glo.in.l,restituta.§.1.ff.ad Trebell.& in.l. & sine scriptura glosſ.2.C.eo.tit. vbi idem censet Cyn. Bald.Ang.Sali.& communiter docto.teste Iaso.in.l. cum filio nu.113.ff de lega.1.& Guiller.Bened.in.d.c. Raynutius,verbo si absque liberis.2. tit. de fideicommiſſ.substitu.nu.83.& Anto.Gomez tomo.1.variarũ resolutio.cap.5.num.14. De æquitate tamen canonica opus non est verbali, vel actuali restitutione fideicõmissi,imo eius die cedente hæreditas transit ipso iure in fideicommissarium,vt in.c.in præsentia & ibi notat Bald.& doct.de proba.Grego.Lupi in.d.l.vlti. in verbo al otro in fi.tit.5.part.6. [Sic & iure nostro regio per legem istam,hærede nolente adire, vel expressim repudiante,hæreditas perueniet ad fideicommissarium , ad exemplum iuris & æquitatis canonicæ , de qua supra proximo numero in fi.eamque in iudicãdo sequitur parlamentũ Tolosanũ,vt attestatur Guiller. Bened.in.d.c,Raynutius in verbo si absque,liberis. 2. de fideicommissaria substitu.nu.85.& Grego. Lup. in d.l.vlt.in verbo al otro in fi.tit.5.par.6. Quo fit vt cessent hodie in hoc regno subtilitates,ambages,& anfractus iuris communis Romanorũ super coactione hæredum adire nolentium,& circuitus illi inanes frustratorij,de quibus latè agitur in.l.quia poterat cum legibus sequen.vsque ad.l.ex facto. ff. ad Trebellia . quã sententiam tenuit in specie Ioan.Paris.in.l.1.tit.2.lib. 5.ordina. ex qua lex nostra sumpta fuit,& Grego.Lupi in.l.vlti.in fi.tit.5.part.6.& Telli.Fernandez in. d. l.3.Tauri.3. part . numero. 4. quibus libenter accedo, quamuis contrariam sententiam obseruent Ioan.Lupi in.l.31.Tauri numero.6. 7.8.&.9.& seq.& Marcus Solon Burgen.in.l.3.Tauri nu.994.& pluribus sequẽtibus Ioan.Lupi tamen cogitandũ reliquit nu.13.corũ tamen fundamẽta & rationes debiles sunt,potius studio cõtradicẽdi effussę, q animo veritatem indagãdi, & docẽdi.Quis enim negare poterit , huiusmodi additionem non esse fideicommissario necessariam nec vtilem,& hæredi quodammodo damnosam? At si sibi nõ conuenit quomodo ei actionem dabimus contra.l.seruo legato.§.si testator,ff.de leg.1. Actio enim cõpetit pro fideicõmisso hodie , vt in.l.2.C.de cõmu.de lega. licèt olim officiũ iudicis competeret,vt in.l . pecunię §.actionis in fi.ff.de verb.signifi.Et si dixeris compulsionẽ etiã hodie fieri officio iudicis,vt gl.docet in.l.& si sine scriptura gl.2.C.ad Trebell.cũ cõcor. supra nu. 3.traditis,adhuc officiũ iudicis cõpetit ei , cuia interest,quãuis nullã præsuponat obligationẽ vt in.l. qui p collusionẽ.§.vlt.ff.de actio. emp. & in.l.Quintus. ff. de annu,lega.põt tainẽ ab eo qui officiũ negat appellari,vt in.l.1.Ci.si sępi.in integ.resti.fue.postu.Ias.in.§.1. nu.66.insti.de actio.si non interesset,appellare nõ possct.l.ab executore.§.alio & l.â sentẽtia.ff.de appella.l. 4.&.7.ti.23.par.3. [Tertiò iure cõmuni dubitabatur, an legatarius rogatus,legatum,aut aliquam eius partẽ alteri restituere,possit legatũ repudiare ? Quod videbatur,nam & debitor potest hæreditatem vel legatũ, etiam postquam eius cessit dies,repudiare:nec ex hoc dicetur creditores fraudare,tũc enim fraus creditoribus fit,quoties ex facto vel omissione debitoris desinit ipse aliquid possidere, ita vt sibi incipiat aliquid abesse,quod alteri quæratur , & denuo ei adesse incipiat,vt optimè explicat Bart.per text.ibi,in.l. qui autem in princ.ff.quæ in fraud. credi . eleganter Carol. Moli.in consuetu,Paris . titul.1.§.1.glos.3.numer.10. ita intelligens text.in d.l.qui autem,quem notãt Ange.& Iaso.in.§.item si quis in fraudem nu.121.insti.de actio Couarru.in epito.de sponsal.2.parte capit. 7.§.1. num.12.Poterit igitur fortiori ratione legatarius legatum repudiare,etiã si eius dies iam cesserit , estò quod fiat fideicommissario præiudicium,vt cui ex voluntate testatoris erat restituendum,text. est hoc probãs in l.si quis omissa in fi ff.si quis omi.cau.testa.l.mulier,§. fi.iuncta glosſ,vlti.& l.si patroni,§.sed etsi.ff.ad Trebell.cuius ratio traditur in.l.nam quod.§.fi,&. l. cogi §.& generaliter eod.tit. ex quo id expendit Accursi. in.l.1.in glosſ.magna ad fi.ff.de lega.1. & ibi Bart.nu. 8.Paul.nu.14.Ias.9.col.in prin.& Ripa nu.31.& cæteri eius legis interpretes transeunt cum glosſ.Guiller.Benedi.in repe.c.Raynutius verbo si absq; liberis . 2. tit. de legatis seu fideicommissis nu.232.de testam. Marc. Solon in.l.3.Tauri nu.1002.Couarru.in.c.Raynaldus §.3.nu.12.cod.tit,qui subdit iure nostro regio esse expeditissimum,licere hæredi vel legatario legatum repudiare, licèt illud vel partem eius grauati fuerint restituere , cùm lex ista auferat omnino præiudicium fideicommissario , quippe qui possit absque grauati adittione fideicommissum consequi,ibi aliã quæstionem huic,contingentẽ latè examinat. [Quartò,licèt iure cõmuni statutum sit,incapacẽ,hoc est, eũ qui hęres institui nõ potest iuxta tex.in.l.4.ti.3.par.6. & gl.in.§.legari insti.de legatis,nõ posse hæredem institui,licèt grauetur statim hęreditatẽ restituere,vt voluit gl.cõmuniter recepta in.l.eã quã in verbo coguntur.C.de fideicõ.dicens nõ valere fideicommissũ vniuersale ab instituto incapace relictum: quod de mente Azo.in sum,C.ad Trebe.attestatur fuisse Greg.Lup. in

in.l.vlt.in verbo defendido tit.5.par.6. cui sententiæ subscripsit Imol.in . l . si quis solidum.ff.de hære .institu.Alexand.in.l.cogi §.hi qui solidum. ff. ad Trebell.contra Nicol.de Neapo,qui tenuit contrariũ. Ratio huius cõclusionis est,quia cùm institutio sit caput testamenti,& hoc casu non valeat,per consequens irritatur fideicõmissum.l.proximè.ff.de his quæ in testa. delen. [Licèt,inquam,hoc verum sit iure communi, iure tamen regio per legem istam,nõ irritabitur fideicõmissum,licèt ab incapace hęrede relinquatur,quandoquidem licèt hæredis institutio deficiat cætera omnia in testamento contenta non infirmantur. At paria sunt nullum scripsisse hæredem , aut incapacem & inutilem,qui adire non potest,instituisse.l. si aut nullum.C.de legiti.hære.c. inter corporalia de translatepiscop. dixi supra glosſ. 14. numero. 83. in fine . Et præterea si in casu in quo hęres nolit adire, cõseruatur fideicommissum,eodem pariter modo quando nõ potuit propter incapacitatem,casus siquidem noluntatis includit casum impotentiæ.l.Gallus.§.& quid si tantũ vbi latè doct.ff.de lib.& posth.l.vlti.secundum lectionem Rayne.& Bar.C.de insti.& substi. sub cond. fact.Gre.Lupi in.l.2.tit.5.par.6.qua ratione motus id asseruit expressim idem Greg.Lup.in.l.vlt. in verbo defendido ad fi.tit.5.par.6.quę sentẽtia mihi admodũ placet, [Hodie etiam iuxta ius regium ipso iure fit restitutio fideicõmissario,nec opus est vt hęres restituat,quemadmodum in quibusdam casibus fieri solebat iure Romanorum,quos refert glosſ.in.l.pen.§. cũ autem iuncto tex.C.ad Trebelli.& Alex.in.l.1.§.sed & quoties.ff.eo.Possessio quoque hac in speciẽ transfertur,si ipse fideicommissarius propria authoritate capiat.licèt iure communi sine restitutione hęredis trãsferri non possit,vt dixerat Accursi.in. d. l. 1. §. sed & quotics.ff.ad Trebe.& Bald.in.d.l.pen.q.fi.quod verum existimo,licèt contrarium senserit Greg.Lup.in d.l.vlt.glosſ.fi.in fi.tit.5.par.6.nam ius nostrum regiũ voluit tot ambages tollere,meramque veritatẽ & testatoris voluntatem omnino sectari. [Ex quo cessionario fieri posse restitutionem fideicommissi, contra ius commune sensit idem Greg.Lupi in.d.l.vlt.in verbo al otro ad finem tit.5.par.6.licèt more suo dubitet.

GLOSS. XIX.

1 *Trebellianicam quare hæres detrahat ex fideicõmisso si sponte adyit? & si coactus eam non detrahit?*
2 *Trebellianicam an detrahat, qui non fecit inuentariũ?*
3 *Trebellianica ex quibus non deducatur? & numero.4.*
5 *Trebellianica vel Falcidia an detrahi possit iure regio? & numero.11.&.18.*
6 *Totum dicens,nihil excludit.*
7 *Trebellianica an prohibita censeatur , si testator dixit totam hæreditatem restituas, & nu.8.&.16.*
9 *Trebellianica an possit per testatorem prohiberi , sicut & Falcidia? & nu.12.*
10 *Trebellianica vel Falcidia an prohiberi possit verbis expressis,an generalibus? & nu.15.*
12 *Falcidia & Trebellianica æquiparantur , & nu.24.*
Lex correctoria loquẽs in vno casu porrigitur ad aliũ iure antiquo æquiparatum,ibidem.
13 *Lex correctoria extenditur ex identitate rationis in ea expressæ.*
14 *Lex correctoria extenditur ad casum similem rationem habentem,si reducitur ad ius antiquum commune.*
15 *Expressum dicitur quod verbis generalibus enunciatur, vel ex mente seu coniecturis.*
16 *Totum dicere,aut integrum paria sunt.*
17 *Trebellianica vel Falcidia an debeatur cõtra, vel præter, vel secundum voluntatem testatoris? & nu.21.*
19 *Trebellianica vel falcidia non detrahitur ab eo, qui repudiauit in fi.& nu.20.*
Correcta ratione legis non censetur correcta lex , si sunt plures rationes,ibidem.
20 *Lex nostra intelligitur.*
21 *Prohibere qui potuit,& non prohibuit, concedere videtur.*
Velle quis videtur,quod ius disponit in illo casu , quo vtitur,ibidem.
22 *Trebellianica an possit prohiberi liberis primi gradus? remissiuè.*
Trebellianica an in codicillis prohiberi possit ? remissiuè,ibidem.
Fabius an possit detrahere duas quartas? ibidem.
23 *Trebellianica an deducatur de legatis pijs,sicut et Falcidia?*
24 *Trebellianica non deducitur ex fideicommisso cuius alienatio prohibetur.*
25 *Fructus an veniant in restitutione fideicommissi? vide bonam distinctionem.*
Fructus debentur ei in quem fuit trãslatum dominiũ, ibidem in fi.
26 *Fructus debentur fideicommissario in casibus,in quibus restitutio fit ipso iure,& qui sunt isti?*
27 *Fructus fideicõmissi vniuersalis , an iure regio debeãtur indistinctè fideicommissario?*
28 *Prælegata an veniant in restitutione fideicommissi? vide bonam distinctionem.*
29 *Portio accrescens hæredi an veniat in restitutione fideicommissi.*
Portio desecta accrescit portioni non personæ, ibidem.
Restitutione in fideicommissi,quæ veniant? remissiuè ibidem in fine.

Lo puedan auer todo. Ex his verbis expendi posset, hæredem non posse retinere quartam Trebellianicam , licèt sponte adeat hęreditatem,& vt veritatem huius conclusionis indagemus, pręmittendũ est hęredem restituere grauatum vel partem hęreditatis, retinere sibi posse quartam portionem eius,quod restitue

Universidad de Deusto
Biblioteca

re fuit grauatus,duplici ratione.Prima,ne hæreditatẽ
repudiet.Secunda ne nomen hæredis directi,]propter
quod debitis astringitur,& actiones directæ in eum
transeunt, maneat in vanum]& absque mercede aut
premio.l.1.§.si hæres &.§.denique cum similibus.ff.ad
Trebelli.§.sed quia hæredes insti.de fideicom.hæredi-
ta.l.fi.tit.5.&.l.vlt.tit.11.part.6.& in proœmio.d.titu
11,cuius verba sunt.*Conuenible cosa es y con razon que el*
heredero de cada vn home aya los bienes de aql a quien de
ue heredar,o cierta parte dellos.Ca desguisa do seria auer
nome de heredero, e no le venir ende pro ninguno, &c:
At si hæres adire noluerit, poterit ad id cogi, & ad
restituendum, qua in specie non detrahet quar-
tam Trebellianicam.l. quia poterat, &.l. recusare
&.l.nam quod.§.qui cõpulsus.l.ita tamen.§.qui suspe
ctam.ff.ad Trebelli.l.non iustam.C.eo.tit.§.sed quia
stipulationes insti.de fidei.hæredita.dictæ leges parti
2 tæ. [Secundò non detrahit quartam Trebellianicam
hæres,qui non confecit inuentarium, sicut nec potest
detrahere Falcidiam,vt in auth.de hæredi.& Falci.§.
sancimus &.§.si verò non fecerit colla.1.hanc sentẽtiã
tenuit Cyn.in auth.sed cum testator,C.ad.l.Falcid.fi.
col.8.q.& ibi Bald.Sali.& Fulgo.idem Bal.& Imol.
in.l.cum tale.§.1.ff.de cond.& demonstra.idem volue
runt communem attestantes Imol.& Soci.fi.col. in.l.
Marcellus.ff.ad Trebelli.Lud.Rom.in auth, similiter
num.104.C.ad.l.Falc.idem cẽsuit Ang.de Peru.in.l.
1.§.hæc stipulatio.ff.si cui plusquàm per.l.Falcid.2.co
lumna in fi.Ang.de Aretio in.§.extraneis insti.de hę
red.quali.& diffe.nu.4.& in.§.sed quia stipulationes
fi.col.&.quæst.insti.de fideicom.hæredita. vbi dixit
ita fuisse iudicatũ Ferrariæ Corne.cons.303.lib.1.can-
dem sequitur communem dicens Soci.Iunior cõs.132.
num.3.lib.1.Carol.Molin.in Alex.cons.67.lib.4. hãc
opinionem sequutus magis communẽ esse existimat,
eandem veriorem esse & receptiorẽ attestatur Couar.
in.c.Raynutius.§.11.numer.10.& Paul.Paris. cons. 93.
nu.52.lib.2.Ferd.Vaz.de success.creatio.§.8.nu.14.vbi
hanc dixit receptiorem,eamque optime probat, quo-
rum sententiam veriorem esse crederem,& magis cõ-
munem,licèt Anto.Gomez cum alijs pluribus ab eo
citatis contrarium censeant tomo.1. variarum resolu.
3 c.5.nu.12. [Tertiò quoties quis institutus fuerit & re-
stituere grauatus contemplatione fideicommissarij,&
non sua,nõ detrahet quartam Trebellianicam,nec lu-
crabitur fructus secundum Bald.in rub.C.de reuo.his
quæ in frau.credi.ad fi.Cyn.per text. singularem ibi,
in.l.in fideicommissi.§.cũ Polydius.ff.de vsur. & ibi
Alex.in addi.ad Bar.Greg.Lupi in.l.vlt.gloss. 1. post
4 medium tit.11.part.6. [Quarto Trebellianica non de
trahitur,vbi restitutio hæreditatis fieri debet ex con-
tractu inter viuos secundum Bald.in rub. C. de reuo:
his quę in fraud.cred.ad fi.per text.in.l. quidam cum
filium.ff.de hære.institu.Greg.Lupi in.d.l.vlti. glo.1.
tit.11.par.6.Cui adde quod donatarius inter viuos nõ
poterit similiter detrahere quartã Falcidiã,vel Trebel
lianicam de bonis sibi donatis cũ onere alteri restituẽ
di.l.vsusfructus.§.dos,& ibi Bar.ff.ad.l.Falci.gloss.&
doct.in.l.in donationibus.C.eod.tit.Guill. Benedi.in
rep.c.Raynutius verbo absq; liberis.2.in materia fidei
5 cõmissariæ substitu.nu.22. [Quinto iure regio per le
gem istam videtur detrahi non posse quartam Tre-
lianicam vel Falcidiam, quandoquidem nulla est ne-
cessaria aditio,vt legata vel fideicommissa debeantur,
vt hic statuitur,cessante ergo ratione quare Falcidia
vel Trebellianica debetur, nimirum si quarta hæredi
non debeatur,correcta siquidem ratione legis cẽsetur
correcta eius dispositio.c.miramur de seru. non ordi-
nan.iuncto tex.in. c. à multis de æta,& quali. glo. &
docto.in.l.1.ff.de legi.tuto.cum concord. per moder-
nos traditis in.l.1.ff.solu.matrimo.in.c.1.de constitu:
6 [Præterea hæc conuincitur sententia ex verbis legis
nostræ lo puedan auer todo,sed qui totum dicit, nihil
excludit.c.Romanorum.19.distincti.c.solitę de maio
ri.& obedi.vbi glo.vlt.l.Iulianus in princ. ff. de lega.
3.Vbi[si testator habens dimidium prædij Seyani pro
prium,& dimidium alienum sibi tamen pignori sub-
nixum,omne prædium legauerit,eam quoque prædij
partem legasse videri quasi ad se pertinentem, quam
ex causa pignoris nact⁹ fuit,]inquit Vlpianus Iuliani
sententiam sequutus.l.hoc articulo.ff.de hęre. insti.l.
pediculis.§.Labeo.ff.de suppell.lega.glo.in.l.à procu-
ratore.C.manda.cum concordan. à Tiraq. congestis
in.l.si vnquam in verbo totum.C.de reuo.dona.nu.1.
& seq.Deci.cons.195.col.2.Purpura.in.l.1.nu. 130.C.
7 de sum.Trini.[Cõfirmatur hęc sentẽtia quia si testa
tor dixerit,totam suam hæreditatem velle ad Titium
peruenire,impeditur detractio Trebellianicę, vt vo-
luit Bart.in.l.Centurio nu.27.ff.de vulga. cui accesse-
runt Ang.Frã.de Aret.Alex.& cæteri Moderniores
per tex.in.l.decem in fi.iuncta glo.vlt.ff.de fideicõ.li
ber. vbi lex parificat verba hęc,tota vel integra hære
ditas,idem probat latè Paul.Cast.cons.28.per totũ lib.
2.Alex.qui hanc attestatur cõmunẽ cons.5.nu.14.li.3.
& latè examinat cõs.201.nu.6.& pluribus seq.lib.6.&
cõs.133.nu.6.lib.5.Anto.Corse.in tracta. de potestate
regia.q.37.dubio.2.vbi optimè hanc tuetur sententiã
Philip.Fran.in.c.si pater de testa.in.6. nu. 105. &.106.
& ibi Eman.Costa.3.par.in verbo interdũ,nu.99.Frã.
de Aret.& Ias.in.l.1.ff.de vulg.Areti.cõs.12.col.2. per
tex.quẽ dixit notabilẽ in.§.siquãdo infi.in auth. vt
spõsal.largi.Frã.Curt.Senior cõs.49.nu.59.& plurib⁹
seq.& cõs.50.in respõsione ad.4.argumẽtũ Guill. Be-
ne.in rep.c.Raynutius verbo si absque liberis.2.nu.15.
vers.3.limitabis de testa.Soci.cõs.127.col.antepẽ.vers.
sed hic insurgit lib.3.Tiraq.dubie tamẽ de legi.connu
bia.gl.7.nu.202.&.203.Maria.Soci.Iunior cõ.170.nu.
12.& pluribus seq.2.par.& cõs.113.nu.53.lib. 1. Gratus
cõs.134.nu.48.lib.1.Curt.Iunior cõs.11.nu.15.& cõs.16.
nu.12.vbi hãc opinionem cõmunẽ esse attestatur,Ay-
mõ Grauette cons.174.col.2.& Carol.Ruy. cons. 159.
col.2.lib.3.& cons.115.nu.25.eo.lib.3.& cons.173. colũ.
penul.lib.2.& cons.37.nu.15.lib.1.Nicola.Belon.cons.
64.nu.2,vbi etiã hanc esse communẽ attestatur,Tiraq.
in rep.l.si vnquam in verbo totũ nu.1.Ioan. Dilectus
de arte testãdi ti.5.de substitu.cautela.31.nu.3. vbi plu
res refert hãc esse cõmunẽ sentẽtiã attestantes multa-
que singularia congerit in proposito Lãcelo.Galiaula
in rep.l.Cẽturio nu.400.ff.de vulga.Ioan. Crottus in
rep.l. nemo potest nu.35.&.36.& ibi Ioã.Hanibal nu.
250.ff.de leg.1.Berengari.Fernan.in.l.in quartam cap.
1.nu.316.ff.ad.l.Falcid.Marc.Anto.Bauiera in.l. cum

filio cartha.11.col.2.ff.de leg.1.idẽ respõdit Paul.Par.
& cõmunẽ attestatur cons.20, nu.35.li.3.& rursus cõs.
93.nu.45.li.2.& cons.52.nu.11.li.3.& Boeri.eã cõmunẽ
asseuerãs in decis.44.nu.33.Greg.Lup.in.l.6.in verbo
señaladamente col.1.tit.11.par.6.Marc.Solon.Burg.in
8 l.3.Tauri nu.977.& seq.[Sunt tamen non pauci,qui
asserunt hac in specie,cùm tota vel integra hæreditas,
præcipitur alicui restitui,non impediri detractionem
Trebellianicæ.Hi sunt Ang.in auth.de trien.& semis
se.§.si vero expressim &.§.eos quoque per illos text⁹,
& in auth.sed cum testator per illũ tex.C.ad.l.Falcid.
Ludo.Roma.in auth.similiter col.vlt.C. ad.l. Falcid.
& iterũ cons.75.& con.79.& cons.32.in fi.Soci.consil.
209.ad fi.li.2,Alberi.in.l.raptores nu.3.C.de epi.& cle
ri.Bal.& Sali.in.l.1.C.de fructi.& liti.expens.Ias.cõs.
84.nu.9.li.1.Bertrã.cons.37.li.1.Carol. Moli.in Alex.
cons.5.nu.14.lib.3.& cons.133.li.5.Oldral.cons.248.du
bio.4.Maria.Soci.inter consilia Bartholo.Soci.eius fi
lij cons.14.col.vlt.li.1.Barb.cons.19.ad fi.lib.1. & cõs.
24.col.2.&.3.eod.li.Boeri.alios referens decis.44.nu.
33.Tiraq.de legi.connub.glo.5.nu.110.Fundantur du-
plici ratione.Primò per text.in.l.1.§.inde Neratius &
l.qui totam &.l.ita bene.§.totam &.l.Lutius.§. hæres
institutus &.l.si hæres ab eo.§.totam.ff.ad Trebelli.&
l.si quis ad declinandam.C.de epi.& cleri. vbi licèt te
stator totam hæreditatem restituere rogetur, non ex
eo fideicommissarius liberabitur ab onere præstandi
9 quartam Trebellianicam. [Secundo mouẽtur ex eo,
quòd licẽt iure nouiori testator possit prohibere Fal
cidiam,vt in auth.sed cum testator.C.ad.l.Falcid.non
tamen poterit prohibere Trebellianicam,cum diuersa
ratione debeatur Falcidia,[nempe vt hæres inuitetur
ad adeũdam hęreditatem,quia ad id cogi nõ potest] q̃
Trebellianica,quæ nõ ea ratione debetur,vt inuitetur
hæres ad adeundum, quia cogi potest adire, sed ne
maneat sibi nomen hæredis in vanum,& sic in hære-
dis fauorem,& non testatoris:quare nimirum si à te-
statore prohiberi non possit,& hac ratione hoc asse-
ruit Accurs.in.d.auth.sed cum testator,& Bart. in.l.
nemo potest numero.7.ff.de lega.1.Alexan.in.l.Mar-
cellus in prin.5.quęst.ff.ad Trebelli.Et quia olim Tre
bellianica prohiberi non poterat,l.si vt alleges.C.ad.l.
Falcid.l.Titia.ff.eod.tit.hoc autem ius hactenus non
reperitur correctum,ergo Trebellianica hodie mini-
mè prohiberi poterit à testatore,ideo hanc sententiam
amplectuntur Alcia.lib.5.paradoxorum cap.19. Ioan.
Crottus in.d.l.nemo potest num.17.post gloss.in. d.l.
si vt allegas & alij docto. quos Alexand. retulit in
d.l.Marcellus.Iacob.de Bellouisu in auth. de hæred.
& Falci.§.si verò expressim Corne.in.d.auth. sed cũ
10 testator num.6. [Tertiò suadentur hanc sectari sen-
tentiam eò,quod licèt concedamus testatorem posse
prohibere Trebellianicam,intelligi oportebit, quãdo
expressim prohibuit & verbis expressis & specificis,
vt in.d.§.si vero expressim,& ibi Ang.& doct. supra
nu.8.citati & Oldral.cons.248.col.2.Imo etiam si testa
tor dixerit,soluãtur legata pleno iure,adhuc detrahe-
tur Falcidia aut Trebellianica,secundũ eum cui cõsen
sit Roma.cons.239.vbi attestatur hanc esse cõmunem
opinionẽ,& cons.75.col. 1. & Benedi. Capra cons. 36.
col.1.&cons.83.col.2,Mari.Socin.Iunior cons.170.nu.
29.lib.2.vbi hoc limitat,nisi verba essẽt à testatore pro
lata,quæ etsi id non exprimant,necessario tamẽ id im
portent,nec alium sensum habere possint,quod repe-
tit nu.34.& seq.vsque ad numerum.39.inclusiuè, vbi
optima tradit exempla,quam concordiam mutuã ac-
cepit à Philippo Corneo in auth.Sed cum testator. 2.
col.C.ad.l.Falcid.Sed hæc verba totam hæreditatẽ re
stituat vel tota legata persoluat nõ excludunt necessa
rio Falcidiam,vel Trebellianicam.Potuit enim crede
re testator,bona eius sufficere ad integra exsoluẽda,
nõ autẽ ex hoc ꝓhibere voluit præmiũ hæredi à lege
cõcessũ,vt adeat,neuè nomẽ hæredis ei maneat in va
nũ &absque aliquo præmio,si bona eius nõ sufficerẽt
ad exsoluẽda legata. Vel si dixit totã hæreditatẽ resti
tuat,intelligitur ad fideicõmissariũ iure pertinẽtẽ,hoc
est,drodrãtẽ.Hæc enim est tota hæreditas fideicõmis
sario pertinẽs:quoniam quarta hæredi adeunti spon-
te competit.§. sed quia &. §. nihil &.§. si quis insti.
11 sti.de fideicõ.hæredi. [Verũ his nõ obstantibus tene
priorẽ sententiã nu.7. Traditam, ꝙ vbi testator totã
iussit restitui hæreditatem,vel integra legata, non de-
trahat hæres Trebellianicam,nec Falcidiam:quia hęc
est receptior opinio, à qua in iudicando & consulen
do recedere non licet,cuius veritas ex responsionibus
ad oppositiones superius factas,lucidè cõstabit. Et in
primis non obstant text.in.l.1.§.inde Neratius &. l.
qui totam &. l. nam quod.§, fi. cum.l.sequent. ff. ad
Trebelli.cũ alijs supra citatis nu.8.in fi.quia illo iure
non licebat testatoribus etiã verbis expressis prohibe
12 re Falcidiã aut Trebellianicã.[Quod aũt nu.9.dixim⁹
Trebellianicã nõ posse per testatorẽ prohiberi,licèt
Falcidia possit,quia iure non est expressũ, & quia est
in Falcidia diuersa ratio,quã in Trebellianica: minus
obstat,quoniã verior & receptior est opinio in cõtra-
rium,imo quòd Trebellianica possit prohiberi per te
statorem,quemadmodum & Falcidia: quia iure anti-
quo Trebellianica & Falcidia æquiparantur.l. Mar-
cellus. §. quod autem. ff.ad Treb.sed quoties duo ca-
sus æquiparantur per legem antiquam, lex noua lo-
quens in vno porrigitur ad alium, etiam si sit corre-
ctoria ex sententia gl.communiter receptæ in.l.si quis
seruo aliquo gloss.vlti.C.de furtis,quã sequitur Bart.
& docto.in auth.quas actiones vbi Ias.nu.19. C.de sa
cros.eccle.Bar.Aret.Ripa nu.21.& Moderniores in.l.
2.ff.de leg.1.Ias.in auth.nouissima nu.38. C. de inoffi.
testa,Crottus in.l.Gallus.§.& quid si tãtũ nu.53. ff. de
lib.& posth.quod latè comprobat Steph.à Federi. de
interpretatione iuris par.1.arg.14.Nec dissuadear,si di
xeris, ęquiparationẽ Trebellianicę & Falcidię nõ es-
se vniuersalẽ:quãdoquidẽ in quibusdã casib⁹ differãt,
& sic in ęquiparatis dũtaxat fiet adęquatio, nõ in re-
liquis gl.cõmuniter recepta in.l.omnes dies. C. de fe-
rijs,& in.c.postquam.§. fi.vbi Gemi, de electio.in.6.
Quoniã sufficit,quod regularis,sit earũdẽ similitudo,
vt lex noua in Falcidia loquẽs extẽdatur ad Trebellia
nicã,& è cõuerso,vt in.l.Titia.ff.ad.l.Falci.l.iubemus
C.ad Trebelli.l.cohæredi.§.cũ filię. ff. de vulga.text.
insignis in.§. sed quia hæredes in sti.de fideicõ.hæredi
13 ta.[Secũdò,quia iure nouo authẽticorũ, quo testato
ri permittitur prohibere Falcidiã,vt in.d.auth. sed cũ
testator & in corpore vnde sumitur, est expressa ra-

tio,quare prohiberi permittitur,nempe, quia si hæres noluerit defuncti voluntatem adimplere, testamentũ non irritatur,sed hæreditas defertur alijs personis, ibi describitis,& in auth.hoc amplius.C. de fideico. quæ ratio æquè militat in prohibitione Trebellianicæ. Alias sex rationes enarrat Ferdinand. Vazquez lib. 1.de successionum creatione.§.8.numero. 8. quæ sunt in.d.auct.expressa,& æquè procedunt in Trebellianica,Cæterum cum in'.l. noua corrigente est expressa ratio,ex idẽtitate rationis potest fieri extẽsio ad aliũ casum,vt in auth.de hære.ab int.veni §. ex his autem iuncta gloss.communiter recepta colla.9. Bald. & cæteri interpretes in auth.quas actiones. C. de sacrosan. eccles.idem conuincitur ex text.in.l.cum mulier & ibi expendit Cuma.& cæteri. ff. soluto matrimonio Corne.hanc dicens communem consil.22.numero.30. libro.2,Iaso.& docto.in.d.l.Marcellus.ff. ad Trebell. Ripa in.d.l.nemo potest numero.50.ff.de lega.1,text. in.l.his solis in verbo satis tacitè cautum putamus. C. de reuocan. dona. & in.l.humanitatis. C.de impub. vbi Iaso numero.6,Alexand.nu.5.Corne.nu.15.Curt. Iuni.nu.15.Purpura.in.l.fi.C.de pact.numer.23.& ibi Curt.Iuni.nu.9.& Deci.nu.15.Nimirum ergo si text. in.d.auth.de hære.& falcid.§.si verò expressim corrigens ius antiquum in falcidia,corrigere etiam illud videatur in Trebellianica,in qua eędem rationes in.d.§.

14 expressę militant & procedunt. [Et tum maximè cũ per extensionem lex reducatur ad ius antiquissimum commune,res liquidè teste philosopho facillimè redit ad naturam suam,quod nobis probat gloss. in cap. statutum in verbo numerandum de præben.in.6.communiter recepta teste Iasone numero.40.& Ripa nu. 51.in.d.l.nemo potest.ff.de lega.1. & iure antiquo. 12. tabularum legata & fideicõmissa particularia, & vniuersalia integrè debebãtur nulla deducta quarta vt in l.verbis legis.ff.de verbo.signi.& in.§. 1. insti. de lege falcid.poterit ergo hodie sicut & quarta falcidia,Trebellianica prohiberi,quo argumento vtitur Antoni. Gomez tomo.1.variarum resolutionum.c.5.nu.11.prope finem & Ferd.Vaz.eo tacito in.d.§.8.nu.9. quibus & alijs rationibus moti hanc conclusionẽ,quòd Trebellianica possit per testatorem prohiberi,sicut & Falcidia,tenẽt Bart.sibi contrarius in.l. Marcellus numero.7.ff.ad Trebe.glos.in.d.§.si verò expressim & glo. in.§.sed quia insti.de fideicom.hæred.cui consentiunt Cyn.Bar.Bald.Sali.& Fulgo.in.d. auth. sed cum testator.C.ad.§.falcid.& ibi Corne.pen.col.in vsu forẽsi consulit recipiẽdam Iaso.in.l.nemo potest. 2. lectio. numero.40.& ibi Ripa numero.47.& Hanibal num. 349.post plures per eum relatos.ff.de lega. 1. vbi hanc attestatur cõmunem Alex.& Iaso.numer. 45. in.d.l. Marcellus & ibi Ripa nu.47.&.48.ff.ad Trebelli. idẽ Ripa in.l.1.§.denique nu.3.eodem titulo. Iaso. dicens communem in.l.cum quis numero.9.C.de iur.& fact. igno.& cons.84.numero.9.lib.1.& Soci.in regula.432. Deci.cons.81.col.2.Guido Papæ cons.133.ad fi. Carol. Ruy.cons.173.col.pen.lib.2.& cons.37.nu.15. lib. 1. & cons.137.nu.8.lib.3.Paul.Parif.cons.21.nu.33,lib.3.Nicol.Bellon cons.64.nu.2.Soci.Iunior cons.107.num.6. lib.1.Ioã.Dilectus de arte testãdi tit.5.de substitu. cautela.31.numero,2.Cuma.cons.25.Alexã.cons.67.lib.1.

Couarru. dicens communẽ in cap.Raynaldus.§.3.nu. 6.de testam.Greg.Lupi in.l.6.tit.11.part.6.Marcus Solon Burgen.in.l.3.Tauri num.968.Ferdi.Vaz.de succes.creatio.§.8.nu.5.Eman.Costa in repe.cap.si pater 3.part.in verbo interdum num.98.pag.530. de testam. in.6.eandem communem esse atte stantur Alcia.lib.paradoxorum.5.cap.19.& Ioan. Crottus in.d.l. nemo potest numero.17.ff.de lega.1. eam sequitur & cõmunem asserit Anto.Gomez tomo.1.variarum resolu. c. 5.numero.11.in quibus locis Moderni plures alios citant idem tenentes:quo fit vt hęc opinio receptissima sit & communis. Nec obeunt fundamenta pro cõtraria adducta supra numero.9. quòd sit diuersa ratio in Trebellianica,in qua potest cogi adire hæres,& nõ in Falcidia,quia cum adire cogitur,non detrahit quartã, vt in.l.quia poterat cum similibus.ff.ad Trebelli.quare hac in specie non est differendum, an possit prohibere detractionem quartę,sed cum ex voluntate adierit.Præterea aliæ rationes sunt expressę in.d.§.si vero expressim & in auth.sed cum testator,quæ omnes militant in Trebellianica,vt probat optimè Ferdi.Vazquez in.d.§.8.numero etiam.8,ad quem lectorem relego.Ad aliam rationem.d.nume.9.traditam est satisfactum supra nu.12. &.13. [Quod autem diximus nu. 10.prohibitionem falcidiæ,vel Trebellianicæ expressim fieri debere, vt in auth.de hære. & falci.§. si vero expressim & in auth.sed cum testator.C.ad. l. falcid. & in,l.6.tit.11.part.6. non obest communi sententię, quam nu.7.probauimus.nam satis expressum dicitur, quod verbis generalibus enunciatur.l.fi. cum ibi notatis.C.quod cum eo.l.Lucius.ff.de vulga. Bar.in.l.1, in prin,2.q.prin.ff.eo.tit.& in.l.prætor ait in prin. ff.de noui ope.nun.vbi adnotarunt gloss.& docto. illud dici expressũ q̃ tacitè agitur,quodq;ex mẽte colligitur seu cõiecturis, facit.l.nominatim.ff.de cõdi.& demõstra.l.2.ff.de lib.& posth.l.certũ.ff.si cer.pet.l.licèt imperator.ff.de leg.1.l.quoties.§.si quis nomẽ.ff.de hęre. instit.de quo latè agit Tiraq.de legibus cõnubialib. gl.7.nu.89.90.&.91.& limitat numeris sequẽtibus, & in specie hoc voluit Emanuel Costa in rep.capit.si pater de testamen.in.6.part.3.in verbo interdum nume 99. Marcus Solon Burgen.in.l.3.Tauri numero. 980. & alij supra numero. 7. citati. Ad limitationem Maria. Socini Iunior. respondeo,veram non esse eam restrictionem,cùm expresse repugnet communi sententiæ,de qua in.d.numero.7. vbi resolumus per hęc verba,totam hęreditatem,prohibitam censeri detractionem falcidię,vel Trebellianicę,& limitatio Socini non restringit tantum communem sententiam,sed

16 penitus eam enervat, quare tenenda non est. [Manet ergo firma conclusio, quod testator potest prohibere Trebellianicam,nõ solum per verba specialia, verùm etiã per verba generalia,vt si dixit, volo quòd hæres meus restituat totam,vel integram hęreditatem Titio.Paria enim sunt dicere totam aut integram, vt in.l.decem in fin.ff.de fideicommiss.liber. cum sic ait, sed cogendus est hęres tota decem præstare, perinde atque si adiecisset testator,vt integra præstarentur, notat Tiraq.de legi.cũnub.gl.7.nu.100.limi. 5. pari ratione cum lex nostra dicat,lo puedan auer todo, cõsequitur falcidiæ seu Trebellianicæ deductionem fuisse iure

17 se iure nostro regio prohibitam. [Pro qua stringit etiam,quia leges nostræ regiæ maximè lex ista,fauẽt nimis testantium voluntati,quã seruari omnino præcipiunt,etiam si substantialia deficiant, modò integer testium numerus non desit à lege ista requisitus, qui minor est,quàm iure communi exigebatur, vt superius vidimus.Nimirum ergo si integra legata, integra etiam fideicommissa vniuersalia debeantur, nulla deducta quarta falcidia seu Trebellianica, cùm & hę deducantur iure etiam communi contra aut præter voluntatem testatoris,qui hæreditatem iusit restituere aut totum assem legauit,quod hac in specie Theophilus adnotauit in.§,ergo insti.de fideicõmi. hæredi. gl. in.c.Raynaldus de testam.vbi id aduertit Couarru. §. 3.num.6.quam commendat Alexan.in.l.cogi.§.si pater in fi.ff.ad Trebelli.notant Sali.& Iaso.numero.23. in.l.filium quem habentem.C.fami.ærcis. & iure antiquo,quo falcidia aut Trebellianica prohiberi non poterat,est text.hoc expresse probans in.l.Ticia.ff.ad.l. falcid.vbi Vincenti.2. col. asserit hanc esse communẽ sententiã,etiam hodie stãte auth.sed cũ testator.C. coti,qua testatori permittitur falcidiã prohibere, adhuc enim falcidia deducitur contra,aut saltem præter voluntatem testatoris,vt expressim voluit Bart. in. d.l. in quartam.ff.ad.l.falcid.vbi Ripa num.47.eam sequitur & dicit communem & Ancarra. cons.51. Bertran. cons.153.in.8.dubio lib.2.Imol.& Alex.in.d.l.in quartam Couarru.d.§.3.num.6.Eman.Costa in.d.c. si pater de testam.in.6.2.part.in verbo absque deductione nu.24.Ferd.Vaz.de succes.creatio.§.8.numer.18.Cùm ergo ex receptiori sententia falcidia & Trebellianica deducatur contra aut præter voluntatem testatoris, qui eam non prohibuit,& lex nostra præcipiat voluntatem testatoris omnino adimpleri,& totã debere restitui hæreditatem & legata, nimirum si falcidia vel

18 Trebellanica non debeatur. [Verùm his omnibus non obstantibus contraria sententia probabilior est, imo quod iure nostro regio falcidia, & Trebellianica debeatur hęredi,qui hæreditatẽ sponte adit.l.6.&.l.8. titulo.11.part.6.quæ iura seruanda sunt in hoc regno, quando per leges huius recollectionis non reperiũtur correcta,vt in pragmatica sanctione prima huius libri folio.1.Leges enim partitarum leges regiæ sunt,vt in.l. 3. tit.1.de legibus supra libro.2. sed nostra in specie non corriguntur per legem nostram leges partitarum præcitatę, ergo nec ex identitate rationis correctæ censebũtur.l.præcipimus. C.de appellationibus.l. sancimus.C. de testa.Quinetiã ex maioritate rationis correctę nõ censentur, vt in auth.quas actiones & ibi Iaso.& docto.C.de sacros.eccles. & hanc sententiam in Trebellianica dumtaxat, & non in falcidia tenet Antoni.Gomez in tomo.1.variarum resolutionum: cap.12.de legatis numero.11.columna fi.illius numeri vers.3.ratio in fine,& Marcus Solon Burgen.in vtraque,licèt non ita latè differant,nec digerant quæstionem in.l.3.Tauri numero. 962.& pluribus sequen. quibus accedo,& vidi practicari in foro regio Pinciano. [Nec obstat prima ratio numero.5.tradita,quod

19 correcta ratione legis,censeatur correcta legis dispositio,,nam illud intelligitur si est vnica ratio, vel in lege expressa,& debet esse finalis,& non impulsiua, itẽ si plures sunt rationes,correcta vna non censetur correcta lex,quia alijs rationibus quæ correctæ nõ sunt, fundari & sustineri poterit,vt docet gloss.in.§.affinitatis insti.de nupti.notatur in.l.si ventri. §. in bonis ff.de priuileg.credi.cum alijs de quibus Iaso. in.l.sicõ cõuenerit numer.10.ff.de re iudi.& Tiraq. in relectione,l.si vnquam in priu.nu.69.C.de reuocan.dona. At Trebellianica & falcidia,non solum debetur propter additionem hæredis,verùm etiã propter fauorem hæredis,ne nomine tenus sit hæres, vt in proœmio tit. 11, part.6.cuius verba sunt.*Conuenible cosa es y con razon, que el heredero de cada vn home aya los bienes de aquel a quien deue heredar,o cierta parte dellos, ca deguisado seria de auer nome de heredero,e no le venir ende pro ninguno,&c.*Hæc ratio non inuenitur correcta,quare ergo non debebitur Trebellianica vel falcidia, cùm hæres adierit,licèt eius aditio ad validitatem testamenti necessaria non sit per legem istam?Nam si hæreditatẽ repudiauerit,nulli dubium quin falcidiam,vel Trebellianicam non deducet hæres in testamento scriptus, vt in.l.non iustam.C.ad Trebelli.& in.l.ita tamen. §. qui suspectam & l.nam quod.§.qui compulsus. ff. ad Trebelli.§.sed quia insti.de fideicom.hæredi.l.fi. ti.11. part.6.& in specie hoc voluit Ioan.Parisi.in. l.1. tit. 2. lib.5 ordi.& Marcus Solon Burg.d.l.3.Tauri nu.966.

20 [Nec oberit quod nu.6.7.& sequen.diximus de verbo,totam vel integram hæreditatem vel legata à testatore prolatum,quod importat prohibitionem falcidię vel Trebellianicæ,ex receptiori sententia doctorum, nam fateor veram esse communem sententiam,sed nõ ex hoc infertur,verba in hoc textu posita idẽ importare,quia loquitur lex in specie,in qua hęres,vel legatarius rogatus restituere hæreditatem noluit adire hę reditatem vel legatũ agnoscere,sed repudiauit expresse,quo casu nimirum si fideicommissarius totam hæreditatem vel legatarij integra legata cõsequantur, & hæres non deducat falcidiam vel Trebellianicam, vt in.d.l.non iustum.C.ad Trebelli.cum concordan.nu-

21 mero precedenti in fi.traditis. [Ad rationem vltimã numero.17.traditam respondeo non solum legem nostram fauere voluntati testatoris, sed leges omnes iuris communis auth. de nuptijs.§. disponat testator,& erit lex colla. 4. &.l. in conditionibus. ff. de condi. & demonstra.l.1.C.de sacrosan. eccles.cum mille similibus,non ob id tamen desinit deberi Trebellianica & falcidia,licèt sit præter voluntatem testatoris, vt dicunt docto.magis communiter. Quo fit vt lex nostra vtcunque faueat voluntati testatoris non sit visa prohibere falcidiam aut Trebellianicam, & potissimùm cum vera non sit communis opinio dicẽtium falcidiã & Trebellianicam deberi hæredi contra,vel saltem præter voluntatem testatoris, non enim est contra neque præter voluntatem testoris deductio falcidiæ vel Trebellianicæ, sed potius ex volũtate vel permissione testantis, duplici ratione: primùm quia potuit prohibere, vt supra diximus nume.12.&.16.& non prohibuit,ergo spõte eam cõcedere videtur, quia qui potest prohibere & adimere, & non prohibuit, nec ademit concessisse videtur.l.necnõ. 6. quod eis.ff. ex qui,caus.maio.l.1.§.pen,ff.de lega.3.l.Titio & Me-

Universidad de Deusto
Biblioteca

uio.§.Iulianus.ff.de lega.2.& hac ratione hanc opinionem contra communẽ sequuntur Ripa in.l.1.in prin. numero.15.& in.§.in filij numero.7.ff.ad Trebellia. Picus in.l.in quartam cõlum.28.ff.ad.l.falcid. Deci. cõs. 257.numero.3.& vltimo Ioan.de Ana.cons.67. Curti. Senior cons.75.numero.6.Alcia.lib. 5. Paradoxorum cap.19. paulo ante finem.Secũdo hoc constat ex eo,q̃ testator in dubio velle & cogitare videtur id ; quod ius disponit,secundum Bald.in.l.precibus nume . 44. ad fi.C.de impube. arg. text. in. l. si duo.ff.de acqui. hæredi,vbi hæres qui vult vnam partem,videtur velle alteram accrescentem,reddit rationem iurisconsultus,qui enim scit aut scire potuit illo abstinẽte,se oneribus fore implicitum ea conditione adire videtur.Ex quo ibi notat Bald . quòd ille qui facit aliquẽ actum videtur,se astringere legi loquenti de illo actu, & hãc esse fictionem non præsumptionem dixit ibi glo.quia non admittitur probatio in contrarium,cui assentitur Bal.sed melius diceret, quod est præsumptio iuris , & de iure contra quã similiter non admittitur probatio in contrarium.c.is qui fidem de spõsa.Testator enim videtur se conformare cum iure communi , idemque velle,quod ius ipsum præcipit,vt ex.d. l. si duo colligit Alexand.cons.2.lib.1.num.9.in fi.& cons. 103. nu. 8.lib.2.Curti.Senior cons.75.num.6.Deci.cons.257.numero.2.colum.penult.ad medium vbi citat concordãtes,& maximè in nostro casu,in quo potuit testator hæredem instituere ipsum fideicommissarium, quare si instituit alium hæredem & hæreditatem iussit alij restituere, voluit proculdubio,vt quarta sibi daretur, alias non vsus esset tot ambagibus. Nec sufficiet quod communiter disponi solet in testamẽtis in nostra Hispania,post omnia legata solent testatores dicere, in residuo bonorum meorum instituo hæredem Titium, non enim ex hoc prohibetur falcidia vel Trebellianica,vt latè probat Marcus Solon Bur.in.d.l.3.Tauri
22 numero.976.& pluribus seq. [Sed an possit prohiberi à patre liberis primi gradus deductio quartæ trebellianicę,discutit latè melius cæteris Emanuel Costa in d.c.si pater de testamen.in.6. 2.part.in verbo Trebellianicæ numero.2.& sequentibus , refert alios docto. Marcus Burg.in.d.l.3.Tauri numero.969.alios etiam refert Ferdinan.Vazq.& latè disserit quæstionem,de succession.creatio.§.8.numero.12.& an prohiberi possit in codicillis Trebellianica,vel falcidia tractant Burg. in.d.l.3.Tauri numero.970. & Ferdi.Vazq.d.§ 8. nu. 10. Et an deducere possit filiꝰ duas quartas,tractat latè dominus Anto.Padilla præfectus consilij ordinum in auth.res quæ numero.33.& sequen.C.commu . de lega.vbi regulam affirmatiuam pluribus modis limitat: aduertitque nu.41. iuxta ius nostrum regium cessare hanc quæstionem,cùm legitima sint omnia bona dẽpta quinta parte , quare de Trebellianica vel falcidia agi non potest,maximè cùm pater de quinta parte bonorum possit libere disponere,vt in.l.12.ti.6.infra hoc libro &.l.8.tit.8.eo.lib.idem voluit Marcus Solon. d. l.3. Tauri numero.972.& Greg.Lupi ab eis relatus in
23 l.12.tit.5.par.6.& l.fi,tit.11.eadem part.6.[Sexto Trebellianica non deducitur ex fideicõmisso relicto pauperibus, vel alij piæ causæ , quemadmodum & falcidia non deducitur ex legatis pijs auth. similiter. C. ad l.falcid.vt in specie docet Bart.in.l.Marcellus num.5. ff.ad Trebelli.cui assentiuntur Ang. Alexand. nu. 4. Socin.& Iaso.ibi numero.20..hanc dicentes communem opinionem, idem fatentur Panor.cons.59.lib. 1. Euerardus in Topicis legalibus capit.16.Abb. in cap. Raynaldus nu.18.& Ant.& Cardi.& Lamphran. ibi colum.vltu.& Couarru.ibidem.§.3 numero.7.idẽ voluit Bald.cons.8.lib.4.Ioan.ab Amicis cons.58.ad fin. Corrasi.in præludijs ad.l.filium quem habentem nu. 44.C.famil.ærciscundæ: adducitur in hanc sentẽtiã text.in.l.si quis ad declinandã.C.de epis.& cleri.eandem opinionem ante hos tenuit Cyn.in.d.auth.sed cũ testator.C.ad.l.falcid.sequitur Corne . numero. 2. & Sali.in.d.auth.similiter,dicens hanc sententiam in praxi esse seruandam,Anto.Gomez tomo.1.variarum resolu.cap.5.numero.11.in fi.Deci.cons.299. numero.4. Philip.Fran.in cap.si pater de testamen.in.6. numero 105.& ibi Emanuel Costa dicẽs magis communem. 2. part.in verbo Trebellianicæ numero.21,Ioan.de Garom.in auth.ex testamento numero.26.C.de secund. nup.& hanc esse communem sententiam iuris vtriusque doctorum resoluit Fabianus in repe.auth. nouissima.C.de inoffi.testa.nu.283. & illustrissimus noster Couarru.in cap.Raynaldus §.3.numero.7. extra de testamen.quam sententiam cùm verissimam,tum etiam receptissimam censeo,licèt contraria placuerit glossæ Archidi.& Ioan.Andreę in.d.c.si pater in verbo Trebellianicæ,quos sequitur Ludo.Roma.in rep.d. auth. similiter in.40. priuilegio vltimarum voluntatum,& ibi Corn.nu.3.dixerit veriorẽ,&magis sustẽtabilẽ Soci.idẽ cõs.80.nu.6.lib.1 alios authores referens, Iaso. quoque in.l.Marcelli nu.30.ff.ad Treb.Sed nihilominus veriorẽ esse in pũcto iuris priorẽ sentẽtiã & receptiorẽ,etiã probat omniũ optime Ema.Costa vbi supra nu.23 & respondet ad eum text . in.d.c.si pater num.
24 25.& certè subtiliter. [Septimo,quarta Trebellianica non deducitur ex fideicommisso,cuius alienatio fuit expressim prohibita, quemadmodũ & in falcidia statuitur in auth.sed & in ea.C.ad.l. falcid . cuius argumento id asseuerant Bald.& docto communiter Areti.cons.37.ad finem,Corne.cons.22,numero.30. &.32. lib.2.Paul,Paris.in repe.d.l.Marcellus,ff.ad Trebelli. & cons.52.numero.31.lib.2. & cons.53. numero etiã.53. li.3.& cons.21.nu.36.eo. li.3, vbi attestatur hãc esse cõmunem sententiam & Ioan.Bapt.â S.Seuerino & Soci.in cõsilio posito in lectura Socini posit titulũ . ff.ad Trebelli.col.1.incip.super præmissis,Curt.Iunior cõs. 160.colum.2.versic.accedit ad cõfirmationem.Maria. Soci.Iunior cons.170.numer.17.&.18.lib.2.Confirmatur hæc sententia per text,in , l. Marcellus. §. quod autem,& quæ ibi notant Bart.& alij.ff.ad Trebe.vbi probatur quod vbicunque cessat falcidia,cessat quoque Trebellianica, maximè si cessat vigore alicuius clausulę in testamento appositę, vt ibi nũcupatim admonet Bart.3.quæst.sed falcidia cessat in re prohibita per testatorem alienari,vt in.d.auth.sed & in ea. C.ad l.falcid.& quidem vi clausulę in testamento contentę,qua fuit prohibita alienatio,idem ergo erit in Trebellianica, vt detrahi nõ possit propter prohibitionẽ alienationis,vt asserit Socin.Iunior.d.cons.170. num. 18.& latius explicat numer.40. & pluribus sequenti.

[De

25 [De his hactenus & redeamus iam ad verba tex. nostri,ibi, Lo puedã auer todo. Et videamus an fructus veniẽt in restitutione fideicõmissi,& an ex vi horum verborum fideicõmissarius totam cõsequatur hæreditatem? Et docto.communiter in hac quæstione ita solent distinguere: aut fructus sunt collecti viuo testatore,& reperiuntur in hæreditate tempore mortis eius, & tunc veniunt proculdubio in restitutione, sicut cætera bona detracta quarta Trebellianica,l. in fideicõmissariam.ff.ad Trebelli.vbi glossi.notat & cæteri interpretes , Emanuel Costa reddens rationẽ in rep.c. si pater de testa. in.6.3.part.in verbo obliqua numer. 44.&.47.idem si sint pendentes tempore mortis testatoris,quia pars rei sunt.l.fructus pẽdẽtes.ff.de reiuen dic.Anto.Gomez tomo.1.variarum resolu.cap.5.nu. 15.casu.6.aut sunt percepti per hæredem iacente hæreditate ante eius additionem,& veniunt in restitutione, si hęres coactus adierit.l.ita tamen.§.1. ff. ad Trebelli. secus si adiuit sponte,tunc enim non veniunt fructus in restitutione,sed hęredi quęruntur, quippe qui percepti videantur negligentia fideicommissarij; non petentis eos,vt in.l.si mulier.§.si hæres vbi Bar. & doct. ff.ad Trebell. Sed in contrarium se habet communis sententia hoc vltimo casu , vt attestatur Costa in. d. cap.si pater.3.parte in verbo obliqua numero . 48. & 49.quia fideicommissarius non potest dici negligens in non petendo,donec adita fuerit hæreditas. Si vero sunt percepti post aditam hæreditatem,si fideicommissarius fuerit negligens in petendo, non venient in restitutionem.l.si mulier.§.si hęres.1.responso. eod. ti. Si verò hęres fuerit pertinax in non restituendo , veniẽt in restitutione qui supererint deducta quarta , imputat enim hoc casu hęres fructus in quartã vt in.l.in fideicõmissariã.ff.ad Tre.facit tex.in.l.Pau.respõdit §. vlt.ff.ad.l.Fal.& in.l.quod de bonis.§.cũ auus eo.tit. Aut verò testator iussit expresse fructꝰ restitui.& in distinctè debentur,& veniunt in restitutione fideicõmissi,vt in.d.l.in fideicommissariam,idem si tacite vt quia tempus restitutionis appositum fuit gratia fideicommissarij,nempe,cùm ad pubertatem deuenerit, ne interim bona dissipet,nam hæc in specie hęres grauatus fructus restituere tenebitur,vt in.l.in fideicommissi.§.cum Pollidius.ff.de vsur.& ibi Odofre.Bal. Ang. & commun.docto. quem tex.reputat singularem & vnicum Bal.in cap. bonæ. 1. de postula. prelato. vlti. colum.sed alius melior est in.l.si ita relictum.§.Pegasus.ff.de lega.2. vbi id expendunt Bar. Alberi. Paul. Imol.& docto.Anto.Gomez de testamentis. §. 5. nu. 15.casu.3.in fi.& iterum tomo.2.cap.11. numero.22. in fine.Si verò sunt percepti ab ipso hęrede grauato iudicio testatoris, vt quia est grauatus restituere in diem vel sub cõditione,& tunc omnes lucrantur fructus eius temporis,sed eos computat in quartam , & si qui supererint,retinet.l.mulier §.alia causa,&.l. in fideicommissariam.§.plane.ff.ad Trebelli.Si verò hæres grauatus iam restituit hereditatem,saltem verbo, tunc fructus postea percepti debentur fideicommissario, tanquam ex re propria percepti , etiamsi fideicommissarius petere neglexerit,sicut dicimus in legatario vel fideicõmissario particulari, cui debẽtur fructus â morte testatoris: quia in cum fuit translatum dominium, vt in.l.Hetennius.ff.de vsur.l.1.&.2.C.de vsur.& fructibus legato.l. si tibi homo.§. cum seruus.ff. de lega.
26 1.& vtrobique docto. [Et idem est in tasibus,inquibus restitutio fideicommissi vniuersalis cẽsetur facta ipso iure, traditis in. l. pen. C.ad Trebell.quia in eis fructus debẽtur fideicommissario,ac si hęreditas esset verbo restituta & translatum dominium in fideicommissarium,vt voluit glossi.Bar.& communiter docto. in.d.l.in fideicommissariam.ff.ad Trebell.glo. Bar . Bal. & communiter docto.in.l.iubemus.C.eod.tit. Ange. Imol.& Moderni in.l.Centurio.ff.de vulga.Ant.Gomez tom.1.variarũ resolu.c.5.nu.15. [Sed hodie iure
27 nostro regio per.l. istã,cùm nulla requiratur hæreditatis aditio,vt fideicõmissũ vniuersale valeat,& hęres illud præstare teneatur,vel ab ipso fideicõmissario occupari valeat,videtur ipso iure fuisse translatũ dominiũ in fideicommissarium mortuo testatore, quẽadmodũ fit in alijs fideicommissis particularibus,vt in.d.l.si tibi homo.§.cum seruus.ff.de legat. 1.&.l.â Titio. ff.de furt. Quo fit,vt fructus omnino pertineãt ad fideicõmissarium,sicut iure cõmuni fiebat in casibus , in quibus ipso iure censebatur restitutio facta, vt dixi num. præcedenti,nisi iudicio testatoris ob dilationem datã hæredi debeantur,vt dixi supra numero. 25; propè finem:sed quia hoc à nemine vidi tactum cogita an sit
28 verum,& an sustineri possit in praxi. [Solet etiã dubitari,an prælegata veniant in restitutione fideicommissi ? Et Anto.Gomez in tomo.1.variarum resolutio.capi.5.numero.18. sic distinguit , aut testator dixit hæres meus restituat Petro omnia bona mea sibi in testamento relicta; vel quidquid ex hæreditate mea ad eum peruenerit,vel alia æquipolentia verba, & proculdubio restituet etiam prælegata, vt in. l. cum virũ C.de fideicom. & ibi.glossi.& docto.tex. etiam in.d.cũ pater.§.fidei tuæ.ff. de lega.2, vbi etiam communiter doct.id adnotarunt. Aut dixit rogo hęredem meum, vt restituat hęreditatem,vel partem hęreditatis meę si bi relictam,& tunc venient bona dumtaxat hęreditaria titulo institutionis relicta,non prælegata seu meliorationes,vt in.l.Marcellus.§.quidam liberis. ff.ad Trebelli.quam reputat singularem & vnicam Din. Albe. Ang. Alex.& docto.ibi,facit etiã tex. in.l. Titius ex parte.ff.de leg.3. Aut dixit rogo vt restituas portionẽ tuam,& tunc venient prælegata in restitutione fideicommissi, vt in. d. l. Marcellus.§. quidam ex liberis. Aut testator fecit prælegata,postquain fecerat institutionem & fideicommissum, & tũc quibuscunque verbis vtatur,non tenebitur hęres prælegata restituere,vt in.l.Titia.ff.ad.l.Falcid. Hãc distinctionem fecit glo. notabilis & magistra in.l.cum virum.C. de fideicom. quę communiter recipitur teste Alexand.in.d.§.quidam liberis & Grego.Lupi in.l.vlt .in verbo la herencia, ti.5.par.6.quę distinctio vera est,& recepta quidquid contra eam molliatur Anto. Gomez. d.capit.§.
29 numero.18.in fi. [Sed an in restitutione fideicommissi veniat portio,quam hęres habuit virtute iuris accrescẽdi,vt uti si testator plures instituit hęredes,quorum alterum suam portionem alteri restituere grauauit, & deinde mortuo testatore portio cohęredis repudiantis , vel antequam adiret decedentis sibi acreuit,an quod habuit â cohęrede ex iure accrescendi teneatur

Universidad de Deusto
Biblioteca

neatur fideicommissario restituere? & certè vtranque restituet portionem, quia portio defecta accersit portioni, non personę, quo fit vt vna portio alteram sequatur quocunque vadat, arg. tex. in. l. si totam. ff. de acqui. hered. & per illum tex. ita decidit Bar. in. d. l. Marcellus. §. quidam liberis numero. 7. & ibi cæteri doctores communiter. ff. ad Trebelli. Anto. Gomez d. capit. 5. numero. 19. citans ad id tex. in. l. si Titio in fine. ff. de vsufr. & in. l. si in testamento in fi. ff. de vulga. Quæ autem veniant in restitutione fideicommissi vniuersalis, vltra ea quæ superius diximus, disserit Anto. Gomez vbi supra, & remissiuè Grego. Lupi in d. l, vlti. tit. 5. in verbo la hęrencia par. 6.

LEY II.

¶ *Que pone la solemnidad del testamento abierto y cerrado, y del ciego, y entre hijos, y codicillo.*

¶ *Don Fernando, y Doña Iuana, en las leyes de Toro: del Año de. 1505. Ley. 3.*

¶ Ordenamos y mandamos, que la solemnidad de la ley del ordenamiento del señor Rey don Alonso, de suso cõtenida, q̃ dispone quantos testigos son menester en el testamento, se entienda y platique en el testamento abierto, que en latin es dicho nuncupatiuo. Agora sea entre los hijos [a] o descendientes legitimos, ora entre herederos estraños. Pero en el testamento cerrado, [b] que en latin se dize in scriptis, mandamos que interuengan alo menos siete testigos, [c] cõ vn escribano, [d] los quales ayan de firmar encima de la escriptura del dicho testamento, ellos y el testador, [e] si supieren, y pudieren firmar: y si no supieren, y el testador no pudiere firmar, [f] q̃ los vnos firmen por los otros: demanera que sean ocho firmas, y mas el signo del escriuano. [g] Y mãdamos que en el testamento del ciego [h] interuengã cinco testigos alomenos, y en los codicil los [i] interuẽga la misma solemnidad que se requiere en el testamento nuncupatiuo o abierto, conforme ala dicha ley del ordenamiento, los quales dichos testamentos y codicillos, si no tuuieren la dicha solemnidad de testigos, mandamos que no hagan fee ni prueua en juyzio ni fuera del. [k]

GLOSS. 1.

1 *Testamenti inter liberos inscriptis, vel nuncupatiui solemnitas iure communi.*
2 *Testamenti inter liberos solemnitas quando testatur pater inæqualiter, vel inter naturales.*
3 *Testamenti nuncupatiui inter liberos solemnitas iure regio & eadem quæ inter extraneos, communis.*
4 *Testamentum in scriptis inter liberos quam solemnitatem requirat iure regio? & num. 5. & seq.*
Dictio sed aduersatur in iure & in facto ibi.
6 *Lex nostra intelligitur, & num. 7.*
Verba continuata inducunt repetitionem, ibi.
8 *Clausula in medio apposita, vel in fine ad quid referatur?*
9 *Clausula codicillaris censetur apposita in testamento inter liberos & de eius effectu.*
10 *Testamentum inter liberos in scriptis valebit, vt codicillus si quinque testes contineat.*
11 *Lex correctoria ex identitate vel maiorate rationis quando extendatur.*
12 *Lex finalis. C. famil. erciscundæ corrigitur per. l. istam.*
13 *Testamentum inter liberos habet hodie eadem priuilegia quæ olim, præterquam circa solemnitatem testium.*
14 *Fœmina an possit esse testis in testamento inter liberos iure communi, & regio.*
15 *Leges iuris ciuilis non sunt seruandæ hoc in regno nisi quatenus earum ratio nos impellat.*
Leges iuris ciuilis Romanorum priuillegium inducentes in hoc regno non seruantur, ibi.
16 *Quæ dictio est relatiua, & demonstrationis causa apposita.*
Relatiuum sit cum omnibus qualitatibus, ibi.
Quatenus dictio est restrictiua, ibidem.
Quantus dictio non solum numerum, sed qualitatem propriè significat, ibidem.
Lex nostra explicatur, ibidem.
17 *Legis nostræ ratio decidendi noua.*
Testamenti inter liberos priuilegia, clausulæ codicillaris, & derogatoriæ quando locum habeant? ibidem.

a *Agora sea entre los hijos.* Iure communi Imperatorum & partitarum regni nostri licebat patri inter liberos testari nuncupatiuè vel in scriptis coram duobus testibus, vt in. l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de testam. secundum veram interpretationem glo. ibi & doctorum, vt latè probat Marcus Solon Burgens. in. l. 3. Tauri, vnde lex nostra sumpta fuit, numero. 38. & pluribus sequentibus. l. 7. tit. 1. par. 6. siue testes sint masculi siue fœminę, etiam non rogati, nec vlla subscriptio, neque sigillorum appositio, nec vlla alia iuris ciuilis positiui exigitur solemnitas, sed iuris gẽtium, vel

vel diuini: quo testimonium in ore duorum consistit Deuteronomio. c. 19. Apostolo. ad Chorinth. cap. 14. & Matthęi. 18. c. nouit de iudi. d. §. ex imperfecto & ibi omnes interpretes. l. fi. C. fami. erciscũ. glosſ. communiter recepta in. l. fi. §. in omni, in verbo excepto. C. de codicil. l. 7. tit. 1. par. 6. quæ addit testes debere esse rogatos. [Quod extendee ex receptiori sententia, vt
2 procedat etiamsi inæqualiter testetur inter liberos, modò inæqualitas non sit excessiua secundum Boer. Decis. 240. numero. 9. & seq. Marcus Solon Burgen. in. d. l. 3. Tauri numero. 58. hoc latè disserit pro vtra q̃ parte ibidem à numero. 54. & Telli. Fernand. ibidem, 1 par. numero. 21. & seq. & licèt Greg. Lupi in. d. l. 7. tit. 1. par. 6. dixerit nolle super hac quæstione insistere, cùm iuxta nostrum ius regium nullius possit esse vtilitatis, dicit tamen Burgen. quoad alia priuilegia testamenti inter liberos posse hoc esse magni ponderis & momenti. Extendit etiã hãc conclusionem Anto. Gomez in, d. l. 3. Tauri numero. 53. vt procedat in testamento materno, & in filijs emancipatis, imo & in naturalibus tantum, & quando filius testatur inter parẽtes, vt ibi per eum numero. 54. licèt hoc vltimum contradicat Burg. in. d. l. 3. Tauri numero. 281. & sequen. vide eum & latissimè per Ferdin. Vazquez. libr. 3. de succeſſ. creatio. §. 21. numero. 45. & pluribus sequen. &
3 per eos limitatur hęc sententia pluribus modis. [Iure tamen regio nouissimo per, l. istam omnia hęc corrigũntur, nã testamentum nuncupatiuum inter liberos factum eandem exigit solemnitatem, quam alia testamenta extraneorum, vt ex hac lege expẽdunt Cifon. numero. 7. & Ioan. Lupi numer. 4. Did. Caste. in verbo entre los hijos, & Ferdi. Ari. glosſ. 2. numero. 5. & Anto. Gomez numero. 59. Calatayud, & Marcus Solon in. d. l. 3. Tauri numero. 64. & 113. & Telli. Fernan. ibidem. 1. part. numero. 13. Rod. Xuar. in rep. l. quoniã in prioribus. 9. & vltima. q. princ. numero. 10. C. de in offi. testa. Grego. Lupi. in. d. l. 7. in verbo alos hijos, titul. 1. par. 6. & hęc est cõmunis & recepta opinio. [Sed dubitari solet, an lex nostra ęquiparans solemnitatem
4 testamenti inter filios cõfecti & inter extraneos, procedat in testamento in scriptis? & videtur constitui debere discrimen inter testamentum in scriptis inter liberos confectum, & inter id quod inter extraneos conficitur, iuxta ius commune Imperatorum & regiũ partitarum, quod lex nostra corrigit expresse quoad testamenta nuncupatiua, non ergo est extendenda ad testamenta in scriptis etiam si eadem sit & maior ratio, vt sępius diximus ex auth. quas actiones & quę ibi notant doct. C. de sacrosc. eccles. nam quod nõ mutatur quare stare prohibetur? l. sancimus. C. de testa. l. precipimus. C. de appella, his & alijs non minus lenibus, futilibus, & arundineis argumentis hanc sentẽtiam amplectuntur Calatayud, & Marcus Solõ Bur. in. d. l. 3. Tauri numero. 64. & pluribus sequẽtibus plura inutilia effundens, idem probare nititur Ferd. Vaz. lib. 3. de succeſſ. creatio. cap. 21. numero. 13. 14. & 15. cum
5 quodam tamen moderamine. [Verum his non obstãtibus contraria sententia verior est & receptior, nempe, quod testamentum in scriptis inter liberos confectum eandem obtinere debet solemnitatem, quam id quod fit inter extraneos, huic opinioni subscribunt Cisonta. in. d. l. 3. Tauri numero. 7. & eam testatur esse in praxi receptam, & Ferdi. Gom. Ari. ibi numero 5. & pluribus seq. vsque in finem glosſ. 2. Did. Castel. ibidem in verbo entre los hijos. & Anto. Gomez nu. 59. & 60. & Greg. Lupi vir magnę authoritatis in. 7. in verbo à los hijos tit. 1. par. 6. & nostratum primus illustrissimus Couarru. in epitome de sponsali. 2 par. c. 8. §. 4. numero. 13. in fine, quibus libenter adhæreo. Mouer ex lege ista, nam postquam de testamento nuncupatiuo agens, adæquauit solemnitatem eius, siue inter filios fiat, siue inter extraneos, subdit hęc verba. *Pero enel testamẽto cerrado que en latin se dize in scriptis: mandamos que interuengan alomenos siete testigos.* Quæ necessario referenda sunt ad testamentũ in scriptis inter liberos factum. Quoniam verba continuata inducunt repetitionem precedentium. l. in repetendis ff. de lega. 3. l. auia in prin. ff. de condi. & demonstra. Cui non obstat dictio aduersatiua pero, quæ; aduersari solet in iure & in facto. l. patris & filij vbi glosſ. & docto. communiter maximè laso. numero. 6. hanc dicens communem. ff. de vulga. &. l. nam cum vterque versi. sed & fortius. ff. ne quis cum qui in ius voca. est vi exim. & ibi docto. &. l. sed si lege in prin. ff. de peti, hæredi. quia clausula hęc satis aduersatur in facto cũ diuersa sint testamenta in scriptis & nuncupatiua, & in iure: quia diuersa solemnitas in vtroque requiritur & constat hanc fuisse mentem legis nostręs, cum ab initio de solemnitate testamenti nuncupatiui loqui inceperit conditi inter liberos vel extraneos. Diuersitas ergo verificatur in re & in facto, prout dixi, in his quę in hac lege exprimuntur. Cùm igitur in versic. pero enel testamento, generaliter loquatur, nec in eo sit posita aliqua restrictio quoad testamẽtum inter extraneos vel inter liberos, consequitur generaliter de vtroque debere intelligi. Nam vbi lex nõ distinguit &c. Et ita satisfiet his quę Marcus Solon tradit pro cõtraria opi
6 nione in. d. l. 3. Tauri numero. 85. & 86. [Secundò constat veritas huius sententiæ ex maiorate rationis in hac lege expressa. quæ ęque militat in testamento in scriptis, quàm in nuncupatiuo inter liberos condito: quia testamentum in scriptis maiorem exigit solemnitatem quàm nuncupatiuum, vtpote in quo maior sit suspitio fallitatis, cùm testibus non legatur, prout nũcupatiuum legi solet arg. tex. in. l. hac consultissima iũcto. §. per nuncupationem. C. de testam. & expressim hìc videmus maiorem solemnitatem requiri in testamento in scriptis quàm in nuncupatiuo. Sed si in testamento inter liberos in scriptis facto sufficerẽt duo testes iuxta ius nostrum regium, prout iure communi sufficiunt vt in. d. l. hac consultissima. §. ex imperfecto secundum communem intellectum. C. de testam. & in. l. 7. tit. 1. par. 6. & in testamento nuncupatiuo eodem iure regio inter liberos confecto, maior testium numerus lege nostra requiritur, nempe, quinque aut tres, vt in lege nostra statuitur, esset profecto contra omne ius omnemque rationem, quę maiorem, prout dixi solemnitatem exigit in testamento in scriptis quàm in nuncupatiuo, quare ad euitãdam huiusmodi absurditatem, necessario concedendum est, verba ista legis nostręs, aora sea entre hijos, aora sea entre estraños, referenda esse ad vtrunque testamentum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

mentum, & nuncupatiuum & in scriptis factum, vt vtraque in specie nulla fiat differentia quoad solemni
tatem in hac lege &. l. precedenti expressam, fiant necne inter extraneos aut liberos. ¶ Quod vtique
7 vero consonum est, maximè cum in fine huius legis sit apposita clausula decreti irritantis omnia te-
stamenta, de quibus antea meminerat comprehendens, tam nũcupatiuè quàm in scriptis facta inter extraneos vel inter liberos, ac etiam codicillos, ea omnia cassans & annullans, si prefata testium solemnitate ca
ruerint: his verbis, *Los quales dichos testamentos y codicillos, sino tuvieren la dicha solemnidad de testigos, mãdamos que no hagan fee ni prueua, en juyzio ni fuera del.*
Tũ quia clausula ista in fine posita refertur ad omnia capitula præcedentia. l. 1. C. de libe. prẽte. vbi latè Laso, & docto. Dida. Segu. in rep. l. 3. §. fi. ff. de libe. & posth. num. 81. & 84. & Did. Perez in apostilis ibidem nu. 3. tum etiam quia oratio indefinita negatiuè concepta in vniuersum est accipienda, vt in l. si is qui ducẽta. l. vtrum. ff. de reb. dub. gloss. quam ibi notat Fulgo. in l. iurisgentium. §. sed si fraudãdi. ff. de pact. Decj. cons. 3. & cõs. 490. Philip. Probus in cap. vt circa de electio. in. 6. Din. in rub. de reg. iur. in. 6. Hieron. Cagno. in l. 1. num. 8. ff. de reg. iur. cum concordan. & rationibus per Couarrub. adductis. lib. 1. resolutio. cap. 13. numero. 7.
Itẽ indefinita à lege prolata æquipolet vniuersali glo. commu. recepta in. cap. vt circa de elect. in. 6. Bar. in. l. si pluribus. ff. de lega. 2. cum similibus per Couarr. traditis. d. cap. 13. nu. 8. Cùm igitur in lege nostra dicatur los quales dichos testamentos, debet intelligi de omni
bus tam inter extraneos, quàm inter liberos conditis, tamque in scriptis, quã nuncupatiuis, vt si aliqua ex solemnitatibus in ea descriptis deficiat, irritum sit testa
8 mentum. ¶ Præterea clausula illa, ahora sea entre los hijos &c. in medio posita refertur tam ad præcedentia quàm ad sequentia, vt in cap. secundo requiris de appella. Segura in repe. l. 3. §. fi. numero. 86. ff. de liber. & posth. & Did. Perez ad eum numer. 3. addit plures cõcordantes, ex quibus tolluntur obiectiones supra tra
ditæ. Et quamuis Ferdin. Vaz. d. §. 21. numero. 16. tem
peret hanc sententiam, dicens nõ sufficere duos testes in testamento in scriptis inter liberos, sed eos omnes qui per leges nostras exiguntur in testamento nuncupatiuo, nullam tamen reddit rationem, nisi quod hæc lex ita sentiat. Ex qua tamen id colligi non potest.
9 ¶ Quare alia ex causa eius sententia sustineri poterit, si tamen eam quoquo modo restringas, nempe quia te
stamentum inter liberos factum censetur habere clausulam codicillarem, etiamsi in eo apposita non fuerit ex sententia gloss. singularis in l. cohæredi. §. cum filiæ in verbo non valuit. ff. de vulga. quam sequuntur & singularem esse attestantur Ioan. Imol. ibi. 2. col. in fi. & Areti. num. 8. & Iaso. nu. 18. Alex. in. l. fi. num. 4. & Iaf. nu. 5. C. de codici. idem Alex. in. d. § ex imperfecto in fi. & ibi Iaso. num. 8. Cor. Curt. Iunior & cæteri, alia glo. similis in l. filij patris. C. fami. ærcis. quam ibi ex
pendit Fulg. & cæteri interpretes, & hanc esse commu nem sententiã asseuerant Ferd. Vaz. d. c. 21. nu. 64. & Anto. Go. in. d. l. 3. Tau. nu. 62. & ibi Mar. Sol. nu. 178. citãs plures cõcor, Curti, Sen. cõs. 75. nu. 12. Sed clausu-
la codicillaris duplicẽ operatur effectũ. Primũ circa so
lẽnitatẽ, vt si testator nõ adhibuit septẽ testes in testa mẽto, sed tãtũ quinq;, qui sufficiũt iure cõmuni ad co
dicillos faciẽdos, valeat testamẽtũ in vim codicillorũ l. fi. §. illud. C. de codi. quę clausula si appositа nõ esset, vitiaretur testamentũ vt in. d. §. illud, & in. l. nõ codi
cillũ. C. de testa. Secũdũ effectũ producit hęc clausula codicillaris respectu volũtatis, nẽpe, vt institutio vel substitutio directè in testamẽto facta obliquetur, & valeat in vim fideicõmissi, ita vt hęredes legitimi tenẽatur hęreditatẽ restituere hæredi in eo testamento scripto detracta quarta Trebellianica, vt in. l. ex ea scriptura. §. 1. iuncta glo. ff. de testa. l. quęrebatur. ff. de milita. testa. vbi id notãt Oldral. Cin. Bar. Alberi. Bal. Ang. & docti. cõmu. facit tex. optimus in. l. posthumus §. si paganus. ff. de iniusto rup. vbi Bar. & cęteri id expẽdũt. gl. & doct. in. l. ex testamẽto. C. de fideicõ. Bar. & docto. in. l. 1. ff. de iure cod. Anto. Go. in. l. 3. Taur.
10 nu. 76. & 77. vbi congerit plures effectus clausulę codicillaris. ¶ Hos duos effectus operabitur hodie iuxta ius regiũ testamẽtũ in scriptis inter liberos cõditũ, etiã si clausula codicillaris in eo appositа nõ fuerit, tacite si quidẽ cẽsetur appositо, vt, pbaui nu. prẽced. quo circa si testamẽtũ huiusmodi quinq; habeat testes, valebit vt codicillus, vt sic modo loqui liceat, & obliquabitur institutio in eo facta, vt etiã dixi. Quod singulari
ter & subtiliter docuit Anto. Go. in, d. l. 3. Tau. nu. 65. & Calatayud ibidẽ col. 12. versi. hodie tamen, & ante eos Ioan. Parisi. in. l. 1. tit. 2. li. 5. ordi. cuius verba refert Mar. So. in. d. l. 3. Tau. nu. 180. licẽt ipse teneat cõtrariũ cõtinuãs errorẽ, quẽ asseuerat nu. 64. & pluribus seq. quod lex ista nõ corrigat iura antiqua in testamẽto inscriptis inter liberos cõdito, quẽ supra reprobauim⁹ nu. 5. & seq. Nõ tamẽ sufficiẽt hac in specie tres testes vicini seu incolę eius loci vbi fit testamẽtũ, qui cũ tabellione sufficiũt hoc iure regio ad cõficiẽdos codicillos nũcupatiuè, vt in hac lege, quoniã codicilli in scrip
tis quinq; testes desiderãt iure cõmuni Imperatorum & regio Partitarũ. l. fi. C. de codicil. Gre. Lup. in. l. vlt. in gl. mag. tit. 12. par. 6. Ant. Go. in. d. l. 3. Tau. nu. 65. & 66. Sed iudicio meo sat erit, si codicillus cõtineat tres testes cũ tabellione, vel sine eo si alij reperiri nequeũt, iuxta ius nostrum, sustinetur enim testamentũ eo mo
do quo melius valere possit virtute clausulę codicil-
11 laris, & sic vt codicilli nũcupatiui. ¶ Stat ergo resolutio vera & recepta, ꝙ iure nostro regio eadẽ solẽnitas exigitur in testamento in scriptis inter extraneos fa
cto, quę inter liberos. Sustinebitur tamẽ virtute clau
sulę codicillaris subintellectæ cũ quinq; testibus si in ter liberos fiat, vel cũ tribus iuxta ius nostrũ, vt codicillus nũcupatiue factus. Superest ergo vt respõdeam⁹ ad ea quæ pro priori adduxin⁹ sentẽtia. Et primũ, ꝙ hęc lex sit correctoria, atq; ideo nõ extẽdẽda ex iden
titate vel maioritate rationis, nõ obest quoniã hoc fal lit, vbi ratio nouę legis esset expressa in eadẽ lege cor
rectoria, & militaret in casu ad quẽ volum⁹ facere ex tẽsionẽ secũdũ glo. Bal. & doct. in auth. quas actiones C. de sacr. eccl. vt ibi attestatur Iaf. nu. 19. & pluribus seq. idẽ Iaf. in. l. stipulatio hoc modo cõcepta nu. 12. ff. de ver. obli. & in. l. humanitatis nu. 6. C. de impub. vbi Alex. nu. 5. Cor. nu. 15. & Cur. Iun. nu. 15. Purpu. in. l. fi.
nume-

nu. 23. C. de pact. vbi Cur. Iun. n. 9. & Decj. nu. 15. Fort. Garsia. in. l. Gallus. §. & quid si tãtũ col. 87. ff. de lib. & posth. Crot. in. l. si cõstãte. ff. solu. ma. 2. lectura super 7. q. Bar. Ripa. in. l. nemo potest num. 50. ff. de lega. 1. & ibi Hanibal nu. 349. Couar. in. c. Raynut⁹ de testa. §. 3. nu. 6. Gre. Natã in. c. quamuis pactũ de pact. in. 6. nu. 32. per tex. in. l. his solis. §. fi. ibi, tacite cautũ putamus C. de reuo. dona. & l. cũ mulier. ff. solu. mat. vel quãdo illa ratio pro expressa habeatur, quia vnica tãtũ assignari potest glos. & docto. in. l. quãuis per tex. illũ. C. de fideicõ. & in. c. suggestũ de appel. & in. l. 1. vbi doct. ff. de lib. & posth. & alibi sępe: sed ratio qua fundatur lex nostra, in ea exprimitur, nempe quia maior solẽni tas exigitur in testamẽto in scriptis quã nũcupatiuo, vt falsitas euitetur, ꝙ de maiori solẽnitate diximus ex primitur in hac lege, ꝙ de euitada falsitate satis tacitè cautũ putamus, cũ nulla alia assignari possit ratio, sed hęc ratio æquę militat in testamẽto inter liberos ac in ter extraneos, ergo idẽ ius statui oportebit in vtraq; specie. Aliç rationes quę adduci solẽt pro cõtraria opi
nione nihil obstãt, leuiores enim sunt quã nostra solu
12 tione & refutatione egeãt. ¶ Quærit hic Mar. So. Bur. in. d. l. 3. Tau. vnde hęc supta fuit. nu. 113. an p legẽ istã correcta maneat dispositio. l. fi. C. fami. erciscun. qua permittebatur patri diuisionẽ bonorũ suorũ facere in ter filios corã duobus testib⁹. l. 7. tit. 1. par. 6. Arguit ad partes & deniq; cõcludit correctã esse duplici ratione. Prima, quia cũ pater sub nomine quotę diuisionẽ bo norũ suorũ inter filios facit, videtur facere testamẽtũ vt dixit glo. magis cõmuniter recepta in. l. quoties. C. fami. ærcis. quã ibi sequũtur Iaco. But. Albe. Bal. Ang. Sali. Paul. Castr. estq; cõmunis resolutio teste Fulgoso in. l. filij patris vbi glo. idẽ tenet. C. eo. ti. Albe. Brun. cõs. 43. col. 2. Quin & si diuisio fiat, nõ per quotas, sed per singulas res, glosłæ & doct. superius citati dicunt, talẽ diuisionẽ reputari vt codicillũ, & erit in eo simili ter loc⁹ dispositioni huius legis, vt fieri nõ possint cũ duobus testibus, tãtã siquidẽ solẽnitatẽ exigit codicil lus, ac testamẽtũ per legẽ istã. Secũdò mouetur Marc. ne frustrari posset faciliter lex ista, si diuisionẽ bono
rũ facere posset pater inter filios corã duobus testibus, effectq; falsitati locus, quã euitare prętendit lex ista, ex
13 quibus mihi vera videtur eius sententia. ¶ Tellius Fer. in. d. l. 3. Tau. 1. par. nu. 15. & Mar. So. Bur. ibi nu. 134. & sequẽtibus aduertũt circa huius legis intellectũ, quod in testamẽto inter liberos solũ immutatur per legẽ no stram, quod attinet ad numerũ testiũ, in cęteris vero ius cõmune manet illęsũ: vnde specialiter cõcessa testamẽ to inter liberos remanẽt in sua obseruãtia: quoniã dis-
pẽsatio circa vnã solẽnitatẽ testamẽti, nõ derogat in aliis solemnitatibus iuri communi, ex doctr. na Decij cõs. 610. nu. 4. & 5. imo lex noua minuens testamento-
rum solemnitates respectu numeri testium, non dero
gat qualitati eorum, vt latè probat Curti. Iunior in. l. hac cõsultissima. §. ex imperfecto nu. 10, C. de testam. & Maria. Socin. Iunior in. l. sciendum numer. 142. ff. de legat. 1. & Paul. Parisi. consilio. 32. numer. 36. & 37. lib. 2. Prætera cũ per hanc legem derogentur priui legia filiorum & parentum quoad numerum testium, quoad alia omnia ipsa priuilegia comprobata & cõ
firmata censentur, vt in. l. tribunus. §. cum aliquis & ibi notat Bal. ff. de milita. testa. tex. in. c. cum capella de priuileg. l, fiquis argentum. §. sed fiquidem & illic Bal. C. de dona. & quia in eo lex ista corrigit ius com
mune, quod in ea exprimitur. l. præcipimus. C. de ap pell. l. sancimus cum vulgatis. C. de testam. quod potis simum in priuilegijs procedit vt in. l. decurionibus C. de silentiar. lib. 12. & in. l. dotalem & ibi notant do-
cto. ff. de testa. mili. & in. c. tua de decim. cum concord. à Iaso. cõgestis in. l. sicut certi de mili. testa. nu. 11. Qua re Telli & Marci doctrina mihi admodum placet, mo dò eam intelligas in alijs priuilegijs, non in his quę ad solemnitatẽ testium spectãt, in his siquidem seruandã esse censeo in omnibus solemnitatem per legem istam & præcedentem requisitam in testamento inter extra neos, inducta siquidem ad augmentum non debent operari diminutionem. l. 3. 8. si emancipatus. ff. de con-
tratab. lex aũt nostra voluit augere testium solẽnitatẽ in testamẽto inter liberos, vt falsitas omnino euitetur,
14 non diminuere, vt exemplis infra apparebit. ¶ Inferũt ex prefacta conclusione præcitati doctores in. d. l. 3. Tauri Marc. nu. 142. & Telli, Fer. 1. par. nu. 15. & Ant. Gomez nu. 53. quod fœmina potest esse testis hodie in testamento inter liberos, quandoquidẽ iure cõmuni hoc idem cõstitutum erat, vt nobis insinuãt glo. Bal. & docto. cõmuniter in auh. quod fine. C. de testam. & in. l. hac consultissima. 6. ex imperfecto vbi Iaso. num. 6. docto. in. l. fi. C. de codicil. docto. in. c. relatum. 1. de testamen, Guido papę quæsti. 538. Alex. cõs. 70. num. 15. lib. 2. & conf. 128. col. 1. lib. 7. dixit cõmunẽ eã sequu-
tus Guill. Bene. in rep. c. Raynu. in verbo testamentũ 1. nu. 63. prope finẽ &, 86. Mayne. in. l. quandiu nu. 96. de regu. iur. vbi ait docto. ita tenere Curti. Senior cõs. 75. nu. 11. vbi hanc attestatur esse cõmunem Fran. de Ri pa in tracta. de peste. 2. partis. q. 2. nu. 19. Decj. in. l. fœ-
minæ nu. 31. ff. de reg. iur. & in. c. quoniam nu. 7. de te-
stib. & ibi Modernіores, communem etiam appellat Gratus cons. 90. nu. 3. lib. 2. Tira. de legibus cõmbiali bus. l. 9. num. 47. sed lex nostra nihil immutat nisi in his quę attinent ad numerum testiũ, non verò ad qua-
litatẽ eorũ, vt constat ex eius verbis, *La solẽnidad de la ley del ordenamiento del señor Rey don Alonso, que dis-
pone quantos testigos son menester, en el testamento se en-
iende. &c.* ¶ Sed nihilominus contraria sentẽtia mihi
15 probabilior videtur & in praxi receptior, imo ꝙ fœ-
minæ hodię iure regio nõ admittãtur in testes in testa mento inter liberos ex rationibus supra nu. 13. in fine traditis, quã obseruãt Did. Castel. in. d. l. 3. Tau. glo. in verbo, siete testigos col. 7. & Gre. Lu. summę authori-
tatis vt in. l. 7. tit. 1. par. 6. in verbo, alos hijos. Moue-
mur triplici ratione. Primũ qa leges regni nostri qui bus hoc in regno iudicãdũ est, vt in. l. 3. tit. 2, de legibus supra li. 2. nõ permittunt vllo casu fœminas testes esse posse testamẽti, imo id generaliter prohibẽt, vt in. l. 1. & l. 9. tit. 1. par. 6. & l. 17. tit. 16. par. 3. etiãsi sint bonæ fa
mæ vt ibi statuitur, generaliter ergo sunt intelligendę l. de precio. ff. de publi. l. nõ distinguemus. ff. de arbit. Secundò quia non sunt leges iuris communis impe-
ratorũ, quæ hoc permittãt, sed opiniones doctorũ su-
pra nu. precedẽti citatorũ quib⁹ nõ pauci cõtradicunt hi sũt Cur. Iu. in, l. hac cõsultissima. §. ex imp fecto. nu.
10. C.

Universidad de Deusto
Biblioteca

10.C.de testam,& Barbati. in capi. relatum colum.7. versi. non obstat extra de testamen. At iure regio nō astringimur etiam leges Imperatorum , nedum communem opinionem doctorum obseruare in iudicādo nisi quatenus earum ratio nos impellat vt in.d.l.3. tit. 1.de legibus supra li.2.huius recollectionis.Ratio autē quare communis doctorum caterua fœminas in testes testamenti inter liberos admittebat,ea erat , quia solemnitas eius testamenti reducebatur per eos ad ius gentium,quo iure duo dumtaxat testes etiam fœminæ sufficiebant, ita asseuerant Bar.Paul.& Ias. num. 6.in.d.§.ex imperfecto & cæteri superius citati num. 14.quę ratio hodie cessat,cum per legem istam in testamento inter liberos non sufficiat solemnitas iurisgentium,quia quinque testes vel tres cum Tabellione exiguntur,cessante ergo hac ratione,nimirum si cesset doctorum communis doctrina,& tum potissimum,cùm tractemus de priuilegio, qua in specie in regno nostro non sufficiunt doctorum opiniones,nec leges iuris cōmunis Romanorum,sed lex regni nostri specialiter requiritur,& ita practicatur in regia cancellaria Pincia
16 na,saltem in priuilegijs seu exemptionibus personis concessis. [Tertio hæc opinio conuincitur ex verbis legis nostrę,la solēnidad de la ley del ordenamiento que dispone quantos testigos &c. ex quibus constat per legem nostram confirmari solemnitatem in lege ordinationum legis Alfonsi traditam in testamentis nuncupatiuis extraneorū, & extēdi ad testamenta parentum inter liberos condita,nec restringi ad numerū dumtaxat testium.& illa verba quantos testigos, gratia exempli posita sunt,quæ non arctant regulam. §. hæc exempli insti.de excep.l.scire oportet.§. vlti.vbi Bart.numer.7.citat concord.ff.de excusa.tuto.& gratia demonstrationis apposita etiam censentur, vt de lege ad quam fit relatio constaret , hoc enim sufficit, licèt omnia verba legis ad quam fit relatio,non in serantur,quia nulla alia lex ordinationum regis Alfonsi tractat de solemnitate testium præter illam arg. tex & quę ibi notātur per docto.in.l.2.ff.de lib. & posth. & quòd demonstrationis causa fuerint appositæ,constat ex dictione quę, est quippe dictio relatiua apud latinos,quæ refert in alio loco contenta, cum suis qualitatibus.l.à filio.§.testator.ff. de alim. & ciua. lega.l. 1.§.sed cū plures & ibi Bar.ff.si fam.fur. fe. dica. l.1,in prin.ff.de recep.cū cōcord , per Dec.traditis cōs. 539. nu.9.& cōs.449.col.1.per Tiraq.de legi.connub. glos. 7,numero.183.Rip.in.l.ait prętor.§.si iudex.ff.de re iu. & ostendit summarię quę in eo continetur,quēadmodum de dictione videlicet dicit. Bal.in.l.1. ff. quando actio de pecu.annal.est & Curtius Senior cons.51.nu. 18.ad medū.Sed si lex nostra diceret, *La ley del ordenamiento, en quanto dispone quantos testigos son menester se entiende &c.* Procederet fortè sententia Antonij Gomez & Marci Burgensis & Telli Fernandez in.d. l.3.Tauri numeris numero.14. citatis , vt coartaretur eius legis dispositio ad numerum tantum,non ad qualitatem testium,dictio siquidem quatenus seu in quantum,est dictio restrictiua,vt ad expressa tantum referatur,non ad alia . Sed hoc non dicit lex ista quę alia verba continet videlicet. *La solemnidad dela ley del ordenamiento del Rey don Alonso.* [Et quia ex hoc non erat nota lex,plures siquidem leges fecit Alfonsus ad eam demonstrandam & insinuandam subdit hęc verba] *que dispone quantos testigos , &c:* quod quidem verbum quātos,non ad numerum testium solum refertur,sed ad qualitatem, & fidelitatem eorū ex propria significatione & ad magnitudinem, vt probat optime Alcia.in libro de eo quod interest.c.2.nu.5.ex quibus dā locis Virgilij,& ex iurisc̄sulto in.l.quātę.ff.de publica.ibi,quātę audaciæ quātæque temeritatis sint publicanorū factiones,cui adde Cicerō.ad Atticum li.2. dicentē[videre mihi videor tantā dimicationē quāta nūquā fuit,& iterum pro Milone,scio,inquit,quanta, & quam solicita cupiditas sit consulatus]& Terenti. in Heuton.quanta de spe decidi. Tiraq.lib.1.de rectra. §.1.glos.21. numero.3. alijs legum authoritatibus hoc idem probat, licet Alciatum immerito reprehendat, quatenus constituit discrimen inter quantum & quan titatem . Et hoc clarius ex lege nostra expendes si consideres eius præcipuam decisionem non tam ad testamenta inter liberos referri, quàm ad testamentum nuncupatiuum inter extraneos conditum,vt de eo lo qui intelligatur lex ordinamenti , non de testamento in scriptis,in quo plus quàm notissimum est non sufficere quinque vel tres testes,nisi sint vicini seu incolę eius loci vbi fit testamentum, sintquè masculi & non fœminę vt in.l. precedenti latius probauimus . Quomodo ergo in testamento inter liberos,de quo incidēter loquitur, hęc verba ad numerum tantum testium referemus? In vtroque enim casu idem statuere debemus quod Marcus Burgensis sibi parum constans in cadē.l.3.Tauri nu.266.& seq.asseuerat scilicet,q̄ in testamento inter liberos testes debent esse vicini & bene fundat.Nec obcrunt adducta in contrarium per eundem Marc.Solon. & Tellium Fer.quippe quorum rationes falso fulciuntur fundamento, non enim est lex
17 ista correctoria iuris communis , sed communis opinionis,seu vt recti⁹ dixerim erroris. [Sed quęro,quæ sit ratio decidendi legis nostrę? Respondeo quia leges iuris communis opinionesque doctorum,quibus solē nitas testamentorum relaxabatur, in testamentis inter liberos conditis in eorum fauorem,potius damnū quām fauorem liberorum præ se ferebant,quandoquidem irrito facto testamento ex causa deficientis solēnitatis legata non debentur: nec alia contenta in testamento,vt in hac lege dicitur in fine.& hoc liberis accresceret quia vniuersa bona inter eos equaliter diuidē tur, cum ab intestato succedāt. Atque ideo visum fuit legislatori æquius, vt eadem solemnitas in testamentis inter liberos interueniat,quę in testamentis extraneorū. Ex quo infertur q̄ testamētū inter liberos tūc censetur habere clausulā codicillarem,& clausulam derogatoriam,& tunc rumpere testamētum habens clausulam derogatoriam,[iuxta notata in.l.coheredi.§. cū filiæ.ff.de vulg.& in auth. hoc inter liberos. C. de testam.]quando filio vtile fuerit non aliās,quia hęc priuilegia non corriguntur per legem nostram , vt latè probat Marcus Solon Burgensis in.d.l.3. Tauri num. 177.& seq.& num.183.&. 184.& seq.

GLOS.

GLOSS. II.

1 *Testamentum sui natura non exigit scripturam.*
Contractus sui natura nō exigunt scripturam,ibi.
2 *Testamentum in scriptis quomodo fiat? & de eius solēnitate iure communi requisita.*
3 *Testamenti in scriptis solēnitas iure regio, & in quo corrigatur ius commune.*
Testium subscriptio pro omnibus quomodo fiat, ibi.
4 *Testium signacula in testamento in scriptis non exigūtur hodie.*
Hæredis nomen an debeat scribi in testamēto in scriptis,ibidem.

b *Testamento cerrado.* Testamentum est actus,qui sui natura scripturam nō magis exigit,quàm quilibet actus inter viuos,hęc est vera & receptissima sententia secūdum Soci.cons.142.lib.1.& Gre.Lupi in. l.2.tit.1.par. 6.in verbo en poridad,idem attestatur Ferdin. Mencha.lib.3.de succes.creatio.§.25.numero.21. & seq. Ex accidenti tamen,id est,ex voluntate testatoris in scriptis testari volentis,testamentum exigit scripturam, & solemnitatem.l.hac consultissima. C. de testa. & legis nostræ,quemadmodum & actus seu contractus inter viuos celebratus , qui sui natura nullam exigit scripturam,ex accidenti tamen,& sic ex voluntate contrahētiū scripturam exigit,vt in prin.insti.de emp.& vē di.l.contractus.C.de fid.instru.l.6.tit.5.par.5.quando autem id velle dicantur contrahentes, explicat Greg. Lupi in.d.l.6.glo.1.&.2.Anto.Gomez qui melius cæteris loquitur,tomo.2.variarum resolutionum capit. 2,numero.17.Sed caue ab his quę dixit Ferd.Vaz.lib.
2 3.de succes.creatio.6.26. numero.22. [Testamentum in scriptis fit vt plurimum in scriptura priuata clausa vel sigillata,cuius solemnitas apponi debet supra eam dem scripturam, nempe,septem testes iure communi masculi,puberes,liberi,rogatique cū signis & subscriptionibus eorum,& coram eis testator vno eodemque tempore dicere & asseuerare tenetur, eam scripturam suum esse testamentum,& si scribere sciat manu propria se coram eis subscribere,at si ignoret octauus adhiberi debet testis,qui pro eo subscribat,vt in.l.hac cō sultissima.C.de testam.l.1.&.2.tit.1.par.6.de quo latè tractat Anto.Gomez in.l.3,Tauri numero.23. & seq.
3 [Sed iure regio per legem nostram aliqua immutantur,non enim hęc lex exigit testium rogitum,nam licèt alias solemnitates dinumerat , huius non meminit,hæc fuit sententia Ioan.Lupi in.d.l.3.Tauri num. 66.cui assentiuntur Anto.Gomez ibidem numero.29. & Did.Castelli in glo.vlti.colu.3. quibus accedo hac in specie,quia testes se subscribunt,atque ideo censentur rogati,vt ex communi opinione resoluimus supra eo.l.1.glo. 8. numero. 8. atque ita concordari possunt opiniones nostratum tenentium contrarium vt ibi dixi.Iniquum enim esset omissionēt ā leuis solēnitatis subuertere testamenta,quę mortuo testatore restaurari nequeunt contra.l.1.C.de sacro.eccles. & quia loco huius leuissimę solemnitatis subrogatur alia grauior, quod interueniat tabellio,vt in glos.4.apparebit,qui iure communi non desiderabatur,quandoquidem testamentum in scriptis absque tabellione fieri poterat, modò testatore mortuo publicaretur secundum Cor. cons.226.numero.3.lib.3.& est communis sententia teste Ferd.Mencha.lib.2.de succes.creatio.§.15. numero 18.Tertio lege nostra immutatur,quod si testator subscriptionem facere ignoret,vel non possit, non est necessario adhibendus octauus testis,qui pro eo subscribat,sed satis est quod vnus ex septem testibus pro eo subscribat,vel pro alijs testibus ignorantibus,vt ex lege nostra expendit Anto.Gomez in.d.l.3. Tauri,vnde hęc sumpta fuit,numero. 31. qui mouet pulchrum dubium;an in huiusmodi testamento in scriptis sufficiat vnica subcriptio testis, quam facit pro se & alijs scribere nescientibus.Et arguit ad partes,& denique concludit attenta dispositione legis nostrę vnicā subscriptionem non sufficere,sed octo interuenire debent subscriptiones,eiusdem & septē pro se & cæteris testibus,& vnam pro testatore scribere ignorāte,quod verum esse existimo,idem sentire videtur Marcus Solō in.d.l.3.Tauri numero.1183.& sequ.& respondet ad.l. nostrā, quòd pluralitas resoluitur in singularitatem l.falsa.§.si quis.ff.de cond.& demonstra. cum alijs,ibi citatis:& viginti casus quibus testium subscriptiones non exiguntur , refert Fer.Vazquez lib.2.de succes.
4 creatio.§.14.numer.119.& sequen. [Quartò hodie nō requiruntur testium signacula,sed subscriptiones eorū dumtaxat, quamuis iure communi Imperatorum & regio Partitarū id exigeretur vt in.d.l.hac consultissima.C.de testam.&.l.1.&.2.tit.1.part.6. ita ex lege nostra expendit Anto.Gomez in.d.l.3.Tauri numer.33. qui numero seq.probat etiā hodie id exigi,vt vno eodemque tempore,& cōtextu coram testibus testator asserat,illud esse suum testamentum,prout in.d.l.hac consultissima &.d.l.parti.desiderabatur, nec satis erit dicere hodie coram tribus testibus,hoc esse suum testamentum & cras coram quatuor id repetere. Nec hodie exigitur,quòd testator in instrumēto signato manu propria scribat nomen hęredis, etiamsi scribere nō ignoret,nec per alium si ipse nesciat, prout requirebatur per.d.l.hac consultissima , nec quod voce propria nuncupet coram testibus,vt in.l.iubemus. C.de testa. sed sufficiat quod per alium nomen hæredis scribatur in scriptura signata vt in auth.& non obseruato.C.de testa.& in corpore vnde sumpta fuit vt sponsali.largi. §.quia vero ante colla.9.l.2.tit.1.par.6.glos. & cōmu. docto.in.d.l.hac consultissima &. d.l. iubemus. C.de testam. Vide tamen quæ circa hęc signacula dicam infra in glos.5.numero.2.

GLOSS. III.

1 *Testium qualitates in testamento in scriptis an hodie requirantur?*
2 *Testes esse vicinos loci vbi fit testamentum in scriptis non requiritur hodie iure regio.*

c *Siete testigos.* Hi septem testes qualitates habere oportet iure communi & Partitarum requisitas,quod sint masculi

Universidad de Deusto
Biblioteca

masculi,puberes,liberi,& cętera supra eo.l.1.glo.8.per totam. [Non vero requiritur quod sint vicini seu incolę eius loci,vbi fit testamentum,quia licèt in.l.præcedenti hoc exigatur in testamento nuncupatiuo,in hac lege hoc non requiritur in testamento in scriptis, vt optimè probat Marc.Solon Burgen.in.d.l.3.Tauri numero.531.& pluribus seq.quod hodie est declaratũ per.l.prędcedentem.

GLOSS. IIII.

1 *Testamentum in scriptis an possit fieri absque tabellione iure regio, & numer.seq.*
Testamentum in scriptis absque tabellione fiebat iure communi & partitarum,sed tunc egebat publicatione,ibidem.& nume seq.
2 *Lex publicati.C.de testam.an corrigatur per.l.nostrã? & num.4.*
3 *Lex nostra interpretatur.*
5 *Tabellio an loco testis adhibeatur?*
6 *Testamentum in scriptis quando fieri posset absque tabellione iure regio?*
Necessitas facit,vt aliquid de solemnibus relaxetur, ibidem.
7 *Tabellio an debeat esse rogatus.*
8 *Tabellio quando præsumatur rogatus? vide tres casus. numero.7 & 9.*
10 *Tabellionis loco vbi non inueniturr an sufficiat adhiberi octauum testem in testamento in scriptis vel cęci?*

d *Con vn escribano.* Ex his verbis collige, quòd testamẽtum in scriptis hodie iure regio non potest fieri absq; tabellione. Sed videtur contrarium esse verius, imo quod possit fieri absque tabellione in scriptura priuata,sequuta post mortem testatoris publicatione legitima,prout iure cõmuni & legibus Partitarum fieri poterat. l. publicati & illic docto. C.de testam.l.3.tit.2. par.6.glo.ab omnibus recepta in.l.2 in prin.cui ibi assentiuntur Bar.& docto.ff.quem,testa aperi.Imo.& alij in cap.vlti.de fide instru.cum concord.: Iasone cõgestis in.d.l.publicati.2.col & à Didaco Castelli in.d. l.3.Tauri in verbo nuncupatiuo colu.4.[Prętera lex nostra tractat de scriptura publica testamenti in scriptis, ad hoc enim vt valeat huiusmodi testamentũ sine publicatione,exigitur tabellio, non autem corrigit.l. publicati, & leges parti.cum ea concordantes,sed hũc casum omisit,quãdo quis testari vellet in scriptis absque tabellione,iuxta ius commune Imperatorũ & regium Partitarum, hac enim in specie valet testamentum, si post mortem testatoris fuerit publicatum, ex quo videtur,ita debere intelligi legem nostram,ne probationes restringãtur, leges siquidem, ampliari non restringi,præcipiunt,vt in.l.1 ff.de testib.l.ad monendi. ff. de iure in.l. bonæ fidei, C.de reb. credi.& quia vertitur publica vtilitas in conseruandis testamentis, & iustis testatorum voluntatibus, l. Gallus. §. quid si is vbi glo.notat in verbo vtilitate,ff.de lib. & posthu. & ibi Bal. Paul. & cęteri interpretes.l. vel negare. ff. quem.testa ape.l.2.C.vt in possl.lega l. in testamentis. ff.de reg.iur. non ergo videtur irritandum esse testamentum in scriptis, licèt tabellio in eius confectione non interuenerit. Inducitur etiã lex nostra quatenus irritat testamenta non habẽtia testium solemnitatem in ea scriptam,non autem irritat,quę tabellione carue rint,si ergo absque eius interuentu cõficiatur testamẽtum in scriptis seruata solemnitate iuris cõmunis, valebit si mortuo testatore solemniter publicetur,& hãc sententiam tenet Ioan,Lupi in.l.3. Tauri nu. 14. 23.& 55.& 52.& Did.Castelli in verbo,testamento cerrado, & Marcus Solon Burgen.ibidem num.1029. & seq.& Greg.Lupi in.l.3.in verbo debent & in. l. 4.in verbo scripto tit.2.par.6.& expresius in. l. 1. in verbo otro si dezimos, ti.1.eadem par.6. [Verùm his minime obstantibus contrarium probabilius & receptius videtur,nempe,quòd iure nostro regio non valeat testamẽtum in scriptis absque tabellione.Hęc etenim lex proforma tabellionem requirit in testamento in scriptis & eius signum,enarrans quippe eius testãmenti solemnitates,tabellionis interuentum,& eius signum exprimit requiri . Sed lex plura requirens ad perfectionem cuiuspiam,actus omnia pro forma exigere videtur, vt quę adeo vt si quid eorũ deficiat corruat actus l. cum hi §.si prætor vbi Bar.& cęteri interpretes.ff.de trãsa. l.constitutionibus.ff.ad municipa l.Iulianus.§. siquis rem versi.mutata.ff.ad exiben.l.magis puto.§.nõ passim & quasi per totam legẽ. ff.de reb.cor.l.qui Romę §.Flauius.ff.de verbo.obliga Secundo hoc probat lex nostra,ex eo quod exigit octo adhiberi subscriptiones,septem testium,& ipsius testatoris, & insuper signum tabellionis,interuenire ergo debet tabellio. Nec oberit si dixeris,ideo tabellionem hac lege requiri in testamento in scriptis,vt valeat vt instrumentum publicum & absque vlla publicatione, non tamẽ ex hoc prohibet lex,valere testamentum in scriptis absque tabellione,vt scriptura priuata, quę exigat publicationem,vt sustineri & fidem facere possit: quoniam hoc refellitur,si consideres eam legem hoc non aperire,nec huiusmodi distinctionem facere,sed pro forma requirit tabellionis interuentum in testamento in scriptis, eiusque sigillum,ergo absque tabellione non valebit. [Nec obstat.l.publicati.C.de testam.nec lex par.cum ea concordans,quia antiquatę sunt,& per legẽ nostrã correcte.Nec poterit dici casus iste omissus sed expressus cum expresse dicat lex ista. *Pero enel testamento cerrado,que en latin se dize in scriptis,mandamos que interuengan alomenos siete testigos cõ vn escriuano.* Quasi sentire velit lex nostra,non alias fieri posse testamentum in scriptis,nisi coram tabellione & septem testibus, lex siquidem præcedens, ad quam se ista refert, dederat formam faciendi testamentum absque tabellione,quam egredi non licet, quare dici nõ potest,probationes ex hoc restringi:nec debet aliquid ex solemnibus relaxari,etiam si in testamentorum conseruatione publica versetur vtilitas. Nec me mouet vltima appensio legis nostrę, quandoquidem in eius initio tractat de testamento nuncupatiuo,& codicillis,& multiplici genere vltimarum voluntatum: in quorum quolibet peculiaris desideratur forma,nec in omnibus requiritur tabellio,atque ideo in vltima clausula actuũ annullatiua non repetit hanc solemnitatem,sed testiũ dumtaxat,ne forte quis deciperetur,credens in omnibus actibus,de quibus antea tractauerat, tabellionem exigi,ita respondet huic obiectioni Anto. Gomez in in.d.l.3.Tauri nu.41.Sed mihi non satisfacit respõsio, poterat enim legislator omnia comprehendere,si solũ dixisset,si præfatæ solemnitates quoquo modo defecerint sit actus nullus,absque eo quòd exprimeret testium solemnitatẽ. [Poteris tamen respondere, quòd tabellio loco testis adhibetur.l.Domicius Labeo iuncta glo.vlt.ff.de testam,& ibi Bar.nu.3.l. hac consultissima.§.sed quia.C.qui testa.face.possl.iuncta glo.in verbo octauum,auth.de fide instru.§.oportet colla . 6. Et si quis obiecerit,hęc procedere,vbi agitur deprobãdo actum per testes non per instrumenta,vt tũc tabellio loco testium computetur,vt in.d.l. Domitius notant gl.& doct.secus vbi agitur de probando actũ per instrumentũ,vt in specie nostra,quia tunc non cõnumeratur inter testes,iuxta notata per glo.& docto.in. d. l.hac consultissima.C.qui testa.face.poss. & in auth. de instru. fide.§. sed in ascriptã iuncta gl. notat Bal. in auth.sed nouo.C.si cer. pet. & hæc est communis opinio teste Alex.cons.153.nu.17.& cõs.146.nu.9. lib. 2.idem asseuerat Guill. Bened.in repe.c.Raynutius in verbo testamentum.1.nu.10.vers.nec tunc,extra de testam,Paul.Paris.cons.34.nume. 4.lib. 2. Respondere licebit,quod licèt non computetur tabellio numero testium ad validitatem scripturæ requisitorum: lex tamen vltra testes in scriptura requisitos habuit considerationẽ ad tabellionẽ , quem reputauit loco vnius, imo & duorum testium,vt probatur in hac lege,vt ex ea expendit Couar . in.c. cum esses nu.2.de testam. & & Ioan.Lupi in.l.3.Tauri vnde hæc sumpta fuit nu. 44.vbi autem tabellio interuenit in testamento , vel in alio instruniento vt testis,non vt tabellio de instrumento rogatus,vicem habet vnius tantum testis , vt in.c.nuper de testib.Ioan.Lupi vbi supra. [Ex quibus firma manet conclusio nostra, quòd iure regio requiratur tabellio in testamento in scriptis : hæc fuit sententia Cyfontani in.d.l.3.Tauri nu. 2. & Antonij Gomez ibi numero.38.& tribus sequent . quibus accedit Ferdi . Vaz.Mencha.lib.2.de succesio. creatio. §.15.numero 17.& latissimè lib.3.§.21.nu.etiam.21.vers. sed verior, quorum sententia mihi admodũ placet.Limitatur tamen,vt procedat,quoties reperitur tabellio in loco vbi fit testamentum , sin autem in eo non reperiatur tabellio , satcrit hac in specie, si testamentum fiat in scriptura priuata iuxta formam. d. l. hac consultissima.C.de testamen.& .d.l.1.&.2. tit.1. part. 6.& mortuo testatore publicetur , & in publicam redigatur formam,iuxta formam. d. l, publicati. C. de testamen.quod voluit Ioan , Lupi in . d . l . 3 . Tauri. num.55.quod tamen intelligo,si testator propter grauitatem infirmitatis non potuit commodè nuncupatiuè testari , sed scripturam priuatam quam habebat dixit esse suum testamentum , tunc nimirum si propter necessitatem de solemnibus relaxetur, prout fieri solet,secundum Corne.Alexan.& Iaso.post antiquos ibi in.l.casus per illum text.C.de testamen . idem voluit Paul.Paris.consil.33.numero.28.lib. 2.vbi plures allegat & cons. 46. numero.23.& 24.lib.3.Iaso.& Hanibal in.l. nemo potest numer.23.& pluribus sequen. ff.de lega.1.cum concordan.per Ferdinand.Vazquez triditis lib.3.de succesl.creatio.§.24.numero.3. Conuenitur hæc sententia,quia in grauiori specie , hoc est, vbi deest copia testium, solet testamentorum solemnitas relaxari,vt resoluit idem Paris.cons.32.numero.2. &.17.& melius consilio.33. numero. 28. 29 &.30.latè Deci.cons.284.columna.2.in prin.Corne.Alexan. & Iaso.& cæteri omnes in.l.fi.per illum text.C.de testa. & hæc est cõmunis opinio teste Ferdinand.Menchaquensi.d.§.24.numer. 5.Nimirum ergo si propter necessitatem possit testamentum in scriptis fieri absque interuentu tabellionis, sed in scriptura priuata, quæ post mortem publicetur.Quomodo autem fiat huiusmodi publicatio,tradit optimè Anto.Gomez in.d. l. 3.Tauri numero.35.36.& 37.aliquos congerit Marcus Solon ibi numero.1036.à quibus hæc materia latè discutitur. [Sed est quæstio,an tabellio coram quo fit testamentum in scriptis debeat rogari necne, vt testamentum valeat? Et communiter doctores censent, esse rogandum,alias testamentũ vitiabitur & corruet,secundum Alexand.cons.153,num.7.per tex.in auth.de tabellio.§.nos autem colla.4.& ibi notatur, & in cap. cum.P.tabellio,vbi glossl.& doct.extra de fide instru. Ferdinand.Vaz.lib.2.de succes.creatio,cap.15.numer. 9,Neque tabellio præsumitur rogatus,nisi hoc constet testibus vel coniecturis. Sunt autem coniecturę quibus hoc præsumemus, si tabellio in instrumento asserat se fuisse rogatum,secundum Innocen.& alios in.c. 1.de fide instrum.specul.& Ioan.Andr.in titulo de instrumen. edi. §. breuiter,idem voluerunt Bart , & alij in.l.sciendum.ff.de verb.oblig.l.54.titul.18.par.3. ibi. *E por ruego e mandado dellosescrebi esta carta publica, &c.* Quam sententiam communem esse attestatur Alex.d.cons.153.nu.9.li.2.& in.d.l.sciendũ nu. 42. & ibi Ang.& Imol.idẽ Ange,in.l.quæcunq;.§.vlt. ff.de publicia.& in cõs.206.Ferd. Vaz.lib.2,de succes. creac.15.nu.10.Paul.Paris.cõs.28.nu.51.52.&.53.lib.2. Deci. cõs.11.nu.13.[Quinetiam præsumitur rogatus si notarius scribit & subscribit testamentum , ita consuluit Anto.de Prato veteri inter cõsilia Alex.cons.73.nu. 7.lib.1.idem Alex.cons.48.lib.5.& Bald. in rub. C.de fide instru.col.3.&in.c. cũ in iureperitus in fi.de offi. delega. & cons.22.in fi.lib.1.& consilio.158.lib.2. Sali. in auth.nisi rogati.C.de testib. Imol.in.l. hæredes , §. in testamentis . ff. de testamen . Egid. de Bellamera decis.267.glossl.& Bart.in auth.de tabellio. §. nos autem,decis.Tolosa.182. Arcti.& Iaso.in. d. l.sciendum ff.de verbo.oblig.Corne.cons.191.lib. 1. Anto. Rube. cons.45.in fi.Lamphran.in rep.c.quoniam cõtra verbo testiũ depositiones nu.40. de probati.quę sentẽtia vera est & cõmunis,secũdũ Carol.Molm.ad Alex.d. cons.153.nu 9.lib.2.& in fortioribus terminis hoc respõdit Deci.cõ.s.11.nu.17.vers.5 & hãc opinionẽ vsus approbauit, cõsuetudo , & stylus notariorum in nostro regno,qui omnino attendendus est & seruandus, iuxta tradita per Deci. d. cons. 11.num.12.quam consuetudinem probare poteris ex inspectione plurium instrumentorum,vt inquit,Bal.in.l.1.col.vlt.vers.sed hic quæro.C.ad Velleya.Ang.consil.140.columna.2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

9 Deci.d.conf.11.anim.9.vers.adhoc fundamentũ.[Præsumetur etiam notarius rogatus si in protocolo scripserit se publicasse testamentum,ex sententia Bart.in.l. sciendum nu.11.ff.de verbo.oblig.cui assentitur Paul. Paris.d.cons.28.nu.54.& sequen.lib.2.Ferdinan.Vaz. d.§.5.nu.10.cuius limitationes necessariè non sunt secundum opinionem supra numero præcedenti traditam. [Verùm hîc aduertere oportet non sufficere ad
10 hibere octauum testem loco tabellionis,vt in testamẽto cæci statuitur in.l.hac consultissima.§. & cum humana.C.qui testa.fac.possunt non enim faciet fidem, vt scriptura publica, prout autumat Ioan. Lupi in.d. l.3.Tauri nu.55.sed vt priuata scriptura publicari debebit,iuxta sententiam Marci Solon.Burgen. ibi nu. 1037.& sequen.eo quòd idem censeant in testamento cæci Nicol. Matth.Bald,Sali.Fulgo Alex. & Corne. & cæteri interpretes in.d.§,at cum humana.

GLOSS. V.

1 *Subscriptiones testatoris & testium,an iure communi exigebantur in testamento in scriptis?*
Firma an sit idem quòd subscriptio?ibid. & nu.seq.
2 *Robur testatoris & testium,in quo nomen & cognomen apponitur sub quibusdã characteribus,an loco subscriptionis,an verò loco signaculorũ successerit.*
3 *Testamenti in scriptis sigilla abolita sunt apud nos.*
Subscriptio testatoris an præcedere debeat subscriptionem testium?ibidem.
4 *Subscriptio testatoris in testamento in scriptis introclusa an sufficiat,an verò oporteat subscriptionẽ facere supra testamentum?*
Subscriptiones fieri debẽt corã tabellione et testib⁹,ibi.
5 *Subscriptiones testatoris & testium,an collocare sufficiat in papiro albo,an debeant supra testamentum ipsum in scriptis collocari?*

c *Ellos y el testador.* Mouet hîc dubium Marcus Solon Burgen.in.d.l.3.Tauri nu.1080.& seq. an subscriptiones testiũ,& testatoris ante legẽ nostrã esset necessariẽ in testamẽto in scriptis,& concludit subscriptionẽ requiri,sed nõ, quã Hispano sermone dicimus firmã latine robur,quoniã hæc postquã edita fuit pragmatica sanctio Complutensis,quę est.l.13.tit.25.de tabellio.supra lib.4.huius recolectionis,in omnibus instrumẽtis exigitur,antea verò subscriptio hæc erat, ego Titius profiteor me feciſſe hoc testamentũ,prout in hac cartha est scriptũ,& subscriptio testiũ sub hac fiebat forma,ego Petrus,sum testis huius testamenti à Titio me præsente confecti.vt in.l.1.&.2.ti.1.part.6. Dicit item idem Marcus Solon loco subscriptionum prædictæ formæ,quæ non sunt in vsu,subrogatas fuisse firmas.
2 [Sed iudicio meo firma hęc in qua nomen propriũ,& cognomen testatoris,vel testium apponitur sub quibusdã characteribus, & signis propria manu factis,loco signaculi iure antiquo requisiti subrogatur. Et subscriptio antiqua,de qua num.præcedẽti meminimus. Hodie etiã à notario ipsoponitur sub hac forma. *Enla ciudad de la Plata a tantos dias de tal mes, y tal año en presencia de mi el escribano,y testigos de yuso escriptos,fulano vezino de tal lugar,estando a lo que paresçia enfermo &c.Dio y entrego a mi fulano escribano, ante los testigos aqui contenidos,esta escriptura cerrada y sellada,la qual dixo,que es su testamento y vltima voluntad, &c.*
Ecce formã cõfectionis & subscriptionum à tabellione relatã,[quod iure fieri potest,iux.text. & ibi tradita per doct.in.l.iubemus.C.de testam.] quod suis postea sigillis seu firmis roborant testator ipse & testes, scribendo nomẽ propriũ eorũ & cognomẽ, sub dictis characteribus & signis,tabellio autẽ alio signo cõsueto robur suum adijcit instrumento. De robore autem seu subscriptione testatoris alibi diximus, nẽpe, in.l. præcedẽti.gl.3,nu.7.8. & sequentibus: adde Aymon Crauette de antiquitate temporũ.1.par.nu.166, vsque ad numero. 193. [Nec huic meæ cõsiderationi obstat, 3
sigilla per leges antiquas requisita abolita esse,vt censent Ioan.Lupi in.d.l.3,Tauri nu.52,& Dida.Castelli in verbo enzima,& Marcus Burg.nume.1120. & .1121. Greg.Lupi in.l.14.tit.1,par.6.Couarru.in.c.cum esses col.2..de testa.quoniã vera est eorũ sentẽtia,cui nõ repugnat quod dixim⁹ loco signaculorũ subrogatũ fuisse robur,quã Hispanè firmã dicimus, cui nomen proprium & cognomen sub signis,& characteribus apponitur,eodem enim hæc duo tendunt,nẽpe, ad designãdum personã testatoris vel testiũ. Nec refert an robur hoc & subscriptio testatoris antecedat testiũ subscriptiones,vel eas sequatur,vt resoluit Marc. Solõ in.d.l. 3.Tauri nu.1129.& seq. solet tamẽ cõmuniter subscrip 4
tio testatoris præcedere.[Has prẽterea subscriptiones supra testamẽtũ fieri præcipit lex nostra, nec sufficiet subscriptionẽ testatoris intra ipsum testamẽtũ adesse, debẽt siquidẽ testes,& tabellio videre robur propria manu supra testamẽtũ adiectũ,aliàs tabellio non põt, huius subscriptionis,& roboris & cõsensus fidẽ adhibere quia nõ vidit introclusam subscriptionẽ,quod latè probat Marc.Solõ Bur.asseritq; se ita obtinuisse in causa ardua in.d.l.3.Tau.nu.1145. & pluribus seq. Quã extẽdit nu.1156.etiã si testator corã tabellione,& testibus asserat illã subscriptionem introclusam fecisse,& postea subscriptio introclusa inueniatur, quia hæc testatoris assertio,non sufficit,nisi subscriptione & robore proprio confirmetur corã tabellione & testibus,vt in.d.l.13.tit.25.de tabellio.supra.lib.4.l.hac cõsultissima in prin.& l.cũ antiquitas,& l. si nõ speciali.C.de testa.l.2,ti.1.par.6.notat Gofre. in. l. ad testiũ.§.si quis ex testibus nu.48.ff.de testa. Affli.decis. 143. At si subscriptio introclusa fiat corã testib⁹ & tabellione,sufficere crederẽ,quidquid dixerit Marc.Solõ in.d.l.3.Tau.nu.1158.& seq.quia hæc verba legis supra testamentũ,posita sunt à cõmuniter accidẽtibus,si tamẽ legislator fuisset interrogat⁹ de hoc casu,qui raro cõtinget,verisimiliter respõdisset & hoc sufficere, ergo id dispositũ esse cẽsebitur gl. cõmu. recepta in.l. tale pactũ in fine.ff.de pact. [Attẽdẽdũ etiam est solẽ 5
nitatem istã subscriptionũ testamẽti in scriptis,nõ in papiro albo esse collocãdã,sed à tergo testamẽti scripti,ita,vt nõ sit vllus falsitati locus, vt cõstat ex verbis legis nostrę,*Encima dela escriptura del dicho testamẽto*, &.l.fi.ti.2.par.6.&.l.3.ti.2.par.3.&.l.2,tit.1.par.6. &.l. hac consultissima.C.de testam.ex quibus hoc probat Marc.Solon Burg.in.d.l.3,Tauri nu.1161.& seq.

GLOS.

GLOSS. VI.

1 *Alternatiua in copulatiua quandoque resoluitur.*
Actus quilibet scientiam requirit & potentiã,ibi.
2 *Testis scribere ignorans non poterat iure communi per alium se subscribere testamento in scriptis.*
Testis vnus pro alijs & pro testatore scribere ignorantibus,potest subscriptiones facere iure regio,ibid.
3 *Testis octauus adhibendus erat iure communi,qui pro testatore ignorante subscriberet,iure regio non,sed quilibet ex septem testibus potest pro testatore subscribere.*
Testator vel tabellio non potest pro testibus scribere ignorantibus se subscribere,ibidem.
Testis vnus an pro omnibus subscriptiones facere possit?ibidem,remissiuè.
4 *Subscriptio per testatorem an fieri possit, alio gubernante eius manum palpitantem?*
Subscriptio an fieri possit per eum qui scribere nescit, vel manum non habet alio gubernante?ibidem.
5 *Subscribens se actui pro alio debet nomen proprium subscriptioni apponere,non eius pro quo se subscribit.*
6 *Subscriptio si pro alijs fiat in testamento,an vnica sufficiat subscriptio vel plures,ita quod octo subscriptiones,& non minus in eo adsint?*
Officio duplici qui vtitur,nõ sufficit vnum actum agere,sed binos facere oportet,ibidem.
7 *Testamentum factum in vna cartha à viro simul & vxore,an duplicem exigat testium solemnitatem, vel vnam tantum?remissiuè.*
Testamentum à duobus confectũ,an confirmetur morte vnius?ibidem.

f *Y si no supieren y el testador no pudiere firmar.* Quando lex nostra loquitur affirmatiuè ponit coniunctionem. *Y. dizens si supieren y pudieren firmar.* Vtrunque enim copulatiuè requiritur, quod sciant & possint se subscribere,licèt in codicibus antiquis erat alternatiua in lege.3, Tauri posita,quæ etiam in copulatiuam resoluebatur.secundum Ferdinand.Talauera in.d.l.3. Tauri numero.46.& Marc.Solon Burgen.ibidem numero.168.argumen.text.in.l.læpe.ff.de verbo.signi. &.l.pen.C. de impu.&.l. Quintus.1. ff. de auro & argen.lega.cum his quę tradit Socin.in.l.1.col.vltim.ff. de reb.dubijs,non enim sufficit scientia, nisi & adsit potentia in quocunque actu l.multum interest. C. si quis alteri vel sibi, quid enim scientia prodest, vbi 2
deficit potentia? [Iure communi Imperatorum non licebat testi scribere scienti, pro alio ignorante subscriptionem facere in testamento in scriptis,ex sententia glossæ in.l.pen.ff.de testamen.cui subscripsere Bart.Imol.Paul.Castr.& doct.ibidem Alberi.Cyn. Paul Sali & Alex.in.l.vlt.C.eo.ti.Ang.& Marc.Anto.Bauic.in.§.pe ssunt insti.de testa.Egid. Bellamera consilio.1.columna 3.&.22. Iure tamen regio antiquo & nouissimo per hanc legem aliud constituitur,nempe, quòd vnus testis pro alijs scribere nescientibus posit subscribere,& robur nomine proprio expresso testamento adijcere, quod constat etiam ex.l.1.&.24. tit.1,par.6.& Grego. Lupi in.d.l.1 in verbo lo puede hazer,hoc idem ex eadem lege expendit & Marc.Solon in.d.l.3.Tauri nu.1173.&.1174. [Pro testatore autẽ 3
scribere ignoranti octauus testis erat iure communi Imperatorum adhibendus,vt in.l.hac cõsultissima.§. quod si literas.C.de testamẽ.ibi, octauo subscriptore pro eo adhibito. Iure autem Partitarum & nouissimo regio,si testator scribere ignorat,vnus ex testibus instrumẽti,vel alius qui sciat scribere,pro eo subscriptionẽ faciet,vt hic & in.d.l.13.tit. 15. de tabellionibus supra li.4,expresse deciditur. Et licèt hoc de testatoris seu contrahentis mandato fieri oporteat,vt in.l.1. ti.1. par.6.sufficit tamen,quòd hoc alierat tabellio,eius siquidem assertioni standum est,si dixerit testatorem literarum ignarum,vel subscriptionẽ facere impeditũ, vt probat Egid. de Bellame.cons.1 col 13. & Marcus Solõ in.d.l.3,Tauri nu.1176.&.1177.ipse vero testator pro testibus,nec tabellio pro testatore vel testib⁹ subscriptionem facere non potest,refragante lege nostra &.l.13.Cõplutensi tit.25.de tabellionibus supra lib.4. quæ alios testes qui subscribant pro literarum imperitis exigit,vel alios qui sciant scribere,qua dictione & testator & tabellio excluditur,quidquid in contrariũ somniauerit Marc.Solõ in.d.l.3.Tau.nu. 1186. & seq. Sed an vnus pro omnibus subscribere possit:dixi supra eo.glo.2.nu.3.in fi. [Intellige tamen legem nostrã 4
quòd sufficit testem aut testatorẽ nescire,aut nõ posse scribere,vt alius possit pro eo subscriptionem facere.vt probat idem Marc. Solõ in.d.l.3. Tauri nu.1170. & seq.alterum enim sufficit,vel quòd sit ignarus, vel quòd præ infirmitate aut tremore manuũ scribere nõ possit,& hoc vltimo casu fari erit,si manu ab alio gubernata subscriptionem fecerit ex sententia singulari Luceæ de Pœna in.l. nulli verbo omnia. C.de numera, & actua.lib.12.col.vlt.id concedẽtis si subscribens sit sanæ mentis,& eo mandante,& corã testibus hoc fiat, cui Matt. Affli.adsentitur decis.166.nu.7.& Greg. Lupi dicens,fortè alibi non reperiri eã doctrinã,in.l.1.ti 1.part.6.in verbo lo puede hazer,& Mar.Burg.d.l.3. Tauri nu.1190.&.1191. Vbi hoc extendit, etiam si testator hoc non præcipiat,sufficit enim,quòd eius voluntate, & consensu manus trahatur per aliũ ad subscriptionem faciẽdam. Extenditur etiam ad cũ,qui scribere nesciebat,& qui manu carebat,poterit enim subscribere alio manũ vel brachiũ gubernãte, vt ibidẽ Mar. 5
Burg.resoluit nu.1194.&.1195.& seq. [Aduertere tamẽ oportet,q licet testis pro alio se subscribat, sufficit in subscriptione seu robore nomen proprium & cognomẽ ponat,nec est necesse aliud nomẽ ei⁹, pro quo subscripsit apponat secũdũ Marc.Bur.in.d.l.3.Tau.nu. 1197. imo hoc iure nostro regio minime fieri posset per hũc tex.qui dicit,q ali⁹ subscribat pro eo, idẽ statuitur in l.13.ti.25.de tabellio.supra li. 4. cõstare ergo debet de nomine & cognomine eius, qui pro alio subscribit, vt cõstet pro eo subscripsisse,qui subscribere ignorabat,
6 [Quid si vnus testis pro duobus testibus literarũ ignaris, vel q. testatore se subscripsit, vnã tãtũ subscriptionẽ pro eis faciẽs an sufficiat? Quod videtur,quia vnus vicẽ duorũ vel pluriũ habere posse cõstat..si cõsul. ff.

Universidad de Deusto
Biblioteca

de adop.l.Domitius Labeo.ff.de testam.c. postulasti vbi Panor.notat de concess.præben. Sed contrarium probabilius est,quia lex ista octo subscriptiones pro forma exigit in testamento in scriptis, dum sic ait. *E que los vnos firmen por los otros, de manera que sean ocho firmas.* Atque ideo non vnam pro pluribus subscriptionem,sed pro vnoquoque vnã fieri sancit, quæ forma substantialis est,ob cuius minimę partis omissionem actus vitiatur.l.cum hi.§.si prætor.ff. de transactio.& hanc sententiam expresse instruit tex. in l. 1.&.14.tit.1.part.6.Nec obstat quod de vno quo gere re potest plurium officium diximus, quoniã qui duplici fungitur officio,nõ potest pro vtroque vnũ efficere actum,sed binus actus conficiendus est, vt in. c. cum inter vniuersas in fi de electio.Deci.in.c.ex literis fi.colum.de proba.Marcus Solon Burgen.huic adhærens sententiæ in.d.l.3. Tauri numero. 1206. & sequentibus.

1 [Quid autem si vir & vxor in eadem cartha testantur, an septem sufficiant testes,an duplicari debeat solemnitas? et an alterius morte testamentum superuientis confirmetur? tractat latè idem Marcus Solon in.d.l.3 Tauri numero.1213.& seq.& nu.1218.& sequentibus vsque ad numerum.1240.

GLOSS. VII.

1 *Tabellionis signum iure communi an requiratur in testamento in scriptis, vel alia scriptura publica?*
2 *Tabellionis signum iure regio in quolibet instrumento exigitur.*
3 *Tabellionis signum iure regio in protocolo etiam apponendum. & quando? Et quid iure communi?*
4 *Tabellio vltra signum an debeat se in testamento subscribere robore apposito quo nomẽ et cognomẽ eius exprimat sub characteribus consuetis?*
Sigillum tabellionis & eius robur seu subscriptio ad idem tendit,ibidem.
5 *Tabelliones duo si rogentur à testatore,an vtriusque signa sint apponenda in testamento in scriptis?*
6 *Testamentum in scriptis an irritetur,si tabellio nõ dedevit fidem,quod testatorem agnoscebat,ve. duos testes,qui eum cognoscerent,non examinauerit?*
7 *Dies,mensis,& annus domini an apponi debeat in testamento, vel alia publica scriptura?*
8 *Testamentum in scriptis an diem,mensem, & annum continere debeat iure regio? & an locum confecti testamenti? & quid in testamento priuato?*
Locus an sit exprimendus in instrumento publico? ibidem.

2 *Y mas el signo del escribano.* Iure communi Imperatorum ex receptiori sententia signum tabellionis non exigitur in testamento in scriptis, sed de generali cõsuetudine signum apponitur, & sine eo instrumẽtum quodlibet subuertitur,vt probat Couar.li.practi.quæsti.capit. 20.num.5.laso.& docto. moderniores in.l.si ita stipulatus.§.Chrisogonus.ff.de verbo.oblig. Martus Solõ Burg.in.l.3.Tauri nu. 1240. & pluribus seq. vbi citat concordantes.

2 [Iure autem regio signum tabellionis exigitur in quolibet instrumento originali, vt hic & in.l.13.Compluti edita ti.25.de tabellionibus supra lib.4.huius recollectionis.l.54.tit. 18. part.3.ibi, *Y hazer su signo,* & ibi Grego. Lupi in eodem verbo, & in.l.55.eo.ti.ibi. *Y en fin de la carta deue y poner su signo.*

3 [In protocolo autẽ iure regio signũ tabellionis apponi debet quolibet anno in qualibet scriptura illius anni.l.12.ti.25. de tabellionibus supra li. 4. Quid autẽ fieri oportebat iure cõmuni, vide Paris.cons.2.nu.92.lib.2.Deci.cons. 447.col.2. Alexand.cons.14.nu.8.lib.6.docto. in.c. 1. &.c.cum.P.tabellio de fide instru.l.54.titul.18. part.3.

4 [Solet etiam hæsitari,an vltra signum hic requisitum teneatur tabellio eius nomen sub characteribus in testamento vel alijs instrumentis apponere? Quod latè discutit Marcus Burg.in.l.3.Tauri nu.1245. & pluribus seq.& denique concludit cum Dida. Castello in verbo el escribano,quod talis subscriptio non requiritur, quia text. iste octo dumtaxat subscriptiones exigit testatoris & testium, non tabellionis, sed solum eius exigit signum.Contrarium tamen sentire videtur insignis Couarru.in.cap.cum esses numero.1.de testamen.dicens,quin & vltra præmissa Taurina lex 3.requirit tabellionem,qui subscribat testamento,proprio nomine & signo:cuius sententiam veriorem esse existimo, nam licet diuersis nominibus nuncupetur subscriptio,firma Hispano sermone dicta, & signum seu sigillum tabellionis,vtrumque tamen sub sigilli appellatione comprehenditur,& nunquam sigillum vidimus absque subscriptione prædicta,nomen enim & cognomen apponere solet tabellio sub characteribus & signis,& confestim sigillum, nõ enim cognoscetur sigillum,nisi nomen eius in subscriptione scriptũ fuerit. Omitto eius fundamenta, quia fragilia sunt & quoad ius nostrum regium parum attinentia.

5 [Quærit etiam idem Marcus Solon,quid si testator duos rogauerit tabelliones,an vtriusque sigilla requirantur in testamento in scriptis,an sufficiat vnum dumtaxat? & concludit vnum sufficere nu. 1253. & pluribus seq. & an sigillum possit postea apponere,etiam si quo tẽpore testator & testes subscripserũt, illud non posset? Et concludit hoc licere,numero.1278.& deinceps.

6 [Sed an tabellio teneatur testatorem agnoscere, & de hoc fidem exhibere in testamento in scriptis? Iure communi hoc necessarium non est,secundum Iaso. qui alios citat in.l.fi.in prin.nu.4.C.de iure delib. Carol. Ruy.cons 89.nu.17.lib.1.Marc. Solon in.d.l.3. Tauri nu. 280.& seq.qui satisfacit legibus Partitarũ in contrarium adductis: quin. & si testes cũ cognoscentes nõ examinauerit,nec fidem cognitionis adhibuerit, ad huc nõ annullari testamentũ affirmat nu.1284. & seq. etiam si lege.14.tit.25.de tabellionibus supra lib.4.hoc fieri statuatur,quia notoriam testatis habuisse præsumitur,vt ex.l.si quis decurio.C.de falsi. probat & authoritate Alciati de præsumptionibus regula.3. & præsump.3.cuius sententiam verã esse existimo, sed modo non examino. [Sed an in testamento in scriptis apponi debeat dies,mensis,& annus Domini? Et iure cõmuni annum à natiuitate Domini esse apponendum tenet

tenet glos.in capit. inter dilectos de fide instrumentorũ,verũm hoc iure non probatur, sed consuetudine secundum glos.in auth.vt præpo.nom.Imp.quam sequitur Panor.in prooemio Gregori.col.5. idem Abb. Felm.& Deci.in.c.1.de fide instru.Barba.in rep. rub. eiusdem tituli nu.42.Couarru. practicarum quæstio. c.20.nu.2.Gofred.in.l.ad testium.6.si quis nu.18. ff.de testam.Grego.Lupi in.l.54.titu.18.part.3.in verbo lacra,videndus est tamen Dida.Couarru.in.c.12. variarum resolu.qui egregie docet,quomodo apud Hispanos & alias nationes annorum & inductionum fiat computatio,ad quem recurrite,Dies etiam iure communi,in quo tabellio fuit rogatus est apponenda, & mensis quoque glo.in.l.16.editiones.ff.de eden. & ibi Bar.in.6.si in itinere num. 23. & ibi cæteri interpretes glo.per text.ibi in auth.vt præpo. nom.Imp. & in.l. generali.C.de tabular.lib.10.Rom.sing.235.Barb.in.d. rub.de fide instru.nu.68.Felm.& Deci. in. c.1.de fide instru.estque communis opinio teste Didaco Couarru.in.d.c.2. nu. 20.vers.4.in practi.quæst. [Iure autẽ regio dies mensis & annus domini est apponendus in quolibet instrumento publico,& consequenter in testamento in scriptis,alias non valet instrumentum. l. 54.&.l. iii. titulo. 18. part. 3.& ibi Grego.Lupi.l.1.& 9.tit.19.part.3.l.2.tit.8.lib.1.fori.l.pen.tit.2.par 6. tex. in. l. 13. titulo. 25. de tabellionibus supra libro. 4. ibi, *Y el dia y mes y año, y el lugar o casa adonde se otorgan,* & in fine legis subdit, *Sopena que la escriptura que de otra manera se diere signada sea en si ninguna.* idem voluit Anto.Gomez in.l.3.Tauri.nu. 42.Vbi hoc limitat procedere in testamento in scriptis coram tabellione facto, secus si absque interuẽtu tabellionis factum fuerit in scriptura priuata,quod fieri posse ob necessitatem & defectum tabellionis probauimus supra eo. glos.4.nu.6.in hac siquidem priuata scriptura non requiritur dies,mensis,nec annus,nec locus,vt in.l. cum tabernam,6.1.ff.de pigno.l.scripturas.C.qui potio. in pigno.hab.& vtrobique glos.& docto. Antoni.Gomez in.d.l.3.Tauri nu.42.43.&.44.dicens q̃ in publicatione eiusdem testamenti constabit de die mense,& anno & loco vbi factum fuerit,vt ibi per eum, locus etiam exprimi debet in scriptura publica, vt in.d. l. 13.titulo.25.libro.4.supra & est communis opinio iure communi Imperatorum,vt attestatur Couarru. in d.cap.20.practicarum quæst.numero.2. versi.quinto, vbi concordantes allegat.

GLOSS. VIII.

1 *Testamentum cæci quinque testes desiderat iure regio,et iure communi septem.*
2 *Testamentum cæci nuncupatiuum quæ solemnia exigat? quia in scriptis fieri nõ potest,& nu.seq.*
3 *Tabellio an requiratur in testamento cæci nũcupatiuo? & num.4.*
Testium sigilla aut subscriptiones in testamento cæci, an requirantur? ibid.
5 *Testamẽtum cæci an possit fieri absque tabellione octauo adhibito teste?*
6 *Testamentum cæci an valeat si non incipit ab hæredis institutione?*
Priuilegio non derogatur per dispositionem generalem nisi in casu in quo persona vel causa priuilegiata,nõ habet priuilegium,ibidem.
7 *Testamentum cæci minus solemne, an valeat inter liberos? Et quid iure regio? nu. 8.*
Testes testamenti cæci an oporteat esse vicinos? ibid.

h *Enel testamento del ciego.* Nota quòd in testamento cęci quinque debent interuenire testes, iure tamen communi Imperatorum & regio Partitarum septẽ testes exigebantur.l.hac cõsultissima,C.qui testa.facere.possit.l.14.tit.1.part.6.§ cæcus insti.qui.non est permissa. testa.& lex nostra quoad numerũ testium est iuris cõmunis correctoria,aljs solemnitatibus iuris cõmunis & Partitarũ in suo robore manẽtibus,secũdũ Cyson. in.d.l.3.Tau.nu.9.& Marc.Bur.ibi nu.1299. in fine & Tell.Fernã. 4 par.nu.vlt.& Gre.Lup.in.l.14.ti.1.par. 6.in verbo escribir su nombre.

2 [Debent enim interuenire sequentia. Primum licèt testetur nũcupatiuè, quia in scriptis non potest,debet interuenire tabellio simul cum quinque testibus supradictis, vt in.d.l.hac cõsultissima &.d.l.14.& coram eis debet hæredes nominare, ita quòd de eis dubitari non possit,vel expressa dignitate vel officio,vel alio signo,quo facilè agnosci possint,vt in.d.l.hac consultissima expressim statuitur, quod exprimi necesse non est, si aljas cõstet de eorum personis,vt cõmunis schola scribẽtium alleuerat in.d. l.hac cõsultissima,maxime Iaf.& Nouiores, vt refert Marcus Solon in.d.l.3.Tau.nu.1296.& sic in hoc nulla est differentia inter ius commune & regiũ Partitarum,quidquid in cõtrarium senserit Marc.Solon. Debet etiã testator ipse declarare,quid legatarij,vel fideicõmissarij ex eius bonis sint percepturi,vt in. d. ll. est statutũ.

3 [Verũ nec poterit cæcus nuncupatiuè testari coram quinque testibus sine tabellione, prout autumat Greg.Lup.in.d.l.14.ti.1.par.6.in verbo eferebir su nombre,in fine.lex enim.14.par.in hoc non est correcta per hanc legẽ,vt pleriq̃ ex nostratibus fatentur: requiritur etiã,quod tabellio hæc omnia scribat coram testibus,vel si antea erant scripta,debent ab ipso tabellione legi coram testatore & testibus,& testator ipse debet asserere & profiteri,illud esse suũ testamẽtũ & vltimam volũtatẽ,vt in.d.l.hac cõsultissima &.d.l.14.par. Subscriptiones etiã testiũ exiguntur,quibus nomen vnusquisque inscribat testamento, vel alius pro eo qui scribere nescit per.d.l.par.licèt hoc nõ esset cautũ iure cõmuni,vt alius pro ignorante subscriberet. Cæcus autẽ cũ nõ possit subscriptionẽ facere, sufficit q̃ alius pro eo faciat,iuxta disposita in.l.13.ti.25.de tabellio.supra lib.4.vbi generaliter hoc statuitur in quolibet instrumento publico,cęcus autẽ nec potest nec scit scribere, quod expressim probat Marc. Solõ in.d.l.3.Tau.nu. 1301.Quod autẽ de sigillis testiũ dicit prędicta lex.14. ti.1.par.6.Gre.Lup.ibi dicit esse immutatũ. Nõ enim sunt necessaria sigilla testiũ,quia recesserũt ab vsu hoc in regno.Sed tamẽ veri⁹ est,loco sigillorũ subscriptiones & robora successisse,quib⁹ nomẽ & cognomẽ eorũ apponitur sub quibusdã signis seu characteribus, qui Hispano sermone firmas nũcupãtur,vt dixim⁹ supra eo.glos.5,numero.2.&.3.illi enim characteres loco

Universidad de Deusto
Biblioteca

4 ſigni,& nomen teſtis loco ſubſcriptionis ſunt. [Et ꝙ ſubſcriptiones teſtium requirantur,dubium non eſt, vt probat Marc.Solon in.d.l.3. Tauri numero .1302. &.1303.poſt Cyſon.ibi,vbi reſpondet ad rationes Gregorij Lupi in.d.l.14.titulo.1.part.6. in verbo eſcrebir ſu nome,qui tenuit contrarium,dubitans tamen:ſubſcriptio, etiam & ſignum tabellionis requiritur, vt in d.l.14.tit.1.part.6.& lucidius hoc deciditur in.l.13.tit.25.de tabellionibus ſupra lib.4.vbi in quolibet inſtrumento publico hoc requiritur,idem cenſuit Marc.Solon,licèt quidam ab eo citati iure communi contradicant,in.d.l.3.Tauri nu.1300.

5 [Verùm enimuerò licèt cum quinque teſtibus teſtari non poſsit nuncupatiuè, vt ſupra nu.3.in princ.reſoluimus cõtra Gregoriũ Lupi,poterit tamen cæcus coram ſeptem teſtibus octauo adhibito teſte loco tabellionis, cùm tabellio reperiri non poſsit,qui ſcribat teſtamentum,vt in.d.l. hac cõſultiſsima.C.de teſtam.&.d.l.14.ad fi.tit.1.par.6.quia hoc non eſt immutatum:quare ergo ſtare prohibebitur.l.præcipimus.C.de appell.l.ſancimus. C. de teſta. Hac tamen in ſpecie teſtamẽtum cæci,vt priuata ſcriptura publicatione eget,vt fidem faciat,iuxta.l. publicati.C.de teſtamen.ita cenſent Bald.Salic.Corne. Ange.& Alexand.in.d.l.hac conſultiſsima. C. qui teſta.fa.poſſ.in hac tamen quæſtione ſe inuoluit,& non rectè explicat,quid ſentiat Marc.Solon in.d.l.3. Tauri numero.1304.& ſequen.non tamẽ ſufficiet poſt quinque teſtes ſextum adhibere,qui ſcribat teſtamentum. Sed hac in ſpecie ſeruandum erit ius cõmune & Partitarum,vt cum ſeptem teſtibus octauus adhibeatur, iuxta.d.l.14.vt iam diximus.

6 [Cæterùm in teſtamento cæci dubitatur,an ſit neceſſarium ab hæredis inſtitutione incipere,prout in d.l. hac conſultiſsima. C. qui teſta.face.poſſ.ſtatuitur, & an ſi aliter fiat,ſit nullum teſtamentum? Quod videtur ex rationibus à doctoribus communiter traditis. Hanc quippe ſententiam tenuerunt Cyn.Bart.Abb.& Fulgo. in d.l.hac conſultiſsima & ibi Deci. numero. 7. Bald.in.§. ante hæredis inſti.de lega. Ange.de Areti. in.§. cæcus inſti.qui.non eſt per.fa.teſt.Copola cautela.128, dicit hanc communem Emanuel Coſta in repe.l. Gallus.§.& quid ſi tantum.3. part. numero. 86.ff.de liberis & poſthumis & in repe.cap.ſi pater.1.parte in verbo adijciens numero.8.9.&.10 de teſtamen.in.6. Contrarium tamen imo, quòd idem ſit in teſtamento cæci, quòd in alijs,& licèt legata præcedant hæredis inſtitutionem,non vitietur teſtamentum cæci, voluerunt Bald.Paul.Roma.& Alexand.numero vltim.Corne. numero.1.& Iaſo.numero.1.in.d.lege hac conſultiſsima.C.qui teſta.face.poſſ.idem Iaſo.conſilio.26.numero.1.lib.1, Vigli.in.d.§ cæcus numero vltim. poſt ſpecula.in titu.de inſtru.edi.§.vt autem.verſi. illud quoque non ignorandum Eman.Coſta in.d. §. & quid ſi tantum.3.part.numero.86.& in.d.capit.ſi pater.1.par. in verbo adijciens numero.8.&.9.pagi.106.Ferdinan. Vazquez lib.1.de ſucceſsionum creatio.§. 9. numero 14.Caro.Ruy.conſilio.68.numer.2.lib.2. Boeri. deciſ. 140.numero.20.prope fi.Marc.Solon in.d.l.3. Tauri numero.1298.ex quo conſtat hoc eſſe receptius.Cuius ratio eſt,quia quod præcedere deberet,hæredis inſtitutio non erat ſpeciale in teſtamento cæci, ſed generale in omnibus teſtamentis.Quare nimirum per Iuſtinianum in.d.§.ante hæredis fuit correctum,quæ correctio ad omnia teſtamenta etiam cæci extenditur, argumen.l.in fraudem,§.fi.ff.de mil.teſta.& quæ latè tradit Deci.in.l.ex teſtamento.C.vnde lib.nu.5. Vbi limitat regulam,quæ habet, quòd generalis diſpoſitio non derogat ſpeciali priuilegio alicui competenti, vt notat Bart.in.l.decurionibus.C. de ſilentiar.lib.12, cũ adductis per eundem Deci.Feli.& Moder.in cap.1.de reſcrip.vt procedat,niſi in caſu,in quo perſona priuilegiata non habet aliquod priuilegium,quia tunc diſpoſitio generalis includit perſonas & cauſas priuilegiatas,vt in.d.l.in fraudem in fi.vbi ex eo tex.hoc notat Bal.& in.§.ſi quis ſe ſcribat eiuſdem legis,idem voluit Deci.conſ.5.& Alcia.lib.4.paradoxorum cap.10. Et hæc ſententia potiſsimũ procedit iure regio , quia per.d.l.14.titulo.1.part.6.non præcipitur, quòd teſtamentum incipiat ab hæredis inſtitutione,vt ibi dixit Ferdinand. Vazquez qui reſpondet ad.§.cæcus inſti. qui.non eſt permi. fa. teſt.prout ante eum reſpondit Emanuel Coſta vbi ſupra.

7 [Sed an ſi teſtetur cæcus inter filios,ſufficiat iure cõmuni duos adhibere teſtes? Et quid iure regio? Et certè iure communi receptior eſt ſententia,quòd valeat teſtamentum cæci inter liberos conditum cum duobus teſtibus , ita voluerũt Bal. Ange.Paul.Salice.Alexand.& Deci.numero.37.in.l. hac conſultiſsima.C.qui teſta.fa.poſſ.& Iaſo. ibi numero.4.aſſerit hoc eſſe commune ſcribentium placitum, huic ſententię accedunt Ange.Areti.in.§. cęcus col.vltim.inſti.qui.non eſt permi.fa.teſt. Montaluus & Grego.Lupi in.d.l.14.ti.1.part.6.Boeri. deciſ.240. numero.20.Guiller.Bene.in repe.c.Raynutius, verbo teſtamentum.1.nu.79.Curti.Iunior. d.§.ex imperfecto numero.8.Ioan.Lup.in.d.l.3.Tauri numero.1309. & ibi Marc.Solon Burgen.numero.1308. Ferdinand. Vazquez de ſucceſsionum creatio.§ 21.nu.66.Contrariam ſententiam,quòd non ſufficiant duo teſtes , ſed ſit neceſſaria ſolemnitas,de qua in.l. hac cõſultiſsima C. qui teſt. fac. poſſ. licèt cęcus teſtetur inter liberos aliàs non valeat teſtamentũ,tenuerunt expreſsim Alberi.Fulgo.& Roma.in.d.l.hac conſultiſsima , idem Fulgoſ.conſil.41.&.51.Ioan.Maior in relecti,d.l.hac conſultiſsima nu.2.Paul.Caſt.conſ.362.lib.2. Calatayud.in.d.l.3.Tauri.

8 [Quid autem ſtatui oporteat hac in quæſtione iuxta ius noſtrũ regium? Crederem ni fallor,in teſtamento cæci inter liberos ſolemnia huius legis &.l.14.tit.1.part.6.eſſe ſeruanda,vt voluit Calatayud in.d.l.3.Tau.vbi & Gom.Talauera & Marcus Solõ Bur.nu.1313.&.1314.idem reſoluũt, eò ꝙ in teſtamento cęci maior exigitur ſolemnitas, quàm in teſtamentis eorum,qui impediti non ſunt,vt cõſtat ex legibus ſupracitatis,at ſi teſtamentũ cæci inter liberos fieri poſſet corã duobus dumtaxat teſtibus,& teſtamentũ alterius qui cęcus non eſt,exigeret iure regio ad minus tres teſtes cum tabellione, eſſet profectò abſurdũ, & contra veteris & noui iuris prudentiã , vt rectè aduertit Marcus Burgen.loco paulo antea citato. Quorum ſententia vera eſt,& iuri noſtro conſona. Et vt idẽ Marcus probat nu.1315. quinque teſtes in teſtamẽto cęci requiſiti,nõ exigitur,quòd ſint vicini ſeu incolę eius loci vbi fit teſtamentũ,quia lex nõ requirit.

GLOS.

GLOSS. IX.

1 Codicilli à teſtamento differunt iure communi quoad ſolemnitatem.
2 Codicilli iure regio non differunt ſolemnitate à teſtamento nuncupatiuo,etiam ante legem Tauri?
Codicilli appellatione vltimæ volũtatis cõtinẽtur,ibi.
3 Solemnitas diminuta in teſtamento ſeruabitur & in codicillis.
Codicilli teſtamento nuncupatiuo æquiparantur ,ibid.
4 Codicilli in ſcriptis an teſtamento comparẽtur, & an eandem ſolemnitatem exigant,quam teſtamentum nuncupatiuum,& nu.5.6.&.7.
5 Codicilli in ſcriptis eandem exigunt ſolemnitatẽ, quæ iure antiquo exigebatur.
6 Lex veniens ad declarationem alterius,interpretationes recipit eaſdem,quas lex interpretata.
7 Illatio non fit ex diuerſis.
8 Fœmina an poſsit eſſe teſtis in codicillis? vſque ad numerum.15.
9 Lex noſtra intelligitur,& num.ſeq.
10 Lex noua aliam declarans recipit omnes interpretationes,quas lex interpretata recipiebat.
11 Relatum dicitur eſſe in referente cũ omnibus ſuis qualitatibus.
12 dictio iuxta,ſecundum,vel prout demonſtratiue & cauſatiue ponuntur, non conditionaliter. Et quando non,ſed conditionaliter? & num.13.
13 Secundũ quod tui prædeceſſores habuerunt,vel ſecũdũ quod dare cõſueuerũt,quid importẽt hæc uerba?ibi.
Lex noſtra optime interpretatur.
14 Codicillis fœminas non eſſe admittendas in teſtes, & numero.15.
16 Codicillis dari neque adimi poteſt hæreditas iure directo,iure communi Imperatorum.
Codicillis per quæ verba obliqua dari poſsit hæreditas?ibidem.
17 Codicillis facta inſtitutio verbis directis obliquatur iure communi.
18 Codicillis an iure regio dari poſsit directò , & adimi hæreditas? & nu.19.20.21.22.&.23.
Codicillis non poteſt hæreditas directo filio relinqui iure communi,ibidem.
19 Teſtamentum facere videtur licèt codicillos appellauerit,ſi in eo inſtituit hæredes teſtator.
Verba impropriantur vt deſeruiant intentioni,ibid.
20 Codicilli teſtamento adæquãtur non ſolum quoad ſolemnitatem,ſed quoad ſubſtantiam iure regio.
Lex.1.ſupra eod.intepretatur,ibidem.& ſeq.
21 Codicillis quare dari non poſsit hæreditas iure directo iure communi Imperatorũ?ratio triplex traditur.
22 Ratione vna ceſſante ex pluribus quando ceſſare videatur diſpoſitio?
23 Codicillis dari poteſt hæreditas iure directo,iuxta ius noſtrum regium reſoluitur.
24 Codicillis iure regio quando non detur hæreditas?
25 Codicillorum validitas ex teſtamento dependet iure communi,ſecus iure regio.
26 Codicilli vltimi per priores nõ reuocãtur, niſi expreſſe à teſtatore cautum fuerit.
27 Teſtamentum prius per poſterius reuocatur , etiam ſi prius plures contineat teſtes, modò ſecundum ſolemnitatem iure requiſitã contineat,etiam ſi ſit ad pias cauſas factum coram duobus teſtibus.
28 Codicilli non rũpuntur agnatione poſthumi,teſtamentum ſic.
29 Codicilli duo ſi duplicem hæredis inſtitutionem contineant,quid ſit agendum?
Codicillus ſi continet hæredis inſtitutionem, & teſtamentum eius factũ aliã,quid præualebit?ibidem.

i *Codicilos.* Lex noſtra æquiparat codicillos teſtamẽto quoad ſolemnitatem:ſed iure communi in multis differunt.Primùm in ſolemnitate:nã teſtamentũ in ſcriptis & nuncupatiuum iure communi Imperatorum & regio Partitarum ſeptẽ exigit teſtes,& alia,de quibus fuiſſe diximus in hac lege & præcedenti. Codicilli autem eodem iure,quinque duntaxat exigunt teſtes,ſiue in ſcriptis fiant, ſiue nuncupatiuè,vt in.l.vlt. C.de codicill.& in.l.vlt.C.de fideicõ.§.vlt.inſti.de fideicõ. hæredi.l.32.tit.16.part.3.l.1,tit.12.par.6.teſtes etiam codicillorum non requiritur eſſe rogatos,vt in.d.l. vlti. C.de codici.& in.l.1.& ibi notat Grego. Lupi tit. 12, part.6.nec eorum ſigilla requiruntur, ſed ſubſcriptiones tantũ,vt.l.fi.ti.12.part.6.

2 [Hodie autem iure regio nouiori per hanc legem eadem ſolemnitas in codicillis exigitur,quæ in teſtamento nuncupatiuo,nempe, vt ſi corã tabellione fiant tres teſtes incolæ eius oppidi, vbi conficitur teſtamẽtum,ſi verò abſque tabellione quinque requiruntur etiam vicini prout in.l.1.prę cedenti ſtatuitur in teſtamento nuncupatiuo. Sed videtur,hanc legem in hoc eſſe ſuperfluam,quandoquidem & ſi hanc æquiparationem non faceret , per legẽ præcedentẽ hoc idem erat ſtatutũ , vt conſtat ex verbis legis ibi,*O otra poſtrimera volũtad*. Quibus verbis codicilli continentur,vt latè probat Guill.Bene.in.d. c.Raynutius in verbo teſtamentũ.3.nu.1.quod in ſpecie tenuit Ioan.Pariſ.in,d.l.1.ti.2.lib.5.ordi. cuius verba refert Marc.Solõ Bur.in,d.l.3 Tau.nu.1330. & hęc ſunt,Poſtrimera, ideſt,codicillũ, vel donationẽ cauſã mortis, & nota hîc circa numerũ teſtiũ, teſtamẽtũ & codicillũ ęquiparari. Ecce doctor ille antiquus cẽſet ex dicta.l. ordinamẽ, eãdẽ ſolẽnitatẽ habere debere codicillos,quã & teſtamẽta nũcupatiua.

3 [Præterea hæc ſuadetur ſentẽtia,quia quoties lex noua reſtringit ſolemnitatẽ teſtamenti ad duos vel tres teſtes,eadẽ ſolẽnitas ſeruanda erit,& in codicillis,vt elegãter decidit Bal.in.l.vlt.nu.6.C.de teſtam. & in ibi Sali.in fi. arg. tex.in.l.ſi quis in principio,§.miles.ff.de leg.3. & in.l. cum hic ſtatus.§.ſi miles.ff.de dona.inter vir.& vxo. Paul,Alex.& Iaſ.in.l.2.ff.de lega.1.quibus confert bonus text.iuncta gloſſ.in.l.Marcellus.ff.de dona. cau. mor.Anto,Gomez in,l.3.Tau nu.67.& ibi Telli. Fer

 nand,

Universidad de Deusto
Biblioteca

nand.4 part.nu.12.citans Socinũ nepotem in.d.l.2. ff. de lega.1.nu.142.&.156.idem voluit Guiller.Bened.in repe.c.Raynutius in verbo testamentum.4.nu.3. Alber.Bru.in tracta.de forma.§.fi.Couarru.in rub.de testam.3.part.nu.21.sed nihilominus censeo hanc legem non esse superfluam,quoniam non clarè hoc decisum erat per legem ordinationum,quæ transcripta fuit in lege præcedẽti,quare necessaria fuit declaratio expressa legis nostræ ad tollendam omnem ambiguitatẽ iuris antiqui,vt voluit Marc.Solon in.d.l. 3. Tauri nu. 1332.in fi.& nu.1334.in fine.Ex quo manet satisfactũ priori rationi nu.2.traditæ,Minus oberit secunda ratio,quia lex regia non solum minuit numerum testiũ in testamento nuncupatiuo,sed ei numero addit qualitatẽ vicinitatis,quare necessaria fuit lex nostra, quę declararet eandem solemnitatem in codicillis requiri, quæ in testamento nuncupatiuo exigitur, vt comprehenderet non solum numerum testium, verùm etiam qualitatem vicinitatis,vt rectè explicat Tellꝰ, Fernã. in.d.l.3.Tauri.4.par.nu.12.Sed hæc intelligas quoties
4 codicilli fiunt nuncupatiuè. [Quid autem si codicilli fiant in scriptis, an iure regio aliquid ex solemnibꝰ iuris communis Imperatorũ immutetur? Et videtur sufficere solemnitatem testamenti nũcupatiui à lege præcedente requisitam,in codicillis in scriptis interuenire,nempe,tres testes cum tabellione, & quinque absque tabellione:quod probari videtur lege nostra,quæ postquam enarrauit solemnitatem testamenti nuncupatiui,& testamenti in scriptis,dixit quòd in codicillis eadem obseruetur solemnitas, quæ in testamento nuncupatiuo,nec vllam differentiam constituit inter codicillos nuncupatiuè aut in scriptis factos, prout in testamentis distinxit,clausula ergo hæc codicillorum & testamenti solemnitatem æquiparans, non solum ad proxima refertur sed ad omnia præcedẽtia cõiũcta seu cõtinuata in scriptura prolata.l.fi.ff.de reb. dub. c.inquisitioni &.cap.2.requiris de appella. Prætera quia anteriora iura minorem solemnitatem in codicillis in scriptis exigerunt,quàm in testamento nuncupatiuo,vt constat ex.l.hac consultissima.§. per nuncupationem.C.de testam.iuncta.l.vlti.C.de codi.& in.l.1. &.2.tit.1.par.6.iuncta.l.1.& fi.tit.12.part.6. At si codicilli in scriptis solẽnitatem antiquam quinque testiũ exigerent,sequeretur absurdum,quòd maiorem solẽnitatem exigerent quàm testamentum, quippe quod iure regio tres dũtaxat testes cum tabellione exigat, quare dicẽdum est codicillos in scriptis, quoad solemnitatem testamento nuncupatiuo æquiparari,quod as
5 seuerat Marc.Solõ Burg.in.d.l.3.Tauri nu.1360.[His tamen non obstantibus contraria sententia est verior & receptior, imo q̃ æquiparatio legis nostrę codicillorum & testamẽti nuncupatiui, non extendatur ad codicillos in scriptis factos:sed de nuncupatiuis dũtaxat loquatur. Quoniã lex nostra interpretari voluit legem ordina.præcedentem, vt in testamẽto nuncupatiuo procedat, & non in testamento in scriptis,cuius etiam explicat solemnitatem.Et deinde trãsit ad alia capitula,scilicet,ad testamentũ cæci & codicillos,cõtinuans explanationem legis præcedentis quę de testamento nuncupatiuo loquitur.Patet quia cœcus nõ potest,nisi nuncupatiuè testari,vt in.l.14.tit.1.part.6,cõ-

sequitur ergo de codicillis nuncupatiuis loqui legem illam,non in scriptis.Quo fit vt casus iste ab hac lege omissus maneat in dispositione iuris cõmunis,iuxta.l.
6 cõmodissimè.ff.de libe.& posth. [Rursus quoties lex vna venit ad interpretationem alterius, omnia relata in lege interpretata,censentur repetita in.l.intepretante,vt in.l.nihil.ff.de cõiungen.cum emancip.lib.eius, & in auth.de fili.ante dotal.instru.nat. §. 1. docet egregiè Bar.in.l.prętor.2.§.eritque hæc differentia in fi.ff. vi.bono.rapto.Soci.cõs.188.nu.4.lib.2.Ripa.in.l.2.nu. 18.ff.de vulga.Lud.Rom.cons.345.nu.18.19, & seq.vbi plura cõgerit.Ex quo fateri oportet hodie iure regio in codicillis in scriptis quinque exigi testes eorũdem que subscriptiones,licèt nõ sigilla,vt in.l.vlt.C. de codicill.& in.l.fi.tit.12.par.6.quidquid in cõtrariũ dixerit Ferd.Vaz.de succes.creatio.§.25.nu.23. siue corã tabellione fiant,siue non:erit tamen inter hæc duo differentia,vt si corã tabellione fiant,nõ exigatur publicatio,secus si absq; tabellionis interuentu, prout in testamento diximus:ex quibus hanc sentẽtiã tenuerũt Cyfonta.in.l.3.Tauri nu.10.& ibidẽ Ant.Gom.nu.69.& Greg.Lup.in.l.vlti.ti.12.par.6.in gl.mag. quibus ipse
7 libenter accedo. [Ad allegata in cõtrariũ respõdeo legẽ nostrã esse intelligendã,prout supra nu.5.resoluimꝰ & sic nõ oberit primũ fundamẽtũ: nec etiã secũdum, quia ex diuersis nõ fit illatio.l.Papinianus.ff.de minor.1.&.l.vlt.ff.de calũnia.licèt enim verũ sit q̃ si per legẽ nouã minuitur solẽnitas testamẽti nũcupatiui, codicilli cõficiẽdi sunt eadẽ forma & solẽnitate,si nũcupatiuè fiãt ex sentẽtia Bal.cõmuniter recepta in.l.vlt. nu.6.C.de testa.cũ cõcor.supra nu.3.cõgestis sec⁹ autẽ si codicilli in scriptis fiãt, itaq; de testamento nũcupatiuo ad codicillos,nuncupatiuos argumentari licebit vel de testamẽto in scriptis ad codicillos etiã in scriptis factos,nõ verò de testamẽto nuncupatiuo ad codi
8 cillos in scriptis,propter diuersitatẽ & separationẽ specierũ,prout dicit Bar.in.d.l.Papinianus nu.2.[Sed dubitari solet an fœmina possit esse testis in codicillis iure nostro regio? Quod videtur ,qa nulla lege statuitur contrariũ,imo ex cõmuni opinione doctorũ fœmina põt esse testis codicillorũ,cũ nullo iure,p̃hibita videatur,ita asseuerat gl.in.l.fi.C.de codici.cui accedũt docto.teste Fulgoso & Iaso.ibidẽ fi.col.glo.etiã in.l.qui testamẽto.§.mulier in gl.1.vbi Bar.Paul & docto.idẽ asserũt.ff.de testa.& in.§.testes insti.de testa. vbi Vigl⁹ in verbo sed nec mulier nu.5. hãc testatur cõmunẽ Deci.in.l.fœminę.ff.de reg.iu.nu.27.& seq,vbi refert cõcordãtes.Nec æquiparatio quã facit lex ista testamẽti & codicillorũ,impedit,quin in alijs præter in hac lege contentis differre possit,cùm differentia ex alijs legibus depromatur,quod probat Mar.Solon in. d.l.3. Tau.nu.1350.ex.l.si creditores iũcta gl.ff.de separatio. iũcta.l.debitor.§.quid ergo co.ti.& ex.l.si idem iũcta gl.ff.ad Velleya.cũ alijs per Modernos adductis in.l. 1.ff.de leg.1.ex quibus ipse Marcus huic licèt anceps, adhęret sententiæ,& Cisonta.in.d.l.3. Tauri nu.12.& ibidem Ioã.Lup.nu.34.& Ant.Gomez numero.71.dicitque idem Marcus sic audiuisse ,fuisse iudicatum
9 in regio prætorio Pinciano. [Verùm his non obstantibus contraria sententia probabilior videtur, quòd iure nostro regio fœminę testes esse nõ possint

in co-

in codicillis,si solemnitatem iure nostro requisitam in testamentis nuncupatiuis velis adhibere, quandoquidem lege nostra statuatur,eandem solemnitatem in codicillis exigi,quæ in testamento nuncupatiuo requiri tur per.l.præcedẽtem,sed in lege præcedẽti resoluimus in glosſ.8.numero.3.ex communi nostratum opinione,fœminas esse non posse testes testamenti nuncupatiui iuxta ius nostrũ,licèt in ea lege hoc non exprimatur,tacite tamẽ subintelligitur, cũ per alias Partitarũ leges ibi citatas hoc fuerit antea constitutũ, & illa verba, *La misma solemnidad que se requiere enel testamento nũcupatiuo,o abierto,conforme a la ley del ordenamiẽto.* Intelliguntur tam de solemnitate ibidẽ expressa quã de tacitè subintellecta ex lege.3. vbi Soci. notat. ff.si
10 cer.peta. [Rursus hæc lex venit ad interpretationem legis præcedentis,cui hoc adijcit,nẽpe, vt codicilli habeant eandem solemnitatẽ,quam testamentum nuncupatiuum iuxta dictam legem præcedentem. Sed quoties lex noua addit vel detrahit legi antiquę, hęc lex noua recipit omnes interpretationes & restrictiones, quas lex antiqua recipiebat,vt in auth.de fili. ante dotal.instrum.nat.colla.3 ibi, [cùm omnibus manifestũ sit oportere ea quæ adiecta sunt per interpretationem in illis valere in quibus & interpretatis legibus sit locus,]vbi glo.dicit nota mirabile verbum.Et ibi ex eo tex.expendit Bar.quòd omnia quę habent locum in lege interpretata,intelligũtur repetita in lege interpręte tante,idem probat tex.in.l.nihil vbi etiam notat Bar. ff.de coniũgen.cum eman.lib.eius,idem Bar.in. l. prętor.2.§.2.ff.vi bon.rapto. in fi.Soci.cons.188.nume. 4. lib.2.Ludo.Rom.cons.345.numer.18.&.19.& seq. vbi plura congerit,& optime Fran.Ripa in.l.2.numer.18. ff.de vulga.Paul.Paris.cõs.69.num.34.vbi dicit quòd lex aliam declarans debet intelligi secũdum naturam & qualitatem legis declarate,Areti. cons.155. nume.1. cum ergo lex antiqua ordinationum,quę est trãscripta supra eod.l.1. ex cõmuni interpretatione doctorum huius regni in testamento nuncupatiuo non admisit fœminas in testes,vt resoluimus supra eo.glo. 8. num. 3.eandem igitur interpretationem facere debemus in lege nostra,quę illam interpretatur & ad codicillos ex
11 tendit. [Prætera lex nostra se se refert ad.l.præcedẽtem , at relatum esse dicitur in referẽte cum omnibus suis qualitatibus, secundum Rotam in decis.vlt.in antiquis Soci.d.cons.188.numero.4.lib.2.& cõs. 227. nu. 9.& cons.251.numero.2.eodem lib.2.Deci.cons.532.nu. 4.Tiraq.de legi.connubi.glosſ.6.nu.177.vbi citat concordan.Paul.Paris.cons.2.nu.52.&53.&.cons.39.nu.5. lib.3.& numero.4,dixit dictionem secundum,esse relatiuam Areti.cons.76.num.5. in fi.hoc autem quod in hac lege dicitur,conforme ala ley del ordenamiento, latine dicitur iuxta vel secundum legem ordina.
12 [Ad hęc,ea verba.*Y en los codicilos interuenga la misma solemnidad que se requiere enel testamento nuncupatiuo, conforme a la ley del ordenamiento.* Habent hunc sensum latinè,& in codicillis eadem interueniat solẽnitas, quę in testamento nuncupatiuo exigitur, iuxta vel secundum legem ordinamenti,hęc verba iuxta,vel secundum,vel prout,causatiuè ponuntur in hac lege, vel demonstratiuè,non conditionaliter nec restricti-

uè iuxta doctrinam bar.communiter receptam in extrauag.ad reprimendum in verbo prout, versi.ad cuius intelligentiã,quom, in leſę Mai.cri.proceda.dicentis, quòd in legibus,contractibus,priuilegijs, & sentẽtijs quæ fiunt animo aliquid disponẽdi,dictio prout, iuxta,vel secundum stant causaliter & demonstratiuè,vnde si in priuilegio aut in cõtractu, dicitur concedo tibi vectigal centum aureorũ prout,hactenus exigi consueuit,exponitur idest,quia sic est consuetum, idẽ voluit Areti.cons.76.numero. 5. quia aliquid certum continetur in referente, ex quo dixit Bar.in. l. eum qui.§.Iulianus per illum tex.ff.de consti.pecun. quòd si in sententia dicitur condemno te,vt quotãnis præstes Titio vnum par caponum,secundum quod tui antecessores dare consueuerunt: ista verba non faciunt conditionem,sed pure condemnatus censeberis, idem censuit Ioann. And. ad specu. tit. de feudis.§.si igitur in.1.addi.dicens,quòd si princeps concedit alicui feudum,prout genitor eius suis antecessoribus concessit, non tenebitur vasallus primam concessionem ostendere.Alia exempla congerunt Iaso.& Deci numer.2. & alij Moderni in.l.pen. C.de instit.& substi. sub condi. fa. Feli.à quo ipsi habuerunt latius omnibus in cap. 2.numero.10.&.11.extra de rescrip.Moderni,in auct. si quis in aliquo.C.de eden.Iaso.in.l. admonendi nu. 30.& seq.post.Alex.ibi.ff.de iure iur.Thom. Gram. decis.59.numer.22.à Marco Solone citatus in.l.1.Tauri numero.396.& seq.per.cap.abbate S.Siluani de ver
13 bo.signi. [Et si dixeris,contrarium tenuerãt omnes supra citati & alij à Felino adducti in.d.cap.2.numero. 11.versi.aliquando,quoties lex vel priuilegium nõ disponit quid certum, sed se refert ad aliam legẽ vel priuilegium, prout hic fit,tunc hæc verba secundum,vel iuxta,seu prout, ponuntur conditionaliter ita vt donec constet de instrumento,ad quod refertur,non valeat talis dispositio,vt in.l.si sic.6.1.& ibi Din.notat & Bar.ff.de lega.1.& in.l.legauit.ff.de libe. lega. Respondere licebit,in hac lege quid certum disponi circa codicillos,nempe,vt eandem habeant solemnitatem,quã testamẽtum nuncupatiuum. Hęc regula certa est,nec restringitur, si lex nostra se referat ad legẽ ordinamẽti quod attinet ad solemnitatem testamenti nuncupatiui, ita vt ea dumtaxat solemnitas,quæ ibi continetur præcisse seruetur in codicillis,& nõ alia, quę per leges regni nostri anteriores in eo exigebantur ad qualitatem testiũ pertinentes, quę per legem ordina. non erant correctę,qualis erat quòd fœmina non posset esse testis: itaque verba illa iuxta vel secundum legem ordinamenti, causatiuè,& demonstratiuè ponuntur, vt intelligamus adæquationem legis nostrę solemnitatis codicillorum & testamenti, ad eam principaliter referri,quę in.d.l.ordina.ponitur,qua numerus testiũ minuitur in testamento,non tamen se restringit ita vt alias quoque testamẽti nũcupatiui solemnitates,quę per legem ordina.non erant correctę,ad codicillorum validitatem non admitteret: quia vt dixi adęquatio huiusmodi fuit certa quę nulla egebat declaratione, quare lex ordinamenti ad quam demonstrationis causa se retulit lex nostra non potuit adæquationem huiusmodi restringere ad solemnitatem ibi expressam.
14 [Ex alio item hęc nostra suadetur sententia, quia ms

nostrum

Universidad de Deusto
Biblioteca

nostrum regium non admittit leges Imperatorum seruari in hoc regno, nisi, quatenus ratione legibus nostris non aduersanti fulciuntur, vt probaui supra eo. glo.1.numero.15. multoque minus doctorum opiniones, vt ibidem dixi, Sed per legem præcedentē numerus testium diminuitur non solum testamenti, sed codicillorum, quia tres sufficiunt cum Tabellione, quare ergo admittemus fœminas? Quin etiā si lex illa vicinos esse exigit eius loci, vbi fit testamentum, & hęc qualitas, nemo negare poterit, quin & in codicillis exigatur, prout & Mar. Solō fatetur in.d.l.3. Tau.nu.1356. verſ.quinta. quo pacto ad fœminas poterit hæc qualitas vicinitatis referri. [Præterea si in codicillis directō
15 hęreditas dari potest, & adimi iure regio, prout & idē Marc. Solon fatetur in.d.l.3. Tauri numero.1338. quomodo testes fœminas codicillis adhibebimus? hāc sententiam tenuit Did. Castelli in. d.l. 3. Tauri in verbo siete testigos colum.7. licèt eam nō ita fundauerit, cui libēter accedo ex his, quę diximus numeris præcedētibus & supra eo.glo.1.nu.15.&.16. Quibus non oberūt in contrarium adducta per Marc. Solonem, quoniam ex prædictis patet resp̄ōsio, probauimus enim adęquationem codicillorum & testamēti in hac lege factam, non cohartari nec restringi ad contenta & expressa in lege præcedenti, ad quam lex ista se refert, sed extendi ad solemnitates testamenti per alias leges regni requisitas, quę per dictam ordinamenti legem non sunt cor-
16 rectæ, vt probauimus supra eo.numer.12. &.13. [Differunt secundò testamentū & codicilli, quia licèt in testamento dari possit, & adimi hęreditas, non tamē dari poterit directō nec adimi in codicillis. §. directo & §.codicillis insti.de codi.l.si idem &. l.si hæreditatem C.eo.nec confirmari vt in. l. 2. §. vlti, ff. de iu. cod.l. 2.tit.12.par.6. Per obliquum autem dari potest codicillis & adimi hæreditas per verba denotantia fideicommissum, qualia sunt, rogo, volo, mādo hęredibus meis, vt restituant Petro hęreditatem, valet siquidem hæc dispositio, & hęredes retinebunt quartam Trebellianicā, vt in.d.§.codicillis&.d.§.directo insti.de codici. & in.l.si idem.C.eo.& in.l.2 tit.12. par.6. Quin etiam verba directa ex benignitate ad conseruandam defuncti voluntatem trahuntur ad fideicommissum: vt tradunt Accurs. & Bar. in.l.Scevola. ff.ad Trebelli. & in l.cum quis decedens.§.Seyam.ff.de lega.3. quod intelligę esse verum, quando constiterit testatorem voluisse codicillos condere. Ex sententia Azonis in summa C.de codicill. cui subscripsit Alexan.in.l. hęreditatem numero vlti.C.eo.glo.& docto. in. l. verbis ciuilibus ff.de vulga.Grego.Lupi in.l.2. in verbo derechamente, & in verbo semejantes tit.12.par.6. [Et non modō
17 hæc conclusio obtinet, cùm substitutio fit verbis directis, verùm etiam cùm fit institutio verbis directis in codicillis, valet enim in vim fideicommissi, vt in. l.illud.§.tractari.ff.de iure codicil. Ex quo id ibi expendunt Alberi. & cæteri interpretes antiquiores & in.l. cum quis decedens.§.Seyam.ff.de lega. 3. vbi Bar. & Albe.dicunt eam decisionem vix alibi reperiri, Paul. Castr.Cor.Alex.& Moderni in.l. hęreditatem. C.de codicill.Imo.in.l.1.in fi.ff.de iniuſ.rup.Anto.Gomez in.l.3.Tauri numero.86.ad fi.& numero. 87. Sed hoc vltimum ipse intelligerē, vbi codicilli fiunt nullo prę cedente vel sequuto testamento, tunc nimirum si institutio obliquetur, & venientes ab intestato grauati censeantur hęreditatem ei restituere, quod mihi probat tex.egregius in.l.illud,§.tractari.ff.de iure codicil. Atque hac in specie procedere arbitror sentētiam Paulı Cast.in.d.l.hęreditatem.C.de codicill. & hoc idem sensit idem Anto.Gomez in.l.24.Tauri numero.3.Si tamen præcesit testamentum, & non constat expresse voluisse codicillos facere, præsumitur voluisse facere testamentum, atque ideo nec valebit iure directo, nec obliquo, vt in.l.non codicillium.C.de testam.quemadmodum: cùm constat quòd voluit testari, vt in, l. 1.ff. de iu.codi.declarat optime Ferd. Vaz.de success. crea. §.25.numero.19.vbi optime distinguit, quem omnino
18 vide. [Sed pulchrum dubium est, nunquid hodie iuxta ius nostrum regium possit quis in codicillis hæres institui directè, & an valeat institutio iure directo? Et videtur, non valere huiusmodi institutionem ex eo ꝙ notant Bal.& Sali.in.l.filij circa finē.C.fami. ercisc. nempe, patrem non posse in codicillis filium in potestate sua constitutum hęredem instituere directo, sicut nec facere poterit quilibet extraneus, vt supra probaui. Nam hoc specialiter militi permittitur, vt in.l.militis codicillis.ff.de mili. testa. Ergo in contrarium est ius commune, idem voluit Bal.in.l.humanitatis num. 56 C.de impub. Imol.in.l.2.ff.de iniusto rup. quorum sententiam probat optime, & communiorem esse attestatur Ferd. Vazquez de success.creatio.§.25. numero 7.licèt Bar.in.d.l.militis codicillis voluerit cōtrariū, & tamen constat, valere testamentum inter liberos cū duobus testibus dumtaxat vt in. l. hac consultissima §.ex imperfecto.C.de testam.l.7.ti.1.par.6. vnde videbatur, institutionem valere in codicillis filio factam à patre, sed nihilominus communis conclusio est in con-
19 trarium, ergo nec in specie proposita. [In contrarium tamen vrget, quia voluit testator testamentum facere, quamuis codicillos appellauerit, eo quòd institutionem fecit hęredis, vt in.l.illud.§.tractari & ibi Bar.notat.ff.de iur.codi.l.non codicillum.C.de testam. valebit igitur vt testamentum, non vt codicilli, quoniam verba impropriantur vt deseruiant intentioni, vt in l.insulam.ff.de prescrip.verb.l.sed & si possessori.§.itē si iurauero.ff.de iure iu.d.l. nō codicillum cum ibi notatis per Iaso. & Modernos. Quare nimirū valebit institutio in codicillis facta, quia testamentum esse censetur, & tum potissimum cùm nulla maior solemnitas in testamento nuncupatiuo quàm in codicillis iure nostro regio requiratur, vt in hac lege statuitur. Valebit ergo iure isto talis institutio, quod voluit Greg. Lupi in.l.2.in verbo hęrederos post princi.tit.12. par. 6. Quam tamen sententiam limitat ipse Grego. nisi ex alijs constet, testatorem codicillos facere voluisse, & non testamentum, tunc enim institutio non valebit.
20 [Verùm nihilominus crederem, iure nostro regio institutionem hæredis in codicillis factam valere iure directo, nulla facta distinctione voluerit nec ne facere codicillos, tum quia nulla maior solemnitas in testamento nuncupatiuo exigitur, quàm in codicillis, vt in hac lege & præcedenti statuitur, tum etiam quia ius nostrum regium non exigit iuris ciuilis subtilitates in testamentis, sed ea omnino adęquat codicillis, tū quoad solem-

ad solemnitatem & formam eorum, tum etiā quoad substantiam, hoc est, quoad hæredis institutionem seu additionem hæreditatis. Nulla siquidem hæredis institutio nec aditio hereditatis exigitur ad conseruationem testamenti, vt in lege præcedenti statuitur, quem admodum nec in codicillis exigebatur iure cōmuni. Pari ergo ratione codicilli continere poterunt hęredis institutionem, quę valebit iure directo, perinde atque valeret si in testamento fieret, quod etiam cōstat ex verbis legis præcedentis ibi, [Si alguno ordenare su testamento o otra postrimera volūtad &c.]codicillos & aliam quamcunque vltimam voluntatem compræhendentibus. Præterea maior defectus testamenti erat institutionis hęredis, quàm in codicillis hæredis institutio, aut ademptio, quandoquidem priori casu testamentum nullum erat quoad omnia in eo contenta, secundo verò casu codicilli non irritabantur quoad legata, sed solum quoad institutionem hęredis, quæ iure directo non valebat, sed in vim fideicommissi vt supra deduximus, nimirum ergo si quemadmodum testamentum sine hęredis institutione hodie valet, & cō seruatur, ita & valeat hęredis institutio in codicillis
21 facta iure directo, nec ex eo vitiētur codicilli. [Suadetur ex alio hęc sententia, nempe, quia ratio finalis quare in codicillis dari non potest hęreditas directò, nec adimi iure communi Imperatorum, est triplex. Prima quia maiorem eo iure exigebat solemnitatem testamē tum, quā codicilli, vt cōstat ex traditis supra in prin. huius glo. Quare nimirum si eo iure in codicillis dari nec adimi posset hęreditas iuxta.l.2.cum complicibus C.de codi. Alia secunda ratio est in lege expressa, scilicet, ne confundatur ius testamentorum, & codicillorum, neue ita immisceatur, vt vnum ab altero dignosci non possit. Nam si vtrūque idē esset, cur diuerso nomine nuncuparētur? vt in.§.codicillis insti.de codi. & l.si idē.C. eo Tertia ne per codicillos, qui ex testamēto vires sumunt, & institutione & additione hęredum confirmantur.l.quod per manus.ff.de iure cod.ipsum testamentū confirmari videretur, quod esset absurdū, & licèt aliæ nouen rationes addantur per Ferdind. Vazquez.lib.3.de succes.creat.§.25.numero.2. nō sunt
22 finales, sed persuasiuę. [Hę autē rationes omnes cessant iure nostro regio, quippe quo correctę sint. & antiquate, nimirum ergo si cesset, & correcta similiter cēseatur antiqua iuris communis dispositio, glo.in.l.1.in prin.& ibi Alex.ad Bar.ff.de leg.tuto.& in.l. 1. C.eo. &.l. 1.§.1. glos. vlti, ff.de dona.cau.mor.glo.in.l.1.in prin.glo.1.ad fi.ff.de coniug.cum eman.lib.ei. & in.l. 2.in prin.in verbo præcedente.ff.de vulga.tex.in.l.generali iuncta auth.ingressi.C.de sacros.eccle.cum cōcordan.per Tiraq.late citatis in libr. causa cessante.1. par.numero.127.& pluribus seq. vbi hanc dixit communē opinionē, quin & cessatio seu correctio vnius causę facit cessare effectum & dispositionem, etiamsi plures sunt, quarum quælibet sola non sufficit ad producendum illum effectum, sed omnes simul considerā tur, vt deduces ex textu notabili in.c. quoniam frequenter.§.porro iuncto.§.sin autem & ibi Panor. in fi. extra, vt lite non contest. Nicol. Euerard. in locis legali.loco à contrario sensu col.11. versi. primo vt procedat. Ripa in.l.ex facto numer.14. ff. de vulg. Marsi. in.l.siquis viduam colu.1. per illum tex.ff.de quæstio. Tiraq.d.lib. causa cessante limi.22.numer. 12. vbi citat
23 concordan. [Prior ratio corrigitur per.l. istam, qua statuitur eādem solemnitatē in codicillis requiri, quę in testamentis requiritur nuncupatiuis iure regio. Secunda verò cessat, quia licet quoadhunc effectum confundantur & idem significent, in alijs tamen differūt vt confestim dicam. Tertia quoque ratio correcta est per.l.præcedentem, vt dicam infra numero sequenti, Quare nimirum si codicillis dari & adimi possit hæreditas directo iure nostro regio, quod nuncupatim probat lex præcedēs, ibi [E si alguno dexare a otro en su postrimera volūtad por su heredero] Ecce ibi legislator antea loquutus fuerat de testamento, deinde loquitur de qualibet vltima volūtate, quare ea verba, vt differant à superioribus intelligenda sunt de codicillis. Nam quorsum loquendi modum mutasset legislator, si de testamento loqui voluisset? hanc opinionem sentire videtur Grego. Lupi in.l.5.tit.8.par.6. in verbo como el heredero, dicens, iure regio patrem posse in codicillis declarare, quod legitima in testamento relicta valeat iure institutionis, licèt iure communi esset in contrarium communis opinio. Et magis in specie hāc cōclusionem firmat Marcus Solon Burgen. in.l.3. Tauri numero.1338. asseritque alium causarum patronū egregium cancellarię Pinciane eiusdem fuisse sententiæ, & ita ibi fuisse iudicatum, quam non ita fundat.
24 [Sed si hāc velis tenere sententiam, dupliciter est intelligenda, primum vt tales codicilli testamentum reputentur, & quamuis codicilli appellentur, sint in effectu testamentū ex his quę Bal.& Sali.notant in.l.testa.C. de test.& Ang.in.l.illud.§ tractari.ff. de iure codi. Iaſ. in.l.non codicillum. C. de testam. Secundo intellige, nisi codicilli fiant in scriptis, & testamentum quoque in scriptis, vel nullum præcedat testamentum, quoniā prima in specie, cum contineant diuersas solemnitates, vt dixi, supra ista glo.num.4.5.6.&.7. institutio facta in codicillis iure directo valere nō poterit, nisi per obliquum, prout erat iure communi statutum: procedet ergo sententia nostra in codicillis nuncupatiue factis. [Differunt.3. codicilli & testamentum, quia licèt
25 verū sit, quod codicilli fieri possunt absque eo, quòd præcedat vel sequatur testamentum, & tunc hęredes legitimi grauati censentur restituere legata & fideicommissa in codicillis relicta, vt in.§. non tantum insti.de codicil.l siquis cum testamentum &. l. ab intestato.ff.de iu.codicil.si tamen testamentum præcedat, vel sequatur, firmitas codicillorum dependet ex testamento, quoniam si hęreditas non adeatur, vel alia ex causa testamentum irritetur, infirmantur & codicilli d.l.ab intestato &.l.si quis cum testamentum. §. fi. ff. de in.codi. verùm hęc differentia hodie per legem præcedentem omnino tollitur, valent siquidem legata & fideicōmissa in testamento relicta, etsi hęres nō adeat hæreditatem, vel alia quacunque ratione testamentū solemne irritetur, eadem igitur ex causa valebunt legata in codicillis solemnibus relicta, vt potè quę absq; testamento valere possunt, quoties nullum est factum testamentum, quoniam censentur rogati venientes ab intestato. l.si quis cum testamentum nullum. ff. de iure codi. idem si quis in codicillis rogauit hęredes legi-

timos

Universidad de Deusto
Biblioteca

timos vt solerent legata, non enim irritantur hac in
specie codicilli, etiam si ex quacunque causa testamen
tum non valeat, vt in.l. ex testamento & .l. eam quam
C.de fideico. Bar.in.l.1. C. de codicill. numero. 9. vbi
hoc extendit ad casum notabilem. Idem ergo statutũ
censebitur vbi lex vocat venientes ab intestato, quo-
ties hęredes scripti adire noluerint, vel in testamento
instituti non fuerint vt in.l. precedenti statuitur. Ni-
mirum ergo si iure nostro regio codicillorum validi-
tas non pendeat ex testamento, quod dubitans tamẽ,
more solito, asseruit Greg. Lupi in.l.5. glo. penu. ti. 12.
26 par. 6. cuius sententię accedo. [Differunt quartò quia
potest quis plures codicillos facere, vt omues valeant
l. Diui. §. codicillis. ff. de iure codi. nec priores posterio
ribus reuocãtur, nisi hoc expresse cautum fuerit vt in
§. vlti. insti. de codi. & .l. cum proponatis, C. eo. l. vlti.
tit. 12. par. 6. nec hoc hodie immutatur iure regio vt rẽ
cte aduertit Marc. Solon in. l. 3. Tauri numero. 1343.
In testamentis autem aliud videmus decisum, prius si-
quidem per posterius reuocatur. l. 1. §. cum in secundo
ff. de minus. rup. l. si quis priore. ff. ad Trebelli. l. si quis
eum. §. vlti. ff. de vulga. §. posteriore insti. qui. mo. test.
infirm. l. 21. ti. 1. par. 6. Quod procedit etiam si hęres in
vltimo testamento scriptus hæreditatem nõ adiuerit,
quia noluit, vel non potuit, vel decesit in vita testato
ris, solùm enim attenditur quòd testamentum poste-
rius sit perfectum & solẽne, ita quòd hęreditas ex eo
possit adiri, quamuis adita non fuerit, vt in. d. §. poste-
riore vbi glo. & docto. & .d.l. cum in secundo. l. pater
filio. ff. de hæred. insti. Paul. Cor. & Alex. in fi. in. l. san
cimus. C. de testam. Bal. & Imo. in. l. sed si in conditio
ne. §. vlti. ff. de hęre. insti. contra. Bar. ibi, idem Alexa.
cons. 37. lib. 1. dicens hanc opinionem communem esse
Couarru. in rub. extra de testam. 2. par. numero vltim.
7. conclus. Anto. Gomez in. l. 3. Tauri numer. 92. Gre.
27 Lupi in. d. l. 21. glo. 1. tit. 1. par. 6. [Extẽditur secundo,
vt primum testamentum coram viginti testibus cõfe-
ctum reuocetur per vltimum habens numerum à iure
requisitum, vti notant Bar. & docto. in. l. hęredes palã
§. si quid post numero. 3. ff. de testam. per tex. optimũ
in. l. militis codicillis. §. vlti. ff. de mili. testa. Alex. cõs.
103. lib. 4 Pau. Cast. cons. 327. lib. 1. dicens, testamẽtum
ad pias causas factum coram septem testibus tolli per
secũdum, etiam ad pias causas coram duobus testibus
factum, quam sententiam sequitur Iaso. in. l. si ita scrip
tum numero. 29. ff. de lega. 1, Alexander. consilio. 146.
lib. 2. Couarr. in rub. extra de testamen. 2. par. numero
1. Qui numer. 2. & seq. resoluit idem esse si primum te
stamentum coram supremo principe factum esset, nã
& reuocabitur per secũdum, dicam aliqua infra eod.
l. 13. glo. 1. numero. 2. Sed an per secundum testamen-
tum rumpatur primum clausulam habens derogato-
riam, discutit optime Couarru. in. d. 2. part. rub. de te-
stam. numero. 19. & seq. Anto. Gomez in. l. 3. Tauri
numero. 92. in fi. & sequentibus. Gregor. Lupi in. l. 22.
28 ti. 1. par. 6. ad quos lectorem relego. [Quarto differũt,
quia codicilli non rumpuntur agnatione sui hęredis,
vt in. l. pen. ff. de iu. codicill. & .l. vlti. tit. 12. par. 6. testa-
mentũ verò sic vt in. l. posthumo nato. ff. de bon. possi.
con. tab. l. 3. ff. de inius. rup. §. posthumi & §. posthumo
29 rum insti. de exhęred. libe. l. 20. tit. 1. par. 6. [Cæterum
si in duobus codicillis nuncupatiue factis duplex fue
rit hęredũ institutio facta, an vltimo prior reuocetur?
Et crederem reuocari, cũ loco sint testamẽtorum iux-
ta tradita in. l. nõ codicillũ. C. de test. & dixi supra eo.
nu. 19. & seq. nisi in eis expresse cautum fuerit contra-
rium prout communiter in codicillis dicitur, scilicet,
*Quedando en su fuerça e vigor qualquier testamento o có
dicillo que antes de ahora aya hecho.* Quoniam hac in
specie censebitur primus rogatus restituere secũdo, &
sic hac in specie valebit secunda institutio iure fideicõ
missi, & primo hęredi quarta Trebelliana debebitur
iuxta ea quæ diximus supra hac eadem glo. numero
16. & 17. idem per omnia crederem, si post primum te-
stamentũ codicilli subsequãtur, in quo articulo Mar.
Solõ nihil decidit, nu. 1343. sed alio cogitãdũ reliquit,

GLOSS. X.

1 *Testamentorum solemnitas iure nostro regio non est
probatoria sed forma dicitur substantialis atque
idem esse iure communi.*

2 *Testamentum minus solemne non solum quoad institu-
tionẽ hæredum, sed quoad legata & alia omnia
in eo contenta euertitur.*

3 *Testamentum in scriptis si quis facere destinauit, in quo
solemnitatem adhibuit nuncupatiui dumtaxat, an
valeat vt nuncupatiuum.*

4 *Testamentum in scriptis quãdo quis dicatur facere vo
luisse vel non.*

*Clausula codicillaris operatur, vt valeat testamentũ
omni meliori modo quo valere potest, ibidem.*

5 *Testamentum primũ in quo extraneus est institutus so
leniter factũ an reuocetur, per aliud coram quinque
testibus non vicinis confectum iure regio? vel co-
ram tribus tantum absque tabellione.*

k *No hagan fee ni prueua en juyzio, ni fuera del.* Ex his ver
bis adnotare solet Ferdinandus Vazquez lib. de suc-
cessio. creatio. §. 11. numero. 15. & §. 30. numero. 5. & ali
bi sępe, maximè in §. 2. & §. 3. quod solemnitas testium
iure nostro requisita per legem istam & precedentem
est probatoria & non substantialis. Quod verum non
esse ostendimus supra eo. l. 1. glos. 4. nu. 18. & 19. imo
quod sit forma substantialis, quę sentẽtia cõmunis est
& à nostratibus recepta, quin & iure communi idem
2 esse probaui. d. glos. 4. numero. 12. & seq. [Et intel-
lige testamentum & codicillos carentes solemnitate
huius legis & precedentis fidem nõ facere quoad om-
nia in eis contenta. l. ex testamento. C. de fideicõmis.
cum alijs ibi à Iasone congestis, & cons. 82. numero. 2.
lib. 3. post Scribentes in. l. si iure. ff. de leg. 3. & in. l. san
cimus. C. de testamen. Ex quo constat, non bene di-
xisse Ioannem Lupi in. l. 3. Tauri numero. 6. te-
stamentum carens solemnitate, de qua in his le-
gibus, quoad institutionem dumtaxat subuerti,
non quoad legata in eo contenta, falsissimum quip-
pe est, & omni iuri contrarium, cum text. iste &
omnia

omnia iura superius citata dicant contrarium. Quare
eius doctrinam improbant Did. Caste. li in. d. l. 3. Tau
ri in verbo no haga fee. colum. 2. & Ferd. Talauera ibi
dem numero. 94. & Marcus Solon numero. 1366. qui-
bus adhęreo, ex his quæ diximus supra eo. l. 1. glosl. 4.
3 numero. 11. 12. & 13. [Solet nimium controuerti inter
doctores, an testamentum in scriptis habens solemni-
tatem nuncupatiui, valeat vt nuncupatiuum: in qua
questione omissis disputationibus & varijs opinioni-
bus, hęc est vera resolutio, & magis communiter recep
ta. Si testator voluerit testari in scriptis & non nuncu
patiue, & testamentum caret solemnitate, quæ in te-
stamento in scriptis exigitur, licèt habeat solemnitatẽ
testamenti nuncupatiui, non valet vt nuncupatiuum:
at verò si non constat de hac voluntate, in dubio va-
lebit vt nuncupatiuum: quia id voluisse testatorem, in
dubio est presumendum, ne actus subuertatur, quod
velle nemo vnquam præsumitur vt in. l. 3. ff. de testa.
mili. l. Sceuola. ff. ad Trebelli. cum alijs quæ Alcia. con
gerit de presump. regula. 3. presum. 34. Albe. Brun. de
rebus dubijs numero. 56. Deci. in. c. quoniam Abbas
numero. 5. de offi. de lega. versi. 2. limitatur, & in capit.
cum super numer. 12. eo. ti. versi. extra istos casus, ex
quibus & alijs rationibus hanc sententiam & resolu-
tionem tenuerunt Ioã. de Blonosco doctor antiquus
in libello de actionibus in rub. de actione ex testamẽ
to Iacob. Cin. Albe. Ioan. Fab. Pau. Cast. Fulgo. Cor.
Alex. & Iaso. in. l. hac consultissima. §. per nuncupatio
nem. C. de testa. Paul. & Soci. colum. 2. an. l. si ita scrip
sero. ff. de condi. & demonstra. Paul. consi. 39. libr. 1. in
fi. Ang. & Imol. in. l. 1. §. sin autẽ. ff. de hęre. insti. Bar.
in. l. vlti. ff. de iure cod. Per. Raue. in eius alphabeto in
verbo testamentum col. 3. Matth. Affli. decis. 143. col.
vlt. dicens ita fuisse obtentum in Neapolitano consi-
lio, & iterum decis. 69. numero. 3. Soci. consi. 142. libr. 1.
colum. 2. & cons. 173. colu. 2. lib. 2. Paul. Paris. cons. 46.
& cons. 19. lib. 3. colum. 1. Bocri. decis. 240. numero. 6.
Thom. Gram. decis. 62. numero. 15. Carol. Ruy. cons. 1.
numero. 44. libr. 3. Ludo. Gozad. cons. 3. numero. 4. 11.
16. & 27. vbi asseuerat hoc esse cõmune doctorum pla
citum, Albe. Brun. in tracta. de rebus seu dispositioni
bus dubijs numero. 27. & 47. Gre. Lupi in. l. 2. tit. 1. par.
6. in verbo en poridad Cifon. l. 3. Tauri ad fi. & ibi.
Mar. Solon numero. 71. Ferd. Vazq. qui hoc pluribus
rationibus instruit libr. 2. de succes. creatio. §. 11. nume.
11. ad fi. & numero. 12. & pluribus seq. [Dubium tamẽ
4 magis controuersum est, quando quis dicatur testari
voluisse in scriptis, vel nõ. Quod fusse examinat Mar
cus Solon in. d. l. 3. Tauri numero. 1375. cum nouem nu
meris seq. Et tandẽ numero. 1385. [vt opinionum con
flictum euadamus, consulit, vt in quocunque testamẽ
to apponatur clausula codicillaris, quę hoc in regno
communiter apponi consueuit, quę haud dubie opera
tur, vt valeat omni meliori modo, quo valere potest,
videndus est etiam Ferdi. Vaz. in. d. §. 11. numero. 12. &
5 deinceps. [Cęterum ex verbis legis nostræ potest de-
cidi quæstio, quę iure communi Imperatorum cõstat,
quo iure si in primo testamento coram septẽ testibus
nuncupatiue facto, vel coram quinque vicinis iuxta
ius nostrum regium, esset institutus hæres extraneus,
& deinde fieret aliud ab eodem testatore testamentũ,
quinque tantũ cõtinẽs testes nõ vicinos neq; incolas
eius loci, vbi fit testamentum, in quo venientes ab in-
testato essent instituti, reuocabitur proculdubio pri-
mum iuxta regulas iuris communis, vt in. l. hac con-
sultissima. §. si quis autem. C. de testam. & .l. 22. in fi. ti.
1. par. 6. & hoc procedere iuxta ius nostrum regium as
seuerat constanter Gre. Lupi in. d. l. 22. in glo. pen. Et
licèt Anto. Gomez in. d. l. 3. Tauri numer. 100. expres
sim asserat, dispositionem. d. l. 22. &. d. §. si quis autem
minime procedere posse in testamento nuncupatiuo,
sed in testamento in scriptis dumtaxat: verior tamen
est sententia Greg. Lupi, vt in testamento etiam nun-
cupatiuo verificari possit. Non tamen diffiteor verã
esse eiusdem Antonij Gomecij sententiam. d. numero
100. traditam, dicentis stante lege nostra & preceden
ti, non posse reuocari testamentum nuncupatiuũ co-
ram quinque testibus vicinis sine tabellione factum,
[in quo extraneus quispiã fuerit institutus] per vlti-
mum coram tribus tantum testibus absque tabellione
factum, etiamsi in eo venientes ab intestato fuerint hę
redes instituti, quia hoc vltimum est nullum per legẽ
nostram, & alijs rationibus ab eo traditis.

LEY. III.

¶ *Que el condemnado por delicto, pueda testar de sus bie
nes, y no de los applicados ala camara, o a otro.*

¶ *Don Fernando, y doña Iuana en Toro año.
de. 1505. l. 4.*

¶ Mandamos que el condemnado por de-
licto [a] a muerte ciuil o natural, [b] pueda ha
zer testamẽto [c] y codicillo, [d] o otra qual
quier vltima volũtad, o dar poder a otro
que lo haga por el, [e] como sino fuesse con
demnado. El qual condemnado, o su co-
misario puedan disponer de sus bienes. [f]
Saluo de los que por el tal delicto fueren
cõfiscados, [g] o se ouieren de cõfiscar, [h] o
applicar a nuestra camara, o a otra perso-
na alguna. [i]

GLOSS. I.

1 *Seruus pœnæ quis dicatur, iure communi?
Condemnatus ad mortem an efficiatur seruus pœnæ,
ibidem.*

2 *Condemnatus ad mortem ciuilem vel naturalem, iure
regio non efficitur seruus pœnæ, sed testari poterit
etiamsi sit libertinus, vel spurius.*

a *Por delicto.* Iure communi Romanorum damnatus
ad mortem naturalem vel ciuilem seruus pœnę effi-
ciebatur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ciebatur,& testari non poterat post sententiam,etiam si non dum fuerat executioni mandata, propter dilatam executionem ex causa à iure permissa, vel aliâs.l. eius qui.§.1.ff.de testam.l.qui vltimo.ff. de pœn.§.pœnæ seruus iusti. qui.mod.ius pa.pot.solui.l. 15. titu.1. par.6.Bar.& doct.in.d.l.qui vltimo &.d.l. eius qui.§. 1.ff.de testa.Ang.& Imo.in.l.si quis filio exheredato. §. irritũ.ff.de iniust.rup.Quod procedit etiã iure auth. quoties quis est damnatus ad mortem naturalem, nã si ad ciuilem,puta,ad deportationem,vel in metallum, nemo bene natus eo iure seruus efficiebatur pœnæ auth.de nup.§. quod autem prius colla.4.auth.sed hodie C.de dona.in.vir.& vxo.vbi glo.Pet.Cin.Odof. Bar.Bal.& comm.docto.idem Bar. & docto.in.l. qui vltimo.ff.de pœn. ¶ Iure autẽ regio damnatus ad mortem ciuilẽ vel naturalẽ, nõ efficitur seruus pœnę,sed liber est,sicut & ante cõdẽnationem,& testabilis, etiã si libertinus sit,vel spurius, vt in hac lege, quod ex ea notat Antonius Gomez numero.2.& sensit Ioan.Lupi in.d.l.4.Tau.nu.4.Greg.Lup.in.l.5.in glo. magna ad fi.tit.31.part.7.Tell.Fernand in.d.l.4.Tauri nu.31.

8

GLOSS. II.

1 *Mors ciuilis quæ dicatur.*

2 *Damnatus ad membri mutilationẽ testari potest omni iure.*

3 *Religionẽ ingressus dicitur mortuus ciuiliter,& plusquam ciuiliter.*

Mors ciuilis in casibus à iure expressis æquiparatur naturali,non in aliis,ibidem.

Mors naturalis expectatur eius,qui restituere erat grauatus fideicommissum post mortem, licet ingressus fuerit religionem,nec hoc casu succedit monasterium,nec excludit substitutum,ibidem.

b *Ciuilo naturali.* Ciuilis mors dicitur, quoties quis per sententiam est deportatus, vel bannitus:glos.in.§. relegati insti. qui. mo.ius pat.po solui.Bar.in.l. illicitas §.qui vniuersas.ff. de offi. præsi. Idem si ad irrimes quis sit condemnatus, vt Antonius Gomez scribit in.l. 4.Tauri in prin.bonus tex.in.l.4.tit.24.infra l.b.§. & l.6.eo.tit.& expresse hoc tenet Greg.Lupi in.l.4.tit.

2 31.par.7.in verbo o labrado. ¶ Atque ideo dixit lex nostra de damnato ad mortem,quia in eo qui ad mutilationẽ membri dãnatus erat,nõ erat dubiũ, poterat si quidem iure ciuili testari, vt in.l. qui manus vbi Bart.Bald. & alij.ff.de testamen. tunc siquidem mutilatio membri auferebat testamenti factionem,quoties fiebat ex causa infamatoria, & quæ sufficiens erat ad auferendam facultatem testandi, non aliâs, vt notabiliter decidit Bart.in.d.l.qui manus &.l. is qui lege.ff.de testam.Ioan Lupi in.d.l.4. Tauri num.

3 5.& ibi Castellus in verbo,a muerte. ¶ Ex hac lege nota duplicem esse mortem,ciuilem & naturalem,quæ æquiparantur,vt hîc. Tu adde tertium genus mortis plusquam ciuilis,quæ prouenit ex ingressu religionis, vt notatur in auth.si qua mulier.C.de sacrof.eccles.& in cap.in presentia de proba.,nihilominus tamen debet eius mors spectari ad petendum legitimam, vel ad petendum restitutionem fideicommissi post mortem monasterium ingressi relicti, secundum Bar.Salic. & Paul.Cast.in.d.auth. si qua mulier & Feli.post alios per eum citatos in.cap.in præsentia num.56.de proba. non enim valet argumentum de morte naturali ad ciuilem,nisi in casibus à iure expressis,vt ibi probat.Felin.eodem numero.56.& Deci.numero.67. Bar.singulariter in.l.cum pater.§. hæreditatem.1.in fine. ff. de lega.2.Emanu.Costa hanc dixit communem alios citans in relectio.cap.si pater.1.par.in verbo si absque liberis,numer.70 &.2.par. in verbo testatore mortuo, infra nu.6.&.7.Fortu.Garsia in.l,Gallus.§. & quid si tantum numero.75. versic, distingue,& ibi Lancelo. Galiaula attestatur communem numero.19.nec hac in specie monasterium excludit substitutum, prout perperam sensit Greg.Lupi in.l.10.in verbo dexase hijos tit.4. par.6.versic. item quid si grauatus ingressus est religionem.

GLOSS. III.

1 *Testamentum an sit de iure gentium an de iure ciuili? & numero seq.*

Testamentum esse de iure gentium inuẽtione,sed solemnitatẽ eius de iure ciuili,communis opi. ibidem.

2 *Testamenta & omnes successiones esse à iure ciuili inuentas,verior sententia.*

Deportatus est capax eorum quæ sunt iuris naturalis, vel gentium,ibi.

3 *Testari permissum est,ex gratia non ex iustitia.*

Lex si testamentum.C.de testa.&.l.nostra intelligitur,ibidem.

4 *Testamentum factum à condemnato ad mortem ante condemnationem,an valeat.*

Licentia data ad testandum,an extendatur ad testamentum antea factum?ibi.

5 *Testandi facultas per legem vel principem concessa,an finiatur primo actu,& an possit post illum aliud fieri testamentum.*

6 *Damnatus ad mortem an possit capere ex testamento.*

Damnatus ad mortem hodie iure regio,non efficitur seruus pœnæ,ibidem.

Seruus quis esse non potest quoad vnum effectum,& liber quoad alium,ibidem.

Capituus apud hostes existens,an possit testari vel ex testamento capere?ibidem.

7 *Testari an possit damnatus ad perpetuum carcerem: Carcer perpetuus morti æquiparatur,ibidem.*

c *Pueda hazer testamento.* Notat Did.Castelli in d.l.4. Tauri ex his verbis,quod testamenti factio actiua est de iure gentium inuenta, quia deportati & qui condemnantur ad mortem ciuilem retinent ea,quæ iuris gentium sunt,licet quæ iuris ciuilis sunt,amittant, vt in.l.quidã.ff.de pœn.in fine,cum ait, vt ea quidẽ quę iuris ciuilis sunt,non habeant,quæ vero iuris gentium sunt habeant. Verum hæc quæstio nimium fuit controuersa,

ab vtriusque iuris interpretibus quidã enim asseuerãt testamenta esse iuris gentium quoad inuentionem,licèt quoad formam & solemnitatem sint iuris ciuilis & positiui,hi sunt Bar.in.l.interdum numero.7. ff.de condict.indeb.Ang.cons.88.& cons.126.Ant.in rubr. extra de testam.Calderi.in disputa.incipi. Bononien si statuto & Barba.in.d.rub.de testam.colu.81.Roma. Fulgo.& Iaso.numero.6.& Corne.nume.2. &.3.eam dicentes communem in.l.si testamentum. C. de testa. idem Fulgo.& Iaso.in.l.ex hoc iure numero.46. ff.de iusti.& iu.Theophi.in.§.ius autem ciuile insti.de iust. & iur. Vigli.in.§. sed prędicta numero.4. insti. de testam.Alex.numero.4.& Iaso.numero.14.in rub.ff. de acq.hęredi.Fortun.in.l.Gallus.§. & quid si tantum col.133.ff.de lib.& posth.Paul.Cast.in.l.testãdi.C. de testa.Iaf.in.l.si post diuisionẽ. nu.11.C.de iur.& fact. ign,Guill.Bened.in repe.c.Raynutius in verbo testamentum.1.numero.2.de testam.Alexand. cons.2. nu. 7.&.19.& cons.209.numer. 6.lib.2.Deci.cons.1.in nouis numero.13.& cons.403.numero.14.&.516.numero 6.& cons.608.numero.5.&.357.numero.5.Paul. Paris. consilio.1.numero.49 lib. 2. & consilio.46.numer. 32. lib. 3. & hanc esse receptiorem sententiam, asseuerat & eam sequitur Couarruuias libr. 3. resolutio. cap.6.numer.7. Mouentur ex lege si testamentum.C. de testam.vbi testamentum iure perfectum si hęres in eo institutus est capax,non rescinditur per rescriptũ. Quod non ob aliud inquiunt fieri, quàm quòd iuris gentium est testamentum.Nam si à iure ciuili esset,per

2 rescriptum principis rescindi posset. ¶ Alij non pauci asserunt, testamenta omnesque successiones esse à iure ciuili positiuo,non gentium,quorum primas obtinet Accurs.in.l.ex hoc iure in verbo dominia. & ibi Bart.nume.5.versi.vlterius oppono.ff.de iusti. & iur. & hanc attestatur communem Guill. Bene. in verbo. testamentum.1.nu.2.&.6.Christoph.Porcius.in prin. &.§.1.insti.de testam.& Corne.consi.137.nu.5.lib.2.& consi.150.nume.5.cod.lib.Ang.in auth. vt nouæ factæ cõsti.in prin.idem voluit idẽ Guill.Bene.in.d. c.Raynatius in verbo & vxorẽ nomine Adelasiam.nu.43.& 226,&.37.Bal. in.d.l.lege.12.tabularũ.C.de legi.hære. vbi subdit,omnes omnino successiones esse iuris ciuilis,& positiui,suadente tamen ratione naturali, quam opinionem veriorem esse censet Corne.in.d.l. si testamentum.nu.2.C.de testam.& Paul.Castr.in.l.1. ff.ad l.falcid.Cassan.in consuetud. Burgundiæ. rub. 7.§.3. in verb.à fayre.testament.nu.1.Fernan. Vazq.Menc. lib.1.de succss.creati.6.nu.1.&.2. vbi probare nititur testamentum esse iuris ciuilis positiui,vel iuris gentiũ secundarij quod varijs & successiuis tẽporibus admissum fuit ab eis dumtaxat gentibus, quæ legibus mori busque regebantur, & deinde paulatim processit ad alias gentes,atque ideo ius gentium secundarium appellatur,quod verius ciuile & positiuum appellari potest.Et vltra ea citat in comprobationem huius opinionis tex.in.l.fi.C.quo.bono.iuncto.§. respõsa insti. de iu.natu.vbi prudentum responsis successionem admissam receptamq; dicimus, & sic iure positiuo non de iure gentium primeuo.l.lege obuenire. ff. de verb. signi.l.verbis legis eo.tit.&.l.nihil aliud.eo.ti. vbi Alcia.numero.14.id ex ea expendit,licèt transire videa

3 tur cum communi.tex.etiam in auth.vt cum de appella.cog.§.aliud quoque capitulum ibi legibus debitam & in auth.de hęre. & Falcid. §. primum itaque auth. nouissima.C.de inoffi.test. in verbo lege iuncto verbo debeatur in rub.& fere per totũ ti.ff,&. C.de legit. hęred.& insti.de legi.agna. succss. Item quia deportatus est capax eorum, quæ sunt iuris naturalis vel gentium,vt in.l.quidam.ff. de pœn. & tamen non est capax successionis,vt probauimus supra eo glo.1. ergo successio non est iuris naturalis vel gentium,sed ciuilis.c.ius quiritum.1.distin.§.fi.insti.de vsu & habita.vbi Imperator dixit hucusque diximus de acquisitione iure gentium,deinde dicemus de acquisitione iure ciuili,& deinde tractat de testamentis,quare necessario infertur acquisitionem ex testamento ciuilem es se.l.1,in prin.ff.ad.l.falcid. ¶ Sed vltra præcitatos doctores hęc vltima sententia confirmatur,quia non ex iustitia,sed ex gratia permissum est testari,& ex benignitate potiusquàm ex iuris rigore, eo quòd testamentum mortuo testatore confirmatur.c.cum Marthe de celebra.miss.l.4.ff.de adi.lega.quo in tẽpore cũ dominus non est testator,quia mortuus est, & mors omnia soluit auth.de nup.§.deinceps coll.4. nec refert vtrum actus fiat tempore prohibito, vel permisso si tamen effectus confertur in tempus prohibitum. l.1. quod sponsæ.C.de dona.ante nup.atque ideo de iuris rigore nõ valere huiusmodi dispositionem concludit communis schola docẽtium, quemadmodum non valeret concessio quam quisque de rebus alienis faceret, quarum quondam habuisset dominiũ, glo. in.d. l.illa institutio.ff.de hęre.insti quam communem esse constat ex his quę diximus supra eo.l.1.glo.1.in fi.& glo. 10.numero.23. vbi probaui id admittere legem per fictionem,fingendo testatorem viuum, cùm ipsa hæreditas iacens eius personam representet secundũ Deci. in.l.eum qui numer.4.ff.de iuri.om.iudi. Nec obstat lex nostra ex qua Dida. Castelli deducebat nostram conclusionem, quoniam per eam condemnatus ad mortem ciuilem non efficitur seruus pœnę, atque ideo non definit esse capax eorum, quæ à iure ciuili dependent,vt omnes legis.4. Tauri interpretes sentiunt,maxime Tellus Fernan.ibi.nu.31. Nec obest.l. si testamentũ.C.de testa. quia ibi erat iã quęsitũ dominium hæredi,quod est iuris gentium licet ex causa ciuili acquiratur,atque ideo rescriptum impetratum hæredi nocere non potuit ex communi sententia doctorũ in.§.& quid si tãtum & in.c.quę in ecclesiarũ de cõstitu. ¶ Secundo collige ex lege nostra, testamentum

4 ante commissum delictum vel ante condemnationem factam validum esse,quod constat ex his verbis, o se ouieren de confiscar, ecce non erant bona confiscata, nec lata sententia,& nihilominus statuit lex nostra testamentum valere,quod ante hanc legem dubiũ erat: non enim ex eo quod damnato ad mortem permitteretur per statutum testari, confirmabatur testamentũ ante condemnationem factum,vt Paul. Paris. respondit cons.46.numero.15.lib.3.motus ex eo quod per.l.si quis filio.§.irritum.ff.de iniusto rup.dãnatus ad mortem testari prohibebatur, & testamentum quoque antea factum erat irritum,si ergo primus casus corrigitur per statutum,non extenditur correctio ad secundum

Universidad de Deusto
Biblioteca

dum, verum hęc opinio Pariſij vera non eſt, etiam iuxta ius commune. Nam cui data eſt licentia teſtandi, ſi antea fecerat teſtamentum, à fortiori confirmatū eſſe cenſetur, vt docet Bar. in d. §. irritum in fine & ibi Imol. in principio Paul. Caſtr. numer. 4. & idem Paul. in l. ſi tam facta. ff. de condi. & demonſtra. vbi Socin. numero. 5. aſſentitur ſententiæ Pauli Caſtren. non tamen rationi, quā ſententiam limitat, idem voluit Iaſo. de Socino nullam faciens mentionem in. l. & militibus. ff. de milita. teſtam. eandem ſententiam ſequitur Alexander ind. l. & militibus numero. 2. & Deci. nu. 11. & 12. Iaſo. in. l. quominus nu. 129. & duobus ſeq. ff. de flumi. vbi plura ex hoc infert, plurima Anto. Gomez in. l. 42. Tauri numer. 2. quem omnino vide, quod tamen non examino, cùm lex noſtra hoc tollat dubium, vt dixi, dicam fortè alibi oportunius. [Tertio colligit ex hac lege Tellius Fernandez in. d. l. 4. Tauri numero. 2. & 6. quòd facultas per legem noſtram cō ceſſa damnatis ad mortem ciuilem vel naturalem, non ſpirat, nec conſumitur per primum teſtamentum, ſed durat quoties opus fuerit: poterit ſiquidem plurima teſtamenta facere, quia hęc eſt lex generalis & non ſtatutum, eſtque fauorabilis, non odioſa. At in legibus non eſt locus regulę. l. boues. §. hoc ſermone. ff. de verbo. ſigni. quia lex ſemper loquitur. l. Arriani, C. de hæreti. durat ergo facultas teſtandi vſque ad mortem, citat Socinus conſilio, 117. libro. 1. & conſilio. 91. libro. 4. Cuma. in. l. ſi cum dotem. §. 1. ff. ſoluto matrim. Deci. conſilio. 287. Quod autem tractat, an idem dici poſſit, ſi alicui epiſcopo fuerit conceſſa licentia teſtandi, an conſumetur ſemel facto teſtamento, concluditque non conſummi, ſed alia facere poſſe teſtamenta vſque ad mortem, optime loquitur cōtra Deci. & Soci. Iuniorem & Couarruuiam per eum citatos, vide eum,

6 [Quærit etiam idem Telli. Fernandez. in. d. l. 4. Tauri numero. 21. & ſeq. & late diſcutit, an lex noſtra quæ permittit damnato ad mortem teſtari, videatur quoque eis permittere capere ex teſtamento, & refert tres doctores regni noſtri, quorum alter probat partem negatiuam, nempe, non licere ei capere ex teſtamento, hic eſt Cifontanus in. d. l. 4. Tauri numero. 2, alter vero tenet partem affirmatiuam, hic eſt Antonius Gomez ibidem numero. 6. & 7. tertius reliquit cogitandum, hic eſt Gregorius Lupi in. l. 15, tit. 1. par. 6. quorū omnium fundamenta reprobat Tellius, & denique cō cludit licere damnato ad mortem capere ex teſtamento, prout & reſoluerat Antonius Gomez vnico dum taxat fundamento arguendo a ceſſante ratione & cauſa, quę ante hanc legem vigebat, propter quam leges vetabant facere teſtamentum, & capere ex teſtamēto: nempe, quia ſic damnatus efficiebatur ſeruus pœnę: quę ratio hodie ceſſat, quandoquidem ſeruus pœnę minime efficitur, vt conſtat ex lege noſtra, & expreſſim aſſeuerat Gregorius Lupi in. d. l. 15. tit. 1. par. 6. & clarius in. l. 5. tit. 31. in glo. magna poſt medium verſi. in contrarium tamen facit par. 7. Nimirum ergo ſi ceſſante cauſa prohibitionis, ceſſet prohibitio, vt in. l. 1. & ibi notat Bal. C. ſi rector prouin. & in. c. non debet verſic. cum ergo prohibitiones de conſang. & affini. & §. his omnibus &. capit. Neophitus quod conſeſtim ſequitur & ibi gloſſ. in verbo cauſa Archi. Domi. & Cardin. Alexand. 61. diſtincti. cum concor dan. à Tita quell. traditis in libello cauſa ceſſante. 1. par. numer 0. 215. & quia eo ipſo quòd damnato licet teſtari, eū ſup ponimus liberum, nam ſi ſeruus eſſet, teſtari non poſſet, poterit ergo ſimiliter capere ex teſtamento tanquam liber: aliàs ſequeretur abſurdum, quòd ex vna & eadem damnatione ſeruus quis eſſet quoad vnum effectum, & non ſeruus quoad alium: quòd eſt impoſsibile vt in. l. ſi pariter. C. de liber. cauſa. Ex quo infert Tellius Fernandez numero. 33. quod captiui apud hoſtes exiſtentes non poſſunt hodie teſtari, cùm propter captiuitatem efficiantur ſerui, vt in.. §. ſerui autem inſti. de iure perſo. quare prohibentur teſtari, vt in. §. fi. inſti. qui. non eſt permi. fac. teſt. nec poterūt

7 capere ex teſtamento, ſi ibi decedant. [Sed an dānatus ad perpetuum carcerem poſsit condere teſtamentum? Bal. in. l. 1. C. qui ad liber, perue. non poſſ. dixit eſſe actiue & paſsiue inteſtabilem. Hodie tamen per legem noſtram poterit teſtari, & ex teſtamento capere, quia equiparatur damnato in mettallum ſecundū Panormita. in capit quod ſedes de offi. ordi. Ioann. de Plat. in. l. nemo carcerem numero. 9. C. de exact. tribu. libr. 10. & quia morti æquiparatur ſecundum Bald. in l. 1. numero. 22. C. de ſacroſ. eccleſ. & in. l. Imperium. 1. lectura nu. 6. ff. de iuſti, omni. iudi. ex quibus hoc in ſpecie decidit Epiſco. Calagurrita. in practica criminali canonica. capit. 129. Greg. Lupi in. l. 4. in verbo a que home libre, tit. 31. part. 7. Couar, latiſsime examinans in rubr. extra de teſtam. 3. part. numero. 27. verſi. ex qua ceſſat.

GLOSS. IIII.

Teſtandi facultatem habens poterit & codicillos facere.

d *Codicillo.* Videtur, hanc legem in hoc eſſe ſuperfluā, nam cui conceditur facultas teſtandi, à fortiori conceſſum videtur codicillos facere. l. 2. & ibi notat Bart. & Iaſo. in princi. ff. de lega. primo. l. 13. tit. 1. par. 6. iuncta. l. 1. tit. 12. eadem par. l. Diuus. §. codicillos. ff. de iu. cod. Bar. in. l. in tantum in prin. ff. de ſeruo corrup. Verum ob id dici non poterit diſpoſitionem legis noſtræ eſſe ſuperfluam, quandoquidem id procedit, quoties alia lege non eſt expreſſe prohibitum, codicillos facere, tunc etenim neceſſaria fuit expreſsio, vt hîc aduertit Caſtellus, at per leges par. ſupra citatas cōſtat eſſe prohibitum ergo &.

GLOSS. V.

e *Que lo haga por el.* De huiuſmodi commiſſarijs & eorum poteſtate tractabimus latè infra eo. l. 5. &. 6. ſequē tibus.

GLOSS. VI.

1 *Damnatorū ad mortē ciuilē vel naturalē bona confiſcata eſſe cenſebātur, & quibus perſonis pars eorum reſeruetur*

ſeruetur iure communi?

2 *Confiſcatio bonorū vbi venit in cōſequentiam pœnæ ex benignitate legū hæredibus legitimis applicatur.*

3 *Auth. bona damnatorum. C. de bonis proſcrip. per. l. noſtram corrigitur.*

Lex part. tit. 31. l. 5. part. 7. corrigitur per legem noſtram, ibidem.

Damnatus ad mortem licèt bona eius confiſcentur teſtari poteſt iure regio, ibidem.

Pronomen ſuus. denotat dominium, ibidem.

4 *Damnatus ad mortem an poſsit vnum ex filijs meliorare in bonis non confiſcatis, an vero ea bona reſeruare teneatur hæredibus legitimis?*

Bona per leges filijs & hæredibus legitimis reſeruata, non poſſunt inter eos inæqualiter diuidi, ibid.

5 *Damnatus ad mortem ſi ab inteſtato decedat, cui cōpetant eius bona, quæ per leges vel iudicem, non fuerunt confiſcata?*

f *Puedan diſponer de ſus bienes.* Nota legem iſtā, quæ ius corrigit commune, & antiquum regni noſtri, nā olim bona damnatorum ad mortem naturalem vel ciuilem publicata eſſe cenſebantur. l. 1. ff. de bon. damna. cuius verba ſunt. *Supplicij damnatione bona publicantur, cùm aut vita adimitur, aut ciuitas, aut ſeruilis conditio irrogatur.* l. eius qui. §. ſi cui. ff. de teſta. ſed per. d. l. 1. tūc demum bona publicantur, cùm filios legitimos non habet condemnatus, nam ſi duos habeat, eis manebit dimidia bonorum pars, ſi vero plures ſuperſint, omnia bona conſequentur excluſo fiſco, vt in. l. cum ratio. §. ſi plures. ff. de bon. dam. Iure vero Codicis omnia bona publicabantur. etiam poſt cōdemnationem acquiſita, vt in. l. in metallū &. l. deportati. C. de bon. dāna. l. deportatorū. C. de pœn. Lex autem ſi deportatus. C. eo. tit ſtatuit bona deportatorū pro parte eſſe filijs reſeruanda, ſiue ſint emancipati. ſiue filiæ dotatę, modò cōferant dotem. Per legem autem vlt. C. eo. tit. bona dānati, cui nulli ſuperſunt liberi, nec ſupereſſe ſperātur, fiſco quæruntur. ſi autem ei ſuperſint liberi, ſi ſit curialis, maſculi occupant omnia bona, fœminæ dimidiam partem eorum, ſi nulli ſuperſunt, curia occupat, ſi non ſit curialis, dimidia pars liberis reſeruatur, & alia dimidia confiſcatur. Iure vero authenticorum per text. in auth. vt nulli iudi. §. fi. colla. 9. & auth. bona damnatorum. C. de bon. proſcripto. bona damnatorū ſeu proſcriptorū, nō publicantur, nec iudicibus aut eorū officijs applicantur, ſed deſcēdentibus vel aſcendētibus, aut collateralibus vſque ad tertiū gradum, ſi ſuperſint applicantur, aut vxori in eorum defectum, verùm his deficientibus bona fiſco quæruntur. l. 5. tit. 31. part. 7.

2 [Sed hæc omnia ita accipienda ſunt ſi bona expreſſe non publicantur per legem ex aliqua cauſa, nempe, criminis læſę maieſtatis diuinæ vel humanę vel alia, quia tunc nihil liberis quæritur, ſed tum demū cùm in conſequentiam pœnæ venit confiſcatio iuxta. d. l. 1. ff. de bon. damna. vbi Bar. ita explicat Rogerī. pulchrè in. d. ſi cui nu. 17. cū ſeq. ff. de teſtam. quæ explicatio cōmunis eſt teſte Boerio in tractu. de ſeditioſis. 7. notab. nu. 30. idē aſſeruit Tellius Fern. in. l. 4. Tauri nu. 15 Greg. Lupi in. l. 5. in verbo, ſeñalados tit. 31. part. 7. per text. ibi, hoc clare probantem. [Iure autem fori regni noſtri damnati ad mortem ob delictū, quod meretur cō fiſcationē bonorū, teſtari poſſunt vt in. l. 5, ti. 5. de legatis lib. 3, foro legum. Ex quo Montal. ibi, in verbo deuan perder, & Rode. Xua. in. l. quoniam in prioribus in interpretatione legis fori. 10. Iuni. eiuſdē legis fori nu. 3. & 4. à cōtrario ſenſu id expendūt, nempe, quod ſi omnia bona non confiſcantur, poterunt condere teſtamētū, aſſeruitque ita practicari. Demū per. l. noſtrā hoc clarius ſtatuitur: quod damnatus ad mortē ciuilē vel naturalē poſsit de bonis ſuis, quæ nō confiſcātur, vel aliæ perſonæ applicantur, condere teſtamentū, per ſe vel commiſſarium, & de eis diſponere ad libitū. Ex quo collige auth. bona damnatorū & legē Parti. & cę teras leges antiquiores eſſe antiquatas, & per legē noſtram correctas. Imprimis corrigitur lex. 1, ff. de bon. dam. & d. l. eius qui. §. ſi cui. ff. de teſtam. quādoquidē ex condēnatione mortis ciuilis vel naturalis, non ſub ſequitur bonorum publicatio, nec applicatio filijs, aut cæteris cognatis, ſed bona condemnati ſunt propria ipſius, quod præſeferunt verba illa, de ſus bienes. Illud enim pronomē ſuus denotat dominium Bart. in l. Quintus. §. argento. ff. de auro argentoque lega. Bal. in rub. C. de verbo. ſignifi. Itaque hodie ex condemnatione mortis, non ſequitur publicatio bonorum, quia ceſſat ratio propter quā bona publicabātur, nēpe quia eo iure efficiebatur ſeruus pœnæ, vt Gre. Lupi aſſeruerat in. l. 5. ti. 31. par. 7. [Infertur ex hoc auth. bona dānatorū. C. de bon. proſcrip. &. d. l. 5. tit. 31. par. 7. ſimiliter eſſe correctas per. l. noſtrā qua ſtatuitur, damnatū ad mortem habere bona propria, de quibus ad libitū poteſt diſponere, ceſſat ergo beneficiū liberis, & aliis cognatis damnati conceſſum per. d. auth. bona damnatorum. & per. d. l. par. quòd à lege conſequebantur, non ab ipſo damnato, quare nimirum ſi de eis teſtari non poſſet, nec alterum ex filijs meliorare, prout voluerūt Rode. Xua. in rep. l. quoniā in prioribꝰ in lectura legis fori. 10. Iuni. nume. 3. & 4. vbi refert ſe ita cōſuluiſſe in cauſa cuiuſdā nobilis de Mutina, cui ſubſcripſit inſignis Couar. in rub. extra de teſta. 3. par. nu. 27. verſ. præmiſſa tandē Taurina lege, quia de illis bonis per. d. autē. filijs reſeruatis diſponere, nō poterat dānatus etiā ad pias cauſas, nec alio quouis modo, ex ſententia Bar. in rep. l. 1. nu. 26. C. de ſacroſ. eccle. quē ibi cęteri ſequūtur, eiusque ſentētiā eſſe cōmuniter receptā atteſtatur Abb. in rub. extra de teſta. fi. col. & ibi Couar. 3. part. nu. 27. Iure tamē regio per. l. noſtrā poterit dānatꝰ ad mortē teſtari. & melioratione ſeu prælegatū facere alteri ex filijs: quia bona de quibus teſtatur, ſunt propria, nec per legē alijs applicata, prout erāt per. d. auct. & l. par. quod voluit Gre Lupi in. d. l. 5. in glo. magna tit. 31. par. 7. & nouiſsimē Tellius Fern in. d. l. 4. Tauri nu. 17. verſ. mea ſentētia & nu. 18, multa verba effūdēs, dicit etiā idē eſſe ſtāte lege fori lib. 3. ti. 5. de legatis. l. 5. ibi, *Que deuā perder lo q̄ h̄ā*, qua iuxta cōmunē intellectū teſtamētū fieri pmittitur dānato ad mortē de bonis proprijs, quę nō ſunt cōfiſcata. poterit ergo cū ſint propria, alterū ex filijs meliorare, cōtra reſpoſum Roderici, & Dida. a Couar. imo & ipſius Greg. Lup. qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc esse verum asseruit iuxta legem nostram non autē iuxta legem fori, quæ eius iudicio non corrigebat authen. bona damnatorum nec legē par. sed iudicio meo sententia Tellij Fernan. verior est, quamuis ei refraga ri videantur verba legis nostræ vltima, *Aplicar a nuestra camara o a otra persona alguna.* Non enim obstāt, vt dicam in glos. vltim. [Infertur similiter, quòd si condemnatus ad mortem ab intestato decesserit, succedent hæredes legitimi ab intestato per legem vocati in bonis proprijs ipsius damnati, quemadmodū si non fuisset dānatus, non ex vi reseruationis sibi factæ per auth. bona damnatorū. C. de bonis proscrip. &. d. l. 5. tit. 31. par. 7. prout Gre. Lup. ibidē & Ioā. Lupi in l. 4. Tau. nu. 16. somniauerunt, sed ex vi legis nostræ, quæ sibi ipsi damnato bona reseruat, vt quemadmodum si damnatus non fuisset, de eis disponat, si ergo nō dispo fuerit, vocati censebuntur tacitè ab intestato venientes. l. conficiuntur. ff. de iu. codi.

GLOSS. VII.

1 *Testari licet ei, qui nulla bona habet, dummodo non sit incapax, & nu. 2.*
Testari potest is cuius omnia bona sunt confiscata.
Confiscatio non comprehendit bona futura & ibidem.
Confiscatio an includat bona sub cōditione debita & ibi.
3 *Testari an possit hæreticus, vel alius cuius bona ipso iure publicantur?*
4 *Testari an possit Sodomita ante vel post sententiam & numero. 5.*
Sodomita an prohibeatur testari & ibid.
6 *Tempus delicti, an sententiæ inspiciatur ad condemnationem faciendam?*
Confiscatio bonorum alicui ipso iure irrogata, an comprehendat bona acquisita post delictum, & ante sententiam & ibidem.
7 *Pœna confiscationis vel alia, vbi est certa inspicitur tēpus delicti, etiā si bona non publicentur ipso iure.*
Pœna confiscationis vel alia vbi est arbitraria, vel venit certificanda per sententiam attenditur tempus sententiæ, ibidem.
L. 1. ff. de pœn. & l. pen. ff. si ex noxa. cau. aga. & l. si is qui. §. si cui. ff. de testamen. explicantur & conciliantur nu. 6. & 7.

g *Fueren confiscados.* Scilicet omnia bona vel pars eorū, vtroque enim casu poterit damnatus testari, licèt non de bonis confiscatis, quod notat ex lege ista Anto. Gomez in d. l. 4. Tauri numero. 4. nec mirum videri debet, cùm nulla habenti bona liceat testari, vt in l. hęreditas etiam. ff. de peti. hęredi. Qui verò nulla habet, nec potest habere, vt quia intrauit religionē, testamentum facere nequaquam poterit, vt in auth. ingressi. C. de sacro. eccles. vbi ita resolu it Bar. nu. 62. & Bal. nu. 3. & cæteri interpretes Alexā. in rub. ff de acq. hęre. nu. 9. Ludo. Roma. in l. stipulatio hoc modo cōcepta nu.
2 37. ff. de verbo. oblig. Ant. Gom. in l. 3. Tau. nu. 17. [Cū verò licet bona non habeat, potest tamē habere & acquirere, non prohibetur testari, vt ibi dicunt præcitati doctores. l. is qui soluendo & l. qui soluēdo. ff. de hęre. instit. Areti. & cæteri in l. lex Cornelia. ff. de vulg. Bal. in auth. incestus. C. de incest. nup. Quo fit, vt in specie nostra is cuius omnia bona sunt confiscata, nō prohibeatur testari per legē istam, quia bona futura, quæ condemnatus acquirere potest, non veniūt in cōfiscatione arg. tex. in l. si tibi mandauero. §. is cuius bona. ff. mand. Bar. in l. si ita. ff. de auro & arg. lega. Sali. in l. si deportati. C. de bon. proscripto. Bal. Ang. & Iaso. in l. 3. §. illud quoque. ff. quod quisq; iur. Iacob. Septimacen. de institutio. Catho. c. 9. nu. 113. & licēt nulla bona habeat, poterit tamē tutorē relinquere filijs suis l. 1 & per totū. ff. de testam. tute. & substituere eis pupillariter, secundū Bal. & Modernos in rub. ff. de acq. hæred. & Ant. Gom. in d. l. 4. Tauri nu. 5. hæres etiam succedet in bonis testatori debitis sub cōditione ex testamēto, isthęc enim nō veniūt in cōfiscationē, ex sentētia singulari glosę in. l. nō ad ea. ff. de cōd. & demōstra. quā ibi sequuntur & cōmendant Bar. Paul. & docto. & dixit vnicā Bal. in l. etiā. C. ad l. fal. secus in bonis sub cōditione debitis ex cōtractu, quia hęc publicātur, sicut & alia bona, cùm ad hæredes trāsmittātur, vt in §. ex conditionali instit. de verb. obliga. & per cōsequens ad fiscum, vt declarat idem Anto. Gomez in d. l. 4. Tauri numero. 4. & Guiller. Bened. in. d. c. Raynutius in verbo & vxorem nomine Adelasiam nume.
840. vsque ad nu. 850. [Sed an lex ista procedat in eo, 3
cuius bona ipso iure confiscantur, vt testari possit, modo de bonis confiscatis non testetur? Dida. Castelli in d. l. 4. Tauri in verbo confiscado, tenet procedere, & ponit exempla in eo, qui de crimine lęsę maiestatis diuinę vel humanæ damnatur: Ioan. Lup. ibidem nu. 17. tenet oppositum. Imo quod is cuius bona ipso iure publicantur, non possit testari. Tellius Fernandez ibidē nu. 34. & 35. & sequentibus tractat de hæretico, & Sodomita, reiciuitq; in hæretico de iure canonico, quod debet attendi, non posse testari à die cōmissi criminis vsque ad sententiam, vt in. c. excōmunicamus. §. credētes de hæreti. citat Grego. Lupi in l. 7. titulo. 7. part. 6. Alfons. à Castro de iusta hęreti. puni. cap. 6. colum. 10. versic. ex hoc etiam dominio. Dicitque ex die declarationis esse intestabilem, non ex die commissi criminis authoritate eiusdē religiosi lib. 2. de iusta hære. punitio. capit. 9. colum. 11. licet iure communi Imperatorum, & regio Partitarum hæreticus non esset intestabilis, si filios haberet, vt in auth. vt cū de appel. cogno. §. si quis de prædictis parentibus versi. generalem autē & l. 4. tit. 26. part. 7. quia leges prædictę iure canonico abrogatæ sunt secundum receptam sententiam glo. & doctorū in. c. cum secundum leges de hære. lib. 6. cum concord. per Iaco. Septimacē. in libro institutionū catholi. c. 9. nu. 2. & seq. Ioā. Lup. in rep. c. per vestras de
4 dona. int. vi. & vxo. §. 72. nu. 15. [In Sodomita autē distinguit, nā post cōdēnationē nō posse testari, ait esse indubitabile, ante sententiam verò cum à die commissi criminis sint bona ipso iure confiscata, ab eo die prohibebatur testari ex communi sententia, quam authoritate glos. in. §. testes in verbo intestabiles instit. de testa. tenuit Iac. de Beloui. & Bar. prope finē in auth. vt nō luxu. cōt. natu. specul. in tit. de instrum. edi. §. cōpendiosè nu. 6. vers. tertio decimo ob crimē famosum, puta

puta de crimine contra naturam Anastasius Mediolanen. inter consilia Barbatij cons. 65. lib. 1. numer. 20. & &. 24. Ioan. de Plat. in. §. fi. instit. qui non est permi. fa. testa. Soci. in. l. quidam relegatus num. 1. ff. de reb. dub. Decius in. l. 1. nu. 7. C. de secun. nup. Guill. Bened. in repe. c. Raynutius de testam. in verbo mortuo, itaque testatore. 1. nu. 134. Alcia. in. l. inter stuprum in prin. ff. de verbo. significa. Cassane. in consuetu. Burgund. rub. 7. §. 3 in verbo a faire testament numero 4. &. 5. pagin. 834. Verùm ipse Tellius Fernā. in d. l. 4. Tauri nu. 36. & sequen. probare nititur contrariam sentētiam, imo quòd valeat testamentum ante sentētiam factum per ipsum Sodomitam: & potissimùm cùm hoc iure communi permittebatur hæretico, vt in. d. auth. vt cū de appellatione cognoscitur. §. si quis de prædictis &. d. l. 4. titulo. 26. part. 7. Quod iure communi verum esse contendit, & non per legem nostram: nam si teneas sententiam Anastasij, & aliorū supra citatorū, qua Sodomita testari prohibetur, adhuc stante lege nostra testari nō poterit, quippe quę solū permittit dānato testari, non autem illi, qui ante damnationem erat prohibitus alio casu, quàm damnationis: nam lex ista solū, inquit, aufert effectus serui pœnæ, non tamen effectus resultantes ex facto, quòd de iure reddebat eum intestabilem: quia lex generalis superueniens non cōprehendit casum specialem antea per aliam legē antiquiorem statutum glos. in. l. sciendum. ff. qui sati. coga. tradit Cassan. in cons. 7. nu. 24. [Ego autem credere, saluo meliori iudicio, à lege nostra non solum comprehendi casum, in quo quis est condemnatus ad mortem ciuilem, & naturalē in cuius consequentiā veniebat iure antiquo confiscatio bonorum, eo quòd efficiebatur seruus pœnæ, quam seruitutem tollit lex nostra] verùm etiam ab hac vltima parte legis comprehendi casus, in quibus ipso iure, vel per sententiā bona alicuius publicantur ibi, *Saluo delos que por el tal delicto fueren confiscados*, scilicet, ipso iure, *o se ouieren de confiscar e applicar a nuestra camara, o a otra persona*, scilicet, per sententiam, vt rectè sensit Did. Castelli. ita que in omnem euentum, is cuius bona ipso iure confiscantur, peterit ante vel post condemnationem, vel iudicis declarationem, testari de bonis postea acquisitis, quæ non veniunt in confiscatione, vt dixi supra numero. 2. etiam in hæretico, vt aduertit Iacob. Septima. de institutio. Cathol. c. 9. nu. 113. Non verò poterit testari de bonis confiscatis, vel confiscandis, vt hîc statuitur, quod proculdubio procedere autumo in Sodomita, & alijs quorum bona ipso iure publicantur, vt in Sodomita constat ex. l. 1. tit. 21. de crimine nephando infra lib. 8. Sed an hoc procedat in hæretico, cæteris relinquo cogitandum, video enim textum iuris canonici, cui est standum, eum expresse testari prohibentem in capit. statuimus. §. credētes, de hęreti. Et an sit limitandum, vt procedat quoad bona publicata dum
5 taxat, alij discernant quid senserint. [Cæterū dubitari solet vbi bona publicantur ipso iure, vel per sententiam iudicis, vel in consequentiam cōdemnationis ad mortem iuxta ius antiquum, an censeantur bona publicata, quæ habebat delinquens tempore delicti, an verò eaque habebat tempore sentētiæ? Et omissis ver

bosis distinctionibus Telli. Ferdi. in. d. l. 4. Tauri nu. 47. crederem quæstionem nostram ex mente communis sententię doctorū in. l. pen. ff. si ex noxa. cau. agat. sic esse resoluendam. Vbi pœna confiscationis imponitur ipso iure, tunc quia est pœna certa, inspicitur tempus cōmissi criminis, quia ipso facto contrahitur quare status qui erat in delinquente tempore patrati sceleris inspicitur, ex sententia Guill. de Cun. Iaco. Butri. & Rayne. in. l. pen. ff. si ex noxa. cau. aga. quin & Bar. ibi & in. l. 1. ff. de pœn. nu. 3. idem in effectu dicit, nullam faciens differentiam inter crimina publica & priuata, prout Guiller. faciebat, sed solum fecit discrimen inter pœnam certam & arbitrariam, cui accessit Paul. Cast. & Iaso. in. d. l. pen. hanc dicens communem. Cùm ergo hac in specie bona publicentur à die cōmissi criminis absque sententia vlla condemnatoria, sed solùm declaratoria criminis. l. eius qui delatorem, & ibi notat Bart. ff. de iure fisci, ibi. *Verum oportet constare prius, & de crimine pronunciare.* c. cū secūdum leges de hære. in. 6. l. 4. & ibi Grego. Lupi titulo. 2. par. 7. l. 2. ti. 18. de proditionibus infra lib. 8. Jl. quisquis in prin. &. §. emancipationes. C. ad. l. Iul. Mai. l. 1. tit. 21. de crimine nephando infra lib. 8. bona post delictum commissum quæsita non venient in confiscatione, cùm ab eo tempore à lege iudicatū sit, & bona futura non veniunt in confiscatione, vt dixi supra numero. 2. cū traditis per Riminal. cons. 135. nu. 7. lib. 1. quod in crimine Sodomiæ tenet Telli. Fernand. in. d. l. 4. Tauri numero. 48. dubitans tamen, quia reliquit cogitandum, Excipit tamen crimen hæreseos, quia cum in hæresi maneat vsque ad sententiam, quotidie dicitur delinquere, quod verum esse censeo in vtroquè casu & indubitanter assero, tempus commissi criminis inspici non solum in Sodomia, sed & in crimine læsæ maiestatis humanæ, & in alijs criminibus, in quibus ipso iure fit publicatio bonorum, vt bona dumtaxat, quæ tempore commissi delicti habebat ve-
7 niant in confiscatione, non postea quæsita. [Quin etiam non solum vbi bona ipso iure confiscantur, verùm etiam si lex ea publicari præcipiat, & ad eius publicationem sentētia requiratur, quia pœna sit certa, & à iure declarata, hoc sufficit vt tempus patrati sceleris inspiciatur, & non sententiæ, casus est in. l. 1. ff. de pœn. ibi. *Sed eam causam sustinere, quam sustineret, si eo tempore esset sententiam passus, cùm deliquisset.* Et ibi expresim expendunt Guillerm. Bartol. & docto. commun. teste Iason. in. d. l. penultima. ff si ex noxa. cau. aga. quòd vbi pœna à iudice infligenda est certa tempore commissi delicti, id tempus est spectandum, non tempus sententiæ. Vbi autem pœna est arbitraria, & sic certificanda per sententiam, tunc nimirum si tempus sententiæ inspiciatur, quia antea non erat certa, idque communiter resoluunt præcitati authores per text. in. l. penul. ff. si ex noxa. cauf. aga. & sub hoc membro includitur, quando publicatio bonorum veniebat iure antiquo in consequentiam condemnationis ad mortem ciuilem vel naturalem, tunc quia tempore delicti, non erat certa pœna, sed pendebat à condemnatione per iudicem fienda, ad mortem inspiciebatur tempus sententiæ, in

Universidad de Deusto
Biblioteca

quo tempore pœna certificabatur, vt in.l.eius qui.§.si cui.ff.de testamen.ibi, *bona quoque quæ tũc habuit, cum damnaretur publicabuntur.* Quæ sic est interpretanda, non prout Tell.Fernandez in.d.l.4.numero.47. explicuit, dicens ideo tempus sententię ibi spectari, quia condemnatio respicit totum patrimonium, atque ita vnico verbo sensisse Alberic.in.d.l.1.ff.de pœn.nullam tamen reddidit rationem differentiæ, deridetque euasiones Riminaldi.d. consilio,136.ad illũ text.in.d.l.eius qui.§.si cui.ff.de testamen.quæ magis vero consonant, quàm ab ipso Tellio traditæ. Quæ omnia memoriæ figitæ, non enim vidi ab alio sic explicata: forte latius quæstionem istam repetam in materia criminis læsæ maiestatis, vel criminis nephandi, vbi maiori deliberatione resoluam.

GLOSS. VIII.

Verbum seu participium futuri temporis denotat canonem ferendæ sententiæ.

h *Se ouieren de confiscar.* Scilicet, per sententiam, nam verbum & participium futuri temporis est canon ferendæ, non latæ sententiæ, secundum gloss. Bart. Bal. & cæteros interpretes in.l.iubemus nulli.C.de sacrosanct.eccles.in.§.œconomus, gloss.in.l.1.C.ne licet. poten & in.l.in criminali, vbi Bart. Bald. Ange. & Paul. notant.C.de iurisdict. omn. iud.gloss. in cap.si diligenti & ibi Anto.& Panorm.de foro comp. in verbo causam perdant, cum pluribus concordat. per Tiraquell.congestis in repe.l.si vnquam in verbo reuertatur nu.32.& pluribus seq.vbi plurifariam limitat. C. de reuocand.dona.

GLOSS. IX.

1 *Legis nostræ intellectus nouus in prin.*
Damnatus ad mortem de bonis fisco non applicatis ad libitum potest disponere, & testari etiam filios meliorando, non vero de hæredibus occisi applicatis, ibidem.
2 *Fiscus an habeat hypothecam in delictis, ante vel post sententiam remissiue.*

i *A otra persona alguna.* Videtur sentire lex nostra, quòd damnatus ad mortem non possit testari, non solum de bonis fisco applicatis, verùm nec de bonis filijs vel cognatis eius per auth. bona damnatorum C.de bon.dam.& per.l.5.titulo.31.part.7. applicatis, Quo fieri videtur, vt non possit alterum ex filijs meliorare, prout censuerunt Rode. Xuarez & Couarru. in locis supra gloss.6.numero.4.citatis Verum prout ibi dixi verior est sententia contraria, imo quod.d. auth bona damnatorum & .l.parti. sint correcte, nec aliqua pars bonorum damnati reseruetur filijs, vel consanguineis, nec vlla bonorum confiscatio in consequentiam fiat condemnato ad mortem: sed de omnibus bonis possit ad libitum disponere, vt potè proprijs. Cui sententiæ non obest lex nostra in his vltimis verbis, loquitur enim in alio casu, nempe, quoties, non ex consequentia damnationis ad mortem, sed ex alia causa, vel ipso iure sunt bona confiscata, vel per sententiam iudicis, & per eandem sententiam pars eorum alicui personæ applicata, veluti hæredibus occisi, nam de hac parte eis addicta dicit lex nostra, quod damnatus non potuit testari, & iste est verus intellectus legis nostræ à nemine hucusque, quem viderim, tactus. [Tractat hic Tell. Fernãdez plurima circa materiam confiscationis bonorum, quæ alibi reseruo, cum opportunius materia expostulauerit. Egregiè que examinat nu.61.an fiscus habeat tacitam hypothecam in bonis sibi ex crimine applicatis, ante vel post sententiam, quod discutit singulariter, & vtiliter post Alexand.& docto.in.l.rescriptum.ff.de pact. vidique hoc in regio senatu causam nimis controuersam, quæ paribus suffragijs calculisque fuit adæquata, vulgo, partitam vocant, & ad regium senatum remissa adhucque sub iudice lis est.

LEY. IIII.

¶ *Que el hijo familias de hedad legitima pueda testar.*

¶ *Ley. 5. de Toro.*

¶El hijo o hija que esta en poder de su padre[a] teyendo de hedad legitima, [b] para hazer testamento, [c] como si estuuiesse fuera de su poder.[d]

GLOSS. I.

1 *Patria potestas propria est ciuium Romanorum, non aliarum gentium. & quomodo intelligatur?*
2 *Patria potestas non est talis apud Gallos, & Hispanos, & alias gentes, qualis apud Romanos.*
3 *Patria potestas apud Gallos, & Hispanos, & Lusitanos minor est, quã quæ apud Romanos, et legibus et moribus recepta fuit apud eos, quemadmodũ apud Romanos.*

a *Que esta en poder de su padre.* Nota quod filius ex legitimo matrimonio natus est in patris sui potestate in regno nostro, & quamuis patria potestas proprium sit ciuium Romanorum, vt in.l.3.&.4.ff.de his qui sunt sui, vel alic.iur, &.§.1.insti.de patri. pot. ex quo ibi infert gloss. Gallos, & alias gentes, non habere hoc ius patriæ potestatis. Accursius tamẽ fallitur, propriũ siquidem ideo ibi appellatur ciuium Romanorum, quia non acceperunt ab alijs, non autem proprium, vt non sit apud alios, vt Conanus aduotauit in commentarijs iuris ciuilis libro.2.capit.13 ad finem, apud alias enim nationes legimus fuisse ius patriæ potestatis, vt constat ex Cæsare in commentar. js & Syluest. in princ.insti.de patr.pot. & Costallio in.l.3. ff.de his qui sunt sui vel ali.iur.& Valduino ad leges Romuli in princ.quos refert insignis Pinelus in.2.part. rubri. C.de bonis matern.nis numero.9. [Subdens authorita te Valduini in princip.insti.de patr.pot. Iustinianum ibi non negasse prorsus illud ius alijs gentibus, sed nõ talem esse patriam potestatem apud alios, qualem apud Romanos. Apud Gallos siquidem, ex antiquissima consuetudine filij non acquirunt patribus, nec inter eos impediuntur conuentiones & iudicia, vt attestantur Tiraquell.lib.1.de retractu.§.1.gloss.9.numero.60.dicens ex generali consuetudine Galliæ filios sibi acquirere, non patribus, vel quia patria potestas in eo regno non habeat locum, aut certè modicum. Cassane.in consuetu.Burgun.rubri.6.§.3.in princip. numero.21.pagina.213.dicens in parlamento Parisiensi fuisse quodam arresto iudicatum, quod filij Gallorũ, & Francigenarum sint in potestate patris, & iterum in eadem rubric.§ 5 in verbo, & faict les fruittz desheritaiges, numero.4.pagina.219.Cona.lib.2.c.13. in fi & Costal.& Eguinari in.d.l.3.ff.de his qui sunt sui, vel ali.iur.Pinel.d.numero.9 &.10.dicens ita saluari gloss.in.d.princip.insti.de patr.pote.licèt Syluester ibi, & alij alibi indistinctè gloss. reprobent, vt Deci.in.l.qui separatis numero.4.& ibi Fabius numero.34.C.vnde lib.& Ripa in.l.2.numero.21.ff.de vulga, Galiau.in rubric. ff. de verbo. obliga. numero 187.& Politus in tracta. substi. pupilla. Aduertitque idem Pinelus sæpe lapsos fuisse Alexand.& Iaso. credentes apud Gallos non esse locum substitutioni pupillari, & filiosfam.posse testari indistinctè, quod esse falsum insinuant præcitati authores, & And ab Exea de pact.numero 492. Corrasi.in.l.si testamento numero 19.C.de impub. [Apud nos autẽ patria potestas non habet tantum roboris, quantum apud Romanos, nam per matrimonium exit filius à patris potestate. l.8. titulo.1.de matrimonio supra hoc eodem libro, potest etiam testari, licet sit in patris potestate, vt in hac lege statuitur. Sed nihilominus ius patriæ potestatis in alijs hoc in regno est admissum, sicut & in regno Frãciæ, & Lusitaniæ asseuerant supra citati authores, maximè, Pinelus in, d.2.parte rubr.C. de bonis maternis numero.12.quandoquidem regna hæc non recognescunt superiorem, vsuque & moribus in his regnis recepta est patria potestas, non secus ac olim apud Romanos, dixit iurisconsultus in.l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel ali. iur. Imo & legibus huius regni hoc statutum est, vt in.l.1.& per totum titul. 17. part.4.adde Arium Pinelum in.d.2. parte rub. C. de de bonis maternis numero.12.vbi & numeris sequentibus tractat de patria potestate, & eius effectus tetigi in.l.8.titulo.1. de matrimonio supra hoc eodem libro in gloss.2.& sequen.

b *De hedad legitima.* Aetatem dicitur habere legitimã ad testandum maior quatuordecim annis, si est masculus, & maior duodecim, si est fœmina, & sufficiat compleisse hanc ætatem, vt in.l.qua ætate. ff. de testamen. l.13.titulo.13.part.6.

GLOSS. III.

1 *Filiusfami. in potestate patris existens iure communi Imperatorum testari non potest, etiam cum cõsensu & licentia patris.*
2 *Filiusfami. iure regio testari potest & codicillos & donationem causa mortis facere.*
3 *Filiusfami. in potestate patris constitutus, an possit testari de vsufructu bonorum aduentitiorũ ipsi patri pertinenti?*
Vsusfructus bonorum aduentitiorum filij competit patri etiam mortuo filio, ibidem.
4 *Filiusfami. effectus clericus, vel religiosus, non potest testari de vsufructu bonorum aduentitiorum, quæ habebat ante clericatum in præiudicium patris.*

c *Pueda hazer testamento.* Hæc lex corrigit ius commune Romanorum, & antiquum regni nostri, quo iure filiusfamilias in potestate patris existens, non poterat testari, etiam cum licentia eiusdem patris, vt in.l.qui in potestate.ff.de testam.&.l. tamen.§. 1.ff.de dona.l.3.§.1.C.qui testa.face.poss.§.1.insti.qui.non est permi.fac.test.l.13.titulo.1.par.6. Rationes refert Anto.Gomez in.l.5.Tauri numero.1. [Iure autem regio per.l.nostram filiusfami. Poterit testari, vt hic, & per consequens codicillos facere, secundum Bart. in.l.in tantum in fi.princip.ff. de seruo corrup. Bald. in.l.fi. versic. quid si statutum. C. de testament. Socin. in.l.2. numero. 3. ff. de legatis.1. Didac Castell. in.l.5. Tauri in verbo pueda hazer testamento. & ibi Ioan. Lupi numero.19. & Telli Fernand. numero.1. Poterit similiter donare causa mortis, vt Bald. notat in repe.l.1.nu 10. C. de sacro. eccles. Guill. Bened. in rep. c Raynutius in verbo matrẽ insuper Clerã nu.6. Tell. in. d.l.5. Tauri. nu.2. [Sed an filius in potestate patris cõstitut⁹ possit testari de bonis aduẽtitijs, in quib⁹ pater habet vsũfructum, & sic de ipso vsufructu patri pertinenti, iuxta legem cum oportet. C. de bon. quæ libe. & .l. 5. tit. 17. part. 4. omissis disputationibus, vera est & communis sententia, non posse hodie in hoc regno testari de vsufructu patri pertinenti in bonis aduentitijs, quippe qui ei competit etiam mortuo filio. l. fi. versic. pen. C. ad Tertullia.], sancimus in fi. C. com. de success. l 3. & .l. vltim. §. filijs autem, C. de bon. quæ lib. gloss. & docto. in. l. 3. C. de vsuf. & in. l. 1. C. de bon. mat. vbi Pinel 1. par. nu. 39. hanc attestatur cõmunẽ Anto Gom. in. l. 48. Tau. nu. 5. dixi in. l. 9. glo. 1, nu. 6. ti 1. de matrimonio supra hoc eodem lib. Quare nimirum si in patris præiudicium filiusfami testari non possit de vsufructu sibi pertinenti: nã quoties lex permittit testari alicui, qui nõ habebat testamẽti factionẽ, intelligitur

Aetas legima ad testandum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt secundum ius testetur,vt n. l.si quando.C. de inofcio, testamen. ex quibus hanc sententiam amplectitur Bart.in.l.1.numero.21.C.de sacrosanct. eccles. dicens,quod si permittatur filio testari, intelligitur sine damno patris, & in terminis statuti id permittentis hoc tenuit Bald.in.l.si quæramus in fi.ff.de testamen. Imol.expresim in capit.quia ingredientibus numero.28.de testamen.Ange.in tract.de testamen. numero.12.Philip.Fran.in rubri.de testamen.in. 6. numero 45.Guillerm.Bened. in. d.capit. Raynutius, in verbo matrem insuper Cleram numero .24. Et in terminis legis nostræ hoc asserunt Grego.Lupi in.l.13.titulo.1. partit.6.in verbo que esta en poder.Pinel.in. d.l.1.C. de bon.mater.1.parte numero.44. Tellius Fernandez hos referens,& communem opinionem dicens in. d. l.5.Tauri numero.3.&.4.respondetque ad fundamenta satis debilia Antonij Gomez in.l.6.Tauri numero
4 14.qui audacter tenuit contrarium. [Quamuis alibi,nempe,in.l.48.Tauri numero. 7. expresse asseruerit,quod licèt iure communi ante nostram legem filiusfami. clericus poterat testari de his, quæ habuit ante clericatus gradum,vt in. l. sacrosanctæ & auth. præsbyteros. C. de episco . & cleri . non tamen poterat patri præiudicare in vsufructu patri quæsito ante clericatum,quod & voluit Roderic. Xuarez in quæstio maioratus penultima columna versiculo ego crederem Deci.in capit.in præsentia numero. 64. de proba.Couarruias in capit. quia nos numero . 2. de de testamen. Pinel.in.d.l.1. 1. parte numero.43. C. de bonis maternis, sicut & quando ingreditur religionem,vt his & alijs citatis probat Telli . Fernandez in.d.l.5.Tauri numero. 5. &. 6. respondetque ad fundamenta Antonij Gomez.Limitatque in commoditate vsusfructus,quam pater habet in bonis maioratus, nam hæc spirat mortuo filio,vt optime probat Gome. in. d.l. 48. Tauri numero.4.ad finem,nec huic sententiæ obstat lex nostra in fi. cui satisfaciam in gloss. sequent.

GLOSS. IIII.

Lex nostra explicatur.

Filiusfami.non potest testari de vsufructu bonorum aduentitiorum,ibidem.

d *Como si estuuiese fuera de su poder.* Ex his verbis probari videtur sententia Antonij Gomez in. l. 6. Tauri numero.14.de qua supra eodem gloss. præcedenti numero.3.&.4.meminimus, asserentis filium posse testari de vsufructu patri pertinenti,nam si esset emancipatus, nulli dubiũ,quin possit de vsufructu testari quippe qui cũ proprietate esset iam consolidatus. At dicit lex nostra,quod potest testari, tanquam si esset emancipatus,ergo poterit de vsufructu testari . Verùm respondeo,hæc verba ad facultatem testandi, de qua lex tractat,esse referenda dumtaxat,quasi patriæ potestatis impedimentum velit lex tollere,non autem ob id voluit patri præiudicare in vsufructu bonorum filij ei pertinenti, quoad hoc enim non est liberatus filius à patria potestate, post mortem siquidem durat vsusfructus ipsi patri, vt probaui in gloss. præcedenti numero.3.

LEY. V.

¶ Que el comissario para testar no pueda nombrar heredero, ni mejorar,ni substituyr,sino tuuiere poder especial.

¶ Ley.13. de Toro.

¶ Porque muchas vezes acaesce que algunos,porque no pueden, o porque no quieren hazer sus testamentos,dan poder a otros que los hagan por ellos,[a] y los tales commissarios hazen muchos fraudes y engaños con los tales poderes, estendiendose a mas de la voluntad de aquellos que se lo dan. Por ende por euitar los dichos daños, ordenamos y mandamos, que de aqui adelante el tal commissario no pueda por virtud de tal poder hazer heredero en los bienes del testador,[b] ni mejora del tercio ni del quinto[c], ni desheredar[d] a ninguno de los hijos,o descendientes del testador,ni les pueda substituyr vulgar,ni pupillar, ni exemplarmente, ni hazerles substitució alguna[e] de qualquier calidad que sea, ni pueda dar tutor[f] a ninguno de los hijos o descendientes del testador: saluo si el que le dio el tal poder para hazer testamento, especialmente le dio el poder para alguna cosa de las susodichas,en esta manera . El poder para hazer heredero nombrando el que da el poder por su nombre[g] a quien manda que el cõmissario haga heredero , y en quanto a las otras cosas, señalando para que le da el pader,[h] y en tal caso el cõmissario pueda hazer lo que especialmente el que le dio el poder,señalo y mando , y no mas.[i]

GLOS.

GLOSS. I.

1 *Captatoria voluntas tripliciter dicitur.*
Captatoria voluntas dicitur,si conferatur in liberam alterius voluntatem,ibidem.
2 *Captatoria voluntas dicitur si quis committat alteri testamenti factionem , etiam si expresse nominet testator hæredem , quem instituat , secus iure regio.*
Voluntas alterius mea dici non potest,ibidem.
3 *Captatoria voluntas in institutione,vel legatis quando dicatur?*
4 *Captatoria voluntas iure nostro regio permittitur.*
Captatoria voluntas an possit per legem , vel statutum permitti?ibidem.

a *Que los hagan por ellos.* Nota legem istam , quæ corrigere videtur materiam captatoriæ voluntatis, quæ ex communi resolutione tripliciter dicitur.Primùm si omnino confertur in voluntatem alterius, vt puta instituo Titium , si Seyus voluerit , talis enim institutio à iure reprobatur . l. illa institutio.ff.de hæredibus instituendis. l. captatorias . C. de testament . milit . & ibi ponit hoc exemplum gl. ssa communiter recepta teste Decio ibidem numero . 5.
2 6.7.&. 8.9. &. 10 l. 11. titulo . 3. part . 6. [Et sub hoc membro includitur , siquis Titio mandauerit , vt testetur pro eo & Titium instituat hæredem.hac enim in specie dicitur captatoria voluntas,& â iure reprobata,licèt per legem istam approbetur,vt in.l. si quis Sempronũ,ff.de heredibus instituen.& ex.d.l. illa institutio expendit Bald. in. l. executorem. 2.columna versic . restat quærere. C. de execu. rei iudi . Roderi. Xuarez in tractatu de captatoria voluntate columna 2.versic. & Bald . testamentum siquidem fieri debet per ipsum testatorem , non per alium: quia testamentum est voluntatis nostræ iusta sententia , vt in. l. 1. ff.de testamen . Quo fit, vt testamentũ dici nõ possit, vbi non esset voluntas nostra , sed alterius , nam quòd voluntas alterius mea sit , possibile non magis est,quàm quòd anima alterius anima mea sit , vt inquit,Bald.in.l.captatorias.C.de testamen. mili .Ex quibus id asserunt Bartol. in. l.qui in potestate ad fi. principij.ff.de testamen. Bald. in. d.l. executorem & in.l.1.columna penulti. C.de sacrosanct. eccles . Ange.consilio.201.in princip.Iason.in. l. Senium numero.5.C.qui testa.face. possu.Roderic. Xuarez vbi supra Deci.consilio.494.numero.6.Tiraquell . de legibus connubialibus.gloss.5.numero 55. Calcan. consil. 107.numero.1.& consilio.108.numero.3. Couarruuias in capit.cum tibi de testamen.numero.1. &.2. Ferdinand.Menchaquen.de successionum creatione.§. 17. numero.81.& sequen.Maria.Socin.Iunior ab eis non citatus consilio.100.numero.29.&.30.libro.1. Grego. Lupi in.l.11.in gloss.magna versic.limita. 4. titulo.3. part. 6. Corne, consilio. 156, libro. 2. numero.5.& sequent. [Voluntas enim seu dispositio testatoris nõ debet pendere ex alieno arbitrio & voluntate libera , vel si malueris credere Iumoribus , negantibus hanc esse captatoriam voluntatem , quos refert Couarru.in.d.capit cum tibi numero.2. de testamen.saltem est vitiosa,& inutilis, tanquam captatoria, hoc enim nemo negat , & hæc in institutione hæredis procedunt, in legatis autem , licet eorum dispositio pendere non debeat ex aliena voluntate , tamen ex alieno arbitrio , quod ad arbitrium boni viri reducitur,pendere potest,vt in. l. seratus . §. legatum . ff. de legatis.1.vbi Zasi.& docto,& in. l.1.ff. de legatis.2. & in.l. nonnunquam. ff. de cond. & demonstra. &.l. fideicommissa.5.quanquam.ff.de legatis . 3. l. si sic in princip.ff.de legatis 1.l.fideicommissa.2.§.quanquam ff.de fideicommiss.liber probat optimè Anton . Padilla in.l.1.ff.de legatis.2.numero.49.vbi numeris sequentibus limitat . [Iure autem regio hæc captatoria seu viciosa dispositio permittitur, si fiat iuxta formam in hac lege requisitam . Quod iure permitti posse,asseuerant latè Alexand . Socin. Iason . Ripa, Alciat.& alij nouissimi in.l.2.in princip.ff. de vulga. Tiraquell.de legibus connubialibus gloss. 5. numero 97. Ange. Imol. Alexand.numero.2. Iason. numero 4. Deci.numero etiam. 4. in. l. captatorias . C . de testamen.mili.dominus Antoni.Padilla in.l.1. numero 52 . & sequent.ff. de legatis. 2 . Ioann. Lupi in . l. 31. Tauri numero,26.Ferdinand. Vazquez de successio. creatio. 6. 17. numero. 88.&.89 vbi hanc communem opinionem defendit ab impugnatione Areti. & Iaso. in.d.l.2.ff.de vulga.& Dida.Couarruuias in.d. capit, cum tibi de testamen.numero, 13. dicentium non posse per legem vel statutum captatoriam voluntatem substineri, cuius contrarium videmus permissum per legem nostram , vt Ferdinand . Vazquez. & domi.Anton. Padilla rectè aduertunt, & sensit Grego. Lupi in.l.11.gloss.magna ad medium titulo.3 . parti.6. quorum opinio vera est,quidquid in contrarium asseruerit Telli . Fernandez in. l. 31. Tauri numero . 7. quod ostendã latius in glossis sequentibus, & de alijs modis captatorię voluntatis.

GLOSS. II.

1 *Captatoriæ voluntatis alij modi duo.*
2 *Commissarius testamenti , an possit eligere hæredem vnum de certis, ex facultate à testatore ei ita concessa?*
3 *Captatoria voluntas dicitur cum substantia testamenti committitur alterius voluntati , secus si electio tantum personarum committatur.*
Electio hæredis vnius de certis an possit cõmitti commissario?ibidem.

b *Hazer heredero en los bienes del testador.* Nota ex lege ista , quod non valet testamentum in quo testator commisit alteri nominationem hæredis, dicens insti tuo hæredem,quem Titius voluerit,hic erat iure communi secundus modus captatoriæ volũtatis ab Accursio traditus in.l. captatorias.C.de testam.mili.vbi

Deci nu.11.&.12 sequitur communem dicens. Tertius modus captatoriæ voluntatis,& proprior cæteris est, quoties quis aliũ instituit spe reciprocæ institutionis, vt instituo te hęredẽ,si me instituer is, hęc dicitur captatoria,& deceptoria voluntas,l.illæ autem. ff. de hære. instit.glo.& doct. cõmuniter in.d.l. captatorias.C. de testamilit. teste Decio ibi nu.14.& Dida.Couar. in.d.c.cum tibi nu.1.&.2.de testam.potest siquidẽ alter alterum decipere reuocando testamentum: quare vt captatoria volũtas improbetur,hi duo modi captatoriæ voluntatis non reprobantur per.l.istam,nec permittuntur,sed quoad eos remanet illęsum ius commune. [Sed quòd lex nostra dicit necessarium esse, quòd in mandato sit expressa,& declarata persona hæredis, quem mandatarius seu commissarius debeat instituere,an intelligatur quòd debeat in mandato exprimi certa & determinata persona ,an verò sufficiat certas personas exprimi,ex quibus vnam debeat commissarius eligere? Et in terminis legis nostræ hoc reuocauit indubiũ Ema.Costa in rep.c.si pater de testa.in.6.par. 1.in verbo pauperes nu.6.pag.174.& resoluit quęstionẽ,dicẽs elie certam omnino personã nominandã,quã præcisse teneatur cõmissarius hęredem instituere,nec sufficiat quatuor,vel plures nominare,ex quibus vnã eligat ipse commissarius,quãdoquidem cõmissio per legem nostrã cõcessa cõmissario à testatore descripto, vt pro eo testetur,sit exorbitans à iuris communis regulis , vt refert tenere omnes huius legis interpretes, quare potius esse restringendam,quam ampliandam. [Cui sententiæ videtur obstare text.in.l. vtrum.§. cũ quidam.ff. de reb.dub.l.cum quidam ita cauisset &.l. cum pater.§. hæreditatem filijs.ff. de leg.2. quibus regula restringitur captatoriæ voluntatis , vt procedat, vbi substantia dispositionis confertur in alterius volũtatem,secus vero si non substantia, sed electio vel declaratio dumtaxat personarũ in arbitriũ alterius conferatur, hæres enim incert⁹ de certis potest in alterius declarationem committi, secundũ Cyn.Bart. Alexã. Deci,& Iaso,in.d.l.captatorias.C.de testam.mili. estque communis opinio teste Paulo Parisio cõsil 38.nu. 32.lib.3 & Rode.Xuarez in tract.de captatoria voluntate col.2.&.3. vt si testator dicat instituo vnũ ex seruis meis,quem Titius elegerit,Couarru.in cap. cum tibi nu.11.de testam. Qui hoc limitat nisi genus,ex quo esset eligendum,esset ita amplum,vt si omnes venirent non facta electione dispositio esset vana & illusoria, secundum Paul.Cast.in.d.l.captatorias Paul.Paris.d. cons.38.nu.33.&.49.nam præfata regula ideo sustinetur,quia substitutio in omnem euentum rata esse debet,siue eligat ille siue non,nam eo non eligẽte omnes manent hæredes,vt in.d.l.cum quidam.ff. de leg. 2. cũ alijs supra citatis, at vero tot esse possunt,quòd dispositio sit inanis. Verùm satisfieri poterit huic obiectioni,si intelligas iure cõmuni non esse permissum, quod alter per alterum testetur,vt in glo. præcedenti probauimus ex receptiori interpretum sententia. Iure autẽ regio sic per legem nostram.Cæterum iure communi Imperatorum permissum erat[Non testari per alium] sed electionem hęredis in alterius voluntatẽ conferri: nempe,vt eligeret vnũ de fratribus,vel patruis,vel seruis,& sic incertũ de certis,secundum communem sententiam supra relatam,quod etiam iure regio fieri posse arbitror,sed hæc electio committi non poterit per testatorem ei,qui pro eo testandi mandatum habuerit concurrent quippe plures specialitates,

GLOSS. III.

1 *Persona hæredis instituendi à commissario, vel exhæredandi,aut meliorandi,aut substituendi , an sit specialiter nominanda à testatore ? & numero sequen.*
2 *Captatoria voluntas quomodo intelligatur in commissario?*
3 *Lex nostra explicatur contra Telli. Fernandez.*

c *Ni mejora del tercio ni del quinto .* Nota ex lege ista, quod testor potest committere & mãdare cõmissario, ab ipso nominato ad faciendũ pro eo testamẽtũ,q̃ meliorationem faciat tertię & quintę partis bonorũ suorum alicui ex liberis,vel descendentibus ipsius testatoris, conferendo eius voluntati,& arbitrio nõ solũ electionẽ[id quod iure cõmuni fieri poterat] verũ etiam substãtiã meliorationis,vt ipse eã faciat , cui voluerit. Fitque hoc in textu differẽtia inter hęredis institutionẽ & meliorationẽ , vt in illa mandatũ testatoris debeat esse specificũ nõ solũ ad instituendũ hęredẽ,verũ etiã ad instituendũ talẽ hæredẽ, quẽ in mãdato & cõmissione specifice nominare tenetur. In melioratione autem sufficit,si in mandato dicatur, quòd meliorare possit alterum ex filijs vel descendentibus: quod præseferũt verba text.nostri ibi. *Saluo si el que le dio el tal poder para hazer testamento,especialmẽte le dio el poder para alguna cosa de las susodichas,en esta manera , el poder para hazer heredero,nõbrando el que da el poder por su nombre a quien manda que el comissario haga heredero,y en quanto a las otras cosas señalando para que le da el poder.* Ecce in cõstitutione hæredis exigit lex nostra, vt testator in mandato speciali ad instituendum hæredem nominet hæredem,quem vult institui nomine proprio,in alijs vero rebus supra nominatis , nempe, in melioratione, exhæredatione,& substitutione, solum mandatũ exigit speciale ad meliorandũ,vel exhæredandũ,vel substitutionem faciendũ: vtpote non sint tanti momenti quanti institutio , quippe quæ de omnibus testatoris bonis disponat in primo gradu,nõ sic in melioratione,vel substitutione: exhæredatio etiam nil operatur, nisi postea ab hęrede causæ exhęredationis probentur,vt infra dicam. [Quod verum esse censeo,quidquid in contrarium dixerit Tellius Fernandez in.l.3.Tauri numero.1.&.2.existimans hanc legẽ iuxta ius commune esse intelligendam,ita vt vbicunque substantia dispositionis committitur , siue fit institutio,siue melioratio,siue exhęredatio,aut substitutio,sit necessaria individuæ personę expressio,in qua debet conferri dispositio,nec in incertum de certis cõmitti potest,quia alãs esset captatoria voluntas , quæ à iure

ã iure reprobatur etiam in legatis,& in hac specie loquitur secũdũ cũ lex nostra in omnibus casibus in ea traditis. Est enim commissio circa substantiam dispositionis,quare merito,ait,esse personam in individuo nominandam: quia ex nominatione individua cessat captatoria voluntas,cùm præcisse commissarius illud facere teneatur,aliãs,lex habet institutionem seu meliorationem pro facta,vt in.l.7.infra eod. Quando verò non substantia,sed executio vel nominatio alicui committitur,tunc non est necessaria expressio personę,sed effectus ad quem constituitur cõmissio, & hoc ait esse dispositum per hæc verba [en quãto alas otras cosas,] & antea variando dixerat hæc verba en quanto a las otras cosas , intelligi de alijs vltra ea quæ in textu exprimũtur,ita quòd institutio, melioratio, exhęredatio,& substitutio fieri non possint per commissariũ, nisi nomẽ in individuo eius exprimatur, qui in stitui, exhęredari,meliorari,aut substitui debeat. [Sed iudicio meo expresse loquitur Tellius contra verba legis nostrę,& contra mentem eius. Nam postquam dixerat in initio institutionem, exhęredationẽ, meliorationem,& substitutionem non posse à commissario fieri absque speciali mandato , dixit hoc ita esse accipiendum,vt institutionem hæredis facere non possit, nisi à testatore exprimatur nomen eius , in cęteris verò,hoc est,in exhęredatione,melioratione,substitutione & tutoris datione,sufficere mandatum ad id faciẽdum speciale,qua in specie non exigit vt nomen proprium meliorati,substituti,exhæredati,aut tutoris exprimatur. Nec sanè dici potest,quòd in hoc vltimo casu loquatur lex de alijs rebus & dispositionibus, non de exhęredatione,melioratione,substitutione, & tutoris datione,quia contrarium constat ex litera tex.quã doquidem de his quinque dispositionibus dumtaxat loquatur . Nec diuinari potest , quòd in hoc vltimo verticulo loquatur tex.mutando facti speciem,quando executio seu electio non substantia actus committitur commissario,prout perperã asserit Tellius,quippe qui ingenuè fatetur in primo casu substantiam actus ei committi,in quo verum dixit , non tamen in eo,quod subdit,ideo non esse captatoriam voluntatẽ, quia etsi noluerit hęredem nominatum instituere ipsa lex habet eum pro instituto vt in.l.7. infra eo. captatoria enim adhuc dicitur vel saltem à iure communi reprobata,cùm in cæteris rebus testetur commissarius pro ipso,qui ei mandatum dedit,vt in.l.alia institutio.ff. de hęre.instit.cum alijs supra in glosis præcedentibus traditis, & dicam infra eo.l.7. glo.7.ex qua hic noster intellectus verus apparebit : quem expresse tenet Emanuel Costa vir equidem rarę eruditionis in relectione. c. si pater de testa.in.6. par.1.in verbo pauperes numero.6.&.7 pagi.174.Ioan.Lupi in l.31.Tauri numer.71.&.85.& videtur idem voluisse idem Tell. Fernan.in.l.33.Tauri numero.3.4.&.5. vbi aduertã.

d *Ni exheredar.* Imo videtur , quòd exheredari nemo possit,nisi qui à testatore nominatus fuerit: hæc enim expressio iure communi requiritur pro forma. l. 2.ff. de lib.& posth. Quare ergo in hac lege contrarium statuitur,imo quòd possit testator exhęredationem alij committere specificam , etiam si persona quæ est exhæredanda non nominetur? Respondeo hoc in hac lege statuitur contra ius commune: quia modicum ex hoc eueniet filio præiudicium,si causa exhęredationis ab hęrede non probetur, & si causa probatur sibi imputet,filius qui talia patrauit. Et quamuis testator nõ nominet expresse filium,qui debeat à commissario ex hæredari,ipse commissarius ex vi mãdati specialis ad exhęredationẽ vni ex filijs,quem cognouerit ingratum,faciẽdam,ipsum nominatim exheredabit , & ita legi.2.ff. de liber.& posth. satisfiet.

GLOSS. V.

1 *Substitutio est secundus gradus à quo incipere potest testamentum.*
Commissarius absque mandato speciali non potest substitutionem aliquam facere,ibidem?
2 *Commissarius an possit substitutionem facere.si in mãdato speciali ad hoc faciendum non nominet testator personam,quæ sit substituenda.*

e *Substitucion alguna.* Nota commissariũ non posse substitutionem aliquam facere vulgarem,pupillarẽ,exẽplarem compendiosam,nec aliam quamcunque absq; mandato speciali,& merito quidem,cùm sit secundus gradus institutionis.l.3.§. & si pepercerit.ff. de libe.& posth.glo.in rub.instit.de vulga. & ab ea possit capere vires & incipere testamentum.l. si filiusfam.ff. de hæred.instit.l.ex facto.§.Lutius.ff. de vulg.l.&si pepercerit §.fi.ff. de lib.& posthu. [Non tamen ex hoc rectè inferebat Tellius Ferdin.in.l.31.Tauri numero.1. versic ad primum, necessario esse à testatore nominandũ cum,qui substituendus est,vt id liceat facere commissario,quandoquidem satis sit,mãdatum habere ad substitutionem faciendam,licèt non nominetur à testatore is,qui substituendus est: hęc enim expressio solũ in hęredis institutione , vtpote quę magis sit præiudicialis,& maioris momenti,quàm substitutio,à lege nostra exigitur,vt in gl.3.resoluimus.

GLOSS. VI.

1 *Tutor certus dari debet filio in testamento,aliãs incertitudo vitiat tutoris dationem.*
2 *Tutoris datio filio an possit committi per patrem non nominando tutorem?*

f *Ni pueda dar tutor.* Certus enim dari debet tutor quare incertitudo quæcunquè vitiat tutoris dationem vt in.l. tutor incertus &.l.duo sunt Titij. ff. de testamẽ. tute.rationem inter legata & dationem tutoris reddit glo.in.l.si quis à filio.§. si quis plures.ff. de lega.1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quin quidquid legatarius cõsequatur ex incertis, cõ
sequitur commodum, filius autem maximè præiudi-
caretur, si eius bona tutor administrasset suspectus for
te, de quo non sensit testator, Bar. in. l. quidam relega-
2 tus numero. 4. ff. de reb. dub. [Atque ideo cùm de ma
ximo agatur præiudicio, nisi specialiter concedatur
commissario, non poterit tutorem nominare: quia cõ
petit iure patriæ potestatis vt in. l. 1. ff. de testam. tute.
Nihilominus tamen hoc poterit specialiter committe
re commissario, licèt testator non nominet tutorẽ, ip-
se enim commissarius, de quo testator confidit, nomi-
nabit idoneum, vt in hac lege statuitur, licet Tellius
Fernandez refragetur, vt dixi in glos. 3. & sequen.

GLOSS. VII.

1 *Nominatio vbi pro forma requiritur in aliquo actu non sufficit, etiamsi certus sit qui nominãdus est per aliud æquipolens.*

2 *Nominatio hæredis quem debeat instituere commissarius sufficit, vt fiat per signa vel æquipolens, ita vt certus sit hæres.*

g *Por su nombre.* Sed an sufficiat, quòd aliàs certus sit hæ
res de quo senserit testator, licèt eum non nominet?
Et si pro forma requiritur in aliquo actu nominatio,
non sufficiet, nisi expresse sit nominatus, nec per æqui
polens adimpleri poterit, ex doctrina Alex. in cons.
141. numero. 10. lib. 2. cui accedit Iaso. plura citans in. l.
1. numero. 7. & seq. ff. de lib. & posthu. Lud. Gomez in
regula de annali possessore quæst. 30. vbi rectè loquitur. [Tellius tamen Fernandez in. d. l. 31. Tauri num.
3. omnibus disputationibus interpretum in. l. hac con
sultissima. C. qui testa. fac. poss. resoluit quòd etiam si
per hãc legem expressio hæredis requiratur, sat erit, si
certitudinaliter exprimatur, ita quòd certus esse pos-
sit is, de quo sensit testator, vt resoluunt docto. in. l. 2.
ff. de lib. & posth. & ibi potissimum Iaso. numero. 6.
quia hoc ideo fit, ne falsitas cõmittatur in hæredis no-
minatione, atque ideo sufficit quod certus sit hæres, de
quo testator sensit arg. l. 1. & 2. ff. de lib. & posth. idem
voluit Did. Castelli in. d. l. 31. Tau. in verbo por su nõ
bre, & ibi Cifontanus numero. 7. & Gomez Arias
ibidem numero. 4.

GLOSS. VIII.

1 *Commissarius potest substituere, & exheredare, etiam si non nominet testator exhæredandum, vel substituendum.*

2 *Commissarius an possit alterum nominare & substituere absque mandato?*
Procurator quando possit substituere, ibi.

3 *Commissarius quando possit alium substituere ex mãdato sibi à testatore dato?*

4 *Commissarius an possit executores testamenti nominare?*

5 *Fœmina an possit esse commissaria vel executrix testamenti?*

6 *Monachi an possint esse cõmissarij vel executores testamenti?*
Minores fratres seu monachi an possint executores esse testamenti?

h *Señalando para que le da el poder.* In his vltimis disposi
tionibus non tenetur testator nominare melioranda,
vel substituendum, vel exhæredandum, aut tutorem
quem filijs dare committit, prout in hæredis institu-
tione exigitur, sed sat erit, si testator dicat in mandato
seu commissione, quòd commissarius possit meliora-
re aut exhæredare vnum vel duos ex filijs aut descen
dentibus, vel quascunque substitutiones facere, eas no
minando, quamuis substituendum non nominet, vt
latius deduxi, & probaui in glossa. 3. & sequentibus.
2 [Verùm in hac materia solet dubitari, an commissa-
rius alterum possit subdelegare in potestate testandi
sibi à testatore commissa? Et videtur posse hoc alteri
committere, quia censetur procurator ad negotia, qui
potest alium loco sui substituere vt in. l. si procurato-
rem. §. 1. ff. manda. l. 19. ad fi. tit. 5. par. 3. licèt procurator
ad iudicia non possit alium substituere ante litem con
testatam vt in. l. quod quis. C. de procura, d. l. 19. tit. 5.
par. 3. His tamen non obstantibus, contrarium est hac
in specie probabilius, imo quòd commissarius nõ pos-
sit alium substituere: quia non est constitutus, nisi ad
negocium particulare, qua in specie non habet locum
tex. in. d. l. si procuratorẽ. §. 1. ff. mand. & quia est actus
nudi ministerij, quo casu locus non est substitutioni
vt in cap. fi. §. 1. de offi. delega. & quia est electa indu-
stria personæ ipsius commissarij, de quo maxime te-
stator confidit, vt ex eodem tex. colligere poteris &
ex, cap. tua de testam. ex quibus hanc conclusionem
tenet Bald. in. l. nulli. C. de epi. & cleric. Bertachi. in
tract. de episco. in. 6. par. circa vltimas voluntates nu.
3. & 4. & nuncupatim Cifonta. in. l. 31. Tauri numero
5 Gomez Arias numero. 6. Anto. Gomez numero vl-
3 tim. Tellius Fernan. numero. 4. [Ex his aliud insur-
git dubium, nunquid commissarius possit alium com
missarium eligere, si testator hoc ei specialiter commis
sit in casu, quo ipse nollet pro eo testari? Et crederem,
si commissario data fuit potestas nominandi alterum
commissarium absque alia expressione & declaratio-
ne, non posse eum constituere, sed tunc demum cùm
incertum de certis nominauerit, vt vnum de collegia-
libus sanctæ crucis arg. eorumque notat Bar. & doct.
in. l. quidam relegatus. ff. de reb. dub. ita vt eo non eli-
gente, omnes venire possint iuxta tex. in. l. cum quidã
ita cauisset. ff. de leg. 2. cum moderamine supra in glo.
4 2. numero. 3. tradito. [Sic etiam testator non poterit
committere commissario, vt faciat quoscũque execu
tores testamenti voluerit, secundum Bal. in. l. executo
rem numero. 5. C. de execut. rei iudi. Nec vt in locum
executoris morientis alterum subroget, vt idem Bald.
censet in. l. 1. in lectura numero. 7. versi. subsequenter
verò quæro. C. de sacrof. eccles. etiamsi executio sit fa-
cienda ad pias causas Bertachi. in tract. de episco. in. 6.
par. de authoritate episcopi. q. 2. idem ante eos voluit
Ioan. And. in. cap. 1. de procura. in. 6. Si autem testator
commisit

commisit commissario non factionem, sed nomina-
tionem dumtaxat executoris, valebit eius nominatio
secundum Bal. in. l. id quod pauperibus num. 15. versi.
modò iuxta prædicta. C. de epi. & cleri. cum concor-
dan. traditis infra eo. l. 14. glo. 1. numero. 3. Quod verũ
est, dummodo nominatio committatur in vnum in
certum de certis, quem commissarius eligere maluerit,
vt vnum de collegialibus talis collegij, secus si comis-
sio nominationis esset indiffinita secundum Bar. in. l.
quidam relegatus numer. 7. ff. de reb. dub. & ibi Soci.
numero. 16. Rom. in. d. l. captatorias num. 3. C. de testa.
mili. & ibi Corn. ita concordans opiniones Bart. &
Bal. colum. vlti. versi. dici potest Imol. Paul Alexã. &
Iaso. post glo. ibi in. l. si quis à filio. §. si quis plures. ff.
de lega. 1. vbi idem concludunt in tutore, de quo valet
argumentum ad executorem testamenti secundũ glo.
in. l. antepen. ff. de tutel. l. vxorem. §. 1. ff. ad. l. Corne.
de falsi. Bar. in. d. l. quidam relegatus numero. 5. & hãc
opinionem tenuit dicens communem Roder. Xuar. in
d. tracta. de captatoria voluntate colu. 5. & 6. versi. ego
teneo & versi. fundamenta. Soci. in. d. l. quidam relega
tus numero. 8. Telli. Fernan. in. d. l. 31. Tauri numero. 5.
& 6. Qui tamen limitat, nisi personę, ex quibus debet
eligere, essent incerte, ita quod si omnes venirent, dis-
positio redderetur eluforia, videlicet, quãdo hi quos
designauit testator, ex quibus commissarius posset eli
gere vnum vel duos executores testamenti, essent ex
vicinis Bononię vel vnius regni, nam hoc casu illo nõ
arbitrante omnes admitti non possent: quare tunc no-
minare non posset commissarius, quod firmat author
ritate Pauli Castren. in. d. l. captatorias numero. 3. C.
de testa. mili. Soci. in. d. l. vtrum. §. cum quidam nume.
ro. 8. ff. de reb. dub. Pauli Paris. cons. 38. lib. 3. & nume.
5 33. & numero. 47. & 48. [Sed an fœmina possit esse cõ
missaria ad faciendum testamẽtum? Quod placet Ioã
ni Lupi in. d. l. 31. Tauri numero. 36. & seq. & Cifontano
numero. 3. quos sequitur Antonius Gomez ibidem
numero. 4. & Tellius Fernadez in fine, quod probãt
arguendo ab executore ad commissarium, potest enim
fœmina esse executrix testamenti, vt in. l. ã filio vbi
Bar. numero. 1. & docto. notant. ff. de alimen. & cibar.
lega. c. nos quidem de testam. glos. in. cap. 2. vbi Ioã.
And. & doct. communiter de testam. in. 6. Bart. & ibi
Deci. numero. 21. in. l. 2. ff. de regulis iur. Oldendor. de
executoribus vlti. volun. tit. 5. Ipecula. in tit. de instru.
editio. §. nuc verò numero. 76. dicens hoc seruari con-
suetudine, Couarruuias in cap. tua numero. 5. hanc di
cens communem de testam. Deci. cons. 91. nu. 1. Quod
procedit, etiam si fœmina contrahat secũdas nuptias,
nam etsi amittat tutellam filij, non tamẽ amittit hoc
executricis munus secundum Bar. in. d. l. ã filio num.
2. ff. de alimen. & cibar. lega. Bal. in auth. eisdem pœnis
C. de secun. nup. ad fi. Oldendor. d. titul. 5. Deci. in
d. l. 2. numer. 21. ff. de regu. iur. Couarruuias vbi supra.
6 [Possũt etiam esse executores testamenti, & per conse
quẽs cõmissarij religiosi obseruãtes, & clausurales, &
canonici regulares, cũ licẽtia tamen superioris gl. in. c.
fi religiosus de testam. in. 6. Deci. cons. 499. numero. 2.
& hac in specie conuenire poterunt coram ordinario
de fraude & culpa, atque vt rationem reddant admi-
nistrationis, vt in Clem. 1. de testamen. minores verò
etiam de consensu superioris esse non possunt cõmis-
sarij, neque executores testamenti, vt in Clem. exiui.
§. verùm etiam versi. verumtamen de verbo. signi. &
ibi Card. & docto. Couarruuias in. d. cap. tua in princi-
pio Telli. Fernandez in. d. l. 31. Tauri in fine. Quod
limita vt per Couarr. in. d. cap. tua numero. 1. Gregor.
Lupi quem vide in. l. 2. in verbo frayles, tit. 10. par. 6. di
tam infra eo. l. 14. glo. 1. numero. 2. & 3.

GLOSS. IX.

1 *Mandati fines sunt custodiendi.*

2 *Restituere vel distribuere inter pauperes grauatus post quatuor menses, an possit ante tempus distribuere?*
Restituere post mortem grauatus potest ante mortem restituere, ibidem.

1 *Señalo y mando, y no mas.* Fines enim mandati diligen-
ter sunt obseruandi, aliàs non valet quod agitur. l. dili
genter. ff. manda. l. 19. tit. 5. part. 3. quare commissarius
vel executor tenetur sequi omnino testatoris volunta
tem. [Ex quo executor testamentarius nequaquã
2 poterit præuenire ab ipso defuncto designata ad exe-
quendum testamentum, & aliquid pauperibus distri-
buendum, vt si dixit post quatuor menses exequuto-
res mille distribuant inter pauperes, non enim poterit
ante distribuere secundũ Bart. in. l. cum pater. §. à filia
per tex. ibi. ff. de lega. 2. ne fiat præiudicium pauperi-
bus post diem illam futuris, idẽ voluit Ang. & Alex.
in. l. stipulatio ista. §. si quis dolum colu. 2. ff. de verbo.
oblig. Iaso. in. l. post mortem. C. de fideicõ. vbi hanc fa
tetur communem, idem etiam attestatur Deci. in. l. cũ
tempus. ff. de regu. iur. ab ea tamen ipse discedit qui-
busdam considerationibus nõ contemnendis, quas re-
fert, & opinionem eius sequitur Couarru. in capit. tua
numero. 5. de testam, subditque idem voluisse Ancar.
cons. 202. & Abb. cons. 11. dubio. 1. libro. 2. arg. tex. in. l.
vxorem. §. Sceuola. ff. de lega. 3. vbi post mortem resti-
tuere grauatus hæreditatem, poterit viuens cùm volue
rit eam restituere. l. post mortem. C. de fideico. Sed hæc
iura nihil faciunt, quia iuri pro se introducto potuit
hæres renuntiare, quia nulli ex tali restitutione ante
mortem præiudicium infertur. At in casu proposito
supponimus, præiudicium pauperibus futuris inferri,
quare nimirum si volũtas testatoris sit omnino adim-
plenda, quod tamen latius examinabo infra eod. l. 14.
glos. 1. numero. 37. & pluribus sequentibus.

LEY. VI.

¶ *Que es lo que el comissario por virtud del poder general puede hazer de los bienes del difuncto.*

¶ *ley. 32. de Toro.*

¶ Quando el testador no hizo hæredero,
ni

Universidad de Deusto
Biblioteca

ni menos dio poder al comissario que lo hiziese por el, ni le dio poder para hazer alguna cosa de las dichas en la ley proxima: si no solamẽte le dio poder para que pueda por el hazer testamento: el tal comissario mãdamos que pueda descargar los cargos de conscienciaa del testador que le dio el poder, pagãdo sus deudas y cargos de seruicio, y otras deudas semejantes,b y mandar distribuyr por el anima del testador la quinta parte de sus bienes,c que pagadas sus deudas montare. Y el remanente se parta entre los parientes que vinieran a heredar aquellos bienes ab intestato,d Y si parientes tales no tuuiere el testador, mandamos que el dicho comissario dexãdole ala mugere del que le dio el poder, lo que segun leyes de nuestros Reynos le pueda pertenescer: Sea obligado a disponer de todos los bienes del testador por causas pias,f y prouechosas al anima del q̃ le dio el poder, y no en otra cosa alguna.g.

GLOSS. I

1 *Executor testamentarius cui exoneratio conscientiæ defuncti cõmissa est, an debita præscripta vel quæ naturaliter tantum debentur possit soluere.*
2 *Debita præscripta tũc per executorem solui possunt, cùm alia debita testanti non supererant.*
Dispositio si in vno dumtaxat casu verificari potest, habetur pro expresso casu ille, ibidem.
3 *Debita quæ prius sint per hæredem vel commissarium seu executorem ex soluenda? & numero. 5.*
4 *Creditores anteriores seu potiores quando contra hæredem seu commissarium vel executorem primo venientibus soluentem poterunt habere recursum.*

a *Cargos de conscientia.* Ex his verbis notat Tellius Fernandez in.l. 32. Tauri numero. 5. quòd commissarius cui â lege ista concessa est facultas exonerandi conscię tiam testatoris, ciusque debita soluendi, poterit debita naturaliter tantum, vel alia debita mala fide præscripta soluere, quę in foro iudiciali sunt inexigibilia, iuxta ea quæ dixi in stylo cancellarię tit.1. prę eminẽ. 17. casu. 20. declaratione. 4. legis Toleti. §.1. glo.1. nu. 17.18. & sequentibus idque probat Tellius ex doctrina Pauli Castr. in.l. quibus diebus. §. dominus nume. 2. ff. de conditio. & demonstra, dicentis, quòd si quis mandauit solui debita sua, & exonerari conscientiam suam, poterit soluere debita præscripta, quę cum conscientia retineri non possunt, eumque sequitur Socin. ibi numero. 11. versi & hoc de plano. [Idem alia ratione voluerunt Ioan. Lupi in.d.l.32. Tauri numero.1. & Dida. Castelli in gloss.1. nempe, ex doctrina Bar. in.d. §. dominus post gloss. ibi, asserentis quòd si testator iusserit soluere eius debita, & nulla alia erant debita præter præscripta vel naturaliter debita, illa sunt soluenda, quoniam vbi dispositio in vno dumtaxat casu potest verificari, ille habetur pro expresso, ac si in indiuiduo de eo fuisset facta mentio, vt in.l. fundus qui locatus. ff. de fund. instru. l. pediculis. §. item cum quæreretur. ff. de auro & arg. leg. & hęc est communis sententia teste Socino in. d. §. dominus numero. 4. & 9. qui materiam hanc explicat conclusionibus, vide eum Tellius tamen Fernandez licèt opinionem sequatur Ioan. Lupi, eius tamen improbat rationis applicationem legi nostrę, eo quòd vbi lex debitorum meminit, intelligitur de eis, quę exigi possunt, vt in. l. si is cui. §. Flauius versic. respondi siquidem. ff. de solutio. [Tu verò hanc conclusionem limita & restringe, vt valeat in vim legati, & sic in præiudicium hęredis, non autẽ in præiudicium creditorum, quippe quibus præiudiciũ inferre nequit huiusmodi dispositio testantis, nisi vere probetur debitum. Primo enim soluenda sunt debita exigibilia, & quę iure ciuili debentur, quàm quæ naturali tantum debita sunt, quinimo prius debita titulo oneroso, quàm quæ lucratiuo debentur. Sed & quæ hypothecam habent, quàm personalia, & inter personalia, quæ priuilegium habent, atque inter hypothecaria, quę priora sunt tempore, & si secus solutum fuerit per hęredem, qui inuentarium confecit, licèt cõtra eum non habeant recursum creditores potiores, poterunt tamen ab his qui receperunt repetere, vt in .l. fi. §. & si præfatam versi. sin vero creditores & versi. licentia. C. de iure deliberan. vbi docto. ita declarant. [Contra hęredem tamen tunc poterunt habere recursum, cùm ex aduerso fuerit probatum, ipsum habuisse notitiam æris alieni, tunc enim si cautionẽ ab his quibus soluit non receperit, tenebitur potioribus creditoribus de sibi debitis satisfacere, & scientia non præsumetur nisi in hęrede vsurarij secundum Archid. in cap. non sane. 14. q. 1. Lapum & Doni. in .c. quanquã de vsur. in. 6. Paul. Castren. in.l. vlti. §. & si præfactam numero. 4. per gloss. ibi. C. de iure delib. & ibi Alex. numero. 7. & Corne. nu. 1. versi. tretia vtilitas est quòd hęres potest satisfacere creditoribus primo venientibus &c. Grego. Lupi. in.l. 7 in verbo que las deban tit. 6. par. 6. Verùm nec aduersus emptores rerum hæreditariarũ poterũt potiores creditores, hypothecaria vel alia actione agere, vt in.d. §. et si præfatam, & ibi latius explicãt doctores. Quod limita vt per Tellium Ferr. in.d.l.32. Tau. nu. 9. [In executoribus autẽ vltimarũ volũtatũ idẽ esse omnino cẽset Gre. Lu. in.d.l.7. tit. 6. par. 6. in verbo q̃ las debã ver. quid aũt in executorib⁹.

GLOSS. II.

Probationes per cõiecturas sufficiũt in restitutionibus pro exoneratione cõsciẽtiæ defuncti per commissarium faciendis.

Y otras

b *Y otras deudas semejantes.* Vt si commendatarij Indorum huius regni aliquid extorserunt ab ipsis Indis vltra tributa ab eis debita, vel si personali seruitio vti fuerunt, hac enim in specie & simili sufficient probationes per coniecturas, licèt non sint plene & integre, arg. eorum quę notat Bal. in.l.id quod pauperibus numero. 24. & 25. C. de epi. & cleri. Sed hoc intellige quo ad præiudicium hæredum, nõ creditorũ, poterit enim hac in specie vltra quintam partem bonorum in huiusmodi debitis expendere, modo non constet in fraudem fecisse, quod continetur ex his, quę in glolla præcedenti diximus, facit quod â Bal. traditur in.l. si quis ad declinandam. §. in omnibus numero. 23. C. de epi. & cleri. an debeatur quarta episcopo ex relictis per restitutionem male ablatorum.

GLOSS. III.

1 *Testamentum iure canonico quando possit in alterius voluntatem conferri. num. 2.*
3 *Testamentum fauore piæ causæ an possit quoad legta & institutionem in alterius voluntatem conferri?*
4 *Commissarius cui absolutè cõmittitur libera testandi facultas pro alio iure regio de quinta bonorum parte dumtaxat potest disponere & quomodo?*
5 *Lex nostra & cap. cum tibi de testam. explicatur optime.*
Commissarius non censetur hæres ad distribuendum bona inter pauperes hæredibus legitimis deficientibus, sed censetur esse testator ad disponendum de bonis in causas pias non ad distribuendum, ibidem.

c *La quinta parte de sus bienes.* Præmittendum est iure canonico, nõ solum cum quis alteri committit voluntatem suam, vt disponat de bonis suis ad pias causas, verùm etiam quando simpliciter & absolutè committit alteri, vt disponat de bonis suis ad eius libitum & voluntatem, valet & tenet huiusmodi dispositio ex equitate canonica, & commissarius censetur hæres institutus nomine tenus, teneturque omnia bona testatoris inter pauperes diuidere & distribuere, vt in. cap. cum tibi de testamen. cuius verba sunt. *Qui extremam voluntatem in alterius dispositionem committit, non videtur decedere intestatus.* Quem tex. ita intelligunt Innocen. Ioan, And. hosti. Anto, Abb. Car. Ancarra. Imo. & communiter docto. Bar. in.l.1. numero. 64. C. de sacrosanct. eccles. [Qui tamen intellectum communem limitat, quoties commissio fit per verbum denotans arbitrium, secus si meram voluntatem commissarij denotet, sed tamen communiter reprobatur hęc limitatio teste Anto. Gomez. in. l. 32. Tauri numero. 1. Verùm enimuero Anto. Gomez profectò fallitur, nam limitationem Bar. sequitur Alexan. in.l. captatorias nume. 6. & Corne. numero. 4. & Iaso. numero. 10. C. de testa. milit. imol. in.l. captatorias numero. 4. ff. de hęre. instit. Paul. Paris. conf. 38. numero. 21. libr. 3 atque ideo eam communem esse existimat Couarru. in.d. capit. cum tibi
e nnmero. 10. de testam. [Fauore tamen piæ causę quo ad legata testamentum potest in alterius voluntatem conferri, ex communi doctorum sententia in.d. cap. 1. cum tibi, vt ibi attestatur Couarr. numero. 12. Corne. Alexan. Iaso. & Deci. idem asseuerant in.d.l. captatorias. C. de testam. mili. cum concordan. per Paul. Paris. congestis conf. 38. numero. 24. lib. 3. & conf. 83. colum. pen. lib. 2. idem etiam quoad institutionem fieri posse contendit egregius ille nostratum primas Couarru. in d. cap. cum tibi numero. 12. extra de testam. vbi respondet ad tex. in. l. fideicommissa. 2. §. quod si ita. ff. de fideicom. liber. ad quem lectorem relego. [Cęterum iure nostro regio quoties quis simpliciter & absolutè committit alteri voluntatem & dispositionem suam, vt pro eo testetur, poterit de quinta bonorum parte dumtaxat disponere ad pias causas pro anima defuncti, solutis prius debitis & aliis, quę testatoris defuncti conscientiam aggrauãt, iuxta formam supra in glo. 1. traditam: reliqua verò pertinent ad hęredes ab intestato, quibus deficiẽtibus, commissarius poterit bona omnia inter pauperes distribuere, vt in glosis sequentibus constabit latius, atque ita restringitur dispositio tex. in. d. cap. cum tibi de testa. & intellectus Innocen. ibi communiter receptus, vt aduertit Anto. Gomez in. d. l. 32. Tauri numero. 1. concluf. 3. & Couar. in. d. c.
5 cum tibi numero. 10. versi. regia vero lex. [Qui dubitans tamen dixit, aliud esse quando quis propria bona alterius dispositioni committit, qua in specie communis conclusio procedit, aliud verò quando quis alteri committit, vt eius nomine testetur, prout lex nostra præmittit, tunc enim non potest cõmissarius hic se ipsum, nec alium instituere hæredem vt in. l. præcedenti, nec videtur â committente factus hęres, cuius opinio mihi applaudet, licèt ipse alterius iudicio censendam committat, ius enim nostrum regium nullam ad testamenti validitatem hęredis institutionem vel additionem exigit vt in. l. 1. &. 2. supra hoc eodem titulo. Quare nimirum si testamentum commissarij absque vlla hęredis institutione sustineatur. Quod potissimum conuincitur ex lege nostra, quę hac in specie hæredes vocat legitimos: quibus deficientibus tenetur disponere ad pias causas de omnibus bonis testatoris, non aliàs, non dicit tex. tenetur distribuere, sed disponere, & sic lex facit eum testatorem, non hęredẽ, quod est singulare & verum, quidquid in contrarium dixerit Tell. Fernandez in.d.l.32. Tauri nume.1. & 2.

GLOSS. IIII.

1 *Ab intestato venientes vsque ad quẽ gradum succedant?*
2 *Intestatus non dicitur decedere hoc iure regio qui per se vel alium fecit testamentum nullo scripto hærede.*

d *Ab intestato.* In transuersalibus vsque ad decimũ gradum de iure ciuili Romanorum. §. vlti insti. de legitima. succes. & iure regio vsq; ad duodecimũ vt in. l. 6. tit. 13. par. 6. vel secũdum veriorem literam vsque ad decimum, secundum emendationem Grego. Lupi per regem nostrum approbatam, in ascendentibus & descen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cedẽtibus vsque in infinitũ succedũt ab intestato secũ dum Bal.& Fel.in.cap,postremo de appella. [Et nota ex hac lege testatorẽ nullo instituto hęrede per se vel commissarium facto, non decedere intestatum,quia ipsi hæredes legitimi vocati & scripti censentur, vt latius dixi supra eo.l.1.glosſ.10.numero.47.&.56.& glo. 13.quod verum est quidquid dixerit Telli Fernan.d, l.32.Tauri numero.3.

GLO. V.

1 *Vxori quid pertineat iure regio marito decedente?*
2 *Vxor & fiscus quare in specie legis nostræ excludantur à successione deficientibus legitimis & nu. 3.*

e *Dexandole ala muger.* Quod iure nostro pertinet ad vxorẽ,est dos,arrhę,& sponsalitia largitas vt in.l.1.2.&.4.ti.2.de dotibus & arrhis supra hoc codẽ libro,& dimidia pars bonorũ constante matrimonio acquisitorum.l.2.3.& per totum tit.9.de bonis constante matrimonio quæsitis infra hoc eodem libro:& hoc iure habere debet siue hęredes legitimi extent siue no.Si vero dotem vel alia,quæ modo diximus,non habuerit, propter eius paupertatem extantibus filijs vel alijs hęredibus, lex ei cõcedit quartam partem bonorum mariti sui iuxta formam traditam in auth. præterea. C. vnde vir& vx.Sin autem nulli hęredes legitimi supersunt,succedit vxor viro,& ex contrario vir vxori.l.
2 1.C.vnde vir & vxor.[In specie vero legis nostrę quoties testator decedit cum testamento faciendo per cõmissarium,in quo hæredem non scripsit,vel scribere iussit,consanguinei venientes ab intestato vocati censentur,quibus non extantibus non succedit vxor,nec fiscus iuxta formã.l.1.&.4.C.de bon.vacan.lib.10.& l.1.§.diuus ff.de iu.fisci &.l.6.in fi.ti.13.part.6.sed ipsi vxori relinquitur dos & cętera,quę iure nostro ad eã pertinẽt,siue testatus maritus decedat siue intestatus, & cætera bona in piam causam sunt eroganda, vt hic
3 statuitur. [Doctores tamen nostri,hic se inuoluunt, valdeque mirantur,anxie inquirentes causam, quare vxor & fiscus excludantur hic à successione, quæ per legem ab intestato defertur vxori & fisco non extantibus legitimis.Cuius prodigij non ita mirarentur,si considerassent,quod in glo. precedenti in fine adnotauimus,nempe,defunctum in casu legis nostrę testatũ, nõ intestatum decessisse,ipsosque hæredes legitimos consanguineos institutos censeri,vt probaui supra eo. l.1.glo.10.numero.47.&.56. & glo. 13. Quomodo ergo hac in specie locus esse poterit legibus, quę in hęreditate ab intestato delata deficientibus legitimis vocant vxorem,& ea deficiente,fiscum? nam in casu nostro non dicitur decedere intestatus vt dixi, sed cum testamento,quare nimirum ex interpretatione voluntatis defuncti post hęredes consanguineos legitimos, vocati censentur pauperes vt infra dicam in glo.seq. Et si instes,hęredes legitimi & venientes ab intestato dicuntur vir & vxor atque etiam fiscus, vt ex legibus supra citatis deducitur: respondebo per legem nostrã non vocari hęredes legitimos vel venientes ab intestato simpliciter,sed consanguineos ab intestato successuros,vt constat ibi,*Entre los parientes que vinierã a heredar aquellos bienes ab intestato.* Et si dixeris non dicit vinieran,sed vinieren,quasi sentire videatur tex. non ex testamento , sed ab intestato venire ad successionem hac in specie iuxta intellectum communem, respondeo erratam esse literam vt constat ex.l.1.ibi auiã de heredar, supra hoc titulo , vel si hoc non admisseris,nil refert quoad id,de quo agimus sit litera vinieren o vinieran , quia in vtraque specie consanguinei vocati censentur,non vir & vxor nec fiscus. Et hunc credo esse verum & genuinum legis nostræ intellectũ quidquid anxie turbati censuerint Ioan. Lupi in.d.l. 32.Tauri numero.11.&.12. & Gomez Arias ibidẽ nu. 18.& Telli.Fernandez.nume.4. quod non refero hoc enim curę fuit ipsi Tellio.

GLOSS. VI.

1 *Legitimi hæredes vocati cẽsentur,& eis deficientibus causa piæ vbi testator commissarium fecit absque nominatione hæredis ad faciendum pro eo testamẽtum.*
2 *Vxori an debeatur quarta authenticæ preterea. C. vnde vir & vxor,in specie legis nostræ?*
3 *Commissarius generalis non instituto hærede deficientibus legitimis an censeatur institutus hæres?*
4 *Commissarius an possit executionem testamenti facere & bona ad hunc effectum vendere, ibidem.*

f *Por causas pias.* Nota ex lege ista quòd ex generali cõmissione alicui facta vt pro eo testetur,si hæredem nõ nominauerit,censentur nominati cõsanguinei qui succeſſuri essent ab intestato,& eis deficientibus pauperes instituti censentur,& in causas pias est tota hæreditas erogãda,vt recte sensit Ioan.Lupi in.d.l.32. Tauri numero.11.&.12.& Telli Fernan.ibi numero. 4.sed
2 vxori hac in specie relinqui debet dos,& cętera quę iure ei competunt vt dixi in glo.precedenti. [Non autem quarta quæ ei debetur iuxta dispositionem auth. præterea .C.vnde vir & vx.quia hęc ab intestato debetur,non verò testamento facto, prout in specie nostra factum fuit,nisi tanquam pauperi ei à commissario prestari iubeatur: hoc quippe ei licebit, quemadmodum licet in alias pias causas erogare,vt per Bald, in.l.id quod pauperibus à numero. 34. & deinceps & in.l.si quis ad declinandam numero. 5. C. de ep. cleri.
3 [Item nota ex lege ista,cõmissarium non esse hæredẽ, etiam si in defectum venientium ab intestato teneatur in causas pias disponere,quemadmodum in executore statuitur in cap.cum tibi de testam.vt dixi supra eod. glosſ.3. in fine.Nam lex testatorem non hęredem facit commissarium,cùm dicit,*Sea obligado a disponer de todos los bienes del testador por causas pias.* Non dicit tex.ad distribuendum,sed ad disponendum,quare saltur iudicio meo Antonius Gomez in. d. l.32. Tauri numero.3.dum asserit commissarium posse bona testatoris distribuere inter pauperes,vel pias causas in casu legis nostrę,& excludetur fiscus,nili quatenus vtitur verbo distribuere,intelligas,idest,disponere. Nam distributio non pertinet ad commissarium generalem sed ad executorem,nisi hoc esset commissario speciali
4 ter à testatore iniunctum. [Quo fit vt non recte hic incidat quęstio,an commissarius habeat potestatem vendendi,quam examinat Telli.Fernãdez in. d. l.32. Tauri numer.6.nam quęstio hæc potius ad executores testamenti referẽda est,nam commissarius exequi non potest, sed disponere vt dixi,nisi speciale mandatum à testatore obtineat: si non potest exequi testamentum,ergo nec bona vendere.

GLOSS. VII.

1 *Commissarius non potest in res prophanas bona testatoris erogare in casu, in quo potest in pias causas distribuere.*
2 *Ecclesiæ an possit relinqui aliquid ex his quæ inter pauperes sunt distribuenda?*

g *Yno en otra cosa alguna.* Non enim poterit commissarius bona testatoris expendere in res prophanas, sed in causas pias vt Did.Castilli aduertit in.l.32. Tauri in
2 glosſ.vltim. [Sed an possit commissarius loco pauperum ecclesiæ aliquid legare,vel an dicatur in hoc excedere? Ioan.And.in.cap.vlti.de testam.in.6.in nouella decidit,hoc impune facere posse, quia appellatione pauperum ecclesia continetur. Omnes qui in princi. vbi Bal.notat numero.7. & in.l. si quis ad declinandã numero.10 & in.l.id quod pauperibus numero. 33.C. de epi.& cleri, Ang.in. §. si vero in fi.in auth. de non alienam.Ex quibus locis plures quęstiones huc spectãtes poteris deducere,& ex traditis per Gregorium Lupi in.l.3.in verbo tuuiere por bien tit. 10.par.6,

LEY. VII.

¶ *Dentro de que termino el comissario a de disponer para que valga lo por el mandado.*

¶ *Ley. 33. de Toro.*

¶El comissario para hazer testamento o mandas,[a] o para declarar por virtud del poder que tiene lo que ha de hazer de los bienes del testador,no tenga mas termino de quatro meses,[b] si estaua al tiempo q̃ se le dio el poder en la ciudad, villa, o lugar, donde se le dio el poder. Y si al dicho tiẽpo estaua ausente, pero dẽtro de stos nuestros Reynos, no tẽga, ni dure su poder mas de seys meses . Y si estuuiere fuera de los dichos Reynos al dicho tiẽpo,tenga termino de vn año y nomas. Y passados los dichos terminos, no pueda mas hazer que si el poder no le fuera dado. [c] Y vengã los dichos bienes a los que los auian de auer, muriendo el testador ab intestato. [d] Los quales terminos mandamos que corran al tal comissario aunque diga y alegue que nũca vino a su noticia [e] que el tal poder le auia sido dado. Pero lo que el testador le mando señalada y determinadamente,señalãdo la persona del heredero,o señalando cierta cosa que auia de hazer el tal comissario, mãdamos que ental caso el comissario sea obligado a lo hazer,[f] y si passado el dicho termino no lo hiziere,que sea auido como si el tal comissario lo hiziesse o declarase.[g]

GLOSS. I.

Commissarius quemadmodum potest facere testamentum,ita & codicillos.

a *Testamento o mandas.* Nota quòd quemadmodum testator potest testamenti factionem committere alteri, ita & codicillorum.Itaque si testator iam fecerat testamentum,& mortis præsura grauatus non potuerit codicillos facere,poterit id alteri committere. Nec hoc mirum videri debet,quandoquidem cui cõceditur testandi facultas,concessa etiam videtur & codicillos faciendi vt in.l.2.& ibi notat Bar.& docto.ff. de lega.1. cum concordan.supra eo.l.3.glo.4.vbi est tex.expressus hoc probans in fine.

GLOSS. II.

1 *Commissarius differt ab executore etiam in præfixione termini.*
2 *Executori testamentario quod tempus ad exequendum præfiniatur?*
Episcopus quando in negligentiam executoris substituatur ad executionem testamenti? ibidem.
3 *Commissario quod tempus præfigatur ad testamentũ faciendum.*
Tempus à testatore præfixum commissario vel executori seruandum est,ibidem.

b *Termino de quatro meses.* Vidimus in legibus precedentibus discrimen non modicum esse inter commissariũ ad conficiendum testamentum pro alio deputatum, & inter executorem testamentarium,vt expẽdimus ex.l.precedenti in glo. 6. numero.3. quare improprie. nostrates adaptare nitũtur in.l.33. Tau. vnde hęc lex sumpta fuit,terminum à lege nostra prefixum cõmissario executori,vt intrepide asseruit ibi Anto. Gom. numero. 1. [Sit ergo vera conclusio in executoribus
2 testamentarijs nullo tempore eis à testatore præfixo ad exe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad executionem faciendam testamenti annum haberi à quo tempore currat dicã infra eo.gl.5.] tex est in l.nulli.C.de epi & cleri c. nos quidem de testam.l.6. tit.10.par.6.quo anno elapso ad episcopum transfertur ius exequendi,vt ibidem probatur, & latè probat Felin.in.c.si quis.contra.2.col.de foro compe. nisi testator in casum negligentię alium executorem substituerit,tunc enim non exequetur episcopus, sed executor substitutus, secundum Bald. in. l. si fundum. §. Stichum.ff.de lega.1.& in.l.1.in prin.2.col.C.de cadu. toll.& in auth.licet,C.de epis.& cleri. Cœpola cautela.294.Barba.in.c.tua nobis.nu.14.de testam,Couarr. in.c.nos quidem.cod.ti.nu.2. Ad exequenda verò legata pia sex mensium tempus à lege definitur, quod cedit à die insinuationis testamẽti,vt in auth.de eccl. ti.§.si legatum.Panor.& doct.oẽs in.d.c.nos quidem de testam.Ioan.à Canibus in tractatu de executio.vl-
3 tim. vol.2.part.q.3. [Commissario verò ad faciendũ testamentum prefigitur per.l.nostrã tempus quatuor mensium, si tempore commissionis præsens erat in loco vbi facta fuit,& sex mensium, si erat tunc temporis absens,& vnius anni, si erat eo tempore extra regnum.Quod tamen intelligas,nisi à testatore aliter sit prouisum,& maius vel minus tempus ei fuerit prefixum, quia illud omnino seruandum est ab executore,vel commissario,vt in.l.statu liberos.§.si quis hęredi.ff.de statu lib.modò adita iam sit hęreditas,vt ibi dicitur. De quo infra latius in glo.5.& quod voluntas testatoris circa temporis assignationem sit seruanda in commissario,atque in executore testamenti asserũt Dida.Castell.in.l.33.Tauri.glos.1.& Ioann. Lup. nu. 6.Anton.Gomez. nu. 2. Telli Fernandi.nu. etiam.2; Couarrub.in.c.nos quidem.nu. 1. de testam.Gregor. Lupi in. l. 6.in verbo hasta vn año tit.10.part.6.& in glo.2.in prin.

GLOSS. III.

1 *Commissarius lapso termino ab hac lege præfinito an possit moram purgare & facere testamentum?*
2 *Morę purgatio non admittitur vbi est appositа dies & pœna,secus de iure canonico quod seruãdum est hoc in regno.*
3 *Morę purgatio non admittitur quoties executio fit ab ipsa lege priuante vnum, & admittentem ob negligentiam alium.*

c *Si el poder no le fuera dado.* Nota ex lege ista, quòd licèt regulariter elapso termino purgari possit mora vt in.l.ũ insulam & in. l. continuus. § item qui insulam & vtrobique latè docto.ff.de verbo. obliga. hoc tamẽ fallit in commissario,cui concessa est potestas faciendi testamentũ,nã si illud nõ fecerit intra tẽpus à testatore vel à lege ista constitutũ,non valet testamentũ,perinde acsi nullũ fecisset. [Cuius ratio esse potest, quia
2 quoties in aliquo actu vel dispositione ponitur dies & pœna,locus nõ est purgationi morę.l. magnam.C. de contrah. & commi. itipul. l. traiectitiæ.§.de illo ff.de actio.& obliga.l.1.verti.nisi forte. ff.de penu legata.l.qui fundum.1. ff. de contrah. emp. l.2. §.confectim.ff.ad Tertul.l.qui ob rem nõ defensam.ff.de condict.indeb. auth.hoc amplius.C. de fideicomis. capit. nos quidem de testam.l.35.ti. 11.& l.8.ti.14. par. 5.vbi
3 Gregro.Lupi. [Vel dici potest,ideo non admitti moræ purgationem in specie legis nostrę, quia elapso termino à lege vel testatore constituto, priuatur executor iure exequendi & transfertur in alium,scilicet, episcopum,vt in.d.cap.nos quidem de testamen, &.l. nulli.C.de epi.& cleri. At quoties executio fit à lege priuante aliquem aliquo iure sibi competente & transfertur in alium,prout nostra in specie, non admittitur purgatio moræ,vt in.l.quandiu.3. ff.de acq. hæredi.l. fi.§.sed et si quis. C. commu.de lega.Bar.& doct.in.l. si insulam.ff.de verbo.obliga.4.q.ex quibus hoc nuncupatim asseuerant Did.Castelli in.d.33, Tauri in verbo.no le fuere dado,& Ioan.Lupi.numero.7.& Antonius Gomez numero.3.quibus adhæreo, non ex eorũ fundamentis;quia hoc vltimum non facit ad propositum,cùm hîc non subrogetur alius loco commissarij, vt patet ex hac lege.Prima etiam ratio nihil vrget,cũ iure canonico quoties nihil interest, semper admittitur purgatio moræ.c.suam de pœn.cui potius adhęrere debemus hoc in regno,cùm legem non habeamus eiusdem regni morę purgationem non admittentem vbi est dies & pœna,vt nuncupatim asseuerat Gregor. Lupi in.l.8.glo.2.ti.14.par.5.] Sed quia hoc in hac lege expressim cauetur his verbis.*Y passados los dichos terminos,no pueda mas hazer que si el poder no le fuera dado.* Quod notabis valde.

GLOSS. IIII.

Testatus quis decessisse intelligitur etiam quoad hæredis institutionem,qui nullum fecit vel facere mandauit hæredem,quia instituti censentur qui successuri erant ab intestato.

d *E vengan los bienes a los que los auian de auer muriendo el testador ab intestato.* Ex his verbis clare deducitur, testatorem testatum decessisse in specie legis nostræ etiam quo ad hęredis institutionem,licet nullum fecerit vel facere mandauerit hæredem,censetur siquidem institutus is,qui successurus erat,si ab intestato decessisset testator,ergo nõ decessit,de quo supra eo.l. 5.gl. 4.& l.1.glo.10.numero.47.&.56.& glo.13.

GLOSS. V.

1 *Executori testamẽtario tẽpus à lege vel à testatore cõstitutũ à quo tẽpore currere incipiat,an à die mortis,an aditionis,an scientię,an à monitione iure communi & regio? & num.2.3.& 4.*
4 *Executori testamẽtario iure cõmuni Imperatorũ cucurrit annus ab adita hæreditate & scientia, & nu.5.*
5 *Ignoranti quando currat tempus præstitutum ad actũ faciendum,vel non & nu.4.*
6 *Lex.6 & vlt.ti.10.par.6. ad concordiã reducuntur.*
Executoris testamẽtarij monitio quãdo requiratur,ib.
7 *Executori testamentario iure regio currit annus à tẽpore mortis & scientię.*
8 *Commissario ad faciendum testamentum currit tempus*

pus ab hac lege constitutum à die mortis testatoris ante aditam hæreditatem,etiam ignorãti & impedito,iure nostro regio.

e *Aunque diga y alegue que nunca vino a su noticia.* Duo hîc oportet inuestigare,à quo tẽpore currat dilatio data commissario,aut executori testamẽtario? & imprimis quoad executorẽ variæ sunt opiniones, alij dicũt à die aditæ hæreditatis currere ,quia iure cõmuni ab eo die sumit effectũ testamẽtũ,&antea impeditur exẽcutio testamenti,etiã si quis intestatus decesserit, secũdum glo.in.l.qui filio.§.i.ff.de hæred.instit. quã vt singul.& vnicam sequitur Socin.in.l.1.nu.13.&.14. ff.de lega.1.& è nostris Ant.Gom.in.l.24. Tau. nu.vlti.& Greg.Lup.in.l.37.ti.9.par.6.in verbo frutos cũ cõcordãtijs à me traditis supra eo.l.1.gl.14.nu.5.& seq. quo nixi fundamẽto id asseuerãt Bal.Imol.& Soci.in. l.si
2 in diẽ.ff.de cõd. & demõstra.Abb. & Couar. nu.3 in c.nos quidẽ de testam. [Iure verò regio Partitarũ tẽpus hoc executoribus testamentarijs à lege prefixum currit à die mortis testatoris,vt in.l.6.ti.10.par.6. ibi:
3 *A lo mas tarde hasta vn año despues de la muerte del testador.* [Alij dicũt q̃ annus iste incipit currere à die monitionis à iudice factę,vt asserũt doct.per tex. ibi in.c.nos quidẽ de testam.Cardi.Ancar.Abb.Imol & Couar.ibidẽ nu.2.Bal.in.l.id quod pauperibus nu.11. C.de epi.& cleri.Iacob.à Canib⁹ in tractatu de executorib⁹ vlt.volũ.2 par.q.3.nu.11.hãc dixit cõmunẽ opinionẽ Bal.in.d.l.id quod pauperibus nu.11.Abb.cõs. 59.li.1.& cõs.11.li.2.Rochus de Curte de iure patronat. in verbo cõstruxit.q.10.Barb.cõs.8.li.1. licèt ibi & in d.c.nos quidẽ nu.33.teneat,q̃ currat à die mortis testatoris ,cuius opinio cõfirmatur per.d.l.6.ti. 10. part.6.
4 [Alij censent hoc tẽpus currere etiã ignorãti & impedito,quia in fauorẽ eorũ, quibus aliquid relinquitur statuitur,vel fauore cõsciẽtię defuncti, ita cẽsuit Specula.in tit.de instrumẽ.edi §.nũc verò aliqua nu.39.sequitur Cardi.in.d.c.nos quidẽ de testam.Bal.in.l.captatorias nu.12.&.13.C.de testa.mili. Gom. Arias in.l.
5 31.Tau.nu.13.Tell.Fern.in.l.33.Tau.nu.1.in fi.[Mihi autẽ videtur,quòd iure cõmuni Imperatorum currat hoc tẽpus executori prestitutũ à die aditę hęreditatis & sciẽtiæ,etiã si per cõstitutionẽ episcopalẽ statuatur currere à die mortis,quia ante aditã hæreditatẽ,vt dixi nu.1.impeditur executio testamenti, sed impedito agere nõ labitur tẽpus præfixũ ad aliquid agendũ. c. quia diuersitatẽ de cõcess. prœb.l.1.C.de annali excep. auth.nisi tricenale.C.de bon.mater,vbi Pinel. melius cæteris explicat à nu.42.quare ignoranti,aut aliàs impedito non currit annus iste. [Nec obest quod tẽpus
6 ad aliquid agẽdũ præfinitũ,currit ignorãti,& impedito,si in eius fauorẽ fuerit cõstitutũ,secũdũ gl.in.c. statutũ de præbẽ.in.6.l.1.8.ti.11.infra hoc lib.cũ cõcordã. per Tiraq.traditis li.1.de retractu.§.35.gl.4.nu.25.quo nã hoc procedit,quoties datur dilatio in merũ fauorẽ alicuius,qui actũ facere tenetur,secus quãdo constituitur etiã ad cõmuncndũ alicuius negligentiã, vt respõdent Abb.Imol.& Couar.in.d.c.nos quidẽ nu. 4. Ex quibus hãc opinionem,quod annus currat à tẽpore scientię & aditæ hæreditatis tenẽt Abb. & Couar. nu.3.&.4.in.d.c.nos quidẽ & Lud.Rom.cõs.228. col.
2.hanc dicens cõmunem Bar.in.l.genero.ff.de his qui not.infam.Bal.cons.171.li.2. Alber.Brun.in tracta. statutorũ in verbo executio Oldendor.in tracta. de exe cutione vlt.volun.ti.7.Greg.Lup.in.d.l.6.ti.10.par.6 in verbo hasta vn año. Quod autem dicũt monitionẽ requiri,vt ab eo die currat tempus intelligitur,si episcopus voluerit, quod dictus executor ante annum testatoris voluntatem adimpleat,tunc enim bis cũ monere debet,vt in auth.de eccles.tit.§. sin autẽ qui hoc facere,specul.in.d.§.nũc vero aliqua nu.82.Iaco.à Canib⁹ in.d.tractatu de execu.vlt,volũ.2.par.q.3. Abb. & Couar.nu.5.in.d.c.nos quidẽ de testam.Gre. Lupi in.l.vlt.gl.1.tit.10.par.6.vbi ita concordat cam legem
7 cum.d.l.6.eiusdem tituli. [Hodie verò iure nostro regio cũ substantia & valor testamenti, non dependeat ab aditione hæreditatis,vt in l.1.supra hoc eo. tit.curret annus executori assignatus à die mortis testatoris, & scientiæ,probatur expressim in.l.10.infra eo.vt ibi dicã in gl.6.Greg.Lup.in d.l.6.ti.10.part.6.in verbo hasta vn año,ad mediũ,& Telli.Fern.in.d.l.33. Tauri nu.1.in fi. In eo tamen quod dicit scientiã nõ requiri, falsa est eius opinio,nisi dicas loqui in cõmissario dũ-
8 taxat,quod tamen verba eius non patiũtur. [In commissario autem rectè loquitur Telli.Fernan.in.d.l.33. Tau.nu.1.in fine quòd nulla monitio,nec scientia,nec aditio hæreditatis spectetur, sed quòd currit tempus ei ab hac lege præfinitum à die mortis, vt expẽdit ex verbis legis,ibi. *Aunque diga y alegue que nunca vino a su noticia.* In quo omnes concordant,errant tamen, cũ hoc applicãt executori,vt sæpius dixi. Nec commissarius ignorãs contra lapsum temporis poterit restitui, vt probat Anto.Gomez in.d.l.33.Tauri nu.vlti.

GLOSS. VI.

1 *Executor testamẽtarius nõ cogitur acceptare officiũ, sed posquã acceptauerit officiũ tenebitur adimplere*
2 *Commissarius an præcisse cogatur facere testamentũ?*

f *Obligado a lo hazer.* Videtur ex hac lege colligi, commissariũ ad faciẽdũ pro alio testamentum constitutũ, cogi debere ad officiũ sibi commissum exequendum, quod profectò durũ esset,cùm executor testamẽti ad acceptãdũ officiũ non cogatur,licèt postquã acceptauerit,ad executionẽ faciendã compelli possit,nec possit amplius renũciare,secũdũ Bar.in.l.at si quis.§. post tamẽ.ff.de religio.& sump.funer.cui accedit Bal. in.l.Labeo.§.1 ff.de arbitr.nu.2.Deci.cons.91.nu.2.Cyfonta.in.l.31.Tauri nu.4.& ibi Ioan.Lup.nu.3. & Tel
3 li.Fern.nu.vlt. [Respondeo , commissarius hic non præcisse compellitur facere testamentũ pro eo, qui faciẽdi munus sibi iniungit, sed causatiuè ponũtur hæc verba.*Sea obligado a lo hazer*,quæstatim declarantur, dumlex subdit, *y si passado el termino no lo hiziese , q̃ sea auido como si el tal commissario lo hiziesse e declarasse.* Ecce supponit textus iste casum , in quo cõmissarius non fecit testamentum sibi commissum, & statuit lex isto casu, vt pro facto habeatur in his,quæ expresse testator dixerit,& ei commiserit,vt faceret, vt statim dicam in glos. sequen. quare non potest dici præcisa coactio,de qua lex ista loquitur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

GLOSS. VII.

1 *Commissarius potest meliorare vnum ex filijs vel nepotibus, si sibi est cõcessa facultas specificè, licèt persona melioranda à testatore non nominetur.*
2 *Melioratio vel exhæredatio quomodo habebitur pro facta à commissario, qui eam noluit facere, si testator non nominauit meliorandũ vel exhæredandũ? Lex nostra explicatur, ibidem.*
4 *Testamentum si mit effectum à morte testatoris.*
Testamentum an possit esse mutabile, post mortem & à voluntate alterius pendere? ibidem.
5 *Testamentum à defuncto factum & ab eius commissario, eo mortuo, an sit vnum vel plura? Testamentis duobus quando iure cõmuni possit quis decedere, vt ambo valeant? ibidem.*

g *Sea auido como si el tal comissario lo hizieſſe o declaraſſe.* Telli. Fernan. in l. 33. Tauri, vnde hæc sumpta fuit, nu. 3. confirmat quod in d. l. 31. Tauri dixerat, nempe per legem istam declarari, & limitari dictam legem. 31. Tauri & sic legem. 5. supra eod. vt non solum hæres instituendus à commissario sit specificè nominãdus, sed & filius vel descendens, qui ab eo est meliorandus vel exhæredandus, nam aliàs non posset melioratio haberi pro facta, si persona meliorãda nõ esset specificè nominata, quod tamen improbaui supra eod. l. 5. glo. 3. in
2 fi. [Nec me mouet lex ista, potius enim probat contrarium, cùm sic ait. *Pero lo que el testador le mando señalada y determinadamẽte, señalando la persona del heredero, o señalando cierta cosa que auia de hazer el tal comissario.* Facit enim differentiam inter hæredis institutionem, & meliorationem, vel exhæredationẽ, aut substitutionem, vt primo casu hæres specificè nominetur, in cæteris vero non. Et si dixeris quomodo ergo poteris cognoscere, quis sit meliorandus substituẽdus, aut exhæredandus, vt habeatur pro facta melioratio, vel exhæredatio, si commissarius eam non fecerit? Respondeo si testator dixit, volo vt meliorationẽ facias vni ex nepotibus meis, censebuntur omnes meliorati. l. cum quidam. ff. de lega. 2. & in alijs exemplis à Tellio. Fernan. hic traditis nu. vlt. quod extende, vt dicam infra eod. l. 10. glo. 5. num. 2.

LEY VIII.

¶ *Que el comissario no pueda reuocar el testamento hecho por el testador sin poder especial.*

Ley. 34. de Toro.

¶El comissario por virtud del poder que tuuiere para hazer testamẽto, no pueda reuocar el testamento[a] q̃ el testador auia hecho, en todo ni en parte: saluo si el testador especialmente le dio poder para ello.[b]

GLOSS. I.

1 *Testamentis duobus decedere nemo potest, nisi miles. Testator dans facultatem alteri ad faciendũ testamentum, an videatur reuocare primum, ibidem.*
2 *Procurator non potest reuocare factum à domino.*
3 *Solemnitas requisita in actu conficiendo, requiritur et in destruendo.*

a *No pueda reuocar el testamento.* Ratio dubitandi ad legem nostram est, quia nemo potest cum duobus testamentis decedere, nisi sit miles. l. 1. C. de testam. mil. 6. posteriore insti. quib. modis testam. infirm. Sed testator fecerat vnum testamentum in specie legis nostræ, & deinde aliud per cõmissarium, & ambo statuitur hac in lege valere, ergo cum duobus testamentis decedit: nam testamentum per commissarium factũ, ab ipsomet testatore censetur factum arg. tex. in. l. vnũ ex familia. §. si de Falcidia. ff. de lega 2. & ex eo ibi notãt interpretes, & Socin. in. l. vtrum. §. cum quidam. ff. de reb. dub. vbi persona electa ex commissione à testatore facta, dicitur electa à primo testatore, quinimo videtur potius voluisse recedere à primo testamento, dãdo facultatem faciẽdi aliud, arg. d. §. posteriore. [Ratio tũ decidẽdi fuit triplex. Prima, quia cõmissarius est procurator, qui nequit reuocare factũ dñi ex doctrina Bal. in. l. 1. C. qui admi. 29. opposi. ex qua id asseuerant Didac. Castelli in. l. 34. Tauri gloss. 1. & ibi
3 Ioan. Lupi in princ. & Gomez Arias numero. 1. [Secunda ratio decidendi est, quia solemnitas quæ in actu aliquo construendo, & conficiendo requiritur, eadem requiritur in destruendo, & reuocando. l. hæredes palãm. §. si quid post. ff. de testam. l. 1. & per totum. ff. de iniusto rup. At commissarius non potest testamentum facere, vel hæredem constituere sine expressa licẽtia & facultate defuncti, vt in. l. 5. supra eo. nimirum ergo si absque dicta licentia, & expressa cõmissione, non possit testamentum à defuncto factum reuocare, vt arg. eorum quæ doct. notant in. l. vnũ ex familia §. sed si fundum. ff. de lega. 2. tenuit Dida. Castelli in d. l. 34. Tauri gloss. 1. ad fi. & Ant. Gomez ibi
4 dem in fine. [Tertiam rationem, lus refutaris & immerito quidem reddit Tellius Fernandez ibidem nu. 1. dicens q̃ testamentũ à testatore factum efficetum sumit à morte testatoris. c. cum Marthæ de celebra. miss. l. 25. tit. 1. par. 6. facultas etiam testandi ab ipso testatore cõcessa similiter: sed mortuo testatore iniquum, & absurdum esset, testamentum esse mutabile, & ab alterius voluntate pendere: quod est impossibile, vt in l. illæ institutiones. ff. de hære. institu. Sed hæc infirmior ratio est, quàm duæ supra proximæ: non enim esset impossibile iuxta ius nostrum regium, vt firmitas testamenti dependeat à voluntate alterius mortuo testatore, potest siquidem hoc fieri, testatore hoc specialiter permittente aut præcipiente, vt in hac. l. in
5 fi. vbi dicam. [Ad id quod diximus numero. 1. non posse quenquam, qui miles non sit, cum duobus testamẽtis decedere, sed per vltimum necesse esse, vt primũ reuocetur, respondet Tellius Fernãdez in. d. l. 34. nu. 2. quod hæc non dicuntur duo testamenta, sed vnum dumtaxat, vltimum enim à primo dependet. Iure quippe

quippe regio non est necesse, quòd vno cõtextu fiat, prout iure communi exigebatur, vt in. l. hæredes palãm. §. vno cõtextũ. ff. de testam. vt expresse probatur in. l. 11. infra eo. ibi enim permittitur, quòd testator incipiat facere testamentum, & quòd post eius mortem cõmissarius perficiat. Dicit quoque Tellius hoc ideo permitti, quia testator voluit non reuocare primũ testamẽtum ab eo factũ, vt patet ex fine huius legis, ibi. *Saluo si el testador le dio especialmente poder para ello.* At iure communi cõseruatur secundum testamentũ, & primum etiam, quando in secundo adest voluntas, vt vtrunque conseruetur: valent etenim quatenus se compatiuntur, vt in. l. si quis priore versi. & hoc ita in telligendum. ff. ad Trebell. explicat Alcia. in. l. si filius eius nu. 4. ff. de libe. & posthu. vel potest dici aliud esse testamentum, & quod commissarius fecerit sint codicilli, vt dixi supra eod. l. 1. glo. 1.

GLOSS. II.

1 *Testamẽta duo quibus casibus cõseruẽtur, si ab vno fiãt?*
2 *Testamenti firmitas pendere potest à voluntate tertij post mortem testatoris explicanda.*

b *Le dio poder especialmente para ello.* Nota quod licèt regulariter iure cõmuni Imperatorum, nemo possit cũ duobus testamentis decedere. Iure tamen regio per hanc legem hoc permittitur, vt quis decedere possit, cum duobus testamẽtis, & vtrunque est seruandum, nisi quatenus sunt contraria, vt in glo. præcedenti dixi. [Nota etiam ex hac lege, quod firmitas testamẽ
2 ti potest, volente testatore, dependere à voluntate tertij post mortẽ testatoris explicãda, quod est mirabile.

LEY IX.

¶ *Que el comissario no pueda reuocar lo que vna vez ouiere dispuesto.*

Ley. 35. de Toro.

¶El comissario no pueda reuocar el testamẽto que ouiere por virtud de su poder vna vez hecho,[a] ni pueda despues de hecho hazer codicillo, aunque sea ad pias causas,[b] aunque reserue en si el poder para lo reuocar,[c] o para añadir o amẽguar, o para hazer codicillo, o declaració alguna.[d]

GLOSS. I.

1 *Variatio non admittitur in electione ex testamento facienda.*
Commissarius non potest reuocare testamentũ à se factum. & aliud facere ibidem.
2 *Commissarius alieno nomine testatur, ideo variare nõ potest.*
3 *Testamenti faciendi facultas non spirat per primum actũ, sed durat vsque ad mortem.*
4 *Commissarius si fecit testamentum nullum, an possit aliud facere? & nu. 5. & 6.*
Actus inutiliter factus an possit iterari? ibidem.
7 *Notarius an possit errorem corrigere.*

a *Vna vez hecho.* Nota ex lege ista, quòd commissarius, qui virtute cõmissionis sibi datæ à defuncto fecit testamentum, non poterit illud reuocare, nec aliud facere. Cuius rationem reddunt doct. in. l. 35. Tau. vnde hęc sumpta fuit, Did. Castel. Ioã. Lup. & Gom. Arias, quia cõmissarius non potest variare, si semel elegerit, cùm facultas hæc competat ex testamento, quę secum trahit executionem, vt in. l. vnum ex familia in prin. & §. rogo, & ibi Bar. notat & doct. ff. de leg. 2. & in. l. serui electione. ff. de leg. 1. l. apud Aufidiũ. ff. de optio.
2 lega. l. si is cui. ff. de leg. 2. [Vel ideo nõ potest variare, quia cõmissarius alieno nomine facit testamentũ. Quare vt delegatus habetur, qui functus est officio suo siue benè siue malè commissione vsus fuerit. l. iudex postea quã. ff. de re iud. l. sivt proponis. C. quo. & quan. iud. Anto. Gom. in. d. l. 35. Tau. & ibi Tell. Fer. nu. 1. Qui hanc rationem confirmat, ex eo quòd testamentum, quod fecit cõmissarius, est testamentũ ipsius defuncti, quod nimirum nemo potest reuocare post eius defuncti mortem, vt dixi supra. l. præcedẽte glos. 1. nu. 4. & sic commissio & facultas testandi spirauit, & consumata fuit primo actu, iuxta tex. in. l. boues. §.
3 hoc sermone. ff. de verbo. signifi. [Aliud tamen esset, si testamentum faceret suo nomine, tunc siquidem nõ spiraret facultas vsque ad mortem, etiam si plura testamenta faceret, quippe quorũ nullum nisi morte cõfirmatur. c. cũ Marthe de celebra. missa. l. 4. ff. de adimẽ. lega. atque ideo nullum dicitur fecisse testamentũ, nisi quod morte fuerit confirmatum. Quo fit, vt vera non sit opinio Decij cõs. 512. & Soci. nepotis cõs. 89. nu. 24. li. 1. Tiraq. in. l boues. §. hoc sermone in regula nu. 26. q̃ facultas cõcessa Cardinali vel episcopo ad testandũ spiret primo actu testamẽti ab eo facto, durat siquidẽ vsque ad mortẽ, nã & si plura interim testamẽta fecerit, pro vno reputantur, ita censuit Tellius Fer. in. l. 4. Tauri nu. 2. & 6. & iterũ in. l. 35. nu. 1. versi. ego vero in eisdem constitutionibus Taurinis, Moli. de Hisp. primogen. lib. 2. cap. 11. numero. 45. quorum sententia mihi aplaudet, licèt contrarium voluerit domi. Couar. in. c. cum in officijs nu. 7. versi. vltimo hinc potest deduci, extra de testa. vt & dixi supra eo. l. 3. glo. 3. nu. 5.
4 [Verũ hic incidit quæstio, quid si commissarius in factione testamẽti non seruauit formã à testatore tradi tam, vel aliàs fecit actũ testamenti nullũ, propter defectũ solẽnitatis vel alia ex causa, an poterit tũc aliud te testamentũ facere? Telli. Fern. in. d. l. 35. Tauri nu. 2. credidit in primo casu, quando formam non seruauit cõmissionis, non impediri aliũ actũ testamenti facere, vt si non instituit quẽ testator sibi dixerat, vel meliorationẽ, aut exhæredationẽ, aut substitutionẽ, vel tutoris dationem, quã testator præceperat, non fecit, iuxta disposita in. l. 5. ad finẽ supra eo. Vbicunq; enim ex facultate cõmissa quis formam nõ seruauerit, etsi scienter hoc fecerit, poterit aliũ actũ, vel electionẽ facere, qua formam omnino seruet ex doctrina Bart. in. l. 2. §. data nu. 4. ff. de optio, lega. cui subscribũt Imol. Are tũ. Alex. & Iason. in. l. serui electione, ff. de legatis. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Alberi.Paul.& Iaſ.in.l.qui per ſalutem.ff.de iure iu. Ant.Card.Imol.& Panor.in.c.ſi electio extra de electio.per tex.in.c.ſi compromiſſarius de electio. in.6. cum concordantijs plurimis per Tiraq. cõgeſtis in.l. boues.§.hoc ſermone limi.1.ff.de verb.ſignifi. ita etiã nancupatim in ſpecie noſtra id aſſeuerat Telli. Fern. in.l.35.Tau.nu.2.dicens in fine,quod in alijs quæ diſpoſuit ex generali commiſſione, ad quæ diſponenda nulla fuit ſibi data forma,nihil poterit immutare, reuocare,vel alterare.[Sed tu amplius cogita,an ſit vera hęc ſententia. Ego enim conſidero,hunc commiſſariũ nomine alieno,& tanquam miniſtrum defuncti teſtamentũ feciſſe,& q̃ iuxta formã cõmiſſionis facere tenebatur,vt & fatetur ipſe Telli.Fernã.d.nu.2.licèt ergo inutiliter actũ fecerit,non poterit alium actum facere,vt in iudice delegato ſtatuitur : qui etſi inutiliter iudicauerit,non poterit iterum iudicare, prout facere poteſt ordinarius , qui iure proprio iudicat , notatur hoc à doctoribus,& expẽditur in.l.iudex poſtea quã ff.de re iudi.& l.in.l.ſi vt proponis. 1. vbi Bal.verſ.2. oppono & verſ.itẽ iuriſdictio.C.quom. & quã. iud. cum pluribus concordantijs à Tiraquello traditis in d.l.boues.§.hoc ſermone limi.1.nu.70.ff.de verb.ſign. Quare procliuior ſum huic vltimę ſententię, vt cõmiſſarius qui non ſeruauit formã ſibi à teſtatore preſcriptam circa inſtitutionẽ,melioration em, exhæredationem,ſubſtitutionem,aut tutoris dationem , nõ poſſit iterum circa ea teſtari,nedum circa alia , quæ vtiliter
6 fecerat.[In ſecundo verò caſu,cùm fecit actum nullũ ex defectu ſolemnitatis,videtur poſſe aliud teſtamẽtum facere,quia facultas non conſumitur ex actu inualido.l.hæc conditio filię meæ.ff.de condi.& demõſtra.l.qui per ſalutem.ff.de iure iu.vbi Bal.& doct.cũ concord.cõgeſtis per Tiraq.in.d.§.hoc ſermone. limita.1.in prin. ex quib⁹ hoc in ſpecie aſſerit Telli . Fer. in.l.35.Tau.nu.3.Confirmatur hęc ſententia,quia vbi equitas ſuadet,non cõſumitur primo actu diſpoſitio, ſed ad ſecundum extenditur,vt in.d.l.hęc conditio in fi.ibi benigne tamen dicendũ eſt,ideſt,ex equitate,vt ibi interpretantur glo.Bar.& ceteri.l.quo enim.§.1.ff. rem rat.hab.Sali.in.l.dotis promiſſio.ff.de iure doti. Tiraq.in.d.§.hoc ſermone limita.19. ibiq̃ citat concord.Preterea regula.d.§ hoc ſermone limitatur in diſpoſitionibus teſtamentarijs,in quibus ſit latiſsima interpretatio,vt ibidẽ Tiraq.probat limi.15 . & quoties cadẽ ratio militat in ſecundo actu,quæ in primo,Bal. in.l.fideicõmiſſa.§.ſi quis alicui decem.ff.de leg.3.Tiraq.d.§.hoc ſermone limi.10. Vel quãdo per primum actũ non eſt ſatisfactum diſpoſitioni loquentis , vt late probat . 6 . limita . quæ omnia militant in noſtra ſpecie,& hoc amplius,quòd hæc eſt materia fauorabilis,& quę benignam recipit interpretationem, vt voluntas defuncti adimpleatur,quę fuit,vt teſtatus decederet ad exonerationẽ conſcientię,qua in ſpecie nõ eſt locus regulę.d.§ hoc ſermone,vt in.l. placet cũ. l. ſeq. ff.de lib.& poſth.Tiraq.d.§.hoc ſermone limi. 3. vbi
7 plures citat concord. [Sed nihilominus hæc ſententia mihi nõ omnino applaudet,ex his quæ dixi nu.5. Tutius ergo erit ſeruare nulla facta diſtinctione diſpoſitionẽ legis noſtrę,vt cõmiſſarius ſemel facto teſtamẽto ſiue vtili ſiue inutili , non poſsit aliud facere , quia nõ iure proprio,ſed alieno fecit,iuxta doctrinã Bart. in.l.2.§.1.nu.6.&.7.ff.de optio.lega.qua in ſpecie functus eſt officio ſuo per primum actum vtiliter , vel in utiliter factũ,vt.d.nu.5.probaui.Et licèt Tell.Fer.d.l. 35.Tauri nu.3.reſpondeat,illud procedere in iudicialibus,ſecus autẽ in extraiudicialibus : nam in his poterit delegatus variare,& actum primum inualidum reuocare ex doctrina Innocentij in.c. in literis nu. 2. de offi.delega. cuius opinio communiter recipitur,teſte Felino ibidem nu.2.verſ.8.limita.Non tamen ex hoc tollitur obiectio, quandoquidem etſi actus expediatur ſine iuriſdictione,dicetur quis functꝰ officio ſuo, licèt actum inutilem & minus ſolemnem fecerit,quoties qui actum facit extraiudicialem , prohibitus eſt variare: vt in notario,qui non poteſt errorẽ in inſtrumento factum corrigere,ſecundum Bal.in.l.vlt.nu.19. C.de eden.quem ſequitur Felin.in.d.c.in literis nu.2. verſ.8.limitatio de offi. delega. At in ſpecie noſtra cõmiſſarius non poteſt variare, vt hìc dicitur , ergo etſi inutile teſtamentũ faciat,cùm nomine alterius faciat, non poterit variare,ſicut & notarius,qui etiam nomine alieno facit inſtrumentum,quod tamen candidi lectoris iudicio cenſendum committo.

GLOSS. II.

Commiſſarius facto ſemel teſtamento,non poteſt codicillos etiam ad pias cauſas facere.

b *Aunque sea ad pias cauſas.* Nota commiſſarium poſt factum ab eo teſtamentum nõ poſſe aliud facere, neque codicillos,etiã ſi ad pias cauſas teſtetur, vel legata pia in codicillis faciat,deficit ſiquidẽ ei poteſtas,quę primo actu cõſumpta fuit,vt probaui in glo.precedenti.

GLOSS. III.

1 *Proteſtatio reſeruatoria contra ſubſtantiam,vel naturam actus nihil valet.*
Proteſtatio nõ reuocandi procuratorẽ nihil valet,ibi.
2 *Commiſſarij proteſtatio reſeruans ſibi facultatẽ reuocãdi,addẽdi,vel declarãdi teſtamentũ nihil valet.*
Proteſtationis reſeruatoriæ materia remiſsiuè, ibidẽ.

c *Reſerue en ſi el poder para lo reuocar.* Cuius deciſionis ratio eſſe poteſt,quia proteſtatio reſeruatoria , de qua in hac lege eſt contra ſubſtantiam & naturam actus, qui ſui natura eſt irreuocabilis,& non reiterabilis,vt hìc dicitur,quare nihil valet,vt in.l.cum pręcario, ff. de pręca.Ex qua id expendunt Ant.& Imol. nu.41. in.c.cum.M.Ferrarien.de conſtitu.& ibi Feli.nu.72. Ex hoc inferens,quòd licèt cõſtituens procuratorem proteſtetur,ſe non reuocaturum,nihilominus eum poterit reuocare,citat Bar.& Ange.in.d.l.cum precario & Lud,Rom.in.l.alia.§.eleganter fi.col.ff.ſolu.matri.
2 [Cùm ergo commiſſarius non poſsit teſtamentũ reuocare,addere,vel declarare , vt in hac lege ſtatuitur, nihil profecto proderit proteſtatio reſeruatoria, cum ſit contra ſubſtantiam & naturam officij.Materiã huius proteſtationis reſeruatoriæ,tractat Iaſ.in.l, nõ ſolum.§,morte,ff.de no.ope.nun.pen.& fi.col. verſ.poſtremo

ſtremo in quantum Bar,& alij &c.Feli.in.c. quę in ecclesiarum de conſtitu.nu.84.ad fi.& pluribus ſeq.vbi etiam Ripa nu.77.& ſeq.

GLOSS. IIII.

1 *Iudex ordinarius poteſt declarare ſentẽtiam ſuam ,ſed delegatus non.*
2 *Iudex delegatus non poteſt taxare expenſas,in quibus reum condemnauit, etiam ſi reſeruauerit taxationem earum,ordinarius vero ſic.*

d *Declaracion alguna.* Ideo non poteſt commiſſarius declarare teſtamentum ab eo factũ, etiam ſi eius declarationem ſibi reſeruauerit,quia functus eſt officio ſuo, cuius reliquiæ nullæ remanent,vt dicimus in delegato, qui ſententiam ſuam dubiam non poteſt interpretari,licèt hoc iudici ordinario liceat, ſecundum Bart.
e in l.ab executore numero.6.ff.de appell.Alex.in rub. ff.de offi.eius cui mand. eſt iuriſd.nu. 10. hanc dicens cõmunẽ,Robertus Maran.de ordine iudiciorũ par.4.
2 in.5.diſtin.iudiciorũ nu.59.[Similiter hac eadem ratione,quãuis ordinarius qui condẽnauit aliquem ex litigatoribus in expenſis, poſsit taxationem carũ ſibi imposterũ reſeruare,vt in.l.terminato.C.de fructi.& liti.expenſ.& ibi Bar,notat & Bald. delegatus tamen hanc reſeruationem facere non poteſt , & ſi fecerit eſt nulla,& delegans poterit eas taxare,nõ delegatus,qui functus eſt officio ſuo,neque poteſt ſententiã ſuã exequi,ita decidit Bar.in.d.l.terminato & in.d.l.ab executore.ff.de appella.nu.11.cuius doctrina eſt cõmuniter recepta Rober.Maran.vbi ſupra nu.60.At in ſpecie noſtra cõmiſſarius teſtamentũ nomine defuncti ab eo factum non poteſt executioni mandare , v probaui ſupra eo.l.6.glo.6.nu.3.nec poteſt declarationem eius aliquã facere,ergo reſeruatio declarationis mutilis eſt,

LEY. X.

¶Si el cõmiſſario dexo de diſponer los ſucceſſores diſtribuyã el quinto por el anima del defuncto.

Ley. 36. de Toro.

¶Quando el comiſſario no hizo teſtamẽto,ni diſpuſo de los bienes del teſtador,[a] porq̃ paſſo el tiẽpo, o porq̃ no quiſo,[b] o porq̃ murio ſin hazerlo, los tales bienes vengan derechamente a los pariẽtes del que le dio el poder,[c] que ouieſſen de heredar ſus bienes ab inteſtato. Los quales, en caſo que no ſean hijos, ni deſcendientes o aſcendientes legitimos, [d] ſeã obligados a diſponer de la quinta parte de los bienes[e] por ſu anima del teſtador . Lo qual ſi dentro delaño, contando dende la muerte del teſtador,[f] no lo cumplierẽ,mãdamos que nuestras juſticias,[g] les compelan a ello,ante las quales lo pueden demandar,y ſea parte para ello qualquier del pueblo.[h]

GLOSS. I.

Commiſſarius de quinta parte dumtaxat bonorum defuncti poteſt diſponere,ſi aliud nõ habet in mãdatis.

a *De los bienes del teſtador.* Intellige de quinta parte bonorum teſtatoris,de qua dumtaxat poterat diſponere,niſi aliud expreſſe haberet commiſſarius in mandatis,vt in.l.6.ſupra eod.

GLOSS. II.

Cõmiſſarius non cogitur acceptare officium, ſed poſtquam acceptauerit tenetur facere teſtamentũ pro defuncto.

b *O porque no quiſo.* Nota ex lege iſta,commiſſarium nõ poſſe compelli ad faciendum teſtamẽtum,ſed licèt abnitio ſit officium voluntarium , poſt acceptationem erit neceſſarium,vt dixi ſupra eod.l.7.gloſ.6.

GLOSS. III.

c *A los parientes del que le dio el poder.* Ergo nõ ad vxorem nec fiſcum,vt dixi ſupra eo.l.6.glo.5.nu.2. &.3.

GLOSS. IIII.

1 *Deſcendentes vel aſcendentes non tenentur diſponere de quinta parte bonorum defuncti,ſicut tranſuerſales,commiſſario nolente teſtari.*
2 *Legitima aſcẽdentibus et deſcẽdẽtibus debita, ſunt omnia bona,dẽpto tertio,vel quinto ſi de eo diſponit.*
3 *Commiſſarius an poſsit diſponere de quinto,ſi aſcendẽtes vel deſcendentes,ſucceſſerint defuncto?*
4 *Lex noſtra &.l.6 .ſupra eo.exponitur.ibid.*

d *Deſcendientes o aſcendientes legitimos.* Nota differẽtiã quã lex noſtra facit inter aſcẽdentes vel deſcendẽtes, & tranſuerſales,vt priori caſu, licèt ipſi ſuccedant ab inteſtato,poſt quam cõmiſſarius noluit,vel nõ potuit teſtari pro defuncto, nõ tenẽtur quintã partẽ bonorũ pro anima defuncti expẽdere,ſecũdo verò caſu ſic.
2 [Ratio eſſe poteſt,quia tranſuerſalibus nulla debetur legitima,aſcendẽtibus verò debẽtur loco legitimę omnia bona,prẽter tertũ,de quo deſcẽdẽtes teſtari & diſponere poſſunt ad libitũ,vt in.l.1.tit.8.de hereditatib⁹ & ſucceſsionibus infra hoc cod.lib.& deſcendẽtibus debentur ſimiliter omnia bona,prẽter quintã eorũdẽ bonorũ partem,de qua aſcendẽtes diſponere poſſunt adlibitũ. l.12.titul.6.de melioratione bus infra hoc cõdem libro.Cum ergo hac in ſpecie dicatur,teſtator de

Universidad de Deusto
Biblioteca

cedere ab intestato, cùm nullum factum fuerit testamentum ab ipso defuncto, nec ab eius cõmissario, & per consequens non disposuerit de tertio, vel quinto, nimirum si integra bona debeantur, nulla portione deducta, vt recte aduertit Tellius Fernan. in l.36. Tauri
3 nu.4. reprobata ratione Gomezij Arias. [Quatenus verò subuit idẽ Tellius legẽ.32. Tauri, quæ trãscripta fuit in l.6. supra eo. [precipientem, vt commissarius generalis nihil possit disponere de bonis testatoris, præterquàm de quinta eorum parte pro anima defuncti, & cætera pertinere ad hæredes ab intestato successuros, intelligi debere in trãsuersalibus, non in descendẽtibus vel ascẽdẽtibus: eis nãque extãtibus vel succedẽtibus, non posse commissarium, de quinta parte disponere:]fallitur quidem iudicio meo, nã lex illa generaliter loquitur, in omnib⁹ ab intestato successuris: quare restringi non debet ad transuersales, sed ascendẽtes
4 & descendentes comprehendit. [Nec in lege ista dicitur contrarium: loquitur enim in diuerso casu, quoties quis decedit ab intestato, quia nullum fecit testamentum ipse, neque commissarius eius, atque ita nil disposuit circa quintam vel tertiam partẽ, de qua disponere poterat: & quia non disposuit, omnia bona est legitima eorũ. Lex autem.6. supra eo. quæ trãsumpta fuit ex l.32. Tauri, loquitur quãdo commissarius virtute mandati à testatore iuncti fecit testamentum, tunc enim tacitè mandauit commissario, vt de quinta parte bonorum suorum disponeret pro eius anima, prout lex illa interpretatur, quod ei iure facere licebat: nimirum ergo si per aliũ hoc idem facere possit, testamentum enim cõmissarij est testamẽtũ, & dispositio ipsius defuncti, vt probaui supra eo.l.8, gl.1.nu.5

GLOSS. V.

1 Hæredes legitimi transuersales ab intestato succedẽtes vbi commissarius noluit testari, tenentur de quinta parte bonorum defuncti pro eius anima disponere, & id exequi intra annum.

2 Commissario non testante de quinta parte bonorũ pro anima defuncti, hæredes legitimi transuersales hoc facere tenentur.

c *Sean obligados a disponer de la quinta parte de los bienes.* Nota quod hæredes legitimi transuersales, qui ab intestato succedunt quando cõmissarius noluit, vel nõ potuit intra tempus sibi præfixum facere testamentum, tenentur disponere de quinta bonorum parte pro anima defuncti, quemadmodum disponere poterat commissarius, iuxta dispositionem l.6. supra eo. tenenturque dispositionem suam exequi intra annũ à die mor
2 tis testatoris computandum. [Nota etiam, quòd non solum vbi defunctus nominauit specifice hæredẽ, vel aliud specificè facere mandauit, & commissarius non fecerit, habetur pro facto, vt in l.7. supra eod.in fi.vt ibi dixi in glo.vlt. verùmetiam ea quæ iure facere poterat, vt disponere de quinta parte bonorum pro anima defuncti, si non fecit, habetur pro facto, vel cõmittitur alijs faciendum, hoc est, hæredibus transuersalibus, qui ab intestato successerint, licèt non sit certa & specialis commissio, quod est mirabile ad extẽsionem d.l.7. in fi. supra eodem.

GLOSS. VI.

1 Executores dicuntur hæredes legitimi, vbi commissarius testamentum noluit facere.

2 Executori annus ad exequendũ præfixus currit à morte testatoris & scientiæ.

f *Dentro del año contando de la muerte del testador.* Nota hæredes legitimos transuersales esse subrogatos loco commissarij, tenerique disponere de quinta parte bonorum defuncti pro eius anima: quibus datur facultas exequendi intra annum à die mortis computã-
2 dum. [Et per istam.l. probatur executori annum à iure præfixum currere à die mortis testatoris, vt probaui supra eod.l.7.glos. 5.nu. 7. vbi addidi scientiam etiam requiri, aliàs nõ currere prædictum annum authoritate Greg. Lupi in l.6. in verbo hasta vn año tit. 10. part.6. & eorum quæ in d.glo.5.nu.6. adduxi.

GLOSS. VII.

i Executio testamenti ad pias causas pertinet ad episcopum, & ad iudicem secularem, & est mixti fori.

2 Episcopus non se intromittit ad executionem legatorum, nisi ad pias causas.

g *Que las nuestras justicias.* Nota iudices seculares posse compellere executores, vt legata pro anima defuncti exequantur, & coram eis hoc posse peti, concordat.l. hæreditas.§.fi. & ibi glo.ff.de peti.hæred. nec ex hoc tollitur hæc facultas iudicibus ecclesiasticis ex.c. tuanos de testamen. est quippe mixti fori. Atque ideo est locus præuentioni, secũdum Dida. Castelli in.d. l.36. Tauri in verbo nuestras justicias, & Gom. Arias nu. 1. & Telli. Fernan. nu.5. quibus adde tex. in auth. de ec clesi. titul.§. si quis autem ædificationem, & ibi Ang. colla.9. Abb. & Barba. col.1. & Couar. nu.1. in c. si hæredes de testam. Bal. in l.2.§.1. C. commu. de lega. Specul. in titul. de instrum. edi.§.14. & ibi Bald. in additione in verbo episcopus. [Imo episcopus non se intro
2 mittit, nisi de relictis ad pias causas glo.1. in c. tua nobis de testam. Bar. in l. solent. ff. de alim. & cibar. lega. vide quæ dicam infra eod.l.14.glo.1.nu.45.

GLOSS. VIII.

1 Piæ causæ fauore quilibet de populo potest petere executionem testamenti ob negligentiam executoris.

2 Piæ causæ fauore Iudex ex officio nemine petẽte potest exequi testamentum.

h *Y sea parte para ello qualquier del pueblo.* Nota permissum esse cuilibet de populo petere, vt legata pia soluãtur, si ab hærede vel executore fuerit neglectum, vel ab alio cui hoc onus incũbit, concordat.l. nulli in fi. C. de ep. & cleri, vbi id notat Bald. vlt. notab. tex. etiã in authen. de eccles. titul. §. sin autem qui hoc facere

l.7.tit.

a l.7.tit.10.par.6. [Quinetiam nemine petente iudex potest id ex officio exequi fauore piæ causæ, ex sentẽtia Lud. Roma. in auth. similiter, C. ad. l. Falcid. specia li. 20. vltimarum voluntatum, Couarru. in. cap. si hæredes nu. 1. in fi. extra de testam. Anto. Gomez in l.36. Tauri nu.2. versi.2. quæro arg. text. in l. congruit. ff. de offi. præsi. & l. nequicquã. §. aduocatos. ff. de offi. proconsi. l. pen. ff. de offi. præf. vigil. l. profectitia versi. sed si proponas. ff. de iure doti.

LEY. XI.

¶ Que el commissario no pueda disponer mas del quinto, auiendo el testador nombrado heredero, Ley. 37. de Toro:

¶ Quando el testador nombrada o señaladamẽte hizo heredero, y hecho dio poder a otro q̃ acabasse por el su testamento, [a] el tal cõmissario no pueda mandar despues de pagadas las deudas y cargos de seruicios del testador, mas de la quinta parte [b] desus bienes del testador. Y si mas mandare, que no vala, saluo si el testador, especialmente [c] le dio poder para mas.

GLO. I.

1 Testamẽtũ imperfectũ ratione uoluntatis quod dicatur?

2 Testamentum iure regio potest in vita testantis incipi, & post eius mortem ab alio finiri, ad id facultatem habente. Et vnum & idem dicetur.

a *Poder a otro que acabasse por el su testamento.* Iure communi Imperatorum, si quis cœpit testamentũ nuncupatiuum facere, coram sufficienti numero testium, & fecit institutionem hæredum, vel aliqua legata, nõ tamen consumauit morte præuentus, nõ valet huiusmodi dispositio, si constet testatorem voluisse, ad vlteriora procedere est enim imperfectũ ratione voluntatis, vt in l. si is qui testamentũ &. l. ex ea scriptura. ff. de testam. vbi glo. & docto. notant, etiam si integrè fecisset institutionẽ, vt Paul. Cast. aduertit in d.l. si is qui nu. 2. Rationẽ reddit Ant. Gom. in l.3. Tau. nu.18. estque tex. regni nostri in l.23. & ibi notat Greg. Lupi glo.1. ti.1. par.6. Quod procedit in testamento inter liberos, & ad pias causas, vt neruosè defendit Marcus Solon Burg. in l.3. Tau. nu.223. & pluribus seq. & nu. 232, & deinceps. & quãdo dicatur imperfectũ ratione voluntatis, optime explicat Telli. Fern. in l.3. Tau. 2. par. nu. 18.19. & seq. [Hodie tamẽ valet huiusmodi dispositio,
2 si testator commisserit tertiò, vt testamẽtũ perficeret: nam hac in specie poterit cõmissarius de quinta parte bonorũ defuncti disponere pro eius anima, vel amplius si id specialiter mandauerit. Et sic limitatur regula præcedens, & alia regula, qua statutũ est, testamentum fieri debere vno contextu, vt in l. hæredes palã. §. vlt. ff. de testa. l.3. ti.1. par.6. hic non solũ fit vno cõtextu, sed in vita testatoris incipitur, & post mortem finitur per aliũ à testatore potestatẽ habentẽ. Ex quo cõstat vnum & idem esse testamentũ à testatore & commissario factum.

GLOSS. II.

1 Cõmissarius ad perficiẽdũ testamentũ à testatore incœptũ constitutus, nõ potest vltra quintũ disponere.

2 Commissarius an possit disponere, de quinto bonorum defuncti, si hæres sit vnus ex descendẽtibus vel ascendentibus?

b *Mas de la quinta parte.* Nota commissarium ad perficiendum incæptum à testatore testamentum constitutum, non posse vltra quintam bonorum defuncti partem disponere. [Quod limitat Telli. Fernandez in. l. 36. Tauri. nu.4. & in l.37. nu.1. præterquam in descendentibus vel ascendentibus, nam vbi supersunt huiusmodi hæredes necessarij, non potest commissarius de quinta parte disponere in eorum præiudiciũ: sed solũ hæc lex procedat in trãsuersalib⁹ vel extraneis, quod constare ait clarius ex verbis vltimis, ibi. *Saluo si el testador specialmente le dio poder para mas.* Quod nequaquã referri posset ad descendẽtes, quibus extantibus testator nõ potest, de alia parte bonorũ disponere quãde quinta, vt dixi supra eo.l. precedẽ. in gl.4. vbi etiã resoluimus contra Telli. Fern, tationẽ differentiæ assignantes inter legem illam & istã, & sibi similes, vbi videre poteris. Nec obstant verba vltima legis nostræ restringuntur enim de habilitate iuxta text. in l.1. C. de sacrosi. eccles, vt dicam in glo. seq.

GLOSS. III.

1 Lex nostra explicatur.

2 Lex generalis restringitur de habilitate.

c *Si el testador especialmente.* Nota commissariũ ad perficiendum testamentũ constitutum, posse vltra quintã bonorũ partẽ testari & disponere, si sibi fuit ad id specialiter concessa facultas. Ex quo videtur legem istam procedere nõ posse inter ascendentes & descendẽtes, vt aduertit Telli. Fer. in. d. l. 37. Tau. nu.1. sed vbi sunt instituti extranei vel collaterales, quia si descendentes instituti sunt à testatore, vel à lege vocati, minime posset cõmissarius, imò nec ipse testator vltra quintã bonorũ partem disponere. At hic permittitur hoc, si speciale mãdatũ habeat ad id commissarius, ergo non potest procedere vbi extant descendentes. [Respõdeo q̃
2 verba illa præterquam si à testatore sit amplior concessa facultas ad disponendum de maiori parte, intelliguntur & restringuntur de habilitate iuxta tex. in. l. 1. C. de sacrosi. eccl. & quæ ibi notant doct. dum ibi dicitur, habeat vnusquisque liberã testandi facultatem, intelligitur communiter vnusquisque qui testari nõ prohibetur, sic & in specie nostra verba prędicta intelliguntur in specie, in qua testator possit vltra quintum disponere. Et licet ita non explicent, huic sententiæ cõsentiũt Gom. Arias in l.35. Tau. & Ant. Gom. in l.37. in eisdem constitutionibus nu.1. & 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

LEY. XII.

¶ *Quando ay dos o mas commissarios,y ay discordia entre ellos, que es lo que se ha de hazer.*

¶ *Ley.38.de Toro.*

¶ Quando el testador dexare dos o mas comissarios,si alguno o algunos dellos requeridos,[a] no quisieren o no pudieren vsar del dicho poder,o se murierẽ,el poder quede por entero al otro,[b] o a otros q̃ quisierẽ y pudieren vsar del dicho poder.Y en caso que los tales cõmissarios discordaren,cumplase y executese lo q̃ mandare y declarare, la mayor parte dellos.[c]Y en caso q̃ no aya mayor parte, y fueren discordes,sean obligados a tomar por tercero[d] al corregidor,assistente,gouernador,o alcalde mayor del lugar dõde fuere el testador,y si no ouiere corregidor, o assistente,ni gouernador ni alcalde mayor,que tomen alcalde ordinario del dicho lugar por tercero. Y si muchos alcaldes ordinarios ouiere,y no se cõcertarẽ los dichos cõmissarios qual sea,en tal caso hechen suertes.[e]Y el alcalde a quien cupiere la suerte,se junte con ellos,y lo que la mayor parte declarare o mandare,que aquello se guarde y execute.

GLOSS. I.

1 *Commissarij plures esse possunt ad faciendum testamentum pro aliquo.*
2 *Commissario vt currat tempus à lege præfinitum,non est necessario facienda monitio.*
3 *Lex.8.tit.10.par.6.explicatur.*
Executor testamentarius moneri debet priusquam legato sibi in testamento relicto priuetur,ibid.
4 *Commissarij ex plurib⁹ nominatis nõ possũt ab officio excludi,nisi prius moneãtur, an velint officio vti.*

a *Requeridos.* Nota ex principio huius legis,cõmitti posse pluribus testamenti factionem,omnesque cõficient vnum testamentum pro defuncto,quod reputat singulare,& nõ alibi, se vidisse testatur Telli.Fern. in.l.38.Tau. [Notat etiã Gomez Arias,ex hoc verbo requeridos,q̃ cõmissario est facienda monitio,iuxta tex.in auth.hoc amplius,C.de fideicõ. & in.l.8.tit.10.par.6. ibi.*Si por tal razõ como esta siẽdo amonestados.* Verùm vt refert Telli.Fern.in.l.38.Tau.nu.2,nulla requiritur monitio,vt tempus currat commissario, vt & nos probauimus supra eo.l.7.gl.5.currit enim absenti & ignoranti. [Quod autem idem Tellius inuoluit,dicens legem.8.ti.10.par.6.ad hoc vt cõmissarius cõmodo sibi relicto à testatore priuetur,monitionem requirere,nõ enim priuatur legato sibi relicto,etiã si negligẽter, vel malitiose distulerit testamẽti factionẽ,antequã sit monitus,nõ rectè loquitur iudicio meo:lex enim prædicta Partitæ loquitur in executore testamẽti, nõ in cõmissario dũ sic ait.*Por malicia o descuydamiẽto no queriendo los testamẽtarios cũplir las mãdas que ouiesse alguno dexado en su mano,si por tal razon como esta siendo amonestados,*&c. Et ibi,*pierden aquella parte que deuẽ auer enel testamẽto*. Imo plus exigit lex illa, vt quis priuari possit relicto, vltra ea quæ exigit tex.in.d.authẽ.hoc amplius,nempe,vt per sentẽtiã declaretur officium executoris cessare,ibi. *Fueren tullidos deste officio por juyzio*,vt ibi notat Grego.Lupi, & in hoc confirmatur opinio Pauli Castr. in.d. auth.hoc amplius col.2.idem tenentis. [Verùm vt ad cõmissariũ redeamus,ideo hîc monitio requiritur,quia agitur, de excludẽdo aliquos ex plurib⁹ nominatis ab officio, qua in specie requirit lex nostra monitionẽ, vt alijs accrescat ius faciẽdi testamẽtũ,p defũcto,ita explicat Telli, Fer.in.d.l.38.Tau.nu.2,& benè quidẽ iudicio meo.

GLOSS. II.

1 *Commissarius vnus sine altero nequit testamentum facere,nisi monitus noluerit facere.*
2 *Iudices delegati omnes simul cognoscunt de causa,nisi alter mortuus fuerit.*
3 *Arbitri plures cognoscũt simul,et diffiniũt causam,et an quibusdã absentibus vel mortuis alij cognoscãt?*

b *Que de por entero al otro.* Nota ex lege ista, q̃ si plures cõmissarij à testatore nominẽtur,oẽs simul debẽt facere testamẽtũ,nec vnus poterit sine alio facere, nisi monitione præmissa,noluerint officium acceptare,vel in vnũ cõuenire ad faciẽdũ testamẽtũ,quia tunc monitio priuãtur officio,& totũ accrescit cæteris[Sic & in iudicibus delegatis statuitur:oẽs enim simul cognoscere debẽt de causa sibi delegata,nisi alter corũ moriatur, tũc enim spirat iurisdictio.l.duo iudices.ff.de re iudi. c.prudẽtiã.c.quãuis.c.vno delegatorũ,& ibi gl.& doct.de offi.delega. [Eodẽ modo in arbitris pluribus statuitur,quia vnus sine altero iudicare nõ poterit, q̃ si absens sit,& monitus noluit adesse & iudicare,cæteri poterũt cognoscere,& diffinire negociũ,vt in.c.vlt. & ibi notãt doct.cõmuniter de arbitr.li. 6. tametsi eo mortuo nullus poterit iudicare ex sentẽtia Domi. & Ancarra.& aliorũ Scribẽtiũ in.d.c.vlt. Quin & iure ciuili eorum cognitio,& diffinitio extinguitur,altero eorũ mortuo vel absente,etiã si monitus & requisitus venire noluerit,vt in.l.si in tres &.l.itẽ si vnus.§.itẽ si plures &.l.diẽ proferre.§.si plures.ff.de arbitr.l. 28.& 32.tit.4.par.3.Ant.Gom.in.l.38.Tau.nu.3.&.4. Quid si apponatur clausula,quod omnes de collegio, vel septem ex eis aliquem actum faciant,an sint cæteri requirendi?vide Bart.& Alexand.in.l.hæredes mei.§.fi.ff. ad Trebell.num.6.

GLO,

GLOSS. III.

1 *Commissarijs pluribus discordantibus,fiet quod maior pars eorum ordinauerit.*
Maior pars Collegij vel vniuersitatis quidquid fecerit præualet,ibidem,&seq.
2 *Iudices ordinarij si plures sunt, quilibet habet iurisdictionem insolidum.*
Iudices duo ordinarij si simul cœperunt cognoscere,simul quoque diffinire tenentur causam sic ceptam, ibidem.
3 *Executores testamentarij simul exequi tenentur voluntatem defuncti,nisi alter sit longe absens.*
4 *Executores vel commissary plures debent simul conuenire nec possunt votum dare separatim.*

c *La mayor parte dellos.* Nota quod cõmissarijs pluribus discordantibus in ordinatione testamenti sibi commissa,prealet factum à maiori parte eorum. Sic fere in omnibus causis à collegio vniuersitate & a pluribus expediendis,præualet quod maior eorum pars fecerit l.quod maior.ff.ad municipal.c. 1. de his quę fi à maior.part.capit. [Quo fit,vt licèt iudices ordinarij si sint plures, qui eorum primus aditur, possit de qualibet causa agnoscere & iudicare, quia quilibet eorum habet iurisdictionem in solidum vt in.l.1. & ibi notat glo.& doct. ff.de offi.conf.Si tamen omnes cœperunt cognoscere,vnus sine alio non potest sententiam proferre,sed omnes, & si discordauerint, prealet votũ maioris partis.l.Põponius cũ.l.seq.&.l.inter pares.ff. de re iudi.si tamen pares sint,præualet sententia absolutoria vel pro libertate vel causa pia data, vt ibi notat hæc Anto. Gomez in.d.l.38.Tauri numero.2,qui numeris seq.idem probat in delegatis iudicibus & arbitris, vt stetur maiori parti,idem in procuratoribus & curatoribus. [In executoribus etiam testamẽti omnes simul debent exequi voluntatem defuncti asseuerat,altero tamen eorum mortuo vel absente seorsum, alter solus exequi potent vt in cap.2.§.sanè de testam. in.6.& ibi notant interpretes & in.l.nulli.C.de ep. & cleri. Hęc tamen intellige,quando simul & collegialiter sunt omnes presentes,nec potest quilibet eorum separatim votum suum exponere: quia licèt non faciant collegium, debent tamen simul conuenire,vt in l.si in tres. ff. de arbi. Iaso. in. l.si quis à filio.§.si partu numero.10.ff.de lega.1.Gomez Arias in.d.l.38. nume. 3.& ibi Telli.Fernan nu.vlti.

GLOSS. IIII.

Tertius eligitur arbitris discordantibus, & an eius sententiæ stari debeat?remissiue.

d *A tomar tercero.* Comissarijs discordantibus vel his qui à iudice vel à lege electi sunt ad aliquid componẽdum aut decidendum, tertius est eligendus, tunc demum cùm de discordia constat secundum Alex.cons. 124.in fi.li.2.& Deci.cons.430.col.pen.l.29. tit.4 par. 3.& ibi Greg.Lupi in verbo estonce decimos, & an stetur iudicio & sententiæ tertij tractaui latè in stylo cancellarię tit.3 cap.etiam.3 glo.3.&.5.

GLOSS. V.

1 *Iudicium sortis non habet locum, nisi in casibus à iure expressis,& vbi est dubium in iure,non si in facto.*
2 *Appellari non potest à iudicio sortis.*

e *Hechen suertes.* Nota casum,in quo recurritur ad iudicium sortis,quod nunquam habet locum,nisi in casibus à iure expressis.l.si duobus.C.cõmu. de lega. Bar. in.l.meminimus.C.quan.& qui.quar.pars debea. lib. 10.& quando vertitur dubium in iure non super facto,glo.in.l.vnica in verbo prohibebit.C.vti possidevbi eam commendant doct.Imol. & Moder.in.l.huiusmodi.§.fi.ff.de lega.1.& in.d.l.si duobus. [Vbi dicit Bal. ab hoc iudicio fortunę appellari nõ posse: cui accedunt Iaso.& Moderni idem Iaso.in.d.l.huiusmodi.§.fi.numero.12.ff.de lega.1.dixi in dialogo Relatorum & Aduocati.4.par.in prin.Ant. Gomez in. l.38. Tauri numero.7.

LEY. XIII.

¶ *Que el poder que se diere al comissario tenga la misma solemnidad que se requiere en los testigos.*

¶ *Ley.39.de Toro.*

¶ En el poder que se diere al comissario para hazer todo lo suso dicho,o parte dello, interuenga la solemnidad[a] del escribano y testigos,que segun leyes de nuestros Reynos an de interuenir en los testamentos. Y de otra manera no valã[b] ni hagan fe los dichos poderes.

GLOSS. I.

1 *Mandatum ad testandum eandem solemnitatem habere oportet,quam testamentum.*
Mandatum ad testandum in scriptis sufficit habere solemnitatem testamenti nuncupatiui,ibidem.
2 *Testamentum in scriptis etiam si.20.habeat testes,potest reuocari per testamentum nuncupatiuum coram tribus testibus & tabellione factum.*
3 *antecedens eandem vim obtinet, quam consequens*

a *La solemnidad.* Nota eandem solemnitatem exigi in mandato ad faciendum testamẽtum alicui iniuncto,

Universidad de Deusto
Biblioteca

solemnitatem inquam testium & tabellionis, quę in ipsis testamentis requiritur per.l.1.&.2.supra eod, & licet Anto.Gomez in.l.39. Tauri vnde hæc deprompta fuit,numero.1.dicat quòd commissarius non potest testari in scriptis,nisi mandatum contineat septem testes,& eandem solemnitatem, quam testamẽtum in scriptis,crederem sat esse,si mandatum contineat solẽnitatem testamenti nuncupatiui,poteritque commissarius virtute talis mandati testamentum in scriptis
2 condere. [Quod vel ex eo probatur,quia testamentũ in scriptis à testatore solemniter conditum,potest reuocari per aliud vltimum testamentum nuncupatiuè coram tribus testibus & tabellione ab eodem testatore factum.Imo hoc procedit, etiam si prius testamentum coram viginti testibus sit factum,posterius verò non nisi coram tribus & tabellione iuxta nostras leges regias.l.militis codicillis.§, vlti.ff. de militi. testa. Bar.expresim in.l.hęredes palàm.§.si quid post num. 3.in fi.ff.de testam.quem ibi sequũtur doct.vt attestatur Couarru.in rub.extra de testamen.2.par. numero 1.Paul.Castren.cons.327.lib.1.vbi dixit testamentum ad pias causas factum coram septem testibus tolli per secundum ad pias etiam causas factum coram duobus dumtaxat testibus,cui subscribit Alex.cõs.146.li.2,& cõs.103, li.4.Ias.in.l.si ita scriptũ nu.29.ff.de leg.1, cũ alijs per Couar.adductis in,d.2.part. rubri. de testam,
3 in prin.dixi supra eo.l.2.gl.9.nu.27. [Sed quare eadẽ solẽnitas exigitur in mãdato ad testẽdũ,quæ requiritur in ipso testamento? Ant.Gom.in.l.39.Tau.in fine respõdet,quia eadem ratio,virtus & effectus qui sunt in consequenti, dicuntur adesse in eius antecedenti arg.tex.in.l.illud.ff.de acq.hęred.l.2.ff.de iuri. omni. iudi.l.1.§.fi.ff.de offi.eius cui mand.est iuri.&.l. vltima eod.tit.l.2.§, inspectio.ff.quemad.test. aperi.l.5. §. qui habet.ff.de serui.rusti. prædi. l. ad rem mobilem &.l. ad legatum.ff.de procu.Cum ergo in testamẽto requiratur certa solemnitas de qua in.l.1.&.2, supra eod.ad euitandam falsitatem, merito illamet exigitur in mãdato & commissione ad faciendm testamentum alteri concessa iuxta leges nostras.

GLOSS. II.

1 *Testium solemnitas testamenti vel mandati ad testandum non est probatoria,sed formalis & substantialis.*

2 *Dispositum in vno ex casibus æquiparatis in alio censetur quoque dispositum.*
Dispositum in antecedenti, dispositum quoque videtur in consequenti,ibidem

b *De otra manera no valan.* Nota ex lege ista testium solemnitatem in testamentis vel mandatis ad testandũ requisitam,nõ esse probatoriam sed formalem & substantialem:quia ea deficiente est nullum testamentum vt hîc exprimitur, & probaui latius supra eo.l.1.glo. 4.numero.18.&19.contra Ferdi.Vaz. contrarium censentem in lib.de succesionum creatione,cap.30.num.
2 5.&c deinceps. [Et vltra ibi dicta,eam sententiam cõfirma ex eo,quod mandatum est antecedens ad testamentum,vt dixi in glo.præcedenti, & hi casus per legem nostram æquiparantur, quoad solemnitatem testium,dispositum ergo in vno ex casibus æquiparatis, censetur & dispositum in alio.cap.translato de constitut.auth.post fratres & ibi Bal.notat. C. de legi. hęre. l.1.§.lex Falcidia & ibi doct.ff.ad.l.Falcid.cum cõcordan.per Euerardum congestis in loco à simili pag.125. & dispositum in antecedenti,censetur quoque dispositum in consequenti.l.1.§.1.ff.si vsu.peta.l.3. §.qui habet & ibi Paul.Castr.ff.de serui.rusti.prędi.l. refectionis gratia & ibi glo.ff.com.prędi.l.6.ti.31.par.3.

LEY. XIIII.

¶ *Que el cabezalero o otro qualquier que tuuiere testamẽto de otro,dentro de vn mes lo muestre ante la justicia so las penas aqui contenidas.*

¶ *Ley del fuero.13.titu.5.lib.3.La qual manda guardar el Rey don Enrique.III.Año de 1401. tit.de las penas.c.28.y.29.*

¶ Todo hõbre que fuere cabezalero [a] de algun testamento, muestrelo ante el Alcalde [b] hasta vn mes: y el Alcalde hagalo leer ante si publicamente. [c] Y si el cabeçalero esto no cumpliere, pierda lo que deue auer de la manda, [d] y den lo por el alma del defuncto. Y esto mismo sea de todo hombre que tuuiere testamento,e no lo mostrare ante el Alcalde, [e] como dicho es, aunque no sea cabeçalero. E si ninguna cosa ouiere mandado en el testamento, pague el daño a la parte, [f] y dos mil maravedis para la nuestra camara.

GLOSS. I.

1 *Executores testamentorum pluribus nominibus nuncupantur Latinè & Hispanè.*

c *Executores testamentorum qui possint esse.*
Monachi an possint esse executores testamentorum. ibidem.
Monachi ex ordine minorum non possunt esse executores testamenti licet consilium præbere possint ibidem.

3 *Monachis ex ordine minorum an committi possit electio pauperum.*
Executorum electio an committi possit Monachis ex ordine minorum. ibidem.

4 *Executio testamenti per Monachum absque licentia superioris facta,an valeat?*

5 *Exe-*

5 *Executrix testamenti an possit esse fœmina?*
Mulier executrix testamẽti à marito relicta, an amittat officium per transitum ad secundas nuptias. ibi.

6 *Excutor testamenti an possit esse minor.25.annis. maior autem decem & septem.*
Minor.25.annis,maior autem.17.an possit esse procurator ad negocia, vel executor testamenti? ibidem.

7 *Executor vniuersalis habet vim hæredis,& quis dicatur vniuersalis?*

8 *Executor vniuersalis qui? & quibus verbis describatur?*

9 *Executor vniuersalis potest vendere bona testatoris, cùm loco hæredis habeatur.*
Executor particularis non potest vendere bona testatoris,nisi ab eo fuerit sibi data potestas.ibidem.
Executor testamenti,an possit bona vendere filio suo, vel comunctis? ibidem.

10 *Executor vniuersalis,cui commissa est electio pauperum,an possit quos malit eligere,etiam si non sint ex domicilio testatoris?*
Exterus eligi potest, quamuis quis vnum ex clericis ecclesiæ vbi vacat beneficium eligere teneatur.ibidẽ.

11 *Executor vniuersalis cui pauperum electio commissa est,vel particularis,an possit pauperem filium suum vel patrem eligere?*
Executores si sint plures, an possint alterum ex eis eligere,qui indigeat,ibidem in fine.

12 *Executor si sit prior ordinis prædicatorum, an possit fratres suos eligere?*
Electionem habens potest minus dignum eligere.ibid.

13 *Executor vel dispributor an possit vnum tantũ pauperem eligere?*

14 *Executoris particularis potestas dependet à verbis à testatore expressis.*

15 *Verba importantia liberam voluntatem vel arbitriũ boni viri quæ sint? remissiue,ibidem.*
Licentia importat arbitrium boni viri & potestas, ibidem?
Libera potestas importat liberam voluntatem,ibidem.

16 *Aditio hæreditatis requiritur iure communi ad firmitatem dationis tutellæ,& venditionis ab executore factæ & omnium contentorum in testamento,hodie secus iure regio?*
Executores testamentarij an possint iure regio ante aditionem hæreditatis testamentum exequi, ibidem & numero.26.&.36.

17 *Executores testamentarij an possint permuttare vel in solutum dare, vel obligari?*
Venditionis appellatione an contineatur omnis actus, per quem dominium transfertur? ibidem.

18 *Executor testamenti particularis merus vel mixtus an possit agere contra hæredes vel testatoris debitores.*

19 *Executor testamenti potest exigere expensas in rebus vel fructibus rerum hæreditariarum exigendis factas,*

20 *Executor testamenti an possit agere suo vel legatariorum nomine.*
Executor testamenti an possit ante litem contestatam procuratorem constituere ad lites, ibidem.

21 *Executor testamenti an possit vẽdere rem,quam, & quo præcio velit.*
Libera voluntas restringitur,vt quis bona fide faciat, ibidem.

22 *Executor testamenti an debeat requirere hæredem, ante quam bona hæreditaria vendat. Et quid si hæres est absens? num.23.*

24 *Executor testamenti quibus casibus non teneatur hæredem requirere ad vendendum bona testatoris, ibidem,& numero.25.*

26 *Executor testamenti iure regio an debeat hæredem requirere ad venditionem bonorum faciendam.*

27 *Executoris venditionem rerum hæreditarium quando,& quomodo possit hæres impedire.*
Venditio bonorũ hæreditariarũ rerum quibus casibus impediri possit ab hærede,ibidem.

28 *Hæres compellitur ratificare venditionem ab executore factam,*

29 *Executor testamentarius, cui plena vendendi potestas concessa est,an possit dominium & possessionẽ rerum venditarum in emptorem transferre.*

30 *Executor testamẽtarius an possit à legatarijs vel creditoribus conueniri? & nu,32.*
Executor testamenti an acceptare cogatur officium, ibidem.
Executor testamenti ex quibus actibus acceptare præsumatur,ibidem.

31 *Executor testamenti præsens & tacens ex quo actu præsumatur acceptare,*
Acceptatio officy executoris quibus casibus præsumatur,ibidem.

32 *Executor mixtus conueniri potest actione ex testamento.*
Executor testamentarius an possit iure regio indistinctè conuenri,ibidem.
Executor merus & mixtus qui dicatur,ibi.in fi.

33 *Euictionis promissio per executores testamenti facta an obliget hæredes.*

34 *Executor testamenti bona hæreditaria in publica subhastatione vendere tenetur.*
Executor sententiæ in publica subhastatione bona victi vendere tenetur,ibi.

35 *Executor testamentarius an possit vendere habita fide de precio.*
Executoris confessio de recepto precio an valeat,ibidem.
Emptor rerum hæreditarium an sit securus si executor

Universidad de Deusto
Biblioteca

cutor recepit vere pecuniam, sed nō constat conuertisse in satisfactionem creditorum, vel legatariorum, ibidem?

36 Executor testamenti intra tempus à testatore præfinitum tenetur exequi testamentum.

Exequendi testamenti tempus. à quo die currere incipiat? & quid iure regio? ibid.

37 Executor testamentarius an possit testamentum exequi ante diem à testatore præfixum.

38 Tempus à testatore præfixum ad exequendum contēta in testamento, an præueniri possit.

39 Mandati fines non sunt egrediendi, nisi ex egressione plenius & vtilius voluntas adimpleatur mandantis.

Voluntas testatoris plenius obseruari dicitur, si maturius adimpleatur, ibid.

40 Voluntas disponentis præsumitur, si interrogatus de casu omisso, idem in eo respondisset.

41 Testator nullam videtur habuisse affectionem ad personas certas, cum præcipit bona sua diuidi, & distribui inter pauperes.

42 Lex cum pater. §. à filia. ff. de lega. 2. explicatur.

43 Dies incertus loco conditionis habetur.

Fideicommissum non transmittitur ad hæredes eius, qui decessit in vita eligere debentis? ibidem.

44 Lex vxori vsufructum. ff. de vsufruct. lega. explicatur.

Dictio ex tunc denotat extremitatem, & vltimum temporis implimentum. ibidem.

Legatum vxori relictum sub conditione si non nupserit, si fuit rogata illud post mortē restituere Titio. an non expectata morte debeat restituere si nupserit? ibidem.

45 Executioni testamenti annus competit à iure, quo elapso ad Episcopum deuoluitur executio.

Episcopus elapso anno exequetur testamentum, nisi testator alium substituerit. ibidem.

46 Executio testamenti ad diœcesanum competit, etiā si Episcopus non sit.

Diœcesanus quis dicatur? ibidem.

47 Executio testamentorum ob negligentiam executoris ad capitulum, seu collegium Ecclesiæ spectat sede vacante,

Diœcesanus an possit executoribus negligentibus testamentum exequi. ibi.

48 Executores testamenti possunt cogi per episcopum vltimam exequi voluntatem, etiam si hoc testator prohibuerit, & eis quoque negligentibus poterit exequi.

Executionem testamenti faciendam per Episcopum, duobus modis poterit testator prohibere, ibidem.

Executores testamenti possunt dilationem maiorem anno habere ex voluntate defuncti. ibidem.

49 Episcopo competit administratorum ecclesiæ, aut oratorij institutio contra prohibitionem testatoris.

50 Executionis testamenti tempus à quo die currere incipiat.

51 Impedito non currit tempus ad aliquid agendum constitutum.

Executori an auferatur facultas testamentum exequē di post annum? ibidem.

52 Executionis testamenti tempus, an currat ignorāti?

53 Executionis testamenti tempus currit à die monitionis à iudice faciendæ, quomodo intelligatur?

Ignorantia in dubio præsumitur, ibidem.

Monitio executoris quo casu requiritur, & quid operetur. ibidem.

54 Executionis testamenti tempus est arbitrarium vbi executio operis perfici non potest intra annum.

55 Executionis testamenti tempus quando duret vltra annum?

Lex cum ipse. ff. de excusa. tuto. exponitur. ibidem.

Qualitas requisita in commissione adesse sufficit. ibidem.

56 Executio testamenti quandoque aufertur ab executore ante annum.

Episcopus potest constitutionem facere contra executores negligentes, ibidem.

57 Executio testamentorum ad secularem etiam iudicem spectat.

58 Executionis legatorum piorum tempus est sex mensium.

59 Executore nullo testamenti designato hæres tenetur illud exequi, limitatur.

60 Executio restiturionis malè ablatorum per quem fieri debeat?

61 Electio alicui commissa in testamento debet intra annum fieri, aliudue tempus à testatore designatum, aliàs ad episcopum deuoluitur, quoad legata pia, non quoad prophana.

62 Consilium à testatore requisitum ad distributionem faciendam an ommitti possit.

Consilium quando quis sequi teneatur? ibidem.

63 Executor exequi negligens legata pia, qua pœna plectatur?

64 Executoris negligentis pœna.

Auth. hoc amplius. C. de fideicom. expositio. ibidem?

65 Pœnam an incurrat quis absque sententia?

66 Executor testamenti an rationem reddere teneatur & quando?

67 Executor testamenti rationē reddere tenetur episcopo, vel iudici seculari.

Executor testamenti rationem reddere tenetur, etiam si à testatore fuerit remissa, ibidem.

Rationis redditio quando remitti possit. ibidem.

68 Executor testamenti an per librum priuatum rationis rationem reddere teneatur?

Cabe-

a *Cabezalero.* Nomen hoc in nostra Hispania denominatur â capite, eo quòd ante omnia debent legata soluere, postquam debita persoluerint, antequam hæredes bona capiant, vt in. l. Papinianus. §. quarta. ff. de inoffi. testam. Montal. in. l. 11. glo. 2. tit. 5. lib. 3. fori, qui asseuerat executores testamentorum pluribus nuncupari nominibus, dicuntur enim diuisores, distributores, dispensatores & ministri, teste speculato. in tit. de instrum. editio. §. nunc vero aliqua col. 3. versi. porrō. Montal. vbi supra & Gre. Lupi in. l. prima tit. 10. glo. 1. part. 6. dicuntur etiam fideicommissarij secundum Huber. de Bobio in. l. nulli. C. de episco & cleri. & Accurs. in. l. vxorem. ff. ad. l. Corne. de falsi. & in. l. si quis pro redēptione, C. de dona. & in. l. diuus. ff. si cui plus quā per. l. Fal. tex. in. l. 1. tit. 10. par. 6. Hispanè autem appellantur [cabezaleros, mansesores, testamentarios, y

2 albaceas. l. 1. &. 7. tit. 10. par. 6. [Et quia materia executorum practicabilis est, tria circa eā libet examinare, primum, qui possint executores esse, secundum, quot sint genera executorum & de eorum officio, tertium, tempus ad exequendum constitutum. Quoad primum scire oportet, omnes indiscriminatim testamentorum executores esse posse, laicos, clericos seculares, & religiosos. c. tua de testam. Sed ea constitutione non obstante, verius est, monachos executores esse non posse, nisi impetrata superiorum licentia vt in capit. 2. de testamen. in. 6. & in Clem. 1. cod. tit. vbi monachi hanc susципientes prouinciam testamenta exequendi, corā ordinarijs iudicibus conueniri possunt de fraude & culpa, atque vt rationē reddant administrationis Cīe. religiosus de testam. At monachi qui sunt ordinis fratrum minorum ab hoc arcentur munere, vt in Clem. exiui. §. verum de verb. signi. quamuis designari possint in testamentis ad consilium exhibēdum executoribus vltimarum voluntatum, vt in eadem Clem. statuitur, dixi supra eo. l. 5. glo. 8. numero. 6. [Sed an mo-

3 nachis ordinis minorum possit committi ius eligendi pauperes? Quidam negant eis electionem committi posse, nempe, Cardi. in Clem. exiui. §. verum de verbo. signi. & Domi. & Fran. in. d. capi. 2. in prin. de testam. in. 6. quibus, nec immerito quidem, Bar. refragatur in tracta. minoricarum lib. 3. cap. 4. dicens huiusmodi electionem eis cōmitti posse, quippe quę facti sit, potius quam iuris, atque ideo fieri potest per eum, qui executor testamentarius esse non potest, vt in. l. cum pater. §. hereditatem. ff. de lega. 2. vbi ius eligendi non perimitur per deportationem. l. ex facto. §. si quis rogatus. 2. ff. ad Trebelli. notat expressim Roma. cōs. 409. colum. 2. sensit Bal. in auth. ingressi. numero. 20. C. de sacrosc. eccles. & in. l. id quod pauperibus numero. 9. C. de epi. cleri. & hanc sententiam vltro amplectitur Couarru. in cap. tua numer. 1. de testam. eo quòd ratio. d. §. verùm collet in hac electione facienda. Imo arbitratur posse eadem ex causa committi monacho minoris ordinis executoris electionem, quamuis contrarium censuerint Domi. & Fran. in. d. cap. 2. de testam. in. 6. eo quòd executor debeat esse certus, vt tradunt Ioan. And. & docto. in. cap. 1. ad fi. de procura. in. 6. quorum ratio friuola est, eo quòd certitudo in alterius voluntatem conferri optimè poterit, Paul. Castr. in. l. 1. colu. pen. ff. de procura, Bal. in. l. id quod pauperibus numc. 15. C. de epi. & cleri. Couarr. in. d. cap. tua numero. 1. in fi. de testam. Greg. Lupi in. l. 2. in glos. pen. tit. 10. par. 6. Quod verum esse intellige, quādo testator commisserit ei electionem incerti de certis vt vnum de collegio, vt latissime probaui ex communi receptiorique sententia supra eo. l. 5. glo. 8. numero. 4. vbi latius vide, & aliquid refert. d. Anto. Padilla in. l. cum quidā nu.

4 2. ff. de lega. 2. [Quid si religiosus alterius ordinis quā minorum non obtenta superioris licentia, executoris munus assumpserit, nunquid valeant gesta per eum? & valere asseuerant magis communiter doctores, nisi expressa præcesserit prohibitio seu contradictio, ita consultus respondit Federi. consi. 293. ad fi. & Ludo. Rom. consi. 409. 2. colum. & in singul. 242. ad exemplū militis, qui non potest esse procurator, si tamen à iudicio non repellatur, tenent gesta per eum. l. filiusfami. §. veteranj. ff. de procura. ex quo idem voluit Deci. in l. in ambiguis. §. non est. ff. de regu. iur. & Feli. in. capi. 2. col. 1. de iudi. Quod etiam procedit in executione per fratrem ordinis minorum facta, quam sententiam receptiorem esse attestatur Deci. consi. 494. in fine & consi. 499. numero. 12. vtrobique tamen ab ea recedit ex eo quòd actus contra iuris prohibitionem factus est nullus. l. non dubium. C. de legi. idem voluit Fran. in. d. cap. 2. in prin. de testam. in. 6. per illum tex. & Couarru. in. d. cap. tua de testam. numero. 2. Grego. tamē Lupi in. l. 2. tit. 10. par. 6. in. glo. pen. sustinet cōmunē, respondetque ad fundamenta contraria, cui accedo.

5 [Fœmina etiam executrix testamenti esse potest vt probabimus supra eo. l. 5. glo. 8. numero. 5. vbi videas.

6 [Minor etiam 25. annis maior verò decem & septem poterit esse executor testamēti ex ratione tex. in cap. qui generaliter. §. vlt. de procur. in. 6. vbi minor. 25. annis si decimumseptimum compleuerit, potest esse procurator ad negocia, ad idem est tex. in l. 19. in. fi. tit. 5. par. 3. & ibi Greg. Lupi in verbo diez y siete años, dicens hanc fuisse opinionem Pauli Castr. in. l. 1. §. pupillus. ff. de acq. posse. Vbi asseruit minorē decem & septem annis non posse procuratorem etiam ad negocia constitui, licet Phil. Francus in. d. cap. qui generaliter §. vlti. de procu. in. 6. dixerit minorem etiam. 17. annorum posse procuratorem ad negocia constitui per tex. in. l. sed et si quis. §. vlti. ff. de instito. atque ita interpretatur tex. in. d. §. vlt. cuius sententiam sequuntur magis communiter doctor. contra sententiam Pauli Castr. teste Alexan. in. l. exigendi. C. de procu. Greg. Lupi in. d. l. 19. in fi. glo. antepe. & Iaso. in. l. 3. §. item acquirimus numero. 36. ff. de acq. posse. Sed nihilominus sententia Pauli verior est, vt attestatur Couarru. in. c. tua de testam. & approbatur in. d. l. 19. in fi. tit. 5. part. 3. & quòd minor. 25. annis, si maior sit. 17. designari possit executor testamenti. sensit glo. communiter ibi recepta in. capit. 2. in prin. de testam. in. 6. & Couarru. in. d. cap. tua numero. 4. id expressim asseuerat & Gregorius Lupi in. l. 2. tit. 10. glo. pen. par. 6. nullibi enim prohibitum est minoribus hoc munus, licēt dubitet Specula. in titu. de instrumen. edi. §. nunc verò aliqua numero. 75. & cōtrarium potius probare conetur Ioā. Oldrendor. in tracta. de executoribus vlti. voluntatū capit. 4. [Quoad secundum, quod examinare promisi, quot sint genera executorum, & quæ ad eorum

7 offi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

officium ſpectent,ſcire oportet quoſdam executores eſſe vniuerſales,quoſdam vero particulares. Executor vniuerſalis dicitur quaſi hæres,quoties pauperes inſtituuntur,vt pote cui incumbat onus diſtribuendi omnia teſtatoris bona inter pauperes,vt in.l.ſi quis ad declinandam.C.de epi.& cleri.idem ſi pauperes, nec aliqua alia perſona hæres fuerit inſtituta, adhuc enim executor loco hæredis habetur ad diſtribuendum bona inter pauperes,inter quos diſtribui præcepit teſtator,vt in.l.alio,& ibi ex ea id expendit Bar.à contrario ſenſu nu.6.ff.de alim.& cib. lega. c.cum tibi vbi Innocen.notat,de teſtam.Alex.conſ.4.numer.16.lib. 2.Paul.Pariſ.qui pluribus modis limitat conſ.74. lib.
8 3.numero.39.& ſeq.& numero,58.& deinceps. [Executor particularis dicitur, qui particulariter ad exequendum teſtamentum relictus eſt, cum poteſtate vẽdendi res teſtatoris vſque ad ſatisfactionem integram relictorum,& in teſtamento contentorum ſecundum Bar.in.l.alio numero.7.ff.de alim.& cibar. lega.Deniq; executoris poteſtas dependet à facultate, eis per teſtatorem conceſſa ſecundum Bal.in.l. id quod pauperibus numero.14.C.de epi. & cleri.Greg.Lupi in.l. 2.&.l.4.glo.pen.in princi.tit.10.par.6.per.tex.in.l.ſi à pluribus,& in.l.quidam.§.ſi ſcriptus.ff.de lega.1. Co-
9 uarru.in.cap.Ioannes numero.5.de teſtam. [Modo videamus, ſi placet,de officio & poteſtate executoris vniuerſalis:& certè cùm loco hæredis habeatur, vt in l.ſi quis ad declinãdã.C.de epi.& cler.poterit bona teſtatoris vendere tãquã hæres,vt ibi dicit tex.& ex eo id notat Bar.in.d.l.alio.ff.de alim.& cib.leg.quod nõ licet executori particulari, niſi ei à teſtatore licentia concedatur,vt in.d.l.alio & infra latius, ita diſtinguit Couarru.in.d.cap. Ioannes numero vltim. de teſtam. Telli Fernad.in.l.32. Tauri numero.6.Imo poterit hic vniuerſalis executor bona vendere coniunctis ſuis, ſi id palàm faciat & bona fide ſecundùm Iaco. Butr. &
& Bal.in.l. id quod pauperibus numero.20.C.de epi. & cleri.Filio autem in poteſtate exiſtẽti hac in ſpecie vendere non licet ſecundum Bal.in rep.l.1.C.de ſacro.
10 eccleſ.numero.30.verſi.ex his concludo. [Sed an executor,cui teſtator electionem commiſit pauperum,teneatur eligere pauperes domicilij teſtatoris? Et videtur eos eligere debere, & diſtributionem facere inter pauperes eius loci,vbi domiciliũ habebat teſtator ex ſententia glo.in.cap.ſi pater in verbo pauperes de teſtamen.in.6.quam ibi ſequitur Phili.Fran. eam dicẽs ſingul.& Eman.Coſta in.1.par.in verbo pauperes nu. 11.Feli in cap.ſicut tuis.2.colum.de ſimonia & cap.vltim.de foro comp. quod inſtruitur ex .l. nulli. C. de epi.& cleri.& ex.l.hæc conditio.§.fi.ff.de cond. & demonſtra.idem voluit Bar.in.l.2.numero.2.C.de anno. ciuil.li.10.cũ alijs quę adducit reuerendiſsimus. dom. Dida.Couar.in cap.cum tibi num.14.de teſtamen. & Tiraq.in tracta.de priuil.pię cauſę priuil.g10. 56. col. 2.Anto.Gomez.in.l.31.Tauri.numero.4.dom.Anto. Padilla in.l.cum quidam ita cauſſet numero. 4. ff.de
egal.2.Et licet tex.in. l.20.tit.3.part.6. dicat in dubio pauperes intelligi inſtitutos eius loci,vbi cõditum eſt teſtamentum, intelligit Couarru . vbi ſupra hoc eſſe verum,cùm teſtator in loco ſui domicilij condit teſtamentum,nec refragetur legibus ſuperius citatis, quod
frequentius fit: atque ita lex illa ad id quod frequentius accidit adaptatur. Limitat tamen hanc concluſionem ipſemet Couarr.d.numero.14.vt procedat,præter quàm ſi teſtator dedit executori pauperum electionẽ, tunc enim non tenebitur executor ipſe pauperes domicillij teſtatoris eligere,ſed alios quoſcunque, quod probat authoritate Ioã. And.Domi.Lapi,& Franci. in.c.ſi pater de teſtamen.in.6.& deciſionis.128.capel lę Toloſanę & Collectarij in.cap. Ioannes numer.10. de teſtamen.& tex.in.l.cum quidam, §.1. ff. de lega.2. Mouentur etiam hac ratione,epiſcopus,cui iure deuoluto competit dignitatis eccleſiæ collatio, tenetur eligere clericum eiuſdem eccleſię,quem maluerit cap.ne pro defectu de electio. compromiſſarius tamen ad eligendum liberè poteſt eligere clericũ, etiam exterum, licèt non ſit eiuſdem eccleſię,cap. ſi compromiſſarius de elect.in.6.ex quibus hanc limitationem tenuit Gregorius Lupi in.l.20.in verbo de aquel lugar,ad mediũ tit.3.par. 6. dominus tamen Couarr.in.d.cap. cum tibi numero.14.de teſtam.aduertit non temere hæc eſſe
11 accipienda,quandoquidem in electione pauperum iura multum fauent pauperibus domicilij teſtatoris, quin & ipſius teſtatoris mens in hoc ſe inclinare videtur,quamobrem cautè eſſe ſeruandam hanc communem ſententiam aſſeuerat. [Cæterùm hæſitari ſolet, an executor vniuerſalis vel particularis teſtamẽti poſſit filium ſuum pauperem eligere, ſi pauperum ſibi eſt commiſſa electio? Et videtur nõ poſſe,vt in auth.qui buſcunque modis. C. de ſacroſ. eccle. vbi res eccleſiæ alienari permiſſa, prohibetur in ecl.onerum vel eius coniunctos alienari,arg.tex.in.l.filius & .l. impuberẽ §.i.ff.ad.l.Corn.de falſ.Præterea pater eſt miniſter,vt de non poteſt ex diſtributione commodũ ſibi reportare arg.l qui teſtamento in principio.ff.de teſtamen. & in.l.quidam teſtamento.§.ſi ſcriptus.ff.de lega.1. & l.ſi quis Titio.2.&.l.codicillis in prin.ff.de lega.2.iun cta glo.ibi &.l.creditor , §. ſi intra.ff.manda. l.mulier ff.de dona.int,vi,& vxo.Paul.Pariſ.conſ,26. numero 22.lib.4.Rurſus hęc electio videtur potius ex affectione quam ex ratione procedere.l.Nenſenius.ff.de neg. geſt.Verùm his minime obſtantibus verior eſt opinio contraria,quòd pater filium pauperem poſſit eligere, & filius patrem,vt inde ali poſſint , non verò poterit totam hæreditatem filio vel patri aſsignare vel erogare.cap.non ſatis.86.diſtin. verbo,cęterùm traditio eſt Dei,vt prius paſcas parentes.capit.aurum in fi.12.q.2. ibi per minutas enim erogationes, hęc fuit ſententia Bal.in rep.l.1.numero.29.C.de ſacroſ.eccle. & ibi Celſus in apoſtillis ad cum & ad Panor.in capit.1.in fi.in verbo pauperibus de cohabi, cleri. vel mulie.idẽ Bal. in.l.tutor.§.1.ff.de excuſ.tuto.&.in.l.illa inſtitutio.ff. de hære.inſti,vbi aſſeruit poſſe diſtribuere inter proprios conſanguineos verè pauperes, in quibus maior eſt pietas,modò in omnibus ceſſet fraus, quę facili præſumetur propter nimiam affectionem & cõiunctionẽ, idem voluit Ang.ibi & Imo.numero. 5. & Ancarra. cõſ.337. Quin etiam in ſpurium teſtatoris filium poterit erogare,modò non excedat alimenta, quæ ei competunt iure Pontificio.cap.cũ haberet,de eo qui dux. in matr.quam pollu.per adult.vt doctores ſupra citati reſoluunt.Idem in omnibus hoc numero dictis volui

luit Gegor.Lupi in.l.3.glo.vlti.tit.10.par.6.qui etiam aſſeuerat,ſi pluribus fuit data electio pauperum, poſſe vnum ex ſe ipſis eligere,ſi egeat nimis,vt Abb.voluit in cap.cum in iure column.2.de elect. Cardi.in Clem. 1.de teſtamen.q.22.& ibi Imol.colum.pen. verſi.nunquid executor Paul.Pariſ.d.conſ.26.numero.22.lib.4.
12 [Ex quo Din.& Bar. in.d.l. cum quidam.2. numero 3.ff.de lega.2.aiũt,quòd ſi commiſſa fuerit electio pauperum priori fratrum prędicatorum , poterit fratres ſuos eligere , ſi commiſsio facta fuit per verbum quibus voles Pariſ.d.conſ.26.numero.24. li.4.ſecus ſi per verbum inducens arbitrium boni viri,quia tunc tenebitur eligere eos pauperes,qui reperiuntur in.l.nulli & in.l.ſi quis ad declinandam. C. de epiſ.& cleri. Quod vltimum non placet Bar.quandoquidem ea in ſpecie ſufficit,quòd executor teſtamenti non eligat indignum,non enim reprobatur electio,licèt poſsit dignio rem eligere per tex.in.d.l. cum quidam ita:nec peccat hac in ſpecie,quandoquidem locus ſit gratificationi, vt in.l.ſi quis ſeruũ.§.ſi inter duos.ff.de lega.2 l.ſi quis in grau.§.ſi cum omnes.ff.ad Sillani.l.ſi duas.ff.de excuſa.tuto.Bal.in rep.d.l.1.numero.31.in fi.C.de ſacro. eccle.& in.l.id quod pauperibus numero.34.C.de ep. & cleri.Greg.Lupi in.d.l.3.glo.vlti.ad medium titul.
23 10.par.6.[Quæri etiam ſolet,an exucutor ſeu diſtributor pauperum poſsit vnum dumtaxat eligere pauperem,an inter plures diuidere teneatur? & Bar. in.l. 1.ff.de optio.lega.cenſuit,primum ei non licere,ſed inter plures teneri diſtribuere ,idem voluit Bal. in rep. d.l.1.numero.31.C.de ſacroſ.eccleſ.vbi Celſ.idem aſſeruit & Alex.in.l.2.§.ſed ſi vnus.ff.vi bon.rapto.Greg.
14 Lupi in.d.l.3.glo.vltı.tit.10. par.6. [Vidimus hactenus de executore vniuerſali, ſupereſt vt de officio & poteſtate executoris particularis aliqua pertractẽmꝰ: cuiꝰ poteſtas,vt in initio diximꝰ,dependet ex poteſtate ſibi à teſtatore conceſſa,nam ſi alienandi bona teſtatoris ſibi non conceditur facultas,alienare nõ poterit, vt dixi ſupra numero.8.Couarru.in. cap. pen.in fi.de teſtamen.tex.in.l.4.& ibi ex ea expendit Greg. Lupi in verbo queda libre poder ti-10-par.6.& venditio eſt nulla Telli.Fernan.in.l.32.Tauri.numero.6. Et vt rectius executoris particularis munus examinetur, explicare oportet verba, quibus ei committitur executio:quæ talia ſunt. Sint executores huius teſtamenti Petrus & Ioannes & quilibet eorum,quibus concedo licentiam & poteſtatem vendendi de bonis meis cum bannimento & ſine, vſque ad ſatisfactionem integrã prędefunctorum,vt refert Bar. in.l. alio numero. 7. ff.de alim.& cib.lega.Per cõceſsionẽ licẽtiæ,nõ libera volũtas importatur, prout credidit Innocen.in cap. cum ad monaſterium de ſtatu monacho.ſuper glo. in verbo licentiam prope finem:ſed arbitrium boni viri ſecundum Bar.in.d.l.alio numero.8.nam licẽtia,inquit, deſcendit à verbo licet,ſed hęc verba liceat tibi , arbitrium boni viri important, vt in.l. fideicommiſſa.§. quanquam.ff.de lega.3.& in.l.ſi ſic.§.1. ff.de lega.1.& l.fideicommiſſaria.ff.defideico.liber . inſtruitur ex.l. 1.C.de ſacroſ.eccle.ibi,habeat vnuſquiſque licentiam decedẽs bonorum quod optauerit relinquere,&c.Nõ tamen ex hoc ei datur libera facultas,vt pro libito diſponat,debet enim iura ſeruare, nec patri permittitur iniuſte filium exhęredare,vt ibi Bar. explicat numero.48.& ſeq. [Diximus præterea in cõmiſsionis for-
15 ma [& poteſtatem] hæc poteſtas refertur etiam ad arbitrium boni viri,vt in.l. nepos proculo. ff. de verbo. ſigni.l.qui explicandi & ibi Bal. C.de accuſa. niſi teſtator addiderit,cõcedimus vobis plenam & liberam poteſtatem vendendi &c. quoniam hac in ſpecie in eius liberam voluntatem videtur collatum,vt in.l. fideicommiſſaria libertas.ff.de fidei.liber. Bar. optimè reſoluens in.d.l.alio numero.9.ff,de alim,& ciba. leg. Quę autem verba importent liberam voluntatem vel arbitrium boni viri,explicat late Alexan.in.d.ſi ſic in prin.à numer . 1.vſque ad numerum decimum octauũ & ibi Fran.Curti.in apoſtillis & laſo. latiſsimè num. 27.& pluribus ſeq.ff.de lega.1.Paul.Pariſ.conſ.26.nu.
16 26.27.&.28.lib.4. [Dixi viterius,[vendendi de bonis ſuis]hoc ideo diximus,quia vendendi facultas non cõpetit executori teſtamẽtario particulari, niſi id ſpecialiter committatur:vt dixi ſupra numero.8.&.14. Verùm iure communi Imperatorum, non poterit executor bona vendere,ante aditam hæreditatem ex teſtamento delatam,vt in.l.ſi nemo.ff.de teſtam.tute.& in l.ſi nemo.ff.de reg.iur.vel ab inteſtato ab hęredibus legitimis vt in.l.2.ff.de fideico.liber.& .l.vlti.in princi. C.de manu.teſtam.l.qui filio.§.1. & ibi notatur. ff. de hære.inſti.l.quod purè in fi.ff.quan.di.leg. ced. quem admodum igitur tutellę datio,quæ fauorabilis eſt, nõ valet niſi adita hæreditate, ita poteſtas data executoribus non valet,niſi aditione ſequuta,vt decidit Bart. in.l.alio numero.7.ff.de alim.& cibar. legat. Sed cùm iure noſtro regio aditio hęreditatis neceſsaria non ſit ad firmitatem omnium contentorum in teſtamento, vt in.l.1.ſupra eod.crederem teſtamentarium executorem abſque vlla aditione hęredis, poſſe teſtamentum exequi. Id quod hoc in regno & in omnibus Indiarũ prouincijs fit vigore regij mandati ad has prouincias directi: eliguntur ſiquidem à teſtatoribus executores his in prouincijs degentes, & licèt hęredes ſint in Hiſpania vltra mare, & non adierint hęreditatem , imo nec fortè ſciuerint , eam ſibi fuiſſe delatam, poterunt bona vendere & teſtamentum exequi, vt latius reſoluam infra hac eadem glo.numero.26,&.36.vbi hoc li-
17 mitaui,& numero.50.& ſequentibus. [Sed an executoribus liceat permutare, vel in ſolutum dare,vel obligare? Et videtur non id eis licere,vt in.l.ſi pupillorum §.ſi prætor.ff,de reb.eor.vbi ſi prętor permiſsit vendere tutori, non poterit obligare bona pupilli,niſi id expreſsim iudex permiſſerit, aliàs non valet obligatio. In contrarium facit tex.in.l.ſicut. §. ſi debitor ibi,ſed ſi permiſsit.1.ff.quib.mod.pig.vel Hypo. ſolui , vbi ſi vnus actus alienationis permittitur , videtur quoque omnis illi ſimilis permiſſus , eundem producens vel vel meliorem effectum,ſecus ſi peiorem vel deteriorẽ ſecundùm Bar.in.d.l.alio nu.11.ff.de alim.& cib.lega. vbi hanc diluit controuerſiam, dicens, aut permiſsio vendendi fit à iudice & debet ſtrictè intelligi,vt in.d. §.ſi prætor . Si verò fit ab alio priuato, tunc appellatio venditionis continet omnem alienationem : & tũ maxime cùm in permiſsione venditionis adijcitur & alienationis,quod verbum generale eſt comprehendẽs omnem alienationis modum,vt in. l. ſtatuliberi à cę-

teris

Universidad de Deusto
Biblioteca

teris.§.Quintus Mutius.ff.de statuli. [Querit etiam Bart.in.d.l.alio.ff.de alim.& cib. lega. numero. 12. an executor possit agere contra hęredes, vt exhibeant res hęreditarias ad videndum,quas vendere expediat & putat posse agere,vt in.l.si tibi electio.§. vlti. ff.de optio.lega.&.l.2.§.1.ff.de triti.vino oleoque lega. Sed vera & communis resolutio est,quod ad soluenda legata pia executor possit mouere actiones contra hęredes vel contra debitores hæreditatis, ad effectū exequendi contenta in testamento, vt in. l. nulli &. l. si quis ad declinandam.C.de ep.& cleri.l. si vero nō remunerandi.§.fi.cum.l.seq.ff.mand.hoc censuit Bald. in.l.id quod pauperibus num.18. C. de epis.& cleri.illustrissimus. D. Couarr.in.c.Ioanes num.5.de testam. l.4.tit.10.par.6.idē si legata fuerint alimenta vt in.d.l. alio &.d.l.4.At si legata nō fuerint pictatis vel alimētorum causa relicta,executor merus non aget aduersus hæredem, vel aduersus alium quemlibet possessorem.l.Lutius.§.Meuia.ff.ad Trebelli.vbi Paul.& doctor.&.d.l.4.tit.10.par.6.Officiū tamen iudicis poterit implorare, vt hęres aut quilibet possessor cogatur ea bona tradere,vt executio testamenti fieri possit, vt in.l.hæreditas.ff.de peti.hęred.l.Quintus.ff. de annu. lega.Bar.in.l.si quis Titio.ff.de lega.2.Bal.& Sali.nu. 8.in.l.nulli.C.de ep.& cleri.Greg Lupi in.d.l.4.glo. vltim.tit.10.part.6. D. Couarru.in. d.capit. Ioannes numero.5.de testam. Mixtus vero executor, cui vel pars legati,vel integrum legatum competit, licet cum onere restitutionis agere potest aduersus hæredē vel alium quemcunque.l.si quis Titio,vbi Bar.ff.de lega. 2.d.l.4.tit.10.par.6.quę lex ita hanc resoluit quęstionem Abb.& Did.Couarr.nu. 5. & cęteri interpretes in.d.cap.Ioannes de testamen. Oldendorp,de executoribus testamen.tit.6.Cardi.q.13.& Imol.col. vltim. in Clem.vnica de testam. Bal.in.l.nulli num.2. & seq. C.de ep.& cleri qui vnanimi consensu fauentur, executorem in distincte agere posse,si hæc facultas à testatore ei fuerit concessa.l.si a pluribus &. l. quidam. §.si
19 scriptus.ff.de lega.1.[Expensas autem quas executor fecerit in exigendo bona testatoris, & fructus eorū ad peragendam executionem, poterit ex eisdem vel alijs bonis hęreditarijs iustissime petere & exigere secūdū Archi.Ioan.And.Domi.& Philip.Frā.col.pen. in.c.fi.de testam.in.6.Paul.Paris.cōs.26,nu.18. libr. 4. D.Couar.in.d.c.cū Ioanes in fi.de testa . quibus adde Bal.omnino videndum in.l.id quod pauperibus in fi
20 ne.C.de ep.& cleri.[Sed an executor possit agere no mine suo,an vero nomine legatariorū? Bal.nu. 18.q.5. in.d.l.id quod pauperibus. C.de epi. & cleri. arbitratur nomine suo vel officij agere posse. Quia si nomine ageret legatariorū, teneretur cauere de rato, vt in. l.3. §.si forte.ff iudi.solui:itē nō posset solutionē recipere,vt in.l.nō solū.ff.solu.matr.quod est falsum. Agit ergo proprio nomine,& hac quoq; ratione poterit p
ea ratorē ante litē cōtestatā constituere ad lites,arg.l. sed si vnus. § procurator.ff.de iniuri. Bal.in.d.l.id q pauperibus nu.19.& in.d.l.nulli nu.3. etiāsi sit merus executor,quidquid in cōtrariū dixerit Sali.in.d.l.nul
21 li nu.16.[Sed an executori liceat vendere rē,quā velit ex hęreditate,nunc bona sint exhibita, vel nō? Bart. in.d.l.alio.ff.de alim.& cib.leg.num.13.distinguit,dicēs,aut executori nō fuit cōcessa libera alienādi facultas,sed per verba importātia arbitriū boni viri ei fuit cōmissio facta,& hoc casu nō sunt vendenda bona testatoris arbitrio executoris,sed iudicis, vt in.l. magis puto.§.ne passim.ff,de reb.eorū.l.ā diuo Pio.§.in vēditione.ff.de re iud.vbi Bar.& Bal.in.l.ordo.C.de exec. rei iud.Abb.in.c.quoad cōsultationē de re iu. Bar. & Alex.ad eū in.d.l.alio nu.13.Aut executori fuit cōcessa plena & libera potestas vēdēdi adhibitū & volūtatē suā,& adhuc libera volūtas restringetur,vt bona fide faciat,l.creditor.§.Lutius.ff.māda. ita vt si rē magni valoris modico vēdere velit precio,facere non possit bona fide,vt in.d.magis puto.§.ne passim versi. nec nō.ff.de reb.eor.atq; ideo irrita esse vēditionē,reuocari vē posse,ex sentētia Accursij in.l.pen. C. quā.dere. opus.nō est.l.creditores.ff.de distractio.pig.Et hęc seruāda sunt in ea quæstione,an executor possit res testatoris vēdere pro precio ad libitū suū,vt ibi dixit Bar. nu.14.cū quo cæteri trāsiūt, & Bald.in.l.cū nō solū.§. sin aūt legata.C.de bon. quę libe. dixi latius in stylo
22 cācellarię ti.1.prœmi.17.casu.20.declaratione.2.c.2.gl. 3.nu.2. [Cæterū in dubiū solet reuocari hac in tractatione,an hęres sit requirēdus, quoties executor vēdit bona testatoris? Et videtur nō oportere requiri: quia executor potest inuito hęrede res hęreditarias vēdere ad exequēdū testatoris volūtatē, ergo & co ignorāte, vt in.l.4.§. illud.ff.de fideicō.libe.l.qui pōt.ff.de reg. iu. Prętera quoties quis cōstituit procuratorē aliquē ad vendendū,dūs potest eū reuocare,quoties libuerit, sed non tenetur dūm requirere,vt præsens sit,vel vēditioni cōsentiat,vt in.l.mādatū &.l.si mādauero tibi
23 ff.māda.Bar.in.d.l.alio.n.16.vbi in cōtrariū citat tex, in.l.4.C.de distractio pign,& in.l.legatū.ff. de vsufr. lega.& in.l.a.§.cū dicitur.ff.si cui plusquā per.l. Falci. &.l.hac edictali.§.omnib9. C.de iccū.nup.Cuius occasione distinguebat Bar.sic dicēs, aut executores assūpti fuerūt,vt boni viri,& tūc,pculdubio, est requirendus hęres,vt in.l.si quis arbitratu.ff.de verb.obli.&.l. Theopōpus.ff.de dote pra lega.Aut executio testamētī in eius cōmittitur liberā volūtatem seu potestatem, & similiter hæres erit requirendus,vt in.l.creditor.C. de distract.pigno.& in.d.l.1.§.cū dicitur.ff.si cui plus quā per leg.Falcid.Pct.de Ancar.in.c. tua nobis de testam.quia hęredis præsentia posset executorem trahere ad aliā rem vendendā vel pro alio precio, debent ergo requiri arg.l.si in tres &.l.sicuti.ff.de arbi. Præterea hæc libera potestas non excludit bonam fidem, vt dixi, at qui actum facit non requisito eo,qui contradicere potest,clanculū & mala fidē facere videtur, vt in. l. clam possidere in princip. ff. de acq . pos . & in.l.prohibere.§.clā.ff.quod vi aut clam,atq; ideo act9 nō valet secūdū Bar.in.l.alio nu.17.&.18.vbi hoc optime resoluit.ff.de ali.& cib.leg.Caro.Ruy. cōs.84.nu. 13,li.2.&Pau.Par.cōs.74.nu.53 li.3.Gre.Lup.in.d.4.in
23 verb.queda libre poder.ti.10.par.6.[Si vero hęres effugit præsentiā executoris,poterit tūc executor absente hęrede,imo & contradicente officio suo fungi: quia iuxta eius cōscientiā,nō hęredis exequi debet,vt in.l. pē.ff.de dona.Bal.in.l.nulli nu.7.C.de sacro eccl.post Iacob.de Aren.ibidem Ale.cōs.62.n.5.li.2. & hęc erit
24 prima limitatio. [Limitat secūdo Bal.hāc Bartoli sententiā

tētiā quoties executor indiget hęredis informatione, vel suę volūtatis ex ploratione,sec9 si ea nō indigeat,qa poterit tūc hęrede irrequisito vēdere. Quia nō est iudex,vt indigeat partis citatiōe,sed executor volūtatis defūcti,vt ipse lati9 resoluit in.l.captātorias in fi.C.de test.mili.refert& sequitur Alex.cōs.62.nu.4,li.2.Gre. Lup.in.d.l.4.in verbo,queda libre podet. ti.10.par.6.
25 [Tertio limitat Alex.in.d.cōs.62.nu.3.li.2.nisi pupillus esset hęres,quia tūc necessaria nō est monitio vel requisitio pupilli,cū in eo cesset rō quæ in maiore,quippe qui quod videt ignorat.l.1.C.de fal,mon.l.fi. ff. rē
26 pup.sal.fore,cui assētitur Gre.Lup.in.d.l.4. [Quarto limita,vt cōclusio ista nō procedat iuxta ius nostrū regiū,quo requisitio hęredis nō exigitur,cū aditio hęreditatis nulla requiratur sine qua executio volūtatis defūcti fieri pōt,vt dixi supra nu.16.& tū maxime,cū hęres est absens & in remotis locis,qua in specie pmittitur per leges & ordinationes regias Indiarū executoribus testamētorū bona testatorū vēdere irrequisitis hęredib9,& volūtatē defunctorū adimplere.l.68.in ordina.cācellariæ Argētinę regni Peru,quæ seruari præcipit regiū mādatū ad Indiarū regna emissū,in quo hęc
27 cōtinentur, [Pro expeditione huius secūdę partis inquirendū est,an hęres requisitus,vel nō requisitus possit venditionē rerū hæreditariarum impedire, & quo modo? Bar.in.d.l.alio nu.19.respondet duobus modis impedire posse huiusmodi venditionē, vel offerendo pecuniā necessariā p soluēdis legatis arg.l.vlt.§.sin aūt C.de iure domi.impetrā.vers.& hęcat ei creditori . l. 42.ti.13.par.5.vel si hęres ipse offerat se paratū vēdere, & ex precio satisfacere legatarijs & alijs quib9 executores testamētarij satisfacere velint infra terminū cōpetētē,datis ad id idoneis fideiussorib9,& hac in specie hęres in vēdēdo prefertur executorib9,vt in auth. de litigio.§.& hoc,&.§.ab hoc,& in auth.hoc ita.C.de pigno.vel si alicui9 rei velit venditionē impedire, alia oblata quę cōmodius vēdi possit, vt sic executorē in mala fide cōstituat,vel si rē ab executore vēditioni exposita maiori pcio vēdēdā insinuat, & cū quī illud offerat ostēdat,vt si executores licitationē non admisserint,in mala fide cōstituātur,ita docēt iuris ille lucerna Bar.in.d.l.alio nu.19.cui9 sentētia vera est & recep
28 ta. [Verū enimuerō illud sēper memorię teneas,qp licēt executor pleno iure mādatū habēs à testatore possit res hęreditarias vēdere,ēptor tñ ne vnquā patiposs sit cōtrouersiā ab hęrede,hęredē requirat, & si renuerit,mediāte iudice cogat vt ratificet vēditionē sibi ab executore factā,quod iure facere pōt arg.l.apud Iulianū.§.idē Iulian9.ff.ad Treb.& in auth.si captiui vers. captiui si redierint,& ibi ad hoc notat Bal.nu.6.in fi. C.de ep.& cle. Alex.ad Bar.in.d.l.alio nu.16.ff.de ali. &cib.leg.Gre.Lup. in.l.4.ti.10.par.6.in verb.queda li
29 bre poder.[Cui9 occasione hîc examinare oportet, an executor,cui plena potestas vēdēdi à testatore cōcessa fuit,possit rerū vēditarū trāsferre dominiū vel possessionē in emptorē? Et Bar.in.d.l.alio nu.20.asseruit posse,vt in.l.si quis prohibuit,aliās incipit Papinian9. ff. de publicia.& quia testator ei cōcessit alienādi licētiā, sed alienatio & dominij trāslatio fieri nō pōt absque traditione,igitur id pmittere videtur,cui9 sentētia vera est iure regio,antequā hęres adeat hęreditatē,vel iure cōi post eā aditā,si hęres possidēs nō cōtradicat,vel si executor possidet,licēt hęres cōtradicat. Hęrede aūt possidēte rē ab executore vēditā, & vēditionē cōtradicēte, solet iustius dubitari,an executor possit domiuū trāsferre aut possessionē rei vēditę? Quod videtur ex notatis in.l.2.C.quā.decre.op.nō est.&.l.alio.ff.de alim.& cib.leg.& quia hęres nō pōt officiū impedire executoris,nec rescindere primū testatoris propositū, vt in.l.sed si ego.§.1.ff.de iure doti. & in. l. cū pater.§. Meuio.ff.de leg.2.Sed nihilomin9 cōtrariā sentētiā tenuit Bal.in.d.l.id quod pauperibus nu.30.C.de ep.& cler.quōniā hærede nō discedēte à possessione eā non amittet nec dominiū,arg.l.fistulas.§.fūdū.ff.de cōtra. emp.& licēt executor habuerit potestatē ab ipso testatore,nō tñ poterit facere testator,qp dominiū ex cōtractu trāseat absq; traditione & possessione . Quare Bal. cōsulit emptori,vt agat ex cōtractu cōtra hæredē, & cōsequetur dominiū & possessionē iudice mediāte,vt in.l.qui vniuersas.§.item cū emptor.ff.de acq.poss.nō enim poterit executor per vim expellere hæredem de
30 possessione,vt in.l.nō est singulis.ff.de reg.iur. [Item queri solet an executor possit à creditoribus, vel legatarijs cōueniri? Et ex traditis per doctores collige hāc distinctionem,aut nō agnouit officiū,& nulli dubiū, quin cōueniri nō possit, cū neque acceptare præcisse munus cogi possit.c.cū Ioānes & ibi notāt Ioā. And. Abb.& docto.commu.teste dom.Did.Couar.ibidem nu.3.extra de testa.quāuis amittat legatū sibi in testamēto relictū,si officium recusauerit auth. de hęred.& Falci.§.si quis aūt colla.1.& de eccle.tit.6.sin aūt colla. 9.Card.in Clem.1.q.4.de testam.l.si quis sepulchrū.§. funus. ff.de relig.& sump.fune.l.vlt.ff.de conf.tuto.l. post legatū.§.amittere.ff.de his qui.vt indig. Bal.in repe.l.1.col.6.ff.de leg.2.nisi cōiunctus fuerit ipsi testatori,tunc enim in dubio nō amittet legatū.l.tutor.§.quę tutorib9.ff.de excusa.tuto.Rom.singul.646.Barb.nu. 17.D.Couar.nu.3.in.d.c.Ioānes de testa.Postquā verò expresse vel tacitè officiū acceptauerit executoris,omnino cogēdus est,id exequi,vt in.d.c. Ioānes de testa. & ibi notat Panor.nu.3.& Card.q.4.& Couar.nu.3. Nec ex eo agnoscere videbitur,qp sit præsēs designatioui,& tacuerit,secūdū Abb.& doct.cōm.in.d.c.Ioānes vt ibidē attestātur Barb.nu.11,& D.Couar.nu. 4. nisi fuerit cōiūctus,vel amicus testatoris,qua in specie ex ex sola præsentia, & tāciturnitate munus executoris agnoscere videtur,secūdū Bal.in.l.inuitus in fi.C. de procura.quē cæteri interpretes ibi sequūtur,Rom. & Ias.in.l.quæ dotis nu.72.ff.solu.matr.Mar.Ant.in tracta.de compromissis par.1.q.1.nu.36.Lāphran.in tractatu de arbitris col.5.per text.in.l. si seruus cōmunis ff.dē don.int.vi,& vxo.D.Couar.in.d.c.Ioannes nu.
31 4. [Qui idem esse asseuerat,si præter præsentiam,& taciturnitatem aliquem fecerit actum,ex quo expendi possit mādatum accepisse:quos actus recensent doctores superius citati.Sed tu collige vnum ex.l.filiusfami.absentis.ff.ad Macedo.& ex Clemen.1.de procurato . nempe, si executor mortuo testatore receperit testamentum, idque legerit & tacuerit, nam ex hoc agnouisse munus videtur.Et ea iura in id expendit Matthes.not.22.Imol.in.cap.cum.M.Ferrari. de constitu.& ibi Felin.nume.36.& Decī.numero.23.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& Ripa numero.131.Bar.& Paul.Caſt.in.l.quo enim ff.rem rat.hab.Anto.Rub.in.l.non ſolum.§. morte nu.327.ff.de no.op.nun.poſt Alexand.ibi,Hypoli.in rub.C.de probatio.num.246.Soci.conſ.63.lib.4.Abb. & Dida.Couar.numero.4.in.d.cap.Ioannes de teſtamen.qui ex hoc infert ad intellectū.l.1.ti.10.par.6.quę ſtatuit teſtatorem poſſe executorem deſignare tā abſentem quām præſentem. [Aut verò executor teſtamentarius agnouit officium,& tunc ſi eſt mixtus exe cutor , quia commodum percipit ex teſtamento, conueniri poteſt actione ex teſtamento,vt voluntatē defuncti exequatur.l.ſi à pluribus.ff.de leg.1.l.Imperator in princ.&.§.cum quidam,ff.de lega.2.ſed actionem cedendo liberatur,vt in eadem.l.in princip. Aut eſt merus & ſimplex executor,quia nullum ex teſtamento ſperat commodum,& tunc ſi eſt vniuerſalis,de quo tradidi ſupra nu.7.tanquā hæres cōuenitur actione ex teſtamento.l.ſi quis ad declinandam.C.de epiſc. & cleri. Aut non ſuſtinet vicem hæredis,quia eſt exe cutor particularis,& tunc aut non habet bona aliqua hæreditaria , quia ea nondum fuit ab hærede conſequutus,& hac in ſpecie ſi ſunt legata pia, conueniri poterit iudicis officio,vt exequatur, ſicut poteſt agere,vt in.l.nulli & ibi gloſ. Bald.Salice.& docto.C.de epiſco.& cleric.Si legata non ſunt pia,iure ciuili conueniri non poterat , niſi ſibi data erat poteſtas agendi,quia vbicunque executor poteſt agere , poteſt & conuenīri, vt docet Bald.in.d. l. nulli numero.2. authoritate gloſſ.ibi & Oldra,Idem ſi ſibi conceſſa eſſet facultas ſoluendi, vel in ſolutum dandi , prout hodie communiter fit hoc in regno. Nec tunc liberatur executor cedendo actiones,ſecūdum Sali.in.d.l.nulli nu.10.quia ea in ſpecie nō cōuenitur executor ſolùm propter actiones quas habet,ſed etiam propter facultatem alienandi,& in ſolutū dandi ſibi à teſtatore conceſſam. Ex quo infero cùm hodie hoc in regno,executoribus liceat,etiā non adita hæreditate per hæredes, bona hæreditaria vendere,& teſtamentum exequi,q̄ poterunt indiſtinctè à creditoribus & legatarijs cōueniri:quo iure hoc in regno quotidie vtimur,quia hæredes ſunt in regnis Hiſpaniarum ab hoc longè diſtātibus. Sed vbi per hæredē res ſunt traditę executori, actione ex teſtamēto conueniri non poteſt executor, vt in.l.Firmio,§.1.ff.quā.di.leg.ced.Sed vel ex ſtipulatu,ſi ſtipulati fuerint legatarij , vel vtili depoſiti, ſi ea res depoſita fuit,vt in.l.ſi res.ff.ad exhiben . ſed re teſtatoris legata & ei tradita reiuendicatione conueniri poterit à legatario.l.1.&.2.C.commu. de lega. hæc diſtinctio colligitur ex traditis per glo.Dyn. & Bart. in.l.Firmio,§.1.in fi.ff.quan.di.lega.ced.& Bald. in.l. nulli nu.2.& Sali.nu.10.C.de epiſ.& cleri.vbi Bal.declarat quis dicatur nudus miniſter & executor, dicēs eum dici nudum miniſtrum,qui nullum commodum percepit à teſtatore , quod ſi percipiat , dicetur legatarius,vel fideicommiſſarius,ſed vbi legatum executori eſt cauſa officij relictum , adhuc dicetur nudus miniſter & executor,vt in.l.ſi quis Titio . ff. de lega. 2.idem vbicunque officium eſt cauſa legati , quia relinquitur ſibi aliquid pro labore executionis faciendæ , tunc ſiquidem non dicetur mixtus , ſed merus executor & nudus miniſter: allegat in argumentum quod de tutoribus ſimile ſtatuitur in. l. tutor petitus

33 §. qui cum tutoribus.ff.de excuſa.tuto. [Sed an promiſſio de euictione,quam faciunt executores teſtamentarij emptoribus rerum hæreditariarum,obliget hæredes? Et Bart.in.d.l.alio numer.25. ff. de alim . & cib.lega.reſpondit,ſi promiſsio fiat iuxta conſuetudinem loci,vbi fit,eos obligare,vt in.l.ſi pignore. §.fin. ff.de pigno.actio.&.l.Iulianus.§. ſi procurator.ff. de actio.emptio.&.l.1.& per totū.C.credi. euict.pigno. non debe.vbi gloſſ.Bart.& Bald,dicunt , quòd quoties quis vendit ex officio ſibi iniuncto, ipſe non tenetur de euictione.l.qui erat hæres vbi Bart. numero.3. &.l.ſi pignori.ff.fami.herciſcun.Telli. Fernand. in.l.

34 32.Tauri numero.6. [Vlterius diximus in forma cōmiſſionis ſupra numero,14.in fine tradita , cum bannimento vel ſine,hoc ideo dixi,quia executor teſtamentarius res vendens teſtatoris,tenetur bannimenta facere,& in publica ſubhaſtatione vendere,ſecundum Bart.in.d.l.alio numero.21.idem voluit Luc.de Pœna in.l.ſi tempora in fi.C.de fide inſtrumen. & iure haſtæ fiſca.lib.10.Fauia.de Monte in tracta. de emp. & vendi. 3. part. verſic. ſequitur de ſolemnitate ſubhaſtationis numero. 84. &. 85. dixi latè in ſtylo cancellariæ titulo.1.præeminentia.17.caſu.20.declara.2.c. 2.gloſſ.3.numero.2.Quemadmodū & in publica ſubhaſtatione vendere tenetur executor ſententiæ, vt in l.ordo.C.de execu.rei iudi.l.edicto.C.ſi aduerſ. fiſcū l.2.& vlti.C.de fide inſtrumen.& iure haſtę fiſca. lib. 10.idemque erit,& ſi executores teſtamentarij habeāt liberam vendendi poteſtatem,ad exemplum tutorum & curatorum qui habent liberam,vt in.l.mādato generali.ff.de procura . & tamen res pupilli in publica ſubhaſtatione vēdere tenētur,vt in.l.et ſi ſine.§.1.ff.de mino.ita docet Bart.in.d.l.alio nume.21.ff. de alim.& cibar.lega.verba ergo iſta cū bannimento & ſine, operantur, vt executori liceat bona hæreditaria vende-

35 re abſque bannimēto ſeu publica ſubhaſtatione. [Sequitur in eadem forma commiſsionis, vſque ad ſatisfactionem omnium præmiſſorum, ex quibus verbis videtur,executorem non poſſe bona hæreditaria vendere habita fide de precio,ſed præſenti pecunia, quod latiſsimè examinaui in ſtylo cācellariæ titulo.1.præmi.17.caſu.20.declara.2.cap.2.gloſſ.3.numero.9. Quid autem ſi executor cōfiteatur ſe recepiſſe precium, nec aliās conſtat de numeratione, an hæredi prætudicet? Hoc latè examinat Bar.& Alex.nu.13.& laſo. nu. 12. & ſequent.in.l.à diuo Pio.§.ſed ſi emptor. ff. de re iudi.idem laſo.latius in.l.2.§.vltim.ff.ſi cert. peta . quos vide.Bart.tamen in.d.l.alio numero.23.dixit per confeſsionem de recepto non ſatisfieri verbis teſtatoris, quia non conuertitur precium venditionis in executionem voluntatis teſtatoris , vt in, l .ſed Iulianus.§. proinde.ff.ad Macedo. & quod non ſufficiat confeſsio de recepto probatur in. l. ſi ex cautione & ibi notatur, C. de non nume.pecu. l.1.§. quod ſi in lite &.§. quod ſi mutuam.ff.ſi quid in frau.patro. Quæri it etiā ibi Bar.nu.24. quid ſi in inſtrumento dixit tabellio, quam pecuniæ quantitatem recepit venditor in mei præſentia & teſtium infraſcriptorum, ſed nō apparet quòd legatarijs ſit ſatisfactū,an ſit ſecurus emptor? Et reſpondit eſſe ſecurum:quia cùm teſtator ob hāc cauſam

ſam executori permiſſerit bona ſua vēdere,ſat eſt emptoribus ob eā ſoluiſſe cauſā,quāuis executor in aliā cō uerterit,vt in.l.1.§.nō autē.ff.de exercito.l. 7.ti.1.par.5 melior tex.in.l.fi.in fi.ff.de exercito.cuius verba ſunt. *Et ſufficere ſi in hoc crediderit, nō etiā illud exigendū, vt ipſe curam ſuſcipiat, in hāc rem pecuniam erogatam eſſe.* Et ibi notat Pau.Caſt.quod ſumè nota,quia quotidie

36 videbis in praxi. [Supereſt modò,vt quod tertiò examinare promiſſi,opere cōpleam,nēpe,intra quod tempus exequi debeāt teſtamēta,& an in executorū negligētiā epiſcopi vel alij iudices admittātur,quod ſequē tibus illuſtratur cōcluſionibus. Prima cōcluſio,teſtatoris volūtas eſt ab executore ab eo deputato executioni mandāda intra tēpus ab eo præfinitū, idque currit iure Romanorū ab adita hęreditate,vt in.l. ſtatuliberos.§.ſi quis hæredi.ff.de ſtatulib. Bar.in.l.genero . ff. de his qui notā.infa. Alex.in.l.ſi mihi & tibi.§.1.ff.de leg.1.Panor.&.D.Coua.in.c.nos quidē nu. 1.de teſta. l.6.in prin.& ibi Gre.Lup.in.gl.2.ti.10.par.6. Sed iuxta ius noſtrū regiū,quo nulla hæreditatis aditio requiritur ad firmitatē legatorū,vt in.l.1.ſupra eo.curret tēpus à teſtatore deſignatū executori à die mortis teſtatoris,ſi eo tēpore hoc ſibi fuerit notū,nō aliās,vt infra

37 aperiā,& probaui ſupra nu.16.&.26.[Secūda cōcluſio, vſqueadeo executores tenētur diligēter exequi teſtatoris volūtatē,vt nō poſsint prœuenire diē ab ipſo teſtatore deſignatā ad eiuſdē volūtatis executionē:veluti ſi teſtator iuſsit bona ſua,vel partē eorū inter pauperes diſtribui poſt mortē hæredis,nō poterit,pfecto in vita ipſius diſtribuere,vel ſi iuſsit diſtribui poſt annū, nō poterit ante annū diſtribuere,hęc fuit ſētētia Bar. cui Pau.& Imol.& cōmu.doct.ſubſcribūt in.l.cū pater.§.à filia.ff.de leg.2.per illū tex.nā ſi reſtituēda ſunt pauperibus ex volūtate defuncti cētū poſt annū,reſtitutio ante illud tēpus facta infert prætudiciū pauperibus poſt illud tēp⁹ futuris,idē voluerūt Ang.& Alex. in.l.ſtipulatio iſta.§.ſi quis dolū.ff.de verb.obliga.idē Bar.Ang.Paul.Sali.& laſ.hāc dicēs cōmunē in.l.poſt mortē.C.de fideicō.Bal.Ang.& alij doct.in.l.filiusfamilias.§.diu⁹ Seuer⁹.ff.de leg.1.Ang.Imo.& cōm.doct. in.l.ſed ſi alio.§.ſi quis ſub cōditione.ff.ad Treb.quod inſtruere videtur tex.in.l.vxori vſumfructū vllę . ff. de vſuf.lega. Contrariā opinionē, imo q̄ ante tēpus à teſtatore deſignatū poſsit diſtributio inter pauperes fieri,tenuit Bal.in.d.l.poſt mortē nu.10.C.de fideicō. & ibi Pau.Caſt 2.col.Imol.in.d.l.filiusfa.§.diu⁹ Seuerus vlt.notab.ff.de leg.1.Panor.cōſ.11. li.2.Anca. cōſ. 202.Dec.in.l.cū tēpus.ff.de reg.iur.D.Couar.in.c.tuanos nu.5.de teſta.Anto.Gom.in.l.17.Tau.nu.7.Ferd. Vazq.Mēcha.li.1.de ſucceſſ.crea.§.7.nu.19.& Grego. Lup.in.l.6.in gl.2.ti.10.par.6 mouentur per tex. in.l. ſtipulatio iſta.§.inter certā.ff.de verb.obliga. vbi qui poſt diē certā dare tenetur,is eū diē prœuenire & maturius preſtare nō prohibetur,per text.etiā in. l . poſt mortē.C.de fideicō.vbi hæres reſtituere rem aliquam grauatus certę perſonæ poſt mortē ſuā, nō impeditur in vita reſtituere: at noſtra in ſpecie licēt perſona ſingularis,vel particularis ſit incerta , vniuerſalis tamen eſt certa & neceſſaria,ideſt,collegiū pauperū,arg. tex.

38 in auth.omnes peregrini.C.cōmu.de ſucceſſio. [Tertio quia teſtator ita diſponēs ſalutē potius animę reſ

pexit,q̄ tempus executionis,quod fortè adiecit exiſtimās,ante illud non poſſe abſque detrimento rei familiaris hanc diſtributionē fieri,& ſic in fauorē hęredis, cui fauori licet renunciare.l.ſi quis in conſcribēdo.C. de pact.l.ſi quis in cōſcribēdo.C.de epi.& cleri. Quarto hoc,pbat tex.in.l.vxorē.§. Scęuola.ff.de lega.3. vbi hæres reſtituere rogatus cū vellet,cēſetur rogatus , vt poſt mortē reſtituat,ſed in vita nō cōpellitur reſtituere,licèt ſpōtè poſsit,vt ibi dixit gl. [Quintò facit, nā

39 licèt mādatū ſit in ſpecifica forma impiēdū, nec liceat eius fines egredi.l diligenter.ff.mand.§. is qui exequitur inſti.eo.tit.nō tū propterea prohibetur ei trāſgredi mādatum,modò plenius & vtilius voluntas adimpleatur mandātis,vt in. d. §. is qui exequitur , ſic fit in ſpecie noſtra,plenius quippe obſeruatur teſtātis voluntas,ſi maturius fiat diſtributio inter pauperes:quid enim obſtat,vt dies à teſtatore deſignatus ad bona inter pauperes diſtribuenda prœueniatur?& tum potiſſimū cū animæ cōſulere voluerit defunctus, quæ tātò pleniori beneficio afficietur,quāto maturius diſtribu-

40 tio inter pauperes fiet. [Sextò,quia diſpoſitio teſtatoris,legis,vel principis in vnū collata cauū,equè procedit in alio omiſſo,ſi teſtator vel legislator de eo interrogatus idē reſpōdiſſet,vt in.l.tale pactū.§.vlt. vbi gl. vlt. Bal. Paul. laſ.& cōmu.doct.ff.de pact.reputat ſingulariter eā ſequutus Marſi.in.l.ſi quis viduā nu.9.ff.de quęſtio.idē expēditur ex.l.ſi.ff.de hęred.inſti.&.l.cū res verſ.1.ff.de leg.1 &.l.Titius.§.Lutius.ff.de libe.& poſthum.&.l.ſi ita ſcriptum eodem titulo.l.cum auus ff.de condi.& demonſtra.l.Scęuola &.l.ex facto.ff.ad Treb.l.ſi.C.de poſth.hære.inſti.l.3. C.de inoffi.teſta. l.cū acutiſsimi.C.de fideicō.l.ſi vnquā.C.de reuo.do-

41 na.vbi Tiraq.in prin.nu.55.& ſeq. [Septimò & vltimo,quia teſtator hac in ſpecie nullā videtur habuiſſe affectionē ad pſonas certas ſeu particulares,ſed magis ad genus perſonarū,& paupertatis vel pietatis qualitatē:quare nimirū quocūque tēpore poterit diſtributio fieri nō ſpectata morte hęredis,vel alio tēpore à teſta-

42 tore præfixo. [Nec huic ſentētiæ obſtat tex.in.d.l.cū pater §.à filia.ff.de leg.2.vbi repoſitū eſt vnicū fundamētū eorū,qui cōtrariā fouēt ſētētiā,quādoquidē procedit in electione faciēda pſonę incertę ex certis.Nos verò loquimur,qñ electio eſt faciēda inter omnino incertos de incertis:interquos caſus magnū eſt diſcrimē, nā priori caſu fieret prætudiciū eis,inter quos fieri debet electio ante tēpus eligēdo,cū electus antea poſſet mortē obire ante tēpus à teſtatore prefixū,qui in ſpecie tenebatur vnū ex reliquis eligere, quare tēpus electionis debet ſpectari,nō ſic in ſecūdo caſu,quādoquidē vno vel plurib⁹ mortuis nūquā pauperes deficiūt, ex quibus electio fiat,quare nemini prætudicium fit,ſi

43 ante tēpus eligātur. [Vel poteris ſecūdo reſpondere, quod ibi fuit cōditionale fideicōmiſsū in tēp⁹ mortis collatum,qui dies incertus loco cōditionis habetur.l. dies incertus.ff.de cond,& demonſtra.quo fit,vt non poſsit ante implementū cōditionis efficaciter eligere, nec bona reſtituere,vnde meritò poterit ante mortem electionē & reſtitutionē reuocare arg.tex.in.l. ſub cōditione.ff.de condi.indeb.l.ſuffi.it &.l.qui promiſsit eo.ti.&.l.1.§.vlt.ff.quā.dies vſuf.leg.ced.l.1 quis reū §.Iulianus. ff. de libera. lega.l.grege §. fi. ff.de pigno.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& ibi docto. Ex quibus expenditur, quòd si electus decedat in vita ipsius grauati, vel eligere debentis, nõ transmittit fideicõmissum ad hæredes, cùm possit gra uatus reuocare electionem, & variare vsque ad mortem, vt ex dictis legibus deducit Ant. Gomez in, l. 17. Tauri nu. 6. Sed hæc solutio non eneruat difficultatẽ, sed potius limitat opinionem vltimam, vt non procedat, quoties post mortem hæredis executor tenetur bona distribuere inter pauperes, sed quando aliud tẽ-
44 pus à testatore assignatur. [Minus oberit text. in. l. vxori vsumfructũ villæ. ff. de vsuf. lega. vbi si testator vxori suæ legauit fundi aut villæ vsumfructum per quinque annos, ita vt elapso, quinquennio ex tũc fundus ille, vel villa pertineat ad quosdã libertos, euenit, vt vxor decederet intra quinquennium, decidit iurisconsultus ibi, non statim fundum vel villam pertinere ad libertos, sed demum transacto quinquennio. Ex qua decisione inferebat Ludo. Roma. in. l. si quis hæres. 2, ff. de acq. hæred. & Deci. in. l. si mater nu. 6. C. de institu. & substi. sub cond. fact. quòd si testator instituit vxorem, vel ei aut alij legatum reliquit, sub conditione si nõ nupserit vel alia, rogauitque vt post mortem restitueret Titio, vxor autem nupsit vel alijs hæres aut legatarius non paruit conditioni, is ad quẽ hereditas vel legatũ peruenerit, tenebitur restituere Titio mortua vxore vel alio hærede vel legatario, & fiõ antea. Verũ in hac specie contra Ludo. Rom. & Decium tenent magis cõmuniter scribentes in. d. l. si quis hæres & in. d. l. si mater teste Antonio Gomez tomo 2, de contractibus. c. 11, nu. 34. imo quòd possit & debeat statim defecta conditione restitui, rationibus de quibus ibi per eũ: respõdetque ad. d. l. vxori vsumfructum villæ. ff. de vsufr. lega. quòd dictio ex tũc ibi posita denotat extremitatem, & vltimum implemẽtum temporis, quare nimirum si ante tempus nõ debetur, sed requiritur implementum conditionis & temporis arg. text. in. l. 4. §. i. ff. de condi. & demonstra, ita intelligit illum text. Bart. Alberi. & Lancelo. Deti. ibidem. Aliter respondet Fran. de Aret. in. d. l. si quis hæres. 2. ff. de Acq. hæred. vlt. colum. quòd ibi testator apposuit certum & determinatum tempus, quo casu ait totum esse spectandum, secus si incertum mortis tempus assignetur, quod non ita afficit & astringit dispositionem, idem sensit Iaso, in. l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posthu. Anto. Gomez de cõtractibus d. c. 11. num. 34. sed prior responsio verior est & receptior: quare nisi aliud ex coniecturis possit à voluntate testantis colligi, verior est vltima opinio cõtra Bar, in. d. §. à filia vt attestatur. D. Couar. in. d. c. tua nu. 5. in fi. de testamen. quę inter doctores Hispannos recep tior est, cui libenter accedo, modò hæc restitutio fiat, ex voluntate hæredis. Contra eius tamen voluntatem crederem ante tempus restitui non posse, ne fiat hæredi præiudicium propter interusurium medij temporis, quo potiri poterit iuxta testatoris voluntatem. Et hac in specie procedere poterit communis doctorum exterorum sententia, vt restitutio seu erogatio inter pauperes nõ possit fieri ante tẽpus à testatore designa tum. [Tertia conclusio, nullo tempore à testatore de-
45 signato ad exequendum contenta in testamento, à iure datur annus hæredi aut executori testamentario ad soluenda quæcunque legata, quæ non sint pietatis causa relicta, & ad exequendum in cæteris rebus vltimam voluntatem, vt in. l. nulli. C. de episco. & cleri. cap. nos quidem de testamen. l. 6. tit. 10. part. 6, dixi supra eodem. l. 7. gloss. 2. numero. 2. Quo anno elapso ad episcopum deuoluitur ius exequẽdi. d. l. nulli, & cap. nos quidem & cap. si hæredes de testamen. vbi Cardi. & Barb. nu. 3. & Did. Couarru. num. 4. asserunt communiter esse receptum, hanc curam, vt testamenta exe cutioni tradantur, episcopo incumbere, etiam si legata non sint pia, idem fatetur Anto. in cap. Ioannes eodẽ titulo & Alexan. cons. 239. ad fi. lib. 6. Fallit tamẽ hęc conclusio, vbi testator in casu negligentię alium substituerit, tunc excluditur episcopus, donec substitutus constituatur in negligentia, secundum Bald. in. l. si fundum. §. Stichum. fi. de leg. 1. & in auth. licet testator. C. de sacrosc. eccles. Barb. in cap. tua nobis nu. 14. de testa. Cœpo. cautela. 294. dom. Dida. Couar. in cap. nos quidem numero. 2, de testamen. Grego. Lupi in. l. 7. tit. 10.
46 part. 6. glos. pen. dixi supra co. l. 7. glo. 2. nu. 2. [Quarta conclusio, non modò ad episcopum cura pertinet, vt vltimæ exequantur voluntates, sed & ad diœcesa num, etiam si episcpus non sit, cap. Ioannes & ibi com muniter docto. teste dom. Dida. Couarru. ibi numero 1. de testamen. Diœcesani dicũtur Abbates vel Archi diaconi, qui iurisdictionem episcopalem habere solẽt ex priuilegio, vel præscriptione. c. auditis de præscrip. cap. accedentibus de excessib. præl. hos appellat diœce sanos gloss. in Clement. vnica in verbo diœcesanis de foro compe. ibiq; Iaã. de Imol. & Cardi. Ioan. And. Abb. Barb. & dem. Dida. Couarru. in. d. cap. Ioannes de testament. Feli. in. c. cum olim colum. 1. de præscrip. dicentes, quoad ea quæ iurisdictionis sunt, appellatio ne diœcesanorum contineri inferiores episcopo, habẽ tes tamẽ iurisdictionem episcopalẽ: quãquam quoad alia exigentia officium episcopi dici non possint diœcesani, atque ita procedere asseuerant gloss. in Clem. 1. de vita & honestate clerico. & in Clementi. 1. de iure
47 patrona. & Imol. in cap. de monachis. 2. colum. de præben. dicentes appellatione diœcesani episcopum tantum contineri, non alium inferiorem, etiam si is habeat iurisdictionem episcpalem, quod ita resoluit dom. Dida. Couarru. in. d. cap. Ioannes nu. 1. [Quin-
etiam ad canonicorum collegium, quod vulgo dicitur capitulum, sede episcopali vacante spectat munus compellendi executores testamentarios, vt testamenta vltimasque defunctorum voluntates exequantur, & eis negligentibus ipsum collegium exequatur, cùm hoc ad iurisdictionem spectet episcopalem, secũdum Ioan. Andr. Ancarra. Cardi. Abb. & Couarru. numero. 2. in capit. Ioannes de testamẽ. idem voluit Calderi. consilio. 12. de testamen. Cardina. in Clementina vnica columna. 3. de testament. dicens hanc sententiam communem esse, idem eam sequutus attestatur Fran. Pauinus in tracta. de potestate capituli se de vacante. 2. part. quæst. 7. Barba. in. d. capit, Ioannes licèt ab ea discesserit numero. 15. Ex quo infert Couarru. d. numero. 2. prælatum episcopo inferiorem iurisdictionem episcpalem habentem, exclu so episcopo, non tantum cogere posse executores ad testamentorum executiones, sed & eis negligentibus vltimas

vltimas exequi volũtates. Quod dubium nõ est, quo ties is prælatus non est episcopo subditus, sed ab eius iurisdictione exemptus, sin autem non sit exemptus, sed ab eo ad episcopum potest appellari, forsam non poterit vltimam exequi voluntatẽ executoribus negligentibus, sed id munus episcopo competet, vt sensit Cardi. in Clem. 1. q. 8. de testa, Couar. d. c. Ioannes nu. 2, qui tamen non negant, posse hunc prelatum inferiorem ab executoribus rationem exigere, iuxta constitutionem. d. Clem. 1. de testam.. [Quinta conclusio,
48 executores testamentarij cogi possunt per episcopum exequi vltimam testantium voluntatem, etiamsi testator interdixerit episcopo hanc coactionẽ, ea enim prohibitio illicita est, atque ideo non seruanda, secun dum glo. Abb. & Couar. in. d. c. tua nu. 6. de testa. Imo nec licet testatori prohibere episcopum se intromittere in executione sui testamẽti, etiamsi executores neglexerint illud exequi intra annũ, vt in. d. c. tua & ex eo ibi expendit Barb. nu, 4. & dom. Did. Couar. nu. 6. contra Ancarra. & Panor ibidẽ, quorũ opinio fortè verior est & receptior authore Alex. in addi. ad Bald. in auth. licèt testator. C. de epi. & cleri. Aduertere tamen oportet, testatorẽ dupliciter euitare posse episcopi iurisdictionem in exequẽda eius vltima volũtate. Primò si ob negligẽtiam executoris alium substituat, vt dixi supra nu. 45. Secundò quoties nullo designato tempore dixerit testator expresim tempus legitimũ eis non currere, sed liberam eis executionẽ commisserit, vt cùm voluerint vltimã eius volũtatẽ exequãtur ex sentẽtia Bal. in. l. 1. ff. de leg. 2. Abb. in. c. nos quidẽ 2. col. de testa. quibus accedit Barb. in. c. Ioãnes. fi. col. eod. tit. Galde. de arte testandi tit. de executoribus cautela. 6. dom. Did. Couar. in. c. tua de testam. per. l. sed si ante. ff. ad Treb. potest siquidẽ testator executoribus dilationẽ à iure cõcessam prorogare, vt respõdit Bal. cõs. 301 li. 2. Ripa in. l. nemo potest nu. 127. & seq. ff. de
49 lega. 1. quem omnino vide. [Huic sententiæ cõsonat & illud, q̃ in ecclesia aut oratorio authoritate præsulis cõtracto ac deinde dotato, episcopus institutionem ministrorũ curã & regimen habet. c. pręterea &. c. relatũ, de iure patro, c. 1. 16. q. 5. &. c. nullus. 16. q 7. c. vno de iure patro. in. 6. etiãsi testator aut qui orator. ũ constituit, aut dotauit, prohibeat episcopo curã, & institutionem prædictã, vt in. d. c tua de testam. vbi hoc notat reuerendissimus dom. Did. Couar in. fi. Innocẽ. in c. in Lateranẽsi, depræben. Abb. in. c. requisisti col. pẽ. de testa & in. c. nobis de iure patro. Bart. in. l. quoties §. fi. ff. de admi. tuto. Feli. in. c. cũ venerabilis nu. 33. de excep. optimus tex. in. c. sic quidã. 10. q. 1. Quod procedit, etiã si testator disposuerit bona illa, aut dotẽ oratorij in aliũ piũ vsum expẽdi, eo casu quo episcopus, eius prohibitioni renitatur, Rota in antiquis decisi. 864. Feli. d. nu. 33. Roch. de Curte de iure patronatus verbo pro eo quod. q. 12. dom. Did. Couar. vbi supra & iterũ in epitome de spõsa. 2. par. c. 3. §. 1. nu. vlt. quib⁹ adde decretũ cõcilij Tridẽtini sess 22. c. 8. Paul. Parisc
50 cõs. 34. li. 4. [Sexta conclusio, annus à iure statutus ad exequendã vltimã testãtis voluntatẽ incipit currere post mortẽ testatoris, & non post aditionẽ hæreditatis, prout erat statutũ iure ciuili Romanorũ, nẽpe, vt curreret post aditã hęreditatẽ à die monitionis ab episcopo vel à iudice seculari factæ, vel à tempore sciẽtię. Prima pars huius cõclusionis instruitur ex. l. 6. tit. 10. par. 6 vbi Gre. Lup. hoc potissimũ procedere asseruit iuxta dispositionem. l. 1. supra eo. vbi legata debẽtur etiã nõ adita hęreditate, in verb. hasta vn año despues de la muerte del testador: cui sentẽtię cõferre plurimũ ait, q̃ in legatis pijs iure etiã cõmuni Impetatorũ, tẽp⁹ ad exequẽdũ assignatũ nõ currit à die aditę hęreditatis, sed à morte testatoris, cũ huiusmodi legata nõ pendeãt ex aditione, secũdũ Bal. in. l. id quod pauperibus nu. 13. in fi. C. de epi. & cler. Cæterũ vt hæc ad praxim reducãtur, crederẽ sic debere distingui, aut enim hęres est presens, & tũc vt executio fiat absq; detrimẽto hę reditatis asserit Gre. Lup. debere per iudicẽ intimari hęredi, vt intra certũ tẽpus adeat hęreditatẽ, & eo tẽ-
51 re elapso incipiet currere annus: ita cẽset egregius vir in. d. l. 6. in verbo hasta vn año despues, ad mediũ ti. 10. par. 6. aut hęres est absens in remotis locis, prout quotidie euenit in his Indiarũ regnis, & tũc dubio procul annus incipit currere à die mortis testatoris, vt dixi supra hac eadẽ gl. nu. 16. 26. & 36. [Sed hęc procedũt, quoties executor eo tẽpore sciebat sibi fuisse hoc munus cõmissũ, nã si ignorabat, nõ incœpit tẽpus currere, do nec sciuerit, vt ab eo tãquã negligẽte auferatur facultas exequẽdi, & ad episcopũ deuoluatur: quoniã impedito agere nõ labitur tẽpus assignatum ad aliquid agẽdũ. c. quia diuersitatẽ de concell. præbẽ. l. 1. C. de annali excep. auth. nisi tricennale. C. de bon. mater. vbi Ari. Pinel. à nu. 42. & hac in specie scientiã requiri, at que ideo nõ currere tẽpus ignorãti aut impedito probat tex. in. c. nos quidẽ de testa. vt ex eo expẽdũt Hostiẽ. Imol. & Did. Couar. nu. 3. in fi. Lud. Rom. hãc dicẽs cõmunẽ cõs. 228. Gre. Lup. in. l. 6, in verbo hasta vn año prope finẽ ti. 10. par. 6. dixi supra eo. l. 7. gl. 5. nu. 5.
52 &. 7. &. l. 10. gl. 6. [Cui sentẽtię nõ obest, quod tẽp⁹ ad aliquid agẽdũ præfinitũ currit ignorãti, quoties datur dilatio in merũ fauorẽ eius, qui actũ facere tenetur, qa respõdere licebit, vt dixi supra eo. l. 7 gl. 5. nu. 6. & ibi nu. 4. retuli opinionẽ eorũ, qui dixerũt currere ignoranti, & eã reprobaui nu. 6. [Secũda pars huius. 6. cõclu
53 sionis quã asseruimus currere tẽpus executori datũ à die monitionis ab episcopo vel iudice seculari factæ, vel à tẽpore sciẽtię,] probatur ex eo, q̃ in dubio præsumitur ignorantia. l. verius. ff. de probatio, quare onus probandi scientiam incumbit alleganti eã, quę probatur per monitionẽ factã, vt ab eo tempore incipiat currere annus. c. nos quidẽ de testa. & ibi notat Abb. Cardi. Ancarra. Imol. & dom. Did. couar. nu. 2. Bald. in. l. id quod pauperibus nu. 11. C. de epi. & cleri. Ioã. à Canibus in tracta. de executoribus vlt. volũ. 2. par. q. 3. nu. 11. quorũ opinio cõmunis est, vt. d. nu. 11. attestatur Bal. & Panor. cõs. 11. li. 2. & cõs. 59. lib. 1. idẽ attestatur Roch. de Curte in tracta. de iure patrona. verb. cõstruxit. q. 10. Barb. cons. 8. li. 1. col. 4. licèt ipse ibi & in. d. c. nos quidẽ nu. 33. contrarium defendere conetur: communem sententiam tenuit Specula. in titul. de instru. edi. §. nunc vero aliqua numero. 82. & Grego. Lupi in. l. 6. & in. l. 8. in verbo monestados in fine titulo 10. partita. 6. Non tamen ex hoc intelligas, non posse probari scientiam absque monitione, potest siquidem pluribus alijs modis probari. Quare necessa ri nõ est

Universidad de Deusto
Biblioteca

omnino monitio,nisi propter eãvelit ante annũ executorem constituere in mora,vt dicam infra hac eadẽ glo.nu.36.monitio etiam requiritur,vt priuetur relicto,vt dixi supra eo.l.12.gloss.1.numero.3. [Septima conclusio,annus à iure præfixus executori testamentario ad executionem faciendam prorogatur episcopi vel iudicis secularis arbitrio, iuxta operis vel executionis qualitatẽ,nõ enim spirat officium executoris, etiam si annus fuerit elapsus,si intra ipsum opus fuerit incœptum.Quid enim si ædificium quinque aut plures annos exigat ad eius perfectionem ? Oportebit etenim id tempus spectari,vt in auth. de ecclesiastis,titul.§. si quis ædificationem colla.9.Specula.in titul.de instru.editio.§.nunc verò aliqua nu.32.Bald.in.d.l.id quod pauperibus nu.11.Federi.cõs.124.aliàs.129.dom. Dida.Couarru.post alios docto.ibi in.d.c. nos quidẽ nu.6.de testamen.Grego.Lupi in.l.6.titulo.10.part.6. in glos. magna in fi. [Ex quo ipse infero,quod si legatarius vel creditor executorem intra annum conuenerit,vel famulus famulicium petierit intra annum, & si lis in plures protrahatur annos,non spirauit eius officium,maximè in his Indiarum regnis ; vbi longe absunt hæredes vt plurimùm,dilatio enim seu terminus à lege constitutus ad causam,vel quid aliud peragendum,recipit interpretationem, si causa illa commodè intra illud tẽpus expedirivalet,l.vt gradatim.§. i.ff.de mune.& hono.l.2.C.de noxali.act.hęc fuit sententia Ioã.And.in tit.de iudi.deleg.§.restat versi. quid si statuto,vltim.quæst.idem voluit Cyn.in.l.1.in tribus vltimis quæst.C.qui accus.non poss, & ibi etiam Bald.Panor.in cap.penult.de iudi.numero.10.Iaso.in l.properandum in princ.numero.26.limi.5.C,de iudi. Paul.Castr.in.l.interdum in princip. ff. eodem titulo quibus adde congesta per Iaso.in.l.si eum.§. qui iniuriarum numero.11.& sequent.ff.si quis cautio,confert text.optimus in.l.cum ipse.ff.de excusa. tuto . iuncta l.præcedenti , vbi spacium quinquaginta dierum statutum est ad proponendas in iudicio tutorum excusationes & curatorum, & ad peragendum totum negocium.Possunt tamen tutores,excusationibus intra id tempus propositis,eo transacto prosequi,si contradictionibus,vel dilationibus à iudice concessis,non potuit intra eos dies causa excusationis terminari . Quẽ text.ibi appendunt Dyn.Cynus & Bald.ad quæstionem,si ex forma statuti omnis causa decidi debet intra tres menses , & aduersarius causa testium producendorum,quos dixit habere in longinquis partibus, petit dilationem,quę vltra tres mẽses extendatur, an causa possit post tres menses decidi: ipsi profecto fatentur id fieri posse,quibus Alexand.subscripsit consilio.72.numero.1.lib.3.cum concordan. per Iaso. traditis consilio.10.& consilio.35.in fi.lib.1.& Tiraq.lib. 1. de retractu.§.12.gloss.2.numero.2. & sequent. dixi latè in stylo cancellariæ titulo.1.præemi.17.casu.12. de clara.10. Hanc nostram illationem confirmat decisio Felin.in capit,quoniam Abbas numero. 5. de officio delega. dicentis ; quòd si canonicus , cui causa aliqua fuit delegata desinat esse canonicus , postquam de ea cognoscere cœperat,potest illam terminare , nisi assumpserit qualitatem repugnantem , vt quia sit effectus laicus,ex sententia gloss, in capit . statutum in verbo canonicus in fi.de rescrip.in.6.Bal.in.l.generaliter.2.numero.7.C.de epis.& cleri.Abb.& Deci.numero 6.in capit,quoniam Abbas de offi.delega. qui attestatur hanc esse communem opinionem, eo quod qualitas requisita in commissione sufficit semel adesse argum.l.in delictis.§.si extraneus.ff.de noxali.l.Titio & ibi Bart.ff.de testamen,mili.& latius idem Bart.in l.ex facto in prin.ff.de vulga . Sic in specie proposita sat est,executorem esse tempore conuentionis , licèt anno transacto executor non sit,vt cum eo possit cõtinuari iudicium. [Octaua cõclusio, potestas æxequẽdi vltimas volũtates restringitur etiam ante annum, & deuoluitur ad episcopum elapso termino dato ab ipso episcopo bina monitione præmissa,vt intra illud exequatur,si exequi neglexerit auth.de ecclesi. titul. §.sin autem qui hoc facere,Specul.in titul.de instrum. editi.§.nunc vero aliquã nume.82.Abb.col.2. & dom. Dida.Couar.nume.5.in cap.nos quidem de testamen. Iacob.à Canibus in tracta.vltimarum voluntatum. 2. parte.q.3 . Quod procedit in legatis pijs,vt voluerunt Imol.& Couarru.in.d.c.nos quidem Sali,in auth.hoc amplius col.2.C.de fideicõ.Sed tu extende,vt procedat hoc etiam in legatis prophanis : potest siquidem episcopus intra quinque menses aliudue tempus arbitrarium cogere hæredes & executores testamẽtarios, vltimam voluntatem ad executionem deducere per censuram ecclesiasticam,vel per interdictum administrationis bonorum defuncti,vt in cap.si hæredes de testament . etiam quoad legata prophana gloss . & Abb.columna.1. Imol. colum. 3. Barba.numero.8.& Cardi.in.d.capit.si hæredes quibus ibi assentitur Couarru.numero.4.& Grego.Lupi in.l.6.titul.10.par.6. in verbo lo mas ayna,confert text.in.l.si domus.§. in pecunia &.l.cum res.ff.de legatis.1.&.d.l.6.titulo.10. part.6.Quibus constat, hæredes seu executores cùm primum potuerint, exequi debere,quæ in testamento dispositâ fuerint,si cùm primum potuerint,exequi tenentur,nimirum si ad id cogi possint per episcopũ, vel iudicem secularem,vt intra dicã numero sequenti Idque ex eo comprobatur, quòd episcopus potest propria constitutione excommunicationis pœnã statuere contra executores negligentes in vltimarum voluntatum executione, authore Federico consilio.95. cui adstipulatur Roma,consilio.228.Paul, Castr. in.l. nulli.C.de epis.& cleri,Boetus in tracta,de synodo.3. parte articulo. 1. numero.172.dem, Dida.Couarru.in d.capit.si hæredes numero.4.in fi.de testamen. Greg. Lupi in.d.l.6.titulo. 10. part. 6. in verbo lo mas ayna. [Nona conclusio,ad secularem iudicem spectat cura, vt vltimæ defunctorum voluntates executioni tradãtur, etiam circa legata pia:hoc quippe munus est mixti fori,vt in auth.de eccles.titul . § . si quis autem ædificationem colla.9.melior text,in. l. hæreditas. ff. de petitio. hæred. Abb. in.d. capit. si hęredes de testament.vbi & Barba.columna.1.&.2. & Couarru. numero.1.Grego.Lupi in.l.7.titulo.10.part.6.in gloss.1. Quod procedit etiã in legatis Pijs circa quorũ executionem iudex secularis nemine petẽte poterit officiũ exercere,vt in.l.hæreditas.ff.de peti.hæredi . vt ex ea expendit Lud.Rom.in auth.si militer. C.ad.l.Falcid. speciali. 20. vltimarum voluntatum,Barba. colum.2.

& Co-

& Couar.nu.1.in fi.in.d.c.si hæredes de testa.dixi.supra eõ,l.10,glo.7,quo iure in his Indiarum regnis vtimur iuxta regias sanctiones,& mãdata nobis insuẽta. [Decima conclusio,ad exequendum legata pia à iure diffinitur tempus sex mensium, quod cœdit à die insinuationis testamenti.§.si legatum in auth.de eccles.ti. Abb.& docto.communiter teste dom.Did.Couar.in c.nos quidem de testam.Iaco.à Canibus in tracta.executorum vltimarum volun.2.par.q.3.Cura autẽ petẽdi vt legata pia soluãtur, competit cuilibet de populo hanc prouinciam sumere volenti , si viderit aduersus testantium voluntatem quicquam attentari, vel si exsegnitie executorum,hęredum, vel iudicum executio nimis differatur,vt in.l.nulli in fi.C.de epi.&cleri. & d.auth.de eccles,tit.§.si autẽ qui hoc facere,quẽ text. dixit singul.Areti.in.c.cum olim de testib. & Roma. consi.69.text.etiam regni nostri in.d.7.tit.10.par.6,dixi supra eo.l.10.glo.8. [Vndecima conclusio , nullo executore à testatore nominato,hæredi competit vltimæ volũtatis executio,etiam quoad legata pia, vt in c.nos quidem,& ibi ex eo expẽdit dom.Did. Couar. nu.8.de testam.nisi legatum fiat ad redemptionẽ captiuorum,quia tunc executio pertinet ad episcopũ, vt in.d.auth.de eccle.ti.§.si quis ędificationẽ &.§.pro redẽptione ex quibus id adnotauit dom. Dida. Couar. nu.8.in.d.c.nos quidẽ.[Duodecima cõclusio,restitutio male acquisitorum seu per vim ablatorũ à testatore fieri iussa,debet etiã per episcopum fieri quoad vsuras:nec poterit hac in specie testator alium executorẽ quàm episcopum designare.Domi.cõs.20.dom.Dida. Couar.in.d.c.nos quidẽ nu.8.de testam.Restitutio autem aut distributio certæ quantitatis pauperibus erogandæ pro satisfactione malè ablatorum potest,& debet fieri per executorem à testatore nominatum , vbi de malè ablatis non constat aliter , quàm per confessionem testatoris,secundum Ant.& Feli.in.c. cùm sit de Iudæ. Est enim huiusmodi legatum pium,quod potest per executorem vltimæ voluntatis expediri,sicut & cætera legata pia. Sin autem de malè ablatis constat in iudicio vel extra iudicium aliàs,quàm per confessionem testatoris,restitutio fiet per eum,qui ad restitutionem tenetur,consilio tamen episcopi prius requisito,quod voluerunt Abb.& Feli.in.d. c.cùm sit, Ioan.Lupi in rub.de dona.inter vir.& vxo. §. 65. nu. 69.c.sicut dignum.§. cas insuper de homi.vbi Abb.& Anan.Card.in.d.c.cũ sit de Iudæ,Corset. in singulari in verbo restitutio cum concordan.traditis per Felin. d.capit. cum sit,quorum opinionẽ communem fatetur eam sequutus Ioan.à Medina de restitu . quæst.3. causa.10.cap.incipi.esto.Couarru. in cap. nos quidem numero.8,de testamen.qui omnes ita conciliant sententiam Hosti.in.d.capit.cum sit de Iudæ . & Archidiaconi in capit,vltim.de testam.in.6.inuicem aduersantium.[Decima tertia conclusio , is cui à testatore fuerit commissa electio,eligere tenetur intra annũ vel aliud tempus ad eligendum designatum, aliàs ius eligendi ad episcopum spectat, secundum Cardi , Imol. Barba.numero.41.& domi. Did.Couarru. nu. 7.in.d. cap.nos quidem de testamen.Bald. in. l. cum quidam 2.ff.de legatis.2.Ange,Corne.& Iaso.per tex.ibi,in.l. fi.§.1.C.commu.de lega.Ange.consi.64. Ancarra. cõs. 387.quorum opinionem communem esse attestantur Corn.& Iaso.in.d.l.fi.in princ.C.commu. de lega.& D. Couarru.d.nume.7.Contrariam tamen sententiã verã esse censet Bar in.d.l.cum quidam.2.ff.de lega.2: dicens eum cui testator commisit ad suum arbitrium eligendos pauperes,& inter eos distribuendam certã pecuniæ quantitatem vel alia bona, posse electionem pauperum facere, etiam post annum , episcopo excluso,quoniam hic elector est,non executor, siquidẽ proprium declarat arbitrium, nõ exequitur alienum, prout faciunt executores,l.executorem. C. de execu. rei iudi.vbi idẽ voluit Bar.& Paul.Abb.& Ancarra. in.d.cap.nos quidem,idem Ancarra.consi.412.Abb.in cap.si quis contra clericum.3.col. de foro compe. & ibi Feli.col.2. Abb.consi.11.lib.2.Roma. consi. 228.col. 4.Bar.consi.142.& in.d.l.vlt.§.1.C.com.de leg.Enriq. Botęus in tracta.de synodo.3.part.art.1.nu.187.Sed nihilominus prior sententia tum verior,tum etiã receptior est in legatis pijs,vltima verò seruanda est in alijs legatis prophanis,vt docet Bal.in.l. captatorias ad finem.C.de testa mili.Grego.Lupi in.l.7.in verbo obiispos,tit.10,par.6. tenuit priorem sententiam indiscriminatim,sed cũ distinctione Bal.transit Couar. in.d. cap.nos quidẽ nu.7. [Decima quarta cõclusio, executor,cui testator præcepit,vt nihil faceret absque consilio guardiani fratrum minorum,tenetur consilium requirere,non tamẽ sequi,nisi expresse irritauerit actũ absque eius consilio factũ.Prima pars huius cõclusionis,quod teneatur eius consiliũ requirere ; aliàs actus non valeat seu executio,probat text.in.c.cũ in veteri de electio.vbi quãdo cõsilium alicuius requiritur,illo nõ requisito,si haberi possit,actus non valet; vt tenet gl.vlt.in.c.nõ est de cõsue.li.6.notat Bar.in.l.1.§.si plures nu.6.&.9.ff.de exercito.Panor.in.c.ad apostolicã de regulari. Alex.cõs.59.li.4.nu.3.&.4.& cõs.145. nu. 1.li.5.Abb.Felin.& Deci.nu.6.& cæteri in.c. ex parte de cõstitu.idẽ Abb.& Deci.in. c. si pro debilitate nu. 8.de offi.delega. vbi si delegatus principis aliũ delegauit,qui de causa cognosceret,eamq; diffiniret, eiusdẽ delegantis prius requisito cõsilio,eo non requisito nõ valeret sententia,licèt si dederit cõsiliũ,illud sequi nõ teneatur subdelegatus,vt ibi per eos traditur , & hæc vltima pars conclusionis nostræ probatur in capit.cũ olim de arbi.vt ibi expendit Panor. vltim . notab.& in cap.cum in veteri.4.col.de electio.Bart. in rep. d.l. 1.§.si plures numero.6.ff.de exercito.Bald. in rub , C. de exercito.nu.6.Ioan.de Ana,cõs.15.dubio.2. & cõs. 62.cõl.1.Abb.& Deci.nu.9.in.c.si pro debilitate de offi.deleg.vbi citat concord.sed hęc conclusio procedit, nisi in cõmissione testatoris vel iudicis expresse dicatur,quòd teneatur sequi consilium,aliàs actus nõ valeat:tunc enim illud sequi tenebitur , nisi fuerit iniquum,secundum Bald.in.d.rub, C.de exercito.nu.6. Deci.in.d.capit.si pro debilitate numero. 9. &. 10. de offi.delega.vbi citat concordãtes.In specie autem huius limitationis contrarium voluit Bart.in. d. l.1.§. si plures numero.8.eo quòd officium executoris est fratribus minoribus prohibitum,quare & hoc prohibitum quoque censeri debeat à fortiori, sed contra eum tenet Bal.in.d.rub.C.de exercito.nu. 6. cui assentior. Decima quinta conclusio, hæres exequi negligẽs lega-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ta pia sex elapsis mensibus hac afficitur pœna, vt reddere tenetur legata cum omni emolumento, quod ex eis percipi potuisset à die mortis testatoris, nam ab eo tempore legata pia debentur, secundum Bal. in. c. ad nostram, 2. num. 7. versi. ego cum Bernardo teneo extra de iure iu. per tex. in auth. de eccles. tit. §. si quis in verbo à die mortis notant Abb. & Imol. col. 2. & Barba. nu. 8. & dom. Did. Couar. nu. 5. in. c. si hæredes de testam. Harmenopolus in epitome iuris ciuilis libr. 5. ti. 10 c. de legato pio, idem esse asseuerãtes, si intra breuius tempus ab episcopo ad soluenda legata pia assignatum bina admonitione præmissa exequi neglexerit, vt in. d. auth. de eccles. tit. § sin autem qui hoc facere iussi sunt, auth. licet. C. de epis. & cleri. Bart. Sali. &
64 doct. in auth. hoc amplius. C. de fideicõ. [Decima sexta conclusio, hæres aut executor testamentarius semel monitus, non mandans executioni vltimam testatoris voluntatem, amittit omne lucrum ex testamẽto sibi competens. d. auth. hoc amplius. C. de fideicõ. l. vlt. tit. 10. part. 6. ita vt hæres ipse etiã prælegata amittat, nedum hæreditatem secundum Bal. & Alex. in. l. qui filiabus. §. fi. ff. de lega. 1. Cæterùm non me latet amantissime lector, hanc monitionem non exigi, vt ab ipso iudice personaliter fiat, prout somniarunt Ang. Paul. Cast. & Iaso. in. d. auth. hoc amplius Guill. quoque Benedi. in repe. c. Raynutius, verbo si absque liberis. 2. numero. 199. de testa. nixi ex verbis. d. auth. hoc amplius ibi, monitus à iudice, sed satis erit, si eius decreto, literis, vel per nuncium, seu epistolã fiat, vt constat ex verbis. §. si quis autem non implens auth. de hæred. & Falcid, vnde. d. auth. hoc amplius sumpta fuit, cuius verba perperam traduxit Ynerius, vt ex Oloãdro refert dom. Did. Couar. in. d. cap. si hæredes nu. 7. de testam. quod ipse Couarru. probat authoritate gl. in. d. § illud quoque in verbo decreto, quam dixit singul. Corsetus in suis singularibus in verbo citatio, & Ang. in. d. auth. hoc amplius Valduinus in. d. auth. de hæred. & Falcid. in verbo decreto iudiciario, idem voluit Gre. Lupi in. l. vlt. gloss. 1. per tex. ibi tit. 10. par. 6. quã pœnam effugiet hæres, quoties alia minor pœna à testatore fuerit ob hanc negligentiam indicta: quandoquidẽ testatoris pœna facit cessare pœnam legalem, vt constat ex notatis in. l. si fundum sub conditione. §. Stichum. ff. de legatis. 1. & in. l. 1. §. 1. ff. de pœnu legata, per Alexand. in. l. ita stipulatus numero. 43. & sequẽt. Idemque erit si prolixius tempus à testatore fuerit designatum, ad eius vltimæ voluntatis executionẽ, vt in
65 l. diem. ff. de lega. 2. dom. Did. Couar. in. d. c. si hæredes numero. 7. ad fi. de testam. [Decima septima conclusio, pœna de qua numero præcedenti incurritur ipso iure, ita vt sententia necessaria nõ sit ad eam inducendam ex receptiori sentẽtia doctorũ in. d. auth. hoc amplius, vt attestatur dom. Did. Couar. in. d. c. si hæredes nu. 8. Sed hodie iure regio sentẽtia requiritur ad incurrendam pœnã priuationis officij, quã incurrit executor testamentum exequi negligens intra annũ, vt in. l. vlt. ti. 10. par. 6. ex qua id expẽdit Greg. Lup. ibidẽ in verbo por juyzio, licèt alias pœnas priuationis emolumẽti incurrat ipso iure, prout iure cõmuni fuerat statutũ, vt rectè aduertit Gre. Lup. ibidẽ. Sed an filius hæres patris, qui executionẽ testamẽti facere neglexerit intra annũ, priuetur legitima? Quæstio hæc satis per docto. discutitur, maximè per dom. Did. Couar. in. d. c. si hęredes nu. 9. de testa. Greg. Lup. in. l. vlt. glo. etiã vlti.
66 ti. 10. par. 6. ad quos lectorẽ relego. [Decima octaua cõclusio, executor testamentarius rationẽ reddere tenetur ex cõmuni regula, qua iure statutũ est pro creditis gubernationibus, quemlibet conueniri posse ad reddendum rationem administrationis, vt in auth. de sanctiss. epi. §. œconomus, quorum numero sunt œconomi, negotiorum gestores, tutores, & curatores, vt in. l. 2. ff. de nego. gest. l. actus. ff. de admi. tuto. l. rationes. C. eo. ti. quod vltra ius, æquitas quoq; suadet, atque ideo executores testamentarij facere tenẽtur inuẽtarium, vt disponitur in. l. nulli. C. de ep. & cler. quod asseruit specula. in tit. de instru. editio. §. nunc vero aliqua nu. 44. & 45. Bal. in. l. id quod pauperibꝰ nu. 38. C. de epis. & cleri. Sali. & eiꝰ Apostilla in. l. nulli nu. 12. C. de epi. & cleri. & Bal. ad speculato, in tit. de instru. edi. in fi. vers. omnis executor pen. col. & rationem reddet finito munere, vel ante in casibus in quibus tutor, vel curator conuenitur ante finitam tutellã, vt probat Sali. in. d. l. nulli num. 12. authoritate Accursij in. l. qui proprio. §. fi. ff. de procura. & ibi Salice. explicat, qua actio
67 ne executor conueniatur. [Decima nona cõclusio, executor testamẽtarius rationẽ reddere tenetur episcopo vel iudici seculari, hæredi vel legatarijs: quinimo exẽptus ab hoc onere reddendi rationes episcopo non liberatur, vt in clem. eos qui de testa. & in auth. de eccles. tit. §. si quis autem, Specula. in tit. de instru. edi. §. nunc vero aliqua nu. 45. & ibi Ioan. And. Salic. in. d. l. nulli nu. 12. in fi. quinetiã si à testatore remissa sit executori rationis redditio, eã adhuc reddere tenetur, quoniam solũ sibi videtur remissa scrupulosa inquisitio quoad culpam, nõ quoad dolum, vel reliquorum restitutionem. l. quidã decedens. ff. de admi. tuto. l. si seruus vetitus. ff. de lega. 1. Sali. in. l. nulli nu. 14. C. de epi. & cleri. & in. l. cum necessitate. C. de fideicõ. Tho. Ferrari. cau
68 tela. 51. cuius exordiũ si quis relinquit. [Vigesima conclusio, executor per codicẽ rationũ rationẽ reddere tenetur, verùm in rebus minimis seu minutis distributionibus creditur ei cũ iuramẽto, si cõmodè de eis instrumẽtũ fieri non poterat, quod æquus iudex ex circunstantijs, & rei qualitate arbitrabitur, hęc fuit sentẽtia Bal. in. l. id quod pauperibus nu. pen. & Sali. in. l. nulli nu. 13. C. de epi. & cleri. in alijs verò nõ, vt ibidẽ omnes cũcludunt & idẽ Bal. in. d. l. nulli nu. 11. docto. in. l. thesaurus per tex. ibi. ff. ad exhibẽ. Cętera ad executores testamentarios pertinẽtia vide per specula. in tit. de instrum. editio. §. nũc verò aliqua per Bal. Sali. & reliquos docto. in. l. nulli & in. l. id quod pauperibus. C. de epi. & cleri. per Bar. in. l. alio. ff. de alimen. & cibar. lega.

GLOSS. II.

1 *Publicatio testamenti in scriptura publica facti nõ est necessaria, sed quando fiet in scriptura priuata.*
2 *Publicatio testamenti in scriptis iure regio non est necessaria, quia fieri debet in scriptura publica nõ priuata.*
3 *Publicationem testamenti fieri qui petere possint?*
Iuramento petentis probatur interesse in his, quæ modici sunt præiudicij, ibidem.
4 *Publicatio testamenti requirit, vt prius cõstet de morte testatoris, & quod citentur hi quorum interest.*
5 *Publicatio testamẽti scripti quomodo fieri debeat?*
6 *Publicato testamẽto debet redigi publicatio in scriptis.*
7 *Testamẽt inũ scriptis iure regio nõ pũt fieri in scriptura priuata, sed publica, ideo eiꝰ publicationõ requiritur.*
8 *Publicatio testamẽti nuncupatiui absque scriptura publica vel priuata facti quomodo fiat?*

b *Muestrelo ante el alcalde.* Nota ex lege ista publicationem testamenti fieri debere sub pœnis in hac lege cõtentis, de quibus videbimus in glosis sequ. Hãc tamẽ conclusionem limita duobus modis. Primò, vt procedat in testamento facto in scriptura priuata, nã quod factum est in scriptura publica, non eget publicatione coram iudice fienda, sed propria authoritate hæres vel executor impune aperire poterit, & integram fidem faciet: authoritas siquidem tabellionis efficit publicã testamenti scripturã & fidedignam, ex sententia glo. communiter receptę in. l. 2. ff. quem. testa. aper. in verbo publicum, alia in. l. quæstionem in verbo ostẽditur C. de fideico. Bar. & Ioan. de Imo. in. d. l. 2. Bald. Ang. Paul. Sali. & alij docto. in. l. 1. C. de testam. Bal. & communiter docto. in. l. omnium eod. tit. Bal. & Iaso. in. l. vlti. C. de fideic. idem Iaso. in. l. 2. numer. 3. C. de bono. poss. secũ. tab. Abb. in. cap. fi. q. vlti. de fid. instr, Ant. Gomez in. l. 3. Tauri num. 35. & 37, & ibi Did. Castel. in verbo nuncupatiuo col. 4. & Marc. Solõ Burg. nu. 1029. Iaso. in. l publicati. C. de test. 2. col, dixi supra eod. l. 2. glo. 4. numero. 1. Greg. Lup. in. l. 3. in verbo deueles mostrar, tit. 2. par. 6. & in testamento nuncupatiuo nũ cupatim hoc tenuit glo. vlti. in. l. 1. C. de testam. & ibi Bal. q 9. Paul. & commu. docto. glo. Bar. & docto. in. l. hæredes palam. ff de testam, alia in. l. vlti. & ibi Bar. & doct. C. de fideicõ. Bar. & doct. in. l. 2. ff. quẽ. test. aperi. Moderni. in. l. 2, C. de bon. poss. secun. tab. Anto. Go. in. l. 3. Tauri num. 46. vbi probat testamentum nuncupatiuum coram testibus vel in priuata scriptura factũ
2 publicationem requirere, secus si in publica scriptura factum fuerit. [Secundo limita conclusionem, quam ex hoc textu deduximus, non procedere in testamento in scriptis, quippe quod iuxta veriorem sentẽtiam fieri non potest iure nostro regio absque tabellione & forma tradita supra. eo. l. 2. vt ibi resoluimus in. glo. 4. nu. 1. 2. & pluribus seq. post Anto. Gomez & alios in
3 l. 3. Tauri nu. 38. & seq. [Sed duo sunt examinanda qui possint publicationem testamenti petere, & quæ requirãtur vt rectè publicatio fiat. Et in primis hęres vel legatarius vel alius interesse prætendens ex ipso testamẽto, cius publicationẽ petere poterit, & ꝙ redigatur in publicã formã. Et si obijciatur, quo pacto poterit quis dicere & asserere esse hęredẽ vel legatariũ, cũ testamẽtũ sit clausum vel signatũ? respõdeo sat esse, si hoc cõstet per cõiecturas vel confessionem testatoris, vel alterius qui scire potuit, vel per famã hoc opinetur, vel si iuramẽto hoc asseueret is, qui publicationẽ petit vt in. l. 3. C. quèad. test. aperi. & ibi oẽs doct. gl. Bar. & docto. in. l. 1. ff. eo. tit. l. 1. ti. 2. par. 6. Anto. Gom.

in. l. 3. Tau. nu. 35. citãs ad id tex. in. l. thesaurus. ff. ad exhib. & ibi ex eo expẽdit Bar. & ceteri interpretes ꝙ in causis summarijs & modici prejudicij probatur interesse per iuramẽtũ attenta qualitate eius, qui iurat. Quinimo nõ solũ scriptus in testamẽto eius publicationẽ petere põt, sed & preteritus vel exheredatus quippe quorũ interfit illud publicari, vt possint nullũ dicere, vel querela inofficiosi testamenti impugnare, vel alio remedio sibi cõpetẽti contra illud agere, secundũ Bal. in. l. 2. in fi. ff. quẽ. testa. aperi. Ant. Go. in. l. 3. Tau. nu. 36. Gre. Lupi in. l. 1. glo. 1. tit. 2. par. 6. executor etiã testamẽti petere potest, vt tabulæ testamẽti aperiãtur, vt in hac lege. [Fit autẽ publicatio testamẽti sub hac
4 forma, imprimis debet constare per testes vel aliãs de morte testatoris vt in. l. 2. 6. si dubitetur & in. d. fi pupillares. ff. quem. testa. ape. l. 1. tit. 2. par. 6. l. 102. tit. 18. part. 3. nec sufficit si mortuo testatore notarius asserat testatorẽ dixisse, ne tabulę testamẽti aperirẽtur vsq; ad certã diem, nõ enim in hoc credetur notario, nisi aliãs de eius voluntate appareat, vt dicit Ang. in. d. §. si dubitetur Greg. Lupi in. d. l. 1. tit. 2. glo. 2. par. 6. requiritur secũdo citatio eorũ quorũ interest, vt dicã infra. l. proxima glo. vlti. [Tertio requiritur ꝙ testes cõpareant coram iudice ordinario & recognoscãt subscriptiones & signa cũ iuramẽto, & coram eis testatorẽ dixisse illud esse suũ testamẽtũ deponãt, ad quod testes cogi possunt
5 iudicis officio, vt in. d. cũ ab initio. ff. quem. testa. ape. l. 2. C. eo. l. hac cõsultissima. §. si quis aũt & ibi docto. cõmuniter. C. de testa. l. 3. ti. 2. par. 6. l. 2. eo. ti. Sed si omnes testes testes non sint præsentes coram maiori parte eorũ testamẽtũ resignabitur & recitabitur. l. sed si maior. ff. quem. testa. aperi. l. 3. tit. 2. par. 6. Sed si quis ex testibus aberit, mitti debẽt tabulæ testamẽti, vbi testis absens resident, nã reuocari eũ agnoscendi causa onerosum est: quia sæpe cũ magna captione à rebus nostris reuocamur, & quia iniquũ est cuique officiũ suum esse dãnosum, vt in. l. sed & si quis. ff. quèad. testa. aperi. & d. l. 3. Sin aũt aliquis ex testibꝰ neget signũ vel subscriptionẽ suã agnoscere, non ideo minus aperiũtur tabulæ quãuis suspectæ fiãt, vt in. l. 1. §. vlti. ff. quẽ. testa. ape. & d. l. 3. tit. 2. part. 6. Quòd si omnes vel maior eorum pars absit, vel forte omnibus absentibus, cauta ali
qua aperiendi tabulas vrgeat, debet curare iudex, vt interuenientibus bonę opinionis viris aperiantur, & post descriptum & recognitum factum ab ijsdem quibus interuenientibus apertę sunt, obsignentur tunc, deinde eò mittantur vbi ipsi signatores sint, ad inspicienda & recognoscenda signa sua pręuio iure iurando,
6 vt in. d. l. sed & si quis & in. d. l. 3. partitę. [Quarto requiritur quòd postea iudex interloquendo pronunciet dictas attestationes rediges in publicam formam, vt fidem faciant ad perpetuam rei memoriam, & ita fiet à tabellione, hanc formam tradit Ioannes Specul. in titu. de instrumen. editio. §. ostenso numero. 34. versicu. & nota quòd testamento Bart. & docto. in. l. 2. ff. quemadmod. testa. aperian. & in. l. 1. §. si quis neget eodem. tit. Petr. de Bellap. Cin. Iacob. Butri Bart. Bald. Salice. Paulus Castr. Alexand. & Iaso & Philip. Cor. in. l. 2. C. de testam. Ioan. Faber in. §. sed cùm aliquis insti. eod. tit. Innocen. in. cap. vlti. de fid. instrum. & ibi Panor. & Felin. tex. regni nostri in. l. 2. & 3. tit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

2.par.6.vbi Gr.,Lupi Anto.Gomez in.l.3. Tauri nu. 7 36. [Sed hæc de testamento in scriptis intelliguntur, quod sit in scriptura priuata iuxta ius ciuile Romanorum.Sed cùm hodie iuxta ius nostrum regium non possit fieri in scriptura priuata , sed coram tabellione,vt in.l.2. supra eod.vt ibi probaui in gloss. 4.in prin.hęc publicatio testamenti non practicabitur hoc in regno,nisi in testamento nuncupatiuo: quòd si fiat in scriptura priuata,seruabis quę dicta sunt supra nu. 8 4.5.&.6. [Sin autem fiat nuncupatiuè coram testibus nulla intercueniente scriptura,requiritur necessario publicatio sub hac forma, vt post mortem testatoris ad petitionem hęredis vel alterius de quibus supra num: 3.testes compareant coram iudice, & præmisso iuramento deponant, quęnam fuerit testatoris voluntas, quorum depositio redigatur per notariũ in publicam formam coram iudice,vt ita perpetuam fidem faciat, vt in.l.vlti.in fi.C.de testam.& ibi notant docto.omnes & in.l.4.tit.2.par.6,Anto.Gomez. l.3. Tauri numero.46.

GLOSS. III.

Testamentum non ad vnum tãtum spectat.sed ad plures quibus quid illic ascriptum est.

c *Publicamente.* Ideo publicè hoc fit, quia testamentum non ad vnum tantum,sed ad plures spectat.l.2.ff.quẽ. testa.aperi.cuius verba sunt, *Tabularum testamenti instrumentũ,non est vnius hominis,hoc est hæredis:sed vniuersorum qui eius quid illic scriptum est,quin potius publicum est instrumentum.*

GLOSS. IIII.

Executor testamentarius qui intra mensem publicari non fecerit testamentum,amittit legatum sibi in testamẽto relictum,quemadmodum amittit qui post monitionem intra annum non fuerit executus.

d *Pierda lo que deue auer de la manda.* Nota pœnã executori testamentario impositam,qui testamentum nõ fecerit publicari intra mensem, perdit siquidem commodum sibi ex testamento prouenies , quemadmodum iure communi & regio amittebat, si intra annũ à die monitionis numerandum non fuerat executus vt in auth.hoc amplius.C. de fideicomis.l.vlti. tit,10. par.6.dixi supra eo.glo.1.numero.64.&.65.

GLOSS. V.

1 *Exhibere testamentum quis compellitur iure communi.*
2 *Testamentum non exhibens iure regio punitur amissione commodi sibi ex testamento obuenientis*

e *E no lo mostrare ante el alcalde.* Exibere quis compellitur tabulas testamenti omnino.l.2.§.vlti.ff.quemadtesta.aperi. Quòd si neget tabulas apud se esse,remitti debet ad interdictum de tabulis exhibendis,vt in.d.§. vlti.ipsi tamen hæredi vendicatio tabularum sicut aliarum rerum hęreditariarum competit,& ob id ad exhi 2 bendum quoque agere poterit, verba sunt Gaij iurisconsulti in.l.ipsi.ff. quem.testa.aperi. [Lex verò nostra regia ei,qui testamentũ non exibuerit intra tẽpus à iudice designatũ,pœna priuationis commodi quod sibi obueniret ex testamento imponitur , quam nota valde quia singularis est & non alibi.

GLOSS. VI.

1 *Pœna non publicantis testamentum.*
2 *Lex nostra intelligitur.*

f *Pague el daño a la parte.* Executor testamentarius quĩ publicare non fecit testamentum coram iudice intra mensem,postquam testator mortuus est, amittit relictum sibi in testamento,et si nihil fuit relictum resarciet damnum ob id obueniens ei, qui ius prætendebat ex testamento , & insuper soluet decem millia mora 2 petinorum regio fisco. [Sed tu cogita an hanc pœnã incurrat solùm,qui testamentum nuncupatiuum absque scriptura publica factum non publicauerit,an verò is,qui testamentum nuncupatiuum vel in scriptis in instrumento publico confectum non manifestauit coram iudice intra mensem: quia tex.iste hoc sentire videtur,ibi, *Muestre lo ante el alcalde hosta vn mes e haga lo leer ante si publicamente.* Non dicit tex.quod citetur pars,nec quòd redigatur in publicam formã. Quare videtur sentire,q executor vel quilibet aliꝰ qui habuerit testamẽtũ in scriptura publica vel sine scriptura confectum,illud insinuet iudici intra mensem,vt publice legatur si est publicum,vel si priuatum legitime publicetur,vt qui in eo fuerint scripti hęredes vel legatarij vel fideicommissarij, non defraudentur commodo ex eo testamento sibi obuẽiente. Nisi dixeris per.l.sequentem infine insinuari tex. nostrum loqui in publicatione testamenti vera,quæ exigit citationẽ eorum,quorum interest vt ibi dicam in glo. vlti. quæ eadem est cum ista lege.

LEY. XV.

¶ Que el clerigo heredero del lego muestre y publique el testamento ante el juez seglar.

¶ Don Enrrique,año de.1401.tit. de las pœnas cap.28.&.29.

¶ Mandamos que si el lego hiziere hæredero al clerigo, [a] que sea tenudo el tal clerigo heredero de enseñar el testamento ante el nuestro juez seglar [b] que es competente juez de la causa. Y debe parecer el clerigo en tal caso ante el juez seglar. Y mandamos que para le hazer leer y publicar sean llamados aquellos a quien el interese compete. [d]

GLOSS. I.

1 *Lex ciuilis de clericis expresse mentionem faciens an liget clericos?*
2 *Testamenta laicorum debent coram iudice seculari publicari,licèt in eis sint scripti hæredes clerici.*

a *Heredero al clerigo.* Lex ciuilis de clericis expresse mẽtionem faciens,si iusta sit,nec canonibus aduersa,ligat clericos,& seruari debet, quasi ab ipsis Romanis Pontificibus tacite videatur recepta,vt in cap.1.de iuram. calu.& in cap.1.de no.ope.nun.cap.venientes de iure iur.cap.inquisitionis de hereti.in.6 Fortun.Garsia de vltimo fine illatione.14.dom.D.Couar,in epitome de sponsal.2.par.cap.6.in prin.numero.20 qui citat Diedronium de libertate christiana pagi. 153. & latius in practi.quæstio.cap.8.numero vlti.idem censet Ferdi. 2 Vaz. lib.3.de succesio.creatio.§.26.nu.58.&.59. [Vbi ex hoc infert,hanc legem valere dicentem testamenta laicorum coram iudicibus secularibus aperiẽda & publicanda esse,licet clericus sit hęres scriptus,infert etiã alia plurima numer.59.&.60.quem videas,& Couarr. lib.practicarum quæstio.cap.8.latè tractans hanc materiam.

GLOSS. II.

Publicatio testamenti debet fieri coram iudice seculari, licet in eo sit hæres institutus clericus.
Episcopus non est iudex insinuationis testamenti.

b *Antel nuestro juez seglar.* Nota ex lege ista quod testamentum laici debet coram iudice seculari insinuari,etiam si in eo sit institutus hęres clericus , est enim competens iudex,vt etiam notatur in.l. a diuo Pio.§. si super rebus.ff.de re iudi. non episcopus, quippe qui non habeat iurisdictionem cognoscẽdi super insinuatione testamentorum, vt in.l. testamenta &.l.cõsulta C.de testamen.&.l.repetita,C.de ep.& cleri.

GLO. III.

1 *Iudex secularis ad insinuandum testamentum poterit citare clericum in eo hæredem scriptum.*
2 *Citatio per edictum omnes astringit.*
3 *Publicatio testamenti est voluntariæ iurisdictionis.*

c *Y debe parecer el clerigo.* Nota quòd iudex secularis ad insinuationem testamenti poterit citare clericum hæredem à laico scriptum vt hîc expresim statuitur , & 2 est argu.in,d.l.consulta,C.de testa. [Nec ob erit tex. in capit.at si clerici de iudi.quia hęc citatio nõ est simplex & absoluta,sed potius cõditionalis, si se velit opponere,aliàs non esset aduersarius ; vt notatur in.l.ea quidem.C. si mancipi.ita fuer. aliena. atque ideo hæc citatio potius dicetur edictum,quod omnes astringit vt in cap.cum in tua,qui matri.accus.poss.& cap.vlti. de electio. in.6.& potius dicitur citatus ad voluntatẽ 3 explicãdam,quàm ad causam. [Est siquidem insinuationis actus voluntarię iurisdictionis,vt notatur in.l. vlti.C.qui admi.necessitas ergo & qualitas causæ facit,vt dicta insinuatio valeat vt notat eleganter Bald. in.d.l.testamenta. C. de testamentis Montaluus in.l. 13.tit.5.lib.3.fori.

GLOSS. IIII.

1 *Publicatio testamenti vt valida sit, exigit citationem eorum,quorum interest factum , vel non factum esse testamentum , hoc est , venientium ab intestato.*
2 *Citatio venientium ab intestato in publicatione quomodo fieri debeat?*
3 *Instrumentum publicationis testamenti an valeat,si non constat de citatione aliter quàm per assertionem notarij,vel si est transactum decennium?*
Solemnitas citationis quando præsumatur?remissiue, ibidem.

d *Sean llamados aquellos a quien el interese compete.* Nota,quòd ad publicationem testamenti faciendam, citari oportet eos,quorum interest factum, vel non factũ esse testamentum , hoc est, venientes ab intestato , ad quos peruentura erat hæreditas, non facto testamẽto, arg.tex.in,l.1.§.denunciare.ff.de ventre inspi.&.l.2.ff. ex qui.caus.in poss.ea.&.l.in causę.§. causa. ff. de minor.l.de vnoquoq;. ff.de re iud.l.2.4.&.5.ff.de natali. restitu.l.vlt.C. si per vim vel alio modo,l.si quãdo.C. de inofficio.testa.l.nã ita diuus.ff.de adoptio . & nũcupatim id asserũt Bar.Bal.Paul & cõmu.doct.in,l.2.C.de 2 testa.idẽ Bal.post antiquos in.l.2.ff.quẽ. testa . aperi. [Et si certꝰ est,qui citari debet,requiritur certa & specifica citatio eius,at si incerti sunt,quia sunt plures hęredes legitimi , sufficit incerta & generalis citatio per edictum vel proclama,vt in.l. sed & si pupillus. §. proscribere.ff.de institio.quod optime explicat Bald.in.l. 2.q.6.C.de testamen.Anto.Gomez in.3.Tauri nume. 3 36. [Sed quid si post publicationem testamenti diu facta obijcitur,nõ esse vocatos eos,quorum intererat, an præsumatur fuisse citatos?Et communis resolutio doctorum est,quòd sufficit cõgruum tempus,nempe, decem annorum, vt præsumatur hanc solemnitatem interuenisse,maximè quoties in instrumento fit mentio de citatione , hęc fuit sententia specula.in titu.de instrumen.edi.§.ostenso numero. 27. idem voluerunt Innoc.Hosti.Ioan.And.Anto.Feli.& docto.in. cap. Albericus de testib.Greg.Lupi in. l.4. in verbo hazer lo ansi,tit.2.par.6.Bal.consi.40.colum.2.lib. 4. Areti. consi.36.prope finem Soci.consi.194.prope finem lib.2, Cor.consi.247. num. 22.lib.2.& consi.144.lib.4. Deci.

consi.

consilio.36.numero.2.& conſ.445.numero.15. Aimon Crauette de antiqui.temporum par.3.§.vidimus in genere numero.12.vbi citat concordantes Carol. Molin. conſu. Pariſ.tit.1.§.5.numero.59.dixi latius inſtylo cancellarię tit.1.prœmi.17.caſu.20.declara.4.glo.1.nu. 17.& melius cęteris diſtinguit doctiſsimus. d. D. Couar.li.practicarum quæſtio.cap.21.numero.7. vbi decem concluſionibus hanc tractationem abſoluit.Gregor.tamen Lupi in.d.l.4.tit.2.par.6.glo. 2. hanc concluſionem limitat duobus modis,vt ibi per eũ,de quarum limitationum veritate eſt videndus Aimon & d.D.Couarr.in locis ſuperius citatis.

¶ *Las ordenes dela Trinidad y de la Merced no lleuen las mandas inciertas ni quintos de los que murieren ab inteſtato ley.2.y.3.tit.9.lib.1.*

¶ *Los Romeros y peregrinos puedan diſponer libremente de ſus bienes y ninguno ſe lo impida ſopena de la ley.2.tit.12.lib.1.*

¶ *Si el Peregrino muriere ſin hazer teſtamento que diligencia deben hazer los juezes pone la ley.5. ibidem.*

¶ *Como el hæredero ha de ſer metido enla poſſeſion de la herencia que le viene ex teſtamẽto o ab inteſtato, veaſe la ley de Soria que es la ley. 22. tit.11. deſte libro.*

¶ *Los tutores curadores o cabezaleros no puedan comprar bienes de ſus menores. l. 22. titulo. 11. deſte libro.*

TITVLO QVINTO DE los lutos y cera que ſe pueden traer y gaſtar por los defunctos.

LEY. 1.

Que los lutos no ſe paguen de los bienes proprios mas de lo eneſta ley contenido.

¶ *Don Fernando,y Doña Yſabel en Alcala de Henares año de.498.Y dõ Phillippe.II. en Valladolid Año de. 1558. Peticion.58.*

¶ Porque por muerte de Rey o Principe o Infantes las juſticias y regidores, y otros officiales de algunas ciudades, villas,o lugares deſtos nueſtros reynos, hã acoſtumbrado a coſta de los proprios ponerſe luto, y ſe hã hecho, y hazen en ello muchos gaſtos injuſtamente. Porende mandamos que de aqui adelante los dichos lutos no ſe paguẽ de los dichos proprios,[a] ni de otros bienes algunos,pertenesciẽtes a las dichas ciudades, villas, y lugares,ſo pena,que el q̃ de los dichos bienes diere dineros para ello, y el que lo recibiere,lo buelua con otro dos tanto,todo para los dichos proprios de la tal ciudad,villa,o lugar. Pero bien permittimos,que a los Corregidores, y juezes de residencia, Veynté y quatros, y Regidores[b] de las dichas ciudades, villas, o lugares, y no a otros officiales ſe dea a cada vno dellos, para ayuda del luto, q̃ puſieron dos mil marauedis de los dichos proprios,y no mas.

GLOSS. 1.

1 *Lugubrium veſtium delatio licita eſt remiſsiuẽ.*
2 *Bona ciuitatis expendenda ſunt in communem vtilitatem,non in priuatorum commodum.*
3 *Decuriones etiam pro morte principis non debent ex bonis ciuitatum veſtes emere lugubres.*

a *No ſe paguen de los dichos proprios.* Delatio veſtiũ lugubrium licita eſt vt dicam in.l.ſequenti,non autem permittit lex noſtra , rectoribus ciuitatum expenſis ciuitatum has deferre veſtes , etiam pro morte regis aut principis. [Quia bona ciuitatis expendenda ſunt pro communi commodo & publica vtilitate, non priuata,nec in priuatos vſus ipſorum rectorũ vel aliorum quoruncunque vt in.l.22.tit.6.de inſtructione & legibus correctorũ ſupra lib.3.cuius verba ſunt. *Y hagan que los marauedis de las rentas de los proprios ſolamente ſe gaſten en coſas de prouecho comun,y no en intereſes de los regidores,y de aquellos a quiẽ quieren hazer gracias &c.* Dixi latiſsime in ſtyllo cãcellarię ti.1.prœmi.17.caſu.20.declara.9.§.4.glo.1.in prin.

GLO-

GLOSS. 11.

Legis.22. tit.6. de inſtructione & legibus correctorum ſupra lib.3.limitatio.

Bona ciuitatis in veſtes lugubres pro principe ferẽdas expendi poſſunt ſeruata forma & quantitate hic expreſſa.

b *Veynte y quatros,y regidores.* Nota limitationẽ optimã ad.l.22.ti.6.de inſtructione & legibus correctorum ſupra lib.3.qua cauetur,bona ciuitatũ non eſſe expendẽda,pro cõmodo & vtilitate rectorũ ſeu decurionũ,ſed p bono publico,nã hoc limitatur & reſtringitur,prœterquã,pro veſtibus lugubrib⁹ in morte principis portãdis,quoniã ad eas emendas poteſt vnuſquiſq; decurio,& iudex ſibi ſumere duo millia marapetinorũ & nõ aliud,ſub pœnis dupli ipſi ciuitati applicatis.

LEY. 11.

¶ *Porque perſonas y en q̃ forma y por quãto tiẽpo ſe puede traer luto.Y quãta cera ſe puede gaſtar enel enterramiento y honras.*

¶ *Don Philippe.II.en Madrid a.20.de Mar ço,Año de.1565.*

¶ Ordenamos y mãdamos que de aquí adeláte por ninguna perſona defuncta de qualquier calidad cõdició y preeminẽcia q̃ ſea ſe pueda traer ni poner luto,[a] ſino fuere por padre o madre,o abuelo,o abuela,o otro aſcẽdiẽte,o ſuegro,o ſuegra,o marido o muger, o hermano o hermana. Y por otro alguno en qualquiera grado de parẽteſco q̃ ſea no ſe trayga ni põga,ni ſe pueda traer ni poner luto,excepto por las perſonas reales,[b] y el criado por ſu ſeñor,[c] y el heredero por quiẽ le dexare.[d] ¶ Otroſi q̃ por ninguna de las ſuſo dichas perſonas por quiẽ ſe puede traer y poner luto,no ſe trayga ni ponga, ni pueda traer ni poner ſobre la cabeça cubriẽdola cõ capirote o loba, ni en otra manera, ni dẽtro en caſa ni fuera,[e] ni al tiẽpo del entierro ni obſequias ni en otro alguno,excepto por las perſonas reales.[f] Otroſi q̃ por ninguna ni alguna perſona de qualquier eſtado o cõdició o calidad q̃ ſea, por las q̃ cõforme a lo cõtenido eneſta nueſtra pragmatica ſe puede traer y poner luto, no ſe traya ni pueda traer loba cerrada ni abierta,ſino tã ſolamẽte capas negras y capuzes abiertos y cerados y caperuças:excepto por perſonas reales, y marido por muger. Otroſi q̃ ninguna perſona de las q̃ puedẽ poner luto, le dẽ ni puedá dar ſus criados,ni veſtir los de luto, ſi no q̃ tan ſolamẽte ſe puedá veſtir ſus perſonas. Y en quãto toca alos criados de los defũctos,q̃ actualmẽte al tiẽpo d̃ ſu muerte viuieren cõ ellos,[g] y eſtuuierẽ en ſu ſeruicio y d̃ ſu caſa,q̃ cõ eſtos ſe guarde y haga en lo de los lutos lo q̃ los dichos ordenarẽ, y no ordenãdo coſa alguna lo q̃ los teſtamẽtarios y herederos diſpuſierẽ,no excediẽdo en la forma d̃ los lutos d̃lo cõtenido en eſta nueſtra pragmatica,y cõ q̃ por eſto no ſe entiẽda q̃ a los criados de los herederos ni teſtamẽtarios ſeles pueda dar luto. Otroſi q̃ las mugeres en quãto a las perſonas por quiẽ ſe puede traer y poner luto, y q̃ el no dar le a criados ni a criadas guarden lo miſmo q̃ de ſuſo eſta diſpueſto y ordenado,y q̃ demas deſto no ſe puẽdá traer ni poner tocas d̃ luto negras ni teñidas,[h] por ninguna perſona q̃ ſea excepto por perſonas reales. Otro ſi q̃ en las caſas por ninguna perſona de qualquier calidad o cõdició q̃ ſea,no ſe puedá poner ni põgã paños de luto,ni antepuertas,ni camas , ni eſtrados ni almohadas,excepto por perſonas reales,o marido,o muger. Que en los caſos,y por las perſonas, y en la ordẽ y forma q̃ ſe puede traer y poner luto ſegũ q̃ eneſta nueſtra carta es dicho y cõtenido, no ſe pueda traer ni trayga por mas tiẽpo de ſeys meſes,excepto por las perſonas reales o marido o muger. Que los q̃ cõtra lo cõtenido eneſta nr̃a pragmatica dieré o puſierẽ o traxerẽ luto y los q̃ fuerẽ o vinierẽ cõtra lo enella cõtenido en todo o en parte, ayan perdido e pierdá los dichos lutos q̃ traxerẽ, e cayan

Universidad de Deusto
Biblioteca

gã e incurrã en pena đ dos mil mrs, lo qual se apliq̃ en esta manera, la tercera parte para el denũciador, y la otra tercia para el juez q̃ lo sẽtẽciare, y la otra parte para obras pias. En quanto toca a los entierros, obsequias, y cabos đ año, mãdamos q̃ por ninguna psona đ qualquier calidad, cõdiciõ e preeminẽcia, aũq̃ sea psona de titulo, o đ dignidad, no se pueda lleuar en su entierro, ni poner en su sepultura al tiẽpo đ las obsequias o cabo de año, mas de doze hachas o cirios, pero esto no se entiẽda en quãto a las cãdelas o velas q̃ se dan a los clerigos o frayles, y niños đ doctrina q̃ vã a los dichos entierros, ni en la cera q̃ lleuã las cõfradias q̃ a cõpañã los cuerpos đ los đfunctos, ni en la cera q̃ se da o mãda dar por los defũctos o sus testamẽtarios y herederos para el seruicio đ la yglesia y altares y lũbre, q̃ en aq̃sto todo ni en el vestir đ los pobres, ni en otras limosnas no entẽdemos hazer nouedad. [k] Que por ninguna psona, excepto por las psonas reales, no se pueda hazer ni haga en las yglesias tumulo, y q̃ tã solamẽte se pueda poner la tũba cõ paño de luto, o otra cubierta, y q̃ no se puedã cubrir ni poner paños đ luto en las paredes de las dichas yglesias. Que en quãto a las misas, memorias, y limosnas, y lo đmas q̃ toca al seruicio đ Dios, y biẽ đ las yglesias, se guarde y cũpla segũ q̃ los defũctos y sus testamẽtarios y herederos lo ordenarẽ y mãdarẽ: lo qual no entẽdemos diminuir, sino q̃ antes se crezca y acresciẽte, q̃ lo q̃ se gastaua en vanas demõstraciones y aparencias, se gaste y distribuya en lo q̃ es seruicio đ Dios y augmẽto đl culto diuino y bien de las animas đ los đfũctos. [m] Otro si en quãto toca a los lloros y llãtos y otros sẽtimiẽtos q̃ por los dichos difunctos se acostũbrã hazer, se guarde lo q̃ esta ordnado por leyes đ nros reynos [n] y so las penas en ellas cõtenidas. Y mãdamos q̃ los q̃ fuerẽ o vinierẽ contra lo cõtenido en esta nra pragmatica, en lo q̃ toca a los entierros y a la cera, y otras cosas q̃ đ suso estã declaradas, caygã e incurrã en pena đ diez mil mrs, la tercia parte para el denũciador, y la otra tercia parte para el juez q̃ lo sẽtẽciare y la otra tercia parte para obras pias.

GLOSS. I.

1 Vestium lugubrium delatio an licita sit num. 2.
2 Vestes luzubres an dicãtur expẽsa funeris? remissiuè.

a *Traer ni poner luto.* Iure cõmuni licita erat delatio vestiũ lugubriũ vt in.l.decreto, ibi tristior habitus & ibi Ange.not.C.qui.ex causs.infam. irroga. Did.Perez citat cõcor.in.l.7.ti.1.li.1.ordinatio.col.48. [Hic aũt p-hibetur vestiũ lugubriũ delatio, nisi pro ascẽdẽtib⁹ vel fratrib⁹, p viro & vxore pro rege domino. Ex quo cõstat, nõ posse dici huiusmodi expẽsas vestiũ lugubriũ, impẽsas funeris, quod latè discutit Gre.Lu.in.l.12.tit. 13.par.1.Cifon.& Telli.Fer.in.l.30.Tau.nu.4. dicã infra hoc codẽ libro ti.6.de meliorationibus, l. vlti. quę trãsumpta fuit ex.d.l.30.Tau.glo.1.

GLOSS. II.

b *Por las personas reales.* Est enim princeps caput regni sui, vt habetur.1.Regũ.c.25.& tradit Plutarch.in institu.ad Traianũ Luc. de Pen.in.l.2. C.de appara.procon.& lega.li.12.l.6.ti.9.& l.2.ti.10.& l.vl.ti.13.par.2.

2 [Cũ ergo eius vassalli & ipse vnũ cẽsẽatur corpus, nimirũ si speciale sit in principe, vt tãquã pater honoretur post mortẽ, & vestes lugubres ab omnibus deferã tur in signũ doloris & amoris, & quia dns erat natura lis vt in.d.l.vlt.ti.13.par.2.

GLOSS. III.

1 Famulus conductus tenetur iuuare dominum, sed non mori pro eo sicut seruus.
2 Famulus & dns censentur coniuncti & de familia.
3 Familiaris episcopi nõ potest eum accusare.
Famulus an possit esse testis pro dño sibi.

c *Y el criado por su señor.* Famul⁹ cõductus quadã quasi seruitute astringitur, atq̃; ideo tenetur dñm iuuare clamore & armis, quippe cui debeat obsequiũ & operas, nõ tñ tenetur mori pro defẽsione dñi, sicut seru⁹, vt in

2 l.cũ dns.ff.ad Sillania. [Qua ratione, & hi cẽsentur cõiũcti & de familia, vt docet Bal.in.l.1.nu.21.in secũda lectione.C.vnde vi doct.in.l.1.§.hoc aũt.ff.ad Sillani. bonus tex.in.l.vlt.ti.8.par.7.& ibi Gre.Lu.in glo.1.& in.l.5.in verb.por ellos ti.21.par.4.teneturq; famul⁹ vestes lugubres deferre pro morte dñi, & per hãc legẽ ei hoc permittitur. [Et adeo cõiũcti cẽsentur, vt familiaris episcopi non admittatur ad accusandum eum, si

3 est nutritus in domo episcopi, vel cubicularis secũdũ Imo. Abb. & Fel.nu.3.in.c.nulli.de accusa. imo nec ad testificãdũ pro dño.l.18.ti.16.par.3.l.i §.ad quẽstionem ff.de quẽsti. l.etiam. C. de testibus & capit. in literis de testi.

de testib.vbi Feli.pluribus modis hoc limitat à num. 3.vsq; ad.12.& Bernar.Diez â Luco in regula. 746.in cip.testis domesticus, vbi congerit, 32. limitationes, vide eum omnino, quia optime loquitur.

GLOSS. IIII.

1 Hæres est eadem persona cum defuncto, atque ideo ei permittitur vestes lugubres deferre pro defuncto.
2 Hæres tenetur vindicare necem defuncti.

d *Y el heredero por quien le dexare.* Hęres personam defuncti repræsentat, estque vna & eadem persona cum defuncto, & hoc fit per fictionem auth. de iure iur. à morien.prælti.in princip.versiul. cum vtique colla.5. l.fi.C.de hæred.institu.l. hęreditas. ff. de vsucapio.l. antiquitas.C.de vsufr.l.13.in fi.tit.9.par.7.Soci. optime explicat cons.24.lib.3.nimirum ergo prę amore & beneficio accepto vestes lugubres ferre permittatur,

2 imo & teneatur. [Et tum maxime cùm & vindicare teneatur necem defuncti, aliãs hæreditas fisco quęratur.l.1.l.cum fratrem.C.de his qui.vt indig. l.13. tit.7. par.6.l.11.tit.8.de successionibus & hęreditatibus infra hoc libro.vbi dicam latius.

GLOSS. V.

1 Vestes lugubres non possunt supra caput deferri, nisi pro rege.
2 Vestes prohibitæ an possint domi deferri? & numeris sequentibus.
Domus sua cuilibet est refugium, ibidem.
3 Argumentum de persona ad res valet, vbi est eadem ratio.
4 Lex.2.3.& 4.ti.12.de vestibus prohibitis li.7. huius relectionis explicantur, nu.5.

e *Ni dentro en casa ni fuera.* Nota eos, quibus lege nostra permittitur, vestes lugubres deferre, non posse eas supra caput imponere domi proprię nec extra domum, nisi pro morte dumtaxat regię personæ, cui hęc subie-

2 ctio debetur, & non alij. [Sed quatenus dicit non posse eos domi deferre huiusmodi vestes, videtur repugnare rationi tex.in.l.plerique.ff.de in ius vocan. & l. 2.tit.7.par.3.vbi domus cuiusque quietudinis & tutissimi refugij causa potius, quàm molestię & inquietudinis esse debet. At si executoribus iudicum permitteretur introitus domus ad inquirendum vestes lugubres & alias prohibitas, daretur occasio molestias inferendi, nõ modicas regis subditis, potius enim hi executores prædam intendunt, quàm legum observationem. [Præterea si ibi prohibetur captura personæ in

3 domo propria, ergo & rerum prohibitarum inquisitio eadẽ ratione prohibita cẽsetur, quia persona vtroque casu inquietatur, & validum est argumentum de persona ad res, & ex contrario.l.qui facere & ibi Alberi.& Bal.ff. de statu homi.l.si quis inquilinos. §.si ita legatum.ff.de lega.1.l.si quis filio exhæredato ante fi.versi.ergo.ff.de iniusto rup. Quod precedit vbi est eadem ratio vtraque in specie, aliãs secus vt in.l.sed et si possessor.§.fi.cum.l.seq. & ibi laso id notat.ff.de iure iu.Bal.& docto.in.l.cum quid.ff.si cert.peta. Euerardus in loco.38.pagi.309. [Dic tamen ideo hic prohiberi expresse, quòd huiusmodi vestes lugubres operto capite non deferantur domi, nec extra domũ, quia

4 si non exprimeretur, contrarium esset respondendum ex rationibus supra traditis: quod & voluit Anton. Gomez in.l.45.Tauri numero.50.& Dida.Perez in.l.

5 1.tit.1.li.4.ordina.colum.1331.& seq. [Quamuis eo casu de quo ibi loquitur, [nempe, vbi lex prohibet abusum & excessum vestium propter publicam vtilitatẽ, interest enim reipublicę, ne quis re sua male vtatur.&, sed et maior insti.de his qui sunt sui vel ali.iu.cùm ratio effrenatę impensę æque militet si deferuntur domi ac extra domum, [idem ius esse statuendum censet, ex quo textus in.l.2.3.& .4.tit.12.de vestibus prohibitis infra libro.7.prohibẽt vestes ibi prohibitas deferri etiam domi vt in.d.l.3.cap.14.Lex tamen. 4.statim sequens cap.4.hoc limitat & restringit, vt non liceat rudicibus vel executoribus intrare domum eius, qui cõtra prohibitionem ibi vestes detulerit, sed eis permittitur denuntiatio, vt delationem huiusmodi vestium testibus probare possint, vt ad condemnationem iuridice procedatur. Meretrices autem incedentes domi cum vestibus eis prohibitis non incidunt in pœnam, debent enim foris cum eis deprehendi, vt in eam incidant vt in.l.si Barsatoram.C.de fideiusso.& quę tradit Ioannis Lupi in rep.cap.per vestras.cap.21.nume. 12.de dona.int.vi.& vxo.tex.est hoc expresse decidẽs in.l.2.cap.17.tit.12.de vestibus prohibitis infra libr.7. Quod tamen limitat.l.4. sequens cap. 5.vt meretrices possint domi impune deferre vestes sibi ipsis prohibitas, non tamen quę omnibus sunt prohibitę, ne sint melioris conditionis in hoc quàm cæteræ mulieres.

GLOSS. VI.

Principis specialia plurima remissiue.

f *Excepto por las personas reales.* Repete hic, quę dixim⁹ supra eo.glo.2. Plurima specialia principis tradit Fer. Vaz.Mench.lib.de successionum creatione. §. 26. nu. 3.vsque insi.vbi refert.44.specialia, quibus hoc addere poteris, vt nulli permittatur vestes lugubres deferre supra caput nisi pro morte regis.

GLOSS. VII.

Famulus vel familiaris & domesticus quis dicatur in prin.

g *Que actualmente al tiempo de su muerte viniere cõ ellos.* Nota legem loquentem de famulis seu familiaribus intelligi oportere de his, qui actu seruiunt, & continuò in domo domini eius expensis vescuntur, & apud eũ comedunt, vt in cap.fi.de verbo.signi.lib. 6. & ibi notant omnes interpretes. Ita nanque dicitur vera familiaritas

Universidad de Deusto
Biblioteca

liaritas,que corpore & dentibus fit secundum Domi. ibi pen.notab.cum concordan per Lud.Gomez traditis in regula de impetrãtibus beneficia vocãtia per obitum familiarium Cardi.q.13.Bal.in.l.2.C. de testib.& Petr.Nun. in dictionario suo in verbo viuir, optime explicat Feli.in.cap.in literis numero.1.de testi. & in cap.insinuante numero.7.de offi.delega.

GLOSS. VIII.

Fœminæ non possunt velaminibus denigratis capita tegere.

h *Tocas de luto negras ni teñidas.* Nota q̃ quemadmodũ homines non possunt vestes lugubres supra caput deferre,nisi pro morte regię personæ,ita & fœminis interdicitur per legem nostram caput tegere velamine denigrato seu fuligine infecto,nisi pro principe.

GLO. IX.

Pœna deferentium vestes lugubres contra formam in hac.l.traditam.

i *En pena de dos mill maravedis.* Nota pœnam hac lege impositam deferẽtibus vestes lugubres citra formam in hac lege traditam , vt amittat vestes & duo millia quadrantum persoluant.

GLOSS. X.

1 *Lex secularis modificans funeralia quoad pompam vanam & fascium multitudiacm quæ magis hæredũ honorem, quàm animæ defuncti consulunt , valida est.*
2 *Funeralia quando per legem secularem possint limitari, vel non ibidem.*

k *Enel vestir de los pobres ni en otras limosnas no entendemos hazer nouedad .* Hoc ideo statuitur , quia licet statutum seu lex secularis modificans funeralia, quoad vanas pompas[1], vestesque lugubres excessiuas,quę magis ad honorem hæredum quàm ad animæ defuncti salutem spectant,iuxta tex.in cap.animę defunctorum.13.q.2.sit valida authore Panor. in capi. vltimo numero.6.de reb.eccles.non alienan . Cayeta. in verbo excommunicatio.cap.31. quos sequitur Ioã. Bap.de.S.Scueri.in repe.l.omnes populi num.10. ff.de iusti.& iu.Did.Perez in.l.7.tit.1.li.1.ordi.col.48.prope finẽ. [Si statuto vel lege seculari moderetur quod ecclesię offertur,vt in sacrificijs præsente corpore dicendis vel orationibus pro eo interponendis,inualida est secundum eos per tex.in.d.capit.vlti. vbi id Abb. expendit. Itaque lex nostra limitãs numerum fasciu m funeralium & vestium lugubrium excessus, validissima & salubris est,& prudentissimè statuit nõ esse hoc extendendum ad alia,quę animę defuncti salutem respiciunt,adde Gregoriũ Lupi idem quod in hac gloss. diximus resoluentem in.l.12.tit.13.par.1. gloss. magna in principio.

GLOSS. XI.

1 *Funeris impensa superuacua & vana à testatore fieri iussa facienda non est.*
2 *Honesti ius ab omni superioris vel testatoris præcepto excipiendum est.*

l *En vanas demonstraciones y aparencias.* Hæc enim dicitur inepta voluntas,quare seruanda non est, vt in.l. seruo alieno.§. vlti. ff.de leg.1.in hæc verba,ineptas voluntates defunctorum circa sepulturam, veluti vestes,vel si qua alia superuacua vt in funus expendãtur,non valere Papinianus lib. 4. scribit,ineptitudo autem probatur, quoties vltra æquum erogari iussit quod vanitati imputari possit, & hac in specie nõ est exequenda voluntas testantis imo contemnenda & respuenda, vt in.l. vlti.§.fi.ff. de auro & arg. lega. ex sententia Imolę Pauli,& Alex.numer.3.in.l.1.§.de impensa.ff.ad. l. Falcid. [Rationem huius reddit Telli. Fernan.in.l.30.Tauri numero.7.quia regula est quòd ius honesti ab omni superioris præcepto,ne dum testatoris,excipiendum est authore Bal.in.l.quod ex liberta.C.de oper.liberto.ex.l.retractare.C.ne fis.rem quã vendi.euincat,citat Brechæum in.l. cum in testamento.ff.de verbo.signi.

GLOSS. XII.

1 *Funeris impensa excessiua si tendat in animæ defuncti salutem facienda est,& non contemnenda*
2 *Funeris impensa excessiua si tendit in animæ salutẽ,extrahi debet ex legato quinti.*

m *Y bien de las animas de los defunctos.* Nota bonum tex. quod impensa funeris excessiua per testatorem fieri iussa,si excessus de veritate reprehendi non potest,sed potius tendat in animæ defuncti vtilitatem , veluti in sacrificijs vel orationibus,vel eleęmosinis pauperum vel religiosorum,valida est,& ad vnguen obseruanda talis dispositio,& hæres vel executor testamentarius hoc expendere cogetur,secundum Imol & Alex. nu. 3.& Vincen.5.colu.versi.dicit tamen in.d.l.1.§. de impensa.ff.ad.l.Fal. [Imo & a quinta parte bonorum testatoris alicui legata hęc impensa extrahetur,etiam si ferè totum absumat quintum,vt resoluit Telli. Fern. in.d.l.30.Tauri numero.7.in fine & dicam infra hoc eodem lib.tit.6.de meliorationibus.l.vlti.

GLOSS. XIII.

1 *Planctus immoderati pro defunctis prohibentur.*
2 *Planctus pietatis causa pro defunctis moderatè permittuntur.*

Por

n *Por leyes de nuestros reynos.* Mortui non sunt immoderatè plangendi,nec facies dilanienda sub pœnis traditis in.l.43.&.44.titulo.4.part.1.&.l.vltim.titulo.1.supra lib.1.quod iure etiam diuino videtur prohibitum Lucæ.7.vbi Christus prohibuit circunstantes ne flerent pro mortuo filio viduæ,idẽ Matth.9. cũ alijs per Dida, Perez congestis in.l. 7. titulo. 1 libro.1.ordina.
o colum.45.& sequen. [Vbi etiam fletus & luctus pietatis & misericordiæ causa moderatè factus ait non esse prohibitos,quod probat authoritate Archi . Floren.4.part,titulo.7.cap.6.§.3.column.2.& Archidi.in capit. qui diuinam numero. 5,13.quæst.2.& Cardi.de Turrecremata in cap.quâm præposterum cad.caus.& quæst.colum.2.numero.4. & alijs pluribus authoritatibus sacræ scripturæ , idem probat.Greg. Lupi in.d. l.14.in verbo desaguisadas tit.4.part.1.

TITVLO SEXTO DE meliorationibus tertij & quinti.

LEY. 1.

¶ *Que la mejora de tercio y quinto hecha por los padres a alguno de sus hijos,que esten en su poder o no,por testamento o contrato,la puedan reuocar hasta la hora de su muerte excepto en los casos en esta ley contenidos.*

¶ *Ley.17.de Toro año de.1505.por don Fernando y doña Iuana.*

¶ Quando el padre o la madre mejorare alguno de sus hijos o descendientes legitimos en el tercio de sus bienes,[a] en testamento o en otra postrimera voluntad,o por otro algun contracto entre viuos,[b] ora el hijo este en poder del padre,que hizo la dicha mejora,o no,hasta la ora de su muerte la pueda reuocar,[c] quando quisiere. Saluo si hecha la dicha mejora por contracto entre viuos, ouiere entregado la possesion[d] de la cosa y cosas en el dicho tercio contenidas a la persona a quien la hiziere , o a quien su poder ouiere,[e] o le ouiere entregado ante escribano la escriptura dello,[f] o el dicho contracto se ouiere hecho por causa onerosa con otro tercero,[g] assi como por via de casamiento,[h] o por otra cosa semejãte.[i] Que en estos casos mandamos que el dicho tercio no se pueda reuocar, sino reseruare[k] el que lo hizo en el mismo contracto el poder para lo reuocar,o por alguna causa, que segun leyes de nuestros reynos,las donaciones perfectas,[l] y conforme a derecho hechas,se pueden reuocar.

GLOSS. 1.

1 *Legitima filiorum quæ sit iure regio?*
2 *Melioratio tertij & quinti bonorum filio facta quomodo extrahatur?*
3 *Testamentum de rebus alienis disponens cum consensu domini potest vsque ad mortem reuocari,non autem poterit pœnitere consentiens.*

a *En el tercio de sus bienes.* Ex lege ista & sequẽtibus notari potest iure nostro regio, esse legitimam filiorum omnia testatoris bona præter eorum quintum,de quo potest disponere pro anima,vel ad libitum,illud relinquendo cuicunque extraneo,& præter dictum quintum potest similiter disponere de tertio,quod supererit deducto quinto, aliquem ex filijs vel descendentibus meliorando,sed non potest tertium extraneo relinquere,nec alij cuipiã, nisi sit filius aut nepos, aut alius descendens , hæc fuit decisio expressa text.in,l.6. tit. 5.libro.3.fori. [Et.l.214.in legibus styli, quæ expressim dicit quintum debere prius extrahi,quam tertiũ hoc modo,vt ex tota hæreditate paterna vel materna fiat vnus acerbus seu cumulus , ex quo ante omnia deducatur es alienum,quippe quo non deducto bona

Universidad de Deusto
Biblioteca

dici non possunt,vt in.l. subsignatum, §. bona. ff. de verbo:signifi.& ex residuo fient quinque partes ęquales,quarum vna assignabitur legatario quinti, vt distribuatur iuxta formam ab ipso testatore traditam, & ex alijs quatuor partibus fiet alter acerbus, qui in tres diuidetur partes,vna applicabitur filio meliorato in tertio,& aliæ duæ partes erunt legitima filiorũ & diuidentur inter eos æqualiter, ita docet Roderic. Xuarez in repe.l.quoniam in prioribus. C. de inofficio.testamen.§.modus practicandi fol.93.ad finẽ Anto.Gomez in.l.17.Tauri nu.2.in fine. Expensæ tamẽ funeris ceræ, & missarum deducuntur,ex quinto, licèt aliud testator præceperit,vt in.l.30.Tauri,quę trã

3 scripta est infra eodem.l.vltim.vbi dicam. [Dicit lex nostra in tertio bonorum suorum, quid autem si testatus est de alienis bonis,quorum dominus legato consensit,an cõfirmetur testamentum morte testantis, vt deinde non possit reuocari, an verò spectari debeat mors consentientis? Respondeo confirmatũ esse morte testantis,nec reuocari deinde poterit per cũ,qui consensum præstitit,vt est casus singularis in .l. sicut. §. venditionis.ff qui.mod. pig. vel. hyp.solui. Ex quo id expendit Bald.in.cap.1.§.donare.2.columna,qual. feud.alie.pote.& in.l.nec fratris vbi & cæteri interpretes adnotarunt,C.de dona.caus mor.Rode. Xuarez in rep.l.quoniam in prioribus. C.de inofficio. testamen.in lectura legis fori 1.mi.5.nu.13. Iaf. consil.13. lib.1.dom.Dida.Couarru.in rub.de testamen. 2. part. numero.8. Tell.Fernand.in.l.17.Tauri numero. 14.

GLOSS. II.

1 *Melioratio tertij potest filio fieri in vita patris per cõtractum inter vivos & numero vltimo.*
Melioratio tertij est pars legitimæ,ibidem.
2 *Legitima est quota bonorum,non hæreditatis.*
3 *Melioratio est quota bonorũ & non hæreditatis quia est pars legitimæ.*
4 *Legitima filij potest assignari filio in vita patris, ex patris voluntate,licèt post mortem debeatur.*
Donatio legitimæ à patre facta in vita eius an valeat remissiuè ibidem.

b *Contracto entre vivos.* Nota ex lege ista meliorationẽ tertiæ partis bonorum posse fieri in vita patris per cõtractum inter vivos, quod iure communi fieri posse ante istam legem probatur ex eo,quod melioratio tertij est pars legitimæ filij,vt in.l.9.tit.5.lib.3. fori & ex ea id expendit Dida.Segura in repe.l.3.§.fi.nu.m.106. versi.ego tamen & numer, sequentibus. ff.de libe.& 2 posthum.& iterum numero.128. [Vbi probat quod quemadmodum legitima est quota bonorum, & non hæreditatis,vt in.l.Papinianus.§.si quis impuberi iuncto.§.quarta & §.quoniã quarta.ff.de inoffi. testa. & notat gl.in.l.cum à matre.C.de reiuendi.Bar.in.l.ex facto la grande col.2.ff.de hære.instit. Bal.in.l.quoties C.eo.ti. Alex.in.l.quia poterat nu.12.ff.ad Treb.& in l.planè.§.si duobus nu.5.ff.de leg.1. idem Segura in.l, cum patronus nu.49,vbi hãc dixit cõmunẽ. ff.de leg.

1.Did.Perez ad eum in.d.l.3.§.fi.num.128.ff.de libe.& posthu. [Sic & melioratio tertij est quota bonorum, & non hæreditatis,vt patet in.d,l.9.ti.5.lib.3.fori ibi, *En la tercia parte de sus bienes*,& in hac lege ibi,*del tercio de sus bienes*.l.non amplius.§.cum bonorum.ff.de lega.1.Deci.in terminis cons.179.& cons.226. Segura in d.l.3.§.fi.nu.127.ff.de lib & posthu. Tell. Fernand.in 4 l.17.Tauri nu.15.[Ita etiam quemadmodum legitima non debetur filio ante mortẽ patris,vt in.l.1.§.si impuberi.ff.de collat.bono.Si tamen pater voluerit filio in vita assignare,& tradere legitimam,hoc ei facere licebit,vt in.l.si quando,§.illud.ff.de inofficio.testamẽ. Bald.in.l.in successione nu.2. ff. de his quæ in fraud. credi.Iasc.in.l.frater à fratre colum.antep.vers.7.limita ff.de condi.indeb.Guill.à Monferrat.de successione regum dubio.3.numero.2.Calcan.cons.19. numero 21.Deci.consil.86.nume.2.Ioan.Lupi in repe. c.per vestras.§.24.nu.9.de dona.int.vir.& vxo.Xuarez in repe.l.quoniã in prioribus limi.4.nu.3. C.de inoffi.test. Cassane.in consu.Burgun.rub.7.§.2.in verbo du trespase,nu.6.cartha.230.Segura in rep.l. vnum ex familia §.sed si fundum numero.54.& num.60.& num.116. & nu.182.& ibi Did.Perez,& in rep.l.Imperator.ff. 5 ad Trebelli.nu.84.vbi etiam Did.Perez.[Ita etiã melioratio tertij cum sit pars legitimæ potest in vita fieri à patre,vt hic statuitur,& probat latè Segura in repe.l. vnum ex familia.§.sed si fundum num. 50.&.54. & pluribus seq.ff.de leg.2.Anto.Gomez in.l.17.Tauri nu.2.& nu.5.vbi probat assignationem legitimæ,nõ valere in vim donationis,vide eum omnino, & latius Pet.de Dueñas in regula.223.num.5.

GLOSS. III.

1 *Donatio inter patrem & filium in potestate est nulla ipso iure, nec ex ea producitur obligatio ciuilis nec naturalis, iure ciuili Romanorum.*
Donatio facta à patre filio in potestate si interueniat traditio iure communi confirmatur morte, ibidem.
Donatio facta à patre filio iure regio cõfirmatur morte,etiam si traditio non interueniat,et si interueniat traditio statim valet irreuocabiliter,ibidem.
2 *Donatio facta a filio emancipato iure communi Imperatorum valet absque traditione, iure vero regio non valet nisi traditio interuenerit.*
3 *Donatio facta filio à matre valebat iure communi irreuocabiliter.sed iure regio non valet nisi sequuta traditione.*
4 *Donatio facta à patre filio in potestate constituto reuocari potest,licèt pater ingrediatur religionem,si traditio non interuenit etiam iure nostro regio.*
Religionem ingressus potest testamentum ab eo antea factum reuocare,ibidem.
5 *Donatio filio in potestate facta extra tertium, an possit reuocari iure regio, an valeat irreuocabiliter.*

Hasta

c *Hasta la hora de su muerte la pueda reuocar.* Nota legẽ istam,quia in pluribus corrigit ius cõmune,& imprimis quatenus eo iure non valebat donatio inter patrẽ & filium in potestate, erat [quidem ipso iure nulla, vsqueadeo, vt ex ea nulla ciuilis vel naturalis obligatio oriretur,vt in.l.2.& ibi adnotarunt gloss.& docto.C.de inoffi.dona.l.donationes quas parentes, & ibi docto.C.de dona.int.vi & vxo.l.si donatione. C. de collatio.l.cum de bonis. C. de dona. l.Pomponius Philadelphus ff.fami.herciscũ.l.4.C.eo.l. cũ oportet §.sin autem.C.de bon.quæ lib.l.3.tit.4.versi. mas si el padre,par.5.Did.Castę.gl.1.Ioan.Lup.nu.10. & Ant. Gom.nu.4.&.8.& Tell.Fer.nu.1.in.l.17.Tau.Bar. 6. q.in prin.& Iaf.1.&.2.lectu.nu.44.Iocob.de.S.Geor. nu.33.Ioã.Crot.12.q.& Marc.Mãtua nu.327.&.342.in l.frater à fatre.ff.de cõdi.indeb.vbi reddũt rationẽ dicẽtes ideo non valere,ne sibimet videatur se obligare, cũ statim ei queratur.l.placet.ff.de acq.hæredi.contra l.qui sic soluit.ff.de solu.& l.vbi repugnãtia.ff.de reg. iur.imo nec confirmatur morte, nisi interueniat traditio,vt in.d legibus statuitur. Et plurifariam limitatur per Per.de Dueñas in regula.223.& per Tiraq. latius de cõstituto.1.par.nu.49 & seq.&.3.part. limi.7. nu.18.At per.l. nostrã melioratio tertij valet, licèt possit reuocari ante mortẽ,confirmatur tamẽ morte,etiã si nulla interuenerit traditio,nã si interueniat statim

2 valet irreuocabiliter. [Secundò donatio filio emancipato facta,vel in potestate constituto,si post factã donationem emancipetur,valida est,nec reuocari potest l.donationes in concubinã.§.si pater.ff.de dona.l. siue emãcipatis &.l.cũ de bonis C.eo tit.etiã si traditio sequuta nõ fuerit,vt ibi probatur. Hodie verò iure regio donatio facta emãcipato est reuocabilis,nisi traditio interuenerit Anto. Gom.in.d.l.17. Tauri numero.5.&.8.& Tell.Fernandez numero. 2. Castellus ibi in gloss.1.column.na.3.& cæteri,vt satis constat ex de-

3 cisione huius legis. [Tertiò donatio facta à matre iure communi statim valebat irreuocabiliter.l. velles necne.C.de reuocan.dona.ex hac tamen lege donatio à matre facta filio est irreuocabilis,vt constat ibi,*quãdo el padre o la madre*.vt aduertit Anto.Gom.nu.5.&

4 8.& Telli.Fer.in.d.l.17.Tau nu.3 [Sed an morte ciuili confirmetur donatio filio facta, prout confirmatur morte naturali per hanc legem,ibi,*hasta la hora de su muerte lo pueda reuocar*,ita vt post ingressum religionis non possit reuocari? Tell. Fer.in.d.l.17.Tau.nu.6. tenet non confirmari morte ciuili,sed adhuc reuocari posse donationem seu meliorationem filio factã à patre post ingressũ religionis, quod ex eo probat, quia licet ingressus monasteriũ habeatur pro mortuo,iuxta notata in.l.Deo nobis. C.de epis.& cleri.& in.c.in presentia de probatio. testamentum tamen ab eo ante ingressum monasterij factum poterit mutare ex sentẽtia Cyni cõmuniter recepta in auth.si qua mulier nu. 4.C.de sacrosc.eccle.quem ibi doct.sequuntur & in.d. c.in præsentia,vt ibi attestatur Panor. & latius Augusti.Beroi.nu.537. Ex quo constat actum aliàs reuocabilem per ingressum religionis non effici irreuocabilem. [Iure autẽ regio valet quęlibet donatio facta

5 filio in potestate,licet non sit melioratio tertij secũdũ Ant.Gom.& doct.omnes in.d.l.17.Tauri licèt Greg. Lupi in.l.3.in verbo no valdria in fi.teneat contrariũ imo ꝙ hæc lex procedat in meliorationẽ tertij dumtaxat,non in donationẽ aliorum bonorũ,in quibus manet incorrectum ius commune, de quo valde dubito ideo tene communem:adde quæ dicã in gl. seq.nu.20.

GLOSS. IIII.

1 *Melioratio tertij à patre filio facta sequuta traditione vera vel ficta est irreuocabilis.*
2 *Possessio rerũ incertarũ tradi nõ potest verè nec fictè.*
3 *Telly Fernandez opinio circa legis nostræ intellectum distinguẽtis inter traditionẽ veram vel fictam improbatur.*
4 *Ius vniuersale meliorationis non possidetur,sed quasi possidetur.*
Possessione vnius rei apprehensa per hæredem vel melioratum,non acquiritur possessio aliarũ rerũ,ibidẽ.
5 *Possessio iuris vniuersalis meliorationis quomodo quæratur?*
Lex restituta.ff.ad Trebelli.intelligitur.ibidem.
Iuris vniuersalis dominium transfertur in donatariũ aliquare particulari ei tradita,ibidem & nu.seq.
Donatio inter patrem & filium est irreuocabilis,quoties dominium in filium transfertur,ibidem.
6 *Lex nostra intelligitur.*
7 *Meliorationis tertij quasi possessio quomodo acquiratur.*
Quasi possessio incorporalium sola patientia, vel cessione quæritur,ibid.
8 *Quasi possessio iuris incorporalis etiã corporalia continentis solo vsu,& patientia quæritur.*
9 *Quasi possessio iurisdictionis vnico actu quæritur,& quomodo?*
10 *Quasi possessio iurium incorporaliũ vnico actu quæritur.*
11 *Melioratio tertij post traditionem veram vel fictã an possit reuocari quoad bona postea quæsita?*
12 *Constitutum transfert possessionem,nõ solum rei particularis,sed & iuris vniuersalis.*
13 *Incertitudo quando viciet & possessionem? numero 14.&.15.*
Ignoratis non applicatur animus,ibid.
Scientia in genere quando sufficiat? ibidem.
16 *Melioratio an possit reuocari quoad bona futura?*
Constitutum an extendatur ad bona futura? ibidem.
17 *Constitutum extèditur ad bona futura in meliorationẽ comprehensa.*
18 *Vsusfructus remissio vel repudiatio an sit donatio, & an sit irreuocabilis facta à patre filio? & numero.19.*
Lex cum oportet.§.sin autẽ res.C.de bon. quæ libe. intelligitur,ibidem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

19 *Vsusfructus remissio proprietario facta loco traditionis est, & quare?*
Vsusfructus consolidatio quæritur ignoranti, ibidem.
20 *Melioratio tertij & quinti filio facta per partem etiam sequuta traditione, an possit per patrem revocari, quoad quintum & nu. 21.*
22 *Lex nostra & l. 6. infra eodem explicantur.*
Melioratio ex causa onerosa facta tertij & quinti, non revocatur, etiã quoad quintum, ibidem.
23 *Meliorationis bona an pater possit alienare post traditionem, vel meliorationi grauamen imponere remissiue.*
24 *Melioratio tertij ex testamento facta sequuta tratione, an possit per patrem revocari? & num. seq.*
Contractus potest fieri in testamento, & an sit revocabilis? ibidem.
25 *Legatum sequuta traditione rei legatæ per testatorẽ facta an transeat in donationem inter viuos?*
26 *Melioratio tertij in testamento facta sequuta traditione potest revocari.*
Lex Lutius Titius. ff. de lega. 2. explicatur, ib.
27 *Legatum rei particularis in testamento filio factum si ei res tradatur, non facta mentione legati, transfunditur in donationem inter viuos, & in ea re cẽsetur melioratio facta irrevocabilis.*
Melioratio in testamẽto ex causa doris per viã legati, vel cõtractus facta filio, an possit revocari ibi.
28 *Melioratio tertij filio facta sub conditione traditione sequuta vera vel ficta an ante cõditionis implementum possit à patre vel matre revocari? & nu. 29. & 30.*
29 *Cõditionalis cõtractus dicitur perfectus, et ab eo nullus ex cõtrahẽtibus altero inuito discedere põt in fi.*
30 *Possessio contractus conditionalis à quo tẽpore quæratur, an ab ipsa traditione vera vel ficta, an vero ab implemento conditionis, & an retrotrahatur?*
Emptorũ duorum vnius rei quorum vltimo tradita fuit possessio ante euentũ conditionis primæ venditionis, quæ habebat cõstitutũ, vter præferatur? ibi.

d *Saluo si hecha la dicha mejora por contracto entre vivos o viere entregado la possesion.* Nota tex. istũ egregiũ in sua decisione, vt tunc demũ donatio seu melioratio filio facta per contractum inter viuos, sit irrevocabilis, cũ rei vel rerũ donatarũ possessio filio ipsi fuerit tradita. Quod intelligunt omnes per actũ verũ, vel fictũ, vt Cyso. asserit in l. 17. Tau. 2, col, in fi. Ioã. Lup. nu. 5. & Did. Caste. in verbo la possesiõ, Gom. Arias in verbo saluo nu. 14. & 15. Anto. Gom nu. 11, & 12. &
2 Tell. Fernã. nu. 17. [Cæterũ ipsemet Tellius nu. 18. & seq. mouet difficultatẽ satis difficilem aduersus hanc decisionẽ, dicens, possessionẽ sine animo certo acquiri non posse. l. 3. in prin. & §. incertã. ff. de acq. poss. vbi incertitudo rei impedit acquisitionẽ possessionis. At in specie legis nostræ est omnimodo incertitudo, melioratio enim tertij cõprehendit tertiã partẽ omnium bonorũ mobiliũ & immobiliũ, iurium & actionũ, præsentium & futurorũ, quæ tempore mortis fuerint, vt in. l. 19. & 23. Tauri, quæ trãscriptæ sunt infra hoc eo dẽ tit. l. 3. & 17. quomodo ergo poterit harũ rerũ traditio verè, vel ficte fieri, cùm incertę sint, quæ modò extant, & incertiores, quę tẽpore mortis erunt? [Tellius
3 Fer. in, d. l. 17. Tau. nu. 15. &, 16. cõsiderat duas species, primam quãdo interuenit vera traditio, secundã quãdo ficta. Primò casũ censet, nõ posse procedere legem istam, licèt relinquat cogitandum, & nimis perplexè procedat, fingens hoc casũ alias duas species, nam aut fuit melioratio tertij assignata in rebus certis, & tunc ait verè tradi posse, sed defectuosa manet lex nostra, si ad hunc casum dumtaxat eã restringas. Aut non fuit assignatio aliqua facta, & tũc cũ in hac melioratione consideretur mortis tempus, quo in tempore res quæ traditæ fuere, forsitã nõ erunt testatoris, sed alię prorsus diuersę, quomodo ergo traditio operabitur irreuocabilitatem? Secunda vero in specie, quãdo interuenit ficta traditio, eo ꝙ apta sit ad cõprehendendũ futura, fatetur legem istam contentam fuisse qualiquali traditione, vt ea traditio cõprehẽdat & includat omnia bona futura vsque ad mortem acquirenda, & hanc non esse solutionẽ antinomiæ, sed potius euasionem quandam, quia verba legis hunc intellectũ non patiuntur, atque ideo animũ eius non conquiescere fatetur, nec omnino sedatã esse antinomiam, & nõ fallitur profecto, quoniã hæc solutio nõ est iuridica, imo potius cõfusio. [Quare iudicio meo nulla cõstitui debet differentia inter traditionẽ verã vel fictã, sed id tantũ esse aduertẽdũ, nẽpe, in melioratione tertij, de qua agit lex
4 nostra, esse ius vniuersale, quod possideri verè nõ potest, sed quasi possideri, vt in. l. quoties, quę est lex. penul. ff. de seruitu. l. sequitur. §. si viã. ff. de vsucap. l. seruus. §. incorporales. ff. de acqui. rer. domi. l. datio. §. si iter. ff. de actio. emp. c. cũ ecclesia Sutrina de caus. poss. & propr. vbi doct. & in. l. 3. in prin. ff. de acq. pos. Sunt etiã in hac melioratione res, quarũ cõpetit meliorato tertia pars, & in his rebus corporalibus apprehensa possessione vnius, nõ cẽsentur aliæ apprehẽsæ, gl. in. l. 3. in prin. in gl. vlt. & ibi Bar. nu. 4. Cuma. 2. col. Alex. nu. 21. Soci. nu. 27. Ias. nu. 30. Vincẽ. nu. 30. ff. de acqui. pos. Dy. in. c. 1. de reg. iur. in. 6. Bal. Ang. & Sali. in. l. licet. C. de acq. pos. Ant. Gom. in. l. 45. Tau. nu. 38. & 39. vbi optimè explicat, dicẽs idẽ esse in hærede, qui post quã per additionẽ hęreditatis est factus dominus, si apprehẽderit possessionẽ quarundã rerũ hæreditariarũ, nõ cẽsetur alias res apprehẽdisse, nec earũ possessionẽ adipisci, sed earũ dũtaxat, quas apprehendit, vt in. l.
5 1. §. veteris & l. qui absenti. §. vlt. & l. prędia. ff. de acq. poss. And. de Iser. in tit. quid sit inuestitura in vsi. feudo. 2. & 3. col. Alex. in, l. 3. nu. 22. & ibi Iaso. nu. 31. ff. de acq. poss. [Quibus præmissis & animaduersis, lex nostra quatenus dicit meliorationem tertij, traditione rei vel rerum ipsius meliorationis facta, non posse per patrem reuocari, intelligitur si translatio fiat ipsius iuris vniuersalis meliorationis, quæ fit per traditionem alicuius rei comprehensæ sub ipso iure vniuersali meliorationis, nec erit necesse, traditionẽ omnium rerum fieri, quia hoc esset impossibile, cum rerum acquirendarũ in futurũ vsque ad tempus mortis tradi-

traditio secũdũ naturã fieri nõ posset, ad ꝙ nulla lex obligat, nec obligare põt, &. l. ꝙ nullius & l. impossibiliũ. ff. de reg. iu. c. nemo potest eo. ti. in. 6. l. 1. §. si id quod. ff. de actio. & oblig. & quod ibi per docto, traditur maxime per Dyn. in. d. regula nemo potest Card. Alex. in. c. erit autem lex. 4. dist. Quare dicendum est tradita aliqua re comprehensa sub melioratione, illud ius meliorationis traditum videri, vt in. l. restituta. ff. ad Treb. cuius verba sunt. *Restituta hæreditas videtur aut re ipsa, si forte passus est hæres, possideri res hæreditarias, vel totas, vel aliquas earum, &c.* Ecce ibi tradẽdo partem rerum hæreditariarum transfertur ius illud vniuersale hæreditatis in fideicommissarium, & non solum tradendo, sed si passus fuit res aliquas hæreditarias per eum possideri, licèt possessio aliarum rerum, quæ traditæ non fuere, non transferatur, vt ibi Bart. numer. 1. contra glo. affirmat authoritate Dyni in. c. 1. de reg. iu. li. 6. q. 4 quẽ ibi sequitur Alex. nu. 8. & cæteri interpretes cõmuniter teste Nicolao Boerio & Cesso in addi. ad Dyn. in. d. regula. 1. & Ant. Gom. in. l. 45. Tau. nu. 39. vers. nec obstat. Isthæc iuris vniuersalis translatio & acquisitio, quę fit, vt dixi per traditionẽ alicuius rei in meliorationc cõprehensę, sufficiens est, vt huiusmodi melioratio & donatio irreuocabilis fiat, quia ex hoc donatio efficitur perfecta, vt dicit lex ista in fine, ibi. *Las donaciones perfectas.* Et quia dominiũ iuris vniuersalis transfertur in donatarium, vt ex sententia Dyni & Bar. cõmuniter recepta probaui, quod
6 sufficit etiam iure communi, vt irreuocabilis sit donatio facta à patre filio, secundum glo. in. l. 2. in verbo in potestate. C. de inoffi. donatio. & ibi Paul. nu. 2. & in alio proposito hoc probat Telli. Fern. in. d. l. 17. Tauri nu. 89. [Nec obstat si dixeris, legem nostram expressè exigere possessionẽ rerum in melioratione contẽtarum dum ait. *Ouiere entregado la possession de la cosa o cosas en el dicho tercio contenidas.* Nam huic obiectioni respondere licebit hanc possessionem referri ad res corporales, quæ filio meliorato traditę fuerunt, quarũ possessionẽ veram acquirit, & per earum possessionẽ acquirit ius vniuersale tertiæ partis bonorum omniũ testatoris, quę habuerit, & reliquerit tempore mortis, vt probaui supra numero præcedenti, licèt nõ omniũ rerum in melioratione comprehensarum possessionẽ
7 nactus fuerit, quòd erat impossibile, vt dixi. [Quinetiam non solum ius vniuersale meliorationis dicere poteris translatum fuisse in filium propter traditionẽ quarundam rerum in melioratione prædicta comprehensarum, verùmetiam quasi possessionem ipsius iuris, quippe quæ sola cessione & patientia acquiritur, cùm nulla eius traditio fieri possit, vt in. d. l. seruus §. incorporales. ff. de acqui. rer. domi. quod probat iurisconsultus in. l. si ego. §. 1. ff. de publicia. Bar. in. l. quoties per illum text. ff. de seruitu. Bald. in. l. per diuersas. 14. q. C. manda. quinimo cessio pro traditione habetur gloss. in. l. vlti. C. quan. fis. vel priua. & in. l. vlti. in prine. ff. de dona. Ange. in. l. 1. in fi. numer. 4. C. de actio. & oblig. vbi Corn. numero. 1. gloss. in. l. vltim. in prin. in verbo portionibus. ff. de dona. Telli. Fernã. in l. 17. Tauri nu. 50. cum concordã. per Tiraq. traditis in ib. 1. de retractu. §. 1. gloss. 7. numero. 12. & tractatu de constituto. 2. parte. 32 amplia. nu. 23. quæ doctrina cõmunis est, vt ibi dixit Tiraquell. quidquid distinguẽdo dixerit Bald. in. l. traditionibus paulo ante fi. C. de pact. & in. l. 1. C. com. vtri iudi. & Alexan. alios citans cons. 184. lib. 6. quos refert idem Tiraq. d. lib. 1. de retractu. §. 6. glo. 1. nu. 9. dicentes hoc procedere in iuribus meré incorporalibus, secus in incorporalibus corporalibus inhærentibus, nam in his traditionẽ aiunt requiri, & non sufficere patientiam, quoniam hæc opi-
8 nio cõtra communem est. [Et quia ad acquisitionem iuris incorporalis, vel vniuersalis corpora contingẽtis, sufficit vsus & patiẽtia, ad quã tenetur cõstituens, & dicitur hæc perfecta traditio, vt optimè explicat Socin. in. d. l. 3. in prin. num. 4. ff. de acq. poss. ita in specie nostra pater cõsentiens filium vti & frui rebus suis, licèt non omnibus in melioratione comprehensis, videtur ei tradere possessionem meliorationis, & sic iuris vniuersalis, & ex hoc etiam transfertur dominium ipsius iuris absque alia traditione, vt tradit Bald. in, l. traditionibus paulò ante finem. C. de pact. & alij quos citat Alexand. in cons. 184. lib. 6. & Tiraq. in libro de constituto part. 2. ampliatione. 32. nume. 23. & probaui
9 supra numero. 5. [Conuestitur hæc sententia ex eo, quòd in iuribus incorporalibus, vt in iurisdictione & similibus, quæritur quasi possessio ex vnico actu qui nõ solet fieri, nisi à possessoribus eiusdẽ iuris, scięte & patiente domino illius iuris, quia cùm patientia habeat causam successiuã, non potest in omnibus actibus, vel rebus momentò explicari, hæc fuit sententia Bart. in. l. 3. in princ. nu. 5. ff. de acq. poss. & ibi Soci. in fi. & omnes eius legis interpretes, idem voluit Bar. Alberi, Bal. Ang. & cæteri in. l. 1. §. Iulianus ait. ff. de itin. actuque priua. Anto. Gomez in. l. 45. Tauri nume. 37. vers. ex ista consideratione & iterum nu. 42. versic. 2. cõclusio, Ripa in. c. cũ ecclesia Sutrina de causa poss. & propr. nu. 52. & seq. vbi ex hoc infert, ꝙ per immissionẽ vnius tigni in parietẽ tuũ acquiritur quasi possessio iuris tigni, immittendi. l. sicuti. §. sed si quæratur. ff. si
10 serui. vendi. [Item per vnicam solutionem pẽsionis, vel collectæ probatur quasi possessio iuris exigendi pensionem vel collectam. Roma. cons. 311. in fi. Bald. consil. 251. lib. 5. & consil. 150. part. 3. ita & ex vnica electione, vel præsentatione acquiritur quasi possessio eligendi, vel præsentandi. c. querelam de electio. c. cõsultationibus, & ibi notatur de iure patro. glo. in. c. cũ ecclesia Sutrina in verbo trium de causa poss. & propri. vbi Ripa dicit communem esse sententiam, modò sex interueniãt, quæ ibi referũtur nu. 90. & 91. Sic etiã nostra in specie quasi possessio iuris vniuersalis meliorationis acquiritur, si partẽ bonorum in melioratione cõprehensorum possideat filius patiente patre, vt ex supra traditis expenditur, & ex. l. si stilicidij. §. fi. cum l sequenti. ff. quem. seruit. amitta. vbi per vsum partis loci seruiẽtis vel dominãtis tota seruitus cõseruatur, &
11 retinetur. [Ex quo infero, meliorationem tertij non posse reuocari in bonis post eã factam quæstis, quia licèt eorum non sit tradita possessio per actum verum nec fictum, fuit tamen quæsitum ius vniuersale meliorationis per apprehensionem bonorum præsentium omnium vel partis eorum iuxta text. in d. l. restituta. ff. ad Trebell. & supra tradita numero

Universidad de Deusto
Biblioteca

5.quod sufficit,vt reuocari non possit melioratio , vt ibi probaui,quinimo fuit etiam quæsita quasi possessio iuris vniuersalis:quare nimirum si post perfectam donationem reuocari nõ possit melioratio in totum, nec pro parte, quod aliis rationibus probare nititur Anto.Gomez in.d.l.17.Tauri nu.11.12. &. 13. qui immerito profecto carpitur à Tellio Fernan.ibidẽ nu.21.

12 [Infero secundò per constitutum posse transferri in casu legis nostræ possessionem iuris vniuersalis huius meliorationis tertiæ partis bonorum,nam vis constituti non solum obtinet in translatione rei cuiuspiam singularis,sed etiam in alienatione & obligatione vniuersitatis bonorum,vt si quis donat,vendit , vel obligat omnia bona vel quotam eorum , & constituit se possidere nomine donatarij,emptoris, vel creditoris, licèt enim aliter ea bona non exprimantur,transfertur tamẽ possessio,vt voluit Iacob.Butr.in auth. hoc si debitor. C. de pigno.Bart. in. l. qui pignoris. ff.de acqui.poss. & in.l. Celsus nu.15.ff.de vsucapio. Bal.in l.si quis argentum.§ sed si quidem.C.de dona . Ange. cons.106 in fi.Cuma.in.l.quod meo col.vltim . nu. 4. ff.de acq.posse.Iaso.in.l.3.§.incertam.6.notab. nu. 16. vbi hanc attestatur communem , & ibi Alcia.nu.119. eod.tit.Matth.Affli.decis.Neapoli.139.nu.8.&.9.Lãcelo.Galiau.in rep.rub.ff.de verbo.oblig.col.41.vers. item ex prædictis,Tiraq.alios citans de constituto.2. par.31.amplia.Paul.Paris.cons.59.nu.10.&.11.lib.1.De ci.cons.179.numero.3. Ang. in.§. actionum numero. 10.insti.de actio. [Quorum sententia vera est, & receptior,quidquid in cõtrarium voluerit Lauren.Calcan.cons.29.numero.6.& Deci.consilio . 226. numero 3.Grattus cons.94.numero.9.lib.1.Ferretus in.l.3.§. incertam.nu.9.ff.de acqui.poss.quibus assentiri videtur Anto.Gomez nullo eorum citato in. l. 17. Tauri nu. 17.dicens incertitudinem in causa esse,vt possessio nõ transferatur per constitutum,vt in.l.3.§. incertam. ff. de acquiren.possess.etiam si certa sit quota, nisi certus sit locus,vt in.l.locus vers.1.ff.de acqui . possess. animus enim ad ignorata non applicatur, teste Philosopho,at sine animo certum est acquiri non posse possessionem l.1.§.ad ipsicimur &. l. 3.in princip. ff.de acq. possess.Nam huic rationi respondet Tiraquell . in . d. lib.de constituto.2.parte amplia.31.numero.5. scientiã in genere satis esse,licèt non sit specifica,vt in.l.qui iure militari & ibi Bald.& Ang.ff.de milita.testa , Per. Cyn.& Bart.in.l.sub prætextu.2.& in.l.si de certa.C. de transactio.cum concordan.ab ipso Tiraq . congestis in relecti.l.si vnquam in præfatione num. 78. &
14 duobus præcedentibus.C . de reuocand dona. [Vel respondere poteris,quòd licèt sit incertitudo respectu rerum particularium sub melioratione comprehensarum,est tamen certitudo respectu vniuersi, quę generalis certitudo sufficit,vt dixi numero præcedenti, & in simili specie docet Tiraquell.in.d.lib. de constituto.2.part.32.amplia.numero. 11. & Ioan . de Monte speculo in.l.ab emptione.ff.de pact.Socin.in.l.3.€.incertam.2.col.in fi.& Iaso.fi.col.ff.de acquirẽ. possess. quorum sententia vera est,licèt eam improbet Anto. Gomez in.d.l.17,Tauri numero.17.vers. Vel aliter & tertio,quia aliãs nunquam posset dici,esse apprehensam possessionem hæreditatis,vel melioratio nis,vel al terius iuris vniuersalis,absque eo quòd omnes res particulares sub eodem iure vniuersali comprehensę possiderentur,quod est euidenter falsum,vt in.l. qui vniuersas.ff.de acq.poss. [Vel poteris securius respondere,quòd licèt concedamus constitutum appositum in contractu rei paticularis requirere certitudinem loci & quotæ,vt trãsferri possit possessio in cõstitutariũ, secus tamẽ erit si apponatur in contractu rei vniuersalis,nam tunc sufficit certitudo quotę dumtaxat,vel loci,secundũ Ioan.Petru,in.l.ab emptione.ff.de pact. & Socin.in.l.3.§.incertam nu.5.vers.1.difficultas.ff.de acquiren.poss.Paul.Paris.cons.59.numero.23.lib.1.Tiraquell.lib.de constituto.3.part.19. limita. numero.2. quamquam dicat , contrarium ediametro voluisse Deci.cons.226.nu.3.vers.nec obstat quod in casu , &
16 Hierony.Gratus cons.94.nu.9.lib.1.quorum sentẽtia vera nõ est,& cõmuniter reprehenditur. [Tertio infero esse vsque adeo perfectam meliorationẽ tertiæ partis bonorum præsentium & fututorum,propter constitutum in ea appositum,vt non possit reuocari dein ceps per patrem, etiam quoad bona futura : quoniam constitutum extenditur etiam ad bona futura , vt si quis donet bona sua omnia præsentia & futura, vel tertiam partem eorum, atque se constituat possidere pro donatario,nam ex huiusmodi constituto transfertur possessio bonorum illorum futurorum,tunc cùm erunt acquisita, sicuti & nunc præsentium secundum Iacob.Butr.Bart.& Salin.in.l.vltima. C.quæ res pig. oblig. poss. Alex. Areti.& Socin.numero.5 . hanc dicens communem in.l.3.§.incertam.ff.de acqui. possess. Anton.Negusan.in trata.de pignor.2.part.2. mẽbro. numero.3. Tiraq.plures adducens concordantes in libro.de constituto.2.par.32.amplia.numero.1. & seq. Grego.Lupi.in.l.5.titu.13.de pignor,par.5. in glo.magna.Anton.Gomez in.l.17.Tauri.numero. 12. & ibi Telli.Fernandez.numero.21. cuius sententiam admitto: non tamen quatenus ibi dicit, patrem reuocare posse donationem,seu meliorationem,quoad bona futura ante acquisitionem,eo quòd eorum non fuit quę sita possessio per constitutum,nisi ab eo tempore quo ea acquisierit. Nam vt sæpius diximus ius vniuersale meliorationis quæsitum fuit perfectè filio per traditionem veram vel fictam quarundam rerum in melioratione comprehensarum,vt in.d.l. restituta. ff.ad Trebellia . imo etiam quasi possessio huius iuris vniuersalis , quare nimirum si melioratio vt perfecta reuocari non possit in totum , nec pro parte,vt supra
17 numero. 5. &.11. [Quinimo in huiusmodi meliotatione tertiæ partis,[cum ex sui natura extendatur ad bona futura , quæ tempore mortis fuerint, vt in.l.3.&.7.infra eodem] necessarium non erit , donare bona præsentia & futura , vel tertiam partem eorum , sed simpliciter dicere dono tertiam bonorum partem , vt constitutum ad futura extendatur,sicut fit in simplici institutione hæredis , quæ ad bona futura trahitur per .l, sancimus , & ibi Paul . Castren . dicens singularem . C. de testam. Ioan.Crottus, & Aymon Crauette.in rubric.ff.de legatis.1. ille in. 2.quæstione,hic numero. 63. & in substitutione, vt respondit Bald . consilio. 196. ad finem libro. 4. & in legato vniuersali , de quo est noster sermo,

vt

vt probat text.in.l.pen.& ibi notant.glo.& docto. ff. de fund.instru.& in.l.quoties.§.vltim.iunctagl.ff.de vsuf.u.l.nam quod.§.vlt,cum duobus legibus leq . ff. ad Treb. Si ergo cõstitutum in his rebus fuerit appositum,operabitur etiam respectu bonorum futurorũ in eisdem comprehẽsorum,vt rectè probat Tiraquel.
18 de constituto.2.part.32.amplia.numero.21.[Dubitat Tel.i.Fernã.in.l.17.Tauri nu.57.& sequentibus,quid si pater remittit filio vsumfructum,an ex remissione inducatur donatio,& an sit irreuocabilis , & cõcludit esse donationẽ,vt in.l.cõtra iuris.§.si filius. ff.de pact. & in.l.cũ oportet.§.sin autem res.C.de bon. quæ libe. ibi.*Sed quasi diuturna donatione in filium celebrãda.* Et in hoc attestatur omnes concordare, nempe, Azo. in sum.de bon.quæ libe.nu.3.glo Bar.Paul.& Corne.in d.§.sin autem res. Ex quo infert esse melioratione, vt in.l.10.infra eod. Tu dic non cẽseri donationem,si ab initio pater repudiet vsumfructum , quia nihil de suo diminuit, vt ex communi opinione allerui supra hoc eodem lib.tit.1.de matrimonio.l.9.glo.2.nu.13. & dicit ipsemet Telli.Fernan.in.d.l.17. Tauri nu.61. Sin autem permittit filio fructus sibi pertinentes colligere,& non contradicit, censebitur donatio,donec pater velit vti vsufructu,& quoad fructus collectos, poterit tamen quando voluerit reuocare, secundũ Paul.
19 & Cor.per text.ibi in.d.§.sin autẽ. [Vbi autem pater remisserit,vel donauerit vsumfructum est vera donatio,& irreuocabilis,secundum Bar.in.l.frater à fratre nu.57.vers.si vero donaret . ff.de condi. indeb.vbi Iaso.nu.44.& Paul.in.d.§.sin autem,cuius doctrina cõmunis est teste Crotto.in.d.l.frater à fratre fol, 6. col. 3.vers.fallit ergo conclusio præmissa. ff. de condi. indeb.Licet contradicat Corn.in.d.§.sin autem, & communem doctrinam sequitur Pet.de Dueñas in regula 223.limi.3.Telli Fern.in.d.l.17.Tauri num. 63. maxime stante lege nostra,qua valet donatio inter patrem & filium irreuocabiliter,quoties processum est ad traditionem,quæ traditio nostra in specie facta videtur per remissionem vsusfructus,tum quia loco cessionis est,vt in.illam,secundum communem intellectũ. C. de dona,tum etiã quia statim lex ipsam remissionem exequitur,& id quod erat à proprietate separatum ipso iure accrescit proprietati,& cum ea cõsolidatur , vt
21 in.l.si propietati.ff.de iure doti.& §. finitur insti . de vsufruct. Atque ita possessio naturalis,quæ erat apud vsumfructuarium proprietario acquiritur ipso iure etiam ignoranti,secundum Bart.in.l.si arrogator numero.12.vers.sed hodie videtur.ff.de adoptio,Molin. in tit.de materia feudali.€.30.numer.174. Telli. Fern. in.d.l.17.Tauri nu.63.vbi & numero sequen . nititur respondere curdam obiectioni,quòd donatio vsusfructus est nulla, si traditio non interueniat realis , vt in l.si quis argentum.§.simili modo.C.de donatio glossi. in.l.corruptionem in verbo altercantibus . C. de vsufruct.Calla.in consu.Burgund.in titul. le morte saisit le bif.rub.7.€.1 nu.7.Nam hoc verum non est,vbi donatio vsusfructus,vel remissio fait in fauorẽ proprietarij , quia tunc extinguitur seruitus vsusfructus,vt in.d.§.finitur insti.de vsufruct.& sic non est iam quid tradi possit,cùm ius illud fuerit cum proprietate consolidatum ac proinde extinctum: meritò in hac renun

ciatione seu remissione non datur traditio,sed illa extinctio & consolidatio est loco traditionis , atque ideo nimirum ex huiusmodi renunciatione inducitur melioratio irreuocabilis,vt censet Telli . Fernan,
20 cui libenter accedo, [Quærit Antoni.Gomez in.d. l.17.Tauri nu.10.si pater vel mater meliorauit filium in tertio & quinto bonorũ,& tradidit possessionem, an possit reuocare meliorationem quintæ partis? Et resoluit posse eam quoad quintum reuocare,ne redda tur inutilitabilis,cùm in effectu esset donatio omnium bonorum præsentium & futurorum : legitima enim filiorum & melioratio tertiæ & quintæ partis omnia bona amplectitur . At omnium bonorum donatio haud dubiè non valet,vt in.l.stipulatio hoc modo cõcepta.ff. de verbo.obliga . vbi Bart . notat & docto. text.in.l.si libertus.§. si quis plures versic.magis.ff.de iure patro. cum alijs per Pet.de Dueñas traditis in regula.219 dicam infra hoc eodem lib.titul. 10. de donationibus.l.8. Tellius tamẽ Fernandez improbat hanc Gomezij sententiam in.d.l.17. Tauri num.8.9.& 10.& 11.quen.eo quod substantia testamenti non in eo consistit:nec necessario requiritur, quòd habeat testator bona,dummodo possit habere,vt in.l. qui soluẽdo & l.is qui soluendo non est.ff.de hæred.instituend.Præterea in hac lege hi duo casus æquiparantur,quòd melioratio sit ex causa onerosa absque traditione,vel ex causa lucratiua cum traditione , vt reddatur melioratio tertij irreuocabilis. At tex. in. l.22.Tauri,quę trãscripta fuit in hoc libro & titulo.l.6.in fine , non solum meliorationem tertij & quinti,verũ & promissionem meliorandi efficit irreuocabilem respectu quinti,ergo fortius ipla donatio erit irreuocabilis . Et vsque adeo pater tenebitur hac in specie promissa adimplere,vt si meliorationem non fecerit,lege ipsa habeatur tanquam si facta esset,vt dicit expresse.d.l.6. in fine infra eodem . Ex quo infert Tellius ipse numero 10.&.11.&.12.quòd si donatio tertij & quinti fiat ex causa onerosa,sit irreuocabilis,sivero ex causa lucrati ua facta sit à matre vel à patre filio emancipato , sit etiam irreuocabilis quoad quintum , sin vero à patre filio in potestate sit reuocabilis, quia hi casus tanquã emissi per legem istam remanent in dispositione iuris
21 communis, [Sed iudicio nico verior est sententia Antonij Gomez in.d.l.17.Tauri numero 10.& l.22. Tauri numero.26. quòd omni casu donatio ex causa lucratiua à patre vel matre facta filio in potestate vel emancipato , seu melioratio tertij & quinti sit quoad quintum reuocabilis,quia nulla bona patri vel matri remanent,ex quibus possint testari. Nec satisfacit responsio Tellij, quoniam non solum bona non habet pater,ex quibus testetur , verùm nec habere potest, cùm tam præsentia quàm futura veniant distribuenda inter filios ratione legitimæ , & meliorationis tertiæ & quintæ partis quæ redditur intestatilis , atque ideo necessario poterit de quinta parte disponere , iuxta facultatem sibi à lege concessam. [Fateor
22 tamen,quòd si ex causa onerosa facta fuerit melioratio quinti,non poterit eam reuocare,quemadmodum nec reuocari posset venditio , vel alienatio bonorum ab eo facta ex causa onerosa, fraude cessante. Quod clarius constat,cùm.l.6.infra eodem , de melioratione

ex causa onerosa loquens non solum tertium, sed & quintum amplectitur: vt vtroque casu sit irreuocabilis. At verò lex nostra non facit de quinto mentionem, sed solum de tertio, quia de donatione seu meliorationeex causa lucratiua agit, qua in specie non poterat quintum irreuocabile reddere ex ratione superius tradita. Et quatenus infra loquitur de meliorationeex causa onerosa eodem themate retento, non ex hoc excluſit quod per. l. 6. declaratur, sed hæc per illam ampliatur, vt habeat locum non solum in meliorationetertij, sed & in melioratione quinti, ratione supra tradita, quod & voluit Telli Fernandez sibi parum constans in.l.22.Tauri numero. 13. &.14.

23 [Sed an pater posit alienare bona in quibus meliorauit filium, vel ipse filius ea posit reuocare, & an per alienationem censeatur reuocata donatio, dicam infra eodem.l.3. &.7. & an grauamen aliquod

24 post perfectam meliorationem apponere posit dicam infra eodem.l.11. [Nota etiam ex verbis legis nostræ, ibi. *Saluo si hecha la dicha mejora por contracto entre viuos, ouiere entregado la posſesion, o le ouiere entregado la escriptura dello, o hecho el dicho contracto por causa onerosa.* Quòd melioratio facta ex testamento non erit irreuocabilis, etiam si fiat traditio meliorationis, atque etiam si fiat ex causa onerosa, vel instrumentum filio fuerit traditum, nisi in testamento fiat in vim contractus, quod fieri potest, vt in.l.hæredes palàm.§. vltimo vbi glosſ. Bartol. Bald. Angel. Imol. Paul. Areti. & alij notant. ff. de testament. Tiraquell. de constituto. 1. part. numero. 23. & 2. parte. 24. amplia. & iterum de legibus connubialibus glosſ. 5. numero. 101. & sequen. vbi tractat, an reuocari posit vel non: & concludit, posse reuocari, quod modo non examino, vide tamen Gaspar, Baeza in libro de non meliorandis dotis ratione filiabus

25 cap. 20. numero. 16. [Et quod attinet ad primum punctum, an melioratio tertij facta filio in testamento, si traditio sequatur, sit irreuocabilis, nec ne? videtur, esse irreuocabilem, ex eo quod legatum, sequuta traditione rei legatæ per testatorem facta legatario, transit in donationem inter viuos ex sententia glosſa & Dyni in. l. legatum. ff. de legatis. 2. vbi eos sequitur Bartol. numero. 4. modò cùm res traditur, non fiat mentio de legato, cuius si nulla fiat commemoratio, iam desinit esse legatum, & est donatio inter viuos, atque ita irreuocabilis, & ibi etiam Bald. hanc amplectitur opinionem versic. quæro primo legat, & paulò post iterum hoc affiumat, & Cuma. numero. 2. & Imola ibidem. Angel. etiam in. l. eam quam in lectura versic. secundus casus est. C. de fideicommiss. Salicet. in. l. filia legatorum. C. de legat. Paul. Castr. in. l. Lutius. ff. de legatis. 2. & consilio. 393. libro. 1. in nouis numero. 2. versiculo quia quando quis. Iason in. l. filiæ dotem. C. de collationi. columna. 2. in fine versicul. hoc fortius confirmo Ioann. Crottus in. l. frater à fratre numero. 24. in fine. ff. de condictio. indebi. Matth. Afflict. decisio. 275. Carol. Ruynus consilio. 135. libro. 5. numero. 7. Ferdinandus Loazes in repe. l. filiusfam. §. diui numero. 37. ff. de legatis. 1. Rymi-

nald. in principio insti. de donatio. numero. 479. And. ab Exea de pactis numero. 117. Aymon Crauette in rubric. ff. de legatis. 1. à numero. 176. vbi probat, quòd in dubio tradendo, præsumitur velle transfundi legatum in donationem inter viuos, cùm faciat actum contrarium legato, hoc est tradere in vita, quòd post mortem debebatur, & non antea Telli. Fernandez. in. d. l. 17. Tauri numero. 86. vbi hanc fatetur communem: licèt plures ab eo relati teneant contrarium, imo quòd censeatur donatio causa mortis, vt quandocunque posit reuocari, quorum sententia communiter reprobatur, & præterea communem sententiam tenet Anto. Gomez in tomo 1. resolutionum cap. 12. de legatis numero. 4. quam opinionem Tellius applicat legi nostræ, vt bonis melio-

26 rationis in testamento factæ traditis per patrem filio ante mortem, melioratio fiat irreuocabilis. [Contrarium tamen tenuit Anto. Gomez in. d. l. 17. Tauri numero. 24. & vltimo, imo quod talis melioratio in testamento facta etiam sequuta traditione reuocari posit, idque probat ex verbis legis nostræ numero 24. relatis, & quia legatum vel quid aliud in testamento relictum, etiam si traditio sequatur, non mutat naturam legati, atque ideo poterit quãdocũque testator voluerit reuocare. l. 4. ff. de adim. lega. Lutius Titius. ff. de leg. 2. vbi testator, militiã Meuio legauit siue pecuniam eius, quæcunque redigi ex venditione eius potuerit, quã si testator in vita vẽdidit, & precĩu vel partẽ precij dedit Meuio, iã cẽsetur soluisse legatũ, atque ideo nulla actio supereſt legatario mortuo testatore ad petendũ iterũ legatũ sed residuũ legati, nisi de contraria volũtate appareat, & licèt Tell. Fern. eius legis intellectũ inuoluat in. d. l. 17. Tauri nu. 87. illũ pro contraria parte retorquendo, dicẽs ideo iterũ precium militiæ mortuo testatore exigere velle legatarium, quia illa solutio transit in donationẽ inter viuos, & ideo legem illam negare vlterius posse consequi precium eius, nisi de voluntate testantis ipse legatarius docear voluisse bis sibi præstari precium. Confunditur tamen Tellius iudicio meo, & in eius legis intellectu miserè allucinatur, nam si illa traditio vel solutio est facta ex vi legati eius mentione facta, ex receptiori sententia doctorum supra citatorum non dicitur donatio, sed solutio legati, & amplius illud exigere non poterit, vt in. d. l. Lutius. Sin verò solutio fuit facta in vita testatoris nulla facta mentione legati, transit in donationem inter viuos ex dicta communi resolutione, quare hac in specie potius videbatur, iterum deberi precium legati, cùm nulla eius mentione facta precium donatum fuerit in vita, quare non potest adaptari. dicta. l. Lutius ad probandum opinionem Telli & communem, nisi dixeris per donationem illam, etiam non facta mentione legati, reuocatum censeri legatum. Quidquid sit, text. ille non tractat an reuocari posit legatum & solutio eius, de quo nos tractamus, sed solum an iterum possit legatum exigere. Et ex eiusdem legis verbis, & sensu potius constat etiam solutione facta in vita non amittere nomen legati. Ex quo deducitur, potuisse testatorem illud reuocare, si vellet, non

obstante

obstãte solutione & eius adimplemẽto in vita eius facto: sed quia in casu illius tex. non mutauit voluntatem, ideo ibi queritur an post mortem eius posit illud legatarius exigere, & respondit tex. posse partem,

27 quæ soluta non est exigere. [Ex quibus opinio Ant. Gomez magis mihi applaudet, quòd traditio meliorationis factę in testamento non operetur irreuocabilitatem eius, cùm habere non posit effectum legatum nec aliud quidquam ex testamento dependens, nisi post mortem testatoris vt in. d. l. 4. cum complicibus ff. de adimen. lega. Cui non obstat communis opinio nume. 25. memorata, quoniam traditione sequuta iam non est legatum, sed donatio inter viuos, cùm ergo ammittat naturam legati, & assumat donationis inter viuos, nimirum si sit irreuocabilis: quare si hic casus quandoque euenerit, vt legata re aliqua particulari filio in testamento, sibi à patre traditur in vita nulla legati mentione facta, talis donatio reuocari non poterit, & habebit eam rem filius loco meliorationis iuxta dispositionem tex. in. l. 10. infra eodem quæ ex l. 26. Tauri trassumpta fuit, & hac dumtaxat in specie procedere poterit doctrina Telli Fernandez in d. l. 17. Tauri numero. 86. & sequen. & tunc non vt donatio facta in testamento, nec vt legatum seu melioratio in testamento facta valebit, sed vt donatio inter viuos, quare nullo vnquam casu eius doctrina procedere poterit iuxta eius applicationem & intellectum, & hoc præsertim ferre videntur verba legis nostræ numero. 24. relata, ab Antonio Gomez appensa. Vbi autem in testamento fit melioratio ex causa onerosa dotis, adhuc reuocari poterit vel moderari, quia nõ debetur dos, sed vt legatum. §. sed vxori instit. de lega. l. si non designata vbi Bald. Areti. & cæteri. C. de falsa cau. adi. lega. Bart. in. l. qui vxorem. ff. de auro & argẽ. lega. Alexand. consilio. 122. lib. 7. Bald. Nouellus de dote. 8. parte priui. 11. Bellon consilio. 19. numero. 18. Gaspar Vaeza de non meliorandis dotis ratione filiabus cap. 20. numero. 13. Qui numero. 16. aliud esse dicit, si in testamento fiat per contractum inter viuos melioratio pro dote, quia hęc erit irreuocabilis, Quod tamen verum esse censeo, si eo tempore quo dotata fuit vel tẽpore delatę successionis reperitur actu dotata, hoc est nupta: dos siquidem sine matrimonio esse non potest ita Bald. consilio. 197. libr. 3. Isernia. in capit. 1. de natu. succeſſ. Feud. colum. 5. &. 6. Vincenti Hercula. in disputationẽ incip. Perusinus fol. 15. colum. 1. Bart. consilio. 31. Corne. consi. 96. libr. 2. column. penult. & consilio. 60. libr. 3. & consi. 300. libr. 4. Curt. seni. consilio. 27. in fi. Deci. consi. 24. in fi. & consilio 589. numero. 9. & consi. 884. numero. 3. Alexan. consil. 151. numero. 1. & ibi Carol. Moli. citat concordan. & plures etiam Gaspar Baeza in libr. de non meliorandis do. rati. filia. capit. 20. numero. 11. vbi probat non esse filiam dotatam, cui dos in testamento relinquitur, nisi tempore mortis sit nupta authoritate Alex. consilio. 13. numero. 12. lib. 3. & latius. cap. 21. nume. 2.

28 [Vltimo hic non ab re incidit quæstio, an contractus donationis vel meliorationis tertij cõditionalis, tradita statim possessione verè vel fictè, sit irreuocabilis? Et Telli. Fernandez in. l. 17. Tauri numero. 25. & quatuor sequentibus hanc quæstionem examinat, & eam resoluit tribus conclusionibus. Prima si traditio fuit realis, melioratio est irreuocabilis, quia per eam possessio transfertur ante conditionis euentum iuxta tex. in. l. 1. §. si vir vxori. ff. de acquiren. possess. & hac in specie, loquitur tex. in. l. qui absenti. §. 1. ff. de acquir. poss. l. sub conditione. ff. de solutio. vbi hoc notat glo. Bar. Ang. Imol. Paul. & cæteri interpretes. Iacobi. in. l. certum numero. 3. ff. si cer. peta. Secunda conclusio, si ficta traditio per constitutum vel precarium interceſsit in melioratione conditionali, non transfert possessionem quoad bona futura atque ideo quoad ea erit reuocabilis, ita ipse resoluit num. 28. Tertiam addit conclusionem numero. 29. vt huiusmodi melioratio conditionalis per constitutum in ea apposita non sit irreuocabilis, quia non operatur translationem possessionis ante cõditionis euentũ, ex textu in. l. 4. ff. de in diem adiectio. & l. 2. § sub cõditione. ff. pro empto, ex quibus id asserit voluisse Aretinum in d. l. 1. §. si vir vxori nu. 46. versi. 3. adde. ff. de acq. poss. & ibi idem dixisse Socinũ in fine. Rip. li. 3. responsorũ cap. vlti. in fi. Deci. consi. 247. col. 3. versi. nec obstat & in. l. contractus nume. 17. versi. 6. limitatur. ff. de regul. iur. Tiraq. in li. de constituto. 17. amplia. num. 6. & 7. cùm ergo per constitutum non transferatur possessio ante conditionis euentum, consequitur posse meliora-

29 tionem reuocari ante quam conditio eueniat. [Sed in dicio meo omnino fallitur Tellius, quòniã nulla facta distinctione an traditio vera vel ficta interuenerit melioratio sub conditione facta, traditione vera vel ficta interueniente, reuocari non potest ante aduentum conditionis quoad bona præsentia vel futura, quia possessio cuiuslibet rei in melioratione cõprehensę sufficit ad acquisitionem quasi possessionis iuris vniuersalis meliorationis tertij vt probaui supra nume. 5. &. 7. At in traditione vera nulli dubium, quin per eam acquiratur possessio ante euentum conditionis, quare melioratio hac in specie est irreuocabilis, vt ipsemet Tellius fatetur num. 27. in traditione autem ficta per constitutum, licet communis sit opinio, quòd acquiratur possessio demum impleta conditione authore Oldra. consilio. 139. numero. 6. cui subscripsit Pet. de Ancarran. consi. 231. colum. 2. & Alex. consi. 83. numero. 13. lib. 2. & consi. 153. numero. 5. lib. 6. Guido Papæ decis. Delphi. 268. & 522. Deci consi. 247. Steph. Bertran. cõs. 254. num. 5. lib. 1. Carol. Rui. consi. 136. numero. 3. libr. 1. Gratus consi. 69. numero. 10. lib. 1. & consi. 75. libr. 2. Gozadi. consi. 28. numero. 36. & seq. & consi. 14. numero. 5. Marc. Mantua consi. 256. numero. 21. Tiraq. de constituto. 2. part. 15. amplia. non tamen ob id poterit melioratio interim ante impletam conditionem reuocari vt liquido colligitur ex dictis Bart. & aliorum in. l. qui absenti. §. 1. ff. de acquirẽ. possessio & expressim voluit Claud. Aquensis in. l. 3 §. incertam in fine. ff. de acquirend. possessio. vbi censet constituentem non posse mutare voluntatem ante euentum conditionis, ita quòd conditione impleta possessio non acquiratur ei, pro quo se constituit, cui assentitur Tiraquel. de constituto. 2. par. amplia. 17. numero 3. per tex. in. l. cum nemo. C. de acqui. possess. & per ea quæ dixit idem Tiraquel. in. 32. amplia numero. 14. & seq. & quia contractus cõditionalis dicitur perfectus

vt in.l.necessario.§.si ita res.ff.de peri.& com. rei ven. ita vt ab eo non liceat alicui ex contrahentibus altero inuito discedere, vt ibi dicit gloss.& in.l.1.in princip. C.eod.tit.cum concordan.ab eodem Tiraquello congestis lib.1.de retractu.§.i. glo.2. numero.27. [Nec oberit quod Telli Fer. respondet in.d.l.17. Tauri.nu.29. ad medium, veram esse opinionem Claudij supra relatam, quòd non potest reuocari contractus conditionalis, quia procedere ait inter extraneos, inter quos cadit obligatio necessaria, non vero in donatione à patre facta filio: quia inter eos nulla cadit obligatio absque traditione, ergo ante traditionem doctrina Claudij non oberit, quippe quæ procedat inter extraneos, qua in specie est irreuocabilis non ex vi cõstituti, sed ex natura contractus perfecti, qui reuocari nõ potest etiam ante conditionis euentum, vt in iuribus supra citatis: quoniam hæc responsio Telli non cõcludit: quia non solum propter contractus conditionalis perfectionẽ est irreuocabilis inter extraneos, [vt ipse dicit, ante conditionis implementum] sed quia traditio illa per constitutum facta, conditione impleta retrotrahitur ad tempus, quo appositum fuit constitutum, & licèt de facto reuocauerit donationem, non ob id desinet impleta conditione retrotractio fieri, cùm extrema nõ deficiant, quę in fictione trãslatiua requirũtur: extremũ enim à quo est habile in essentia, quia tunc inuenitur possessor constituens, eo quòd nulli alij hoc medio tempore tradiderat, nam si tradidisset, deficerent extrema, atque ideo fictioni retrotractiuæ locus non esset, vt recte explicat Ant.Gomez in.l.45. Tauri numer.93.ad finem in quęstione de duobus emptoribus, quorum primo sub conditione res vendita fuit & demum post secundam venditionem & realem traditionem fuit purificata conditio, quis eorum præferatur, de qua etiam agit Tiraq.lib.de cõstituto.2. par. amplia.17.numero.4.& seq. Atque ideo nostra in specie licèt pater meliorationem reuocauerit ante aduentum conditionis, non obid demum impleta conditione definet retrotractio fieri, vt ab eo tempore possessio quæsita censeatur, nisi alteri filio meliorationem fecerit, quia tunc si vltimo tradiderit meliorationem ante impletam conditionem, non poterit fictioni retrotractiuę locus esse, cùm non possideat tempore impletę conditionis, vt in dicta.q.duorum emptorum supra memorata decidit Anto.Gomez in.d.l.45. Tauri numero.93.

30

Possessio an quæratur domino per procuratorem eo non consentiente vel contradicente? remissiue, ibidem.

e *A la persona a quien la hiziere o aquien su poder ouiere.* Ex priori parte horum verborum expẽdit Telli.Fer. in.l.17.Tauri numero.30, quòd traditio, de qua in lege ista, debet fieri in presentia, aliâs non erit melioratio irreuocabilis, & non solum vbi traditio vera fiet, verùm etiam si fictè, vt per constitutum, quippe quod non habet effectum in absentia constitutarij, citat Socin.in.l.1.§.si iusserim numer.11. versi. postremo dicũt ff.de acq.poss.Alex.cons.153.numer.3.lib.6,Deci. cõs. 226.numero.4.& in.l.contractus nume. 15.ff.de regu. iur.Cassan.consi.7.numero.40.& cons.59.numero.17. Gratum cons.36.numero.31.&.32.lib.1. Bertrand.cõs. 116.nume.15.lib.2. & cons.304.in prin.lib.3.vbi hoc asserit in donatione valida inter patrem & filium Rui. cons.121.numero.3.lib.1.idem probat Tiraq.à quo Telius accepit eosdem & alios plures citans authores in tracta.de constituto.3.par.30.limi.in prin.& numero 5.& seq.Anto.Gomez in.l.45.Tauri numero. 82, vbi conclusionis rationem reddunt, eamque ampliant,& limitant ad quos lectorem relego. [Cùm ergo possessio absenti non quęratur si constitutum fiat in absentia, donec ratificetur, vt probat Iaco.Butri.in.l.quędã mulier.ff.de reiuend.& alij supra citati, nimirum si ante ratificationẽ filij possit melioratio ei facta à patre reuocari. Quomodo autem fieri debeat ratificatio, tradit Deci.d.cons.226 & cons.586.fi.colum.& Gozadi. cõs.42.in fi. [Nota etiam ex vltimis verbis, quòd possessio potest per procuratorem quęri etiam domino ignoranti, vt in.l. 1.§. si iusserim &.§.per procuratorẽ &.l.quod meo versi.procurator.ff.de acquiren. posse. l.qui mihi donatum.ff.de dona. [Quod non modò in traditione reali procedit, sed & in ea, quæ fit per actum fictum vt per constitutum, vt vendo tibi domum nomine Titij,& constituo me possidere nomine illo tuo procuratori, nec sat erit, si nomine domini absentis constituam me possidere, licet procurator sit presens, vt docet Bar.in.l. fi is qui pro emptore nu. 57.&.60.versi.si verò loqueris.ff. de vsucap. vbi Iaso, plene cartha pen.versi.5. principaliter & multis sequ. eum multis concordantijs à Tiraq.congestis de constituto.2.par.amplia.26,vbi hanc receptiorem attestatur numero.14.& Anto.Gomez eam pro vtraque parte examinat & hanc quoque magis communem asseuerat in.l.45.Tauri numero.91.vbi tex.nostrum in id appendit & alios citat idem attestantes Telli.Fernand. in.d.l.17.Tauri numero.32,&. 34. [Vbi numero. 33. dicit ex recepta doctrina omnium in.l.1.§. per procuratorem, maxime Iasonis ibi nume.2. & Zasij pagi. 2. ff.de acq.poss. sufficere quod sit procurator generalis, vel à lege, vt tutor & curator, vel prelatus & similes, vel ab homine ad negocia cõstitut⁹.Nec sat erit quòd sit procurator ad lites vt asserit Zasi,vbi supra, & Ripa in.d.l.1.in prin.nume.66.ff.de acq. poss. Quid autem si procurator non consentiat, vel expresse contradicat, vide eundem Tellium in. d.l.17 . Tauri hoc examinantem numero.35.& seq.

2

3

4

5

GLOSS. V.

1 *Possessio vere vel fictè per constitutum non potest absenti quæri.*

2 *Melioratio facta filio absenti cum clausula constituti potest ante ratificationem filij reuocari.*

3 *Possessio per procuratorem potest quæri domino ignoranti per realem traditionem,*

4 *Possessio an quæratur per constitutum procuratori factum nomine domini?*

5 *Possessio quæritur per procuratorem generalem à lege vel ab homine constitutum ad negotia, non ad lites.*

GLO-

GLO. VI.

1 *Melioratio tertij filio per contractum inter viuos facta ita demum est irreuocabilis, si instrumẽtum meliorationis filio tradatur coram tabellione.*

2 *Possessio acquiritur per traditionem instrumenti donationis alicui factæ coram tabellione. & num. 3. & 5.*

Possessio acquiritur per traditionem instrumenti antiqui, quod habebat tradens, nõ noui iure communi, ibidem.

3 *Instrumenti noui traditio coram notario sufficit iure regio ad acquirendam possessionem & num. 5.*

4 *Lex.8.tit.30.par.3.explicatur.*

Instrumenti refectio quia fuit perditũ fieri potest, ibidem.

Leges Partitarum non solent ius commune corrigere, sed opinionem communem doctorum sepe corrigunt, ibidem.

5 *Legis nostræ intellectus ex.D.Couarruuias & Tellio Fernand.*

6 *Legis nostræ interpretatio vera.*

Instrumenti traditio loco cessionis est, & cessio loco traditionis in incorporalibus, ibidem.

7 *Instrumenti traditio an sit maioris efficaciæ in melioratione, quam rerum corporalium in ea comprehẽsarum aprehensio?*

f *O le ouiere entregado ante escriuano la escriptura dello.* Nota ex his verbis meliorationem à patre filio factã per contractum inter viuos ita demum esse irreuocabilem, si instrumentum meliorationis coram notario tradatur filio. [Et sic nota ex.l.ista & ex.l.44.Tauri quę transcripta fuit infra hoc eo.lib.tit.7.de primogenijs.l.4.q̃ per traditionẽ instrumenti donationis ipsi donatario factæ, transfertur in eũ possessio, si corã notario instrumentum tradatur, qui est nouus modus acquirendi possessionem. Nam iure cõmuni tradi oportebat instrumentum, quo mediante tradens habuit titulum ad rem illam, vt possessio in donatariũ vel emptorem transferretur, nec sat erat, tradere instrumentum donationis vel venditionis nouiter factum, vt asseuerãt Pet.Cyn.Albe.Bal.Salice. & communiter docto.in.l.1.per.tex.ibi. C. de dona. Imo. Aretin. & Alex.numero.11.in.l. 3.in princ.ff.de acqui. possess.& & hanc esse communem opinionem asserunt Anton. Gomez in.l.45.Tauri numero.57.d.D.Couar. lib.3.resolu.cap.16.numero.12.doctores omnes in.l. 17. Tauri vnde hęc desumpta fuit. [Hodie tamen iuxa ius nostrum regium antiquum & nouum, sufficit ad acquirendam possessionem rei donatæ vel aliàs alienatę traditio noui instrumenti de eadem alienatione facti, quod expressim probat.l.2.& clarius. l.10.tit.12.de donationibus lib.3.fori, ibi [sile hiziere ende carta egela diere.tex, etiam in.l.8,tit.30.par.3. ibi o faciendo otra de nueuo e dandogela, & tex.noster hoc probat, ibi o le ouiere entregado la escriptura dello, id est di-

2

3

5

ctæ meliorationis; solum addit lex nostra vt coram tabellione tradatur instrumentum, idem decidit.l.4. tit.7.de primogenijs infra hoc eodem libro. ex quibus id asseuerant Michael Cifontanus in.l.17.Tauri num. 2.versi.3.casus & ibi Ioan.Lupi numero.25. & Didac. Castelli in verbo, la escriptura & Antonius Gomez ibidem numero.16.& iterũ, in.l.45.Tauri numer.57.in fine Ferd.Arias in.l.15.Tauri numero.20. Greg. Lupi in.d.l.8.glo.vlti.tit. 30. par.3. [Nec oberit responsio Anto.Gomez in.d.l.45.Tauri numer. 57.ad. d.l.8.tit. 30.par.3.dicit enim, quòd illa verba, o faciẽdo otra de nueuo e dandogela, (ne corrigãt ius commune prout regulariter leges Partitarũ nõ corrigunt, sed potius cũ eo concordant secundum omnes,) intelliguntur de instrumento antiquo, quod habebat tradens, de quo ipsa lex dixerat in principio si forte fuerat deperditũ, vt aliud ex protocolo sumeretur de nouo, [quòd fieri potest vel ex alia iusta causa, iuxta glo. notabilem & ibi docto.in auth.de hęred. & Falcid.in princi. colla. 1.&.doctrinam Bal.in auth.si quas ruinas numero.4. C.de sacrosc.eccle. Iaso.in.l.fi.numero.33.C.de iure emphi.l.10.11.&.12.ti.19.par.3.] & donatario seu emptori traderetur: idem respondet.d.D.Couar.li.3.resolu. cap.16.numero.12.prope finem. Sed hæc responsio mihi non satisfacit, dicit enim lex illa. *Dando algun ome heredamiento, o otra cosa qualquier apoderandole de las cartas porque la el ouo, o faziendo otra de nueuo, e dandogela gana la possesion maguer no le apodere de la cosa da da corporalmente.* Ecce lex illa cõprehendit vtrũque casum, scilicet, quãdo tradũtur instrumenta antiqua, vel quãdo traditur instrumẽtũ nouũ, & certe litera nõ patitur intellectum Antonij Gomez, cũ in priori casu loquatur in plurali, in secundo verò in singulari, quasi dicat, si tituli vel instrumenta, quę habebat ex omnibus prædecessoribus suis, tradiderit, cẽsetur ei possessio tradita, idem si instrumentum nouum donationis nouiter factæ tradatur, quod si ad exempla antiquorum instrumentorum referretur, non diceret in singulari, o haziendo otra de nueuo e dandogela, sed potius diceret, o haziẽdo otras de nueuo, nec diceret, haziẽdo, sed, sacando otras de los registros, o rehaziendo, hoc est, haziendola otra vez, hoc enim verbo vtuntur leges Partitę de refectione instrumẽti loquẽtes, vt in l.10.ibi q̃ gela hizieſſe otra vez, & ibi sacandalo de su registro e faciẽdola biẽ asi como fue hecha la primera & ibi q̃ la rehizieſſe, &.l.11.ibi q̃ le rehizieſſe, & ibi q̃ nõ rehizieſe, &.l.12.ibi sea renouada ti.9.par.3.& alibi sæpe. Nec me mouet, q̃ non videtur, leges partitarũ in dubio velle corrigere ius cõmune. Fateor equidem, sed communem opinionem doctorum quotidie corrigunt, & nostra in specie non est tex. iuris communis expressus negans per traditionem noui instrumenti acquiriri possessionem, sed communis est opinio, licet nonnulli tenuerint contrarium, vt aduertit idem Antonius Gomez in.d.l.45.Tauri numer. 57. [Quare verior mihi videtur communis nostratum opinio, vt ad acquirendam possessionem rei donatę vel venditæ sufficiat tradi iure nostro instrumentum nouum donationis, vel emptionis, vel alterius cuiuscunque alienationis, licet vetus non tradatur, quamuis contrarium

5

dubi-

Universidad de Deusto Biblioteca

[dubitans tamen] voluerit.d.D.Couarr.in.d. cap. 16. numero.12.libri.3.resolu. & intrepide Telli.Fernand. in.d.l.17.Tauri numero.65. & seq. respondentes ad eã legem.17.ex qua lex nostra deprompta fuit, quòd donatio seu melioratio filio facta à patre est irreuocabilis si res contentæ in melioratione tradãtur, vel instrumentum ipsius donationis vel meliorationis filio traditum fuerit coram tabellione: non enim ex hóc probat tex.iste traditam censeri possessionem per traditionem scripturę donationis, quia hoc iam disposuerat per verba præcedentia,per quę includitur omnis actus verus vel fictus,per quem solet possessio queri, Cùm autem subdit de traditione instrumenti donationis coram tabellione,non referuntur verba hęc ad possessionem,sed ad irreuocabilitatem,vt ex hoc actu inducatur irreuocabilitas donationis, quemadmodum

6 introducitur ex vera vel ficta traditione. [Quę responsio mihi non satisfacit, nam lex ista ponit regulã in principio,quòd melioratio tertij facta filio in testamento vel in contractu inter viuos sit sui naturà reuocabilis.Cui regulę tres limitationes tradit. Primã quãdo rerum in melioratione cõtentarum tradita est possessio per actus veros vel fictos, vt ex tali possessione censeatur tradita quasipossessio iuris vniuersalis,& ex hac traditione efficiatur irreuocabilis. Secundam quoties tradita fuit quasipossessio iuris vniuersalis meliorationis absque possessione vel traditione aliqua rerum corporalium in melioratione comprehensarum,quæ fit per traditionem instrumenti ipsius meliorationis coram tabellione . Quæ loco cessionis est secundum Bald.in.l fi.C.quan.fit. vel priua.notatur in.l.2.C.de actio.& obliga sed cessio loco traditionis est in incorporalibus , vt ibidem dicitur cũ cõcor. supra.eo.glo.4.numer.7.traditis.Tertiam,quãdo nulla traditio interuenit,nec quid aliud quod loco traditionis habeatur,sed sit facta melioratio ex causa one-

7 rosa vt in gloss. seq. dicam latius . [Quo fit, non esse maioris efficaciæ & valoris traditionem instrumenti donationis,quàm traditionem rerum in melioratione contentarum.prout Tellius Fernã.somniabat, vtraque enim in specie fit irreuocabilis donatio quoad prçsentia & futura: quia vtroque casu acquiritur possessio iuris vniuersalis meliorationis,quod continet prçsentia & futura , vt probaui supra in glo.4 nu.5 &.7. vel ius vniuersale absque possessione,quod sufficit,vt dixi.d.num.5.

GLO. VII.

1 *Melioratio filio facta ex causa onerosa, si cum tertio fiat, valet, & est irreuocabilis, secus si solũ habeat causam onerosam.*

2 *Donatio facta filio causa studij an sit irreuocabilis?*

g *Por causa onerosa con otro tercero.* Notat ex his verbis Tellius Fernandez in.l.17 Tauri numero.69. donationem ex causa onerosa filio factam esse irreuocabilem si cum tertio fiat,hoc est,si alium prçter contrahentes tangat.Nam si cum tertio fiat,si eius nõ intersit, donatio erit reuocabilis,idẽ que erit si ex cõtractu oneroso eundem filium meliorauero, si cum tertio non fuerit factus,vtrunq; enim cautè in hac lege exigitur,vt melioratio sit irreuocabilis. Idem voluit Gaspar Vaeza vir certè doctus in lib.de non meliorandis dotis ratio

2 ne filiabus.cap.21.numero.36.in fi.& seq. [Quo fit,vt donatio ob causam studij à patre filio facta sit reuocabilis,quia licèt doti ęquiparetur secundum Angel.& cęteros in.l.1.ff.solu.matri.non tamen fit hęc melioratio vel donatio cum tertio,quod in hac lege exigitur, vt donatio fiat irreuocabilis:quod censet Telli. Fern. in.d.l.17.Tauri numero.113.& duobus seq,cuius sentẽtiam malo sequi,quàm Gomecij Arias ibidem nume. 34.Cifontani numero.2.limi.3 Ioannis Lupi numero 67.Dida.Castel.in verbo semejante, Segurę in rep.l. vnum ex familia. §. sed si fundum numero .128. & ibi Did.Perez numero.131.Ferdi.Loazes in.l. filiusfam, §.diui numero.85.ff.de lega.1.quippe quorum fundamenta sint leuia & super mollem arenam fundata,asserunt enim de iure communi donationem factam filio causa studij esse irreuocabilem,attestantes hanc esse communem prout & asseruit Ioann.Crot in.l.fratrer à fratre numero.47.ff.de condi. indeb. Sed nihilominus in contrarium quòd sit reuocabilis,est receptior opinio Bar.& aliorum in.l.1.6. nec castrense numero 2.ff.de colla.bono.quod attestatur Iaso.in.l. filiæ licet numero.2.C.de collatio,Ripa in.l.1.numero.140. ff.solut.matri.vbi & Alex.numero.55.& Alcia.numero. 24.Riminal.in.§.1.numer.54 insti de donatio. Telli. Fernand.in.d.l.17.Tauri numero 114.&.115.vbi respõdet ad argu.de dote ad causam studij vt ibi per eum. & sic intelligendam esse.l.3 tit.4.par.5.&.l.5.ti 15.par. 6 de quo latius dicemus in.l 3.tit.8 infra hoc libro.5. & tractat.d. Anto.Padilla.in auth. res quæ numero 93.C.com.de lega.vbi concludit iure nostro regio esse irreuocabilem vt in.l.3.tit.4.par..5. & in pragm.25. quę hodie transcripta est supra lib.1.tit.7.de vniuersitatibus.l 18.cap.1. versi.pero. vbi potius iudicio meo probatur contrarium,dicam in.d.l.3.glo.2. nume.3.& seq.ad ibi dicta lectorem relego..

GLOSS. VIII.

1 *Donatio ex causa dotis & ex causa matrimonij in quo differant?*

2 *Dotis Donatio à patre facta an sit irreuocabilis.*

3 *Donatio ob causam matrimonij certi à patre facta an sit irreuocabilis? & numero. seq.*

4 *Donatio in causam marrimonij incerti facta est reuocabilis limitat duobus modis.*

5 *Donatio in causam matrimonij incerti facta an sit simplex, vel ob causam.*

6 *Donatio à parentibus facta ob causam matrimonij contrahendi cum certa, dicitur ob causam & numer. seq.*

7 *Donatio ob causam matrimonij certi facta non dicitur propriè donatio propter nuptias, sed ob causam.*

8 *Donatio quando dicatur ob causam in materia collationis.*

Dona-

Donatio propter nuptias recessit ab vsu, ibi.

Donatio ob causam matrimonij successit in locum donationis propter nuptias, & quare? ibidem.

6 *Donatio facta filio ob causam certi matrimonij potest à patre reuocari, matrimonio non sequuto, & numero sequen.*

Dos & donatio propter nuptias æquiparantur ibidẽ licèt in multis differant remissiue.

Donatio facta filio ob causam certi matrimonij an posit à patre reuocari iure communi? ibidem.

10 *Dotis promissio habet tacitam conditionem si matrimonium sequatur.*

Dos repeti potest matrimonio non sequuto, ibi.

11 *Lex si extraneus. ff. de condict. ob causam explicatur.*

12 *Stipulatio tacita pro dote an vires habeat non sequuto matrimonio?*

13 *Dotis donotio an valeat non sequuto matrimonio, & num. seq.*

14 *Donatio non habens effectum culpa eius, cui sit donatio, nullius est effectus.*

15 *Donatio ob causam matrimonij filiæ facta an valeat, si excedat legitimam.*

h *Asicomo por via de casamiento.* Aliud est donatio pro dote aliud pro matrimonio, vt in.c.vlt.de reiudi. ibi, puta, matrimonio, libertate dote, ex quo expressim id expendit Guido Papę.q.145.Deci.cons.414.nu 12.& 14.Bertran.cons.227.numer. 10.lib.2.Riminald. in.§.1.insti.de donatio. numero. 492. Telli. Fernan.in d.l.17.Tauri numero. 70. estque text. expressius hoc discrimen constituens in.l.1. titulo . 2. de dotibus & arrhis sup. a hoc libro, ibi por via de dote ni casamiento,quasi aliud sit donatio seu promissio ex causa dotis,aliud ex causa matrimonij.Nam priori casu dos constitui potest absque matrimonio præsenti, vt in.l. lex Iulia. ff. defundo dota. l.si sponsa .ff.de iure doti. illa enim cui dos assignatur,dicitur dotata,etiãsi nuptui tradita non sit,vt probat Gaspar Baeza in lib. de non meliorandis dotis ratione filiabus.c.21.numer.4. & ita inquit esse intelligenda,quæ ipse dixerat in eodem lib.cap.20.numero.11. & quę nos diximus supra eod.gloss.4.numero.27.in fine,quoad eius commodũ dotata censeatur, non vero quoad damnum,vt colliges ex Decio cons.35.nume.3.versi.nec prædictę conclusioni.Secundo verò casu fit donatio ob causam matrimonij presentis . Sed nihilominus sunt fere eius-

2 dem effectus. [Nam promissio vel traditio dotis à patre filię facta est iure communi irreuocabilis,etiam si filia sit in eius potestate,vt in.l.Pomponius Philadelphus.ff.fami.hercis.Bar.&doct.in.l.frater à fratre.ff. de cond,indeb.quia ex officio paterno filiã dotare tenetur,vt in.l.vlti.C.de dot.promi.l.8.tit.11.par. 4. atque ideo nõ dicetur pater donare, cùm dotem promittit,sed debitum soluere,vt probat Deci. cons.35.num. 3.versi.pater enim & ibi in apostillis versi.sed in patre non est sic,Telli.Fern.in.d.l.17.Tauri numero.78.

3 [Ita etiam & donatio ob causam matrimonij facta filio à patre vel matre vt matrimonium contrahat cum Petro,est etiam irreuocabilis vt in hac lege,quin & iure communi idem erat statutum,etiam si filio in potestate fuesset donatio facta. Quippe quę pars esse dicebatur contractus dotalis,& ex generali consuetudine eo iure ideo sustinebatur,ne pater & filia manerent decepti , vt tradit Guido Papæ decis.145.Deci. Bertran. & Riminal.& Tellius in locis supra numero.1.citatis.

4 [Vbi autem donatio in causam matrimonij fieret incerti,vt filius ditiorem inueniret vxorem, erit reuocabilis,vt ipse idem Telli.affirmat in. d.l. 17. Tauri nu. 71.Quin & numer.72.subdit hac vltima specie retenta,si post factam donationem,de matrimonio cum aliqua conueniat,& pater asserat filium ab eo fuisse melioratum,vt filio suo nurus in vxorem traderetur,vel ei dos amplior concederetur , & hac de causa matrimonium ad effectum perducatur, reddetur donatio irreuocabilis, etiam si filius donationẽ patri remisserit, vel eum liberũ ab ea obligatione reddiderit,ex doctrina Bal.in.l.si præses vers.tandẽ bene dico.C.de dona. cui accedit Alex.cons.10.numero.4.lib.4.pro qua doctrina citat tex.in.l.in bonę fidei.ff.de pecul. ibi, ego autem arbitror non solum de peculio conueniri, sed etsi quid pręterea dolo malo patris capta fraudataq; est mulier:faciunt etiam tradita per Bal.in.l.cum Archimedoram.C.vt in poss.lega.numero.10. per eundẽ & Moder.in.l.pactũ quod dotali.C.de pact.vbi Dec. numero.8. quod colligit Tellius à contrario sensu.

5 [Solet etiam dubitari,an hęc donatio facta filio in causam matrimonij sit donatio simplex an ob causam, & sic an dici posit donatio propter nuptias,& consequenter an sit reuocabilis nec ne etiamsi matrimoniũ non sequatur,vel detegatur inualidum? & omissis varijs doctorũ disputationibus,crederẽ quęstionẽ hãc resolui sequentibus cõclusionibus.Prima cõclusio,si donatio seu melioratio fuit facta filio generaliter ad effectum , vt commodius seu honorificentius vxorem ducat,non autem vt cum Maria seu Catherina nuptias contrahat,nõ erit hæc donatio ob causam nec onerosa,sed donatio simplex,atque ideo reuocari poterit, nisi traditio interueniat iuxta legem nostram.Non enim fit cum tertia persona,quòd lex requirit, vt irreuocabilis fiat,sed mentio matrimonij non fit vt causa finalis,sed potius est causa impulsiua,vt optime aduertit Carol.Molin.in tractatu de donationibus factis in contractu matrimonij , Gaspar Baeza in libr. de non meliorandis dotis ratione filiabus,cap.21.numero. 37. Hãc conclusionem limita duobus modis vt dixi nu.

6 prçcedenti. [Secunda conclusio,donatio facta filiofamilias à patre vel matre ob causam matrimonij contrahendi cũ certa persona,dicitur donatio ob causam onerosam,quia aliàs forte non contraheret mulier illa cum filio donantis,atque ideo per legem nostram est irreuocabilis,etiam si res donata non fuerit tradita,vt expresse hîc statuitur,& ita ex ea expendunt Cifontanus in.d.l.17.Tauri numero.5.in fi.Ioan.Lupi ibidem numero.45.d.D.Couarru.in.c. Raynaldus.§.2. numero.7.qui hanc donationem ob causam matrimonij factam,propter nuptias appellant,prout & iure communi ita vocari asserunt Deci.cons.239.numero. 3.versic.

vlterius

Universidad de Deusto
Biblioteca

vlterius & numero.2.in fine Paul.Pariſ.conſ.16.num. 24.& ſequentibus lib.2. Berengarius in. l.in quartam 3.par.arti.3.numero.10.verſi.ſed dubium non mediocre, dicens loco donationis propter nuptias, quæ hodie non eſt in vſu, vt ferè omnes concludunt, ſubrogatas eſſe donationes, quæ â parentibus fiunt ex cauſa matrimonij, quę donationes ob cauſam appellantur, eò quòd pater ſtimulo naturali facit, vt dotẽ pinguiorem,& vxorem melioris ſtatutus filius adinueniat, ci tat Bal.in.l.omnimodo.§.imputari numero.8.C.de in offi.teſta.idem in effectu voluit Bertran.conſ.1.dubio
7 2.numero.42.&.46.lib.2. [Tertia concluſio prꝫceden tem explicans ſit,donatio à parentibus filio facta ob cauſam matrimonij cum certa perſona contrahendi, non dicitur propriè donatio propter nuptias nec habet eius priuilegia,vt reſpondet Oldra. conſi. 5. Paul. Caſtr.conſ.345.numer.1.lib.1. Guido Papę deciſ.145. Bertran.conſ.66.numero.1 &.2.lib.2.& conſ.135. lib.1. numero.7.& conſ.1.num.36.in fi.verſi, venio ad ſecũdum quęſitum lib.2.& conſ.176,numero .1. verſi. cuius dicti libr. 3.& conſilio. 173.numero.1.&.2. libro.1. in nouiſſimis,melius cæteris Aimon Craue. conſilio 85,numero.3.&.4.& conſ.114.numero.17.& conſ. 136. idem voluit Telli.Fernand.in.l.22.Tauri numero. 26. &.27.& iterum in.l.29. in eiſdem Taurinis conſtitu. numero.5.& in.l.17.numer.79. Sed quatenus prꝫcitati authores affirmãt hãc nõ eſſe donationẽ ob cauſam, ſed ſimplicem donationem,falluntur iudicio meo,eſt enim donatio ob cauſam matrimonij, eo quòd cauſa reſpicit vtilitatem donantis, expedit enim patri nurũ generoſam,& pinguiorem dotem afferentem ob cauſam donationis filio factæ inuenire, vt dixi ſupra nu. prꝫcedenti,Cęterùm quotics cauſa reſpicit vtilitatem donantis dicitur donatio ob cauſam, vt notat Ioann. Fab.in.§.ſunt prꝫterea quædam verſi. idem ſi quis in princ.inſti.de actio.Paul.Caſt.in.l.1.ff.de dona.Aret. conſ.17.nu.9. in pri.Dec.in.l.vt liberis nu.vlt.in.fi.C. de colla. Aim.Cra.cõſ.236.nu.2.ad mediũ &cõſ.301.in princ.nu.1.Riminal.in princi.inſti.de donatio.nume. 61.&.63.Tiraq.in repet.l.ſi vnquam verbo donatione
8 largitus numero.123.C.de reuocan.dona. [In materia autem collationis debet eſſe cauſa neceſſaria,ad quam pater cogi poſſit,vt dotis vel donationis propter nup tias,alię autem cauſæ voluntarię non ſufficerẽt, vt do cent Paul.Deci.& doct.in auth. ex teſtamento. C. de collatio.Aimon Crau.conſ.85.numero.6.Calcan. cõſ. 196.colum. Quod tamen nõ eſt omnino verum vt ad uertit Telli. Fernan.in.l.29.Tauri numero.4.verſi.ſecundò,dicam latius infra eo,l.9.& in.l.3.ti.8.de ſucceſ ſionibus,hoc eodem libro,ibique declarabo obiectionem Telli Fernandez oppoſitam huic noſtrę opinio ni,& appenſionem prędictarum legum regni, quę trãſ criptę fuerunt ex.l.25.&.29.Tauri,quatenus mentionem faciunt de dote & donatione propter nuptias, non melioratione ob cauſam matrimonij, de qua noſtra lex loquitur. Non enim leges illę loqui potuerũt de donatione propter nuptias antiqua, de qua in titu. C.de dona.propter nuptias vel ante nup.quia illæ do nationes receſſerunt ab vſu ex ſententia glo. in auth. æqualitas.C.de pact. conuen.cui accedit Paulus Caſtren.in.l. mulier. §.cum proponeretur.ff.ad Trebell.

Antonius Gomez in.l.50.Tauri numero.11. prope finem Telli. Fernandez in.l.17.Tauri numero.7ª. in fi. Gregorius Lupi in.l.23.in verbo generalmente tit.11. part. 4. & nemo hoc negat, atque ideo neceſſariò fatendum eſt,donationem ob cauſam matrimonij à parentibus filio factam ſucceſsiſſe in locum donationis propter nuptias,licèt propriè nõ ſit propter nuptias, quidquid in contrarium dixerit Telli. Fernandez in d.l.22,Tauri numero.27. & in. l. 29. numero.5.& in.l. 17. ine ijſdem Taurinis conſtitutionibus numero. 79. & Antonius Gomez in.l. 50.Tauri numero. 11.in fine, quoniam quemadmodum donatio propter nuptias fit ad vtilitatem vxoris,& ad conſeruationem do tis vt in.l.cum multæ.C. de dona.ante nup. l.1.tit. 11. par.4. ita & donatio ob cauſam matrimonij fit filio ad vtilitatẽ vxoris & pro conſeruatione eius dotis quam ſi pater ei non feciſſet,fortè vxorem non inueniſſet ſufficienter dotatam, vt diximus. Nec oberit quod in multis differant, quia dos & donatio propter nuptias æquiparantur,licèt in multis differant, vt latè explicat Antonius Gomez in.l.52. Tauri numer.
9 9.quem omnino vide. [Quarta concluſio ,donatio facta filio ex cauſa matrimonij cum certa vxore iam deſtinata, poteſt à patre reuocari matrimonio non ſe quuto,quia non adeſt tertia perſona,cui ex hac reuocatione prætudicium parari poſſet. Quod lex iſta cau tè requirit,ibi,con otro tercero, & ſubdit exemplum como por via de caſamiento,aliâs enim eſt donatio re uocabilis, vt ex hoc textu expendit Tellius Fernandez in.l.17.Tauri,vnde hæc ſumpta fuit numero .77. & Gaſpar Baeza in lib. de non meliorandis dotis ratione filiabus.capit.21.numero.29.& pluribus ſequen. contra Ciſonta.in.d.l.17.Tauri numero. 5. & Gomez Arias numero.28.& Ioannẽ Lupi numero. 45. & Seguram in repe.l.vnum ex familia.§.ſed ſi fundum numero.127.ff.de lega.2 contrarium tenentes, imo quòd hęc donatio ob cauſam matrimonij facta ſit irreuocabilis,etiam ſi matrimonium non ſequatur, vel detegatur inualidum, qui hoc vnico fundantur argumento, dos & donatio propter nuptias æquiparantur. l. cum multæ.C.de dona.ante nup. notatur in capit. plerunque de dona.int.vi.& vxo. ſed donatio ex cauſa dotis filiofamilias facta,licet matrimonium non ſequa tur eſt irreuocabilis,niſi aliud expreſſe ſit conuentum vt in.l.ſi extraneus in fi.ff.de condictio.ob cauſ.& ibi notãt Roma.Alexand. numero.3.& Iaſo.Deci.conſ. 35.numero.3.& ibi,eius additionator, Ferdin. Loazes in.l.filiusfami. §. diui numero. 85. &. 86. ff. de lega.1.
10 [Nihilominus tamen concluſio noſtra in princi. prꝫcedentis numeri tradita vera eſt,quòd huiuſmodi donatio matrimonio non ſequuto poſsit à patre reuocari,& non ſolum iuxta ius noſtrum regium, vt probaui,verùm etiam iure communi, nam promiſsio dotis habet tacitam conditionem,ſi matrimoniũ ſequatur l. ſtipulationem &. l. promittendo. ff. de iur. doti. l. 11. tit. 11. part.4. quod magis in ſpecie deducitur ex.l.Ticio centum. §.Ticio genero verſic. ante nuptias. ff. de condi. & demonſtra. vbi dos legata filię ſi cum Titio nupſerit non debetur,Titio vel mulie re ante nuptias defunctis.l.in teſtamento eodem tit. Prꝫterea matrimonio non ſequuto regulariter dos repeti

repeti poteſt.l.item quia.ff.de pact. & leges ſupra citatę Abb.in capit.ex parte numero.10 de reſtitu.ſpolia. Roma. Alexand. & Iaſon.in dicta.l.ſi extraneus. ff.
11 de condi.ob cau. [Qui tex. manifeſte probat concluſionem noſtram in vltimis verbis,cùm ſic ait,ſed ſi pater pro filia det & ita conuenit [niſi euidenter aliud ãctum ſit] conditionem patri competere Marcellus ait. Dixerat Vlpian⁹ in principio ſi extraneus pro muliere dotem dedit & pactus fuit,vt quoquo modo finitum eſſet matrimonium,dos ei redderetur, nec fuerint nuptię ſequutæ, competet dotanti condictio ob cauſam,quaſi cauſa non ſequuta,niſi euidẽtiſsimis probationibus contrarium voluiſſe,mulier oſtenderit. in fine dicit, ſed ſi pater pro filia dotem dederit genero , & eadem conuentio à patre facta fuerit, cauendo ſolum in caſum finiti matrimonij, & non in caſum non ſequuti,ſi ſequutum non fuerit,poterit pater dotem repetere,& non filia, niſi euidenter aliud actũ ſit. Quod ſi intelligas conuentum fuiſſe, vt non ſequuto matrimonio dos ſibi redderetur, non conuenient huic ſenſui verba illa, niſi euidenter aliud actum ſit , quia ſatis euidenter res eſſet acta,ſi talis conuentio interceſsiſſet. Quem intellectum germanum eſſe literę aſſeuerat Gaſpar Baeza in libr. de non melioran. dotis ratione filiabus capit. 21. numero. 32. Atque numero ſequen. contendit non ex vi pacti hoc ſtatuere legem illam, quia ſecundum hoc potius probaret contrarium , ſed ex regula generali, quod datum ob cauſam repeti poteſt
* cauſa non ſequuta. Idque inſinuant verba illa, nam quaſi matrimonio non ſequuto habere poteſt condictionem, qui ob matrimoniũ dedit, matrimonio
12 non copulato. [His accedit, quòd pater etiam ſi nihil dicat, cenſetur interponere tacitam ſtipulationem pro dote , quam dat vt in . l. vna. §. accedit in fi. C. de rei vxo. actio. quæ tacita ſtipulatio vi res habet, etiam ſi matrimonium non ſit ſequutum authore Bald. conſilio. 16. verſic. ſed poſito quòd poterit libr. 1. & conſilio. 196. columna. 1. libr. 3. & latè probat Boeri. deciſio. 331. numero. 2. ſi hæc ſtipulatio vim habet etiam non ſecuto matrimonio, poterit nimirum repetere à filio vel ab eo quem ſibi generum diſtinauerat. [Ad ea quæ Didacus
13 Segura adduxit in contrarium , quod dos & donatio propter nuptias valeant & non poſsint reuocari , matrimonio non ſequuto , reſpondet Gaſpar Baeza in. d. capit. 21. numero. 39. fateturque valere donationem ex cauſa dotis, etiam ſi matrimonium non ſequatur , negat tamen patrem non poſſe repetere tanquam cauſa non ſequuta , poteſt ſi quidem per . d. l. ſi extraneus in fine. ff. de condi. ob cauſ. atque ita dicit debere intelligi doctrinam Roma. Alexand. & Iaſo. in. dicta . l. ſi extraneus ff. de conditio. ob cauſ. Alexand. in. l. ſi cum dotem in principio numero. 7. notab. 5. & . l. 2. 6. quod ſi in patris numero. 1. ff. ſoluto matrimo . dicentium valere donationem cauſa dotis inter patrem & filiam etiam matrimonio non ſequuto, intelligi enim oportet ſecundum tex. in . d. l. ſi extraneus quem ipſi alllegant, vbi ita demum matrimonio non ſequuto datur actio filiæ , ſi id euidenter fuerit actum, & expreſſe dictum , cùm pater dedit pro filia dotem . Aliter reſpondet Telli. Fernandez in. l. 17. Tauri numero . 78. non enim negat donationem ex cauſa dotis eſſe irreuocabilem, etiam ſi matrimonium non ſequatur , Nam verè irreuocabilis eſt, eo quòd ea traditio vel promiſsio tam dotis quàm donationis propter nuptias eſt potius ſolutio debiti , quàm donatio , pater enim tenetur filiam dotare , & filio donationem propter nuptias facere . l. fin. C. de dot. promiſſ. l. 8. titulo. 11. part. 4. Quare nimirum ſi non poſsit repetere, nec reuocare , vt declarat Decius conſilio . 35. numero 3. gloſſ. 4. Odofredus Bald. & Ange. in authen . dos data . C. de dona . ante nuptias . Verùm donatio ob cauſam matrimonij filio facta multum differt à donatione propter nuptias, vt diximus ſupra nu-
14 me.7,&8. [Cęterùm quidquid ſit iure communi, id certum eſt iure noſtro regio huiuſmodi donationem ex cauſa dotis vel matrimonij cum aliqua certa perſona contrahendi ita demum validam eſſe,ſi matrimonium ſequatur, aliâs poſſe reuocari ex ratione ſupra nu.9.tradita . Id etiam eſt certiſsimum,quòd ſi culpa eius cui facta fuit donatio, effectus non ſequatur erit donatio inefficax ex.l.pater Seuerinam . ff. de cond.& demonſtra.explicat Soci.in.l. in teſtamento.2.ff.de condi.& demonſtra.numero.10. eſt pulcher tex.in.l.14.tit.4.par.6.in fine ex quo id aſſerit Telli.
15 Fernan.in.d.l.17.Tauri numero.80. [Quinta concluſio,donatio ex cauſa matrimonij cum certo homine contrahendi facta filię,etiam matrimonio non ſequuto,nõ valet,ſi excedat legitimam eius propter prohibitionem melioration is ex cauſa dotis vel ex cauſa matrimonij à lege.1.ti.2.de dotibus& arrhis ſupra hoc eodem lib.factam,quod optimè probat Gaſpar Baeza d.lib.de non meliorandis dotis ratione filiabus.capit. 21.numero.27.vſque in finem.

GLOSS. IX.

1 *Donatio ex cauſa remuneratoria dicitur fieri ex cauſa onerosa magis quàm lucratiua.*

2 *Donatio aliâs reuocabilis ſi fiat ex cauſa remuneratoria fit irreuocabilis.*

Donatio remuneratoria inter patrem & filium valet et eſt irreuocabilis,ibid.

Meritorũ aſſertio ſpecialis in probibitis nõ probat,ibi.

3 *Filius non poteſt parem gratiam patri rependere,omne enim obſequium & beneficium patri debetur.*

4 *Donatio remuneratoria quando dici poſsit reſpectu filij.*

5 *Donatio remuneratoria filio facta iure regio reuocari poteſt.*

6 *Donatio à patre filio facta cum iuramento de non reuocando eſt irreuocabilis.*

Iuramentum non immutat naturam contractus,ibidem.

7 *Donatio à patre filio ſuo facta an poſsit firmari iuramento iuxta ius noſtrum regium.*

iura-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iuramentum an posſit apponi in contractu donationis à patre filio factæ? ibidem.

8 *Donatio ad titulum patrimonij filio ad ordines ſuſcipiendos facta an ſit irreuocabilis?*

Ordinari an poſsit clericus abſque beneficio ſeu patrimonio? ibid.

1 *O por otra coſa ſemejante.* Vt in donatione remuneratoria facta à patre filiofam. quæ magis ex cauſa onerosa facta cenſetur, quàm ex lucratiua, vt generaliter in omni donatione remuneratoria probat tex. in. l. Aquilius regulus. ff. de dona. & in. l. ſed ſi lege. §. conſulit in fi. ibi, & velut genus quodã hoc eſſe permutationis. ff. de peti. hered. notãt Bar. & doct. in. d. l. Aquilius & in. l. ſi donatione. C. de collat. Tiraq. alios referês in. l. ſi vnquã. C. de reuo. dona. in verbo donatione largitus nu. 11. & pluribus ſeq. vbi plures refert idem tenentes. poſt Iaſo in. l. ex hoc iure. ff. de iuſti. & iur. & in. l. ſi non ſortem. §. libertus. ff. de cond. indeb. , vbi plures effectus remunerationis tradunt. [Hęc remuneratio facit, vt quod aliãs erat reuocabile, fiat irreuocabile. l. ſi pater. §. vlti. uncta glo. in verbo irreuocabilis ff. de dona. & ibi notant Ange. & Roma. & alij à Tiraq. citati in. d. verbo donatione nume. 12. & ſeq. Quare doct. cõmu. tenẽt donationem inter patrem & filiũ aliãs prohibitam. l. donationes quas parentes. C. de donat. int. vi. & vx. validam & irreuocabilem eſſe ſi fiat ex cauſa remunerationionis ſecundum glo. Bar. Bald. Ang. & cæteros in auth. vnde ſi parens. C. de moſſi. teſta. glo. in. l. ſi donatione vbi etiam Bar. Bal. & alij C. fami. herciſ. & Tiraq. in. d. l. ſi vnquã verbo donatione numero. 19. alios plures refert, Iaſo. in. d. l. ex hoc iure. 3. effectu & in. d. §. libertus in. 2. effectu, & hanc communem eſſe atteſtatur Iaſo. & Tiraq. in locis ſupra citatis. & Ari. Pinel. in. l. 1. C. de bon. maternis. 3. parte. numero. 62. illatio, 11. & in terminis legis noſtrę quòd non poſsit reuocari huiuſmodi donatio, tenent Ioan. Lupi in. l. 17. Tauri numero. 61. & in rep. rub. de dona. int. vi & vxo. §. 50. numero. 1. modò merita ſint æquiualentia donationi, vt ipſe probat in. d. §. 50. nu. 29. ex Oldra. conſ. 5. Tira. in verbo donatione largitus numero. 68. 69. ſi merita probentur ab ipſo filio, nam in prohibitis non ſufficiet patris aſſertio etiam ſpecialis vt latiſsime probat ipſe Tiraq. in verbo donatione

2 numero. 75. & 77. [Verũm non mihi ſatis probatur hęc ſententia, difficilimè ſiquidem verificari poterit, vt merita filij aſcendere poſsint ad valorem donationis. Nam obſequia, ſeruitia, curationes in infirmitatibus, liberatio à morte vel captione, totum id, & quidquid magis excogitari queat parentibus ex naturali officio & pietate debetur ex debito magis quàm ex liberalitate. l. veluti. ff. de iuſti. & iur. l. filia tua. C. de patr. pot. Vnde negat Ariſto. lib. 9. Ethico. cap. 1. parẽ ſiue æquiualentem gratiã Dijs atque parẽtibus poſſe rependi, quem refert Conan. lib. 9. cap. vlti. ad fi. Tira. d. l. ſi vnquam verbo donatione numero. 20. Ari. Pin. in. l. 1. C. de bon. mater. part. 3. numero. 62. illatione. 11. hoc voluit Sali. in. l. filię cuius numer. 12. C. fami. herciſcun. Lancel. Poly. in. l. filium quem habentem nu. 132. C. fami. herciſcun. Ripa. in. [fœminæ numer. 41.

4 C. de ſecund. nup. [Niſi tamen probentur non vulgaria filiorum in parentes beneficia. Cuiuſmodi fuit illud quod fecit Æneas qui patrem Anchiſem humeris ſuis imponens inter flamam & hoſtes illum à morte liberauit, ſuam interim ſalutẽ & vitã cõtemnẽs, vt à Virgilio traditur. 2. Eneidos, & alia à Tiraq. enarrata in. d. verb. donatione largitus nu. 20. Vel ſi talia ſint merita, ex quibus reſultet filio ius agẽdi, prout in vniuerſum hoc exigit Pinellus, vt effectu aliquos poſsit producere donatio remuneratoria in. d. l. 1. 3. par. num. 60. 61. & ſequen. Rogeri. in. l. Modeſtinus nume. 38. & in. l. 1. numero. 181. ff. de dona. quia donans hoc caſu ſe ipſum liberat ab obligatione qua tenebatur & ſic non videtur ſponte nec liberaliter dare, iuxta diffinitionem Papiniani in. l. donari. ff. de dona. & & in. l. donari. ff. de regul. iur. Bart. in. l. 2. ff. de condi. & demonſtra. Bal. in. l. nouiſsimè. ff. quod falſo tuto. Deci. in. cap. cum. M. Ferra. numer. 34. de donatio. ex

5 quo plura vtilia & noua infert Pinellus à numero. 62. de quo aliãs oportunius tractabimus. [Quidquid tamen ſit iure comuni, crederem in ſpecie legis noſtrę reuocari poſſe à patre huiuſmodi donationem ſeu melioriationem ob benemerita factam, etiam ſi à filio probentur. Quoniam vt donatio ſit irreuocabilis, nõ ſufficit quòd ſit ex cauſa onerosa, niſi cum tertia perſona conſtrahatur, hoc eſt, ſi alium præter contrahentes contiũgat, quia tunc in eius præiudicium non poteſt reuocari, vt ſatis ſuperque probauimus ſupra eo. glo. 7. quod etiam probant omnes huius legis interpretes, in. l. 17. Tauri vnde hæc deprompta fuit, licèt in hac ſpecie Did. Caſtelli teneat cõtrarium immemor eius quod generaliter aſſeruerat in verbo ſemejante paulo ante ſi. in. d. l. 17. Tauri & Ioan. Lupi ibi nu. 59. 60. & 61. Gre. Lup. in. l. 10. in verbo alguna gracia ti. 4. par. 5. quod latius diſcutitiã infra hoc lib. titul. 8. de ſucceſſ.

6 l. 3. glo. 2. nume. 9. & ſeq. [Quid autem in donatione iurata facta à patre filio an valeat, vel poſsit necne reuocari? Et ex receptiori doctorum ſententia eſt irreuocabilis. Nam licèt iure ciuili ſit prohibita poteſt nihilominus iuramento firmari ſecundum Bart. in. l. Titia, 2. §. Imperator. ff. de leg. 2. Bal. in. l. ſi. in fi. C. de vſu cap. pro dona. idem aſſeuerat communis ſchola ſcribẽtium in cap. cum contingat de iure iu. vbi Alcia. nu. 207. & in. l. frater à fratre. ff. de condict. in deb. & in. l. pacta quę contra. C. de pactis vbi Iaſo. nume. 6. Pariſ. conſ. 69. numero. 128. lib. 3. Capic. 1. deciſ. 56. numero. 2. Roder. Xua. in. l. 9. tit. 11. §. nota. 2. lib. 1. fori Aimõ Cra. conſ. 19. numero. 1. lib. 2. & conſ. 102. col. 2. Marc. Anto. Bau. in tracta. de virtute iuramenti numero. 39. Ripa lib. 3. interpretationum. cap. 6. numero. 8. Carol. Ruy. conſ 96. lib. 5. numero. 5. Deci. dicit communem conſ. 216. numero. 2. & conſ. 239. numero. 1. & conſ. 688. & in. l. ſi donatione numero. 33. C. de colla. vbi idem aſſerũt Riminal. Iaſ. & Deci. Bertrand. conſ. 35. lib. 1. Hieron. Grat. conſ. 63. numero. 23. lib. 2. Ioan. Duaren. de arte teſtandi tit. 3. cautela. 2. Ferd. Loazes in rep. l. filius ſa. §. diui numero. 95. ff. de lega. 1. Petr. Dueñas in regula 219. ampli. 2. verſi. pro qua opinione facit Ant. Corſet. in repe. rub. extra de iur. iu. numero. 49. Bertachin. in tracta. de gabellis. 7. par. prin. numero. 45. Segura in repet. l. Imperator. numer. 35. ff. ad Trebelli. & in repet. l.

vnum

vnum ex familia. §. ſed ſi fundum & ibi Dida. Perez ad eum numero. 133. ff. de lega. 2. vbi hanc aſſerunt communem, Vitalis Nemauſen. in tract. de colla. §. 2. nu. 17. atteſtatus hãc eſſe magis communẽ, Ripa in. l. in quartam nu. 151. ff. ad. l. Falcid. licẽt multi tenuerint contrarium, quos refert Ioan. Bapt. in. l. frater à fratre nu. 82. & Crotus nu. 41. Corraſ. in ſi. Hoc tamen intelligunt magis communiter ſupra citati, quoties iuramentum interponitur de non cõtraueniendo donationi, ſecus ſi ſimpliciter interponatur iuramentum, quia tunc licèt valeat, poterit tamen à patre reuocari, nõ enim immutat iuramentum naturam cõtractus. l. ſi ſtipulatus ff. de vſur. l. damni infecti quidẽ verſ. & quod in ſtipulatione. ff. de dam. infe. l. vlt. C. de nõ num. pecu. ita limitat cõmunẽ cõcluſionẽ Segura in. d §. ſed ſi fundum nu. 139. verſ. 3. ratio. & Telli. Fer. alijs citatis in. d. l. 17.

7 Tauri numero. 93. [Sed an iure regio idem ſit, quòd donatio ſeu melioratio facta filio firmetur iuramento & ſit irreuocabilis? Videtur quòd nõ, quia nõ poteſt apponi iuramentum in quolibet inſtrumento vel cõtractu, niſi ad eius confirmationem ſit neceſſarium, vt in. l. 11. & 12. tit. 1. de regia iuriſdictione ſupra lib. 4. At in noſtra ſpecie, non eſt neceſſarium iuramentum ad confirmationem melioratonis, quia poteſt per traditionem inſtrumenti, vel poſſeſsionis verę vel fictę valida eſſe & irreuocabilis: ergo videtur non poſſe in ea apponi iuramentũ, quo non appoſito, non erit irreuocabilis. Cæterum hoc non obſtante verius eſt, iuramẽtum in huiuſmodi donatione [etiam ſi ad eius firmitatem non eſſet neceſſarium] apponi poſſe, vt expreſſe deciditur in. d. l. 12. ad fi. ibi. *Vendidas y enagenamientos, y donaciones perpetuas*, titul 1. de regia iuriſdictione ſupra lib. 4. quod tenuit Segura in. d. repe. vnũ ex familia. §. ſed ſi fundum numero. 142. ff. de lega. 2. Ioan. Lupi in. l. 17. Tauri nu. 49. Caſtell. ibi in verbo ſemejãte in fi. Tell. Fernandez hanc dicens communem etiam iure noſtro regio in. l. 17. Tauri numero. 91. ſi apponi poteſt, erit proculdubio donatio irreuocabilis, ſecun-

8 dum communem ſententiam ſupra memoratam. [Occurit hîc alia diſceptatio, quid ſi parentes donauerint filio iure melioratonis ad titulum patrimonij, vt ordines ſuſcipiat, an poſsit ab eis reuocari, an verò ſit cõtractus oneroſus cum tertio factus iuxta legis noſtrę diſpoſitionem? Et præmittendum eſt, presbyterum ordinari non poſſe ſine titulo, vel patrimonio vnde ſe alat, ne propter neceſsitatem mendicare cogatur, vt in cap. diaconi. 93. diſtinct. cap. neminem & cap. ſanctorum. 70. diſtinctio. quòd ſi epiſcopus aliquem ſine titulo, de quo neceſſaria vitæ perciperet, ordinauerit, tenebitur ei neceſſaria miniſtrare, donec in aliqua eccleſia ei cõuenientia ſtipendia militiæ clericalis aſsignet, vt ex concilio Lateranenſi probat ſummus Pontifex in cap. epiſcopos & cap. tuis quæſtionibus de prębẽd. His præhabitis crederem huiuſmodi donationem eſſe irreuocabilem, quia dicitur donatio ex cauſa oneroſa, vt in matrimonium ſpirituale eat, & reſpectu tertij, hoc eſt epiſcopi, qui eum non ordinaſſet, niſi ſub ſpe & confidentia veræ donationis ordinando facta à patre, aliãs enim eum nõ ordinaret, quare iniquum eſſet huiuſmodi donationem reuocari poſſe, vt in terminis legis noſtræ aſſeuerat Cyfonta, in. l. 17. Tauri ſecunda col. verſic. idem in donatione & ibi Telli. Fernandez numero. 81. & 82. dom. Did. Couarru. in cap. Raynaldus de teſtamen. §. 2. numero. 7. & iure communi idem eſſe aſſeuerat Ioan. Fab. in. l. ſi emancipati. C. de collatio. col. 1. verſi. ideo credo Aimon Sabillia. cõſ. 136. nu. 1. & ſequentibus Ioã. Igneus in. l. 3. §. ſubuenitur. ff. ad Sillania. nu. 170. cum ſequentibus aſſeuerans ita obtentum fuiſſe in parlamento Normãdiæ, idem è Noſtris tenuit Petr. Nunnius reſponſo. 17. in fine.

GLOSS. X.

1 *Donatio filio facta ex cauſa onerosa ſeu ex alia cauſa irreuocabili reſeruata ſibi facultata reuocandi efficitur reuocabilis.*

2 *Donatio perfecta quando poſsit reuocari vel modificari?*

3 *Reſeruatio per donantem facta vt reuocari poſsit, dicitur conditio adiecta donationi.*

4 *Donatione reuocata an expenſæ reſtitui debeant donatario? Et an compenſentur cum fructibus ibidẽ.*

k *Si no reſeruare.* Nota quòd donatio ob cauſam oneroſam, ſeu melioratio filio facta poteſt reuocari, quoties pater cùm donationem fecit, ſibi reſeruauit facultatem reuocandi. Sed hoc intellige quoties hanc reſeruationem fecerit in ipſo inſtrumento meliorationis, & non eorſum vel ex interuallo: quoniam poſt perfectam donationem hoc facere nemini licet. l. perfecta donatio. C. de dona. quæ ſub modo. l. illud. C. de collatio. vbi Alex. quod & ſequitur Iaſo. in auth. ex teſtamento. 8. colum. C. eodem titulo [Qui ex hoc inferunt, non poſſe ſimiliter patrem grauamen imponere filio in donatione ex interuallo, vel conditionem aliquam ſeu modificationẽ, niſi hoc fecerit donationis tempore, vt refert Ioã. Lup. in. l. 17. Tau. nu. 70. &. 71.

3 [Rationem reddit Did. Caſtelli in. d. l. 17. Tau. in verbo ſi no reſeruaſſe, quia reſeruatio huiuſmodi loco cõditionis eſt, vt tradit Specula. in titulo qui filij ſint legiti. verſ. ſed nunquid, & Innocẽ. in. cap. verum de foro compe. vbi etiam Archidi. & docto. [Quærit etiã

4 Did. Caſtelli, an reuocata donatione per patrẽ teneatur filio reſtituere expenſas in re donata factas? & cõcludit teneri expenſas filio refundere, ſiue ſint neceſſariæ, vtiles, vel voluntariæ citat. l. 10. tit. 12. de las donaciones poſt medium lib. 3. fori vide Tiraquel. in repe. l. ſi vnquam in verbo reuertatur nume. 234. & ſeq. vbi diſcutit an meliorationes ſeu expenſas teneatur cõpenſare cum fructibus Ioan. Lup. in. l. 17. Tau. in fine,

GLOSS. XI.

1 *Donatio perfecta quibus caſibus reuocari poſsit remiſsiuè.*

2 *Donatio ex cauſa onerosa an reuocari poſsit, præextu ingratitudinis.*

3 *Dos an reuocari poſsit ob ingratitudinem.*

Dos eſt lucratiua quoad mulierem, onerosa verò quo

T ad virum

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad virum, ibidem.

4 *Dos mulieres pauperis dicitur causa pia, & ob id revocari non potest.*

5 *Donationis revocandæ facultas non transit ad hæredes.*

1 *Las donaciones perfectas.* Donatio perfecta quibus ex causis revocari possit, tractat latissime omnium Fran. Ripa in l. vlti. C. de revocand. donati. mirabiles quæstiones adducens, & iure nostro regio enarrantur in l. 1. titulo. 12. de donationibus lib. 3. fori & l. 4. cum tribus legibus sequentibus tit. 7. par. 6. & l. 10 tit. 4. par. 5.

2 [Sin autem donatio fiat filio ex causa onerosa alium præter contrahentes tangente, nõ revocabitur ex causa ingratitudinis. l. his solis. 2. responso. C. de revocan. donatio. aduertit hoc Ioan. Lupi in. l. 17. Tauri nume. 74. itaque hæc clausula revocationis referenda est ad donationes, traditione rerum in eis contentarum vel traditione instrumenti donationis confirmatas, vt hę licèt perfectæ sint, revocari tamen possint ex causa ingratitudinis, & ex alijs causis, quibus a. ię perfectæ donationes revocantur, non ad donationes ex causa dotis vel donationis, vel ex alia causa onerosa, cum tertio contractas. [Ex quo infero, dotem revocari

3 non posse ob ingratitudinem, non solum ob dotis fauorem, sed etiam ne marito fiat præiudiciũ, cui ex causa onerosa data fuit dos, quod nostra lege probatur, & est receptissimũ, & in hoc nemo dubitat. Sed quoad mulierem dotatam est maius dubium, & licèt in distinctè censeat Salice. in. l. si dotem per text. ibi. C. de iure doti. non posse revocari, & tanquam receptum id tradat Bocri, decis. 27. dicens esse tex. expressum in. d. l. si dotem, idque in dote tradita tenet Bald. in. l. fi. numero. 11. C. de dot. promi. quem sequitur Iason in §. fuerat numero. 117. instit. de actio. & in dote promissa adduci potest text. pro opinione Bocrij in. l. cũ post §. patrona. ff. de iure doti. verius tamen est, quoad vxorem soluto matrimonio ob ingratitudinem revocari posse, vt docet Pinelus in. l. 1. 3. par. numero. 62. illatione. 32. ita asserens esse intelligendam sententiam Ripę in. l. vlt. C. de revocand. donatio. numero. 169. quæst. 51. eo quod dos sit lucrativa quoad mulierem, licèt quoad virum sit onerosa, etiam si sit filia dotantis, vt ibidem probat Pinelus illatione. 31. & ipse probaui supra hoc eodem libr. titul. 2. de dotibus & arrhis. l. 1. glossa. 4. numer. 5. &. 6. [Hoc tamen limita, nisi mu-

4 lier sit pauper, quia tunc ob eius ingratitudinem non posset ab ea revocari, quandoquidem causa pia dicatur huiusmodi dos, cùm principaliter dotans hac in specie moueatur amore Dei, vt per Iaso. traditur in. l. cum his §. cùm mulier. ff. de conditio. indeb. per Bald Nouellum de dote. 6. parte priuilegio. 44. Ioan. Lupi in repeti. capit. per vestras de dona. §. 61. Gomez Arias in. l. 27. Tauri numero. 60. Alexand. in l. si certis annis numero. 5. C. de pact. Deci. consil. 348. numero. 4. quod nuncupatim notat Ripa in. d. l. vlti. C. de revocand. donatio. d quæst. 51. numero. 171. Cuius sententiam credo esse veram, quidquid repugnet Pinelus. d. num. 62. in fine ne eius ingratitudo maneat impunita, & quia in foro contentioso iudicandum est, non secundum ea quæ animo retinentur. l. si repetendi. C. de condict. ob caus. quia eius rationes minimè sententiæ nostræ obsistunt, eo quòd iam supponimus ob amorem Dei dotem fuisse constitutam, quod constare potest euidenter, quamuis ipse vana moueatur gloria, quia hoc soli Deo notum est, quod

5 nobis iudicare non licet. [Hoc tamen summè aduerte re oportet ius hoc revocandi donationem ob ingratitudinem, mortuo donatore non transire ad hæredes eius, vt latè probat idem Ripa in. d. l. vltim. C. de revocan. donatio. quæst. 61. numero. 201. & pluribus sequentibus.

LEY. II.

¶ *Que la mejoria de tercio se pueda hazer a vno de los nietos puesto que los padres viuan.*

Ley. 18. de Toro.

¶ El padre o la madre[a] o qualquiera de ellos puedan si quisieren hazer el tercio de mejora, (que podiá hazer a sus hijos o nietos, conforme a la ley del fuero,)[b] a qualquiera de sus nietos o descendientes legitimos, puesto que sus hijos padres delos dichos nietos o descendientes seá viuos, sin que en ello les sea puesto impedimento alguno.

GLOSS. I.

1 *Mater potest filios vel descendentes meliorare in tertia & quinta parte bonorum suorum per testamentum vel cõtractum inter viuos, & limitatur numer. sequent.*

2 *Mater sine præiudicio mariti vel cũ est vidua potest meliorare filios.*

3 *Mater absque viri licentia non potest filios meliorare ex causa dotis, vel aliàs per contractum inter viuos, sed benè in vltima voluntate.*

4 *Mater an possit virum compellere, vt ei det licentiã ad dotandum filiam, vel ad meliorationem faciendam filio? remissiuè.*

a *O la madre.* Nota matrem posse meliorare filiũ per cõtractum inter viuos, vel per testamentum in tertio bonorũ suorũ, vt in. l. ista statuitur & præcedenti, atque etiam in quinto, vt ex legibus sequentibus expendere licebit. [Sed hoc intellige si vidua sit, vel quoties bona eius sunt libera, vt paraphernalia, in quibus vir nõ habeat vsumfructũ, si verò habeat vsumfructũ, valebit eritque irrevocabilis, traditione sequuta, vel ex alijs causis in. l. supra proxima enarratis, non verò quoad vsum-

fructum auferendum marito, qui cum retinere debet ad sustinẽdũ onera matrimonij. l. dotis fructus &. l. plerunque. ff. de iure doti. l. pro oneribus. C. eo. l. si maritus. ff. fam. herciscun. l. 7. tit. 11. part. 4. ita tenet Anto. Gomez in. l. 18. Tauri nu. 3. & in effectu idẽ voluit Dida. Castelli ibi, in verbo o la madre & Ioã. Lupi nu. 1. dubitans tamẽ. [Verũm quidquid hi patres dixerint, ipse crederem mulierem absque viri licentia

3 non posse dotem conferre filię ex bonis dotalibus nec paraphernalibus, nec ex acquisitis constãte matrimonio, in omnibus enim potest præiudicium fieri marito, vel quoad fructus qui sunt cõmunes tam paraphernalium, quam aliorum bonorum, cuiuscunque generis sint, vt in. l. 5. tit. 9. de bonis constante matrimonio quæsitis infra hoc eodem libro, vel quoad administrationem sibi pertinentem, vel alias. Quare nimirũ si dotare non possit filiam absque viri consensu iuxta. l. 2. tit. 3. de mulieribus & earum obligatione supra hoc eodem libro, vbi hoc probaui in glo. 1. num. 10. & probat latius Gasp. Baeza in libro de non meliorandis dotis ratione filiabus. c. 11. num. 48. & pluribus sequent. alijs pluribus rationibus, respondetque ad obiectiones ex aduerso ab eo traditas, vbi videas. Sed hoc intellige, quando per contractum inter viuos hoc velit facere, secus si per testamentum, quia hoc licebit, cum ad id faciendum virili licentia non exigatur, vt in. d. l. 2. tit. 2. de mulieribus. [Et an maritus nolens dare licentiã

4 cõpelli possit hac in specie, vide quæ dixi in. l. 4. glos. 1. nu. 3. & glos. 3. titul. 3. de mulieribus supra hoc libro

GLOSS. II.

b *Ley del fuero.* l. 9. tit. 5. de legatis lib. 3. fori quam optimè explicat Segura antequam lex ista conderetur in rep. l. cohæredi. §. cum filiæ num. 29. & pluribus seq. ff. de vulga. & in. l. vnum ex familia. §. sed si fundum nu. 49. & pluribus seq. ff. de lega. 2. Couarru. lib. 1. resolutio. cap. 19. nu. 4. Cyfon. Anto. Gomez, Tellius Fern. & cæteri interpretes in. l. 18. Tauri Roderi. Xuarez in eadem lege fori.

GLOSS. III.

1 *Meliorari possunt non solum vnus ex descendentibus, sed plures.*

Plures potest eligere qui habet facultatem vnum eligendi ex pluribus ibid.

2 *Legitima filiorum quæ sit?*

Nepos succedere non potest auo, viuo patre suo, ibidẽ.

Tertium bonorum patrijs an sit legitima filiorũ? ibidẽ.

3 *Meliorari an possit vnicus filius a patre?*

4 *Meliorari an possit nepos ex vnico filio in tertio bonorum aui?*

Electio inter quos cadat? ibidem.

c *Vno los dichos nietos o descendientes sean viuos.* Nota ex hac lege posse meliorari plures descendentes in tertio bonorum parentum suorum, quod ex hac lege expendit Cyfonta. nu. 3. in. l. 18. Tau. & ibi Ioan. Lup. nu. 5. Anto. Gom. nu. 2. idem voluit Rode. Xua. in. d. l. 9. tit. 5. lib. 3. fori. q. 5. & Telli. Fern. in. d. l. 18. Tauri nu. 1. licèt non per hanc legem sed per. l. 19. &. 26. Tauri, quæ transcriptæ sunt in. l. 3. &. 10. infra eod. & per text. optimum in. l. vnum ex familia. §. si duos. ff. de lega. 2. vbi Bart. dicit esse mirabile, quòd qui habet facultatem eligendi vnum, potest plures eligere vbi etiam Paul. &

2 in. l. cum quidã nu. 4. eod. tit. [Nota secundo, quòd licèt iuxta ius nostrum regium legitima filiorũ sint omnia bona, preter quintum, de quo potest pater disponere pro anima, & in tertio potest meliorare quẽ voluerit ex filijs, vt in. d. l. 9. tit. 5. lib. 3. fori, poterit tamẽ nihilominus meliorare in tertia parte bonorum non solum filium suum, sed & nepotem, etiam si pater eũ præcedat, & sit viuus, quod est mirabile: nã nepos patre præcedente & viuo, non habet ius succedendi auo suo, donec pater qui eum præcedit moriatur. l. si quis posthumos. §. si filium. ff. de libe. & posthu. l. Gallus. §. in omnib⁹ eo. tit. l. si quis filio exheredato. ff. de iniust. rup. l. posthumorum eo. tit. §. posthumorũ instit. de exhæred. libero. auth. in succesione. C. de suis & legi. lib. §. ita demum instit. de hæredita. quę ab int. deferun. l. 3. ti. 13. par. 6. Ex quo videbatur, non posse nepotem meliorari in tertio bonorum aui sui, donec pater eius eũ præcedat, sed tantum mortuo patre suo, vt expressim decisum erat per. d. l. 9. tit. 5. de legatis lib. 3. fori, quam ita interpretatus fuit Segura in repe. l. cohęredi. §. cũ filiæ nu. 29. & pluribus seq. ff. de vulga. Sed contrarium hodie disponitur per. l. nostram, quia licèt tertium sit legitima filiorum, vt ipse Segura probat in. d. l. vnum ex familia. §. sed si fundum nu. 49. ff. de lega. 2. & sequẽ tibus, est tamen legitima volũtaria respectu patris, potest siquidẽ eam vni vel alteri ex filijs vel nepotibus assignare, eos meliorando, vt hic statuitur, ita eam intelligit Ioan. Lupi in. l. 18. Tauri nu. 7. & Ant. Gomez ibidem numero. 1. in fi. quod mihi applaudet licèt Dida. Castelli in. d. l. 18. Tauri in fine principij & Gomez Arias in. l. 16. Tauri numero vltimo tenent tertium bonorum non esse legitimam, nec partem legitimę. [Sed hic dubium occurrit, supposito quòd si est

3 vnicus filius nõ possit à patre meliorari, quia non est subiectum in quo cadat melioratio, nec electio, vt optimè probat Anto. Gomez in. l. 17. Tauri numero. 19. per text. in. l. vtrum. 2. ff. de assignatio. liberto. & in. §. 2. instit. eodẽ titulo ibi, datur autẽ hęc assignandi facultas ei, qui duos plures uẽ liberos in potestate habet, facit etiã. l. vnum ex familia &. l. cum quidam. 2. &. l. cũ pater. §. à filia. ff. de leg. 2. vbi electio nõ cadit nisi inter duos vel plures, facit glos. in. l. si possessor. §. 2. ff. de petit. hæred. & quod notatur in rub. ff. de optio. lega. & in. l. in fideicommissariam. §. si legatum. ff. ad Trebelli. vbi prælegatum, quod nos vocamus meliorationem, non cadit in vnicum tantum hæredem, nec dici poterit prælegatum, sed perceptio hæreditatis, idem his rationibus tenuit Segura in repeti. d. vnum ex familia. §. sed si fundum numero. 88. ff. de legatis. 2. Ioan. Lupi in. l. 27. Tau. nu. 23. & Tell. Fer. in. l. 18. Tau. nu. 2. dom. Did. Couar. lib. 1. resolu. c. 19. col. 1. &. 2. Bernar. Diez in regula. 213. fallẽtia. 4. vers. nec huic mę sentẽtię Gre. Lup. in. l. 8. ti. 4. de dona. part. 5. in verbo a otro col. 2. post prin. Gasp. Bae. de nõ meli. dot. rati. filib⁹. c. 9. nu. 6. 7. & seq. Vbi hoc limitat, nisi quòd quintũ, nã in illo põt grauamẽ apponere filio vnico, qđ verũ esse credo, sed nõ ob id dicetur melioratus filius. [Hoc prę-

4 misso

Universidad de Deusto
Biblioteca

millo quæritur, quid si vnicus filius habet vnum vel duos aut plures filios, an auus possit alterum ex nepotibus meliorare? & Anto. Gomez in.l.18. Tauri in fi. & in.l.17 numero.19.in fi.in eisdem Taurinis constitutionibus asseuerat meliorationem fieri non posse, quia non est subiectum, in quo cadat melioratio seu electio. Sed dom. Dida. Couarru. lib.1. solutio. cap.19. nu.4. versi. obiter tamen suboritur difficultas, & paulo post versi. nihilominus opinor. tenet contrarium, imo quod auus possit meliorare nepotem, quē ex vni eo filio habet, quia filio nō fit iniuria, cùm tertia pars stantibus nepotibus non sit legitima filij, si pater eam dare maluerit nepoti, vt in hac lege statuitur. Idē asserit Telli. Fernand. in.l.18. Tauri nu.2. &.3. non tamen mouetur ex ratione per dom. Did. Couarru. adducta, quippe quæ sit eadem cum dicto, sed quia hæc lex nō considerauit qualitatem successionis, sed affectionem dumtaxat parentū, quę ita cadit in nepotibus & cæteris descendentibus, sicut et in filijs iuxta gloss. in.l. isti quidem. ff. quod met. causa, & sic parui refert an sint plures filij, vel vnus tātūmodò filiꝰ habeat alios filios vel descendentes, quia tunc damus in nepotibus capacitatem meliorationis & electionis, quæ ex lege nostra eis cōpetit, quæ sufficit, vt electio ex eis fieri possit, licèt in vno non detur qualitas, quę in alio, secūdū gloss. in.d.l. cum quidam. ff. de lega. 2. & hoc idem in effectu volut idem dom. Dida. Couar. immeritò profecto à Tellio reprehensus.

LEY. III.

¶ Los padres sin lo poder cometer a otro puedan señalar el tercio y quinto en cierta parte de la herencia.

Ley.19.de Toro.

¶El padre o la madre y abuelos, en vida o al tiempo de su muerte, puedan señalar en cierta cosa o parte de su hazie[a] da el tercio y quinto de mejora, en q̄ lo aya el hijo, o hijos, [b] o nietos q̄ ellos mejoraren, con tanto que no exceda el dicho tercio [c] de lo que mōtare o valiere la tercia parte de todos sus bienes al tiempo de su muerte. [d] Pero mandamos q̄ esta facultad de lo poder señalar el dicho tercio e quinto, como dicho es que no lo pueda el testador cometer a otra persona alguna. [e]

GLOSS. I.

1 *Legitima debetur filio in qualibet re hæreditaria. Melioratio tertij & quinti potest per partem filio assignari in re aliqua, ibidem.*

2 *Legitima dari non debet in re per patrem vni filio lega ta, nisi sit multo melior cæteris.*
Melioratio tertij & quinti, si fuerit à patre assignata in re præstantiori, an ea debeat ei adiudicari in præiudicium cæterorum filiorum? ibidem.
Filij quomodo dici possint decepti si res præstantior pro melioratione vni fuerit assignata? ibidem.

3 *Melioratio à patre an fieri possit filio ex bonis cōmunibus viri & vxoris?*
Maritus an possit donare res constante matrimonio quæsitas inuita vel inscia vxore? ibidem.

4 *Melioratio tertij & quinti potest per patrem assignari in re communi ipsius & vxoris, sed soluto matrimonio debet valor eius suppleri ex alijs bonis.*

5 *Donatio filio facta alicuius rei cōmunis viris & vxoris de parte dumtaxat donantis fieri intelligitur?*

9 *Redditus castelli vel turris æstimantur non valor ædificiorum.*
Redditus bonorum non æstimatio ædificiorum considerantur ad taxandum alimenta alicui debita, ibidem.

a *En cierta cosa o en parte de su hazienda.* Nota ex lege ista, parentibus permissam esse assignationem meliorationis tertiæ & quintæ partis in re certa vel parte bonorum, dūmodo non excedat tertię & quintæ partis valorem, habita consideratione ad tempus mortis. Ratio dubitandi fuit, quia legitima debetur filio in qualibet re hæreditaria. l.2. C. quan. & qui. quar. pars debe. lib.10. nō enim est gleua in qua hæres nō habeat partem. l. Meuius. 6. duobus vbi gl. & doct. ff. de leg.2. sicut & in quarta Falcidia & Trebellianica probatur in.l.2. C. ad.l. Falci. &.l. in quartā. ff. co. ti. l. Plautius & l. lineā eo. ti. l.1. & per totū. ff. &. C. ad Treb. c. Raynutius &. c. Raynaldus de testa. vbi dom. Did. Couar. §.2. nu.5. citat cōcor. cū ergo tertiū bonorū patris respectu filiorū sit legitima, videbatur, nō posse assignari melioratione tertij in re certa. Sed nihilominus cōtrariū disponitur per hanc legem, eo q̄ non est legitima precisse necessaria, sed voluntaria pendens ex volūtate patris, quippe qui potest eam vni ex filijs vel nepotibus cui maluerit relinquere, quod dispositum erat per. l.213. in legibus styli, vt refert Montal. in.l.9. titul.5. de legatis li.3. fori Ioā. Lup. in.l.19. Tau. nu.4. & ibi Ant. Gom, nu.1. Did. Castell. gl.1. Gom. Arias nu.2. [Quā conclusionē limitat. do. D. Couar. in. c. Raynaldꝰ. §.2. nu.5. in fine de testa. nisi res illa à patre assignata, ita sit cęteris præstātior, vt ex ea assignatione fraus fieret legitimæ portioni aliorū, quod ipse deducit ex doctrina Iaſ. in l. filiū nō quē habentē nu.17. C. fami. herciscun. dicētis, filiū nō posse petere legitimā portionē in re, quā pater ꝓprio testamēto legauerit, nec in ea re sibi posse assignari, quod Bal. ante eū asseruit in rub. ff. de rerū diuis. 2. col. & Alex. in.l. in ratione. 2. ff. ad. l. Falcid. & in. l. Marcellus §. resquę col. vlt. ff. ad Treb. idē volu it Iaſ. in. l. scimus nu.7. C. de inoffi. testa. Ripa in l. in quartā nu.101. ff. ad. l. Falci. & ibi Paul. de Montepico col.46. Vbi hoc limitat, nisi res legata non sit multo melior cæteris

cęteris rebus hęreditarijs, ita vt alij non fraudentur in eorum legitima. Itaque nostra in specie tūc melioratio filio dari debet in re à patre sibi assignata, cū ex tali assignatione filij non defraudantur in legitima: quod libenter admittit Telli. Fernandez in. l. 19. Tauri numero.1. Dubitat tamen, in quo filij defraudari possint, non enim putat sufficere fraudem interuenire in qualitate rei assignatæ, prout dicit dom. Dida. Couarru. eo quod sit cæteris rebus præstantior: sed fraudem esse debere in quantitate, quam leges nostræ consideraverunt, non qualitatem, vt constare inquit, ex verbis legis nostræ, cùm sic ait. *De lo que montare o valiere la tercia parte de sus bienes*, & ex. l.23. Tauri quæ hoc eodem tit. & libr. transcripta est. l, 7. ibi. *Que la tal mejora aya consideracion a lo que sus bienes valieren al tiempo de su muerte*, & ex. l.10. infra eodem ibi. *Para que à el ni à otro no pueda mejorar mas de lo que fuere el valor del dicho tercio y quinto*, & ex. l. 29. Tauri, quæ transcripta est in.l.3. titul.8. de hereditatibus & successionibus infra hoc eodem libro ibi, *Auiendo consideracion al valor de los bienes*. Non ergo considerari debet qualitas, sed quantitas bonorum defuncti ad deprehendēdā fraudem in re assignata pro melioratione. Sed nihilominus accedere malo sententiæ dom. Dida. Couarru. quandoquidem ex qualitate & præstantia seu excellentia rei assignatę, poterit nō modica deceptio, & fraus fieri cęteris filijs quoad eorum legitimam, licèt quoad eius valorem, non excedat tertium, veluti si testator duo habebat trapeta olearia, vel ingenia saccari cū quinquaginta seruis, & meliorationem assignauit in quodam trapeto seu ingenio saccari cum omnibus quinquaginta seruis, quorū dimidia pars erat alterius trapeti, quod relinquitur cęteris filijs absque vllis seruis. Certè nemo negauit, eos in huiusmodi seruorum assignatione esse fraudatos, etiam si pro equiualenti & iusto precio fuerint appensi. Quid item si melioratio assignata est in argenti seu auri fodina æstimata iusto precio, quod habebat, tempore mortis testatoris, sed paulo post detectum fuit artificium agenti viui, prout in hac prouincia nuper contigit, quod quadruplicat valorem argenti fodinarum: fraus enim fit hac in specie cęteris filijs, possent enim si argenti fodina diuideretur inter eos maiori frui commodo & vtilitate, quam ex cęteris bonis. Et sic poteris plura adinuenire exempla his similia, quibus expediat filijs non melioratis bona meliorato assignata diuidere inter omnes, quamuis equo precio sint ei adiudicata vide infra numero.6.

3 [Nota etiam ex. l. ista ibi, *o parte de su hazienda*, quòd melioratio tertij & quinti fieri debet ex bonis proprijs ipsius testatoris. Sed an ex bonis communibus constante matrimonio quęsitis possit melioratio nem filio facere, & in aliqua re ex communibus eam assignare, est apud Nostrates magna cōtrouersia, vt refert Telli. Fernandez in.l.19. Tauri, vnde hęc sumpta fuit numero.2. & pluribus sequen. Et demum concludit, non valere meliorationem in prejudicium vxoris, cui medietas lucrorum cōpetit iure nostro regio, vt in.l.2.3.4. &.5. titul.9. de bonis constante matrimonio quęsitis infra hoc eodem libro, nam licet marito permittatur eorundem bonorū alienatio absque fraude per. d.l.5. tit.9. infra hoc eodem libro, non tamē permittitur donatio, vt in specie decidit Roderi. Xuarez in. l.1. tit.3. de las ganāciās lib.3. fori vers. vlterius quęro de quęstione quotidiana Dida. Segura in tractatu de bonis lucratis constante matrimo. numę. 151. Ioan. Lupi in repe. rub. de dona. inter virū & vxorem. §. 66. numero.29. & sequen. Iacob. Septimacen. de institutio. Catholicis cap.9. nu.90. Telli. Fernandez his tacitis in. d.l.19. Tauri à num. 2. quę sententia communis est, licèt contrariam sequutus fuerit Anto. Gomez in l.53. Tauri nu.73. & Ancarra. quem ipse refert consil. 120. quam latius discutiam infra hoc libro titulo.9. de bonis constante matri. quęsi. l.5. glo.6. nu.3. & sequen.

4 [Verùm quidquid contendat Tellius, hanc esse verā resolutionem autumo: aut enim facta per patrem in melioratione tertiæ & quintæ partis bonorum, eam in re aliqua communi assignauit, aut non per viam quotæ, sed rem aliquam communem inter eum & vxore filio donauit. Priori casu crederem validā esse assignationem non solum quoad partem viri, prout Tellius putat in.d.l.19. nu.7. ex doctrina cōmuni in. l. donius §. fi. ff. de legatis.1. & Bald. cons.235. lib.2. verumetiam quoad partē vxoris, quia poterit sibi suppleri ex alijs bonis, prout suppletur alijs filijs, qui maius ius habent in bonis patris quā vxor, & quia modicū ex hoc paratur vxori præiudiciū, & tū maximè cū valor bonorum cōsideretur tēpore mortis, vt hic dicitur, quo tēpore inspecto, ipsi vxori medietas debitur omnīū cōstante matrimonio quæsitorū, nō vniuscuiusque corporis, sed valoris seu æstimationis, in vna vel pluribus rebus sibi cōmodis, ita vt nullo afficiatur incommodo. [Secundo verò casu vbi pater donauit fundum aliquem filio absque designatione quotę, tunc nimirum partem donare videtur sibi in ea re competentem, & hoc non quia vxori aliquod inferri possit præiudicium, sed quia testatoris quod habet in re dumtaxat legare & donare videtur, vt docēt Ange. & docto. in.l. domus. §. vltimo. ff. de legatis. 1. ex. l. serui electione. §. fina. eodem titulo tradit latè Ryminal. in. §.1. numero.73. insti. de donatio. Tellius Fernandez in dicta. l. 19. Tauri numero.8. vbi conclusionem ampliat, & limitat vsque ad numerum.12. ad eum vos relego. [Cæterum nunc occurrit aliud exemplum, vitra ea quę dixi supra numero.2. in quo fundari possent filij respectu qualitatis rei filio meliorato assignatæ, licèt in quantitate & valore non fraudentur, veluti si turris vel domus fortis, vel castellum, quod non ex sumptibus & valore ędificij, sed ex redditu æstimari solet, vt in.l. qui bonis. ff. de cessio. bono. quem ibi, dicit mirabilem Bar. & Ioannes de Platea in. l.2. C. de prędijs & alijs rebus nauiculę, Alexand. in. l. maritum in fine, & in. l. si maritus. ff. soluto matrimonio Iaſon. in. §. sed et si quis numero. 11. insti. de actio. & in. l. si constante numero. 150. ff. soluto matrimonio Boeri. decisio 19. numero. 7. Ari. Pinelus in. l. 2. C. de rescindenda venditione. 3. parte. numero. 28. l. si fundum ibi, excusso precio secundum redditum, & ibi, notant docto. ff. de legatis. 1. quod inducit Iaſon in dicto. §. sed & si quis ad multa, nempe, vt esti-

matio reddituum fieri debet,& non sumptuum ædificij in executione contra maritum,vel alium qui habet priuilegium, ne conueniatur vltra quâm facere potest,& in eo qui tenetur alicui reddere alimenta, æstimantur enim redditus,non valor rerum, vt ibi latius videre poteris.Iniquum enim esset in nostra specie, filio meliorato castellum adiudicare æstimatum pro modo redditu & non pro valore ædificiorum, faciet ergo æstimationem filius melioratus adlibitū, & alij eligent vel castellum ipsum, vel æstimationem l.ad officium.C.com.diuidun.

GLOSS. II.

Meliorari possunt plures filij,nedum vnus.

b *Hijo o hijos.* Nota ex lege ista,parentes non solū posse vnum ex filijs meliorare,prout statutum erat per. l.9. tit.5.de legatis lib.3.fori, verum etiam plures ex eis, quod ibi dixit Montal. in verbo mejorare, & notat hic Dida.Castelli in verbo hijos,& Ioan. Lupi num. 2.dixi supra eod.l.2.glos.3.num.1.

GLOSS. III.

1 *Donatio filio facta vltra tertium & quintum reuocatur,quatenus excedit dum taxat.*
2 *Vtile per inutile quando non vitiatur?*
3 *Donatio filio facta etiam magna non reuocatur natiuitate filiorū, nisi quoad eorū legitimam dūtaxat ex communi sententia iure communi.*
4 *Donatio facta vnico filio iure regio an reuocetur quoad tertiam,vel quintam partē natiuitate filiorum, an quoad tertiam & quintam maneat firma?*

Donatio vnico filio facta potest reuocari per patrē alijs sibi natis filijs,ibidem,

c *Que no exceda el dicho tercio.* Melius diceret, *que no exceda la dicha mejora de lo que montare la tercia parte, &c.* Donatio excedens tertium & quintum reuocatur,quatenus dictam quantitatem tertij & quinti excedit,non in totum l.7.tit.12.de donationibus lib.3.fori,& ibi notat Montal. in glossa vltima idem voluit Dida.Castelli in.l.19. Tauri in verbo no exceda, & Ioan.Lupi ibidem numero.2.Segura in repeti.l.vnum ex familia §.sed si fundum numero.145. vsque ad numerum.151.ff.de legatis,2.citat text.in.l.si mihi & Titio. §.1.ff.de legatis,2. vbi si cui legatur, vltra quam capere potest,valet legatum quoad partē ,quā legatarius capere potest,& reliquū ad eos pertinet,quib⁹ iure debetur,sic in specie nostra valebit donatio vsq, ad tertium & quintum,cuius donatarius est capax, reliduum verò diuidetur inter filios. [Et hoc ideo quia vtile potest separari ab inutili, atque ideo per inutile non viciatur,vt in.l.sancimus.C.de donatio.glos, ab omnibus recepta in.l.fenebris.ff.de vsur. alia in.l.fi. ff.de iuri.omni.iud. de quo tractant latè Alexand. & & Moderni in.l.1.§.sed si mihi.ff.de verbo. oblig.vbi Alcia,nu.20.Iaſ.in.l.certiorem dictio.§.quoniā num.7. ff.si cert.pet.Calcane.con.125.nu.24. cum concordan. per Seguram & Did.Perez ad eum congestis in.d.l. vnum ex familia.§.sed si fundum nu.150.ff. de lega.2.

3 [Ex quo infertur,quòd donatio etiam amplissima filio facta non reuocabitur per superuenientiam filiorum,nisi vsque ad legitimam eorū,qui post donationem nati sunt,vt in.l,si totas.C.de inoffi.dona.quam ita intelligunt Bar.ibi Ang,& cæteri interpretes,Bal. Imol.Paul.& Alberi.in.l.Titia Seyo.§.Imperator.ff. de legatis.2.Bald.Sali.Ange.& Tiraquell.in. l. si vnquam in verbo libertis numero.60.& sequen.C.de reuocan.dona.vbi hanc attestatur esse communem, faciliusque clauam ait è manu Herculis extorseris, quàm hanc tam persuasam ac receptam tot seculis opinionē dejcere possis,idem voluit Alexand. cons. 50. nu.7. lib.6.Iaso.consi.171.colum.2,& sequen.lib.4.Ioan.Andre.Anto.& Panor. in.c.vlt.de dona.Ioan. Bernard. in regula.213.fallentia..4.Segura in.d.§. sed si fundum nu.92.quoad alia etenim valida manet donatio, quia vtilē pōt ab inutili separari,nec video huic sententiæ cōtradicentē præter Ripam in.l.si vnquā.47.q. cui assentitur Molin.in tract.de inofficio.donatio.numero 33.& in tracta.de donatio.factis in contractu matrimonij numero.48.& 58.dicuntque donationem valere vsque ad viriles postea natorum portiones,motivbus profectō fundamentis. Quare eorum opinione neglecta,communem sequitur Couarru.lib.1.resolu.1. cap.19.colum.1.& Gaspar Baeza lib.de non meliorandis dotis ratione filiabus.cap.9.numero.32.& sequen.

4 [Iure tamen regio magis dubia est quæstio hæc & in factiones diuisa,sunt enim qui putant,donationem factam vnico filio reuocari ex natiuitate alterius,ita vt ambō æqualiter bona diuidant,ac si donatio facta nō fuisset:omnia siquidem bona patris sunt filiorum legitima,dempta quinta parte.l.9.titul.5,de legatis libr.3. fori.Et licēt tertiam possit vni ex filijs prælegare, vt ibi dicitur& in hac lege,illud verum est,quoties sunt plures filij vel descendentes,vnicus autem filius meliorari non potest iuxta nostratum receptissimam sententiam,quam probaui supra eodem.l.2.glossa.3. nu.3.quare reuocatur donatio in totum, hæc fuit sententia Ioan.Bernardi in regula.213. fallen. 4. & Grego. Lupi in.l.8.titulo.4.partita.5.in verbo a otro ad medium,dicens hac in specie locum esse communi sententię,et si velis tenere tertium bonorum patris non esse legitimam filiorum,prout aliqui tenent, erit locus opinioni Ripę,& Molinei supra relatę. Alij sunt contrariæ sententię,imo quòd non reuocatur donatio quoad quintam partem, quia hęc non est legitima filiorum,& de hoc nemo dubitat, quoad tertiam etiam asseuerant,non censeri reuocatam donationem per natiuitatem filiorum,sed ratam manere, quia hęc non est legitima filiorum,cùm necessariò non debeatur,ex quibus & alijs rationibus id placet Gaspari à Baeza in libro de non meliorand. dot. rati. filiabus cap.9.numero.45.46.& sequen. idem voluisse refert Dida.Castelli in.l.12. Tauri in verbo siguiente,colū.5.

dom

dominus Didacus Couarruuias libr.1. resolutionum capit.19.numero.4.Ioan.Lupi licèt subobscure in repetitio,capit.per vestras §.22. versic. in constituenda numero.15.versic.idem dicendum in tertia de donatio,inter virum & vxorem, quorum opinio mihi verior videtur,si pater natis filijs adhuc in eadem voluntate post natos liberos perseuerauerit, secus si ipse pater velit reuocare,quia poterit,licèt filio tradita fuerit possessio,cùm hæc traditio meliorationem faciat irreuocabilem,vt in hac.l. & præcedentibus dicitur, quæ in nostra specie fieri non potuit, vt probaui ex communi opinione supra eodem.l.2.glossa.3.numero 3.quod fige menti.

GLOSS. IIII.

1 *Mortis tempus spectatur ad inspiciendum valorem donationis tertij & quinti.*
Legitima quanta sit vt sciatur, tempus mortis est spectandum,ibidem.
2 *Donatio simplex filio facta loco meliorationis est, ideo attenditur in ea tempus mortis.*
Legitima soluenda filio ex bonis patris confiscatis, secundum tempus delicti fieri debet æstimatio, ibidem.
3 *Dos an sit inofficiosa,cognoscitur ex bonis,quæ apparuerint tempore mortis.*
Melioratio vel augenda vel minuenda iuxta valorem bonorum paternorum tempore mortis eius, ibidem.

d *Al tiempo de su fin y muerte.* Nota ex lege ista,quòd in meliorationē tertiæ & quintæ partis habetur respectus,& consideratio ad tempus mortis, non vero factæ donationis.Cuius ratio est, quia tertia pars bonorum patris est legitima filij, vt probaui supra eodem l.2.glossa.3.numero.2 quidquid in contrarium dixerit Gaspar Baeza in libro de non meliorandis dotis ratione filiabus cap.9.numero.49.50.& sequen.At in legitima consideratur tempus mortis ad æstimandum valorem bonorum patris,vt in.l.cum quæritur. C.de de inoffi.testa.l.omnimodo eo. tit.l. Papini.§.quartā autē &.§ quoniam autem.ff.de inoffi.testamen. cum similibus.Hanc rationem reddunt Dida.Castelli in.l. 19.Tauri in verbo de su muerte,& ibi Ioan. Lupi numero.5.Anto.Gomez in.l.23. Tauri. [Quod ibi extendit ad donationem simplicem alicuius rei vel quātitatis,quia loco meliorationis habetur, vt in.l.10, in fi.eodem vt ibi etiam voluit Cyfonta.quæst. vlt.Fallit tamē vbi ex statuto soluēda est legitima filio cōfiscatis bonis parētū,quia tūc nō tēpus mortis,sed crimi nis vel confiscationis,spectatur vt tenet Bal.in.l.quāquam.C.ad.l.Falcid.Bart.in.l.cum filius.ff.de verbo. oblig.Paul in.l.in ratione.ff,ad.l.Falci.Dida.Castelli in. l.19.Tauri in verbo de su muerte,& ibi Ioan. Lupi ibi numero.5. [Item si quæramus an dos sit inofficiosa,tempus mortis est attendendum, non tempus constitutionis dotis, ita ex hac lege expendit Ioan. Lupi in.l.19.Tauri nu.21.& eam dicit esse singularem. Denique siue augmentum, vel diminutio bonorum sequatur post meliorationem,melioratio vel augenda erit vel minuenda,vt latè probat Ioan.Lupi in.d.l.19. Tauri numero.13.& 14. cætera huc spectantia dicam infra eodem.l.7.

GLOSS. V.

Commissarius generalis non potest assignare meliorationem tertij & quinti in re aliqua nisi habeat mādatum speciale.

e *A otra persona alguna.* Doctores omnes in.l.19. Taurī in fi.ex qua lex nostra sumpta fuit,eam intelligunt, quoties commissio fuit generalis,nam si specialis fuerit,poterit commissarius assignare meliorationem in aliqua re particulari, prout pater ipse facere poterat, argum.text.in.l.5.tit.4.de testamentis & cōmissarijs supra hoc eodem libro.5.& quæ ibi dixi.

LEY. IIII.

¶ *Que la mejora la pague el heredero en los bienes señalados saluo si no se pueden diuidir.*

Ley.20.de Toro.

¶Los hijos o nietos del testador no pue dan dezir que quieren pagar en dine ro el valor dl tercio ni del quinto de mejora,que el testador ouiere hecho a alguno de sus hijos o nietos,o quādo mejorare en el quinto[a] a otra persona alguna:sino que en las cosas q̄ el testador ouiere señalado[b] la dicha mejora del tercio y quinto,o quando no la señalo,en la parte de la hazienda que el testador dexare,[c] seā obligados los herederos a ge lo dar,saluo si la haziēda del testador fuere de tal calidad q̄ no se pueda cōueniblemēte diuidir,[d] que en este caso mandamos q̄ puedan dar los herederos del testador al dicho mejorado o mejorados el valor dl dicho tercio y quinto en dineros.[e]

GLOSS. I.

1 *Melioratio an dicatur quintum quod extraneo relinquitur?*
2 *Quintum extraneis legatum debet solui in ipsis rebus hæreditarijs.*
Quota bonorum hæredi extraneo prælegata, an debeat solui in pecunia, an in ipsis rebus hæreditarijs?

Universidad de Deusto
Biblioteca

ibidem & numero sequenti.

Correctio legum extenditur ad casus æquiparatos, per l.antiquam,ibidem.

3 *Legibus regijs iudicandum est in hoc regno, & non legibus Imperatorum, nisi quatenus non contradicũt & ratione fundantur.*

Legitima est quota bonorum, & debet solui in rebus hæreditarijs,ibidem.

a *O quando mejorare en el quinto a otra persona alguna.* Notat ex lege ista Tellius Fernã. in.l.20. Tauri vnde hæc sumpta fuit,nu.4.quòd melioratio dicitur, quod ex quinto relinquitur etiam extraneo,idẽ probat latius in.l.21.Tau. nu.5.&.6.Sed contrarium tenet ipse in.d.l.20.num.1.in fine,vbi hæc subijcit verba,& licèt in text.nostro appellet meliorationem quintũ, quod extraneo legatur,intelligitur esse donationem absque comparatione,& legatum absque nomine prælegati,

a & hæc est vera sentẽtia & sine dubio. [Dicit lex nostra,quod filij hæredes patris tenentur reddere quintum extraneo legatum in rebus hæreditarijs,& nõ in pecunia.Quæritur quid si duo extranei deficiẽtibꝰ liberis & descendentibus sunt instituti, & alicui eorũ fuit prælegata quinta vel quarta bonorum pars, an ei possit solui in pecunia,vel an eam partem precisse habere debeat in corporibus hæreditarijs?& Anto. Gomez tomo.1.variarum resolutionum cap. 12.de legatis numero.21.versi.sed pulchrum & subtile dubium mouet hanc quæstionem,& concludit hæredem non liberari præstando valorem dictæ quotę in pecunia,sed teneri eam in corporibus hæreditarijs præstare,etiam si iure communi cõtrarium esset statutum, imo quòd liberaretur præstando interesse eius partis in pecunia, vt in.l.non amplius.§.fi cum l.seq.ff.de lega.1. mouetur Gomezius quia per.l.antiquã erant hi casus æquiparati,vel quòd quinta pars prælegaretur, vel sexta, aut quarta vel tertia,vel alia quæuis quota,vt in.d.l. non amplius.§.fi.disponitur.Cùm igitur in nostra lege statuatur,quod hæredes etiam si sint filij teneantur præstare quintam partem extraneo legatam in ipsis rebus hæreditarijs,& quòd non sit in electione hæredum eam præstare in pecunia,prout iure communi antiquo statutum erat,vt in.d.l.non amplius.§.fin. & l. sequen. ff. de legatis, 1 , nimirum si in alijs casibus huic æquiparatis idem censeatur dispositũ &.d.l.non amplius correcta censeatur,ex doctrina glo. communiter receptæ in.l.si quis seruo alieno glosſ. vltim. C. de furt.& in auth,& non obseruato. C. de testamen. & in.l.quod vero.ff.de legi.& tum potissimum cum sit maior ratio corrigendi hac in specie, cùm instituti sunt extranei, quàm in specie legis nostræ, vbi filij sunt hæredes scripti, quibus iustius esset fauendum

3 quàm extranei. [Sed nihilominus contrarium voluit Telli.Fernan.in.d.l.20.Tauri nu.6.imo quod lex nostra,quæ tantum in filijs & descendentibus hoc disposuit,non extendatur ad alios casus in ea non contentos,nõ enim licita est extensio in correctorijs etiã ex identitate rationis.l.si vero.§.de viro & ibi doct.ff. solu.matr.Mihi autem magis placet opinio Gomezij, quàm hęc vltima Tellij Fernandez ex rationibus per Gomezium traditis quibus non respondet Tellius,

& quia lex illa iuris communis nõ est approbata nec confirmata per leges nostras,quibus in his regnis iudicandum est,nõ per leges Imperatorũ,vt in pragma, 1.huius libri & in.l.3.titul.1.de legibus supra lib.2.nisi quatenus ratione fundantur,& non sunt cõtrariæ nostris legibus,vel rationibus earum,vt in alia specie asseruit Greg. Lupi in.l.3.tit.9.de legatis parti.6.in verbo substituto ante mediũ . At,d.l.nõ amplius.§. cum bonorum &.l.seq.contradicit legi nostræ vel eius rationi, item est cõtra iuris communis regulas, vt ibi dicit Petr.de Bellaper. in qualibet enim re debet legatarius habere partem legatam, si commodam recipiunt diuisionem.§.sed quia versi.post quod senatusconsultum insti.de fideicom.hære.& quia legitima est quota bonorum,& nihilominus filius eam habere debet in bonis hęreditarijs.l.scimus.§.repletionẽ.C.de inoficio.testam.& ibi doct.& in.d.l.non amplius.§.fi.

GLOSS. II.

Melioratio debet filio præstari in re per patrem designata.

b *Que el testador oviere señalado.* Melioratio debet filio præstari in re per patrem designata,vt in.l. precedenti & ibi dixi in glos.1.& hîc expressius dicitur,sed an hoc casu possit solui æstimatio,dicam in glosſ.seq.

GLOSS. III.

1 *Legatum quotæ bonorum potest iure communi hæres præstare in pecunia,iure tamen regio in ipsismet bonis,& non in pecunia.*

2 *Meliorationem tertiæ & quintæ partis factam filio potest cohæres præstare in vna vel pluribus rebus hæreditarijsipso meliorato consentiente, vel ijs dissentibus,secundum quod iudex æstimauerit.*

3 *Melioratio tertiæ vel quintæ partis inter viuos facta,an debeat in eisdem bonis aut in pecunia solui, iure communi aut regio?*

4 *Fructus legati debentur à tempore translati dominij in legatarium verè,non fictè.*

5 *Fructus meliorationis vel donationis certæ rei, vel tertij & quinti signati in re certa à quo tempore debeantur?& num.6.*

Distinguitur si tradita fuit possessio vel non, ibidem.

7 *Fructus meliorationis tertij & quinti absque vlla rei designatione à quo tempore debeantur tradita possessione iuris vniuersalis verè vel fictè?*

8 *Fructus meliorationis nulla facta traditione,nec rei assignatione à tempore moræ debentur, iuxta cõmunem sententiam.*

9 *Lex non amplius.§.cum bonorum,& l. sequen. ff. de legatis.1.& l.nostra explicatur & nume. præcedentibus.*

Dominium quotæ legatæ à quo tempore trãseat?ibid.

O quando

c *O quando no la señalo en la parte de la hazienda que el testador dexare.* Lex nostra corrigit ius commune quatenus statutum erat,quòd vbicunque pars bonorum legatur,licèt ea pars bonorum legata esset in obligatione,hæredi tamen succurritur,vt partem bonorum vel eorum æstimationem præstet. Itaque licet vnum tantum esset in obligatione, vtrunque tamen erat in solutione vt in.l.non amplius.§.cum bonorum & ibi docto.omnes ff.de lega.1. Ex hac verò lege precisse hæres compellitur dare eam quotam in corporibus bonorum & non in æstimatione. Quod procedit non solum in melioratione tertij facta filio, sed & in

a legato quinti facto extraneo. [Poterit tamen hęres si velit vnam vel plures res æquivalentes tertio & quinto ex consensu meliorati , vel eo dissentiente ex iudicis authoritate dare,& melioratus tenebitur recipere, vt in.l.potest.ff.de lega.2.cuius verba sunt, *Potest autem hæres vel in paucioribus vel in vna re relictam partem legatario dare,in quam vel legatarius consenserit, vel iudex æstimauerit*,Addit glo.in verbo estimauerit, secundum quod vtrique expedierit , citat in argu. l. 1. &.2.ff.de solutio.& l. postliminium.§.transfuge.ff. de capti.& ita intelligit tex.nostrum Telli. Fernand. in.d.l.20.Tauri numero.3.versi. Bar. ex figura casus. Mouetur ex doctrina Bar. Iaso. & Lancelot. in.d.l. non amplius.§.cum bonorum.ff. de lega.1. dicentium legem,potest.eiusdem tituli,esse referendam ad primũ

3 casum.d.§.cum bonorum. [Quærit etiam Telli.Fernandez in.d.l.20.Tauri numero.5. an dispositio legis non amplius.§.cum bonorum iuncta.l.seq. ff. de lega. 1. & legis nostrę procedat in donatione inter viuos vel in alio contracta,an scilicet , donata vel vendita tertia parte bonorum vel quinta,debeat fieri solutio secũdum distinctionem. d.§. an verò precisse teneatur reddere res, nec liberetur soluendo æstimationem, & Iaso.in.d.§.bonorum numero. 8. tenet quòd tex. ille non procedit in contractu inter viuos, sed id demum seruatur,quod dispositum fuerit, nec aliud pro alio solui poterit,ex doctrina Bal.in.l.nulla.C.de iure dot. numero.4.versi.modò insurgit, vbi mulier dimidiam bonorum partem dare promittens in dotem,eam precisse dare tenetur,nec liberatur soluendo æstimationẽ. Quorum sententia vera est, licèt contraria placuerit Tellio Fernandez in.d.l.20.Tauri numero.5.ex regula generali,quod valet argumentum de contractibus ad vltimas voluntates.l.quę de legato.ff.de lega.1.ammemor alterius regulę etiam generalis , quòd in contractibus aliud pro alio inuito creditore solui non potest.l.2.ff.si cer.peta.& quòd decisio illa est exorbitans à regulis iuris,vt dixi in glo.1.supra eod in fi. atque ideo minime extendenda,& quia per legem istam decidit ur contrarium,imo quòd melioratio tertij & quinti debeat in rebus hęreditarijs solui,nec liberentur cæteri filij soluendo æstimationem , quòd non solum de melioratione in testamento intelligitur,sed de

4 melioratione quę fit inter viuos , de quibus. l. nostra & precedentes loquũtur. [Dubium tamen est in huiusmodi melioratione tertij & quinti à quo tempore fructus debeantur, & quæstionem istam ita inuoluit Telli.Fernan.in.d.l.20.Tauri numero.7. in fi. & numero. 8. & pluribus sequentibus vt ferè quid sentiat non intelligas,adeo obscurè & prolixe procedit, eam tamen sequentibus conclusionibus resoluendam esse censeo . Sit prima conclusio generalis,translato verè dominio in legatarũ vel donatarium,cui donata vel legata fuit tertia,vel quinta bonorum pars, ab eo tempore debentur fructus.l. hęrennius. ff.de vsur.secus si ficte translatum fuerit,quia dominium fictum nõ habet efficaciã ad dominij trãslationem,vt in.l.1.§. liber tatibus.C.de cadu.toll.quod in specie asserunt Greg. Lupi in.l.34.tit.9.par.6.& Marcus Salon Burgen. in l.3.Tauri numero.945.in fi.dixi latius in.l. 1. glo.14. numero.79.tit.1.de testamẽ.supra hoc libro, sensit Tel

5 li.Fernan.in.l.20.Tauri numero.8.&.9.[Secunda cõclusio specialior,donatione vel melioratione certę rei filio facta à patre in testamento vel contractu inter viuos,si traditio vera vel ficta eius rei interueniat , fructus ab eo tẽpore debentur. Quandoquidẽ ab eo tempore fuit dominium trãslatum in filium melioratum, & consequenter facta fuit donatio irreuocabilis. Idẽ est,si ex causa onerosa donatio inter viuos facta fuerit tertiam tangens personam, iuxta decisionem text. in l.1.vbi latè excussimus supra eod. Nimirum ergo si ab eo tempore fructus cedant lucro donatarij,cum ab eodem tempore dominus esse inceperit. Hoc etenim argumento & ratione vtitur glo.in.l. non amplius.§. cũ bonorum.ff.de lega.1.Ang. etiam in.l.si quis bonorũ in principio & Alexan.ad fi.Iaso.quoque numero.4. eodem. titulo,& Telli.Fernand.in l.20.Tauri numero.12.cum concord.numero præcedenti traditis, & in legato hoc nuncupatim asserunt procedere iure communi Bal in.l.vlti.C.de vsur.& fruct.lega. Alexand. in.l.si tibi homo.§.cum seruus numero.7. ff.de lega. 1. Greg. Lupi in.l.37.in verbo fructos in principio ti. 9. par.6.dixi in.l.1.glo.14.numero.25.in fine titu.4.de testamentis supra hoc libro. Vbi autem traditio nulla interuenit,nec ex causa onerosa donatio facta fuit,fructus debentur à tempore mortis quemadmodum & in alijs legatis iure nostro regio resoluimus supra hoc eodem libro.tit.4.de testamentis.l.1.glosſ. 14.numero 30.& non post moram, prout inaduertenter asseruit

6 Telli.Fernã.in.d.l. 20. Tauri.nu. 10.[Tertia conclusio melioratione tertiæ & quintę partis bonorum patris filio facta in testamento vel inter viuos , si in aliqua re particulari designata fuerit, traditaque possessio vere vel fictè,fructus debentur à tempore traditionis,idem si ex causa onerosa cũ tertio facta fuerit donatio inter viuos: quia ab eo tempore dominium quæsiuit,vbi autem traditio nulla interuenit,cùm reuocari possit per patrem,vt in.l.1.supra eod.fructus debebuntur à tempore mortis iuxta ius nostrum regium, prout in legatis particularibus dixi supra hoc eodem libro tit.4. de testamentis.l.1.glosſ.14. numer.30.Nec verum est quod Telli.Fernand. Dixit in.d.l.20.Tauri numero.11. fructus hac in specie deberi à die moræ, quę constant ex his,quę diximus numero precedenti.

7 [Quarta conclusio melioratione tertię & quintæ partis bonorum patris filio facta ex testamento vel inter viuos,absque vlla rei assignatione, si traditio vera vel ficta interuenerit, ita quod dominium vel possessio ipsius iuris vniuersalis transierit in filium, iuxta no-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ta notata supra codē.l.1.glo.4.num.5.& sequentibus, debentur filio fructus à tempore traditionis veræ vel fictæ: idem in donatione inter viuos ex causa onerosa cum tertio facta, quia dominium ipsius iuris trāslatum fuit in donatarium, vt ibi probaui, vel bonorum omnium pro indiuiso, vt censet Telli. Fernandez in d.l.20. Tauri numero.16. licèt in.l.17. tenuerit oppositum, atque ideo fructus ab eo tempore debentur ipsi filio, rationibus de quibus supra num. præcedentibus.

8 [Verùm si traditio facta non fuit verè vel fictè, fructus debebātur à tempore moræ per heredem commissæ in non tradendo quotam vt in. l. si quis bonorum & ibi docto.notant. ff.de lega.1.eo quòd dominium in eum non fuerit translatum, morte enim donatio confirmatur, & vsque ad eam est reuocabilis vt in. l.1. supra eo. & tempus mortis attenditur ad faciendam cōputationem tertij & quinti, vt in.l.3. supra eo. ita docent docto.communiter in.d.l.non amplius.§.cum bonorum.ff.de lega.2.maximè Bal.Ange.Paul.Alexan. Areti.& Iaso.& in.l.si quis bonorum cod.ti.idem voluit Anto. Gomez hanc dicens communem in tomo 1.variarum resolutio.cap.12.de legatis numero.21. Telius Fernandez in.l.20.Tauri numero.8. respōdetque post Arct.ad.d.§.cum bonorum &.l.potest,sequentē. quòd verbum vendicatio stat ibi impropriè, & quòd text.ille procedit post tempus moræ, atque ita intelligenda sunt, quæ dixi supra hoc eodem lib.ti.4.de testamentis.l.1.glo.14.numer.33.in fine: idem sentire videtur Telli.Fernan.in.d.l.20. Tauri numero.15. [Sed

9 huic sententiæ obstare videtur lex nostra, quæ corrigit.d.l.non amplius.§.cum bonorum.ff.de lega.1.quatenus ex eo per eam legem cōpetebat hæredi soluēdi æstimationē legati quotæ bonorū, nā lex nostra sustulit hæredi hanc electionem, & præcisse astringit præstare meliorationem in rebus hæreditarijs, & nō earū æstimationē. Quare videtur à tempore mortis trāsire dominiū, sicut in cæteris legatis, vt in.2.&.3.cōclusione dixim⁹. Huic tamē obiectioni respōdeo, hac in specie nō trāsire rerū deminū post mortē propter incertitudinē, iuxta cōmunē sententiam doctorum, vt probaui in.d.l.1.glo.14.numero.33.& seq.tit.4.de testam. supra hoc libro. nec iuris ipsius meliorationis, quia nulla traditio interuenit, quare nimirum si fructus debeantur à tempore morę & non antea, vt ibi dixi in re generica, & hæc iudicio meo vera sunt, quidquid confusse inuoluat Telli.Fernan.in.d.l.20.Tauri à nu. 7. vsque in finem, cuius sensum vix percipies, licèt attente legeris.

d *Que no se pueda conueniblemente diuidir.* Nota ex lege ista, quòd vbi bona testatoris non recipiunt commodam diuisionem, potest hęres soluere æstimationem meliorationis tertij & quinti filio meliorato in pecunia. Cuius ratio est, quia dominus hac in specie non est effectus filius, vt probaui supra in glos. precedenti numero.8.&.9. nam si dominium esset ei quęsitum, non posset vtique hæres æstimationem soluere, nisi

2 eo modo vt infra dicam. [Quò fit, vt si donatio fuit facta filio alicuius rei particularis, vel melioratio tertij & quinti assignata in aliqua re particulari, cuius tradita fuit possessio verè vel fictè, & sic ei fuerit quæsitum dominium, non posit aliter filius hæres meliorationis æstimationem soluere in pecunia. Imo si ea res excedit meliorationem & legitimam, & non recipit commodam diuisionem poterit offerre æstimationem dominus maioris partis ei, cui minor pars competit iuxta doctrinam Bar. in.l.sancimus.§.ne autem.C.de donatio. Gomez Arias in.l.20 Tauri numero.6.& ibi

3 Telli.Fernan.numer.14.ad finem. [Vbi autem melioratio tertiæ & quintæ partis bonorum filio facta fuit, nulla facta assignatione in re particulari, sed tradita fuit possessio vere vel fictę, seu quasi possessio iuris vniuersalis, ex qua dominium iuris fuerit in filium translatum iuxta ea, quę diximus supra eo.l.1.glos.4. numero.5.& seq. tunc dominus maioris partis bonorum poterit minorem partem habenti offerre æstimationem, vt dixi num. precedenti. Quod intellige per licitationem iudicis authoritate iuxta doctrinam Bal.in.l. sancimus numero.9. C. de donatio. & notata in.l ad officium.C.cōmun.diuid. &.§.vlti. in fi. de offi.iudi.l.fi.ti.15.par.6. Anto Gomez in.l.20. Tauri in fi.

GLOSS. V.

Legatum quando solui possit in pecunia?
Aliud pro alio solui non potest. Fallit in pluribus casibus, remissiue.

e *En dineros.* Adde. l.si domus. §. in pecunia vsque ad.§. vlti.ff. de lega.1.vbi ex iusta causa permittitur hęredi legatum soluere in pecunia, & sic aliud pro alio soluitur cōtra.l.2.ff. si cert. pet. Quod limita, vt per doct. ibi & per Did.Castelli in.l.20.Tauri glo.vlti.

GLOSS. IIII.

1 *Meliorationis æstimationem potest hæres soluere quoties bona non recipiunt commodam diuisionem.*
2 *Meliorationis æstimatio in pecunia quando solui possit?*
3 *AEstimationem soluere potest dominus maioris partis habenti minorem, modo fiat per licitationem coram iudice & nu. præced.*

LEY. V.

¶ Quel mejorado pueda repudiar la herencia y acceptar la mejora, pagadas primero las deudas.

Ley.21.de Toro.

¶ Mandamos que el fijo o otro qualquier descendiente legitimo mejorado en tercio o quinto de los bienes de su padre, o madre, o abuelos, que puedan si quisieren repudiar la heren-

herencia, a de su padre o madre o abuelos, y acceptar la dicha mejora, con tanto que sea pagadas primero las deudas b del defuncto, y sacadas por rata de la dicha mejora, las que al tiempo de la partija parescieré, y por las otras que despues parescieren sean obligados los tales mejorados a las pagar por rata c de la dicha mejora, como si fuesen herederos en la dicha mejora d de tercio y quinto. Lo qual mandamos que se entienda, ora la dicha mejora sea en cosa cierta o incierta parte de sus bienes e.

GLOSS. I.

1 *Melioratus filius potest repudiare hæreditatem & agnoscere prælegatum.*
Meliratio est quid diuersum ab hæreditate, ibidem.
2 *Emphiteusis an possit retineri repudiata hæreditate?*
3 *Feudum an possit retineri à filio repudiata hæreditate?*
4 *Commenda Indorum an possit retineri à filio repudiata hæreditate.*
Commendatarius Indorum an teneatur soluere debita prædecessoris? ibidem.

a *Repudiar la herencia.* Nota ex lege ista, quòd filius melioratus potest repudiare hæreditatem & agnoscere prælegatum vel meliorationem, quam consequetur à cohęrede. Cęterùm si hæreditatem adierit, partem habebit ex sua persona iure hæreditario, & partem à cohærede iure prælegati. Idem iure communi disponit tex.in.l qui filiabus.§.fi.cum.l.seq. ff.de lega.1. vbi id notant omnes interpretes. l.plane.§.si duobus eod.tit. l.Titia.§.Lutius &.l.miles.§.fi ff.de lega.2.l.1.ti.9.par. 6.melioratio siquidem est quid distinctum ab hęreditate, vt censuit Telli.Fernan.in.d.l. 21. Tauri numero 1.& in.l.18. Tauri in fine, quia repudiata hęreditate potest retinere meliorationem, quam etiam consequi

2 potest, licèt non sit hęres habitu nec actu.l.2.supra eo. & in.l. nostra. [Sic etiā repudiata hæreditate potest filius retinere emphiteusim pro se & filijs vel descendentibus acceptā, licèt secus sit, si emphiteusis pro se & hæredibus accipiatur, ita asserit Bar.in.l. vt iurisiurandi.§.si liberi numero.4.ff.de oper.liberto. cuius doctrina ab omnibus recipitur teste Ario Pinelo in.l.1.C. de bon.mater.3.par.numero.85.d.D.Couarr.libr.2.resolutio.cap.18.numero.4.versi.septimo. [In feudo au-

3 tem maxima est inter doctores controuersia circa intellectum tex. in cap.1 an agnat.vel filij in vsibus feudorum. Sed tandē candē distinctionem esse seruandā quę in emphiteusi, nec vllam fieri debere differentiam inter filios & agnatos est receptior opinio, contra quā plures contrarium tenent, quos fusse refert Pinelus in d.l.1.C. de bon.mater.3.part.numero.85. [Ex quo in commendis Indorum huius regni, cùm potius dicantur ex pacto & prouidentia seu ex familia, quàm hæreditarię, videmus necessarium non esse, esse patris seu prędecessoris hęredes, cùm etiam ad vxores pertineāt filijs deficientibus, atque ideo ad debita prędecessoris soluenda non esse ob noxias, vt colliges ex Tiraquello in tracta. primogeniorum.q.35.numer.11.& seq.& dicam infra tit.proximo.l.6 glo.3.

4

GLOSS. II.

1 *Melioratio filio facta.3.&.5. quomodo in diuisione hæreditatis sit deducenda?*
2 *Quota bonorum in quo differat à quota hæreditatis?*
3 *Melioratus an possit conueneri à creditoribus hæreditarijs, vt æs alienū soluat pro rata, et quid sit statuē dū iure communi & regio? ibi.*
Lex nostra non est correctoria iuris communis, ibidem.

b *Pagadas primero las deudas.* Nota quòd ęs alienum apparens tempore diuisionis deducendum est ex hæreditatis cumulo, & demū debitis ante omnia deductis ex bonis quę supererūt, deducenda est quinta & deinde tertia, vt dicit lex nostra, cętera autem bona inter filios equaliter diuidentur, ita se habet communis practica huius regni in diuisionibus hęreditatum, vt nostrates omnes resoluunt. [In quo ergo differt quota

2 bonorum à quota hæreditatis? Et certè si ad ius commune Imperatorum respicias, hęc est differentia. Nam is, cui relinquitur quota hæreditatis reputatur hęres, & in eū transeunt iura & actiones actiuæ & passiuæ, pro parte. Melioratus verò vel is, cui relinquitur quota bonorum, licet actiones actiuę in eum trāseāt, non tamen passiuę: atque ideo non poterit à creditoribus hęreditarijs conueniri, sed hęres est cōueniendus, etiā si aliqua debita post factam diuisionem apparuerint, licèt ipse à meliorato quod sic soluerit exigere poterit pro patre suę meliorationis, vt in.l. si quis seruum §.fi & l.seq.vbi docto.ff. de lega.1. Anto.Gomez in.l. 20. Tauri numero.2.&.d.D.Couarru.libr.2.resolutio. numero.2,colum.2. in fi. [Iure autem regio per legem

3 nostram idem statuitur, nec est correctoria iuris communis prout dicebat Cifonta.in.l.21 Tauri numero.2. & Molì.melius explicans li.1.de Hispa primog.c.10. numer.14.nisi in hoc tantummodo quod dicā in glo. sequen.

GLOSS. III.

Melioratus in.3.&.5. parte bonorum patris potest cōueniri à creditoribus hæreditarijs post diuisionē apparentibus pro rata meliorationis?

A las

c *Alas pagar por rata.* Nota quòd ęs alienum apparens post factam diuisionem debet solui ab ipso meliorato pro rata quotę in qua fuit melioratus, & in hoc ius cõmune immutatur, non enim poterant creditores melioratum conuenire, sed hæredem, & hæres illud exigere poterat à meliorato, vt dixi in glossa præcedenti numero.2. in fi. per tex.in.l.si quis seruum.§. vlti.&.l.seq.ff.de lega.1.d.D.Couarru.lib.2.resolutio. cap.2. numero.2. prope finem. Iure autem nostro conueniri potest ipse melioratus, vt ibi explicat Couarr. & Greg.Lupi in.l.2.glo.magna tit.9.de legatis par.6. atque idem sentiunt docto. omnes in.d.l.21.Tauri preter Moli.d.li.1.cap.10.numero.14.in medio.

GLOSS. IIII.

1 *Melioratus non est proprie hæres, sed habetur loco hæredis.*
Aliud est esse talem, aliud haberi pro tali, ibidem.
2 *Melioratio est prælegatum non institutio hæredis.*
3 *Melioratio an sit legitima vel pars legitimæ?*

d *Como si fuesen herederos en la dicha mejora.* Nota ex lege ista melioratum non dici posse hæredem quoad ipsam meliorationem, sed prælegatarium, aliud enim est esse talem, aliud haberi pro tali. l. mercis. ff. de verborum significatio. l. si maritus.§. 1.ff. ad. l. Iuliam de adulterijs & ibi notat Bar. l. quoties. C. de hęre. insti. & ibi notat Iaso. & preterea quod est simile, non est idem. l. quod nerua. ff. de poſi. ita notat Ioan. Lupi ex hac lege in l.21. Tauri numero. 23. Et seq. & Dida.
2 Castelli in verbo como si fuessen. [Est enim melioratio prælegatum non institutio arg. tex. in. l. non amplius. §. cum bonorum. ff. de lega. 1. l. quoties. C. fami. herciscun. Montaluus & Rod. Xuarez in. l. 9. ti. 5. de legatis lib. 3. fori. q. 7. & Did. Segura in rep. l. 3. §. vlti. ff. de lib. & posthu. numero. 100. d. D. Couarr. lib. 2. reso. cap. 2. numero. 2. versi. ego verò præmittendum. [Ex
3 quo infert Did. Castell. vbi supra meliorationem nõ esse legitimam nec partem legitimę, sed veriorem puto opinionem contrariam vt probaui supra eod. l. 2. gloss. 3. numero. 2. quod probat tex. quia dicit melioratum haberi loco hęredis, dicam infra eod. l. 7. glo. 2. numero. 3. & 4. & l. 11. glo. 1.

GLOSS V.

1 *Melioratio filio si fiat rei certæ, æs alienum an sit ab ea extrahendum pro rata,*
2 *Donatarius quotæ bonorum vel rei certæ an teneatur ad debita donatoris?*
3 *Melioratio tertiæ & quintæ partis bonorum an sit obnoxia debitis meliorantis,*
4 *Donatio quotæ bonorum an sit libera ab onere creditorum?*

e *Cosa cierta o incierta parte de sus bienes.* Nota ex lege ista quòd ex meliorationę facta filio tertię & quintæ partis bonorum patris etiam si rei certę facta sit melioratio, detrahendum est ęs alienũ ab eadem melioratione pro rata, in quo est singularis & notanda, vt Nostrates asseuerant, nam in melioratione. 3. vel. 5. partis satis ratio suadet, quòd melioratus pro rata teneatur ad debita, cùm bona dicantur deducto ærę alieno, vt in. l. subsignatum. §. bona. ff. de verbo. signif. l. mulier bona. ff. de iure doti. Cęterùm si melioratio sit rei certę non videtur, militare hanc rationem, sed potius cẽsetur legarum rei particularis, quà in specie legatarius
2 non tenetur ad debita. l. 1. C. si cert. peta. [Sic & in donationibus donatarius non obligatur creditoribus hęreditarijs, sed hęres donatoris. l. cris. & l. si pater. C. de dona. &. l. 2. C. de reuocan. his quæ in frau. credi. alie. sunt. Quod procedere contẽdit Deci. cons. 237. nõ solum in donatione rei particularis, sed etiam in donatione quotæ bonorum, vt sit libera ab onere debito
3 rum. [Sed nihilominus & communis est resolutio, quòd melioratio inter viuos, vel in testamento facta tertiæ & quintę partis bonorum, siue certę cuiusque rei, sit obnoxia debitis hęreditarijs, debent enim de cumulo bonorum ante omnia deduci debita, & si quę facta diuisione apparuerint debent ab ipso meliorato solui pro rata eius partis, in qua fuit melioratus, ne aliàs fiat legitimæ filiorum prejudicium, vt in hac lege continetur, tunc autem melioratio rei certæ non erit obnoxia debitis hęreditarijs, quoties non excedit tertium & quintum deducto ære alieno, si facta fuit filio, vel quintum si facta fuit extraneo, tunc etenim hęredes tenebuntur ad debita, non melioratus vel donatarius, quia legitimæ nullum fit prejudicium. Si verò donatio seu melioratio rei certę deducto priusęre alieno tertium & quintũ excedit, vel id quod poterat iure prelegari, ipsius prelegati vel meliorationis diminutio fiet, & pro ea parte quæ diminutione tollitur ab hęrede conuenitur legatarius, hęres autem à creditoribus, qui nullam iure veteri actionem habebant aduersus legatarium, vt supra diximus glo. 2. nu. 2. Iure autem regio, conueniri potest filius melioratus
4 ab ipsis creditoribus, licèt in extraneis seruetur ius cõmune, vt optime explicat dom. D. Couar. li. 2. resolu. cap. 2. ad finem & Greg. Lupi in. l. 2. in glo. magna tit. 9. de legatis par. 6. & Telli. Fernan. in. l. 21. Tauri num. 3. &. 4. Qui tamen carpit Greg. Lupi contrarium tenẽtem, qui fallitur profectò, idem etenim resoluit Moli. tamen li. 1. de Hispa. primoge. cap. 10. numero. 14. cõtrarium voluit. [Quod autem ex Decio diximus nu. 2. quòd donatio quotę bonorum sit libera ab onere creditorum, sed potius ad hęredem spectet, est ęquidem falsum & contra tex. in. l. si quis seruum. §. vlti. ff. de legat. 2. & contra glo. ibi communiter receptam, quę etsi in legato loquatur, idem est dicendum in donatione: quia legatum est donatio. l. 1. tit. 9. de legatis part. 6. & quia militat eadem ratio, vt rectè aduertit Gre. Lupi in. d. l. 2. glo. magna ad fi. tit. 9. de legatis par. 6, & Tellius Fernandez in. d. l. 21. Tauri num. 4.

LEY. VI.

¶ *Que prometiendo los padres por contracto de no mejorar, o de mejorar, sean obligados a lo cumplir.*

¶ *Ley. 22. de Toro.*

¶ Si

¶ Si el padre o la madre, o alguno de los ascendientes prometio por contracto entre viuos de no mejorar[a] a alguno de sus hijos o descendientes, y paso sobre ello escriptura publica, [b] en tal caso no pueda hazer la dicha mejora de tercio ni de quinto. Y si la hiziere que no valga. [c] Y asi mesmo mádamos que si prometio el padre o la madre, o alguno de los ascendientes, de mejorar alguno[d] de sus hijos o descẽdiẽtes en el el dicho tercio y quinto, por via de casamiento[e], o por otra causa onerosa alguna, [f] que en tal caso sean obligados a lo cumplir y hazer. Y si no lo hizieré que pasados los dias de su vida, la dicha mejora, y mejorias del tercio y quinto sean auidas por hechas. g

GLOSS. I.

1 *Promissio de non meliorando coram tabellione facta valet iure regio?*
2 *Lex pactum quod dotali. C. de pactis explicatur.*
Pactum de non meliorando iure communi an valeat? ibid.
Pactum de non meliorando an statuto vel consuetudine permitti possit? ibidem.
3 *Promissio de non meliorando in fauorem vnius ex filijs an liget patrem quoad alios?*
4 *Meliorari an possunt nepotes si pater promisit non meliorare filios?*
Filiorum appellatione quando nepotes contineãtur, ibidem.
5 *Renunciatio filij pacti de non meliorando alios an noceat vxori?*
6 *Promissio de non meliorando alios filios an possit fieri filiæ ex causa dotis vel matrimonij.*
Lex noua corrigens in vno casu ex æquiparatis ab antiqua extenditur ad alium, nisi sit diuersa ratio, ibidem.
7 *Legis Madriciæ. 1. tit. 2. de dotibus & arrhis supra hoc eodem libro explanatio.*
Legis dispositio cessat vbi deficiunt verba & mẽs ibidem.

a *Prometio por contracto entre viuos de no mejorar.* Nota ex lege ista, quòd si parentes vel alij ascendentes promiserunt per contractum inter viuos, de quo fuit facta scriptura publica, non meliorare aliquem ex filijs vel descendentibus, valet promissio, & non poterit
2 eos meliorare. [Opponitur tamẽ de. l. pactum quod dotali. C. de pact. vbi pactum de non meliorando aliquem ex filijs, sed quod succedant omnes æqualiter, non valet, vt pote contra bonos mores & libertatem testandi, & ibi Bal. Salice. & Recentiores notant cum concordantijs à Tiraquello congestis & pluribus rationibus ab eo traditis in lib. primigeniorũ quęstio. 6. numero. 17. & pluribus seq. vbi fusse discutit. Anto. Gomez in. l. 22. Tauri numero. 19. versi. aduertendum & cęteri interpretes. Cui oppositioni responderi non potest, nisi quòd lex nostra illam corrigat, vt omnes fatentur. Corrigitur etiam opinio Decij cons. 184. vbi respondit pactum de non auantagiando, prout ipse loquitur, & sic de non meliorando cum filia factum esse nullius momenti, quia sub illo pacto negatiuo continetur aliud affirmatiuum, nempe, vt omnes filij ęqualiter succedant, vt idem Deci. notat in. d. l. pactũ quod dotali numero. 7. Boeri. in consue. Bituricen. in titulo des costumes concernes les mariages & douaj res. §. 5. versi. sed quęro de quæstione, quod aduertit Telli. Fernandez in. l. 22. Tauri numero. 1. & Ioann. Lupi num. 15. & Did. Castelli in glo. 1. Anto. Gomez numero. 19. in fi. &. 20. & sequentibus vbi plures reddit decidendi rationes ad. l. nostram, & quod statuto vel consuetudine hoc induci possit notat Bal. in. l. cum archimedoram. C. vt in poſſ. legato. Alexand. in cap. filij nati si de feudo fue. cõtrouer, de quo late agit Guill. Bene. in rep. cap. Raynutius in verbo duas habens filias nu. 197. & numero. 200. cum seq. de testam. Gaspar. Baeza in libro de non meliorand. dotis ratio, filia. capit. 22. in fi. Boeri. in consue. Bituricen. de consuetud. matrimo. §. 5. col. pen. [Intellige tamen legem istam procedere
3 quoties pater in fauorem omnium filiorum, hanc fecit promissionem non meliorandi, tenetur enim eam omnni casu seruare. Vbi verò promisso facta fuit in fauorem vnius, qui forte matrimonium cõtraxit, vel ex alia causa ei hoc promisit, ipso pactum remittente tacitè vel expresse, poterit pater alterum ex reliquis filijs meliorare, & cæteros filios cum quibus pactum factum nõ est prejudicare, vnum vel plures ex eis meliorando. Quoniam pacta inter paciscentes sunt seruanda. l. 1. §. 1. ff. de pact, nec ad alias extenduntur personas. l. epistola. §. pactum & ibi Bart. ff. de pact. & l. ex cõuentione. C. eo. cum alijs per Ioan. Lupi citatis qui hanc obseruat limitationem in. l. 22. Tauri numero. 11. & ibi Anto. Gomez, latè eam examinans numer. 24. & Tell. Fer. idem sensit ibid. nu. 11. [Sed an possit pater
4 meliorare aliquem ex nepotibus promissione ab eo facta de non meliorando filios? Et Nostrates communiter cõcludũt, non posse nepotes meliorare, quia est eadem ratio in nepotibus quæ in filijs, & tunc appellatione filij nepotes cõtinentur etiã in materia odiosa l. filij appellatione. ff. de verbo. signi. l. senatus. ff. de ritu nupti. hoc tenet nuncupatim Cifont. in. l. 22. Tauri numero. 2. & Anto. Gomez numero. 27. Dida. Perez ad seguram in rep. l. 3. §. fi. numero. 51. ff. de lib. & post. vbi bene fundat. Quorum sententia vera est, licet Ioã. Lupi dubitet numero. 2. & Didac. Castelli in verbo o descendientes, & Telli. Fernan. num. 7. 8. 9. &. 10. hanc sententiam subdubie tamen restringãt & limitent, ni

si pa

Universidad de Deusto
Biblioteca

si pactũ de non meliorando fuerit purũ & absolutum & sine aliqua causa ad filios relatũ, tunc enim censent posse meliorari nepotes. Quia in huiusmodi prohibitionibus nũquam sub nomine filij continetur nepos, nisi nominatim esset expressus verbo vel ratione, vt in simili declarat tex. in auth. de resti. fideicom. §. manifestum, Bal. in. l. voluntas num. 13. C. de fideico. doct. commu. in. l. filiusfa. §. diui ff. de lega. 1. Quæ ratio non obstat sententiæ nostræ, quoniam supponimus eandẽ rationem esse in nepote, quæ in filio. Nam licèt testator rationem nullam expresserit, quare promisserit filios non meliorare, nulla alia dari potest, nisi quia voluit, eos æqualiter succedere, quod non fieret si nepotes ex aliquo eorum melioraret: in effectu enim esset meliorare filios. Et quia tex. iste hoc expresse decidit, ibi, a alguno de sus hijos o descendientes, nõ enim exigit necessario, quòd in pacto contineatur prohibitio meliorationis filiorum & nepotũ, prout putabat Did. Castelli in verbo, o descendientes, sed sat esse vel prohibere filiorum melioriationem, vt nepotes vel alij descendentes prohibiti censeantur, vel prohibere meliorationem descendentium, quod colliges ex dictione alternatiua in hac lege posita, cum dicit o descendientes, cuius natura est, vt sufficiat alteram eius partem esse veram, l. si is qui ducenta. §. vtrum vbi Bart. latè. ff. de reb. dub. [Et licèt filius, in cuius gratiam facta fuit promissio de non meliorando alios, remittat pactum & promissionem, vel moriatur antequam parentes decedant, nullum ex hoc fiet præiudicium vxori filij renuntiantis: quippe cui fuit ius quæsitum, quod ab ea auferri nequit absque eius consensu argu. tex. in l. si post mortẽ. §. fi. ff. de cõtra tab. vbi gl. notat. Bart. & cæteri interpretes, Anto. Gomez in. l. 22. Tauri numero 23. [Quid si filiç ob causam matrimonij cum certo homine contrahendi facta fuerit promissio de non meliorando alios filios, an valeat hęc promissio, an verò vitietur, & pater possit ea non obstante filios meliorare? Et videtur nõ valere eo ꝙ hîc pactificãtur promissio de meliorãdo, & de nõ meliorãdo. Sed quoties duo casus æquiparãtur in lege antiqua, lex corrigẽs in altero eorũ porrigitur ad alterũ. l. si quis seruo. C. de fur. vbi gl. fi. & oẽs doct. At lex Madricia, anni. 1534. transcripta in. l. 1. tit. 2. de dotibus & arrhis supra hoc eodem libro facta fuit post legem nostram, quæ prohibet meliorationẽ filiç ex causa dotis, vel ex causa matrimonij, ergo censebitur prohibita promissio nõ meliorãdi aliquem ex filijs ex eadem matrimonij causa, cùm hi casus per hanc legem pactificentur. [Hoc tamẽ non obstante contraria sententia verior est, imo quòd huiusmodi promissio de non meliorando alios filios, valeat ex causa matrimonij vel dotis in filiæ fauorem facta: ratio enim prohibitionis. d. l. 1. tit. 2. de dotibus supra hoc lib. non ex alia causa fuit, ꝙ ne aliorũ legitima melioratione ratione dotis vel matrimonij exhauriatur. Nostra autem in specie legitima aliorũ filiorum non minuitur propter dotem sorori traditam, vtpote quæ solùm portionem debitam accipit, nec aliorum portiones legitimas minuit. Cùm ergo lex illa Madricia de non meliorandis filiabus loquatur, hęc non est melioratio, potius enim dicitur filia damnum effugere, quàm meliorationem capere. Cum ergo desiciant verba & ratio legis, nimirum si deficiat similiter eius dispositio. l. 4. §. quoties. ff. de dam. in fecto, dixit in simili. q. licèt de hac non meminerit, Gaspar Baeza in lib. de non meliorandis dotis ratione filiabus. c. 22. numero. 9. cum ergo nõ sit eadem ratio, diluitur argumentum contrarium.

GLOSS. II.

1 *Scriptura publica requiritur in pacto de non meliorando vt irreuocabile sit, secus in pacto seu promissione meliorandi,*

2 *Promissio meliorandi quare scripturam publicam nõ exigat, promissio autem non meliorandi eam requirat?*

3 *Telli Fernandez rationes ad. l. nostram reprobantur*

4 *Promissionis non meliorandi fortior est prohibitio, quàm meliorandi.*

5 *Scriptura priuata an sufficiat in promissione non meliorandi?*

6 *Scriptura pro forma requisita si amittatur potest probari per testes.*

b *Y passo sobre ello escriptura publica.* Nota ex lege ista promissionem de non meliorando cæteros filios in fauorem vnius factam ita demum valere, & esse irreuocabilem, si de ea fiat scriptura publica coram tabellione, quę scriptura nõ requiritur in promissione de meliorando: quod ex lege nostra expendit Dida. Castel. in. l. 22. Tauri in verbo scriptura publica, & ibi Ioan. Lupi numero. 4 Anto. Gomez numero. 28. Telli Fer. numero, 4. d. D. Couar. in rèlectione. cap. quamuis pactum in. 3. partis initio numero. 2. ad finem de pact. in 6. [Quærit etiam ibi Telli. Fernan. rationem differentię inter hos duos casus, quare magis in priore requiratur scriptura publica quam in secundo, cùm maiori ratione id exigi deberet in secundo, in quo maiori damno afficiuntur filij, cum melioratio vnius discordiam pariat inter alios, pactum autem de non meliorando concordiã potius pręseferat, cùm æqualiter omnes succedant, & sic causa reducatur ad ius commune: refertque Verengarium in capit. 1. de filijs natis ex matrimonio. c. 6. pręludiorum numero 12. 3. circunstantia, rationem huic discrimini assignantem, ideo exigi scripturam, vt facilior sit probatio. Quam ipse reprobat, eo quòd nulla maior ratio in pacto negatiuo, quã in affirmatiuo considerari possit, quare facilitas probationis in negatiuo desideretur magis quàm in affirmatiuo. Et tum maxime cùm maiori obligatione pater sit astrictus in promissione affirmatiua, quàm in negatiua, quo circa maiori

iori obligatione probationis hoc pactum grauandum erat. [Quare ipse reddit duas alias rationes satis friuolas. Primã, quia in pacto negatiuo fuit necessarius interuentus tertiæ personæ, hoc est tabellionis publici, qui à patre potuit stipulari, non autem dicit, quare in affirmatiuo hoc idem non exigatur. Nec est verum iure nostro regio hanc notarij stipulationem requiri iuxta. l. 2. tit. 16. de contractibus & obliga. infrà hoc eodem libro, vbi dicam & tradit. d. D. Couarr. lib. 1. varia. resolu. cap. 14. & in relectio. cap. quamuis pactum in initio. 3. partis numero. 4. Secundam, quia authoritas tabellionis reddit irreuocabilẽ donationem vt in l. 17. Tauri, quæ transcripta fuit supra eod. l. 1. sic & in promissione de non meliorando dicit exigi scripturã, vt fiat irreuocabilis. Hoc vltimum fateor, sed non reddit rationem differentiæ inter pactum affirmatiuum & negatiuum, sed solum dicit differentiam. Quod autem in initio rationis dixerat, authoritatem tabellionis reddere irreuocabilem donationem, præterquàm quod extra quæstionem nostram est, falsa est opinatio Tellij, non enim sufficeret authoritas tabellionis ad irreuocabilitatẽ donationis seu mehorationis, nisi instrumentũ coram tabellione redderetur donatario iuxta. l. 1. supra eod. vbi dixi. [Quare aliam esse diserminis rationem existimo. Fortior enim fuit prohibitio pacti de non meliorando, quàm meliorandi, vt in l. pactum quod dotali. C. de pact. & ibi nõtant docto. omnes vt dixi supra eo. glo. 1. numero. 2. & dicam in glo. 4. quare nimirum si in pactũ negatiuũ cautiorem formam requirat, quàm affirmatiuum, quòd nimirũ causam prohibendi habeat, vt Anto. Gom. explicat in. l. 22. Tauri numero. 21. in fi. Vel Dic. ideo in vltimo casu non exigi scripturam, quia requiritur, vt valida sit promissio meliorandi, quòd facta sit ex causa onerosa dotis vel matrimonij, vt dicam in glo. 5. in primo autem casu ideo requiritur scriptura, quia nulla exigitur causa onerosa. Quare æquũ visum fuit legislatori, huic suspectæ & iure communi prohibitæ pactioni robur addere publici instrumenti, vt ex hac causa iuste iuri gentium & communi derogari posset. [Scriptura autem priuata minime sufficiet in specie legis nostrę, cum lex nostra potius ad solemnitatem respexit quam ad probationem. Nam si ad probationem respexisset omnis scriptura dicitur publica, cui de iure, vel speciali consuetudine fides adhibetur ex sentẽtia Speculatoris. in tit. de instru. edi. §. nunc dicendum, versi. & generaliter, cui ad stipulatur Soci. cons. 62. numero. 20. versi. imo fortius li. 1. Aimon Saullia. in tracta. de anti qui. tempo. 1. par. numero. 245. versi. sed hîc quęro de vna quęstione Telli. Fernan. in. d. l. 22. Tauri nume. 6. qui tamen resoluit, ideo huic opinioni locum non esse in specie legis nostrę, quia tunc demum procedit cùm solummodo consideratur probatio, non cùm solemnitas. Quare retractus ab eo, quod semel consuluerat, fuit in specie nostra deceptus opinione Speculatoris.

6 [Fateor tamen in specie legis nostræ si scriptura amittatur, posse per testes probari promissionem non meliorandi. l. testium in fi. C. de testib. vbi licet scriptura pro forma requiratur & pro substãtia actus, si sit amissa, poterit probari per testes, ex quo id expendũt Pet. Iaco. Butr. Cin. Bar. Alber. Bal. Ang. Salicc. & docto. cõmuniter ibidem teste Anto. Gomez in. d. l. 22. Tauri numero. 28. vbi citat concordantes, idem ibi asserũt Ioannes Lupi numero. 7. & 9. & Did. Castelli in verbo scriptura.

GLOSS. III.

1 *Melioratio filio fieri potest, in cuius gratiam pater fecit pactum de non meliorando alios.*

2 *Melioratio facta à patre contra promissionem de non meliorando valet quoad alios, non quoad filium cuius gratia promissio facta fuit, soiumque pro sua parte reuocatur.*

3 *Melioratio fieri potest contra promissionem factam de non meliorãdo alios filio mortuo viuo patre absque liberis, licet hæredem extraneum reliquerit.*

c *Esila hiziere q̃ no valga.* Limita, vt dixi supra eod. l. glos. 1. nu. 3. Limita secundo, nisi in fauorem eius, cuius causa fuit facta promissio non meliorandi alios. Potest siquidem pater qui tui gratia promisit non meliorare cæteros filios, te ipsum meliorare, ne quod tuo fauore inductum est, in odium tuum retorqueatur, cõtra. l. quod fauore. C. de legi, & quia pactũ fauorabile non potest in odium eius, cuius fauore factum fuit retorqueri, secundum Bart. in. l. quamuis. ff. de pignorac. actio. Did. Castelli. in. d. l. 22. Tauri. verb. que no vala, col. vlt. Ioan. Lup. nu. 12. [Tertio limita, vt melioratio sit nulla, quod attinet ad filium, in cuius gratiam fuit facta promissio de non meliorando, quoad alios vero valebit, potest enim hac in specie vtile separari ab inutili, prout in eo quod excedit melioratio tertiũ & quintum dixi supra eo. l. 3. glo. 3. numero. 1. 2. & 3. ex quo id asserit Did. Castelli in. l. 22. Tauri in verbo que no vala. [Quartò limita, nisi filius cuius fauore fuit facta promissio decesserit viuo patre nullis filijs relictis, tunc etenim poterit non obstante promissione, quem malit ex cæteris filijs meliorare, licèt eis relictis nõ posset, ita asseuerat Did. Castelli in. d. l. 22. Tauri in verbo que no valga in fi. & ibi Ioan. Lupi nume. 11. & 13. & Anto. Gomez numer. 24. in fine. Sed videtur in pręiudiciũ hęredũ etiã extraneorum non posse alios filios meliorare, nam ita prodest hæredi extraneo pactum, sicut & descendenti. l. secundum vbi Sali & doct. C. de contra. & commit. stipula. Bal. in. l. 1. in fi. ff. de pact. Telli. Fernan. in alia simili specię in. l. 22. Tauri numer. 20. Hoc tamen non obstante vera est limitatio, nam pactum hoc non meliorandi alios fuit factum ad effectum, ne legitima portio filij, in cuius gratiam factum fuit, minueretur, quoties autem moritur filius, cui hæc promissio facta fuit viuo patre, nulli ei legitima debetur. l. cum quęritur & ibi docto. notãt C. de inoffi. testam. quare cessante legitima cessat promissio vel effectꝰ promissionis, secus si filios reliquit, nam hi subintrant in locum patris. §. sui versic. sed vt nepos insti. de hęre. quali. & differẽ.

GLOSS. IIII.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 *Pactum succedendi seu meliorandi iure communi est improbatum & quare?*
Pactum succedendi vel meliorandi an firmetur iuramento? ibidem.
Pactum meliorandi iure regio validum est, si fiat ex causa, ibidem.
2 *Leges ciuiles quando possint super iure gentium vel naturali disponere?*
3 *Promissio meliorandi filium ob causam matrimonij, si filius ante patrem decedat filijs relictis valeat nec ne, & an teneatur omnes nepotes meliorare?*
4 *Meliorare promittens filium, qui vivo patre decessit sine liberis extraneo hærede relicto, an teneatur meliorationem hæredi extraneo facere? vel an censeatur facta filio præmortuo?*
Pactum prodest contrahenti & eius hæredibus, ibidem.

d *De mejorar a alguno.* Nota ex lege ista quod licèt iure communi Imperatorum pactum de meliorando, vel de succedendo alicui sit improbatum, & ex eo nulla oriatur obligatio ciuilis vel naturalis, vt in.l. stipulatio hoc modo concepta.ff.de verbo.oblig. eo quod sit contra bonos mores, & inducat votum captandę mortis, & tanquam impediens libertatem testandi. l.cum donationis in fine.C.de transact. l. pactum quod dotali.C.de pact vsqueadeo, vt iuxta receptiorem sentẽtiam non firmetur iuramento vt Bar. & docto. attestãtur in.d.l.stipulatio hoc modo concepta Tiraq.de iure primigeniorum.q 6.numero.7. vbi plures citat concordan. & d.D.Couarr.in relect.capit.quamuis pactũ in initio.3.partis numer.2. Anto.Gomez in.l.22. Tauri numero. 17. Iure tamen nostro regio valet pactum de meliorando aliquem ex filijs absque iuramento, si fiat ex causa onerosa dotis vel matrimonij, vt hic statuitur. [Et quod lex ista fieri potuit, probat optime Anto.Gomez in.l.22. Tauri numer.21. versi. itẽ etiam ista lex, quia pactum istud reprobatum erat iure gentium & ciuili, nõ naturali, sed in his quæ inducta sunt iure ciuili vel gentium lex positiua disponere potest ad libitum supplendo, declarando, aut corrigendo l. iurisgentium & ibi doct. ff.de pact. Quinimo etiam si reprobatum esset iure naturali, lex ciuilis potuit ex ista causa legem naturalem distinguere & modificare, seu limitare in casu aliquo speciali, ex singulari doctrina Innocen. in cap. quę in ecclesiarum in fi. de constitu. cui accedunt Panor. ibi numero. 8. & Feli. 2. col. idem voluit Innocen. Abb. & docto. communiter in cap. vlti de consuetu. Bar. in.l. omnes populi numero 22. ff.de iust. & iure, vbi etiam Rayneri. in lectura, Alberi. cõlum. 14. Bar. in. l. constitu. digestorum cum concordan. ab Ant. Gomez congestis vbi supra. Iusta autem causa validandi hoc pactũ fuit causa onerosa matrimonij, ne gener, qui sub hac spe contraxit matrimonium, decipiatur & lędatur. Hodie tamen hęc promissio meliorandi fieri non potest filię ex causa matrimonij vt in.l.1.tit.2.de dotib. supra hoc lib. intellige ergo legem nostram in melioratione filio facta ex causa matrimonij. [Quærũt Nostrates, quid si pater ob causam matrimonij filium promisit meliorare in tertio & quinto, postea verò contracto matrimonio decedit filius relictis liberis, nunquid poterit auus alterum ex nepotibus suis meliorare? & Anto. Gomez in. d.l.22. Tauri numero.25. resoluit non posse, sed omnes repræsentant locum patris sui prędefuncti, atque ideo æqualiter succedunt in ea parte meliorationis, quam auus facere tenebatur filio suo, nec eam accipient nepotes ab auo, sed tanquam ex bonis patris sui, citat Anto. Gomez tex. in auth. de nupti. 6. si verò filiorum colla. 4. vbi nepotes ex filio præmortuo succedunt in eadẽ portione, quã pater eorũ erat habiturus. Idem voluit Did. Castelli ibidem in verbo que no vala. versi. viterius quęro, & ibi Telli Fernan. numero. 19. [Vbi autẽ filius moritur nullis relictis descendentibus, pater liberatur à prędicta promissione meliorandi, nec tenebitur seruare pactum cum extraneo hęrede instituto, quia ille non est capax meliorationis, sed filius testatoris vel nepos vt in.l.2. supra eo. ita censet Ioan. Lupi in.d.l.22. Tauri numer. 13. Verùm enimuero Telli Fernandez in.d.l.22. Tauri numero.20. tenet contrarium. imo quòd ad quemlibet hęredem extraneũ transeat hoc pactum, quodque factum esse censeatur, vt subdit lex nostra, omnis enim acquisitio quæ fit ex contractu prodest contrahenti & eius hęredibus. l. secũdum & ibi doctores. C.de contra. & cõm. stipula. Bald. in.l. 2. in fi. ff.de pact. Sed tu tene priorem opinionẽ, quia tũc demũ promissione meliorationis facta filio, melioratio facta esse cẽsetur, cũ pater promittẽs mortuus est superstite filio, quia tẽpore mortis fecisse fingitur vt in hac lege scribitur, & dicemus infra in glossa vlti. vbi autem filius præmoritur, si nulli supersint nepotes ex eo, qui eundem repręsentent, & eius locum subintrent, hęredes extranei capaces non sunt meliorationis, vt est notissimum. Quare dicẽdum est meliorationem nec censeri factam, nec patrem astringi ad faciendum propter incapacitatem extraneorum, qui ab eo scripti sunt hęredes.

3 trimonij.

4

GLOSS. V.

1 *Donatio vel promissio donandi requiritur, vt fiat ex causa matrimonij præsentis vel futuri, vt reuocari non possit, non præteriri.*
2 *Matrimonium contractum sub cõditione si papa dispensauerit, est nullum, si nouus consensus non præstetur, & cuilibet eorum licet ab eo discedere, etiam si dispensatio obtenta sit.*
3 *Donatio vel promissio donandi ex causa matrimonij an possit reuocari per primum actum matrimonij inualidi, vel sit valida, & irreuocabilis si nouus cõsensus accedat.*

e *Por via de casamiento.* Requiritur autem vt donatio ex causa matrimonij fieri dicatur, quòd fiat non ob prętęritum matrimonium, sed ob presens. vel futurũ, idem in promissione meliorandi, ob eandẽ causam, vt in.c.

in.c. quamuis pactum, ibi dum nuptui tradebatur de pact. in.6. & in cap.1.de fil. nat. ex matri. ad Morgana. contr. ibi, tempore sponsaliorum, vbi id probat Berengarius cap.6.numero.9.1. circunstantia Tellius
2 Fernandez in.l.22. Tauri numero.17. [Et vsque adeo ad futurum matrimonium refertur hæc promissio, vt non consumatur primo actu inualido, veluti si quis contrahat cum muliere consanguinea vel aliud impedimentum habente, sub conditione si Papa dispensauerit, est enim matrimonium nullum, quia consensus pręstitus ante dispensationem est similiter nullus, & sic requiritur nouus consensus post dispensationem, & donec præstetur, quilibet eorum potest ab eo discedere secundum communem sententiam doctorum nempe Innocen. Cardi. & Panormi. in capit. super eo de condi. appos. idem voluit Prępos. in cap. per venerabilem. §. quod autem numero. 69. & .70. qui filij sint legi. Areti. consilio. 142. Ancarra. consilio. 239. Paul. Paris. consilio. 42. numero. 42. libr. 4. & hanc esse communem attestatur Areti. in.l. apud Iulianum. §. constat numero. 11. quam legit sub. l. cum seruus. ff. de legatis. 1. dom. Dida. Couarru. de sponsali. 2. par. cap. 3. numero. 7. Telli. Fernandez in. d.l. 22. Tauri numero 18. quod potissimùm procedit, iuxta concilium Tridentinum, vt probaui supra hoc libr. 5. titulo. 1. de matrimonio glossa. 1, rubricæ numer. 30. &. 63. 64. &. 65.
3 [Itaque donatio filio facta ob causam matrimonij nõ poterit reuocari, eo quòd matrimonium ab initio contractum fuit nullum, & non reualidetur per nouum consensum, vt valeat ex tunc, sed vt ex nunc, quia promissio meliorandi vel melioratio, non potest reuocari nec ab ea discedi, prout à matrimonio, cùm semper donasse vel promisisse intelligatur pro matrimonio valido, ex his quæ notantur in.l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudi. & est text. in. l. filię meę. ff. de condi. & demonstra. vbi ex actu inualido non consumitur conditio, nec ius relatum ad actum eum concordan. à Tiraquel. congestis in relictio. l. boues. §. hoc sermone. 1. limitatione. ff. de verbo. signi. ex quibus hãc opinionem obseruat Telli. Fernandez in. d.l. 22. Tauri numero. 18.

GLOSS. VI.

Dos est onerosa respectu mariti, & lucratiua respectu vxoris.

f *Otra causa onerosa alguna.* Repete hîc quę diximus supra eod. l.1. glossa. 7.8. &. 9. & notat ex his verbis Dida. Castelli in.l.22. Tauri in verbo onerosa, quòd causa dotis est onerosa, intellige tamen esse onerosam quoad virum, nam quoad vxorem dicitur lucratiua l.fi. §. si à socero. ff. quæ in frau. cred. dixi supra hoc eodem libro tit.2. de dotibus. l.1. glosl. 4. numero. 4. &. 5. Gom. numero. 12. & Telli. numero. 16. in. d.l. 22. Tauri.

GLOSS. VII.

1 *Promissio donandi vel meliorandi filium in tertio & quinto, habetur pro facta post mortem patris.*
2 *Circuitus est vitandus.*
Promissio liberandi pro liberatione habetur, ibidem.
3 *Promissio obligandi se pro certa quantitate pro facta habetur die aduenientę.*
4 *Promissio vendendi vel aliàs contrahendi ad quid obliget promittentem?*
5 *Promissio renunciandi hæreditatẽ iurata pro renuncia tione habetur.*

g *Sean auidas por hechas.* Nota legem istam singularem, quòd promissio donandi vel meliorandi filium in tertio & quinto operatur donationem & meliorationem, ita vt si eam non fecerit censeatur post mortem patris facta, quod expendit ex hac. l. Dida. Castelli in glosl. vlti. & Ioan. Lupi nu. 21. in. d.l. 22. Tau. & ibi
2 Gomez Arias nu. 21. [Cõfirmatur hæc sententia, quia circuitus est vitandus. l. cum fundus. §. seruũ tuum. ff. si cer. pet. l. dominus testamento. ff. de condict. indeb. notatur in Clem. auditor de rescrip. optimus tex. in. l. si intra. ff. de pact. vbi promissio liberandi exceptionem parit aduersus agentem, ac si liberatio iam facta fuisset, idem probat tex. in. l. si creditoris, & ibi notat Bald. C. de fideicõ. l. si non sortem, §. adeo. ff. de condi.
3 indebi. [Confert etiã doctrina singularis Ioan. And. in speculo rub. de obliga. & solutio. colum. 1. dicentis, quòd si quis promisserit intra certum diem se obligaturum ad dandum mihi decem, poterit statim sedente die, sine alia obligatione à me conueniri ad decem, quam opinionem sequuntur Alexand. Soci. & Iason & Purpura. numero. 15. in. d.l. cum fundus. §. seruum tuum. ff. si cert. pet. idem Iaso. in. d.l. dominus testamẽto. ff. de condi. indeb. & in. l. fideiussor. §. meminisse. ff. de lega. 1. estque communis opinio, vt attestãtur eam sequuti Matth. Affli. decis. 61. Ant. Rube. cons. 29. col. 2. Tiraquel. lib. 2. de retractu in fi. num. 26. Galliaul. in rub. ff. de verb. oblig. numer. 61. Thom. Grãm. decisio. Neapoli. 103. nu. 187. & pluribus seq. dom. Did, Couar. in relectio. c. quamuis pactum in initio. 3. partis nu. 3. de pact. in. 6. Telli. Fernand. eo tacito, in. d.l. 22. Tauri nu. 15. quibus adhæreo, quamuis multi tenuerint contrarium à Decio citati in. d. §. seruum tuum Fulgo. &
4 Iaso. in. l. in bonæ fidei. ff. de præscrip. verb. [Faciũt â me tradita supra hoc libro. tit. 1. de matrimo. glosl. 1. rubricæ nu. 43. vbi dixi, quòd vendere, vel fideiubere, locare, vel aliàs cõtrahere etiã matrimoniũ promittẽs ad id faciendũ cõpelli potest, nõ tamen habetur pro facto, quia restat aliquid solemne faciendum, nostra autem in specie ad circuitum vitãdum habetur donatio vel obligatio pro facta, quia nihil restat faciendum,
5 quod aliam maiorem solemnitatem requirat. [Sic & promissio renunciandi hæreditatem iurata eo ipso facta censetur: quia nihil aliud solemnitatis restat faciẽdum, vt Bald. censuit in. l. pactum dotali quęst. 18. C. de collatio. Roman. in singul. 183. latissimè omnium Boeri. decisio. 3. dom. Dida. Couarru. in relect. capit. quamuis pactum in initio. 3. partis numero. 3. de pact. in. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

LEY. VII.

¶ *Que en el valor de la mejora del tercio se tenga consideracio al tiempo de la muerte del que la hizo.*

Ley.23.de Toro.

Quando el padre o la madre por contracto entre viuos o en su postrimera voluntad, hizieren a alguno de sus hijos o descendientes alguna mejora del tercio de sus bienes q̃ la tal mejora ava consideracion a lo que sus bienes valieren al tiempo de su muerte, [b] y no al tiẽpo que se hizo la dicha mejora[c].

GLOSS. I.

Melioratio quintæ partis bonorum, vt de hæreditate seu bonis melioranris deducatur debet inspici tempus mortis, non donationis, sicut in melioratione tertiæ.

a *Alguna mejora del tercio* Nota verba hæc, ex quibus Tellius Fernandez in.l.23.Tauri numero.1. elicit vnũ satis singulare, quòd lex nostra præcipiens haberi consideracionem ad valorem bonorum tempore mortis, & non tempore donationis, procedit in melioratione tertij, vt etiam expendit.l.3.supra eodem. De melioratione autem quinti nihil disponit lex ista, nec lex.3. supra eodem: quare videtur considerandum esse tempus donationis, non mortis. Sed nihilominus ipse resoluit in melioratione quinti, sicut & tertij habendam esse considerationem ad tempus mortis, appendit.l.29. Tauri quæ transcripta fuit in l.3.titulo. 8. de hæreditatibus & earum diuisione infra hoc eodem libro, rationem huius decisionis videbimus in gloss.seq.

GLOSS. II.

1 *Melioratione tertij filio facta, habetur cõsideratio valoris bonorum tempore mortis patris, non tempore donationis.*

Melioratio tertij & quinti, dicitur quota bonorũ, nõ quota hæreditatis, ibidem.

2 *Legitima filiorum dicitur quota bonorum, non quota hæreditatis.*

3 *Legitima filiorum vt deduci possit, inspicitur valor bonorum tempore mortis non assignationis, licèt in vita assignetur.*

Melioratio tertij an sit pars legitimæ, ibidem.

4 *Donationis certæ rei filio factæ (an excedat tertium & quintum) inspicitur valor tempore mortis, non factæ donationis iure regio, licèt secus sit iure communi.*

5 *Legima potest assignari volente patre in vita eius filio.*

Legitima non debetur filio ante mortem nec talis spes est considerabilis, ibidem.

6 *Legitima filio in vita assignata per patrem diminuta vel integra iuxta valorem bonorum, quæ pater habebat tẽpore assignationis, bonis postea auctis, an possit agi ad supplementum?*

Lex si quando.§.1.C.de inoffi.testam.explicatur, ibid.

7 *Legitimæ præstitæ filio in vita patris (etiam si sit integra respectu bonorũ, quæ tunc temporis pater possidebat, iuramento interueniente ne quid amplius petat,) non poterit filius petere augmentum seu supplementum.*

Legitimæ in vita patris præstitæ quando possit peti augmentum bonis patris auctis? ibidem.

8 *Melioration is tertij in re aliqua designati an possit peti augmentum auctis facultatibus patris?*

Legi huic an possit renunciari? ibidem.

b *Al tiempo de su muerte.* Nota in melioratione tertij habendam esse considerationem valoris bonorum tẽpore mortis, non donationis, cuius ratio est, quia melioratio tertij & quinti, dicitur quota bonoruꝫ, & nõ quota hæreditatis, eo q̃ deducto prius ære alieno ex reliquis bonis deducitur quinta pars, & deinde tertia, iuxta l.nõ amplius.§.cũ bonorũ & l.si quis bonorũ. ff. de leg.1.l.si quis argẽtũ §.sed et si quis. C.de dona. iuncta l.si quis seruũ.§.fi.cũ l.seqnẽ de leg.2. dixi in l.§. supra eodem glo.2. [Sic & legitima filiorum dicitur quota bonorum. l.Papinianus.§.quarta autem. ff. de inofficio.testamen. l.quoties C.de hæred.instit. vbi Bald. estque recepta sententia teste Alexand. in l. in omnibus.§.si patronus col.2.ff.ad Trebelli. eam etiam attestatur communem Marcus de Mantua in authen. nouissima.2.notab.C.de inoffi.testa. cum concordan. traditis supra hoc libro tit.4.de testam. l.1.glo.10.nu. 62. detrahitur enim legitima soluto prius ære alieno & funeris impensa, vt probat Affli.decis.161.&.383.Bertrand.cons.354.lib.1.& cons.365.lib.3. [Sed in legitima attenditur tempus mortis, & non assignationis, vt in.l.cum quæritur & l.omnimodo.C.de inoffi. testa. cum concord. supra eo.l.3 gl.4.in prin. hęc autem melioratio tertij, est pars legitimę respectu extraneorum eo q̃ extraneis relinqui non possit, vt in.l.9. tit.5. de las mandas lib.3.fori, vt censet Anto.Gomez in.l.23. Tauri & Ioan.Lupi in.l.19.Tauri nu.5.& in.d.l.23.in prin.& numero.3. probaui latius supra eodem.l.1.glo. 2. Negat tamen Telli.Fernandez in.d.l.23.Tauri numero.2.in fi. melioration em tertij esse partem legitimę, quia etiam in melioratione quinti inspicitur tempus mortis, & tamen nemo dubitabit, quintum non esse partem legitimę, cùm extraneo relinqui possit, vt in.d.l.9.tit.5.de las mandas lib.3.fori dixi in l.1. supra eo. Sed respõdeo ideo spectari tẽpꝰ mortis, quia omnia bona defuncti, quę habebat tẽpore mortis, dicuntur legtima filiorũ, excepta quinta parte eorum quę

quę extrahi non potest, nisi iuxta valorem bonorum quæ erant tempore mortis, cùm si aliud tempus consideraretur, minui posset legitima, vt etiam considerat Telli, Fernan. in.d.l.23. Tauri numero. 3. [Vbi legem nostram extendit ad donationem filio factam rei cuiuspiam, quæ cùm non possit excedere valorem tertij & quinti, vt in.l.10. infra eodem, ad computationẽ faciendam considerandum est tempus mortis donantis, licèt iure cõmuni Romanorũ contrariũ esset dispositum, quoties enim res aliqua donabatur, etsi excederet summam donari permissam, valebat donatio, si tẽpore donationis eam summam non excedebat habita consideratione ad valorem eius temporis: & si tunc tẽporis nõ erat inofficiosa, ex post facto si propter quẽcunque casum diminuerentur facultates donantis, nõ limitabatur donatio ex sententia glo.in.l.1.C.de inofficio.dona. vt ibi probat Bald. à nu.8. vsque ad.11. Carol. Molin. in tracta. de inoffi.dona.num.38. quod in specie nostræ legis iure nostro regio non procedit, sed tempus mortis est inspiciendum, vt contendit Telli. in.d.l.23, Tauri nu,3. Constat ergo ex supra traditis, melioratiõnẽ tertij, partẽ esse legitimæ, licèt nõ in omnibus sit legitima, vt videbimus in.l.11. infra eo. [Ex quo infero, quòd quemadmodum legitima potest volente patre in vita assignari filio ex.l.cum quo de peculio.§.vlt.ff.ad.l.Falcid. vbi id notat Paul. Bar. in.l.1, §.si parens. ff. si quis à paren. fue. manu. Fabia. in auth. nouissima. C. de inoffi. testa. 10.q.prin. nu.116. vbi Iaf. nu.7. & est communis teste Vincentio in.l. in ratione 2. col.4. ff.ad.l.Falci. & licèt inter doct. sit maxima cõtentio, an valeat hęc assignatio facta filio in potestate in vim donationis necne, de quibus latè per Petr. de Dueñas in regula.223.limi.5. ipse tamen concludit per l.17. Tauri, quæ transcripta est supra eo.l.1. valere, sed esse reuocabilem, nisi possessio bonorum tradatur, de quo ibi dixim⁹. Quod procedit licèt filius in vita patris non possit petere legitimam, vtpote quæ debetur post eius mortem, nec antea habet filius ius, nec spem considerabilem, vt in.l.1.§.impuberi. ff. de collatio. bonorum Bart. in.l.fi. ff. de libe. agnoscen. quæ communis est sententia, secundum Imol. & Alexan. in.l. lex Cornelia. ff. de vulga. Fabia, in.d.auth. nouissima. 7.q. princ. Telli. Fernandez. in.d.l.23. Tauri numer. 11. Sic etiam melioratio tertij potest in vita per contractum inter viuos fieri, estque irreuocabilis si possessio tradatur, vt in.l.1. supra eodem & ibi dixi in glossa. 2. [Secundo infero, quòd quemadmodum in legitima consideratur tempus mortis, atque ideo licèt filio in vita patris fuerit assignata, si tamen bona aucta fuerint, possit petere supplementum, vel si diminuta, possint fratres petere reliduum, vt in.l.si quando.§.1.C.de inoffi. testa. siue minorem partẽ acceperit, quàm sibi eo tempore inspecto competebat, secũdũ Boeri. decis. 62.nu,8. Rode. Xuarez in rep.l.quoniam in prioribus limi,4.col.4. eiusdem limita, versi. ego dico Telli. Fer. in.d.l.23. Tau.nu.13. siue integram legitimam acceperit considerato tempore assignationis, nam hac in specie, si bona aucta fuerint, poterit similiter petere post mortem supplementum, iuxta bona quę tempore mortis fuerint, per tex. in.d.l.si quando.§.1.C.de inoffi. testa. per quẽ id asserit Bal. in.c.cum.M.Ferrari, nu.15. vers, & est argumentum, de cõsti. per tex. ibi, & in.l. his honoribus.§.auctis. ff. de vacatio mune. idem Bal. in.l.pactum quod dotali.6. opp. C. de colla. Paul. Cast. in.l. in ratione legis Falcidię nu.5. ff. ad.l.Falcid. vbi Alex. & Vincenti. Iaf. in.l.si quando.§.1.C. de inoffi. testa. vbi hanc dicit cõmunem & in.d.auth. nouissima nu. 9. & in.l. quod Seruius. fi. col. ff. de condict. ob cauf. vbi hãc receptiorem sententiam attestatur, Ripa eam dixit veriorem in.c, cum M. numero.38. versic. arbitror, de cõsti. Ioan. Baptista in.l. frater à fratre. §. quæsitum numero.112. ff. de condi. indeb. Cassane. in consuetu. Burgun. in titulo de successionibus rub.7.§.2. in glossa du trespasse numero.6, dom. Dida. Couarru. eam communem dicens in cap. quamuis pactum. 3. par. §.1. numero 2. de pact. lib.6. Rode. Xua. in.l. quoniam in prioribus amplia.9. C. de inoffi. testa, Ioan. Lupi in rep. c. per vestras. 3. notab. §.23. de dona. int. vi, & vxo. Tho. Gram. decis. 57. nu, 30. Guill. Bened. in.d.c. Raynutius in verbo in eodem testamẽto relinquẽs. 1. nu. 220. Ferd. Vazquez in lib. de successionũ creatione. §.17. num. 16. vbi subtiliter loquitur. Quorum sententiam veriorem & receptiorem esse arbitror, licèt contrariam tenuerit Iacob. But. in.l. pactũ verf. modò quęro. C. de colla. quẽ sequuntur plures à Tellio Fernandez citati. in. d.l.23. Tauri nu,16. qui hanc vltimam sequitur, & receptior ẽ dicit. Nec iudicio meo satisfacit textui in.d.l.si quãdo §.1. C. de inoffi. testa. dicit enim, ideo ibi filium, qui in vita patris accepit rem aliquam pro legitima, & pepigit se nihil amplius petiturũ, posse supplementũ petere, quia integram legitimam nõ percepit, nã si recepisset ex vi perceptionis excluderetur, licèt ex vi pacti tanquã iure improbati nõ posset, quia intellectus iste est diuinatorius, & quia nunquam dici potest integrã legitimam filium fuisse consequutum, nisi demũ mortuo patre, illud enim tempus inspicitur ad valorẽ bonorum computandum, vt in.d.l.cũ quęritur. C. de inoffi. testa. non tempus assignationis, quomodo ergo ex vi perceptionis poterit filius excludi, cũ percepisse integram non dicatur, qui eo tẽpore inspecto integrã percepit. [Quare vel iuramento præstito, quòd nullum regressũ habebit ad bona patris excludetur à petitione supplementi, iuxta respõsum Alex. cõs. 180. li. 5. vbi Carol. Molin. dicit hoc esse cõmuniter receptũ cũ alijs pluribꝰ cõcord. à d. D. Couar. cõgestlis in.d.c. quãuis pactũ. 3. par. §.1. nu.2. ad fi. vel quãdo pater ex statuto propter delictũ filij ei soluit legitimã (quod fieri potest, vt ex.c.2. de delict. puero. expendunt Ancarra. & Anan. & Alex. dicẽs cõmunẽ in.l. lex Cornelia nu.8. ff. de vulga.) tunc enim inspicitur tempus assignationis, non tempus mortis, atque ideo auctis facultatibus non poterit peti augmentum ex doctrina Bald. in. l. 2. §. & cùm antiquitas numero.14. C. de vsur. rei iudi. & in.l. impuberem nu.2. C. de adoptio. Fabia. sequitur in auth. nouissima. 8. q. num. 73. & Iason dicens communem ibidem nu.8. [Sic & in melioratione tertij, poterit filius melioratus petere augmentum, facultatibus patris auctis, licèt pater ei tradiderit rem aliquã quæ tẽpore donationis inspecto, integrũ esset tertiũ. Fateor tñ renũciari posse per filiũ melioratũ huic legi imo absq; eius renũciatione augmẽtũ tertij petere nõ posse cõstat, si cõstet de voluntate patris meliorationẽ

Universidad de Deusto
Biblioteca

non extendi ad alias res,quâm ei in vita aſsignatas: quis de hoc dubitabit? quare ſupervacuũ fuit,quærere in cuius fauorem fuerit ſtatutum per hanc legẽ, quòd conſiderari deberet tempus mortis, cûm à voluntate patris meliorantis hoc pendeat,vt ex legibus præcedẽtibus expẽdere poteris:in quo membranas anxie expendit Tellius in.d.l.23.Tauri numero.8.&.9.

GLOSS. III.

1 *Mortis tempus inſpicitur in melioratione, non promiſſionis,ſecus in dote.*
Dotis promiſſæ tempus nõ mortis inſpicitur ad iudicãdum eam validam vel inofficioſam,ibidem.
2 *Inſinuatio meliorationis tertij & quinti an exigatur? & num.3.*
Inſinuatio nõ requiritur,quoties pendet ex futuro euẽtu, an excedat ſummam.500.aureorum,ibidem.
3 *Inſinuatio ab ipſo donante exigi debet nõ à donatario.*

c *Y no al tiempo que ſe hizo la dicha mejora.* Nota tẽpus factæ meliorationis non eſſe ſpectandum,ſed tempus mortis,ad inſpiciendum valorem bonorum meliorantis,vt dixi ſupra gloſſ.præced. Fallit tamen hæc concluſio in dote,in qua inſpicitur tẽpus promiſsionis, nõ mortis,vt notat Bald.in.l.in ſucceſsione. C. de reuo. his quæ in fraud.credi.& in.l.vltim.§. fi. pen. colum. C.de vſur rei iudi. Ang.Imol.Lud.& Alexan.& cæteri in.l.pactum ad ſi.C.de colla. dicam latius in. l. 3. tulo.8.de ſucceſsionibus infra hoc libro,gloſſ. 9. nu.1.
2 & ſequent. [Sed an hæc melioratio requirat inſinuationem? Telli.Fernandez.in.l.22.Tauri numero.22.& ſequentibus fuſſe examinat,& demum numero.29.reſoluit,meliorationem huiuſmodi ſimplicẽ vel ob cauſam nullam requirere inſinuationem.quia cùm conſideretur valor bonorum tempore mortis,non poteſt antea ſciri,an melioratio excedat quingentos aureos, quod probat arg.text.in.l.ſancimus.§.ſi quis autẽ. C. de donatio.vbi in donatione annua, in qua quolibet anno non exceditur legitima donationis quantitas, licèt omnes ſummę coadunatę plurium annorum excedant,non eſt neceſſaria inſinuatio, propter incertũ fortunæ exitum, poſsibile enim eſt vitam donatarij ita eſſe breuem,vt vnus annus non impleatur, & ſic legitimus modus non excedatur, vt dicit lex illa. Cùm ergo noſtra in ſpecie certificatio quantitatis meliorationis dependeat ex futuro euentu, in quo poſsibile ſit maiorem valorem comprehẽſum eſſe, & minorem etiam,propter huiuſmodi perplexitatem nimirũ
3 ſi ceſſet inſinuatio. [Et ſi dixeris,quo tẽpore conſtat eſſe exceſsiuã debet inſinuari. Reſpõdet Telli.nu.30. hoc inſinuandi munus ad donatorẽ ſpectare, non ad donatariũ,ſecũdũ Bal.in.l.in hac.C.de donatio.Rimi. in.§.1.inſti.de donatio.nu.167. Quare ſolus donãs hoc petere poteſt nõ alius,ſecũdũ Areti.conſ.123.2. dubio, Corne.cõſ.79.li.2.& cõſ.99.li.4.Rimi.in.§.1.inſti. de donatio.nu.521.vnde ſi neceſſaria nõ fuit inſinuatio tẽpore donationis,mortuo donatore iam nõ eſt,qui poſſit inſinuationẽ petere,quare cõcludit nullo tempore eſſe neceſſariam.

LEY. VIII.

¶ Que la mejora valga aunque el teſtamento ſe rompa por pretericion o exheredaciõ.

Ley.24.de Toro.

¶Quando el teſtamento ſe rompiere õ annullare por cauſa de pretericion[a] o exheredacion,[b]enel qual ouiere mejora de tercio o quinto, no por eſſo ſe rõpa,ni menos dexe de valer el dicho tercio y quinto,[c]como ſi el dicho teſtamẽto no ſe rompieſſe.

GLOSS. I.

1 *Teſtamentum pluribus ex cauſis irritatur,& ex quibus cauſis infirmato teſtamento conſeruentur legata?*
2 *Legata conſeruantur iure regio,etiam ſi deficiat inſtitutio hæredis.*
3 *Legata & alia contenta in teſtamento conſeruantur, etiam ſi hæres non adiret,vel non potuerit adire hæreditatem.*
4 *Legata & prælegata conſeruantur rupto teſtamento ex cauſa præteritionis,vel exhæredationis, atque etiam melioratio tertij & quinti.*
5 *Meliorationes vel legata non conſeruantur,ſi teſtamẽtum rumpatur ex cauſa præteritionis ignoranter factæ.*
6 *Meliorationes factæ filio præterito teſtamentum impugnanti,non conſeruantur,ſed irritantur.*
7 *Melioratio facta per viam inſtitutionis, an rũpatur rupto teſtamento ex cauſa præteritionis?*
8 *Melioratio facta filio per viam relicti, an conſeruetur rupto teſtamento ob præteritionem alterius.*
9 *Legitimæ nomine ſi res certa legetur, an filius poſsit agere ad ſupplementum?*
10 *Melioratus filius an cẽſeatur,cui fundus relinquitur,ſi teſtamentum rumpat alter filius præteritus?*

a *O annulare por cauſa de pretericion.* Pluribus modis annullatur teſtamentum,quos congerit Anto. Gomez in.l.24.Tauri,vnde hæc deprõpta fuit nu.1. vel propter defectũ teſtantis,quia minor furioſus,vel aliũ habẽs defectum, vel ratione voluntatis imperfectæ, vel propter defectum ſolemnitatis, & in alijs caſibus non conſeruantur legata iure cõmuni, nec regio rupto ex his cauſis teſtamento,vt probat Anto. Gomez vbi ſupra Telli.Fernandez ibi numero.2. [Vbi autẽ teſta
2 mentum rumpitur propter defectum inſtitutionis hęredis,iure cõmuni Imperatorũ nõ cõſeruãtur legata, vt.l.fi.§. illud. C.de codicillis dixi in.l.1.titul.4. de teſtamentis ſupra hoc eodem libro in gloſſa.10. in prin.

princ.Iure autem regio per.d.l.1. conſeruantur legata & omnia alia in teſtamento confecta, etiam ſi ſit melioratio,vt cenſet Telli.Fernandez in.d.l.24.Tauri numero.5.quia cenſentur filij ſeu alij hęredes legitimi inſtituti,vt in.d.l.1.ſtatuitur, ideo teſtamẽtum nõ
3 rumpitur. [Idem erit,ſi hæres inſtitutus non adiuerit, vel adire non potuerit propter eius incapacitatem,vel quia teſtator errauit in perſona inſtituta, vel eius qualitate quæ erat cauſa inſtituendi iuxta.l. vlti. ff.de hæred.inſti.l.ſi pater &.l. nec apud &.l.quoties C,eodem titulo,licèt enim iure communi in his caſibus rumpebatur teſtamentum etiam quoad legata, vt probat Anto.Gomez in.d.l.24.Tauri nu.1.Iure tamẽ regio legata & prælegata conſeruantur,vt in.d.l.1.tit. 4.de teſtamen.ſupra hoc libro,& ibi dixi gloſſ. 14. in
4 prin.& numer.81. & ſequen.& glo.15. [Sin autem teſtamentum rumpitur ex cauſa pręteritionis, iuxta.l. filio pręterito.ff.de iniuſto.rup.vel ex cauſa exhæredationis,iuxta text.in.l.Papinianus.§.ſi ex cauſa cum ſimilibus,ff.de inofficio.teſtamen. legata & prælegata,& meliorationes in eo contentę conſeruantur,licèt clauſula codicillaris appoſita non ſit in eodem teſtamento,vt in auth.ex cauſa.C.de libe.præte. & in.l.fi. tit.8.de inofficioſo teſtamento part.6.In melioratione tamen ſeu prælegato quotæ erat dubium iure communi:videbatur enim,legitimam eſſe,quæ cùm iure inſtitutionis relinqui deberet,[vt probaui ſupra hoc libro titulo.4.de teſtamen.l.1.glo.10.numer. 50. & pluribus ſequen.cumque vt verus hæres qui melioratus eſt, ad debita hæreditaria teneatur,vt in.l.5. ſupra eodem] vi debatur non poſſe rupto teſtamento,ex cauſa pręteritionis vel exhæredationis conſeruari meliorationem, cùm quoad inſtitutionem rumpatur,iuxta diſpoſitionem.d.auth,ex cauſa. Quare lex iſta facta fuit,vt huiuſmodi altercationes ceſſarent,quæ referebantur per Montal.in.l.9.tit.5.de legatis lib.3.fori in verbo mejorar,vt docet Dida.Caſtelli in.d.l.24.Tauri glo.1. poſt
5 principium & ibi Anto.Gomez numero.5. [Limita imprimis legem noſtram, niſi pater pręterijt filiũ ſeu poſthumum ignoranter,ignorabat ſiquidem talem habere filium,qua in ſpecie prælegata ſeu meliorationes non conſeruantur,imo rupto teſtamẽto,ex cauſa pręteritionis vitiantur legata & prælegata, quippe quæ non feciſſet, ſi ſciſſet filium alium habere ex iuris præſumptione,argumen.text.in.l.ſi cum vel in vtero C.de miſſi,teſta. ex quo id expendunt Bart. Paul. & docto ibi,& in.d. authen. ex cauſa .C. de libe.præte. vbi Iaſo.numero.3.& Curti.Iunior numero. 17. hanc atteſtantur communem, iſtam limitationem tradit Anto.Gomez in.d.l.24.Tauri numero.6.vbi reſpon-
6 det ad.l.vltimam. ff.de hęred.inſtitu. [Secundò legi noſtrę locus non eſt, vbi filius melioratus in tertio, & pręteritus impugnauit teſtamentum, tunc etenim melioratio non conſeruatur, ſed rumpitur in totum, quia teſtamentum aliquod impugnans,non poteſt ex eo commodum conſequi.l.quęſitum. ff. de acqui. hęred. l. Papinianus.§. meminiſſe. ff. de inoffi. teſtamen. l. poſt legatum .§. ſi pater &.§. qui principale ff.de his qui.vt indig.l.alia. C. eodem titulo.l.ſub cõditione in fi. ff.de bon.poſſe.contra tabu.l. is qui contra tabulas,ff. de vulga. Ex quo id aſſeuerant Bart. in authen.ex cauſa.C.de libe. pręte.numero. 19. poſt Marti.Silla.& alios antiquos quos ipſe refert & ibi Bald.8.queſt.Salice.numero.14.& Iaſo. numero. 14. & alij docto. communiter Ange. in. l.fi. C. de libe. pręte.in fi.& ibi Fulgo.numero.9.Alexand.columna vltima in fi.& ibi Iaſo.in fi. hanc dicentes communem, & in ſpecie legis noſtrę hoc aſſerit Dida. Caſtelli gloſſa.1.columna.2.verſic.ſed pro maiori in .d.l. 24.Tauri & ibi Ioan.Lupi numero. 7. & Anto. Gomez numero.8.& Tellius Fernandez numero.3.Grego.Lupi in.l. vltima titulo.8. de inofficio. teſtamen. part. 6. in verbo mandas in princ. [Quid autem ſi
7 erant tres filij,quorum vnus ſcriptus hęres, alter pręteritus fuit, alter verò melioratus in tertio & quinto, ſi pręteritus rumpat teſtamentum, an omnes æqualiter ſuccedant, an verò qui melioratus fuit conſequatur ſuam meliorationem? Crederem quæſtionem iſtam ita eſſe reſoluendam, quidquid Noſtrates varient,aut enim per viam inſtitutionis fuit melioratus, veluti ſi dixit, inſtituo filium meum Petrũ in tertio & quinto bonorũ meorũ:& hac in ſpecie videtur,inſtitutionem huiuſmodi non valere rupto teſtamento ex cauſa pręteritionis, quia quoad inſtitutionem rumpitur omnino, licèt quoad legata & prelegata conſeruetur, vt in . d. authenti. ex cauſa, quo fiet,vt omnes æqualiter ſuccedant, quod expreſsim aſſerit Ioan.Lupi in.d.l. 24.Tauri numero.5.& numero. 8. Contrarium tamen obſeruat Anto.Gomez ibidem numero. 8. verſiculo tertio ſingulariter, vbi conſtanter aſſeuerat,filium ita inſtitutum in tertio & quinto integrum id conſequuturum,partem pro legitima ſua, reliquum verò pro meliore, eo quòd in teſtamento inter liberos cenſetur appoſita clauſula codicillaris, quę facit actum valere, omni meliori modo quo poſsit: quę operatur,vt retenta legitima ſibi competenti detracta ex tertio & quinto, quod ſupereſt ex dicto tertio & quinto ſibi reſtituatur per coheredes,idque habeat in vim prælegati ſeu fideicommiſſi,argumen. text. in. l. vltim.C.fami.herciſcun,tenet gloſſ. communiter re-
8 cepta in.l.hęredi.§.cum filię. ff. de vulga. [Vbi autem relinquitur filio tertium & quintum, non per viam inſtitutionis, ſed prælegati vel meliorationis, tunc idem ſtatui debere cenſet Anto.Gomez in. d. l. 24.Tauri numero, 8. in fine quod ſtatuimus in caſu pręcedenti, vt ex ipſo tertio & quinto detrahat legitimam, & quod ſupereſt habeat in vim prælegati ſeu meliorationis. Sed cõtrarium eſt probabilius, imo quòd rupto teſtamẽto ad petitionem alterius filij pręteriti,omnes legitimam conſequantur, & inſuper filius melioratus tertiã & quintã bonorũ partem,vt expreſſe decidit lex noſtra,vtque cenſet Ioan.Lup.in.d. l.24.Tau.nu.14.verſ.vel pone caſum aliter & quartò. Dida.Caſtelli ibi glo.1.in fi.verſ.pro ſolutione, cuius ſententia mihi applaudet nimis. [Verùm ſi pater re-
9 liquit filio non quotam legitimę, nec meliorationis, ſed dixit lego, ſeu relinquo filio meo Petro talem fundum:& tunc ſi nomine legitimę reliquerit, aget iure regio filius ad ſupplementum, vt probaui ſupra hoc eodem libro titulo.4.de teſtamen.l.1.gloſſ.10.nu. vltimo & pręcedentibus,Quia neceſſe non fuit titulo

Universidad de Deusto Biblioteca

stitutionis relinquere vt ibi probaui. Et si quid super erit, non illud habebit in vim prelegati aut meliorationis, quia esset præter voluntatem patris, qui legitimam filio relinquere voluit, non prælegare aut melio
10 rationem facere. [Sinuero legauit seu reliquit filio fundum, nec explicuit an nomine legitimæ relinqueret aut meliorationis, tunc prælegatum potius facere videtur, quâm legitimam relinquere: quare rupto testamento ad alterius filij petitionem, filij æqualiter succedent, & fundum consequetur filius, cui relictus fuit, loco prælegati precipuum, iuxta tex.in.l.ex facto.2.ff.de hære.insti. Ex quo id expendit Fulgo.in .l.1.numero vlti.C.si aduer.trans. Emanuel Costa in repe.c.si pater.1.part.in verbo bonis suis numero.5.de testamen.in.6.& ita intelligenda sunt, quæ dixi supra hoc eodem libro titulo.4.de testamen.l.1.glossa.10.nu 57.&.60.vbi & numeris precedentibus tractaui, an legitima filij possit alio titulo, quâm institutionis relinqui iure regio.

GLOSS. II.

Exhæredationis materia remissiuè.
Exhæredari an possit meretrix à matre meretrice.

b *O exheredacion.* Did.Castelli in.l.24.Tauri in hoc verbo tractat, quid sit & quotuplex sit exheredatio, & ex quibus causis, & qui possint exhæredari, & quia materia vulgaris est, & extra materiam legis nostre non examino, vt tamen non omittam, quod ibi dixit idem Castellus, quòd licèt meretrix possit exhæredari, vt in.l.filiam tuam.C.de inofficio.testamen. vbi tamen eius mater erat etiam meretrix, non poterit filiã meretricem exhæredare, secundum Bart.& Bald.in.l. in arenam.C.eodem titulo.

GLOS. III.

Melioratio tertij & quinti filio facta debetur rupto testamento, etiam si filius melioratus scriptus non fuerit hæres, si ad petitionem alterius non suam rumpatur,

c *El dicho tercio y quinto.* Nota quòd rupto testamento ex causa preteritionis, vel exheredationis, prelegata seu meliorationes filio facte debentur, perinde ac si testamentum ruptum non esset, quod intellige, etiam si filius melioratus scriptus non fuerit heres, nam si testamentum rumpatur, non ad petitionem suam, sed alterius filij preteriti vel exheredati, omnes filij equaliter succedent cum ipso meliorato, & insuper melioratus consequetur integram meliorationem tertij & quinti, vt probaui supra eodem in glossa.1.numero.8.& numeris sequentibus limitaui,

LEY. IX.

¶ Que la mejora del tercio y quinto no se saque de las dotes y donaciones propter nuptias, y otras que se traxerẽ a colaciõ.

Ley.25.de Toro.

¶ El tercio y quinto de mejora hecho por el testador, no se saque de las dotes[a] y donaciones propter nuptias,[b] ni de las otras donaciones, q̃ los hijos o descẽdientes traxeren a colació o partició.[c]

GLOSS. I.

1 *Melioartio tertij & quinti non extrahitur ex dote.*
2 *Collata an censeantur bona hæreditaria?*
Lex nostra explicatur ibidem, & numero seq.
3 *Legis nostræ ratio decidendi & nu.seq.*
4 *Voluntas meliorãtis non extenditur ad bona, quæ ignorabat, an essent conferenda post eius mortem.*
Voluntas ad ignorata non extenditur ibidem.
5 *Cogitatio in genere regulariter sufficit, vt ignorare quis non dicatur.*
Melioratio quare ad futura extenditur, & non ad ea quæ veniunt post mortem conferenda? ibidem.

a *No se saque de las dotes.* Nota ex ista lege, quòd melioratio tertij & quinti à testatore facta filio non extrahitur ex dote, nec ex alijs donationibus, quas ceteri fi
2 lij ad collationẽ adduxerint. [Ratio dubitandi fuit, quia in melioratione tertij & quinti attenditur tempus mortis, vt iuxta valorem bonorum, que eiusdem mortis tempore fuerint, quintum deducatur, & deinde tertium, ut in.l.3.&.7.supra eod. At postquã frater vel soror adduxit dotem vel donationem propter nuptias ad collationem, censentur bona hæreditaria ac si nunquam exissent à patrimonio vel substantia parentum, vt in.l.3.§.emancipatus. ff. de collatio, bono.ibi, sicut hæreditatem, ita & quæ collata sunt prestet, idem probat text.in.l.vltima.ff.de collatio. dot. l.si soror &.l.vt liberis.C.de collatio.authen. vnde si parens.C.de inofficio.testamen. Videbatur ergo, meliorationem tertij & quinti extrahi debere ex dote
3 & donatione, quæ adducitur ad collationem. [Ratio decidendi fuit, quia dos vel donatio ob causam, de qua hîc loquitur, iam exijt de patrimonio patris vel matris post donationem factam vel dotis constitutionem, & bona donata filio vel filiæ quesita sunt l.Pomponius Philadelphus.ff.fami. herciscun, quibus nolentibus conferre non compellentur, vt in.l. 29.Tauri transcripta in.l.3.titulo.8. de successionibus infra hoc eodem libro, vbi dicam latius, quare si post mortem

mortem patris vel matris adduxerint eam dotem vel donationem ad collationem, dici non poterit, testatorem ea bona reliquisse in bonis suis tempore mortis, quia eo tempore erant filij conferentis, ideo nimirum si ex eis non deducatur tertium & quintũ: quippe quod deduci debeat ex bonis, quæ pater reliquit tempore mortis, vt dixi. Hanc decidendi rationẽ tradiderunt Dida. Castelli in.l.25.Tauri, & ibi Ioan. Lupi numero.1, & Anto.Gom.in prin. quæ mihi applaudet, quamuis eam impugnauerit Telli. Fernan.ibidem nu.1.& sequen.nimis hoc inuoluens, dicẽsq; ideo meliorationem non deduci ex dotibus & cæteris donationibus, quæ conferuntur, quia hæ fuerũt partes legitime, que solui potuit in vita, cũque solutio legitime facta fuit lege permittẽte, vetat hec lex vt ex ea aliquid extrahatur. Sed hoc vt vides, est dicere id, quod lex
4 nostra dicit, sed nõ reddere rationẽ decisionis. [Quare communis ratio mihi probabilior videtur, modò hoc illi addas, ideo meliorationem tertij & quinti, non debere extrahi ex dote vel donatione, quæ adducitur conferenda, quia testatoris voluntas non se extendit ad ignorata vel incognita, quomodo obsecro potuit testator cognoscere aut diuinare, an filia vel filius, quibus dotem & donationem propter nuptias in vita contulit, adducere vellent post eius mortẽ eis donata ad collationem? Iustè ergo commensuratio facta fuit per legem nostram voluntatis testatoris cũ bonis, que sciebat sua esse, & in hereditate tẽpore mortis relinquere, & per consequens iniquum esset, volũtatem & meliorationem extẽdere ad bona, que ignorabat, essent, necne conferẽda. Nec oberit.l.3.§.si emãcipatus.ff.de colla.bono, cum alijs num.1.citatis, quia cũ ibi dicitur, bona que cõferũtur censeri hereditaria: intelligitur, esse hereditaria quoad legitimam filiorũ, vt circa eam æqualitas seruetur: non autem censentur hereditaria ad extẽdendũ volũtatẽ testatoris meliorãtis, vt melioratio de eis extrahatur bonis, que testator ignorabat post mortẽ futura hereditaria, cùm ad ignorata vel incogitata volũtas nunquã extẽdatur.l.
5 si per errorem.ff.de iur.om.iudi. [Nec oberit si dixeris melioratio extenditur ad bona futura, que acquisita fuerint per meliorantem, vsque ad mortem, vt in.d.l.3.&.7.supra eodem, qua in specie melioratio extenditur ad ignorata. Nam huic obiectioni respondeo, de bonis futuris fuisse in genere cogitatum, quod sufficit argumen.text.in.l. qui iure militari.ff.de milita.testamento cum concordantijs à Tiraquell.congestis in.l.si vnquam in princ. numer.78. C.de reuocan.dona.& supra eodem.l.1.glo.4.numero 13.& quia cum moritur, scit vel scire præsumitur bona, que eo tempore relicturus est, licèt tempore donationis ignorabat. At nostra in specie non scit tempore mortis, an bona filijs donata ob dotem vel aliam similem causam veniant ex voluntate donatariorum post mortem conferenda,

GLOS S. II.

1 *Donatio propter nuptias non est in vsu, & eius loco successit donatio ob causam matrimonij.*
2 *Donatio ex causa necessaria an requiratur in collatione.*

b *Y donaciones propter nuptias.* Donatio ꝑpter nuptias hodie non est in vsu, quare lex nostra intelligitur de de donatione ob causam matrimonij facta, vt probauimus supra eo.l.1.glo.8.nu.7.& seq. Nec obstat quòd in alijs legibus tractetur de melioratione ex causa matrimonij, & in hac lege & in.l.seq.& in.l.3.tit.8.de successio.infra hoc libro faciant leges mentionẽ de donatione propter nuptias, quia respondeo hoc mirũ nõ esse, si due dictiones eundem habeant significatũ, eis le-
2 gislatores vti in diuersis legibus. [Et si replices in materia collationis necessariam esse in donatione causam necessariam, ad quam pater cogi possit, vt dotis, vel donationis propter nuptias, secundũ Paul. Deci.& alios in auth.ex testamento.C.de collatio. Respondere licebit ex his, que diximus supra eod.l.1.glo. 8. numero etiam.8.& sequentibus.

GLOS. III.

1 *Collationis materia remissiuè.*
2 *Melioratio tertij & quinti prius facta extrahitur ex dote, vel donatione quæ confertur, quæ meliorationem sequitur.*
3 *Donatione rei certæ filio facta, an melioratio tertij et quinti postea alteri facta aliquid detrahat priori donationi?*
Melioratio sequuta post donationem alteri filio factam rei certæ in residuo tertij & quinti obtinebit, ibidem.

c *Traxeren a colacion o particion.* Que bona conferri debeant vel imputari in legitimã tractabitur in.l.seque.
2 & in.l.3.ti.8.de successionibus infra hoc libro. [Quesit Telli. Fernan.in.l.25.Tauri numero.3. an legis nostre dispositio procedat, vbi melioratio tertij & quinti irreuocabilis precessit dotis constitutionem, & aliã donationẽ ob causam que confertur, & resoluit locũ non esse legis nostre dispositioni hac in specie, sed ne melioratio precedẽs reuocetur, extrahendã esse ex dote vel donatione post meliorationẽ sequuta, quòd verum esse censeo non ex prolixis rationibus Telli, sed ex ratione decidẽdi à nobis tradita supra in gl.1.nu.4.
3 quandoquidẽ hac in specie cessat ratio illa. [Quærit etiã Tellius ibi nu.4. quid si prima donatio à patre rei certe facta fuit, eiusque rei tradita possessio, ac deinde alium filium meliorauit in tertio & quinto, an vltima melioratio extrahatur ex priori donatione? In qua questione multa verba effudit Tellius, non tamẽ quadrãt legi nostre, quippe que loquatur de dote vel donatione, que confertur. At donatio rei certæ, de qua est nostra quæstio, est melioratio, vt in.l. sequenti statuitur, quæ non confertur, vt ibidem disponitur, quemadmodum nec confertur donatio simplex à patre filio facta, vt optimè probat Cyfonta.in.l.26. Tauri numero.6. & ibi Ioan. Lupi numero.25. idem Cyfonta, in.l.29.Tauri num.1.in fi. & Anto. Gomez ibi numero.26 Petr.de Dueñas in regula.222.limita.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Roder ꝛc. Xuarez in.l.quoniam in prioribus.5. quæst. numero. 6.C.de inofficio.testamen.Greg.Lupi in, l.3. titulo.4.part.5.in glosſ.in litera.L.ſi ergo donatio huiusmodi non confertur,ineptè quæritur,an ex ea iuxta legem nostram extrahatur melioratio tertij &quinti,& tum maximè cùm nostris legibus cautum sit legitimam filiorum esse omnia bona præter tertium & quintum,in quo meliorari potest vnus,vel plures filij,quod ergo ex prima donatione irreuocabili defuerit ad integrandum tertium & quintum,patri donare licuit,& non amplius,vt expendimus ex.l.1.ſupra eodem.Cõsequitur ergo in specie proposita,meliorationem vltimam tertij & quinti à patre filio factam valere dumtaxat quoad residuum prioris donationis rei certæ alteri filio prius factæ, quod luce est meridiana clarius,vt ex lege sequenti lucidè constat, vt ibi dicã in glosſa.3.

LEY. X.

¶Que haziendo los padres en testamento o por contracto donacion a su hijo, se entienda ser mejorado en lo que cupiere en tercio y quinto y legitima, aunque no lo digan.

Ley.26.de Toro.

¶Si el padre o la madre en testamento o en otra qualquier vltima voluntad,o por otro algun contracto entre viuos hizieren alguna donació,[2] a alguno de sus hijos o descendientes, aunque no digan que lo mejoran en el tercio y en el quinto, entiendase que lo mejoran en el tercio y quinto [b] de sus bienes, y q̃ la tal donació se quente en el dicho tercio y quinto de sus bienes en lo que cupiere,para que a el ni a otro [c] no pueda mejorar mas de lo que mas fuere el valor del dicho tercio y quinto. Y si de mayor valor fuere, mandamos que vala hasta en la quantidad del dicho tercio y quinto,y legitima de lo que deuian auer de los bienes de su padre y madre,y abuelos,y no en mas.[d]

GLOSS. I.

1 *Donatione certæ rei filio factæ an censeatur filius melioratus,& quid si excedit tertium & quintũ & legitimam?*

2 *Donatio an censeatur facta per traditionem simplicem filio alicuius rei factam?*

3 *Diuisio seu assignatio bonorum à patre inter filios facta,an dicatur melioratio,vel concessio in peculiũ. & an reuocari possit?*
Melioratio in testamento facta etiam sequuta traditione potest reuocari,ibidem.

4 *Traditio rei filio simpliciter facta, an melioratio dici possit,& an sit irreuocabilis,ibidem.*

a *Entre viuos hizieren alguna donació.* Nota ex lege ista, quòd donatione certę rei facta per contractum,vel in vltima voluntate filio vel alicui ex descendẽtibus, & si nomine meliorationis non fiat,censetur tamen eius rei melioratio facta,quatenus capit tertiam & quintã bonorum partem.& si quid excedit computatur in legitimam,quatenus vero excedit tertium & quintum, & legitimam nõ valet, & vt inofficiosum reuocatur.

2 [Intellige tamen hoc procedere, si expresse donauerit pater vel mater filio rem aliquam,secus si eam sibi simpliciter dederit vel tradiderit absque verbo dono, tunc etenim non melioratio,sed potius erit concessio in peculium, vt id filius administret reddatque rationem patri fructuum & prouentuum, vel eorũ quæ ex negotiatione ratione rei vel quantitatis sibi traditæ acquisierit tanquam nudus administrator peculij, & tunc imputare tenebitur in legitimam quę sibi sic tradita fuerint ex sententia Bar.in.l.1.§.si parens in fi. ff.si quis à paren.fuer.manu.quem sequitur Alexan. in.l.illud num.5.versi.limita tamen prędicta.C.de collatio.& ibi Moderni,idem Alex.cons.142.nu.28.li.2. Iaso.in auth.ex testamento nu.3.versic.3. casus est & ibi Deci.num.6.C.de colla.Ripa in.l.in quartam nu. 145.& ibi Alcia.nu.46.ff.ad.l.Falcid.dom. Dida. Couarru.in cap.Raynaldus.§.2.nu.6.versi. præfata verò conclusio de testamen.Bertrand.consil.82.lib.2.Telli. Fernand.in.l.26.Tauri numero.1. [Quid autem erit, si pater diuiserit bona sua inter filios, eorumque possessionem tradiderit,& vni maiorem portionẽ quàm alijs assignauerit,an hęc dicatur donatio seu melioratio,ita vt pater non possit eam reuocare post traditã possessionem,iuxta.l.1.supra eodem.Videtur reuocare posse, eo quòd non sit donatio, sed quędam tradio simplex, vt dixi supra numero prędecedenti,vel ex eo quòd sit diuisio & prematura assignatio, quę post mortem patris plenum sortitur effectum, atque ideo nimirum si reuocari possit argumen.text.in.l.si filia.§.si pater.ff.fami. herciscun. cuius verba sunt [si pater inter filios bona diuisit, non videri simplicem donationem,sed potius fecisse supremi iudicij diuisionem]& ibi ad id expendit Alberi. Bald. & Floria. Oldraldus consilio.231.Sed melioratio facta filio per patrem in vltima voluntate,potest reuocari,etiam sequuta traditione,vt post Anto.Gomez.in.l.17.Tauri numero.24.probaui supra eodem.l.1.glosſa.4.numero 26.&.27. Contraria tamen sententia placet Antonio Gomez in. l.17. Tauri numero.21. imo quod hęc sit melioratio, atque ideo traditione sequuta reuocari non possit, iuxta. l.1. supra eodem. Sed iudicio meo sic est distinguendum, aut enim præcessit testamentum,& tunc aut in eius executionẽ testator ipse bona diuisit,& erit reuocabilis diuisio seu adiudicatio,quemadmodum in solutione legati per testatorem ipsum facta probaui supra eo.l.1.glo.4. numer. 26.Aut verò nulla facta mentione testamenti adiudicatio & traditio facta fuit, & tunc donatio inter viuos facta esse cẽsetur,estque irreuocabilis propter traditionẽ, vt ex receptiori opinione resoluimus supra

4 eo.l.1.glo.4.num.25.&.27. [Cui resolutioni non oberit,quod diximus supra hac eadem glosſ. numero.2. quod per simplicem traditionem rei a patre filio factã non censeatur melioratio facta,sed potius cõcessio in peculium,ita vt in legitimã imputetur,quoniam illud verum est,vbi nulla præcesit dispositio seu testamentum: nostra autem in specie testamentum præcesit, quamuis vt vera dicam,me latet profecto, quid inter hæc interesit, nempe, quòd testamentum vel legatum præcedat,vel non,si quando precesit,solutio seu traditio nõ eius virtute facta fuit,quare non video huic obiectioni sufficiens responsum,ideo maturius est cogitandum.

GLOSS. II.

1 *Melioratio.3.&.5.facta videtur filio,cui pater donauit in vita rem aliquam,*

2 *Donatio simplex filio facta non confertur nec imputatur in legitimam,nisi quatenus excedit tertium & quintum,iure regio.*

b *Que le mejoran en el tercio y quinto.* Nota meliorationẽ tertij & quinti videri factã filio, cui pater in vita do

a nauit rem aliquam. [Ex quo infertur, donationẽ simplicem filio factam non imputari in legitimã nec conferri iure nostro regio, nisi in eo quod excedit tertiũ & quintum,quod ex hac lege expendit Gregor.Lupi in.l.3.ti.4.par.5.in litera.L. Quid autem sit iure communi dicam infra hoc libro tit.8.de succesionibus.l. 8.glo.1.num.6.

GLOSS. III.

1 *Melioratio vniuersalis. 3.&.5.partis non excludit priorem donationem certæ rei alteri filio factam, imo restringitur ad id quod supererit ex priori.*

2 *Donatio certæ rei filio facta non sequuta traditione an reuocetur per donationem.3.&.5.num.9.*

3 *Melioratio irreuocabilis à patre facta non reuocatur alienatione.*

4 *Melioratio reuocabilis quia non fuit tradita possessio vel aliàs an per alienationem reuocetur? & quid si fiat titulo lucrativo,& quid si fuerit filio assignata num.5.&.6.*

7 *Melioratio certæ rei filio facta nõ reuocatur per alienationem necessariam,quæ semper præsumitur.*
Alienatio rei donatæ filio ex causa necessaria facta esse præsumitur,& an eius traditio requiratur,vt reuocata censeatur donatio eius rei filio facta,ibidem.

8 *Donatio causa mortis & ea quæ reuocari potest vsque ad mortem,per alienationem necessariam, quæ semper præsumitur,non reuocatur,per voluntariã autem sic.*
Donationis reuocatio quæ facto fit fortior est, quàm quæ verbo,ibidem.
Alienatio rei legatæ vel donatæ inducit pœnitentiã, ibidem.

9 *Donatio certæ rei an reuocetur per alienationem voluntariam onerosam vel lucrativam.*

10 *Donatio certæ rei reuocatur pro parte vel vsufructu alienato.*

c *Para que a el ni a otro no pueda mejorar.* Ecce tex. expressum ad decisionem quæstionis,de qua supra eo. l.9.gl.vlt. quòd melioratio tertij & quinti filio facta post donationem certę rei,quam alteri filio prius fecerat,non extrahatur ex priori meliorationc: quoniam prior donatio valuit in vim meliorationis tertij & quinti,& hæc secunda melioratio fieri non potuit, ni

2 si in eo dumtaxat,quod deerat ad implementum tertij & quinti. [Quod non solũ procedit,vbi prior donatio rei certę erat irreuocabilis propter possessionem rei donatę filio traditã iuxta.l.1.supra eo, verùmetiã si eius rei tradita non fuit possessio,& sic donatio poterat reuocari,adhuc etenim non censebitur reuocata per meliorationem tertij & quinti sequentem, vt hic expresse statuitur. Et quatenus lex nostra dicit non posse patrem alteri filio meliorationem facere tertij & quinti,nisi in eo quod supereſt ad implementum dicti tertij & quinti,non intelligas,non posse patrem priorem donationem reuocare,potest siquidem re non tradita vt in.l.1.supra eo. sed quod si perseuerare voluerit in eadem voluntate, per secundam meliorationem generalem detrahi primę non videatur, atque ideo secũdum non posse fieri,nisi de eo quod supereſt ad implementum.3.&.5.partis, & ita congruentius satisfiet decisioni. l.1.supra eodem quàm satisfacit Ioann.Lupi in.l.26.Tauri numer.26. Et quia etiam iure communi vbi legatum speciale donationem præcedit generalẽ, nunquam ex donatione reuocatur legatum, ita resp̃ondit Alex.cons.31.numero.5.versi.vltimo etiam nõ obstat lib.3.& cons.25. numero.12.lib.1.& consil.252.nu. 4.lib.6.Areti.cons.74.colu.pen.versi. venio ad quartum Aimon Craue.cons.143.num.10.Iaso.in.l.3.C.de lega.numero.3.versi.iuxta prædicta. Maria. Soci.iunior cons.124.numero.67.&.68.libr.1. Telli.Fernand. in.l.17.Tauri numero.125.vbi hanc atteſtatur esse communem contra Bal.& Sali.in.l.filię cuius.C.fami.herciscun. [Et huius occasione non ab re hic incidit quęstio,an melioratio à patre facta per alienationem ab ipso patre factam reuocetur, vel modificetur? In cuius resolutione fac sequentes conclusiones. Prima conclusio, melioratio tertij & quinti, vel certę rei à patre filio facta,si eius tradita fuit possessio iuxta.l.1.supra

3 eod.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cod.non potest per alienationem reuocari vt ibi dicitur. Nec obest quòd inspicitur & consideratur tempus mortis iuxta.l.3 &.7. supra cod. quare vel augetur vel minuitur iuxta bona quæ reperiuntur tempore mortis: nam licèt hoc sit, prout est verũ, non tamen ex eo sequitur, quod per alienationem rei possit reuocari, est enim irreuocabilis, vt statuitur in. d.l.1. supra eo. vbi dixi. [Secunda conclusio, si melioratio tertij & quinti nulla in re speciali designata, facta fuit filio, nec tradita ei fuerit possessio, vel instrumentum donationis iuxta formam traditam supra cod.l.1. per alienationem eiusdem quotæ inducitur reuocatio, quia disponit de eo, quod poterat reuocare, vt in.l. cum hic status. §. si maritus. ff. de dona. int. vir. & vxo. l. quæsitum. §. illud. ff. de precar. quod ita censet Telli. Fern. in.l.17. Tauri num.121. ibique hanc extendit conclusionem, vt procedat etiamsi partem aliquam illius quotę alteri donauit vel legauit, nã illius partis respectu inducitur reuocatio, vt in.l. cum quæstio. C. de lega. ibi, cum enim manifestissimũ est, cũ qui ab initio duode cim vncias rei cuidam reliquit, alij autem postea sex, recessisse illum quidem à priore voluntate, voluisse autem minui eam sex vncijs, cùm alijs eas obtulit, ęp & voluit Bar. in.l. si alij. 2. col. ff. de vsuf. lega. [Limita tamen conclusionem nostram in alienatione facta ex titulo lucratiuo, vt si alij postea donauit illud tertiũ quintum vel partem eius: hac siquidem in specie censetur pater donationem reuocasse, secus si ex titulo alienauit oneroso, tunc etenim reuocare priorem meliorationem non censetur, sed diminuere, cum bonorum æstimatio non fiat, nisi eorum, quę fuerint tempore mortis vt in.l.3. &.7. supra eo. quod sentire voluit Telli. Fern. in. d.l.17. Tauri numero. 121. in fi. vbi aliam reddit rationem, quia in dispositionibus cõditionalibus relatis ad mortem ex alienatione non inducitur reuocatio, vt in.l. Stichum qui meus erit. ff. de lega. 1. & in.l. scribit Quintus. §. vlt. ff. de auro & arg. leg. Anto. Gom. hoc idẽ voluit in lib. variarũ reso. tomo. 3. c. 12. de legatis nu. 56. in fine. [Tertia cõclusio, si melioratio tertię & quintæ partis bonorum patris facta fuit filio, & in re certa assignata iuxta tradita supra eo. l. 3. per alienationẽ rei assignatę nõ reuocatur donatio seu melioratio prędicta, siue alienatio fiat ex causa lucratiua, siue onerosa, ex causa necessaria vel voluntaria, quandoquidem hęc assignatio nõ est substantia meliorationis, sed eius executio. Hęc fuit sententia Ripę li. 3. respõsorũ. c. 11. col. 3. vers. quia ad istud respõdetur multipliciter, cui subscripsit Telli. Fer. in. d.l. 17. Tauri nu. 127. cõtra Cifon. in.l. 19. Tau. nu. 5. & ibi Ant. Gõ. nu. etiam. 5. Citat Tell. pro hac cõclusione tex. in.l. qui dã testamẽto. ff. de leg. 1. & in.l. Paulo Calimacho. §. Iulius Seuerus. ff. de leg. 3. & in.l. Luti⁹. ff. de alim. & cib. leg. negatq; hac in specie locũ esse distinctioni Pauli Cast. quod assignatio fiat in duabus orationibus vel vna, cõs. 338. 3. col. vers. pro intellectu huius dubij. l. 1. in nouis quẽ sequitur Deci. cõs. 324. nu. 1. [Quarta cõclusio, si pater filio donauit in vita rẽ aliquã, & nõ tradidit, videtur in ea meliorationẽ facere vsq; ad tertiũ & quintũ, & quod supereſt, cõputat in legitimã, vt hîc dicitur. Et licèt donatio possit reuocari per patrẽ, vt in l. 1. supra eo. adhuc tũ per alienationẽ necessariã reuocari non censetur, si alienatio fuerit ex causa onerosa, quamuis si ex causa voluntaria fiat reuocata cẽsetur, quemadmodum in legatis statuitur in. l. rem legatam ff. de adimen. lega. & l. fideicõmissa. §. si rem. ff. de leg. 3. l. 40. tit. 9. de legatis par. 6. Semper autem præsumitur ex causa necessaria rem fuisse alienatam, nisi contrariũ probetur secundũ Iacob. Butri. Ange. & Sali. quos refert Corne. in.l. 3, C. de lega. nu. 5. idem voluit Maria. Soci. Iunior cons. 162. nu. 24. li. 2. ex pressa lex regni nostri. 40. tit. 9. par. 6. in fi. quam ad id citat Ant. Gom. in titulo de legatis nu. 56. versic. & idem disponit lex, Tell. Fer. in. d.l. 17. Tauri nu. 122. vbi latè discutit an sit necessaria traditio rei per testatorẽ alienatæ ad hoc vt inducatur reuocatio meliorationis. Et concludit non requiriri, nisi in donatione cõditionali relata ad tẽpus mortis, veluti cùm donator dixit, si mea fuerit res tempore mortis, quia hac in specie non censetur reuocata donatio, nisi tradita res fuerit ei, in quẽ alienata fuit, ad eum vos relego. [Confirmatur hęc cõclusio, ex eo quòd donatio causa mortis reuocatur alienatione voluntaria, non tamen per alienationem necessariam à donatore factam rei donatæ, quæ necessitas semper præsumitur, nisi contrarium probetur, vt dixi nu. prę cedenti, quemadmodum & in legato statuitur in legibus supra citatis. Hęc fuit sententia Dyni in. l. Stichũ qui meus erit. ff. de lega. 1. quẽ ibi sequũtur Bar. Bal. Imol. Rapha. Floria. Areti. Iaso. Claudi. Zasi. Vincenti. & Pontanus nu. 22. estque communis opinio secundum Alcia. in. l. non omnis fi. col. vers. & receptũ est. ff. si cer. peta. & ibi Deci. num. 14. Soci. in. l. si quis antea conduxit nu. 17. ff. de acq. poss. Vincenti. in. l. 2. ff. de lega. 1. colu. 10. in fi. Deci. in. d.l. non omnis num. 14. vbi reddit rationem, quia fortior est reuocatio quę facto fit, quàm quæ verbo vt in.l. nostra. C. de testam. Cùm igitur donatio causa mortis verbo reuocari possit vt in. §. 1. in fi. de dona. & in. l. vlt. ti. 4. de donationibus par. 5. multo magis facto reuocabitur, idem voluit Riminaldus in. 6. 1. 10 fi. de donatio. d. D. Couarru. in rub. extra de testamen. 3. par. num. 19. Roma. in. l. Marcellus. §. Paulus per tex. ibi. ff. de dona. cauſ. mor. Anton. Gomez de contractibus. cap. 4. numero. 18. versic. 10. infero. Telli. Fernandez in. l. 17. Tauri num. 117. qui idem esse censet in hac donatione, quæ licèt sit inter vivos & statim valeat, & si vsque ad mortem reuocari possit vt in. l. 1. supra eo. militat tamen eadem ratio reuocationis, quæ in donatione causa mortis, nempe, quia propter alienationem censetur mutata voluntas, & ex ea inducitur pœnitentia: nec hoc esse tribuendum alleuerat naturæ legati vel donationis causa mortis, quasi secus sit in contractu inter viuos. Nam hoc esse falsum aperte conuincitur ex. l. quæsitum. §. illud. ff. de precar. vbi in contractu pręcarij inter viuos celebrato, ad libitum tamen concedentis reuocabili, ex alienatione rei in precarium concessæ censetur reuocatum, vt ex eo textu hoc expendit gloss. & Socin. singulariter in. l. si quis antea conduxit. num. 16. ff. de acq. posse. Idem ergo dicendũ erit in specie de qua agimus, cùm sit perinde ac precarium ad nutum reuocabilis melioratio ante traditionem vt in. d.l. 1 supra eo. [Quinta conclusio, donatio certę rei filio facta iuxta. l. 3. supra eodem re nõ dum tradita, reuocatur per alienationem voluntariã ex causa onerosa factam, vel per donationem eiusdem rei alteri factam, vt probatur ex his, quæ diximus supra numero. 2. &. 7. & probat. d. D. Couarru. in rub. de testamen. 3. par. numero. 19. alienatio autem vel donatio generalis non erit sufficiens ad reuocandum donationem specialem, vt constat ex traditis supra numer. 2. & per Couarr. vbi supra & Tellium Fernan. in. l. 17. Tauri nume. 125. Conuenitur hęc opinio ex eo, quòd donatio facta per virum vxori alicuius rei non reuocatur, si bona donantis generaliter pignorentur ex sententia Bar. in. l. rem legatam numero. 10. versic. sed an hoc habeat. ff. de adimend. lega. quamuis per specialẽ eiusdem rei hypothecam donatio censeatur reuocata, ita vt morte viri non confirmetur, vt in. l. 3. C. de lega, &. l. cum hic status. §. si maritus. ff. de dona. int. vir. & vxo. idem voluit Iaso. in. d.l. 3. 2. limi. & Anto. de Fano. de pignoribus. 2. par. membro. 1. nu. 4. Couarru. d. 3. par. rub. de testamen. numer. 19. versi. quibus illud suffragatur, & Telli. Fernan. eo tacito in omnibus supra traditis in. d.l. 17. Tauri numero. 125. [Qui numero. 126, hanc conclusionem dupliciter extẽdit. Primò vt non solum per alienationem voluntariã inducatur reuocatio donationis certę rei filio factę, verùmetiam si pars eius rei alienetur, quoad partem alienatam reuocata censebitur, vt in. §. si rẽ suã versic. si verò quis partem insti. de lega. Bar. in. d.l. rem legatam num. 8. ff. de adimen. lega. dixi supra nu. 4. Secundo vt procedat eodẽ modo si pars integralis, hoc est, vsusfructus alienetur vel alteri donetur, adhuc enim reuocabitur quoad vsumfructum ex sententia Petri à Belaper. & Cyni in. l. 3. in fi. C. de lega. quos sequitur Paul. ibi numero. 6. & Alex. numero. 2. Corn. numer. 7. vbi eam dixit cõmunẽ & Iaso. nu. 6. Iacobi. num. 7. Imol. in. cap. filius de testam. num. 18. versi. sin autem, contra Ancarra. ibi num. 8. & contra Bart. in, d.l. rem legatam num. 7.

GLOSS. IIII.

Donatio inofficiosa quando dicatur?

d *Yno en mas.* Nota quod donatio certæ rei facta filio per patrem, in eo quod excedit tertiam & quintam partem bonorum patris & legitimam filio debitam, est inofficiosa & inualida, vt in. l. 4. in fi. tit. 15. de hæreditatis diuisione par. 6. auth. vnde si parens. C. de inoffi. testam. vbi tunc dicitur donatio inofficiosa cùm legitimæ aliorum filiorum integrari nequeunt. Ioan. Lupi in rep. cap. per vestras de dona. int. vi. & vxo. 3. notab. §. 22. numer. 14. Fern. Vazquez de succes. creatio. §. 10. numero. 247. &. 248.

LEY. XI.

¶ Que en la mejora del tercio los padres puedan poner las condiciones y grauamen que quisieren a sus hijos y descendientes, guardando la orden aqui contenida.

¶ Ley. 27. de Toro

¶ Mandamos que quando el padre o la madre mejoraren a alguno de sus hijos o descendientes legitimos en el tercio de sus bienes, en testamento, o en otra qualquier vltima voluntad, o por contracto entre viuos, que le puedan poner el grauamen que quisieren: [a] assi de restitucion, como de fideicommisso, y hazer en el dicho tercio, [b] los vinculos y submissiones y substituciones que quisieren, [c] con tanto que lo hagan entre sus descendientes legitimos, [d] y a falta dellos, que lo puedan hazer entre sus descendientes illegitimos que ayan derecho de les poder heredar. [e] Y a falta delos dichos descendientes, que lo puedan hazer entre sus ascendientes. [f] Y a falta de los susodichos, puedã hazer las dichas submissiones entre sus parientes. Y a falta de parientes [g] entre los estraños. [h] Y que de otra manera no puedan poner grauamen alguno ni condicion en el dicho tercio. [i] Los quales dichos vinculos y submissiones, oraſe hagan en el dicho tercio de mejoria, hora en el quinto, [k] mandamos que valan para siempre, [l] o por el tiẽpo que el testador declarare, sin hazer differencia de quarta ni quinta generacion. [m]

GLOSS. I.

1 *Meliorato in tertia bonorum parte potest apponi grauamen.*
Melioratio tertij an sit legitima ibidem & numero sequen.
Legitima grauamẽ nullũ patitur. 100. ampliationes, et 100. limitationes remissiuè.
2 *Melioratio tertij quoad extraneos est legitima, quoad filios vero in quibusdam habet vim legitimæ, in quibusdam non.*
3 *Meliorationi tertij quare grauamen imponitur in fauorem*

Universidad de Deusto
Biblioteca

uorem descendentium, & non extraneorum?
Legis nostræ ratio decidendi, ibidem.
4 *Donationi filio factæ vltra legitimam iure communi an possit apponi grauamẽ in eo, quod legitimam excedit?*

a *El grauamen que quisieren.* Nota, quòd filio â patre meliorato in tertia bonorum parte potest grauamen apponi iuxta formam hîc traditam. Ex quo inferri videtur, tertiam bonorum parentum partem non esse legitimam respectu filiorum, sed prælegatum. Nam si legitima esset, nullum grauamen imponi posset. l. quoniam in prioribus. C. de inofficio. testam. l. 11. titu. 4. de conditionibus institutionum par. 6. reijcitur enim de ipsa legitima, quam regulam ampliat. 100. modis, & alijs centum limitat Ferdi. Vaz. in. lib. de successionũ creatione. §. 10. numero. 196. & numero. 406. cum pluribus sequen. post Roder. Xuar. in. d. l. quoniam. Cùm igitur in melioratione tertij liceat grauamen & onus apponi, vt hîc statuitur, videtur, non esse legitimã, sed potius prælegatum. Quem enim honoro, possum grauare. l. ab eo. C. de fideicom. [Ex quo hanc sententiã
2 pluribus persuadere rationibus nititur Ioa. Lup. in. l. 27. Tau. nu. 5. & sequẽtibus & Did. Caste. in. l. 18. Tau. in prin. & Gomez Arias in. l. 16. Tau. num. vlti. Tclli. Fern. in. l. 23. Tau. nu. 2. Sed nihil ominꝰ contrariã sententiã, imo & sit pars legitimæ melioratio tertij, quãuis sit voluntaria respectu electionis, quia pater potest quem velit ex filijs eligere, & meliorare, tuetur idem Ioan. Lupi in. l. 19. Tauri numero. 5. & in. l. 23. nume. 1. & 3. Anto. Gomez ibidem & probaui latius supra eo. l. 1. glo. 2. & l. 2. glo. 3. num. 2. post Seguram ibi citatũ, & l. 5. glo. 4. in fi. & l. 7. glo. 2. nu. 3. Ioan. tamẽ Lupi in d. l. 27. Tauri nu. 10. in fi. resoluit. melioratiõẽ tertiæ partis non esse legitimam respectu filiorum & descendentium, sed prælegatum, respectu tamen extraneorũ esse legitimam, cùm eis relinqui non possit in prẽiudicium filiorum, vt in. l. 9. tit. 5. de legatis lib. 3. fori. cuius resolutio mihi placet hoc illi addito, nempe, etiam respectu filiorum censeri legititimam quoad multa, licèt quoad plurima differat, & potius prælegatũ dicatur. Quod facile colliges ex legibus præcedentibus & sequentibus, & potissimum ex lege nostra, qua differre constat, eo quòd grauamen apponi potest in melioratione tertij, non tamen in legitima. Conueniunt tamẽ quia melioratio tertij habet eosdem effectus, quos legitima, & fortè maiores, vt expendit Telli. Fernand. in. d. l. 27. Tauri num. 3. Vides enim fideicommissum vel onus meliorato in tertio non posse iniungi, nisi in fauorem descendentium, vel in defectum eorum ascendentium vel eis deficientibus cæterorum consanguineorum, in quorum omnium defectum vocari possunt extranei, non sic in melioratione quinti, potest enim in ea grauamen imponi in quorumcunque fauorem, etiam extraneorum. [At ideo inter descendentes permisit lex nostra grauamen apponi, & non in
3 fauorem extraneorũ, quia quem honoro, possum grauare, sed respectu descendentium dicitur honoratus propter melioratiõnem tertij. poterat enim pater alterum ex descendentibus eligere, & meliorare, si ergo hunc elegit, nimirum si grauare posset, & pro tempore eligere, & post tempus designatum alijs prælegare. Cũ hæc facultas â lege fuerit sibi concessa, vt hîc &. l. 2. supra eo. Extraneos autem vocare non potest, nisi in defectum descendentium, quorum respectu dicitur legitima, qua eos defraudare non potest, nisi omnes defeciant. Et ante legem istam hæc erat receptior sententia, vt probat Ioan. Lupi in. d. l. 27. Tauri numero. 24. & sequentibus, & Segura in rep. l. vnum ex familia. §. sed si fundum numero. 183. & pluribus seq. vbi fusse nimis & prolixe procedit. [Quin etiam iure communi
4 ante legem istam pater, filium cui inofficiosse donauit, poterat grauare onere fideicommissi, in eo quod excedebat legitimam, vt in. l. Ticia Seyo. §. vlti. ff. de lega. 2. nec erat opus quœrela ad reuocandum, sed ipse met pater hoc facere poterat, vt ex eo textu ibi expendit Bar. post Guillel. & alios antiquos, quos sequuntur Bal. & Sali. in. l. si totas. C. de inoffi. dona. Ferdin. Vazquez Mencha. li. 1. de successionum creatione. 6. 10. numero. 247. citat ad id tex. in. l. 17. &. 26. Tauri, ibi e no en mas, quæ transcriptæ sunt in hoc libro in. l. 1. &. 10 supra eod.

GLOSS. II.

1 *Melioratiõi quinti quocunque grauamen apponi potest etiam in fauorem extraneorum.*
2 *Melioratiõi tertij grauamen apponitur in fauorem descendentium, & eis deficientibus in fauorem aliarum personarum hîc contentarum.*

b *Y hazer enel dicho tercio.* Quare lex hîc nihil dixit de melioratione quinti? Videbatur enim maiori ratione in quinto bonorum alicui prælegato grauamen apponi posse, quàm in tertio, eo quòd non sit pars legitimæ sicut tertiũ, potest siquidẽ cuilibet extraneo relinqui, vt in. d. l. 9. tit. 5. de legatis lib. 3. fori & in. l. seq. [Respondeo nemini dubium esse, in melioratione quinti
2 grauamina posse imponi, prout & in hac lege in fine dicitur, verum ideo hîc non factam esse mentionem de quinto, sed de tertio dumtaxat, quia vincula & grauamina permittit lex nostra apponi in tertio in fauorem descendentium, & in eorum defectum, vt tertiũ deueniat ad alios, prout in hac lege statuitur. In quinto autem grauamina possunt apponi etiam in fauorẽ extraneorum: nec grauatur filius melioratus illud relinquere vel restituere personis hîc enumeratis, sed cui voluerit, vt Telli. Fernan. asseuerat in. d. l. 27. Tauri numero. 3. versi. tertio. & Gomez Arias in. l. 25. Tauri numero. 18.

GLOSS. III.

1 *Substitutiones fieri possunt perinde in contractibus atque in legatis vel vltimis voluntatibus.*
2 *Melioratiõi an possit grauamen apponi post factam melioratiõem?*

Argu-

Argumentum de re ad tempus & de tempore ad res est validum in iure, ibidem.
Melioratiõem qui reuocare potest, poterit ei grauamen ex post facto apponere, ibidem.
3 *Melioratiõi irreuocabili nõ potest ex post facto grauamen apponi.*
Donatio perfecta conditionem postea non capit ibidem.
4 *Substitutio vulgaris aut pupillaris an fieri possit filio meliorato? remissiuè.*

c *Y substituciones que quisieren.* Nota ex lege ista, quod substitutiones non solum fieri possunt in vltimis voluntatibus & legatis, vt in. l. vt hæredibus. ff. de lega. 2. verumetiam in contractibus & omni alia dispositione, id quod ante legem nostram erat iure communi & regio statutum, vt in. l. quoties. C. de donatio. quę sub modo, &. l. 7. tit. 2. par. 5. Paul. Cast. cons. 347. & consi. 384. lib. 1. explicat eleganter Aymon Crauette cons. 19.
2 numero. 8. &. 9. [Et quemadmodum pater meliorans filium, potest grauamina & substitutiones directas vel obliquas filio meliorato quas voluerit iniungere, ita & quandocunque apponere licebit, etiam multo tempore post factam melioratiõem ex sententia Anto. Gomez in. l. 17. Tauri numero. 22. valet enim argumentum de re ad tempus & ex contrario, vt in. l. miles. §. & quia diximus & ibi notant Bar. & docto. ff. de milita. testa. Iaso. in. l. si idem cum eodem. 2. col. ff. de iuri. om. iudi. cum concordantijs per Euerardum traditis in locis legalibus loco. 39. Sed hoc intelligit Anto. Gomez. d. numero. 22. quoties melioratio poterat reuocari, vt quia non erat sequuta traditio, iuxta tex. in. l. 1. supra eo. nam si totam melioratiõem potest reuocare, à fortiori partem eius, & sic grauamen seu onus imponere, arg. tex. in. l. si Titio. §. vlti. cum. l. sequen. ff. de legat. 1. l. conficiuntur. ff. de iure codicill. l. 1. & per totum. ff. de adimen. lega. [Vbi au-
3 tem melioratio erat irreuocabilis, quia res melioratiõnis traditę fuerant, vel alia ex causa, tunc post factam melioratiõem non poterunt parentes grauamẽ aliquod apponere, vt in. l. perfecta. C. de dona. quę sub modo, cuius verba sunt. *Perfecta donatio conditionem postea non capit.* l. 2. C. de reuo. donat. l, non ideirco C. de contra. empt. l. quamuis. C. de transactio. l. sicut ab initio. C. de actio. & obliga. l. in commodato. §. sicut. ff. commoda. l. 1. supra eodem citat idem Anto. Gomez in argumentum. l. illud. C. de collatio. & ibi doctores. l. 1. in fi. ff. de sotutio. l. item Labeo versicu. sed pura. ff. fami. herciscun. l. licèt. C. qui poti. in pig. hab. Bar. in. l. non solum. §. morte numero. 16 & ibi
4 Moderni. ff. de no. ope. nuncia. [An autẽ substitutio vulgaris vel pupillaris fieri possit filio meliorato in tertio in fauorem extranei dicam infra eodem glo. 9. numero. 2.

GLOSS. IIII.

1 *Substitutio dicitur propriè institutio.*
2 *Melioratio quemadmodum fieri potest nepoti, quem pater præcedit, ita & substitutio meliorationis.*
3 *Substitutio meliorationis fieri potest vni vel pluribus ex descendentibus, quemadmodum & melioratio.*
4 *Substitutio meliorationis an fieri possit fratri vterino, vel consanguineo meliorati, omisso vtrinque coniuncto?*
5 *Verba quoad fieri possit referenda sunt ad disponentẽ potius, quam adeum, de quo disponitur.*
6 *Legitimati per subsequens matrimonium an substitui possint meliorato.*
7 *Filij meliorati seu possidentes melioratiõem inter vivos factam an excludant substitutum.*
8 *Filij donatarij extranei non excludunt substitutum. Filij meliorati quos alius proximior præcedebat, an excludant substitutum, ibi.*
9 *Filij meliorati qui restituere tenebãtur melioratiõem in vita sua an excludãt substitutum.*
10 *Filij restituere grauati melioratiõem si rem eius alienauerit, an excludant substitutum.*

Entre sus descendientes legitimos. Fac regulam generalẽ
d vt quidquid leges nostræ exigunt in melioratione, idem sit statuendum in substitutione, vt in. l. mulier. §. vltimo. ff. de conditio. institutio. vbi Labeo respondit, quòd si quis te hæredem instituit sub conditione, si iam hæredem eum instituisses, aut quid sibi legasses, conditio in præteritum tempus collata extitisse intelligitur, si tu eũ hęredem instituisses quocũque gradu institutionis vel substitutionis, vel ei quocũque gradu aliquid legasses. Ex quo tex. notat Bar. in summario quod substitutio est proprie institutio Iaso in. l. Centurio num. 62. ff. de vulga. Emanuel Costa in repe. cap. si pater. 1. parte in verbo instituendo, numero. 5. &. 6. vbi latè eximinat pagin. 180. &. 181.
2 [Ex quo infertur, quòd quemadmodum melioratio fieri potest nepotibus, etiam si filij eos præcedant, vt in. l. 2. supra eod. ita & substitutio eis fieri poterit cuiuscunque gradus sint, nulla maioris proximitatis habita distinctione, vt expendit Tellius Fernandez in d. l. 27. Tauri numero. 4. & Dida. Castelli ibi in verbo descendientes in fi. [Infertur secũdò, quòd substi-
3 tutio fieri potest vni vel pluribus ex defecẽtibus, quemadmodum & melioratio fieri poterat, vt in. l. 2. 3. & 5. supra eo. probatur etiam vel ex eo, quod substitutio, de qua in. l. nostra, introducta est ad instar substitutionis exemplaris, vt videre licebit ex. l. humanitatis. C. de impube. & alijs subsit. vbi parentes qui filio furioso vel mentecapto exemplariter substituunt, deficientibus liberis mentecapti, tenentur illi substituere alios fratres eiusdem, possunt tamen vnum vel certos vel omnes substituere, vt & idem Telli. Fernã. asseuerat in. d. l. 27. Tauri nu. 5.
4 [Infertur tertiò, patrẽ nõ astringi substitutionẽ facere pro-

Universidad de Deusto
Biblioteca

proximiori ex descendentibus,vel ei qui successurus erat ab intestato,vt si melioratus habeat fratres vtrinque coniunctos & vterinos vel consanguineos tantum,poterit siquidē pater substituere meliorato vnū ex consanguineis fratribus,omissis vtrinque coniunctis,solum enim lex nostra exigit, quòd substitutus sit de descendentibus,non autem coarctat patrem substitutionem facere respectu gradus,sed tantū respectu qualitatis,quòd sint descendētes.Nec oberit quòd in substitutione exēplari teneatur parēs substituere eos qui successuri erant ab intestato, & sic fratres vtrinque coniunctos non vterinos vel consanguineos:quia vtrinque coniuncti proximiores dicuntur, hæc fuit sententia Guillier. de Cun. Bart.& posteriorum in l.ex facto.ff.de vulga.vbi Ripa numero.91. docto.cm nes in.d.l.humanitatis maxime Curti.Iunior numer. 19.quoniam in exemplari substitutione tractatur de dando hærede ei,qui propter morbum vel defectum sibi prouidere non potest,& ex lege nominātur certę personę,quę substitui debent,nimirum ergo si successio reguletur,iuxta successionem ab intestato, cùm de substantia filij disponatur:atque ita in effectu dicatur filij testamentum. At in melioratione tertij non sic, est enim dispositio patris,non filij,iuxta tex.in.l.vnū ex familia.§.sed si fundum.ff.de lega. 2. Nec disponitur de substantia filij,sed patris.Quandoquidem quo ad filios dici non possit verè legitima,cùm eorum alterum,quem malit pater,possit meliorare,vt in.l.1.& 2.supra eo. Quare parētes in huiusmodi substitutione vocare possunt descendentes cuiuscunque gradus & qualitatis sint,siue alios præcedant, vel præcedātur ab alijs,vt Tell.Fernan.attestatur in.d.l.27.Tauri num.
5 6. [Qui & numer.7. aduertit hæc verba entre sus descendientes,referenda esse ad descendentes testatoris meliorantis,non ad descendētes meliorati, quia idem fit in substitutione exemplari vt in.d.l. hun anitatis, & quia vbicunque verba legis referri possunt ad disponentem,& ad illum, in cuius fauorem dispo itur, referenda sunt ad disponentem,iuxta declariram Curtij Innioris consilio.5.numero.3.citantis Bar.Imol.& Alexand.post glosl.ibi in.l.ex facto.ff.Ad Trebel ia. Bar.in.l.cum in testamento. ff. de auro & arge. lega.
6 [Quatenus autem lex nostra dicit substituendos esse filio meliorato in tertio cæteros descēdētes legitimos, intellige vt substitui possint legitimati per subsequēs matrimoniū,quoniā hi verè & realiter sunt legitimi c.tanta qui filij sint legitimi.l.1.tit.13.par.4. l.10.tit.8. de successionibus infra hoc co.lib.vbi dicam,dixi etiā supra hoc libro in gl. rubricę tituli primi de matrimo
7 nio nu.123. [Solet in melioratione seu donatione tertij inter vivos facta dubitari, an liberi donatarij seu meliorati excludant substitutum,quemadmodum cū excluderent,si melioratio & substitutio facta fuisset in testamento,iuxta.l.cū auus. ff. de condit. & demonst,&.l.cum acutissimi.C.de fideico.& l.generaliter.§.cum autem.C. de instit.& substitu. sub condit. fact.& receptior opinio est, q; dispositioni dictarū legum locus sit in contractibus inter vivos, qui gratia tantum stipulantis vel donatarij celebrantur, non verò in contractibus,qui vtriusque gratia celebrantur, ex doctrina Bald, in.l.cum acutissimi numero. 1. & vltimo. C. de fideicommiss. cui accedit Decius in.d.l.generaliter.§.cum autem numer.9. versic. quartò quod hic dicitur. C. de instit. & substit.sub condit. fact.Socinus consilio.93. numero. 16. libro. 4. Iaso. in.d.l.cum acutissimi in principio,Socinus in.l.cum auus numero. 97. versiculo quod autem ad secundum,Castaneus consilio.53. numero.2. versiculo.13. facit & numero. 28. & numero. 44. versiculo. 13. non obstat, Tiraquell. in repe. l.si vnquam in verbo susceperit liberos numero.219. & sequent. Tellius Fernandez in. d.l.27. Tauri numero. 8. qui omnes in specie proposita obseruant filios meliorati seu donatarij excludere substitutum.
8 [Quod tamen procedit, quando donatarius est filius vel alius ex descendentibus, secus si sit extraneus, quia tunc eius filij non excludent substitutum, sed ipse præferretur liberis secundum glosl. in.l.1. post princ. & ibi Cinus Bald. & alij. C. de donatio. causa mortis glosl. etiam in. l. ex facto.§. si quis rogatus in verbo ex voluntate. ff. ad Trebell. & ibi Din. Alexander & alij, glosl. alia in. d.l. cum acutissimi in verbo deinceps, & in.d.§. cum autem in verbo filios & vtrobique docto. & de hoc nemo vnquam dubitauit teste Tiraquel. in.d.l. si vnquam in verbo susceperit liberos numero. 219. Tellius Fernandez in dicta.l.17.Tauri numero.9. versi.sed adhuc pungit,vbi tamen dubitat,an si nepos fuit melioratus,& filius meliorantis fuerit substitutus, an filij meliorati excludant substitutum, ratio dubitādi fuit, quia videtur melioratus extraneus, & substitutus propinquior,quare iniquum videtur,filium meliorati excludere substitutum proximiorem. Sed nihilominus tenet hac in specie, filios excludere substitutum ex præsumpta mente meliorantis, quippe qui nepotem prætulit filio,ac proinde censetur omnem eius sobolem ei voluisse præferre, nepos siquidem non est extraneus melioranti, licèt alius cum præcedat, quia capax est meliorationis vt in. l. 2. supra eodem atque ideo in eo militat ratio. d. l.cum auus &. d. l.cum
9 acutissimi &. d.§. cum autem. [Limita tamen hanc conclusionem, vt procedat quoties substitutio vel grauamen confertur post mortem meliorati, secus autem si ad certum tempus esset facta melioratio, & post illud tempus melioratus fuerit grauatus in vita restituere, iuxta formam, l. quoties. C. de donationibus quæ sub modo, &. l. 7. tit. 4. part. 5. tunc etenim substitutus excludet filium: nam si melioratus in vita excluditur cùm sit filius vel descendens, nimirum si nepos excludatur argumento l. si viua matre. C. de bonis maternis. Ex quo hanc limitationem obseruat glosl. in.d.l.cum acutissimi in verbo vitā suam, quę cōmuniter recipitur teste Deci. in.l.generaliter.§.cum autē nu.12.C.de instit.& substi. idem attestatur Carol.Ruy.consilio.109.lib.2.per to-
10 tum Tellius Fernā.in.d.l.27.Tauri nu m.9. [Quihoc sublimitat num.10.nisi ex alia causa,culpa possessoris propter alienationem ab eo contra prohibitionē meliorantis factam,iussus sit restituere alij ex proximioribus eius, nam si alienauerit an ferretur ab eo melioratio,& tradetur eius filio,quē præferre videtur substitutis, cōditio enim subintelligitur hac in specie,si libe

ros non habuerit possessor, vt respondit Paris. consilio.70.numero. 8. & sequentibus libro. 3. quod voluit Andr. Isernia in cap.1.numero.8. versi.si vero ex pacto,de aliena.feudi pater. Præposi.in cap.1.de feudo marchię num.10.versi.decimo quinto Hieron. Grat. cons.2.numero.14.libr.1. & Math.Affli.in capit.1.§. hoc quoque numero.17.de success.feudi.rationem reddit optimam Telli.Fer.in.d.l.27.Tauri nu.10.

GLOSS. V.

1 Filij naturales patri quomodo succedant ex testamento, vel ab intestato? & an contra testamentum? & num.2.

3 filij naturales vel spurij quomodo succedant matri,ex testamento, ab intestato & contra testamentum.

Filij illegitimi substituti filio meliorato possunt, & meliorāti succedere possunt ibidem.

4 Filio illegitimo à matre meliorato an substitui possint extranei.

e *Illegitimos que ayan derecho de les poder heredar.* Hi sunt filij naturales,qui patri succedunt ab intestato in duabus vncijs,nō extātibus filijs,vel alijs descēdētibus legitimis, & non extante vxore legitima patris sui auth.licèt.C.de natu.lib. Et iure regio etiā extāte vxore legitima succedit naturalis patri ab intestato in dictis duabus vncijs, hoc est, in sexta parte hęreditatis paternæ,vt in.l.9,tit.13.part.6. ascendentes autem eos excludunt omnino secundū omnes, vt attestatur Anto.Gomez in.l.9. Tauri numero. 4. in fi. [Ex testamento autem succedunt naturales patri non extantibus descendentibus legitimis,licèt ascendentes super sint,vt in.l.7.&.8.tit.8.de successionibus infra hoc eodem libro,vbi dicam latius. Cōtra testamentum autē non succedunt glo.sing.in.l.1.in verbo naturales.ff.de bon.poss.con.tab.quam ibi sequuntur Din.Alb. Bar. & communiter docto.l.8.versi.pen.titu.13.par.6.Antonius Gomez.in.l.9. Tauri numero.11. [Matri
3 autem succedunt filij naturales & spurij & nati ex damnabili coitu, modò mater non incurrat pœnam mortis ex tali coitu, ex testamento & ab intestato, non extantibus descendentibus legitimis, licèt superfint ascendentes vt in.l.7.ti.8,de successionibus infra hoc libro.Succedunt etiam contra testamentum iure communi & regio,vt probant Did. Castelli in.l. 9.Tauri in verbo herederos legitimos & Ioannes Lupi ibidem numero.6.&.7.& Antonius Gomez numero. 12. dom.D.Couarruuias de sponsali.2. parte capit. 8.§.4.numero pen. & fina.hi omnes possunt substitui filio vel descendenti legitimo in melioratione tertij, deficientibus alijs descendentibus legitimis, atque hi præferuntur ascendentibus vt hîc dicitur, & fatentur oēs interpretes in.d.l.27. Tauri vndē hęc deprompta
4 fuit. [Aduertere tamen oportet,quòd licèt filij illegitimi sint matri hæredes necessarij, si alteri eorum melioratio fiat, poterit mater substituere quem velit, nō seruato huius legis ordine,quem seruare præcipit, quando filio vel descendenti legitimo facta fuerit, vt asseuerat Tellius Fernandez dubitans tamen in, d.l. 27.Tauri numero.14.ad fi.

GLOSS. VI.

1 Filij naturales tantum præferuntur in substitutione facienda filio meliorato ascendentibus, quemadmodum & præferuntur eis in successione ex testamento.

2 Legis nostræ conciliatio cum.l.1.tit.8.hoc libr.5. numero.3.

3 Tertia pars bonorum filij quando possit relinqui extraneis,& quando non,tractatur.

f *Entre sus ascendientes.* Nota,quòd filij naturales tantū, præferuntur in substitutione meliorati ascēdentibus, quia filij naturales sunt patri successibiles ex testamēto,etiam si ascendentes supersint vt in.l. 7. &.8. tit.8. de successionibus infra hoc eodem libro. quod expendit ex lege nostra Ioann.Lupi in.l.27.Tauri numero 46.& cæteri interpretes. Quorum sententia vera est, quidquid dubitauerit idem Ioan.Lupi in.d.l.27.num.
2 52. [Contra legem istam opponit Didac.Castelli.in.l. 27.Tauri in glo.1.in fi. & in verbo entre los estraños & Gomez Arias ibi numero.59.in fi.&.60.de lege. 6. Tauri versi.pero biē permitimos, quę trasumpta fuit in.l.1.tit.8.de successioni.infra hoc libro. 5. vbi statuitur,quòd filius habens ascendentes potest disponere de tertia bonorum parte ad libitum,eam relinquendo extraneis quibuscunque: hîc autem,non aliās licet de tertia parte disponere,nisi inter cognatos deficientibus ascendentibus,quod reputat fortissimum argumētum,fateturque ei difficulter posse satisfieri. Respondet tamen quòd lex nostra loquitur quando tertium relinquitur sub conditione,lex autem prima supra citata, quando tertium pure relinquitur. Sed hoc est constituere differentiam & non rationem differentię. Quare ipse reddit aliam, nempe, quòd ibi testator à principio tertium legauit extraneo,quod potest extā tibus legitimis ascendentibus:hîc autem loquitur quā do ex post facto fit substitutio in tertio.Sed hęc ratio non satisfacit ex eo quòd leges in institutione loquētes procedunt in substitutione, vt probaui supra eod.
3 glosl.4. numero. 1. [Vel aliter soluit Didac. Castelli ibi in verbo entre los estraños quòd.d.l.6.Tauri, quę transcripta est infra tit.8. l.1. loquitur quando à principio is,qui in testamento disponit de tertia parte inter extraneos,nullos habebat descendentes, sed ascendentes dumtaxat. Hîc autem cùm disponitur de tertio adsunt descendentes,quare tractari non potest de legitima ascendentium, de qua tractat. d. l. 6. Tauri &.d.l.1.tit.8.infra hoc libro.ideo hîc non potest testator disponere de tertia parte inter extraneos, sicut posset,si de legitima ascendentium tractaretur vt in.d.l. 1.hæc est vera interpretatio legis nostrę,quamuis non ita explicent Nostrates.

GLO-

Universidad de Deusto
Biblioteca

GLOSS. VII.

Meliorationis tertij grauamen seu fideicommissum vel substitutio an fieri possit descendentibus illegitimis, si legitimi supersunt, vel ascendẽtibus, si supersint descendentes.

g *Ya falta de parientes.* Collige ex lege ista opus non esse, vt deficiant consanguinei, vt extranei vocentur, & per cõsequens vt deficiant descendentes legitimi, vt illegitimi vocentur, nec vt desint descendentes illegitimi, vt ascendentes vocari possint & sic succesiuè de cæteris. Sed extantibus descendẽtibus, potest fideicommissum & grauamen meliorato apponi iuxta formã huius legis, disponendo imprimis, vt mortuo meliorato, veniant cæteri descendentes vel vnus eorum, & eis deficientibus restitutio fiat descendentibus illegitimis, & postquam hi defecerint veniant ascendentes & eis deficientibus cæteri consanguinei, & in omniũ defectum extranei. Nec est necesse horum aliquos deficere, priusquàm alij vocentur, sed nullo eorum deficiente potest grauamen iniungi iuxta formã huius legis, ita vt si alter deficiat, veniat alius, & sic succesiuè, vt rectè explicat Antonius Gomez in.l. 17. Tauri numero.23.

GLOSS. VIII.

1 *Melioratio tertij an sit legitima?*
Meliorato filio substitui possunt extranei, ibid.
2 *Lex nostra explicatur.*
Alienatum semel, efficitur in perpetuũ alienabile post quàm semel exiuit à familia, ibidem.

h *Entre los estraños.* Diximꝰ supra eo.gl.1.nu.1. &.2. meliorationem tertij quoad extraneos esse legitimã, eo quod eis relinqui non possit: hîc disponitur contrarium, imo quod extranei substitui possunt filio meliorato in tertio. Ex quo destrui videtur recepta sententia, atque ideo fatetur Tellius Fernandez in. l. 27. Tauri numero.12. huic obiectioni nescire congruum
2 responsum, asseritque ratione carere & esse voluntariam dispositionem legis nostrę. [Verùm si pœnitus verba & mentem legis nostrę consideres, inuenies ratione non carere, minimeque ei obstare quę ex aduerso adduximus, supponimus enim, vt dixi in gloss. præcedenti, cùm grauamen seu fideicommissum filio meliorato imponitur, superesse descendẽtes, quorum respectu, nõ dicitur omnino legitima, vt diximus supra eod. gloss.1.numero.2. quocirca in eorum fauorem potest grauamen apponi, cęterę autem substitutiones & vocationes ascendentium, & consanguineorum & extraneorum fortiuntur effectum, postquam iam amisit melioratio nomen legitimę. Quod enim semel fuit alienatum efficitur in perpetuum alienabile, postquam semel exiuit à familia. l. pater. §. quindecim. ff. de legatis. 3. Bart. Iaso. 1. &. 2. lectione, & Ioan. Crottus, & Ferdinã. Loazes in. l. filiusfami. §. diui numero 430. & seq. ff. de leg. 1. Tiraq. li. 1. de retractu. §. 32. glo. 1. num. 8. Anto. Go. in. l. 70. Tauri nu. 24. Sic in nostra specie postquam melioratio semel venit, vel potuit venire, ad descendentes illegitimos, ad ascendentes, vel alios consanguineos, poterit etiã venire ad extraneos, licèt ex prima dispositione od eos venire non posset, qui capaces dumtaxat sunt quintę partis, vt in. l. 9. tit. 5. de legatis libr. 3. fori.

GLOSS. IX.

1 *Grauamen meliorationi apponi debet in fauorem descendentium vel aliorum in hac. l. contentorũ, alias non valet.*
2 *Meliorato filio an possit dari substitutus vulgaris extraneus non seruata forma huius legis? & nu. 3.*
Substitutio vulgaris an fieri possit in legitima filij ibidem.
Substitutus vulgariter filio in legitima an impediat transmissionem? ibidem.
4 *Substitutio pupillaris an fieri possit in legitima vel in tertio?*
Substitutio compendiosa an fieri possit in tertio bonorum patris, ibidem.

i *Ni condicion enel dicho tercio.* Verba hęc denotant ordinem & formã qua deficiente nõ valet, sed reijcitur de meliorationegrauamẽ, iuxta notata in materia formę in. c. cũ dilecta de rescrip. vbi late Feli. & in specie hoc tenet Ioan. Lupi in. l. 27. Tauri nu. 50. & ibi Did. Castelli in verbo sus descendiẽtes versi. & nota quòd ordo, & Telli. Fer. nu. 12. versi. omnia hæc Gom. Ari.
2 nu. 18. [Sed hîc occurrit pulchra dubitatio, si pater filio meliorato in tertia bonorũ parte substituit extraneũ quẽpiã vulgariter, extantibus descendentibus vel ascendentibus vel cõsanguineis meliorãtis, an valeat substitutio? & quidẽ validã esse substitutionẽ videtur, eo quòd in legitima iure naturæ debita filio hæc substitutio vulgaris in casum impotentię vel noluntatis fieri potest. l. posthumus. §. quod vulgo. ff. de liber. & posth. vt ex eo tex. expẽdũt Bal. Paul. Areti. & Iaso, ibidem. l. iam hoc iure &. l. 2. §. sed si ita scripserit. ff. de vulga. hanc opinionẽ obseruat Paul. & Ial. limi. 3. in. l. quoniã in prioribus. C. de inoffi. testa. & ibi Roderi, Xuar. limi. 3. &. 4. & ibi Bern. Diez à Luco in additionibus, Alex. in. l. si posthumus. §. quod vulgo. ff. de lib. & posth. Fer. Vaz. hãc dicens cõmunem li. 1. de succe. creatione. §. 10. numer. 421. in 10. limitatione. d. l. quoniam in prioribus, idem voluit Dida. Segura in rep. l. cohæredi. §. cum filię nu. 97. &. 98. cum pluribus sequ. vsque ad munerum. 107. vbi rectè loquitur, idem voluit Bar. in. l. si arrogator numer. 10. in fine. ff. de adoptio. dicens hanc substitutionem, non inducere grauamen aliquod, quia non impedit transmissionem, sicut conditio si volueris, & licet concedamus impediri transmissionem, quatenus grauat, tollitur de legitima, vt. d. l. quoniam in prioribus, atque ideo non impediet transmissionem. Iacob. Butri. in d. l. si arrogator vt ibi refert Bald, 6. oppos. tenuit hoc idem in effectu, asserens per substitutionem vulgarem filio factam non tolli effectum suitatis, nec impediri transmissionem ad hæredes ex potentia

suitatis

suitatis: quia aliàs esset onus, quod legitima non patitur, vt in. d. l. quoniam in prioribus: & licet Iacob. Butri. impugnet Bal. eius opinio vera est, eamque sequitur Alexan. in. l. si filius hęres circa finem. 10. limitatione. ff. de libe. & posthu. & iterum in. l. apud Iulianũ §. idem Iulianus nume. 9. limi. 10. ff. ad Trebellia. Paul. Castren. consi. 222. num. 6. lib. 2. Guillerm. Benedict. in repet. c. Raynutius in verbo mortuo itaque testatore 2. nume. 202. de testam. Angel. de Perigl. in repeti. l. in suis nu. 142. & nu. 162. ff. de liber. & posthum. Eman. Costa in repe. c. si pater. 2. parte in verbo debitæ num. 4. &. 5. pagi. 301. de testam. in. 6. Anto. Gom. tomo. 1. variarum resolutio. c. 3. nu. 17. & sequen. qui tamẽ attestatur, quòd in legitima non potest filio vulgariter substitui, & esse communẽ opinionẽ, refertque id attestari Socin. in. l. 1. nu. 47. versi. 15. limita. ff. de vulga. qui tamen hoc non dicit, sed quòd conditio subintellecta si voluerit reijcitur de substitutione, substitutio tamen valida manet, prout & cæteri supra citati asseuerant. Non tamen negant, substitutionem valere vulgarem factam filio in legitima, licèt transmissionem nõ impediat. Et non solum in casu noluntatis prout ipse met Ant. Gomez. fatetur in d. tomo. 1. c. 3. nu. 21. vers. 3. principalis opinio, verumetiam in casu impotentię in qua specie doctor. supra citati loquuntur. Quod ipse intelligo, modò cæteris filijs non fiat prejudicium in legitima, quod fieri posset iuxta nostras leges regias, si casus impotentię accideret per mortem filij ante mortem patris defuncti: tunc enim substitutus vulgaris non admitteretur in prejudicium aliorum filiorum, quibus tanquam superstitibus debentur omnia bona, præter quintum, vt in. d. l. 9. tit. 5. de legatis li. 3.
3 fori. [Verùm his non obstantibus, substitutus vulgariter filio meliorato in tertio non succedet filio nolẽte adire, vel agnoscere meliorationem seu prelegatũ: Non enim potuit extraneus substitui in prejudicium ascendentium vel consanguineorum, qui iuxta ordinem legis nostræ deberent substitui. Qua forma non seruata non potuit substitutio fieri. Hęc fuit sententia Antonij Gomez in. d. c. 3. nume. 22. contra Segurã in dict. l. cohęredi. §. cum filię nu. 88. &. 106. & Cyfonta. in. l. 27. Tauri nu. 4. cui subscripsit Eman. Costa in dict. c. si pater. 2. par. in verbo debitę nume. 5. Vbi hoc extendit, etiam si aliquis ex ascendentibus esset filio meliorato vulgariter substitutus extantibus descendẽtibus, aut etiam si cõsanguineus alter fuisset substitutus extantibus ascendentibus, militat enim eadem
4 ratio. [Pater autem bene posset filio meliorato substituere pupillariter quemlibet extraneum, etiamsi descendentes extarent vel alij consanguinei. Quia nõ suum sed filij testamentum facere videtur. §. 1. Institu. de pupi. substi. & in legitima hoc idem permittitur, vt possit quem velit filio impuberi pupillariter substituere glo. in. l. quoniam in prioribus. C. de inoffi. testamen. quam ibi sequũtur Odofre. Cyn. Faber Alberi. Iaco. Butri. Pet. de Bellap. Bald. Sali. Fulg. Paul. Areti. & Ial. & Rode. Xuarez ibidem. 1. &. 2. limita. omnes in. l. extribus eo. titu. Ferdi. Vazq. lib. 1. de succes. creatione. §. 10. nu. 409. vbi citat cõcord. ex quo in tertię partis melioratione id fieri posse attestantur Anto. Gomez tomo. 1, variarum resolutio, c. 3. nu. 22.

insi. cui adstipulatur Eman. Costa in repe. d. c. si pater de testamen. in. 6. par. 2. in verbo debitę nu. 5. pagi. 301. Qui hoc extendit ad substitutionem compendiosam filio impuberi meliorato factam: quę solam pupillarem vtiliter continebit, si filius in ætate pupillari decesserit: non tamen continebit vulgarem nec fideicõmissariam, si tempore mortis aliquis ex his de quibus supra superst.

GLOSS. X.

Melioratio quinti non requirit obseruationem formæ huius legis in appositione grauaminis.

k *Aora enel quinto.*) Non intelligas, in meliorationequinti non posse apponi grauamẽ nisi seruata forma huius legis, non enim est necessaria formę obseruatio, sed poterit pater in quinto quodcunque grauamẽ apponere etiam in extraneorum fauorem vt dixi supra eo. glo. 2.

GLOSS. XI.

1 *Maioratus per viam meliorationis fieri potest absque licentia principis.*
2 *Maioratum condens cum licentia regis potest cæteris filijs præiudicare in legitima, eis relictis seu præstitis alimentis.*
Maioratus conditi cum licentia regia & absque ea differentiæ, ibi. & seq.
3 *Maioratum faciens cum licentia regia non tenetur seruare ordinem legis nostræ in substitutionibus & grauaminibus, quemadmodum in melioratione.*
4 *Maioratu absque licentia regia facto, an transeat dominium & possessio in successorem absque traditione, quemadmodum transit in maioratu regis licentia facto.*
5 *Meliorationis vinculatæ dominium aut possessio, an transeat in successorem eius statim mortuo prædecessore?*

l *Que valan para siempre.*) Nota ex lege ista, posse absque licencia principis fieri maioratum per viam meliorationis tertij & quinti in vltima voluntate vel per contractum, cum substitutionibus & restitutionibus & prohibitionibus perpetuo duraturis, vt ex hac lege expendit Dida. Castelli in. l. 27. Tauri in verbo (para siempre) & ibidem Ioan. Lupi nu. 77. Telli Fernand. nu. 2. & Gomez Arias nu. 59. Et Grego. Lupi in. l. 2. ti. 15. de primogenito. regis par. 2. glo. 1. in fine Ferdinan. Vazq. de succesionum creatione. §. 26. nume. 95. &. 96 Anto. Gomez in. l. 40. Tauri nume. 36. D. Couarrub. lib. 3. resolu. c. 5. nume. 4. versi. verum Iustiniani, prestãtissimus Molin. consiliarius supremi senatus lib. 1. de Hispa. primoge. c. 1. nume. 25. dicam infra tit. 1. l. 1. glo. 1
2 nu. 11. [Differunt tamen in nonnullis, quoniam qui cum regia licentia maioratum condit potest vltra tẽ

Universidad de Deusto Biblioteca

tiam & quintã bonorũ suorũ partẽ & vltra legitimã filio electo vel nominato relinquere, dummodò alimenta congrua cęteris pręstentur filijs secundũ Cyn. in.l.sancimus.C.de nupti, Bart.in.l. Titio centum.§. Titio genero nu,6,ff.de conditio.& demonstratio. Alberi.in.l.quoniam in prioribus penul.colu.C.de inofficio.testament.Hostien.Abb.& docto. in.c. licet de voto, quam opinionem attestatur communem Iaso in auth.nouissima pen.colu.C.de inofficio. testa,& Ioã. Lecirier in tracta.primogeniturę lib.2. quęst.16. Ant. Gomez in.l.40.Tauri nu.57. Absque licẽtia tamen regia hoc fieri non posse constat ex legibus huius tituli &.l.9.ti.5.de legat.lib.3.fori Anto.Gomez in.d.l.40. Tauri nu.55.Grego.Lupi in.d.l.2.& Ferdinan.Vazq. Menchaquen.d.c.26.nu.95.&.96.Molina lib.2.de Hispanorum primog.c.1.nu.5.& sequent.& omnes regni
3 nostri interpretes. [Differunt secundo, quia si maioratus fiat cum authoritate & licentia regia, non astringitur faciens in vinculo & grauamine seruare ordinẽ legis nostrę, sed deficientibus descendentibus poterit quos maluerit substituere, vt videmus infra tit.1.l. 4. &.5.sed in melioratione hunc ordinem seruare tenetur pater in hac lege constitutum, aliâs non va-
4 let, vt dixi supra eo.glos.9.inprin. [Tertiò differunt quia in bonis maioratus cum licentia regia facti transit ipso iure possessio in successorem absque apprehensione, vt in.l.8.infra tit.1.secus tamen est in maioratu absque regis licentia facto, ex sententia Anto.Gomez in,d.l.40.nu.55.infin.& in.l.45. Tauri nu.116, Sed hãc differentiam increpat, neque immerito reprehẽdit Couarru.lib.3.resolutio.c,5.nu.6.Moli.lib,1.de Hispano.
5 primoge.c.1,nu.26.de quo infra ti.1.l.8. [Conueniũt tamen, quia quemadmodum in maioratu, ita & in melioratione facta in testamento vel inter viuos fauore exercentis liberalitatem, ex sola donatione adueniẽte tẽpore restitutionis trãsfertur ipso iure dominium in quẽlibet vocatũ, vsq; in infinitũ absq; vlla traditione. Sat enim fuit prima traditio primo vocato facta, vt omnibus perpetuô acquiratur, vt resoluit Deci.citans specula.in.l.traditionibus nume,14.C.de pact. & cõs. 239.col.penul.Aymon Sabellia,consi.19.nu.9. Cassan. consi.53.nu.52.Caro.Ruyn.consi.25.nu.17.lib.1,Rode. Xuarez allegatio.9. per.l.quoties, C.de donatio.quæ sub modo, quę tamen parum facit, melius hoc probat tex.regni nostri,in.l.7.ti.4.par.5.vbi aperte statuitur secundum verum legis intellectum, quòd adueniente tempore consequitur successor dominium, imo & possessionem absque aliqua traditione, cum sic ait (viniendo ende el tiempo, ganaria la possessión y el señorio de la cosa) vbi.Gregor.Lupi hoc idem expendit dicens esse mirabile, Telli Fernand.in.l.27.Tauri nu.2.Moli. lib.3.de Hispa.primo.c.12.nu.3.&.4. Quod verum est quidquid in cõtrarium asserat Anto.Gomez in.l.40. Tauri nu.28.eidem legi par.intellectus accomodans, quibus ibi respõdimus. Alia in materia maioratus videbimus infra titulo proximo.

GLOSS. XII.

1 *Meliorationi fideicommissum seu grauamen appositum iure communi durabat vsque ad quartam generationem: hodie iure regio est perpetuum. & nume.2.*
Lex nostra explicatur, ibi.

m *De quarta ni quinta generacion.)* Iure communi siquis aliquam rem legauit & alienare prohibuit, dixitque se velle, vt perpetuo in familia sua esset, neuè de nomine suo exiret, nihilominus finitur fideicommissum in quarta generatione, neque ad quintam protrahitur, vt in auth.de restitu,fideico.§.nos igitur, vbi Iacob. de Bellouisu infin.hoc limitat nisi ex mente testatoris
2 aliud esse appareat. [Atque idem per omnia hoc iure regio asseuerat Telli.Fernand.in.d. l.27. Tauri nu. 17. Quod salua eius pace verum esse non censeo quandoquidem lex ista in dubio pręsumat volũtatem fuisse meliorantis, vt vincula & substitutiones essent perpetuę, nisi aliud expresse disposuerit, & ita sensit Moli,lib.1.de Hispa.primoge.c.4.nu.14. Et sic corrigitur d.§.nos igitur, & communis opinio confirmatur dicẽtium in descendentibus non limitari vsque ad quartã generationem, secundum Alex.consi.56.nume.2.lib.1. vbi Caro.Moli.citat concordantes, & ipse tenet contrariũ, imo quòd in descẽdẽtibus seruetur dispositio d.§.nos igitur & in cõsuetu.Parisi.§.120.cuius opinio per.l.nostram corrigitur.

LEY. XII.

¶ *Que en vida y en muerte, no se pueda mejorar mas de en vn quinto,*

Ley. 28. de Toro,

¶ La ley del fuero [a] que permite que el que tuuiere hijo o descendiente legitimo, pueda hazer donacion, [b] hasta la quinta parte de sus bienes y no mas: y la otra ley del fuero, q̃ assi mesmo permite que puedan mandar [c] teniẽdo hijos o descendientes legitimos al tiempo de su muerte, la quinta parte de sus bienes, se entiẽda y platique q̃ por virtud de la vna ley y de la otra, no pueda mãdar el padre ni la madre a ninguno de sus hijos ni descẽdiẽtes [d] mas de vn quinto de sus bienes en vida y en muerte [e].

GLOSS. I.

La ley del fuero.) Ley.7.titu.12.de donationibus lib.3 fori in fine.

GLOS. II.

1 *Venditione filio minori precio facta, an censeatur ei pater donare excessum valoris? & nu.3.*
2 *Donatio dicitur quando animo donandi aliquid conceditur, licèt sub titulo venditionis.*
4 *Donatio remuneratoria filio facta an imputetur in melioratione tertij & quinti.*
Confessio meritorum à patre facta non valet, quia inter personas prohibitas effectum nullũ habet, ibi.

b *Hazer donacion.)* Gomez Arias in.l.28.Tauri extẽdit legem nostram, vt procedat nõ modò vbi donatio quinti facta fuit titulo lucratiuo, verùm etiam si titulo oneroso aliquid in effectu donetur, vt si minori precio quàm æquum est, res aliqua filio vẽdatur, id enim quod excedit computabitur in quintũ, & censebitur donatum, iuxta doctrinam Bart.in.l. non vsque adeo ff.siquis à paren.fue.manu.dicentis q venditione filio facta minori precio, id quod plus valet dicitur donatum, hoc idem voluit Bal.in.l.si vnquam infi.1.&.2.lectu.C.de reuocan.dona.Cyn.Bald. Areti.& Iacobi.in l.1.C.de pact.Cyn.in.l.1.q.7.C.de inoffic.dona. & ibi Albe.ad fi.& Pau.Cast.col.vlt.infi.Fulgo.in.l.2.infi. C.siquid infraud.patro. Rode.Xuarez in.l.quoniã in prioribus amplia.16.C.de inoffi.testa.Oroscius in.l.si arrogator nu.81,ff.de adoptio, hanc dicens communẽ Arias Pine.in.l.1.3.par.nu.77.illatione.5. C.de bo.mater.d.D.Couarru.in.c.Raynutius §.10.nu.9.vers.2.potest ita intelligi, extra de testa.Tira.in relec.l.si vnquã in verbo donatione largitus nu.5,C.de reuocan. donatio.Alex.consi.55.nu.2.lib.1.vbi hanc profitetur com-
2 munem. [Tellius tamen Fernan.in l.28.Tauri num.2 asseuerat, nunquam sibi placuisse hãc opinionem, quia tunc demum dici potest donatio, quando animo donãdi venditio minori precio facta fuit, vt in.l. siquis donationis causa.ff.de contra.emp. Nam licèt deceptio sit in magna quantitate, si emptor & venditor habuerunt animum contrahendi, tunc nullo modo dici potest donatio. Quippe cum animus contrahentium sit semper inspiciendus secundum Soci.in.l.1.C.de pactis nu.9.per tex.in.l.si sponsus.§.circa venditionem, ibi, enimuero animum haberet vendendi.ff de donat int. vi.& vxor.& quia aliâs de vento nobis deseruiret.l.2. C.de rescin.vendi.quę non admittit rescissionem venditionis, nisi tuncdemum cùm vltra dimidiã lęsio contingit. Si ergo in venditione à patre filio facta modicũ deest valoris iusti, iniquum esset venditionem subuer-
3 tere, & quod excessus ille donatio censeatur. [Sed nihilominus verior mihi videtur communis opinio in specie, de qua agimus, quando venditio facta fuit filio minori precio veri valoris, eidemque filio fuit melioratio facta, vel alij in præiudicium cęterorũ, quos fortè odio habebat. Nimirum ergo si propter pręsumptũ amorem quem erga melioratum habebat, & alium cui vendidit minori precio rẽ aliquam: præsumatur quoque animo donandi fecisse venditionem minori pre-
4 cio, eo colore fucatam. [Eadem ratione etiam si donatio sit remuneratoria, quę alicui ex filijs facta fuit, impediet alterius quinti donationẽ, & talis donatio imputabitur in quintũ. Nisi talia essent merita, pro quibus donans in iudicio conueniri posset, vt censet Aymon consi.165.nu.6.Segura in repe.l.coheredi.§.cũ filię nu.181.& sequen.ff.de vulga.d.D.Couarru.in.c. cũ in officijs nu.11.prope finẽ de testa.Telli.Fernan.in.l.28. Tauri nu.3, quorum opinio mihi aplaudet, quidquid in contrariũ tenuerint Did.Castelli. ibi glo.in verbo gracia vers.ex quo tria singulariter infero, ibidemque Gomez Arias & Ioan.Lupi in rep.rub. de dona.int. vi.& vxo.§.50.nu.12.vers.ex istis infertur, his adde tradita per Pinelũ in.l.1.C.de bon.mater.par.3 nu.60.& seq. Imo hęc seruitia & merita probãda sunt à filio, vt obtinere possit, nec sat erit cõfessio meritorũ à patre facta. Quippe quę inter personas prohibitas effectum nullũ habeat.l.qui testamẽtũ.ff.de proba.l.3.ti.14.par. 3.Bar.in cõs.194.& in.l.si forte per tex.ibi.ff. de castr. pecul.Ias.in.l.si tibi decem.§.si pactus nu.8.ff. de pact. & in.l.si arrogator nu.24.ff.de adoptio.Cassa.in consue.burgun.rub.7.§.5.nu.1,fol.242.col.4.Ioã. Lupi in repe.rub.de dona.§.50 nu.29.Ioã.Bernar. in regu.334. Tira.lib.1.de retractu.§.1.glo.18.nu. 85. Segura in.l.ab exhęredati substituto col.pen.ff.de leg.1.& iterũ in.d. l.cohęredi.§.cũ filię nu.191.& seq.ff.de vulg.& ibi Di. Perez ad eũ, cum cõcordantijs à me traditis in.l.6.gl. 7.nu.2.3.4.5.6.&.7.ti.8.de successio.infra hoc eodẽ lib.

GLOSS. III.

1 *Quintæ duæ à patre non possunt donari vel relinqui tempore mortis filio nec extraneo.*
2 *Quintæ parti imputãtur donationes minutim filijs factæ, non sic si extraneis, & nu.3.*
Minima quando habeantur in consideratione, ibi.

c *La otra ley del fuero, q̃ assi mismo permite, q̃ puedã mãdar* Hęc est.l.9.tit.5.de legatis lib.3.fori. Nota ex lege ista, non licere patri in vita per cõtractum inter viuos, nec in vltima volũtate donare seu relinquere filio vel alij extraneo cuicũque vltra quintam bonorum partẽ, nõ duas quintas partes, vnã per contractũ inter viuos, & aliã per vltimã voluntatẽ, nisi quinta pars includatur in tertia, de qua inter ipsos filios vel descẽdẽtes potest vltra quintã disponere, vt in.l.1.&.2.supra eo. ex quo verus nõ est intellectus Ioã.Lupi in.d.l.28.Tauri in fine, dicentis legem illã non negare, q possit pater vel mater vni filiorum in vita donare quintam partẽ bonorum, & alteri in morte tertiam & quintã, sed tantũ negare & prohibere, quòd vni met filio virtute dictarum legum donentur duæ quintæ partes. Quod adeo absurdum est, vt indignum sit à legũperitis referri, nedum affirmari, vt & Tellius Fernãdez asseuerat in.d.
2 l.28.Tauri nu.1.post Cyfon.ibi nu.2. [Vbi nu.4.hanc legem extendit vt procedat non solũ vbi per viã quotę de duobus quintis disposuit pater in pręiudiciũ filiorum, verũ etiã si minutim donauit, ita quòd ex pluribus minutis donationibus fiat aceruus, qui fortè attingat vel excedat quintum, vel occupet aliquã quinti partẽ, illud nãque computandũ est in quintũ. Nã in respicientibus iustitiã de minimis habetur consideratio, vt probat Pinelus in rub.C.de rescin.vẽd.nu.8.& nu.24.maximè vbi tractatur de auferendo iure alterius, vt latè expẽdit Albe.Bru.in tract.de statutis ex-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cludentibus fœminas.9.arti.prin.q.12.Telli. Fernã. in.d.l.28.Tauri in fi.& iterũ.l.3.Tauri in.1.par.nu.
3 21.verſ.ſin autẽ æqualiter.[Cõtrariũ tamẽ voluit Ro. Xua.in.l.quoniam in prioribus totius lect.fina.col. verſi.vbi autem pater inter viuos nõ donaſſet.C.de inoff.teſt.quia parentes non ſunt ita reſtringẽdi, ne poſsint donationes facere,& quodammodo videatur eis interdicta adminiſtratio bonorum:confirmatur hęc ſententia,quia diſpoſitio.l.ſi vnquam.C.de reuo can.dona.non procedit in donatione paruę quantitatis ſecundum Ang.ibi.& Tira.in verbo vel partẽ aliquam nu,6.ex quo hęc vltima opinio Rode.Xua. mihi verior videtur,niſi donationes prędictę paruę quantitatis fierent alicui ex filijs, & vltra eas aliquis melioretur in tertio & quinto. Tũc enim crederem imputari debere in quinto,ne cõtra legis prohibitionem melioratio excedat tertiam & quintam partem. Et ita concordabis has opiniones.

GLOSS. IIII.

Quintæ dũæ non poſſunt filijs nec extraneis in vita nec in morte relinqui.

d *A ninguno de ſus hijos ni deſcendientes.*) A fortiori nec extraneis. Nam filios vltra quintũ poteſt in tertio meliorare,& ſi quid eis donauerit vel reliquerit nomine quotę vel aliàs,dummodo non excedat tertiũ & quintũ,valet donatio ſeu melioratio.l.2.&.10. ſupra eo.extraneis verò nihil vltra quintam bonorũ partem relinquere poteſt,vt in.d.l.9.ti.5.de legatis lib.3 fori.Non ergo eis poterit in vita nec in morte vltra dictam qnintam aliquid relinquere, vt hîc dicitur.

GLOSS. V.

En vida ni en muerte.) Adde hîc quę dixi ſupra eo.l.3

LEY. XIII.

¶ Que del quinto ſe ſaquen los gaſtos del enterramiento y mandas graciosas.

Ley.30. de Toro.

¶ La cera y miſſas y gaſtos del enterramiento, [a] ſe ſaquen con las otras mãdas graciosas [b] del quinto de la haziẽda del teſtador, [c] y no del cuerpo de la haziẽda, aunque el teſtador mande lo contrario. [d]

GLOSS. I.

1 *Funeris impenſa dicitur quæ ante humationem facta fuit,nõ quæ poſtea,& nume.ſequentibus reſoluitur,*
2 *Veſtes lugubres an dicantur funeris ſumptus.*
3 *Funeris impẽſæ vel ſepulchri,quas teſtator fieri iuſsit an extrahantur de quinto ſi vanitatem emulentur.*
4 *Funeris impenſa ſi fuerit per teſtatorem deſignata an quod ſupereſt cedat commodo legatarij tertij.*
5 *Funeris impenſa à teſtatore non declarata quomodo fieri debeat,& quid ſit inſpiciendũ, vt dici poſsit æqua.& imputetur in quinto.*
6 *Funeris impẽſam ſi minus æquo fieri præceperit teſtator,an quod deeſt ſuppleatur ex quinto.*

a *Y gaſtos del enterramiento.*) Funeris impenſa,inquit Vlpia.in.l.at ſiquis.§. funeris cauſa.ff.de religio.& ſump.funerum,eſt ſumptus cauſa ducendi & humandi funus.l.12.ti.13.par.1.ex quo omnia quę neceſſaria ſunt ad humationẽ corporis extrahẽda ſunt de quinto,vt hîc ſtatuitur.Nẽpe,cera, miſſę, & alij ſumptus: qui antequã corpus humaretur interuenerũt,nõ quę poſt humationẽ ſacrificia & alię expenſę fiũt:quippe quę iam non dicuntur funeris impenſa, vt adnotauit Ciſonta.nu.3.& Telli.Fernan.nu.etiã.3. in.l.30. Tauri.Sed hę quę fiunt poſthumationem expẽſę ex corpore hereditatis deducentur ante omnia legata & debita.l.1.§.de impenſa.ff.ad.l.Falci.l.vlti.§. in computatione.C.de iure delibe.niſi pietatis cauſa hoc erogatum fuerit.d.l.at ſiquis.§.hęc actio.ff.de religio.&
2 ſump.fune.d.l.12.ti.13.par.1.[Sed an veſtes lugubres dicantur funeris ſumptus ? Gregor. Lupi in dict.l. 12.gloſſ.penulti. titul. 13. part.1. diſtinguit inter eas quę hęredi dantur, & famulis eius, & inter eas quę ex conſuetudine dantur viduę vel viduo, & famulis defuncti,vt primę extrahantur ex corpore hęreditatis,& vltimę ex legato quinti.Tellius tamen Fernandez in.l.30.Tauri nu.4.contradicit Gregorio Lupi, & reſoluit has veſtes lugubres nõ debere extrahi de quinto,cùm potius pompam & honorẽ hęredũ reſpiciant,quã animę defuncti ſaluteẽ ,nec ad humationẽ defuncti neceſſaria ſunt.Quare proprię funeris impẽſa dici non poſſunt.Et licet funeris impenſa dicãtur tales expenſę ad hęredẽ ſpectant ex ſententia Ang. & Imo.in.l.ſi ex re.§. vlti.ff.de ſtipu. ſeruo. quibus aſſentitur Alex.in addi.ad Bar.ibi.Areti.in.l.quod in vxorẽ inſi.C.de nego.geſt.Idẽ Ang.in.l.decreto C.ex qui.cauſ.inſa.irrog.Ang.de Aret.in.§. fuerat nu.26.inſti.de actio.deciſ.capellę Toloſanę.336.in addi.inci.idem voluit,Caſſane.in conſuetu. Vurgun. rub.4.§.6.nu.12.[Quod autem expenditur in ſepulchro,an ſit funeris impenſa,& an ex quinto alicui legato extrahi debeat? Et vt omnes caſus comprehẽdas, ita eſſe diſtinguendũ arbitror. Aut enim teſtator habens deſcendentes,aliquid erogari iuſsit in ſepulchro vel in ſepeliendo cadauer, vel in ſacrificijs dicendis ante vel poſthumationem pro anima ipſius , aut nihil ſuper his diſpoſuit, priori caſu quando diſpoſuit , aut expreſſe diſpoſuit , aut erogationem & expenſas executoris teſtamentarij arbitrio commiſsit:ſi expreſſe diſpoſuit, id omnino ſeruari oportet,& ex quinto extrahi,ſicut cętera extrahuntur legata,vt hîc dicitur: dummodo de vanitate argui

gui non poſsit. Voluntas enim inepta vanitatem reſpiciens,& plus æquo expendi pręcipiens in funerarijs expenſis,vel conſtruendis monumẽtis, ſi patrimonio defuncti non ſit proportionata adimplenda non eſt. l.ſeruo legato.§.vlti.ff.de lega.1.l.vlti.§.fina.ff. de auro & argent.lega.l. at ſi quis.§.hęc actio in fi.ff. de religio.ibi ſciendum eſt nec volũtatem teſtatoris ſequẽdam , ſi res egrediatur iuſtam ſumptuum rationem: pro modo autem facultatũ ſumptus debere fieri.Paul. Caſtr.in.l.1.§. de impenſa.ff.ad.l.Falcid.& ibi Alex. fina.col.Telli Fernan.in.d.l.30.Tauri nume.7.incip. nunc autem notate.Et in verſi.tertius caſus,hoc limitat,niſi exceſſus iſte tenderet in vtilitatem animę defuncti,vt in dicendis ſacrificijs vel orationibus, tunc enim de quinto poterit extrahi,quod firmat authoritate Imolę in.d.§. de impenſa col.2.in fi.verſi.ſi tamẽ taxatio,& Alexan.vlti.colu.verſi.adde hic & Vincẽtij.§.colu.verſi.dicit tamen, & verſi. ſi vero teſtator.
4 [Vbi autem teſtator quantitatem deſignauit expendendã in funeralibus ſeu in ſepulchro faciendo,quod ſupereſt opere facto iuxta formam à teſtatore expreſſam,vel ſi forma data non fuit iuxta id quod æquum viſum fuit,cedet comodo legatarij , cui quintum fuit relictum,niſi aliud teſtatorem velle conſtiterit, ſecundum Alexan. Vincent.& doctor.in.d.§.de impenſa. & Telli. Fernand.in.d.l. 30. Tauri numer.7.in fin.
5 [Aut verò quod expendendum eſſet,commiſit executori,vel nihil declarauit , & tunc id erit expendendum,quod æquum eſt attenta qualitate, dignitate,& patrimonio defuncti,& illud ex quinto extrahendũ erit,ſiue ante vel poſt humationẽ cadaueris fiat,quid quid in contrarium dixerit Telli in.d.l.30.Tauri nu. 3.per tex.in.l.at ſi quis.§.hęc actio.ff.de relig.& ſumpti.fune. ibi. *æquum autem accipitur ex dignitate eius qui funeratus eſt,ex cauſa,ex tempore, ex bona fide : vt nec plus imputetur ſumptus nomine quàm factum eſt:nec tantum quantum factum eſt. Debet enim haberi ratio facultatum eius in quem factum eſt,& ipſius res,que vltra modum ſine cauſa conſumitur*, Et in.l.ſiquis ſepulchrũ §.ſumptus funeris eo.tit.ibi ſumptus funeris arbitrantur pro facultatibus vel dignitate defuncti. l.12.tit.13. de ſepulturis par.1.ibi. *Solo que aqueſtas deſpenſas ſean hechas meſuradamente,catando la perſona de aquel por*
6 *quien ſon hechas*. [Sin autem teſtator minus æquo expendi iuſsit,illud eſt ſeruandũ nec ex quinto aliquid amplius extrahetur, vt optimè probat Telli.Fernan. in.d.l.30.Tauri nu.8.&.9.Sed ſi vltra expenſum fuerit , ex corpore hęreditatis extrahi oportebit , vide eum.

GLOSS. II.

1 *Legata ex quinto deducantur , ſicut funeris impenſæ.*
2 *Funeris expenſæ an deducantur ex donatione quinti irreuocabili in vita facta.*

b *Con las otras mandas graciosas.*) Teſtator filios habẽs vel alios deſcendentes non poteſt vltra quintam bonorum ſuorum partem extraneo relinquere, & ſi cui quintam reliquerit,& alijs res certas vel quantitates legauerit,hę imputandæ ſunt in quinto,& ab eo deducendę,vt hîc ſtatuitur & in.l.9.titu.5.de legatis lib.3.
2 fori. [Hoc tamen intelligas,vbi in teſtamento facta fuit melioratio quinti,tunc nimirum ſi ex eo deducantur legata vel funeris impenſę,vbi autem quinti donatio vel melioratio in vita facta fuit, ſi donatio fuit irreuocabilis,ex traditione rerum vel inſtrumenti , vel ex alia ex cauſis in.l.1.ſupra eo.contentis legata irrita buntur, nec expenſę funeris ex eodem quinto deducẽtur , quia cùm melioratio non poſsit reuocari in totum,nec pro parte poterit argu.l.quę de tota.ff.de rei vendicatio.Et quia text.hîc dicit quòd funeris impẽſa deduci debet cum alijs legatis ex quinto , ſed legata non minuunt quintum,quando eius donatio fuit irreuocabilis,vt in.l.1.ſupra eod.ergo nec funeris impenſa,ita cenſet Telli.Fernan.in.d.l.30.Tauri nu.1.quod tamen ſalua eius pace,verum mihi nõ videtur . Quia funeris impẽſa vt æs alienum iudicatur.l.neque ære alieno &.l.at ſiquis.§.ſi colonus &.§.ſed ſi res legata &.l.impenſa enim cum.l.ſequen.&.l.penul.ff.de relig.& ſump.funer.&.l.12.titu.13.de ſepulturis parti. 1.dicam infra in gloſ.ſequen.licèt ergo legata poſt donationem quinti irreuocabilem facta non valeant, non ex eo funeris impenſa ceſſare poterit , ſed ne filij grauentur in legitima diſponit lex iſta,vt hę impẽſę ex quinto deducantur.Quare deducendę ſunt licèt melioratio quinti irreuocabilis ſit . Quoniam ex alijs pluribus cauſis reuocari poteſt,vel ſaltem diminui,cùm etſi irreuocabilis ſit tempus mortis conſideretur,vt iuxta valorem bonorum eius temporis vel diminuatur vel augeatur. Sed minui ex debitis clarũ eſt. Vt hęc omnia probantur in.l.1.3.&.7.ſupra eo.nimirum ergo ſi propter funeris impenſas etiam minuatur.

GLOSS. III.

1 *Funeris impenſa iure communi deducitur ex hæreditate.*
2 *Funeris impenſa an præferatur omnibus creditoribus*
3 *Funeris impenſa iure regio non præfertur creditoribus.*
4 *Funeris impenſa an ſit quod pro curando infirmo erogatur,vel quod pro inſinuatione vel traductione teſtis expenditur.*

c *Del quinto de la haziendo del teſtador.*) Quoties quis decedit ſine filijs impẽſa funeris deducitur ex vniuerſa hæreditate & patrimonio defuncti, & deinde ſoluũtur legata,& quod ſupereſt pertinet ad hæredes,inter quos diuiditur.Filijs verò extantibus etiam impẽſa funeris ante omnia deducitur.& de reſiduo ſoluitur legitima & alia legata,vt in.l.1.§.vlt.ff.ad.l.Falc. l.Papinia.§.quarta autẽ.ff.de inoffi.teſta.l.ſiquis ſepulchrũ.§.vl.&.l.at ſi quis.§.funeris cauſa,&.§.equũ
2 ff.de relig.& ſump.fune.[Quin etiam hęc funeris impenſa omnibus prefertur creditoribus.l.pen. ff.de relig.& ſump.fune.l.vl.§.in cõputatione.C.de iure de

Universidad de Deusto
Biblioteca

libe.§.fi.in fi.de lege Falcid.& non ſolum perſonalibus ſed & habentibus tacitam vel expreſſam hypothecam, vt ex illis legibus docto.expendunt, eſt etiã tex. regni noſtri, vbi id notat Grego.Lupi in verbo (deudas) in.l.12.tit.13.de ſepulturis & ſumptibus funerum q.1.quinimo prefertur vxori in ſua dote ſecundum Bar.in.l.1.4.opp.ſecundæ partis.ff.ſolut.matri, & ibi Moderni omnes eum ſequuntur Ang.quoque de Aretio in.§.fi.inſti.ad.l.Falci. [Hodie autem per legẽ iſtã nihil immutatur, ſi teſtator nullos reliquit filios vel deſcendentes, vt cenſet Antoni.Gomez in.l.30.Tauri nu.2.eis verò extantibus funeris expẽſa de quinto deducitur, non enim poteſt aliquid vltra quintum expendi, nec filiorum legitimam tangere. Sed quidquid noſter Anto.Gomez dixerit, crederem per legem iſtã eſſe ſatis immutatum ea in ſpecie, vbi teſtator nullos reliquit deſcendentes, non enim prefertur hodie funeris impenſa cæteris creditoribus, nam ſi filijs nõ prę iudicat in legitima (in qua eſt quaſi creditor, vt hic dicitur) quomodo prejudicabit veris creditoribus? Præterea lex iſta precipit de quinta bonorum parte deduci funeris impẽſam, iam ergo erat deductum omne æs alienum, eo quippe deducto dicuntur bona.l. ſubſignatum.§. bona.ff.de verbo.ſignifi. [Et ſic ceſſat hodie quod dici ſolet impenſam funeris dici vel ſaltem ei æquiparari id, quod quis expendit pro defuncto in infirmitate eius curanda, iuxta.l.in reſtituenda.C.de peti.hęred.&.l.legatum.C, de religio. & ſump.fune.

Item etiam illud quòd quis expendit in inſinuatione & traductione teſtamenti, vt voluerunt Iaſ.Corn.& cęteri in.d.l.fin.§.incomputatione. C.de iu. delib.& cęteri in.d.l.fi.§.in computatione. C.de iu. delib.& Anto.Gomez in.d.l.30.Tauri in fi.Greg. Lupi in.l.12.tit.13.par.1.nam ſi vera funeris impenſa nõ prefertur creditoribus, multo minus hęc, quę proprie non eſt funeris impenſa.

GLOS. IIII.

Impenſa funeris quando deducatur de tertio,

d *Aunque el teſtador mande lo contrario.)* Hoc intellige quando teſtator diſpoſuit de quinto, ſi tamen diſpoſuit de tertio, & melioratum in tertio grauauit, vt ex eo funeris impenſa deduceretur, tunc eius diſpoſitio ſeruabitur, dummodo expenſa non excedat quintum Quia in reſiduo eum meliorare viſus fuit, vt recte aduertit Telli.Fernan. in.l.30.Tauri nu.2.

¶ *Quando las dotes y donaciones propter nupcias, y las otras excedieren de mejora de tercio y quinto y legitima se dizen inofficioſas, y ſi ſe han de traer a collacion o no. Veaſe la ley.3.tit.8.infra hoc libro.*

¶ *Que el quinto ſe ſaque antes y primero que el tercio, pone la ley.214.del eſtilo.*

TITVLO SEPTIMO DE los mayorazgos.

LEY. PRIMERA.

Que pone tres maneras como ſe puede prouar los bienes ſer de mayorazgo.

Ley.11.de Toro: año de 1505. por don Fernando y doña Iuana.

¶ Mãdamos que el mayorozgo [a] ſe puede prouar por la eſcriptura de la inſtitucion del, [b] con la eſcriptura de la licẽcia del Rey que la dio, [c] ſey ẽdo tales las dichas eſcripturas que hagan fe, [d] o por teſtigos que depongan en la forma que el derecho quiere, del tenor de las dichas eſcripturas, [e] y aſsi meſmo por coſtumbre immemorial, [f] probada con las qualidades que concluyan, los paſados auer tenido y poſeydo aquellos bienes por mayorazgo. Es aſaber, que los hijos mayores legitimos [g] y ſus deſcendientes, ſucedian en los dichos bienes por via de mayorazgo: caſo que el tenedor del dexaſe otro hijo o hijos legitimos, ſin darles los q̃ ſuccedian en el dicho mayorazgo alguna coſa, o equialencia por ſucceder enel. Y que los teſtigos ſean de buena fama, [h] y digan que aſsi lo vieron ellos paſar por tiempo de quarenta años, [i] y aſsi lo oyeron dezir a ſus mayores y ancianos, [k] que ellos ſiempre aſsi lo vieran, y oyeran, y nunca vieron ni oyeron dezir lo cõtrario, [l] y que dello es publica boz y fama y comun opinion [m] entre los vezinos y moradores de la tierra.

GLOSS. I.

1 *Maioratus ſeu primogenituræ diffinitio.*
Primogenituræ priuilegia viginti et tria remiſſiue, ib.

Primogeniti

2 *Primogeniti in his quæ ſunt dignitatis cæteris præferuntur, limita. vt ibi.*
3 *Primogenitus dicitur qui primo natus eſt, non qui primo conceptus.*
4 *Primogenitus dicitur quem nemo præcedit, licèt nemo eum ſequatur.*
5 *Maioratus, maioricatus, vel maioria apud Hiſpanos idem ſignificat quod primogenitura.*
Diffinitio continere debet genus & differentias, ibi.
6 *Maioratus Hiſpani diffinitio.*
7 *Maioratus in tribus conſiſtit.*
Regnũ ſui natura eſt indiuiſibile & inalienabile, ibi.
8 *Regnum iuregentium eſt ſucceſsibile.*
Regem quando liceat eligere. ibi.
9 *Regni ſucceſſor an debeat eſſe vnus vel plures.*
10 *Dignitates ducatus, marchionatus vel comitatus ſunt indiuiſibiles & primogenitis & proximioribus deferuntur. Limitatur ibi. remiſſiuè.*
11 *Maioratus priuatorum bona ſunt indiuiſibilia & inalienabilia.*
Alienationis prohibitio in teſtamento vel cõtractu quomodo fieri poſsit, ibi.
12 *Maioratus ſeu primogenij conſtitutio an licita ſit foro iudiciali vel animæ.*
13 *Maioratuum conſeruatio in Hiſpania vtilis valde.*
Vitia non imputantur nobilitati, ſed prauæ educationi nec ſenectuti, ibi.
14 *Mentecaptus demens vel furioſus an ſuccedat in regno, comitatu, ducatu vel marchionatu, vel an ſequens in gradu admittatur.*
15 *Demens, furioſus, vel mẽcaptus an ſuccedat in maioratu ſimplici abſque iuriſdictione.*
16 *Monachus aut canonicus regularis an poſsit ſuccedere in regno vel ducatu.*
17 *Monachus qui profeſſus non eſt, retinet dignitatẽ & iuriſdictionem.*
Dignitas eſt habere iuriſdictionem cum adminiſtratione, ſecus ſi iuriſdictione quis careat, ibi.
18 *Monachus an poſsit ſuccedere in maioratu iuriſdictione carente.*
19 *Clericus in ſacris in regno & maioratu ſuccedere poteſt.*
20 *Diſpenſare an poſsit Papa cum monacho ſacerdote vel contrahat matrimonium ad ſucceſsionẽ regni.*
21 *Maioratus ſucceſsio non aufertur impotenti ad generandum, nec cæco.*
Maioratus ex quibus crimimbus amitti poſsit, remiſſiuè, ibi.

a *Mayorazgo.)* Maioratus ſeu primogenitura eſt ius prioris ætatis honorificum & vtile competẽs filio primũ nato. Hanc diffinitionem colliges ex Luca de Pena in.l.1.col.6.C.de priui.eorũ qui in ſacris pala.mili. lib.12.& ex Ioã.Lecerier in tracta. de primogenitura lib.1.q.1.nu.4. Ius loco generis eſt: verba quę ſequũtur preſeferunt differentias (quod optima quęque diffinitio cõtinere debet ex philoſo. omniũ ſentẽtia vt refert Bar.in.l.1.ff.de teſta.& in.l.ſi is qui pro emptore.ff.de vſuca.) Dicitur prẽterea ius prioris ętatis ad differẽtiã iuris vltimio geniti, quod eſt cõſiderabile authore Bal. in.l.Arethuſa.2.lectione notab.4.ff.de ſtatu hominũ, per tex.in.l.idẽ erit eo.ti. Dicitur etiam honarificum & vtile, quia ratione huius iuris conſequitur filius honorẽ & vtilitatẽ. Viginti & tria priuilegia & prærogatiuas primogenituræ congerit Ioã. Lecerier in trac. de primogenitura lib.2.q.2.&.3.poſt glo.in.c. quã periculoſum.7.q.1. latiſsimè omnium hæc tradit Tiraq. in prefatione primigeniorũ nu.32.& ſeq. [Dicens in his quę ſunt dignitatis, primogenitos cæteris eſſe præferẽdos, vt adnotauit glo.in.c. licèt de voto & ibi Hoſtien. Ioã. And. Panor. & cæteri, Oldra.cõſ.94.&.237 1.dubio Albe.in prooemio digeſtorũ.§.diſcipuli.2.col. Caro.Ruy.conſ.25.nu.14.lib.1.cũ concord. ibi per Tira.citatis, ex quo ipſe in.d.præfatione nu.75.& pluribus ſeq. reddit rationẽ latiſsime probans ſeniores iunioribus in pluribus eſſe preferẽdos. Licèt hoc limitet nu.84.ſi moribus & prudentia ſunt ſuperiores ex ſentẽtia Salomo.ſapientiæ.4.refertque priuilegia ſeniorũ à nu.106.quibus adde text.optimũ regni noſtri.1. par.ti 15.l.2.qui maiori poteſtatem tribuit ſupra reliquos fratres. [Dicitur prẽterea in diffinitione cõpetens filio primũ nato, ad differentiã filij prius cõcepti cui primo natus prefertur, notatur in.l.Arethuſa.ff.de ſtatu homi.& per Ioã.Lecerier de primogenitura li.1 queſt.1.nu.5.&.6.& nuncupatim id voluit Ioã.And. ad ſpecu.in rub.de feudis verſi. hic interpone, adducẽs in id hiſtoriã Eſau & Iacob, vt ſcribitur Gene.25.& in.c, quã periculoſum.7.q.1.Tira.de primogenijs, q.2. citans cõcordantes, &.q.1.nu.9. [Aduertere tamen oportet, cũ dici primogenitũ, qui primus natus eſt, etiã ſi nullus frater cum ſequatur.l.ex duobus in prin.ff. de vulga. vbi primus dicitur nõ ſolũ is qui ante aliquẽ eſt, ſed etiã is poſt quẽ nemo ſit.l.qui duos in prin.ff. de reb.dub.& in ſpecie noſtra hoc voluit Bal.in.l.2. col.1.C.de iure emph.&.l.cũ antiquioribus nu.11.ver. & primo premitto.C. de iure delibe.tex.in.c.Ioſeph. de verb.ligni. Tira.de primigenijs, q.1.nu.3.vſq; ad.8. quibus adde.l.2.tit.15.de cuſtodiendo primogenito regis par.prima. [Apud nos autẽ hoc in regno ius iſtud primogenituræ maioriam, maioratum, & maioricatũ appellamus, vt ex Paulo Caſt. videre licet conſ.165.li.1 & Lud.Rom.conſ.29.& Car.Alex.in.c.ius naturale col.4.diſtinct.10.1 & Soci.cõſ.47.lib.3.quos Tiraq. refert de primogenijs, q.1 in fine Oldra.cõſi.94. Ioã.Lecirier de primogenitura lib.1.q.2.nu.1.&.2.& ex Noſtratibus quotquot.l.40.Tauri interpretantur. Vbi Anto.Gomez nu.1. maioratum ait eſſe quandã dignitatẽ & prerogatiuã cũ ſucceſsione, quam habet primogenitus in cognatione ſua. Sed non admitto hãc diffinitionem: quippe quę neque per genus & differẽtias diſtinguitur, nec ſubſtãtiã maioratus ſignificat, quod quelibet diffinitio exigit teſte Boccio vt refert glo.in l.omnis diffinitio.ff.de regu.iu.vt & melius cæteris explicat Cice.in Topicis, aliter definit Ferd.Mẽcha.li.3 de ſucceſsio.creatio.§.26.nu.90. dices hoc nomẽ maioratus nihil aliud eſſe apud iureperitos, niſi q̃ talia bo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

na, quę maioratus nuncupantur, nõ posſint aliquo
modo diuidi, nec alienari, sed in temporũ succesſione
seruentur certa forma: citat Imo. in regno loquẽtem
in.c. licet in fi. de voto. verũ vt vides, hęc diffinitio eo-
dem morbo laborat, meritoque dices cum iurisconsul
to omnem diffinitionem in iure esse periculosam. l.
6 omnis diffinitio. ff. de reg. iur. [Quare omissis futili-
bus argutijs diffinitionum, de quibus per glo. in. l. ni-
hil aliud est hęreditas &. l. vlti. ff. de verbo. ligni. & in
rub. extra de sum. Trini. & Bar. in. l. 1. ff. de testam. &
Alcia. in lib. 1. de verbo. signi. carta. 1. &. 2. poteris His
panię maioratum sic diffinire (quãuis leges aliquas &
rationes diffinitionis omisseris, nam & Varro toga-
torum doctissimus id facere consueuit, vt Gelli. refert
lib. 1. noctium Atticarũ. c. 25. refert Tira. de primoge.
q. 1. nu. 2.) Maioratus est ius proximo maioriq; cõpe-
tens ad dignitatẽ & bona vinculata, à rege vel maiori
bus suis relicta seu donata, perpetuoque alienari pro-
hibita, vt nomẽ eius familiæ perpetuo cõseruetur. Ex
hac diffinitione facile colliges substantiam maioratus
quam si priuatim explicare velis, omnem eius mate-
riã, ve. is nolis, enucleabis, quare cõsultò omittimus,
solum reseruantes eorum verborum declarationem,
quę ad dignitatẽ & bona vinculata referũtur, postquã
hęc scripserã vidi prestantissimũ Molinã qui lib. 1. de
Hispa. primo. c. 1. nu. 22. aliã assignat maioratus diffini
7 tionẽ, qui melius cęteris de hac re loquutus est. [Ma-
ioratus igitur dignitas in tribus consistit potissimũ,
in regno, deinde in titulo inferiori magnatũ, quando
que in bonis nobilũ seu priuatorũ quorũcũque. Re-
gnũ sui natura est indiuisibile & inalienabile glo. sin
gul. in. c. licet de voto communiter ibi à doctoribus re
cepta Ferdi. Vazq. lib. 3. de succesio. creatio. §. 26. nu.
8 91. Moli. lib. 1. de Hispa. primo. c. 3. nu. 6. [Et postquã
iure gentiũ regna inuenta sunt, vt in. l. ex hoc iure, &
ibi notãt glo. & doct. ff. de iusti. & iu. cõfestim per suc
cessionẽ deuenire cęperũt ad descẽdentes vel alios co-
gnatos & consanguineos regũ propinquiores & natu
maiores. c. significauit de rescrip. & ibi notat Bal. &
cęteri interpretes. c. licet de voto. & ibi Panor. nu. 6.
& cęteri. c. i ntellecto de iureiu. c. grãdi de supplen. ne
gli. præl & ibi notat Ioan. Monac. & alij doctor. Bal.
in. d. l. ex hoc iure. 4. q. prin. & ibi cõmu. docto. Mar-
ti. Laud. in tracta. de primogenitura. 8. q. princi. l. 8. &
9. ti. 1. par. 2. Anto. Gomez in. l. 40. Tauri nu. 4. vbi di
cit quod deficientibus consanguineis regis, vel si po-
puli sunt liberi, possunt ciues regem eligere secundũ
Bal. in. d. l. ex hoc iure quęst. 3. & ibi Paul. nu. 17 & cę
9 teri interpretes. l. 9. ti. 1. par. 2. [Cùmquè non sit diui-
sibile, successor in regno debet esse vnus & nõ plures
vt melius regi & gubernari possit. c. in apibus. 7. q. 1.
& hic erit primogenitus vel maior natu, dummodo
proximior sit vltimo possessori, & alios in pari gradu
existẽtes debet maior natu precedere, vt in. c. licet de
voto & ibi expendit Abb. nu. 9. & cęteri doctor. Ol-
dral. cõs 94. col. 4. Aibe. in. 1. consti. ff. veteris. §. disci-
puli. 4. coi. Ioan. Lecerier de primogeni. 2. lib. quęst. 14
nu. 1. &. 4. & in. §. quia supra vidimus eiusdẽ quæstio
nis, latè discutit, quod sit conducibilius, an regem per
succesionem vel per electionẽ assumere. Et quod de-
ceat esse vnum & non plures, & hunc natu maiorẽ pro
bat late Tiraquell. plures rationes reddens in tracta-
tu primigeniorum in prefatione nu. 32. & seq. & nu
42. & deinceps & nu. 75. & pluribus seq. Anto. Gom.
in. l. 40. Tauri nu. 6. &. 7. Greg. Lupi per tex. ibi in. l.
7. tit. 1. part. 2. glo. pen. beatus Thom. de regimi. princi
pum. c. 2. vbi probat vtilius esse multitudinem homi-
num congregatam per vnũ regi, quàm per plures, tex.
est in. l. 5. ibi. porque el Rey es e deue de ser vno, tit. 1.
part. 2. l. 2. tit. 15. part. 2. Couar. lib. 1. practic. quæst. c. 1.
nu. 5. & iterum lib. 3. resolutio. c. 5. nu. 3. Ioan. Lupi in
rub. de dona. int. vi. & vxo. §. 69. nu. 21. Rode. Xua. in
quęst. maioratus col. 5. & in. l. quoniã in prioribus ex-
tensione. 10. C. de inoffi. testam. Moli. d. l. 1. c. 3. num. 6.
& latissime Tiraq. de primigenijs. q. 4. num. 25. 29. 30.
&. 31. vbi autoritate plurium antiquorum & receptio
rum & pluribus rationibus probat vnius guberna-
tionem, quàm multorum esse & potiorem, & naturæ
magis conuenientem, citat Caieta. in libro de regno
& Iouianum Ponta. in lib. de obedientia, Cęlium lib.
lectionum. 13. cap. 27. Luc. de Pena in. l. vlti. post prin.
C. de delatori. lib. 10. Albẽ. in procemio digestorũ. §.
discipuli col. 3. Ant. Corse. in tracta. de potesta. & ex-
cellentia reg. in. 71. q. seu in. 5. part. nume. 1. quod gra-
uius & elegantius probat Hierony. Osori. Lusitanus
in libello de nobilitate ciuili, & hanc opinionem in
regnis & imperijs generali consuetudine obseruari at
testatur Arius Pinc. in. l. 1. C. de bon. mater. 3. par. nu.
16. quorum rationes hìc non refero locorum designa
10 tione cõtentus. [Sed & in dignitatibus inferioribus,
nempe, ducatus, comitatus, & marchionatus, idem es-
se vt minimè diuidantur vel alienentur, sed primoge-
nito vel proximiori deferantur, probat tex. in. c. 1. §.
pręterea ducatus de prohib. feu. alie. per Frederi. vbi
latè Iacob. Belo. Andr. de Iser. Bald. Aluaro Affli. &
alij. c. licet & ibi glosſ. vlt. Host. Ioã. And. Ant. & Pa
nor. & alij de voto. Curt. Senior consil. 68. numer. 7.
cum pluribus concordantijs, per Tiraquel. congesſ-
tis de primigen. quęstione. 4. numer. 21. 22. & pluri-
bus sequentibus, vbi vsque ad finem quæstionis, 16.
adducit limitationes huius regulę, & ornat materiam
d. §. pręterea ducatus, Arius Pinel. addens concord.
in. l. 1. C. de bon. mater. 3. part. nu. 17. Anto. Gomez in
d. l. 40. Tauri num. 12. Grego. Lupi in. l. 12. tit. 1. part. 2.
glosſ 1. contra Roderi. Xua. in. d. l. quoniam in priori-
bus limi. 11. §. sed hęc dignitas. Ferd. Vazq. Menchaq.
tenuit commnem in lib. 3. de succesionum creatio. §.
11 26. nume. 92. & Moli. d. lib 1. c. 1. num. 15. &. 16. [In
alijs verò maioratibus priuatorum, bona etiam sunt
indiuisibilia, & inalienabilia, possunt enim per con-
tractum vel testamentum eorum bonorum alienatio
nes prohiberi, vt in. l. 11. supra tit. proximo vbi ad no-
taui in glosſ. 11. in princ. post authores ibi citatos, qua
liter autem iure communi poterat per contractum
vel testamentum prohiberi alienatio tractat latè An
to. Gomez in. l. 40. Tauri numero. 13. & pluribus se-
quentibus. [Solet tamen dubitari an constitutio
12 maioratus vel primogenij licita sit, quam quæstio-
nem latè discutit Tiraquell. de primigenijs quęstio.
4. qui resoluit licere, legemque, & consuetudinem
permittentem esse rationabilem numero. 1. & se-
quenti. Couarru. libro. 3. resolutio. capit. 5. numero. 5.

versic. tertio eadem, Anto. Gomez dicens etiam in fo
ro conscientię licere in. l. 40. Tauri numero. 56. plures
alios in id citans, sed & vtilem esse reipublicę censet
Paul. consil. 343. in fin. lib. 1. Marcus Salon Burgen. in
procemio legum Tauri num. 83. contra quam receptis
simam sententiam insurgit d. Iaco. Septima. in lib. de
institu. catholicis cap. 9. nume. 125. & sequen. quãplu-
rimos enumerans abusus & iniquitates eorum, qui in
maioratibus succedunt, increpans fœminarum exclu-
siones, quasi vitium sit naturam accusans, iuxta. l.
maximum vitium. C. de lib. prętę. vel exhęre. & alia
plura obijciens aduersus eorum maioratuũ cõditores
alienationẽ etiã in pias causas, & in redẽptionẽ captio-
rũ prohibẽtes: quod nihil aliud est quã diuino iu-
dicio resistere, eiusque prouidẽtiæ ex professo cõtraire
quocirca pię persuadere conatur, ne deinceps huiusmo
di vincula & vanitates permittantur. Cuius ani-
mum laudo abususque & vitia, quæ ex constitutio-
ne maioratuum contingunt non laudo: non tamen
ob id quo laccidentaliter euenit, tam antiquam His-
paniæ nostræ consuetudinem improbare ausim, à tot
viris doctissimis & omnibus numeris consumatissi-
mis aprobatam, totque seculis receptam, ex qua innu
meræ vtilitates & commoda Hispanę reipublicę obue
nere nominis antiqui memoria: in causa est, vt à vitijs
quæ communia sunt pauperibus vilisque arceantur:
ad defensionem patrię incitentur, pro qua quotidie
pugnant, in id diuitias, quas parẽtes & maiores sui cõ
gregauerunt expendentes. Denique nobiles isti præ
lidium patrię, propugnaculum Hispanię, defensores
reipublicæ appellari meritò possunt. Vtpote qui pro-
prijs expensis (non prẽmio conducti tanquam igno-
biles) militant, militabunt, & militarunt semper. Hi
profectò pleuciorum seditiones & scandala in hoc re-
gno anno. 1520. in quo ego natus fui, exorta sedauer-
93 pristino regis iugo submisserunt. [Quis obsecro hęc
cernens negauit conseruationem maioratuum in His
pania valde vtilem & conducibilem esse? Quod opti-
me considerat lex. 7. infra eo. ad medium, nobilitatem
etenim multę concomitantur virtutes, quas eleganter
refert Roderi. Episcopus çamorens. in suo vitę huma-
næ speculo lib. 1. c. 7. & Catlane. in catalogo glorię mũ
di. 8. par. 32. considerationis. dixi latius in dialogo relato
ris. 3. part. c. 2. nume. 5. & sequen. vsque ad finem, quę
eis innatę videntur: vitia autem non nobilitati, sed
praue educationi potius imputanda. Plurimum enim
conducit bona educatio teste philosopho. 3. rethorico
rum ad Teodatem cap. 16. Quemadmodum & Cice-
ro de senectute num. 60. plurima senum vitia referẽs
14 resoluit, ea non senectutis vitia esse, sed morum. [Sed
hìc opportune quęri poterit, qui licèt primogeniti
sint, nõ possint in regno, ducatu, vel comitatu, aut in
bonis maioratus particularis succedere? Et imprimis
demens, furiosus, vel mentecaptus à natura excludi-
tur à succesione regni, vel dignitatis marchionatu-
tus, ducatus, vel comitatus, quoniam consuetudo
vel lex deferens primogenito regnum vel aliam simi-
lem dignitatem, licèt minorem, debet intelligi, quod
talis primogenitus sit natura habilis ad succedendum
& regendum, argument. text. in. l. vt gradatim. ff. de
mune. & hono. Vbi autem defectus hìc sibi obuene
rit ex accidenti non priuabitur succesione, sed da-
bitur sibi curator ad administrandum: quia in eius
persona iam fuit & est radicatum ius succesionis, ni
si aliud per constituentem exprimatur cap. grandi de
supplen. negli. prelator. vbi ex hac causa datus fuit
curator Regi Portugaliæ & ibi notat glosſ. Ioan. An
dre. Archidia. Domi. Ancarran. & cęteri interpretes,
hanc sententiam obseruat Bald. in ca. 1. ad fin. de suc
cesione feud. & in authenti. hoc amplius nume. 10. C.
de fi leicom. Aibarot. in cap. i. §. mutus nume. 7. Epis-
copum vel Abb. in vsib. feudo. Martin. Laud. in tra-
cta. de primogen. 40. quęstio. principa. Corset. in tra-
cta. de potesta. regia. 10. quęstione principal. Iaco. de
Sancto Georg. in tractat. feudor. in parte quid sit rex
nume. 7. Ripa in. l. nemo potest nume. 4. ff. de legat. 1.
Ioan. Lupi in repe. cap. per vestras notab. 3. §. 26. nu-
me. 8. versicu. quod intelige pagin. 225. col. 2. Cyruen.
in. l. 40. Tauri quæstion. 17. & ibi Antonius Gomez
nume. 69 Socin. consil. 47. libr. 1. Ioan. Lecerier de pri
mogenitura libr. 3. quęstio. 4. Tira quel. de iure pri-
mogeniorum quęstio. 23. in princip. & quæstio. 21.
nume. 11. Ferdinand. Vazq. de succesio. creatio. §. 21.
nume. 148. Corne. consil. 42. libr. 4. Carol. Moline. in
consuetudinib. Parisien. titu. 1. §. 8. glo. 1. textus expres
sus in. l. 3. ad medium, versicu. todas estas cosas, titu. 15.
part. 2. Gregor. Lupi in. l. 2. titu. 15. de succesſoribus re
gni part. 2. in verbo seyendo ome para ello, vbi est
pro hac conclusione text. expressus contra Ioan.
Igneum in disputatione an Rex Franciæ recognoſ-
cat Imperatorem, & Lucam de Pena in. l. 1. colu. 3. de
priuileg. eorum qui in sac. pala. mil. libr. 12. Molin. lib.
1. de Hispanor. primogen. cap. 13. nume. 25. & sequen.
15 [Quod tamen limita procedere in regno, vel comi-
tatu, aut ducatu vel simili dignitate, secus tamen in
maioratu, qui non consistit in iurisdictione vel admi
nistratione, seu gubernatione, sed in pura & simplici
administratione bonorum, tunc etenim succedit pri
mogenitus etiam si sit furiosus vel demens, seu mente
captus, quippequi cuiuscunque succesionis ex testa-
mento vel ab intestato est capax, sicut quilibet sanæ
mentis, vt in. l. vlti. §. tali. C. de curato. furio. §. sui insti
tu. de hæred. quę ab intesta. deferun. ex quo id asserit
Ioan. Lecerier in dict. tracta. de primogenitura lib. 3
quęstio. 4. princip. versi. salua reuerentia & Anton.
Gomez in. d. l. 40. nume. 69. Tiraq. alios citans de pri-
mogenijs quæst. 23. nume. 5. Ferdinand. Vazquez li.
3. de succesion. creatio. §. 21. nume. 148. vbi rationem
16 reddunt & Molin. d. lib. 1. cap. 13. nume. 22. [Quid si
primogenitus succesurus in regno vel dignitate
comitatus, vel ducatus, vel marchionatus, vel alia
simili, sit monachus vel canonicus regularis? Et
certè comunis est & recepta sententia doctorum,
monachum vel canonicum regularem non posse suc
cedere in regno, vel ducatu, aut in maioratu, seu mino
ratione iurisdictionem habente, sed quod eo excluso
admittitur sequẽs in gradu argumen. text. in. l. si post
mortem. §. liberi. ff. de bon. posse. cõtra tab. cũ simi.
l. ex facto. §. ex facto. ff. ad Trebellian. l. filiusfami.
§. cum quis. ff. de legat. 1. ex quibus hoc voluit glo.
in cap. scripsit. 27. quęstio. 2. in. glo. 1. & ibi Archidia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& ceteri interpretes Bal.in.l.Deo nobis.§.1.nu.2. C. de epis.& cleri.& in.l.data opera nu.29.C.qui accus. non poss.vbi loquitur de canonico regulari,& in.l.si quis prioris.§.talem.1.col. in fi.C.de secund.nup.& in.c.cum magistrum fin.quæst.extra de electio. Martu.Lau.in tracta.primoge.lib.3.quæs.4.nu.15.Cyson. in.l.40.Tauri.6.q.& ibi Ioan.Lupi nu.17. & Anto. Gomez nu.66.Moli.d.lib.1.c.13. nu.81. cum sequen. & late discutit quæstionem hanc â nu.71.Greg.Lup. in.l.2.tit.15.de primogenito & successore regni par.2.
17 in verbo siendo ome para ello. [Vbi hoc limitat,ni si ante professionem,nam qui professus non est retinet dignitatem & iurisdictionem arg.c.si beneficium de regulari in.6. & voluit Alberi.in authen.ingressi col.pen.C.de epis.& cleri.dignitas autem est habere iurisdictionem cum administratione secundum archidia.in.c.1.de cõsue.lib.6.Tira.de nobili.c.28.nu. 2. Sine iurisdictione autem non dicitur dignitas vt optimè probat Mar. Salon Burg.in prooemio legum Tau
18 ri nu.89. [Secundò limita hoc non procedere in maioratu iurisdictionem non habente, in quo nihil obstat quo minus succedere possit, & monasterium gaudebit vsufructu bonorũ maioriæ per tẽpus vitę ipsius monachi vel religiosi, & post eius mortem succedet sequens in gradu secundum dispositionem constituẽtis arg.text.in auth.ingressi.C.de sacro.eccle.& l.Statius Florus.§.Cornelio felici.ff.de iure fisci vbi id expressim observant Bar.Albe.& communiter docto. text.est etiam hoc probans in.l.peto.§.prædium.ff.de lega.2.& in.l.cum pater.§.hereditatem.1.cod. titu.& ibi doct.tex.etiam in.l.ex facto.§.ex facto.ff.ad Trebe.& in.l.sed si mors.ff.de dona.int.vir.& vxo.& l. cũ fisco.ff.ad Sillani.& in.l.arboribus.§.1.ff.de vsufr. & l.ex ea parte.§.insulam.ff.de verbo.oblig.quemadmodũ in vsufructu asserit Accurs.in glo.magna in fi. in authen.ingressi.C.de sacro.eccles.& in authen.idẽ est.C.de bon.quę lib.& vtrobique docto. earũ interpretes.Hanc limitationem tradidit Anto.Gomez in l.40.Tauri nu.66.paulo ante finem,& Gregor. Lupi in.d.l.2.ti.15.par.2.in verbo,siẽdo ome para ello,in fi.
19 & probat Moli.d.lib.1.c.13.nu.95. [Clericus autem in sacris constitutus succedere potest in regno vel quolibet alio maioratu , quia constitutio quælibet fauorabilis ad clericos extenditur ex doctrina Panor.communiter recepta in.c.ecclesia sanctæ Marię nu.25.de consti. Ex quo id asserunt Marti.de laude intracta.de primogenitura.30.quæst.& Ioan. Lecirier in eodem tracta.lib.1.23.quæst.vbi late,Anto.Gomez in.d.l.40 Tauri nu.66.in fi.Grego.Lupi in.l.2.ti.15.par.2.in gl. in verbo siendo home para ello,col.2.ad medium Moli.d.c.13.nu.97.late discutit Tiraq.de primoge.q.44. qui nu.6.& sequen.vsque in fi.resoluit clericum posse succedere in maioratu & regno,& fœminam exclude
20 re nu.7.plures citans concordantes. [Quærit autem Anto.Gomez in.d.l.40.Tauri nu.66.versi.vnum tamen,an possit Papa dispensare cum monacho filio regis vel magnatis,vt exeat monasterium & matrimonium contrahat pro generatione suscipienda , & sic pro reipublicæ commodo? Et posse dispensare asseuerat Bald.in.l.si pater.§.in arrogationibus argu. illius text.ff.de adoptio,cuius sententiam singularem reputat Iass.in.l.si arrogator nume.4.eo.tit.sequitur etiam & mirabilem dicit idem Iaso in.l.vlti.C. de trãsactio. 2.col.idem voluit Ancarra.cons.339.col.3.nu.2.ad fi. vbi attestatur cum Remino monacho & sacerdote ex sanguine regis Aragonum fuisse â Papa dispensatum propter defectum successorum,vt â monasterio exiret duceretque vxorem,ex qua habuit filium,qui successit in regno. [Impotens tamen ad generandũ non pro
21 hibetur succedere in maioria,vt cẽset Grego. Lupi in d.l.2.ti.15.par.2.in verbo seyendo home para ello.2.colu.ad medium,citat Bal.in.c.1.§.vlti.episco.vel Abb. qui loquitur in feudo.Cæcus etiam non repelletur secundum Bar.in.l.cęcus.ff.de iudi.Ioan. de Platea in. l.1.C.qui morbo se excu.lib.10.Greg.Lupi in.d.glo. ad fi.versi.sed quid si successor , licèt ab initio iurisdictio non possit concedi cęco,vt ibi dicit Bar.& Bal.in c.1.an mutus vel aliter imperfect. Quę autem crimina faciant perdere maioratum tractat Grego.Lupi in d.l.2.glo.vlti.ti.15.de primogenitis regis par.2. Anto. Gomez in.l.40.Tauri nu.91.Iaco.Septimacen. de institutio.catholi.c.9.nu.125.& sequentibus & nu.141. & sequẽ.Telli Fernandez in.l.27.Tauri nu.18.&.19. dicam infra eo.l.4.& Grego.Lupi in.l.6.titu.11.par.6 in verbo que la non pudiese vender,colu.2. in princ. vbi latissimè:& latius Moli.lib.4.de Hispa.primog. c.11.per totum maxime à nu.25.

GLOSS. II.

1 *Scriptura regulariter non requiritur pro forma, sed ad probationem.*
Scriptura an requiratur in maioratu,ibidem.
2 *Scriptura requiritur in pluribus casibus ,remissiuè.*
Scriptura requiritur in actis iudicij,ibidem.
3 *Acta iudicij quæ dicantur?remissiuè.*
Acta iudicij dicuntur quæcũque fiunt coram iudice licèt non in figura iudicij,ibidem.

b *Por la escriptura de la institucion del.*) Nota ex lege ista,quòd licet in alijs actibus scriptura nõ requiritur pro forma & solemnitate, sed ad faciliorẽ dumtaxat probationem.l.in exercendis. C.de fid.instru.l.1. & per totum.ff.eo.ti.in maioratus autem constitutione scriptura requiritur , quod probatur ex verbis legis nostrę sequentibus,probationem testium admittentis ad probandum tenorem scripturæ,vt dicam infra eo. glo.5.vel ad probandam maioriam tempore immemorabili,de quo infra in glo.9.quod non exigeretur , si scripturam non requireret lex pro forma : satis enim esset probare maioriam testibus,licèt de scripturę te
c nore non deponerent.l.in exercẽdis,C.de fide instrumen.quæ sententia vera est in maioratu regia licentia facto,de quo hęc.l.loquitur vt dicã in glo.sequen. nu.2.quidquid contra eam dixerit Anto. Gomez in l.41.Tauri nu.2.vt advertit Mol.lib.2.de Hisp.prim. c.8.nu.7. [Plures alios casus in quibus scriptura requiritur congerit gloss.Ioan.Andr.& Phil.Fran.in.c.1.
2 §.postquam de censib. lib.6.quibus adde aliũ casum, nępe vt scriptura requiratur in actis iudicij,maximè in libello, litis contestatione , citatione , probatione sententia

sententia & similibus, nec probari possunt per testes nisi acta amissa fuerint,& tunc secundum formã,quã referam infra eo.in glo.5.hęc fuit sententia Bar.in.l. ne in arbitris nu.3.&.7.C. de arbitr.& in.l. testium per tex.ibi.C.de testi.& in.l.sicut iniquum &.l. emãcipatione.C.de fide instru.cui accedit Bal.in.l.vl.versi.quęro nũquid acta.2.col.C.de re iu.tex.optimus in c.quoniam contra falsam extra de probatio.vbi id notat Feli.nu.1.& vlti.& Deci.nu.7.& Celsus ad Lamphran.ibi nu.12.hanc dicit communem contra Inno. Hostiẽ.Anto.& Panor. ibidem qui communi aduersantur, eandem cõmunem sententiam tenuit Iaco.de Bellouisu in auth.vt in medio litis in fi.Alex.cõs.74 nu.9.lib.1.Marsil.in rub.C.de proba.nu.20.Robert. Maranta his nõ citatis, de ordine iudiciorũ par.6.10. actu iudicij de actorũ editione nu.22.23.&.24.dixi in
3 stylo cancellarię tit.3.c.1.§.8.glo.3. [Quę dicãtur acta iudicij tractat Maranta.d. actu.10.iudicij nu.1. &.2. Tu interim scias nomine actorum cõtineri quidquid factum est in presentia iudicis,etsi in figura iudicij nõ fiat secundum Bal.in.l.interrogatam . C. de lib.cau. Deci.in.d.c.quoniam contra.nu.12.in prin.

GLOSS. III.

1 *Maioratus probatur per scripturam fundationis & licentiæ regiæ.*
Licentia regia ad condendum maioratum debet in scriptis fieri,ibi.
Priuilegium an scripturam requirat,ibi.
2 *Maioratus an dici possit in quo scriptura licentiæ regis non interuenit.*

c *Con la escriptura de licencia del Rey que la dio.*) Nota ex lege ista,q̃ maioratus probatur per scripturam constitutionis & fundationis ipsius maioratus simul cũ scriptura licentiæ regiæ.Ex quo duo inferuntur, primũ, q̃ licentia regia ad condendum maioratũ requiritur pro forma vt in scriptis fiat , quod in gratia seu priuilegio non requiri tenuit Bal.in.l.humanum fin.colu. & quæst.C.de legib.cui alij accedunt teste Felin.qui idem voluit,in rubri.de constitu.nu.5. & Anto. Gomez in.l.41.Tauri nu.2.licentia tamen regia scripturã
2 requirit,secundũ Innocen.& alios in.c.constitutus de appella.Ioan.Lupi in.l.41.Tauri nu.3.&.4.& Moli. d.lib.2.c.8.nu.7. [Secundum,quòd non dicitur maioratus nisi vtrunque concurrat constitutio maioratus, & licentia regis , neque probari potest , nisi de vtroque instrumenta appareant , quod videtur repugnare his,quę diximus supra tit.1.l.11.glo.etiam.11.quod maioratus fieri potest absque regia licentia , quod tamen non excluditur per legem istam,quia loquitur de maioratu qui factus fuit regia præcedente licẽtia , quod frequentius accidit.ad quę iura potius adaptantur.l. nam ad ea.ff.de legib.

GLOSS. IIII.

Instrumenti publici requisita remissiuè.

d *Siendo tales las dichas escripturas que hagan fe.*) Nempe quòd coram tabellione publico fiant & corã testibus & alia contineant,quę tradidit.d.D.Couarru.in practicis quęstio.c.20.per totum.Dixi in stylo cancellarię tit.1.præmi.17.casu.20.declara.4.legis Toleti glo. 1.nu.2.3.4.&.5.Dida.Castelli in.l.41. Tauri in verbo hagan fe.

GLOSS. V.

Scriptura publica quomodo probetur per testes?

e *Del tenor de las dichas escripturas.*) Scriptura publica quomodo probetur per testes,tradit Bar.in.l.sicut iniquum.C,de fide instru.& in.l.testium.C.de testib.& in.l.ne in arbitris nu.7.C.de arbit.nępe, vt probetur casus amissionis,quodque testes probent de eius tenore,vt hîc dicitur,& ibi adesse substantialia,nempe,locus,dies,mensis,annus,subscriptio partis , signum tabellionis & notarij quodque apparebat sine aliquo vitio non rasum nec cãcellatum. Item quòd testes super hoc deponẽtes sint periti literarum vt doctores seu da uocati,notarij seu tabelliones , nam si essent alij,facerent semiplenam probationem,vt in.c. cũ olim de priui.& ibi glo.& cõmuniter docto.Paul.& docto. in.l. sicut iniquum.C.de fide instrumen.Anto.Gomez in l.41.Tauri nu.3.

GLOSS. VI.

1 *Consuetudo differt in pluribus à præscriptione ,remissiuè.*
2 *Præscriptio differt à consuetudine,& nu.5.*
4 *Maioratus non consuetudine sed præscriptione immemorabili acquiritur.*
5 *Præscriptio immemorabilis& cẽtenaria in quo differant?remissiuè.*
6 *Maioratus quare non minori tempore ,quam immemorabili præscribatur.& nu.sequen.*
Præscriptio immemorabilis priuilegij vim obtinet & ei comparatur.ibi.
7 *Præscriptio iurium incorporalium etiam corpora cõtinentium scientiam exigit & pacientiam eius contra quem præscribitur.*
Præscriptio immemorabilis iurium an exigat scientiam eius,contra quem præscribitur,ibi.
8 *Præscriptio immemorabilis iurium quibus ius resistit scientiam exigit eius:contra quem præscribitur.*

f *Por costumbre immemorial.*) Aduerte hîc lector amãtissimè,nam licèt lex nostra de cõsuetudine loquatur de præscriptione est intelligenda,vt probat Moli.lib.2 de Hispa.primo.c.6.nu.10.11.& seq. plurimum enim differũt,vt colliges ex relatis ab eo, & ex glo.Panor. Rocho de Curte & alijs in.c.vlti.de consue. & Fran. Balbo de præscri.1.parte.q.10.Panor.& cæteris in.c. cũ ecclesia de causa poss.& proprie.Quod omniũ latissimè examinat Aym.Cra.de ant.tẽ.par.4.in prin.quatuordecim tradẽs discrimina inter consuetudinem & præscri-

Universidad de Deusto Biblioteca

2 preſcriptionem. [Quarum potiſsima eſt quia conſuetudo acquirit ius in communi omnibus ciuibus ſeu de vniuerſitate hominibus, nec cuipiam ſpecialiter prodeſt, nec nocet. Quo fit, vt qui pręſcribit vel contra quem præſcribitur certus eſſe non poſsit. At pręſcriptio acquirit ei, qui præſcribit, & alteri priuato dãnum infert, inducitque ius priuatum inter præſcribẽtem, & eum contra quem præſcribitur. Conſuetudo autem facit ius publicum quoad omnes quos negocium tangit. l. de quibus. ff. de legi. §. ex non ſcripto inſti. de iure natu. gen. & ciui. ita eleganter explicant Panor. & Cardina. q. 8. in. d. c. vlti. de conſue. Corne. conſ. 268. lib. 4. nume. 17. Aymon Sabillia. d. 4. par. de antiqui. tempo. 7. differentia nu. 21. Deci. cõſ. 134. prope fin. d. D. Couarru. in relect. regulę poſſeſſor de reg. iu. in. 6. 2. par. §. 3. nu. 2. [

3 Pręterea conſuetudo non reſtringitur ad vnam rem. Eſt quippe generalis non ſolum reſpectu perſonarum de quarum commodo & incommodo agitur, ſed etiam reſpectu rerum. Præſcriptio verò dicitur particularis, tam reſpectu rerum quam perſonarum, vt reſpondit Bellamera conſ. 10. verſic. 4. differentia Aimon. d. 4. parte in prin. nu. 29. Dicitur etiam præſcriptio quando vni acquiritur, & alteri aufertur: conſuetudine verò vni acquiritur, ſed alteri non aufertur, vt probat idem Aymon. d. 4. parte in prin. nu. 31. [

4 Ex quo priuatus contra vniuerſitatem, & vniuerſitas aduerſus priuatum, & vna vniuerſitas aduerſus aliam præſcribere potius dicetur, quàm conſuetudine acquirere, vt optimis exẽplis probat. d. D. Couarru. d. 2. parte regu. poſſeſſor. § 3. nu. 2. Aymon. d. 4. parte in prin. num. 21. 22. 23. & 24. Cum ergo in lege noſtra agatur de præſcriptione maioratus ab aliquo priuato aduerſus alium dicetur pręſcriptio non conſuetudo: prout & in ſpecie. l. 6. titu. 13 lib. 3. ordina (quæ tranſcripta eſt in. l. 1. ti. 15. de præſcriptionibus ſupra libr. 4.) intellexit. d. D. Couarru. d. 2. parte. §. 3. nu. 2. Quare dicẽdum eſt impropriè hîc poni conſuetudinem pro pręſcriptione immemorabili. Quoties enim per vſum temporis immemorabilis vel aliâs longeui acquiritur ius priuato, non poteſt proprie dici conſuetudo ſed præſcriptio, quippe quæ priuatis, conſuetudo autem competit vniuerſis vt dixi, & voluit quoque. d. D. Perez in. l. vlti. titu. 13. lib. 3 ordina. in verbo (cartas) in fin. col. 1246. [

5 Diſcrimen etiam conſtituitur inter præſcriptionem immemorabilem & centenariam, vt videre licebit per Aym. Craue. de antiqui. tempo. 4. par. §. abſolutis. d. D. Couarru. in relection. regulę poſſeſſor. 2. par. §. 3. nu. 6. & ſequentib. Dida. Perez in. l. 6. ti. 13. lib. 3. ordi. colu. 1241. Quo modo autem probetur immemorialis, dicam in gloſſis ſequen. [

6 Sed quare maioratus non pręſcribitur minori tẽpore quâm immemorabili, vt hîc dicitur? Reſpondeo, quia maioratus ſupponit regiam licentiã ſeu priuilegium regulariter, licèt ſine ea fieri poſsit ſine pręiudicio legitimę filiorum, vt probaui ſupra eo. gl. 3. in fi. At immemorabilis pręſcriptio vim obtinet priuilegij, eiq; æquiparatur, atque ea quę non aliâs quã priuilegio acquiri poſſunt, pręſcriptione immemorabili acquiruntur, vt in. l. hoc iure. §. ductus aquę. ff. de acqua. quotid. & æſtiua vbi gloſſ. & doctor. notant capi. ſuper quibuſdam. §. 1. de verbor. ſignificatio. Bald. in. l. edita ad fin. C. de eden. & in. l. ſi ſolemnibus. C. de fide inſtrumen. Alexand. conſ. 6. libr. 1. & conſi. 35. & . 195. libr. 2. Bertrand. conſil. 2. numer. 17. libr. 3. Ioan. Lupi in. l. 41. Tauri num. 10. Iaſo. in. l. quo minus nume. 42. ff. de flumi. Paul. Pariſ. conſil. 112. nume. 21. lib. 1. vbi plures citat concordan. & conſi. 27 numer. 33. eod. libr. 1. Aimon Sabillian. de antiquita. tempor. par. 4. §. abſolutis differentijs quęſtione. 2. nume. 9. pagi. 139. Bald. in capi. 1. quę ſint regal. Deci. conſil. 496. Bald. conſi. 257. libr. 2. Petr. Nuni. de mandat. exequen. capit. 1. numer. 14. verſi. 3. deducitur Didac. Perez in. l. vlti. titu. 13. libr. 3. ordina. in gloſ. magna colu. 1241. ad medium. d. D. Couarru. lib. 1. reſolutio. ca. 10. nu. 14. dixi in ſtylo cancellarię titul. 1. preæmi. 22. gloſ. 3. qua ratione non poteſt minori tempore quâm immemorabili maioratus pręſcribi. [

7 Vel quia maioratus eſt ius incorporeum, licèt corpora contineat, in quo vſus pręſcribentis, & pacientia eius contra quem pręſcribitur regulariter exigitur in qualibet ordinaria pręſcriptione, vt optimè docet Socin. in. l. 3. in princi. nume. 4. ff. de acquirend. poſſeſ. dixi ſupra hoc eodem libro. l. 1. titu. 6. de meliorationibus glo. 4. nume. 8. Sed cùm in noſtra ſpecie ſcientia vel patientia eius contra quem pręſcribitur interuenire nõ poſsit, cùm præſcribatur contra omnes deſcendentes quorumlibet poſſeſſorũ antequam naſcantur, ideo pręſcriptio temporis, cuius initium memoriam hominum excedit requiritur, quoniam huiuſmodi immemorabilis pręſcriptio iuxta receptiorem & veriorem ſententiam ſcientiam eius contra quem pręſcribitur non exigit ſecundum gloſ. & Angel. in dict. l. hoc iure. §. ductus aquę. ff. de aqua quotidia. & æſti. quibus acceſsit Salic. in. l. 2. C. noua vectigal. inſti. nõ poſſe Imol. & Roman. in. l. 1. §. denique. ff. de aqua plu. arcen. Anton. in cap. peruenit de cenſi. Bald. in. c. 1. colu. 2. quę ſint regal. Alexan. conſi. 16. nume. 15. lib. 5. & ibi Carol. Molin. ad eum citans cõcordan. Deci. conſi. 85. Curti. Iunior conſi. 158. nume. 12. Anto. Rub. conſi. 21. ad fin. Fran. Balbus de pręſcription. 2. part. 3. partis principa. quęſtio. 6. nume. 22. Alexan. communem dicens conſi. 6. nume. 4. lib. 1. Tiraquel. de nobili. c. 14. nu. 14. Paul. Pari. conſi. 111. nu. 54. libr. 1. d. D. Couarru. in regula poſſeſſor. 2. par. in initio nume. vltim. verſi. 3. ſupraſcripta, & . §. 2. nume. 8. verſic. tertia ſpecies. Quorum ſententia vera eſt & receptior licèt contraria placuerit Bar. in. l. ſi publicanus. §. in omnibus. ff. de publi. & vectiga. & in. l. 1. §. denique. ff. de aqua pluuia arcen. Eique acceſſerit Paul. Caſtren. in. l. ſeruitutes col. vlti. ff. de ſeruitu. Roma. conſil. 218. Bald. conſi. 352. lib. 1. & conſi. 340. lib. 5. Albert. Brun. conſi. 66. col. 1. Ripa in. d. c. cum eccleſia nu. 62. de cauſ. poſſ. & prop. & lib. 2. reſponſ. capi. 26. [

8 Hæc tamen communis opinio procedit, niſi tractetur de acquirendis alijs iuribus incorporalibus, quorum vſui & exercitio ius reſiſtit, hac ſiquidem in ſpecie ſcientia eius contra quem tempore immemorabili præſcribitur, exigitur, vt optime probat D. Couarrub. d. regu. poſſeſſor. 2. par. nu. 8. verſi. 3. ſpecies.

GLOS. VII.

Maioratus

1 Maioratus mentione facta in aliqua diſpoſitione vel ſcriptura omnes clauſulæ cenſentur appoſitæ, quæ ſolent communiter apponi in maioratu.

2 Verba regulariter interpretanda ſunt iuxta communem vſum loquendi ea in prouincia in qua proferuntur.

3 Maioratus iure ſi qua bona alicui deferuntur, nulla alia clauſula vocationis vel prohibitionis expreſſa & ad maiorẽ natu pertinebũt & ad maſculos & in eorum defectum ad fœminas, & ad omnes deſcendẽtes & tranſuerſales in perpetuum.

4 Maioratus iure ſi qua bona deferuntur filio maiori nullo alio vocato in eius defectum ſuccedent nihilominus omnes deſcendentes & tranſuerſales ordine ſucceſsiuo.

g *Es a ſaber que los hijos mayores legitimos.*) Nota ex. l. iſta, quòd ſi ex aliqua diſpoſitione vel ſcriptura donationis, teſtamenti, priuilegij, probationis, vel ſententiæ competit aliquid alicui iure maioratus, licèt aliæ clauſulæ vocationis, prohibitionis, aut fideicommiſsi, vel conditionis in eadem ſcriptura non contineantur, hæ omnes clauſulę cenſebuntur appoſitę: eoſdemque ſortietur effectus, quos apud nos, & alias prouincias bona primigeniorum & maioratuum ex conſuetudine moribus legibus vel conſtitutionibus habere ſolẽt huius ſententiæ author fuit Roderi. Xuarez in quęſt. maioratus nu. 8. cui acceſsit Ioan. Lupi in repe. rub. de dona. inter vir. & vxo. §. 69. nu. 21. & ſequen. Gregor. Lupi in. l. 2. glo. 1. poſt princi. & gloſ. in verbo (el mas propinquo) tit. 15. de cuſtodiendo primogenito regis par. 2. ſenſit Anto. Gomez in. l. 40. Tauri nu. 59. 60. 61. 62. 63. & 64. melius ceteris. d. D. Couarru. lib. 3. reſolu. c. 5. per totum, Ferdinan. Vazquez Mencha. de ſucceſſionum creatione. c. 26. nu. 86. Marcus Solon Burg. in procemio legum Tauri nu. 88. citant Bar. in. l. hæredes mei. §. cum ita nu. 4. ff. ad Trebelli. Deci. conſ. 297. col. 2. Moli. lib. 1. de Hiſpa. primo. c. 4. nu. 14. cum ſeq. [

2 Cuius ratio eſt, quia in dubijs ea regula ſemper eſt ſeruanda, vt verba quæcunque interpretemur iuxta communem vſum, leges, & prouincię ſtatuta vel conſuetudinem, vt in. l. librorum. §. quod tamen Caſsius. ff. de lega. 3. vbi glo. Bar. & docto. expendunt, idem Bar. in. l. talis ſcriptura. ff. de lega. 1. in prin. vbi aſſeuerat, & eius ſententiam cæteri frequentius admittunt, quòd communis loquendi & intelligendi vſus proprię ſignificationi vocabuli pręfertur. Idem probat tex. in. l. 3. §. vlt. ff. de ſuppell. lega. l. non aliter. ff. de lega. 3. l. cum Delanio his. §. aſinam. ff. de fundo inſtruc. l. vxori in prin. ff. de lega. 3. c. ex literis. 1. de ſpon. l. Labeo & ibi Bar. ff. de ſuppell. lega. Bar. Roma. Alex. & Fran. Niconi. latiſsimẽ in rub. ff. de noui ope. nun. Curti. Iunior conſ. 5. nu. 12. & quòd verba cuiuſcunque diſpoſitionis ſint intelligenda iuxta conſuetudinem & leges prouincię tenuit Alex. conſ. 26. nu. 11. lib. 3. poſt Bal. in. l. lege adfi. C. de legi. heredi. Deci. loquens in maioratu Hiſpanię cõſ. 397. nu. 6. in fi. Guido Papę quæſt. 506. col. 1. Guili. Bene. in. c. Raynutius in verbo in eodem teſtamẽto relinquens. 1. nu. 173. & ſeq. Bologni. conſ. 62. colũ. 2. & ſeq. Greg. Lupi in. l. 3. in verbo (mugeres) col. 2. poſt mediũ ti. 13. par. 6. Pau. Caſtr. conſ. 164. nu. 1. lib. 2. Couarru. d. c. 5. nu. 1. & Marcus Solõ in procemio legum Tauri nu. 88. [

3 Ex quo plura inferuntur, nempe quod vbi bona aliqua iure maioratus alicui deferuntur, ea ad vnũ dũtaxat maioremque natu pertinere, indiuiduaque eſſe & inalienabilia in perpetuum, maſculoſque excludere fœminas eiuſdẽ gradus, ipſaſque admitti poſterioribus in gradu excluſis. Et hoc vltimum fuſſe examinat Marcus Solon Burg. in procmio legum Tauri nu. 1. & deinceps, & omnia alia doctores ſupra citati. d. D. Couarru. d. c. 5. latiſsimè. [

4 Infertur etiam quòd ſi quis maioratum conſtituat, dicens volo vt bona hęc deueniant in filium maiorem per viã maioratus, & ſint inalienabilia, ſuccedent nihilominus omnes deſcendentes & tranſuerſales in perpetuũ ordine ſucceſsiuo contra diſpoſitionẽ text. in auth. de reſtitu. fideico. §. nos igitur colla. 9. & contra ſententiam Anto. Gomez qui in hoc errauit, in. l. 40. Tauri nu. 64. & ſententiam noſtram optimè fulcit. d. D. Couarru. lib. 3. reſolu. c. 5. nu. 4. ad quem lectorem relego, quia more ſuo eleganter prudenterque procedit, & Moli. vbi ſupra.

GLOS. VIII.

1 Præſumitur quis eſſe bonæ famæ. Contrarium probatur, nu. 3.

2 Qualitas requiſita ad aliquid obtinendum ab ſtatuto vel lege, licet pro ea qualitate ſit iuris præſumptio articulari debet & probari.

Qualitas bonæ famæ & opinionis quæ in teſte requiritur ad probandum maioratum probanda eſt, aliâs non obtinebit qui in ea ſe fundat, ibid.

3 Maioratus probatur teſtibus ſecundum formam huius legis, dummodo probetur bona fama eorundem teſtium.

Fama bona an præſumatur. ibi.

h *Sean de buena fama.*) Semper autem præſumitur, quẽ eſſe bonę famæ. c. nullum de pręſump. vt aſſerit Did. Caſtelli in. l. 41. Tauri in verbo de buena fama; qui ſentire videtur, non aſtringi eum qui maioratum probare velit teſtibus, bonam famam teſtium probare. [

2 In contrarium tamen ſe habet communis ſententia, nã quoties lege aliqua vel ſtatuto qualitas aliqua requiritur ad obtinendum, quamuis ea qualitas iure pręſumatur, adhuc tamen eſt probanda ab eo qui eam allegat ad fundamentum ſuę intentionis ex egregia doctrina Ange. in. l. vel negare, quam legit ſub. l. 2. §. vltimo. ff. quemadmo. teſtamen. aperian. cuius verba ſunt, pro hoc do tibi generalem doctrinam, quòd vbicumque optima opinio teſtium eſt cauſa inductiua plenę probationis, quę aliâs plena non eſſet ibi de optima opinione probandum & articulandum eſt. Vnde ait, cùm Bononienſe ſtatutum diſponit quòd ad probationem mortis alicuius, qui extra territorium deceſiſſe dicatur, ſufficit probatio per tres teſtes optimę opinionis deponentes de fama, ꝙ non erit probata mors niſi probetur illos

teſtes

Universidad de Deusto
Biblioteca

testes deponentes esse optimę opinionis & famę. Hactenus Ang.cui subscripsit Alex.cõs.82.nu.3,lib.1, & consi.43,lib.4.Cœpol.cons.58.Marsi.cons.96.nu.3.lib.2.Thom.Gramma.cons.35.nu.38.Deci.cons.37.vers.3.principaliter,Carrer.Regi.in.l.observare.C.quo.app. non recipian.nu.164.&.165.quorum opinio frequentius recipitur teste Alciato de præsump.regula.3.præsump.2.num.10.qui addit concordantes, multo plures Pet.Moncada post Ioan.Crotum in tractatu de testibus nu.392.& pluribus seq.Marsi.singu.187.Pet.Nuni.in dictionario suo in verbo (costumbre)prope fin.ẽ & in verbo(tormento)versi.9.conclusio & demandatis exequen.par.1.c.2,nu.17.ver.4.ex ijsdẽ, & in.2.impressione nu.19.versi.4.ex ijsdem & iterum.2.par.c.6. nu.6.versi.imo in casu,qui loquitur in specie legis nostrę,& melius cęteris hoc explicat Arnaldus Albertinus inquisitor Valencię in.c.quoniam de hereti,lib.6 quæst.15.col.233.quibus adde plurima âme congesta in stylo cãcellarię ti.1.præmi.17.casu,12. declaratio.7. gl. 1.nu.3,& latius in præmi.22.c.1.§.2.de clericis.1. tonsurę glo.2. [Ex quo in casu legis nostrę in probatione maioratus,erit necesse probare bonam famam testiũ de maioratu deponentium. Et quia licèt quis bonus præsumatur vt in.c.vlti.de præsump.nõ tamẽ præsumitur esse bonę famę neque idoneus vt dixit Arced.in auth.de hęred.& Falcid.§.hinc nobis nu.28.nam fama consistit in facto prolando vt in.l. de minorc.§. plurimũ & ibi exppendit bar.ff.de quæstio.Pet.Nuni. de manda.exequen.par.2.c.6.nu.etiam.6.versi.imo in casu. Et licèt ibi hoc restringat,quãdo insperlatiuo gradu bona fama exigitur,vel quando verbis geminatis aliquid etiam in gradu positiuo requiritur ex sententia Aimo,de antiqui.tempo.1.par. versic.quęritur nu. 37,pagi.44.tene tamen priorem opinionem,quæ verior est & receptior ex traditis.d.præmi.22.c.1.§.2.gl. 2.& probat Moli.lib.2.de Hispanor. primoge.c.6.nume.30.

3

GLOSS. IX.

Immemorialis præscriptionis probatio sit per testes deponentes de visu.40.annorum.

2 *Immemorialis præscriptio an probetur per testes deponentes de visu minoris temporis quam centum annorum & an sufficiant.40.anni.& nu.3.*

4 *Immemorialis præscriptio an probetur per testes.54 annos habentes, an verò esse possint minoris etatis,*

i *Quarenta años.*) Nota tex.optimum docentem modũ probandi tempus immemoriale, imprimis enim exigitur,vt testes dicãt se illud vidisse per tẽpus quadraginta annorũ & non minori tempore, & ita est accipienda sententia glossæ in.c.1.de præscriptio.lib.6, dum dicit semper viderint, & Barto.in.l.si arbiter.ff.de probatio.& notata per Ioan.Andre.Abb.& Felin.in capitu.licèt exquadam de testib. ita intelligit Anton. de Butrio in cap.veniens.1.eod.titu.Alexand.ad Bar. in.l.proprietatis.C.de probatio.Pet.Nuni.de manda. exequen.capit.6.nume.6.neuæ impressionis Molin. 2 lib.2.de Hispano primoge.capit.6.num.31. [Sed nulli existimãt nõ probari tẽpus immemoriale per testes deponentes de visu quadraginta annorum, sed necessario deberi deberi de centum annis, cum vita hominis tanto tempore durare præsumatur, vt in.l.vlti. C.de sacrosanctis.eccles. & in hac materia notatur in. l.vectigalia.ff.de publican.& in.c.forus.§.præterea de verbor.signifi.idque asseuerat Guido Papæ consil.150 nume.4.Curti.Iunior consi.50. colu.vltima Felin. in cap.ad audientiam nume.27. de præscrip. vbi affirmat maius tempus esse illud, cuius initij non est memoria,quãm centum annorum,citat Cardina.in cap. si diligenti in fin.eod.titu.vbi id repetit idem Felin.in vltimis verbis,& iterum in cap.cum nobis numer.3. 3 in fin.eod.tit. [Sed nihilominus cõtraria opinio est receptior,imo quòd in memorialis præscriptio probetur per testes deponentes de visu temporis quadraginta annorum,vt in hoc text.aperte decidit,& iure communi asseuerant Guido Papę consi.150. num. 4.Balb. de præscription.2.parte.3.partis principa.nume.24.& sequentibus,cum concord.supra citatis Pet. Nuni.de manda.exequen.capi.6.numer.etiam.6. Arcęus ab Otalora in libr. de nobilitate Hispana tertia parte cap.7.nume.12.vtique in recusis stampis,estque communis Nostratum opinio & vltra eos locuti sunt Lapus, Geminian.& Philippus Francus in cap. 1.de præscriptio.libr.6. & Aymon Crauette de antiquitate tempo.4. part. sectione absolutis differentijs 4 nume.3. [Testes autem de immemoriali deponentes debent esse ætatis quinquaginta & quatuor annorum,vt possint de visu.40.annorum deponere, secundum quorundam sententiam, vt videre licebit apud Ioan.Militem in suo repertorio in verbo testes, & Cassaneũ in consuetud.Vurgund.rubri.1.§ 2.in gl. E la prend.nume.9.& è Nostris id voluit Pet. Nuni. de manda.exequen.c.6.nume.6.versi.cu.sexto m quod requiritur, citat Gomezium in.l.41. Tauri,qui tamen hoc non dicit. Imo Didac. Castelli ibidem in verbo (quarenta años) contrarium tenuit,nixus authoritate.l.1.& l.testium.ff.de testib.l.9.titu.16. part. 3.vbi testis.14.annorum potest deponere de his, quę antea viderat. Quo fit vt constitutus in quinquagesimo anno, possit de tempore quadraginta annorum deponere. Quę sententia verior est & in praxi recepta: eãq; expresse tenuerũt Lapus Gemi & Fran. in dict.capit.1.de præscriptio.in.6.& Aymon Crauette.d.sectione absolutis differẽtijs nu.3.Mol.d.lib.2.c.6 nume.40.cum sequen.

GLOSS. X.

1 *Immemorialis præscriptionis probatio.*

2 *Testis non potest reddere rationẽ per visum de factis quæ excedunt hominum memoriam.*

Testis

Testis de auditu deponẽs,quando fidem faciat.

k *Y assi lo oyeron dezir a sus mayores y mas ancianos.* Ex his verbis & sequentibus nota duo alia requisita ad probationem immemorialis præscriptionis seu consuetudinis.Primum quòd ipsi testes deponãt vltra visum.40.annorum,quòd eadem audierint à maioribus suis. Secũdum quod ipsi maiores ita viderant, & audierãt ab alijs suis maioribus.Id quod adnotauit glos. in.d.c.1.de præscrip.lib.6 ex ratione.c. licet ex quadã de testi.notat glo.in.l.fi arbiter.ff.de probatio.speculator.in titu.de test.§.1.versi item quod non prohibet.

2 [Nam de factis quę excedunt hominum etatem,non potest reddi ratio per visum secundum Innocen. in.c. cum causam de iuram.calum.quare hac in specie sufficit probatio de auditu & auditu auditus,vt doctor. notant in.d.c.licet ex quadam de testi.Arce. Otalora in.d.c.7,tertiæ partis dicti tractatus de nobilitate Hispana nu.14. Pet.Nuni.d.c.6.nu.6. versi. secundum & versi tertiũ docto.in.d.l.41.Tauri bonus tex. in.l.29. tit.16.par.3.Aimon Sabillian. de antiquita. tempor.1. par,sectione.viso de fama in antiquis nu.2.&.3.vbi limitat fo.75.

GLOSS. XI.

1 *Testes de immemoriali tempore deponentes debent de negatiua deponere,nempe,quòd ipsi nõ viderint nec audierint contrarium.*

2 *Testes de immemorabili tempore deponentes debent rationem dicti sui reddere,quamuis non sint de ratione interrogati.*

l *Nunca vieron ni oyeron dezir lo contrario.*) Nota legem istam,quòd testes in casu huius legis quoties deponunt de tempore immemorabili, non solum deponere debent de affirmatiua,quòd ipsi viderint,& audierint,prout dixi in glosis præcedentibus,sed etiam denegatiua,quòd non viderint ipsi nec audierint dici cõtrarium.Quod ante legem nostram adnotauit glo. in.c.1.de præscriptio.lib.6.tex.etiam regni nostri in.l. 29.ti.16.par.3.Innocen.in.c.veniens nu.2.de verbo.signifi. Guido Papę consi.150.nu.4.Otalora de nobilitate.c.7.tertiæ partis nu.12.Pet.Nuni. de mandatis exe- 2 quen.c.6.nu.6.versi.quartum. [Vbi subdit in hac specie testes teneri reddere rationem dicti, etiam si de ea non interrogentur,citat Iasonem hoc pluribus rationibus comprobantem in.l.cum hi.§.vult.ff. de transactio.6.&.10.limitationibus.

GLOSS. XII.

1 *Fama probat plenè in antiquis memoriam hominum excedentibus ex receptiori sententia.*

2 *Immemorabilis præscriptio qualiter probetur,& in glosis præcedentibus.*

3 *Immemorabilis præscriptionis effectus,remissiuè.*

m *Y que dello es publica voz y fama y comun opinion.*) Fama sola in factis antiquis hominum memoriam excedentibus,plenè probat secũdum Innocen. in.c. quid per nouale nu.2.& in.c.veniens nu.1.&.2.extra de verbo.signi.& ibi Anto.de Butrio nu 10.glosl.in.l.atqui natura.§.cum me absente.ff.de nego.gest. & ibi Ang. Bal.in.l.proprietatis dominium.C.de probatio.estque communis opinio teste Feli.in.c.veniẽs nu.16.de testibus,idem voluit Alex.consi.4.nu.7.lib.2.Deci.consi. 428.Alexand.consi.208.nu.13.lib,2,& consi.90.libr.6. Iasi.in,l.admonendi nu.242.ff.de iurciu.Areti.consi.15 Corne.consi.304.nu.5.lib.3.Deci.in.c. cum causam. 2. notab.de proba.Deci.in.c.1.nu.46.de appella.vbi hãc attestatur receptiorem sentẽtiam.Hypoli.de Marsi.in l.de minorc.§.plurium nu.60.ff. de quęstio. & in singula.505.Iasi.in.l.prætor ait.§.prętor ait nume.25,ff.de eden.Carol.Ruyn.consi.13.nu.3.& consi.92.nume.2.& consi.151.nu.2.&.3.& consi.173.nu.2.lib.4.& consi.103 nu.16,lib.5.Affli.decis.277.num.1.Paul.Parisi.consi.52. nu.50.lib,3.& consi.23.nu.236.lib.1.Hiero. Grat. consi. 95.nu.15.lib.1.Matth.Afflict.in.c.1.4.notab.nu.28. de pace iura.firma.Ioan.Sampson in consue. Turonens. arti.13.colum.fin,Tiraque.de primogeni.in præfatio. nu.103.Gozadi.consi.8.nu.47.Lambertinus in tract. iuris patronatus.2.par.2.libri in.9.articulo. 10. quæst. principa.fo.335.colu.1.Pet.Nuni.de manda. exequen. c.6.nu.6.versi.quintum Pet.Dueñas in regula. 299. limita.7.Grego.Lupi in.l.29.glo.2,ti.16.par,3. Aymon Crauette de antiqui.temporum.1.par.sectione viso in hac per totum fol.73.&.74. vbi optime discutit 2 an in probando dominio antiquo fama sufficiat. [Hodie tamen in probanda immemorabili præscriptione sola fama non sufficit,nisi probatio eorum, quæ superius diximus concurrat.Debent tamen testes ad probandum tẽpus immemoriale,expresse deponere,quod sit publica vox & fama,& cõmunis opinio eius,quod deponunt.Neque aliâs concluderent, vt optimè probat Alexand.consi.236,nu.18.lib.2,Cassane.in consuetudi.Burgund.rub,1.§.2.in glos. E la preuue nu.8.& 9.& iterum rub.13.§.2.in verbo(qu elque laps temps) nu.1.in fi.vbi ponit modum articulandi immemorabilem præscriptionem:Pet.Nuni.de manda. exequen. c.6.nu.6.Arce.Otalora de nobilita. Hispana.3. parte. c.7.nu.12.Grego.Lupi in.l.6.glo.magna tit.25 part.4. quibus in locis probatur,hæc omnia in probanda præs 3 criptione seu consuetudine immemorabili exigi. [De effectu autem huius præscriptionis immemorabilis tractat latè Aimon Sabellia.de antiqui.tempo.4.par. §.absolutis differentijs nu.9.& seq.pagin.139.Pet.Nuni.de mandatis exequen.c.6,nu.7.&.8,

LEY. II.

¶ *Que las licencias para hazer mayorazgo no espiren por muerte del Rey que las dio,aunque no se aya vsado dellas.*

Ley. 43. de Toro.

Las

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Las licencias [a] que nos auemos dado y dieremos de aqui adelante, o los Reyes que despues de nos vinieren para hazer mayorazgo, no espiren por muerte del Rey que las dio, [b] aunque aquellos aquien se dieron, no ayan vsado dellas [c] en vida del Rey que las concedio.

GLOSS. I.

1 *Maioratus fieri potest absque regia facultate.*
2 *Maioratus condendi licentia in præiudicium legitimæ filiorum an concedi possit à principe in foro cõscientiæ? Et deinceps nume. vlti. & an per legem generalem.*
3 *Alimenta an à principe tolli possint filijs.*
Legitima an per legem Tolli possit, vel an minui liceat, ibi.
4 *Alimenta non debentur filio, qui habet aliàs vnde se alat vel ex artificio vel officio.*
5 *Licentia condendi maioratum quando à principe cõcedi valeat in conscientia.*

a *Las licencias.*) Maioratus fieri potest absque regis licentia, quoties legitimę non fit præiudicium aliorum filiorum, sed tum demum regis licẽtia opus est, quãdo pater vult maioratum constituere alicui ex filijs donãdo ei vltra legitimam & tertiam & quintam partem bonorum suorum, vt Ferdinan. Vazq. probat libr. de successio. creatione, §. 26. nu. 95. & 96. & diximus latius supra hoc eodem libro titu. 6. l. 11. glo. 11. ibique referuntur discrimina inter maioratum cum licentia & sine ea. Et supra eodem. l. 1. glo. 3. in fine. [Sed dubium est, an huiusmodi licentia à principe concedi valeat in foro consciẽtię? Et communis est resolutio, quòd per legem generalem potest vni ex filijs bonis à patre relictis, cæteris præiudicari, & ab eis legitima in totum auferri. Hæc fuit sententia Dyni in c. indultum de regu. iur. lib. 6. cui accessit Cyn. in l. Sancimus. C. de nupt. Barto, in l. Titio centum. §. Titio genero nu. 6. C. de cõdi. & demonstra. vt ibi Imol. & Paul. Castren. Angel. in §. 1. in authent. de hęredi. & falcid. & in l. Papinianus. §. quarta autem. ff. de inoffi. testamen. Paul. & Salice. nume. 10. hanc dicentes communem in authen. nouissima. C. de inoffi. testamen. Oldral. consil. 135. Abb. in cap. Raynutius de testament. Deci. consi. 19. num. 5. & in l. iura sanguinis. ff. de regu. iur. vbi attestatur hãc esse veram & communem opinionem, & consi. 525. nu. 5. & potissimum dixit communem esse existente causa Alexan. consi. 75. lib. 1. Angel. consi. 15. & consi. 349. idem Ange. Imol. & Alexand. attestantes communẽ in l. quod de bonis. §. vlti. ff. ad l. falcid. Domi. in capi. quamuis de pact. in. 6. Ioan. de Ana. consi. 4. Lapus allega. 101. colu. 1. Rota decis. 18. in nouis, Andreas Sicul. consi. 77. col. 6. lib. 3. Corne. hanc dicens communem cõsi. 150. lib. 1. & consi. 210. lib. 3. & alibi sępè Ferdinand. Vazq. Menchaquen. lib. de successionum creatio. §. 20 nume. 296. Alcia. in tracta. pręsum. regula. 1. pręsum. 8

3 [Quod tamen intellige, si cęteris filijs alimenta non denegentur. Nullo quippe iure alimenta filijs tolli possunt, quia iure naturę debentur, vt pluribus rationibus & authoritatibus probat idem Ferdinand. Vazq. d. c. 20. nume, 310. & 311. d. D. Couarru. de sponsali. 2. par. c. 8. §. 6. nu 5. Alfons. à Castro lib. 2. de iusta hęreti. puni. §. vlti. Ex quo non omnino ait nu. 4. reijciendã fore opinionem eorum, qui negant posse in totum tolli legitimam: fatentur tamen lege vel statuto diminui posse, quam asseruerũt Rotę auditores in antiquis decisio. 476. & in nouis decis. 18. Bald. in l. 1. §. ius naturale. ff. de iusti. & iur. Soci. consi. 30. col. 1. & consi. 150. li. 1. Vincenti. Hercula. quæst. 2. ad primum Iaf. in. l. quoniam in prioribus, eam dicẽs communem. C. de inofficio. testamen. & ibi Roderi. Xuar. in lectura. l. 9. titu. 5 lib. 3. fori. 2. limi. nu. 14. &, 15. idem Iaf. in. l. si pater nu. 21. C. de institu. & substitu. sub cond. fact. Deci. consil. 106. nume. 4. Andr. Sicul. in. c. Raynutius de testam. Fulgo. consi. 95. Cuman. consi. 70. Alexand. consi. 55. ad fin. lib. 2. Maria. Soci. consi. 30. Couarru. d. c. 8. §. 6. nu. 4 &. 5. Grego. Lupi in. l. 32. titu. 9. parti. 6. in glosl. magna 3. colum. in fi. vbi hanc dicit receptiorem, Moli. libr. 2. de Hispano. primoge. c. 1. nu. 14. quę opinio mihi ve-

4 rior videtur & apud nos receptior. [Nisi fortè filius habeat aliunde vnde se alere possit, ac sibi alimenta acquirere ex artificio aliquo vel officio vel aliàs, tunc enim cùm alimenta ei non debeantur, poterit per legẽ legitima & alimentis priuari, vt asserit Panor. in. d. c. Raynutius nume, 12. de testamen. Ioan. Lupi in. c. per vestras. 3. notab. §. 4. in prin. de donatio. inter vi. & vxorem. Ioan. Cyrier in tracta. de primogen. lib. 2. c. 16. at testaturque hanc esse communem sententiam &. d. D. Couarru. de sponsa. 2 part. c. 8. §. 6. nu, 5. versi. ex hac secunda, Ferdinand. Vazq. de succesio. creatio. §. 20. nu. 304. asseuerans hac in specie indubitatum esse, leges posse in totum auferre filijs legitimam & alimenta.

5 [Vbi autem non per legem generalem, sed per priuatam licentiam rex dederit alicui facultatem ad maioratum condendum, & vltra legitimam tertiamque & quintam partem alteri ex filijs bona relinquendum, hoc ei in foro consciẽtię facere non licebit, nisi alimenta cęteris liberis pater reliquerit, nec ipse in consciẽtię foro poterit vti tali facultate: vel nisi alia iusta causa interuenerit: quia fortè cæteri filij habent vnde se alere possint iuxta eorum conditionem. Nec sufficeret causa illa generalis propter quã omnes moueri solent ad maioratum faciendum generis videlicet conseruandi, prout credebat Ferdinan. Vazq. d. c. 20. nume. 308. contra cuius sententiam tenent communiter Nostrates, vt videre licet apud Roderi. Xuarez in dict. repeti. l. quoniam in prioribus. C. de inofficio. testamen. in lectione legis fori limi. 2. num. 14. &. 15. d. D. Couarru. de spon. 2. parte. c. 8. §. 6. nu. 5. versi. quarto Gregorius Lupi in. l. 32. titul. 9. parti. 6. in glosl. magna in princi. & colum. 3. in fi. & in l. 11. titu. 4. part. 6. post medium, Molin. d. libr. 2. c. 1. nu. 10. cum sequentibus.

GLO.

GLOS. II.

1 *Morte cõcedẽtis non finitur gratia etiam re integra. Principis beneficium morte concedentis non finitur, ibidem.*
2 *L. 20. titulo. 13. part. 2. explicatur, & nu. 3.*
3 *Officia morte concedentis quando spirent? & nu. 4.*

b *No espiren por muerte del Rey que las dio.* Gratia siquidem à principe concessa non finitur morte concedentis, etiam re integra. c. si super gratia de offi. delega. lib. 6. c. si cui nulla de præbend. eodẽ lib. 6. Guido Papæ decisio. 491. Ripa in rub. de constitu. numero. 48. Nicola. Boeri. decisio. 346. nu. 1. Archidi. in procemio. 6. in fi. versi, sed pone quòd Papa Benedictus, & ibi eum sequuntur Ioan. And. Domi. & Phili. Franc. Alberi. in. l. vnica in fi. C. de mand. princip. Feli. in. c. cæterum nu. 11. & c. eam te nu. 18. de rescript. decet enim beneficium principis esse mansurum auth. de referẽdarijs. §. præterea, regula decet de regu. iuris in. 6. Ex quo plura infert Did. Perez in. l. vlt. tit. 2. li. 2. ordina. col. 337. Ant. Gom. in. l. 43. Tauri nu. 2. limitat Moli. lib. 2. de

2 Hispa. primog. c. 7. nu. 64. [Contra decisionem legis nostræ opponitur decisio. l. 20. tit. 13. par. 2. ibi, *E entregandole luego de los officios*, vbi Grego. Lup. ex ea notat officia morte regis ea prouidentis spirare, cõfirmatur quia mandatum extraiudiciale spirat morte mãdantis re integra. l. mandatum. C. manda. §. rectè insti, eo. idem statutum est in mandato iudiciali. c. relatum de offi. delega. vbi morte delegantis re integra spirat iurisdictio delegati, nisi lis coram eo fuerat contestata ante mortem delegantis, vel citatio partis præcesserat,

3 vt in. c. sequenti statuitur. [Respondeo legem partitæ intelligi in officijs, quæ eorũ natura finiuntur morte concedentis, non in alijs, nam officia domus regiæ, veluti instatoris seu à caliculis, & præpositus sacri cubicularij, de quibus agit. l. 12. tit. 9. part. 2. vel expensoris seu obsonatoris, de quo loquitur. l. 13. eiusdem tituli, vel ianitoris, vel metati, de quibus agunt. l. 14. &. 15. eiusdẽ tituli, primipilarij seu comestabilis, de quo in l. 16. &. vilici de quo in. l. 17. eiusdẽ tituli, non spirant morte regis, vt in. l. vlt. ti. 3. de officijs morte regis vacãtibus supra li. 2. huius recollectionis legũ. Similiter omnia officia regię curiæ, vt ibi dicitur, nõ vacãt morte principis, nec ea quę ad vitã eorũdẽ officialiũ sunt cõcessa, vt officia publica cõcilij, iudicũ vel executorũ vt ibidem statuitur, idẽ in habẽtibus iurisdictionẽ ordinariã, durant siquidem vsque ad aduentum successoris. l. meminisse oportebit vbi Bal. & docto. ff. de offi. proconsi. idem si concessio fuerit facta ad beneplacitũ regis, quia censetur perpetua. l. iurisperitos in prin. ff. de excusa. tuto. vbi id notant docto. idem si concessa fuerint ad certũ tẽpus, vt ad tres annos, vel quatuor, durant siquidem per id tempus post mortem regis, vt in. d. l, vlt. tit. 13. lib. 2. supra Grego. Lup. in. d. l. 20. in verbo de los officios. tit. 13. par. 2, vbi addit alios duos casus, nempe, in officialibus deputatis ad vniuersitatẽ causarum à rege vel à domino temporali, qui iurisdictionem transmittunt ad posteros, horum siquidẽ officia non spirant morte concedẽtis, etiã re integra secundum Bal. & Sali. in. d. l. mandatum. C. manda. idẽ in institoribus à rege deputatis ad negociationes vel actus vniuersales, vt in. l. si quis mancipijs. §. si impubes, secundum cõmunem intellectum. ff. de institoria.

4 [Idem in officijs perpetuis quæ venduntur, vel per renunciationem conferuntur, vt in officio decurionatus vel tabellionatus & similibus, hęc enim non spirãt seu finiuntur morte concedentis, vt notat Bal. in. c. vnico, qui successo. feud. dare tenean. versic. nota quod successor Greg. Lup. in. l. 2. in glo. magna prope finẽ versi. & nota quod successor in regno tit. 15. part. 2. arg. eorũ quę dixi in dialogo Relatoris. 4. par. c. 11. &. 12.

GLOSS. III.

1 *Priuilegium per non vsum quomodo amittatur? remissiuè.*
2 *Licentiã ad condendum maioratũ à rege concessam, an rex ipse possit reuocare?*
Facultas alienandi bona maioratus an à principe concedi possit? remissiuè ibidem.

c *No ayan vsado dellas.* Qui non vtitur priuilegio ãn amittat illud tradit magistraliter Specula. in titulo de instrumen. editio. §. vt autem, & omnium optimè Iaf. in. l. vlt. ff. de constitu. princip. per tres vltimas columnas versi. 3. principaliter quærunt doct. hîc, ad ibi dicta lectorẽ relego. [Querit Ant. Gom. in. l. 43. Tauri

2 vnde hęc sumpta fuit, an possit rex reuocare licẽtiam seu facultatem alicui concessam condendi maioratũ? Et respondit posse ex rationibus per eum traditis, infertque posse principem dare facultatem ex causa vẽdendi bona aliqua maioratus, quomodo autẽ hoc fieri possit tradit optimè Greg. Lupi in. l. 6. tit. 11. in verbo que la non pudiesse vender parti. 6. 6. &. 7. &. 8. col. Couar. li. 3. resolu. c. 6. Marc⁹ Solõ Burg. in procemio legum Tauri nu. 320. & seq. & num. 325. &. 350. & Ant. Gom. in. l. 40. Tauri nu. 89. & in. l. 43. Tau. nu. 2. ad fi. & latè prosequitur Moli. li. 4. de Hispa. primog. cap. 3. per totum.

LEY. II.

¶ *Que la licencia preceda al hazer del mayorazgo, saluo si en la licencia no se aprobare.*

Ley. 42. de Toro.

¶Ordenamos y mandamos q̃ la licẽcia del Rey para hazer mayorazgo preceda al hazer del mayorazgo, [a] Demanera que aunque el Rey de licencia para hazer mayorazgo, por virtud de la tal licencia no se confirme el mayorazgo que de antes estuuiere hecho: saluo si en la tal licencia expressamente se dixesse [b] que aprobaua el mayorazgo q̃ estaua hecho.

Y GLO.

Universidad de Deusto
Biblioteca

GLOSS. I.

1 *Licentia condendi maioratum quare eum præcedere debeat?*
2 *Licentia quando præcedere debeat actum?*

Præceda al hazer del mayorazgo. Sed quare hîc præcedere debet facultas condendi maioratum ipsum maioratum? Respondeo, quia pro solemnitate requiritur licentia ad præiudicandum filijs in legitima, vt probaui supra eodem.l.2.glossa.1.probat Molin. libro.2.de Hispan, primogen.cap.7.numero.50. [Sed quoties consensus vel licentia in aliquo actu exigitur pro solemnitate, licentia talis præcedere debet actum, vel fieri in ipso actu.l.si quis mihi bona.§.iussum.ff.de acquirend.hæred.cum alijs per Anto.Gomez congestis in.l.42.Tauri vnde hęc deprompta fuit, dixi latissimè supra hoc libro titulo.3.de mulieribus & earum obligatione.l.5.glossa.1.vbi explicaui quando pro solemnitate videatur licentia requisita, vel non, quare hîc non repeto.

GLOSS. II.

1 *Confirmari quando possit actus nullus? remissiuè.*
2 *Actibus duobus eodem die factis, qui præcesserit præsumatur?*
3 *Confirmari censetur maioratus ex certa scientia, si eius tenor in regia licentia inseratur.*
Maioratus sine licentia factus potest per regẽ cõfirmari, ibidem.

b *Expressamente si dixesse.* Nota maioratum sine licentia regia in præiudicium legitimæ filiorum factum regia licentia subsequuta eum expressè confirmante confirmari, & validum reddi, cuius rationem videas in.d.l.5.glossa.1.&.2.titulo.3.de mulieribus & earum obli. supra hoc eodem libro. 5. vbi tractaui
a quando actus nullus possit confirmari. [Sed quid si non constat de præcedentia, sed eadem die fuit facta licentia, qua & maioratus? Respondeo, licentiam præcessisse præsumendum erit, vt actus sustineatur, vt l. cum testamento.§.hęc verba.ff.de hęred.instit.l.2.§. prius vbi latè docto.confirmant.ff.de vulga.glossl, & docto. in Clemen.vltim.de rescrip. Ex quo plura infert Anto.Gomez in.l.42.Tauri numero.3.&.4.Moli.libro.2.de Hispan, primogeni.capit.7.numero.51.
3 [Vbi autem maioratus antea factus inscritur in licẽtia seu confirmatione regia, videtur, ex certa scientia maioratum fuisse confirmatum, vt Roma. Pontifex singulariter decidit in capit.venerabilis.& ibi hoc expendit glossa expressim extra de confirma.vtili vel inutili & ibi eam sequitur Abba.& Ferdinand.Vazquez de successionum creatione.§.26.numero.100.

LEY. IIII.

¶ *Que se puede reuocar el mayorazgo hecho, saluo en los casos que esta ley dispone.*

Ley.44.de Toro.

¶ El q̃ hiziere algũ mayorazgo, aunq̃ sea con authoridad nuestra, [a] o de los Reyes q̃ de nos vinieren, ora por via de contracto, ora en qualquier vltima voluntad, despues de fecho puedalo reuocar [b] a su voluntad. Saluo si el que lo fiziere por contracto entre viuos ouiere entregado la possessiõ de la cosa o cosas contenidas en el dicho mayorazgo a la persona en quié lo fiziere, o a quien su poder ouiere, [c] o le ouiere entregodo la escriptura dello ante escriuano, [d] o si el dicho contracto de mayorazgo se ouiere fecho por causa onerosa con otro tercero, assi como por via de casamiento, o por otra causa semejante. [e] Que en estos casos mãdamos que no se puedan reuocar, saluo si en el poder de la licencia q̃ el Rey le dio, estuuiesse clausula q̃ despues de fecho lo pudiesse reuocar, [f] o que al tiempo que lo fizo el que lo instituyo o reseruase en la misma escriptura, que fizo del dicho mayorazgo el poder para lo reuocar, que en estos casos mandamos q̃ despues de fecho lo pueda reuocar.

GLOSS. I.

1 *Maioratus fieri potest absque regia licentia.*
2 *Dictio etiam præsuponit non solum.*
Lex nostra expenditur, ibidem.

a *Aunque sea con licencia nuestra.* Nota ex lege ista, maioratum fieri posse absque regia facultate, quod latius probaui hoc libro titulo.6.de meliorationibus. l.11. glossa etiam.11.& supra eodem.d.1.glossa.3. in fine & l.2.

2 l.2. glossa prima in princip. [Quod ita ex his verbis deducitur, dicit tex. qui fecerit maioratum, etiam si authoritate nostra fiat, &c. Quasi dicat, non solum maioratus fit absque regia facultate, verùmetiam cum regia licentia. Cicero ad Atticum. 9. etiam, inquit, hæc me solicitant, quasi dicat, non solum maxima ista, sed etiam minima, & iterum ad Lentul. cumque ea contentio mihi magnum etiam foris fructum tulisset, hoc est, non solum domi & in vrbe, sed foris etiam & extra vrbem.

GLOSS. II.

Maioratus cum licentia principis factus reuocari an possit absque eius licentia? & quid iure communi.

b *Lo pueda reuocar.* repete hîc quæ diximus in.l.1.glo.5. titulo.6.de melioratio, supra hoc eodem libro. Iure autem communi sine principis licentia reuocare maioratũ non poterat, vt multis rationibus probat Bologni. consil.62.in.1.dubio & Tiraq. de primogenijs quæst. 8.numero vltimo.

GLOSS. III.

Possessio per procuratorem quando acquiri possit?

c *O a quien su poder ouiere.* Nota ex lege ista, possessionẽ queri posse per procuratorem mandatum habentẽ alicui ignoranti, si eiiat traditio vera.l.1.§.si iusserim & §.per procuratorem &.l.quod meo versi. procurator ff.de acqui.posse. idem statuitur in ficta traditione, vt latius probaui in.l.1.ti.6.de meliora.supra hoc eodem lib.glosl.5.num.3.&.4.sed per liberam personam etiã mandatum non habentem acquiritur possessio, quæ nomine meo fuit apprehensa.l.1.& ibi docto. notant C.de acqui.posse.

GLOSS. IIII.

d *O le ouiere entregado la escriptura dello ante escriuano.* Adde hîc quæ diximus supra hoc libro tit.6.de melioratio.l.1.glosl.6.

GLOLL. V.

e *O por otra causa semejante.* vide quæ latè diximus in d.l.1.glo.7.8.&.9.tit.6.de meliorationibus supra hoc eodem libro.

GLOS. VI.

1 *Maioratus cum regia facultate factus reuocari potest, si in regia facultate adsit clausula reuocandi.*
2 *Rex an possit reuocare licentiam condendi maioratũ, vel eam dare ad vendendum.*

f *Estuuiesse clausula q̃ despues de hecho lo pudiesse reuocar.* Nota maioratum cum regia facultate factum posse reuocari, si in regia facultate adsit clausula, quòd maioratum possit pater reuocare, quandocunque voluerit, etiãsi traditio vera vel ficta sequuta fuerit: quandoquidem hæc clausula loco conditionis apposita fuit, vt in simili specie tradit specula in titul. qui filij sint legi. versi. sed nunquid & Innocen. Archid. & docto. in.c.verum, de foro compe. dixi in.l.1.glosl.10.tit.6.de
• meliora. supra hoc libro.5. [Quando autem maioratus licentia per principem reuocari possit, vel ad vendendum bona vinculatata concedi possit? dixi supra eodem.l.2.glosl.vlti. in fi.

GLOSS. VII.

Maioratus possessor potest à fundatore maioratus exheredari, licèt ei possessionem bonorum tradiderit.

g *Despues de hecho lo pueda reuocar.* Hoc intellige vt dixi in.l.1. titulo. 6.de melioratio. supra hoc eodem libro, glossa.10. Ex causa tamen ingratitudinis potest primogenitus à fundatore maioratus exhęredari, licèt ei possessionem bonorum tradiderit ex sententia Anto.Gomez in.l.40.Tauri numero.71.quem sequitur dom.Anto.Padilla in.l.vnum ex familia. §. si de Falcidia numero.19.ff.de legatis.2.facit.l.1.in fi.titulo 6.de meliorationibus, & quæ ibi dixi. in glossa vlti. ma supra hoc libro & probat Moli.libro.1. de Hispa. primogeni.cap.9.numero.31.cum seq.qui latè num.6. prosequitur quibus casibus ex ingratitudine contra fundatorem cõmissa possit excludi successor à maioratus successione.

LEY. V.

¶ *Que en la succesion de los mayorazgos o ascendientes o transuersales, el hijo succeda aunque su padre no aya succedido, si otra cosa no estuuiere dispuesta por el instituyente.*

Ley.40.de Toro.

¶ En la succesion del mayorazgo aunque el hijo mayor muera en vida del tenedor del mayorazgo, [a] o de aquel a quien pertenesce: si el tal hijo mayor dexare hijo, o nieto, o descendiente legitimo, [b] estos tales descendientes del hijo mayor por su orden prefieran al hijo segundo del dicho tenedor, o de aquel a quien el dicho mayorazgo pertenescia. [c] Lo qual no solamente mandamos que se

Universidad de Deusto Biblioteca

guarde y platique en la succesió del mayorazgo alos ascendientes, pero aun en la succesion de los mayorazgos a los transuersales.[d] De manera q̃ siempre el hijo y sus descendientes legitimos, por su orden representen la persona de sus padres,[e] aunque sus padres no ayan succedido en los dichos mayorazgos: saluo si otra cosa estuuiere dispuesta por el que primeramente cõstituyo y ordeno el mayorazgo,[f] que en tal caso mádamos que se guarde la voluntad del que le instituyo.

GLOSS. I.

1 *Nepos ex filio primogenito ante mortem aui defuncto natus patruo præfertur in successione bonorum maioratus iure regio ex cõmuni receptiorique sententia.*

2 *Nepos ex filio primogenito post mortem aui defuncto natus patruo præfertur in successione maioratus ex receptiori, & indubitata sententia.*

3 *Nepos ex filio primogenito ante mortem aui defuncto natus, si maior sit ætate patruo suo, quod nõ raro accidere solet præfertur patruo in successione maioratus iuxta receptiorem & indubitatam sententiam etiam iure communi.*

4 *Maioratus si primogenitis deferatur, & maioribus natu, an præferatur nepos ætate minor patruo?*

5 *Neptis ex filio primogenito ante mortem aui defuncto nata an patruo maiori præferatur in successione maioratus?*

Fœminæ etiam maiores in successione maioratus excluduntur à masculis, ibidem.

6 *Nepos ex primogenito natus patruo præfertur, etiã si in maioratus constitutione vocetur filius primogenitus, quemadmodum & quando primogenitus vocatur nulla filij mentione facta.*

7 *Nepos ex filio secundogenito ante mortem primogeniti & aui defuncto, patruo præfertur tertiogenito, si primogenitus absque liberis decesit.*

8 *Nepos ex filio primogenito ante mortem aui defuncto natus patruo præfertur, si nullis clausulis adiectis maioratus factus fuerit, sed per testes, vel sententiã constet esse maioratum.*

Nepos ex filio primogenito natus patruo præfertur in bonis feudalibus, emphiteoticis, vel in iure patronatus ecclesiastico vel anniuersario, iure maioratus delato primogenitis.

a *Aunque el hijo mayor muera en vida del tenedor del mayorazgo?* Nota legem istam, quę arduam, & difficilem quęstionem, ab vtriusque iuris professoribus latissimè discussam, patrui, scilicet, & nepotis, quis eorum in bonis maioratus præferatur, vtiliter decidit in nepotis fauorem, etiamsi eius pater ante aui mortem obierit, quod olim in successione regia statutum erat per legem. 2. titulo. 15. part. 2. Sed et iure communi Romanorum, iuxta veriorem, & frequentiorem interpretum sententiam, idem fuerat dispositum, vt innumeris doctorum authoritatibus & rationibus probat Tiraquell. de iure primogeniorum quęstio. 4. Ioan. Cirier de primogenitura libro. 1. quęstio. 25. & 26. Thom. Grammati. decisio. 1. Couarru. libr. practicarum quæstionum capit. vltimo numero. 6. & deinceps Anto. Gomez in. l. 40. Tauri numero. 65. Ferdinand Vazquez Menchaquen. libr. 3. de succesionum creatione. §. 27. numero. 18. Contrariam tamen sententiam pluribus roboratam authoribus asserit Emanuel Costa Lusitanus in patrui fauorem contra nepotem hoc potissimum nixus fundamento, quòd repræsentationi locus non est in hac specie, nec in alia, nisi in casibus à iure expressis, vt ipse probat pagina. 34. de quo nos infra in gloss. 5. alios huius sentiæ authores refert Couarru. & Tiraquell. in locis supracitatis, & quamuis iure communi hoc sit satis controuersum, nobis tamen non expedit super quæstione per legem nostram decisa longos facere commentarios
2 [Nullus tamen iure communi dubitabat nepotem esse patruo prçferendum, si pater eius superuixerat auo, & in maioratu successerat, vt videre licèt apud Tiraquell. d. quęst. 40. in princip. & Couarru. d. capit. vltim. practicarum quęstionum numero. 6. in fine & Ferdinand. Vazquez. d. §. 27. numero. 19. plures huius opinionis authores citantes.
3 [Quinetiam eodem iure communi quoties nepos erat natu maior patruo suo, quod non raro contingit, etiamsi pater eius in vita aui decesserit, præfertur ex receptiori & indubitata sententia patruo, vt tradit Matth. Afflict. in capit. 1. numero. 91. versiculo secundo fallit, de successio. feudi Bald. & Fulgo. in. l. vt intestato, C. de suis & legi hęre. Alexand. numero. 4. in. l. is potest, & ibi Iason numero. 45. ff. de acquirend. hęredi. Alexand. consilio. 4. libro. 4. Deci. consilio. 443. Tiraquell. plures referens de primogenijs quęstio. 40. numero. 5. Couarru. practicarum quęstionum capit. vlti. numero. 7. quæ vera est & recepta sententia, licèt contrariam defendere conetur Eman. Costa in libello patrui, & nepotis pag. 45. Sed lex nostra non solum si nepos sit natu maior patruo, nepotis causam fouet, verumetiam si minor sit patruo, prout frequentius accidere solet, ad quę leges adaptantur. l. nam ad ea. ff. de legi. ita accipit legem nostram dom. Dida. Couar. d. c. vlt. practicarum quęstionũ numero. 7. quod nullã habet dubitationẽ iuxta ius nostrũ regiũ, quo

quo repræsentationi locus est hac in specie, vt dicam infra eodem glossa. 5. quod etiam fatetur iure communi procedere in materia, quæ admittit repræsentationem Costa. d. quæst. patrui & nepotis pagin. 50. eo quod propter repræsentationem nepos intelligitur esse in eodem gradu, in quo est filius secundogenitus eiusdem nepotis patruus, qui tamen aliâs patrui causam defendit, licèt hoc tantum admittat quoties nepos natu maior sit patruo, iuxta leges regias Lusitanas.
4 [Eadem ratione extenditur decisio legis nostrę, vt nepos patruo præferatur, etiam si maioratus à testatore deferatur primogenitus & maioribus natu, adhuc enim nepos locum patris primogeniti obtinet, & præfertur patruo, quamuis natu maior sit, & testatori seu possessori proximior, vt iuxta leges regias probat dom. Dida. Couarru. capit. vltim. practi. quæstio. numero. 7. in fi. idem esse asserens iuxta ius commune ex sententia Pauli Castr. consilio. 164. libro. 2. & Soci. consilio. 252. libro. 2. cum traditis à Tiraquell. d. quęst. 40. numero. 102. & sequent. quorum sentẽtiam veram esse asserit, quamuis contrarium responderit Alcia. inter Grati responsa consil. 8. & libro Parergon. cap. 15.
5 [Et vsque adeo excludenda non est linea primogeniti etiam si ante mortem possessoris ipse moriatur, & nondum fuerit adeptus maioratus possessionem, quòd si supersit neptis ex filio primogenito præferri debeat patruo maiori & verè propinquiori, vt ipsemet Couarru. asseuerat. d. capit. vltimo numero. 7. versiculo quarto, (licèt in primogeniorum successione mares fœminis prçferantur, in eodem gradu existentibus, etiam si mares sint fœminis ætate minores, vt rectè probat idem dom. Dida. Couarru. libro variarum resolutionum. 3. capit. 5. numero. 5.) quod & iure communi, idem esse attestatur authoritate Sebastiani cuiusdam Neapodani in consuetudinibus Neapoli. titul. de succesio. ab intesta. super verbo ex masculis, & Thomæ Grammatici decisio. 1. numero. 28. dicentis ita fuisse pronunciatum in regno Neapolitano per Regem Ferdinandum primum anno. 1480. idẽ retulit Matth. Afflict. in titul. de natura successio. feudi numero. 54. idem probat Tiraquell. alios plures referens in tractatu primogeniorum quæstio. 14. & alij ab Emanuele Costa citati. d. tractatu patrui, & nepotis pagina. 199. licèt ipse contrarium velit. probat etiam sententiam Couar. & communem Moli. libro 3. de Hispa. primoge. capit. 8. numero. 10. Non tamen intelligas hoc procedere, quoties fœmina expresse excluditur à successione maioratus, prout perperam senserat, non rectè se ipsum explicans. Sigismun. Lofredus consilio. 39. numero. 28. & Ioan. Lupi in repetitione rubricæ de donatio. inter virum & vxorem. §. 69. numero. 26. prout & aduertit Couarru. d. versiculo quarto. & satis constat ex notatis per Alexand. in. l. ex facto. §. fina. numero. 3. & Ripa ibidem numero. 8. ff. ad Trebellia. & Emanue. Costa in quæstione patrui & nepotis pagina. 176. & Molina dicto capit. 8. numero. 7. & 8.
6 [Idem Couarru. numero. 8. versiculo quinto, legem nostram extendit, vt eius dispositio in frauorem nepotis procedat, siue in institutione maioratus vocetur filius primogenitus, siue primogenitus simpliciter, quoniam vtroque casu idem esse asseuerat, vt nepos patruo præferatur, eo quòd lex nostra generaliter hoc disponat, quamuis contrarium iure communi respondendum fore asseuerent Bald. & Fulgo. in. l. & intestato. C. de suis & legi. lib. quoties filius vocatur primogenitus, tunc enim aiunt patruum esse præferendum, quibus assentitur Alexand. in. l. is potest numero. 4. & ibi Iason numero. 45. ff. de acquirend. hęredi. idem Alexand. consilio. 4. columna. 2. ad finem libro. 4. Robert. Maranta in dicta. l. is potest numero. 208. Emanue. Costa Lusita. in quæstione patrui & nepotis pagina 11.
7 [Sed & ad aliam speciem extendit dom. Dida. Couar. d. c. vlti. practicarum quęstionum numero. 9. legem nostram, nempe, vt procedat in nepote possessoris ex filio secundogenito mortuo in vita aui, is enim patruo tertiogenito prçfertur in maioratus successione, etiam si filius secundogenitus ante mortem primogeniti decesserit, qui tamen viuo patre sine liberis decessit, aitque hoc idem voluisse Socin. consilio. 252. libro. 2. & Thomam Grammaticum decisio. 1. numero. 30.
8 [Ampliat etiam idem Couar. d. numero. 9. decisionem nostram, vt procedat si bona aliqua constent esse maioriæ, non tamen constat de clausulis instituentis eam, in dubio siquidem eam asserit esse mentem testatoris, vel eius qui maioratum instituit, vt nepos prçferatur patruo omni casu, iuxta communem obseruationem regni Hispaniæ, vt latè probat idem dom. Dida. Couarru. libro. 3. resolutionum capit. 5. numero. 8. dixi supra eodem. l. 1. glossa. 7.
9 [Vltimo dispositionem legis nostrę extende ad feudum, & emphiteusim priuatam vel ecclesiasticam & ad ius patronatus ecclesiastici, vel ad anniuersarium agnationi vel familię delatum iure primogenij aut maioratus, ita vt ad vnum tantum deueniat, eundemque maiorem & primogenitum: prçferri enim debet nepos patruo, licèt pater eius viuo auo decesserit, siue hoc fiat ex dispositione seu vocatione hominis priuati, siue ex donatione, & concessione principis, vt optimè resoluit dom. Dida. Couarru. dicto capit. vltim. practicarum quęstionum columna vltima. Quid autem sit in emphiteusi iure communi tractat idem Couarru. columna prçcedenti & Tiraquell. d. quęstio. 40. numero. 19. & 185. Quid autem in iure patronatus ecclesiastici & in feudo? dicam infra eodem glossa. 5.

GLOSS. II.

1 *Legitimus filius gaudet honore & dignitate parentum.*

2 *Filius illegitimus non gaudet honore & dignitate parentum.*

3 *Maioratus est dignitas.*

b *Descendiente legitimo.* Nota filios legitimos admitti ad successionem maioratus, nõn illegitimi, quoniam

Universidad de Deusto
Biblioteca

nam filius legitimus gaudet honore & dignitate parentum.l.cum legitimè vbi gloss.& docto. ff. de statu homi.l.filium.§.liberos.ff.de senato.l.fi.titulo.13.par.4.cum pluribus à me adductis supra hoc libro titul.1. de matrimonio in gloss.1.rubricæ numero.124.& sequen. 2 Filius vero illegitimus non gaudet honore, vel dignitate parentum.l.ex libera. C. de suis & legi. hær. vbi id notat Bald.& docto.l.vltim.titulo.13.& l.3.titulo.15.part.4.cum concordan.traditis.d.glossa.1. rubricę tituli.1.huius libri numer.126. & sequentibus,

3 [Cùm ergo maioratus sit dignitas ex sententia gloss. in cap.quam periculosum.7.quæst.1.& ibi Archidi.& Præpoli.Bald.in.l.ex hoc iure numero.5.ff.de iustitia & iure & in.l.cum antiquioribus numero.11.versic.& primo præmitto . C.de iure delibe.Barba.in cap.cum olim columna.6.de consuetu , Iaso. in.l. is potest numero.38.ff.de acqui.hæred.Guillem.Bene.in cap.Raynutius in verbo relinquens numero.165.de testa.Ioan. Cirier de primogenitura libro.1.quæst.16.col.2.Paul. Paris.consilio.72.numer.69.lib.4.dom. Dida, Couar. lib.5.variarum resolu.cap. 15.in fine & lib.3. cap.5.numero.5.versi.6. alia item ratione, Anto .Gomez in . l. 40. Tauri in prin. Marcus Solon Burg.in proœmio legum Tauri numero.80. Moli.de Hisp.primog. cap.13. numero.1.cum pluribus sequen.& alibi sæpe,nimirum si legitimus dumtaxat admittatur ad maioratũ,prout hic statuitur,& non illegitimus,de legitimatis autem dicam infra titulo sequenti.l.10.

GLOSS. III.

1 *Successiuo ordine succedãt vocati nomine collectiuo, vel indefinito familiæ, vel agnationis.*
Maioratus successio quomodo fiat?
2 *Legis nostræ duo intellectus,& nu.3.*
Possessoris proximior an eius cui verè competit maioratus attendi debeat? ibidem.
3 *Repræsentationi an locus sit vsque ad pronepotẽ, & cæteros descendentes?*
Repræsentatio in maioratu vsque ad quem gradũ admittatur? ibidem.

c *Por su orden prefieran al hijo segundo del dicho tenedor, o de aquel a quien el dicho mayoradgo pertenescia.* Vocati enim sub nomine collectiuo aut indefinito, vt familię vel agnationis succedunt ordine successiuo non omnes simul,sed tantum proximiores primo loco,& deinde suo ordine sequentes.l.cum ita.§. in fideicommisso,& ibi gloss.communiter recepta . ff. de legatis.2.cum concordan.à Tiraquel. congestis de primoge.quæst.40. numero .284. &. 287. atque ideo. In maioratu succedit vnus dumtaxat,& is ordine successiuo qui proximior est vltimo possessori , quique in gradu proximior est , & inter duos eiusdem gradus qui maior est.Nepos tamen ex filio primogenito prefertur patruo, vt dixi in glossa præcedenti , masculus etiam eiusdem gradus excludit fœminam maiorem, fœmina autem licèt minor sit, excludit masculum in remotiori gradu existentem, vt ex communi & frequentiori interpretatione probat dom.Dida.Couar. lib.resolutio.3.c. 5.& nos quoque supra eod.l.1.glo.7.

2 [Cęterũ versiculus iste duos habet intellectus author eod.dom.Did.Couarru.lib.pract.quæst.c.vlti.nu. 9.versi.octauo.Primum,quòd possessor maioratus si inique possideat,is ad quem maioratus legitimè pertinet attendendus est,vt qui ei proximior sit ad illum admittatur,nõ qui,pximior sit possessori, sed potius, vt ab eo euincatur qui iniustè retinet, qui intellectus verus est,& literę accõmodus. Itaque hac in speciẽ nõ proximior possessoris admittitur,sed eius,cui verè & legitimè maioratus cõpetit,quę extẽsio adaptatur text tui in.l.cũ ita.§.in fideicõmisso.ff.de lega.2.ibi & qui ex his proximo gradu procreati sunt,ex his non tam qui possidẽt,q̃ hi qui possidere debẽrẽt. [Secũdò intelligit Couar.hęc legis nostrę verba vt referãtur ad pronepotem,vt non solum nepos patris personam repręsentãs ad maioratum admittatur excluso patruo, verũmetiã pronepos mortuo patre & auo ante mortem proaui maioratus possessoris ad eum admittatur excluso fratre proaui.Nam repręsentatio in successione ascendentium ad pronepotem extenditur,vt in. §. cũ filius in fi.ff. de hęred.quę ab int.defer.l.3.tit. 13.par. 6.& non solum pronepos verũm & alij descendentes vltra pronepotem,vt probat Grego.Lupi in.d.l.3. ex receptiori sententia,& dicam ipse infra titulo proximo.l.1.gloss.4.nu.13.14.& .15.& in materia maioratus idem esse asseuerat d. Dida. Couar.in.d. c.vlti. pract. quæst.nu.5.& Moli.lib.3.de Hisp.primog, c.7.num.5. cum sequen.dicam infra in glosiis seq.

GLOSS. IIII.

1 *Repræsentationi quando locus sit in maioratus successione ascendentium vel transuersaliũ iure cõmuni?*
2 *Legis nostræ triplex intellectus,& num.sequen.*
Nepos patruo præfertur in successione maioratus ascẽdentium,etiam si collaterales sint respectu vltimi possessoris.
3 *Repræsentationi locus est in maioratu siue transuersales succedant respectu eum constituentis, vel respectu possessoris tantũ, vel respectu vtriusquè, & numero.4.*

d *Pero aun en la succession de los mayorazgos alos trãsuersales.* Sentit lex nostra,quòd vbi de successione ascendentium in maioratu agebatur,erat iure communi locus repręsentationi, & cõsequenter nepotis causa prę ualebat.Maior autẽ erat eo iure dubitatio,quotics de successione collateralium agebatur,quo casu repręsentationi locus non erat,vt ex hoc text.expẽdit Emanuel Costa in quęstione patrui & nepotis pag . 81. [Verũ dom.Dida.Couarru.practi . quęstionum in cap . vltim. numero.10.huic legi tres accommodat intellectus, primum , vt procedat in maioratu ab ascendente instituto , possessor tamen eius carebat descendentibus, quare ei successit quidã trãsuersalis, qui cũ maioratũ possideret obijt relictis nepotib⁹ ex filio primogenito ante eius mortẽ defuncto & fratre : inter quos super eiusdem

per eiusdem maioratus successione controuersia orta fuit, in qua lex nostra disponit nepotem patruo esse præferendum, Et species ista mirorem habet dubitationem,eo quòd maioratus institutor est de ascendẽtibus,licèt linea directa in transuersam mutata fuerit. 3 [Secundò intelligit legem nostram idem dom. Dida.Couarru.in maioratu à transuersali in transuersalem constituto,hempe,à fratre in fratrem & fratris filios & descendentes,contenduntque nepos & patruus ex vltimo possessore descendentes,qua in specie decidit lex nostra nepotem patruo præferẽdum, quamuis iure communi non erat locus repræsentationi vltra fratres fratrumque filios,vt in auth.post fratres. C.de suis & legi.hære. 4 [Tertiò hanc legem intelligit,quoties tam instituenti maioratum, quàm possidenti eũ, filij & descendentes deficiũt,& transuersales reliquerũt, ita videlicet cõstituẽs maioratũ descendentibus carens fratrem primò vocauit,& eius descẽdentes per viã maioratus,vt ita dixerim:& vltimus possessor carens etiam descendentibus filiũ fratris secundogeniti iam mortui & alterum fratrem reliquit , & demum contentione inter eos orta quærebatur,vter eorũ præferretur,& in maioratu succederet, decidit lex nostra nepotẽ patruo præferendũ.Id quod iure etiam cõmuni probare nititur Tiraq.de primogenijs . q. 41. post Soci.cons.25.lib.2.& Areti.cons.164.idem voluit Asflictis in constitu. Neapoli.li.3.tit.24.nu.13.dicens ita respondisse plures iuris vtriusque doctores, quę sentẽtia placuit dom.Did.à Couar.d.c.vlti. pract.quæstio. col.antepen.licet alij ab eo relati voluerint contrariũ, omni enim casu iure regio in maioratu repręsentationi locus est,nec maioratus astringitur in hoc regulis successionis ab intestato,vel fideicommissi. Denique lex nostra procedit in successione transuersalium,siue consideres personam primi testatoris , siue personã vltimi possessoris,siue vtriusque,semper enim in successione transuersalium repræsentationi locus est in maioratu seu primogenio,quę sententia mihi placet,eademque in specie legis. 40. Tauri placuit Emanuel Costę in tracta.patrui & nepotis pagin. 132. versi.6.& vltimo Molina lib.3.c.7.nu.9.&.10. Quamuis contrarium voluerit Anto. Gomez quando respectu instituentis & possessoris sunt collaterales,vt non sit locus repræsentationi,in.l.8.Tauri nu.19.&.20.quę sententia vera nõ est,quia cõtra verba & mentẽ legis nostrę.

GLOSS. V.

1 *Repræsentationi locus est in casibus à iure expressis,nõ in alijs,vt in successione ascendentium vel collateralium.*
2 *Repræsentatio locum habet in feudis, etiam si non sint hæreditaria.*
3 *Feudum an in dubio præsumatur hæreditarium an familiare?*
4 *Emphiteusis ecclesiastica an admittat repræsentationem? & quid in priuata? & nu.5.*
6 *Repræsentationi an locus sit in patronatu ecclesiastico.*
7 *Maioratus iure si emphiteusis vel patronatus ecclesiasticus vel feudum concedatur, nepos repræsentat personam patris & præfertur patruo.*
8 *Nepos ex filio præmortuo primogenito an præferatur in commenda Indorum filio secundo?*
9 *Commenda Indorum feudo & maioratui comparatur,& num.seq.*
10 *Feudi subiantia fidelitas sicut & commẽdæ Indorũ.*
11 *Nepos quando excludatur à patruo?*

c *Representen la persona de sus padres.* Nota legem singularem, & plurimas doctorum controuersias resecãtem in materia repræsentationis,quam nisi in casibus à iure expressis quidam minime admittebant, vt est author Nicol.de Matarelis in.l.vltima,C. de iuri. omindi, cui adstipulatur Ange.Areti.cum referens in §. cum filius in fi.de hæredi.quę ab int.deferunt.& Philip.Dec.cons.1.nu.5.& nouissimè Eman.Costa in tractatu patrui & nepotis pagina.34.dicens duos casus esse expressos in quib⁹ locus est repræsentationi.Primus quoties agitur de succedẽdo iure sanguinis in hereditatem ascendentium vel certarum personarum ex hac re transuerso,iuxta tex.in auth.de hæredib.ab intest. §.1.&.§.reliquũ colla.9.& auth.cessante & auth. post fratres.1.&.2.C.de legiti.hæred. 2 [Alter casus est cùm agitur de successione feudali,in qua filius patrem repræsentat,vt in cap.1.& ibi gloss.in verbo solus, Bal. & cæteri titul.de natura succeff. feudi cap.1. versiculo his verò desinentibus & ibi Andr.de Isern. Baid . & alij titul. de successione fratrum vel grad . successio. cap.1.& ibi docto. de succeff. feud, cap.1.6. si capitanei de feudo March,Curti,de feudis.3. part. quæst.12. & plures alij à Tiraquell.citati de primogenijs quæst. 40.nu.18.Couarru.lib.practicarum quęstionum cap. vltim.numero.13,qui tamen hoc limitat in feudis hæreditarijs,non in familiaribus, quę principis concessione queruntur,in his etenim repræsentationi locus non est,ex sententia Bart.in.d.authen.post fratres. 2. C.de legi. hæred.cui assentitur Bald . in. l. ex hoc iure numero.5.ff.de iustitia & iure, Anto.Rube. consil, 82.numero.4.& consilio.85.Alexand.consilio.204.numero.6.libro.2.Curti.in tracta.de feud.part.2.colum. penul.Sed contrarium resoluit Emanuel Costa in.d. tracta.patrui & nepotis pagina.34.imo quòd in feudis siue hęreditarijs siue familiaribus, vel ex pacto & prouidentia locus semper sit repræsentationi : attestaturque communiter doctores in.d.auth.post fratres in hoc tenere contra Bart.ibi. Abb . etiam consil. 85.in fi.lib.1.cum pluribus concordan.à Tiraquell.cõgestis de primoge . quæst. 40. numero. 18. & probat Moli.lib.3.de Hisp.primog.cap.6.numer. 47. [Quatenus autem dominus. Dida. Couarru.asserit in dicto capit . vlti.practicarum quęstionum numero. 13 .feudum in dubio semper censeri hæreditarium,& non familiare , nisi aliud constet , vt ait notasse docto. in capit.1. an agnat , vel fili.& in capit . filius de capita.qui curi.vend.& cap.1.de gradi , succeff. & Alexand.consilio.19.lib.5.num.5. vbi tamen contrarium voluit Tiraquell.de primoge.quæstio. 33.numero.11. Verius tamen & receptius est,in dubio feudum non censeri hęreditarium , sed familiare seu ex pacto vel

Universidad de Deusto Biblioteca

prouidentia,vt ex plurimorũ ſententia reſoluit idem
dom.Dida.Couarru.lib.2.varia.reſolu.cap.18.nu.4.
verſ.quinto,& omnium copioſiſsimè Pinel.in.l.1.C.
de bon.mater.3.par.numero.91.& pręcedentibus vbi
ſingulariter loquitur & rectè iudicio meo, optimè in
4 telligens text.in.c.1.an agna.vel fili. [In emphiteu-
ſi autem ex vera & receptiori ſententia diſtinguen-
dum eſt,aut enim eſt priuata,aut eccleſię,ſi priuata vt
plurimum hęreditaria eſt,quare in ea repręſentationi
locus eſt,atque ideo nepos ex filio pręmortuo ſucce-
det cum patruo,vt reſpondit Corne.conſil.24. prope
finem lib.2.Alexand.conſil.129.num.3.4.&.8.dom.
Dida.Couarru.d.cap.vltim.pract.quęſt.num.vltim.
colũ.penul. qui ſentiunt in dubio hęreditariam eſſe.
5 [Emphiteuſis vero eccleſiæ, ſimpliciter accepta,cùm
minime pręſumatur hęreditaria,ſed ex natura eius fi-
lijs & nepotibus deferatur,etiam ſi hęredes nõ ſint,vt
plurium authoritate atteſtatur dom.Dida. Couarru.
lib.2.varia.reſolu.cap.18.numero.4.verſi.quinto, lo-
cus non eſt repręſentationi ſecundum quorundã opi
nionẽ,ſed patruus filio fratris erit pręferendus,quod
Bald. aſſerit in.l. cum ita.§. in fideicommiſſo ſuper
gloſſ.in verbo proximo.ff.de legatis.2,& ſenſit in.l.ſi
mulieri.ff.de vſufr.accreſcen.Alexand.conſil.129.nu,
3.4.&.5,Anto.Rube.in.l.Gallus.§. quidam rectè nu-
mero.135.&.136.ff.de libe. & poſth.Bened.de Benedi.
conſilio 5.Iaſo.in.l.fi.colum.3.C.de ſucceſſ.edi. & ibi
Deci.numero.5.&.13.& in conſilio.1.numero. 2. &.5.
cum concordan.à Tiraquel.congeſtis de primogenijs
quęſt.40.numero.385.Sed contrarium voluit Ange.
imo ꝙ hac in ſpecie ſit locus repręſentationi, in.l.Gal
lus.§.quidã rectè quẽ ibi ſequitur Alex.in fi.ff.de lib.
& poſth.idẽ Alex.cõſ.26.nu.9.li.3.& clarè hoc aſſeue
rat Corn.cõſ.24.nu.pen.& cõſ.131.lib.2.& cõſ.232.col.
pen.lib.4.Curti.Iunior in l.fi.col.2. C. de ſucceſſ.edi.
& in tracta.feudo.3.par.q.12.& Carol.Moline.dicens
hanc opinionem ęquiorẽ eſſe, & magis de veriſimili
mẽte,neq; repugnare verbis in additionibus ad Alex.
conſ.129.nu 3.lib.5 Et in emphiteuſi ab eccleſia conceſ
ſa alicui & hęredibus ſuis,quę hęreditaria dicitur,idẽ
eſſe,quòd nepos ex filio pręmortuo cum patruo ſuc-
cedat nemo dubitat,eſtque communis omnium ſen-
tentia,vt ex Tiraquell.& Dida.Couarru. conſtat in
6 locis paulò ante citatis.[In iure autem patronatus ec
cleſiaſtico,cùm illud ſit hęreditarium ex ſentẽtia glo.
in cap.conſiderãdum.16.q.7.cõmuniter recepta teſte
Rocho Curtio de iure patrona.in verbo ipſe vel is.q.
8.& Cęſare Lambertino in eodẽ tractatu.2.par.lib.1.
q.2.numero.23.dom.Dida.Couarru. qui alios refert
lib.2.reſolu.c.18.nu.6.nimirũ repræſentationi locus
eſt,atque ideo nepos ex filio præmortuo cum patruo
ſuccedet in eodem patronatus eccleſiaſtici iure, ſecun
dum Fab.& Ange.in.§.cũ filius inſti.de hered. quę
ab int.defer.quibus accedunt Guillerm. Benedi. in
repetitio.capit.Raynutius.verbo & vxorem nomi-
ne Adelaſiam numero.618.& Tiraquel.de iure primo
geniorum quęſt.20.numero.19.dom.Dida.Couarru.
alios citans lib.practi.quęſt.cap.vltim.colum. penul.
7 in fi. [Qui tamen vir omnibus numeris conſumatiſ
ſimus in verſ.ſequenti aſſerit,prout ſemel retuli ſupra
eo.gloſſ.1.in fi. quòd quoties feudum,emphiteuſis ec-
cleſiaſtica, vel priuata aut ius patronatus genti vel
familię iure primogenij vel maioratus defertur,ita vt
ad vnum dumtaxat deueniat eundemq; maiorem &
primogenitum,obſeruandam eſſe legis noſtræ deciſio
nem,vt nepos ex filio præmortuo patruo præferatur,
etiamſi ex conceſsione principis vel hominis priua-
ti,hæc primogenitorum vocatio fiat,ex vi repræſenta
tionis quam in maioratu lex noſtra inducit, quæ ge-
neraliter loquitur,atque ideo minime reſtringenda.l.
non diſtinguem⁹.ff.de arbi.l.de precio.ff.de publicia,
& probat Moli.lib.3.de Hiſp.primoge.c.5.numer.42.
8 & cap.7.numero.19. [Ex quo ipſe infero idem eſſe
in anniuerſario,quod in hoc regno communiter fieri
ſolet cum eiſdem clauſulis, quibus & maioratus con-
ſtitui ſolet,vt voluit Anto.Gomez dicens ſe in pra-
xi obtinuiſſe hac in ſpecie in.l.40.Tauri numero. 65.
in fine,& voluit Moli.vbi ſupra.Idemquè eſſe in In-
dorum commendis,quæ à rege noſtro vel eius prore
gibus & moderatoribus debellatoribus & explora-
toribus & antiquis Indiarum incolis conceduntur,
vt earum redditibus potiantur,dum ipſi quibus con-
ceduntur vixerint, & filij eorum,vel vxores in eorũ
defectum,ita vt mortuo ipſo commendatario ſucce-
dat in feudo ſeu commenda filius eius legitimus ma-
ior, vel eo præmortuo ſecundogenitus, vel filijs defi-
cientibus filia maior,& ea præmortua filia ſecunda,
& in filiorũ defectũ ſuccedat vxor eius legitima, ita
quòd non excedat vitam duorum,ipſius ſcilicet com
mendatarij, & alterius,qui ſeruato ordine prædi-
cto in commenda ſucceſſerit,nam in huiuſmodi com
menda,quæ tanquã maioratus vni tantum & primo
genito defertur,loc⁹ erit repręſentationi, ita vt nepos
ex filio primogenito præmortuo,patruo ſuo filio ſe-
9 cũdo dicti cõmẽdatarij pręferatur,tãquã patrẽ ſuum
repręſentãs. [Quod vel ex eo probatur, quia huiuſ
modi Indorũ cõmẽda partim maioratui, & partim
feudo cõparatur,Maioratui quia indiuiſibilis & vni
tãtũ cõpetit & maiori,quę ſubſtantialia & naturalia
maioratus ſunt, vt cõſtat ex traditis à .d.D. Couar.
li.3.varia. reſolutio c.5.& ab omnibus qui de primo
genitura ſcripſerũt,feudi autẽ naturam in pluribus
etiã ſequitur,quia iuxta leges noſtras regias regiaq;
mãdata ad Indiarũ regna & prouincias miſſa, iura-
mentum fidelitatis regi noſtro præſtare tenentur
commendatarij & eorum ſucceſſores, & in locum
fœminarum ſi coniugatæ ſunt eorum viri, ſin vero
ſolutæ vel filij minores quatuordecim annorum,alij
eorum loco ſubrogati iuramentum fidelitatis præ-
10 ſtant. [Hæc eſt ſubſtantia feudi recti, vt fideles ſint
domino eique iuramentum fidelitatis pręſtent. Pri-
mum,quòd fidelitas ſit de ſubſtantia, & quòd domi-
ni rebus,bonis,honori,& vitæ non inſidietur, feu-
dumque à domino recognoſcat, probat Prępoſitus
in pręlud. feudorũ diuiſio.4. Claudius in ſummula
titulo de differẽtijs feudo. Zaſi. de feudis parte.12.nu
mer.21.qui non occioſè in princ. tractatus dixiſſe at
teſtatur feudum à fide nominari,ſed vt intelligeretur
fidelitatem eſſe ipſius feudi ſubſtantiam. Secundum,
quòd fidelitatis iuramẽtũ pręſtare teneantur, probat
text.in.c.1.de noua forma fideli.vbi docto. notãt,&
in.c.1.quali.vaſa.pręſt.deb.fideli.l.4.ti.26.par.4.In
pluribus

plurib⁹ alijs naturã feudi ſequitur Indorũ cõmẽda,vt
latius explicabo infra hoc libro titu.10. de donationi-
bus.l.6.glo.2.nam licèt in pluribus degeneret à feudo
recto,non ob id feudum eſſe deſinit,vt in cap.1.de feu
do non habente naturam feudi,& ibi notat Bal.& So
cin.conſ.67.numero.20.Vldri.Zaſi. in epitome feudo
rum par.12. num 3.dicam latius.d.l.6.glo.2.Ex ea au-
tem parte quã maioratui comparatur eſſe locũ repræ
ſentationi probat lex noſtra , ex alia verò quà feudi
naturam ſequitur idem eſſe conſtat ex traditis ſupra
eã.glo.numero.2.quo fit,vt in his Indorum commen
dis nepos ex filio primogenito præferatur proculdu-
11 bio filio ſecũdo,arguẽdo à maioratu & feudo. [Nec
oberit huic ſententię quòd in regijs mandatis non ſit
mentio nepotis,ſed filij dumtaxat,& in filiorum defe
ctum filię vocantur, & eis deficientibus vxor ipſius
commendatarij,atque ideo videtur nepos excluſus,&
potiſsimum cùm non de ſucceſsione hæreditaria agi-
tur nec de diſpoſitione legali,ſed hominis, qua in ſpe-
cie multis fuit viſum,nepotem excludendum eſſe, pa
truumque admittendum, quandoquidem locus nõ ſit
repræſentationi,vt ex receptiſsima ſententia reſoluit
dom.D.couarru.practi.quæſt.capit.vlt.numer.5.ve-
ſic.10.apparet, & Emanuel Coſta in tracta.patrui &
nepotis pag.36.& Antonius Gomez in.l.40. Tauri
num.41.quoniam hoc fallit in feudo,& in maioratu,
vt ex ſuperioribus conſtat,quibus Indorum commen
da maxime comparatur,vt vidimus ſupra.

GLOSS. VI.

1 Patruus an nepoti præferatur in maioratu in quo maior tempore mortis vocatur? & nu.ſeq.
Lex cum auus. ff.de condi.& demonſtra.intelligitur ibidem.
2 Repræſentationi an locus ſit in maioratu,in quo primogenitus & maior vocatur? & nu.ſeq.
3 Emphiteuſis cum pacto vt tranſeat ad primogenitum ſi concedatur,an ſit locus repræſentationi.
4 Repræſentationi an locus ſit in maioratu ante hanc legem condito,num.5.
5 Repreſentationi an locus ſit in maioratu in quo vocãtur primogeniti vel maiores.

f *Saluo ſi otra coſa eſtuuiere diſpueſta por el que primerã-
mente conſtituyo y ordeno el mayorazgo.* Expreſſe vel
tacite vt dom.D.Couarru.expendit libr.practicarum
quæſtio.cap.vlti.numero.11. vbi quærit,quid ſi inſti-
tuẽs maioratum in eius inſtitutione dixerit, ſuccedat
in maioria ex deſcendentibus vel agnatis meis primo
genitus maior,& poſt eum ſecundo genitus, ſi primo
genitus moriatur antequàm vltimus maior poſſeſſor
relicto filio,an is patruo præferatur? Et refert Caſſa-
neum conſ.53.& Anto.Rube.conſ.149.reſpondiſſe pa
truum hac in ſpecie eſſe nepoti pręferẽdum.Nihilomi
nus tamen ipſe contrarium cenſet, ex ratione. l. cum
auus.ff.de cond.& demonſtra.&.l.cum acutiſsimi.C.
de fideico.&.l.10,tit.4. par.6. vbi conditio illa ſi ſine
liberis deceſſerit ſemper ſubintelligitur in fideicomiſ
ſo,quo deſcendens grauatur poſt mortem alteri reſti-
tuere, eo quòd cùm teſtator primo nominatum præ
dilexit,ita & eius liberos prędilexiſſe intelligitur, &
eos prętuliſſe ſecundo nominato, etiamſi is ſit de deſ-
cendentibus vt ex eiſdẽ legibus doct. adnotarũt,quos
Tiraq.refert in.l.ſi vnquam verbo donatione largitus
numero.140.C.de reuo.dona.& in tracta.primigenio-
rum.q.40.numero.91.Deci.conſ.568.Guill. Bened.in
cap.Raynutius,de teſta. verbo ſi abſque liberis. 1.de
teſtam.Couarru.d.cap.vlti.pract.quæſt.numero.11.&
&.12.Moli.lib.3.de Hiſp.primoge.capi.8. numero.19.
2 [Emanuel tamen Coſta in quęſtione patrui & nepo-
tis pag.167.contrarium innuere videtur,imo quòd lex
noſtra limitetur, vt repreſentationi locus non ſit,ſi in
maioratus cõſtitutione dictum ſit,& poſt filium meũ
ſuccedat in maioratu filius eius maior ſuperſtes mor-
tis tempore: quippe cùm verba ſucceſsionis referun-
tur ad filium maiorem,qui tempore mortis paternæ
ſuperfuerit, ſublatam eſſe aſſeuerat pagi.13.arduã pa-
tris & nepotis quæſtionem, nulla ſiquidem ratio ha-
beri poteſt primogeniti, qui in vita patris deceſſerit,
eo quòd qualitas eius inſpicienda ſit qui ſupereſt tẽ-
pore mortis patris, vt tunc temporis maior inuenia-
3 tur arg.l.ex facto.§.pen.ff.ad Trebe. [Adducit quo-
que Bal.authoritatem in.l.2.colu.1.ad ad fi.C. de iure
emp.dicentis,quòd ſi concedatur emphiteuſis cum pa
cto,quòd non tranſeat niſi in primogenitum, inſpiciẽ
dum erit,quis ſit maior tempore mortis illius qui ſuſce
pit emphiteuſim. Nam cùm ſucceſsio habeat naturã
relationis ad tempus mortis,non intelligitur vocari
vt primogenitus, niſi qui maior reperitur tempore
mortis, cui ſententię acceſsit Iaſo. ibi numero. 121.
Alex.& Vincen.de Hærcula.in.d.l.ex facto.§.pen.
in prin.Carol.Ruy.conſ.192.numer.18. lib.2. Alcia.
in.l. proximus.ff.de verbo.ſigni.Greg.Lupi in.l.28.
tit.8.par.5.in verbo ſegun ſe auiene,quam receptam
& communem ſententiam atteſtatur ipſe Emanuel
Coſta.d.q.patrui & nepoti, pag.91.vbi maiori ratio
ne contendit hoc procedere in ſpecie propoſita,in
qua non primogenitus,ſed maior qui mortis tempo-
re ſupereſſet vocatus eſt,quę maioris appellatio pro-
priè cadit in filio ſecundo genito,qui tempore mor-
tis poſſeſſoris ſupererit, quod expreſsim reſpondit
Lud.Roma.conſi.438.numero.10.Soci.in.l.ſi cogna
tis numero.5.ff.de reb.dub.dicens quòd ſi rex bona
donauit alicui,vt poſt mortẽ eius ſuccedat filius eius
maior,nõ erit locus repreſentationi,ſed filius ſecũdo
genitus pręferetur nepoti ex filio primogenito præ
mortuo,cui ſentẽtię ibi acceſsit Ioã.Sadole.Mutinẽ-
ſis colum.1.verſi.& poteſt induci. Quare ipſe Ema-
nuel Coſta in.d. tractatu patrui & nepotis pagi. 13.
4 & pagin.91.hoc modo limitat legem noſtram. [Et ſi
limitatio nõ admittatur in conſtitutione maioratus
facta poſt legem.40. Tauri ex qua lex noſtra dedu-
cta fuit,aſſerit ipſemet Coſta pagi.167.eſſe proculdu-
bio admittẽdam,vbi cõſtitutio maioratus ante eam
legem facta fuerit, quoniam inepta eſſet diſputatio
vtrum defunctus conformare voluiſſet diſpoſitionẽ
ſuam cum lẽge nondum lata,vt in ſimili ſpecie reſpõ
dit Petr.de Ancarra.conſ.125.colum.3.verſi.5.nec ob
erit

Universidad de Deusto
Biblioteca

erit antea legem fuisse partitę hoc idem disponentem & nepotem patruo præferentem in.l.2.tit.15.par.2.vt pote quę de maioratu regni nō de alijs quicquam disponat. [Ego verō quidquid Emanuel Costa dixerit veriorem esse censeo.dom.D.Couarru.sententiam,& in vtroque casu siue ante legem nostram siue post eā maioratus fuerit constitutus,nepotis causa in regno nostro melior erit,tum quia lex nostra generaliter loquitur,generaliterque est intelligenda,tū etiam quia ea verba succedat primogenitus vel maior, intelligenda sunt iuxta communem vsum & intelligentiam,cō munemque sensum & interpretationem eius prouincię,in qua proferuntur,vt latis superque probat Couarru.lib.variarum resolu.3.cap.5. cum alijs à me adductis supra eo.l.1.glo.7. vbi probauimus nostra in Hispania maioratus mentione facta vel primogenij communiter ita fuisse interpretatum & obseruatum, vt filius patris prę mortui patrē representet,& patruo præferatur. Quare in specie de qua agimus,siue maioratus ante legem nostram vel post eam factus & institutus fuerit prę missa clausula, qua primogeniti vel maiores vocantur,adhuc vocatus censebitur filius primogeniti prę mortui,ita vt patruo suo maiori prętera tur,patris sui personam representans, quod in praxi nullam apud nos dubitationem habet, & ad resoluendum has difficultates lex nostra condita fuit. Nec refert,an institutio maioratus fuerit ex antiquo ante legem nostram,si modò casus controuersiæ post legem cucnerit vt in eisdem legibus Tauri statuitur. l. vlti. vbi id Did.Castelli adnotauit.Super hac tamen.q.reliquit cogitandum Molina,d.l.3.cap.8.numero.20.

LEY. VI.

¶ Que el successor en el maioraz go no sea obligado a pagar ninguna cosa a la muger e hijos por razon de los edificios de fortalezas, o cercas o casas hechas en los pueblos del maioraz go,ni dello acrescentado ni mejorado en ello.

¶ Ley. 46.de Toro.

¶ Todas las fortalezas que de aqui adelá te se hizieren en las ciudades y villas y lugares y heredamiētos de mayoraz go,y todas las cercas de las dichas ciudades y villas y lugares de mayoraz-go assi las q̄ de aqui adeláte se hizierē d̄ nueuo,como lo q̄ se reparare,o mejorare en ellas:y assi mesmo los edificios q̄ de aqui adeláte se hizierē en las casas de mayoraz go,[a] labrádo,o reparádo,o reedificando en ellas,sean assi de mayoraz go,[b] como lo son o fuerē las ciudades y villas y lugares y heredamiētos,y casas dōde se labrarē. Y mādamos q̄ en todo ello succeda el que fuere llamado al mayoraz go con los vinculos y cōdiciones en el mayoraz go cōtenidas: sin q̄ sea obligado a dar parte alguna de la estimaciō o valor de los dichos edificios a las mugeres del q̄ los hizo,[c] ni a sus hijos,ni a sus herederos ni sucesores. [d] Pero por esto no es nr̄a intēcion de dar licencia,ni facultad para q̄ sin nr̄a licēcia,o de los reyes q̄ despues de nos vinierē se puedan hazer o reparar las dichas cercas o fortalezas,[e] mas q̄ sobre esto se guardē las leyes de nuestros Reynos [f] como en ellas se cōtiene.

GLOSS. I.

1 *Maioratui cedunt arces & mœnia & domus præcipuæ eiusdem ædificatæ,restauratæ,vel reædificatæ nec successor earum æstimationem soluere tenebitur.*

2 *Arces,vel turres si alienari prohibeantur à testatore, valet prohibitio absque alia causa.*
Prohibitio alienationis in testamento absque causæ expressione quando valeat.ibidem.
Domus principalis vt apud primigenitum maneat,solent semper curare nobiles,& cōsuetudine Franciæ id constitutum est. ibidem in fi.

3 *Maioratus & primogenia quare permittantur.*
Rei publicæ interest,subditos esse locupletes, ibidē.
Legis nostræ optima & noua limitatio,ibidem.

a *En las casas de mayoraz go.* Nota verba legis nostræ, q̄ę non gratia exempli ponuntur, imo vltra has tres species eius rigorosę dispositioni locus non est, quod ex nostratibus nullus hucusque aduertit licèt Molin. lib.1.de Hisp primoge.c.26.nu.15.contrarium voluerit, nec caret ratione hæc animaduersio. Sit ergo sensus legis nostrę, Arces, vel turres in ciuitatibus vel locis maioratus ędificatę vel restauratæ seu reædificatę, sicut & mœnia vel muri earundem, & præcipuæ domus maioratus,ędificiaq̄ue in eis facta cedunt maioratui,& bona maiorię dicuntur, sicut & alia bona quibus adhęrent. Nec expensas in his melioramentis,vel ædificijs factas repetent vxor,liberi,vel heredes eius,
2 qui ea fecit,ab eo qui in maioratu successerit. [Quod specialiter in his tribus, nempe, Arce, mœnijs,& prę cipua domo maiorię statuitur, quoniam his præcipuè protegitur & defenditur cognatio & familia cōditoris & possessorū vel successorū maioratꝰ.

Ex

Ex qualitate enim rei quales sunt turris mœnia seu muri, & domus prę cipua maioriæ, præsumitur is,qui ea ędificauit voluisse in cognatione familia & maioratu manere semper,vt in simili specie notat Bal. ab omnibus receptus in.l.quoties.1. C.de fideicommiss. supra glo.1.dicens prohibitionem alienationis à testatore fieri posse,si arcem seu turrim alicui relinquat, licèt aliàs præceptum nudum sine expressione causæ de non alienando nō valeat,vt in.l.filius fam.§. diui. ff.de lega.1.l.cum pater.§. libertis &.l. peto. §.fratre ff.de lega.2.&.l.voluntas. C,de fideicō. & Baldi doctrinam sequuntur Anto.Gomez in.l.40.Tauri nu. 38.& Greg.Lupi in.l.44.tit.5.par. 5. Homines enim prę sertim nobiles & in dignitate cōstituti anxij sunt admodum & soliciti, ne principalis eorum domus extra suam familiam alienetur vt in.l.pater. §. Iulianus.ff.de lega.3.vbi Primipilaris quispiam in testamēto voluit domum suam maiorem alienari, tāquam de cæteris non adeo curaret. Ex quo in multis partibus Francię consuetudine obtentū est,vt primigeniti sue cedant in domo principali nobilium, eamque habeāt vt prę cipuam,de qua consuetudine meminit Iaco.de Are.Nicol.de Neap.Bart.Alberi.in.l.prædijs. §.qui domum.ff.de lega.3. Alex. cons. 223.lib. 2.Tiraq.de iure primige.q.71.& de nobilita.cap.37. numero.22. Nimirum ergo si in lege nostra ędificia in principali domo facta successori maioratus quęrantur,quare autem expensas non soluat dicam in glo. 3. numero.11.
3 infra hac eadem.l. [Cùm igitur maioratus, & primogeniorum institutio in prę iudicium cæterorum filiorum permittatur omni iure propter bonum publicū, vt primigeniorum ratione domus nobilium conseruentur,redditusque habeant,ex quibus ditiores fiant: atque ideo promptiores sint vt in bello & in pace regi deseruiant,& reipublicæ, conseruantur etiam bona maioriæ indiuisa integra & illęsa apud primogenitos,quibus ea non licet alienare,quod in non modicum reipublicę commodum sit, cùm reipublicę expediat,familias diuites cōseruari,& integras ad ipsius reipub.or namētū.l.1.§. denunciare in verbo publice. ff.de vēt.inspici.l.super statu.C.de quęstio. d.D.Couarru.in capit.Raynutius in principio numero. 24. extra de testam.& in lib.3.resolu.capit. 5. numero.5. versic.tertio.vbi probat his & alijs rationibus, maioratum licitum esse,quod receptius est,licèt contrariū persuadere conetur Iaco. Septima. in institu.catholi. capit.9.numero.126. & seq. Quin & consuetudinem alibi ait Couarr.valere,qua primogenito bona omnia deferuntur,in epitome de matrimonio.2.par.§.6.nu. 5.& Tiraquel.plurimorum authoritate eam defendit in tracta. primigeniorum.cap. 4. numero. 13. & seq. Ferdi. Vazquez de succeſſ.crea.§.20. numero.307.& seq. Nimirū si ad hos effectus lex nostra in his tribus dumtaxat rebus permisserit ædificia & melioramenta in ipsum maioratum conuerti,& tum potissimum cùm hęc principalia sint ad ipsius primigenij conservationem. In alijs autem melioramentis seruetur ius commune,quippe quod quominus fieri possit, lædi oporteat.l.2.C. de noxali.l.si vero.§.de viro. ff. solumatri.cum alijs,quid autem sit seruandum iure communi in his melioramentis dicā in glosis sequētibus.

GLOSS. II.

1 *AEdificium cedit solo.*
AEdificia in bonis maioratus facta an sint maioratus ibidem.

2 *AEdificia in re feudali facta si sit ædificata arx vel turris,dicuntur feudalia.*
Accessorium licèt sit maioris valoris quam principale, non exhoc desinit vocari accessorium, ibidem.

3 *Maioratus in bonis si melioramenta fiant an efficiantur maioratus? & quid de expensis.*

4 *Iurisdictio per maioratus possessorem quæsita ciuitati vel oppido maioratus, an sit maioratus & nu. sequentibus.*

5 *Feudi accessiones vel incrementa an feudo acquirantur?*
Seruitus sine prædio esse non potest ideo fundum sequitur,siue vendatur siue publicetur,ibidem.

6 *Iurisdictio an cohæreat territorio.*
Iurisdictio an concessa videatur concesso territorio. ibidem.

7 *Iurisdictio denuo quæsita quando maioratui quæratur.*

b *Sean assi de mayoraz go.* Nota quòd ędificia facta in bonis maioratus efficiuntur ipsius maioratus. Cuius ratio est,quia regulariter ædificium cedit solo, eiusque efficitur, cuius est solum,§.cum in suo insti. de rer.diuisio.l.38.tit.28.par.3.superficies namque solo naturaliter cohæret.l.obligationum ferē.§.placet.ff.de actio.
2 & obliga. [Quo fit,vt si feudatarius fecerit castrum vel arcem in fundo feudali,sit castrum vel arx feudalis,ex sententia Bal.in.l.1.numero.7.ff.de rer. diuisio. cui accedunt Anto.consi.23.colum.3.Præpositus in. cap. 1.in principio numero.3.in fine,de aliena.feudi,Ioan. Lupi in rep.rub,de dona.int.vir.& vxo.§.62,numero 17. Sic etiam emphiteuta soli dicitur emphiteuta superficiei,secūdum Bar.in.l.1.§.superficiem &.§. quod autem.ff.de superficiebus,cui accedunt Ant.& Prepositus in locis paulo ante citatis, & licèt arx vel ædificiū sit maioris valoris,quàm solum ipsum cui adhæret, nihilominus dicitur accessorium, & sequi debet consequenter naturam principalis,vt in.l.fi in emptione in
3 principio & ibi notat Bar.ff.de contra.emp. [Preterea alia ratione ędificata in bonis maioratus efficiuntur ipsius maioratus: quoniam bona maiorię sunt in alienabilia,l.filius fam.§.diui.ff.de lega.1. & ibi docto. notant.l.peto.§. fratre.l,codicillis.§.instituto.ff.de legat.2.l.11.supra tit. proximo deducta ex. l.27. Tauri dom.D.Couarr.lib.3.resol.cap.5.numero. 4. ne ergo solum alienetur, oportet ędificium solo cedere, & in maioratum cōuerti. Cęterùm an successor maioratus soluere teneatur impēsas in huiusmodi melioramētis
4 factas,dicam in glo.seq. [Ex quo solet dubitari an iurisdictio oppidi alicuius à possessore maioratus denuo quæsita accrescat maioratui, eiusque successor expotiatur & vtatur,an verò hæredes eam quærentis? &

videtur

Universidad de Deusto
Biblioteca

videtur non effici maioriæ, quandoquidem oppidũ & iurisdictio sunt separata, possuntque à diuersis possideri, nempe, mœnia & territorium oppidi seu castri possunt esse apud vnum, & iurisdictio apud aliũ, secundum Innocen. in cap. dilectis filijs numero. 2. versi. plus dicimus extra de appella. qua ratione motus id asseruit Bal. in cap 1. §. e contrario numero. 4. de inuestitu. de re alie. facta cui accedit Grego. Lupi in. l. 2. tit. 15. par. 2. glo. magna. 4. col. in fi. versi. sed pone quòd defunctus Moli. li. 1. de Hisp. primog. cap. 26. numero. 6. ¶ Suadetur hæc sententia, quia in feudo
5 statuitur, quòd accessiones feudi efficiũtur feudales, si per se subsistere non possunt, vt seruitus quę prędio adhęret, nec sine prædio esse potest. l. seruitutes prædiorum in principio. ff. de seruitu. l. 1. ff. comm. prędi. l. 7. post medium ti. 10. par. 3. l. 10. ti. 31. cad. par. 3. atque ideo fundum sequuntur, siue vendantur vt in. l. cum fundus. ff. communia prædiorum siue publicentur vt in. l. via constitui. §. si fundus. ff. de seruit. rusti. prędio. l. 8. tit. 31. part. 3. vbi autem additum feudo per se subsistere possit, vt si hortus addatur domui, vel fundus fundo, non efficitur feudale, vt in. d. cap. 1. §. econtrario de inuesti. de re ali. fa. & ibi notat Bal. numero 1. & cęteri interpretes, idem Bald. in. l. 1. numero. 6. ff. de rerum diuis. quo fit, vt iurisdictio, quę per se potest subsistere, vt dixi, non efficiatur feudalis, nec per
6 consequens, maioratus. ¶ Sed contraria sententia verior esse videtur, imo quòd iurisdictio castri seu oppidi maioratus denuo quęsita efficiatur maioratus, sicut & ipsum castrum vel oppidum, cohęret siquidem territorio passiuè, quia extra illud exerceri non potest l. vlti. ff. de iuri. om. iudi. licèt actiuè cohęreat personę secundum Bar. in. l. 1. numer. 15. ff. de iuri. om. iud. quẽ Alex. & Iaso. ibi sequuntur prope finem eius opinionem communem esse attestantes. Quo fit, vt concesso castro, concessum videatur territoriũ, & iurisdictio ei annexa, quæ tempore concessionis erant ipsius cõcedentis, Bar. & Bal. in. l. 1. §. cum vrbem. ff. de offi. præf. vrb. Roder. Xuar. allega. 7. colum. 3. &. 4. Carol. Molin. alios plures citans in consuetud. Paris. tit. 1. §. 1. glo. 5. numero. 47. Paul. Paris. conf. 9. lib. 1. numero 16. docto. in. l. 1. ff. de iuri. om. iudi. dom. D. Couarr. hanc attestatus communem lib. practicarum quæstio cap. 1. numero. 10. vbi tamen limitat. cùm ergo iurisdictio territorio cohęret, nimirum si ad successorem maioratus transeat cum oppido seu castro cui adhęret, quemadmodum & in feudo concludit Cardi. Alexã. in. d. cap. 1. §. econtrario prope fi. de inuesti. de re alie. fact. respondetque ad rationem Bal. dicẽs esse falsam, nam superficies potest similiter apud vnum esse, & solum apud alium l. 1. ff. de superfici. sed nihilominus superficies aucta pertinet ad dominum feudi, cùm feudum ad eum reuertitur, licèt expensas heredibus vasalli, qui melioramenta fecit soluere tenetur, vel patidebet ædificium auferri, vt in cap. 1. §. si vassallus hîc finitur lex in vsibus feudo. idem dicemus in iurisdi-
7 ctione. ¶ Sed sententiam Bal. tenuit Albaro. in. d. cap. 1. §. econtrario in fi. & Greg. Lupi & Molin. vbi supra quibus libenter subscribo, quidquid in contrariũ dixerit Præpositus. Card. Alexan. in. d. §. cõtrario quippe qui solus sit in ea opinione. Nec est verum quod arguit de superficie, quæ potest esse apud vnum, & solũ apud alium, & tamen domino ad quem feudum reuertitur queritur, vt in cap. 1. §. si vasallus hic finitur lex, in vsib. feudo, nam tex. ille hoc non dicit, sed loquitur de ædificio facto in domo feudali, quod separari non potest ab ipsa domo, sicut nec seruitus, nec potest esse pars meliorationis & ędificij apud vnum, & reliquũ apud alium: licèt in superficie hoc fieri posset. Quare cum iurisdictio esse possit apud vnum, & ciuitas seu oppidum apud alium, iurisdictio denuo acquisita castro seu oppido non efficietur maioratus, cuius erat oppidum seu castrum prædictum, nisi rex eam concesserit vt maioratui acquiratur, vel eius possessor eam maioratui adiudicauerit, & tunc in eo quod meliorationem tertię & quintę partis bonorum & legitimæ filij successoris in maioratu excesserit, tenebitur æstimationem soluere cęteris heredibus possessoris vltimi. cùm hęc non sint melioramenta de quibus lex nostra loquitur, vt probabo latius in glo. sequen.

GLOSS. III.

1 *Lex nostra an contineat iniustitiam, & num. 2. & sequentib.*
3 *Melioramenta & expensæ quibus casibus ab eo qui rẽ repetit soluantur.*
4 *Expensæ seu meliorationes in re subiecta restitutioni quomodo recuperentur.*
5 *Expensas in aduenticijs ad perpetuam rei vtilitatem factas an patris hæredes repetant.*
6 *Expensæ vsusfructuarij an ab eo repetantur.*
7 *Melioramenta an soluere teneatur dominus feudi seu do ad eum reuerso sine culpa feudatarij.*
8 *Melioramenta in rebus maioratus facta an soluere teneatur successor.*
9 *Legis nostræ intellectus communis.*
Maioratus possessor fructuario nimis assimilatur, ibidem.
10 *Filij an grauari nimis possint in legitima vel eis omnino tolli per legem generalem.*
11 *Lex nostra restringitur ad tres casus in ea contentos ex nouo authoris intellectu, & nu. seq.*
12 *Melioramenta in rebus maioratus facta, præter tres casus in hac lege contentos, solui debent à successore.*
13 *Maioratus successor vel possessor verè dominus est.*
Dominus dicitur licet alteri post mortem teneatur quis restituere, ibidem.
14 *Maioratus possessor expensas litis soluere tenetur, nec à successore recuperat.*
15 *Legis nostræ limitatio.*
16 *Maioratus vel regni successor an debita prædecessoris soluere teneatur, et nu. 17. & seq.*
Argumentum de regno ad maioratum valet ibidem.

17 Maio-

17 *Maioratus antiqui successor nõ dicitur capere à prædecessore bona, sed à primo instituente.*
18 *Regni quod iure hæreditario defertur, vt Aragoniæ, successor, debita prædecessoris soluere tenetur.*
19 *Regni Hispaniarum successor vel alterius regni quod iure sanguinis defertur, non tenetur ad debita prædecessoris.*
Regni successor quibus casibus teneatur debita prædecessoris soluere? ibidem.
20 *Maioratus antiqui successor debita prædecessoris soluere non tenetur.*
21 *Maioratus noui successor debita instituentis eum soluere tenetur. Limitatur dupliciter, ibidem.*
22 *Maioratus antiqui successora an debita nomine dignitatis contracta vel in vtilitatem maioratus soluere teneatur.*
23 *Maioratus antiqui successor quibus casibus debita prædecessoris soluere teneatur?*
24 *Feudi hæreditarij vel familiaris successor an debita prædecessoris soluere teneatur.*
25 *Commendæ Indorum successor an debita prædecessoris soluere teneatur, & commendam habere etiã si hæreditatem repudiet.*
26 *Argumentum de feudo & maioratu ad commendam Indorum valet, & de feudo ad maioratum, & nu. seq.*
27 *Fœmina an succedat in feudo vel maioratu?*
28 *Feudum differt à maioratu quia feudum diuiditur inter hæredes, maioratus est indiuisibilis.*
Feudum quando diuidi non possit, ibidem.
29 *Feudi possessio an transferatur sine apprehensione, sicut in maioratu?*
30 *filius an possit repudiare hæreditatem patris, & obtinere feudum vel maioratum.*
31 *Feudi ad maioratum argumentum quomodo procedat.*
32 *Commendæ Indorum successor non tenetur debita prædecessoris soluere, etiam si in vtilitatem commendæ fiant.*
Necessitati non subuenitur quando quis sua culpa in eã incidit, ibidem.
33 *Commendæ Indorum vel maioratus successor an teneatur debita, prædecessoris in bello occisi per soluere, & nu. 34.*
Belli in accie occisus habet priuilegia & viuus esse fingitur, ibidem.

c *Sin que sea obligado a dar parte alguna de la estimacion o valor delos dichos edificios alas mugeres del q̃ los hizo.* Duplici ex capite lex ista iniusta videtur, primo propter prędicium vxoris & filiorum eius qui meliorameta fecit, secundo ex parte successoris qui contra naturæ ius locupleatur cum iactura aliena. l. nã hoc natura &. l. pen. ff. de condicti. indeb. l. iure naturę. ff.
2 de regul. iur. ¶ Prędiudicium itaque paratur vxori & filijs eius, qui melioramenta fecit in bonis maioratus, possunt siquidem in eis omnia bona communia matrimonio constante quęsita consumi, & in filiorum legitima non modicum prędiudicium inferri, quod non est ferendum iuxta leges nostras regias. l. 9. tit. 5. libr. 3. fori. l. 2. &. 7. supra tit. proximo. vbi latè deduximus.
3 ¶ Est prętereà contra omne ius, quo statutum est, melioramenta seu ędificia necessaria & vtilia esse deducẽda, & eorum æstimationem soluendã possessoribus rei alienę iuxta distinctionem à me traditam in stylo cãcellariæ tit. 3. cap. 1. §. 30. glo. 12. vsque ad nu. 10. Quin etiam si expensæ fiant ab habente dominium vtile vel directum vel ius aliquod in re, quę est alteri restituenda, si ad perpetuam ipsius rei vtilitatem factæ fuerint, repeti poterunt nulla fructuum compensatione facta, & pręstari debet eorum æstimatio ab eo, cui res illa restituenda est, & ab eo iure actionis recuperantur, vt in re dotali à marito restituenda vxori probat tex. in. l. diuortio. §. impendia versi. plane. ff. solut. matrimo. & ibi notant gloss. Bart. & doct. l. quod dicitur. 1. &. 2. ff. de impen. in reb. dota. fa. l. vnica. §. sed nec ob impensam. C. de rei vxo. actio. & hoc in expensis necessarijs, vtiles verò tum demum recuperat, si vxor vel hęredes eius possunt commode soluere, aliàs permittitur abrasio. l. vtilium ff. de impen. in reb. dota. fa. l. 1. §. sed nec ob impensam C. de rei vxo. actio. Voluntarias autem nõ recuperat sed earum permittitur abrasio vt ibi dicitur & in. l. pro voluntarijs. ff. de impẽsis in reb. dot. fa. & in huiusmodi restitutione expensarum nulla fiet fructuũ compensatio vt ex. d. §. impendia expẽdit Paul. Cast. conf. 247. ad fi. lib. 1. Mari. Soci. Iunior. conf. 182. nu. pen. & vlti. lib. 2. dixi. d. tit. 3. cap. 1. §. 30. gloss. 12. num.
4 12. ¶ Hęres etiam, legatarius, vel fideicommissarius, qui in re subiecta restitutioni post eius mortem impẽsas fecerat ad perpetuam rei vtilitatem, eas repetet ab eo, cui res est restituenda, iuxta valorem tempore restitutionis, & non tempore quo eas fecit, vt in. l. domos cum. l. seq. & seq. & ibi Bar. Pau. & docto. ff. de lega. 1. l. mulier. §. sed etiam versi. sed ipse. l. vbi pures. §. vlti. ff. ad Trebel. Moli. li. 1. de Hisp. primog. c. 26. nu. 14. nec cum fructibus erunt compensandę huiusmodi expensę ex singulari sententia Accursij in. l. emptor in verbo superfluũ. ff. de reiuendi. vbi Bar. in fi. & Alexan. in eius apostillis dixit eam notabilẽ Bal. etiam & Ang. ibidem. Sali. in. l. domũ. C. de reiuen. eam sequuntur idẽ Bal. Pau. Cast. Imo. Alex. & Iaso. in. l. domos. ff. de lega. 1. Feli. in. cap. cum causam num. 29. de re iudi. Bal. & Imo. in. l. insulam. § fructus. ff. solut. matri. dom. D. Couarru. lib. 1. resolu. cap. 8. num. 4. in fi. Greg. Lupi in. l. 41. in glo. magna post mediũ tit. 28. par. 3. vbi eam glo. extendit ad possessoreni maioratus Crotus in. l. frater à fratre numero. 124. ff. de cond. ind. Ferd. Vaz. Mench. de successio. creatione §. 5. numero. 13. versi. redeundo ad finem Anton. Gomez in. l. 46. Tauri numero. 3. Arius Pinelus eam singulariter limitans in. l. 2. C. de rescin. vend. 2. par. cap. 4. numero. 62. & seq. Moli. d. cap. 1. 26. num. 14. ¶ Quin
5 & paterfami. repetet expensas necessarias vel vtiles ad perpetuam bonorum aduenticiorum vtilitatem factas,

Universidad de Deusto Biblioteca

factas, & filius eorum bonorum dominus fratribus
conferet earum valorem & ęstimationem secundum
Bal.in auth.excipitur num.4.& Paul.in.l. vlti. §.vbi
autem numer.7.C.de bon.quę lib. Did. Castelli in.l.
46.Tauri colum.2.Bar.& Bal.in.l,vlti.§. emptor. C.
cōmun.de lega.Alex.ad Bar.in.l.1.C.de bon. mater.
6 vbi & Ari. Pinel.1.par.num.69.alios referens. [Sed
& fructuarius repetit expensas à proprietario ad vti-
litatem perpetuam rei factas.l.eum ad quem & ibi no
tat glo.Paul.Cast.& docto.C.de vsuf.Anto. Gomez
in.d.l.46.Tauri numero.3.vbi idem esse in colono as
seuerat.l. dominus horreorũ.§.1.&.l.colonus.ff.loca.
dixi in stylo cancellariæ tit.3.cap.1.§.30.glo.12. num.
7 12.[Cęterum in rebus feudalibus dominus ad quem
feudum reuertitur ob defectum generationis vassalli
tenetur expensas ędificiorum quę in re feudali factæ
sunt ad perpetuam rei vtilitatem hęredibus vassalli
soluere,& ęstimationē quoq; seruitutis in re feuda-
li acquisitæ. Quibus competet retentio feudi,donec
melioramēta soluantur aut ea auferre pati debet do-
minus,vt in cap.1.§.si vassallus,hîc finitur lex in vsi-
bus feudo,& ibi notat And.de Ysern.Albaro. Bald.
Cardi.Alexan.Math.Affli.& cæteri interpretes, res
pondentque ad obiectionem,[quòd vasallus sciebat
vel scire debebat feudũ ad dominum esse reuersum
§.& si alienatus de alie feudi. Vnde sciēter in re aliena
ædificans amittere debeat ędificiorum ęstimationē
§.cũ autem insti.de rer.diuisi.] dicentes cum tex.pro
cedere in re prorsus aliena,in feudo verò vtile domi-
nium erat apud vassallum, l. eum.ff.de vsuf. l. fundo
ff.de reiuend.Secus autem esse dicunt,si fundum cul-
pa vassalli amittatur,quoniam tunc nullas recupera-
bit impensas per.l.2.C.de iu. emphi. vt resoluit Iaso.
ibi. numero. 27. notanter Molin. in consue. Paris.
§.1.glo.5.num.98.cum pręcedē.Pinel.in.l.1.par. 2.nu.
8 71.versi.quibus in locis.C.de bon.mat. [Quare idem
videtur esse dicendum in maioratu, vt meliorationes
in rebus maiorię factę solui debeant à successore,si ad
vtilitatem perpetuam maioratus factæ fuerint,in eis
que coniux & filij eas facientis partem habeant, vt
probat Ioan.Lupi in rep.rub.de dona.int.vi.& vx.§.
62.numero.15.& seq.cui accedit Casta.in consue.Bur.
rub.4.§.13.nume.6. versi.aduerte & Gomecius Arias
in.l.44.Tauri numero.28.dom.D.Couar. de sponsa.
2.par. capit. 7.§.1.num.9.Gre.Lupi in.l.41.ti. 28.glo.
magna in fi. par.3. quam receptam esse traditionem
profitetur Arius Pinel.in.l.1.2.par.numero. 71. C.de
bon.mater.Quod confirmatum esse in emphiteosi &
maioratu attestatur ibidē, in lege regia Portugalię li.
4.tit.7.§.3.& ti.77.§.33.in fi.& seq. vbi coniugi debe-
tur pars expensarũ,quæ matrimonio constante fiunt
in rebus maioratus vel emphiteoticis & similibꝰ, quæ
9 nō cōmunicantur inter cōiuges. [Quod iudicio meo
iure regio non omnino immutatur per legē nostram,
prout credo sensisse Gre.Lupi in.d.l.41. tit.28.in glo,
magna ad fi.par.3.Licèt communis nostratum opinio
sit in contrarium,imo quòd lex ista procedat in om-
nibus melioramentis in re maioratus factis, quòd nō
repetantur expensæ in eis factæ ad perpetuam rei vti
litatem,nec exigi possint à successore, vt voluit.Mo-
li.in lib.1.de Hisp.primoge. cap. 26, numero. 14. nec
recte argui posse a feudo & emphiteosi & cæteris spe
ciebus superius traditis ad bona maioratus: nā prio-
ri casu res ipsa in qua melioramenta facta sunt ad ve
rum dominum redeunt, quę eius vtilitati cedunt, ea
que cum re ipsa distrahere potest, ideo iustum est &
ęquitati consonum,vt satisfacere teneatur,iuxta ratio
nem tex.in.l.in fundo.ff.de reiuend.& in.l. si seruos
ff.de pignora.actio.Longe autem diuersum est in suc
cessore maioratus,ad quem bona maiorię cum melio-
ramentis transeunt,non enim eas res liberè consequi
tur,semperque restitutioni subiacent, nec ab eo pos-
sunt alienari,cùm sint vinculata familię. Et sępe ini-
quum & onerosum esset filio maiori eum astringere
ad soluenda melioramenta, propter fragile dominiũ
vel vsumfructum ad vitam tantum eius duraturum,
ex quo rigida decisio legis nostre,quam cito reuocā
dam esse sperabat Ioan.Lupi in.§.62.nu. 16. iustifica-
tur, vt aduertit Anto.Gom. in.l.46.Tauri à qua ista
sumpta fuit,& ibi Did.Castelli in glo.1.& Ari.Pine.
in.d.l.1.2.par.num.71.C.de bon.mat.Fer. Vaz.de suc
ces.creatio.§.5.num.vlti.versi.illud autem,Moli. vbi
supra:quia fructuarius,vt ipsi aiunt,cui multum assi-
milatur possessor maioratus,vt per Rod.Xua. allega.
9.& per Gomez Arias in.l.46.Tauri num.5.non po
test parietibus testorium imponere licèt per hoc me-
liorem rem faceret in qua vsumfructũ habebat.l.vsu-
fructuarius.1.ff.de vsuf.l.vsusfructuarius.2.eod. titu.
quare iniquum esset successorem maioratus in eo gra
10 uari,vt expensas reficeret. [Ad id quod diximus nō
posse filios grauari in legitima neque eis auferri verũ
est iure ordinario. At per legem generalem nulli du-
bium quin grauari possint,& omnino extenuari, mo
do alimenta non denegentur,vt plurimorũ authori-
tate probat Ferd.Vazq.lib.de succes.creatio.§.20.nu,
296. & plurib.seq.post Rod.Xua. in lege quoniam in
prioribꝰ.2.limi.legis regię.C.de inoffi. testa. Si igitur
filij grauari possunt in legitima,multo fortius vxor in
rebus cōstante matrimonio quęsitis,vt cui non tantũ
debetur,quantum filijs,vt probat Did.Caste.in,l.46.
11 Tauri glo.1.col.pen. [Sed nihilominus ipse censeo ri
gorē huius legis non extendi vltra tres casus in qui-
bus loquitur,prout sentire videtur Gomez Ari. in.l.
44.Tauri in vltimis verbis,licèt se nō rectè explicet,
in hęc verba,aduerte & breuiter quòd ista lex nō ex-
tēditur ad alia facta in rebus maioratus,moueor quia
hîc inducitur nouum vt dixi,secundò nam si hoc vo-
luisset expresisset. l. vnica.§.sin vero in fi.C.de cadu.
tollēn.& postea audiui à quodam domino meo consi
lij regalis Caroli Imperatoris ac regis dñi nostri istũ
passum ad dictum cōsilium venisse,& ita fuisse deter-
minatũ.Hactenus Gomez Arias.Quod latius dixi su
pra eo.glo.1.nēpe,vt procedat solũ lex nostra in me-
lioramētis seu ædificijs turris seu murorũ ciuitatis vel
oppidi ipsius maioratus,vel in pręcipua eius domo,&
nō in alijs,fiũt siquidē arces & muri ad custodiā & or
natum maioratus prout ædificia pręcipuę domus ip-
sius,quæ res vt plurimũ magnis fiunt expensis,nullos
tamē redditus habēt, atq; ideo iniquũ esset successorē
maioratus in tot expensis grauari, iniquiusque res
tam preciosas vēdi & alienari,aut dirui,si rudera eius
vellent hęredes ædificantis, quare nimirum in his dũ
taxat

taxat speciebus permittitur successori maioratus,non
soluere dicta ædificia, nec eorum abrasio & diruptio
permittitur ratione supradicta, quę licèt fragilis sit,
12 sic tamē placuit legislatori. [In alijs verò casibus æsti
matio quaruncunque meliorationum aut ædificiorũ
quę in rebus maioratus fiunt,solui nimirũ debet à suc
cessore maioratus hęredibus prædecessoris & medie
tas vxori,si melioramenta necessaria fuerint, sin autē
vtilia,erit in electione successoris permittere abrasio-
nem ędificiorum,si expensę magnę sunt iuxta decisio
nem.l.in fundo.ff.de reiuendi.& sic iuxta ius commu
ne esset iudicandum vltra tres species in hac lege con
tentas,vt sensit similiter eruditissimus Gregorius Lu
pi in commento.d.l.41.tit.28.in glo.magna ad fi. par.
3.nec admitterem distinctionē subtilis Pineli in.l. 1.
2.parte numero.71.versi.in qua difficultate.C.de bon.
mater. vtpote quę nullo fundetur iure,sed ex capite.
Atque ita etiam intelligerem decisionem tex. in, c.1.
§.si vasallus hîc finitur lex in vsibus feudo, quę in bo
nis feudalibus dominum feudi ad quem bona redeũt
non arctat precisse ad soluenda melioramenta,sed ele
ctiuè pręcipit,vt soluat,vel ea auferri patiatur, vt ad
ædificia vtilia sed non ad necessaria referatur.Nec in
his expensis computabuntur fructus iuxta gl.celebrē
& communiter receptam in. d.l.emptor in verbo su-
perfluum.ff.de reiuendi. quam ad maioratum exten-
dit Greg. Lupi in.d.l.41.gloss.magna post medium ti.
13 28.par.3.dixi supra numero.4. [Diximus supra nu.
9.possessorem maioratus esse quasivsufructuarium,
quod vulgus admittit,eo quòd bona alienari nequeũt
quia familię perpetuo relinquũtur,& qui vocatus est
succedit statim mortuo possessore.l.peto.§.fratre, l.cũ
ita.§.in fideicōmisso.ff.de lega.2.ita cum appellat Ro
deri.Xuarez in allega.9.pagi.vlti.ibi,quodāmodo vsu
fructuarius Gomez Arias in.l. 46.Tauri. Contrariũ
tamen verius est & receptius,quòd possessor vel suc-
cessor maioratus verè sit dominus bonorum maiora-
tus,quandoquidem non ideo minus quis dicitur do-
minus,quòd careat alienādi facultate, quòdque bona
eo mortuo sint alteri restituenda,vt in.l. non ideo mi-
nus. ff. de reiuendi. l. vltima. C.commu. de lega.
onus siquidem restituendi post mortem, non tol-
lit nomen domini in vita, etiam si res concedatur no-
mine vsusfructus vt in.l.vlti. ff.de vsufr.ear. rer. quæ
vsu consu.l.species.ff.de auro & arg.leg.Paul.in.l.Ti-
tia cum testamento.§.vlti.ff.de lega. 2. Alcia. in.l.re-
ctè Dicimus.ff.de verbo,signi.Claud.Marme.in.l.na
turaliter.§.nihil commune col.1.2.ff.de acq.poss.& in
specie maioratus quòd eius possessor dicatur dominus
probat optime Anto.Gomez in.l. 40. Tauri numero
76.Ari.Pinel.in.l.1.2.par.numero.5.C.de bon,mater.
Greg.Lupi in.l.7.in verbo y el señorio in fi.tit.4. par,
5. Ferdin. Vazquez Mench.de succesio.creatio.§.10.
numero.87.in fine.hanc dicens receptam sententiam
Idem voluit Ioann.Lupi in,l.46.Tauri numero. 2.&
d.Anto.Padilla in.l.& in prouinciali.C.de seruitu.&
aqua numero.14.Moli.li.1.de Hisp. primog. capit.7.
numero.8.& cap.19.numero. 4. &. 5. cum sequenti-
14 bus. [Ex quo infertur, maioratus possessorem tan-
quam dominum expensas litis & controuersię motę
super maioratu teneri facere,donec vixerit, nec eas
posse repetere à successore.arg.tex.in.l.1.C.de bon.ma
ter.ibi,sumptus ex fructibus facere, vbi pater qui ha-
bet vsumfrum tantum in bonis aduenticijs filij eas ex
pensas facere tenetur, quamuis reliqui fructuarij nō
teneantur secundum Bal,in.l.1.in principio.ff.de vsu
fru.idem voluerunt Bar.in.l.1.C.de bon.mater. nu.3.
& ibi Bal.Paul.Corn.& cęteri,& Pinelus potissimũ
ibidem.2.par.numero.68.Anto.Gomez de contracti
bus cap.15.numero.7.Gozadi.cons.94.numer.37.Fer.
Vazq.lib.de succes.creatio.§.5. numero vlti. in fine,
Multo ergo magis huiusmodi expensas facere tenebi
tur possessor maioratus,qui dominus est, vt dixi nu-
mero pręcedenti. Alia plura inferri possent ex hoc,
quæ colliges ex effectibus dominij traditis per Ariũ
Pinel.post alios ibi citatos in,l.1.2, par. in principio,
15 & numero.72.& deinceps.C.de bon mater. [Verùm,
vt ad legem nostram redeamus,crederem esse limitan
dam & restringendam, vt procedat cessante dolo &
fraude: nam si in fraudem filiarum primi matrimo-
nij ob amorem filij ex secundo matrimonio geniti,
qui successurus erat in maioratu omnia vel maiorem
partem bonorum consumeret in ædificanda turri,vel
domo principali,ita quòd alimenta commoda nō ha-
berent, soluenda esse hac in specie melioramenta ita
vt commodè dotari & ali possent non dubitarē arg.
eorum quę in reuocanda alienatione per patrem fa-
cta in pręiudicium legitimę filiorum tam ex titulo lu
cratiuo quàm oneroso tradũt docto.in.l.1.C.de inoff.
dona.de quo latè per Arium Pinel. in.l.1. C. de bon.
mat.3.par.numero.76.& per Carol. Moline. in pecu.
16 liari tractatu de inofficiosis donationibus. [Denique
non erit ab re hîc quærere,nunquid successor maiora
tus debita prędecessoris soluere teneatur? Quod vide
tur,quia primogenitus succedere dicitur iure hęredi-
tario, vt in cap.licet de voto & in cap. grandi de sup
plen. negli.pręla.& vtrobique docto. nimirum ergo
si debita prædecessoris soluere teneatur vt in.l.1. &.2.
C.de hæredi.actio.Pro qua opinione videtur tex. re
gni nostri expressus in.l.4.titu.15.par.2. vbi in succes
sore regis hoc expresse disponitur,vt teneatur solue-
re debita regis prædecessoris,idem ergo in cæteris dig
nitatibus & maiorijs dicendũ erit,cùm à regno ima
ginem sumpserint arg.cap.licet de voto & cap. intelle
cto de iure iu.eoque modo regulantur maioratus quo
regulatur membrum sub capite consistens vt arguit
Paul.Castr.cons.164.numero.1.li.2.Ferdi.Vazq.Mē-
cha,lib.de succes.creatione.§.26.numero.86.&.94.Co
uarr.lib.3.resol.cap.5.numer.5.versi.4. Antonius Go
mez in.l.40,Tauri numero.11.in fi.& numero.63.pro
pe finem citans pro hac opi.l.12.tit.1.par.2.Gregorius
Lupi in.l.2.tit.15.par.2.in verbo el mas propinquo &
in.l.3.in verbo mugeres tit.13.par,6.Pet. Dueñas in re
gula.316.Marc.Solon Burg.in proœmio legum Tau-
ri numero 69.Moli.li.1.de Hispa.primog.cap. 2.nume
ro.22.qui omnes hoc argumento vtuntur, nimirum
ergo si in maioratu simplici succedatur quoque iure
hæreditario,& consequenter successor eius teneatur
soluere debita prædecessoris,huius opinionis author
fuit Oldra.cons.94.numero.16.cui subscripsit Alberi.
in proœmio digestorum.§.discipuli numero.13.& se-
quē.in.l.cum qui.ff.de interd.& relega.Luc.de Pena
in.l.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in.l.siquis in sacris ante fi.C.de proxi.sacro.scri.lib.
12.Ancarra.in cap.licet de voto Panor.cons.12.lib.1.
& cons.3.col.2.li.2.Marti.Lauda.in tracta.primogenituræ col.vlti.ante fi.Soci.cons.47.numero.4.lib.3.
Deci.in.l.pactũ quod dotali nu.17.C.de colla.Tiraq.
de iure primigeniorura,q.35.numero.3.25.26.&.27.
Ioãn.Lecerier de primogenitura libr.2.q.5.numero.3.
Did.Castelli in.l.40.Tauri numero.26.& ibi Cifontanus.q.16.qui ita ait tenere docto.Boeri.decis.204.
17 numero.41.cõsilium Oldradi sequutus. [Verùm his minime obstantibus contraria sententia verior est &
receptior,imo quòd successor maioratus debita prædecessoris soluere non teneatur,quia non succeditur
iure hereditario, sed iure sanguinis,nec dicitur succes
sor capere â prædecessore sed ab eo,qui maioratum in
stituit,vt in.l.vnum ex familia vers.1.&.§.si de Falci.
& ibi docto.expendunt.ff.de lega.2.&.§.sed si fundũ
eiusdem legis,l.vtrum.§.cum quidam.ff.de reb.dub.l.
pater ex prouincia.ff.de manu.vind.l.pater filium.ff.
ad.l.Falci.optimus tex.in.l.eum qui. ff. de interdict.
& relega.cuius verba sunt. *Eum qui ciuitatem amisit,
nil aliud iuris adimere liberis, nisi quod ab ipso peruenturum esset ad eos,si intestatus in ciuitate moreretur, hoc
est,hæreditatem eius,& libertos, & siquid aliud in hoc
genere reperiri potest. Quæ verò non â patre, sed à genere,à ciuitate,à rerum natura tribuerentur: ea manere eis
in columia. Itaque & fratres fratribus fore legitimos hæredes, & agnatorum tutellas, & hæreditates habituros.
Non enim hoc fratres,sed maiores eius eis dedisse.* Quod
voluit Ancarra.cons.339.numero.8.in responsione
4.rationis & Ioan.de terra rubea in vinea ecclesiæ.1.
articulo conclus.9.10.11.&.17.Guill.Bened.eum citãs
in rep.cap.Raynutius in verbo in eodem testamento
relinquens.1.numero.148.post Alexan,cons.5.libr.7.
idem voluit Marcus Solon Burgen. in procemio le
gum Tauri nu.101.quib⁹ & alijs pluribus rationibus
hanc cõclusionem quòd successor maioratus antiqui
non teneatur ad debita prædecessoris,tenuerunt ex
pressim Bal.cons.271.libr.1.Alexan.cons.19.numero
13.lib.5.Greg.Lupi in.l.4.glo.1.tit.15.part.2.Anton.
Gomez in.l.40.Tauri numero.72.Carol.Molin.di
cens hoc esse indubitabile in consue.Parisien.1.part.
§.11.numero.8.Ferdinand.Vazquez lib.de succesi.
creat.§.26.numero.51.d.Anto.Padilla in.l.vnum ex
familia.§.si de Falcidia numero.7.ff.de lega.2.Emanuel Costa Lusitanus in lib.patrui & nepotis pagin.
140.& duabus sequen.Gomecius Arias in.l.44.Tau
ri numero.39.Moli.lib.1.de Hisp.primog.cap.26.nu
18 mero.29.[Cæterum vt perfectè habeas & percipere
possis hanc materiam,fac sequentes conclusiones.Pri
ma conclusio,successor regni quod defertur iure hæ
reditario & nõ sanguinis vt in regno Aragonię & ma
ioricarum tenetur debita prædecessoris soluere, & ita
procedit prima opinio Oldradi & sequacium, vt be
ne aduertit Greg.Lupi in.d.l.4.glossa.1.titulo.15.par
tit.2.& Carol.Molin.vbi supra.& ita procedit opi
nio Emanuelis Costę in.q.patrui & nepotis pag.140.
19 [Secunda conclusio,successor regni Hispaniarum,vel
alterius, quod iure sanguinis & non hereditario de
fertur,tenetur de honestate ęs alienum quodcunque
prædecessoris exsoluere, ex iuris autem necessitate in
septem casibus. Primò quoties debita cõtracta essent
nomine regię dignitatis,vt in.c.significauit de resci.
vbi eum tex.ita exponunt Anto.de Butr. & Ancar.
numero.2.& Barba.numero.21.dicens ita communiter accipi,cui accedit tex.in.c.1.de solu.Secundo quã
do debita essent à prædecessore contracta in regni vti
litatem vel necessitatem,nam hac in specie prælatus de
bita prædecessoris sui soluere tenetur,vt in cap.1.de so
lutio.cap. quod quibusdam prope finem extra de si
deiusso.& vtrobique docto.Tertio si successor in regno esset in alijs bonis extra regnũ hęres prædecessoris,
tunc nimirum ad debita eius tenetur,& si fecerit inuẽ
tarium quatenus valuerint bona libera,vt in alijs hæ
redibus statuitur ex sententia Andreę de Ysernia hoc
idem statuentis in feudo in cap.vnico column.vltima
an agnatus vel filius in vsibus feudo. Quarto tenebitur debita modicæ quãtitatis exonerationem animæ
tangentia soluere,vt in feudo concludit And. Ysern.
ibidem & Grego.Lupi in.l.4.tit.15.par.2.glo.magna.
Quinto successor regni expensas funeris soluere tene
bitur,deficientibus bonis liberis,quod in feudo asseruit Math.Affli.in.d.capit.1.numere.15.an agna.vel fi
li.in vsibus feudo. Sexto successor regni soluere tenebitur debita prædecessoris,si se obligauit ad ea exsoluẽ
da cap.licet de voto.Septimo,quando debita contracta fuerunt pro sustentanda persona prædecessoris,vbi
aliâs sustentari non posset, ad similitudinem succe
soris in beneficio secundum Panor.in cap. ex præsentiũ
numero.5.de pigno.& in cap.si quorundam numer.2.
de solu.Nã hac ex causa bona maioratus alienari pos
sunt & restitutioni subiecta ex sententia Greg. Lupi
in.l.24.tit.9.glo.vlt.par.6.versi.& potest iudici.dom.
D.Couarru.lib.2.varia.resolutio.cap.16.num.9.versi.
fateor trmen glo.& docto.cõmuniter in auth.res quę
C. commu. de lega.vbi latè,d.Anto.Padilla numero
79.& sequen.& ita poteris intelligere tex.in.l.4.titus
15.part.2.vt procedat in his septem casibus quatenus
imponit regi necessitatem soluendi debita, quatenus
verò eadem lex ait teneri regem,por bien estança,hoc
est,ex bono & æquo, referatur ad debita voluntaria,
vt hanc legem interpretatur Anton.Gomez in.l.40.
Tauri numero.72.in quibusdam casibus, & Moli. d.
lib.1.cap.10.numero.30.& in alijs Gregо.Lupi in.d.l.
4.tit.15.par.2.glo.1.& omnes hos casus refert.D.Ant.
Padilla in.l.vnum ex familia.§.si de Falcidia numero
7.& pluribus seq.ff.de leg.2. Quę sententia vera mihi
videtur,licèt Emanuel Costa in quæst.patrui & nepotis pag.140. & seq. generaliter legẽ partitę intelligat,
vt necessario rex teneatur omni casu debita prædece
20 soris per soluere. [Tertia conclusio, successor maiora
tus bonorum patrimonialium debita prædecessoris
soluere non tenetur,quando maioratus venit ex anti
quo,cùm successor bona vinculata capiat ex testamẽ
to vel dispositione primitestantis,& non vltimi pos
sessoris, vt deduximus supra cod.numero.17. & quia
iure sanguinis,non hæreditario defertur, vt ibi pluri
morum authoritate asseruimus. [Quarta conclusio
21 quoties maioratus non venit ex antiquo,sed debita
sunt contracta ab eo,qui maioriam constituit tenetur
proculdubio successor ad ea exsoluenda arg.tex.in.l.
cum

cum fidei hærẽdis.ff.de fideicõ.liber. vbi seruus alienari prohibitus potest alienam pati seruitutẽ,si id fiat
ex causa obligationis ipsum alienare prohibentis, idẽ
probat tex.in.l,filiusfam.§.diui vers.quid si liberis.ff.
de leg.1.&.l.peto.§.prędium.ff.de leg.2.iuncta gloss l.
alienationes.ff.fami.herciscun.l.senatus in prin.ff.de
leg.1.ex quibus id expendit Ioan.Lup.in rep.rubr.de
dona.int.vi.& vxo.§.16.nu.14.ad fi.dom. Ant. Padi.
in.d.§.fi de Falcid.nu.7.& Moli.li.1.de Hisp.primog.
c.10.nu.1.2.&.3. Vbi hoc limitãt,nisi bona supersint li
bera,tunc siquidem illa alienari oportebit & non vin
culata,vt in.l.pater filium & ibi notat Bar.in prin.ff.
de leg.3.Greg.Lup.in.d.l.4.gl.magna ad mediũ tit.15.
par.2.& oẽs vbiq;.Secũdò limitatur,nisi constituens
maioratum debita contraxerit postquã maioratus ef
fectus fuerat irreuocabilis per traditionẽ, vel ex alijs
causis contentis in.l.4.supra eod.vt singulariter docet
Ant.Gom.in.l.40.Tau.nu.72.in fine ne per indirectum possit maioratum reuocare,Moli.de Hisp. pri
22 miog.c.10.nu.11. [Quinta conclusio, successor maio
ratus ex antiquo,vel ex cõsuetudine,iuxta tex. in.l.
1.supra eod.tenetur debita prædecessoris cõtracta sub
nomine dignitatis,vel in vtilitatẽ bonorũ maioriq; cõ
uersa persoluere,vt,p ędificijs iure maioratus factis
vel alijs melioramentis,prout in bonis feudalibus di
citur in.c.1.§.si vasallus,hic finitur lex, in vsibus feu
do,Ex quo arguendo à feudo ad maioratum hoc te
net dom.Anto.à Padilla in.d.l.vnum ex familia.§.si
de Falcid.nu.9.ff.de lega.2.quibus adde tradita supra
hac eadem glo.nu.19.vers.secundo,& quod de expen
sis dixi nu.11.&.12.& multis præcedẽtibus, licèt aliter
distinguat Moli.d.li.1.c.10.nu.16.cũ seq. Nec huic cõ
clusioni oberit lex nostra,quę expensarum æstimatio
nem soluendam non esse decidit hęredibus prędeces
soris, licèt in vtilitatem perpetuam maioratus factæ
fuerint, procedit etenim in tribus dũtaxat speciebus
in hac lege cõtentis speciali ratione, vt probaui supra
eod.nu.11.&.12.& in glo.1.huius legis. Alia vero melio
ramenta soluere tenebitur possessor maioratus hęredi
bus prędecessoris,licèt ipse hęres nõ sit,nõ tñ in pecu
nia,si ea non abundet,sed potius in redditibus maio
ratus,vt Pinelus aduertit in.d.l.C,de bon.mat.2. part.
nu.71.vers.in qua difficultate, quod intellige relictis
sibi,prout assolet,alimentis necessarijs ex dictis reddi
23 tibus. [Sexta conclusio,successor maioratus tenebi
tur debita à prædecessore cõtracta persoluere in omni
bus casibus supra hac eadẽ gl.nu.19.enumeratis,ex ra
tionibus & authoritatibus ibi traditis arguẽdo à regno & feudo,quod validum est,vt infra dicam.nu.26.
24 Fallit tamen in casu de quo dicã infra eo.nu.32.[Septi
ma cõclusio,successor feudi hęreditarij debita prędecessoris soluere tenetur, secus in feudo familiari seu
ex pacto vel prouidentia,non enim tenetur successor
debita soluere prędecessoris, nisi sit filius secundũ ali
quorum sententiam,quippe qui non possit succedere
in feudo si hæreditatem repudiet,vt in.c.1.an agnatus
vel filius repudiata hęreditate possit feudũ retinere,at
que ita melioris cõditionis sint agnati q̃ filij, de quo
ibi gl.miratur,idẽ voluit And.de Iser. ibi nu.3.& Ma
thę.Affl.nu.31.receptiorẽ esse asserens,licèt aliqui cõ
tra dicãt,vt ipse attestatur nu.7.quod sequitur Anto.
Capi,decis.97.nu.2.Lofred.cons.1.nu.68.inter cõsi
lia feuda.Maria.Soci.Iunior cõs.114.nu.1.lib.2.Curti.
Iunior cõs.155.Silua.cõs.30.nu.19.Bar.aperte in.l.vt
iurisiurandi.§.si liberi nu.4.ff.de oper.liber.dom.Di
da.Couar.id asserens esse receptius li.2.resolutio.c.18.
nu.4.& Areti.cõs.14.nu.13.&.14.& licèt litera illius
tex.nimis iuuare videatur,vt videre poteris apud Pi
nelum de bonis mater.l.1.3.parte nu.85,ipse tamen Pi
nelus attestatur ibidem contrariam sententiam cùm
veriorem,tum receptiorẽ esse, nempe vt filius possit
feudũ familiare seu ex pacto vel prouidentia retinere
repudiata patris hæreditate,quã tenuit Bald.in.d.c.1.
an agna.vel filij nu.8.& Aluaro.nu.9.& Prępos.nu.
6.limi.6.Iaco.à S.Goergeo de feud.in verbo & cum
pacto de non alienando numero.36.Iaso.in.l.quod di
citur numero.33.ff.de verb.obliga.dicens in feudo ex
pacto & emphiteusi hoc esse communiter receptum,
idem Iaso.in.l.si non sortem.§.si libertus nu.33.ff. de
condi.indeb.Alexand.ad Bal.in.l.qui se patris col.6.
litera.b. C. vnde libe.Lauren.Calca.cons.74.nu.4.&
5.Paris.cons.23.nu.176.lib.1.Bellon cons.33.numer.4.
Rube.cons.85.& in.l.Gallus.§.quidam rectè nu.181.
Carol.Ruy.cons.1.nu.15.Curti.Iuni.cons.78. nume.
4.Aymon Crau.cons.256.nu.3.Albert.Brun.consil.
feud.80.numero.14. & sequen. Zasi. de feud.8.part.
nu.6.versi.cæterũ Paul.Cast.in auth.post fratres. C.
de legiti.heredi.& in.l.idem Iulianus.§. si quis alicuã
nu.4.& in l.si post mortem nu.3.ff.de lega.1.idem vo
luit his non citatis Greg.Lup.in.l.6. tit. 26. de feudis
in verbo lo heredan part. 4, qui refert idem tenuisse
Ysernia in.d.c.1.an agna,vel filij num.3.in fi. licèt pro
cõtraria parte allegetur,quod clare sentit, si rectè inspiciatur,ibi & in.c.1.§.hoc quoq; nu.9.de succes. feu
di,& Moli.li.1.de Hisp.primog.c.8.nu.5 quibus ma
gis adhæreo ex ratione tradita per Paul. Castr. in.d.
l.si post mortem nu.3.ff.de lega.1.vbi respondet ad li
teram illius tex.in.d.c.1.an agna. vel filij vide etiam
Silua.consil.30.nu.21.& Frã.Sonsbe.de feudis par.9.
25 pagin.76.numero.171. [Octaua conclusio,in maiora
tu & in Indorum commenda, [quæ per leges nostras
conceditur commendatario & eius liberis masculis
& in eorum defectum fœminis , & in omnium defectum vxori ipsius commendatarij]necesse non habẽt
filij nec vxor commendatarij hęredes esse ad succedẽ
dum in maioria,vel in Indorum commenda , ex his
quæ diximus numero præcedenti , & per consequens
non tenentur debita cõmendatarij prædecessoris so
luere:cùm non ab eo commendam nec maioratum ca
piant,sed ab ipso rege,vel ab instituente maioratum,
vt superius diximus, nam in ea forma concessio
nis feudi , maioratus , emphiteusis, & commen
dæ, [tibi & liberis tuis] liberis acquiritur absque
additione hæreditatis , necesse siquidem non est, vt
patri vel successori hæres existat , vt in . l. 3. ff. de
interdi.& relega.vbi Bar. notat & in.l.quodcunque
§. si quis ita.ff.de verbo. obliga . ibi licèt hæres nõ exi
stat & ibi notãt Pau.& Moderni.& ex.l.si post mor
tẽ ibi an patri hæres extiterit necne,& ibi Paul.Cast.
26 nu.3.ff.de leg.1. [Valet enim argumẽtum de feudo &
maioratu ad Indorũ comẽdã,vt supra dixi , & de feu
do ad maioratũ,secũdũ Bal.in.l.cũ antiquioribus nu.

Universidad de Deusto
Biblioteca

6. C. de iure deliberandi & hoc argumento vtitur Paul.Castr.consil.164.col.1.libr.2.Soci.consil.47.lib. 3.num.6.&.7.dom.Dida.Couarru.lib.3.variarum resolutio.cap.5.num.5.versf.quinto feuda.dom.Ant.Padilla in.l.vnum ex familia.§.si de Falcidia nu.7. in fi. ff.de leg.2.Paul.Paris.cons.72.nu.74.lib.4. Greg.Lupi in.l.6.tit.11.par.6.in verbo que la non pudiesse,col. 6.Anto.Gomez in.l.40.Tauri num.77.Molin.d.lib. 1.cap.7.num.2.cum seq. quibus malo accedere,quam Marco Saloni Burgēsi in proœmio legum Tauri nu. 72.& sequen.qui pluribus probat,argumētum de feudo ad maioratum non procedere ex sententia Pauli Castr.d.consil.164.libr.2.col.penul.versic. nec obstat Ioan.Cirier in tracta.primogenitur̄ libr. 3. quæst. 4. col.vlti.& Tiraq.eodem tractatu quæst.23.numer.13. & Ioan.Lupi in repe.rub.de dona.§.69.nu.24. &.30. & Ioan.Igneri in quæstio.an rex Franciæ Imperatorē recognoscat nu.97.quibus assentiri videtur dom.Dida.Couar.lib.1.resolutio.c.15.nu.14.corruit siquidem argumentum data vna instantia.c. sicut vrgeri 1.q.1. sed hīc non vna,sed multę dantur instantię, non igi-
27 tur valet argumentum de feudo ad maioratū. [Quod primò constat,quoniam in feudo fœmina non succedit,vt in.c.1.§,hoc autem notandum & in. §. & quia vidimus,qui feud.dare pos.l.6.tit.26.de feudis Part. 4.in maioratu verò fœmina non excluditur deficiente masculo,vt ibi dicit Bald.in fi.& dom.Did.Couar. lib.3.resolu.c.5.nu.5.versic.rursus septimo, vbi plures refert authores idem tenentes, & omnium latissimè Marc.Salon Burg.in.d.proœmio legum Tauri nu.37. pluribus seq.per tex.in.l.2.tit.15.Part.2. hoc expresse dicentem in regno.Sed huic obiectioni respondetur, in feudis etiam posse fœminas succedere,si ita conueniat inter dominum & feudatarium.c. 1. an maritus succedat vxori in beneficio,in vsibus feudo.cap. 1, & per totum de feudo fœminæ.c.1.quēadmodū feud. ad fili.pertin.cap.1.§.hoc autem notandum, ibi nisi specialiter dictum fuerit,vt ad eas pertineat,qui feud.dare poss.c.1.§. filia de succes.feudi,ibi tunc enim succedit filia filijs non extātibus.Alios plures casus in quibus fœmina succedit in feudo refert Petr. de Dueñas in regula.309.incip. fœmina non succedit in feudum.
28 [Secundo differunt, quia in feudo plures succedunt heredes cap.1.de feudi successio.§.omnes si de feudo fue.contro inter domi.& agna.capit. 1.§. & quia qui feud.dare poss.l.6.titulo. 26. de feudis Part. 4. In maioratu autem vnus dumtaxat, & is primogenitus succedit,vt Tiraquell. probat de primogenijs quæst. 51.&.55.& quæst.23.numero.13.plures citans authores hoc idem asseuerantes,& iure nostro regio est text. in.l.1.supra eodem, & ibi dixi in gloss. 1. numero.9. & sequen.l.5.titulo.1.&.l.2.titulo.15.Part.2. Sed huic obiectioni respondetur,etiam feuda esse quandoque indiuisibilia & ad vnum dumtaxat pertinere, si sint feuda dignitatum marchionatus,comitatus, ducatus vel regni.cap.Imperialem.6.preterea de prohibi. feudi alie.per Frederi.& ibi Bal.& doct.laso.in.l.si pulla tiones non diuidūtur nu.31.ff.pe verb.oblig.Casla. in consuetu.Burgundię,vbi.14.modis limitat rub.3.§.6. à nu.7.vsque ad nu.22.Tiraq.de primogen.q.4.à nu. 37.vsque in fi.cū concord.per Pet. de Dueñas traditis in regula.316.quinetiā alia feuda quęcunque possunt ex pacto in vnū dūtaxat deuenire, maximè si dicatur quod succedatur iure Francorum,secūdum Andr. de Isernia,& cęteros interpretes in.d.c.preterea ducatus de prohib.feu.ali.per Frederi.quibus accedit Alexā. cons.60.li.3.Math.Affli.decis.119.col.1.& in.c.1.§. omnes nu.2.si de feudo fuer.contro.inter dom. & agna. & in constitu.Neapoli.lib.3.rub.18.num.2. & sequē. & in rub.23.nu.66.cum concordā.à Tiraq. congestis
29 de primoge.in prefatio.nu.3. [Tertiò differunt,quoniam maioratus possessio transfertur in successorem absque aliqua apprehensione,vt in.l.8.infra eo.vbi dicam latius,quod in feudis non procedit,vt in.c.1. in prin.si de feudo fue.contro.inter dom. & agna. & in c.1.in princ.&.§.1.quid sit inuestitura, ex quibus id expendit Bal.in.l.3.C.vt in poss.lega.& Marc. Salon Burg.in proœmio legum Tauri nu. 74. versi. rursus, verum & hoc non est adeo expeditum,multi enim tenent contrarium,imo quod possessio trāsferatur absque apprehensione in successorē feudi,quos refert Tiraq.in hb.le morte sasit le viph in præfatione. 4. declaratione,ex quibus constat hanc esse communē opinionē,de quo tamen dicā infra eo.l.8,infra eo.sumpta
30 ex.l.45.Tauri. [Quartò differunt,quia in feudo ex pacto seu prouidentia,quod alio elegantiori nomine familiare vocatur,filius non potest patris hæreditatē repudiare & retinere feudum,vt in.cap.1.an agna.vel fili.In maioricatu secus,vt dixim⁹ supra nu.24.&.25. sed ibi ostendimus receptiorem doctorum sententiam esse idem in vtroque casu statui, vt nec in feudo nec in maioratu filius teneatur patris hæreditatem
31 adire, ad feudum consequendum vel maioratum, nam absque eius aditione ea consequetur. [Quare hęc omnia & alia per Marcum Salonem tradita in.d. proœmio legum Tauri nu.72.& seq. ad dissuadendū hoc argumentū de feudo ad mairatū contra receptionem sententiā minime concludunt, nec si vera essēt, me mouerent ad deuiandum à communi,nā & doctissimus Socin.in.d.cons.47.nu.6.&.7.lib.3. optimè satisfacit his rationibus, dicens maioratum vt plurimum accedere ad naturam feudi, licēt in alijs differant: quare arguendo à simili, in donatione causa mortis videmus in quibusdam testamenti, & in alijs contractus sumere naturam, quare in his,quę participant de natura contractus debet iudicari, secundum naturam contractus,& in his quę participant de natura vltimę voluntatis,regulatur secundum iura vltimarum voluntatum, vt resoluunt Bal. Ang.Imol.& cōmuniter docto.in.l.2.ff.de leg.1.eodem modo maioratus,quatenus participat de feudo,valebit argumentū de eo ad maioratum, quatenus verō differt secus.
32 [Nona cōclusio,successor commendę Indorum, non tenebitur debita prędecessoris soluere, etiam si contracta fuerint in Indorum vtilitatem,nihil enim potitur ipse ex tali vtilitate, quam Indi consequuntur,prout successor maiorat⁹ vel regni,quippe qui reditus,vel tributa dūtaxat sibi debita exigere possit,& nil aliud sub grauissimis pœnis in taxationibus tributorū cōmēdatarijs impositis,nec si sub nomine dignitatis seu cōmendę cōtracta fuerint eadē ratione, nec si ad sustētandū prædecessorē,prout in regno & maio

ratu

ratu dixi supra eod.nu.19.&.23. quoniam aut redditus sufficientes habebat ad se sustētandū,aut nō,Priori casu aut eos dilapidauit in ludum aut malos vsus conuertens,& subueniendum non est regulariter ei, qui se in necessitate posuit culpa sua,vt in.l. bona fides.ff.depositi.c.ex parte de consue.l.etiam.§. licēt ff.solu.matri.l.vlt.§.fi.ff.quæ in fraud.credi.l.pen.ff. de iure doti.cum alijs per Firaquel.traditis in.l.si vnquam in verbo bona nu.5.&.6.C.de reuo.dona.dom. Did.Couar.lib.2.variarum resolu.c.16.num.9.Felin. num.67.& Deci.col.pen.in. c. quæ in ecclesiarum de constitu. cum alijs à me traditis in stylo cancellariæ tit.1.præeminentia.24.casu curiæ.3.gl.1.nu.2. vbi hoc limitaui nu.seq.aut non dilapidauit redditus, & tūc opus non est alijs alimentis.Secundò verò casu quando redditus nō habebat sufficientes, & tunc æquum non est,successorem,qui se commodē alī non poterit, prout & non poterat prædecessor,aliorum debitorū solutione grauari.Atque idem esse censeo in maioratu,vt hac in specie non teneatur successor debita soluere prædecessoris,quod addere poteris ad num.23.supra eo. [Decima conclusio, si prædecessor maioriæ,
33 vel commendæ Indorū in bello pro republica decesserit,facilè impetrabunt à principe eius hæredes rescriptum,vt successor maioriæ,vel commendæ debita ab eo contracta persoluat,vt rectè decidit Eman. Costa in quæstione patrui & nepotis pag.143. vbi legem Lusitanię lib.4.tit.35.§.1.qua statuitur,vt qui in maioratu succedit teneatur debita prędecessoris, ex honestis causis contracta in subsidiū soluere,vsque ad quā titatem redditus,qui biennio ex maioratu prouenerint,extendit & ampliat ad speciem, de qua agimus si prędecessor à mauris hostibus in acie belli ceciet in teremptus,facilè ait impetrabit à principe, vt vltra redditus bienni debita ab eo contracta successor soluat. Nam qui in acie pro republica ceciderunt,in perpetuum per gloriam viuere intelligūtur,vt in.l. bello amissi.ff.de excusa.tuto. [Qua ratione si primoge-
34 nitus in acie belli decesserit pro rege vel patria pugnans,eius filius repręsentabit personam eius, excludetque patruum à successione maioratus bonorum regiæ coronę,in quo per leges Lusitanię succedebat patruus excluso nepote, vt probat latissimè Eman. Costa in quæstione patrui & nepotis.1.parte in prin. contendens hoc probare legem mentalem, quę in scripturam redacta est sub titulo. 17. ordinationum regiarum lib.2.§.1.cuius verba inserit pagina.2. quam limitationem. d. l. regię probat ipse Emanuel Costa d.quæst.patrui & nepotis pagina.66. authoritate Ludoui.Roma.consilio.29.numero.1. idque asseruit Nicola.Miles in repertorio in verbo mortuus pro republica,& Esteph a. Aufrerij in decisio. capellę Tolosanę.443.& Tiraquell.de primogen.quæstio.40. numero.223. cum igitur ei qui pro republica cecidit id præstatur, quod iustum alioqui maioratus successorem penitus excludat, quasi adhuc viuens, vt filio suo prosit,constat multo magis eidem præstandum, vt in fauorem animę suę eius debita quasi viueret à successore suo exoluantur, salus enim animę cunctis rebus est præponenda cap.cum infirmitas in fi.de pœniten.& remiss.

GLOSS. IIII.

Melioramenta in rebus maioratus, facta ab eo,qui hæredes extraneos reliquit,an sint soluenda à successore? glos.4.

d *Ni a sus hijos,ni a sus herederos,ni sus successores.* Nota verba legis expressa contra decisionem Arij Pineli in. l. 1.C.de bon.mater.2.part.nu.71.versi.in qua difficultate,vbi melioramenta in rebus maioratus facta tunc esse à successore præstāda asserit,quoties prędecessor, qui ea facit,decederet filijs relictis,secus si extraneos hęredes relinqueret,tunc enim ait, inquum esse compellere successorem ad ea soluēda, hic enim videmus, quod siue filios relinquat hęredes siue extraneos,meliorameta eis soluere non tenetur successor maioratus,quod tamen intelligitur in his tribus casibus, quibus iuxta meam sententiam hęc lex procedit,vt diximus supra eod. glo.1.& glo.pręced. num.11.& seq.in alijs vero casibus quid sit dicendum dixi latè ibidem.

GLOSS. V.

1 *Muri ciuitatum & mœnia non possunt absque regis licentia ædificari nec refici.*
Castella vel domus fortes ædificari non poßunt,nec vefici absque regis licentia,ibidem,
2 *Castra in plurali quid significēt?*
3 *Castrum quid significet?*
4 *Castellum quid significet? & nu.5:*
6 *Arx quid significet?*
7 *Castellum,arcem,vel domum fortem an liceat iure cōmuni ædificare? & an ad emulationem.*
8 *Ædificium scandalosum dicitur quando fit contra morem solitum.*
9 *Castellum in finibus regni ædificare non licet etiam iure communi absque principis licentia.*
10 *Ædificium vsque ad aream diruptum,si reficiatur,dicitur nouum ædificium.*
Castellum vsque ad aream diruptum refici nequit absque regis licentia ibidem.
11 *Reficiens ecclesiam funditus diruptam dicitur ex integro facere.*
Ecclesiæ penitus diruptæ acquirit ius patronatus qui eam reficit,ibidem.
12 *Ecclesia ex toto collapsa si reficiatur etiam ex eisdē lapidibus est denuò consecranda.*
13 *Ædificium monasterij penitus destructum si reficiatur noua requiritur licentia,secus si reparetur quod non erat omnino diruptum.*
14 *Nunciatio noui operis locus non est,cùm reparatur ædificiū ruinosū,secus si reficiatur penitus destructū*
15 *Fideiussor correctoris,cui finito officio nouum tempus concessum fuit,non tenetur pro eo aliquid soluere,secus si nondum finito tempore prorogetur.*
Prorogatum tempus idem cēsetur esse cum primo &

Universidad de Deusto
Biblioteca

eiusdem qualitatis,ibidem.

16 Aedificiū ex toto suppressum si reficiatur dicitur nō uum ædificium,& omnia quæ in nouo requiruntur in refectione exiguntur.

17 Castellum ruinosum reparari potest absque regis licentia iure regio.

18 Castellum ruinosum reparari non potest sine licentia regis ab eo qui erat tyrannus vel iniustus possessor.

19 Castellum principis iussu diruptum, licèt non sit ex toto diruptum,reparari nequit absque licentia.

20 Castellum non potest sine principis licencia reparari, si forma antiqua mutetur.

21 Castelli reparatio fieri potest absque licentia, etiam si longo tempore ruinosum fuerit.

22 Castellum muniri potest & habitari,etiam si diu nō fuerit munitum vel habitatum modò ad emulationem non fiat,nec suboriatur scandalum.

23 Castella secularium vel episcoporum tempore belli compelluntur domini reparare & munire proprijs expensis.

24 Castella priuatorum cuius expensis reparari debeāt?

25 Castellorum custodes à quibus constitui possint?

26 Castellorum refectio cuius expensis fieri debeat,& si ex publico fiant,quomodo recuperentur.

27 Castella priuatorum si expensis publicis reficiantur vel muniantur,an à domino consequi possint?

e *Se puedan hazer o reparar las dichas cercas o fortalezas.* Nota ex lege ista,mœnia seu muros ciuitatum vel oppidorum alicuius priuati hominis ducis, vel comitis vel alterius magnatis,castra vel castella seu arces, & domus fortes non posse in area seu fundo proprio ędificari, vel refici seu reparari absque regis licentia,concordat.l.8.tit,5.de castellis,vel arcibus, & muris infra lib,6.l.18.tit.6.de instructione & legibus prætorum supra lib.3.sumpta ex.c.22.correctorum.l.32.ti.18.& ibi Greg.Lupi.in gl.1.par.2.ita ex hac lege expendūt doctores omnes & potissimū Ant.Gomez in.l.46.Tauri vnde hęc sumpta fuit nu.14.in fi.Auilesius in.c.22. prętorū glos.1.numero.1.Dida.Perez in.l.7.&.8.tit. 7.lib.4.ordina.aliàs in crimen læsę maiestatis incidit, si intra mensem post ædificium factum regi non nunciauerit,vt in.l.1.versi.la nouena titulo.18.de proditionibus infra lib.8. [Quid autem fuerit hac in specie constitutum iure communi,vt rectè explicari possit, præmittendum est, quid castrum vel castellum & arx, & castra significent. Castra,vt ab vltimo exordiamur,appellantur loca in quibus milites tentoria fixerunt,vel ipsa tentoria in quibus milites diuersantur,Ciceronis testimonio ad Atticum dicentis, cùm Cæsar ad oppidum castra haberet,dicta à castri similitudine,quod fossa valloque, quasi muro circundari solent. [Castrum autem est locus muro circundatus, & vallo quādoque & fossa vt castra munitus, vt explicat Cicero lib.15.epistolarum dicens, vallo & fossa oppidum circūdedi sex castellis, castrisque maximis sepsi. Castellum verò est diminutiuum castri, quāuis iuxta aliam significationem, quæ ad materiā, de qua agimus non pertinet,castella dicuntur quædā in aquę ductibus receptacula,ex quibus ad omnes viarum anfractus,aqua per vncias & digitos diuidi solet.l.4.ff. commu.prædio.l.1.§.æquissimum.ff. de aqua quoti. & æsti.l,fistulam in prin.ff.de serui.vrba.prædio.vbi docto.id expendunt,& Cœpola in tracta. de seruitutit.de aquariolo in fine. [Quandoque castellum sumitur pro castro,vt in rubri.C.de fund.limitroph.& l.2.eo.tit.vbi glo.Bar.Luc.de Pen.& Ioan.de Plat.& latius idem Luc.de Pen.in.l.sicut.C.de erogatio.milita,anno.lib.12. estq; ad id text.in.l. in nomine Domini.§.interea verò si quas ciuitates seu castella, & ibi Alberi.C.de offi.prę fe.prę to,Affri.& in.c.1.§. illicitas,ibi per ciuitates & castella tit.de pace iura. firmā. Bart.& Moderni in.l.si hæres.§.vicis.ff. de legatis .1. Corn.cons.206.in litera.m.li.3.vbi asserit, non quodlibet ædificium forte seu deputatum ad defensionem, & munimentum,quod vulgus fortalicium appellat, dicitur castrum vel castellum. [Alberi.tamen in . d. §.interea verò,castrum seu castellum appellat locum adeò munitum & septum, vt se ab hostium exercitu tueri valeat,idem voluit Bar.& Ioan.de Plat. in rub. C.de metatis & epidimi.lib.12.idem Bar.in titul.qui sint rebelles,in verbo Lombardiæ, dicens quòd castrum dicitur turris alta seu fortis munita muris seu vallo cū pomerijs seu ante muralibus,vt in.d.l.2.C.de fund.limitroph,li.11.&.l.2.ff.ad.l.Iul.maiesta. Boeri. decis.320.nu.3.Catellia . Cotta . in suis memoralibus verbo castellū.Nicola. Perotus in cornucopia fol.30. & de hoc est noster sermo.turris idē est , quod castrū seu castellum. [Arx autem dicitur ab arceo,quia arcet siue prohibet hostes accedere, est enim locus vrbis in monte situs,natura ipsa munitus. Ex quo etiā summitates montium,& cuiuscunque altitudinis,ex quibus facile depelli possunt hostes,arces dicūtur,de quibus loquitur etiam.l.1.versi.la nouena ti. 18. de proditio.infra lib,8.ibi o peña braua. [His prehabitis,quęro an liceat cuilibet priuato absque regis licencia in proprio solo seu area arcem vel castellum,aut fortem domum ædificare? Et iure communi Imperatorū regulariter cuilibet priuato hoc licet,pro sui ipsius& rerum suarum tuitione(quod in dubio præsumitur) nō ad alterius emulationem,scandalum,vel seditionē rei publicæ,vel cuius libet priuati,tūc enim minimè licebat etiā eo iure,vt in.l.per prouincias.C.de ędifi.priua.ibi cūctis volētib⁹ permittatur murali ambitu fundos proprios,seu loca sui dominij constituta vallare, & ibi adnotarūt Pet.Faber in breuiario Iaco.de Arē. Alberi.Bal.Ang.Sali.idē probat tex.in.l. opus nouū ff.de operi.publi.in hæc verba,op⁹ nouū priuato etiā sine principis authoritate facere licet, prętereā si ad emulationem alterius ciuitatis pertineat, vel materiā seditionis prębeat,& ibi notat gl.Rayne.Alberi.Bar. & Alex.ad eū,idē voluit Innoc.in.c.Pisanis col . vlt. in prin.de restitu.spolia.& ibi Panor.nu.15. Cardi.& Ancar.fi.col.& cęteri scribētes,Specul. in ti.de relig. domi.§.1.vers.sed quid si petatur ciuitas,doct.in.l.manifeste &.l . altius vbi Alberi.C.de serui.& aq.Soci. in cōs.105.in prin.&cōs.141.li.1.Iac.Rebuffi,in.l.quicūq. C.de fund.limitroph.li . 11.Bar.in.l.ex hoc iure per tex.ibi.nu.7.ff.de iust.& iu.& ibi Bal. num,13. &

Ang.

Ange.nu.6.& Ias.nu.etiam 6.Marti.Lauden.in tracta,de castella.§.9. Bald. Albaro.&Card. Alexandri. in.c.in causis.§.ciuitates muratæ,de pace constan.per text.ibi,dum sic ait,extra minutiones facere ei licet, Cœpola in tracta.de serui. Vrba.præd.c.39.tit.de solo seu area in prin.& col.4.versicu.castella autem seu fortalitia nu.7.Pet.Iacob.in sua praxi. tit. de fossatis seu muris,Boeri.citans concordan.in decisio.320.nu. 4.&.8.qui pluribus modis limitat,Ant. Gomez in. l. 46.Tauri num,14. Auilesi.in capite.22.prætorum glo. 1.Montal.in repertorio legum ordina.in verbo castra

8 Dida.Perez in.l.1.tit.7.lib.4.ordinatio.col.1469.[Dicetur autem scandalosum ædificium,si contra morem solitū fiat,qua in specie in dubio præsumitur fieri cō tra quietē publicā,si ædificiorū antiquorū cōsuetudo non seruatur,& est talis ædificandi modus â iudicibus vitandus,secundum Bal.in.l.item capilli.ff. de rerum diuisio.& Plat.in rub.C.de metetis & epidimeti.lib.12.Pet.Nunni. qui citat concordantes secunda parte de mandatis exequendis.c.2.in prin . plura alia ratione vitandi scandali prohibētur enarrata per Feli.in.c.nihil cū scandalo,de præscrip. vide etiā.l.25.tit. vlt.par.3.in corroborationem opinionis Petri Nunnij. [In finibus tamen regni non licet priuato castel

9 la ædificare vel arces,iure etiam cōmuni Romanorū, sub pœna mortis & confiscationis bonorū.l.quicunque castellorū.C.de fundis limitrophis lib.11.vbi glo. singul.in verbo antiquitus,Bar.Luc.de Pen.Ioan.de Plat.& cęteri interpretes superius citati,Guido Papę singul.176.Nicol.Boeri.d.decis.320.nu.16. Vbi hoc limitat,nisi fieret ad emulationem & inuidiam sui aduersarij propulsandā,quia tunc ædificare licet,tum iure naturali,tum etiā ciuili.l.vlt.ff.quod quis.iur . Bal. cons.51.col.1.& cōs.58.col.2.libro primo.Quod intelige,vt Boeri.d.decis.declarat num.16.vers.hodie,vbi alias limitationes refert. Iure autem nostro regio nullo casu arcē vel domum fortem absque regia licentia

10 licet ædificare,vt dixi supra nu.1. [Cæterùm in hac tractatione hæsitari solet,an iure nostro regio liceat castellum seu arcem,vel domū fortem reficere seu reparare absque regis licentia hoc in regno? Et certè licèt magna sit contentio inter doctores super veritate huius quæstionis, vera & receptior resolutio est, quòd si ædificium arcis vel castelli,est penitus diruptum vsque ad aream , non possit refici absque regis licentia,quia nouum ædificium esse videtur , argum. text.in.l.inter stipulantem.§.sacram in fi.ff.de verb. oblig.cùm sic ait,sed si vsque ad aream deposita sunt, licèt eadem materia restituatur,alia erit,facit tex.in.l. fi.C.de iure emphi.in fi.ibi. Ex quo nō ipsa rei penitus lędatur substantia,consentetiam tex.in.l.si ita legatum.§.vlt.ff.de lega.1.vbi re legata penitus destructa, licèt postea reędificetur vel reficiatur,extinguitur legatum,quemadmodū vsusfructus perit,si res destruitur vsque ad aream,vt in.l.quid tamen.ff.quib.mod.

11 vsuf.amitta. [Huc quoque alludit sententia,gl.in.c. 3.de iure patro.dicens,quòd reficiens ecclesiam fundi tus destructā,censetur nouā facere, cōsequiturque ius patronatus illius,secus si reparat nōdum destructam, quā ibi sequitur Ant.col.vlt.ex ea expendēs argumētum,q ex contractu omnino refecto debetur gabella, non sic de eo . qui emēdatur,sed nō omnino reficitur, quoniam eadē solemnitas,quę in confectione instrumenti exigitur,requiritur etiā in refectione eius,quā do fuit amissum Bart.in. l. nuptię. ff. de ritu nuptia.

12 [Nec hinc longe abest,quod notat Innoc.in rub. de consecratio.eccles.vel alta.nempe, quòd si ecclesia ex toto collapsa erigitur, etiam ex eisdem lapidibus est denuò consecrāda,secus si successiuē partes eius ruētes ędificarentur:quia tunc eadem esse censetur , etiam si nullus lapis ex antiquis manserit,arg.tex.de naui lo-

13 quentis in.l.proponebatur.ff.de iudi. [Eiusdem farinę est,quod asseuerat gl.in.c.de monachis.18.q.2.nē pe,q ad refectionem monasterij omnino destructi,requiritur episcopi licētia,non sic in reparatione eius,

14 quod non est omnimodo diruptum. [A quibus non multū dissidet,quod notant Bar.Paul. Alex.& Ias.in l.1.§.si quis ædificiū ff.de no.ope.nūciatio.dicētes nūciationi noui operis locū non esse,vbi ędificium non erat penitus destructum,sed aliquantulum ruinosum vel ineptum reparatur:sed tum demum locus est nunciationi,cùm vel ædificium nouiter fit, vel postquam

15 est funditus destructum reficitur. [Eiusdem classis est,quòd fideiussor correctoris,si post finitum tēpus ad nouum confirmetur,non tenebitur pro eo,vt arg. l.si cum Hermes C.loca.tenet Hyppoli. Marsi. in rep. rubr.ff.de fideiusso.nu.94.secus autem si nondum finito anno,alius annus ei prorogetur, prout communiter fit hoc in regno , quia tunc tenebitur fideiussor, quia vnum & idem est officiū,cùm prorogatur,secūcum Bal.in.c.venerabilem in fi.de electio.Nam prorogatio temporis,quæ fit nondum finito primo,iuxta tex.in.l,sed si manente.ff.de precar.non censetur esse nouum tempus,sed idem cum primo,vt in.d. l. sed si manente vbi Bar.notat,& Ang.in.l. si cum dies in prin.post gl.ibi & Bal. ff.de arbitris cum concord.à Feli.& Decio traditis in.c.de causis de offi.delega. & tempus ita prorogatum assumit omnes qualitates & cōditiones,omniaque prioris accessoriè secum trahit, cēseturq; esse eiusdē naturę,vt in.l.2.§.sed si iudex. ff. de iudi.l.Emilius cū gl.ff.de mino.cū pluribus cōcordan.per Tiraq.cōgestis li.2.de retractu §.1.gl.7.nu.26.

16 27.& plurib⁹ seq.vbi plura similia aggregat.[Ex quibus & alijs per Auilesiū traditis in.d.c.22. prętorū gl. 1.colligitur ædificium ex toto suppressum , si reficiatur,dici nouum ædificium, atque in eo reficiendo eādem solemnitatem & licentiam exigi,quę in eo ędificādo ab initio requirebatur , quod latè probat Alexand.in rubr.ff.solu.matrimo.numero.21.Ias.in.l. ius autem ciuile numero.9.& sequen.ff.de iusti.& iu. & in.l.quominus col.vlt.ff.de flumi.Deci.in.l. domū ff.de regul.iur.quod constitutum est Neapoli,vt constat in eius constitutionibus ti.32.&.33.& ibi gl.Auilesi.in.d.cap.22.prętorum glo.1.numero.30.Anto.Gomez in.l.46.Tauri numero.16.& Boeri.decis.320.nu.

17 16.ad fi.& latius decisio . 44. numero.5. [Aut ędificium castelli seu arcis non fuit penitus diruptum,sed ob vetustatem vel aliqua alia ex causa minatur ruinam,vel aliàs eget refectione, & tunc poterit reficiri vel reparari absque regia licentia.l. 1.§. reficere ff. de mortuo inferen. quam ita intelligunt Bald. Ange.Paul.& Alex.ibidem,Ancarra. Ioā. de Anan.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& Feli.in.c.cõsuluit de Iudę.Alber.Bar.Ang.Alex.
Iaso.& communiter docto.in.l.1.§.si quis ædificiũ.ff.
de noui ope.nuncia.Boeri.decisio.44.nu.4.& ita de-
bet intelligi lex nostra,dum ait,o reparar, vt Anto.
Gomez asseuerat in.l.46.Tau,vnde hæc sumpta fuit,
numero.16.& Auilesi.in.d.c.22.prætorum gloss.1.nu-
mero.3.Pet.Nunnius de manda.exequen.par.2.cap.2.
18 numer. 3.Afflictis decis.392. [Sed nec reparare pote
rit castellũ ruinosum tribus casibus.Primò si Castellũ
posidens esset tyrãnus,vel notoriè iniustus possessor,
secundum Feli.in.c.cum accesissent ad fi.de constitu.
quod asserit authoritate Innoc. & Abb.in.c.Pisanis
de resti.spolia.& Paul.Cast.in.l. ex hoc iure nu.27.ff.
de iust.& iu.Alex.ad Bar.in.l.1.§.si quis ædificiũ in fi.
ff.de noui ope.nuncia.Pet.Nun.de man.exequẽ.par.
19 2.c.2.numer. 3. [Secundò non possunt reparari mu-
ri vel castella nec refici, si principis authoritate sunt
dirupta propter crimen eius,qui ea posidet,vel aliàs,
vt notat Bar.in.l.sacra.§.muros,ex lege illa.ff.de rer.
diuisi.Ioan. Fab. in.l. si seruus. C.de pœn.Alexand.
ad Bart.in.d.§.si quis ædificium.l.1.ff.de noui op.nũ.
in vltimo scholio in fi.Math.Affli.in consti.regni Si
ciliæ lib.3.rubr.29.in princ.numero.6.Iason in.l.quo
minus numer.24.ff.de flumi,Pet.Nun. Auendaño de
manda.exequendis.2.par.c.3.nu.6.versi.si tamen diri-
20 mi. [Tertiò ita demum licet priuato arcem vel ca-
stellum reficere seu reparare,si forma non immutetur
antiqua,vel fortius aut magis amplum fiat,tunc siqui
dem refici non poterit,secundum Panorm.in.d.c.cõ
suluit de Iudæ.& Ioan.de Anan.in cap.Iudęi.1. codẽ
titul,dicentem hodie malè obseruari , nam reficiendo
quandoque ampliant ędificia & synagogas Iudæi, re
fert & sequitur Auilesi.in cap.22.prętorum in gloss.1.
21 numero.31. [Verũm & huic refectioni seu reparatio
ni locus erit,etiam si turris seu arx fuerit longissimo
tempore reparata,nulla siquidem præscriptio tollit fa
cultatem reficiendi ad conseruationem iuris sui,quo-
niam ea quę meræ facultatis sunt , prędscribi tempore
non possunt cap.Ioannes & ibi notata de cleri , coniu-
ge,ex quo hanc sententiam amplectitur glo , quam
ibi singularem dicit Anto.in. c.vt priuilegia in verbo
anno de priuileg. idem voluit Cyn.in.l.2.C. quæ sit
longa consue.Domi.in cap.vltim.de consuetud.lib.6.
22 Feli.in cap.cõsuluit de Iudæ. [Cæterum vbi castella
ędificata vel habitata diu non fuerant nec munita , si
dominus ea velit munire, & habitari facere , poterit,
dumnodo non faciat ad emulationem alicuius,vel ex
tali munitione aut præparatione scandalum suboria-
tur,vt censent Innocen.& Abb.in. d.cap. Pisanis de
restitu.spolia.per text.in.l.3.C.de ędifi.priua.& in.l.
1.2.&.3.C.de fund.limitroph.lib.11 & argum.l.3.ff.de
operi.publi.& l.atlethas. ff.de his qui not , infa . l. si
meo.ff.de aqua plu.arcen.idem voluit Feli . in capit.
cum accesissent in fi.de constitu.& in.d.capit . con-
suluit de Iudę.per tex.ibi,Rom.in.l.si vero.§.de viro
43.fallen.ff.solu.matrimo.Auilesi.in capit.22.prętor.in
23 glossa.1.numero.11.&.34. [Et non solùm refici,mu-
niri,& reparari possunt castra seu arces priuatorum
absque regis licentia, verumetiam ad reparandum co
gi possunt, si bellum imminet,etiam si domini castel
lorum sint episcopi,vel aliæ personę ecclesiasticę,cas-
que proprijs expensis ob bonum publicum munire
tenentur,vt notant Cyn.& docto.in.l, nullus hęreti-
cus.C.de sum.Trini.Innocen.& Abb.in.d.cap.Pisa-
nis de resti.spolia.Nicola.Boeri intracta.de custodia
clauium numero.44.Stepha.Aufre.in tracta. de pote
state seculari super eccles.personas. 2. regula numero.
26.Auilesi.in capit. 22. prętorum glossa , 1.numero. 11.
estque hoc in regno text . expressus in.l.1. titulo. 18.
24 part.2. [Quę lex prohibet reparationem fieri,vel cu
stodiam castri expensis ciuium , sed domini ipsius ca-
stri seu arcis,quod dixerat Iaso.in.l.diuortio.§.impẽ-
dia numero.3.ff.soluto matrimonio.Ange.in.l.turres
C.de operi.publi.Gerar.de. Petra sancta singul. 37. in
25 fine. [Ad iudicemque spectat ponere custodes & du
cem arcis expensis dominorum,& non subditorum.l.
vltim.C.de statu.& imagi.l.2.C. de offi. pręf. pręto.
Affri.ipsisque dominis inuitis id facere licet,vt in.l. si
ita. §. dominus. ff. de vsu & habita. d.l.2. C. de offi.
pręf.prętо.Affri.Guido Papę singul. 226. Auilesi.in
d.capit.22.prętо.glossa.1.numero.37. Sed hoc ipse in-
telligo,vbi requisitus à iudice dominus custodes nol-
let apponere,tunc nimirum si à iudice ponantur,aliàs
esset iniquum,ius istud domino auferre, nisi aliud
26 ex iusta causa rex præciperet. [Cęterum si dominus
castri requisitus à rege vel iudice, vt arcem reficiat &
muniat,& pecunia careat,ex publico fieri debet,expẽ
sęque à domino recuperabuntur intra certum tem-
pus à iudice assignandum , quo elapso ad instantiam
reipublicę vel procuratoris eius castellum vendetur
pro solutione expensarum,vt in,l.ad curatoris . ff. de
dam.infec.vbi id adnotauit Ange. & cęteri docto.
facit text.in.l.prędses prouincię,5.ff.de offi. prætо . &
in.l.singularum vbi docto.C.de ędifi, priua . Specula.
in titulo de satisdatione. §. est quoque versic. circa
Cępola latè in tracta.de serui.vrba . prędi. cap . de re-
fectione.l.penul.titulo vltimo part.3. Anto . Gomez
27 in.l.46.Tauri numero.16.in fine. [Et quamuis in ędi
ficijs priuatis hęc vera sint,ex quibus damnum reipu
blicę obuenire poterat,quia minabantur ruinam, vi-
detur tamen secus statui oportere in castellis seu arci-
bus à rege vel communitate refectis munitis, & re-
paratis ob publicam necessitatem, nempe, vt domi-
nus castelli vendicare possit castellum,nec ad expen-
sas teneatur,nisi,vt vnus de populo, ex sententia sin-
gulari Bal.in.l.si in aliquam. ff. de offi. proconsl. &
lega.cui accessit Crenen . singul. 25. & Auilesi. in.d.
cap.22.prętorum gloss.1.numero.36. Verũm his mini-
me obstantibus , crederem dominum castelli obno-
xium esse omnes expensas soluere,si velit castrum re-
cuperare,casus est in.l.23.in fine titulo.13,par.2. Nam
si vt diximus numero. 22.supra potest dominus ca-
stri cogi ad reficiendum & muniendum castrum suis
expensis, vt in,d.l.1.titulo.18,par. 2. si mandato regis
vel iudicis publicisque expensis fuerit refectũ & mu-
nitũ , tenebitur proculdubio dominus expensas so-
luere,aliàs vel castellum vendetur pro earum solutio-
ne vel regi in solutum adiudicabitur , soluta soli
seu areæ & ędificij quod antea habebat æstimatione.
Cętera quę ad ędificia,& noui operis denunciationẽ
pertinent,tractat latè Anto . Gomez in.l.46.Tauri à
numero,18.vsque in finem.

GLOSS.

GLOSS. VI.

f *Leyes de nuestros reynos.*l.8.titulo. 5 . de castellis infra libro.6.&.l.18.titulo.6.de instructionibus & legibus prętorum supra libro.3.sumpta ex capit. 22 . prætorum.l.32.tit.18.par.2.vbi vide Grego.Lup.

LEY. VII.

¶ *Que dos mayorazgos de dos quentos de renta,y de ay arriba,no se ayuntẽ en vna persona por casamiento.*

¶ *El Emperador don Carlos y doña Iuana su madre:en Madrid a.22 . de Diziẽbre Año de.1534.*

¶ Otro si somos informados ,que por causa de se auer juntado en estos nuestros Reynos de poco tiẽpo a esta parte por via de casamiento algunas casas y mayorazgos de grandes y caualleros principales,la memoria de los fundadores de los dichos mayorazgos, y la fama dellos , y de sus linajes se ha diminuydo,[a]y de cada dia se diminuye y pierde:consumiendose y menoscabandose las dichas casas principales: en las quales muchos de sus parientes y criados,y otros homes hijos dalgo se acostumbrauan mantener e sostener.[b] Lo qual demas de ser perdida de los tales linajes , q̃ por los buenos seruicios que a los Reyes nuestros predecessores hizieron, como merecieron ser honrados y acrescentados, merecẽ de nos y de nros successores ser sostenidos y conseruados: es assi mesmo mucho deseruicio nuestro y daño y perjuyzio destos nuestros Reynos:[c] porque diminuyendose las casas de los nobles dellos,no aura tantos caualleros y personas principales de quien nos podamos seruir. Y por esto considerando los dichos incõuenientes, y otros que de jũtarse los dichos mayorazgos vienen y pueden venir, queriendo proueer sobre ello como Reyes y señores naturales , a quien pertenesce mirar por la honrra y conseruacion de la nobleza y caualleria de sus Reynos, y q̃ en nuestros tiempos sea antes acrescentad que diminuyda,[d] visto y platicado por los del nuestro consejo , fue acordado que deuiamos mandar y mãdamos,que en los matrimonios que hasta ahora no estan contrahidos , cada y quando que por via de casamiento se vinieren a juntar dos casas de mayorazgo,que sea la vna dellas de valor de dos quentos de renta, o dende arriba, el hijo mayor que enlas dichas dos casas assi jũtas por casamiento, podia succeder , succeda solamente en vno de los tales mayorazgos , en el mejor y mas principal, qual el quisiere escoger.[e] Y el hijo o hija segundo,succeda en el otro mayorazgo,si no ouiere mas de vn hijo o vna hija, q̃ aquel los pueda tener por su vida: y si aquel hijo o hija ouiere dos hijos,o hijo e hija,[f] se diuidan e aparten los dos mayorazgos, segun auemos dicho, demanera q̃ dos mayorazgos,siendo como diximos,el vno dellos de dos quentos de renta o dende arriba,no concurrá en vna persona,ni los pueda vno tener ni posseer sino como dicho es.Lo qual todo mandamos que se haga , cumpla y execute assi,sin embargo de qualesquier clausulas,condiciones, y llamamiẽtos que en los dichos mayorazgos se contengá y sin embargo de qualesquier leyes y derechos,que en fauor de los hijos mayores pueda auer, y ellos puedan pretender,porq̃ en quanto a effecto desto de nuestro proprio motu y poderio real absoluto , los reuocamos y damos por ningunos,[g] y de ningũ valor y effecto,quedando en su fuerça y vigor, quanto a todo lo de mas.

GLOS. I.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 Maioratus & primogenium introductum est ad conseruationem domus familiæ, & agnationis.
Conditio arma & insignia portandi est iusta & seruãda, ibidem & num.4.
2 Conditio cognominis assumendi & portandi arma, si non adimpleatur, maioratu priuatur quis post requisitionem anno elapso & numero.5.
3 Conditio arma inhonesta deferendi non est seruanda.
6 Armis seu insignibus memoria hominũ cõseruatur.
7 Maioratus an inducatur si testator alicui reliquerit bona, ita vt deferat eius insignia?
Arma defert hoc in regno non solum primogenitus, sed cæteri omnes agnati, ibidem.

a *Y la fama dellos y de sus linages se ha diminuydo.* Nota legem singularem clare probantem famam, nomen, & insignia conditoris maioriæ conseruari propter vinculum maioratus: ius enim primogenituræ introductum est ad conseruationem domus familiæ, & agnationis, vt voluit Soci.consil.47.numero.6.libro.3.& Paul.Parisi.consil.72.numero.81.libr.4.Tiraquell.de iure primigeniorum quæst.71.numero.2.Moli.lib.2. de Hispa.primoge.capit.14.in princ.& numero, 46. & alibi sæpe. Ex quo non iniuria statutum est, validã esse conditionem, quod hæres cognomen testatoris assumat, armisque & insignibus eius vtatur, aliâs bonis priuetur, & alij applicentur ex notabili decisione iurisconsulti in.l.facta.§.si in danda versi.si verò nominis ferendi conditio.ff.ad Trebelli. idem in donatione statuitur in.l.hoc iure.§.vlt.ff.de dona.& ita in facti specie responderunt Soci.consil.259.numero.3.lib. 2.Deci.consil.273.numero.2.Alciatus lib.9. Parergõ iuris.c.16.nu.3.Tiraquell.in lege.5.connubiali numero.27.Hierony.Grattus consilio.5.libro.2.numero.
2 77.78.&.79. [Vbi probat omni commodo priuandum esse, qui hanc conditionem non adimplet, Moli. d.lib.2.cap.14.numero.10.cum sequen.& numer.20. Idemque esse si per modum hoc onus iniungatur. l.si hæres.ff.de cond.& demonstra.notatur in.l.1.&.2.C. de his quæ sub mo.vel cond.fiunt Alex.consil.102.lib. 1.Corne.consilio.211.libro.1.Moli.vbi supra nume.23. quod potissimum obtinet, quando modus ille respicit fauorem vel honorem testatoris, vel alterius, secundum Bart.& Paul.in.l.2.§.fi.ff.de dona.in.l. Titio vsufructus in princip.ff.de condi.& demonstra.
3 [Sinuero maioratus constituatur sub conditione, vt deferantur arma seu insignia inhonesta, ea conditio reijcitur firmo manẽte maioratu. d.l.facta.§.si sub cõditione vbi gloss.& Paul.ff.ad Trebelli. Grego. Lupi in.l.3.titulo.4.part.6.Ferdinand.Vazquez de successionum creatio.§.10.numero.170.Moli. vbi supra nu.
4 25. [Vbi autem testator præcepit, vt successores maioriæ eius cognomen, & arma seu insignia assumerẽt, aliâs maioratu priuarentur, est iustissimum præceptũ ad conseruationẽ honoris & memoriæ ipsius, cõtinetque iustissimã causam, atque ideo obseruandũ esse ad vnguẽ, consuluit Math.Felici.de Perusio inter consilia Paul.Castr.cõs.259.nu.4.&.5.li.1.Paul.Paris.latissimè cõs.19.nu.28.29.36.37.&.38.& seq.li.2.Guill.Benedi.in rep.c.Raynutius in verbo Raynutius.nu.44 & seq.& verbo si absque liberis.2.nu.25.Guido Papę q.251.&.467.Boeri.decis.146.nu.6.& alij nu.1. citati, Marcus Salon Burgen. in proœmio legum Tauri nu.
5 me.24. [Subditque nu.25.authoritate Pauli Castr.cõsil.396.lib.1.in fi.hoc onere seu præcepto deferendi arma seu insignia testatoris non adimpleto portionem sub dicta conditione relictam iudicis monitione præcedente, annoquè elapso, & non ante amitti, & cohęredi applicari, vt in auth.hoc amplius. C. de fideicõ. vbi docto.examinant an sint hęc vera, quòd lapsus animi exigatur, & an possit mora purgari, & melius cæteris Moli.vbi supra à num.14.vsque ad.24. vide cũ.
6 [Quodque insignis seu armis memoria conseruetur familię & agnationis, probat Ancarra.cons.113.col.2. & Roma.singul.474.Ioan.de Anan.cõs.86. prope finem Marcus Salon. d.proœmio nu.23. per text. in.l. legata in fi.ff.de admi.rer.ad ciui.per.&.c. non vllis de Iudę.l.Basilicam.C.de operi.publi.l.1.C.vt nemi.licere.sine iud.auth.signa rebus impone.& ibi docto. & Moli.d.c.14.nu.6.probatur in.l. Quintus.§.ad authoritatẽ.ff.de annuis lega.& in lege ista, quę hoc expresse decidit, vt dixi supra nu.1. [Sed an ex huiusmodi
7 præcepto deferendi arma, & insignia, indicatur maioratus: Guido Papæ.q.467.& Guill.Bened.in.c. Raynutius in verbo Raynutius nu.46.& in verbo in eodẽ testamento relinquens.1.nume.174.dicunt induci, eo quòd huiusmodi insignia apud primogenitum esse oporteat, secundum Bald.in.l.1.column.1. C. pro socio cui assentitur Pet.de Vuald.de duobus fratribus 11.part.q.11.& Guiller.de Monte de successio. regum cartha.3.in.1.&.3.q.Tiraque.de primogenijs in præfatio.numero.134.& de nobilitate cap.6.numero.17. quo in loco de his armis copiose tractat post Bart.in tract.de insigni.& arm.& Cassanc.in catalogo.1.par. consi.20.& sequen. De quo tamen dubitat Marcus Salon in.d.proœmio legum Tauri nume.28.eo quòd in his regnis non tantum primogenitus, sed & cęteri filij arma & insignia suę agnationis & familię deferunt. Quod ego non nego, sed nihilominus censeo veram esse opinionem Guidonis & Guillermi & sequacium, quod per hoc præceptum cẽseatur inducta maioria, eo q hoc in regno aliâs conseruari cognomen, & insignia seu arma prædecessorum non potest commodé, nisi bona vinculentur titulo maioriæ, & hęc est cõsuetudo, & mos in hoc regno, quæ consuetudo in his maioratibus potissimùm attenditur, & iuxta eã omnia sunt metienda, vt singulariter probat vir consumatissimus dom.Dida.Couarru.libr.3.resolutio.c.5. Et nos quoque cũ sequuti aliquid diximus supra eodem.l.1.gloss.7.& hanc sententiã probat Moli.d.lib.2. cap.14.nu.7.& lib.1.cap.5.nu.34.

GLOSS. II.

1 Maioratus plurimas adfert vtilitates & commoda reipublicæ.
Commendatarij Indorũ plures suis alunt expẽsis, ibid.
2 Maioratus successor fratres suos cõgruè alere tenetur, nisi bona habeant vnde ali possint.
3 Maioratus possessor alere an teneatur fratres suos, an verò mater dices,

En

b *En los quales muchos de sus parientes y criados y otros hombres hijos dalgo se acostumbran mantener e sostener.* Nota vtilitatem maximam, quæ ex his maioratibus resultat, aluntur siquidem plures, cùm cognati, tum amici viri nobiles, expẽsis primogenitorum: quo qui dem refugio carerent, si maioratus non conseruarentur. Prout & fieri videmus in his Indiarũ regnis apud commendatarios, namque plurimi nobiles sustentantur & reficiuntur, quod vtilissimum est reipublicæ, vt Hispanorum multitudine Indi cõprimantur, neuè aduersus eos bellum mouere audeant, atque ex propria [quod summè optant] expellant patria. [Hinc fit
2 vt primogenitus maioratus successor fratres suos alere teneatur, vel bona aliqua eis assignare, quibus possint honestam vitam ducere, habita personarum & facultatum ratione, vt argumen. l.1.ff.de tutellis & ratio. distrah. tenuerunt Ioann. Andr. in regula sine culpa de regu.iur.lib.6. in mercurialibus, idem Ioan.And.& Panor.in cap.licèt de voto Guido Papæ decis.476.&.487.Soci.cons.47.colu.2.lib.3.Tiraq. alios plures citans de primogenijs.q.4.numero.33.& sequ.Moli.li.2.de Hisp.primog.cap.15.numero.56.cũ seq. Limita, nisi habeant alia bona, vnde se alere possint arg.l.siquis à liberis.§.sed etsi filius. ff.de libe. agnoscen. vt ipse Tiraq.probat numero.35.Cin.in.l.alimenta, C.de nego.gest. [Vbi hoc procedere ait, etiam
3 si matrem habeant diuitem fratres primogeniti qui in maioria succesit, atque ita fuisse in praxi obtentum in cancellaria Pinciana attestatur Antonius Gomez in.l.40.Tauri numer.75. Ipse tamen tenet contrariũ, imo quòd ad matrem diuitem hoc onus alẽdi liberos transeat, camque communem sententiam esse attestatur plurimorum authoritate, ad quem recurrite, & Moli.d.li.2.cap.15.numero.68.

GLOSS. III.

1 Nobilibus regnum defenditur.
Reipublicæ expedit ciues habere locupletes, ibidem.
2 Reipublicæ interest domos conseruari & augeri.
3 Reipublicæ damnum obuenit, si domus nobilium non conseruentur & augeantur.

c *Daño y perjuzio destos nuestros reynos.* Nota quod nobilibus regnum defenditur, nobiles hic diuites appellat, de quo in sequenti scholio dicemus: nec mirum hoc videri debet cùm reipublicæ expediat ciues habere locupletes, vt in auth.vt iudi.fine quoquo sustrag. §.1. resplẽdet enim respublica quando præstat subditis
2 ditioribus, vt in.§.1.in auth.de defenso.ciuita.&.§.1. in auth.vt om.obed.iudi.prouin. [Interest etiam rei publicę, vt sua cuique domus cõseruetur, & augeatur neque enim solum nobis diuites esse volumus, sed liberis, propinquis, amicis, maximeque reipublicæ, singulorum enim facultates & copię, diuitię sunt ciuitatis, vt eleganter astruit Tiraq.de iure primigeniorum
3 q.24.numero.12. [Si igitur domus nobilium non conseruantur, incommodum maximum huic regno obuenire nemo dubitat, vt in hac lege scribitur.

GLOSS. IIII.

1 Nobilitas vt in regnis conseruetur regibus expedit.
2 Nobilitas non solum genere sed diuitijs constat.
Nobilitas nil aliud est quàm inueteratæ diuitiæ, ibidem.
3 Maioratus possidentes nobiles in Hispania reputantur,
Nobilis dicitur quem vulgus & communis hominũ æstimatio nobilem reputat, ibi.
4 Primogeniti nobiles sunt iuxta consuetudinem & reputationem.

d *Por la honrra y conseruacion de la nobleza y caualleria de sus reynos: y que en nuestros tiempos sea antes acrescentada que diminuida.* Nota regibus expedire, vt nobilitas generosorum & diuitum in regno conseruetur & augeatur, idem probatur in.l,1.tit.10.de donatio.infra
2 hoc libro. [Nobilitas igitur non solum genere, sed diuitijs constat, vt videre licèt apud Tiraq.de nobilitate cap.3.in principio, & tum potissimum cùm diuitiæ sunt antiquę à maioribus acceptę: nam vt Diuus Hierony.ad Helbidiam ait, nobilitas mũdi nil aliud est quàm inueteratę diuitiæ, idẽ è Nostris dixit Pet. à Bellaper. in. l. humilem in fine. C.de incęst. nup. & Alueri.in rub.ff.de vulga.nume.95.Aristo,lib.Politico.4.capit.8.&.lib.5.cap.1,Guido Papę singul.785. Tiraq.alios referens de nobilitate.cap.3.numero.8.&.
3 9.& sequ. [Et in Hispania vt plurimum nobiles dicuntur primogeniti qui maioratus possident, atq; eò nobiliores, quo maiores redditus habent: & ore quod aiunt pleno æquites aurati ab omnibus appellantur. At is dicitur nobilis, quem vulgus & communis hominum æstimatio nobilem reputat, vt voluit Din.cõs. 11, Alberi.1.par.statutorum q.137. Lucas de Pena in.l. mulieres col.3.vers.nono ex cõmuni opinione. C. de dignita.lib.12.& ibi Bar.& Plat. Ripa lib.2.respõsorũ cap.26.numero.9.Fran.Curti.Senior conf.18.vbi plus dicit quod ad probandam nobilitatem non sufficit dicere, quem esse nobilem, sed quod talis vulgo reputatur, tanquam scilicet nobilitas ex sola vulgi opinione pendeat, Tiraq.de nobilita.cap.10.numero.6.& se-
4 quen.vbi plura similia congerit. [Ex quo Tiraq.ipse non sine ratione cõiũxit tractatum nobilitatis & primigeniorum, quandoquidem apud omnes ferè gentes primogeniti nobiles reputantur, vt in cap.vlt.de nobilitate numero.115. & in præfatione de iure primigeniorum in principio.

GLOSS. V.

1 Maioricatus leges & conditiones per principẽ tolli et immutari possunt per legem generalem.
Maioratus duo magni redditus nõ concurrere possunt in eadem persona, ibidem.
2 Princeps an possit dominium auferre sine causa,
Princeps dominium ex causa auferre alicui potest sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

dato bono cambio non alias:

3 *Princeps per legem generalem potest alicui ius quæsitũ auferre etiam si damnum non resarciatur ei.*

4 *Maioratus leges & conditiones cum licentia regis facti an possint per principẽ immutari aut tolli? & quod ex causa publicæ vtilitatis, ibidem.*

5 *Maioratus sine regis licentia facti à priuato leges & conditiones an possit princeps immutare vel tollere, cum causa vel sine ea.*

6 *Primogenitus in vita patris habere dicitur spem certam & inuariabilem succedendi in maioratu, Spes quid operetur? remissiue, ibidem.*

Succeda solamente enel vno delos tales maioraz gos, enel mejor y mas principal. qual el quisiere escoger. Ex lege ista deducitur, principem posse maioratus leges & substitutiones aliasque clausulas eius per legẽ generalẽ immutare, quod expressim voluit Ioan. Lup. in repe. rub, de don. int. vi, & vx. §. 69. num. 13. Nam videmus hîc excludi primogenitum, admittique secundo genitum contra leges maioratus, quoties duo concurrunt, alter viri & alter vxoris, nam primogenitus succedet
2 in vno, quem elegerit, & secũdo genitus in alio, [Sic & licet princeps non possit auferre dominium alicui sine causa vt in l. Lutius. ff. de euictio. & in l. itẽ si verberatum. §. 1. ff. de reiuendi. l. quod semel. ff. de decret. ab ord. faci. nec cum causa nisi dato bono cambio. l. 1. C. ex qui. cauſ. ſerui pro præm. lib. accip. l. venditor. §. si conſtat. ff. com. prædi. l. 2. tit. 1. par. 2. l. 31. tit. 18, par. 3. quod latè probat Iaſo. in l. Barbarius ſuper glo. in verbo multo magis. de offi. præto. & in l. 1. ff. de legi. & omnium latiſsime Feli. in cap. quę in eccleſiarum numero. 33. & pluribus ſeq, de conſtitu. Aimon Sabilli. conſ. 135, numero. 17. & conſ. 241. numero. 12. 13. & 20.
3 [Per legem autem generalẽ bene poterit auferre ius quibuſcunque perſonis queſitum ſecundum Bar. in. l. toties. §. 1. ff. de pollicita, & conſ. 172. numero. 1. Aimõ Crau. conſ. 135. numero. 30. etiam ſi damnum non reſarciatur ſecundum Alex. conſ. 190. numero. 17. libr. 2, & Deci. in cap. quæ in eccleſiarum numero. 21. de cõſtitu. dixi in dialogo relatoris. 4. part. capit. 12, numero. 2. & 3. Si in dominio iam quæſito hęc fieri poſſunt, multõ ergo magis in ſpecie noſtra, quippe cum nullum ſit ius quæſitum primogenito, qui natus non erat tempore
4 quo lex iſta condita fuit. [Cæterum principi non licet per reſcriptum maiorię leges & ſubſtitutiones ſine cauſa legitima immutare, nec in maioratu contenta corrigere aut emendare, etiam ſi donatione à principe facta vel licentia ab eo obtenta maioratus muniatur, vt reſpondit Paul. Caſtr. conſ. 164. numero. 5. & 6. lib. 2. & Deci, conſ. 468. colum. pen. & 498. numero 19. Soci. Iunior. conſ. 108. num. 3. lib. 2. Ferdi. Vazqu. in lib. de ſucceſ. creatio. §. 1. numero. 29. & 32. Marcus Salon Burgen. in prooemio legum tauri num. 331. vbi ex cauſa vtili reipublicę hoc fieri poſſe affirmat, prout in ſpecie noſtra, quod verius eſſe cenſeo, quamuis dom. D. Couarru. lib. 3. reſolu. cap. 6. in principio. hęc fieri poſſe aſſerat abſque vlla cauſa, quando ex priuilegio vel licentia regis maioratus factus fuit. quod
5 etiam improbat ferd. Vaz. d. §. 1. num. 32. & Moli. lib. 4. de Hiſp. primog. capi. 3. numero, 10. [In alijs verò maioratibus abſque regis licentia factis reſoluit ibidem, D. Couarr. nume. 5. & deinceps, non poſſe principẽ maioratus leges vel conditiones tollere nec mutare per. l. ſi teſtamentum. C. de teſtam. vbi princeps non poteſt teſtamenta euertere vel mutare, nec donationes priuatorum, vt in. l. ſi donatione. C. de reuocand. dona. Deci. conſ. 468. numero. 18. & alijs rationibus ab eo adductis & per Marc. Salõ. in. d. prooemio legum Tauri numer. 327. & ſequentibus, ex cauſa tamen publicę vtilitatis hoc ei licebit facere, vt ibi reſoluunt, & Ferd. Vazq. d. l. 1. numer. 29. &, 32. Moli. d. li. 4. cap. 3. numero. 7. & præcedentibus. [Quoniã ſpes ſuccedendi in maioratu quam habet primigenitus eſt
6 inuariabilis immutabilisque, & conſiderabilis, etiã in vita poſſeſſoris, vt in. l. 40. Tauri in fi. & optimè probat Tiraq. de iure primigeniorum. q. 21. numer. 7. &. q. 40. numero. 66. &. 93. & ſequen. & de legibus connubiali. gloſſ. 2. numero. 39. & ſeq. vbi plurima de ſpe congerit. Mar. Salon in. d. prooemio legum Tauri numero. 332. &. 333. tali ergo ſpei princeps præiudicare nequit, niſi ex cauſa publicæ vtilitatis prout in ſpecie legis noſtrę.

GLOSS. VI.

1 *Fœmina an ſuccedat in regno, ducatu, vel commitatu non feudali iure communi Romanorum?*

2 *Fœmina maſculis deficientibus ſuccedit in regno Hiſpaniæ iure noſtro regio.*

3 *Fœmina ſuccedit in maioratu maſculis deficientibus eiuſdem gradus, quamuis non deficiant in remotiori gradu,*

4 *Fœmina ſuccedit in commendis Indorum maſculis deficientibus.*

5 *Fœmina ex natura feudi nõ ſuccedit in feudo, licèt maculi deficiant, iure communi & regio,*

6 *Fœmina ex conſuetudine ſuccedere poteſt in feudo vel in feudo ligio,*

7 *Fœmina & ſi ex pacto vel conuentione poſsit in feudo ſuccedere, hoc intelligi oportet maſculis deficientibus non alias,*

Fœmina ſuccedit in maioratu etiam ſi maſculus eiuſdẽ gradus non deficiat, quoties pater eorum duos poſſidebat maioratus magni redditus, qui iure regio apud vnum eſſe non poſſunt, ibidem,

f *Y ſi aquel hijo o hija muriere dos hijos, o hijo e hija.* Solet dubitari, an fœmina ſuccedat in feudo, regno, vel maioratu? & videtur ſuccedere non poſſe vt in. c. dilecti de arbi, & in. l. fœminę. ff. de reg. iur. l. 3. §. corporalia ff. de mune. & hono. quod in ſpecie probãt Ioã. And. Anto. Ancarra. & Collecta. in cap. ſignificauit de reſcript. cum concord. per Mar. Salonẽ traditis in prooemio legum Tauri numero. 41. verſi. denique & numero. 42. Tiraqu. de iure primog. q. 10. numero. 12. Paul. Pariſ. conſ. 72. numero. 75, libr. 4. & ſeq. & numer. 100

contra

cõtrariã tamẽ ſententiã, imo quòd fœmina iure communi in regno ſuccedat & in cõmitatu vel alia dignitate non feudali maſculo deficiente tenent Holti. Ioan. And. & Abb. in. d. capit. dilecti de arbitr. & ibi Ancarr. per tex. in capit. dilecta de maiori. & obedi. Card. & Abb. in. d. cap. ſignificauit de reſcrip. Deci. in. d. l. fœminę colum. 1. ff. de reg. iur, & in conſ. 413. ad fi. &. 269. &. 498. numero. 21. & alibi ſepe Alex. conſil. 1. numero. 24. lib. 5. & conſ. 14. num. 12. eo. libr. Corne. conſ. 16. in fi. lib. 1. Iacobi. de San. Geor. in. l. cum antiquioribus ad fi. C. de iure delibe. Purpu. in rub. ff. de offi. aſſeſſo. numero. 62. Ioan. Cirier de primogenitura lib. 1. q. 19 Gozad. conſ. 8. numero. 16. & ſeq. plures citans concor. Marcus Salon. d. prooemio legum Tauri numero. 56. & ſeq. Anto. Gomez in. l. 40. Tauri nu. 8. Moli. li. 3. de Hiſp. primog. capit. 4. numero. 5. dixi in
2 dialogo relatoris. 4. par. cap. 7. numero. 1, & ſeq. [Et iure regio indubitabile eſt, fœminam in regno ſuccedere maſculis deficientibus. l. 2. ti. 15. par. 2. l. 9, ti. 1. ead. par. l. 2. tit. 18. par. 3. l. 4. tit. 4. ead. part. 3. l. 1. tit. 3. de homagio nouo regi faciendo ſupra li. 2. [In bonis autẽ
3 maioratus ſeu primigenij, fœmina ſuccedit deficientibus maſculis eiuſdem gradus, quamuis maſculi in remotiori gradu non deficiant, niſi contrarium fuerit diſpoſitum in conſtitutione, maioriæ ſecundum Bal. in. l. in multis. ff. de ſtatu. homi. quem plerique ſequũtur. Roma. conſ. 98. loquens in bonis maioriæ ex clauſula regis Enrriqui, ab ipſo Enrriquo donatis, idem voluit Ioan. Lupi in rep. rub. de dona. int. vi. & vxo. §. 69. numero. 24. 25 &. 26. Tiraq. alios plures citans de iure primigeniorum. q. 10. numero. 19. &. 20. licèt num. 25. anceps fuerit, id tantum affirmans, hoc proculdubio procedere, vbi conſuetudo ita fuerit interpretata, Curti. Iuni. in tracta. feudorũ. 3. par. q. 15. &. q. 18. Guil. Bene. in rep. cap. Raynutius de teſtam. in verbo in eodem teſtan. to. 1. numero. 173. Bal. conſ. 275. numero 6. lib. 2. Curti. in. d. tract. feudo. 2. par. q. 1. limi. 15. dom. D. Couarr. lib. 3. reſolu. capit. 5. numero. 5. verſi. rurſus ſeptimo, Marcus Salon Burg. in prooemio legũ Tauri nu. 66. & ſequen. vbi hoc pluribus rationibus defendit & nuncupatim numero. 119. 120. 121. &. 122. vbi hãc diſtinctionẽ facit, & pluribus probat authoritatibus.
4 Moli. lib. 3. de Hiſp. primog. cap. 4. numero. 4. [In cõmendis Indorum idem fieri cernimus, vt in conſtitutionibus & Indiarum legibus & prouiſsionibus continetur, filia enim ſuccedit in defectum filiorum. [In
5 feudis autem aliud ſtatutum eſt, ex eorum quippe natura fœmina non ſuccedit, licèt maſculi deficiant cap. 1. §. & hoc autem, de his qui feud. dare poſſ. capit. 1. de ſucceſsione feud. l. 6. tit. 26. de feudis part. 4. Bald. in. l. quoties numero. 7. C. de ſu. & leg. hæred. Paul. Pariſ. conſ. 4. numero. 2. &. 3. & conſ. 21. numero. 1. lib. 1. Ripa in conſ. 1. numero. 69. lib. 1. cum pluribus concordan. à Petro de Ducñas traditis in regula. 309. [undecim rationes huius ſententię tradit Bal. in. d. l. quoties num. 7. & Iaſo. in. l. ſi quis id quod numer. 12. ff. de iuri, omnium. Caſſan. in conſue. Burgund. rub. 3. §. 5, fol. 112. col.
6 1. numero. 28. [Hoc tamen fallit, quando ex conſuetudine fœmina ſuccedit in feudo, vt in regno Siciliæ. c. 1. de feu. ſucc. Fab. in auth. ingreſſi. C. de ſacroſ. eccle. Aluaro. in c. 1. §. & quia vidim⁹ poſt And. de Iſer. ibi
dem, qui feud. dare poſſ. Iaſo. in. l. de quibus numero 64. ff. de legi. Marc. Salon in prooemio legũ Tauri numero. 87. cum pluribus concor. per Petr. de Dueñas traditis in. d. regula. 309. limi. 1. Fallit etiam in feudo ligio Specul. in tit. de feudis. §. quoniam verſic. 21. & ibi Ioan. And. Alex. conſ. 30. numero. 3 li. 1. Pet. Dueñas addens concordã. d. regula. 309. limi. 4. vbi refert alias
7 limitationes ad eum recurrito. [Et licet in feudo ſuccedant ex partiũ conuentione maſculi & fœminæ, id ita accipiendum eſt, vt maſculis deficientibus fœmina admittatur, non aliàs, vt in cap. 1. §. quinetiam, epiſcop. vel abbatem in lib. feudorum, Couarr. in. lib. 3. reſolu. cap. 5. verſi. ſeptimo. hic autem etſi maſculus adſit, fœmina eiuſdum gradus admittitur ad alium maioratum, in quo primogenitus ſuccedere non poteſt propter huius legis prohibitionem, quod eſt notabile.

GLOSS. VII.

1 *Princeps de plenitudine poteſtatis non poteſt per. l. vel reſcriptum ſine cauſa publicæ vtilitatis maioratus clauſulas mutare.*

2 *Princeps ſine cauſa non poteſt vti plenitudine poteſtatis.*

3 *Princeps non poteſt eius vel alienos contractus tollere, vel alia quæ iure gentium ſunt conſtituta de plenitudine poteſtatis, niſi ex cauſa publicæ vtilitatis etiam cum clauſula non obſtante, & nu. 5.*

4 *Clauſula ex certa ſcientia & motu proprio clauſulæ de plenitudine poteſtatis æquiparatur.*

5 *Clauſula derogatoria legum vel nõ obſtante an debeat eſſe ſpecialis, an ſufficiat eſſe generalem.*

6 *Fœmina per principem an poſsit per reſcriptum habilitari ad ſuccedendum in feudo in præiudicium agnatorum?*

7 *Princeps an poſsit fœminas ad ſucceſsionem feudi admittere vel ad ſucceſsionem maioratus.*

8 *Princeps quid poſsit in his quæ ſunt de iure poſitiuo, et quid in his quæ ſunt iuris gentium, quid in quæſitis & quid in quærendis.*

g *De nueſtro proprio motu, e poderio real abſoluto los reuocamos y damos por ningunos.* Nota legem iſtam. Principi non licere contractus vel teſtamenta priuatorum reuocare, vel in eis contenta immutare, etiam de plenitudine poteſtatis, niſi ex cauſa publicæ vtilitatis. Nec cauſa hæc ſufficiet niſi clauſula motu proprio vel de plenitudine poteſtatis reſcripto vel legi adijciatur.
2 [Non enim licet principi abſque cauſa vti plenitudine poteſtatis, & reuocare ea quę iure gentiũ cũpetũt, vt notant interpretes in. c. innotuit de electio. & in. l. bene à Zenone. C. de quadric. præſcrip. Aimon Crauette de antiqui. tempo. par. 1. ſectione non ommitto numero. 5. & per totam ſectionem Couarru. libr. 3 reſolu. cap. 6. numero. 8. contra Paul. Caſtr. in. l. ſi teſtamentum. C. de teſtam. [Princeps ſiquidẽ non poteſt
3 eius

Universidad de Deusto
Biblioteca

eius contractus vel alienos tollere, vel alia quę iure gẽtium sunt constituta, etiam de plenitudine potestatis. Nec hoc in specie vllius erit momenti clausula ex certa scientia, vel ex plenitudine potestatis, nisi publicæ vtilitatis causa, vel alia legitima secundum Bal. in l. qui se patris numero. 13. &. 14. C. vnde libe. Paul. in l. digna vox. C. de legi. quę communis est sententia tenet Fel. in cap. quę in ecclesiarum num. 33. de constitu. versi. secundum verò membrum, idem voluit Socin. cons. 87. num. 13. lib. 3. & cons. 59. num. 3. eod. li. Deci. cons. 410. num. 21. & 22. & cons. 689. colu. 2. Curt. Iun. cons. 138. num. 5. Paul. Paris. cons. 1. num. 87. lib. 1. Tho. Gram. decisio. 65. num. 27. Anto. Rub. cons. 138. colu. 2. Alciat. regula. 3. præsump. cap. 8. nume. 5. &. 6. cum concordantijs in eius additione traditis, Carol. Ruy. cons. 71. num. 37. & num. 3. fulgo. cons. 143. colu. 2. Mar Salon Burgen. in prœmio legum Tauri num. 366. &
4 367. dom. D. Couarr. lib. 3. resolu. capi. 6. num. 8. [Dixi clausulam ex certa scientia nullius esse momenti, quia hęc clausula alteri de plenitudine potestatis comparatur ex sententia glos. in cap. ad hęc de rescrip. cũ alijs ibi per Modernos congestis, idem voluit Deci. in l. in testamento nu. 13. C. de testa. mili. Paul. Paris. cons. 3. num. 78. lib. 4. vbi plurima congeruntur circa hanc clausulam ex certa scientia, Alber. Brun. cõs. 1. num. 74. Iaso inter eiusdem Bruni consilia feudalia cons. 8. num. 62. Molin. li. 2. de Hispa. primog. capi. 7. num. 17. Idem etiam operatur clausula motu proprio quod & plenitudinis potestatis secundum Alex. cõs. 33. lib. 5. Barba. cons. 27. lib. 2. & cons. 13. colum. 8. libr. 3. Hippo. Marsi. in l. de vno quoque num. 24. ff. de re iudi. Paul. Paris. cons. 5. num. 119. lib. 4. & cons. 15. nu. 64. lib. 2. versi. & talis clausula vbi plura congregat & cons. 1. numero. 68. lib. 2. Dida. Perez in l. 6. tit. 12. lib.
5 3. ordina. col. 1201. [Nec in specie nostra aliquid operatur clausula derogatoria, nec clausula non obstante secundum Deci. cõs. 357. pungẽtẽ & increpantẽ Bal. in l. si testamentum in fi. C. de testamen. idem voluit dom. D. Couarr. d. cap. 6. numer. 9. lib. 3. resolu. Mar. Salon in. d. prœmio legum Tauri nume. 339. estque optimus tex. regni nostri in l. 1. 2. 3. 6. &. 8. & alijs tit. 3. de rescriptis supra libr. 4. Denique hę omnes clausulæ nihil operantur in prejudicium tertij ad auferendum ea, quæ sunt de iure gentium, nisi ex legitima causa, vt
6 & in hac l. probatur. [Verùm causa interueniente an necessaria sit derogatio specialis legum, an sit satis dicere, non obstante aliqua lege, quę sit in contrariũ? Et hoc vltimum esse receptum & in praxi admissum attestatur. d. Ant. Padilla prefectus senatui ordinum in l. causas num. 6. C. de transactio. contra glo. ibi, citatque Feli. alios citantem, in cap. non nulli de rescri. idem resoluit Paul. Paris. cons. 1. num. 83. & seq. li. 4. vbi id proculdubio procedere asseuerat, quoties in rescripto adest clausula, quod obstãtia pro expressis habeantur, ex doctrina scribentium in. cap. 1. de transactio. Feli. in. cap. nonnulli num. 22. & seq. de rescrip. cum pluribus concordantijs ab eodem Paulo Parisio
7 citatis. [Ex ista etiam lege expenditur, principem cũ causa posse fœminas filijs extãtibus admittere ad maioratum, prout hic cas admittit lex ista generalis. Atque idem fieri posse per rescriptum in prœiudicium agnatorũ, vt fœminę succedãt in feudis etiam sine causa respondit Curti. Iunior cons. 1. num. 23. & sequ. & in tracta. feudo. 3. par. q. 30. & Albert. Brun. cons. feuda. 1. numero. 33. vsque in fi. Ioan. Campetius in eisdem consilijs feuda. consilio. 2. numero. 29. 32. & sequen. Ioan. de S. Iuliana in eisdem cons. consilio. 3. numero. 6. &. 9. & deinceps, & Nicola. de Agatijs ibidem cons. 5. & quidam aduocati consistoriales in eisdem consilijs feuda. con. 6. Soci. ibidem cons. 10. num. 28. 29. & num. 10. 11. & seq. Hierony. Grat. cons. 4. num. 75. & cons. 9. num. 117. lib. 1. Deci. cõs. 269. nu. 8. & cons. 390. num. 10. &. 11. & cons. 498. num. 24. & sequen. & cons. 588. numer. 17. Aimon Sabilli. cons. 135. num. 22. & seq. Mari. Soci. Iunior cons. 76. nu. 131. & seq. lib. 3. Pau. Paris. cons. 2. nu. 34. & seq. lib. 1 & cõs. 4. num. 42. & seq. eod. lib. Ludo. Gozadi. cons. 8. nu. 41. &. 42. & cons. 9. num. 51. & Alcia. cons. 188. per totũ & ad expeditionem huius rescripti necessaria non est
8 citatio agnatorum, vt per eos late probatur. [Verum hęc ita intelligi oportet, vt princeps rescribens contra rigorem consuetudinis feudorum fœminas ab eorum successione excludentis, possit nimirum ex plenitudine potestatis eas non obstante consuetudine ad successionem feudi admittere in prejudicium agnatorum, atque ita procedat Curtij & sequacium sentẽtia, quandoquidem hoc idem fieri possit per contrariam consuetudinem, vt in glo. prœceden. probauimus nu. 5. &. 6. Nimirum ergo si per rescriptum principis fieri non prohibeatur, vt ex doctoribus superius citatis expenditur, maximè ex cõs. feudali. 11. Ioãnis Campecij numero. 14. Cęterum si fœminæ prohibeãtur succedere in feudo vel maioratu per contractũ, vel testamẽtũ, vel ex connẽtione inuestituręq; nõ poterit princeps eas leges vel conuentiones tollere, & fœminas habilitare in prœiudicium agnatorum, non vrgẽte causa aliqua publicæ vtilitatis, vt constat ex respõso eiusdem Curtij Iunioris cons. 138. num. 8. & ex omnibus supra citatis num. pręcedenti, quibus assentitur Soci. cons. 7. feudali, non enim potest princeps mutare contractus sine causa cap. 1. vbi docto. extra de proba. Iaso. in eisdem cons. feuda. cons. 8. num. 26. 28. 33. &. 35. in fi. Soci. in eisdem cons. cons. 10. num. 28. &. 29. &. 30. ita etiam explicat dom. D. Couar. lib. 3. resolutio. cap. 6. num. 7. versi. sextum fundamentum, & Marc. Salon Burg. in prœmio legum Tauri num. 342. Ferdin. Vazq. Menchaq. lib de successionum creatione. §. 1. num. 30. Greg. Lupi hoc idem voluit in maioratu [quòd princeps non possit sine causa fœminas admittere ad successionem cõtra prohibitionem instituentis per contractum vel testamentum factum, quamuis fateatur contrarium in testamenti prohibitione esse de iure verius] in l. 3. tit. 13. in glo. magna col. 8. versi. succedit tamẽ pulchra quęstio, par. 6. [Ex superius traditis expenditur vera & communis resolutio, quòd princeps in his quæ sunt iuris positiui potest sine causa] prœiudicium inferre iuri nondum quęsito, sed quærendo: vt in iure adeundi, & successionis feudi ex consuetudine, nõ autem iuri quęsito vel quærendo ex pacto, contractu,
9 vel testamento, nisi ex causa publicæ vtilitatis, & tũc ex plenitudine potestatis, vel per legem generalem, vt hîc statuitur, vel per rescriptum, vt ex superius traditis

satis superq; cõstat, & traditur per Tiraq. de nobilitate. c. 37. nu. 140. & Domi. à Soto li. 4. de iusti. & iu. q. 6. art. 4. Tho. Grã. decis. 67. nu. 9. Caye. in tract. 17. q. c. 12. Card. à Turrecre. in. c. venatoribus. 86. distinct.

LEY. VIII.

¶ *Como en los bienes de maiorazgo passa al successor llamado la possesion ciuil y natural.*

¶ *Ley. 45. de Toro: año de. 1505.*

¶ Mandamos que las cosas que son de mayorazgo, ahora sean villas o fortalezas, o de otra qualquier qualidad que sean, muerto el tenedor del mayorazgo, luego sin otro acto de aprehensiõ de possesion, [a] se traspase la possesió ciuil, [b] y natural en el siguiente en grado, que segun la disposicion del maiorazgo debiere succeder en el: [d] aunque aya otro tomado la possesió dellas en vida del tenedor del mayorazgo o el muerto: [e] o el dicho tenedor le aya dado la possesion dellas. [f]

GLOSS. I.

1 *Lex ciuilis an inducere possit, vt possessio alicui quæratur absque vllo actu apprehensionis vero vel interpretatiuo & nu. sequent.*
2 *Possessio acquiritur per actus interpretatiuos, vt cõstituti & reseruationis vsusfructus.*
3 *Possessio quòd quæratur ministerio legis statuti, vel cõsuetudinis absque vllo actu fieri potest nu. 4. et seq.*
5 *Lex an valeat, qua expresse cauetur vt quæratur possessio absque vllo actu? & deinceps.*
Dominium quæritur ipso iure absque apprehensione vel traditione pluribus casibus, ibidem.
6 *Lex possessionem transferens absque vllo actu ita tolerari potest sicut quæ per actus fictos cõstituti & similes transferentes eam tolerantur.*
7 *Lex ciuilis quomodo possit disponere super iure naturali & gentium?*
Legis nostræ appensio, ibidem.
8 *Possessio dupplex est ciuilis & naturalis.*
Possessio an sit iuris vel facti? ibidem.
Possessio acquiritur corpore & animo, ibidem.
9 *Possessio ciuilissima vt queri possit absque vllo actu fingit lex traditionẽ interuenisse, quæ nõ interuenit.*
10 *Possessio ciuilissima successori maioratus ipso iure quæsita mortuo possessore uera possessio est nõ ficta.*
Fictioni locus non est in his quæ iuris sunt, sed in his quæ sunt facti, ibidem.
Lex nostra appenditur, ibidem.
11 *Fingitur à lege quod factum est, esse insectã & quod non est factum, factum fuisse quoad iuris effectus.*
12 *Lex denique et. l. seq. ff. ex qui. caus. maio. explicatur.*
Fictio inductiua cadit super facto, & quid in translatiua, ibidem.
Fictio contra veritatem facti fit quoad effectus iuris inducendos, ibidem.
13 *Fictio inductiua quomodo procedat in his, quæ habẽt mixturam iuris & facti.*
Legitimus filius esse fingitur propter bonam fidem alterius ex cõiugibus & quomodo hoc intelligatur, ibi.
14 *Lex non potest facta naturalia verè mutare, sed quo ad effectus iuris ciuilis potest super eis fingere.*
Lex. 2. ff. de vsuf. ear. rer. quæ vsu consu. optime explicatur ibidem, & nu. sequen. maxime. nu. 20.
Vsusfructus est iuris & à iure ciuili inuentus, ibidem.
15 *Vsufructus pecuniæ & rerum quæ vsu consumuntur quomodo esse possit?*
16 *Vsufructus pecuniæ & rerum quæ vsu consumuntur quare quasi vsufructus appelletur.*
Pecuniæ vsus vel vsusfructus si legetur idem est, ibi.
17 *Ciceronis locus explicatus contrà Alciatũ.*
18 *Vsusfructus pecuniæ aduentitiæ quomodo ad patrisa mi. pertineat? num. 19.*
20 *Vsusfructus pecuniæ ius non est fictum sed verum, secus in ipso pecuniæ vsufructu.*
21 *Possessionis factũ hoc est, traditio vel apprehensio fingitur interuenisse, sed non ius ipsum possessionis.*
22 *Stipulatio iuris est, sed in ea fingitur quandoque factũ hoc est interrogatio & responsio.*
23 *Possessionis in acquisitione per actus interpretatiuos vt constituti & similes, quare lex eos actus requirat, et in specie legis nostræ nullus actus requiratur.*
Maioratus successor cui possessio quæritur ipso iure an possit postea animum declarare? ibidem.
24 *Possessio ciuilissima an quæratur infanti vel furioso.*
Lex supplere non potest defectũ naturalem, ibi.
Hæreditas infanti quæritur licèt animi declarationem aditio exigat, ibidem.
25 *Lex. 3. in principio. ff. de acq. posse. explicatur.*
Possessio earum partium fundi quæ corporaliter non apprehẽditur, fingit lex absque vllo actu vero vel interpretatiuo, quod fuerit apprehensa, ibidem.
Voluntas furiosi vel infantis per tutorem vel curatorem declaratur, ibidem.

a *Luego sin otro acto de aprehension de possesion.* Nota tex. singularem, quòd lex potest introducere, vt quandoque possessio acquiratur absque vllo actu apprehẽsionis vero vel interpretatiuo: & nõ modò ciuilis, verum & naturalis quoque, de quo erat magna controuersia inter doctores: quidam enim asserebant hoc lege fieri minime posse, vt pote cũ aduersetur iuri naturali,

Universidad de Deusto
Biblioteca

rali,quo actus naturalis apprehẽsionis exigitur ad acquirẽdã possessionẽ,vt in.l.1.in prin.&l.3.ff.de acq. poss.l.ea quę ciuiliter.ff.de acq.rer.domi.l.1.&.2. tit. 30.de acq.poss,par.3.At naturalia iura nõ potest mutare princeps per rescriptũ vel legẽ.§.sed naturalia in sti.de iure natu.gen.& ciui.& hunc naturę actũ legis dispositio inducere nequit arg.l.2.ff. de vsuf.earũ requę vsu cõsu. [Debet ergo interuenire ad translationẽ vel acquisitionẽ possessionis actus verus apprehẽsionis vel saltem interpretatiuus,veluti per constitutũ.l.quod meo.ff.de acq.poss. vel per retẽtionẽ vsufructus,vt in.l.quisquis.C.de dona.& alius similis,de quibus latẽ & bene agit Anto.Go.in.l.45.Tauri.vn de hęc lex sumpta fuit à nu.45.vsq; ad numerũ.95.Vt demus etenim dominiũ facilẽ acquiri absque vlla traditione,& non possessionẽ, vt in.l.cũ duobus, aliâs incipit,si fratres.§.idem respõdit. 2.ff.pro socio. l.47. ti.28.de acq.rerũ domi.par.3.l.cũ hęredes.ff. de acqu. poss.l.in rebus.C.de iure dot.Quare videtur per legẽ vel cõsuetudinẽ induci non posse, vt sine aliquo actu vero vel ficto apprehẽsionis possessio quęratur,quod & voluit Bal.in.l.1.in prin.nu.1.C.cõm.de lega. Ioã. Bap.à Castellio.in disputatione in cip.magnificus & excellẽs col.3.versi.3.etiã notabiliter,& Math. Affli. decis.Neap.239.prope finẽ,Fran.Aret.in.l.1.in prin. nu.23.ff.de acq.poss.Did.Segur.in.l.quẽadmodũ nu. 10.ff.eo.tit.Vbi tamẽ limitat hoc procedere, vbi lex vel statutũ expresse dixerit,quòd possessio in aliquo casu quæratur ipso iure absque aliqua apprehẽsione vera vel ficta,quãdoquidẽ princeps vel lex nihil possint cõtra ius naturale disponere sine causa, vt plenè traditur per Bar.& docto.in.l.1.ff.de constitu . pecu. [Verùm his nõ obstãtibus contraria sentẽtia, imo q lex vel statutũ aut consuetudo possit introducere q possessio naturalis aliquo casu quæratur absque vlla apprehẽsione vera vel interpretatiua,est cùm verior, tũ receptior,quã tenuit idẽ Bal.sibi,vt sæpe assolet,cõtrarius in.l.1.col.1.& ibi quoque Ang.C.de acq.poss. idẽ Bal.in.l.vlt.nu.8.C.de sacrosc.eccl.Ang.Imo.&cęteri in.l.qui vniuersas.§.itẽ quod mari.ff.de acq.poss. Pet.de Anca.in.c.1.in.2.notab.per illũ tex. quẽ dicit sing.extra de dolo & contumacia.Guill.Bene.in rep. c.Raynutius in verbo mortuo itaq; testatore.2.nu.71. & seq.extra de testamẽ.Fran.Rip.id asserẽs in cõsuetudine Frãcię qua mortuus saisit hęredẽ viuũ,li. 1.responsorũ.c.1.nu.80.Ant.Rube.in.l.nõ solũ.§.morte nu.57.ff.de no. op.nun. Lud. Rom.in.l.1.in prin.nu. 22.& ibi Claudi.nu.29.& Ripa nu.37.de acq.poss.hãc attestãtes receptiorẽ,& Iaso.in.l.1.nume. 7. C. com. de lega.Alex.cons.24.nu.2.li.3.Bertachi.in tracta. de episco.li.3.par.1.nu.78.Tiraq.aut quisquis is est,alios plures referens idẽ tenentes,in tracta.le morte saisit le vif in prefatio.declaratio. 6.num. 5.& sequẽtibus, vbi hanc sententiã verissimã & intrepidè asserit esse tenẽdã,Anto.Go,in.d.l.45.Tauri nu.11.& ibi Gom. Arias nu.7.&.8.hãc dicẽs cõmunẽ.d.D.Couar.lib.3. variarũ resolutio.c,5.nu.6.versi.cęterũ,Rode.Xua.in l.8.ti.de las herencias li.3.fori nu.15. & pluribus seq. Cassa.in consue.Burg.rub.7.§.1.cartha.237.col. 3.nu. 15. vbi plures enumerat casus, in quibus transfertur possessio absque apprehensione.Gre.Lupi in.l.6.glo, pen.tit.30.de aqui.posse.par.3.Did. Perez ad Segurã in.d.l.quemadmodũ nu.103. vbi cõgerit alios plures casus.ff.de acq.poss.Mol..li.3.de Hispa. primog.c.12. nu.15.&.19.& oẽs vbiq;. [Mouentur per tex,in. l.raptores.C.de episco.& cleri.ibi plenã possessionẽ earũ dem rerũ nostro habeat beneficio,qui non est alibi secundũ Bar.& Paul.ibidẽ,ad idem est alius tex.& qui dem nõ obscurus,in.l. si adoptauero. ff.de preca. vbi qui precario possidet , si se ad arrogandũ præbuerit bonorũ suorũ possessio transit in arrogantẽ ipso iure absque vlla apprehẽsione,quẽ tex.ita intellexit Bal. in.l.si paterfami. in princi.3.lectura,ff.de adoptio,& Ang.in.l.qui vniuersas.§.itẽ quod à mari.ff.de acq. poss.Tiraq.in.d.tracta.le morte in prefatio. declara. 6.nu.8.ex quibus & alijs ibi per eum traditis expẽditur, legẽ efficere posse, vt possessio in aliquẽ trãseat absque vlla apprehensione vera vel interpretatiua, eãdemque potestatẽ tribuit cõsuetudini nu.11.lex etenim & consuetudo partes sunt iuris ciuilis.l.oẽs populi.ff.de iusti.& iu.l.de quibus.ff.de legi. [Nec admittit idem Tiraq.concordiã Aretini in. d.l. 1.nu.23.ff. de acq.poss.cui accessit Cassa.in consuetudi.Burgun, tit.de successioni.§.1.gl,1.col.2.& Did.Segura,eo tacito,in.d.l.quẽadmodũ nu.10.ff.de acq. poss.q si statutũ simpliciter dicit,q possessio intelligatur trãslata in hęredẽ,possit tolerari & valeat,quãdoquidẽ per verba hæc non excludatur,quin videatur transferri possessio per actum fictum,idest,per fictam traditionem vel apprehensionem vbi autem statutum expressim disponeret, quòd transferatur, vel acquiratur possessio nullo actu vero vel ficto interueniente,non valeat statutum, eo quòd acquisitio possessionis sit de iure gentium, quo statutum est,vt acquisitio possessionis fiat per actũ naturalẽ,vt in iurib⁹ supra eadcitatis nu.1.Quare inquiunt,cõtra ius gentium principem disponere non posse, vt plenè tradunt Bart.& docto.in.l.1.ff.de constitu.princip.minus ergo id poterit statutũ vel consuetudo,quę est irrationabilis si quidquam disponit contra substantiam actus. c.2.de consuetud.li.6. Cui obiectioni respõdet Tiraq.in.d. præfatio, tractatus lemorte declara.6. num.vlti.per hanc distinctionem,non tam legem rebus imponere quàm verbis,atque ideo eam nuncupatim improbare ait Claudium Aquensem in.l.1.nume.29.& sequẽ.ff. de acqui.posse. nam licèt possessio sit iuris gentium, non tamen est inconueniens, quòd modus acquirendę & retinendę possessionis sit de iure ciuili,quod ipse probat ex eo quòd de iure gentium etiã est, vt dominia quærantur per traditionem & apprehensionẽ rei,& non aliâs,vt notatur in.d.l.1. ff.de acqui. posse. & tamẽ multi sunt casus, quibus iure ciuili dominiũ quęritur ipso iure absque possessione vel traditione seu apprehensione,vt in.l.vlti. C. de sacrosc. eccles.& alijs cõgestis à gloss. & doctoribus in.l.traditionibus C. de pact.[dom. D. Couarruuias libr,3. resolutio capit.5.numero.6.versi.& præterea, refutans Aretini opinationem & distinctionem inter actus apprehensionis fictos,seu interpretatiuos,vt constituti,& retẽtionis vsusfructus, & traditionis clauium, & instrumenti,& similes , & inter acquisitionem possessionis nullo actu interueniente vero vel ficto asseuerat esse com-

commentitiam & futilem distinctionem.Nam si iure naturali actus occupationis & corporeus apprehensionis rei necessarius est,nec huic legi humanã constitutio derogare valet,leges omnes possessionem ex his actibus fictis transferentes,nullę etiam erunt & inualidæ:cùm ipsi actus à legibus probati non pertineãt ad corporalem rei apprehensionem & occupationem: nec per vllum ex his actibus sit satisfactum legi naturali.Quare inquit Couarru.eadem ratione qua sustinentur leges transferentes possessionem ex actibus fictis,sustineri debẽt,quę nullo actu vero vel ficto præcedente possessionem ex aliqua causa transferri præcipiunt.Sed nullam aliam rationem reddit, quare hoc fieri possit. [Aliter etiam respondet Antoni. Gom. in.l.45.Tauri num.111.versi.sed salua tantorum virorum pace, dicens quòd illa vera naturalis apprehensio & rei insistentia erat de iure naturali, atque eò iure illa dicebatur possessio , iure autem ciuili positiuo,possessio est quoddã ius intellectuale in corporeũ acquisitum in re,ex quo plures resultãt iuris effectus:quo fit,vt legi ciuili liceat absque vllo corporeo vero actu vel ficto possessionem trãsferre.Sed quare hoc facere possit & quomodo nõ aperit nobis Gomezius nec alius ex superius citatis . Quare aliter respondet dicens,quòd licèt modus quęrendę possessionis sit inuentus de iure naturali vel gentiũ , nulli tamen dubium est,quin lex possitiua & ciuilis possit super eo disponere modificando,distinguendo,addẽdo,vel detrahendo, ex doctrina Innocen.in cap.quæ in ecclesiarum in fine de constitu. quem ibi sequuntur Panor.& cæteri interprætes & in cap. vlti.de consuetu.Bar.in.l.omnes populi nu.22.& ibi latè Moderni.ff.de iusti.& iure quare nimirum si lex ciuilis simpliciter & absolute possit ipso iure transferre possessionem absque vllo actu corporeo vero vel ficto, verum hęc responsio eodem morbo laborat , quo & alię. Quapropter ipse idem Gomeci. ibidem versic. vel aliter & tertio , aliter satisfacere conatur huic obiectioni Aretini dicens ius naturale esse immutabile quando necessitatem inducit vel obligationem ex instinctu naturę vel ex gentium determinatione , vt educatio sui ipsius vel filiorum,& pactorum obseruatio,aterum nõ lędere & similia,vt in.d.§. sed naturalia insti.de iure natu.& in.§.ius autem ciuile versicu. quod vero naturalis eo.tit.quando autem necessitatẽ aut obligationem non inducunt,sed sunt mere voluntaria,vt apprædendere vel possidere rem aliquam,nõ est immutabile,sed lege ciuili tolli potest , quare hac in specie lex nostra disponere potuit,quòd absque vllo actu vero vel ficto possessio transferatur in successorem maioratus.Nec fingit actum aliquem apprehẽsionis præcessisse,quod prætulerunt verba legis nostrę, sin otro acto de apprehension , supplet Anto. Gom. vero vel ficto. Sed hoc non credo indistinctè esse verum,nisi intelligas nullum actum verum interuenisse,nec fictum, vt constituti vel retentionis vsusfructus vel similem: nam vt lex illa procedat necessario requiritur , vt aliquid facti interuenisse fingatur. [Quo circa aliter, iudicio meo , poterit satisfieri his quæ pro opinione Aretini adducuntur, negare siquidem non possumus duplicem esse possessionem,alterã ciuilem,alteram verò naturalem,vt communi consensu resoluunt fere omnes in.l.1.ff.de acq.poss.cum concordantijs per Ferdi.Vaz.traditis in lib.de successio. creatione.§.21.num.108.& nos habemus legem regni nostri hoc explicantem in.l.2.tit.30. de acqui. posse. par.3.& in lege nostra. Negare etiam non possumus possessionem naturalem actum requirere corporeũ ad eius acquisitionem,vt constat ex legibus superius citatis , sed si consideramus effectus possessionis tũ ciuilis tũ etiã naturalis,oẽs sunt à iure ciuili inuenti,vt fructuũ acquisitionis,prescriptionis, & præterea interdicta omnia quæ possessoribus cõpetũt: & effectus sunt iuris ciuilis. Ex quo fit,possessionem iuris esse posteaquam est quæsita,est quę ius possessionis in corporeum indiuisibile , & non factum, vt in.l. peregrè post principium,ibi ius possessionis.ff.de acq.poss.antea verò quàm possessio apprædendatur dicitur facti, quia actus verus vel fictus per quem possessio apprædenditur nõ est possessio,sed merum factũ, vt in.l.1.§. adipiscimur,ibi eã rẽ facti nõ iuris esse.ff.de acq.poss. & in.§.si vir vxori eiusdẽ legis ibi quoniã res facti.l. in bonę fidei.§.in cõtrariũ,ibi,illud ad factum pertinere.ff. de acq.rer. domi.cũ alijs ab Anto. Gom.congestis in.d.l.45.Tauri nume.17.in fi.& num. sequen. ibique refert doctores qui in.l.1.ff.de acq.poss.hãc sequuntur opinionẽ,& non solum actus corporeus exigitur ad quęrendã possessionem, sed & animus quoque,vt in.l.3.in prin.& in.l.quẽadmodũ.ff.de acqui. poss.& l.6.tit.30.de acq.poss. par.3 .cum alijs per eundẽ Gomeciũ traditis in.d.l.45.Tauri nu.32. [His suppositis ius ciuile disponere potest de effectibus ab eo possessioni accõmodatis ad libitũ,quia possessio iuris est,& eius quoque effectus, potest ita; effectus possessioni naturali accõmodatos,possessioni ipso iure absque actu apprehensionis quæsitę tribuere,eamque naturalem appellare, quia effectus naturali atributos ei tribuit,tãquã de re propria disponẽs. Sed quia sine facto nõ potest quęri possessio naturalis,fingit factum, hoc est,traditionẽ vel apprædensionẽ præcessisse, vt quoad effectus eiusdẽ iuris ciuilis, possessio naturalis appellari possit,fingit similiter animum interuenisse, qui in facto consistit vt in.l.bonę fidei.§. in cõtrariũ. ff.de acq.rer.domi. sed hic animus postea veniet declarãdus,vt infra subijciã nu.25. [Sic & in specie de qua agim⁹,lex nostra inducit possessionẽ ciuilissimã, quę successori maioratus quęritur ipso iure mortuo possessore absque vlla apprehensione quę iuris est,sicut & alia quęlibet possessio,quia eius effectus à iure sunt inducti, atque ideo non ficta sed vera possessio est,vt in .c.contingit de dolo & cõtumacia. & ibi docto.notant & in.l.certe.§.1.ff.de precar.prout ex communi sententia resoluit Tiraq.in.d.tracta.le morte.4. par.declara.1.& melius in libro de cõstituto.d.1.par. ampli.1. & Anto.Gom.in.l.45.Tauri nu.111.versic.& in tantum est verum,Fer.Vaz.Mencha. de successionum creatione.§.21.nu.110. & nos quoque supra hoc eodem lib.5.tit.1.de matrimonio in glo.1.rubricę nu. 119. Vereque & non per fictionem introducitur: quoniam in his quę iuris sunt, lex non indiget fictione, cum verè ea possit introducere,cessaret enim æquitas quę potissimum in fictione exigitur. l.denique.l.nec

Universidad de Deusto
Biblioteca

vtile.l.sciendũ.ff.ex qui,cau.maio.& latè probaui in d.glo.rubr.nu.117. Alterũ vero,quod ad factum pertine,tnempeactus corporeus appræhensionisæquitate & ratione suadẽteficte à lege inducitur,fingit itaque lex mortuo maioratus possessore,illico apprẽhensam fuisse rerũ possessionẽ per eius successorẽ, & rerũ traditionem interueniſſe,eique quẽrũtur effectus omnes ex possessione vera resultãtes,hoc est, interdicta possessoria,etiã si alter post mortẽ possessoris bona maioratus occupauerit,atque etiã si alij possidẽs maioratũ in vita possessionẽ tradiderit,quoniam iniustè tradidit,nec successori potuit inferre prejudiciũ:neq; vltra tẽpus vitæ possessoris potuit effectũ habere traditio possessionis ab eo facta,quare æquissimũ fuit hoc factũ fingere,quòd mortuo possessore sibi tradita fuerit possessio per iudicẽ, vel p ipsummet successorẽ apprænensa,& hoc præseferunt verba legis nostræ, sin otro acto de apprehensiõ de possesiõ,quasi dicat absque alio actu apprehensionis,prẽter eum qui à lege fingitur interuenisse,hæc enim dictio alius supponit alũ similẽ actũ apprænensionis prẽcessisse: est enim repetitiua similũ implicatque casus nõ maiores expressis sed vel minores, vel æquales vt in.l. quidã relegatus ff.de reb.dub.& ibi notat Soci.nu.2.&.8 glo.in.l.nõ
11 solũ.§.quẽritur.ff.de procura.[Cõuestitur hęc sentẽtia quia lex fingit traditũ pro nõ tradito vt in.l.si me in vacuã.ff.de acq.poss.ex qua id expendit Bar. in.l. 1.§.si vir vxori post prin.eo.ti.& Phili.Deci.cõs.467. in fi.si ergo lex facit vt vere traditũ pro nõ tradito habeatur,multo magis facere potest,vt quod vere traditũ nõ est pro tradito habeatur,potest itaque lex fingere factũ nõ esse quod factũ est,sed id nõ p veritatẽ vt in.l. in bello.§.factę. ff. de capti. & post lim. reuer. quod pluribus similibus & rationibus probat Tiraq. in li.de cõst. par.3.lim.7.nu.2.in fi.3.&.4.& deinceps. Potest autẽ lex vel legislator facere, vt pro non facto habeatur quãtũ ad iuris effectũ,vel ipsius rei valditatẽ,vt in.l.iubemus nulli.§.1. in fi.ibi, ea quæ contra legẽ facta sunt,pro infectis habẽda sunt .C. de sacrosanct.eccles.& in.l.nõ dubiũ ibi,nõ solum inutilia, sed etiã pro infectis habeãtur,& ibi notant Bar.& docto. C.de legi,& in auth.de nõ alie.reb.eccle.§.1.vers.si vero minus.ibi, & pro nõ facto ponit,vbi glos.supplet, quãtũ est de iure,sed factũ ipsum infectũ fieri nõ põt, cũ concordan.per Tiraq.traditis.d.7.limi.nu. 44. & sequẽtibus. Sicuti & ex cõtrario potest lex facere,vt nõ factũ pro facto habeatur.l.si qua mulier.C.ad Vel leya.cap.is qui fidẽ de sponsal.quamuis non possit facere verè vt non factum sit factum, vt in plurimis iuris speciebus probat idem Tiraquell. in. d. libro de constituto.3.part.limi.7.numero. 46.& sequentibus,
12 Paul. Paris.cons.93.numero.18.lib.4. [Quibus non oberit tex.in.l.denique &.l. sequen. ff. ex qui. cauſ. maio. ibi possesio plurimum facti habet, causa verò facti non continetur post liminio: ecce ibi dicit tex. fingi non posse traditam fuisse possessionem , quę verè tradita non fuit, quia respondeo ibi iurisconsultum agere de fictione translatiua, quæ duo exigit extrema habilia, extremum scilicet à quo fictio incipit, & alterum extremum ad quod ipsa fictio pro tenditur, ibi etenim deficiebat habilitas extremi à quo, quia non possidebat eo tempore quo ab hostibus reuersus fuit, vt ab eo tempore ad tempus quo captus est fingeretur possedisse, vt vsucapio procederet, non enim erat extremũ a quo habile in essentia, cùm eo tẽpore non possidebat,atque ideo vsucapere non poterat ob defectum possessionis cap . fine possessione de regu.iur.in.6.quare dicit ibi tex.causa verò facti non continetur post liminio,ita hæc explicat Bar.in.l.si is qui pro emptore numero.3.4.&.6.ff.de vsucapio.Nos autem loquimur in fictione inductiua, quę fingit super his, quę sunt facti,nempe natum esse seu pro nato haberi,qui natus non est.l.qui in vtero.ff. de statu homi.Fingit etiam viuere qui mortuus est ascendisse capitolium, qui non ascendit,vt tradit Bart.in.d. l. si is qui pro emptore num. 27. Eodem modo dicere possumus legem nostram fingere traditam fuisse possessionem rerum maioratus vero & legitimo successori ita tam mortuo possessore,quoad effectum enim iuris lex fingere potest contra veritatem facti,vt in.l. denique ff.ex qui.caus.maio.Affli.decis.299.num.6.& Tiraq.
13 vbi supra. [Confirmatur hæc sententia,quia in his quæ mixturam habent iuris & facti, quia ad eorum productionem factum simul requiritur & ius, quod iuris est , introducit lex sine fictione,quod autem pertinet ad factum,non potest absque fictione induci,atque ideo lex fingit factum illud pręcessisse, vt actus iuris , quem inducere vult , habeat effectum ei ab eodem iure concessum,hęc est doctrina celebris & communiter recepta Bar. in.l. si is qui pro emptore numero.42.& numero.29. &. 32. ff. de vsucapio. exempli loco, aliquem esse filium legitimum vel non est meri iuris,mixtũ tamen habet aliquid facti , præcedere siquidem debet verum matrimonium , vt filij legitimi efficiantur cap. quod nobis cap.causam quę 2.capit.lator qui filij sint legiti. capi. tuam de ordi. cogni . §. 1. insti. de patr.potes. l. 1. tit. 13. de filijs legitim. part. 4. Vbi autem præcessit matrimonium inualidum ratione alicuius impedimenti lex fingit, propter bonam fidem alterius ex coniugibus , validum fuisse, nullumque interuenisse impedimentum , quod est facti , hæc sublatio impedimenti inducitur per fictionem, quòd verò filij sint verè legitimi verè introducitur non perfictionem , vt in capit. ex tenore & cap. peruenit qui filij sint legitimi. l. 3. titulo.3. part. 4. l. 1. titulo.13. ead . part. vt latissimè probaui supra hoc eodem libro titulo. 1. de matrimonio in gloss. 1. rubricæ numero. 110. &
14 116. & sequentibus. [Præterea regula generalis est, quòd ea quæ naturalia sunt,& in facto consistunt, licèt effectum habeant ciuilem , lex non possit ita mutare, vt mutata vera efficiat, potest tamen super eis disponere per fictionem, in his vero quę iuris ciuilis sunt , licèt habeant mixtum factum potest lex disponere vere & nõ per fictionẽ, licèt quod attinet ad factum , per fictionem facere possit , fingendo quod factum est infectum fuisse, & quod non est factum fuisse factum, non aliãs quod probatur in.l. 2. ff. de vsufruct. earum rerum quæ vsu consu. & in.§. constituitur insti. de vsufruct. verba legis. 2. hęc sunt: hoc senatusconsulto nõ id effectũ est,vt pecunię vsufructꝰ propriè esset.Neq; enim naturalis ratio

autho-

authoritate senatus cõmutari potuit,sed remedio introducto cæpit quasi vsufructus haberi. Et vt eius legis sensum rectè percipiamus, præmittendũ est,vsum fructum ius esse,quia à iure ciuili inuentus , vt in.l.1. ff.de vsufru.& in.l.1.in fi.ff.de rer.diuisio.&.§.1.insti tu.de reb.corpo. & incorpo.Bar.in.l.si is qui pro emptore nu.31.ff.de vsucap. Pręmitte etiam quòd vsufructus est ius alienis vtendi fruendique rebus salua rerũ substantia , estque ius in corpore , quo sublato &
15 ipsum tolli necesse est,vt in prin.insti.de vsuf.[Cõstat etiam vsumfructum, non posse constitui in pecunia, nec in alijs rebus,quæ vsu consumuntur,quandoquidem pecuniæ naturaliter fructus non sit, nec aliarum rerum salua esse possit substantia , cùm tempore minuantur vel consumantur. Prẽterea pecunia,& cætere res quę vsu consumuntur,propriè sunt ipsius vsufructuarij,quod alienum est ab vsufructu,quippequi in rebus consistat alienis,vt constat ex prin.&.§.constituitur propè finem,insti.de vsufruct.Sed nihilominus,vtilitatis causa, senatusconsultum censuit posse etiam earum rerum vsumfructum legari,vt tamen eo nomine hęredi vtiliter caueatur,itaque si pecunię vsu fructus legatus sit,ita datur legatario pecunia,vt eius fiat,& legatarius satisdat hęredi de tãta pecunię quãtitate ei restituẽda,si morietur aut capite minutus fuerit,quanta ei legata fuit. Cæterę quoque res quę vsu consumuntur,ita legatario tradentur,vt eius fiãt,sed ab eo cautio desideranda est,vt quãdocunque is mortuus aut capite minutus sit,eiusdem qualitatis res aut æstimationis hęredi reddat, vel æstimatis rebus certę pecunię nomine caueatur,quod & commodius est,vt
16 in.d. §. constituitur,& in.l.si tibi.ff.de vsuf. ear. rer. quæ vsu consu. [His suppositis,duplici ex causa vsufructus à iure ipso hac in specie per fictionem introducitur,vel quia lex ciuilis non potuit rationem naturalem verè mutare,non enim potuit efficere,vt fructus pecuniæ esset,fecit ergo per fictionem , vel vt inquit Bar.in.d.l.si is qui pro emptore nu.30.&.31. vocauit iurisconsultus vsum pecunię quasi vsumfructũ, ne repugnaret regulis ab ipso iure traditis vsufructui Repugnat enim iuri vsusfructus,quippecùm esse non possit salua pecunię substãtia, vel rei quę vsu cõsumitur, repugnat etiã,quia pecunia effecta est propria ipsius vsufructuarij,quomodo ergo vsumfructũ qs rei suę habere põt?& res sua subimet seruire ? Quo factũ est,vt nõ verè vsusfructus pecuniæ, vel rei quę vsu cõsumitur appellari possit , sed ad instar vsusfructus, quasi vsufructꝰ appelletur, vt ab ordinario vsufructu distinguatur & cognosci possit. Non diffiteor hoc nomẽ verè induci posse ab ipso iure ciuili,vel alio nomine nempe vsus appellari, sed id facere noluit , sed per cautionẽ quasi vsumfructũ constituit. Nec differt hac in specie,vsus nè an vsufructus pecuniæ legetur , quoniã in vtroque casu idẽ iuris est, vt ex Iuliano & Põponio Vlpianus probat in.l.hoc senatusconsultum.§. vlti.in fi.ff.de vsufru.ear.rer. quę vsu consu.Ex quo infertur nullam esse vim in nomine. Constat etiam non esse verè vsum nec vsumfructum, & hoc voluit sentire Cicero libro Topicorum , quem ad Trebatiũ iurisconsultum scripsit, non debet,inquit mulier cui vir bonorum suorum vsumfructum legauit cellis vinarijs, & olearijs plenis relictis,putare id ad se pertinere,vsus enim , non abusus legatus est : quasi dicat non putet mulier vina & olea pleno iure ad se pertinere,sed tantum vsum,ita vt eis consumptis & vsufructo finito,eandem vini & olei mensuram, vel eorum æstimationem reddere teneatur , iuxta iurisconsulti Gaij sententiam in.l.si tibi vini.ff.de vsufru.ear. rer.
17 quæ vsu consu. [Ex quo constat Aleiatum non rectè perpendisse Ciceronis sententiam lib.Parærg.7.c. 2.dum ait,eam Ciceronis sententiam potuisse tempestate sua obseruari , sequuto autem senatusconsulto, quo permissum fuit,vt earum quoque rerũ quę vsu consumuntur legari vsusfructus possit cautione ab vsufructuario præstita,eam opinionem fuisse correctam,nam vt diximus Cicero idem sensit , quod & 18 senatusconsulto statutum fuit . [Constat etiam patrem fami.cui à lege vsusfructus bonorum aduentitiorum competit,vt in.l.cum oportet in princi.C.de bon.quę liber.& in.l.5.tit.17.parti.4.&.l.24 in prin. titu.13 parti.3.eiusque hęredes finito vsufructu reddere teneri tantam pecuniæ quantitatem,quanta ei data fuit ex bonis aduentitijs filij,vt eis vteretur & frueretur, patri siquidem familias , competit vsufructus pecunię & rerum quę vsu consumuntur , sicut & cæterorum bonorum,vt in.l.1.& ibi notat Bald.& Salice.C.de vsufr.& in.l.1.ibi res & bona.C.de bon.mater.ibique expendit Ari.Pinel.2.par. num 40.atque ideo talis pecunia & res apud patrem esse debent secũdum Deci.in.l.cum oportet.C.de bon.quæ libe.Corneus tamen consi.105.colu.vltim.ad fin.lib.3.& Pau. Paris.consi.25.nume.79.lib.2.asseuerant patremfam. eiusque hæredes rationem reddere non teneri pecuniæ aduentitię,nec eam vnquam filio reddere nisi in rem patris versa inueniatur, sed miserè decipiuntur, vt atteſtatur Ari.Pinel.in.d.l. 1.2.part.nume.41.nam si intellixerunt pecuniam,quæ colligeretur ex augmento vel fructibus,vel quolibet lucro resultante ex aduentitijs,plusquàm notissimum est,quidquid accesserit ex pecunijs vel rebus filij, ad patrem iure vsusfructus omnino pertinere , sit enim pater dominus fructuũ & accessionum,& consequenter etiam si in rem patris versum fuerit,nunquam erit filio restituendũ,contra sententiam Cornei & Parisij. Sin autem intellexerunt prout ex eorum scriptis constat intellexisse,pecuniam quę filij erat nõ esse filio restituẽdam finito vsufructu,deterius errauerunt,ea siquidẽ in effectu reddenda est filio , quo in tempore cætera bona sunt filio restituenda:eo quòd patri non plenũ dominium bonorum aduentitiorum , sed vsufructus dumtaxat defertur à lege. Atque ideo in pecunię vsufructu cautio restitutionis consideratur,non eiusdem pecunię in specie,sed eiusdem quantitatis,vt in.d.l.2. ff.de vsufr.earum rer. quæ vsu consu.& in.§.constituitur insti.de vsufru. Non tamen cauebit pater de pecunia restituenda, vt ibi dixit Pinel. contra Ca-
19 rol. Ruyn d.ct.consil.nume.1. [Sit itaque resolutio secundum cũdem Pinel.quòd pecuniæ vsus vel vsus fructus,quod idem est,vt dixi supra nu.16.ad mediũ ita patri defertur , vt quodcunque augmentum ex ea pecunia sequutum fuerit, proprium ipsius patris efficiatur , eum tamen eiusdẽ hæredes à reddenda

Aa eadem

Universidad de Deusto
Biblioteca

eadem quantitate,finito vſufructu, non excuſantur. Nec refert pecuniã verſam vel non verſam eſſe in rẽ patris, modò ei tradita fuerit cũ alijs rebus aduẽticijs filij,vt expenditur ex.l.vlti.§. ipſum autem ad fi.C. de bon.quæ libe.ibi,vt precium earũ vel in res hęredi tarias procedat vel filio ſeruetur. Ecce ibi filio ſeruatur pecunia aduenticia,ergo ei reſtitui debet, licèt id
20 inuoluat Carol.Ruy.cõſ.142.nu.1.lib.1. [Quibus obiter dictis operępreciũ eſt ad intellectũ.d.l.2.ff.de vſuf. ear.rer.quæ vſu cõſu.reddere,reſoluo igitur,legẽ illã inducere per fictionem quę vera nõ ſunt ſecundũ naturam,nempe,quòd ſint fructus ex pecunia,& quòd ſit ſalua pecuniæ ſubſtantia per cautionem de ea quã titate reddẽda finito vſufructu,& quod ſit dare vſum fructum in re propria vſusfructuarij, omnia hæc cõtra naturam pecunię,& vſusfructus ſunt:quare nimirum ſi iuriſconſultus ibi pecuniæ non verum vſumfructum ſed quaſi vſumfructum appellet cũ pecunia naturaliter fructus non producat,ius autẽ ipſius vſusfructus non dixit tex.ille,non eſſe verum,verũ enim eſt ius iſtud, nec potuit fictum eſſe : quandoquidem illud lex facere & inducere verè poterat:quare æquũ non erat fictum ius facere,fictioni quippe locus non eſt vbi ceſſat æquitas.l.denique.l.nec vtile &.l.ſciendum.ff.ex quib.cauſ maio.ius ergo vſusfructus pecunię verum eſt & non fictum,quo fit,vt in eo locũ habeant omnia quę in vſufructu rerum immobilũ, fin
21 gitur enim id quod naturale eſt vſusfructus. [Sic & in poſſeſsione,quę plurimum facti habet(vt in.d.l.denique in fi.ff.ex qui.cau.maio. Bar.in.d.l.ſi is qui pro emptore nu.6.ff.de vſucap.factum eſt) occupatio & traditio,ſeu apprehenſio rei,quod factum ſi vere non interuenit,fingitur interueniſſe,vt ſupra diximus nume.11.Cuius ſentẽtiæ alia exempla tradi poſſunt,velu ti ſiquis rei quam vendidit vel donauit vſumfructum retineat,eam continuo tradidiſſe creditur,etiam ſi ſtipulatio nec quid aliud interuenerit,vſusfructus enim retentio pro traditione eſt,vt in.l.quiſquis. C. de donat.l.9.tit.30. de acqui. poſſ.par.3.vbi Greg.Lupi.& Anto.Gomez in.l.45.Tau.nu.63.& ſequentib. & licèt factum ibi fingatur, non tamen fingit lex poſſeſſionem,prout perperam aſſeruit Bar.& quidam alij in.l.ſi is qui pro emptore nu.32.ff.de vſucapio.ad fin. poſſeſsio ſiquidem,quia iuris eſt,vera eſt & non ficta licèt actus acquirendi ſit fictus, vt in.d.l.certe.§.1.ff. de præca.& ſupra hac eadem gloſſ.nu.10, & ſequent.
22 [Aliud exemplum conſtitue in ſtipulatione,quę iuris eſt.l.ſi vnus.§.pactus.ff.de pact.ibi,quia inſtipulationibus ius cõtinetur &.§.de cõſtituta inſti.de actio ni.habet tamen non nihil facti,nempe interrogationẽ & reſponſionẽ,vt in.l.obligamur.§. verbis.ff. de actio.& obliga.l.1.in princi.ff.de verb.obliga.& quãdoque hoc factum non interuenit verè,ſed â lege fingitur interueniſſe id,quod naturale & ſubſtantiale erat ſtipulationis, ſecundum interrogationem & reſponſionem,vt in conſtitutione dotis, vt in.l. vnica in princip.&.§. & vt plenius in fin.C.de rei vxor. actio.ibi, & natura quidem ex ſtipulatu actionis hęc intelligatur. Ecce non ſtipulatio,nec actio ex ſtipulatu fingitur, quia iuris eſt, ſed factum & naturale ipſius actionis,quod clarius ę[illegible]at ex.d.l. vnica,§. ſed & ſi non ignoramus.C.de rei vxor. actio,ibi, & omnis quidem euentus,quos dos ex ſtipulatu habet, maneat pro ſua natura exercens. Ecce ibi ex ſtipulatu actio habet omnes effectus ſtipulationis, id quod liquidius conſtat ex alijs paragraphis eiuſdem legis, vbi ob dotis fauorem aliqua eidem actioni concedũ tur ſpecialia, nempe,vt ſit bonæ fidei,vt.d.§.ſed etſi, alia exempla tradit Barto.in.d.l.ſi is qui pro emptore nume.29.&.32.ex quibus vides poſſeſsionem ciuilem & naturalem rerum maioratus mortuo poſſeſſore transferri in ſucceſſorem ipſo iure,ſine aliqua apprehenſione vera vel interpretatiua : ad quam poſſeſsionem inducendam lex noſtra fingit poſſeſsionem ſtatim mortuo poſſeſſore à iudice traditã fuiſſe
23 poſſeſsio tamen ipſa vera eſt non ficta. [Et ſi dixeris quare in alijs caſibus lex exigit factum aliquod vt poſſeſsio quæratur, dixerim illud exigi ad declarandum animum acquirentis poſſeſsionem, vel interdum eius,qui eam tradere vult, ſine quo poſſeſsio acquiri non poteſt,vt dixi. At in ſpecie noſtra poſſeſsio bonorum maioratus vacauit per mortem poſſeſſoris , quæ in continenti fingitur apprehenſa per ſucceſſorem , quia autem abſque eius animo & voluntate ei quæri non poteſt, erit neceſſaria animi declaratio ipſius ſucceſſoris, vel eius adminiſtratoris, ſi incapax eſt, vt effectibus poſſeſsionis vti poſſit,vel occupando propria authoritate bona , vel ſi ab alio fuerint occupata , proponendo coram iudice interdictum recuperandę poſſeſsionis,quam legis beneficio conſequutus fuerat à morte poſſeſſoris, vel retinendæ iuxta ea quæ in gloſſ.ſequen,dicemus.Pendent enim effectus poſſeſsionis ab ipſa morte poſſeſſoris acquilitæ , donec ſucceſſor animum & voluntatẽ ſuam declarauerit, poteſt ſiquidem maioratus bona reſpuere & nolle acquirere,quod raro euenict qua in ſpecie in ſequentem in gradu continuabitur poſſeſsio , & hunc eſſe autumo verum huius legis intellectum â nemine ita explicatum. Quòd ſi fuerit infans vel furioſus ſucceſſor maioratus, expli
24 cabitur animus per tutorem vel curatorem. [Ex quo non abs re hîc quęri poteſt an in furioſum, mentecaptum , vel infantem maioratus ſucceſſorem tranſeat ipſo iure virtute huius legis poſſeſsio bonorum maiorix, mortuo poſſeſſore ? Et videtur non transferri quoniam in quærenda poſſeſsione, vt non ſemel diximus,animus & voluntas quærendi exigitur.l.3.in princip.&.l. quemadmodum. ff. de acquiren. poſſeſsion. cuius voluntatis furioſi & infantes incapaces ſunt, vt in.l. diuus . ff.de offic.preſid. &.l.furioſum. C . qui teſtamen.facer.poſſ.l. pupilius ſi fari . ff. de acquirend. hæredi.l furioſi.ff.de regul iur.cuius verba ſunt,furioſi,vel eius cui bonis interdicitur , nulla voluntas eſt.l.1. C.de falſ. mone.§ . pupillus inſtituta de inutili. ſtipulatio.Quare per ſe ipſos non poſſunt acquirere poſſeſsionem .l.1.§. adipiſcimur verſicu. ſed furioſus & pupillus . ff. de acquirenda poſſeſsione , & in.l. quamuis ,§. infans eodem titulo , quapropter videtur per hanc legem non poſſe in furioſum vel infantem transferri poſſeſsionem ipſo iure , Non enim potuit lex ſupplere deffectum

deffectum naturalem, vt in.l.vlti.C.de teſtam. milì.l. 1.§.cęterum.ff.de acq.poſſ.Bar.in.l.ſi quęratur.n.1.6 ff.de teſtam.Pau.Caſt.in.l.quidam conſulebant poſt principiũ.ff.de re iudi.Panor.in.c.cum vicelimũ nu.2 de offi.delega.Anto.Gomez alia congerens in.l. 45. Tauri nu.112.vbi hanc diſcutiens quęſtionem,ipſe re net cõtrarium,imo q̃ poſſeſsio ciuiliſsima infanti & furioſo quęratur argu.tex.in.l.Antiſtius.§.finia.ff.de acqui.hæredi.vbi hæreditas non adita quęritur ipſo iure infanti & furioſo,licèt aditio animum requirat. l.pro hærede &.l.gerit.ff.de acqui.hęredita.l.ſi auia. C.de iure delib.idque probat arg.l.ſi infanti.C.de iure delibe.&.c.grandi de ſupplen.negli.prala.lib.6.l.1 &.l.2.de tuto.& curato.illuſt.vel clariſsima. perſonarum.c.1,§.1.verſi.perſonam,per quos fiat inueſti.vt latius videre poteris per ipſum Anto. Gomez idem voluit Grego.Lupi in.l.7.ti.4.de donatio.par.5.glo.1.in fine,& Tiraque.non alia ratione, niſi quia ſic practicatur in Francia,in tracta.le morte ſaiſit lebit,declaratio.16.2.partis nu.4.& quia quæritur abſenti,vt in declaratio.17.latius probat,& Molin.lib.3.de Hiſpa.pri
25 mog.c.12.nu.24. [Quibus libẽter accedo:quia ad quę rendam huiuſmodi poſſeſsionem,nullus actus exigitur,quia à lege fingitur apprehenſam fuiſſe poſſeſsionem,vt ſuperius probauimus , & quia per ingreſſum fundi acquiritur poſſeſsio totius fundi licèt totas gebas fundi non circumambulet, vt in.l.3.in prin.ff de acq.poſſ.ecce partis quæ appræhenſa nõ eſt, quæritur poſſeſsio ciuilis & naturalis ſine vllo actu corporeo vero vel interpretatiuo,ſed quia ab ipſa lege fingitur poſſeſsio in qualibet parte & gleba fundi appræhenſa nec appræhenſio partis prodeſſe poterat ad acquiſitionem poſſeſsionis naturalis aliarum partiũ,quę appræhenſæ non fuerant corporaliter, niſi mediãte fictione. Et hunc credo eſſe verum intellectum illius legis, licèt nemo ex ſcribentibus adhoc aduerterit, cũ ergo in.d. l.3.& in ſpecie legis noſtrę fingatur traditã fuiſſe poſſeſsionem ſucceſſori maioratus,nimirum ſi furioſo & infanti quęratur,ſicut & abſenti quęritur abſque eius voluntate,niſi preſumpta:poſtea tamen voluntas iſta declarabitur per tutorem vel curatorem furioſi & infantis,quibus eorũbonorũ adminiſtratio à lege fuit commiſſa:eorũque animus & voluntas quorũ curã gerunt eadem eſſe cenſetur, quę & tutoris vel curatoris fuerit.l.ſi infanti verſi.parente.C.de iure deliber. iuncta.l.potuit eod.titu.

GLOS. II.

1 *Poſſeſsio ciuiliſsima,quæ ſine vllo actu vero vel interpretatiuo in aliquem minijterio legis transfertur quibus nominibus nuncupetur.*
Maioratus in ſucceſſorem tranſit poſſeſsio ciuilis & naturalis abſque vlla apprehenſione,ibi.
Poſſeſsio ciuiliſsima non inducit nouam formam poſſeſsionis,ibi.
2 *Interdicta poſſeſſoria competunt ijs qui iure ciuili*
3 *vocantur.*
Maioratus ſucceſſori an competat interdictum adipiſcendæ?
4 *Remedium vel beneficium alicui competens iure ſpeciali,non impedit remedium ordinarium iuris communis,ſi plenius prouideat quàm ſpeciale.*
Dominium ipſo iure translatum parit reiuendicationem,ſed non impedit actionem perſonalem.ibi.
Actio perſonalis & reiuendicatio competunt domino iure ſpeciali effecto,ibi.
5 *Venditor qui ſe conſtituit nomine emptoris poſſidere an poſſit actione ex vendito conueniri?*
6 *Maioratus ſucceſſori an competat interdictum quorum bonorum,vel.l.ſi.C. de edi. diui Adria.*
7 *Maioratus ſucceſſori an competat interdictum retinendæ vti poſſideris,& nu.ſequen.*
Interdictum retinendæ quomodo proponatur, & in eo concludatur,ibi.
Interdictum retinendæ competit ciuiliter tantum poſſidenti.
9 *Interdictum retinendæ competit ei qui turbatur in poſſeſsione ita vt fructibus potiri nequeat.*
Interdictum retinendæ in conſequentiam præfert reſtitutionem poſſeſsionis.ibi.
10 *Interdictum retinendæ competit contra titulo poſſidentem,ſecus in adipiſcendæ.*
11 *Interdicto retinendæ agenti an obſtet exceptio dominij & quando,ibi.*
12 *Maioratus ſucceſſori an competat interdictum recuperandæ & nu.ſequen.*
Recuperandæ interdictum an competat ei,cui competit adipiſcendæ ibi.
13 *Poſſeſsio ciuiliſsima,quæ abſque vllo actu vero vel interpretatiuo competit ſucceſſori maioratus, vel hæredi ſaiſito ex conſuetudine Franciæ,eſt vera & non ficta poſſeſsio.*
Interdictum recuperandæ competit poſſidenti ciuiliter tantum,etiam ſi ficte poſſeſsionem quæſierit,ibi.
14 *Maioratus poſſeſſori competit interdictum recuperandæ vnde vi.*
15 *Poſſeſsio ciuiliſsima an quæratur ex ſtatuto vel conſuetudine,vel ex lege noſtra,ſi alius eã detẽtauerit?*
Glo.in.l.cum miles.ff.ex qui.cauſ.maio. explicatur. ibidem.
16 *Commendæ Indorum ſucceſſor an mortuo prædeceſſore acquirat poſſ.abſque vlla apprehenſione?*
17 *Feudi ſucceſſor an acquirat poſſ.Feudi abſque apprehenſione.*
18 *Feudi ſucceſſor an acquirat dominium ipſo iure mortuo patre abſque apprehenſione?*
19 *Lex.7.tit.4.de donatio.par.5.explicatur,& nu.ſequenti.*
20 *Dominium rei donatæ an tranſeat ipſo iure in eũ,cui venit reſtituenda poſt mortem donatarij.*
21 *Poſſeſsio rei donatæ an tranſeat ipſo iure in eũ,cui rei eſt reſtituenda poſt mortem.*
Verba præſẽtis aut futuri tẽporis an denotẽt ipſo iure.ib.

Universidad de Deusto Biblioteca

b *Se traspase la possessio civil.*) Nota q in successorē maioratus mortuo possessore, transit illico ciuilis & naturalis possessio, quę ex cōmuni doctorū sentētia possessio ciuilissima appellatur secūdum Bal.in l.vlti.C. de sacros.eccles.3.col. & alio nomine datiua & à lege creata secundum Bal.in rub.de caus.poss.& prop.2.colu.& in c.cū venissent de resti.spolia.2.col.artificialis quoque vocatur ab eodem Bal.in d.rub. Ant.Gomez in.l.45.Tauri nu.11.versi.circa cuius tamē, Tira. plures referens concor.in tract.le morte in prefatio.declara.7.vbi nu.3.plurium authoritate probat, non ob id induci nouam possessionis formam, sed eandem esse cum ciuili.probatque nu.11.rectè appellari ciuilissimā quippe quę iuris ciuilis ministerio sine artificio, nulloque interueniente actu vero vel æquipolente, sed sola legis, statuti, vel consuetudinis dispositione trāsfertur Ripa optimè explicat in rub.extra de causa poss.&

2 pro.nu.23.&.24. [Sed an interdicta possessoria cōpetāt successori maioratus?& videtur nō cōpetere, quia solis his competunt, qui à prętore vocantur, vt in.l.1.ff quo.bono. verùm in oppositum est text. expressus in l.1.C.eo.ibi, & ad hęreditatem vel bonorum possessionem admissum esse probaueris, vbi glo.eas leges concordans dicit, quòd directa interdicta competunt vocatis à iure prætorio, vtilia verò vocatis à iure ciuili cui sententię cęteri consentiunt teste Ripa in.l.1.nu.1 ff.quorum bono.& Fer. Vaz.lib.de successionū crea.

3 §.21.nu.111. [Et in specie dubitari solet, an successori maioratus competat interdictum adipiscendę possessionis, scilicet, quorū bonorū, quod datur hæredi vniuersali pro adipiscenda possessione, vt in.l.1.ff.&.C. quo.bon.vel remedium.l.vlti.C.de edict.diui Adria. toll.quod hęredi competit ad adipiscendā possessionē rerū hæreditariarū?& videtur nō competere, quia huiusmodi interdicta competunt hæredi nullā possessionem habenti pro ea adipiscēda: quare si possideat, cessant hęc remedia, vt ex legibus superius citatis cōstat. Quod procedit etiā si semel hęres possederit, & à possessione ceciderit: nō enim competent ei remedia adipiscendę, vt ibidem probatur. At maioriæ successor eo ipso quòd prędecessor mortuus est, incœpit possidere in eum siquidem huius legis beneficio translata fuit possessio ciuilis & naturalis, nō ergo competent ei hęc remedia adipiscendę. Sed his minime obstātibus in cōtrariū se habet veritas & cōmunis opinio, quā in specie consuetudinis Frāciæ tenet Cyn.in.l.ea lege. C.de condi.ob caus.1.col.in medio, & ibi Bal.nu.10.& Sali. nu.12.idē Bal.in rub.extra de causa poss.& propri.nu. 10.& in rub.de cōsuetu.nu.14.Ioan.Fab.in.§.sui.2.co. insti.de hære.quali.& diff.Pau.Cast.in.l. si sorori nu. 4.& ibi etiā Alex.& Ias.C.de iur.delib. idē Alex.in l.cū hęredes nu.3.ff.de acq.posse.idem Alex. cons.82. nu.5.&.6.& cons.83.nu.9.&.10.li.2.Affli.deci. Neapo li.299.nu.19 Ias.& Dec.in.l.vlti.C.de edi.diui Adria. toll.Ripa lib.1.responso.c.1.nu,80,& multis sequent. Tira.alios plures referēs in tracta.le morte saisit le vif, 6.par.declara.2.nu.3.& vl.Ant.Gomez in.l.45. Tau. nu.118, Pau.Pari.cōs.41.nu.8.lib.1.Cassa. in cōsue.Burgun.rub.7.§.1.Nico.Boeri.in cōsue.Bituricensi.tit.de testamen.§.6.glo.1.d.D.Coua.li.3.reso.c.5.nu.6. vers. est tamē circa, Moli.li.1.de Hispa.primog.c.13.nu.3.&

4 est tex.in.l.sequēti infra eo. [Mouentur ex eo, quòd per hanc possessionē, licèt vera sit, non tñ ita plenè cōsulitur successori maioratus, atque per auctualem apprehensionem, si alius ea bona detentat, non enim potitur nec fruitur fructibus, atq; ideo ei competit remediū adipiscēdę, beneficiū nāque & remediū aliâs competēs iure speciali nō impedit remediū iuris cōmunis, quod plenius prouidet, quā ius speciale glos.notabilis in.l.vlti.in verbo constat, ibi.sed certè.C.si aduer. rē iudi.quā ibi sequuntur omnes, Bart.etiā in.l.Emilius nu.3.ff.de minori.& in.l.in prouinciali.§.1.nu.4.ff.de no.ope.nun.Ias.in.l.diuus nu.9.ff. de re iudi. & in.§. preiudiciales nu.34.insti.de actio.Alex.cā dicens cōmunē, cons.207.nu.10.in fi.lib.7.Cur.in.l.testamentū nu.5.C. de impu.pro qua gl.est optimus tex.in.l.dāni §.& cuius vsufructus.ff.de dam.infe.d.An.Padilla attestatus cōmunē in auth.res quæ nu.51.C. cōmu.delega.Sic & in casibus in quibus trāsfertur in aliquē ipso iure dominiū absq; traditione, si res est ab alio possessa, cōpetit contra eū nō solū reiuēdicatio, sed & actio personalis, quia non est dominus nisi de iure speciali. Licèt aliâs actio personalis domino non possit cōpetere, vt in.§.sic itaq; insti de actio.& in.l.vlt.ff.de cōdi. ob caus.vt in specie.l.1.C.cōmu.delega.&.l.1. C.de dona.quę sub modo, &.l.vlt.in fi.C.de sacros.eccle.& in l.in rebus C.de iur.doti.l.in bello.§. si quis seruū.ff. de capti.l.cōmissoriæ.C.de pact.int.emp.& vēdi.quę omnia explicat Anto.Gomez in.l.45. Tauri nu.118. & in huius sentētiæ corroboratione adducit tex.in.l. 1.C.de Carbo.edi.vbi bonorū possessio ex Carboniano tūc cōpetit filio minori cōtra tertiū possessorē vel detentatorē, quādo nō est in reali possessione, sicut & cū realiter possidet, vt iudicis authoritate in ea tuea-

5 tur possessione: quod pluribus cōfirmat similibus. [Ex quibus improbat glo.cōmuniter receptam in.l.ab emptione glo.vlt.ad mediū.ff.de pact.vbi vēditor qui se cōstituit nomine emptoris possidere, non potest amplius actione ex vēdito cōueniri, vt rē tradat, sed vel reiuendicatione, vel vti possidetis interdicto, quā gl. ibidē sequitur Bar.nu.7.& Ias.eā dicēs cōmunem, nu. 12.cui sentētię cōtradicit Gomecius dicēs ea in specie cōpetere emptori actionē ex ēpto, vt sibi tradatur res vendita, quia per actū fictū constituti vel aliū similem fuit sibi traditio facta, & cōsequenter factus dominus non per actū verū traditionis sed fictū, quare nimirū cōpetet sibi actio personalis ex ēpto donec naturaliter & perfectè res vēdita sibi tradatur, vt cōstat ex superioribus, & tenēt expresse Ang, & Pau.Cast.ibidem & Cyn.in.l.1.C.quā.liceat, ab emp.disced.vlti.q.Pau. in.l.fi.§.ex vendito.ff.de actio.emp.Ant.Go. in.l.45.

6 Tau.n.118.in fi. [Verū hęc, si rectè cōsideres, sunt profecto modici momenti, quoniā bona maioratus non nobis obueniūt iure hęreditario, sed iure sanguinis, vt probaui supra eo.l.6.glo.3.nu.17.&.20.nec ex testamēto proueniūt semper, sed ex contractu: quare interdictū quorū bonorū vel remediū.d.l.vlt.C.de edi.di. Adria.toll.successori nō cōpetunt, nec huic materiæ adaptātur. Et quāuis maioratus ex testamento procedat, nunquā practici hoc vtūtur remedio, sed potius interdicto retinēdę vel recuperādę, quia vtiliora sunt

7 prout numeris sequētibus aperiā. [Solet etiā in dubiū reuocari

reuocari an successori maioratus competat interdictū retinendæ possessionis, vti possidetis? Et videtur nō competere, quādoquidem id solū competat cōtra molestantem & inquietantem possessorē, nec vllā habet naturā recuperandę, vt in.l.1.in princ.ff.vti posside.&.l.2.C.eo.ti.&.§.retinēdę insti.de interdi.declarat optimè An.Gomez in.l.45.Tau.nu.168.&.170.&.173 tradens modū & formam concludēdi in libello huius interdicti, quòd actor dicat se possessorem, & reū cōuentum ipsum turbare in possessione, petatque se pronunciari possessorem, vtque reus à molestatione desistat, & deinceps eū in sua possessione nō turbet, & condēnetur in interesse & dānis, quę sibi obuenerunt propter molestiam & perturbationē pręteritā, idque docet Bar.in.l.1.§.interdictū nu.5.ff.vti poss. Rodofre. in libellis ti.de interdicto vti possid.Specula.in ti. de causa poss.& prop.§.1.nu.7.Ang.Are.in.§.quadrupli nu.48.insti.de actio.Plat,in.§.retinēdæ inst. de interdi.sed in specie nostra reus non perturbat successorē nec suę possessioni resistit, quinimo etiam si obtineat, re⁹ dicere poterit se nō molestare, nec inquietare actorem in sua possessione, sed quòd ipse vult habere detētationē, quam restituere nō tenetur, cū interdictū hoc

8 restitutoriū non sit. [Sed his nō obstātibus verius est & receptius, hoc interdictum retinendæ successori maioratus cōpetere, vt ex lege nostra nō obscurè expēditur, cū ait possessionē ciuilē esse translatā ipso iure in dictū successorē, sed pro ciuili possessione datur hoc interdictum cōtra eū, qui naturaliter tātum possidet vt restituatur sibi naturalis, sine qua in ciuili molestatur secundum glo.& doct.in.l.clā possidere.§.qui ad nundinas.ff.de acq.poss.& in.l.quēadmodū eo.ti.idē voluit Ang.in.d.§.qui ad nūdinas nu.4.post Bar.ibi & Albe.in fi.& Imo.fi.col.Roman.1.col.Cuma.ad fi. Pau.Cast.nu.7.Alex.nu.17.& Ias.nu.61.glo.in.l. naturaliter.§.nihil cōmune in glo.vlti.in fi.ff.de acq.poss.& ibi Bar.Albe.Pau.Areti.Alex.nu.45.Ias.nu.86 Vincen.nu.58.& Ripa nu.135.quæ sententia cōmunis est teste An.Gomez in.d.l.45.Tau.nu.120.vbi attestatur hoc interdictū retinēdę magis propriè & iuridicè cōpetere maioratus successori, & à peritioribus aduocatis frequētius proponi, idē voluit Fab.in.§.sui inst. de hære.quali.& diffi.Ancarra.in.c.2. 2.col.de consue.Guid. Papę decis.Delphinatus.552.col.2.& Guill. Bene.in rep.c.Raynu.in verbo mortuo itaque testatore.2.nu.72.de testa.Caro.Ruy.cōs.18.in fi.li.1.Tira.in tract.le morte.1.declara.6.partis, vbi asserit neminem ex scribētibus cōtradicere, Cassa.in cōsue.Burg.rub.7 §.1.nu,7.Boeri.in cōsu.Bituri.ti.de testa.§.6.glos.1.d. D.Couarru.li.3.reso.c.5.nu.6.vers.itē & hic possessor vbi asserit hanc esse cōmunem Ioā.Lupi in.l.45.Tau. nu.27.Gre.Lupi in.l.7.in glo.magna ver.item & huic possessori cōpetit interdictū ne vis fiat ei.ti.4.de donatio.par.5.Moli.li.3.de Hispa.primog.c.13.nu.6. [Nec

9 oberunt adducta ex opposito, negamus siquidem successorem non turbari per detentatorē, nimis enim eū molestat retinendo bona, & non restituendo, ei nō sinit bonis ab eo detentis vti frui.l.1.§.hoc interdictū. ff.vti possid.melior tex.in.l.vim facit.ff.de vi & vi arma.vim facit, inquit iurisconsultus, qui nō sinit possidenti eo quod possidebat vti arbitrio suo, siue inserēdo, siue in redigendo, siue in arando, aut quid ædificādo, siue quid omnino faciendo, per quod liberam possessionem aduersarij non relinquit, facit doctrina Barto. in.l.1.§.huius aūt interdicti in prin.ff.vti possi.dicentis interdictū vti possidetis cōpetere aduersus quēlibet inquietantē, licèt nō cōtēdat se possidere, explicat optimè An.Gom.in.d.l.45.Tau.n.170.& 120.vbi respōdet ad vltimā rationē ex aduerso traditā, quòd hoc interdictū non obtinet naturā recuperādi. Dicit enim quòd in cōsequentiā fiet restitutio agēti hoc interdicto rerū ab alio detētarū, nūquam enim dicetur detētator desistere à molestia, perturbatione, vel inquietatione, nisi actualiter restituat res omnes quas detinet ipsi possessori maiorię, glo.est notab.hāc probans sentētiam in.l.male agitur.C.de præs.30.vel.40. anno.quā ibi sequitur Cyn.Bal.Sali.& cōmuniter do

10 cto. [Est prętereà vtilius interdictū retinēdę quā adipiscēdę, quia hoc non cōpetit cōtra titulo possidentē. l.1.ff.quor.bono.& ibi notat Bar.& Ripa nu.2.Ang. Sali.& cōmuniter doct.in.l.2.C. eo.remediū autē retinēdę datur cōtra titulo possidētē, imo cōtra verū dominū, quippe qui non possit de dominio obijcere ex sententia glo.singularis in.l.si de eo.§.vlti.ff. de acq. poss.in glo.fi.quā docto.ibi & vbique magis cōmuniter sequūtur, quos sequitur An.Gom. in.d.l.45. Tau. nu.122, eam pluribus fulciens rationibus & legibus, licèt alij ab ipso citati tenuerint cōtrariū, respōdetque ad.l.27.ti.2.par.3.in ver. E si por ventura, quòd loqui

11 tur in remedio adipiscendę. [Limitat tamē hanc cōclusionem bifariam, Primò nisi vterque probet possessionem ęqualiter, quia tunc obtinebit docēs de dominio, secundum Bart.& Moder.in.d.§.nihil commune. Secundò nisi exceptio dominij sit notoria & manifesta, quia forte reus conuentus habet sentētiam pro se, quę transiuit in rem iudicatam in lite contra actorē agitata, tūc nimirū obstabit agēti retinendę exceptio dominij secūdū Cuma.in.d.§.nihil cōmune, cui ibi accessit Paul.Cast.num.7.& Alex.nu.34.& Ripa.nu.9.

12 [Sed an successori maioratus cōpetat interdictū recuperādę vnde vi, est magna cōtrouersia, & sunt hinc inde varię opiniones, quidam enim cēsent hoc interdictum ei nō competere, quippe quòd ei dūtaxat cōpetat qui vi possessione deiect⁹ est.l.1.in prin.ff.de vi & vi arma.§.recuperādę insti.de interd.cū similibus. At in specie nostra qui corporalē nō est adeptus possessionē, sed ciuilissimā iuris ministerio quæsitā retinet, nō potest violēter deijci, vt manifestè patet sensui, & ne authoritate deficiam⁹, id voluit gl.in.l.1. §. interdictū autē hoc.ff.de vi & vi arma.quę duo asserit esse necessaria, vt interdictū vnde vi cōpetat. Primùm q verè possideat qui deijcitur. Secundò, quòd verè possessionē amittat, id quod etiā voluit Alberi.in.l.1.§.deijcitur.ff.de vi & vi arma.Curt.Senior cōs.70.nu.1.vers. sed pręmissis, ibi quibus duobus, cùm igitur possessio ciuilissima pariat interdictū adipiscēdę, nequaquam poterit producere interdictū recuperādę. Ex quo hāc sentētiā tenuit Bal.in auth.defuncto nu.6.in fi.C.ad Tertull.Abb.in.c.2.de cōsuetu.Alex.cōs.37.nu.5.lib. 1.& cons.83.nu.11.lib.2.idem Alex.in. l.cum hęredes nu.3,&.10.ff.de acq.poss.Ias.in.l.si sorori nu.2.C. de iure de libe.Ripa.in.l.1.nu.37.ff.de acq.poss.Alex.in

Universidad de Deusto Biblioteca

l.in suis nu.9.ff.de lib.& posth.hāc dicēs cōmu.Alci. in tract.pręsum.3.par.nu.6.vbi hāc etiā attestatur cōmu.Zasi.in epit.feud.par.6.nu.34. & cōs.10.num.22. Pau.Paris.cōs.1.nu.158.& seq.li.1.Gratt.cōs.70.nu.7. &.15.li.2.Affli.in cōst.Sic.inc.circa violētiarū.3.no.& in decis.Neap.299.nu.13.Cur.Iu. cōs.108.nu.23. Carol. Ruy.cōs.25.nu.5.li.4.Firm.in trac.de epis.1.par.prin. 56.q.ad fi.vers.& scias ꝙ dicta li.3.Soc.cōs.49.ad fi.li. 3.Corn.cōs.166.li.1.idē sensit Gre.Lup.in.l.7.in verb. possessiō ad mediū tit.4.de dona.par.5.dū se remisit ad Bal.in.d.auth.defūcto,idē voluit Seg. in rep.l.quē
13 admodū nu.8.in fi.ff.de acq.poss. [Verū his minime obstātibus cōtraria opinio cū verior est tū receptior, nā possessio ciuilissima,quę tāsfertur in hæredē absq; vlla apprehēsione ex cōsuetudine Frācię,& in successorē maioratus ex lege nostra statim mortuo testatore,vel maiorat⁹ possessore dicitur vera,& nō ficta possessio,licèt nō quęratur p modū naturalē sed ciuilē,vt in.l.certè.§.1.ff.de preca.&.c.cōtingit de dolo & cōtuma.Ex quib⁹ id asserit Bar.in.l.ab emptione ad fi , ff. de pact.& alij plures à Tiraq.citati in tract.de cōst.2. par.ampli.1. cū alijs à me cōgestis in gl. prec. nu.10.& seq.Couar.li.3.reso.c.5.nu.6.vers. sic & in interdicto, & ꝓbat lex nostra,ibi,possessiō ciuil y natural,vt ipsemet Couar.expēdit, At cū maiorat⁹ res ab alio detinētur,satis vi deijci videtur ipse maiorię successor,cū possessionē ciuilē, quā habet animo,& naturalē legis ministerio,corpore cōsequi prohibeatur,vt in.l.1. §.hoc interdictū.ff.vti possidē.l.1.§.cū qui &.l.vim facit .ff. de vi & vi armata. Et certè negari nō pōt quin hęres vel successor p̄dicti p huiusmodi occupationē spoliati esse dicātur possessione,authoritate& ministerio legis vel cōsuetudinis quęsita,poterūt ergo tanquā spoliati interdicto vnde vi agere,cū id cōpetat posidēti ciuiliter,vt in.l.1.§. deijcitur &.§. siue aūt. ff.de vi & vi arma.Guido Papę decis.Delph.356.col.1.vers.quart⁹,Tiraq.de cōst.2.par.ampl.11. & in tract.le morte saisit le bif.6.par,decla.4.nu.6.in fi.etiāsi in posidētē ciuiliter sit trāslata fictè possessio p cōstitutū vel precariū, necdū fuerit adeptus corporalē possessionē,vt est author Bal.in.rub C.de cōtra.empt.10.q.& Affli.decis. Neap.299.nu.91.Tiraq.de cōsti.par.1.nu.68. & in tra-
14 cta.le morte.4.decla.6.partis nu.5.[Nec obstat,ꝙ diximus nō cōpetere interdictū recuperādę, cui adipiscendę cōpetit,quoniā interdictū adipiscēdę non cōpetit successori maioratus,nisi iure speciali, si ipse velit,nec ex hoc impeditur interdictū recuperādę , vt dixerat Tiraq.d.tract.le morte.4.decla.6.partis nu.6.& meli⁹ hoc explicat Ripa li.1.respōs.c.1.nu.87.& Tiraq.in.d. tract. le morte.1.decla.7.partis p totū. Vel aliter respōde,ꝙ licet interdictū adipiscēdæ possessionis cōpetat successori maioratus, possessor tñ verus est, vt superi⁹ dixim⁹,beneficiū tñ hoc cōpetit iure speciali , quāuis beneficiū sit iuris cōmunis, quod nō impeditur per aliud beneficiū specialius, quo nō erat ita plenè prouisum ipsi successori,vt supra probauimus nu.4.Min⁹ ergo impediet interdictū recuperādę,sicut nō impedit retinēdę,& hāc opinionē ꝙ successori maioratus cōpetat interdictū recuperādę tenuit expressim Fab.dicēs ita practicari in regno Frācię in. §. sui insti. de hęred. quali.& diffe.nu.1.Bal.sibi parū cōstans in rub.extra de causa posse.& prop.col.vlt.& ibi Ripa nu.24.Guido Papę.q.552.Boeri.in cōsuc.Vitur.ti.de testa.§.6.gl. 1.Deci.cōs.84.col.1.&.2.Soci.in.l.rē quę nobis nu.13. vers.circa quintū.ff.de acq.poss.Ripa eā attestat⁹cōm. li.1.resp.c.1.nu.84.& seq.Cassa.cōs.19.dubio. 12.Ant. Grass.inter cōsilia Calca.cōs.65.col.3.vers.cōpetit etiā quintū.Aufre.in cōmēta.styli curiæ Parlamēti tit.de prouisione modisq;petēdi & faciēdi ipsā in fi.Ias.sibi cōtrarius cōs.85.col.1.li.3.& cōs.146.col.1.li,4.Cors.in trac.de potest.&excellē.regis.q.25.col.1.Claud.A quē. in.l.cū hęredes in prin.col.1,vers. itē nō video . ff. de acq.pos,Rip.in.l.1.§.hoc interdictū nu.13.& 14.ff.quorū bonorū & in rep.l.vlt.39.q.in fi.C.de reuo. dona. Guill.Ben.in rep.c.Raynuti⁹ in verb.mortuo itaque testatore.2.nu.72.extra de testa.Pau.Paris.sibi cōtrarius cōs.41.nu.13.li.1.Nicol.Bellō cōs.35 nu.8. Tiraq. in tract,le morte.4.decla.6.partis nu,3.&.4. Affli.decis.299.nu.9,Couar.li.3.reso.c.5.nu.6.vers. sic & in interdicto recuperādę,Mēcha.de succes.cre.§.21.nu.109 Ant.Gom.in.l.45.Tau.nu.119. Vbi hoc intelligit,ꝓcedere,quoties terti⁹ possessor interuertisset possessionē successoris maiorat⁹ ita resistēdo vt successor ipse possessionē amitteret,tūc nimirū si ei cōpetat interdictū recuperādę vnde vi,arg.tex.in.l.1.§. siue aūt corpore. ff.de vi & vi arma.& in.§.deijcitur eiusdē legis . l. cū fūdū.ff.de acq.pos.l.clā posidere.§.qui ad nūdinas in fi.iūcta gl,cōmu.recepta,eo.ti.vbi etiā dect,& ꝙ successori cōpetat hoc interdictū recuperādæ asserūt Ioā. Lup.in.d.l.45.Tau.nu.26.& Caste. ibidē in verbo tomado la possessiō & Xua.dubi⁹ tñ in.l.8.ti.de las herēcias li.3.fori.nu.15.Moli.de Hisp.primog.li.3.c.13.nu.
15 6.[Nec huic receptæ sentētię oberit quod Alex,ꝓbat d.cōs.83.nu.11.& seq.li.2.nēpe,possessionē hāc nō trāsmitti ad hęredē vel successorē,quoties statim mortuo testatore alter q̄ eius hęres actu possessionē rerū acceperit,cui assētitur Ias.in.l.si sorori ad fi.C.de iure delibe.idē Ias.post Cuma.in.l. Pōponius. §. quęsitū.ff.de acq.poss.Soc.cōs.49.li.3.nu.3.id quod ante eos oēs dixerat Accurs.in.l.cū miles in prin.in verb.quasi in fi. ff.ex qui.caus.maio , vbi possessionis effectus quoad vsucapionē impeditur,si alter possessionē apprehēderit,anteq̄ hæres,qui ex p̄sona defūcti cōtinuare volebat vsucapionē : nō enim obstat quoniā quoad effectū vsucapionis ita demū possessio testatoris hęredi prodest, si medio tēpore à nemine possessa est,vt in.l. possessio.ff.de vsuc.& in.l.Pōponius.§.quęsitū.ff. de acq.hær.cui⁹ rō est,qa vacua erat possessio mortuo testatore,quę hęredi proderat ad vsucapionē,cū aūt ab alio occupatur iā desinit esse vacua,quare p̄scriptio interrūpitur.At in specie nostra nullo vnquā tēpore vacauit possessio,sed cōfestim mortuo possessore maioratus possessio illo manēte quęsita fuit legis beneficio successori,quare apprehensio extranei spoliatio fuit possessionis veræ quā legis nostrę beneficio successor habebat,nimirū igitur si interdictū recuperandæ possessionis ei cōpetat tāquā spoliato,vt Couar. cēset.d. c.5.nu.6.vers.nisi velis probare li.3.res.vbi dicit nō rectè inferri ex gl.in.d.l.cū miles ad casum nostrū,cūm ibi vacua erat possessio hīc nō:improbatq; Cūmani sētentiā,quā dixit improbari à Ferrono in consue.Burdegal.tit.de testam.§.21.censetque probatissimam esse Galliæ

Gallię consuetudinem & praxim,qua vtuntur, vt recuperandæ interdictum hęredi saisito competat,cum ab alio occupata fuerit possessio rerum hęreditariarū.
16 [In Indorum commendis(vt cum vulgo loquar) regio rescripto lato in Scorial anno.1564. 17.die mensis Maij statutum est,possessionem earum mortuo commendatario,ipso iure transferri in successorem absq; vlla eius acceptatione,licet tamen ei intra quindecim dies repudiare commendam,& tunc alteri qui in eius defectum à lege regia vocatur adiudicabitur. Quod nisi fecerit & mortuus fuerit ante decimum quintum diem vacare censebitur commenda,itaque ex quacunque causa non facta repudiatione in dicto termino, vacat commenda,vt alteri conferri posit.Quòd si absens fuerit successor,ei conceduntur alij viginti dies ad repudiationem faciendam,hęc intimari ei possunt ex parte sequentis successoris, quemadmodum & in consuetudine Francię, qua mortus saisit viuum fieri debere & posse asseuerat Tiraq.in tracta.le morte.2.
17 declara.7.partis,quem vide. [Id quod iure communi & regio ante dictam ordinationem maximam habebat dubitationem:nam in feudis sunt diuersæ opiniones,quidam enim censent filium adhuc viuo patre inuestitum censeri & posidere feudum , obidque in eum transire possessionē mortuo patre absque alia possessione & inuestitura,hęc fuit sententia Bald.in l.cum antiquioribus nu.11,versi.10.C.de iure deliber. idem voluit Iaso in.l.quoties nu.31.C.de reiuendica. per tex.in.c.1. in fin, de feudi cogni.quibus accedit Ioan.Sainson in consuetudi.Turonensibus titu.de homagijs articulo.1. Cassa. in consuetudi.Burgun. rub. 7.§.1.nu.7.Albaro.in.c.1.§.si facta si cōtrouers.fuer. inter domi.& agna.& in.c.1. quid sit inuestitur.Firmianus in tracta.de episcopo in.1.par.lib 3.quæst.56. versi item nisi in feudis.Marti.Lauden.in tracta.primogenturę.18.quęstio.vers.4.quia licet , & Car.Alexandri.in.c.1.nu,10.versi.18.de feudo Marchiæ Guiller.Brochius in stylo curię parlamenti Franciæ titu. de feudis.§.item de consuetudine &.§.sequen.dicens ita obseruari de stylo & cōsuetudine Frāciæ.Ioan.Bapti.Cacialup.in repe.c.1.6.part.princi.in vlti.differentia,de feudi cogni.Barba.in rep.rub.C.qui admi.col. 14.vers.2.mihi videtur Cattelli , Cota in memorali incip.feudum etiam viuo patre:Anto. Rub.in repeti.l. non solum.§.morte.nu.56.ff.de no.ope.nuncia.Tira. de primogenijs.q.40.nu.96.vbi se remittit ad tractatum lę morte saisit lebif,quē dicit se prope diem editurum Limi.7.Ex quo mihi videtur falso sibi fuisse adscriptum libellum illum,le morte saisit lebif,qui Parisijs Typis excussus est anno.1550. nimis enim deuiat ab stylo tanti viri,nec per limitationes procedit vt se ipsum citat ipse Tiraq.in.d.q.40. nu.96. idem voluit
18 Ioan.Lupi.in.l.45.Tauri nu.22. [Alij verò non pauci contrarium censent,vt licèt in filium transeat dominium feudi absque vlla traditione(ex sententia glos. in.c.1.de feudi cogni.in.§. vlti. quam ibi sequitur Iacob.de Bellouisu Marti.Lauden.Bal. Iacob. Albaro. Cardi.Alex.& Ioan.Bapti.Cacialu.ibidem in.6.parte princi.in vltima differētia,Barba.in rub.C.qui admi.col.14.versi. 2. mihi videtur & cōs.10.col.3.li.2.& cons.73.col.3.lib.4.Ias.in.l.in suis col.2.versi.4.sequitur,ff.de lib.& posthu.Tira.in tracta.le morte in pręfatione.4.decla,nu.1.& 3.Zasi.in tracta.feudorū par. 6.nu.25.& cōs.10.vbi cōmunē attestatur nu.10.&.12.) Non tamen transit possessio absque traditione , non enim sequitur,trāsit ipso iure dominium in aliquē,ergo & possessio,nam contrariū videmus in multis iuris articulis,in hęredem etenim transit dominiū ipso iure non autē possessio.l.cum hęredes.ff.de acq.poss.idem in legatario.l.si tibi homo.§.cū seruus. ff.de lega.1.l,à Titio.ff.de fur.l.34.titu.9.de legatis part.6.& in alijs casibus per Tira.cōgestis in repe.l.si vnquā in verbo reuertatur nu.388.& seq.C.de reuocan.dona.hāc sententiā in feudis ꝙ non transeat possessio in successorem absque apprehēsione,non obscure tenuit Masueri.titu.de feudis.§.item successio singularis &.§. seq. nu.16.nisi ex consuetudine Francię,qua mortuus saisit viuum,& Ioā . Raynel.in.c.Imperialem.§.preterea siquis infeudatus titu.de prohib.feud.alie.per Frede. Iacob.à.S,Georgio in tracta.feudorū in verbo ita ꝙ ipsi inuestiti col.vlti.& Ias.sibi contrarius in.d.l. si sorori col.2,vers.3.limita vbi nūcupatim reprobat Bal. in,d.l.cum antiquioribus,Guill.Bene.in rep.c. Raynutius in verbo mortuo itaque testatore.2.nu.69.&sequen.Vldri.Zasi.cōs.10.ver.nūc ad tertiū dubiū nu.8 &.15.Fran.Cur.Iunior cōs.108.nu.23.Matth.Affli.in c.1.§.sciendum de feudi cogni.col.5.versi. sed quod dīctū est,Zasi.in tracta.feudorū par.6.ca.qualiter feuda constituantur nu.31.&.32.Brolhius in stylo parla.Frācię rub.de feudis.§.item de cōsuetudine Tira.in trac. le morte in pręfatione.4.decla.nu.4.d.D.Couarru.li.
19 3.resolu.c.5.nu.6.ad fin.[Ex quo ipse infert,iure cōmuni nō procedere legē nostrā , non enim potuit eo iure possessio absque apprehensione transire in successorem maioratus,nisi ex vi consuetudinis,licèt cōtrariū probare nitatur Rod.Xua.in.l.8.ti.de las herencias li.3.fori nu.21.mouetur ex singulari decisione.l.7 ti.4.de dona.par.5.vbi siquis alicui donauit rē aliquā ita vt eam habeat in vita sua,vel vsque ad certū tēpus & post dictum tempus ea res deueniat ad Titiū quod eo tēpore elapso non solū dominiū sed etiā possessio trāsferatur ipso iure in Titiū,quod lex illa his verbis insinuat,e de aquel dia en adelāte ganariā la possessiō e el señorio della sus herederos del que ouiesse hecho la donaciō,o el otro a quien nombrase para auerla. Et licet iure cōmuni Roma.nō trāsiret possessio in tertiū ad quē res donata erat peruētura post mortē primi donatarij,vt cōstat ex.l.quoties.C.de dona.quę sub mo-
20 do,& de hoc nullus dubitauit.[Verū an trāseat dominiū necne est cōtentio inter docto.Deci.enim cōs.239. nu.8.& in.l.traditionibus nu.14.C.de pact.cēsuit trāsire dominiū in tertiū,ad quem res donata peruētura erat mortuo primo donatario,cui assentitur Ripa li.3 respōso.c.1.nu.4. & licèt eos improbat.d.D.Coua.li. 1.variarū reso.c.14.nu.3 authoritate Egidij de Belamera cōs.39.col.4.& aliorū qui idē sensisse asseuerat, opinionē tamē Decij cōfirmat.d.l.7.ti.4.par.5.additque, nō solū dominiū sed & possessionē ipso iure trāferri in eū,cui res alij donata restituēda erat,adueniēte die restitutionis,& ita eum tex.intelligit Rod Xuarez in d.l.8.ti.delas herēcias,li.3.fori nu.21.& Gregor.Lupi in eadem .l ,Part.gloss.in verbo el señorio , in fine,

Dida.Castelli in.l.45.Tauri gloss.1.colu.2.in fi. & ibi Ioan.Lupi nume.1.Moli.de Hispano.primoge.libr.3. si c.12.nume.3.&.4. [Cæterum si rectè perpendantur verba illius legis, non probant possessionem ipso iure & dominium esse trãslatum in eum, cui res erat restituenda post mortem donatarij, sed quôd ab eo tempore posset hic tertius acquirere possessionem vel dominium, hoc præseferunt verba illius legis [e aquel dia en adelante ganarian la possesion e el señorio] atque ita esse intelligenda, ne corrigat ius commune, prout communiter non corrigunt leges Partitarum, vt asseuerat.d.D.Couarru.in.d.lib.1.variar.resolu.ca. 14.nume.5.& Anton.Gomez in.l.40.Tauri num.28. & ante eos Gomez Arias in.l.43.Tauri nume. 5. quibus ipse accedo, licèt contrarię opinionis quãdoque fuerim, secundum quam non crederem in praxi posse obtineri, non enim censebitur translatum dominium nec possessio in tertium, ad quem res peruentura erat post mortem p imi donatarij, nisi ab eo propria authoritate apprehendatur, id quod per eam legem permittitur, vel actione personali proposita (iuxta.l.quoties. C. de donatio. quę sub modo) eam quęsierit. Nõ enim loquitur per verbum de præsenti, ganan la posesion &c. (quod verbum denotaret, vt ipso iure quę sita esset, ex sententia Accursij in.l.siquis maior in verbo infamia iuncto tex.in verbo notatur.C.de trãsactio.quam sequuntur Bart.Bald Salice.Paul. Cast. & Recenciores ibi, quę communis est vt patet ex Tiraquel.in rep.l.si vnquam in verbo reuertatur nu.17. &.20.C.de reuocand. donatio.) sed per verbum futuri temporis, per quod vel participium nõ denotatur ipso iure quæsita secundum glo.Bart.Bald. & alios in.l.iubemus nulli.C de sacrosan.ecclesi.& in.l.in criminali vbi Barto.Bald.& Paul.C.de iurisdi.omni.iudi.cum insinuis concordantijs per eundem Tiraq. congestis in.d.verbo reuertatur nu.32.&.33.

quęrebatur, aliter erat statutum, non enim quęrebatur naturalis possessio, sed ciuilis tantum, vt ex sententia Ancarra.in.c.2.in.1.notabili colu.2. in princi. extra de consue. asseruit Anto.Gomez in.d.l.45. Tauri nume.111.versi.vlterius etiam & tertio, & Tiraquel. in consuetudine regni Francię qua mortuus saisit viuum, in tracta.le morte.6.declaratione.5. partis, licèt contrarium resoluat Ferdi.Vazq.de succesio.creatione.§.21.num.107.in fin, Vbi contra communem opinionem contendit in filium transire vigore suitatis possessionem mortuo patre, absque vlla apprehensione sequutus gl.in.l.in suis.ff.de lib.& posth. quam ibi reprobat Bar.nu.5.Alexan.nume.8.& Iaso.nume.29. dicentes eam communiter improbari, dicitque ipse Ferdinand.Vazq. non solum possessionem ciuilem esse in filium translatam, verùm etiam naturalem, cũ hoc lex facere possit vt in.l.45.Tauri vnde hæc sumpta fuit. Sed tu tene communem. [Intellige tamen legem nostram, vt procedat quoad effectus iuris ciuilis: omnes enim effectus qui iure ciuili tribuuntur possessioni naturali, consequitur successor maioratus statim mortuo prædecessore, & eiusdem maioratus possessore, vt optimè explicat idem Ferdinand.Vazq.de succesionum creatione.§.21.nume.110. Quinetiã si apud alium sit possessio naturalis vel detentatio, illa erit nullius momenti quoad iuris effectus, & successori maiorię quæretur possessio ciuilis & naturalis, quoad omnes earum effectus, quos lex posititua vtrique accomodauit, omnesque illi effectus ab eo qui corporaliter possidet abscedentes migrãt transuolantque in eũ, qui ad maioriam vocatus est, tum respectu possessionis ciuilis, tũ etiam naturalis, vt optimè explicat idẽ Ferdinand.Vazq.de succesionum creatio.c.10.nu.32 versi.illud autem notandum est. Quę sententia mihi admodum placet potuit enim lex ciuilis effectus ab ea inductos & possessioni etiam naturali accomodatos tollere & possessioni ab eadem lege inducta applicare. [Siẽ & licèt lex ciuilis non possit impedire ortũ naturalis obligationis ex sententia Bart.& docto. in l.stipulatio ista.§.alteri.ff.de verbo.obli. (nam si obligatio naturalis oritur ex consensu.l. ex consensu. §.1. ff.de actionib.& obligatio.quomodo lex ciuilis consensum potuit impedire? si non consensum, ergo nec naturalem obligationẽ, quę ex eo oritur.) Effectus tamen naturalis obligationis semel ortæ impeditur per legem ciuilem, vt latissimè pluribus probat exemplis Ferdinand.Vazquez lib.de succesio.creatio.§.30.nu nu.32.& pluribus sequentib.ad quem lectorem relego sic ergo nostra in specie lex ciuilis potuit effectus possessionis naturalis tollere, atque eos ciuili tribuere, nam de eo quod meum est ad libitum disponere possum .l.in re mandata. C. manda. cùm ergo effectus obligationis vel possessionis naturalis sint â iure ciuili inducti, potuit nimirũ ipsum ius ciuile ad libitum de eis disponere. Vt latius probaui supra ea.l.1.glos.1. nu.9.& sequen. [Cęterum hìc dubitari solet, an legis nostrę dispositio locum habeat in maioratibus absque regis licentia factis? Et Anton.Gomez in.l.45.Tauri probare nititur, locum non habere: mouetur ex eo q secundum communem vsum loquendi in nostro regno. illa dumtaxat bona dicũtur maioratus, quę Principis

GLOS. III.

1 *Maioratus successori quæritur possessio etiam naturalis mortuo possessore absque vlla apprehensione.*

2 *Possessio ciuilissima non transit in filium ratione suitatis absque apprehensione, ibi.*
Possessio naturalis transit mortuo possessore maioratus in successorem quoad ciuiles effectus, licèt sit possessio apud alium.

3 *Lex ciuilis potest impedire effectus ab eadem lege inductos & accommodatos naturali obligationi, licèt ortum eius impedire non possit.*

4 *Maioratus successori, si absque regia licentia factus fuerit, an quæratur possessio.*

5 *Maioratus verè dicitur etiam si absque regia licentia factus fuerit.*

c *Y natural.*) Hoc est mirabile vt absque vllo actu naturali apprehensionis possessio naturalis quæratur successori maioratus, statim mortuo possessore, quod ante hanc legem, vbi possessio ciuilissima

cipis licencia vinculata sunt, nam quę absque eius licentia sunt restitutioni subiecta & vinculo astricta non dicuntur maioratus, & ex hoc fundamento arguit vt per eum videre licebit. Verùm doctissimus & nostratum primas, d.D,Couarru.lib.3.variar.resolut.c.5. nu.6.contrariam amplectitur sententiam, & licèt Ioã. Lupi in.d.l.45.Tauri in fine dubitauerit, securè attestatur frequentiori calculo in praxi receptum esse, legem nostram etiam obtinere in maioratibus propria authoritate, iure permittente, priuatim institutis. Negatque Antonij Gomecij fundamentum in effectu, licèt ipsum non viderit, asseritque maioratum absque principis licentia institutum propriè dici maioratum nam in eo succedit maior & primogenitus, quod satis esse asseuerat vt maioratus dici valeat: & in quacunque materia etiam si odiosa sit & correctoria, propriam significationem admitti, l.cũ lege, & ibi Areti. ff.de testament. lex ergo nostra in huiusmodi maioratu nimirum procedit, quod probat Moli. lib.1.de His 5 pano.primoge.c.1.nu.26. [Cui addere poteris maioratum legibus nostris appellari eum, qui absque licentia regis fit, vt in.l.2.supra co. & ibi dixi in glo.1.& in l.11.titu.6.de meliorationibus supra hoc libro.5.vt ibi etiam adnotaui in glo.11.& in.l.1.in glo.1.nu.11.& glo. 3.supra eod. idem voluerũt Dida.Castelli in.l.27.Tauri in verbo para siempre, & ibidem Ioan. Lupi nu.77 & Telli Fernand.num.2.& Gomez Arias nu.59. Grego.Lupi in.l.2.tit.15.de primogenitis regis Part.2.glo. 1.in fin. Ferdi.Vazq.de succesio. creatio.§.26. nu.95. &.96.d.D.Couarru.lib.3.resolu.c.5.nume.4.versi.verùm Iustiniani Anto.Gomez sibi contrarius in.l.40. Tauri nu.36.Moli.dict.c.1.nume.25. si ergo maioratus appellatur, quid ni constitutioni nostræ, vt in succesrem transeat possessio absque vlla opprehensione, locus non erit? Et tum potissimum cũ eadem ratio militet in vtroque maioratu, cum regia licentia vel sine ea facto, quę est, vt melius res vinculo maioratus submissæ conseruetur: vt rectè aduertit.d.D. Couarru.d.c.5. nume.6.vbi citat alium authorem grauem hoc idem asserentem, nempe Roderi.Xuarez insigni eruditione præditum allegatione.19.versi.præterea omnia ista: quibus libenter accedo, tum propter eorum authoritatem tum etiam propter rationes superius traditas, ex quibus constat corruere argumenta Antonij Gomez, vt pote quæ falso fundamento subnixa, & ab eodem authore alibi, vt dixi reprobato.

ri, vnde hęc sumpta fuit, duo exigi vt in successorem maioratus transeat possessio mortuo possessore. Primum, quòd res illę sint maioratus. Secundum quòd is qui prętendit in se translatam fuisse ipso iure possessionem bonorum maiorię, absque vlla dubitatione sit vocatus ad maioratum post mortem possessoris, de quo ait ante omnia constare debere plenè ac integrè: quia quoties à iure aliqua exigitur qualitas ad essentiam actus, de ea plenè constare oportet ante omnia, vt in.l.diuus &.l.Titius. ff. de testa.mili.& ibi notat Bar.& alij & in.l.diuus.ff.de re iudi.l.si quęramus.ff. de testam.l.non ignorat & ibi Bal.C, qui accusa.non posl.cum concordantijs ab eodem Ioan.Lupi traditis ibi nume.2.&.3.vbi resoluit de his qualitatibus debere constare, siue nullus subsit aduersarius, siue adsit & tunc eo citato & causæ cognitione adhibita, vt in.l. hęc autem.§.non defendi pupillum, ibi hoc autẽ cõsta re debet, & ibi notant docto. ff.ex qui.cauf.in posl. ea 2 tur.l.vlti.C.si per vim vel alio modo. [Sed iudicio meo lex semper est certa de vero successore, quare illico mortuo testatore transit possessio in eum, qui verè vocatus est, licèt ipse ignoret esse vocatum, vel prędecessorem mortuum, vt Anto.Gomez probat in.d.l.45 Tauri nume.111.versi.4.in tantum, quemadmodum & in alijs iuris speciebus fit, vt ibi ipse tradit, & Moli.de Hispano.primoge.lib.3.ca.12.num.24. Quare necessarium non est de hoc constare, nisi in eo dumtaxat casu quo inter duos contenditur super rebus ipsius maioratus vel super successione ipsius, & quamuis longo tempore post mortem possessoris verificetur, quis sit verus successor, ab eo mortis tempore incœpit possidere, non à tempore sententię seu declarationis, vt constat ex lege nostra. Nullo siquidem tempore vacare dicitur possessio, quare qui eam apprehenderit cùm nõ sit verè successor, dicitur vim facere, atque ideo competit interdictum recuperandę, vt diximus supra eod. glo.2, nu.12. & sequen.

GLOSS. IIII.

1 *Maioratus successori vt possessio quæratur statim mortuo possessore, quæ requirantur.*
Qualitas si à lege exigitur imprimis de ea constare opotet, ibidem.

2 *Maioratus in successorem etiam ignorantem transit possessio ipso iure mortuo prædecessore.*
Legis nostræ intellectus, ibidem.

d *Que segun la disposicion del mayorazgo deuiere succeder enel.* Ex his verbis notat Ioan.Lupi in.l.45. Tau-

GLOS. V.

1 *Possessio ciuilissima ipso iure transfertur in hæredem mortuo testatore ex consuetudine Franciæ, nisi ab alio sit occupata possessio.*

2 *Fictio in præiudicium alterius non procedit.*

3 *Possessio ciuilissima an impediatur, si post mortem testantis ab alio fuerit occupata?*

4 *Possessio ciuilissima transit in hæredem licèt ab alio fuerit occupata post mortem testatoris, sed non ob id propria authoritate hæres auferet rem ab alio.*

5 *Maioratus & Indorum commendæ possessio transit in successorem ipso iure etiam si post mortem vel in vita prædecessoris ab alio fuerit res occupata, secus in consuetudine Franciæ. & nu.6*

7 *Possessio ciuilissima non est eadem, quam defunctus habebat, sed alia.*

8 *Maioratus possessio quibus casibus non transferatur in successorem mortuo possessore, & nu.9.*

Universidad de Deusto Biblioteca

10 Maioratus bona an præscribi possint.
11 Præscriptio censetur prohibita, si alienatio absolutè prohibetur & nume.sequen.
12 Consentire an dicatur is contra quem præscribitur. ibidem.
Lex alienationis.ff.de verbo.significat. intelligitur. ibidem, & nume.sequen.
13 Lex Imperatores.ff.de iure fisci explicatur.
Delinquens an dicatur consentire pœnæ, ibi.
14 Lex.2.C.de vsucapio.pro emptorem, & nu.præce.
15 Lex Sticho.ff de vsufr.leg.explicatur.
Præscriptio longi temporis an impediatur per testatoris vel legis prohibitionem alienationis, ibi.
16 Lex fin.§.sed quia &.§.seq.explicatur.
17 Vsucapio an sit necessaria alienatio.
18 Litigiosa res an vsucapi possit.
19 Alienatione prohibita cum modificatione vsucapio prohibita non censetur.
20 Vsucapio decennij prohibetur prohibita alienatione, ita quòd nulla esse censeatur, sed non vsucapio longissima.
Præscriptione exclusa non censetur exclusa longissima, ibi.
21 Præscribi non potest longo tempore sed lõgissimo res alienari prohibita.
22 Præscribi longissimo tempore possunt bona aduentitia filij, non longo.
23 Maioratus bona quo tẽpore præscribãtur. & nu.24
Alienationis prohibitio expressa differt à tacita, ibi.
25 Maioratus præscriptio an noceat successori.
Lex cum pater.§.libertis.ff. de lega.2.intelligitur. ibidem.
26 Maioratus præscriptio an noceat successori hæredi alienantis.
27 Maioratus præscriptio an noceat successoribus impugnatur noua opi.Pineli, & nu.28.
29 Præscriptione an quæratur dominium.
30 Lex vbi resistit initio magis impeditur effectus.
Præscriptio non currit impedito agere, ibi.
31 Maioratus bona iure regio an præscribantur.
Lex nostra explicatur, ibi.
32 Possessio transfertur ex contractu nullo & non dominium, idem in alienatione rei maioriæ.
33 Maioratus res si ab alio alienetur, an longo tempore præscribatur.
34 Maioratus alienationi vel præscriptioni an consentire dicantur successores & an ipsis consentientibus procedat.
35 Lex qui solidum.§.prædium.ff.de lega.2.
36 Maioratus res an tempore immemoriali præscribantur contra successores.

e *Aunque aya otro tomado la possession dellas, en vida del tenedor del mayorazgo o el muerto.* Ex consuetudine Franciæ mortuo testatore statim transit possessio ipso iure in hæredẽ secũdũ Cyn.& docto.in.l.ea lege.C.de cõdictio.ob caus.& alios per Tira. citatos in tracta.le morte saisit le bif in prin. Quã tamẽ nõnulli limitãt vt procedat, quãdo ab alio nõ est occupata possessio ante aditionẽ hęreditatis nã si ante aditã hęreditatem ab alio fuerit occupata, non poterit ad hæredem fictione legis transire, nec aliâs nisi interueniente consensu aut facto illius, penes quem ea possessio est, vt in.l.quamuis.ff.de acqui.posse. vt pluribus exẽplis,& authoritatibus probat Tiraquel. vel quisquis is sit, in tractatu le morte.3.declaratione.5.partis á nu.
2 1.vsque ad.9. [Quoniam lex non fingit in præiudicium alterius, cui ius est quæsitum.l.stipulatio de dote ff.de iure doti.&.l.insulam.§.vlti.ff.solu.matrim.glo, in.c.quia circa de priuileg.cum concord.à Tiraquel. ipso congestis lib.1.de retractu.§.1.gloss.10. nu. 68.& in tracta.primigeniorum in.34.quęstio.nu.18.& nu. 7.& in rep.l.si vnquã in verbo susceperit liberos nume.64.& in tracta.le morte.3.declarat. quintæ partis nume.5.&.6 cui opinioni confert plurimum glo.in.l. cum miles in verbo quasi coniunctim in fin.ff.exqui. caus.maio.de qua diximus supra eod.glo. 2. nume.15. ex quibus hãc opinionem sequuti sunt Signoro.Bal. Cuma.Ias.Claudi.Aquen.Alex.Barba.Calcan.Soci. Carol.Ruy.Deci.Fran.Curti.Iunior Matth.Afflict. Ioan.Bap.à Castelli.Anto.Corse.& Catellia. Cota, Zasi.Sainxon, Paul.Pari.& Anto Rube.in locis ab eodem Tiraquello citatis in.d.tractat.le morte.3.declaratio.5.partis nume.7.Idem voluit Anto. Gomez in.d.l.45.Tauri nu.111.versi, præterea &.6. Molin.li.
3 3.de Hispano.primog.c.12.num.7.[Cęterum à multis doctoribus contrarium probatur, imo quòd possessio transeat in hæredem ex vi dictæ consuetudinis etiam si ante aditam hęreditatem ab alio fuerit occupata, statim enim mortuo testatore quęsita fuit possessio hæredi, nec vllo tempore fuit vacua, quare etiã si ab alio occupetur transire non desinit in dictum hæredem, vt diximus supra eo.glo.2.nume.15.factum enim legis potentius est facto hominis vt in hac specie hanc tenens sententiam, voluit Bald.consi.454.ad fin. libr 3. eandem opinio.tenuit idem Bald.in rub.extra de causa poss.& prop.nume.13.Alex.consi.82.nume.4.lib.2. & ibi Carol.Moli.qui inaduertenter Alex.reprehendit.cùm ipse & Alex.idem asseuerent, Ioan.Fab in.§, sui insti.de hæred.quali.& diffi.nume.1.in fi. & Petr. de Ancarra.consi.146.in princi.Imol.consi.16.Fulgo. consi.230.Ias.consi.85.col.vltima lib.3.Masueri.de possessor.§.item dato quòd ille.Ias.consi.146. col.1. &.2. lib.4.vbi attestatur ita fuisse iudicatum in senatu regio Mediolanensi aduersus quosdam fideicommissarios, qui propria authoritate occupauerant possessionem rerum hæreditariarum Deci.consi.84.nu.1.vers. vlterius circa hoc,& consi.467.ad finem, Guiller.Benedict.in repe.c.Raynutius in verbo mortuo itaque testatore.2.nu.73.& nu.77.Cassane.in consuetud.Burgund rubri.7.de successione.§.1.gloss. item. 1.limit.5. in fin.& Nicola.Bello.consi.35.nu.8.Tira.qui ita asserit seruari in Francia in tracta.le morte.3.decla.5.partis nu.9.&.14.Coua.lib.3.reso.c.5.nu.6.vers.nisi velis probare

4 probare. Quæ opinio receptior est & verior. [Nec obstat, tot doctores tenuisse primã opinionem, nam prior opinio procedit, vt licèt alius occupauerit, ea tamen occupatio non tollat possessionem hæredi ab statuto delatam, sed id tantum facit, ne ipse hæres propria authoritate occupatorem illum deijciat, sed eo citato iudicem adeat, secundum Bal. in.d. rubr.de caus. poss.& prop.num.vlti.& Alex.d.cons.82. num. 4.li. 2.Tiraq.d.tracta.le morte.3.declara.5.partis nume.16. quod plerique ex prioris opinionis fautoribus asse-
5 runt. [Quod proculdubio procedit in successore maioratus, hic etenim mortuo possessore quærit confestim possessionem ciuilem & naturalem, vt in hac lege statuitur, etiam si alius post mortem occupauerit bonorum maiorię possessionem, cuius ratio est, quia is qui bona occupauit non inuenit possessionem vacantẽ, quippe quæ erat apud successorem ex vi & dispositione huius legis, vt latè diximus supra hac eadẽ
6 lege gloss.2.num.15. [Quinimo etiam si ante mortem possessoris bona aliqua maioriæ fuerint ab aliquo occupata & possessa, non ob id desinit possessio eorum quæri ipsi successori ipso iure, absque vlla appræhensione, quoniam vsque ad vitã possessoris potuit possessio illa habere effectũ,& nõ postea, nõ enim potuit prędecessor præiudicare successori, consentiendo, vt possessio bonorũ maioratus alij quęratur, vltra tẽpus vitę suę, at absque eius cõsensu nõ potuit possessio in aliũ trãsferri, vt in.l.3.§.in amittẽda & in.l.quẽadmodum.ff.de acq.poss.l.6.&.12.ti.30.par.3.quare nimirũ si talis cõsensus sibi tantũ ad vitã suã, nõ successori potuerit parare pręiudiciũ, atque ideo possessio eidẽ successori quęratur statim mortuo possessore, etiã si prędecessor alij tradiderit, dum viueret, quod voluit Moli. li.3.de Hisp.primog.c.12.nu.17.idẽ in cõmenda Indorum dicendũ est eadẽ ratione. Secus autẽ est in cõsuetudine Francię, qua sine vlla appręhẽsione trãsfertur possessio in hęredẽ, nã hoc intelligũt oẽs, nisi in vita testatoris fuerit possessio rerũ hæreditariarũ ab alio occupata, tũc etenim impeditur trãslatio possessionis in hęredẽ, potuit siquidẽ testator in hoc inferre pręiudiciũ ipsi hæredi, nõ solũ in possessione, verumetiã in proprietate bonorũ, cũ ante mortẽ nullũ effectũ habebat testamẽtũ,& nullũ ius hęredi cõpetebat, vt est notissimũ.l.4.ff.de adimen. lega.c.cũ marthę de celebra.missa.& in specie dictę cõsuetudinis hanc opinionẽ tenuit Guil.Bene.in.d.rep.c.Raynutius in verbo, mortuo itaque testatore.2.nu.78.D.Couar.li.3.reso.c. 5.num.6.versi.quòd si viuente,& Moli.vbi supra nu. 7.&.27. [Ex quo infertur, possessionem quæ acquiri
7 tur beneficio legis nostræ successori maioratus, non esse eandem, quam defunctus habeat, sed aliam penitus diuersam, quippe cùm hic nullam habeat prædecessor, alius enim eo viuo bona possidebat, vt in lege nostra dicitur, potuit etenim sibi dumtaxat pręiudicando amittere possessionem, & alij tradere, vt donec ipse viueret possideret, cum igitur non possidebat, nõ potuit possessionem quam non habebat, in successorẽ transferre, quo fit vt sit alia & diuersa possessio, quæ huius legis beneficio acquiritur successori maioratus quam ea quam defunctus habebat, quoniam mortis tempore non possidebat, ita ex lege nostra expendit Anto.Gomez in.l.45.Tauri, vnde hęc sumpta fuit numero.114.& Greg.Lapi in.l.7.tit.4.de donatio.par.3. in glo.1.post medium versi.sed quid si iste Moli. d.c. 12.num.22. Ex quo constat non esse veram opinionẽ Bal.in.d.rub.extra de causa poss. & proprie.nume.11 & in auth.defuncto.C.ad Tertulia.num.6.quam quodammodo limitabat Zasius in epitome feudorum.6. par.num.32.& Tiraq.in tracta.le morte.5. par. decla-
8 ratio.5. [Infertur etiam, possessionem ciuilissimam, de qua in lege nostra, ipso iure acquiri primo successori maioratus absque vlla apprehẽsione vera vel ficta, mortuo ipso maioratus fundatore, ex rationibus per Ant.Gom. traditis in.d.l.45.Tauri nu.117.Quod tñ limita.& intellige, nisi possessio bonorũ ipsius maioriæ sint apud aliũ tẽpore mortis fundatoris eius. Nã integrũ fuit testatori vel fũdatori maioratus res quas possidebat reuocare vsque ad mortẽ, vel in quẽcũque extraneũ trãsferre & alienare vt in.l.1.tit.6.&.l.4.supra eo. Cũ ergo potuerit pręiudicare ei, quẽ primo loco vocauit ad maioratũ, possessionẽ quã in aliũ trãstulit, vel transferri consensit, nõ recuperat successor, nec aliã, cùm ea quæ in extraneũ translata fuit, morte fundatoris non desijt esse. Cæterũ si maioratus nõ potuit à fundatore reuocari, quia trãslata fuit possessio in vocatũ in vita fundatoris, tractari nõ potest an mortuo fundatore possessio in eum transeat, cùm antea erat iam translata: vbi autem est irreuocabile, quia ex causa onerosa iuxta dispositionem. d. l. 4. supra eodem tunc procedit indiscriminatim legis nostræ dispositio, iuxta expositionem & doctrinam Antonij Gomez in.d.l.45.Tauri numero. 117.cum ratio huius legis militet hac in specie, nempe, vt maioratus bona magis conseruentur & sint vnita, nec aliquo casu dissipari possint ex defectu possessionis, & ex alijs ratio
9 nibus per eum adductis. [Verùm & hac in specie, si ex causa necessaria quæ causam onerosam constitutionis maioratus præcedebat, bona aliqua vendita sunt, quod fieri potest vt in.l.peto.§.prędium iuncta glo.ff.de lega.2.l.alienationes.ff.fami.ęrciscun.cũ alijs à me traditis supra eo.l.6.glo.3.num.21.locus non erit decisioni legis nostrę vbi possessio apud alium fuerit
10 ante mortẽ testatoris ex ea causa. [Infertur etiam ex his verbis præscriptioni bonorum maioratus locum non esse, quoniam sine possessione non procedit. c.sine possessione de regu.iur.lib.6. At in specie legis nostræ tertius detinens res maioratus, mortuo possessore desinit possidere, & tãtũ dicitur detentator, patet; quia possessio vera ciuilis, & naturalis est apud successorem, ergo apud alium esse non potest. Impossibile enim est, vt cùm aliquid ego teneo, tu quoque id tenere videaris. l. 3. §. ex contrario. ff. de acquirend.posse.quod ex lege nostra expendit Anto. Gomez in.l. 45. Tauri numero. 117. in fine Molin.li.1.3. de Hisp.primog.c.12.num. 10.in quo articulo doctores cõfuse nimis procedũt vixq; sese explicãt, quare vt materia ista rectiꝰ explicari possit, fac sequẽ
11 tes cõclusiones. [Sit prima cõclusio, prohibita alienatione absolutè absque aliqua modificatione, cẽsetur prohibita vsucapio vel pręscriptio lõgi tẽporis, quæ alienatio legalis est,& alienationis verbo cõtinetur.l.alienationis.ff.de verb.sign.quã in id citãt doct.oẽs, Accursi; Albe.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Albe.Angel.Imol.Cuma.& Pau.Castr.in.l. vbi lex
ff.de vsucap.& l.fin.C.in quib.cauſ.in integ.reſti.nõ
eſt neceſſ.vbi Bal.melius cęteris nu.3.ita explicat,glo.
in.l.3.C.quib.non obij.longi temp.pręſcrip.& in.l.1
C.ſiquis ignor.rem minor. Alex.& omnes in.l.filius
fami.§.diui.ff.de lega.1.Panor.in.c.cum non liceat nu
me.7.& cęteri ſcribentes de pręſcri.Deci.conſ.445.nu
me.28.Affli,deciſ.13.nu.5.Tiraq.plures adducens cõ-
cord.lib.1.de retractu.§.1.glo.9.nu.246.& ſequẽ. An
to.Gom.in.l.40.Tauri.nu.90.Arias Pinel. dicens ne
minẽ ferè ex his qui hactenus iura interpretati ſunt
eſſe,qui eam legem non citet,vt prohibita alienatione
prohibeatur vſucapio.in auth.niſi tricẽnale nu.30.C.
de bon.mater.quod tamen negat verum eſſe. Et aliter
intelligit legem illam,nempe vt negligens & patiens
contra ſe perfici vſucapionem, dicatur quodãmodo
alienare & conſentire in re ſua amittenda, idque non
ſemper,vt ex eius verbis conſtat,alienationis verbum
etiam vſucapionem continet,vix eſt enim vt non vi-
deatur alienare,qui patitur vſucapi,quaſi velit iuriſcõ
ſultus iuſtificare pœnam,qua afficit negligentes, quę
confirmantur ex his,quæ tradit Affli.d.deciſ.13.& Ti
13 raq.lib.2.de retractu.§.1.glo.2.nu.49.[Non enim cõ-
ſentit verè negligens rem ſuam vſucapi, authore Ac-
curſio in.l.1.§.vlti.glo.fi.ff.de dolo cui accedit Bal.in
c.ad audientiam nu.3.de pręſcrip.& in.l.cum quis nu
me.16.C.de iur.& facti igno.Tiraq.plures citans lib.
1.de retractu.§.1.gl.9.nu.250.ſed fictus dicitur talis cõ
ſenſus authore eodem Accurſio in.l.2.in fi.C.quę ſit
longa conſu.cui cõſenſit Alberi.in.l. ſi pupillus.ff. de
admi.tuto.Areti.in.l,Clodius.2.col.inſi.ff.de acq. hæ
red.Pinel.id ex verbis.d.l.alienationis expendens in
15 d.auth.niſi tricennale nu.30.C.de bon.mater.[Et nu
me.32.aliud huic ſimile adducit,ex.l.Imperatores,ibi
tu te pœnę ſubdidiſti.ff.de iure fiſci,exqua plures de
ducebant,pœnam imponi ex conſenſu delinquentis,
vt videre licet apud Ioan.Fab.in.§.furtorum inſti.de
obliga.quæ ex deli.naſcũ.& Floria.in.l. inde Nerati
§.vlti,ff.ad.l.Aquiliam.Areti.in.§.ius autem nu.7.in
ſti.de iu.natu.Bar.in auth.de non alienand.§.quia ve
rõ.2.Iaſ.in.l.1.§.ſublata in vtraque lectione.ff.ad Tre
bel.Alcia.regula.3.præſump.33.nu.4.quod nouiſsimè
defendit Ferd.Vazquez de ſucceſ.creat.§.10.nu.665.
&.666.contra quos tamen eſt communis & receptior
ſententia,vt ipſe idem Pinel.atteſtatur nu.32.vt pœnę
minime dicatur verẽ conſentire delinquentem,ſed fi-
cte licèt enim velit delinquere,non tamen vult pœnã
pati,ſecundum Bar.in.l.1.nu.11.ff.de condictio. ex le
ge,cui aſſentiũtur Paul.& Iaſ.in.l.ſi tibi decem.§.quę
dam.ff.de pac.Bal.in auth.ad hęc nu.9.C.de vſur.Ioã.
Lupi dicens eſſe receptã in rep.rub.de dona.in.vir.&
vx.§.66.nu.24.Balb.de pręſcrip.1.par.q.7.Fortu.Gar
ſia latè id expẽdens in.l.legitima nu.19.ff.de pact.licet
enim ex delicto obligatio naturalis oriatur ad pœnã,
nõ tamẽ ex cõſenſu delinquẽtis,ſed ex legis naturalis
authoritate vt expreſsim aſſeuerat Bart.in.l.1. nu. 10.
ff.de condict indeb.ex.l.à reo.§.quod vulgo.ff. de fi-
deiuſſo.quo in loco fit mentio naturalis equitatis,quę
ſuadet delicta puniri Pau.Caſtr.in.l. ex hoc iure nu.
34 &.35.ff.de iuſti.& iu.Soci.in rub.ff.de verb.obli.2.
col.& hoc melius cęteris explicat.d.D.Couarru.in re
lectione.c.Alma mater.1.par.§.10.nu.9.in fi.10. &.11.
de ſen.excomu.à nemine citatus,hęc adducit Pinelus
ad probandum eum,qui rem ſuam vſucapi ſinit, con-
ſentire amiſsioni rei non videri verè ſed impropriè:
ac ſiquis diceret,aliquem ſeipſum occidiſſe,quia peri-
culo,unde mors ſequuta fuit,ſe expoſuit:& tamẽ abſ
que vllo conſenſu ſeipſum occidendi,imo nihil magis
quàm mortem exhorreſcẽs. Sed quorſum in his adeò
inſiſtat Pinelus,me latet quidem,quid enim refert,cõ
ſentire necne videatur alienationi,ſi vſucapio ipſa alie
natio eſt,prout clare liquet,& expreſſe id dicit iuriſ-
cõſultus in.d.l.alienationis? Si alienationis verbo vſu
capio continetur,quis negare poterit prohibita aliena
tione prohibitam quoque eſſe vſucapionẽ? vbi enim
alienatio prohibetetur propter defectum conſenſus
eius,qui alienare prohibetur,tunc ageremus,an is cõ
tra quem vſucapitur, viſus fuerit cõſentire necne. Ve
rùm enim verò ſi alienatio prohibetur ex defectu po
teſtatis,nc alter ad quem bona deuentura ſunt pręiu-
dicetur,quorſum inquirimus,an eorum bonorum poſ
ſeſſor alienationi ſeu pręſcriptioni conſentiat necne?
Sic & ſi propter commodum pupillorum teſtator pro
hibuit ſeruos in arte aliqua peritos à tutoribus vendi,
ſi venditi ſint,non poterũt ab emptoribus vſucapi,vt
in.l.2.C.de vſucapioni.pro empto.propter prohibitio
nem alienationis à teſtatore ex iuſta cauſa factam tu-
toribus in fauorem pupillorum ſecundum intellectum
Ripę & Modernorum in.l.filius fami.§. diui nu.35.&
14 36.ff.de lega.1. [Nec eſt verum quòd ibi Emili. Fer-
ret.nu.127.& Pinelus in.d.auth.niſi tricẽnale nu.27.in
fin.dicunt,prohibitionem teſtatoris ſolam nõ potuiſ-
ſe impedire vſucapionem.& ſic effectum legis iuxta
tex.in.l.nemo poteſt,ff.de legat.1.quoniam præceptũ
teſtatoris fomẽtatũ permiſsione.d.legis.2.C. de vſuca
pio.pro emp.id potuit proculdubio efficere, quòd ſi
legis fomentum non haberet, fateor præceptum teſta
toris ſufficiens non eſſe,vt legis effectus vſucapionis
15 impediri poſsit. [Quę concluſio vera eſt & recepta,ſi
cèt contrarium velit Arius Pinelus in authen . niſi
tricennale num.25.& ſequen.C.de bon.mater.& Fer
dinan.Vazq.Menchaq.cum ſequutus, de ſucceſsio-
num creatione.§.26.nu.127.poſt Bart.in.d.§.diui nu.
22.imo quòd iure digeſtorum prohibitio alienationis
non impediret vſucapionem.Mouentur per text.in
l.Sticho.ff.de vſuf.lega.vbi hęres legatarij bona fide
poſsidens rem,quę poſt mortem legatarij alteri ex prę
cepto teſtatoris erat reſtituenda,eam prćſcribit lon
go tempore. Sed vt eorum pace dixerim,lex illa hoc
non probat.Non enim erat res alteri poſt mortem
legatarij reſtituenda: quia etſi teſtator hoc præceper-
at,mortuus tamen fuit fideicommiſſarius, cui venie
bat reſtituenda in vita teſtatoris,quare fideicommiſ-
ſum effectum erat caducum, & res legata fuit quoad
vſumfructum,quo finito ad hęredem teſtatoris reuer
tebatur,quare nimirũ ſi res illa,quæ reſtitutioni ſub
iecta non erat, tanquam res priuata cuiuslibet vſu-
capi longo tempore poſsit, non enim erat prohibi
ta alienari.Minus obſtat lex clauibus.ff.de contrah.
emptio. quia ideo vſucapio longi temporis ibi per-
mittitur,quoniam res vendita erat aliena, non pro-
hibita alienari,res enim aliena vẽdi emíq; poteſt.l.rẽ
alienam

16 alienam.ff.de contra.emp. [Nec oberit quòd lege no
ua Iuſtiniani prohibetur vſucapio longi temporis in
his ſpecibus,quibus antea erat prohibita alienatio,
vt in.l.vlti.§.ſed quia &.§.ſeq.C.commu. de legat.&
in.l.vlti.C.in quib.cauſ.in integ.reſti.non eſt neceſ-
ſa.quaſi manifeſtè docuerit ſolam alienationis prohi
bitionem non ſufficere,vt prćſcriptio lõgi temporis
prohibeatur,ſed neceſſarium fuiſſe, vt id noua lege de
clararetur, quoniam nouum nõ eſt,vt id de quo erat
dubitatio inter doctores vel iuris peritos, lege noua
decidatur, nc in his quę ab antiquo iure erant diſpoſi
ta,amplius dubitari valeat, prout cuenit in ſpecie,de
qua in.d.§.ſed quia,vt ſtatim dicemus, in lege autem
vlti.C.in qui.cau.in int.reſt.non eſt neceſſa.diſponi-
tur generaliter vt res minorum nullo caſu prćſcribi lõ
go tempore poſſint, licèc iure digeſtorum quibuſdã
caſibus id permittebatur,etſi reſtitui poſſet in integrũ
17 contra prćſcriptionem ad euitandas ambages,qui ca
ſus per gloſ.ibi & docto.recenſentur. [Quod autem
dixit Pinelus(vſucapionem, etſi quandoque ſpecies
alienationis ſit,eſſe alienationẽ neceſſariã:quia neceſ-
ſitatem iuris habere dicitur,vt in.l.1.&.3.ff.de vſuca-
pio.ſed neceſſaria alienatio permittitur alienari pro-
hibito,iuxta tex.in.l.alienationes,& ibi notat Albe.
ff.fami.ærciſcun.l.1.ff.de fun.dota.cum his quæ Affli
ctis tradit in.c.1. notab.13. de prohibi.feudi aliena.
per Freder.ex nu.73.& late Tiraq.libr.1.de retractu.
§.1.glo.14.nu.8.& nume.11. Aimon conſi.115.laſ.conſ.
44.lib.1.Pet.Nunni.reſponſo.13.nu.8.)minus oberit
quoniam vſucapio non eſt neceſſaria alienatio reſpe
ctu alienandę prohibiti,quippequi poterat vſucapionẽ
prohibere,rem ab alio poſſeſſam coram iudice vendi-
18 cãdo. [Minus oberit quod de re litigioſa dixit Pine
lus,prohibetur ſiquidem alienari,ſed nihilominus prę
ſcribi poteſt longo tẽpore,vt in.l.1.C.de litigioſ.& in
l.1.C.de prćſcrip.longi tempo.& ibi notat Paul.nu.2
Nam id verum non eſt,nec probatur per.d.l.1.C.de
prćſcrip.longi tempo.quòd res litigioſa vſucapi poſ-
ſit,ſed contrarium,quòd prćſcribi non poſsit, vt do-
cet Bar.in.l.vlti,1.oppoſi.C.de litigio.& in.l.1.§.ſi in
ter & ibi Ange.ff.eo.titu.itaque ipſe poſſeſſor ſi non
alienat non poteſt longo tempore prćſcribere, is autẽ
in quem ipſe poſſeſſor alienauit,prćſcribere poterit lõ
go tempore,vt ex eo text.notat Paul. & doctor.non
enim afficit rem vitium litigioſi, ſed perſonam vt in
dict.l.1.C.de prćſ.lon. tempo.&.l.1.§.ſi inter.ff.de li-
tigioſi,& ibi notant Bar.& Ang.Nec oberit tex.in.l.
3.ff.de diuerſ.& temporal.prćſcrip. vbi ſeruus glebæ
aſcriptus poteſt decennio vſucapi,quamuis eius aliena
tio prohibeatur,vt in.l.quemadmodum.C.de agrico.
& cenſ.libr.11. per quem text. etiam vſucapio longi
temporis prohibetur. Quia reſpondeo diſtinguẽdo,
quilibet ſeruus regulariter triennio vſucapitur
vt in.l.in ſeruorum.C.in quib.cauſ.ceſſ.longi tempo.
prćſcriptio.Sin autem eſt ſeruus glebæ aſcriptus lon
go tempore vſucapitur,quemadmodum fundus cui
aſcriptus eſt vt in dict.l.3.ff.de diuerſ.& tempo. prćſ
crip. vbi autem emptor ſciebat eſſe prohibitam à le-
ge alienationem, propter malam fidem impeditur
prćſcriptio etiam longi temporis, vt in dict.l.quem-
admodum in fine, & nimirum ſi ſeruus qui aliàs triẽ
nio vſucapi poterat propter prohibitionem aliena-
tionis viginti vel decem annorum tempore prćſcri-
batur : quemadmodum & in re immobili alienari
prohibita contingit, quę triginta annis prćſcribi po
teſt vt in.l.fina.§.ſed quia,&.§.ſequen.C.commu.de
legat.& dicam infra . Ex quibus manet firma re-
gula, quòd prohibita alienatione prohibita quoque
19 cenſetur vſucapio longi temporis . [Secunda con-
cluſio,quoties alienatio prohibetur cum modificatio
ne,vt ſine cauſæ cognitione, ſolemnitate,& decreto,
non cenſetur prohibita vſucapio,niſi alia ratione ſpe
ciali prohibeatur,vt in.l.fina.C.inquib.cauſ.in inte.
reſtitu.non eſt neceſſa.& ibi notat ſingulariter Bald.
nume.3.poſt Iacob.Butrica.& Cyn. ibi idem tenen
tes.& Barto. idem voluit Angel.Imol. & Paul.ibi-
dem,Ferdinand. Vazq.de ſucceſsio.creatio.§.26. nu.
20 118.verſi.3.[Tertia concluſio,vbi alienatio abſolutè
vel cum modificatione, vel quoquo modo prohibe-
tur,ſi prohibitio afficiat titulum,eumque reddat nul
lum(quod fit lege reſiſtente,vt in.l. quemadmodum.
C.de agrico,& cenſi.lib.11.) ceſabit prćſcriptio lon-
gi temporis,quę titulum requirit,vt in.l. diutina . C.
de prćſcrip.longi tempo. &.l.penultim eo.titul.& l.
nullo.C.de rei vendicatio. quod etiam iure canonico
procedit,vt probat Couarru.in regula poſſeſſor.
2.part.§.5.num.2. Entque hac in ſpecie locus prćſcri
ptioni.30.vel.40.annorum,quę ſine titulo procedit
tam iure ciuili quàm canonico,vt in capit.placuit.§.
poteſt.16.quæſtio.3. vt in.l.nulle agitur &.l.ſi quis
emptionis.§.1.&.l.omnes.C.de prćſcrip.30.vel. 40.
annorum.l.21.titul.29.part.3.idem Couarru. vbi ſu-
pra numer.3.excluſa ſiquidem prćſcriptione,non cen
ſetur excluſa longiſsima triginta vel quadraginta an
norum,vt conſtat ex Bo.rio deciſio.42. numer.35. &.
38.& Caſtane.in conſuetudi.Burgund.rubri.3.§.1.nu
me.16.& rubri.4.§.12.ad fin.nume.2.fol.186. & Pinel.
in authen.niſi tricennale per text.ibi , hoc expreſſe
probantem,nume.18.19.& ſequentibus.C.de bon.ma
21 tern.[Ex quo infertur in re alienari prohibita reſti
tutionique ſubiecta quamuis locus non ſit prćſcrip-
tioni longi temporis propter defectum tituli,prćſ-
criptioni tamen longiſsimę triginta vel quadragin-
ta annorum locus erit:vtpote quę titulum nõ exigat,
Hęc fuit ſententia Paul.Caſtr.in.l.fina.§.ſed quia nu
me.7.ad medium.C.commu.delega.verſi. addè aliam
vtilitatem , quem ibi ſequitur Iaſo & communiter
doctor.idem Iaſo conſi.57.colum.penulti.lib.1. Cor-
ne.conſi.38.nu.10.lib.1.eam fatentur communem idẽ
Corne.conſil.117.lib.1.& conſi.297.ad fin.libr.3.Balb.
de prćſcrip.5.parte.3.partis principa.quęſt.4. num.4.
verſi.ſed Paulus,Grattus conſi.21.nume.36.lib.2.Pau.
Pari.in.c.cum non liceat nu.18.de prćſcri.Anto.Go
mez in.l.40.Tauri nu.90.verſi.2.limita. Ripa in.l.fi-
liusfami.§.diui nu.113.Crottus nu.140.Loazes nu.191
& Alcia.nu.47.ibidem,ff.de lega.1.Areti.Pine.receptio
rem dicit in auth.niſi tricennale nu.22,C.de bon.ma-
ter.Grego.Lupi in.l.10.tit.26.de feud.par.4. in gloſſ.
magna.2.col.verſi,quia ſic reperimus &.6 col.verſi. ſi
militer nec obſtat,Ferdinan.Vazq.libr.de ſucceſsio.
crea.§.26.nu.115.Moli.li.4.de Hiſpa.primog.c.10.n.2
22 [Infertur ſecundo bona adiuenticia filij licèt à patre,

qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui habet in eis vsumfructum,alienari nõ possint,vt in.l.1.& per totũ.C. de bon. mater. &.l. quęcunque C.de bon.quæ libe.30.annorum curriculo præscribi posse,ab eo tempore,quo filius effectus est sui iuris,vt est casus in auth.nisi tricennale.C.de bon. mater. nõ enim ea bona poterant lõgo tempore præscribi, quia lex annullat titulum lege resistente habitum iuxta.l. quemadmodum.C.de agri.& censi. lib.11.vt in.d. auth.explicãt Paul.Corne.& Pinel.nume.4.[Infertur
25 tertio,quòd in bonis maioratus antiqui idem sit statuendum, vt ipsius maioratus re alienata à possessore præscriptio longi temporis locum habere non possit, sed longissimi,triginta vel quadraginta annorum: aduersus possessorem alienantem , vt colligitur ex.d.l. vlti.§ sed quia &.§.sin autem subconditione.C, commu.delega.& hanc illationem probat Soci. consil.47. nu.16.li.3.Tira.de primog.q.30.& vitra eos satis colligitur ex Corneo Iasone Ripa& nouioribus supra nume.21.citatis,idem voluit Pinelus in.d.auth. nisi tricennale nu.23.C.de bon.mater. Et hanc esse receptionem sẽtentiam attestatur Ferdinan.Vaz. de succes. creatione §.26.nu.128,Pinelus quoque in.d.auth. nisi tricennale nu.23.C.de bon.mater.Moli.de Hispa.pri
84 mog.li.4.c.12.nu.2.[Contrariam tamen sententiam, imo quòd in bonis maioratus locum non habeat præscriptio longi temporis,nec longissimi etiam in prẽiudicium alienantis,tenuit Grego.Lupi in.d.l.10.ti. 26. de Feudis par.4.in glosſ.magna.6.col. versi. similiter nec obstat,& Ferdi.Vazq.d.§.26 nu.116.& sequentibus,& Anto.Gomez in.l.40.Tauri nu.90. versic.sed certè ego teneo contrarium. Concurrit enim in maioratu duplex prohibitio alienationis legis,& hominis Fortior autem est expressa testãtis prohibitio, quàm legis quę ex fideicommisso inducitur. Per hanc liquidem non omnino impeditur dominij translatio , per illam verò omnimodo impeditur,glosſ.singul.in.l.cũ pater.§.liberis in verbo,nec alienaret.ff.de legat.2 & ibi docto.omnes Paul.& cęteri in.l. filiusfam.§.diui. ff.de lega.1.vtque prohibitio hominis rẽcta cum prohibitione legis aliquid operetur,longissimi temporis præscriptio locum non habere æquissimum est,vt cõstat ex traditis per Ferdi. Vazq.d.§.26.num.118.&.119 & Grego.Lupi in.d.l.10.ti.26.de feudis par.4.glo.magna col.6.versi.similiter:quæ sit verior opinio dicam
25 inferius nu.32.[Retenta tamen priori sententia,eam limita modis sequẽtibus.Primò vt prescriptio noceat ei.qui alienauit duntaxat vel ei, contra quem prescriptum fuit,non verò successori maioratus, quippe qui fuit agere impeditus,possessore maioratus eum præcedente,qui verè dominus erat vsque ad mortem', successor autem spem solùm habebat succedendi, quę sufficiens non erat ad reuocandam alienationem vel rem alienatam vendicandam.Impedito autem agere clarũ est,non currere præscriptionem.l.1.§. ne autem. C.de annali excep.auth.nisi tricennale.C.de bon. mater.cũ pluribus similibus,per Rode.Xuar.traditis allega.3.co
[illegible].Nec obstat text.glo.& communis opinio in.l.cũ pater.§.libertis.ff.de lega.2.vbi si testator legauit liberto prędium ea lege & conditione, ne alienari possit, sed in familia remaneret, & quidam eorũ partes suas alienauerint,alij qui non alienauerunt, eas poterunt vendicare,quam receptam esse sententiam attestatur Anto.Gomez in.l.40.Tauri nu.88. illud enim ideo fit,quia totam fundi partem quam quilibet eorum habebat alienauit,atque ideo nimirum si alij partes alienantium vendicarent,quas simul cum sibi legatis possiderent. At in specie nostra quomodò admittetur successor maioratus ad vendicandam vnam ex pluribus rebus maiorię,& cęterę apud possessorem maioratus erũt contra fundatoris voluntatem , quę fuit , vt bona apud vnum integra manerent semper? Ecce quomodo successori non licuit agere aduersus eum,in quẽ bona aliqua maioratus alienata fuerunt, nam si eis licuisset agere dixit Gregor.Lupi in.d.l.10. titul.26. de feudis,par.4.glosſ.magna col.vltima præscriptionem longissimi temporis eis nocere, in quo omnes doctores conuenire asserit.Itaque communis est resolutio, vt præscriptio bonorum maioratus etiam longissimi
26 temporis non noceat successori,& in specie hoc asserit Roderi.Xuarez allegatione.3. quod etiam tradit, Curti.Iunior consi.181.nu.5.& vlti. Deci. consil. 445. nume.47.Anto.Rube.consi,84.nume.6. Hieronym. Grattus consi.21.nume.37.& consi.101.nume.42.lib.2 Lofredus consi.10.nu.22.Marian.Soci. Iunior consil. 126.nume.27.lib.1.Paul.Pari.consi.23.nu.199.libr.1.& in.c.cum non liceat nume.18. in fin. de præscription. Ana.consi.46.Iacobi.à.S.Georgio in.l.vlti.ad fin.C. qui admi.Ioan.Crottus in rep.l.filiusfami.§. diui nu. 146.& ibi Ripa nume.116.& Ferdinan.Loazes nu.191. Claud.& Alciat.ibidem adfinem Balbus de præscriptio.4.parte.4.partis. q.12.in fin.nu.20.Bal.consi.215. lib.2.& in feudis id voluerunt Isern.& Matth. Affli. in.c.1.§.quid ergo nume.20.de inuesti.de re alie. facta Grego.Lupi nominem citans in.d.l.10.titu.26.de feudis par.4.glosſ.magna colu.vlti.versicu.sit quartus casus, Anto.Gomez in.l.40.Tauri numer.90.versic.sed certe ego teneo,Ferdinan.Vazquez hanc diciens cõmunem & ab ea in iudicando non esse recedendum, atque ita in senatu Hispalensi asserit fuisse iudicatũ in causa ardua ducissæ de Vexar.in lib.de successionum creatio.§.26.nu.131.licèt ipse in eodem paragrapho nu.124. inaduertenter dixerit in contrarium esse communem opinionem,citans doctores,qui potius tenent communem & eam probat Molin.lib.4. de Hispano.primoge.cap.12.nu.3. Pinelus etiam hanc dixit communem in.d.auth.nisi tricennale numer.41. C.de bon.mater.dicẽs ita debere limtari & restringi, quod Soci.tradit consi.47.lib.3.& Tira.de primogenijs.q.
26 30.[Ipse idem Pinelus hanc communem sententiam ampliat & extendit ibidem nu.50.vt procedat etiam si ipse successor maioratus sit hęres eius contra quem prescriptio completa fuit , quia cessat hac in specie ratio.l.ex qua persona.ff.de reg.iur. &.l.cum à matre C.de reiuendi.is enim contra quem vsucapitur solum negligit non autem contrahit vt ipse Pinel. notat in l.1.C.de bon.mater.3.part.nu.83.limita,5.& in.d. authen.nisi tricennale.d.nu.50.citatque Ripã in.d.§.diui nu.116.& ibi Alcia ad fi.Deci.&Rube.cõ.sup.n.prędẽti citatis.Notat Pari.cõ.23.n.201.&.203.li.1.quorũ sẽtẽtia vera est & cõmunis, licèt cõtrariũ voluerit Cro.d.§.diui.n.146.ver.prim⁹casus &Fer.Vaz.d.§.26 n.130.quia nihil,inquit, impedit quin per totũ tẽpus

vitæ

vitę istius,qui extitit hęres prędecessoris alienantis, res illa sit extra familiã in eandem familiã reuersura, cũ primum sequens in gradu,qui superiorũ alienantiũ hęres nõ extiterit,maioratũ illum assequutus fuerit. Quoniam verum non est,eum contra quem præscriptum fuit alienasse,nec præscriptioni verè consensisse,vt supra hac eadem glo.probauimus nu.12.&.13. licèt alienatio sit legalis ipsa vsucapio. Quare licèt hęres sit eius,cõtra quem fuit præscriptũ, nihil ei obstat quominus rem vsucaptam vendicet, secùs si ipse fuerit hęres alienantis,quia tunc forte procedet opinio
27 Fer. Vaz.[Pinelus tamen ipse in.d.auth.nisi tricẽnale nu.55.pro subtili iudicio suo euertere conatur communem sententiam,tentans res maioratus posse longissimo tempore præscribi non solum contra ipsum alienantem maioratus possessorem,sed & contra eiusdem maiorię successorem,propter rationem legis inducentis vsucapionem,ne dominia rerum sint incerta neuẽ lites suscitentur.l.vlti.ff.de vsucapio.rationeque publicę vtilitatis.l.1.ff.eo.ti.quę priuatę prefertur.Et maximè id procedit in præscriptione longissimi temporis,post quod tempus leges execrantur inquietare possessorẽ,auth.hęc cõstitu.innouat colla,8.Cui obiectioni respondet Fer. Vaz.d.§.26.nu.131.omnes leges similiter propter bonum publicum esse statutas , quæ per testatorem quandoque transgrediuntur,vt cõstat ex notatis in.l.nemo potest.ff.de lega.1.per Greg.Lupi in.l.32.tit.9.de legatis par.6.per Ferd. Vaz,de succes.creatio.§.10.nu.4 . Imputandũque erit emptori, qui rem subiectam restitutioni & alienari prohibitã emit.l.qui cum alio.ff.de regu.iur.Vel specialius respondere poteris ob publicum bonum maioratus instituto fuisse,vtque bona eorum inalienabilia & indiuisibilia perpetuo apud vnum manerent , vt diximus supra eo.l.1.glo.1.nu.11.12.&.13.quę vtilitas prępondebat vtilitati etiam publicę,quę ex vsucapione vsuenit,vt ex ibi dictis colliges. Idque probare nititur Pinelus ex regula generali,quã ipse tradit in.d.authen. nisi tricennale numero .25.& sequent. quod prohibita alienatione non censeatur prohibita vsucapio, eam tamen opinionem falsam esse probauimus supra hac eadem glo.nume.11.12.& pluribus sequentib. Minus obest quod ipse ait,non posse testatorem vel contrahentem ipsius maioratus fundatorem , vsucapionem habenti titulum & bonam fidem tollere . Fateor non posse postquam iam est ei ius quęsitum, sed potest impedire,vt ex superius traditis satis constat. Nec me mouet,quod de effectu vsucapionis ait,quod vsucapientem reddat tutum in futurum , vt in.l.1. & 3.ff.de vsucapioni.quia in specie de qua agimus cessat
28 præscriptio quoad successorem,quare de eius effectu tractari non potest.[Quod autem Pinelus dixit absurdum esse vsucapionem sortiri effectum contra præsentem possessorem & non contra successorem (esset quippe diuidere effectum vsucapionis,contra tex. in l.eum qui ædes.ff.de vsucapio.) refutat Ferdi.Vazq. dicens esse nimis generale , nec aliàs satisfacit. Sed tu dic, ibi nõ prohibetur nisi quòd vna res diuersis temporibus vsucapiatur,vt domus,quę constat ex lignis præscribatur decennio & ligna triẽnio,tanquam res mobilis,eadem enim res non debet diuerso iure censeri. At in specie nostra nõ præscribitur diuersis temporibus res maioratus,nec de hoc agimus, sed q̃ possessor maioratus nõ possit prẽiudicare successori alienãdo,nec alienari consentiẽdo per præscriptionem, sibi autem potuit prẽiudicari,sicut prẽiudicatur delinquẽdo,confiscantur enim bona maioratus ab eo possessa ad vitam duntaxat suã,vt in.l.Statius Florus §. Cornelio Felici.ff.de iure fisci.Minus vrget quod de dominio vsucapione acquisito dicit Pinelus,quod semel alicui quęsitũ sine eius facto auferri nequit,l.id quod nostrum.ff.de regu.iur.l.fi quis vi.§.differentia.ff.de acqui.poss.nec iuri esse ait consentaneum præscribẽti concedere dominium statim ei auferendũ , non enim est nouum alicui queri ad tempus dominium,& eo tẽpore finito alij,idem enim statutum esse comperimus in specie.l.seruo legato.§.1.ff.de leg.1,&.l.fi.§.sed quia C.com.de lega.&.l.fi.C.de lega.&.l.quoties.C.de dona.quæ sub modo,& in alijs iuris articulis , vt & aduertit Fer.Vaz.d.§.26.nu.131.versi.postremo mouetur
29 &Gre.Lupi in.d.l.10.ti.26.de feudis par.4.glo.magna col.6.in fi.&.7.[Nec ad rẽ facit nec verum est,quod ipse Gre.Lupi paulo ante negabat,dominium ex præscriptione acquiri,nam ex receptiori veriorique sentẽtia dominium ex præscriptione acquiritur non solũ vtile sed & directũ iuxta Martini opinionẽ,vtcõstat ex latè traditis ab eodem Pinelo in authen.nisi tricẽnale nu.36.37.&.38,C.de bon.mater.Minus obstat argumentũ de feudo à glo.cõmuniter recepta traditum in.c.1.§.prętera de capitu.Corra.dicente in rebus feudalibus dari præscriptionem.30.vel.40.annorũ,quasi glo.sentiat prẽiudicare eam præscriptionem non solũ possessori præsenti,sed & cæteris successoribus in perpetuum,quod expressim respondit Curti.Senior cõs. pen.col.3.nam glo.illa procedit solum quoad possessorẽ, nõ quoad successores agere impeditos iuxta veriorem & receptiorem sententiam,vt ex superius tradi-
30 tis colliges.[Quatenus autem ipse Pinelus in,d.auth. nisi tricennale nu.55.versi.retenta autẽ.C.de bon.mater.respondet ad prẽcipuum fundamẽtum nostrę sententię,q̃ impedito agere non currit præscripio,vt intelligatur,quando in initio talis præscriptionis datur tale obstaculum , quando enim lex resistit initio magis impeditur effectus vt in.l.1.& ibi Bar,nu.11.ff.de regula Catonia , at in specie nostra nõ adest impedimentũ in initio præscriptionis,sed in eiuscõtinuatione.Nam respondeo quoad ipsum successorem nũquã fuisse cęptam præscriptionem,atque ideo in eius initio quoad eum occurrit impedimentum,quia nõ potuit agere , quare nimirum si præscriptio ei non prę-
31 iudicet.[Iure autem regio nulla dubitatio est,quando præscriptio non fuit completa cum prędecessore maioratusque possessore : quia eo mortuo possessio tum ciuilis tum etiam naturalis translata est in successorem maiorię per legem nostram,quare nulla possessio mansit penes eum,in quem res maioratus fuit alienata per ipsum prędecessorem vel alũ quencũque extraneum , quomodo ergo potuit sine possessione vsucapere? Ita sentire videtur Grego.Lupi in.d.l.10. tit.26.par.4.in glosſ.magna col.4.in fin.versi.si bene consideretur,& col.penul.versi.& hęc apertius procedent,& Ferdi. Vaz.de successio.creatio.§.26.nu.142.

Anto.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Anto.Gomez in.l.40.Tauri nu.90.versi.3.pro hac sententia & sensit Moli,de Hispa,primog.li.4.c.12. nu.8.vbi autem vsucapio completa fuit contra prædecessorem,maioratusque possessorem lex nostra nihil probat, vt rectè aduertit Ant.Gomez,quare recurrẽ dum est ad ius commune,& ad ea,quę à nobis tradita sunt supra,ista glo.nu.25. & sequen. vbi probauimus eam præscriptionem successori maioratus non nocere tanquam impedito agere iuris impedimento.(Et si dixeris quomodo potuit præscribere sine possessione contractus enim erat nullus propter prohibitã à lege & ab homine alienationem.Respondeo,& si contractus & alienatio sit nulla, & ex ea non transferatur dominium,transfertur tamen possessio, vt in.l.1.§. si vir vxori,& ibi notant docto.omnes.ff.de acq.posse. de quo latè agit Anto.Gomez in l.45.Tauri nu.23 & sequen.& nu.26.vbi expresse loquitur in bonis maioratus à possessore alienatis,in quibus probat transferri possessionem,licet dominium transferri nõ possit, appẽditque legẽ nostrã, quatenus mortuo possessore maioratus transferri ait possessionem ciuilem & naturalem in successorem,quamuis extraneus quispiam eam occupauerit & possederit in vita prædecessoris vel post eius mortem,vel ab ipso prædecessore eam habuerit:probat ergo apertè lex nostra res maioratus vel alienari prohibitas ab extraneis possideri posse,licèt alienatio in eos facta nõ teneat,sitque nullius momenti,Cum ergo extraneus possideat, nimirum si cõ tra alienantem præscribat longissimo tempore.30.vel 40.annorum iuxta ea,quæ diximus supra hac eadem glo.nu.23.successori tamen non noceat completa præscriptio,tanquam agere impedito,vt diximus,& si cõ pleta non fuerit, interrumpatur ita, vt deinceps cõti
32 nuari nõ possit propter defectũ possessionis. (Quod autem diximus nu.23.bona maioratus longo tempore præscribi non posse,sed lõgissimo,30.vel.40. annorum nonnulli intelligũt,vt procedat quoties res eę præscribitur fuerit alienata ab ipso maioratus posiciore,nam si ab alio tertio vendita fuerit, poterit emptor longo tempore decem vel viginti annorum eam præscribere,ex sententia singulari Bal.in.l.2.in fi.C. de vsucap.pro empto.cui subscripsit Pau.Castr.in d. l.vlti.6.sed quia nu.7.versi.aduerte.C. commu. de lega.ab eque Iaso.& cęteri interpretes & alij quos refert & sequitur Balb.de præscrip.5 parte.5.partis.q.5.Paulus Pari.consi.81.nu.44.lib.2.Ioan.Crottus in rep.l. filiusfa.§. diui nu.143.& Ripa nu.115 col. pen.& cęteri scribentes.ff.de lega.1.Ari.Pine.dicẽs eam communem in.d.auth.nisi tricẽnale nu.35.C.de bon. mater. Mouẽtur ex eo q̃ simile statutum vidimus in alijs casibus,nempe,licèt actio quod metus causa duret triginti annis aduersus eum qui metum incussit,si tamẽ ea res super qua metus fuit illatus,alteri fuit vendita, ipsa actio aduersus vltimum emptorem decem annis præscribetur,l.3.& ibi Cyn.Bart.& alij C.quod metus causa Tiraquel.citans,concordantes & similes li. 1.de retractu.§.1.glo.10.nu 11.&.14.vbi idem probat in actione hypothecaria & Pinelus in.d.auth.nisi tricennale nu.35.ad fi.addit simile dicẽs restitutionẽ actionẽque facilè dari minori læso,cõtra eũ qui cũ eo contraxit:non ita aduersus tertium habentẽ causam ab eo cui minor vendiderat.l.plane &.l.præced. ff.de minor. Alex.consi.65.lib.5.extollit Rod.Xua.allega.21.ad fi.explicat Couarru.li.1.resol.c.6.nu.7. Sed nihilominus contrarium tenet Roderi.Xuar.allega.3. & Anto.Gomez in.l.40.Tauri nu.90.versi.sed salua pace. & Gre.Lupi in.d.l.10.ti.26.glo. magna versi.sit tertius casus,par.4.Moli.d.li.4.c.12.nu.1 moti ex eo quod prohibitio alienationis afficit rem,ita vt perpetuo alienari non possit,diuidi nec separari,non verò dicitur prohibitio personalis,vt in.l.2.C. de vsucap. pro empto.vbi res prohibita alienari est in præscriptibilis,& sic impedimentum est in re non in persona, non ergo interest ab vno nè an ab alio alienetur. Idẽ voluerunt Pet.& Cyn.in.l.vlti.C.in qui.cau.in integrest.non est necessa.Pau.in.l.vlti.§.sed quia num.7. versi.aduerte tamen.C.cõmu.de lega. Anto. Gomez d.l.40.Tau.nu.90.versi.sed salua pace.Sed communi opinioni magis accedo,vt res maioratus vendita ab
34 extraneo,ab emptore præscribi possit longo tempore,quoad maioratus possessorem,non tamẽ ea præscriptio successori nocebit tanquã agere impedito, vt probauimus supra ead.glo.nu.25. (Limitat etiam sentẽtiã cõmunem supra nu.23 traditam Anto. Gomez in.d.l.40.Tauri nu.90.versi.quod tamen primo, vt præscriptioni bonorum maioratus locus sit v.dentibus & consentientibus his,qui ad rem sunt vocati, quia quemadmodum consentire possunt alienationi vt in.l.nihil.§.omnibus.ff.de lega.1.& in.l.cum patet §.libertis.ff.de lega.2.& l.quoties.C.de fideicõ.ita & præscriptioni cõsentire possunt, vt in specie asseuerat Bar.quem cæteri sequuntur in.d.§.diui pen.quæstio. & Imol.notabiliter in.l.vbi lex. ff.de vsucapio. Sed hæc limitatio vera non est in maioratu,qui perpetuo durat,nec intra certas personas & familias terminatur,prout in specie Bar.& sequaciũ vt rectè aduertit, Ari.Pine.in.d.auth.nisi tricennale nu.54.C.de bon. mater.dicẽs nunquã verè dici posse in alienatione vel vsucapione rerum maioriç consentire omnes de familia,vel omnes quorum interest,cũ maioratus vltra venientes ad futuros extendatur,quod multi graues viri non aduerterunt,nec Bar.ipse in.d.§.diui num.22. & Alexan. & cæteri eum sequuti, viri autẽ nascituris nocere nequeunt, vt in.l.3.ff.de interd & relega.
35 (Nec hac in specie tractari potest de vltimo familiæ, quemadmodum tractatur in relicto familię quod intra certam familiam seu generationem terminatur,vt in.l.qui solidum.§.prædium.ff.de lega.2.cum ibi notatis,& per Iaso in.d.§.diui.2.lectione nu.82. & alios
36 à Pinelo citatos.d.nu.54.in fi. (Quatenus autem limitat eandem sententiam nu.23.traditam Gre. Lupi in d.l.10.glo.magna in fi.ti.26.de feudis par.4.& Anto. Gomez in.d l.40.Tauri nu.90.in fi.& Ferd.Vaz.de successionũ creatione.§.26.nu.125.& Moli,d.li.4.c.12 nu.10.vt non procedat in præscriptione immemorabili,possunt enim res maioratus eo tẽpore præscribi etiã cõtra successores,nullã habet hęc cõclusio dubitationẽ,cũ habeat hęc præscriptio vim tituli & priuilegij.l. hoc iure.§.ductus aquę ff.de aqua quoti. & ęsti.c. super quibusdã.§.preterea de verb.signi.Rod.Xua.allega.3.& quia in hac præscriptione constare nõ potest de initio,& quamuis in constitut.one maioratus sit habita

habita mentio huius rei,de cuius præscriptione tractatur,sciri non potest,an ante vel post eandem constitutionẽ qui præscripsit eam possidebat,vt dixit Anto.Gomez in.d.l.40.Tauri nu.90.in fi. imo præsumptio est pro præscribente,q̃ ante maioratum eam possiderit,nam aliàs constaret de initio possessionis, quod vtique est contra eiusdem præscriptionis naturam,vt latè traditur per eos,quos supra eodem.l.1.gloss. vlti, num.2.latius citaui.

GLOSS. VI.

1 *Maioratus bona possidens potest possessionem transferre in eum,cui ea vendiderit, licèt venditio sit nulla.*

Possessio transferri potest ex inutili contractu,ibidẽ.

2 *Maioratus possessor an possit propria authoritate ingredi possessionẽ rei maioratus ab alio possessã? & deinceps.*

Aedificium ab alio factũ in meo fundo an possim propria authoritate deijcere?ibidem.

3 *Possessio rei mobilis vacans,vel non vacans quando acquiratur eam occupanti?*

4 *Possessio ab alio occupata quando & quibus casibus possit ab ipso possidente propria authoritate recuperari,& à detentatore auferri,ibidem.*

f *O el dicho tenedor le aya dado la possession dellas.* Nota ex hac lege bonorum maioratus possessionem ab eius possessore tradi posse,licèt bona sint alienari prohibita,& contratus seu alienatio sit nulla, licèt enim ex
1 contractu inutili non transeat dominium,transit tamen possessio,vt in.l.1.§.si vir vxori & ibi notãt docto.omnes.ff.de acqui.poss.dixi in gloss. præcedenti
2 num.32. (Ex his verbis colligi etiam potest, successorem non posse propria authoritate ingredi possessionem bonorum maioratus ab eius possessore alij traditam,nam si verè possidebat,prout dicit lex nostra,nemo eũ expellere poterit,non enim reperitur iure cautum,quôd ciuilis possessor possit propria authoritate expellere clandestinum possessorem vel detẽtatorem, nisi post denegatam & interuersam possessionem ex sententia Dyni in.l.1.§.interdictum autem, vbi quoque Rayne.& Alberi.in fi.ff.vti possid.idem voluit Cyn.in.l.1.C.vnde vi.2.colum. Fran.de Aretio in.l. clam possidere.§. qui ad nundinas num.11. ff.de acq. possess.idem Cyn.in.l.vna.C.vti possi.nu.10. & probat Moli.lib.3.de Hisp.primog.cap.12.numero.12.Cõuestitur hęc opinio ex.l.si alius.§. bellissimè. ff.quod vi aut clam,vbi dominus fundi nõ potest propria authoritate tollere aut diruere ędificium ab alio in eo fundo factum, nisi ex magna causa, propter defectum iudicis,vel quando mora esset periculum & non modicum damnum allatura secundum gloss.Bart.& docto.ibi. Præterea si hoc liceret successori maioratus, quilibet hoc fingere posset,& daretur occasio res propias cuilibet auferendi iniustè, & tum maximè cùm detentator prętẽderet se successorem maioriç, vel eas
3 res non esse maioratus,sed liberas & nullę restitutioni subiectas arg.tex.in.l.1.§.si quis ideò à possessione ff.ne vis fiat ei. (Verùm his minime obstantibus cõtraria sententia verior est & receptior,imo quòd successor maioratus possit propria authoritate bona auferre à tertio detẽtatore,& per vim eum expellere,ex sententia singulari gl.in.d.l.1.§.interdictũ autẽ.ff.vti poss.in verbo vltro vbi Bar.nu.3.egregie distinguit, Aut enim vacabat possessio rei, & aliquis eã fuit ingressus,& nequaquã poterit propria authoritate expelli.l.sequitur.§.itẽ si occupaueris iũcta gl.ff.de vsucapio. Et hic non est casus noster nec adaptari potest quęstioni,de qua agimus,cum possessio rerum maioratus nec momento vacare dicatur,cum mortuo possessore ipso momento trãseat ipso iure possessio ciuilis & naturalis in successorẽ, vt dicit lex nostra.Aut possessio rei non vacabat,sed per occupationem eius qui eam fuit ingressus,priuatur primus possessor vtraque possessione,quod vsuuenit in re mobili,vt in.l. si rem mobilem &.l.3.§. Nerua filius.ff.de acq.posse.& tunc primus possessor potest eã rẽ ab eo auferre in cõtinenti,nõ verò ex interuallo,arg.tex.in.l. vt vim.ff. de rusti.& iu.confert tex.fingul.in.l.si quis in seruitute in fi.ff.de furt.hic etiã casus nõ facit ad propositũ, quia de rebus mouilibus nihil ad nos,cùm maioratus
4 cõstituatur,vt plurimũ de rebus immouilibus. (Aut verò possessio rei nõ vacabat, quãdo alter eã fuit ingressus,sed vel vtranque possessionem, vel ciuilem tãtum habebat aliquis, quod contingit in re immobili, vt in.l.clam possidere.§.qui ad nundinas. ff. de acq. posse.&tunc poterit possessor eum qui rem ab eo possessam occupauit propria authoritate expellere,& ab eo rem illam auferre,atque ita intelligi debet glos.in d.l.1.§.interdictum autem.ff.vti possid.vt eam intelligit Bar.ibidem,cuius doctrinam sequuntur Ang. ibi & Paul.Castr.in.d.§.qui ad nundinas.2.col.post principium & Lud.Roma.ibi.2.col. Vbi tamen dicit tutius & sanctius esse ad iudices occurrere, vt scandala euitentur & rixæ Iaso.in.d.§.qui ad nundinas.4.notab.Imol.post Inno.in.c.olim.1.de resti.spolia.num. 10.Ange.de Aret.in.§.quadrupli insti.de actio.pen. col.Alexand.hanc dicens communem in.l, quemadmodum.ff.de acq.poss.nu.3.sic & in nostra specie successor maioratus ex beneficio legis nostrę possidet ciuiliter & naturaliter, poterit ergo propria authoritate expellere ingressũ.Ex quo hanc cõclusionem probat Anto.Gomez in.d.l.45.Tauri num.124.& pluribus alijs fundamentis eam fulcit, respõdetque ad allegata in contrarium,ad quem lectorem relego.

LEY IX.

¶ *Que pone la orden que se ha de tener enel proceder y determinar en el remedio de la ley passada.*

¶ *Pragmatica del Emperador don Carlos, y la Reyna doña Iuana en Madrid hecha año de.1543.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Mandamos que quando alguno o algunos occurrieren al nueſtro conſejo ſobre pleytos y cauſas de mayorazgos, o ſobre el remedio de la ley paſſada, [a] pareſciendo a los del nueſtro conſejo, que es caſo en q̃ ſe deue dar juez, le den, y en la comiſsion que lleuare, le manden, que en començando a entender en el negocio, aſsigne termino de cinquenta dias a las partes [b] por todos terminos y plazos: el qual no ſe pueda prorogar ni alargar por ninguna manera ni cauſa: [c] dentro del qual los oyga, y las partes ante el digan e aleguen, y preſenten los mayorazgos, y otros titulos y eſcripturas, y probanças que quiſieren. Y hecho y concluſo el negocio dentro de los dichos cinquenta dias, ſin otra mas concluſion ni prorogacion [d] para lo determinar, ſe traya ante los del nueſtro conſejo: y traydo ſe vea y determine luego, ſin que aya ni den lugar a otra alegacion ni probança, y la ſentencia que en ello dieren ſe execute ſin embargo de qualquier ſupplicacion, que della ſe interpuſiere, y executada ſe reſciba la ſupplicacion, y ſe den otros quarenta dias, y no ſe puedan prorogar ni alargar: dentro de los quales preſenten y prueben las partes lo que quiſieren, y vieren que les conuiene, para que en el dicho grado de ſupplicacion ſe vea y determine lo que fuere juſticia. Y ſi la ſentencia fuere confirmatoria, ſe remita el negocio al preſidente e oydores de la nueſtra audiencia, que hagan en el juſticia, y en caſo que la ſentencia que fuere dada por los del nueſtro conſejo en el dicho grado de ſupplicaciõ fuere reuocatoria, que la ſentencia de reuiſta ſea lleuada a pura y deuida execucion, y en cuyo fauor ſe diere, ſea pueſto en la tenencia de los bienes del tal mayorazgo, ſin embargo que la ſentencia de viſta aya ſido executada, e no quede otro remedio ni recurſo alguno, y el pleyto ſe remita a la dicha nueſtra audiencia en poſſeſſion y propriedad, dõde las partes ſigan ſu juſticia. ¶ Y la miſma forma y orden ſuſodicha mandamos que ſe tenga y guarde, quando a los del nueſtro conſejo pareſciere ſe deue conoſcer del tal negocio en el conſejo, y no embiar juez, para que en el [e] ſe le den los dichos cinquenta dias de termino, ſin que ſe pueda prorogar mas, dẽtro del qual las partes digan y aleguẽ y prueben, y preſenten lo que quiſieren, y luego ſe vea el dicho pleyto, y y la ſentencia que dieren ſe execute, y executada ſi alguna de las partes ſupplicare, ſe guarde y cumpla la orden ſuſodicha. Y declaramos que lo q̃ aſsi fuere ſentẽciado en nueſtro cõſejo y executado ſea auido ſolamente por tenẽcia de bienes, [f] y en caſo que algun poſſeedor de mayorazgo falleſciere, y el que pretende ſer llamado al tal mayorazgo tomo la poſſeſsion del, y eſtuuiere en ella por medio año, [g] y paſſado el dicho tiẽpo otro viniere al nueſtro conſejo, pidiendola por virtud de la dicha ley de Toro, mãdamos q̃ en tal caſo no ſe de juez, ni ſe conozca del en el nueſtro cõſejo, ſino que ſe remita a la dicha nueſtra audiencia. [h]

GLOS. I.

1 *Maioratus ſucceſſori competit interdictum retinẽdæ, adipiſcendæ, & recuperandæ.*

2 *Sequeſtrationi an locus ſit, ſi duo contendunt ſuper poſſeſsione alicuius rei, & rixa ſperatur, vel timetur? & ibi limitatur.*

3 *Interim*

3 *Interim dicti remedium remiſsiuè.*

Maioratus ſucceſſor interdictum retinẽdæ proponẽs, alio oppoſitore litigante ſuper eiuſdem maioratus poſſeſsione, quid debeat probare & quomodo? ibidem.

a *Sobre el remedio de la ley paſſada.* Remedia legis præcedentis ſunt tria, competit imprimis maioratus ſucceſſori mortuo poſſeſſiore interdictum retinendæ poſſeſſionis, quod à peritioribus aduocatis proponitur ſemper, vt probauimus ſupra eo. l. 8. gloſſ. 2. num. 7. & ſeq. & adipiſcendæ quoque, vt ibi dixi num. 3. & ſequen. & recuperandæ, vt latè ibi inſinuauimus nnmero. 12. & ſequentibus. Quin & propria authoritate poſſe poſſeſsionem aprehendere oſtendimus in d. l. 8. gloſſ.

2 vltim. nu. 2. 3. & 4. [Cęterùm quid ſi duo vel plures contendunt ſe ſucceſſores eſſe maioratus, inter quos contentio & rixa ſperatur maximaque diſcordia, ita quòd deuenire credatur ad arma: quia vterque præparat ſe & ſuos pro adipiſcẽda actuali poſſeſsione & detentatione rerum ipſius maioratus? certè iudex hac in ſpecie ex officio vel ad partis petitionem poterit eos ſub pœnis prohibere, ne accedant ad fundos vel alias res maioratus, easque faciet ſequeſtrari, donec iudex cauſam decidat, iuxta tex. in l. equiſsimum. ff. de vſufru. & glo. ibi notat, Bald. in princ. & Bart. & Alberi. in. §. vltı. legis præcedẽtis, Moli. de Hiſp. primog. lib. 3, cap. 13. nu. 71. cum concordantijs ab Ant. Gomez traditis huic adhærens opinioni in l. 45. Tauri num. 125. vbi tamen concluſionem limitat, niſi alter eorum fuerit adeptus poſſeſsionem actualẽ bonorũ huius maiorię, tunc enim ſequeſtrationi locus nõ erit, etiam ſi alter eorum præparet arma & alia faciat, ex quo rixa timeatur authoritate Bald in l. quidam æſtimauerũt 2. colum. poſt medium verſi. ſecundo caſu, argum. tex. in l. vlti. ff. de offi. procura. Cęſa. idem voluit Bald. in cap. 2. de vita & honeſta. cleri. nu. 8. & in. c. 1. de ſequeſtra. poſſ. & fruct. num. 9. Iaſo. in l. quidam eſtimauerunt. 3. col. poſt princ. ff. ſi cert. pet. Alberi. in l. equiſſimum. ff. de vſufru. quam legit ſub l. præcedẽti. §. vlt.

3 [Verùm enimuerò ſi neuter eorũ ingreſsus fuit poſſeſsionem, nec timetur de rixa inter eos, ſed vterque proponit coram iudice interdictũ retinendæ vti poſſidetis, tunc deueniendum eſt ad remedium interim dictum, de quo latè agit Anto. Gomez in l. 45. Tauri numero. 126. & melius dom. Dida. Couarru. lib. practicarum quæſtionum cap. 17. & nos quoque in ſtylo cancellariæ titulo. 3. cap. 1. §. 27. gloſſ. 4. vbi vndecim differentias inter hoc remedium & vti poſſidetis tradidimus, ibi etiam numero. 19. modum probandi in hoc remedio docuimus, quo quidem noſtra in ſpecie opus non eſt, ſupponimus ſiquidem neutrum ex collitigantibus corporaliter poſſidere, nec actu poſſeſsionem ingreſſum fuiſſe, quare ex inſtrumento maioratus conſtabit quis ſit in poſſeſsione tuẽdus, quod voluit Molina. d. libr. 3. capit. 13. numero. 70. & 71. & licèt per hanc legem detentationem tãtum ex hoc remedio ſucceſſor acquirat, & non poſſeſsionem, per legem tamen ſequentem, & non immerito, hoc immutatur, & corrigitur ſtatuturque poſſeſsionem acquiri, vt ibi dicemus.

GLOSS. II.

1 *Maioratuum cauſæ arduæ ſunt, ideo quoad tenutã & poſſeſsionem in conſilio regio agitantur.*

2 *Conſilium regium de quibus cauſis cognoſcat?*

3 *Commendæ Indorum lites in Indiarum conſilio, nõ in cancellarijs controuertuntur.*

4 *Commendæ Indorum cauſa in regio conſilio Indiarum pendẽte, mortuis litigatoribus an ſuper fructibus litigari poſſit in cancellaria, & num. ſequen.*

5 *Acceſſorium iam dici non poteſt extincto principali.*

Beneficium mortuis litigatoribus prouideri poteſt ibidem.

Cauſa vel lite principali extincta, extincta quoque cẽſetur acceſſoria, ibidem.

6 *Caſus ſuperueniens à quo diſpoſitio nondum perfecta incipere non poteſt viciat diſpoſitionem.*

7 *Priuilegio extincto quoad principales, & quoad eos quibus acceſſoriè competebat cenſetur extinctum.*

8 *Iudex cauſæ principalis dicitur quoque iudex cauſæ incidentis, & pluribus exemplis probatur, num. 9. 10. 11. & 12.*

13 *Priuilegij cauſa ceſſante ceſſat priuilegium*

Fructus diuerſo iure cenſentur ab ipſa re, ibidem.

14 *Officium iudicis nobile non ſpirat finita cauſa principali ſed mercenarium ſic.*

Fructus officio iudicis mercenario debentur, ibidẽ.

b *Termino de cinquenta dias a las partes.* Hic poteris mutuare plurima ex his, quę diximus in ſtylo cancellarię tit. 1. præeminentia. 17. caſu. 12. per totum. Nota caſum in quo cauſę cognitio ſpectat ad regium cõſilium, & non ad cãcellariam vel regium prætorium, ſunt enim cauſę maioratuũ arduę vt plurimũ, & quandoq; inter magnates & illuſtres viros controuerſę, agiturque de ducatibus, comitatib⁹, & marchionatib⁹, oppidis, villis, & iuriſdictionibus vni auferendis & alteri conferendis: quapropter regium conſilium ſibi reſeruauit huiuſmodi cauſarum cognitionẽ quoad tenutã olim,

2 & hodie quoad poſſeſsionem, vt in l. ſeq. [Et ſi dixeris quomodo de proprietate maioratuũ cognoſcitur in regijs prętorijs & cancellarijs, quod maioris eſt momenti, vt conſtat. Reſpondere licebit, hoc ideo fieri quia ſpacioſam cauſę cognitionem proprietatum cauſę exigunt, de quibus regij conſiliarij, aliis moderationis regni negocijs prępediti cognoſcere nequeunt, vt in l. 11. tit. 5. de regia cãcellaria & l. 21. & 22. tit. 4. de regio conſilio ſupra lib. 2. & hoc potiſsimum procedit, ex eo quod ex vltima ſententia in regia cancellaria lata ſupplicari poteſt in his cauſis arduis ſecundo ad regiã perſonã iuxta legẽ Segouię l. 12. & 4. ti. 20. de ſecũda ſupplicatione ſupra lib. 4. & ſic deuoluitur ad regiũ cõſilũ. l. 12. eo. ti. Sed de cauſis ſumarijs, prout hæc eſt, & arduis cognoſcere põt regiũ cõſiliũ, vt ex dictis legibus colliges. [Cuius exẽplo in Indiarũ regnis eorum

rum prętoria & cãcellarię cognoscere nequeũt de causis super commendis Indorum controuersis, sed tantum porrecto libello exceptionibusque oppositis, partes ad probandum admittendæ sunt, dilatione trium vel sex mensium data, quæ nulla ex causa prorogari potest, & absque vlla alia publicatione & conclusione causa remittenda est ad regem regiumque Indiarũ consilium, vt ibi ex eisdẽ actis summariè decidatur, & vnus dumtaxat casus excipitur, in quo cancellaria cognoscere potest, nempe, super spolio ab alio alteri facto, vt in.l.33.in legibus Indiarum, & in regijs rescriptis ad regna Indiarum missis. [Sed quia ex facto hoc in regio prętorio argentino causa agitata est, ex qua aliam limitationẽ colligere poteris, non grauabor hic referre. Inter duos huius regni ciues contentio orta fuit super Indorum commenda, & processu facto in cancellaria regum iuxta formam supra tradi tam, causa regi remissa fuit, & regio Indiarum consilio, eaque ibi pendente mortuus fuit commendæ possessor, & alter qui cum eo litigabat, heredes eorum in hoc regno commorantes super fructibus hoc in foro regio contenderunt, reique conuenti iurisdictionem declinauerunt huius regij fori, dicentes causam remittendam esse ad regium consilium, vbi causa principalis Indorum pendebat, actores negabant causam pendere in regio consilio, fuit enim extincta morte litigatorum, fuit dubitatum, an in hac regia cãcellaria causa hęc trutinari possit necne, & videtur remitti debere ad regium consilium, tam enim super principali, q̃ super fructibus ibi cœptum fuit iudicium, ibi ergo finiri debet. l. vbi cœptum. ff. de iudi. cũ similibus. Præterea accessorium non debet â principali separari, sed eius semper sequi naturam. c. accessorium de regul. iur. lib. 6. cum concordantijs ibi â glo. Dyno & Ioan.
5 And. adductis. [Sed nihilominus oppositа sententia mihi visa fuit verior, & in puncto iuris sustẽtabilior, ex sequen. Et primò quia regula iuris est, accessorium sine principali stare non posse. l. naturaliter. ff. de condicti. indeb. Iaſ. in. l. 4. §. ex conuentione nu. 5. ff. de re iudi, extincto itaque principali, accessorium amplius iam dici non potest. l. 1. 2. 3. & 4. ff. de peculio lega. l. nã quod liquidẽ in prin. ff. de penu lega. l. fundi. §. fi. ff. de fundo instructo, vbi ita eum tex. summat Bart. à quo remouetur principale, & eius accessorium. Sed nostra in specie extincta fuit causa principalis morte litigãtium, eò quòd ad eorum vitam durabat commenda, quemadmodum si duo vel plures super sacerdotio seu beneficio litigent, eis mortuis causa dicitur extincta & finita, ita vt ex tunc fieri possit eius beneficij præsentatio & collatio, vt in Clementi. 1. vt lite pend. in priori eius parte, Couarru. lib. practi. quæstionũ. cap. 36. num. 7. versi. secundus casus: sic & lis quę inter dictos huius regni ciues vertebatur in regio consilio super Indorum commenda, mortuis litigatoribus finita & extincta fuit, quod ad principale, hoc est, quoad Indorum commendam, quippe quæ eorum morte finiebatur, ita vt alteri potuerit commendari, prout cõmendata fuit in specie, de qua agimus, nimirum ergo si causa Indorum principali finita & extincta, extincta quoque censeatur causa accessoria fructuũ, iuxta regulam. l. cum principalis causa, & l. nihil dolo. §.
6 cum principalis. ff. de reg. iur. cum concordan. ibi in glos. citatis, quibus adde vltra superius dicta, tex. in. l. 3. §. qui habet. ff. de serui. rusti. præd. qui ad hoc solet allegari, quòd extincto actu principali, extinguitur quoque & accessorium, & quod venit in consequentiam, tex. etiam in. l. fi. C. de consti. pecu. de quo per glo. & Cyn. in. l. 2. ff. de iuri. om. iud. & per Bald. in. l. & si is. C. de pręd. mino. per Cano. in. c. si diligenti de foro comp. & c. inter dilectos de fide instr. cum concordan. per Tiraq. latissime congestis in lib. de consti tuto. 3. par. limi. 7. nu. 40. cum quindecim numeris præcedẽtibus. [Cum igitur lis super fructibus sine principali causa Indorum non poterat in regio consilio agitari, sed in cancellaria, vt in. d. l. ii. tit. 5. de regia cãcellaria supra lib. 2. & deuenit ad casum â quo incipere non potuit, necessario remitti debuit ad cancellariã iuxta notata in. l. pluribus. §. etsi placeat. ff. de verbo. obliga. vbi dispositio nondum perfecta & consumata viciatur, si ad eum deuenit casum â quo non potuit incipere, & ibi Bar. optime materiã explicat nu. 2. 3. & 4. & in. l. debitor decem in prin. num. 1. ff. de lega. 2. & in auth. quomo. oporte. episcopos. §. hæc autẽ de Deo nu. 1. per text. ibi col. 1. sed causa, de qua agimus, non erat consumata & perfecta quando litigatores mortui sunt, & sic quando ad eum casum deuenit, à quo initium habere non potuit, quare consequitur proculdubio causam fructuum accessoriam extinctã esse, nec in regio consilio tractari posse, sed in cancellaria. [Suadetur hęc eadẽ sententia, quia mortuo principali, cui principaliter competit priuilegium, extinguitur etiam quoad alios, quibus accessoriè competebat, vt notat Bal. in. l. 2. circa finem vers. 6. quęro. C. de episcop. & cleri. Soci. conf. 84. num. 1. lib. 3. Deci. in. l. in omnibus causis nu. 10. ff. de reg. iur. Sed in casu isto competebat priuilegium causæ Indorum, vt in regio consilio tractaretur, non in cancellaria, & accessoriè quoque fructuum causæ idem priuilegium competebat, non quod huic causę incidenti priuilegium fuisset concessum, sed ex principali causa hoc priuilegio potiebatur, arg. tex. in. c. si cui. §. 1. c. dudum in prin. de praben. in. 6. c. sicut nobis de verb. signifi. cod. lib. Do mi. conf. 74. ad finem Deci. vbi supra, quare extincta causa principali Indorum morte litigatorum, extincta similiter fuit causa accessoria fructuum. [Finita ergo ea instantia, quæ pendebat coram regijs consiliarijs, potuit denuo intentari super fructibus in hac regia cancellaria, tanquam causa principalis pecuniaria, quæ non accedit causæ Indorum, cum ea finita & extincta fuerit morte litigatorum. Et si obijcias, ad cognitionem habendam cui fructus pertineant, cognosci debet necessario, cui commenda Indorum competebat, cuius cognitionis inhibitæ sunt Indiarum cãcellariæ, vt in. l. 33. in legibus Indiarũ, nõ ergo cognoscere poterit de fructibus. Respõdeo, iudicẽ causę principalis esse iudicem causę incidẽtis, de qua principaliter cognoscere nõ posset, vt in. l. quoties. C. de iudi. vbi iudex pedaneus de causa status cognoscere põt incidẽter, qui aliàs de ea cognoscere non valebat, vt in. l. 2. C. de pedane. iudic. idẽ statuitur in arbitro, vt in. l. cum proponas. C. de rebus credit. [Hinc fit, vt iudex habens limitatam iurisdictionem,
7 8 9
non

non possit cognoscere de causa diuersæ speciei, nisi vsueniat incidenter, ita vt sine eius cognitione, nõ posset causa principalis coram eo controuersa diffiniri, vt in specie. d. l. quoties. C. de iudi. Bar. & Paul. Castr. decidunt in. l. solemus. §. latrunculator. ff. de iudi. Rober. Maranta de ordi. iudicio. 4. par. 6. distinctione principali iudiciorum nu. 25. & sequẽtibus. [Simi
10 liter iudex causarum ciuilium, qui causarum criminalium iurisdictionem non habet, poterit punire testes falsa deponentes in causa ciuili coram eo pendente, etiam si nullam in testem iurisdictionem habeat. l. nullũ. C. de testib. l. 2. & ibi Bal. C. de sportul. l. si quis forte. §. si quos. ff. de pœnis. l. vlti. tit. 16. par. 3 cum pluribus concord. per dom. Did. Couar. traditis in libro practi. quæst. c. 18. nu. 8. & est tex. regni nostri in. l. 57. tit. 5. de præfectis prætorio & senatoribus cancellarię supra lib. 2, vbi hanc punitionem testium falsa deponentium permittit lex illa senatoribus regiæ cancellariç, qui aliàs cognitionem non habent criminalium.
11 [Sic & quilibet iudex poterit hoc in regno de causa nobilitatis Hispanæ cognoscere incidenter, si quis forte contendat se non debere in carcerem detrudi ob debita ciuilia, quia nobilis est & fidalgus, licèt aliàs super causa nobilitatis Hispanę principaliter nemo cognoscere possit, præter iudices ad id nuncupatim deputatos, vt in. l. 12. tit. 11. de prætoribus nobiliũ supra lib. 2. l. 21. & l. 31. eo. tit. hæc tuit sentẽtia Bal. in. l. nõ ignorat. C. de his qui accusa. non poss. cui accesit Arceus Otalora in libro de nobilitate Hispana. 3. part. c. 2. nu. 8. & Pet. Nunni. Auendaño in lib. de mandatis regijs
12 exequendis. c. 1. num. 29. vers. 20. causa. [Quinetiam, quod plus stringit iudex laicus coram quo testis clericus falsum deposuit, poterit de falsitate cognoscere ad decidendam causam principalem, quæ corã eo vertitur, non autem ad eum puniendum, vt voluerũt Hosti. Innocen. Ioan. And. Ant. Panor. & Felin. in. cap. verum de foro compe. Ripa in cap. decernimus nu. 26. de iudi. dom. Dida. Couar. d. c. 18. col. pen. & fi. Sic & in specie nostra, regia cãcellaria cognoscere potuit de causa fructuum, quę causa est pecuniaria, & incidenter ad quem ex litigatoribus iam defunctis Indorum commenda pertinuerit, quamuis pronũciare nihil potuerit super dicta commenda, nec pronunciare erat necesse, cùm morte litigatorum vacauerit, & ob prędictam vacationem Indi alteri commendati fuerunt. Similiter in casu. d. l. quoties. C. de iudi. nõ licuit iudici pedaneo de causa status pronũciare, & si de ea cognoscere incidenter potuerit ad effectum diffiniendæ causę hereditariç, vt rectè intelligit Rober. Marãta de ordi. iudiciorum. 4. par. 6, distinctio. princip. iudiciorũ
13 nu. 26. [Nec oberunt adducta in oppositum, non enim negamus, vbi cęptũ fuit iudiciũ, ibi finiri oportere: sed hic iam finitum fuit iudicium principale Indorum morte litigantium vt supra deduximus, quo finito cessauit accessorium fructuum, vt probauimus, & quia cessante causa priuilegij cessat priuilegium. l. athletę. §. 1. ibi quoad in prefidatu sunt, & in. l. Geometrę, ibi donec curam gerũt, & in. l. idem Vlpianus ff. de excusa. tuto. l. Titia Seyo. §. vsuras & ibi glos. & & Bar. ff. de lega. 2. cũ concordãtijs & similibus ab Andrea Tiraq. congestis in Libello, qui inscribitur, cau-

sa cessante. i. par. nu. 203. & pluribus sequen. At in casu nostro cessat ratio commendę Indorum in fructibus eius, qui separati sunt ab ipsa commenda & diuerso iure censentur ab ipsa re vt in. l. in ędibus. §. ex rebus. ff. de donatio. Bal. in. l. vlt. C. de vsucap. pro donatõ, nec de eius substantia esse dicuntur, sed quid separatum. l. iubemus. C. ad Trebell. l. scimus in prin. & ibi
14 Bar. nu. 2. C. de inofficio. testa. [Quatenus autem diximus accessorium non debere separari à principali, fateor equidem, nisi principale fuerit extinctum, tunc nimirum extinguitur quoque accessorium, vt probaui supra nu. 5. Quod si obijcias finita causa principali durare officium iudicis nobile super accessorio, & nõ extingui, vt in. l. vlt. §. Lutius Titius & ibi notat Bar. nu. 2. ff. de condictio. indebi. Respondeo, fructus non officio iudicis nobili, sed mercenario debentur, vt notat Bal. in. l. 1. nu. 23. & in. l. 2. nu. 4. C. de fructi. & lit. expens. & licèt officium iudicis nobile non extinguatur extincta principali actione, extinguitur tamẽ officium iudicis mercenarium, vt in. l. terminato. C. de fructi. & liti. expẽs. & l. 4. C. depositi Bar. in. d. l. vlt. §. Lutius Titius. ff. de condictio. indebi. & si adhuc instes si extinguitur officium iudicis, quomodo poterit iterũ suscitari & denuo agere? cõtra. l. qui res. §. areã ff. de solu. Respondeo hìc non fuit lata sententia super principali, prout fuit in specie cõtraria, sed fuit extincta causa principalis per mortem litigantium, quare quoad ipsam dumtaxat instãtiam perempta quoque fuit causa fructuum accessoria, durat tamen iudicis officium, vt in alia instantia denuo proponi possit.

GLOSS. III.

Prorogari an possit terminus legalis ex cõsensu partium?

c *Prorogar ni alargar por ninguna manera ni causa.* Sed an ex consensu partium possit hic terminus prorogari tractatui latè in stylo cancellarię tit. 1. prçeminentia 17. casu. 12, declara. 6. glo. 12.

GLOSS. IIII.

Dilationes nouæ quãdo dentur in cõsistorio principis?

d *Sin otra mas conclusion, ni prorogacion.* Sed contra videtur quandoquidẽ quoties causa examinatur in cõsistorio principis dãtur nouę dilationes, vt in. l. in offerendis in fi. C. de appella. Sed Bar. ibi nu. 4. hoc intelligit, si examinatur causa per modũ appellationis, secus si per modum consultationis, vt in. l. cum à nobis C. de dilatio. atque ita intelligi debet glo. in. l. ne causas. C. de appella. Vel dic hac in specie dilationẽ datã videri ab ipso consilio, cum ab eius commissario cessa fuerit. l. qui per alium. ff. de regu. iur.

GLOSS. V.

e *Para que en el* Scilicet dicto consilio, ibi enim poterit

Universidad de Deusto
Biblioteca

de causa tenutæ cognosci nullo misso iudice commissario apud quem processus fulminetur.

GLOSS. VI.

1 *Detentatio quid sit?*
Detentatio dicitur si alicui fuerit res tradita nullo præcedente titulo habili ad transferendū dominiū ibi.
2 *Detentator vsucapere non potest.*
Detentatori cōpetit officium iudicis in quibus casibus possessori competunt interdicta, ibid.
3 *Detentatio animo retinetur sicut & possessio ex receptiori sententia,*

f *Solamente por tenencia de bienes.* Detentatio est nuda & simplex insistentia rei, ex qua nec dominium nec possessio ciuilis neque naturalis quæritur occupanti, vt si quis rem tradit alicui nulla causa præcedēte, neque titulo habili ad translationem dominij, nā licèt depositū & cōmodatum præcedat, nō dicetur possidere, q ita rē occupauit vel is cui res ita tradita est, l. nū quā nuda. ff. de acq. rer. domi. l. licet versi. rei depositæ ff. depositi. l. cōmodatæ. ff. cōmod. l. qui vniuersas. §. vlt. & l. si rem mobilē in prin. ff. de acq. poss. §. possidere insti. de interdi. cum cōcord. ab Ant. Gom. traditis in
2 l. 45. Tau. nu. 6. 7. & 8. vbi cumulat alios casus, in quibus detētatio acquiritur vsque ad numerū. 10. [Et nu. 11. & sequentibus refert differentias inter detentationem & possessionē. Primò, vt vsucapere nō possit regula sine possessione de reg. iur. in. 6. Secundò, q̄ non competunt remedia possessoria si detentator turbetur in sua detentatione vel aliàs molestetur in ea, sed officiū iudicis. l. Aquilius Regul⁹. ff. de donatio. & ita expendit ex eo gl. vlt. & Bar. Ang. Pau. Roma. Imol. & Cuma. ibidē, gl. Bar. Bal. & doct. communiter in. l. & ideo. §. Neratius. ff. de condict. furtiua. Deniq́ue vbicū q́ue remedia possessoria cōpetunt possessori, vel spoliato à possessione, competunt detentatori & ab ea spoliato ex sententia Ang. de Perusi. in. l. manifestissimi
3 §. sed cū in secūdā. C. de furt. 2. col. in fi. [Et quemadmodū animo retinetur possessio, ita & detētatio. l. si finita. §. si quis metu. ff. de dam. infecto. & hæc est receptior sententia teste Ant. Gom. in. d. l. 45. Tau. nu. 15. sed lex ista corrigitur per sequentem, non enim quęritur detentatio successori maioratus per sententiam senatorum verumetiam possessio, vt ibi dicam.

GLOSS. VII.

1 *Maioratus successor si per sex menses realiter possedit, non tenetur respondere super possessione, sed super proprietate.*
2 *Possessor rei immobilis per tēpus vnius anni & diei, an respondere teneatur super possessione vel super proprietate?*
3 *Præscriptiones plures vnius anni referuntur remissiuè.*

g *Por medio año.* Nota ex lege ista, q̄ prætendens successorem esse maioratus, si actu apprehenderit possessionem, & in ea steterit per sex continuos menses, nō poterit super maioratus possessione conueniri, sed super proprietate dumtaxat, nec hac in specie cognoscit cōsiliū regiū, sed cancellaria, quod est profecto mirabile
2 vide in gl. seq. [Nec deinceps magni pendemus decisionem. l. 3. ti. 15. de præscriptio. supra li. 4. vbi possessor rei immobilis per annū & diē cū titulo & bona fide nō tenetur super possessione respōdere, si super ea ab aliquo, is q̄ in ea ciuitate vel loco præsens fuit, cōueniatur, sed super proprietate dūtaxat, & hoc permittit lex illa in his ciuitatibus vel locis, in quibus ita ex consuetudine obseruabatur, quæ lex multas doctorū regni nostri cōtentiones substulit, qui aliter atque aliter intelligebāt. l. 1. tit. 13. de præscrip. lib. 3. ordina. vbi Did. Perez col. 1220. & seq. refert diuersas opiniones, nempe, Ant. Gom. in. l. 45. Tau. nu. 102. versi. hodie tamen, & d. Did. Couar. in relectio. regulæ possessor. 2. par. §. 11. nu. 7. quib⁹ hodie locus nō est, ea siquidē lex
3 3. tit. 15. supra lib. 4. eas omnino declarauit, vt supra vidimus. [Plures alias præscriptiones vnius anni congregauit Dyn. in tracta. de præscrip. Mōtal. in. l. 7. gl. 1. tit. 11. lib. 2. foro legū, alias addit Did. Perez in. d. l. 1. ti. 13. de præscrip. lib. 3. ordina. col. 1219, & sequen.

GLOSS. VIII.

1 *Detētatio an vero possessio acquiratur successori maioratus per possessionem anni & vnius diei.*
2 *Possessio an acquiratur per eū qui vere constiterit non esse successorem an verò detentatio.*

h *Si no que se remita a la chancilleria.* Secundum dispositionem huius legis causę maioratus super possessione non poterant tractari in regio consilio, sed in cācellaria, vt hic dicitur, quare videtur non possessionem acquiri, sed detentationē dumtaxat per possessionē sex mēsium. Sed verior est sententia contraria, imo quòd
2 possessio quæratur vt diximus supra gl. precedenti in prin. quandoquidem ipse successor, si verè successor erat, ciuiliter & naturaliter possidebat iuxta legē præcedentem mortuo possessore. [Nullo ergo casu detētationē solū acquiret sex mensibus elapsis, nisi vbi cōstiterit eū non fuisse vocatū ad maioratū, nec verè esse successorem, tūc enim detētator dicetur, nō possessor cùm verus successor possideat, vt. d. l. supra proxima.

LEY. X.

¶ *Por la qual se corrige la ley passada en quāto de claro, que lo determinado en consejo fuesse en tenuta y no en possession. Y manda que se entienda en possession, y sola la propriedad se remita a las audiencias,*

¶ *Don Phelippe. II. en Toledo año de 1560. petition. 73. Fue publicada esta ley en. 19. de Septiēbre del dicho año.*

¶ Mandamos que en los pleytos y negocios sobre bienes de mayorazgo, y bienes vinculados, en que conforme a la ley passada se conosce en el nuestro cōsejo, que determinodos los tales negocios

cios en vista y grado de reuista en el nuestro consejo, la remission se haga a las nuestras audiencias tan solamente quanto a la propriedad, [a] y no assi mesmo en quanto a la possession, como hasta aqui se ha hecho. Demanera que la sentencia y determinacion del consejo sea y se entienda ser en possessiō, y que sobre lo assi sentenciado no aya ni pueda auer otro pleyto y juyzio de possession, [b] guardandose en lo demas todo lo contenido en la dicha ley. Lo qual se entienda y guarde en todos los negocios, que al presente penden, y de aqui adelante pendieren en el nuestro consejo, excepto en aquellos que al tiēpo de la data y publicacion desta ley estuuieren ya vistos en el nuestro consejo, que en aquellos no se guarde ni se estienda esta ley y declaracion.

GLOSS. I.

1 *Dominij diffinitio.*
Alienatio rei propriæ prohibetur ex pluribus causis, ibidem.
2 *Proprietas et dominiū pro eodē poni solēt quādoque.*
3 *Proprietas dicitur respectu possessionis, cū qua nihil habet commune.*
4 *Proprietas dicitur respectu vsusfructus formalis. Vsusfructus duplex, formalis & causalis, & quid sit formalis, quid vero causalis? ibidem.*
5 *Proprietas dicitur respectu vtilis dominij, & quomodo intelligatur?*
Dominium directū dicitur proprietas, nō vtile, ibid.
6 *Proprietas & dominiū simul inueniūtur in iure & legibus.*
Proprietas quandoque sumitur pro re ipsa. sicut possessio, ibidem.
7 *Lex si tibi. ff. quē. vsu. amitta. explicatur notè.*
Proprietatis dominium quid? ibidem.
Vsusfructus dominium, ibidem.
8 *Maioratus proprietas in regia cancellaria tractari debet & possessio in regio consilio.*

a *Quanto a la propriedad.* Solet dubitari, an proprietas & dominiū sint idē, an inter se differāt, quod latè discutit Ari. Pinel. in. l. 1. 2. par. nu. 6. & seq. C. de bon. mater. sed nō benè se resoluit iudicio meo. Dic ergo dominiū est ius de re corporea vel incorporea pfectè disponēdi, secūdū ius diuinū & humanū, ita diffinit tex. in. l. 1. ti. 28. de acqui. rerū domi. part. 3. q̄ melior est diffinitio, q̄ ea quæ à Bar. traditur & scribētibus in. l. si quis vi. §. differētia. ff. de acq. posse. hęc enim vltima verba diffinitionis secūdū ius diuinū vel humanū oēs prorsus tollūt difficultates, iure enim humano quādoque prohibetur alienatio rei propriæ, vel quia alteri venit restituēda post mortē. vt dixi supra eo. l. 6. gl. 3. nu. 13. vel ex alia iusta causa, puta, ne deformetur ciuitas, vel aliàs, eius dispositio ad libitū prohibetur, vel si dominus est vtiliter, prohibetur de re disponere nisi obtenta licētia à dño directo. l. 2. & vlt. C. de iure emphi. c. 1. de prohib. feudi aliena. per Lotharic. Imperialē in prin. de prohib. feu. alie per Frederi. l. 10. ti. 30. de
2 feudis par. 4. [Proprietas autē nomē specialius est, licēt quādoque pro eodē ponātur à iurisconsultis & legū latoribus, authore Fabro in. §. omniū nu. 21. initi. de actio. cui accedit Pinel. in. d. l. 1. 2. par. num. 6. C. de bon. mater. ita intelligens tex. in. l. si procurator. ff. de acq. rer. domi. ibi dominiū & proprietas, & vltra cum id colligitur ex fine legis, vbi id quod vtroque nomine in prin. designauerat, proprietatem in fine legis appellat, dicens proprietatē eis acquirit. Idē constat ex plurib⁹ legibus eiusdē tituli. ff. de acq. rer. domi. & ex l. vlt. ff. de superfi. vt tradit Duarenus li. 1. disputationū. c. 17. ad finē. [Proprietas dicitur propriè respectu
3 possessionis, quādoque autē respectu vsusfructꝰ, in re qualibet est dare proprietatē & possessionē, quę nullā habēt cōmunionē, sed diuersa sunt. l. naturaliter. §. nihil cōmune. ff. de acq. poss. l. permisceri eo. tit. l. 1. §. huiꝰ
4 autē. ff. vti posside. [Proprietas quoque dicitur respectu vsusfructus formalis, qui est separatus à dominio, & dicitur seruitus psonalis. l. 1. ff. de serui. de quo agit titulus. C. & ff. de vsufru. & differt ab vsufructu casuali, quia hic nō separatur à dominio, illū quippe habere dicitur dns rei, ex sententia gl. in prin. insti. de vsuf. Bar. in. l. 1. nu. 4. ff. de cōdi. ex lege, quę sententia recepta est cōmuniter, vt attestatur Alex. in. l. si ita stipulatꝰ. §. 1. nu. 2. ff. de verb. oblig. Ias. in. §. equè si agat nu. 4. insti. de actio. Rober. Maran. in. l. 1. pōt nu. 172. ff. de acq. hęred. Ari. Pinel. in. l. 1. 2. par. nu. 9. C. de bon. mater. eāq́ue pluribus legibus fulcit cōtra Duarenum Corrasiū & Cōnanū in locis ab eo citatis, negātes dari vsumfructum causalē, dns enim non dicitur habere vsumfructū, secūdū eos. Itaq́ue proprietas secundum oēs est apud vnū, vsusfructus autē formalis est apud aliū. §. vsusfructus insti. de vsufru. cū sic ait vsufructꝰ à proprietate separationē recipit. l. 20. ti. 31. de seruitu
5 tibus par. 3. [Proprietas etiā dicitur esse apud dūm directū, & tunc dicitur proprietas respectu vtilis dominij. est enim dominium vtile & directū, vt in. l. 1. ff. si ager vectig. vel emph. peta. proprietas hac in specie semper stat pro dominio directo, secūdū Bal. in. d. si de ꝓprietate nu. 13. versi. & nota. C. si à nō cōpe. iudi. idē notat Bal. in. l. ꝓprietatis dominiū nu. 1. C. de proba. Deci. in. c. cæterum nu. 16. de iudi. Alex. cōs. 159. nu. 9. lib. 5. Corras. in. l. pro parte nu. 5. ff. de seruitu. Ias. in. l. traditionib⁹. 2. col. C. de pact. & in. d. §. nihil cōmune nu. 13. & ibi Ripa nu. 4. & nouiores, quod tāquā receptū tradit Moline. in consuetud. Parisien. fol. 305. col. 3. Ari. Pinel. d. l. 1. 2. par. nu. 6. C. de bon. mat. Ex quo nu. 8. infert ad. q. an agēs actione reali si dicat se proprietarium, vel ad se spectare proprietatem, obtineat probando vtile dominium, & concludit obtinere debe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

re cum Bald. & Paul.in.l.2.ff.de condi.insti.quia impropriantur verba ad sustinendum libellum,quod verius est & receptius. [Ecce in casibus superius traditis proprietas differt à dominio,quippe quod largius accipiatur quàm proprietas,sed quãdoque inuenitur in iure vtruque nomen,proprietas & dominium simul, vt in l.proprietatis,dominium.C.de proba.vbi gl. & doct.exponũt,vt nomẽ dominij stet expositiue,quasi dicat proprietas quæ est dominium, vel ex contrario,dominium,quod est,proprietas,similia verba posuit iurisconsultus in.l.si tibi, ibi proprietatis dominium.ff.qui.mod.vsufru.amitta.sed Sali.in.d.l. proprietatis.C.de proba.verbũ illud proprietatis, ibi posui asserit pro ipsa re,in qua dominiũ quis habet, quæ sententia placet Pinelo in.d.l.1.2.par.nu.7.C.de bon. mater.adducens tex.id iudicio suo probantem in . d. l.si tibi.ff.qui.mod.vsu. ami. eamque vltra doctores appendit ad huius sententiæ comprobationem , dicit enim iurisconsultus , quòd habens vsumfructũ emit dominium proprietatis,quod planè secundum eum refertur ad rem ipsam,vt inde dicamus nomen proprietatis,vt vulgariter dici solet,pro re ipsa sumatur,quẽadmodum ex vulgari locutione nomen possessionis accipitur pro rebus ipsis & proprietatibus.l. interdũ.
7 ff.de verbo.signifi. [Sed iudicio meo licèt intellectus iste adaptari possit textui in. d. l . proprietatis. C. de proba.nullatenus tamen quadrare potest textui in.d. l.si tibi.ff.quem.vsufru.ami.sed potius adaptabitur intellectus Pauli Castr.in.d.l.proprietatis,quem vt obscurum & inuolutum improbat idem Pinelus in.d.l.1. 2.par.nu.6.in fi.dicit enim iurisc5sultus in.d.l.si tibi, quòd is cui legatus erat vsufructus fundi emit dominium proprietatis,quæ erat apud hæredem, nondum enim euenerat conditio sub qua eadem proprietas alteri legata fuerat,si post emptionẽ conditio euenerit, pleno iure fundũ habebit is, cui proprietas legata fuerat,cũ ex emptione proprietatis cõsolidat? fuerit vsufructus cum proprietate,& sic legatarius vsusfructus legatũ amisit,Ecce ibi tex. clareloquitur de emptione proprietatis nudæ,ipse enim emptor erat vsufructuarius,quare vsumfructũ emere non poterat à seipso,non igitur emptio dominij proprietatis referri potest ad emptionẽ dominij ipsius fundi,sed ad emptionem dominij proprietatis nudæ,quæ erat apud hæredem,nec mirum videri debet,quoniam in ipsa nuda proprietate est dare dominium,vt inquit Paul.Castr. in.d.l.proprietatis nu. 2.quia de proprietate disponere potest,qui eã nudã obtinet,ita & qui habet vsumfructum,dicitur etiam habere dominium illius iuris l.qui vsumfructum.ff.si vsufru.peta. hoc enim nomẽ est latum & amplum,& cadit in omni iure,quod quis habet,quod in vsufructu probat Anto . Gomez in. l. 48.Tauri nu.2.& ipse Ari.Pinel.in.d.l.1. 2.par.nu.18. C.de bon.mater.attestantes hoc esse communiter re-
8 ceptum, [Ex quibus resoluo in specie legis nostræ causam proprietatis bonorum maioratus vel ipsius iuris maioratus remittendam esse ad regiam cancellariã, & proprietatẽ hîc appellari respectu possessionis, quę diuersa est à proprietate, vt in.d.§.nihil commune, ita quę causa possessionis deciditur in regio consilio, causa verò proprietatis in regijs cancellarijs,in quo autẽ differunt causa petitorij à causa possessorij,recurrendum est ad Bart.& scribentes in. d.§.nihil commune.

GLOSS. II.

1 *Maioratus causa quoad possessionem expediri debet in regio consilio,& quoad proprietatem in regia cancellaria.*

2 *Sententia lata in possessorio non parit exceptionẽ rei iudicatæ in petitorio.*

Possessio est quid diuersum à proprietate , & quæ ex hoc inferuntur remissiue,ibidem.

Possessionis diffinitio & quotuplex sit ? remsiuè ibidem.

b *Ni pueda auer otro pleyto ni juyzio de possession.* Hęc lex corrigit prędcedentem,nam in regio consilio expediri debet causa possessionis , seruata solemnitate & dilationibus legis prędcedentis , ea tamen causa finita in regio consilio,non parit exceptionem rei iudicatę in petitorio , hoc est , in causa proprietatis, quippe quę in regia cancellaria est agitanda, vt hîc statuitur.
2 [Et sic ex lege ista colligitur , quòd sententia lata in possessorio,non parit exceptionem rei iudicatę in petitorio,vt in.l.& an eandem.§.vlt.ff.de excep . rei iudi.l.naturaliter.§.nihil commune & ibi notant glo.& docto.& ibi Ripa num.12.ff.de acq.poss.eo quòd nihil commune habet proprietas cum possessione,vt ibi dicitur & ex hac lege colligitur,quod amplia & extẽ de pluribus modis,vt videre licebit apud eundem Ripam in.d.§.nihil commune nu.13.& sequẽ.diffinitionem autem possessionis tradunt Bart.& docto. in. l. i.in prin.ff.de acq.poss.Ant.Gom.notabiliter in,l.45. Tauri nu.17.&.18.& nu.19.quotuplex sit.

LEY XI.

¶En que se manda guardar por ley la clausula del testamento del Rey don Enrique segundo.

¶Don Fernando y doña Ysabel año de.488. y don Philippe.II.año de.1566.

¶Por quanto el Rey don Enrique el segundo auiendo hecho muchas donaciones en perjuyzio y diminucion de la corona Real destos reynos, por descargo de su conscіencia,y para algũ reparo y remedio de lo que ansi auia hecho en perjuyzio de la dicha corona, en su testamento puso vna clausula q̃ es del tenor siguiente. ¶ Por razon de los

los muchos y grdes y señalados seruicios que nos hizieron[a] en los nuestros menesteres los Prelados y Condes, y Duques,y ricos omes, e Infançones,[b] y los caualleros,y escuderos, y ciudadanos, assi de los naturales de nros Reynos,como de fuera dellos,[c] y algunas ciudades, villas e lugares de los nuestros Reynos, y otras personas singulares de qualquier estado o condicion que sean. Porlo qual nos les ouimos de hazer algunas gracias y mercedes,porque nos lo auian bien seruido, y son tales que lo mereceran y seruiran de aqui adelante.[d] Porende mandamos a la Reyna,e Infante mi hijo,[e] que les guarden y cumplan y manten gan las dichas gracias y mercedes que les nos hezimos, y que las non quebranten ni menguen por ninguna razon,[f] y nos gelas confirmamos,y tenemos por bien que las ayan segun que se las nos dimos y confirmamos, y mádamos guardar en las cortes que hezimos en Toro. Pero toda via que ayan por mayorazgo,[g] y finquen al hijo legitimo maior de cada vno dellos. [h] Y si muriere sin hijo legitimo, que torné sus bienes del que assi muriere ala corona de los nueſtros Reynos.[i] ¶ La qual dicha clausula los señores Reyes catholicos,don Fernando y doña Isabel mandaron guardar por ley general,y nos la mandamos assi guardar segun y como en la dicha clausula de suso inserta[k] se contiene.

GLOSS. I.

1 *Donatio remuneratoria à Principe facta ob benemerita & seruitia reuocari non potest.*

2 *Donatio ob benemerita à principe facta ob ingratitudinem non reuocatur.*

3 *Donatio ob benemerita vel Priuilegium immunitatis an reuocari possit à prin-cipe , & numero precedenti.*

4 *Donatio ob benemerita an à principe possit ex causa reuocari remissiue?*

a *Por razon de los grãdes muchos y señalados seruicios que nos hizieron.* Priuilegia vel donationes à principe cõcesse propter merita grata , & accepta seruitia, & in eorum remunerationem transeunt in contractum, at que ideo reuocari non possunt,arg.tex.in.l.si pater.§. fi.iuncta glo.in verbo irreuocabilis, ff. de dona. vbi donatio remuneratoria non reuocatur ob in gratitudinem,ex quo plane deducitur,id quod aliàs est reuocabile,fieri irreuocabile,si factum fuerit ob benemerita,quem tex.ad hoc appendunt Ang.& Roma.ibi, & Bal.in.l.si cum mihi.ff.de dolo Panor.in cap. vlti. prope finem extra de donatio.Roma.singul.316.Cor. cons.194. lib.3.Barba.cons.54.lib.2.& cons.2.libr.4. Alex.cons.42.numer.16.lib.4.Stepha. Ber.cons.154. num.3.lib.1.Soci.cons84.colu.pen.lib.3. Felin. in.c. nouit num.12.de iudi.Iaso.in.l. ex hoc iure nu. 54. ff. de iusti.& iu. Tiraq.in.l.si vnquam in verbo donatione largitus,nu.12.&.19.C.de reuocan.dona. Nicol. Boeri.decis.27.Fortuni.in.l.1.§.ius naturale num.66. ff.de iusti.& iu.Ioan.Lupi in repe.rubri.de don, int. vi.& vxo.§.50.num.5.Roma.cons.26.num.8.Curtius Seni.cons.66.num.2,Thom.Grãma.Decisio.65.num.
2 24.Gozadi.cons.5.num.10. [Hanc conclusionem ex textu illo in.d.l.si pater.§.vlti.ff.de dona.nẽpe quòd donatio ob benemerita per principem facta reuocari non possit,tenuit Roma.cons.436.nu.14.15. & sequẽtibus,& in repe.l.si verò.§.de viro.24.fallen.ff.solut. matri.& And.Alcia.in lib.1.de verbo.signi.vbi integram illam Romani repetitionem multò altius & ornatius transcripsit,& ante eos Bal.in.l.si cum mihi.ff. de dolo,vbi hoc exemplificat in concessionibus officij,terræ & iurisdictionis. [Idem tamen in priuilegio immunitatis ob benemerita concesso, vt reuocari
3 non possit,asseuerat Alex.cons.101.colu.1.& 2.lib.1. & cons.307.col.1.&.2.lib.2.Barba.& Feli. num. 12.in vtroque casu in cap.nouit de iudi.licèt Areti.ibi dubitet, Barba.cons.2.colum.4.lib.4. Soci.cons. 58. nu. 9.lib.1.Stepha.Bertran.cons.254.li.3.& cons. 157.nu. 8.cod.lib.3.Iaso.in.l. ex hoc iure nume.54. ff.de iusti. & iu.Tiraq.in.d.l.si vnquam verbo donatione largitus nu.13. Ioan.Lupi in rep. rubr. extra de dona.int. vi.& vxo.§.50.num.5.&.6.Anto,Capi.decis. 121.nu. 15.& seq.& decisio.166.num.3.Thom.Grãm. decis. 65. num.24.Math.affli.in cap.1.nu.24.de natura feudi & in consti.regni Siciliæ rub.47.numero.2.in. fi. libr.1. Paul.Paris.cons.11.num.44.& seq.li.1. vbi latissimè, & cons.2.num.127.&.129.& sequen.lib.4. Cassan.in consue.Burgun.rub.1.§.5.numero.190.fol.61. Ioann. Iacob.Leonard.inter cons.feuda. Alberti Brunn cõs. 114.num.259.& sequentibus vbi attestatur hanc esse communem opinionem, dicam latius infra hoc libr. tit.10.de donationibus.l. 6.gloss.1. [Ex causa tamen
4 de qua infra in glo. 3. reuocari posse data æquiualentia infra probauimus,ex Ario Pinelo,qui huic donationi remuneratorię negat effectus tribui, de quibus communiter per docto. vbique & immerito quidem, vt infra constabit,in gloss.9.

GLOSS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

GLOSS. II.

1 *Ricos omes in Hispania qui dicuntur?*
3 *Infanzones Hispani qui dicãtur?*

b *Ricos omes e Infanzones.* Diuus Thomas in lib.de regimine principum.cap.vlti.dicit in Hispannia, omnes sub rege principes,diuites homines appellari, & precipuè in Castella,estque tex.regni nostri expressus in.l.10.tit.25.par.4.cuius verba sunt.*Ricos omes,segũ costumbre de España,son llamados los que en otras tierras dizen Condes o varones.* Denique diuites homines hispani dicuntur,qui domini sunt vassallorum,& oppidi alicuius vel castri, qui Varones ex cõmuni vsu loquendi etiam appellantur,secundum Fran. Curti. in tracta.feudo.2.par.fo.7,col.4.versi.sed quia glo.Gre.
2 Lupi in.d.l.10.ti.25.de vassallis par.4.in verbo Varones. [Itaque apud nos ricos omes, latinè diuites homines,qui sanguine diuites sunt & dignitatem habẽt digniores nobilioresque sunt, non quòd diuites sint & opulenti, vel quia pecunijs abundant, vt in.l.2.tit.
3 28.de blasphemis par.7. [Infanzones autem dicũtur apud Hispanos nobiles fidalgui,q apud Italos Catani & Valuasores dicuntur,vt in.l.vlt.ti.1. de regibus & magnatibus par.2.vbi Gregor.Lupi citat beatum Thom.in lib.de regimi.principum lib.3. cap. vlti.dicentem,ideo Infanzones appellari, quia incipiunt potentes esse aliqua oppida vel castra possidẽtes,nec magnatibus comparari possunt, quippequi potẽtiores eis sint,& ipsi tanquam infantes coram hominibus reputantur.Catani autem,vt ipsemet beatus Thom. dicit esse supra alios curiæ milites,à cata verbo greco dicti, quod significat vniuersale.Valuasores autem dicuntur,qui ad custodiendas portas regiæ domus sunt deputati,quos hostiarios appellamus,vt refert Greg.Lupi in.d.l.vlti.ti.1.par.2.in verbo valuasores. Aliter explicatur hoc nomẽ apud Albarotum,quem refert & sequitur Cassane.in consue.Burgund.rub.8.§.5.ad finem rubricæ numero.66.quòd valuasor dicitur quasi dignus stare ad valuas domini, & eas intrare propter beneficium quod à domino accepit.

GLOSS. III.

1 *Priuilegium non subdito concessum transit in vim cõtractus,nec reuocari potest.*
Exteris concedi possunt priuilegia & sunt irreuocabilia, ibidem.
2 *Priuilegium non subdito concessum reuocatur ex causa, ex qua donatio perfecta reuocatur.*
Exemptio quando reuocari possit non subdito concessa? ibidem.
3 *Priuilegium non subdito concessum ante ecceptationem reuocari potest.*

c *Como desuera dellos.* Priuilegium ei qui subditus non est à principe concessum reuocari non potest,quia trãsisse videtur in contractum secundum Innocen. in cap.nouit de iudi.quem omnes sequuntur teste Feli. ibidem numero.8. versf.ex dicto ergo singulari,& Decio ibi numero.13.idem voluit Feli.vbi citat concordantes in cap.1.num.2.de proba.Roma.cons. 252. Panor.cons.35.& cons.41.lib.1.Lapus allegatione centessima ad finem,Card.cons.85. colu. vlti. Aymon Crauette cons. 241.num.17.versi.4.principaliter Tiraquhis non citatis in lib.primigeniorum.q.44. nume.11. in fine,vbi probat posse non subditis concedi priuilegia,& aliàs eorum commodo consuli,vt in.l. 1. & ibi glo. C.de emancipa.libero,quam cõclusionem tenuit etiam Alexan.cons.216.numer.18.lib.2.& alij vbique Ioan.Neuizani inter cons. Alberti Bruni cons.12.nu.
2 29.in fi.Alexan.cons.216.& cons.101.lib.1. [Quã plurifariam limitat Feli.in.d.cap.nouit de iudi,nume.8. &.9. & ibi Deci.num.14.quarum duas referam,quas existimo esse veras.Prima, nisi reuocatio priuilegij fiat ex causa,ex qua donatio perfecta reuocari potest, de quibus in.capi. vlti. de donat. & in.l.his solis &.l.si vnquam.C.de reuocand.donat. vt propter ingratitudinem secundum Imol.in cap.cum M.2.colu. versi.aduertendum tamen,de constitu.Bald.in.l.2.C. de libert.& eorum liber.vbi dicit,quod exemptio reuocari potest propter ingratitudinẽ,quibus accedunt Feli.in.d.cap.nouit num.9.limi.4.& Deci. nume.14. ibidem,quod ipsi sublimitant,nisi priuilegium transiret in cõtractum,vt in exemplo à Panor. tradito ibidem,de eo cui conceditur immunitas vt veniat ad habitandum in loco aliquo hac siquidem in specie priuilegium immunitatis non subdito concessum reuocari non potest secundum Gemi. in capit. 1. vltim.oppos.de constitu. libro. 6. quem sequuntur
3 Feli.& docto.supra citati. [Secundo hęc limitatur cõclusio, nisi ante acceptationem,priuilegium reuocaretur,quia tunc valet nimirum reuocatio secundũ Car. in cap.perpendimus de senten. excommu. 9. colum. versic. vt autem,Areti.& Feli.numero. 9.limi.7.in cap.nouit de iudi.

GLOSS. IIII.

1 *Seruitia & merita præcedentia attẽdi non solum oportet,sed & futura in donationibus bonorum regiæ coronæ & in commendis Indorum.*
2 *Donationes ab Enrriquo factæ an feudis comparentur?*
Fœmina an excludatur à donationibus à Rege Enrriquo factis? & à feudis? ibidem.

d *Merecerany seruiran de aqui adelante.* Nota legem istã, quę in donationibus bonorum ad regem spectantiũ, nõ solum aduertit attẽdẽda esse merita &.seruitia præcedentia,verumetiam qualitatem & nobilitatem eorũ quibus donationes fiũt,vt inde colligi possit quo modo in futurum seruiant. Non enim solum seruitia præcedentia, sed & futura attendenda sunt, quod & in Indorum commẽdis fieri oportere dicam infra hoc eodem lib.tit.10.de donationibus.l.15.glo.2.in fine &
a glossf.6.numer.3. [Ex his verbis etiam expendi potest huiusmodi donationes à rege Enrriquo factas,feudis quodãmodo comparari,magis quàm simplici donationi,quippe quę factę fuerint propter seruitia futura. Ex quo videtur ad fœminam non extendi,quia fœmina non succedit in feudis,vt in cap.vno in principio de aliena.feu.pater.cap.1.§.filia de succes.feudi. Sed his non obstantibus,quòd dispositio huius ad fœminas extendatur deficientibus filijs,verius est autho re Ioan.Lupi in rep.rub.extra de dona.int.vi.& vx. §.69.num.29.& 30.quiavt ipse probat hoc nõ est feudum,sed donatio remuneratoria,vt probaui supra in in glo.1. & quia per dictum regem Enriquũ nullum fuit onus nec seruitium iniunctum donatarijs, quare dici non potest feudum. Et quia licèt feudum esset, fœminæ non excluderentur, quia non habent huiusmodi donationes seruitium virile, quod à fœmnis explicari non posit quo casu fœminæ succedere possunt in feudis, vt in cap.1. de feudo fœmi.in vsibus feudorum,de quo latius infra eo glo.8.numero. 6.& sequentibus.

GLOSS. V.

1 *Princeps legẽ successori imponere non potest à qua non liceat recedere.*
2 *Princeps legẽ sibi vel successori imponere non potest cum clausula derogatoria.*
3 *Principis contractus vel donatio remuneratoria ligat successorem.*

e *Mandamos a la Reyna e Infante mi hijo.* Sed contra videtur principem non posse legem imponere successori.quin eam possit reuocare cap.vlti. de rescrip. in.6. l.digna vox & ibi glo.& docto.C.de legi.capi. innotuit de electio.l.ille à quo.§.tẽpestiuum. ff.ad Trebe. l.nam & magistratus.ff.de arbi.Bar.in.l.1. circa prin.ff.de constitu.prin.Paul.Paris.cons.141.num.32. libr.
2 4. [Quin etiam clausulam derogatoriam sibi imponere non potest nec successori,quia potestatem quam à publico habet sibi ipsi auferre non potest secundũ Paul.in.l.humanum.C.de legi.doct.in cap. nouit. de iudi.& quod de successore diximus tenet Ioan. Monach. in cap.1.de constitu.li.6.cuius meminit Bal.in prælud.feud.§.expedita eidem assentiens,Iaso. cons. 127. col. vlti . lib.2. Marcus Salon Burgun. in proœmio legum Tauri numer. 462.&. 463. sed licet id non
3 possit. [Contractus tamẽ à principe factus ligat successorem cap.abbate sane de re iudi. lib.6. per quẽ ita asserunt Bal.& Abb.in cap.1.de proba.& ibi.Feli. numero.2.& deci.num.7.Cin.& Bald.in.d.l.digna vox C.de legib.Felin.in cap.nouit num. 21.de iudi. Bald. cons.159.lib.3.Paul.Paris.cons.2.nu. 132. Donationes autem remuneratoriæ,de quibus hîc, loco contractus sunt,vt dixi in glo.1.supra eo.quare nimirum si tanquam contractus successores ligent,vt hîc dicitur,late Paris.cons.11.num.44.& seq.lib.1.

GLOSS. VI.

1 *Donatio remuneratoria non reuocatur ex ingratitudine.*
2 *Donatio remuneratoria ob delictum non solum reuocatur,sed & grauius punitur donatarius.*
3 *Donatio remuneratoria ex causa publicæ vtilitatis reuocari vel modificari potest.*
Dominium ex causa à principe auferri potest, sed ei æquiualenter satisfieri debet,ibi.

f *No quebranten ni menguen por ninguna razon.* Nota ex lege ista donationem remuneratoriam etiã à principe factam reuocari non posse ex aliqua causa, nempe,ob ingratitudinem,est ad idem tex.iuncta glo.in.l. si pater.§.fi.in verbo irreuocabilis.ff.de don.vbi Bar. Ang.& Rom.idem Roma.notabiliter cons.26. Felin. in cap.nouit de iudi.num.12. Bal.in.l.si cum nihi. ff. de dolo Affli.in cap.1.num.24.de natu. feudi Iaso.in l.ex hoc iure num.14.ff.de iust.& iu. Tiraqu.in repe. l. si vnquam verbo donatione largitus numero.12. & seq.Anto.Capi.decis.121.num.15. & sequ . & decisio. 166.num.3.Thom.decis.65.num.24.cum alijs supra in
2 glo.1.citatis. [Aduerte tamen, quòd talis esse potest causa in gratitudinis,quòd non solum possit auferri donatum,sed & aliâs grauius puniri,vt rectè explicat
3 Alexan.cons.42. num.16.lib.4. [Ex causa etiam publicę vtilitatis princeps eam potest reuocare vel modificare,sicut & in dominio iure gẽtiũ quęsito,quod amplius est, potest id facere,vt in vtraque specie probat Ari.Pinel.in.l.1.C.de bon.mater.3. part. numero 62.illatione.16.dicẽs hoc casu,ei satisfieri debere æquialenter ex sententia Innocen.in cap. nisi cum pridẽ col.1.in fi.de renuncia.tradit Feli.in cap. quæ in ecclesiarum num.28.de consti. & alibi sæpissimè scribentes dicam infra eo.glo.vlti.

GLOSS. VII.

1 *Donationes ab Enrriquo rege.II.factæ qua occasione & tempore factæ fuerint.*
2 *Dignitates marchiæ,cõmitatus,vel ducatus à rege donatæ an pro maioratu habeantur, & numeris sequentibus.*
3 *Reges in regno succedunt primogeniti & iure maioratus,idemque in alijs dignitatibus marchiæ,ducatus,& comitatus.*
Argumentum de successione regni ad successionem aliarum dignitatum valet,ibidem.
4 *Donationes dignitatum marchiæ,ducatus,& comitatus censentur a rege factæ titulo maioratus.*
Feuda marchiæ,ducatus,& commitatus non diuidun tur,alia sic ibidem.
5 *Dignitates marchiæ,commitatus,& ducatus quando sint personales & cum persona extinguantur vel non.*
6 *Donationes à Rege Lusitanorum factæ bonorum regiæ coronæ maioratus esse censentur.*

De ma-

De maiorazgo. Rex Enrriquus secundus frater incliti memorię Petri regis Castellæ, fecit plures donationes comitatuum, & aliarum dignitatum, ciuitatum, oppidorum, & Castellorum huius regini nobilibus, qui ei nimis seruierant tempore scismatis inter eum & dictum Petrum fratrem suum, quę donationes sortitæ sunt effectum, postquâ fratre occisio in oppido de Montiel regnum adeptus fuit, tãdem paccatis regnis immensas donationes modificare volens adiecit testamento suo clausulam modificationis, de qua in hac lege mentio fit, pro legeque custodiri præcipitur, qua statuitur, donatarios prędictos iure maioratus habere debere bona sic donata, ita vt ad filium maiorẽ deueniãt, quòd si decesserint sine filio legitimo bona prędicta ad regiam coronam reuertantur. Tria dubia occurrunr circa huius legis intellectum. Primum an modus iste post donationem perfectam apponi valerit, quod examinabimus in gl.9. Secundum, an vltra primum filium primogenitum ad alios descendentes extendantur huiusmodi donationes, de quo infra in
2 glo.seq. dicemus. [Tertium an marchionatus, ducatus, vel committatus, & similes dignitates prædictis donatarijs vel alijs concessę absque prędicta clausula bona censeãtur maioratus indiuisibilia & inalienabilia, & ad primogenitos pertinentia, an verò sint bona diuisibilia, & primo filio dum taxat pertinent? Et videtur quòd huiusmodi dignitas morte spiret ipsius donatarij, & bona diuidantur inter hęredes, quia talis dignitas est personalis & cum persona extinguitur c.1. de feudo marchię. l.6. tit.26. de feudis part.4. auth. de exibend. reis. §. optimum colla.5. cap.1. quis dicatur dux, ex quibus huic sententię accessit Rod. Xua. in l. quoniam in prioribus, C. de inoffi. testa. 11. limi-
3 tatione in principio & in §. secundum dubium. [Sed nihilominus contraria sententia verior est & receptior, imo q per donationem à rege factam comitatus vel ducatus vel marchionatus cum oppidis locis & iurisdictionibus ei annexis, videtur eo ipso maioratus constitutus, ita quôd bona sint inalienabilia & indiuisibilia, ad primogenitos in perpetuum pertinentia, non solum ad descendentes verumetiam ad transuersales. Hęc fuit sententia Antonij Gomez in l.40. Tauri num.12. idem voluit Grego. Lupi in. l.12. tit.1. par.2. glo.1. Arius Pinelus in l.1.3. par. numer.17. C. de bon. mater. Moli. lib.1. de Hisp. primog. cap.11. num. 5. cum seq. qui à num.10. hanc tractat. quęstionem & bene loquitur. Mouentur quia in regno hoc idem est dispositum in cap. licet de voto & in. l.2. tit, 15. de custodia filiorum regis & eorum successione par.2. extenditur ergo hæc eadem dispositio ad membra, hoc est ad dignitates marchiæ, comitatus, & ducatus, quo argumento vtitur Paul. Castr. in cons.164. column.1. lib.2. dom. D. Couar. li.3. resolu. c.5. nu.5. vers.4. Abb. in.d. cap. licèt de voto & in capi. prudentiam in fine prin. de offi. delega. Ferdi. Vazquez de succes. crea. §.26. num.94. & 86. Marc. Salon Burg. in proœmio le
4 gum Tauri numero.69. [Prętera donationes talũ dignitatũ à rege factæ censentur cum qualitatibus & prærogatiuis similium dignitatum, sed communiter omnes magnates habent possidentque eas dignitates iure maioratus secundum Anton. Gomez in.d.l.40. Tauri num.12. Rursus huiusmodi dignitates in feudũ concessæ non diuiduuntur, licèt alia feuda communiter diuidantur. cap.1. §. prętera ducatus, de prohib. Feudi alie, per Federi. cui Tiraq. tradit. 16. limitationes in tracta. primigeniorum. q.4. num.21. & sequ. vsque in finem quæstionis, Soci. in cons.67. libr.1. num. 25. & sequentibus, & cons.165. lib.2. Alex. cons.25. li.5. Curti. Senior cons.68. Curti. Iunior de feudis. 4. part. q.30. Iaso. in. l. stipulationes non diuiduuntur num. 5 31. ff. de verbo. obliga. Moderni cons. feuda. 66. [Nec oberit quòd hę dignitates extinguntur cum persona tanquam personales, id siquidem procedit quãdo nudę & simplices conceduntur, secus si cum oppidis & territorio eis annexo, quia tunc sunt perpetuę. Hanc tamen sententiam limitat Anto. Gomez. d.l.40. Tauri num.12. in fi. nisi quis habeat bona propria absque dignitate, & à rege sibi concedatur dignitas marchię, ducatus, vel comitatus, tunc etenim bona prędicta nõ efficiuntur maioratus, sed diuidentur inter hæredes, & dignitas tanquam personalis spirabit, & ita procedent hac in specie fundamenta ex aduerso tradita. & idem eo non relato probat Moli. d. li.1. cap.11. nu.26.
6 [Apud Lusitanos verò in quacũque donatione quæ à rege fit de terra regię coronę, solus descendẽs primogenitus vel proximior succedit, nec vlla diuisio admittitur, vt in lib.2. ordi. titu.17. §.3. constat, etiam si donatio fiat donatario, eiusque hęredibus & successoribus vt Ari. Pinel. referat in, d.l.1.3. par. num.17. in fi. C. de bon. mater.

GLOSS. VIII.

1 Maioratus bona à rege Enrriquo donata an deuenire possint ad filios primogenitos non solum primi donatarij, sed & omnium successorum in infinitum & num. seq.

2 Priuilegium tibi & hæredi tuo concessum an restringatur ad primum hæredem.

3 Maioratus naturà est perpetuus.

Dispositio quæcunque recipit interpretationem ex natura rei & ex subiecta materia, ibidem.

4 Priuilegium alicui concessum suapte natura est perpetum, nec finitur primo actu.

Priuilegium alicui & eius familiaribus concessum vt tempore interdicti possint ingredi ecclesiam ad omnes familiares extenditur, vltra eos qui erant tempore concessionis, ibidem.

Priuilegia principis quomodo interpretentur. remissiue, ibidem.

5 Primogenitus dicitur filius secundo genitus, mortuo primogenito.

6 Fœminæ primogenitæ an ad maioratus admittantur deficientibus masculis, maximè in donationibus a rege Enrriquo factis, & num. seq.

7 Masculinum concipit fœminum in fauorabilibus.

8 Fœminæ an succedant in maioratibus deficientibus masculis.

9 Fi-

9 Filius secundogenitus mortuo primogenito maioratus possessore sine liberis an admittatur ad bona ab Enrriquo donata?

Y assi fuen al hijo legitimo mayor de cada vno dellos. Quęstionis esse solet apud Nostrates, an clausula hæc regis Enrriqui extendatur ad primogenitos filios in perpetuum, an verò intelligatur de primis dumtaxat filijs donatariorum? Et videtur ad filium primum maiorẽ donatarij hęc verba esse refrẽda, & nõ ad viteriores arg. l. boues. §. hoc sermone. ff. de verbo. signi. l. an
2 tiquitas. C. de vsufr. [Ex quo Petr. & Alberi. in. l. beneficium num.20. in fi. ff. de consti. princi. asserunt quòd si in priuilegio fiat mentio de hęrede in singulari, tibi & hęredi tuo concedo priuilegium, intelligitur de primo hęrede, quam materiam latè examinat Bar. & docto. in. l. qui liberis, §. hæc verba. ff. de vulga. Bal. in l. fi. C. de hęre. instit. 8. opp. &. 21. 22. &. 26. q. Alex. & Moderni in. l. Gallus. §. etiam. ff. de lib. & posthu. quibus addere poteris plura similia per Tiraq. congesta in rep. l. boues. §. hoc sermone in principio. ff. de
3 verbo. significa. [Contrariam sententiam resoluit Ioan. Lupi in rep. rub. de dona. int. vi. & vx. §. 69. numero. 21. Moli. de Hisp. primog. lib.1. cap.5. num.21. & 22. & cap.6. nu.21. eo quòd mens regis donantis ab initio hęc fuit, dum dixit, quòd faciebat donationem eis & hæredibus & successoribus suis. Item quando adicit modificationem dicens, pero toda via que lo ayan por mayorazgo, e que finquen al su hijo mayor legitimo de cada vno dellos. Voluit quôd res ita donatę deferantur iure primogenituręe & maioratus in primogenitos in infinitum, aliâs frustra diceret, que lo ayan por mayorazgo, si concesio in primo filio spiraret, hęc enim est natura maioratus, vt perpetuus sit, vt latè probat dom. D. Couarr. lib.3. resolu. cap.5. nume. 4. At regula. l. boues. §. hoc sermone. ff. de verbo. signi. secundum Alcia. ibi & Tiraq. 18. limi. limitatur & restringitur, vt non procedat, si natura rei siue subiecta materia repugnet. nam & illud perpetuum est, teste eodem Tiraq. vt omnis dispositio, quæcunque ea sit, sumat interpretationem ex natura rei & subiecta materia. l. si vno in principio & ibi glo. Bar. & Bal. ff. loca. &. c. constitutus de relig. domi. cum concord. à Stephano Federico cõgestis in lib. de legum interpretatione par.3. cartha.2. versic. amplius licet, & Iaso. in l.3.2. notab. C. de transactio. Felin. in. cons.28. numer. 4. &. 10. eodem Feli. & Deci. in cap. nam concupiscentiam de constitu. & ab ipso Tiraq. latius in relect. l. si vnquam in verbo reuertatur num.37. C. de reuo. do-
4 natio. [Pręterea quod per priuilegium concessum est primo actu nõ cõsumitur, quia suapte natura priuilegium principis perpetuum est cap. decet de regu. iur. in.6. Cęterum si donatio Enriqui, de qua agimus, de primo filio intelligeretur, esset temporalis, & non perpetua contra naturam priuilegij, & contra intentionem principis. Ideo priuilegium concessum alicui & eius familiaribus, vt possint ingredi ecclesiam tempore interdicti, non de primis tãtum intelligitur, qui scilicet, familiares erant tempore priuilegij concessi, sed de alijs eorum loco subrogatis, ita post AEgidi Cremonen. voluit Ioan. And. Domi. & Philip. Fran. in cap. licet de priuileg. quibus plurima congregat similia Ioan. Lupi in. d. §. 69. num. 22. & sequentibus, & Tiraq. in. d. §. hoc sermone limi. 8. Feli. in. c. 2. de tregua & pace limi. 7. multa etiam colligit Oldra. cons. 300. quibus probat priuilegia principum latissimè esse interpretanda & extẽdenda quoad res, &c quoad personas, quoad tempus, & quoad modum agẽdi, & quo ad omnia genera causarum, atque etiam fauorabiliter intelligenda, quoad perpetuam & incommutabilem eorum durationem, vt ipse loquitur: quę etiam corroborantur ex his quę ab And. Tiraq. traduntur in. d. l. boues. §. hoc sermone. ff. de verb. signi. 6. limi. &. 12.
5 [Nec me mouet, quòd lex nostra vocet primogenitos ad huiusmodi maioratum, nam cedente vel decedente primogenito filius secundogenitus potest dici primogenitus, & quicunque alius, etiam vsque ad mille gradus, secundum Bal. in cap. 1. de feudo Guardiæ & Ioan Lupi in. d. §. 69 num. 23. quod expendunt ex cap. vlti. §. item opponitur. 22. q. 2. & cap. nam & ego extra de verbo. signi. sumpto à diuo Hierony. in parabolis, cum pluribus similibus à Tiraq. congestis de primigenijs. q 3. num. 11. & pluribus præcedentibus.
6 [Cęterùm filijs legitimis deficientibus masculis, an fœminę primogenitæ admittantur ad bona ab ipso rege Enriquo donata? & videtur, admittendas nõ esse, ex mente ipsius regis mentionem dumtaxat masculorum facientis, & quia huiusmodi donationes feudo comparari videntur, vt dixi supra eo. glos. 4. in fi. in
7 quo fœminę non succedunt, vt ibi dixi. [Sed nihilominus filias fœminas esse admittendas in defectum filiorum probabilius est: quoniã in fauorabilibus masculinum concipit fœmininum, vt in. l. si ita scriptum ff. de lega. 2. l. qui duos mulos. ff. de lega. 3. glo. & docto. in cap. in generali de electio. lib.6. Cyn. Bal. & cęteri in. l. quicũque. C. de seruis fugi. Iaso. latissime omnium in. l. si quis id quod. ff. de iur. om. iud. Deci. in. l, 2. ff. de regu. iuris: quibus plura addit Tiraquel. libr.1. de retractu. §.1. glo.9. num.178. vsque ad numerũ. 242.
8 [Et quia fœminę deficientibus masculis eiusdẽ gradus admittuntur de iure & consuetudine ad maioratum & regnum. l.2. tit.15. par.2. probat optimè dom, D. Couarr. lib.3. resolu. cap.5. num.5. & latissimè omnium & profusissime Marc. Salon Burgen. in proœmio legum Tauri num.42. in fi.43. & pluribus sequ. licèt contrarium suadere videatur Tiraq. de primigenijs. q.10. ad quos recurrito. Et in specie harum donationum ab Enrriquo factarum, quòd admittantur fœminæ masculis deficientibus expressim asseuerat Ludou. Roma. cons.98. col.2. Ioan. Lupi in. d. rep. rub. de dona. §.69. num.24.25. & pluribus sequen. Marc. Salon Burg. in. d. proœmio legum Tauri num. 67. satisque sentire videtur dom. D. Couarr. lib.3. resolu. cap. 5. nume. etiam. 5. quorum sententia mihi admodũ
9 placet. [Ex quibus similiter infero mortuo filio primogenito. donatarij absque liberis succedere posse in huiusmodi bonis à rege Enrriquo donatis filium secundogenitum, quia mortuo primogenito filius secundogenitus dicitur primogenitus, vt in capi. nam & ego de verbo. signi. cum concord. supra numero. 5. traditis, quare dici non potest donatarium vel eorum

dem

Universidad de Deusto
Biblioteca

dem bonorum possessorem sine filio legitimo primogenito decessisse, in quam sententiam inclinare videtur Ioannes Lupi dubie tamen in.d.rub.de donatio.in vi.& vxo.§.69.num.30.vsque ad.37.vbi plures rationes pro vtraque parte adducit, quod modo non examino, & idem voluit in fortiori casu.Moli.de Hisp. primog.lib.1.cap.6.num.12.

GLOSS. IX.

1 *Donationes regiæ ex causa remunerationis factæ moderari postea poterunt, si nimis lædant regiam coronam.*

2 *Donatio perfecta nec reuocari potest, nec ei apponi cõditio seu grauamen.*
Donatio ex causa remuneratoria est irreuocabilis, ibi,

3 *Donationes immoderatæ etiam ob remunerationem factæ si lædunt regiam coronam, moderari possunt per legem.*
Donationes ab Enrriquo rege.II.Hispaniæ factas ab eo & successoribus per legem moderari, ibidem.

4 *Donationes remuneratoriæ à rege factæ per eum vel successorem ex causa publicæ vtilitatis possunt reuocari & modificari, & num.seq.*

5 *Decreta & conuentiones reipublicæ reuocantur ex causa.*

6 *Princeps si donata reuocat ex causa etiam vtilissima & necessaria, debet æquualenter satisfacere donatario si per viam rescripti hoc faciat.*

7 *Princeps per legem reuocans vel modificãs ab eo vel successore donata, nõ tenetur satisfacere donatarijs de æquualenti precio.*
Donationes à principe factæ tempore angustiæ & scismatis an valeant? ibidem.

8 *Donationes bonorum regiæ coronæ iure regio Portugaliæ moderantur, vt per viam maioratus ea possideant donatarij & eorum descendentes.*

9 *Princeps vel rex quando possint donationes ab eo factas & priuilegia reuocare vel modificare? remissiuè.*

a *Y si muriere sin hiijo legitimo, que tornen sus bienes del q̃ assi muriere ala corona de los nuestros reynos.* Nota ex lege ista donationes immoderatas â rege factas moderari posse, etiam si ob benemerita facta fuerint, si nimis lædunt regiam coronam, reducit enim rex has donationes ad modum maioratus, ita vt deficientibus filijs legitimis, bona redeant ad coronam
2 regiam. [Sed videtur, has donationes modificari non posse, perfecta siquidem donatio conditiones nullas recipit, nec aliquid ei adijci potest.l.perfecta.C.de donatio, quæ sub modo Bal.in.l.vlt.ff.de senato.& cõs. 277. in principio lib.3. vbi hoc ad principem extendit, quod mirabile & non alibi reputat Ioan.Lup.in rep.rub.extra de dona.in.vi,& vxo.§.69.nu.13. & tũ maxime, quia donationes fuerunt remuneratoriæ, atque ideo irreuocabiles, cum transierint in cõtractum, vt late probauimus supra eadem.l.glo.1.num.1. &
3 sequen. [Verùm his minime obstantibus, contraria sententia verior est & receptior, imò huiusmodi donationes potuisse per regem concedentem vel successorem ex causa modificari, imo & reuocari non solum per legem vt hîc fit, verùmetiam per principis rescriptũ, veluti si vertitur prejudicium vel incommodum maximum regiæ coronę vt hic refertur. Primum, quòd per legem generalem modificari vel reuocari possit ex causa, probatur indubitabiliter per Bal. in.l.nuptę ff.de senato.& per Affli.cap.1.num.25.de natura feudi, Arium Pinelum in.l.1.C.de bon.mater.3.part.nu.
4 62.illatione.16.versi.ego autem pagi.122.[Secundum, quòd per rescriptum ex causa publicę vtilitatis donationẽ potuerit rex donãs & eius successores modificare & reuocare, tamsi ex causa remunerationis facta fuerit, veluti si post cõcessionẽ incipiat esse valde nociua regi vel regno, probatur arg.tex.in. c. suggestũ & ibi gl.& doct.extra de decim.quod colligitur etiã ex gl.in.c. decet de regul.iur.in.6.& ex.l.5.tit.20. de decimis par.1.l.43.tit.18.de instrumentis par.3.& ibi Gregor.Lupi.Gozadi.cons.5.nu.20.vel ex alia iusta causa vtilitatem publicam concernẽte.l.Lutius. ff. de euictio.l.item si verberatum.§.item si forte.ff.de reiuend. Bar.in prooemio digestorum in prin.nume. 6. Cin.& alij in.l.vlti.C.si con.ius vel vti.pub.Affli.lib.feudorum titu.quæ sint regal.§. potestas num.26.& melius idem Affli.eo.lib.tit. de capita.qui curi. vend.ex nu. 56.fol.105. Thom.Gram.dicens hoc esse receptum decisio.65.num.29. Bal.in.l.qui se patris num.14. C.vnde lib.Anto.Card.Imol.Areti.& Feli. num.8. &.10. in cap.nouit de iudi.Alex.cons.216.num.18.lib.2. Gozadi.cons.5.num.23. [Ex causa etiam reuocantur de
5 creta & conuentiones reipublicæ, & alia quæ regulariter sunt irreuocabilia, vt in.l.quod semel, ibi nisi ex causa.ff.de decret.ab ord. faci. vbi Bar. & cęteri scribent, Iaso. singul.in.l. Barbarius num, 34. ff.de offi. pręto.& cons.1.lib.1.Alex.& Moline.cons.1.num.7. lib.1.Carol.Ruy.cons.229.ad fi.lib.1. Ioan. Plat. in.l. vacuatis ad fi.C.de decurio.li.10. Affli.in cõst.reg.Sicilię lib.1.rub.100.nu.2. Ari.Pin.in.l.1.C.de bon.mater.3.par.num.62.illatione.16. [Quòd si ex causa etiã
6 iustissima princeps reuocet donata ob remunerationem meritorum, debet æquualenter satisfacere donatario, vt pulchre asserit Innocen.in cap. nisi cum pridem col.1.in fi.versi.nos dicimus, extra de renuncia. Felin.in.cap.quæ in ecclesiarum num.28. de constitu. Iaso.in.l.vlti.C.si con.ius vel vtil.pab.Alex.cons.151. lib.6.Math.Affli.in prælud.feudo.q.4.numero.17.& in titu.de capita.qui curi.vend.§.similiter num. 19.& multis sequen.Paul.Pari.vbi citat concord.cons. 11. num.117.lib.1.Ari.Pine.d.illatio. 16.ad finem cũ alijs à me adductis infra hoc eodem lib.tit. 10. de donatio. l.6.glo.1.num.15.&. 16. [Quando autem per legem tol
7 litur ius alicui, non tenetur princeps precium læso restituere secũdum Alex.cons.190.num.16.versi.ad tertium & num.17.lib.2. Deci.in cap. quę in ecclesiarum num.21.de consti.Iaso.in.l.Barbarius nume.44. ff.de offi.pręto.Marcus Salon Burg. in.l.3, Tauri. 5. part. num.1451.Paul.Paris.cons.1.num.46.libr. 1.cum ergo legem

legem habeamus in hoc regno modificationem istam confirmantem, necessaria nõ est disputatio, possit nec ne fieri, & tum potissimum, quia donationes prædictę fuerũt adeò immoderatę & immẽsę ac regno nociuę, quòd de earum validitate poterat merito dubitari iuxta notata in cap. intellecto de iure. iur. præsertim quia factę fuerunt tempore scismatis & tantę angustię & oppressionis, antequam regnare inciperet, qua in specie promissa non sunt adimplenda ex sententia Panor.in cap.sicut.1.notab.3.per illum tex. extra de iure iu.Calderi.in titu.de iureiu. cons.3.Feli.in. capi. 1.de proba.num.7.Ioan.Lup.in rep.rub.de dona.in. vi.& vxo.§.69.nu.17.18.&.19. [Sic & in regno Portugaliæ per legem generalem, quę mentalis appellatur eo quòd rex Ioan.eius nominis primus legem quandam mente concepisset, & cõceptam seruare iussisset: filius eius Rex Eduardus eam in scripturam redegit sub tit.17.ordinationum regiarum libr.2.§.1.per eam, inquàm legem statutum fuit, vt donationes bonorũ regię coronæ à rege factæ, si iuxta verborum tenorem latè acciperentur, grande damnũ regiæ coronæ essent allaturę admodum maioratus reuocarentur, vt probatur eod.tit.§. 14. quæ modificatio iure fieri potuit iuxta notata per Luc.Penensem in.l.quicunque col. 4.versic.ex præmissis.C.de omni agro deser. libr.11. Ioan.de Plat.in.l.qui fundos eod.tit.& per ea quę supra latè tradidimus Eman.Costa in.q.patrui & nepotis pagi.3.&.4.Ari.Pinel.in.d.l.1.C. de bon. mater.
9 3.par.num.62.illatio.15. [Quando autẽ princeps priuilegium possit reuocare vel modificare, dicam congruentius infra hoc li.ti.10.de dona.l.6.

GLOS. X.

Tenor rei confirmatæ si inseratur in confirmatione cẽsetur princeps actum confirmare ex certa scientia.

Clausula de suso inserta. Quoties tenor rei confirmatę est insertus in confirmatione videtur princeps ex certa scientia actũ confirmare vt in .c.venerabilis & ibi glo. expresse extra de cõfirma. vtili vel inuti.& ibi notat Panor.Ferd.Vazq.in lib.de successionũ creatione.§.26.numero.100.dixi supra eodem.l.3. glosſ.2. numero.3.

8

¶ *Que en los negocios de possession de mayorazgos conforme a la ley de toro no aya segunda supplicacion de las mil e quinientas doblas de las sentencias de reuista que los del conseio dieren. l.14. titulo.20. supra libro.4.*

TITVLVS OCTAVVS DE successionibus & hæreditatis diuisione.

LEY. I.

¶ *Como succeden los ascendientes a los discendientes dõde los bienes no son troncales y enque parte.*

¶ *Don Fernando y Doña Iuana en Toro: año de, 1505. ley.6.*

¶ Los ascendientes legitimos [a] por su orden y linea derecha [b] succedan ex testamento, y abintestato, [c] a sus descendientes: y les sean legitimos herederos, como son los descẽdientes a ellos, [d] en todos sus bienes de qualquier calidad que sean, [e] en caso que los dichos descendientes no tengan hijos o descẽdientes legitimos o que ayan derecho de los heredar. [f] Pero biẽ permitimos que no embargante que tengan los dichos ascendientes, que en la tercia parte de sus bienes [g] puedan disponer los dichos descendientes en su vida, o hazer qualquier vltima voluntad por su alma, o en otra cosa qual quisierẽ. [h] Lo qual mandamos que se guarde, saluo en las ciudades, villas, e lugares, do segun el fuero de la tierra se acostumbran tornar los bienes al tronco, o la rayz a la rayz. [i]

GLOSS. I.

1 *Ascendentes legitimi quomodo succedant descendentibus, & an considerari debeat quòd sint legitimi ipsi, an quòd respectu descendentium sint legitimi?*
2 *Ascendentes qui adoptauerunt vel arrogauerunt filios*

Universidad de Deusto
Biblioteca

lios eis in quarta succedunt ab intestato & nu. 3.
Filiorum appellatione an veniant filij adoptiui seu arrogati in dispositione hominis vel legis? ibidem.
3 Legitima arrogatorum est quarta, quæ non augetur nec minuitur, licèt legitima filiarum per diuersas leges augeatur vel minuatur.
Arrogator succedens arrogato non tenetur vltra vires hæreditarias, ibidem.
4 Fœmina quomodo possit arrogare vel adoptare filios.
5 Lex nostra tripliciter limitatur et nu. 6.
Filio, inuito patre, à principe legitimato pater non succedit, ibidem.
6 Filio nato ex matrimonio illegitimo, qui propter bonam fidē matris erat legitimus an succedat pater?
Filio legitimato an succedat pater? remissiue. ibidem.

a *Los ascendiētes legitimos*. Lex nostra tractat de successione ascendentium suis descendentibus tam ex testamento quam ab intestato, omittamus tamē successionem testamentariā & de successione ab intestato tractemus, ad cuius successionem lex nostra exigit quòd ascendentes sint legitimi. Hoc tamen imprimis volote intelligere, ne legitimum hîc accipias respectu propriæ personę, nihil enim refert, quòd pater meus sit legitimus vel spurius ex reprobato coitu natus quoad successionē bonorum meorum, sed exigit lex nostra vt respectu meo sit legitimus, nempe quòd ex iustis nuptijs me habuerit vel alias legitimè, vt statim dicā, ita intelligit legem istam Telli Fernandez in.l.6. Tau
2 ri numero.6. [Dicit lex nostra ascendentes, vt succedere possent descendentibus debere esse legitimos, nō exigit esse naturales secundum sanguinem, sed legitimos tantum, itaque arrogator seu adoptans succedet filio arrogato seu adoptiuo, quemadmodum filius ipse adoptiuus vel arrogatus succedit patri arroganti vel adoptanti, horum quippe successio reciproca est ab intestato vt in.§.mortuo insti. de acq. per arrogatio. vbi Faber, & Ang. post gl. Et quamuis in dispositionibus hominum appellatione filij non veniant adoptiui, vt in.l, fideicommissum. ff. de cond. & demōstra. & in.l.si ita quis.§.vlti. ff. de lega.2. in dispositione autem quę ex lege prouenit, verbum ascendens vel filius verificatur in filio adoptiuo vel arrogato secundum Riminal. consilio.324. num.5. & numer.23. & sequentibus & in specie hoc tenet Tellius Fernandez
3 in.d.l.6. Tauri nnm.1. &.2. [Vbi & numero.3. subdit successionem hanc esse limitatam, quia filius arrogatus tantum succedit in quarta vt notant Ioan. Fab. & Ange. in.d.§.mortuo, quandoquidem hæc sit legitima eius adeo, vt minime augeatur, licèt circa legitimā filiorum diuersę leges emanauerint eam augendo vel minuendo, vt ex communi sententia notat Iaso. in.l. si arrogator nu.53. ff. de adoptio. Itaque filius adoptiuus patri succedit in quarta bonorum suorum portione, & similiter arrogator succedet arrogato in eadem portione quarta per legem istam, non tamen tenebitur vltra vires hęreditarias, quamuis inuentarium nō faciat secundum Bal. in auth. causa quæ fit cum monacho vlti. q. C. de epi. & cleri. Ferdi. Vazquez in lib. de
4 successio. creatio. §.16. numero.15. [Atque in fœmina idē erit, si in casu permisso arrogauerit non aliās, nēpe ob solatium liberorum amissorum si ex permissu principis arrogauerit, vt in.§. fœminę insti. de adoptio. [Vbi autem naturalis filius à principe inuito patre legitimaretur, tunc alter alteri non succedet, vt dicā latius infra eo.l.10.gl. & resoluit Telli. Fer. in.d.
6 l.6. Tauri num.6. [Limitabitur etiam hæc lex, vt nō procedat in filio legitimo & naturali nato ex matrimonio prohibito, sed propter bonam fidem alterius ex conjugibus dicitur legitimus iuxta tex. in capit. cum inter & capit. ex tenore qui filij sint legi. & dixi mus supra hoc lib. tit.1. in rubr. numero. 115. 116. & sequent. qui licèt patri succedat & matri, pater autem qui habuit malam fidem non succedet ei, secundum Bart. in.l. auunculo. ff. de condi. & demonstra. per tex. in.l. qui in prouincia. §. fi. ff. de ritu nup. idemque esse iure canonico satis probat idem Telli. Fernan. in d.l.6. Tauri numer.7.8.&.9. Qui & numero.10. negat in filio legitimato procedere legem nostram, nō enim succedet ei pater, cum & ipse legitimatus patri nō succedit nisi in eo, quod pater ei relinquere voluerit, quod tamen latius explicabitur infra eo.l.10.

GLOSS. II.

1 *Linea triplex consideratur in successione ab intestato, descendentium, ascencentium & transuersalium & numero seq.*
2 *Repræsentationi locus non est inter ascendentes sed proximior gradu succedit num.3.*
4 *Collateralium successio ab intestato remissiue.*

b *Por su orden y linea derecha*. De successione ab intestato tractaturi oportet illud prę mittamus, triplicē considerari lineam in hac materia descendentium, ascendentium, & collateralium seu transuersalium, vt in auth. de hæred. ab intestato veni. per totum & in.l. 1. ff. de gradi. l.2. titulo. 13. part. 6. Mortuo itaque patre vel matre, auo vel alio quocunque ex linea ascendentium, succedant descendentes, de quo latè agemus
2 in glo.4. [Mortuo verò filio vel alio ex descendentibus succedant pater & mater, vel alij ex ascendentibus legitimis secundum gradus proximitatem, vt hîc dicitur, sine representatione, nec differentia bonorum, vt in auth. de hæred. ab intest. veni. §. si igitur defunctus ibi hos præponi iubemus, qui proximi gradu reperiuntur, clarior tex. in.l.4. titulo.13. part.6. vt
3 latius declarabimus in glo. sequentibus. [Quod autem non sit locus representationi inter ascendentes probat Ant. Gom. in.l.6. Tauri vnde hęc sumpta fuit, nu.5.6.&.7. & Tell. Fer. ibidem nu.16. & Ioan. Lupi
4 nu.9.&.10. dicam infra eo.glo.seq, nu.12,&.13. [Mortuo autem fratre vel sorore nullis relictis descentibus vel ascendētibus succedunt ei fratres, vel eis deficientibus patrui, vel alij qui fuerint gradu proximiores iuxta formam traditam infra eodem in gloss.4.

GLO-

GLOSS. III.

1 *Intestatus quis decedere dicatur? nu. 2. &.3.*
Intestatus dicitur decedere non solum qui nullum facit testamentum, sed qui fecit, quod vel fuit nullū vel ex aliqua causa rūpitur vel efficitur inualidū, ibid.
2 *Intestatus dicitur decedere qui fecit testamentum, & postea per sententiam iudicis rescinditur.*
3 *Intestatus iure regio non dicitur decedere, qui fecit testamentum, in quo nullum instituit hæredem.*
4 *Pater non succedebat filio iure digestorum, sed occupabat eius bona iure peculij profectitia, aduentitia, & castrensia.*
5 *Ascendentes iure Codicis authenticorū, & regio succedunt descendentibus iure hæreditario tanquā hæredes, & non iure peculij.*
6 *Pater hodie non succedit in bonis profectitijs, sed ea iure peculij occupat.*
Bona profectitia quæruntur patri in vita filij, ibidem.
7 *Pater occupans bona iure peculij vel ab intestato succedens quid consequatur commodi vel incommodi, vel in quo hæc duo differant?*
8 *Pater & mater æqualiter ambo ad successionem filij intestati admittuntur.*
9 *Pater & mater succedunt filio exclusis fratribus iure regio, licèt iure cōmuni pater solus admitteretur.*
10 *Ascēdentes succedūt descēdētib⁹ ab intestato iuxta gra d⁹ prærogatiuā, ita ut proximior sēper admittatur.*
11 *Ascendentes non succedūt descendēribus in feudo emphiteusi & maioratu.*
12 *Repræsentationi locus non est inter ascēdētes, sed prioritas gradus semper attenditur.*
13 *Ascendentes non succedunt per representationem & quare hoc fiat.*
14 *Ascendentium successio ab intestato sit, in stirpes & non in capita.*
15 *Ascendentes succedūt descendentibus iure ciuili positiuo, & non naturali, & quis sit effectus?*
Lex vlt. C. quorum bono. & auth. de hæred. & Falcid. §. itaque explicatur, ibidem.
16 *Ascendentium successio cùm sit de iure ciuili potest per legem vel statutum tolli.*
17 *Separationi bonorū an sit locus in successione ascendentium?*
Lex nostra appenditur, ibidem.
18 *Pater non admittit vsumfructum bonorum aduentiorum mortuo filio ciuiliter vel naturaliter.*
Pater præfertur matri in vsufructu bonorū aduentiorum mortuo filio, ibidem.
19 *Requisita ab initio acquisitionis cuiusque rei nō exigūtur postea in eius conseruatione & progressu.*
20 *Pater non amittit vsumfructū filijfam. qui ingressus fuerit religionem, vel effectus fuerit episcopus.*
21 *Pater amittit vsumfructum bonorum aduentitiorū si filius contrahat matrimonium.*
Pater propter emancipationem filij perdit medietatē tantum vsusfructus, sed si filius matrimonium cōtrahat in facie ecclesiæ totum amittit vsumfructū ibi.

c *Ab intestato*. Intestatus dicitur decedere qui nullū fecit testamentum. l.1. ff. de iniust. rup. & instituta de hęredi. quæ ab int. defer. in prin. l.1. ti.13. de successionibus ab intestato par.6. Sed an is qui testari nō potest dicatur intestatus decedere, tractat latè Alex. cōs. 115. li.2. & ibi latissimè Carol. Moli. in additione magna, & Greg. Lup. in.d.l.1. ti.13. par.6. Dicitur etiam intestatus vel ab intestato decere, qui fecit testamentum sed minus solemne, vt in prin. insti. de hæred. quæ ab int. de fer. l.1. tit.13. par.6. Vel qui fecit testamentū, sed fuit nullum ratione præteritionis. l.1. & l. inter cætera. ff. de libe. & posthu. l.1. in fi. ff. si tabulæ testa. nullę extab. idem si fuit ipso iure ruptum posthumi natiuitate, vt in.l.3.§.fi. ff. de lib. & posth. Vel agnatione sui hæredis. l. posthumorū. ff. de iniusto. rup. §. posthumorū insti. de exhęreda. libero. Vel arrogatione sui hæredis, vt in prin. insti. qui. mod. testa. infirm. l. certū. ff. iniusto rup. d.l.1. ti.13. par.6. Vel per adoptionē filij fictā ab auo materno, vt in prin. insti. qui. mod. test. infir. iuncta. l. in adoptiuis. C. de adoptio. §. hodie &. §. seq. insti. de adop. tradūt Alex. Soci. Iaf. Alci. & alij in
e rub. ff. de lib. & posth. [Decedere etiā quis dicitur ab intestato qui testamētū fecit mero iure validū, sed infirmatur postea iudicis sentētia per bonorū posse. cōtra tabulas à filio emancipato prę terito, ppositā, vt in §. emācipatos insti. de exhęreda. libero, & per totū titulū. ff. &. C. de bon. posf. cōtra tab. & ꝙ hac in specie valeat mero iure testamētū tenet gloss. in.l. filiū. §. sed quēadmodū, in verbo cōtra emācipatū. ff. de bon. posse. cōtr. tab. cōmuni. recepta secundū Iaf. in.l. vlt. nu. 25. C. de bon. posf. cōtr. tab. & Curt. ibi nu.1. &.76. vel si rescinditur per querelā inofficiosi testamēti. l. vt liberis ibi, rescisso. C. de collatio. l. posthumus. §. ex his ibi, rescisū. ff. de inffio. test. [Vbi aūt deficit hæredis
3 institutio nō dicitur quis decedere ab intestato iure nostro regio, etiā quoad institutionē, quādoquidē veniētes ab intestato instituti & scripti cēsētur ex præsumpta volūtate testātis se cū legibus regijs conforma re volētis, vt late probauimus supra eo.li.5.ti.4. de te-
4 sta. l.1. gl.10. nu.47.&.56. & iterū gl.13. [Et vt materia hęc successionis ab intestato ascēdentiū resoluatur, facio sequētes cōclusiones. Prima cōclusio, iure Digesto rū pater nō succedebat ab intestato filio in ei⁹ potestate, cōstituto iure hæredatario: sed filio mortuo occupabat eius bona pater iure peculij tā, pfectitia & aduētitia q̄ castrēsia, & quasi castrēsia. l.2. & ibi Bar. & do-
5 cto. ff. de castr. pecul. [Secūda cōclusio, iure Codicis, au thēticorū, & regio pater succedit filio ab intestato defuncto tanquam verus & legitimus hæres & iure hęreditario in bonis castrensibus & quasi castrensibus, & in aduentitijs, vt in.l.3. in prin. C. de bon. quę libe. & ibi notant Bar. Paul. Sali. & docto. communiter. l. vlt. prope finem. C. commu. de succes. vbi etiā notant doct. l. fi. versi. si verò defuncta. C. ad Tertulli. auth. de hęredi. ab int. veni. §. si igitur defunctus colla. 9. vbi expressim deciditur, quòd deficiēte linea descēdētiū succedūt ascēdētes seruata grad⁹ prerogatiua, & si plures sūt in eodē gradu, vt puta, pater & mater, pariter succe-

Ce dant,

Universidad de Deusto
Biblioteca

dunt,auth.in succesione.C.de suis & legi.liber.auth. defuncto.C.ad Tertull.cuius verba sunt. *Defuncto sine liberis parētes si soli sint,succedūt salua gradus sui prærogatiua.*l.4.tit.13.de succeſſ.ab int.part.6.& lex nostra. [Tertia conclusio,pater hodie non succedit in
6 bonis profectitis iure hęreditario,sed ea occupat iure peculij ex sentētia Ant.Gom.in.l.6.Tau.num.1.in fi. quoniam pleno iure ea bona profectitia querūtur patri etiā viuēte filio,vt in.l.cū oportet.C.de bon.quæ lib.& ibi notat glo.& oēs interpretes.l.5.ti.17.de pa-
7 tria potestate par.4. [Quarta cōclusio,effectus nō modici sequūtur,ex eo quōd pater bona filij occupet iure peculij, vel ꝙ in eis succedat iure hęreditario, nam qui occupat iure peculij,excludit alios,quāuis sint in potiori vel ęquali gradu.Pater itaq;bona filij profecti tia occupās iure peculij prefertur filijs & descēdētib⁹ filij sui defuncti,&matri eius.Item si ratione peculij filius cōtraxit,eo defuncto,pater manet obligatus quatenus vires peculij suppetūt,nō vltra,quæ actio anno præscribitur.l.1.& per totū.ff.quā.actio.de pecu. anal.est.Sed cū succedit pater iure hęreditario,succedit simul cū matre,excluditurq; à descēdētibus filij,& ad debita filij tenetur insolidū,& perpetuo tāquam hæres,nisi fecerit inuentariū,& eius beneficio adierit hę reditatē,hanc differentiā probat tex.iuncta gl.in.l.pa ter qui castrense.ff.de cast.pecul.vbi ita explicat Bar. & cæteri interpretes,Ias.etiā in.l.qui se patris nu.60.
C.vnde, l. 4.tit.13.de succeſſ.ab in.par.6.Ant.Gom.
8 in.l.6.Tau.nu.3.[Quinta conclusio,quāuis iure Digestorū & Codicis pater in succesione filij intestati matri preferatur,vt in.l.2.§.obijcitur.ff.ad Orficia.§.preferūtur instī.de sena.cōs.Tertulli.l.2.C.ad Tertu.Hodie tñ ambo pariter admittūtur,vt in auth. defuncto C.ad Tertulli.& in auth.de hęred.ab inte.veni.§.consequens &.l.4.ti.3.par.6.Quod procedit, etiā si pater filium emancipauerit,adhuc enim simul cū eo mater admittitur ad filij succesionē,vt in.d. auth. defuncto C.ad Tertull.quidquid iure antiquo esset dispositum, vt refert Couar.in epito.de succeſſ.ab int.nu.1.& An
9 to.Gom.in.d.l.6.Tauri nu.4. [Sexta conclusio, si filius moriatur relicto patre vel matre, & fratre seu fratribus vtrinque cōiunctis,quāuis iure cōmuni succederēt vna cū ipso patre vel matre pro virili portione,vt in auth.de hæred.ab int.veni.§.si igitur colla.9. in auth.defuncto vers.1.C.ad Tertull.& ibi cōmuni. docet.Hodie tamen iure nostro regio parentes soli succedūt exclusis fratribus,vt in.l.4.infra eo. [Septima
10 conclusio,ascendentes succedunt descendentibus ab intestato secundum gradus prerogatiuam,vnde si pater supereſt,prefertur omnibus ascendentibus suis,& ex parte matris,atque idem in matre superstite,prefertur siquidem non solum ascendentibus suis,sed & ascendentibus ex parte patris,si ambo supersunt pater, scilicet & mater, ambo pariter admittuntur excluso auo,& proauo,& cæteris omnibus ascendētibus vlterioris gradus,& sic de singulis,vt in auth. de hæredi. ab int.venien.§.si igitur defunctus vers. si autē plurimi coll.9.auth.defuncto.C.ad Tertull.l.4.ti.13.de succeſ.ab.int.par.6.& in lege nostra satis probatur.tex. illos iuris cōmunis ita intelligit Accurs.& cōmu. docto.in.d.auth.defūcto,sicuti asserūt ibi Sali.& Corn.
& Barb.cōs.50.li.4.Alex.conſ.80.li.1.& conſ.115.li.2. Quinetiam mater præfertur auo paterno, etiā in his bonis quę filio à patre obuenerūt secundū Oldra.cōs. 110.Ioan.Lup.in rep.rub.de dona.in.vi.& vx.§.23.ad fi.idē voluit.d.Did.Couar.in epito.de succeſſio.ab in
11 testato.nu.3.& Anto.Gom.in.l.6. Tau.nu,5. [Fallit regula hæc in feudo,emphiteusi, & maioratu, in quibus nō succēdūt ascendentes,secūdum Bal.in.d. auth. defuncto,C.ad Tertull.& Greg.Lup.in.l.4.glo.1.tit. 13.par.6.quia feudū & maioratus respiciunt lineā descendētiū,vt ipse idē Greg.Lup.asseuerat, quod addere poteris ad tradita per d.D.Couar.lib.3. resolu. c.5.
12 [Octaua conclusio,quæ expenditur ex supra proxima conclusione,in linea ascendentium,cūm agitur de succesione descendentiū, locus non est representationi,cū natura repugnet,vnde si pater concurrat cū auo materno, & mater sit mortua,vel mater supersites concurrat cū auo paterno,pater excludet auū maternum, & mater paternū, & sic de cæteris.Auus enim maternus nō repreſētat matrē mortuā,nec ei⁹ loco subrogatur,nec auus paternus patrē,quia in linea ascēdentiū prioritas gradus tantū attēditur, ex sentētia gloss.in auth.de hęred.ab int.veni.§.si igitur defunctus versi. si aūt plurimi gl.1.gl,etiā in auth.defuncto.C.ad Tertulli.quā ibi sequitur Cyn.in princi.nu.3.Bald.1.col. Paul.Cast.nu.3.Sali.nu.2.Corn.col.2.post prin. hanc attestantes cōmunē,& Mattheſi.in tracta. de succeſſ. ab intestato fol.5.col.2.nu.4.vers.aut supersunt parentes dispares,& ibi eius additionator:Ang.in.§. præferuntur in sti.ad Tertull.col.1.Rolandinus in tract.de succeſſ.ab int.nu.8. & in appostillis ad eum, Nicol.de Vuald. eod.tract.col.38.nu.3.Ioan. Lupi in.l.6.Tau. nu.9.& ibi,Ant.Gom.nu.5.&.6.& Telli. Fernā. nu. 16.d. Did.Couar.in epit.de succeſſ.ab intestato nu. 3. vers.4.assertio,Greg.Lup.in.l.3.in verbo ningun pa-
13 riente de los descendientes in fi. [Cuius ratio est duplex,Prima,quia non est ita debita succesio linex ascendentium,sicut & descendentibus, vt in sequenti conclusione videbimus, quam rationem reddunt Cyn.Bal.Paul.& docto.cōmuniter in.d.auth.defuncto.C.ad Tertulli. Secunda melior & subtilior ratio secundum Anto.Gomez vbi supra est, quia in linea descendentium filius subrogatur loco patris & meritō eum repræsentat,quod vtiquē fit ad imitationem nature,secundum quam portio parentum cōmunicatur filijs ex naturali generatione arg.l. liberorū in fi. ff.de verbo.signifi.& in.l.lege.12.tabularum.C. de legi.hæred.Sed in linea ascendentium, non datur talis subrogatio,nec est posibilis secundum naturā,quare nimirum leges ciuiles non admisserunt huiusmodi representationem in ascendentibus,ars quippe imitatur naturam.l. adoptio. 1. ff.de adoptio. hęc fuit ratio à Salice.originaliter tradita in.d.authen. defuncto. 1.colum.in fine & authen.post fratres.1.finalibus
14 verbis.C.de legiti.hęredi. [Nona conclusio, in succesione liberorum si plures ascendentes eiusdem gradus concurrant, fit distributio in stirpes,& non in capita, nā si auus & auia materni generis & auus paternus velint nepoti succedere ab intestato,tātū cōsequetur ex hęreditate au⁹ paternus,quātū auus & auia materni,vt in.d.auth.defūcto.C.ad Tertu. secūdū coēm

intellectum

intellectū & in auth.de hęred.ab int.veni.§.i.& in.l. 4.ti.13.par.6.Ioā.Lup.in.d.6.Tau.nu.10.& Ant.Go. ibi nu.9.d.D.Couar.in epit.de succeſſ.ab inteſt. nu.4.
15 [Decima cōclusio,succesio ab intestato defertur parentibus & cęteris ascendentibus in bonis liberorū, iure ciuili positiuo,nō verò naturali vel diuino, vt in l.scripto in fi.ff.vnde libe.cuius hęc sunt verba, non sic parētibus liberorū vt liberis debetur hęreditas,cū parentes ad bona liberorum ratio miserationis admittit,liberos naturę simul & parentum cōmune vo[illegible] nam & si parētibus.ff.de inoffi.testl. iure succurſum est.ff.de iure doti.Probatur etiam ex epistola Paul.2. ad Corinth.c.12.dicentis,neque enim debent filij parentibus thesaurizare,sed parētes filijs,& trāsumpti uē in.c.cū Apostolus.§.prohibemus de censi.& in. prædicator.16.q.1.& ibi glo.& doct.Nec huic obest sententiæ.l.vlt.C.quorū bono.ibi, & lex ipsa naturæ successores eos facit,nec.l.1.§.hęc autē.ff.vnde cogna. &.§.1.instī.de legiti.agna.tute.auth.de hæredi.& Falci.§.primū itaq; colla.1. cuius verba sunt. *Tāquā hoc secundum ipsam naturam eis debeatur,quale est filijs & nepotibus,patribus atque matribus,interdum verò etiā fratribus.*c.si pater de testam.in.6.ibi, *absque deductione Trebellianicæ,siue partis iure naturæ debitæ*. Nā huic obiectioni respondere licebit,ideo dici posse succesionē ascendentiū vel collateraliū esse naturalē,propter naturalem sanguinis cognationem, quæ est inter eos ex naturę generatione, vel ꝙ largo modo dici posset huiusmodi succesionem esse à iure naturali, quemadmodum & inter extraneos dicitur esse quasicognatio quędam iure naturali, vtpote cūm omnes ab Adam descendētes simus.l.vt vim in fi.iuncta gl.ff. de iusti.
16 & iur.confert.l.non facile.ff.de gradi. [Ex quo infertur, liberos prędferri in succesione parētū omnib⁹ ascendentibus,legemquè vel statutum tollere omnino posse succesionem parentum, & legitimam portionem eis iure debitam,& penitus eos à succesione descendentium excludere,& alios eis præferre, quod expenditur ex.l.8.infra eod.vbi filij naturales tantū, excludere possunt parentes,si à patre fuerint instituti.Infertur etiam,patrem posse matrem excludere, si alium pupillariter substituerit,& talis substitutus matri præferretur, etiā in legitima sibi aliās debita.l. precibus.C. de impub.Infertur similiter,quòd licēt filiꝰ non posit renunciare paternæ hęreditati absque iuramento,pater tamen poterit renunciare succesioni filij etiam absque iuramento,vt Anto.Gom.docet in
17 d.l.6.Tauri nu.4. [Vndecima cōclusio, pater & mater ad succesionem filij intestati,& auus paternus & maternus ęqualiter admittūtur ad hæreditatem nepotis intestati,& sic de singulis:nec fit distinctio aut separatio bonorum,ita vt patri vel auo paterno,quæ à patre vel matris causa acquisierat,matri autē vel auo materno,quæ à patre vel matris causa habuerat,dentur,sed pater seu auus paternus cōsequetur dimidiam, mater vero vel auus maternus alteram dimidiam omnium bonorū filij,ex sententia Bal.in.d.auth. defuncto num.3.C.ad Tertu.cui ibi accesserūt Sali.nu.6.& Fulg.per illū tex.quod ante eos voluit Pet.à Bellaper. in auth.itaque.C.cōmu. de succeſſ.2.col.vers.sed quę-
ritur & ibi Cyn.& Sali.nu.2.& Corn.2.col.vers.3.& Raph.Cuma.ab ipso citatus.Ang.de Aret.in.§.vlt.in fi.instī.de seru.cogna.Cuma.cui Fulgosus subscripsit cōs.122.Corn.conſ.265.li.4.& cōs.94.li.1.& conſ.7.li. 3.Benedi.à Benedictis inter cōs.Corn.conſ.6.li.3.Nicol.de Vual.de succeſſ.ab int.2.par.col.3.Lud.Bolognini.conſ.69.col.4.vers.nihilominus prædictis non obstat,hanc communem opinionem attestatur Bal.cōs. 31.lib.2.quę cōfirmatur lege regia.4.ti.13.de succeſſ.ab int.par.6.& per legem nostrā,vt adnotauit Dida. Castelli.d.l.6.Tau.in gl.1. & ibidē Ant.Gom.num.8.& Greg.Lup.in.d.l.4.in verbo vgualmente tit.13.par.6. & d.D.Couar.in epito.de succeſſ.ab int.nu.2. quā in praxi hoc in regno attestatur esse seruādam, quorum omnio mihi applaudet ex sequentibus.Primò, quia postquàm bona sunt vnita & incorporata in patrimonio alicuius,nunquā admittitur distinctio & separatio bonorum,nisi in casibus iure expressis arg.l.1.§: pręterea.ff.de separa.text.in.l.sed si plures.§.filio impuberi.ff.de vulga.l.vlt.in fi.C.de inoffi. testam.l. eius qui in prouincia.§.vlt.ff.si cer.peta.l.qui Titij testamentum.ff.de his qui.vt indig. §. 1.instī.de hęred. quali.& diffe.notant gl.& doct.in.l.1.§.veteres. ff.de acq.poss.Secundò vrget nimium text.in auth. de hære.ab int.veni.§.si igitur defunctus vers. si autē plurimi collatione.9.& in authen. defuncto. C. ad Tertullia. vbi simpliciter vocantur ascēdentes secundum gradus prærogatiuam nulla facta distinctione bonorum. Eandem sententiā conuincit lex nostra ibi, *En todos sus bienes de qualquier calidad que sean,* & rursus ibi, *Saluo en las ciudades,villas, y lugares do segun el fuero de la tierra se acostumbran tornar los bienes al trōco o ala rayz.* Hęc exceptio firmat ragulam in contrarium,vt rectè aduertit Ant.Gom.in.d.l.6.Tau. vnde hæc sumpta fuit.nu.8.in locis enim vbi lex fori.10.ti. 6.li.3.fuerit vsu recepta,bona descēdentis ad stipitem redibūt.vt & Couar.asserit in epito.de succeſſ.ab int. nu.2.Cōtraria tñ sententia,imo ꝙ fiat separatio bonorū hac in specie est iure cōmuni Imperatorū receptior quā tenuit Bar.in auth.itaq;.C.cōm.de succeſſ.p tex. in.l,quod scitis.C.de bon.quæ lib. quo in loco iterū eandē sententiā probat,& in.l.post dotē in.fi.ff.solu, matri.& cōs.18.cui accedūt Imol.Roma.& Ias. in.d.l. post dotem col.pen.& fi.Roma.cōs.40.Alex.cōs.150. li.2.Abb.cōs.75.li.1,Bal,Nouellus in tract.de dote.12: par.princ. fol.14. Ioan.Oldendorp. in epito. succeſſ. ab intestato,quā admisceuit legū duodecim tabularū interpretationi ti.6.cōclu.13.Ang.&Pau.Cast.in.d.l. quod scitis Marc.Perusi.inter conſ.Bal.li.4.conſ.113. Guill.Bene.in rep.c.Raynutius in verbo & vxorem nu.536.Cassa.in consue.Burgū.rub.7.§.6.nu.7.& alij quos refert And.Tiraq.li.1.de retract.§.14.glo.2. nu. 12.dicens hāc opinionē receptā esse apud Gallos, eandē asseuerat cōmunē Alex.cōs.150.li.2.& Ant, Rub. cōs.79.quā pluribus fulciūt authoritatibus & rationibus,quas videre poteris apud Ant.Gom.in.d.l.6.Tauri nu.5.&.6.quibus tādē respōdet,& d. D. Couar.in
18 d.tracta.succeſſ.ab intestato.nu.2. [Duodecima conclusio,pater auus vel alius ex ascendentibus, qui habet vsumfructū in bonis aduētitijs filij vel nepotis in

Universidad de Deusto
Biblioteca

eius potestate existētis, si ab intestato filius vel nepos moriatur, prefertur pater vel auꝰ paternꝰ & ceteri ex parte patris ascēdentes matri & alijs ex eius matris parte ascendentibus in eodem vsufructu bonorū aduentitiorum, licēt in eorum proprietate & ceteris bonis pater & mater concurrant in filiorum succesīsione, atque idem in ceteris ascendentibus. Pater itaque mortuo filio suo potitur vsufructu bonorū aduentitiorū, donec vita functus fuerit, nā sicut per mortē cuiusquē extranei proprietarij non finitur vsufructus vt in.l.3.in fi.cū similibus.C.de vsuf. ita etiā per mortē filij nō extinguitur vsufructus patri quęsitus vel auo aut proauo in bonis eius.l.vlt.versf.sin verò desūcta persona.C.ad Tertull.& ibi ex ea expendūt Bar. Bal.Pau.Corn.& ceteri,gl.Pet.de Belaper.Cyn.Bar. Bal.& cōmu.doct.in.l.3.C.de vsuf.& in.l.2.C.de bo. mater.tex.in.l.vlt.in fi.C.cōmu.de succes.& l.3.§.fi. C.de bon.quæ lib.l.4.versf.parentibus eod.tit.melior tex.de iure in.l.vlt.§.filijs aūt.C.de bon.quę libe. cuius verba sūt. *Filijs autem familias in his dūtaxat casibus, in quibus vsufructus apud paventes cōstitutus est, donec parētes viuūt, nec de ijsdē rebus testari possunt, nec citra volūtatē eorū, quorū in potestate sunt, vlla licētia eis concedenda, dominium rei ad eos pertinentis alienare.* l.vlt.C.de vsuf.auth.de hęred.ab int.veni.§.1.colla.9. vbi id expendit Bar.& ceteri interpretes Ang. in. §. preferuntur insti.ad Tertulli. apostilla Rolandini in tracta.de succes.ab int.5,col.nu.12. Boeri. decisio.172. 19 nu.33.Ant.Gom.in.l.6.Tau.nu.11. [Vbi respōdet obiectioni, quę huic sententię opponi solet, q cùm patria potestas cesset per mortē filij, cessare etiā debeat vsufructus, qui ab ea procedit, & deriuatur, dicens q licēt â principio acquisitionis vsusfructus patria potestas requiritur, non tamen est necessaria in continuatione & progressu, quā rationē dicit esse originalē Bal.in l.3.in fi.C.de vsuf.& in.l.2.C.de bon.mater.& l.3.C. de bon.quę lib.cōgeritquè plura similia in quibus ab initio aliquid exigitur, sed non in eius cōseruatione arg.l. patre furioso.ff.de his qui sunt sui vel ali.iur.l. si is qui animo.ff.de acq.possl.vbi licēt in acquisitione possessionis requiritur corpus & animus, nō tamē vtrumque requiritur in eius cōtinuatione, faciūt etiā l.nunquam.§.si vi aut clā,ff.de vsuc.l. itē illa.§. quod adijcitur.ff.de cōstitu.pecu.l.mora rei,ff.de verb. obliga.l.2.C.de luitio.pigno.l.sicut.§.vlt.ff.quod cui.vni. 20 no.vbi vniuersitas per vnū cōseruatur. [Et similiter non amittit vsumfructum pater per ingressum religionis filij, licēt per hoc sit â patria potestate exemptus gl.Bar.& doct.in.l.si ex causa.§.Papi.ff.de mino.Boerius.d,decis.172.nu.34.&.35. Vel si efficiatur episcopus, cuius ratione â patria liberatur potestate, vt in auth.sed episcopalis dignitas.C.de epis.& cleri. pater tamen non amittit vsumfructum bonorū aduentitiorum filij, ex sententia.Ioan.Lup.in rep.rub.de donat. int.vi.& vxo.§.42.ad fi.Ant.Gom.in.l.6. Tau.nu.11. 21 in fi.& l.48.Tauri nu.5. [Si tamen filius vxorē duxerit in facie ecclesię acceptis benedictionibus eius, cùm iuxta ius nostrū regiū habeatur pro emācipato quoad omnia & in perpetuū, vt in.l.8.&.9.tit.1. de matrimonio supra hoc co.li.amittit pater statim vsūfructū vt in.d.l.9.ti.1.supra hoc libro necad patrē hac in specie pertinebit medietas vsusfructus, quę iure cōmuni pertinebat in præmiū emācipationis, vt in.l.cū oportet §.cū aūt, & ex eo id expēdūt doct.oēs.C.de bon.quę liber.& l.vlt.C.de emācipa.libero.&.§. quoque versf. ideoquè insti.per quas perso.nob.acq.l.15.ti.8.par.4. & ibi Greg.Lup.& Ant.Gomez in.l.48.Tau.nu.6. Quod ibi extēdit ipse Ant.Gom.etiā si filius matrimonium contraxerit postquā à patre fuerat solemniter emancipatus, quoniam ad sustinenda matrimonij onera integer reuertitur ad filium vsufructus, quēadmodū reuerteretur si ante cōtractū matrimonij emancipatus nō fuisset, de quo latius diximus in.d.l.9.glo. vlt.tit.1.de matrimonio supra hoc lib.5.

GLOSS. IIII.

1 *Descendentes succedunt omni iure si sint legitimi ascēdentibus ab intestato.*

3 *Descendentes succedunt ascēdentibus, præferunturquè alijs ascendentibus licèt sint in æquali gradu, vbi optimæ rationes assignantur.*

2 *Filius iure antiquo non succedebat matri, hodie sic.*

3 *Filij conseruant memoriam patris.*

4 *Nepos vel pronepos succedunt auo vel proauo deficientibus filijs.*

6 *Nepos conceptus & natus post mortem aui auo non succedit, nec eius cognatus censetur, ibidem.*

5 *Non entis nullæ sunt qualitates.*

Hæres representare necessario debet defunctum tempore mortis verè vel fictè, ibidem.

Aditio hæredis retrotrahitur ad tempus mortis & quomodo id intelligatur?

7 *Nepos post mortem aui cōceptus & natus quomodo succedat auo?*

8 *Nepos post mortē aui conceptus & natus potitur honore & dignitate aui.*

9 *Nepos post mortem aui conceptus & natus succedit in maioratu, & emphiteusi, & retractu, & fideicommisso.nu.10.11.&.12.*

13 *Descendētes succedunt ascendentibus per representationem in stirpes & non in capita.*

14 *Representationi an locus sit vltra pronepotes.*

15 *Representationi an locus sit in fideicōmisso et in maioratu per testamentum vel cōtractum instituto?*

d *Como lo son los descendientes a ellos.* Prima linea successionis ab intestato est descēdētium, vt diximus supra eo.gl.2.mortuo itaq; patre, vel matre, auo vel proauo, vel alio quocūque ex linea ascēdētiū. Prima causa succesīsionis cōpetit descēdētibus legitimis (nā de illegitimis alibi dicemus) Primò enim vocantur filij, qui oēs equaliter patri succedūt ab intestato, tū iure naturali, vt in.l.scripto.ff.vnde libe.l.nam etsi parētibus. ff.de inoffi.test.l.cū ratio.ff.de bon.dāna. c. Raynutius de testam.ibi, legitima portione iure naturæ debita: tum etiam iure diuino, vt constat authoritate Apostoli ad Galatas.c.4.si filius ergo hęres, & Leuitici.c.25. ad fi. & Genes.13. Quinetiam iure ciuili & regio, vt in .l.1. §.si filius

§.si filius.ff.de suis & legi.hęre, l.in suis.ff.de libe. & posth.§.intestatorum & per totum insti.de hæredita. quæ ab int.defer.auth.de hęred.ab int.veni.§.1.colla. 9.auth.in succesīsione.C.de su.& leg.lib.l.1.& per totum.ff.vnde lib.l.1.§.sed videndum.ff.de succesī. edi. l.3.tit.13.de succesīsio.ab int.par.6.l.1.tit.6.li.3.fori,& 2 lex nostra. [Nec refert sint ne ascendentes masculi an fœminæ, quamuis iure antiquo duodecim tabularum filij non succedebant matribus, l.1.ff.ad Tertull. l.1.& per totū.C.ad Orficia.& insti.eo.tit. Nec hodiè fit distinctio, an filij sint in potestate parentum, an vè rò emancipati, quia iure Cod.& auth.est sublata differentia emancipationis & patriæ potsstatis, vt in.l. meminimꝰ.C.de legiti.hęred.& in auth,de hæredi.ab intest.veni,§.1.colla.9.auth.in succesīsione.C.de su.& 3 legi.lib. [Et vsque adeò verum est, quòd filius succedit patri ab intestato defuncto, vt præferri debeat auo, nam Titio mortuo relicto patre & filio prę ferri nimirum debet filius auo suo, licēt vterque sit in primo gradu, nam ascendentes omnino excludūtur per descendentes auth.defuncto.C.ad Tertulli.& authē. in succesīsione.C.de suis & leg.lib.& vtrobique doct. omnes, qui rationem reddunt, nempe, quia filius patris sui mortui personam representat, esseque videtur eadem persona, & per ipsum defunctus perpetuatur, propter portionem substantię, quam in generatione ab eo susceperit filius, quod minime conuenit patri respectu filij mortui, vnde meritò filius auo prefertur: quam rationem in effectu tradit iurisconsultus in insigni. l.liberorū in fi.ff.de verbo. signifi, cuius verba sunt. Etenim idcirco filios filiasue concipimus atque edimus, vt ex prole eorū carūue diuturnitatis nobis memoriam in æuum relinquamus. l.isti quidem in fi. ff.quod metus causa, vbi paria sunt metum adhiberi patri, vel filio.§.vlti.insti.de noxali.l.4. ff.de inoffi. testa.l.cū scimus.C.de agri.& censi.lib.11.auth,de nupti.colla.4.cuius pulchra verba sunt. Matrimoniū sic est honestū vt humano generi videatur immortalitatē artificioseè introducere, cū cōcordā.per Ant.Gom. traditis tomo.1.varia.resolu.c.1.nu.4.&.5.quod nu.6. & seq.extēdit ad posthumos, vt hi etiā prę ferantur ascendentibus, enarratque effectus qui ex eius obueniūt 4 succesīsione quāuis statim moriātur. [Deficiente filio succedit nepos, vel pronepos deficiente nepote, & ab nepos deficiente pronepote, & sic de cęteris. l. posthumorū.ff.dę iniusto rup.§.posthumorū insti.de exhæreda.libero.auth.in succesīsione.C.de su.& legi. libe. auth.de hęred.ab int.veni.§.1.d.l.3.tit.13.de succesī.ab int.par.6.Fallit tamē regula hæc, si nepos natus vel cōceptus non fuit in vita aui vel proaui, de cuius succesīsione tractatur, non enim tangit eos hac in specie species vlla cognationis, vt in.l.si quis filio exhęredato. ff.de iniusto rup.cuius verba sunt. Sed hoc ita si aui mortis tempore in vtero nepos fuit, cęterùm si postea conceptus fuit, Marcellus scribit, nec vt suū, nec vt nepotē, aut cognatū ad hæreditatē vel bonorū possessionē posse admitti. l.1.§.sciēdū.ff.de suis & legi.hęredi. l.Titius cū duabus legibus seq.eo.ti.l.1.§.si quis proximior.ff, vnde cogna.§.cū autē versf. plane & ibi doct. insti.de hęredit.quæ ab int.defe. Ex quo vtiliter Bal. in.l.qui se patris col.vlti.&. q. aduertit aduocatos, vt articulos faciāt, q nepos vel descēdēs sit natꝰ vel saltē conceptus in vita eius, de cuius succesīsione tractatur, aliās cū factū sit, nō præsumetur, quē refert & sequitur 5 Ant.Gom.in.d.tom.1.c.1.nu.8.in fi.[Sed inuestigare hic rationē huiꝰ decisionis nō erit inutile, quoniā dura admodū & iniqua videtur. Quocirca Cyn.in.l.vna.6 q.C.de his qui ante aper.tab.asserit hoc ideo fuisse statutū, quia nō entis secūdū philosoph. nullę sunt qualitates. l.eius qui in prouincia versf.quoniā.ff.si cer.pet. l.Pōponius.§.vlt.ff.de acq.possl.l.si seruū.§.vlti. ff. de actio.emp.l.nec vllam.§.si quis absentis.ff.de petit.hęredi. sed nepos hic vel descendēs nōdū fuerat in rerū natura tēpore mortis aui vel alterius ascendētis de cuius succesīsione tractatur: quōmodo ergo potuit qualitatē suitatis habere, vel agnationis seu cognationis, ex qua defertur succesīsio, hāc eādē rationē iterū reddidit Cyn.in.l.qui se patris fi.col.& q.C.vnde libe.& ibi post eū Alberi.pen.col.Ioā, de Imo.in.l.si quis filio exhęredato.ff. de iniusto rup., pro quibus vrget tex.in.l.Titius.ff.de su.& legi.hęre.& in.l.1.§. si quis proximior.ff.vnde cogna.ibi, quia nec fuit proximus cognatꝰ ei, quo viuo nōdū animal fuerat. Vel ideo nō succedere auo dicere possumus, quoniā hæres necessario representare debet defunctū, vtpote qui vniuersaliter succedit in omni iure suo, vt in auth. de iureiu. à mori. præst. colla.5.& ratione representationis additio hæreditatis retrotrahitur ad tēpus mortis defuncti, vt in.l.hęres quoque.ff.de acq.hęred. quo in tēpore cū natus nōdū esset nec cōceptus, retrotrahi minime pōt eius aditio ad tēpus, quo nōdū erat in rerū natura, atque ideo fictio hęc retrotractiua seu trāslatiua, nō pōt vlla ex parte locū habere, cū deficiat extremū ad quod, nec sit habile in potētia secūdū naturā, quia tēpore mortis nōdū erat cōceptus, nedū natus, quomodo ergo lex finget eū adijsse tēpore mortis testatoris, qui animal nōdū erat? Fictio siquidem nō cadit in his quę secūdū naturā erāt impossibilia, quoniā debet fictio fūdari super subiecto naturaliter possibili ex doctrina recepta Bart.& à Modernioribus sic interpretata in.l.si is qui pro emptore nu.22.ff.de vsuca. licēt Ant.Gom.errore fortè impresioris in.d.tomo.1.resolu. c.1.nu.9.hòc explicans errauerit, vt ibi videre licebit. 6 [Dubitat tū ipse Ant.Gom. quo pacto vel quo exemplo verificari possit quęstio hęc, de qua agimus, nā si nepos fuit cōceptꝰ post mortē aui, filius viuebat eo tēpore, quē hęredē esse oportebat; sin autē filius decesserat in vita aui, impossibile erāt post aui mortē nepotē cōcipi, nullo ergo casu verificari poterit. Tradit tū ipse duo exēpla in quibus cūctusio nostra poterit procedere. Primū si quo in tēpore auus decesīsit, reliquit filiū hęredē ex testamēto vel ab intestato, qui dū esset deliberās an sibi expediret adire hęreditatē nec ne, cōcepit & habuit filiū, qui repudiata per patrē hęreditate, potuit meritò dubitari, & tractari, an possit ipse hęres aui existere, & eius adire hęreditatē, & deciditur nō posse, quia cōceptus nō erat tēpore mortis aui de cuius succesīsione tractatur, nec representare personā aui poterat, eo in tempore quo auus mortuus fuit, nec verè nec per fictionem, cum tunc temporis vt dixi, subiectum non habebat fictio super quo cadere posset. Hoc exemplum refert tradidisse Ioan.de Imol. in

Universidad de Deusto Biblioteca

d.l.ſi quis filio exhęredato.ff.de lib,& poſthu. Secun
dum exemplum tradit ipſe Ant.Gomez,ſi fortè auus
exhęredauit filium,& extraneum hæredem inſtituit,
& poſt mortem aui filius exhęredatus deceſsit relicto
filio poſt mortē aui concepto & nato,& deinde hę-
res ſcriptus hęreditatem repudiauit, vel ex cauſa ali-
qua eam adire non potuit : quo caſu ſtatim cenſetur
teſtator inteſtatus deceſſiſſe, & venientes ab inteſta-
to vocati cenſentur , hac igitur in ſpecie nepos poſt
mortem aui conceptus & natus nō admittitur ad ſuc
ceſsionem,caſus eſt in.d.l.ſi quis filio exhæredato.ff.
7 de lib.& poſth. [Sed plures,ſunt caſus in quibus ne-
pos poſt mortem aui conceptus & natus poterit auo
ſuccedere,& vt nepos eius reputari . Primus quoties
nepos non ex perſona ſua,ſed ex perſona patris eius
perſonam repreſentans,vellet ſuccedere iure tranſmi-
ſionis ratione ſuitatis vel ſanguinis aut iuris deliberā
di,tunc enim rectè ſuccedere poſſet,vt in.l.ſi quis fi-
lium.C.de inoffi.teſt.l.vnica.C.de his qui ante aper.
tab.l.cum antiquioribus.C.de iure delibe. ex quibus
id aſſeruit Dyn.huius ſententię anteſignanus in . l.
Gallus in diſtinctione magna.ff.de libe.& poſthu.cui
acceſsit Cyn.in.l.vnica.C.de his qui ante apert . tab.
q.6.dicens ſe ita obtinuiſſe in praxi & ibi Bar.vltim.
quęſt.Alberi.2.col,Bal.nu.3.Salic. nu.2.& Corne. in
fi.idem voluit Cyn.in.l.qui ſe patris vlt.q.C.vnde li
be.vbi etiam Alberi.idem Cyn.in.l.ſi quis filium . 2.
q.C.de inoffi.teſta.& ibi Albe.Bal.Paul.& Sali.Bal.
Ang.Paul.Imol.& communiter docto.in.l.ſi quis fi-
lio exhęredato.ff.de lib.& poſth.Bart . & cōmuniter
ſcribentes in.l.vlti.C.ad Orficia.Bal.Ange.& Platea
& communiter docto.in.§.cum autem inſt . de hęre
dita.quæ ab int.defer.Anto.Gomez variarū reſolu.
8 tomo.1.c.1.nu.11. [Secundus caſus eſt , vt quoad ho-
nores & dignitates,& alia iura pręter ſucceſsionem
nepos poſt mortem aui conceptus, vt nepos eius iudi
cetur,vt arg.l.Paulus.2.ff.de bon.liberto. hoc aſſeue-
rat Anto . Gomez vbi ſupra vbi iuriſconſultus ait,
ius patronatus tranſire ad nepotes & cęteros deſcen-
dentes,etiam ſi nati vel concepti non ſint in vita aui,
ſed poſt eius mortem & concipiantur & naſcātur, ibi
que eum tex.expendunt Dyn.Bart.Alb.& commu-
9 niter doctores antiqui. [Tertiò,limitat Ant.Gomez
concluſionem ſupra nu.4.in fi.traditam,vt non pro-
cedat in maioratibus noſtrę Hiſpaniæ in contractu
vel teſtamento conſtitutis,ad quos ſi ex conſtitutio-
ne vel diſpoſitione conſtituentis ſit vocatus filius pri
mogenitus , & poſt eū nepos & cæteri deſcendentes
ſucceſsiue,non ſolum admittentur nati & cōcepti in
vita conſtituentis,ſed & qui poſt eius mortem nati &
concepti fuerint, idemque eſſe aſſeuerat in melioratio
ne tertię & quintę partis bonorū,& ſimili grauamine
in ea appoſito iuxta leges regias eadē ratione . Quod
extende ad regna,ducatus,marchias,& cōmitatus, in
quibus ſucceditur iure maioratus,vt in.l.9.&.12.ti.1.
par.2.de quo diximus ſupra tit.præced.l.11.gl.7.nu.2.
& ſeq.hanc limitationē probat tex.in.c.1.§.quia vidi
mus,verſ.hoc quoque ſciendū eſt,tit.de his qui feud.
dare poſſ.vbi ſcribitur,quòd feudum tranſit ad om-
nes deſcēdētes in infinitū, licèt nati nō ſint vel cōcep
ti in vita cōſtituētis,quem tex.ibi notant doct.notat
etiā & cōmendat Bal.in.l.ſi in perſona in fi.C.de fidei
cō.& in ſpecie conſuluit Fulgo.cōſ.94. prope finem.
10 [Quartò fallit in contractibus,in quibus per eū qui
bona aliqua accepit in emphiteuſim ſtipulatus eſt ſi-
bi & deſcendentibus ſuis , vocati ſiquidē cēſebuntur
non ſolum nati viuente eo qui ſtipulatus fuit,verum
etiā qui mortuo ſtipulāte cōcepti & nati fuerūt, quia
regula prędicta procedit ſolū quoad hęredes ſecundū
Bart.in.l.quod dicitur nu.12.ff.de verb.oblig . per.l.
Paulus.§.Paulus.ff.de bon.libert.& Bar. ſequitur ibi
Iaſ.nu.43.idē voluit Bar.& cęteri interpretes in.l.itē
prætor.ff.de ſuis & leg.hęred.Pau.Caſt.in.l.ſi quis fi
liū.C.de inoffi.teſt.Bal.Ang.& Pla.in.§.cū aūt inſti.
11 de hęredita.quę ab int.defer. [Quinto nepos cōcep
tus poſt mortē aui retrahere pōt rē immobilem, quę
fuerat aui ſui à patre ſuo vēdita iuxta diſpoſitionē.l.
7.8.9.10.11.12.13.14.15.titul.11.de emptione & vēditio-
ne infra hoc codē lib.ita limitat Anto.Gom.in.d.to-
12 mo.1.vari.reſolu.c.1.nu.11. [Sexto & vltimo limitat
idē Ant.Gom.ibidem concluſionē noſtrā,vt nō pro
cedat in diſpoſitione fideicōmiſſaria,in qua filius vel
alius ex deſcendentibus ſit grauatus reſtituere hæredi
tatē vel portionē eius alteri:intelligitur enim ſi graua
tus abſque liberis decedat,cū ſemper viſus ſit teſtator
ſuam ſobolem alienæ preferre.l.cum auus.ff.de cōdi.
& demōſtra.l.cū acutiſsimi.C.de fideicō. l. generali-
ter.§.cū aūt.C.de inſti.& ſubſti.ſub cōdi.fact. hac ſi-
quidē in ſpecie ſi ipſi deſcendēti,alteri reſtituere gra-
uato naſcātur & cōcipiātur filij poſt mortē teſtatoris
excludēt proculdubio ſubſtitutū,quia cēſentur voca
ti ex tacita mēte defuncti: & idē à fotiori ſi fideicom
miſſū relictū fuit ſub expreſſa cōditione ſi ſine liberis
deceſſerit,ita ſingulariter decidit Cuma.in. l. cū auus
col.1.ff.de cōdi.& demōſtr.cui accedit Ant.Gom.vbi
13 ſupra. [Sed in hac materia ſucceſsionis deſcendentiū
eſt cōſiderabilis alius ſuccēddi modus,nēpe,per repre
ſentationē , veluti ſi quis reliquit filiū & ex alio præ
mortuo duos vel tres nepotes,ſuccedet filius ſimul cū
nepotibus,qui dimidiā partē & oēs nepotes alterā di
midiā habebūt,quę ſucceſsio nepotum in ſtirpes dici
tur,quaſi oēs patrē ſuū repreſentēt, & ſic ex perſona
patris ſuccedūt,nō ex propria perſona, vt in.l. 3. C.
de ſui.& leg.lib.auth.in ſucceſsione eo.ti.auth. de hę
red.ab int.veni.§.1.verſ.hoc enim ordine coll.9.auth.
de nup.§.ſi vero filiorū colla.4.§.cū filius inſti.de hę-
redita.quæ ab int.defer.l.3.ti.13.de ſucceſſ. ab inteſta
to par.6.Nec oberit,ꝙ proximior in gradu ſequētibꝰ
preferatur,at filiꝰ eſt in primo gradu,nepotes vero in
ſecūdo:quoniā hęc regula fallit in deſcēdētibꝰ,in qui
bus locus eſt repreſentationi,vt in legibus ſupra cita-
tis,non ſic in aſcendētibus,nec in collateralibus prę-
ter fratres fratrumque filios, vt vidimus ſupra in glo.
pręcedē.nu.12.&.13.videbimus in.l.4.infra eo. Eodē
modo,ſi quis decedat ſine filijs,quia pręmortui ſunt,
relictis tamen ex vno filio duobus nepotibus, & ex
altero quatuor,ſuccedent auo nepotes oēs in ſtirpes
& nō in capita,duo habebunt dimidiā & quatuor ex
alio filio alterā dimidiā repræſentādo perſonā patris
ſui.d.§.cū filius in fi.inſti.de hęredita . quę ab inteſt.
defe.&.§.1.in auth.de hęredi.ab int.veni. d.l.3.ad fi.
14 ti.13.part.6.[Sed quęſtionis eſſe ſolet an repreſentatio
in

in ſucceſsione deſcendentium extendatur vltra pro-
nepotes?exempli gratia ſi ex pronepote eſset mihi ab
nepos,vel alius inferioris gradus:an ſuccedat mihi ab
nepos cum pronepote,vel nepote,aut filio viuo?Et ꝙ
nō extēdatur vltra pronepotes tenuit Bar.in.l.1.§.ſed
& ſi quis.ff.de ſuis & legi.hęredi. Ioan. Fab. in. d.§.
cum filius inſti.de hære.quę ab int.def. & ibi Ange,
nu,1.Montal.in.l.3.tit.13.par.6.per tex.in auth.de hæ
re.ab int.veni. §. 1. verſ. in hoc ordine colla.9.&.d.§.
cum filius verſ.pari ratione & verſ.& quia.§. itē ve-
tuſtas verſi.& quemadmodum inſti.de hęredi.quę ab
int.de fer.l.vt liberis.C.de colla.l.ſi viua matre.C.de
bon.mater.d.l.3.titul.13.par.6.l.1.§.ſed & ſi quis.ff.de
ſu.& legi.hęred.in quibus exempla tradûtur in nepo-
tibus & pronepotibus,ſi ergo repręſentatio ad vlte-
riores extenderetur,eędem leges hoc exprimerēt.Cō-
trariam tamen ſententiā,imo quòd repręſentatio ex-
tendatur ad omnes deſcendētes vſque in infinitū per
tex.in auth.in ſucceſsione verſ.1.C.de ſu.& leg.lib.&
l.iuriſconſultus.§.parentes.ff.de gradi.&.d.§.item ve
tuſtas verſ.ita tamen,tenet glo.ordinaria in.§.multis
in verbo vſque ad quintum gradum inſti. de ſucceſſ.
libert.cui accedit ibi Fab.ſibi parū conſtans, idem Fa
ber in.§.cęterûm inſti.de legi.agna.ſucceſſ.Sali. in au
then.in ſucceſsione in fi.C.de ſuis & legi.lib. & in au
then.poſt fratres.1.in fi.C.de legi. hęred. Roland . in
tracta.de ſucceſſ.ab inteſt.4.col.nu.8. Cyn. in eodem
tracta.nu.3.Anto.Gomez.d.tomo.1.c.1. in fi.Eguina
ri.Baro in.d.§.cum filius inſti.de hęr.quę ab int . de-
fe.dom.Dida.Couar.lib.practi.quæſt.c.vlti.nu.5.fol.
185.col.1.&.2,Grego.Lupi ſingulariter in.l,3.in verbo
ningun pariente de los deſcendientes,per tex.ibi,tit.
13.de ſucceſſ.ab int.par.6.qui etiam ſubdit abnepotē
& cęteros deſcendentes cum filio admitti ad ſucceſsio
nem ab inteſtato repręſentando perſonam proaui ſui
ex Azone in ſumma in auth. de hæredi.ab int. veni.
15 in prin. [Extenditque concluſionem iſtam, vt locus
ſit repręſentationi in linea deſcentium, non ſolum in
ſucceſsione ab inteſtato, verûm etiam in ſucceſsione
fideicommiſsi vel maioratus ex diſpoſitione teſtato-
ris vel ex quacunque alia diſpoſitione, vt latius dixi-
mus ſupra tit.7.de maioratu.l.5.gloſſ.3.4.5.&.6.

GLOSS. V.

1 *Aſcendentiū in ſucceſsione ab inteſtato nulla fieri de-
bet ſeparatio bonorum.*
2 *Aſcendentes non ſuccedunt deſcendentibus in bonis
feudalibus,vel emphiteuticis,vel maioratus.*

e *De qualquier calidad que ſean.* Ex his verbis notat An
to.Gomez in.l.6.Tauri nu.8.in ſucceſsione aſcenden
tium nullam debere fieri diſtinctionem vel ſeparatio
nem bonorum,vt ea quę patris fuerunt,habeant aſcē
dentes ex parte patris,& quę matris fuerunt aſcendē
tes ex parte matris,vt latius probaui ſupra eod.glo.3.
nu.7. [Non tamen intelligas legem iſtam procedere
2 in bonis feudalibus,emphiteuticis,vel maioratus , in
his ſiquidē non ſuccedunt aſcēdētes,vt rectē aſtruit
Greg.Lup.in.l.4.gl.1.ti.13.de ſucceſsio.ab inteſt.par.
6.cuius ſententiā ſequuti ſumus ſupra.ea.l.gl.3.nu. 11.

GLOSS. VI.

1 *Aſcendentes in ſucceſsione ab in inteſtato excludun-
tur omnino à deſcendentibus legitimis.*
2 *Aſcendentes quando excludantur à filijs naturalibus
& illegitimis in ſucceſsione ab inteſtato ? vel ab
alijs remiſsiue.*

f *En caſo que los dichos deſcendientes no tengan hijos o deſ
cendientes legitimos,o que ayan derecho de los heredar.*
Nota aſcendentes excludi omnino à deſcendentibus
2 legitimis. [Qui excluduntur ſimiliter a filijs natura
libus tantum vel aliâs illegitimis , quoniam hi ſucce-
dunt matri ſuæ ab inteſtato excluſis alijs aſcendenti-
bus,ſi quos mater habebat,vt in.l.7.infra eod . vbi la-
tius dicam,& hoc eſt quod dicit lex noſtra, *o que ayā
derecho de los heredar*,ſcilicet , licèt legitimi non ſint,
vt & intelligit Telli.Fernand.in.l.6.Tauri nu.66. vi-
de etiam Anto.Gomez ibi num.10. qui alia exempla
tradit,in quibus aſcendentes excluduntur,nempe per
ſubſtitutum pupillariter,& per legitimatum per ſub
ſequens matrimonium.

GLOSS. VII.

1 *Legitima aſcendentium quæ ſit, & quæ deſcendentiū?*
2 *Legitima aſcendentium an relinqui debeat titulo inſti
tutionis?*
3 *Patri præterito an competat ius dicendum nullū?*
Lex.1.tit.8.part.6.declaratur,ibidem.
4 *Patri præterito an competat bonorum poſſ.contra tā
bulas.*
5 *Patris præteritio à filio emācipato facta habetur pro
exhæredatione.*
*Matris præteritio facta à filio ſuo habetur pro exhæ-
redatione,ſicut ex contrario,ibidem.*
6 *Patri præterito ab emancipato an competat cōtra ta
bulas & querela inofficioſi.*
*L.pater filium.ff.de inofficio. teſtamento explicatur,
ibidem.*
7 *Patri præterito quando non competat ius dicendi nul
lum.*
8 *Patri præteritò cui aliquid relinquitur quoquo relicti
titulo competit ſupplementum.*
*Supplementum legitimæ competit loco iuris dicen-
di nullum & bonorum poſſeſsionis contra tabu-
las,ibidem.*
9 *Pater non poteſt querela agere contra teſtamentum fi
lij in pluribus caſibus remiſsiuè.*

g *Que en la tercera parte de ſus bienes.* Nota ex lege iſta,
legitimam parentū vel aliorū aſcendentiū eſſe omnia
bona filij pręter tertiū, de quo deſcēdētes liberè diſ-
ponere poſsūt.Iure autē cōmuni nouiſsimo & parti
tarū legitima aſcēdētiū erat tertia pars bonorū deſcē

 dentium

Universidad de Deusto
Biblioteca

dentium,vt in auth.de trien.& semi.§.hoc obseruãdo & ibi gloss.& in auth.nouissima.C.de inoffi. testa.l. 8.tit.13.part.6.& cum per legem.1.tit. de las herencias libr.3.fori hoc esset immutatũ facta fuit lex nostra ad tollendum omnem ambiguitatem,vt aduertit Ioã Lupi in.l.6.Tauri num.2.Dida.Castelli in verbo la tercera parte,vbi filiorum legitimam ait esse omnia bona præter quintum, vt in.l. 1. & sequentibus & ibi notaui in gloss.1.in prin.tit.6.de melioration ibus ter
2 tij & quinti supra hoc libro. [Sed an relinqui debeat legitima titulo institutionis,an sufficiat quoquo relicti titulo?Crederem idem hîc esse obseruãdum, quod in filijs diximus supra hoc libro tit. 4. de testamentis l.1.gloss.10.num.50.vsque in finem,quod voluit Bal. in.l.omnimodo nu.2.C.de inoffi.testa.Bart. & doct. in auth.nouissima eod.tit.Ange.in.l.nã & si parenti bus.ff.de inoffi.testam. Paul.Castr. in.l.1.C.de bon. poss.cõtra tab.Iaso.in.l.si tibi col.2.& sequẽt.ff.si cert. peta.cõtra Bar.in.l.fine.§.excluditur.ff.de iure patro na.& in auth.nouissima nu.4.C.de inoffi. testa. quẽ nemo sequutus fuit, sed contra Bart.est cõmunis opi nio teste Iaso.in.d.auth.nouissima, æqualis enim est successio patris & filij vt hîc & in.l.nam etsi parenti bus.ff.de inofficio.testam. licèt in quantitate minor
3 sit legitima ascendentium,quam descendẽtium. [Ex quo inferri potest ad quæstionem,nunquid pater præ teritus in testamento filij agere possit iure dicẽdi nul lum,vel bonorum poss.cõtra tabulas, aut querela in officiosi testamenti? & quòd patri competat ius dicendi nullum contra testamentum filij qui erat in pa tris potestate probat Bart.in.l. filio præterito nu.21. &.22.ff.de iniust. rup.& ibi docto.& Bald.in.d.l. om nimodo in princ.num.2.& ibi Alexan. in apostillis per text.in auth.vt cum de appella.cognos. §. & hæc quidem &.§.cæterum quem rectè appendit Bal.in.d. l.omnimodo docto.omnes in auth.ex causa .C. de lipręte. idem voluit Dida. Castelli in. d. l.6. Tauri in verbo ex testamẽto in prin.& Ioã.Lup. nu.14.An to.Gomez tomo.1.resolutionum.c.11 num.36.alios ci tans,quę sententia confirmatur,l.1.in fi.tit.8.de inof ficioso testamẽ.part.6.cum sic ait,*E lo que diximos en esta ley de los descendientes, entiendese tambien de los ascẽ dientes que fuessen desheredados a tuerto e sin razon, o si no fuesse hecha ninguna mencion dellos en el testamento de los descendientes.* Ecce ibi text.equiparat succesio-
nem ascendentium succesioni descendentium, quan do sunt exheredati vel præteriti,dixerat autem lex illa in prin.descendentes iniustè exhæredatos quere la in officiosi testamenti agere posse aduersus testa mentum ascendentium,sin autẽ præteriti fuerint nul lum esse testamentum, atque ideo minime infirman dum,quia nullum erat,consequitur ergo idem esse in ascendentibus dicendum,& licèt pro cõtraria opinio ne eum citet Ferdi.Vazq.de succesionum creatione §.30.num.134.errore lapsum fuisse crederem:quia con tra verba expressa legis id asserat,vt ex eius verbis vi
4 dere licet. [Bonorum possessio contra tabulas simi liter competit ascendẽtibus præteritis,vt in.l.1.& per totum.ff.si quis à paren.fuer.manu, in præmiũ eman cipationis, ad similitudinem bonorum possessionis, quæ patrono datur aduersus testamentum liberti in præmium manumissionis,vt in.l.& per totum. ff. de bon.liberto.licèt enim testamentum sit nullum, non ex hoc desinet competere contra tabulas de iure præ torio,non ad annullandum testamentum, sed ad de clarandum nullum.l.fi.& ibi docto. omnes.C.de con tra tab.Ferd.Vazq.de succes.creatio.§.20.num. 138. &.139.hanc dicens communem,licèt ipse teneat contrariam. [Vbi autem filius vel descendens de cuius
5 successione agitur erat emancipatus,si præteritus fue rit pater vel alius ascendens habebitur pro exhęreda to,& ei competet querela inofficiosi testamenti, vt in.l.pater filium &l.nam etsi parentibus.ff. de inoffi. testam.vt ibi notat Paul.Castr.num.5.& cęteri inter pretes,quę sententia recepta est communiter,secundũ Ferdi.Vazq.lib.de succes.creatio,§.30.nu.136.quem admodum mater & ascendentes ex linea materna si prętereantur,habentur pro exhęredatis,& eis compe tit querela inofficiosi testamenti aduersus testamen tum filiorum & cęterorum descendentium,vt in.l.cũ filium,secundum cõmunem intellectum.C.de inoffi cio.testamen.sicut ex contrario exhęredatio matris pro exhęredatione habetur vt in.§.mater inst. de ex
6 hæreda.libe.l.3.cũ similibus.C.de inoffi. testa. [Nec Huic receptę opinioni oberit,quòd patri cõpetit cõ tra tabulas,vt dixi nu.præced.cessare ergo debet que rela,tanquam remedium odiosum & subsidiarium,vt in.§.tam autem insti.de inoffi.testam. & in.l. qui de inofficioso.ff.co.tit.quia querela competit quãdo pa ter à descẽdentibus exhęredatis pręceditur,lata enim sentẽtia aduersus eos competet patri querela,per quã totam hęreditatem consequetur,quia nulla ei compe tit legitima,eo quòd à nepotibus prędecedebatur. At vbi à nullo prędeditur,ei competet contra tabulas ad consequendum legitimam dumtaxat, & ita sedantur discordię per Bart.in.l.pater filium,tum in lectura,tũ etiam in repeti.ff.de inoffi.testam.& ibi Paul.nu.5.& 14.& Iacobi.de sancto Georgeo num.19.Alberi.quo que dicens cõmunem ibidem,idem Bart. in.l.in suis num.9.& de libe.& posthu.Vigli.insti.de inoffi.test. in princ.num.3.quæ communis est concordia, secun dum Ferdinan.Vazquez.d.§.30.nu.141. Qui tamen hunc reprobat intellectum dicens peiorem esse cęte ris ibi per eum relatis,eo quòd bonorum possessio cõ tra tabulas competit patri contra testamentum filij emancipati, licèt neptis supereset exhęredata à filio, vt in.l.filio.§.contra tabulas.ff.de inofficio.testamen. sed ille text.hoc non probat,imo oppositũ,licèt enim ibi pater proposuerat bonorum poss.cõtra tabulas & obtinuerat, iurisconsultus tamen ibi decidit iniustè fuisse propositam,atque ideo patrem restituere debe re nepti bona cum fructibus,quia in prioriri iudicio de iure patris,non de iure testamenti actum fuit. Nec inconueniens dici potest, quòd pater plus consequa tur præcedentibus nepotibus, quàm si nepotes non præcederent,quia hoc naturę actionis tribuendũ est, non imputandum legislatori. Ipse autem Ferdinand. Vazquez aliam tradit huic antinomię concordiã, ita inuolutam,vt ferè intelligi non possit,non enim aperit quando contra tabulas competat patri, & quando quærela,

quærela,& an vtrunque possit concurrere,nec se be
7 ne explicat,quare tene communem. [Sed patri qui fi lium non emancipauit competet ius dicendi nullum contra testamentum filij in quo ipse pater fuit prætе ritus & alius hęres institutus,sin autem nullus fuit hę res institutus valet testamentum iure regio, vt in.l.1. tit.4.de testam.supra hoc lib. nec tunc opus erit iure dicendi nullum cùm pater succedat per.d.l.vt ibi di xi in glo.10.nume.49. in filio,idem ergo erit in patre, cũ equiparẽtur in succesione, vt hîc statuitur & in.l.
8 nam & si parentibus.ff.de inoff. testa. [Sin autem pa tri aliquid à filio relinquitur titulo institutionis,vel alio quocunque relicti titulo iuxta ea quę diximus su pra hoc lib.tit.4.de testam.l.1.glo.10.num.vltim.pote rit pater agere ad supplementum legitimę vt ibi in fi lio dixi,& expressim in patre hoc tenet gloss. in ver bo alijs personis in.l.omnimodo.C. de inoffi.testam. & ibi Odofre.Ioan.Fab.Ang,Sali. & Iaso.& sentiũt Paul.& Fulgos.estque communis & recepta sentẽtia vt attestatur Ferd.Vazq.de succes.creatio.§.30.num. 85.succedit enim hoc supplementum loco iuris dicen di nullum vt notant Paul. & docto. communiter in d.l. omnimodo, vel in locum bonorum possessionis contra tab.quę competit suis non secus quàm emanci patis,vt in. §.sunt autem insti.de bono. poss.l.maxi mum vitium & vtrobique commu. docto.C.de lib. præter.& in.l.posthumo nato.C.de contra tab. vbi la tẽ Paul.& Iaso,num.29.& pluribus seq. Deci. Curti. Iun.& alij vt refert idem Ferd. Vazq.d.§.30.num.91.
9 [Sunt tamen plures casus in quibus pater non potest venire contra testamentum filij,licèt non instituatur, octo enarrat tex.in.l.11.tit.7.de exhęredatione & prę teritione,par.6.alios addit Ioann.Lupi in.l.6, Tauri num.22.& ibi Did.Castelli in verbo ex testamento.

GLOSS. VIII.

1 *Descendentes disponere possunt de tertia parte bonorũ ad libitum licèt ascendentes habeant.*

2 *Funeris impensa deducitur ex tertia parte de qua descendentes possunt disponere.*

h *Por su alma o en otra cosa qual quisieren.* Nota filiũ vel alium descendentem posse per contractum vel vltimã voluntatem disponere pro anima vel ad libitum de tertia parte bonorum suorum,licèt habeat ascenden tes,ipsi tamen ascendentes in præiudicium descenden tium non possunt disponere nisi de quinta parte bo norum suorum ad libitum,& de tertia parte inter ip sos descendentes dum taxat.l.9.tit.5. libr.3. fori.l.1.& ibi dixi in glo.1.tit.6.de melioratio. supra hoc libr.5.
2 [Et ex his verbis expenditur funeris impẽsam dedu ci debere ex hac tertia parte,vt hîc aduertit Castellus in verbo por su alma, vt in descendentibus statuitur in.l.vlt.tit.6.supra hoc libro & ibi dixi in glo.2.&.3.

GLOSS. IX.

1 *Consuetudo vt bona immobilia redeant ad stipitẽ & radicem vnde processerunt, viget in multis locis huius regni,& seruanda est.*

2 *Consuetudo particularis vel statutum vincit leges generales.*

3 *Consuetudo vt bona immobilia redeant ad stipitem lo cum habet ab intestato non contra testamentum.*

i *Se acostumbran tornar los bienes al tronco o la rayz a la rayz.* Quæ consuetudo viget in quibusdam locis regni huius vt bona immobilia ad stipitẽ redeant,licèt in re cõmuni postquam iam sunt incorporata in patri monio filij non deberẽt separari, vt superius diximus glo.3.num.17.& glo.5.in locis tamen vbi hæc vigetcõ suetudo bona ex stipite materno, ad ascẽdẽtes ex par te matris redire debent,& ex contrario, vt hîc & in
2 l.10.tit.16.lib.3. [Et nimirum cùm statuta vel consue tudines particulares vincãt leges imperiales & regias l.de quibus.ff.de legi. & traditur in. l. omnes populi ff.de iusti.& iu.& in.§.ex non scripto insti. de iu.na tu.gen.& ciui.cum concordan.per Ioan. Lupi tradi tis in prefatione repeti. rub.de dona.int. vi.& vxo. cap.2.num.10.& pluribus seq.& Did.Segura in repe. l.3.§.fi. num.39.& seq.ff.de lib.& posth.& latius per Did.Perez in procemio ordinationum.q. 8.&.13. & in hac specie hoc tenet Dida. Castelli in.l.6.Tauri in verbo el fuero de la tierra. & Ioan.Lupi nume. 35,& Gomez Arias num.280.& sequentibus,& Anto.Go
3 mez num.16. [Quod proculdubio procedit ab inte stato secundum omnes supra citatos.Sed an contra te stamentũ procedat & obseruetur hęc cõsuetudo? An ton.Gom.num.vlti.dicit quòd non,Cęteri dicunt stã dum esse consuetudini & eius interpretationi, & in dubio vtroque casu procedere, primũ verius puto,ne auferatur libera testandi facultas contra. l.1. & simi les.C. de sacro.eccle.succesionem autem ab intestato quia à lege delatam, potuit lex cohortare.

LEY. II.

¶ *Quando se dize el hijo auer nascido de parto natural o abortiuo para poder succeder a sus padres.*

¶ *Ley.13.de Toro*

¶ Por euitar muchas dudas que suelen occurrir cerca de los hijos que mueré recien nascidos, sobresi son naturalmente nascidos o si son abortiuos, [a] ordenamos y mandamos que el tal hijo se diga que naturalmente es nascido y que no es abortiuo, quando nascio viuo todo, y que alomenos despues de nascido viuio veynte y quatro horas naturales, y fue baptizado antes que murieſe

murieſſe.[b] Y ſi de otra manera naſcido murio dentro del dicho termino,o no fue baptizado,mandamos que el tal hijo ſea auido por abortiuo: y que no pueda heredar a ſus padres,ni a ſus madres, ni a ſus aſcendientes.Pero ſi por el abſencia del marido,o por el tiempo del caſamiento claramente ſe probaſe[c] que naſcio en tiempo,que no podia viuir naturalmente,[d] mandamos que aunque concurran en el dicho hijo las calidades ſuſo dichas, que no ſea auido por parto natural ni legitimo.[e]

GLOS. I.

1 *Natus naturaliter quis dicatur iure ciuili & canonico, vt ſuccedere poſsit, & tranſmittere.*

2 *Natus naturaliter ex ceſſo ventre an ſit partus legitimus.*

3 *Abortibus quis dicatur.*
Natus viuus etiã ſi illico decedat non dicitur abortibus iure ciuili, ibidem.

a *Sobre ſi ſon naturalmente naſcidos o ſon abortiuos.* Ante legem iſtam magna erat contentio,quis diceretur partus naturalis vel abortiuus ad effectum ſucceſsionis & tranſmiſsionis,iure namque ciuili ille dicebatur naturaliter natus,qui viuus naſcebatur, quamuis vocẽ non emitteret,dum tamen integer naſceretur,non declinans ad mõſtruum vel prodigium, vt in.l. vxoris abortu cum.l.ſeq.C.de poſth.hęred.inſtitu.Iure autẽ canonico is dicitur naturaliter natus,qui naſcitur viuus & fuit baptizatus.cap.nam & ego, extra de verbo.ſignifi. [Nec refert ex ceſſo ventre fuiſſe extractum,an naturaliter naſcatur, vel ſine mẽbro aliquo natus fuerit,vt in.l.quod dicitur, & ibi notant doct. ff.de lib.& poſthu. hæc notat Did. Caſtelli in verbo naturalmente naſcidos in, l.13. Tauri vnde noſtra lex ſumpta fuit,& ibi Ioan.Lupi num.1.[Abortiuus autem dicitur qui mortuus naſcitur. l.qui mortui. ff. de verb.ſign. Si autem viuus naſceretur, etiam ſi illico mortem obiret non dicebatur iure ciuili abortiuus.l. 2.&.3.C.de poſth.hęre. inſtitu.Quid ſit iure regio?dicam in glo.ſeq.

GLOSS. II.

1 *Partus naturalis vel abortiuus iure regio quis dicatur & num.ſeq.*
Natus non dicitur naturaliter,qui totus viuus non naſcitur.ibidem.

2 *Natus non dicitur naturaliter qui poſtquam natus eſt non vixit.24.horis.*

3 *Poſthumus non rumpit teſtamentum patris antequam naſcatur.*

4 *Natus non dicitur naturaliter vel legitime,qui ante quam baptizaretur mortuus fuerit,licèt pluſquam 24.horis vixerit.*

5 *Natus ex ſecto ventre ſi baptizatus fuerit & .24.horis vixerit dicitur natus naturaliter, & ſuccedit.*

b *Y fue baptizado antes que murieſe.* Nota ex lege iſta, tria exigi, vt partus dicatur naturalis iure regio & nonabortiuus. Primum vt totus naſcatur viuus,nã qui pro parte naſcitur,licet vocem emittat & viuus appareat,non dicitur legitime vel naturaliter natus.l. pen,in fi.& ibi docto.C.de poſthu.hęred.inſti. nec talis rumpet teſtamentum contra tex.in.l. quod dicitur.2.reſponſo.ff.de libe.& poſth.Did. Caſtelli in.d. l.13.Tauri in verbo todo.ſi enim antequam totus exiret de ventre mortuus eſt,prout ſœpe contingit,non dicetur natus.l.qui mortui.ff.de verbo.ſigni.l.2.C.de poſthu.hęr.inſti.§.poſthumi inſti.de hęred. quali. & 2 diffe. [Secũdo requiritur quòd poſtquãm natus fuit, viuus totus viuat viginti & quatuor horis, nam qui ſtatim cùm naſcitur obijt,non dicitur viuere ſecundũ glo.& Bal.in cap.1.§.quinetiam tit. epiſco. vel Abb. lib.feudorum Abb.in.d.cap.nã & ego de verb. ſigni. ex quo reprobatur opinio glo.& docto.communiter in.l.1.&.2.C.de poſthu.hęred.inſti.de qua in glo.precedente in fine: nõ enim rumpit teſtamentum iure regio poſthumus,qui non vixit viginti & quatuor horis poſtquam natus eſt ſecũdum omnes in.d.l.13. Tauri Ioan.Lupi ibi nu.9.& Did.Caſtelli in verbo veynte quatro horas.Gomez Arias num.9. [Sicut enim 3 poſthumus non rumpit teſtamentum patris antequã naſcatur, vt in,l. poſthumo nato.C.de bon.poſſ.con. tab.& ibi notat glo.Odof.Cin. Pet. Iaco. Butr. Bart. Bal.Ang.Salice.Paul.Alexan.Iaſo.Corn.Fran.Cur. & Deci.&.l.20.tit.1.par.6.cuius rationem reddit poſt plures alios per eum laudatos Anton. Gomez in.l.13. Tauri nu.1.&.2.ita etiam non rumpet,ſi poſtquã natus fuerit nõ vixerit.24.horis,vt dicit lex noſtra. 4 [Tertio requiritur quòd fuerit baptizatus,nã ſi baptizatus non fuerit,non ſuccedet patri,nec rumpet teſtamentum eius,licèt pluſquam viginti quatuor horis vixerit,vt lex noſtra decidit, vt Dida.Caſtelli ad notauit in.d.l.13. Tauri,in verbo fue baptizado, & Ioan. Lupi num.15.& Gomez Arias num.9.Ant. Gomez num.4.tria enim copulatiue requiruntur,vt partus dicatur naturalis,quorum altero deficiente dicitur partus abortiuus,& nõ naturalis vel legitimus ad ſuccedendum,vel ad rumpendum teſtamentum,ſecundũ omnes in.d.l.13.Tauri. [Sin autem hęc tria concurrant, ſatis erit ad ſuccedendum vel rumpendum teſtamentum,vel tranſmittendum ſecundum docto. omnes in.d.l.13.Tauri,licèt ex ſecto ventre natus fuerit l.quod dicitur & ibi gloſſ.& doct.ff.de libe.& poſth. Antonius Gomez in ſpecie noſtra in.d.l.13.Tauri numero.4.

GLO-

GLOSS. III.

Claramente ſe probaſe. Aduerte tex.iſtum claram exigere probationem, quod clarius colliges ex his,quæ dicam in glo.ſequen.clarè enim articuli ſunt faciendi & probandi eorum,quę ibi dicam.

GLOSS. IIII.

1 *Partus vt naturalis ſit & legitimus quid probari oportet.*

2 *Partus legitimus eſſe cenſetur,ſi in ſeptimo,nono,decimo menſe æditus ſit.*

3 *Partus in vndecimo menſe æditus naturalis eſt ex externorum ſententia.*

4 *Partus ex iuris ciuilis authoribus quis dicatur eſſe legitimus,ſexto menſe & vno vel duobus diebus, & ſeptimo,nono, & decimo menſe,non octauo vel vndecimo.*

5 *Partus nono menſe poſt mortem viri æditus,ſi vxor ſecundo menſe poſt viri mortem alij nupſit, cuius eſſe præſumatur.*

6 *Filius natus poſt abſentiam vel mortem viri vno anno,non præſumitur eſſe viri abſentis vel mortui, ſed alterius.*

7 *Partus ſi declinat ad monſtruum,non ſuccedit patri.*

a *Que naſcio en tiempo que no podia viuir naturalmente.* Nota quartum requiſitum hîc â lege noſtra enarratũ, vt partus naturalis dicatur,& natus ſuccedere poſſit nempe,quòd clarè probetur,natum eſſe poſthumum eo tempore,quo naturaliter viuere poſſet,& prꝫterea eſſe legitimum,quod ex hac lege doctores notant in 2 l.13.Tauri in fi.vnde hæc ſumpta fuit. [Exempla tradi poterunt ex medicis & illuſtribus philoſophis, quorum crebrior opinio eſt,& pro vero recepta,poſt quam mulieris vterus conceperit ſemen,gigni naſciquehominẽ ſeptimo mẽſe rarenter, octauo nunquã, ſępiſſimè nono,ſępe numero decimo, cũque eſſe hominem gignendi ſummũ finem,decẽ menſes non incœptos ſed exactos,quod probat Gellius libr.3. noctium Atticarum cap.16 ex Plauto & Menandro. [Refert 3 que vſuenille Romæ fœminiam bonis atque honeſtis moribus,non ambigua pudicitia in vndecimo mẽſe poſt mariti mortem peperiſſe: diuiſque Adriani edictum ſe legiſſe atteſtatur,quomodo ſtatuit in vndecimo quoque menſe partum ędi poſſe, idque tuliſſe requiſitis veterum medicorum & philoſophorum ſentẽtijs, quare riguroſe nimis iudicaſſe Iuſtinianum in auth.de reſti.& ea quę parit in vndecimo menſe poſt mortem viri,aſſeuerat Alciatus libr.3. paradoxorum cap.7. contra partum in vndecimo mẽſe editum poſt mortem viri,quoniam impoſsibile eſſe cenſuit,vndecim menſes vterum mulierem gerere. [Hæc ferè pro 4 bantur iure Imperatorum,quo ex ſententia Hypocratis doctiſsimi viri receptum eſt,ſeptimo menſe naſci perfectum partum.l.ſeptimo menſe.ff.de ſtatu homi. quinetiam ſeptimo menſe incœpto & non completo,vt intra ſex mẽſes & duos dies,vt in.l.inteſtato.§. vlti.ff.de ſuis & legi. hęred. vbi etiam iuriſconſultus ait decimo menſe partum eſſe legitimum vſque ad finem decimi menſis,non vltra,itaque in vndecimo nõ eſſe partum legitimum,vt in.d.auth.de reſti.& ea quę parit.§.mulier colla.4.l. vlti.C.de poſth.hær.inſti.nuxta illud Sapientię.7.in ventre matris meę figuratus ſum caro, decem mẽſium tẽpore coagulatus ſum.Nonus menſis partui naturalior eſt & crebrior,vt hęc colliges ex doctoribus in. l. gallus in principio. ff. de lib.& poſth.& in.l.ſeptimo menſe. ff. de ſtatu homi. vbi Corraſ.& ex lege regni noſtri expreſſa in.l.4.ti. 23.de ſtatu hominum part. 4. In octauo tamen menſe naſci poſſe naturaliter omnes negant,vt tradit Socin. conſ.65.num.2.libr.3. & Deci. conſ.637. & conſ.288. Aret.conſ.31.idem Deci.& Moderni in cap.per tuas de proba.Telli Fern.refert in.d.l.13. Tauri ad finem. 5 [Qui refert etiam queſtionem illam ambiguam,ſi fœmina duobus menſibus elapſis poſt mortem viri alij nupſit,& peperit filium nono menſe poſt obitum mariti, cuius eſſe preſumatur & cui eorum ſuccedat,an vero vtrique an neutri? Quam latè examinant doct. omnes Moderni in.l.Gallus in principio.ff.de lib. & poſth.& Alcia.lib.9. parergõ.c. 12. Ego in ea ſum ſententia,vt priori marito ſuccedat,quia naturalius eſt vt fœmina nono menſe partum ędat vt in.d.l.4.tit.23. par.4.cum concord.num.4.citatis. [Itaque ſi conſtet 6 maritum mortuum vel abſentem fuiſſe per vnum annum ante filij natiuitatem proculdubio non præſumetur filius mariti mortui,vel abſentis,nec ei ſuccedet licèt totus natus fuerit viuꝰ &vixerit. 24.horis & baptizatus fuerit,vt hic ſtatuitur,quod & iure communi id voluerunt Paul.Caſtr.Alex.& Moderni in.l.2.C. de poſthu.hęred.inſti.Cuma.& alij in.l.quod dicitur ff.de lib.& poſthu.eratque communis opinio vt atteſtatur Anto.Gomez in.l.13.Tauri num. 4. quod probat tex.in.l.17.tit.6.de iure deliberandi part.6.iuncta 7 l.4.tit.23.par.4. [Vbi autem partus declinat ad monſtrum non ſuccedet vt in.l.3.C.de poſthu.hære. inſti. l.5.tit.23.de ſtatu homi.par.4.

GLOS. V.

Partus qui legitimi non ſunt quoad effectus iuris ciuilis?

e *Por parto natural ni legitimo.* Qui naſcitur in octauo mẽſe vel in ſexto vel in vndecimo vel deinceps nõ dicitur natus ex partu legitimo, licet naturaliter naſci poſsit in his menſibus ſecundum quorundam opinionem â doctoribus & authoribus externis ſupra in glo.præcedenti citatis traditam, quoniam leges noſtrę illum non admittunt vt partum legitimum, quo ad ſucceſsionem & alios iuris ciuilis effectus,quod fieri poſſe pluſquam notiſsimum eſt,vt & in alio caſu probauimus ſupra hoc lib.tit.7. de maioratu.l.8.glo. 1.numero.14.

¶ Ley

Universidad de Deusto
Biblioteca

LEY III.

¶ *Quando los hijos vienen a heredar a sus padres, y partir la herencia, que es lo que an de traer a colacion, y quãdo las dotes o donaciones rescebidas se diran inofficiosas.*

¶ *Ley.29.de Toro.*

¶ Quãdo algũ hijo o hija viniere a heredar o partir los bienes de su padre, o de su madre, o de sus ascendientes, sean obligados ellos y sus herederos a traer a colacion y particion la dote y donacion propter nuptias, [a] y las otras donaciones [b] que ouiere rescebido de aquel cuyos bienes vienen a heredar. Pero Si se quisieren apartar de la herencia que lo puedan hazer, [c] saluo si la tal dote o donationes fueren inofficiosas: [d] q̃ en este caso mandamos que sean obligados los que las rescibieren ansi los hijos y descẽdientes en lo que toca a las donaciones, como las hijas y sus maridos en lo que toca a las dotes, [e] puesto que sea durante el matrimonio, [f] a tornar a los otros herederos del testador aquello en que son inofficiosas, [g] para que lo partan entre si, y para se dezir la tal dote inofficiosa, se mire a lo que excede de su legitima y tertio y quinto de mejoria en caso que el que la dio podia hazer la dicha mejoria, [h] quãdo hizo la dicha donacion, o dio la dicha dote, auiẽdo cõsideracion al valor de los bienes del que dio o prometio la dicha dote, al tiempo que la dicha dote fue constituida, o mandada, o al tiempo de la muerte del que dio la dicha dote o la prometio do mas quisiere escoger a aquel a quien fue la dicha dote prometida o mandada. [i] Pero las otras donaciones que se hizieren a los hijos. Mandamos que para se dezir in officiosas se aya consideracion a lo que los dichos bienes del donador valieren al tiempo de su muerte. [k]

GLOSS. I.

1 *Collationi locus est ab intestato & ex testamento. Relicta filio in testamento non conferuntur, sed in legitimam imputantur, ibi.*

2 *Collationi locus est etiam si filij sint inæqualiter instituti.*

3 *Collationi locus est inter descendentes in potestate cõstitutos vel emancipatos.*
Collationi locus non est inter ascendentes, ibidem.

4 *Conferuntur bona quæ obueniunt filio vel descendenti ex substantia eius, de cuius succesione agitur, non alia.*
Bona Castrensia vel aduentitia non conferuntur sed profectitia, ibidem.

5 *Dos & donatio propter nuptias confertur.*
Donatio ob causam confertur, ibidem.

6 *Donatio simplex quæ abinitio valuit, non confertur, nec imputatur in legitimam.*

7 *Donatio simplex quæ ab initio non valuit, sed morte confirmatur, an conferatur, vel in legitimam imputetur.*
Lex.3.tit.4.de dona.par.5. explicatur, ibidem.

8 *Donatio simplex filiofam. facta, quæ statim valet in re regio, non confertur eodem iure, nec in legitimã imputatur, nisi quatenus excedit tertium & quintum.*

a *A colacion y particiõ la dote y donaciõ propter nuptias.* Collationi locus est non solum ab intestato verũmetiam ex testamento, vt in auth. ex testamento & ibi docto. expendunt â contrario sensu. C. de collatio. & in auth. de triẽ. & semi. §. illud quoque colla. 3. Donata in vita conferre tenetur filius, non relicta in testamento, quia hęc non conferuntur, sed habentur præcipua. l. à patre &. l. filiam. 2. C. de collationibus Deci. in auth. ex testamento in principio. C. eo. titu. computantur tamen in legitimã vt ex receptiori sententia resoluam infra nu. 7. [Collationique locus erit etiam si in testamento filij sint inæqualiter instituti, secundum Lud. Roma. in. l. si emancipati nu. 9. & ibi Fulg. num. etiam. 9. C. de colla. Deci. in. d. auth. ex testamento fi. col. &. q. eod. tit. Anton. Gomez in. l. 29. Tauri, vnde hæc sumpta fuit num. 5. [Scire etiã oportet, regulam esse generalem in hac materia, omnes descendentes, quibus legitima debetur, conferre debere sibi in vita donata ab eo, de cuius succesione tractatur, nulla differentia facta sexus, vel gradus, emancipationis, & patrię potestatis, neminemque alium conferre debere, vt in. l. vt liberis &. l. illud. §. fi. C. de collatio. Bal. in. l. si emancipati. 2. colum. in fi. & Paul. Castr. num. 2. & Deci. num. 9. C. eod. tit. quã regulam in specie explicat Anto. Gomez in. l. 29. Tauri num. 6. & seq. Ex quo ascendentes conferre non teneri constat ex eodem Gomecio. d. l. 29. nu. 9. authoritate Petr. de Belaper. in auth. ex testamento pen. column. in fi. C. de collatio. cui accedunt Cyn. in. l. si emancipati in fi. eod. tit. & ibi Bal. num. 3. Paul. num. 2. Alex. num. 5. Iaso. num. 27. Deci. num. 8. Curti. nu. 27. Rom. & Lancelo. 2. colu, Vitalis in tractat. de collatio. 2. col. [Illa autem bona conferuntur, quę obueniunt filio vel descendenti ex substantia eius ascendentis, de cuius succesione agitur, non alia, vt in. l. quoniam nouella in fi. C. de inoff. testa. & ibi docto. omnes. l. vt liberis versi. vt in diuidendis. C. de collatio. itaque bona castrensia vel aduentitia non conferuntur, sed solum profectitia, vt in. l. 5. tit. 15. de diuisione hereditatis par. 6. & optime explicat idem Antonius Gomez in. d. l. 29. Tauri num. 10. &. 11. [Dos autem & donatio propter nuptias, & quælibet donatio ob causam confertur, vt hic & in auth. ex testamẽto & ibi glo. & docto. C. de colla. & in. l. quoniam nouella. C. de inoffi. testa. Bar. in. l. in quartam num. 10. Ripa num. 148. dicens communem. ff. ad. l. Falcid. docto. omnes in. l. 26. &. 29. Tau. [Donatio verò simplex ex mera liberalitate procedẽs, si ab initio valuit non confertur, nec imputatur in legitimam, nisi hoc à patre donante fuerit dictum, vt in. l. si quando. 6. & generaliter. C. de inoffi. testa. melior iuris secundũ Iaso. ibi, ex qua id asserit Bar. in, l. in quartam nume. 10. ff. ad. l. Falcid. vbi Ripa num. 144. attestatur communẽ, Alex. in. l. illud num. 4. C. de collatio. [Si autem ab initio non valet sed morte confirmatur, tunc habet vim relicti, atque ideo imputatur in legitimam, gloss. & docto. communiter in. d. auth. ex testamento. C. de colla. l. etiam. §. si debita. ff. de bon. liberto. l. filiũ quẽ habentem. ff. fami. herciscun. sed non confertur vt in d. l. illud ad fi. ita cõmuniter intellecta. C. de collatio. quem intellectum communem esse fatentur Alex. & nouiores in. d. auth. ex testamento. Itaque si mihi â patre legentur mille aurei, & legitima mihi debita valeat sexcentum aureos, hęc quantitas computabitur in legitimam: quatuorcentum autem, qui supersunt, non conferentur, sed habebo pręcipuos, nomine prælegati & melioration is secundum communem sententiam, vt Ripa attestatur in. d. l. in quartam num. 144. ff. ad. l. Falcid. & ibi Picus num. 66. & Carol. Rui. nu. 18. &. 23. Ferd. Vaz. de succes. creatio. §. 30. nu. 161. qui tenet contrarium imo quòd non computatur in legitimã post Cotras. in. l. filium quem habentem num. 107. in vlti. parte. C. fami. hercis. dom. D. Couar. communem sequitur in cap. Raynaldus. §. 2. num. 6. de testamen. Contra quam insurgunt Ang. & Deci. in. l. illud & in. d. auth. ex testamento. C. de colla. dicentes hanc donationem filiofam. factam esse conferendam per text. in. l. si donatione. C. de collatio. &. §. illud in auth. de triẽ. & semi. colla. 3. cui opinioni fauet text. regni nostri in. l. 3 tit. 4. de donatio. par. 5. vbi donatio simplex filiofam. facta â patre confertur, & in legitimam imputatur, prout eam legem inteligit dom. D. Couarru. in. d. capit. Raynaldus §. 2. numero. 6. intrepideque asseuerat communem sententiam, per eam legem corrigi. Sed iudicio meo text. ille non corrigit receptam opinionem, sed alternatiue dicit, quòd hęc donatio conferatur aut in legitimam imputetur, cum sit ait, *Ca el hijo a quien lo diesse, si ouiesse otros hermanos, tenudo seria despues de muerte de su padre de aduzir la e meterla a particion con ellos, o de recebirla en su parte, entregandose cada vno de los otros hermanos de otro tanto como valiese la donacion que le dio el padre.* Ecce est in electione donatarij donata conferre vel in legitimam imputare, non ergo cogitur pręcisse conferre, quia in alternatiuis debitoris est electio. l. pleruncque. §. fi. ff. de iure doti. l. quod autem. §. si maritus, ff. de dona. int. vi. & vxo. l. si quis. C. de condi. indeb. cũ similibus, atque ideo eliget potius computationem, si res donata excedit legitimam, quàm collationem, vel secundum Gre. Lupi in. d. l. 3 in verbo en su parte, lex illa intelligenda est iuxta distinctionem. l. 4. tit. 15. de diuisione hęreditatis par. 6. ne ei aduersetur, & repugnet, nempe, vt tunc collationi locus sit, cùm frater peteret vt soror conferret dotem, vel alter frater donationem propter nuptias, tunc enim propter ęqualitatem seruandam cõferre teneretur frater donationem simplicem morte patris cõfirmatam, vt ibi dicitur & in. l. illud versi. ad hoc & ibi notant docto. communiter. C. de collatio. Anto. Gomez in. d. l. 29. Tauri nu. 26. limita. 2. [Iure tamen regio nouiori donatio simplex filiofam. facta statim valet, licèt possit reuocari, vt in. l. 1. tit. 6. de melioratio. supra hoc eodem libr. & ibi ad notaui in glo. 3. num. 1. & vlti. & notant docto. in. l. 17. Tauri vnde ea lex sumpta fuit. Quare nec confertur nec imputatur in legitimam, nisi quatenus excedit tertiam & quintam bonorũ partem, in qua melioratus esse censetur, vt in. l. 10. tit. 6. de melioratio. supra hoc eodem lib. 5. & reliquum computabit in legitimam, etsi excesserit reddet ceteris filijs tanquam inofficiosum, vt hîc dicitur, ita asseuerat Anto. Gomez in l. 29. Tauri num. 29. in fi. &. 30. dom. D. Couarr. in. d. c. Raynaldus. §. 2. num. 8. de testam. Bernar. Diez à Luco ad Roder. Xuarez in rep. l. quoniam in prioribus C. de inoffi. testam. 5. q. num. 4. fol. 96. Grego. Lupi in l. 3. in litera. L. in fi. ti. 4. de donatio. par. 5. Fell. Fern. his non citatis in. l. 26. &. 29. Tauri num. 2. quorũ sententia vera est & recepta. Contrariũ autẽ vedetur hac lege statui ibi, y las otras donationes, quod declarabo in glo. sequen

GLOSS. II.

1 *Lex nostra explicatur & lex. 10. titulo. 6. supra hoc libr. 5.*
Alius dictio est repetitiua similium, ibidem.

2 *Donatio ob causam quave imputetur in legitimam, et donatio simplex non?*

3 *Libri à patre donati quando conferantur vel imputentur in legitimam?*

4 *Libri donati à patre filio in sacris constituto vel primam tonsuram habenti, an imputentur in legitimã vel conferantur.*
Clericus primæ tonsuræ quando gaudeat priuilegio clericali, ibidem.

5 *Libri donati à patre filio scholari quando imputentur in legitimam.*

6 *Expensæ à patre factæ cum filio in studio, an conferantur vel in legitimã computentur.*

Filias

Universidad de Deusto
Biblioteca

Filius si non profecit in studio, an libri vel expensæ cõputentur in legitimam, ibi.

7 *Pater bona habens filij sui, quidquid pro eo in studio expenderit censetur ex bonis filij expendisse, non ex suis, atque ideo in legitimam imputabitur.*

8 *Filius cui pater libros dedit vel expensas cum eo in studio fecit, an censeatur melioratus in casu in quo expensæ non computantur in legitimam?*

9 *Donatio remuneratoria filio facta an valeat irreuocabiliter & an computetur.*

Donationes ob causam, quæ efficiuntur peculium aduenticium non conferuntur, ibi.

10 *Donatio remuneratoria filio facta an reuocari possit iure regio.*

11 *Donatio ob causam, quæ efficitur castrẽse vel quasi castrense peculium an conferri possit.*

12 *Donata ob causam quæ transmissibilia vel vendibilia non sunt, an conferantur, vel imputentur.*

13 *Officium tabellionatus vel aliud an vendi possit & an conferri & imputari in legitimam.*

14 *Donata à patre filio in titulum patrimonij ad ordines suscipiendos sacros an conferantur, vel in legitimam computentur?*

b *Y las otras donaciones.* Intellige de donationibus ob causam, nam donationes simplices filijs factę non cõferuntur, vt dixi in glo. præcedenti in fi. per tex. in.l.10.ti.6. supra hoc libro, quare nè lex illa & ista in vicem repugnent, hęc nimirum intelligenda est in donationibus ob causam, dictio etiam alius, de qua in hac lege ibi, otras donationes, est repetitiua similiũ. l. si fugitiui iuncta glo. vlti. C. de seru. fugi. & ibi Bal. & docto. notant auth. ex testamento & ibi docto. notãt C. de collatio. ita has leges cõcordat Rod, Xua. in rep. l. quoniã in prioribus. 5. q, post limitationes. C. de inoffi testa. dom. D. Couarr. in cap. Raynaldus. §. 2. nu. 8. de testamen. Ioan. Lupi in.l.29. Tauri num.7. & ibi Cisonta. nu.1. & Anto. Gomez num.29. in fi. Tellius Fernand. numero.1. in fi, & numero. 2. & . 6. Grego. Lupi in.l.3. in verbo en su parte in fine titulo. 4. de dona. par. 5. & in.l.3. in verbo no querria tit. 15. de diuisio. hęredi. par. 6. estque communis & recepta concordia. [Sed hîc quęramus rationem, quare donatio ob causam imputetur in legitimam, donatio verò simplex non: & alijs pluribus omissis vera & receptior est, quòd donatio simplex ideo in legitimam non imputatur, quia cum ex mera liberalitate donantis procedat, præsumitur, patrem voluisse, vt cum cęteris filijs non communicaret, sed eam donationem haberet præcipuam: non sic in dote vel donatione propter nuptias, quæ ex necessitate proficiscitur. l, vlti. C. de dot. promi. In necessitatibus autem nemo liberalis existit, nec donandi animum habere creditur, sed debitum potius soluẽdi. l. rem legatam. ff. de adim. legat. animus etenim donandi nunquam præsumitur, quoties alia coniectura capi potest. l. cum de indebito. ff. de proba. l. Campanus. ff. de oper. liberto. cum similibus. Nec ad rẽ pertinet, quòd dos à matre data imputetur in legitimam, & idem in donatione propter nuptias respectu filij. l. quoniam nouella. C. de inoffi. testa. quoniam mater etiam videtur quadam necessitate impelli ad dotem filię & donationem propter nuptias filio dandum, cum iure naturæ omnes impellamur ad sobolem procreandam & conseruandam. l. 1. ff. de iust. & iu. in prin. insti, de iure natu. cap. ius naturale. 4. distinctio. quę conseruatio absque matrimonio fieri nequit. l. 1. & ibi notant docto. ff. solu. matri. & consequenter dos est etiam necessaria, & donatio propter nuptias plerunque vt matrimonium sequatur, quę ratio in donatione simplici cessat: quam rationem colligere poteris ex Ripa in.d.l, in quartam nu. 148. ff. ad. l. Falcid. & ex Carolo Ruyno ibi, num. 23. & Paulo Pico num. 64. & alijs. ex Corrasio in. l. filium quem habentem num. 128. C. fami. ercisc. ex Berengario in.d.l. in quartam. 3. art. 3. partis numer. 15. & ex omnibus interpretibus. l. 29. Tauri. eam refert Ferd. Vazq. de success. creatio. §. 30. num. 268. vbi & nume. sequ. aliam reddit, quę tamẽ in idẽ ferè cecidit. [Ex quo inferri post ad quęstionem, an libri filiofami. donati causa studij, vel aliæ expensę eadem causa factæ imputari debeant in legitimam vel conferri, & an talis donatio reuocari possit in qua quęstione vt rectè percipiatur, facio sequẽtes cõclusiones. Prima cõclusio libri filio donati à patre, si eos habere põt vt peculium quasi castrense, non conferuntur nec in legitimam imputantur, nec donatio eorum reuocari potest veluti si eos donauit filio iam doctori vel licenciato effecto, vel scholari, qui postea viuo patre factus fuit doctor vel licenciatus, vt colliges ex Bar. in.l.1.§. nec castrense num.2. & .3. ff. de collatio. bono. Pau. & Alex. in.l. in quartam num.20.21. & 22. ff. ad.l. Falcid. vbi Ripa num.168. & ex Decio. in. l. si donatione nu. 40. & .41. C. de collatio. Corrasio in. l. filium quem habentem num, 92. & .110. C. fami. herciscũ. & Anto. Gomez in.l.29. Tauri num.17. & tradit latè Ferd. Vazq. de succes. creatio. §. 30. num. 204. & pluribus sequenti.

[Et num.208. hoc extendit ad donationem filio in castris constituto factam, qui quasi castrense peculium habere dicitur, vt ibi probat post Iaso. in.l. filiæ licet C. de collatio & Ripam in.d.l. in quartam numer. 171. ff. ad.l. Falci. Idem si donentur filio clerico primę tõsurę, quippe qui habere potest peculium quasi castrẽse, non secus ac si esset sacris initiatus, secũdum Abb. in.l. si donatione. C. de colla. Iaso. & Ripa vbi supra Bertrand. cons. 201. in fi. dom. D. Couarr. in cap. quia nos in principio de testamen. Petr. Nun. in respõso. 17. num. 3. hoc limitans, quando talis filius primę tonsurę esset in exercitio clericali seruiens ecclesię, ex mẽte tex. & ibi notat Ioan. Faber. in auth. præsbyteros C. de epi. & cleri. quod confirmatur hodie per sanctã Synodum Tridentinam sessione. 23. in decreto de reformatione ordinis cap. 6. vbi vt gaudere possit fori priuilegio clericus primę tonsurę, debet actu ecclesiæ deseruire de mandato episcopi, ita etiam in specię nostra. [Secunda conclusio, libri à patre filio studenti donati ad discendum, licèt non sit filius doctor vel licenciatus, non conferuntur nec in legitimam imputãtur. l. 5. ibi para aprender alguna scientia en escuelas titu. 15. de diuisione hęreditatis par. 6. & ibi notat Gre. Lupi

Lupi in verbo, los libros ad medium ad idem est tex. in.l.3.ti.4. de donatio. par. 5. ibi, en q̃ aprendiese, Vbi autem pater donaret filio multos libros vtiles ad patrocinium præstandum, vel iudicandum, sed non necessarios ad addiscendum, censet Greg. Lupi ibi de bere conferri, & in legitimam imputari, nisi donatio fieret doctori & alijs de quibus supra nu. precedenti, quod asserit authoritate Odofredi & sequacium in auth. ex testamẽto. C. de collatio. & in.l. si filiusfam. per tex. ibi. C. fami. ærciscun. vbi peculium castrense dicitur, non solum quod pater tradit filio existenti in castris, verumetiam, quod ei traditur eunti ad castra: sic & in scolari cui libri à patre tradũtur, vt perueniat ad doctoratum consequendum, dicetur peculium quasi castrense, quare nõ conferrentur nec in legitimam imputabuntur, quod & voluit glo. in. l. filię cuius. C. fami. ercisc un. & est tex. in.d.l.5.ti.15.par.6. & .l.3.ti.4. par.5. quas ita intelligit Ant. Gom. in.l.29. Tau. nu. 17. absque vlla distinctione & limitatione, sed tu tene limitationem Grego. Lupi, & videcirca hanc conclusionem Pet. Rebuffum de priuilegijs scolariũ priuil. 55. per totum vbi. 4. modis ampliat & .5. limita. [Tertia cõclusio, expẽsę à patre factę in studio censentur bona castrensia & non conferuntur, neque in legitimam computantur. l. quæ pater. ff. fami. ærciscun. vbi notat glosl. & docto, & in.d.l.5. tit.15. par. 6. & .l, 3. tit. 4. par.5. Ioan. Lupi in.l.17. Tauri nume.16. Petr. Due. in regula. 222. limi. 3. ad fi. Quam conclusionem limita primo, nisi pater, ꝓtestetur, se velle vt huiusmodi expensę in legitimam imputẽtur, vel ex alia coniectura de hoc animo appareat, vt quia in libro eas scribebat vt in.d.l. quę pater & ibi tradunt doctores. Expensæ tamen quas aliâs filius esset facturus, non repetentur nec computabũtur in legitimã, etiamsi protestatio, de qua supra præcesserit, arg. tex. in.l. sed si lege. §. quod autem. 2. in fi. ff. de peti. hęredi. vt probat pluribus similibus Anto. Gomez in.l.29. Tauri num. 16. versi. 2. limita. Pet. Nunni. respon. 17. nu. 2. ad fi. in dictionario in verbo castrense Pet. Dueñas in reg. 222. limi. 2. ad finem. Aliam coniecturam refert Greg. Lupi in l.5. in verbo los libros tit. 15. par. 6. ad fi. quando resultaret magna inæqualitas inter fratres vt ibi per eum. Idem erit si filius non profecit in studio, quia tunc libri & quod in studio expẽsũ fuerit, cõputabitur in legitimã secundũ Bald, & Iaf. in auth. quod locũ colu. vlti. C. de collatio. Greg. Lupi in.d.l. 5. in verbo e las despensas tit. 15. par. 6. Pet. Nun. in respõso. 17. nu. 2.

7 [Secundo limita nisi pater haberet apud se aliqua bona filij consistentia in pecunia ex castrensibus vel aduentitijs, tunc enim de eis videtur expendere & erogare, atque ideo imputabũtur in legitimã arg. l. Nen senius. ff. de nego. gest. tenent Bar. & docto. in.d.l.1.§. nec castrense num.8. ff. de colla. bono. Anto. Gomez alios referens in.l.29. Tauri num.16. & ibi cęteri interpretes, Grego. Lupi in.l.5. tit.15. part.6. in verbo, e las despẽsas. Pet. Nunni. in dictionario in verbo, Castrẽse in fi. Aduerte tamen, quatenus Gomezius. d. num. 16. versi. aduertendum, dicit idem esse, si pater haberet bona aduentitia vel castrẽsia filij non consistentia in pecunia, adhuc etenim præsumitur pater de his bonis erogare arg. l. vlti. ff. de peti. hęredi. suspectum esse, quoniam si pater non vendit bona filij ad faciendum expensas, sed de propria pecunia erogat, non videtur animo repetendi, vel in legitimam computandi erogasse: quia si de eis bonis erogare voluisset ea vendidisset.

8 [Quarta conclusio iure nostro regio nouiori in omnibus casibus in quibus diximus donationem librorũ vel expensas studij non computari in legitimam, intelligi oportet, quòd computantur in tertiam & quintã bonorum paternorum partem, in quibus melioratus censetur filius, et si quid supereſt computabitur in legitimam, etsi excesserit, reddet cęteris filijs tanquam inofficiosum, vt in hac lege &. l.10. tit.6. de melioratione supra hoc libro & ibi dixi in glo. 2. & supra hac eadem lege in glosl. præcedenti in fine cum cõcor. ibi citatis. Nec putes posse aliud tertium & quintum dari eidem vel alteri filio, non enim potest, vt rectè aduertit Ferd. Ari. in.l.26. Tauri nume.14. & .15. Petr. Nunni. in dictionario suo, in verbo castrense prope finem, estque ad id tex. in.l.12.ti.6. de melioratio. supra hoc libro. Denique in omnibus casibus in quibus nõ est donatio ob causam necessariam seruabis hãc regulam. [Infertur etiam, donationes ob causam, si efficiãtur peculium aduentitium, non conferri, nec imputari in legitimam, vt si ob filij merita fiant, qua in specie bona censeri aduentitia attestatur Accurs. ab omnibus receptus in auth. vnde si parens in verbo Falcidię C. de inoffi. testa. sed aduentitia non conferuntur, vt in.l. fi. C. de collatio. l.5.tit.15. de diuisione hęredi. par. 6. rationes reddit Ferdi. Vaz. de succesionum creatione. §. 30. num. 256. vbi hanc asserit communem opinionem Bar. in.l. in quartam num.10. & ibi Picus nume. 62. & Ripa num. 143. cum pluribus seq. & nu. 160. & pluribus seq. & Carol. Ruy. num. 18. & .23. hanc dicentes communem, eamque sequitur Corrasi. in. l. filiũ quem habentem. C. fami. ærciscun. Anto. Gomez in l.29. Tauri num.23. Pet. Dueñas in regula. 222. limi. 1. Vbi merita esse probanda probat plurium authoritate, nec solam patris assertionem sufficere vt late diximus supra hoc libro tit. 6. de meliora. l.1. glo. 9. num. 2.

10 &. 3. [Quod autem num. 5. tẽtauimus, huiusmodi donationem remuneratoriam iure regio reuocari posse eo quòd ex reuocatione nullum tertio obueniat incõmodum iuxta dispositionem eiusdem legis. 1. tit. 6. supra hoc libro. 5. contrarium mihi nũc verius videtur sequẽdo communem opinionem. Nec oberit lex illa que in melioratione tertię & quintæ partis loquitur, quam reuocari posse statuit etiam si ob causam fiat, modo alium non tangat, in cuius prejudicium reuocari non poterit, nec in legitimam imputari, nisi quod supereſt deducto. 3. &. 5. Nos vero loquimur nõ in melioratione, sed in donatione remuneratoria, quæ potius est debiti solutio, quam donatio, vt dixi in.d.l.1. glo. 9. num. 2. &. 3. quare merito reuocari non potest, etiamsi alij nõ noceat reuocatio, nec in legitimam imputatur, sed vt ęs alienum habetur, quia opera filij magis, quam patris liberalitate cõtingere videtur. Quod tamen intelligunt omnes, quando merita æquiualent rei donatę, non aliâs ex sententia glo. communiter recepta in.l. si donatione in verbo postulas. C. de colla. & cap. relatum. 2. in verbo iuxta seruitij, de testamen. Bar. in.l, si forte num.5. ff. de castren. pecul. Tiraquel.

in

Universidad de Deusto
Biblioteca

in rep.l.si vnquam verbo donatione largitus num.75. &.77.& nos quoque.d.l.1.ti.6.supra hoc libro glo.9. num.2.modò in beneficiorum collatione consideres quę tradit Tiraq.in.d.verbo donatione largitus nu. 74.Ari.Pinel.latius in.l.1.C.de bon mater.3.part.nu. 59.& 69.dicam oportunius in.l.15.tit. 10. de donatio. 11 Infra hoc eodem libro glo.6.[Infertur similiter,dona tā ob causam quæ efficiuntur castrēse vel quasicastrē se peculium,non conferri nec in legitimam imputa ri,vt in.l.si filius.C.fami.ercisc un.l.5.tit.15.de diuisio ne hęredi.par.6.l.3.tit.4.de donatio.par.5.vt in exē plis supra traditis nu.3.4.5.&.6. Idem in armis militi donatis vt in.d. legibus septipartitarum dicitur, & Bar.in.l.1.§.nec castrense num.2.ff. de colla. bono.& in alijs exemplis,à Petro de Dueñas traditis in regu la.222.limi.3.à. Ferdin.Vazq.de succes. creatio. §.30. 12 num.215.&.216.&.214. [Inferturetiam non conferri neque in legitimam imputari donata ob causam,quæ tamē transmisibilia ad hęredes non sunt,& quę vēdi bilia non sunt.l.omnimodo.§.imputari. C. de inoffi. testam. Vt in alimentis victus & vestitus â patre filio prēstitis iuxta.l.legatis.ff.de alim.& cibar.lega.quod probat tex.in.i.quę pater.ff.fami.ercisc un.tenet Bar. in.d.§.imputari,doct.in.l.filię licet.C.de collatio. vel in expensis, quę â patre fiūt in nuptijs,aut pro conse quendis honoribus & dignitatibus, quę non imputā tur in legitimam vt in.l.2.§.vlti.& ibi gl.fi.ff.de mune.& hono.Bald. Ange.Laso.& docto.in.d.§.imputari per illum tex.& in.l.1.§.sed an ipse.ff.de collatio. bono.Nicola.Boeri.decisio.14.num.3.Fran.à Ripa in d.l.in quartam num.163.cum alijs.ff.ad.l.Falcid.Pet. 13 Ducñas in.d.regula.222.limi.2.[Ex quo officium em ptum ex pecunia patris imputatur in legitimam,quan do tale officium erat vendibile,licet non esset transmissibile ad hęredes,vt in.l. omnimodo. §. imputari ibi,eo quod talis sit militia vt vendatur. Idem si tale officium vel militia est transmissibilis ad hæredes licēt vendi non posset vt in.d.§.imputari ibi, vel certa pecunia ad eius hæredes perueniat, idem si vtrunque concurrat,quòd officium vendi possit & transmitti. Quando autem militia nec vendi, nec transmitti potest,non imputatur in legitimam,nec confertur, hæc est vera & communis conclusio,quam obseruāt Odo fre.Albe.Iaco.Butri.Guill.de Cun.Ioan. Fab. Pet.de Belaper.Cin.Bal.& Ang.Sali.Fulgo.Areti. & Iaso. in.l.omnimodo,§.imputari.C.de inoffi.testa.Bart.in l.1.§.nec castrense & ibi omnes docto.ff.de colla.bono. Bar.in.l.in quartam & ibi Ang.Imol.Alex.Ripa Paul.Pieus Carol.Ruy.& Fernā.berēgari.Fer. Vaz. de succes.creatio.§.20. nu.203.&.218, Vbi hoc exten dit ad officiuū tabellionatus,eo quod sit vendibile ex principis licentia & permissione,quæ nemini denega tur,quod latius ipse probaui in dialogo relatoris.4. part.cap.11.&.12.Pet.Nun. Auendaño respōso. 9. do. D.Couarr.lib.3.resol.cap.19.num.4.&.6. Anto. Go. in.l.29.Tauri num.21.& ibi Telli.Fer.num. 11. & seq. maxime numero.15.vbi hoc concedit in officijs vendi bilibus,negat autē officia tabellionatus posse vendi, cuius rationibus ipse satisfeceram, antequam hęc Tel 14 lius scripserat in.d.dialogo.4.par.cap.11.[Sed an â pa tre donata filio ad titulum patrimonij vt ordines sus cipiat,imputentur in legitimam,an verò pręcipua ha beat? Quæstio est discussa per dom. Did. Couarru. in cap.Raynaldus.§.2.num.7.de testam.& per Telli.Fer nandez in.l.29.Tauri num.16. suntque ediametro cō trarij:dom.D.Couarr.censet esse imputanda in legiti mā, eo quòd fit donatio ob causam & quasi propter nuptias,cui accedit Pet.Nunni.responso.17. & Ant. Gomez.in.l.29.Tauri num. 21. versic.item subinfero quasi per transennam.Telli.tamē Fernandez in.d.l. 29.Tauri num.16.tenet oppositum, imo quod non im putetur sequutus Fabrum & Aimonē & Igneum & Cassaneum in locis per eum citatis eo quòd non dici tur donatio ab causam, nisi quę fit ob causam ne cessariam,ad quam pater cogi poterat: sed huic ratio ni satisfacit dom. Dida. Couarru, nihilominus tamen assentior opinioni Tellij Fernandez, quia in causam castrensem vel quasi donatio facta censetur, quare nec confertur,nec in legitimam imputatur secū dum communem sententiam supra numero.11.relatā, & hanc nostram sententiam communem & veram es se attestatur Ferd.Vazq.in lib.de succesio. creatio, §. 30. uumero. 116. vbi plures citat authores idem tenentes.

GLOSS. III.

1 *Collationi an locus sit si filius nolit adire patris hæreditatem.*

2 *Dos confertur hodie,etiam si filia nolit patris hæreditatem adire,quia non potest â patre meliorari.*
Dos si est inofficiosa,filia tenebitur quod vltra legitimam habet restituere.ibi.

c *Pero si se quisieren apartar de la herencia que lo puedan hazer.* Nota ex lege ista filium,cui aliquid à patre est donatum,quod conferre teneatur,non teneri necessa rio conferre,nisi tum demum cùm vellit hæres esse pa tris, nam si eius hęreditatem repudiauerit, conferre donationem minimè tenebitur,sed retinere poterit si bi donata,& quę promissa sunt petere vt in.l. vlti.ff. de collatio.dot,cuius verba sunt. *Fuit quæstionis an si sua hæres filia patri cum fratribus cōtenta dote abstineat se bonis, compellatur eam conferre? & Diuus Marcus rescripsit nō compelli abstinentē se ab hæreditate patris.* Ergo non tantum data apud maritum remanebunt, sed & promissa exigentur etiam à fratribus,& ibi no tat glo.& docto.l.ex causa donationis. C.fami ærcis cun.Bal.in.l.si emancipati in fi.C.de colla.& ibi Iaso. num.35,& Deci.num.11.& cęteri Moderniores,& est 2 casus in.l.nostra.[Iure tamen nostro regio nouiori, etiamsi filia se abstineat ab hęreditate paterna cōfer re tenebitur dotem ad instantiam fratrum, nō enim potest pater filiam dotare vltra legitimam vt in.l.1. tit.2.de dotibus supra hoc eodem libr. & ibi adnota ui in gl.2. Vbi autē dos est inofficiosa,quod superst tenebitur restituere,etiam si hæreditatem patris renū ciauerit,vt infra dicetur,

GLO-

GLOSS. IIII.

1 *Dos congrua quæ dicatur? remissiuè.*
Pater quātū dare teneatur filiæ in dotē? remissiuè ibid.
Pater quantum dare possit filiæ in dotem omni iure? ibidem remissiuè.
2 *Dos inofficiosa quæ dicatur? iure antiquo & nouo?*
3 *Donatio propter nuptias inofficiosa quæ dicatur?*

d *Saluo si la tal dote o donaciones fueren inofficiosas.* Con grua dos quæ dicatur diximus supra hoc li.ti.2.de do tibus.l.1.glo.1.nu.4.&.5.& optimè explicat Gaspar à Bae.vir vtique doctus in lib.de nō meliorandis dotis ratione filiabus.c.1.vbi qui dotare tenetur vsque ad quam quantitatem dare teneatur,an vsque ad legiti mam latè tractat vsque ad nu.23.à nume.autem.24.& deinceps vsque ad quam quantitatem pater possit da re filiæ in dotem iure cōmuni,& quid iure regio nu. 27.& quid iure regio nouissimo per. d. l.1. tit.2.supra hoc libro,tractat nu.30.qua lege statuitur,posse patrē dotem conferre filiæ vsque ad legitimam,& nō vltra.
2 [Si ergo excedit legitimā dos erit inofficiosa,& qua tenus legitimam excedit,tenebitur cæteris filijs resti tuere,vt in.d.l.1.diximus,& in hoc lex nostra per il lam corrigitur:quoniam permittit patri in dotem da re filiæ non solum legitimam,verumetiam tertiam in super & quintam bonorum suorum partem,vt expē dit Ioan.Lupi in.c.per vestras.§.22.in cōstituēda nu. 11.&.14.Segura in.l.cohęredi.§.cum filiæ nu,160.ff.de vulga.Gomez Arias in.l.27.Tau.nu.5.Gre.Lup.in.l. 8.tit.4.de donatio.par.5.in verbo a otro,& in.l.3. tit. 15.de diuisio.hæredi,in verbo no querria part.6. Ber nard.Diez à Luco in regula.213. fallen.4. dixi in.d.l.
3 1.tit.2.supra hoc lib.glo.2.num.1.2.&.3. [Sed lex ista quoad filias est correcta,non quoad filios,vt rectè ad uertit Baeza in libr.de non meliorandis dotis rati. fi lia.c.1.num.27. &.c.7. vsque ad nu.8. itaque donatio propter nuptias inofficiosa dicitur quaten⁹ excedit tertium & quintum & legitimam,vt hìc dicitur,& in hoc remanet lex incorrecta.

GLO. V.

Dos inofficiosa etiam à marito est restituenda.
Dos respectu viri est titulus oneros us.

e *Como las hijas y sus maridos en lo que toca a las dotes.* Nota maritum restituere teneri dotem inofficiosam, licēt dos respectu viri sit titulus oneros us,vt late dixi d.l.1.gl.4.nu.4.tit.2.de dotibus supra hoc libro.

GLO. VI.

1 *Lex.fi.§.si à socero.ff.quæ in fraud. credi. explicatur, & nu.4.*
Creditores potius ius habent filijs.
2 *Dos inofficiosa an constante matrimonio post mortē patris possit reuocari.& nu.3.*
4 *Dos inofficiosa haberi dicitur ex causa lucratiua in eo quod excedit etiam quoad maritum.*
5 *Dos data à patre sacerdote filiæ spuriæ vltra quod per missum est,an reuocari possit constante matrimo nio,in eo quod excedit,& nu.2.*

f *Puesto que sea durante el matrimonio.* Cōtra legem istā, opponitur de.l.vlt.§.si à socero.ff.quę in fraud.credi. vbi dos filiæ data in fraudem creditorum non potest constāte matrimonio reuocari â creditoribus,quomo do ergo hìc filij mortuo patre possunt constante ma trimonio dotem inofficiosam filię ab ipso patre datā reuocare? cùm filij debilius ius habeant quàm credito res,vt in.l.Papinianus.§.quarta autē.ff.de inoffi.test. Præterea dos cēsetur titulus oneros us quoad maritū l.pro oneribus.C.de iu.doti.gl.Bar.& Alex.in.l.Me uia.ff.solu.matri.Bal.Rom. & Alex.in.l,si donaturus ff.de cōdi.ob caus.cū concord.à me traditis supra hoc lib.ti.2.de dotibus.l.1.gl.4.nu.4.licēt quoad mulierē censeatur lucratiua vt ibi dixi nu.5. [Ex quibus hāc opinionem,quòd constāte matrimonio nō possit dos inofficiosa à patre filiæ data post mortē ipsius patris reuocari tenuit nūcupatim Segura in rep. l. cohęredi §.cū filię nu.129.& pluribus seq.ff.de vulga.Ioan.Ber nar.Diez à Luco in regula.215.dos filię cōcessa.Lupus in.l.17.Tauri nu.44.& ita fuisse iudicatū in sacro con cilio Neapolitano refert Afflict.decis.86.ad fi. Quib⁹ suffragatur doctrina Bar.in.d.l.fi.§.si à socero ff. quæ in frau.credi.vbi voluit,nō posse reuocari dotē filiæ spuriæ datā excedētē modū à lege permissum durāte matrimonio inter eā & maritū,cui subscripsit,ibi An ge.& Ias.in.§.itē siquis in fraudē insti.de actio.nu.30 Bal.in auth.ex cōplexu.C.de incest.nup.Segura in.d. §.cū filię nu.131.Ang.de Aret.in.§. si res aliena insti. de lega.Bal.& Sali.in.l.2.C.de reuoc.his quę in frau. credi.& opinionē hāc esse cōmu.receptam attestatur Ioā. Lup.in rep.c. p vestras nota.3.§.24.in cōstituēda nu.3.de don.in.vi.& vx.Capitius decis.181.nu.2.[His 3 verò nō obstātib⁹ etiā iure cōmuni verior,æquior, & apud nos receptior est cōtraria sentētia, quā lex ista confirmat,nēpe ꝙ excessus dotis reuocari possit à fra tribus post mortē patris,etiā cōstāte matrimonio,siue marit⁹ sciret esse inofficiosā,siue nō,quā tenuit Pau. Cast.in.l.vna in fi C.de inoffi.dotib.Ioā. Lu.in rep. c.per vestras.3.nota.§.22.nu.10.&.§.24.nu.3. de don. in.vi.& vx.quia iniquū esse ait,defraudari fratres por tione legitimā propter dotē sororis,Moline.in tract. de donatio.factis in contractu matrimonij nu. 59.vbi cōtrariā sētētiā appro[illegible] erroris portētū,& in tracta. de inoffi.test.nu.79.Nico.de Vual.de succes.ab int.§. ad vnū,aliàs,succesionū nu.50.quod est veri⁹ author Ripa in.l.1.nu.68.ff.solu.matri.Gabriel Sarai in ad di.ad Mathesi.singul.46.col.2,Gasp. Bac. hoc probās pluribus rationibus & authoritatibus in li.de nō melioradis dotis ratione filiabus.c.32.nu.3.& seq.dixi su pra hoc eod.li.tit,2.de dotibus.l.1.gl.4.nu.7.idē,ꝓbat
4 Ant.Gom.in.l.29.Tau.nu.34.& ibi Lup⁹ nu.24.[Nō obstāt ex aduerso tradita nā.l.vlt.§.si â socero. ff.quæ in frau.credito.loquitur de dote,nō de nimia dote,hìc aūt tractamus de reuocāda immodica dote,quā marit⁹ ꝑ portione excedēte nō cēsetur habere ex causa one rosa,sed ex causa lucratiua,vt docet Moline. de dona tio.factis in cōtractu matrimonij nu.51.& in tract. de inoffi.testa.col.fi.quia donatio ob causam dicitur ti tulus oneros us pro portione dūtaxat ęquiualenti cau sę:quatenus autem excedit,dicitur titulus lucratiuus, & mera & gratuita donatio.l.si sponsus.§.circa. ff.de dona.in.vi.& vx,ex qua id expēdit Ang. in.l. sed si

Universidad de Deusto
Biblioteca

lege.§.consuluit. ff. de peti. hæred.& in.l. Aquilius, vbi Roma.& Imol.ff.de dona.Paul.& Alexã. in.l.si donatione.C.de collatio.Tiraq.l.si vnquam in verbo donatione largitus nu.69.C.de reuo.dona.& ibi Ripa q.13.&.14.Barb.in.c.vlt.in fi.de dona.Gaspar Baeza in lib.de non meliorãdis,c.32.nu.8.& licêt in.d. §. si â socero habeat maritus dotem titulo oneroso, hîc excessum habet titulo lucratiuo,vt dixi,quare nimirum si cõstãte matrimonio excessus peti posit â fratribus.

5 [Minus oberit doctrina Bar.in.d.§.si â socero,loquitur enim in casu diuerso nimis,dos enim excessiua data filię spuriæ applicatur cognatis sacerdotis, quibus non ita debetur hæreditas,sicut & filijs,& quia cõtraria sententia verior est in puncto iuris, vt probat Ripa in.l.1.nu.68.ff.solu.matri. Lupus in.d.§.24. nu.3.in fine Nicol.de Vbald.de succes.ab intest.§. successionum.50.Baeza.d.c.32.nu.10.

GLOSS. VII.

1 *Dos inofficiosa in eo quod excedit solũ reuocatur, & num.2.*

3 *Arrharum excessus vltra decimam bonorum partẽ reuocatur dumtaxat.*

4 *Dos vel donatio inofficiosa reuocari an posit in vita patris? & num.seq.*

Donatio inofficiosa non potest viuo patre reuocari,ibid.

5 *Lex.8.tit.4.de dona.part.5.explicatur.*

6 *Donationis vel dotis immensæ fructus, an debeantur filijs reuocantibus excessum,& â quo tempore? & num.sequen.*

Dotis constitutio excedens summam.l.1.tit.2.de dotibus supra hoc lib.est ipso iure nulla,ibidem.

Fructus ex contractu null, restituendi sunt,ibidem.

7 *Fructus rei ab aliquo possessæ ex contractu nullo quibus casibus debeantur?*

Fructus dotis immodicæ in pecunia datæ â tẽpore morę debentur,ibidem.

Fructus dotis immodicæ in vita patris collecti an debeantur?ibidem.

g *A tornar a los herederos del testador aquello en que son inofficiosas.*Nota ex lege ista,donationem vel dotem inofficiosam â patre datam non in totũ reuocari, sed in eo dũtaxat, quod excedit id quod à lege est permissum,idẽ probat tex.in auth.vnde si parens.C.de inoffic.test.& in.l.4.ti.15,de diuisione hereditatis in fine par.6.l.1.ibi lo q̃ mas diere tit. 2. de dotibus supra hoc lib,quod & voluit Bald.in.l.si emancipati in fi. C.de collatio.Curti,Iun.cõs.35.nu,5.vers.2. principa. Ioan, Lup.in rep.c.per vestras.3.notab.§.24.col.2.de dona. in.vi.& vx.Bal.Nouellus de dote.6. part.priuilegio. 41,Sali.in.l.1.C.si aduers.dotẽ Bertrand.in.l. hac edictali nu.66.C.de secũ.nup.Gre,Lup, in.l.3.ti.15,de diuisione hæredi.in verbo,no queria,& in.l.8.in verbo legitima tit.4.per tex.ibi par.5.Gaspar Bae. in lib.de non meliorãdis dotis ratione filiabus.c.33.nu.14.Anto.Gom.in.l.29.Tau.nu.33. & seq. & ibi Castellus in verbo inofficiosos.1.Carol.Moline.in tractatu de donatio.factis in contractu matrimonij nu.58. faciunt â me tradita in.l.3.gl.3.tit.6.de melioratio.supra hoc libro. 2 [Sic & in dote immodica data filiæ spurię resecatur excessus dũtaxat,nam in eo quod non excedit rata manet,secundũ Bart.in.l,si.§.si â socero. ff. quæ in fraud.credi.cui accessit Ripa in.l.1.nu.68.ff.solu.mat. Capitius decisio.181.Cyfonta.in.l.28.Tau.vers.secũdo dubito. [Idẽ fit in constitutione arrharum excedentium decimam bonorum partẽ,vt notat Roder. Xua. in.l.1.tit.de las arras.§.nota vlterius,vtile enim per inutile nõ viciatur,vt in.l.sancimus.C.de dona. l.pecuniæ.ff.de vsur.alia tradit Baeza in.d.lib. de nõ melio randis.c.33.nu.14. [Nota secundo ex his verbis a los herederos del testador,fratres non posse viuo patre reuocare immodicã dotẽ vel donationẽ filiæ vel filio â patre factã, donec mortuus sit,nam tũc ab heredibus eius poterit reuocari,vt hic dicitur:quoniã ad eius reuocationem fundantur,ne eorum legitima minuatur, Legitima autẽ nõ debetur viuo patre.l.1.§.si impuberi.ff.de colla,bono.ergo viuente patre non potest impugnari dos vel donatio inofficiosa. Ex quo id voluit Ioan.Lupi in repe.c.per vestras, 3.notab. §.22.nu. 4.&.§.24.nu.3.vers.ex quo sequitur & versic. & hoc mihi videtur,Segura in rep.l. coheredi.§.cũ filię.ff.de vulga.nu.129.& seq.Baeza in lib.de nõ meliorãdis dotis ratione filiabus.c.34.nu.8.&.9.vbi plura cõgerit similia,dixi supra hoc lib.ti.2.de dotibus.l.1.gl.4. nu.2. Et id generale esse asseuerat idem Baeza, vt donatio inofficiosa â patre facta non possit eo viuo impugnari,authoritate Cyni,Bar.& Bal.in.l.1.C.de inoffi.dona.Sali.in.l.si totas vers.tunc quęro an in vita donatoris,C.de inoffi.donatio,Tiraque.in.l. si vnquam in prin.legis nu.91.C.de reuo. dona.tradit latè Moline. in tracta.de donatio.factis in contractu matri.nu. 12. 5 [Nec sententiæ nostrę oberit tex.in.l.8.tit.4. de donatio.par.5.ibi. *Con que finque en saluo a sus hijos la su parte legitima tambien en vida de su padre como despues de su muerte,* quę verba insinuare videntur,filios in vita patris posse reuocare donationem inofficiosam,nã lex illa alium sensum habet,nẽpe,vt pater in vita nec in morte possit filijs in legitima præiudicare,nõ tamẽ probat,quod filius viuo patre possit donationẽ inofficiosam impugnare,ita eam legem interpretatur Greg. Lup.ibidem in verbo en vida in prin. & Gaspar Baeza in.d.c.34.nu.10.[Ex quo infero,quôd licêt dos immensa reuocetur,non tamen restituendi erũt fructus excessus collecti in vita patris donantis, sed tantũmodo qui post mortem patris collecti sunt : nisi pater in vita reuocauerit,quod facere potest, vt optimè probat Gaspar Baeza in lib.de nõ meliorandis.c. 34. nu. 1.& seq.& ita limitabis eiusdem Gasparis â Baeza sententiam in eodem libro traditã.c.33.nu.6. & sequentibus vbi pluribus tum rationibus,tum etiam authoritatibus probat fructus excessus dotis deberi filijs reuocantibus donationem seu dotem excessiuam, eo q̃ constitutio dotis vltra legitimam vel supra taxationẽ & moderationem.l.1.tit.2.de dotibus supra hoc libr. sit ipso iure nulla,vt ex eius verbis probat ibi,sea ensi ninguno.At possidens rem aliquam ex contractu nullo,non facit fructus suos,sed eam cum fructibus restituere

tuere tenetur,vt docet Accursi.in authenti.de incest. nup.in verbo imminere Ancha.Domi.& Frã,in.c. 1.de præscrip.in.6.Paul.& Alexand.in.l.1 . C . de his qui.vt indig.& Iaso.ibi num.3.Baeza citans concordan.in.d.cap.33.num.7.qui in confirmationem huius sententię plura alia congregat, respondetque nume. 13,ad allegata in oppositum. [Duobusque modis limitat numero.11.&.12.Primô, nisi gener dotem recipiens ignorabat excedere eius legis præfinitionem, errans in facto nesciens quidquam fieri aduersus legis prohibitionem,tunc enim fructus percepti etiã ex contractu nullo non sunt restituendi,secundum Feli. in cap.de quarta numero.25,de præscrip. dom.Dida. Couarru.lib.1.resolu.cap.3.num.8,versic.potest etiam Balb.in.l.Celsus.4.notab.ff.de vsucap.Secundò,limitat idẽ Baeza nisi dos immodica in pecunia data fuerit,tunc enim non â die quo dos fuit data, sed â tempore morę fructus debentur.l.fructus &. l. videamus ff.de vsur.l.cum res.ff.de lega.1 . argumentumque sumit â legitima,vt ibi per eum nu.12.Cui adde tertiã limitationem, nempe vt fructus dotis excessus non debeantur nisi â tempore mortis patris dotantis, non â tempore constitutę dotis,nisi in vita patris per ipsum met patrem dotantem reuocata fuerit,vt probaui supra numer.6.

GLOSS. VIII.

Pater qui donare propter nuptias vel dotare poterat, posit nè meliorare semper?

h *En caso que el que la dio podia hazer la dicha mejoria.*Ioan.Lupi in.l.29,Tauri numero. 28. asserit hæc verba frustra esse posita , nam si pater potuit donare propter nuptias vel dotare,consequenter potuit meliorare,de nihilo ergo deseruiunt ea verba. Tu dic,nõ frustra esse posita,pater enim hodie potest dotare filiam,sed non meliorare,vt in.l.1.titul.2.de dotibus supra hoc eodem libro,& ante eam legẽ pater dotis nomine meliorare non poterat filiam,si filium ante meliorauerat in tertio & quinto,& ei rei melioratę possessionem tradiderit,qua in specie alteram melioration facere non poterat,vt in.l.1.&.12.tit. 6. de meliorationibus supra hoc libro.

GLOSS. IX.

1 *Dos vel donatio propter nuptias dicitur inofficiosa habito respectu ad valorem bonorum tempore cõstitutæ dotis.*

2 *Dos dicitur inofficiosa vel congrua habito respectu ad valorem bonorum tempore mortis ,quoties agitur de excludenda filia vigore statuti fœminas excludentis propter masculos.*

3 *Dos vel donatio propter nuptias, vt inofficiosa dicatur tempus constitutionis vel mortis est inspiciendum ad electionem generi,iure nostro regio per legem istam.*

4 *Dos vt dicatur inofficiosa vel non inspici debet tempus,quo reuocatio petitur,si eo tempore auctæ sunt facultates paternæ,*

5 *Dos vt dicatur inofficiosa vel non tempus promissæ vel datæ dotis inspiciendum est, licèt postea diminutæ sint paternæ facultates.*

i *Auiendo consideracion al valor de los bienes del que dio o prometio la dicha dote,al tiempo que la dicha dote fue constituyda o mandada,o al tiempo de la muerte del que dio la dicha dote o la prometio do mas quisiere escoger aquel a quien fue la dicha dote prometida o mandada.* Solet nimis controuerti inter doctores, quod tempus inspiciatur ad dijudicẽdum,an donatio propter nuptias vel dos aut alia quęlibet donatio sit inofficiosa, & de alijs donationibus dicemus in glo.seq. Donatio vero propter nuptias,& dos dicitur inofficiosa inspectis facultatibus paternis tempore datę vel promissionis dotis,vt Bal.& Paul.docent in auth . res quę nu. 17.C.cõmu.de lega. Alex.cõs.33.nu.4.li.4.Gom.Ari. in.l.27.Tau.nu.126.Ioã.Lup.in rep. c. per vestras notab.3.c.23.in prin.de dona.int.vi.& vx.Curt. Senior cõs.27.nu.36.Corn.cõs.1.nu.18.li.4.& cõs.290.nu. 12. li.3.dixi supra hoc lib.ti.6.de meliora.l.7.glo.2.Deci. cõs.277,nu.1.[Vbi hoc limitat,nu.2.vt tunc consideretur tempus constitutionis dotis , quando agitur de dote cõstituta filię ex officio paterno,quoties autem agitur de filia excludenda â successione propter masculos ex aliquo statuto , tunc tempus successionis & mortis inspiciendum est,an tunc tẽporis dos sit congrua vel inofficiosa , & non tẽpus datę dotis , & hoc casu si facultates patris creuerint & auctę fuerint,dos congrua sit dicenda inspecto tẽpore mortis,& non datę dotis,vt respõdit Curt.Iun.cõs.10.& Deci. cõs. 26. Bal.Nouellus in tract.de dote.6.par.priuileg.17.nu.4 Cassan.in cõsue.Burgũ.rub.7.§.12.nu.23. in verbo ne retourne Paul.Paris.cõs.26.nu,91.li.3.Baeza in lib.de nõ meliorãdis.c.31.nu.3,in fi.qui conclusionem nu. 1. traditã pluribus probat rationibus & authoritatib⁹. 3 [Lex verò nostra ad tollẽdũ oẽs ambiguitates statuit, tẽpus cõstitutionis dotis vel tempus mortis esse inspiciendũ(quod magis gener elegerit)ad inspiciendũ & 4 iudicandũ,sit dos inofficiosa,necne. [Iure autẽ cõmuni si tempore datę vel promissę dotis erat inofficiosa, postea verò auctis facultatibus patris tempore quo reuocatio petitur,nõ erat inofficiosa,hoc vltimũ tẽpus inspicitur,vt dotis cõstitutio rata maneat,& reuocari nõ possit,ita voluit glo.magna.in.l.1.C.de inoffi. dona.& ibi Bal.8.q.& Cyn.q.4.estque recepta sentẽtia teste Alex.cons.14.nume,6.lib.1.quod Gaspar Baeza 5 probat.d.c.31.nu,7.[Vbi autem ex contrario tempore promissæ vel datę dotis non erat inofficiosa, tempore aũt quo reuocatio petitur erat inofficiosa propter paupertatem,in quam pater inciderat,tempus datę dotis erit inspiciendũ,ne actus pereat, neuè dotis constitutio reuocetur secũdum Deci.cõs.277.col.1.& vlt. Boeri.decis.62.nu.11.nam si filia auctis facultatibus patris non potest petere augmentum dotis,ita diminutis æquum est patrem non posse reuocare dotis constitutionem,vt Baeza probat.d.c.31.nu.8.&.9.quę omnia clarius procedunt iuxta ius regium , cùm per legem nostram gener possit , quod tempus maluerit eligere.

Universidad de Deusto
Biblioteca

GLOSS. X. ET VLTIMA.

1 *Donatio sine causa à patre filio facta vt inofficiosa dici possit, tempus mortis donatoris considerari debet, & non tempus datæ, idem in melioratione, ibidem.*
Melioratio à patre filio facta an excedat tertiam & quintam bonorum paternorum partem, quod tempus sit considerandum.
2 *Donatio à patre filio facta an sit inofficiosa, vel non tempus mortis considerandum est siue patris facultates crescant siue diminuantur, & num. 3.*
4 *Melioratio tertiæ & quintæ partis à patre filio facta an deducatur ex dote vel donatione propter nuptias, quæ adducitur ad collationem?*

k *Pero las otras donaciones que se hizieren a los hijos mandamos que para se dezir inofficiosas, se aya consideracion a lo que los dichos bienes del donador valieren al tiempo de su muerte.* Nota ex lege ista, in donatione sine causa filiofami. facta considerari debere tempus mortis donantis, & non tempus datæ, nec competet donatario electio, de qua supra in glossa præcedenti numero 3. Et in melioratione tertij idem statuitur in l. 7. tit. 6. de melioration. supra hoc eodem libro, vbi hoc latius explicaui, rationem reddens in glo. 2. & 3. & hoc tam iure Imperatorum quam regio verum esse asseuerat Anto. Gomez in l. 29. Tauri numero. 35. vbi citat concord. [Itaque siue patrimonium paternum dimi-
2 nuatur, haberi debet consideratio ad tempus mortis iuxta quod tempus valor & æstimatio bonorum est consideranda, ad reuocandum donationis excessum, & solum valebit donatio in eo, in quo non est inofficiosa, vltra vero non, vt voluit Bart. de Belaper. in l. 1. vltima columna & quæst. C. de inofficio. dona. & ibi Cyn. quæst. 5. quibus accedit Anto. Gomez in d. l. 29. Tauri numero. 35. vers. secundo infero, & hæc opinio confirmatur per l. nostram in his vltimis verbis, licèt contrarium tenuerit glossa magna. prope fi. 9. quæst. in l. 1. C. de inofficio. dona. & ibi Cyn. 5. quæst, cum qua ibi transit Bart. & Alberi. & Iacob. Butr. in fine
3 eamque ibi expresse sequitur Paul. Castr. penul. colu. Bald. 5. quæst, & Salice. quæst. 5. [Siue ab initio donatio fuerit inofficiosa, & deinde bona patris aucta fuerint, adhuc haberi debet consideratio ad tempus mortis. & si eo tempore considerato fuerit inofficiosa, reuocari debet, aliàs nō ex sententia glossæ magnę in. d. l. 1. 8. q. C. de inoffi. dona. vbi Cyn. sequitur. 4. q. & Bal. 6. q. Sali. 4. q. Paul. Castr. pen. col & ceteri interpretes communiter teste Anto. Gom. in. d. l. 29. Tau. nu. 35. vers. tertio infero, quæ sententia lege nostra cōfirmatur in vltimis verbis eius. In dote autem idem erat dicendum iure communi, vt aduertit Ant. Gomez. d. nu. 35. vers. 3. infero, quamuis iure regio per hanc legē detur electio donatario iuxta formam supra in glosl,
4 præcedenti traditam. [Aduertendum tamen est, melioration em tertię & quintę partis à patre filio factā deduci non debere ex donatione propter nuptias, vel dote, quę conferuntur, vt in l. 9. tit. 6. de melioratio. supra hoc eodem lib.

LEY. IIII.

¶ *Que el hermano no succeda ab intestato a su hermano teniendo ascendientes.*

¶ *Ley. 7. de Toro.*

¶ El hermano para heredar ab intestato a su hermano,[a] no pueda concurrir cō los padres o ascēdiētes del diffuncto.[b]

GLOSS. I.

Collateralium successio ab intestato, remissiuè.

a *Para heredar ab intestato a su hermano.* In legibus præcedentibus diximus de successione ascendentium & descendentium ab intestato, restat de successione collateralium agere, quod examinabimus in l. seq.

GLOSS. II.

1 *Fratres iure communi succedunt fratri ab intestato defuncto simul cum ascendentibus.*
Fratres iure regio non succedunt simul cum ascendentibus, sed ab eis excludantur, ibidem.
2 *Fratribus legitima non debetur.*
3 *Fratres impugnare nequeunt testamentum fratris, licèt extraneus instituatur eis præteritis, nisi persona turpi vel infami instituta.*
Fratres vterini tantum nequeunt patris testamentum impugnare, etiam turpi persona instituta, ibidem.

b *Con los padres o ascendientes del diffuncto.* Nota ex lege ista, quòd licèt iure communi Imperatorum & regio Partitarum fratres vel sorores filij, nepotis vel alterius descendentis ab intestato defuncti, admittebantur ad successionem eius vnà cum patre vel matre, vel alijs ascendentibus pro virili portione, vt in authen. de heredi. ab int. veni. §. si igitur defunctus vers. si verò colla. 9. & in authen. defuncto. C. ad Tertullia. & in l. 4. tit. 13. de successio. ab intestato par. 6. versic. e si hermanos ouiere. Hodie tamen leges illę corrigun
tur per legem nostram, qua statutum est, fratres succedere non posse ab intestato fratri defuncto extātibus ascendentibus, nam ascendentes ipsi superstites exclu dunt omnino fratres, quod adnotauit Grego. Lupi in d. l. 4. in verbo deuen ellos, & omnes scribentes in l. 7.
2 Tau. vnde hęc lex sumpta fuit. [Cuius ratio est, quia ascendentibus legitima debetur, vt in. l. 1. supra eo. & impugnare possunt testamentum filiorum, quemadmodum & descendentes, fratribus autem legitima nulla debetur. l. cum quæritur & ibi Bald. C. de inoffi. test. idem Bal. in l. maximū vitium colum.
3 penult. in fine. C. de libe. prete. [Neque impugnare possunt

possunt testamentum fratris, nisi turpi aut infami persona instituta, vt in l. fratres. C. de inoffi. testa. Abb. in cap. nam & ego in fi. de verbo. signifi. Ioan. Lupi in l. 7. Tauri nu. 1. & 2. & ibi docto. l. 2. & 3. ti. 8. de impugnatione testamenti par. 6. In ascendentibus, secus, vt in. l. 1. & ibi dixi supra eo. fratres autem vterini tātum ab his excipiuntur, nō enim impugnare possunt fratris testamentum, etiamsi turpis vel infamis instituatur, vt in. d. l. fratres.

LEY. V.

¶ *Que los sobrinos succedan a los tios, in stirpem, y no por cabeças.*

¶ *Ley. 8. de Toro.*

¶ Mandamos que succedá los sobrinos con los tios ab intestato[a] a sus tios in stirpem, y no in capita.

GLOSS. I.

1 *Collaterales succedunt iuxta gradus proximitatē post descendentes & ascendentes.*
2 *Collaterales succedunt vsque ad decimum gradum ab intestato & non vltra.*
3 *Collaterales succedunt vsque in infinitum in regno, ducatu, comitatu, & maioratu.*
4 *Collateralium gradus computatio iure ciuili.*
5 *Collaterales quotquot sint in eodem gradu pariter ab intestato succedunt.*
6 *Frater vtrinque coniunctus excludit fratrem vterinum tantum vel consanguineum.*
7 *Fratris vtrinque coniuncti filius excludit fratres ex vno tantum latere coniunctos.*
8 *Qualitas duplicis coniunctionis non consideratur vltra fratres fratrumque filios.*
9 *Frater consanguineus vel vterinus qualiter succedant si vtrinque coniuncti deficiant?*
10 *Fratris repudiantis portio accrescet cæteris fratribus siue sint ex vno vel ex vtroque latere cōiuncti in successione patris intestati.*
11 *Frater consanguineus eiusquè filius succedet fratri ab intestato in bonis à patre quæsitis.*
Frater vterinus & eius filius succedet fratri ab intestato defuncto in bonis à matre quæsitis, ibid.
12 *Collaterales vltra fratres & fratrum filios succedunt nulla facta separatione bonorum ex parte patris vel matris.*
13 *Frater vterinus excluſus censebitur à bonis maternis si statutum præferat consanguineum vterino.*
14 *Fratris filius in successione patrui ab intestato defuncti admittitur ad successionem simul cū patruo.*
15 *Filij duo fratrum succedunt patruo æqualiter in capita & non in stirpes & num. 16.*
17 *Repræsentationi locus non est in linea collaterali vltra fratres & filios fratrum. sed qui proximior est succedit.*
18 *Filij fratris præmortui & filij fratris repudiantis hæreditatē fratris sui in capita admittūtur ad successionem patrui.*
19 *Filius fratris prædefuncti excludit patruum testatoris, licèt vterquè sit in tertio gradu, & quare?*
L. vlt. §. cum autem. 3. gradu. C. de legi. hæred. explicatur, ibidem.
20 *Vir & vxor quando admittantur ad successionem alterius eorum ab intestato defuncti?*
21 *Vir & vxor non succedunt ad inuicem cùm factum furit inter eos diuortium quoad thorum.*
22 *Intestatus decedere an dici possit pupillus vel furiosus aut qui aliàs testari prohibetur? & num. seq.*
23 *Intestatus decedere vel ab intestato an idem sit vel differant? & nu. 24.*
25 *Lex. 1. in prin. ff. de suis & legiti. hæredi. explicatur.*
26 *Statutum applicans hæreditatem eius qui ab intestato decessit ecclesiæ vel fisco, an habeat locum in pupillo vel furioso, qui non potuit testari.*

a *Los Sobrinos con los tios ab intestato.* Quoniam supra eod. l. 1. glo. 1. 2. & 3. tractauimus late de successione ab intestato ascendentiū, & in glo. 4. eiusdē legis de successione descendentium, restat nūc de successione collateralium seu transuersalium discutere, in qua tractatione oportet sequentes facere conclusiones. Prima conclusio, deficientibus filijs, nepotibus, & ceteris descendentibus, patre & matre, & cæteris ascendētibus, succedunt ab intestato fratres & ceteri collaterales seu transuersales iuxta sui gradus prerogatiuam & proximitatem, quo fit, vt is qui tempore mortis proximior defuncto inuenitur, præferatur in successione, vt in. l. 2. §. hæreditas. ff. de suis & legi. hæredi. hereditas, inquit iurisconsultus, proximo agnato, id est, ei quē nemo antecedit defertur. l. iurisconsultus & quasi per totum. ff. de gradi. l. 1. §. proximus. ff. vnde cogna. l. lege 12. tabularum versic. huiusmodi. C. de legiti. hæredi. §. 1. insti. de legiti. agna. succes. §. proximus & §. si plures eod. tit. §. vlt. versi. toties insti. de seru. cogna. l. quoties vtrisque. ff. de reg. iur. c. qui prior de reg. iu. in. 6.
2 l. 6. tit. 13. de succes. ab int. par. 6. [Secunda conclusio, licèt in duabus lineis ascendentium & descendentiū, non cohartetur successio, sed vsque in infinitum succedant, in linea tamē transuersalium cohartatur & limitatur vsque ad decimum gradum, nec vltra protenditur eorum successio ab intestato. l. 6. ti. 13. par. 6. glo. in auth. de hæred. ab int. veni. §. si verò nec fratres, gl. Bar. & doct. in auth. in successione. C. de su. & leg. lib. Iaso. in l. vltima colu. 2. C. vnde legi. post glossam ibi, cōmuniter receptam, quæ non solum hoc in agnatis procedere asserit, verū & in cognatis quoq;, licèt olim ad septimū vsque gradū admitti poterāt, & nō vltra vt in d. l. §. hęc aūt. ff. vnde cogna. §. vlt. insti. de succes. cogna. nō enim hodie distinctio vlla est inter agnatos & cognatos. §. nullā in auth. de heredi. ab intest. veni

Universidad de Deusto
Biblioteca

Couar.in epito.de succeſſ.ab int.num.11.Ant. Gom. in l.8.Tau. nu.5. [In ſucceſsione verò regni, ducatus, comitatus, marchię, vel maiorię non cohatur hæc ſucceſsio vſque ad decimum gradum, ſed vſque in in finitum ſuccedunt agnati & cognati ſecundũ gradus, prærogatiuam, ſecundum Bal. hoc expendentẽ ex eo textu in.c.1. de feudo marchię.1.col.in fi.verſic. quod nota valde, & ibi Marti.Laud.& Iaco.Albaro. ibidẽ in.§.ſi capitanei pen.col.verſi.& ſupradicta ſunt valde notanda, quos ſequitur Iaſ.in.l.fi.C.vnde legiti.& ibi Deci.nu.8.Cœpol.cautela.95.Guill. de Montefer. in tract.de ſucceſsione regũ fol.3.verſ.ex quibus Ioã. Lecerier in tracta.primogenituręq; lib.1. q.8.nu.3.Iacobi.à S.Georgeo in tracta. feudo, in parte quid ſi rex nu.6.Rode.Xua.in repe. l. quoniam in prioribus. C. de inoffi.teſta.in.2.dubio,nu.19.fol.91.col.1.Dec. cõſ. 85.nu.3.lib.1.Greg.Lupi in.l.6.tit.13.de ſucceſſ. ab int. par.6.in verbo deceno grado Ant.Gom.in.l. 8. Tau. nu.5.&.6.vbi hoc extendit,etiam ſi non ſint deſcẽdẽtes,ſed collaterales primi fundatoris, vt ibi per eum, Catellia.Cotta in vltimis memorabilibus in verbo agnati dom.Did.Couar.in epit. de ſucceſſ.ab int.nu. 12.eſtq́ue communis opinio,vt atteſtatur idem dom. Dida.Couar.lib.3.reſolu.c.5.nu.4.verſ. quinto hinc examinari poterit, qui idem eſſe ceſſet in maioratibus & primogenijs Hiſpanię,et am ſi hęc dumtaxat verba fundator in inſtitutione dixerit, habeat filius meꝰ & eius deſcendentes hęc bona iure maioratus, ex cõmuni & recepta interpretatione, quę à iure regio & volũtate teſtatoris deducitur his in regnis Hiſpaniarum,ibiq́ue Couarru.& Anto.Gom. reſpondent ad tex.in auth.de reſtitutione fideicom.§.nos igitur colla.9.quem interpretatur Ant,Gom.in.l.40.Tau.nu. 64.Sed aliter & melius .d.D.Couar.in.d.c.5.nu. 4. vt dixi ſupra hoc li.ti.7.de maioratu,l.1.glo.7.in fi.dixi in.l.11.gl.7.numero.3.&.4.titul.7. de maioratu ſupra hoc eodem lib. [Tertia cõcluſio, quis ſit proximior in gradu ad ſuccedendum ab inteſtato cognoſcetur iure ciuili & regio,ſi ſic fiat computatio,nempe,incipiẽdo ab eo collaterali,qui vult ſuccedere,faciendoq́ue aſcenſum ad patrem,vel alium communem aſcendentẽ, à quo ſucceſſor & defunctus deſcendũt,& deinde fieri debet deſcenſus ad defunctum collateralem, de cuius ſucceſsione tractatur, & in hoc gradu cenſebitur eſſe. Quocirca in linea collaterali non eſt dare primũ gradum iure ciuili, ſed computatio incipit à ſecundo gradu. Hinc fit vt fratres ſint inter ſe in ſecundo gradu, & deinceps quilibet alia perſona adiecta facit alium gradum, vt in.l.1.ff.de gradi.ibi,ex transuerſo ſiue à latere nullus eſt primus gradus,& ideo incipit à ſecundo.l.iuriſconſultus.verſiculo ſunt & ex lateribus.ff.de gradi.§.2.gradu inſti eodem titulo.l. 3. titulo.6. part. 4.vbi vide Grego. Lupi & arborem cognationis ibi poſitam. [Quarta concluſio, in ſucceſsione ab inteſtato collateralium, ſi plures ſint in eodem gradu,omnes pariter admittuntur poſt fratres fratrumque filios,ſublata differentia maſculorum & fœminarum agnatorum & cognatorum,& fit diuiſio in capita,et nõ in ſtirpes,auth.de hæred.ab in teſta.ve ni.§.nullam verò &.§.ſi vero neque colla.9. authen. poſt fratres.2.C.de legi.heredi.l.6.titulo.13.de ſucceſſ. ab inteſtato.part.6,Couarru.in epitome de ſucceſsio. ab inteſta.numero.11.Anto.Gomez in.l.8.Tauri numero.2.&.3.licèt agnati iure antiquo pręferebantur cognatis,hoc eſt,conſanguinei ex parte partis,per lineam maſculinam coniuncti,qui appellabantur agnati,pręferebantur his,qui ex parte matris per lineam fœminam coniungebantur, qui cognati dicebantur, imo & huiuſmodi cognati iure tantum pręторio non ciuili vocabantur,vt in.l 1.& per totum.ff.vnde legiti.l.1.& per totum.ff.vnde cogna.§.1.& per totum inſti.de legi.agna.ſucceſſ.& de ſucceſsio.cognato.hęc ſi quidem differentia agnatorum & cognatorum ceſſat hodie, vt dixi. [Quinta concluſio, licèt verum ſit quòd in hac collateralium ſucceſsione proximiores, quotquot ſint,pariter admittuntur. Fallit tamen hęc regula, ſi in aliquo ex his,qui ſunt in eodem gradu maior reperitur qualitas & coniunctio, verbi gratia, ſi concurrant ad ſucceſsionem fratris defuncti tres fratres,alter conſanguineus tantum,hoc eſt, ex parte patris,alter vterinus, hoc eſt,ex parte matris,& alter vtrinquè coniunctus,hoc eſt, ex eodem patre & matre natus,ſuccedet vtrinque coniunctus excluſis alijs fratribus propter duplicem coniunctionem et duplex vinculum,authenti.de hęredi.ab inteſtato.veni. §.ſi igitur defunctus.2. collatione.9. authen.de conſangui.& vteri.fratri.§.quia verò verſiculo vult autem collatione.6 authenti.itaque.C.commu. de ſucceſsio.& ibi notat Cyn.Bald. Paul. Salice. & communiter doctores Azo in ſumma. C. de legiti. hæredi.numero. 12. Rolandi. de ſucceſsio. ab inteſtato.7. columna numero.20.l.5.titulo.13.de ſucceſsio. ab inteſtato part.6.et ibi Grego.Lupi,Couarruuias in epitome de ſucceſsio.ab inteſtato numero.7. Anto. Gomez in.l.8. Tauri numero. 7. [Sexta concluſio, non ſolum frater vtrinque coniunctus pręfertur fratribus ex vno tantum laterè coniunctis in ſucceſsione ab inteſtato fratris defuncti, verùmetiam filij ciuſdem fratris vtrinque coniuncti præmortui eius repreſentando perſonam,excludent patruos ſuos ex altero dumtaxat laterè coniunctos,vt in authen. ceſſante in fine,C.de legiti.hæredi.& in authen.poſt fratres.1.eodem titulo & in authen.de hęred.ab inteſta. veni.§. ſi igitur defunctus.2. verſiculo vnde conſequens. d.l.5.in fine titulo.13.part.6.Ant.Gomez in.l. 8.Tauri numero.7.in fine. [Septima concluſio,qualitas coniunctionis ex parte patris et matris,non attenditur,nec conſideratur vltra fratres fratrumquè filios. Vnde ſi quis ab inteſtato deceſſerit nullis relictis deſcendentibus,nec aſcendentibus,nec fratribus,nec fratrum filijs, ſed relicto nepote ex filio fratris ſui vtrinque coniuncti(qui eſt in quarto gradu iuxta ius ciuile et regium,quod conſideratur in ſucceſsione ab inteſtato,et non canonicum,vt in.l.3.titul.6. part.4.) et relicto ſimiliter alio nepote,ex filio fratris conſanguinei vel vterini tantum, admittentur æqualiter in capita ad ſucceſsionem patrui magni,& idẽ in cęteris remotioris gradus agnatis ſeu cognatis, quia ambo ſunt in pari gradu: et qualitas duplicis coniunctionis non conſideratur vltra fratres fratrumquè filios, ut in authen.ceſſante in fine.C.de legi.heredi. et ibi communiter docto,et in auth.poſt fratres.1.eodẽ tit. et in

& in auth.de hęred.ab inteſt.veni.§.ſi igitur defunctus.2.verſi.vnde conſequens colla.9.ex quibus hoc expendit Iacob.de Belloui.in.d.auth.de hęre.ab int. veni.§.ſi vero neque,pen.queſt.Paul.Caſt.in.d.auth. poſt fratres.1.nu.4.& ibi Corn.1.col.Bar.in.l.2.§.legitima.ff.de ſu.& legi.hære.Azo in ſumma.C.commu. de ſucceſsio.Anto.de Roſellis in tracta.de ſucceſſ.ab int.nu.154.Anto.Gomez in.l.8.Tauri nu.8.Ant.Rube.conſ.102.hanc atteſtatus communem,& Curti.Iunior conſil.46.col.2.dom.Did.Couar. in epitome de ſucceſſ.ab inteſt.num.9.Grego.Lupi in.l.5.in verbo o hermana tit.13.de ſucceſſ.ab inteſt.part.6. [Octaua concluſio,deficientibus fratribus vtrinque cõiunctis & eorum filijs,ſuccedet frater conſanguineus vel vterinus in omnibus bonis. At ſi vterque ad ſucceſsionem fratris concurrat,diuidentur bona, conſanguineus ſuccedet in bonis à patre habitis,& filius vterinus in bonis acquiſitis à matre. In bonis verò aliunde quiſitis pariter admittuntur in capita tex. ſingularis in.l.de emancipatis.verſi.exceptis.C.de legi.hęredi.quem ibi reputant ſingularem Bart.& cæteri interpretes,glo.in auth.itaque.C.commu.de ſucceſſ.gloſſ. vlt.& ibi Pet.de Bellaper.2,col.Cyn.in fi. Faber Alberi.Bald.Paul.Salice.& docto.communiter,gloſſ.& docto.in authenti. poſt fratres.1. C. de legiti.hęredi. Azo in ſumma.C.de legiti.hęred.numero. 12.Ange. in.§.ſi plures inſti. de legi. agnato. ſucceſsio.Ioan. Plat. in.§. hoc etiam eodem titul. Dyn. in tracta. de ſucceſſio,ab inteſtato numero.7. Anto. Roſſelli. in eodem tracta. numero. 165. Matheſila. in eodem tract.nu.18.idem diſponit lex regia.6.tit.13.de ſucceſſ. ab int.part.6.& ibi notat Greg.Lup.in glo.1. Guill. Benedi.in repe.c.Raynutius,verbo & vxorem num. 665.Tiraq.lib.1.de retractu.§.14.gloſſ.2.num. 4.&.5. Anto.Rube.conſil.76.Iaſo.in.l.poſt dotem in fi. ff.ſolu.matri.dom.Dida.Couarru.in epitome de ſucceſſ. ab inteſta.numero.8.verſiculo. 3. eſt animaduertendum,qui atteſtatur hanc eſſe communem ſententiam & probari in.d.l.6.titulo.13.de ſucceſſ.ab int. part. 6. licèt Rapha,& Corne.in.d.auth.itaque.C.cõm.de ſucceſſ. contrarium voluerint. [Nona concluſio,ſi vnus ex fratribus qui patri inteſtato ſucceſſerunt,repudiauit portionem ſuam, cęteris fratribus accreſcet portio repudiata æqualiter, ſiue ſint vtrinque coniuncti,ſiue ex vno tantum latere, quoniam hac in ſpecie non agitur de hæreditate fratris repudiantis,ſed patris,atque ideo locus non eſt diſpoſitioni authen. ceſſante.C.de legiti.hæredi.ex ſententia Bart.in.l.Lutius penult.quęſtio.ff.de vulga.vbi Iaſo. numero. 31. eius opinionem atteſtatur communem eſſe, & Ioan. Crottus idem voluit in repe.l.re coniuncti. ff.de legatis,3.fol.12.colum.4. dom.Dida.Couarru. in epitome de ſucceſſio.ab inteſta.numero. 10. [Decima concluſio,non ſolum frater conſanguineus in bonis fratris defuncti habitis à patre præferretur fratri vterino, verùm etiam eius filius, & filius ſimiliter fratris vterini mortui pręferendus eſt in bonis à matre habitis fratri conſanguineo, ſit ſiquidem hæc diſtinctio & ſeparatio bonorum non ſolum inter fratres conſanguineos tantum & vterinos, verùm & inter eorum filios,quorum perſonam repreſentant, vt in authen.ceſſante.C.de legi.hæred.notat Anto.Gomez in.l.8.Tauri num.8.paulo ante finem & nu. 10. Tiraq.libr.1.de retractu.§.14.gloſſ.2.numero.5.&.7, [Vndecima concluſio, vltra fratres & fratrum filios locus non eſt huic diſtinctioni & ſeparationi bonorum.vnde ſi in ſucceſsione alicuius concurrerent frater eius patruelis coniunctus ex parte patris, & alter eiuſdem gradus ex parte matris,qui iuxta iuris ciuilis computationem ſunt in quarto gradu, vel concurrerent alię perſonę exiſtentes in remotiori gradu, pariter profecto ſuccederẽt,nulla facta diſtinctione aut ſeparatione bonorum:quia iure non cauetur,quòd talis ſeparatio fiat,niſi inter fratres eorũque filios,quod nũcupatim aſſeuerat Pet.de Bellapert,in auth. itaque C.comm.de ſucceſſ.2.col.in medio verſi.ſed queritur, Anto.Gomez in.d.l.8.Tauri nu.8.in fi.& in.l.6.nu. 7.&.8.& Lud.Bologni.in apoſtillis ad Matheſila. in tracta.de ſucceſſ.ab inteſtato cartha.9.col.1.verſi.non ſunt multi dies.Greg.Lupi in.l.6.gloſſ.1.tit.13,part.6. dom.Dida.Couar.in epitome de ſucceſſ.ab inteſt.numero.8.verſic.3.hanc dicens eſſe communem ſententiam,quibus libenter accedo ex rationibus à me tradi tis ſupra eod.l.1.gloſſ.3.num.17. [Duodecima cũcluſio,vbi lege municipali fuerit ſtatutum, quòd in ſucceſsione fratris inteſtati præferatur frater conſanguineus vterino,frater quidem vterinus omnino excluſus videbitur à fratris defuncti ſucceſsione,etiam reſpectu bonorum,quę defunctus habuit à matre, vel à matris conſanguineis, vt reſpondit Barthò. Socin. conſilio.89.libro.4. dom. Didac. Couarru. in epitome de ſucceſsio,ab inteſtato numero. 8. in fine & ſi Paul.& Corne.in dict.authenti.itaque. C. cõmu. de ſucceſſ. voluerint contrarium. [Decimatertia concluſio, filij fratris præmortui admittuntur ad ſucceſsionem patrui ab inteſtato defuncti cum ſuperſtitibus patruis in eam portionem, in quam eorum pater admitteretur eius repreſentando perſonam in ſtirpes, & non in capita, vt in authentica ceſſante.C.de legiti.hæredi.l.5.titulo.13. de ſucceſſio. ab inteſtato part. 6. & in lege noſtra ſumpta ex.l.8. Tauri,vbi omnes ſcribentes id aſſerunt, eſtq́ue abſque vlla controuerſia teſte dom. Didaco. Couarru. in epitome de ſucceſsio.ab inteſtato numer. 7.in fine, idq́ue fatetur Antoni. Gomez in dicta. l. 8. Tauri numero. 10. [Decimaquarta concluſio, filij duorum vel plurium fratruum præmortuorum ſuccedunt patruo ſuo inteſtato defuncto in capita, & nõ in ſtirpes,itaquè ſi duo ſunt filij vnius fratris, & tres alterius,diuidetur hęreditas in quinque partes,& qui libet eorum quintam habebit partem, & licèt quæſtio ſit ſatis ambigua & pro vtraque parte longè diſcuſſa,hęc eſt verior, & hoc in regno recepta in praxim,quia hoc idem diſponebatur de iure antiquo in linea collateralium,vt repreſentationi locus non eſſet, vt in.l. 2.§. hæreditas. ff. de ſuis & legi.heredi.l. lege.12.tabularum verſiculo illo proculdubio.C.de legiti.hęred.§.ſi plures inſti.de legi. agnato. ſucceſſ. Et licèt iure nouiori authenticorum hoc inueniatur immutatum in fratribus filijsquè fratrum, quoties filius fratris concurrit cum patruo,vt ea in ſpecie locus ſit repreſentationi,filiuſque in locum patris ſubroge-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur, licèt sit in remotiori gradu: nõ tamen vltra protenditur huiusmodi repræsentatio, quia necessaria nõ est, cũ nullo superstite patruo, filij duorũ vel trium fratrum succedunt æqualiter patruo defuncto, cùm omnes sint in pari gradu, nec vnus alium præcedat. Hãc item sententiã probat text. in auth. de hęredi. ab int. veni. §. huiusmodi, &. §. sed & ipsis, &. §. si autẽ cũ fratribus colla. 9. vbi hoc priuilegiũ repræsentationis inter collaterales solum conceditur filijs fratrum cũ patruo succedentibus, non ergo extendetur ad speciem, in qua ipsi inter se succedunt, quandoquidem necessaria non sit eo casu repræsentatio, vt dixi, cùm nullus eorũ alterũ gradu præcedat. Huius opinionis author fuit Azo in summa. C. de legi. hæred. nu. 11. Iacob. Butri. in auth. post fratres. 2. & in auth. cessante. C. eo. tit. vbi Oldra. Vber. Bobio, & Alberi. 1. col. in fi. & Bal. 1. quæst. Sali. nu. 3. Rodofre. in libellis suis rub. de bono. poss. vnde cognati, glo. in. §. hoc etiam, insti. de legi. agnato. succes. in verbo superstes in fine, Ange. de Areti. in. §. cum filius. 2. & 3. col. insti. de hęred. quę ab int. defer. licèt in fine relinquat cogitandum, Hosti. in summa de succes. ab int. §. visso igitur col. vlt, vers. quid si fratrum filij, Rolandi. in tracta. de succes. ab intest. nu. 15. versi. si autem contingat, Ant. de Roselis in eod. tracta. nu. 111. Vldri. Zasi. lib. singularium responsorum, 1. c. 7. & latissime cons. 4. per totum lib. primo vbi nu. 7. respondet ad tex. in auth. post fratres dicẽs ab Irnerio perperam fuisse traductum, Fortuni. in. l. Gallus. §. idẽ credẽdum col. 19. ff. de lib. & posth. Tcophilus in. §. hoc etiam insti. de legi. agna. succe. Guill. Bene. asserens in pluribus Gallię locis hanc opinionẽ moribus receptam esse in rep. c. Raynutius de testam. verbo & vxorem nu. 663. & Rebuffus in proœmio cõsti. regiarum gl. 5. nu. 81. & in commitijs totius Imperij Germaniæ habitis per inuictissimum Carolũ Imperatorem Quintum, nostræque Hispanię regem, idẽ sancitum fuit anno salutis nostræ. 1529. sicuti attestatur Ferrari. in. §. non in capita insti. de hæredi quę ab int. defer. & Vldri. Zasi. de feudis part. 8. concluf. 5. & nouissimè huius opinionis fuit Iacob. Spigellius in Lexico iuris ciuilis in verbo in capita succedere, & Ferroni. in consue. Burdigalen. titul. de retractu. §. 6. col. 3. versi. de succes̃sione, & hanc partẽ sequutos fuisse Vulgarum, & Rayne. de Forlirio attestatur Bal. c. 1. in prin. titu. de succes̃sione feudi, & Albertum Papiensem & omnes qui præcesserunt Accursium, vt refert Tiraq. lib. 1. retractus. §. 11. glo. 12. nu. 4. & è nostris id asseuerat Greg. Lupi in. l. 5. glo. pen. ti. 13. de succes. ab int. par. 6. dom. Dida. Couar. in epito. de succes. ab int. nu. 8. Cyfonta. in. l. 8. Tau. nu. 4. & ibi Ioan. Lupi nu. 1. & Did. Castelli in glo. 1. & Anto. Gom. nu. 13 & 14. qui asseuerat hoc in regno iudicandum esse, secundum opinionem Azonis per leges nostras approbatã & confirmatam. d. l. 5. tit. 13. part. 6. prope finem versi. mas si este q̃ murieste, quãuis contraria dicat esse purã veritatẽ, & Telli. Fernan. ibidẽ nu. 3, Montal. per tex. ibi in. l. 13. tit. 6. lib. 3. fori in glo. 2. & hæc est Nostratũ

16 communis & receptissima opinio. [Contrariã tamen sententiã, imo q̃ filij fratrum defunctorum succedãt patruo suo in stirpes, & non in capita probat text. in auth. cessante. C. de legit. hæred. vbi filij fratrum succedunt patruo ab intestato defuncto in stirpes repræsentando personam parentũ suorũ, nec distinguit an succedãt cũ patruo an verò ipsi soli. Secundò hoc probat tex. capitalis in auth. de hęred. ab int. veni. §. si verò neque colla. 9. vbi dicit tex. ille, quòd si defunctus non relinquat fratres, nec filios fratrũ, omnes alij agnati vel cognati vocantur ad eius hæreditatem secundũ sui gradus prærogatiuam in capita, & non in stirpes: vult ergo apertè, q̃ filij fratrum siue succedant cũ patruo, siue soli inter se succedent in stirpes repræsentãdo personam parentum suorũ, vt in auth. post fratres 2. C. de legiti. hæredi. Tertiò pro hac sentẽtia est text. in eadem auth. de hęred. ab int. veni. §. huiusmodi iun cto vers. sed et ipsis vbi Imperator statuit, hoc priuilegiũ repræsentationis solùm competere filijs fratrũ in linea collateraliũ, & confestim subdit idẽ beneficiũ cõpetere eis, quando succedunt cum patruis. Casus ergo superior differt ab hoc vltimo in facti enarratione: quod præseferunt verba illa sed & ipsis, ex quibus id asseuerat Accursius sibi non satis constans in. d. auth. cessante. C. de legi. hęred. & iterũ in. l. lege. 12. tabularũ C. de su. & legi. hęred. Bar. in. l. post. cõsanguineos. §. agnati, aliàs, §. hęc hæreditas. ff. de su. & leg. lib. Dyn. Iaco. de Aren. Pet. Guill. de Cun. Frã. à Ramponibus Cyn. Faber. in breuiario, Bar. Ang. Paul. Cast. Raph. Fulgo. Corne. & Bene. de Plũbino in. d. auth. cessante, idẽ Faber in. §. cęterùm insti. de legiti. agna. succes̃. nu. 1. vbi hanc attestatur magis communẽ opinionẽ, idem Accurs. in. l. 1. §. vlt. in verbo vt puta, & iterum in verbo vendicationem, & ibi etiam Bart. Ange. & Paul. ff. si pars hęred. peta. Imol. in. l. interdum in princ. ff. de hæred. insti. Dyn. in tracta. de succes̃. ab intest. colum. 4. versic. sed pone quòd aliquis, Andr. de Isern. in. c. 1. & ibi Bal. versi. his vero, Marti. Laud. & Cardi. Alexandri. titul. de succes̃. fratrum, siue de gradibus succes̃. in feud. Bald. in. d. §. hoc etiam insti. de legi. agna. succes̃. & ibi Platea & Chrystopho. Porcus, Mathesila. in tract. de succes̃. ab intest. 3. articulo princ, versic. secundo dubitatur & iterum versi. quando autem succedunt, vbi hanc attestatur communem & vtrobique Lud. Bologni. in additio. ad eum, & Nicol. de Vuald. in simili tractatu. 3. part. princip, colum. 1. versic. sed circa hoc quæro, vbi etiam hanc esse attestatur communem, Pet. Ferra. in tit. de forma libelli pro hęred. ab intest. verbo nullisque superstitibus colum. 14. in paruis versi. vlterius quęritur, Specul. in tit. de succes̃. ab intest. §. 1. versi. nunc de collateralibus num. 13. & eius additionator, Alexand. latè consi. 55. nu. 4. lib. 4. & ibi Carol. Moli. Fran. de Aret. cõs. 164. col. 1. Corne. cons. 48. ad fi. libr. 1. Guido Papę decisio. Delphi. 134. Iaso. cons. 173. col. 2. versi. sed præmissis nõ obstantibus lib. 4. Deci. qui & hanc dicit receptiorẽ in. l. nepotibus in prin. C. de legi. hęred. Carol. Ruy. hanc testatus communẽ cõs. 8. ad fi. lib. 1. Guill. Bene. in rep. c. Raynutius in verbo & vxorem nu. 631. de testa. Stepha. Bertrandi in. l. hac edictali versi. quam obseruationẽ nu. 4. C. de secund. nup. vbi hanc quoque dicit communem, & consilio. 97. 2. dubio libri. 1. Boeri. latè cõs. 1. quod posuit post Dyn. de reg. iu. in. 6. Cassane. cõs. 47. col. 7. versi. sed quidquid, Ioã. Oldendorpius in commentarijs legum. 12. tabularum titulo. 6.

Tiraq.

Tira. lib. 1. de retractu. §. 11. glo. vlti. nu. 5. &. 6. vbi hãc receptiorem attestatur sententiam, & pro ea tradit exẽplum à natura ipsa profectum, & hanc veriorem & receptiorem è nostris attestatur Anto. Gomez in. l. 8. Tauri num. 13. &. 14. quamuis fateatur hoc in regno iudicandum esse secundum priorem sententiã Azonis legibus nostris regijs cõfirmatã, ibique respondet ad

17 ea quę pro priori opinione adduxerat. [Decimaquinta cõclusio, in linea collaterali nõ habet locũ repræsentatio vltra fratres & filios fratrũ, sed qui proximior est gradu, is alijs præfertur in succes̃sione ab intestato, & si plures sint eiusdẽ gradus, omnes pariter succedũt sublata differentia agnationis & cognationis in capita & non in stirpes auth. de hęred. ab int. §. si verò neque colla. 9. auth. post fratres. 2. C. de legit. hęred. vbi Bar. Cyn. Albe. Bal. Ang. Salice. Paul. & Corne. dom. D. Couarru. in epitome de succes̃. ab intest. numer. 11. Anto. Gomez in. l. 8. Tauri num. 17. citans concordantes. Hoc tamẽ fallit hoc in regno in maioratu, in quo inter descendentes & collaterales locus est repræsentationi vsque in infinitum, & filius fratris maioris præfertur patruo, qui erat frater vltimi possessoris, licèt sit instituenti maioratum in centesimo gradu, vt in. l. 5. tit. 7. de maio. vbi dixi in gl. 3. 4. &. 5. hoc li. Anto. Gomez in. l. 8. in Taurinis constitutionibus num. 19. &. 20. & latissimè traditur per Couar. lib. practicarum quæstionum cap. 38. num. 10. 3. intellectu. [Deci

18 masexta conclusio, hęreditas fraterna ab intestito delata fratri vtrinque coniuncto superstiti, & filijs alterius fratris vtrinque etiam coniuncti etiam mortui, si â fratre superstite qui filios habebat repudietur, diuidetur per capita inter filios amborum fratrum, quia proprio iure filij fratris admittuntur, non iure parentum, atque ideo simul concurrunt filij fratris repudiãtis & filij fratris præmortui, cùm pari gradu existant hęc fuit sententia Sali. in. d. auth. post fratres. 1. nume. 3. C. de legiti. hæredi. Et licèt contrarium ibi asserat Corne. imo quòd portio repudiantis accrescat filijs fratris præmortui, sententia tamen Sali. placet Gregorio Lupi in. l. 5. in verbo de la mitad titu. 13. de succes̃. ab intest. par. 6. & dom. Didaco à Couarr. in epitome de succes̃. ab intest. num. 10. versi. 10. conclusio, quibus accedo: pro nobis est singularis decisio. l. vlti. versi. succes̃ionis videlicet iure, C. de legi. hęredi. cuius verba sunt. *Succes̃ionis videlicet iure & in hac parte seruando, vt si qui ex secundo gradu vocati renunciauerint hæreditati, & noluerint eam adire, nullusque alius sit in secũdo gradu, qui succedere ei potest, & nullus sit qui succedere velit, tunc hi quos præsenti lege enumerauimus ex tertio gradu, in loco recusantium succedant, illo etiam obseruando, vt succes̃io non in stirpes, sed in capita diuidatur.*

19 [Decimaseptima conclusio, si quis decedat ab intestato relicto patruo vel auunculo, & filio fratris iam defuncti, licet vterque sit in tertio gradu, non tamen pariter admitentur, sed filius fratris præfertur & excludet patruum seu auunculum magnum intertio gradu existentem, quia filius fratris repræsentat personam patris sui defuncti, eiusque vicem subijt & locum, modo cõcurrat cum patruo suo, modò cum alijs filijs fratrum, & à fortiori si cum alio existenti in remotiori gradu concurrat, hoc est, cum patruo vel auunculo defuncti, si ergo patris locum tenet, nimirum, si ei præferatur, prout pater si viueret præferretur, & eum excluderet. Hęc conclusio probatur in auth. de hæred. ab int. veni. §. illud palam colla. 9. ex quo id asserit Bald. in auth. post fratres. 1. C. de legiti. hęred. & ibi Salice. num. 2. Corne. in auth. itaque. C. commu. de succes̃io. versi. 4. adde, & ibi refert hoc idem voluisse Franc. de Rampo. Ioan. Fab. in. §. 1. num. 4 insti. de seru. cogna. Anto. Rosel. in tract. de succes̃. ab int. nume. 117. quod est verum, & procedit etiam si filius fratris sit ex vno tantum latere, vt ibidem ait Salice. & Nicol. de Vbal. de succes̃. ab intest. 50. col. num. 6. versi. 4. quæro, Anto. Gomez in. l. 8. Tauri nu. 14. qui pro contraria parte citat tex. in. l. vlt. §. cum autẽ. 3. gradu. C. de legiti. hæred. qui probare videtur, q̃ omnes simul admittantur, cũ sic ait. Cùm autẽ tertio gradu ex transuersa linea fuerit locus, vbi patruis & filijs fratrũ vel sororũ locũ antiquitas dedicauit. Et iterũ. Vt omnis qui vel ab antiquo iure, vel à nostra liberalitate in legitimorum quidem positi sunt prærogatiua, & eodem tertio gradu sunt, similiure vocentur. Cui licèt Anto. Gomez non satisfaciat, sic iudicio meo respondere licebit, cum eo iure non esset sublata differentia agnationis & cognationis, tex. ille duos gradus cognatorum redigit ad ius agnaticium, nempe, fratres qui sunt in secundo gradu & filios fratrum, qui sunt in tertio, & non alios deinceps, & dum Imperator. in. d. §. cum autem mentionem facit de patruo, non se refert ad patruum defuncti, sed ad patruum eius, qui cum eo succedere contendebat, occurrebant enim ad succes̃ionẽ defuncti filius fratris sui, qui erat in tertio gradu, & patruus eius, qui erat frater defuncti, & sic in secundo gradu. & hi pariter admittebantur. Vel respondeo aliter, & hoc est verius, quòd tex. ille corrigitur per tex. expressum in auth. post fratres. 1. C. de legi. hæred. vbi est casus expressus pro nostra opinione, vt cõstat his verbis. Hi autem fratrũ filij, cùm pares sint defuncti fratribus præferuntur proculdubio eiusdem defuncti patruis, & alijs similibus, ecce ea verba decidunt expresse quęstionem nostram. [Decimaoctaua conclu-

20 sio, deficiente linea collaterali vsque ad decimum gradum admittitur vir defuncte, vel vxor defuncti, vnde si quis decedat ab intestato absque descendẽtibus vel ascendentibus, aut collateralibus, succedit sibi vxor, & vxori vir eius. l. vnica. ff. vnde vir et vxor. l. 1. C. eo. tit. l. 1. post prin. ff. si tabu. testam. nullę extabunt. l. 6. prope finem titu. 13. de succes̃. ab intest. par. 6. l. 23. tit. 11. de dotibus & donationibus viri & vxoris part. 4. Et hoc fit propter vnionem, quę est inter virum & vxorem, sunt enim socij diuinæ & humanę domus. l. 1. ff. de ritu nupti. l. aduersus. C. de crimi. ex pila. hęre. §. 1 insti. de patria potest. l. vlti. versi. item rescripserũt ff. ad municipa. & sunt duo in carne vna, propter quod relinquit homo patrem & matrem. c. debitum de bigam. c. gaudemus de diuor. c. fraternitas. 35. q. 10. Genesis. cap. 2. in fi. Mathæi. 19. in principio. Marci. cap. 10. Apostol. ad Ephes. cap. 5. & hanc rationem reddit Odofre. in. l. 1. C. de his qui se defer. libr. 10. col. 3. in fi. versi. in vxore autem Iaso. in. l. 1. C. vnde vir & vxor. 1. colu. Deci. notabiliter ibi, & Nicol. de Vbald.

de succeſſ.ab int.l.colu.num.2.Quod non ſolum procedit in vxore coniugata in facie & benedictionibus eccleſiæ, verùmetiam in ſpõſa de præſenti, licèt ſecus ſit in ſponſa de futuro ex ſententia bal.in.l.1. C.vnde vir & vxor.num.4.cui accedunt Salice.ibidem nu.8. Alexan.num.10.Iaſo.1.colu.Corne.penul.col.Rom. num.12.& Deci.num.6.Bologni.in addi.ad Matheſilã.in tract.de ſucceſſ.ab int.fo.14.col.4.nume.2. Couarr.in epito.de ſucceſſ.ab int.num.11.in fi. Anton. Gomez in.l.8.Tauri num.22. qui plures tex. allegat, & dicit hoc in regno exemplum huius concluſionis tradi poſſe,quoties filius vel filia clerici vel monialis coniugatus vel coniugata decederet ſine prole legitima, quoniam vir & vxor ſibi inuicem ſuccedent, cùm ipſis ſuccedere non poſsint aſcendentes nec collaterales vt in.l.6.infra eo.vbi dicam. [Vir et vxor tũc
21 ſibi ſuccedunt ad inuicem ab inteſtato cùm matrimonium eorum durauerit vſque ad mortem, nã ſi inter eos fieret diuortium quoad thorum & mutuam cohabitationem propter adulterium vel ſeuitiam, neuter ſuccedet alteri ſecundum Petr. de Bellaper. in.l.1.C. vnde vir & vxor prope finem,& Cin.ibi in fi.Alber: etiam in fi.Iaſ.1.colu.verſ.4.fallit, Cor. 2.colum.in fi. & Deci nu.10. Nec refert cuius cauſa factum fuerit diuortium,vt probat Nicol. de Vbald. de ſucceſſ.ab int.fol.penul.3.col.numero.6. Anton. Gomez in.l.8. Tauri num.23.licèt hoc caſu Deci. velit contrarium. Poſtvirum & vxorem,an veniat fiſcus dicam in.l.12.
22 infra eo. [Denique vt colophonem imponam huic tractationi,inquirere operę precium eſſe duxi,an dicatur decedere inteſtatus vel ab inteſtato impubes,furioſus,vel alij quibus non eſt permiſſum teſtari. Et videtur quod dici nõ poſsit,eos decedere ab inteſtato propriè,vt in.l.1.in prin.verſi.plane.ff.de ſu.& leg. hære. notat glo.in prin.inſti.de hęredita.quę ab int.deferũ. & in.l.cum antiquioribus verbo fuiſſe.C.de iure deliberan.Alex.conſ.115.num.1.li.2.Quo fit,vt ſtatutum deferens ſucceſsionem ad agnatos vel eccleſiã,aut certas quaſcunque perſonas,ſi quis inteſtatus deceſſerit, non habeat locum in ſucceſsione impuberis,furioſi, vel alterius,qui non habet teſtamenti factionem actiuam.& hanc ſententiam tenuit Pet.de Bellaper.vt refert Bar.in.d.l.1.per illum tex.ff.de ſu.& leg. hęre.Alberi.1.par.ſtatuto.q.44.Bal.in.cap.1.in prin.colu.2. verſi.modo quæro de ſucceſſ.feudi in vſibus feudorum, & in fortioribus terminis hoc tenuit paſsim in conſiliis,vt ſtatim dicam,Imo.in.l.centurio col.10.ff. de vulga.& plures alij quos refert Deci.in.l. generaliter in princi.C.de inſtitu.& ſubſti.& in conſ.466.& &.568,& conſ.617.& vltra Decium nouiſsime & latiſ
23 ſime Ludo.Gozadi.conſ.35. [Et hanc opinionem extendunt alij,ſiue ſtatutum loquatur per verbum inteſtatus ſiue per aduerbium ab inteſtato, vtraque enim in ſpecie non comprehendet impuberes vel furioſos aut eos quibus prohibita eſt teſtamenti factio, vt voluit Alex.conſ.115.lib.2.& conſ.79.lib.6.per totum & conſ.168.li.7.& omniũ latiſsimè Lud.Gozadi.cõſ.35. Et ꝙ mater hoc caſu nõ excludatur tenet Bal.cõſ.232. li.3.& cõſ.141.eodem li.in nouis,quod eſt conſ.342.in veteri impræſsione,& in conſ.61.lib.4.in nouis,quod
24 eſt conſ.58.lib.2. in antiquis. [Alijautẽ diſtingũt, an ſtatutũ dicat,ſi quis inteſtatus deceſſerit,vel de bonis inteſtati,an vero loquatur de eo vel de bonis eius qui ab inteſtato deceſsit,vt priori caſu ceſſet ſtatutum in pupillo,furioſo,vel ſimili,qui non dicitur propriè inteſtatus decedere.Secũdo vero caſu locus ſit ſtatuto etiã ad excluſionẽ matris,quia proprie pupillus,vel furioſus dicuntur decedere ab inteſtato vel ſine teſtamẽto,quã diſtinctionem primũ meditatus eſt Sygnoro. de Homode.conſ.6.& cõſ.101.cui acceſsit Sali.in.l.cũ antiquioribus.§.vlti.& ibi Fulgo.C.de iure delib.idẽ Fulgo.conſ.48.colu.2.latiſsime Alex.ſibi cõtrarius in l.generaliter in prin.C.de inſti.& ſubſti.ſub cõd.fact. & ibi Cor.in fi.idẽ Alex.cõſ.158.colu.1.in fi.lib.6.& cõſ.153.& cõſ.211.col.1.in fi.li.7. quæ diſtinctio prorſus reijcitur per Zãbarel.cõſ.111.Soc.cõſ.35.per totum li.3.& cõſ.81.col.2. li.4.eo ꝙ ſtatuta nõ ſunt impoſita verbis,ſed potius reſpiciãt effectus,&nõ contentionẽ verborũ,vt & Carol.Moli.voluit in cõſ.Alex.115.nu.
25 1.li.2. [Quarta fuit opinio omnino contraria, imo ꝙ ſtatutũ locũ habeat in pupillo vel furioſo aut alio,qui prohibetur facere teſtamẽtũ, vt hi dicantur decedere inteſtati etiã ad excluſionẽ matris,ꝙ voluit Bar. in.l. 1.ff.de ſuis & leg.hęre.& in cõſ.138.Rom. in.l.in teſtamẽto.C.de milita.teſt.& iterũ in cõſ.32.Pau.Caſ.in.l. 2.C.de impu.& cõſ.48.li.1. Ancar.cõſ.177. inquã etiã inclinãt Frã.Zãbare.cõſ.111.Soc.cõſ.35.per totũ li.3.& cõſ.81.col.2.li.4.& plures alij quos refert Deci.in.cõſ. 466.598.&.617.& in.d.l.generaliter in prin.C.de inſt. & ſubſti.vbi etiã hãc Bar.ſẽtẽtiã ſequitur&.d.cõ.563. licẽt in alijs cõſilijs variet,& vltra citatos ꝙ Deci.idẽ voluit Ang.de Aretio relicta & reiecta opinione Ioã. de Imol.præceptoris ſui,in tracta.de teſta.verſi.nolẽs inteſtatus decedere celu.13. idẽ tenuit Iaſo.in.l.poteſt nu.7.ff.de vulg.& cõſ.130.col.2.li.1.& cõſ.196.col.6.li. 2.Euera.in locis legalib⁹, loco ab opinione vulgi col. 3.Lancelotus Politus in tracta.de ſubſti. pupillari.q. 4.Alcia.in.l.inteſtatus ad finẽ.ff.de verb. ſigni & eſt crebrior & firmior ſentẽtia vt atteſtatur Carol.Moli. ad Alex.conſ.115.nu.1.lib.2 quam dicit fundari in toto iure de inteſtatis loquente,vt hi inteſtati dicantur deceſsiſſe,qui teſtari non potuerunt, vt in princip.inſti,de hæred.quæ ab inteſt.de fer.&.l.& militibus.C. de mili.teſtam.Cõanus in commenta.iuris ciuilis libro.9.cap.5.de teſtamento militari num.6.pag.982.& nominatim in pupillo eſt tex.in.l. vlti. verſi.ſi vero maritus.ff.qui petãt tuto.aitq; Moline.ſatis verbis et mente ſtatuẽtis fundari cõprehẽdere voluiſſe oẽs,qui ſine teſtamento deceſſerũt,ſiue nolucrint,ſiue non potuerint teſtari,reſpõdetque ad rationem Bal. & ad.d. l.1.ff.de ſu.& legit.hære.ex Alciato in.d.l.inteſtatus & Polito vbi ſupra.q.4.aſſeritque ea verba non proprie,in.d.l.1.poſita exponenda eſſe,ideſt,non appropriate ſeu non ſpiritualiter nec peculiariter. Quia verbũ inteſtatus nõ tãtũ intra pupillarẽ ętatẽ decedenti, ſed etiã adulto,& generaliter cuicũque perſonę, ſiue ſine teſtamento,vel cũ teſtamẽto, ſed inualido decedenti cõpetit vt.d.l.inteſtatus.ff.de verbo.ſigni.ſpecialiter ergo & appropriate,ſeu peculiariter dicetur pupill⁹ et ſimilis pſona inteſtabilis,nõ tamẽ ideo min⁹ dicitur inteſtat⁹,vt,ꝓbat.d.l. 1.quia inteſtabilis & inteſtat⁹ nõ differũt,niſi ſicut ſpecies et gen⁹ ergo pupillus & furioſus tam propriè dicitur inteſtatus, quam proprie ſpecies in genere includitur,cui ſententiæ libenter accedo. [Prior tamen opinio tũc procedet,cum
26 ſtatutum in pœnam eius,qui teſtari noluerit, in tempore cũ teſtari potuerit,&ab inteſtato deceſsit defert eius hęreditatẽ & bona eccleſię vel fiſco, vel alijs, qui buſcunque excluſis legitimis hęredibus, tunc numirũ non dicetur inteſtatus,nec ab inteſtato deceſsiſſe pupillus,aut furioſus,vel alius qui teſtari non potuit lege prohibente, pœnam ergo nõ incurret qui culpam nullam contraxit non faciendo teſtamentum, quod iure prohibitus erat facere:pœna enim ſine fraude eſſe non poteſt.l.aliud eſt fraus.ff.de verbo ſigni.l.ſancimus de pœn.Et ita forte intelliges priorem opinionem,ad quod miror non aduertiſſe Molineum.

GLOSS. II.

1 *In ſtirpes ſucceſsio quomodo fiat?*
2 *in capita ſucceſsio quomodo fiat?*

b *In ſtirpem y no in capita.* In ſtirpem dicitur quis succedere repræſentando alterius perſonam, itaque plures filij fratris premortui ſuccedunt cum patruo ſuo,altero patruo defuncto repreſentãdo perſonam patris,& habebunt oẽs dimidiã partẽ,quã habiturus erat corũ
2 pater, & patruus ſuperſtes alterã dimidiã. [In capita aũt ſuccedere dicitur proviralì,exẽplo loco,ſi ſunt tres filij vnius fratris,& duo alterius fratris,hi oẽs ſuccedẽt in capita patruo defuncto,diuideturq; eius hæreditas in quinque partes,tres earum habebũt tres filij vnius fratris,& reliquas duas habebunt duo filij alterius fratris,auth.ceſſante & ibi notant doct. C.de legi.hære. l.5.tit.13.de ſucceſſ.ab int.part.6.§.cũ filius & ibi glo. & docto.inſti.de hęred.quæ ab int.defer.

LEY. VI.

¶ *Que los hijos de los clerigos no hereden ni ayan por titulo oneroſo los bienes de los padres,ni delos parientes de partes del padre.*

¶ *Don Iuan.I.en Soria Era de.1418.peticion.8.es la ley.2.tit.3.lib.5. Ay la ley 22.tit.3.lib.1.ordina.*

¶Otro ſi por no dar ocaſió [a] que las mugeres aſsi viudas como virgines ſean barraganas de clerigos, [b] ſi ſus hijos heredaſſen ſus bienes, y de ſus padres o ſus parientes por priuilegio o cartas q̃ tuuieſſen:ordenamos y mandamos q̃ los tales hijos de clerigos no ayan ni hereden, ni puedan auer ni heredar los bienes de ſus padres clerigos, [c] ni de otros pariẽtes de parte del padre, [d] ni ayan ni puedan gozar de qualquier manda [e] o donació, [f] o vẽdida [g] que les ſea hecha por los ſuſo dichos, agora ni de aqui adelante, [h] y qualeſquier priuilegios o cartas,que tengan ganadas o ganaren de aqui adelante en ſu ayuda,contra lo que nos aſsi ordenamos, mandamos que les non valã, ni ſe puedan dellas aprouechar ni ayudar: ca nos las reuocamos y damos por ningunas.

GLOSS. I.

1 *Occaſio dicitur cauſa remota non immediata.*
2 *Cauſa proxima efficatior eſt quàm remota.*
3 *Occaſio peccandi à lege euitanda.*
4 *Nobilis fidalgus Hiſpaniæ quare poſsit in carcerem dari ob debita ex delicto vel quaſi prouenientia.*
5 *Pactum de futura ſucceſsione acquirenda quare non valeat?*
6 *Teſtator an poſsit remittere cautionem vſufructuario de vtendo arbitrio boni viri?*
7 *Adulteros necare quare marito permittatur? Legis officium quod?ibidem.*
8 *Hæres non vindicans necem defuncti,an priuetur iuſte hæreditate.*
9 *Adulteros occidens an peccet mortaliter. Carnifex non peccat exequendo ſententia mortis ibidem.*
10 *Adulteros impune occidere propria authoritate quãdo liceat,& an dotem amittat.*
11 *Adulteros in fragranti crimine deprehenſos occidens propria authoritate peccat.*
12 *Lex ciuilis quando in conſcientia ſit ſeruanda.*
13 *Lupanaria permittuntur ad euitanda maiora crimina.*
14 *Malum minus permittitur ad euitandum maius.*
15 *Adulteros occidere quare marito permittatur.*
16 *Adulterij pœna iure regio.*
17 *Adulteros marito per ſententiam traditos occidere non eſt peccatum, ſi propria vindicta non faciat,*
18 *Bannitus an poſsit à priuato impune occidi ſine peccato.*

a *Por no dar occaſion.* Occaſio dicitur cauſa remota nõ immediata,vt docet Pet.Cin.q.2.& Salice.in. l.generaliter.C.de epi.& cler.Ioan.And.ad Speculato.in ti. de iniurijs. §. ſequitur, Bar.in.l.vxori.ff. de auro & arg.lega,per tex.in.l.cũ Delanionis. §.aſinã.ff.de fũd. inſtru.Bald.conſ.136.ad fi.lib.2.Ange.conſ.63.& cõſ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

288.Sali.in.l.fori per illum tex.C.de aduoca.diuerſ.iu
di.tex.eſt in.l.vlti.C.de furt.ibi,ex fuę rei occaſione,
Imol.in.l.2.§.fi.ff.de dona.Bar. & Iaſo.in rub.C.qui
admi.& ibi Deci.nu.40.& ſeq.Areti.cõſ.161. nume.
5.& conſ.148.ad finem Alex.in.l.ſi patroni colu.2.ff.
ad Trebell.Soci.conſ.156.in fi.lib.3.Iaſo.conſ.63.col.
5.li.3.Corn,cõſ.263.nu.1.in fi.libr.4. & aliquid conſ.
266.num.vlti.Tiraq.cauſa ceſſante limi.20.nume.5.
ad fi.eſtque communis opinio,vt atteſtatur Ferdinã.
Vazquez.de ſucceſsionum creationem.§.30. numero
309.quod ſentire viſus fuit Cicero in oratione,p Mi-
lone dicens,quę tum non modica occaſio,ſed etiã cau
2 ſa illius opprimendi fuit.[Efficatior enim eſt cauſa
proxima, quàm remota.l. ſocium qui in eo.ff. pro ſo
cio.l.ſi mulier.ff.rerũ amota.& ibi notat glo.glo.etiã
in cap. decętero de homicid.quę adducit concordan-
tes,Corne.conſ.266 in fi.lib.4.Sic & quę fortuitu con
tingunt,occaſione quadam contigiſſe dicuntur,vt la
tè probat.Deci.in rub.C.qui admi.num. 41.& Tira.
3 cauſa ceſſante limi.13.[Ita etiam in ſpecie legis noſtrę
incapacitas ſuccedendi filijs clericorũ loco pœnę im
poſita,non eſt cauſa proxima continentiæ clericorũ
& mulierũ,ſed occaſio remota,vt eius pœnę timore â
cõcubinatu arceãtur.Principibus enim & legumlato
ribus curę eſſe debet, non modò peccata punire poſt
quam patrata fuerint,ſed etiam peccandi occaſionem
quoad fieri poterit,amouere.l.8.tit.11. de venditione
& retractu infra hoc eodem libro,& ibi dicam in glo.
10.legis enim virtus eſt vetare & punire iniuſta .l. le-
gis virtus.ff.de legi.l.1.ff.de iuſt. & iur . Lex ſiquidẽ
efficit ne anſa vel occaſio delinquendi alicui præbea-
4 tur,vt in.d.l.8.poſt medium ti.11.infra hoc li. [Hinc
plurima deducuntur.Primum ratio ad tex.in.l. 6.tit.
2.de nobilibus Hiſpanię infra lib.6.quæ ſumpta fuit
ex.l.79.Tauri,vbi ſtatuitur nobilem, Hiſpane fidal-
gum nuncupatum,non poſſe in carcerem detrudi ob
debita quęcunque,niſi ex delicto vel quaſi deſcende
rint: ne occaſione huius exemptionis inuitetur ad de
linquendum , vtque huius pœnę occaſione fugiat &
caueat â delictis , ſciens ſi ex delicto vel quaſi de
bita contraxerit,non euaſurum carcerem ratione no-
bilitatis.Idem in fœmina eadem ratione eſt conſtitu-
tum iure regio, ne vtique poſsit in carcerem mitti ob
debita etiam fiſcalia,niſi ex delicto vel quaſi deſcen-
derint,vt in.l.10.tit.3.de mulieribus & earũ obligatio
5 ne ſupra hoc libro ſumpta ex.l.62. Tauri. [Sic etiam
ne detur occaſio delinquendi,non valet pactum de fu
tura ſucceſsione acquirenda ad euitandũ votum cap-
tandę mortis,vt in.l.vlti.C.de pact.&.l. de fideicom
miſſo.C. de trãſactio,l.pactum dotali. C. de collatio.
cap.ne captandæ.c, deteſtanda de conceſsio. præben.
quibus in locis hoc plenę traditur per doctores, licet
enim tale pactum non inducat neceſſario votum cap-
tandæ mortis nihilo tamen minus interdicitur, eo
quod anſam occaſionemue captandę mortis præbe-
6 re videtur [Nec abſimile eſt,quòd teſtator prohibe
re nequit cautionem ab vſufructuario præſtandam
de vtẽdo & fruendo arbitrio boni viri, vt in,l.2.&.l.
ſcire,C.vt in poſſe.legato.illud ſiquidẽ nõ ideo recep-
tũ eſt, ꝙ ea cautionis remiſsio inducat indubitatum
peccatũ,ſed magis ꝙ inducere videatur peccãdi anſam
& occaſionem,vt voluit glo.ab omnibus recepta,in.l.
pen.C.vt in poſſ.lega.& in.l.1.C.de vſuf.Bar.in.l. ne
mo poteſt col.1.& ibi Iaſ. lectione.1.col.1.& lectione
2.num.125.& Ripa num.36.Ioann.Crottus numer.14.
& Hannibal num.212.ff.de legat.1. Arius Pinel. in.l.
1.C.de bonis maternis.2.part.numero.75. Ferdinand.
Vazquez libro.1.de ſucceſsio.creatione §.7. numero
7 23.&.24.vbi hoc latè examinat. [Verùm ſi lex ſte-
det remouere occaſionem delinquendi, quare obſe-
cro permittit,vt pater,maritus,ſponſus,cõſanguineus
que poſsint adulteros occidere?cùm homicidiũ atrox
delictum ſit, immanitateque reliqua facinora ſuper-
et? Reſpondent quidam,leges hoc permittentes,nem
pe,l.Grachus.C.ad.l.Iul.de adulte.l.marito &.l.patri
cum ſeq.ff.eo.tit.&.l.pen.tit.7.lib.4.fori, &.l.14.tit.
17.de adulter.par.7.&.l.3.&.5.titu.20.de adulterijs in
fra li.8,nõ eſſe iniuſtas aut impias,quippe quę nõ pre
cipiant adulteros occidi ſeu interimi, (id enim cùm
ſecundum omnes mortale peccatum ſit, â lege poſi
tiua non poſſet induci per modum præcepti, nec ſer-
uanda vtique eſſet,neque habet vim & legis,vt in .c.
erit autem lex.4.diſtinẽti.) ſed permiſſerunt dumta-
xat adulterũ impunè necari,interemptoribusque im-
punitatem pollicentur : cùm animaduerterent hac in
re huiuſmodi perſonas impacientia impulſuque dolo-
ris vix ſe ſe continere poſſe.Sed huic reſponſioni obij
cit,& merito,Ferdinandus Vazquez lib.1.de ſucceſſ.
creatio.§.7.nume.22.verſi. illud autem non eſt pręter
mittendum,legis officium eſſe,eiusque virtutem, im-
perare,vetare,permittere,& punire, & quamuis leges
illę hac in re nihil imperauerint,ſed tantum permiſſe-
rint,& qui permiſsit nihil egiſſe intelligatur , ſed ſo-
lum ſe abſtinuiſſe : atque ideo leges illas non homici-
dium feciſſe,ſed dumtaxat iniuriam paſſas eſſe videã-
tur: nec iniuſtę ſint eo capite quòd præceperint quid
iniuſtum, quandoquidem nihil præceperunt: ex alio
tamen capite iniuſtę eſſe videntur, quia ad earum of-
ficium pertinet vetare & punire iniuſta vt in.l. le-
gis virtus.ff.de legi.&.l.1.ff.de iuſti,& iu.quare ex hu
iuſmodi permiſsione delinquendi occaſionem prębue
runt propter punitionis debitæque pœnę remotionẽ.
Cui obiectioni reſpondet idem Ferdinandus Vazq.
dicens legum punitionem in maleficijs patratis non
tam eo tendere pertinercque, vt qui facinus patrauit
damnum emendet, quàm vt reliqui homines pœna
aliorum perterriti à ſimilium facinorum perpetratio-
ne ſe abſtineant. Nec referre quicquam,an huiuſmo-
di ſupplicium per carnificem ad id deſtinatum fiat an
per alium quempiam , cùm vtraque in ſpecie factum
vel commiſſum facinus infectum reddi non poſsit: &
reliqui pariter terreantur,ſi ad bonum publicum reſ-
8 pexeris. [Quinimo longè duriorem ait eam legem
videri,quæ legitimos hæredes , qui non vindicarunt
necem defuncti,legitima hæreditate ſpoliat , quando
quidem non tãtum id permittat,ſed & pręcipiat quo
que, cauſatiueque compellat ſub pœna amiſsionis hę
reditatis eis ex teſtamento vel ab inteſtato delatæ.l.
minoribus ad finem &.l.cum fratrem.C.de his quib.
vt indig.l.13.ti.7.par.6. l.11.infra eo.vbi dicam latius,
ecce, ait,lex illa fouere videtur peccatum quia licèt
accuſator non occidat acuſatum,ſicut carnifex com
pul-

pulſus occidit, præbet tamen occaſionem occidendi,
& ſimiliter leges publicorum iudiciorum quę capita-
lia pleraquæ ſunt vt per totum titulum inſti. &. ff.de
publi. iudi.eadem ratione videntur iniuſtę,cum pec-
catum fieri præcipiant,permittantue omnibus ea ac-
9 cuſare volentibus . [Non tamen peccare fatetur ac-
cuſatorem, nec maritum interfectorem, perindeat-
que nec iudicem vel carnificem , qui publicę ſalutis
non proprię vindictæ cauſa officium ſuum impartium
tur, iudex ſententiam proferendo , accuſator reum
perſequendo, carnifex ſententiam executioni man-
dando . Cęterùm ſi propriæ vindictæ, iracundię,
odijque exequendi , animique ſui ſatisfaciendi , vel
furoris cauſa id fecerint, tunc proculdubio peccaſſe
intelliguntur,etiam ſi iudex rectè iuſteque rem dam
nauerit, & accuſator eum iuſte perſequutus fuerit,
& carnifex ſimiliter iuſtè trucidauerit, aut dilacera-
uerit. capit. cum miniſter. 23. q. 5. beatus Thom. &
Cayetanus. 2. 2. quæſt. 40 . articul. 1. Martin. Az-
pilcueta in manuali confeſſorum capit. 25. numer.
15. prope finem, atque in dubio aſſerit eos non
peccaſſe,quippe quorum animus niſi ſoli Deo cog-
nitus non eſt. Nos tamen eam præſumptionem ca-
piemus, quę crimine peccatove careat . l . merito
ff. pro ſocio , atque ita credit ideo eas leges iuſtas
eſſe, quòd peccatum non permittant , quod pro-
fecto eſt à communi opinione, & à veritate , vt
10 eius pace dixerim, alienum, quam accipere opor-
tet ſequentibus concluſionibus . [Prima concluſio,
ſponſo aut marito permiſſum eſt propria authori-
tate adulteros impunè occidere , ſi in ipſo crimi-
ne deprehendantur nulla diſtinctione præmiſſa, vi
lis an honeſtus ſit adulter . vt in. l. 3. titulo. 20. de
adulterijs infra libro. 8. modò vterque occidatur,ſi
poſsibile fuerit,vt ibi ſtatuitur, & in.l. nihil intereſt
&.l.quod ait lex.5.vlt.ff. de adulte . Amittit tamen,
qui propria authoritate occiderit dotem & bona
illa,quę ob adulterium vxoris marito adiudican-
tur, quod notant Bald. Paul. & Roman . Imol. &
Alexander in.l. ſi ab hoſtibus.ff. ſoluto matrimonio
quorum opinio lege Taurina.82.confirmatur, quæ
tranſumpta fuit in.l.5.titulo. 20. infra lib. 8. Nam
id generale eſt, eum qui propria authoritate ius ſi-
bi dixerit , etiam lege permittente,legale commo-
dum non conſequi , vt in.l . interdum.6.qui furem
ff.de furt. & ibi notant docto . omnes,hanc conclu-
ſionem tenuit Gregorius Lupi in. l.3. titulo.17. par.
7. in gloſſ. magna Antonius Gomez in . 80. Tauri
numero. 51. Couarruuias in epitome de ſponſalib.
11 2.part.capit.7. §. item. 7. numero.6. &.7.[Secunda
concluſio , maritus occidens propria authoritate
vxorem & adulterum in fragranti crimine de pre
henſos,peccat mortaliter gloſſ. in capit. inter hęc.33.
q. 2. quam dicunt ſingularem Abb . Annania , &
Felinus in capit. interfeciſti de homicid . Iaſo . in. l.
vt vim numero. 22. vbi Oroſcius column. 1. & alij
omnes eum ſequuntur. ff. de iuſti.& iure idem Felin.
& alij plures ob eo citati in capit. quę in eccleſiarum
numero. 14. de conſtitu.Iaſo. in.l.vbi pactum nume
ro. 16. C. de tranſactio. Abb. in capit. ſi vero.1. de
ſentent.excommu.Abb. & Prepoſi. in capit.veniens
2.de ſponſali.latè Fortun.Garſia in tracta. de vltimo
fine illatio. 11. Thom. in.4. ſententiarum diſtinct.
37. q.2. ad primum, vbi & Paluda. & cęteri theolo-
gi, Silueſter in ſumma in verbo homicidium. 1.q.2.
verſi,ſextũ, Ioannes Faber in.l. Grachus.C.de adul
ter. & alij plures quos citat Tiraquellus in libro de
iure marit, lege.8.dom.Didacus Couarruuias in epi
thome de ſponſali.2.part, capit. 7. §. item. 7. numero
9.qui hanc ſententiam cùm receptiorem, tum etiam
credit veriorem, Alexander Iaſo. & Ripa numero
6.in.l. ſi plagij. ff. de verborum obligatio. Antonius
Gomez in.l.80. Tauri numero. 52. Petrus Dueñas
alios referens in regula.68. limita.2. eandem receptio
rem eſſe atteſtatur Ferdinandus Vazquez libro.1.de
ſucceſsionum creatio.§.7. numero. 22.licèt ipſe in ca
ſu dubio contrarium teneat . Nam cùm agimus de fo
ro animę,nihil curamus de præſumptionibus,Anto-
nius Gomez in.l.1. Tauri numero.3. Domini. â So-
to de iuſti.& iure libro.1. q. 6.articulo. 4. in fine ad
12 quartum. [Tertia concluſio,lex ciuilis etiam in inte-
riori conſcientię foro eſt ſeruanda,gloſſ. inſignis in
capit.quę in eccleſiarum de conſtitu,quam ibi ſingu-
larem dicentes ſequuntur Bald. Barba. Felinus,& cæ
teri docto, Iaſo. in. l.nemo poteſt nume. 106.ff.de le-
gat.1. Abb.Felinus & Decius.numero.18. in capit. 1.
de conſtitu. Florenti.1.parte titulo.12.capit. vnico.§.
2. Diuus Thom. 1.2.q. 96. articulo.4.dom. Dida. Co
uarruuias.d.§. 7,numero. 9. Sed hoc verum eſt,quo-
ties lex ipſa permittit actum aliquem eum approban-
do, tunc etenim authoritatem prebet actui, qua
tutiſsimus eſt,qui legem ſequitur: quod omnium
conſenſu conſtare atteſtatur dom. Didac. Couarru-
13 uias. d.capit.7.§.7.numero.15. [Secus verò dicen-
dum eſſe ait, quoties lex permittit non approbans
nec reprobans actum, eum impunitum relinquens
ex aliqua cauſa , videlicet ad euitanda maiora & de
teriora facinora, quam eſſe iuſtam cenſet ad pœ-
nę remiſsionem : tunc ſiquidem non excuſatur à pec-
cato eius legis id permittentis authoritate . Ex quo
eccleſia ac totius chriſtiani orbis catholici principes
Lupanaria , in quibus meretrices quęſtum ſui cor-
poris faciunt, paſsim permittunt, non quidem ap-
probantes peccatum illud , ſed vt adulteria, in cæ-
ſtus , & peccata nephanda ſodomiæ , aliaque varia
luxurię crimina compeſcant, capit. nerui, §. vltimo
13. diſtinctio. gloſſ. & Panormitanus in capit. inter
operas de ſponſali. Alexander conſilio. 1. libro. 2.
Veremondus de publi. concubinarijs titulo de pec-
cato ſodomitico numero. 6. &. 7. vbi alia congerit
ſimilia. Hinc Diuus Auguſti.libro.2. de ordine ſcri
bit, tolle meretrices de mundo & Sodomia totus ef-
ficitur reprobus, quem Beatus Thomas citat.2. 2. q.
10. articulo . 11. idem Thom. de regimi.principum
capit.14. tribuit hoc Auguſtino libro. 13. de ciuita-
te Dei.Sed & ipſe idem Auguſti.lib.14. de ciuitate
Dei.capit.18.dicit terrenam ciuitatem licitum feciſ-
ſe ſcorthorum vſum,idem aſſeuerat Ioannes Echius
homilia. 1. ſuper caput. 7. Mathei in feſto diuę Mag-
dalenę. Inſtitutas etiam publicitus meretrices â So-
lone Philemenon eſt author , vt ea Venere contenti
iuuenes à pudicis ſollicitandis abſtinerent: vtque ef
fuſo

Universidad de Deusto
Biblioteca

fusso illic libidinis impetu, quid turpius cogitare desisterent, quod adnotauit Ludo. Cœlius libr.8. lectionum antiquarum capit.4. & Alexander ab Alexandro libro. 4.capit.1. & Alciat. in.l. Masurius numero.8.ff. de verbo.signi. dom. Didac. Couarruuias in epitome de sponsalibus.1.par.capit.4.in principio
14 numero.vltimo. [Id quod iure instrui potest ex textu in capit.duo mala. 13. distinctio. & capit. sequenti, vbi si alterum ex duobus malis euitari verisimiliter nequit, quod minus nocet, est eligendum, & ex Aristotele libro.5. Ethicorum capit. 3. quo in loco asseuerat, minus malum boni vicem habere, si maiori malo comparatur. Non enim sequitur, actus qui lege canonica vel ciuili permittitur, licitus est. Hanc enim sequellam destruit tex. singula. in.l. at si quis, §. diuus autem Marcus. ff. de religio. & sumpti. funer. quem dixit notabilem Bald. in.l.3.C. de sacrosanct. eccles. & singularem, idem Bald. consilio. 15. libro.1. & And. Tiraquel. de iure mariti lege connubiali. 8. optima glos. in capit. denique. 4. distinctione dom. Didac. Couarruuias de sponsali. part.1. capit. 4.in fine prin. Per leges siquidem humanas non omne malum prohibetur, sed aliqua permittuntur, vt alia maiora euitentur, in damnum reipublicę. S. Thom.1.2. quæst.96. articulo.3. Veremond. vbi supra numero præcedenti, quemadmodum nec præcipiunt omnes actus virtutum, sed solum eos, qui ordinantur ad earum finem, nempe, ad conseruationem politici boni, vt rectè explicat frater Alfonsus à Vera cruce in speculo coniugiorum.2.parte articulo. 20. corolario. 2. rationis. Sed quamquam lupanaria permittantur omnibus in confesso est ibi, mechantes non excusari â lethali culpa secundum beatum Tho. & Alfonsum
15 à Veracruce in locis paulo ante citatis. [Ex quo aperte deducitur nostra in specie, de qua supra numero.11. non esse leges iniquas, permittentes marito adulteros occidere: hoc quippe malum permittitur ad euitanda maiora crimina, peccat siquidem vir adulteros occidens, sed hoc ei impunè permittitur, vt hoc timore perterritę vxores ab adulterio sese abstineāt, quod nimium nocet reipublicę propter incertitudinem prolis ex parte parentum, vt rectè aduertit idem Alfonsus à Veracruce in.d. speculo coniugiorum.3. part. articulo.4. concluſ. 1. Nihilominus tamen peccat vir vxorem occidens, nec â peccato eum excusat legis permissio. Non enim potest quis damnari inauditus, vt probat Alfonsus à Veracruce vbi supra, & Couarruuias de sponsal.2.part.capi.7.§.vlti,numer.15. in fine, frater Dòmi.â Soto lib.5.de iustit.& iure. q.1. articulo.3.ad primum. Medina in tracta.de restitutio
16 ne.q.3.causa.4. [Quarta conclusio, iure regio vxor adultera & adulter in iudicio conuicti marito accusante, per sententiam iudicis ipsi marito traduntur cũ eorum bonis, vt eos occidat publice si velit, vel ignoscat, vt in.l.1.tit.de los adulterios libr.4.fori.l.3.tit.20. de adulterijs infra lib.8.& quamuis iure ordinationũ, vnde ea lex deprompta fuit, alterum eorum maritus accusare poterat, iure tamen nouiori per leges Tauri vtrunque accusare tenetur, vel neutrum vt in.l.5.tit.
17 20.de adulterijs infra li.8.sumpta ex.l.82. Tauri. [Cæterùm si maritus adulteros sibi per sententiam traditos occiderit, non peccat mortaliter: quia sicut iudex poterat carnifici propriæ sententię executionem cõmittere, nec carnifex peccaret exequendo sententiã, vt in.capi.cum minister.23.q.5.& dixi supra nu.9. ita iudex poterit ex ipsa lege hoc marito delegare, postquam causa cognita condẽnatus fuit, Si enim lex mortis pœnam adulterijs inferens iusta est, quid refert carnifex, aut maritus eos occidat? imo benignior est lex marito adulteros tradens, vt si velit eis ignoscat. Alioqui si fateamur maritum lethaliter peccare, peccaret etiam proculdubio iudex hoc præcipiens, atque etiam lex foret iniqua authoritatem præbens huiusmodi homicidio: nec princeps tutus esset in conscientia neque immunis à mortali crimine eam legem seruari permittens. Vnde fateri oportet, maritum ex sententia adulteros occidentẽ non peccare, modo ad propriam vindictam id nõ faciat. Sed quis erit iste, & laudabimus eum, certe nullus iudicio meo, sed quidquid sit, conclusionem hanc probat Ioan, à Medina de restitu.q.3.causa.4. Alfonsus à Veracruce.3.par. speculi coniugiorum arti.4, conclus.1.in fi. dom. Dida. Couarruuias de sponsal.2.par.cap.7.§.vlt. nume.18. frater Domi.à Soto li.5.de iusti.& iure, q.1.art.3.in responsione
18 ad primum in fine. [Quod confirmatur authoritate Alberi.4.part.statutorum, q.19. dicentis, bannitum in foro conscientię posse à priuato iure occidi, idem notat Iaso.in.l.vbi pactum nume.16.C.de transactio. Feli.in cap.quę in ecclesiarum numero.4.de constitu. Nellus de S.Geminiano in tracta. de bannitis.1.part. 2.temporis.q.1.& Anto.Gomez in.l.76. Tauri num. 15. quoniam bannitus absens legitimè ad iudicium vocatus in eius contumaciam & absentiam, propter crimen aliquod iuste damnatur pœna mortis, & ne respublica illudatur, concedit iure iudex licentiam cuilibet illum occidẽdi, dom. Did. Couarruuias de sponsa. lib.2.par.cap.7.§.fi.num.18. dicam ipse latius infra li. 8.tit.13.l.4.glos.2.nume.7.& deinceps. Sic ergo adulteros occidens erit tutus in foro conscientiæ post sententiam, qua sibi traditi fuerunt iuxta ius regium, & dicta numero præcedenti.

GLOSS. II.

1 *Concubina dupliciter accipitur.*
2 *Concubina in quibus differat ab vxore?*
3 *Filij legitimi an dicantur ex concubina.*
4 *Concubina & vxor in quibus conueniant.*
5 *Matrimonij modus antiquus & nouus ibidem:*
6 *Concubinatus omni iure prohibitus.*
7 *Fornicatio simplex peccatum mortale est, iureque naturali & diuino prohibita.*
Fornicationem simplicem qui asserit non esse peccatũ est hæreticus, ibidem.
8 *Concubinatus iure ciuili non approbatus, sed permissus.*
Malum minus ecclesia permittit ad euitandum maius, ibidem.

9 Con-

9 *Concubina quæ dicatur.*
10 *Pellex quæ dicatur.*
11 *Meretrix quæ dicatur.*
12 *Concubinatus clericis omni iure prohibitus.*
13 *Concubina clerici occulta non potest per iudices seculares puniri.*
Clericorum peccata occulta non esse aperienda, sed potius clamide cooperienda, ibidem.
14 *Concubina clerici vel religiosi publica potest per iudicem secularem puniri,*
15 *Concubinæ clerici pœna iure regio.*
16 *Concubinam clerici vel monachi deprehensam cum clerico non licèt puniri à iudice seculari, nisi testibus probetur publicam esse concubinam.*
Clericos diffamantes inuehuntur, ibidem.
17 *Inuętus in crimine dicitur qui per testes de crimine cõuincitur.*
18 *Concubinam publicam esse quomodo probetur.*
Notorium crimen quod dicatur, & quomodo probetur, ibidem.
19 *Nuptam mulierem nullus accusat de adulterio vel concubinatu, præter maritum, fallit.3. casibus.*
20 *Sacerdotum seu præsbiterorum dignitas & quanta ratione abstinere debeant à concubinatu.*
21 *Presbiterorum concubinatorum graue peccatum, et quid inde malis christianis obueniat.*
22 *Clerici concubinarij quæ crimina committant.*
Clerici in peccato mortali existentes conficere possunt & conferre sacramenta, & contrarium sentientes hæretici sunt, ibidem.
23 *Clericorum publicas concubinas habentium pœnæ.*
24 *Clericorum publicas concubinas habentium pœne ex concilio Tridentino.*
25 *Pœnæ coniugatorum publicas concubinas habentiũ, & clerici adulteri, remissiue.*

b *Barraganas de clerigos.* Dupliciter concubina accipitur, imprimis pro ea, quę retinetur sine affectu maritali, solum ad explendam libidinem, & hoc modo concubina à concubitu propriè dicitur, quare non coniuges sed concubinę appellantur. Aliter concubina dicitur ea, quæ accipitur in matrimonio, de consensu vtriusque expresso, non seruatis tamen solemnitatibus legalibus & consuetis, exemplum traditur legibus humanis in auth. vt liceat matri & auię. §. quia verò. Quin etiam iuxta antiquos canones verę vxores appellantur quandoque concubinæ, eo quòd absque dotalibus instrumentis, cęterisque solemnitatibus iure ciuili introductis, fuit coniugium celebratum, vt in capit omnibus & capit. sequentibus 34. distinct. cuius verba sunt, *Concubina autem hic ea intelligitur, quæ cessantibus legalibus instrumentis vnita est, & coniugali affectione ascicitur, hanc coniugem assectus, concubinam vero lex nominat, atque ita vere con-*
iux est quæ cõcubina vocatur. Vnde ibi glo. exponit cõcubinam, idest, vxorem non solemniter ductam, si tamen mutuus consensus interuenit, quod sic explicat frater Alfonsus à Veracruce in speculo coniugiorum.2. part. articulo.19. ibique docet differentias inter vxorem & concubinam quæ etiam vxor appellatur. [Quarum prima est, quia vxores nunquam vocantur concubinæ, Concubinę autem interdum vocãtur vxores, interdum concubinæ, vxores propter affectum coniugalem, concubinæ eò quòd sint vxoribus inferiores, vt constat de Agaret Cethrura, quas vocat scriptura sacra vxores Abrahę, vocat etiam cõcubinas. Genes.16. &.26. Secunda differentia quoad honores, nam secundum iura ciuilia illę dumtaxat in vxores accipiebantur, quę erant genere & statu æquales, non verò inæquales, veluti quę corruptæ erant vel obscuro loco natę, vel quæ sui corporis quęstum fecerãt, ancillęue seu libertæ. Sed ingenuę, nobiles, & honestę vitę, & virgines in concubinas recipi non poterant, nisi testatione quadam, vt in.l, in concubinatu.ff. de concubi.l.2. titulo.14. de concubinis part.4. quod seruatum fuisse ab antiquis in veteri testamento refert ibi Alfonsus à Veracruce & Apud Indos Mexicanos fuisse in vsu, vt æqualem in dignitate & nobilem acciperent cum omnibus solemnitatibus in vxorem, cuius filij parentibus succederent. Seruam autem vel libertam, vel obscuro humiliuè loco natam, acciperent etiam in vxorem, sed non cum illis solemnitatibus, atque ideo
3 diuersis nominibus nuncupabantur. [Tertium discrimen inter vxorem & concubinam constituit Alfonsus à Veracruce quoad ius earum: nam filij vxorum reputabantur legitimi & parentibus succedebant: filij autem concubinarum non erant legitimi, sed vel naturales vel spurij, vt latius dicemus in, l. 9. infra eodem. Hæc discrimina diuersa nomina intercas constituebant, sed tamen vtraque vxor erat, vt constat ex locis sacrę scripturæ ab Augustino citatis lib. 1. quęstionũ super Genesim. capit. 90. & â magistro in. quarto sententiarum distinctione.33. idem Augustinus hoc explicat libro.16. de ciuitate Dei capit. 34. dom. Didac. Couaruuias in epitome de sponsalibus.1. part. cap.4. numero. 9.
4 [Conueniũt tamẽ quia in vtraq; erat cosensus mutuus ad matrimoniũ necessarius, vt in.c.si inter de sponsalibus &.c.omnibus.§.concubina & ibi glo.34.dist. Secunda cõuenientia, quia vtraque tractatur affectu cõiugali, vt patet in.d.§. concubina. Tertio, quia cum vtraque erat licitus concubitus capit.is qui. 34.distinct.1. quia talis concubina loco erat vxoris, vt copula non esset illicita, vt ibi patet. Quartò, quia in vtraque seruatur idem numerus, si vnica est coniux & vnica est concubina, si plures sunt vxores, plures esse possunt cõcubinę. Vnde cum in lege veteri poterat quis plures habere vxores, similiter & poterat plures habere concubinas, quæ vxores quoque vocabantur, & verè vxores erant, sed ab alijs differebant, quia inferiores genere & alijs supra numero. 2. &.3. traditis, vt rectè explicat frater Alfonsus à Veracruce in speculo coniugiorum.2.part. articulo.19. [Hic
5 matrimonij modus iã diu recessit ab vsu. potest enim

hodie

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hodie matrimonium contrahi cum ancilla, cum liberta, cum leprosa, vel cum ea quę sui corporis quæstum fecit, vt per totum titulũ extra de coniugio seruorum, & cũ publica meretrice, quam non tantum licet in vxorem accipere, sed etiam prodest tale matrimonium ad remissionem peccatorum, vt in capit. in ter opera charitatis extra de sponsal. Modus itaque ab ecclesia traditus ad matrimonium contrahendũ hic est, vt quis coram parocho & duobus vel tribus testibus, præmissis tribus monitionibus, quam velit ducat, modò canonibus non sint impediti cotrahentes, & coram eis consensum præstent, quod nouissimè cõstitutum est in sacrosancta Tridentina Synodo sessione. 24. in decretis de reformatione matrimonij cap. 1. de cuius interpretatione latè egimus supra hoc libro titulo. 1. de matrimonio in glossl. 1. rubricę numero. 33,
6 & sequentibus. [Quare his omissis transeamus ad primum concubinæ modum, de quo lex nostra loquitur, diximus concubinam eo modo dici, quæ absque maritali affectu accipitur, solum ad libidem explendam, sic iure Imperatorum accipitur, vt constat ex titulo. ff. de concubi. & iure regio septipartitarum vt in titulo. 14. part. 4. declarat Alfonsus à Veracruce in d. speculo coniugio. 2. part. articulo. 20. Et huiusmodi concubinatus, licèt iure ciuili & partitarum sit permissus ad euitandum maius malum, iure tamen naturali, diuino, canonico, & regio, prohibitus est, vt probat Ioan. à Turrecremata in capit. quod autem articulo. 1. 32. q. 4. & in capit. meretrices eadem causa & quæst. Augusti. Beroi in capit. in præsentia numero. 222. de proba. Guillielmus Benedi. in repet. capit. Raynutius, verbo & vxorẽ nomine Adelasiam. 5. numero. 146. de testamen. dom. Dida. Couarruuias de sponsal. 1. par. capit. 4. numero. 7. &. 8. Dida. Perez in. l. 23. glossl. 1. titulo. 3. libr. 1. ordina, & probatur in capit. nemo. 32. q. 4. & in. l. 36. tit. 6. de institutione correctorum supra libro. 3. l. 1. & per totum titulo
7 19. de concubinarijs infra lib. 8. [Simplex enim fornicatio mortale peccatum est, iureque naturali & diuino prohibita capit. dicat aliquis & capit. meretrices 32. q. 4. Paul. ad Galath. capit. 5. & ad Hębreos. 13. ibi fornicatores enim & adulteros iudicauit Deus, & iterum ad Corinth. 1. c. 6. ibi, nec fornicari & ad Ephes. 5. ibi, fornicatio aut omnis immunditia nec nominetur in vobis S. Thom. in. 3. contra gentiles capit. 119. &. 2. 2. q. 154. articulo. 4. & in quarto sententiarum distin. 33. q. 1. articulo. 3. Maior in. 4. senten. distinct. 27. q. 29. Lactan. Firmia. libro. 6. capi. 23. glossl. per tex. ibi in Clem. ad nostram ad fi. de hęreti. Ioann. à Medina de restitu. q. 19. Gregorius Lupi in prooemio titulo 14. in verbo en peccado mortal per textũ ibi, part. 4. Augustinus homilia. 49. à Gratiano laudatus in capit. audite. 34. distinctione, idem Augusti. in sermone de tempore, dominica. 22. sermo. 2. Quinimo hęresis est asserere simplicem fornicationem non esse peccatum mortale, vt probat frater Alfonsus à Castro libro de hęresibus verbo coitus dom. Dida. Couarruuias de sponsal. par. 1. capit. 4. numero. 8. & Veremon. de publicis concubinarijs ptope finem tractatus in verbo & sub pœna peccati mortalis numero. 1. & est tex. expressus in Clem. vlti. verficulo. 7, quod mulieres de hæreti. ex quibus id asserunt Ioannes â Turrẽ cremata in. d. capit. quod autem articulo. 1. 32. quęst. 4. Ex quo constat grauiter errasse Alexand. in. l. ex facto. §. si quis rogatus numero. 13. ff. ad Trebelli. & Antonius Rossall. in tracta. de legitima. libro. 1. columna 5. post Bart. in. l. pen. ff. de concubi. dicentes concubinatum nõ esse iure naturali prohibitum, quod falsum
8 esse patet ex superius traditis. [Errauit etiam Bart. in. l. in concubinatu numero. 2. ff. de concubi. & Augustl. Beroi. in capit. in præsentia numero. 222. de probatio. asserentes concubinatum esse iure ciuili approbatum, rectius siquidem dixissent, nec approbatum, nec reprobatum fuisse eo iure, sed toleratum ad vitanda maiora crimina, vt sensit Ioann. Baptista Cacialu. in. l. si qua illustris numero. 27. C. ad Orficia. quod expẽditur ex prooemio tituli. 14. par. 4. cuius verba sunt *Barraganas defiende la sancta yglesia que no tenga ningũ Christiano porque viuen con ellas en peccado mortal. Pero los sabios antiguos, que hizieron las leyes, consintieron les, que algunos las pudiessen auer sin pena temporal: Porque tuuieron, que era menos mal de auer vna que muchas, E por que los hijos que nascieses dellas fuesen masciertos.* Et in. l. 1. & 2. eodem titulo & libro & recte aduertit dom. Dida. Couarruuias de sponsal, 1. part. capit. 4. numero. 7, &. 8. & Dida, Perez in. l. 23. glossl. 1. titulo. 3. li. 1. ordina. columna. 169. & Gregorius Lupi in prooemio. d. tituli. 14. de concubinatu part. 4. glossl. vltim. Ecclesia siquidem quandoque tollerat minus malum præsens, vt euitet maius futurum, quod verisimilibus coniecturis speratur, vt in capit. requisiuit de sponsa. quem tex. dixit singularem Ioannes Lupi in repetit. capit. per vestras. §. 18. numero. 16. dixi in glossl. præcedenti numero. 13. & 14. capit. inter opera de sponsal. Vbi ecclesia meretrices tolerat ob euitandam promiscuam luxuriam in republica, fœdissimasque coniunctiones: tametsi meretrices esse, & ad eas nos accedere mortale peccatum sit, etiamsi ipsa meretrix soluta & qui ad eam accedit, â coniugio, ordine, ac religionis seu castitatis voto liber fuerit, vt probat optimè dom, Dida. Couarruuias. d. capit. 4. numero. 7. & nouissime per decretum sacri concilij Tridentini hoc statuitur sessione. 24. capit. 8. in decretis de reformatione matrimonij, graue, inquit peccatum est, homines solutos concubinas habere. Quin & iure ciuili
9 simplex fornicatio etiam cum concubina, est illicita, quamuis non sit punibilis, vt in capit. 1. de filijs nat. ex matri. ad Morgana. contr. lex siquidem humana non exigit ab homine omnimodam virtutem, quæ paucorum est, & non potest inueniri in multitudine populi quam tñ habet necesse lex humana sustinere: ideo simplex, fornicatio impunita relinquitur secundum diuum Thomam, 2, 2, quęst. 69. articulo. 2. Gregorium Lupi in. d. prooemio tit. 14. part. 4. glossl. vltima in fine & docto. supra citatos. [Sed hîc concinnè incidit quæstio, quæ dicatur concubina, pellex, amica, vel meretrix, & certe iure ciuili concubina dicitur vnica, & in domo retenta in habitu concubinę, quę parum distat ab vxore, vt in. §. si quis autem defunctus in authentica quib. mod. natura. effi. sui. l. 3. ff. de concubi. l. 2. titulo. 14. de

deconcubinis. par. 4. & ibi. Grego. Lup. notat in glo. pen. Requiritur etiã eodem iure, vt verè cõcubina dici possit, quôd inter eam & amicum possit contrahi matrimoniũ, quia sunt soluti, vt ex dictis legibus expenditur, q̃ voluit Specul. in tit. de succes. ab intesta. §. 1. verb. nunc de naturaliũ, Ioan. And. ad eundẽ Specula. in tit. qui filij sint legi. in princip. Signo. de homode. consi. 221. Panor. in. c. per venerabilem. & c. tãta, qui filij sint legi. Ioan. Bap. de S. Seueri. in repe. l. si qua illustris. 1. cartha. C. ad Orfici. Bal. consi. 206. lib. 3. Oldra. consi. 146. &. 195. Nicol. de Vbal. in tract. de succes. ab intest. circa princi. versi. 2. species liberorũ, & Mathesila. in eodẽ tract. 2. col. versi. secundũ membrũ Angel. de Aret. in. §. vlti. instl. de nup. Martin. Lauden. de Caza. in tracta. de legitim. versi. in Christi nomine amen prius quàm, vbi melius quâm alibi, Præposi. in. c. lator qui filij sint legi. Ange. cõsi. 223. Alex. consi. 60. nu. 8. lib. 2. & ibi Caro. Moli. & cõs. 174. nu. 5 lib. 5. Corne. cõsi. 9. nu. 2. lib. 4. Stepha. Bertran. cõs. 26 nu. 5. in fi. & nu. 7. lib. 2. & consi. 6. li. 1. & cõs. 135. li. 2. & cõs. 31. li. 3. Alci. in regu. 2, præsum. præsum. 5. nu. etiã. 5 Deci. consi. 433. Ioan. Lupi in repe. rub. de dona. in. vi. & vxo. §. 39. in fi. Sed an requiratur in concubinatu si multanea cohabitatio, vel protestatio, est videdus Rode. Xua. in cõmento. l. 1. ti. 6. lib. 3. fori versi. hoc præsuposito, & Gre. Lupi in. l. 2. glo. pen. ti. 14. par. 4. dicentes in his regnis etiam ante. 11. legem Tauri fuisse semper pronũciatũ, quoad filios naturales hoc non exigi.
10 [Pellex autem ex Masurij Sabini sententia dicitur ea quæ citra matrimonium cum aliquo cõsuescit, domique retinetur, secundum quam significationem eadẽ est cum concubina, quam sequitur Pau, iuriscõsultus in. l. Masurius. ff. de verbo. signi. vbi Alcia. eum defendit ab impugnatione Laurentij Vallę & Peroti. ibi que iurisconsultus alio nomine hanc appellat amicã, & paulò honestiore concubinam, quod cõtra glo. ibi defendit Alcia. eo quòd apud veteres concubinæ nomen inhonestũ non erat, ideoque sic appellari quia extra legis pœnam & sine metu criminis haberentur. At amicæ nomen tanquam generalius omnes continebat meretrices. Quod ex Terentio, Plautoque varijs in locis cõstare asseuerat, idque cõuincit ex Græcis authoribus. [Meretrix autem propriè dicitur non tantum
11 ea, quæ cum vno aut altero etiã pecunia accepta se cõmiscet. l. palàm. ff. de ritu nup. Ioan. Lupi in rep. rub. de dona. §. 40. in prin. sed & ea quę palàm & pluribus se prostituit, Veromondus de publicis concubinarijs rubri. de adulterio, numer. 8. quam de vicinia expelli posse, ne probis mulieribus malo sit exemplo, existimat Alciat. in. d. l. Masurius in fine. ff. de verborum
12 signifi. [Et licet concubinatus iure ciuili sit permissus, & impunè quis possit habere concubinam, vt in l. in concubinatu. ff. de cõcubin. & in prooemio, & l. 2. tit. 14. part. 4. Clericis temen & monachis omni iure est prohibitus, vt in Authen. de sanctissim. episcop. §. clericos. colla. 9. & authen. de monach. §. si quis autẽ. & l. eum qui prouabilem. C. de episcop. & clerici. c. sicut. c. tua. & c. si autem de cohabi. clericor. & mulier. ea. presbyter. 83. distin. l. 2. tit. 14. par. 4. vbi Gre. Lupi adnotauit, in glos. l. & in concilio Trident. sessio. 24. in decretis de reformatione matrimonij. capi. 8. l. 1. &
13 per totũ. tit. 19. de concubinatu. infra lib. 8. Ioã. Lupi in rep. rub. de don. int. vir. & vxo. §. 39. nu. 6. Vbi reddit rationẽ, quia clericus nõ est solutus, sed ligatus ecclesiæ, vt traditur in. c. inter corporalia de trãsla. episc. quare si accessum habeat ad mulierẽ, dicitur cõmittere adulteriũ spirituale & sacrilegiũ secundũ glo. notabilẽ, in. c. virginibus. 27. q. 1. quã nimis cõmendat Panor. in. c. vt clericorũ prope finẽ. de vita & honc. cler. cõmittit etiã incestũ, vt probat glo. in. l. 2. in verbo filij. C. de epi. & cler. quã multũ cõmendat Ioã. de Ana. in. c. cum dilectus. 1. col. de accusa. [Sed quia de concubina clerici hic agitur, inuestigandũ est, an per iudicem laicũ clerici concubina puniri possit, & an sit de foro ecclesiastico? & quia quæstio est satis discussa per doctores statim citãdos, legesq; habeamus regias hoc
14 secularibns iudicibus pmittẽtes, cõmuni resolutione cõtẽtus ero, quæ tribus cõclusionib⁹ resoluitur. Prima cõclusio, cõcubina clerici occulta nõ debet per iudicẽ secularẽ puniri, sed per episcopũ vel eius vicariũ, propter sacrilegiũ ab ea cõmissum clericis se immiscẽdo, vt in. c. eos iũct. glo. 32. dist. & in. c. cũ multę. 15. q. vlti. q̃d secularibus, phibetur, ne clerici diffamẽtur, saltẽ in famia facti, vt in. c. tãtis Daniel. 81. dist. quę ipsis valde noceret, vt in. c. presbyteris. 2. q. 5. Hinc fertur, Cõstãtinũ Imperatorẽ dixisse, clamide mea cooperiam clericũ peccãtẽ, vt in. c. scripturis 96. dist. & quoniam occulta peccata nõ habẽt vindictã. c. Christiana. 32. q. 5. necesse enim est cũ peccatoribus viuere ex ẽplo Christi Saluatoris nostri, qui hoc in seculo degẽs cũ publicanis & peccatoribus cõuersatus est, & sciẽs Iudã furẽ nõ reuelauit, vt in. c. multi. 2. q. 1. his & alijs rationibus hãc cõclusionẽ tenuit Ioã. de Pla. in. l. 1. C. de mulie. & in quo loco lib. 10. nu. 2. Ioã. Lup. in rep. rub. de don. §. 39. nu. 7. & in. c. per vestras eo. ti. notab. 2. §. sed est pulcra dubitatio, nu. 23. Anca. cõs. 196. nu. 5. in & repe. regulę ea quę de reg. iur. in. 6. 23. q. Ioã. de Ana. in rub. extra de adult. 2. col. Nicol. Boc. decis. 72. qui pluriũ ad vtrãq; partẽ opiniones cõgregat, Fel. in. c. ecclesia S. Marię. nu. 102. de cõst. Apostil. Pano. in. c. clerici nu. 5. litera k. de iudi. Steph. Aufr. de potestate seculari super ecclesiasticas pſonas, reg. 2. nu. 34. Marsi. cõsi. 84 nu. 43. Iaſ. in. l. cũ quędã puella. nu. 17. ff. de iur. om. iu. Anto. & Abb. in. c. cũ sit gñrale. nu. 26. & ibi eius additionator de foro comp. Lu. Ro. singu. 658. Di. Perez in. l. 21. ti. 3. li. 1. ordi. col. 159. An. Gom. in. l. 80. Tau. nume. 21. Auilesi. in. c. 47. prætorũ in verbo o clerigo. [Secũda cõclusio, quoties cõcubinatus clerici est notorius & publicus, iudices seculares possunt eorũ cõcubinas punire: quia cessat ratio infamię, hãc firmat Pe. de Anca. in rep, c. ea quę ad fi. de reg. iu. lib. 6. Barb. in. c. ecclesia sanctæ Marię col. 11. de cõsti. Feli. in. c. si cõcubinæ de senten. exco. Ioã. de Ana. in rub. extra de adulte. 2. col. versi. & faciũt prædicta ad quęstionẽ Stepha. Aufre. in. d. regula. 2. nu. 34. tomo. 5. tractatuũ Di. Perez & Auile. & An. Gomez vbi supra, Ioan. Lupi in rep. c. per vestras notab. 3. §. 21. nu. 11. 12. 13. & seq. Et alij docto. ab eo citati nu. 13. asserẽtes statuta laicorum cõtra clericorum concubinas non valere, quia sunt de foro clericorum, non contradicunt, loquuntur siquidem vbi crimen non est publicum, sed occultum secundum receptiorem sentẽtiam quod etiam sentire videtur

Universidad de Deusto Biblioteca

15 detur, Vldri.Zasi.li.2.singulariū,c.17. [Ex quo leges regiæ cautè pœnas imponunt publicis cōcubinis clericorum, religiosorum, vel coniugatorū, nempe vnius marchæ argenteę, vtq; per annum in exiliū mittātur, ꝙ si secundo in id crimē inciderint, & repertę fuerint, eadem pœna plectantur altero anno exilij superaddito. At si tertio in eodem crimine fuerint deprænhēsæ, soluāt duas argēti marchas, ac flagelis publicè cęsę in exilium per annum vnum mittātur, cuius pœnę pecuniariæ tertia pars accusatori, & reliquæ duę tertiæ fisco applicantur. Iudex autem qui ex officio procedēs pœnas exegerit pecuniarias, alijs pœnis neglectis, septuplum fisco restituat, & officio priuabitur, ex eisdē
16 legibus.l.1.&.2.ti.19.de cōcubinarijs infra lib.8. [Sed animaduertere opportet, ne erres in praxi, nō sufficere monachum, clericum, vel coniugatum, in lecto vel in loco valde suspecto cum fœmina aliqua inuenire & deprehendere, nisi aliâs constet de publico cōcubinatu per testes, multos etenim iudices fallit.l.36.titu.6 de instructionibus correctorū supra lib.3. sumpta ex c.47 prætorū &.d.l.1.ti.19.infra lib.8.dum dicūt, por la primera vez que fuere hallada, &c. existimātes necessario exigi, ꝙ clericus & concubina deprehendi & & capi debeant iacētes in lecto vel in mensa: eo ꝙ nūquam quis dicitur inuētus in delicto, nisi in eo deprehendatur, vt in.l.si Barsatoram & ibi notāt Bar.Bal. Ange.& alij.C.de fideiusso.& in.l.1.in prin.ff.de acqui.posse.vbi Bar.notat in.4.q.prin.l.nunquā.§. thesaurus.ff.de acqui.rer.do.§.thesaurus insti.de rer. diuisio. & ibi notat Ang.Areti.in fi.c.cum non ab homine vbi gloss. in verbo deprehensus, & ibi Alciat. num.103.extra de iudi. Cœpola, in.l. si fugitiui. nu. 37.C.de serui.fugi. Cassan.in consue.Burgund.rubri. 1.§.1.fol.23.col.2.num.5.Ioan. Lupi plura ex hoc inferens in repet. c. per vestras. 3. notab. §.21.num.12.de dona, inter vir.& vxo. Quibus rationibus fret: iudices ipsi decipiuntur, vt ibi attestatur Ioan Lupi, fœminas & clericos diffamātes, multisque insidijs & cauilationibus vtentes, vt eos in lecto iacentes deprehēdant. occulta sacerdotum crimina reuelantes contra Constantini consilium supra relatum, vt ex.c.in scri-
17 pturis.96.dist.adnotauimus. [Is enim in crimine dicitur inuentus, qui per testes de crimine conuincitur, vt in.l.2.ff.de custo.reor.&.l.1.C.de raptu virg. Ang. Ioā.de Imo.& cęteri in.l.3.§.Neratius.ff.de neg.gest. Bald.& Alex.in.c.proposuit de appella. Nec sufficiet in specie nostra, fœminā in cōcubinatu cū clerico, monacho, vel cōiugato fuisse deprehēsam, vt pœnis legū regni locus sit, nisi publicè crimē fuisse cōmissum probetur. Sola quippe deprehēsio in crimine nō reddit illud publicū vel notoriū, nisi aliter conuincatur delinquēs, vt est glo. notab. iūcto tex. in.c.ex literarū de eo qui duxit in matri.quam pollu.per adult.& ibi id expendūt Ioā.And.Abb. & cęteri bonus tex. in.l.1.C. de pet.bono.subla.lib.10.Ioān.Lupi.in.d.§.21. nu.17. Auiles in.cap.47. pręto. in verbo manceba publica.
18 [Huiusmodi autē probatio debet concludere mulierem esse publicā clerici, vel monachi concubinā, vel hominis coniugati, vt leges præcitatæ requirunt, vel quia publicè domi cōcubinā retinebat scientibus vicinis & vidētibus, ei fortè necessaria ministrās, arg.l.si vicinis.C.de nupt.idq; asseuerāt Hosti.Ioā.And.& Abb.in.c.de illo extra de eo qui cogno.cōs.vxo.suæ cū cōcordā, per Ioā.Lup.traditis in.d.§.21.nu.14.&.15 Anto.Gom.in.l.80. Tauri.nu.22.vel si vidētibus vel aliâs scientibus vicinis clericus, monachus, vel cōiugatus domum mulieris ingrediebātur frequēterq; cū ea conuersabātur, vel ex cōtrario illa domū clerici ingrediebatur & frequētebatur, alimētaq; ab eo eidē ministrabātur, vel si cōcubinā habet domi, tāquam vxorē publice nutriēdo filios ex ea procreatos, ita quod negari nō posset, vel negatio parū sibi prodesset, vt dicit glo.in.l.sententiā.in verbo celari.C.de pœn.cōfert.l. illud.§.sed etsi.ff.de tritica.actio.c.nullus.&.c.pręter. 32.dist. Sin aūt nō est crimē hoc ita notoriū, sed probabiliter potest tergiuersari, vt quia tenet cōcubinā cū eius matre cuius famulā esse dicit, nō dicetur tunc publica concubina, nec ipse publicus concubinarius c.sicut.de cohabita.cleri.vel mulie.c.si qui.81.dist.tenet Abb.post alios in.c.vestra de cohabi.cleri. & mulie.Ang.de Clauis.in summa in verb.cōcubina.versi. 4.Ioā Lup.hoc ita explicās in.d.§.21.nu.20.Auiles.d. c.47.prętorū.nu.1.Caueāt ergo iudices ab huiusmodi excessu & clericorū infamia, vt recte aduertit Bald.in l.palā.ff.de ritu nup.& Auiles.d. nu.1.in fi.sat enim est, publicū concubinatū per testes probari licèt contrariū asseueret Did.Perez in.d.l.23.ti.3.lib.1.ordin. in glo vlti.in.fi.col.172. Quomodo aūt possit iudex secularis domū ingredi clericorū & cōcubinā quęrere videbitis in.l.2.ti. 19.de cōcubinarijs.infra li.8.& ibi
19 dicā. [Tertia cōclusio, his pœnis locus nō est, si cōcubina publica clerici vel religiosi vel cōiugati est cōiugata, quoniā eā eius vir solus accusare poterit de adulterio, vt in.l.si vxor.vers.sed et in ea de adul. Vbi habetur, ꝙ licet accessus ad meretricē nō sit punibilis, fallit tū in meretrice nupta: eā quippe poterit vir eius de adulterio accusare, & adulterium nō cadit sub legibus simpliciter loquētibus de accessu & delicto carnali mulierū, secūdū Ioā And.in addi.ad specu.in tit. de iniur in rub.cuius sententiā extollit And.Sicul.in c.lator.1.col.de pign.& Ludo.Rom.in.l.si vero.§. de viro nu.23.ff.sol.matr. Alex.in.l.pleriq;.ff.de in ius voc.nu.12.&.ibi Ias.pen.col.in fi.& ita expresse decidit.l.3.ti.19.de cōcubinarijs.infra lib.8.Ioā. Lu.in repe.c.per vestras.3. notab.§. 21.nu. 22.de don.in.vi.& vxo.Auil.in.d.c.47.prætorū.in verbo māceba publica.nu.2.Anto. Gom. in.l.80.Tauri.nu.20.Et hi tres vltimi doctores hoc limitāt, nisi maritus sciret vxoris suæ mores, & taceret, per dissimulationēq; id pateretur, tūc aiūt eā nō excusari à pœna, si cōcubina publica esset clerici, nec gaudere priuilegijs cōiugatarū, ita firmat Ioan.Bapt.de S. Seueri.in tract.de debito. fugitiuo.col.13.nu.24.cuius dictū extollit & reputat nouū & singulare Hyp.Marsi.in.l.vnica.nu.31.C.de raptu virgi.Fallit secūdo, quoties cōcubina clerici matrimoniū cōtraxerit cū famulo clerici, & adhuc durat in seruitio clerici, punietur si quidē ac si nupta nō esset, licèt maritus eā nō accuset, vt singulariter decidit lex.3.ti.19.infra lib.8.et q.optima limitatio ad.l.4.ti. 7.l.b.3.fori.&.l.2.tit.17.part.7 quibus est statutū, nemini licere vxorem adulteram accusare ipso marito tacente & consentiēte, & in.l.2.in fi.tit.19.infra.lib.8.

20 [Sed quia diximus de pœnis concubinarum clericorum, religiosorum, non erit inconcinnum, crimē ipsorum appendere, & pœnas tanto crimine condignas referre. Consideremus imprimis dignitatem sacerdotalem: sacerdotes Angeli Dei appellātur, vt attestatur diuus Hiero.super Malachiam.c.2, quare non secundū carnē viuere debent, sed secundū spiritū teste Apostolo ad Roma.c.8.dicente, qui in carne viuunt Deo placere non possunt: illi autem dicuntur viuere in carne, qui operantur secundum carnē, opera carnis sunt fornicatio, immunditia, & impudicitia, curare ergo debent sacerdotes, ne vitam ducant impudicam, exēplū sumentes ab veteris legis sacerdotibus, vt habetur.1. Regum.c.7.& Paralipomenō.c.15.Exodi. c.19. Hinc Apostolus ad Corinthios loquēs pręsbyteris, ait quātū sitis, nescitis, quia templū Dei estis, & spiritus in vobis, eo ꝙ pręciosum corpus dominicum in vestris corporibus recipitis. Immaculata ergo corpora custodire oportet, quod facere negligitis, si amplexibus concubinarijs fruamini, quoniā vt idē apostolus ait.1.ad Corinthios.c.6.qui adhęret meretrici vnum corpus cum ea efficitur. Alia peccata animam tantum nō corpus lędunt, fornicatio verô vtrūque vt ibidem dixit Apostolo. omne, inquit, peccatum quodcūque fecerit homo extra corpus est: qui autem fornicatur in suū corpus peccat. Caueāt igitur sacerdotes, ne corpus suū, quod est templum Dei, & habitaculum Spiritussancti, per carnis concupiscentiam maculent, sunt etenim membra Christi, membra ergo meretricis efficere non decet. Vnde propter impudicitiā & luxuriam sacerdotum Christus plærunque ad preces eorum & oblationes aures dedignatur cōuertere, corūque sacrificia cōtemnit, & holocausta tāquam abominabilia respuit orationesque non audit, dicente Propheta, non accipiam sacrificiū de manibus vestris, quia polluti estis. Ex quo, vt refert Augusti. Deo magis placet rugitus leonum: siue mugitus boum, vel grunitus porcorū quā cantus pręsbyterorū luxurantiū, viri siquidē ecclesiastici ad hoc deputati sunt, vt in castitate Deo famulentur: quale enim erit obsequium eorum, quorū mens polluta fuerit? aut quomodo sacrificiū acceptabile offerent Deo, si vita eorum maculata extiterit?
21 [Sed cū proh dolor, nostra cernamus ætate, maximè in his Indiarū regnis, tantam sacerdotum dissolutionem, concubinas publicè retinentium, rudes & barbaros Indos ad fidem recenter conuersos scādalizantiū quorū vita non modo non est eis in exemplum, verū potius in perniciem, nimirū si Christus nobis irascatur, si tot flagella huc emittat, si tot varias & graues erumnas & tribulationes quotidie patiamur, si tot discrimina belli, pestis & famis nos agrediantur. Nam si pro peccatis populi sacerdotum oratione Deus placatur, vtpote qui inter Deum & homines mediatores existant, ad eosque spectet, peccata hominum comedere, atque ea suis precibus consumere, vt refert Hiero. in.c.quia sacerdos.10.q.1.&.c.nulli.3.q.1. si tamē ipsi nequiores sunt cæteris, propter eorum vitam luxuriosam, Deum quem deprecantur, irritant, iuxta sententiam Grego.dicentis cū is qui displicet ad intercedendum mittitur, irati animus proculdubio ad deteriora prouocatur. Quòd si pro proprijs exorantes criminibus non exaudiūtur, quomodo pro alienis Deū deprecantes, placabilem reddent? qui enim sordidus est ac immundus, quo pacto aliorum sordes purgare poterit? ab immundo quis mundabitur? Ecclesiastici.33.c. vnde Dominus verba dirigens ad immūdos sacerdotes Esaiæ cap.1.dixit facta vestra sunt mihi molesta, & cum extenderitis manus vestras, auertam à vobis oculos meos, & cū multiplicaueritis orationē vestrā, non exaudiam, quia immundi & polluti estis. Sic etiā Deus loquitur sacerdotibus per os Malachiæ prophetæ.c.1.dicens, non est mihi in vobis voluntas & mu-
22 nus non suscipiam de manu vestra. [Ex quo clerici concubinarij committere dicuntur crimen adulterij & stupri, & incestus, & cōtra naturam, vt latè probat Veremondus de publi.cōcubinarijs.c.1.nu.23.qui in crimen Apostasię incidere etiam contendit, & in sacrilegium: de quibus criminibus singula capita facit describens pœnas pro his criminibus iure ciuili & canonico impositas. Nō tamē propter ea quę dicta sunt intelligas sacerdotes in peccato mortali existentes nō posse sacramenta conficere, potest siquidem modò essentialia omnia que ad sacramenta conficienda & cōferenda pertinent seruauerit, vt in Cōcilio sacro Tridentino statuitur sessio.7.canone.12.cuius verba sunt *Siquis dixerit ministrū in peccato mortali existētē, modò omnia essentialia, quæ ad sacramētū cōficiēdū aut cōferēdū pertinent, seruauerit, non conficere aut conferre sacramē-*
23 *tum, anathema sit.* [Sed qua pœna clerici concubinarij sint puniendi, hîc inquirere oportet, & certè pœna suspensionis à iudice imponenda, non tamen depositionis esse puniēdos docet gloss.in.c.Maximianus in verbo remoueatur.81.distincti.glo.1.in.c.præsbyter. 82.distinct.glo.in.c.lator.2.q.7.quas sequūtur magis communiter docto.in.c.at si clerici de iudi.teste Augusti.Beroi ibi, nu.165.& Did.Perez in.l.23.glo.1.tit. 3.lib.1.ordina.col.170.Si tamen esset ita publicè cōcubinarius, vt nulla tergiuersatione posset crimē celare ipso iure suspēsus est.c.si qui sūt.81.d.c.pręter. 32.dist. Siluest.in summa in verbo clericus.2.q.2.quo fit, vt si prius quā vitā emēdet, celebret irregularis efficiatur, atq; à solo Papa possit reduci.c.1.de re iudi.lib.6. quę opinio verior est secundum Siluest.in verbo concubinarius.q.4.Guindisal.de Villadiego in tracta.de irregularitate colu.9.Panormitan. in capit. vestra de cohabita.cleri.& mulie. Tostatum in tracta. contra clericos concubinarios conclus.5.Didac. Perez in dict. col.170.in fi.Petr, Rebufi in concorda.rub. de publicis concubinarijs versi.3.pœna, vbi triginta enumerat pœnas à iure statutas contra concubinarios, adde Ioan.Bernard.Diez à Luco in praxi canonica crimi-
24 nali capi.73. [Hodie tamen iuxta Concilium Tridentinum Sessione.25.in decretis de reformatione capitu.14 pagin.332.&.333. alię pœnę imponuntur in hæc verba. Quàm turpe, ac clericorum nomine, qui se diuino cultui addixerunt, sit indignum, in impudicitiæ sordibus immundoque concubinatu versari, satis res ipsa, communi fidelium omnium offensione, summoque clericalis militiæ dedecore, testatur, vt igitur ad eam, quam decet, continentiam, ac vitæ integritatem ministri ecclesiæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

reuocentur: populusque hinc magis eos discat reuereri, quo illos vita honestiores cognouerit, prohibet sancta Synodus quibuscunque clericis, ne concubinas aut alias mulieres, de quibus possit haberi suspicio, in domo vel extra detinere, aut cum his vllam cõsuetudinem habere audeant, alioquin pœnis à sacris canonibus, vel statutis ecclesiarũ impositis puniãtur. Quod si à superioribus moniti, ab ijs se non abstinuerint, tertia parte fructuũ obuẽtionũ, ac prouentuũ beneficiorum suorũ quorũcunque, & pensionũ ipso facto sint priuati, quæ fabricæ ecclesiæ, aut alteri pio loco, arbitrio episcopi applicetur. Sinuero in delicto eodem cum eadẽ vel alia fœmina perseuerantes secundæ monitioni adhuc non paruerint, nõ tantũ fructus omnes ac prouentus suorũ beneficiorũ & pẽsiones eo ipso amittant, qui prędictis locis aplicentur, sed etiã à beneficiorũ ipsorum administratione, quoad ordinarius, etiam vti sedis apostolicę delegatus, arbitrabitur, suspendantur, & si ita suspẽsi nihilominus eas nõ expellant, aut cum ijs etiam versentur. tunc beneficijs portionibus, ac officijs & pensionibus quibuscunque ecclesiasticis perpetuò priuẽtur, atque inhabiles ac indigni quibuscunque honoribus, dignitatibus, beneficijs, ac officijs in posterũ reddantur, donec post manifestam vitę emendationem ab eorũ superioribus cum ijs ex causa visum fuerit dispensandũ. Sed si postquã eas semel dimiserint, intermissum consortium repetere, aut alias huiusmodi scandalosas mulieres sibi adiungere ausi fuerint, præter prędictas pœnas, excommunicationis gladio plectantur. Nec quęuis appellatio aut exemptio prędictam executionem impediat, ac suspendat, supra dictorũque omnium cognitio nõ ad archidiaconos, nec decanos, aut alios inferiores, sed ad episcopos ipsos pertineat, qui sine strepitu & figura iudicij, & sola facti veritate inspecta, procedere possint. Clerici verò beneficia ecclesiastica aut pensiones non habentes, iuxta delicti & contumatiæ perseuerãtiam, & qualitatẽ ab ipso episcopo carceris pœna suspensione ab ordine ac inhabilitate ad beneficia obtinenda, alijsuè modis, iuxta sacros canones puniãtur. Episcopi quoque (quod absit) si ab huiusmodi crimine non abstinuerint, & à synodo prouinciali admoniti, se non emendauerint, ipso facto sint suspensi, & si perseuerent, etiam ad sanctissimum Romanum Pontificem ab eadem synodo deferantur, qui pro qualitate culpę, etiam per priuationem si opus fuerit, in eos
25 animaduertat, hactenus sacrum concilium. [Quæ autem sit pœna coniugatorum concubinas habentium, dicam infra libr.8.tit.19.de concubinarijs.l.5.&.6. & de pœna clerici adulteri tractat.d.D.Couarru.de spõs.li.2.par.c.7.§.vlti.in fine.

GLOS. III.

1 *Spurij qui propriè dicantur.*
2 *Spury appellatione adulterini, nepharij, & incestuosi comprehendantur.*
3 *Spurius ex testamento vel ab intestato vel ex contractu, quicquam ex bonis patris capere nõ potest.*
4 *Spurius à patre sibi relictum an præscribere possit.*
5 *Spurius an per substitutionem vulgarem vel fideicõmissariam, aut pupillarem aliquid ex bonis patris capere possit.*
6 *Pupillaris substitutio non continet tacitam vulgarẽ si filius spurius sit substitutus.*
7 *Spurius non potest ex substitutione fideicõmissaria, aliquid ex bonis patris accipere.*
Substitutus vulgariter vel per fideicõmissum testatori succedit non instituto, ibi.
Separatio bonorum quando admittatur, ibi.
Filius spurius vel clerici an possit à patre pupillariter substitui iure regio. ibi.
8 *Spurius si instituatur à patre et alius vulgariter substituatur vel per fideicommissum? an vitietur substitutio.*

c *Los bienes de sus padres clerigos.*) Qui dicãtur filij naturales dicam in.l.9.infra eo. spurij autẽ (omissis alijs interpretationibus Theophili in.§.si aduersus instit. de nupt. & Alciati lib.1.prętermissorum, & Plutarchi in problematis, c.103.) propriè dicũtur qui ex his parentibus nati sunt, qui coniugium contrahere non poterant tempore conceptionis vel natiuitatis. c. tanta iuncta glo. qui fil. sint legi. c. ad abolendam de fili. presbyte. ita diffiniuit Ange. de Are. in.§. nouissime instit. ad Orficia, vel qui ex coitu lege punito nascuntur Alcia. lib.4. Parergon. c.5. ex eo dicti, quòd patrẽ prę infamia nominare non audent, etiamsi eum certũ habeant, vt probat. d. D. Couarru. de sponsal. 2. par. c. 8.§.5. nu.1. ex Tito Liuio li.1. ab vrbe condita & Angelo Politiano li. miscelleanorũ. c.8. & Erasmo Erotorodamo, in prouerbio terræ filius. Ludo. Celio, lib.
2 11. lectionũ antiquarũ. c.28. [Et sub hoc nomine generali spuriorũ plurimæ species comprehenduntur, quidam sunt adulterini, nati, scilicet, ex adulterio, inquibus comprehendi possunt filij clericorum, qui adulterium committunt, ex sententia glo. in. c. per venerabilem qui filij sint legi. cum fidẽ coniugij spiritualis violant, vt probat Vermond. de publicis concubinar. c.1. nu.23. Alij nepharij dicuntur, nempe qui nati sunt ex linea descendenti, alij incestuosi. qui nati sunt ex linea collateralium in gradu prohibito. l. si adulterium cum incestu. ff. de adulte. auth. de incest. nup. in prin. colla. 2. & ibi gl. & doct. notãt, auth. incestas, & auth. ex cõplexu. C. de incest. nup. l. quin etiã. ff. de ritu nuptia. § ergo insti. de nup. explicat An. Gom. in. l.9. Tau. nu. 13. hi omnes spurij dicũtur vt probat Coua. d. §.5. nu.
1. & An. Gom. vbi supra. [Ex lege nostra clarè deducitur filios clericorũ nõ posse patribus suis succedere. Sed tu dic generalius, filius spurius nec ex testamẽto, nec ab intestato nec ex cõtractu interviuos aliquid à patre capere potest. §. fi. in auth. qui. mo. natu. effi. sui & auth. licet. C. de natura. lib. l. 10. ti. 13. de succe ab inte. par. 6. dũ autẽ lex illa vocat spuriũ natũ ex fornicatione, intelligẽda est quoties accedẽte cõsensu fornicatiũ nõ posset inter eos cõtrahi matrimoniũ vetante iure canonico, ita ibi interpretatur Gre. Lup. in gl. 1. probatque ex tex. in. l. 1, tit. 15. par. 4. iuncta. l. vlti. titu. 14. eod. par. idem voluit. d. D. Couarrub. de sponsalibus. 2. par. c. 8. §. 5. nu. 3. Rod. Xua, in. l. 1. tit. 6. lib. 3. fori quã conclusionem probant docto. plures per Pet. Dueñas
3 citati

citati in regula. 366. vbi plurifariã eã ampliat & limitat. [Tu tamẽ materiã legis nostræ resolue sequentibus cõclusionibus. Sit prima cõclusio, filij spurij & incapaces sibi à parẽtibus cõtra legis prohibitionẽ relictũ præscribere lõgo tempore non possunt, quia deficit titulus, quippe qui sit lege reprobatus: quinimo nec quadraginta annis, quia deficit bona fides, cũ contra ius fuerit institutus, vel ei fuit relictũ vel donatũ, ex sentẽtia Bal. in. l. id quod pauperibus col. vlt. C. de ep. & cle. & in. l. nullo. 2. q. C. de reiuẽdi. idẽ voluit gl. nota. in. l. nemo. ff. pro legato, Sali. in. d. l. nullo, & in l.1.C. pro hęre. Alex. cõs. 74. nu. 7. lib. 3. Cor. cõs. 236. nu. 4. lib. 2. Veremõd. de publi. cõcubina. in verbo qui etiã filios ex tali cõcubinatu procreatos nu. 16. pa. 315 Fran. Balb. in tracta. prędicrip. 4 par. 4. partis princi. q. 18. per totã, & in rep. l. Celsus. ff. de vsucap. 1. par. nu. 9.
4 Pet. Dueñas in. d. regula. 366. amplia. 5. [Secũda cũclusio, pater nõ poterit filiũ spurium vulgariter substituere, nec per fideicõmissum, cũ priori specie testatori succedatur immediatè, vt in prin. insti. de vulga. Secũdo casu testatori succeditur mediãte psona instituti. l. cohæredi. §. cũ filię. ff. de vulgar. quorũ bonorũ spurius est incapax. Poterit tamã pater filiũ spuriũ pupillariter substituere, par hãc siquidẽ substitutionẽ nõ patri sed filio impuberi fratri suo succeditur, cui succedere non prohibetur. l. si is qui ex bonis. ff. de vulga. bona tamen patris ex ea substitutione minimè capere potest glo. in auth. qui. mod. natu. eff. sui. §. fi. in verbo participium colla. 7. hãc distinctionẽ faciens, cui accedit Guill. Bene. in rep. c. Raynutius in verbo & vxorem nomine Adelasiã deci. 5. nu. 128. d. D. Coua. de spon. 2. par. c. 8. §. 5. nu. 4. &. 5. Vermond, de publi. cõcubi. qui melius cęteris hoc explicat in verbo qui etiã filios in tali cõcubinatu procreatos nu. 17. pag. 316. & seq. An. Gomez in. l. 9. Tau. nu. 20. Pet. de dueñas in. d. regula. 366. amplia. 12. estque recepta sentẽtia teste Alex. & Iaso nu. 3. in. l. si is qui ex bonis. ff. de vulga. & Fran. Ripa in. l. Lutius nu. 3. ff. eo. & Guill. Bene. in rep. c. Raynutius, verbo & vxorẽ nu. 690. Pet. Dueñas in regu. 366. amplia. 12. &. 2. limi. Ari. Pinel. in. l. 3. nu. 21. C. de bon. mater. Sed tu aduerte ne erres, quia per huiusmodi substitutionẽ pupillarẽ, vt modo dicebamus authoritate glo. in verbo participiũ, spurius cõsequetur bona dũtaxat pupilli, nõ verò paterna, quia paterno iudicio illa esset habiturus, & sic quod vna via denegatur, alia concederetur. [Ex quo apparet in huiusmodi pupillari substitutione, in qua filius spurius incapax substituitur pupillariter filio legitimo impuberi, non contineri tacitam vulgarem, atque ideo filio legitimo repudiãte paternã hęreditatẽ, spurius ei substitutus minime admittetur, nec succedet in bonis paternis, ex vi vulgaris tacitę, cũ per eam patri succedatur & non impuberi, vt in. d. l. si is qui ex bonis. ff. de vulga. & ibi hoc idem adnotarunt Bal. in fi. Ang. & Iaso. 3. notab. glos. & Bart. in auth. qui. mod. natu. effi. sui. §. fi. in verbo participiũ in fi. colla. 7. Ve
7 remond. de publi. cõcubinarijs pagi. 317. nu. 17. [Infertur etiam eadẽ ratione, idẽ esse in substitutione fideicõmissaria, non enim poterit spurius eius virtute aliquid consequi, cum per eam non succedatur grauato, sed ipsi testatori, vt in. l. cohæredi. §. cũ filię. ff. de vulga. Ex quibus etiã deducitur, ex causa permitti, fieri separationem bonorũ, etiã si additione vnica fuerint & incorporata in patrimonio fratris impuberis secundũ Pau. in. d. l. fi is qui ex bonis nu. 2. Alex. nu. 3. Iaso. nume. 8. ff. de vulga. Anto. Gomez in. l. 9. Tauri nu. 20. paulo ante finem, qui subdit hodie iuxta ius nostrũ regium non posse filium spurium succedere ex substitutione pupillari fratri suo legitimo & impuberi, cũ non possit ex testamento nec ab intestato consanguineis patris sui succedere, vt in hac lege statuitur, non ergo poterit fratri suo legitimo ex vi substitutionis pupillaris etiam in bonis proprijs pupilli succedere. Sed salua pace nostri Antonij, lex ista loquitur in filijs clericorum, quare cũ sit pœnalis, crederem ad alios spurios non extendi, præter eos de quibus loqui
8 tur. [Tertia conclusio, si presbyter instituat filium suum spuriũ hęredem, & ei vulgariter substituat aliquẽ (quamuis institutio sit nulla ipso iure, & pro nõ scripta habeatur, vt in. §. fi. in auth, qui. mo. natu. effi. sui & in auth. ex cõplexu. C. de incest. nup. & l. spurius. ff. vnde cogna. & l. si pater & ibi glo. & l. nec apud. C. de hære. insti.) substitutus tamen admittetur per vulgarem substitutionẽ, fisco & hęredibus legitimis exclusis: quandoquidem vulgaris semper durat, quãtus institutio sit pro non scripta, vel efficiatur caduca veluti si institutus nunquam fuerit in rerum natura, vel fuerit mortuus viuente testatore, adhuc siquidem conseruatur voluntas testatoris ex expressa vulgari l. cũ ex filio. §. vl. in verbo, viuo patre, & l. si pater impuberẽ in verbo, viuo patre. ff. de vulga. Vermõd. depubli. concubinar. in verbo qui etiam filios ex tali concubinatu procreatos nu. 19. Vbi etiam asseuerat idem esse in substitutione fidei commissaria, cessante fraude. Veluti si pater spuriũ instituat in certa bonorum suorũ parte, cũque per fideicõmissum grauet ea bona alicui restituere, licèt enim institutio sit pro nõ scripta ratione incapacitatis, tamẽ spurius tãquã executor testamẽti poterit fideicõmissario restituere, bona tamẽ apud hæredẽ remanere minimè debẽt, ita asseuerat Bal. in. l. ab eo vers. quæro quid si testator donauit spurio. C. de fideicõ. Verm. vbi supra citãs tex. in. l. cogi §. hi qui solidũ. ff. ad Tre. vbi hęres institutus quia solidũ capere nequit, poterit tũ adire, vt alij restituat, eandẽ sententiã tenẽt Ang. & Imo. in. l. in tẽpus. ff. de hære. insti. Alex. in. d. §. hi qui solidũ Ioã. Lupi in rep. c. per vestras. §. 10. nu. 12. de don. int. vir. & vxo. Rode. Xuar. allega. 27. Corne. cõs. 217. nu. 3. lib. 3. Ioã. Galden. in tracta. de arte testandi ti. 1. cautela. 14. num. 10. Pet. Dueñas in regula. 366. limita. 9. Nec hoc videtur incõueniens, cùm etiam spurius possit constitui executor testamenti paterni, modo ex hoc nullum sentiat commodum secundum Bald. in. l. si quis ad declinandam versi. iuxta hoc quęro. C. de epi. & cleri. Veremond, vbi supra pagi. 317. nu. 20. quorum sententia vera est, quamuis Alberi. post Oldral. & antiquos in l. scire oportet. §. 1. ff. de tuto. & curato. dat. ab his, dixerit spurium non posse esse testamenti paterni executorem, cui subscripsit Anto. Gomez in. l. 9. Tauri nu. 10. versi. 3. facit id enim intelligitur vbi ex tali munere cõmodum aliquod spurius consequeretur, id enim nõ licet, neq; vna via prohibetur, alia permittatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

GLOSS. IIII.

1 *Naturales filij non succedunt cõsanguineis patris, nec ipsi eis.*
Consanguinei patris non sunt consanguinei filij naturalis propter incertitudinem, ibi.
2 *Fratres naturales tantum quomodo inter se succedãt & an præferantur legitimis.*
3 *Fratres spurij qui non sunt ex damnato coitu nati, quomodo succedant fratribus.*
4 *Fratres ex damnato coitu nati quomodo succedant fratribus, & nume. sequenti.*
5 *Filius qui prohibetur succedere patri non prohibetur succedere consanguineis patris.*
6 *Lex si spurius. ff. vnde cognati explicatur.*
Cognatio non contrahitur inter matrem & filium natum ex damnato coitu, ibi.
7 *Lex. 9. Tauri explicatur.*
8 *Lex. 6. & .7. huius tituli explicãtur, ibi.*
Exceptio debet esse de contentis in regula, ibi.
Clericorum proles odiosa semper fuit canonibus & legibus regijs. ibi.
9 *Filij nati ex damnabili coitu succedunt paternis & maternis consanguineis ex testamento etiam in bonis patris.*
Clericorum filij non succedunt ex testamento patris consanguineis. ibi.
10 *Fratres naturales quando succedant cũ legitimis, vel quando excludant legitimos.*
11 *Successio ab intestato est reciproca, qui mihi potest succedere, & ego ei.*

d *Ni de otros parientes de parte del padre.)* Nota ex lege ista q̃ spurius filius clerici nõ succedit ex testamento nec ab intestato cõsanguineis patris. Et videtur, legẽ nostram in successione ab intestato nullã habere dubitationẽ, eo q̃ filius naturalis tantũ non succedit ab intestato cõsanguineis ipsius patris, nec ipsi cõsanguinei succedũt ei, quia non reputatur inter eos agnatio ex parte patris propter incertitudinẽ, ignoratur siquidem sit nẽ filius eius, nimirũ ergo si in spurijs idem observetur, & maiori ratione in incestuosis & filijs clerici. Hæc conclusio probatur in l. si spurius. ff. vnde cogna. cuius verba sunt. *Si spurius intestatus decesserit, iure consanguinitatis aut agnationis, hæreditas eius ad nullum pertinet, quia consanguinitatis itẽque agnationis iura a patre oriuntur,* ibiq; id notat Dyn. Albe. & antiquiores §. vulgo quæsitos insti. de succe. cogna. cuius sũt verba vulgo quæsitos habere nullos agnatos manifestũ est, cũ agnatio à patre, cognatio à matre est, hi autem habere nullũ patrẽ intelligũtur. Et quãuis eæ leges loquantur in spurijs & vulgo quæsitis, idẽ est in naturalib⁹ tãtũ habitis ex cõcubina domi retẽta, vel ea quę iure nostro regio habetur pro cõcubina, hanc cõclusionẽ probat nũcupatim tex. in auth. qui. mo. natu. effi. sui. §. filiũ verò colla. 7. cã expresse tenet Cyn. in auth. itaque. C. cõmu. de succe. 2. col. in fi. & Alberi. ibi. 3. col. in prin. Ang. in. §. vulgo quæsitos inst. de succe. cognato. 1. col. in fi. & ibi Ioan. de Plat. Panor. in. c. cum haberet de eo qui dux. in matr. quam poll. per adul. pen. col. in fine Pau. Cast. in. l. si is qui ex bonis fi. col. in prin. ff. de vulga. Dyn. in tract. de succe. ab inte. nu. 22. Mathesi, eod. tracta. fo. 13. col. 2. nu. 3. & ibi Bologni. in additi. Nicol. de Vbald. eod. tracta. col. 51, nu. 7. Anto. Gom. in. l. 9. Tauri nu. 47. & ibi Cyson. nu. 4. Aymõ Sabillia. consi. 138. nu. 3. 4. 5. & sequen. Pet. Dueñas in regu. 366. amplia. 8. vbi citat cõcord. est deniq; tex. optimus regni nostri hęc probãs in. l. vlti. in fi. ti. 13. de succes. ab intest. par. 6. vbi Grego. Lupi. & .d. D. Couarru. in
2 epitome de sponsali. 2. par. c. 8. §. 5. nu. 19. [Sed quod maiorẽ dubitationẽ habet, inuestigare oportet, an fratres naturales vel spurij consanguinei vel vterini sibi inuicem succedant? In qua quæstione libet facere sequẽtes conclusiones. Prima cõclusio frater naturalis succedit ab intestato fratri naturali ex parte patris cõiuncto, quos pater habuit ex diuersis concubinis etiã domi retentis diuersis tẽporibus, quod procedit deficientibus fratribus vterinis, hoc est, ex eadem matre natis, hi nanque præferuntur consanguineis fratribus, intellige etiã deficientibus fratribus legitimis & naturalibus, hi siquidẽ naturalibus tantũ præferũtur, hæc omnia probat tex. in. l. vlti. ti. 13. par. 6. in versi. mas si este hijo natural, vbi Gre. Lupi in verbo estos a tales aduertit ex lege illa improbari glo. communiter receptã in. l. hac parte. ff. vnde cogna. quã dixit vnicã Albe. ibi post Rayne. & singularẽ Abb. cõs. 50. col. 1. li. 2 & Floria. in. l. qui testamentum. ff. de proba. Angel. Areti. in. §. vulgo quęsitos. 1. col. insti. de succe. agnato. & in. §. vulgo quęsitos. 2. col. insti. de succes. cognato. Mathesi. in tracta. de succes. ab intest. fo. 13. col. 2. nu. 4 Ioan. Bap. Cacialupi in. l. si qua illustris nu. 44. C. ad Orficia, quę dicit filios naturales ex eodẽ patre & duabus cõcubinis natos sibi inuicẽ nõ succedere, licẽt fuerint diuersis temporibus ab eo retentę, quod & voluit Specula. & Ioan. And. in additio. eius in ti. de succes. ab intest. §. 1. vers. quid de natis ex vno patre nu. 19. pro quibus est tex. in auth. qui. mod. natu. effi. sui. §. filiũ verò colla. 7. qui non excipit fratres ab ea regula ibi tradita, q̃ filius naturalis vt extraneus censetur quoad agnatos ex parte patris. Qui tamen nõ obstat sententiæ nostræ, quoniam ab illa regula fratres naturales ex parte patris excipiũtur per legẽ vlti. ti. 13. par. 6. vbi hac ratione fratres naturales ex parte patris succedere fratri naturali, deficientibus fratribus vterinis ea lex disponit, vt singulariter aduertit Ant. Gomez in. l. 9. Tauri nu. 48. & .d. D. Couarru. in epito. de spõsali. 2. par. c. 8. §. 5. nume. vlti. Frater tamen vterinus ex
3 parte matris prẽferetur in successione ab intestato fratri consanguineo ex parte patris, vt decidit Ant. Gomez ibidem. d. nu. 48. cui accedo. [Secunda cõclusio, fratres naturales vel spurij, modõ non sint ex dãnato coitu geniti, succedunt sibi inuicem ab intestato si vterini sint, hoc est, ex eadem matre nati, itaque filij naturales succedunt fratribus suis vterinis vel cæteris cognatis ex parte matris, & cognati ipsis filijs naturalibus: quippe qui propter certitudinem partus, dicuntur verè & indubitanter consanguinei, vt in. l. hac parte. ff. vnde cognagna. versi. item si ipsi fratres, & in. l. si spurius eod. tit. §. vulgo quęsitos insti. de succesio. cogna. l. fi. in princip. & in fi. titu. 13. par. 6. §. nouissimè vbi Ange. Aretin. insti. ad Orficia, Anto. Gomez in. l. 9. Tauri nu. 48. in fin. d. D. Couarru. in epitome de sponsa. 2. part. c. 8. §. 5. in fin. Ludou. â Sardis de legitimatione. 3. par. de spuriorum successione fin. quęstio, estque communis & indubitata opinio. [Sed maxima est inter
4 doctores contentio, quid in filijs incestuosis & natis ex damnato coitu, an sibi inuicem succedant ab intestato, si sint fratres vterini ex eadem matre nati, vel an natus ex damnato coitu succedat consanguineis ex parte matris, vel ipsi consanguinei succedant eidẽ spurio ex incestu vel damnato coitu nato? Et videtur q̃ sibi inuicem succedant, quia non est lege aliqua prohibita in transuersalibus successio, licẽt nati sint ex damnato coitu. Probatur etiam per text. in. l. si spurius. ff. vnde cogna. quę generaliter statuit quòd spurius succedit matri & consanguineis eiusdem matris, & ex contrario. Sed spurij appellatione etiam comprehenditur incestuosus & natus ex damnato coitu, vt resoluimus supra eo. glo. 3. num. 2. non est ergo lex illa restringenda ad spurios vulgo conceptos. Rursus licẽt iura authenticorum corrigant leges antiquas quoad successionem ascendentium, ne spurij ex damnato coitu eis succedant, nec ipsi ascendẽtes filijs suis spurijs, vt in. §. vlti. in authen. quib. mod. natura. effi. sui, & .§. vltimo in authentica quib. mod. natura. effi. legi. Non tamen corrigunt quoad trãsuersales, quod ergo non mutatur quare stare prohibetur? dixit tex. in. l. sancimus. C. de testamen. & tum potissimùm cũ hac in specie sit ratio diuersa in ascendentibus & collateralibus. Quoniam ascendentes ex proprio crimine puniuntur, non sic in transuersalibus. Pœterea hodie sublata est differentia agnationis & cognationis. §. placebat institu. de succes. cogna. §. nullam verò in authen. de hæredi. ab intesta. veni. collatio. 9. si igitur consanguinei ex parte patris nõ succedunt spurio nato ex damnato coitu, nec ipse consanguineis, pariter ergo non succedet cognatis ex parte matris.
5 [Item non est inconueniens, quod prohibeatur successio inter ascendentes & descendentes & non inter collaterales, videmus etenim passim hoc fieri. Nã filius non succedit patri damnato ob crimen lesę Maiestatis, vt in. l. Pauthonius. §. per duellionis. ff. de acquiren. hęredi. l. cum filius. §. fin. ff. de lega. 2. §. interdũ versi. per contrarium insti. de hęred. quę ab int. defer. Nihilominus tamen succedit alijs agnatis & cognatis patris, quia hoc non reperitur prohibitum. Item emancipatus filius non succedebat patri iure antiquo agnatis tamen & cognatis sic, vt in. l. si ab eo. C. de legi. hęredi. his & alijs rationibus hanc sententiam tenuerunt Cyn. in auth. itaque. C. commu. de successio. And. de Iser. in. c. 1. §. naturales in fin. si de feud. fuer. contro. inter domi. & agna. Ang. in authen. qui. mod. natu. effi. sui. §. vlti. nu. 18. Ludoui. de Sardis in tract. de legitima. c. sequitur de successione spuriorũ vers. 7. quęritur, Ioan. Sancti Petrucij de Mõte Sperelo in rep. l. si qua illustris. C. ad Orficia. & ibi Philip. Corneus final. colu. & Ioan. Baptis. numer. 57. Anto. de Rosell. in tracta. de successione ab intestato. 5. col. nu. 28. Mathes. cod. tracta. fol. 13. versicu. secundum membrum principale, & ibi Bologni. in aposti. Angel. de Aret. in. §. vulgo quęsitos nume. 3. institut. de successi. cogna. Corn. consi. 21. lib. 1. vbi attestatur hanc esse cõmunem opinionem, idem Corn. consil. 234. colu. penulti. lib. 4. Curti. Iunior consi. 123. Nicola. de Vbald: in tracta. de successio. ab intesta, par. 3. colu. 4. Angel. de Aret. in tracta. de testamen. verbo nolens intestatus colu. 8. d. D. Couarru. in epito. de sponsali. 2. part. cap. 8. §. 5. nume. vlti. Grego. Lupi in. l. 11. titu. 13. de succes. ab intesta. par. 6. in glos. magna ad finem Matth. Afflict. decis. Neapoli. 96. vbi asseruit iuxta hanc opinionem bis fuisse iudicatum in consilio Neapolitano, quamuis ipse adhęrere videatur contrarię opi-
6 nioni. [Oppositam tamen sententiam obseruant plurimi non modicæ authoritatis viri, imo quòd spurius ex damnato coitu natus non succedat fratribus vterinis, nec cognatis ex parte matris, nec ipsi succedant spurijs. Mouentur ex eo quòd. d. l. si spurius. ff. vnde cogna. non procedit in spurijs ex damnato coitu natis, sed in vulgo quæsitis, qui etiam spurij dicuntur, quorum conceptio non est accusabilis, vt optimè resoluit Barto. in. l. vlti. versicu. quæro an succedat matri. ff. de his quib. vt indig. vnde sicut cognatio non contrahitur inter matrem & filium natum ex damnato coitu, nec potest inter eos esse successio vt in. l. vltima in fin. C. de natura. lib. ita nec consanguineis matris succedet, quandoquidem sit radix infecta & sicca, qua desicata nimirum si arbor nullos producat fructus secundum Bald. in. l. vltim. C. de verbo. significatio. hæc fuit opinio Dyni in tractat. de successionibus ab intesta. cap. de incestuosis & nepharijs, cui accesit Mathesila. in eod. tracta. penulti. cartha versi. secũdum membrum principale, Benedi. de Barzis in tracta. de filijs non legitimè natis. 4. cartha in quæstio. an licẽt natus ex coitu accusabili non possit succedere matri, possit succedere collaterali, Hostiens. in summa qui filij sint legiti. circa princi. Ioan. Fab. in dict. l. si qua illustris. C. ad Orfi. Ioan. de Anan. & Bologni. in eius additio. consi. 95. Abb. consil. 50. lib. 2. Matth. Affli. decis. 96. Deci. consi. 311. colu. 1. Aymon Crauet. consil. 138. nume. 6. Alexand. consi. 174. nume. 3. lib. 5. Fulgo. consil. 36. Bertrand. consil. 6. libr. 1. Guill. Benedi. in rep. c. Raynutius de testamen. verbo & vxorem nomine Adelasiam, in tracta. de successio. ab intesta. nume. 706. Bermond. de publi. concubinar. pagi. 357. nu. 77. Alexan. consi. 57. in fin. lib. 4 Anto. Gomez in. l. 9. Tauri nu. 51. per text. ibi & in. l. nostra sumpta ex. l. 2. tit. 3. li. 5. & .l. 22. titu. 3. lib. 1. ordina. Vbi statuitur q̃ filij clerici, & sic nati ex damnato coitu non succedant patri, nec alijs consanguineis: & l. 7. infra eo. in fi. trasumpta ex. l. 9. Tauri, dicit quòd disposita in. l. ordinationum & in hac lege obseruẽtur in specie illius Taurinæ cõstitutionis, nempe in successione bonorum maternorum, vt diligenter aduertit Cyfonta. in. d. l. 9. Tauri nu. 5. Interpretanda ergo erit lex nostra & extendenda ad consanguineos ex parte matris, quod & Anto. Gomez censet in dict. l. 9 Tauri nume. 51. quod expenditur ex vltimis verbis dictę Taurinæ constitutionis, quę mentionẽ facit legis nostrę & ad eã se refert, quod minime faceret, nisi

Universidad de Deusto
Biblioteca

cerneret legem noſtram vtriuſque parentis conſanguineos comprehendere, quod præferunt verba legis noſtræ, ibi. *Otro ſi por no dar ocaſion que las mugeres, aſsi viudas como virgines ſean barraganas de clerigos, ſi ſus hijos heredaſen los bienes, y de ſus padres o ſus parientes?* Et clarius ſtatutum erat in.l.22.titu.3, lib.1 ordina. vbi dicebatur, ſi ſus hijos heredaſen ſus bienes, ſcilicet matris, & paternorũ, ibi y de ſus padres, & conſanguineorum ex vtroque latere coniunctorũ ibi, o pariente, vt erudite expendit Cyfontan. in.d.l. 9.Tauri nume.5.in fi. licèt noſtrę legi hoc quadrare non poſsit, cùm expreſſe dicat filium clerici non ſuccedere cognatis ipſius patris clerici, & mentionem nõ facit de cognatis ex patre matris. [Solebam etiam 7
ipſe appendere verba vltima dict.l.9.Tauri, ibi, ſaluo ſi fueren los hijos de clerigos, &c. In quibus præcipiebat legem ordinationum.22.tit.3.lib.1.ſeruari, excepto autem debet eſſe de regula & de contenris in ea, alioqui vana omnino eſſet exceptio, quę non prędicaretur de eo, quod in regula cõtinetur, perperam enim quis excipiet dicendo, lego Seyo ſeruos meos excepto equo albo, vel omnes homines currunt excepto equo, vt Dyn. explicat in rub. de regu. iur. in.6. nu.14 Bar. & Bald. in.l. in his. ff. de legib, Barto, & doctor. communiter maximè Deci. nume.20. in.l.1. ff. de reg, iur. Eucrard. in locis legalibus loco.3. verſi.2.d.D.Couarru. eleganter lib.2. reſolutio. capi.5, numer.4. &.5. vbi tractat de intellectu.l. nam quod liquide.§. vlti. ff. de penu. lega. Cum ergo.l.9. Tauri & l.7. infra eod. ex ea ſumpta quæ loquitur de ſucceſsione bonorum maternorum, nõ eſt verſimile caſum legis noſtrę excipere, ſi in eiſdem bonis maternis non loqueretur.
8 [Sed procliuior ſum priori ſententię, vt ſucceſsioni bus locus ſit hac in ſpecie, cùm prohibita non inuenia tur, & lex noſtra & ſequens minime obſtant, cũ loquantur in ſucceſsione filiorum clerici, qui minime ſuccedent patri, nec matri, nec cõſanguineis paternis vel maternis, odioſa enim ſemper fuit hęc proles canonibus & legibus noſtris regijs, vt conſtat ex concilio Toletano.9.cap.10. & cap. cum multę. 15. quæſtio. 8. vt nobis inſinuat.d.D.Couarru. in epitome de ſpõſalib, 2. par. cap. 8. §. 5 nume. 17. & probatur in.l. noſtra & ſequen. conferunt tradita per Ferdinan. Vazq. de ſucceſsio. creatio. §. 10. nu. 648. verſi. infero ꝙ ſi Imperator: atque ideo nimirum ſi grauiores pœnę huic proli à legibus inferãtur, nec ex eis liceat arguere ad alios ſpurios & inceſtuoſos filios. Quare Greg. Lupi in.l. vlti. glo. 1. titu. 13. par. 6. rectè non immeritò aſſeruit in tanta doctorum varietate dubium eſſe, quę iſtarum ſit receptior opinio, atque ideo egere regia declaratione. [Tertia concluſio, filij nati ex damnabili 9
coitu ſuccedere poſsunt ex teſtamento omnibus paternis & maternis conſanguineis, etiam in bonis à parentibus prouentis, vt reſoluunt Bar. & docto. in.l.ſi is qui ex bonis. ff. de vulgar. Fallit tamen hoc in filio clerici, cui non poteſt aliquid à conſanguineis relinqui, vt in hac lege expreſſe ſtatuitur. Quod Anto. Gomez extendit ad omnes ex damnato coitu natos in
10 dict.l.9.Tauri nu.51. in fi. cui minime accedo ex ratione ſupra tradita nume. præcedenti. [Quarta conclu-
ſio, frater legitimus ex parte matris ſuccedit fratri naturali tantum ſimul cum alio naturali ex eadem matre nato, & non excludit eum, licèt in ſucceſsione matris excluderet, vt in.l.7. infra eod. & illa dumtaxat in ſpecie lex illa corrigit ius commune, non in ſucceſsione fratris, in qua ius commune manet incorrectũ, vt rectè aduertit Anto. Gomez in.d.l.9. Tauri nu.49 & nume. ſequen. Subdit fratri naturali mortuo ab inteſtato ſuccedere fratrem naturalem ex vtroque latere coniunctum, hoc eſt, ex eodem patre & matre, excludereque non ſolum fratres naturales vterinos, verum etiam fratrem legitimum & naturalem vterinũ ex eadem matre natum, ex alio tamen patre, quia eſt vtrinque coniunctus & habet potiora iura argu. tex. in authenti. itaque. C. com. de ſucceſſ. quam concluſionem nuncupatim tenet Ange. de Aretio in.§. vulgo quęſitos. 2. col. prope finem verſi. quid ſi ſuperueniret dictus Petrus inſtitu. de ſucceſsio. cogna. & Ange. de Peruſio in authen. qui. mod. natura. effi. ſui, §. fin. nu. 11
19. Grego. Lupi in.l. vlti. titu. 13. de ſucceſsio. ab inteſtato in verbo naturale legitimo par. 6. [Sit denique certa regula in hac materia ſucceſsionis ab inteſtato, quod ſemper eſt ſucceſsio reciproca, & in ea eſt ſeruãda æqualitas, vt ſiquis alteri non poteſt ſuccedere nec alter ſibi, & qui mihi ſuccedere poteſt, & ego ei, vt in §. filium vero verſi. nullum tamen in authen. qui. mo. natũ. effi. ſui colla. 7. vbi hoc notat Barto. Anto. Gomez in.l.9. Tauri nu.51. & nume.8. & eſt tex. in auth. licèt. C. de natural. libe. in fin. Azo in ſumma. C. eodem nume.5.l.8. in fi. titu.13. par.6. vbi Gregor. Lupi in verbo. manera.

GLOSS. V.

1 *Spurio vel filio clerici nihil poteſt à patre relinqui.*
2 *Spurio à patre relictum acquiritur hæredibus legitimis, & ipſis nolentibus fiſco.*
3 *Spurio à patre relictum acquiritur hæredi inſtituto, quo deficiente quæritur legitimis.*
4 *Hæres qui in teſtamento fuit grauatus reſtituere ſpurio, ſi non accommodauit fidem reſtituẽdi nõ amittit hæreditatem nec applicatur fiſco.*

c *Ni ayan ni puedan gozar de qualquier manda.*) Nota ex lege iſta quod filio clerici nihil poteſt à patre relinqui non ſolum titulo inſtitutionis verũ nec legati. Cęterum hoc non ſolum in filio clerici procedit, ſed & in quocũque filio ſpurio, qui nec ex teſtamento nec ab inteſtato, nec ex contractu inter viuos aliquid à patre capere poteſt (filium ſpurium hîc intelligo etiã vulgo quæſitum) vt in authen. quib. mod. natura. effi. ſui. §. vlti. & l. fi. & authen. licet. C. de natural. libe. l.10. tit.13. de ſucceſsio. ab inteſta. par.6. l.10. ti.5. lib.3. fori, authen. ex complexu. C. de inceſt. nup. dixi ſupra
2 glo.3. nume.3. [Quod ſi pater filio ſpurio aliquid relinquat, id à lege legitimis liberis vel cognatis proximioribus defertur. l.1. & ibi Bal. & Salicet. notant. C. de

de natural. libe. Bar. in .l. vlti. ff. de his qui. vt indig. Iaſo in.l.2. nu.9. C. de hered. inſtitu. Alexan. dicens hãc opinionem communem eſſe in.l. hereditas. C. de his quib, vt indig, & in conſi.74. nu.6. libr.3. & conſi.202. lib.6. Corne. conſi.236. lib.2. Bermondus hanc atteſtatus commonem in lib. de publicis concubinar. in verbo qui etiam filios ex tali concubinatu procreatos nume.21. &.22. pagi.318. & ſequen. qui etiam in filio clerici, de quo noſtra lex loquitur, idem concludunt Barba. conſi.46. lib.1. d.D.Couarru. in epitome de ſponſalib.2. par. c.8. §.5. nume.3. Petr. de Ducñas in regul. 366. nume.3. Sed ſi venientes ab inteſtato id petere neglexerint vel tacuerint vſque ad duos menſes, eis elapſis ea bona fiſcus vendicabit. Idem ſi pacto aut renunciatione conſanguinei excludantur. l.1. §. quibus tacẽtibus. C. de naturali. liber. & ita per illum text. hoc volu it Bal. in.l. certum nume.17. verſi. ſed pone baſtardus. C. vnde legiti. Bermond. de publicis concubinarijs in verbo qui etiam filios ex tali concubinatu procreatos nu.7. pagin.311. Rolandi. Bononien. in tractat. de teſtamen. rubri.18. nu.1. Ludo. de Sardis in tractat. de natural. libe. in fine in verſi. ſecundo videndum eſt nume.1. Ioan. Garron. in repe. l.1. nu.101. & ſequen. C. de ſecund. nupt. d.D. Couarru. d. c.8. §.5. num.3. hanc opinionem confirmat text. in.l.10. titu.13. de ſucceſsione ab inteſtato, par.6. [Diximus ſi quid pater fi- 3
lio ſpurio relinquat, id à lege legitimis liberis, vel proximioribus conſanguineis deferri. Sed hoc altius inueſtigandum eſt, nam ſi pater ei aliquid reliquit palã vel eum inſtituit hęredem ſimul cum alijs: tunc portio ſpurij applicabitur cęteris ſcriptis hæredibus, vel quidquid ei fuerit relictum, non legitimis ab inteſtato venientibus. Si verò nullus alios hęredes inſtituit, erit teſtamentum ipſo iure nullum, & ſuccedent venientes ab inteſtato, & idem fiet hodie iure regio, licèt teſtamentum non propterea ſit nullum, vt in.l.1. ti.4. de teſtamen. ſupra hoc libro. Cuius ratio eſt, quia filij ſpurij non ſunt culpa ſua indigni, atque ideo non fiſco quęritur hæreditas ſed hęredibus legitimis, quotics autem propria culpa ſunt indigni fiſco applicatur hęreditas vel legatum talibus relictum, vt in.l. auferſ tur & ibi glo. & communiter docto, ff. de iure fiſci, ex qua id expendit Bar. ibi, poſt doctores antiquos, idẽ Bar. in.l.3. ff. de his quib. vt indig. Areti. & communiter Moderni in.l. ſi is qui ex bonis. ff. de vulgar. hanc ſententiam confirmat text. in.l. non intelligitur. §. ſiquis palam. ff. de iure fiſc. & in ſpecie hanc opinionẽ affirmant Barto. in.l. fina. nu.8. ff. de his quibus vt in dig. idem Bar. in.l. hereditas nume.1. C. cod. titul. & ibi Paul. nume.4. Sali. nume.6. Alexand, nume.3. hãc dicens commnem Iaſo. nu.5. & Corne. 3. col. prope finem, Bald. & Imol. in.l.3. ff. de teſtament. gloſ. vltima in.l. Lutius. §. in Teſtamento & ibi Bar. Paul. Innoc. & communiter docto. ff. de lega.1, Barto. conſi.119. Segura in repe. l.3. §. fina. nume.143. ff. de libe. & poſth. Anto. Gomez in.l.9. Tauri numer.21. Bermond. de publi. concubinarijs in verbo qui etiam filios &c. nu. 20. & ſequent. pagi.318. Grego. Lupi hanc teſtatus receptiorem ſententiam in.l.10. in verbo los hermanos titu.13. par.6. dicit tamen legem illam regiam deſtruere communem opinionem, qua hæredes ſcripti prę-
ferebantur legitimis: quinimo ad legitimos deueniat priuſquam ad ſcriptos, quę fuit opinio Azo. quam ſequitur & confirmat lex Partitæ ſecundum eum dubitans tamen hoc aſſerit, & dicit ſuper eo cogitandũ. Quod mihi non placet, ea ſiquidem lex regia non loquitur in caſu, in quo alij hęredes fuerunt ſcripti: ideo tanquam caſus omiſſus manet ſub diſpoſitione iuris communis. l. commodiſsimè. ff. de liber. & poſtum.
4 [Aut verò pater capacem aliquem inſtituit hęredẽ, cumque palam rogauit, vt hæreditatem filio ſuo ſpurio reſtitueret, hęreſque nullam accommodauit fidem & hac in ſpecie hereditas non aufertur ab hęrede nec fiſco applicatur. Quoniam hęres non deliquit, vt in.l. 3. §. ſi quis palam & .l. ita fidei. ff. de iure fiſci. l. Lutius §. in teſtamento & .l. in tacitis. ff. de lega.1. & ibi doct, omnes Bald. in.l. eam quam nume.21. C. de fideicom. Niſi eam reſtituerit filio ſpurio teſtatoris, quia tunc ab eo aufertur, & applicatur fiſco text. vnicus & ſingularis in.l. ſi poſtulante. §. fin. ff. ad Trebellia, vbi cũ expendunt & commendant doctor. Bald. in.d.l. eam quam num.21. Paul. Caſtren. in.l. Lutius. §. in teſtamẽto. ff. de lega.1. Anto. Gomez in.d.l.9. Tauri nu.21. in fi. l.13. titu.7. part.6. & ibi Grego. Lupi in verbo cumpliese tal ruego. De tacito autem fideicommiſſo dicã infra eo. glo.8.

GLOSS. VI.

1 *Donatio ſpurio facta eſt nullius momenti, & reuocatur per deſcendentes & legitimos.*
2 *Iuri accreſcendi in contractibus an ſit locus.*
Donata ſpurio an accreſcant alteri donatario capaci cui eadem res ſimul cum ſpurio donata fuit, ibidem.
3 *Donotio à donatario patris ſpurio facta an reuocetur & cenſeatur facta fuiſſe in fraudem.*

f *O donacion.*) Quemadmodum titulo lucratiuo ex vltima voluntate nil poteſt filio ſpurio vel inceſtuoſo relinqui, vt dixi in gloſ. præcedenti, ita nec per contractum ex cauſa lucrati, tio luti donatione. Si pater enim donat filio ſpurio (præter alimenta, vel quintã bonorum ſuorum partem, quę iuxta.l.7. &.8. infrã cod. ſuccedit loco alimentorum) donatio eſt nullius momenti, & reuocatur per deſcendentes legitimos, vel per patrem vel matrem, vel fratrem vel ſororem, quibus non extantibus, vel agere expreſſe recuſantibus, vel tacite, per lapſum duorum menſium reuocabitur per fiſcum, vt in.l.1. & ibi gloſ. Cyn. Barto. Bald. & Sali. C. de natural. libe. Azo in ſuma illius tituli, text. in.l.10. & ibi Grego. Lupi titu.13. part.6. Anto. Gomez in.l.9. Tauri num.33. & docto. ſupra citati in
5 glo. præcedenti. [Sed quęro ſi donatio fuit duobus facta, nempe, ſpurio, & alteri capaci, an pars quę deficit ratione incapacitatis ſpurij accreſcat coniuncto? Et licèt in vltimis volũtatibus dubitetur, an ſit locus hac in ſpecie iuri accreſcendi, vt aduertit Anto. Gomez in.d.l.9. Tauri nume.34. ibidem tamen ipſe reſol

Universidad de Deusto
Biblioteca

uit minus dubitationis esse in casu proposito, quandoquidem in contractibus ex causa lucratiua & merè diuidua, locus non est iuri accrescendi, vt in.l.si mihi & Titio.ff.de verbo.obliga.& ibi communiter docto. [Secundò aduertere oportet fraudem legi factã censeri, si is cui pater spurij donauerit aliqua bona, in continenti spurio donauerit, vel ex interuallo dicens id facere in remunerationem primę donationis, vel sint maxima quantitas quæ donatur secundum Bald.in.l.eam quam nu.40.C.de fideico. Ioan. Lupi in repe.rubri.de donatio.int.vir.& vxor.§.30.nu.14. quemadmodum & ex alijs coniecturis potest id præsumi factum fuisse secundum Anani.consi.13.d.D.Couarru.in epito.de sponsalibus.2.part.c.8.§.5. numer. etiam.5.

GLOS. VII.

1 *Clerici filius nil potest ex bonis patris vel eius consanguineorum etiam titulo emptionis acquirere.*

2 *Spurius vel ex damnato coitu natus an possit ex emptionis contractu aliquid habere ex bonis patris, & nume.sequen.*

3 *Spurius an possit mutuare patri, vel ab eo aliquid emere? quòd sic, si vera numeratio interuenerit.*
Emptio vera inter maritum & vxorem valet, ibidem.

4 *Lex.1.C.de natural.liber.explicatur.*

5 *Confessio patris de recepto precio an sufficiat ad validandam venditionem spurio factam.*

6 *Confessio non sufficit in quocũque actu suspicionem habente, nisi vera numeratio.*

7 *Confessio patris iurata in fauorem spurij non validat venditionem, nisi verè constet de numeratione.*

8 *Pater alienare potest bona sua titulo oneroso modò constet de vera numeratione.*

9 *Confessio in aliorum præiudicium facta quibus casibus eis noceat.*

10 *Confessio testatoris iurata nocet hæredi.*

11 *Confessio patris in fauorem spurij cõcurrentibus alijs indicijs probat.*

12 *Traditio vera & actualis requiritur in actu suspecto & reprobato, nec sufficiet constitutum nec alia ficta traditio.*
Lex vna.C.de suffragio, ibidem.

13 *Assertioni etiam iuratæ personæ prohibitæ non est standum in prohibitis.*
Assertioni meritorum donatarij quando stetur? ibidem.

14 *Lex nostra limitatur & optime intelligitur.*
Spurio etiam iure regio pater vẽdere potest aliquid si vera precij numeratio interueniat, ibidem.

g *O vendida.*) Nota legem optimam, quòd vsque adeo prohibitum est aliquid ex bonis paternis vel consanguineorum eius manere apud filium clerici, vt nec per contractum onerosum emptionis & venditionis aliquid ex eorum bonis consequi possit. [Sed an idẽ
2 sit in alijs filijs spurijs, vel ex damnato coitu natis? Et videtur quòd per contractum emptionis vel venditionis pater possit bona sua in filium spurium & incapacem transferre, eo quòd tunc capiat iure suo ex proprio contractu, sicut quilibet extraneus, & quia nil recipere videtur ex bonis patris, cùm tantum absit, quantum adest: atque ideo nullam fraudem factã videri legibus prohibitius. Ex quo id voluit Accur. in.l.qui testamentum in glo.2.ff.de probatio. Bartol. quoque & Bald. Fulgo. & cęteri ibidem dum reprobant glo. dicentem valere confessionem patris dicentis se recepisse precium â filio, si igitur verè recepisset valeret vtique emptio. Hanc conclusionem probat in specie Specula.in titu.de successione ab intestato versꝰ. quòd si inter se vendere velint nume.34. Bal.in.l.si is qui ex bonis.2.colu.in fi.& ibi Alexan. numer.7. & Areti.nu.6.in fi.ff.de vulga. Anto. Gomez in.l.9. Tauri nume.35. Grego. Lupi per text.ibi in.l.10.titu. 13.part.6. Ioan. Galden. de arte testandi titu.1. cautela 14.nume.3. Guill. Benedi. in repe.c. Raynutius in verbo & vxorem nomine Adelasiam decis.5.nu.129. Bermond. de publi. concubinar. pagi.323.nume.22. & pagi.325.nume.32.versi.& prędicta conclusio, Iacobi. de S. Georg. in.d.l.qui testamentum nume.8. & sequen. ff.de probatio. Pet. Ducãs in regula.366. amplia.11.
3 [Pro hac sententia solet citari text.in.l.qui testamẽtum.ff.de probatio. vbi valere asserit iurisconsultus contractum mutui vel alium onerosum inter patrem & filium spurium incapacem, quoties vera pecunię numeratio interuenit, nec sat esse solam patris confessionem de recepto, text. etiam in.l.seruum meum.ff. de hæred.instituen. vbi valet venditio facta ei, qui hæres institui non potest, nec aliquid ex testamento capere, & ibi cum expendit Bald. idem Bald. in.l.si is qui ex bonis.ff.de acquiren. hęred. Præterea quamuis inter virũ & vxorem donatio non valeat, o bid que inter eos semper censeatur contractus suspectus valet tamen contractus onerosus verè & absque vlla fraude inter eos celebratus, vt in.l.si sponsus.§. circa venditionem.ff.de donationi. inter virum & vxor.l. quod autem.§.si maritus eod. titu.l. si quis donationis.ff.de contra. emp. confirmat item hanc sententiam tex. in.d.l.10.titu.13.de successio.ab intesta.par. 6. quæ non ab re donationem dum taxat fieri prohibet à patre filio incapaci, non emptionem, quod ibi appendit Grego. Lupi in verbo la donacion, & Anto. Gomez in.l.9. Tauri nume.35. [Verũm aduersus hanc receptam sententiam solet citari tex.in.l.1.C
4 de natu.libe. cuius verba sunt. *Siue itaque donatum per ipsum, qui pater dicitur, vel per alium, siue per interpositam personam, siue ab eo emptum est, siue ab alio, siue ipsorum nomine comparatum, statim retractum reddatur quibus iussimus*, vbi id expendit Bar. tex. etiam in.l.nostra qua expresse prohibetur emptio & venditio inter patrem & spurium clerici filium, imo quod magis est, etiam inter consanguineos patris & spuriũ ipsum. Ex quibus huic sententię accedit Segura in repeti.

peti.l.3.§.vlti.ff.de libe.& posthu.nume.145.versi.& circa hoc, & Anto. Gomez in.l.9. Tauri num.36. pro
5 pe finem. [Ipse tamen Gomezius nume.35.verſ.sed his non obstantibus asserit priorem sententiam iure communi Imperatorum veriorem & receptiorem esse. Credit tamen per legem nostram esse correctam, quod an verum sit, dicam inferius. Respondetque tripliciter ad.l.1.C.de natural.libe. & vltimò q̃ ibi pater non emebat aliquid â filio, nec ei aliquid vendebat, sed nomine filij spurij ab alio emebat, in apertam fraudem legis, quare improbatur emptio, vt ibi, sensit Cyn. 2.notab. quę solutio placet Gomezio & mihi applaudet. Communis tamen sententia limitatur, vt procedat quoties constiterit patrem verè recepisse precium, nec sat erit, patrem confiteri se recepisse, & si constet de confessione ex eodem instrumento venditionis: quoniam ea confessio presumitur facta in fraudem, vt in.l.qui testamentum. ff.de proba. vbi si pater confitetur in testamento se debere filio incapaci plusquàm capere possit, non valet nec probat talis confessio. nisi vere & liquido probetur, quem tex. in id expendunt Odofre. Bar. Bald. Sali. & communiter docto. quod verum esse asseuerant etiam si confessio fiat in contractu inter viuos, contra gloss. ibi, quę in hoc reprobatur & contra eam est text. in.l. cum quis decedens.§. Titia, ff.de lega.3. hanc limitationem se-
6 quitur Anto. Gomez in.l.9. Tauri nume.35. versi. sed his non obstantibus. [Secundò hęc instruitur limitatio, nam in quocunque actu fraudis presumptionẽ habente non sufficit confessio partis, sed vera & corporalis traditio exigitur, veraquè numeratio, cuiusque probatio, vt in.l. per diuersas versicu. ita tamen iũcta glo. & l. ab Anastasio versi. si quis, ibi re ipsa persoluit. C. manda. vbi actio per creditorem cedi potest titulo oneroso, non lucratiuo, ob euitandas fraudes, quę hac in specie committi solent. Debetque hoc casu constare de numeratione, vt etiam voluerunt Iaco. Butri. in dict.l. per diuersas in fi. & ibi Barto. 2. colu. Ange. 1. colu. Sali. & communiter docto. idem Salice. in.l.2.C. ne lice. potentio, 2. colu. Iacob. de Velouisu Barto. & cęteri in authen. de æquali. dot. in fin. colla. 7. Tiraquel. lib.1. de retractu. §.1. glo.18. nu.85. Corne. consi.348.nume.7.lib.1. & quæ dixi in.l.12. gloss.2. in
7 fin. titu.6. de meliorationibus supra hoc libro. [Et vsque adeò vera est hęc conclusio, vt procedat etiam si confessio patris fuerit iurata, adhuc siquidem est in ualida respectu spurij incapacis in cuius fauorẽ emanauit, vt in.d.l.cum quis decedens.§. Titia. ff.de lega. 3. & ibi notant Barto. & alij intetpretes, Iacob. de S. Georg. in.d.l.qui testamentum nume.8. & sequen. ff. de probatio. Alexan. consi.18.lib.3. & consil.45.lib.1. Vermond. de publicis concubinarijs pagi.325.num.32
8 ad fi. & sequen. [Conuestitur hæc eadem sententia quoniam licèt pater alienare possit bona sua titulo oneroso, nec consideretur an id dolo fecerit necne, debet tamẽ constare de vera precij numeratione, vt alienatio valeat, aliàs non valet, ita docet singulariter Ioãnes de Plat. in.§. item siquis in fraudem insti. de actio. quod reputat singulare Iaso. in.l.1.ff. de eo per quem factum erit. 2. colu. & in authen. vnde si parens. C. de inoffi. testamen. quam sententiam confirmat text. in l.1.§.si quis in fraudem.ff.si quid in fraud.patro. quẽ ad hoc appendit Paul. Castren. in.l.1. vltima. colu. & quęstio. C. de inoffi. testamẽ. Iaso in additio. ad Christopho. Porcum in.§. post mortem institu. de inutili. stipula. Bartholom. Beron. in cautela.36. Dida. Segura in repe.l.3.§.fin.nume.131.ff.de libe.& posthu. Anto. Gomez in.l.9. Tauri nu.36. Quod extendit, etiã si pater hoc iurasset authoritate Specula. in titu. de confess.§. sed nunc videndum versi. sed nunquid patris confessio, cui accedunt Alexan. consi.143.lib.5. Segura in.l. cohęredi.§. cum filię nume.129. ff. de vulga. & in dict.l.3.§.fina.nume.132.ff.de liber. & posthum. & in repe.l.vnum ex familia.§. sed si fundum nume. 173 &.174.ff.de lega.2. Cassa. in consuetu. Burgun. rubri. 7.§.3.nume.29. fol.233.colu.1. & latius Tiraquel. lib. 1. de retractu.§.1.glo.18.nume.80. Stephan. Bertrand. consi.71. prope finem lib.4. Alciat. in.c. cum contingat nume.26. de iure iur. Barba. & Guill. Benedi. in capi. Raynutius de testamen. verbo si absque liberis moretur. 1. nume.27. Corn. Iaso & Deci. in.l.si donatione C. de collatio. Ferdinand. Vazq. lib.3. de successionũ
9 creatione.§.30. nume.257. [In quibus autem casibus confessio in aliorum prędudicium facta eis prędudicet necne, tradit latè Tiraquel. lib.1. de retractu.§.1. gloss. 18. nume.82. &.88. & sequentibus, & latius lib.2.§.1. glo.7. nume.47. &.§.4. gloss.6. numer.11. &.14. Petrus Nunnius de mandatis exequendis.2. par.c.29. num.
10 10. & sequenti. [Nec oberit text. in authenti. quod obtinet. C. de probatio. & in.l. cum quis decedens.§ codicillis. ff.de lega.3. vbi confessio testatoris probat cum iuramento, debet siquidem intelligi in prędudicium extranei hęredis, non filij, quod probare videtur text. in dict. authenti. quod obtinet quatenus dicit in fine, eam confessionem non nocere credito
11 ribus, ergo nec filio. [Cæterum quod supra diximus nume.8. procedit, prętquam si cum patris confessione concurrant alia indicia, nempe, vnus testis, vel semiplena probatio, vel alię coniecturę, vt censet Anto. de Butrio & Abb. in cap. quamuis de re iudi. Anto. Gomez in.l.9. Tauri nume.36. versi. limita tamen: quibus adde concordantes, vt Tiraquel. refert in repe.l.si vnquam in verbo donatione largitus nu. 28. C. de reuocand. donatio. vbi plura similia adducũ-
12 tur, summè in praxi conducibilia. [Fulcitur prętera hęc assertio per text.in.l.vna.C. de suffrag. ibi. sequaturque traditio corporalis, vbi probatur quòd in contractu suspecto & reprobato, semper requiritur vera & actualis traditio rei, vt suspicio cesset & pręsumptio fraudis vel simulationis. Nec sufficeret clausula cõstituti vel alia traditio ficta, vt ex eo textu expendunt ibi Bar. Salice. & communiter doctor. Imol. in.l.si is qui ex bonis.2. colu. in fin. ff. de vulga.
13 Anto. Gomez in.l.9. Tauri nu.36. versi.3. facit. [Item in prohibitis non est standum assertioni etiam iuratę personę prohibitę secundum Petr. & Cynan.l.1. C. de sacrosanct. eccle. idem voluit. Bar. in.l. cum quis decedens.§. Titia honestissima. ff.de lega.3. & in.l. Aurelius.§. vlti. ff.de libera. lega. cum pluribus concord. â Tiraquel. congestis in.d.l.si vnquam in verbo donatione largitus nume.79. C. de reuo. dona. Petr. Nunni. de mandatis exequen. 2. par. c. 29. num. 13. Sicut nec creditur

Universidad de Deusto Biblioteca

crediturin prohibitis aſſertioni meritorum donatarij, etiam ſi ſpecialiter enumerentur ſecundum Guill. Cyn.& Alberi.in.l.vlti.ff.de exercito. Salic.Corne, Alex.& alios recētiores in.l.ſi donatione.C.de collatio.cum concordan.ab eodem Tiraq. cōgeſtis in verbo donatione largitus nu.77.& ſupra hoc lib.ti.6.de

14 meliorationibus.l.12.glo.2.in fine.[Supereſt vt examinemus, nunquid per legem iſtam corrigatur ius cōmune, quo venditio nō prohibetur inter patrem & filium ſpurium, vt ſupra diximus nu.2. & ſequētibus? Et corrigi aſſeuerant Dida.Segura in rep.l.3.§.fi.nu. 145.ff.de lib.& poſthu.& Anto.Gomez in.l.9.Tau. nu.36.ad finem.& in hoc aſſeuerat Anto. Gomez eſſe legem iſtam terribilem, quòd non ſolum non poteſt filius clerici aliquid capere ex bonis patris, etiā titulo emptionis, verùm nec ab eius cōſanguineis ex bonis proprijs conſanguineorum, licèt nihil habeant ex bonis paternis. Verùm iudicio meo lex noſtra intelligi debet in caſu dubio, vbi non conſtat, an verè venditio & numeratio precij interuenerit, vt tunc fraus pręſumatur iuxta ſuperius tradita. Secus verò vbi verè conſtiterit de precij numeratione, tunc enim emptio prohibita minime cenſebitur, vt eruditè explicat Grego.Lupi in.l.10.in verbo la donacion prope finem tit.13.de ſucceſſ.ab int.par.6.vel ſi quis refractarius hanc limitationem non admiſſerit, non tamē inficias ire poterit, quin vltra ſpeciem in qua lex noſtra loquitur, non extendatur, ſed ſolum procedat in filijs clericorum, quos magis iura abhorrent propter horrendum crimen, quod in eorum conceptione patratur, & non extendatur ad alios ſpurios vel inceſtuoſos, cum ſit correctoria, vt diximus ſupra hac eadem lege glo.4.nu.8.

GLOSS. VIII.

1 *Spurio poſſe à patre aliquid donari vel relinqui an ſtatui poßit ſtatuto vel lege.*

2 *Delictorum occaſio omnino fugienda eſt à legibus.*
Delicti futuri remißio fieri non poteſt, ibi.

3 *Lex generalis an valeat, diſponens patrem poſſe ſpurio donare vel aliquid relinquere?*

4 *Spurio reſtituere rogatus palam bona patris poteſt bona retinere nec fiſco reſtituere tenebitur.*
Spurio tacitè reſtituere rogatus & fidem patri præſtans de ea reſtituenda licèt palam fecerit bona fiſco applicabuntur, ibi.

5 *Spurius non poteſt tutè in foro conſcientiæ bona à patre vel eius cognatis relicta retinere.*
Pœna ipſo iure impoſita quando in foro animæ debeatur. ibi.

6 *Spurius qnando in foro conſcientiæ poßit retinere bona patris? & nu. ſequen.*

7 *Hæres qui tacitam fidem præſtitit patri de reſtituendis bonis ſpurio, non tenetur ſpurio reſtituere.*

8 *Hæres qui tacitam fidem præſtitit patri de reſtituendo bona ſpurio, non tenetur hoc fiſco pandere, nec ei bona reſtituere ante condemnationem, & nume. ſequen.*
Pœna an obliget in foro conſcientiæ? ibi.

9 *Pœna cenſuræ obligat in foro conſcientiæ & quare?*

10 *Hæres qui tacitam fidem præſtitit de reſtituendis bonis patris ſpurio tenetur fiſco bona reſtituere in foro exteriori licèt ea bona ſpurio non reſtituerit.*
Hæres rogatus ſpurio reſtituere bona paterna niſi reſtituat non capiet ea bona fiſcus. ibi.

11 *Tacitum fideicommiſſum quommodo probetur, & nume. ſequen.*

12 *Tacitum fideicommiſſum probatur per confeßionem hæredis.*

13 *Tacitum fideicommiſſum etiam iuratum tenetur hæres à iudice interrogatus pandere.*

14 *Tacitum fideicommiſſum probatur per coniecturas & præſumptiones.*
Probatio difficilis coniecturis fieri poterit, ibi.
Lex.3.§.tacite.ff.de iure fiſci explicatur. ibi.

15 *Taciti fideicommißi coniecturæ quæ ſint ſufficientes ad eius probationem, & nu.16.*

17 *Taciti fideicommißi bona cum fructibus ſunt reſtituenda.*

18 *Taciti fideicommißi bona cui fiſco applicentur an ſeculari vel eccleſiaſtico?*

19 *Spurius an poßit hæres inſtitui ſub cōditione ſi à principe legitimetur.*

20 *Spurius ſub conditione ſi legitimetur inſtitutus à patre an poßit interim bonorum poſſeßionem habere?*

21 *Nepos ex ſpurio an poßit ab auo hæres inſtitui?*

22 *Nepos ex ſpurio exiſtente prole legitima inſtitui nō poteſt ab auo.*

23 *Nepos ex inceſtuoſo filio inſtitui non poteſt ab auo, etiam ſi legitimi deficiant.*

24 *Nepos ex filio clerici præsbyteri poteſt ab auo inſtitui.*

25 *Nepos ex ſpurio ab auo inſtitutus ſi eſt in poteſtate patris an poßit bona capere ex inſtitutione vel an patri quæratur vſuſfructus.*

26 *Cautela inſtituendi filium ſpurium vel clerici.*

27 *Clericus an poßit nurum inſtituere?*

h *Agora ni de aqui adelante.* Ex his verbis improbari videtur ſtatutū vel legem in contrarium factam & in futurum fiendā. Cuius occaſione hîc incidit quæſtio an valeat ſtatutum diſponens ſpurios ex teſtamento vel alia vltima voluntate poſſe patribus ſuis ſuccedere, vel an eis poſsit aliquid ab ipſis patribus donari & non poſſe id ſtatui aſſeruerunt Hoſtien. in ſumma in tit.qui filij ſint legiti.§.qualiter pen.col. verſi.quid ſi Imperator Card.in.c.per venerabilem vlti.q.extra eod.tit.Bar.in.l.3.nu.7.ff.de teſtam. vbi etiam Bald. & Imol.& cæteri interpretes, Ancarra.in.c.2.de teſtamen.nu.28.Frede.de Senis conſ.265.nu.1.& cōſ.277. Areti.

Areti.in.l.cunctos populos nu.15.C.de ſum.Trini.& ibi Bal.nu.13.Iaſo in.l.ait prætor inprin. nu.12. ff. de iureiu.Soci.conſi.95.nu.9.lib.4.Deci.in cap.2.lectio. 2.notab.2.de conſti. Vermond. in tractat. de publicis concubinar. in verbo qui etiam filios ex tali concubinatu procreatos nu.63.& ſeq.pag.344.Ioan.Lupi in.l.9.Tauri nu.6.quam dicunt communem opinionem Ioan.Bapt.Cacialupi in rep.d.l.cunctos populos nu.170.Deci.in.c.in præſentia nume.124.de proba.Ioan.Galden.in tracta.de arte teſtandi titu.1. cautela.14.nu.1.Ferdinan.de Loazes in tract.de matrimonio.2.dubio.2.fundamento pro parte negatiua nu.7. vbi refert plures doctores hoc idem aſſerentes, & iterum in tracta.de conuerſio.paganorum colu.22.nu.7. verſi. ex hac ratione, Nicola.Boeri.deciſ.127.num.9. Guill.Benedi.in repe.c.Raynutius inprinci.nu.39.de teſtamen.Ioan.Bapti.in repeti.l.omnes populi fol.11. col.1.ff.de lega.1.Pet.de Dueñas in regula.366.ampliatio.1.d.D.Couarru.de ſponſal.2.par.c.8.§.5.numer.6. Deci.conſi.271.nu.12.Calcane.conſi.6.nu.3.& conſil. 59.nume.7.Nicol.de Vbald.de ſucceſsio.ab inteſtato nu.39.Dida.Perez ad Seguram in rep.l.cohęredi.§.cū filię nu.122.ff.de vulga.Ripa in.l.ſi vnquam.q.28.nu. 76.C.de reuo.dona.Ioan.Lupi in.l.9.Tauri nu.6.Segura in tracta.de bon.lucra.nu.113,& 114.& ibi Did.

2 Perez.[Mouentur primò, ne quis inuitetur ad delinquendum, vt in.l.fina.C.de natura.libe.ibi, quia vicium paternum refrenandum eſſe exiſtimauerunt. Secundo quia eadem ratione non valet pactū, per quod fit remiſsio delicti futuri, vt in.l.ſi vnus.§. pacta quę turpem.ff.de pact.& ibi hoc notat Alberi.Bal. Ang. Paul.Caſtr.& communiter docto.confert.tex. nota, & expreſſus in.l. conuenire.ff. de pact. dotali. & ibi notat Bal.& Salice.& docto.communiter text.in.l.1 §.hæc autem actio.ff.ſi quis teſta.lib.eſſe iuſſ.fuc.l.vlti.ff.de his quę in fraud.cred.l.1.§.illud.ff.de poſ.l.cōtractus quidam.§.1.ff.de regu.iur.l. nec ex prætorio eod.tit. Præterea tale ſtatutum vel lex eſſet occaſsio peccati, ideo non permittenda, vt in.c.vlti.de pręſcri. c.cum infirmitas de pœni.& remiſsio.dolus ſiquidem futurus per nullam diſpoſitionē remitti poteſt.l.quidam decedens, & ibi gloſ.& docto.ff.de admi. tuto.l. 29.titu.11.par.5, cum concord.per Anto.Gomez traditis in.l.9.Tauri nu.16.qui plura ex hoc infert nota

3 bilia.[Contrariam ſententiam, imo q valeat lex generalis diſponens q filij nati ex damnabili coitu poſsint parētibus ſuccedere tenet Bal.in.l.1 nu.3.C.de iure annullorum aureo.& ibi Sali.idem Bald.in.c.canonum ſtatuta nu.22.de conſtitu, & Paul.Caſtr.in.l. fina.nu.2.C.ſi contra ius, Anto.Gomez in.l.9.Tauri nu.16.per tex.ibi, qui admittit omnes natos ex dānabili coitu ad ſucceſsionem matris, præter quēm eo caſu quo incurrit pœnam mortis, & ibi reſpondet ad allegata in oppoſitum, & denique ex mente Pauli Caſtren.has concordat opiniones, vt communis procedat extantibus legitimis, vel non extantibus ſi fiat per ſtatutum propter defectum poteſtatis ſtatuentium. Secunda verò ſententia procedat, quando fit per legem generalem, & filij legitimi non ſuperſunt.

4 [Et vt materia legis noſtræ plenè & probo ordine explicetur, facio.12.concluſiones. Prima concluſio, quamuis heres inſtitutus palàm rogatus ſpurio reſtituere, poſsit iure optimo illa bona poſsidere, vt in.l. non intelligitur in principio, &.§.1.ff.de iur.fiſci, & l.ſi in metallum.ff.de his quę pro non ſcrip. hab. Bartol.in.l.final.colum.3.ff.de his qui.vt indig.hoc efficaciter probans: ſi tamen hęres ab aliquo ſcriptus ei fidem pręſtat de reſtituenda hæreditate vel parte hæreditatis ſpurio, etiamſi palâm id fecerit, vt indignus priuatur hæreditate vel parte eius, & fiſco applicatur, vt in dicta.l. non intelligitur.§. ſi quis palâm & .l.ita fidei. ff.de iure fiſci.l. prędonis loco ff.de peti.hæredi.l.in tacitis &.l.Lutius.§.final.ff. de legat.1. potuit enim lex iuſtiſsimè ſpurium paterna hæreditate priuare, eumque reddere incapacem, quod à legibus factum eſſe conſtat, vt in authentic. quib.mod.natural.effi.ſui.§.vltimo cum concordantijs ſupra eod.glo.5.nume.3.& glo.5.in princip.tradi-

5 tis.[Secunda concluſio, ſpurius in foro animę non poteſt tutè bona à patre vel eius cognatis ſibi relicta vel inter viuos donata obtinere, eo quod iuſte ad ea capienda incapax redditur per legem noſtram ad id poteſtatem habentem, quin etiam id lege ciuili, canonica & regia interdicitur: quare in eodem foro ad reſtitutionem eorum, tenebitur. Nec huic oberit ſententię quòd pœna legis exterioris conſideranda non ſit in interiori iudicio, donec à iudice eius executio fiat iuxta gloſſ.celebrem & communiter receptam in cap fraternitas.12.quæſtio.2. de cuius interpretatione latè agit.d.D.Couarru.in epitome de ſponſalib.2 part.cap.6.§.8.nume.10.& domi. Iacob. Septimacen.Epiſcopus Ciuitaten.meritiſsimus de inſtitutio.catholic.cap.9.nume.44.Id enim verum eſt, & procedit in pœnis iudicis executionem exigentibus, non tamen in pœnis, quarum nulla iudicum executio exigitur, quales ſunt eæ, quę aliquem reddunt indignum vel incapacem alicuius actus, tenetur enim ab eo actu ſe abſtinere in foro animę: ſic & incapax aliquorum bonorum tenetur à poſſeſſione illorum recedere, ex ſententia Cayeta.2.2.quęſ. 62.articu.3.cui accedit.d.D.Couarru. de ſponſali.2. par.cap.8.§.5.nume.8.& cap.6.§.8.nume.16.in fin.verſic.nono ex pręmiſsis. Vel vltra eos dic, eam non eſſe pœnam, nulla ſiquidem præceſsit culpa ſpurij, ſed ob bonum publicum, vt homines arceantur à ſimilibus peccatis, lex voluit filium reddere incapacem bonorum patris, quare peccat ea accipiens contra prohibitionem legis & canonis ea capere prohibentis, licèt antea quā incapax redderetur, non peccaſſet, atque ideo nimirum ad reſtitutionem eſt obnoxius, cùm bona aliena inuaſerit, nempe legitimorum hæredum, iuxta ea quę diximus ſupra eo.

6 gloſſ.5.nume.2.&.3.[Tertia concluſio, ſpurius filius poterit tutè in animæ iudicio & conſcientię foro bona poſsidere patris, quę ſibi liberè tradiderit hæres à patre ſcriptus, nulla promiſsione præmiſſa: eo quòd talia bona ex voluntate veri domini acquirat, hoc eſt, hæredis, qui aditione hæreditatis dominus efficitur, vt in.l.cum hæredes.ff.de acquirenda hęreditate, nec lex aliqua prohibet eum poſſe tradere bona illa filio ſpurio, niſi ex parentis voluntate & iudicio tradiderit.

Universidad de Deusto Biblioteca

quæ vtique voluntas hac in specie non interuenit,
vt ex superius traditis probat .d.D.Couarru. de spō
7 salib.2.part.cap.8.§.5. [Quarta conclusio, hæres
à testatore scriptus non tenetur in iudicio animæ spu
rio testatoris filio hæreditatem restituere, etiam si ta-
citam fidem de ea spurio restituenda pręstiterit, quo-
niam promissio illa facta fuit contra legis prohibi-
tionem, & in eius fraudem, quare ex ea non tenetur,
vt in,l.iurisgentium.§.generaliter, &.§.prętor ait.ff.
de pact.& ibi Fortun.Garsia.3.notab.d.D. Couarru.
in epitome de sponsalib.2.part.capit.8.§.5.numero.9.
Sin autem non obstante legis prohibitione hęres ea
bona spurio tradiderit, quamuis eam fidem tacite
præstitam adimplere non teneretur, poterit tamen
spurius in foro conscientię tutè ea bona possidere
tametsi hæres qui fidem præstitit grauiter peccauerit
fraudem insignem committens aduersus leges prohi
bentes dictam fidem pręstari, vt in.l.1.ff.de iure fis.l.
3.§.cum ex causa,&.l.penulti.eod.titu.l.ex facto.§.
Iulianus versicu.respondi.ff.de vulgar.l.beneficio.ff.
ad.l.Falcid.l.3.C.eodem titu.l.cum quidam.§.diuus
Pius versicul.in tacito.ff.de vsur.l.13.in fin.titul.7.
partit.6.quia non prohibent leges illę traditiones
bonorum spurio fieri nec ob fidem præstitam amit-
tit hęres hæreditatem & rerum hęreditariarum do-
minium, vnde cum dominus sit, potuit res illas in spu
rium transferre. Nec dici potest, spurium acquisitio
ne huiusmodi à lege priuatum, eo quòd ex volunta-
te patris fuerit facta, nam non eius voluntate sed po
tius hęredis facta dicitur, quippe qui dominus erat
cùm restituit, nec ignorabat nulla lege ex tacita fidei
pręstatione teneri ad restitutionem spurio faciēdam:
quod optime resoluit Couarru.in dict.§.5.num.8.in
8 fin.[Quinta couclusio, hęres scriptus, qui tacitè pro
misit testatori, restituere hęreditatem spurio, non te
netur in conscientię foro illa bona ad fiscum deferre,
nec fisco seu iudici id crimen ab eo commissum pan-
dere, quia verus hæres est & dominus, & loco pœnæ
leges hæreditatem fisco deferunt.l.1.C.de his quib.
vt indig.l.ita fidei.&.l.nō intelligitur.ff.de iure fisci.
pœna autem in animæ iudicio non debetur, etiamsi
ipso iure sit statuta, donec per iudicē declaretur debe-
ri.Imo etiam post declarationem non cogitur condē-
natus execuutionem facere sententię contra se. Est
itaque tutus in foro conscientiæ pœnam retinendo
donec per iudicem vel executorem eius executio
fiat, ex sententię gloss.in cap.fraternitas.12.quæst.2.
quam docto. omnes commendant, sequunturque in
cap.1.de institu.maxime Abb.Felin.& Deci.ibi.Cor
setus in singulari in verbo pœna, Adria.quodlibeto
6.articulo.1.illatio.3.Ludoui.Gomez in.§.si itaque,
num.16.& in.§.ex maleficijs.nu.14.institut.de actio.
Dyn.in regula peccatum.2.colum.de regul.iur.in.
6.d.D.Couarrub.hāc attestatus communem in epi-
tome de sponsalib.2.per cap.6.§.8.num.10.Thom.2.
2.quęstio.66.articul.3.Fortun.in tracta.de vltimo fi-
ne illatio.18.ad fin.Hieronym.Paul.in practica.Can
cellarię Apostolicæ.pagin.88.versi.bona quę auferun
tur damnato Didac.Perez in.l.22.colum.167.titul.3.
lib.1.ordinament.Iacob.Septimacen.in.lib.de insti-
tut.catholic,cap.9.num.27.& pluribus sequentibus,
Dominicus à Soto lib.1.de iustit.& iure.quęstio.6.
articulo.6.Vbi mirè hoc explicat, frater Franciscus
à Victoria in relectione.1.de Indis insulanis.num.14.
Siluester in verbo hęres.§.8.Caietan.in Sūma in ver-
bo pœna. Siluester in verbo pœna.quæst.25.& alij
plures ab ipsis taciti, & hęc verior & receptior est sen
tentia, licèt contrariam tenuerit Barto.in.l.vltima.
num.9.ff.de his quib.vt indig. Sūma Rosella.in ver-
bo filius.4.colum.versi.quæro.quid debet facere se-
cundum conscientiam, Didac.Segura in repetitione.
l.cohęredi.§.cum filię.num.124.ff.de vulg.subst.Ber-
nard.Diez à Luco in practica Crimin.Canonica.§.
58.Antoni.Gomez in.l.9.Tauri.num.28.& Gregor.
Lupi.in.l.13.titu.7.part.6.in verbo cumpliesse tal rue
go, Conrad.lib.1.de contractibus.quęstio.7.Ludoui.
Gomez in cap.1.de rescript.lib.6.num.9.Alphons à
Castro,lib.2.de iusta hęretico.punitio.cap.6.& lib.
2.de potestate legis pœnalis,cap.4.& sequenti.Abb.
& Felin.in cap.1.de constitutio.Cardina.Barba.Par
palia,Corsetus,& Matthę.de Afflict.in locis per Ti
raquel.citatis in repetitio,l.si vnquam, in verbo re-
uertatur.num.236.C.de reuocand.donat.hi omnes as-
seuerant in foro conscientię teneri soluere pœnam
ipso iure alicui impositam absque vlla declaratione,
vel executione. Sed nihilominus opposita sententia
verior & receptior & humanior est, & in specie pro-
posita eam tenet .d.D.Couarruuias, in Epitome de
sponsalibus.2.part,cap.8.§.5.num.9.& Didac.Perez.
in.l.22.titulo,3.lib.1.ordinament.columna.167.cum
alijs ab eo citatis, & iterum ad Seguram in repetit.
l.filius dum in ciuitate est.num.15.ff.de verbor.obli-
gati.vbi allegat Concordan.& inter alios Medinā
in li.de restitution.rubri.de rerum diuisione.quæst.
1.fol.4.colum.4.vbi eam attestatur communem, &
fol.7.colum.1.quęstio.2.& fol.49.quęst.13.colum.3.
Martin.ab Azpilcueta in capit.sacerdos.num.148.
9 de pœnitent.distinct.6. [Sed hęc communis con-
clusio locum non habet in censuris ipso iure impo-
sitis, quę nulla indigent executione, vt ex Martino,
& d.D.Couarruuia, & Didaco Perez in locis supra
citatis cernere fas erit. Cōstat igitur hac in specie hæ
redem qui tacitam fidem pręstitit de restituendo spu
rio testatoris filio, non teneri fisco hęreditatem re-
stituere, nec ipsi spurio, vt supra probaui, num.7.&.8
nec hæredibus legitimis ab intestato succedentibus,
cùm iste sit verus hęres, & licèt fides ab eo pręstita in
pœnam delicti tollat ab eo hęreditatem, & deferat
fisco, non ob id desinit hęres & dominus esse, donec
per sententiam ab eo auferātur bona, cùm ergo sit ve-
rus hęres excludit venientes ab intestato: quòd si ve-
rus hęres non esset hęreditas ad testatoris propin-
quos pertineret.vt probat d.D.Couarruuias de spon
salibus.2.part.cap.8.§.5.num.9.ad finem.vbi respon-
det ad.l.prędonis.ff.de petitione hęred.quod iuris-
consultus non appellat ibi hęredem prędonem, sed di
cit censendum esse prędonis loco: quia fraudem fisco
fecit tacitam fidem pręstando. Sed tunc prędonis lo-
co censendus erit, cùm plene fuerit probatum, taci-
tam fidem accommodasse, non autem quoties id non
constat, prout in casu proposito, in quo agimus quo
10 ad forum animę. [Sexta conclusio, in foro conten-
tioso

tioso hęres qui tacitam fidem præstitit de restituen-
do incapaci, hoc est, filio spurio testatoris tenetur fis-
co restituere, etiam si spurio bona nondum tradide-
rit.l.1.ff.de iure fisci.l.3.§.cum ex causa,&.l.pen.co,
tit.l.3.iuncta glos.& ibi.Salicet.C.ad.l.Falcid.l.cum
quidam.§.diuus Pius, versi.in tacito.ff.de vsur.l.3.
in fine.titul.7.part.6.& ibi.Gregor.Lupi in verbo
cumpliesse tal ruego. Anton.Gomez in.l.9.Tauri.
numer.21.in fine.& num.23.si verò non accommoda-
uit tacitam fidem, sed testator tacitè eius fidei com-
misserit, tunc non sufficeret hoc probari, nisi & hę-
reditatem spurio restituerit, vt probatur in dict.l.13.
in fine.titul.7.de exhęredatione & indignitate par.
6.& ibi aduertit Gregor.Lupi in verbo cumpliesse
tal ruego, paulo ante finem. Quod si partem hęredi-
tatis, & non totam tacitè rogatus fuerit restituere, ea
dumtaxat portio fisco applicabitur, & non tota hæ-
reditas.l.hęres.qui tacitam & ibi expendunt Barto,
& alij.ff.de his quib.vt indign.l.ex facto.§.Iulianus.
& ibi notāt Alexand.& Moderni.ff.de vulgar.vbi
Iass.nume..4.improbat Bald.in.l.3.C.ad.l.Falcid.cō
trarium asserentem, refert Anto.Gomez in.l.9.Tau
11 ri.num.22. [Sed qualiter constare poterit de taci-
to fideicommisso? Anton.Gomez in dict.l.9.Tauri.
numer.24.& sequentibus.docet pluribus modis hoc
constare. Primo si reperiatur instrumentum priua-
tum, quo hæres promisit & fidem præstitit restituē-
di hęreditatem spurio, vt in.l.3.versi.& ferè.&.§.ta-
citè.ff.de iure fisci.&.l.in tacitis.ff.de legat.1.& ibi
notant Bart.Alberi.& Angelus. Secundo si testibus
probetur vel alias pactum fecisse vel stipulationem,
vel pollicitationem restituendi.l.in fraudē.vbi gloss.
Bart,& doctores.ff.de his quib,vt indign. Tertio, si
instrumento plublico occultè & clam facto coram no
tario valde amico & testibus domesticis promisit
hęres restituere incapaci, & accommodauit tacitam
fidem. Est siquidem hac in specie eadem ratio. Quo-
niam id dicitur fieri clam, quod verisimiliter venire
nequit in notitiam aduersarij argument.text.in d.
l.prohibere.§.fin.ff.quod vi aut clam & quasi per to-
tum.l.clam possidere,& ibi doctores.ff.de acquiren.
possess.& nuncupatim hac ratione hoc asseuerat Bar.
in dict.l.3.§.tacitè.ff.de iure fisci.& in dict.l.in frau
dem.ff.de his quibus.vt indign.Angelus.Paulus.&
12 Imol.in dict.l.in tacitis.ff.de legat.1. [Quarto con-
stare poterit & probari tacitum fideicommissum per
confessionem hæredis tacitam fidem accommodan-
tis ex sententia.gloss.in verbo probationibus.in
dict.l.3.§.tacitè.ff.de iure fisci.vbi eam sequuntur
& commendant Bart.& communiter doctores.Sa-
licet.in.l.3.num.9.C.ad.l.Falcid.& in.l.generaliter.
num.18.C.de non.numer.pecu.Ioan.de Imol.in.l.
in tacitis in fine.ff.de legat.1.& hac in specie cogetur
hęres positionibus respondere an fuerit tacitè roga-
tus, & an accommodauerit tacitam fidem, vt asse-
rit Barto.in.l.3.§.tacite in fine & in.l.vltim.ff.de
his quibus.vt indign.numer.10. Nec id mirum qui-
dem cùm etiam in delictis respondere reus tenea-
tur positionibus, vt in.l.Marcellus.§.1.ff.rerum
amotar.& an quis possideat vel dolo desierit possi-
dere, vt in.l.quoties.§.prætor.ff.de præcar.& in.l.
13 qui petitorio.ff.de reiuendicatio. [Quinimo etiā
si hęres qui tacitè fidem præstitit de restituendo spu
rio hæreditatem iurauerit, se id nemini proditurum.
debet vocatus à iudice in iure veritatem dicere.& rem
totam exprimere, vt respondit Cardina.consi.56.
cui subscripsit Felin.in cap.intimauit.colum.2.&.3.
de testibus,& Martin.Azpilcueta in relectio.cap.in
ter verba.11.quæstio.3.parte vltima.correlario.6.
Quæ tamen omnia procedunt quando quis à iudi-
ce interrogaretur præcedente infamia contra ipsum
tacitę fidei. Idem quoties eius testimonium exigę-
retur sub monitione generali, & præcederet etiam
infamia: alioqui si id crimen occultum & de pœna
tantum soluenda agatur, non de restitutione illa
damni, non cogetur quis dicere testimonium nul-
la præcedente infamia. At si responderit, vbi respon
dere nec testimoniū dicere tenebatur, ita debet respō-
dere, vt verum dixisse constet, vt latissime probat
Martin.Azpilcueta Nauarrus in dicto cap.inter ver-
ba part.vltim.correlario.64.d.D.Couarruuias, in
epitome de sponsalibus.2.parte.capit.8.§.5.numer.10.
14 [Quinto probatur tacitum fideicommissum per cō
iecturas & præsumptiones: quia quoties agitur de
probando dolo vel fraude, vel aliquo alio actu oc-
culto, qui difficiliter per testes probari possit, pro-
babitur per indicia vel coniecturas prouenientes ex
actibus exterioribus, vt in.l.dolū.C.de dolo, cuius
verba sunt, dolum ex perspicuis indicijs probari cō
uenit.l.qui autem.§.non simpliciter.ff.si quis omis-
sa cau.testa.l.sicut.§.superuacuum.ff.qui.mod.pign.
vel hyppo.soluit.authenti.sed iam necesse.C.de do-
nat.ante nup.cap.2.de renuntia.lib.6.l.non omnes.
§.à barbaris.ff.de re milita.ibi sed licèt hoc liquido
constare non possit, argumentis tamen cognoscen-
dum est.l.consensu.§.super plagijs.C.de repud.cap.
finali.de testibus cogend.capit.afferte de præsum-
ptio. Nec oberit.tex.in.l.3.§.tacite.ff.de iure fisci.
vbi iurisconsultus asseuerat, tacitum fideicommis-
sum probandum esse ex manifestissimis probatio-
nibus. Non enim text.ille excludit probationes per
coniecturas & verisimiles præsumptiones: quippe quę
liquidissimæ etiam probationes appellantur in simi-
libus actibus sui natura occultis, quique difficulter
probantur, vt ex pręcitatis legibus expendunt om-
nes, & in specie Salicet.in.l.3.in fine.C.ad.l.Falcid.
& Anton.Gomez in.l.9.Tauri.num.25.& in dubio
hoc casu contra fiscum est iudicandum, quia causam
pretendit lucratiuam, vt in.l.non puto.ff.de iure
fisci.& ibi notāt Dynus, Bart.Albericus, Angelus,
& communiter doctores.d.D.Couaruuias lib.1.re-
solutio.cap.16.per totum.vbi agit de intellectu dict.
15 l.non puto. [Sed quæ sint coniecturę istę, ex qui-
bus tacitum probetur fideicommissum? Respondeo
plurimas à doctoribus enarrari. Prima coniectura
est, quando hęres institutus statim mortuo testa-
tore restituit bona filio spurio, ex celeritate sequi-
dem actus pręsumitur fraus.l.si ventri.§.finali.ff.
de priuileg.credi.ex quo ita dicidit Bald.in.l.cum
quam.numer.40.C.de fideicommiss.quem non im-
meritó pungit Anton.Gomez in.l.9.Tauri.num.26
dicens id verum non esse, nisi concurrant aliæ con-
iecturę

Universidad de Deusto
Biblioteca

icęturæ simul cum celeritate restitutionis. Stat ergo vera & sufficiens coniectura, si testator dixerit hęredi, fac de bonis meis quod scis vel quod tibi in secreto dixi, nam si postquam hæc dixerat testator, hæres eo mortuo statim bona tradiderit spurio, censebitur tacitam accomodasse fidem, vt in.l.cum tacitum iuncta gloss.2.& ibi Salicet.3, oppo.ff.de probatio.& l.3.& l.ita fidei.ff.de iure fisci, gloss.in.l.Lutius Titius.§. in testamento.ff.de lega.1.gloss.vltima, Antonius Gomez in.l.9.Tauri numer.26.post medium. [Probatur
16 secundò tacitum fideicommissum, si testamenti tempore testator loquutus fuerit cum hærede ad aurem, & deinde mortuo testatore statim restituit hæreditatem spurio.l.Lutius Titius.§.in testamento, iuncta gloss.1.ff. de lega.1.Iacobi.de San.Georg.in.l. cum tacitum numer.4.ff. de probationi. Antonius Gomez in.l.9.Tauri nume.26, ad finem, vbi idem esse asseuerat, si pater instituit capacem hęredem & eodem patre mortuo reperiretur spurius in possessione bonorum vidente id & consentiente hærede instituto, ex hoc enim fraus præsumeretur, argument. text. cum materia in.l.sicut.§.superuacuum, ff. quib. mod. pign. vel hyp. solui. exquo id asserit Imol. in.l.si is qui ex bonis.2.colum. post medium. per text, ibi. ff. de vul-
17 gar. [Septima conclusio, filius spurius, cui bona patris sunt restituta ex tacito fideicommisso, tenetur ea restituere fisco tacito fideicommisso probato cum fructibus, à die quo bona fuit consequutus, quia semper in mala fide fuisse intelligitur. Idemque est in hærede grauato, qui nondum restituerat bona spurio, vt in.l.eum qui tacitum in princip. ff. de his qui. vt indig. ex qua id expendunt Barto. & doctor. antiqui, text. in.l.prædonis, & ibi Bartol. Alberi. Bald. Angel. Paul. & cæteri. ff. de petitio. hæredita. idem Barto. in.l.vltima numer.10. ff. de his quib. vt indig. Antonius Gomez in.l.9.Tauri numer.27. verùm ex hoc non deducitur, spurium non posse ea bona retinere in foro conscientię, cùm hęc fructuum restitutio sit etiam pœna, ad quam non tenetur in foro animæ, vt probauimus supra eadem gloss, numero.6.
18 [Octaua conclusio, si clericus hęredem laicum instituit, taciteque rogauerit, vt hęreditatem restitueret filio suo spurio, siue eam restituerit siue non, ob crimen ab hęrede commissum tacitam fidem accomodante, hęreditas fisco applicatur seculari, non fisco ecclesiæ: attenditur siquidem persona hęredis delinquentis, qui cùm sit laicus fisco seculari, sin autem esset clericus fisco ecclesię esset deferenda hęreditas secundum Bald. & Paul. Castrens. in.l.siquis præsbyter. C. de episcopis & clericis, quos sequitur Felin. in capi. quia. V. de iudi. 2. colu. Cassaneus in consuetudi. Burgund. rubric. 8. §. 5. numer. 4. Segura in repetitio. l. 3. §. final. nume. 145. ff. de liber. & posthum. & ibi Didacus Perez, idem Didacus Perez in.l.22. titul. 3. libr. 1. ordinamen. colum. 165. in fin. Plat. in.l.1. C. de bon. vacan. libr. 10. penultima colum. Ancarra. in capitul. cum secundum leges vltima colum. de hęreti. in. 6. & in repetitio. regulę ea quę. 21. quęstione numer. 26. de regul. iur. in. 6. Ioan. Lupi in repetitio. rubricę de donationib. inter virum & vxorem. §. 39. numer. 9. d. D. Couarru. in epitome de sponsalibus. 2 part, capit. 8. §. 5. numer. 10. Antonius Gomez singulariter in.l.9.Tauri numer.29. &.30. Vermondus de public, concubinarijs in verbo qui etiam filios ex tali concubinatu procreatos numer. 26. pagin. 322. Marsil. singula. 194. Iaso in.l. hęreditas. C. de his qui. vt indign. Grego. Lupi in.l.13. in glo. penultima tit. 7. par. 6. & hæc est vera & recepta sententia quidquid inuoluerit Ferdinand. Vazquez de successionū creatione. §. 26. nume. 61. [Nona conclusio, spurius po-
19 test à patre instituì hęres sub conditione si legitimetur à principe, quòd si legitimatio sequatur iustè retinebit hęreditatem patris, absque vllo animæ periculo: cùm institui iure possit incapax in tempus quo capere possit.l.in tempus. ff. de hæredibus instituendis.l.sicut, & ibi gloss. in principio. ff. quib. mod. vsuffru. amitta. & hac ratione hoc voluit Bald. in.l. Gallus. § instituens. 4. notab. & ibi. Imol. 1. colum. vltimo notab. Aretin. Alexand. & Soccin. 1. colum. in principio & Iasl. numer. 5. ff. de liberis & posthumis, Angel. & Imol. in dict. l. in tempus Paul. Castren. in dict. l. Gallus. §. quid si is. 2. colum, hanc opinionem communem esse attestatur Iaso numer. 5. Lancelot. Deti. in dict. §. instituens & Galdens. de arte testandi titul. 2. cautela final. idem hac inspecie voluit Bald. in l. 1. 6. quæstione & Socin. numer. 11. C. de institutio. & substitutio. sub conditione factis, quorum opinionem communem esse attestatur Catelli. Cotta in vltimis memoral. dictione spurius. 3. & Gregorius Lupi eam sequutus in.l.19. titul. 3. partit. 6. in gloss. magna ad medium Iaso in.l. is qui hæres. ff. de vulga. Aretin. consil. 155. d. D. Couarru. in epitome de sponsalibus, 2. part. capi. 8. §. 5. numer. 12. Antonius Gomez notabiliter in.l.9. Tauri nume. 18. versicu. similiter etiã Francisc. Curtius Iunior consil. 84. numer. 3. Lancelot. Gallaula in repetitio. l. Gallus. §. & quid si tantum nume. 4. & ibi Acosta. 2. part. numer. 172. ff. de liber. & posthumis, Petr. Dueñas in regula. 366. limitatio. 1. Didacus Perez in.l.22. titul. 3. libr. 1. ordinamen. colum. 163. in principio Vermond. de publicis concubinarijs pagina. 327. numer. 37. Decius in.l. ea quæ raro. ff. de regulis iuris, dicam infra eodem. l. 10. gloss. 1. numer. 19.
20 [Quinimo spurius sub hac conditione si legitimetur à principe institutus vel substitutus à patre, poterit sub eadem conditione & ea pędente agnoscere bonorum possessionem ad hoc vt consequatur eorum bonorum dominium & ius plenū hęredis, sed vt habeat interim administrationē, tãquam curator bonis datus arg. tex. in.l.2. § si sub conditione. ff. de bon. poss. secundū tabu. & l. hi demum & l. si sub cõditione cod. ti. & l. siquis instituatur hæres. ff. de hęre. insti. Ex quibus id expressim adnotauit Iaco. de Are. in.l. libertas testamẽto, ff. de manumi. testa. & ibi Albe. idẽ Alb. in.l. si is qui ex bonis. 1. col. ff. de vulga. Bal. Ang. & Pau. in. d.l. siquis instituatur. ff. de hęre. insti. Bal. in.l. Gallus. §. instituẽs 4. not. & ibi Are. 2. col. in prin. Alex. 1. col. in fi. & Iasl. nu. 5. ff. de lib. & posth. Ioã. de Pla. in.l.1. C. de delato. h. 10. in fi. Ioã. Lu. in rep. rub. de dona. int. vi. & vxo. § 29. nu. 4. d. D. Coua. de spõsa. 2. par. c. 8. §. 5. nu. 12. versimo hic spurius Frã. Cur. Iun. cõs. 84. nu. 4. Ioã Gual. in tracta. de arte testãdi cautela. 14. nu. 15. Pet. Dueñas in

in regula, 366. limi. 1. ad fi. Grego. Lupi in.l.19. gloss. pen. tit. 3. de hęred. insti. par. 6. hãc dixit cõmunẽ. Cõtrariam tamen sententiam imo quod spurio sub conditione si legitimetur instituto nõ concedatur admini tratio bonorũ, nec ad bonorũ poss. admittatur tenuit Imol. in.d.l. in tempus. 2. colum. in princi. ff. de hære. institu. Ludoui. de Sardis in tracta. de naturalibus liberis in fine, & Cœpola cautela. 38. finali columna in princip. Iacobi. de S. Gerg. in.l. cum tacitum fi. columna. ff. de proba. Grego. Lup. in. d. l. 19. glos. pen. titiulo, 3. part. 6. Anto. Gomez, qui optimè loquitur in. d. l. 9. Tauri numero. 19. esset quippe facere fraudẽ legi, quæ reddit filium spurium bonorũ paternorũ incapacem. Respondetque ad. l. 2. §. si sub conditione. ff. de bono. poss. secund. tabul. & ad alias leges suprà citatas: quòd procedunt in hærede capace sub conditione instituto, secus autem erit in filio incapace: quia non reperitur iure cautum, quòd hac via possit patri succedere capit. cum quid vna via de regul. iuris in. 6. l. neque per se. C. de hære. insti. l. contra legem cum. l. sequen. ff. de legi. l. sed Iulianus. ff. ad Macedo. l. scire opportet. §. 1. ff. de tuto. & cura. dat. ab his, quæ sententia mihi applaudet, durum quippe esset contrariam admitti in praxi, secundum quam leges spurium succedere patri suo prohibentes essent profecto verbis & ludibrio impositæ contra legem. 2.
21 C. commun de lega. [Decima conclusio, nepos legitimus, naturalis, vel spurius ex spurio deficiẽte prole legitima, potest ab auo hæres institui, nec censetur in dubio patris gratia institutus, quod Bar. censet in consi. 118. per tex. in. l. fi. ff. de his quib. vt indig. & in. l. fi. C. de natural. libe. idem voluit Bar. Imol. Alexã. Areti. & Iaso, 1. lectione nu. 19. &. 24. &. 2. lectione nu. 10. dicens hanc communem in. l. Gallus. §. quid si is. ff. de libe. & posthu. Panor. in. c. cum haberet de eo qui dux. in matri. quam poll. per adult. Signorol. cons. 114. eandem communẽ esse attestatur Iaso. in. l. hæreditas nu. 8. C. de his qui. vt indig. Alexan. consil. 74. numero 2. lib. 3. vbi Carol. Molin. idem asseuerat Deci. consil. 462. nu. 17. &. 18. Corne. consil. 25. numero. 10. lib. 1. Ioã. Galden. de arte testandi titul. 1. cautela. 14. numero. 12. Vermondus hanc quęstionem latè examinans de publi. concubi. in verbo quia etiam filios ex publico cõcubinatu procreatos num. 65. & sequen. pagi. 346, & pagina. 350. numero. 70. eam diffinit dicens esse communem, Dida. Perez in. l. 22. tit. 3. lib. 1. ordina. col. 163. vers. alia &. 4. est cautela, Did. Castelli in. l. 9. Tauri in verbo ex testamento, & ibi Anto. Gomez numer. 17. Guiller. Benedi. in repe. capit. Raynutius in verbo & vxorem decis. 5. numero. 131. Roderi. Xuarez in. l. 1. titulo. 6. libr. 3. fori Petr. Dueñas in regul. 366. limita. 2. versiculo quæ limitatio Grego. Lupi in. l. 19. glossa penulti. ad finem titulo. 3. partit. 6. ad quod non aduertit Pinelus in. d.
24 l. 3. numero. 20. C. de bonis maternis. [Cęterùm quæ de nepote ex filio incestuoso diximus numero precedenti, locum minime obtinebũt in nepote ex filio clerici post sacros susceptos ordines presbyteratus concepto & nato, is siquidem ab auo potest institui, quę admodum ceteri spurij, nam licet filius clerici quodà modo dicatur incestuosus ex sententia glossa Bald. & Pauli in. l. 2. C. de episcop. & cleri. non tamen propriè dicitur incestuosus, sed spurius vel adulterinus ex gloss. communiter recepta in cap. per venerabilem qui filij sint legi. dixi supra in glossa. 3. numero. 1, &. 2. Quare nimirum si nepos legitimus vel naturalis ex filio clerici ab auo possit institui, quod Bald. censet in dicta. l. si quis incesti. C. de incest. nup. Petr. Cyn. & Salice. in. l. 2. C. de episcop. & cler. Alaxã. in. d. l. Gallus. §. quid si is numero. 9. Roderi. Xuarez in. l. 9. titulo. 11. libro. 1. fori. 2. columna Corset. in singul. in verbo fornicatio, vbi attestatur hanc esse communem dom. Didac. Couarru. de sponsali. 2. parte capit. 8. §. 5. numero. 14. Cyfonta. in. l. 9. Tauri numero. 7, Abb. in capit. ex tenore & capit. causam quæ & capit. lator qui filij sint legi. Pet. Dueñas in regula. 366. limita. 2, in fine. [Sed hic incidit
25 dubium, nunquid nepote ex filij spurio ab auo instituto, qui est in potestate patris, vsusfructus bonorum sibi ab auo relictorum, patri quæratur? vel an maneat penes nepotem? an verò ob id irritetur institutio? Et quod non valeat institutio si nepos sit in potestate patris spurij vel aliàs incapacis, censuit Specula. in titulo de succesio. ab intestato, §. 1. versiculo quid si habens filium spurium, ex eo quòd incapax ex persona propria, erit similiter incapax mediante persona alterius argumen. tex. in. l. 1. C. de natural. lib. in vers. siue itaq3, ibi siue per interpositã personã. l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de vulga. l. 2. §. 1. ff. de admi. rer. ad ciui. pertinẽ. cuius verba sunt,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quod quis suo nomine exercere prohibetur, id nec per subiectam personam agere debet. l.non licet.ff.de contra.emptio,cum similibus,si verò nepos est emancipatus, vel aliàs sui iuris valet secundum eum institutio, quia sibi in totum potest acquiri,& pro hac sentẽtia stringit tex.in.l.queritur.ff.de bon.libert.vbi si filius patroni iustè exhæredatur à liberto,nepos ex eo similiter excluditur à bonorum possessione contra tabulas,si est in potestate patris,quam legem dixit ibi Alberi.bonam & famosam ad plures quæstiones.Sed his non obstantibus verior & receptior sententia est in contrariũ,imo quòd institutio valeat vsusfructusque non quęratur patri,sed maneat apud nepotem, prout fieret,si expresse dixisset,vt in authen. excipitur. C. de bon.quę libe.censetur enim hoc voluisse & cauisse,vt actus valeat & nõ infirmetur.Conuincitur prętera hęc sententia, quia cùm patri queri non possit vsusfructus,quæritur cui queri potest,& sic ipsi nepoti,& hęc præsumitur esse intentio disponẽtis arg.tex. in l.proinde. §. vlti. &. l.si seruus communis meus & tuus.ff.de stipu.seruo.hanc sententiam amplectuntur Bar.Ang.& Imo.in.d.l.Galli.§.quòd si is & ibi Pau. numero.6.Soci.verſ.tertio principaliter Aret.colum. 1.qui latè loquitur,& Alex. dicens esse communem numero.7.& Iaso.nu.18.Ang.& Sali.§.q.in.l.fi. C.de naturali.libe.Bar.consi.118.Anto.Gomez in.l.9.Tauri nu.17.versic.sed dubium.Vbi respondet ad.l.queri tur.ff.de bon.liberto.dicens eam legem procedere iuxta ius antiquũ Digestorũ,quo patri quærebatur quid quid filius acquirebat,nec aliquid poterat penes filiũ remanere etiam ex expressa dãtis vel relinquentis voluntate,non magis quam penes seruum, vt in.l.placet.ff.de acq.hęred.nostra vero cõclusio procedit iuxta ius nouissimum,quo vsufructus queritur patri & proprietas filio in eius potestate constituto, nisi testator expresse voluerit vsumfructum non queri patri, vt in.d.auth.excipitur.C.de bon.quę libe.sic ergo nostra in specie,cùm per legem non possit queri vsufructus patri propter eius incapacitatem,nimirum si penes eius filium maneat ex tacita testantis volũtate, vt Paul.explicat in.d.§.quid si is,& Tiraquell.libr. 1.de retractu.§.1.glos.9.numero.70.Bertrand.consilio.96. col.1.li.3.Arius Pinelus dicens communem in.l.3.nu.
26 22.in fi.C.de bon.mater. [Vndecima conclusio, si clericus vel alius filium habens spurium,instituat fidũ amicum,vel ei donet bona sua absque vllo pacto & fraude,eaque postea filio spurio reddiderit,,vel eum instituerit hæredem,non auocabit ab eo fiscus nec venientes ab intestato ea bona, quia postquam additione vel apprehensione bonorum amicus testatoris esse ctus fuerit verus dominus,quod spurio tradiderit eius efficitur,nec à patre dicetur ea bona habere,sed ab eo qui tradidit,cui iã erat effectũ patrimoniũ,arg.text. insta gl.in.l.i.§.veteres.ff. de acq.poss. &.l.sed si plures.§ filio impuberi.ff.de vulg.l. eius qui in prouincia.§.fi.ff.si cer.pet.l.i.§.prętera.ff.de separa,bon.l.fi. C.de inoffi.testa.§.1.insti.de hęred.quali. & differen. Deinde hęc sententia probatur in.l.qui Titij testamẽtũ.ff.de his qui.vt indig.vbi quãuis ille qui accusauit Titij testamentum de falso non possit ei succedere, non tamen succedere prohibetur eius hęredi,quia nõ dicitur principaliter succedere Titio,& ibi eum text. ad hoc expendit Alberi.& cæteri interpretes,confert etiam text.in.l.post legatum.§.qui accusauit in prin. eod.tit.& in.l.3.C.de peti.hæred.& in.l.cum autem. §.fi.versicul.ponamus.ff.de edili.edi. &.in specie hãc tradit assertionem Specul.in tit. de succes. ab int.§. 1. nu.30.Bart.in.l.fi.2.col.ff.de his qui.vt indig.& .l.si is qui ex bonis.2.quæst.princ.& ibi Imol. & cæteri ff.de vulga.Alberi.in auth.licet prope finem.C.de natural.lib.Sali.in.l.2.fina.q.eodem tit.Cœpola cautela 38.fi.col.Ludo.de Sardis in tracta.de naturalibus liberis in fi.vbi communem esse attestatur cautelã,& meliorem cęteris,ad relinquendum aliquid spurio, qua communiter omnes vtuntur Anto. Gomez in. l.9. Tauri numero.18.& ibi Gomez Arias numero etiã 18. Vermondus de publi.concubina.pagina. 313. numero.13.& sequen. Dida.Perez in.l.22.titulo. 3.lib. 1. ordina.colum.163.versiculo.2. cautela. Et quòd spurius possit ab hęrede patris instituti tenet Specula. in tit.de succes.ab intest.& ibi Ioan.And.§.1.versiculo quid si pater instituit nu.30.glo.in auth. qui. mod.natu.effi.sui.§.vlt.in verb.participium colla.7. Bar.in.l. si is qui ex bonis nu.3.ff.de vulga.vbi dixit huiusmodi institutionem in fauorem spurij factam validam esse,quia ex actu testandi non est præsumenda fraus, argumen.tex.in.l.edicto.§.sed hæredem.ff.de alie. iud. mutan.cau.fa.quem ibi doct.sequuntur teste Iaso. in l..si is qui ex bonis numero.10.idem voluit Bald.in.l. eam quam numero.54.C.de fideicom.Alexan.cons. 51.numero.3.libro.2.Vermond. vbi supra Pet. Dueñas in regula.366.limi.11. [Duodecima conclusio,clericus potest hęredem instituere nurum vxorem filij sui spurij,vel maritum filiæ suę,aut ei aliquid donare,nam licèt filios spurios instituere non possit, nec eis aliquid relinquere vel donare, vt in hac lege & in.§. si.in authenti.qui.mod.natu.effi.sui colla. 7. & in.l.10,titulo.13.part.6.leges istę pœnales non debent extendi vltra casus in eis comprehensos. c. statutum de electio. libro. 6. glosla in Clementina vnica in verbo obseruare de vsur. & hac ratione hoc voluit Didac. Perez in.d.l.22. titulo.3.libro.2. ordina. columna. 163. versiculo tertia cautela, & Anto.Gomez in.d.l.9.Tauri numero.17. versic. ex quo etiam notabiliter infero,& Petr. Dueñas eis tacitis in regula.366. in fine vbi plurima tradit in comprobationem huius sententiæ, refertque Hostien. in capit.1. columna.2.de testamen. contrarium tenentem, cui Ioan.Andr.& Cardi.ibi subscripserunt,eo quòd donatio vel institutio huiusmodi censeatur in fraudem legum facta, contra legem non dubium cum similibus.C.de legibus:quorum sententiam veriorem esse crederem contra Nostrates, nisi ante matrimonium contractum cum filio clerici donatio fieret, quia tunc nulla ex causa fraus præsumi posset,vt rectè aduertit Pet.de Dueñas vbi supra.Vel dicere possumus, tunc fraudem præsumi,quando alię coniecturę concurrerint,non aliàs, vt pluribus probat rationibus Petr.Ducñas in.d. regula. 366. in fine. Cæterum hîc examinare oporteret,an spurio alimenta debeantur & an relinqui possint à patre dicam infra eodem.l. 7.&.8.

GLOSS. IX.

1 *Clericorum filij nihil possunt habere ex bonis parentum vel consanguineorum etiã ex priuilegio principis.*
2 *Spurij & incestuosi possunt bona patris habere ex rescripto principis cum clausula non obstante.*

i *Mandamos les non valan.* Nota legem istam, annullantem priuilegium principis confirmans relicta filijs clericorum à patre suo vel eius cognatis,adeò eorum proles est exosa legibus & canonibus, quòd ipsis nõ proderit quoad succedendum patri, & matri aut eorum cognatis, vel aliquid ab eis habẽdum titulo lucratiuo vel oneroso, vt hîc statuitur. [Quamuis in alijs
2 spurijs vel incestuosis aliud sit statutum: potest siquidem princeps eis relictum à parentibus cõfirmare, cũ clausula non obstante,vt tradit Azo.in summa.C.de natural.liber.col.2.verſ.sed quid si Imperator glo.in l.1.C.eod.tit.text.regni nostri in.l.10.tit.13.de succes. ab intest.par.6.vt ibi eo expẽdit Greg.Lup.in verbo confirmasse,quòd sensit Ferdi. Vazq.de successionum creatione.§.24.nu.6.in fi.

LEY. VII.

¶ *Como y quando los hijos bastardos y de dañado ayuntamiento,y de frayles, y clerigos,y monjas pueden succeder a las madres,o auer alimentos.*

¶ *Ley.9. de Toro,año de.1505.por don Fernando y doña Iuana.*

¶ Los hijos bastardos o illegitimos de qualquier calidad que sean, [a] no puedã heredar a sus madres ex testamento ni ab intestato, [b] en caso que tengã sus madres hijo,o hijos,o descendientes legitimos. [c] Pero bien permitimos que les puedan mandar en vida o en muerte hasta la quinta parte de sus bienes, [d] de la qual podrian disponer por su anima, [e] e no mas ni allende. Y en caso que no tenga la muger hijos o descendientes legitimos,aunque tẽga padre o madre o ascendientes legitimos, [f] mandamos que el hijo o hijos o descẽdientes que tuuiere naturales o spurios por su orden e grado la sean herederos legitimos ex testamẽto [g] y ab intestato,saluo si los tales hijos fueré de dañado y punible ayuntamiento de parte de la madre, [h] que en tal caso mandamos q̃ no puedan heredar à sus madres ex testamẽto ni ab intestato. Pero bié permitimos que les puedan en vida o en muerte mandar hasta la quinta parte de sus bienes: e no mas [i] de la que podian disponer por su anima, y de la tal parte despues que la ouieren puedan disponer en su vida o al tiẽpo de su muerte los dichos hijos illegitimos como quisieren. [k] Y queremos y mandamos que entónces se entiẽda y diga dañado y punible ayuntamiento, quãdo la madre por el tal ayuntamiento incurriere en pena de muerte natural, [l] saluo si fueré los hijos de clerigos,ó frayles, ó mõjas professas: que en tal caso aunque por el tal ayuntamiẽto no incurra la madre en pena de muerte, mandamos que se guarde lo contenido en la ley [m] que hizo el señor Rey don Iuã el primero en la ciudad de Soria,q̃ habla sobre la succesion de los hijos de clerigos supra proxima.

GLO. 1.

Filij illegitimi qui dicantur? remissiuè.
Filij manceres,nepharij,incestuosi,adulterini, & filij clericorum qui? remissiuè.
Spurij qui dicantur? remissiuè.

a *De qualquier calidad que sean.* Illegitimi filij dicuntur naturales,de quibus dicam in.l.9.infra eod.spurij,nepharij,incestuosi,adulterini,manceres,& filij clericorum,de quibus dixi supra eod.l.6.glo.3. nu. 1.&.2. & qui nati non sunt ex legitimo matrimonio, vt in authen.ex complexu.C.de incest.nup.& in prin. instit. de adoptio.d.10.&.11.tit.13.de succes.ab intest. par.6. l.1.& ibi Greg.Lup.tit.15.de filijs illegitimis par.4.& melius cæteris exponit Cõnanus lib.2.iuris ciuilis. c. 16.de naturalibus liberis.

GLOSS. II.

1 *Filius naturalis vel spurius vel ex damnato coitu natus succedit matri ex testamento & ab intestato. Fallit tribus modis numeris sequen.*
2 *Filius naturalis vel spurius non succedit matri extanti bus legitimis.*
3 *Filius spurius ex coitu damnato natus,propter quẽ mater incurreret pœnam mortis,nõ succedit matri.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

4 *Filius clerici vel monachi non succedit matri ex testamento nec ab intestato.*

b *Heredar a sus madres ex testamento ni ab intestato.* Lex ista tradit regulã cũ tribus limitationibus, regula est quòd omnis filius naturalis vel spurius etiã ex damnato coitu natus succedit matri suę ex testamento & ab intestato & cęteris ascendẽtibus ex parte matris,
2 [Fallit primò hęc regula, nisi mater haberet filios legitimos, hi namque excludunt naturales & spurios.
3 [Fallit secũdo, nisi filius esset habitus ex coitu, propter quem mater posset damnari ad mortem naturalẽ.
4 [Tertio fallit, quando esset filius clerici vel alterius in religione professi. Quid autem esset iure cõmuni, vel regio antiquiori, dicam in glosis sequentibus.

GLOSS. III.

1 *Filij naturales, spurij, vel vulgo quæsiti nullo modo succedunt matri extantibus filijs legitimis nec ex testamento nec ab intestato, sed quintam bonorum partem dumtaxat habere possunt ex bonis matris iure nostro regio.*
2 *Filij naturales, spurij, vel vulgo quæsiti iure communi Imperatorum poterant succedere matri simul cum legitimis & naturalibus, nisi mater esset illustris, et filij spurij.*
3 *Legis nostræ iustitia & l. si quis illustris. C. ad Orfic. in iustitia ostenditur.*

c *En caso que tẽgan sus madres hijo, o hijos, o descẽdientes legitimos.* Nota ex lege ista, quod filij naturales, vel spurij, vel vulgo quæsiti, nullo modo succedunt matri ex tantibus legitimis, nec ex testamento nec ab intestato, sed quintã dũtaxat partẽ bonorũ, de qua pro anima disponere poterat, poterit eis mater inter viuos
e vel in vltima voluntate relinquere. [Iure autẽ cõmuni aliud erat statutũ nẽpe, quod filij naturales, vel spurij, seu vulgo quæsiti poterant succedere matri simul cũ descendentibus legitimis ab intestato, nisi mater sit illustris, ei siquidem nõ succedẽt filij spurij, sed naturales tantum sic, extantibus legitimis l. si qua illustris. C. ad Orfici. l. hac parte & l. spurius. ff. vnde cogna. l. pen. ti. 13. de succes. ab int. par. 6. tradunt docto.
3 omnes in l. 9. Tauri. [Et optima ratione lex nostra id statuit, iniquũ quippe esse videtur, naturales filios ex fornicario coitu cõceptos simul cum legitimẽ conceptis admitti ad matris successionẽ, scriptũ enim est Genes. c. 21. nõ erit hęres filius ancillę, idest, cõcubinę cũ filio liberę, idest, vxoris authore Ambrosio sermone. 65. c. dicet aliquis. 32. q. 4. c. non omnis. 32. q. 2. ex verbis Apost. ad Gala. c. 4. in Genes. c. 25. scribitur dedit Abrahã cũcta quæ possiderat Isaac filijs verò cõcubinarũ largitus est munera, & separauit eos à filio suo Isaac, quod adnotauit Ioã. Annius super Philonẽ li. 1. Fortun. in tract. de vltimo fine illatio, 8. d. D. Couar. de spõs. 2. par. c. 8. §. 4. nu. 15. Inferũtq; iniustã esse decisionẽ. l. si. qua illustris. C. ad Orfici. quę in Gallia nõ seruatur teste Guill. Bene. in c. Raynutius verbo & vxorẽ nu. 710. Cassa. in consu. Burgũ. rub. 8. §. 3. & Carolo. de Grassalio, lib. 1. regali. Franciæ, iure. 7.

GLOSS. IIII.

1 *Spurio an aliquid possit à parentibus relinqui iure communi & regio antiquo, & iure canonico & regio nouiori?*
2 *Quinta pars bonorum paternorum, quæ filio spurio relinqui potest, si excedat eã portionẽ, quæ cuilibet filio legitimo competit, an possit spurio relinqui, & numero sequen.*
Filio naturali vncia iure cõmuni relinqui potest extãbus filijs legitimis, fallit si sint filij. 12. vel plures, ibi.
Filio legitimato an possit plus relinqui quã legitimo? ibidem.
3 *Maritus qui ex statuto lucratur tertiam partẽ dotis, tunc lucrabitur cùm non sit maior pars quàm quæ vni filiorum primi matrimonij competit.*
4 *Quintum extraneo relinqui an possit à patre, si excedit partem, quæ vni ex filijs competit & num. seq.*
5 *Quintũ relinqui potest filio spurio vel extraneo etiam si filij minorem partem hebeant pro legitima.*
6 *Spurio ex damnato coitu nato an possit relinqui à matre quinta bonorũ suorũ pars, extãtibus legitimis?*

d *En vida o en muerte hasta la quinta parte de sus bienes.* Iure cõmuni & regio antiquiori pater nõ poterat aliquid relinquere vel donare filio spurio auth. ex complexu. C. de incest. nup. l. pen. tit. 13. de success. ab int. par. 6. Iure autẽ canonico filio spurio & incestuoso relinqui possunt alimenta arbitrio iudicis. c. cũ haberet de eo qui dux in matri. quã poll. per adul. Iure autẽ regio nouissimo pater vel mater possũt filio spurio, vel ex dãnato coitu nato in vita vel in morte quintã bonorũ suorũ partẽ donare vel relinquere, quam extraneo poterãt relinquere. l. 12. ti. 6. de melioratio. supra hoc lib. vbi dixi, ita Nostrates resoluũt in l. 9. Tau. vn
a de lex nostra deprõpta fuit. [Sed Telli. Fer. in. d. l. 9. Tau. nu. 26. 27. 28. & seq. limitat legẽ nostrã, asserens ita demũ procedere, dũmodò quinta pars à parẽtibus spurio relicta vel donata non sit maior, quàm quę vni filio vel descendenti legitimo contigerit, quod euenire poterit, si sint sex vel septẽ aut plures filij legitimi & naturales, ne sit melioris conditionis filius spurius q̃ legitimus, quod fulcit authoritate Alberi. in auth. licet. C. de natural. libe. vbi existẽte sobole legitima vnciã permittitur patri filio naturali relinquere, dummodo legitimi nõ sint duodecim, ex tex. in. l. cõmunium §. vlti. C. de natural. libe. idẽ voluit Bald. in. c. per tuas nu. 2. de maio. & obediẽ. & Ang. in auth. qui. mod. natu, effi. sui. §. & quæniã, vbi pater filio legitimato nõ põt plus relinquere quã filio legitimo, & licet tex. ille loquatur in legitimato p oblationẽ curię, idẽ est in legitimato per principis rescriptũ, vt ibi notat Ang. & in. §. tribus eiusdẽ auth. Molin. in cõsu. Paris. ti. de materia feudali. §. 8. gl. 1. nu. 46. Soci. in. l. Gallus. §. & quid si tantum nu. 28. & ibi Iaso. nu. 108. & Eman. Costa dicens cõmunem ibidẽ. 2. par. n. 137. cũ sequ. Gomezi. in d. l. 9. Tauri nu. 68. & ibi Telli. Fernan. nu. 28. & seq. vbi citat cõcordãtes, & asserit hoc à fortiori procedere
3 in filio habito ex coitu dãnato. [Nec obstat secundũ eum

eum quòd quilibet extraneus erat capax quinti: nam intelligi oportet, dummodo non consequatur plusquàm filius legitimus, quod ait proprius notare Bar. in. l. hac edictali. C. de secund. nup. vbi stante statuto, quòd maritus lucretur tertiam partem dotis, intelligi tur, dummodo non sit maior pars, quàm quæ vni filiorum primi matrimonij competit, quæ sententia cõmunis est & recepta, vt Paul. Cast. attestatur in auth. pręterea nu. 4. C. vnde vir & vx. & in. l. codicillis. §. matre nu. 3. ff. de lega. 2. Curti. Iunior in. d. auth. prętera nu. 14. Bertrand. in. d. l. hac edictali nu. 20. cum sequẽ. C. de secund. nup. saltem quando simpliciter loqueretur statutũ, vt ipse explicat nu. 21. Ex quo Tellius asseuerat indubitatum esse, filium hunc illegitimum nõ consequi quintam bonorum maternorũ partẽ ex eiusdem matris dispositione, si plures filij legitimi adsint
4 quàm quinque. [Eadẽ ratione censet ipse Telli. nu. 30. idem esse in extraneo, quòd quintum ita demum ei à patre vel matre possit relinqui, modò extraneus non habeat maiorem partẽ, q̃ vnus ex filijs legitimis arg. eorum quę superius adduximus, relinquit tamen
5 cogitandum. [Sed iudicio meo, vtraque in specie parentes poterunt disponere de quinta suorum bonorũ parte ad libitum, prout leges regiæ eis permittunt. l. 7. tit. 12. de donatio. & l. 9. tit. 5. de legatis lib. 3. fori & l. 12. tit. 6. de melioribus supra hoc eodem lib. dicã infra eod. l. 9. glo. 1. num. 6. leges enim prędictę eam esse legitimam filiorum statuerunt, nempe omnia bona dempta quinta parte, quare nulla eis fit iniuria, si portio legitima vnicuique filiorum, licèt plures sint, relinquatur. Prętera lex nostra non facit distinctionem vllam, an sint filij legitimi duo, vel tres, vel quinque aut plures, sed indistinctè statuit extantibus filijs legitimis, posse matrem filio spurio quintã relinquere bonorum suorum partem, ergo nec nos distinguere debemus. l. de precio. ff. de publicia. l. non distinguemus ff. de arbitr. Rursus leges regię auxerunt filiorũ legitimam vsque ad quatuor partes, quinta relicta patri, vt de ea possit ad libitum disponere sine obligatione filijs relinquendi, nunc ergo propter multitudinem filiorum legitimam eorũ augere esset profectò iniquũ, maximèq; absque lege compellere patrẽ totam substãtiam filijs relinquere: eiq; facultatem testandi auferre contra. l. 1. C. de sacrof. eccles. & alias similes. Nõ dissiteor hoc posse à lege statui, vt quando plures essent filij legitimi, legitima eorum augeretur, quòdquè non esset maioris priuilegij luxuria quàm castitas, nec esse integrum parentibus maiorem portionem spurijs relinquere, quà legitimis, propter crimen ab eo patratũ cùm spurios genuit, sed hoc non disposuit, imo cõtrarium capacem eũ faciens quintę bonorũ partis, vt in hac lege videmus statutum, quare sine lege hoc face
6 re non licebit. [Sed an extantibus filijs legitimis mater possit filio spurio ex damnato coitu nato, propter quem pœnam mortis mereretur, quintã bonorũ partẽ relinquere? Et quòd non possit ei legare quintum asseuerat Ioan. Lup. in. l. 9. Tau. nu. 48. eo quòd in prin. legis hoc statuitur in spurio simpliciter, & in fine cũ loquitur de nato ex dãnato coitu, propter quẽ mater pœnã mortis mereretur, dicit ei posse legare quintum nõ existẽtibus legitimis. videtur ergo, q̃ extãtibus legitimis non possit ei relinqui. Verùm quia ratio eadẽ vtraque in specie militat, contrarium tenet Telli. Fernan. in. d. l. 9. Tauri nu. 33. citatquè dom. Did. Couar. hoc idem asserentem (contra Ioan. Lupi in. l. 9. Tauri nu. 50.) in epitome de sponsali. 2. part. c. 8. §. 6. nu. 6. in fi. quibus ipse assentior.

GLOSS. V.

1 *Spurius filius testatoris an possit ab executore testamenti eligi cui testator distributionem bonorum inter pauperes commisit? & nu. seq. & vsque ad quintum posse.*
2 *Spurius filius testatoris an possit ab executore testamenti eligi?*
3 *Spurio alimenta possunt dari ab executore testamenti paterni.*
4 *Spurius testatoris an possit ab executore vel episcopo hæres institui vel ei possint relinqui bona paterna.*
5 *Spurius filius executoris potest ab eo eligi tãquã pauper, si ei fuit cõmissa distributio in pauperes.*

e *De la qual podian disponer por su anima.* Ex his verbis deciditur quæstio, si pater in testamẽto suo bona præcipit distribui inter pauperes vel coniũctos, an possit executor testamẽti eligere spuriũ vel incestuosum, & natum ex dãnato coitu? vt quo ad quintã bonorũ parentũ partẽ possit executor spurium vel incestuosum eligere, eã quintã partẽ ei assignando: quã testator potuit pro anima sua erogare & distribuere. [Eritquè
2 magna limitatio ad communẽ sententiã doctorũ, qua asseritur, executorẽ non posse eligere spurium, vel incestuosum filiũ testatoris bona sua inter pauperes distribui præcipientis, ex sentẽtia Bal. in. l. id quod pauperibus nu. 34. q. 22. C. de epis. & cleri. Mouetur, quia appellatione coniunctorũ non continetur spurius, & quia factũ executoris iudicatur perinde ac factum ipsiusmet testatoris, vt in. l. vnum ex familia. §. si de Falcidia. ff. de leg. 2. vbi inquit iurisconsultus, quòd electus non dicitur capere ab eo, qui eum elegit, sed qui præcepit eligere, idem voluit Bald. in. l. ab eo. C. de fideicõ. per tex. in. l. si is qui bonis. ff. de acqui. hęredi. vbi qui per se capere prohibetur, nec per alium capere poterit, confert. l. 1. C. de natura. lib. eandem opinionẽ tenuit Bar. in. l. fi. nu. 7. ff. de his qui. vt indig. Bertachi. in tract. de episcopo lib. 4. par. 6. nu. 39. Corn. cõs. 236. nu. 10. lib. 2. Ioan. Galden. de arte testandi tit. 1. cautela. 14. nu. 9. Ioan. Lup. in. l. 9. Tauri nu. 16. & in repe. c. per vestras. 3. notab. §. 24. nu. 2. de dona. int. vi. & vx. Vermondus de publicis concubinar. pag. 311. nume. 8. Guiller. Bened. in rep. c. Raynutius in verbo & vxorem. 5. decisio. nu. 122. de testa. Alex. cons. 54. nu. 1. lib. 7. Calcane. cons. 62. num. 7. Pet. Ducñas in regula. 366. amplia. 6. Bart. consilio. 194. Nicola. Boeri. decisio. 127. nu. 14. & 15. dom. Ant. Padilla in. l. vnũ ex familia. §. si de Falcidia nu. 2. ff. de leg. 2. [Quam sententiam limita secundò, nisi executor vel episcopus dederit spurio filio testatoris aliquid, quod non excedat alimẽta, quia cũ hoc liceat patri, ergo & executori quod voluit
3

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ioan.Lupi in.d.§.24.nu.2.Paul.& Iaſ.in.l.ſi is qui hæres.ff.de vulg.& Bal.conſ.228.in fi.li.3.Boeri.d.deciſ.127.nu.14.in fi.eſtque de mente omnium ſupra citatorum,& hæc probatur per iſtum tex.vt dixi in prin.

4 [Tertiò limita,niſi executor ipſe vel epiſcopus ſpuriũ teſtatoris inſtituerit hæredem,vel in teſtamento legauerit omnia bona patris ſui,hoc ſiquidem facere licebit,quia ex teſtamento,ceſſat omnis ſuſpicio fraudis l.ex edicto.§.ſed hæredem.ff.de aliena.iudi.mut. cau. fact.ita cenſet Specul.& Ioan.And.in tit.de ſucceſ.ab int.§.1.verſ.ſed quid ſi pater inſtituit, Bar.in.l.ſi is q ex bonis nu.3.& ibi Iaſ.nu.10.ff.de vulga.Imol. conſ. 71.Calca.conſ.58.col.1. Alex.cõſ.51.ad fi.li.2.Boeri.dicta deciſ.127.nu.15.vbi citat concordantes,quod tamẽ ſublimita, niſi pater ſpurij expreſſe grauaſſet hæredẽ vel executorem ſuum ſpurio reſtituere,vel tacite fidẽ præſtitit de reſtituendo,vel niſi ſemper paſſus fuerit ſpurium bona poſſidere arg.l.ſicut.§. ſuperuacuũ . ff. qui mod.pig.vel hypo.ſolui.ita limitant Bal. Imol.&

5 Alex.ad Bar.in.d.l.ſi is qui.ff.de vulga.nu. 3. [Executor tamen teſtamenti bene poterit filio ſuo ſpurio vel inceſtuoſo pauperi aliquid dare ex bonis teſtatoris,qui eiuſdem executoris nõ eſſet cognatus,quoniã hic filius videtur electus in huius eleemoſynæ ſubſidium,nõ ab executore,ſed à teſtatore, vt expreſsim decidit Paul.Caſt.in.d.l.ſi is qui nu.5.& ibi Alexan. nu.8.& Iaſ.nu.7.& And. Poma. ad Bart.nu.3.Bald. conſ.75.lib.3.Calderi.conſ.39.de teſta.licẽt in conſ.31. voluerit contrarium Pet.de Ancarra.conſil . 437.qui hæc colligunt ex.l.vnum ex familia. §. ſi de Falcidia ff.de leg.2.vbi hoc idẽ ſequitur.d. Ant.Padilla nu.3.

GLOSS. VI.

1 *Spurij matri ſuccedunt excluſis aſcendẽtibus ipſius matris,idque & in Rota deciſum fuit.*

2 *Spurij matri illuſtri an ſuccedant?*
Lex ſi qua illuſtris.C.ad Orficia.explicatur,ibidem.

f *Aunque tenga padre o madre o aſcendientes legitimos.* Nota filios ſpurios ſuccedere matri ex teſtamento & ab inteſtato,non extantibus filijs legitimis,etiam ſi mater parentes habeat,vel alios legitimos aſcendentes, quod adnotauit dom.Did.Couarru. de ſponſal . c. 8. §.4.in fi.atque ita atteſtatur fuiſſe deciſum in Rotæ auditorio,ſecundum Caſsiadorum deciſio . vnica de ſucceſsio.ab inteſtato,nec id opinatur lege regia abrogari:ſed potius expreſſe hoc lege noſtra deciditur, quæ deſumpta fuit ex.l.9.Tauri vbi id expendit An

2 to.Gom. nu.10.poſt alios eius legis interpretes. [Quã ipſe limitat , prꝛterquam ſi mater eſſet illuſtris , tunc etenim nõ ei ſuccedet ſpurius,etiam ſi deſcẽdentes nõ ſuperſint,vt aſſerit probari in.l.ſi qua illuſtris. C . ad Orficia.quæ in hoc manet incorrecta. Sed limitationem hanc non immeritò improbat Telli.Fern.in.d.l. 9.Tau.nu.2.eo quod per.d.l. ſi qua illuſtris nec alibi probatur,qꝛ ſpurij filijs legitimis deficientibus nõ ſuccedant matri illuſtri,ſed eo dumtaxat caſu ei nõ ſuccedunt,cùm legitimi filij ſuperſunt , & licẽt ratio illius legis generalis eſt,dũ dicit,nominari ſpurios ſatis iniurioſum ſatisq́ acerbũ & noſtris temporibus indignum eſſe iudicemus:atque ideo militare videatur tanꝛ exiſtentibus filijs legitimis,quãm eis deficiẽtibus,ſed nihilominus cùm lex tantum diſponat conditionaliter,& ſic,iuſtis liberis exiſtentibus,hæc ratio reſtringenda eſt ad eum dumtaxat caſum, ne aliãs ſequatur correctio iurium,atque ita.d.l.ſi qua illuſtris intellexit Ang.in.§.nouiſſime inſti. ad Orficia.col.2.verſic. Iſta autem regula fallit,& Ioan.Bap.in.d.l.ſi qua illuſtris nu.56.verſi.4.concluſio,& idem ſentit lex regia ii tit.13.de ſucceſſ.ab int.par.6.ibi, *no deue heredar de los bienes della el ſpurio con el legitimo*,quod verum eſſe cenſeo contra Gomezium.

GLOSS. VII.

1 *Legitimi hæredes dicuntur ex teſtamẽto inſtituti,quẽadmodum & qui ab inteſtato ſuccedunt.*

2 *Spurij & naturales filij legitimi hæredes dicuntur matri & de primo capite liberorum,non cognatorũ, prout antea erant.*

3 *Spurij vel naturales filij an poſsint cõtra matris teſtamẽtũ ſuccedere,et illud euertere ſi ſint præteriti?*

4 *Spurij mater an poſsit agere quærela aduerſus filij teſtamentum eam prætereuntis,vel ſi quid eſt ei relictum agere ad ſupplementum legitimæ?*

5 *Herederos legitimos ex teſtamento.* Nota tex.expreſsũ, hꝛedes legitimos proprìè dici,qui in teſtamẽto inſtituti ſunt , perinde atque qui ab inteſtato vocantur, quod probat tex.in.l.lege obuenire.ff.de verb.ſignifi. vt ex eo deduxi contra Pinelũ in.l.1.tit.4.de teſtamẽtis ſupra hoc lib.glo.1.nu.16. [Nota ſecundo ex his

2 verbis,filios ſpurios & naturales non extantibus legitimis eſſe legitimos hꝛedes matri,& de primo capite liberorum,& ſic confirmatur hac lege opinio Specu. in tit.de teſta.§.4.verſic.nunc de naturaliũ & ſeq.vbi dixit,quod naturales filij ex cõcubina,legitimis non extantibus,dicuntur legitimi quoad matrem,non de capite vnde cognati ſicut olim,qui non habebant in bonis parentum bonorũ poſſeſsionem,idẽ voluit Bal. in.l.certum nu.8.C.vnde cogna.Did.Caſtelli in. l . 9. Tauri in verbo hererederos legitimos in princ. [Dicit

3 lex noſtra quod filij ſpurij ſuccedunt matri ex teſtamento & ab inteſtato tanquam hæredes legitimi, nõ extantibus filijs legitimis.Sed dubitatur,an contra teſtamentum matris agere poſsint,ſi ſint in teſtamento prꝛeteriti vel exhꝛedati, & teſtamentum maternum ſubuertere tanquam legitimi?Et poſſe ſubuertere reſpondit iuriſcõſultus in.l.ſi ſuſpecta verſ.de inofficioſ ſo.ff.de inoffi.teſt.in hęc verba.*De inofficioſſo teſtamẽto matris,ſpuriũ quoque filij dicere poſſunt*, & ibi ex eo expendunt Odofre.Alberi.Bal.Ang.Paul. & cõmu. docto.glo.vlt.& doct.in.l.ſi qua illuſtris. C. ad Orficia.quod addendum eſſe legi noſtrę aduertit Ant.Gomez in.l.9.Tauri nu.12.& ibi Ioan.Lup.nu.6.&.7.& Dida.Caſtelli in glo.in verbo legitimos,qui tamen dicunt,& perperam,hoc eſſe contra ius commune,quod lex noſtra corrigit , nempe , legem vlt.C.de natural. lib.& l.ſi quis inceſti.C.de inceſ.nup. quarũ prima in

in ſucceſsione patris loquitur, ſecunda ſucceſsione inteſtuoſi,& aliò caſu, atque ideo nihil ad rem faciunt. Quare fatendum eſt,hoc idem iure communi eſſe ſtatutum,vt contra matris teſtamentum filij naturales admittantur & ſpurij,vt in.d. §. de inofficioſſo , vbi glo.aſſerit hoc etiam hodie ſeruari,idem voluit dom. Dida.Couar.in epito.de ſpõſal.2.par.c.8.§.4.nu. pen.

4 in fi.& finali. [Idẽque erit in matre naturali & alijs aſcendentibus ex linea materna, poterũt ſiquidẽ per querelam inofficioſi teſtamenti impugnare teſtamẽtum filij eos prꝛetereuntis,vel ſi quid eis fuerit relictũ agere ad ſupplemẽtum legitimæ,vt arg.d.l.ſi ſuſpecta §.de inofficioſſo.ff.de inoffi.teſta.probat Greg.Lupi in.l.11.in verbo los bienes de ſu madre verſi.& poterit tit.13.de ſucceſſ.ab int.par.6.iunctis his quæ diximus in.l.prꝛecedenti gloſſ.4.in fi.Quod autem de ſupplemento dixi probatur arg.l.omnimodo. C. de inoffi. teſta.& ita vidi prꝛcticari hoc in foro regio argentino in cauſa hoſpitalis horfanorũ Hiſpalenſis cũ quadam Inda matre naturali cuiuſdam qui dictum hoſpi lem inſtituit,matri ſuæ legato relicto , quod iure regio ſufficit,licet non relinquatur titulo inſtitutionis , vt latè probaui ſupra hoc lib.tit.4.de teſtamen.l.1. gl.10. nu.56.&.66.

GLO. VIII.

1 *Spurij ex damnato & punibili coitu nati non ſuccedũt matri,etiã ſi filios legitimos nõ habuerit,et nu. 2.*

2 *Spurij ex damnabili & punibili coitu nati quando ſuccedant matri iure regio,vel non?*

3 *Nepos ex ſpurio ex damnato coitu nato, an poſsit ſuccedere auiæ ex parte matris?*

h *Saluo ſi los tales hijos ſueren de dañado y punible ayuntamiento,de parte de la madre.* Nota filios ſpurios ex dãnato & punibili coitu natos nõ poſſe ſuccedere matri ex teſtamẽto nec ab inteſtato,etiã ſi mater filios legiti

2 mos & naturales nullos reliquerit.[Et quãuis hoc in diſtinctè erat iure communi ſtatutum,vt filij nati ex quocunque coitu aliqua lege Imperiali damnato, nõ ſuccedat matri nec patri nec alijs aſcendentibus: quia erant omni legis beneficio indigni , vt in auth. ex cõplexu.C.de inceſ.nup.&in.§.fi.in auth.qui.mo. nat. effi.ſui &.l.pen.tit.13.par.6.Bart.in.l.fi. ff.de his qui. vt indig.1.col.in fi.Deci.conſ.311.Gabriel Paleotus in lib.de nothis & ſpurijs.c.43.Hodie tamen quoad matrem hoc ſolum procedit,ſi coitus ex quo filium habuit erat punibilis pœna mortis,vt dicam in gloſſ.11. & ita intelligunt Anto.Gomez in.l.9.Tauri nu.13.& Ioan.Lupi nu.25.& Telli.Fernan.nu.3.Cyſonta.nu.

3 2. [Lex noſtra extenditur ad auiam ex parte matris, vt nepos ſpurij ex dãnato coitu nati , propter quem mater incurrit pœnam mortis,non poſsit auiꝛ ſuccedere,nec auia nepoti,vt latè probat Telli Fernand.in l.9.Tauri nu.24.&.25.authoritate Matheſilani de ſucceſſ.ab int.2 membro 1.articul.num.2.verſ.ideo dico, & Ioan.Bap.in.l.ſi qua illuſtris nume.56.verſi . ſubit etiam prꝛefatus doct.& verſi.7.concluſio. C. ad Orficia.contra Soci.conſ.148.nu.7.lib.1.

GLO. IX.

Alimenta quæ poſsint filio ſpurio relinqui excedere non debent quintã bonorum parentum partem.

i *Haſta la quinta parte de ſus bienes y no mas.* Nota text. ſingularem ad limitandum & reſtringendum tex. in c.cum haberet,de eo qui duxit in matr.quã poll. per adul.vbi ſpurius & inceſtuoſus debet à parẽtibus ſuis habere alimenta,quẽ lex noſtra reſtringit, vt excede re nõ poſsint quintam bonorũ parentũ partem , dicã latius infra eo.l.ſeq.glo.1.nu.6.7.8.& ſeq.

GLOS. X.

1 *Spurius cui à matre quinta bonorum ſuorum pars fuit relicta,licèt ſit natus ex coitu punibili pœna mortis, põt adlibitũ in vita vel morte de ea diſponere.*

2 *Filius clerici an poſsit habere ex teſtamento matris quintam partem,ſi habeat,vnde ſe alat?*

k *Puedan diſponer en ſu vida o al tiempo de ſu muerte los dichos hijos illegitimos como quiſieren.* Nota legem optimam,quòd relictum à matre filio ſpurio nato ex dãnabili coitu,ex quo mater pœnam mortis meretur, ſi non excedit quintam eius bonorum partem,cenſetur ei relictum non ſolũ quoad vſumfructum & alimẽta, ſed quoad proprietatem,de qua ſpurius in vita vel in

2 morte poterit ad libitũ diſponere,vt hìc dicitur. [Et hæc quinta pars poterit filio ſpurio relinqui , licèt ſit diues,& habeat alia bona,vnde ſe alere poſsit : niſi ſit filius clerici,huic enim non poteſt quintum relinqui ſed ſolum alimenta , quæ quintam partem nõ excedant,de quo tractat lex ſequens,vbi dicam latius.Ita hanc legem intelligit Telli.Fern.ſingulariter in.d.l.9. Tauri nu.34. effectus hic erit,vt ſi clerici filius habeat bona vnde ſe alat,quintũ ei relinqui non poſsit,quam ſententiam veram eſſe autumo, vt latius probo infra eo.l.8.glo.1.nu.13.14.&.16.& tandem num. 18.diſtinguam ad intellectum.l.noſtrę & legis ſequentis.

GLO. XI.

1 *Inceſtus per mulierem commiſſus qua pœna puniatur?*

2 *Lex.3.titulo.18.de inceſtu part.7.explicatur, ibidem & num.ſequen.*

2 *Inceſtus crimen quis dicatur iucurrere?*

3 *Affinitas contrahitur ex coitu illicito.*
Inceſtus cõtrahitur ex coitu cum affini vſque ad quartum gradũ,& quando intelligatur?ibid.

4 *Nepharius coitus pœnam mortis meretur etiã ex parte fœminæ.*

5 *Coitus inter Chriſtianam & Iudæum,vel Mahometi cum meretur pœnam mortis*
Coitus qui ſunt dãnati pœna mortis ibid.et per totã gl.

6 *Filius natus ex adulterio an ſuccedat adulteræ & nu. ſequen.*

7 *Filius natus ex adulterio an ſuccedat adulteræ matri iure regio.*
Adultera an hodie dicatur incurrere pœnã mortis ibi.
Filius adulteræ eſt matri inſucceſsibilis ex teſtamento & ab inteſtato,ibidem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

8 *Filius natus ex soluta & viro coniugato succedit matri ab intestato & patri ex testamento.*

9 *Filius adulteræ per vim cognitæ matri succedit ab intestato.*

1 *Por el tal ayuntamiento incurriere en pena de muerte natural.* Quibus casibus incurrat fœmina propter coitũ pœnam mortis naturalis tractãt doctores in.l.9. Tauri, vnde hęc sumpta fuit. Primus casus est propter incæstum commissum extra figuram matrimonij, mulier enim quæ incæstum commisit incurrit pœnam mortis naturalis, vt in.l.3.tit.18.de incęstu.par.7.quæ mulieri imponit eandem pœnam, quę homini, homini autem ibi imponitur pœna adulterij, quæ est pœna mortis, vt in.l.15.titul.17.de adulterijs part.7.cuius verba sunt. *acusado siendo algun hombre que oviesse hecho adulterio si le fuesse probado que lo fizo deue morir porende.* Et licèt asserat Greg.Lup. in.d.l.3. in verbo la muger in princ.tit.18.par.7. quatenus ea lex dicit, *essa misma pena debe de auer la muzer que a sabiendas hiziere este peccado*, secundum proprium & benigniorem sensum, referri debere ad pœnam adulterij, non mortis, quæ viro infligitur, sed destructionis in monasterium, vt in auth. sed hodie C.de adulte.&.d.l.15. tit.17.de adulterijs par.7. Verior tamen est intellectus Tellij Fernan.in.l.9.Tauri nu.6.vt referatur ad pœnam mortis, quam vir incurrit, vt ibi dicitur, cui accedere videtur idem Greg.Lupi sibi cõtrarius in.l.pen. tit.13.in glo.magna versic.hodie vero per.l.9. part.6.

2 [Sed quis dicetur crimen incæstus incurrere? Respondeo is, qui consanguineam vel affinem vsque ad quartum gradum cognouit.c.lex illa.§.incęstus.36.q.1.l.si adulterium cum incęstu in princ. ff.de adulte. notat optimè diuus Thomas.2.2.q.154 artic.9.§. ergo & ibi doct.insti de nup.l.1.tit.18.de incęstu par.7.l.7.tit.20. de adulte.& incæstu infra lib.8.vbi etiam additur pœna confiscationis dimidiæ bonorum partis dom. Did.

3 Couar.de sponsal.2.par.c.6.§.8.in prin. [Dubitat tamen Pet.Nun.Auendaño in responso.7. & iterum in dictionario in verbo incęsto, an id quod de affinitate dicunt leges illę, intelligatur non solum quando ex matrimonio contrahitur affinitas ipsa, verùmetiam quando contrahitur ex illicito coitu: quod magis probat, cùm ex coitu illicito etiã contrahatur affinitas, vt in.c. discretionem, de eo qui cognouit cõsang.vxo. suæ &.l.5.tit.6.part.4.ibi, quier sean casados o no, probat Couar.de sponsal.2.par.c.6.§.7.nu.3.&.§.8.num.3.in fi. vbi hanc sententiã tenet citatque Ioan. Bernar. Diez à Luco episcopum Calagurritanũ in practi.crimi, canon.c.78. Deci. consilio, 158. Et quamuis mero iure hęc pœna incurratur, praxis tamen minorẽ admittit teste Pet.Nun.d.respõso.7.nu.2.in fi.& sensit Greg.

4 Lup.in.l.3.tit.18.de incęstu par.7. [Idẽ maiori ratione fiet in nephario coitu inter descendentes & ascendẽtes, qui pœnã mortis meretur, vt habetur Leui.c.18. & in legibus supra nu.1.citatis, quæ loquũtur de incęstu, & maiori ratione, idem statui oportet in nephario, qui etiã coitus incęstuosus appellatur, vt in.l.13. tit.2.par.4, Greg.Lup.in.l.pen.gl.magna.1.col.in medio tit.13.de succes.ab int.par.6.licèt contrarium sentiat in.l.3,ti.18.de incestu.part.7.quamuis se demũ referat ad ea quę dixerat in.d.l.pen. [Tertius casus est,

5 in filio nato ex coitu habito inter Christianã & Iudẽũ vel Mahometicũ, per quem incurritur pœna mortis l.9.tit.24.&.l,vlt.ti.25.par.7.licèt Boeri.in Iudęo dubitet decis.316.nu.5.vt refert Telli.Fern.in.d.l.9.Tauri nu.7. Quartus casus est in filio nato ex adulterio & incęstu, qua in specie mater propter concursum crimi num incurrit pœnam mortis, vt in.l.si adulterium cũ incęstu.ff.de adulte.vbi Bar.id notat & Greg.Lup.in d.l.pen.tit.13.par.6.in verbo natus ex damnato coitu col.1.post mediũ,& Telli.Fern.in.d.l.9. Tauri nu.5. Quintus casus est, in filio nato ex muliere, quæ proprio seruo se inũxit, propter quod pœnã mortis meretur, vt in.l.1.C.de mulie.quæ propr.seru.se inũx. Greg.Lup.& Tell.in locis proxime citatis. Sextus casus est in filio nato ex simplici fornicatione facta per famulum cũ filia, vel cõsanguinea, vel virgine, quã hęrus eius domi habebat.l.6.ti.20.de adult.vel incęstu &

6 stupro infra li.8. [Septimus casus, in filio nato ex adulterio, nõ enim succedet matri adulterę, etiã prole legitima deficiẽte ex sententia gl.in.§.nouissimè insti. ad Orfici. quã ibi sequũtur Fab.Ang.& Porc. Sali.in l.si qua illustris col.1.versi.quærit glos. C.ad Orficia. Specul.in ti.de succes.ab int.versi.sed an ex dãnato coitu Dec.cõs.288.in prin.& cõs.311.in prin.Rode.Xua. in.l.1.ti.6.li.3.fori in cap. successionis filiorũ spuriorũ ex parte matris Gabri.Paleotus in li.de nothis & spu-

7 rijs.c.43. [Iure autem regio est maior dubitatio, cùm per legẽ nostrã hi dũtaxat excludantur à successione matris, qui nati sunt ex coitu dãnato, per quẽ mater pœnã incurreret mortis. Et tamẽ hodie nõ videtur eã pœnã incurrere, sed solũ traditur marito, vt eã pœnæ subdat ad libitũ vsq; ad mortẽ, vt in.l.1.ti.7.li.4.fori, & in.l.1.ti 20.de adulte.infra li.8. hę siquidẽ leges nõ puniũt, sed permittũt marito punire, quemadmodũ.l. Gracchus. C. de adult. permittit marito adulteros in ipso crimine deprehẽsos occidere, nõ autẽ id faciet maritus authoritate legis precipientis, sed solũ permittentis, vt notat glos.in.l.accusationis.C.quod met. causa quã ibi sequitur Paul.& cęteri interpretes cõmuniter Bal.in.l.data opera nu.94.versi.super.2.puncto.C.qui accus.nõ possi. qua ratione in specie nostra id asseruit Gre.Lup.in.l.pen.gl.magna ti.13.de succes.ab int.par. 6. subdubius tñ more suo. Sed nihilominus oppositũ asseuerat Telli.Fer.in.d.l.9.Tau.nu.12.& seq.quia nõ ex permissione sed ex legis dispositionẽ mulier incurrit pœnã mortis, cui se subdit statim cp adulteriũ commisit, vt in.l.palã.§.quę in adulterio.ff.de ritu nupt, lex què regia eã morti dãnauit, cuius pœnę executionẽ marito cõmisit, tãquã legis & iudicis ministro secũdũ diuũ Tho. quẽ oẽs sequũtur â me citati supra eo l.6.gl.1.nu.9.&.17.qui pœnam mitigare & condonare potuit vxori, necesse tamẽ non est, vt quis pœnam mortis dicatur incurrere, quòd sit accusatus & condemnatus, vel executioni fuerit mandata sententia, vt Gabriel Paleotus probat in tracta.de nothis & spurijs.c.40.numero.6.& Telli.Fernan.d.l.9. Tauri nu. 12. sed satis est, quod possit accusari, & ad mortẽ damnari, & executio subsequi, quę omnia in huiusmodi adulterij crimine fieri possunt, aliud tamen est in casu.l.Grach⁹, quæ marito permittit absque publica authoritate adulteros in crimine deprehensos occidere quę permissio non excusat occidentem à peccato vt dixi in. d.l.6.glo.1.num.11.supra eod. Nostro autem casu excusatur, quia publica authoritate lege præcipiente id facit, vt ibidem probaui num.9.&.17. quare vera sententia est vt filius adulterę sit matri ab intestati bilis ex testamento & ab intestato, idem voluerunt

8 doct.omnes in.l.9.Tauri. [Quod tamen intelligę, si mulier habebat virum viuum, cùm adulterium commisit, secus tamen erit, si ipsa eo tempore erat soluta, nam licèt accessum habuerit cum homine coniugato, poterit filius ei succedere, quia non incurrit ipsa propter coitum pœnam mortis, vt notatur in.l.1. C. ad.l.Iul. de adulte. quod voluit Sali.in.d.l. si qua illustris nu. 2.& ibi Corn.2.colum.in principio & Cyfonta. in. l. 9.Tauri num.2.versi.item &.2.& ibi. Anto. Gomez num.14. vbi alios citat, dicitque patri coniugato posse succedere ex testamento, si proles legitima deficiat.

9 [Secũd ô, limita nisi vxor fuerit per vim stuprata, tũc enim non extantibus legitimis, filius ex tali coitu natus matri succederet secundum Bald.in.d.l.si qua illustris, quem sequitur Cyfonta.in.d.l.9.Tauri numer. 2.Ioann.Lupi nume.15.& Did.Castelli in glo. magna in fine, quia hoc casu non incurrit pœnam mortis vt ipsi probant.

GLOSS. XII.

1 *Filius clerici in sacris constituti, quemadmodum non potest succedere patri nec cognatis eius, nec ex contractu aliquid capere ex eius bonis, ita nec matri succedere nec eius cognatis, nec aliquid ex eorum bonis habere poterit.*

2 *Filius clerici in minoribus constituti beneficium seu sacerdotium habentis vel non habentis an succedat matri vel patri.*

Clericus in minoribus constitutus sacerdotium seu beneficium habens potest matrimonium contrahere, perdit tamen beneficium ibidem.

m *Que se guarde lo contenido en la ley.* Nota ampliationẽ magnam ad.l.precedentem, qua fuit statutum, filios non posse succedere in bonis patris clerici, nec ab eo recipere legatum, vel donationẽ, nec ab eius cõsanguineis, nam per hanc legem idem statuitur in successione matris, non solum si filius fuerit clerici, verũ etiã religiosi vel cuiusuis monialis professę, ijs enim casibus nec ad successionem nec donationem nec legatũ patris vel matris venire permittitur, quod & iure cõmuni erat statutum, vt declarat Xuarez in.l.2. antep. colum.§.hæc in successione parentum, versi.quid autem in filio clerici, & hoc clare colligitur ex verbis legis nostrę, vt notãt docto.in.l.9.Tauri, vnde hæc sumpta fuit, & Ferdinandus Vazquez de successio. creatione.§.10.nu.497. [Sed quæstionis apud Nostrates esse solet, an satis sit, quòd clericus sit in minoribus cõstitutus possideatq; sacerdotium seu beneficiũ, vt dispositio legis nostrę locum habeat, an vero requiratur quòd sit in sacris constitutus? Et quod filius clerici in minoribus constituti beneficium habentis vel sacerdotium succedat patri & matri, constat duplici ratione. Prima, quia tũc coitus nõ est punibilis iure fori. Secunda, quia inter illius parentes poterat contrahi matrimonium: vt in capit.1.&.2.de cleri. coniuga. licèt contrahendo amittat clericus beneficium secundum Mathesila.in tract.de succes.ab int.in.6. specie filiorũ legitimatorum nu.59.&.60. vbi deridet Barr. contrarium tenentem in.l.in concubinatu.2.colu.ff.de concubi. vt refert Telli.Fern. Mathesilano consentiens in d.l.9.Tauri numero.36.in fi.&.37. quibus rationibus hanc sententiam fulciunt Ioann. And. in regula sine culpa in mercurialibus colum.5.versi.ad primum quę stionis dubium, Card.& Butri.fi. col.de regu.iur.in 6.Prepos.in cap.tanta qui filij sint legit.num.12.versi. quæro.6.Bal.in capit.1.§.naturales, si de feu.fuer.contro.int.domi.& agna.vasa.glo.in pragma.sanctione titu. de concubinarijs. §. ipsas, verbo arcere, Nicol. de Vald.in tractatu de succes.ab int.colu.20.dom. Did. Couarr. de sponsal.2.par.capit.8.§.2.num.5.&.§.5.numer.17.versi.nec temere diximus, Dida.Perez in.l.22. tit.3.lib.1.ordina.colu.168.versi.quæritur tamen Tel. Fernandez in.d.l.9.Tauri nu.35. idem attestatur Gre. Lupi ab eis nõ citatus in.l.1.in glo.magna paulo post prin.tit.13.de filijs legitimis par.4. quorum sententia verior est & receptior, licèt contrarium asseuerer Bar. in clerico in minoribus constituto beneficium habente, in.l.in concubinatu num.5.versi.ad quęstionẽ principalem.ff. de concubi. quem sequitur Panor. in cap. per venerabilem num.3. qui filij sint legi. Lud.de Sar. in tracta. de legitimatione. 2. part. §. de legitimatione per subseq.matri.q.3. Anton.Rosellus lib.1.legitimatio.colum.4.Cyfonta.in.d.l.9.Tauri num.6.versi.aut non fuit natus & ibi Ioan.Lupi num.39. idem in cap. per vestras.3.notab.§.21.de dona.int.vir. & vxo. Ex quo habes optimam limitationem ad.l. nostram vt filius clerici non possit succedere patri nec matri nec cognatis parentum, intellige si sit in sacris cõstitutus, aliàs secus.

LEY. VIII.

¶ *Que los padres siendo obligados a dar alimentos no puedan dar mas del quinto. Y a los hijos naturales puedan dar todo lo que quisieren.*

¶ *Ley.10.de Toro año de.1505.*

¶ Mandamos que en caso que el padre o lamadre sea obligado a dar alimẽtos a alguno de sus hijos illegitimos, [a] en su vida, o al tiempo de su muerte, que por virtud de la tal obligacion no le pueda mandar mas de la quinta parte de sus bienes: [b] de la que podia dispo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ner por su anima: y por causa de los dichos alimentos no sea mas capaz el tal hijo illegitimo. De la qual parte desp ues que la ouiere, el tal hijo pueda en su vida, o en su muerte hazer lo q̃ quisiere, o por bien tuuiere. [c] Pero si el tal hijo fuere natural, [d] y el padre no tuuiere hijos, o descendientes legitimos, mandamos que el padre le pueda mandar justamente de sus bienes todo lo que quisiere, aunque tenga ascendientes legitimos. [e]

GLOS. I.

1 *Spurio filio alimenta à patre sunt præstanda, etiamsi ex damnato coitu natus sit.*
2 *Filiorum etiam spuriorum educatio an sit de iure naturali.*
Alimenta filiorum an sint de instinctu vel iure naturali. ibidem.
3 *Alimenta spurijs debentur iure canonico, quod in foro ciuili seruandum est. & num. 4. & seq.*
5 *Spurio filio & incestuoso loco alimentorum nihil vltra quintum potest pater relinquere extantibus legitimis.*
6 *Spurio extantibus filijs legitimis an posità patre vltra quintam substantiæ suæ partem aliquid relinqui si ad alimenta non sit satis quinta pars numero 7. & sequen.*
8 *Spurio à patre si quintum relinquatur, non reuocatur, etiam si excedat alimenta.*
Filio clerici vel spurio deficientibus legitimis possunt relinqui alimenta quintum excedentia, ibi.
9 *Spurio quando possit vltra quintũ relinqui extãtibus legitimis.*
10 *Alimenta spurio debita taxari debent secundum qualitatẽ spurij & non secũdũ indigentiã naturæ tãtũ.*
11 *Alimenta an taxari debeant iuxta valorẽ bonorũ an iuxta valorẽ reddituũ & quid in casu cõtrario.*
12 *Alimenta spurio præstanda an quintum possint excedere.*
Spurio an pater compellatur integrum dare quintũ, si minus sufficiat ad alimenta, ibidem.
13 *Spurio si à patre relinquatur quinta pars, an possit ab eo auocari, si excedat metam alimentorum.*
14 *Lex nostra optime explicatur.*
15 *Alimenta spurijs debita vt rectè taxẽtur, quid oporteat inspici.*
16 *Spurius habens bona vel artem vel industriam quibus se alere possit absque dedecore an sit à patre alendus.*
Spurio relictũ extra causam alimentorũ est nullũ, ibi.
Spurius si habeat rem magni valoris & parui reditus an cogatur eam vendere, & an interim debeantur à patre alimenta, ibidem.
17 *Spurio à patre quinta pars loco alimentorum quando possit relinqui.*
18 *Legis nostræ & præcedentis verus intellectus.*
19 *Spurio alimẽta an præstare teneãtur hæredes patris.*
20 *Alendi onus quando transeat ad hæredes vel emptores vel donatarium omnium bonorum vel ad fiscum, & nu. 21. & 22.*
23 *Spurium an alere teneantur auus & alij ascendentes ex parte patris.*
24 *Alimẽta an tolli possint pacto, etiã iurato, et nu. 25*
26 *Alimenta an tolli possint per testatoris prohibitionem, & an lege vel consuetudine, et nu. 27.*
28 *Alimenta ex quibus causis denegari possint à patre filio spurio & num. seq.*
29 *Lex. 6. tit. 19. par. 4. explicatur.*
30 *Spurio non succedit pater, quibus casibus spurius patri non succedit.*
31 *Spurius an teneatur alere parentes?*
32 *Spuriã filiã an pater dotare teneatur? & quãdo nõ.*
33 *Dos spuriæ debetur iuxta quantitatem alimentorũ & sic vsque ad 5. partem.*
34 *Dotis excessus quando & à quibus reuocari possit, num. 35. & 36.*
37 *Alimenta an possint in hospitali exhiberi ab eo qui alere tenetur.*
38 *Spurius principis an possit ab eo dotari vel institui ad libitum, & num. seq.*
39 *Princeps vel Papa conferendo dignitatem spurio an censeatur eum habilitare, & num seq.*
40 *Princeps quando famæ censeatur aliquem infamen restituere. & num. 41.*
42 *Princeps an possit filiũ suũ legitimare, ibi.*
43 *Ignobili si concedatur feudum nobile vel dignitas aliqua à principe scienter an censeatur nobilitatus.*
44 *Spurio vt monasterium ingrediatur an possit a patre vltra quintum relinqui.*
Spuriæ vt monasterium ingrediatur an possit a patre vltra quintum donari, remissiue, ibi.
45 *Spuriam an teneatur pater dotare.*

a *A dar alimentos a alguno de sus hijos illegitimos.* Vt optime materia hęc explicari valeat, fac ol secro sequentes conclusiones. Prima conclusio, quamuis iure ciuili Romanorum alimenta filijs spurijs ex damnato coitu natis à parentibus dari denegabãtur, vt in auth. ex complexu. C. de incest. nup. auth. licẽt in fi. C. de natural. libe. auth. qui. mo. natu. effi. sui § pen. colla. 7. Iure aũt canonico à parentibus alendi sunt, etiãsi ex incestuoso vel nephario coitu nati sint, iuxta psonę filij qualitatẽ, vt in. c. cũ haberet, de eo qui dux. in matri quã polluit p adul. Decet enim iure naturali hominẽ pro

pro creatũ conseruari, atque ali, ne pereat. Pater verò genitor fuit, & in eo amoris causa manet iure naturali, alere ergo tenebitur filium, vt Abb. profitetur in
e d. cap. cum haberet num. 5. [e] Itẽ quia filiorum educatio est de iure naturali. l. 1. §. ius Naturale. ff. de iust. & iure, §. ius naturale. 1. dist. l. 2. ti. 1. par. 1. natura autẽ cõmunis est legitimis & spurijs. l. hos accusare. §. omnibus. ff. de accusa. l. quisquis. C. ad. l. Iul. Maiest. Bald. in l. vnica num. 73. C. de confess. & in. capit. 1. §. naturales, si de feudo fuc. cont. int. domi. & agna. vassa. dicens legem Pompeiam de parricidis locum sibi vendicare etiam in filijs spurijs, quem sequitur Alex. in l. ex facto. §. si quis rogatus num. 43. ff. ad Trebe. Fortuni. in tracta. de vltimo fine illatio. 7. Ius igitur naturale cogens parentes educare & alere liberos commune erit legitimis & spurijs. Neque enim à principio quando sola natura sanciebat hominis, ante quã scripte prouenirent leges, fuit quædam differentia naturalis atque legitimi, sed antiquis parentibus antiqui filij mox vt procedebant, fiebant legitimi, vt in auth. qui, mod. natura. effi. legi. §. si quis vero versic. liceat colla. 6. & in auth. qui. mod. natu. effi. sui in principio versi. natura colla. 7. atque ideo ius canonicum considerauit hunc primum naturę instinctum, quem reduxit in necessitatem secundum Hostiẽ. in fi. & Anto. de Butr. num. 11. in. d. c. cum haberet dom. Dida. Couarruuias de sponsa. 2. part. cap. 8. §. 6. nu. 2. Quod verum credo, licet necessitatem istam non iure naturali inductã, sed ciuili asseuerent Deci. & Cagnolus in l. iura sanguinis. ff. de regu. iur. ille num. 3. hic num. 6. & Claudi. in. l. 1. §. ius naturale num. 4. ff. de iust. & iu. & Telli. Ferna. in. l. 10. Tauri numero. 4. adducens in comprobationem tex. regni nostri in. l. 2. tit. 19. de alendis liberis par. 4. ibi, *Claras razones y manifiestas son por que los padres e las madres son tenudos de criar a sus hijos, la vna es el mouimiento natural.* & l. 1. cod. tit. ibi, *piedad y deudo natural debe mouer a los padres para criar alos hijos.* Quasi lex sentiat necessitatem prouenire à lege ciuili, vt in, l. 1. & per totum. ff. de liber. agno. quo modo autem hoc intelligatur infra videbimus nume.
3 6, &. 7. [3] Secunda conclusio, constitutio iuris pontificij de alendis à patre liberis incestuosis, nepharijs, vel spurijs, iuxta tex. in. d. capit. cum haberet de eo qui dux. in matri. quam pollu. per adulte, seruanda est nõ solum in terris ecclesię, verum etiam in terris imperij, & in alijs regnis non recognoscentibus superiorem, non obstantibus legibus Imperatorum contrarium disponentibus: eo quòd iuri naturali conformis est lex canonica, iuxta ea quę diximus numero prędecẽti. Ex quo id asseuerant glo. in. d. capi. cum haberet & ibi, Anto. num. 11. & Panor. num. 5. & Cardina. de eo qui du. in matr. quam pollu. per adulter. idem Panor. cons. 115. & cons. 50. lib. 2. Ange. Areti. in. §. 1. instit. de iu. natu. gen. & ciui. & in. §. nouissime insti. ad Orfi. 1. colum. in fi. Ang. de Gabellio. in tract. de testam. fol. 27. 4. colu. nume. 5. vbi attestatur ita iudicatum fuisse in curia Marchionis de Ferrara, Nicol. de Vbald. in tract. de succes. ab int. num. 46. Petr. Cyn. Bart. & doctor. communiter in auth. ex complexu. C. de incest. nup. asserentes. d. auth. esse correctam per. d. cap. cum haberet, Fortun. in tract. de vltimo fine illatione. 8. & & in rub. ff. de iust, & iu. Corset. in reperto. ad Abb. in verbo alimento, & in singula. incip. filij spurij, Frã. Ripa, dicens hanc esse comunem in rubr. ff. de verbo. obliga. num. 58. & iterum in. l. si vnquam. q. 27. num. 68. C. de reuo. dona. & in. l. 1. numer. 65. ff. solu. matri. Ioan. Neuizani in Silua nuptiali lib. 3. num. 25. Caro. Molin. ad Alex. cons. 74. lib. 3. litera. C. Calcane. cõs. 62. num. 12. Vermondus de publicis concubinar. pag. 343. num. 62. vbi etiam attestatur hanc esse receptiorẽ. Deci. in cap. clerici num. 4. de iudi. & in capi. in præsentia num. 115. de proba. Ioan. Lupi in rep. cap. per vestras. 3. notab. 6. 9. num. 14. de dona. int. vi. vx. Alciat. lib. 4. Parergon. cap. 5. Anto. Gomez in. l. 10. Tauri numer. 38. Ioann. Galde. in tract. de arte testandi titu. 1. cautela. 14. num. 13. Pet. Dueñas in regula. 367. amplia. 1. dom. Did. Couarr. de sponsali. 2. par. cap. 8. §. 6. num. 6. Greg. Lupi in. l. 5. in verbo que suben tit. 19. de alendis liberis par. 4. ibique respondet ad eam legem Did. Perez in. l. 22. tit. 3. lib. 1. ordina. col. 163. ad finem Rolandi. à Valle plures allegans cons. 64. num. 47. Ioan. Oroscius in. l. 1. §. ius naturale num. 19. ff. de iust. & iu. d. Anto. Padilla in auth. res quæ num. 65. C. commu.
4 de lega. [4] Quæ sententia verior est & receptior, licet plures teneant contrarium, imo quod quęlibet dispositio seruari debeat in suo foro canonica in terris ecclesię, ciuilis in terris imperij & cęterorum regnorũ, eo quòd non est materia peccati nutritiua, nec concernẽs spiritualia, nec periculum animę, qua in specie ius canonicum iuri ciuili repugnans non est seruandum in foro ciuili, iuxta communes traditiones doctorũ in cap. vlti. de prescrip. & in cap. nouit de iudi. & cap. pen. & fi. de secund. nup. cap. 1. de noui ope. nuncia. iũcta glo. in. cap. 2. de regu. iur. in. 6. & in cap. 2. de arbit. eod. lib. Ex quo id nũcupatim asseuerat Imol. in. l. Lutius Titius. §. in testamento in fi. ff. de legat. 1. & in. l. ex facto. §. si quis rogatus. 1. colu. 5. in fi. ff. ad Trebell. Feli. in. cap. ecclesia sanctæ Marię num. 45. de constit. Segura in repe. d. cohæredi. §. cum filię numer. 123. ff. de vulga. Ferdinan. Vazquez Menchaquensis de successionum creatione, §. 20. num. 313. Sed nihilominus tenẽda est prior sententia tanquam verior & receptior, vt
5 dixi. [5] Tertia conclusio, iure nostro regio in casibus in quibus parentes tenentur alere spuriũ vel incestuosum, nihil amplius donare vel relinquere possunt quã quintam suorum bonorum partem: quam pro anima expendere possunt, licèt pater ipse filios habeat legitimos vt in hac lege statuitur, quam ita intelligit dom. Dida. Couarru. in epitome de sponsali. 2. par. capi. 8. §. 6. num. etiam. 6. in fine dixi supra eod. l. 7. glo. 4. in fi. Quamuis Ioan. Lupi in. l. 9. Tauri num. 50. & sequen. hoc non concedat, si superstint filij legitimi, quòd ante eum voluit Bal. in auth. ex complexu nume. 1. C. de incest. nup. & Lud. de Sardis de naturalibus liberis tit. de obligatione inter patrem & filium nu. 4. in fi. Sed prior sententia contra Bald. & Ioan. Lupi verior est, cui adhęret Rod. Xuar. in. l. 1. tit. 6. lib. 3. fori versi. prędicta de naturalium successione Pet. Dueñas in re-
6 gula. 367. amplia. 5. [6] Cæterum magna oritur controuersia an filijs legitimis extantibus, possit pater clericus vel laicus vltra quintam bonorum partem filio

suo

Universidad de Deusto
Biblioteca

suo spurio seu incestuoso aliquid donare, si quinta pars sufficiens omnino non sit ad alimenta, attenta qualitate & dignitate patris & filij? & videtur vltra quintam partem ei posse relinquere vel donare, imo ad id tenori ex æquitate canonica.d.cap.cum haberet de eo qui duxit in matri.quæ in vtroque foro est seruanda, vt resoluimus supra hac eadem glo.num. 3. & 4.& quia alimenta quatenus corporis necessariam cõtinent sustentationem, sunt de iure naturali.l.1.§. huius studij.ff.de iusti.& iu. quod est ius immutabile.§. vlti.insti.de iu.natu.gen.& ciui.quare ad quintã partem alimẽta restringi non possũt per legem nostram, si ex ea non potuit filius commodè sustentari. Suadetur hæc sententia ex.d.cap.cum haberet ibi necessaria subministret, si igitur necessaria sunt spurijs tribuenda, debent secundum indigentiam alimentari, nec restrictio ad quintam bonorum partem fieri potuit, ex quibus hanc sententiam tuetur dom. D. Couarru. de sponsali.2.par.cap.8.§.6.num,8.in fi.& Didac.Perez in.l.22.tit.3.libr.1.ordi.colu.165.citant Ioann. Lupi in rep.cap.per vestras.3.nota.b.6.24.num.7.in fi.& nu.8.
7 & nume.10. [Verùm Telli. Fernandez in. l.10. Tauri num.3.libenter ab hac opinione discedit, tum propter legem nostrã, quæ expressim prohibet aliquid spurijs vltra quintum relinqui, ne grauentur filij legitimi in sua legitima, item quia ius alimentãdi non iure naturali prouenit, sed instinctu naturæ, qui ad necessitatem non producitur, sed in hoc oppositum asserui supra num.2. Præterea ait Tellius etiam si concedamus necessitatem alendi esse de iure naturali, qualitas tamen educationis non potuit esse iuris naturalis: quia eo iure non erat cognita dignitas personalis, sed tantum quatenus ipsa natura erat contenta, ne fame pe-
8 riret. [Quid dicendum in tanta opinionum conflictione? Crederem neminem eorum errasse: loquũtur enim in diuersis speciebus: & imprimis Ioan. Lupi in. d. §. 24.num.10.dicit quòd vbi quinta pars excedit necessaria alimenta, nõ reuocatur donatio vel legatũ quinti, quia indistinctè permittitur patri, quintam donare partem vel legare spurio, siue alimenta excedat siue non, de quo postea agemus. Dida. autem Perez loquitur in filio clerici, cui asseuerat prestari posse vltra quintam bonorum paternorum partẽ, si quinta pars ei ad alimenta non sufficit, quod certe verum est & sine dubio, cùm nullum præiudicium fiat filijs legitimis, quos habere non potest clericus, nisi ante susceptos ordines fuissent concepti, hac siquidem in specie non cohartatur pater quintum filio spurio relinquere, sed eo dumtaxat casu, quo filios habet legitimos, quod cõstat ex verbis legis nostræ ibi, Mas de la quinta parte de sus bienes, de lo que podia disponer por su anima.) Ecce tex. clare loquitur, vbi filij supersunt legitimi, quia ipsis non extantibus non solum de quinta parte posset disponere pro anima, verùm totã eius substantiam pro anima expendere. [Dom. Dida. Co
9 uarru. vir profecto eruditissimus in.d.§.6.num.8.in fi non fallitur iudicio meo, prout Tellius autumat, si recte eius verba appendantur, quæ talia sunt, igitur plurimum conducit iudicis arbitrium in his alimentis definiendis, sed & regia lex.10.Tauri promisit patri titulo alimentorum quintam bonorum partem designare his filijs, quibus alimenta dare tenetur, quę quidem pars si sufficiens non sit vitę subsidio necessario erit augenda: si verò excedat illam quantitatem, quæ dignitati filiorum conuenit, minime diminuetur authore Ioan. Lupi.d.cap.per vestras.3. nota b. §. 24. in fine. hactenus Couarru. ecce non ita generaliter hoc asseuerat, prout Tellius dixerat, sed eo dumtaxat casu loquitur, quo filio spurio iuxta naturę indigentiam, quinta bonorum paternorum pars non erat sufficiẽs ad alimenta: vt quia adeo esset naturâ imbecillis & infirmus, vel demens aut furiosus, vt ad quęstũ ex propria industria aut viribus faciẽdum esset omnino inhabilis: hac siquidem in specie si quinta pars non sufficit ad alimenta iuxta naturę indigentiam, quę modi
10 co contenta est teste Seneca, poterit pater necessaria alimenta relinquere, quamuis quintam bonorum partem excedant, imo ad id ipse & heredes eius compelli poterunt, licèt filijs legitimis aliquod in legitima infe ratur prejudicium, modo eis alimenta non desint. Et istam credo fuisse mentem dom. Did. Couarru. vt ex verbis supra enarratis expendere poteris. Cui sentẽtię suffragatur Aimõ Crauette cõs.219.nu.8. dicẽs non deberi alimẽta spurio splẽdide secũdũ qualitatẽ patris, sed secũdũ educationẽ, quę est de iure naturali, refert etiã Iacob. de Puteo id tenentẽ inter cõsilia Calcanei cõs.62 col.5.circa mediũ, & hanc dom. Did. Couar. sententiam sic intellectam tenet & eleganter confirmat Gaspar Vaeza in libr. de non meliorandis dotis ratione filiabus cap.8.num.28.versi.& supra dictis ad de & seq.opinio autem Telli. Fernandez vera est si eã restringas prout dom. Did. Couarr. restingit, vt dixi-
11 mus num. precedenti. [Ex quo elicio aliam & quartam cõclusionem, nempe, spurij, & incestuosis filijs iure canonico alimenta deberi iuxta parentum facultates, & perspecta filiorum qualitate: iure autem ciuili eatenus ipsis spurijs alimenta deberi, quatenus vitæ subsidio sunt satis, ne fame aut frigore pereant: nõ tamen illa, quę attenta filiorum dignitate sunt necessaria. Lex siquidem ciuilis alimenta negare potuit, quæ naturali iure non sunt necessario exhibenda, nõ quæ iurę naturę debentur vt num. preced. diximus: hęc assertio expenditur ex glossa in. l. nepos proculo in verbo dignitate. ff. de verbo. signifi. quam dixit singularem Iaso.in.§.fi.colu.1.& in.§.item Seruiana nu. 64.insti.de actio.commendat Alex.in.l.si maritus.ff. solu.matri.dicens alimenta, quę miserationis causa alicui præstantur præstanda fore circunspecta persona illius cui præstãda sunt, optimus tex.in.in.l.sed & siquid.§.sufficiẽter ff.de vsufruct.cuius verba sunt, sufficiẽter alere & vestire debet, secũdũ ordinẽ & dignitatẽ mãcipiorũ.c.cũ haberet de eo qui dux.in matri. notat Imol.in.l.Nẽsen⁹.§.fi.ff.de re iudi. Areti.cons. 17.col.pen. Sed licèt iure ciuili non deberẽtur alimẽta spurijs nisi iuxta indigẽtiã naturalẽ, nihilominus tñ in foro ciuili seruatur ius canonicũ, vt iuxta paternũ patrimonium & spurij dignitatẽ & qualitatẽ & familiam ei debeant præstari alimenta, & vltra docto. supra citatos hoc asseuerat Anto. Gomez in.l. 10. Tauri num.40.& dom. Did. Couarru. de sponsali.2.par.cap. 8.§.6.num.7.&.8. Gaspar Vaeza singulariter in. d.c. 8.numer.30.&.31. quod tamen non semper concedit

Greg.

Gregorius Lupi per tex. ibi, in l.2. titulo. 19. part.4, cuius verba sunt. *E la manera en que deuen criar los padres a sus hijos e darles lo que les fuere menester, maguer no quieran, es esta: q̃ les deuen dar que coman, e que beban, e que vistan, e que calcen, e lugar do moren: e todas las otras cosas que les fueren menester, sin las quales no puedẽ los homes viuir. Esto deue cada vno hazer segun la riqueza e el poder que ouiere, catando toda via la persona de aquel que lo deue recebir en que manera le deue esto hazer. E si alguno contra esto hiziere el juzgador de aquel lugar le deue apremiar prendandolo, o de otra guisa de manera que lo cumpla asi como sobre dicho es.* Ad idem confert plurimum lex. pen. ff. de alimen. & cibar. lega
11 l. si quis à liberis. §. sed si filius & §. de alimentis, & §. si quis ex his. ff. de liberis agnoscend. [Cęterùm aduertere oportet, alimenta hac in specie, & vbicunque debentur pro modo facultatum taxari & limitari debere, non pro modo valoris bonorum, sed pro modo redduũ: veluti si in patrimonio alimentare debentis esset aliqua res magni valoris, sed parui redditus, tex. & singul. in.l.qui bonis. ff. de cessio. bono. vbi statuitur, inspici debere estimationem fructuum vel redditu-um, nõ proprietatis bonorum eius, qui cõueniri nõ potest vltra, quam facere possit, quem tex. reputat mirabilem Bar. ibi, notant & commẽdant Albert. Ang. & Cuma. & cęteri interpretes, illum etiam dixit vnicum Ang. Imol. Paul. & Alex. in. l. Imperator. ff. ad Trebellia. Imo. & Lancelo. Decius in. l. apud Iulianũ §. hæres. ff. de lega. 1. Iaso in. l. si fundum per fidei commissum. eo. tit. Ioan. Fab. in. §. fi. insti. de actio. Deci. in auth. prętera fi. col. C. vnde vir & vx. Alex. cons. 100. colu. fi. lib. 1. & cons. 72. num. 7. lib. 5. vbi & Carol. Molin. in apostillis, idem hac in specie consulit Aimõ Crauet. cons. 219. num. 9. lib. 2. Deci. in. l. diuus in fi. ff. de regu. iur. Aymon Crauet. cons. 199. num. 11. Grego. Lupi, in specie de qua agimus, in. l. 2. in verbo la riqueza in fine tit. 19. de alend. liber. par. 4. Anton. Gomez in. d. l. 10. Tauri nu. 40. Dicens id limitari vbi alimẽta debẽtur titulo lucratiuo, vel ex legis dispositione, secus si ex causa onerosa ex sententia Alex. in. l. mari
12 tum. ff. solu. matri. Contrarium tamẽ voluit Telli. Fernandez in casu contrario, scilicet, quando filius habebat rem magni valoris & parui redditus, vt cogatur vendere proprietatem, & pater non teneatur aliâs ei alimenta præstare: quia si non tenetur eum alere, quãdo ex sudore vultus sui quęstum facere potest sine de decore, multo minus hac in specie, quod probat pluribus rationibus, & respondet ad contraria in. l. 10. Tauri num. 14. &. 15. vide per eum. [Iure autem nostro regio ad tollendum has ambiguitates, quintum à patre prętari posse filio spurio & incestuoso pro alimentis statuit lex nostra sumpta ex. l. 10. Tauri & nõ amplius liberi extent legitimi. Sed hæc restrictio intelligẽda est in casu, in quo quinta pars non sufficit ad alimenta iuxta qualitatem spurij præstanda, bene tamen sufficit ad alimenta iuxta naturę necessitatem & indigentiam, ne fame pereat, nam si adhoc non sufficiat poterit, imo tenebitur vltra quintum alimenta præstare, vt optime omnium probat Gaspar Vaeza, quem omnino vide in lib. de non meliorandis dotis ratione filiabus capit. 8. num. 28. ad medium & .29.30. & .31. Nõ tamen compelletur integram quintam bonorum partem dare filio suo spurio, si minor quantitas sufficit ad eum alendum iuxta eius personæ qualitatem & patris substantiam, solum enim lex nostra prohibet metas quintæ partis excedi, nõ minui, quãdo ad alimenta iuxta eius qualitatem præstanda, necessaria non est, ita voluit Anto. Gomez in. d. l. 10. Tauri num. 41. & dom. Did. Couarr. de sponsali. 2. par. capi. 8. §. 6. nu. 8. in fi. Ioan. Lupi in. d. §. 24. numer. 10. Gaspar Vaeza in. d lib. de non meliorandis. cap. 8. num. 29. & sequen.
13 [Quinimo etiã si pater filio suo spurio donasset quintam bonorum suorum partem, quę tamen excederet necessitatem alimentorum habita consideratione personę eius & qualitatis, reuocanda erit donatio & restringenda ad eam dumtaxat necessitatem: quoniam spurius nihil ex bonis paternis consequi potest prætter alimenta, quæ miserationis causa à iure canonico concessa sunt, cuius concessionis limites trãsgredi nõ licet, limitata siquidem causa limitatum producit effectum. l. agecum Geminano. C. de transactio. l. agris. C. de acq. rer. domi. ita asseuerat Bald. in. l. eam quam nu. 41. C. de fideicom. Ioann. Bap. in. l. si qua illustris num. 67. C. ad Orficia. Bart. in auth. ex complexu. C. de incest. nup, Capici. decis. 181. num. 1, Gabri. Paleo. in. lib. de nothis & spurijs capit. 45. versi. hodie quoque, Tellius Fernandez in. l. 10. Tauri num. 9, quibus ipse accedo, Quamuis opositam sententiam, imo quòd si quinta pars excedat illam quantitatem, quę dignitati filiorum conuenit, minui non debeat, asseuerant Ioann. Lupi in rep. cap. per vestras. 3. notab. §. 24. in fi. quem sequi videtur. dom. Did. Couarru. de sponsal. 2. par. cap. 8. §. 6. numer. 8. in fine Anton. Gomez in. l. 10. Tau. nu. 41. ex lege illa ex qua lex nostra deprompta
14 fuit. [Quę tñ nihil obstat, prohibet siquidem vltra quintã partẽ substãtiæ paternę, quidquã à patre dari filio spurio alimentorum nomine, ad quæ tenebatur, vbi autem alimenta non debebantur, vt quãdo habebat aliunde vnde se aleret, vel non tãta, & quinta pars excederet debitum alimentorum, non posset proculdubio pater eam donare vel legare: quia tunc donare vel legare lex nostra permittit, quando alimenta debẽtur, non aliâs, vel quatenus debentur, quia idem iuris est de parte quoad partem quod de toto quoad totũ, vt in. l. quæ de tota cum similibus. ff. de reiuend. contenti enim esse debent spurij iure ciuili incogniti & omnino exosi & alimentorum incapaces, quòd iure canonico eis permittitur alimenta prętari à patre, quod eis sufficit, nec vltra alimenta eos fecit capaces, quare nimirum si lex nostra eos non reddiderit capaces: nec talis fuit sensus eius, sed quòd vltra quintam partẽ extãtibus filijs legitimis donare vel legare non possit pater spurio, etiam si inspecta eius dignitate & qualitate quintum non esset ad alimenta sufficiens.
15 [Sed aduertere oportet in taxatione quantitatis alimẽtorum, considerandam esse non solum personam filij spurij, verùm etiam personam vxoris, & si patre reluctante eam acceperit, vt Ioan. Crot, notat in. l. si constante. 2. lectura num. 11. & deinceps. ff. soluto matri. per. l. si quis à liberis. §. non tantum. ff. de liber. agno.

& ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

& ad liberos eius (vt ibi dicitur) debet attendi, & ad ancillas & seruos.l.habitatio.ff.de ven.in poss.mittē. Grat.cons.86.num.20.lib.2.Denique in taxatione alimentorum filij spurij debet haberi cōsideratio ad omnes personas, quas filius alimētandus tenetur alere, vt Telli.Fernan.aduertit in.l.10.Tauri num.10. & dom.
16 D.Couar.de spons.2.par.cap.8.§.6.nu.4. [Sed si fili9 spurius habeat vnde se alat, vel ex operis suis & industria, vel arte aliqua, quam sine dedecore exercere possit, questū facere possit ad se alendum, nō tenebitur pater eum alere, vt in.l.si quis à liberis.§.sed si filius.ff.de libe.agnoscē.glo.in auth.de trien.& semi.in prin. in verbo idonei, pulcher tex.in.l.fi.§.ipsum autem filium.C.de bon.quę libe.ibi, si inopia ex vtraque parte vertitur. Bar.& Plat.in.l.vnica.C.de mendicanti.valid.lib.11.in fi.Anto.& Abb.num.10.in.d.cap.cum haberet de eo qui dux.in matri.Soci.cōs.121.nu.47.lib.4.Ioan.Bap.Cacial.in.l.si qua illustris nu.93.C.ad ad Orfici. Deci.singulariter cons.576.Nicol.de Vual.de succes.ab int.1.par,nu.49.latè Aimon Crauet.cōs.199.nu.1.Calcan.cons.72. nu.14. Vbi hoc limitat nisi esset verecundia spurio talem artem exercere, Alex.cōs.74.nu.4.li.2.Ioan.Lupi in.c.per vestras.3. notab.§.23.nu.6, Vermondus de publicis cōcubinarijs pag.339.nu.58.versi.sed aduerte Cyfonta.in.l.9.Tauri nu.1.Petr.Dueñas in regula.367.limi.1.dom. D. Couarr.de sponsa.2.par.cap.8.§.6.nu.9. Telli. Fernan.in.l.10.Tauri nu.6.& est tex.regni nostri id probans expresse in.l.6.vbi Grego.Lupi in verbo tal menester, addit concordantes ti.19.de alendis liberis par.4. Ex quo infertur, quòd cùm hac in specie alimenta spurio non debeantur, non poterit pater quintam substantię suæ portionem ei relinquere: quia lex nostra hoc concedit, vt dixi nu.14.quando alimenta â patre debentur. Nam aliâs esset facere fraudem legibus permittētibus alimenta prestari filijs spurijs, atque ideo legatum filio spurio factum extra causam alimentorum est nullum teste Aimone Crauettę cons.219.2.par.nu.7.vesi.ad.4.dubium, cui hac in specie assentitur Telli. Fern.d.l.10.Tauri num.7.etiam filijs consentiētibus, vt ibi probat nu.8.& sequentibus. Imo & nu.14.&.15.hoc extendit, etiam si filius habeat rem magni valoris & parui redditus, adhuc enim eam cogetur vendere, nec interim pater eū alere tenebitur, vide eum pro vtraque parte quęstionem latè discutientem vt & dixi su-
17 pra num.11. [Vbi autem filius spurius est pauper, vel licet aliqua sit præditus arte, eam exercere non posset sine dedecore, vel si exerceat, non posset commodè ali, iuxta plurima exempla ab Aimone tradita. d.consil.199. poterit pater eidem spurio quintam bonorum suorum partem donare vel relinquere, vt in hac lege statuitur, modò non excedat alimenta necessaria inspecta conditione & qualitate, bonis, vel industria ipsius spurij, vt Telli.Fernandez asserit in.d.l.10.Tauri numero.7.&.8.& dixi supra numero.13.&.14.nec cōtrarium voluit Aimon Sabillia.d.con.199.vt attestatur Telli.Fernan.contra.dom.Did.Couarru.de sponsal.2.parte cap.8.§.6.numero.10.vbi authoritate Aimonis asseruit, lege aliqua definiente certam quantitatem, quam titulo alimentcrum liceat patri filio relinquere, etiam spurio, posse patrem eam quantitatem filio legare, quamuis ipse filius habeat patrimonium, vel bona, ex quibus seipsum alere valeat, Ex quo ait accommodari intellectum legi.9.&10.Tauri, quibus pater poterit filio illegitimo iure alimētorum legare quintam bonorum partem, etiam si sit filius ditissimus. Sed contra dom. Didac. Couarruuias expresse tenet Telli.Fernandez in.d.l.10.Tauri numero.6.&.7. cui libenter subscribo ex rationi-
18 bus hic & numero.14.traditis. [Saluari tamen potest dom.Did.Couarruuias sententia, vt procedat in specie.l.9.Tauri transcriptę in.l.præcedenti, quæ loquitur in matre, cui non ita interdicitur filijs spurij donare vel bona sua relinquere, sicut & patri. Permittit enim lex illa matri liberos legitimos habenti, filio spurio, etiamsi ex dānato coitu, ex quo mater incurrat pœnam mortis, natus sit, quintam partem bonorum suorum, quam pro anima erogare posset, ipsi filio relinquere: tunc nimirum poterit mater filio spurio etiam diuiti, & aliâs habenti bona ex quibus se alere possit, quintā substātię suæ partē donare, vel legare, quia vsque ad eā quātitatē matri permittitur filio spurio dare, non miserationis causa nec loco alimētorū, sed quia non ita arctabatur mater spurijs bona sua relinquere, sicut & pater, de quo lex nostra loquitur, quę hoc non permittit patri sed prohibet vltra quintam aliquid spurio relinqui loco alimētorū, quę ei debebantur suadēte æquitate canonica, quare vbi quinta excęderet necessitatem alimentorum habita consideratione dignitatis & qualitatis spurij, minuēda erit quinta spurio legata vsque ad eam quantitatē & necessitatem, vt numeris præcedentibus satis superque probauimus, quæ summè nota ad intellectum harum, legum quas non ita inuenies ab aliquo expli-
19 catas, de quo valde miror. [Sed dubitari solet an ius istud alimentorum transeat ad hæredes? & crederem sic esse distinguendum, aut quęrimus an transeat ad hęredes patris filium spurium alere debentis, an ad hęredes filij spurij. Priori casu transit ad hæredes ius alimentandi, vt in auth.licet C.de natural.libe.& ibi Bal.adnotauit, Bart.& cōmuniter docto.per tex.ibi in.l.si quis à liberis.§.item rescriptū.ff.de libe.agnoscen, Cyn.in.l.alimenta.C.de nego.gest.docto.in.d.c.cum haberet, de eo qui dux.in matri. Cass. in consu.Burgun.ti.de successión.rub.8.§.3 fo.234.col.3.num.3.Soci.in.l.Marcellus.§.res quæ.ff.ad Trebelli.dicens ita fuisse consultum per doctissimos viros Vermondus de publicis concubi.pagi.336.num.52.& sequent.Panomi.rconsi.115.libr.2.Matthesila.singul.148.Laurenti.Calcane.consilio.62.numero.17.Antonius Gomez in.l.9.Tauri numero.39.Petrus de Dueñas in regula.367.amplia.4.Ioann.Bapt.Cacialupi in.l.si qua illustris col.pen.C.ad Orficia.Soci.consi.161.libro.2.d.D.Couarru.in epitome de sponsal.2.par.cap.8.§.6.numero.14.Gregorius Lupi per tex.ibi in verbo herederos in.l.8.titulo.13.de success.ab int.part.6.quorū opinio vera est & recepta, quidquid aduersus eā cōtēderit Fer.Vaz.Mench.de successionum creatione.§.
20 20.num.315. [Idem erit quoties alimenta debentur ex dispositione hominis per cōtractum vel vltimam voluntatem: onus siquidem alimentādi transit ad hęredes eius, qui alere tenebatur, vt in.l.libertis quos.§.1.ff.de

ff.de alimen.& cibar.lega.& ibi notant docto.antiqui, Bar.etiam in.l.4.§.Cato num.32.& ibi cæteri interpretes.ff.de verbo.obliga.Anton.Gomez in.l.9.
21 Tauri num.39.ad finem. [Secundò hęc sententia procedit, etiam si fiscus sit hæres, vel bona ex tacito fidei commisso vel ex alia causa ad fiscum peruenerint: tenebitur siquidem fiscus alere filios, etiam spurios, vt tradit Ioan. Lupi in rep.cap.per vestras.3.notab.§.24.num.8.&.9.Petr.Dueñas in regula.367.amplia.4.
22 in fine. [Tertiò hęc assertio extenditur ad donata iū omnium bonorum, quippe qui iudicis officio cogitur filios donatoris etiam spurios alere authore Fran. Ripensi in.l.si vnquam.C.de reuocan.donatio.q.27. cui accessit dom.Did.Couarr.de sponsal.2.par.cap.8.§.6.nume.14. quorum sententia vera est quidquid in oppositum dixerit Ferdin. Vazqu.de successionum creatio.§.20.num.316.non tamen transit hoc onus alēdi liberos ad priuatum emptorem, vel ad eum qui ex alio quocunque contractu bona patris obtinuit, cùm nullum hac in specie detur hypothecæ ius, vt dicit dom.Did.Couarr.d.num.14. referens Galdensem de arte testandi tit.de liberis instituendis cautela.17. qui inaduertenter dixerat, bona parentum esse subdita tacitę hypothecę pro alendis liberis, atque ideo emptores ad hęc alimenta teneri per tex.in.l.2.ff.de alimen.lega. Quod falsum esse insinuat, eo quòd.d.l.2.ab eo citata, locum sibi vendicat in bonis quę expressim designantur in testamentis vel in contractibus; ad alimenta alicui exhibenda; vt Bart. ibi adnotauit, idem Bart.per text.ibi, in.l.Lutius.ff.eodem titulo Ludoui.Roma.consil.388.Hieroyn.Gigas in tracta.de pensionibus.q.51.dom.Did.Couarr.d.§.6.num.14. Simile quodam adducens de vxore, cui maritus alimēta prestare tenetur, ne prorsus agere valeat aduersus possessores ex titulo emptionis bonorum, quæ mariti quondam fuerunt: refertque ita respōdisse Ioā.Gallum.q.122. De secundo distinctionis membro an ius alimentandi trāseat ad hęredes spurij, agam in glo.3.
23 [Quarta conclusio, non solùm pater & mater astricti sunt ad alēdos filios illegitimos, naturales, vel spurios, verumetiam auus & proauus, cæterique his maiores, si parentes carent facultatibus, eadem siquidem æquitatis ratio in eis viget, quod Panor.adnotauit in d.cap.cum haberet fi.col.extra de eo qui duxit in matri, quam pollu.per adult.Soci.cons.161.lib.2. versi.4.& vltimo premitto, Nicol.de Vbald.in tracta.de successio.ab int.1.par.vers.sequitur.4.species liberorum nu.47.sensit Bar.in.l.pen.ff.de lib.agnos. Cin.in.l.2.C.de alend.libe.d.D.Couar.hāc sequitur sentētiam de spōsal.2.par.c.8.§.6.nu.16.Petr.de Dueñas in regula.367.amplia.7.Qui respōdet ad.l.5.ti.19.par.4.dicēs eā legem debere intelligi iuxta rigorē iuris ciuilis, nō autem attenta æquitate iuris canonici, quatenus dicit, auum & proauum ex parte patris non teneri alere nepotem vel pronepotem spuriū, nisi ex proprio marte id facere velint, quemadmodum eis liceret extraneos quoscunque alere, matrem verò & cęteros ascendentes ex parte matris ad id teneri, quem tex.aliter fuit interpretatus Grego.Lupi ibidem in verbo que suben, dicens de patre legem illam nihil decidere, considerata fortè æquitate iuris canonici.d.c.cū haberet, sed de auo vel cęteris ascēdētibus ex parte patris: quos liberos esse pręnunciat ab onere alimentandi nepotes vel pronepotes spurios vel incestuosos, quia in specie asserit limitari ius canonicum &.d.capit.cum haberet beret, quod in patre dumtaxat loquitur non in cęteris ascendentibus per lineam paternam, & quia maior ratio viget in patre quâm in cęteris ascendentibus vt ibi per eum, quod etiam suadere nititur Ferd.Vazquez de succes.creatio.§.20.num.318.&.319.Sed nihilominus verior mihi videtur prior sententia & receptior, non enim video congruam rationem differentię inter patrem & cæteros ascendentes, maximè cùm nō æque omnes hac obligatione astringantur, sed tunc demum auus alere tenetur nepotem, cùm patri alendi facultas non adsit.& sic de cęteris. Itaque ab initio maior ratio viget in patre, quâm in auo, sed postquam desunt bona patri, necessitas alendi incumbit auo iure naturali, quemadmodum & patri, vt ex mente & verbis Azo.expendere poteris in summa.C.de alen.lib.
24 & ex.l.4.tit.19.par.4. [Quinta conclusio, pater filiū spurium vsque adeo alere tenetur, vt ius istud alendi, tolli non possit pacto partium, nec prohibitione expressa testatoris, nec lege aliqua municipali, aut consuetudine: & quod pacto tolli non possit, probat specula.in tit.qui fil.sint legi.§.1.versi.sed pone quidam num.12.Alberi.in.l.1.§.ius naturale colum.vlti.versi.sed quęro, & ibi Bald.versi.quęro quid si filius.ff.de iusti.& iur.Bar.in.l.si quis à liberis.§.parens.ff.de liber.agnoscen, Alex.in.l.si cum dotem.§.1.num.9.ff.soluto matri.& in.l.alia.§.eleganter num.12.eodem.tit.
25 [Etiam si pactum sit iuramēto roboratum vt Domi.asseuerat in cap.quamuis pactum col.2.de pactis lib.6.Feli.in cap.ex rescripto de iureiu.num.12.dom.D.Couarru.de sponsal.2.par.cap.8.§.6.num.3. Sed cōtrarium crederem verius ex his, quæ iuxta receptiorem sententiam tradit in renunciatione alimentorum iurata.d.Anto.Padilla in.l.de alimentis numer.5.C.de transactio.nisi postea is qui renunciauit ad vrgentem vel extremam vergat inopiam, quo casu ne fame ille depereat, poterit aduersus transactionem vel renunciationem etiam iuratam venire: quasi casus hic omissus in renunciatione fuerit arg.tex.in.l.sed & si quis §.quęsitum.ff.si quis cautio.&.l.fistulas.§.frumenta ff.de contra.emp.Alcia.in cap.cum contingat nume.192.de iureiuran.dom.Did.Couarru.in cap.quamuis pactum de pact.lib.6.2.par.§.6.num.4.d.Anto.Padi-
26 lla in.d.l.de his.C.de transactio.num.6. [Secundum quòd debeantur filio spurio alimenta etiam si pater in testamento prestari prohibuerit, probat Bald.in.l.id quod pauperibus versi.vltimo quęro.C.de epi.& cleric.Roderi.Xuar.in.l.1.versi.notandum tit.6.lib.3.fori Dyn.cons.9.qui pulchrè respondit, patrem in testamento non posse filium priuare alimētis sub hac conditione si cum fratribus cohabitare noluerit, dom.D.
27 Couarru.de sponsali.2.par.cap.8.§.6.num.5. [Tertiū quod dixi supra num.24.non posse lege vel consuetudine aliqua alimenta tolli, cum iure naturę debeātur probat Panor.in cap.vlt.de consuet.num.22.â quo nemo discrepat teste Rocho Curtio ibidem folio paruo 45.col.3.dom.Did.Couar rub.d.cap.8.§.6.num.4.quibus accedunt alij â Ferdin.Vazq.citati in libr.de succes.crea-

Universidad de Deusto Biblioteca

cef.creatio.§.20.nu.311. vbi tamẽ ipse tenet contrariũ sequutus Decium in.l.iura sanguinis. ff. de regu.iur. quorum fundamenta ad rem de qua agimus non faciunt,quis enim negat legem postquam facta fuerit,esse seruandam & presumi iustam & iusta ratione factã & si rigida sit? negamus tamen eam fieri posse, atque ideo lege canonica abrogari. Ex quo idem dom. Di. Couarr.ibi plura infert in proposito & circa legitimã filijs debitam,an iure humano tolli posit: ad quem lectorem relego. Nam & Fer. Vazq.plura effudit.d.c.20.num.303.& pluribus alijs contra veras & receptas sententias.Non tamen omitto quod.dom.D. Couar. d.§.6.num.5.versi.tertio,asseuerat,nempe,filium á patre alendum esse,etiamsi vxorem honestam absque licentia patris duxerit sine dote, vt tradit Deci. cons. 231. col.pen.imo etiam ipsam vxorem,vt probat Ioã. Crottus in.l.si constante.2.lectione pen.& fi. colu.ff.

28 solu.matri. [Sexta conclusio,pater potest filio spurio alimenta denegare ex causis quę ad eum exhęredandum sufficiunt, vt Accursius censet in.l.si quis à liberis.§.idem iudex.ff.de libe.agnoscen.in verbo detulerat,& in.l.vlti.in verbo promerueris.C. de alen.liber. Panor.in capit,cum haberet num. 10 . de eo qui dux in matri.quam poll.per adul. Alex.in.l.1.col.3.ff.solu. matri.Stepha. Aufrerij in decis.capę. Tollosanæ.77. deci . & Ferrara in.l.iura sanguinis. ff. de regu. iuris Fran.de Aret.in.l.3.§.filius nu.9.ff.de libe.& posthu. Roma.in singul.222.Fran.Cremen..singula.19.Gerar. de Petrasancta in singul. 1.Ioan.Lupi in.l.49. Tauri num.9.Iaso.in.l.ius autem ciuile num.28.ff.de iust.& iu.Cassa.in consu.Burgund.in titulo des justices rub. 1.§.4.fo.33. colu.1.num.19.Pet.Dueñas in regula.367, limi.3.Bar.in.l.diuus.ff.ad.l.Pomp. de parricid. Carol.Moline.in consue.Parisien.tit.1.§.30.in principio Ioan.Lupi in rep.cap.per vestras.3.notab.§.5.&.§.13. dom.Did.Couarruuias.de sponsal.2.part.capit.8.§.6. prope finem,est optimus tex.iure regio in.l.6.titu.19. de alendis liberis par.4.vbi & Gregor.Lupi idem notat glo.etiam ab omnibus recepta in.d.cap cum habe-

29 ret. [Verùm enimuerò summè est aduertẽdum,quod ex.d.l.6.in fi.titulo.19.par.4.expendit. D.Couarru. d.§.6.in fi. dicens alimenta quę sunt pręcisse necessaria in subsidium vitę,ne fortè filius fame pereat,ob ingratitudinem non posse denegari , nisi ingratitudo esset talis,quæ filium redderet morte dignum,tunc etenim priuari posset alimentis etiam ad vitæ subsidium necessarijs. Aliud mirabile colligit ex ea lege Grego. Lupi in verbo padre, quòd hæres tenetur alere patrẽ vel filium exhęredatum â testatore,quoties filius vel pater exhęredatus summa laboraret egestate,quod tenuisse attestatur Ricardus doctor antiquissimus ab Alberico relatus in.l.si quis à liberis.§.parens.ff.de liber.agnoscen.ipse tamen Alberi.tenet contrarium sequutus glo.in auth.vt cum de appella.cogno.§.siue igitur per tex.in.l.si quis â liberis.§.rescriptum.ff.de lib. agno.qui tex.hoc non dicit,quare singularem, reputat Gregorius Lupi eam legem.6.quę hoc expresse de-

30 cidit. [Septima conclusio,qua ratione spurius nõ succedit patri vel matri,eadem & multo maiori , non succedet pater vel mater filio suo spurio . Sunt siquidem parentes indigniores filio , quoniam macula & incapacitas procedit ab ipsis, vnde nimirum si â successione liberorum repellantur,vt notabiliter resoluit Bart. in.l.fi.num.5.ff.de his qui.vt indig.& clarius Bald. in.l.certũ.C.vnde cogna.& in auth.licet.C.de natu. libe.idem ante eos voluit Azo.in summa . C. de hęred.institu,&.C.de legi.hęred. in fine,Iaso.in.§.poenales nume.61.insti.de actio. per tex.in. d.auth.licet, Guilliel.Bene.in rep.cap.Raynutius in verbo & vxorem nomine Adelasiam decisio.5.nu.113. Mathæsilla. in tract.de successio . ab intest.2. membro. 2. articuli princip.num.6. Vermondus de publi. concubinarijs, pagi.357.num.77.Alexan.cons.150.nu.6.lib.2.Cassan. in consuetud.Burgund.tit.des successione rubr. 7.§.1. &.2.folio.283.colum.2.Ioan.Bap.Cacialup. in repe.l. si qua illustris nu.77.C.ad Orficia.Pet. Dueñas in regula.366. amplia.7.Anto.Gomez in.l.9.Tauri nu. 45.

31 [Sed an spurius teneatur alere parentes suos?& Bald. negauit in auth.ex complexu. 2.lectione,& ibi Salic. C.de incest.nup.Sed contrarium voluit Bald. Nouellus in tracta.de dote.6.par.priuilegio. 16.num.5.in fi. Alex.ad Bal.in.d.auth.ex complexu. 1.lectura Gre. Lupi dicens hoc sibi videri verius & ęquius, in. l.5. glo.pen.tit.19.par.4.Anto. Gomez in.l.9. Tauri nu. 45.Tellius Fernandez alios plures citans idem tenentes,in.l.10.Tauri num.25. quibus accedo arg. tex. in.l. 8.in fi.titu.13.de succes.ab int. part. 6. vbi notat idem Grego.Lupi in verbo manera, Et quia inter parentes & filios legitimos & naturales reciproca est successio & alimentorum causa. l. nam etsi parentibus. ff.de in officio.test.l.scripto.ff.vnde libe.l. si quis à liberis.§. vtrum &.§.parens.ff.de liber.agnoscen.glo. notabilis communiter recepta in.l.qui se patris in verbo facultates.C.vnde libe.Idem ergo esse debet inter filios naturales tantum vel spurios & eorum parẽtes, quos nõ solum alere tenetur filius spurius,sed etiam dotare matrem,si est iuuenis,vt resoluunt Bal . Nouel.& Greg.

32 Lupi in locis supra citatis, [Octaua cõclusio, pater tenetur dotem filię suæ spuriæ designare, perinde atque obnoxius est alimenta eidem exhibere: hęc fuit sentẽtia Bar.in.l.fi.num.7.ff.de his quib. vt indig.& in.d. auth.ex complexu nu.4.C.de incest.nup.& in.l.Meuius.§.duobus nu.18.ff.de lega,2.quem sequitur Abb. in.cap.cum haberet numer. 5 de eo qui dux.in matri. quam pollu.per adulte.Roder.Xuar.in.l.1.tit. 6.lib.3. fori.fol.91.pagi.1.versi.& per.d.cap.cum haberet.Quę sententia communis est teste Ioan . Bap.in.d.l.si qua illustris colum.pen.num.65.C.ad Orficia. qui nume. 92.hoc extendit ad filiam clerici , eam siquidem pater tenebitur dotare,pro vt in vtraque specie voluit Bar. in.d.l.fi.& in.l.vxorem.§.pater naturalis.ff.de lega.3. Guill.Bened.in repe.cap.Raynutius in verbo dotem quam ei dederat num.43.Cyfonta.in.l.9.Tauri num. 9.& ibi Anto.Gomez num.44.Pet.Dueñas in regula 366.limi.5.& in regula,367.amplia.3. Mathesil. nota. 147.Ioan.Lupi in rep.cap.per vestras.3. notab.§.9.& §.23.Ioan.Campe.de dote.1.par.quæst.17.Bald.Nouellus in eodem tracta , part . 6.priuilegio . 26 . Euerardus in centuria locorum legalium.cap.29. Curt. Iun. cons.37.colum.fi.Fortuni.de vltimo.fine illatione.9. Coepola cautella.38.Soci.in.l.1.numero.25.& Aretin. numero. 7. & Fran. à Ripa numero.66.soluto matri.

& ibi

& ibi Crottus nu.76.& Camillus nu.119.dom.Didac. Couarru.in epitome de sponsal.2.part.c.8.§.6.num.11. Iaso.in.§.fuerat nu.104.&.120.insti.de actio . Capiti. decis.182.Boeri.decis.127.nu.7.dom.Anto.Padilla in auth. res quæ numer.64.C.commu.de legat.Paleotus in tit.de nothis & spurijs.c.49.Aimon cons.219.libr. 2.Telli.Fernand.in.l.10.Tauri num.12.& hęc est vera & receptissima sententia,quidquid contra eam conetur insurgere Ferdinand.Vazquez.libr.de successionum creatione.§.20.numero.314.sequutus Alexand. in.d.l.1. numero.8. ff.soluto matrimo . affirmantem patrem non esse obligatum ad dotem constituendam spurię per tex.in.l.vxorem,§.pater. ff. de legatis 3.Cui respondet Fortuni. d.illatione. 9.& dom , Didac.Couarru.d.capit.8.§.6.numero. 11. locum habere,quando filia habet bona,ex quibus posit sibi dotem constituere,tunc nimirum si pater eã dotare non teneatur,vt & sentiũt doctores superius citati.Cęterũ dos non solum constituenda est à patre clerico filię suę ex bonis patrimonialibus, verùmetiam ex bonis quęsitis intuitu ecclesiæ secundum gloss.in.c. omnino 31.distinctio.quam sequitur & optimè explicat Vermondus de publi.concubinarijs pag.337. nu.53.&.54. Ioan.Lup.in.d.c.per vestas.§.23.nume,13.Pet.de Due-

33 ñas in regula,367.amplia.3. [Sed aduertere oportet, dotem filiæ spurię deberi iuxta quantitatem pro alimentis debitã ex ratione per pręcitatos doctores tradita,& per Euerardum in centuria locorum.c.29 . & notat hac in specie Curti.Iunior cõs. 37. prope finem dom.Did.Couar.loco nuper citato.Atque ideo excedere non potest iuxta legem nostrã quintam bonorũ partem,aliâs quod excesserit resecabitur, vt docet optime Gaspar à Baeza in libro de non meliorandis dotis ratione filiabus.c.13.nu.15.citat Ripam in.l.1.num. 68.ff.solu.matri.Bald.in.l.eam quam nu.41.C. de fideicom.Bar.in.l.fi.§.si â socero nu.2. ff. quę in fraud. credi.Ioan.Lupi in.d.c.per vestras.§.24.num.12. Couarru.de sponsal.2.part.c.8.§.6.num.12.Curti . Iunior cons.35.in fi.Paleotum de nothis.c.45.idem voluit Capiti.decis.181.nu.1.Ioan.Bap.in.l.si qua illustris num. 66.C.ad Orficia.Boeri.decis.127.nu.7.Telli. Fernan.

34 in.l.10.Tauri num.13. [Excessus tamen iste iure cõmuni Imperatorum secundum receptiorem sententiã non poterat ab hęredibus dotantis reuocari matrimonio constante,sed demũ eo soluto,ne filię maritus eluderetur,qui oneroso titulo pro sustinendis oneribus matrimonij dotem possidere dicitur,vt in. l. fi. §. si â socero.ff.quę in fraud.credi.vbi Bart.& Ange . hanc probant conclusionem Segura in repe.l.cohęredi.§. cũ filię numero.130.ff.de vulga.vbi Didac . Perez addit concordantes cum aliis pluribus à me traditis supra hoc libro titulo.2.de dotibus & arrhis.l.1.glossa,4.nu-

35 mero.2.3.& pluribus sequen. [Hæc tamen communis assertio hac in specie limitatur,vt procedat , quoties maritus ignorabat eius vxorem spuriam esse, alioqui Bart. & communis doctrina falsa esset,siquidem etiam matrimonio constante posset dotis excessus peti,vt fatetur Ioan.Lupi in capit per vestras notab.3.§.24.numero.2.& Ripa in.l.1.numero.97.ff.solut.matri.post Cuma.in.d.l.fi.ff.de his quæ in fraud. credi.& Nicol.de Vbald.de successio.ab int.4. specie filiorum folio.6.colum.1.dom.Dida.Couarru.de spõsal.2.part.cap.8.§.6.nu.12.Vermond.de publi. concu-

36 binar.pag.341.nu.59. [Verùm contraria sentẽtia verior est,& apud Nostrates receptior etiam iure communi,vt etiam constante matrimonio excessus dotis posit reuocari,& iure regio confirmatur per text . in l.3.supra eod.sumpta ex.l.29.Tauri,quod latè probaui in.d.l.3.gloss.6.& in.l.1.tit. 2. de dotibus supra hoc lib.gloss.4.nu.7.& nostra in specie repeti poterit excessus dotis filię spurię à patre datę ab hęrede donantis,vt dixi num.pręcedenti , modò palàm fuerit dos data vel relicta spurię,vel â fisco , si per interpositam personam per tacitum fideicõmissum fuerit relicta,& sic in fraudem legis,vel â legitimis hęredibus, si inter viuos pater dedit dotem,quibus non petentibus intra duos menses applicabitur fisco,arg.text.in.l.1.C. de natural.libe.ex qua id decidit Anto. Gom.in.l.9. Tau.nu.44.in fine,dixi in.l.6.supra eod.gloss.5.num.

37 2.&.3.[Nona conlusio,pater huic iuri alendi liberos spurios vel alios non satisfaciet,si id curet & agat , vt filius recipiatur in hospitali,in quo pauperes publicè aluntur & curantur,quod patri & ipsi filio dedecori est,vt sensit Bal.in.l.vnica.§.sed scimus . C. de latina liber.tollen.quem sequitur Prepos.in.d.c.cum haberet,de eo qui dux.in matri. Anto.Burgen. in. c. 1. de emp.& vendi.colum.penult,& Ioan.Lupi in cap. per vestras notab.3.§.23.nume.9.de dona.int.vi. & vxo. dicentes alimenta præstari obnoxiũm , obligationi satisfacere,si curet illum recipi in domo pauperum,nisi indecens sit, illum eo in loco alimenta percipere. Ex quo id in specie tenet dom. Did.Couar.d.§.6.numero.9.dicens non decere patrem,filium suum hospitali tradere:quod verum esse crederem , nisi pater adeo indigeret, vt vnde filios aleret domi non haberet , nam tunc non tenebitur vltra quàm facere posit,deducto ne egeat ex sententia Bernardi & Panormita.numero.10.in.d.capit.cum haberet,& probatur iure nostro regio in.l . 5 . titulo. 19. par. 4. tradit Petrus Dueñas in regula.367.limitatio.2.& hac in specie crederem filium posse â patre tradi hospitali,vbi alimenta percipere posit , sed raro contin-

38 get casus iste. [Decima conclusio , filius spurius principis potest â patre suo dotari & institui , & ei potest â principe donari,vt respondit Bald . consilio 456.numero.9.libro.1.idem Bald.consilio.267. numero.11.lib.1.Nicola.Boeri.decisio.127,numero.17.idem Bald.in capit.1.numero.30.de constitu , vbi asseruit principem hoc facere posse de plenitudine potestatis,licèt Barbati.ibi numero. 191, teneat contrarium, & Cassane.in consuetu.Burgund.titulo de successioni.§. 3. folio.285.columna. 2 . numero. 14 . asserentes principem posse dotare filias suas spurias,quatenus sufficiat ad alimenta , ex sententia glossę in.d. cap. cum haberet . Sed secundum hanc opinionem nullum esset principis priuilegium , cùm quilibet priuatus hoc facere posset , etiam si sit clericus, vt dixi supra numer.32.&.33. Quare Petr.Dueñas tenet priorem sententiam in dicta regula. 366. limitatio.7.in cuius gratiam cõgerit quę ipse tradit in regula. 43.limi. 5.circa plenitudinem potestatis regię,cui libẽter accedo,nã si princeps habet potestatẽ legitimandi,eo ipso

Universidad de Deusto Biblioteca

quòd instituit filium spurium, eum videtur legitima-
39 re,& habilem facere. [Papa siquidem vel princeps sciens aliquem esse spurium, si ei episcopatum vel aliá dignitatem conferant, cuius spurius capax non sit, intelligũtur eum legitimare & natalibus restituere non solum quoad dignitatem consequẽdam, verùm etiam quoad successionem actiuam & pasiuã. Hæc fuit sententia Bal.in.l.imperialis.§. similes.C.de nupti. & ibi Barba.in aposti.& Ioh.Maria.Riminaldus ad Sal.ibidem, Alex.idem voluit in. l. quidam consulebat.ff.de re iudi.num.8.Iaso.in.l.Barbarius notab.6.& vlti.ff. de offi.præto. Vermondus de publi.concubinarijs pagi.332.nume.46.vbi in Papa hoc limitat, vt censeatur quoad spiritualia legitimatus, vel in terris duntaxat ecclesiæ quo ad temporalia, quod etiam voluit Ludo. à Sardis in tracta.de natural.liber.titu.de legitimatio
40 ne per rescriptum quæs.4.nu.5.& .6.& .11. [Pro hac opinione adduci solet tex.in.d.l.imperialis.§.similes. C.de nupti. vbi qui à principe cõsequitur dignitatem tacitè videtur restitutus ad famam, sine qua perueniri non potest ad dignitatem, infamibus siquidem clausæ sunt portæ dignitatum, vt in.l.2.C.de dignita.lib.12. concessa ergo censebuntur omnia, per quæ ad dignitatem peruenitur.l.ad legatum &.l.ad rem mobilem.ff. de procura.l.illud.ff.de acq.hæredi.d.§.similes vbi gl. & Bal.& quia concessa re aliqua censetur remotũ obstaculum, quod impediret effectum concessionis, ex quo ibi Bal.in fine dicebat, quòd si princeps aliquem infamen sciẽter in suum consiliarium accepit, eo ipso est famæ restitutus, quia eum principis comitatus illu
41 strat.l.1.C. de præpositis laborum lib. 12. [Eandem sententiam instruit tex.optimus in. l.idem Vlpianus §.fi.ff.de excusatio.tuto.vbi rescriptum principis sciẽtis aliquem esse tutorem, quo eum permisit alibi transmigrari, liberat eum à tutella, cõfert etiam tex.in.d.l. quidam consulebat.ff.de re iud.&.l.5.in fi.tit.4.par. 3. Ex quibus communiter doct.expẽdunt Papam dispensare videri, quatenus potest, quoties promouet aliquem scienter contra ius, authore Innocentio in.c. diuersis fallacijs de cleri.coniuga.cui subscripsit Bart. in.l.Barbarius per tex.ibi nume.12.& ibi Iaso.attestatur communem notab.6.Fel.in.c.si quando nu. 6.& ibi Mar.Azpil.exceptione.9.pag.29.de rescrip.Ang. in.d.l.quidam consulebat in fi.ff.de re iudi.faciunt cõgesta per feli.& Deci.in.c. cum inter de exce. quibus in locis traditur quando dicatur princeps aliquid ex certa scientia facere. At in specie, de qua agimus, constat apertè principem non ignorare eum, quem instituit hæredem vel cui donationem fecit esse filium suum spurium: conuincitur ergo, quòd donando vel hæredem instituendo eum legitimasse videatur, vt ca
42 pax reddatur relicti & donationis. [At si quis obiecerit, quo pacto poterit princeps maculam propriam abolere, quam culpa sua in filium spurium iniecit? non ergo ęquum est eum posse spurium propria authoritate legitimare, sed ad superiorem debere recurrere, vt id agat, vt extra de pœniten.distinct.1.per totum.l.rescriptum.C.de preci.impera.offer. Respõdere obiectioni licebit, quòd si est princeps nullum recognoscens superiorem, vt in rege Hispaniæ & Franciæ, poterit proprium filium legitimare, quia nullum habet superiorem in temporalibus, ad quem recurrere possit, vt probat optimè Ludo. à Sardis in tracta. de natural.liber.titul.de legitimatis per rescriptũ nu-
43 mero.6.quęstio.5. [Nec omittam, quòd in hanc eandem sententiam adducit Tiraquell.in libr. de nobilitate cap.7.numero,14.dicens, quòd si Imperator vel Rex in regno suo, vel etiam alius, qui ius habet conferendæ nobilitatis, concesserit feudum regale ducatus, vel comitatus, vel aliud nobile ignobili cuipiam, quẽ non ignorat esse ignobilem, censetur eo ipso ei concedere nobilitatem, arg.eorum, quę notantur in.d.l.quidam consulebat.ff.de re iudi.Quod si alius cui id ius non sit, ea feuda cõcesserit, non videt, quomodo dici posset fuisse nobilitatos eos cui concessa fuerunt, nisi princeps, qui hoc ius habet, confirmauerit, in quam sententiam citat Andr.de Ysern. in capit. 1. §.si vero contigerit circa medium titul.de pace iuram.firm. Zasi.in tracta.feudorum.5.part.capit.2.ad medium, Carolum Moline.in consue.Parisien.titulo.1.§.9.gloss.3.
44 [Vndecima conclusio, Pater relinquere potest filio suo spurio aliquid vltra alimenta, sub conditione si ingrediatur monasterium: valet siquidem huiusmodi legatum ex sententia Guillerm.de Cun, & Bald. numero,3.in.l.1,C.de sacros.eccles.quos ibi sequitur Andr.de Visetis in repe.numero.111. nam quemadmodũ filius legitimatur per oblationem curiæ, vt in auth. qui.mod.natu.effi.sui.§.si quis igitur colla.7. ita per oblationem monasterio factam.vt ibi resoluit Bald. quem sequitur Alexand.in.addi.ad Bart. in. l. cum quis.C.de natural. liber. & in. l. necessarijs numero 13.& ibi Frã.de Aret.ff.de acq.hæred.Cyfonta.in.l.10 Tauri num.15.Hyppol.Marsi.in singulari.273. Iacob. de S.Georgeo in auth.nõ licet num.11.C. de libe.pręte.Pet.Dueñas in regula.366.lim.3.Sed an pater possit filiæ suæ spurię dotem constituere, vt monasterium ingrediatur, ita vt alimenta excedat, tractat optimè Gasp. Bae.in lib.de non meliorãdis dotis ratione filiabus.c.14.quærens an filiæ legitimæ possit in præiudicium aliorum filiorum vltra legitimam relinquere, & resoluit non posse pluribus rationibus, quas huic quę
45 stioni accommodare poteris. [Et quod pater eam teneatur dotare pro ingressu religionis tenet Bal.in. l.pactum quod dotali.20.quęstio.C. de collatio.Parpili.in rubri.ff.solu.matri.numero. 5. Bart. à Bartulinis in.l.1.numero.22.ff.solu.matri.Telli.Fernandez in.l.10.Tauri numero.12.in fine,

GLOSS. II.

b *Mas de la quinta parte de sus bienes.* Repete hîc quę diximus in gloss.pręcedenti numero. 5. 6. &.7. 8. &.9. 12.13.14.17.18.33.38.&.44.

GLOSS. III.

6 Spurius si non disposuit in vita vel in morte de quinto sibi relicto pro alimentis an transeat ad eius hæredes, an ad hæredes patris.

1 Ali-

1 Alimenta vita finiuntur et ad hæredes non transeunt.
Alimenta spurio relicta an morte finiantur? ibidem.
2 Alimenta filijs naturalibus relicta, quibus proprietas legari potest, non finiuntur morte, sed proprietas rei designatæ ad alimenta ad hæredes legatarij transmittitur.
3 Spurio res legata pro alimentis iure regio ad eius hæredes transmittitur.
4 Legis nostræ limitatio triplex.
Spurio alimenta à patre relicta quando ad hæredes spurij non transmittantur? ibidem.
5 Spurio an possit pater grauamen restituendi post mortem apponere in quinto ad alimenta relicto.

c *El tal hijo pueda en su vida o en su muerte hazer lo q̃ quisiere a por bien tuuiere.* Id iuris notissimi est, alimẽta filijs legata vel donata seu tradita ad hæredes filiorum minime pertinere, non quidem ratione alimẽtorum, quippe quæ vita finiantur, l.cum hi.§.si vni.ff.de trãsactio.l.dominus.§.fi.ff.de vsufruct. nec ratione proprietatis, quia illa filijs spurijs à patre donari vel relinqui non potest.§.fi.in auth.qui mod.natura. effi. sui l.10.tit.13.par.6.l.6.cum ibi dictis supra eodem. Nullo ergo iure ad filiorom hæredes spectant bona illa, quæ pater eis pro alimentis legauit seu assignauit, ita docet Bald.in.l.eam quam numero.41. C. de fideicom. Ioan.Bap.in.l.si qua illustris colu.pen.C.ad Orficia. Anto.Gomez in.l.10,Tauri nu.42.& Telli. Fernan. ibi numero.16.& sequentibus dom. Dida. Couarru. de sponsal.2.part,c.8.§,6.nu.15.Itaque iure communi si filij ex fructibus seu redditibus rei ad alimenta designatæ ali possent, illius rei dominium mortuis filijs, ad patrem vel eius hæredes reddibit, vt præter præcitatos doctores, voluit Ioan.Lupi in repe,c.per vestras
2 de dona.int.vi.& vx.notab.3.§.24.nume.5. [At in alijs filijs naturalibus quibus proprietas eo iure legari poterat, erat secus, ad hæredes siquidem legatarij transibat proprietas, licet ex fructibus filius potuisset ali, secundum receptiorem sententiam, quam communẽ esse fatentur Thom.Ferrar. cautela.2.& Paul.à Montepico in.l.Titia cum testamento.§.Titia.ff.de legatis 2.dom.Dida.Couar.in epitome de sponsal.2.par,c.8. §.6.numero.15.licèt ab his dissentiat Carol. Moline.
3 in Alexand.consil.223.lib.2. [Quinetiam si res ad alimenta spurio relicta in ęstimatione proprietatis nõ excedit quantitatem alimentis necessariam, ad hæredes filij eam rem transire probare conatur Rode. Xuarez in.l.1.tit.6.lib.3.fori versic.secundum est.Sed hoc apertius per legem nostram & pręcedentem expeditum est, quibus sancitum est, quintam bonorum paternorum partem, quæ loco alimentorum filijs relinqui potest, ad hęredes vel successores filij spurij, cui relicta fuit, proculdubio trãsire, vt ex pręcitatis legibus expendit Didac.Castelli in. d.l. 10. Tauri in verbo lo que quisiere & in,l.9.in verbo como quisieren, & ibi Anto.Gomez numero.42.& Telli.Fernand.num.16.
4 17.&.18.dom.Did.Couar.d.§.6,numero. 15. [Quam assertionem limita, nisi ex expressa vel tacita volũtate testatoris colligatur, noluisse quintum spurio legatum ad hęredes eius transmitti, vt si quid annuum legauit, quod vita finitur, vt in.l.cum hi.§. si vni & . §. vult igitur versi.modus autem . ff. de transactio . vel quando fructus alicuius prędij qui sufficiunt ad ali-
5 menta legantur. [Vel si pater filium suum grauauit, vt post mortem restituat alicui bona sibi ad alimenta legata, quintam suę substantię partem non excedentia, tenet enim grauamen hoc quãtum ad id, quod excedit alimenta, non enim cogitur pater integrum bonorum quintum spurio relinquere, si minor pars sufficiat ad alimenta, vt fatetur Anto.Gomez in.l.9.Tauri num.41.vers,præterea, licèt contrarium asserat, imò quod grauamen hoc non valeat in.d.l.9. Tauri num. 43.cuius sententia vera non est, vt arbitror; nisi vbi quinta pars spurio relicta sit ei necessaria ad alimenta, quod sentire visus fuit Tell.Fernan.in.l. 10. Tauri
6 num.15.&.18.versi.sit tertia conclusio. [Vbi autẽ spurius non disposuit in vita vel in morte de hac quinta parte loco alimentorum sibi relicta, non reuertetur ad hęredes patris, sed ad legitimos hęredes spurij ex doctri.Bald.in.l.1.in fin.vers.vltimo quæro.ff. de pact. vbi facultas nominãdi aliquem in emphiteusi transit ad hęredes eius, qui non nominauit.l.4.C.de cont. & cõmi. stipu.Dec.cons.578.nu.10.Ati. Pinc. in.l.2. C. de bon.mater.num.11.& sequ.Telli.Fernand.in.l. 10. Tauri in fi,

GLOSS. IIII.

d *Pero si el tal hijo fuere natural.* Quis dicatur filius naturalis tractat lex sequens vbi dicam, & quę ad eius successionem ab intestato spectant.

GLOS. V.

1 Naturales filij iure communi non excludebant ascendẽtes, quoniam relicta eis legitima non aliàs, poterat pater eis legare totam substantiam.
2 Naturales filij à patre instituti excludunt omnino ascendentes iure regio.
3 Naturales filij non rumpunt patris testamentum, nec succedunt contra illud.
4 Naturales filij stante legitimo qui successioni patris renunciauit an possint patri succedere? remissiuè.

e *Aunque tenga ascendiẽtes legitimos.* Lex nostra est correctoria iuris communis, quo iure patri non permittebatur, existentibus ascendentibus legitimis vltra duas suę substantię partes aliquid naturalibus relinquere, debebat enim tertiam partem bonorum ascendẽtibus reseruare(quę erat legitima eorũ, vt in auth. de trien.& semisse.§.1.)quod expressim erat disposi-
2 tum in auth.licèt,C.de naturali.liber. [Hodie autem per legem nostram excluduntur omnes ascendentes, si pater filij naturalis ei voluerit omnem substantiam relinquere, itaque ex testamento in defectum descendentium, erit filius naturalis capax, sicut legitimus, quod notant docto. omnes in.l.10. Tauri vnde hęc desumpta fuit, maximè Telli. Fernandez

Universidad de Deusto
Biblioteca

3 num.19. [Contra testamentum autem patris in nihilo succedunt naturales, etiam si legitimi filij non supersint, nec rumpere possunt patris testamentum (licèt ab intestato vel ex testamento succedant, vt hîc statuitur) glo.est singularis hoc probans in.l.1. in verbo naturales.ff.de bon.poss.con.tab.quam dixit vnicam Dyn.& Alberi.& singularem Bar.& communiter docto.Paul.Cast.in.l.si qua illustris & ibi Sali.nu. 2.C.ad Orficia.Anto.Gomez in.l.9.Tauri nu.21. qui citat concor.& plures alios citat Ferd.Vaz.Mencha. lib.de successionum creatione.§.10.num. 559.vbi communem sequitur,& Tiraq.in rep.l.f.vnquam in verbo susceperit liberos num.47.Dec.in.l.2.num.9.C.de bon.poss.con.tab.dom.D.Couar.in epitome de sponsal.2.par.c.8.§.3.nu.15.in fi.& num.16. Marcus Salon Burgen.in.l.3.Tauri.1.parte.2.conclu.nu. 296.alia est glo.limitans in.§.tam autem naturales instit.de inoffic. testa.pro quibus est tex.expressus in.l.viti. C.de natural.libe.& in.l.8.versic.pen.tit.13.de success.ab int. par.6. [Sed an extante filio vel filia legitima, quæ successioni paternæ renunciauit,admittatur ad successionem patris filius eius naturalis? discutit optimè Telli.Fernandez in.l.10.Tauri nu.20.21.22.23.&.24. videte eum,alibi dicam infra eo.l.seq.glo.1.nu.8.

LEY. IX.

¶ *Quales se dizen hijos naturales.*

¶ *Ley.11.de Toro.*

¶ Porque no se pueda dudar,quales son hijos naturales.Ordenamos y mandamos: que entóces se digan ser los hijos naturales,[a] quando al tiempo que nasçieren o fueren concebidos,sus padres podian casar con sus madres justamente sin dispensacion,[b] con tanto que el padre lo reconozca por su hijo:[c] puesto que no aya tenido la muger de quien lo vuo en su casa,ni sea vna sola:[d] ca cõ curriendo en el hijo las calidades suso dichas,mãdamos que sea hijo natural.

GLOSS. 1.

1 *Naturales filij succedunt ab intestato in duabus vncijs, & quid iure antiquo?*

2 *Naturales filij non succedunt extantibus filijs legitimis ab intestato vel legitimatis.*

Filij legitimati & adoptiui excludunt naturales ab intestato,ibidem.

3 *Naturales nepotes & alij descendentes, legitimis non extantibus succedunt ab intestato in duabus vncijs.*

§.Nepotibus in auth.qui mod.natu.effi.sui &.l.1. de natural.liber.explicantur,ibidem.

4 *Naturales possunt à patre instituí deficientibus legitimis,& in quo?*

Naturales filij excludunt ascendentes legitimos ex testamento iure regio,ibidem.

5 *Naturales filij extantibus legitimis in quo possint patri succedere ex testamento iure cõmuni & regio.*

6 *Naturali filio an possit à patre quintum relinqui extantibus filijs legitimis?*

7 *Naturali an possit à patre vltra quintum relinqui ex consensu legitimorum,& quid in spurio?*

8 *Naturales an possint instituí si legitimus renunciauit hæreditati?*

Filios non extare vel extare, & non posse succedere paria sunt,probatur optimè ibidem.

9 *Nepos naturalis an possit auo succedere ex testamẽto extantibus vel non extantibus legitimis.*

2 *Ser los hijos naturales.* De successionibus spuriorum vidimus in legibus præcedentibus, restat nunc de successione filiorum naturalium tractare, in qua tractatione facio sequentes conclusiones. Sit prima conclusio, filius naturalis ab intestato patri non succedebat,nec erat iure antiquo Digestorum & Codicis cognitus quoad successionem, vt in.l.humanitatis.C. de natural.libe.Iure verò authenticorum succedit in duabus vncijs,hoc est,in sexta parte bonorum, deficientibus filijs legitimis,& deficiente vxore propria ipsius patris,& matri spurij superstiti virilis portio eiusdẽ cõpetit.6.partis,vt in auth.licet.C.de natur.libe.vbi gl. & doct.omnes,text.etiam in auth.qui. mod. natur. effi.sui.§. si quis autem defunctus colla.7.& in auth. de trien. & semi.§.consideremus vers. intestato colla. 3.Iure verò regio Partitarum idem est dispositũ,quod & iure authenticorum, præterquam quòd vxor patris non excludit filios naturales à successione paterna in dictis duabus vncijs,modò filij legitimi non adsint.l.8.&.9.tit.13.de success.ab intest.part. 6. Roderi. Xua.in.l.1.tit.6.lib.3.fori versi.viso qui dicantur spurij fol.87.dom.Did.Couar.in epitome de sponsali. 2. par.c.8.§.4.nu.9.& Anto.Gom in.l.11.Tauri num.4.

2 [Secunda conclusio,filij naturales succedunt patri in duabus vncijs,si non supersint filij legitimati per principis rescriptum,quod deducitur ex.d.auth.licet,quæ sobolem ciuilem exigit ad naturalium exclusionẽ.& conuincitur authoritate Bald.in.l.cam quam nu. 26. C.de fideicom.& in.l.cum accutissimi nu.6. eod. tit. dicẽtis statutum de legitimis loquens habere etiam locum in legitimatis per principis rescriptum: quanto ergo fortius id dicemus procedere in legum cõmuniũ interpretatione? ita adnotauit Bal.in.l.quisquis.C.ad l.Iul.maie.Hinc etiam infertur idem dicendum fore in filijs adoptiuis,vt eis extantibus naturales ab intestato in nihilo succedãt,quod asserit Nicol. de Vbal. in tracta. de successio.ab intesta.column.11. & Ioan. Baptist.de sancto Seuerino in.l. si qua illustris fol. 5. columna 3.C.ad Orficia.dom.Did.Couar. de sponsa. 2.part.c.8.§.4.numero.9 & Grego.Lupi in.l.8.titulo

3 1.part.6.in verbo dos partes. [Tertia conclusio, nepos naturalis & legitimus ex filio naturali cõceptus, vel nepos naturalis ex filio legitimo conceptus vel ex alio naturali succedit auo ab intestato in duabus vncijs,legitimis filijs deficientibus, & deniq́ ea quæ numeris præcedẽtibus diximus procedere in filijs naturalibus,locum obtinent in nepotibus. l. vltim. vbi Odofred.& Cin.C.de natura.libe.& ibidem Bald. & Salice.text.in.c.causam quæ,1.&.c.lator &.c.ex tenore,qui filij sint legi.notat Ange.per text.ibi in authẽ. de hæred.ab intest.veni.§.reliquum versic.ex diuerso, Bald.in.l.fi.C.de reiuendi.Deci.cons.311.Azo in summa.C.de natura.lib.gloss.in auth.qui. mod. nat. effi. sui.§.nepotibus,Ioan. Bapt. Cacialupi in.d. l. si qua illustris numero.39.contra Guillerm.Benedi.in repe. cap.Raynutius in verbo & vxorem numer. 700.de testamen.qui oppositum asseruit per text.in.d.§.nepotibus,& in.d.l.vltim.in fi.C.de natur.libe. Quibus respondet dom.Dida.Couarru.d.§.4.numero.10.in fine dicens,id tãtum ibi probari,nepotes etiam legitimos ex filio tantum naturali intestato auo non succedere, vt legitimos:non tamen negant dictæ leges,eos posse succedere vt naturales,idem voluit Anto. Gomez in l.9.Tauri num.6.& Grego.Lupi in.l.8.glossa.2.tit.13. de success.ab intest.part.6.Rode. Xuarez in. l.1.tit.6: lib.3.fori versi.hęc de filiorum naturalium successione in prin.fol. 88. Arius Pinelus hoc latè disserens in l.3.num.20.& sequentibus.C.de bon. mater. & hęc

4 est verior, æquior, & receptior sententia. [Quarta conclusio,pater filium naturalem habens potest iure Codicis ei relinquere dimidiã suæ substantię partem deficientibus descendentibus vel ascendentibus legimis,vt in.l.humanitatis.C.de natura.lib. Hodie verò hac in specie poterit pater omnia bona sua filio relinquere in vita vel in morte,vt in auth.licet.C.de natural.lib.auth.qui.mod.natu.effi.sui.§.ne igitur versic.si verò filios colla.7.l.8.tit.13.part. 6. Quinetiam si pater habeat ascendentes legitimos,potest naturalem filium hęredem instituere,modó ascendentibus legimam reliquerit.d.auth.licet.C.de natur.lib. vbi glos. communiter recepta auth.quib.mod.natu. effi. sui.§. si vero habuerint.l.8.tit.13.part. 6. & ibi notat Grego.Lupi in verbo ascendentes. Legitima autem ascẽdentium est tertia pars bonorum descendentium, secundum communem opinionẽ interpretantiũ auth. nouissima,C.de inoffi.testam. Iure tamen regio duæ ex tribus partibus sunt legitima ascendentium, vt in l.1.supra eodem. Hęc tamẽ cõclusio in his regnis iam est omnino sublata per legem supra proximam: vbi pater potest filios naturales in omnibus bonis hęredes instituere nulla parte parentibus relicta,vt ibi dixi in gloss.5.est etiam tex.in.l.1.prope finem tit.6,lib. 3.fori. [Quinta conclusio,pater filium naturalẽ habens,legitimis etiam extãtibus,potest ei in testamento

5 vnciam,idest,duodecimam bonorum suorum partem relinquere:ex qua virilis portio matri eius competit, si sola cõcubina patris fuerit,non aliàs,vt in.l.2.& authen.nunc soli.C.de natura.liber.& in.l.8.tit.13.part. 6.sed concubina deficiente poterit pater integram vnciam filio naturali relinquere, secũdũ glos.& Alber. in.d.l.2.estq́ue tex.regni nostri in.d.l.8.tit.13. part.6. dom.D.Couar.de sponsa.2.par.c.8.§.4.nu.11. quorum sententia vera est,quidquid aduersus eam contenderit Ludo.Sard.in tract.de legitimat.3.par.q.1. Hodie verò iure regio nouissimo pater poterit filio naturali quintam bonorum suorum partem legare,etiam legitimis filijs extantibus,vt in.l.7.supra eod. sumpta ex l.9.Tauri,& ante eam legem id quandoque fuisse hoc in regno obseruatũ insinuat.Rod.Xua.in.l.1.tit.6.lib. 3.fori,idq́ue obseruari ait Couar.d.§.4.nu.11. & Grego.Lupi in.l.8.ti.13.in verbo launa ad fi.par.6.vbi resoluit quintam dumtaxat partem ei posse relinqui,nõ verò vnciam & supra vnciam quintam,quod verum

6 est. [Quã conclusionẽ limita singulariter, nisi testator quinque haberet filios legitimos,quia tunc pater non posset filio naturali quintã bonorũ suorum partẽ relinquere,ne plus habeat naturalis quàm legitimus; arg.l.communium in fi.C.de natural.libe.vbi hoc filio naturali etiam per oblationem curię legitimato pater relinquere non potest,& in auth.de nup.§.& quoniã varie.Quod in specie iuris communis, quo vncia tantum relinqui poterat,hoc nuncupatim asseruit Alberi.in auth.licet.C.de natural.lib.cui accedit Rode. Xua.in.d.l.1.tit.6.lib.3.fori versi.viso qui dicantur filij spurij fol.87.& Greg.Lupi in.d.l.8.tit.13. in verbo la vna,par.6.Telli.Fern.in.l.9.Tauri nu.26.27.&.28. Sed nihilominus oppositũ ipse tenui supra eo.l.7.glo. 4.nume.2.3.4.5.&.6.imo quod possit pater integrum quintum filio naturali & spurio relinquere, licèt sint

7 quinque vel sex filij legitimi vel plures. [Secundò limita,nisi legitima proles consentiat expresse patrem plus relinquere filio naturali,tunc nimirũ id iure validum erit,nec sufficiet tacitus consensus,sed expressus,vt dixi,& in conspectu naturalium præstitus, vt latè probat Aimon Craue.cons.200.nu.5.& nume.9. dom.Dida.Couarru.d.§.4.numero.11.Telli. Fernan. in.l.10.Tauri num.8.vbi tamen confusè procedit, in uolens successionem naturalium cum successione spuriorum.nam quod supra diximus procedit in filijs naturalibus. In spurijs autem ex coitu damnato natis nihil operabitur consensus filiorum legitimorum in vita patris præstitus,cum incapacitas sit non solum respectu spurij, sed & respectu patris eius ob eius delictum,vt notat Bald.cons.456.numero.9.lib.5, atque ideo consensus legitimorum facere non potest capacẽ quos lex reddidit incapaces,quod hac ratione voluit Ange.cons.223.nu.2.versi.si enim fuisset natus ex dãnato coitu,quem ipse Tellius Fernandez citat sequitúrque. Et cõfestim limitat,nisi consensus filiorum legitimorum præstitus fuisset post mortem patris, cùm iam omnia bona erant effecta ipsorũ legitimorũ, quàre ab ipsis iam capere videtur spurius non à patre, vt in.l.in ædibus.§.si filiusfamilias.ff.de donatio,l. si liqueat.C.de inoffi.dona.& licèt filius spurius à patre capere nõ poterat,à fratre verò poterat.l.is qui ex bonis.ff.de vulga.l.qui Titij tabulas.ff.de his qui. vt indig.tradunt Moderni in.l.1.§.veteres. ff. de acq. poss. Hoc tamẽ fallit in filio clerici,cui prohibetur etiam à fratribus & alijs patris consanguineis accipere, vt in l.6.supra eodẽ. Et an in filijs ex damnato coitu natis idem sit,latè examinaui supra eodem.l.6.glossa.4.numero.4.5.6.7.&.8. [Tertiò hęc regula limitatur, ni-

8 si filij legitimi absque vlla fraude bonis paternis renũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

ciauerint, tunc enim pater poterit filio naturali bona sua liberè relinquere, quemadmodum posset legitimis non extantibus, vt respondit Ludo. Roma. consil. 43. numero. 3. versi. quoad tertium Bart. in. l. 1. §. qui habebat. ff. de bon. poss. cont. tabu. Guill. Bene. in rep. c. Raynutius in verbo & vxorem nomine Adelasiam num. 679. & seq. Grego. Lupi in. d. l. 8. titu. 13. in verbo dos partes in fine par. 6. idem voluit Iaso. cons. 68. lib. 3. colu. 7. ad fi. versi. item facit quod notabiliter tenet Roma. Quibus optimis rationibus contradicit Telli. Fernan. in. l. 10. Tauri num. 20. & sequentibus, & tandem reliquit cogitandum. Tu interim tene communẽ paria enim sunt, vt inquit Roma. filios non extare vel extare & non posse succedere vt in. l. 1. §. qui habebat & ibi notat Bar. ff. de bono. poss. con. tabul. cui rationi non respondetur congruè per Tellium Fernan. nam doctrina Bal. in auth. cui relictum. C. de indicta vidu. tollẽ. nu. 10. vers. extra quæritur, ꝓcedit quoniã vxor cuius causa aufertur hereditas ab hærede, nõ potuit habere hereditatem, quia testator eam non vocauit nec lex, quare hæreditas applicatur eis, quibus de iure debetur, hoc est, hæredibus legitimis. Minus oberit tex. iuncta gl. in auth. licet. C. de natural. lib. quem pro sententia contraria adduxerat Tellius & ante eũ Corne. cons. 85, num. 5. libr. 3. vbi naturalis non potest succedere extante cõiuge, quę tamẽ non ideo admittitur ad hereditatem viri, quamuis excludat filium naturalẽ, quia lex illa erat irrationabilis, quare corrigitur per. l. 9. tit. 13. par. 6. quod inusitatum erat, eas partiturum leges corrigere leges iuris communis, quare dicit expresse lex illa legem iuris communis esse irrationabilem. [Septima conclusio, nepos naturalis vel ex filio naturali procreatus potest ex testamento succedere auo in omnibus bonis suis nullis extantibus liberis legitimis, vel eis extãtibus in quinta parte. At ascendentibus superstitibus, hoc est, abauo, vel proauo, potest in omnibus aui bonis ex testamento succedere iure regio, vt in. l. precedenti sumpta ex. l. 10. Tau. vbi hoc notat Anto. Gomez nu. 7.

9

GLOSS. II.

1 *Filiorum tria genera.*
2 *Naturales filij iure ciuili qui dicantur?*
3 *Naturales filij iure canonico & regio qui dicantur?*
4 *Naturales filij hodie dicuntur nati ex homine illustri & fœmina vili vel ancilla, cum inter hos possit sistere matrimonium.*
Matrimonium iure canonico & regio consistere potest inter illustrem & ancillam, ibidem.
5 *Naturalis filius dicitur natus ex virgine stupata vel vidua honesta.*
6 *Bastardi dicuntur filij naturales.*
7 *Nothi filij qui dicantur?*
Naturales nothos comprehendunt iuxta ius nostrum, ibidem.
8 *Manceres filij qui dicantur.*

b *Sus padres podian casar con sus madres justamente y sin dispensacion.* Tria sunt genera filiorum, quidam sunt legitimi & naturales simul, alij naturales tantum, alij spurij, de legitimis & eorũ successione dixi supra eo. l. 1. gl. 4. de spurijs supra eo. l. 6. glo. 3. 5. & 8. & l. 7. & 8. & de successione naturaliũ dixi in glo. preced. qui autem dicantur filij naturales hîc venit differendũ. [Naturales filij dicuntur iure ciuili, qui ex vnica concubina eaque domi cohabitante nascuntur ex vtroque parente soluto. l. pen. & fi. ff. de concubi. iuncta. l. si quis officium. ff. de ritu nuptia. auth. qui. mod. natural. effi. sui. §. si quis autem filios glo. in cap. per venerabilẽ in verbo naturalibus, qui filij siut legiti. l. 2. tit. 14. de concubinis par. 4. hanc diffinitionẽ probat Azo in summa. C. de natural. libe. 1. col. & in summa. C. de concubin. in fi. gloss. Dyn. & Bart. in. l. pen. ff. de concubin. Bald. per text. ibi, in auth. licet. C. de natural. libe. Ange. in. l. si qua illustris. C. ad Orficia. Ioan. de Plat. in. §. fi. 1. col. insti. de nup. Ange. de Aretio in. §. nouissime 1. col. insti. ad Orficia. Dyn. in tracta. de success. ab intest. 2. colum. Specul. in eod. tit. §. 1. versic. nunc de naturalium, Hosti. cod. tit. versic. & nota, Anto. Abb. & cæteri in cap. per venerabilem, qui filij sint legiti. glo. & docto. in. c. nisi cum pridem de renuncia. & hęc est communis & indubitata opinio de iure ciuili docto. omnes in. l. 11. Tauri vbi Telli. nu. 1. [Iure autem Põtificum & regio id solùm exigitur, vt filius naturalis quis dicatur, nempe, vt sit natus ex his parẽtibus, qui tempore conceptionis vel natiuitatis matrimonium absque dispensatione contrahere poterant, vt in cap. innotuit de electio. c. tanta qui filij sint legiti. etiam si non sit natus ex vnica concubina domi tenta, quod consuetudine generali esse receptum attestatur Abb. in. d. c. per venerabilem super gloss. in verbo naturalibus, & Bal. cõs. 129. li. 2. Amõ Sabillia. cons. 166. nu. 8, li. 1. Bal. cõs. 206. ad fi. li. 3. Iaf. cõs. 51. lib, 3. atque idem apud Hispanos diu seruatũ fuisse attestatur Rod. Xua. in. l. 1. tit. 6. lib. 3. fori, versi. hoc supposito, quod probari videtur in. l. 8. tit. 13. par. 6. teste Anto. Gomez in. l. 9. Tauri numer, 1. Et est hodie decisum per legem nostram, idem voluerunt Ioan. Bruncllus in tracta. de sponsali. concluf. 2. numero. 27. dom. Didac. Couarru. eodem tractatu. 2. part. cap. 8, §. 4. numero. 2. Guillerm. Mayneri. in. l. quoties idem numero. 12. ff. de regulis iuris, Nicola. de Vuald. in tracta. de success. ab intest. 1. part. numero. 58. Syluester Aldobrandinus in. §. vlt. numero. 11. insti. de nup. Franc. à Ripa in repe. l. si vn quam nume. 55. C. de reuocand. dona. Petr. Ducñas in regula. 350. numero. 11. in fi. Grego. Lupi in. l. 2. glossa pen. tit. 14. & in. l. 1. gloss. 1. tit. 15. part. 4. [Quam regulam extende, vt procedat, etiamsi pater sit illustris, & filius natus sit ex fœmina vili vel ancilla, quia licèt iure communi & regio Partitarum tales filij non dicebãtur naturales sed spurij, vt in. l. 1. C. de natu. libe. & in. l. vlt. tit. 14. par. 4. Hodie tamen per nostram legem hi filij naturales dicentur & non spurij, propter generalitatem legis id solum requirentis, vt filij dicantur naturales, nempe, quòd tempore conceptionis vel natiuitatis parentes eius sint habiles ad matrimoniũ cõtrahendum. At iure canonico, ciuili, & regio, vir illustris

2

3

4

lust is potest cum fœmina vili contrahere matrimonium, vt in authen. vt licc. matri & auię. §. quia vero 1. colla. 8. & in authen. sed nouo iure. C. de natural. liber. & per totum titulum extra de cõiugio seruorum cap. si quis liber & c. si quis ancillam. 29. quæst. 2, l. 11. tit. 2. part. 4. quod expressim voluit hac ratione motus Petr. Nun. in dictionario suo in verbo hijo natural, & Grego. Lupi, dubitans tamen, more suo, in. l. vltim. tit. 14. de concubi. in verbo que non deben recebir part. 4. dicens ita fortè practicari, quibus libenter accedo, [Secundo hæc ampliatur conclusio, vt procedat etiam si filius nascatur ex virgine stuprata vel vidua honesta, & homine soluto & non coniugato, adhuc enim filius dicetur naturalis iure canonico & regio per hanc legem, atque etiam si vi fuerint raptæ secundum gloss. & Bald. in cap. innotuit de electio, & Roderi. Xuarez. in. l. 5. ti. 6. lib. 3. fori fol. 4. Grego. Lupi in. l. 1. gloss. 1. tit. 15. part. 4. dom. Didac. Couarru. de sponsal. 2. part. cap. 8. §. 5. num. 18. [Naturales etiam si hij alio nomine bastardi appellantur secundum gloss. in rubr. ff. de concubinis, Deci. consilio. 433. Ludo. de Sardis in tracta. de legitimatione. 2. part. q. 1. Alexan. consilio. 128. colum. penult. lib. 1. dom. Did. Couarru. de sponsal. 2. par, c. 8. §. 4. numer. 8. qui respondet ad. l. 9. Tauri vt ibi per eum. [Hinc etiam fit, natum ex cõcubina quæ domi non retinetur, spurium propriè nõ dici, sed naturalem seu nothum, vt probat Alcia. lib. 4 Parergõ. c. 5. ex auth. qui. mo. na. ctfi. sui adiũcto Græco titulo, qui naturales nothos appellat dom. D. Couarru. in epitome de sponsali. 2. part. c. 8. §. 4. nu. 6. qui tamen alio sensu & veriori quidem asseuerat filios nothos adulterinos appellari, vt Budęus explicat in. l. vulgo concepti. ff. de statu homi. Quintil. etiam lib. 3. c. 8. & probatur in. l. 1. in fi. tit. 15. par. 4. resoluit tamen ipse dom. D. Couarru. apud iurisconsultos & legũ latores, nothum dici natum ex scorto seu meretrice. Nothus tamen comprehenditur sub spurio iuxta latam spurij significationem, iuxta quam etiam vulgo quæsitos comprehendit. l. spurij. ff. de decurio. Iaso. in. l. 2. in prin. fi. de verbo. obliga. Greg. Lupi in. l. 1. in verbo spurij titul. 1. par. 4. & probat optime Couarru. d. §. 4. num. 6. ita intelligens glo. in. c. nisi cum pridẽ. §. personæ de renuncia. & Bar. in. l. vlti. 1. colu. ff. de his qui. vt indig. & legem regiam. 1. tit. 15. par. 4. [Manzeres autem licèt lata significatione nati dicantur ex scortis & meretricibus. c. 23. Exodi & l. 1. tit. 15. par. 4. proprie tñ dicũtur qui nati sunt ex his qui iure Põtificio matrimonium contrahere prohibentur, vt probatur in. d. capit. nisi cum pridem. §. personæ, vt attestatur. dom. Didac. Couarru. de sponsali. 2. parte cap. 8. §. 5. numero. 2. dicens has dictiones sæpissimè atque aliter assumi.

5

6

7

8

GLOSS. III.

2 *Filiatio non probatur ex sola nominatione vel recognitione parentum, nisi alia cõcurrant adminicula, limitatur. 4. modis & num. 2. 3. 4. & 5.*

6 *Filius legitimus an naturalis vel sparius præsumatur? & cui incũbat onus probandi & ad sequentibus.*
Qualitatem legitimitatis alleganti, siue sit actor siue reus incumbit onus probandi ibi.
7 *Naturalem esse alleganti incumbit onus probandi ea quæ lex nostra requirit.*
8 *Naturalis filius quando quis esse præsumatur & numero. 12.*
9 *Qualitatem aliquam alleganti, quæ est fundamentum suæ intẽtionis, siue actor sit siue reus, incumbit onus probandi.*
Paupertatem vel diuitias alleganti an incumbat onus probandi ibi.
10 *Filium legitimum esse quando incumbat reo onus probandi.*
11 *Filij naturalis probatio quando reo incumbat.*
12 *Legitimitatis probatio quando actori non incumbat.*
13 *Legitimitatis probatio quando reo incumbat, et quãdo non num. 14.*
15 *Lex de filijs loquens intelligitur de legitimis.*

c *Con tanto que el padre lo reconozca por su hijo.* Nota ex lege ista, quòd filiatio non probatur ex sola nominatione parentum, vel ex sola recognitione patris, sed alia adminicula probanda sunt, postquam enim dixerat lex nostra, ad probandum filium esse naturalem alicuius requiri imprimis, vt probetur parentes esse solutos, & posse matrimonium liberè contrahere absque vlla dispensatione, tempore conceptionis vel natiuitatis, addit postea hæc non sufficere, nisi pater eum recognescat seu nominet filium. Et ꝙ nominatio sola non sufficiat, nisi alia adminicula concurrant probat text. in. cap. ex transmissę & ibi glossa extra qui filij sint legi. & capit. per tuas de proba. glossa communiter recepta. in. l. non epistolis. C. de proba. hanc dixit communem Deci. in. d. capit. per tuas numero. 28. ex quo gloss. in capit. Michael de fili. præsbyte. dicens solam sufficere nominationem, secundum ea quę dicta sunt est intelligenda, vt aduertunt Petr. de Ducñas in regula. 342. in princ. & dom. Didac. Couarru. de sponsal. 2. parte capit. 8. §. 3 numero. 7. [Vel quando hæc nominatio contigisset in actu, qui solum vero filio conuenit, vt emancipatio, melioratio, & similia, tunc enim sufficiens est, hæc nominatio filio possidenti ad transferendum onus probandi in aduersarium, Bartol. in. l. 1. §. idem per contrarium. ff. de liber. agnoscen. ex hoc enim filius constitutus est in quasi possessione filiationis. [Idem que erit si actus ille esset conueniens magis filio, quàm extraneo, vt datio alimentorum, & traditio alicuius rei pro alimentis, vti etiam notat Bar. in. d. §. per cõtrarium, quem Anto. de Butri. Arcti. & Deci. sequuntur in. d. capit. per tuas de proba. quo in loco Deci. hanc attestatur receptiorem, licèt Abb. ibi numero 7. velit contrarium, Iaso. cõmunem sequitur cons. 102.

2

3

Universidad de Deusto
Biblioteca

lib.4.Iacobi.de S.Georgeo in.l.quidam quasi numero.3.ff.de proba.Tiraquell.lib.1.de retractu.§.1.gloss. 16.numero. 7. vbi citat concordan. Paul. Paris.cons. 10.nu.50.dom.Did.Couar.d.§.3.numero.7. & Petr.
4 Dueñas dicta regula.342. limi. 1. [Potest & tertio sola nominatio parentum filio sufficere, vbi principaliter fuisset facta propter filiationem in iudicio nō propter aliud.l.1.§. Iulianus.ff.de lib.agnoscen. modò fiat presente filio. l, certum. §. si quis absente. ff.de confess.Panormit.in.d.capit. per tuas de proba. nu.8.& ibi Deci. num.32.Paul. Paris. cons. 10. num. 47.lib.1.d,D.Couar.& Pet.Dueñas in locis paulo ante citatis:idē esse asseuerantes in confessione extraiudiciali præsente filio principaliter ad id facta, saltem vt filio possidente in aduersarium transferatur onus probandi.l.pen.iuncta glo.ff.de proba.Imol.in.l. ex
5 hac scriptura.ff.de don.Abb.& Dec. in.d.c.per tuas. [Si vero nominatio fiat in aliquo actu, ad hoc vt actus ille valeat,sufficiēs erit probatio inter eos,qui actum gerunt.l.optimam.C.de contra.& com.stipul. Host.& Abb.in.c. illud de præsump.Fel.& Deci. in d.c,per tuas.d,D.Couarru.d.§.3.nu.7.in fi.vbi videre poteris alios plures modos probandi filiationem:
6 [Sed hic quæro,in dubio an præsumatur filius esse legitimus,an naturalis,vel spurius. Et omisso multiloquio Tellij Fernand.in.l.11.Tauri num.2.3.& sequētibus, crederem regulam tradi posse generalē, vt qui allegat esse filium legitimum,siue sit actor siue reus,id probare teneatur, si qualitas legitimitatis est fūdamētum suę intentionis, Ang.per tex.ibi in.l. liberorum ff.de his qui notan.infam.Deci. cons.54.Iaso.in.l.neque professio.C.de testam.& in cons.102.lib.4. d. D.
7 Couarru.de sponsali.2. par. c. 8.§.3.in prin. [Idem,si quis alleget esse filium naturalem,si naturalitas est fundamentum agentis,probare tenetur illam qualitatem, iuxta ea quę lex nostra exigit,alias non obtinebit ex notatis per Bar.in.l.siquidem.C.de exceptio. & in.l. in illa.ff.de verb. obli.& in.l.ex facto.§.si quis autem ff.ad Trebelli.vbi actor qualitatem probare tenetur, quæ est fundamentum suæ intentionis,aliàs succumbet,ita respondit Bertrand.cons.135.nu.1.&.2.lib.2.sē cūdū impressionē Symonis Vincentij,Aymō Craue. cons.166.num.4.Telli.Fernand.in.l.11. Tauri num.5.
8 [Vbi autem reus & possessor bonorum allegat se esse naturalem, & alter ad eum excludendum alleget esse spurium,nulla incumbet probatio reo,quia hac in specie præsumitur filius naturalis,ne delictum præsumatur cōtra legē merito.ff. pro socio,ita cōsuluit Aymō cons.138.num.1.& cons.166.nu.1.&.4. & actori incūbet probatio eius quod ad fundandam suam intentionem allegat reum esse spurium iuxta text. in.l. actor quod asseuerat.C. de probatio.l.1.tit.14.part.3. ita asseuerat Aimon cons.166.nu.1. &. 4. Quod tamē limita,vt infra num.11.&.12. [Confirmatur ex regu-
9 la generali,quòd ei qui aliquid asseuerat siue actor, sit siue reus,si est fundamentum suæ intentionis,incūbit onus probādi.glos.singul.& non alibi in.l. si vero §.qui pro rei qualitate.ff.qui satisd.cogan.vbi pauperem vel diuitias alleganti incumbit onus probandi, siue actor sit siue reus,quam communiter receptā esse attestatur Couarru.cam latè examinans libr.2.resolutio.c.6.nu.2. & deinceps,vbi respondet ad glo. insignem in. 1. cum de lege.ff.de probatio. vbi allegās pauper-
tatem ad aliquid obtinendum,eam legitime probare dicitur per solam assertionem vel declarationē bonorum quæ habet ,nā ei qui eum plura bona habere dixerit incumbit probatio: dicit dom . D. Couarru. eam glo.non esse ita intelligendam, prout plures intelligunt,quòd sola assertio & declaratio bonorum sufficiat ad releuandum eum ab onere probandi pauperta-
tem , sed demum confecto inuentario & repertorio bonorum,pro quo lex præsumit ,si est legitimē confectum , nimirum ergo cùm in specie dictæ glossæ allegans paupertatem habeat præsumptionē pro se,quòd non habeat alia bona,quā quæ in repertorio conscripta sunt , transferat onus probandi in aduersarium, quod plurium authoritate probat,& attestatur hunc
10 esse communem intellectum dictæ glo. [Ex quo infero,periculosam esse Tellij Fernandez opinionem in d.l.11.Tauri num.6.quatenus asseruit filium possessorem bonorum patris præsumi esse legitimum,nisi cōtrarium ab actore probetur, adducens authorem eius opinionis Aimonem. d.cons. 166.num. 4.& nil aliud non enim hoc dicit Aimon,nec de legitimo aliquid tractat,sed de filio naturali,contra quem obijciebatur esse spurium & non naturalem.Ponamus autem fratrem testatoris petere hereditatem fratris sui ab intestato defuncti , quam Titius possidet, qui se defendit dicens esse filium legitimum defuncti , si actor fratrem legitimum defuncti esse probauerit,non qui dem absoluetur reus , nisi legitimis probationibus ostenderit se esse filium defuncti legitimum , quia hoc est fundamentum suæ intentionis, quod probare tenetur,aliàs condemnabitur ad bonorum restitutionem , cùm actor suam probauerit intentionem,nempe,esse fratrem defuncti , nam quòd ab intestato decesserit præsumitur , nisi aduersarius probet testamentum fecisse , secundum Bart. communiter receptum in.l.is potest numero.25.ff.de acquirend.hęredi.per text.in.l. si emancipati. C. de collatio. vbi doctores magis cōmuniter hoc asseuerant, vt attestatur dom.Didac.Couarru . plures alios citans libro. 2. resolutio.capit.6.numero.5. licēt nonnulli refragen-
11 tur. [Sic etiam si filius naturalis est à patre institutus ascendentibus præteritis , & statim in possessionem bonorum missus , si auus petat ab eo hereditatem,sufficit probare esse auum legitimum , & reo incumbet probatio filiationis,licēt bona possideat , & nisi probauerit filium esse testatoris natum ex concubina,cum qua tempore conceptionis vel natiuitatis pater poterat absque dispensatione contrahere matrimonium , &: quod pater eum nominauerat filium,& pro tali eum recognouerat iuxta legem nostram, condemnabitur profectò filius ad restitutionem bonorum , licēt contrarium aserauerit Telli.
12 Fernandez in dicta. l.11. Tauri in fine. [Cui non refragatur,quod diximus supra numero. 8. ibi enim fundabat intentionem suam actor,dicens reum esse spurium,& non negabat esse filium , quare nimirum præsumitur naturalis , & actori incumbit onus probandi esse spurium,in specie autem numeri decimi & vndecimi actor asserebat defunctum ab intestato decessisse, vel testamentum esse inofficiosum, quia ascendens fuit præteritus , & probauit , eum esse

auum

auum vel fratrem defuncti , & sic hæredem legitimum,quare reo bona possidenti incumbit probatio filiationis,quia est fundamētum suę intētionis, quod nisi probauerit condemnabitur ad restitutionem, vt ibi dixi. Et si dixeris quomodo in specie proposita supra num.8.poterat actor fundare suam intentionem objiciendo reo filium esse spurium? Respondeo si nullo alio casu poterat actor in dictis bonis succedere, vt si proximior consanguineus testatoris peteret hęreditatem defuncti dicens testamentum ab eo factum in quo filium suum instituit esse nullum, eo quòd non esset filius naturalis,sed spurius,tūc enim nisi actor probauerit esse proximiorem,atque filium institutum esse spurium non obtinebit,& ita intelligitur quod di-
83 xi dicto num.8. [Vbi autem lis nulla vertitur inter aliquos,sed quidam prętendit episcopatum, ad quem nisi sit filius legitimus promoueri non potest cap.cū incunctis in fi.principij de electio.cap.1.&.2.capit.vt filij de filijs præsbite. si non est diffamatus præsumitur esse illius qualitatis,quam asserit,præsumitur enim idoneus,donec ab aliquo opponatur,& probetur contrarium,tunc enim obtinet vicem actoris , & qualitā tenebitur probare cap.accedens de purgatio.cano. Ioann. And.in capit.veniens de præsbi. non baptiza. Lancelo. Galiaula in rub.ff.de verbo.oblig.nume.75. versi.sed aduerte quod Ioann.And.Aimon cons.166. num.3.versi.sed ad istud Hieron.Cagnoli in. 1. si emā cipati nu.94.C.de collatio. Telli.Fernan.in.l.11. Tauri nume.7.Paleotus in lib.de nothis & spuri.capit.20.
14 [Quoties autem reus est in possessione vel quasipossessione nobilitatis seu alterius rei, cui ius resistit, nō præsumitur eum esse legitimū vel naturalem , nisi hoc probet,siue actor sit siue reus,cùm habeat ius commune contra se,vt in.l.sicuti.§.sed si quęratur. ff.si seruit. vendice.Bar.in.l.si prius.ff.de no.ope.nuncia . declarat Paul.Cast.in.l.si solēnibus.C.de fide instru.Telli.
15 Fernan.in.d.l.11.Tauri nu. 8. [Id autem generale est, leges de filijs loquentes ad legitimos referri , vt in.l. filium eum diffinimus. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. cum alijs à Decio traditis in.l. generaliter. §.cum autem.C.de insti.& substi.sub condi.fact.& Alberto Bruno in tracta.an extantibus masculis filię fœminę succedant articulo.12. quęst.3. colum. 2. in fine Marc. Salon Burgensis. in.l.3. Tauri.1. part. 2. conclus. numero.295.

GLOSS. IIII.

1 *Naturalis filius natus ex meretrice vel concubina quæ domi non retinetur à patre,vt naturalis dicatur,requiritur quod ab eodem patre recognoscatur.*

2 *Naturalis filius natus ex concubina domi retenta, naturalis dicitur, etiam si à patre non recognoscatur vt talis,etiam hodie iure regio.*

d *Puesto q̄ no aya tenido la muger de quien lo vuo en su casa, ni sea vna sola.* Vidimus supra eo.glo. 2.quid requiratur hodie ad hoc vt naturalis dicatur filius,nō enim exigitur,vt ibi diximus,quòd sit natus ex concubina vnica & in domo renta. Cęterū aduertere oportet,differentiam non modicam esse,etiam hodie in hoc regno inter filium natum ex concubina domi retenta, vel ex meretrice vel alia quę domi non existat, qui alio nomine nothus dicitur, vt authoritate Alciati diximus.d.gl.2.nu.7.nā qui ex meretrice vel cōcubina domi nō retēta natus est,nō dicitur naturalis,nisi à patre pro tali reputetur, nominetur, & agnoscatur, vt
2 in hac lege statuitur. [In his autem qui ex concubina domi retenta nascuntur,satis est si cōstet domi fuisse natos , nec alia patris recognitio erit necessaria ex sententia glo.in cap.Michael de fili. presbi.quam ibi sequūtur Innoc.Card.Abb.& communiter docto.Alberi.in.l.filium eum diffinimus.ff. de his qui sunt sui vel ali.iur.& in specie legis nostræ ad eius limitationē hoc asseuerat Anto.Gomez in.l.9.Tauri num. 1.&.2. melius.dom.D.Couarr.in epitome de sponsal.2. part. cap.8.9.4.num.7.Pet.Nunni.Auendaño in dictionario suo in verbo hijos naturales,quib⁹ assentior. Pet. Dueñas alios citans in regula.344.amplia.3.

LEY. X.

¶ *Que el hijo legitimado auiēdo descēdientes legitimos,no pueda succeder a sus padres,pero en todas las otras cosas sea auido como nascido de legitimo matrimonio.*

¶ *Ley.12.de Toro.*

¶ Si alguno fuere legitimado por rescripto o priuilegio nuestro, [a] o de los Reyes que de nos vinieren, aunque sea legitimado para hererdar los bienes de sus padres o madres, o de sus abuelos: y despues su padre o madre o abuelos, ouierē algun hijo o nieto, o descendiente legitimo, [b] o de legitimo matrimonio nascido, o legitimado por subsiguiente matrimonio, [c] el tal legitimado no pueda succeder con los tales hijos o descendientes legitimos, [d] en los bienes de sus padres,ni madres ,ni de sus ascendiētes ab intestato ni ex testamento. [e] Saluo si sus padres , o madres, o abuelos en lo que cupiere en la quinta parte de sus bienes,que podian mandar por su anima, le quisieren alguna cosa mādar:que hasta en la dicha quinta parte bien permitimos que sean capaces [f] y no mas. Pero en todas las otras cosas, assi en succeder a los otros

Universidad de Deusto
Biblioteca

parientes,[g] como en honrras y preeminencias que an los hijos legitimos,[h] mandamos que en ninguna cosa difieran de los hijos nascidos de legitimo matrimonio.[i]

GLOSS. 1.

1 *Dispensatio non extenditur ex maiorate rationis.*
3 *Dispensatio quæ dicatur?*
3 *Legitimatio dicitur & non dispensatio, si naturalis legitimetur, etiãsi quoad successionem limitatur.*
4 *Legitimatio an possit diuidi quoad effectus?*
6 *Legitimatio quoad successionem limitata vel dispensatio spurij non extenditur ad succedendũ contra voluntatem patris.*
Legitimato instituto an possit grauamẽ apponi de restituendo alteri? ibidem.
7 *Dispensatio est odiosa, & legitimatio fauorabilis & extendi potest.*
8 *Legitimatus vel dispensatus an veniat appellatione legitimi? & num. 9.*
Legitimatus ex rescripto est verè legitimus, ibidem.
10 *Legitimatio ex rescripto non valet, si filius per subsequens matrimonium potuit legitimari commodè.*
11 *Legitimatio requirit expressum vel tacitum consensum patris & filij, & an sola scientia sufficiat?*
12 *Legitimatio quando patre renitente fieri possit?*
13 *Legitimari an possit à principe filius clericis?*
14 *Legitimatio secunda non valet, nisi de prima faciat mentionem.*
15 *Legitimatio mentionem non facions legitimorum filiorum non valet.*
16 *Legitimatio ex rescripto an exigat citationem agnatorum vel eorum mentionem fieri.*
17 *Legitimatio an fieri possit non facta mentione ascendentium.*
18 *Dispensatio an requirat citationem venientium ab intestato?*
19 *Legitimatio filij post mortem patris an exigat citationem venientium ab intestato, vel quod fiat eorũ mentio in precibus.*
20 *Legitimare an possit princeps filium post mortem patris in præiudicium agnatorum, quibus erat quæsitum dominium rerum hæreditariarum?*
21 *Legitimare an possit princeps filium mortuo patre in præiudicium agnatorum, quibus erat delata hæreditas, nondum tamen adierant.*

a *Legitimado por rescripto o priuilegio nuestro.* Præmittę legitimationis modum duplicem esse: quædam dicitur legitimatio, alia verò dispẽsatio. Differunt, quia dispensatio non extenditur etiam ex maioritate rationis vltra expressa in ea, vt in cap.1.&.2.de fil. præsbiter. ex quo id expendit Paul.Castr.cons.30.libr.1.numero.3. Alexander.in.l.sed si hac.§. patronum nume. 6.ff.de in ius vocan.Socin.in rub.ff.de libe. & posth. numero.12.versi.4.infero, Curti.Senior cons.73.num. 6.Paul.Paris.cons.7. numero.6. versi. verũm posito, & cons.12.nume.207.lib.2.Secus in legitimatione, vt infra videbimus. 2 [Sed quæro quando dicetur dispensatio, & quando legitimatio? Respondę, si filius legitimatus est habitus à parentibus, inter quos esse non poterat matrimoniũ, obstãte impedimẽto iuris diuini vel canonici, tũc etsi successio non sit limitata, nec aliud quod ex legitimatione sequitur, erit dispẽsatio & nõ legitimatio, nec ex ea aliud consequetur filius quã quod expressum est in ea nũcupatim, cętera verò quę nõ sunt expręssa, quę venirẽt in cõsequẽtiã legitimationis (iuxta ea quę in lege nostra cõtinẽtur infr.) nõ veniẽt, vt nu. prędicẽti probauimus. & hęc sit dispensatio tenet Paul.consilio.30. libro.1. numero. 4. Barba. consilio. 58.numero. 19. libro. 2.Crottus.in.l. Gallus.§. & quid si tantum numero. 83. versic. 3.casus Grattus cons.63. num.25.libr.1.Maria. Socin. Iunior consilio.142.numero.23.libro. 1. & cons.120. numero.19.libr.2.Deci.cons.293.nu.10. & cons. 576.nu. 6.& cons.579 in prin.& cons.264.numero.3. Curtius Senior consilio.64.numero.10. & consilio.16. nu. 19. Gozadi.cons.6.num.51.& cons.92. nu.13. versi.4.considero, quã cõmunẽ & sine cõtradictione attestatur Laurenti.Syluan.cons.45.num.42.Telli.Fernand.in l.12. Tauri num.24.dom.D.Couarru.de sponsal.2.par. c.8.§.8.num.4.versi.tertio. Vermondus de publi.con cubi.pagi. 3 [Legitimatus autem dicitur filius naturalis, & non dispensatus etiamsi quoad successionẽ limitetur legitimatio, quia quoad personam erit vera legitimatio & non dispensatio secundum veriorẽ & receptiorem sententiam, & consequetur omnes effectus veri legitimi & nati ex vero matrimonio, præter exceptos vel modificatos in legitimatione: limitatio enim in successione non alterat naturam legitimationis, quod ex hac lege expẽditur, vbi licẽt legitimatus nõ succedat cum legitimis fratribus ante vel post legitimationem habitis, nihilominus â lege nostra vocatur legitimatus in omnibus & per omnia nihil differens à legitimis, & quia successio est effectus legitimationis, & separatum quid ab ipsa legitimatione, vt docent Bar.Paul.Alex.Aret. & Iaso.in.l.is potest.ff.de acqu.hæred. Quare limitata causa successionis, nõ ob id impedietur, veram esse legitimationem, & omnes sortiri effectus legitimationis præter in ea exceptos, hæc fuit sententia Ioã. And. in additio. ad Specu.in tit.de succes.ab intest.§.1.versi.ex facto quę ritur, cui accedit Ruy.cons.145.num.4.lib.3.& cõ.75. num.11.& cons.103.num.11.& cons.86.num. 4.eod.li. 3.Curti Senior cons.16.num.22.& cons.18.num.2. Deci.in.l.pactum num.15.C.de collatio.& in.l.solet nu. 9.ff.de iuri.omn.iudi.& cons.246.num.3.& con.258. nu.10.vbi latè prosequitur Tiraq.in rep.l.si vnquam in verbo donatione largitus numero. 259. Alcia.in rub.ff.de liber.& posth.nu.9. Goza.cons.6.num.63.

Paul.

Paul.Paris.cons.7.num.15.&.16.lib.2.Emanuel Costa in.l.Gallus.§.& quid si tantum.2.part.numer.152.per tex.in.l.cum in adoptiuis.§.Sed nec articulum. C.de adoptio dom.Did.Couarru.de sponsal.2.par.capit.8. §.8.num.1.versi.dicebat tamen Deci. Tell.Fernandez hanc dicens receptiorem sententiam in.d. l.12. Tauri 4 num.22.23.&.24. [Quamuis nume.21. referat plures doctores contrarium asseuerantes, imo quod legitimatio nõ possit diuidi, sed in omnibus & per omnia esse oportere legitimatum & vt legitimũ haberi, aliâs si aliquid etiam circa successionem excipitur, nempe, vt quoad ea quę pater voluerit relinquere censeatur legitimatus, vel sine prejudicio filiorum legitimorũ non recte vocari legitimationem, sed potius dispensationem, quia in persona non potest dari diuiduum, esset enim monstruum in natura aliquem esse pro parte legitimum, & pro parte illegitimum, ex sententia Bernardi in cap.cum inhibitio.§. si quis verò, verbo si ambo parentes, de clandesti. desponsatio. in actu siquidem legitimo non datur diuisio vt in adoptione, emancipatione, vel legitimatione, vt in.l.si pater.ff.de libera.cau.tradit latè Tiraquel.in.l.si vnquam verbo donatione largitus num.232.C.de reuoc.donat. quod nemo negat.impossibile etiam est, esse legitimationem si diminuta fuerit in substantialibus, vt in cap.per venerabilem.§.præterea, ibi, etiam si simplex episcopus extra qui filij sint legiti. Ex quibus huius sentẽtię fuerunt Bald.cons.93.num.16.&.17.lib.2.& cons.9.nu.5. lib.4.Ang.& Paul.Castr.in.l.si ab eo num.3.C.de legiti.hęred.& in.l.pactum quod dotali numer.9.C.de collatio.& ibi Alex.num.5.& Iaso.2.colu. ad mediũ & Deci.num.14.idem Paul.in.l.sed si hac.§. patronũ num.5.ff.de in ius vocan.& ibi Soci.num.20. Alciat. in.l.2.in principio num.51.ff.de verbo.obliga. Corn. cons.3.num.4.lib.1.Curti.Senior cons.73.num. 6.prope finem Prepos.in. c.per venerabilem.§.quod autẽ num.54.qui filij sint legiti.Deci.cons.338. numero.3. Cassane.cons.39.num.67.Carol.Ruynus cons.72.nu. 15.& cons.106.num.8.lib.3.Paul.Paris.cons.14.nume. 43.& ibi Additio.lib.2.Ant.Gomez in.l.12.Tauri numero.70.versi.sed his non obstantibus.George.Natã 5 in cap.quamuis pactum num.3.de pact.libr.6. [Fundamenta contraria diluuntur, cò quòd successio non est pars integralis nec substantialis legitimationis, sed effectus eius, circa quos potest legitimatio minui & limitari, vt se ipsum explicat Paul.in.l.pactum in fi.C. de colla.Pari.cons.9.num.94.lib.2. vbi communi.dãnari asserit gl.in.d.c.cum inhibitio, Dec.in.l.pactum num.15.&.16..C.de colla. & consil.258.nu.10.&.264. num.3.& hoc apertè conuincitur ex lege nostra vt supra nume.3.probaui & Telli.Fernandez expendit in 6 d.l.12.Tauri num.23.in fine. [Quando igitur legitimatio est coharctata ad succedendum ex testamento vel ab intestato, vel sine prædicio descendentium vel ascendentium, vel in eo quod patri placuerit: vel vbi cumque cum filio spurio dispensatur, non extenderur huiusmodi legitimatio vel dispensatio ad succedendum contra voluntatem partis, vt respondit Paul. Castr.cons.200.nume.1. ad fi.lib.2.cui accedit Soci.in rub.ff.de libe.& posthu. num.12.vbi Iaso.num.14.idẽ Iaso.cons.162.num.2.lib.2.& cons.202.eod.lib.Alexã. cons.189.ad fi.lib.5.& con.30.num.5.lib.4.repetito in cons.174.li.7. Deci.in.l.1.C.de bon.possi.cõt.tab.nu. 10.versi.& quod dictum est, Sylua.cons.45.nume.21. Alcia.in rub.ff.de libe.& posthu.4.colu.dom.D.Couarru.de sponsali.2.parte.c.8.§.8. numer.2.in fi.Telli. Fernandez in.d.l.12.Tauri num.26.&.27.vbi improbat Deci. cõs.256.2.colu. versi.sed difficultatem facit, &.3.colum,versi.non obstant allegata, & Ripam, qui eum sequitur, in.l.centurio nume.47.&.48. ff.de vulga. Hãc conclusionẽ limitantes, vt non procedat quãdo pater imposuit aliquod grauamẽ filio legitimo restituendi ea, quæ sibi reliquerat, tũc enim asserũt filium posse contra voluntatem patris venire ad impugnandum grauamẽ, quod certè falsum est vt dicit Telli. & mihi idem videtur, nam si vt ipsi fatentur, pater nil filio legitimato cũ prædicta limitatione relinquere tenetur contra eius voluntatem, quis dubitabit in eo quod ei reliquerit posse grauamen apponere, cum id minus ei videatur relinquere, etsi quoties nil reliquisset non posset conqueri, quia legitimatio ad hoc non porrigitur, a fortiori si modicum, vel cum grabamine reliquerit, vt in specie explicat Alexan. d.consilio.30.lib.4.& Iaso. consilio.162.numero.2.& 3.Paris.cons.7.nume.10.lib.2.Alcia.in rub.ff.de libe. & post hu.num.11.& quod onus fideicõmissi minuat successionem probat text.in.l.1.§.si hæres.ff. ad Trebelli.Rod.Xuarez in.l.quoniam in prioribus.12.lim. 8.colum,& sequ.Ruynus in.d.§.& quid si tantum nu. 114. [Differt etiam legitimatio â dispensatione, quia hęc odiosa est, & sui natura restringibilis, illa verò fauorabilis, vt in auth.qui mod.natura.effi.legi.§.sit igitur licentia, notat Fortuni.in.l.Gallus.§.& quid si tãtum colu.130.ff.de lib.& posthu.text. optimus in. c. per venerabilem, qui filij sint legi.doct.omnes in.d §. & quid si tantum vbi Alcia.num.51.& Galiaula colũ. 3.asserunt hanc communem, dom. D.Couarru. de spõsal.2.part.c.8.§.8.numer.5.&.6.plura ex hoc inferens. 8 [Quo fit, vt appellatione filij legitimi non contineatur filius spurius eorum, quibus lege diuina & cautioni ca prohibitum erat cõtrahere matrimonium, â principe legitimatus, quia dispensatus proprie dicitur & nõ legitimatus vt supra num.2.diximus, hęc fuit sententia Paul.Castr. in. l. sed si hac. §. patronum in fi.ff.de in ius vocan.cui accedit Curti.Senior cons.73.nume. 21.& cons.16.num.8.& cons.18.num.13.Soci.in.d.§. patronum à num.15.& sequ.& maximè nume.20. Ruy. cons.76.num.2.lib.3.Deci.cons.52.nume.3.Brunus in tracta.de statutis excludentibus fœminas.12.arti.q. 4. limi.4.Telli.Fernan.in.l.9.Tauri numer.21. est enim odiosa dispensatio: quare nimirum si appellatione filij legitimi non comprehendatur dispensatus. c. odia de regu.iur.in.6. 9 [Appellatione autem filij legitimi continebitur legitimatus ex propria verbi significatione, nisi communis vsus loquendi contradiceret, cui legitimè probato esset standum, vt vtrumque probat optime Telli.Fernandez plurium doctorum authoritate in.d.l.9.Tauri â num.15.vsque ad num.23.ad quẽ lectorem relego. Est enim legitimatus ex rescripto vere legitimus secundum Deci.cons.258. num. 4. estque communis vt attestatur Telli.ibi nume.22.in fi. & 16. & 17.dom.Did.Couarru.de sponsal.2.par. cap. 8.§.8.

num.

Universidad de Deusto
Biblioteca

numero.3. Molin.de Hiſpanorum primog. lib.2.nu. 18.dixi ſupra hoc lib.3.in glo.1.rubricæ tituli.1.de matrimonio num.115.116.& ſequentibus. [Sed non erit inutile aduertere,quę ſint neceſſaria, vt filij naturales legitimari poſſint à principe, & imprimis animaduertere oportet,non valere legitimationem ex principis reſcripto factam filij naturalis,ſi commodè potuit legitimari per ſubſequęs matrimoniũ,niſi principi hoc fuerit expreſſum,caſus eſt in auth.quib.mod. natura effi.legi.§.ſit igitur licentia,ibi non permittimus, iuncta gloſſ.quę addit, niſi in ſubſidium, quod ſequitur Bald.in cap.illud num.3.de preſump.Ang.conſ.17.numero.5.& in auth.preterea.C.de natural.lib. vbi atteſtatur propter hunc defectum vidiſſe multos legitimatos cluſos,eo quòd huius qualitatis mentio facta non fuit,idem Ang.in d.§.ſit igitur licẽtia quem legit ſub §.ſi quis verò num.10.vbi inſtruit aduocatos circa articulos faciendos contra legitimationem,quod parentes poterant honeſtè contrahere, vt hoc probato annulletur legitimatio,quod eſſe notandum & digito allegandum inquit Laſo.in.l.Gallus.§.& quid ſi tantum nu.17.vbi Ema.Coſta.2.par.nu 96. Grego. Lupi in.l. 4.ti.15 par.4.dicens nõ ſolere ad hoc aduerti .d.D.Couar.de ſponſ.2.par.c.8.§.9.nu.5.Telli.Fer.in.l.12. Tauri num.17.Pet. Ducñas plures citans concor.in regula
11 305.ampl.16. [Secũdo exigitur de cõſenſu filij & ad petitionẽ patris ,vel ex cõtrariolegitimatio fiat,nã altero renitente legitimatio non habet effectũ,vt in. d. auth.qui mo.nat.eff.leg.§.illud tñ à nobis verſ. generaliter autem,ita cenſet Bal.conſ.17.lib.4. col.3. verſi. 5.hic eſt aduertẽdũ, Anchar.con.241,nu.4. Barb.cõſ. 34.nu.5.6.&.8.li.2.Dec.cõſ.238.nu.9. & cõſ.579. nu.6. Boer.deciſ.160.nu.3.Pari.cõſ.6.nu.33.li.2.Coſta in.d. §.& quid ſi tantum.2.par.nu.106.& ſeq.Tell.Fernan. in.l.12.Tauri nu.8.&.9.Et num. 15.tractat late an ſola ſcientia,patris ſufficiat abſque ratificatione & referens contrarias opiniones concludit num.17.ſufficere ſcientiam ſi tempus habuit contradicendi,vel ſi extra iudicialiter aliqua verba protulit,etiam propter aliud emiſſa,ex quibus tacitè approbaſſe videatur legitimationem, veluti ſi dixit eum eſſe filium legitimum vel legitimatum,vel alię adſint coniecturæ ſecundũ Bal. in.l.fi.§.neceſsitate nu.20.C.de bon.quæ libe.laſo.in l.quę dotis num.27.ff.ſolu.matri.Tiraq. de legib.connubial. vltima lege gloſſ.7.numero.5.& numero.29. & ſequentibus vel ſi ex die ſcientię tranſactum ſit de cennium ſecundum Bald.Aretin. & Laſo. in.l. qui in altena in principio.ff.de acquir.hæredit.Tiraquel.d. gloſſa.7. numero.39. &. 50. Telli. Fernandez. d. l.12. Tauri numero. 17. &.18. & quod ſcientia filij etiam ſufficiat pro conſenſu probat optime Coſta in. d.§. & quid ſi tantum.2.par.num.117. & de inceps.Quod tamen ipſe limitat numero.120. quando vltra ſcientiã aliquẽ fecit actum,qui geri non poteſt citra ius & nomen legitimi, [Quatenus vero legitimatio tangit per
12 ſonam legitimati eiusque dignitatem & preeminentias ac honores, nullus exigitur patris conſenſus,ſed filij petitio ſufficit, etiam patre contradicente, hoc enim accipit à rege & à plenitudine ſuæ poteſtatis, quæ non ſubiacet voluntati patris, nec pater de hoc cõqueri poteſt. Quod autem attinet ad ſucceſsionem tam reſpectu patris quàm aliorum agnatorum princeps nihil diſponere poteſt contra patris voluntatẽ, vt ex Bald.in.d.conſ.17. adnotauit Telli. Fernandez
13 in.d.l.12.Tauri numero.10.&.11.[Tertio requiritur quòd legitimetur ſubditus principi legitimanti & bona ſint ſub ci⁹ territorio. Ex quo,filius clerici potest à principe ſeculari legitimari quoad ſucceſsionem & ciuilia munera,cũ legitimatus laicus ſit & ſub eius iuriſdictione conſtitutus.Cui non oberit quod pater eſt clericus & debet conſentire,vt diximus ſupra numero.11. quoniam conſenſus iſte non eſt actus iuriſdictionis,& poteſt extraiudicialiter conſentire, vt ibi diximus.Nec obſtat ,quòd bona clerici non ſunt de iuriſdictione principis ſecularis , quia poſt mortem ipſius clerici deſinunt eſſe bona ſua,& ſunt vacantia prophana & ſecularia,quoniam paria ſunt,aliquid fieri tempore permiſſo vel prohibito,ſi confertur in tempus permiſſum,vt in.l. in tempus.ff.de hæred. inſti.l. quod ſponſæ. C. de dona. ante nup. ex quibus hanc tuentur opinionem Calderin.conſilio.3. titu. qui filij ſint legiti.Paul.Caſtre.in.l.ſi quis poſthumos in principio.ff.de libe.& poſthu,numero.3.Bald.in.l .etli cõtra. C.de nup.numero.4.per tex.in.l. qui in prouincia.§.diuus.ff.de ritu nup. Signorol.Domedeis conſi. 127.numero.2. Soci. in.l.Gallus.§.forſitam numero.7. ff.de liber.& poſth. vbi poſt longam diſputationem aſſeuerat ita deciſum fuiſſe Florentiæ idem Soci.conſ. 47.numero.29.&.36.libro.4.Præpoſi.in capit.per venerabilem. §. quod autem numero. 81. extra qui filij ſint legi.dom.Dida.Couarruuias in epitome de ſponſali.2.par.capi.8.§.8.numer.19.Qui tamen diſtinguit ex mente Socini.d. conſilio.47.quod valeat legitimatio,& ſuccedat filius clerici in bonis patrimonialibus. In acquiſitis verò intuitu eccleſię ſuccedant venientes ab inteſtato ex defectu poteſtatis principis legitimantis , quibus libenter accedo hoc addito quòd in omnibus bonis etiam intuitu eccleſiæ acquiſitis ſuccedet filius legitimatus,cùm nõ ſint bona eccleſiæ hoc in regno propter conſuetudinem,lege vltima infra co. approbatam & confirmatam qua ſucceditur clerico in his bonis ex teſtamento & ab inteſtato , tanquam in alijs bonis patrimonialibus, quare vt bona ſecularia iudicantur & habentur, & hęc eſt vera & recepta ſententia,licèt Telli. Fernandez in.d.l.12, Tauri numero.31.verſic.ex altera & nu.32. & ſeq. conetur probare contrarium multis authoritatibus & rationibus
14 quibus ex ſuperius traditis ſatisfactum eſt. [Requiritur. 4. quod ſi ſecunda legitimatio impetretur, de prima faciat mentionem,quę limitata erat, aliàs nihil valet,vt in.l.3.C. de epi. aud. Innocẽ.in capit. veniẽs de preſcript. Pariſ.conſilio.74.libro.4.per totum vbi citat concordan.& Telli.Fernandez plures in. d.l.12.
15 Tauri numero.42. ad quem lectorem relego. [Requiritur. 5.quod pater impetrans reſcriptum legitimationis,de filijs legitimis,quos pater habebat,mentionem faciat,aliàs eſt iuxta receptiorem ſententiam ſubreptitium ex defectu voluntatis, ſecundum Laſo. in. d.§. & quid ſi tantum numero.102.& Coſtam.2.part. numero.132.Tiraquell.in repetit.l.ſi vnquam verbo donatione largitus numero.254. C.de reuocand. donaquorum citatio vel conſenſus non requiritur ſi princeps

ceps de plenitudine poteſtatis & ex certa ſciẽtia hoc faciat, vt ibi probat Coſta numer.133.& ſequentibus licet iniuſtè faciat,vt ipſe probat numero. 103.& regios ſenatores inquit reprobare debere libellos ſupplicatorios patris,naturalem filium legitimari poſtulãtis in præiudicium legitimorum, niſi de eorum cõſtet conſenſu,& refert duas ſpecies num.139. & ſequentibus,in quibus nulla eſſet iniquitas,ſi princeps hoc reſ
16 criptum conceſſerit. [Agnatorum tamen mentio facienda non eſt in reſcripto legitimationis,nec eorum citatio requiritur,vt tradit Anto.Roſſell.in tracta.de legitimatione libro.2.capit.de cauſa forma . numero 6.Paul.in. d.§.& quid ſi tantum ſi.colu.poſt Bar. ibi in fi. Aretin. antepe. colum. Socin. numero.21. Carol.Ruyn.numero.123. Lancelo.Galiaula numero.82. Coſta vbi ſupra.2.par.nu.149.quorũ ſentẽtia vera eſt & recepta,licèt contrarium voluerit Paul. conſilio 223.Alexander.conſilio.67.numero.18. libr.1. laſo.in d.§. & quid ſi tantum numero.102.& ibi Crottus nu-
17 mer.85. [Sic & aſcendentium, ſi quos pater habebat, fieri nulla debet mentio, nec citandi ſunt,Socin.in.d. §.& quid ſi tantum numero. 21. & Lancelo. Galiaula numero.62.Corne.conſilio.34.numero.13. & ſequen. lib.1.Præpo.in.d.capit.per venerabilem. §. quod autem numero.27.ad fi. qui filij ſint legiti.& licèt Emanuel Coſta in. d. §. & quid ſi tantum. 2. part.numero 146.exiſtimet parentum mentionem faciendam eſſe in præcibus propter rationes Caſtren.in. d.conſilio cùm facilior dubioprocul reddatur princeps in concedenda legitimatione ſi aſcendentes deficiant , quàm eis ſuperſtitibus . Nam hoc non conſideratur in agnatis, vt ipſe fatetur contra Paul. nimirum ergo ſi nec aduerſus aſcendentes conſideretur, maxime iuxta ius noſtrum regium , quo ipſis præteritis pater poteſt filio naturali etiam non legitimato , vniuerſam ſubſtantiam relinquere,vt in.l.2. in fine ſupra eodem
18 ſumpta ex.l.10. Tauri. [In diſpenſatione autem citationem venientium ab inteſtato requiri reſpõdit Petrus de Anchar ran . conſilio. 241. numer. 4. & idem conſuluiſſe Ananiam & Marian.Socinum refert Bartholom Socinus conſilio.65.libro.3.& in.d.§.& quid ſi tantum,vbi idem aſſeuerant Laſo.numero.132. Decius conſilio 338.numero.7.Lud.Gozadi.conſilio. 85. numero.6.& Caſſane.conſilio.39. numero. 8. Alciat. in.l.2.numero.51.ff. de verborum obligatio. Et hæc eſt communis opinio, quamuis contrarium teneant Lancelo. Galiula in. d.§. & quid ſi tantum numero 86.& ibi Coſta. 2. part. numero 156. eo quòd gratia ſeu diſpenſatio principis facta ex certa ſcientia citationem partis neceſsario non exigit , vt conſtat ex doctrina Innocen.in capit. niſi cum pridem numero 9.de renun. cui acceſſerunt Panormit. in capit. cum olim numero.6.de re iudi. & conſilio. 84. numero.6. libro.1.Ludo.Roma. conſilio 359. colum. 7. Decius conſilio. 498. Ferdinandus Vazquez de ſucceſsion. creatio.§.26. numero.115. Sed hoc puto non procedere in diſpenſatione,quę odioſa eſt,atque ideo reſtringenda, vt quo minus fieri poſsit noceat , vt dixi ſupra numero.7.& ſequentibus [Quin etiam filius na-
19 turalis qui à patre deſignatus fuit vt legitimus ſucceſſor vel fuit inſtitutus, ſi legitimaretur à principe, patre mortuo,poterit reſcriptũ legitimationis impetrare agnatis non citatis,vt in auth.item ſiue.C. de natu. libe.& in caſu quo cum inſtituiſſet ſub conditione ſi à principe legitimaretur,hoc ipſum procedere etiam in filio ſpurio palàm eſt: cùm talis inſtitutio vtilis ſit iuxta doctrinam Bald.in.l 1.numero. 17. C. de inſti. & ſubſti.ſub cond.fact.cui ſubſcripſit Socin.in.l.quidam relegatus numero.11.& ibi Ludo. Luſita.colum. 11.ff.de reb. dub. Aretinus conſilio. 155. Vermondus de publi.concubinarijs pagin.327.numero.37.dixi ſupra eodem. l. 6. gloſſ. 8. numero. 19. Curtius Iunior conſilio.184.numero.4.libro.2.Ioann. Lupi in repet. rubr.de donat.int.vir.& vxor.§.29.numero,4.Coſta d.§. & quid ſi tantum.2. part. numero.172. vbi numero ſequenti ait ,q̃ patris voluntatem hac in ſpecie, circa filium,quem ſibi voluit fieri legitimum ſucceſſorem, princeps ex ipſa conditione intelligeret, vti Bald. adnotauit conſilio.146. fi.colum. libro. 1.laſo.
20 in.d.§. & quid ſi tantum numero.134. [Cęterùm voluntate patris deficiente,non poſſet filius per ordinariam gratiam mortuo patre fieri legitimus in præiudicium eorum qui ſucceſſerunt ab inteſtato , poſſet tñ princeps ſi vellet eũ facere legitimũ illis irrequiſitis ante apprehenſam rerum hæreditariarum poſſeſsionẽ non poſt,in quo omnes conueniunt teſte Coſta. d.§. & quid ſi tantum numero. 174. eo quòd princeps non poſſet dominium iure naturali quæſitum eis auferre. Vbi autem dominium quieſcunt ſola additione iuxta. l. cum heredes. ff. de acquirenda poſſeſsione, adhuc frequentius admittitur,principi non licere tale dominium eis aufferre , vt Alexander reſoluit in d.§.& quid ſi tantum numero.25. Aretin.pen.colum na,Socin.numero.24. Carol. Ruyn.numero vltimo Felinus in capit. quæ in eccleſiarum numero, 49. de conſti . Coſta.d.§.& quid ſi tantum.2.par.num.175.licèt ipſe teneat contrarium poſt alios per eum relatos.
21 [Denique ſi nondum legitimi hæredes adierãt,quibus hæreditas erat delata,poterit princeps eis præiudicium inferre in iure adeundi,legitimando filiũ naturalem ex plenitudine poteſtatis, facta eorum mẽtione,qui læduntur,aliàs legitimatio eis non nocebit ſecundum Bar.& doct. omnes excepto Fortunio in.d. §.& quid ſi tãtum , vt ibi atteſtatur Coſta 2.par. nu. 177.vbi reſpõdet ad tex.in.l.1.§.filio qui mortis. ff. ad Tertullia.

GLOSS. II.

1 *Legitimatus per reſcriptum principis ſuccedit ex teſtamento patri excluſis aſcendentibus & agnatis.*

2 *Legitimatus per reſcriptum principis an ſuccedat cũ legitimis filijs ante legitimationẽ natis, ſi hoc iure ſcripto permittatur,& num. 3.*

3 *Legis noſtræ limitatio & declaratio.*
Legitimatus an ſuccedat cum legitimis poſt legitimationem natis iure communi,ibidem.

4 *Legitimatus per reſcriptum an ſuccedat cum legitimis poſtea natis iure regio,*

Y deſpues

Universidad de Deusto
Biblioteca

b *Y despues su padre o madre o abuelos ouieren algun hijo o nieto o descendiente legitimo.* Filius naturalis legitimatus per rescriptum principis, vel spurius dispensatus potest à patre instituì non extantibus legitimis filijs vel legitimatis per subsequens matrimonium, licèt ascendentes habeat pater vel agnatos quoscunque. l. cũ quis in fi. & ibi Ioann. Faber, C. de natura. libe. auth. quib. mod. natu. effi. sui. §. nullum colla. 7. Bald. in capit. de causis numer. 34. de offi. de lega. Iaso. in auth. si qua mulier numero. 47. C. de sacrosanct. eccles. & in. l. hac consultissima. §. ex imperfecto colum. 1. C. de testam. Catelli. Cota in memorabilibus in verbo spurius. 3. Deci. cons. 258. num. 5. l. 17. tit. 6. lib. 3. fori. & ibi Montal. glo. in regula cãcellariæ apostolicę Innocẽtij Octaui. 48. Did. Perez in. l. 22. tit. 3. li. 1. ordinatio. col. 163. prope finem. Vermondus de publicis concubinarijs pagi. 327. numero. 38. & 39. Cisonta. in. l. 12. Tauri nume. 2. Petr. Ducñas in regula. 366. limi. 6. dixi supra in glo. præced. numer. 16. [Extantibus verò filijs legitimis, legitimatus ex rescripto principis non succedit cum legitimis, qui tempore rescripti erant in rerũ natura, vel saltem concepti, nisi in rescripto hoc expresse caueatur, quod eum facit legitimum etiam extantibus legitimis & in eorum prejudiciũ, quod princeps facere potest ex certa scientia, quandoquidem possit legitimam filiorum minuere: quare nimirum si sic legitimatus cum legitimis succedat, hęc fuit sententia Iacobi. de Bello visu in auth. qui. mo. natu. effi. sui in princi. 2. colum. versic. quęritur, quem sequitur Sali. in auth. item sine in princi. C. de natura. lib. quod apertè voluit Host. in. c. tanta. 2. col. in prin. qui fil. sint legi. Ant. in. c. per venerabilem nu. 15. co. ti. & ibi Panor. nu. 27. Paul. Cast. in. l. Gallus. §. & quid si tantum numero. 16. & ibi Aret. num. 26. & Iaso. numero. 79. vbi hanc attestatur communem ff. de lib. & postu. Pau. in. l. ex facto in fi. ff. de vulg. Albaro. in cap. 1. §. naturales, si de feud. fue. contro. int. dom. & agna. num. 4. Anto. Rosell. in tractatu legitimationis fol. 97. versi. modo videamus. 2. colum. num. 3. Anto. Gomez in. l. 12. Tauri num. 67. contra Ysern. in. d. §. naturales cum alijs in glo. prȩcedenti numero 15. traditis, vbi iniquum hoc esse diximus, & à regijs senatoribus & consiliarijs non debere admitti talem

3 supplicationem absque legitimorum consensu. [Si tamen admissa fuerit seruandam esse legitimationem, & cum filijs legitimis & legitimatis succedere ipsum legitimatum, si hoc expresse in rescripto continetur asseuerat Telli. Fernandez in. d. l. 12. Tauri numer. 3. &. 4. & hac in specie limitari legem nostram, siue filij legitimi ante legitimationem vel postea nati essent, quod iure communi receptius erat, vt filius legitimatus per rescriptum principis succederet patri cum filijs legitimis post legitimationem natis, siue in legitimatione id expressum fuerit, siue generaliter dictum ad succedendum in bonis patris, vtraque enim in specie ex communi resolutione admittebatur legitimatus cum legitimis filijs ad bona paterna, vt in. l. si te parens. C. de suis & legi. libe. Ex quo id ibi expendunt Bald. & docto. communiter, idem voluit Specula. in titulo de succession. ab intesta. versicu. sed ex facto numero. 31. Alberi, in authen. licet pen. q. C, de natu. libe. Anto. de Butr. in capit. per venerabilem numero. 18. & ibi Panormi. numero. 30. qui filij sint legi. Bart. in. l. ex facto numero. 3. & ibi Bald. in fi. & Ang. numero. 3. versiculo extra glo. Alexander. numero. 20. & Iaso. hanc dicens communem numero. 15. ff. de vulga. Andr. de Ysern. in. d. §. naturales numero. 5. Siluester in summa in verbo filij numero. 14. Anto. de Rosellis in tracta. legitima. fol. 99. versi. vltim. quæro numero. 25. quę vera est & recepta sententia secundum Anton. Gomez in. l. 12. Tauri numero. 68. versi. item adde, Quamuis contrariam, imo quòd legitimi postea nati excludant legitimatos per rescriptũ principis probare videatur tex. in. l. ex facto. ff. de vulga. in principio, & ibi id notat Dyn. idem voluit Guido de Suza. Alberi. & cęteri docto. antiqui in. l. tale pactum. §. vltim. ff. de pact. Oldra. consilio. 247. colum. 2. Paul. Castr. in. d. l. ex facto in fi. & ibi Aretin. numero. 8. quoad honores vero & alios effectus non irritabatur secundum eos.

4 [Hæc vltima sententia Dyni approbatur hodie & confirmatur tanquam equior per legem nostram, vbi expressim statuitur, quòd legitimati per principis rescriptum non succedant cum filijs legitimis postea natis, nec cum legitimatis per subsequẽs matrimonium, etiam si in legitimatione dicatur, quòd succedere possint parentibus & cæteris descendentibus. Secus autẽ si in rescripto expressim dicatur, quòd succedat legitimatus cum legitimis patri, tunc enim hęc lex nõ prohibet successionem, vt dixi supra hac glosl. numero 2. &. 3.

GLOS. VIII.

1 *Legitimatio per subsequens matrimoniũ est efficacior legitimatione per rescriptum.*

2 *Legitimatus per subsequens matrimonium, si parentes eius tempore conceptionis poterant matrimonium contrahere, est vere legitimus & numero. 7.*

3 *Legitimatus per subsequens matrimonium ad honores, dignitates, officia & episcopatum admittitur absque dispensatione.*

4 *Legitimatur filius per subsequens matrimonium in mortis articulo vel à decrepito sene contractum.*

5 *Nepos ex filio naturali mortuo antequam pater eius contrahat matrimonium cum concubina, non legitimatur per subsequens matrimonium.*

Legitimantur filij naturales per subsequens matrimonium validum iure canonico, licèt sit inualidum in re ciuili, ut cum vir illustris contrahit cum fœmina vili, ibidem.

6 *Legitimatur filius per subsequens matrimonium, licet ipse nolit legitimari.*

7 *Legitimatus per subsequens matrimonium an præferatur in maioratu filio legitimo secundo genito, si legitimatio fiat post natiuitatem filij legitimi secundo geniti, & num. sequen.*

Legi-

Legitimatus in nihilo differt à legitimo, ibidem.

8 *Legitimatio per subsequens matrimoniũ an retrotrahatur & num. 17.*

Fictio inductiua non inducitur in his quæ iuris sunt, translatiua autem sic, ibidem.

9 *Legitimatio an possit miniio comparetur.*

10 *Legitimatus an possit pro parte esse legitimus & pro parte illegitimus & num. 18.*

11 *Legitimatus per subsequens matrimonium potest absque dispensatione ad sacros ordines, & ad episcopatum promoueri.*

12 *filius legitimus secundo genitus præfertur naturali prius nato, sed post natiuitatem secundi legitimato.*

13 *Legitimatio non retrotrahitur in præiudicium tertij.*

14 *Retrotractio non fit in præiudicium alterius, vt in beneficij collatione & fictione & aliys.*

15 *Fictio duo extrema habilia requirit & altero deficiente deficit fictio.*

16 *Legitimatus per subsequens matrimonium est vere legitimus à tempore contracti matrimonij non ante in præiudicium alterius.*

17 *Retrotractioni locus non est vno extremo deficiente.*

Retrotractionem non impedit ius spe quæsitum, ibidem.

Spes primogenituræ est considerabilis & impedit retrotractionem, ibidem.

Spes successionis filij est probabilis & considerabilis ibidem.

18 *Legitimum esse pro parte & pro parte illegitimum non decet post legitimationem,*

19 *Legitimatio an retrotrahatur.*

20 *Legitimatus per subsequens matrimonium præfertur legitimo secundo genito ex eodem matrimonio nato.*

21 *Legitimatus per rescriptum principis excluditur à maioratus successione per legitimatum per subsequens matrimonium ante vel post.*

Legitimatus per rescriptum principis non est propriè legitimus, legitimatus autem per subsequens matrimonium est verè legitimus, quoad effectus, ibidem.

22 *Legitimatus per rescriptum non succedit in feudo.*

Legitimatus per subsequens matrimonium succedit in feudo, ibidem.

c *O legitimado por subseguiente matrimonio.* Nota ex lege ista, efficaciorem esse legitimationem, quę fit per subsequens matrimonium, quàm quæ ex rescripto principis fit. Nam legitimatus ex rescripto excluditur à successione ex testamento vel ab intestato per legitimatum postea per subsequẽs matrimonium vt hìc dicitur. [Tanta est enim vis matrimonij, vt natus ex soluto & soluta qui tempore conceptionis poterant cõtrahere matrimoniũ, si postea cõtrahât ab eo die propriè & vere sit legitimꝰ, vt in auth. quib. mod. natu. effi. legi. in principio colla. 6. glosl. 1. in capit. tanta qui filij sint legitim. Anto. de Butr. in capit. innotuit de electio. Paul. Castren. in. l. vltim. C. de his qui veni. æta. impetra. Iaso. in. l. generaliter. §. cum autem numero. 9. C. de insti. & substi. sub condi. fact. Ripa in l. si vnquam in rubr. numero. 86. C. de reuocan. dona. & ibi Tiraquell. hoc late probans in verbo susceperit liberos numero. 63. Antonius Gomez in. l. 12. Tauri numero. 66. l. 1. in fi. tit. 13. part. 4. dixi supra hoc lib. tit. 1. de matrimonio in rubr. glosl. 1. nume. 123. &. 120. Cassan. in consue. Burgun. rub. 7. §. 1. fol. 228. col. 4. nu. 7. Pet. Ducñas in regula. 350. amplia 1. & in principio

3 citat plures hanc regulam explicãtes. [Ex quo ad honores, dignitates, beneficia, & episcopatũ admitti absque dispensatione probat gl. cõmuniter recepta in. c. tanta qui fil. sint legi. & in. c. innotuit in verbo coniugata de electio. & docto. plures ab ipso Petro Ducñas citati in. d. regula. 350. amplia. 5. Et amplia. 6. Infert ex hoc etiam in feudis succedere plurium authoritate, & potissimum Math. de Affli. post Iaco. de Velo. in c. 1. §. naturales, si de feu. fue. cõt. int. dom. & agna. Tiraq. de primogenijs quæst. 34. nu. 53. Zasi. de feu. 8. par. nu. 87. Paul. Paris. cons. 13. num. 44. libr. 2. denique omnia ei competunt, quæ legitimis & naturalibus, vt ibi videri poteris per Pet. Ducñas in. d. regu. 350. [Quin

4 etiam filij naturales legitimantur per subsequens matrimonium, etiam à tene decrepito vel in mortis articulo contractum, vt post longam disputationem resoluit Ioan. And. in regula fine culpa. 1. quæst. num. 1. de regul. iur. lib. 6. idem Ioan. And. Anto. de Butr. & Præpos. in. d. c. tanta num. 7. qui filij sint legi. Lud. de Sardis in tracta. de natura. libe. capit. de legitimatione per verum matrimonium nu. 1. 2. 3. &. 4. dom. D. Couarru. de sponsal. 2. par. c. 8. §. 2. num. 10. Paul. Pari. cõs. 13. num. 68. lib. 1. Anto. de Rosell. in tracta. de legitimatione vbi eam latissimè examinat in princip. c. de causa materiali legitimationis à num. 23. vsque ad nu. 43. & Ioan. Bruneus in tracta. de sponsali. 2 conclus. nu. 10. Castellus in. l. 21. Tau. nu. 25. & ibi Cyfont. num. 13 Tiraq. in rep. l. si vnquam in verbo susceperit liberos numer. 73. C. de reuo. dona. Pet. Ducñas citans concord. in. d. regula. 350. limi. 1. Moli. de Hisp. primog. li. 2. c. 5. num. 25. &. 26. Quod tamen ibi limitat, nisi talis legitimatio in mortis articulo facta esset in fraudem legatariorum vel fidei commissariorum, quod pluriũ authoritate probat, & potissimum Tiraquell. in. d. l. si vnquam in verbo susceperit liberos num. 74. [Nepos autem mortuo patre ante contractum matrimonij non legitimatur per subsequens matrimonium, vt ibi probat Petr. Ducñas limi. 2. Antonius Gomez in. leg. 12. Tauri numer. 61. Couarru. de sponsal. 2. part. cap. 8. §. 2. nume. 18. tenent contrarium, quibus accedo. Denique quoties matrimonium est validum iure Canodico filij legitimantur: licèt sit inualidum iure ciuili, vt si illustris vir fœminam vilẽ duxerit, vel

5 clericus in minoribus constitutus beneficium seu sacerdotium habens, vtroque enim casu valet matrimo-

nium

Universidad de Deusto
Biblioteca

nium iure canonico, atque ideo per illud filij ex concubina nati legitimantur secundum receptiorem sententiam, vt ipse Pet. Dueñas plurium authoritate probat in.d. regula. 350. limi. 7. &. 8. [Et an contra volũtatem filij hoc fieri possit? tractat ipse limi. 9. & concludit contra voluntatem filij non legitimari contra doct. Did. Couarru. de sponsa. 2. par. capit. 8. §. 2. num. 13. & alios ibi citatos, quibus malo accedere, hic enim est effectus matrimonij vt in.d. cap. tãta, qui filij sint legi. quem nemo potest impedire, quemadmodũ nec impedire posset filius legitimus ex legitimo matrimonio natus, quin esset legitimus, etiam si nollet esse.

7 [Quid autẽ erit in maioratu seu primigenio, in quo primogeniti succedere solent ex lege, vel consuetudine, vel testatoris volũtate, an præferatur filius primo natus ex concubina, secundo genito ex legitimo matrimonio cum alia contracto, si demum mortua vxore legitima, cum concubina ex qua filium naturalem habuerat, contraxerit matrimonium? & videtur, filiũ primo natum & per subsequens matrimonium legitimatum præferri debere secundo genito, quia legitimatus in nihilo differt â legitimo, vt in. §. reliqui in auth. qui. mod. natura. effi. sui, ibi, semel eos efficientes legitimos, damus habere successiones illas, quas habent hi qui ab initio legitimi sunt, & in. §. illud versi. si quis ergo in fi. ibi, nihil â legitimis filijs differentes eo. tit. cum alijs â Tiraq. congestis in. d. l. si vnquam in verbo susceperit liberos numer. 70. C. de reuo. dona. Qui & nu. 63. probat pluribus authoritatibus, quòd legitimatus per subsequens matrimonium dicitur vere legitimus non fictè, de quo supra diximus numer. 2. & probat tex. noster vt dicam in glo. 4. sequenti. Anto. Gomez in. l. 12. Tauri num. 65.

8 [Præterea legitimatio per subsequens matrimonium retrotrahitur ad tempus natiuitatis, quia licèt fictio inductiua in his quæ iuris sunt, non possit cadere, fictio tamen translatiua locum habet de tempore ad tempus in his, quæ meri iuris sunt, vt retro quem fuisse in potestate, vel retro fuisse legitimum secũdum Bar. in. l. si is qui pro emptore num, 45. &. 46. ff. de vsucap. & constat in specie, quia legitimatio est restitutio natalium, fingens medio tempore non fuisse spurium. l. vlti. ff. de natali. restitu. Bar. & Alex. in. l. 2. ff. de vulga. cum concor. per Tiraq. congestis in lib. primigeniorum. q. 34. nu. 33. &. 34. & quod legitimatio hæc retrotrahitur ad tẽpus, quo habuit accessum ad concubinam, tenent cõmuniter docto. in. d. c. tanta, qui filij sint legi. si retrotrahitur, ergo quoad omnes effectus, vt in. l. potior. ff. qui potio. in pig. hab. l. necessario. §. quod si pendente. ff. de peri. & commo. rei vendi.

9 [Conuestitur ratio hęc, quoniam videmus retro dici in ciuitate fuisse, qui ab hostibus redijt. l. retro. ff. de capti. cui quidẽ iuri postliminij nil adeo simile est, ac huius legitimationis ius: perinde enim ac postliminium eũ â seruitute amouet & facit esse eius conditionis, ac si nunquã in ea seruitute fuisset, l. postliminium. ff. de capti. & capit. prima actione. 16. quæst. 3. sic & legitimatio illegitimum facit haberi ac si nũquam fuisset illegitimus l. si quis filio. §. pen. ff. de iniusto rup. & sicut per postliminium reuersus excludit secundo genitos & remotiores per. d. l. si quis filio. §. sed si pater &. l. si necem. §. si deportatus. ff. de bon. liberto. &. l. qui ex liberis. §. 1. ff. de bono poss. secun. tabu. ita & per legitimationem.

10 [Tertio si legitimatio non retrotraheretur, illud continuò sequitur, legitimatum aliquando fuisse naturalem tantum & nõ legitimum, aliquando quoque naturalem & legitimum, quod esset monstruum vt notat gloss. in capit. cum inhibitio de elan desti. desponsa. cum multis concordantijs à Tiraque. congestis in. d. l. si vnquam verbo donatione largitus numero. 232. C. de reuoc. donat. Antonio. Gomez in

11 l. 12. Tauri numero. 63. [Quartò legitimati per matrimonium possunt ad sacros ordines promoueri, vt in capit. tanta, qui filij sint legiti. & ad dignitates ecclesiasticas eligi, vt notant glossa & docto. in capit. innotuit de electione, imo & in episcopum elegi, & dignitate episcopali insigniri absque vlla dispensatione, vt inquit glossa illa capit. cum inhibitio Antonius & alij ibidem, quos sequitur Nicolaus Boerius decisio. 159: columna. 2. & est communis opinio teste Decio in capit. cum in cunctis columna 2. de electio. dom. Didacus Couarruuias de sponsa. 2. part. capit. 8. §. 2. numero. 24. At quod in spiritualibus conceditur, multo magis in temporalibus concessum videtur. c. per venerabilem in principio qui filij sint legiti. capit. solitæ de maiori. & obedi. capit. duo sunt 96. distinctio. poterit ergo primogenituram assequi. quæ dignitas est vt notat glo. in capit. quam periculosum. 7. quæst. 1. his rationibus & alijs hanc sententiam tenuerunt Guilliel. Armes. in sua disputatione in hac specie nuncupatim facta in cip. cum rex Anglicus quem retulit Ioannes And. in. d. capit. sine culpa. 1. quæstione. 2. quęstionis princip. de regul. iur. in 6. Ricard. Malũb. in sua disputatione incipi. in quibus dam prouincijs, vt eum retulit Albericus in. l. cum quis. C. de natural. libe. Collecta. in. d. capit. tanta columna. 1. &. 2. Bart. sibi contrarius in. §. tribus versiculo quærit hîc Iacob. in authentica quibus modis naturalis effi. sui, & Sali. in. l. quotiens. C. de reiuen. numero. 6. Paulus Castrensis in. l. Gallus. §. & quid si tantum columna penultima versiculo ex istis patet, & ibi quoque Franc. de Aretio. columna antepenul. ff. de liberis & postum. Florianus in. l. in delictis. §. si extraneus columna. 2. versiculo item facit iste tex. ff. de noxalib. Antonius Rosellus in tracta. legitimationis libro. 1. columna. 15. versiculo vltimo est videndus, Felinus in capit. prudentiam columna. 3. versiculo primogenitus de offi. de lega. Boeri. decissio. 159. in fi. Alciat. libro. 3. de verbo. signifi. iu. 2. axiomate.

12 [Contraria tamen sententia, imo quòd secundo genitus præferatur naturali prius nato, sed legitimato per subsequens matrimonium, post natiuitatem secundo geniti, verior est & receptior, cuius author fuit Tancretus quæstione. 9. & Bartholomeus Brixiensis in sua. 55. quęstione in cipienti aliquis habuit filium, quos sequitur Ioannes And. qui hanc partem multis magnisque rationibus ac munimentis vallauit in. capit. sine culpa in. 1. quęstione. 2. quæstionis princip. & ibi Philip. Franc. 2. columna de reglis iuris in. 6. Enrriq. Cardina. Ancarran. numero. 12. & Cęteri interpretes in. d. capit. tanta qui filij sint legitimi, Iacob. de Areti. Iacob. Butri. Rayne. Albe-

Albe. Bal. Ang. Paul. Cast. & Iaso nu. 40. in. l. quoties C. de reiuendic. Angel. in. d. §. & quid si tantum in fine, & ibi quoque Alexander hanc dicens communem col. pen. et fin. Arcti. sibi parum constans & Iaso nu. 77. &. 89. Lancelo. Galiaula nu. 80. Fortu. Garsia ibidem colu. 121. versi. ex his breuiter & Ioan. de Mõteser cartha. 11. colu. 1. versic. circa primum articulum, Carol. Moline. in consuetud. Parisien. titu. 1. §. 8. glo. 1. 7. quæst. nu. 34. & seq. Tiraque. in tracta. primigeniorum. q. 34. nume. 43. cum concordantijs per eum citatis nu. 3. Ioan. Cirier in tracta. de primogenitura lib. 1 quęst. 14. d. D. Couarru. attestatus frequentiori docto rum calculo esse probatam hanc vltimam sententiam in epitome de spousalib. 2. par. cap, 8. §. 2. nume. 28. Anto. Gomez in. l. 12. Tauri nume. 63. &. 64. Cyfontan. in. l. 40. Tauri. q. 1. Didac. Castelli in. l. 12. Tauri in verbo siguiente matrimonio, & Gregor. Lupi succinte, more suo, loquutus in. l. 1. in glo. magna post medium tit. 13. de filijs legitimis part. 4. & Petr. de Dueñas in regula. 350. limita. 14. vbi addit concordantes, Molin. lib. 3. de Hispanor. primoge. cap. 1. nume. 7. Hæc communis sententia probatur in capit. tanta qui filij sint legiti. à contrario sensu, dicit enim tex. ille, quòd post contractum matrimonij, filius ante matrimonium natus, est verè legitimus, igitur antea non erat verè legitimus. Quo fit, vt secundogenitus ex matrimonio, sit primogenitus censendus, cum eo tempore quo ipse natus fuit, nullus esset filius legitimus, qui eum præcederet, quod rectè considerat Alciat. libr. 3. paradoxorum capit. 12. &. d. D. Couarru. dict. §. 2. numer. 28.

13 [Alias plurimas rationes tradunt docto. supra citati, ipse autem vna dumtaxat ero contentus, qua satisfiet ex aduerso adductis, legitimatio non retrotrahitur in prejudicium alterius, vt in. §. liceat igitur, ibi & suos de cætero, & rursus ibi, & hoc facto exinde filios, & ibi Ange. notat in authentica quib. mod. natura. effi. legi. & in. §. illud tamẽ in fi. vers. quo facto ex hoc filios, & ibi gloss. in verbo facto, & in verbo ex hoc in authenti. quibus mod. natura. effi. sui, & in capit. tanta in verbo post contractum matrimoniũ, qui fil. sint legiti. Bartol. & omnes in. l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de liber. & posthum. cum concordant. ibi per recentiores traditis, Tiraquel. in repetio. l. si vnquam in uerbo susceperit liberos nume. 52. C. de reuocand. donationib. & in tractatu primigeniorum quęstio. 34. numer. 7. & sequent. Anto. Gomez in. l. 12. Tauri numer. 64. optimus text. in. l. 3. titul. 15. par. 4. vbi id expendit Grego. Lupi in gloss. magna

14 in principio. [Idque est generale, vt cum quid retrotrahitur, intelligatur in prærudicium contrahentium, non aliorum, siue id sit beneficij collatio, vt in capit. si pro te de rescriptis lib. 6. siue confirmatio cap. si apostolicæ de prębend. libr. 6, siue legitimatio, vt dixi, siue fictio, quę non fit in præiudicium tertij, ex sententia gloss. in capi. quia circa de priuileg. quam doctor. sequuntur in. l. hac edictali. §. his omnibus. C. de secund. nupt. Petr. de Ancharra. consil. 106. col. 1. in fin. Bald. consil. 16. libr. 4. & qui eidem consilio subscripserunt, argument. eorum quæ notat Cyn. in l. vltima. C. ad Mecedonia. & probatur in. l. stipulatio de dote. ff. de iure doti. & in. l. insulam. §. vltimo ff. solu. matrimo. quæ iura citat Cardinal. Florenti. cõsil. 105. colu. 4. versi. item retrotrahitur. Restitutio in integrum etiam intelligitur absque prejudicio tertij. & si sine. §. sed quod Papinianus. ff. de minori. l. vltima. C. de senten. pasis cap. quamuis de rescrip. libr. 6. cum concordant. ab Alexand. traditis in dicto. §. & quid si tantum. Idem in actu facto ex vi mandati præcedentis, vt in pulchro casu respondit Bald. cõsilio. 198. ad fin. libr. 1. idẽ & in conditione voluit Philippus Decius in. l. pecuniam ad fin. ff. si cert. petatur & ante eum Bald. in. l. 1. in fin. per illum text. & ibi quoque Salicet. C. an seru. ex suo facto, & expressius Alexand. consil. 228. numer. 3. libr. 6. Hostien. in summa titu. de conditionib. apposit. §. quæ conditio colu. 2. versi. quid si contraho cum vna, Collecta in capi. si per eo in princip. extra eod. Tiraq. lib. 1. de retractu. §. 1. gloss. 10. nume. 68. Igitur huiusmodi legitimatio retro vires suas non extendit, sed robur incipit habere à tempore suo, quare legitimus ante id tempus ius primogenituręadeptus ipsum non amittit per legitimationem naturalis, quam metimur ex suo tempore, quo matrimonium ab eius parentibus contractum

15 fuit, non antea. [Et tum potissimum hæc procedunt in specie proposita, in qua deficit extremum à quo incipit fictio, cum eo in tempore reperitur alius primogenitus & legitimus, qui legitimatum præcedit in qualitate legitimitatis, vt optimè considerauit Tiraquel. dict. quęstione. 34. primigeniorum numer. 22. At cùm duo extrema habilia in fictione translatiua requirantur secundum Bartol. doctrinam communiter receptam in. l. si is qui pro emptore nume. 4. & 28. ff. de vsucapio. per text. in. l. huic scripturæ. ff. ad. l. Aquil. & .l. bonorem. ff. rem ratam hab. cum similibus, si vnum deficit, nimirum si retrotractioni locus

16 non sit. [Et ex his patet responsio ad ea quæ ex aduerso adduximus, & sigillatim poteris respondere, vt per Ioannem Andream in dicta regula sine culpa, & Alberi. in. l. cum quis. C. de naturalib. liber. ad quos lectorem relego. Sed non quiescit animus meus, donec sigillatim respondeam. Non obstat primum argumentum numero. 7. traditum, quod legitimatus per subsequens matrimonium fit verè legitimus, & in nihilo differat à legitimo, fatcor siquidem, sed intellige, vt ab eo tempore incipiat verè legitimus esse, quo matrimonium contractum fuit ab eius parentibus, & non antea, vt constat ex dicto capitulo tanta, qui filij sint legi-

17 timi & dixi supra nume. 13. & . 14. [Ad secundum respondeo, retrotractioni locum non esse hac in specie propter defectũ extremi à quo, & nê prejudiciũ fiat iuri formato, & in cõmutabili filij legitimi ante legitimationẽ alterius nati, nã licet ius spe quæsitum nõ impediat retrotractionem, vt in. d. l. §. qui mortis. ff. ad Trebellian. vbi si is, qui mortis tempore ciuis Romanus erat, ante aditam hæreditatem, in seruitutem reducatur, legitima hæreditas ei non defertur, etiam si postea liber factus sit, nisi beneficio principis fuerit restitutus, & tamen eo seruo pœnæ effecto, erat interim alteri scilicet proximiori ius quæsitum, idque probat. l. 1. §. final. ff. de bono. possessione contra tabulas iunctis his quæ notat

Universidad de Deusto
Biblioteca

glo in.l.Gallus.§.& quid si tãtum.ff.de lib.& posth. Hoc ideo fit,quia spes successionis nõ est adeò considerabilis,vt dici possit ius esse quæsitum ei,qui talem habet spem.Spes verò primogenituræ est probabilis & considerabilis,quę filio vel successori cuicunque cõpetit viuo possessore, ita vt ei non possit auferri,vt late probat Tiraq.de iure primigeniorum.q.21.&.q.40 in multis locis,&.d.D.Couarru.lib.3.resolu.c.5. Imo & ius successionis competens filio in bonis parentum est considerabile in eorum vita,& est quędam probabilis spes,tam iure naturali,quàm positiuo,vt in.l.scripto.ff.vnde libe.l.cum ratio.ff.de bo.damna.l.in suis.ff.de libe.& posthu.§.sui insti.de hęredi.quali.& differ.Bar.& docto.in.l.1.§.si impuberi.ff.de colla.bono. & in.l.is potest.2.col.ff.de acqui.hær.cum cõcord.per
18 Anto.Gomez traditis in.l.12.Tauri nu.64. [Nec me mouet tertium argumentum,quod esset monstro simile,quandoque fuisse filium naturalem tantum, quandoque legitimum & naturalem, quia illud procedit, postquam quis est iam legitimatus,tunc nimirum nõ congruit pro parte esse illegitimum,& pro parte legitimum,vt constat ex iuribus & rationibus per Tiraq. congestis in rep.l.si vnquam in verbo donatione largitus nu.232.C.de reuo.dona.Sed in specie nostra legitimatus per subsequens matrimonium ab eo tempore incipit esse verè legitimus ex legis dispositione, quo fuit contractum matrimonium, nec poterit deinceps pro parte esse legitimus,sed quoad omnia vt in.d.c.tãta qui filij sint legi.licèt in legitimato per rescriptum secus sit,potest siquidem pro parte non esse legitimus, idest,quoad effectus legitimitatis aliquos,nępe,successionis,quare filij postea nati ex legitimo matrimonio,vel legitimati per subsequens matrimonium eum excludunt,vt in hac lege statutum est,quãuis iure cõmuni dubium,erat vt retuli supra glo.2.num.3.& latè constat ex Tiraq.in.d.l.si vnquam verbo donatione
19 largitus nu.225.& pluribus seq. [Minus oberit quartum fundamentum nu.11.adductum,quòd legitimatus per subsequens matrimoniũ possit ad sacros ordines promoueri,& dignitate episcopali insigniri,absq; vlla dispensatione,ergo à fortiori poterit primogenituram consequi, quia fateor verum esse argumentum, non tamen obstat conclusioni nostrę, primogenituram nanque verè consequitur ab eo tempore, quo pater matrimonium duxit,vt in dict. capi. tanta, non tamen retrotrahitur ad tempus natiuitatis in præiudicium filij legitimi postea ex legitimo matrimonio nati,cui ante legitimationẽ alterius
20 erat ius primogenituręque situm. [Quo fit,vt primogenitus naturalis legitimatus per matrimonium ante natiuitatem secũdogeniti legitimi(vt fit cùm post susceptum ex concubina filium,pater, nullo matrimonio intermedio, vxorem duxit eandem concubinam ex qua filium habuerat,& ex eadem iam vxore legitima effecta,alium suscepit filium) ille inquã qui prior natus est naturalis,& prius legitimus factus per subsequens matrimonium,obtinebit ius primogenituræ,& alteri pręferetur ex omnium sententia,teste Tiraque. de iure primigeniorũ.q.34.nu.47.& id quidem optimo iure,vt ipse ait,tum quia is naturalis iam est legitimus,ex legitimatione per subsequens matrimoniũ facta ante natiuitatem alterius legitimi: & sic habuit antè vtrunque vinculum,& ciuile,& naturale, tum etiam quia hic prior filius causa fuit vt secundus nascereturlegitimus,propter eum siquidem concubinam matrem suam duxit in vxorem,ex qua secũdum filium susceperit,qui ob id gratiam agere debet ei, cuius beneficio ipse natus fuit legitimus,vt dixit imperator in.l.cum quis,& .l. nuper.C,de natu.lib.& in.§.viti. in auth.qui.mod.natu.effi.leg. Tiraquel.dict. quęst. 34.nume.37.&.47.& in hac specie voluit Angel.Are ti.in.§.vltim.in fi.insti.de nup.Dida.Castelli in,l.12. Tauri in glosse.in verbo siguiente matrimonio col.2,
21 Mo.li.2.de His.primog.c.11.nu.23.& li.3.c.1.nu.6. [In legitimatione autem per rescriptum principis facta,sive fiat postquã filius ex legitimo matrimonio natus fuit,siue antea,per superuenientiam filiorum legitimorum excluditur legitimatus à primogenitura vel successione,quia non verè legitimus est,sed per fictionem,vt in primo membro omnes doctores conuenire attestatur.d.D.Couarru.in epitome de sponsalibus.2.a par.c.8.§.2.nu.28.ad finem. Sed tu in hoc dic vt supra glo.1.nume.9.Secũdum autem membrum probat idẽ Couarru.ibidem post Tiraquel.in repet.l.si vnquam in verbo donatione largitus nume.223.quæst.15.C.de reuocand.donationib.probat hanc sententiam.l.nostra,non enim tantum habet roboris legitimatio per rescriptum,quàm quæ fit per subsequens matrimonium, vt non mirum videri debeat, legitimatum ex matrimonio succedere in primogenitura postpositis his qui per huiusmodi legitimationem nati sunt, non
22 etiam legitimatos per rescriptum. [Nam legitimatus per rescriptum non succedit in feudo,legitimatus autem per subsequens matrimonium rectè succedit, vt pluribus authoritatibus insinuat Tiraquel.de iure primigeniorum quęst.34.nu.53.qui & numeris sequen, alia inter legitimationes discrimina constituit. Et pluribus authoritatibus probat etiã Petr. de Dueñas in reg.350.amplia,6.& sequitur Moli.lib.3.de Hispa.primog.c.3.num.3.cum sequen.

GLOSS. IIII.

1 *Legitimatus per subsequens matrimonium excludit legitimatum per rescriptum.*
Legitimatus per subsequens matrimonium est verè legitimus,non sic per rescriptum,ibi.
2 *Legitimatus per subsequens matrimonium in nihilo differt à legitimis.*
3 *Legitimatur per subsequens matrimonium putatiuũ filius propter bonam fidem alterius ex coniugibus.*

d *El tal legitimado no pueda succeder con los tales hijos, o descendientes legitimos.*) Nota text.singularem & expressum quòd filius legitimatus per rescriptum principis non est propriè legitimus sed legitimatus per subsequens matrimonium est verè legitimus,dixerat lex

lex ista in prin.q legitimatus per rescriptum principis non succedit cum filijs legitimis postea natis, nec cum legitimatis per subsequens matrimonium postea subsequutum quos nunc legitimos vocat, cum ait,
2 *Con los tales hijos o descendientes legitimos.* [Consequitur ergo,filios legitimatos per subsequens matrimonium verè legitimos esse,& in nihilo differre à legitimis,dixi in glo.præcedenti nu.2.&.7. [Quod procedit etiam in matrimonio putatiuo,nam si alter ex coniugibus habuerit bonam fidem,nihilominus legitimabitur naturalis filius in concubinatu habitus.l.1.ti.13 &l.2.tit.15.par.4.l.4.tit.6.lib.5.fori Rode.Xuar.ibi. fo.85.pagi.1.§.ad prædicta vt de naturalibus Ioan.Lupi in repe.rub.de dona.§.36. nu.2. Petr. Dueñas alios citans in regula.350.amplia.9.Molin.lib. 3. de Hispa. primogen.c.1.nu.1.

GLOSS. V.

Legitimati per subsequens matrimonium succedunt contra testamentum paternum,& rumpũt illud.

e *Ab intestato ni ex testamento.*) Si non succedunt naturales legitimati per rescriptum ex testamento instituti cum legitimatis per subsequens matrimonium, consequitur necessario,filios legitimatos subsequenti matrimonio posse rumpere testamentum paternum, ac si legitimati forent ante testamentum: quod Bald.asseuerat in .l, filius à patre.§.1.ff.de libe.& posthu. & in.l. certum & ibi Imol.ff.de iniu.rup.Ange.consi.77.Ancharra.cõsi.290.Soci.consi.226.nume.5.lib.2.& consi. 63.nu.19.lib.3.Iaso in.l.qui se patris num.15.C.vnde libe.& in rub.C.de posthu.hære.insti.nume.1.Cassane. in consue.Burgun.in titu.de successione rub.7.§.3.fo. 287.colu.2.nume.8.Siluanus consi.3.numer.25. Anto. Rossell.in tracta.de legitimatione lib.1.c.de matrimonio præsumptiuo num.13.Tiraquel.in.l,si vnquam in verbo susceperit liberos nume.80.&.81.C. de reuo.donatio.Pet.Dueñas in regula.350.amplia.20.Anto.Gomez in.l.12.Tauri nu.66.

GLOSS, VI.

Legitimati per rescriptũ vt extranei habentur respectu legitimorum & legitimatorum per subsequens matrimonium,quia non potest eis vltra quintum relinqui.

f *Que hasta en la dicha quinta parte bie permitimos q̃ sean capaces.*) Nota filium legitimatum ex rescripto haberi tanquam extraneum respectu legitimorum & legitimatorum per subsequens matrimonium,sunt quippe bonorum paternorum incapaces,nisi quintę dũtaxat partis,cuius sunt extranei capaces vt in.l.9.ti.5.li. 3.fori dixi in.l.1.ti.6.de melio ratio.supra hoc lib.glo. 1.nu.1.&.2.tex.in.l.12.ti.6.supra hoc lib.

GLOSS. VII.

1 *Legitimati per rescriptum principis licèt non succedant patri suo cum filijs legitimis consanguineis vero patris vel matris succedunt cum aliis.*
2 *§.filium vero in auth.qui.mod.natu.effi.legi. explicatur.*
3 *Legitimati per rescriptum principis non extraneus legitimis succedunt contra testamentum patris,& illud rumpunt si fuerint prætariti.*

g *Pero en todas las otras cosas,a si en succeder a los otros parientes.*) Nota ex lege ista,quòd licet in successione ascendentium legitimati ex rescripto principis nõ concurrant cũ postea legitimè natis,quoad successionem verò agnatorum legitimi omnino censentur,& indiscriminatim succedunt consanguineis patris vel matris simul cum legitimis fratribus & ipsi succedunt eis.Idẽque à fortiori disponitur in legitimatis per subsequens matrimonium,tam ex testamento,quàm abintestato,sicut veri legitimi,vt in auth.qui.mod.natura.effi.sui.§.reliqui colla.7.& in.§.siquis ergo & in.§ & quoniam varie eiusdem authentici,ita notat Ant. Gomez in.l.12.Tauri nu.69.& Tell.Fernan.ibidem nume.43.& Dida.Castelli in verbo a los otros parientes Ioan.Lupi nu.40.46.&.47.& Cyson.nu.4. [Nec
2 oberit tex.in.d.auth.qui.mod.natu.effi.sui.§.filiũve rò,quia loquitur in legitimatione per oblationẽ curię facta,ita explicat Cyson.& Castell.& Anto. Gomez vbi supra Bar.in.§.qualiter nu.5.eiusdem auth.& in auth.de incest.nup.§.dubitatum,Specula.in ti.de successe.ab int.versi.quid de legitimatis per principem nume.21.Anto.de Butr.in.c.per venerabilem nu.17.qui filij sint legi.& ibi Panor.nu.28.Iaso in.l.si is qui promptore nu.264.ff.de vsucap. [Ex his verbis colligitur etiam,quòd non extantibus legitimis legitimati
3 per rescriptum principis prætariti à patre rũpent eius testamentum secundum Bal.in.l.cum in adoptiuis nume.5.C.de adoptio.cui accedit Didac. Castelli in.l.12. Tauri in verbo no puedã succeder.1.col.versi.sed quæro an legitimatus,& ibi Ioan.Lupi nu.36.optimus est tex.in.§.2.insti.de hære.quæ ab int.defer. notat Iaso in rub.ff.de lib.& posthu.2.col.Ioã.Cirier lib.1.de primogenitura.q.13.latius Tira,in rep.l. si vnquam verbo susceperit liberos nu.64.C.de reuo.dona.d.D.Couarru,de spon.2.par.c.8.§.8.nu.2.vbi hoc limitat non procedere in filio dispensato, vocat enim dispensatũ eum,cui princeps non cõcessit successionem nisi iimitatam,quod nos negauimus supra eo.glo.1.nu.3.Non tamen negamus hac in specie legitimatũ non posse venire cõtra testamẽtũ patris,vt ibi etiam dixi nu.6.

GLOSS. VIII.

1 *Naturales filij an gaudeant nobilitate Hispana,hidalguia nuncupata,& nu.sequen.*
2 *Lex nostra intelligitur optime & nu.sequen.*
Legitimati per rescriptum si nati sint ex damnato coitu non gaudent nobilitate Hispana.ibi.
3 *Legitimatus per rescriptum quando gaudeat nobilitate Hispana vel non,& nu.sequen.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lex.20.ti.11.lib.2.huius recollectionis & d.fin. ti.2 lib.6.explicantur.ibi.
Lex.1.tit.11.par.7.& l.3.ti.15.par.4.explicantur ibid.

4 *Legitimatus per rescriptum non gaudet nobilitate Hispana, nisi sit filius naturalis ex concubina vnica domi retenta.*

h *Como en hõras y preeminẽcias que hã los hijos legitimos.* Filij naturales an gaudeant nobilitate parentum iure communi dixi supra hoc lib.tit.1.in glo. rubr.nu. 126. Iure autem regio ibi resoluimus nu.127.per.l.1. tit.11. par.7.filios naturales tantum,gaudere nobilitate Hispana, fidalguia, nuncupata, licèt non gaudeãt cęteris honoribus,vt in.l.3.tit.15.par.4.quas sic intelligit Grego.Lupi in.d.l.3.in verbo honras, & Otalora de nobilitate Hispana.2.par,3.partis principa.c.3.numer.3, versi.notum est etiam, Ioan.Oroscius in.l. eum legiti mè.ff.de statu homi.nu.20. Dida. Perez in.l.1.ti.1.lib. 4.ordina.colu.1328. [Cui conclusioni repugnare videtur verba legis nostræ,cùm hoc tribuat naturalibus legitimatis per rescriptum principis, si autem hoc erat iure communi cõcessum ante legitimationem frustra precibus impetraretur,quod iure communi erat concessum.quare hanc legem intelligit Pet.Nun. Auenda ño in dictionario suo in verbo hijos naturales,vt procedat in filijs spurijs,qui tamen nati non sint ex damnato & punibili coitu,nam in his legitimationem nihil pdesse asserit, vt gaudere possint nobilitate Hispana,quod probat ex pragmati.sanctione Pinciæ lata, anno.1542.quę hodie transcripta est in.l.12.tit.2.de nobilibus Hispaniæ infra lib.sexto,cuius verba refert aliter quãm ibi scripta sunt Dida. Perez in.l.1 tit.1,lib.4 ordina.colu.1328. Idem voluit Pet,Dueñas regula. 69. in fine,aliter tamen hoc explicat idem Petr. Dueñas
3 in regu.366.limi.6. [Poteris tamen aliter eam legem intelligere &.l.20.titu.11.de iudicibus nobilium supra lib.2. (vbi statuitur filios rescripto principis legitimatos,etiam si verbis rescripti legitimi fiant, nullatenus gaudere exemptione à tributis vel nobilitate Hispana in his,in quibus ante legitimationem non gaudebant) vt procedat in filijs naturalibus natis ex concubina,quæ domi non retinetur,nã licèt legitimati fuerint,non gaudent nobilitate parẽtum,quæ fidalguia, nuncupatur,& in hoc corrigat legem nostram. Lex autem nostra verificetur in aliis honoribus & dignitatibus vel præeminentijs,à quibus erãt alieni filij naturales,vt in.l.3.tit.15.par.4.quarum legitimatio fecit eos capaces,lex vero.1.tit.11.part.7.procedat in filijs naturalibus ex concubina vnica & in domo retenta natis,in quibus expresse loquitur,vt hi absque legitimatione gaudeant nobilitate Hispana,nec ad alios extendatur,licèt hodie naturales sint,vt in.l.9.supra eo. & ita intellige quod diximus supra hoc lib. titul.1.de
4 matrimonio glo.1.rubricæ nu.126.127.&.128. [In spurijs verò ex coitu damnato natis nulli dubium,quin dispensatio principis non extendatur ad exemptionẽ à tributis,nec ad alia nobilitatis Hispanę priuilegia vt concludit Petrus Nunnius in dictionario in verbo hijos legitimos,& Didacus Perez in dict.l.1. titu. 1.libr.4.ordina.colu.1328.& alij numer.1. citati. Itaque hodie filius naturalis ex concubina vnica & domi retenta natus siue legitimatus fuerit siue non gaudet nobilitate Hispana,& non alius licèt à principe legitimetur appositа clausula quòd facit eum legitimum:vt in dict.l.20.titu.11.supra libr.2. &.l. vltima titul.2. infra libr.6.Non autem illæ leges corrigunt eam legem par.1.titu.11.par.7.eo quòd in eis dicitur, in his in quibus ante legitimationem non gaudebant, si ergo gaudebant, prout in eo casu dict.l.par. nimirum si priuilegio fidalgorum gaudeant, si sint à principe legitimati. cùm absque legitimatione eo potiebantur. Itaque legitimatio hac in specie nihil operatur.

GLOSS, IX.

Legitimatus per rescriptũ principis in nihilo differt à legitimo, etiãsi quoad successionem sit legitimatio limitata.

i *Que en ninguna cosa difieran de los hijos nascidos de legitimo matrimonio.*) Nota filios naturales per principis rescriptum legitimatos in nihilo differre à filijs legitimis,etiamsi in successione limitetur legitimatio, quia hoc non immutat substãtiam legitimationis, vt ex communi resolutione probaui latius supra hac eadem lege glo.1.nu.3.&.9.

LEY XI.

¶ De los herederos que no querellan la muerte del que es muerto a tuerto.

Don Enrrique. III. en el quaderno de las penas de camara, año de.1400. Y don Alonso eod.tit.c.10.

¶ Si algun hombre fuere muerto a traycion o a tuerto, [a] e sus herederos quisieren heredar sus bienes por herencia e los resciben, y la muerte no querellá dentro en cinco años por querella de justicia [b] ante el Rey, o ante sus alcaldes, pierdan la herencia que del finado han recaudado para la nuestra camara. [c] Y esto se entienda en aquellos que han edad cumplida, [d] e son varones. [e] Y si fuere sabido quiẽ fue el matador, [f] y que sea en la tierra. [g] Y que sea poderoso para demandar la muerte. [h]

GLOS.

GLOS. I.

1 *Hæres non vindicans necem defuncti efficitur indignus hæreditatis, & applicatur fisco.*
2 *Lex nostra intelligitur, & nume. sequen.*
3 *Hæres non vindicans necem defuncti ante apprehẽsam hæreditatem quando efficiatur indignus, & numero sequen.*
4 *Hæres adiens hæreditatem ante vindicationem necis defuncti palãm commissæ quomodo efficiatur indignus?*

a *A traycion o a tuerto.*) Nota legem istam, quę limitare & restringere videtur ius commune Imperatorũ, & regium Partitarum, quo hæres non vindicans necem defuncti efficitur indignus hæreditatis, & applicatur fisco.l.1.& l.cum fratrem,&.l.minoribus.C. de his qui.vt indig.l.in cognitione &.l.sequens.§. vlti. ff.ad sen.conf.Sillania.l.13.tit.7.par.6. [Nam lex ista
2 exigit occisionem proditoriè vel per insidias factam vt ab hærede hereditas auferatur necem defuncti non
3 vindicante. [Sed iudicio meo lex ista nihil immutat iuris communis,debet nãque intelligi cùm clam occiditur & occultè veneno, vel aliàs,ita vt eius occisio sit occulta, & hac in specie potest hæres impunè aperire tabulas testamenti, & hæreditatem ädire.l. necessarios.§.vlti.&.l.propter veneni.ff. ad Sillania. tenebitur tamen postea vindicare intra quinquẽnium. l.13. tit.7.par.6.quod crederem computari à die scientiæ.l. cum fratrem vbi Bald.Salicet. & Alexand.C. de his
4 quib.vt indig. [Sin autem palãm fuerit occisus tabulas aperire, vel adire non potest, donec necem vindicauerit, quòd si antea adiuerit fisco queretur hęreditas cum fructibus perceptis.l.hæredem.ff.de his quib. vt indig.l.13.versi.la segunda razon,tit.7.par.6.vbi Gregor.Lupi in verbo estraños,hanc fuit sequutus sententiam contra Azonem.

GLOSS, II.

Hæres nõ potest propria sed iudicis authoritate vindicare necem defuncti.

b *Por querella de justicia.*) Nota non licere hæredi authoritate propria necem vindicare defuncti,sed iudicis.l.13.tit.7.par.6.l.1.& per totum.C.vt nemi. lice.sine iudi.se vindi.l.hæredẽ &.l.portiones.ff.de his qui. vt indig.l.1.&.l.cum mortis.ff.de iurefisci, Anto.Gomez de delictis.c.3.nume.53.

GLOSS. III.

1 *Hæres efficitur indignus hæreditatis.5. modis & applicatur fisco hæreditas, & nu.sequen.*
Hæres efficitur indignus hæreditatis si necem defuncti à familia occisi factam nõ vindicauit ante aditionem hæreditatis & applicabitur fisco.ibi.
2 *Hæres vt indignus non efficiatur an sit satis accusationem contra familiam proponere an debeat spectare supplicium?*
3 *Lex.13.tit.7.par.6.explicatur.*
Geminata verba maiorem deliberationem insinuãt ibidem.
Geminationis.36.effectus,remissiue,ibi.
4 *Hæres si adierit hæreditatẽ ante necem defuncti palãm ab extraneo factam vindicatam efficitur indignus & applicatur fisco hæreditas.*
Hæres si intra quinquẽnium à die aditæ hæreditatis & scientiæ mortis non vindicauerit, indignus efficitur.ibid.
5 *Hæres non vindicans mortem defuncti non efficitur indignus si ab alio in accusatione fuerit præuentus vel si est rusticus & ignarus.*
Rusticus sagax nõ excusatur prætextu rusticitatis,ibi.
6 *Hæres non efficitur indignus si non accusauerit patrem suum,qui occidit testatorem.*
7 *Fiscus hæres an teneatur defuncti necem vindicare? Lex.1.C. vbi causæ fiscales explicatur.ibi.*
8 *Hæres non vindicãs necem defuncti excusatur si per eum non steterit vel ob inopiam eius.*
9 *Hæres fit indignus aperiens tabulas & adiens hæreditatem ante accusationẽ cõtra occissores propositã.*
10 *Hæres occidens testatorem vel morti occasionẽ præbens efficitur indignus hæreditatis eius.*
11 *Hæres efficitur indignus, si cum vxore defuncti eo viuo vel mortuo concubuerit.*
12 *Hæres de falso accusans testamentum efficitur indignus & quomodo?*
13 *Procurator vel aduocatus de falso accusans testamẽtum, in quo est escriptus hæres, efficitur indignus.*
14 *Testis vel iudex contra testamẽtum an amittat emolumentum, quod ex eo sibi competebat.*
15 *Hæres dicens testamentum falsum si ab accusatione destiterit post sentẽtiam pendente causa appellationis, an efficiatur indignus?*
16 *Hæres qui tacitam fidem accomodauit defuncto efficitur indignus.*

c *Pierdan la herencia que del finado han recaudado para la nuestra camara.*) Aduertere hîc oportet, quinque modis effici indignum hæredem, obidque fisco applicari hæreditatem. Primò si necem defuncti nõ vindicauit, quod dupliciter consideratur. Primo quatenus pertinet ad senatusconsultum Sillanianum, quo prohibetur hæredi testamentario vel legitimo adire hæreditatem, vel bonorum possessionẽ petere, donec necem defuncti à familia factam vindicauerit, & quæstionẽ habuerit de dicta familia occidente: suppliciumque ex eã sumpserit, ideò pœnam capitalem postulauerit imponi seruis, qui defendere dominum potuerunt, neque enim hæres propter compendium fauni fami-

Universidad de Deusto
Biblioteca

liæ facinus debet occultare.l.3.§. quod ad causam, & §.non tantum.ff.ad sen.cons.Sillani.l.3.in prin. titu.7
2 quibus ex causis hæreditas amitti possit, part.6.l. necessarios.§.non aliâs.ff.ad Sillania. [Sed quando dominus occiditur à familia seruorum, vel serui eum à morte non liberarunt,cùm potuerint â periculo mortis eruere,an satis sit hæredi aduersus eos accusationē proponere capitalem, vt ei liceat hereditatem adire impunè, an verò sit necessum,supplicium spectare? Et Salicet, in.l,cum fratrem.C.de his quib.vt indig. oppos.2. quæstionem hanc resoluit dicens. Aut dominus palâm occiditur à familia, & antequam supplicium summatur à seruis adire nō poterit.l.3.§. quod ad causam.l.necessarios.§.1.ff.ad Sillanian.Aut vero occiditur clam à familia, vel culpa familię, & tunc necessario quæstio habenda est à familia ante omnia, & quęstione habita, si confessio resultauerit sufficiens, spectari debet supplicium: si verò nihil ex tortura sufficiens haberetur, poterit impunè adire, nec supplicium spectare tenebitur, atque ita intelligi debere asseuerat text. in.l.3.§. non tantum. ff.ad Sillanian. &.l. si ea.C.de his quib. vt indign. hanc resolutionem sequitur Alexand.in.l. cum fratrem.C.eodem titul.& Gregor. Lupi in dict.l. 13. in verbo querella titul.7.parti.6.ita intelligens textum illum contrarium sentientem,cùm sit ait: *Si el heredero sabiendo esto entrase la heredad ante que hiziese querella al juez.* [Sed ni fallor, contrarium sen-
3 sit lex illa, imo quod indiscriminatim siue familia dominum necauerit, siue extraneus quispiam, satis sit hęredi quærellam seu accusationem proponere, ad euitandam hęreditatis publicationem seu confiscationem, quamuis supplicium nō spectauerit, quod æquissimum est, & à verbis legis Partita. non alienum,quippe quę ter ea verba repetit, semel in eius initio, ibi,*Si el heredero sabiendo esto entrase la heredad ante que hiziesse querella al juez.* Et iterum ibi, *Bien podria su hæredero entrar en la herencia, e despues hazer querella de la muerte del hasta cinco años*, & tertio,in versiculo, la segunda, ibi, *antes que hiziesse la acusacion de los matadores del.* Hęc repetitio & geminatio verborum enixam voluntatem legislatorum ostendit.l.si mulier.C. ad Velleya. Bartol.in.l.cum scimus in fin.C.de agricol.& censi. libr.10. Paul.Paris. consil.1.nume.76.libr.4.& iterum consil.10.nume.31.& consil.48.nume.24.& consil.50. nume.15.& consil.52.nume.18.& consil.72.numer. 45. eodem lib.4. Vbi enim interuenit geminatio verborum, ibi plenam deliberationem interuenire creditur, vt in authenti. vt nulli iudi.§.& hoc verò iubemus, Bald.in consil.sciſmatis posito sub rubric.C. si quis aliq. testari prohib.§. sed in contrarium nume. 15.Felin. in.c.si cautio numer.39.in fin. de fide instrumen. vbi circa materiam geminationis plura congregat vsque ad numerum.45.Canonistę in capi. vltimo de offi.delega,Moderni in.l.1. in princip.ff.de offi.eius cui manda.est iuri. Deci.consi. 60. Anton. Corsetus in tracta.de potesta.regia cùm agit de verbis geminatis. Hinc gloss. in cap.si quis iratus.2.quæstio.3.in verbo reiterato dixit, quod reiteratio præsuponit deliberationem. Dixit etiam Paul. Paris. consil. 89. nume.23.lib.3.quod geminatio actus inducit deliberatam & appensatam mentem facientis vel disponentis, & alibi scribit Bald. verba geminata coniungere iuris intellectum veritati, vt refert Paul. Paris. consil.38.nume.8.libr.4. denique triginta & sex effectus geminationis congregat Ferdinand. Vazquez Menchaq.libr.de successio.creatione.§.3. nume.13. Si ergo lex regia vellet supplicium esse spectandum,& non sufficere accusationis propositionem,vt pœna confiscationis euitetur, non repeteret toties verba illa, hazer querella. Quod confirmatur ex verbis legis nostrę, ibi. *E la muerte no querellan dentro de cinco años.* Sed licèt pœnam confiscationis non incurrat hæres, qui adiuit hęreditatem post propositam accusationem, tenebitur tamen sub eadem pœna accusationem prosequi intra tempus à
4 iudice prefixum: ne leges verbis impositę esse videantur contra.l.2.in fin.C.commun.de legat. [Secundum,quod prędiximus esse considerādum, pertinet ad edictum de his quibus vt indignis,&c.hoc est, cùm ab extraneis fuerit testator palâm occisus, non potest hęres adire, donec occissores accusauerit, atque de eis supplicium sumpserit. l. minoribus ad fin. C. de his quib. vt indign.Bartol.Salicet.& Paulus Castr.in.l.cum fratrem.C.eodem titulo.Gregor. Lupi in.l.13,in verbo estrańos titul.7. parti.6. qui ita eam legem esse obseruandam attestatur. Sed, vt numero prędcedenti diximus,satis erit,si accusationem proposuerit, etsi supplicium non spectauerit, vt ex verbis eiusdem legis expenditur.Si verò clam occissus fuerit, putâ veneno vel aliâs occultè, poterit proculdubio hæres impunè adire hęreditatem, sed postquam adiuerit querellam proponere tenebitur intra quinquennium vel aliud tempus à iudice præfixendum, vt voluit Gregorius Lupi in dict. l. 13.in verbo hasta cinco años in fin.argumen.text.in l.si quis homicidij.C.de accusat.& in.l.prętor edixit §.si dicatur.ff. de iniur. hanc sententiam probat in specie lex nostra, vt dixi supra eod.gloss.1. text. in in dict.l.13.in verbo la segunda titul.7.quib.ex cau. hęred.amittatur parti.6. Etsi accusatio intra quinquennium non proponatur, hęres efficitur indignus atque ideo hæreditas fisco applicatur.l.propter veneni.ff.ad Sillanian. l. 1. & l. cum fratrem. C.de his
5 quib.ut indig.dict.l.13.& lex nostra. [Quam sententiam limita pluribus modis.Primo nisi ab alio fuerit hęres in accusando prœuentus,quia tunc nullam incurrit pœnam, etiam si accusationē non proposuerit. l.sororē.C.de his quib.vt indig.Secūdo fallit in rusti co ignaro.l.3.§.siquis ignorans.ff. ad Sillanian. tunc enim parcitur rustico, quum & ignarus fuerit, & quum est rusticus opere & conuersatione.l. atlethe. §.de rusticis.ff.de excusatio.tutor.l.vltima.C.de testament.Bald. in.l.2.numer.7.C.de rescinden.venditio. text.in specie in dict.l.13.versi.la segunda, & ibi notat Gregor.Lupi in verbo ,aldeano nescio. Rusticus siquidem sagax non excusatur prętextu rusticitatis gloss. notabilis in dict.§.de rusticis,& notat Bal.in.l. 1.C.de interdi.matri.inter pupi.& tuto. in vtraque lectione,ibiqué gloss. asserit esse pręsumendum contra rusticum

6 rusticum aliquem actum clam facientem. [Tertiò limita,nisi hęres sit filius occidentis, tunc enim accusare non tenetur patrem, quare si hęreditatem adierit nece inulta non redditur indignus secundum Pileum ab Alberic.relatum in rubric.C. de his quib. vt indig. per text.singularem in.l.si adulterium cum incestu.§.liberto.ff.de adulter.idem ante Alberic.voluit Ioan.And.referens verba Pilei in additioni. ad Specula.in rubric.de successio. ab intesta.colū.1.Iaso eos sequitur in,l.1.colu.2.C.de his qui.vt indig. Grego.Lupi in.d.l.13,in verbo deucal perder, titu.7.par. 6.qui idem asseuerat in casu contrario,si filius occidisset testatorem,& pater fuisset hęres institutus ab occisso,refertque hoc voluisse Iaso in. d.l.1.argu. d.§. li-
7 berto ex ratione eius. [Quarto limitatur & restringi tur regula prædicta,vt non procedat si fiscus fuit hęres institutus,qui non tenetur necem defuncti vindicare secundum gloss.singularem in.l.recusare.§. si fisco in verbo vindicauerit.ff.ad Trebellia.quæ frequentius recipitur teste Grego.Lupi in.d.l.13.in verbo, debela perder in fi.tit.7.par.6.& Iaso in.l.1. primo notabi.in fin.C.de his qui.vt indig.licèt oppositum voluerit And.de Ysern.in tit.quę sint regalia versic.& quæ indignis, dicens fiscum hæredem institutum accusare debere homicidas,si desit alius accusator, vt in l.1.C.vbi causæ fiscal.ibi,nec bona à fisco peti posse prius quam de crimine constiterit apud eum,cui conuictis pœnam irrogare licet, cui non respondent doctor.nec ipse Grego.Lupi.Sed iudicio meo, diuersam continet text.alle speciem ab ea de qua agimus: non enim ibi fuit fiscus hęres institutus,sed tractabatur co
8 ram cęsaris procuratore quæstio non defensæ mortis defuncti,& quidē iudices non esse causæ huius respon derunt Imperatores Seuerus & Antoni.Redduntque in secunda parte eiusdem legis rationem dicentes,mirum non esse procuratorem Cęsaris iudicem non esse quandoquidem fiscus bona petere non poterat, antequam coram iudice competenti qui conuictis pœnā irrogare posset,de crimine & nece testatoris constiterit.Iudex tamen,inquit text.ille, procurator esse poterit,si occissores mortui fuerint,cùm iam non de crimine aut pœna mortui,sed de eius bonis quęrendum est,vt in.l.2.in fi.C.vbi causę fiscal.Et ex.d.l.1.elicitur alia &,5.limitatio,nempe,vt regula non procedat, nisi prius constiterit de morte testatori illata,antea siquidem fiscus bona petere ab indigno non poterit,vt ibi
9 statuitur. [Sexto fallit, si per hæredē non steterit,quominus mortem defuncti vindicaret, veluti si homicidam accusauit,& iudex ei iustitiam non ministrauerit,aut succumbens non appellauerit,quoniam hac in specie bona fisco non quærentur,vt in.l. propter veneni.§.vltima.ff.ad Sillania.l.15.ti.7.par.6.Vbi Greg. Lupi hoc intelligit procedere,nisi sentētia fuerit iusta (quod in dubio præsumitur)vel quia esset inops,aliās appellare teneretur hæres, causamque appellationis prosequi secundum glo.& Ang.in.d.l.si propter venent.§.fin.ff.ad Sillania.&.l.minoribus.C.de his qui.vt
10 indig.alias quinque limitationes dicam in glosis sequentibus. [Secunda causa quę indignum reddit hęredem est,si sciens testatorem ab aliquo fuisse interfectum aperuerit tabulas testamenti, antequam proponeret accusationem.l.in cognitione.ff.ad Sillania.l.13 versi.la segunda,titu.7.par.6.sed Bar.in.d.l.in cognitione,&Grego.Lupi in.d.l.13.in verbo entrase la heredad,& in verbo abre el testamento tit.7.par.6. dicunt aperturam tabularum non sufficere ad pœnam confiscationis incurrendam,sed vltra requiri additionem hæreditatis,quorum sententiam veram esse existimo,vt ex verbis & mente legum satis superque cōstat. Secus tamen erit,si occisores ignorasset,vt in.d.l.13.&
11 15.ti.7.par.6.& in hac lege. [Tertia causa quæ reddit indignum hęredem est,si fortè occidit ipse testatorem vel eius negligentia aut culpa testator decesserit.l. indignum.ff.de his qui,vt indig.l.13.versi.la tercera tit. 7.par.6.l.pen.tit.9,lib.3.fori.l.sororem vbi Iaso.3.notab.C.de his qui.vt indig.l.cum ratio.§.fin.vbi id notat Bar.ff.de bon.damna.l.Lutius.ff.de iure fisci, Azo in summa.C.de his quib.vt indig.12.col.Bald.in.l. hæreditas nu.7.eod.titu.vbi asserit hęredem, antequam ab eo fiscus auferat hæreditatem,esse in effectu hæredem,possęque interim actiones exercere hæreditarias vt notatur in.l.his consequenter.§.1.ff.fami. ercisc.un: Grego.Lupi in.d.l.13.in verbo heredero titu.7.par.6.
12 [Quarta erit causa,si hęres concubuit cum vxore testatoris eo viuo,vel demum mortuo,qua in specie auferetur hęreditas ab hęrede,& applicatur fisco, vt resoluit Greg.Lupi per tex.ibi in.d.l.13.versi.la quarta tit.7. par.6.in verbo yoguiesse,vbi respondet ad.l.ex parte. ff.de adimend.lega. vbi Bar.idem voluit & Azo in summa.C.de his qui.vt indig.2.col.Idem est statutum si cum filia vel nuru testatoris hęres coierit.l.9. tit.26.
12 par.4.vbi & Gre.Lupi ad notaurt.[Quinta causa est, si hæres dixerit testamētum falsum, vel aliās illud impugnauerit,nam si in accusatione persteriterit vsque ad sententiam diffinitiuam,qua testamentum fuerit approbatum,& validum pronunciatum,amitter hęreditatem,vt indignus & applicabitur fisco.l.qui cum maior.§.accusasse.ff.de bon.liber. l. alia causa.C.de his qui.vt indig.d.l.13.versi.la quinta es,tit.7.par.6. Azo in summa. C.de his quib.vt indignis versicu.est secunda causa. Idem est siquis contra tabulas bonorum possessionem intentauerit, nam si succubuerit, nihil habebit ex testamento, sed fisco applicabitur gloss. notab.& ibi Bartol.in.l.is qui contra in gloss.1.ff.de vulgar.Paul.in.l. alia. C. de his quibus vt indignis, pro quibus est text. optimus in.l. 2. in principio,ff.de his quibus vt indignis, & in.l.filium.§. omnibus. ff. de legat. præstand. & hanc opinionem communiter omnes sequuntur dempto Fulgoso in dicta.l.is qui contra. ff. de vulgar. teste Alexand.in.l.alia numer.3.C.de his quibus vt indignis, licèt ipse inclinet in oppositam sententiam. Hanc tamen pœnam non incurrit minor viginti & quinque annis,vt in.l.post legatum.§.ætati.ff.de his quib.vt indig. argumento .l. minoribus. C. eod. ex quibus id adnotauit Gregorius Lupi in dict.l.13.in verbo que era fallo titulo.7. partita sexta. [Pro-
13 curator verò aduocatus, vel fideiussor accusantis testamentum falsum, amittit hęreditatem vel legatum in eo testamento sibi relictum, & fisco applicatur. l. post legatum. §. sunt qui putant. ff. de his quibus vt indignis. l. 13. versiculo la quinta.

titu.7.par.6.l.vltim.t.responso.ff.de inoffi.testamen. Fallit in aduocato fisci,quem necessitas officij excusat dict.l.post legatum.§. aduocatū fisci, d.l.13.par. Quæ hanc limitationem extendit ad alium, qui non ex necessitate officij,sed ad vtilitatem fisci,hanc quæstionē prosequatur contra testamentū, vti ibi aduertit Grego.Lupi in verbo del Rey,Fallit secundo in tutore & quolibet alio administratore, vt in.l.tutorem.C.de his qui.vt indig.§.si tutor instit.de inoffi. testament.l. cum quædam mulier vbi hoc notauit Bald.ff.de administra.tuto.d.l.13.& ibi Grego. Lupi in verbo guarda-
14 dor.[Sed & qui testimonio suo intentionem adiuuarunt accusati,iudex etiam qui testamentum falsum pronunciauit,si post appellationem eius sententia reuocata fuit,vt indigni amittent sibi in testamento relicta & fisco applicabuntur.l.post legatum.§.his vero &.§.quidam.ff.de his qui.vt indig. At si filiusfamilias testamentum falsum accusauit,non amittet pater relictum sibi vel filiofami.factum, vt in.l. post legatum.§.si filiusfami.ff.de his qui.vt indig. Idem si pater nomine filij proposuit querelam inofficiosi testamenti,non enim amittet pater sibi relictum.l.si filius. ff.de inofficio.testamen. Arius Pinelus in.l.t.C.de bo-
15 nis mater.parte.1.nume.28.[Diximus supra hanc pœnam incurri,si hæres in accusatione perstiterit vsque ad sententiam, quod intelligo verum, si sententia imponit finem liti,nam si appellauit & pendente appellatione destiterit pœnam euitauit,arg.legis qui cū maior.§.accusasse.ff.de bon.liberto.glo.in.l.Papinianus §.meminisse.ff.de inofficio.testament.ita declarat Azo in summa.C.de his qui.vt indig.versi. est secunda causa,Grego.Lupi in.l.13.in verbo juyzio de sententia, tit.7.par.6.per quem vide,an satis sit desistere ab accusatione,post conclusionem causę ad pœnam euitan-
16 dam,ibique optimè distinguit.[Sexta & vltima causa reddens indignum hæredem,est tacitum fideicommissum,vt si testator tacite hæredem rogauit, vt hereditatem,vel quid aliud restitueret filiō incestuosi vel aliās incapaci. Indignum siquidem se reddit hæres tacitam fidem accomodādo,siue chyrographum eo nomine dederit siue nuda promisserit pollicitatione. & fisco queritur hæreditas,vt in.l.in fraudem. ff. de his qui.vt indig.l.non intelligitur,ff.de iure fisci,l.13.ad fin.t.tu.7.par.6.dixi latius supra eod.l.6.glo.8.

GLOSS. IIII.

Hæres minor.25.annis non vindicans mortem defuncti non efficitur indignus hæreditate, nec applicatur fisco.

d *Que han edad cumplida.*) Hęc est septima limitatio ad regulam in princi.huius legis traditam,vt non procedat in minore.25.annis,hic enim propter imperfectā ætatem excusatur à pœna, vt in.l. minoribus.C. de his quib.vt indig.l.vltima titu.9.lib.3.fori.l.15.titu.7. par.6.

GLOSS. V.

1 *Hæres fœmina non vindicans mortem defuncti excusatur à pœna.*

3 *Masculinum quando non comprehendit fœminas? Fœmina non comprehenditur viri appellatione, ibidem.*

e *Son varones.*) Hic traditur octaua limitatio ad regulam,vt procedat in masculis,non in fœminis, fœmina siquidem excusatur à pœna legis nostrę, vt hic statuitur & in.d.l.vlti.titul.9.lib.3.fori.Sed contra videtur quoniam masculorum mentione facta comprehendi videntur fœminę,etiam si materia sit odiosa & pœnalis,vt in.l.si quis id quod, vbi id notat Iaso.1.nota.ff. de iuri.omni.iud. post Alberi. & Paul.Cast. ibidem, Bar.in.l.1.ff.de verbo.significa.cum concordantijs ab
2 eis traditis.[Sed respondeo sub masculino non comprehendi fœmininum,quoties lex vel statutū loquitur per dictionem,vir,prout lex nostra,tunc enim nō extenditur legis dispositio ad fœminas, quia est dictio præcisse masculinę significationis secundum Bald. in ca licet vniuersis de testib. Iaf.in dict.l.si quis id quod 10,limitatio.cui conferunt notata per Cyn.Alberic. Barto.& Ange.in.l.1.in fi.per illum text.in verbo virorum.ff.de legi. Idem est si adiciatur dictio masculis quia tunc fœminę non comprehenderentur, eadem ratione,vt probat Iaso in dict.l.si quis id quod 11. limi. ff.de iurisd.omnium iudi.tractat omnium optimè materiam hanc Tiraquel.lib.1.de retractu.§.1.glos.9. numero.177. & pluribus sequentib. vsque ad numerum.243.

GLOSS. VI.

Hæres ignorans occisorem defuncti excusatur.si necem eius non vindicauerit.

f *Si fuere sabido quien sue el matador.*) Nota ex his verbis à contrario sensu aliam & nonā limitationem ad legem nostram,nempe vt hęres ignorās occisorem defuncti non incurrat pœnam confiscationis,etiam si necem defuncti non vindicauerit,idem probat text.in.l. 3.§.siquis ignorans.ff.ad Sillania.&.l.15.titu.7. part.6 &.l.vltima titu.9. lib.3.fori.quę cum hac lege concordant.

GLOSS. VII.

1 *Hæres non vindicās necem defuncti si occissor est absens in remotis partib. usque exulusatur.*

2 *Hæres hodie prosequi tenetur causam contra occissorem defuncti in eius contumaciam.*

g *Que sea en la tierra.*) Ecce decimā limitationem,vt lex nostra non procedat & pœna in ea contenta non incurratur,si occissor defuncti sit absens,ita vt commode accusari non possit,idem erat statutum in.d.l.vlti. titu.9.lib.3.fori,& in.l.in cognitione.ff.de his qui.vt
2 indig.& in.l.si ideo.C.eod.titu.[Hodie autem credo non excusari,cum possit causam contra occissorē prosequi in absentia,iuxta.l.3.ti.10.de modo procedē di

di in absentia in criminalibus supra libr.4. tenebitur enim hoc facere,aliās incidet in pœnam legis nostrę. Quæ non oberit huic sententiæ,dū ait,eque sea en la tierra,quia nō sequitur quod si absens fuerit non incurrat pœnam,quia argumentum à contrario sensu non sumitur,quando inducitur legum correctio.l.2. & ibi notant Bald. & docto.C.de condi. insert. cum similibus.

GLOS. VIII.

1 *Hæres non vindicans mortem defuncti factam à potentiori excusatur à pœna.*

2 *Potentioris causa excusatur ciuitas vel oppidum aut villa quæ non cœpit malefactores.*

h *Poderoso para demandar la muerte.*) Hæc est vndecima & vltima limitatio,quam antea tradiderat text. in.l.vltima tit.9.lib.3. fori. Ratio harum limitationū est,quia nisi omnia hęc requisita concurrant, hęres, non vindicans mortem defuncti non est in culpa,ergo pœnam euitat.l.si ideo.C.de his qui.vt indig. non enim reputatur inclignus qui dolo caret.l idem est.ff.
2 de bon.liberto.[Et confert nimis lex nostra ad excusandam ciuitatem aut villam,quę non cœpit delinquētes, eā habitātes propter fortiores & potētiores, vt notatur in.c.vlti.de pœn.libr.6.quoniam nemini debet impossibile adiungi.l. Titius.§.vlti.ff.de excusa. tuto.l.ea demū. ff.de oper.liberto.facit.l.prospexit.§ Sextus Cecilius.ff. qui & à quibus,l.vlti.C.ad.l.Iul. de adulter.

LEY. XII.

¶ *Que los bienes y herencia del que muere ab intestato,no dexando descendientes, ni ascendientes,ni transuersales,son del Rey.*

Don Enrrique tercero,Titulo de pœnis. c.18.l.13.tit.5.lib.3 fori.

¶ Todo hombre o muger que finare y no hiziere testamento en que establezca heredero: [a] y no ouiere heredero de los que suben o desciēden de linea derecha, o de trauieso, todos los bienes sean para nuestra camara. [b]

GLOS. I.

1 *Intestatus an dicatur decedere qui fecit testamentū, in quo nullum instituit hæredem.*

2 *Intestatus pro parte, & pro parte testatus quando possit dici quis decedere.*

a *Y no hiziere testamento en que establezca heredero.*) Nota ex lege ista, testamentum fieri posse absque hęredis institutione,& tunc dicitur decedere ab intestato,licet testamentum sit seruandum quoad omnia in eo contenta,atque ita iure nostro regio pro parte testatus,& pro parte intestatus quis decedere potest,prout fit hac in specie,nam quoad institutionem decedit intestatus,quoad alia testatus,vt probare nixus fuit Ferdinan.Vazq.de successio.creatio.§.20.num.245.cuius sententiam impugnauimus supra hoc libr. titul.4.de testamen.l.1.glos1.10.nume.56.quoad omnia siquidem censetur testatum fuisse,& hęredes legitimos instituisse,iuxta rationem iuris consulti in.l. conficiuntur.ff.
2 de iure codicillo.[Opinio tamen Ferdinand. Vaz. potest verificari in specie legis nostrę,in qua nulli supersunt hęredes legitimi,in quorum defectum succedit fiscus,quem testator non fuit visus instituere,nec hoc præsumi vnquam potest.

GLOS. II.

1 *Fiscus succedit ab intestato deficientibus hæredibus legitimis viro atque vxore.*

2 *Fiscus succedit ab intestato, eodem modo iure regio, quo & iure commun.*
Lex nostra explicatur,ibidem.

3 *Practica quomodo constare possit neminem superesse hæredem legitimum,vt succedat fiscus.*

b *Sean para la nuestra camara.*) Siquis decedat intestatus nullis relictis descendentibus,ascendentibus, vel collateralibus,nec coniuge,succedit fiscus vniuersaliter.l.1. §.fin.ff.de iure fisci.l.1.C.de bon.vacanti.lib.10.l. vacantia eod.titu.l.iubemus versi.intestatus. C.de præposi.sacri cubi.lib.12.l.1.in fin.C.vnde vir & vxor.l.si bona.C.de bon.authori.iudi.possiden.l.1. post princip.ff.de successo.edi.l.6.in fin.titu.13.de successio.ab
2 intestato par.6.[Atque ita crederem, intelligi debere legem nostram,quæ deficientibus descendentibus & ascendentibus,& collateralibus,succedere ait fiscū, supplenda enim est iuxta dispositionem iuris communis & regij antiqui Partitarum,nempe,deficiente viro aut vxore qui fisco præferuntur.l.6,in fin.titu.13. par.6.l.23.titu.11. part.4. quæ sententia vera est, vt euitetur legum correctio,quidquid in oppositum velit Telli. Fernand.in.l.3.Tauri.3.par.nume.13.dicens legem istam corrigere ius commune & Partitarum, vtpote quo iam non succedant vir & vxor,nec patroni liberi & parentes eorum,nec cognati manumissorum,sed solus fiscus deficiētibus hæredibus legitimis.
3 [Et poterit constare nullum superesse hęredem legitimum, quoties ad instantiam fisci fiunt bannimenta & proclamata, vt intra certum & competens tempus appareant,si qui sunt, hęredes legitimi, vt docet Paul.Castren.in.l.si bona.C.de bon.autho.iudi.possiden. & Antonius Gomez in.l.8. Tauri in fine.

Universidad de Deusto
Biblioteca

LEY. XIII.

¶ Que en la succession de los bienes de los clerigos adquiridos intuitu ecclesiæ, se suceda como en los otros bienes suyos patrimoniales.

Emperador Don Carlos en Valladolid año de.1523.capi.47. Y Don Philippe. II.año.1566.

¶ Por quanto en estos Reynos ay costumbre muy antigua, [a] que en los bienes que los clerigos de orden sacro dexaren al tiempo de su muerte, aunque sean adquiridos por razon de alguna yglesia,o yglesias,o beneficios, [b] o rentas eccleſiasticas, se suceda en ellos ex testamento y ab intestato, [c] como en los otros bienes que los dichos clerigos tuuieré patrimoniales auidos por herencia o donacion,o manda. Mandamos que se guarde la dicha costumbre. [d]

GLOSS. I.

1 *Clericus de generali consuetudine facit fructus beneficij suos & bona intuitu ecclesiæ acquisita, & de eis potest testari & disponere.*
2 *Clericus non est proprie dominus nec vsufructuarius beneficij sed fidelis dispensator.*
Clericus quomodo possit fructus beneficij expendere.ibidem.
3 *Clericus quando non possit ex generali consuetudine disponere de bonis intuitu ecclesiæ acquisitis.*
4 *Clericus si occidatur, satisfactio occisionis hæredi eius competit, non ecclesiæ.*

& costumbre muy antigua.) De generali consuetudine clericus in sacris constitutus facit fructus beneficij suos & bona intuitu ecclesiæ ex dictis fructibus acquisita: de quibus in vita vel in morte potest disponere ad libitum, quam consuetudinem Papa non ignorat nec alij ecclesiarum prelati, sed tacite tolerant, vt nota glos. in cap. presenti de offi. ordina. in. 6. ab omnibus eius capitis interpretibus recepta, Siluester in sua summa in verbo clericus. 4. quæst. 2. Hostien. in. c. vlti. colu. 2. de pecu. clerico. Ioan. Faber in. §. his verò institu. de rer. diuisio. Paluda. in. 4. sententiarum distinctio. 15. quæst. 3. arti. 6. Florenti. 3. par. titu. 10. c. 3. §. 14. Ioan. And. in regula nemo plus nume. 3. de regul. iur. in. 6. Ioan. Gallus. q. 139. ad fi. Philip. Probus alios citans in dict. cap. presenti de offi. ordina. in. 6. Panor. per tex. ibi in cap. cum tibi de verbo. significa. Guido Papæ decisio. 115. Guill. Benedict. in capit. Raynutius de testamen. in verbo & vxorem numer. 264. gloss. in pragmati. sanctione titul. de annatis in parte acquisitis fol. 149. vbi attestatur & in Francia obseruari Philip. Fran. in tracta. de testamen, quæstio. 20. Cassane. in consuetudi. Burgund. rub. 8. §. 5. nume. 30. & 63. hanc esse communem opinionem attestatur Apostilla ad Panormi. in cap. reprehensibilis de appellatio. Pet. Núñi. in respon. 19. nume. 13. d. D. Couarru. in cap. cum in officijs nu. 9. de testamen. Pet. Dueñas in regul. 366. colum. antepen. in fi. Dida. Perez in proœmio ordinatio num. q. 8. Ferdinan. Vazq. de successionum creatione §. 22. nume. 39. & 40. Anton. & Imol. in capi. final. de peculio cleri. alleuerant hanc consuetudinem vsu forè si fuisse receptam, Alb. & alij in cap. relatum de testamen. hęc consuetudo viget in Hispania, & confirmatur per legem istam, & hi omnes tenent validam esse hanc cõsuetudinem: ex quo constat receptiorem esse hanc sententiam, vt dicam in glo. vlti. infra hac eadẽ lege, licèt Grego. Lupi dubitet in. l. 53. titu. 6. de clericis & eorum priuilegijs, par. 1.

1 [Iure autem canonico clerici non sunt propriè domini fructuum suorum sacerdotiorum, seu beneficiorum, nec omnino vsufructuarij & vsuarij, sed fideles dispensatores eorum qui supersunt: nec ad eos quidquam pertinet, nisi quod ex iusta causa & ratione expenderunt, vt in cap. res ecclesię & cap. expedit & per totum. 12. quæst. 1. & hęc est verior & receptior opinio Canonistarũ attento iure primeuo & antiquo, quam communem attestatur Albertus in tracta. de vero clerico lib. 2. c. 51. post Abb. in. c. cum esses de testamen. & in capit. final. de pecul. clerico. text. expressus in. l. 7. titu. 28. par. 3. vbi Grego. Lupi pluribus rationibus fulcit, & Pet. Nun. respon. 19. nume. 1. Vbi ex hoc infert, clericum perceptis sibi necessarijs, reliquum expendere teneri in vsus pauperum & ecclesię, vt in. c. nulli in fi. 12. quæst. 1. aliàs peccat mortaliter, si in voluptates & delicias expendat, & ad restitutionem tenetur secundum Thom. 2. 2. quæst. 185. ad septimum, & Felin. in cap. postulasti num. 6. de rescrip. Silua nuptialis in parte monitorię numer. 43. Siluester in verbo clericus. 4. quæst. 16. vide plura alia per Pet. Nun. d. respon. 19. nume. 7. 8. & 9. [

3 Hęc tamen consuetudo tunc haberet locum, cùm nõ esset onerosa ecclesiæ, vbi autem ei esset nociua, quia forte indigeret refactione vel ornamentis ad celebranda officia diuina, vel vrgeret alia quælibet necessitas à consanguineis clerici in ea beneficiati auferretur hæreditas, vel pars quæ ad sustinendum hoc onus esset necessaria & applicaretur ecclesiæ, vt in cap. 1. de consuetud. maximè si læsio non esset modica, secundum Philippũ Franc. in tracta. de testament. q. 20. & Siluestrum in verbo clericus. 4. quæst. 2. Calderin. in rubri. de testament. quæst. 2. Petr. de Raue. in allegatione consuetudi. fol. 171. Petr. Nun. d. respon. 19. nume. 15. Gregor. Lupi in dict. l. 53. titul. 6. par. 1. in glossi. prima prope finem. Alias limitationes tradit Petr. Nun. quas non credo veras, prœter vltimam. [Denique si clericus occidatur

4 satisfactio occisoris applicari debet hęredibus clerici, vt notat Petr. Nun. d. respon. 19. numer. vlti. & d. D. Couarru. libr. 2. resolutio. capit. 9. nume. 10.

GLOS. II.

Consuetudo viget in Hispania & Francia, quòd clericus de bonis intuitu ecclesiæ quæsitis possit disponere & testari.

b *O beneficios.*) Nota consuetudinem, quę in Hispania viget, quòd clericus potest disponere de bonis intuitu ecclesiæ quęsitis, vt ex sacerdotio vel alijs redditibus ecclesiasticis, quæ & in Francia viget, & generalis est vt dixi in glo. precedenti nu. 1. quam valere probabo infra eod. glo. vlti.

GLOSS. III.

Clericis consanguinei succedunt ab intestato in bonis intuitu ecclesiæ quæsitis ex generali consuetudine.

c *Ex testamento y ab intestato.*) Nota hîc text. expressum quòd consanguinei clerici ei succedunt ex testamento & ab intestato ex generali consuetudine, licèt Grego. Lupi dixerit se nescire an ex generali consuetudine consanguinei succedant ab intestato in bonis intuitu ecclesiæ quæsitis, in. l. 53. tit. 6. par. 1. in gloss. 1. prope finem

GLOSS. IIII.

1 *Clericus quod ex consuetudine generali possit testari de bonis intuitu Ecclesiæ quæsitis, confirmatur & approuatur iure Regio, & an valeat consuetudo. & numero sequenti.*
2 *Consuetudo immemorialis disponendi de bonis intuitu Ecclesiæ quæsitis valet.*
3 *Papa potest Clericis dare licentiam testandi de bonis intuitu Ecclesiæ quæsitis.*
4 *Clerico successori beneficij quæruntur bona prædecessorum intuitu Ecclesiæ quæsita, non Ecclesiæ.*

d *Mandamos que se guarde la dicha costumbre.*) Nota lege nostra confirmari consuetudinem generalem, q̃ clericus possit testari de bonis intuitu ecclesiæ quæsitis, & quòd ei ab intestato succedant consanguinei in eisdem bonis, quam consuetudinem plerique dãnant teste. d. D. Couarru. in. c. cum in officijs nu. 9. de testamen. & Gregorio Lupi in. l. 53. titu. 6. par. 1. ex textu in cap. relatum. 2. de testamen. vbi approbatur consuetudo quæ permittit clericis testari in pios vsus, aut in præmium alicuius ministerij clericis viuentibus à famulis impensi: ex quo videtur, generalem consuetudinem improbari, citant doctores plurimos hoc tenere,

vt ibi per eos, ex quo receptiorem sẽtentiam esse affirmant. [Sed contrarium tenent communiter doctores Hispanię & Francię, & alij plures in glo. 1. in principio, citati, eo quòd tẽpore immemorabili recepta fuerit consuetudo ex tacito consensu & tollerantia summi Pontificis & Cardinalium & Cæsarum, quę vim obtinet priuilegij l. 3. §. ductus aquæ. ff. de aqua quotidia. & esti. c. super quibusdam de verbor. significatio. Balb. de præscrip. 5. par. princi. quæst. 7. & 2. par. 3. partis principa. q. 6. Marsi. singul. 80. Probus in. c. 2. nu. 7. de præben. cum concord. à. d. D. Couarru. citatis in. d. c. cum in officijs nume. 9. de testamen. [

3 At Papa potest priuilegio hanc licentiam clericis concedere, vt pluribus rationibus & authoritatibus probat idem. d. D. Couarru. d. c. cum in officijs nume. 7. ergo & per consuetudinem immemorabilem, quæ loco priuilegij est, fieri poterit. Nec obest text. in dict. c. relatum. 2. de testamen. quoniam ibi Romanus Pontifex non reprobat consuetudinem generalem, de qua agimus, licèt approbet illam consuetudinem tunc vigentem, vt aduertit optimè Couarru. b. d. c. cum in officijs numer. 9. in fin. [

4 Quare non video, in quo fundet scrupulum Gregor. Lupi in dict. l. 53. glosl. 1. titu. 6. part. prima, maximè stante egregia decisione text. extrauagantis Ioan. 22. incip. suscepti de electio. dicentis valere consuetudinem, qua inductum sit fructus beneficij vacantis per aliquod tempus ad defunctum pertinere, nimirum ergo si de illis possit testari, & ab intestato consanguinei quærantur. Et potissimum cùm præiudicium ex hoc nullũ causetur Ecclesiæ, sed successori in beneficio, cui bona intuitu ecclesię quęsita à prędecessore reseruantur, cap. præsenti de offi. ordina. in. 6. cap. relatum. 2. de testament. Quare mihi verior videtur & receptior hæc opinio vt consuetudo valeat, licèt consulerem eis, ne ea semper vtantur, sed in vita fructus in pios vsus erogent, quod sane tutius erit.

¶ Como han de ser metidos los herederos en possession de la herencia ex testamento o ab intestato, y la pena del que se entrare en ella sin authoridad de la justicia. Pone la ley de Soria, que es la tercera, titu. 13. libr. 4.

¶ El marido y la muger sean obligados a reseruar a los hijos del primer matrimonio, lo que ouieren de aquel matrimonio, ley quarta titulo primero de este libro quinto.

¶ La muger casada no pueda repudiar herencia sin licencia de su marido, pero aceptarla si, con beneficio de inuentario, ley primera titulo tercero de este libro quinto.

Universidad de Deusto
Biblioteca

TITVLO NONO DE LAS GANANCIAS entre marido y muger.

LEY PRIMERA.

¶ *Que los bienes que dexaren o tuvieren marido y muger se presumen ser comunes, salvo los que cada vno dellos probare ser suyos.*

Ley del estilo. 203. Don Philippe. I I. año de. 1566.

¶ Como quier que el derecho diga que todas las cosas que há marido y muger que todas se presumẽ ser del marido, [a] hasta que la muger muestre que son suyas: pero la costumbre guardada es en contrario, que los bienes que há marido y muger, q̃ son de ambos por medio, [b] salvo los que prouare cada vno que son suyos apartadamente. [c] Y assi mandamos que se guarde por ley.

GLOSS. I.

1 *Bona per vxorem quæsita constante matrimonio in re communi præsumuntur quæsita ex bonis viri.*
Bona per prælatum vel regem quæsita præsumuntur ex dignitate quæsita. ibi.
Bona per concubinam quæsita præsumitur, ex bonis amasij quæsisse, ibi.
2 *Bona per vxorem etiam adulteram quæsita ex bonis viri quæsita præsumuntur.*
3 *Bona per vxorem quæsita præsumuntur, ex bonis viri quæsisse etiam si alleget soluto matrimonio quæsita fuisse.*
4 *Bona per vxorem quæsita quando non præsumãtur ex bonis mariti fuisse acquisita.*

a *Se presumen ser del marido.*) Nota iure communi quæsita per vxorem constãte matrimonio, presumi acquisita ex bonis mariti, vt euitetur turpis quæstus suspitio. l. Quintus. ff. de dona. inter vi. & vxo. l. etiam. C. eod. tit. l. 2. tit. 14. de probationibus & præsumptioni. par. 3. ibi. *Porque sospecharon que toda cosa que hallasen en poder de la muger, que era de los bienes del marido hasta que ella mostrase lo contrario.* Cum concordan. per Ioan. Lupi traditis in rep. rub. de dona. int. vir. & vxo. §. 60. in prin. Et nu. 2. dicit, idem esse in prelato & rege, qui intuitu dignitatis quæsisse in dubio præsumũtur. c. inquirẽdũ de pecu. cleri. c. ad apostolicę. §. sed ad hoc in prin. & ibi notat Domi. de re iudi. in. 6. Idẽ esse ait in cõcubina, de bonis etenim amasij acquisisse præsumitur, quidquid acquisierit secundũ Bal. in l. 1. C. de natura. liber. [Et nu. 11. in. d. §. 60. extendit conclusionem hãc, vt procedat, etiam si probetur vxorẽ fuisse adulterã, ex bonis enim mariti præsumetur acquisisse nisi contrarium probetur arg. tex. in l. miles. §. mulier &. §. defuncto. ff. de adulte. Bal. in. d. l. cum oporteat nume. 12. C. de bon. quę liber. [Vbi autem vxor allegaret non fuisse ea bona quæsita constante matrimonio, sed post mortem viri, tunc non præsumentur acquisita de bonis viri, sed qui hoc allegat & prętendit, probare tẽ nebitur secũdum Sali. in. d. l. Quintus. ff. de dona. inter vi. & vxo. & Ioan. Lupi in. d. §. 60. nu. 15. versi. limita primo. Sed ipse nu. 16. & 17. tenet contrarium authoritate Vberti de Bobio in. l. etiam. C. de dona. int. vi. & vxo. & Fran. Are. consi. 31. colu. 3. [Limitat tamen hanc conclusionem ipse Ioan. Lupi nu. 19. versi. 2. limita. nisi ex parte mulieris adesset alia violẽtior præsumptio q̃ ex bonis suis vel aliunde quæsierit secũdũ An. Sicul. in. c. 1. de pecu. cleri. fortior enim præsumptio esset dicit aliam. l. diuus. ff. de in inte. restitu. l. cum de indebito. ff. de proba. c. literas de præsump. & ibi notat Bal. Feli. in. c. cum in tua de testib. Veluti si mulier tempore nuptiarum erat dives, & accepit maritum pauperẽ secundum Anto. Anchar. & And. Barba. in. d. c. 1. de pecul. cleri. Vel si vxor publicè negocietur secũdum Bald. in. d. l. cum oportet nu. 12. in fi. C. de bon. quę libe. l. 2. in fi. ti. 14. par. 3. Vide in hac materia plura quę refert Ioã. Lupi in. d. §. 60. vbi in fi. dicit, aliud hoc in regno de consuetudine esse, vt in dubio bona presumãtur communia, nisi contrarium probetur, quod cõsumatur per legem istam vt dicam infra in glo. seq.

GLOSS. II.

1 *Bona omnia mobilia vel immobilia & alia quæcunque cõmunia esse præsumuntur viri & vxoris & constante matrimonio quæsita, nisi contrarium probetur.*
2 *Matrimonium cùm celebratur optimum cõsilium est, vt fiat bonorum mariti & vxoris inuentariũ.*
3 *Bonorum cõiugum diuisio quo pacto fiet soluto matrimonio.*

b *Que son de ambos de por medio.*) Nota ex generali huius regni consuetudine, quę hac lege hodie confirmatur, omnia bona mobilia vel immobilia iura & actiones & quęcunque alia communia presumi mariti & vxoris, pręter ea, quę quilibet eorum probauerit esse sua, vt in. l. 203. styli, quę incipit, como quier, quę hic transcripta fuit, & communiter seruabatur antea & multo magis nunc in praxi teste Montaluo in. l. 1. ti. 3 lib. 3. fori, in verbo de consuno in fine, & ibi cũ sequitur Rod. Xuarez vers. queritur vlterius &. 2. limi. & prope finem, in vers. ad finem accedens, & Ioan. Lupi in rep. rub. de dona. in. vir. & vxo. §. 60. in fi. Gregor. Lupi in. l. 55. in glo. magna. 3. col. ad fin. tit. 5. de emp. & vendi. par. 5. Anto. Gomez in. l. 53. Tauri nu. 70. [Vbi subdit esse optimum consilium, vt tempore contracti matrimonij fiat scriptura publica repertorij de omnibus bonis vtriusque coniugis ad matrimonium adductis, quod ante eum consuluit Ioan. Lupi vbi supra dicens hoc esse nimis vtile, maximè quando matrimonium dissoluitur sine filijs, vel cum filijs, si coniux superstes transit ad secundas nuptias, vt quotidie fit, vel si alter ex filijs melioratur, quod nemini non est compertũ. [Sed quęro soluto matrimonio quomodo fiet bonorũ diuisio? Respondeo, vxor vel hæres eius ante omnia deducẽt dotem & arrhas, & alia bona propria quę paraphernalia dicuntur habita ex hęreditate vel successione parentum, vel aliàs, cum enim maritus teneatur ad onera matrimonij, nimirum si vxor eius eo soluto ex bonorum aceruo ante omnia capitale deducat. Deinde maritus vel hæredes eius bona propria deducent, quę ad matrimonium deduxit, vel quę eo constante habuit ex successione vel donatione aliqua, q̃ si vendita fuerint vel consumpta deducent ante omnia precium seu estimationem eorum, & quod superest inter hęredes viri & vxoris diuidetur tãquam lucra societatis constante matrimonio quęsita, ita attestantur hoc in regno practicari Alfonsus à Montal. & Rode. Xuar. in. d. l. 1. tit. 3. de las ganancias lib. 3. fori prope finem, Anto. Gomez in. l. 53. Tauri nu. 69. ad medium, & nu. 70. & Grego. Lupi in. d. l. 55. tit. 5. par. 5. in gloss. magna col. 2. versi. & facit hoc ad aliam quęstionem, cuius praxis ego sum testis, quam probat text. in. l. 4. infra eo. vbi dicam in gloss. vlti.

GLOSS. III.

Societas viri & vxoris an sit omnium bonorum, an lucri tantum & quæstus remißuè.

c *Que son suyos apartadamente.*) Quo pacto fiat bonorũ coniugum diuisio soluto matrimonio dixi in glo. prę cedenti in fine, & an sit hęc societas omnium bonorũ & an lucri & quęstus dumtaxat, dicam infra eod. l. 4. glo. 1. & vlti.

LEY. II.

¶ *Como deuen partir las ganancias el marido y la muger.*

Ley 1. tit. 3. lib. 3. fori legum vide. l. 4. infra eod.

¶ Toda cosa [a] que el marido y la muger ganaren o compraren estando de cõsu

no, [b] ayan lo ambos por medio. [c] Y si fuere donadio de Rey, y lo diere a ambos, ayanlo marido y muger, y si lo diere al vno, ayalo solo aq̃l aquiẽ lo diere. [d]

GLOSS. I.

1 *Societas an contracta videatur iure communi & canonico inter coniuges?*
2 *Cap. 2. de donat. int. vir. & vxor. exponitur.*
Bona pecunia communi coniugum quæsita communicantur iure communi, ibid.
3 *Bona matrimonio constante quæsita iure regio communia sunt.*
4 *Bona matrimonio putatiuo constante quæsita, inter coniuges eo soluto diuiduntur.*
Matrimonium putatiuum vero comparatur, ibi.
5 *Matrimonium putatiuum ex parte vxoris efficit, vt commoda ex matrimonio obuenientia ad ignorantem non ad fiscum spectent.*
6 *Lex cum hic status. §. vlti. ff. de donationi. inter vir. & vxo. explicatur.*
Donatio facta inter coniuges putatiuos morte non confirmatur, ibi.
Pactum de lucranda dote non est seruandum in matrimonio putatiuo, ibi.
Societas tacita inter virum & vxorem quare censeatur contracta? ibidem.
7 *Societas tacita non minori fruitur priuilegio quàm expressa.*
Societas tacita inter virum & vxorem est quædã fraternitas sicut expressa, ibi.
8 *Bona acquisita constante matrimonio communicantur inter coniuges, etiam si alter eorũ sit ditissimus, & alter pauperrimus.*
Socij vnius industria supplet, quantum deest ex patrimonio, ibi.
9 *Societas tacita inter coniuges an duret post mortem vnius, bonis indiuisis manentibus apud superstitem, & hæredes mariti? & nu. sequentib.*
10 *Vidua in viduitate permanens dicitur esse sub præcedenti matrimonio.*
Vidua an & quãdo sit alẽda ab hæredibus mariti, ibi.
Viduæ an debeantur alimenta omni tempore quo nõ restituitur dos? ibi.
11 *Bona soluto matrimonio quæsita per superstitem coniugem an communicentur, & nu. sequenti.*
Societas ex quibus censeatur continuata mortuo altero ex socijs, ibi. & sequen.
12 *Societas an censeatur continuata, si filius ijsdem institoribus vtatur quibus & pater?*
13 *Bona acquisita matrimonio soluto quòd non communicentur?*

Universidad de Deusto
Biblioteca

14 Empta nomine proprio & cum pecunia fratris, etiã si indiuisam possideant hæreditatem, sibi quærunt, non alteri fratri.
Nomine proprio censetur actum quis facere in dubio, potius quàm alieno, ibidem.
15 Societas morte soluitur etiamsi inter socios conuentum sit, ne dissolui posset vsque ad certum tempus quo nondum transacto mors socij interuenerit.
16 Leges fori non seruantur nisi probetur eo in loco consuetudine esse probatas.
Vidua censetur esse sub præcedẽti matrimonio quoad damna, ibi.
Socius ad dãna tenetur, aliàs esset societas leonina ibi.
17 Socij defuncti vxor non dicitur socij superstitis socia esse.
Socius mei socij socius meus non est, ibi.
Societas morte vnius ex pluribus socijs soluitur quoad omnes, nisi aliud conueniatur, ibid.
Societas ita coiri non potest, vt transeat ad hæredes ibidem.
18 Societas publicorum vectigalium an transeat ad hæredes?
19 Societas quando renouata censeatur inter socium maritum & vxorem & hæredes.
Socio mortuo, quæ lucra communicentur inter eius hæredes & socium superstitem, ibid.
20 Societatis negocia cœpta an teneatur continuare hæres?
21 Lucrum vel damnum præparatum prope mortem socij ab eius hæredibus venit communicandum.
Socius in cõductione vectigaliũ cõmunicat lucra & dãna & eius hæres eo mortuo ante finitũ tẽpus, ibi.
22 Societas continuata post mortem socij quando esse videatur.
23 Societas an censeatur continuata inter fratres vel inter viduam & hæredes viri si mercaturam nullã exerceãt, sed retinent hæreditatem communem pro indiuiso, & nu. 24.
25 Societas tacite an contracta esse cẽseatur si hæres mariti negocietur vxor verò non.
26 Societas quando tacitè contracta censeatur inter fratres. & nume. 28.
27 Societas quando tacite contrahitur inter viduam & hæredes mariti?
28 Societas inter fratres non contrahitur eo ipso solum quòd possideant pro indiuiso cõmunem hæreditatẽ.
29 Socius omnium bonorum si seorsum negociari incœperit, vel res proprio nomine emerit, an fiat communicatio.
Societatis renunciatio quãdo & quomodo fieri possit, & an in absentia, ibi.
30 Socij omnium bonorum si sint fratres vel patruus cũ nepotibus communicare inuicem tenentur, quæ nomine proprio euenerint.
Societas distrahi non potest socio ignorante, ibi.
31 Frater proprio nomine pecunia fratris negotia gerẽs sibi non fratri acquirit, nisi mercaturam longo tempore tractauerit.
Augmentum negociationis seu mensæ communis nõ vnius tantum sed vtriusque socij esse censetur, ibi.
32 Actus nostri voluntary nõ extenduntur vltra quã gerantur.
Empta nomine proprio ab vno ex socijs in his quæ ex quæstu & opera descẽdũt quãdo cõmuni cẽtur, ibi.
33 Empta nomine communi per alterum ex socijs, an communicentur.
34 Societas vnius tantum negociationis quando inter fratres contracta esse censeatur?
Emptum ex pecunia propria nomine proprio per socium extra causam societatis non cõmunicatur, ibi.
35 Emptum ex pecunia cõmuni nomine proprio per socium vnius tãtũ negociationis an cõmunicetur.
36 Emptum ab vno ex socijs si dubitetur cuius pecunia intelligitur propria, nisi ex coniecturis aliud cõstet.
37 Emptum ab vno ex socijs nomine cõmuni extra causam societatis altero ratum habente cõmunicatur.
38 Emptum in dubio nomine proprio præsumitur.
Actus qui nomine proprio & alieno geri potest intelligitur proprio nomine factus, ibi. nisi ex coniecturis aliud constet, ibi.
Solita facere veniunt in mandato generali, ibi.
39 Libri mercatoris inscriptio ostendit animum contrahendæ vel continuandæ societatis.
40 Societate inter fratres tacitè contracta quorũ vnus erat alterius tutor, quando lucra cõmunicentur.
Pecunia redacta ex mercatura seu fructibus cõmunibus an sit communis, ibi.
Culpa est insolita aggredi, ibi.
41 Societas inter virum & vxorem post traductionẽ ad domum intelligitur contracta, nõ antea.
Coniugum simultanea cohabitatio operatur societatem, ibi.
Lucrorum diuisio fit inter coniuges ex consuetudine Franciæ, ibi.
42 Coniugum simultanea cohabitatio quoad lucra communicanda dicitur, quando vnam familiã retinent licèt absint.
43 Bonorum constante matrimonio quæsitorum communicatio inter coniuges etiam absentes fit.
44 Bonorum communicatio fit etiam quæsitorum post mortem alterius, donec mors in notitiam viui peruenerit.
Societatis renunciatio non prodest renũcianti donec in noticiam socij deuenerit, ibi.
45 Vxor à viro suo ex pulsa absque eius culpa an lucretur medietatem lucrorum?
Maritus vxorẽ expellẽs sine causa qua pena puniatur ibid.

46 Societatis dolosa renunciatio causa fraudandi socij lucro, nihil prodest dolosi.
Societatis intempestiua renunciatio non prodest renuncianti, ibi.
47 Matrimonium separatur quoad thorum propter seuitiam vel adulterium.
Matrimonio quoad thorũ separato propter culpam viri, an vxor perdat dotẽ vel partẽ lucrorũ, ibi.
48 Lucrorum medietas cõpetit vxori separatione culpa viri facta acquisitorum vel acquirendorum.
49 Maritus sine causa vxorem expellens tenetur ei reddere dotem, nec ei succedit ex capite vnde vir.
50 Maritus sine causa vxorem expellens tenetur eã extra domũ alere si nullam habeat dotem vel bona.
51 Maritus sine causa vxorem de domo expellens amittit lucrum dotis ex lege vel pacto sibi peruenientis.
Seruus languidus à Domino exclusus, & nemini in curam datus consequitur libertatem, ibi.
52 Vxor acriter verberata potest impunè ausugere.
Vxor potest à domo viri ausugere, si vir nolit ejicere cõcubinã, nec redire tenetur, donec sibi caueatur, ibi.
Maritus sine causa vxorem expellens vel fugere faciens eam tenetur extra domum alere, ibi.
53 Vxor si ob culpam viri ab eo separetur nihil ei acquirit, nec communicat.
54 Bona quæsita ab vxore post separationẽ culpa ipsius factam viro communicantur.
Correlatiuorum eadem est disciplina ibi.
55 Bona constante matrimonio quæsita non diuidũtur inter coniuges d uortio facto culpa vxoris.
Vxor de domo viri ob culpam ipsius vxoris fugiens amittit quæsita matrimonio constante, ibi.
Vxor adultera dotem amittit & arrhas & quæsita constante matrimonio, ibi.
56 Bona quæsita per alterum coniugem post separationem nullius culpa factam non communicantur.
57 Bona quæsita per alterum coniugem post separationem consensu vtriusque factam non sunt cõmunia.
58 Bona quæsita constante matrimonio non communicantur, si ita conuentum fuit, & nu. 60.
59 Socius qui vult ire Venetias altero renuente, sibi quærit lucra, non socio.
60 Donatio inter virum & vxorem valet quoties donans nõ fit pauperior, licèt nõ acquirat quod potest.
Pater potest renunciare vsufructui sibi in bonis filij competenti & valet renunciatio, ibi.
61 Bona à coniuge iniuste quæsita non cõmunicantur.
Religiosi non debent iniusta quærere monasterijs, ibi.
62 Societas inhonestarum rerum non contrahitur.
Delictorum fœda ac iniusta communio est, ibi.
63 Bona iniustè quæsita in dubio præsumuntur.
64 Bona iniustè à viro quæsita cõmunicantur, sed vxor tenebitur od restitutionem.
65 Bona quæsita constante matrimonio an communicẽtur in loco, vbi viget contraria consuetudo.
66 Consuetudo loci contractus matrimonij an domicilij mariti in diuisione lucrorum sit attendenda, & nu. sequen.
Confiscatis bonis mariti non amittitur medietas lucrorum quæ vxori competit lege regia, ibi.
67 Bonorum constante matrimonio acquisitorum fit diuisio iuxta tenorem pactorum.
68 Locus contractus celebrati attenditur, nisi alibi sit destinata solutio.
Lex exigere dotem. ff. de iudi. explicatur. ibi. & nu. sequen.
69 Domicilium mariti attenditur, non vbi contractum fuit matrimonium quoad lucrũ dotis ex statuto.
70 Statuta domicilij mariti non contracti matrimonij seruanda sunt quoad lucra diuidenda.
71 Aduena non est conueniendus in loco contractus sed domicilij.
73 Domicilium vbi contractum fuit matrimoniũ quãdo attendatur ibi. & nu. 73.
72 Actus sequens declarat animum præcedentem.
73 Lex. 24. ti. 11. par. 4. explicatur.
74 Consuetudo vel statutum considerandum est, vbi bona sita sunt quoad lucra dotis vel alia quæcunque.
75 Siue statutum loquatur personaliter siue realiter.
76 Consuetudo odiosa nõ extenditur ad bona extra territorium existentia.
77 Consuetudo cõmunionis bonorum (est odiosa & cõtra ius) constante matrimonio quæsitorum ibi.
78 Bona mobilia an censeantur esse eius territorij, in quo reperiuntur, an sequatur personã domini, & nu. 79
80 Bona mobilia eius loci esse censentur, ad quem reuocãda sunt.
81 Bona mobilia quæsita constante matrimonio quando communicentur.
82 Annui reditus quæsiti constãte matrimonio alio loco existentes quomodo cõmunicentur.
83 Annui redditus etiam redimibiles quando inter immobilia computentur.
84 Actiones an sint bona mobilia vel immobilia aut tertium genus?
85 Actiones eius loci esse censentur, vbi debet fieri exactio, etiam quoad confiscationem, ibi.
86 Statutum domicilij mariti an attendatur, si mulier ignorabat illud?
87 Vsusfructus proprietati consolidatus an sit communis coniugum iure nostro regio?
88 Bonorum valor auctus non est communicandus inter coniuges.
89 Lex. 4. ff. de iure doti. explicatur.
90 Finis habens necessariam consequentiam cum principio non attenditur, sed principium.
91 Vsusfructus consolidatio venit ex causa lucrativa.

Universidad de Deusto Biblioteca

Lex non quocunque.§.fundus.ff.de lega.1. explicatur.ibid,& nu.92.
92 *Lucratiuæ cauſæ duæ non poſſunt concurrere.*
93 *Legatarius ſi vſumfructum emerit eſt ab hæredibus ſoluendum precium.*

a *Toda coſa.*) Non pauci ex legum & canonum interpretibus conſtare aſſeruerunt iure communi Imperatorum & Pontificum contractam eſſe inter virum & vxorem ſocietatem quandam, poſtquam vxor traducta fuit ad domum viri in bonis acquirendis, quorum primas obtinet Bernardus in cap.ſocietas.27.q.2.per tex.ibi & tex.in.c.2.de dona.inter vir.& vxo.Ioan.Lupi in repe.rub.de donat.inter vir. & vxor.§.61.in prin.&.§.65.nume.12.per tex.in.l.1.ff.de ritu nuptia.&.l.1.ff.rerum amota,&.l.aduerſus.C.de crimi.expila.hæredi.Montal.in.l.1.tit.3.lib.3.fori,in verbo por medio,Nicola.Boer.in conſuetud.Bituricen.titul.de conſuetu.motrimo.§.2.tex,in cap.penul. de conſuet. Alexan.ab Alexand.lib.4.genialium dierum cap.8. Ioan.Montaigne in tracta.de bigamia par.1.nu.12.Ludo.Gomez in.§.actiones nu.12.inſti,de actio.Caſſan. in conſuetu.Burgund,rub.4.§.2.nu.1 Deci.conſi.204 nu.5.Dida.Segura in rep.l.3.§.vlti.nume.10.&.75. & ſequen.ff.de liber.& poſthu.& in repe.l.vnum ex familia.§.ſed ſi fundum nu.34.ff.de lega,2.& in tracta.
2 de bonis lucratis nu.27. [Quod tamen, ſalua eorum pace, falſum eſt, nec iure probatur, quādoquidem tex. in.c.2.de donatio.int.vir.& vxo.intelligatur ſocietatem eſſe bonorum, quę matrimonio conſtante ex pecunia vtriuſque coniugis quęſita fuerunt, quippe quę etiam iure communi diuiduntur tanquam ex bonis vtriuſque quęſita, vt ibi glo.& doctores aduertunt, & cap.cum ſocietas loquitur de ſocietate habitationis. Vnde iure ciuili vel canonico nulla ſocietas inter coniuges quoad bona contracta cenſetur, ſed quęſita per alterum ex coniugibus, alteri non communicantur.l. ex pecunia.C.de iure doti,quod ſenſit idem Ioan.Lupi in.d.rub.de dona.§.62.nu.4.&.5 & Caſſane.in conſuetudi.Burgun.rubri.4.§.2.in verbo femmę num.4 & nume.16.Pirrhus in conſuetud.Aurelianen.titu.de
3 ſocietate inter virum & vxorem cap.1. [Iure autem noſtro regio acquiſita matrimonio conſtante ab altero ex coniugibus communia ſunt vtriuſque, & inter eos diuidenda.l.1.tit.3.lib.3.fori â qua lex noſtra ſumpta fuit, idem ſtatuitur in.l.1.3.4.&.5. iſtomet titulo. Eadem ſocietas inter virum & vxorem lege Luſitana & Gallica conſuetudine admiſſa eſt, vt atteſtatur d.D.Couarru.in epitome de ſponſalib.2.part.c.7.§.1. nume.5.& pluribus rationibus & authoritatibus inſtruitur à Ioan.Lupi Caſſanco,Boerio, & Pyrrho ſuperius citatis, quibus adiungi debere, ait, Romuli legē qua ſtatuit, mulierē nuptam, quę ſacris legibus viro coniuncta eſſet, pecuniarum & bonorum omnium, ſacrorumquè eſſe ſociam, teſte Dioniſio, quem & Anto.Garro retulit in.l.2.ff.de origi.iur,colu.8.hanc itē communionem mire laudat in præceptis connubiali-
4 bus cap.20. [Quam regulam hic examinare intendo pluribus extenſionibus & limitationibus adhibitis. Imprimis eam extende, vt procedat non ſolum in vero matrimonio, ſed & in putatiuo. Veluti ſi ad cōtrahendum obſtabat aliquod iuris impedimentum, ignotum tamen contrahentibus, qui bonam habuerant fidem, & iuſta ignorantia illud contraxerunt, tunc enim eo ſoluto bona interim quęſita inter coniuges vel eorum hęredes diuidentur, vt in capi.2. iuncta gloſſ.& ibi notat Panormitan.de donationibus inter vir.& vxorem Barba.in capit.ex literis nume. 19.de pigno.Rode. Xuarez in.l.1.in principio vbi late diſcutit titu.3.lib.3.fori Ioan,Lupi in repeti.rubri. de donationib.inter vir.& vxor.§.62.numer.23.&.§. 36.nume.2.æquiparantur ſiquidem & in nihilo ferè differunt matrimonium verum & putatiuum, vt in c.debitum de bigamis cap.ad audientiam de ſponſa. cum pluribus per Ioan.Lupi congeſtis dict.§.36. nu. 2.idem voluit Dida.Segura in tracta.de bonis conſtā te matrimonio acquiſitis nume 97.Anto. Gomez in l.56.Tauri numer.69.in fine & nu.77.d.D.Couarru. de ſponſal.2.par.cap.7.§.1.nu.7.&.8.Tiraquel. plures citans, & plura in materia matrimonij putatiui cōgerens, de legib.connubiali.glo.8.nu.270.& ſequentib.
5 & præcedentibus. [Pro hac extēſione citari ſolet tex. in.l.4.tit.6.lib.3.fori, qui tamen non multum ſtringit teſte.d.D.Couarru.d.nu.7.loquitur ſiquidem quando vxor iuſta ignorantia cohabitabat cum marito ſciente impedimentum coniugij, qua in ſpecie, commoda ex tali matrimonio prouenientia ad ignorantē non ad fiſcum pertinent, quemadmodū in matrimonio vero, quidquid etenim coniux ſciens impedimentum dedit in teſtamento vel inter viuos ex cauſa dotis, vel aliò ſimili modo coniugi ignorāti quęritur donatario non fiſco.l.vlti.quę in teſtamēto loquitur.ff de lega.1.l.50.tit.14.par.5.quæ opinionem glo. confirmat in.l.qui contra.C.de inceſt.nup. vbi Cyn. Iaco. de Rabe.Salicet.Caſſan.in conſ.49.col.1.& iterum in conſuetu.Burgun.rubri.4.§.2.nu.5.Rode. Xuarez in l.1,titu.3.de las ganancias libr.3.fori.q.1.prope finem.
6 [Contra extenſionem prędictam vrget tex.in.l.cum hic ſtatus.§.fina.ff.de dona.int.vir.& vxor.iuxta literam, quæ receptior eſt, & à Grego.Holoandro probatur, vbi donatio facta inter cōiuges putatiuos morte non confirmatur, quem dixit ſingula.Bal in.l.cam quam num.22. & ibi Iaſ. colu.7.C.de fideicom.Bald. Nouellus in tracta.de doto.par.11.colu.antepe.Alex. in.l.ſi cum dotem.§.fina.2.colu.ff.ſolu. matrim. Item pactum de lucranda dote non eſt ſeruandum in dote putatiua vt in.l.1.iuncta gloſſ. C. de condictione ob cauſ.Bal.per illum tex.in.c.iurauit, & ibi Feli. de probatio.Marſi.ſingul.129.Bal,Nouellus.d.par.11.§.hactenus nu.23.&.29.Alex.vbi ſupra, Caſſan.in conſuetu. Burgun.rub.4.§.2.nu.4.&.5.d.D.Couarru. de ſponſ. 2.par.c.7.§.1.nu.8.Tiraq.in legibus connubiali. glc.8. nume.237.vbi idem dicit de ſtatuto, nec lucrabitur dotē ob adulteriū, vt ipſe probat nu.238. authoritate Accurſij in.l.cōſenſu.§.vir quoque.C.de repud. Sed nihilominus extēſio nu.4.prodita vera eſt, quia in cōmunione bonorū lex animaduertit vtriuſque cōiugis induſtriā ac cōmunē laborē, & ſocietatis & cōmunionis onera, quare nimirū ſi inter cōiuges putatiuos locū habeat, vt rectè aduertit.d.D.Couarru.d.c.7.§.1.nu.8.in fi.cuius ſentētia vera eſt, etiāſi Alex.Nouell. & Caſſa. in loci

in locis paulo ante citatis contrarium teneant. Ex his enim cauſis iuſtis & rationabilibus cōtrahitur iure regio tacita ſocietas inter coniuges, vt & Ioan. Lupi recte ait conſilio vt ſupra, quēadmodū & eam poſſent iure communi expreſſe contrahere ſecundum Pet. de Vbald.in.l.ſi vxorem.C.de condi.inſer.2.col. verſic.
7 ſed hoc non placet Petro. [Nec minori fruitur priuilegio hæc tacita ſocietas, quàm expreſſa ex ſententia Bal.quem cęteri ſequuntur in.l.rei iudicatæ.§.ſocero ff.ſolu.matr.idem voluit Did.Segura in rep.l.3.§.fi.ff. de lib.& poſthu.nu.77.& in tracta. de bonis lucratis nu.27.& in.l.vnum ex familia.§.ſed ſi fundū nu.34. ff.de lega.2.Ex quo ibi infert, quôd quemadmodū in ſocietate expreſſa contrahitur quędam fraternitas, vt in.l.verûm.ff.pro ſocio, ita & ſocietas viri & vxoris dicitur fraternitas, ſecundū Signor.de Homod. conſ. 67.col.2.Ioan.Lupi in rub.de dona.in.vi.vx.§.61.nu. 3.qua ratione vera eſt extenſio & receptior, nam cùm huiuſmodi communicatio æquè ſit in matrimonio putatiuo, ac in vero, idem eſt vtroq; caſu ſtatuendū, quæ
8 ſententia mihi admodum placet. [Secundò ampliatur, vt procedat hæc communicatio bonorum conſtāte matrimonio acquiſitorum, etiam ſi maritus veniat ad matrimonium diues & opulentus, & vxor pauperrima & abſque vlla dote, vel ex contrario, quòd potiſsimùm hoc in regno Peru contingere ſolet, id quod ſemper Roder.Xuarez atteſtatur vidiſſe practicari in l.1.tit.3.de las ganancias lib.3.fori limi.5.& Ant. Gomez in.l.93.Tauri nu.70.in fi.Boeri.deciſ.22.num.31. quibus accedo, quamuis Montal.in.d.l.1.ti.3.lib.3.fori in verbo de Rey, leuibus fundamentis nitatur probare contrarium, & Caſſane.in conſuetud. Burgund, rubri.4.§.2.verbo mariee.numero.2. &.3.& in verbo aqueſtez numero.14.&.15.falſum enim eſt, quod ſupponunt, alterum ex coniugibus hac in ſocietate nihil adduxiſſe, nec pecuniam nec operam, quoniam vxor operari poteſt, & cuſtodire, & conſeruare, vt elegāter probat Ioan.Lupi in repe.rubri.de dona.§.62.num.2. &.3. & plerunque pauperior ſupplet opera & induſtria, quod ei deeſt ex patrimonio, vt in.l.ſi ſocietas.ff. pro ſocio, pro qua opinione eſt hodie text.in.l.4. in-
9 fra eodem ſumpta ex.l.vlt.ti.3.li.3.fori. [Tertio extende hanc concluſionem, vt non ſolum cōſtante matrimonio duret ſocietas inter coniuges, verùm & eo ſoluto, bonis indiuiſis apud ſuperſtitem manentibus, nam quęſita & lucrata eo in tempore diuidētur inter coniugem ſuperſtitem & hæredes defuncti, vt diſponit lex regni foro generoſorum lib.5.tit.4.l.9.quę incipit, ſi vn home, ad idem confert.l.6.tit.4.de las labores lib.3.fori. Cuius ratio eſſe poteſt, quia cōiux in viduitate permanens, dum ad ſecundas non migrat nuptias, cenſetur ſub pręcedenti matrimonio eſſe, vt in.l. vltima ibi, ſiue in priori matrimonio permanere voluerit, ſiue nouercam filijs ſuperinduxerit. C. de bonis maternis, & ibi notāt Cyn.Bart.Alberi.& Arius Pinel.numero.4.& cæteri, ad quod lex illa ſæpiſsimè allegatur, vt Tiraquel.refert in lib.de nobilitate.c.18. numero.9.Paul.Caſt.in.l.cum quædam puella nu.4.
10 & ibi Alex.Iaſ.& Deci.ff.de iuri.om. iudi. [Ex quo in.d.l.vlt.inferūt doct.ita alendā eſſe viduā ex bonis mariti, dū in viduitate perſeuerat, ſicut conſtāte matrimonio, quod doctores intelligūt, vt de fructib' dotis ſuę ali debeat, ſi non habet alia bona propria vnde ſe alat, aliâs alat ſe de bonis ſuis, quia viro non operatur. l.ſicut.ff.de oper.liberto. verba ſunt in effectu Baldi in d.l.vlt.C.de bon.mater.quem ſequitur Hyppoli.in.l. vnica num.217.C.de raptu virgi.Ioan. Lupi in repe. rub.de don.§.62.nu.26.Paul.Fulg.& Corn.in.d.l.vlt. Cuma.Lud.Roma.& Alex.in.l.diuortio nu.27.ff.ſolu.matri.Hi omnes reſoluunt viduam inopem omni tempore dum nō reſtituitur dos, eſſe ab hęredibus viri alendam. Sed Arius Pinel.vir vtique rari iudicij in d.l.vltim.C.de bon.mater.numero.6.&.7.aduertit Bald.& alios ſupra citatos non bene adduxiſſe in eorum teſtimonium gloſſam in.l.vnica.§.exactio.C.de rei vxo.actio.& in.l.diuortio in verbo facto ff. ſolu. matri. quippe quæ id tantum tribuant viduę inopi intra tempus reſtituendę dotis, hoc eſt, intra annum, non vero loquuntur de alio tempore viduitatis, & in terminis illis reſolutio glo. vera eſt & recepta communiter ſecundum Alex.& Iaſo.in.d.l.diuortio nu.18.& Rebuſum.1.tomo ad leges Gallicas titul. de ſententijs prouiſionalibus art.3.gloſſ.1.numero.10.& plenè diſcutit Anto.Gomez in.l.50.Tauri numero.48.notabiliter Anto.Capitius deciſ.24.& ſecundum hoc nō benè infertur ad deciſionem huius quæſtionis ex.l.vlt. C.de bon.maternis, vt ibi aduertit Pinel. numero.7. poſt Iaſo.in.d.l.diuortio numero.18.quod enim dicitur viduam cenſeri eſſe ſub matrimonio pręcedenti, non tantum congruit primo anno, verùm etiam omni tempore viduitatis. Ex quo ipſe potius crederem Bald.ſententiam veriorem eſſe, quod vidua ali debeat non modò per annum verùm etiam per reliquum tempus, quo caſtè vixerit, donec ſibi dos reſtituatur, modo per eam non ſteterit quominus reſtituatur, quia vtraque in ſpecie eadem viget ratio, quid enim refert tranſeat, nec ne annus reſtituendæ dotis, ſi eo tranſacto adhuc dos ſibi non reſtituitur?
11 idem ergo ius erit ſtatuendum. [Merito ergo acquiſita ſoluto matrimonio antequàm diuidantur bona, communicabuntur inter coniugem ſuperſtitem & hęredes defuncti, tanquam ſi conſtante matrimonio fuiſſent quęſita, quoniam ex patientia & perſeuerantia vtriuſque partis pręſumitur inter eos continuata ſocietas, argument.l.quęritur.§.qui impleto.ff. loca.l.legem.C.eodem titulo,l.in rebus.§.vltimo.ff. de precar,l.20.titul.8.de locationibus part.5. vbi ſi finito locationis tempore conductor in prędio conducto manſerit, cenſetur id eodem precio reconducere. Ex quo Bald.dixit in.l.etiam in fi.C.de iure doti.quòd ſi communitas conduxit doctorem ad legendum per vnum annum cum ſalario centum florinorum, demum conducitur pro alio anno, ſine repe-
12 titione ſalarij, intelligitur cum eodem ſalario. [Quibus confert doctrina Bald.in.l.mandatum. 3. oppoſi. C.manda.vbi dixit, quòd ſi morte patris finita ſocietate, quam cum quopiam contraxerat, iuxta text. in.l. actione.§. morte &.l. adeo in princip.ff. pro ſocio &.l.10.titulo.10. de ſocietate part. 5. filius poſtea eiſdem inſtitoribus vtatur, quibus pater vti ſolebat, intelligitur ſocietas cum eius filio renouata & continuata, etiam ſi filius eſſet pu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

pillus vel minor curatorem habens, cuius patientia in
terueniret, argum. eorũ quę habentur in.l.si quis man
cipij.§.si impubes.&.l.in eum.§.si dominus.ff. de in
stito.bonus text.in.l.cuicunque.§.fi.&.l.sed & si pu
pillus in princ.cod.tit.accedat quod notat idem Bal.
in.l.si pattuus.3.colum. C. commu.vtri. iudi. dicens,
quòd si duo fratres mercaturam exercebãt, & vno co
rum mortuo alter cõtinuat mercaturam superstitibus
filijs fratris mdmissam substantiam possidentibus, vi
debitur frater eodem nomine societatem continuare
quemadmodum faciebat fratre viuente argum.l.nam
& Seruius.§.si viuo.ff.de nego.gest. cuius verba sunt.
Vbaccidit cum alter ex socijs mortuus est, nam quæcunque prioris negotij explicandi causa geruntur, nihil refert quo tempore consumentur, sed quo tempore inchoarentur. Licet enim hęres socij noua non teneatur inchoa
re, tenetur tamen vetera perficere, vt in.l. hæres socij
ff. pro socio, his & alijs rationibus hanc sententiam &
ampliationem sequuti sunt Ioan. Lupi in repe. rubri.
de dona. inter virum & vxorem.§. 62. numero. 25. &
pluribus sequen. & Greg. Lupi in.l.10. in glossm. magna
prope finem tit.10.partit.5 & Cassane. in consue. Bur
gund. rubr.4.§.2.in verbo & participant numero.5. in
fine fol.134. prope finem & in princi.d.§.2.fol.132. in
13 princ. [His tamen non obstantibus contraria sentẽ
tia videtur iure probari, imo quòd coniuge mortuo
non censeatur cõtinuata societas, nec bona soluto ma
trimonio lucrata communicentur vel diuidantur in
ter superstitem & hæredes defuncti, nam societas hu
iusmodi inter virum & vxorem est contra ius cõmu
ne, vt dixi supra numero.2. non ergo erit extenden
da vltra species in legibus contentas. l. præcipimus in
fi. C. de appella. Secundò, quia cessat soluto matrimo
nio ratio, quare statutum fuit iure regio, quòd lucra
ta inter coniuges communicarentur, nempe, quia ab
altero ponitur opera & ab alio pecunia, vel alia bona,
& propter eorum indiuiduam vitę consuetudinem
iuxta ius naturale & diuinum, & ob amorem inter
eos conseruandum, & propter alia quę diximus nu
mero.6. quę omnia cessant soluto matrimonio, nimi
rum ergo si cesset legis dispositio. l. adigere. §. quamuis
14 ff. de iure patro. cap. cum cessante de appella. [Tertiò,
quia quando frater negociatur cum pecunia fratris,
nomine proprio, sibi ipsi, non fratri acquirit, prout
resoluunt Bart. Bal. & alij in.l.si patruus. C. commu.
vtri. iudi. Bart. & alij in.l. Titium & Meuium. §. alte
ro. ff. de admi. tuto. Soci. consilio. 254. numero. 7. & 8.
Deci. consilio. 255. numero. 3. & 4. Tiraquel. libro. 1. de
retractu. §. 32. glosst. vnica numero. 17. vbi addit eõcor
dantes. Quinetiam in dubio quoties quis potest actũ
agere legitimè nomine suo & nomine communi, cen
setur nomine suo proprio facere & non communi, vt
in.l. Titium & Meuium. §. præfectus & ibi notat Bar.
ff. de adminisst. tuto. confert text. in. l, & magis. ff. de
solutio. & l. ita stipulatus. §. Grisogonus. ff. de verbo.
obligatio. Alexand. consilio. 132. numero. 8. lib. 5. De
ci. consilio. 446. numero. 2. Corne. consilio. 310. libro. 3.
Socin. consilio. 103. libro. 4. Alexand. consilio. 134. nu
mero. 6. eodem libro. 5. Bart, Bald. Salice. & alij in. l. 2.
C. pro socio, dicentes quod acquisitum in dubio præ
sumitur ex propria pecunia non communi quęsitum
nisi aliud appareat. l. si defunctus. C. arbitri. tute. l. si
ventri in fine. ff. de priuileg. credito. Petr. Ancharra.
consilio. 140. quod esse communiter receptum attestatur Alexand. d. consilio. 134. in fine libro. 5. &. consili
78. libro. 2. numero. 4. & ibi Carol. Molin. citat Rom.
consilio. 3. & Corne. consilio. 98. libro. 4. Deci. consil.
348. Bertrand. consilio. 253. libro. 3. idem tenentes cum
concordan. infra hac eadem glosst. numero. 36. &. 38.
congestis. [Quartò, quia morte soluitur societas. l.
15 actione. §. morte. ff. pro socio. §. soluitur insti. eodem
ti. l. 10. ti. 10. par. 5. etiam si inter socios conuentum sit,
quòd non possit capitale societatis repeti intra trien
nium, intelligitur siquidem nisi alter ex socijs antea
moriatur, ex sententia Ancharrani consilio. 394. Pau
li Parisij consilio. 25. numero. 55. &. 56. libro. 1. & consil.
84. numero. 2. & seq. uent. eodem libro Alexand. cons.
34. libro. 2. Grego. Lupi in. l. 10. in glossa magna in
princip. titulo, 10. part. 5. si hoc fit in societate expres
sa, multo ergo fortius & in tacita, ne tot specialitates
16 in ea concurrant contra. l. 1. C. de dot. promi. [Nec
obstant leges fori per Ioan. Lupi citatæ quippe quæ
non seruantur, nisi expresse probetur in loco illo vbi
is agitatur consuetudine esse approbatas, nec vllam
obtinent vim, nisi quatenus sunt in vsu, vt notat Ro
der. Xuar. in proœmio legum for. fol. 3. sed leges istę
non sunt in vsu, vidi siquidem practicari contrarium
in cancellaria Pinciana. Nec me mouet secundum fun
dumentum, quòd vidua censetur esse sub priori ma
trimonio in viduitate permanens, nam id verum est,
quoad ea quæ concernunt commodum, & vtilitatem
eius, non quoad incommoda & damna, vt fatentur
docto. superius citati & Feli. in capit. ex parte colum.
1. limita. 3. de foro competenti, idem voluit Ari. Pinel.
in dicta. l. vltima numero. 11. C. de bonis maternis.
At societas eiusmodi est, vt non solùm quęstum con
tineat, sed & obliget socios ad damnum, ne alias so
cietas leonina appelletur. l. si non fuerit. §. finali &. l.
Neutius. ff. pro socio. l. 4. titulo. 10. de societate part. 5.
§. 1. in fine insti. eodem titul. Cęterum si damnũ obue
niret viduę ex hac continuatione societatis, certum
est non teneri illud resarcire nisi ex nouo eiusdem cõ
sensu, eo quòd quantum ad damna non fingitur esse
sub precedenti matrimonio, sed quoad vtilitatem
dumtaxat eius & commoda, quare societati locus
non est hac in specie, ne sit in eius arbitrio & volun
tate vti si velit eadem societate quoad lucra, quoad
damna verò non, quod vtique est contra societatis
naturam, vt in legibus superius citatis. Ad alias ratio
nes Bald. & sequacium, vnico verbo respondetur,
quod tunc demum renouata videretur societas,
cùm in ea concurrerent, quę per Oldrald. & Bar.
traduntur in.l. Titium. §. altero. ff. de admi. istra. tu
torum, & tunc nimirum si lucra diuidantur, prout
in simili specie respondit Deci. consilio. 21. numero
17 6. versiculo & ita ex omnibus supradictis. [Sit igi
tur vera resolutio in hac controuersia, sub hac distin
ctione: aut enim maritus defuncti eius aliquam contra
xerat societatem cum aliquo vel omnium bonorum
vel negotiationis alicuius, siue vectigalis iuxta. l. 5. ff.
pro socio &. l. 3. titulo. 10. parte. 5. aut nulla societas

per

per eum fuerat contracta, sed vel erat ipse vectiga
lium conductor, cuius conductionis tempus nondum
transierat, cùm ipse decesset, vel erat mercator, aut nec
erat mercator nec conductor. Priori casu quando ma
ritus contraxerat cum alio societatem omnium bono
rum, vel negotiationis alicuius, eo mortuo cessauit so
cietas, & si vxor erat eius societatis particeps, por
tio siquidem mariti inter eos communis erat, vt hic
constat, quemadmodum euenit, cum alter ex socijs
alium socium in societate absque aliorum consensu
admisit, non enim est socius, nisi solùm admittentis
secundum Bald. in.l. qui admittitur. ff. pro socio. Pet.
de Vbald. de Perusi. in tracta. de duobus fratribus. 11.
par. principa. numero. 1. Rationemque reddunt, ex eo
quod societas consensu contrahitur. l. vt sit pro socio
actio. ff. pro socio, vbi socius mihi non est, quem ego
socium esse nolui. d. l. qui admittitur. vbi Bald. notat
ff. pro soc. nec socius socij mei socius meus esse dicitur
vt in. d. l. nam socius. ff. pro socio, Corn. cons. 317. nu
me. 2. Quinetiam si socius esset, morte vnius ex pluri
bus socijs societas soluitur quoad omnes, nisi in coeũ
da societate aliter cõueniret. §. soluitur insti. de socie.
l. actio. §. morte. ff. pro soc. Nec hæres socij in societa
te succedit, vt ibi patet, non enim potest ita cohiri so
cietas, vt ad hæredes transeat. l. nemo potest. ff. pro so
cio. l. adeo morte eodem tit. l. 1. & vlt. in fi. tit. 10. part.
5. nisi nouo consensu expresso vel tacito societatẽ re
18 integrauerint. l. plane. ff. pro soc. [Vel nisi sit socie
tas publicorum vectigalium, hæc quippe non finitur
morte, si de hærede fiat mentio, nisi is socius moriatur
cuius industria erat electa, & hæres nõ sit ita idoneus
l. adeo morte &. l. verùm. §. in hęredẽ. ff. pro soc. Petr.
de Vbald. de duobus fratribus part. 11. num. 2. Corne.
consil. 121. nu. 7. & consilio. 122. numero. 2. lib. 1. Carol.
Ruynus consilio. 91. numero. 7, libro. 1. & consilio. 92.
numero. 8. eodem libr. 1. Cassane. in consue. Burgun.
fol. vlt. numero. 97. Quinimo non solum ad hęredem
transit societas vectigalium, sed & ad hęredem hære
dis glosst. in. l. nulla societas. ff. pro soc. Petr. de Vbald.
19 de duobus fratri. 11. part. numero. 82. [Redeundo igi
tur, si expresso vel tacito consensu societas renouata
fuit inter socium mariti defuncti, & eiusdem mariti
hęredes & vxorem, quod nouo consensu postea gesse
runt, communicari debet, vt in. l. planè si hi. ff. pro so
cio. Si verò nouus consensus nõ interuenit, aut noua
denuo non fuit contracta societas, nihilominus lu
crum habitum ex re societatis post mortem socij, vt
fructus fundi communis, vel mercedes vecturę equo
rum communium, vel precium rerum venditarum cõ
municandum est. l. actione. §. si in rem certã &. §. mor
te. ff. pro socio. Sin autem lucrum est extra rem socie
tatis, vt quia fortè precium rerum venditarum con
uertit socius vel hęres socij in aliquam negociationẽ,
ex qua lucrum aliquod excerpsit, non veniet commu
nicandum, iuxta decisionem iurisconsulti in. l. Titiũ
& Meuium. §. altero. ff. de admi. tuto. l. socium qui in
eo. §. item post mortem. ff. pro socio vbi est casus, secũ
dum Iacob. de Are. in. d. §. morte & Pet. de Vbald. in
tracta. de duobus fratribus part. 11. nu. 15. Idem voluit
Alex. cons. 132. li. 5. Greg. Lup. in. l. 10. in gl. magna in
fi. ti. 10. par. 5. Corne. cõs. 122. nu. 3. li. 1. Carol. Ruy. cõs.
20 90. nu. 11. in fi. li. 1. Paul. Paris. cõs. 88. num. 11. &. 12. li. 1.
[Verùm enimuerò hæres vel vxor socij defuncti te
nebitur negotia societatis cœpta per defunctum &
eius socium continuare, licèt noua inchoare minimè
teneatur, vt in. l. hęres socij, &. l. actione. §. si in rẽ certã.
ff. pro socio &. l. nam & Seruius. §. si viuo. ff. de ne
go. gest. Petr. de Vbal. de Perus. de duobus fratr. part.
11. numero. 16. Corne. consilio. 122. numero. 8. &. 9. libr.
1. Carol. Ruynus consil. 216. num. 1. lib. 1. exemplum tra
dit optimũ Corne. d. cons. 122. si forte viuentibus so
cijs communi nomine empta fuit salaria, sic eam ap
pellat vulgus, hoc est, ius vendendi sal vẽditori solùm
& non alij competens, quia prohibitum fuit sub pœ
nis, ne alij possent vẽdere, deinde altero ex socijs mor
tuo, ante tempus quatuor annorum dictæ emptioni
seu conductioni salariæ præfinitum, hæredes eius vo
lebant vti & frui communi emptione, & lucro societ
tati obeniente ex venditione salis post mortem fa
cta vel facienda, quod negabant socij superstites. Res
pondet ibi Corne. & rectę iudicio meo, lucrũ hac in
specie hæredibus esse communicandum, quandoqui
dem hęredes socij expedire tenentur ea, quæ à defun
cto fuerant inchoata, vt in. d. l. hæres socij. ff. pro so
cio, & quia si ex huiusmodi emptione salarię aliquod
damnum societati obuenisset, hæredes pro rata dam
ni contribuere tenerentur, nimirum ergo si lucrũ par
21 ticipent: aliud traditur exemplum in. l. actione. §. si in
rem. ff. pro socio, in hæc verba. *Si in rem certam emendam conducendamue cohita sit societas, tunc etiam post alicuius mortem, quidquid lucri detrimentiue factum sit commune esse labeo ait.* Et ibi glo. exponit in verbo lu
cri, quando lucrum iam esset præparatũ, rebus emp
tis ante socij mortem, vt. d. l. actione. §. morte vnius,
alias non, vt in. l. socius & l. verũ. §. in hæredẽ, ibi, *quod non similiter*. ff. pro socio. [Secundo casu, quãdo nul
la societas erat per maritum defunctum cùm alio con
tracta, sed ipse erat vectigalium vel alterius reddi
tus conductor, cuius cõductionis tempus mortis tem
pore nondum transierat, & tunc crederem, lucra &
damna ex huiusmodi conductione post mortem ma
riti obuenientia vxori eius esse communicanda: vel
quia loco hęredis immediatè lucrorum habetur, vt
dixi numero supra proximo: vel quia socius mortuo
socio communicat cum hæredibus socij lucra vel
damna rebus emptis ante mortem socij præparata, vt
in dicta. l. actione. §. si in rem iuncta glossa. ff. pro so
cio: vel quia lucra ex rebus societatis vel damna in
trinseca earum, vt fructus rei communis, vel mer
cedes vecturæ equorum communium, vel precium
rerum post mortem socij vẽditarum, vel interitus seu
deterioratio earũdem ad hæredes socij defuncti & ad
socium superstitem proculdubio spectant, quam
uis quæ sint extra rem non spectent, vt in. d. l. actio
ne. §. si in rem secundum alium intellectum commu
niter receptum, & in. §. morte. ff. pro socio, & in
22 dicto. §. altero dixi supra eodem numero. 19. [Ter
tio casu, quando maritus erat mercator, & tunc co
mortuo si vxor eandem negociationem seu mercatu
ram exercet, & prosequitur, facilius præsumemus
habuisse animum continuandæ societatis, quàm si

Universidad de Deusto
Biblioteca

nouum mercaturæ genus exercuerit,argum.tex.in.l. hæres socij & glos.in.l.nemo.ff.pro socio, cum concordantijs per Deci.congestis consilio.255.Paul.Paris. consilio,84.numero.5.lib.1.& quia omnia ad hunc casum spectantia dicemus numeris sequen.de his hactenus. [Aut maritus non erat mercator,& tũc est sub distinguendum,aut ipsa vxor & hæres mariti nullam exercent mercaturã,sed indiuisam possident hæreditatem,& ex hoc solũm non censebitur contracta societas etiam inter fratres,nisi sit expresse dictum, vt in.l.ex parte.§.filius.ff.fami.ercisc.& ex illo text. hoc expendit Bart.in.l. Titium & Meuium.§. altero numero.5.versiculo ex prędictis tamen.ff. de admini. tuto.& in.l.cum duobus.§. Papinianus. ff. pro socio cui accedunt Fulgos.& Paul.Castr.in.l.si patruus.C. commu.vtri.iudi.Alcia.regula.1.presump.cap.25.nu. 2.Deci.consilio.66.numero.2.Paul,Parisi.consilio.84. numero.13.libro.1.& numero.10.Cassane. in consue. Burgund.rubri.7.§.5.in verbo meilleur deleautre nu. 28.folio.244.ad finem.Confirmatur ex doctrina Saliceti communiter recepta in.d.l.si patruus numero.14. &.15.C.commu.vtri.iudi.dicentis,quòd si fratres omnes fructus & redditus possessionum paternarum cõmunicent,adhuc non censetur inter eos contracta societas vniuersalis,imo nec illorum bonorum,quorum fructus communicantur,quòd sequitur Soci.consilio 192.versi.fateor enim.2.part.Alexand.consilio. 24. in fine libr.1,& consilio.48.numero.6.libr.2. Iaso.in.l.1. versic.secundus casus principalis.C.qui testam. face. poss. Deci. cons.21.numero.5.&.6.Bar.in.l.1.§.si quis hoc interdicto.ff.de itin.actuque priua.Pet.de Vbal. de Perusi.in tracta. de duobus fratri. part. 2. numero 18.& .31.Aimo.Sabillia.consilio.26.nume.1. Paul. Paris.consilio.84.numero.10.& sequent.& consilio . 85. numero.2.libr.1.Barba. consilio.22.numero.11. Boeri.
24 decis.214.in fine. [Sed contra sententiam Bar.in.d. §.altero tenet Bald.in.l.si patruus numero.14.C.com. vtri.iud.imo quòd societas possit tacitè contrahi etiã inter eos, qui non negociantur,si modò ex alijs actibus apparere possit socialis affectus,prout fit inter nobiles,qui mercaturam quęstuariam non exercent,in communi tamen conferunt salaria,stipendia,dotes,& donationes quascunque,quos nemo negauit sociales esse actus,ex quibus presumitur affectio & voluntas, vt in.l.reprehendenda.C.de insti.& substi. & ita refert tenuisse Iacob.de Aren.Ryzar.& Oldral . idem voluit Bald,in tracta.de duob.fratr.8.col. Ancharra. consilio.302.num.7.Alex.cons.49.nu.5.lib.1.& cons. 48.num.5.eod.lib.hęc tamen Bald. sententia est in effectu limitatio regulę â Bart. traditę in.d. §. altero, vt ibi aduertit Cuma . prope finem,& Iaso.in.l.1, C.qui testam.face.poss.verficulo secundus casus principalis. ad finem Cassane.in consue.Burgun.rubric.7.§.5. in
25 verbo meilleur deleautre numer.28. [Aut verò hæres mariti negociatur,vxor verò non,& tunc non videtur contracta societas,cùm vxor nihil ponat.l.1. in fine.ff.pro socio,& is qui negociatur,magis videretur donare, lucra communicando,quod non est præsumẽdum,vt in.l.5.ff.pro socio,vnde si amplius communicare noluerit,non est compellendus.d.l.si patruus. C. commu.vtri.iudi.l.cum duobus.§.si fratres aliàs est.l. si fratres in princip, ff. pro socio. l.7.titulo. 10.part.5. versi,otro si,ita censuit Bart.in.d.§.altero numero . 5. cui accedunt Fulgo.& Paul.in.d.l.si patruus,& Paul. Paris.consilio.84.numero.15.& numero.58.& consil. 86.numero.13.libr.1.Bald.tamen in.d.l. si patruus hoc limitat,nisi alter ex fratribus,qui non negociatur,cõferat in commune quęcunque sibi aliũde obuenerint, vt stipendia,dotes,& donationes,quę sequuntur Ancharra. Alexand. & Iaso. in locis paulò ante citatis, Petr.de Vbald.in tracta.de duobus fratri.3.part. numero.12.& sequent.Cassane.in consuetud.Burgund. rubric.7.§.5.in verbo meilleur deleautre numero.29.
26 folio.244.colum.2. [Quando autem fratres in communi retinentes hęreditatem paternam , vel vxor & hęredes mariti omnes negociantur,regula communis est & recepta, quòd si simul cum hęreditate indiuisa post mortem patris vixerint,vel vxor & hęredes mariti post eius mortem cohabitauerint,lucraque ex hęreditate,vel negociationibus cõmunicauerint , rationemque alter alteri de lucratis inuicem non reddiderint,societas presumitur inter eos contracta omnium bonorum,ita docet Bart.in.l.Titium.§.altero numero.5.&.6. ff.de adminis.tuto. Bald.in.d.l.si patrus.nu 13.C.comm.vtri.iud.Nam licèt ex eo solùm quòd fratres hęreditatem paternam indiuisam possideant, nõ dicatur contracta societas,vt in. l. ex parte.§. si filius ff.fami.ercisc.und . & diximus supra eodem numero 23.quando tamen ponunt vel conferunt in communi lucra suarum negociationum, nec superlucrata diuidunt,re ipsa videntur societatem contrahere. l. cohiri ff.pro socio,talis enim communicatio lucrorum fieri nõ potest citra ius & nomẽ societatis argumen. l. pro hęrede.§.Papinianus.ff.de acquiren . hęredi. societas ergo contracta dicetur secundum Bart.& Bald. in locis hoc eodem numero citatis,quibus quoad hanc regulam subscribunt Ancharra.consilio.31.in princip. vbi dicit quòd habitatio continua & lucrorum in cõmuni collatio,& eius,quod quilibet lucratur, vel expendit,non reddita ratio facit presumi societatem contractam inter fratres,idem voluit idẽ Pe.de Anchar. cons.302,nu.7.allegat.l.Procula.ff.de proba.&.l.si seruus cõmunis.ff.de dona.int.vi.& vx. quod pluribus fulcit rationibus Lud.Rom.cons.291.in prin.& Ang. cõs.85.ad fi.Alex.optimè cõs.49.nu.5.li.1.Paul. Cast. cõs.349.nu.1.li.1.Deci.latè cõs.66.nu.2.&.3.& cõs.86. vbi plures citat cõcord.& cõs.628.& cons.548.& cõs. 21.nu.1.&.2.& cõs.638.Corne.cons.9.nu.1.&.3.& cõs. 24.nume . 5.lib.1.& cõs.251.& cons.299.li.4.Ias.in.l.1. C.qui testa.face. poss.4.col. vers.4. & vltimus casus, idẽ Ias.cons.2.& cons.3.lib.3.Soci.cons.4.li.4. & cõs. 72.& cõs.87.lib.1.& cõs.160.265.&.291.lib.2.Lud.Roma.cons.470.cũ seq.Cœpola in consil. ciuilibus cons. 40.Alcia.de presump.1.par.presum.25.num.2.hanc attestatus communem, Anto.Rube.consilio.95. Stepha. Bertran.latissimè consilio.39.colũn.2.&.3.& consilio 27.colum.pen.lib.2.Aymon Sabillia.cons.26.numero 1.Paul.Parisi. consilio.84. numero.1.&.40. libro. 1.citans concordan.Petr.de Vbald.de Perus.in tracta.de duobus fratri.3.part.numero.20.& pluribus sequent. & numero.34.& deinceps.Ex quibus locis plures deduces presumptiones , ex quibus societas tacitè contracta

27 tracta presumitur. [Sed quia docto. omnes superius citati in duobus fratribus,vel in patruo & nepotibus vt plurimum loquantur,inter quos plurimum operatur coniunctio sanguinis cum simultanea cohabitatione,videtur,nostra in specie conclusionem nostram non procedere,nisi inter matrem viduam & eius filios vel nepotes,non inter vxorem & defuncti hæredes extraneos. Sed idẽ in extraneis esse asseuerat Alcia.de præsumptio.1.regula præsumptio.25.numer.2. cùm actus illi geri non possint citra ius, & nomen societatis argum.l.pro hęrede.ff.de acqui.hæred. in hoc tamen constituit discrimen inter coniunctos sanguine & extraneos,vt inter hos non inducatur societas, nisi quatenus cõstaret eos communicasse,in fratribus censebitur omnium bonorum,nisi cõstaret de actibus repugnantibus,vt puta quòd dumtaxat communicassent lucra vnius negociationis,& non alia , atque ita
28 intelligit doctrinam Bart.in.d.§.altero in fi. [Cæterùm vtraque in specie crederem,idem esse statuendũ, nam si inter fratres,vel inter vxorem & hæredes mariti tales sociales actus interuenerint,qui geri nõ possint citra ius & nomen societatis vniuersorum bonorum,societas vniuersalis contracta esse intelligetur,veluti si posita fuerint in communi vniuersaliter omnia bona vndecunque & qualitercunque prouenientia, tam ea quæ specialiter in societate omnium bonorum veniunt,vt legata,hæreditates,donationes , bona castrẽsia vel quasi,proprietas bonorum & similia , vt in l.3.§.fi.ff.pro socio,quãm alia quęcunque quoquo modo fratribus obuenientia,& quia fortè omnibus vtebãtur,tam in proprietate,quãm in redditibus promiscuè tanquam communibus , instrumẽtaque omnibus communiter celebrabantur, & tanquam cõmunia in matricula tributorum erant descripta . Ex hac siquidem bonorum omnium communi descriptione, communique onerum solutione , dominium intelligitur esse communicatum,vt in.l.iura.C. de omni agro deser.lib.10.hac ratione & alijs hanc sententiam sequũtur Ange.consilio.112.columna.1. Petr. de Perusio in consilio incip.factum sic proponitur,apparet in Catasto,& Ludo.Roma.consilio.291.numero.5.& sequen. quæ duo consilia ad literam refert,& pluribus rationibus confirmat Petr . de Vbald . de Perusio in tracta.de duobus fratribus.3.part.numero.32.& sequen. qui omnino est videndus,& eleganter Deci . consilio 66.numero.2.& sequent.& consilio.68.numer.1. Vbi hoc extendit,etiam si alter ex fratribus in remotis degeret locis,modò ibi communia gesserit negotia,idem voluit Ancharra.consilio.302.numero.6.in fine &.7. Socin.consilio.192.numero.3.libro.2.Aymon Crauette consilio.26.numero.1.in fine & numero.3.hanc attestatus communem & veriorem sententiam post Socin.qui idem asseuerat consilio.291.numero.1.libr.2. Iason in.d.l.1.C.qui testa.face.poss.4.columna versi. videamus nunc particulariter, idem Iaso. consilio.2. columna.11. versiculo octauo non obstat,& consilio 3.columna.3.versicul. sed præmissis non obstantibus libro.3.vbi hanc dicit esse communem opinionem,citatque Bald.& Alberic. in.l.1. C.qui testamen. face. poss.dicentes hoc consuetudine obseruari, & Barba.consilio.22.columna.9.& consilio.37.columna.10. libro.2.idem voluit Corne.consilio.61.columna.1.lib. 1.& consilio.58. libro.4. Et licèt Paul. Castr. consilio 349. prope finem libro. 1. voluerit contrarium , imo quod societas vniuersalis omnium bonorum non cõtrahatur,nisi expresiè conuentum sit,non autem tacitè ex coniecturis ,ceumque sequutus fuerit Alexand. consilio.76.2.dubio,& consilio sequen.in.3.subscriptione libro.4.Cœpola consilio.42.cau.3.ad medium,] superior tamen vera est & receptior sententia,cui accedit Grego.Lupi in.l.6.&.7.titulo.10.part.5. & Cassane. in consuetud. Burgund. rubric. 7. §. 5.in verbo meilleur delautre numero.31.& sequen.fol.244. ad fi. vbi folio sequen.in princip.refert plures actus,ex quibus societas vniuersalis præsumitur numero. 33. quos
29 mutuauit ab Ange . consilio. 112. [Si tamen alter ex fratribus prædium vel possessionem aliquam emerit nomine proprio,dubium est , an communicetur inter reliquos fratres , qui retinebant bona patris in communi & indiuisa? Et ita distinguendum arbitror, aut enim inter eos erat tacitè contracta societas omnium bonorum,iuxta ea quæ tradidimus numero præcedẽti , & tunc si per longum tempus fructus bonorum communium & lucra communicarunt,& tractu temporis alter eorum separatim & secretè emit fundum nomine proprio,cæteris socijs ignorantibus, tenebitur proculdubio communicare. Quia clandestina & dolosa emptio non debet ei patrocinari , cùm etiam expresim non potuit societati renunciare socio absente & ignorante,sed debuit coram socio renunciare,vel ita vt ad eius notitiam deuenerit.l.actione.§.renunciare.ff. pro socio secundum Bald.in. l. si patruus in princ.C.commu.vtri.iudi.qui idem esse asseuerat si socius durante societate socium decipit secretè proprio nomine negociando,nam cogetur lucrum communicare,& damnum sibi in pœnam imputare, vt in l.sed socius qui alienauit,§.si absenti.ff.pro socio , & Bald.sequitur Petr.de Vbald.de Perusio in tracta.de duobus fratribus part.11.numero.13.&.14. Quinimo etiam si vterque socius nomine proprio clandestinè actus faceret , debent inuicem omnia communicare: quia communis consensus exigitur , vt actioni pro socio derogetur. l. actione . §. diximus. ff. pro soc. quod voluit Bald. vt refert Petr.de Vbald.in.d, tracta.de duobus fratri.5.part. numero.36. [Conuestitur hæc sententia ex doctrina eiusdem Bald. in. l. si
30 vt proponis in fine.C.de reiuendi.dicentis , quòd si patruus simul habitans cum nepote hęreditatem indiuisam retinent,& fructus inuicem communicant, patruusque, vt magis sagax vendit fructus , & inde prædia emit nomine proprio , quòd nihilominus tenebitur cum nepote prædia empta communicare , si erant socij omnium bonorum , & secundum eum talis præsumpta & tacita societas ex æquis partibus cẽsebitur facta:sed circa hoc vide Paul . Parisi , consilio 84. numero vltimo & consilio. 85.numero . 10. & sequent.libro.1.& Baldum refert & sequitur Iason in l.1,C.qui test.face.poss.col.5.vers.secũdo in quantum Bart.vbi in huius sententię comprobationem refert aliam Bal.doctrinam in.l.si socius.ff.si certa.peta. dicentis , quòd si plures sunt fratres socij omnium bonorum,quorum alter altero ignorante fundũ emit no-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mine proprio, fundus emptus erit ipsius, tenebitur tamen iure societatis illud communicare, quia ignorãtibus fratribus nõ potuit distrahere societatem, secus si hoc fecisset socijs volentibus, vel cõsentientibus, & non ignorantibus, quem inibi sequũtur Alex. & Ias. & Deci. idem Alex. cons. 78. lib. 2. & cons. 37. in fine lib. 4. Tiraq. lib. 1. de retractu. §. 32. num. 17. Bal. in. l. 1. C. si quis alte. vel sibi, & in. l. cum duobus. §. si fratres in lectione antiqua post Ricard. &. Cyn. ibi ff. pro socio, & in. l. si patruus nu. 13. &. 14. C. commu. v tri. iudi. ex quibus hanc firmat sententiã Iaso. ibi contra Bar. in. d. §. altero, refertque idem voluisse Pet. de Anchar. cons. 302. num. 7. vers. venio ad secundum dubium & nu. 8. Ang. cons. 112. incip. Panucius, & Alexan. cons. 49. num. 11. lib. 1. v bi hoc latè discutit, & Carol. Moli. ibi addit concordantes, Maria. Soci. Iunior cons. 24. num. 4. lib. 2. Greg. Lupi in. l. 7. in verbo vna cosa ad fi. tit. 10. part. 5. quæ sententia vera est & recepta, quid quid in contrarium dixerit Ioan. Lupi in repe. rubr. de dona. int. vi. & vxo. §. 65. num. 12. [Quibus concinnit, quod à Socino traditur cons. 254. num. 7. &. 8. lib. 2. v bi ait, quod licèt frater proprio nomine pecunia fratris negocia gerens sibi acquirat, & non fratri, vt notat Bart. in. l. Titium aut Meuium. §. altero nu. 6. ff. de admi, tuto. & in. l. si patruus. C. commu. v tri. iudi. illud tamen admittendum est, quando frater pecuniam fratris simpliciter accepisset. Contrà verò v bi communem negotiationem seu mercaturã longo tempore tractatam vnus ex fratribus incœpisset nomine proprio administrare, tunc siquidem mensa & negotiatio non potest ex vnius parte augeri, quinetiam ex alteri9 augeatur parte, agitur enim de iure vniuersali: sicut dicimus in peculio, grege, vel hæreditate. l. item veniunt. §. fructus. ff. de peti. hæred. l. peculium nascitur. ff. de pecul. his & pluribus alijs rationibus hoc idem probat Decis. cons. 255. nu. 2. lib. 2. Benuentus de Stracha in tracta. de mercatore parte. 1. in fine
32 num. 97. [Aut non erat omnium bonorum contracta societas, sed vniuersorum, quę ex quęstu & opera descendunt (quia fortè inter eos nil aliud præter quęstum & operam fuit communicatum, eo quòd actus nostri voluntarij non extenduntur vltra quàm geratur, vt in. l. vlt. C. ne vxor pro mari. Bart. & docto. in d. §. altero ad fi. Deci. consil. 21. numero. 5. Paul. Parisi. consilio. 85. num. 5. &. 7. lib. 1.) Et hac in specie est distinguẽdum. Aut alter ex socijs vel fratribus emit nomine proprio, aut communi, aut dubitatur. Primo casu si emit nomine proprio causa quæstus, & lucri ad vendendum iterum, & inde lucrum percipiendum, & tunc communicare tenetur. l. coiri. ff. pro socio, hoc quippe venit ex natura dictæ societatis, vt in. d. l. coiri, & id ex ea expendit Pet. de V bald. de Perus. in tracta. de duob. fratri. 5. par. num. 3. versi. pro concordia, quoniam cum eorum consuetudo fuerit emere cõmuni nomine res venales, socius emens nomine proprio videtur consocium velle fraudare, & ab ea societate, ex consuetudine inita recedere: quod minimè licuit, nisi ex communi consensu, vel post finitam societatem, vel renunciando coram socio, & non intempestiuè, vt dixi supra hac glosſ. numero. 29. Aut constat emptionem non fuisse causa lucri & quæstus factam, sed ad retinendum sibi ipsi, quia fortè egebat domo propria ad degendum, vel quid simile, & tunc non tenebitur communicare, quoniam emptio hęc est extra causam societatis. l. cum duobus. §. cum duo &. §. si fratres. ff. pro soc. vbi societas vnius certę negociationis ad aliam non extenditur, idem probat. l. 7. tit. 10. de societate versicul. otro si, par. 5. V bi autem non constat, quo animo emerit, recurrendum est ad coniecturas, argum. l. si cum aurum. ff. de solu. l. Nensenius. ff. de nego. gest. l. Procula. ff, de proba. l. dolum. C. de dolo. talis enim præsumitur mens, qualis ex actibus exterioribus demonstratur. l. reprehendenda. C. de insti. & substi. §. cęruos insti. de rer. diuisio. quas coniecturas nobis tradit Petr. de V bald. d. tracta. de duo. frat. 5.
33 part. numero. 3. versic. pro concordia. [Secundo casu, quando quis emit nomine communi, & tunc ita demum efficitur communis, si res empta est causa lucri & quæstus iuxta naturam societatis: idem si alia quæcunque res fuerit empta nomine communi, efficietur siquidem communis, altero ratum habente nõ aliàs, vt in. l. si ego. ff. de nego. gest. quòd si alter ratam non habeat emptionem, fiet solius ementis. l. fundus ille. ff. de contra. emp. Petr. de V bald. in. d. tracta. de duo. fratri. 5. part. numero. 3. versic. aut erat contracta. aut dubitatur quo nomine emerit, & dic vt infra
34 numero. 38. [Aut non fuit contracta societas tacitè inter fratres, vel vxorem & hæredes mariti omnium bonorum, vel vniuersorum, quæ ex quæstu, & opera descendunt, sed alicuius dumtaxat negotiationis (quod fieri potest cùm lucra communicantur ex vnica negotiatione, vt salis, vel aluminis, pannorum, vel quid simile, quo casu eius dumtaxat negotiationis contracta dicitur societas. l. cum duobus. §. cum duo. ff. pro socio, Bart. in. l. Titium. §. altero numero. 6. ff. de admi. tuto. quem ibi docto. sequuntur communiter & alij supra numero. 26. &. 28. citati, Petr. de V bal. in tracta. de duobus fratr. 5. par. numero. 3. in princip. Alexand. consilio. 132. numero. 16. libr. 5. Paul. Parisi. consilio. 85. numero. 7. &. 8. v bi citat concord. & cons. 84. nu. 57. &. 59. eo quòd actus nostri voluntarij non extẽdũtur vltra q̃ geratur. l. si. C. ne vxo. pro mari. l. 1. §. si quis hoc interdicto. ff. de itine. actuq;. prima. l. 1. & l. tutori. C. de nego. gest.) & hac in specie quoties res aliqua empta fuit extra causam societatis, aut empta fuit nomine proprio, aut communi, aut dubitatur. Priori casu aut empta fuit ex propria pecunia aut cõmuni, aut dubitatur, quãdo fuit empta ex propria pecunia nomine proprio, nulli dubiũ, q̃ nõ sit cõmunis, sed propria eius qui emit, vt in. l. si patruus, secundum vnũ intellectũ. C. com. v tri. iudi. l. ad probationẽ. 1. & ibi notat Bal. in si. C. de proba. Pet. de V bal. de Perus. in tract. de duob. frat. 5. par. nu. 3. vers. aut emit nomine proprio, Bar. in. d. §. altero nu. 2. Paul. Paris. cõs. 84.
35 nu. 9. li. 1. [Aut emit de pecunia cõmuni suo proprio nomine, & propria efficitur res empta non cõmunis, si vterque frater erat maior, vt in. l. si patruus. C. cõmu. v tri. iudi. & in. l. si vnus. §. si vn9. ff. pro so. v bi gl. addidit, quòd acquirẽs tenebitur ad interesse, cui subscripsit Bald. ibi & Bart. in. d. §. altero nu. 2. Paul. Paris. cõs. 86. numero. 11. & consilio. 87. nu. 10. lib. 1. Pet. de V bal. de duobus frat. 5. par. numero. 3. post medium Benedi.

Capra

Capra cons. 11. colum. 2. Deci. cons. 255. num. pen. in fine Alexand. cons. 49. nu. 11. lib. 1. per tex. in. d. l. si patruus & in. l. penult. C. si quis alte. vel sibi, cuius verba sunt. *Cum itaquè de rebus communibus fratrem patruelem tuum quædam comparasse contendas de tua pecunia, hunc conueniendo consultius facies, nam in rem de rebus ab eo comparatis tibi contra eum petitio non cõpetit*, cum concord. per Tiraquell. traditis lib. 1. de retractu §. 32. glo. 1. num. 17. Alij dicunt, precium dumtaxat esse restituendum pro parte sibi ex societate obuenien-
te, quorum primas obtinet Bart. in. d. §. altero prope finem Bal. in. l. si patruus numero. 3. C. com. v tri. iudi. Ludo. Roma. cons. 291. dubio. 2. Soci. consil. 162. colum. pen. lib. 2. & cons. 192. numero. 2. eodem lib. Aimõ Crauc. cons. 131. numero. 12. Grego. Lupi in. l. 7. in verbo vna cosa prope fi. ti. 10. par. 5. Sin autem alter ex fratribus erat minor, dic vt per Pet. de V bald. in. d. tracta. de duobus fratri. 5. part. numer. 3. post medium, Greg. Lupi in. l. 1. tit. 10. part. 5, Alexan. cons. 49. lib. 1. Paul. Paris. cons. 86. lib. 1, Cassane. in consue. Burgun. rub. 7.
36 §. 15. in verbo meilleaur dele autre numero. 24. & sequ. [Sinuerò dubitatur, qua pecunia emerit, intelligetur in dubio propria emisse pecunia. l. si defunctus. C. arbitri. tute. l. si ventri in si. ff. de priuileg. credi. Pe. de V bald. d. tracta. par. 5. nu. 3. prope finem Bald. in. d. l. si patruus nu. 4. & in. l. 2. v bi & alij. C. pro socio & in. l. pen. C. si quis alte. vel sibi, Alex. hanc dicens communem cons. 134. numero. 3. &. 7. lib. 5. & consilio. 78. libr. 2. numero. 4. Roma. consil. 3. Corne. cons. 98. lib. 4. Dec. cons. 348. Bertran. cons. 253. lib. 3. Grego. Lupi in. l. 49. glosſ. l. tit. 5. part. 5. dixi supra numer. 14. Nisi aliud probetur, nempe, quòd nulla alia habebat bona præter communia, nec erat industriosus ad parandas pecunias in comparatione prædiorum, & hac in specie non tenebitur cõmunicare prædia, sed restituere precium pro parte alterius socij, secundum Bart. in. d. §. altero & doctores per Aimonem citatos. d. consilio. 131. numero. 12. & supra numero. 35.
37 ad fi. [Aut emptio per alterum ex socijs facta fuit nomine communi, & res efficietur communis altero ratum habente. l. si ego ff. de nego. gest. sed eo ratum non habente remanet solius ementis. l. fundus ille. ff. de contra. emp. Pet. de V bal. d. tracta. par. 5. numero. 3. ad finem, refuso tamen precio à socio qui partem cõsequi vult, nisi de pecunia communi fuerit solutum
38 Alexan. cons. 134. numero. 3. libr. 5. [Aut dubitatur cuius nomine socius seu alter ex fratribus emerit, & præsumitur nomine proprio emisse. l. & magis. ff. de solutio. l. si ita stipulatus. §. Chrisogonus. ff. de verb. obliga. text. expressus in. l. Titium & Mcuium. §. præfectus, quem ita summat Bart. ff. de admi. tuto. Ex quibus id expendit Alexand. consilio. 132. numero. 8. lib. 5. Deci. consilio. 213. numero. 11. & consilio. 446. numero. 2. &. 3. Alexand. consilio. 134. numero. 6. libro. 5. Bald. & Salic. in. l. penult. C. si quis alte. vel sibi Paul. Paris. cons. 84. numer. 9. lib. 1. Aimon Crauc. cons. 129. numer. 2. & sequen. Actus enim qui potest geri nomi nomine proprio & alieno, in dubio cẽsetur gestus nomine proprio secũdum Bar. in. l. gerit. 3. q. princ. vers. 2. modo. ff. de acq. hered. Bal. in. l. potuit. 10. q. C. de iure delibe. Soci. cons. 113. num. 3. lib. 4. Corne. cons. 310. nu. 2. li. 3. Hoc tamen sanè intellige cessantibus alijs cõiecturis, nã vt inquit Bal. in. d. l. si patruus nu. 4. &. 5. C. com. v tr. iudi. & Pet. de V bal. in. d. tract. de duobus fratri. par. 5. nu. 3. prope finem, quoties dubitatur, quo nomine frater vel socius emerit proprio an communi, recurrendum est ad coniecturas, subditque considerandam esse affectionem vel consuetudinem ementis, nam si consueuit, vt plurimùm communi nomine emere, ita in dubio emisse videbitur arg. l. vel vniuersorum. ff. de pignora. actio. vbi in mandato generali
39 veniunt ea quæ solitus erat dominus facere. [Et vt refert Bald. in. d. l. si patruus num. 6. solebat Bar. cùm quęstio de duobus fratribus occurrisset, inquirere, & videre librum rationis, nam si in eius inscriptione seu præfatione continebatur, hic est liber Petri & Ioãnis, mercatura communi nomine facta censebitur, arg. l. Nensenius. ff. de nego. gest. secus si in inscriptione nomen vnius dumtaxat scriptum inueniatur, nam tunc nomine proprio scribẽtis emptio facta esse videbitur, idem voluit Sali. in. d. l. si patruus Alexã. cons. 132. nu. 9. lib. 5. Deci. cons. 21. nu. 1. &. 6. Soci. cons. 87. num. 8. &
15. lib. 1. Qui ex ipsa inscriptione argumentum sumit, vt mortuo altero ex socijs, societas prosequuta sit re nouata censeatur inter socium superstitem & hæredes socij defuncti, ex titulo seu præfatione codicis: quibus subscripsit Benuentus de Stracha in tracta. de mercatore par. 2. nu 53. &. 54. Pet. de V bal. de duo-
40 bus fratri. 5. par. nu. 3. prope finem. [V bi autem non apparet in libro mercatorum de societate, tunc inter maiores seruandum est, quod diximus nu. 38. At si alter ex fratribus erat tutor vel curator alterius, lucrũ factum ex prima emptione nomine proprio ementis facta, erit cõmune, vt pote facta ex pecunia communi: secus verò erit in reiteratione emptionum, nam pecunia redacta ex mercatura, seu fructibus communibus, non est communis ex sententia Accursij in. d. l. si patruus glo. 1. & ibi Bald. nu. 6. C. commu. v tri. iudi. At si non apparet, an proprio nomine fecerit tutor ipse, tunc aut aggreditur negocium insolitum, mercaturę fortè, cuius pater expers erat, & cẽsebitur proprio gessisse nomine, ne dolus aut culpa aduersus tutorem ipsum præsumatur contra. l. merito. ff. pro socio: est enim culpa, insolita aggredi. l. si negocia. ff. de nego. gest. Aut verò cõtinuat solitum negocium, vt si ex duobus simul mercaturam exercẽtibus decesit vnus, & alter continuat eam, tenens indiuisam socij defuncti hæreditatem cum filijs mortui impuberibus, tunc enim eorum nomine videtur continuata, arg. l. nã & Seruius. §. si viuo. ff. de nego. gest. quia à primordio tituli posterior formatur euentus, l. 1. C. de imponen. lucrati. descriptio. l. b. 10. Nec in hac specie distinguitur, an ex prima emptione an ex fœpius reiterata aliquid lucretur, prout in priori casa, quia natura huius actus est, vt id quod postea fit, loco prioris subrogetur. l. cũ tabernam. ff. de pigno. hæc fuit sententia Bald. in. d. l. si patruus num. 8. C. commu. v tri. iudi. & in auth. ex testamẽto in fi. C. de collatio. Pet. de V bal. de duob. fratri. 5. par. numero. 3. in fi. Ex superius traditis colliges, quid sit statuendum in specie nostræ ampliationis supra numer. 9. traditę. Alias ampliationes vide-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bis ex infra dicendis. [Limita primò legem istam,& regulam,quam ex ea expendimus supra hac eadem glo.nu.3.vt procedat,postquam vxor traducta est ad domum viri,& simul cœperunt cohabitare,& tempore quo bona quæruntur simul cohabitant, vt in hac lege in verbo de consuno, & in.l.205.in legibus Styli, ibi estando en vno con su muger,quia ab illo tempore incœpit societas contrahi,& non antea, nam licèt in fauorabilibus ex benigna interpretatione disposita in marito & vxore habeant locum in sponsis de præsenti, vt in.l.non sine versiculo quamuis C.de bonis quæ liberis,hoc tamen non procedit,vbi est diuersa ratio, prout hac in specie. Nam inter eos qui non cohabitant, societas non ita facilè contrahi præsumitur: nec ita facilè sponsa ad domum viri nondum traducta curam adhibere potest in conseruandis rebus quæsitis, nec facile operas sponso præstare potest, sicut post traductionem, & si mutuancă cohabitationem,quare nimirum si lex nostra locum non habebat ante traductionem & mutuam cohabitationem,iuxta glossa in capit. cum societas.27.q.2.& notata in cap.2.de donatio, inter virum & vxorem quibus suffultus rationibus hoc voluit Montal.in.l.1.titulo.3.libr.3.fori in glossa.1. Didac.Segura in repe. l. vnum ex familia .§. sed si fundum.ff.de legatis.2.numero.24.in fine &.25.vbi vxore nondum traducta ad domum viri sibi non viro acquirit,& ex contrario, idem profitetur Ioan.Lup. in repeti. rubric.de donatio.inter virum & vxorem §.62.num.1.2.&.3.& in.l.16.Tauri nu.12.& ibi Dida. Castelli in verbo durãte el matrimonio,& Cysonta. numero.1.Antoni.Gomez in.l.53. Tauri numero.72. in princip.dom.Didac.Couarru.in epitome de sponsalibus.2. parte .capit. 7.§.1. numero. 6. estque communis & recepta sententia. Id quod & apud Gallos communiter vsu fore receptum attestatur Nicolaus Boeri. decisio. 22. numero .27. &. 33 . Deci. consilio .260 . & consilio. 54.numero .7. idem Boeri.in consuetudine Vituricen . titulo de consuetudine matrimonij. §. 2 . col. 5. Guido tamen de Morcault consuluit contrarium, imo quôd hæc consuetudo locum sibi vendicet in sponsa de præsenti nondum traducta ad domum viri,quod consilium refert & sequitur Cassane.in cõsuetu.Burgun.rub.4.§. 6. verbo
42 maride. [Cæterum hæc simultanea cohabitatio mariti & vxoris ad societatem ineundam requisita non est adeò strictè accipienda,vt semper in eadem domo adesse debeant , & nunquam abesse,nam satis superque dicentur habitare simul, cùm vnam eandemque domum & familiam retinent, & si eorum alter ex quacunque negotiationis causa sit absens,argumen. l. quæsitum.§.1.ff.de legatis.3.glosſ.notabilis in.l.1.§.domum in verbo maneat.ff.de libe.agnoscen.manere in quit dicitur quis,licet modò præsens non sit, & ibi Bart.& cæteri interpretes hoc ipsum asseuerant,communicatio ergo hac in specie fiet bonorum vtriusque coniugis, ac si simul habitauerint, vt rectè aduertit Ioan.Lupi in repe.rubri.de donatio.§.62. numero. 4.
43 in fine. [Quinimo si maritus propter ęs alienum vel paupertatem vel alia ex causa dimisit vxorem & filios,profectusque est in partes longinquas, vt putà ad Indos,quod quotidie fit, vbi magnam fortè argenti copiam congregauit,& lucratus fuit,deinde ad patriã reuersus inuenit vxorem mortuam, filij vel hęredes eius repetent proculdubio medietatem bonorum constante matrimonio acquisitorum per maritum ipsum, vt optimè docet Ioan.Lupi in.d.repe.rubri. de dona, §.64.numero.15.in fine,attestaturque ita fuisse iudicatum,quod refert & sequitur Ferdi. Gomez Arias in
44 commento.l.12. Tauri numero. 15. in fine. [Et non solum acquisita constante matrimonio communicare tenebitur cõiux,verùmetiam quę post vxoris mortem lucratus fuit, donec mors ad eius deueneritnotitiam propter mortis ignorantiam, sicut in mandato.l.actione.§.morte versic. quod si integris omnibus manentibus.ff.pro socio,ex eoque id expẽdit ibi Bal. cui accedit Petr.de Vbald. in tracta. de duobus fratri.parte.11.numer.23. Nam prout paulò antea ipse dixerat eadem.11.part.numero.12.& sequent. quidquid socius absens quęrit postquam renunciauit societati, est communicandum,donec in notitiam alterius socij renunciatio peruenerit, licèt damnum sit solùm renunciantis, vt in.l.sed & socius qui alienauerit, §. si absenti.ff.pro socio.l.actione.§.diximus eodem titulo.l. 11. &.12. titulo. 10. de societate part.5. Et ex contrario quidquid quęrit socius,qui societati non renunciauerat, renunciationemque socij ignorauerat, sibi ipsi quęrit, non socio renuncianti, damnum autem sibi obueniens communicatur, vt in eodem. §. si absenti, quia quoad ipsum renuncianteṁ societas est finita, non quoad socium,qui renunciationem ignorabat, secundum Bart. Per actionem autem negociorum gestorum tenetur ad communicationem lucri, si id ratum habere voluerit, vt in.l. in conductionibus &.l. si negocia. ff. de nego. gestis, sicut ergo societas durat post renunciationem à socio ignoratam, ita & post mortem socij,quę nondum in socij superstitis notitiam deuenerat, vt in. d. versicul.
45 quôd si integris. [Quid autem si vxore iam ducta ad domum mariti,eam expulit de domo absque eius culpa,& sine causa,interimque aliquid quæsiuit maritus matrimonio durante, an cùm ipsa vxore communicetur? Et Didac.Segura in repetitione.l.vnum ex familia. §. sed si fundum. ff. de legatis. 2. numero. 27. & sequent. dixit communicanda esse lucra. argument. text. in. l. si filia. ff. de diuorti. ne maritus ex dolo suo lucretur, neuè lucrum sibi â lege delatum auferat, c. indultum de regulis iuris in . 6. & quia lucrum hoc ei sub conditione defertur, si cum marito cohabitauerit, vt iam probauimus,quę conditio pro impleta habetur,cùm per vxorem non steterit,quominus adimpleatur, l. quę sub conditione.§. quoties.ff.de conditio.institu.l.iure ciuili.ff. de condi.& demonstra.allegat etiam text.in.l. final. C. de repud.vbi maritus expellens vxorẽ sine iusta causa punitur in amissione quartę partis bonorum suorum,si ergo punitur in amissione bonorũ,multo magis equum est,vt puniatur in bonis,, quę â lege ipsi
46 vxori deferuntur. [Confert etiam,quod si alter ex socijs calidè renunciat societati, ne lucrum sibi lege societatis competens communicet consocio, nihil sibi prodest caliditas,quandoquidem illud communicare

municare cogetur, vt in.§. manet insti de societa.l. actione.§.diximus.ff.pro socio.l.12. tit.10.par.5.Cum igitur inter virum & vxorem iure nostro regio sit tacitè contracta societas bonorum omnium, vt in hac lege statuntur & inalijs huiusmet tituli, si maritus calidè & fraudulenter vxorẽ expellit à societate & cõsortio,æquum profecto non erit,dolum & fraudem sibi prodesse: quare nimirum lucrum interim ab eo quęsitum communicare tenebitur,cùm societas hęc viri & vxoris non minori priuilegio muniatur, quàm societas expresse inter aliquos contracta, vt dixi supra num.7.Item quia renuncians intempestiuè societati quod interim acquisiuit,tenetur socio communicare l.actione.§.Labeo.ff.pro so.l.11.tit.10. par.5. cum igitur maritus sine causa vxorem expulerit, societati dicitur intempestiuè renunciare, quę minimè soluitur,nisi morte alterius ex coniugibus,quare per mari
47 tum quęsita hac in specie communicantur. [Quibus moti rationibus hanc sententiam sequuntur Ioannes Lupi in repe.rub.de dona.int.vir.& vxo.§.64. num. 2.in fi.& pluribus seq.& in. l.16.Tauri nu. 29. Anto. Gomez in.l.53.Tauri num.72.Didac.Caste. in.d.l.16. Tauri glo.magna col.7. versi.sed pone quòd vxor iã ducta. Ex quo ipse infero, quòd si propter mariti seuitiam separetur matrimonium quoad thororũ & mutuam cohabitationẽ, iuxta tex.in capi.literas de resti. spolia,& notata per Alexand.consi.78.lib.5. & dom. Did.Couarru. de sponsal.2.part.capit.7.§.5. vel propter adulterium mariti. capit. apostolus & cap. vxor à viro.32.q.7.frater Alfonſ.à Veracruce in speculo coniugiorum,3.par.arti.1.conclus.5.& articu.3. per totum capit.præcepit & cap.seq.32.q.5.Greg. Lupi in. l.1.tit. 17.in verbo ni deshonrra ala suya par.7.l.13.tit.9.par. 4.non solum vxori est dos restituenda, vt in cap. 1,& ibi notat Panor.extra de donat.int.vir.& vxo. Bald. in cap.1.3.notab. extra vt lite non cont. verùmetiam medietas lucrorum à viro ante separationem quęsitorum vt in cap.significauit iuncta glo.1.de dona.int. vi.& vxo.Ex quibus id asserit Did. Segura in repe.l. vnum ex familia.§.sed si fundum num.39.ff.de lega.2. aduertens aduocatos vxoris separationem & diuortium vxoris nomine petentes,vt non tantum dotem, 51
sed & medietatem lucrorum petant,cui assentiuntur Ioann.Lupi in rep.rubr.de dona.int.vir.& vx.§.64. num.10.Did.Castelli in.d.l.16. Tauri in gloss. magna in fi. & ibi Ioannes Lupi numero.35. Antonius Gomez in.l.53.Tauri numero.72.dom.Did. Couarru.in epitome de sponsal.2.par.capit.7. §.1.numero.6. Ari. Pinel.in.l.1.part.1.numero. 58, C. de bonis maternis.
48 [Quin etiam bona ante separationem quęsita non solum erunt communia, verùmetiam quę post separationem quęsita fuerint, iniquissimum quippe esset vxorem propter culpam mariti expulsam & separatam quoad mutuam cohabitationem, lucro à lege sibi delato hoc est,medietate acquisitorum constante matrimonio priuari: vt suadet Ioannes Lupi.d.§.64. numero 10.& in.l.16.Tauri numero.35.Ferdinand. Gomez in.l.12.Tauri numero.15.dom.Dida. Couarruu. d.cap.7.§.1.numero.6.Didac.Perez in apostillis Segure in. d. §. sed si fundum numero.39. contra Seguram ibi & contra Didac.Castelli in.d.l.16.Tauri glo.mag
na contrarium tenentes, eiusdem sententię esse videtur Thom.Gramma. decis.Neapoli.103. numero.88. quæ communis est opinio contra Segu.& Castellum.
49 [Confirmatur hęc sententia communis, quia si maritus sine causa vxorem expulit, tenetur ei reddere dotem ex sententia Ioan.And.ad Specul.ti. de dote post diuortium restituenda.§.1,colu.3.in addi. incipi. dicit Odofre.cui accedit Bald.in.l. vlti.in fi. C. de sentent. quę sine cer.quanti.& in.l.1.in principio.C.de priuileg.dot.& cap.ex parte versic.item nota quod mulier extra de consuetud.Paul.Castren. in.l.cum mulier.1. notab.3.ff.solut.matrim.Areti.& Soci.in.l.2. eod.tit. Tiraq.lib.1.de retractu.§.10.glo,vnica nume.13.Ioan. Lupi in rep.capi.per vestras.3.notab.in principio nu. 4.de donat.int.vir.& vxo. contra Ioann. And.Paul. & Alexand.de hoc dubitantes,priuatur siquidem secundum alios fructibus rerum dotalium maritus ipse hac in specie Alexand.consi.78.libr.5.& consi.26.libr. 6. Soci.consi.64.lib.4.Aymon Crauette consi.31.num. 6.Nec ei succedet ex capite, vnde vir et vxor,vt constanter asseuerant Paulus Castrens.Alexand.& Iaso. in.l.1.C.vnde vir & vxor Guillielm.Benedi. in repe. capit.Raynutius de testamen.in verbo & vxorem nomine Adeiasiam numero.800. [Sic & vxor iniustè
50 & sine causa expulsa,ali debet à viro eam iniustè expellente,etiamsi nullam dotem habeat authore Iaco. de Are.cui accedunt Cyn.Alberi.Bald. & Salice.in.l. quod in vxorem. C.de nego. gest. Bart.in tractat. de alimentis colum.vltim, versi. quęro an maritus Bald. in.l.2.versi.3.dubitatur.C.de lega.Ange.Imol.& Alexander in.l.si cum dotem.§. si autem. ff. soluto matrimonio,Cuman. consilio.175. Roman. consilio. 517. columna.1. Paulus Castrensis consilio.65.colum.pen. libro.1. Guido Papę decisio.Delphinatus.439.versic. si vir verberes,& consilio.127.colum.1. & iterum paulo ante finem,Socin.consilio.286.libro.2. & ante hoc omnes idem non obscurè voluisse videtur glo.in cap. significasti glosſ.1.ad fi. & ibi docto. omnes extra de diuor.Ioannes Lupi in repe.capi.per vestras.3.notab. in principio numero.5. &. 6.Tiraquell.libro.1. de retractu.§.10. glosſ.vnica numero. 14. Aymon Sabilli. consilio.31.numero.6. [Quibus concinnit quòd ma
52 ritus iniuste vxorem expellens amittit lucrum dotis sibi ex statuto vel pacto obueniens secundum Bald.in l.1.§. sed scimus,C.de lati.liber.tolien.per illum text. dicentem, quòd seruus languidus â domo eiectus & nemini in curam datus, cõsequitur hodie libertatem, nullo iurę patronatus domino reseruato,cui concordat.l.1.titulo.23.libro.4.foro legum,& Baldum sequitur Ioann. de Anania in capit.1.columna 3. de languidis expositis,Paul.& Alexander qui dicunt esse notabile in.l. si ab hostibus.§.1. ff. soluto matrimonio idem Alexander consilio.178.columna.1.libro.3.quod repetitur consilio.26.libro.6,Montaluus in.l. vlti.titulo.23.libro.4.fori in glosſa.vltim.ad finem Ioannes Lupi in repetitione capit.per vestras de dona.int.vir. & vxores.3.notab. in principio numero. 4, Tiraqu. libro.1.de retractu.§.10. glosſ. vnica numero.12. [Infertur similiter ex iam dictis,quod si vxor culpa mariti fugerit â domo communi vel propria mariti, vbi simul degebant (eo fortè quòd eam acriter verbe

Universidad de Deusto
Biblioteca

rauerat, quo casu ei licuit aufugere, vt in auth. de nup. §. si quis vtitur aliâs mitiores colla. 4. & in auth. vt licc. matri & auię. §. si quis autem colla. 8. glosſ. in. cap. literas in verbo ſufficiens ſecuritas. de reſti. ſpoliato. Nec ad maritum redire tenetur, niſi ſufficiens ſecuritas ei offeratur, vt dicit tex. in. d. capit. literas in fine, vel quia vir tenet concubinam domi, vel ad domum ducere volebat, poteſt enim vxor hac in ſpecie â viro recedere, nec ad eum redire tenetur, niſi cautionẽ præſtet de expellendo & nunquam admittendo concubinam ſub pœna, quia non bene conueniunt vxor & concubina ſecundum Bal. in. cap. 1. col, 1. extra vt lite non cont. Alexandri. in capit. ex parte in fi. extra de ſponſa. Ioann. Lupi in rep. capit. per veſtras, 3. notab. in princ. num. 6. de dona. int. vi. & vxo. & iterum. §. 21. num. 8. & ſeq. Vbi aſſerit vxorem poſſe hac in ſpecie agere coram iudice eccleſiaſtico vel ſeculari, vt maritus expellat concubinam cap. ſi concubinę de ſentẽ. excõ. Et maritus tenebitur eã alere hac in ſpecie extra domum ſuam ſecũdum Cyn. & alios in. l. quod in vxorem. C. de nego. geſt. Dyn. & Bald. in. l. 1. C. de legi. Ioan. Lupi in repe. cap. per veſtras nota b. 3. in princip. num. 6. extra de dona. int. vi. & vx. Tenebitur etiam lucra ex quęſtu habita ipſi vxori extra propriam domum habitanti communicare, quia non culpa ſua fugit ſed viri. [Sic etiam ſi vxor ob culpam viri ab eo ſeparetur, vel eius cohabitationem vitauerit, nihil ei acquirit, nec commnnicat authore Bald. in. l. ſi vxor num. 6. in fi. C. de condi. inſer. idẽ voluit Bal. in. l. non ſine. C. de bon. quę libe. Deci. in. l. 1. nu. 10, C. vnde vir & vxor Ari. Pinelus in. l. 1. part. 1. nu. 58. C. de bon. mater. ceſſante ergo culpa vxoris, ſi ipſa & vir eius ſeorſum habitent, conſequetur vxor partem lucrorum, ac ſi ſimul habitaſſent, vt reſoluit Ioan. Lupi in repe. rubr. de donatio. int. vi. & vxo. §. 64. num. 15, citat text. in. l. cũ hic ſtatus. §. ſi mulier. ff. de donat.
54 inter vir. & vxo. [At ſi non culpa viri, ſed vxoris factum ſit inter eos diuortium vel ſeorſum habitent, vt propter adulterium ab ipſa vxore commiſſum, quidquid ipſa acquiſierit, viro communicare tenebitur, quia diſpoſitum in vxore habet locum in viro, & ex contrario, correlatiuorum ſiquidem idem eſt iudiciũ l. vltim. C. de indicta vidui. toll. cum alijs per Didac. Segurã cõgeſtis in rep. l. vnum ex familia. §. ſed ſi fundum num. 26. ff. de lega. 2. & ita ipſe decidit in. 4. caſu numer. 36. & Did. Caſtelli in. l. 16. Tauri in glo. magna colum. vlti. & Ioan. Lupi in. d. l. 16. Tauri numero. 32.
55 [Et hac in ſpecie vxor ipſa nihil habebit ex bonis antea per maritum quæſitis, vel poſtea quærendis vt expreſsim adnotauit Ioã. Lup. in rep. rubricę de don. int. vi. & vxo. §. 64. num. 1 & ſeq. Dida. Caſtelli in. d. l. 16. Tauri glo. magna colum. vlti. citans tex. in. l. 5. ti. 5. lib. 4. fori: vbi ſi vxor contra voluntatem mariti receſsit de domo ſua, amittit lucra conſtante matrimonio habita & l. 15. tit. 17. par. 7. vbi vxor adultera amittit dotem & arrhas. l. vlt. ti. 2. lib. 3. fori. Acquiruntur etiam marito bona cõſtante matrimonio quęſita proportione, quæ ipſi vxori competebat, vt in. l. 1. titu. 7. lib. 4. fori, quæ ſeruatur in regno, eſtque confirmata per tex. in. l. 5. tit. 20. de adulterijs infra lib. 8. ſumpta ex. l. 82. Tauri. Si tamen habuerit filios mortua vxore ci ſuccedent filij, vt ibi dicitur, quod ita intelligit Pet. Nunni. in dictionario ſuo in verbo adulterio, quem omnino vide, & Ioannem Lupi ſequitur Anto. Gomez in. l. 53. Tauri numero. 72. in principio. [Quoties autem vir & vxor ſeparati ſunt propter aliquam cauſam cum diſpenſatione, de qua in. cap. ex publico de conuerſio. coniugato. & deinde alter eorũ aliquid acquiſiuit, ſibi profecto acquiret, & non alteri, quia matrimonium iam non eſt, quod erat cauſa communi cationis, vt in hac lege & ſimilibus, qua ceſſante ceſſare nimirum debet cõmunicatio. l. adigere. §. quamuis ff. de iure patro. & quòd per ingreſſum religionis ceſſat matrimonium ratum & non conſumatum probat tex. optimus in. d. cap. ex publico de conuerſ. coniuga. de cuius intellectu agit eleganter frater Alfonſ. à Veracruce in ſpeculo coniugiorum part. 2. articu. 28. quod probat etiã lex iſta, ibi compraren de cõſuno. Nam huiuſmodi emptio fieri nõ poteſt per coniuges inſimul habitantes, cùm ſeparati ſunt ipſi & eorũ bona ruſtiſsimo iudicio eccleſiæ, vt aduertit Did. Caſtelli in. d. l. 16. Tauri in glo. magna colum. vlti. & Ioann.
57 Lupi in. d. l. 16. Tauri num. 33. [Cæterùm ſi ex voluntate vtriuſque coniugis, voto caſtitatis facto, quod fieri poteſt authore Bernardo & Panormi. in. cap. veniens de regula, notatur in cap. dudum de conuerſio. coniugato. Præpoſ. in cap. præterea. 1. colum. 2. de ſpõſal. ſeorſum habitent, quilibet ſibi acquiret, nec lucra communicabit, vt probat Did. Segura in repet. l. vnũ ex familia. §, ſed ſi fundum num. 38. ff. de lega. 2. Did.
58 Caſtelli in. l. 16. Tauri glo. magna colum. vltim. Ioann. Lupi ibidem num. 34. [Secundo limita legem noſtrã, vt communicationi lucrorum locus non ſit, ſi ante cõtractum matrimoniũ conueniat inter coniuges, quòd vxor non gaudeat hoc legis beneficio, neque ei quæratur medietas bonorum conſtante matrimonio quæſitorum, nec ad ęs alienum eo tempore contractum teneatur, valet etenim huiuſmodi conuentio, vt ſenſit Bernar. in cap. 2. de dona. inter vi. & vxo. in verbo ſi non eſt aliud, idem voluit Ioan. Faber. in rubr. inſtit. de nup. & nuncupatim in noſtra ſpecie Roderi. Xuar. in. l. 1. tit. 3. de las ganancias libr. 3. fori limi. 1. verſicul. quęritur & ſecundo, Ioan. Lupi in repe. rubr. extra de dona. int. vi. & vxo. §. 63. num. 1. & deinceps Ant. Gomez in. l. 60. Tauri per tex. ibi, Caſſane. in conſuet. Burgund. rub. 4. §. 2. in verbo & acqueſta nu. 15. verſ. limita. 4. Quod pactum fieri communiter ſolet, quoties maritus eſt diues, mercator forte, & vxor pauper, eſtque ad id tex. optimus in cap. 1, de filijs nat. ex matri. ad morgana. contra. in vſibus feudorum, vbi valet pactum vel conſuetudo, quòd vxor vel eius filij ni
59 hil poſsint capere de bonis mariti. [Solet in tutellam huius limitationis citari doctrina Bart. in. l. quia poterat poſt Dyn. ibi. ff. ad Trebellia. dicentis quòd ſi duo erant ſocij eiuſdem negotiationis, quorum alter vult ire Venetias, alter contradicit: nihilominus qui volebat ire Venetias dixit ſe velle periculo ſuo iter facere, iuit & multum lucratus fuit: ſocius qui contradixit nullam habebit partẽ lucri, & ita Bart. atteſtatur, definitum fuiſſe per legem illam, & Bar. ſequũtur Ang. Cuma. Paul. Imo. & Alex. ibidem, Ang. de Arett. in §. illud inſti. de societa. Pet. de Vbald. in tract. de duo.

fratr.

fratr. §. par. q. 4. Ang. & Imol. in. l. poſtulante. §. ſed ſi in huiuſmodi. ff. ad Trebell. per illum tex. Paul. Caſt. in. l. pen. §. matricipia. ff. ſolu. matri. eius legis authoritate, Ang. in. l. ex duobus. ff. de nego. geſt. eſt caſus in. l. ſi vnus ex ſocijs. §. 1. ff. pro ſocio, ibi nam ſi ſuo nomine (quoniam ſortis periculũ ad eum pertinuit) vſuras ipſum retinere oportet, ſic ergo dicemus in propoſita ſpecie, eo quòd maritus in ſe ſuſcipit periculum æris alieni conſtante matrimonio contracti, nimirum ſi cõmoda & lucra eum ſequãtur, & potiſsimùm vxore cõ
60 ſentiente arg. tex. in. §. illud inſti. de ſocie. [Extende primò limitationem iſtam, vt procedat etiam ſi vxor conſtante matrimonio lucris generaliter renunciauerit, vel ſpecialiter, veluti ſi marito volenti domũ emere vel vectigalia conducere contradixit, dicens ſe nolle partem habere in emptione illa vel conductione, & ſuper hoc fecit cum marito pactum, valebit ſiquidem talis renunciatio & pactum vt in. l. 221. in legibus ſtyli incip. otro ſi el marido & in. l. 9. infra hoc titulo ſumpta ex. l. 60. Tauri, ex qua id expendit Anto. Gomez nam licèt donatio inter virum & vxorem prohibeatur, vt in. l. 1. & per totum. C. & ff. de dona. int. vir. & vxo. valet tamen quoties ex donatione coniux non fit pauperior, nec patrimonium diminuit, licèt propter donationem non efficiatur ditior, vt ſi quis renũciet hæreditati, legato, vel fideicommiſſo, vt ad alterũ coniugem fortè ſubſtitutum, vel coniunctum, vel ab inteſtato ſucceſſurum perueniat, vt in. l. ſi ſponſus. §. ſi maritus. 2. ff. de dona. int. vi. & vxo. & ibi ex eo notãt Odofre. Bar. & cæteri ſcribentes, cui conuenit. l. 5. tit. 11. par. 4. vbi Grego. Lupi in glo. vlti. tenet cõtrariam debilibus fundamentis, tex. in. l. profectitia. §. ſi pater ff. de iure doti. & in. l. qui autẽ. ff. de his quę in fraud. credi. l. cum oportet. §. ſin autem. C. de bon. quæ libe. vbi pater, qui filio donare non poteſt, poteſt tamen renunciare vſufructui in bonis aduenticijs ſibi competenti, & ibi notat Bald. Paul. Salice. & commu. docto. tex. in. l. pen. ff. de colla. bono. Nec obſtat, ſi dixeris, quòd dominium tranſit ipſo iure in vxorem rerum acquiſitarum conſtante matrimonio pro parte ſua, atque ideo non poſſe patrimonium iam quęſitum donare marito: verè ſiquidem & non fictè quæritur dominium vt infra dicam in. l. 9. infra. eo. vbi hæc ma
61 teria renunciationis lucrorum diſcutietur. [Tertio limita concluſionem noſtram, vt procedat in acquiſitis iuſtè, ſecus ſi iniuſte, vt iudex ex repetũdis, patronus ex illicito patrocinio, vel quilibet alius ex furto, ludo adulterio, vel vſuraria prauitate, vel alio quolibet maleficio: hęc namque ſic acquiſita non communicantur inter coniuges ſecundum Caſſan. in conſue. Burgun. rubr. 4. §. 2. in verbo & acqueſtez num. 16. in fi. Rode. Xuar. in. l. 1. tit. 3. lib. 3. fori, limi. 4. Ioan. Lupi in repe. rub. extra de don. in. vi. & vx. §. 65. nu. 9. Quia lex vel ſtatutum diſponens de rebus acquiſitis vel quærendis intelligitur de iuſtè non iniuſtè acquiſitis ſecundum Barba. in capit. cõquæſtus de foro comp. citat. l. quod ſeruus, ff. de acq. poſſ. & l. cum oportet. C. de bon. quę lib. l. certè. §. mala medicamenta. ff. fami. ercicũ. quod inducit aduerſus quoſdam religioſos inhiantes temporalibus, qui monaſterijs ſuis quomodocũque acquirere nõ dedignãtur, ſiue iuſte ſiue iniuſte id fiat, quod minime fieri oportet, vt & Ioann. Lupi adnotauit. d.
62 §. 65. in principio. [Cuius ratio eſt, quia inhoneſtarum rerum non contrahitur ſocietas, nec inde quæſitum communicatur, vt in. l. ſi fratres. §. ſocium. ff. pro ſocio, vbi ſocius etiam omnium bonorum nõ cogitur cõferre, quę ex cauſis prohibitis acquiſiuit, cui conuenit. l. 2. tit. 10. par. 5. optimus tex. in. l. quod autem & l. nec prætermittendum. ff. pro ſocio, vbi quod ex furto vel alio crimine quęſitum eſt, in ſocietatẽ nõ oportet conferri, quia delictorum turpis cauſa, atque fœda communio eſt. l. 8. ti. 10. par. 5. Optimum huius limitationis tradit exẽplum Rod. Xua. in. d. l. 1. ti. 3. li. 3. fori, limi. 4. equitis aurati, qui â vaſallis ſuis conſtante matrimonio extorſit violenter obſequia & ſeruitia plurima, ab ipſis exigẽs operas indebitas, ex quibus multa iniuſte acquiſiuit & per vim: reſpondit enim Roderi. ipſe hac in ſpecie eo defuncto, vxorem ſuperſtitem non poſſe medietatem horum lucrorum ab hære-
63 dibus mariti exigere. [In dubio tamen iuſtè acquiſita præſumuntur, niſi contrarium probetur, arg. l. marito. ff. pro ſocio, & cap. cum dilecti de accuſatio. Bart. in. l. cum oportet num. 5. C. de bon. quæ lib. Ioann. Lupi in rub. extra de dona. int. vi. & vxo. §. 65. num. 9. Ex quo nu. precedenti ipſe dixerat, quòd ſi vxoris hęredes peterent quęſita conſtante matrimonio, maritus non poſſet allegare eſſe iniuſte quęſita, quia allega ret turpitudinem ſuam, cõtra. l. aliâs & ibi notat Bar. ff. de iureiu. ſenſit Raph. in. d. l. quod ſeruus. ff. de acq. poſſe. & ibi Alex. Bal. in. l. 2. ff. de his qui ſunt ſui vel
64 alie. iur. [Hinc fit, quòd ſi maritus huiuſmodi res in iuſte acquiſitas ſponte communicauit ad domum deferendo, communia erunt, & æqualiter inter eos vel eorum hęredes diuidenda, vt in. l. certè. §. mala medicamenta. ff. fami. ercicun. l. ſed & ſi poſſeſſori. ff. de peti. hæredi. tenebitur tamen vxor ea reſtituere, vel maritus ipſe ex bonis comunibus ſatisfaciet, imo & pœnam ſoluet, ſi vxor alienas vel male acquiſitas eſſe ſciebat, ſecus ſi ignorabat: quia tunc male acquiſita tantũ ex bonis communibus reſtituet, non pœnam. l. ſi igitur ex hoc. ff. pro ſocio. Ex quo tex. inferebat Bal. in l. 1. C. pro ſocio & Sali. in. l. ſi ſocietatis eod. tit. in fine, quòd ſi plures ſunt ſocij omnium bonorum, quorum alter ex vſuraria prauitate argenti aurique copiam queſiuit, & cõmunicauit ſocio & fratri, epiſcopus potest compellere fratrem eundemque ſocium ad vſurarum reſtitutionem. Idem ergo dicemus in vxore, eadẽ ratione, vt cenſet Ioann. Lupi in rep. rub. de dona. int. vi. & vxo. §. 65. num. 10. vbi & nu. 12. in fine probat, maritum poſtquam illicitè acquiſita adduxit in domum, poſſe eorum reſtitutionem facere ſine conſenſu & voluntate vxoris, etiamſi condemnatus non fuerit: cum ea potuerat alienare, vt infra ſubijciam in cõ
65 mento. l. 5. infra, eo. [Quarto tempera aſſertionem legis noſtræ, niſi aliud conſuetudine obſeruetur in aliqua ciuitate vel prouincia huius regni, prout fieri ſolebat in ciuitate Hiſpalenſi teſte Roderico Xuarez in l. 1. tit. 3. lib. 3. fori verſi. ſexto limita hanc legem, & fit etiam in ciuitate Cordubę, vbi lex iſta recepta non fuit, nec in ea habet locum iſthęc communicatio inter virum & vxorem, vt atteſtantur Ioann. Lupi in rep. rubr. extra de dona. int. vi. & vx. §. 60. in fi. & Iacob.

Septi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Septima.in libro de institutionibus catholicis.cap.9. num.93 Grego.Lupi in.l.24.tit.11.in glo. magna colu. viti.post prin.par.4.leges enim fori nullam vim obtinent,nisi quatenus sunt in vsu,quare articulos faciunt aduocati semper de vsu illarum legum, vt latè probat Rode.Xuar.in proœmio fori.Sed hodie crederem,limitationi huic locum non esse, eo quòd iam non lex fori dicitur,sed lex regia in hoc volumine inserta, quã legis vim obtinere præcipitur in lege & pragmatica
66 sanctione in principio huius voluminis apposita. [Sed circa hanc limitationem sese offert pulchra dubitatio, in domicilio viri viget cõsuetudo diuidendi bona cõstante matrimonio quęsita iuxta legẽ nostram,in loco verò vbi contractum est matrimonium,nẽpe,Corduę,vel in alio loco extra regnum istud,non fit diuisio vel communicatio lucrorũ inter coniuges, quinã locus debeat attendi, si se offert casus,in quo petatur diuisionem fieri, vel quia solutum est matrimonium morte alterius coniugis, vel quia alter ex coniugibus fuit hęreticus,atque ideo eius bona sunt cõfiscata(qua in specie portio coniugis insontis,nempe,medietas lucrorum non amittitur,vt in.l.10.infra cod.sumpta ex l.77.Tauri,quę immodicam sedauit controuersiã doctorum hanc quęstionem disputãtium,antequam lex illa conderetur, vt constat ex integro tractatu Didaci à Segura de bonis lucratis constante matrimonio) nũ quid attendatur locus contracti matrimonij,an verò locus domicilij mariti,vel eius loci,vbi se transtulerũt ad degendum,vel locus vbi bona sita sunt ? Et omissa
67 disputatione fac sequentes conclusiones. [Prima cõclusio,quoties in cõtractu matrimonij pacta fiunt expressim de bonis illis,huic vel illi,vel vtrique coniugum in toto aut parte quęrendis,seruanda sunt, reiecta distinctione locorum vel consuetudinum, vtpote quę non contra bonos mores ,sed magis legibus ipsis comprobantur,vt in cap.1.de sponsal.vbi hoc notant Anto. Felin. & cæteri interpretes cap.1.de filijs natis ex matri.ad Morganaticam contr.& nuncupatim decliditur lege regia 24.ti.11.de dotibus & donationibus vel arrhis,par.4.Roderi.Xuarez hoc voluit in.d.l.1. tit.3.lib.3.fori.6.lum.versic .secundo limitabis fol.18. pagi.1.Iacob.Septimacen. in lib. de institu. catholi.c. 9.num.94.referens multa circa hoc scripsisse Alexan. consi.150.lib.2.& consi.87.lib.6.Guill.Bened.in rep.c. Raynutius in verbo duas habens filias nu.197. Deciũ consi. 225.& 402.& rursus consi.578. &.655.& in.l.pactum quod dotali num.10,C.de pact.Gozad.consi.87.
68 & Boerium decis.204. [Secunda conclusio, licèt regulariter in omnibus contractibus possit quis in loco contractus celebrati conuenire,nisi alio loco sit destinata solutio,vt in.l.hæres absens,§.1.ff.de iudi.c. Romana §.contrahentes de foro comp.lib.6. in cõtractu autem dotali secus est, nam maritus dote recepta ad eius solutionem conueniendus non est in loco contractus,sed in eo,vbi domicilium habebat tempore contractus,l.exigere dotem,vbi Bart.Bald.Ang.Paul.& communiter docto.id notant. ff.de iudi. quam legem dixit singularẽ Bal. Nouellus in tract.de dote.9.par. priuilegio. 18.Rochus Curtius cap.vlt.de consuetud. folio paruo.72.colum.1 & hoc esse speciale fauore dotis existimant docto.communiter,vt eius exactio fiat in loco domicilij mariti, quia illic videntur coniuges destinasse solutionem,vbi mulier virum sequutura forum sortiri debet,vt in.l. cum quædam.ff.de iuri.omn. iudi.& ita cõmuniter sentire doctores attestatur Alexand.qui eos sequitur,consi.100.num.8.lib.3.Felin.in cap.1.de sponsal.num.24.dom.Dida.Couarru.in epitome de sponsali.2.par.cap.7.in principio nu.6. Iaco. Septimacen. addens concordantes in libr. de institu.
69 catholi.cap.9.num.96. [Tertia conclusio,si in loco domicilij mariti statutum disponit,quòd vxore decedẽte sine liberis,maritus lucretur tertiam partem dotis, & in loco vbi fuit celebratus matrimonij & dotis contractus,sit alia consuetudo,attenditur quoad litis decisionem statum loci,in quo vir domicilium habet,licèt secus sit in alijs contractibus, vt in.l. si fundus. ff. de euictio.l.1.in principio.ff.de vsufru.lega. cum similibus,ita censuit Bart.in.l.cunctos populos.q.1. C.de sum.trini.& fid.catho.& ibi Iaso.in repe.num.60. & Fran.Purpura,num.97.attestãtur hanc esse communẽ opinionem,prout & attestatur Hierony.Grat.consi. 113.nu.1. 10.&.11. licèt ipse videatur sentire contrariũ, communem etiam sequitur Maria.Soci.Iunior consi. 14.lib.1. etiamsi matrimonium contractum fuerit in domicilio vxoris,Anto.Abb.& alij in cap.1.de spon sal.dom.Did.Couarru.in epitome de sponsali.2. part. cap.7.in prin.nume.6.Alex.alios citans consi.100. nu. 8.lib.3.vbi num.9.asseuerat locum habitationis mariti esse attendendum,non locum originis, quod etiam probauerat glo.notab.in cap.statutum.§.cum verò in verbo vnam dietam de rescrip.libr.6.alia in.l.exigere dotem in verbo redditura.ff.de iudi.notat Ant.& docto.in cap.vlt. de foro comp.In dubio nanque de domicilio habitationis intelligi oportet,secundum Bal. in.l.vlt.nume.45.C.de edi.diui Adri.toll.& in consi. 229.lib.1.Ant.de Butr.consi.21.in fi.Pet.de Ancharra. consi.437.Imol.in cap.fi.de foro comp. Soci. in cap.1. 2.colu.co.tit.& consi.129.lib.1.Iaso.in.l.1. colu.5. C.de sum.trini,& fide catho.& in.l.si arrogator nume.46. ff.de adoptio.Nicola.Euerardus in locis legalibus loco de contractu ad distractum,Curti. Iunior in. d. l. exigere dotem num.18.ff.de iudi.Deci.consi.352.Rogerii.de Mota in repe.l.hęres absens num. 111.ff.de iudi. Math.Affli.decis.Neapo.226.& decis.384.nu.7. Hypol.Marsil.in repe.l.vltimę num.60.ff. de iuri. omni. iudi.Anto.Imol.Feli.& alij in cap.fi. de foro compe. Bertr.consi.109.lib.1.Tiraq.lib.1.de retractu. §. 9.glo. 2.num.21.&.22.Affli.decis.Neapoli.384.num.7. Deci. in.l.si ea.2.notab.ff.de offi.assessо. Carol. Moline.ad
70 Alex.consi.100.num.9.lib,3. [Quarta conclusio,si diuersę sint statutę leges,aut inductę cõsuetudines, quo ad communionem seu diuisionẽ rerum matrimonio constante acquisitarum, seu circa alia,in loco vbi vir domicilium habitationis habet, & in loco domicilij vxoris: seruandæ erunt leges domicilij mariti, nõ domicilij vxoris,vbi contractum fuit matrimoniũ. Nec refert, quòd maritus mutet domicilũ, atque decedat in loco translationis,adhuc enim locum habet cõmunis opinio,quidquid aduersetur Sali. in. d.l. cunctos populos,vt ibi attestatur Iaso.in repe.num. 63. Rode. Xuar.in.d.l.1.tit.3.de las ganancias lib.3. fori, limi.6. & hanc esse communem opinionem attestatur Nicol.

Boeri

Boeri.in consue.Bituricen.tit.de cõsuetudine matrimonij & doherij. §.4.dom.Did.Couarru. in epitom. de sponsal.2.par.cap.7.in prin. num.7. quia animi destinatione in domicilio mariti videtur cõtractum matrimonium,vt ex supra citatis authoribus colligitur.
71 [Hæc tamen conclusio & duę præcedentes restringũtur,& limitantur plurifariam. Primò vt procedant quoties maritus contraxit matrimonium in loco domicilij vxoris vt aduena, nõ animo ibi commorandi & perseuerandi,sed confestim recedendi,in locum domicilij & habitationis ipsius mariti, tunc nimirum inspicitur cõsuetudo loci,in quem se transferunt, & nõ vbi matrimonium contraxerunt: (quemadmodum fit quando quis contrahit cum aduena, quem scit statim recessurum,non enim conuenietur in loco contractus,vt pote qui videatur solutionem destinasse in locum sui domicilij vt in. l. hęres absens.§. proinde.ff. de iudi.) & alijs rationibus supra numeris præcedentibus traditis.Secus verò si matrimonium contrahitur eo animo,vt cõiuges in loco domicilij vxoris vbi contractum fuit matrimonium habitarẽt, tunc enim quia maritus animo gerebat cum vxore cohabitare eodem loco, leges illius loci sunt attendendæ, vt belli ssimè voluit Bal. in.l.vlti.colum.1.C.si à non competiudi.Ioann.And.Imol.& Feli.num.26.in cap.1.de spõsali.Fran.Cremens.notab.66.Iaso. in.l. cum quędam puella.1.notab.1.amplia.ff.de iuri.omn.iud. & in.d.l. cunctos populos.1.lectio.6.colum.versi.2.limi. & item.2.lectio.colum.14.Guill.Bened.in repe.cap. Raynutius verbo & vxorem nomine Adelasiam nu. 785. de testam.Barba.in rub.extra de consue.col.15.versic. posset etiam,& consi.4.colu.1.lib.2.Marsil.in singula. 267.paulo ante finem & in repe.l.vlti. num. 66. ff. de iuri.omni.iud.Fran.Purpu.in.d.l.cũctos populos nu. 120.Deci.optimam rationem huic limitationi reddẽs consi. 284. nu.8.ibique tradit huius rei exemplum,ex quo animus coniugum possit colligi,nempe,si post cõtractum matrimonium in loco & domicilio vxoris manserunt ,& ibi longo tempore cohabitauerunt.
72 [Actus enim qui sequitur declarat intentionem præcedentem.§.pauonum insti.de rer. diui.l. sed Iulianus §. proinde.ff.ad Macedo,notat Bar.in.l.certè.§.sed & si parauerit.ff.de lega.1.vbi asserit quem præsumi habuisse animum faciendi,quod postea facit. Nam quæ confestim sequũtur,declarant animum præcedentem cap.officij de electio.l.si ventri.§.fi.ff. de priuileg. credi.vbi Bart.idem Bar.in.l.post contractum.ff.de dona. & vltra præcitatos docto.num. pręcedenti, idem voluit Tiraq.de legib.connubiali.glo.2.numer.46.& 49.Cassane.in consue.Burgund.rubr.4.§.2. in verbo Ouduchie de Bourgongne nu.7. pag.133.colum.2.ad medium Hierony. Grattus omnino videndus cõsi.113. lib.2.num.12.& deinceps.Ioan.Lupi in rep.rub.extra de dona.int.vir.& vxo.§.55. num.12.& ibi Bernard.
73 Diezâ Luco in apostillis. [Vbi Ioann. Lupi asserit ita esse intelligendã.l.24.tit.11.par.4.cuius verba sunt. *E dezimos que el pleyto que ellos pusierẽ entre si, deue valer en la manera que se auinieron ante que casasen,o quando casaron: e no deue ser embargado por la costumbre contraria de aquella tierra do fuesen a morar. Eso mesmo seria maguer ellos no pusiesen pleyto entre si, cà la costũbre de aquella tierra do hizieron el casamiento debe valer quanto en las dotes,e en las arras, e en las ganancias que hizieron,e nõ la de aquel lugar do se cambiaron.* Ecce tex. ille aduersari omnino videtur communi sentẽtię & dispositioni.l.exigere dotem.ff.de iudi. cùm ait quoad litis decisionem legem loci contractus matrimonij obseruandam fore. Sed nihilominus ea lex regia communiter intelligitur, quoties matrimonium eo animo contractum fuit,vt eodem loco coniuges habitarent,& ibidem degentes permanerẽt. Nam licèt postea animum seu propositũ mutauerint, & ad aliũ locum se transtulerint,in quo diuersa fuerit consuetudo,attendi debet lex seu consuetudo loci contractus, iuxta sententiam Bald.communiter receptam in. d.l. vlt.C.si à non compe.iudi. & aliorum supra num. pręced.citatorum,nè lex illa euertat, quę hactenus communi consensu fuerunt decisa,ita eam intelligit Rod. Xuar.insignis quidem vir,in.l.1.tit.3. de las ganancias lib.3.fori limi.6.dom.Did.Couarr.in epitome de spõsali.2.par.cap.7.in princ.numer.& Iacob.Septimacen. episcopus ciuitaten.iurisperitissimus in libr.de institi. catholicis.cap.9.num.97.&.98.Grego. Lupi grauissimus iurisconsultus in.d. l.24. tit.11.par. 4.in verbo el casamiento,& iterum in verbo ganancias verficu.aut contrahitur matrimonium in loco vxoris, atque ita quotidie practicari in regia cãcellaria attestatur Ioan. Lupi in.d.§.55. num.12. & ibi Bernard. Diez à Luco episcopus Calagurritanus . Quorum sententia mihi admodum placet, licèt contrarium audacter asseueret Anto.Gomez in.l.53.Tauri numero.75. dicens hunc intellectum communem Nostratum esse manifestam diuinationem, in quo iudicio meo fallitur, nam si cũ iudicio appendantur verba.d.l. par.hoc præseferunt, dum ait. *E despues que son casados acaesce que vienen a viuir a otra tierra.* Ecce lex sentit,eos ab initio habuisse animum degendi in loco,vbi matrimonium contraxerunt,& ibi perpetuo manendi, deinde casu,mutato proposito recesserunt, hoc denotant verba illa acaesce,hoc est,contingit,succedit ergo regula vulgata,in spici debere locum,vbi res esse solent perpetuò,non vbi casu adsunt, vel absunt.l. si ita legatum est.ff. de lega.3.l.nihil interest.ff.de capti.Oldra.consi.248,Ancharra.consi.90.Alexan.consi.216.libr.7.Feli.in capit. Rodulphus de rescript. & capit. quoniam de offic. ordi.Deci.consi.472.& iterum consi.523.Fran.Ripa in tracta.pestis ti.de priuil. contractuum nu.180. Tiraq. de primigenijs.q.48.num.4. &.6. prẽterea hoc ipsum suadent verba vltima.d.l.24.tit.ii. part.4. ibi,E no la la de aquel lugar do se cambiaron, hoc est, mutarunt, si tanquam aduena ibi contraxisset vir non diceretur mutare domicilium & habitationem , sed quia animũ habuit ibi habitandi,vbi contraxit, animum & do-
74 micilium mutare dicitur,alibi se transferendo. [Secũdo limita conclusiones tres supra traditas nume. 67. 68.& 69.vt procedant quoad bona sita in domicilio viri,non quoad bona alibi sita vbi vigebat alia cõsuetudo, nam bona sita Cordubę iudicabũtur iuxta Cordubæ consuetudinem,vt non diuidantur: bona verò sita Pinciæ vel in alio loco vbi viget consuetudo de lu-

cris

cris constante matrimonio habitis diuidendis, iudicabuntur iuxta legem nostram, & inter coniuges diuidentur, Lex siquidem domicilij mariti non est considerandà, quo ad bona quę alibi coniuges habent, sed iuxta cõsuetudinem vel legem eius loci vbi sita sunt: quoniam consuetudo non extenditur extra territorium, maximè vt includat res alibi existentes, vbi diuersa aut cõtraria lex vel consuetudo viget. cap. illa. 12. distinctio. l. vlti. ff. de iuri. omni. iudi. quæ sententia multis iuribus probatur & frequentiori iurisperitorũ calculo recepta est. l. forma. §. si verò. ff. de censi. l. si verò. ff. de tuto. & cura. datis ab his. l. Titiũ. §. tutor. ff. de admini. tuto. l. cõstitutio. ff. ad municipa. l. certa forma. C. de iure fisci lib. 10. l. 1. C. de mulieri. & in quo loco co. lib. l. venditor. §. si constat. ff. commu. prędio. cap. ecclesia. 13. q. 1. cap. de decimis & seq. 16. q. 1. Sed & iuris interpretes communi consensu hanc sententiam sequũtur, nẽpe, Iaco. Aret. Gaill. de Cun. Dyn. Rayn. Ioan. Faber, Bal. num. 17. & Alciat. in glo. vlt. colum. 1. & pen. in. l. 1. C. de sum. trini. idem Bal. cons. 245. li. 1. dicens hanc opinionem communiter obseruari, & practicari, & cõs. 132. ad fi. lib. 2. Collecta. in cap. 1. de constit. 2. col. vers. quid si consuetudo, & ibi quoque Anchar. in repeti. 12. q. prin. post prin. vers. sed circa personas & vers. per ista soluitur quæstio, & iterũ vers. quę ro iuxta prędicta. In quo loco attestatur ipse Anchar. communem esse opinionem, vt in successione intestati attendatur locus bonorum, sine distinctione an sit statutum realevel personale, hanc quoque sententiã tenet Masueri. in titu. de successionibus & vltimis voluntа. §. item illud quod dicitur Nicol. Perus. in tract. de succes. ab intest. in. 6. specie filiorum. 1. partis prin. col. 5. vers. sed nunquid stante tali cõsuetudine, Alex. cons. 16. 1. dubio lib. 1. vbi Carol. Moline. hanc veram esse asseuerat & communem, reiecta verbali distinctione Bar. idem Alex, cons. 128. lib. 1. & cons. 19. lib. 6. hãc dicens communem sentẽtiam, Corne. cons. 115. nu. 4. & 5. lib. 6. & cons. 202. num. 11. lib. 2. & cons. 85. libr. 3. Soci. cons. 288. & cons. 292. libr. 2. Iacob. à. S. Georgeo in tracta. feudo. colu. 6. versi. insuper quęro quidam, Geor. Natan in rep. cap. quamuis pactum col. 61. vers. 9. facit, de pact. lib. 6. Nicol. Euerardus in locis legalibus loco. 79. col. 12. versi. hinc etiam videmus, Tiraqu. in tracta. primigeniorum. q. 46. num. 1. & 2. & numer. vlti. dicit ita seruari in regno Franciæ, idem voluit Rube. cons. 71. Alber. Brun. in tracta. de statutis excludẽ tibus fœminas. q. 25. vbi latè disserens concludit hanc esse receptiorem sententiam, quòd quomodocunque statutum loquatur, siue in rem, siue in personam, non trahitur ad bona sita extra territorium, sed seruanda esse statuta vel consuetudines cuiuscunque loci, quoad bona vtrobique sita, atque idem respondit Ludo. Gozadi, cons. 49. num. 11. & 17. qui est omnino videndus, Cirierus in tracta. primogenitur lib. 2. q. 7. idem voluit in simili consuetudine Franciæ, de bonis constante matrimonio quęsitis inter coniuges diuidendis, Ancharra. cons. 163. Deci. cõs. 283. Curt. Senior cõs. 43. num. 19. Cassane. cons. 7. & in consue. Burg. rub. 4. §. 2. colum. 8. Oldra. cons. 249. Ioan. And. ad Specul. in titu. de instrumen. edictio. §. cõpendiose, Signoro. cõs. 166. plenius ac melius Aymon Crauette cons. 30. per totum dom. Did. Couarru. de sponsal. 2. par. capi. 7. in principio num. 9. Iacob. Septimacen. de institu. catholi. cap. 9. num. 99. & seq. Greg. Lupi in. d. l. 24. tit. 11. de dotibus par. 4. in verbo ganancias ad medium. [Et tũ potissimum limitatio nostra procedit, cùm verba. l. 1. tit. 3. lib. 3. fori & legis nostræ de lucris communicandis sint in rem scripta, & circa rem pricipaliter disponant, non circa personam, vt patet ibi; *Toda cosa que el marido e la muger ganaren o compraren de consuno, ayã lo ambos de por medio.* Sed quoties lex vel statutũ disponit circa rem, non se extendit ad bona alibi extra territorium existentia, sed iudicari oportet secundum consuetudinem vel statutũ loci, vbi res sitę sunt, quia consuetudo afficit res ipsas, siue â ciue, siue â forensi possidentur. l. rescripto in fi. ff. de muneri. & honori. Secus esset vbi statutum vel lex disponeret circa personas, vt voluerunt Petr. & Cyn. colum. vlti. & Bar. numero. 41. & 42. in. l. 1. C. de sum. trini. Imol. in cap. cum olim ad fi. de cleri. coniuga. Panor. in c. quod clericis & ibi quoque Barb. de foro comp. Alex. cons. 44. li. 5. Barb. cons. 75. lib. 3. vbi hanc esse communem attestatur, & Soci. cons. 128. lib. 4. & Marti. Laud. in tracta. de primogeni. cartha. 5. Sed communior & receptior est sententia quòd non fiat hęc distinctio, sit ne statutum in rem vel in personam scriptum, vt probaui nupręceden. [Alia item ratione videtur, consuetudinem hanc non extendi ad bona in alio loco sita, vbi contraria vel diuersa viget consuetudo, nempe, quia consuetudo inducens communionem acquisitorum inter virum & vxorem, dicitur contraria iuri communi, quo iure acquisita per vnum coniugem ad alterum pertinere non debent, sed acquirentis pręcipua fiunt. §. 1. in fi. per quas person. nob. acqui, vbi certę sunt personæ per quas nobis ius quæritur, veluti per seruos, filiosfamilias, monachos, & alios id genus, inter quos maritus & vxor non referuntur, quare cùm sit odiosa, (vt pote contra ius commune iuxta. l. ius singulare & . l. quod vero contra. ff. de legib. l. aduersus. C. de nup. l. 2. C. de noxali. c. cũ dilectus de cõsue. c. quod dilectio de consang. & affi. c. 1. & 2. de fili. presbyt. lib. 6. & ita ad probationẽ odij arguit Bal. in. l. nõ sine. C. de bon. quæ lib. Abb. cons. 1. col. 2. li. 1. & cons. 117. col. 2. lib. 2. Corn. cõs. 89. li. 3. & cõs. 371. lib. 4.) nõ extẽdetur ad bona extra territoriũ existẽtia dispositio siquidẽ odiosa statuti vel cõsuetudinis, nõ extenditur ad bona extra territoriũ existẽtia secũdũ Bart. in. l. cunctos populos nu. 32. C. de sum. trini. quẽ sequitur Bal. & Sali. & ingẽs doctorũ agmen, eiusque opinionẽ dicit magis cõmunẽ Alex. cõs. 16. li. 1. nu. 1. in fi. idẽ voluit Bal. cons. 460. ad fi. li. 1. & cons. 131. li. 2. & cons. 119. li. 3. Ias. in. l. reconiuncti col. 49. vers. 11. casus est. ff. de lega. 3. & cons. 163. lib. 2. Corn. cons. 115. col. 1. li. 2. & cons. 85. & 162. col. 1. ad fi. li. 3. Card. cons. 2. Capra cõs. 42. And. Sicul. cõs. 38. li. 3. Deci. cons. 276. & cons. 314. circa finem vbi hãc asserit esse cõmunẽ, & ab ea in iudicãdo & cõsulendo non esse recedendum Alexãdri. cons. 71. vlti. dubio & cons. 136. Deci. in. l. fi. ff. de iuri. omn. iud. colum. 1. Iacobus Septimacen. de institutionibus catholicis. capi. 9. num. 101. Curti. Iunior cons. 108. numero. 30. Ludo. Gozadin. consi. 49. Aimon Sabillia. cons. 30. num. 3.

[Et

77 [Et quòd consuetudo communicandi inter coniuges bona constante matrimonio quęsita sit odiosa, exorbitans, & contra ius probat Ioann. Andre. in capit. 2. de dona. int. vi. & vxo. Nicol. de Vbald. in tracta. de succesio. ab intest. par. 4. Cassane. in consue. Burgun. rub. 4. §. 2. colu. 2. Iacob. Septimacẽ. de institu. catholi. cap. 9. num. 103. vbi etiam num. sequ. respondet ad. l.
78 24. tit. 11. par. 4. [Sed inquirendum est, quid statuetur in bonis mobilibus constante matrimonio quæsitis, quis locus attendatur? Bal. in. l. mercatores. C. de commerti. & mercato. id discriminis esse existimat inter immobilia bona & mobilia, quòd illa sequuntur territorium vbi sita sunt, hęc verò personam domini, atq; ideo, inquit, Imperator ibi confiscat bona mobiliæ subditorum extra territorium suum existentia, quam sententiam, vt singularẽ, refert & sequitur Alex. ad Bar. in. l. 1. C. de sum. Trini. colum. pen. & cons. 31. nu. 5. li. 1. quod repetitur cons. 31. lib. 4. idem Alexan. cons. 19. num. 7. li. 6. vbi asserit, quòd vbi sunt diuersa locorũ statuta, bona mobilia sequuntur personam testatoris, & rursus cons. 141. prope finem lib. 7. Socin. cons. 101. num. 5. lib. 1. Iacob. à. S. Georgeo in tractat. feudorum in verbo cum mero & mixto imperio colum. 4. versi. sed formo vobis quęstionem, Rogeri. Mota in repe. l. 1. num. 75. ff. de iudi. Cassane. in consue. Burgun. rub. 2. §. 1. in verbo & appartient la confiscaciõ nu. 13. fol. 94. prope finẽ, idem quoque voluit Masueri. in tit. de dote & matrimonio. §. item cum agitur, & iuxta hanc sententiam, semper deberet inspici statutum loci originis vel domicilij defuncti, quoad bona mobilia, & nõ loci, in quo ea existunt, tanquam scilicet, personæ in
79 hęrentia non territorio. [Verùm contraria sententia verior est, & receptior, imo quòd bona mobilia cẽsẽãtur esse eius territorij, in quo reperiuntur, hoc voluit Bal. sibi vt sæpè assolet contrarius in cap. 1. in princi. colum. 2. in verbo publicentur de pace tenenda, qui loquitur in confiscatione, cui accedunt Marti. Laud. ibi col. 1. & Card. Alex. col. 2. & Albarotus in. §. si verò pacis eiusdẽ. c. col. 2. allegãt in argumẽtũ tex. in. l. fortius. §. si verò. ff. de cẽsib. sequitur eos Alex. sibi etiã cõtrarius, in cons. 16. nu. 2. lib. 1. & in addi. ad Bar. in. l. 1. in principio. ff. de requiren. reis: vbi asserit statutum dele. seruandum eius loci, vbi res mobiles sitę sunt, etiã in successionibus: Stepha. Bertran. cons. 109. libr. 1. & cons. 105. num. 2. lib. etiam. 2. Marsi. cons. 57. columna. 3. lib. 1. Alber. Brunus in tracta. statutorum fœminas cõcernentium. n arti. 8. q. 23. Ludo. Gozadi. cons. 49. nu. 4. Hanc tamen cõmunem sententiam intellige, quoties bona mobilia sunt eo in loco, vt ibi perpetuo maneãt, non verò si ad tempus tantum. Hoc voluit idem Bal. qui nulli vnquam sententię defuit cons. 341. circa medium libr. 4. Cardina. Florenti. cons. 51. in fi. Sali. in. l. cunctos populos nu. 4. C. de sum. Trini. Alexander. cons. 16. nu. 2. lib. 1. & iterum cons. 19 nu. 7. li. 6. & cons. 151. paulo ante finem, & cons. 167. li. 7. Pet. de Anchar. in cons. 155. ad fi. Benedi. Capra cons. 45. pen. colum. 5. dubio, & rursus in. 4. dubio, & cons. 159. colu. 1. Dec. in. cons. 472. vers fi. venio ad tertium Stepha. Bertran. cõs. 109. dubio 1. lib. 2. Tiraq. de primigenijs. q. 48. num. 2. vsque in finem, Cirier de primogenitura lib. 2. Iacob. Septima. de institutio. catholi. capi. 9. nu.

80 107. [Ratio huius est, teste Tiraq. d. q. 48. primig. quia ea quæ sunt in loco aliquo ad tẽpus & eo expleto ad alium locum reuocanda, non censentur esse eius loci vbi adsunt, sed alterius ad quem reuocanda sunt, non enim censentur illic esse, vbi inueniuntur, sed magis ad locum destinationis pertinent, & iuxta ipsius leges & consuetudines regulantur, vt in. l. ex facto. §. rerum. ff. de hęred. institu. vbi id notant Petr. Cyn. Bal. Alber. Ang. Imo. & recentiores, & trahunt ad multas quęstiones. l. huiusmodi. §. legatum & ibi Iaso. 2. notab. & cęteri. ff. de lega. 1. l. qui filium & . l. qui fundus legatus. & l. si chorus. §. 1. & l. qui saltum. l. seruus qui fundo & l. si ita legatum. ff. de lega. 3. l. pen. §. cum ita. ff. de auro & argen. lega. l. debitor & ibi Alberi. ff. de pigno. l. cum Delanionis. §. Sabinus & l. prędia. §. 1. ff. de fundo instru. l. quæsitum. §. Papinianus. l. Seye. §. Pamphilæ. ff. eo. l. generali. §. vxori. ff. de vsufru. lega. l. fundi. §. Labeo. & ibi Alber. ff. de actio. emp. l. is qui natus & ibi Bar. & Alcia. ff. de verbo. signi. Nam quę in loco aliquo sunt, vt ibi perpetuo maneant, ita censentur cohęrere loco, quemadmodum immobilia, iuxta notata in. l. iubemus. 2. in principio. C. de sacrosa. eccles. tex. optimus in. l. fundi. §. Labeo. ff. de actio. emp. vbi scribitur, ea dici esse ędificij, quę perpetui vsus causa sunt in ędificijs. l. 38. & 39. ti. 5. de emp. & vẽdi. part. 5. l. cætera. §. itẽ hoc prohibetur, ibi, vt si qua ibi fuerint perpetuo, quasi portio ædiũ distrahi nõ possunt ff. de leg. 1. ex quo adnotarunt Iacob. de Aren. Bal. & Alex. ibi in fi. quòd domo vẽdita cedunt emptori, ea quę in ea sunt domo, ita vt perpetuo maneant, licet affixa nõ sint, & ibi eos sequitur Iaf. in. §. hoc senatusco
81 sultũ in fi. & in. l. beneficiũ col. 2. ff. de cõsti. prin. [Sit ergo resolutio in bonis mobilibus constante matrimonio quæsitis, vt tunc demum communicentur inter virum & vxorem, si existebant in loco, vbi hęc consuetudo vigebat, vel ibi erant adducenda secundum destinationem coniugis acquirentis, licèt tempore soluti matrimonij essent Cordubę vel alio in loco, vbi consuetudo hęc non vigebat, vt ex traditis per Alexand. colligere fas erit cons. 16. num. 2. & sequen. lib. 1. & tra-
82 dunt docto. superius citati. [In annuis autem redditibus & iuribus realibus quid sit statuendum videamus, vt in pẽsione emphiteutica, vel cẽsuali, iure pignoris, vectigalis, aut redditus annui? Et certè hi annui redditus solo cohęrent redditibus obnoxio, & eius naturã sortiũtur clem. exiui de paradiso. §. cũque annui redditus & ibi Cardi. notat de verbo. signi. l. qui actionẽ ff. de regul. iur. l. fi. C. vbi in rem actio. Frederi. consil. 82. Zambare. cons. 66. Alex. cons. 15. lib. 7. Cirierus de primogenitura libr. 2. q. 9. Rube. cons. 136. Cassane. in consue. Burgund. rub. 5. §. 1. Deci. consi. 136. Bertrand. cons. 243. in principio li. 2. Math. Affli. decis. Neapo. 395. num. 8. & in constitu. Sicilię incip. violentiarum colum. vlti. Ripa in repe. l. rem quæ nobis num. 18. ff. de acq. poss. Tiraq. lib. 1. de retractu. §. 32. gl. vnica nu. 79. & §. 1. glo. 6. num. 11. & 12. Iacob. Septima. de instit. catholi. cap. 9. nu. 108. Quare consuetudinem loci vbi sita sunt bona, ex quibus redditur pẽsio, esse in specię
83 dam hac in specie tenent docto. superius citati. [Cuius ratio est, quia hi annui redditus etiã redimibiles inter bona immobilia computantur, quando sunt su-

per

Universidad de Deusto
Biblioteca

per re aliqua immobili cõstituti et sic vbicũq; annua
præstatio est realis vel mixta, non personalis, vt in.d.
§.cũque annui redditus.l.si quis inquilinos.ff.de lega.
1.in prin.l.iubemus nulli in principio & ibi glosl. in
verbo annonas & Bart.in si.Bald.Paul.Castr.& alij.
C.de sacrosanct.eccles.l.hac edictali.§.his illud & ibi
glossa Cynus & Bald. in vtraque lectura. C. de se-
cund. nupt. authen. de non alienã aut permutand.
reb.eccles.in principio vers.vult enim, late Alex.& Ia
so.in.l.a diuo Pio.§.vlt.2.limi.ff.de re iudi. Alex.in.l.
si constante.§.vlti.ff.solu.matri. Alcia.in.l.mouentiũ
ff.de verbo.signi. Tiraq. latius in lib.1.de retractu.§.1.
glosl.6.num.4.& seq.dom.Did.Couarru.lib.3.resolu.
c.7.num.2.vers.secundo hos annuos redditus Cassa.
lii consue.Burgund.rub.4.§.1.nu.4. & sequentibus.
De his autem qui perpetui non sunt, sed ad modicum
tempus, iudicare debemus ac de rebus mobilibus, vt
pluribus probat authoritatibus Tiraq.lib.1.de retra-
84 §.1.glo.3.num.7. [Quid autem de actionibus seu no-
minibus debitorum? In his maior dubitatio est, quidã
enim censent inter bona immobilia connumerari, alij
inter mobilia, alij tertium genus bonorũ esse dixerũt,
quod post longam examinationem refert Tiraq. libr.
1.de retractu.§.1.glo.7. Arius Pinelus alios plures refe
rens in rub.C.de bon.matern.par.1. vbi latissimè &
resolutiuè procedit. Sed ad quæstionem nostram vide
tur minimè adaptari posse, quandoquidem actiones
personales, seu nomina debitorum nullo circunscribã
tur loco, nec veniant appellatione bonorum in loco
quopiam existentium, vt in.l. Cayus. ff. de legat.2.in
princip.& in.l.fideicommissum.§.tractatum.ff.de iu-
di.l.vxorem.§.legauerat.ff.de legat.3. & l.si mihi.§.1.
eod.tit.l.cum Delanionis §.vlt.& l.quæsitum.§.Papi
nianus.ff.de fund.instru. Bal.in.l.1.post prin.ff.de sta
tu homi. Imo.in,d.l.Cayus Bal.cõs. 483.lib. 4. Alex.
cons.31.num.7.lib.1.Fran.de Aret.cons.54.prope finẽ
Iaso communem dicens in.l.1.2. Lectura ad fin.C.de
sum.Trini.& in.l.a diuo Pio.§.in venditione num.6.
ff.de re iudi.& in.§.item Seruiana nume. 42.instit.de
actio.& cons.5.colu.3.lib.3. Alciat.in. l.si. num.80.C.
de pact.& in.l.nominis & rei.ff.de verbo.signi. Ioan.
Cirier de primogeni.lib.2.q.9. Carol.Ruy. cons. 155.in
fi.lib.3. Stepha. Bertrand.cons,162.lib.1.& cons.186.in
3.dubio eodem li.& cons.74.num.3.lib.2.& cons. 167.
num.5.lib.4.Guill.Bene.in repe. capit. Raynutius in
verbo cætera bona num,8.de testam.Tiraq. in repe.l.
si vnquam verbo bona num.9.& sequen. C. de reuo-
cand.donã.& in tracta.primigeni.q.49.numer.1.2.&
seq. Ari.Pinel.in rub.C.de bon.mater.1.par.num.10.
Iacob.Septimacen.de institutio.catholi.cap.9.nu.109.
atque ideo, ait ipse, nomina ipsa debitorum quodam-
modo herere personę creditoris, vt in.l. quis ergo ca-
85 sus, ff.de pecul.& l.3.ff.pro socio. [Hoc tamen limi-
tat Lapus allegatione.91.num.8.ad finem, vt quamuis
nomina debitorum non dicantur circunscripte esse
in loco, quandoque tamen quoad effectum exactio-
nis, quę fieri potest in certo loco, dicuntur esse bona
eiusdem loci vel prouincię, quare, inquit, ad eum locũ
pertinent, vbi de iure & facto fieri potest exactio, vt
in.l. ex facto. §.rerum. ff.de hered. instit.l. quero.ff.
de solutio.& Lapum sequitur Ludo.Rom.in.l.si con
stante.§.vlti.ff.soluto matrimonio & Alexand.cons.
16 ad finem lib.1.Stepha.Bertran.cõs.74.col. vlti.lib.
2.& cons.105.in.2.dubio eod.lib.2.vbi tamen subdubi
tat, Alcia.in.l.cum stipulamur in fi.ff.de verb. obliga.
Anto.Rub.cons.136.colum.1.vers.suadetur &.2.Sali.
in.l.1.C.de sum.Trini.colu.pen.vers.sin autem essent
iura, cum ait actiones & nomina debitorum esse eius
loci, in quo debet fieri eorum exactio per.l. quero. ff.
de solu.l.Titium & Meuiũ. §. tutores.ff.de admi.tut.
cuius doctrinam & rationes quibus mouetur, refert
ad literam & sequitur Maria.Soci.cons.36.nume.6.in
ter cons.Bartholomei Soci.eius filij lib.1.& ipse filius
cons.101.num.5.cod.li.1.quod est repetitum cons.175.
lib.2.Alexand.consi.31,numero.6.lib.1.repetito consi.
111.lib.4.idem Alexand. consi.19.columnn.2. in fi.libr.
6.& ante hos omnes Bald.consi.357.colum.vltim. lib.
3.Tiraqu.lib.1.de retractu.§.36,glo.3,numer.16. &.17.
Ioann.Lecerier de primogeni.lib.2.q.9.num.7. Alex.
etiam sequitur Lapum cons.16.in fi.lib.1.Ari.Pinel.in
rub.C.de bon.mater.1.par.nume.12. Iacob.Septimacẽ.
lib.de institu. catholicis.cap.9.num.109. vbi asserit iu
ra & actiones confiscatas pertinere ad fiscum loci, vbi
conueniendi sunt debitores. Sic etiam in proposito cõ
suetudo loci vbi nomina debitorum sunt exigenda,
consideratur quoad communicanda & diuidenda ea
86 quæ constante matrimonio quęsita fuerunt. [Tertio
limita prędictas conclusiones numer.67.68.&. 69.tra-
ditas, vt nõ procedant, quoties vxor ignorabat leges,
statuta, & consuetudines domicilij mariti, tunc enim
cùm matrimonium dissolutũ fuerit, poterit vxor vti
consuetudine patriæ suę, hæc fuit sententia Bal.in. c.
1.§.vltim. de inuesti. de re alie. facta. argu. l.regula. ff.
de iur. & facti igno. & l.cum de indebito. ff. de proba.
hanc Bald. doctrinam refert & sequitur Pręposit. in
capit.1.num.9.&.10.& Felin.num.29. extra de spon-
sal. Iaso.in.l.1.C.de sum.Trini.2.lectura nu.60. Alex.
cons.100.lib.3. Marsili.in.l.vltim.nume. 68.ff.de iuri.
omni.iudi.Grego.Lupi in.l.24.glo.1.tit.11.de dotibus
& arrhis part. 4, Sed hoc procedere non videtur, eo
quòd vxor sciens contrahere matrimonium cum alie-
nigena, debuerat diligenter inquirere leges seu con-
suetudines loci domicilij mariti: aliàs est in culpa, cul-
pa enim est ignorare leges regni communes. l. leges &
l.leges sacratissimę.C.de legi. quare opinionem Bal.
reprobat Cuma.consi.72.& consi.26.& consi.109. Ful
go.consi.93.Deci.consi.19.colum. 1. Anton. de Butrio
& Panor.in.d.capit.1.de sponsal. Alexand.consi.101,
lib.3.Tiraq.de legi.connubiali.l.14.q.2. Iaso.& Fran.
Purpura.in.l.1.C.de sum. Trini.nu.187. Maria. Soci.
Iunior cons.14.num.8.9.&.10.lib.1.dom. Di. Couar.
in epitome de sponsal.2.par.cap.7. in principio. num.
8. Intellige tamen veram esse limitationem & Bal.sen
tentiam, quando vxor tempore contractus credebat
maritum conterraneum esse aut eiusdem prouinciæ,
nec alienigenam esse existimabat, vt Deci. Purpu. Ti-
raquel.& Couarru. asserunt locis paulo ante citatis.
Licèt de hoc dubitauerit Maria. Soc. Iunior. d. consil.
14.num.10.libr.1.dicens Bald. hanc sententiam non
firmasse, imo potius contrarium, cùm nouissimo loco
referat quosdam tenere, vt simpliciter non attenta ig
norantia mulieris, attendantur statuta ciuitatis viri,
vltima

vltima siquidem opinio approbari videtur in dubio
iuxta sententiam glo.in.l.cum quidam. §. Sabinus. ff.
ad Trebell. quam sequitur Bart.in.l.bona fides. ff. de
pos. Moderni ad Abb.in.c.1.de constitu. In specie au
tem de qua agimus tenet indistinctè Greg. Lup.in.d.
l.24.tit.11.part.4.in glo.2.post prin. nullam debere fie
ri distinctionem, sciuerit, vel ignorauerit vxor patriæ
viri eius consuetudinem: sicut ipse dixerat in glo.1. fie
ri debere in lucro dotis, cùm sit diuersa ratio, hic enim
agitur de lucro captãdo, nec vxor proprium patrimo
nium amittit, licèt lucrata constante matrimonio nõ
acquirat, prout amitteret in eius dote aut arrhis, si for
te maritus aliquam earum rerum partem lucraretur,
non siquidem est par ratio lucrum non capere, vel dã
num pati, proprium amittendo patrimonium. l. vlti.
C. de codicill. l. liberto octuaginta. ff. de bon. liber. l.1.
C. de pœn. fiscali credito. præfer. libr.10. vbi Ioan. de
Platea, quæ sententia mihi admodum placet. Iuxta quã hæc limitatio admittenda non est in bonis ma
trimonio constante quæsitis, nec in dote, aut arrhis â
marito lucrandis ex consuetudine, vel statuto, nisi in
vna dumtaxat specie, nempe, cũ vxor ignorabat, mari
tum, cum quo matrimonium contrahebat, esse alieni-
genam, vel quod in loco contractus matrimonij dege-
bat eo tempore, & degere credebat, prout in singulari
specie respondit Hierony. Grattus cons.113.num.12.&
sequen.lib.2.hęc sufficiant quoad quartam limitatio-
87 nem nostrę principalis conclusionis. [Quinto limita
præcipuam assertionem ex lege nostra elicitam, vt cõ
municationi lucrorum locus non sit, si maritus matri
monio constante nactus sit ex consolidatione vsum-
fructum fundi, cuius proprietatem ante matrimoniũ
acquisierat, nam is vsufructus communis non erit cõ-
iugum, sed mariti, cuius erat proprietas, quamuis fru-
ctus communes sint, vt in.l.4.&. 5. infra eo. Quod his
rationibus conuincitur. Primò, quia vsufructus pro-
prietati consolidatus, iure ipsius proprietatis cẽsetur,
vt in. l. vsufructus in multis. ff. de vsufruct. l. si pro-
prietati. ff. de iure doti. cùm ergo proprietas commu-
nis non sit, ergo nec vsufructus ei consolidatus. Secun
dò, id quod ex causa pręterita contingit absque noua
causa vel facto, ad primam causam referri solet, vt in
l. in ratione. 1. §. Imperator. ff. ad. l. Falcid. l. Pompo-
nius. 2. ff. de nego. gest. l. Iulianus. §. non solum. ff. ad
Macedo. Hìc igitur vsufructus, ratione proprietatis
ante matrimonium acquisitę, obuenire dicitur, nec
censetur lucrum nouum, nec ex noua causa acquisi-
88 tum, sed ex veteri. [Tertiò, quia ea quę rebus mari-
ti accedunt ex natura & propria vi earum, non sunt
vxori communia, vt in.l.verum. §. penult. ff. pro so-
cio, exempli loco, maritus tempore coniugalis con-
tractus habet fundum valoris centum aureorũ, dein-
de constante matrimonio ex intrinseca ratione effe-
ctus est valoris mille fortè aureorum, hoc augmentũ
intrinsecum non est vxori communicandum. His &
alijs rationibus hanc sententiam sequuti sunt Carol.
Molin. in consuetudini. Parisien. titulo. 1. §. 30. quæst.
50. versiculo. 2. & Ioan. Lupi in repetitio, rubric. de do
nationibus inter virum & vxorem. §, 62. numero. 13.
ad finem, dom. Did. Couarru. in epitome de sponsali.
2. par. cap. 7. §. 1. numero. 9. Grego. Lupi in. l. 18. in ver-
bo estimada no fuesse titulo. 11. de dotibus part. 4. vbi
refert fundamenta Oldra, consil. 240. idem voluit An
to. Gomez in. l. 53. Tauri numer. 78. & rursus tomo. 2.
variarum resolu. cap. 15. numero. 19. vbi addit alia fun-
damenta, citat text. in. l. 4. ff. de iure doti. cuius verba
sunt. *Si proprietati nudæ in dotem datæ vsufructus acce-
serit, incrementum videtur dotis, non alia dos, quemad-
modum si quid alluuione acceserit.* Ecce ibi consolida-
tio vsusfructus eadem res esse censetur cum proprieta
te, cui accedit tanquam augmentum, si ergo eadem res
est, non debet diuerso iure censeri, sed cuius erat pro-
prietas, erit & vsufructus, ad id eam legem expendunt
Bart. Bald. & docto. ibidem, doctores etiam in. l. etiã
89 & l. res quarum. C. de iure doti. [Aliter etiam appẽ-
dit text. illum in. d. l. 4. Anto. Gomez, hoc modo, lex
illa æquiparat ius cõsolidationis vsusfructus alluuio-
ni: sed alluuione ascitum seu adiectum accrescit cum
eisdem qualitatibus, quas habet primordialis res, cui
accrescit. l. 1. & per totum. C. de alluuionibus & pa-
lu. & ibi notãt earũ legũ interpretes: ergo idem dicen
dum est in vsufructu consolidato. Ad idem conducit
text. in. l. 3. §. si hęres. ff. vsufructu. quemadmodũ caue.
& l. si Titio in fi. ff. de vsufru. & in. l. id quod. ff. de
peri. & commo. rei vendi. vbi eodem iure censetur
vsufructus consolidatus, quo & proprietas ipsa, cui
ascisitur morte vsusfructuarij, sed proprietas non di
uiditur inter coniuges, sed pręcipua seruatur marito,
cuius antea erat, eamque deducit, vt capitale: ergo idẽ
dicendum erit in iure vsusfructus consolidati, vt eius
æstimatio non communicetur, sicut nec proprietas cõ
90 municatur. [Confert etiam text. in. l. si conuenerit
§. si nuda. ff. de pigno. actio. & l. si fundus. ff. de pig-
no. vbi nudę proprietati hypothecę subnixę si acce-
dat vsufructus morte vsusfructuarij, incidit vsufru-
ctus ille in eandem hypothecam. Accedit etiam, quòd
quando finis habet necessariam consequentiam seu
causam cum principio, semper attendimus principiũ
& non finem. l. damni infecti. §. Sabini, & ibi Bart. &
doct. ff. de dam. infect. & l. quod ait lex. §. quod ait. ff
91 ad. l. Iul. de adulte. vbi etiam docto. notant. [Quare
hęc est cùm verior, tum receptior sententia, licèt con-
trariam, imò quòd vsufructus consolidatus communi-
cetur, defendere conentur Ioann. Fab. Ioann. de
Platea Ange. & Iason ad Porcum in. §. si cui fun-
dus institut. de legat. quibus accesserunt Montal.
in. l. 1. tit. 3. lib. 3. fori in verbo por medio, 3. columna versiculo vnum nota & Guillerm. Benedict. in
capit. Raynutius in verbo & vxorem numero. 791.
Ferroni. titulo de retractu. §. 23. columna. 2. Tiraque.
libr. 1. de retractu. §. 19. numero. 2. &. §. 32. glossa vnica
numero. 72. & seq. Rode. Xuar. in. l. 1. tit. 3. de las ganã-
cias versi. pone quòd maritus habebat, lib. 3. fori, Cas-
sane. in consuetu. Burgun. rub. 4. §. 2. in verbo acque-
sta numero. 11. & .12. Nicola. Boeri. in consue. Bituri-
cen. tit. de consuetud. matrimo. §. 2. columna. 5. In quã
sententiam adducuntur, eò quòd vsusfructus con-
solidatio venire dicitur ex causa lucrativa, vt in
dicto. §. si cui fundus institu. de lega. & in. l. non quo-
cunque, §. fundus. ff. de legatis. 1. vbi legato alicui fun
do alieno, filegatarius eius proprietatem, detracto

Universidad de Deusto
Biblioteca

vsufructu,ante diem legati emerit,licèt legatario vsufructus per consolidationem obuenerit, hæres solùm tenebitur ei soluere quantitatē, quāpro pro prietate emenda impendit,non æstimationem vsufructus: eo quod lucratiuo titulo ei obuenerat,scilicet, per consolidationem,quos text.ibi doctores notant & commē dant.Confirmatur hæc vltima sententia,quia consolidatio vsusfructus æquiparatur iuri accrescendi, vt in l.Icimus.§.repletionem.C.de inoffi.testam. sed portio accrescens venire dicitur ex causa lucratiua, vt in l.vnica.§.pro secundo versic.vltimo.C.de cadu.tollē. vbi Paul.Castr.& docto.notant. Eodem ergo modo
92 vsufructus consolidatus dicitur obuenire ex causa lucratiua. [Sed præmissis non obstantibus, tene prio rem sententiam tanquam magis communem, ad tex. in.d.§.si cui fundus,& in.d.l.non quocunque. §. fundus.ff.de legatis.1.Respondeo,ideo ibi legatario solui debere tantum precium proprietatis ab eo emptæ, & non æstimationis vsusfructus,quia ratione ipsius proprietatis sibi obuenit, ne ex duabus causis lucratiuis vsumfructum habere dicatur,altera ratione consolidationis cum proprietate, altera verò ex causa legati, quod euenerit,si hæres vsusfructus æstimationem sibi soluerat,Sed duæ causę lucratiuæ in eundem hominem,& in eandem rem concurrere non possunt, vt in l.omnes.ff.de actio.& obliga.l.si seruus legatus.§. Stichum.ff.de leg.1.text.expressior omnibus in.§.si res aliena insti.de lega.explicat Bart.in.l.Meuius.§. duobus num.13.& sequen.ff.de legatis.2. & in specie nostra Theophilus in.d.§.si cui fundus insti.de legat. & Bart.in.l.non quocunque.§. fundus.ff. de legatis.1.
93 [Quo fit,vt si legatarius ante finitum vsumfructum, illum emeret,esset proculdubio ei preciū vsusfructus ab hæredibus soluendum,quod Paul.Castr.fatetur in d.§.fundus,dom.Didac.Couarru.de sponsali.2, part. cap.7.§.1.numero.9.vbi alia quoque infert concubi lia,alias ampliationes & limitationes, necnon aliquas quæstiones videbitis infra in commentarijs huius legis & sequentium.

GLOSS. II.

1 *Emptum nomine proprio per alterum coniugum ex pecunia propria vel vxoris inter eos communicatur.*
2 *Socij duo diuersas negociationes exercentes videntur esse institores adinuicem, & factum vnius alteri prodest & nocet.*
3 *Lex multum interest.C.si quis alte.vel sibi exponitur. Bona empta ab altero coniugum quomodocunquè cō municantur, ibidem.*
4 *Bona permutata mariti vel ex precio rei propriæ eiusdem empta non communicantur inter coniuges.& idem in vxore.*
5 *Confessio facta per maritum vel vxorem in alterius vtilitatem an valeat*
6 *Bona empta ex pecunia viri sunt cōmunia vtriusquè, et in diuisione deducet vir precium vt capitale.*

b *Estando de consuno.* In lege fori & ordinationum vnde lex hęc deprompta fuit, dicebat litera compraren de consuno,quasi necessarium esset, vt bona quęsita constante matrimonio communicarentur inter coniuges,quòd ab vtroque simul emerentur,quod tamē doctores non admittebant,satis enim erat, secūdum eos quòd ab altero eorum quererentur,vt communicationi inter eos locus esset,quod Segura probauerat in repe.l.3.§.vlti.num.70.&.71.ff.de libe.& posthu. & nu. 74.&.75.appēdit Segura verba legis styli.205.hoc probantis, clarius tamen verba legis nostrę hoc idē sentiunt,cum ait,*que comprarenestando de consuno*, quasi non requiratur,quod simul emerint,sed simul habitēt iuxta ea quæ diximus supra eod. glo.1.nu.41.&.42. qui sensus verus est quidquid inaduertenter dixerit, in oppositum Tellius Fernand.in.l.16.Tauri,num.15.
2 post Ioan.Lup.ibidem nu.25.&.26. [Cuius ratio est, quoniam alter alterum videtur in negocijs prępone re,quemadmodum fit in duobus socijs, diuersas negociationes exercentibus,videntur enim inuicem institores prępositi,ita quòd factum vnius prodest, & nocet alteri.l.reo.ff.de duob.reis. l. eius qui in prouincia.ff.si cert.peta.l,iure prouisum est. C. de fabricens. lib.11.Iaco.de Are.Bal.& alij inl.si tamen plures.ff.de exercitor.Pet.de Vbal.in tracta.de societate par.9. in prin.vxor tamen hoc facere tenetur cum licentia & consensu viri,vt actus valeat & ab ea empta & acquisita communicentur.l.14.tit.vlti lib.3.fori.l. fi.tit.11. lib.1.fori.l.1.&.2.tit.3, de mulieribus & earum obligatione supra hoc eodem lib.Ioan.Lupi in rub. de do
3 natio.int.vi.& vxo.§.68.per totū. [Siue enim emptio fiat à marito suo nomine,siue ab vxore, ex pecunia viri vel vxoris vel vtriusque,statim ipso iure cōmunicatur inter eos quoad dominiū & possessionē, vt in.l.47.tit.28.part.3. De quo tamen dicemus latius in gloss.sequent.& secundum hoc lex ista corrigit.l. 1.&.l.multum interest.C.si quis alte.vel sibi, vbi emptum ab vxore ex pecunia viri vel communi est propriū vxoris,& ex contrario emptum à viro ex pecunia vxoris,vel communi est propriū viri,ita legē nostram intelligit Ioan.Lupi in rep.rub.de dona.int.vi.
4 & vxo.§.62.nu.3.in fi.& nu.4. [Limita tamen & restringe conclusionem,quę ex lege ista elicitur,vt dixi in glo.precedenti nu.3.& erit sexta limitatio, vt procedat,nisi res vxoris fuerit cum altera permutata, subrogatur etenim in locum eius,quę vxoris fuerat,vel si ex precio fundi alterius ex coniugibus venditi alius fundus ematur,subrogatur siquidem in locum prioris fundi,atque ideo indistinctè fundus prior commutatus esse censebitur in eius locum,secundus subrogatus,casus est in.l.11.tit.4.de las labores lib.3.fori vbi id expendit Montal.idem Mōtal.in.d.l.1.in verbo, por medio,in prin.tit.3.lib.3.fori,& ibi Rode.Xua.versi. 2.limita hanc legem nisi esset empta,Ioā. Lup. in rep. d.rub.de dona.int.vi.& vx.§.62.nu.4.Tiraq.lib.1. de retractu.§.32.glo.vnica nu.12,& seq.Bal.cons. 112. col: 2.versi.prędicta sunt vera,lib.1.cum concord.Ioannis Lupi in.d.numero.4.& sequent.latè congestis, [Sed nunquid oportebit hoc probari testibus,an verò suffi ciet confessio mariti vel vxoris? Roder.Xuarez in.d. l.1.titulo.3,libr.3.fori versiculo.2.limita,hoc latè discu

tit,

tit.& deniquè concludit,in fraudem donationis inter coniuges prohibitæ presumi confessionem factā, etsi in instrumento publico fiat, & cum iuramento, nisi alię coniecturę concurrant, quæ dictam fraudis presumptionem elidant,iuxta ea quæ diximus supra hoc lib.tit.8.de successionibus.l.6.glo.7.num. 6.7. & 13. Ex quo Roderi.improbat opinionem Sali.in.l. cū propria in fine. C. si quis alte.vel sibi, & in. l.si mater C.de contra.emptio, quem sequutus fuerat Ioan.de Plat.in.l. etsi instrumenta circa finem. C.de fide instrumen.& iure hastę fisca.lib.10.& Ioan. Lupi in.d. repe.rub.de dona.§.60.nu.20.Verior tamen est iudicio meo,opinio Roderi.Xuarez, ex rationibus ab eo traditis,si tamen talis confessio facta fuerit,morte cōfitentis sicut donatio confirmabitur, vt ibi per eum.
6 [Subdit tamen ipse Roderi.quòd si ex pecunia propria viri fundus cōstante matrimonio ematur,& hoc probationibus constet,erit fundus mariti & non communis: quemadmodum in duobus casibus supra in princip. traditis,quando fundus mariti cum alio fundo permutatur, vel quando fundus emitur ex pecunia ex alio fundo mariti redacta: quod probari posset,si emptor fundi mariti precium alterius fundi ab ipso marito empti solueret venditori. Hāc tamen Roderici extensionem non admittit Lupus in.d. rubric. de donationibus.§.62.numero.4.cum sic ait, non tamen sic est in pecunia per alterum coniugum ad matrimonium deducta,ex qua emitur prędium vel alia res,illa enim statim videtur communicata,vt in communem vtilitatem conuertatur,& res inde empta cōmunis fiat,atque is cuius erat pecunia ex acerno communi diuisionis tempore illam deducet. Et quanquā hoc relinquat cogitandum,eius tamen sententia mihi applaudet contra Roderi.ex theorica ab eodem Ioan. Lupi tradita.d.§.62.nu.4.& diximus supra hac gloss. in princ.& quia.d.l.11.titulo.4.libr.3.fori,duos dumtaxat casus excipiens, hunc si vellet, non omitteret, quomodo autem hęc in praxim deducantur,dixi supra eo.l.1.gloss.2.

GLOSS. III.

1 *Bona constante matrimonio quæsita æqualiter inter cōiuges diuiduntur,quod lucrum prouenit ex legis ministerio,& non ex coniugum liberalitate.*
Bona constante matrimonio quæsita non tenetur coniux reseruare filijs prioris matrimonio,ibidem.
2 *Bonorum constante matrimonio qnæsitorum transit in vxorem ipso iure dominium & possesio.*
3 *Determinatio respiciens plura determinabilia debet ea pariformiter determinare.*
Legis nostræ declaratio ibidem,& seq.
4 *Dictum præcedens declarat adiectio sequens.*
5 *Habere verbum quid significet.*
6 *Societate omnium bonorum facta transit ipso iure dominium & possesio bonorum,quæ vterquè socius habebat in alterum.*
7 *Dominium & possesio bonorum quærendorum an transeat sine traditione in socium omnium bonorū, & num.8.*
9 *Dominium & possesio bonorum quæsitorum & quærendorum transit iure regio ipso iure in socium omnium bonorum indistinctè.*
10 *Societas tacitè contracta inter coniuges non est omnium bonorum,sed lucri tantum & quæstus.*
Coniugum societas non est vniuersalis,quia bona præsentia, nec legata & donationes communicantur, ibidem.
11 *Bona constante matrimonio quæsita nomine communi communicantur quoad dominium et possessionē tam iure communi quàm regio.*
12 *Bona constante matrimonio quæsita à viro nomine prio,an communicentur quoad dominium & possessionem*
13 *Bona constante matrimonio quæsita à viro nomine proprio quæruntur iure regio vxori quoad dominium & possessionem.*
14 *Lex.47.titulo.28.de acquirer.domi.part.3. explicatur.*
15 *Verbum sum est fui substantiam rei perfectissimè includit.*
Verbum præsentis temporis ad futurum non porrigitur,nisi in legibus,ibidem.
16 *Vxor potest conueniri ad debita constante matrimonio contracta.*
17 *Dominium quando sola renunciatione amitti possit?*
18 *Dominium & possesio rerum constante matrimonio quæsitarum ipso iure quæritur vxori etiam ante solutum matrimonium, sed non cum effectu donec soluatur.*
19 *Societas tacitè inter coniuges contracta habet vim constituti ad transferēdum possessionem rerum acquirendarum sine traditione vlla.*
Constitutum extenditur ad bona futura etiam, ibi.
20 *Hæres petens missionē in possessionē ex edicto diui Adriani vel ex lege Soriæ,an possit mitti in medietate lucrorum constante matrimonio quæsitorum vxore contradicente?*
Contradictor legitimus qui sit ad impediendam missionem in possessionē ex edicto diui Adriani? ibid.
21 *Possesio ciuilissima est vera non ficta,& parit omnia interdicta.*
Possesio ciuilissima transfertur in vxorem pro medietate lucrorum absquè apprehensione,& ei competunt omnia interdicta,ibidem.
22 *Vxori agenti remedio recuperandæ pro parte bonorū constante matrimonio acquisitorum sibi competenti an obstet exceptio dominij?*
23 *Interdicto retinendæ agenti an obster exceptio dominij? & nu. seq.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

24 *Exceptio dominij quando obstet agenti interdicto retinendæ & num.seq.*
25 *Exceptio dominy notory obstat agẽti interdicto retinendæ.*

Ayan lo ambos de por medio. Bona quæsita constante matrimonio æqualiter diuiduntur inter virũ & vxorem, vt hîc statuitur & in l.1.tit.3.de las ganãcias lib.3.fori cum aliis supra eo.glo.1.citatis nu.3. Ex quo infertur, lucrum hoc ex legis ministerio obuenire cõiugi, non ex alterius coniugis liberalitate vel contractu arg.tex.in l.3.ff.de interdi.& relega.& l.vlt.C.de bonis maternis, vbi dixit Bald.quod ea quę vir lucratur ex statuto municipali, non amittit per transitum ad secundas nuptias, quia non consequitur hoc ab vxore, sed legis prouidentia, & Baldum sequitur Corne. ibi & Dida.Segura in tracta. de bonis lucratis constante matrimonio num.86.& 87. Did. Castelli in l. 14. Tauri in glo.1.& ibi Ferdinan.Arias,& Anto. Gom. nu. 2.Grego.Lupi hanc dicens esse veriorem in puncto iuris, licet contraria sit æquior, in l.26.ti.3.part.5. Ioan. Lupi in d.l.14.Tauri nu.5.& 6.& in repe. rub. extra de don.int.vi.& vx.§.50.nu.35.vbi hoc inuoluit & in §.67.nu.17.pro quibus est hoc in regno expressa lex 6.infra eodem sumpta ex.l.14.Tauri, quæ hoc nuncupatim decidit in bonis constante matrimonio quęsitis, ea enim coniux ad secũdas transiens nuptias nõ tenetur reseruare filijs prioris matrimonij, & ibi de hoc latius. [Secundo nota ex his verbis, *ayan lo ambos de por medio*, quod dominium & possessio medietatis bonorum constante matrimonio acquisitorum transit ipso iure in vxorem absque aliqua traditione, quę est domina etiam matrimonio constante prędictę portionis ad eam pertinentis, ita hęc verba appendit Dida.Segura de bonis lucratis constãte matrimonio nu.62.Nam si lex ista tribuens viro & vxori bona constante matrimonio quęsita, intelligeretur, quòd vxori vsum tantum, viro autem dominiũ quęreretur, claudicaret vtique eius dispositio: quod esse nõ debet, vt in l.litigatores.§.fi.ff.de arbitr. & in l.1.& 2.ff. de rescinden. vendi. quare intelligenda est lex ista, vt vtrique tam viro, quàm vxori quęratur dominium rerum constante matrimonio acquisitarum.

[Nam quoties vna determinatio respicit plura determinabilia, debet ea pariformiter determinare, vt in l. iam hoc iure & l.Lutius in princip.ff.de vulga. & in l.quamuis.C.de impube.& l.si legatarius.§.fi. ff.de legatis.3.de quo agit singulariter Guillerm. Benedi. in repe.cap.Raynutius de testamen. in verbo si absque liberis moreretur.2.numero.34.Ioan.Bernar. Diez â Luco in regula.124.Segura in rep.l.3.§.fi.nu.70. & ibi Dida.Perez.ff.de libe.& posth.Fortuni. in l. Gallus §.quidam col.17.eodem tit.Sed verbum illud ayan lo ambos refertur ad maritum & vxorem, debet ergo vtrique pariformiter adaptari, verbũ illud de por medio est determinatio, determinabilia sunt maritus & vxor, quemadmodum ergo maritus est dominus ita & vxor, non verò erit maritus dominus tantum, & vxor vsufructuaria vel vsuaria, ne duo hęc determinabilia difformiter determinentur. [Præterea aliter appendit verba hęc Dida.Segura in tract.de bonis lucratis nu.65.dicens adiectio, quę sequitur declarat dictum præcedens.l.interdum in prin.& ibi notat Bal. ff.de hęre.instituend.sic in lege ista, verbum ayan lo ambos, declaratur per adiectionem sequentem, de por medio, hoc est, æqualiter, sed si marit⁹ cõsequeretur dominium rerum acquisitarum, & vxor tantummodo vsum constante matrimonio, nõ esset diuisio æqualis: nec vnicuique eorum competeret æqualis portio, imo inæqualis valde, quod esset profecto contra verba & mentem legis nostrę, erit ergo domina vxor suæ dimidię portionis, sicut & vir, eandem appensionem facit Ioann. Lupi in.l.16.Tauri numero. 9.& clarius in repeti. rubric. extra de donationibus inter virum & vxorem.§.66. numero.24.versiculo nota hoc consilium Bald. [Rursus verbum ayan lo, refertur ad dominium rei & possessionem, secundum subiectam materiam, verbum enim habeat, generale est comprehendens dominium & possessionem, & detẽtationẽ, atque etiam actionem.l.verbũ habere duobus modis dicitur,& ibi notat Alcia.& ideo secundum subiectã materiam interpretandũ est, casus est in.l.1.vers.quod autem ait prætor.ff.de vi & vi armata, ibi. *Non solum quæ propriæ illius fuerunt, verùm & si quæ apud eum de positæ sunt, vel ei commodatæ, vel pignoratæ*, & cætera. Et ideo cum prętor ibi dixerit habuit, omnia hęc, habendi verbo continentur, tradunt hęc doct. in.l.stipulatio ista.§.hęc quoque stipulatio.ff.de verb.oblig. & licèt hęc retorqueat Telli.Fernã.in.l.16. Tauri nu. 14.pro contraria opinione, eo q̃ verbum habeat non necessario importet dominiũ, vt & Bar. adnotauit in l.1.§.potestatis nu.1.ff.de pecul.nõ tamen negat Tellius ipse verbum habere, tecũdum subiectam materiã esse interpretandum. Sed in lege nostra verbũ habeat, refertur ad res constante matrimonio quęsitas, ibi, *ayan lo de por medio*, ergo nõ ad actionẽ, sed ad dominiũ & possessionẽ referẽdũ est, quia subiecta materia hoc exposcit, ne alter minus altero cõsequatur. [Vltimo hoc probat text.in.l.7.& in.l.10.infra eo.ex.l. 16. &.77.Tauri sumptę, vt in cõmento earum adnotabimus,& text.expressius in.l.47.titulo.28.de acqui. rerum dominio part.3.ibi. *Otrosi dezimos, que toda ganancia que qualquier dellos haga, que el señorio della passe a los otros tãbiẽ, como si cada vno dellos la ouiesse hecho.* Ex qua hoc expendit dom.Dida.Couarru.lib.3. resolutio.cap.19.num.2.idem voluit Cassane.in consuetu. Burgund.rub.4.§.2.in verbo est participat num. 6.vsque in finem. Sed vt rectè percipere possimus sensum verum, d.l.part itæ, & veram resolutionem quęstionis nostrę, præmittendum est, in societate omnium bonorum trãsire dominium absque vlla traditione omniũ rerum, quę tempore contractę societatis erant vniuscuiusque ex socijs, vt in. l. 1. §. vltimo &. l. 2. ff. pro socio, cuius verba sunt, *In societate omnium bonorum omnes res quæ coeuntium sunt, continuò communicantur, quia licèt specialiter traditio non interueniat, tacitè tamen creditur interuenire.* Et ibi notat glossa Bart.Alberic. Bald. Salicet. Fulgosi. & cæteri communiter: licèt secus sit in alijs contractibus particularibus vel vniuersalibus, vt in l. traditionibus. C. de pactis & in. l. qui tibi. C. de hæredi. vel actio. vendi. etiamsi sit contractus dotis, glos. singularis in.l.1.ff.de vsucap. pro dote, & ibi eiusdem legis interpretes. In societate autem omnium bonorum est hoc speciale, vt frequentissimo omnium consensu traditur in.l.traditionibus.C.de pact. Quin & earundem rerum possessio absque traditione transfertur author Accursio in.d.l.2.in prima opinione.ff.pro socio, quem ibi sequuntur Richard.Iacob.de Are.Rayneri.Bart.Bald.& Alberi. in.d.l.1.ff.pro socio, quorum opinio communis est teste dom. Didac. Couar. lib.3.resolutio.capit.19.in prin. [Sed hęc quæ diximus quoad bona præsentia tempore contractę societatis vera sunt: quoad futura verò, quę post contractã societatem per alterum ex socijs quęruntur, non transit eorum dominium in alterum socium nec possessio, tametsi lege societatis sint inter eos diuidenda, vt in.l. si quis societatẽ & ibi glos. & docto. ff.pro socio Bal. in.l.1.cod.tit.Cuma.in.l.quod meo fi.col.ff.de acquir. posse. Alex.in.l.3.§.incertam nu.7.co.tit.Azo in summa.C.pro socio. 5. col. Iaso. in.l.si socius per text.ibi & ibidem Paul.& Deci.ff.si cert.peta.Odofred.Alberi.& Fulgo.in.l.1.§.vlt.ff.pro socio, Roder.Xuarez in l.1.tit.3.de las ganancias lib.3.fori versi.quæritur vltrius vtrum in mulierẽ fol.21.col.2.ita accipientes glo. in.d.l.2.ff.pro socio, idem tradit Tiraq.in lib.de constituto.2.part.amplia.32.nu.6.7.&. 8. quæ communis est opinio teste dom.Dida.Couarru.lib.3.resolu.c.19. numero.2.& Tellio Fernandez in.l.16.Tauri numer. 11. [Hoc tamen sublimita procedere in bonis futuris nomine proprio quęsitis per alterum ex socijs, vt in.l.si quis societatem.ff.pro socio. Sin autem nomine cõmuni societatis quęrantur, vtrique socio quoad dominium & possessionem quæruntur absque vlla traditione, quandoquidẽ huiusmodi societas & actus ille ineundę societatis bona etiam futura respiciat, quemadmodum & præsentia, vt in.l.3.§.cum specialiter.ff. pro socio.l.3.&.7.titul.10.par.5. Quare nimirũ æqualis debet esse determinatio ad futura, ac fuit ad præsentia argum.d.l.iam hoc iure.ff.de vulga. cũ alijs supra hac eadem glo.numero.3.citatis, ita etiam hoc intelligit dom.Did.Couarru.Tiraquellum sequutus, in lib.3.resolu.cap.19.numero.1.asseuerans ita esse accipiendam.l.2.ff.pro socio, idem voluit ante eos Socin. ab eis non citatus in.l.3.§.incertam in fi. ff. de acquir. poss.& sub hac limitione intelligenda sunt quæ indistinctè asseruerunt Ioan.Lupi in repeti.rubr.extra de dona. int. vir. & vxo. §.66.numero.24.& Cassane.in consuetud.Burgund.rubric.4.§.2.versicul.sunt ergo numero.6.& Segura de bonis lucratis numero.44.dicentes, acquisita per alterum ex socijs post contractã societatem communia fore ipso iure quoad dominiũ & possessionem, intelligitur etenim, quoties communi nomine empta vel aliàs quæsita sunt ab altero ex socijs, vel in dubio. [Iure tamen regio in societate omnium bonorum transfertur indistinctè dominiũ rerum omnium præsentium & futurarum durante societate acquisitarum absque traditione aliqua, siue cõmuni nomine societatis, siue ab altero ex socijs proprio nomine emptę vel quæsitę fuerint, vt in.l. 6. tit. 10.de societate part.5.& l.47.titulo.28.de acqui. rerũ domi.in fine part.3.cuius verba retulimus supra numero.6.in princip.& ibi notat Grego. Lupi in glos. vltim. Antoni Gomez in.l.53. Tauri numero. 76. & in.lib.de contractibus.c.5.nu.3.in fine, Roderi. Xuarez in.l.1.ti.3.li.3.fori vers.quętitur vlterius vtrum in mulierem, dom.Dida.Couarru.lib.3.resolu.cap.19.numero.1.&.2.idem esse asserens quoad possessionẽ, quorum sententia vera est & recepta, quidquid aduersus eam moliri tentauerit Tell.Fernandez in.d.l.16.Tauri numero.9.vsque in finem, cuius fundamẽtis & rationibus responsum ferè est, & infra hac eadem lege &.d.7.&.10.sufficienter satisfaciam, [In quæstione verò, de qua agimus fac sequentes conclusiones, Prima conclusio, contracto matrimonio dominium & possessio rerum, quas tempore contractus vir & vxor obtinebãt, non transit in eos absque traditione (quemadmodum trãsit in socios omnium bonorum, vt in.l.1.&.2.ff.pro socio) licèt fructus eorum communicentur, vt in.l.4.&.5.infra eodem, quoniam hęc coniugum societas non est bonorum omnium, sed lucri tantũ & quęstus. Quod vel ex eo cõstat, quia inter virum & vxorem donationes, legata, & hereditatęs non communicantur, vt in.l.3.4.&.5.infra eodem, sicut in societate omnium bonorum communicantur, vt in.l. 3.§.cum specialiter & in.l. si societatem vniuersarum ff.pro socio.l.6.&.7.titulo.10.de societate part.5. Stat ergo, societatem hanc viri & vxoris non omnium bonorum esse, sed lucri tantum & quęstus iuxta.l. coiri & leges sequentes.ff.pro socio.quod Ioan. Lupi fatetur in repe.rub.de dona.int.vi.& vxo.§.65.numer.11. & Grego.Lup.in.l.55.in glossa magna.3.columna tit. 5.de emptione & venditione part.5. Telli. Fernandez in.l.16. Tauri numero.12. sensit dom. Dida. Couarru. libr. 3. resolutio.capit.19. numero.2.in princip. Dum contrarium statuendum esse asseruit, quoties lege vel consuetudine caueretur, vt omnia bona inter coniuges essent communia, à contrario ergo sensu retiante hac lege vel consuetudine, non transijt dominium, nec possessio in coniuges earum rerum, quę tempore contractus matrimonij habebant coniuges, quia communia non sunt. [Secunda conclusio, omnia nomine communi viri, scilicet, & vxoris acquisita constante matrimonio, pro parte dimidia, dominiumque & possessio eorum ad vxorem pertinent absque vlla traditione, inspecto etiam iure Cęsareo, vt probauimus supra numer.7.&.8.quod operatur actus ille ineundę societatis, quę non solum præsentia sed futura respicit, vt in.l.3.§.1.ff.pro socio &.d.l.3.&.7. titul.10. part.5. hanc assertionem tradit dom.Dida.Couarru. lib.3.resolutio.cap.19.numero.2. [Tertia conclusio, res à marito proprio nomine emptę, vel alia ex causa constãte matrimonio quęsitę, iuxta ius Cęsarcum, & communem resolutionem supra traditam numero. 8. non quęruntur vxori quoad dominium vel possessionẽ, etiã pro dimidia parte vxori pertinẽti, licèt inter eam & maritum sint eędem diuidendę & communicandę, vt consuluit Anchatra. consilio.102.numero.6. dom.Did.Couar.d.c.19.numer.2. [Quarta cõclusio, dominium rerũ à marito quomodocũque acquisitarũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

matrimonio cõstãte iure regio, quoad partem dimidiam transfertur in vxorem absque aliqua traditione etiam ante solutum matrimonium, quod ad similitudinem societatis contractæ, ex.l.47.tit.28.par.3.potest hac in specie adnotari, idemque erit quoad possessionem arg.glo.in.l.2.ff.pro socio, in hanc partem inclinare videtur Rode.Xuarez in.l.1.tit.3. de las ganãcias lib.3.fori, vers.quæritur vlterius vtrum in mulierem folio.21.in fi.&.22. licèt concludat maturius esse cogitandum, Did.Segura in repe.l.3.§.fi.nu.78.ff.de libe.& posthu.citans Bald.in consi.103.lib.1.quod attestatur se alibi non legisse, idem Segura in tracta, de bonis lucratis constante matrimonio nu.44.& sequ. Ioan.Lup.de Pala.Rub.in repe.rubricę extra de dona.int.vi,& vx.§.66.num.24.ad medium versi.bona enim acquisita: quamuis in.§.65.nu.11. videatur velle contrarium, sed non constanter, idem voluit Cassane. in consue.Burgundię rub.4.§.2.verbo & participant num.6.Anto.Gomez expressius in.l.53.Tauri nu.76. ad finem dom.Did,Couar.lib.3.resolutio.c.19.num.2. Greg.Lupi omnium latissimè in.l.55.in glossa magna col.2.&.3.tit.5.de emp.& vendi.part.5.vers.veritas ta
14 men huius quæstionis pendet. [Mouentur per text. in.d.l.47.tit.28.part.3.vbi si societas omnium bonorũ quęsitorum, & quęrendorum contrahatur, transit in socium dominium rerum, non solum quęsitarum, sed & quęrendarum pro eius parte, & quamuis lex illa loquatur in societate omnium bonorum, aduertendum esse ait Grego.Lupi, quòd in quęrendis non mouetur lex illa ex eo, quod sit omnium bonorum cõtracta societas, quia in tali societate iure communi non transibat dominium quęrendorum in socium, qui non contraxerat, licèt posset agere vt lucra sibi cõmunicarentur, vt in.d.l.si quis societatem vbi glos. & docto. notant.ff.pro socio, & in.l.1.§.fi.&.l.2.ff.eo.ti.Sed quia voluit lex illa extendere leges Cęsarum loquentes in quęsitis tẽpore contractę societatis ad quęrenda deinceps. Cùm ergo inter virum & vxorem sit societas vniuersalis in quęrendis, vt in hac lege & sequentibus huius tituli statuitur, erit nimirum locus in huiusmodi societate dispositioni legis.47.titulo.28.part.3.Nec in hoc dici poterit lex illa correctoria iuris cõmunis, sed communis opinionis doctorũ & non omniũ, quia plures idem tenuerunt, quod ex.d.l.par.modò adnotamus, & sic corruunt præcipua fundamenta & rationes Tellij Fernan.in.d.l.16.Tauri nu.11.&.12. & sequ. quibus conabatur communem Nostratum sentẽtiam
15 euertere. [Secũdo pro hac sententia citat Greg.Lup. legẽ styli.203.incip.como quier, ex qua sumpta fuit.l.1.supra eod.vbi bona mariti & vxoris in dubio sunt communia, nisi aliud probetur, cum sic ait. *Pero la costumbre guardada es en cõtrario que los bienes que hã marido y muger, q̃ son de ambos de por medio.* Appẽdit verbum sunt, quod est substantiuũ, & de præsenti effectiuũ, vt in.l.his verbis in prin.ff.de hęred.institu.Bald. in cons.scismatis sub rubr.C.si quis aliq.testa.prohibue.4.col.dicens hoc verbum sum, substantiã rei perfectissimè includere, nec aliud esse ita substantiuũ in mundo, quare cũ.d.l.1.supra eo.sũpta ex.d.l.styli loquatur per verbũ sunt cõmunia, quod est de pręsenti, non debet igitur ad futurum tẽpus referri, hoc est, ad tempus soluti matrimonij, sed eo constante quando bona quærentur, vt tũc tẽporis sint cõmunia viri & vxoris quoad dominiũ & possessionem arg.l.quę edificiũ &.l.seq.& ibi Paul.Cast.ff.de serui.vrban.prædio.l.si ita & ibi Bar.ff.de auro & arg.lega.l.si stipulatus fuerim.§.1.& ibi latè Ias.ff.verb.oblig.l.cũ stipulamur &.l. si à colono eo.ti.vbi verba pręsentis tẽporis non porriguntur ad futurum. Et licèt hoc non procedat in legibus, quippe quarum propriũ sit decidere casus futuros, vt ibi limitat Paul.nu.2.& cæteri doct.supra citati, quoniam lex semper loquitur.l.Arriani.C. de hæreti.& porrigitur ad casus futuros, sed ob id nõ mutat naturalẽ & propriam significationẽ verbũ pręsentis tẽporis ad tempus acquisitionis relatum, maximè quia ponitur in ipsius legis dispositione, & nõ in
16 casus narratione. [Tertiò hoc ipsum probari asserit in.l.14.ti.vlt.li.3.fori, &.l.9.infra eo. vbi vxor potest cõueniri ad debita cõstãte matrimonio cõtracta ratione lucrorũ eidẽ à lege cõmunicatorũ.l.secũdũ naturã ff.de reg.iur.eo enim quod lex ipso iure ei lucra cõmunicauit, voluit similiter, vt ad debita ipso iure tenere-
17 tur. [Vltimo citat.l.60.Tau.quæ trãscripta fuit in.l.9.infra eo.vbi mulier liberatur à solutione debiti matrimonio cõstãte cõtracti, ita demũ si lucris cõstãte matrimonio quęsitis renũciauerit. Ecce renũciatione opꝰ est, vt lucra ipso iure cõmunicata perdãtur. At si quis dixerit legẽ illã potius probare cõtrarium, imo quod vxori nõ sit quæsitũ quæsitorũ cõstãte matrimonio dominiũ, vtpote quod sola renũciatione amitti nõ possit, vt in.l.si quis vi.§.differẽtia.ff.de acq.poss.ei respõdere licebit, id procedere in dominio iure gẽtiũ per traditionẽ verã quęsito, quod sola renũciatione vel voluntate amitti nõ potuit. Secus verò est in dominio ipso iure absque traditione cõmunicato per legẽ, quæ efficere potuit, vt reuocabiliter quęreretur, sicut videmꝰ in dominio quod per legẽ quęritur legatario, vt in.l.si tibi homo.§.cũ seruus.ff.de leg.1.& in alijs similibꝰ.
18 [Aduertere tamẽ oportet teste eodẽ Gre.Lup.ꝙ licèt ipso iure quęratur vxori dominiũ & possessio rerũ cõstãte matrimonio quęsitarũ, nõ tamẽ eo cõstãte acquiritur cũ effectu, donec solutũ sit matrimoniũ & sic finita societas. Nec eo cõstãte dominiũ residet in muliere propriè in actu, sed in credito vel habitu, & iste habitus nõ habet effectũ realẽ, cum absque fraude maritus possit quęsita cõstãte matrimonio alienare, & de eis disponere. Itaq; dominium hoc quasi nebula detẽtum est, quę durat, donec soluatur matrimonium, eo tamen soluto siue per mortem, siue ex causa diuortij, siue ex alio quouis casu, quo separatio bonorũ fieri debeat, veluti propter delictum cuiusque iuxta tex.in.l.pen.& fi.infra eo. his omnibus casibus illud dominiũ velatũ in habitu tãtũ cõsistẽs, exijt in actũ, & in verã & actualẽ dominij & possessionis cõmunionẽ, ita elegãter explicat Carol.Molin.stante simili cõsuetudine nostrę legis in cõsuetu.Parisi.§.25.nu.1.&.2.d.D. Couar.lib.3.resolu.c.19.nu.2.in fi.Rode.Xuarez, qui ita practicari attestatur in.d.l.1.ti.3.de las ganãcias lib.3.fori versic. quęritur vlterius vtrum in mulierem, & Grego.Lupi in.d.l.55.tit.5.par.5.in glos.magna prope finem, Anto.Gom.in.l.53.Tauri numero.76.in fine.

[Quę

19 [Quę sententia cõmunis est & recepta, licèt contrarium velit subdubiè tamen Telli. Fernand.in.d.l.16. Tauri num.11.& sequẽtibus, & mihi valde applaudet communis ex superius traditis, & quia huiusmodi ficta traditio ex actu initæ societatis orta habet vim cõstituti, vt sentiunt gloss.& doct.in.d.l.2.ff.pro socio, vtque probat Tiraq.in li.de constituto par.2.amplia.32.nu.6.in fi.dom.Did.Couar.d.c.19.nu.2. Sed cõstitutum vel precarium habet vim transferendæ possessionis, non solùm bonorum præsentiũ & quæsitorũ, sed & futurorum & quærendorum: vt si quis donet omnia sua bona pręsentia & futura, atque se constituat possidere pro donatario, nam ex huiusmodi constituto transfertur possessio bonorum futurorũ tũc, cùm fuerint acquisita, sicuti & nunc transfertur præsentium, ex sentẽtia Iaco.Butr.in.l.vlt.C.quę res pigno.obliga.poss.& ibi sequitur Bart. nonnihil tamen immutans, & Sali.in fi.Bal.in rub.C.de contra.emp. in.21.q.& in.l.si quis argentum.§.sed siquidem.C.de dona.Ang.cons.179.col.4.versi.vbi autem interuenisset Imol.in.l.stipulatio hoc modo concepta ad finẽ & ibi Alex.nu.17.ff.de verbo.obliga.Cuma.consi.54. Alex.in.l.3.§.incertam nu.7.& ibi quoque Fran. de Aretio col.2.& Soci.nu.7. hanc attestatus communẽ & Iaso.1.lectione col.2.& posteriori col.vlt. & Claudi.Aquens.in versi.& inducuntur pręducta.ff.de acq. poss.idem voluit Alex.cons.85.prope finem lib.6.vbi & hanc dicit communem Ang.in.§.actionum nu.10. insti.de actio.Barba.in.c.vlt.col.penul.vers.sed vtrũ istud, extra de precar.Soci.consi.11.versic.non omitto quod Iacob.lib.3.Ioan.Petru.in.l.ab emptione.ff.de pact.Ias.cons.147.col.9.vers.nec dicatur quod tale cõstitutum li.2.vbi hanc attestatur communem, Vitalis de Camb.in tracta.clausularum in clausula constituti penul.col.versi.item hæc clausula constituens, Carol. Ruy.consil.177.num.3.lib.1.& consil.127.col.4.versi. pręterea incertitudo lib.5.Matth.Afflict.decisi.Neapolit.37.nu.3.& iterum decis.335.nu.8. vbi asseruit ita iudicasse cõsilium Neapolitanum, esseque receptiorẽ sententiam, Alcia.in.l.subsignatum.§.vlt.ff.de verb. signifi.& in.l.vlt.in verbo nec donationes colum.2. C.de pact.Fran.Ripa in.l.1.colum.1.versi.ampliatur 3.ff.de pigno.Ant.Negusan.in tracta.de pigno.2.par. 2.membro nu.3.Tiraq.in lib.de constituto.2.par.amplia.32.numer.1.vbi & numeris sequentibus hoc probat tum authoritatibus, tum etiam rationibus, & nu. 5.refert plures doctores contrarium opinantes, sed receptiorem esse asseuerat priorem sententiam nume.12. quam etiam sequitur Greg.Lupi in.l.5.in glos.magna ad medium tit.13.par.5.& iterum in.l.9.in glo.magna in princ.tit.30.part.3.& Anto.Gomez in.l.17.Tauri nu.12. Sic igitur erit in societate omnium bonorum, quæ respicit communicationẽ etiam futurorũ, quemadmodum & præsentium, vt in.l.3.§.cum specialiter ff.pro socio.l.3.&.7.tit.10.part.5.transfertur dominiũ & possessio rerum ante contractam societatem acquisitarũ confestim post initam societatem, & futurarum cùm acquisitę fuerint, vt probaui supra nu.8.&.9.Idẽque erit in societate quę iuxta leges regias esse præsumitur inter coniuges, vtpote quę ad futura lucra etiã extendatur, vt in hac lege & seq. tunc ergo temporis cùm acquirũtur, tradita vxori esse censentur, licèt per maritum proprio nomine emantur, vel alio titulo acquirantur, vt ex superius traditis satis superq; liquet.
20 [Ex quo infero, quod si hæres in testamento institutus, ex remedio.l.vlt.C.de edi.di.Adri.toll. vel ab intestato iuxta.l.Soriæ, petierit se mitti in possessionem bonorum defuncti, quę reliquit tempore mortis, non poterit mitti in possessionem dimidię partis bonorũ constante matrimonio acquisitorum, quippe quorum domina erat & possessor vxor ipsa in vita defuncti: & cùm missio petitur, ipsa possidebat. Is autẽ qui possidebat res tempore mortis defuncti, & tempore quo petitur missio in possessionẽ ex.d.l.fi.C.de edi. diui Adri.toll.&.d.l.Soriæ, est legitimus contradictor, & impedit missionem quoad res ab alio possessas, vt in d.l.vlt.C.de edi.diui Adri.toll.ibi, earum rerum, quę testatoris mortis tempore fuerint, & ex ea hoc ibi expendit Bart.nu.21.Paul.Cast.num.12.Corne.num.14. Bald.num.43.& Deci.num.40.& seq.Anto.Gomez in.l.45.Tauri nu.147.&.150.& licèt ipse Anto.Gom. d.num.150.prope finem dixerit, quòd licèt contradictor sit verè dominus rei vel rerum, quę tempore mortis defunctus reliquit, quia fortè eas habuit ab ipso testatore, dum viueret, si tamen tempore cõtradictionis non est in actuali & reali possessione vel detentatione, non est legitimus contradictor, vera tamen nõ est eius doctrina, nec doctores ab eo citati hoc dicunt, sufficit enim, si per actum fictum cõtradictor possideat, quę possessio vera est, & non ficta, vt in.l.certè.§.1.ff. de preca.ibi propriè possidere videor, & ibi notant Bart.& Cuma.Alex.consil.83.lib.6.Soci.& Ias.in.l. 1.§.si iusserim.ff.de acq.poss.Fran.Balb.de pręscrip.3. parte.3.partis principalis.q.3.versi.& nota quod possessio, Steph.Bertran.cõs.174.col.1.li.2.Frã.Ripa li.1. responsorum.c.1.nu.88.Alcia.in.l.alienatum in prin. ff.de verb.signi.Lud.Roma.in.l.traditionibus col.1. C.de pact.cum concord.per Tiraq.traditis in lib. de
21 constituto.2.part.1.amplia.num.2. [Sed & possessio ciuilissima quę absque vllo actu vero vel ficto in aliquem transfertur, dicitur vera possessio non ficta, vt in.c.contingit de dolo & contu.cum pluribus concordantijs à me traditis supra hoc li.ti.7.de maioratu.l.8. gl.1.nu.10.& seq.& gl.2.nu.13.Ex quo infertur, vxori cõpetere interdicta omnia possessoria pro medietate bonorũ cõstãte matrimonio acquisitorũ, nẽpe, adipiscẽdę, retinẽdę, & recuperãdę, quod quomodo fiat dixi in materia maioratus in.d.l.8.ti.7.de maioratu su
22 pra hoc li.gl.2.nu.3.7.&.12.& seq. [Infertur etiã, vxori agẽti interdicto recuperãdę possessionis bonorum cõstãte matrimonio acquisitorũ nõ obstare exceptionẽ dominij, sicut nec obstat successori maioratꝰ vel cõmẽdę Indorũ, nec hęredi iuxta cõsuetudinẽ Frãcię, vt in.l.si maritus.ff.de don.int.vi.& vx.&.l.si quis ad se fundũ.C.ad.l.Iul.de vi publi.& ibi Ang.nõ semel, & in.l.si de vi, & ibi gl.in fi.&.doct.ff.de iudi.& in.c.1. &.c.literas de restitu.spolia.gl.in.c.super causa.2.q.5. & interpretes omnes.l.vltimę.C.de edicto diui Adri. toll.Dyn.in.c.qui ad agendum col.1.de regulis iuris in.6.& omnes vbique, vt Tiraq.asserit in tract.le morte saisit ie biph.§.declara.6.partis numero.1.&.2.vbi ex Bal.in.l.1.col.vlt.C.de appella.reddit tres rationes.

 Primam

Universidad de Deusto Biblioteca

Primam,quia violentia elidit dominium opponentis.l.si quis in tantam.C.vnde vi. Deinde quia spoliatus ante omnia est restituendus.d.l.si quis ad se fundũ C.ad.l.Iul.de vi publi.etiamsi sit prędo,vt in.c.ex literis de resti.spolia.iuncto.c.vlt.de ordi.cognitio. Tertio,quia ex dolo non debet spoliās consequi premiũ possidendi.l.itaque fullo.ff.de furt.vnde nisi purgetur vitium spoliationis,audiri non debet super proprieta-
23 te.l.cum seruum.ff.de seru.fugiti.[Infertur similiter, quòd si huiusmodi ciuilissimus possessor turbetur à vero domino rei verbis vel factis, etiamsi dominus habeat possessionem clandestinã vel vitiosam,vel solam detentionem,poterit aduersus eum agere interdicto retinendæ vti possidetis,ne ab ipso domino molestetur,& in consequentiam vt sibi fiat restitutio corporalis possessionis seu detentionis,& dominus non poterit exceptionem dominij vel tituli opponere, ex sententia gloss.singularis & vnicę in.d.l.si de eo.§.fi.gloss.vltim.ff.de acqui.poss.vbi agenti vti possidetis non obstat exceptio dominij, etiamsi in continenti probetur,quam ibi notat & commendat Bart, nume.2.Raynert,in fi.Imol.1.colum.Cuma.& Areti.2.col.& Alexand.numero.4.eandem gloss. sequitur Bart.in.l.naturaliter.§.nihil commune. 2. columna in medio,& Cuma.2.columna Vincenti.numero.15.Iason numero.49.& Ripa numero.98.ff.de acquirend.poss.Iacob.Butri.in.l. incerti iuris.3.colum.& Sali. nume.21.C.de interd.Abb.in.c.in literis.2.colum. de resti.spoliato.Ang.de Aretio in.§. quadrupli prope finem insti.de actio.Bal.in.l.si quis conductionis.2.colum.C.loca.Bart.consilio.81.numer.4.Bart.& Paul. Cast.in.l.si de vi.ff,de iudi.Bald.& Salic. in.l.ordinarij.C.de reiuend.Tiraquel.in tracta.le morte saisit le bipit.5.declaratio.6.partis numero.3.qui solum Bald. citat in cap.1.ante medium versic.sed quid si opponens extra de restitu.spoliato.hanc dixit magis communem Fran.de Aretio in.d.l.si de eo.§.fi.2.colum. ff.de acq.poss.quam sequitur & communem esse attestatur Anto.Gomez in.l.45.Tauri num. 122. refertque Dynum & doctores aliquos contrarium tenentes,communem
24 què fulcitur pluribus rationibus. [Limitatque bifariam.Primò quando agens interdicto vti possidetis probauit possessionem suam,aduersarius verò nõ, vel quando agens melius probauit,secus verò si probationes in possessorio essent omnino pares, quia tunc ille vincet,qui melius probauerit dominium, secundum Bart.& Moder.in.d.l.naturaliter. §. nihil commune & Cum.& Areti.in.d.l.si de eo.§.fi.ff.de acqui.poss.
25 [Secundò Limitat idem Tiraq.nisi dominium sit notorium,vt quia reus habet pro se sententiam diffinitiuam,qua dominus est declaratus in lite inter eosdem agitata,hæc siquidē exceptio dominij notoria obstat agenti interdicto vti possidetis ex sententia Cumani in.d.§.nihil commune.2.columna in fine, cui ibidem subscripsere Paul.Castr.numero.7. & Alexand. numero.34.& Ripa numero.9.Confirmatur,quia idem statutum est in interdicto recuperandæ, vt in cap.ad decimas de resti.spolia.lib.6. Sin autem possessor ciuilissimus,de quo nunc agimus,agat interdicto adipiscendæ,an ei obstet exceptio dominij latè examinat Tiraquel.in.d.tracta.le morte.5.declara.6.partis numero 4.& sequen.& Ant.Gomez in.d.l.45.Tauri numero 147.dixi in.d.l.8.tit.7.de maioratu glo.2.nume.10.

GLOSS. IIII.

1 *Vxor est domina constante matrimonio medietatis bonorum constante matrimonio acquisitorum.*
2 *Donatio regia vel alterius cuiuscunque facta alteri ex coniugibus efficitur propria eius, cui fit, nec alteri cõmunicatur, nisi vtrique fiat, ibidem.*
3 *Donatio occasione societatis facta alteri ex socijs nõ communicatur.*
4 *Donatio facta ambasiatori vel legato alicuius prouinciæ, an communicetur socio vniuersali?*

d *Y si fuere donadio de Rey y lo diere a ambos, ayan lo marido y muger, y si lo diere al vno, ayalo solo aquel a quien lo diere.* Hic traduntur tres casus. Primus quãdo aliquid donatur soli marito à principe vel ab alio, quod non venit communicandum, sed totius donationis maritus solus est dominus. Secundus casus quando vxori aliquid donatur, minime etiam venit communicandum, sed totius donationis vxor est solùm domina. Tertius casus quando vtrique fuit donatum, & tunc venit communicandum, quilibet ergo coniugum constante matrimonio est dominus suæ portionis, nam respectu dominij quod ius est de toto quoad totum, idem est de parte quoad partem. l. quę de tota. ff. de reiuendi. Cùm igitur in casu vbi acquisita seu donata nõ communicantur, quilibet coniugum est dominus insolidum totius donationis, sic & vbi communicantur, scilicet, quãdo vtrique fuit facta donatio, vtrique dominium acquiritur pro sua portione, quo fit, vt vxor sit domina suæ partis constãte matrimonio, vt ex verbis legis nostræ expendit Didac. à Segura in tracta. de bonis lucratis constante matrimonio nume. 58. ad finem, & nos latius expendimus in glossa præ-
2 cedenti numero.2.& pluribus sequent. [Nota etiam ex hac lege iuncta d. sequent. quòd donatio regia vel alterius cuiuscunque facta alteri ex coniugibus efficitur propria eius, cui facta fuit, nec veniet communicanda, nisi vtrique facta fuerit, cum hac.l. concordat. l.2.titulo.3. de las ganancias &.l.8. titulo.12. de las donaciones libro.3.fori, facit tex. in.l.nec adiecit cum duabus legibus sequent.&.l.socium qui in eo.§.fina. in fine. ff. pro socio, ibi aut quod ei donatum esset. [Vbi amplius probatur, quòd etiam si propter societatem donatio facta esset, socio non communicabitur, quod notat Roder. Xuarez in.d.l.2.ti.3.de las ganancias libro.3.fori versiculo.7. limita, idem Rodericus.in. 3. limitatio. paulo post princip. expendit ex dicta. l. socium qui in eo, in fine, quòd damna & lucra contemplatione societatis obuenientia sunt communia, secus si contemplatione personæ, licèt lucri societas fuerit occasio. Rationem reddit ibi Bart. quia occasio est causa remota, vt latius probaui supra hoc libro. titul. 8. de successionibus lib.6. gloss.1.

glo.1.in principio, atque ideo non est in consideratione. Veluti si socio à principe fuit castrum donatum, quia veniens ad curiam propter negocia societatis cõplacuit regi, ex quo sibi fuit facta donatio. Greg. Lupi in.l.3.in glo.magna tit.10.de societa, part.5. Ioann. Lupi in repe.rub.extra de donatio.int.vi.& vxor.§.65.nu.etiam.65.vide quæ dicam infra eod. l. sequenti,
4 glo.1.&.6. [Idē si donatio fuit facta ambasiatori seu legato alicuius prouinciæ, vt per glo. traditur in.l.qui proprio. §. procurator vt in cæteris, & ibi Bart. & & docto.ff.de procu.Ioan.Lu.in rep.rub.de do.in.vi.§.45.nu.6.cætera huc spectantia dicam infra eod.l.5.

LEY. III.

¶ *Delas cosas que deben ser del marido o de la muger, y en que an ambos parte.*

l.2.tit.3.lib.3.foro legum.

¶Si el marido alguna cosa ganare de herécia[a] de padre o de madre[b] o de otro propinquo,[c] o de donadio de señor o de pariente o de amigo,[d] o en la hueste del Rey, o de otro que vaya por su soldada,[e] aya lo todo quãto ganare por suyo.[f] Y si fuere en hueste sin soldada acosta de si e de su muger, quanto ganare desta guisa, todo sea del marido e de la muger, ca assi como la costa es comunal[g] de ambos, lo q̃ assi ganaré sea comunal de ambos.[h] Esto que dicho es de suso de las ganãcias de los maridos y esso mismo sea de las mugeres.[i]

GLOSS. I.

1 *Societas omnium bonorum comprehendit donationes & legata & hæreditates quæ vndecunque obuenerint, omnia siquidem communicantur,*
2 *Societas lucri & quæstus non comprehendit legata & donationes nec hæreditates.*
Legatũ hæreditas vel donatio non sine causa obueniũt sed ob merita, ibidem.
3 *Societas inter virum & vxorem non est omnium bonorum sed tantum lucri, & quæstus.*

a *Ganare de herencia.* Nota ex lege ista, quòd societas tacita inter virum & vxorem, non est omniũ bonorũ, sed tantum lucri quęstus. Quoniam in omniũ bonorũ societate veniunt quęstus omnes, ex quacunque causa obuenientes, etiam ex hæreditate vel legato vel donatione, vt in.l.3.§.cum specialiter &.l. societatē vni-
2 uersarum.ff.pro socio.l.6.tit.10.par.5. [At in societate simpliciter coita, censetur esse omniũ, quæ ex quæstu veniunt, hoc est, si quod lucrum ex emptione, venditione, locatione, conductioneuè descēdit, vel ex cuiusque opera, vt in.l.coiri &.l.seq.ff.pro socio, &.l.7.tit.10.par.5.& in huiusmodi societate non venit communicanda hęreditas, legatum, vel donatio alteri ex socijs facta, forsitam hoc ideo, quia hęc non sine causa obueniunt, sed ob meritum aliquod donatarij, hæredis, vel legatarij accedunt, vt in.l.nec adiecit.ff.pro so-
3 cio & duabus sequentibus. [Constat igitur non esse omnium bonorum societatem quæ iure regio contrahitur inter virum & vxorem, sed solum lucri & quæstus, cùm legatum, hęreditas, vel donatio coniugi obueniens alteri non communicetur, vt hîc statuitur, quod voluit Ioann. Lupi in repe.rubr.extra de dona. int.vir.& vxo.§.65.num.11.& Greg. Lupi in.l.55.tit.5.par.5.gl.magna.3.col.& hęc est vera & recepta sententia vt dixi supra eo.l.2.glo.3.num.10. licet contrariũ voluerit Segura in repe.l.1.§.si vir num.20. ff. de acq. posse. dicam infra eo.l. sequenti glo.1.& adde hîc quę diximus supra.l.precedenti glo.vlti.numer.3.&.4.& quę dicam in glo.6.infra hac eadem lege.

GLOSS. II.

1 *Hæreditas filio & patrono est quasi debita.*

b *De padre o madre.* Quia plerunque vel à parente vel à liberto quasi debita nobis obuenit hęreditas. l. & quia.ff.pro socio.l.cum ratio.ff.de bonis damna.traditur latè in.l.in suis.ff.de liberis & posthum.

GLOSS. III.

1 *Præsumptio propter naturalem affectũ latissima est.*
2 *Charitas & necessitudo interpretari facit dispositionem vltra consuetum modum.*

c *Propinquo.* Pręsumptio enim latissima est propter naturalē affectũ. l. Aurelius.§. Titius. ff. de libera. lega.
2 [Charitas siquidem & necessitudo interpretari facit dispositionem vltra consuetum modum, vt in.l.si seruus plurium.§.fi.ff.de lega.1.l.si fuerit.ff.de iib. dub. l. si is qui.§.1. eodem titu. l. penulti.ff. de libera. leg. l.vlti.ff.de iusti.& iure.l.cum tale in prin.& l.cũ auus ff.de condi.& demonstra.l.generaliter.§.fi.C.de insti.& subs.sub cōdit.fact.l.vlt.C.de curat.furio.l.non solum.§.denuo.ff.de ritu nuptia.cum concordantijs à Tiraquello congestis in rep.l.si vnquam in principio num.3.& sequen.& iterum in verbo libertis num.75.& sequen.C.de reuo.dona.Oldra.consilio.55.Socin.consi.26.lib.4.Ludoui.Gome.in.§.actiones,2.regula insti de actio.

GLOSS. IIII.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 *Amici magna amicitia coniuncti propinquis adæquantur, & quando?*
2 *Donatio vel legatum amico non leui amicitia coniuncto factum, quare non communicetur alteri coniugi?*
Causa proxima spectatur semper, ibidem.
3 *Donatio vel legatum ob merita semper factum præsumitur.*

d *O donadio de señor o de pariente, o de amigo.* Expendi potest ex lege ista, quod disposita in consaguineis ratione presumpti amoris & dilectionis, disposita censentur in amicis magna, intimaque, & non leui amicitia coniunctis.l.cum allegas.C.de castren.pecul.li.12. Bar.in.l. Ticia. ff.de verb.oblig. dixi latè in dialogo Relatoris & aduocati.3.par.c.15.& pluribus seque. Tiraque.in repe.l.si vnquam in verbo libertis nume. 75.
2 & pluribus sequentibus. [Sed quare donatio hęc à propinquo vel amico facta non communicatur inter virum & vxorem? Respondeo quia causa finalis lucri est cõiux, cui fit donatio, præsumitur siquidã inter cõiunctos potius ex naturali affectu, quàm ex alia causa donationem fieri, vt in.l.2.§.fi. ff.de donat.& in.l. creditor.§.1.ff.manda.quare donatario acquiritur solũ, cùm eius contẽplatione donetur, & nõ alteri coniugi.arg.l.nec adiecit.ff.pro socio &.l.& quia eod. titu. l.17.ti.2.li.4.foro iudgo.Proxima nãque & immediata causa spectatur semper.l.sed si plures.§.in arrogato ff.de vulga.l.vlti.in fi.C.de vsufru.Montal.in.l.2.tit.
3 3.lib.3.fori glo.2. 3.&.4. [Nota etiam ex his verbis donationem vel legatum semper pręsumi ob merita legatarij vel donatarij factam fuisse donationem & relictum legatũ, vt in.d.l.nec adiecit.ff.pro so. vide quod ex lege illa expendit Arius Pinellus in.l.1.3.par.num. 60.versi probatur.2.& sequenti.C.de bon.mater. contra donationem remuneratoriam.

GLOSS. V.

1 *Bona castrensia in bello quæsita à milite stipendario nõ communicantur cum vxore, secus si nullũ habebat stipẽdiũ, & quæ sit ratio differẽtiæ?un.2.et.3.*
4 *Fructus bonorum castrensium seu aliorum quorumcũque inter coniuges communicantur.*

e *Por su soldada.* Nota ex lege ista quòd bona castrensia in bello quęsita à milite stipendiario, cui à principe stipendium datur, non debent cum vxore communicari, licêt ea quæ sine stipendio acquirit communicen-
2 tur [Ratio differentię est quia priori casu ex stipendio alitur vir & ex eo facit sumptus, nec aliquid erogat ex bonis communibus, quare nimirum si in bello
3 quęsita non communicet. [Secunda verò in specie alitur ipse, sumptusque facit ex bonis communibus, quare nimirum si lucrata in bello diuidantur & communicentur inter coniuges, quod & voluit Grego.Lupi in.l.3.in verbo generalmente post medium titu.10. par.5.dom.Did.Couarru.idem sensit in capit. cum in
4 officijs num.vlti.in fine de testamen. [Fructus verò omnium bonorum etiam castrensium inter coniuges communicantur nulla facta bonorum distinctione vt in.l.4.&.5.infra eo.quæ quoad proprietatẽ nõ corrigũt legẽ istam, vt asseruit idem Greg.Lupi in.d.l.3.gl. magna in fi. titu.10.part.5.& dicam in.l.5. gloss.3. infra eodem.

GLOSS. VI.

1 *Bona constante matrimonio quæsita ex donatione legato, aut hæreditate non communicantur.*
2 *Donatio remuneratoria alteri ex coniugibus obueniẽs an communicetur alteri.*
3 *Donatio remuneratoria an habeat effectus aliquos.*
4 *Donatio remuneratoria an possit dici mæra donatio.*
5 *Bona â principe donata quando communicentur & quare?*
6 *Donatio remuneratoria restringitur ad valorem meritorum.*
7 *Donatio remuneratoria non communicatur inter coniuges.*
8 *Bona castrensia vel â rege donata nõ communicãtur, fructus eorum sic.*
9 *Bona castrensia à milite stipendiario quæsita non communicantur, secus si non sit stipendarius.*
10 *Hæreditas alteri ex coniugibus delata non efficitur cõmunis.*

f *Ayalo todo quãto ganare por suyo.* collige ex.l.ista tres limitationes ad.l.2.supra eo.qua statuitur, quod quęsita constante matrimonio per alterum coniugem debent cum altero communicari, siue ex industria alterius ex coniugibus, vel opera, aut quæstu proueniant, quod & in.l. coiri cum legibus seq. ff.pro socio satis probatur. Prima limitatio, & erit septima, est, nisi quę sita fuerint per alterum eorum, ex legato, hęreditate, vel donatione: hęc siquidem non cõmunicantur, quippe quę ex quęstu non descendant, nec coniugi sine causa proueniant, sed fortè ob meritum aliquod accedãt, vt in.l.nec adiecit cum sequ.ff. pro socio. l.duo. §.fin. eo.tit.dixi supra eo.glo.1.Cassa.in consue.Burg.rub. 4.§.2.in verbo & acquesta, in principio. Quod est verũetiã si occasione societatis fuerit legatum vel donatio facta alteri eorum, vt dixi supra eo.l.2. glo. vlt.in fin.& optimè explicat Ioan Lupi in.d. repe. rubricę
2 §.65.nu.etiam.65. [Sed quid si donatio est remuneratoria, veluti si maritus curiam sectatur principis, cui ob seruitia aliquod donatur Castrum, vel aliqua pecuniæ quantitas, vtrum sic acquisita veniant communicanda? & videtur non debere communicari, sed quòd ei integra quærantur, cui facta fuit donatio, licêt fructus eius communicentur per.l.4.&.5.infra eod.quia à principe donata alteri coniugum ei soli quęruntur, cui donatio facta est, vt in.l.2.in fi.supra eo.cùm, vt sępius diximus, donatio semper facta præsumitur ob merita pręcedentia, vt in.d.l.nec adiecit cum.l.seq.ff.pro socio, ibi, non sine causa sed ob meritum aliquod accedunt, quem tex.extollit Bal.vt refert Ioann. Lupi in d.§.re-

d.repe rubr.de dona.§.75.numer.19. Ari.Pinel.in.l.1. num.60.versi.probatur.2.&.3. C.de bonis maternis.
3 [Qua ratione & alijs non leuibus subtiliter Pinelus ipse probare nititur, nullum continere effectum donationem remuneratoriam, nisi merita actione aliqua peti possent, contra communẽ receptissimamque sententiam. Secundo hoc conuinci videtur, ex eo quòd lucra & largitates regiæ, quę alicui in curia regia obueniunt, dicuntur bona castrensia.vt in.l.6.tit.17.par. 4.atque ideo liberè efficiuntur lucrantis, vt ibi statuitur, & expressius in.l. 5.infra eod. vbi bona castrensia constante matrimonio acquisita liberè ad maritũ pertinent, quoad eorum proprietatem, licèt fructus com-
4 municentur. [Sed nihilominus donata à principe, vel ab alio quocunque priuato coniugi ob benemerita constante matrimonio impensa, inter coniuges esse cõmunicanda, sicut & cætera quæ titulo oneroso quęruntur. Nam donatio huiusmodi ob remunerationem facta non potest propriè donatio dici.l.Aequilius regulus, ff.de dona.& ibi Bar. & in proœmio digestorum num.14. Abb.in rubr.extra de donatio. Iaso. in.§.sed & si quis num.8.insti.de actio.& in.l.ex hoc iure. ff. de iusti.& iu. huius donationis remuneratoriæ effectus plures enumerans, Tiraq.in repe.l. si vnquam in verbo donatione largitus num.11.& sequẽtibus & ibi Ripa.q.14.C.de reuocan.dona. Fortu.in.l.1.§.ius naturale illatione.10.ff.de iust.& iu.dom. Dida. Couarru.in cap.cum in oficijs num.10.de testam. latissimè omniũ Ari.Pinel.qui tenet, vt dixi contra communem in.l. 1.par.3.num.59.& sequẽtibus, vbi subtiliter, more suo loquitur. C.de bon.mater. Cum ergo lex ista & pręcedens &.l.5.infra eo.de męra simpliciqúe donatione loquantur, (quę solùm ob męram liberalitatem nullo iure cogente facta est, vt in.l.1.ff.de donatio) nõ est extẽdenda ad donationem remuneratoriam, quę impropriè donatio dicitur, quoniam verba simpliciter prolata intelligenda sunt iuxta propriam verbi significationem.l.is qui nauem.ff.de exercito.cap.vlti. de ver-
5 bor.signi. [Rationem differentię reddit Rode. Xua. in.l.1.tit.3.de las ganancias lib.3.fori.3.limi.versi. etsi dicatur, quia licêt ipse solus maritus seruierit principi, hoc tamẽ fecit expensis communibus, quare nimirum est communicanda donatio ab eo facta, & meritò quidem, cùm vxor ipsa manserit domi in eius gubernatione, & procreatione liberorum, & conseruatione bonorum communium, verùm enimuerò si maritus ipse salarium â donatore consequatur, ex quo ali posset in curia, bona à principe donata non communicabuntur, vt probat ipse Rode.Xuarez in fi.d.3. limitationis per legẽ fori, vnde lex nostra deprõpta fuit. Huic quoque sententiæ assentitur dom.Did. Couarr. in cap.cum in officijs num. vlti. extra de testamen. & Greg.Lupi in.l.3.tit.10. in verbo egualmente tit. 10. par.5. Hoc limitans, quoties donatio nõ excedit merita & seruitia, sed cum eis est commensurabilis, vbi autem merita excedit, non fiet proculdubio communicatio, cùm sit quoad excessum męra liberalitas, & hac in specie militat ratio legis nostrę, citat quę habẽtur in l.donatione.C.de colla.& in cap.ad hęc & cap.relatũ 2.§.licèt de testamen. & in.l.cum in plures.§.fi. ff.de admi.tut.&.l.1.§.1.ff.de tutell.& ratio. distrah.l.15.&
6 17.tit.10.de donatio infra eo. [Omnesque docto.hac de re loquentes effectus remunerationis restringunt ad valorem meritorum, vt Tiraq.refert in. d.l.si vnquam verbo donatione largitus à numer. 68.vsque ad num.74.Ari.Pinel.in.l.1.C.de Bon.mater.3.part.nu. 60.in fi.vbi inuehens aduersus communem, in his nullam aut difficilimam collationem dari, nec vnquam esset vlla certitudo talis ęstimationis arg.l.planè.§.fi. ff. de lega.1.quę ambiguitas & confusio satis ait iudicare non esse veram communem traditionem, iuxta capit.
7 erit autem lex.4.distin. [Atque ideo idem Pinel.nu. 62.illatione.23.tenet donationem remuneratoriam nõ communicari inter coniuges, cùm non sit causa onerosa sed lucratiua, secundum eius opinionem, cui ipse libenter accedo, vt perplexitas euitetur, & propter ea quę ex eodem Pinelo diximus, num.præcedenti, qui-
8 bus non video congruum responsum. [Pręterea si ex eo quòd legata & donationes ob merita accedant, vt in sæpius citata.l.nec adiecit.ff.pro socio & in. l.idem que.§.fi.ff.manda. & in.l.fi.§.pen.ff.de codicil. nõ veniunt communicanda inter socios, vt in.l. coiri & legibus seq.ff.pro socio, vtque expressè statuitur in. d.l. coiri &.d.l.nec adiecit, diximus supra hac eadem lege glo.1.ad finem, quis dicere poterit, quando maiora cõstant merita, maiori affici damno donatariũ, cùm potius maiori sit dignus præmio? Quare concludendum censeo, quãcunque donationem simplicem vel remuneratoriam, maximè eam quę fit per principem, cęteraque bona castrensia minimè esse quoad proprietatẽ communicanda cum vxore, sed fructus eorum communicari debere vt in.l.4.&.5.infra eo. vbi latius dicam, idem voluit Montal.in.l.2.glo.1.tit.3.de las ganãcias lib.3.fori.atque ita dicit Ioan. Lupi fuisse iudicatum in regia cancellaria Pinciana in causa doctoris de Montaluo cum filijs vxoris suæ defunctę, qui erat regis cõsiliarius, cui rex donauerat certos annuos redditus ad vitam eiusdem doctoris ob eius merita & seruitia, eique per sententiam senatorum titulus & proprietas dumtaxat redditũum adiudicata, fructus autẽ pronunciatum fuit fore communes, atque ita attestatur in cancellaria practicari in rep.rubri.extra de dona.int.
9 vi.& vxo.§.65.nu.item.65.in fine. [Secundo per hãc legem limitatur regula de communicandis bonis constante matrimonio acquisitis, vt minimè procedat in bonis castrensibus in bello quæsitis à milite stipendiario, secus si nullum habebat stipendium vt dixi in glo.
10 supra proxima & erit.7.limitatio ad.l.nostram. [Tertio limita, nisi alicui ex cõiugibus obueniat hęreditas ex testamento vel ab intestato, hęc enim non communicatur alteri, vt hîc & in.l.si societatem. C. pro socio Anto.Gomez in.l.53.Tauri num.72.versi.Tertius est, & erit.9.limitatio ad legem nostram.

GLOSS. VII.

1 *Socij communicant lucra pariter & damna expensasque.*
Coniuges lucra communicant & damna, ibidem.
2 *Debita constante matrimonio contracta per coniugẽ sunt*

Universidad de Deusto
Biblioteca

sunt soluenda ex bonis communibus,etiam si ab altero eorum sint contracta.

3 *Debitum fideiusionis à marito factum pro alio an sit soluendum ex bonis constante matrimonio quæsitis.*

4 *Debita matrimonio constante contracta vxor soluere non tenebitur, si lucris renunciauerit.*

5 *Debita ad alendam vxorem contracta,bonis communibus deficientibus, solventur ex bonis propriis vxoris.*

Alimenta si filio à patre præstentur ex pecunia patri mutuata,patre existente non soluendo, à bonis filij aliunde quæsitis recuperantur,ibidem.

Mutuans patri pecuniam apponere faciat in instrumẽto quod eas mutuat ad alendum liberos,ibidem.

8 *Mutuans pecuniam ad alendum liberos,vel ad aliquid faciendum ab institore non est ei necesse probare quod eas in eam rem expenderit, ibidem.*

6 *Communis res viri & vxoris cuius periculo pereat?*

Coniugis res propria,cuius periculo pereat? ibidem.

Damnum superueniens casu fortuito rebus propriis alterius coniugis cuius obueniat periculo? ibidem.

7 *Dos ab altero coniugum filiæ, aut donatio propter nuptias filio promissa,an ex bonis propriis an vero ex communibus solui debeat?*

Dotandi filias onus ad quem ex coniugibus spectet, ibidem?

Lex vlti.C.de dotis promi,ibidem.

8 *Dotandi filios onus de bonis communibus fieri debet.*

9 *Dos à patre promissa filiæ soluto matrimonio morte vxoris ex quibus bonis solui debeat?*

10 *Debita necessaria constante matrimonio orta alicui ex coniugibus ex bonis communibus soluenda sunt.*

Alimenta matri secũdo nuptæ debentur,et ex fructibus bonorum mariti generi sui, qui communes sunt coniugum,solui debent,ibidem.

11 *Debita ex delicto alterius coniugum descendentia an solui debeant ex bonis communibus.*

per coniuges vel eorum alterum contracta matrimonio constante debẽt ex bonis communibus solui, vt in.l.14.tit.20.lib.3.fori.quam sic intelligit ibi episcopus & Alfon.â Montaluo in glo.1,in fi.l.styli,206.incip.todo deudo,ibi, *E como quiere parte en las gananciasasi deue parara las deudas.*l.9.infra eod. sumpta ex l.60.Tauri.Itaque licet solus maritus contrahat debitum,vxor dimidiũ debiti soluere tenebitur,quin etiã si ambo simul & insolidum obligẽtur,tenebitur vxor ipsa insolidũ,si ipsa cõueniatur,vt ibi decidit lex illa fori,ex qua id expẽdit Ioan. Lu.in rep.rub.extra dedo,in.vi.& vx.§.66.nu.2.&.3.Segu.& Did.Pe.ad eũ in tracta.de bonis lucratis num.6.arg.tex.in.l. omnes alienum cum.l.seq.ff.pro so.dom.Did.Couarru.li.
3 3.resolutio.cap.19 num.3. [Hoc tamen fallit si maritus pro alio fideiusserit,hoc siquidem debitum non tenebitur vxor soluere nec partem eius ex bonis constante matrimonio acquilitis, cùm nullum ex fideiussione lucrum vir ipse consequi potuerit,perinde atq; ad debita contracta ante matrimonium minime tenetur,vt in.l.7.tit.3.de mulieribus & earum obligatione supra hoc libro vbi hoc dixi in glo.1.num.2. quod & sentire videtur Montal.in.l.5.ti.18.lib.3.fori in.gl,
4 1.in principio,dicam fortè in.l.9.infra eod. [Liberatur etiam mulier à solutione æris alieni matrimonio constante contracti,vel heres eius,si lucris renunciauerint vt in.l.9.infra eod.sumpta ex.l.60.Tauri vbi Anto.Gomez optimè loquitur circa eius legis interpretationem &.d.Did.Couarr.in epito.de sponsal.2. part. cap.7.§.1.num.11.dicam plenius infra eo.l.9.vbi etiam
5 dicam quo tempore duret ius repudiandi. [Cæterùm si bona communia desint,ex quibus satisfiet ei de bonis proprijs coniugis contrahentis? Et si forte maritus nulla habeat bona, sed accepit mutuo pecuniam ex qua aluit vxorem, tenebitur vxor ex bonis proprijs eam pecunię quantitatem soluere ex sententia Ioann.de plat.in.l.vxorem.C.de decurio.lib.10,argumẽto eius, quod voluit Bar.in.l. his solis. ff. de condi.in debi. dicens quòd mutuans pecuniam pauperi,si ex ea liberos aluit,eam exiget à filijs res maternas possidentibus,quam sententiã ibi sequitur Ang.& Ludo. Roma.singula.212.Cœpola cautela.252. Ioan. Lupi in repe.rub.extra de dona.int.vi.& vx.§.66.num. 9.qui addit cautos debere esse creditores mutuãtes patri pauperi pecunias, vt omnino apponant in instrumento eas mutuasse ad alẽdos liberos vel vxorem, quod ait esse nimis vtile argum.l.vlti.ff.de exercito.vbi sufficeret inquit Affricanus si in hoc crediderit, non etiam illud exigendum,vt mutuans curam suscipiat in hãc rem pecuniam erogatam esse. [Hinc fit,vt re commu
6 ni perdita vel peremptа absque coniugis culpa pereat etiam communi periculo,vt in.l.communis seruus. 2. ff.cõmu.diuidun.& in.l.pen.ff.de actio.emp.Sed dubitari solet quid si res propria mariti casu pereat, vel vxoris? & videtur quod domini periculo pereat,vt in l.quod te mihi.ff.si cer.peta.l.incendium.C. eo.l. quæ fortuitis. C. de pigno.actio.cum similibus.Consuetudo tamen huius regni est in contrarium teste Ioan.Lupi in rep. rub.de dona.§.66.num.3. in fi.imo quòd de bonis constante matrimonio quęsitis resarciatur dãnum casu obuenies in bonis alterius ex coniugibus,

& ita

& ita attestatur fuisse iudicatum in regia cancellaria, & rectè quidem per tex.in.l.cum duobus. §. quidam Sagariam.ff.pro socio,&.l.si merces.§.vis maior. ff.loca.Quod conuincitur,ex eo quod bona propria vniusc uiusque coniugis sunt quoad fructus communia, vt in.l.4.&.5.infra eo.nimirum ergo si damnum superueniens casu fortuito resarciatur ex bonis communibus: nisi fortè culpa eius coniugis,cuius sunt bona,dãnum euenerit,qua in specie credit Ioan. Lupi non fore damnum resarciẽdum ex bonis communibus, arg. l.cum duobus aliâs.l.si fratres. §. per contrarium &.l. adeo.§.quod in alea.ff.pro socio,idem Ioann. Lupi in repe.cap.per vestras notabili vlti,§.vltimo num. 11.in fine,hoc idem voluit Montal.in.l.1.in verbo por medio tit.3.de las ganancias libr.3.fori. quod verum esse
7 censeo quidquid asseruerit in oppositum Ant.Gom. in.l.53.Tauri num.43. [Infertur etiam ratione huius societatis & oneris ad eam spectãtis dotem à solo marito constante matrimonio promissam aut traditam filię,aut donationem propter nuptias filio deducendam & soluendam esse ex bonis constante matrimonio quęsitis,vtriusque coniugis communibus, vtad quemlibet eorum onus dotandi spectet ex dictis bonis pro parte dimidia, vt in.l. 8. infra eo.sumpta ex.l. 53.Tauri,quę in hoc corrigit.l.vlti.C.de dot. promissio.l.qui liberos.ff. de ritu nuptia.l.8.tit.11.part.4. vbi onus dotandi filiam ad patrem spectat. Quod ideo fiebat,quia fructus dotis ad eũ spectabant,& per ipsum acquisita non communicabantur vxori. Sed hodie iure nostro regio,cùm lucra constante matrimonio cõcommunicentur inter coniuges, ad societatem huiusmodi spectat onus dotandi filios, quare siue vterque dotem promittat, siue alter eorum tantum, de bonis constante matrimonio quęsitis censebuntur filiæ dotatæ,non de proprijs viri,nisi bona cõmunia deficiãt, tunc nimirum seruabitur dispositio. l. vltimæ. C.de dotis promissio.iuxta interpretationem Ioan. Lupi in repe.rub.de dona.§.66.num.7.& sequ. & Antonij Gomez in.l.53.Tauri num.21.& seq. & Gregorij Lupi.in.l.8.titu.11.part.4. in verbo el padre. Vbi autem ambo promittunt dotem filię,vel donationem propter nuptias filio,etiam si bona communia deficiant ad totam dotem vel partem exoluendam,quilibet coniugum tenebitur pro dimidia ex proprijs bonis etiam dotalibus ad residuũ. Si verò solus pater promiserit, ipse de bonis proprijs soluere tenebitur vt in.l.8.infra eo.sumpta ex.l.53.Tauri,ex qua hoc expendunt interpretes,maxime Anto.Gomez num.21.&.24.Ioan.Lupi in.d.§.66.numero.8.&.13.in fi. Gregor. Lupi in.l. 6.in glo.1.ad medium tit.10. part.5.dom.Did.Couarr. lib.3.resolu.cap.19. numero.3. Qui duplicem reddunt rationem. Prima est,quam supra tradidimus, nempe, quod onus dotandi ad societatẽ hodie pertineat, quæ iure regio contracta esse censetur inter virum & vxorem,ad exemplum societatis omnium bonorum, cui hoc onus iure iniungitur,vt probare nititur Grego. Lupi post alios doctores ab eo citatos in.d.l.6. glos.
8 1.tit.10.part.5. quod modò non examino. [Secunda ratio est,quia debitum istud necessarium dotandi filias,vel donationem propter nuptias filio faciendi,matrimonio constante contractum est, de bonis ergo cõmunibus est soluendum,vt in.l.14.tit.20.lib. 3. fori.l. 207. in legibus styli.l.8.infra eo.quod & apud Gallos obtinere iuxta generalem Galliæ consuetudinem attestatur Cassane.in consue.Burgun.rub.4.§.9.numer.
9 1. & sequentibus. [Quid autem,si pater soluto matrimonio dotem dederit, vel promiserit filię communi, an sit soluenda ex bonis paternis,an vero ex bonis cõmunibus constante matrimonio quęsitis? Et quòd ex bonis proprijs promississe censeatur, per. l. vlti.C.de dot.promi.tenuit.d.Castelli in.l.53.Tauri & ibi Anto Gomez numero.24. prope finem & quia. d.l.8.infra sumpta ex.d.l.53. Tauri loquitur durante matrimonio: ergo à contrario sensu, secus erit eo soluto. Contrarium nihilominus voluit Gregori. Lupi in.d.l. 6. glo.1.ad fi.titu.10,par.5.& dom.Did.Couarru.libr.3. resolutio.cap.19.num.3.ad finem,quod frequentiori iudicum suffragio receptũ fuisse attestatur, imo quòd hęc dotis constitutio ex bonis matrimonio constante quæsitis facta esse censeatur,quod probari asserunt ex ratione eiusdem legis.53. Tauri,quę onus societatis respexit, & communionis coniugalis. Lucra enim ex huiusmodi societate obuenientia,obnoxia esse debẽt oneribus ex matrimonio descendentibus & propter matrimonium contingentibus,l.cum duobus.§.quidã Sagariam.ff.pro socio.l.omne ęs alienũ &.l.nec quic quam eo.tit. Quamobrem ea dotis cõstitutio aut promissio soluto matrimonio facta,solutio potius dicitur debiti legalis matrimonio constante contracti,& eius causa,& huic vltimæ opinioni adhæreo tanquam ve
10 riori & receptiori. [Infero etiam omnia debita necessaria constante matrimonio orta, tum mariti quam vxoris,soluenda esse ex bonis cõmunibus, & ex fructibus maioratus vel commendę Indorum ad alterum eorum tantum pertinentis. Finge vxorem nulla habere bona propria nec dotalia,maritus verò habet maioratum vel Indorum commendam, cuius fructus iure regio sunt communes viri & vxoris vt in.l.4. &.5.infra eod.vxor tamen ipsa habet matrem,quam iure alere tenetur. l. si quis à liberis in principio &. §. si vel parens.ff.de liber.agnoscen.l.1.2.&.3.C.de alen.libe. l.2.in fi.tit.19.part.4, quod procedit etiam si secundo nupta fuerit mater,& maritus non habeat vnde vxorem alere possit,arg.l.quẽadmodum.ff.de libe.agnoscend.Nec dici poterit filiam nõ habere vnde matrem secundò nuptam alere possit,si habeat bona constante matrimonio quęsita,etiam si sint fructus bonorum mariti, quippe qui communes sunt vt in. l. 4. &.5.infra eo.& ex eis tanquam communibus soluenda sunt debita vtriusque coniugis constante matrimonio contracta,vt in.l.206.styli, & supra latè probatũest, a numero.2. & sequẽtibus,si debita volũtaria soluuntur ex bonis constante matrimonio quęsitis, quanto magis quæ sunt necessaria & â lege imposita?Nec obstat,q maritus sit horum bonorum administrator, & non vxor, vt dicam in.l.5. infra eodem gloss. 6. numero. 2. & sequentibus,quia nihilominus vxor ipsa est domina medietatis bonorum constante matrimonio acquisitorum,vt dixi supra eodem.l.2.glo.3. numero. 12. &
11 sequentib. & gloss. 4. [Debita tamen ex delicto alterius coniugis descendentia non soluuntur,ex bonis constante matrimonio quęsitis,vel ex parte eorum ad

con

Universidad de Deusto
Biblioteca

coniugem insontem pertinenti, vt in.l.10. infra eod. sumpta ex.l.77.Tauri, Ioan.Lupi in rep.rubr. de donat. inter virũ & vxorẽ.§.66. numero.18.19. & sequ. Segura in tracta. de bonis lucratis constante matrimonio per totum, dicam latius in.l.5.&.10.infra eo.

GLOSS. VIII.

1 *Matrimonium consistere an possit inter infidelem & christianum.*
Bona constante matrimonio quæsita æqualiter inter coniuges diuiduntur, si inter eos potest cõsistere matrimonium, ibidem.
2 *Bona omnia inter coniuges communia præsumuntur, quæcunque soluto matrimonio supersunt.*

h *Comunal de ambos.* Bona constante matrimonio acquisita cõmunia sunt viri & vxoris, & inter eos equaliter diuiduntur. Quod intellige, quoties potuit inter vi.& vx.cõsistere matrimoniũ, secus si vir & vxor esse nõ posset, quia tũc nõ dicitur matrimoniũ.l.si quis incesti. C. de incest. nupti.§.aduersus insti.de nupt. veluti si vir est infidelis & vxor fidelis vel ex contrario, inter hos enim matrimonium cõsistere nequit.l. ne quis.C.de Iudę.cap.quanto de diuortijs: nimirum ergo si hac in specie communioni locus non sit, vt notabiliter probat Did.de Segura in tracta. de bonis lucratis num.5. [Quomodo autem fiet hæc diuisio? Respondeo omnia bona præsumuntur communia, & constante matrimonio quæsita, nisi propria alicuius coniugis esse probetur, ex communi vsu & consuetudine huius regni, vt in.l.203.in legibus stylj, hoc asseuerãt docto. omnes huius regni, nempe, Ioann. Lupi in repet. rubr. de donat. inter vir. & vxor.§.60.in fi. Rode. Xuarez in.l.1.tit.3.de las ganancias lib.3. fori prope finem Gregorius Lupi in.l.55.tit.5.par.5.in glo. magna prope finem & est tex.in.l.1. supra eodem, cuius praxim ibi dixi in gloss.2.in fine.

GLOSS. IX.

1 *Vir & vxor sunt correlatiua.*
2 *Correlatiuorum eadem est disciplina.*

i *Y eso mismo sea de las mugeres.* Vir & vxor sunt correlatiua, vt hic disponitur, ad paria enim iudicantur cap. debitum de bigam cap. quanto & cap. gaudemus de diuor. quod potissimum obtinet in hac materia lucrorum vt in.l.2.&.5.isto eodem titu. & probat optimè lex ista. [Disposita siquidem in altero ex correlatiuis & in altero disposita esse censentur, vt in.l.fi. vbi Moderni. C. de indi. vidui. tollen. l. vnica. C. de cupre libr. 12. Iaso. in authen. sacramenta puberum col. 13. C. si aduers. vendi. Curtius Iunior consil. 6. Marsili. in.l.siquis viduam numero.14.ff.de quæstio. Arelata. in tracta. de hæreti. notab. 47. incip. memoria, Ioann. Bernar. â Luco in regula. 106. incipi. correlatiuorum Guiller. Benedi. in quæst. de vendi. numero. 10. Nico. Boeri. decis. 48. num. 3. Cassa. in consue. Burgun. rub. 4.§.23. numero. 12. fol. 192. latissime Ioan. Bapt. de sancto Blasio in tract. de correlatiuis, vbi huic regulę tradidit. 110. ampliationes & totidem limitationes, quos retulit Dida. Perez ad Seguram in repe. l. 1. §. si vir nu. 21. ff. de acq. posse.

LEY. IIII.

¶ *Que los fructos de los bienes sean comunes de marido y muger.*

Ley si. tit. 3. lib. 3. fori.

¶ Maguer que el marido aya mas que la muger, o la muger mas que el marido, quier en heredad quier en mueble los fructos sean comunes de ambos ados[a] Y la heredad y las otras cosas do vienẽ los fructos, aya las el marido o la muger, cuyas antes eran[b] o sus herederos.

GLOSS. I.

1 *Fructus bonorum quorumcunque communes sunt inter coniuges, siue bona sint propria, siue cõmunia, siue castrensia, vel cuiuscunque generis, siue vnus eorum habeat plura bona propria, quam alter.*
Societas contracta esse intelligitur inter coniuges, ibi.
2 *Fructus dotis ad quem spectent.*
3 *Fructus dotis ante nuptias ad quem spectent.*
4 *fructus dotis soluto matrimonio percepti ad quem spectent.*
Lex.10.tit.4.lib.3 fori explicatur, ibidem.
5 *Fructus bonorum dotalium & paraphernalium hodie communicantur inter virum & vxorem.*

a *Sean comunes de ambos ados.* Notat ex lege ista Did. Segura in repe. l. 1. §. si vir num. 20. ff. de acq. poss. quòd inter virum & vxorem est contracta societas omniũ bonorum, eo quod lex nostra dicit fructus bonorum omnium esse communes, licèt alter ex coniugibus plura bona habeat quã alter, quod esse non posset inquit Segura, nisi inter eos esset contracta omnium bonorũ societas secũdũ Bal. in tract. de duobus fratrib⁹. 8. co. in fi. per tex. notabilẽ in.l.si socius pro filia iũcta glo. ff. pro socio Bal. in.l.si patruus vlti. col. C. cõmu. vtri. iudi. quòd intellige, siue bona sint propria, siue cõmunia, siue castrẽsia, vel cuiuscũq; generis, vt hìc statuitur & in.l.seq. sed secundũ veriorẽ & receptiorem sententiam, societas tacitè inter coniuges contracta non est omnium bonorum, sed lucri & quęstus, vt probat Casanę. in cõsue. Burg. rub. 4.§.2. in verbo & participant nu. 5. & in verbo acquęste nu. 5. & latius probaui post Ioan. & Gre. Lupi ibi citatos in.l.2.glo.3.nu.10. & in l.3.glo.1. supra eo. [Secũdo collige ex.l. ista, q̃ licèt iure cõmuni Imperatorũ & regio antiquo fructus dotis constãte matrimonio percepti ex re dotali cedãt lucro mariti, eo q̃ ad eum spectent onera matrimonij, vt in l. dotis fructus. ff. de iure doti. & l. plerunq̃. §. si serui eo. tit. l. pro oneribus. C. eo. ti. & l. si maritus. ff. famiꝛciscũ. l. 18. &. 25. tit. 11. par. 4. quod extẽdit & limitat Ant. Go. in. l. 52. Tau. nu. 23. Hodie tamẽ per legẽ istã & seq. hoc in regno omnes fructus constãte matrimonio percepti ex quibuscũq; bonis sunt cõmunes mariti vxoris & sicut cętera eo cõstãte acquisita. Ita ex lege nostra hoc expẽdit Mõtal. in. l. vlti. tit. 3. li. 3. fori glo. 1. Ant. Gom. in. l. 52. Tau. nu. 11. &. 33. Hęc limitans modo velit debita cõstante matrimonio pro dimidia parte soluere, secus si nolit debita soluere lucris renũciando iuxta. l. 9. infra eo. quia tũc nõ immutabitur ius cõmune, habebit siquidẽ maritus dotis fructus integros quã sententiã verã esse existimo. [Fructus verò dotis ante nuptias percepti ab sponso augent dotem, & nõ fiunt ipsius sponsi vt in. l. si ante nuptias. ff. solu. matri. l. dotis fructus. ff. de iure doti. l. 28. tit. 11. par. 4. vbi tex. in fine decidit quęstionẽ, quę iure cõmuni erat satis ambigua, nẽpe, q̃ si ex fructibus dotis alat sponsam ex equitate lucrabitur fructus vbi Greg. Lupi citat doctores hoc disserentes. [Soluto verò matrimonio, eius anni fit diuisio pro rata tẽporis. l. vnica. §. sed & nouissimè vbi glo. notabi. C. de rei vxo. actio. post annũ autẽ in distinctè sunt mulieris. l. si mora &. l. de diuisione. ff. solu. matri. tria enim exiguntur, vt maritus lucretur fruct⁹ dotis. Primũ quòd sit cõtractũ matrimoniũ. Secũdũ q̃ sit tradita possessio, tertiũ quòd vir sustineat onera matrimonij, vt in. d. l. dotis fructus cũ similibus. ff. de iure doti. l. 25. tit. 11. par. 4. Sed in hoc regno hac in specie seruatur legis fori distinctio, nempe, vt fructus pẽdentes soluto matrimonio sint cõmunes, & diuidantur inter virũ & vxorẽ, si nati sint & apparentes, si verò nati non sint, nec appareãt, non cõmunicantur, sed fiunt eius, cuius est proprietas fundi arbores continentis. Nam si fundus fuerit merè rusticus in quo frumentũ vel hordeum vel quid simile, est seminatum, & si nondum appareant fructus, nec sint nati vel pendentes, diuiduntur inter coniuges, si verò nihil in eo fundo fuerit seminatum, nihil communicabitur, imo èxpensę factæ in arando ex communi soluentur, vt egregie disponit. l. 10. ti. 4. lib. 3. fori, fructus tamen pecorum indistinctè cõmunicãtur, & diuiduntur, licèt nati non sint, sed in ventre existunt, secundum Alfon. â Montal. in. d. l. 10. tit. 4. lib. 3. fori. Ioan. Lupi in rub. extra de dona. int. vi. & vxo. §. 62. nu. 11. vbi attestatur, ita practicari & Ant. Gom. in. l. 52. Tauri num. 71. [Itaque ante nuptias & post nuptias iure regio fructus dotis non sunt indistinctè communes, & nisi in casibus supra traditis nu. 2. &. 3. nulla fit mutatio per legem nostram, sed seruatur quod ante eam fuerat constitutum, vt aduertit Alfon. â Montaluo in l. vlt. ti. 3. li. 3. fori. Fruct⁹ etiã bonorũ paraphernaliũ cõmunicãtur per legẽ istã, ex qua tollitur dubiũ quod circa ea bona erat iure communi secundum Ant. Go. vbi supra & Gre. Lupi in. l. 17. tit. 11. par. 4. in verbo todos los bienes.

GLOSS. II.

1 *Societas coniugalis an sit omnium bonorum, Coniugali in societate deducuntur capitalia vtriusque cõiugis & nõ cõmunicantur, sed tantũ fructus. ibi.*
2 *Damna contingentia in bonis proprijs coniugum an ex communibus resarciantur, limita vt ibidem.*

b *Cuyas eran antes.* Lex ista probat praxim, quam posui supra eo. l. 1. glo. 2. in fi. quòd capitalia vtriusque coniugis deducũtur ante omnia, & quæ vxoris sunt vxori vel heredibus eius, quæ mariti, marito traduntur, ex quo etiam probatur, societatem huiusmodi coniugalẽ non esse omnium bonorum, sed lucri dũtaxat & quæstus, vt probaui supra eo. glo. 1. in prin. contra Seguram. Nam in societate omnium bonorum, non solum futura communicantur, sed præsentia. l. 1. in fi. &. l. seq. ff. pro socio, dixi supra eo. l. 2. gl. 3. nu. 10. In societate verò lucri & quęstus non communicantur capitalia secundũ Sali. in. l. si patruus. C. cõmu. vtri. iudi. & Alec. cons. 48. li. 2. Greg. Lupi in. l. 27. glo. 1. in fi. ti. 10. de societate par. 5. [Sed damna contingentia in rebus proprijs coniugum an sint resarcienda ex rebus communibus constante matrimonio quęritis, an verò ex proprijs rebus alterius coniugis, vbi bona lucrata deficiunt? Dic, quòd ex rebus cõmunibus, & ita practicatur secundum Greg. Lupi in. l. 18. ti. 11. par. 4. in verbo el pro el daño per tex. in. l. si merces. §. vis maior. ff. loca. &. l. cum duobus. §. quidam Sagariã. ff. pro socio l. pen. tit. 10. par. 5. dixi supra eo. l. 3. glo. 7. in princ. nisi fortè culpa coniugis cuius sunt bona perierint, quia tunc suo tantum periculo peribunt, vt optimè probat Ioan. Lu. in rep. rub. de dona. int. vi. & vx. §. 66. nu. 3.

LEY. V.

¶ *Declaracion de las leyes de arriba.*

¶ *Dõ Enrique. IIII. en Nieua, Año de. 473. peticiõ. 25.*

¶ Otro si declarando las leyes del fuero y lo contenido en el libro del stylo de corte[a] e las otras leyes q̃ disponẽ sobre la manera, q̃ se ha đ tener en los bienes ganados ẽtre el marido e la muger durãte el matrimonio. Mãdo y ordeno q̃ todos e qualesquier bienes castrẽses, y officios de Rey,[b] y donadios, de los q̃ fueron ganados y mejorados y auidos durãte el matrimonio entre el marido y muger por el vno dellos: q̃ sean e sin quẽ de aq̃l q̃ los vbo ganado,[c] sin q̃ el otro aya parte dellos segũ lo quierẽ las dichas

Universidad de Deusto
Biblioteca

dichas leyes del fuero. Pero q̃ los fructos y rẽtas dellos,e de todos otros qualesquier officios,aunq̃ seã de los,q̃ el derecho vuo por quasi castrẽses,[d] y los otros bienes q̃ fuerõ ganados, o mejorados durãte el matrimonio,y los frutos y rẽtas[e] de los tales bienes castrẽses, y officios,y donadios,q̃ambos lo ayã de cõsuno. ¶ Y otro si,q̃ los bienes q̃ fueré ganados, y mejorados, y multiplicados durãte el matrimonio entre el marido e la muger,q̃ no fuerẽ castrẽses ni quasi castrẽses,q̃ los pueda enagenar el marido[f] durãte el matrimonio,si quisiere sin licencia ni otorgamiẽto de su muger:y q̃ el cõtracto de enagenamiẽto vala,saluo si fuere probado,q̃ se hizo cautelosamẽte por de fraudar o dãnificar a la muger.[g] ¶ Y otro si mando y ordeno , q̃ si la muger fincare viuda, y siẽdo viuda viuiere luxuriosamẽte,[h] que pierda los bienes, q̃ouo por razõ de su mitad de los bienes,q̃ fuerõ ganados y mejorrdos por su marido y por ella[i] durante el matrimonio entre ellos,y sean bueltos los tales bienes a los herederos de su marido defuncto,en cuya compañia fueron ganados.

GLOSS. I.

a *Leyes del fuero y lo cõtenido en el libro del estilo de corte.* l.1.2.&.3.tit.3.de las ganancias li.3.fori.l.205.206.207, in legibus styli declarantur per legem istam.

GLOSS. II.

1 *Bona castrẽsia vel quasi an cõmunicẽtur inter cõiuges.*
2 *Officia regia salarium regis habentia an communicentur inter virum & vxorem.*

b *Qualesquier bienes castrenses y officios de Rey.* Nota ex lege ista,quòd bona castrensia, donationes, & officia regia constante matrimonio ab altero coniugum quę sita non sunt communia nisi quoad fructus eorum.

2 [Sed de quibus officijs loquitur lex ista? Certè ni fallor,de his quæ annexum habent salarium regis: hæc officia regia propriè dicuntur.l.fi.C. de inofficio . testamen.quæ licèt constantè matrimonio quęrantur, non sunt cõmunia viri & vxoris,vt consiliariorũ,auditorum,iudicium, & aliorum,de quibus fit mentio in tit.9. par.2. quę officia vendi prohibentur authen, vt iudi.sine quo.suffra. §.1.&.§. sic igitur collat.2.l.7. tit.3.de rectoribus & officijs publicis lib.7.infra. dixi latè in dialogo relatoris. 4.par.cap.10. num.7. & seq. & cap.11. per totum. Et in quo differant hęc munera ab eis,de quibus infra hac eadem lege fit mentio,dicã infra in glo.4.vbi an officia vendi,& an cõstante matrimonio acquisita inter coniuges communicari debeant,disseram.

GLO. III:

Bona castrensia in bello quæsita quando communicentur quoad proprietatem?

c *De aquel que los ouo ganado.* Bona castrensia quoad proprietatem marito acquiruntur ea acquirenti, non verò communicantur vxori, nisi quoad fructus.Sed hoc intellige,quoties maritus cum stipẽdio militabat, secus si expensis communibus,quia tunc in bello quę sita communicantur inter coniuges vt in.l.3.supra eo. & ibi dixi in glo.5.in fi.& in glo.6.num.8.&.9.authoritate Gregorij Lupi in.l.3.in glo. magna in fi. tit. 10. par.5.dicentis quoad proprietatem non corrigi legem illam,licèt quoad fructus corrigatur, idem ante eum voluit Ioan.Lupi in repe.rub.de dona.§.62. nume.22.

GLOSS. IIII.

1 *Bona quasicastrensia dupliciter considerantur.*
Bona quasicastrensia dicuntur proprie,quæ aliquis acquirit ex publico salario ratione officij,ibi.
2 *Bona quasicastrensia large dicuntur,quæ quis acquirit ex aduocatione vel ex officio tabellionatus.*
Officia tabellionatus quoad æstimationem inter coniuges communicantur,ibid.& num.3.
3 *Bona quasicastrensia acquisita ex officio publicum salarium habente non communicantur inter cõiuges, nisi fructus eorum.*
4 *Officia tabellionatus vel decurionatus empta matrimonio constante an communicentur inter coniuges quoad eorum æstimationem? numero 5. & sequentibus*
5 *Officia tabelionatus an sint vendibilia.*
6 *Officia tabellionatus empta à patre vni ex filijs an conferãtur vel in legitimam imputẽtur?*
5 *Indiuidua communicantur inter coniuges quoad æstimationem.*
Ius patronatus constante matrimonio quæsitum an cõmunicetur inter coniuges? ibidem.
6 *Officia vendi posse,vel facili licentia principis id licere paria sunt.*

7 *Impo-*

7 *Impossibile an reputetur,quod pendet ex voluntate principis?*
8 *Officium tabellionatus quod vir habebat ante matrimonium vel eius æstimatio deducitur, vt capitale.& fructus communicantur.*

d *Quasi castrenses.*) Hìc notãdũ est, bona quasicastrẽsia dupliciter cõsiderari.Primò propriè, veluti quod quis percipit ex publico salario ratione alicuius officij vel exercitij publici,vt in.l.fi.C.de inoffi.testa.vbi Cyn. Bal.Sali.& Iaso.1.notabili.l.cum aduocatio.C.de aduoca.diuerso.iudicio .& de his officijs loquitur lex ista in prin.vt dixi in glo.2.& huiusmodi officia non communicantur inter virum & vxorem,licèt constãte matrimonio fuerint quęsita. 3 [Secundo modo dicitur peculium quasicastrense largo modo , quod quis acquisiuit ex aduocatione à clientulis suis,quia subrogatur loco salarij publici secundum glo.& docto.in.l. fori.C.de aduoca.diuers. iudicio.Cyn.Bal.& Moder. maximè Iaso,primo notabili in.d.l.vlti.C. de inoffi. testa.vbi Iaso attestatur hanc esse communem sententiam,etsi oppositum teneat Specula.in tit. de actio.& obliga.§.1.versi. quasicastrense:communem etiam sequitur Iaso in rub.C.de procura.in fi. Ange.de Gambell.in tracta.de testam.in prin.nu.36. suadẽs,idem esse in officio notarij,quia licèt non habeat salarium ex publico,quod quærit ratione officij,dicitur quasicastrense secundum glo.in verbo memorialibus in.l.vlti. per text.ibi.C.de inoffi.testa, [Est tamen maximum discrimen inter hęc quasicastrensia,vt ex traditis per docto.in locis superius citatis & alibi sæpe expendere licebit.Hic tamen text.aliud constituit discrimen, vt prioris generis bona quasicastrensia matrimonio constante quæsita, non communicentur inter virum & vxorem,sed tantum fructus & redditus eorum.Officia autem tabellionatus,quippe quæ æstimabilia & vendibilia sunt, inter coniuges quoad æstimationem eorum communicentur, quamuis quasicastrensia dicantur,& hoc præseferunt verba huius legis à nemine quem viderim appensa. Quamuis nõnulli ex Nostratibus,quos modo referam, quęstionem istam examinauerint. 4 [Quærit itaque.d.D.Couarru.lib.3. resolutio.c.19.nume.4.an decurionatus publica munera,scripturę,& tabellionatus officia empta matrimonio constante,à marito sint communia lege regia ipsi & vxori? Et primo arguit dicens, videri ipsa officia non posse cum vxore communicari,eo quòd sint indiuidua , & quod vxor est incapax illa exercendi.l.2.ff. de regul. iur.sed leges communionem bonorum inducentes restringuntur de habilitate.l.1.& ibi notatur per doctores.C.de sacrosanct.eccles. Dicit secundò eorum æstimationem non posse etiam communicari , si credimus Guillermo Bened.id asseueranti in repe.c.Raynutius, verbo & vxorem nomine Adelasiã nu.787.& Cassa: in consuetu.Burgun.rub.4.§.2.in verbo & acquesta, nume.5. Quibus suffragatur,quòd hęc munera empta á patre cuidam ex pluribus filijs , nec cum fratribus mortuo patre communicantur,nec imputantur in legitimam, ætiam quoad æstimationem ex sententia Nicol.de Vbald.in tracta.de succesio.ab intesta.1.par. numer.28.& quatuor sequentib. Quem sequitur Guilel,Benedict.in dict.cap.Raynutius in verbo duas habens filias nu.62.ad finem , eodem modo hęc publica officia constante matrimonio empta non communicabuntur vxori . [Sed nihilominus his non obstãtibus contrariam sententiam amplectitur Couarru. dict.capi.19.nume.4.& sequen. imo quòd æstimatio huiusmodi munerum constante matrimonio acquisitorum communis sit vtriusque coniugis,& pro parte dimidia vnicuique competat. Quod vel ex eo probat, quòd officia hęc empta fuerunt pecunia communi viri & vxoris : atque ideo æquissimum esse ea quoad æstimationem vtrique coniugi communia esse, ne passim fiat vxori fraus legibusque huius regni. Et primum non obstat,quod diximus hęc munera esse indiuidua : nã & in indiuiduis communio viri & vxoris locum obtinet, veluti si maritus ędificauit ecclesiam matrimonio constante,ex quo ius acquisiuit patronatus , erit ius isthuc commune viro & vxori, habebitque vxor soluto matrimonio partem indiuisam eius iuris præsentandi , idque ad hęredes trãsmittet,vti cẽset Ioã.Lupi in repe. rubri. extra de donationibus inter virum & vxorem.§. 62. nume.23. & tamen ius hoc patronatus indiuiduum est capi. 1.& ibi glo.de iure patrona.glos.in capi. pię mentis 16.quæstio.7.saltem quoad substantiam : licèt quoad præsentandi ius eiusque exercitium sit diuiduum, vt notatur in Clementi. plures de iure patrona.vbi Cardina, notat colu.3. Bald.in capi. quanto de iudic. Roch.de Curte de iure patronatus verbo ius,quæst. 6. Sic & in alijs indiuiduis quę vendi & æstimari possunt,vxor partem dimidiam habebit, vt probat d.D.Couarru.dict.cap.19.numer.5.libr. 3. resolution. 6 [Non obstat similiter, quòd vxor non est capax huius muneris , id enim procedit quoad ipsummet officium,non quoad eius æstimationem . Ad tertium argumentum respondeo , falsum esse , horum enim munerum æstimatio confertur inter fratres,& in legitimam imputatur: quia paria sunt vendi posse,vel facili licentia Principis vendi solere secundum Barto.in.l.1.§.nec castrense.ff.de collatione bono.Bald.& Paul.Castren.in.l.omnimodo §. imputari . C.de inoffi.testamen. dicentes militias & officia publica,quæ ex communi vsu nec venduntur, nec vẽdi possunt sine licentia Principis, non esse imputanda nec conferenda . Sentiunt ergo à contrario sensu, secus esse in militijs vel officijs , quę facili licentia Principis vendi consueuerunt . Et in specie quòd officia publica, quæ facili licentia Principis vendi solent , conferantur, & imputentur in legitimam quoad eorum æstimationem. resoluit Iaso in.l.illud nu.6.C.de colla.& Fran.à Ripa in.l.in quartam nu.163.ff.ad.l.Falcid.d.D. Couarru. libr.3.resolutio.cap.19.in fine,Anto.Gomez in. l. 29. Tauri nu.21.Petr.Nunnius Auendaño responso.9.penulti.colu.versi.admissa, & probaui latius in dialogo relatoris. 4.part.cap. 11.&.12.& supra hoc libro, titu.8.de succesionibus.l. 3. glos.2. numer.13. contra Tellium Fernandez hoc negantem in officio tabellionat' in.l.29.Tau.nu.15.cũ precedẽtibus & sequẽtibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

cuius fundamentis ipse multo ante eius libri editionẽ
7 responderam in.d.dialogo.[Ad vltimum argumentũ
iam est satisfactum, non enim reputatur impossibile
quod à Principis pendet voluntate, quoties faciliter
id solet concedere, vt in.l.apud Iulianum.§.si constat.
ff.de leg.1.satis probatur,quem tex.ita intelligit.d.D.
Couarru.d.c.19. nume. 5. in fine,& rursus in epitome
8 de sponsal.2.par.c.3. nu.8.dixi in.d.dialogo.4.par. c.
11.nu.7.[Vbi autem vir antequam matrimonium cõ
traheret huiusmodi habet officium,deducere illud po
terit vt capitale soluto matrimonio,si officium exta
sin autem constante matrimonio fuerit venditum sub
rogabitur precium loco capitalis, quod maritus vel
eius hęredes habebũt præcipuum,& deducetur ex bo
nis constante matrimonio quæsitis,vt probat Pe.Nu.
d.responso.9.ad finem,& ego in prędicato dialogo.4
par.c.11.in fine.

GLOSS. V.

1 *Fructus & redditus aquiparantur, sed quandoque differunt ibi.*
Redditus appellatione non compræhenduntur fructus ibid.
Partus ancillæ redditus dicuntur non fructus ibid.
Vsufructus compræhendit redditus ibid.
2 *Fructus vel redditus cuiuscunque rei propriæ alterius ex coniugibus, etiamsi res sit restitutioni subiecta, vel ex maioratu vel Indorum vel diui Iacobi seu alia commenda communicantur inter virum & vxorem.*
3 *Fructus non sunt pars maioratus.*
Fructus alienans non censetur res maioratus ex quibus colliguntur alienare,ibid.

c *Frutos y rentas.* Fructus & redditus ęquiparantur.l.7.
ff.de vsuf. Sed quãdoq;,differũt secundũ glo.in c. ge
nerali in verbo redditus de electio,li.6. Tira. lib. 1. de
retractu.§.1.glo.6.in princi. Arius Pinel.in.l.1.2.par.
num.13.C.debon.mater. Redditus enim verbum gene
rale est comprehendens sub se fructus,sed fructuũ ap
pellatione non comprehenduntur redditus, partus si
quidem ancillę sub redditu non sub fructibus compre
henditur.l.in pecudũ.§.partus.ff.de vsur.§.in pecudũ
insti.de rerum diuisio.glo.in. d.c. generali. vsufructus
tamẽ generalius est cõprehẽdẽs etiã redditus,vt in.l.7
ff.de vsuf.[Et sic nota ex.l.ista,redditus & fructus cu
2 iusq; rei propriæ alterius ex cõiugibus,& cõmunicari
etiã si res sit restitutioni subiecta,vel ex maioratu,vel
ex Indorum vel diui Iacobi vel alia commenda,cum
lex ista generaliter loquatur,quam ita percepit Rode.
Xuarez in commento.l.1.ti.3.de las ganancias lib.3.fo
ri in fine & cęteri Hispani doctores vbique, Gre. Lu
pi in.l.25.tit.11.par,4.in verbo fructos in fi.& Ioã. Lu
pi melius cęteris in repe.rub.de dona.int.vi.& vxo.§.
3 62.num.10.[Vbi reddit rationem,quia fructus non di
cuntur pars maioratus.l.in ædibus.§. ex rebus. ff. de
donatio. Bal.in.c.1.§. donare quali.olim feudum po
terat aliena. Inferens ex hoc,quòd non videtur quis a-
lienare rem alienari prohibitam fructus alienando
Ioan.Lupi.d.§.62.num.10.quinimo fructus vsusfru
ctus patri in bonis aduentitijs pertinẽtes communicã
tur vt docet Io.Lupi.in rep.rub.de don. §.65.in fine.

GLOSS. VI.

1 *Venditionis appellatione omnis alienatio comprehenditur.*
2 *Bona constante matrimonio quæsita maritus potest vendere & alienare.*
Maritus est legitimus administrator bonorum constãte matrimonio acquisitorum ibid.
Maritus an possit alienare bona constante matrimonio quæsita post commissum crimen hæresis ab vxore,si nondum per sententiam iudicis fuerat declaratum? ibid.
3 *Bona constante matrimonio quæsita quoad partẽ vxorum, an possit maritus donare? & num. seq.*
Donatio an contineatur appellatione alienationis ibi. & num. 9.
Donatio an sit propriè contractus? ibid.
4 *Donare est perdere.*
Donãdi facultas non venit ingenerali & libera administratione alicui concessa ibid.
Mandatum vtcumque generale cum libera non extenditur ad donandum. ibid.
5 *Maritus an possit donare bona constante matrimonio quæsita ibid.*
Creditores an reuocent donata per debitorem, vbi non constat de dolo & fraude ibid. & num. 10.
6 *Alienationis appellatiõe an cõtineatur donatio. et n. 18*
Contrariorum eadem est disciplina ibid.
7 *Maritus si luserit & ludendo vel meretricando bona omnia dissipauerit,an tanto minus ex bonis constante matrimonio quæsitis habere debeat num. 12.*
Socius si ludẽdo vel meretricãdo bona societatis amiserit, an præiudicet socio? ibid.
8 *Vxor ex bonis communibus potest donare ad pias causas.*
9 *Marito non tollitur comercium per prohibitionem donationis.*
10 *Lex pen.C.de reuocan.his quæ in fraud.credi. explicatur.*
Lex.7.tit.15.par.5.explicatur ibid.
11 *Donare non possunt plures,quibus alienatio permittitur.*
Alienatione prohibita prohibetur donatio,sed alienatione permissa quandoque donatio prohibetur ibid.
13 *Lex nostra appenditur.*
14 *Donare permittitur marito bona constante matrimonio quæsita ad filias cõmunes dotãdas vel alẽdas.*
15 *Donare permittitur marito bona constante matrimonio quæsita alicui egentissimo.*
16 *Donare an possit maritus bona constante matrimonio*

nio quæsita,si sit nobilis vel in dignitate cõstitutus.
17 *Donare an possit administrator cum libera ex causa nobilitatis vel dignitatis eius,cuius bona administrat? & nume.sequen.*
Solita fieri per mandantem videntur mandata, ibidem.
14 *Lex filiusfami.ff.de dona.declaratur.*
16 *Lex cum plures.§.cum tutor.ff.de admini.tutorum explicatur.*

f *Que los pueda enagenar el marido.*) Concordat.l.205.in
legibus styli,quę licèt loquatur in venditione,ad quã
cunque alienationem extenditur,cum verbum vendi
tionis omnem alienationem comprehendat. l. statuli
beri à cęteris.§.fin.ff.de statulibe.l.quicunque.§.ei ad
quem.ff.de instito.l.2.& ibi Bal.Pau.& Cœpola nu.
25.C.de vsucap.pro empto.Roma.in singul.608.Feli.
in.c.prelatorum nu.5.de accusa.Iaso.in.l.vlti.nu. 102.
C.de iure emph.& in.l.filiusfamil. §. diui.1. lectione
nu.106.& ibi Ripa nu.83.ff.de legat.1.Anto. Burg.in
rub.extra de emptio.& vendi.colu.vlti.Cassa.in con
sue.Burgun.rub.9.§.10.nu.33.Ioan.Bernar.Diez à Lu
co in regula.151.&.487.Matth.Affli.in tracta.protho
miscos.§.tota lex,numer. 19. Matthe.de Vignate in
tractatu de vsuris numer.142.Bertachinus in tracta.
de gabellis.3.mẽbro.8.partis prin.Did.Segura & Di
da.Perez ad eum in tracta.de bonis lucratis constan
te matrimonio nu,12.& nu.138,vbi plura tradit ad in
tellectum.d.l.styli.205.& legis nostrę à nu. 111. vsque
2 in finem.[Nota ergo ex lege ista,q; maritus potest bo
na constante matrimonio quæsita vendere,& alienare
tanquam legitimus eorum administrator, eadem con
suetudo est Burgundiæ,& ferè in toto regno Franciæ
vt Cassa.attestatur in consue.Burgund.rubr.4.§.3.in
prin.Quam regulam extende,etiamsi maritus alienet
partem vxoris,postquam vxor commisserat crimẽ hę
resis,si nondum per sententiam erat declaratũ, quod
optimè probat Iacob.Septimacen.in lib.de institutio
nibus Catholicis.c.9.nu.87.&.88.præterquam si frau
dulẽter alienasse probetur. Quod præsumitur eo ipso
q; maritus ante alienationem sciebat,vxorem esse hæ
reticam,vel si donando alienaret,vt tibi per eum nu.87
3 &.90.[Sed an maritus poterit donare bona constan
te matrimonio quæsita? Et videtur non posse,quia ap
pellatione alienationis non comprehenditur propriè
donatio,vt in.c.1.de feudo non habente naturam feu
di.l.1.C.de bo.mater.Segura in tracta. de bonis lucra
tis nu.151.in fi.cùm ergo lege ista permittente maritus
possit alienare bona constante matrimonio quæsita,
non videtur ex hoc ei permitti donatio, cùm non sit
proprie contractus,quia nõ est vltro citroque obliga
toria,quod esse oporteret, vt contractus verè dici pos
set,vt in.l.Labeo.§.contractum.ff.de ver.signi. notat
glo.in.l.contractus in prin.C.de fide instrument.&
ibi notat Bal.idẽ Bal.in.l.si donationis.C. de his quæ
vi,metusue causa fiunt,Segura in.d.tracta.de bon. lu
cratis nu.151.vbi similia congerit. [Secundo, & si mari
4 tus amplam habeat alienandi potestatem bona cõstan
te matrimonio quęsita,cùm tamen donare sit perdere
l.filiusfami.ff.de dona.Cass.in consue.Burgun.rub.6
§.6.in verbo deurendre compre nu.25. videtur dona
re non posse,quandoquidem donandi potestas nõ ve
niat in generali & libera administratione,nisi speciali
ter concedatur,vt in.l.1.§.1.ff. de offi. procura.Cęsar.
versi.denique,vbi post alios id egregiè expendit Ioã.
Oroscius in l.contra iuris.§.vlti.ff.de pact. text,in.l.
creditor.§.Lutio.ff.mand.quem extollit Bal.in.l.1.ff.
de mili.testa.tex.etiam in.l.si quis vxori.§. si seruus
meus.ff.de furt.l.si filiusfami.quę nihil aliud dicit.ff.
de dona.l.3.ti.4.de donatio.par.5. Et quòd procurator
reipublicę donare non possit est tex.in.l.3.§. plane.ff.
quod vi aut clam,quem notat Bal.in.c.ex literis nu.2
de proba.quæ iura manifestè loquuntur in habẽtibus
mandatum cum libera tam à lege quàm ab homine.
Vtraque enim in specie facultas denegatur donandi,
vt aduertit Arius Pinel.in.l.1.C.de bon. mater.3.par.
nu.56,cauendũque ait à Ioan.Lupi in repeti.rubri.de
donatio.int.vir.& vxo.§.66.nu.29.qui cõtra iura illa
& receptas sententias in donatione distinguebat man
datum legis ab hominum mandato,falsò citans Bald.
in.d.l.1.§.1.ff.de offi.procura.Cæsar. vbi glo. & Bart.
verius esse censent in donatione nullã admitti distin
ctionem, licèt aliqualiter distinguant in alio genere
alienationis,vt per Iaso.& nouiores ibi, & ita aperte
asseuerat Paul.Castr.in.d.l.filiusfamilias. ff.de donatio.
& in.l.procurator cui generaliter. ff. de procurat.
docto.in.l.prędes.C.de transactio.vbi.d. Anto. Padi
lla nu.11.& sequen.Iaso.in.l.contra iuris.§.si filius nu
me.2.& sequen.vbi alios refert.ff. de pact. Et ex hoc
infert Ioan.Lupi nu.29.&.30.in.d.§.66,ad prælatum,
& Proregem, vt ibi per eum,Ex quibus maritum do
nare non posset asseuera bona constante matrimonio
quæsita quo ad partem uxoris,cui ibi assentitur Ber
nar. Diez à Luco in apostillis ad eum, refertque hoc
idem voluisse Did.Segurã in tracta.de bonis lucratis
nu.151.idem voluit Rod.Xuarez in commento.l.1.tit.
3.de las gananias lib.3.fori.vers.vlterius quęro de quę
stione quotidiana, Iacob.Septima.de institu.Catholi.
c.6.nu.90.Telli.Fernãdez in.l.19.Tauri nu.2.& pluri
5 bus sequen.[Contrariam tamen sentẽtiam secure am
plectitur Anto.Gomez.in.l.53.Tauri. nu. 73. & An
charra.quẽ ipse refert cõs. 102. Mouetur primo, quia
verè creditores etiam ex causa onerosa,non reuocant
donata per debitorem,nisi probetur dolus & fraus in
ipso alienante.l.1.& per totum ff.de his quæ in frau.
credi.l.pen.C.eod.tit.ecce ergo ex sola donatione nõ
præsumitur dolus nisi probetur.Secũdò quia álias tol
leretur commercium & facultas contrahendi marito,
& bona constante matrimonio quæsita efficerẽtur in
6 alienabilia & subiecta restitutioni. [Tertiò, quia lex
ista marito alienationem permittit,ergo permittere
videbitur donationem, cùm de natura verbi aliena
tionis sit, comprehendere omnem contractum, per
quem dominium transfertur vt in.l.1.C.de fundo do
tali.capi.nulli de rebus ecclesię non alienandis. l. vl
tima. C. de rebus alienis non alienandis: vbi pro
hibita alienatione censetur prohibita donatio: qui
nimo prohibita venditione censetur & donatio pro
hibita, & omnis actus per quem dominium trans
fertur glos.singula.& non alibi in.l.2.iuncto text. C.
de vsucapio.pro emp.quàm ibi notant scribentes,re-
putat

Universidad de Deusto
Biblioteca

putat vnicam Bal.in rubr.extra de pact. 2.colum.& in.c.literę de dilatio.Iaso,in.l.filiusfami.§.diui nu.71. & ibi alij Moderniores.ff.deleg.1.idem ergo erit in casu contrario,permissa siquidem alienatione, permissa quoque esse censebitur donatio,quoniam contrariorũ eadẽ est disciplina, vt insti de his qui sunt sui vel alieiu.in principio. [.Quarto opinionem Antonij Gomez confirmat nimis, quòd si maritus dissipauit multa bona constante matrimonio ludendo vel meretricando,vel in alios prauos vsus conuertendo,non tenebitur ea imputare in partem suam, quando bona soluto matrimonio diuiduntur, ne infinitę lites oriantur inter cõiuges vel eorũ hęredes,& quia nõ lusit nec alienauit principaliter animo fraudandi & priuãdi vxorẽ sua portione & lucro legali,ꝙ in praxi seruari attestatur Rode. Xua. in.d.l.1.tit.3.de las ganancias,lib.3. fori, versi.quęritur circa hoc de alia quęstione, idem voluit Grego.Lupi dicens verius esse in puncto iuris in.l.13.in verbo ganancias, titu.7.de societate part.5. & Anto.Gomez in.d.l.53.Tauri num.76.prope finẽ. Cui non obest.l.adeo.§.pen.ff.pro socio ibi,quod in alea vel in adulterio perdiderit socius,nec.l.si is cum quo,ff.commu.diuidun.&.l.cohęredes.§.quod ex facto.ff.fami.herciscun. &.l.cum duobus .§. damna.ff. pro socio,contrarium disponentes,in societate,ex eo quod ludere sit lata culpa secundũ Cyn.in.l.pactũ.C. de collatio.& meretricari sit dolus.l. si verò nõ remunerandi.§.sed adolescens.ff.manda.Bal.in authen. ex testamento.C.de colla.Monta.in.l.1.tit.3.de las ganãcias, libr.3.fori,qui ex his legibus tenuit contrarium. Nam ad eas facilè respondetur,vt ibi dixit Rod.Xua. d.versi.quæritur circa hoc,quia argumenta de societate expressa ad tacitam coniugalem non omnino procedunt, quoniam marito competit alienãdi potestas, vt in hac lege statuitur,socio verò non.Eodem modo respondet Grego.Lupi in.d.l.13.tit.10.part.5.si ludere
2 potest,ergo & donare. [.Vltimo facit pro hac Antonij Gometij opinione,quia vxor poterit ex bonis cõmunibus donare alicui ad alimenta , vel ad pias causas absque mariti licentia. Deci.cõsi.301.nu.4. Iaso.in auth.ingressi nu.6.C.de sacrosan.eccl. Did. Perez ad Segurã in rep.l.3 .§.fi.nu.75.ff.de lib.& posth. vbi citat cõcordan. Si hoc casu licet vxori donare,nimirũ si
9 generaliter marito liceat. [.Et si quis velit hanc tenere opinionẽ, poterit respondere ad ea quæ pro priori opinione adducta fuere. Ad primum,negando id verum esse,appellatione enim alienationis comprehẽditur donatio,vt probaui nu.6.& probat optimè Faui, à Monte in tracta.de emptio.& vẽdi.4.quęst.prin.22. & vlti.quęst.nu.20.21.&.2.q.prin.nu.11. Ad secundũ respondeo, illa iura procedere,quando in bonis seu patrimonio alterius à lege vel ab homine esset concessa alicui tertio libera bonorum administratio,secus si in bonis communibus lex hanc concedit administrationem prout in nostra specie, quia tunc bene poterit donare & quocunque modo alienare,modo cesset dolus & fraus,vt in hac.l.cauetur,& dicam in glo.seq. In casibus igitur,in quibus ex solo titulo vel cõtractu præsumitur dolus in alienante , vt in donatione omnium bonorum,vel ex alia causa, vel respectu non posset talis donatio vxori præiudicare,vt censet Anto. Gomez in.d.l.53.Tauri nu.73.versi.quod limita. [.His tamen minime obstantibus verior & receptior est prior opinio,imò quod non liceat marito donare bona cõstante matrimonio quæsita quoad partem vxoris ex rationibus superius traditis : vt & diximus supra hoc eodẽ lib.tit.6.de meliora.l.3.gl.1.nu. 3.cuius pręcipuũ fundamentũ consistit in satisfactione eorum,quę pro contraria opinione adduximus. Nõ me mouet inprimis , quòd creditores ex causa onerosa non reu ocant donata alicui,nisi dolus aliàs probari possit vel fraus, quia lex.1.& per totum.ff.de his quæ in frau. credi.& l.pen.C.eo.titu.hoc nõ probant,imo potius contrariũ quod in donatione inter viuos solus cuẽtus spectetur & nõ consiliũ fraudandi,quod probat.l.pen.C.de reuo.his quę in fraud.credi.ibi,& cõtra eũ qui ex lucratiuo titulo possidet scientiæ mentione detracta,,exponit glo.ibi, id est, nõ destinguẽdo sciuerit,vel ignorauerit,quia vtroque casu tenetur.Idem probat.l.7.titul.15.parti.5.& ibi notat Gregor.Lupi in verbo , die se en su vida,versi.si tamẽ intelligas, & idem probare ait.l.qui autẽ.§.similique modo. ff.de his quæ in frau. credito.Quod autem secundo loco diximus decomer
10 tio,quod ipsi marito tolli videtur,nihil obstat. Nã deeo,quod ad eum spectat,non tollitur comertiũ, nec de
11 parte vxoris , si titulo oneroso alienetur. [.Tertium verò argumentum falsum est,non enim procedit affirmatiuè,sed negatiuè,vt optime probat Tello.Fernandez in.l.19.Tauri nũ.4.ex.l.filiusfami.ff.de dona.vbi filiusfami.res in peculio concessas potest alienare,donare autem non potest,& quia socius alienando præiudicat socijs in rebus societatis,glo.Bar.& Sali. in.l. nemo ex socijs.ff.pro socio.Soci.& Iaso.3. col.in.l.stipulationes nõ diuiduntur.ff.de verbo.oblig. Deci.in l.si socius,nu.3.ff.si cer.peta.Donare autem nõ potest, vt dicit Imola in.l. illę autem institutiones col. 2.ff.de hære.instit.Ioã.Lupi in rub.de dona.§.66. nu.29. Nec in mandato quod quis possit disponere de re tanquã propria,cẽsetur cõcessa potestas donandi.l.creditor.§. Lutius.ff.manda.confert tex.in.l.cõtra iuris,§.fi.cũ l.seq.ff.de pact.cum alijs à.d.Anto. Padilla congestis in.l.prędes nu.11.& seq.C.de transact. Procedit enim argumẽtũ negatiuè,prohibetur alienatio,ergo & donatio:vt in legibus nu.6.citatis,nõ affirmatiuè,potest quis alienare, ergo & donare,vt dixi:quoniam multi possunt alienare,nõ tamẽ donare, vt in administrato
12 ribus cũ libera,vt dictũ est. [.Minus oberit aliud fundamẽtũ ꝙ malè cõsumpta in ludo vel aliàs, nõ tenetur maritus cõputare in partẽ dimidiã, quę sibi cõpetit in bonis constãte matrimonio acquisitis propter liberã administrationẽ sibi à lege concessã bona expendẽdi & alienãdi , quoniã vera non est hęc opinio,si soluto matrimonio ab vxore probetur aliqua notabilis consumptio bonorũ arg.eius quod de societate ibi diximus. Vel si cõcedamus eã opinionẽ verã esse,eã in ludo quęsitis tantũ admittere , eo quòd lucrũ vel damnũ posset esse reciprocũ. Vltimũ argumentũ nihil obest , nõ enim infertur,mulieri licet ad pias causas donare,ergo & marito generaliter ei licebit,imo ratione correlatiuorũ contrarium inferri posset, quòd marito nisi ad pias quoq; causas donare minimè liceret. Nostrã sententiã confirmat responsum Bald. consil.235.

lib.2.vbi in fortioribus terminis decidit quęstionem, nempe,stante statuto quòd maritus posset de bonis acquisitis cum vxore vendere,& alienare ad eius voluntatem sine consensu & voluntate vxoris,intelligendũ est de parte eius,non de parte vxoris. Et si extendere
13 tur ad partem vxoris,non permittitur titulo donationis alienare,quia donatio est titul? dissipatiuus, quod non videtur concessum in pręiudiciũ vxoris. [.Præterea hoc in specie probatur per legem nostrã,qua reuocatur alienatio in fraudem facta,veluti si bona aliqua venderet magni valoris paruo pretio,quia potius donatio videtur,quam venditio, vt in.l.si quis donationis causa.ff.de contra.empt. Quãto ergo magis donatio videbitur in fraudem facta. Ridiculosum enim esset,disponere quod mulier habeat dimidiam constãte matrimonio acquisitorum partem,si posset maritus qui fortè nullos filios haberet titulo oneroso & lucratiuo eam vxoris partem alienare, vt rectè cõfiderauit Telli.Fernãdez in.l.19. Tauri nu.5.scilicet post prin-
14 cipium. [Limita tamen hanc communem & receptã sententiam, vt procedat prætерquam si maritus donationem alicui fecerit bonorum communium constante matrimonio acquisitorum ad filias cõmunes dotãdas vel alimẽtãdas,vel ad alias necessarias causas argu.tex.in.d.l.filiusfa.ff.de donatio. ibi , quid ergo si iusta ratione motus donet , nunquid possit dici locum esse donationi? quod magis probabitur,dicit ibi glo.in verbo iusta ratione, vt matri vel similibus cõiunctis personis donare possit vt in.l.1.§.sed nonnullos. ff.de tutel. & ratio.distrah. & in. l.cũ plures.§.cũ tutor. ff. de admi.tuto.hęc fuit sententia Rode. Xuarez in.l.1.tit.3.lib.3.fori,versi.vlterius quęro de quęstione quotidiana in fine, & citat notata per doct. in d.l.cum plures.§.cum tutor.&in.l.contra iuris.§.si filius.ff.de pact. [.Ex quo infero,licere marito dona-
15 re aut remittere debitum alicui egentissimo extremaque fortunæ inopia laboranti ex sententia glossi.in.l. omnes.1.C.de anno.& tribu.lib.10.cum alijs à d.Anto. Padilla citatis in.l.prędes num.5. C.de transactio.
16 [.Solet tamen dubitari, an nobilitas eius cuius bona ab alio administrantur, sit sufficiens causa ad donandum? & crederem satis esse,poterit enim pater vel cęteri administratores,vel filius cui libera peculij administratio concessa fuit, vel maritus ex bonis constante matrimonio acquisitis donationem moderatam facere etiam exteris , iuxta sententiam glo.in verbo liberam & Innocen.in.c.grandi de supplen.negli.prędat. lib.6.Cuius dictum sequitur & cõmendat nimis Andre.Sicul. in.c.1. de dona.allegans tex. satis singularẽ & menti tenendum in.d.l.cum plures.§.cum tutor.ff. de admini. tuto.ibi, pro facultate patrimonij, pro dignitate nataliũ constituet alimenta seruis libertisque, nonnunquam & exteris si hoc pupillo expediat,præstabit : solennia munera parentibus cognatisque mittet, ad idẽ confert text.in. l.filiusfami. ff.de donatio. versi.nonnunquam , ibi filium senatoris vel alterius dignitatis , vbi id notant scribentes & Ludo. Romaid extollens in.d.l.filiusfami.nu.3. & ibidẽ Cuma.nume.7.Riminal.licet eum text.in.d.§.cum tutor nõ alleget in.§.1.nu.11.instit. qui.aliena. licet vel nõ Ioan. Lupi in repe.rub.de donatio.inter virum & vxorem §.9.nume.5.Alex.in.l. pactum curatoris num.3.C.de pact.& ibi Iaso.& nouiores idem Iaso in.§.contra iuris.§.filius nu.7. ff. de pact.Curti.in.d.l.prędes nu.10. & ibi Iacobin.nume.6.&.d.Anto. Padilla nume.16. Alcia in.l.pactum curatoris num. 6. C.de pact.Tiraquel.de nobili.c.37.nume.35.Feli consi.16.nu.8.Areti. consil.24.nume.13.& sequent. & alibi sæpe doctores:quorum sentẽtia verior est & receptior , quamuis Aritis Pinel.in.l.1.3.part.nume. 57.C.de bon.mater. teneat contrarium respondeatque ad dicta iura subti-
17 liter vt ibi per eum. [.Quam sententiã limita,vt procedat, quoad ea,quę nobilis donare consueuerat,non quoad ea, quę rarissimè largiebatur , argu.text. in.l. vel vniuersorum.ff.de pignorati.actio.&.l.qui semisses. ff. de vsur. &.l.fistulas. §.frumenta.ff.de contra. emp. ita limitat And. Sicul. in.c.cum sit generale de foro competẽ.Iaso.in.l. pactum curatoris.C.de pact. Ioan.Lupi in repe.rubr.de donatio.§.9.num. 5.in fin. & ibi Bernard. Diez à luco in apostillis. d.D.Segura in repe.l.3.§.fin.num.63.& ibi Dida Perez.ff.de libe. & posth. Corsetus de potestate regia par. 1. quæst.4. num.20. & Segura num.64. & sequentibus congerit plura similia quę iuxta consuetudinem fieri censentur, vide eum omnino.

GLOSS. VII.

1 *Marito non licet in fraudẽ vxoris bona constante matrimonio quæsita alienare.*

2 *Dolus & fraus à quo debeat probari.*

Cautelosamente por defraudar o damnificar a la muger.
g Nota quòd licèt marito permittatur alienatio bonorum constante matrimonio acquisitorum, intelligere oportet, non permitti dolosam alienationẽ & in fraudem vxoris. In quacunque enim libera & generali administratione non videtur permissum aliquid dolose fieri, nec si factum fuerit, obligat dominum. l.creditor.§.Lutius.vbi id notat Bald.ff.manda.idem Bal. in.l.vlti.in fin.C.de contra.empt.Bar.in.l.vlt.in fin. ff.de pręto.stipula.qui pulchre loquitur,& in.l.fideicommissa.§.si sic.ff.delega.3.Ioan. Fab.Ioan. de Plat. & Iaso.in.§.in bonę fidei insti.de actio. Matth. Affli. decis.129. in fin. vbi per, d.§. Lucius plura cumulat Ioa. Lupi in repe.rub.de dona.inter virum & vxorẽ, §.66.nume.26.vbi plura addit Roderi.Xuarez in.l.1.titul.3.lib.3.fori versi.vlterius quæro de quęstione.1.colum. in fine. [.Et dolus ille probari debet ab vxore, vel eius hæredibus:vt ex hac lege & alijs expendit Iacob. Septimacen.de institutio.catholi. c.9.numer.89. Alciatus in regula.3.pręsumptio.pręsumptione.5.

GLOSS. VIII.

1 *Vidua luxuriose viuens amittit dimidiam partem bonorum constante matrimonio acquisitorum.*

2 *Vidua luxuriose viuẽs amittit lucra, & applicatur hæredibus mariti etiam extraneis , atque etiam si vidua lucra iam exegerat,atque etiam si post annum luctus viuat luxuriose.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

3 *Vidua inhoneſte viuens nõ gaudet priuilegijs viduis conceſsis.*

4 *Vidua luxurioſe viuens amittit priuilegium fori & honoris, quo gaudebat viuente marito.*

5 *Vidua quòd luxurioſe viuat vel ſemel ſtuprum committat multum intereſt.*

Pœnæ impoſitæ viduæ ſtuprum cõmittenti non corrigũtur iure canonico, ibi.

6 *Vidua ſtuprum committens vel luxurioſe viuens ante vel poſt annum luctus an amittat legata.*

Lex. 9. ti. 12. lib. 3. fori explicatur, ibi.

7 *Vidua ſemel ſtuprum committens non amittit lucra conſtante matrimo. quæſita, niſi luxurioſe vixerit.*

Lex & mulieri. ff. de curato. furio. explicatur, ibi.

Mulieri luxurioſe viuenti quando detur curator. ibidem.

8 *Vidua ſtuprum committens an amittat dotem? & num. ſequen.*

Vidua honeſte viuens cenſetur durare in priori matrimonio, ibi.

9 *Vidua ſtuprum committens quibus caſibus non amittat dotem.*

10 *Vidua ſtuprum committens quod nullo caſu amittat dotem? & nu. ſequen.*

11 *Lex noſtra intelligitur, & cum ſit pœnalis non extenditur.*

12 *Lex ſi vxor. §. quamuis. ff. de adulte. exponitur.*

13 *Vidua cenſetur eſſe ſub priori matrimonio quomodo intelligatur.*

14 *Vidua inhoneſte viuens quid amittat.*

15 *Vidua an poſsit accuſari de adulterio in vita mariti commiſſo ab eius hæredibus?*

Adulterij crimen in vita viri cõmiſsi an poſsit obij ci viduæ dotem repetenti à mariti hæredibus. ibi.

16 *Adulterij crimen quando poſsit obijci ab hæredibus mariti aduerſus viduam. & nu. 17.*

Vidua quando ab hæredibus mariti accuſari poſsit de adulterio in vita mariti commiſſo. ibi.

18 *Vidua luxurioſe viuens ante vel poſt annum luctus non amittit dotem, ſicut nec ea, quæ ſtuprum ſemel commiſſerit.*

19 *Vidua ſtuprum committens vel luxurioſe viuens nõ amittit bona paraphernalia.*

Mulier propter adulterium priuatur bonis paraphernalibus ex communi ſententia. ibi.

h *Yſiendo viuda viuiere luxurioſamente.*) Nota ex lege iſta, quod mulier vidua poſt mortẽ mariti luxurioſe viuens amittit dimidiam bonorum partẽ conſtante matrimonio acquiſitorũ, & applicatur hæredibus viri, quòd annotauit Ioã. Lup. in repe. rub. extra de dona. inter vir. & vxor. §. 67. in prin. d. D. Couarrub. in epitome de ſponſa. 2. par. c. 7. §. 6. nu. 12. Anto. Gomez

2 in l. 14. Tauri nu. 17. & in l. 53. Tauri nu. vlti. ſ. Quam cõcluſionẽ amplia, primo etiã ſi partẽ ſuã iã exegerit vidua, vt expẽditur ex hac lege in fin. ibi, y ſeã bueltes los tales bienes. Secũdo extende, etiã ſi hęredes ſint extranei, vt in lege hęredis appellatione. ff. de verb. ſig. licẽt quãdoq; verbũ hęres ad filios tãtũ referatur iuxta materiã ſubiectã, vt in l. ex facto. §. fi. ad Treb. l. Gallus. §. & ſi parẽte. ff. de libe. & poſth. c. ſi clientulus de aliena. feudi cũ ibi notatis per doc. Ioã. Lup. in rub. de don. §. 67. nu. 1. vbi aliter ampliat deciſionẽ hanc, nẽpe, vt procedat, etiã ſi vidua poſt annũ luctus viuat luxurioſe: quod expendit ex verbis legis noſtrę ibi, ſiendo viuda: probatque id eſſe ſatis rationabile, ex eo qd durante viduitate gaudet priuilegijs mariti, eiuſque retinet dignitatẽ. c. ex parte. B. & ibi glo. de foro cõpe. & in Clem. ne Romani in verbo vacare de electio. tex. in l. filij. §. vidua. ff. ad municipa. nimirũ ergo ſi ea priuilegia & lucra amittat, ſi inhoneſtè vixerit. [Cõfirmatur ex regula generali, quòd vidua inhoneſtè viuẽs nõ gaudet priuilegijs viduis cõceſsis, vt aſſerit Feli. alios referẽs in. c. ſignificãtibus pen. col. de offi. deleg. Ber. Diez a Luco in apoſtillis ad Ioã. Lupi in. d. repe. rub. §

4 67. nu. 16. [Ex qua primò infero, quòd licèt vidua potiatur priuilegio honoris & fori, quod habebat viuente viro, vt in l. fœminę in fin. ff. de ſenato. l. filij. §. vidua. ff. ad municip. notat Bart. in l. fi. nu. 2. c. de verb. ſigni. Fel. in. c. ex parte col. 1. de foro cõpc. Ioan. Lupi in. d. §. 67. nu. 2. Hoc tñ fallit in vidua luxurioſe viuẽte quę propter inhoneſtã vitã amittit priuilegiũ iuxta receptiſsimã ſententiã doctorũ per text. in. l. his ſolis. C. de reuo. dona. vt elegãter, probat Lud. Rom. in. l. 1. §. ſi vir. ff. ad ſilla. & vt receptiſsimũ tradit Alex. in. l. cũ quædã puella nu. 9. ff. de iuri. omni. iudi. Hyppo. in. l. vnica. nu. 55. C. de raptu virg. Ioã. Lupi in rep. rub. de dona. inter vir. & vxor. §. 67. nu. 16. & cõplures citati a Tira. de nobilita. c. 18. nu. 13. Quę vera eſt & receptiſsima ſentẽtia, quãuis contrariũ voluerit Fulgo. & Deci. nu. 13. in. d. l. cũ quędã puella. Poteſt tũ ſuſtineri cõcordia Arij Pinelli in. l. vlt. nu. 4. in fi. C. de bon. mater. diſtinguẽtis famoſam palã meretricẽ, & eã quę nõ omninò caſtè viuit: illa enim notoriè indigna nõ ſine offenſione reipublicę priuilegijs frueretur: de hac autẽ cõſultę eſt, nõ inquirere viuat honeſtè necne. Id quod iuuaria it ex doctrina glo. diſtinguẽtis inter publicam & occultã. in. l. cum lege in fin. ff. de teſta. quã ſingularem dixit Imol. ibi & Bal. in. l. 1. col. 1. ad fin. C. de ſenten. tradit Feli. in. c. teſtimoniũ. nu. 16. de teſtib. quę diſtinctio mihi verè applaudet, ſi inter famoſas meretrices enumeres eam, quę vnum habet amaſium duntaxat, ſi in vicinia hoc ſit publicum. ſ. Ex hoc colligo in

5 hac materia intereſſe plurimũ an vidua ſemel ſtuprũ commiſſerit, an verò mulier luxurioſe vixerit, hoc eſt quòd adeó pluries in corpus ſuũ deliquerit, vt vitã luxurioſam degere videatur cũ vno vel pluribus. Priori enim caſu qñ ſemel ſtuprũ cõmiſsit ante annũ luctus, priuatur legato ſibi à marito relicto, & applicatur perſonis in. l. 1. verſi. his etiam amittendis. C. de ſecundis nuptijs enumeratis, vt in authen. de reſtitu. & ea quæ parit. §. fi. col. 4. Ioan. de Garronibus in. l. fœminę. C. de ſecund. nupt. num. 31. & iure regio eſt tex. expreſſus in. l. 3. tit. 12. de ſecund. nup. par. 4. quæ pœna nõ corrigitur iure canonico per tex. in. c. vlt. de ſecũd. nup. corrigẽtę pœnas iure ciuili impoſitas contrahenti ſecundas nuptias ante annũ luctus, quoniam correctio hęc

non

non extenditur ad pœnas impoſitas viduę ſtuprum committenti, nec ad pœnas fauorem filiorum priorũ matrimonij reſpicientes, vt expenditur ex doctrina Innocen. quem ibi cæteri interpretes ſequuntur in. d. cap. fina. de ſecund. nup. eſtque recepta ſententia, quã latè reſoluit Ioan. à Garro. in. d. l. 1. C. de ſecund. nup. nu. 132. & in auth. eiſdem pœnis numer. 4. & ſequitur Ripa in. l. fœminæ nume. 31. C. eod. tit. Hippoly. in. l. vnica nu. 14. C. de raptu virgi. Ioan. Lupi in repe. rubri. de dona. §. 67. nume. 3. d. D. Couarru. de ſponſali. 2. par. c. 3. §. 9. nume. 5. Emanuel Coſta Luſitanus in repe. c. ſi pater. 1. par. in verbo legauit nume. 34. de teſtamen. in. 6. cum pluribus concordantijs & exemplis à me traditis latiſsimè in. l. 3. glo. 2. nume. 1. & deinceps tit. 1. de matrimonio ſupra hoc eodem lib. Poſt annũ verò luctus, ſi ſtuprum committat non amittit legata argumen. text. in. d. §. vlti. in authẽ. de reſtitutio. & ea quę parit, quod eſſe ex mente communis opinionis ſupra relatę reſoluit Emanuel Coſta in. d. ca. ſi pater. 1. par. in verbo legauit nu. 35. quæ ſententia vera eſt, licèt contrarium aſſerat Anto. Gomez in. l. 14. Tauri nume. 17. per tex. in. l. 9. tit. 12. lib. 3. fori. Vbi generaliter diſponitur quòd ſi mulier poſt mortem mariti nõ bene vixerit, amittit quidquid maritus ſibi in teſtamento reliquerat, nec diſtinguit an intra annũ luctus vel poſt annum id fecerit, cui ſtatim reſpondebimus.

6 [Secundo verò caſu, quando mulier marito mortuo luxurioſe vixerit, & non ſemel tantum ſtuprum commiſerit, etiam poſt annum luctus priuatur legato ſibi à marito relicto, & ita intelligitur. d. l. 9. tit. 12. lib. 3. fori, vt optimè reſoluit Emanuel Coſta in. d. c. ſi pater. 1. par. in verbo legauit numer. 41. pagi. 98. ad fin. ibi, no hiziere buena vida, hoc eſt, ſi contraxerit habitũ male viuendi, quę lex trãſcribere viſa fuit, eodẽ Coſta authore, legem his ſolis. C. de reuocan. dona. Vbi autem ſemel ſtuprum admiſsit vidua poſt annum luctus non priuatur legato à marito ſibi relicto iuxta reſolutionem ſupra nume. precedenti in fine traditam. [Bona autem conſtante matrimonio quæſita tunc amittet vidua, quoties luxurioſe vixerit ante vel poſt annũ luctus, vt in hac lege ſtatuitur, non verò ſi ſemel ſtuprum commiſerit, ita tex. noſtrum intelligit optimè Eman. Coſta in. d. c. ſi pater. 1. part. in verbo legauit nu. 38. 39. & pluribus ſequenti. pagi. 90. ad fi. & ſequ. contra, d. D. Couarru. in epitome de ſponſa. 2. par. ca. 7. §. 6. num. 2. & nu. 12. Mouetur ex verbis legis noſtrę viuiere luxurioſamente, quę ad eam, quę ſemel ſtuprũ commiſit adaptari minimè poſſunt, ſed ad eam quæ fornicationis vitio fuerit aſſuefacta: citat tex. optimũ in. l. & mulieri. ff. de curato. furio. ibi & mulieri, quæ luxurioſe viuit bonis interdici poteſt. Dicitur autem mulier luxurioſe viuere, quę aut meretricio more viuit, aut prodigali luxuria bona propria diſsipat ſecundum vnam aut alteram expoſitionem gloſſę. 1. eiuſdẽ legis, quã legem vltra Cuma. & cęteros eius interpretes, & Areti. in. l. is cui bonis colu. vltima, & Ripam nume. 17. & 16. ff. de verbor. obligatio. & Anto. Auguſti. emendationum libr. 4. cap. 11. Acoſtam in dict. capi. ſi pater in verbo legauit numer. 40. Ferdinandum Vazq. Menchaquen. de ſucceſsion. creatione. §. 12. nume. 39. ad finem, explicat omniũ optimè Arius Pinel. in. l. vltima numer. 22. C. de bon. matern. Alia etiam iura in hanc ſententiam citat Coſta vbi ſupra vbi etiam idem eſſe dicit, ſi in lege noſtra diceretur, luxurioſa eſſet, citat. l. ſi quis cum ſciret. ff. de vſucapione pro emptore, [Sed dubitari ſolet, an vidua habens acceſſum ad aliquem, & ſic committens ſtuprum amittat dotem, perinde ac eam amittit ex adulterio conſtante matrimonio commiſſo? quod videtur, eo quòd durante viduitate cenſetur in precedenti matrimonio permanere, vt in. l. vltima. C. de bon. matern. & ibi notat Cyn. Barto. Bal. Arius Pinel. numer. 4. & cæteri interpretes, & quia tanta cenſetur offenſio in virum defunctum, ac in vi-

8 uum, vt in. l. pen. & ibi glo. & Bar. ff. de adulte. Hęc eſt doctrina Pauli Caſtren. in. l. ſororem numer. 4. C. de his quib. vt indig. & in. l. fideicommiſſum. 2. colu. in fin. C. de fideicommi. & in conſil. 147. lib. 2. cui accedunt Auguſti. Ariminen. in addition. ad Angel. & ipſemet Angel. in tracta. de maleſi. in parte che me ay adulterato nume. 303. Gerard. de Petra Sancta ſingul. 48. Hyppolitus ſingula. 234. & ſingula. 416. & in. l. item diuus nu. 4. ff. ad. l. Cornel. de ſicar. & in cõſi. 13. nu. 16. & in. l. vnica nu. 58. C. de raptu virgi. Belenzina ad Panormitan. in cap. plerunque, & ibi Prepoſi. num. 3. de donationib. inter virum & vxorem Ioan. Lupi in repeti. eiuſdem rubricæ. §. 67. numer. 6. & §. vltimo nume. 6. Crottus in, l. 4. §. Cato. 1. lectione nume. 139. ff. de verbor. obligatio. Ioan. Neuizanis in ſua ſilua nuptia. libr. 2. titu. ſeni non eſt nubendum nu. 44. Franc: Ripa in rubri. de iudi. numer. 21. laſo in. l. 2. numer. 6. ff. ſolu. matrimo. Cyfontan in. l. 14. Tauri in fi. dicens contrariam ſententiam eſſe fauorabiliorem Feli. in. c. paſtoralis colu. 3. verſi. mulier de iudi. Tiraquel. de nobilita. c. 18. nume. 9. Curtius Iunior in tracta. Feudo. 4. par. 2. caſu princip. Moderni, in Apoſtillis ad Felin. in capit. paſtoralis de iudi. Bernard. a Luco in repertorio Ioan. Lupi in repe. rubri. de donationib. inter vir. & vxorem, & cap. per veſtras eod. titu. quam Pauli Caſtren. opinionem atteſtatur communem Bellon in rubri. C. de eden. nume. 83. & Boeri. deciſ. 338. [Limitatur dupliciter hęc ſententia. Primò vt procedat in vidua committente ſtuprum infra annum luctus, quo

9 in tempore magis fingitur durare matrimonium argumen. text. iuncta glo. in. l. vnica. §. exactio. C. de rei vxo. actio ſecus elapſo anno. Secundò procedit, quoties dos non eſt ſoluta vxori, ſed eſt penes hæredes mariti, tunc hæredes conuentiexcipere poterunt ſtupro commiſſo, ſecus ſi dos ſoluta ſeu reſtituta eſſet, quia non competeret tunc repetitio, quippe cũ eo in tempore dos dici minimè poſſet, argumento text. in. l. cũ pater. §. qui dotale. ff. de legat. 2. & l. etiã ff. de fundo dota. ita limitat ſententiam prædictam Anton. Gomez in. l. 80. Tauri numer. 70. Boeri. deciſio. 338. nume. 12. [Sed prædictis non obſtantibus

10 contraria ſententia indiſtinctè verior eſt, imo quòd vidua committens ſtuprum non amittit dotem, etiã ſi luxurioſe vixerit intra annum luctus, nec ei dotem petenti obſtet exceptio ſtupri. Primò vrgentiſsimè probatur ex textu in authen. de reſti. & ea quę parit. §. fina. vbi vidua ex ſtupro intra annum luctus cõmiſſo punitur in ammittẽdo lucro dũtaxat quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

habitura erat ex bonis viri, non ergo amittet dotem propriam, non enim par eademque ratio esse videtur, debita amittere, & lucra non capere. l. vltima. C. de codicill. l. assiduis. §. vlti. C. qui potio. in pigno. habe.

11 [Secundo eadem ratione hoc probat lex ista puniens viduam stuprum committentem in amissione bonorum constante matrimonio quęsitorum, non igitur extenditur ad dotem, cùm sit lex pœnalis, atque ideo restringenda & minimè extendenda, cùmque non sit par ratio lucri & damni: nam vt gloss. ait in cap. fi. de iure patrona. non est nostrum, legales pœnas extendere. Nulla autem lex præfatam pœnam viduis statuit facit text. notab. in. l. vt si quis versi. diuus. ff. de relig. & sumpti. fune. ibi, non recte facere, pœnam tamen in

12 eam statutam non esse. [Tertiò vrget text. in. l. si vxor versi. quamuis. ff. de adulte. ibi si vidua esset, impune in eam stuprum committeretur. Sed text. ille loquitur quoad impunitatem eius, qui cum ea fornicatur, non quoad ipsam viduam, vt aduertit Hyppolit. in singul. 150. & d. D. Couarru. in epitome de sponsa. 1. par. cap. 7. §. 6. nume. 11. tametsi aliter eam legem explicet Alcia. lib. 2. parergō. c. 40. & Budæ. in annotatio. in Pandectas titu. de adulter. §. si vxor, Catelli. Cotta in vltimis memorialib. dictione meretrix. Est etiam text. in dict. l. si vxor. §. diuus, ibi, matrimoniū nec spem matrimonij violore permittitur, ex quo cōstat pœnam non inferri matrimonio finito, & ita praxis obseruat teste Ario Pinelo in. l. vltim. C. de bon. mater. nume. 10. in fine: his & alijs rationibus huic sententię adhęrent non pauci, quorum primas obtinet, Alexand. in. l. fororem. C. de his qui. vt indig. cui ad stipulatur Iaso. sibimet contrarius in. l. fideicommissum nume. 3. C. de fideicom. Deci. in capit. pastoralis nume. 8. de iudi. & iterum in. l. cum quędam puella nume. 12. ff. de iurisd. omni. iudic. Guillel. Maineri. in. l. in ambiguis pro dote numer. 208. ff. de regu. l. iur. Carol. Moline. in consuetud. Parisien. titu. 1. §. 30. quæst. 28. nume. 142. Cassane. in consuetudi. Burgund. rubric. 4. §. 6. nume. 24. fol. 156. colu. 1. versic. sed quæro, Crottus in. l. 4. §. Cato. 1. lectione colu. 4. versi. pro quo etiam adhuc, & lectione. 2. versicu. 7. quęrit Barto. colu. pen. ff. de verbo. obligatio. Ripa in. l. 2. nume. 8. ti. solu. matrimo. Anto. Gomez in. l. 80. Tauri num. 70. Aymon Cravete notabiliter consi. 205. nume. 24. lib. 1. Ioan. à Cirronibus in authentic. eisdem. C. de secund. nupt. Quarenus in. d. l. versi. 2. casus. ff. solu. matrimo. Boer. decis. 338. nu. 12. dicens secundum hanc opinionem fuisse iudicatum in suprema curia Burdegalē. Bonus de Curtili in tractatu nobilitatis par. 3. nume. 94. Per. Dueñas in regula. 12. limi. 3. Dida. Perez in. l. 6. titul. 2. lib. 4. ordina. in gloss. magna ad finem colu. 1337. & sequen. Emanuel Costa in cap. si pater de testamen. in 6. par. 1. in verbo legauit nume. 41. in fin. & 42. & sequen. Arius Pinelus in. l. vltima numer. 10. & 11. C. de

13 bon. mater. [Vbi asseruit hanc Alex. sententiam esse tenendā reiecta distinctione quam Alcia. sensit regu. 2 presum. presum. 9. & d. D. Couarru. in epito. de spō sali. 2. par. c. 7. §. 6. nu. 11. prope finem, & ante eos Ioan. à Garroni. in authen. eisdem pœnis nume. 21. C. de secund. nup. saluantes opinionem Pauli in vidua secundo nubente intra annum luctus. Neque aliquid inquit obstare ineptam argumentationem multorum ex verbis dict. l. vlti. C. de bo. mater. & similium, quę in viduitate censent representari præcedens matrimonium, procedunt siquidem in fauorabilibus ipsi coniugi non in pœnalibus, quod fatentur doctor. ipsi, vt Felin. refert in capit. ex parte colu. 1. limita. 3. de foro compe. non aduertentes quām in hoc sibi ipsis repu-

14 gnent. [Vel intelligi poterunt leges prædictæ quoad domicilium, fauores, & priuilegia, vt illa omnia perdat propter vitam suam impudicam, sicut ea amittit per trālitum ad secundas nuptias, ne plus mulieri prosit luxuria quām castitas, vt in dict. authen. de restitu. & ea quę parit. §. vltimo. Ange. consil. 369. in prin.

15 Boeri. dict. decisio. 338. col. antepen. in medio. [Corroboratur hęc Alexand. sententia contra Paul. ex eo quod hęredes mariti secundum receptiorem sententiam non possunt accusare viduam, vel ei repetenti dotem obijcere de adulterio in vita mariti commisso, vt voluit Specula. in titu. de dote post diuortium resti tu. § 1. versi. quid si mulier agit, quem sequuti fuerunt Bald. ad Specula. tit. de dona. inter vir. & vxor. Ioan. And. & Abb. Siculus in capi. plerūque eodem titulo, idem Bald. consi. 382. libr. 1. idem Bald. In col. Rapha. Paul. Castr, & Alexand. in. l, rei iudicatę. §. 1. ff, soluto matrimonio, Paul. & Iaso in. l. 2. §. item si voluntate eodem titu. Ioan. Faber in. l. vltima. C. de adulte. Ange. de maleficijs in verbo cheme ay adulterato in. 8, quęs. Ioan. Campe. in tracta. de dote. 2. par. quæst. 226. & sequen. Boeri. dict. decisio. 338. nume. 7. Anto. Gomez hanc dicens communem in. l. 80. Tauri num. 68. Si igitur hęredes mariti non possunt accusare viduam de adulterio in vita eiusdem mariti commisso, nec vxori viduę dotem petenti id obijcere, nimirum si stuprum soluto matrimonio commissum accusare non possint, hoc argumento vtitur Boeri. dict. decisio. 328. in fine.

16 [Hæc tamen Specula. sententia nume. præcedenti tradita, dupliciter limitatur. Primò nisi maritus ita repę te decessisset adulterio commisso, vt adulterum accusare non posset, tunc nimirum poterit hæres adulteriū obijcere & retinere dotem, secundum Ioan. Andr. in additio. ad Specula. titu. de feudis. §. ultimo & Cyn. in l. i. C. de reuocand. dona. & Ioan. Campe. in tractat. de dote. 2. par. quæst. 228. Boeri. d. decisio. 338. numero. 8.

17 [Secundò limitatur, nisi maritus improbasset delictū vxoris, vel à de mo cam expulisset, vel conquestus fuerit, licēt non accusauerit secundum Alexand. in. l. rei iudicatę. § 1 ff. solu. matrimo. qui citat in hanc sententiam text. in. l. 1. in fi. versi. conquestus. ff. ad Sillania. idem voluit Imol. in. l. cum mulier. ff. solut. matrimo. & Ioan. Campi de dote. 2. parte. q. 228. & Bald. consil. 88. lib. 1. Hoc sublimitās procedere si hæres sit de suis, secus si extraneus vel singularis successor, quia tunc adulterium obijcere non poterit, idem voluit Augusti. Arimi. in apostillis ad Angel. de Maficijs in verbo cheme ay adulterato, Boeri. d. decis. 338. nū. 8. in fin.

18 [Et non solum quando stuprum commisit mulier ante vel post annum luctus non amittit dotem, verū nec cùm luxuriose viuit & meretricio more, quia cum lex ista sit correctoria, nō est extendenda ad dotem, & potissimum cùm non sit par vel similis ratio in dote, quę in bonis constante matrimonio quæsitis, vtpote quę legis beneficio acquiruntur coniugi, quo facilius potuit lex vxorem priuare, quām dote, quam proprio iure sibi vendicat mulier, ita expressum adnotauit Emanuel Costa in dict. c. si pater. 1. part. in verbo

19 legauit nu. 44. & 45. de testamen. in. 6. [Qui & num. sequen. asseuerat minus priuari viduam stuprum committentem vel luxuriose viuentem bonis paraphernalibus, licèt iuxta communem sentētiam propter adulterium eis priuetur, ex sententia glo. communiter recepta in. c. plerunque in verbo dotaliciu m, extra de dona. int. vir. & vxo, quam communem attestatur. d. D. Couarru. de sponsalibus. 2. part. capit. 7, §. 6. numero. 2.

GLOSS. IX.

1 *Bona constante matrimonio quæsita per alterum ex coniugibus communicātur vtrique, nec vt propria reputantur.*

2 *Bona constante matrimonio quæsita an dici possint lucrum?*

Bona constāte matrimonio quæsita an absque acceptatione transmittantur ad hæredes? ibi.

Lucrum omne à lege delatum, præter hæreditatem, transmittitur sine agnitione. ibi.

3 *Lucris constante matrimonio quæsitis an possit hæres vxoris iam mortuæ renunciare?*

Hæres ad quem trāsmittitur hæreditas ex vi sangui nis, suitatis, vel iuris deliberandi potest repudiare? ibidem

1 *Por su marido y por ella.*) Ex his verbis expendi potest, bona constante matrimonio quæsita per alterum ex coniugibus non dici verè lucrum, sed communicationem mutuam, nec eis congruè applicari posse authoritates doctorum loquentium de lucro nuptiali. Quod verè non dicitur, vbi æqualiter vtrique coniugi consulitur. Siue igitur maritus solus acquirat, siue vxor, communicatur per eorum alterum acquisitum, vtrique, quod colligitur ex Paulo Castren. in. l. si pater puellę ad fi. C. de inoffi. testamen. argu. text. in. l. de fideicommisso. C. de transactio. ex Ripa in. l. fœminæ nume. 43. C. de secund. nup. ex Bertrādo in. l. hac edictali nume. 32. C. eod. titu. ex Ioan. Lupo in repeti. rubri. de dona. inter vir. & vxorem. §. 50, col. vlti. & § 67. nu. 17. versi. ex quo & versi. sed nec vera, idque docet. d. D. Couarru. in epitom. de sponsal. 2. par. c. 7. §. 1. nume. 8. ad finem Arius Pinel. in. l. 1. par. 1. numer. 36.

2 &. 37, C. de bon. mater. dicam infra eod. l. sequen. [Ex quo ibi infert Arius Pinelus, cauendum esse à Didaco Segura in repe. l. vnum ex familia. §. sed si fundum nu. 172. ff. de lega. 2. & à Didaco Castelli in. l. 14. Tauri colu. 3. qui inaduertenter bona constante matrimonio quæsita, quæ per leges regias communicantur inter coniuges lucrum appellauerunt, ob idque vxore mortua absque acceptatione ad hæredes transmitti censuerunt, quod & voluit Ioan. Lupi in repet. rubri. de donationib. int. virum & vxor. §. 62. nume. 31. versi. amplia quarto, Anto. Gomez in. l. 53. Tauri nume. penultimo, rationem reddentes, quia omne lucrum à lege delatum transmittitur sine agnitione, vt notat Bald. in. l. hac edictali. C. de secund. nupt. Alexand. contra Ange. in. l. si vir. ff. ad. l. Falcid. Socin. consi. 116. nu. 19. lib. 1. latè & vtiliter Iaso. in. l. si arrogator nume. 15. ff. de adoptioni. Ex quorum dictis hoc videtur receptū, quòd in omni lucro & commodo à lege delato extra nomen hæreditatis, sine acceptatione transmittatur ad hæredes, vt probat etiam Cassane. in consuetudinib. Burgund. rubri. 4. §. 14. ad finē, fol. 179. col. 4. & in specie authenti. bona damnatorum. C. de bon. damnato. tradit Iaso. d. loco referens plures, vt reseruatio quam ibi tex. tribuit descendentibus & ascendentibus in bonis damnatorum transmittatur sine agnitione Roderi. Xuarez in. l. quoniam in prioribus. 10. limitatio. num. 4. C. de inoffi. testamen. Mathe. Afflict. decisio. 314. tex. etiam in authen. hæres. C. de secundis nupti. vbi Alexand. ad Bal. & Iaso in. d. l. si arrogator num. 15. qui tex. hoc non probat, vt rectius docet Bald. in. l. generaliter. §. in his. C. de secund. nup. Ari. Pinel. in d. l. 1. par. 1. nume. 38. C. de bon. mater. Quare numero præcedenti carpserat doctores nostros, eam probantes sententiam, quia hoc lucrum legale dici non potest, sed communicatio mutua inter coniuges: quare asserit non transmitti ad hæredes coniugum absque acceptatione. Sed nihilominus verior est & receptior Nostratum sententia, quod huiusmodi bona constante matrimonio quęsita ad hęredes absque vlla acceptatione trāsmittantur, & hoc iure vtimur, quia eorum dominium iam fuit translatum in vxorem ipso iure, vt probauimus supra eo. l. 2. glo. 3. numer. 7. & sequentibus, & in glo. 4. in prin. reuocabiliter tamen quia poterunt hæredes renunciare lucris, vt in. l. 9. infra eod. vbi dicam. Et quia licèt quoad pœnalia & odiosa lucrum non dicatur, vt dicam in. l. sequent. quoad fauorabilia verò negari non potest, quin lucrum dicatur, præsertim cū hæc communicatio iure communi nō fiebat inter cōiuges, vt dixi supra eod. l. 2. glo. 1. nume. 2. [Et quam

3 uis ad hęredes vxoris transmittantur bona constante matrimonio quæsita, etiamsi per vxorem non fuerint acceptata, hęres tamen eius poterit lucris renunciare, vt in. l. 9. infra eod, probabo. ita nuncupatim asseuerat Ioan. Lupi in repeti. rubri. de donationib. inter vir. & vxorem. §. 66. nume. 3. versi. prędicta sunt sanè intelligenda. Prout fit in omnibus casibus in quibus hęreditas non adita trāsmittitur ad hæredes, nempe, vigore suitatis. sanguinis, & iuris deliberandi, poterit enim hęres ad quem hæreditas non adita transmittitur, eam repudiare, vt clarè constat.

LEY. VI.

Que suelto el matrimomo entre marido y muger, el que viuo quedare pueda disponer de la parte de los bienes multiplicados que le pertenesce, sin ser obligado a reseruar propriedad a hyos.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ley.14.de Toro año de.1505,de Don Fernando y doña Iuana.

¶ Mandamos que el marido y la muger fuelto el matrimonio, aunque caſen ſegunda o tercera vez o mas, puedan diſponer libremente de los bienes multiplicados durante el primero o ſegundo, o tercero matrimonio, aun que aya auido hijos de los tales matrimonios, o de alguno dellos, durãte los quales matrimonios los dichos bienes ſe multiplicaron : como de los otros ſus bienes proprios, que no ouieſen ſido de ganancia: [a] ſin ſer obligados a reſeruar a los tales hijos propriedad, ni vſufructo de los tales bienes. [b]

GLOSS. I.

Lucra dicuntur bona conſtante matrimonio quæſita.

a *De ganancia.*) Ecce tex. expreſſum quòd bona conſtante matrimonio quæſita, lucrata dicuntur quod intellige vt ſupra co.l.præcedenti glo.vlti.nu.2, in fine, & dicam in glo,ſequen.

GLOSS. II.

1 *Bona conſtante matrimonio quæſita an coniux ſecũdo nubens teneatur reſeruare filijs prioris matrimonij ante legem noſtram, & nu.ſequen.*
Lucrum legale an teneatur coniux ad ſecundas conuolans nuptias reſeruare filijs.1.matrimonij.ibi.
2 *Bona conſtante matrimonio quæſita, non dicuntur, titulo lucratiuo obuenire, ſed oneroſo.*
3 *Lucrum â lege coniugi ſuperſtiti immediate delatũ, reſeruari debet filijs prioris coniugij per cõiugem ad ſecundas nuptias conuolantem.*
4 *Vidua an & quando cenſeatur ſub præcedenti matrimonio eſſe?*
5 *Vidua quãdo gaudeat honore & dignitate viri premortui, & quando non?*
Priuilegium quando mutatur mutatione perſonæ. ibidem.

b *Sin ſer obligados a reſeruar a los tales hijos propriedad ni vſufructo de los tales bienes.*) Dubium erat ſatis controuerſum ante legem iſtam, an coniux tranſiens ad ſecunda vota teneretur reſeruare filijs prioris coniugij medietatem bonorum conſtante matrimonio acquiſitorum, quæ iure regio ſoluto matrimonio diuiduntur inter coniuges? Et videbatur, cùm hoc ſit lucrũ legale, illud non amittere per tranſitum ad ſecundas nuptias, nec per conſequens eſſe reſeruandum filijs prioris matrimonij, ex doctrina Bald.in.l.vlti.C.de bon,mater.dicentis, quòd ſi ex ſtatuto vel conſuetudine maritus mortua vxore lucretur certam partem dotis, id lucrum non amittet vxor tranſeundo ad ſecundas nuptias, quam ibi extollit Corne.& Dida. Segura in tracta.de bonis lucratis cõſtante matrimonio nu.86.&.87.& ibi Dida.Perez addens concordantes quia non cõſequitur lucrum hoc ab vxore, nec vxor â viro, ſed legis prouidentia, idem voluit Montal.in l.13.in fi.titu.1.lib.3.fori.& Dida,Caſtelli in.l.14.Tauri in glo.1.& ibi Anto.Gomez nume.3.& Ferdinan. Arias, pro quibus eſt text.in hac lege expreſſus vbi dicitur vxorem ſecundo nubentem non teneri reſeruare filijs prioris matrimonij bona conſtante primo matrimonio quæſita. Sed in hac quæſtione duas libet facere cõcluſiones, quibus veritas aperiatur. [Prima concluſio, bona acquiſita conſtante priori matrimonio, quorum medietas lege regia pertinet vxori ſoluto matrimonio, non amittuntur per tranſitum ad ſecundas nuptias, nec filijs prioris matrimonij reſeruãtur per legem noſtram ſumptam ex.l.14.Tauri, atque idem erat reſpondendum ante hanc legem, nõ ex fundamento & ratione â Noſtratibus tradito, quia id falſum eſt, vt dicam in ſequenti concluſione, nec quadrat noſtræ quæſtioni : quoniam vbi ex lege vel conſuetudine communicantur quæſita conſtante matrimonio, dici nõ poteſt quod agitur de lucro, nec applicantur leges loquẽtes de lucro nuptiali, quippe quod dici non poteſt, quoties vtrique coniugi æqualiter cõſulitur. Hæc ſiquidem pars licẽt lege deferatur, propter ſocietatem defertur coniugalem : & quia cenſentur dicta bona vtriuſque coniugis induſtria & labore acquiſita, & ſic titulo potius oneroſo quam lucratiuo defertur. Quod in ſpecie aſſerit Ripa in.l.fœminæ nume.43.&.45.C.de ſecund.nup.& Ioan.Lupi in rubri.de dona.inter virum & vxorem.§.50.nume.35.& inl.14.Tauri, dicens ſe ita reſpondiſſe, antequam dicta lex conderetur.d.D.Couarru.in epitome de ſponſalibus.2.par.c.3.§.vltimo nu.8.Ari.Pinel.in.l.1.C.de bonis mater.par.1.nume.37.& iterum in.l.vlti. nu.2. eod.titu.hoc etiam ſequitur Arnoldus in conſuetud. Burdegalen,§.9.pagi.vltima Telli Fernandez in dict. l.24.Tauri, dicens colum.penulti, ſic debere intelligi quod dixit Ferdinand. Menchaq. de ſucceſſionum creatio.§.1.nume.25.verſi.denique, quòd de iure Romanorum coniux tranſiens ad ſecunda vota tenebatur reſeruare filijs primi matrimonij acquiſita conſtante matrimonio, loquitur enim in rebus coniugis habitis titulo lucratiuo, non tamen de acqutſitis alio titulo oneroſo. Nam ex iure Romanorum nulla acquiſitio fiebat vxori, ſed omnia erant mariti, eiuſque ſolius eſſe præſumebantur, vt in.l. Quintus Mutius, ff. de donationib.inter vir.& vxor. [Secunda concluſio, lucrum â lege coniugi ſuperſtiti immediate delatum amittitur per tranſitum ad ſecundas nuptias, & ſi filijs prioris matrimonij reſeruatur, vt ſi ex ſtatuto maritus

ritus mortua vxore lucretur certã dotis partem, quia eius matrimonij occaſione id habuit abſque eius opera & induſtria, quę ſentẽtia vera eſt & recepta cõtra Bal. in.l.vlt.C.de bon.ma. & eius adſeclas, eãque tenuit idẽ Bald.ibi vt ſæpe alloquit contrarius in Auth.vxore & Auth.ex teſtamento.C.de ſecund.nupt.nu.9.ſequẽs doctorem quendam, cuius nomen ignorare dixit, cui adhærent Salic.Paul.Caſt. Roman. Socin.& plures à Ioã.Garro.citati in.d.Auth.ex teſtamento, idque receptius atteſtatur nu.83.& ſeq.dicit etiam communẽ Ripa in l.fœminæ.nu.45.&.59.q.22.& nu.63.q.23.C. de ſecũd.nup.idem Ioan.à Garro.in.l.generaliter.nu. 55. C. eod.tit.Ioã.Lup.in rub.de dona.§.50.nu.35.Decius in.l.1.C.de ſecũd.nup.Ioan.Nicol.Arelata.in.d. l.generaliter.nu.49.cum ſequen.Bertran.in.l.hac edictali,nu.41.eod.tit.d.D.Couarru.de ſpõſal.2. par.c.3. §.vltim.nu.7.Alcia lib.1.de verb.ſignifi.nu.34.Deci. conſi.451.nu.7.Cremen.ſingul.172.Caſſan.in conſue. Burgun.rub.6.§.1.num.3.fol.211.Paul. Caſt. & Ari. Pinel.in.l.vlti.nu.2.C.de bon.mat, quibus libẽter accedo. [Ex qua concluſione infero, quòd licet verũ ſit, coniuges dum ad ſecundas non tranſeunt nuptias cenſeri ſub præcedenti matrimonio eſſe, vt in.l.vlti. C.de bon.mat.ibi. *Siue in priori matrimonio permanere voluerit ſiue noue cũ filijs ſuperinduxerit*, & ibi expendunt Cyn.Bart.Alberi.Bald.& cæteri interpretes teſte Pinel.ibidem.nu.4.idem voluit Paul.nu.4. Alex. Iaſ. & Deci.in.l.cum quędam puella.fi.de iuri. omni. iudi. Tiraq. de nobili.c.18.nu.5. qui oẽs ex eodẽ tex. in.d.l.vlti.C.de bon. mater. colligunt, viduam potiri priuilegio honoris & fori, quo potiebatur viuente viro, vt in.l.fœminæ in fin.ff. de ſenato. melius probat. l.filij.verſ.vidua.ff.ad municip.notat Bart.in.l.fi.nu. 2.C.de verb.ſignifi. Felin.in.c.ex parte.col. 1. de foro cõpe.tex.in Auth.de nupt.§. non tamẽ permittimus, col.4. [Si tamen vidua ſecundo viro nubat minoris dignitatis ſeu qualitatis nõ gaudet priuilegio prioris viri, nec eius radijs corraſcat, vt in.l.mulieres.C.de dignit.lib.12.ibi. *Si autem minoris ordinis poſtea virum ſortitæ ſunt, priore dignitate priuatæ, poſterioris mariti ſequantur conditione.* Quod & Bart, voluit in.l.quoties. C.de priuil.ſcholari.lib.12.& in.l.fœminę.& eius ſum mario.C.de ſecund.nupt. Anton.Corſe. hanc atteſtatus communem, in tracta. de poteſtate regia.q.29.nu. 10.in fine. Abb. Barba. Feli.& d.l.in.c.ex parte.B.de foro compe. Ioan.Garro.in rub.C.de ſecun. nupt.tit. de pœnis ſecundo nubenti.4.pœna.qui plures aggregat concordãtes, quorum opinio mihi admodum placet. Quia lucrum hoc ſeu priuilegium viduis â lege conceſſum propter matrimonium præcedens, amittitur propter ſecundas nuptias. Quia ceſſat ratio quare priuilegium fuit conceſſum, ceſſat ſi quidem matrimonium, quia ſolutum fuit morte viri, ceſſat etiam fictio iuris, quod per viduitatem fingebat durare matrimonium ad conſeruationem honoris vxori competentis ex perſona mariti, vt in.l.vltim.C. de bon. mater. quare nimirum ſi ceſſet etiam priuilegium. l. arlethæ.§.2.l.geometræ.&.l.idem Vlpianus. ff.de excuſatio. tuto.l. Titia Seyo.§. vſuras. & ibi Bart.ff.de legat.2.l.filius à patre.§.1. & ibi. Imol. Alexander. Franciſ.de Are.& Iaſo. ff. de liber. & poſthum.cum concordan. per Tiraquel. traditis in libello, qui inſcribitur, cauſa ceſſante.1.part. numero.203.& ſequentibus. Mutatione enim perſonæ, quæ eſt immediata cauſa priuilegij, mutatur, & perinde extinguitur priuilegium.l.Paulus.& ibi.Bart.ff.de acquirend. hæreditá,l.licitatio.§.vltim.ff.de publican.l.1.C. de imponend.lucrati.deſcriptio. lib.10.& ex illis legibus hoc expendit Bald.in rubrica.C.de vſur.quæſtio.4. cum concordan. per eundem Tiraquel.traditis vbi ſupra. numer.210.& ſequentib. Quare hæc propriè non dicitur pœna, & licèt pœna impropriè dicatur, non eſt correcta iure canonico nec regio, quandoquidem venit ex natura actus, & non in pœnã ſecũdo nubentiũ.

4

5

LEY. VII.

¶ *Que lo que el marido mandare a ſu muger no ſe entienda ſer de lo que a ella le pertenece de lo multiplicado.*

Ley.16.Tauri.

¶ Si el marido mandare alguna coſa a ſu muger al tiempo de ſu muerte, o de ſu teſtamento, no ſe le quente [a] en la parte que la muger ha de auer en los bienes multiplicados durante el matrimonio: mas aya la dicha mitad de bienes, y la tal manda, en lo que de derecho deuiere valer. [b]

GLOSS. I.

1 *Legatum vxori à marito factum non computatur in partem, quæ eidem vxori competit ex bonis conſtante matrimonio quæſitis.*
2 *Dominium aut poſſeſſio rerum conſtãte matrimonio quæſitarum an tranſferatur in vxorem?*
3 *Compenſatio legati cum bonis conſtante matrimonio quæſitis quare non fiat?*
4 *Compenſatio legati cum debito neceſſario quando locum habeat?*
Legatum à patre cũ dote filiæ debita cõpenſatur, ibi.
5 *Compenſatio legati cum bonis conſtante matrimonio quæſitis quare non fiat? & num.7.*
Legatum cum debito voluntario non compenſatur, ibidem.
6 *Legatum cum debito voluntario, quod nulla actione exigi poteſt, compenſatur.*
8 *Legatum vxori factum an compenſetur cum arrhis.*
9 *Compenſatio ſpeciei cum quantitate vel quantitatis cum ſpecie nullo modo ſit*

10 Com-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Compensationi locus est legati cum debito voluntario, quoties aliæ coniecturæ concurrunt, quarũ plurimæ referuntur remissiuè.

Nose le quente. Nota ex lege ista, quòd legatum vxori à marito factum non computatur in partem, quę eidem vxori competit ex bonis constante matrimonio quæsitis, sed eam precipuâ habebit, & insuper legatũ cõsequetur. quatenꝰ â iure ei legare permittitur. [.Videtur, legem istam nullam habere rationem dubitandi cõtra. l. quod Labeo. ff. de Carboni edicto. Nã si dominium rerum constante matrimonio acquisitarum translatum fuit in vita mariti in vxorem, prout communiter Nostrates existimãt, vt probaui latius super co. l. 2. glo. 3. nu. 2. & pluribus seq. & gl. 4. in prin. quomodo legis nostrę conditores dubitare potuerunt, an legatum vxori factum compensetur cum ea parte bonorum communium, cuius dominium & possessionẽ habebat vxor secũdum receptiorem sentẽtiã? Quare Telli Fernand. in. l. 16. Tauri, vnde lex nostra sumpta fuit. nu. 16. fatetur hac lege conuinci, dominiũ & possessionem non fuisse translatam in vxorem bonorum constãte matrimonio acquisitorum, donec soluto matrimonio ei tradantur, sed solum ei competere condictionem ex lege, vt maritus vel eius hæredes ei tradãt medietatem eorum bonorum. Sed iudicio meo text. iste probat dominium bonorum communium translatum fuisse in vxorem viuo marito, atque ideo compensationi vel computationi locum non esse: sed quia vxor ipsa non possidet corporaliter bona sibi acquisita, licèt eorũ habeat dominiũ, & possessionem à iure donec realis traditio sibi fiat portionis suę, vt fructibus bonorum potiri valeat, remedia possessoria sibi competunt, vt possessionem corporalem & actualem consequatur: atque ideo quodammodo dicitur debitor maritus, vel hęredes eius ipsius vxoris, donec bona liquidentur, & ei tradantur. Meritò igitur dubitabat legislator, an legatum vxori factum animo cõpensandi vel computãdi cum prædictis bonis factũ fuisse videretur. [.Ratio autem decidendi fuit, quia secundum legis interpretationẽ bona cẽsentur tradita vxori, aliàs non fuisset consequuta eorum dominium & possessionẽ, sed quia fingitur domina & possessor eorum bonorum, vt probaui in. d. l. 2. glo. 3. nu. 2. & seq. & glo. 4. supra co. non fit compensatio, quia quoties debitum fuit solutum tempore testamenti, & sic eo tẽpore fuit tradita res debita, non fit vllo modo cõpensatio secundum Angel. in authẽ. pręterea. C. vnde vir & vxor, quem sequitur Alexan. in. l. si cum dotẽ. §. si pater nu. 6. ff. solu. matri. d. D. Couarru. in. c. officij nume. 4. de testamen. Telli Fernan. in. d. l. 16. Tauri nu. 3. [Et si adhuc instet aliquis, nondum esse vxori res traditas, quare donec realiter tradantur, ita vt eorũ fructibus potiri valeat, maritum & hęredes eius esse debitores, & debitum est necessariũ ex legis dispositione, qua in specie locus est compensationi, & legatum factum esse censetur animo compensandi, vt in. l. si cum dotẽ. §. si pater. ff. solu. matri. vbi Bar. & docto. notãt, vt in patre, quẽ lex obligat inuitum dotare filiã. l. fi. C de dotis promiss. l. qui liberos. ff. de ritu nupti. atque ideo legatũ à patre filiæ factum censetur animo compẽsandi cũ dote reliquisse, vt in. d. §. si pater, & id expendunt Imol. in. c. officij nu. 10. & ibi. d. D. Couarru. nu. 2. vers. in secundo extra de testam. vbi hanc attestatur receptissimam esse sententiam, Matth. Afflic. decis. Neapoli. 44. num. 9. versi. aut debitor legat, Dec. & Curt. iunior in authẽ. prętera vlt. notab. C. vnde vir & vxor, Telli. Fernand. in. l. 16. Tauri nu. 6. post alios eius legis interpretes, Grego. Lupi. in. l. 16. titu. 9. de legatis part. 6. in glo. vlti. post medium. Cuius ratio est, quia lex inducens obligationem aliquo inuito, eidem beneficium hoc largitur, vt legatum ab eo factum cũ eo debito necessario computetur, & cõpensetur, argu. l. omnimodo, & l. quoniam nouella. C. de inoffi. testamen. vbi in legitimam filiorum portionem legata imputantur, quę sententia communis est teste. d. D. Couarru. vbi supra, licèt ei refragetur Corrasius libr. Miscelleanorũ. 3. c. 1. constat hoc etiam ex. d. authenti. prętera. C. vnde vir & vxor, vbi legatum vxori relictum tenetur compensare, vel cõputare in parte, quã lucratur ex illi⁹ legis dispositione. Pariter ergo in specie, de qua agimus, legatum compẽsari debet cum huiusmodi debito ex legis dispositione proueniente, quę vxori defert dimidiam bonorum constante matrimonio acquisitorum partem, cùm hoc sit debitum necessarium à lege prouenies. [.Sed nihilominus contrarium statuitur in hac lege, quia debitũ quod ab initio fuit voluntarium, non imputatur in legatũ, nec legatũ videtur factum animo compẽsandi, sed vtrumque debebitur & legatum & debitum, vt in. l. creditorem. ff. de lega. 2. l. vnica. §. sciẽdum. C. de rei vxor. actio. Quę communis est, et recepta sententia, quam tenẽt doctores omnes supra nu. præcedenti citati. Et vsque adeo procedit, vt si hæres per fideicommissum grauatus Titio restituere aliquam pecunię quantitatem, aut rẽ aliquam, eidem Titio leget rem diuersam aut quantitatem aliquam, non censetur animo compẽsandi legasse, vt respondet Aymon Crauet. consil. 131. col. vltim. contra Anani. consi. 3. Nam vltimus testator non tenetur ex debito legali, sed ex voluntate primi testatoris: idem voluit. d. D. Couarru. in. c. officij nu. 2. versicu. est igitur, extra de testamen. [.Hęc tamen conclusio limitatur, quoties testator cogi poterat â iudice vt debitũ solueret, secus si testator ipse legans in iudicio condemnari non poterat, licèt id teneretur soluere pro exoneranda conscientia, tunc enim compensatio legati admittitur cum huiusmodi debito, sicuti Areti. probat consi. 92. col. 1. cui subscripsit Iaso & cęteri nouiores in. d. authen. prętera. C. vnde vir & vxor, & d. D. Couarru. in. d. c. officij nu. 2. versi. est igitur in fi. extra de testamen. [.At in specie legis nostrę maritus non tenetur communicare vxori bona constante matrimonio quęsita ex causa necessaria sed voluntaria, scilicèt, ex cõtractu tacitę societatis, inter virũ & vxorem contractę per matrimonium voluntariè inter eos contractũ, & mutuam cohabitationẽ vt dictũ est supra eod. l. 2. glo. 1. Hi autem cõtractus ab initio sunt voluntarij, & postea efficiũtur necessarij. l. sicut ab initio. C. de actio. & obliga. & cum locũ & quasi per totum extra de spensali. Cùm igitur in his debitis quæ ex mera voluntate procedunt, locus non sit compensationi

sationi cum legato ab ipso debitore creditori facto, vt supra diximus num. 5. nimirũ ni si specie legis nostrę compensatio non fiat, ita resoluit Ioan. Lupi in. l. 16.
8 Tauri nu. 3. [.Ex quibus ipse infero, legatum vxori factum non compensari cũ arrhis â marito vxori promissis, quia debitum ab initio fuit voluntarium, nec aliqua præcesit causa necessaria. Nã maritus nõ compellitur dare arrhas vxori secundum glos. in authent. sed quæ nihil. C. de pact. conuent. & Bal. in authen. dote data. C. de dona. ante nupt. Paul. Paris. consil. 95. num. 35. &. 36. lib. 2. Telli. Fernand. in. l. 16. Tauri nu. 8. Qui hac ratione tenet legatum vxori factum non cõpensari cum arrhis, idem voluit. d. D. Couarr. in. d. c. officij de testamen. nu. 4. vers. quod si arrhę promissæ, Montal. in. l. 1. in principio tit. 2. de arrhis lib. 3. fori Ioan. Lupi in rub. de dona. inter vir. & vxor. §. 27. ad fin. contra Roderi. Xuarez contrarium tenentẽ in. d. l. 1. in principio tit. 2. lib. 3. fori versi. sed pone quæstio
9 nem. [.In casibus autem, in quibus diximus compensationem admitti, non fiet compensatio quantitatis cum specie, nec speciei cum quantitate, ex eo quod speciei cum quantitate nulla fit cõpensatio. l. viti. vbi glo. communiter recepta. C. de compensa. l. si cõuenerit. ff. de pigno. actio. tex. in specie optimus in. l. 2. §. mulier, ff. de dote prælega. Qua ratione hoc tenet Bar. in. l. huiusmodi. §. cum pater. ff. de lega. 1. quem Iaso sequitur in. §. in bonę fidei nu. 67. insti. de actio Soci. consil. 93. lib. 1. col. penul. Rode. Xuarez in. d. l. 1. tit. 2. de arrhis lib. 3. fori versi. sed pone quęstionem Bal. in. l. quoniã in prioribus. C. de inoffi. testam, ad fin. d. D. Couarr. in. dict. c. officij de testament. nume. 2. ad fin. contra Alex. Deci. & Iaso. sibi contrariũ in authen. prętera
10 C. vnde vir & vxor. [.Aduertere etiã oportet, quòd licèt regulariter compensationi locus non sit, quoties aliquid à testatore debetur legatario ex spontanea & uoluntaria conuentione, si tamen ex coniecturis appareat animo compensandi cum debito relictum fuisse legatum, compensationi locus erit, vt Panor. respondit consi. 81. col. 2. lib. 1. Nouieres in. d. authe. prętera. C. vnde vir & vxor. d. D. Couarrub. in. d. c. officij de testamen. nu. 2. in fine. Aymon Sabillia. ab eo citatus consi. 149. duodecim enumerans coniecturas, aliquas refert Telli. Fernand. in. l. 16. Tauri nu. 2. 3. 4. &. 5. ad quos lectorem relego.

GLOSS. II.

Legari vsque ad quam possit quantitatem.

b *En lo que de derecho deuiere valer.* Stantibus liberis valebit legatum vsque ad quintam bonorum partem, vt in. l. 9. tit. 5. lib. 3. fori. l. 12. tit. 6. de meliorationibus supra hoc eodem libro. Si filij non extant, sed ascendentes duntaxat, poterit descendens disponere ad libitum de tertia bonorum suorum parte, vt in. l. 1. & ibi adnotaui in glos. 8. tit. 8. de successionibus supra hoc libro. His verò deficientibus valet legatum in totum, vt hic aduertit Dida. Castell. in glo. vltima.

LEY VIII.

¶ *Como se ha de pagar la dote prometida por marido y muger durante el matrimonio, auiendo ganancias o no.*

Ley. 53. de Toro.

¶ Si el marido y la muger durante el matrimonio casaren algun hijo comun, y ambos le prometieren la dote o donacion propter nuptias, que ambos la paguen de los bienes que tuuieren ganados durante el matrimonio. [a] Y si no los ouiere, que basten a la paga de la dicha dote y donacion propter nuptias, que lo paguẽ de por medio de los otros bienes, que les pertenescieren en qualquier manera. [b] Pero si el padre solo durante el matrimonio dota, [c] o haze donacion propter nuptias a algun hijo comun, y del tal matrimonio ouiere bienes de ganancia, de aquello se pague, en lo que en las ganancias cupiere: y si no las ouiere, que la tal dote o donacion propter nuptias, se pague de los bienes del marido, y no de la muger[d].

GLOSS. I.

Dos à coniugibus promissa ex bonis communibus soluenda est.

a *Ganados durante el matrimonio.* Si vir & vxor constãte matrimonio promittunt dotem filię, vel donationẽ propter nuptias filio, ex bonis communibus constante matrimonio quæsitis soluenda est dos filię, vel donatio propter nuptias filio, quia debitũ istud necessarium dotandi filias, vel donationẽ propter nuptias filio faciendi matrimonio constante contractum est, quare nimirum si ex bonis communibus coniugum solui debeat, vt in. l. 14. tit. 20. lib. 3. fori vt probaui supra eo. l. 3. glo. 7. nu. 7. &. 8.

GLOSS. II.

Dos à coniugibus promissa filiæ bonis communibus deficientibus, ex bonis propriis vtriusque coniugis soluenda est.

b *De los otros bienes que les pertenescẽ en qualquier manera.* Siue sint dotalia, siue paraphernalia. Itaque bonis cõmunibus coniugũ deficientibus, dos ab vtroque coniuge filię communi promissa soluenda est ex bonis vtriusque coniugis, tam dotalibus, quàm paraphernalibus, vel alijs quibuscunque: vt hic statuitur, & dixi latius

Universidad de Deusto
Biblioteca

latius supra eo.l.3.glo.7.nu.7.&.8. vbi vide.

GLOSS. III.

Pater an teneatur hodie dotare filias de bonis proprijs?

Pater ex bonis communibus eius & vxoris censetur dotare filiam, licèt ipse solus dotem promiserit.

c *Pero si el padre solo durante el matrimonio dota.* Licèt iure communi & regio partitarum pater teneatur dotare filiam ex bonis proprijs, vt in.l.fina.C.de dotis promiss.l.qui liberos.ff.de ritu nupti.l.8.tit.11.part.4. Hodie autem ex bonis communibus vtriusque coniugis constante matrimonio quæsitis dos filię soluenda est, & donatio propter nuptias filio, vt hic statuitur, & diximus supra eo.l.3.glos.7.nu.7.&.8.siue vterque dotem promittat, siue pater tantum, vt hic dicitur.

GLOSS. IIII.

1 *Pater dotem promittens filiæ de bonis proprijs soluere tenetur deficientibus communibus.*

2 *Pater dotem soluto matrimonio promittens filiæ de bonis proprijs soluere tenetur deficientibus communibus.*

d *Se pague del marido, y no de la muger.* Pater promittēs dotem filiæ censetur de bonis communibus promittere, quibus deficientibus, ex bonis proprijs ipsius, nō
2 vxoris, dos erit soluenda, vt hic statuitur. [.Quid autē si dos soluto matrimonio fuit à patre promissa? Crederem ex bonis communibus viri & vxoris esse soluendam, & non ex bonis proprijs patris, nisi in defectum bonorum communium, vt voluit Grego.Lupi in.l.6.glo.1.ad fi.tit.10.par.5.&.d.D.Couarrub.lib.3. resolutio.c.19.nu.3.ad fi.dixi latius supra eod.l.3.glo. 7.nume.9.

¶ *Ley. 9.*

Que renunciando la muger las ganancias no pague deudas.

¶ *Ley.60.de Toro.*

¶Quando la muger renunciare las ganancias, [a] no sea obligada a pagar parte alguna de las deudas, [b] que el marido ouiere hecho durante el matrimonio.

GLOSS. I.

1 *Bona constante matrimonio quæsita, quæ lege regia vtrique coniugi communicantur, si ab altero eorum renunciata fuerint ab initio cōtractus matrimonij vel postea, non communicabuntur.*

2 *Renunciatio lucrorum fieri potest etiā constante matrimonio per alterum ex coniugibus.*
Renunciare an possit coniux in fauorē alterius coniugis hæreditati, legato, vel fideicommisso sibi relicto ibi.& nu.sequen.

3 *Dominium bonorum constante matrimonio acquisitorum fictè quæritur coniugi & reuocabiliter.*

4 *Lex.3.§.fi.cum.l.seq.ff.de dona.int.vir.& vxor. explicantur.*

5 *Renunciare an possit vxor lucris non solum quæuendis, sed & iam quæsitis, & an censeatur donatio inter virum & vxorem.*

6 *Renunciare potest quis iuri nondum perfectè qnæsito in præiudicium creditorum.*
Renunciare potest vxor lucris in præiudicium creditorum ex statuto vel lege sibi obuenientibus, ibi.
Renunciare potest debitor legatum sibi delatum in præiudicium creditorum, ibi.
Renunciare non potest vxor lucris iam quæsitis in præiudicium creditorum, qui constante matrimonio debita contraxerunt ibi.

7 *Renunciare potest vir lucro dotis ex statuto sibi delato in fauorem vxoris vel alterius.*

8 *Renunciatio lucrorum potest fieri ab vxore vel eius hæredibus soluto matrimonio.*
Renunciationis lucrorum praxis, ibi.

9 *Renuncians lucris constante matrimonio habitis vel habendis an possit pœnitere?*
Declaratio voluntatis vel ambigui non potest fieri, nisi semel.ibi.

a *Quando la muger renunciare las ganancias.*) Nota, mulierem posse renunciare lucris constante matrimonio quęsitis, et si renunciauerit non tenebitur ad debita constante matrimonio contracta, nec consequetur dimidiam eorum bonorum partem à lege regia sibi delatam. Quæ renunciatio ab initio cūm agitur de contrahendo matrimonio fieri potest, si ita inter eos conuenerit: valebit siquidem huiusmodi cōuentio, vt sentit Bernar.in.c.2.de dona.inter vir.& vxor.in verbo si non est aliud, idem voluit Ioan.Fab.in rub. instit. de nupti.& nuncupatim, Rode.Xuarez in.l.1.tit.3.de las ganancias lib.3.fori limi.1.versi.quæritur & secundo, Ioan.Lupi in repe.rubri.extra de dona. inter virū & vxo.§.63,nu.1.& deinceps, Anto. Gomez in.l.60. Tauri per tex.ibi, Cassane.in consue.Burgun.rubri.4 §.2.in verbo & acquesta nu.15.versi.limita.4. Quod pactum fieri communiter solet, quotics maritus est dues & mercator fertè & vxor pauper, estq; ad id tex. optimus in.c.1.de fili.nat.ex matri.ad morgana.cōtr. in vsibus feudorū, vbi valet pactum vel cōsuetudo, vt vxor vel eius filij de bonis mariti nihil capere possint, in cuius cōprobationē citari solet doctrina Bart.in.l. quia poterat in fi.post Dyn.ibi.ff.ad Trebelli. de qua
2 meminimus supra eod.l.2.glo.1.nu.58.&.59. [Extenditur

ditur sane hæc assertio, vt procedat etiam si vxor constante matrimonio lucris renunciauerit generaliter vel specialiter dicendo se nolle partem domus emptæ à marito constante matrimonio, vel partem cōductionis vectigalium: pactum enim super hoc factum cum marito valebit vtique, vt in.l.221.in legibus styli, incip.otro si el marido,&.l.60.Tauri exquā id expēdit Anto.Gomez.Conuincitur vel ex eo, quòd licèt donatio inter virum & vxorem sit prohibita, vt in.l.1.2. &.3.ff.de don.int.vi.& vx.l.4.5.&.6.tit.11. par.4. & in .l.3.tit.12.lib.3.fori, valet tamen, quoties ex donatione coniux non fit pauperior, nec minuit patrimonium suum, licèt propter donationem desinat fieri ditior: vt si alter eorū in fauorē alterius renūciauerit hæreditati legato vel fideicommisso, vt perueniat ad alterum coniugem, qui est fortè substitutus vel coniunctus, vel ab intestato successurus, vt in.l.si sponsus.§.si maritus.2.ff. de dona.int.vir. & vxo. & ibi ex eo expendunt Odofred. Bar. & cæteri scribentes, cui conuenit.l.5.tit.11.par.4. vbi Grego.Lupi tenet contrarium satis debilibus fundamentis in glo.vltima, tex.in.l. profectitia §.si pater.ff.de iure doti.& in.l.qui autem ff.de his, quę in fraud.credi.l. cum oportet.§. fin autē C.de bonis quæ liber. Vbi pater qui filio donare prohibetur, poterit tamen renunciare vsufructui in bonis aduenticijs sibi competenti, & ibi notāt Bal. Paul. Salice. & communiter docto.tex.in.l.pen. ff.decolla.bo
3 no. [Nec obstat si dixeris, quòd dominium transit ipso iure in vxorem bonorum constante matrimonio acquisitorum pro parte sua, atque ideo non possit patrimonium suum donare marito, iuxta notata supra eo.l.2.glo.3.nu.2.& sequētibus & iterū in glo.4.quoniam nō verè sed fictè acquiritur ei dominiū & reuocabiliter, vt ibidē latius probaui. Hęc sententia ab auditoribus Rotę recepta est in antiquis decis. 842. quæ inuenitur repetita inter decisiones à Bernardo Visqueto collectas tit.de pact.decis.2.idem voluit Nicol. de Vbald.de succesio.ab intes.4.par.princip.in fine Cassane. in consuetud. Burgū.rub.4.§.2.in glo.in verbo acquesta nu.15.versi.limita.3.Rod.Xuarez in.l.1.ti. 3.lib.3.fori.1.limi.incip.quæritur &.2.col.2.in fi, Ioānes Lupi in repe.rub.extra de donatio.in.vi.& vxo. §.47.num.13.&.§.63.num.1.&.2.& in.l.60.Tauri nu. 3.& sequ. Vbi hoc limitat, modò dolus absit, vt ibi latè probat vsque in finem, & Did.Castelli latius ibidē in glo.1.adde Paul.Castr.cons.82.lib.1.& cōs.171.lib. 2.Alber. Brun. in tracta. de statutis fœminas à successione excludētibus. 10.articulo prin.2.q.post prin Nicol.Boeri.decis.244.nu.2.d. D. Couarru.in epito.
4 me de sponsali.2. par.c.7.§.1.num.11. [Qui respondet ad.l.3.§.vlti.cum.l.seq.ff.de dona.int.vi.& vxo. vbi maritus nō potest, absque vitio prohibitionis illius tituli, iubere donaturo sibi aliquam rem, vt eam vxori donet, quia aliud, inquit, est repudiare legatū vel hæreditatem sibi delatam, aliud iubere vt donatio ei parata & oblata vxori fiat. Hoc enim casu donationem non repudiat, sed recipit, ac demum eam vxori tanquam proprio nomine fieri iubet, ex quibus hanc tollit obiectionem .d. Dida.Couarru. cuius intellectus
5 verus est & literę germanus, licèt alij aliter intelligere conentur. [Aliàsquè ibi tradit conclusionem dicēs, alterum ex coniugibus posse matrimonio cōstante lucris constante matrimonio iam quæsitis renunciare, quemadmodum & potest quærendis, vt dixi supra nu. 3. Nec ex hoc cēseri donationem hanc inter coniuges esse prohibitam, eo quòd is qui remittit lucrorum partem, lucrum vt constat, repudiat, non amittit aliquid ex bonis, quę antea habuerat. Is autem cui donatio fit, nihil acquirit, ex quo fiat locupletior, sed tantum id agit, ne id quod laboribus forsam maximis acquisiuit pro parte ad otiosum coniugem deferatur: cui opinioni accedo, lex si quidem nostra non distinguit, quare nimirū si nec nos distinguere debeamus. l.de precio. ff.de publi.l.nō distinguemus.ff.de Carbo.nec obest quòd vxori renuncianti iam erat quæsitum dominiū & possessio bonorum constante matrimonio quæsitorum, vt probaui late supra eo.l.2.glo.3.nu.2.& pluribus sequ.& glo.4. Quare videbatur renūciationem iuris iam quęsiti vxori fieri non posse: quoniam non negamus, dominium quęsitam fuisse & possessionem, sed non irreuocabiliter prout in dominio iure gentiū quęsito, sed reuocabiliter vt dixi supra eo.l.2.gl.3.nu.
6 17. [Sed dubitari solet, an huiusmodi renunciatio lucrorum constante matrimonio per aliquem ex coniugibus fieri possit, etiam si repudiās creditores habeat: & fieri posse contēdit.d.D.Couarrub.in epito.de spō sal.2.par.c.7.§.1.nu.12.ex supra traditis, & quia creditores de fraude aliqua conqueri non possunt, cùm renūcians nihil ex proprijs bonis sibi perfectè quæsitis dimittat, nec ex eius renūciatione alter coniux quid quam consequatur: sed id tantum habet effectus renūciatio, ne renūcians acquirat refertque id Decium respondisse cons.260.dicentem, virum posse ommittere lucrum dotis à lege municipali delatum, licet habeat creditores: quod probat tex.optimus in.l.qui autem in princ.ff.de his quę in frau. credi.vbi Bart.adnotauit, probat itaque tex.alle legatarium creditores habē tem posse repudiare legatum, cuius dies iam ceserat, quem tex.egregie explicant Ang.& Iaso. in.§.Item si quis in fraudem nu.121.insti de actio. & insigniter exponit Carol.Moli.in consue.Parisi.tit.1 §.1 glo.3.q.1. cum concordantijs per Benuenutum de Stracha traditis in tracta.de decoctoribus.3.par.nu.37. Sed iudicio meo, doctrina hęc in bonis iam quęsitis locum habere non potest, sed in quęrendis, maxime si debita erant constante matrimonio contracta, quoniam hęc sunt deducenda ex lucris iam quęsitis, vt in.l.14.tit.20.lib. 3.fori.&.l.styli. 205. tradit late Ioan.Lupi in repet. rub.de don.int.vi. & vxo.§.66. itaque siue bona quęsita constante matrimonio sint apud virum, siue apud vxorem, debita matrimonio constante contracta ab altero coniugum lucris renunciante, soluenda sunt ex bonis communibus, licet ea possideat coniux, qui
7 ea debita non contraxit. [Sed & stante statuto, quòd vxore prę mortua vir lucretur dotem, poterit maritus huic lucro renūciare, vt vxori concedat, vel alteri cuicunque, vt signanter respondit Soci.cons. 189. quem refert & sequitur Ioan.Lupi.in.d.rubr.de dona.§.47
8 num.13.in fi.quos vide.[Extende secundo conclusionem num.1.traditam vt procedat etiam si soluto matrimonio vxor vel hæres eius se abstinere velit à lucris constante matrimonio habitis, poterit siquidem,

nec

Universidad de Deusto
Biblioteca

nec ea in specie consequetur partem lucrorum, nec ad debita tenebitur constante matrimonio contracta, vt in hac.l.notant Anto. Gomez & cæteri interpretes in.l.60.Tauri,Ioan.Lupi in rub.de donat.int. vir. & vxo.§.63.nu.2.&.§.66.nu.3, vbi docet praxim dicēs, ius acceptandi vel repudiādi,durat.30.annis,vt in.l.licet.&.l.cum antiquioribus.C. de iure deliber. quare oportere ait, quòd moneatur vxor, vel eius hęredes an acceptare, vel repudiare velint lucra constante matrimonio habita,quod facere tenebitur vxor ipsa intra centum dies à iudice prefigendos,qui poterit tempus hoc minuere, vt in casu simili docet iurisconsultus in l.2.ff.de iure delibe.&.l.i.§.si intra.ff.de succes. edi.§. liberis insti.de bon.posse.l.quandiu institutus, & ibi Bar.ff. de acq.hered.l.sicut curatoris.ff.de iure deliber.l.si quis instituatur.ff.de hęred.institu.Si accepta uerit lucra, tenebitur ad debita, vt in.l.stylo,205.communi praxi recepta,sin autem repudiauerit, nmunis erit à debitis constante matrimonio contractis, vt hic statuitur. [Post acceptationem autem vel repudiationem ab ea factam non poterit pœnitere, vt in.l. sicut. C.de repudian.hered.declaratio siquidem voluntatis vel ambigui alicuius non potest fieri, nisi semel, glo. singula.in.l.quidquid astringendę in verbo secundū promissorem ad medium. ff. de verbo. obligat. quam ibi sequuntur & commendant Bart. Angel. Cuma, Imol.Paul.Castren.Alexan.Fran.de Aret.& Ias. idē Bar.Ange.& Imol.in.l.inter stipulantem.§.1.in fi.ff. de verbo.obliga.Bal.in.l.de die ad finem. ff. qui satisdare cogantur,& in.l.fina.C.de codicill.ibique Alex. & Iaso Petr.de Ancharra.in.c.si compromissarius de electio.in.6.Mathesila.notabi.172.Franc. Curtius Senior consi.27.dubio.4.Iaso in.l.ex pluribus post medium.ff.de verborum obligatio.& in.l,edita colum.4 versi.sic in simili.C.de eden. Lamphran.in repe.cap. quoniam contra falsam in verbo interlocutiones, col.6.de probatio.Anto.Corset. in singula. in verbo sententia interloquutoria cum concordan.à Tiraque. congestis in repe,l.boues.§.hoc sermone in regula nu. 40.& sequen.ff.de verbo.signi.

9

GLOSS. II.

1 *Vxor quando teneatur ad debita constante matrimonio contracta, vel non? remissiue.*
2 *Fructus bonorum vxoris renunciantis lucris non cōmunicantur,sicut nec fructus bonorum mariti.*
3 *Dos à patre promissa filiæ ex bonis propriis,non ex fructibus bonorū vxoris lucris renunciātis solui debet.*

b *No sea obligada a pagar parte alguna de las deudas,* Quando vxor teneatur ad debita vel non constante matrimonio contracta,dixi latè supra eod.l.3.glos.7. per totam glossam,& quando deficiunt bona communia,an ex propriis bonis soluere teneantur,ad ibi dicta vos telego. [Hoc tamen scire oportet quemadmodum fructus bonorum mariti non cedūt lucro vxoris renunciantis lueris constante matrimonio quęsitis,vt hīc statuitur,ita & fructus bonorū vxoris renunciantis non erunt communes,sed ipsi vxori adquirentur, nam si ex vi tacitę societatis inter coniuges contractę communicabantur,vt in.l.3.&.4.supra eo.resoluta societate vel non cōtracta ab initio propter renūciationem vxoris non communicabuntur, cessat enim effectus societatis,causa cessante arg.eius quod scribit Specu.in ti.de iudice delegato.§.superest ver.quid si sit socius,sequitur Alberi.in.l.cui eorum.§. affinitates in fi.ff.de postul.& in.l.affinitatis.C.commu.de successio,& Hypoli.Marsi.in.l.etiamsi redhibitus num.14. ff.de quæstio.Tira. causa cessante.1.par.num.219.[Ex quo infertur,lucris ab vxore renunciatis,dotem filię à patre promissam solui debere ex bonis patris iuxta decisionem texān.l.fi.C.de dotis promi.&.l.8. tit. 11. par.4.non ex fructibus bonorum vxoris renunciantis,quia non communicantur propter renunciationē, & hoc casu limitatur decisio.l.8.supra eo.quæ si rectè appendatur,hoc idem ipsa probat,dum ait bonis communibus deficientibus patrem dotem filiæ communi promittentem ex bonis proprijs soluere debere.

2

3

LEY. X.

¶ Que por el delicto del marido o de la muger no pierda los bienes multiplicados hasta la sentencia o execucion della el que no oviere delinquido.

Ley.77.de Toro.

¶ Por el delicto quel marido o la muger cometiere, aunque sea de heregia.[a] O de otra qualquier qualidad,no pierda el vno por el delicto del otro sus bienes,ni la mitad de las ganancias auidas durante el matrimonio.[b] Y mandamos que sean auidos por bienes de ganancia todo lo multiplicado durā te el matrimonio, hasta que por el tal delicto los bienes de qualquier dellos sean declarados por sentencia.[c] Aūque el delicto sea de tal qualidad que imponga la pena ipso iure.[d]

GLOSS. I.

1 *Hæretici bonorum confiscatio non debet esse alteri dānosa,si creditores sint.*
2 *Vxoris bona non confiscantur propter hæresim mariti,nisi sciens hæreticum cum eo contraxerit.*
3 *Bona constante matrimonio quæsita non confiscantur nisi pro parte eius,qui crimē hæresis cōmisit,nō pro parte cōiugis insontis,quippequi dominus erit eorū.*

a *Aunque sea de heregia.*) Cōfiscatio bonorum hæretici non debet alijs esse damnosa,sed ius suum omnibus reddendum est,quia pena vnius alteri nocere non debet.l.sancimus.C.de pœn.quo fit,vt creditores hęretici,qui ante crimē cōmissū creditores erāt ad exigēda à fisco

fisco verè sibi debita admittantur.l.2. & ibi glo. ff.de alimen,& cibar.lega.l.1.cum ibi citatis.C.pœn. fiscal. credi.præfe.l.10,t.2.par.3.l.16.ti.7.par.6. Iacob.Septimacen.de institu.Catholi.c.9.num.9. [Vbi num.seq. infert,dotem vxoris Catholicæ propter hęresim viri non publicari,nisi sciens illum hęreticum contraxerit matrimonium,c.decreuit de hęre.lib. 6.cum concor. ab ipso citatis,idemque in arthis.l.8.tit.10.par.7.Ioā. Lupi in rub.de dona.§.66.num.23.[Et licèt in bonis constante matrimonio quæsitis erat ante hanc legem magna dubitatio, vt constat ex traditis per Ioan.Lupi in repe.rub.de don.§. 66. & latius per. dic. D.Segu. in tracta.de bonis lucrat.const.ma. hæc lex facta fuit in curijs Taurinis à Rege Ferdinando catholico cognominato & Regina.d.Ioanna,anno salutis. 1505. vt nemo deinceps dubitare posset bona quæsita constante matrimonio inter coniuges vsque ad sententiā declaratoriam criminis hæresis, vel alterius, quo bona cōiugis delinquentis ipso iure confiscantur, esse propria quoad dominium & possessionem vtriusque cōiugis pro dimidia,atque ideo partem eius cōiugis qui crimen non commisit non confiscari,sed ei reddendā esse,vt in hac lege statuitur,quam ita intelligit Iacob. Septimacen.d.capit.9.numero.11.cuius opinio recepta est,licèt contrarium velit Telli. Fernandez in.l.16. Tauri numero.11.vsque in finem: vbi probare conatur dominium bonorum ab aliquo ex coniugibus constā te matrimonio quæsitorum non transferri ipso iure in coniugem,qui non acquisiuit, cui Nostrates cōmuniter aduersantur vt dixi supra eo.l.2. glo.3. numero 9.& pluribus seq.& glo.4.

1

2

3

GLOSS. II.

1 *Confiscatis bonis mariti nō censetur publicata medietas bonorum constante matrimonio acquisitorū vxori competens.*
Dominium partis vxori competens in bonis constante matrimonio quæsitis transit in vxorem,ibidem.
2 *Alienare non potest delinquendo administrator cum libera,nec per dolum.*
Mandatum habens generale cum libera non potest dolose alienare,ibidem.

b *Ni la mitad de las ganācias auidas durāte el matrimonio.* Nota quòd confiscatis bonis mariti propter crimē ali quod ab eo cōmissum, non cōfiscatur medietas bonorū constante matrimonio quęsitorū vxori competēs, sed fiscus tanquā hæres tenebitur cōiugi superstiti dimidiam lucrorū partem cōmunicare,& tradere arg.l. 2.C.ad.l.Iuli.de vi,&.l.si marito.ff.solu.matr.vxor si quidē non tenetur ex delicto viri,nec vir ex delicto vxoris.l.2.C.ne vxor pro mari,l. res vxoris. C.de dona.int.vi.& vxo.l.si quis posthac.C.de bon.prescripto.nec socius pro socio.l.si fratres.§.vlt.ff.pro socio.l. adeo in fi.co.ti.cum alijs similibus à Didaco Castell. & Ioan.Lupi & alijs interpretibus.l.77.Tauri à quo ista lex deducta fuit,traditis,& tū potissimū cum dominiū in vxorē pro dimidia ipso iure transierit,vt ibi notant Ant.Go.nu.2.& in.l.50.nu.76.in eiusdem cōstitutionibus, & latius probaui supra.eo.l.2..gl.3.nu.

2.& seq.& glo.4. [Nam licèt maritus possit bona cōstante matrimonio quęsita alienare sine vxoris cōsensu vt in.l.5.& ibi dixi in glo.6.supra eo. & alienata cēsentur,quę ex delicto amittūtur, in administratorib' aūt,licèt habeat liberā alienādi facultatē, nō poterūt delinquēdo alienare bona eius,cuius administrationē gerunt,vt in.d.l.3.C.de bon. proscripto. & ibi notat Bal.& docto.Iaso in.§. actiones nu.62. insti. de actio. Et qa in generali mādato cū libera administratione, non censetur concessa dolosæ alienationis facultas,vt in.l.creditor.§.Lutius.ff.māda.& ibi notat Bar.Paul. & cōmuniter docto.Iaso.in.l.qui Romę.§.duo fratres nu.75.ff.de verb.obl. Ant.Go.in.l.77.Tau. nu.4.&.5.

2

GLOSS. III.

1 *Cōfiscatur bona cōmittēris crimē lesæ maiestatis à tēpore cōmissi criminis,et quid operetur sententia,et nu.seq.*
2 *Bona quæsita à marito hæretico ante sententiam quare communicentur vxori?*

c *Declarados por sentēcia,* A die cōmissi criminis lesę maiestatis diuinę vel humanę cēsentur bona delinquēti cōfiscata.c.cū secūdū de hęreti.in.6. nō tamē prius ad dicuntur fisco,quā per iudicē ecclesiasticū proferatur sentētia super eo crimine,vt ibi statuitur. Ex quo alienatio ei,phibetur à tēpore cōmissi criminis,& si alienauerit,bona alienata possunt à fisco vēdicari.l. vlti. C.ad.l. Iul.maiest.l.4.tit.2.par.7.Bar.&. docto. in.l. post cōtractū.ff.de dona. Tiraq.in.l.si vnquā verbo reuertatur nu.267.C.de reuo.don.Iaco.Septim.de institu.Catholi.c.9.nu.21. cū sequentibus, vbi limitat, vt ibi per eū.[Ante sentētiā tamē nō peccat hęreticus nō deferēdo bona fisco,vt late probat idē Iaco. Septi. d.c.9.nu.27.& plurib' seq.& Dom.à Sot.li.1. de iust. & iur.q.6.articu.6.d. D.Couar.de sponsali.par.2.c.6. §.8.nu.10.& seq.cōtra Alfon.à Castro.li.2.de lege pœnali.c.5.& quia durat societas vsque ad sentētiā,ideo bona quæsita vsque ad eā inter cōiuges cōmunicātur quia donec ad notitiā vxoris perueniat esse solutū matrimoniū morte viri,hęres viri tenebitur cōmunicare eo tēpore quęsita cū vxore defuncti,vt probaui latius supra eo.l.2.gl.1.nu.44.sic & in specie nostra nō finitur societas,donec veniat in vxoris notitiā esse maritū hęreticū,& sic esse solutū matrimoniū & societatē.

2

GLOSS. IIII.

Sententia declaratoria opus est in pœnis impositis ipso iure.
Pœna ipso iure imposita an debeatur in foro cōsciētiæ.

d *Que imponga la pena ipso iure.* Nota in pœnis ipso iure impositis necessariam esse sententiam declaratoriam, ad idem est tex.in cap.cum secundum leges de hęret. in.6.ex quo id notant omnes interprętes,quod explicat optime Iacob.Septima.de institu. Catholi.c.9.numer.30.& seq.vbi ad pœnam ideo non teneri in foro conscientię, nisi per sententiam declaretur,ibi optimè probat,dixi in glo.præcedenti numero. 2. addens concordan.

Universidad de Deusto
Biblioteca

LEY. II.

¶ *Que la muger casada por su delicto pueda perder ganancias y bienes dotales.*

¶ *Ley.78.de Toro.*

¶ La muger durãte el matrimonio, por delicto, pueda perder en parte o en todo sus bienes dotales, [b] o de ganancia, [c] o de otra qualquier qualidad q̃ sean. [d]

GLOSS. I.

1 *Dotem amittit vxor propter delictum, & quid iure communi.*

2 *Dos an posit in parte vel in totum amitti propter quãcunque condemnationẽ ex delicto vxori factum licèt dos non confiscetur.*

3 *Dos propter delictum soluto matrimonio cõmissum amitti potest.*

4 *Dos an confiscari valeat quoad fructus, ex quibus maritus tenetur alere vxorem, & sustinere onera matrimony propter delictum vxoris.*

Dos alienari potest in præiudicium mariti ob causam necessariam, ibidem.

a *Por delicto.* Vxor iure cõmuni propter delictũ ab ea cõmissum non amittebat dotẽ, nec cõfiscabatur præterquã in quinque casibus, nempe, ob crimẽ lęsę maiestatis, violentię, parricidij, veneficij, & homicidij, vt in l. quinque legibus. ff. de bon. damnato, & ibi notãt docto. & à fortiori propter delictũ hæresis, vt in. c. de credui de hæreti. lib. 6. Sed hoc lege nostra in mutatur, potest siquidẽ iure nostro regio dos cõfiscari in totũ & in partẽ in casibus, in quibus habet locũ confiscatio, sicut quęlibet alia bona, ita notant Did. Castelli, Ioan. Lupi, & Anto. Gom. in l. 78. Tauri in prin. vnde lex nostra sumpta fuit. [Sed licèt ipsi nõ dicant, pro quacunque condẽnatione pecuniaria cõtra vxorem pro crimine ab ea patrato facta poterit executio pœnę fieri in bonis dotalibus ipsius, quod præseferunt verba legis nostrę, ibi, por delicto pueda perder en parte o en todo &c. non facit tex. de cõfiscatione mẽtionem, sed dicit, quòd ex quocunque crimine amittere poterit bona in totũ, vel pro parte, ergo necessario se refert
3 ad quãcunq; condẽnationẽ cõtra vxorẽ factã. [Secũdò extẽde hanc conclusionẽ legis nostrę, vt procedat etiã si soluto matrimonio crimẽ committat, confiscari enim poterit dos vel actio ei cõpetẽs ad dotẽ, quę nondũ erat ab hęredibus mariti restituta, vt in l. si constãte, §. fi. ff. solu. matr. & ibi notat Bar. Bal. Pal. Imol. Cuma. & cæteri docto. [Tertio extẽde legem nostram, vt procedat etiã si vxor nõ commisit delictũ, propter
4 quod mereatur pœnã mortis, sed aliã mitiorẽ, nã confiscabitur etiã dos nõ solũ quoad eius proprietatẽ, sed etiã quoad fructus rerũ dotaliũ marito pertinẽtes pro oneribus matrimonij iuxta l. pro oneribus. C. de iure dotij. & l. dotis fructus. ff. eo. quia est alienatio necessaria, quare fieri potest in pręiudiciũ mariti arg. tex. in l. alienationes. ff. fami. erciscũ hãc quęstionẽ discussit Ioan. Lu. in rep. rub. de don. int. vi. & vx. §. 66. nu. 23. ad fi. versi. pari ratione, cãque indecisam reliquit, sed Ant. Go. in l. 78. Tau. tenuit verã esse extẽsionẽ nu. 6. & ibi Ioã. Lu. nu. 2. citãs Bar. & docet. hoc tenẽtes in l. quinq; legib. ff. de bon. dãna. Anchar. & alios in. c. de credit de hæreti. in. 6. Albe. 3. par. statutorũ. q. 4. 5. & 6. idẽ voluit Did. Caste. in. d. l. 78. m fi. quibus accedo limita vt in glo. seq.

GLOSS. II.

1 *Dos non cõfiscatur ex delicto vxoris, quoties ex pacto vel statuto vir lucratur eam, vel partẽ eius, sed cõstante matrimonio bonis dotalibus potietur fiscus.*

2 *Dos nõ cõfiscatur ex delicto vxoris, quoties ex pacto ea debet restitui dotanti soluto matrimonio, sed eo constante bonis dotalibus potietur fiscus.*

b *Pueda perder en parte o en todo sus bienes dotales.* Nota ex lege ista, quod dixi in glo. pręcedẽti nu. 2. Limitata mẽ & restringe hui⁹ legis decisionẽ dupliciter. Primò nisi ex pacto vel statuto vir lucretur dotẽ vel partem dotis, tũc siquidẽ delictũ vxoris vel eius bonorũ cõfiscatio nõ noceret marito, sed ei dos salua maneret: & fiscus soluto matrimonio eã restituere tenebitur marito, vt probat tex. in. d. l. quinque legibus. ff. de bon. dãn. iũcta. l. seq. & ibi docto. notãt Did. Cast. Cisont. Ioan. Lu. & Ant. Gom. nu. 3. in. d. l. 78. Tau. Sed durãte matrimonio eã habebit fisc⁹, sicut & in bonis restitutioni subiectis disponit iuris cõsultus in l. Statius. Florus. §. Cornelio Felici. ff. de iure fisci, soluto autẽ matrimonio tenebitur fiscus bona dotalia, vel partẽ corũ, quã
2 ex pacto vel statuto lucratur maritus, ei vel eius hęredibus restituere, vt dixi. [Secũdo limita legẽ nostram procedere, quoties bona dotalia sunt propria vxoris delinquentis, vel furũt patris vel alterius cuiuscũque qui nõ fuerunt stipulati vt sibi redderẽtur, soluto matrimonio. Secus tamẽ erit si stipulati fuerint dotẽ sibi reddi soluto matrimonio, tunc siquidẽ licèt vxor delinquat, ita vt ex eo crimine veniãt bona cõfiscanda, non tamẽ cõfiscabitur dos patri, vel extraneo debita ex suo contractu, erũt enim ea bona restituenda ipsis soluto matrimonio iuxta pactionem, & contractum tex. est singularis, & vnic⁹ in. l. si dotẽ. C. de iure dotij. quem ad hoc expendunt Odofred. Pet. Cyn. Iaco. Butri. Bar. Bal. Alberi. Faber Ange. Sali. & docto. cõmuniter teste Ant. Gom. in. d. l. 78. Tau. in fi. qui hunc opinionem accedit post alios cuius legis interpretes.

GLOSS. III.

1 *Bona constante matrimonio quæsita confiscantur delicto vxoris pro parte sibi cõpetẽti, & à fisco exigũtur, antequam soluatur matrimonium.*

2 *Dominium bonorum constante matrimonio quæsitorum vxori quæritur ante solutum matrimonium quod ex hac. l. expenditur.*

c *O de ganancia.* Nota ex lege ista, quòd bona constante matrimonio quęsita confiscantur ex delicto vxoris

ris licèt ex delicto viri non confiscetur portio vxori pertinens vt in. l. præcedenti, quod intellige, etiam si ex tali delicto non soluatur matrimonium, adhuc enim talia bona abdicabuntur à marito, & fisco applicata reddentur. [Ex quo clare deducitur, dominiũ
a translatum fuisse in vxorem ante solutum matrimonium: nam si actiõ ei competeret, non posset fiscus eam exercere ante quam dies actionis cederet, spectaret vtique tempus, quo matrimonium dissolueretur, vt in. l. Statius Florus. §. Cornelio Felici. ff. de iure fisci, quia igitur statim lata sententia bona cõstante matrimonio quæsita recuperat fiscus, vt hìc dicitur, consequitur, dominium eorum ante solutum matrimonium vxori fuisse quęsitum.

GLOSS. IIII.

Vxoris bonorum genera quatuor.

d *De otra qualquier calidad que sean.* Vxor potest bona triplicis generis possidere & habere, dotalia, & paraphernalia, & bona propria quorum non habeat maritus administrationem, vt probat Anto. Gom. in. l. 50. Tauri nu. 20. versi. itẽ adde, vide eum. Cui adde aliud bonorũ genus, scilicet, acquisitorũ cõstante matrimonio, nam & fructus bonorum quorũcunque sunt communes vtriusq; cõiugis, vt in. l. 3. & 4. supra eo. vbi latè diximus. Sed quia hęc alibi oportunius declarauimus de his hactenus.

¶ *En los casos que casando segunda vez la muger es obligada a reseruar a los hijos del primer matrimonio, la propriedad de lo que oviere del primer marido, en los mismos lo sea el marido casando segunda vez. ley. 4. titul. 1. deste libro. Vbi latè dixi ad materiam hanc concernentia in. l. 3. eiusdem tituli glo. 2.*

¶ *En los edificios hechos en bienes de mayorazgo, no tiene las mugeres mitad de ganancias. l. 6. tit. 7. deste libro vbi dixi.*

TITVLO DECIMO DELAS donaciones y mercedes q̃ los Reyes han hecho e hizieren, e otras personas.

LEY. I.

¶ *Que no se pueda enagenar donar señorio de villa ni lugar ni jurisdiction ciuil ni criminal a ningũ estrãgero del Reyno por el Rey ni otro natural del Reyno, pero a natural del Reyno si. Y quãdo las palabras de los priuilegios de las mercedes de la jurisdiction criminal, y otras cosas en ellos cõtenidas est. dudosas, como se hã de entender.*

¶ *Ley. 2. tit. 9. lib. 5. ordina.*

¶ *Don Alõso XI. en Alcala era. 1386. tit. 27. ley. 3. Despues desta ley son la ley. 3. deste titulo y la ley. 1. ti. 15. lib. 4.*

¶ Perteneſce a los Reyes hazer gracia y mercedes a sus naturales y vasallos [a] por q̃ sean ricos y honrrados, y el estado d̃ los Reyes por ellos mas acrescentado. [b] Y por esto hizieron donaciones a los su susodichos, y a yglesias y ordenes d̃ su señorio de ciudades, villas y lugares, [c] y otras heredades, y d̃ la justicia criminal y jurisdictiõ ciuil. Y porq̃ se han ofrescido dudas sobre la validaciõ d̃ las tales donaciones y mercedes q̃ ansi se hã hecho y hazẽ d̃ lo susodicho: declaramos q̃ si las tales cosas fueró y fuerẽ dadas, donadas, o enagenadas [d] por nos, o por los Reyes, q̃ despues de nos vinieren a otro Rey o Reyno, o a personas d̃ otro Reyno, q̃ no sean naturales, o moradores en estos Reynos, [e] porq̃ d̃ se les hazer o auer hecho redunda en diminucion dellos, que las tales sean ningunas y de ningun valor y effecto: y que si de hecho fueren hechas, que nos, ni los Reyes despues de nos, ni sus herederos, ni el Reyno sean obligados a las guardar ni cũplir. Y si algun natural nuestro, teniendo alguna cosa de las susodichas, hiziere donacion o enagenacion de alguna dellas en alguno, no natural de nuestros Reynos, que pierda lo que assi donare o enagenare, [f] y quede en aluedrio del Rey, de le dar pena por lo auer hecho, la que le paresciere. Pero si las tales donaciones, que se ouieren hecho, y hizieren por nos

Universidad de Deusto
Biblioteca

o nueſtros ſucceſores de aqui adelante dando expreſamente las coſas ſuſo dichas, o alguna dellas a nueſtros naturales, ricos homes, [5] y hijos dalgo, y vaſallos de nueſtros reynos, o a moneſterios, y ordenes de nueſtro reyno, no ſiendo hechas en tiempo de tutoria de los Reyes, [h] que ſean validas y les ſean guardadas para ſiempre [i] en todo lo en ellas cerca de lo ſuſo dicho contenido: con tanto que quede para nos, y los Reyes, que deſpues de nos reynaren en los pueblos que aſsi fueren donados, y concedida la juriſdiction criminal y ciuil, la juriſdiction ſuprema [k] para hazer juſticia en appellacion o agrauio, o en otra qualquier manera donde los tales ſeñores la menguaren. [l] Y que aſsi meſmo que los ſeñores de los tales pueblos ſean tenudos de hazer guerra, y paz por nueſtro mandado, [m] y de los Reyes, que deſpues de nos ſuccedieré, y dexar andar en los tales pueblos nueſtra moneda, y no puedan mandar hazer otra, [n] ni vſen enellos de las otras coſas, que ſolo perteneſcen a los Reyes por el ſeñorio real: y aunque les ſean concedidas por carta o priuilegio alguna dellas, [o] que no las puedan auer ni ayan ni vſen dellas, ni valga el priuilegio o carta que ſobre ello ſediere. Pero ſi en los priuilegios y mercedes que anſi ſe ouieren hecho, o hizieren a nueſtros ſubditos y naturales de villas o lugares, no ſe dixere expreſſamente que ſe les da en ellos la juſticia, ſino q̃ les dona, y da, y enagena la villa y lugar, con q̃ reſerua para ſi en ella el Rey la juſticia, ſi el ſeñor en la tal villa o lugar la méguare, [p] o dixere q̃ la da o dona, con q̃ no entre en el lugar merino, ni alcalde, ni ſayõ, ni official, porq̃ de las tales palabras, y de cada vna dellas pareſce q̃ reſulta la intẽciõ del Rey [q] auer ſido de donar, dar, o enagenar la iuſticia, tenemos por biẽ q̃ aquel aquiẽ fue dada o donada la tal villa o lugar con las dichas palabras o cada vna dellas aya la dicha iuſticia, ſi vſo della. [r] Y ſi por el dicho priuilegio y merced no ſe dixeren las dichas palabras o alguna dellas, pero dixere otras, cõuiene a ſauer, q̃ le da y dona y enagena la villa o lugar enteramẽte, no reteniẽdo para ſi ninguna coſa: o q̃ lo da cõ todo poderio de ſeñorio o cõ todo el ſeñorio real, como al ſeñorio real pteneſce, [s] Queremos y mãdamos q̃ aya por ella juſticia, ſi deſpues del tal priuilegio o merced vſo dẽlla cõtinuadamẽte por tiẽpo d̃ quarẽta años [t] no ſiẽdo enel dicho tiẽpo hecha interrupcion ciuil o natural por nos, o por otro en nr̃o nõbre. [u] Y ſi en los tales priuilegios cartas y mercedes no fueren pueſtas las dichas palabras, ſino otras q̃ le da y dona la tal villa o lugar con todos ſus derechos, q̃ en el y en ſus terminos el Rey ha y deue auer en qualquier manera: entiẽdaſe q̃ no le da juſticia [x] por las dichas palabras, ſaluo ſolamẽte las rentas y derechos de la heredad, y calumnias, y las hæredades que el Rey ouiere en la tal villa o lugar. [y]

GLOSS. I.

1 *Liberalitas & clemẽtia potẽtiſsima dos eſt in principe*
2 *Liberalitas & munificẽtia propria et peculiaris eſt nobilium.*
Donare proprium eſt nobilium, ibidem.
3 *Donare an poſsit filius habens liberam peculiij adminiſtrationem?*
Lex filiusfam. ff. de dona. explicatur, ibidem.
4 *Liberalitas principum circa ſibi ſubditos exercẽda eſt, non in exteros.*
Remunerandi ſunt ſubditi fideles, qui bene ſeruierunt principi & fideliter ibidem.
5 *Filij eorũ, qui principi fideliter ſeruierunt remunerandi ſunt.*
6 *Exteris quare à principibus donari non debeat.*

a *Perteneſce alos Reyes hazer gr̃as y mercedes a ſus naturales y vaſallos.* Potẽtiſsima dos in principe liberalitas & clemẽtia, q̃ ſententia ſcripta inuenta fuit Romę in quodam marmore, vt refert Bartholom. Barlianus in potographia vrbis Romę lib. 4. Cicero etiam in oratione pro Deiotaro rege, inter laudes regias, has commemorat, nempe largum eſſe, beneficum, & liberalẽ, vt Ioan. And. Domini. & Recentiores referunt in c. grandi de ſupplen. negli. præla. li. 6. oportet enim principem ab omnibus amari, at liberales homines, maximè omnium ferè ſtudioſorum amantur, proſunt enim omnibus, vt ait Philoſo. Ethicorum ad Nicomacum capit. 1. colu. 2. in principio. eſtq́ue ad id tex. optimus in l. 18. ti. 5. par. 2. Suetonius Euſuebius Cronographus & Eutropius prodiderũt Titum Imperatorem recordatum ſuper cœnam, quòd nihil cuipiam toto illo die largitus fuiſſet, memorabilem illam, mentiq́ue reponẽdam vocem edidiſſe: amici hunc diem perdidi, quod retulit Oldra. conſ. 94. in fi. & Tiraq. in lib. de nobilitate. cap. 37. num. 40. [Vbi & numero. 34. cum pluribus ſeq. probare nititur, nobilitatis propriam eſſe ac peculiarem liberalitatem & munificentiam per tex. li teris aureis, aut ſi quid, vt ipſe ait, auro eſt precioſius, ſcribendum in cap. 1. de dona. cuius hæc ſunt verba. *Hanc ſibi quodammodo nobilitas legem imponit, vt debere ſe quod ſpõte tribuit, exiſtimet, & niſi beneficijs creuerit, nihil ſe præſtitiſſe putet.* Et ibi Panorm. & Collectane. expendunt, proprium eſſe nobilũ donare. cap. grandi de ſupplen. negli. præla. lib. 6. vbi de regibus loquentes hoc ipſum adnotarunt Innocen. Ioan. Monach. Archi. & Ioan. And. de quo latè tractauimus in ſtylo cancellarię titu. 1. prę̃eminentia. 25. glo. 8. [Eſt que omnium optimus tex. in l. filiusfami. verſic. non nunquam. ff. de dona. vbi pater nobilis concedens filio liberam peculij adminiſtrationem, videtur illi permittere & donare, licẽt aliâs donare non poſſet: quẽ tex. valde doct. notant in d. cap. grandi, & Roma. ſingul. 646. & Iaſo. in l. contra iuris, §. ſi filius colum. 1. ff. de pact. Tiraq. multa in eo propoſito congerens in d. cap. 37. num. 35. 36. & ſeq. cuius genuinum intellectum tradit optimè Pinellus in l. 1. 3. par. nu. 56. & ſequent. C. de bon. mater. quem omnino vide. [Nota ex lege iſta, liberalitatem huiuſmodi eſſe exercendam circa ſibi ſubditos. Nam licẽt ſubditi fidelitatẽ principi ſuo debeant, ſimiliter & patriç, ſi tamen pro honore principis, vel defenſione patriæ pericula ſubierint, fortemque & fidelem operam pręſtiterint, digni quidẽ erũt remuneratione, vt eleganter pronunciat Imperator in l. vlt. C. de prepoſ. agenti. & in l. 1. C. de priuileg. eorũ qui in ſacro palà. milit. lib. 12. &. l. cum nauarchorum C. de nauicula. ſeu nauclerijs lib. 11. quod obſeruabat antiqua Romani Senatus prudentia, omnisque reſpublica bene inſtituta, qualis eſt excellentiſsimus Venetorum principatus: vt refert Ari. Pinelus in l. 113. par. num. 62. illatio. 14. C. de bon. mater. Nam qui diu ſeruierunt principi vſque ad ſenectutem, in ea egere non debẽt arg. l. Lutius, in verbo veteranis in prẽmiũ aſſignã, ff. de cuictio. Alcia. in regula. 3. præſum. cap. 19. in fi. conducit tex. in l. vlti. ad medium. C. de offi. pręfe. preto. Aſſri. cum aliis â me collectis in dialogo relatoris. 3. part. cap. 69. [Quinimo & filij eorum, qui bene principi ſeruierint remunerandi ſunt, vt in l. 1. &. 2. C. de fili. official. qui in bello moriun. lib. 12. & in l. 10. tit. 4. de vaſallis infra lib. 6, ſumpta ex l. 20. in fi. ti. 3. lib. 4. ordina. vbi Dida. Perez id Hiſpanię ſeruari atteſtatur, & Grego. Lupi ſummè notat in l. 2. in verbo, ſino el hijo mayor, colum. vlt. verſi. tene etiam mẽti titu. 15. par. 2. quod tu nota ad intellectum & confirmationem, l. 41. in legibus Indiarum, vbi hoc idem in his regnis fieri debere iuſtiſsimè ſtatuitur. Sed vereor né à Proregibus & moderatoribus, ſuorũ potius quę-rentibus commodum, conſtitutio iuſtiſsima violetur, quod forſitam cauſa hactenus fuit rebellionũ totq́ue

6 bellorum ciuillium regni huius. [Qua autem ratione liberalitates ſint potius in regni naturales quàm in exteros exercendæ mutua ex his, quę dixi latiſsimè in ſtylo cancellariæ titu. 1. præeminentia. 22. cap. 2. glo. 2. cùm de beneficijs ſeu ſacerdotijs exteris non concedẽdis tractabamus, adde Grego. Lupi in l. 1. in verbo de fuera tit. 18. par. 2. dicam infra libr. 7. titu. 3. de officijs publicis l. 2.

GLOSS. II.

Diuites eſſe ciues & nobiles regibus & eorum i dignitati expedit,

b *Porque ſean ricos y honrrados, y el eſtado de los Reyes por ellos mas acreſcentado.* Nota regibus & eorum dignitati expedire, vt generoſis & diuitibus abundet regnũ idem probatur in l. 7. tit. 7. de maioratu & ibi dixi in glo. 3. &. 4. ſupra hoc lib. quare hîc non repeto.

GLOSS. III.

Rex an donare poſsit ciuitates & oppida remiſsiue.

c *Ciudades villas y lugares,* An rex donare poſsit vel alienare ciuitates & loca huius regni dicam latè in l. 3. infra eodem gloſſ. 7. & dixi latiſsime in ſtylo cancellariæ titulo. 1. præmi. 25. gloſſ. 1. hac lege probari videtur permitti alienationem, vide á me tradita. d. glo. 7. num. 6. & ſequen.

GLOSS. IIII.

Alienatio regalium in exteros prohibita,

d *O enagenadas.* Nota non ſolũ donationem, ſedet aliã quamuis alienationem regalium eſſe prohibitam, in aliũ regem vel regnum, vel in alienigenam regni, de quo latius in l. ſeq. dixi remiſsiue ſupra eo. glo. 1. in fi. & in glo. ſeq.

GLOSS. V.

1 *Alienationis in exteros prohibitio an extendatur ad eos, qui per decennium habitauerint?*
Decennij habitatio facit quem videri originarium ibidem.
Ciuis appellatione comprehenditur ciuis ex priuilegio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Priuillegium efficit quem ciuem verum & originarium fictè, ibidem, & seq.

3 *Originarius verus non est, sed fictè fit ex priuilegio.*

4 *Originarius vel ciuis ex priuilegio cõsequitur ea, quæ verè nobilis & originarius consequeretur, & poterit esse cõmendatarius, decurio, rector, collega, aut doctor.*

e *O moradores en estos reynos.* Nota ex lege ista quòd prohibitio alienationis in alienigenas non extenditur ad eos, qui per decẽnium hoc in regno habitauerunt, ius enim ciuilitatis consequitur, qui per decennium in loco aliquo habitauit, vbi oriundus non erat: ex decennio siquidẽ cõstitutio domicilij præsumitur, & quòd alibi deinceps illud non transferret, vt in l. 2. C. de incol. lib. 10. & illic glo. & interpretes. l. 32. vers. la setena tit. 2. par. 3. Imo & ius consequitur originis, seu, vt vulgo dicitur naturalitatis, ex decennio, vt in l. 2. tit. 24. par. 4. cuius verba sunt, *Diez maneras pusieron los sabios antiguos de naturaleza, la primera e la mejores, la que an los homes a su señor natural, porque tambien ellos como aquellos de cuyo linaje descienden nascieron e fueron rayçados, e son en la tierra donde es el señor.* & in fine subdit hæc verba. *La dezena por morança de diez años que haga en la tierra, maguer sea natural de otra.* Ecce ibi ius originarij consequitur, qui aliud regnum quàm vbi natus est, decennio inhabitat, & pro vero ciue & originario habetur, vt probaui latius in stylo cancellariæ tit. 1. præeminen. 22. cap. 2. glo. 3. numer. 23.

2 [Ciuis siquidem appellatione comprehenditur ciuis ex priuilegio factus secundum glo. Gemi. Cardi. Alexandri. & Cardi. à Turrecremata in capit. adiutorium 10. distinctio. Ludo. Roma. consil. 62. colu. 2. versi. quod autem cessant, Nicol. Boeri. decisio. 260. num. 23. & nõ solum ciuis verũm etiam originarius fieri potest ex priuilegio, vt in l. ciues in verbo affectio. C. de incol. lib. 10. & ibi gloss. Luc. de Pena & Ioann. de Plat. Gregorius Lupi in l. 2. in glo. magna in princi. 10 titu. 24. part. 4. qui asserit hunc verum esse ciuem, citat. l. 1. ff. ad municipa, quod & voluit Bald. in. l. pen. §. quæ in filio. C. de adoptio. & in. l. in vrbe. ff. de statu homi. Bart. quoque in. l. si is qui pro emptore numero. 34. 35. & 36. ff. de vsucapio. [Originarius tamen ex priuilegio non est verus originarius, sed fictè originarius appellatur, priuilegium siquidem non tribuit nec immutat originem, sicut nec præscriptio, vt in. l. assumptio cum pluribus alijs. ff. ad municipal. sed commoda consequitur originarij, vt probat Nico. Boer. d. decisio. 260. num. 33. hoc est, priuilegia omnia originarijs concessa, vt voluit singulariter Bar. in. l. si maritus sit in magistratu. §. 1. quem ibi sequitur Ange. ff. de adulter. cum concordan. ibi per Alexand. in apostillis ad Bart. citatis. Phili. Corne. consilio. 281. libr. 4. Ludou. Roman. consilio. 62. & consilio. 92. versiculo. 3. illud, Bald. consilio. 349. columm. 2. versiculo venio ad tertium, & in versicu. sed hîc occurrit dubium, Alexan. consilio. 160, numero. 2. libro. 5. Imol. consilio. 3. colum. 4. versiculo & etiam illi, Bar. consilio. 62. Fran. de Aretio consilio. 78. Barba. consilio. 87. colum. 12. versic. ad secundam dubitationem libr. 3. Alexand. in. l. 1. num. 9. ff. de lega. 1. vbi & Iaso. numero. 17. & Zasi. column, vltim. in fi. & Ripa numero. 4. idem Alexan. & Iaso. in. l. si Ruphinus. C. de testam. mili. Arg. in. l. 2. §. furiosus. ff. de iure codici. estque communis sententia teste Ferdin. Vazquez. lib. 3. de succes. creatio. §. 30. nume. 291. & tum potissimum si in priuilegio originis dicatur, quòd in omnibus & per omnia habeatur pro originario, vt dicit Ange. in. d. §. furiosus cum pluribus concord. per Boeri. traditis decis. 260. numero. 33. & per Ferdinandũ. Vazquez. d. §. 30. numero. 261. dixi latè in stylo cancellariæ titulo. 1. præemi. 22. capit. 2. glos. 3. numero. 20. 21. & sequentib. [Denique Ferdinand. Vazquez. d. §. 30. numero. 291. & sequentibus tradit conclusionem plurium legum, & rationum, & scribentium authoritate suffultam, quod licèt ex forma legis, vel statuti, vel consuetudinis in ciuitate vel prouincia aliqua plebeius vel exterus non possit esse decurio, prior, vel cõsul, doctor, vel cõmẽdatarius, vel defensor ciuitatis, aut legatus, collegialis, vel præses prouinciæ aut ciuitatis: is tamẽ qui per summũ principẽ de plebeio factus esset nobilis, vel de forẽsi seu extero factꝰ esset ciuis originarius, posset haud dubie esse præses, vel prior ciuitatis, aut consul, vel decurio, defensor ciuitatis, collega, doctor, vel legatus, quę profecto valde vtilis est resolutio & in foro practicabilis valde, ibi eam rectè discussam inuenies.

4

3

GLOSS. VI.

1 *Pœna legis vel statuti alienare prohibentis non incurritur, si quis vendat, & nondum tradiderit.*

Lex alienatum. ff. de verbo. signifi. interpretatur, ibidem & sequent.

2 *Vendere prohibitus exteris, an incidat in pœnam re nõdum tradita.*

Traditionis tẽpus an venditionis inspiciatur, vt quis incidat in pœnam? ibidem.

3 *Feudum an cadat in commissum ex sola venditione absque traditione?*

4 *Feudũ vẽdens & se constituens nomine emptoris possidere an incidat in commissum?*

Constituti clausula absque vera traditione an faciat quem incurrere in pœnam? ibidem.

5 *Traditio non requiritur, vt vera venditio esse censeatur.*

6 *Emphiteuta ex sola venditione rei emphiteuticæ absque traditione, an amittat per commissum rem emphiteuticam.*

Verba cum effectu sunt accipienda, vt quis incidat in pœnam, ibidem.

Que pierda lo que assi donare o enagenare. Intellige si tradiderit, vt positũ erat in originali vnde lex ista sumpta fuit, nam alienatum non propriè dicitur, quod adhuc

adhuc in dominio venditoris manet, licèt venditum rectè dici possit, vt in. l. alienatum in prin. ff. de verb. signi. Ex quo tex. duę colliguntur conclusiones. Prima, quòd alienatio non dicitur facta, nisi res vendita tradatur: ex quo pœna alienantis ciuitates vel oppida huius regni in exteros, in hac lege posita nõ incurritur, donec res tradita fuerit. [Cui simile est quod Bal. respondit consi. 314. nu. 2. li. 3. in specie statuti prohibentis sub pœna venditionem hæreditatis in extraneum, non incidere, ait, in pœnam qui tantum vendidit, sed non tradit, cui accedit Tiraq. lib. 1. de retractu §. 1. glo. 2. num. 46. Quo fieri, ait, vt si stante statuto eodem, quis extraneo vendiderit, & postea ei facto ciui tradiderit, valeat alienatio inspecto tempore traditionis, non venditionis, vt ex facto consultus respondit Pau. Castr. consi. 286. num. 2. lib. 2. cui accesit Crottus in repe. l. filiusfam. §. diui col. 23. versi. 4. limitatur. ff. de lega. 1. [Nec hinc longe abest, quod circa prohibi tam feudi alienationem statuitur in. l. 1. §. callidis de prohib. feu. aliena. per Frederi. quòd in feudo locus non sit commisso ex sola vẽditione absque traditione & dominij translatione, vt præferunt verba illius tex. ibi, vendunt & in alios trãsferunt, ex quibus id inibi expendunt And. de Yser. Bal. subobscure & Marti. Lauden. qui eum paragraphum legit sub prin. capitis col. 2. versi. nota secundum & Card. Alex. col. 2. in. d. c. 1. in prin. & rursus in. d. §. callidis colu. 1. idem Bal. in. c. 1. in prin. versi. sed specialiter, idem And. de Yser. in. c. si inter in prin. & ibi quoque Albarot. & Math. Affli. tit. de vasallo qui contra constitu. Lotharij aliena. & in cap. 1. num. 6. & ibi Albaro. de prohib. feudi alie. per Lothar. & in cap. 1. & ibi etiam Albaro. & Cardi. Alex. tit. quid iuris sit. Petr. Iacobi. in practica tit. de actione in rem pro re feudali contra emptorem col. 3 in paruis versi. item est notandum Bal. in. c. 1. §. item si libellario ad fi. & ibi quoque Albaro. Mar. Laud. & Card. Alex. tit. qui. mod. feud. ami. 1. idem Bal. in. c. 1. §. denique & ibi Marti. Laud. & Albarot. 43. conclu. tit. quę fuit prima causa bene. amitta. idem Bal. consi. 482. lib. 1. & consi. 215. lib. 2. & consi. 249. colu. li. & consi. 276. lib. 5. quod repetitur consi. 315. eo. libr. & consi. 303. lib. 5. Ioan. Rayne. in. c. 1. §. habito. 3. colu. tit. de prohib. alie. feudi per Frederi. Paul. Castr. in. l. 1. §. si rem depositam. ff. depositi. Alex. consi. 30. nu. 14. lib. 1. quod repetitur consi. 2. lib. 5. Corne. consi. 11. num. 19. li. 3. Fran. de Are. consi. 14. nu. 5. Guido Papę decisio. Delphi. 162. ad fi. & in tract. 1. de pœnitentia iuris. q. 10. Iacobi. à S. Georg. in tracta. feudo. in verbo cum pacto de non alienando col. 2. Fran. Curti. Iunior in eodem tracta. 4. par. prin. versi. 20. quero nũquid ad hoc vt vasallus, Ferdi. de Loazes in rep. d. §. diui nu. 284. Corse. in singul. in verbo alienatio versic. per alienationem Marsili. singul. 412. Bap. à Blasio in tracta. differentiarum versi. 119. Zasi. in epito. feudorum part. 9. cartha. 3. versi. 3. fallit, & iterum par. 10. cartha. 1. versi. 2. fallit Math. Affli in consti. Sicilię incip. constitutionem diuæ memoriæ numero. 24. Carol. Moline. in consue. parisien. titul. 1. §. 13. numero. 2. & sequent. Tiraquel. hos referens & alios libr. de retractu. §. 1. gloss. 2. numer. 45. Antonius Gomez in. l. 45. Tauri numero. 44. dicam infra hoc lib. titul. 11. l. 7. glo. 6. numero. 8. vbi hoc ipsum procedere probabo in alienatione maioratus, quod & Paul. Castrens. dixerat in. l. peto. §. fratre in prin. ff. de lega. 2. Anton. Gomez in. l. 45. Tauri nume. 95. in fi. [His quoque finitimũ est, quòd si vasallus seu dum alienauit, & possessionem per constitutum, vel alium actum fictum transtulit in emptorem, adhuc incidet in pœnam commissi, ex sententia Pauli Castr. in. l. 1. §. si rem depositam. ff. depositi. Ant. de Butr. cõs. 34. idem voluit Iaso. in. d. vltim. numero. 132. C. de iure emph. Iacob. de. S. Georgeo in practica & tracta. de feudis, in parte & cum pacto de non alienando num. 5. Ferdin. de Loazes in rep. l. filiusfam. §. diui numero 55. versi. vnum tamen est notandum. ff. de lega. 1. Tiraq. hanc dicens veriorem & receptiorem sententiam in lib. de constituto. 3. part. limi. 26. numero. 5. Et numer. seq. limitat, nisi vasallus vel emphiteuta vendiderit saluo iure domini, tunc siquidem clausula constituti absque vera traditione non facit alienantem incurrere in pœnam, ex sententia Bal. in. l. 1. C. de his qui pœnę nomi & in. c. 1. §. denique, quę fuit prima causa benefi. amitten. & consi. 95 lib. 3. & Romani singul. 514. cũ concordan. ibi per Baptist. de Castellio. in eius additio. traditis, idem voluit Bal in. c. cum Ana colum. 2. de electio. & Fran. Cur. Senior. consi. 8. colum. 1. & Anton. Rube. in rep. l. non solum. §. morte num. 479. ff. de no. ope. nun. & liet Anto. Gomez in. l. 45. Tauri numero 65. priorem sententiam conetur euertere post alios per Tiraq. citatos. d. limi. 26. in prin. leuibus fundamentis, tu tene communem. [Secunda conclusio, quę ex. d. l. alienatum in prin. ff. de verbo. signi. expenditur, est, quòd res perfectè vendita dicitur etiam ante traditionem, quod confirmatur ex his quę dicemus latè in. l. 7. tit. 11. statim sequenti de emptione & retractu, glos. 6. numer. 12. & sequentibus. [Ex quo Innocen. in. c. potuit num. 48. & 49. de locato, & ibi quoque Barba. colum. 3. versi. sed quid si nõ tradidit, & ipse idẽ Barb. in capit. 2. colum. 4. versic. limita etiam procedere extra de feudis, & in repe. rub. de reb. eccles. non aliena. colum. 10. versi. 9. limita, & Guido Papę consi. 147. col. ante pen. versi. sed restat, arg. tex. in. d. l. alienatum iuncta gloss. 1. asseueranter inferunt, emphiteutam ob solam venditionem absque traditione cadere ab emphiteusi, nam tex. ibi, & in. l. vlti. C. de iu. emph. loquitur de venditione, nõ de alienatione, in qua opinione fuit etiam doctor quidam antiquus nomine Petrus, à Collectaneo relatus in. d. cap. potuit colum. 4. versic. quid si emphiteuta extra de locato. Sed contraria sententia verior est, & à cæteris omnibus recepta, imo quòd ex sola venditione non cadat ab emphiteusi, nisi processerit ad traditionem ipse emphiteuta, quorum primas obtinuit Specula. in titul. de locato. §. nunc aliqua versic. 95 Ioann. And. Paul. de Leazar & Anto. in. d. capit. potuit de locato, Petr. Iacob. in titulo de actione in rem pro re emphiteutica, quę cecidit in commissum column. 4. in paruis versi. item circa. Albe. Ioan. Faber Salice. & Iaso nume. 132. hanc dicens communẽ in. d. l. vltim. C. de iure emphiteu. Bald. consilio. 9. lib. 1. quod repetitur consilio. 188. libr. 3. Anton. consilio 34. & 37. in fine Roman. in. l. sequitur. §. idem Labeo. ff. de vsucapion. Paul. Castrens. in. d. l. 1. §. si rem depositam. ff. de pos. Raph. Cuma. consilio. 41. Raph.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Fulg.o.consilio.2.in.1.dubio.& consi.11.colu.1. Alexã. in.l.si â me & in.l.statuliber. ff.ad.l. Falcid. & consil. 173.lib.2.quod repetitur consi.91.libr.3. & in consi.76. numer.5.lib.7.Franc.Curti.hanc dicens communiorem consi.8.paulo ante finem Marsi.singul.412.Alcia. in.l.alienatum.ff.de verb.signi.Guido Papæ, sibi contrarius, in tracta.de pœniten.iuris.10.quæst. Stepha. Bertran.consi.45.1.dubio lib.1.Franc.Ripa lib.1.respõsorum cap.2.num.18.vbi loquitur nuncupatim in spe cie legis nostræ regię,idem voluit Tiraq.lib.1.de retractu.§.1.glo.2.num.43.& 44.mouentur, quia vendere, vt quis incidat in pœnã statuti vel legis, cum effectu accipi oportet.l.1.§.hęc verba.ff. quod quisque iur.& in cap.relatum de cleri.non residentib. & cap.hæc autem verba de pœniten.disti.prima,Idem quoque voluit Anto.Gomez in.d.l.45.Tauri numer.94.alia adducens fundamenta,& potissimum tex.in.l.1.§.si rem depositam.ff.depos.

GLOSS. VII.

1 *Ricos homes & Infanzones Hispane qui dicantur, remissiue.*
2 *Liberalitas an in diuites exerceatur.*
3 *Richi homines Hispane non diuites sed nobiliores sanguine dicuntur.*

5 *Ricos homes.* Qui dicantur in Hispania Ricos hombres,& Infanzones dixi in.l.11.glo.2.tit.7.de maioratu supra hoc eodem libro. [Sed si ab allusione arguimus vocabuli,videtur donationem seu liberalitatem
a in diuites non esse exercendam vt in.l.18.tit.5. part.2. cuius verba sunt, *E dixo que sr̃aqueza es dar al que lo a menester e al que lo mereſce,segun el poder del dador,dando de lo suyo y no tomando de lo ageno para darlo a otri.* Et vt Aristote.ait libro Ethicorum ad Nicomachum 4.cap.1.colum.2.liberalis honestatis causa dabit & recte,dabit enim,quibus oportet, & quot oportet, & cum oportet: cæteraque omnia seruauit, quæ dandi actum rectum sequntur,& etiam cum voluptate, vel sine vllo dolore, id enim quod per virtutem efficitur afficit voluptate,aut fit cum indolentia sanè, minimè verò affert dolorem. At is,inquit qui dat quibus non oportet,aut nõ honestatis gratia, sed ob aliquam aliã causam,non liberalis sed alius quidam dicetur, hactenus Philosophus,& apud nos prodigus hic appellabi-
3 tur. [Sed respondere poteris,diuites homines in nostra Hispania nõ sic appellari,eo quòd diuites sint & opulenti,vel quòd pecunijs abundent, sed quia nobiliores dignioresque sunt cęteris nobilitate & genere, vt in.l.2.tit.28.par.7.atque ideo liberalitatum capaces sunt,& non ignobiles,licêt opulentiores sint nobilibus:quia respectu eorum indigere dicuntur.

GLOSS. VIII.

h *No siendo hechas en tiempo de la tutoria de los reyes,* Nota donationem vel alienationem ciuitatum vel oppidorum regni factam â rege pupillo cum authoritate tutoris omnino inualidam esse, licèt enim tutori regis liceat quandoque donare propter dignitatem regiam arg.tex.in.l.cũ plures.§. cùm tutor. ff. de admi. tuto.& l.filiusfam.ff.de dona.cum concordantijs supra hoc libro tit.9.l.5.glo.6.num.16. &.17. intelligitur enim donare posse res mobiles vel pecuniam,quę solitus erat pater vel prędecessor eius donare & cõcedere, non maximi valoris,vt ibi dixi nu.17.Bona enim quę non spectant ad regiam coronam,sed sunt bona regis priuata facilê alienare poterit tutor regis,argu.eorum quę habentur in.l.5.infra eo.vbi dicam aliquid.

GLOSS. IX.

Donationes regiæ an sint perpetuæ vel durent ad vitã dumtaxat concedentis.

i *Les sean guardadas para siempre.* Hęc lex corrigit. l. 5. tit.15.par.2.quatenus dicit huiusmodi donationes & priuillegia durare ad vitam dumtaxat concedẽtis, hîc enim statuitur durare perpetuò.Sed hoc intellige in donationibus ciuitatum vel oppidorum regni factis iuxta formam infra eo.l.3.traditam.dicam infra eod, l.16.glo.1.vbi resoluam.

GLOS. X.

1 *Principi competentia insignum supremæ potestatis non possunt à dominio regis abdicari, nec per quæcunque verba censentur concessa.*
2 *Prescribi non potest suprema potestas principis.*

k *La jurisdicion suprema.* Nota ex lege ista quòd ea quæ principi cõpetũt in signũ supremę potestatis (vt causæ appellationũ & quęrelarũ, vel qp negligẽtibus dominis locorũ iustitiã ministrare rex ipse & eius iudices eã possint exercere,& similia)per quãcunq; cõcessionẽ quibuscũque verbis factã,nõ cẽsentur cõcessa, nec possunt vllo tẽpore prescribi,nec ab eius dominio abdicari, idem probat tex.in.l.1.tit.15.de prescriptio.supra li.4.quã rectè explicat Gre.Lu.in.l.6.tit.29. par.3. in verbo tributos.l.9.tit.4.part.5. l.5.tit.15. par.2.l.22. vbi Gre.Lu.in verbo o le embargasen titu. 13. partita
2 2.[Quod procedit ex ratione tex.in.c. cũ non liceat de præscrip.vbi Feli.arguit ad partes nu.10. & seq.in quęstione hac an hęc possint prescriptione acquiri& concludit non posse Ioan.Igne.latissimè in repe. l.necessarios.§.nõ aliàs nu.651.ff.ad Sillania.Aymõ Crau. de antiqui.tẽpo. §. materia ista singularitatis testium nu.72.vbi refert Soci.hãc dixisse magis cõmunem opinionẽ in cõs.275.col.3.in.fi.li.2.& idẽ sequitur Decius.cõs.307.col.3.vers.2.respõdetur, Iaso. plura adducens cõs.208.col.3.li.2.& in.l.Imperium col.9. versi. limita istam cõmunẽ cõclusionẽ,Purpura in.l.1.nume. 40.ff. de offi.eius cui mãd.est iuri.& in.d. l. Imperiũ,& hęc cõmunis opinio est per legẽ istã approbata & p. d.l.1. ti.15.supra.li.4.sũpta ex.l.6.tit.13. li.3. ordina.vt ibi refert Did.Per.col.1242.& seq.idẽ voluit.d.D.Couarr. libr.

lib.practicarum quæstio.cap.4.num.1.&.2.& iterum in regula possessor.2.part.§.2.num.7.&.8,Aurlesius in cap.1.prætorum glos.1.num.3.Grego.Lupi in. l.8.in verbo a quien quisiere in fine titul.1.part.2.qui refert optimum consi.Pauli Castr.lib.1.consil.70.num. 5. & sequen.Et quia dixi plurima circa hoc in stylo cancellariæ titulo. 1. præeminentia. 13. ad ibi tradita lectorem relego.

GLOSS. XI.

1 *Rex potest ob negligentiam dominorum iurisdictionẽ in eorum locis exercere,& hoc ei competit in signũ supremæ potestatis.*
2 *Negligentia dominorum in non exercendo iurisdictionem quomodo cognoscatur?*
Domini vasallorum monendi sunt antequàm iurisdictione priuentur,ibidem.
3 *Rex potest dominos iurisdictione priuare,donec titulum ostendant.*

1 *Donde los tales señores la menguaren.* Nota text.singularem,quòd inter alia quę regi competũt in signum supremæ potestatis,hoc etiam cõpetit, quòd Ducibus, Comitibus, aut alijs populorũ dominis iustitiam ministrare negligentibus,rex ob eorum negligentiã poterit intra eorum territoria iurisdictionem exercere, ad quod ex multis alijs huius regni legib⁹ expẽditur, nẽpe,ex.l.1.ti.1.&.l.1.ti.15.supra li.4.&.l.5.ti.15.par.2. Et si quis dixerit,nonne rex cõcurrit cum cæteris dominis inferioribus sibi subditis in exercitio iurisdictionis?vt notat Specula.in titul.de appellatio.§.nunc tractemus in princ.& Ioan.Lupi post Bald. & plures alios ab eo citatos in repe.rub.de dona.inter virum & vxorem col.3.nu.7 . Fateri oportebit id iuris esse:sed hoc in regno rex ipse hanc sibi voluit legem imponere,vt cognosceret dumtaxat in locis dominorum inferiorum ipsis dumtaxat negligentibus,non aliàs,vt & aduertit Petr.Nun.Auenda.de mandatis exequẽdis
2 cap.6.num.30. [Negligentia autem dominorum vel ex eo colligitur,si moniti à rege vel eius magistratibus maioribus,vt iustitiam ministrent,vel incitatiuis literis ter requisiti id facere neglexerint, qua in specie nulla admissa exceptione rex poterit dominos iurisdictione priuare.vt idem Petr.Nun.notat nume. 31. ex traditis à Paride de Puteo in tracta. Syndicatus. c.de excessibus baronum nu.25.&.c.quidam de regno fol. 25.&.cap.syndicantur etiam officiales fol.38.Et quòd moneri debeant domini vasallorum, vt iustitiam ministrent antea quàm causa cognita priuentur,voluit Bald.in cap.1.de pace tenenda in parte publici latrones,cui subscripsit Thom.Gramma.voto.28.Pet. Nũni.de mandatis exequendis.c.1.nu.24 Quando autẽ dicatur dominus negligens ex regis arbitrio pendet, vt notat glos.in cap.negligentiam de præbend. lib.6. & Panor.in.c.capitulum de rescrip.Petr.Nunni.d.c.
3 6.num.32. [Sed cui mirum videri debet,posse regem nostrum eiusque magistratus ob negligentiam dominorum eos iurisdictione priuare,si absque vlla negligentia hoc ei liceat, donec titulum iurisdictionis ostẽdant,etiam si sint in quasipossessione iurisdictionis, vt eleganter probat Ioan.Lupi in rep.cap.per vestras de donationibus inter virum & vxorem nota.b.2.§.1. cuius exordium,sed est pulchra dubitatio num.43.& sequen.quod modò non examino.

GLOSS. XII.

Iuramentum fidelitatis quid contineat?remissiue.

m *Seã tenudos de hazer guerra y paz por nuestro mãdado.* Quemadmodum si in feudum concederetur,idem donatarius oppidi vel loci alicuius seruare tenetur, & omne id, quod iuramẽto fidelitatis feudatarius astringitur,quod iuramentum reperies apud Zasium in epitome feudorum par.7.nu.17.& deinceps dicam infra eodem.l.6.gloss.2.num.14.adde.l.22.tit.13.par.2. & est tex.in specie nostra in,l.5.vers.e aun por mayor guarda,tit.15.par.2.l.9.tit.4.de dona.par.5.Greg.Lup.in.l. 22.tit.13.par.2.in verbo o no le hiziessen hueste.

GLOSS. XIII.

1 *Monetam cudere non possunt domini locorum,sed ad regem solum pertinet.*
2 *Numis tribuit vires authoritas reipublicæ vel principis.*

n *Y no puedan mandar hazer otra.* Nota quòd domini locorum non possunt cudere monetã in suis locis & oppidis,nec impedire,vt in eis currat regia moneta, idẽ probat text. in.l.22.tit.13.part.2.& l.5.ad fi.tit.15.ead. part,hoc enim est de regalibus,vt in tit. quæ sint regalia in vsibus feudo.c.1. [Authoritas enim reipublicę vel principis vires tribuit numis,vt iurisconsultus
2 ait in.l.1.in prin. ff.de contra.emp.& Arist lib.1. Ethicorum cap.5.& lib.1.Polyticorum cap. 6,quare nemo præter principem monetam cudere potest, aliàs falsa moneta dicitur,vt latè probat dom. Didac. Couarru. lib.de veterum collatione numismatum cum his,quę modò expenduntur cap.8.in princ.

GLOSS. XIIII.

Priuilegio principis acquiri minimè possunt, quæ principi competunt in signum supremæ potestatis.

o *Por carta o priuilegio alguna dellas.* Nota priuilegium principis non valere, si alicui conceditur aliquid ex regalibus,quæ principi competunt in signũ supremæ potestatis,vt hic statuitur,hîc adde quæ diximus supra eod gloss.10.in princ.

GLOSS. XV.

Exceptio firmat regulam in omnibus quæ excepta nõ sunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

p *Conque reserua para si en ella el Rey la justitia, si el señor en la tal villa o lugar la menguare.* Exceptio ista, si dominus eam exercere neglexerit, firmat regulã in omnibus, quę excepta non sunt, vt in l. nam quod liquide. §. vltimo, ff. de penu legata. l. quæsitum. §. denique ff. de fund. instru. & ibi Bart. l. maritus. C. de procura. l. cum prætor. ff. de iudi. cum concordantijs a dom. Dida. Couarru. traditis lib. 2. resolutio. cap. 5. nume. 6. Concedere igitur videtur princeps domino loci facultatem vtendi iurisdictione, præterquàm si eam facere neglexerit dominus, atque ita intelligitur lex ista.

GLOSS. XVI.

Principis intentio attenditur in priuilegijs.

¶ *Paresce que resulta la intencion del Rey.* Nota in priuilegijs attendi principis intentionem.

GLOSS. XVII.

1 *Priuilegium concedens iurisdictionem alicui ex eius intentione vsu conseruatur.*
2 *Priuilegium aliquid faciendi per non vsum decennio amittitur.*
3 *Priuilegium aliquid non faciendi per non vsum triginta annorum amittitur.*
4 *Lex nostra nouè declaratur.*

q *Aya la dicha justicia si vso della.* Nota iurisdictionem oppidi à rege donati censeri cõcessam donatario, quoties dixit verba, quæ hoc animo fuisse ostẽderint, mo
2 dò eadem iurisdictione vsus fuerit, non alias. [Nam si decem annis hoc priuilegio vsus non esset, amitteret priuilegium, tanquam concessum ad aliquid faciendum, hoc est, ad iurisdictionem exercendam, vt in l. 1. ff. de nundinis & ibi notant Bart. & docto. Alexã. singulariter in consil. 33 numero. 5. lib. 5. & per totum consilium tractat optimè materiam, Felin. latissime post alios docto. ibi in capit. cum accessissent numer. 25. 26. & 27. vbi optimè limitat regulam hanc, text. regni nostri expressus in l. 42. & ibi Grego. Lupi in verbo hasta diez años titulo. 18. de instrumentis & priui-
3 legijs part. 3. [Alia autem priuilegia non faciendi, vt exemptionis à tributis, vel similia non amittuntur per non vsum, nisi triginta annis elapsis, vt in d. l. 42. part. & tractat optimè Alexand. d. consilio. 33. libr. 5. per totum, & ibi Carol. Molin. addit concordantes, & Felin. in d. capit. cum accessissent numero. 29. & se-
4 quent. de constitu. quod non examino, quia materia, de qua agimus, id non exigit. [Sit satis quòd vsus de quo in lege ista nullum exigit tempus, nec si interrumpatur amitteretur priuilegium, prout amittitur in casu qui statim sequitur: quia vsus iste ad acceptionẽ & declarationẽ priuilegij exigitur, & ne decennio nõ vtendo amittatur, quod nota.

GLOSS. XVIII.

Priuilegium non extenditur ad ea, quæ principi competunt in signum supremæ potestatis.
Lex. 9. titulo. 4. de donationibus part. 5. intelligitur.

f *Como al señorio Real pertenesce.* Ex his verbis non censetur princeps concedere ea quæ principi competunt in signum supremę potestatis, de quibus habetur in l. penult. prope finem tit. 15. par. 2. & l. 9. titulo. 4. de donatio. part. 5. quæ iuxta legem nostrã intelligitur, vt tunc demum iurisdictio concessa videatur, cum per triginta annos ea vsus fuerit donatari⁹ absque vlla interruptione ciuili vel naturali, non alias, vt dicam in gloss. sequenti.

GLOSS. XIX.

1 *Iurisdictio & merum Imperium iure regio præscribitur quadraginta annis cum titulo contra regem.*
2 *Imperium merum & mixtum præscriptione acquiri potest.*
3 *Iurisdictio consuetudine acquiri potest.*
Consuetudo & præscriptio in quo differant, ibidem remissiuè.
4 *Præscriptio iurisdictionis, meri & mixti imperij quo tempore procedat iure communi?*
5 *Præscriptio iurisdictionis meri & mixti imperij iure regio tempore immemorabili procedit, & quæ qualitas in probanda immemoriali requiratur.*
Præscriptio iurisdictionis contra priuatos remissiuè ibidem.

t *Si despues del tal priuilegio o merced vso della continuadamente por tiempo de quarenta años.* Nota ex lege ista, quòd quoties dubitatur an ex priuilegio à rege concesso vsus fuerit rex concedere iurisdictionem vel merum imperium ei, cui priuilegium contulit: si tamẽ ex vi eiusdem priuilegij mero imperio vel iurisdictione vsus fuerit quadraginta cõtinuis annis absque vlla interruptione ciuili vel naturali, iurisdictionem merumque acquiritur imperium. Et hic est casus, in quo merum imperium minori tempore centum annorum præscribitur. Differunt tamen quia centenaria præscriptio nullum exigit titulum, sed quadragenaria nul
2 lius effectus est absque titulo, vt aduertit & ex hac lege expendit Petr. Nunni. lib. de manda. exequend. c. 1. numero. 15. [Ex quo infertur, iurisdictionem ciuilẽ & criminalem, merumque & mixtum imperium præscriptione acquiri posse, hoc ipsum iure cõmuni probarunt Bart. in l. 1. §. deniquc. ff. de aqua quoti. & æstiua, vbi etiam Imol. & Roma. Oldrald. cons. 254. Iaco. à Belloiusu in auth. de defenso. ciuita. §. nullam, Panormita.

normi. & omnes in cap. cum contingat de foro compet. Bart. Alberi. & alij in l. imperium. ff. de iuri. omni. iudi. vbi Iaso. num. 20. fatetur hanc esse communẽ opinionem, idem attestatur Balbus de præscrip. 5. partis prin. 2. parte quæst. 3. & dom. Did. Couarru. in relectione regulæ possessor. 2. part. §. 3. in princ. Mouentur per text. in cap. irrefragabili. §. excessus de offi. ordina, & l. viros. C. de diuers. offi. libro. 11. vbi tamen de
3 consuetudine mentio fit, non de præscriptione. [Sed consuetudine acquiri à quocũque priuato iurisdictionem probat text. non alibi in cap. cum contingat de foro compe. vt ex eo expendunt Ioan. And. & cęteri interpretes ibidem, Innocen. in. c. nouit in verbo consuetudine de iudi. gloss. in cap. quanto de offi. ordina. text. in cap. auditis & ibi latè Felin. de præscrip. Balb. in tracta. præscriptio. 2. part. colum. 7. Ioan. Lup. in repe. cap. per vestras. 2. notab. §. 1. nu. 27. & sequentibus de dona. inter virum & vxorem pag. 185. qui plures citat concord. & Did. Perez alios plures citãs in l. 1. glo. vltim. tit. 1. lib. 3. ordinatio. col. 773. dom. Dida. Couarru. in regula possessor, 2. part. §. 3. num. 1. & 2. Vbi optimè explicat, in quo differat consuetudo à præscriptione, & latius Aimon Crauette de antiquitate tempo.
4 4. par. in princ. [Restat inquirere, quo tempore præscriptio iurisdictionis meri & mixti imperij procedat, & aduersus principem receptum est, non minori acquiri spatio, quam immemorabili, cuius initium memoriam hominum excedat, vel quadragenario, cum titulo seu priuilegio, vt in cap. 1. de præscriptio. lib. 6. quem text. optimè explicat dom. Didac. Courr. lib. 1. resolutio. cap. 17. nu. 7. & hac in specie & in alijs principi reseruatis, non in signum supremæ potestatis, sed ratione dignitatis, vt tabellionum creatio, vectigalium inductio, illegitimorũ legitimatio, & his similia, quorum mentio fit in. c. super quibusdam. §. præterea, & docto. ibidem, de verbo. significa. & in cap. 1. quæ sint regalia in vsibus feudo. tempore immemorabili & non minori præscribi, vel quadragenario cum titulo probat pluribus rationibus & authoritatibus idem dom. Dida. Couarru. in. d. regula possessor. 2. part. §. 2. nu. 8. vers. 3. species & §. 3. nu. 3. etiam. 3. de regulis iuris in. 6. Didac. Perez in l. 6. tit. 13. gloss. 1. in princip. lib. 3. ordina. colum. 1240. & sequen. [Iure autem regio idẽ sta
5 tuitur, vt merum imperium, & quælibet iurisdictio immemorabili tempore præscribatur, vt in l. 1. tit. 15. de præscrip. supra lib. 4. cuius author fuit rex Alfonsus Compluti anno. 1586. vt colligitur ex l. 2. titul. 27. apud veteres Alfonsi leges, quæ demum confirmata fuit per regem nostrum catholicum Philippum II. anno. 1566. cum declaratione hac, vt præscriptio immemorialis probetur cum qualitatibus lege Taurina requisitis, vt constat in l. 1. tit. 7. de maioratu supra hoc libro, quare iam nõ eget lex illa declaratione, quã ci acõmodauit Petr. Nunni. in libr. de mandatis exequen. par. 1. cap. 1. num. 14. & Dida. Perez in l. 6. titulo 13. lib. 3. ordina. vnde. d. l. 1. desumpta fuit, col. 1244. versic. quæro vtrum, & dom. Didac. Couarru. d. regula possessor. 2. part. cap. 3. num. 4. versicul. 3. legis regiæ pars. Nec alio minori tẽpore iurisdictio etiam ciuilis præscribitur, vt ibi statuitur, quidquid lege ordinationum statum fuerat, vt doctores superius citati aduertebant, ibique tractant an exigatur scientia regis, & an contra inferiores & priuatos minus tempus sufficiat, & de differẽtijs cẽtenariæ & immemorabilis præscriptionis, maximè dom. Didac. Couarru. vbi supra numer. 6. ad eos recurrito, vbi autem adest titulus seu priuilegium quadraginta anni sufficiunt, vt in hac lege statuitur, vt in prin. huius glo. dixi.

GLOSS. XX.

Interruptionis ciuilis & naturalis materia remissiuè.

v *Interrupcion ciuil y natural por nos o por otro en nuestro nombre.* Circa materiam interruptionis ciuilis & naturalis est omnino videndus dom. Didac. Couarru. in regula possessor. 2. part. §. 12. de regul. iuris in. 6. cui nihil necessarium addi potest, & dom. Anto. Padilla in l. si aquam numero. 69. 70. 71. & 72. & sequent. C. de seruitu. & aqua.

GLOSS. XXI.

1 *Princeps solus potest creare magistratus, vel eius commissarius.*
Iurisdictio etiam minima ab alio quàm à rege concedi non potest ibidem.
2 *Rex Castellæ non subest imperio, & dicitur sui iuris, quia eripuit terram ab infidelibus.*
3 *Rex Castellæ proprio iure dicitur fons iurisdictionum & magistratuum.*
Iurisdictio maior, media, et infima est apud regem Castellæ, ibidem.
4 *Rex Castellæ habet iurisdictionem ex translatione tacita populorum.*
5 *Rex Castellæ in regno suo habet fundatam intentionẽ quoad iurisdictionem.*
6 *Domini locorum huius regni tenentur ostendere titulum iurisdictionis eorum, alias ea priuantur.*
7 *Dominis negligentibus facere iustitiam, regij iudices loca dominorum ingredi poterunt, & eã exercere.*
8 *Iudices regij poterunt in locis dominorum iustitiam facere, licet domini possint de eis conqueri.*
Iurisdictione spoliatus à iudice regio non restituetur, donec titulum suæ iurisdictionis ostendat, ibidem.
9 *Nobilis Hispanus lite pendente super nobilitate contribuere tenetur.*
10 *Domini vassallorum an contra priuatos habeant fundatam suam intentionem quoad iurisdictionem?*
Præsumptio vbi est pro actore, reo incũbit onus probandi, ibidem.
11 *Populi Castellæ passiuam habent iurisdictionem non actiuam, nisi ex principis concessione, & num. 13.*
12 *Rex Castellæ potest iurisdictionem cũ mero & mixto imperio concedere.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

14 *Concilia ciuitatum vel oppidorum an posint iudices sibi eligere rege negligente? & num.seq.*
Locum tenens correctoris an possit officium exercere mortuo correctore,ibidem.
15 *Indiarum populi an posint sibi iudices eligere vel gubernatorem, & num.seq.*
16 *Periculum est sine regimine terram esse, & ciuitatē sine rectore.*
Periculum vbi est in mora receditur à regulis iuris cōmunis,ibidem & nu.seq. Idem in necessitate.
17 *Necessitatis & periculi futuri causa actus potest expediri sine consensu eius qui aliàs requirebatur.*
Ecclesiæ bona cathedralis,poterunt ab episcopo aliena ri instante periculo,licèt iurauerit non alienare incō sulto Papa,ibidem.
18 *Periculum vbi est in mora potest actus expediri sine consensu eius qui aliàs requirebatur si longe abest.*
19 *Periculū ubi est in mora multa permittūtur,quæ aliàs non licerent,sic fieri & propter absentiā,et nu.20. & 21.*
22 *Periculi & necessitatis causa forma potest per æquipollens adimpleri.*
23 *Periculi aut necessitatis causa cessante, cessat quod propter eam specialiter constitutum erat.*
24 *Castro vel oppido concesso an censeatur concessa iurisdictio? & num.sequen.*
25 *Castro ciuitati subiecto an censeatur donata iurisdictio?*
26 *Iurisdictio merum vel mixtum imperium cōcessum iure regio non censetur concesso castro,*
Castro vendito vel donato iure regio nō censetur vēdita vel donata iurisdictio ibidem, & nu.seq.
27 *Lex nostra explicatur & nu.sequen.*
28 *Castro vendito vel concesso cum omnibus iuribus regijs non censetur concessa iurisdictio.*
29 *Iurisdictione concessa censetur concessum merum imperium,ibidem.*
30 *Lex nostra intelligitur.*

x *Entiendese que no le da la justicia.* Ad percipiendum verum nostrę legis sensum præmittendum est, iure communi Romanorum ad solum principē pertinere creā di magistratus potestatem, vt in auth,de defenso. ciuita.§.nos igitur colla.6. & in authen.vt iudi. sine quoquo suffrag.§.illud videlicet colla.2.&.c.1.versic.iudices,& ibi gloss.in parte constituti,de pace iura.firmā. quia apud eum erat omnis iurisdictio,& ab eo in reliquos procedebat magistratus, atque ita apud Romanum principem residet,vt ne minima quidem iurisdictio absque eius authoritate conferri possit, vt docet Bald.in cap.1.§.iudices verò de pace iuram.firm. & in tit.de pace constan.num.23.Alexand.consil.24.num. 1.lib.5.& in.l.1.num.35.ff.de iuri.om.iudi.Bart.& alij in.l.1.ff.de dam.infe.Innocen.& cæteri in cap.cum accessissent de constitu.Anto.Rube.consil.77.colum.1. &.2.Claudi.Caciuncula in lib.2.de ofū.iudi,capit.3. num.3.Thom.Gram.voto.28.nu.11.Paulus Pariſ. qui alios recenset consil.1.nu.12.lib.2.Petr.Nunni.de mādatis exequend.c.1,in princip.Dida.Perez in. l.1. tit. 1.lib.3.ordina.col.755.versi.2.quæro. Et hæc iurisdictio erat penes populum Romanum,donec omnē potestatem & imperium transtulit in Augustum Cęsarem,eiusque successores lege regia lata per populum ipsum,vt in.l.1.ff.de constitu. princip.l.2.§.& cum placuisset &.§.nouissimē.ff.de origi.iur.l.vnica. ff. de offi.præf.præto.l.1.§.sed hoc studiosum.C.de vete.iu. enuclean. Bart.Alexand.& Iaso.latè in.l.1.ff. de iuri. omni.iudi.Barba.in rub.de offi.ordina.colum.4.Alexand.& Iaſ.& Paul.de Oriano in.l.1.num.31.ff.de offi.eius cui mand.est iuri.Didac.Perez.d.col.755. Auilesi.in cap.1.prętorum gloss.1.in princip.dom.Didac. Couarru.libr.practicarum quæstionum capit.1.nu.3.

2 [Ex quo Nostrates inferunt,iure regio idem esse in Rege nostro Hispāniarum,quippe qui non subest imperio, nec recognoscit in temporalibus superiorem, quia regnum eripuit à manibus inimicorū secūdum gloss.receptam in c.Adrianus.63.distinctio. cui subscripsit Abb.in cap.nouit num.14. de iudi. & in capit. per venerabilem num.19.qui filij sint legi. Auilet. in proœmio capitum prætorum gloss.1.num. 13. Didac. Segura in repe.l.Imperator num.5.& ibi Dida.Perez citat concordantes,ff. ad Trebelli,Iaso. in.l. id quod apud hostes num. 14.ff.de legat.1.Ioan.Lupi in tract. de benefi.vacāti in curia.§.8. Did.Perez in proœmio ordinationum.q.1. col.5.Ioan. Lupi de Pala. Rub.in proœmio repe.de dona.int.virum & vxorem folio.3. col.2.num.17.Gomez Arias in.l.3.Tauri nu.16.Greg. Lupi in.l.6.titul.4.in verbo por las leyes deste libro part.3. Guill.à Montesc.in tracta.de successione Regum.1.dubio num.40.Nicola. de Vbald.in tracta. de succeſſ,ab int.§.& aduertit num.82.Anto. Corset.in lib.de potestate regia quæst.22.num.19. Balb. de prescrip.2.part.princ.quæst.2.nu.5.& hanc dixit communem Carol.Moline.in consuetudi.Parisiſ.tit.1. de materię feudali,omnium optimè probat dom. Didac.Couarru.in relectio. regulę peccatum.2.part.§.9.numer. etiam.9.vbi plures reddit rationes,& inter alios citat Castellum in tracta.de Imperatore quæst. 53. dixi in dialogo relatoris.3.part.cap.34.num.5.& sequen.Gaspar Lusitanus in.l.imperium fol.7.ff.de iuri.omni, iudi.Ioan.Lupi de retentione regni Nauarrę par.6.§.4. Oldrald.consil.69.gloss.& text.in cap.& si necesse de dona.inter virum & vxorem.l.18,ti.5.part.1.l.4.tit.3. de prelatis & clericis supra lib.1.vbi dicitur Reges nostros Castellæ regnum possidere tanquam res in bello cœptas,ideo appellatur Rex sui iuris,vt notat Cardin.in Clemen.1.quæst.7.de censib. [Quo fit,vt proprio iure rex ipse dicatur habere fontem iurisdictionis,dignitatum,& officiorum,vt optimis rationibus probat Petr.Nunni.de manda.exequend.cap.1.num. 7.& dom.Didac.Couarru.lib.practicarum quęstionū cap.1.num.9.apud eum siquidem est suprema, media, & infima iurisdictio tam ciuilis,quàm criminalis, vt in.l.1.&.2.titul.1.de iurisdictione regia supra libro.4. l.2.&. l. 18. titulo. 4.part.3. &.l.2. titulo.1.part.2.ibi, *E aun a poder de poner adelantados*,&.l.5.6.7.&.8.cod. tit,& par.& l.18.19,&.20.tit.23.par.3.l.22.ti.9.part.2.

5 vbi

vbi scribitur,quòd solus rex vel habentes ab eo causam vel priuilegium possunt eligere iudices ordinarios,eisque conferre exercitium iurisdictionis.l.1. tit. 4.de præfectis supra libro.3.Capiti.decis.130.num.12. text.in.l.1.tit.9.de iudicibus ordinarijs supra libro. 3. cuius verba sunt.*Tenemos porbien ,que todos los juzgadores para librar los pleytos,sean puestos por nuestra mano,o por los Reyes que despues de nos vinieren: porque aq̄llos q̄ son llamados juezes o alcaldes ordinarios para librar los pleytos, no los puede poner otro,saluo los Emperadores,o los Reyes,o a quien ellos lo otorgassen, o dießen poder señaladamente.* [Ex quo plura deducuntur, Primùm,iurisdictionem apud regem Castellæ esse vel iure proprio,vel ex translatione populorum,apud quos erat iure naturali ciuilis potestas, vel expresso vel tacito totius reipublicæ consensu, ab initio electione, deinde obseruatissima ab octingentis annis consuetudine gentilitiæ successionis,ac primogenij iure, legibusque supra dictis ad id latis atque receptis,translatam esse,qui tacitus consensus æqualis est potentiæ ac expressus,vt resoluit Andr.de Ysern.in titul.quę sint regalia in parte monetę,& frater Alfon.à Cast.in lib. de potesta.legis pœnalis lib.1.cap.1.fol.7.&.8.Pet.Nūni. huic adhærens sententiæ de mandatis exequend. par.1.cap.1.num.7.in fi.dom. Dida.Couarru.practicarum quæstionum cap.1.num.9.in princip. [Secundò infertur,adeò verū esse,totam ciuilem potestatem, & iurisdictionem apud Regem nostrum esse,ab eoque in singulas totius regni ciuitates,villas,castra, & oppida deriuari,eiusque consensu & concessione exercendā fore,vt qui dixerit se iurisdictionem aliquam habere aliquo in loco,ciuitate,villa,seu oppido id probare teneatur,si velit obtinere,aliàs succumbet ex sola præsumptione, quę regi nostro intra regni eius limites omnino suffragatur,vt in.l.2.tit.1. de iurisdictione regia lib.4.supra,cuius verba sunt. *El Rey funda su intēcion de derecho comun acerca de la jurisdiction ciuil y criminal en todas las ciudades,villas,y lugares de sus Reynos e señoríos.*l.8.tit.1.part.2.c.1.& ibi Bald. quę sint regal.in vsib.feudo.l.de præcatio.ff.ad.l.Rod. de iactu. l.bene à Zenone.C.de quadri.prescrip.c.omnes Basilicę.16.quęst.7.cap.quo iure.8.distinctio .c. ad decimas de resti.spoliato.lib.6.c.1.de prescrip.eodem.lib. cap.cum personę, ibi ,de iure communi fundetur,de priuileg.eo.lib.6. [Quare inferiores,vt Duces,Marchiones, & prelati titulos suę iurisdictionis ostendere tenentur.d.l.2.titul.1.de iurisdictione regia supra lib. 4.& notant Ioan.Lupi in repe.cap.per vestras.2. notab.§.1.incip.sed est pulchra dubitatio,num.43.de donationibus inter virum & vxorem, dixi in stylo cancellariæ tit.1.prœminen.14.Roderi. Xuarez aliega.7. col.2.Petr.Nunni.Auendaño de mandatis exequen. c.1.nu.7.dom.Did.Couar.d.c.1.practicarum quęstionum.9. versiculo. primum, & in relectione regulæ possessor.2.part.§.3.num.etiam.3.in fine,Guido Papę singul.661.§. quidquid,& sing.823.§.omnia,& cōsi.88. Ioan.Fab.in.l.cunctos populos.C.de sum.Trini.Bar. in.l.1.§.cum vrbem.ff.de offi.præf.vrb.Montal.in repertorio ordinationum, in parte prescribere contra Regem, 1. colu.vbi in non recognoscente superiorem hoc statui asserit, vt intra limites regni sui habeat fundatam intentionem quoad iurisdictionem, idem voluit Auilesi.in.c.1.prętorum gloss.1.num.2.Didac.Perez in.l.4.titulo.1.lib.2.ordinatio. & Grego.Lupi in l.2.tit.1.in verbo iusticia e escarmiento par. 2. [Quod procedit in locis etiam seu ciuitatibus,vel oppidis Ducum,Comitum,& Marchionum, seu aliorum dominorum,vel prelatorum Hispanię,in quibus Rex noster fundat quoad iurisdictionem intentionem suam, hoc est, pro eodē Rege presumitur,nisi domini titulū ostenderint suæ iurisdictionis,vt in.d.l.1. tit.1. de iurisdict.regia li.4.supra. Vnde ex sola eorum negligentia reuertitur iurisdictio ad Regē, à quo emanauit,vt in auth.de quęstoribus.§.si verò forsam colla.6.& in c.irrefragabili in fine princip.j,de offi. ordina. qua in specie nō fit proprie deuolutio,sed reuersio ad pristinum statum & naturam remoto obstaculo,secundū Hosti.Abb.& Felin.in.d.c.irrefragabili,Greg.Lupi in.d.l.2.in verbo por priuilegio tit.1.par.2. [Ex quo ipse infert, quòd potest iudex regius ordinarius cognoscere inter subditos Ducum vel aliorum dominorum,& inter eos iurisdictionem exercere,nec poterūt eius declinare forum,cùm verus sit eorum iudex ordinarius,ipse tamen dominus poterit de hoc conqueri, atque ita intelligi debere ait doctrinam Ioann. Fabri: in princ.insti.de Attilia.tuto.versi,sed nunquid superior,prout explicat Carol.Moline. in commentarijs consuetud.Parisiensi.tit.1.§.2.glos.3.colum.5.Itaque si Rex vel eius officiarij iurisdictione vtuntur in locis magnatum,seu aliorum dominorum Hispanię,nō restituentur domini vel prelati in quatipotsessione iurisdictionis durante lite,donec docuerint priuilegium vel titulum suę possessionis: cùm presumptio sit pro rege aduersus possidentes,quod probat Ioann. Lupi in repe.cap.per vestras notab.2.§.1.num.43.versiculo.tenementi istam legem,argument.text.in.c.ad decimas de resti.spolia.&.c.cum personæ de priuileg. lib.6.cum congestis per Auilesium in cap.1.prętorum gloss.1.num.17.&.18. [Ex quibus idem Ioan.Lupi arguit num.45.idem fieri debere in eo, qui prętendit exemptionem à tributis ratione nobilitatis Hispaniç, hidalguia,dicte: nam lite pendente super nobilitate contribuere tenetur, cùm sit contra eum presumptio donec contrariū probetur,pro qua doctrina est text. expressus in.l.9.tit.11.de iudicibus nobilium Hispanię supra lib.2.sumpta ex.l.6.tit.2.libr. 4. ordinatio. vbi Did.Perez colum.138.&.& ex.l.194.in regijs pragmati. Ex quibus legibus id expendit dom.Dida. Couarru.lib.1.resolutio.cap.16.numero.11.& Arceus ab Otalora in lib.de nobilitate Hispana.2.parte.3.partis principalis cap.10.num.1.versic.prętera sicut ex sola,qui omnes ita practicari asserut,cuius rei ipse sum testis. [Ipsi autem domini vasallorum regni huius intra territoria oppidorum suorum habent contra alios suam intentionem fundatam,sed non cōtra Regem, quoad iurisdictionem sui territorij, ex sententia Ioā. Fabri in.l.cunctos populos colum.4.versic, tu potes dicere.C.de sum.Trini. cæteri consentiunt Guido Papę singul.661.§.quidquid Petr.Num.de mandatis exequendis.1.part.cap.6.num.10.Vbi hoc limitat,

nisi

Universidad de Deusto Biblioteca

nisi contra possessorem iurisdictionis agat ipse domi-
nus,quia tunc ante omnia ostendere debet priuilegiũ
territorij, vel legitimam probare præscriptionem,qui
bus cõstet de limitibus territorij,vt pro eo presuma-
tur,aliàs minime presumitur,allegat notata per Ioan.
Lupi.d.notabili.2.§.1.num.43.& sequentibus. Atque
ita intelligi debet quod Auilesi.in distinctè dixit in
d.cap.1.prætorum gloss.1.num.3.versi. & quia supra
dixi. At hoc quantæ sit vtilitatis nemo nõ videt,quã-
doquidem possessori incumbet probatio præscriptio-
nis,cùm sit presumptio pro actore,gloss. in. l. si tutor
petitus.C.de pericu.tuto.& in.l.in testamẽto.C.de te
stamen.milit.& in.l.siue possidetis.C.de proba.& in
c.ad falsariorum de crimi.falsi,& in.l.ei qui.ff. de pro
ba.Archidia.in cap.quia in additione.10. quæstio. 3.
Luc.de Pœna in.l.1.de fund.limitroph.lib.11.vbi cum
vide hanc quæstionem examinantem,quẽ refert Aui
lesi.in.d.c.1.prætorum numer.18. qui confusse proce-
11 dit. [Quartò deducitur,quòd populi regni huius nul
lam habẽt actiuam iurisdictionem,sed nec creare pos
sunt iudices ordinarios ad eam exercendam(cum tota
ciuilis potestas penes ipsum solum Regẽ existat) sicu
ti notant de iure communi in populis non liberis In-
nocen.& cæteri scribentes in cap.cum accessissent de
constitu.Felin.in rub.extra de appella.num.4.Alex.
consil.16.num.13 libr.5.Stepha.Aufre.in apostilis ad
capellam Tolosanam quæst.344.Robert. Maran.de
ordine iudicio.5.distinctio.iudiciorum.c.1. num.3.&
10.Petr.Rauena,in alphabeto aureo in verbo iurisdi
ctio,vbi plura allegat.Rode.Xuarez allega. 7. Ysern.
& Math.Afsli. in præludijs cõstitu.regni Siciliæ.d.q.
1.Bal.consil.188.lib.4.Montal.in.2,copilatione fori in
parte iudicem ordinarium,Petr.Nun.de mãdatis exa
quend.c.1.nu.8.dom.Did.Couar.practicarũ questio-
num cap.4.num.3,Passiuam autem iurisdictionẽ om
nes populi habent,quippe quæ cohæret territorio. l.
pupillus.§.territorium.ff.de verb.signifi.Alex. consi.
35.lib.4.Nicola,Boeri.decis.227.Rod.Xua.d.allega.7.
Petr.Nun.d.num.8.vbi respondet ad leges regni dicẽ
tes,quòd ciuitates & oppida habent iudices,vt intel-
ligantur passiuè,quia rex vel alius eius commissione
12 vel priuilegio eos constituit. [Quintò infertur, ex
superius traditis, posse regem Castellæ speciali priuile
gio & titulo iurisdictionem,merum,ac mixtum im-
perium in ciuitate oppido,seu loco aliquo concedere
alicui priuato vel vniuersitati,vtque habeat talis pri-
uatus vel vniuersitas potestatem eligẽdi iudices,quod
in specie probatur in lege nostra,& in.l.2.titul.4.par.
3.ibi.*E a estos e a tales no los puede otro poner sino ellos,*
o otro alguno a quien ellos otorgassen señaladamente po-
der de lo hazer por su carta o priuilegio. Idem probatur
in.l.1.tit.1.de regia iurisdictione lib.4. supra. [Et quod
13 ciuitates & oppida huius regni nullã habeant potesta
tem eligendi iudices & alios officiales,nisi quibus hoc
à rege ex priuilegio concessum est,probat text. regni
nostri in.l.1.&.2.titul.2.de priuilegijs ciuitatum infra
lib.7.l.2.tit.4.par.3,dom.Did.Couarru.lib.practica-
rum quæstionum.c.4.num.4.in fi.Petr.Nun.de man
datis exequend.cap.1. nu.8. vers. & supra dictæ.Vbi
hoc extendit ad decuriones,tabelliones, executores,
& alios officiarios:non enim possunt à concilijs ciui-
tatum,seu oppidorũ creari aut eligi,nisi ad id habeant
priuilegium à principe concessum,vt ex eadem. l.2.ti.
14 2.infra lib.7.expenditur. [Hoc tamen limitat dom.
Dida.Couarru.lib.practicarum quæstionum cap. 4.
nu.3.vt procedat, præterquam si Rex ipse negligeret
aut omitteret mittere iudices ad ciuitatem aliquam,
tunc etenim poterit populus,eiusque nomine decurio
num collegiũ iudices interim nominare,creare,& eli-
gere,donec Rex alios miserit,& nihil allegat, quãuis
vt ipse censet pluribus iuris humani testimonijs pro-
bari posset. Sed imprimis quo pacto hoc verificari
posset in Hispania me latet quidem, quandoquidem
si de correctore intellexit, hic profectò à nullo alio
quàm à Principe creari aut eligi potest,aut à prefecto
consilij regij,vt est omnibus notissimum.Nam si cor-
rector viuit,licèt terminus sibi cõstitutus fuerit elap-
sus,non spirat officium,sed durat vsque in aduentum
successoris.l.meminisse.§. oportebit.ff.de offi. procõ
su.l.1.ff.de offi.prefe.August.l. si fortè.ff.de offi.pre-
sid.Sin autẽ corrector mortuus est,eius vicarius nõ de
ponit iurisdictionem iuxta sententiam Fabri in.§.itẽ
si adhuc num.5.insti.de manda.quem sequitur Petr.
Nunni.de mandatis exequen.cap.3.nu.1. Quod ipse
probat ex eo quòd æque ordinarius est, ac corrector
ipse,vt ibi latè prosequitur.At si velis contrarium te-
nere cum dom.Didac.Couarru.practicarum questio
num cap.4.numero.4.imo quòd morte correctoris fi
niatur,tamen id certum est, sufficere iudices ordina-
rios,qui ex priuilegio seu concessione Principis ad-
sunt in huius regni ciuitatibus,vt diximus supra nu.
13.qui donec Princeps correctorem miserit, vel alios
iudices ordinarios nominauerit, poterunt iurisdictio
nem exercere:non enim spirat eorum officium,donec
alij eligantur,licèt ipsi annales sint,vt in.d.l.meminis
se oportebit.ff.de offi.proconsu.cũ similibus,& quo-
tidie id fieri videmus,& sic vix eueniet casus,in quo
sit iudicis defectus, qui iustitiam ministrare possit.
15 [Quare sẽtẽtia viri disertissimi procedet in specie tra
dita infra li.7.ti.1.l.2.gl.3.vel in Indiarũ regnis & pro
uincijs nouiter repertis, & ciuitatibus denuo condi-
tis,quę omnino rectore indigent,nullum quippe ha-
bent magistratum à principe sibi constitutum,præter
gubernatorem vel moderatorem, qui nequit omnes
ciuitates,vel loca condita inhabitare, nec in eis simul
iurisdictionem exercere,maximè cùm sit bellicis ne-
gocijs præpeditus.Quare nimirum iure naturali pote
statem habent incolæ constituendi sibi magistratus,
hoc est,iudices ordinarios,quod quotidie fit. Imo &
ipso gubernatore mortuo alium possunt eligere, do-
nec à principe cõstituatur, qui eos moderetur,& iusti
tiam ministret. Et tum potissimũ, cùm in locis adeò
remotis,non est ita facilis aditus principis,à quo ma-
gistratum petere possint,respublicaque interim maxi
16 mum obiret discrimen & periculum. [Periculosum
quippe est,sine regimine terram esse,dicit Innocen.in
cap.significauerunt de iudi.nec est possibile vel pro-
babile,prouinciam esse sine rectore,vt in authen. de
administrato.prope finem Luc.de pœna in. l.si quos
&.l.3.C.de decurio,lib.10.Atque ideo facilis est tran
situs ad id,quod naturaliter licebat reipublicæ,vt opti
mè

mè probat dom.Didac.Couarru.lib.practicarum quę
stionum cap.1.nu.2.sed vbi ex mora instat periculũ,
recedi potest à regulis iuris.l.1.ff.de glande legen. eius
que authoritas contẽnẽda,vt in.l.de pupillo.§.si quis
riuos.ff.de noui ope.nun.ibi,præterea prætor genera
liter cætera quoque opera excipit,quorum mora pe-
riculum aliquod est allatura,vbi Iaso plura adducit si
17 milia. [Sic etiam propter necessitatem si periculum
est in mora, potest actus expediri sine consensu eius,
qui aliàs deberet consentire,tex.elegãs in. l. tutor qui
repertorium.ff.de admi.tuto. vbi ex causa necessita-
tis potest tutor inuentario non confecto administra-
re bona pupilli,quod necessitate non vrgente facere
nequit. Et per illum text.decidit Panormi.in cap.vlt.
2.colum.versicul.omnia prædicta,de eccles.edificand.
quòd si imminet necessitas alienandi bona ecclesię ca
thedralis,exigitque tantam celeritatem,quòd superio
rem consuli non patiatur,poterit episcopus alienare,
non obstante iuramento & promissione de non alie-
nando inconsulto Romano Pontifice,quibus condu
cit lex si longius.§.fi.ff.de iudi.c.1.in fi.ne sede vacan-
te in.6.cum alijs ab ipso Panormi.citatis,& per gloss.
in cap.cùm ex literis de restitu.in integrum,idem vo-
luit Felin.in cap.cum accessissent num.22. de constitu
tio.vbi alia congerit.Quibus adde,quod vbi deest co
pia iudicis, & periculum est in mora, quilibet poterit
propria authoritate ius sibi dicere,secundum Cyn. &
Bald.in.l.sed etsi per prætorem.§.ait pretor per illum
text.ff.ex quibus caus.maio.Alexand.in.l.1.§.nuncia
tio num.7.ff.de nou.oper.nuncia.& consil.11.num 9.
lib.1.à fortiori ergo poterunt iudicem sibi eligere.Ple
runque enim necessitas est causa violandi regulas iu-
ris communis,vt colliges ex adductis per eundem Fe
18 li.in cap.querelam in fi. de iureiuran. [Suadetur itẽ
nostra sententia ex doctrina Bar.in.l.1.§.si plures n.u.
9.ff.de exercitor.dicẽris,quòd si is,cuius consilium de
bet requiri ad aliquem actum,sit absens, & fortè mo-
ra est periculum allatura, potest ille huiusmodi actus
expediri absque eius consilio per. d.l. si longius in fi.
ff.de iudi.&.l.si ego.§.1.in fine.ff.de iure doti.& in. l.si
cum dotem.§.eo autem tempore versi.sed si latitet .ff.
solu.matrimo.& dicit hodie esse casum in cap.1.ne se-
de vacante in.6.vbi si collatio beneficij ad aliquẽ per-
tineat,consulto tamen prius episcopo, si episcopus be
neficio vacante agat in remotis,ita quod eius pręsen
tia breui haberi non possit,poterit eo non consulto be
neficium conferri,vbi gloss.Ioan.And.Ancharra. &
19 Domini. [Sed nec longè abest, quòd voluit Angel.
in.l.adoptio col.2.ff.de adoptio.quòd si ex consuetu-
dine vel priuilegio debeat ad electionem priuati re-
quiri consensus Regis, si tamen Rex absens sit in re-
motis partibus, potest eo inconsulto procedi ad ele-
20 ctionem,idem voluit Roma.singula. 696. [Præterea
simile est,quod pulchrè scripsit Albaro. & post eum
Card.Alexandri.c.1.colum.vlti.titulo quid sit inue-
stitura,limitantes id quod ibi dixit Bald.nempe,cita-
ri debere absentes in casu illius text.vt procedat, nisi
essent absentes in loco multum remoto & longinquo,
adeò quòd non possint actui adesse sine magna diffi
cultate,argum.l.prætor.§.vltim. & quod ibi notatur
per docto.ff.de vacatio.mune.Nec dissimile est, quòd
singulariter consuluit Barba.consil.61.colum.5.versic.
præterea posito,lib.3.quòd licèt in alienatione rerum
ecclesiæ requiratur consensus episcopi.c. Abbatibus
cum alijs.12.q.2.si tamen episcopus sit in remotis par-
bus,potest sine consensu illius in casu aliàs permisso
21 fieri alienatio,cũ multis similibus ibi adductis. [Cõ-
fert etiam decisio tex.in.l.si longius.§.fi.ff.de iudi.ibi
ne dũ pater spectatur, impunita sint malesicia &.l.2.
tit.5.de procurato.part. 3. vbi propter absentiam pa-
tris(qui aliàs debet consentire filio agenti,vt in.l.vlt.
§.necessitatem.C.de bon.quæ liber. etiam si summa-
riè & de plano procedi debeat ex sententia Bald.in.l.
nequicquam.§.de plano prope finem.ff.de offi. procõ
sul.Alexand.consil.56.post princ.lib.2.) potest filius
sine consensu agere,ad idem est text,in.l. filiusfam.§.
non solum &.§.hoc amplius &.§.sed & filiafam. ff.de
procu. & in.l.sed si vnius.§.ait prætor &.§.filio.ff.de
iniur.& notatur in.l.cum filiusfam.ff.si cert.peta.cum
concordan.à Tiraquell.congestis de legib. connubia.
glo.8.nu.9. Vbi hoc limitat,si pater longe absit,nec sta
tim sit reuersurus,vt declarat iurisconsultus in.l.sed si
vnius.§.quod autem ait.ff.de iniur.Alex.in.l.1.§.nũ
ciatio nu.6.&.7.ff.de no.ope.nũ.Et in pręcitato loco
Tiraquellus congerit plures decisiones huc spectan-
tes,alias congerit Felin.in cap.cum accessissent num.
20.& sequen.de constitu.Iaso.& Ripa num. 4. in. l.1.
ff.de dam.infecto,Alexand.& Iaso.in.l.de pupillo.§.
si quis riuos.ff.de no.ope.nuncia.Ripa in tract. de pe
ste.3.part.de priuilegijs iudiciorum causa pestis per to
tum,Gerard.singul.100.per totum, Hippol. in.l.1.§.
præterea num.128.& sequen.ff.de quæstio. Alberi.in
l.1.C.de patri.qui fili.distraxe.Luc.de Pœn.in.l.1.col.
2.C.de delatori.lib.10.& in.l.curiales.2.post princ.C.
de decurio.eo.lib.& in.l.1.col.1.&.2. C.de commeati.
lib.12.Firmia.in suo lexico,in verbo necessitas, Iaso.
& Purpura.in.l.1.ff.de offi.eius,cui mand.est iuri.Ti-
raquell.citans concordan.in li.1.de retractu.§.26.glo.
1.num.18.& pluribus sequen.vbi plurima inuenies à
iure permissa ex causa necessitatis vrgentis,vel pericu
22 li instantis. [Qua in specie solẽnitas potest per equi
pollens adimpleri,vt probat Alexand.consil.96.li.4.
Socin.consil.45.lib.1.col.3.Iaso. plura congerens in.l.
1.ff.de libe.& posthu.num.13.& sequen.Felin.in cap.
cum dilecta in tractatu.formæ.7.limi.de rescrip.& co
piosius Albert.Brun.in tracta.de forma fol.63. col.2.
versic.33.& versi.simile patet,vbi vult, quòd vbi im-
minet periculũ,forma & eius, obseruatio remittitur,
vt latè probat Felin.post Hosti.& docto.in cap. quo-
niam frequenter in princ.extra vt lite non conte. for
ma etenim,& solemnitas in casu necessitatis potest re
laxari,& ea nõ adhibita actus gestus valet,vt latè ful-
ciunt Alexand.& Iaso.in.d.l.1. ff. de libe.& posthu.
Paul.Paris.consil.32.num.12.& sequen.& cons.33.nu.
23 23.28.29.& sequen.lib.2. [Aliàs autem necessitate &
periculo cessante,non crederem rempublicam guber
natorem sibi posse eligere, nam periculi causa cessan-
te,cessat quod eius causa statutum est aut permissum
l.1.vbi notat Bald.& Sali.C.de nautico fœno.Roma.
cons.404.col.2. Deci.in cap.cum cessante post princ.
de appella.Tiraquell.in libello qui inscribitur, causa
cessante,par.1.num.198.Quemadmodũ & necessitatis
causa

Universidad de Deusto Biblioteca

causa cessante, cessat quod ob eam fuerat introductū aut permissum.l.1.in fi.ff.de ferijs cap.2.& ibi Cardi. Floren.in.3.notab.Petr.de Ancharra.& Anto.1.notab.extra de custod.eucharistiæ,Bart.in.l.1.§.nunciatio,num.28.ff.de noui ope.nun.Tiraque.causa cessante.1.part.nu.179.& seq.

24 [His præmissis examinandū nobis est, an concesso castro seu oppido, territoriū & iurisdictio, quæ & castro annexa sub dominio disponentis erant tempore concesionis data itidem censeātur? Et pro parte affirmatiua vrget text.in.l.1.§.cum vrbem.ff.de offi.præfe.vrb.vbi Bar.& Bald. notant, idem Bal.in cap.1.col,3.& vlt.de capitaneo, qui curiā vendi.& in.l.cum multa.C.de bon.quæ lib.Ancharran.in regula accessorium in fi.3.q.princ.de regul.iur.in.6.Corsettus in tract.de excell.regis.q.5.Paul.Cast.cons.406.col.2.lib.2.Bar.in.l.inter eos.ff.de acq. rer. domi.sensit Innocen.in.c.cum ad sedem de resti.spolia.& in.c.ex literis de iurciu. vbi Hosti.Ioan.And.& alij ex eo textu idem videtur collexisse. Quod omnes procedere asseuerant in concesione castri, quæ à rege fit priuilegij, venditionis, aut beneficij titulo, ex ratione text.in.d.§.cum vrbem, nempe, quia hæc omnia castro adhærent, eique accessoria sunt, idem probat Rode.Xuarez in allegatione.6.colum. 3.&.4.& Carol.Moline.in consuetu.Parisien.tit.1.§.1.gloss.5.num.47.Paul.Paris.consil.9.num.16.libr.1.Augusti.Bero.in.c.licèt causam num.12,de proba.Sebastia.Papia in.l.imperium num,26.ff.de iuri.omni.iudi.Did.Perez in.l.1.tit.1.lib.3.ordi.colum.756.Grego.Lup.in l.68.in verbo tal villa,tit.18.part.3.& in.l.9.titul.4.de dona.in verbo despues par.5.quia hoc nomē villa vel castrum est vniuersale continens iurisdictionem, honorem, districtū, & ius patronatus.c. ex literis & ibi Innocen.extra de iure patro.dom.Did.Couarru. hāc dicens communē lib.practica.quæstio.c.1.nu.10. quā conclusionem ipse extendit, vt etiam merum ac mixtum imperium exceptis regalibus in hac concesione veniant, quod in specie asseruit Bart.in.d.§.cum vrbem, idem Bart.in.l.si quando.1.C.de bon. vacanti.lib.10.Bal in.l.cum multa.C.de bon.quæ libe.Carol.item Molin.Paul.Paris.Roderi.Xuarez & dom. Didac.Couarru.in locis paulo ante citatis, Felin.in cap.quod sedes de offi.ordina.notant doct.in.l.vlti.ff.de consti.Prin.maximê ibi Bald.& Alberi.Oldral.cōs.252.Ludo.Roma.cons.444.Alexan.in.l.1.num.33,ff.de iuri.om.iudi.

25 [Hæc tamen conclusio limitatur, vt non procedat, quoties castrum donatum erat alicui ciuitati subditum eiusque iurisdictioni subiectū, tunc siquidem, etsi iurisdictio sit eius, qui castrum concessit, non videbitur donatario seu emptori concessa, cū hac in specie non sit iurisdictio accessoria, nec adhæreat castro conceso, huius sententiæ fuit Bald. in.l.à procuratore.C.manda.& in rubric.ff.de rer.diui.& consi.238.lib.4.Oldrald.consil.176.Rom.consil.444.Bart.cons.39.& in.l.1.ad fi.vbi Curti.Iunior col.vlti.ff.de iurisd.om.iudi.qui hanc attestatur communem, Guiller.Bene.in rep.c.Raynutius de testam.in verbo & vxorem nomine Adelasiam.2.decisione nu.307.& Carol.Molin.in consue.Parisiē.tit.1.§.1.glos.5.nu.45.

26 [Et quanquâm hæc vera sint iure cōmuni imperatorum.Iure tamen regio per legem istam contrariū statuitur, imo quòd concesso aut vendito castro, vel oppido etiam cum iuribus suis, non videtur concessa iurisdictio. De quo miror valde, non aduertisse diligentissimum dom.Didac.Couar.in practicis quæstionibus cap.1.num.10.prout aduerterat Grego.Lupi in.l.12.in verbo segun los priuilegios tit.1.par.2.& iterum in.l.68.in verbo tal villa tit.18.part.3. Vbi tamen hoc limitare videtur in donatione, de qua nuncupatim loquitur lex ista. Secus autem esse asseuerat in cōcesione in feudum, vel in venditione, qua in specie censebitur vendita quoque iurisdictio, vel in feudum concessa, vt ibi per eum, eo quòd feudum datur ob causam & non est mera donatio, vt in.l.1.ff.de dona. Sed ni fallor, idem esse crederem in vtraque specie propter generalitatem huius legis, & quia milita teadem ratio in donatione, imo & maior quàm in venditione, vel concesione in feudum: nam benficia Principum latissimè sunt interpretanda.l.fi.ff.de cōsti.Princip.& in auth.de nup.§.si verò solum vsumfructū colla.4. Quare ergo in venditionibus & alijs contractibus, in quibus non fit, ita plena interpretatio, vti gloss.& doct. dicunt in.d.l.fi.dicendum erit venditam fuisse iurisdictionem, nulla de ea facta mentione: pro qua sentētia facit.d.l.12.titulo.1.part.2.& quod ex ea ibi expendit Grego.Lupi in verbo segun los priuilegios &.l.9.tit.4.part.5.

27 [Et hoc maximè probatur ex hac lege, quę nō solū in donatione loquitur, sed & in quacūq; alienatione, vt constat ibi. *Fueren dadas donadas, o enagenadas,* & ibi, *hiziere donacion o enagenacion,* & ibi, *que les da, dona, e enagena,* & ibi, *de donar, dar, e enagenar la justicia,* & ibi, *que le da, dona, y enagena la villa, &c.* Abundaret enim verbum alienatio, si de donatione tantum lex disponeret, sed vt omnes casus comprehenderet, fecit mentionem donationis & alienationis, nam si de donatione dumtaxat sentire vellet lex, sufficeret de ea tantum mentionem facere, nec sufficeret meminisse de alienatione, nisi & de donatione faceret mentionem, quia affirmatiuè non comprehenditur donatio sub nomine alienationis, vt probaui supra ti.9.de bonis constante matri.quæsitis.l.5,glos.6.num.11.6.&.9.

28 [Nec oberit, si dixeris lege ista disponi, non videri translatum merum imperium, si de eo non fiat mentio specialis, & hoc præsefrūt verba legis, dum dicit, *entiendase que no le da la justicia,* scilicet, sanguinis, put expresim continetur in.d.l.9.titul.4.de dona.part.5. Vbi merum imperium concessum nulli esse intelligitur, etiam si in priuilegio exprimatur, quod ei concedit: Rex oppidum vel castrum cū omnibus iuribus sibi debitis, & ad se quoquo modo spectantibus. Sin autem per priuilegium concederetur iurisdictio, censebitur concessum merum mixtumque imperium, secundum Ioā.And.ad Specul.in tit.de iurisdi.om.iudi.cui accesit Roma. in.l.si duo.ff.de acq.hære.Feli. in cap.quod sedē col.vlt.& in.c.graue de offi.ordina.Paul.Paris.cōs.9.col.2.li.1.qui tamen loquuntur quoties in priuilegio dicitur cum omnimoda iurisdictione, idem tamen erit si verbum omnimoda deficiat, nam iurisdictio est genus comprehendens imperium & omne genus iurisdictionis, vt in.l.imperiū.ff.de iuri.om.iud. sed posito genere, positę censentur & eius species, vt in

in l.si chorus.ff.de leg.3.& quia analogū per se sumptum in potiori sumitur & digniori significato.l.1.§.qui in perpetuum.ff.si ager vectig. vel emphiteutica: peta.faciunt tradita per Cassane. in consue. Burgun.rub.1.§.1.nu.24.fol.13.col.1.vbi hanc sententiam dicit esse veriorem, Did.Perez in.l.1.tit.1.lib.3.ordina.col.756.ad medium.

29 [Quare necessariô infertur in specie, de qua agimus, non videri concessam iurisdictionem simplicem, nam si ea concessa esse intelligeretur, sub ea comprehenderetur merum imperium, cùm cōcessa iurisdictione, merum quoque imperium concessum esse censeatur, vt nume. præcedenti probauimus plurium doctorum authoritate. Ex quo probari videtur traditio, de qua nu.26. in fi.quòd vendita ciuitate, vel oppido, seu castro, non censeatur vendita iurisdictio, quia si iurisdictio vendita esse censeretur, vēditum quoque intelligeretur merum imperium, quod maximi est momenti, & fortè oppido ipso principalius.

30 [Etsi dixeris licèt in principio & medio huius legis eius dispositio extendatur ad venditionē, vt ex verbis num.27.relatis probauimus, in vltima tamen eius parte mutat casum, & loquitur in donatione dūtaxat: Respondeo non mutare casum, vt constat ibi, *E si en los tales priuilegios, cartas, y mercedes, &c.* Ecce ibi tex.in hac vltima parte loquitur in eisdē priuilegijs, instrumētis, & donationibus, de quibus antea dixerat, & illud verbum, cartas, refertur ad instrumēta venditionum.

GLOSS. XXII.

Donatio vel vēditio castri à Principe facta cū omnibus rebus, & iuribus ad se spectātibus nō cōprahendit iurisdictionem simplicem, nedū merū imperiū.

y *Y las heredades que el Rey ouiere en la tal villa o lugar.* Nota in hac tam generali concesione, cum omnibus iuribus & redditibus Regi quoquo modo pertinentibus, non comprehendi iurisdictionem simplicē, nedū merum imperium, sed solum redditus, & tributa vel alia bona immobilia Regi pertinētia in eo oppido vel castro, licèt in.l.9.tit.4.de donatio. part.5.solum excipiat merum imperium, ibi, *o justicia de sangre,* vt ibi intelligit Grego.Lupi, qui tamen mentionem non facit legis nostræ, quæ vt dixi, decidit sub hac generali cōcesione vel venditione castri non cōprehendi iurisdictionem simplicem, quod valde nota: quia non inuenies legem istam sic declaratam,

LEY. II.

¶ *Que no se pueda hazer donaciō a persona fuera destos reynos, aunq̄ sea Rey, de ciudad, ni villa, ni ysla.*

Ley.2.in fine tit.9.lib.3.ordina.

¶ *Don Fernando y doña Ysabel, y don Enrique en Cordoua año de.1455.*

¶ Siguiēdo la ley hecha y ordenada por el Rey dō Enrique nuestro hermano, que sancta gloria aya en las córtes de Cordoua año de mil e quatrocientos e cinquenta e cinco, declaramos, que no entendemos dar ni hazer merced a Rey, ni a otra persona estraña de fuera de nuestros reynos,[a] de ciudades, ni villas, ni castillos, ni lugar, tierra, ni heredamiento, ni islas de nuestros reynos, ni de nuestra corona real, ni permittir, ni dar lugar q̄ lo tal se haga, y assi lo asseguramos por nuestra verdera fee y palabra real.[b] Y defendemos q̄ ningunos ni algunos de nuestros subditos y naturales no sean ossados de dar, ni vender, ni trocar, villas, ni lugares, ni castillos, tierras, ni heredamientos, ni yslas de nuestros reynos, a Rey, ni a señor, ni a otra persona estrágera de fuera de nuestros reynos, so pena de la nr̄a merced.[c]

GLOSS. I.

1 *Castella à Rege donata nō poßunt à donatario vel heredibus eius in exteros alienari.*

2 *Exterus regni an poßit succedere in maioratu castellū vel arcem continente?*

3 *Exterus regni qui vult in regno habitare poterit in castellis succedere.*

4 *Exterus emere prohibitus non prohibetur bona maiorum emere.*

Bona maiorum corrector emere non prohibetur in loco, vbi administrationem gerit, ibid.

Bona maiorum emere nostra interest, ibid.

5 *Lex.1.tit.18.par.2.explicatur.*

Verbum nullatenus est vniuersale negatiuum ibid.

6 *Exteri quare prohibeantur emere vel possidere castra & oppida regni?*

a *Ni a otra persona estraña de fuera de nuestros reynos.* Sic & castella a rege donata alicui nō possunt à donatario vel eius hęredibus & successorib⁹ alienari in exteros, ex testamēto nec per cōtractū, sed Rex poterit pro eodē precio retrahere, ad cuius effectum debet sibi ante alienationē intimari (prout in rebus emphiteuticarijs fit, vt in.l.2.&.3.C.de iure emphi.) tex.est vnicus regni nostri hoc probās in.l.1.ti.18.de custodiēdis castris

2 regni par.2. [Vbi Greg.Lup.in verbo de fuera, quęrit an alienigena regni Castellę possit succedere in maioratu, in quo castrū continetur aliquod, & arguit ad partes, & deniquè cōcludit, nō posse succedere in castro huiusmodi, ne scrutetur secreta regni, vt in.l.mercatores.C.de cōmer.& mercato.& quia lex illa dicit, *Ni los deuen enagenar en ninguna manera en vida ni en muerte a homes de fuera de su señorio, ni a otros de quien*

Universidad de Deusto
Biblioteca

pudiesse venir guerra ni daño al reyno. Quæ prohibitio respicit res ipsas alienari prohibitas, quę sui natura non debent ab exteris possideri, propter periculum regno imminens, et sic lex respicit res ipsas & situm earum, quare lex loci, vbi sitę sunt seruari debet, vt in.l.forma.6.si verò.ff.de censib.&.l.1.C. de muliert.&ibi quo loco.l.an in totũ.C.de edifi.priua. [Quę opinio rigida nimis est, quare eã limita & restringe, vt procedat, nisi exterus iste velit se transferre ad habitandum in his regnis, tunc etenim admittendus esset ad successionem maioratus, & maximè cùm sit cõsanguineus possessoris maioratus, qui necessariò erat regni huius originarius & naturalis. Vbi autem vellet exterus habitationem facere extra regnum, non liceret ei castella & oppida regni possidere. [Nec obe- 4
rit, quòd forensis per statutum emere prohibitus in loco bona immobilia, non prohibetur emere, quę fuerunt anteceſorum suorum ex sententia Ioan. de Platea in.l.vna.C. quibus ad conducti.prędio.fiscal.acce de.non licc.& in.l.1.C.non licere habitan.metro.vbi dicit, posse forensem hũc ab intestato succedere, quod ipse probat arg.l.limites prohibentur in princ. ff.de re milita.&.l.qui officij in princ.ff.de cõtrah.emp. cuius verba sunt, *Qui officij causa in prouincia agit vel militat, prædia comparare in eadem prouincia non potest, præterquàm si paterna eius à fisco distrahantur*, quia emens res paternas affectionis causa emisse pręsumitur, quã naturaliter quilibet habet ad bona paterna, vt in .l.si in emptione.ff.de mino.l.lex, quę tutores.C.de admituto. nostra enim interest, res maiorum emere, secundum glo.in.l.1.in verbo reipublicę ad fi.ff.solu. matr. & in.l.si equo.ff.de leg.1.cum concordantijs & pluribus similibus à Tiraq. congestis in præfatione retractus lignagier nu.34.& deinceps, & quę ipse tradidi in dialogo relatoris.3.part.cap.27.nu.7.&.8. cui obiectioni non respondet Grego. Lupi in.d.l.1.tit.18.par, 2. Sed respondeo affectionem, nec interesse alienigenæ non sufficere, vt in damnum regni castra possideat, iuste à legibus nostris probibita possidere. [Minus 5
oberit, quod alienatio, quę per legem partitę prohibetur in exteros est, quę facto hominis interueniẽte fit in vita vel in morte, quæstio autẽ ista nõ tractat de huiusmodi alienatione, sed de alienatione, quę fit mediã te lege, vt in.l.cum pater.§.cũ inter.ff.de leg.2.l.pater §.Iulianus Agrippa.ff.de leg.3. quia nihil refert inter has alienationes in specie nostra, cũ in vtraque specie cadẽ militet ratio, & tum potissimum cum.d.l.1.ti,18. part,2.a.[quencũque alienationis modum se referat, cum dicit, en ninguna manera, quod verbum est vniuersale negatiuum, vt docet glos.l.in Clemen.vt hi qui diuinis in verbo nullo modo, de ęta.& quali.glo. etiã in Clem.vna in verbo nullatenus de sequestrati.poss. & fruct. quare ad omnem alienationis modum extenditur. [Rationem autẽ, quare hęc prohibitio fiat, mutua ex his, quę latè dixi in stylo cancellarię ti.1. prœmi.22.cap.2.glos.l.item.2.cum de beneficijs seu sacerdotijs exteris nõ concedẽdis tractabamus, adde, quę dicam in.l.1.&.2.tit.3. de officijs publicis infra libr.7.

GLOSS. II.

1 *Princeps vbi fidem non seruat, casus fortuitus, & insolitus dicitur.*

2 *Fides recta in principe nimium decet.*

b *Por nuestra verdadera fee y palabra real.* Quę fides vsque adeo est à principe seruanda, vt casus insolitus dicatur, si princeps venit contra pactum vel fidem suã, arg.text.in cap.1.de proba.& in cap.1. de natura feudi, Alex.cons.97.num.4.lib.3. dixi in dialogo relatoris.4.part.c.6.num.8. [Nihil enim magis decet, quã recta fides in Principe, epistola inter claras. C.de sum. Trini. Mari. Soci. Iunior cons.76.nu.116.lib.1. Aimon Crauette plura congerens in proposito cõs.214.nu.19. & sequen.& quę dixi in dialogo relatoris.4.par.c.12. num.7.& deinceps. 2

GLOSS. III.

Castra seu oppida in exteros alienantis pœna.

c *Sopena dela nuestra merced.* Et contractus erit nullus amittetquè alienans castra vel oppida in exteros alienata, vt in.l. præcedenti statutum est, vt ibi notauimus gloss.6.in princ.

LEY. III.

¶Que el Rey no puede hazer donacion de las ciudades, villas, y lugares de su corona real contra lo contenido en esta ley. Ley.3.tit.9.lib.5.ordina.

Don Fernando y doña Ysabel confirmaron la ley del Rey don Iuan el segũdo, de Valladolid año de.1442.c.1.

¶No cõuiene a los reyes vsar de tãta frãqueza y largueza, q̃ sea cõuertida envicio de destruyció,[a] porque la fráqueza deue ser vsada con ordenada intẽció, no amẽguãdo la corona real, ni la real dignidad: porq̃ los succeſsores del reyno recibirian por esto gran agrauio. Y por esto el rey don Alonso quãdo cumplio edad de quinze años, en las cortes q̃ hizo en Valladolid era de mil e trezięt̃os y sesenta y tres otorgo, y prometio de no dar ni donar ciudades, villas ni lugares, ni castillos, ni fortalezas, ni aldeas, ni sus heredades a infãte, ni a rico hõbre, ni a dueña, ni a perlado ni a ordẽ, ni a infãzó, ni a otro señorio alguno, saluo a la Reyna doña Costança su muger, y assi juro de lo guardar: y esto

y esto misꝰo otorgo el dicho Rey dõ Alonso en las cortes, que hizo en Madrid, era de mil e trezientos e sesenta y siete: y lo confirmo el Rey don Enrique el segundo en las cortes, que hizo en Toro, era de mil e quatrocientos e nueue, y en las cortes que hizo en Burgos, era de mil y quatrocientos y onze. Y esto misꝰo prometio de guardar el noble Rey don Iuan el segũdo, en las cortes que hizo en Burgos, año de la Encarnacion de nuestro Señor, de mil y quatrocientos y treynta años, y en las cortes que hizo en çamora el dicho Señor Rey don Iuan el año de treynta e dos. Despues de lo qual el dicho Señor Rey don Iuã el segundo, veyendo y considerando que despues de las leyes y ordenanças susso dichas, por importunidad de algunos grandes del Reyno, auia hecho algunas mercedes de ciudades, y villas, y lugares, y rentas, y pechos, y derechos a algunos grandes y naturales del Reyno, y a otros criados y officiales de su casa: y por ello se hazia perjuyzio a la dignidad Real, y a sus succeſsores q̃ despues del auian de reynar: a peticion y suplicacion de los procuradores, de las ciudades, y villas, y lugares de sus Reynos en las cortes que hizo en Vallado lid año de la Encarnacion de nuestro Señor de mil y quatrocientos y quarẽta y dos, estatuyo y ordeno por ley, pacto y contracto firme y estable,[b] hecho y firmado entre partes, que todas las ciudades, y villas, y lugares que el Rey tenia y posseya, y las fortalezas, aldeas y terminos e jurisdictiones de su natura fuessen inalienables, y perpetuamẽte impreſcriptibles, y permaneſciessen y quedassen siempre en la Real corona de sus Reynos,[c] en tal manera que el dicho Rey don Iuan, ni sus succeſsores q̃ despues del reynassen,[d] no pudiessen en todo ni en parte enagenar lo susso dicho. Pero q̃ si por alguna grã vrgẽte necesidad,[e] por razõ de grandes y leales seruicios q̃ alguno le hiziesse,[f] o en otra manera, al Rey fuesse de necessario de prouer, y hazer mercedes de algunos vasallos, q̃ lo non pudiessen hazer, saluo vista y conoscida la tal necesidad por el Rey, cõ cõsejo y decõsejo y comũ cõcordia de los de su cõsejo, q̃ en su corte al tiẽpo residiessen, o de la mayor parte dellos en numero de personas: y cõ cõsejo y de cõsejo de seys procuradores de seys ciudades, quales el eligiesse y nõbrasse, allẽde los puertos, si alla se ouiesse de hazer la tal donaciõ, o merced o de aquẽde los puertos, si aca se ouiesse de hazer la dicha prouisiõ, seyẽdo los dichos procuradores presentes, y para esto especialmẽte llamados, los quales juntamẽte cõ los del cõsejo hiziessen juramẽto en forma, q̃ sobre lo susso dicho verdadera y fielmẽte, toda aficiõ, y amor, y odio postpuesto, dará todos su cõsejo. Y si en otra manera la tal donaciõ, o merced se hiziesse cõtra la forma susso dicha, q̃ qualquier alienaciõ q̃ se hiziesse,[g] por esse mesmo hecho fuesse ninguna, y de ningũ valor y effecto, y el donatario o sus succeſsores herederos, no pudiesse por tal titulo adquirir ni ganar los tales bienes, ni a ellos pudiesse passar el señorio y posseſsiõ:[h] y por ningũ curso ni lapso de tiẽpo lo pudiessen preſcribir.[i] Mas siempre quedassen y fincasen en la corona Real, y de ella no se puedan apartar. Y que sin embargo del tal enagenamiento, el Rey pueda libre e justamente tomar y recobrar los dichos bienes, sin algun conoscimiento de causa.[k] Otro si que la ciudad villa o lugar que assi fuere donado o enagenado, pueda

Universidad de Deusto
Biblioteca

sin pena alguna resistir el tal enagenamiẽto o donacion, no obstãtes qualesquier priuilegios, cartas, y mãdamiẽtos q̃ el Rey hiziere: los quales desde ahora anullo, aunque tengan primera y segũda jusion, cõ qualesquier penas y clausulas derogatorias, generales o especiales, [l] y otras qualesquier firmezas abrogaciones, y derogaciones, voto, y juramento, aũque el Rey de su proprio motu, y cierta sciencia, y absoluto poderio [m] quiera vsar en los tales enagenamientos. Ca el dicho señor Rey dõ Iuã de su cierta sciencia y motu proprio, y absoluto poderio abrogo y derogo, casso y anullo, y que no tenga firmeza alguna: Y juro y prometio so la fee real, sobre la cruz y sanctos Euangelios, [n] estando ay presentes los de su cõsejo y los dichos procuradores del reyno, que realmẽte y cõ effecto guardara y cumplira lo susodicho, y contra ello no yra ni verna, exceptas las villas de Xumilla e Vtiel de que libremente pudiesse disponer. Exceptas otro si las cosas q̃ el dicho señor Rey dõ Iuan diesse a la Reyna, o al Principe, o Princesa, las quales ouiessen por su vida el vsufructo, [o] y despues de su vida q̃ no pudiessen passar a otro alguno, mas que quedassen consolidadas en la corona real imprescriptibles y inalienables, y q̃ los tales donatarios juren, quãdo los dichos bienes les fueren donados, que guardaran esta ley, y q̃ no enagenaran los dichos bienes, y que si de hecho lo hizieré q̃ la tal alienaciõ sea ninguna: [p] aunq̃ sea por el Rey general o specialmente confirmada con qualesquier obstancias, y prohibiciones, aunq̃ sea de cierta sciencia y proprio motu. Pero q̃ por esta ley, paction, y cõtracto, no entendio el dicho señor Rey don Iuã reuocarlos priuilegios de las ciudades, y villas, y lugares, ni los derogar en cosa alguna, pero que finqué siempre en su fuerça e vigor. [q] La qual dicha ley el Rey don Enrique nuestro hermano, q̃ Dios aya, confirmo en las cortes que hizo en Cordoua año de mil e quatrozié tos e cinquenta y cinco. Y nos la aprobamos, y confirmamos, [r] y mandamos guardar.

GLOSS. I.

Principum liberalitates quomodo sint exercendæ, ne in vitium prodigalitatis prolabantur?

a *En vicio de destruyciõ.* Nota non decere Reges immoderatis vti largitatibus, ne in vitiũ prodigalitatis prorumpãt, sed cautè moderateque eis vti oportere regiã non minuendo dignitatem & coronam, in non modicum regni successorum præiudicium. Pitagoram namque dixisse fertur, ne sumptus temerè & importunè feceris, sed nec illiberalis esto, modus in omni re optimus, refert Stobęus sermone. 12. vide tamen, quę in proposito diximus supra eod. l. 1, glo. 7. nu. 2. &. 3. ex Aristotele Ethicorum ad Nichomachum libr. 4. cap. 1. colum. 2. & quę dicam infra eod. l. 5. glo. 1.

GLOSS. II.

1 *Principes neque excellentes viri legibus ciuilibus non astringuntur.*
Cogere seipsum an quis possit?
2 *Principes & Papa leges seruare debẽt, quas alijs imposuerunt.*
Principem nemo audet reprehendere, ibidem.
3 *Principem decet seruare leges, quæ sibi conueniunt, nõ alias, quarũ exempla traduntur.*
Princeps non obligatur ad testamentorum solennitatis obseruationem, & quare? ibidem.
Principum priuilegia remissiuè, ibidem.
4 *Princeps & Papa à naturali & diuina lege non eximuntur.*
5 *Princeps obligatur ex contractu vel pacto cum subditis inito, & quare obligetur, ibidem.*
6 *Princeps ex pacto vel contractu an obligetur naturaliter tantum, an etiam ciuiliter?*
Cõtractus claudicare nõ debet, fallit in pupillo & ecclesia, ibidem.
7 *Contractus cum Principe celebrati naturam obtinent bonæfidei.*
8 *Princeps donationẽ perfectã reuocare non potest.*
9 *Princeps ex cõtractu naturaliter tantum, sed efficaciter obligatur.*
10 *Naturalis obligatio in Principe habet effectum, & actionem producit.*

Natu-

Naturalis obligatio iure ciuili effectũ producit, ne quis indebitè damnum patiatur, ibidem.
11 *Lex. 1. in fi. cũ. l. seq. ff. de offi. procu. Cæs. intelligitur.*
Obligatio ciuilis sola non est efficax ad agendum, ibid.
12 *Lex bene à Zenone. C. de quadri. præscrip. explicatur.*
Actio realis nullam præsupponit obligationem, ibid.
Princeps succedẽs priuato loco priuati vtitur absque aliqua prærogatiua, ibidem.
Obligatio ciuilis non cadit in Principe, sed iuris naturalis vel gentium, ibidem.
Lex. 53. tit. 5. part. 5. explicatur & remissiuè de eius materia, ibid.
13 *Lex nostra interpretatur.*
Contractus ligat successores, ibidem.

b *Por ley, pacto, y contracto firme y estable.* Ad maiorem firmitatem hæc adiecit lex ista, quoniam Princeps legibus ciuilib⁹ nõ astringitur, nec ligatur, vt in l. Princeps legibus. ff. de legi. vbi hoc adnotarũt Ioã. Oroſci. & cæteri interpretes. l. 1. ff. de consti. Princ. tantę enim celsitudini non potest lex imponi, quippe cui Deus & ipsas subiecit leges secundũ Bal. in cap. 1. ad fi. de aliena. feudi, quod deducitur ex sententia Philosophi Polyticorum lib. 3. c. 9. (Excellentes, inquit, virtute & potentia non sunt legibus astringendi, in illos siquidem non est lex, sed ipsi sunt lex) quam sententiam explicat frater Domi. à Soto lib. 1. de iusti. & iure. q. 6. art. 7. nempe, vt virtus ad moralem probitatem, potentia verò ad principatum referatur. Sed quod de Principibus dicit, de quibus nunc agimus, rationem reddit dicens, quo pacto fieri potest, vt cogi possit Princeps ad legũ obseruationem, si ipse lex est animata, vt in authen. de consulibus? nunquid fieri potest, vt quis cogere possit se ipsum? non inquit, est intellectu possibile, vt vim quisquam sibi ipsi inferat, ac se ipsum sua lege cogat, quod inde euenit, quia lex natura sua Regẽ cogere nequeat. [Cæterum quòd Deus eum liberiorẽ fecit, legumque coactione longius exemptum, eo rationi debet vigilantius, & diuino nutui obediens esse: ac subinde legibus, quas alijs ponit, obtemperare, non coactus sed ratione ductus. Et non solum Princeps secularis, sed & summus Pontifex astringitur lege honestatis & naturalis iustitiæ, ea seruare, quę ipse vel prædecessores eius condiderunt, vt probat beatus Thomas 1. 2. q. 96. art. 6. & Ludo. Gomez in regula de infirmis resignantibus pag. 140. versi. præterea, ne in illos Christi improperium impingat, qui dicunt, & non faciũt, quique alijs onera grauia imponunt, ipsi nec digito volunt ea mouere. Meatthęi. 23. vnde quod quisque iuris in alium statuit, ipse eo vti debet inquiunt, iurisconsulti in l. 1. & per totum. ff. quod quisque iur. & summus Pontifex in. c. cum omnes de constitu. vbi citatur sapientis authoritas, patere legem, quam tu ipse tuleris, estque text. optimus in. l. digna vox. C. de legi. vbi Bal. & doct. omnes, probat optimè pluribus rationibus ex theologis & philosophis Alberic. in. l. Princeps nũm. 3. & seq. ff. de legi. tex. regni nostri in. l. 16. tit. 1. par. 1. vbi Greg. Lup. in gl. 1. authoritate Alberici probat subditos lege teneri, nõ solũ ob eius decentiam & rationem, verũmetiam per coactionem, atque ita duobus subsidijs ad virtutem ducuntur, Princeps autem altero destitutus est, quippequem nemo cogere posset, aut reprehendere audeat, imo vix vllus est, qui veritatem doceat, vt rectè aduertit Domi. à Soto lib. 1. de iusti. & iure. q. 6. art. 7. col. 3. in prine. iniusta enim est Principum authoritas, si quæ populis prohibent sibi licere patiuntur. c. iustum est. 9. dist. [Quãdo autem statuimus, Principẽ legibus subdi suis, intelligimus de legibus, quę ex æquo ad ipsum perinde atque ad subditos spectant, finge Regem præcipere neminem gladio succinto incedere, aut sericis indui, non est par ratio, cur ipse eisdem abstineat, alia exempla passim inueniet curiosus, quæ inter Principis priuilegia ennumerantur, non enim obligatur testando ad testamentariam obseruationem. l. omnium. C. de testamen. quoniam Principis præsentia superat omnium testium fidẽ, atque ideo testamentũ factã in eius præsentia citra testium solẽnitatem valet, vt omniũ optimè explicat Ferdi. Vazq. lib. 3. de success. creatio. §. 26. in prin. & ferè per totũ, confert. l. vlti. C. de legi. &. c. in causis vbi docto. de re iudica. Nec arctatur Princeps iudicando ad obseruationem iudiciarię solemnitatis Innocen. in. c. 1. de lit. contesta. Ang. in. l. omnium. C. de testam. Bart. in. l. Emilius in fi. ff. de mino. Ant. in cap. licèt hæc de simonia. Ferdin. Vazquez. d. §. 26. numero. 10. & 11. vbi & num. sequentibus plurima enarrat Principis priuilegia, quæ huic nostræ sententię applicare poteris. [Quamuis autem Rex lege ciuili solutus sit, non tamen lege naturali vel diuina, quas etiã summus ecclesiæ catholicæ præsul seruare tenetur. c. sunt quidam &. c. contra statuta. 25. q. 1. idque probat Ioan. Oroscius in. d. l. Princeps nu. 6. 7. &. 8. ff. de legi. & Ludo. Gomez in regula de infirmis resignantibus pag. 140. post prin. Imo nec iure gentium est solutus Princeps, Clemen. pastoralis. §. cæterum de re iudi. §. vlti. insti. de iure natu. §. sed agnationis quidem, insti. de legiti. agnato. tutella, glo. & docto. in. l. vlti. C. ficõ. ius vel vtili. publi. Pau. & Socin. in. l. siquis iniquum. §. si is pro quo nu. 7. ff. quod qui. m. Innocen. in. c. quę in ecclesiarum de constitutio. [Atque ideo nimirum hæc lex ad maiorem firmitatem addidit verba hæc, por ley pacto e contracto, nam si Imperator vel Princeps facit aliquod pactum cum regno suo, vel cum aliqua ciuitate sibi subdita, tenebitur proculdubio ad eius obseruationem, secundum Cyn. Barto. Bal. & docto. communiter in. l. digna vox. C. de legi. & similiter tenebitur seruare contractum cum subdito factum secundum eosdem doctores, non solum ipse, sed & successores eius, vt in. c. 1. de probatio. ibique expendunt Abb. Felin. & Deci. latissimè hanc sententiam confirmantes, Bal. in. c. 1. de natura Feudi Innoc. Abb. & docto. omnes in. c. nouit de iudi. quam esse communem attestatur Iaso. consi. 1. nu. 1. &. 2. lib. 1. Bal. singulariter confirmat in. l. qui se patris nu. 13. &. 14. C. vnde libe. Paul. Castren. in. l. Princeps nume. 4. ff. de legi. & in l. digna vox numero. 5. C. eod. Ludouic. Roman. consilio. 52. Deci. consilio. 286. nume. 7. Aimon Sabill. consilio. 135. numer. 5. &. 7. vbi hoc intelligit in iure quæsito, secus in iure quęrendo, huic enim Princeps potest derogare de plenitudine potestatis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt in succesione feudi, in qua potest derogare iuri quærendo, in spe tantum cõpetenti, vt ibi probat nu. 7. idem voluit Deci. consil. 269. col. 4. Curti. Iunior cõsil. 1. num. 32. Brunus consil. 1. nu. 62. & consil. 10. quod est Socini num. 36. Gozadi. consil. 9. num. 47. arg. eorũ quę Moderniores tradunt in c. super eo de offi. deleg. qui omnes tenent primam conclusionem, quòd Principes ligentur iure contractus & feudi, quoties ex eo fuerit ius quæsitum priuato, vt & Alber. Brun. voluit d. consil. 1. num. 24. 25. & 26. Socin. inter eius consilia consil. 10. num. 21. Curti. Iunior consil. 1. num. 36. citat glo. & doct. communiter in l. 1. C. si contra ius vel vti. publ. vbi scribitur, quòd contractus nõ subiecit Deus Principibus, Gozadi. cons. 9. nu. 43. 44. & 45. qui loquitur in feudo, qui contractus quoque dicitur innominatus, vel secundum alios, nominatus, vel vt non pauci senciunt, anormalus, at contractus sunt de iure gentium. l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iur. vbi Bart. & docto. in quibus Princeps censetur priuatus. l. 2. & 1. ff. nequid in loco publi. Bart. in. l. in fraudem. §. neque ff. de iure fisci. Cardi. cons. 147. Ioan. Lup. in repe. rubric. de dona. int. vir. & vxo. §. 69. num. 17. Feli. in. d. c. 1. de proba. nu. 2. Quod potissimũ fit, ne Rex ipse cõmercio priuetur, quis enim cum eo contraheret, si contractus seruare non teneretur? vt optimè considerauit Bal. ab Orosco relatus nu. 13. in. l. Princeps. ff. de legibus Paul. Paris. cons. 11. num. 52. & sequen. libr. 1. quam traditionem pluribus authoritatibus confirmat idem Paul. Paris. cons. 2. num. 129. & pluribus seq. lib. 4. Ai mon Sabilla. cons. 241. num. 18. quibus adde fusse tradita per Ioann. Neuizani inter consilia Alberti Bruni cons. 12. num. 23. 24. 25. & nu. 66. Ioan. Iacob. Leonardũ in eisdem consiliis cons. 117. à num. 240. vsque ad
6 num. 246. & alibi sæpè. [Et non solùm Princeps naturaliter obligatur ex pacto & contractu, verùmetiã ciuiliter, ex sententia Bald. in. l. Princeps. ff. de legi. cuius doctrina communiter est recepta, vt attestatur Paul. Castr. ibi numero. 4. & Zasius numer. 5. idem voluit Areti. & Feli. num. 3. in cap. 1. de proba. & Anto. Gomez in tomo de contractibus in princ. Mouentur per text. in. l. cum emptor. ff. de rescin. vendi. vbi contractus non debet claudicare, si ergo priuatus obligatur Principi naturaliter & ciuiliter, quid ni eodem pacto obligabitur. Princeps? sed Moderni in. d. cap. 1. de proba. respondent esse in Principe speciale, quèadmodum in pupillo, cuius contractus claudicat, vt constat ex. l. Iulian⁹. §. si à pupillo. ff. de actionib. empti: & in ecclesia, vt notatur in capit. 1. ne sede vacan. Sed diuersa ratio est in ecclesia vel pupillo, quæ in Principe, vt rectè aduertit Deci. in. d. cap. 1. numero. 3. Mouetur. 2. Areti. per text. in. l. 1. §. fi. cum. l. sequen. ff. de offi. procu. Cæla. vbi Princeps adeundo hęreditatem sibi delatam obligatur ex quasicontractu creditoribus, quæ obligatio iuris ciuilis est, secundum Bart. in. l. ex hoc iure numero. 17. ff. de iust. & iur. adducit etiã text. in. l. bene à Zenone. C. de quadri. præscrip. vbi actio datur contra Principem, ergo ciuiliter obligatur, quia sola naturalis actionem non producit, vt insti. de obliga. in princip. [Ex qua conclusione infertur, omnes
7 contractus cum principe celebratos naturam bonefidei obtinere, cùm habeant executionem cęteris contractibus inter priuatos celebratis faciliorem, & firmiorem, vt Bal. censet de pace constantię in verbo si quis vero numero. 1. Cremen. singul. 35. incip. omnes contractus de mundo, Iaso. in. l. ciuitas numero. 8. ff. si cert. peta. & consilio. 1. col. 2. lib. 1. Lud. Gozadi. d. cõs. 1. numero. 43. Ludo. Gomezius plures alios referens in §. actionum numero. 2. insti. de actio. Dida. Perez in. l. 3. titulo. 8. lib. 3. ordina. columna. 1062. ad medium Iaso. in. l. & si post, vltima colum. ff. si quis cautio. Ferdinã. Vazquez libr. 3. de succesionum creatione. §. 26. nu
8 mero. 27. Ioan. Neuiza. inter cons. Alberti Bruni cõs. 12. num. 27. vbi plura congerit. [Ex quo fit, principẽ donationem à se factam, postquam est perfecta, reuocare non posse Bald. in. l. quæ ex relationibus. 4. notab. & ibi Paul. nu. 3. C. de legi. glosse. in. l. si qua in verbo præiudicijs. C. de fund. & salti. rei domi. libr. 11. cui accedit Iaso. in. l. si reus nu. 13. ff. de pact. Alexan. cõs. 3. num. 9. lib. 5. Beroi. in cap. 1. num. 20. de proba. Iaso. consil. 73. nu. 2. vers. condescendo lib. 1. vbi plura congerit in confirmationem Did. Perez. d. col. 1062. propę finem, de quo latius dicemus infra eo. l. 6. [Verùm
9 contraria sententia, imo quod Princeps non obligetur ciuiliter ex contractu, sed naturaliter tantũ: quod quę istheę obligatio naturalis sit in Principe efficax, est receptior, & iudicio meo verior, eiq; adhęrẽt Anto. Abb. Imol. Deci. num. 2. & 3. & Bero. numero. 19. in. d. c. 1. de proba. Ioan. Oroscius, eam frequentiorem dicens, in. d. l. Princeps num. 14. ff. de legi. Mouentur, quia Principes licẽt lege naturę, & iure gentium obligẽtur, non tamen lege ciuili, vt in. d. l. Princeps. ff. de legi. non ergo obligatur ciuiliter sed naturaliter lege
10 conuẽtionis secũdũ Bal. in. l. 1. ff. de cõsti. princi. [Etsi dixeris quomodo ergo sola naturalis obligatio hac in specie efficax est? Respõdeo sola naturalis in Principe habet effectũ & actionẽ producit, ex quo ipse nõ potest aliter obligari, vt ex. d. c. 1. de proba. expẽditur teste Decio ibid. nu. 3. vers. sed tamẽ tenẽdo cõmunẽ, refertq; id sensisse Ant. de Butr. in. c. quę in ecclesiarum col. pen. de cõsti. quia, vt ibi dixit Abb. pen. col. princeps remanet in terminis iurisgẽtiũ, quo iure pactum nudũ & sola naturalis obligatio producebat effectũ, vt ex. d. l. ex hoc iure omnes probant. Facit quod notat Bal. in. l. rescripta ad fi. C. de precib. Impe. offeren. hoc etiam suadetur teste Decio. d. num. 3. ad medium, quia ne quis indebitè damnum patiatur, naturalis sola ex pacto nudo effectum producit, vt notat Bar. per illum text. in. l. & eleganter. §. seruus pactionis. ff. de dolo, & Ange. consilio. 1. in fine. Et quamuis actio cõtra Principem nulla competat, æquitate suggerente officio iudicis succurretur, vt in. l. planè. ff. de peti. hæred. confert text. in. c. ad apostolicam, vbi Hosti. & alij de simo. tex. in. l. 1. §. cum patronus. ff. de offi. præf. vrb. Ex quib⁹ cõcludo principẽ ex sola naturali obligatione astringi, & efficaciter teneri, cũ ciuilis eum
11 non possit cogere. [Cui sententiæ non oberit text. in. l. 1. in fine cum. l. sequenti. ff. de officio procuratoris Cęsaris, quia etiam in hęreditatis additione consensus interuenit, ex quo nimirum princeps obligatur naturaliter, sola enim ciuilis sufficiens non esset ad agendum, vt in princip. institu. de obliga. quod probat, & optimè explicat Bart. in. l. interdum

num. 6. ff. de condictio. indeb. & Paul. Castr. in repe. l. ex hoc iure vlti. q. ff. de iust. & iure. Quemadmodum in stipulatione, quę à iure ciuili inuenta fuit. §. de constituta insti. de actio. & tamen in ea interuenit obligatio naturalis, quæ oritur ex consensu, sine quo stipulatio est inutilis. l. 1. §. adeo. ff. de pact. cuius verba sunt, *Nam & stipulatio, quæ verbis fit, nisi habeat consensum, nulla est,* & in. l. 1. ti. 11. part. 5. & idem est in alijs contractibus à iure ciuili inductis, de quibus per gloss. in §. ex hoc iure, in verbo pœna, insti. de iure natura. gẽt. & ciui. Princeps ergo adeundo hæreditatem, ex sola naturali orta ex consensu efficaciter obligatur: ciuilis siquidem quæ ex quasicontractu inducitur, non suffi
12 ceret, vt dixi. [Ad text. in. l. bene à Zenone respondet Deci. in. d. c. 1. de proba. num. 3. in fine tribus modis. Primò, quòd loquitur in actione reali, quæ nullã præsupponit obligationẽ. §. 1. insti. de actio. Vnde ex hoc inferri non potest, quòd ciuiliter obligetur. Secũdò, inquit, quòd licèt in personali actione loquatur, ideo ibi cõtra Principem competit, quia succedit in locum priuati, cùm igitur subrogetur loco priuati, nimirum si iure priuati vtatur, absque vlla prærogatiua. l. fisc. §. 1. ff. de iure fisci. Tertiò respondet, q̃ nõ loquitur de actione formali, sed de petitione seu iure petendi, ex iure gentium procedente, non de actione, inquam, ex obligatione ciuili nata iuxta. l. licèt. §. ea obligatio. ff. de procura. quoniam contra Principẽ hoc dici non potest, quia subiectum non est habile ad recipiendum ciuilem obligationem, cùm ipse sit solutus legibus à quibus ea ciuilis obligatio procedit, manebit ergo Princeps in terminis iurisgentium, vt sic ex sola naturali possit conueniri, vt docuit Panormi. in. d. c. quæ in ecclesiarum colum. penult. de constitu. & diximus supra num. 10. & clarius probat tex. regni nostri in. l. 53. tit. 5. de emptio. & vendi. part. 5. ibi: *Y puede el pedir que de la estimacion.* & licet ibi Grego. Lup. optimè explicet. d. l. parti. & l. bene à Zenone. C. de quadri. præscript. & latius Petr. de Dueñas in regula. 238. tredecim modis eam legem limitans, omisserunt tamen horum verborum explicationem. [Cùm
13 ergo, vt ad expositionẽ legis nostræ redeamus, in ea dicitur Regem Ioannem Pinciæ hanc constituisse legẽ, pactumque & contractum cũ procuratoribus regni fit, vt nunimè reuocari possit, maximè cùm iuramentum contineat, iuxta. c. intellecto de iureiu. de quo infra latius, ligat enim pactio & contractus successores regni, vt in. d. c. 1. de probatio. & ibi docto. communiter expendunt, vt & diximus supra nu. 5. & tum potissimum cùm legę nouiori regia lex illa, & pactio fuerit cõfirmata à Carolo Imperatore in comitijs Pincianis anni. 1525. & Toletanis anni. 1525. & per Regem Catholicũ Philippũ. II. anno. 1566. die. 62. Nouẽbris quo iussit leges istas ad vnguem obseruari.

GLOSS. III.

1 *Principis bona multipliciter considerantur, & nu. seq. Bona ad regnũ regiamque coronam spectantia Regis esse dicuntur, ibid.*

2 *Bona Regi competẽtia in signum supremæ potestatis. Appellatio est de his quæ principi reseruantur in signũ supremæ potestatis, ibidem. Regalia quæ sint, ibidem.*

3 *Principis bona ei pertinentia ratione dignitatis regiæ.*

4 *Principis bona ei competentia, quæ tamen à priuato possideri possunt. Honores apud Hispanos qui dicantur? ibidem in fine.*

5 *Principis bona fiscalia quæ sint?*

6 *Principis bona priuata. Princeps duarum personam obtinet mortalis, & immortalis, declaratur, ibidem.*

c *Siempre en la real corona de sus reynos.* Bona Principis multifariam considerantur, quędam sunt, quę ad regnum regiamque coronam spectant, vt ciuitates, oppida, villę, castra, & arces, vt in. l. 1. titulo. 17. part. 2. ibi.
2 *E otras y a que pertenescen al reyno.* [Alia dicuntur bona Regi competẽtia in signum supremę potestatis, & in recognitionem subiectionis, vt quòd ab omnibus inferioribus iudicibus ad Principem appelletur secũdum Bal. in auth. quas actiones num. 14. C. de sacrosancte eccles. l. 1. supra eod. & l. 1. tit. 15. de prescrip. supra li. 4. Oldrald. cons. 172. col. 1. & cons. 244. col. 2. & cons. 254. col. 1. dom. Dida. Couar. in relectione regulę possessor 2. par. §. 2. num. 8. l. 22. tit. 13. part. 2. vbi Grego. Lup. in verbo o le embargassen expendẽs legem illam contra dominos populorum impedientes appellationem ad regem, vel eius curiam, vel appellationes prosequi, vt puniantur eiusdem legis pœna, nempe, priuationis locorum vel oppidorũ, vel eorũ iurisdictionis. In signũ etiã supremę potestatis cõpetit Regi ius cudendi monetam in regno suo, qua omnes regnicolæ vti debent c. quanto de iureiu. And. de Yser. in tit. quę sint regal. verbo monetę. l. 22. & ibi Grego. Lupi in verbo coger
3 su moneda tit. 13. par. 2. [Tertiò dicuntur bona Regi pertinentia ratione dignitatis, vt tabellionum creatio, vectigalium inductio, illegitimorum legitimatio, & his similia, quorum mentio sit in. c. super quibusdã §. præterea de verbo. signifi. & per docto. ibidem & in c. 1. quę sint regal. in lib. feudo. hęc ad nullum præter
4 Principem spectant. [Quartum genus bonorum sunt, quę Principi, vt ad Principem spectant, quę licèt regię coronę pertineant, possunt tamen à quocunque priuato ex concessione Principis possideri, qualia sunt prata, pascuorum saltus, ferarum vinaria, prędia rustica, & vrbana, quę quidem non fuerunt fisco applicata propter delictum priuati, sed alio titulo habita, vt in. d. l. 1. tit. 17. part. 2. dom. Dida. Couarru. in regula possessor. 2. par. §. 2. nu. 8. & mineralia, salinæ, portoria, vectigalia, quę ex portubus, & pontibus, & piscatione prouenirunt & tributa quęcunque, vt in. l. 11. tit. 28. de acqui. rer. domi. part. 3. d. 2. tit 13. de thesauris infra lib. 6. l. 19. tit. 8. de redditibus regijs infra libro. 9. & hæc honores Hispanę appellantur, seu terrę, quę à regibus conceduntur nobilibus in remunerationem
5 seruitiorũ, vt in. l. 2. titulo. 26. par. 4. [Quinta bonerũ regaliũ species est, eorũ quę fisco deferuntur, vel ratione criminis, vel ob vectigal nõ solutũ, vel aliàs: hęc antequam in regio patrimonio fuerint incorporata,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad eius dignitatem pertinent, de quibus tractat Luc. de Pœna in.l.quicunque.2.colum.C.de omni agro de ser.lib.11. [Sexta & vltima species bonorum regalium est, quę Regi competunt peculiari & priuato patrimonio tanquam priuato, de quibus agitur in d.l.1.titul.17,pat.2.Rex siquidem vicem obtinet duarum personarum,mortalis & immortalis,mortalis verè cuius respectu quasi persona priuata intelligitur,immortalis & perpetuę non verè,sed enigmaticè, & repręsentatiuè,quę durat quandiu ipsa regalis dignitas perdurat & superstes est,vt eleganter docet Bald.cōs. 159.num.5.lib.3.Tiraquell.de iure primogeniorum.q. 35.num.22.

6

GLOSS. IIII.

Princeps an possit successoribus legem imponere? remissiuè.

d *Ni sus successores que despues del reynassen.* Nota quòd lex ista legem imponit successoribus regni,quod quo modo intelligatur, & an id fieri possit latè examinaui supra eodem gloss.2.ex ibi dictis colliges, quid hîc statui oporteat.

GLOSS. V.

Necessitatis causa plurima permittuntur contra regulas iuris communis,remissiuè.

è *Vrgente necessidad.* Ex causa vrgentis necessitatis plurima permittuntur contra regulas iuris communis,vt latè traditur per Felin.in .c.querelam de iureiur.cum concordan.à Tiraquell.congestis, de legibus connubialibus gloss.8. num.9.& lib.1.de retractu.§.26.gloss. 1.num.18.& sequen.dixi multa supra eod.l.1.gloss.21. nume.17.& sequent.

GLOSS. VI.

f *E leales seruicios que alguno le hiziesse.* Adde hîc quę dixi supra eodem.l.1.gloss.1.numer.4.&.5.optimus text.in.l.cum plures.§.cum tutor.ff.de admi.tuto.

GLOSS. VII.

1 *Princeps non potest alienare bona regiæ coronæ,vt ciuitates & oppida.*

Princeps bona regiæ coronæ alienans potest reuocare.

Rex iurat in initio sui regiminis non alienare, ibidem.

2 *Rex Castellæ est dominus non solum quoad protectionē,sed quoad verū dominiū rerū,quæ in regno sunt.*

Capta ab hostibus efficiuntur capientium,ibidem.

3 *Capta in bello iure regio cuius sint?*

Castra sunt propria bona Regis,ibidem.

Castrorum ædificia in Castella,an fieri possint vel resarciri,ibidem.

4 *Capta in bello sunt Principis tanquā bona hæreditaria.*

Populum nouum in Hispania facere, non licet absque Regis licentia,ibidem.

5 *Lex.1.tit.5.lib.7 infra explicatur.*

Solum Castellæ nō pertinet ciuitatibus,nisi ex Regis cōcessione,ibidem.

6 *Regi cōpetūt & regno bona immobilia bello quæsita.*

Rex & regnum habent intentionem fundatam quoad ciuitates & loca,ibidem.

Rex solus an possit bona regni alienare?ibid.

7 *Rex Castellæ non potest bona regni alienare, nisi cum solemnitate huius,l.*

Contractus ligant Reges,eorūquè successores, ibidem.

8 *Princeps alienare nequit sibi reseruata in signum supremæ potestatis.*

9 *Princeps quæ bona alienare possit? & num.sequent.*

Princeps non potest alienare bona in magnū regni detrimentum,ibidem.

10 *Princeps reuocat per eum alienata in magnum regni detrimentum.*

Princeps si donauerit rem magni præiudicij an valeat ad vitam?ibidem.

11 *Donatio reddituum alicuius oppidi regni an valeat ad vitam?*

Officia à Rege cōcessa nō spirant morte cōcedētis,ibi.

12 *Princeps an alienare possit bona fisco delata?*

13 *Princeps potest condemnatū,cuius bona fuerunt publicata,restituere.*

14 *Princeps potest ad libitum alienare bona propria,quæ ei,vt priuato competunt.*

15 *Præscriptio bonorum regalium quanto tempore procedat? remissiuè.*

g *Que qualquier alienacion que se hiziesse.* Nota legem istā quæ non solum prohibet donationem populorum regiæ coronæ,sed & aliam quancunque alienationē titulo etiā oneroso factā. Et vt perfectè resolui possit hæc materia,an liceat Regi bona regia alienare, præmissis sex bonorū generibus,de quib⁹ supra in gl.3.fac sequētes conclusiones. Prima conclusio,Princeps nō potest donare,vel alio titulo etiā oneroso alienare bona regię dignitatis & coronę,vt ciuitates,oppida,villas,castra,arces,& tributa ad regiā coronā spectantia,etiam si iuramētum in alienatione adiecerit. Quinimo Princeps ipse admittitur ad reuocādā alienationē ab eo factam non obstante iuramento in contrariū emisso,vt in.c.intellecto de iureiu.vbi Panor.Feli. & cęteri cōmuniter,Hosti.& Feli.in.c.dilecti de maiori &obedi. Ioan.Lupi in rep.c.per vestras notab.2.§.1.nu. 41. & seq.de don.in.vi.& vxo.Ias.in.l.debitorū nu.7. C.de pact.idem Ias.in prælud.feudo.nu.80.Bald. in.c.vlti. in fi.de sent.& re iudi.idem Bal.cons.156.nu.3.libr.3. Iaco.Butri.Pet.de Bellaper.& Bal.& cæteri in proœmio codicis. Alberi.in.l.bene à Zenone col.pen.C.de quadrie.præscrip.Tiraq.de iure primigenio.q.35.nu. 19.Bar.in.l.prohibere.§.planè.ff.quod vi aut clā, Anto.Corsetus de excellentia Regis.q.4.Math.Affli. in constitu.Neapoli.in princ.q.24.Feli. in. c.ad audientiam colū. 2.de præscrip.Bald.in proœmio feudorum num.

num.32.hanc sequuntur & communem dicunt Fran. Ripa lib.1.responsorum cap.1.num.51.& Ioan. Igneus in repe.l.donationes quas diuus num.26. C. de donat. int.vi.& vxo.dom.D.Couarru.in cap. quamuis pactum par.2.§.2.num.4.de pact.lib 6.Ferdi. Vazquez lib.3.de successionum creatione.§.26.num.83.Did.Perez citans concordantes in.l.1.tit.1.lib.3.ordina.colu. 792.Carol.Moline.qui pulchre loquitur in consuetu. Parisiens.tit.1.§.1.glo.5.num.54.& seq.Paul.Cast.singulariter id explicans cons.70.lib.1. Greg. Lupi in.l. 5.glo.2.tit.15.par.2.dixi latè in stylo cancellariæ tit.1. præmi.25.glo.1.estque ad id tex.in. l.4.ibi, pero esto debe ser hecho tit.15.par.2.& in.l.1.in fi.tit. 17. eadem. par.& in.l.28.tit.11. de iureiurando par.3.Et hoc iure communi Imperatorum proculdubio procedit, iurat siquidem Rex in principio sui regiminis,se bona regię coronæ non alienaturum.d.cap. intellecto de iureiu. 2 l.28.tit.11.par.3.[Iure autem regio est maior dubitatio,Rex enim noster est dominus totius Castellę, nō solum quoad iurisdictionem & protectionē, sed etiā quoad verum dominium rerum,quę in Castella sunt, qualia sunt oppida,castra,ciuitates.villę,territoria,& termini,pascua & montes,prędia,& reliqua id genus arg.l.3.tit.6. de iure patronatus supra lib.1, ibi, *y por que esto si assi passase redundaria en derogacion de nuestra real preeminencia,por ser este derecho ganado por los Reyes por respecto dela conquista que hizieron desta tierra* Quorum verborum sensus est,regionum Hispaniæ seu Castellę pleraque ereptas fuisse à Mauris vel Sarracenis per Reges Castellę,atque ideo ad eos iure dominij pertinere,non secus quam ea quę ab hostibus capiuntur,iure gentium pertinent ad ipsos capientes,vt in.l.ex hoc iure.ff.de iust.& iure,& in.§.ius autem gētium insti.de iure natu,& vtrobique per scribentes, & in.§.item ea quę ab hostibus insti. de rer. diuisio. & in.l.hostes.ff.de capti.idem probat text.in.l.14.tit 3.de episcopis & clericis supra lib.1.ibi. *A los Reyes de Castilla y de Leon los quales con deuocion fermente y Catholicos y animosos coraçones, y con derramamiento de la sangre suya,y de sus subditos y naturales, ganaron y libraron esta tierra de los infieles Moros y enemigos de nuestra sancta fee Catholica,y la pusieron so la obediencia de la sancta fee Catholica.*[Secundo confert tex.in .l.20. 3 tit.28.de acquirend.rerum domi.par.3.&.l.5.18.&.19. tit.26.part.2.vbi acquisita ab hostibus efficiuntur capient.um,si mobilia fuerint, dępta quinta parte, quæ Regi cōpetit in recognitionem superioritatis.Ciuitates,autem & oppida, villę, castra & arces eisdemque pertinentia,& pręciosiores domus debent reseruari Regi nostro,eique tantum iure regio acquiruntur, nō militibus, licèt acquirentes sint remunerandi, vt notat Petr.Nun.de mandatis exequendis cap.4.num.1. in fine & num.2.versic.item acquisita,& cap.4.num. 10.versic.hodie verò in regno Castellę,vbi ait omnia immobilia,quę sunt in regno Castellę presumi esse Regis,antequàm termini ab eo essent designati, nā post assignationem terminorum ciuitas fundat in eis suā intentionem,vt ibi latius per eum.Regi enim Castellę competit soli assignatio terminorum, & diuisio prouinciarum,vt in.l.2.tit.1.part.2.Petr.Nun.de manda. exequend.cap.4.num.2.facit.l.12.tit,1.par.2.& l.51.ti. 18.part.3.Quo fit,vt absque regia licentia populi fieri non possint in solo regni huius,vt in.l.10 in prin.tit. 15,de regesto & cancellario supra lib.2.nec castra seu arces.l.8,tit.5.de castellis seu arcibus infra lib.6. Did. Perez in.l.7.tit.7.lib. 4.ordina.col.1476.Pet. Nun.de mandatis exequendis.c.14.num.6. versic.5. Auilesius in cap.23.prætorum in verbo torres,vbi latè,diximus supra hoc eodem libro tit.7.de maioratu.l.6.glo.5.vbi lex statuit non posse refici inconsulto Principe,vt ibi dixi num.11.& sequentibus & Pet.Nun.d.cap. 4. nu. 1,ad finem. Propria enim regis bona castra sunt, & in l.21.tit.13.& l.1.tit.17.& l.1.tit.18.part.2.cum ergo regnum istud à regibus expugnatum fuerit,consequitur ad Reges ipsos ciuitates & castra pertinere,& omnia immobilia:habere ergo de eis poterit disponere. [Fa- 4 cit etiam text.l.6.tit.27.part.2.ibi,*a los que le ayudaren a ser heredado delo de sus enemigos.* Ecce ibi quęsita imbello tanquam bona hęreditaria esse censentur Regis cui adde text.in.l.7.tit.20.de cancellario part.3. col.2. ibi,*E si hizieren pueblas nueuas, e les dieren heredamiento de termino poblado,* vbi pro constanti & comperto habetur,quòd facere nouum populum nemini licēt in Hispania absque Principis licentia,vt dixi num.præcedenti,quamuis iure communi absque Regis licētia fieri posset,vt in.l.ex hoc iure & ibi Bart, & Alberi. ff.de iusti.& iure,Ioan.de Platea in.l.vnica.C. de metropoli Varito,notat Petr.Nunni.in.d.cap.4.num.2. & Grego.Lupi in.d.l.7.tit.20.part.3.in verbo puebla nueua,Ferdinand. Vazquez libr. 1.de successionum creatione,§.3.nume.4.versic.13.facit.Vbi ex.d.l.7.notāt,Principem posse cōcedere & assignare pascua,mōtes & terminos,& non aliu⁹,quod & notat Grego. Lupi gloss.sequent.& Nunni.vbi supra. Et ex hoc inferunt Regi nostro ante huiusmodi assignationē hæc omnia pertinere,ad idem confert expressus tex.in.d. l.10.tit.15.de cancellario & regesto supra libr.2. paulo post princ.& tex.ille in versic.otro si porque esta dispuesto,probat expressè donationem oppidorum vel castrorum fieri posse. [Quibus accedit tex.in.l.1.tit. 5 15.de bonis ciuitatum infrà lib.7.ibi.*E suelos que fueron appropriados a las dichas ciudades.* Quorum verborū sensus esse videtur,quòd singulis ciuitatibus & oppidis Castellanis nullum solum publicum pertinet, nisi ex concesione vel permisione Princip⁹s, ad quē prius pertinebat,quare nimirū ipse donare poterat vel concedere,vt ibidem patet in hęc verba. *Y si algunas cartas y mercedes de las tales cosas fueren dadas por los Reyes nuestros progenitores.* Ipse enim est caput regni & & pater,vt in.l.3.tit.19.part.2.&.l.7. &. 9. eodem tit. Ferdinand.Vazquez Menchaquen.de successionum creatione.§.3.numer.4.Vbi pluribus legibus & rationibus,id probare conatur, sed demum in fine eiusdē numeri inquit,si hanc potestatē Principibus nostris, ideo competere putamus,quòd legibus superius citatis sic fuit declaratum:consequens erit,aliis posterioribus legibus eandem potestatem posse ex toto adimi, & longe facilius moderari & restringi, vnde cum per

Universidad de Deusto
Biblioteca

hanc legem hæc alienandi facultas vetita sit, nisi adhi
beatur solemnitas in ea contenta, superest vt talis alie
natio alio modo facta nullius sit momenti, si fiat per
titulũ donationis, secus autem fortasis esse, si fiat titu
lo oneroso venditionis. Quia non semper valet argu
mentum de donatione ad venditionem & reliquos ti-
tulos onerosos, licèt quandoque valeat, vt in terminis
l. donationes quas parentes. C. de dona. int. vir. & vx.
Verùm hanc rem attigisse nõ etiam diremisse fas est,
subdit idem Ferdi. propter innumeras causas aliena-
tionesque quę modò fiunt, & pendent à summis Prin
6 cipis nostri rationabilibus factas. [Sed disputationis
gratia, animi namque mei non est in hac re sententiã
proferre, quæ à Ferdinando Vazquez acutissimi in-
genij viro adducta sunt contra communem receptis-
simamque sententiam, ei minimè obstare videntur.
Quoniam leges pręcitatæ, quibus ciuitates, castra &
oppida regni huius tanquam bello quæsita & cætera
regni immobilia Regi competere statuitur, non Regi
soli competere aiunt, sed & regno, vt cõstat ex. l. 1. tit.
18. par. 2. ibi, *Mas como quier que mostramos de los he-
redamientos desta manera, que son quitamente del Rey,
queremos agora aqui dezir de los otros, que maguer son su
yos por señorio, pertenescen al reyno de derecho. Estas son
las villas, e los castillos, e las otras fortalezas de su tierra.*
Ibique ex ea lege notat Greg. Lupi in verbo de dere-
cho, Regem & regnum habere intẽtionem fundatam,
quoad dominium ciuitatum, villarum & castrorum
regni, licèt non quoad alia bona particularia, vt notãt
doct. in. l. bene à Zenone. C. de quadri. pręscrip. tex.
regni nostri expressus in. l. 1. ti. 17. par. 2. ibi, *E otras y a
que pertenescen al Reyno, assi como villas y castillos, y
los otros honores que por tierra los Reyes dan a los ricos
homes.* Ex quo sequitur, non eã ratione Regibus per
mitti iure antiquo, donationem seu alienationem ciui
tatum, oppidorũ, vel castrorum, quòd Regis essent, &
non regni, quia hoc falsum est, vt ex eisdem antiquis
regni nostri legibus probauimus, sed quia Rex ipse ca
put est regni, quod probat lex. 2. titul. 2. de nobilibus
Hispaniæ infra lib. 6. ibi, *E es nuestra merced que quan-
do nos ouieremos de hazer merced de qualquier villa o lu
gar o tierras o vasallos a qualquier cauallero o persona
&c.* Ecce Rex potest solus ciuitates & loca regni alie
nare, idem probat. l. 1. & ibi expẽdimus in gl. 3. supra
co. tex. etiam expressus in. l. 8. tit. 1. par. 2. ibi, *E de mas
el Rey puede dar villa o castillo de su Reyno por hereda-
miẽto a quiẽ quisiere, lo q̃ no puede hazer el Emperador.*
7 Vbi Gre. Lupi in verbo venga idem adnotauit. [Sed
quod prędictis legibus permissum erat, hac nouissima
lege limitatur & restringitur, vt Regi Castellano nõ
liceat ciuitates, villas, oppida, castra, vel vicos donare,
vel aliàs alienare, nisi ex magna causa & seruatis solẽ-
nitatibus & forma in hac eade legẽ traditis, vt latius
diximus in stylo cancellariæ titu. 1. pręeminentia. 25.
glo. 1. in fi. quę vt dixi confirmata est per Regem no-
strum Carolum Quintum Imperatorem in commitijs
Anni. 25. & 27. & per Regem nostrũ Philippum Secun
dum anno. 1566. & licèt leges istę regiæ non obligent
ad earum obseruationem successores suos, eos tamen
ligãt pacta & contractus, de quibus in hac lege fit mẽ-
tio, vt latius probauimus supra eo. glo. 2. Sed an huic
legi possit derogari, non obstante pacto & contractu
in ea contento, & assignationem vicorum & termino
rum seu districtus per prędecessores factam huius reg-
ni ciuitatibus reuocare, & in alios titulo venditionis
transferre, disseram fortè inferius, nisi ea ratione du-
ctus, qua & Ferdinandus Vazquez, ab instituto ani-
8 mum auertero. [Secunda conclusio, Princeps alienare
nequit ea quę sibi cõpetũt in signũ supremę potestatis
& subiectionis recognitionẽ, vt quod ad eũ vel eius re
giã cancellariã appellari nõ possit, vel q̃ iniustitię de-
fectũ nõ possit Rex ipse ius dicere, vt diximus supra eo.
d. l. 1. gl. 10. & 11. Hæc nõ possunt à Rege separari vt la
tissime probaui in stylo cãcellarię ti. 1. præemi. 13. qua
re hîc nõ repeto, & probat optimè d. D. Cou. li. practi
9 carũ quęstio. cap. 4. num. 1. & deinceps. [Tertia con-
clusio, Princeps potest prata pascuorum alienare & sal
tus ferarumque vinaria, prędia rustica & vrbana, mi
neralia, salinas, portoria, vectigalia, quę ex portubus,
pontibus, & piscatione proueniunt, & tributa quæcũ
que, Hispanè honores dicta, ea quę concedi solent no
bilibus Hispanię, & alijs in pręmium & remuneratio
nem obsequij & seruitij, modò ex tali alienatione nõ
ingens lęsio regno contingat, licèt modice lędatur, se-
cundum Bart. in. l. prohibere. §. plane. ff. quod vi aut
clam, cui accessit Bal. cons. 159. num. 3. lib. 3. Panormi.
& communiter docto. in. d. cap. intellecto de iureiu.
Tiraq. de iure primigeniorum. q. 35. num. 19. Corset. de
excellentia Regis. q. 4. Math. Affli. in constitu. Neap.
in prin. q. 24. Feli. in cap. ad audientiam colu. 2. de pręs
crip. dom. Did. Courrru. communem dicens in capit.
quamuis pactum. 2. par. §. 2. num. 4. Ripa lib. 1. respon-
so. cap. 1. num. 54. Ioan. Igne. in rep. l. donationes quas
diuus num. 26. C. de dona. int. vi. & vxo. Iaso. in. l. de
bitorum num. 7. C. de pact. & in prelud. Feudo. num.
78. Ioan. And. & Bal. in cap. grandi de supplen. negli-
pręla. lib. 6. Alex. cons. 10. num. 6. lib. 3. Socin. consi. 4.
num. 19. lib. 3. Paul. Cast. consi. 72. libr. 1. Ferdin. Vazq.
alios referens de success. creatio. lib. 3. §. 26 num. 83. Gre
gor. Lupi in. l. 8. in verbo aquien quisiere tit. 1. part. 2.
tex. optimus in. l. 2. titu. 13. de thesauris infra libro. 6.
10 [Quod si horum aliquid Rex alicui cõcesserit in gra
ue regni detrimentum, de facto, quod aiunt, poterit re
uocare, vt in. l. omnes fundi, & ibi Luc. de Pen. C. de
fund. patri. lib. 11. vel saltem concessa censebuntur ad
vitam dumtaxat Regis concedentis vel confirmantis
& non vltra, vt in. l. 5. prope finem titu. 15. part. 2. dum
sic ait, *Fueras ende si el Rey gelas otorgase todas o algu-
nas dellas en el priuilegio del donadio. E aun estonces no
las puede auer ni deue vsar dellas, sino solamente en la vi-
da de aquel Rey que gelas otorgo, o del otro que se las qui-
siere confirmar.* Quod etiam limita, nisi magnum præ-
iudicium ex ea donatione ad vitam regno obueniret,
vt in concesione argenti fodinarum, quarum fructus
non renascuntur, vt in. l. diuortio. §. si vir in fundo. ff.
11 solu. matri. & in. l. 27. tit. 11. par. 4. [Eadem ratione cõ-
cessio honorum, idest, redditũm alicuius oppidi seu
castri censetur facta ad vitam concedentis, vt in. l. 20.
tit. 13. par. 2. ibi, *E entregando le luego de los officios e de
los*

*los officios e de las tierras, a que llaman honores, e de todas
las otras cosas que tienen del Rey finado, &c.* Grego. ta
men Lupi in. l. 2. tit. 26. par. 4. in verbo, por toda su vi
da, intelligit officia & honores durare ad vitam dona
tarij, quod in specie statuitur in. l. 2. tit. 3. de custodien
dis filijs Regis supra lib. 2. defuncto tamẽ Rege debẽt
donatarij recognoscere à Rege nouo, vt in. d. l. 20. tit.
13. par. 2. de quo infra eod. l. 16. glo. 1. Itaque huiusmo-
di donationes & priuilegia interpretanda sunt quo-
minus lædant regiam coronam, colliges autem lęsionẽ
modicam vel maximam ex quãtitate rei donatę, qua
litate, & potentia, vel paupertate Regis, vt hac in spe
cie aduertit Fran. Ripa lib. 1. responsorum cap. 1. num.
12 55. & 56. [Quarta conclusio, bona fisco delata ob de
lictum, vel vt vacantia, vel quia quis sine hęrede dece
sit, vel alia ex causa, si nondum fuerãt in patrimonio
Principis incorporata, possunt liberè alienari, vt in
specie asserit Luc. de Pen. in. l. quicunque. 2. col. versic.
quòd si tempore procedente. C. de omni agro desert.
lib. 11. & in. l. 2. 2. colu. versi. quid enim si Comes. C. de
fund. patrimo. eod. lib. Bar. Bal. Pau. & Iaso. in. l. nec
damnosa. C. de precib. impe. offer. vbi asserunt, hac in
specie de Principis potestate non esse dubitãdum, sed
eius voluntatem esse tantummodo exquirendam, idẽ
voluit Bal. in cap. nisi specialis num. 5. de offi. delega.
Alex. & Iaso. in. l. apud Iulianum. §. constat nume. 24.
ff. delega. 1. idem Iaso. in. l. cum quis colum. 2. in princ.
ff. de iur. & fact. igno. Paul. Pari. cons. 1. num. 22. lib. 4.
Paris de Puteo de Syndica. in verbo compositio col.
13. Ferdin. Vazqu. de success. creatio. §. 26. numero. 85.
13 [Qui extendit hanc conclusionem, vt procedat, etiãsi
bona hęc incorporatã fuerint in regio patrimonio au
thoritate Parisij. d. cons. 1. num. 26. & iterum consi. 69.
num. 194. lib. 3. quod haud dubiè procedit, quandoqui
dem licet Principi, condemnatum cuius bona fuerant
publicata restituere, vt ei sic restituto bona publicata
reddantur. l. 1. in fi. vbi Bar. & alij firmant, & l. fi. C.
de senten. pass. Bart. in. l. Gallus. §. & quid si tantum
nu. 13. & ibi Galiaula nu. 64. & Iaso. numer. 66. & 70.
Fortuni. num. 153. Carol. Ruynus nume. 120. & Ema-
nuel Casta Lusitanus. 2. par. num. 42. & seq. ff. de libe.
& posth. estque recepta sententia teste Parisio. d. cõsi.
69. num. 196. lib. 3. & Ferd. Vazq. d. §. 26. num. 85. quod
14 in regno Hispanię scimus quotidie fieri. [Quin-
ta conclusio, Princeps ad libitum alienare potest,
& donare bona sui peculiaris patrimonij, quia
ad ipsum tanquam priuatum pertinent, non tãquam
in regali dignitate constitutum, atque ideo liberè abs
que vlla causa & necessitate vendere, donare, & quo-
modo velit expendere, etiam abutendo, temereque &
effusse prodigere poterit. l. sed si lege. §. consuluit. ff. de
peti. hęredi. l. in re mandata. C. mandati. l. 1. tit. 17. par.
2. doctores superius citati num. 1. Ferd. Vazq. de suces.
15 creatio. §. 26. num. 84. Bal. consi. 271. in fi. lib. 1. [Quan
to autem tempore huiusmodi bona regia, de quibus
hactenus egimus hîc & in glo. 3. huiusmet legis, præs-
cribantur, tractat optime, prout cętera. dom. Did. Co-
uarru. in repe. regulę possessor. 2. par. §. 2. numero. 7. &
seq. vsque in finem, dixi aliquid in stylo cancellariæ
titul. 01. pręeminentia. 13. Aimon Sabillianus de anti
quitate temporum. 4. part. §. absolutis differentijs.

GLOSS. VIII.

1 Prohibitio alienationis per legem facta impedit dominij translationem.
Dominium ex actu nullo non transfertur, ibidem.
Dominium per legem trãsferri potest absque traditione, sicut & possessio, ibidem.
2 Dominij translatio per legem potest impediri.
3 Dominij translatio fieri potest absque traditione testatore iubente.
Dominij translatio per testatorem impediri potest cũ causa, ibidem.
4 Dominij translatio an impediri possit per pactũ vel contractum.
Dominij translatio impediri potest per contractum in quo aliquod ius hypotheca vel aliud sibi reseruauit is, in cuius gratiam prohibetur alienatio, ibi.
Lex. si creditor. §. fi. ff. de distract. pigno. & l. vlt. tit. 5. par. 5. explicatur, ibidem.
5 Possessio an transferatur ex inutili contractu.

h *Ni a ellos pudiese pasar el señorio y possesion.* Duplici ex
causa non transit dominium ciuitatis vel oppidi, aut
castri, à Principe donati vel aliâs alienati, in donata-
rium vel in eum in quem factã fuit alienatio. Primo
quia prohibitio alienationis à lege facta impedit do-
minij translationem. l. quędam. ff. de acq. rer. domi. l.
1. ff. de fund. dota. insti. qui. alien. lic. vel non in prin.
cum similibus, Anto. Gomez in. l. 40. Tauri nume. 35.
Ratio est, quia factum contra legis prohibitionem est
nullum ipso iure. l. non dubium. C. de legi. quomodo
ergo ex actu nullo transferri potest dominium? Præte
rea per legem absque traditione potest transferri do-
minium. l. commissa. ff. de publica. & vectiga. Bald. &
doct. in. l. traditionibus. C. de pact. Bal. in. l. 1. C. cõmu.
de legat. Imo & possessio actu ficto interueniente. l.
quod meo & ibi docto. ff. de acq. poss. l. quisquis. C. de
dona. l. clauibus. ff. de cõtra emp. de quibus latissime
agit Anto. Gomez in. l. 45. Tauri nume. 45. & sequen
tibus. Quid? cùm & possessio & dominiũ sine aliquo
actu trãsire possit ex receptiori sentẽtia, vt attestatur
Tiraq. in tracta. le morte saisit lebif in præfactione de
clara. 6. Anto. Gomez in. l. 45. Tauri num. 111. do. Di.
Couarru. lib. 3. resolu. cap. 5. num. 6. versi. cęterum cum
concordantijs supra hoc libro à me traditis titul. 7. de
2 maioratu. l. 8. glo. 1. & deinceps. [Si per legem sine tra
ditione potest transferri dominium, nimirum ergo si
per eandem legem possit translatio impediri, prout in
prohibitione testatoris arguit Panor. in cap. Raynal-
dus col. 5. ad fi. de testam. potest siquidem testator so-
la voluntate cum causa absque traditione transferre
dominium. l. cum pater. §. surdo. ff. de lega. 2. l. cũ filius
§. varijs eod. tit. l. à Titio cum vulgaribus. ff. de furt. at
que ideo per contrariam voluntatem potest impedire
dominij translationem. l. cum pater. §. libertis. l. pe-
to. §.

Universidad de Deusto
Biblioteca

to.§.fratre.ff.de lega.2.l.pater filium. §. fundum. ff.de lega.1.glo.& docto.in.l.ea lege.C. de cõdicti. ob caus.

3 [Sed quia lex ista non solum prohibet alienationẽ tanquam lex, sed per pactum vel contractũ, posset hic oportunè quæri, nunquid per pactum vel cõtractum inter viuos possit impediri alienatio & translatio dominij, in qua quæstione, vt superflua omittã, communiter concluditur non impediri dominij translationẽ in.l.ea lege, C.de cond. ob caus, vbi docto. omnes & in.l.si ita quis.§.ea lege.ff.de verbo. obliga. Ferdinan. Vazquez de succes.creatio.§.10.num.82. vbi & numeris sequentibus hoc limitat, nisi paciscens aliquod ius in re alienata sibi reseruauerit, nam ratione illius iuris impeditur dominij translatio. l. si creditor.§. fi.ff. de distractio.pigno.l.vlt.titu.5.de emptione & vendi. par.5. vbi si rem mihi hypothecæ subnittis pro aliquo debito, eo pacto vt nõ possis eam vllo modo alienare, donec debitum mihi solueris, si ante luitionem pignoris eam alij vẽderis, est nulla venditio, & hac ex causa rescindi poterit, non solum quoad quantitatem debiti, prout vidi aliquos iurisperitos tenere, sed in totum. Quare si eam mihi postea vendideris, valet venditio mihi facta, & tu teneberis primo emptori de euictione, alia exempla tradunt Rod. Xuarez in repe. l. post rem iudicatam in.1.limi.legis regiæ num.5.& sequen.& dom. Did. Couarru. lib.2. resolu.cap.15. num. 3.& Anto. Gomez in.l.40. Tauri num.18.& sequent. & Ferd. Vaz.d.§.10.nu.84. Hic autem Rex paciscẽs non solum aliquod ius sibi reseruauit in ciuitatibus seu oppidis, quæ regię coronę reseruantur, & inalienabilia esse pronunciat lex ista, verùm expresse dixit non posse per alienationem transferre dominium vel

4 possessionem, & hęc est secunda ratio. [Sed videtur, possessionem fuisse translatam ex inutili contractu, modò res verè tradita fuerit.l.1.§.si vir vxori vbi omnes docto.ff.de acq.poss.l. quod vxor cod. tit. l.1.§. deijcitur versic.denique.ff. de vi & vi arm. l.si donatę in prin.ff.de dona.int.vi.& vxo.l.nec vllã.§.omnibus ff.de peti.hęred. vbi ex donatione inter virũ & vxorem traditione sequuta, transit possessio in donatarium, licèt donatio sit nulla, ex eaque nulla oriatur ciuilis vel naturalis obligatio, vt in.l.1. in princip. ff.de don.int.vi.& vxo.l.3.§.sciendum eo.titu.ita vt nec ei accedit fideiussor.l.si sponsus.§.si vxor viri.ff. illo tit. Bar.in.l.cum lex numer.8.ff.de fideiusso.& in.l.quod meo num.1.ff.de acq.poss. & vtrobique docto cõmuniter. Rationem reddit optimam Anto. Gomez post alios per eum citatos in.l.45. Tauri num.23.& numer. 25.hoc extendit ad contractum cum minore factum, vt ibi per eum. Atque ideo hic prohiberi merito potuit translatio possessionis.

GLOSS. IX.

1 *Præscriptio immemorabilis non excluditur per quæcũque verba vniuersalia præscriptionem prohibentia.*

2 *præscriptio immemorabilis excluditur per legem præscriptionem vllo tempore prohibentem, vbi lex expresse resistit præscriptioni vel consuetudini, rem prohibitam afficiens.*

i *Y por ningun discurso ni lapso de tiempo lo pudiesen prescribir.* Dubitari hic merito posset, nunquid verba hęc vniuersalia excludant præscriptionem immemorabilem, & videtur his verbis non excludi, nec alijs vt cũque generalibus, vt autumat Accursius in.l.1. C.de seru.fugi. vbi Iaso.notat num.42. Bal.in.cap.1.§. præterea de capi.Corradij, & in cap.1.§.si quis de manso, si de inuesti.feu.cõtro.fuer. Ang.in.l. si quis decurio. C.de decurio.lib.10. Aret.cons.15.dixi in stylo cancellariæ tit.1.præmi.17.casu.20.declara.4.§.1.glo.1.num. 32.&.33.quibus adde Ang. in auth.vt decęterò commuta.eccles.colla.5.per illum tex.iuncta glo.in.verbo nulla temporis Feli.vbi plures citat concordantes in

2 rub.extra de præscriptio.num.vltim. [Sed nihilominus contraria sententia vera est in casu nostro. Quia vbi lex expresse resistit præscriptioni vel consuetudini, non valet præscriptio, etiam immemorabilis, prout in specie nostra, vt probat optimè Anton. de Butr. in capit cum ex officij.3.colu.& ibi Panor.3.notab. per illum tex.extra de præscrip. Feli.in capit. accedentes eod.tit.num.6.versi.fallit.3.vbi addit plures concordãtes, dixi in stylo cancellarię tit.1.præmi.17.casu.20.declara.9.§.4.glo.1.num.3.prope finem, hanc sententiã communem esse attestatur Feli.in capit.cum ex officij num.13.per tex.ibi de præscript. Hocque intelligit quoties lex afficit rem, dicens non posse possideri nec vllo tempore præscribi, etiamsi sit capax possidens, prout hic contingit. Et circa præscriptionem bonorũ regię coronę & iurisdictionum, vide.dom. Dida.Couaru.in regula possessor.2.part.§.2.&.3.de regulis iuris in.6.

GLOSS. X.

1 *Rex Hispaniarum est iudex in causa propria maxime super iurisdictione etiam contra clericos.*

2 *Causæ cognitio requiritur in sententia & decreto, aliàs nulla est sententia & decretum.*

3 *Iudex procedens absque causæ cognitione censetur priuatus, & ei potest resisti.*

4 *Fructos suos non facit qui sine causę cognitione missus est in possessionem.*

5 *Causæ cognitio nulla requiritur in notorijs.*
Notoria non indiget causæ cognitione, nec solemnitate sententiæ, sed sufficit præceptum, ibidem.
Sententia parte non citata lata valet, quoties constat absenti nullam competere defensionem, ibidem.

6 *Factum proprium quando quis admittatur ad reuocandum?*
Factum proprium tunc aliquis reuocare potest, quoties actus est nullus propter legis prohibitionem, ibidem.
Factum prædecessoris non potest hæres reuocare, ibidem.

k *El Rey pueda libre e justamente tomar y cobrar los dichos bienes sin algun conoscimiento de causa.* Nota quòd Rex Hispa-

Hispaniæ potest propria authoritate ius sibi dicere, iuxta tex.in.l.proxime, ibi, sententiam Imperatoris Antonini.ff.de his quę in testa.delen.cap.cum venissent iuncta glo.2.de iudi. Alex.cons.1.nu.14.lib.5. Et in specie vbi agitur de iurisdictione vel iuribus regalibus, Rex est iudex competens in causa propria, etiam contra clericos vel ecclesiam ea possidentes, vt colliges ex Oldra.consil. 83. qui mirabiliter loquitur, quem refert & sequitur Alber.in auth.statuimus col. 2.C.de epi.& cleri.versi.sed licèt verum, Feli.in capit. ecclesia sanctę marię num.7.de constitu. Ioan. Lupi in rep.cap.per vestras.2.notab.§.vnico, de dona. int. vi. & vxo.num.49. sed in regno nostro omnes causæ ad Regis cognitionem spectãtes, ad cancellariarum cognitionem pertinent, vt dixi in stylo cancellariæ tit.1.

2 præmi.25. [Sed quatenus lex ista nullam exigit causæ cognitionem, videtur esse contra ius cõmune, nã eo iure sententia lata sine causę cognitione est ipso iure nulla, vt in auth.quo.oporte.epis.§. oportet in verbo pro nihilo, & ibi notat Ange.cap. primates.2.q.1. Clem.pastoralis ad finem de re iudi. c. ad audientiam de appella.l.ex stipulatione ad finem. C. de sentent. Bar.in.l.2.in principio.ff. de iudi. Anto. post. Ioann. And.in capit. vestra.16.colu.de cohabi.cleri. & mulie. Imol.& Cardin.in Clem. dispendiosam de senten.& re iud. Ant. Imol.& Feli. hanc dicens receptiorem in cap.ecclesia sanctę Mariæ num.12.&.17.de constitu. Hyppoli.in.l.qui eadem num.18.& seq.ff.ad.l. Corn. de sicar. Idem statuitur in decreto sine causæ cognitione interposito, est enim nullum secundum Pet. de Ancharra.consi.19. per tex.in.l. magis puto.9. ne palsim .ff.de reb.eorum, Bar.in.l.prolatam.C.de sentẽ. Paul. Cast.cons.38.lib.2. Feli.in.d. cap. ecclesia sanctę Mariæ num.15. Greg. Lupi in.l.10.glo.2.tit.8. par.5. Petr. Dueñas in regula.186. vbi plura congerit, dixi in dialogo relatoris.3.par.cap.39. num.3. & pluribus sequen-

3 [Quam sententiam extendit Innocen.in. capit. cum ex literis in verbo hoc nõ videtur, de resti.in integr. ad literas apostolicas, vel mandatum Papę viua voce emissum, non præcedente causæ cognitione, vbi idem notat Panor.colum.3. Felin.in.d. cap. ecclesiæ sanctæ Mariæ num.35. paulo ante fi. de constitu. Iudex siquidem absque causę cognitione procedens censetur priuatus, nec ei est obediendum secundum Cardi. in Clement.1.in fi. de celebra. missa. per notata in cap. cõquæ

4 rente de restitu. spoliato. [Ex quo missus in possessionem inordinate & sine causæ cognitione nõ facit fructus suos secundum Innocen. in cap. consultationibus post prin. de iure patro. glo. Bar. & Alex. in.l. sed si lege.§. scire. ff. de peti. hæredi. Ludoui. Rom. consi. 454. num.26. Felin. in.d. cap. ecclesia nu.25. de consti. Iaso. in.l. iuste possidet pen. col. ff. de acq. posse. versi. quarto adde, vbi citat tex. in cap. cum causa in fi. & ibi Panorm. vlti. notab. de offi. delega. Bal. in.l.2. pen. colu.

5 C. de serui. & aqua: [In hac tamen lege nulla exigitur causæ cognitio propter notorietatem facti, quę operatur, vt nulla causę cognitione interueniente, sententia vel præceptum valeat, secundum Abb. & Feli. in dict. cap. ecclesia sanctę nu. 20. de constitu. vbi alias quoque addit limitationes, idem voluit Abb. in. c. ad nostram. 3. col. de iure iur. Non enim requiritur causę cognitio in notorijs, imo nec solemnitas sententię, sed sufficit præceptum soluendi, vt in. l. ictus furtum secundum vnam lecturã, & ibi glo. & Bar. ff. de his qui notan. infamia, quibus adde notata per Bar. in.l.2.§. de frumentaria. ff. de admi. rerum ad ciuita. pertinen. vbi asseruit valere sententiam parte absente & non citatalatam, quoties constat nullam defensionem absenti competere, cui accedit Panor. in. c. ex insinuatione prope finẽ de appella. Hinc est quòd si iudici aliquid constat per confessionem partis, nõ curatur de ineptitudine processus, vt probatur in. c.1.&.2.de accusatio. in.6. notat Bal. in.l. si confessus. ff. de custod. reor. Innocen. & Felin, in. c. qualiter. 2. de accusatio. Sed quid obsecro magis est notorium, quàm ciuitates & oppida regni huius ad Regem pertinere, earũque alienationem esse legibus regijs prohibitam? nimirum ergo si Regi liceat eas propria authoritate nullaque cau

6 sę cognitione adhibita auocare, vt hîc statuitur. [Et si obieceris quomodo admittitur Rex ipse alienans ad reuocationem facti proprij contra. l. post mortem. ff. de adoptio. l. per fundum. ff. de serui. rustico. prædior. l. si creditoribus. C. de seruo pignori dato manu. l. cum profitearis. C. de reuocand. donationi. l.1. C. de remissio. pigno. Respõdeo, quia actus est nullus, vtpote qui à lege prohibitus, qua in specie admittitur quis ad reuocandum factum proprium, vt in. l. quemadmodum C. de agrico. & censi. lib. 11. glo. Barto. & docto. communiter in dict. l. post mortẽ. ff. de adoptioni. Quare nec hęres vel successor Regis alienantis repelletur, si factum prædecessoris reuocare velit fortiori ratione, vt sentiunt gl. Bal. & alij in. l. cum à matre. C. de reiuen dica. notat Areti. consi. 123. ad fin. nume. 7. Socin. cõsi. 79. nu. 47. libr. 4. Hierony. Grattus consi. 91. nume. 75. lib. 1. Andreas ab Exea, de pactis nu. 229. Cure. Iunior consi. 175. nume. 10. in fin. Thom. Grammati. decisio. 93. nume. 8. &. 9. vbi alios refert, Afflictus decisio. 240 nume. 8. & iterum lib. 3. constitutio. Sicilię rubr. 5. nu. 7. & in. c. 1. §. si Titius nu. 15. si de feudo fuerit controuer. Arius Pinelus in. l. 1. 3. part. nume. 83. limita. 10. C. de bon. mater.

GLOSS. XI.

1 *Priuilegium vel rescriptum contra legem clausulã derogatoriam continentem quando valet necne?*

2 *Legis derogatæ mentio specialis an fieri debeat in priuilegio seu rescripto?*

3 *Contractus Principis est irreuocabilis, etiam si adsit clausula non obstante.*
Princeps ligatur ex contractu sicut quilibet priuatus. ibi.

1 *Clausulas derogatorias generales o especiales.*) Solet quæstionis, nec parum difficilis esse, nunquid rescriptum seu priuilegium concedi possit aduersus legem canonicam vel ciuilem, vel cõtra eius dispositionem, maxime si lex continet clausulam derogatoriam cuiuscunque rescripti seu priuilegij in contrarium impetrati vel

Universidad de Deusto
Biblioteca

vel impetrandi,prout lex nostra continet? Et commu
nis opinio est & resolutio,concedi posse, modò men
tio legis derogantis,specialiter,vel per verba æquipo
lentia,atque ea non obstante priuilegium cõcedatur,
vt in cap.nonnulli in principio, vbi Abb.& Feli.nu.
2.& denique latissimè explicat extra de rescrip. cap.
cum te de æta.& quali.c.vlti.de rescrip.libr.6.l.1.C.si
nuptię ex rescrip.petã.c.pen.de capell.monacho. Ioã.
And.& docto.in.c.1.de excessi.prę.in.6.Pet.de An
charra.consi.255.3. colu. Salic.in.l. hac consultissima
2 §.pen.&.l.sancimus.C.de testam. [Nec erit sat dice-
re non obstante lege in contrarium faciente, nisi addi
tum fuerit in rescripto seu priuilegio,etiam si speciali
ter de ipsa lege oporteat specialem facere mentionẽ:
hoc enim sufficit,licèt lex non fuerit nominata in in-
diuiduo,secundum Anto.de But. & Areti. in.cap. 1.
de prescrip.& Bart.in.l.si quis in principio testamen-
ti.ff.de lega.3.Feli.in.d.cap.nonnulli numer.6.de res-
crip.per tex.singularem in cap,vlt.de senten. excom.
li.6.& in Clem.dudum ad finem de sepul. Quod limi
tat & declarat optimè Feli.in.d.capit.nonnulli nu.7.
3 [Sed in specie,de qua agimus,est maius dubium,cum
lex ista transierit in contractum,cui per clausulam nõ
obstãte vel aliam efficaciorem derogari non potest,
vt est author Innocen.in cap.nostra de iureiur.cui ac-
cedit Anto.de Butr.in rep.cap.cum. M. Ferrariensis
de constitu. Vitalis de Cambanis in tracta.clausularũ,
in capite incipiente clausula generalis non obstanti-
bus pagi.21.quoniam Princeps ligatur ex contractu si
cut quilibet priuatus.capit.1.de probatio.vbi Felin.&
Deci.latè cap.1.de natura feudi.Cyn.Bal.& docto. in
l.digna vox.C.de legi.Alberi.& docto.in.l. Princeps
ff.eod.dixi latius supra hac eadem lege glo. 2. num.2.
6.&.9.quam quæstionem,quia altiorem exigit inda-
ginem,modò non examino.

GLOSS. XII.

1 *Principis ordinaria & absoluta potestas, & dein-
ceps.*
*Principes possunt derogare iuri communi non natura
li vel gentium,ibidem.*
2 *Potestatis ordinariæ, & absolutæ differentia, ibi-
dem.*
Posse dicimus,quod de iure possumus, ibidem.
3 *Potestas absoluta dicitur duppliciter in Principe, qua
potius extraordinaria appellari debet.*
4 *Clausula de plenitudine potestatis,an habeat vim clau
sulæ derogatoriæ.*
5 *Clausula ex certa scientia vel de plenitudine potestatis
quid operetur.*

m *Absoluto poderio.* Doctrina communis est,duplicem
esse potestatem in Principe,alteram ordinariam, qua
Princeps vtitur legibus,vt in.l.digna vox. C. de legi.
l.16.tit.1.par.1.vbi Gregor.Lupi Alberi. optimè in.l.
Princeps.ff.de legi.alteram absolutam, & secundum
hanc potest omnia iura ciuilia tollere, cisque deroga-
re,non verò diuina, naturalia, vel gentium, vt latius
probaui supra eo.gloss.2. de hac duplici potestate agit
optimè Bal.in.l.2.num.40.C.de serui.& aqua Paul.
Castr.& docto. in.l.si testamentum. C.de testament.
Anto.in cap.constitutus numero.21.de religio.domi.
Ang.in.l.item si verberatũ.§.1.ff.de reiuendi. Deci.in
capit.quę in ecclesiarum nu.24.de constitu. post Feli.
& alios ibidem,idem Deci.in cap.vlt. in fi.de confirma,
vti.vel inuti. Albert.Brun.consi.1.num.38.& om-
2 nes vbique. [Hanc tamen distinctionem potestatis
ordinariæ,& absolutę non ineleganter improbat in-
signis nostrę tempestatis vir dom. Did. Couarru. li.3.
resol.cap.6.num.8.quoniam,inquit,si iure licet Princi
pi,leges mutare,& abrogare,quomodo hanc potesta-
tem absolutam dicimus,& nõ ordinariam? Quare val
de miratur,nec immerito quidem, viros vtriusque iu-
ris peritissimos hac distinctione vsos fuisse, quid,in
quit,cõmune habet cũ iurisconsultis iniuria & violẽ
tia? Hęc quippe non ad potestatem Principis, sed ad
tyrannidem referenda sunt. Nam ex diffinitione Bal.
in.d.l.2.num.40.C.de serui.& aqua,plena seu absolu
ta Principis potestas arbitrij dicitur plenitudo, nulli
necessitati subiecta,nullis publicis iuris regulis limita
ta. Quod quàm alienum sit à iurisconsultorum dispu
tationibus nemo non videt. Nobis siquidem, qui de
iure disputamus quæ sit in Principe potestas, non li-
cet nec licebit vnquã in Principe constituere potesta-
tem,quę eius libidine & libera voluntate absque re-
ctis rationis limitibus ducatur. Sed quid aliud prę se
fert Baldi diffinitio,quàm constituere in Principe libe
ram potestatem,& alienam à ratione & publici iuris
regulis? prout eleganter sensit Fortuni. Garsia in rep.
1.Gallus.§.& quid si tantum num.290.& 301.& sequ.
ff.de libe.& posthu.& dom. Did. Couarru.d.nume.&.
Nos autem solum scimus id quenquam posse quod de
iure potest.l. sed licet.ff.de offi. prę sid, cũ notatis per
Bar,in.l.filiusfami.num.4.ff.de dona.& num.2.l.1.&
3 l.cum filius.ff.de testam.mili. [Sed ni fallor,duplici-
ter cõsiderari potest potestas absoluta in Principe (quã
potius extraordinariam appellarem , ad differentiam
ordinariæ,non absolutam.) Primò quia potest legibus
ciuilibus derogare absque alterius prę iudicio maxi-
mo, vt quia abstulit alicui ius nondum quę situm , vel
quæsitum dato bono cambio, iuxta notata in.d.§.&
quid si tantum,& per Alber.Brun.consi.1. Feli.& do
cto.in cap.quę in ecclesiarum de consti.Lud.Gozadi,
consi.9.num.45.vsque ad numerum.51. & hac potesta
te vti poterit Princeps cum causa, vt ex dictis locis ex
pendere licebit,sin autem sine causa ea vsus fuerit,nõ
erit tutus in conscientia ipse,nec is,cum quo fuerit dis
pensatum,vt asseuerat dom.Did.Couarru. d. capit.6.
num.8.in.fi.libr.3.resolu. dicam latius infra eod. l.6.
glo.1.numer.14.& hæc vt dixi extraordinaria melius
dicetur,quàm absoluta. Altera est potestas absoluta
quę nullis rectę rationis limitibus ducitur, sed contra
ius gentium,& in graue subditorum prę iudicium ali-
quid fit nulla subsistente causa,& hæc potius tyranni
dicitur,de qua non est nostrum agere, vt doctè aduer
tit dom.Did.Couarru. & abundantius cæteris Ari.
Pinelus in rub.C.de rescin.vendi. prima par. capit.3.
num.24.& seq.quem omnino vide. [Ex quo clausu
4 lam de plenitudine potestatis,vel de potestate absolu
ta,in

ta,in rescripto posita,interpretari debemus de ea,quæ
Principi vltra ordinariam potestatem iure cõceditur
ob aliquam iustam causam,non de ea, quę nulla ratio
ne limitatur,estque contra ius naturale vel gentium,
hęc itaque clausula vim habet clausulę derogatorię cu
iuscunque legis clausulam etiam derogatoriam haben
tis secundum magis communem opinionem, & vsu
receptam teste Paulo Paris.cons.5.nume.93.libr. 4.de
qua agit Feli.in.d.cap.nonnulli numero.8.de rescrip.
5 [Quid autem operetur clausula de plenitudine pote-
statis,& ex certa scientia (quę ei comparatur secundũ
glo.magnam in cap.ad hęc,vbi Deci.post alios num.
6.adducit concordantes,de rescriptis) vide Deci.cõsi.
198.num.2. & inconsi.269.num.11,& consi.271.nume.
8.vbi plura congerit circa effectum huius clausulæ, &
Paul.Paris.consi.3.num.59.& pluribus seq.li.4.

GLOSS. XIII.

1 *Iurata alienatio aduersus prius iuramentum facta an
valeat?*
*Alienatio rei dotalis iurata an valeat contra iuramẽ
tum de non alienando prius factum, ibidem.*
*Glo.in cap.licet mulieres de iureiuran.libr.6.explica-
tur ibi,& num.sequentibus.*
2 *Iuramentum Regis in præiudicium regni seruandum
non est.*
*Iuramentum secũdum contra primum an & quando
valeat? ibidem.*
*Glo.in capit.vlti.de procura.in.6.explicatur ibidem
& sequen.*
3 *Iuramentum interpretatur iuxta naturam primordia
lem actus,cui adycitur.*
*Iurans non reuocare procuratorem,si reuocat, est per-
iurus, valet tamen reuocatio,ibidem.*
4 *Iurans rem mihi venditam non reuocare,si alij vendi
derit,valet venditio secunda.*
*Iuramentum sponsaliorum de futuro non impedit ma
trimonium de præsenti postea factum,ibi.*
5 *Iuramentum an interpretari debeat in foro exteriori
iuxta mentem iurantis,an eius,cui iuratur?*
6 *Iuramentum in foro conscientiæ an interpretetur iuxta
mentem iurantis?*
7 *Actus iuramento contrarius valet,modo non sit iuri
contrarius licèt agens sit periurus. Fallit coram iudi
ce, quippe qui permittere non debet,quem venire cõ
tra iuramentum.*
8 *Iuramentum secundum contra primum fauore alicu-
ius cuius interest emissum non valet.*
9 *Iuramentum primum si ignorat is,cui iuratur,an va-
leat secundum,*
*Glo.in.d.cap.licet mulieres de iureiur.in. 6.limitatur
ibi.& num.seq.*
10 *Iuramentum quoad periurij crimen non ligat succes-
sores.*
11 *Iuramentum transit ad hæredes & successores etiam
in dignitate eius,cui fuit iuratum.*
*Actus an nomine proprio an vero dignitatis censea-
tur factus colligitur ex coniecturis, ibidem,*
12 *Successores in dignitate ligat pactum & contra-
ctus.*

n *Y juro y prometio sola fee Real, sobre la cruz, y sanctos
Euangelios.* Alienatio aduersus hoc iuramẽtum facta
etiamsi fuerit iurata non valet,vt in cap.intellecto de
iureiu.ex quo id expendit gloss.cõmuniter recepta in
cap.licèt mulieres de iureiur.lib.6.dicens alienationẽ
rei dotalis etiam præstito iuramento factam minime
valere,si præcesserat eiusdem mulieris iuramentum de
non alienando bona dotalia,quoniam secundum iura
mentum contrarium primo est iniquum , nec seruari
potest absque interitu vel periculo salutis ęternæ,
quare non est seruandum,eam glo.sequuntur docto.
ibi,Imol.in cap.cum contingat num.81. & ibi Alciat.
num.43.de iureiur.qui eam attestantur esse commu-
niter receptam,Abb.per tex.ibi in.d. cap. intellecto
Imol.& alij in cap.dilecto de prębend.Bart.in.l.is cui
bonis ad finem.ff.de verbo.obliga.& in.l. si quis pro
eo num.9.versi.aduerte.ff.de fideiuss Hosti.in sum.de
iureiu.§.quomodo censeatur,Ang.de Arctio in prin
cipio insti.qui.alie.li.vel non, Ferdi Vaz. ex hoc alia
inferens lib.3.de success.creati.§.26.num.39.& sequen.
Cassane.in consuetudi.Burgun,rub.4.§.16.numero.5.
Ioann.Crottus eam dicens communem in.l. filiusfa.
§.diui colu.25.& ibi Ferdi.de Loazes num.431.ff.de le
gat.1.Ioann. Lupi in rep.rub.de dona.int.vir.& vxo.
§.45.num.6.dom. Did. Couarru.in relectio.cap.quã-
uis pactum de pact.lib.6.2.par.§.1.num.1.&.2. Innoc.
Abb.& communiter docto.in cap.intellecto de iure
iur.Bal.& Moderni in.l.duobus.§.vlt,vbi Alexand.
hanc dixit communem.ff.de iure iu. Iaso. in auth.sa-
cramenta puberum num.60.C.si aduer. vendi. Anto.
Gomez hanc dicit communem, licèt ipse teneat con
2 trariam in.l.53.Tauri num.58. [Limita tamen conclu
sionem hanc, vt procedat,quoties primum iuramentũ
est iuri communi conforme,secundum autem contra
iuris prohibitionem prout in specie nostra & .d.capit.
intellecto de iureiu. Vbi alienatio ciuitatum & oppi-
dorum regni prohibetur,vt superius diximus gloss.7.
in principio & numeris seq.quare æquissimum est,vt
in hoc casu alienatio iurata non valeat, vt pote quę sit
contra primum iuramentum iuri cõmuni conforme,
tex. Regni nostri hoc probat in.l.28. tit.11. de iureiu-
rando par.3.ibi,*Si el Rey jurare alguna cosa,que es en da-
ño o menoscabo del Reyno no es tenudo de guardar ta
2 jura como esta.* Secus si iuramentum promissorium non
erat contra iuris prohibitionem, sed iuri conforme,
vel eodem iurenen refragante,tunc enim valet secun
dum iuramentum priori contrarium secundum gloss.
in cap.vlti.de procura.in.6.quę asserit,promittentem
cum iuramento non reuocare procuratorem ab eo con
stitutum,posse nihilominus eum reuocare, & tenebit
reuocatio,licèt periurus sit qui reuocauerit, quã glo.
doctores nimium commendant, eamque sequuntur
Panor.in cap.cum accessissent,& ibi Feli.numer.12.&

Deci.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deci.nu.7.de constitu.Iaso.in.l.si nõ sortem.§.si centum colum.3.ff.de condictio.indebi.Soci.cons.58.lib. 3.Deci.in.c.ad nostram ad fi.de confirma.vti.vel inutili,Rochus Curti.de iure patronatus verbo honorificum,q.12.quorum opinio cõmunis est, teste d. Did. Couar.in.d.c.quamuis pactum.2.part.§.2.num. 3.ita conciliat glossas istas Philipp.Franc.in.d. c. licet mulieres de iureiu.lib.6.Imol.in.d.c.cũ contingat nu. 81. & ibi Alcia.nu.43.de iureiuran.Iaso.in auth.sacramẽta puberum nu.60.C.si aduer.vendi.& in.l.non solũ §.fin.col.7.ff.de no.ope.nun.Alexan.consil.16.2.col. lib.3,Ioan.de Selua in tracta.de iureiuran.3.par.fallẽ. 15.Ioan.Crottus in.d.§.diui col.25.& ibi Ferd.de Loazes num.431.dom. Did.Couarru.in.d.c. quamuis pactum.2.part.§.2.nu.4.versi.est igitur concilianda, hãc dicens communem. [Sed vera ratio decisionis gloss. in.d.c.vlt.de procura.lib.6.non est teste dom.Did.Couar.in.d.§.2.nu.4.versi.sed & in gloss. quam pleriq; doctores reddunt, nempe,quia quod quis per iuramẽtum non facere promisit poterat facere iuris permissione.Nam id verum esse censet,d.Didac. Couar.ante primam promissionem iuratam , post eam verò nõ licèt absque periurij crimine id agere , imo nec liceret si simpliciter promisisset, vtin.c.veniens, & ibi Innocen.& alij de iureiu.d. Did.Couar.d.nu.4. paulo post princ.Est igitur vera illius decisionis ratio,quia iuramentum interpretatur secundum naturam actus, cui adijcitur,secundum quam est intelligendum, vt in .l. vlt.C.de non nume.pecu.l.27.ad finem tit.11. part. 3. iuxta naturam inquam primordialem, non accidentalem,nam hęc propter vim iuramenti sępe mutatur, vt arg.tex.in.l.item veniũt.§.cum prędiximus. ff. de peti.hæredi.probat idem dom. Did.Couarru.in. d. c. quamuis pactum.1.par.§.4.in princ.Sic nostra in specie,qui iurat non reuocare procuratorem,si eum reuocet,tenet reuocatio,quãuis ipse periurus sit, quia hæc est propria huius actus natura,vt reuocari possit procurator ad lites vel ad negocia constitutus,quoties visum fuerit domino. [Quemadmodum si cum iuramento promisero domum Titio venditam non reuocare,& demum alteri vendidero, & tradidero,profecto malè feci,& periurij reus sum,sed nihilominus valet secunda venditio,quia hæc est huius actus natura,vt ante traditionem possim alteri vẽdere, & tradere. l. quoties.C.de reiuendi.tractat latius dom.Didac.Couarru.d.capit.4.numero.2. Eadem ratione si quis iuramento promisserit te in vxorem accipere,& demum aliam vxorem ducat,reus erit perjurij,sed matrimonium prima sponsalia iurata dissoluit cap. sicut literis de sponsal.Similiter qui testamentum fecit & non reuocare iurauit, periurus erit,si secundum fecerit,valebit tamen secundum,vt latè discusit dom. Didac.Couarru.in rubric.extra de testament. 2. parte. [Sed dicet aliquis,quomodo id fieri potest, vt lex canonica periuria permittat , imo ea incurrere occasionem prębeat? Respondeo,lex præsumit iurantem, eumque cui iuratur, animum habuisse iuri conformẽ,& primordialis naturę eius actus super quo iuramentum interponitur iuxta text.in.d.l. finali. C. de de non numera.pecu.& in cap.sicut ex literis de spõsal.quare quoad forum exterius non incidit periurium,non enim dicitur venire contra iuramentum, cùm sub hac conditione præstitum esse censeatur , vt naturalia contractus omnino seruentur , in exemplis superius traditis & alijs similibus. At si replices in foro exteriori admitti debere interpretationem iuxta mentem eius,cui iuratur,non iurantis , iuxta veram receptamquè resolutionem Innocen . Panormita. & aliorum in cap.veniens de iureiuran. non me mouet, quandoquidem is,cui iuratur intellexisse iuramẽtum præsumitur secundum ius, ac veram & propriam verborum significationẽ & naturam,vt mire, ac cætera, explicat dom.Didac.Couarru.in.d.cap.quamuis pactum, 1. part. §.5.numero.1, [Verùm in foro animæ iuramenta secundum mentem iurantium,non eorum quibus iuratur sunt accipienda,nisi dolus ad decipiẽdum adsit,tunc enim intelligendum erit secundũ mentem & sensum eius,cui præstitum fuerit , vt in capit. humanę aures & in cap.qui peiorare.§.ex his.22.quæstio.5.Ioan.de Selua in tracta.de iureiuran.2.par.quæstio.2.diuus Thom.& Caietan.2.2.quæst.89. articul. 7.ad quartum.Hosti.in.d.cap.veniens dom. Did.Couarru.d.§.5.numero.2.dolum autem colliges ex conie cturis, & perspicuis indicijs iuxta.l.dolum. C.de dolo,quo cessante, si in specie,de qua agimus , mens fuerit iurantis non reuocandi procuratorem , sed omnino seruandi iuramentum,& reuocauerit, erit in foro conscientię periurus,quare verè dici non poterit legẽ occasionem præbuisse periurio. [Sed vt ad gloss. redeamus.d.capit. vltimi de procurato.in.6.qua probatur,actum contrarium iuramento validum esse, modò iuri non sit contrarium,licèt agens sit periurus, limitari solet,vt procedat,quoties iudex adiri non debet ad actum expediendum,alioqui si actus ille requirat iudicis authoritatem aut præsentiam , authoritatem non præstabit iudex actui contra iuramentum, vt respondit Paul.Castr.consilio.361.numero.9. & cõsilio.339.numero.11. libro.1. traditque exemplum in præsentatione patroni, quam non reuocare iurauerat,nam si alium præsentet,licèt aliàs variare possit, hac in specie variatio non admittetur per superiorem,vtpote quæ coram eo fieri debeat, sed eam reprobabit,eo quod contraria sit iuramento,idem voluit Rochus Curti,in tracta . iuris patronatus in verbo honorificum quæst.12.& Cæsar Lamberti . in eodem tractatu libro.2.part.1.quæst.4.princip . articulo . 13. & iterum.2.part.eiusdem libri secundi quæst.7.prin: articulo.17.dom.Didac.Couarru.in.d.cap. quamuis pactum.2.parte.§.2.numero.4.in fine , quorum opinio vera est & receptior,quamuis Alex. consilio . 16. lib.3.voluerit contrarium , cuius opinio obtinebit,si iudex coram quo secunda præsentatio fit contraria primæ iuratę,eã expresse vel tacitè receperit vel probauerit, & an.d.gloss.procedat in actu spirituali tractat optime dom.Didac,Couarruu. in.d. relectione capit.quamuis pactum.2.part.§.2.numero.5. rectè distinguens. [Quod autem dixit gloss.in. d. capit.licet mulieres de iureiur.in. 6. (alienationem iuratam dotis non valere contra primum iuramentum de nõ alienando) verum est,quoties primum iuramentum præstitum fuit in fauorem alicuius , cuius intererat non alienari res dotales,vel alias res alia ex causa alienari prohibitas,vt in.d.capit.cum contingat de iure

iur.& ibi expendunt Imol,& Alciat. quatenus excipit tex.ille prejudicium alterius,quam iurantis , hoc voluerunt Bal.& Iaso.in.l.duobus.§.vlti.ff.de iureiu. idem Bal.in.d.cap.veniens in fi.eod.titu. Alexa. cõs. 16.num.6.lib.3.Deci.cons.536.num.13.Alcia.in.d.cap. cum contingat num.46.Secus si in nullius præterquã iurantis fauorem iuramentum emissum fuerit, quia tunc nemini fuit ius quęsitum.l.si repetendi,C.de cõditio.ob caus.l. filiusfam.§.diui.ff.de legat.1.George. Natam in.d.cap.quamuis pactum nu.19. & ibi dom. Did.Couarru.hanc attestatus communem.2. part.§.2. num.4.versi.secundum. Anto.Gomez hanc limitationem sequitur in.d.l.53.Tauri nu.58.versi.primo quando.quorum sententia vera est & recepta communiter licèt dom.Did.Couarru.loco proximè citato contrarium teneat.Sic in specie nostra iuramentum ab Alfonso Rege præstitũ de non alienando ciuitates,oppida,& loca regni in regni ipsius prædudicium cui iuratum est,cuiusque non parum intererat,seruandum vtique est,nec Regi licebit contra illud alienationem facere,& si fecerit,ipsemet admittitur ad eius alienationis reuocationem,vt in hac lege statuitur, [Secundo limitat.d.glo,Bal.in.d.cap.cum contingat nume.14. de iureiu.& in consi.133.libr.1. & Alexand. consi.16. col.2.&.3 lib.3.Iaso.in.l.duobus in fi.de iureiur.Ripa in cap.cum.M. Ferrariensis num,83.de constitu.Ant. Gomez in.d.l.53.Tauri num.58.versi.2.limita,Imol.in l.cum vir num.5.ff.de vsucap.& in.d.cap.cum contingat num.89,Ioan.Fab.in.§.1.insti.qui.alie.lice. Geor. Natam in.d.cap.quamuis pactum num.19.quoties is, cum quo secundò contrahitur,sciebat primum iuramentum secundo contrarium fuisse emissum , secus si id ignorabat,quia tunc valebit secundum, & hanc dixit esse receptiorem sentẽtiam dom.Did.Couarru.d. §.2.numer.4.versi. satis etiam,qui tamen eam reprobat,& benè iudicio meo,vide eum post Alcia.in.d.c. cum contingat num.48. [Verùm hęsitabit aliquis,nũ quid hoc iuramentum ab Alfonso Rege pręstitum liget regni successores? Et id certum est, quoad periurij crimen & animæ vinculum eos non ligare, nam spiritualis obligatio orta ex iuramento quoad vim religionis animam tantum ligat iurantis, sicuti cęteri spirituales cõtractus,voti scilicet,& similes. cap. vnico.30. q.2.vnde si quis iureiurando promisserit aliquid dare aut facere,eius hæres licet teneatur stare contractui,& promissa per prędecessorem soluere, non tamen ad id astringitur sub vinculo & religione iuramenti, quare si non fecerit,periurus non erit secundum Panor. & docto.in capit.veritatis de iureiuran. Ioann. And.in d.cap.vltim. de sepultu.Bald.& Paul. in. l,grege legato.ff.delega.1, Bald.in.l.vlti.colu.4.C.de pact.Bar. & Bal.in.l.generaliter.C.de reb.cred.& iureiu.Paul. Castrens.consilio.306.numero.4.lib.2.beatus Thom. idem voluit. 2.2.q.98. arti.2.ad quartum . Imol, in.d. capit.cum contingat numer.18.& Alcia.nume.120.de iureiuran. dom.Dida.Couarru.d.capit. quamuis pactum.1. part.§. 5. numero. 4. [Vbi in hæredem eius cui fuit iuratum transire iuramentum & vinculum eius, nisi materia subiecta contrariam interpretationem suadeat,optime resolvit . Ex quo in versi.3. constat,asserit iuramẽtum Regi prędicto, vel alij expresso nomine proprio iure tamen ad dignitatem pertinenti, ad successorem dignitatis transire. Nam in dubio, inquit,an aliquis actus sit dignitati vel personæ tribuendus ex cõiecturis deprehenditur , vt probat tex. elegans in capit.requisisti de testamen . notant Bald. Abb.Feli.& Deci. in capit. quoniam Abbas de offi. delega.Bart.& Paul.in.l. penul.per tex.ibi. ff.de reb. dub.Socin.consilio.34.libro.3.colum.2.Alcia.de præsumptio.regula.1.præsump.28. coniectura autem satis sufficiens est,quòd actus fiat respectu rei ad dignitatem pertinentis,vt latius probat dom.Did.Couarr. in.d.capit. requisisti. [Verùm secundum receptiorem sentẽtiam,nostra in specie , sufficit pactum quod in hac lege interuenit,vt successores ei stare teneãtur, vt ex superius traditis colliges,vtque habeat locũ doctrina gloss.in.d. capit.licet mulieres,de iureiu. libr. 6.de qua supra numero.1.meminimus,secundum sententiam Imolę in,d.capit.dilecto. Salic.in.l.ea lege.C. de condictio.ob caus.Ferdi.Vazquez lib.3.de successionum creatione.§.26.num.40.

GLOSS. XIIII.

1 *Rex potest vsumfructum constituere in bonis ad regiam coronam spectantibus.*
Lex vlti.C.de reb.alie. non alienan. intelligitur, ibidẽ & num.seq.
2 *Alienationis appellatione largo modo comprehenditur alienatio,ex qua dominium transfertur,stricto modo non.*
3 *Alienare non dicitur qui fructus alienat rei prohibitæ alienari.*
4 *Vsusfructus constitutio in quo differat a concessione fructuum,remissiue.*
5 *Rex an dicatur verus vel plenus dominus ciuitatum & aliarum rerum ad regiam coronam pertinentium.*
Dominij substantia an sit facultas aliẽnãdi,ibidem & sequentibus.
Dominus plenus dicitur qui habet proprietatem & vsumfructum , sed an qui alienare non potest, ibidem.
6 *Maioratus possessor an dicatur verus dominus, an verò vsufructuarius.*

o *Por su vida el vsufructo.* Nota ex lege ista, quòd Rex bona regię coronæ alienare prohibitus potest vsumfructum in eis constituere,cui decisioni obstare videtur tex.in.l.vltim.C.de reb.alie.non alienan. vbi appelatione alienationis non solum intelligitur ea exqua dominium transfertur,verùm etiam si vsusfructus alienetur vel hyppothoca vel seruitus imponatur,quem tex.extollit Iaso.in.§.item si quis in fraudẽ numero . 23.insti. de actio. & nuncupatim in vsufructu loquitur tex.in. c.non liceat in principio ibi,

Universidad de Deusto
Biblioteca

nec in vsufructu rura dare.12.quęst.2.quod & voluit Bar.in.l.codicillis.§.instituto.ff. delega.2. & Fulgos. cons.93.Tiraq.multa similia congerens lib.1.de retractu.§.1.glo.7.nu.41. [Sed hoc intellige procedere in alienatione largè sumpta,nam iuxta propriam significationem alienatio intelligitur,ex qua dominium transfertur,vt in.l.1.C.defundo dota.& ibi doct.notant & in.l.alienatum.ff.de verbo,signi.ita eas leges conciliat glo.in.d.l.fi.in verbo Hypothecam. C.de reb.alie.non alien.& in.d.l.1.C.de fund.dota.in verbo est autem, Alberi.in.d.l.fi.nume.1.& Bal.num.1. &.6. Paul.Castren.num.2.& Salic.num.1.in fine dicens id esse receptum,mentiqúe tenendum, hanc resolutionem probat Bald.in authen. hoc ius porrectum num.1,C.de sacrosc.eccles.Augusti.Beroi.in rub.extra de reb.eccleśię nō alienā.in fi.& in.c.nulli nu.21.cod. tit.idem Bal.in capit.1.§.aut si libellario num.6.& ibi Affli.num.30.qui. mod.feud.amitta.Crott.in.l.filius fam.§.diui num.122.ff.de lega.1.Soci.cons.75. nume.2. lib.1.dicens glo.esse receptam cōmuniter,glo.& Ang. in.l.venignius.ff.de legi.Alex.cons.29.num.15.libr.7. Feli.communem dicens in rub. extra de fide instrumen.num.4.Anto.Negusan.de pigno.2.part.3. membro num.71.hanc receptissimam opinionem attestatur esse Ari,Pinel.in.l.1.C.de bon.mater.3.par.num. 18.&.19.contra Alcia.in.l.alienationis verbum. ff.de verbo.signi. [Aduertere tamen oportet,quòd in hac lege non permittitur vsusfructus constitutio in distinctè,sed vbi donatio fit certis personis in hac lege contentis.Rex tamen fructus vel redditus bonorum coronæ regię poterit alienare, & cui velit quoad eiusdē Regis vitam concedere,non enim dicitur alienare qui fructus alienat inquit Bal.in cap.donare in prin,titu. qualiter feudum aliena.poterat, arg.l. in ædibus.§.1. ff.de donatio: cum pluribus concordan.& similibus per Tiraq.congestis lib.1. de retractu.§.1.glo.7. num. 47.& pluribus sequē.Ioan.Lupi in rep.rub.de dona. int.vi.& vxo.§.62.num.10. [Quomodo autem cognoscatur,an alienētur fructi? , an verò cōstituatur vsu fructus,tractat optimè Arius Pinelus in.d.l.1.2.part. num.11.12.&.13.C.de bon.mat.vbi posui resolutionē in apostillis ad ipsum. [Cæterūm hîc hęsitari posset, an Rex dicatur verus & plenus dominus ciuitatum & aliarū rerū ad coronā regiam spectantiū? Et videtur, plenum dominum esse,cū earum rerū sit ei inhibita alienatio,vt argu.tex.in.l.generaliter.§. fi. ff.de fideicōmissa.liber.id asserit Bal.in.l.voluntas nu.10.C. de fideicō.eo quod facultas alienandi non est de substantia dominij, quē refert dubitans Iaso. in. l.si ita quis. §. ea lege in fi.ff.de verbo.obliga.Sed verius plenum dominum dici cum potestate alienandi, vt in.l. fœminę.§.illud.C.de secund.nupt. vt ex eo expendit Bal.ibi sibi contrarius eumque tex.extollit idem voluit Iaso.in.l.traditionibus num.11.in fi. C. de pact.& hoc putat verius Felin.in cap.conquæstus num. 2. & in fine de foro competen. vbi aliqua tradit circa verbum pleno iure & pleno dominio,Alexan.consi,208. libro.2.& in.l.si quis vi.§.differentia numero.6.in fi. ff,de acqu.poss. quod tamen semper tutum non esse, sed secundum subiectam materiam potestatem alienā di quandoque denegari pleno domino,probare nititur Arius Pinelus in.l.1.C.de bon.mater.2.par.nu.3. &.4.vbi probat plenum dominum non dici sine vsu fructu. [Id tamen verum est,Regem verum dominū esse ciuitatum & locorum regni,& aliarum rerū quæ ad regiam pertinent coronam,quemadmodum & possessor maioratus verus dominus dicitur,licèt alienare non possit bona maioratus,& alteri post mortem restituere teneatur,vt in.l.non ideo minus.ff. de reiuen. l.fi.C.commu.de lega.& in simili probat tex.in.l.vlt. ff.de vsufru.earum rer.quæ vsu cons. &.l.specie.ff.de auro & arg.lega.vbi onus restituendi post mortē non tollit nomen domini in vita, etiamsi res concedatur nomine vsusfructus,explicat Paul.Castren.in.l.Titia cum testamento.§.vlti.ff.de lega.2.Alcia.in.l.rectè dicimus.ff.de verbo.signi.Claudi.Marmeri.in.l.natura liter.§.nihil communè colu.11.ff.de acqui.poss.& nuncupatim quòd possidens maioratum dicatur dominus verus,& non tantum vsufructuarius optimè resoluit Anto.Gomez in,l.40.Tauri num.76. Gregor. Lupi in.l.7.in verbo y el señorio in fi.tit.4.de donat. part.5.Arius Pinelus in.l.1.2.par. numer.5. C.de bon. mater,Ferdi.Vazquez lib.1.de succesio.creatio.§.10. num.87.versi,vnde licet.Quorum sententia verior est & receptior,licèt contrariam,imo quòd sit vsufructuarius dumtaxat tenuerint Rode.Xuar. in alleg.9. ad fi. ibi quodammodo vsusfructuarius,idem in quęstione maioratus post relectionē. l. quoniā in prioribus. C. de inoffi.testam.& clarius Gomez Arias in.l.46.Tauri num.5.respondetque Pinel.ad.l. generaliter. §.fi.ff. de fideicom,liberta,vt ibi per eum num.3.ibi explicās quis dicatur plenus dominus,dixi latissimè supra hoc libr.tit.7. de maioratu.l.6. glossi.3.numero.12.&.13.d. Anto. Padilla in.l.& in prouinciali num,14.C.de seruitu.& aqua.

GLOSS. XV.

Vsufructuarius an possit vsumfructum alienare? remissiue.

p *Y que si de hecho lo hizieren,que la tal alienacion sea ninguna.* Quòd vsufructuarius non possit proprietatem alienare nulli dubium,sed an ipsum vsumfructum alienare possit,tractat Pinelus late in.l.1.3.par. nume.37. & pluribus sequen.C.de bon.mater.dixi latissimè in stylo cancellariæ tit.1.præmi.17.casu,20. declaratio. 9.paragrapho.4.glo.11.

GLOSS. XVI.

1 *Leges ad præterita non extenduntur.*
2 *Lex declaratoria ad præterita extenditur.*
Declarans non tam denuo quicquam agit, quàm quod factum est detegisse videatur,ibidem.

q *En su fuerça y vigor?* Nota ex lege ista,quòd lex ad prę terita non extenditur, nisi hoc expresse in ea exprimatur.l. leges & constitutiones. C.de legib. capit.2. & cap. vlti.de constitu.& in authen.vt factę neuę cōstitu.per totum & inibi docto,quare videtur hanc expresionem ab ista lege factā, (quòd non extendatur ad præterita)fuisse superfluā, & minime necessariam, quandoquidem etiam si nihil expressisset, idem esset dicendum,vt dixi. [Sed hac in specie fuit, necessaria expresio,eo quòd lex nostra est aliarum legum declaratoria,vt ex ea constat,qua in specie statutum est ad præterita negocia extendi,vt in authen.de filijs natis ante dotal.instru.§.1.notat glo,vlti.in data sexti libri Bal.in.l.non dubium.2.colu.C.de legib.Federi.de senis consi.112.2.colu.docto.commu.in.d.cap.vlti.5.cōstitu.& alibi sæpe. Ferdinan. Vazq.lib.de succesio. creatio.§.18.numero.275.& seq. vbi reddit rationem, quia qui declarat non tam denuo quicquam egisse, quàm id quod iam factum erat, detegisse videtur, vt in.l.adeo.ff.de acqui.rer.domi.& in.l. hæredes palàm §.1.&.§.sed si notam.ff.de testamen.debuit ergo lex ista hoc expresim excipere.

GLOSS. XVII.

1 *Confirmatio actus validi nil de nouo tribuit.*
2 *Confirmatio actus inualidi obtinet vim nouæ concessionis.*
3 *Confirmatio quid tribuere videatur? remissiue, Lex nostra intelligitur explicaturque nouę.*

r *Approbamos y cōfirmamos.* Hęc confirmatio nihil iuris tribuit de nouo,cùm lex valida confirmatur, vt in capit. inter dilectos de fide instrumento. capit.1. & capit.examinata de confirma. vti. vel inuti. [Secus si actus fuisset inualidus, quia tunc confirmatio vim obtinet nouę concesionis secundum Bart. & Iaso. in. l. more. ff. de iuri. omni. iudi. & antea fuerat lex ista confirmata per Regem Carolum Imperatorē Quintum in commitijs Pinciæ celebratis anno.1523. & Tolleti anno.1525. vt diximus supra ea. l. glossi.2. in fin. [Quid autem tribuat confirmatio? vide Bald. consilio.135. libro.3.& Philip.Corne. consilio.9.numero.3. libro.3. Paul. Castren. consilio.187. libr.2.videtur enim Rex noster Philippus Secundus approbando & confirmando hanc legem,astringi iuramento & pacto in ea contentis, cùm à iure iurando liber erat,vt probaui supra in glo.13.numero. 10. quare confirmatio hoc operatur,vt inualidum denuo factum videatur vt probaui supra numero.2.

LEY. IIII.

¶ *Reuocacion de las mercedes y donaciones que el Rey dō Enrique. IIII. hizo de aldeas terminos y jurisdictiones de las ciudades y villas.*

¶ *Ley.4.tit.9.lib.5.ordina.*

b *Don Enrrique.IIII.en Sancta Maria de nieua año de.1473.capit.3.*

¶ En las cortes que hezimos en sancta Maria de nieua año de setenta y tres por los procuradores de las ciudades y villas de nuestros Reynos nos fue suplicado,que por quanto auiamos eximido y apartado a del territorio e jurisdiction de muchas ciudades e villas de nuestra corona real algunos lugares de su termino e jurisdiction, y auiamos dado sus aldeas y terminos a algunos caballeros y personas poderosas, y que por las tales mercedes y gracias,no solo las dichas ciudades y villas pierden los dichos lugares y terminos, mas aun pierden los otros terminos, que les quedan, para los atribuyr a los otros lugares que les son dados: y por esto se destruyen las ciudades y villas,y se estrechan sus terminos:y pidieron nos que fuesen remediadas las dichas ciudades, y villas, e lugares. Porende aprobando la reuocacion de lo suso dicho, por nos hecha en las cortes de Ocaña año de mil e quatrocientos e sesenta e nueue en la peticion quarta, por esta ley reuocamos y damos por ningunas, b e de ningun valor y effecto todas y qualesquier mercedes gracias y donaciones,que auyamos hecho desde quinze dias del mes de Septiembre,del año de sesenta y quatro a esta parte, a todas e qualesquier personas de qualquier ley,y estado,o condicion,preeminencia, o dignidad que sean,de todas e qualesquier aldeas, y terminos,y jurisdictiones,q̄ primeramente eran de qualesquier ciudades,y villas,y merindades de la corona y patrimonio real: y qualesquier cartas y priuilegios d̄ las dichas mercedes,y qualesquier tomas,y aprehensiones de possesiō y d̄ otros actos q̄ sobre ello ayan interuenido. Y mandamos que si tales cartas paresciere q̄ sean

Universidad de Deusto
Biblioteca

obedeſcidas y no cumplidas por los cõcejos, y perſonas, a quien ſe dirigen, aunque fueſſen preſentadas y obedeſcidas por ellas. Y ordenamos y mandamos, que ſin embargo de las tales mercedes y priuilegios, los dichos lugares y terminos y juriſdictiones finquen y ſean de las dichas ciudades y villas, de quien eran primeramente quanto ala propriedad y poſſeſsion, aſsi como ſi nunca las tales mercedes y donaciones fueran hechas. Y damos poder y facultad a las dichas ciudades y villas que cada y quando, y como mejor pudieren recobren la poſſeſsion dellas por ſu propria authoridad. Y mandamos a los del nueſtro conſejo y oydores de la nueſtra audiencia: que den y libren cartas a todos y qualeſquier cõcejos ſobre lo que dicho es.

GLOSS. I.

1 Terminorum & prouinciarum diuiſio & aſsignatio ad Regem Caſtellæ pertinet.

2 Exemptio locorum ſeu vicorum an per Regem fieri poſsit.

3 Exemptus locus ſeu vicus an gaudeat priuilegijs ciuitatis, cuius diſtrictus erat.

4 Regiæ maieſtatis non eſt, auferre conceſſa.

2 *Exemido ya partado.* Quemadmodum aſsignatio & diuiſio terminorum & prouinciarum regni Caſtellę ad Regem ſpectat, vt in l.2.titulo.1.part.2. ibi, *E ſolo es otro ſi poderoſo de partir los terminos de las prouincias y villas.* l.ſi eadem. ff. de offi. aſſeſſo. l. vnica & ibi Bart. C. de metropoli. Berito lib.11. Bald. conſ.32. lib.1. colu. 4. Greg. Lupi in d.l.2 in verbo departir. Petr. Nun. Auenda. de mandatis exequendis. cap.4. num.2. verſ. ſi vero dabantur, & verſ. & quia aſsignare Soci. conſ. 86. in pricipio. lib.1. [Ita & exemptio vicorum ſeu locorum ab alia ciuitate, cui prius ſubijciebantur, ad eũdem Regem pertinet, poterit itaque terminos ciuitati conceſſos Rex ipſe diuidere, & loco exẽpto aſsignare, & priuato cuidam donare ex cauſa tradita in d. l.2. in ſi. tit.1. par.2. quod & probauerat Aceti. conſil. 15. numero. 3. Cœpola in tracta. de ſeruitute vię. 6. concluſ. numero. 23. Petr. Nun. de manda. exequend. cap. 4. numero. 8. verſi. dixi autem in ſi. Paul. Caſtren. in. l. ſi fundum. §. qui fundum numero. 6. ff. delega. 1. Greg. Lupi in. d. l.2. ti.1. par.2. in verbo. departir Paul. Caſt. cõſ.187. & cõſ.307. li.2. & oẽs vbiq;. [Se l dubitari ſolet an locus vel vicus exemptus à ciuitate aliqua quoad iuriſdictionem & diſtrictum amittat priuilegia & cõmoda ciuitati & eius territorio conceſſa? Et non amittere probat Paul. Caſtren. d. conſi.187. in ſi. lib.2. Feli. in cap. Rodulphus num. 17. ad medium, de reſcrip. & plurima circa hoc, & an ſibi manet ius paſcendi tractat optimè dom. Did. Couarru. libr. practicarũ quæſtio. cap.37. numero.7. [Et quamuis liceat Principi hanc exemptionem facere, non tamen eſt imperialis maieſtatis auferre conceſſa, etiam ad concedendũ alijs, vt in authen. de referenda. colla.2. l.6. infra eod. vbi dicam oportunius.

3

4

GLOSS. II.

Princeps poteſt donationes in præiudicium aliorum conceſſas reuocare.

b *Y damos por ningunas,* Nota Principem poſſe priuilegia & donationes reuocare, maximè in aliorũ præiudicium factas, de quo latius infra eo. l.6.

GLOSS. III.

1 Propria authoritate licet poſsidenti ciuiliter poſſeſsionem naturalem recuperare.

2 Propria authoritate quoties aliquid licet alicui capere intelligitur, niſi inueniat reſiſtentiam, ex qua poſsit ad arma deueniri.

3 Ædificium in ſolo meo à me ciuiliter poſſeſſo ab alio naturalem poſſeſsionem habẽte factum poſſum propria authoritate deſtruere & demoliri.

4 Creditor qui ex cõuentione poteſt ingredi rem ſibi obligatam propria authoritate, ſi debitor eius nomine ſe conſtituit poſsidere, poterit eam ingredi debitore reſiſtente.

Lex. 3. C. de pignoribus extenditur, ibi.

5 Propria authoritate non poteſt quis poſſeſsionem occupare, etiam in caſu permiſſo, quoties antea viam iudiciariam elegit.

Proteſtatio viam facti eligendi facit, vt licet viam iudiciariam elegerit, poſsit redire ad id quod propria authoritate facere licebat, ibidem.

c *Que cada y quando, y como mejor pudieren recobren la poſſeſsion dellas por ſu propria authoridad.* Nota ex lege iſta quòd poſsidenti ciuiliter licèt propria authoritate naturalem recuperare, & quòd ciuitas poſsideat vicum vel caſtrum, quamuis per Regem ipſum Enriquum fuiſſet ante donatũ & ab eius iuriſdictione exemptum, præſeferunt verba legis noſtræ ibi, quanto

quanto a la propriedad y poſſeſsion, hoc ſiquidem eſt commodum poſſeſsionis, quòd domino tribuit poteſtatem propria authoritate reſiſtẽdi ſecundum Bal. & Floria. in l. quemadmodũ. §.1. ff. ad l. Aquil. Deci. conſ.221, num.5. lib.2. Anto. Gomez in l.46. Tauri numero.19. nam impedientẽ me vti poſſeſsione poſſum propria authoritate prohibere, & reſiſtere, vt docet Bar. in repe. l.3. num.26. verſi.3. C. de pigno. [Quod tamen limitat ipſemet Bar. ibidem num.18. ad finem, niſi de facto fieret reſiſtentia, ex qua forſitam eſſet deueniendum ad arma, hoc enim minimè liceret, vt ibi etiam aduertit Alex. ad Bar. d. nume. 26. per regulam legis non eſt ſingulis. ff. de regu. iuris & Bartolum in hoc ſequuntur omnes vbique teſte Tiraquello in lib. de iure conſtituti. 1. par. num.37. Grego. Lupi idem ſequitur in l.14. in verbo que el otro ouieſſe poder in ſi. tit.14. par.5. [Ex eadem radice procedit, quòd vbi factum fuerit ędificium in ſolo meo à me poſſeſſo (alterem ciuiliter poſſum ędificium propria authoritate demoliri, & deſtruere, vt in l. quemadmodum. §.1. ff. ad l. Aquil. vbi ex eo textu id expendunt Odofre. Bar. Albe. Bal. & Floria. ad idem eſt tex. in. l. vlti. §. ſi ad ianuã, & ibi notat idẽ Odofr. Albe. & Bar. ff. quod uĩ aut clam. l.1. C. vt nemini liceat ſine iudi. autho. ſigna impri. & in l.2. §. cum quidã. ff. ne quid in loco publi. & in l. ſi ſeruus. C. quod cum eo. Bar. Alex. & Ialo & communiter docto. in l. 1. §. nunciatio. ff. de no, ope. nun. Deci. conſ.221. num.5. gloſſ.1. in l. malum vbi etiam doct. ff. de verbo. ſigni. Bar. & Ang. in l. ſi duo §. item videamus. ff. vti poſsid. Paul. Caſtren. in l. fluminum. §. ſi. num.3. ff. de dam. infe. Innocen. Abb. & cõmuniter docto. in cap.1. de immuni. eccleſ. latè Cœpola in tracta. ſeruitutum tit. de ſerui. vrba. prædio. cap.30. Anto. Gomez vbi hoc limitat poſt doctores ſuperius relatos, & extendit in. d. l.46. Tauri num.19.

4 [Huc quoque pertinet, quòd licèt creditor qui ex conuentione poteſt propria authoritate ingredirem ſibi obligatam iuxta legem. 3. C. de pigno. & l.11. tit.13. & l.14. tit.14. part.5. tum demum id facere poſſet, cum debitor aut non reſiſtat, aut ſolo verbo reſiſtat, vt latè probat Bar. ipſe in repe. d. l.3. nu.18. & 19. C. de pigno. quem omnes vbique ſequuntur teſte Tiraquello de conſtitu. 1. par. num.37. Si tamen vltra huiuſmodi conuentionem debitor ſe conſtituerit poſsidere pro creditore ſimpliciter, aut precario, tũc quia apud creditorẽ eſt vtraque poſſeſsio, ciuilis, & naturalis, cũm ſcilicet eſt ſimplex conſtitutum, aut certè ciuilis, cum eſt precarium, ſi debitor facto reſiſtat vim faciendo creditori, poteſt in continenti per vim ingredi, nã id faciens magis dicitur defendere poſſeſsionem ſuam, quàm occupare vel aggredi, vt in ſimili notatur in. l. cum fundum & in l. qui poſſeſsionem. ff. de vi & vi arma, atq; in ſpecie id voluit ipſe Bar. poſt Iacob. Butri. in rep. d. l.3. C. de pignor. num.11. & clarius num.19. in fin. & ibi quoque Salic. 4. colu. verſi. ſed quid ſi vltra interueniſſet, Bald. in. l.2. q.10. C. de ſeruitu, & aqua, Roma. & Franc. de Are. in l. ſi ex ſtipulatione. ff. de acq. poſſeſ. Paul. conſ.43. poſt prin. lib.1. Vital. de Cãba. in tracta. clauſularum cartha.21. in clauſula conſtituit ſe precario, Alexan. conſilio.82. numero.8. lib.2. quod repetitur conſilio.40. lib.3, Corne, conſil.280. numero 7. & ſequen. lib.3. Guido Papę deciſio. Delphinatus 356. verſi. tertius, & verſ. ſeptimus, Ludo. Gozad. cõſ. 42. numero.11. & 12. glo. in l. cum creditor & ibi Angel. ff. de furt, Tiraqu. in libr. de conſtituto. 1. par. numer.37. & 38. Ancharra. in cap. potuit. 4. col. de loca. & conſilio. 263. in fine, & quæ dicam infra hoc libr. titu.17. de pignoribus. l.1. glo.3. numero.7. & octauo.

5 [Quod tamen limita, niſi creditor ipſe iudicem prius adiiſſet, & iudicium aduerſus debitorẽ propoſuiſſet, tunc ſiquidem non poſſet deincepe propria authoritate poſſeſsionem ingredi vi illius conſtituti ex ſententia Bald. in. l.2. quæſt.10. C. de ſerui. & aqua, cuius ſententiam ſequuntur ferè omnes, ſed non ea ratione, quia ſcilicet, tanquam meticuloſus amiſerit poſſeſsionem prout Bal. cenſuerat in. d. l.2. ſed ne iudicium incohatum ſit ludibrio, ſitque in poteſtate vnius id ipſum euertere arg. l. ſi quis rem in ratione ſui. ff. de arbitr. & alijs pluribus rationibus cũ ſequũtur plures à Tiraquello citati de conſtituto. 1. par. nu. 40. Sed hoc fallit, ſi is, qui viam iudiciariam elegit, proteſtetur ſaluam ſibi manere viam facti ſecundum Alex. conſi. 130. & conſilio. ſequen. libr. 4. Iaſo. in. l.2. C. de iure emph. colum. 35. verſic, iſtud tamen limita, Claudi. Aquen. & Ripa in. l. de pupillo. §. meminiſſe ff. de no. op. nun. Tiraq. de conſtituto. 1. part. numero 42. qui & numero. 43. hanc deciſionem extendit, vt procedat aduerſus ſingularem ſucceſſorem, citatque in eam ſententiam Bar. & Sali. in. d. l.3. C. de pignor. Bald. Imol. Paul. Areti. Alexan. Guido Papæ Alber. Brunum Soci. & Gozad. in locis ab eo citatis, de quo dicam latius in. l. 1. titulo. 17. de pigno. & repræſarijs infra hoc libro gloſſ. 2. numero. 7.

LEY. V.

¶ *Que las donaciones que el Rey hiziere las haga con acuerdo de los de ſu conſejo, excepto las eneſta ley contenidas.*

¶ *Ley. 5. tit. 9. lib. 5. ordina.*

¶ *Don Iuan. II. en Valladolid: año de. 1442. peti. 2.*

¶ Las donaciones y mercedes q̃ el Rey hiziere, las deue hazer con acuerdo de los de ſu conſejo, [a] o de la mayor parte y numero de perſonas. [b] Pero eſto no ha lugar en los officios menores de la caſa del Rey, y en las limoſnas y mantenimientos y veſtuarios de los

Universidad de Deusto
Biblioteca

dichos menores officios: y de las lanças que vacaren de padre a hijo legitimo, [c] y las mercedes de cauallos, y mulas, y paños. Estas cosas puede el Rey dar a su voluntad sin algun consejo.

GLOSS. I.

1 *Consilium semper est petendum & sequendum, maxime à Regibus in eorum liberalitatibus.*
Liberalitatis regiæ literæ à consiliarijs liberalitatis & ab ipso Rege sunt subscribendæ, aliâs non valent.
2 *Proregum Indiarum abusus circa distribuenda officia & redditus, & quod consilium exquirere deberêt.*
3 *Consilio procerum & sapientium sunt arduа à Rege expedienda.*

a *Con acuerdo de los del su consejo.* Qui cuncta agit cum consilio, regitur sapientia, prouerbiorũ. 13. sine cõsilio nihil est faciẽdũ, & post factũ nõ penitebit eũ, cui impẽditur, Ecclesiasti. 32. Mala enim sœpe speciẽ habent honesti, & virtutibus vitia sunt confinia. Sic mentitur prodigus liberalem, cùm plurimum intersit vtrũquis dare sciat, an seruare nesciat. Multi, inquit Seneca ad Lucillum epistola. 121. li. 22. sunt, qui non donãt, sed proijciunt, non voco ego liberalem pecuniæ suæ iratum. Ex quo Reges nostri necessarium esse duxerũt in omnibus sapientum sequi consilia, & tum potissimùm in donationibus, ne dum liberalitatem exercere se credunt, in prodigalitatis sibi vicinum vitium prolabantur. Quare duos aut tres sibi deligere cõsueuerunt ex cæteris Senatoribus, quibus hęc sit cura, vt ipsi Regi circa donationes & liberalitates exercendas consilium præstent, qui à liberalitatum consilio nuncupantur, & huiusmodi donationum litterę ab ipsis à tergo signatæ ab ipso Principe subscribuntur, aliâs non valent. l. 10. tit. 4. de consilio Regis supra li. 2. Gregor. Lupi in. l. 26. titu. 18. de instrumentis in verbo de
2 gracia par. 3. [Cęterũm me latet quidem, quôd non licet Regibus, quomodo Indiarum proregibus permissum sit? contra id quod eleganter probat. d. Anto. Padilla in. l. si vniuersi nu. 14. &. 15. C. de diuers. rescrip. authoritate Bal. in cap. quanto num. 5. de iureiu. Video enim legibus regijs optime sancitum esse, Indorum commendas, aliaque Indiarum commoda, & officia, antiquioribus & bene meritis eorumque filijs tribuẽda esse: video etiam nihil minus seruari, distributionesque contra leges à proregibus & moderatoribus fieri in male meritos, ipsorumque proregum & moderatorum adsecias. Hinc querimonię plures, hinc bella ciuilia, hinc seditiones & scandala orta sunt. Cùm hęc considero, venit in mentem illud Platonis dialogo. 6. de legibus vel legum latione in principio dicentis, Audiam, nemini dubium est, quin cùm magna res legum latio sit, si quis ciuitati per leges bene paratę non idoneos magistratus constituat, quamuis leges bene positæ sint tamen non modô id nihil proderit, risumque mouebit, verûmetiam calamitates maximas ciuitatibus pariet, nam si rudes & inexperti mittuntur, cùm nec se ipsos nec eos quos moderantur satis cognoscant, nec adhuc eruditi sint, quomodo rectè vnquam magistratum gerere pòterunt? quomodo leges executioni tradẽt, Si earum ignari consilium prudentum exquirere non astringuntur? quomodo leges exequentur, si omnia libidini eorum & propriç voluntati committuntur, nullo consilij exquirendi freno cohibitę? vtinam hęc ad aures Principis deueniãt. [Ar
3 dua enim negocia expediri non debent absque proce rum sapientum consilio. l. cum multa. C. de bon. quæ libe. Iaso. in. l. placet. 1. notabili. C. de sacr. eccle. Barb. de præstantia Cardinali. 2. par. q. 2. Ioan. Neuizani inter consilia Alberti Bruni cons. 12. num. 156. & pluribus sequentibus & idem de Romano Pontifice tradit Bal. in. l. cum multa num. 3. C. de bon. quæ libe. Sed cõtrarium pluribus authoritatibus & rationibus probat, d. Ant. Padi. in. l. vniuersi, nu. 9. 10. &. 11. C. de trãs,

GLOSS. II.

1 *Maior pars consiliariorum quod fecerit, id est seruandum.*
2 *Maior pars quod fecerit in rebus collegij, id seruari oportet, limita. 14. modis remissiue.*
3 *Consilium plurimorum præualet.*

b *O de la maior parte y numero de personas.* Consiliarijs discordantibus, quod maior eorum pars decreuit, id seruari oportet, vt hîc & in. l. 7. tit. 4. de consilio Regis supra lib. 2. ibi, *Mandamos que se libre e determine el hecho por el voto y consejo de la mayor parte. Y que lo que la mayor parte acordare todos los del nuestro consejo lo*
2 *firmen, y aquello se guarde y cumpla.* [In rebus siquidẽ collegij valet quidquid facit maior pars collegij, vt in l. quod maior & ibi notat glo. Bar. & docto. ff. ad municipa. l. nulli. ff. quod cuiusq; .vni. nomi. notãt glo. & doct. in cap. cum omnes de cõstitu. Vbi Feli. limitat 14. modis à num. 17. ad eum recurrito, & Iaso in. l. iu-
3 risgentium. §. hodie nu. 8. ff. de pact. [Et ideo Rex plurimorum consilium requirit, quia quo plures sunt consiliarij, eò perfectius veritas reuelatur. 1. paralipomenon cap. 13. in princip. l. fi. §. pen. C. de fideicõ. interum siquidem est iudicium, quod plurimorum sentẽtijs confirmatur cap. extra conscientiam. 64, distinctio. cap. prudentiam. §. 1. de offi. delega,

GLOSS. III.

1 *Merita et seruitia parentum transeunt in filios & cæteros descendentes.*
2 *Filius primogenitus succedit mortuo patre in stipendio & salario paterno.*
Filiatio magis attenditur in dignitatibus & officijs quàm hæreditas, ibidem.
3 *Officiorum renunciatio an admittatur extra filiorum personas.*

4 *Filij succẽdunt in honoribus & dignitatibus parentũ iure quodam honestatis & decentiæ.*
5 *Filijs ignoscitur quandoque ob merita parentum vel pœna minuitur.*
6 *Maiorum merita ad posteriores transeunt.*
7 *Feudum fœminæ concedi solet ob paterna merita & seruitia.*
Filiæ ob paternum seruitium & meritum an feudum concedi possit? ibi.

c *Y de las lanças que vacaren de padre a hijo legitimo.* Nota ex lege ista facilius admitti prouisionem officiorum patrũ in filios legitimos, & cum minori solẽnitate, quàm in exteros. Merita siquidem & seruitia parentum transeunt in filios, ob idque Reges nostri solent vt plurimum filios remunerare propter merita parentum, & nuncupatim in his Indiarum regnis id fieri præcipit lex. 41. in legibus Indiarum, vt dixi supra ead. lege glo. 1. num. 2. id quod iure comm ni Imperatorum erat etiam statutum, vt in. l. nemini versi. filios autem, &. l. petitionem versi. filijs scriberet. C. de aduoca. diuerso. iudiciorum, &. l. iubemus versic. & filio. C. de aduoca. diuerso. iudicum, quas leges in
a id citat Roma. cons. 29. [Hinc filius primogenitus mortuo patre succedit in stipendio & salario, quod ei Rex in vita tribuebat. l. 1. &. 2. C. de filijs officiali. qui in bello mortui sunt lib. 12. l. 10. tit. 4. de vasallis Regis infra lib. 6. sumpta ex. l. 20. tit. 3. libr. 4. ordinatio. vbi Dida. Perez notat & nimis commendat. Grego. Lupi in. l. 2. in verbo sino el hijo mayor colum. vlti. versic. tene etiam menti, tit. 15. part. 2. Nec exigitur quòd filius hæres sit patris, quia in dignitatibus & officijs magis attenditur filiatio quàm hæreditas secundum Bal. in. l. cum antiquioribus nu. 11. versi. quarto sic. C. de iure deliberan. Greg. Lupi vbi supra per tex. in. l.
3 vt iurisiurandi. §. si liberi. ff. de oper liberto. [Ex quo etiam fit, vt legibus regijs prohibeatur officiorum renunciatio extra patris aut filij idonei personam vt in l. 2. tit. 4. de renunciationibus officiorum infra libr. 7. quamuis per leges nouiores admittãtur renunciationes munerum in quascunque personas, vt in. l. 1. 4. 5. &. 6. eiusdem tituli & libri, dixi in dialogo Relatoris
4 4. par. cap. 11. numero. 3. [Ab eodem fonte procedit quòd filij succedunt in honoribus & magistratibus parentum, iure quodam honestatis & decentię, vt Tiraquell. probat in lib. de nobilitate cap. 20. numero. 8. quod latè discussimus in dialogo. 3. part. cap. 5. num. 5. & sequen. Quibus adde quod de filijs doctoris & eorum priuilegijs tradit Dida. Perez in. l. 1. tit. 1. lib. 4. ordinatio. col. 1338. & pluribus sequentibus, & de filijs militum Claudi. Cotereus libr. 2. de iure & priuilegio militum cap. 3. [Propter merita etiam parentum cri-
5 mina quandoque filijs condonantur, vt constat. 3. re-Regum cap. 11. quia inquit, habuisti hoc apud te, & nõ custodiuisti pactum meum, & præcepta mea, quę mandaui tibi, disrumpens scindam regnum tuum, & dabo illud seruo tuo, verumtamẽ in diebus tuis non faciam propter Dauid patrem tuum, & psalmi. 36. non vidi iustum derelictum, nec semen eius quærens panem. Et quòd maiorum merita & beneficia prosint ad diminuendam, aut certè leniendam pœnam, constat ex Tiraquello in libro de pœnis temperandis causa. 49. nu. 10. & sequentibus, refertque Ciceronem li. 2. de inuẽtione, vbi de deprecatione disserit, oportebit, ait, omni, qui sibi vt ignoscatur postulabit, cõmemorare, si qua sua poterit beneficia, & paulo post, deinde maiorum suorum beneficia, si qua extabunt proferre. Marius itẽ apud Sallustiũ in Iugurtha, ad hoc alij si deliquerẽ, vet? nobilitas maiorũ facta fortia præsidio adsunt. Quintilia. lib. 6. cap. 1. periclitantem commendat dignitas, & studia fortia, & susceptæ bello cicatrices, & nobilitas, & merita maiorum. Hinc apud Libiũ. 1. Decadę lib. 2. Appius cùm in vincula duceretur maiorũ
6 merita in rem publicam collata cõmemorabat, vt pœnam deprecaretur, cuius rei aliqua exempla refert Tiraq. d. causa. 49. num. 12. [Quorum omnium ratio est, quia maiorum merita ad posteriores transeunt, vt pulchre scripsit Bal. consi. 355. colu. 2. versi. quid igitur lib. 1. quem refert & sequitur Soci. cons. 84. colu. 3. versic. ex quibus in proposito lib. 3. Tiraq. d. num. 10. & in re lectio. l. si vnquam in verbo donatione largitus num.
7 37. C. de reuocand. donatio. [Nec est nouum, vt feudum concedatur filiæ ob amorem & seruitium paternum, vt in cap. vnico quemadmo. feud. ad filiam pertineat, & per illum tex. id asserit Fulgos. consi. 3. ad fi. Iaso. consi. 114. lib. 1. Zasi. in epitome feudorum part. 8. num. 49. Nicol. de Neapo. Iacob. de Belloniso, & Albarotus in cap. 1. qui feudum dare poss. Cardi. in cap. ex parte extra de feud. Soc. cons. 84. col. 2. li. 3. Ioan. Iaco. Leonar, inter consilia Feu. Albe. Bru. consi. 114. num. 226. & sequentibus, Paul. Paris. consi. 4. numero. 42. libr. 1. vbi citat concordantes.

LEY. VI.

¶ *Que las cosas que el Rey diere sean firmes.*

¶ *Ley. 9. tit. 9. lib. 5. ordina.*

Lex. 8. tit. 12. de las donaciones lib. 3. fori.

¶ Las cosas que el Rey diere a alguno no gelas pueda quitar [a] el ni orro alguno sin culpa. [b] Y aquel a quien las diere, haga dellas lo que quisiere, assi como de las otras cosas suyas. Y si muriere sin testamento ayan las sus herederos, y no pueda su muger demandar parte dellas. [c] Y otrosi el marido no pueda demandar parte de las cosas que el Rey diere a su muger. a

Universidad de Deusto
Biblioteca

GLOSS. I.

1 *Princeps non potest iure regio res donatas reuocare.*
Principis veritas & firmitas, & quæ eum decent, ibidem.
2 *Princeps donationem perfectam reuocare nequit.*
3 *Princeps an posit priuilegium sine causa reuocare?*
4 *Priuilegium non subdito concessum reuocari non potest, quia transit in contractum.*
Priuilegium non subdito concedi potest, & reuocari ante acceptationem, ibi.
Priuilegium non subdito concessum potest ex causis quibus donatio reuocatur reuocari, ibi.
5 *Priuilegium subdito concessum potest per Principem concedentem vel eius successores sine causa reuocari, si ex eo non sit quæsitum ius iuris gentium, vt in priuilegio exemptionis & immunitatis.*
6 *Priuilegium subdito concessum alicuius rei cuius ei fuerit tradita possessio, & sic dominium translatum per traditionem vel sine ea reuocari non potest.*
7 *Princeps non potest auferre alicui dominium iure gentium quæsitum sine causa, & tunc non nisi dato bono cambio.*
8 *Princeps non potest auferre dominium, quæsitum iure ciuili, vt præscriptione, vel per sententiam sine causa.*
Princeps potest impedire acquisitionem dominij iure ciuili antequam sit quæsitum, ibi.
9 *Princeps non potest reuocare priuilegium exemptionis, vel aliud concessum ab precium vel aliquod factum vel faciendum.*
10 *Princeps reuocare potest quodcunque priuilegiũ vel contractum ex causa.*
Priuilegium immunitatis subditis concessum venientibus ad habitandum reuocari non potest, ibidem.
Princeps auferre potest dominium iure gentium vel ciuili quæsitum, vel aliud ius si effectus est de iure gentium, ex causa, ibi.
11 *Causa sufficiens ad auferendum dominium vel ius alicui quæsitum est publica vtilitas.*
12 *Causa alia sufficiens ad auferendum dominium vel ius alteri quæsitum.*
Princeps mortuo patre quando posit spurium legitimare in præiudicium agnatorum, ibi.
13 *Princeps auferens alicui ius quæsitũ debet æquiualens precium ei reddere.*
14 *Princeps etiam de plenitudine potestatis non potest ius quæsitum auferre sine iusta causa & dato bono cambio.*
Princeps non debet appetere iniusta quæ sibi non licent ibidem.
Princeps abutendo plenitudine potestatis peccat mortaliter, ibi.
Posse non dicimus, quod non iuste possumus, ibi.
15 *Causa præsumitur in Principe.*
16 *Causa non præsumitur in principe ius alterius auferente.*
Causa præsumitur in Principe rescribente circa ea, quæ sunt iuris positiui, secus si rescribit contra ius naturale vel gentium, vt circa feuda & contractus, ibidem.
Principi non licet feuda vel contractus cum subditis factos reuocare, ibi.
Principi an credatur causam in priuilegio vel contractu asserenti: ibidem in fi.
17 *Causam exprimere in prohibitis non sufficit, nisi probetur.*
18 *Priuilegium ob merita & seruitia alicui concessum transit in contractum, atque ideo reuocari non potest.*
Lex si pater. §. vlti. ff. de donatio. explicatur, ibidem.
Priuilegium ob benemerita & remunerationem concessum ex causa reuocari potest, ibi.
19 *Principis assertioni creditur, si benemerita & seruitia peculiariter referantur.*
Principis assertioni non creditur asserenti in priuilegio alicui concesso esse benemeritum, nisi seruitia & benemerita exprimantur, ibi.
20 *Princeps per legem generalem auferens ius quæsitum alicui, non tenetur ei satisfacere de æquiualenti precio.*

a *Las cosas que el Rey diere alguno no se las puede quitar.*

Nota tex. singularem, quod Princeps non potest res donatas a donatario auferre. Beneficium siquidem Principis decet esse mansurum. cap. decet de regu. iur. iu. 6. authen. constitutio quę de digni. in fi. nõ enim est imperialis maiestatis auferre concessa, vt in auth. de referend. colla. 2. in ore Principis firmior debet esse veritas, vt legitur in libr. Esdrę, Laso. inter consilia feudalia Alberti Bruni consilio. 8. numero. 30. atque ideo grauius peccat Princeps fidem frangens, quàm alius quispiam, Bald. consilio. 324. ad fi. lib. 1. Aymon Crauette consilio. 241. numero. 19. & sequen. vbi plura congerit, & potissimùm dictum celebre eiusdem Bald. consi. 343. colu. 1. ad fi. lib. 1. fidem, inquit, fallere graue est grauibus, grauioribus grauius, grauissimis exemplaribusque viris, grauissimum, adde Ioan. Iaco. Leonardum de Pisando inter cõsilia Bruni consilio 117. num. 86. & seq. Tiraq. de nobilitate cap. 20. nume. 24. [Atque ideo Principi non licet donationem ab eo factam & perfectam reuocare, glo. est ordinaria in l. si qua in verbo præiudicijs. C. de fund. & saltib. rei domi. lib. 11. quam commendat & sequitur Bald. in l. quæ ex relationibus. 4. notab. & ibi Paul. Castren. numero. 3. C. de legib. Laso. in l. si reus nume. 13. ff. de pact. & cons. 73. nu. 2. versi. cõdescẽdo, vbi plura congerit. lib. 1. Alexand. consil. 3. nu. 9. lib. 5. Augusti. Beroi in. c. 1. num. 20. extra de proba. Didac. Perez in l. 5. tit. 8. lib. 3. ordina. col. 1062. prope finem, diximus supra eod. l. 3. gloss. 2. num. 8. Matth. Afflict. decis. 392. num. 6. Tiraq. de. c. 80. numer. 24. Arius Pinelus in. l. 1. C. de bon. mater. 3. part. nume. 62. [Contrariam tamen opinionem, imo quòd princeps posit, priuilegiũ quod non transiuit in contractum tollere, vel moderare, etiam sine causa, tenuit glo. vltim. in cap. decet de regul. iur. in. 6. argum. text. in. l. qui fundos. C. de omni agro deser. lib. 11. Bal. in. l. nupta. ff. de senato. Ang. in. l. Anthiocensiũ. ff. de priuileg. credito. Alex. consi. 155. col. vlt. lib. 6. Soci. cons. 87. num. 13. & 18. lib. 3. Aymon Crauette cons. 241. num. 2. Bal. in. l. qui se patris num. 13. C. vnde lib. & ibi in apostillis, idem probare conatur Ferdinand. Vazquez lib. 3. de successio. creatio, §. 26. num. 29. Innocen. Anto. Cardi. & Abb. in. c. nouit de iudi. vbi etiam Feli. tradens cõcordantes nu 21. & 32. & in libro meo. numer. 10. vbi hoc communiter teneri attestatur, & Deci. num. 15. idem Felin. in. c. quę in ecclesiarum num. 62. & ibi Deci num. 37. & 38. de consti. Paul. Paris. cons. 2. num. 120. lib. 4. & consil. 11. num. 2. lib. 1. Laso. consil. 56. nu. 2. lib. 1. Ludo. Gozad. consil. 5. num. 27. Quid dicendum in hac arcipiti controuersia? ac obsecro sequentes conclusiones. [Prima conclusio, priuilegium à principe cõcessum ei, qui sibi subditus non est, reuocari non potest, quia transire videtur in contractum secundum Innocen. & doct. omnes in cap. nouit de iudi. quam communem cõclusionem limitat Felin. ibi num. 8. 9. & sequent. pluribus fariã: quarũ limitationum duas existimo esse veras. Prima nisi reuocatio priuilegij fiat ex causa, ex qua donatio perfecta reuocari potest. Secũda nisi reuocetur ante acceptationẽ priuilegij. vt latè probaui supra hoc li. tit. 7. de maioratu. l. 11. glos. 3. [Secunda cõclusio, priuilegium subdito concessum potest per principẽ concedentem vel eius successorem reuocari sine causa secundum Bald. in. l. qui se patris numer. 13. C. vnde lib. quem sequuntur Cardi. Anto. Abb. Feli. num. 10. & Deci. num. 15. in cap. nouit de iudi. cum concordantijs supra hac eadem glo. l. num. 3. traditis. Intelligo tamen conclusionem hanc, vt precedat, quoties per priuilegium non fuit aliquod ius quæsitum de iure gentium, vt in priuilegio exemptionis vel immunitatis, tunc etenim si non transit in contractum, reuocari poterit sine causa, vt in auth. qua in prouincia versi. priuilegio non obstante. C. vbi de crimi. agi opor. l. 1. & per totum. C. de immu. nomi. concedẽ. l. hęres absens cum similibus. ff. de iudi. Felin. in capit. nouit num. 8. versi. aut verò per priuilegium, & iterũ num. 10, de iudi. Carol. Ruy. consil. 130. num. 13. & 14. lib. 5. Ripa lib. 2. responso. de rescriptis. c. 6. numero. 12. [Tertia conclusio, quoties per priuilegium transfertur dominium sequuta traditione vera vel ficta, vt si donatur castrum vel quid aliud, reuocari non potest huiusmodi priuilegium sine causa, quia dominiũ per priuilegium quæsitum, & translatũ est de iure gentiũ, quod princeps auferre non potest sine causa, secũdũ receptiorem sententiam de eterum in cap. quæ in ecclesiarum de constitu. hanc conclusionem probãt Areti. & Felin. in. d. cap. nouit de iudi. numer. 8. & 10. Paul. Cast. optimè illud extendens ad dominium vtile & vsumfructum, cons. 229. num. 2. in finc. & deinceps lib. 1. Carol. Ruy. citans concord. cons. 130. num. 14. libr. 5. Ioan. Neurza. inter cons. Alberti Bruni consil. 12. nu. 29. & sequen. vbi adde plures concordan. Soci. consil. 86. col. 1. lib. 1. & consil. 164. & 273. lib. 2. Ludo. Gozad. consil. 5. num. 11, & 19. Arius Pinel. in. l. 1. C. de bonis maternis. 3. par. num. 62. illatione. 16. prope finem. Aymon Craue. consil. 241. num. 18. & num. 12. Socin. cons. 120. colum. penult. versicul. 5. casus lib. 3. Bal. in. l. si cũ mihi. ff. de dolo, Abb. in. c. in nostra de iuiur. Card. in cap. perpẽdimus de senten. ex commu. Arius Pinelus in. 1. part. rubr. C. de rescind. vendi. c. 3. num. 1. 2. 3. & 4. Moli. de Hispa. primoge. lib. 4. c. 3. num. 21. [Conuestitur hæc sententia, quia quemadmodũ supremus princeps nõ potest sine causa alicui auferre dominiũ iure gentium quęsitum, & tunc dato bono cambio, vt communiter resoluunt Bart. & alij in. l. vlti. C. si contra ius vel vtili. prubli. Panor. & alij in cap. quæ in ecclesiarum vbi Felin. num. 36. &. 37. de constitu. Archi. & Geminia. in. c. ius ciuile. 1, distinct. Alexand. & alij in. l. cum hæredes. ff. de acquirend. poss. Deci. consilio 357. num. 5. docto. omnes in. l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de libe. & posthu. per tex. in. l. Lutius. ff. de eui cti. & in. l. item si verberatum. §. 1. ff. de reiuendi. & in l. quod semel vbi Bart. & doct. ff. de decret. ab ordi. facien. l. 2. C. qui. ex cau. serui pro præ. liber. accip. l. venditor. §. si constat. ff. commu. prædio. l. 2. tit. 1. part. 2. l. 31. tit. 18. part. 3. Paul. Paris. consilio. 101. nume. 69, dixi in dialogo relatoris. 4. part. cap. 12. num. 2. [Ita etiam si dominium acquiratur ex causis à iure ciuili inductis, vt præscriptione, vel per sententiam, vel si Princeps ipse fuit causa acquirendi, adhuc supremus Princeps non poterit auferre sine causa huiusmodi dominium, quippe quod iuris gentium est, quoquo modo quęsitum fuerit, licèt ante acquisitionem id impedire posset, hęc fuit sententia Bald. in. l. 2. pro finem. C. de iuris & facti igno. & in. l. 1. in fine. C. de iure annullo. aureo. & ante eum hoc voluit Bart. quem alij sequuntur 16, l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iur. gest. Bart. & Laso. num. 3. versicul. 6. limita. in. l. vltim. C. si cont. ius vel vti. publi. Areti. in. l. 3. ad finẽ. ff. de testam. Alex. in. l. cum hęredes in princ. ff. de acquirẽ. pos. Bald. & Paul. Cast. in. l. Gallus. §. & quid si tantum col. pen. & ibi Alexand. num. 26. Areti. & Soci. num. 124. & Laso. num. 125. & sequentibus, & Galliaula col. vltim. in fi. num. 90. & sequẽ. Ioan. Crottus num. 66. & sequen. & Fortu. Garsia folio penul. & fi. ff. de lib. & posth. Felin. hanc attestatus communem in. c. quę in ecclesiarũ nu. 68. & sequen. & in meo codice numero. 49. & deinceps, de constitu. Paul. Paris. consil. 101. nu. 70. & seq. Deci. consil. 343. num. 2. versic. & quia post additam, & consil. 588. num. 18. Paul. Castr. consil. 34. num. 5. lib. 2. Soci. inter consil. Alberti Bruni consil. 10. num. 24. & 25. Maria. Soci. Iunior cons. 120. numi. 8. 32. & 33. lib. 2. Aymon Craue. qui optime probat & fulcit hanc opinionem, communem esse attestatur, cons. 241. nu. 12. versic. aduertendum, & iterum cons. 135. num. 20. & in lib. de antiqui. tempori. in. 1. part. in princ. num. 51. qui minorem causam auferendi hac in specie exigit, quã in dominio iure gentium quęsito vide eum singulari-

7 8

Universidad de Deusto
Biblioteca

ter loquentem,Pinelus multis citatis in.d.rub.de resc
ind.vend.1.part.c.3,nu.5.& sequen.dixi in dialogo
relatoris.4.part.c.12.num.4.vbi traditionem hanc tũ
veriorem,tum etiam receptiorem esse asserui, quam
uis oppositum voluerit Ang.in.l.Anthiocẽsiũ . ff.de
priuil.credi.Paul.Castr,sibi contrarius in. l. rescripta
C.si con.ius vel vtili.publi.idem Ange.in.l.Lutius.ff.
de cuictio.Rode.Xuarez allega.12.col.pen.Bald. in.l.
vlt.nu.8.C.senten.rescin.non posse,vbi asseruit Prin
cipem posse tellere dominiũ mediante sententia quę
situm,maxime restituendo condemnatum ad audien
tiam causę,quia dicitur ius illud quæsitum mediante
iure ciuili,idem voluit Abb.conſ.77.colum.2. in fine
vers. Princeps autem lib.2.& conſ.84.col.5.li.1.Dyn.
conſ.10.Paul.Castr.secum pugnans conſ.178.col.2. lib.
1.& conſ.180.col.1.post medium eod. libr.1. Bald.sibi
etiam contrarius conſ.214.in fi.lib.2.Alex.secũ quo
que pugnans conſ.229.lib.2.Soci.sibi parum constans
conſ.87.num.13.libr.3.Bologni.inter consilia Panor.
conſ.vlt.col.3.lib.1.& in additio.ad conſil. Ioann. de
Ana.conſ.81.Deci.quoque sibi cõtrarius conſ.196.ad
fi.& conſ.269.& in.d.c.quę in ecclesiarum num.26.&
in.l.1.in fi.C.de secund.nup.Curti.Iunior.conſ.1. nu.
10.& cõſ.138.nu.10.& conſ.157,nu.17.& 18.& animo
sius conſ.173.nu.15.vbi hanc dixit comunem opinio
nem Gozadi.conſ.5.nu.17.& seq. sed fallitur quidem
Curti.Iunior,non enim hæc est communis sententia,
9 sed prior contraria. [Quarta conclusio,priuilegium
exemptionis vel immunitatis à principe concessum
ob aliquod precium vel ob factum aliquod vel serui
tium præteritum vel futurum impletum vel implen
dum ex parte eius,cui priuilegium conceditur,revoca
ri non potest,quia transire videtur in contractum,vt
Bal.asseuerat in.l.qui se patris num.13.&.14.C. vnde
lib.Areti.& Feli.in.c.nouit nu.8.&.10.de iudi. Ioan.
Lupi in rep.rub.de dona.in.vi.& vx.§.50.nu.5.&. 6.
Idem esse omnes asseuerant in quolibet contractu cũ
Principe celebrato inter subditos,qui reuocari non
potest,vt à doctoribus traditur in,cap.1.de proba.per
text.ibi dixi supra co.l.3.glo.2.nu.4. & sequentibus.
10 [Limita conclusionem hanc,nisi Princeps reuocet pri
uilegium ex causa,quia sicut dominium quæsitum iu
re gentium vel ciuili potest ex causa tollere, vt nota
tur per omnes in.d.c.quę in ecclesiarum & in. d. §. &
quid si tantum,vt diximus supra num.7,ita & fortio
ri ratione priuilegiũ etiamsi transierit in contractum,
vt in.l.Lutius.ff.de cuictio.notatur per Bald.in.l.resc
ripta.C.de precib.Impe.offer.& in.d.l. qui se patris
num.14.C.vnde libe.Anto.Cardi.Imol.Areti.& Fe
lin.in.c.nouit de iudi.nu.8.&.10.Gemi.in.c.1.de con
stitu.in.6.vers.vltimo oppono,vbi dicit priuilegium
immunitatis concessum venientibus ad habitandum
locum aliquem non posse reuocari in præiudiciũ eo
rum:quia transiuit in cõtractum.Idem voluit Alex.
conſ.216.num.18.lib.2.Felin.in.d.c.nouit num.8.vers.
considera,extra de iudi.Ludo.Gozadi.conſil.5.num.
23.Itaque doct.communiter concludũt Principem ex
causa auferre posse dominium vel ius quæsitum iure
gentium vel ciuili,si effectus est de iure gẽtium, prout
11 dominium,vt supra nu.7.&.8. [Diximus posse ex
causa reuocari contractum vel priuilegium subdito
concessum,quod transiuit in contractum, pro cuius
declaratione duo sunt examinanda.Primum quæ cau
sa sit sufficiens,& an ei,cui aufertur dari debeat bonũ
cambium.Secundum an causa præsumatur in Princi
pe ius quæsitum auferente , an verò probari debeat.
Quoad primũ dic,causam esse sufficientẽ,quę publi
cam principaliter respicit vtilitatem, secundũ Oldra.
conſ.224.num.30.cui accesit Paul.Castr.conſ.178.nu.
2.& conſ.229.nu.2.& con.287.nu.2.lib.1.Alex. conſi.
136.ad fi.lib.1.Bart.in.l.quæcunque in fi.C.de fide in
stru.li.10.Ias.in.l. Barbarius col.6.versi.circa duas vl
timas.ff.de offi.prẽto.& conſ.233.nu.2.vers.11.facit,li.
2.Deci.conſ.361.nu.8.& conſ.588,nu.14.Felin.in.d.c.
quæ in ecclesiarum nu.27.de consti. Aimon Sabillia.
conſ.241.nu.13.Gozadi.conſ.5.num.18.per tex.in.l.itẽ
12 si verberatum.ff.de reiuendi. [Secunda causa tollen
di ius alterius est,quoties cum voluntate Principis cõ
currit voluntas eius,qui in ipsa re ius aliquando ha
buit,veluti si princeps mortuo patre legitimauerit spu
tium post aditam per agnatum hereditatem,nam si de
voluntate patris quoquo modo constare potuerit, po
terit agnato auferre hereditatem,eamque spurio con
cedere,vt respondit Soci.conſ.120.nu.9.lib.3.& Paul.
Castr.conſ.178.nu.2.vers.6.lib.1.Bald.in.l.rescripta in
fi.C.de precib.Imp.offeren.Aymon Sabillia.cõſ. 241.
num.13.vers.2.causa,vbi addit tertiam causam,nempe
vbi Princeps restituerit rebellem, qui propter metũ
ausus non esset se defendere,nam si restituatur aduer
sus sententiam valebit restitutio,tametsi ius ex ea es
set tertio quæsitum,Bologni.inter cõsilia Abb. conſ.
13 vlt.col.3.lib.1. [Cæterùm non sufficiet causa legiti
ma,nisi & Princeps ei , cui ius quæsitum ex suo con
tractu, vel priuilegio abstulerit, pretium reddiderit
æquiualens,vel bonum cambium , ex sententia Ar
chidiaconi in cap.per principalem.9.q.3. text . quem
ibi notat Bald.in.l.serui.C.qui.ex cau. serui pro pre.
lib.accipi.ibi,vt eorum domini precium â fisco perci
piant,gloss.quę tamen dicit hoc non seruari in. l.filo
cus.§.vltim.ff.quem.serui.amitta.gloss.in cap. 1.§. ad
hęc vbi etiam Bald.de pace iura.firm.in vsibus feud.
Bart.in.l.fi.§.Titius.ff.de pigno.actio,Socin. consil.
120.numero.8.in fine Felin.in cap.quę in ecclesiarum
numero.28.de constit.text.expressus regni nostri in
l.2.columna penultima in fine titulo.1. part . 2 , & ibi
Grego.Lupi in verbo buen cambio,vbi differri solu
tionem precij asserit,quoties publica vrget necessitas
vel etiam vtilitas authoritate Andr.de Ysern . in tit.
quæ sint regal. in parte monetæ ad finem Pinelus in
1.part.rubric.C.de rescindend.vendi.cap.3. num . 14.
4 [Dubitat tamen Grego.Lup. an limitari & restringi
possit hęc traditio, nisi de plenitudine potestatis id
fiat,prout voluit Alberi.in.1.constitu. digestorũ col.
5.& videntur asserere Bald.& Ange.in.l.2. per text.
ibi C.de quadrie.prescrip.& expressim Ludo.Rom.
consilio.30. Sed contrarium est verius teste Decio in
d.c.quę in ecclesiarum numero.19.24.,&.25,de consti
tu.cui accedere videtur Grego.Lupi,& Ioan, Neuiza
inter consi.Bruni conſ.12.num.167.Marcus Salon in
procœmio legum Tauri numero.335.&.336.Nec Prin
ceps egre ferre debet,quòd hac in specie ei non liceat
vti plenitudine potestatis, quandoquidem appetere
non

non debet maiorem potestatẽ Deo,à quo habet prin
cipatum,imo nec quidem parem.Sed Deus nihil po
test,quod sit iniustum,quia hæc non dicitur potẽtia,
sed infirmitas seu defectus potentię,arg. text.in cap.
facit homo.22.q.2.posse enim non dicimus , quod in
honestè possumus.l.nepos Proculo.ff.de verbo. signi
fica.Bald.conſi.326.col.2.lib.1 . Quare si Princeps vta
tur clausula de plenitudine potestatis in re iniusta
vel præiudicium tertij,non dicetur plenitudo potesta
tis,sed tempestatis vel tyrannidis,vt affirmat Cardi.
Mediolanen.in Clemen.pastoralis de re iudi . quem
refert & sequitur Soci.conſ.164.col.pen.lib.2.& cõſ.
120.col.pen.ad finem lib.3.Fulgoſ.cõſ. 33. quos refert
Aymon.Crauette conſ.241.num.20.vbi plura congerit vide eum omnino,& Ioan . Neuiza , inter consil.
Alber.Bruni consil.12.num.169.& sequen.& num.57.
& num.133.vbi concordan.allegat,& num.141.Et nu.
144.asserit Principem vtendo plenitudine potestatis
vltra iustum & debitũ peccare mortaliter,citat Paul.
Castr.conſ.34.lib.2.Guido Papæ consil.195 . columna
vltima lib.3.qui id asserunt authoritate beati Thomæ
& Panor.dixi supra eodem.l.3.glos.12.numero.3. Ex
quibus apparet Principem de plenitudine potestatis
15 non posse alicui res proprias auferre, etiam ex causa
nisi soluto earũ precio,vel dato bono cãbio.[Quoad
secundum an causa præsumatur in Principe ius alte
rius auferente,an verò probari debeat , videtur,cau
sam præsumi secundum Cyn.in.l.vlt.C.si con.ius vel
vti.pub.& in. l. rescripta. q. 3. &. 4. vbi eũ sequitur
Bal.dicentes non admitti probationem in cõtranũ
quos sequuntur Anto.Card.Imol.& Deci.nume.27.
in cap.quę in ecclesiarum de constitu.vbi Feli.attesta
tur hanc esse communem opinionem num. 60. incip.
16 5. conclsio,Alexand.consil.2.num.20.lib.1. [Sed ve
rius est,& receptius causam nõ præsumi,quoties Prin
ceps tollit ius tertij,aufertque alicui defensionem,quę
est iuris naturalis,& pacta & contractus ab eo initos,
qui sunt de iure gentium,aliàs faciliter elidere posset
contractus ab eo gestos,& ius alicui quęsitum auferre
sine causa,si causa præsumeretur, itaque causa debet
probari,vt reuocatio contractus seu dominij ablatio
valeat,etiam si fiat de plenitudine potestatis,aliàs res
cripta omnia ius tertijs absorbentia valerent & forti
rẽtur effectum,quod esset iniquum,vt asserit Fulgoſ.
consilio.61.columna.2.Abb.& Felin . numero, 62. &
66.in fine in.d,capit.quæ in ecclesiarum de consiitu.
& ibi Deci.numero.27,Roma.consilio,325.in fine De
ci.consilio.357.& consilio.602.Soci.consilio.120 . nu
mero.9.libro.3.Marti.Lauden,in tracta. de Principi
bus conclus.87.Iaso.in.l.si testamentum. C . de testa
ment.& consilio.233.numero.3. & vltimo , vbi dicit
causam præsumi,quando Princeps rescribit circa ea
quę sunt iuris positiui argumen. c. in nostris de con
cess. præben. secus si rescribat contra ius naturale vel
gentium,vel contra feuda & contractus, qui nõ sunt
in eius libera dispositione,idem voluit Iaso.in repe.l.
quominus columna.3.ff.de flumi.Fran . Ripa libro.2.
responsorum de rescrip.cap.19.numero etiam.19. Al
cia.de præsump . regula.3. præsumptio. 8. numero.4.
Carol.Molin.in Alexand.consilio.2.numero.20.lib.
1.Paul.Paris.consilio.101.numero.72.libro.1.Ludoui.
Gozadi.consilio,84.numero.8.Claudi.in repeti.l . vt
vim colum.4.ff.de iusti.& iur. vbi citat plures Mo
dernos,apud quos videre poteris alias antiquorũ alle
gationes,Ioan.Neuiza.inter consil.Alber.Bruni cõ
sil.12.nu.145.Ioan.Iacob . Leonar . in eisdem consil.
conſ.114.num.267.vbi & numeris sequentibus probat
hac in re non credi Papę vel Principi causam expri
menti in priuilegio vel rescripto,vt ibi latius per eũ.
17 [Ratio huius conclusionis est,quia vbi aliquid per
mittitur ex aliqua causa,& ea deficiente est prohibi
tum,satis non est causam exprimere,nisi verè probe
tur,vt docet Bar.in.l.si fortè per illum tex. ff.de cast.
pecul.& in.l,si donatione vbi latè Moderni.C.de col
latio.Ripa lib.2.responsorum tit.de rescriptis cap.19.
num.19.latissimè omnium Aymon Crauette de anti
quitate temporum in princ.nu.16. & deinceps vsque
18 in finem. [Quinta conclusio , priuilegia à Principe
concessa propter merita,grata,& accepta seruitia , &
in eorum remunerationem,transeunt in contractum,
atque ideo sunt irreuocabilia,arg.text.in.l.si pater.§.
vlt.iuncta gloss.in verbo irreuocabilis. ff. de donatio.
cum concor.à me adductis supra hoc lib. tit. 7. de ma
ioratu.l.11.gloss.1.ex causa tamen reuocantur vel mo
derantur,vt probaui latius.d.l.11.gloss.9. [Et hęc me
19 rita probantur sola Principis assertione,si de eis pecu
liariter facta sit expressa commemoratio,etiam in prę
iudicium tertij,secundum Bald.in.l.illud quæst.4.C.
de sacrosanct.eccles.idem voluit Iaso.vbi pulchrè lo
quitur,conſ.227.colum.9.lib.2.vers.9.pro ista parte.Ia
cob.Leonard.d.conſ.114.num.263.inter consilia Bru
ni,Cuma.in.l.Aquilius regulus.ff.de dona.Secus si ge
neraliter dixerit,quia est benemeritus, tunc non pro
bantur merita sola Principis assertione Bal.in. c.edo
ceri.4.colum.ad finem,& in cap.sciscitatus colum . 2.
de rescrip.Oldral.conſ.5.ad fi.Ias.d.consil. 227. col.9.
vers.9.pro ista parte li.2.atque ita limitari debet regu
la.l.si fortè.ff.de cast.pecul. de qua meminimus supra
num.17.de quo tamen dicam infra eod.l.15.gloss.10.in
terim vide Tiraquell.in.l.si vnquam verbo donatio
ne largitus num.75.& pluribus sequen.C.de reuo.do
20 na. [Quod autem diximus Principem auferẽtem alt
cui dominium,vel ius quæsitum debere ei satisfacere
de equiualenti precio,supra num.13.limitatur prẽter
quam,si per legem generalem hoc faciat Princeps,tũc
enim non tenebitur læso satisfacere de equiualenti pre
cio,vt latè probat Pau.Paris.conſ.1.num.46.lib.1.vbi
citat concordantes,dixi in dialogo relatoris.4 . parte
capit.12.num.3.Deci.in.c.quę in ecclesiarum num. 21.
de constitutionibus.

GLOSS. II.

1 *Princeps sine culpa donatarij vel alia iusta causa donationem ab eo factam reuocare non potest.*
Papa omni causa cessante non potest transferre episcopum inuitum,sed ob resistentiam etiam iniustam populi transferre poterit,ibidem.
2 *Reges Hispaniarum non consueuerunt sine causa, vel culpa donatarij donationem reuocare,imo nec etiã officia.*

Officio

Universidad de Deusto
Biblioteca

Officio vel alio iure priuandus non est aliquis, donec aliatur, ibidem.

3 Commendas Indorum an possit Princeps vel Prorex alicui auferre sine culpa, vel causa? & pluribus sequentibus.

Priuilegium Principis quando possit, ad libitum reuocari, ibidem.

4 Princeps & Papa in his quæ sunt iuris positiui, disponere possunt ad libitum.

Princeps supremus omnia præter ius, & contra ius facere potest, nec ab eo est exigenda ratio, & plurima de eius potestate, ibidem.

5 Commenda Indorum videtur reuocabilis, vt depositum & vt beneficium commendatum.

Beneficium commendatum potest ad libitum reuocari sicut & depositum, ibidem.

6 Princeps supremus reuocare non potest feudi concessionem, nisi conuicta culpa feudatarij, & numero sequenti.

7 Feudum reuocari non potest sine culpa, nisi sit feudum cameræ.

8 Commendæ Indorũ ob seruitia & merita conceduntur.

Commendã Indorum Princeps sine causa auferre non potest, sicut nec contractum nec priuilegium, ibidem.

9 Feudum dicitur cõtractus nominatus vltrocitroquè obligatorius.

10 Princeps non potest contractum reuocare etiam de plenitudine potestatis.

11 Princeps dominium directum vel vtile alicui quæsitum sine causa auferre nequit.

Feudatarius habet dominium vtile, ibidem.

12 Commendæ Indorum feudis comparantur, & numer. sequentibus.

Commenda Indorum contractus dicitur vltrocitroquè obligatorius, ibidem.

Commendatarij Indorum præstant Regi fidelitatem, ibidem.

Feudũ propriè dicitur, cùm præstatur seruitium personale non reale ibidem.

Feudi substantia est fidelitas non redditus, ibidem.

13 Feudum concessum pro certa annua quantitate nõ est propriè feudum.

Feudum concessum pro certa annua quantitate nõ est propriè feudum, nisi simul cum hoc præstetur iuramentum fidelitatis, ibidem.

14 Commendatarius Indorum iuramentũ fidelitatis præstare tenetur hoc in regno.

15 Iuramentum fidelitatis an præstari possit per curatorem?

Iuramentum fidelitatis exigit speciale mandatum, ibidem.

Iuramentum fidelitatis an necessariò præstari debeat in Indorum commendis?

Fidelitatis commendatarij & feudatarij iuramentũ remitti non potest, licèt iuramentum fidelitatis remitti possit, ibidem.

17 Fidelitatis iuramentum quomodo præstetur.

18 Commendatarij Indorum ad quid sint obnoxij, ibidẽ.

19 Feudum constituitur super re immobili seu habita pro immobili.

Annui redditus perpetui vel ad vitã inter immobilia computantur, ibidem.

20 Feudi possessio & dominium transit ipso iure in successorem feudi.

Commendæ Indorum possessio & dominium transit ipso iure in successorem, ibidem.

21 Feuda & commendæ Indorum gratis conceduntur.

22 Commendæ Indorum in multis differt à feudo recto.

Feudum rectum est perpetuum & ad hæredes transitorium, ibidem.

Commenda Indorum non est perpetua, sed ad vitam conceditur commendatarij & filij, vel vxoris, ibidem.

Fœminæ non succedunt in feudo, sed in Indorum commenda succedunt, ibidem.

Feudum possidere quare non possit fœmina? ibidem.

23 Contractus nomen non mutat mutatio quorundam naturalium.

Feudorum natura pactis mutatur, ibidem.

24 Feudorum natura quæ?

25 Feudum si à naturalibus feudi in aliquo dissideat non dicetur feudum rectum, sed degenerans.

Feudum rectum in dubio præsumitur, nisi probetur in aliquo degenerare propter placita & conuenta, ibidem.

Feudum rectum non desinit esse, etsi in aliquo degeneraret, ibidem.

26 Commenda Indorum feudum est à Rege concessum non rectum, sed degenerans propter placita vel cõuentiones naturæ feudi recti contrarias.

Fœminæ quod in feudo succedant consuetudine introduci potest, ibidem.

27 Feudum rectum quod libet nominari potest, nisi in pactis degenerantibus.

Commenda Indorum feudum rectum dici poterit, nisi in punctis degenerantibus, ibidem.

Commenda Indorum alicui auferri non potest, nisi culpa conuicta, ibidem.

28 Princeps quando possit priuilegium reuocare?

29 Commenda Indorum non dicitur depositum, nec vt depositum potest reuocari.

Commendatarius Indorum possidet commendam, sed non depositarius, ibidem.

Argumentum de commendatario Indorum ad commãdatariũ beneficij vel depositariũ nõ valet, ibid.

31 Annui

30 Annui redditus vel pensiones super tributis vacantibus Indorum situatæ feudo cameræ cõparantur, & ad libitum reuocari possunt, ibidem.

Feudum cameræ reuocari potest sine causa, ibidem.

31 Argumentum de feudis ad Indorum commendas vel annuas pẽsiones validum est, nisi in his quæ a feudo degenerant.

32 Feudum ex delicto alicui auferri potest.

Cõmenda Indorũ ex delicto alicui auferri potest, ibid.

33 Feudum ex causa publicæ vtilitatis ad remunerandũ benemerito alteri auferri potest.

Commenda Indorum ex causa publicæ vtilitatis, ad remunerãdum benemerito, a possidente auferri potest, ibidem.

34 Commenda Indorum an possit auferri ab indigno, & dari benemerito precio soluto ei, cui auffertur.

Commenda Indorum vel feudum in vita alicuius vacaturum potest alteri benemerito concedi in tempus, quo vacauerit, ibidem.

c.1.§. moribus, si de feudo fuc. cont. in domi. & agna. vas. explicatur, ibidem.

b El ni otro alguno sin culpa. Nota ex lege ista, quòd res per Principem donatę non debent auferri absque do natarij culpa, non tamen ex hoc excludit legislator causam publicę vtilitatis, licèt enim donatarius culpa careat, possunt ab eo auferri res donatę ex causa publicæ vtilitatis, quemadmodũ & cętera bona non ex donatione Principis, sed aliàs quomodocunquè quęsita, vt latè probauimus in gloss. precedenti numer. 10. confert notabilis decisio Ioan. Andr. in cap. quod ob causam de reg. iur. in. 6. dicẽtis Papam omni causa cessante non posse trãsferre episcopum inuitum, sed ob resistentiam populi etiam inuitam poterit transferre cum bono cambio, vt per Innocen. traditur in. c. nisi cum pridẽ de renuncia. & tũc remotio fit sine culpa, sed non sine causa, vt pluribus authoritatibus probat Feli. in. c. quę in ecclesiarum nu. 43. & seq. de constitu. & melius cæteris Pinelus in. 1. part. rubr. C. de rescind. vendi. nu. 29. & 30. c. 3.

a [Et vsque adeo Christianissimi Reges nostri non consueuerunt donata reuocare absque culpa donatarij, vel alia iusta causa, vt etiã eo iure vsi fuerint in officiorum & munerum prouisionib', dicit enim lex. 7. ti. 13. de restitu. spol. a. supra li. 4. quod referipta Principis aliquem officio priuantia exequutioni mandari non debent, sed supersedendũ esse in eorum exequutione, nemo siquidẽ inauditus & sine culpa officio suo est priuãdus. Quãto ergo magis hęc procedẽt in rebus alijs a Principe donatis, quã opinionem veriorem esse contra plures probat Pinelus in rubri. C. de rescind. vendi. d. 1. part. nu. 31. c. 3.

5 [Verùm hic non incommodè quæri poterit de quæstione, quæ hoc in regno passim occurrere potest, nunquid Rex noster vel Prorex seu regni huius moderator possit commendatarios Indorũ sine culpa, & causę cognitione commendis suis priuare, & alijs committere? Et certè hoc fieri posse videtur, ex eo quòd priuilegium Principis potest Princeps ipse ad libitũ & sine causa reuocare, vt in. l. qui fundos. C. de omni agro deserto lib. 11. gloss. vlt. in. c. decet de reg. iur. lib. 6. Bal. in l. qui se patris nu. 13. C. de vnde libe. Soci. cons. 87. nu. 13. & 18. Aimon Craue. cons. 241. nu. 2. Anto. in. c. nouit de iudi. vbi & Card. Panor. Feli. num. 10. & Deci. nu. 15. cum concord. in precedenti glo. traditis nu. 3. &

4 5. [Secundo nemini dubium est, quin in his quæ iuris positiui sunt, Papa & Principes potestatẽ habeant disponendi ad libitum. c. proposuit de concesio. præben. d. Princeps. ff. de legi. notatur, in. c. 1. &. c. quæ in ecclesiarum vbi Feli. & Moderni latissimè, de constitu. cum concord. à me traditis supra eod. l. 3. glo. 2. nu. 12. 3. & 4. de quorum potestate disputare sacrilegium committi censetur. l. disputare. C. de crimi. sacrileg. nam supremus Princeps nulli astringitur formæ, nec ab eo est exquirenda ratio, cur ita facis, sufficit ei pro ratione voluntas, secundum Bald. in. l. impetrata. C. sent. rescin. nõ poss. posset enim Papa & Principes supremi ex certa sciẽtia supra ius, cõtra ius, & extra ius ad libitum disponere secundum Specula. in tit. de legibus. §. nunc ostendendum verf. 89. Bal. in prœludijs seu do. 9. col. & in. d. l. impetrata, Alber. Brun. cons. 1. nu. 33. & pluribus seq. Ioan. Campe. inter consilia eiusdem Bruni cons. 2. nu. 38. Plenitudo enim potestatis nulli est necessitati subiecta, nullisque iuris publici regulis est limitata, secundum Bald. in. l. 2. num. 39. &. 40. C. de serui. & aqua. Ias. inter consilia Alb. Bruni cons. 8. nu. 8. & pluribus seq. [Præterea commendare idem est, quòd deponere. l. Lutius Sempronio. ff. depos. c. 1. extra de depos. nec possidere dicitur depositarius, quia is qui deposuit retinet possessionem. l. licet. ff. de posi. Quare quoties voluerit potest depositum vel rẽ commendatam reuocare. l. bona fides. §. 1. ff. depos. vbi hoc notatur, & in. l. 1. §. pen. eo. tit. ita & beneficiũ commendatum alicui potest per prælatum quandocũquè reuocari, vt in. c. si constiterit & ibi glo. 1. Feli. & communiter docto. extra de accusa. Sic ergo in specie nostra commendę & depositæ Indorum possunt ad libitum reuocari. [In oppositum autem, quod valeat prima concesio, & non secunda quibuscunque clausulis facta fuerit, faciunt sequentia. Et primùm arguẽ do a feudis, quibus Indorum commendæ quodammodo comperantur, vt inferius probabo, Imperator autem vel supremus Princeps reuocare nequit feudi concessionem ab eo factam, nisi conuicta culpa, vt in. c. 1. & ibi notat Bal. Albaro. & doct. omnes de natura feudi in vsibus feudorũ, Alex. cons. 30. nu. 5. li. 5. Ias. inter cons. Alberti Bruni cons. 8. nu. 28. & seq. per tex. in. c. 1. de feudo sine culpa non amittendo, glo. in. c. vlti. & ibi notat Bal. qui feu. da. poss. Marti. Lauden. de Principibus conclus. 317. Iaso. cons. 86. col. 3. lib. 3. Ioan. Iacob. Leonar. inter cons. feudalia Alb. Bruni cons. 114. nu. 194. & seq. Marti. Caratus Lauden. in eisdem consilijs cons. 120. nu. 2. Feli. in. c. quæ in ecclesiarũ nu. 42. de cõstitu. Nec de plenitudine potestatis potest feudo priuare vasallum, nec contrauenire primę inuestiturę secundum Bal. in. d. l. qui se patris nu. 13. & 14. C. vn de libe. Paul. eum sequitur in. l. digna vox. C. delegi. Fran. Curt. cons. 49. Soci. cons. 87. nu. 13. lib. 3. Paul. Paris. cons. 1. nu. 101. lib. 1. Deci. cons. 303. nu. 13. Cassane. in consue. Burgun. rubri. 3. §. 3. in verbo & hommage

nu. 17.

Universidad de Deusto
Biblioteca

num.17.Deci.in.c.1.in princ.extra de proba.Zasi. in epitome feudo.5.part.nu.8,& seq.Iaco,Leonardus.d. conſ.114.inter cõl.Bruni,nu.215. Aimõ Cravette hãc dicens communẽ de antiquitate tẽpo.par.1.in princ. nu.17.eſtquetex.regni noſtri expreſſas in.l.1.ti 26.de feudis par.4. [Feudum autem cameræ reuocari poteſt ad libitum,vt ibi ſtatuitur.Differt autem feudum cameræ à feudo recto,quia hoc conſtituitur in rebus immobilibus,vel quæ loco immobilium ſunt,illud autem conſtituitur in redditibus regiæ camerę,vt lex regia nobis indicat, quo fit,vt pẽſiones quæ incolis regni huius dantur feudum cameræ dicatur, & ad libitũ poſsint reuocari iuxta diſpoſitionem illius legis,cõſtituũtur ſiquidem ſuper redditibus cameræ Regis.[Secundo conuincitur hęc ſententia,quoniam Indorum commendæ ob ſeruitia & benemerita conceduntur his,qui terram iſtam debellarũt,quíque antiquitus in coluerunt,vt in.l.21.in legibus Indiarum, vel eis,qui in bellis ciuilibus ſeu rebellionibus Regi ſeruiẽtes hoſtes & tyrannos deuicerunt & propugnauerunt,eorũ quẽ auxilio repulſi ſunt,qua in ſpecie vſque adeo trãſiuit in contractum huiuſmodi conceſsio, vt Princeps eam reuocare minimè poſsit abſque culpa commẽdatariorum vel cauſa legitima,etiam de plenitudine poteſtatis. Ex quo ſecunda conceſsio alteri facta nulla erit & inualida,vt Paul.Pariſ.reſpondit conſ.11.num. 44.& pluribus ſequen.lib.1.cum concordantijs ſupra in gloſſ.præcedenti traditis nu.18.& deinceps. [Tertio hoc apparet,etiam ſi benemerita deficiant, ex eo, quod feudum dicitur contractus vltro citroque obligatorius vtriuſquè gratia factus,ſecundum Andr. de Yſer.in.c.1.circa fi.ex quib.cauſis feud.amitta,ſequitur Afflict.in,c.1.de natura feudi col.pen. poſt gl.ibi, idem Affli.in.c.1.quib.mod.feudũ conſtitui poſsit,laſo.cõſ.177.col.2.vbi pulchrè loquitur lib.2. Abb.col. pen.& Deci.nu.26.in cap.quę in eccleſiarum de conſtitu.idem Iaſo.conſ.227,col.4.verſ.prima eodem li.2. & conſ,233.nu.2.verſ.5,ad prædictorum eo.lib.2.vbi probat eſſe contractum nominatum authore Bart. in l.iuris gentium §.quinimo num.19.ff.de pact. Baldo & Angelo in.l.legitima eod.tit.idem voluit Bald. & Imol.in.d.c.quę in eccleſiarum de conſti.Guill.Benedi.in repe.c.Raynutius in verbo,& vxorem nomine Adelaſiam nu.129.de teſtam.& Lauren.Silua.de feudi recognitione.q.2.&.3. vbi communem opinionem eſſe atteſtatur & concordantes citat Zaſius dicẽs cõmunem,in epitome feudorum part.1.num.5.Præpoſi. Alex.latè in.c.1.de benefi. frat. Ioan.Bapt.Cacialupus de feudi cognitione art.5.nu.4.&.5.Claud.Saiſell. de diffinitione feudi col.pen.& fi.verſi.4.ergo eſt videndum, Iaſ.in prælud.feudo.col.11.in fine Bertran. conſ.340.col.2,li.3,Pau.Pariſ.d.conſ.11.nu.48.& ſeq. lib.1.Curt.Senior conſ.49.col.pen. Ioan.Iacob.Leonard.conſ. 114. inter conſilia Bruni num,203.& pluribus ſeq. [Cum ergo ſit contractus nominatus, non poterit Princeps illum reuocare,etiam de plenitudine poteſtatis,ſecundum Paul.in.d.l.digna vox. C.de legib.Deci.& alios in.c.1.de proba. idem voluit Iacob. Leonard.d.cõſ,114.nu.214.& ſequentibus & latius per eundem Leonard.conſ.117.nu.240.&.246.Zaſi.in repe.l.2.§.eo autem tẽpore,in verbo ratum. ff. de origiiur.Marcus Salon Burgenſis in prooemio legum Tauri nu.336.cum his quę tradidi ſupra eod.l.3.gloſ.2.nu. 5.& ſeq.quibus adde quę dicam infra eo.l.15.gl.2.per illum tex. [Quarto conueſtitur hæc traditio,nã quẽ admodum Princeps nequit ſine cauſa auferre per reſcriptum ſuum dominium directum alicui,vt in gloſ. prędcedenti reſoluimus nu.7.&.8.ita nec auferre poterit dominium vtile,vt cenſet Bart.per text.ibi in.l.2. C.de fund.patrimo.lib.11.Alex.conſ.3,nu.6.lib.5.Iaſ. conſ.117.nu.2.verſ.ſecunda notabilis ratio lib.2.& iterum conſ.1.col.1.li.1.Feli.& Deci.in.c.quę in eccleſiarum de conſtitu.Paul.Alexã.& Moderni in.l.Gallus §.& quid ſi tãtum.ff.de libe.& poſthu.Alber.Brunus conſ.1.nu.21.licẽt enim natura vtilis dominij orta ſit iure ciuili,eius tamen effectus eſt de iure gentium ſecũdum Bar.in extrauagan ti quoniã nuper in verbo rebellando col.3.ad medi ũ tit.qui ſint rebelles per tex. in.§.vlt.inſti.de vſu & habita.Panor.& Moderni in d.c.quæ in eccleſiarum,Alber.Brun.in.d.conſi. 1.nu. 22.Iaſ.d.conſ.177.nu.2.prope finem lib.2.Feudatarius autem habet vtile dominium ſecundum gloſſ. & Bal. in.c.1.§.prẽterea & ibi alij interpretes,de capitul. Corradij,tex.in.c.1.§.quamuis vbi Bald.& docto. de inueſtitu.de re aliena facta,Caſſan.in conſue.Burgund. rub.3 in prin.nu.2.Zaſi.in epitome feudorum.6.part. nu.25.& alibi ſępe doctores maximè citati ſupra nu.6 [At Indorum commendę feudis comparãtur, quod conſtat vel ex eo, quòd ſit contractus vltro citroque obligatorius,nam ex parte Regis noſtri Indi cõmendantur,qui reddunt tributa commendatario, vt eis patrocinetur,& à moleſtijs defendat, vtque doctrina cœleſti & humana ſeu polytica inſtruantur: ex parte verò commẽdatarij prẽſtatur fidelitas ipſi Regi, tenẽtur enim commendatarij Indorum quoties opus fuerit pro regni vel prouincię,quam habitant, conſeruatione ſuis ſumptibus debellare,quod proprium eſt & de ſubſtantia feudi,nempe,fidelitas non reditus ſecundum And.de Yſer.in.c.1.§.item qui domino, quæ ſit prima cauſa benefi.amitt. Illud enim propriè dicitur feudum,quoties feudatarius ſeruitium perſonale prẽſtare aſtringitur non reale ſecundum Cynum in auth. ingreſſi vlt.col.verſi.circa prẽmiſſa ad hoc quęro nu. 13.C.de ſacroſanct.eccleſ.idem voluit And.de Yſern. in.c.1.ex quib.cauſ.feud.ami.& in.c.1.§. ſimiliter de capita.qui curi.vendi.Matth.Afflict.deciſio.Neapolita.129.nu.2.& deciſio.320,nu.4. [Feuda enim conceſſa pro certa annua quantitate pecunię vel frumẽti, nõ ſunt propriè feuda,ſed potius emphiteuſis dicetur vel contractus innominatus, atque ideo hoc prẽſtare obnoxius, nõ tenetur iurare fidelitatem,vt Alex.reſpondit conſ.9.nu.6.li.5.& conſ.136.nu.3. lib.1. & cõſ. 12.in fi.li.2.Rom.ſingu.177.Curt.Senior conſ.48.nu. 11.& cõſ.49.col.4.Alber.Brun.conſ.41,nu.4.Vbi hoc limitat,niſi ſimul cum annuo redditu ſit prẽſtitum iuramentum fidelitatis,quia tunc dicetur feudum,Iaſo. conſ.155.cum ſequẽ. lib.2.& conſ.117.col.3.lib.4.confert tex.in.l.1.tit.26.de feudis par.4. Alex.d. conſ.9. nu.9.&.10.li.5.& ibi Carol. Moli.addit concordãtes, & in conſuetudi.Pariſien.tit,1.in fi,rubricę &. 6,30. q.25. [Secundo hoc conſtat ex eo, quòd iuramentũ fidelitatis prẽſtare tenentur commendarum ſucceſſores,

res,vt peculiaribus regni noſtri cõſtitutionibus,à cõmiſſarijs factis,conſtitutum eſt:prout & in feudis ſtatuitur in.c.1.de noua forma fideli.vbi doct.& alibi ſępe maxime in.c.1.quali.vaſall.iura.debe.fideli.cap.de forma.22.q.5.c. tibi domino.63.diſt.l.4.tit.26.part.4.
15 [Vbi Grego.Lupi in verbo que el ſea ſiempre leal, aſſerit per procuratorem huiuſmodi iuramentum præſtari poſſe,citat Bal.in.l.vnica.§.ne autem in fi. C. de cadu.tollen.& in.c.2.col.vlt.quo tempo.miles & in.c. 1.verſ.vlt.per quos fiat inueſti.Quod tamẽ intellige, ſi procurator habeat ſpeciale mandatum ad huiuſmodi iuramentum præſtandum,& inſuper dominus conſentiat,non aliàs,vt in.c.1.§. verum de ſtatu regul. in 6.quem ſingularem dixit Ludo.Roma. ſingul.798.& communẽ eſſe ſententiã atteſtatur Iacobi.de.S.Georgeo in tracta.de feud.§.qui quidem inueſtiti præſtiterunt iuramentum fidelitatis colum.3.& Caſſane.in cõſue.Burgun.rub.3.§.2.in verbo faire hommage & ſerment nu.4.dom.Didac.Couarru.in relectio.c.quamuis pactum.1.par.§.5.nu.8.de pact.lib.6.Si vero vaſallus eſt legitimè impeditus,poterit iuramentum prẽſtare per procuratorem ſpeciale mandatum habentem, etiam renuente domino,ſecundum Bald.in.c.1.§.niſi iuſta nu.6.poſt glo.ibi,quo tempo.miles in vſi.feudo. d.D.Couar.d.§.5.nu.8.verſ. ſit igitur vnica cõcluſio, Lauren.Siluan.de feudi recognitione.q.47.&. q.94. vbi hoc verius & receptius eſſe aſſeuerat,& plures citat concordantes nu.5.dixi in ſtylo cancellarię tit.3.c. 1.§.34.gloſſ.7.nu.6.vbi ad iuramenta à cõmendatarijs
16 regni huius prẽſtãda plurimũ cõducere aſſerui. [Nõ tamen diffiteor iuramẽtũ hoc neceſſariũ nõ eſſe in huiuſmodi Indorũ cõmẽdis,nec ſemper eſſe in vſu, quippe quod non eſt de ſubſtantia etiam in feudis,ſi iuxta cõuẽtionẽ prẽſtari nõ debet,iuxta tex.in.c.1.§.1. quę ſit.1.cauſa benefi.amitten.Sed quamuis iuramẽtũ hoc remittatur,& neceſſarium non ſit,non tamen remitti tur fidelitas ipſa,quæ remitti non poteſt, vt ibi ſcribitur per docto.idem voluit Grego.Lupi in.l.4.tit. 26. de feud.par.4.in verbo que el ſea ſiempre leal,in fi.& notat Bal.in auth.niſi rogati col.4.C.ad Trebell. Vldri.Zaſi.in epitome feudo.1.par.in fi.& iterum part:
17 12.nu.45. [Sacramenti præſtandi forma traditur per Lauren.Silua.in tracta.de feudi recogni.q.109.vbi latiſsimè,& per docto.in.c.1.de noua forma fideli. per Zaſium in epitome feudorum par.7.num.17.& deinceps. Et in ſumma ſacramentum hoc continet, quòd nec conſilio,nec auxilio ſciens aderit vnquam tractatui,quo domino,vel vitæ vel membro eius damnũ inferatur,in vllam uè iniuriã,vel leſionem incidat, aut honorem quem habet vel habiturus ſit,perdat. Quinimò ſi ſcierit,audierit,cognouerit vllos talia moliri,ſi poſsit,impediet,aut dominum commonebit & denũciabit ei. Præterea domino iuſtis ex cauſis bellum inferenti,aut ſeſe defendere volenti ſuppetias feret, auxilio,& conſilio aderit,item res domini amiſſas de viribus recuperare perget,ſecreta non pandet, & nihil eorum vel faciet vel procurabit, quæ ad domini vel ſuorũ iniuriam aut non contumeliam reſpiciant. Vel ſat erit iuramentum prẽſtare generale, ſcilicet,quòd domino inantea fidelis erit,ſicut vaſallus domino debet,nec cõmiſſa reuelabit,vt in.c.1,quali.vaſall.iura. debe.Sed propter ſimplices,qui non niſi per indiuidua ducuntur, prędictæ formæ prolixiores inuentę ſũt,vt dicit tex.in.c.1.de noua forma fideli,Zaſi.in epitome feudo.par.7.nu.17.&.19.Lauren.Silua. de feudi
18 recognitione. q. 109.in prin. [Hæc omnia hodie prę ſtantur ab huiuſmodi cõmendatarijs, etiã ſi iuramẽtũ non prẽſtẽt, quandiu enim cõmendã Indorũ poſsident & nõ vltra Regi iuſta bella mouẽti ſeruire tenẽtur,etiam ſi dubitent,ſint necne iuſta,nec enim in talibus exquirendis iuxta Ciceronis & Zaſij ſententiam d.par.7.nu.27.curioſus eſſe debet. Prẽſtant etiam huiuſmodi ſeruitia,non niſi requiſita,ad inſtar feudatariorũ,vt in.c.1.in prin.&.§.2.&.3.hîc finitur lex. c.1. §.licet,ſi de feu.fue.contro.inter domi.& agna. c.1.§.
19 vlt.de alie.feudi pater.Zaſi.vbi ſupra. [Tertio quem admodum feudum conſiſtit,& conſtitui debet ſuper re immobili vel habita pro immobili.c.1.§.ſciendũ de feudi cogni.l.1.tit.26.de feudis part.4.vbi & Greg.Lupi in verbo que ſea rayz,Zaſi.in epitome feudorũ. 1. par.nu.3.&.7.Guill.Bene.in rep.c.Raynutius in verbo & vxorẽ nomine Adelaſiam nu.524.de teſtam.& doctores omnes quotquot feudum diffiniũt,ita & cõmenda Indorum,At annui redditus perpetui, vel ad vitam inter immobilia cõputantur,vt in.l, ſi quis inquilinos.ff.de leg.1.& in.l.iubemus nulli & ibi glo.in verbo annonas Bar.Bal,Pau.& alij.C.de ſacroſ.eccle cum concord.à Tiraq.citatis lib.1.de retractu.§. 1.gl. 6.nu.4.&.5. dicam in.l.7.tit.11.de emptione & retractu infra hoc eodem lib.gl.1.nu.18.& ſeq. & in ſpecie hoc aſſerit Zaſius in epitome feudorũ part.4.nu. 6.& 11.Indorum ergo cõmenda,cùm in his Indorum reddi tibus & tributis cõſiſtat,poterit dici feudũ, tãquã in
20 hoc eius aſſumens naturã. [Quartò,quemadmodum in feudis tranſit ipſo iure dominiũ & poſſeſsio in feudi ſucceſſorẽ abſque aliqua apprehẽſione poſſeſsionis ſeu inueſtitura,ex ſentẽtia Bal.in.l.cũ antiquioribus nu.11.verſ.decimo ſic.C.de iure deliber.citãtis gl.in.c. 1.de feudi cogni.quã glo.in id expẽdit idẽ Bal. Iacob. de Bellouiſu Marti.Laudẽ.Albaro.Cardi. Alexãdri. & Bapt.Calcialupi ibidẽ in repeti.6.par.prin.vlti.differentia,Barb.in rep.rub.C.qui admi.col.14.verſi.2. mihi videtur,Iaſo.in.l.in ſuis col.2.verſ.4. ſequitur illud.ff.de lib.& poſthu.Firmia.in tract.de epiſcopo.1. par.li.3.q.56.verſ.itẽ niſi in feudis,Iaſ.in.l. quoties colũna.8.verſ.nota etiã perpetuo.C.de reiuendi. vbi eã dixit ſingularẽ & nõdũ ab alio fuiſſe põderatã,& cõſ. 87.lib.1.Marti.Laudẽ.in tracta. primogenituręq.38. verſ.4.quia licet,Cardi.Alex.in.c.1.verſ.18. de feudis Thom.Grãma.voto.6.nu.23.Guillel.Broilus,qui ſtylum curiæ parlamẽti trãſcripſit,dicẽs hoc ſtylo & cõſuetudine Frãciæ ſeruari tit.de feudis.§.itẽ de cõſuetudine,&.§.ſequen.& licẽt nõnulli doctores cõtrariã aſſeuerẽt quos refert Tiraq.in tract. lemorte ſaiſit le bif in prędfactio.decla.4.nu.4.& Guill.Ben.in rep.c.Raynutius in verbo & vxorẽ nomine Adelaſiã deciſ.3.& iterũ in verbo mortuo itaq; teſtatore.2.nu. 69. & ſeq. diſtinguat,hęc tamẽ eſt cõmunis opinio,vt ex additis per eũdẽ Tiraq.cõſtat de primogenijs.q.40.nu.96.Ita etiã in Indorũ cõmendis dominiũ & poſſeſsio abſque vlla inueſtitura trãſit in ſucceſſorẽ ipſo iure abſque vlla etiã traditione,vt cõſtat ex epiſtola Regis noſtri ad

regiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

regiam cancellariã regni huius missa.17.die Maij anni 1564.expedita,quod probatur lati' supra hoc eodẽ li. 11.7.de maioratu.l.8.glo.2.nu.16.17.& seq. [Quintò, quia gratis Indorũ cõmenda conceditur,sicut & feudum nulla intercedente pecunia,secundum Bal.in.l.si quando.C.de oper.liberto.& constat ex diffinitione feudi apud omnes quotquot de ea tractauerunt , tex. regni nostri in.l.1.vbi id expendit Greg. Lupi in verbo queda tit.26.de feudis part.4. [Etsi ab aliquo objiciatur,quòd Indorum commenda in multis differt à feudo recto,nõ enim est perpetua, sed ad filium vel filiam tãtum vel in eorum defectum ad vxorem transit,& non extenditur vltra duorũ vitã,vt cõstat ex regijs literis,& ordinationibus regni huius & omnium Indiarum.At feudum rectum est perpetuum transitoriũ ad liberos masculos vsque in infinitũ.c.1. §. hoc autem notandum & ibi docto.qui feud.da.poss. Bal. notabiliter in.c.1.de feudo Marchiæ.c.1.in fi.qui.mo. feud.ami.quin & in infinitũ hodie agnati succedũt.c. 1.§.& quia tit.qui feud.dare poss.Zasi.de feudis par.8. nu.2.Item ex propria natura feudi fœminę non succedunt.c.1.§.filia verò de successio.feudi,etiã si vasallus pro se & hæredibus suis inuestitus fuerit, adhuc masculi tantum non fœminæ succedent.c.1. §. hoc autem qui feud.dare poss.Bald.in.l.quoties.C.de suis & legi.hærc.Albaro.in.c.vlt.si de feu.fue.contro. Zasi.de feudis par.8.nu.46.text.in.l.6.tit.26.de feudis par. 4. Curti.in tract.feudorum.3.par.in prin.vbi tradit.16. limitationes Deci.cons.139.& cons.390.& cons. 424. Soci.cons.257.li.2.quod ideo fit,quia fœminę ad pugnam & seruitia militaria habiles non sunt, nec ad secreta retinenda,& quia earum consilia fragilia sunt, vt Zasi.aduertit.d.par.8.nu.46.quem vide hoc plurifariã limitantem.Cùm ergo fœminę in Indorum commendis succedant cõtra naturam feudorum , cumque vltra primam successionẽ filij vel filiæ,vel eis deficientibus,vxoris,non protendatur, videtur feudum non esse,nec iuxta eius naturam iudicari debere. [Obiectioni huic respondere licebit,naturalium quorundã mutatio nomen contractus mutari non facere. l. pacta,ff.de contra.emp.Zasi.in epitome feudorum par. 12.nu.24.Iaso.in prælud.feudo.4.diuisione & Claudi. in tit.de diffinitione feudi,Zasi.in epitome feudorum par.12.nu.42.Alex.cons.79.in.1.dubio lib.1. cum concordã.ab eis citatis,Itaquê in feudis hoc perpetuũ est, vt eorum natura,ideſt,qualitas feudis cognata,in dubio in sit ipsis,nisi p pacta improprietur , potest enim pactis feudorũ natura mutari,licet nõ subtãtia.c.1.de feudis nõ habẽtib⁹ naturã propriã feudi.c.1.§.fi. quid sit inuestitura,Albaro.in prælud.feudorum diuisione 3.Iaſ.diuisione.4.Zasi.de feudis part,12.nu.1. &.2.par. nu.5.tex.in.c.1.de duob.fratri.à Capita . inuesti. Cacialu.de feudi cognitione art,5.nu.10.Bal.in,c. 1. circa prin.de feudi cogni.Alber.Brun.cõs.41.nu.2.vbi plures citat cõcord. [Natura autẽ feudorũ hęc est,vt ad hæredes sint trãsitoria in infinitum. Porrò, ꝙ ex gratia & gratuito domini beneficio originem sumpserit, Itẽ ꝙ vasallus fidelitatis sacramento ad incerta seruitia obstringatur.Prẽterea ꝙ fundetur super re immobili vel æquipolenti.Itẽ sine domini & agnatorũ consensu alienari nõ possit,ita docet Zasi,de feudis par.9. per totũ & parte.12.in prin.Et tandẽ ꝙ sine culpa feu datarius feudo priuari non possit,nisi ab ipso refutetur,& cętera id genus,vt per eũdẽ Zasiũ probatur vbi supra & parte.10.per totũ. [Vbi autẽ feudũ pactis inproprijs ab aliquo prædictorũ dissideat, iam degenerans vel nõ rectũ dicetur,& quia rectũ in dubio pręsumitur,cętera dissidentia probanda sunt, secundum Sal,in.l.nec natales.C.de proba.recepti enim iuris est, quòd licẽt feuda in quibusdã degenerẽt à recto feudo propter cõuẽtionẽ & pacta in eis apposita,in reliquis tamẽ vel capitulis vel placitis,quę non sunt alterata, feudum in recta natura & simplici remanet authore Bal.in.l.1.q.16.ff.de rer.diuisio,& in.c.1.in fi.verſ. cõsidera ergo,de capita.qui curi.vẽdi. cui accesit Lud. Roma.cons.70.& Deci.cõs.193.Claudi.in sua summa feudorum in tit.de diffinitione & diuisione feudorũ col.4.&.5. Vldri.Zasi.in epitome feudorũ par. 12. nu. 3. [Resoluo igitur,Indorũ cõmendã feudũ esse à Rege cõcessum nõ rectũ,sed degenerans propter pacta sine placita naturę recti feudi cõtraria vel degenerãtia, non enim est perpetuũ,vt supra nu.22.& fœmina succedit,quod est contra recti feudi naturã, vt ibi diximus,nec iuramentũ prẽstatur fidelitatis semper,quod remitti potest,non tamen ob id fidelitas remittitur, quę feudi est substantia,vt diximus supra eadẽ gl.nu. 16.Feuda enim quę ad fœminas extẽduntur nõ habẽt propriã naturam quoad successionis causam,cùm fœminę,vt supra diximus,à feudis arceantur , nisi sint nominatę,in alijs tamen remanent feuda isthęc in natura propria,hęc cõclusio instruitur ex.c.1.§.pen.Episco.vel Abba.Cęterũ si cõsuetudine introduceretur,ꝙ fœminę sicut masculi succederẽt,feudum à sua natura nõ recederet, posse autẽ hoc consuetudine introduci probat Iaſ.in.l.de quibus verſ.3.quęro.ff.de legi. Zasi.in epitome feudorũ par.12. nu.34. [Itaque rectũ feudũ quod libet nominari potest, nisi in pũctis degenerãtibus,in quib⁹ degenerãs & nõ rectũ dicetur , vt in c.1.§.si vero,quid sit inuestitu.Zasi.d.par.12.nu.29.Parique modo Indorũ cõmẽda rectũ dici poterit feudũ, nisi quoad puncta degenerantia:satis enim est,vt similitudo rẽte constet.similitudinem adesse in specie,de qua agitur,licẽt quoad alias species sint casus illi ęquiparati multũ dissimiles,vt in.l.fi.C.de collatio . & ea notat.d.Ant.Padilla in.l.2.nu.4.in fi.C. de rescind: vend.Ex quo reuocari non posse,nisi culpa conuicta constat,nec alij cõcedi , vt & in feudo dicitur, in.c.1. qui successo.teneã.& ibi notat Bal.& Cacialup.in tractatu de feudi cognitione art.5.regul.29.& nu etiã.29. quibus adde plurima exẽpla à Zasio tradita in epitome feudo.par.12.per totũ. [Restat obiectionibus pro parte opposita adductis satisfacere,& nõ obstat primũ fundamẽtũ nu.3.traditũ, nã non indistincte verũ est Principẽ posse priuilegiũ alicui cõcessũ reuocare, sed tum demũ procedit,cùm ex priuilegio nõ acquiritur dominiũ vel quasi dominium,vt probaui supra hac.l. gl.1.nu.5.&.6.& supra hac eadẽ gl.nu.11.Fallit etiã in feudo est,qui cõtract⁹ vltro citroq; obligatorius,sicut & Indorũ cõmẽda,vt probauimus supra hac eadẽ gl. nu.9.10,&.12.Princeps autẽ non potest sine causa & restitutione dãni cõtractus reuocare,vt supra in gl.1. nu.4.&.10.& eodem modo, respondetur ad secũdum fundamentum nu.4.traditum.[Quod autem num.5. dicebamus,commendatum beneficium posse ad libitũ reuocari sicut depositum,atque eodem modo Indorũ commendam,nego consequentiam,non enim dicitur Indorũ commenda depositũ,quia in depositariũ nõ trãsit possessio ciuilis necnat uralis, vt cõstat ex iuribus ibi citatis,in cõmẽdatariũ verò Indorũ , & eius successorẽ trãsit possessio ciuilis & naturalis,vt pròbaui supra nu.20.non ergo erit bonum argumentum de deposito ad eam,quandoquidem ideo depositum potest ad libitũ deponentis reuocari quia apud eum remansit possessio non apud depositariũ,quare dici non potest fuisse spoliatum,vt considerauerunt glo. & doct̃o.in.d.c.si constiterit de accusatio:non sic in commẽ datario Indorum,quippe qui possidet,quare nimirum si ad libitum eius commenda reuocari nõ possit. [Reditus autem seu pensiones quibusdam huius regni incolis assignatę , quę eis ab Regis officialibus persoluũtur ex Indorum tributis vacantibus , dici possunt feuda camere,vt supra dixi num.7.Vt cùm aliquid annuatim ex camera,vel ex aliquo loco thesaurario, vel ex vectigalibus,vel ex mensa argẽtaria soluitur,quod feudum rectum non est,sed degenerans,eo quòd ad accipientis hęredes non transeat,sed feudum camerę dicitur,quod quandoque non soluitur,nempe,si camerã penuria prẽmatur,vel si æs alienum vrgeat.c.1.in fine de feudi cogni. Albaro.& Pręposi.& Marti. Silimanus de feudis rub.quæ res in feudum dari poss. nu. 52.& Zasi.in epitome feudorũ par.12.nu.37.Sic & pẽsio annua super Indorum vacantium tributis impositа personalis est ad vitam dumtaxat pensionarij duratura,quę potest quoties Principi,vel Proregi libuerit reuocari,vt in feudo camerę dixit Iaco.de Belouiſu in.c.1.de feudi cogni.& est tex.regni nostri expressus in.l.1.tit.26.de feudis par.4.& ibi notat Greg. Lupi in verbo cada que quisiere. [Itaque ex feudis ad Indorum commendas,& annuas pensiones super tributis impositas arguere possumus,nisi in his in quibus degenerant à recto feudo,vt ex præfatis colliges . Nã licẽt feudum camerę,seu pensio annuа super tributis impositа non sit rectum feudum quoad naturam successoriam feudorum,nec quoad alia in quibus degenerat,in alijs omnibus seruat naturam recti feudi,nempe in seruitijs prestandis,in fidelitate debita,& in nõ alienando.c.1.§.si vero,titu.quid sit inuesti.Zasi.in epitome feudo.par.12.nu.39.Sic & in Indorum commendis recto siquidem feudo comparantur in omnibus,exceptis his,in quibus degenerant , vt optimè colliges ex fusse traditis per Vldri.Zasi.in epitome feudorũ par. 12.per totum,& ex superius traditis,& ex.l.vlti.C.de collatio.& his quę diximus supra nu.27. [Sed quæro quę causa erit sufficiens ad priuandum quem feudo vel Indorum commenda,& alteri concedendum? Respondeo,delictum commendatarij seu feudatarij , vel eius infidelitas aduersus dominum,& de hoc nulli dubium,arguendo à feudatario fellonіam committente, & si scire cupis,quę causę vel crimina sint ista,vide Zasium in epitome feudorum part.10. & alios feudistas. [Maius dubium est,an absque delicto commendatarij possit ab eo auferri Indorum commenda ex causa publicę vtilitatis,& alij committi & concedi? & Ludo. Gozadi.cons.3.nu.36. asseuerat Principem posse alicui auferre feudum,& alteri concedere ex causa remunerationis ob rem benegestam pro republica, arg.eorum quę notat Bar.in prooemio digestorum per.l.si priuatus.ff.qui & a quibus,&.l.item si verberatum.§. 1.ff.de reiuendi.Ludoui.Roma.consi.310. quod facere licet de plenitudine potestatis,& precio soluto illi,cui feudum aufertur non aliàs,secundum Archidia. in.c. per principalem.9.q.3.cum congregatis per Feli.in.c. quę in ecclesiarum nume.41.&.42.& Deci.nu.26.ver. & ista conclusio,& nu.29.&.31.extra de consti.& cõsil.357.nu.6.versi.postremo etiam , idem hac in specie respondit Pau.Pari.consi.11.nu.117.libr. 1. dixi supra hoc eodem libro tit.7.de maioratu.l.11.glo.9. nu.4. & 5.adde Tiraq.qui tradit concord.in repe.l.si vnquã in verbo donatione largitus nume.40.C.de reuocand. donatio. [Cæterum ad Indorum commendas hęc applicando,cùm benemeritis concedi debeant iuxta leges regias, si forte perpetuentur , prout fieri debere existimo,& aliquis non benemeritus possideat commendam,eius vita forsitam finiendam,poterit, ni fallor,Princeps vel eius commissarius ei statim auferre dato æquialenti precio.& benemerito conferre , vt latè probat Tira.in repe.l.si vnquam,in verbo donatione largitus nu.40.C. de reuocan.donatio. vt in eũ ciusque liberos & agnatos iure maioratus perpetuetur vel in tempus quo vacauerit alteri conferre, vel promittere: idque tenebitur adimplere, vt in feudo resoluit Zasi.in epitome feudorum par.7.nume.56.& par.6. nume.13.& sequen.vbi ad hoc citat text.in.c. 1.§.moribus,vbi & Albaro.notat,si de feudo defuncti contẽ. sit inter domi.& agna.cuius verba sunt. *Moribus receptum est,dominum de feudo militis sui,quod post mortem ipsius ad dominum reuerti sperabatur,in alium militem per inuestituram facere posse. Quæ inuestitura tunc demum capiet effectum , cum feudum domino aut hæredi suo fuerit apertũ.* Et paulo post in fine paragraphi *Et in tali , inquit , inuestitura consensus eius , de cuius feudo sit exquiri non oportet.* textus etiam in cap. vlti.de feudo dato in vicem legis commissorię, vbi in fi. hoc additur,hoc autem dicendum est de eo mihte,qui feudi successores non habet,tex.etiam in.c.1. qui successores teneantur,quæ summè nota,quia nõ sunt vulgata,nec alibi sic inuenies explicata.

GLOSS. III.

Donationes regiæ non communicantur inter coniuges licèt fructus communicentur.

c *No pueda su muger demandar parte dellas.* Nota donata à Principe marito non communicari vxori:rationem vide supra hoc libr.titu.9.l.3.glo. 6. numer.5. fructus autem huius rei donatę proculdubio communicantur , vt in.l.4.&.5.tit.9.supra hoc eodem libro,vbi dixi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

GLOSS. IIII.

1 *Correlatiua sunt vir & vxor,& dispositum in vno in alio censetur dispositum.*
2 *Donatio regia coniugi facta propria erit eius,cui facta fuit,nec erit alteri communicanda, nisi quoad fructus.*

d *De las cosas que el Rey diere a su muger.* Sunt enim correlatiua vir & vxor, vtsic disponitur & in l.3.titu.9.de bonis constante matrimonio quæsitis supra hoc codē libr. atq; ideo dispositū in vno ex correlatiuis,in altero dispositū cēsetur, vt in l.vlti. C.de ind.vid.toll.cū
2 cōcord.traditis à me in d.l.3.glo. vlti . [Nota etiā,q donatio regia facta alteri ex coniugibus non communicatur alteri,sed res donatę efficiuntur propriæ eius cui facta fuit donatio,idem probat text.in dict.l.3.ti. 6.supra hoc libro,& in l.1.tit.3.& l.8.tit.12. lib.3. fori, Quæ leges id extendūt ad donata à quocunque priuato.Ratio proficiscitur ex l.nec adiecit.ff.pro socio,vt latius explicuimus supra hoc eodem libro titu.9.de bonis constan.matri.quęsitis.l.2.glos.vlti.& in l.3. glos. 1.& glos.6.num.5.eod.titu.& lib. Fructus tamen harū donationum proculdubio communicantur inter coniuges,l.4.& ibi dixi in glos.1.& in l.5.glos.5. titul.9. supra hoc libro.

LEY. VII.

¶ *En quantas maneras se haze la donacion.*

Ley.1.titu.9.libr.5.ordina.
Ley.6.tit.12.lib.3.foro legum.

¶ Donaciones se hazen en dos maneras o por manda en razō de muerte, [a] o en sanidad sin manda. [b] La que es hecha por māda,pueda aquel que la hizo dar a otro o retenerla para si si quisiere . Y la que es hecha de otra guisa, no la pueda quitar a aquel que la dio, [d] sino por las razones que manda la ley : [e] esto si fuere hecha la donacion assi como mā da la ley.

1 *Donatio causa mortis,quomodo fiat.*
Donatio ab infirmo vel eo qui est in periculo mortis positus facta an dicatur causa mortis. ibid.
2 *Donatio ab infirmo facta vel ab eo qui est in periculo imminenti facta mentione mortis, dicitur donatio causa mortis.*
Donatio post mortem facta an dicatur causa mortis.ibid.
3 *Donatio per verbū relinquo facta dicitur causa mortis,etiam si in ea mentio mortis non fiat.*
Donatio causa mortis censetur etiam si à traditione incipiat.ibid.
4 *Donatio facta mentione mortis ab eo qui exislit in periculo,non dicitur causa mortis,si constet donantem voluisse inter viuos donare.*
5 *Donatio censetur esse inter viuos,etiam si mortis mētio facta fuerit in modum dilationis, quod fit,cum ponitur in verbis executionem importantibus.*
Donatio alicuius rei reseruato vsufructu in tempus vitæ donantis dicitur inter viuos.ibid.
Donatio alicuius rei reseruato vsufructu in tēpus vitæ donantis,dicitur donatio causa mortis, quoties in alia parte donationis mentio mortis causa fuit facta ab eo,qui erat in periculo, ibid.
6 *Donatio in qua fit mentio mortis ad designandum dum tempus à quo donatio vires & effectus sortiatur,vt dono tibi post mortem meam,dicitur donatio inter viuos.*
7 *Donatio facta mentione mortis ab eo qui est in periculo dicitur inter viuos,si est facta mentio hæredū, vt dono tibi & hæredibus tuis. Fallit si expresse dicat se donare causa mortis.*
8 *Donatio causa mortis quot testes requirat iure cōmuni & regio?*
Donatio causa mortis censetur vbi fit mentio mortis modò numerum testium in codicillis requisitum habeat.ibid.
9 *Donatio causa mortis quæ caret testibus in codicillis requisitis an resoluatur in donationem inter viuos.*
10 *Donatio causa mortis continens clausulam de non reuocando dicitur inter viuos.*
Lex vbi ita donatur.ff.de donatio.explicatur ibi.& sequen.
11 *Effectus in contractibus attenditur potius quàm verba.*
Verba seruiunt naturæ contractus,non natura verbis ibid.
Verba contractus impropriantur,vt eius naturæ seruiant.ibi,
12 *Pactum appositum contra naturam contractus reddit contractum nullum,fallit,*
13 *Donatio causa mortis resoluitur in donationem inter viuos,si ei adijciatur clausula ratum habendi, nisi apposita fuerit in verbis executiuis & nu.sequen.*
15 *Clausula apposita in executione & fine contractus non auget dispositionem.*
Legatum conditionale non dicitur,si post legatum factum in eius executione designatur res,vnde legatum soluatur,ibi.
Donationis cau.mor.naturā nō immutat clausula nō reuocādi in verbis executiuis cōtractus appositā.ibi.

Clausula

16 *Clausula non reuocandi per notarium apponitur ex consuetudine potius quàm ex partium voluntate.*
17 *Donatio causa mortis cum clausula non reuocandi in cuentum alicuius conditionis,resoluitur in donationem inter viuos & irreuocabilem conditione sequuta.*
Conditione impleta actus censetur purus.ibi.
18 *Donatio causa mortis cum clausula non reuocandi, si est omnium bonorum non resoluitur in donationē inter viuos,vt actus potius valeat quàm pereat.*
Actus qui licitè & illicitè fieri potest in dubio intelligitur licitè fieri,ibid.
Donatio omnium bonorum non valet,& quid iure regio.ibid.
19 *Clausula de non luendo pignus apposita in contractu pignoris non reddit contractum in aliam speciem, puta,venditionis,cum pignori adaptari non possit.*
Lex vbi ita donatur.ff.de mort. cau. donat. limitatur.ibid.
20 *Donatio causa mortis in testamento vel codicillis facta potest reuocari,etiam si clausulam non reuocandi contineat.*
Vltima voluntas est deambulatoria vsque ad mortem,ibid.
21 *Donatio causa mortis sit irreuocabilis si in ea apponatur iuramentum non reuocandi eam,etiam in exe cutione contractus.*
Iuramentū in contractu nō potest à tabellione adscribi,nisi de consensu & voluntate partium.ibi.
Iuramentum semper maturè fit & cum deliberatione vel fieri præsumitur.ibi.
22 *Iuramentum simpliciter appositum in donatione causa mortis non facit eam irreuocabilem,licèt iuramentum de non reuocando id operetur.*
Iuramentum simpliciter appositum donationi causa mortis iuxta naturam contractus intelligitur. ibi.
23 *Donatio in qua fit mentio mortis si merita donatarij præcesserint,præsumetur potius donatio inter viuos.*

a *O por manda en razon de muerte,* Donatio causa mortis dicitur,quæ fit ab aliquo occasione mortis aut periculi futuri propinquę mortis ab hoste inficiēdę vel à prædonibus,vel ab hominis potentis crudelitate, aut odio,aut nauigationis ineundę, aut per insidiosa loca ituro,aut ætate confecto. Hęc omnia instans periculum demonstrant,vt in l.2.cum quinque sequentibus.ff.de mortis causa donatio.l.vlti. titu.4. de donatio.par.5.Aduertere tamen oportet,non sufficere donationem ab infirmo fieri,vel ab eo,qui est in instanti periculo positus,vt donatio mortis causa dicatur, sed necessarium est,vt in ea expressa mentio mortis vel instantis periculi fiat,aliās donatio censebitur inter viuos licēt ab infirmo fiat,& ab eo,cui periculum instat,vt in l.Seya.§.vltimo.ff.de donationi.causa mor.cuius verba sunt: *Eum autem qui absolutè donaret, non tam mortis causa quàm morientem donare,* & ibi notat glo.vlti.Bar.Alberi.Ange.Paul.Castren, & Imol.text.in l.vlti.titu.4.de donationib. par.5.& ibi expendit Grego.Lupi in verbo de la muerte glos. & docto.in l.fin.in verbo accomodauerit.C.de pact. Anto.Gomez lib.variarum resolu.tomo.2. de contractibus cap.4.nu.15.Bart.in l.quę dotis nu.3.ad fin. & ibi Alexand.nume.6.Iaso nume.26.& Ludo. Ponta. nume.7.ff.solu.matri.docto.in l.stipulatio hoc modo concepta.ff.de verbo.obligatio.Bald.in l.cū quis. ff.de condi.ob cauſ.& in l.& si mortis.C.ad.l.Falcid. Iaso in l.1.§.si quis ita nume.18.ff. de verbo. obligat. Pet.Dueñas in regula.218.Socin.consi.53.col.1,libr.2. Ludoui.Roman.consil.223.d.D.Couarru.in rubrica extra de testamen.3.par.nume.25.versi. cęterum,Gomez Arias in l.1.aliās.3. Tauri numer.17.& 19. Paul. Pari.consi.16.libr.2,nume.2.Guill.Benedict, in repe. cap.Raynutius in verbo testamentum.4.nume.22.& 23.de testament.Montal.in l.6.glo.1.titu.12.libr.3.fo
2 ri. [Extende primo conclusionem istam,vt non solum procedat,quoties ab infirmo vel existenti in imminenti periculo donatio causa mortis fiat,vel periculi propinqui,& hoc expresse dixerit, verūm etiam si facta ipsius mortis vel periculi mentione donet, adhuc erit donatio causa mortis licēt ea ex causa donationem facere non expreserit, ita respondit Corneus consi.124.libr.4.Fran.Ripa in tracta.de peste.2.part. nume.175.d.D,Couarru.in.3.par.rubri.extra de testamen.nume.25.prope finem,per tex.optimum in.l.2.ff de mortis causa dona. Quod tamē intellige concurrētibus alijs coniecturis,vt si quis iturus ad bellum, vel nauigaturus,vel in egritudine constitutus donauerit post mortem suam alicui rem aliquam,tunc nimirum donatio censebitur causa mortis,licēt donans non exprimat se mortis causa donare,vt probat Guill,Benedictus in dict c.Raynutius in verbo testamentum.4. nu.23.de testamen.d.D.Couarru.in rubri.de testamētis.3.par.nu.25. [Secundò amplia traditionem hanc
3 etiam si donator nulla facta mentione mortis vtatur verbo relinquo,erit enim donatio causa mortis secundum Dyn.in l.1.C.de reuocand.dona.& Guid.Papę singula.457.d.D.Couarru.in.d.rubri.3.par.nu.25.versi.porro & coniecturis,Tertio amplia etiam si traditio rei donatæ causa mortis sequuta fuerit,adhuc etenim reuocari poterit, facta siquidem traditio censetur sub conditione,nisi donantem pœniteat, vt in.l. nō omnis.ff.si cer.pet.vbi erat facta traditio & numeratio rei donatę causa mortis,& tamē intelligitur valida,nisi donātē pœniteat ex sentētia glossę ibi,cōmuniter recepta teste Pau.Pari.cōs.16.nu.9.&.10.li.2.qui
4 eā sequitur.[Sūt tamē nōnulli casus qui ab hac regula excipiūtur.Primus,vt procedat in casu dubio,secus si cōstet donātē habuisse animū dōnādi inter viuos,tūc enim dicetur donatio inter viuos,nō obstāte mētione mortis,vt in.l.cū maritus.§.vlti.& ibi glo.ff. de pact. dotal.quā ita intelligit Bar.in.d.l.quę dotis nu.3.vers. sed contra istud oppono,& ibi etiam Imol.2. col. & Alexand.dicens communem nume.6.in fi.& Iaso nume.29.idem attestatus.ff.solu.matri.Cyn. & alij in.l.

Universidad de Deusto
Biblioteca

2.C.de iure doti.Alexand.consi.14.nu.1.lib.1,Socin. consi.53.lib.1.Segura in repeti.l.1.§.si vir numer.42.ff. de acqui.posse.Roder.Xuarez allegatio.20.in princi.
5 Nicol.Boeri.Decis.333,nume.10. [Secundus casus,in quo etiam facta mentione mortis in ipsa dispositione erit donatio inter viuos,& non causa mortis,est,quoties mortis mentio esset dilationis causa adiecta , in verbis executiuis,vel executionem importantibus, non in verbis substantiam donationis concernentibus,ex sententia Bald.in.l.2.C.de iure doti. & iterum in additio.ad Specu.titu.de instrumen.editio. vltima col.vbi optimum tradit exemplum dicens,si dono tibi proprietatem fundi reseruato vsufructu vsque in fi nē vitę meę,erit donatio inter viuos,quia illud tēpus mortis fuit adiectum verbis executiuis.non dispositiuis,atque ideo non tanquam causa finalis,sed causa demonstrandi tempus executionis adijcitur , quam sententiam sequitur Alexand,dicens alibi non reperiri in.d.l.quę dotis.nume.12,vbi & Iaso nume.40. &.41.ff.solu.matrimo.idem Alexand.consi.14. num. 2.libr.1.Guillel, Benedict.in repeti.cap.Raynutius in verbo testamentum.4.nume.23.versi.idem si donator dixit,& Boeri.decisio.353.nume.12.Socin. consil,53.libr.1.col.3.d. D.Couarru.in rubri.de testamen.3. par. numer.25.ex rationibus per eum traditis in.2.parte rubricę nume.13. Anto.Gomez de contractibus.c. 4. nu mero.19.in fine,Segura in repetitione.l.1.§. si vir numer.45.ff. de acquir.posse. Cassane. in consuetudini. Burgundiæ rubrica . 7.§.5 . verbo ne ordonanse, nume.5.&.6.quorum sententia vera est, Paul. tamen Parisi.consi.16.nu.12.libr.2.hanc conclusionem limitat,nisi in initio contractus fiat mentio mortis vel infirmitatis, vel eius periculi, in quo erat cōstitutus,nā tunc licet reseruet vsumfructum,non erit donatio inter viuos sed causa mortis , licèt per huiusmodi reseruationem transeat possessio in donatarium , vt in.l. quisquis.C.de donatio.Sed si rectè inspicias,hæc nō est limitatio,sed dicere idem,quod Bald.dixit, sit enim mentio mortis non in clausulis executuis sed in dispositiuis in specie Pauli Parisij , quare nimirum si donatio dicatur causa mortis,& non inter viuos , vt
6 ipsemet Bald.dixerat . [Tertius casus,in quo deficit prefata regula est,quoties fit mentio mortis vel periculi,non vt periculum seu mors sit occasio donationis,sed designatio temporis,à quo donatio incipiat, vt dono tibi fundum vel domum post mortem meam hęc quippe est donatio inter viuos & irreuocabilis secundum Dyn.in.l.Seya.§.vlti.ff.de donatiomb. causa mort.Oldral.consi.139.per text. in.§. post mortem insti.de inuti.stipulatio.& in.l.nam & si cùm moriar ff.de condictione indebit. idem voluit Bald.in.l.2. C.de iure doti.Ludoui.Roma.in.l.quę dotis nume.8. & ibi Alexand.nume.12.& Iaso.2.lectione nume.40 ff.solut.matri.d. D.Couarru.in rubri. extra de testamen.3.par.nume.25. Anto.Gomez.2.tomo variarum resolutio.de contractibus.c.4.nume.19.in fin.Guille. Benedict.in repeti.c. Raynutius in verbo testamentum,4.nume.23. Bald.in.l. in donationibus.C.ad.l. Falcid.Boeri.decis.353,nume.12,Segura in repe.l.1.§.si vir nu,45.ff.de acqui.posse,Cassane.in consuetudini. Burgun.rubri.7.§.5.in verbo ne ordennanse nume.5 &.6.fol.241.Grego.Lupi in.l.vlti.titu.4.de donatio.
7 in verbo de la muerte par.5.in fine. [Quarto restringitur conclusio,nisi in donatione fiat mentio hæredum,veluti si quis mortis mentione facta donet Titio & hæredibus suis,hęc enim adiectio donationi causa mortis non conuenit , cùm illa donatario præmorienteadhęredes non transmittatur,erit ergo donatio inter viuos,Bald.in.l.2.nu.4.C.de iure doti, Alexand. consi.14.nume.3.lib.1.Aretin.consi.74.col.3.Soci.cōsil.3.nume.5.lib.1.Pet.Ducñas in regula.217.amplia.3. Claudi.Saysel.in.l.quę dotis nume.10. & ibi Iaso nu. 48.ff.solu.matrimo.Ferrara cautela.30.in fine Iaso & Deci.in.l.non omnis.ff.si certum peta. Bald.consil. 108.lib,3.Andre.ab Exea in rubri.ff.de pact. numer. 504.d.D.Couarru.in rubri.extra de testamen.3. par. nume,25,versi.erit & alius casus, Boeri. dicta decisio. 353.nume.12.versi.item etiam, Aymon Sauillia.consil. 214.nume.18.quorum sentētia verior est & receptior. Tametsi Bal.sibi cōtrarius cōtrariū responderit consi. 391.lib.3.& Alciat.in.d.l.non omnis.3.col.ff. si cert. peta.& Decius secum pugnans consi.470.col. penul. ex eo quòd dictio & hęredibus,hunc sensum habere potest, vt premoriente donatore donatio ipsi donatario eiusque hęredibus competat.Cui opinioni accedere m quoties in donatione expresse caueretur,& à donante diceretur,se velle causa mortis donare,ne volūtas eius lędatur,vtpote quę sanam habere possit interpretationem,quam dixi:secus si in donatione hoc nō diceretur expresse,sed fieret solum in ea mentio mortis ab existente in infirmitate vel periculo,quia hac in
8 specie cōmunis opinio haud dubie procederet.[Quinto limita,vt tunc mentio mortis non inducat donationem causa mortis, quoties solemnitas requisita in codicillis defecerit.Itaque si iure communi quinque testes non adhibeantur,erit potius donatio inter viuos censenda,cùm donatio causa mortis quinque testes requirat.l,vlti.C.de codicill.l.vlti.C.de donatio. causa mor.ita resoluit Angel.consi.253.in prin.iuncto fine, Alexand.in.l.stipulatio hoc modo concepta numer. 15.ff.de verbo.obliga.Guill.Benedict.in repe.c. Raynutius in verbo testamentū.4.nu.23.versf.2.intelligatis extra de testa.Alex.in.l.quę dotis nu.13.& Ias.nu. 46.ff.solu.matr.Hodie autē iure regio tres testes suffi ciūt cum tabellione,modò cies sint vel incolę eius loci,vbi donatio fit,prout & in testamēto & in codicillis sufficiūt,vt in.l.1.tit.4.de testamen.supra hoc libro & ibi notaui in glo.2.nu.2.d.D,Coua. in rubri.extra de testa.3.par.nu,21.Mar.Salō Burgē.in.l.1. Tau.nu. 814.815.& sequen.Qui tamē cēset,vbi tabellio non interuenerit,sufficere quinque testes,etsi ciues nō sint, licèt lex regia exigat eos esse vicinos in testamēto vel codicillis,de quo tñ valde dubito , quia lex regia hoc expresim exigit in testamēto & quacunque alia vlti ma voluntate,& licèt quoad sui initiū non dicatur vltima volūtas secundū receptiorē sentētiam,vt attestatur Mar.Salō.d.l.1.Tau.nu.817.videmus tamē quoad solemnitatem testium codicillis comparari, vt diximus, quare videtur, eandem solemnitatem testium, quā codicilliexigūt iure regio,in donatione causamortis requiri. [Si ergo donatio fiat corā tribus testibus
9 nō vicinis erit donatio inter viuos,& nō causa mortis licèt

licèt in ea mentio mortis fiat , vt doctores supra citati resoluunt. Sed hoc ipse intelligo in casu dubio, quoties in donatione fit mentio mortis , secus autem si expresse dixerit donans se causa mortis donare, tunc enim crederem,non transire in donationem inter viuos propter solemnitatis defectum,sed omnino deficere donationem:in certis enim non est locus conIecturis.l.continuus.§.cum ita in fi.ff.de verbo.obligationi.l.arbitrio.§.non tātum.ff.de dolo.l. tres partes.ff.ad.l.Falcid.quibus adde supra tradita nu.4.&
10 Soci.consi.53.nu.1.lib.1. [Sexto limita conclusionem nostram,vt procedat prēterquam si in donatione causa mortis,& multo magis , si in donatione,in qua fit mentio mortis,apponatur pactum de non reuocando in ea clausula,quę donationem inducit.Veluti si quis dixerit,causa vel timore mortis vel periculi nauigationis,vel alterius imminentis dono Titio centū, domum,vel fundum,quam non reuocare promitto.Trā sit enim huiusmodi donatio in donationem inter viuos.Nec illam pātitur conditionem nisi totius voluntatis donantem pœniteat,etiam nullo adiecto iuramēto,tex.est insignis,licèt vulgaris,in.l.vbi ita donatur. ff.de mort.caus.dona.vbi eum adhoc expendunt Accurs.Barto.Alberi.Bald.Paul.Castr. Imol. & docto. communiter.Bal.in.l. cum quis.ff.de condictione ob caus.Roderi.Xuarez allega.20.col.2.versi.& sic ex dictis,glo.in.l.si alienam,§. vltimo in fin.sic intelligens tex.illum,& in.l. senatus.§.mortis causa in fi. ff.de mor.cau.dona.Ange.consi.179.nume.6.Alex. consi. 14.lib.1.Bar.& Deci.nume.21.in.l.fi.C.de pact, Paul. Castr.consi.128.lib.1.& consi.6.lib.2.Iaso.& Deci.nu me,10.& in.l.non omnis.ff.si cert. peta. Socin.consil, 53.nume.2.lib.1,Curti.Iunior consi.39 . nume.6. Anto.Gonez de contractibus.c.4.nu.22.d.D. Couarru. in rubri.extra de testamen.2,par.nume.11.&. 13. Iaso in.l.quæ dotis nume.30.& sequen. ff. solu. matrimo. Guillel.Benedict.in repe.c.Raynutius in verbo testamentum.4.nume.23.in fine & pluribus sequen. Bart. in.l.vlti.nume.11.C.de pact. Petr. Dueñas in regula 217.in princi.Thom.Ferra.cautela.30.Abb.in.c.constitutus de reli.domi.Dyn. consi.44. in princi. & in 3.dubio,Boeri.decisio.353.nume.11.Cassane, in consuetu.Burgund.rubri.7.§.5.in verbo ne ordēnanse nu. 8 & sequen. Aimon Craue.consi.214.nume.1.& sequē. & omnes ferè in hoc conueniunt, præter Bald.in.d.l. cum quis.ff.de condictione ob caus. & Alexan. cum
11 sequentem in.l.quæ dotis nume.11.ff. solu. matrimo. & Corn.consi.128.nume.8.libr.1. [Sed nihilominus prior opinio verior est & receptior,quia hac in specie mentio mortis non est causa finalis,sed impulsiua,vel censetur adiecta causa differendę solutionis, non autem est substantialis causa donationis , vt declarant verba contractus sequentia,effectus,siquidem in contractibus attenditur,potius quàm verba Barto.in.l. cotem ferro.§.qui maximos.2.quæst.ff.de publica & vectigal.Aimon Crauette in hac specie consi.114.nu. 1.& sequen.verba siquidem seruiunt naturę contractus,non natura verbis,vt docuit Bald.in.l.2.nume.2 C.commoda.per tex.in.l.insulam.ff.de præscrip.ver. vbi fuit gestus contractus innominatus do tibi insulā vt alteram reficias,idque sub nomine venditionis, & nihilominus ex eo contractu competit actio prescriptis verbis,non actio ex empto,ex quo Bar.in.l.naturalis.§.sed si facio nu.6.ff.de prescrip.verbis asseuerat , si contractui innominato partes imponant nomen contractus nominati,non vitiari conuentionem quem ibi sequitur Cur.nu.18.& communem testatur Bar. decisionem &.D.Anto.Padilla ibidem nume.8. quinimo verba impropriantur,vt seruiant naturæ cō
12 tractus,vt in.l.si vno in prin.versi.sed si verbo.ff.locati,& ibi notat glo.& docto. [Nec obstat,si dicatur q pactum appositum contra naturam actus vel contractus est ipso iure nullum.l.cum precario.ff. de preca.cū similibus. Quia respōdeo id procedere, quoties non potest conuerti in aliam speciem contractus sibi similem,vt explicant Bar.& docto.in.d.l. vbi.ita donatur.ff.de dona.caus.mor.Bal.in.l.si pater.2.lectura ff.de adoptio.Anto.Gomez de cōtractibus.c.4.nu.22 si autem cōuerti potest nō vitiatur, sed cōuertitur, vt
13 in legibus nu.præcedenti citatis. [Hanc sextam limitationem extende,vt procedat etiam si in clausula quę donationem inducit donans promisit eā ratam habere, nec ei refragari,adhuc siquidem transit in donationem inter viuos, nec donās poterit pœnitere per tex. in.l.vbi ita donatur,quē ita interpretatur Pau.Cast. consi.75.nu.7.lib.2.& consi.61.eod.lib.Iaso & Deci.nu. 11.in.l.non omnis.ff.si cer.peta.Iaso in.l.quę dotis nu. 33.ff.solu.matri.Deci.in.l.vlti.nu,21. C.de pact.d. D. Couarru.in.d.rubr.de testam.2.par.nu.12. Anto.Gomez de contractibus.c.4.nu.22.prope finem Petr.de Dueñas in regula.217.amplia.2.Rode.Xua allega.20. col.2.ver.& sic ex dictis in fi.Nihil enim refert an donans velit esse donationem irreuocabilem,an promittat eam ratam habiturum,nec vllo tempore se ei refragaturum,quod Bal.asserere videtur rectè in tenchi in
14 l.cum quis.ff.de condictio.causa data. [Tametsi Ale. in.l.quæ dotis nu.11.ff.solu.matri.ex Baldo in.d.l. cū quis expenderit contrarium,dicens non esse donatiō inter viuos,si facta donatione causa mortis,ea clausula adijciatur.nempe,quæ omnia promisit rata vere & omnino seruare,neque vnquàm eis contradicere,idem notat Guill.Bene.in repe.c.Raynutius verbo testamentum.4.nu,27 Quarum opinionū antinomiā sedare nititur Deci.in.d.l.non omnis nu.10.ff.si cert. pet.& in.l.vlti.nu.21,C.de pact.& in cōs.305. vt prior procedat,quoties ea verba apponūtur in ipsius contractus dispositione & substantia,vt in exēplo supra nu. 10.tradito,secūda verò,quoties ea verba apponuntur inverbis executionem denotātibus,cui consentiūt.d. D. Couarru.Ant.Gomez & Petr.de Dueñas in locis nu.precedenti citatis , quod clare sensit Guillel.Benedictus dict.numer.27.[Quinimo si in ipsa execu
15 tione contractus adijciatur clausula non reuocandi donationem , non reddit donationem irreuocabilem vel inter viuos,vt.d.D.Couarru.resoluit in rubrica extra de testamentis.2.part.numo.13.versicu.3. conclusio, vbi reddit optimam rationem,quia ea quæ in executione contractus vel alterius actus exprimūtur, minimè dispositionem augere videntur, iuxta text.celebratissimum in Clementi.1.de'prædis quem dixit aureum Felin.in capi.licet in corrigendis nu.7.de offi.ordi. vbi mirabilia infert ex textu illo,

Universidad de Deusto
Biblioteca

eo quòd clausula accessaria non immutat naturam principalis,vt ex illo tex.expendunt omnes, quem etiam commendat Domi.consi.92.& consi.86. Panormi.in.c.cum nostris nu.21.de concesio.pręben.Deci. consi.500.col.4.Imol.in.c.quoniam Abbas col.vlti. de offi.delega.Hiero.Grat. consil.111.& singulariter Curti.Iunior consi.3.col.1.& Iaso consi.6.col.6.lib.3. Imo in.l.qui Romę,§.duo fratres colu.4.ff. de verbo. obliga.Deci.cons.2.nu.9.& cons.413.prope finē,optimus tex.in.l.quidam testamento in princi.ff.de lega. 1,vbi designatio rei vnde legatum soluatur,post legatum relictum apposita,ipsum conditionale non facit quem tex. prętер doctores ibi,notat Rom.in singula. 430.Bal.in.l.etiam.C.de fal.caus.adic.lega.Pau.Cast. in.l.sed si fideicommissum.§.1. ff. de iudi. Quo fit, vt verba hæc in executione donationis apposita ipsius donationis naturam nequaquam mutare debeant, idem probat Pau.Pari.consi.16.lib.2.nume.17. & sequen. [Item & alia ratione hæc sententia procedit, 16
quia prædicta verba in fine contractus posita, & sic in eius executione,ex tabellionum potius consuetudine,quàm ex contrahentium consensu ipsis contractibus adijciuntur,vt in simili specie fatetur Bar.in.l. 1.6.quęst.ff.de iure codicill.Bald.in.l.quoties col.1.C. de hæred.institu.Imol.in.l.vlti.ff.quemad. testa.aperi.Deci.consi.180.col.penul.Pau.Pari.consi.16.nu.18. llb.2.Deci.consi.239.nume.10.lib.2.Ange. consil.254. d.D.Couarru.in rubri.extra de testamen.2.par.nu.14 vbi citat concordan.& rectè intelligit,& nos quoque dicemus infra hoc eodem libr.titu.11.de emptione & 17
retractu.l.8.glo.14.nu.6.& sequentibus. [Amplia secundo limitationem nu.10.traditam, vt non tantum procedat,quoties donator purè promisit non revocare,hoc est,nullo casu revocare, verùm etiam si in euentum alicuius conditionis promisit non revocare,nam si conditio euenerit,non poterit revocare, vt Paul.Castren.censet consi.82.nu.1.lib.2.Petr.de Dueñas in regula.217.nume.1.ibique reddit rationē, quia licèt conditio suspendat actum,vt in.l.cedere diem.ff de verbor.significatio.post impletam verò conditionem dicitur actus purus,vt in.l.si pupillus.ff.de condi.institu.l.sed si de sua.§.vlti.ff.de acquiren.hæredi. l.fina.§.Titius, & ibi Ange.& docto.ff.de vulga.De 18
ci.consi.79.nume.2.& consi.187.in prin. [Sublimita tamen dictam sextam limitationem, primò, vt procedat prętерquam si pactum illud non revocandi donationem,transferendo donationem causa mortis in donationem inter vivos redderet illam inualidam, vt quia esset donatio omnium bonorum pręsentium & futurorum,quæ ex causa mortis fieri potest, inter vivos autem minime,vt plenè notatur in.l. licet &.l. vlti.C.de pact.& in.l.stipulatio hoc modo concepta ff.de verborum obligationibus cum concordan. per Petr.de Dueñas traditis in regula.219.itaque si quis donet causa mortis omnia bona sua, & apposuerit pactum non revocandi, huiusmodi pactum non transfert eam donationem in donationem inter vivos, vt consulnit Paul.Castren.consil.75.numer.2.in fin.Socin.consil.235.numer.3.libr.2.Petr. Dueñas in regula.217.limitatio.1.vbi rationem reddit, quia non est verisimile donantem velle, vt eius dispositio subuertatur, vt in.l.3.cum similibus.ff.de mili.testamen. & quia quoties actus potest licitè & illicitè fieri, in dubio censetur omodo factus, quo licitè fieri potuit,secundum Aretin.consil.23.numer.10.& Curtium Iuniorem consil. 20.nume.7.hanc eandem sententiam & sublimitationem sequitur Alexander in.l.stipulatio hoc modo concepta numer.19.ff.de verborum obligationibus.& Aimon Craue.consil.52. numer.4. licèt contrarium teneant idem Alexand.in.l.quæ dotis nu, 11.ff.solu.matrimo.& Guillel.Benedict.in repeti.c. Raynutius in verbo testamentum.4.numer.25.26.& 27.de testament.& Antonius Gomez in libr.variarum resolution. tomo.2.de contractibus cap.4.nume.22.in fin. Sed nihilominus verior est prior sententia iure nostro regio, quo prohibetur donatio omnium bonorum,etiam pręsentium, vt in.l.8.infra eodem:quo fit, vt in nihilo valere possit, licèt aliud esset iure communi, valebat etenim in bonis pręsentibus secundum communem sententiam, vt attestatur Boerius decisione.353.numer.14. Angelus consil.106.in principio & consil.179. Bellamera consil.17.atque ideo dicebant Alexand.Guillel.Benedictus & Antonius Gomez in locis paulo ante citatis, propter dictum pactum de non revocando conuerti donationem causa mortis in donationem inter vivos, cùm in totum non infirmaretur. Quæ ratio cessat, vt dixi iure regio. [Secundo 19
limita dict.l.vbi ita donatur .ff.de mortis causa donatio. vt procedat,quoties verba contractus quoquomodo adaptari possunt alij speciei contractus, secus si alij speciei congruere non possint, vt si in conrractu pignorum apponatur pactum de non luendo, tale siquidem pactum non transit in contractum emptionis & venditionis,quia verba pignoris adaptari nequeunt emptioni,vt Iaso rectè exppli cat in.l.qui Romę in principio numer.27.ff.de verborum obligation. Petr. de Dueñas in regula.217. limitatio.2.Tertio eam limita, vt docui supra hac adem glos. numer.14. &.15. [Quarto fallit,vbi in 20
testamento vel codicillis fieret donatio causa mortis cum clausula non revocandi, quia revocari potuerit non obstante pacto, secundum Barto.in dict. l.vbi ita donatur.ff.de donationib.cau.mortis,cui accesit Iaso.consil.6.libr.9.d.D.Couarru.in dict.rubrica de testamen.2.part.numer.14.in fin.quia in testamento vel codicillis apponi nullo modo potest hoc pactum. Est siquidem vltima voluntas sui naturа deambulatoria vsque ad mortem.l.3. C.de adimen.legat.l.1.C.de sacrosanctis eccles.Bartol. in.l. si quis in principio testamenti .ff.de legat.3. Guille. Benedict.in repetitio.capit.Raynutius in verbo testamentum.4.nume.27.de testament. vbi numer.29. tradit aliam limitationem, quam non credo veram,ideo hìc non refero,& hæc sufficiant quoad sextam limitationem. [Septimò limita conclusionem 21
principalem numer.1.traditam, vt non procedat iuramēto interposito in huiusmodi donatione,etiāsi in fine executione ponatur,si enim iure iurando donās promittat donationem causa mortis firmam seruare eique non refragatur um,censebitur quidem donatio inter

inter vivos,atque ideo revocari non poterit.Iuramētum, siquidem non potest à notario absque contrahētis & iurantis expresso consensu in contractu adscrib.l.c.pen.de iure iu.quare cessat ratio, quam nu.16. adducebamus ex abusu notariorum. Cessat etiam ratio ex Clemen.1.de prębend.propter iuramentum, quod semper maturè fit & deliberato animo in quacunque parte contractus adscribatur,& ea mente emissum,vt effectum sortiatur.Atque ita hac in specie traditionē hanc tenet Areti.consi.74.col.3,Guido Papæ consil, vlti.2.col.Iaso in.l.non omnis colu. 3.ff. si cert.petat. & in.l.quę dotis nume.33.ff.solu.matri.Petr. Ferrar. cautela.30.Paul.Castren.consi.75.lib.2.Gozadi.cons. 87.nu.9.d.D.Couarru.in rubri.extra de testament.2. par.nume.14.versi.4.conclusio,Boeri.decisio.353.nume.11.Roma.consi.513.in fi.& Angel.consi.179. versi. ex hoc sequitur,quibus libēter accedo.Quamuis contrarium voluerit Deci.consi.305.Corne.consi.126. colu.2.lib.1,Iaso consi.6.col.7.lib.3,Paul.Paris,consil.16 22
nu.17.lib.2. [Quorum opinio procedere posset,non vbi iuramentum simpliciter donationi causa mortis adijceretur,sed quando promisserat se non revocaturum,nam per iuramētum simplex donatio causa mortis revocari poterit,nec transiuit in donationem inter viuos,quod in specie probat Bal,in repe.l.2.ff.de iure iuran.col.42.versi.iuxta prędicta. quem refert & sequitur Dida.Segura,in repetitio.l.vnum ex familia.§ sed si fundum nu.140.in fi.ff.de lega.2.d.D. Couarru. in epitome de testamen.par.2.nume.14.versi.5.conclu 23
sio. [Octauo limita principalem conclusionem, nisi merita donatarij pręcesserint, quoniam tunc præsumetur potius donatio inter viuos, vt ita sit efficacior secundum Bald. in.l. si mortis ante medium. C.ad.l.Falcidi.Tiraquel. in relectione .1. si vnquam in verbo donatione largitus numer.47.C. de revoc. donatio.

GLOSS. II.

1 *Donatio inter viuos quid?*
Donatio propriè dicitur quæ inter viuos, non quæ causa mortis facta est,ibi.
Donatio in dubio inter viuos præsumitur, potius quàm causa mortis.ibi.

2 *Donatio causa mortis an accedat potius vltimæ voluntati,vel contractui,& nu.sequen.*

3 *Donatio causa mortis quoad eius initium & ordinationem contractui accedit.*

4 *Donatio causa mortis inter virum & vxorem an valeat necne? & an morte confirmetur,& an traditio requiratur vt confirmari possit?*

4 *Donatio causa mortis vxori facta valet, sicut & legatum.sed in effectu non statim valet,donec donans moriatur.*

5 *Donatio inter viuos coniugi facta non valet,nec morte confirmatur, nisi traditio præcesserit.*
Lex Papinianus.ff.de dona.int.vir.& vxo. explicatur,ibi.
Donare aliud est,& aliud promittere donatur.ibi.

6 *Donatio causa mortis inter cōiuges facta absq; vlla traditione morte confirmatur contra.d.D.Couarru.*
Donatio filio per patrē facta absque traditione morte confirmatur,ibid.
Donatio causa mortis inter coniuges quare non exigit traditionem vt morte confirmetur.ibi.
Donatio causa mortis sicut & legatum transfert in donatarium dominium sine traditione,ibi.

7 *Donatio causa mortis accedit potius contractui quoad solemnitatem substantialem,sed quoad probatoriam legato.*
Donatio causa mortis an prædentiam vtriusque partis requirat,& stipulationem vel traditionem,& quomodo hoc intelligatur.ibi.& seq.
Dominium an transferatur sola traditione nuda absque titulo uel spe.ibi.

8 *Donatio causa mortis quoad solemnitatem probatoriam vltimæ accedit voluntati,& quomodo hoc intelligatur.*
Testium solemnitas in vltimis voluntatibus an dicatur probatoria vel substantiali.ibi.

9 *Donatio inter viuos absenti facta non valet ante absentis acceptationem,etiam si ecclesiæ & piæ causæ fiat,atque ideo revocari potest.*

10 *Donatio absenti facta vbi notarius nomine absentis acceptauit,an possit revocari ante acceptationem partis?*

11 *Donatio absenti facta vbi notarius nomine absentis eam acceptauit,an revocetur si ea res alteri donetur præsenti,licèt per constitutum primo tradita fuerit.*

12 *Donatio absenti facta à notario acceptata, poterit acceptari per donatarium post mortem donantis inuitis & refragantibus hæredibus.*

13 *Donatio absenti facta à notario acceptata,post mortem donatarij potest ab eius hæredibus acceptari.*
Donatio absenti facta mortuo donatore à donatario acceptari nō potest, nec eius hæredibus,si notarius eius nomine non acceptauit,ibi.

14 *Donatio præsenti & tacenti facta non eget alia acceptatione,*
Tacens consentire videtur in his,quæ sibi vtilia sunt. ibidem.
Donatio fit hodie pacto nudo,ibi.

15 *Pollicitatio nuda,quæ fit absenti,an iure regio producat actionem?*
Lex.2.tit.16.de obligationibus hoc lib.5.explicatur optimè,ibi.& sequen.
Pollicitatio non producit naturalem obligationem ex receptiori sententia.ibi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

16 *Pollicitatio seu promissio absenti facta an producat iure regio actionem?*

17 *Pollicitatio seu promissio absenti facta iure regio quod producat actionem.*

18 *Lex facere potest, ut quis absenti obligetur, sicut adeũ do efficit vt creditoribus obligetur.*

19 *Pollicitatio absenti facta quomodo iure regio sit irre uocabilis ante acceptationem, & post acceptationem producat actionem?*

Pollicitatio iure regio quando non producat actionem. ibid.

20 *Actio non oritur iure regio, vbi naturalis obligatio nen præcedit.*

Pollicitatio non producit obligationem naturalem, ni si fiat Deo vel reipublicæ & quomodo intelligatur? ibid.

Pollicitationem non seruans an peccet. ibid.

21 *Donatio absenti facta iure regio an obligationem vel actionem producat?*

22 *Donatio causa mortis absenti facta iure regio quomodo valeat?*

Donatio causa mortis absenti facta iure communi vltimæ voluntati comparatur. ibid.

23 *Donatio causa mortis pacto nudo facta valet.*

24 *Filiusfami. patre consentiente iure communi donare potest causa mortis, non aliàs, testari autem eo consentiente non potest. & nu. seq.*

25 *Filiusfami. contrahere potest absque patris consensu præterquàm in mutuo & vxore.*

Filiusfami. patri donare non potest causa mortis, nisi iudicis authoritas intercueniat. ibid.

26 *Donatio causa mortis à filiosami. facta non est omnino similis contractui, nec vltimæ voluntati.*

27 *Filiusfami. iure regio testari potest post pubertatẽ, & donare causa mortis absque patris consensu.*

Donare potest causa mortis qui & testari. ibid.

28 *Lex filiusfami. §. vlti. ff. de dona. & l. Marcellus. ff. de dona. cau. mor. explicantur.*

Donatio causa mortis facilius permittitur quàm testamenti factio. ibid.

Filiusfami. potest absque consensu patris donare causa mortis & inter viuos. ibid.

29 *Mulier absque mariti sui licentia an possit donationẽ causa mortis facere?*

30 *Minor adultus curatorem habens an possit donare causa mortis, vel testari sine curatoris authoritate?*

31 *Minor adultus testari potest sine curatoris authoritate, imo & eo reluctante.*

32 *Mulier, quæ sine licentia viri iure regio contrahere non potest, poterit causa mortis donare?*

33 *Donatio causa mortis quoad eius initium & ordinationem contractui comparatur & quomodo id intelligatur? & nu. seq.*

34 *Donatio causa mortis respectu causæ efficientis & sic quoad facultatem donandi accedit vltimæ voluntati.*

Donare causa mortis non potest, qui testari ex defectu naturali prohibetur. ibid.

Donare causa mortis potest, qui & testari potest. ibid.

35 *Vsurarius manifestus, qui testari non potest, nisi præstita satisdatione de restituendis vsuris, an possit donare causa mortis. & nu. 36.*

37 *Donatio causa mortis stipulatione donatarij vel notarij pro eo intercueniente, contractus censetur etiã si fiat in testimento.*

38 *Donatio causa mortis quoad causam efficientem accedit vltimæ voluntati.*

Donatio causa mortis ei licita est, cui & testamenti factio & cum eadem qualitate. ibid.

Donatio causa mortis fieri debet cum eadem solemnitate, quæ in testando exigitur. ibid.

39 *Donatio causa mortis quoad effectus vltimæ accedit voluntati.*

40 *Dominium ipso iure absque traditione transit in legatarium & in donatarium causa mortis.*

41 *Dominium ipso iure an transeat in donatarium causa mortis re tradita in vita donantis?*

42 *Iure accrescendi an locus sit in donatione causa mortis, sicut in legato.*

43 *Falcidia an detrahatur ex donatione causa mortis?*

Falcidia an detrahatur ex donatione inter coniuges. ibid.

44 *Donatio causa mortis an valeat sine insinuatione, sicut & legatum.*

Cautioni mutianæ an locus sit in donatione causa mortis. ibid.

45 *Donatio causa mortis an reijciat conditionem impossibilem, sicut & legatum?*

Donatarij causa mortis capacitas vel incapacitas inspicitur tempore mortis donantis, sicut & in legatis. ibid.

46 *Legatum an reuocetur alienatione rei legatæ per ipsum testatorem generaliter vel specialiter facta, & an voluntaria vel necessaria alienatione, & nu. seq.*

47 *Donatio causa mortis an reuocetur alienata ve donata per donatorem?*

Donatio causa mortis an reuocetur per hæredis institutionem vniuersalem postea factam. ibid.

48 *Mulier secundo viro nubens ante annũ luctus an amittat donationem causa mortis ab extraneo factam? sicut amittit legatum?*

49 *Donatio causa mortis in tribus æquiparatur legato.*

50 *Donatio causa mortis licèt sit stricti iuris, in pluribus bonæ fidei actioni comparatur.*

Actio ex testamento est stricti iuris sed bonæ fidei æquiparatur in pluribus. ibid.

51 *Donatio causa mortis quam pariat actionem? & numero. 52. & sequ.*

53 *Hippothecaria an cõpetat pro donatione causa mortis sicut pro legatis.*

54 *Donare causa mortis non licet pupillo.*

55 *Donationem causa mortis acceptans an possit testamentum impugnare?*

56 *Minor aduersus donationem causa mortis restitui nõ potest, sicut nec contra testamentũ.*

57 *Fideicommissum relinqui potest à donatario causa mortis.*

58 *Donatio causa mortis quoad sui confirmationem cõtractui, non vltimæ voluntati comparatur.*

Donatio causa mortis valet absque aditione hæreditatis etiam iure communi. ibid.

59 *Donatio causa mortis quoad eius confirmationem iure regio comparatur ultimæ voluntati.*

b *O en sanidad sin manda.* Hic loquitur de donatione inter viuos, quæ secundum omnes dicitur, quoties quis nulla subsistente causa, sed propter meram liberalitatem donat alteri pecuniam, vel aliam rem, eam tradendo vel promittendo pacto nudo vel per stipulationẽ, vt colligitur ex titulo. ff. & C. de donatio. & ex l. 1. & per totum tit. 4. de donatio. par. 5. declarat optimè Anto. Gomez lib. variarum resolu. tomo. 2. de contractibus. c. 4. vbi plenè tractat, an absenti fieri possit, & hęc propriè donatio dicitur, non ea quę fit causa mortis. l. senatus. §. sed mortis & l. nõ videtur. ff. de donat. mor. notat Tiraq. lib. 2. de retractu. §. 2. glo. 1. nu. 9. glo. & docto. in l. quę dotis. ff. solu. matri. vbi etiam dicunt, in dubio potius donationem præsumi inter viuos quàm mortis causa, vt & probat Guill. Bened. in rep. c. Raynutius in verbo testamentum. 4. nu. 22, & 23. de testam. Greg. Lupi in l. vlti. glo. 1. tit. 4. de donatio. par. 5. 2 Sed non erit inutile hic inuestigare, in quo differat donatio causa mortis à donatione inter viuos, & consequenter an donatio causa mortis vltimæ voluntati potius quàm contractui comparetur? & videtur vltimæ voluntati æquiparari, vt Imperator Iustinianus docet in. §. 1. instit. de dona. & probat tex. in l. vlti. C. de codicill. iuncta l. fi. C. de dona. cau. mor. & l. non videtur. ff. eo. tit. Sed ex contrario quòd contractui & donationi inter viuos æquiparetur, probat iurisconsultus in l. tamen. ff. de dona. cau. mor. & l. post legatum. §. fi. ff. de his quib. vt indig. glo. insignis in l. 2. ff. de dote prælega. Quã antinomiam iuris interpretes sedare conantur, distinguentes quatuor tempora vel casus, primum ordinationis & modi incundi. Secũdum, considerant causam efficientem & sic facultatem donandi. Tertium, effectum donationis. Quartũ eius confirmationem. Quare d. D. Couarrub. in rub. extra. de testamen. 3. par. nume. 15. &. 22. facit tres cõclusiones, ex quibus plurima infert, & Fran. Ripa. quatuor in l. 2. ff. delega. 1. nu. 3. & sequentibus. 3 Prima conclusio, donatio causa mortis quoad eius initium & ordinationem contractui potius accedit, quàm vltimæ võluntati, ex sententia bal. communiter recepta in l. 2. ff. delega. 1. vbi Iaso. attestatur à nemine non recipi hanc Baldi traditionem, eam quippe sequuntur Paul. Castr. Imo. Cuma. Aretinus, soci. & Iaso, Lancelotus & Fran. à Ripa ibidẽ, Guill. Bene. in rep. c. Raynutius detestam. in verbo testamẽtum. 4. nu. 35. Rod. Xuarez allega. 20. colu. 4. versi. preterea corroboratur d. D. Couarru. vbi supra. Anto. Gomez tomo. 2. de cõtractibus. c. 4. nu. 16. 4 Ex quo donatio causa mortis inter coniuges non valet, & in hoc est similis donationi inter viuos, quæ similiter non valet, l. 1. & per totũ ff. de dona. int. vi. & vxo. & non æquiparatur legato, quia legatum cõiugi factum à coniuge valet, glossa in l. 2. ff. de dote. prælega communiter recepta teste eodẽ d. D. Couarrub. de testam. 3. par. rubricę nu. 1. qui asserit hoc constare ex doctoribus interpretantibus. l. 2. ff. de lega. 1. vbi refert Ripam à communi discedere, quippe qui asserat, hac in specie donationẽ causa mortis legato potius comparari, quàm contractui: quia quemadmodum legatum cõiugi factum valet, & morte confirmatur, ita & donatio causa mortis valet, morteque donantis confirmatur, vt in l. mortis. 4. ff. de dona. cau. mor. Fallitur tamẽ Ripa, vt existimat d. D. Couarru. d. 3. par. rub. nu. 2. ex eo quòd quælibet donatio mortis causa facta, morte confirmatur, non tamen procedit hoc in donatione causa mortis inter cõiuges facta, nisi traditio præceserit, vt iurisconsultus præmittere videtur in l. sed & interim per totam legẽ cũ sequen. ff. de dõna. int. vi. & vxo. Bal. in. l. executorem n. 34. C. de executio. rei iudica. Sed de donatione causa mortis non facit mentionem, nisi. nu. 11. hæc autem traditio in legato non exigitur, igitur aduersus Ripam doctrina communis doctorum recipienda est. Sed aduertere oportet, Ripam non discedere à cõmuni opinione. inquit, etenim. donationẽ causa mortis inter coniuges factam, effectualiter loquendo, vt ipse ait, potius legato æquiparari, quam donationi inter viuos, si quidem legata vxori facta constante matrimonio effectualiter non valent, donec testator moriatur tunc etenim, mortuo testatore incipiunt sortiri effectum, si reuocata non fuerint. l. 4. ff. de adimen. lega. Sic & donatio causa mortis si à donatore non fuerit reuocata, morte ipsa confirmatur & suum sortitur effectum, vt in l. mortis causa. ff. de dona causa. mor. qua si dixerit, licèt legatum valeat ab initio in effectu, tamen non sortitur effectum, donec testator moriatur & eius morte confirmetur. Eodẽ modo donatio mortis causa inter coniuges facta valet, vt in. l. si cum seruum. §. vlti. & duabus legibus sequen. ff. de dona. int. vi. & vxo. cuius verba sunt. Inter virum & vxorem mortis causa donationes receptę sunt à iure: quia in hoc tempus excurrit donationis euentus, quo vir & vxor esse desinut. Sed interim res nõ statim fiũt eius, cui donatę sunt, sed tunc demum cùm mors insequuta est: medio igitur tempore dominium apud eum remanet, qui donauit. Sed quod dicitur mortis causa donationem inter coniuges valere, ita accipiendum est, vt non solum ea donatio valeat secũdum Iulianum, quæ hoc animo fit, vt tunc res fiant vxoris vel mariti cum mors insequatur, sed omnis mortis causa donatio, hactenus Vlpianus & Gayus. Ecce quemadmodum omnis donatio causa mortis facta inter coniuges valet, quemadmodum & legatum, sed quoad effectum ipsa

Universidad de Deusto
Biblioteca

donatio & legatum non valent, donec morte confirmentur, & in hoc donationi inter viuos comparatur ipsa donatio & legatum, & ita procedit glo. in d.l.2.ff. de dote prælega. 5 [Differunt tamen quia donatio inter viuos inter ipsos coniuges facta, morte donantis non confirmatur, nisi traditio rei donatę coniugi fiat, l.1.iuncta glo.C.de dona.int.vi. & vxo, l. Papinianus ff.eo.ti. quòd vt cõmuniter receptum tradit Iaso. in.l. frater â fratre.ff.de condicti. indeb. idem voluit Bal. in.l.1.nu.18.C.desum.Tri.Paul.Castr.conf.138. per totum lib.1.vbi egregie interpretatur dictum Papiniani responsum, & quamuis Tiraq.in lib.de constitu.1. par.num.53.eam legem intelligat procedere in promissione donandi, vt ex ea agi non possit contra hæredes mariti, tanquam scilicet simplex promissio donandi, quę non confirmatur morte: aliud si quidem est donare aliud promisio donandi, vt videre licet apud.Ioh. Fabri in. §. alij insti.de donatio. & apud eundem Tira.lib.2.de retractu.in fine nu.48.cõmuniter tamẽ intelligitur lex illa Papinianus, vt procedat in donatione inter viuos, vtquè traditionẽ requirat, vt morte cõfirmetur, vt ipse idem Tira.fatetur in.d.lib. de constitut.1.par.nu.49.&.53.ibique discutit an ficta traditio sufficiat, & latius in. 3.par.eiusdẽ tractatus limi.7.nu. 18. & sequentibus, & hanc interpretationem communem.d.l.Papinianus.ff.de dona.int.vi.& vxo. sequitur Paul.Castr.conf.82.& conf.192.nu.2.prope.finem lib.2.Boeri.in cõsuetudi.Bituricẽ.ti.de consuetudine concernente matrimonium.§.1. colu.2. Ferdi. Loazes Illerdẽsis presul.in.l.filiusfam.§.diui.nu.8.ff.de lega. 1.d.D.Couarrub.in rub extra de testamen.3.par. nu. 3.Ioh.Lupi.in rep.rub.de dona.int.vi.& vxo.§.76. in princ.Nec sufficit donatariũ esse in possessione.seu de tentione rei donatę, nisi traditio interuenerit.vt egre
6 gie probat Paul.Castr.d.conf.137.lib.primo. [At verò donatio causa mortis inter virum & vxorem facta absque vlia traditione morte confirmatur secundum Bal.in.l.& si mortis num.4.C.ad.l.Falci.qui licèt loquatur in donatione inter patrem & filium, eadem ratio militat in vtraq; donatione vt in.l.donationes quas parentes.C.de dona.int.vi.& vxo.l.3. versi. mas si el padre titu.4.de donatio. par.5. & cũ Bald. transeunt Roma.& Ang.in.l.si donatione.C.de colla.& in specie in donatione causa mortis coniugi â coniuge facta hoc asseuerat Paul.Castr, conf.75. nu.2.in fine. lib.2. Fran.de Aret.conf.74.nu.10.Ioã.Lupi in repe. rub. de dona.int.vi & vxo.§.76.nu.2.&.§.77.num.etiam 2.vbi reddit rationem dicens, quia hęc donatio causa mortis habet instar legati, in quo dominium transfertur absque traditione.l.à Titio.ff.de fur.l.1.in fi.ff.de Publicia. nimirum ergo si idem sit in donatione causa mortis, ut in.l.2.ff.de lega.1.Ang.in d.l.à Ticio.ff. de furt. Si ergo transfertur dominium, necessaria nõ erit traditio, cùm ad alium effectum non fiat quàm ad transferendum dominium.l, traditionibus. C.de pact. §. per traditionem insti.de rer. diuisio. idem voluit Anto.Gomez his non relatis in tomo.2. variarum resolu.de cõtractibus.c.4.nu.18.versi.9. quia, ex quibus constat opinionem hanc veram esse & receptam communiter.licèt contrariam elegerit d.D. Couarru. in
7 d.rub.de testamen.3.par.nu.2.& seq. [Secundò infero, quòd eadem donatio causa mortis accedit potius contractui quoad solemnitatem substantialem, quàm vltimæ voluntati: licèt quoad solemnitatem probatoriam accedat magis vltimæ voluntati, vt in.l.fi.C.de dona,caus.mor.l.vlti.ti.4.de donatio.par.5.quam cõmunem esse resolutionem attestatur Roderi. Xuarez allega.20.colu.4.in fi.& sequen.requirit enim ad sui formam substantialem vtriusque partis præsentiam ad exemplum contractuũ, & solemnem iure communi stipulationem, vel traditionem, vt in dict.l. inter mortis vbi glo.& docto.notant.ff.de donationi.caus. mort.Anto.Gomez dict.secundo tomo de contractibus.l.4.nu.16.vers.ex qua resolutione.d.D.Couarru. in rub.extra de testamen.3.par.nume.13.quod ita explicat Anto.Gomez si res, inquit, donata nõ fuit tradita, sed per stipulationem facta, competit ipsi donatario actio efficax post mortem donantis contra hęredes eius: si verò res fuit tradita, dominium translatum est, quamuis reuocabiliter, potest siquidem donator pœnitere, quod si non pœnituerit, dominium post mortem donantis remanet apud donatarium irreuocabiliter & perfectè, nec tunc aliqua oritur obligatio vel actio, eo quòd traditione fuit contractus consumatus, vt in.l,si mortis causa res donata, & in.l.qui mortis & vtrobique docto.ff.de dona.causa mort. Nec oberit si dixeris, ex nuda rei traditione non transit dominium, nisi præceserit titulus, vel causa habilis ad transferendum dominium.l. nunquam nuda cum similibus.ff.de acquirend.rer.domin. respondet siquidem Anto.Gomez sat esse titulum præcessisse re, vel spe de futuro ratione contractus conditionalis, vel qui aliâs venit perficiendus post mortem contrahentis, vt contingit nostra in specie, citat text.in.l. dotis fructus.§.vlti.cum.l.sequen.& ibi docto.ff.de iure doti.& in.l.contractus, & ibi glo.C.de fide instrumen.
8 [Exponamus paulatim hanc secundam illationem. Diximus quoad solemnitatem probatoriam commune esse resolutionem, comparari donationem causa mortis vltimę voluntati, quoniam quinque testes requiruntur, prout in codicillis, vt donatio valeat, vt in l.vlti.C.de dona.caus.mort.& in.l.vlti.titu.4. parti, § cùmquè hodie iure regio testamentum & codicilli fieri possunt cum minori numero testium, nempe, tribus vicinis eius loci, vbi testamentum fit cum tabellione, vt in.l.1.tit.4.de testamen.supra hoc lib. & ibi latius diximus & supra hac.l.glo.1.nume.8. similiter valebit donatio causa mortis, quia remissa per legem vel statutum solemnitate in testamento vel codicillis, censetur fortiori ratione remissa & in donatione causa mortis, vt in.l.Marcellus, vbi glo.& doctor.notant.ff. de dona.caus.mort.l.cum hic status.§.si miles.ff.de donatio.int.vir.& vxo.Bald.in.l.si.nume.6.C. de testamen.Iaso in.l.2.col.2.in medio.ff.de lega.1.Anto.Gomez in tomo de contractibus.c.4. nume.16. versi. nec obstat.l.fi.&c. vbi rationem reddit, quia cùm effectus donationis huius conferatur in tempus mortis, quo in tempore donans se non potest defendere à falsitate quæ verisimiliter timeri potest, quare merito maior exigitur testium numerus, maiorque solẽnitas, prout, & eadem ratione, idem statuitur in qualibet vltima voluntate: hęc ratio placet Fran.Ripensi in.l.2.nu.6.
ff.de

ff.de lega.1.in hęc verba cogita si dici possit quòd forma probatoria potius respicit effectum & executionem, quàm ordinationem, atque ideo dicit Bald.in authen.sed nouo iure.C.si cert. petat. quòd constito de actu per confessionem partis, non est curandum de forma probatoria, & sic si pars confiteatur donationẽ causa mortis factam fuisse, donatio valeret, esto quòd non probaretur per quinque testes, quod est summè notandum si verum est, non tamen affirmo propter ea, quæ traduntur in.l.nemo potest infra eo. hactenus Ripa. Sed tu vide circa hoc quæ latè discusimus supra hoc lib.titu.4.de testamen.l.1.glo.4. numer.6. & sequentibus, vbi probaui solemnitatem testium in vltimis voluntatibus, non esse solùm solemnitatem probatoriam, sed substantialem & pro forma esse inductã tam iure communi Imperatorum quàm regio contra Ferdinandi Mancha.sententiam, atque ideo minimè remitti posse. Ex quo deducitur vera huius conclusionis ratio, nam forma seu solemnitas probatoria, quoad formam & substantiam actus, respicit initium & ordinationem, & æquiparatur contractui, sed quia quod attinet ad probationem respicit effectum, æquiparatur vltimę voluntati, cui potius quàm contractui eo respectu accedit, & hoc sentire visi sunt Ripa, & Anto.Gomez, licèt non ita explicuerint. Quo fit, vt minime procedere possit Bal. sententia in.d.authentica sed nouo iure, cum defectus formę vltimæ voluntatis suppleri non possit per partes, quia supponitur testatorem noluisse, & sic actum deficere ex defectu voluntatis propter non adhibitam formam â iure requisitã, vt dixi latius in.d.l.1.tit.4.de testamen. glo.4. nume.
9 13.supra hoc libro. [Diximus etiam in secunda illatione, in donatione causa mortis requiri pro forma substantiali præsentiam vtriusque partis, prout in donatione inter viuos, vt in.l.inter mortis.ff. de donat. causa mort. donatio siquidem inter viuos si absenti fiat, nemine eius nomine eam acceptante, non vtique valet ante absentis acceptationem, atque ideo interim reuocari potest, tiam si in ecclesiam vel piam causam conferatur ex sententia glo.communiter recepta in.l. illud.C.de sacrosanct.eccles.& probatur in.l.absenti. ff.de donatio.& in.l.si ego vbi notat Dcci.ff.si certũ peta.l.in omnibus in fi.ff.de actionib.& obligationi. l.si quis.1.C.de dona.hanc esse communem sententiã fatentur Rube.consi.132.& Pau.Pari.consi.77. nu.15. lib.1.Iaso in.l.qui Romę.§.Flauius nu.22.ff.de verbo. obligatio.d.D.Couarru.in rubri.extra de testament. 3.par.nume.13.Anto.Gomez de contractibus capit.4
10 nume.2. [Fallit vbi notarius nomine absentis eam acceptauerit, acquiritur enim absenti actio vtilis sine cessione secundum Barto.in.d.2.ff.rem pupi.salu.fore communiter receptum teste Mari, Socino Iuniore, consi.118.lib.2.col.penulti.&.d.D.Couarru.d.3.part. rubri.numer.13.vbi citat concordan. & hac in specie donatio vel venditio absenti facta notario pro absente stipulante, etiam ante ratihabitionem est forma, & ex ea quæritur vtilis actio donatario absenti, ita vt reuocari non possit per partes, quia supponitur testatorem noluisse, & sic actum deficere ex defectu voluntatis propter non adhibitam formam â iure requisitã, vt dixi latius in.d.l.1.tit.4.de testamen. glo.4. nume. 13.supra hoc libro. [Diximus etiam in secunda illatione, in donatione causa mortis requiri pro forma substantiali præsentiam vtriusque partis, prout in donatione inter viuos, vt in.l.inter mortis.ff. de donat. causa mort. donatio siquidem inter viuos si absenti fiat, nemine eius nomine eam acceptante, non vtique valet ante absentis acceptationem, atque ideo interim reuocari potest, tiam si in ecclesiam vel piam causam conferatur ex sententia glo.communiter recepta in.l. illud.C.de sacrosanct.eccles.& probatur in.l.absenti. ff.de donatio.& in.l.si ego vbi notat Dcci.ff.si certũ peta.l.in omnibus in fi.ff.de actionib.& obligationi. l.si quis.1.C.de dona.hanc esse communem sententiã fatentur Rube.consi.132.& Pau.Pari.consi.77. nu.15. lib.1.Iaso in.l.qui Romę.§.Flauius nu.22.ff.de verbo. obligatio.d.D.Couarru.in rubri.extra de testament. 3.par.nume.13.Anto.Gomez de contractibus capit.4
10 nume.2. [Fallit vbi notarius nomine absentis eam acceptauerit, acquiritur enim absenti actio vtilis sine cessione secundum Barto.in.d.2.ff.rem pupi.salu.fore communiter receptum teste Mari, Socino Iuniore, consi.118.lib.2.col.penulti.&.d.D.Couarru.d.3.part. rubri.numer.13.vbi citat concordan. & hac in specie donatio vel venditio absenti facta notario pro absente stipulante, etiam ante ratihabitionem est forma, & ex ea quæritur vtilis actio donatario absenti, ita vt reuocari non possit sola voluntate donatoris aut venditoris, vel quòd hęc reuocatio sola non impediat donatarij acceptationem secundum Paul.Castren. consi. 195.nume.2.&.3.lib.2.Bald.in.l.cum à socero versi.ca-
ue tibi.C.de iure doti.Deci.consi.58.col.2.& consi.226
11 in fine, Alexã, Areti, & Iaso.in.d.§.Flauius Hæremes Anto.Rube.consi.117.nume.4.& Galliaula in rubri. ff.de verbo.obligatio.cõclusio.12.& alij â Tiraquello citati in tracta.de constituto.3.par.limi.30.nume.49. &.d.D.Couarru.in rubri.extra de testamen.3.part. nume.13.col.2.&.3.eiusdem numeri, & iterum lib.1.re solutio.c.14.nume.11. [Verum si ante ratihabitionem absentis eadem res donetur alteri, & ei verè tradatur, reuocata censebitur prima donatio absenti facta & per notarium nomine absentis acceptata, licèt per constitutum ei fictè tradita fuerit, vt Paul.Castr.notat cõsil.195.nume.2.&.3.lib.2.& Deci.con.598.& consi.226 & in.l.contractus nume.16. ff.de regul. iur. Curti. Iunior consil.55.colum.3.Galiaula in dict.rubri. ff. de verborum obligatio.fol.12.colum.2. Socin. in. l.1.§.si iuserim.ff.de acquirend. posse. ad fin. & omnium latissimè Tiraquel.in libr.de constitu.3.par.limi.30.nume.8.&.51.d.D.Couarru.dict.3.par.rub.de testamen.
12 nume.13. [Et vsque adeo donatio absenti facta notario acceptante valet, nec per donatorem reuocari potest, cum quoad ipsum sit perfecta, etiam si nondum acceptauerit donatarius, (iuxta.l. Aristo.ff. de dona. &.l.per fundum.ff.de seruitu.rusti.prędio, & cap.si tibi absenti de præbend.in.6.& fatetur expressim Paul. Castren.dict.consi.195.nume.2. &.3.lib.2. Anto.Rube.consi.117.nu.4.& alij complures a.d.D.Couarru. citati.d.3.par.rubri.extra de testamen.nume.13.versi. illud profecto in fine, & iterum libr.1, resolutio.c.14. nume.11.) vt & id obtineat, etiã si donãs mortuus fuerit, quippe cuius hæredes eius personam repręsentant l.2.§.ex his.ff.de verbo.obligatio, atque ideo non poterunt donatario acceptanti post mortem donantis refragari, imo & donationi stare tenebuntur, sicut & defunctus teneretur, vt idem D.Couarru.resoluit ibidem contra Paul.Castr.d.consi.195.lib.2.& Anto.Rube.consi.132.Cassane.consi.7.nu.38.Tiraquel.de consti tuto.3.par.limita.30.nume.73.contrarium asseuerantes, satisfaciuntque eorum fundamentis, & iterum.d. cap.14.numer.16. [Hęredes autem donatarij ratam
13 habere poterunt acceptationem notarij nomine defuncti factam, ad effectum vt donatio valeat, nec reuocari possit à donante, vtque actio vtilis sine cessione quæratur, non verò quoad quærendam possessionem per constitutum, vt probat idem Couarru.d. rubric. de testamen.3.par.nume.13.ad fi.vbi optimam reddit differentiæ rationem, pluriumque authoritate confirmat. Mortuo autem donatore donatarius vel hęres eius acceptare non poterit donationem, quam ipse vel notarius pro eo non acceptauerat secundum Andre. de Iser.in.§.donare, qualiter olim feudi alie, pot. col.5 Grego.Lupi in.l.4.glo.magna in fi.titu.4. de donat.
14 par.5. [Cęterum si donatio præsenti fiat & tacenti, valet sine acceptatione, consentire enim videtur tacęs in his, quæ sibi vtilia sunt.l.qui patitur.ff.mãda.Bar. & Iaso in.l.quę dotis numu.70, ff.solu.matri.vnde sola sufficit præsentia eius, cui donatio fit ex sententia Ange.consi.183.col.2.cui subscripsit Cur.Iunior in rubri.C.de pact.1.col.& ibi Fran.Purpura. & in.l.rogasti.§.1.nu.64.ff.si cer.peta.Galiala in rubri.ff.de verbo.obliga.fol.5.colum.1.Quo fit, vt idem fortiori ratione

Universidad de Deusto
Biblioteca

tione dicendum sit hodie,cum donatio pacto nudo fieri possit, vt in.l.si quis argentum.C. de donatio. quã Angel.opinionem communem esse fatentur. Curti. Iunior d.rubri.C.de pact.& And.ab Exea in rubri. ff.de pact.nu.98. Iaso in rubri.ff.de verbo.obliga.col. 3.& ibi Alcia.nu.3.& in rubri.C.de pact. Socin.cõsi. 112.col.4.versi.aliquando lib.1.d.D.Couarru. in rub. extra de testamen.3. par.numer. 13. versi. si donatarius Huberti.Zuchard.in repe.rubri.C. de pact.q.6. nu.26. vsque ad nume.59.vbi latè examinat,& ibi Ludou.Gozadi.nu.5.Hierony.Cagnoli in.l.semper qui non prohibet nu.5.contra Deci.ibi.ff.de regu.iur. Dida.Perez ad Seguram in repe.l.filius dum in ciuitate est nu.75.ff.de verbo.obliga.& in.l.3.tit.8.lib.3. ordi. col.1047.vbi citat concordantes,dixi latissimè in stylo cancellarię tit.1.prœmi.17.casu.23.glo.12.nume.7.&
15 8. [Iure autem regio per.l.2.titu. 16. de obligationibus infra hoc libro, valet promissio absque stipulatione, fieri etiam potest absenti , circa cuius legis intellectum Nostrates nimis contendunt, quidam enim asserunt donationem seu promissionem absenti fieri posse eodem iure regio,interueniente nuncio vel epistola,prout iure communi constitum erat,non aliâs, nuda enim pollicitatio,quæ fit absenti,nullam nec naturalem quidem obligationem producit,vt in.l.1.§.1.ff. de pact.vbi nulla est obligatio,quam non præcesserit conuentio,& in.l.cum amplius.§.his natura debet.ff. de regu.iuris iuncta.l.consensu cum glos.ff. de actio. & obligationib.quas optimè expendit Dida. Perez ad Seguram in repetitio. l . filius dum in ciuitate est nume.75.ff.de verbor.obligationib.& quod ex pollicitatione non oriatur naturalis obligatio,tenet Bar. in.l.si vnus.§.pactus ne peteret nu.16 . ff. de pact.& ibi Bald.& Fulgo.Socin.in rubri.ff.de verbo.obligationib.& ibi Lancelo.de Galliaula nume. 189. versi. secunda sit conclusio, & Bald.Nouellus ibidem numer.52. Ioan.Crot.in priori lectione numer.28, & in posteriori nume.11. Alciat.nume.9.& Hieronym. Verius nume.25.&.44.versi.3.conclusio est,Iaso.in.l. iurisgentium.§.sed cum nulla nume,5.& ibi Ioan.Orosius numer.25.ff.de pact Ioan. Baptista Cacialup.in tracta.de pact.quæst.5.princi.in princi. Fortu. Garsia in.c.1.de pact.num 12.versi.prima declaratio,& Vbertinus Zuchardus in repe. rubri.C.de pact. nume.31. qui omnes hanc esse communem opinionem fatentur, & veram,nempe, vt ex pollicitatione non oriatur noturalis obligatio,ac proinde nec vlla actio, etiã iure canonico,idem voluit Iacob.Niger in dict.rub. ff.de verbo.obligatio. reputans hunc articulum subtilem & elegantem, licèt octo adducat fundamenta in
16 oppositam partem . [Cùm igitur pollicitatio non producat obligationem naturalem,nec actionem aliquam ciuilem vel canonicam iuxta receptiorem sententiam,ergo nec iure regio per dict.l.2.tit.16. de obligationibus infra hoc eodem libro , quandoquidem qui naturaliter non obligatur,non fuit visus se obligare,quod lex regia requirit,vt obligatus maneat,his verbis en qualquier manera que vno parezca se quiso obligar a otro. Nam si consensum præstitisset naturaliter obligaretur.l.1.§.conuentionis. ff.de pact.ca.1. eo.tit.vbi Abb. & docto. Nec obstant ea verba entre absentes,accipienda siquidem sunt iuxta formam iuris communis interueniente nuncio vel epistola, & sequuta acceptatione,hunc intellectum sequitur Dida.Perez ad Seguram in repeti.d.l.filius dũ in ciuitate est nume.75.ff.de verbo. obligationi. Grego. Lupi in.d.l.4.glo.magna tit.4.de donatio.par.5.qui loquitur in donatione, Ioan.Oroscius in.l. iurisgentium.§. igitur nuda nume.27.ff.de pact.quam sententiam doctissimi & famosissimi præceptores Hispani doctores Peralta & Ludouicus Mora viua voce dum legerent
17 Salmaticæ, & Pinciæ, sequuti sunt . [Alij verò contrarium opinantur, Imo quòd iure regio ex pollicitatione absenti facta oriatur obligatio & actio, hi sunt Anto.Gomez tomo.2.variarum resolu.de contractibus.c.11.nume.20.6.casu,&.c.9.nume.3.versi.4. infero , &.c.4.nume.2.vbi in donatione absenti facta loquitur.d.D.Couarru.in relectione.c. quamuis pactũ par.2.§.4.nume.15. ad fin.de pact.lib.6.versi.& fortasis , Ferdinand.Vazquez Menchaquen.lib.3.de successionum creatione.§.21. nume.43. Dida. Perez sibi parum constans in.l.3.titu.8.lib.3.ordinatio.col.1046. versicu.quod autem, Grego. Lupi sibi contrarius in l.1.glo.magna titu.11.parti.5. d. D. Couarru.de testamen.in rubri.3.part.nume.14.prope finem,qui in donatione absenti facta loquitur. Mouentur ex doctrina Anto.in cap.ex parte col.vltima de censi,cui accessit Panor.in cap.qualiter de pactis per text. ibi , & in.c.iuramenti.22.quæstio.5.ex quorum generalitate expendunt ex pollicitatione iure canonico obligationem oriri,pollicitatio enim promissio est.l.sciendum §.dictum.ff.de ædili.edi.quam sententiam latè defendit Fortu.Garsia in.l.1.col.2.&.3.ff.de pact.authorita te Romani Pontificis in.c.si tibi absenti de prębend. lib.6.And.ab Exea idem fulcit lib.pactorum nu. 105. & sequen.vbi respondet ad fundamenta communis
18 opinionis . [Præterea quemadmodum lex ciuilis potuit facere quòd hęres adeundo hęreditatem obligaretur etiam absentibus & ignorantibus, nec posset pœnitere,etiam illis nona acceptantibus,l.sicut. C.de repudi.hæred.ita id potuit efficere per contractum , vt optimè consideravit Ferdinand.Vazquez Mencha. de successionum creatio.§.21.nume.43. [Quid dicen
19 dum in hac controuersa & dubia quæstione? Crederẽ sic esse resoluẽdam,quod ex pollicitatione,hoc est,ex promissione absenti facta, non interueniente nuncio vel epistola,obligatur quis efficaciter iure regio , ita vt ante acceptationem reuocari non possit promissio & demum sequuta acceptatione competat absenti actio efficax aduersus promissorem, non vtilis sed directa,vt probat Anto.Gomez tomo de contractibus c.11.nu.18.ad finem,sed receptius est,vt competat vtilis vt probabo infra ti.16.l.2.glo.5.nu.13.sed ante acceptationem nulla competit absenti actio,licèt ex parte promittentis reuocari non possit,vt dixi , vt egregie resoluit.d.D.Couarru.lib.1.resolu.c.14.nume.13.Ferdi.Vaz.lib.3.de successio.creatio.c.21.nu.43.Quod tu singulariter limita ex verbis.d.l.2.ti.16.de obligatio. infra hoc libro,ibi,*en qualquier manera que parezca que vno se quiso obligar a otro.* Vt tunc promissio absenti facta valeat,quoties promissor habuit animum se obligandi

gandi,secus autem si pollicitatio absenti facta fuit iocandi causa,post prandiũ fortè,vel sui causa,aut aliàs credens forsitam ad eius notitiam non peruenturam, aut si ex alijs coniecturis iudici constiterit animum se obligandi non habuisse,atque ideo ante absentis acceptationem reuocasse.Quod iudex perpendere potest ex qualitate pollicentis,& absentis cui pollicitatio facta fuit,vel quantitate rei promissæ, aut ex impulsiua causa.Cum enim obligatio in animo consistat coniecturæ admittuntur. Vnde cùm deficiente animo & voluntate obligandi non oriatur naturalis obligatio, consequens est,vt nec actio ex lege ciuili vel regia oriri possit,cùm obligatio mater sit actionis.l.licèt.§. ea
20 obligatio.ff.de actio.& obliga.monstrum autem esset absque matre nasci filiam. [Ex quo cauendum est ab Antonio Gomez in tomo de contractibus cap.9.nu. 3.versi.hodie autem iure regio,dicente,quòd ex omni actu vel promissione,ex qua iure cõmuni nulla oriebatur actio vel obligatio ciuilis nec naturalis , hodie oritur vtraque,nam falsum est,vt dixi,sine obligatione naturali actionem oriri,lex siquidem regia intelligitur quoties promissor animum habuit se obligandi absenti . Quod autem communiter dicitur ex pollicitatione non oriri obligationem naturalem, est propter præsumptum animum pollicentis nolle se obligari præterquam Deo & reipublicę secundum glo.in.c.scimus.12.q.1.l.1.&.l. pactum.ff. de pollicita.at præsumptio legis est ipsa veritas quoad exterius forum.l.Imperatores.§.mulier. ff.de probatio. Alcia.lib.4.de verbo.significatio.pagin.195. Cassane. in consuetudini.Burgund.fo.79.col.4.nu.26.Hubertinus Zuchard.in rubri.C.de pact.nu.28. Tiraquel. in repe.l.si vnquam in verbo donatione largitus nu.234 C.de reuocand.donationib.quo ad Deum verò attenditur veritas,nec de præsumptione curatur,quare pollicitationem absenti factam non seruans peccat.c.iuramenti.22.q.5.c.licet de voto,Panormi.in.c. cum inter vniuersas de electio. Cæterùm iure regio præsumptio ista tollitur,imo ex verbis promittentis ei,qui absens est,præsumitur animus obligandi,iuxta.l. Labeo. ff.de suppellect.lega.nisi alię coniecturæ ex aduerso probentur animum obligandi elidentes , quod nota
21 quia alibi non inuenies ita explicatum. [In donatione inter viuos idem omnino dicendum censeo, vt absenti facta valeat iure regio,nec possit reuocari , nisi ex verbis & alijs coniecturis constet animum habuisse reuocandi . Post acceptatiouem verò & non antea competit actio donatario contra donantem,nec opus est vlla notarij acceptatione nomine absentis , prout iure communi requirebatur, vt docet Anto.Gomez tomo de contractibus,c.4.nu.2.&.3.Dida.Perez in.l. 3.titu.8.lib.3.ordinamen.col.1051.d.D.Couarru.in rubri.extra de testamen.3.part.nume.14.in fi. Gregor. Lupi in.l.4.in glo.magna ad medium titul.4.de donationib.par.5.in hęc verba,si tamen ex verbis donationis constat donantem se velle obligare , vt quia promisit non reuocare, vel iurauit,tunc personaliter obligatur absenti per legem illam,non tamen rei donatę dominium in eum transfiteat acceptatione donationis non sequuta. Et ad hoc etiam bene facit quod respondit Deci.consi.216.colu.vlti.hactenus Grego-

Lupi,quod autem Gregorius ipse antea dixerat, distinguendum censeo iuxta ea quæ numer. 19. diximus,quoties ex coniecturis appareret , animum non habuisse donandi,vel se obligandi, tunc nimirum re-
22 uocari posset donatio ante acceptationem . [In donatione autem causa mortis,de qua agimus, præsentia donatarij non requiritur iuxta ius regium , potest siquidem fieri absenti, vt probat.d.D.Couarru. in rubri.extra de testament.3.part.nume.14. ad finem , & confirmabitur morte ante acceptationem, & post mortem donantis tunc demum actio oritur,cùm acceptatio sequuta fuerit,ad exemplum eorum, quæ diximus in donatione inter viuos . Iure tamen communi donatio causa mortis absenti facta absque nuncio vel epistola , vltimę voluntati comparatur omnino. Imo etiam si sit donatio inter viuos , & solemnitatem habeat vltimæ voluntatis, vtputa quinque testes vel hodie tres vicinos cũ tabellione , text. est singularis in.l.miles ad fororem, vbi id expendunt glos.& doctor . ff.de legatis.2. & in.l.cum pater.§.donationis eodem titu. confert text. in.l.si donatio. C. de donationib. & in.l. quoniam indignum.C.de testamentis.l.2.C.com. de legat. Ex quo infert Anto. Gomez tomo de contractibus capit.4 numer.18.in fine,quòd omnia disposita in vera vltima voluntate, procedent in donatione absen-
23 ti facta. [Item quod numer.7. diximus donationem causa mortis fieri debere per stipulationem, intellige de iure antiquo, nam iure codicis pacto nudo fieri potest,& ex tali pacto actio oritur ad exemplum donationis inter viuos,quæ pacto nudo fieri potest , vt in.l.si quis argentum.§. vltimo. C.de donationib.idem ergo erit in donatione causa mortis ex glo. singula.& vnica in.l. cum pater, §. Meuio.ff.de legat.2.quam ibi ad hoc notant & commendant Bartol. Alberic.Bald.Paul.& Imol. idem Barto.& doctor.in.l.1. numer. 2.ff. de donationib. causa mortis Angel.Pau.& Moderni in.l.2.ff.de legat. 1. glos.& doctor.in.l.2.C.de iure dotium , Anto . Gomez citans concordan. in tomo de contractibus capit.4. nume.16.illatio.2.eam dicunt communem Iaso in.§. in personam numer.61. & ibi Ludoui . Gomez numer.43.institu.de actionib.Corneus consil.107. libr. 4.d.D.Couarru.de testament.3.parte rubri. numer. 14.Tiraquel.de legibus connubialibus glos.5.numer. 8.& latius in repetitio.l.si vnquam in verbo donatione largitus numer . 20 , vbi superfluenter colligit concordantes , quod hodie haud dubie procedit iure regio , iuxta text.in dict.l.2.titul.16.de obligatio.
24 infra hoc lib . [Tertio ex hac conclusione infero, filiumfamil. posse patre consentiente donare causa mortis licèt testari non possit etiam patre consentiente.l.tam is.§.vltim.ff.de donationib. caus.mort. l.final.titul.4.part.5.id etenim contingit ex eo quòd donatio causa mortis , quoad initium & ordinationem eius,contractui æquiparatur secundum communem doctorum sententiam supra numer . 3 . traditam . [Nec obstat,si dixeris filiusfamilias contrahere potest , & ex contractu obligari absque consensu patris , præterquam in mutuo & voto.l . tam
25 ex contractibus.ff.de iudi.differt ergo à contracti-

bus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus.Respõdet Iaso in.l.senium.C.qui testamen.face. poss.penul.col. consensum patris in donatione causa mortis exigi,à lege propter patris prejudicium, non ad solemnitatem actus:quod tamen falsum est, quoniam ad solemnitatem & authoritatem actus conscribus patris exigitur, vt fatentur docto.communiter teste Socin.in.l.1.§.fuit quæsitum col.4.ff.ad Trebellian.Quo fit vt ipsi patrifamilias donare non possit filius cùm non liceat ei in propria causa authoritatem præstare,vt in.l.1.ff. de autho.tuto . vbi glos. & Barto.huic adhærent sententiæ, vt patri donare non possit filius causa mortis,quam esse communem asseuerant Imol.& Socinus in dict.§.fuit quæsitum Corneus consil.294.lib.1.Deci.consi.245.col.3. & consil. 279.col.2.& in.l. senium col.vltima.C. qui testamen: facere poss.vbi attestatur hanc esse receptam sententiam, posse tamen fieri patri ipsi donationem authoritate iudicis, quod & Crottus voluit in.l. frater a fratre quæstio.11.ff.de condictione indebiti,& quamuis Alexand.& Ripa in dict.§.fuit quæsitum nume.2.& Paul.Castren.in dict.l, senium , dicens communem, contrarium voluerint , imo quod filiusfamil.donare possit patri causa mortis cum eiusdem patris consensu,prior tñ Bar.& aliorũ sentẽtia verior est & receptior,cùm ante actum præstari debeat authoritas secundum Imolã Alexand.& Iaso in.l.si quis michi bona.§.iussum.ff.de acquirend. hęredi.d. D. Couarru, in rubric.de testamen.3.par.nume.7. Nec desunt qui communem hanc & receptam sententiam numer. præcedenti traditam euertere conantur,respondẽtque ad.d.l. tam is . §.vltimo.ff.de donationib.causa mort. vti ibi tentauit Cumanus & Ioan.Crottus in dict.l. frater à fratre colu.penulti. & disputat de ea Iaso in dict.l. senium nume.8.&.9.& Segura in repe.l.Imperator nume.98.vsque ad numerum.105.ff.ad Trebellianum,qui tamen non audent à communi discedere.

26 [Respondeo igitur.dõationem causa mortis à filio familias factam, non esse omnino similem vltimę voluntati,cùm nec patris consensu testari possit,nec contractui,quandoquidem contrahere possit filiusfamilias sine consensu patris,donare autem causa mortis non sine eius consensu,vt supra dixi,assumit ergo donatio causa mortis mediam viam , atque ideo patris consensum exigit,vt explicat optimè Socin,in dict. l.1.§.fuit quęsitum ad fin.ff.ad Trebellia. & in dict.l. 2.ff.de lega.1.cui accesit.d.D.Couarru,in rubri. extra de testamen.3.par.nume.7.in fine. [Ceterùm cũ

27 iuxta ius nostrum regium filiusfamilias in patris potestate existens possit , si est legitimę ætatis , hoc est masculus.14.annorum,& fœmina duodecim , testari, vt in.l.Tauri.4.titu.4.de testamentis supra hoc libro poterit,iudicio meo,absque consensu patris donare causa mortis,modò in vsufructu bonorũ aduentitiorum patri non præiudicet,quemadmodum nec testando potest præiudicare,vt censet Gregor.Lupi in. l.13. glos.2.titul.1.parti.6.dixi in dict.l.4.titu.4.supra hoc lib. in glos.3.numer.3.Probatur hæc opinio ex.l. vltima titul.4.de donationib.part. 5. vbi regula constituitur,quòd omnis cui testari licet, poterit & donationem facere causa mortis , sed filiusfamilias potest hodie iure nostro regio testari absque patris licentia vt in dict.l.4.titu.4.de testamen.supra hoc libro,poterit ergo ex causa mortis donare.Imo facilius permittitur causa mortis donatio,quam testamenti factio,vt in dict.l.tam is.§.vltimo.ff.de mort.caus.dona.Si autem respicias ad contractum similiter fieri potest à filiofami. absque patris consensu , vt in.l.tam ex contractibus.ff.de iudi.ergo idem erit , & in donatione causa mortis.Non tamen, vt dixi , poterit testando, contrahendo,vel causa mortis donãdo vsufructui patris,quem habet à lege in bonis aduentitijs,præiudicium aliquod inferre,cùm duret post mortem filij,vt probaui latius in dict.l.4.titu.4.supra hoc libr.glo.3,

28 nume.3. [Instruitur etiam hęc sententia ex.l.filiusfamilias.§.vltimo.ff.de donatio.vbi filiusfami. castrensia bona causa mortis donare potest sine patris cõsensu,quia & ex eis testari potest.l.13.titu.1.part.6,l.3.ti. 4.de donatio.par.5.similiter ergo cùm filius indistinctè testari possit poterit & fortiori ratione donationem facere causa mortis absque patris licentia , casus est in.l.Marcellus,ff.de donationi.causa mort. iuncta glos.in verbo ea etiã,cuius legis verba hęc sunt.Marcellus notat cùm testamento relinquendi cui velint, adepti sunt filijfamilias milites liberã facultatem,credi potest , ea etiam remissa quę in donatione mortis causa fieri debent,dicit glo,in verbo ea etiam, quę de solemnitate aliàs exiguntur in filiofamil.puta de consensu patris. Præterea filiusfami.potest absque consensu patris donare inter viuos bona etiam aduentitia,in quibus patri non competit vsufructus authent vt licc. matri & auię in princi.vbi Barto.cui subscribunt Paul.& Iaso nume.9.versi.2.vltra docto.in.l. senium,C.qui testamen.fac.poss.Cuma.in.l. tam is.§.1. ff.de donatio.causa mor.Romanus cõsi.512.quam opinionem communem esse profitetur Aymon Craue. consil.92.d.D.Couarru.3.part. rubri. extra de testament.nume.9.in fin. Nimirum ergo si hoc ipsum liceat ei donando causa mortis . [Quarto mirtur ex

29 eadem conclusione,vxorem quę iure regio contrahere non potest,nec distrahere sine viri sui licentia,vt in l.2.titu.3.de mulieribus & earum obligatione supra hoc libr.non posse similiter causa mortis donare,cùm quoad eius initium contractui comparetur , hęc fuit sententia Ancarrha.consil.384.cui subscripsit Alex. in.l.2.nume.13.& ibi Socin.nume.7.& Ripa nume.10 hanc dicens communem opinionẽ.ff.de legat.1.Abb. consil.40.libr.2.Iaso.in.§.omnium nume.29. institu. de actionibus Anto.Gomez tomo de contractib.c.4. nume.16.illatio.4.Alexand.Areti.& Barba.in.l.2.ff de verbo.obliga.Socin.consil. 112. versi.4. difficultas lib.1.quod repetitur consi.172.lib.2.Guillel.Benedict. in repetition.c.Raynutius in verbo testamentum.4. nume.35.de testament. Corneus consil.41. libr.1.vbi per totum consilium pro vtraque parte luculenter discutit.Tiraquel.de legibus connubialib. glos.5.quęst. 4.numer.75.& sequentibus.Quod potissimum procedere asserit nume.85.si donatio causa mortis facta fuerit præsenti & stipulanti,qua in specie in omnibus accedit contractui secundum Imol.in.l.vt hæredibus, versi.item attende.ff.de legat.2.& Deci.consi.197.col. 2,quod hac in specie obseruat Grego. Lupi in.l.vlti. titu.4.de donationib.part.5. in verbo donationes in fine

fine,dicens secus esse in donatione,quę fit sine stipulatione vel pacto,quia tunc magis accedit vltimę voluntati,vt colligitur ex verbis Bal.in.l.1.C. de dona.cau,

30 mor. [Contrarium tamen voluit Ludo.Roma.in.l. 2. ff.de verb.obli.& Iaso. optimis rationibus in.l.2.nu. 13.& seq.ff.de lega.1.quas refert alijs additis Tiraq.de legi.cõnub.glo.5.nu.64.vsque ad nu.74.Quarũ præcipua est,quia licèt adultus curatorem habens non possit absque eius authoritate contrahere.l.si curatorẽ habens.C.de in integ.resti.l.4.in fi.ti.11.de stipulationi. par.5.non tamẽ prohibetur donare causa mortis absque eius authoritate,secundũ Bal.& Alex.in.d.l.si curatorem habens,idẽ voluit Bald.in,l.1.in prin.ff.de tutell.& ratio.distra.Ioã.de Ana.in.c.quia ex omnibus col.15.q.4.extra de vsu.Iaso in.d.l.2.nu.12.ff.de lega.1 Alcia.in.l.2.in prin.nu.11.ff.de verb.obligat. & iterũ in lib.3.de verb.signi.in.5.axiomate Anto.Rub.cõsi. 27.in fi.quorũ sentẽtia receptior est,cõtra Bal. Tamẽ quòd minor curatorem habens nõ possit donare causa mortis absque eius authoritate tenuit ipsemet Bald. sibi contrarius & Alex,Areti.Ripa & Cremẽsis in lo cis à Tira.citatis de legib.connub.glo.5.nu.83.quibus

31 ipse Tira.assentitur,sed tu tene opinionẽ Bal. [Nam & pupillus sine curatoris authoritate libere testari potest,imo & eo inuito & reluctante,idque etiã in rebus immobilibus.l. Aurelio.§.Cayus iuncta glo.ff.de libe. lega.l.si frater.C.qui testa.face.poss.glo.Barto. Ange. Imo.Cuma.Alex,& cęteri in.d.l.1.§. fuit quęsitum.ff. ad Trebe.Bal.in.l.1.ff.de tutell.& ratio,distrah.l.cum pater.§.curatoris.ff.de lega.2,Bal.& alij in.l.si frater. C.qui testam.face.poss.Bal.in.l.1.in prin.ff. de reb.eorũ,& in.l.2.C,quan,decreto opus non est,Bal.& Sali, in.l.ea lege.C.de condi.ob caus. Alex,cõs.215.col.1.lib. 6.Deci.in.l.vlti.C.de pact.Marsil.singu.465. Alcia.in l.verba contraxerunt.ff.de verbo.signi.Guill.Bened. in rep.c.Raynutius in verbo Adiectæ impuberi nu.90 de testam.§.cum ergo insti.qui.ex cau.manu.nõ licet Tira.in.l.si vnquam in verbo donatione largitus nu. 204.C.de reuocã.dona.Quod potissimũ obtinere credimus in donatione causa mortis.quę liberius faciliusque reuocari potest,quã testamentũ,nempe soia pœnitentia reuocatur.§.1.insti.de dona.l.fi.tit.4.de dona. par.5.l.non omnis.ff.si cer.peta. testamentum autẽ nõ nisi aliud fiat testamentũ æquè solemne vt in.§. ex eo solo insti.qui.mod.testa.infirm.Tira.de legi. cõnub. glo.5.nu.73.dixinus supra hoc lib.tit.4.de testamen. l.1.glo.10.nu.5.&.6. [Mulier igitur quę sine authori-

32 tate & licẽtia viri contrahere nequit , non tamen ex hoc prohibita cẽsebitur donare causa mortis,sicut nec testari prohibetur,huius sententię author fuit Roma. in.l.2.ff.de verbo.obli.& post eum id voluit Soci.ibi col.1.conclusio.4.& Alcia.ibidem nu.11.& Iaso.in.l.2 nu.13.ff.de lega.1.cum pluribus seq.Soci.consi.121.lib.1. & consi.150.versi.2.principaliter eodem lib.1.Ant. Rube.consi.27.in fi.Alcia.lib.3.de verbo. signi.axiomate 3.quorum sententię libenter accedo,nõ admittẽs Grego.Lupi distinctionem in.d.l.vlti.tit.4.par.5.in verbo donaciones in fine ex rationibus superius adductis, et quia tex.ille in.l.vlti.prope finem iuncta.l.Marcellus,ff.de donatio.causa mort.hoc ipsum probare videtur,cùm ait,omnis qui testari potest,poterit & mortis causa donare . Sed vxorem posse absque viri licentia testari nemo ambigit,cũ non sit prohibita.l.ab ea parte.ff.de proba.l.si quęramus & ibi docto.ff.de testam. l.13. titul.1. de testamentis part. 6. cuius verba sunt. *Todos aquellos aquien non es defendido por las leyes deste nuestro libro,pueden hazer testamento . E los otros que no le pueden hazer son estos &c.* Poterit ergo & fortiori ratione donationem causa mortis facere, vt constat ex dictis legibus.Imo facilius permittitur cuipiã donare causa mortis,quã testari,vt in.l.tam is.§.vlti. ff.de dona.cau.mor.diximus supra nu.24.27.& sequẽ

33 tibus. [Quid ergo respõdebimus in specie tertiæ &.4 illationis supra nu.24.&.29.traditæ , ad ea quę diximus in.1.cõclusione nu.3.memorata? Vbi communem esse resolutionẽ probauimus, donationem causa mortis in his,quę eius initium & ordinationem concernũt accedere potius contractibus,quã vltimis volũtatibus. At quòd filiusfami.vel vxor possint vel non possint causa mortis donare,ad initium donationis spectat, quia antequam donatio fiat, inquirendum est auferri possit necne,& an authoritate patris vel mariti fieri debeat,arg.tex.in.l.si quæramus.ff.de testamen.quomodo ergo in filiofami.& in vxore resoluimus ideo absque vila licẽtia posse donare causa mortis,quia absque dicta licentia iure regio eis testari permittitur,arguẽdo ex.d.l.vlti.tit.4.par.5.&.d.l.Marcellus? Respõdeo hos duos casus sub alia regula & conclusione esse situandos & collocãdos,vt colliges ex conclusione se-

34 quenti. [Secunda conclusio donatio causa mortis respectu causę efficientis,& sic quoad facultatem donãdi æquiparatur vltimę voluntati , in qua traditione duas cõstituo regulas.Prima qui testari nõ potest nec causa mortis donare.l.1.§.1.ff.de tutellis & ratio distrahen.l.discretis & ibi notant Alexand.& Moderni.C. qui testamen.face.possunt.hec regula solũ procedit in prohibitis testari ex defectu naturę secundũ Imol.& Ripã nume.12.in.d.l.2.ff.de lega.1.& Iaso in.d.l.discretis nume.3.C.qui testamen.face.poss.& in.l.senũ nu. 8.vbi limitat eod.tit.Secũdam regulam affirmatiuam quicũque testari potest,poterit & causa mortis donare.l.Marcellus.ff.de dona.caus.mor.l.vlti.ad fi.titu.4 de dona.par.5.sub hac vltima regula compræhenduntur dictę duæ species filiusfami.& mulieris nuptę nu.24

35 &.29.traditę. [Ex hac secunda conclusione infertur ad quæstionem de vsurario manifesto,quam discutiũt docto.in.l.2.ff.de lega.1.& alibi sępe, nempe vsurarius manifestus testari prohibetur,nisi prestita satisdatione de restituendis vsuris.c.quanquam.§. vlti.de vsur. in.6.queritur an possit mortis causa donare præstita similiter satisdatione prædicta? & Bal.in.l.executorẽ nu. 11.C.de executione rei iudi,existimat posse,ea ratione ductus , quia contractui comparatur quoad eius initium & ordinationem,vt supra nume.3. resoluimus,cui accedit Imol.dubius tamen in.l.tam is in prin.ff.de mor.cau.dona.Deci. consi.196. Philip.Probus in dict.c.quanquam numer.15.estque communis opinio teste Ripa in.l.2.nume.7. &.8. ff. de lega.1.& verior secundum Soci.ibi nume.9.quibus videtur accedere.d.D.Couarru,præmissa distinctione in rubri.

36 extra de testamen.3.par.nume.11. [Sed glo.in dict c. quanquam

Universidad de Deusto
Biblioteca

quanquam tenet textum illum procedere in qualibet vltima voluntate, quam sequuntur docto. communiter, vt fatetur Imol. in d.l.tam is.ff.de dona.cau.mort. Ex quo idem Bal. sibi contrarius consi.294.lib.2.respõdit, donationem causa mortis â manifesto vsurario facta non seruata solemnitate & forma canonis nullã esse, idem voluit Lapus allegatio.125. Laurenti.de Rodulphis in tracta.de vsur.q.100. Ioan.de Ana.in capi. quia in omnibus col.16.de vsur.Franc.in rub.de testamen.in.6.nu.34.à qua opinione recedendum non esse asseuerat Soci.in.d.l.2.nu.6.ff.de lega.1. eo quod fauore animę constitutum fuerit in concilio generali, ne vsurarius absque satisdatione testari possit, vt in.d.c. quamquam, vnde nimirum si extẽdatur ad mortis causa donationem. [Hanc vltimam opinionem admittit
37 d.D.Couarru.d.3.par.rub.de testamen,nu.11.quando ab vsurario fit donatio causa mortis omnium, vel maioris partis bonorum, tunc ait præsumi in fraudem canonis factam, vel quando fit in testamẽto, quia eo ipso vltima voluntas verè iudicatur & non contractus secundum Soci.& Ripam.d.l.2.ff.de lega.1. Domi.in.d.c.quamquam.§.vlti.post Paul.Lapum,& Imol.ibi,de vsur.in.6.quibus accedere videtur Abb.consi.40.nu.2. Quod limitat procedere, quando nec donatarij nec notarij eius nomine interceſsit stipulatio, nam si stipulatio interceſsit, donatio causa mortis in testamento facta, vti contractus erit censenda secundum Deci. cõ
38 sil.196. [Sed iudicio meo hæc vltima opinio verior est,& receptior nulla admissa distinctione, vt donare possit causa mortis præstita satisdatione de restituendis vsuris non aliâs, quia quoad causam efficientem, donatio accedit vltimæ voluntati, vt probaui supra eo.nume.34. Cui enim testari permittitur cum aliqua qualitate, prout vsurario manifesto permittitur præstita satisdatione, de qua in.d.c.quamquam, permittetur etiam donare causa mortis cum eadem qualitate, vt colliges ex.d.l.Marcellus.ff.de mor. causa. dona. arguendo á fortiori vel a contrario sensu, quod validissimum erit, vt in.l.r.§.huius rei.ff.de of. eius cui mand. est iuri. dicitur enim ibi, quòd filiusfamil. cui testari permittitur de bonis castrensibus absque patris consensu, poterit & eadem bona castrensia donare, cui voluerit causa mortis, & remissa censebitur solemnitas quæ in huiusmodi donatione â filiofamil. fienda exigebatur, hoc est, patris cõsensus & authoritas, vt in.d. l.tam is.§.1.ff.de mor.cau.dona. Sic & vbi permittitur alicui testari cum aliqua qualitate, non censebitur ei remissa ea qualitas in donatione causa mortis, cum vltimę voluntati hoc casu potius accedat, quàm contra-
39 ctui, vt dixi dict. nume.34. [Tertia conclusio, donatio causa mortis quoad effectus vltimæ voluntati accedit. l. vltima. C. de donatio. causa. mort. ibi, & omnes effectus sortiatur, quos vltimæ habent liberalitates, nec ex quacunque parte absimilis eis intelligatur §.1. institu. de donatio. l. illud. ff. de mort. causa. donat. ibi, quodcunque igitur in legatis iuris est, id in mortis causa donationibus erit accipiendum, & in.l. vltima titu.4. de donationi. par.5. Bald. doctissimè in.l. 2. ff. de legat.1. quem ibi omnes sequuntur teste Ripa ibidem nume.15. vbi Iaso duodecim congerit decisiones sub hac regula comprehensas nume.19. & sequentibus, eam etiam communem esse attestatur. d.D. Couarru. in rubric. extra de testamen.3.part. nume.
40 15. & alibi sæpè doctor. [Ex qua conclusione plura deducuntur, primùm quemadmodum in legatis trãsit dominium ipso iure in legatarium à morte testatoris absque vlla traditione, vt in.l.à Titio in fin. ff. de furt. & in.l.si tibi homo. §. cum seruus & ibi doctor. omnes. ff. de legat.1.l.34.titu.9. de legatis par.6 ita & in donatione causa mortis, transit enim dominium rei donatæ post mortem donantis in donatarium absque vlla traditione, vt in.l.1.in fin. cum.l.sequenti. ff. de Publicia. & ibi glos. Bald. Angel. & cæteri interpretes, Paul. Castr. in.l. si mortis causa res donata. ff. de mor. causa donati. Ioan. de Ana. in capit. quia in omnibus colu.15. de vsuris Ioan. Lupi in repeti. rubri. de donationib. inter virum & vxorem. §. 77. nume.2. Bald. Paul. Alexand. & Iaso nume.19. in l.2. ff. de lega.1. d. D. Couarru. in rubri. extra de testament.3.part.nume.15. Roman. Cuman. & alij doctores in.l.1. ff. de donationib. cau. mort. Bald. in.l. cum hi 1. lectura fin. col. ff. de transactio. & in.l. si mortis. C. ad.l. Falcid. Angel. de Aretio in. §.1. in fin. institu. de donationi. & Rolandinus & eius additionator in tracta. de donationibus causa mortis finali col. nume.19.
41 Anton. Gomez in tomo de contractibus capit. 4. nume.17. & doctor. vbique. [Quòd si res donata tradita fuerit donatario in vita donantis, statim transfertur dominium vt in.l. senatus in princip, ff. de donationib. caus. mortis, & in.l. si mortis causa res donata est & .l. sequen. cod. titu. Ripa in.l.2. numer.15. ff. de lega.1. d. D. Couarru. in rubri. extra de testamen.3. par. nume.16. & iterum.2.part. in fine, Deci. in.l. non omnis nume.14. versicu. & maximè. ff. si cer. peta. per tex. in.l.1. C. de donationi. caus. mort. Redit tamẽ ad donã tẽ eo ipso, quòd causa donandi cessat, vel ipsa donatio perit & euanescit, saltem quoad vtilem actionem in rem. d.l. si mortis causa res donata, & .l. sequent. ff. de donationib. causa mortis vbi Barto. & Paul. Castren. in.l. Seya cũ bonis suis. ff. cod. tit. Cui obstare videtur, quod non lucretur donatarius fructus, sed eos restituit, vt patet ex his, quæ dicam infra hac eadem le-
42 ge glos.3.nume.10. & sequen. vbi satisfaciam. [Secundo cõueniunt legata & donationes causa mortis, quia sicut in legatis est locus iuri accrescendi, si sint cõiũcti legatarij, vt notatur in.l. reconiuncti per Bar. & docto. ff. de leg.3. ita etiã & in donatione causa mortis locus erit inter coniunctos iuri accrescendi. l. vnica. §. vlti. vbi Bar. & alij. C. de cadu. tollen. Bar. & cæteri in.d.l. reconiuncti in fi. secus in contractibus, in quibus cõiunctio non sufficit, vt oriatur ius accrescendi, præterquã in vsufructu. l.1. ff. de vsufru. accrescẽ. Bar. & docto. in.l. si mihi & Titio. ff. de verb. obli. quod latè examinat Ant. Gomez lib. varia. reso. tomo. 1. c. 10. nu. 1. 2. 3. & 4. hanc sententiã tenent Imol. & Iaso in.l.2. nu.20 ff. de lega.1. Bar. in.l. reconiũcti nu.69, Iaso ibidẽ nu. 251. & Ioan. Crottus nu.145. ff. de lega.3. Anto. Gomez de vltimis voluntatibus. c.10. nume.7. & iterum de cõtractibus. c.4. num.17. ad fi. Guill. Benedict. in repeti. cap. Raynutius in verbo testamentum. 4. nume.39. de
43 testament. [Tertiò conueniunt, quia sicut de legatis detrahitur Falcidia, ita & de donatione causa mortis, vt in.l. si mortis. C. ad.l. Falcidiam. l. cùm pater. §. eorum. ff. de leg.2. glo. in.l. in donationibus & ibi Bal. Sali. & alij. C. ad.l. Falcid. Roma. consi.45. Bar. plenè & docti. in.l.1.§. item si ita ff. ad.l. Falcid. & in.l. qui precio. ff. de dona. cau. mor. Iaso. in.d.l.2. nu.25. ff. de leg.1. Guill. Bened. d. verbo testamentum. 4. nu. 40. Anto. Gom. de contractibus. c.4. nu.17. vers. 3. infero d. D. Couar. in. d. rub. de testam. 3. par. nu. 20. vbi id intelligit, quando donatio causa mortis fit in testamento vel codicillis, non autem si fiat extra testamentum vel codicillos, ex. d.l. in donationibus iuncta. l. donationes quas parentes, §. pen. C. de dona. int. vir. & vx. ex his quę notat Ioan. Annibal in.l. post contractum nu.348. ff. de donatio. Sed tu considera, quod iura quę allegat dom. Did. Couar. loquuntur in donatione inter virum & vxorem, vt ex. d.l. donationibus &. d.l. donationes quas parentes, constat: ex qua nimirum non detrahitur Falcidia, nisi in testamento, vel codicillis donatio fiat, quia tunc donatio assumit naturã, & vim vltimę voluntatis, vt dixi supra nume. 37. per leges supra citatas. In donatione autem causa mortis secus esse videtur, quomodocũquè enim fiat, postquã facta est, legato comparatur iuxta communem sentẽtiam, vt dixi supra num. 39. atque ideo ex ea Falcidia detrahitur, sicut ex legato, nec aliter distingunt docto
44 res in hac specie loquentes, sed indistinctè loquuntur per.l. si mortis. C. ad.l. Falcid. & .l.2. & fi. C. de dona. cau. mor. & .l. cum pater. §. eorum. ff. de lega.2. [Quartò conueniunt, quia donatio causa mortis sicut & legatũ valet absque insinuatione etiam si summã quingentorum solidorum excedat, vt in.l. vlt. C. de dona. causa mor. dicam latius infra eadẽ. l. glo. vlt. numer. 9. Quintò, quia quemadmodum in legatis sub conditione negatiua relictis habet locum cautio Mutiana, vt in.l. Mutianę cum similibus. ff. de condi. & demonst. veluti si quis legat aliquid sub conditione, vt legatarius capitoliũ nõ ascẽdat, ne uê dotẽ repetat, cũ huiusmodi conditiones impleri non possint vsque ad vltimum vitæ spiritum, vt quis possit consequi legatũ an te conditionis implementũ, debet cautionẽ præstare Muti anã de nõ ascẽdẽdo capitoliũ vel de non repetẽdo dotem. Hæc eadem cautio præstatur in donatione causa mortis sub negatiua conditione facta, vt in authent. de nupti. §. præfatę autem, collatione. 4. Ex quo id expendit Bald. in auth. cui relictum. 8. notab. C. de ind. vidui. tollen. quem cæteri sequuntur, Iaso. in. d.l.2. nu.23. ff. de leg.1. Anto. Gomez tomo.2. varia. resolu. de contractibus. c. 4. nu. 18. illatio. 5. Guill. Bene. in. c. Raynutius in verbo testamentum. 4. num. 40. de testam. In contractibus autem huic Mutianę cautioni locus non est, vt notatur in.l.1. C. de pact. & in.l. siue apud acta. C. de transactio. & ibi gloss. & do
45 cto. [Sextò conueniunt, quia quemadmodum in vltima voluntate impossibilis conditio reijcitur de dispositione, vt in.l.1. ff. de condi. insti. & in.l.2. ff. de condi. & demonstra. cum similibus, ita & in donatione causa mortis, vt in.l. quæ sub conditione. §. hoc edictũ ff. de condi. & demonstra. quem tex. cõmendant. Bal. Imol. & cæteri interpreres in.l.1. eiusdem tituli Imol. & docti. in.d. impossibilis. ff. de verb. oblig. Ant. Gom. tomo de contractibus. c.4. nu.18. illatione. 7. Secus est in cõtractibus. l impossibilis. ff. de verbo oblig. Guill. Bene. in d.c. Raynutius verbo tastamentũ. 4. nu. 39. de testam. Ripa in. l.2. nu.6. in fi. ff. de lega.1. Septimò capacitas vel incapacitas donatarij causa mortis inspicitur tempore mortis donantis, sicut in vltima voluntate. l. in mortis causa donationibus, & ibi notant glo. & docto. ff. de dona. cau. mor. Anto. Gom. d.c. 4. nu.
46 18. illa, 8. in. d. tomo de contractibus. [Octauo conueniunt donatio causa mortis & legatum, quia sicut legatum alienatione volũtaria per testatorem facta rei legatæ reuocatur, & non per alienationẽ necessariã, vt in.l. rem legatã & ibi doct. ff. de adimen. lega. l. fidei cõmissa. §. si rem. ff. de lega. 3. l. 17. tit. 9. de legatis par. 6. Et si alienatio rei legatę fiat donando eã rem alteri voluntariè vel ex causa necessaria, reuocatur indistinctè legatum, quia in necessitatibus nemo liberalis existit, vt in. d.l. rem legatam, & in.l. 40. ti. 9. par. 6. Quę sententia procedit etiã si alienatio voluntaria rei legatæ inutilis sit, vt in.l. legatum, §. pater hortos. ff. de adim. lega. atque etiã si rem legatam post alienationem testator redemerit. l. cũ seruus, vbi Bar. notat. ff. de adim. lega. Ang. Paul. & Iaso in.l. qui post. C. de lega. Nec refert, an legatũ sit expressè factum an tacitè, quia vtroque casu per alienationem voluntariam etiã inutilem reuocatur secũdum Imol. Alex. & Areti. in.l. seruum filij. §. si idẽ seruus. ff. de lega.1. licèt ibi dissentiant An
47 ge. Paul. & Iaso. [Ita & donatio causa mortis spirat per alienationem voluntariam rei donatę. l. illud. ff. de dona. causa mortis Dyn. in.l. Stichũ qui meus erit. ff. de lega.1. quem ibidem sequuntur Bald. Imol. Rapha. Areti. Alex. & Iaso. num.28. & sequen. vbi hoc confirmat pluribus rationibus & authoritatibus, idem Iaso in.l. qui post. C. de lega. Alex. & Iaso. nu.21. in. d. l.2. ff. de lega.1. Hypoth. lingu.136. Alcia. eam dicens communem in.l. non omnis. ff. si cert. peta. contra Deciũ ibi, Ant. Gomez de contractibus. cap.4. num. 18. illatio. 16. Cassane. in consue. Burgun. rub. 7. §. 5. in verbo ne ordennace nu.4. dom. Did. Couarru. in rub. extra de testam. par.3. num.19. Vbi hanc receptam sententiã limitat procedere in dispositione speciali alienationis rei donatę, secus si dispositio alienationis sit generalis vel vniuersalis, veluti si facta donatione causa mortis alicuius rei, fiat postea generalis hęredis institutio, nõ enim cẽsebitur ex hoc derogatũ donationi causa mortis, Atque idem dicendũ erit in qualibet alia generali alienatione, vt respondit Areti. consi.74. col. pen. cui
48 subscripsit Aimon Sabillia. consi.144. nu.10. [Nono conueniunt, nam sicut mulier nubens infra annum luctus non potest ab extraneo capere in vltima voluntate, ita nec per donationem causa mortis, licet per donationem inter viuos capere possit. l. 1. cum gloss. in verbo donationem & ibi Bald, expendit. C. si secundo nupserit mulier, similis in.l. cum hi. ff. de transact. Iaso. in. d.l.2. numero. 22. ff. de legatis. 1. Guill. Benedi. in cap. Raynutius in verbo testamentum. 4. nu. 39. de
49 testament [Decimo sicut rupto testamento per contra tabulas conseruantur legata relicta coriuentis personis per titulum. ff. de legatis præstan. ita & conseruatur donatio causa mortis. l. 3. in prin. & ibi Bar. ff. de legatis præstan, Iason in dicta. l. 2. numero. 26. ff. de legatis primo. Vndecimo sicut patronus

acceptans

Universidad de Deusto
Biblioteca

acceptãs legatũ repellitur à bonorũ possessione cõtra tabulas aduersus testamentũ liberti.l.2.C.de bon,possl. con.tab.ita & acceptans donationẽ causa mortis . l.si vero.8.seruo &.§.sed si mortis.ff.de bon.libert.Duodecimo, sicut in codicillis nõ põt directo relinqui hęreditas,ita nec in donatione causa mortis.l.licèt inter pr̃uatos & ibi Bar.Ias.& alij.C.de pact.Ias.in. d.l.2.
6 nu.29.ff.de leg.1. [Decimotertio,actio cõpetẽs ex donatione causa mortis,licèt verè stricti iuris sit,in pluribꝰ tñ actioni bonęfidei æquiparatur,vt in.l. Seya in prin.& ibi gl.singularis in verbo cõstituto.ff.de don. cau.mor.quã ibi sequuntur & cõmendãt doctores,& Rom.singul.117.Ias.in.§.actionũ nu.14 insti.de actio. Dec.in.c.cũ venerabilis nu.12.in fi,extra de exceptio. Ias.in.d.l.2.nu.24.ff.de leg.1.d.D.Couar.in rub.extra de testam.3.par.nu.18. sicuti in actione ex testamẽto, quę cõpetit,p legatis,licèt enim sit stricti iuris,in multis tñ bonęfidei esse cẽsetur.Nẽpe,quia fructus & accessiones veniũt à tẽpore morę,sicut in alijs bonęfidei iudicijs.l.in minorum vbi gl.& doct.C.in qui.cau.in integ.restitu.non est necessaria,Bar.in.l.si hæres.ff.de
1 eo quod cer.loco Ias.& Couar.vbi supra Guill. Bene. in rep.c.Raynutius in verbo testamentũ.4,nu. 38. de testam. [Cuius occasione inuestigare oportet, quæ actio cõpetat pro donatione causa mortis (nã pro legato certũ est tres cõpetere actiones,ex testamẽto , rei uendicationẽ,& hypothecariã.l.1.C.cõmu.de lega,l. 26.ti.13.de pignoribꝰ par.5.) Doctores cõmuniter asserunt actionẽ ex testamento cõpetere, si donatio causa mortis fiat in testamẽto vel codicillis.l.1. C.de donacau.mor.si verò fiat,extra testamẽtũ vel codicillos p stipulationẽ,competit actio ex stipulatu,si fiat pacto nudo,cõpetit condictio ex lege si quis argẽtũ.§.vlti.C. de donatio.in quo videtur,cõtractui similẽ esse vt aduertit Sali.in.d.l.1.C.de dona.cau.mor.Deci.cõs. 196. ad fi.Guill.Bene.in rep.c.Raynutius in verbo testamẽtũ.4.nu.37.de testam.d.D.Couar.d.3. par. rub.de
52 testam.nu.17. [Quinimò asseuerant prædicti doctores,dempto Benedicto,q̃ si donatio causa mortis fiat, in testamẽto accedente stipulatione,vt contractus iudicatur,& cõpetit actio ex stipulatu,non actio ex testamento, vt sensit Bar.in.l.tã is.§.vlt.ff.de dona.cau. mor.siquidẽ & in testamento contractus fieri potest, gl.Bar.& alij in.l.hæredes palã.ff.de testam.Bar.in.l. cum quis decedens.§.codicillis.ff.de leg.3.Rom.cons. 513.cllquè cõmunis opinio teste Nico.Boerio decisio. 353.col.2.Rom.cons.171.Tiraq.more solito plures addit concordantes,& quærit an cõtractus reuocari possit,& an rupto testamẽto valeat,de legib.connub.glo. 5.nu.101.102.&.103.idẽ voluit.d. D.Couar. eo non ci-
53 tato.d.3.par.rub.de testam.nu.17. [Nec cõpetit tacita hypotheca.l.1.C.commu.de lega.pro donatione causa mortis,cũ hoc nõ sit iure expressũ,vt Bal. censet cõs. 248.li.5.quẽ sequitur Ripa in.l.2.ff.de lega.1.nu. 16. dubitãs tñ,d. D.Couar.3.par.rub.de testam.nu.17. in fi. Sed ad hæc omnia respõdere licebit, actiones pro donatione causa mortis solũ differre nomine ab actionibus,quæ pro legato cõpetũt,sed nõ effectu, cũ omnes instar habeãt bonęfidei,licèt sint stricti iuris,vt supra nu.50.diximus. Etsi dixeris hypothecariã plures habere effectus,qui personali nõ competunt,fateor,sed hoc respicit confirmationẽ donationis causa mortis non effectum,sed quoad confirmationẽ cõtractui cõparatur,cũ additio hæreditatis necessaria nõ sit ad eius confirmationem,vt in sequẽti conclusione resoluam. At pro legatis,vbi additio hęreditatis necessaria nõ est ad eorum confirmationẽ, prout fit hodie stãte lege regia.1. tit.4.de testamentis supra hoc lib . nõ competit hypothecaria,nec actio ex testamẽto,sed cõdictio ex lege,quod tamen latè ibi examinauimus gl.14. nu.17. 18.&.19.& ibi aliter resoluimꝰ,quare hîc nõ repeto.rei uendicatio autẽ procul dubio competit pro donatione causa mortis,quandoquidẽ rei donatæ dominium rectavia trãsit à morte donãtis in donatariũ absque vlla traditione,vt in.d.l.2.ff.de Publicia.in rẽ actio ,cũ traditis supra hac gl.nu.41.ex quo id asseuerat Guill. Bene.in rep.c.Raynutius in verbo testamentũ. 4.nu.
54 39.vers.actio autẽ extra de testamen. [Decimoquarto conueniunt,quia sicut testari nõ potest minor,14. annorum,vt iij prin.insti.quib.non est permiss. face. testamen.ita nec ei licebit donare causa mortis.l.1.in prin.ff.de tutel.& ratio,distrah,Guill.Bene.d. verbo
55 testamẽtũ.4.nu.19. [Decimoquinto,quemadmodum agnoscens legatũ in testamento relictũ nequit, illud improbare,vt in.l.nihil.ff.de inoffi.testam.ita & non poterit donatarius causa mortis testan.entũ impugnare,si donationem mortuo donatore acceptauerit,etiã â testamento separatã,casus est singularis in. l, si verò §.si seruo vers.sed si mortis.ff.de bon.libert.Guill.Bene.in.d.c.Raynutius verbo testamẽtũ.4.nu.40.de te-
56 stam. [Decimosexto,quemadmodũ minor.25. annis, qui fecit testamẽtũ non potest aduersus, illud in integrũ restitui,vt notatur in.l. Aurelius.§.Cayo. ff.de libera.lega.ita nec cõtra donationẽ causa mortis,secundũ Bal.in.l.1.§.1.ff.de tutell.& ratio.distr.Bene.d,verbo testamentũ.4.nu.4.Ripã in.d.l.2.nu.16.ff.de leg.1.
57 [Decimo septimo conueniũt,quia à donatario causa mortis legari vel fideicõmitti põt, sicut à legatario. l. cũ pater.§.1.ff.de leg.2.Ripa in.d.l.2.nu.16.ff.de leg.1. imo etiã secundũ eũ donatario causa mortis substitui potest eo modo,quo declarat Bar.in.l.si cui mortis.ff. de dona.cau.mor.tex.in.l.vt heredibus.ff.de leg.2.ex plicat melius Ant.Gom.tomo de cõtractibus.c.4.nu.
58 18.illatio.6.alias cõuenientias colliges ex superius traditis,quas curiosus lector facilè adinueniet. [Quarta & vltima conclusio,donatio causa mortis quoad eius cõfirmationẽ cõtractibus potius quàm legatis accedit secũdũ cõmunẽ sẽtẽtiã doctorũ,nã legata requirũt hęreditatis additionẽ,vt plenè cõfirmẽtur. l. nemo.ff.de reg.iur.l.eã quã.C.de fideicõ.donatio verò causa mortis sola morte absq; additione cõfirmatur glo.in.l. post legatũ.§.pen.ff.de his quib.vt indig.& ibi Bar. Alex. in.l.2.col.2.ff.de leg.1.& in.l.qui Romæ.§.Flauius numero.10.ff.de verbo.obliga.Imol.in.l.vltim.ff. de donatio.cau.mor.Paul.à Montepico in.l.in quartã col. 21.ff.ad.l.Falcid.Ripa in.l.2.nu.18.ff.de leg.1.Dicens post Imol.in.d.l.vlt.ff.de dona.caus.mor. hoc procedere,vbi donatio fit extra testamentum,nam si in testamento fiat, additionem hæreditatis requirit, atque ita intelligendam esse communem assertionẽ attestantur Imol.& Ripa in locis paulo antecitatis, &. d. D. Couar.in.3.par.rub.extra de testamen.nu .22. quamuis

uis dubitẽt Imõl.in.d.l.fi.ff.de don.cau.mor. & Ioã. de Anan.in.c.qui in omnibus col.14.de vsur. Eo aũt casu,quo additio hęreditatis necessaria nõ est, donatarius agere debet aduersus curatorẽ hæreditati iacenti datũ,vel contra hęredes legitimos ab intestato, vt inquit Bal.in.l.cũ virũ.C.de fideicõ.Ripa.d.l.2.nu.18.ff. de leg.1.d.D.Couar.d.3.par.rub.de testa.nu.22. Soci. in.l.1.nu,14.ff.de leg.1.qui optimè loquitur, diximus
59 supra hoc li.ti.4.de testam.l.1.gl.14.nu.12.& seq.[Iure autẽ regio quoad cõfirmationẽ donatio causa mortis accedit vltimę volũtati,vltima enim quæq̃ volũtas cõfirmatur morte,nec ad eius cõfirmationẽ vllam exigit additionẽ hæreditatis,vt in.d.l.1.ti.4.de testa.supra hoc lib.vbi dixi in glo.14.ita & donatio causa mortis etiã si in testamẽto fiat,morte sola cõfirmatur,etiamsi aditio hęreditatis nõ fiat ab hęrede instituto vel à venientibus ab intestato,vt dixi in.d.glo.14.nu.5.

GLOSS. III.

1 *Donatio causa mortis sola pœnitentia reuocatur, etiã si fuerit acceptata.*
Donatio causa mortis non est perfecta ante mortem donatoris,ibidem.
2 *Donatio causa mortis per stipulationẽ vel pactum facta,etiã traditione sequuta sola pœnitẽtia reuocatur*
Donatio causa mortis quot testibus reuocetur? & quare,secus in testamento? ibidem.
3 *Donatio causa mortis reuocatur si prius decesserit donatarius.*
4 *Donatio causa mortis reuocatur præsenti facta periculi euasionẽ in quo erat tẽpore donationis , secus si eo tẽpore nõ erat in periculo.*
5 *Donatio causa mortis absenti facta vltimæ uoluntati in omnibus comparatur,quare per conualescentiã non reuocatur sicut nec testamentum.*
Donans causa mortis præsumitur se potius uelle habere rem quàm donatarium ibidem.
6 *Donatio causa mortis alienatiõe rei donatæ reuocatur*
Donatio causa mortis an reuocetur propter inimicitias superuenientes? ibidem.
7 *Donatio causa mortis reuocatur per professionem donantis quæ morti comparatur.*
8 *Donatio causa mortis reuocatur ex aliqua causa ex supra dictis si ita conueniat.*
9 *Donatione causa mortis reuocata,an reuertatur ipso iure dominium in donantem.*
Dominiũ ubi trãsit ex solo titulo absq; traditione,eo dẽ modo retrãsfertur facta resolutione cõtractꝰ,ibi.
10 *Donatione causa mortis reuocata an fructus lucretur donatarius rei in rita sibi traditæ?*
11 *Fructus percipiens ad uoluntate domini,vt in precario & commodato ad restituere teneatur.*
12 *Fructus an lucretur is,cui facta est traditio ex contractu conditionali conditione pendente,si postea desiciat conditio? & num seq.*
13 *Donatarius causa mortis re tradita in rita donantis efficitur rei donatæ dominus.*
Fructuũ acquisitionẽ nõ præstat titulus reuocabilis ibi.

Cõditione deficiẽte res restituẽda est cũ fructibus,ibid.

c *O retenerla para si si quisiere.* Nota ex lege ista,quòd donatio causa mortis põt per pœnitẽtiã reuocari , vel eãdẽ rẽ donãdo alteri,vel sibi retinẽdo,cuius ratio est,quia cũ huiusmodi donatio nõ sit valida nec perfecta, nisi post ipsiꝰ donatoris mortẽ,meritò antea põt libere reuocari,vt hîc,& in.l.Marcellus.§. Paulus &. l.mortis causa donatio & l.qui mortis,ff.de dona. cau. mor.l. vlt.ti.4.par.5.l.nõ omnis.ff.si cer.pet. quod procedit etiã si donatio per donatariũ fuisset acceptata,vt in.l. mortis causa.4.ff.de don.cau.mor,l.2.iũcta gl.ff.eo.ti. Atq;etiã si nõdũ cõualuerit donator,vt cõstat ex.d.l. mortis causa donatio.d.D.Couar.in rub.extra de testam.3.par.nu.23.& sic donatio causa mortis solavolũtate reuocari põt,secũdũ Corn.cõs.237.col.2.li.4.Deci.in.l.nõ omnis nu.9.ff.si cer.peta. [Quod procedit,si
2 ue donatio facta fuerit per stipulationẽ vel pactũ,siue per traditionẽ,adhuc enim pœnitẽtia & sola volũtate donãtis reuocatur,vt notat Pet.de Achar.cõs.75.col. 2.Dec.in.l.nõ omnis nu.10.ff.si cer.pet.& antea nu. 9 dixerat duos dũtaxat sufficere testes ad probãdã pœnitẽtiã & reuocationẽ donationis causa mortis, licèt donatio ipsa quinq; testes requirat,vt in.l.vlti. C.de dona.cau.mor.&.l.fi.ti.4.de donationibꝰ par.5.Et hac in specie fallit regula.l.nihil.tã naturale.ff.de reg.iur. &.c.1.eo.ti.in.6 . vbi statuitur,q̃ omnis res per quascũque causas nascitur,per easdẽ dissoluitur, atq; ideo in reuocatione testamẽti tot testes requirũtur,quot et in eo cõficiẽdo,vt notauit Accursius in.l.cũ,pponere tur.ff.de leg.2.Dec.in.d.regula nil tã naturale nu.2.secus in donatione causa mortis,vt dixi. Ratio differentię est,quia ad reuocationẽ testamẽti sola volũtas cõtraria nõ sufficit,nisi per solẽnẽ volũtatẽ id fiat, vt in §.ex eo insti.qui,mo.testa.infirm.& in.l. hęredes palã §.si quid post.ff.de testa.dixi late in.d.l.1.glos.1.nu. 5.& seq.ti.4.de testam.supra hoc li.donatio aũt causa mortis sola cõtraria volũtate reuocatur, vt probaui in gl.
3 præced.nu.31.quare ad explicãdã volũtatẽ duo nimirũ sufficiẽt testes. [Secũdo reuocatur donatio causa mortis,si prius decedat donatariꝰ,q̃ donator.l.1.&.l.si mortis causa res donata.ff.de mor.cau. dona.l. nõ omnis ff.si cer.pet.§.1.inst.de dona.l.vlt.ti.4.de dona. par.5. nõ enim trãsit donatio ad hęredes donatarij,vt probaui supra eo.gl, nu.7. [Tertiò reuocatur,si cũ donator
4 esset infirmus,vel in aliquo imminẽti periculo cõstitutus tẽpore donationis,postea cõualuit , vel à periculo euasit:ipso enim iure hac in specie reuocata censetur, sed si nõ erat infirmꝰ,vel in periculo cũ donauit,etiãsi postea infirmetur vel in periculo extiterit,& demũ cõualuerit & à periculo fuerit ereptus,nõ reuocatur donatio,vt in.l.nõ omnis vbi Paul.Cast.& Deciꝰ notãt nu.5.& Moderni declarãt optime.ff.si cer.pet.tex. est solemnis.in.l.si is seruus.ff.de dona.in.vi.& vx.& in l.vlt.ti.4.par.5.qui sic debet intelligi,vt arbitratur. d. D.Couar.in rub.de testam.3.par.nu.23.& Ant.Gom. in tomo de contractibus.c.4.nu.19. [Qui hoc etiã in-
5 telligit,quoties donatio prędicti facta fuerit causa mortis,secus si absenti,quia tũc, cũ in omnibus æquiparetur vltimę volũtati,vt in.l.miles ad sororẽ.ff.de leg.2. instruit Ant.Gom.in.d.c.4.nu.18.in fi. nõ reuocatur per conualescentiã vel euasionem à periculo, sicut nec

Universidad de Deusto
Biblioteca

hac occasione vltima reuocaretur voluntas,arg.text. in.l.fi.C,depositum.hæred,instit.vbi id expēdūt Bal.& Alex.idē Alex.in.l sancimus.C.de test.& Corn.cōs. 68,nu.15.&.16.lib.3.Deci.in.d.l.non omnis numero.5. Cuius ratio est,quia donans causa mortis potius desiderat rem ipsum habere quā donatariū.l.1. &.l. senatus.ff.de dona.cau.mor.eo igitur conualescente nō de
6 bet res apud donatarium permanere. [Quarto,reuocatur donatio causa mortis,si donans rem donatā alienet,vt probaui supra in gl.præced.nu.46.&.47. discutit Deci.in.l.nō omnis num 14.ff.si cert.pet. Quinto reuocatur,vt ibi ipse Dec.subdit nu 15.propter inimicitiā superuenientē,sicut fit in legatis,vt in.l.4.§.viti. &.l.sequē.ff.de adimen.lega,cui sententię suffragatur tex.in.l.Marcellus.§.Paulus.ff.de dona.caus.mor.ibi, ad instar legatorū reuocatę sunt,sed glo.ibi & doctores interpretantur verbum illud reuocatæ,idest,redactæ,quare Deci.in.d.l.non omnis nu.15.ab hac opinione discedit,& asseuerat inimicitias superuenientes absque expressa reuocatione non sufficere, vt in donatione inter viuos asseuerat Imperator in.l.vltim.C.de reuoc.donat. attestatur tamen Deci. Modernos tenere contrarium,imo quod expressa reuocatio non exigatur, sed hoc iudicio meo iudex æquus arbitrabitur.
7 [Reuocatur etiā donatio causa mortis per professionem donantis & ingressum religionis,quę morti comparatur.l.Deo nobis.C.de epis.& cleri. sed cōtrariū tenet Rode.Xua.allega.20.col.6.vers.forte aduocatus.
8 [Est tamen aduertendū non reuocari quandoque donationē causa mortis per pœnitentiam,nec conualescentiam,nec præmoriente donatario,nempe, si facta fuerit ab existenti in periculo vel egritudine,& conuenerit inter eos de nō reuocādo ex his causis:inspicitur siquidē in donationibus causa mortis,qđ inter partes de reuocatione agitur,vt in.l.si alienā.9.Marcellus.& ibi Bar.& doct.ff.de don.cau.mor.d.D.Coua.ind.3. par.rub.de testa.nu.23.Qui nu.præced.aliter limitat, vt donatio causa mortis,etiāsi expressim donantē pœnituerit,nō reuocatur donatore ipso decedēte absque vllo hērede ex testamēto,vel ab intestato, arg l.1.ff. qui sine manu.ad lib.prouenīūt,cuius verū intellectū latē examinat ipse idē Couar.d.3.par.rub.num 24.ad
9 quē vos relego. [Sed in hac tractione quæri solet,an reuocata donatione causa mortis expresse vel tacitē reuertatur ipso iure dominiū in donatorē? Respōdeo reuertitquo fit,vt ad rē traditā recuperādā cōpetat donatori vtilis saltē reiuēdicatio, vel cōdictio ob causā vel sine causa,vt in.l.si mortis causa res donata est cū l.seq.ff.de dona.cau.mor.vbi gl.& cōmuniter docto. Greg.Lup.in.l.vlt.ti.4.de donationibus,in verbo en tres maneras part. 5.Ratio huius est,quia regulariter vbi transfertur dominiū absque traditione ex aliquo contractu,eo resoluto, retrāsfertur ipso iure dominiū in alienantem,vt in.l.fi.C.de lega.& ibi notant glos. & doct.glo.item in.l.1.in glo.magna in fi.vers. at hic C.de inoffi.dona.& ibi Bal.Paul.& cōmu.docto.Tiraq.citans concordātes in rep.l.si vnquā in verbo reuertatur nu.15.prope fi.C.de reuo.dona. Paul.Castr. Imol.& cæteri interpretes in.d.l.si mortis causa res donata.ff.de de don.cau.mor.& Ant.Gom. tomo de contractibus.c.4.nu.20.& d.D.Couar.d.3.par.rubr. extra de testam.nu.16,dixi aliquid supra hac eadem le
10 ge in glo.præced.nu.41.in fi. [Hīc cōmodissimē subiungi potest illa hęsitatio,nunquid reuocata donatione,fructus à donatario percepti repetantur? Et iurisconsultus ait repeti posse non solum pendentes,sed& perceptos à tempore factę donationis in.l.cum quis ff.de condictio.caus.data, cuius verba sunt. *Cum quis mortis causa donationē feciſſet,cum cōualuiſſet donator, condicet fructus quoque donatarum rerum,& partus,et quod accreuit rei donatæ repetere poteſt*,& ibi not. Bar. Bal.Ang.Pau.Cuma.Alex.& Iaſ.text.est etiā in.l.vi deamus.2.§.idēq; est,& ibi cōm.doct.ff.de vsur. Bar. quoque in.l.si mortis causa.ff.de don.cau.mortis.Anto.Gom.in tomo de contractibus.c.4.nu.21.Tiraq.in rep.l.si vnquā in verbo reuertatur nu.226.C.de reuo. dona.Segura in rep.l.1.§.si vir nu.90. ff. de acq. posse.
11 [Cui decisioni opponitur regula,q̄ recipiens fructus de voluntate domini ex contractu etiā reuocabili, vt ex cōmodato,precario,vel simili,non tenetur fructus restituere sequuta reuocatione,vt in.l. in cōmodato, §.sicut.ff.cōmoda.& in.l.Aquilius Regul⁹ & in.l.Lutius ff.de donatio.l.Iulianus.§.ex vēdito.vers.possessionē.ff.de actio.emp.Bar.in.l.3.§.ex cōtrario nu.5.& ibi cęteri interpretes.ff.de acq.poss.Sed obiectioni respōdet Ant.Gom.tomo de cōtractibus.c.4.num. 21.q̄ procedat vbi actus seu cōtractus statim valet,& habet effectū,nec suspēditur eius cōfirmatio post mortē,tūc nimirū si fructꝰ ex volūtate dñi lucretur. At in specie nostra cōtractus donationis causa mortis nō est validus,nec perfectus in vita donātis,sed suspēditur eius cōfirmatio post mortē,vnde si antea reuocetur repetūtur fructus,ita resoluit Bal.in.l.cū quis.ff.de condi-
12 ctio.causa data. [Solet etiā obijci,quod si pēdēte cōditione sit traditio,dominiū transit,& recipiēs fructꝰ lucratur,licēt postea deficiat cōditio,vt in.l.dotis fructus.§.fi.cū.l.seq.ff.de iure doti.& in.l.sub cōditione ff.de solutio. Cui respōdet Ant.Gom.d.c.4. nu. 21.q̄ in dictis legib⁹ reuocatio cōtingit ex defectu cōditionis,in nostro verò casu per reuocationē spontaneā donatoris,& nō reddit rationem differentię:sed iudicio meo ita reddi potest,qui ante conditionē impletā tradidit,censetur animum habuisse transferēdi dominū & remittēdi fructus,at in donatione causa mortis secus est,propter eius naturā,quæ est vt malit donator se habere rē donatā,quā donatariū,vt in.l.1.& in.l.senatus post prin.ff.de dona.cau.mor.Sed verius est,q̄ si pendente cōditione res tradita fuerit,fructus medij tēporis tradētis esse defecta cōditione,nō eius cui tradita est.l.necessario.§.quod si pēdēte.ff.de peri.& cōmo.rei vēdi.Rom.singul.538.Tiraq.in rep.l.si vnquā in verbo reuertatur nu.225.C.de reuo.dona. Nec cōtrariū dicit.d.l.dotis fructus in fi.cum.l.seq.ff.de iure doti.imo hoc idē probat.d.l.sequēs,cū sic ait, *Sed nisi hoc euidenter actum fuerit,credendum est hoc agi,vt statim res sponsi fiant,& nisi nuptiæ sequutæ fuerint,reddantur,intelligitur enim cū fructibus.* Vel cogita,an casus iste cadat sub limitatione singulari, quā ibi tradit Ro
13 man⁹ [Sed adhuc obstare videtur,q̄ donata causa mortis,si in vita tradantur,efficiuntur donatarij & eorum statim acquirit dominium,vt in.l.senatus in princ.ff. de dona.cau.mor.cum concord.supra co.glo.præced. traditis num.41.Sidonatarius efficitur dominus,ergo lucra

lucrabitur fructus. Verūm respōderi poterit,donatarium effici traditione dominum reuocabiliter,sed titulus reuocabilis non præstat acquisitionem fructuū, vt in.l.cum quis.ff.de condictio.ob caus.vbi id Ang. notat & Alex.& Tiraq.in rep.l.si vnquam in verbo reuertatur nu.228.prope finem.C.de reuocand.dona. Præterea cùm titulus est reuocabilis,cuiusmodi est donatio causa mortis,legatum,venditio cum pacto addictionis in diem,et legis commissorię,& similes,reuocatur res cum fructibus, vt ex pluribus legibus probat idem Tiraq.in.d.verbo reuertatur nu.226.& nu. præceden. Hoc fundat alia ratione,quia huiusmodi donatio est conditionalis,nisi reuocetur,ideo deficiente cōditione,perinde est ac si nunquam fuisset donatum:& defectus conditionis semper habet oculos retro,videlicēt,ad tempus dispositionis ex sentia Signoroli,qui pluribus legibus hoc probat cons.227.col.pen. versic. præterea cuentus,atque ideó deficiente cōditione res restituenda est cum fructibus.d.l.necessario.§.quod si pendente.ff.de peri.& commodo rei vendi. l. omnia §.1.ff.de lega.2.

GLOSS. IIII.

Donatio perfecta inter viuos reuocari non potest.

d *No la pueda quitar a aquel que la dio.* Nota quod donatio inter viuos perfecta reuocari non ¦potest,concordat.l.si donationem &.l.velles.C.de reuocan.dona.& l.perfecta.C.de donatio.quę sub modo.l.si quis argētum.§.fi.C.de dona.&.§. perficiuntur insti.eo.tit.l.4. versicul. e quando la donacion titulo.4. de donatio. part.5.

GLOSS. V.

1 *Donatiò inter viuos triplici ex causa reuocatur.1.natiuitate filiorum.*

2 *Donatio inofficiosa tangens legitimam filiorum reuocatur.*

3 *Donatio inter viuos ex causa ingratitudinis reuocatur.*

Ingratitudinis causæ ad reuocandum donationem quæ sint? ibidem.

4 *Donatio ob ingratitudinem reuocatur etiamsi conueniat ex ea causa non reuocari.*

5 *Donatio inter viuos ex causa ingratitudinis reuocari non potest ab hærede donatoris,licèt ipse eā posset in vita reuocare.*

Iniuriarum actio morte extinguitur,ibidem.

Actiones,quæ ex delicto nascuntur,ad hæredes non transeunt,ibidem.

6 *Donationem reuocandi ius remissum censetur,si donator illud in vita prosequi neglexerit.*

Donationem reuocandi ius transit ad hæredes,quoties nō potuit donator viuens eam reuocare, quia ignorauit,vel propter aliud impedimentum.

Feudum reuocandi ius quando transeat ad hæredes? ibidem.

8 *Donationem reuocare an possit hæres donatoris ex causa ingratitudinis,vel non.*

9 *Donatio reuocatur per secundam donationem post ingratitudinem donatary,alteri factam.*

10 *Donationem reuocandi ius transit ad hæredes,quoties constiterit donatorem in vita habuisse animum reuocandi.*

11 *Querela non præparata trāsmittitur ad hæredes suos, non ad alios.*

Donationem reuocandi ius transmittitur ad suos hæredes etiam non præparatum,ibidem.

12 *Donationem reuocādi ius non præparatum transmittitur ad quoscunque hæredes, si ex pacto vel aliàs donatio reuocatur ipso iure.*

13 *Donationem reuocandi ius transit ad hæredes, quoties reuocatio petitur propter non ad impletam cōuentionem.*

14 *Donationem reuocandi ius ex causa ingratitudinis mortuo donatario,an competat aduersus hæredes eius.*

Lex vltima.C.de reuocand. donatio. explicatur, ibi.

Iniuriarum actio non datur hæredi,nec in hæredem, ibidem.

15 *Actio ex delicto ingratitudinis descendens nō datur in hæredes.*

Adulterium viduæ an obijci possit ab hæredibus mariti,ad effectum vt non lucretur,dotem ibidem.

16 *Exceptio competit donatori aduersus hæredes donatarij ingrati bona donata defuncto petentes.*

e *Sino por las razones que manda la ley.* Reuocari potest donatio perfecta inter viuos triplici ex causa. Prima, si quis filios non habens donauit alicui omnia bona sua,vel magnam eorū partem,& postea liberi sibi nascantur,confestim ipso iure donatio reuocatur per superuenientiam filiorum,vt in.l.si vnquam.C.de reuocan.dona.& in.l.8.tit.4.de donatio.par. 5. quas leges latissimē post alios interpretantur Ripa & Tiraq. in repe.d.l.si vnquam,& Greg.Lup.in.d.l.8.& Anto.
2 Gomez tomo de contractibus.c. 4. nu. 11. [Secunda causa reuocandi donationem est,si quis habens filios, extraneo cuipiam fecit donationem immensam & in officiosam liberorum legitimam tangētem.l.1. & per totum.C.de inoffi.dona.auth.vnde si parens.C.de inoffi.testa.d.l.8.tit.4.par.5.de quo vide Ant.Gom.in. l.29.Tauri & Carol.Moline.in peculiari huius rei tractatu. [Tertia causa reuocandi donationem perfectā
3 est ingratitudo donatarij.l.vlt.vbi glo.& doct.& potissimū Ripa.C.de reuo.dona.§.sciēdū insti.de donatio.l.pen.ti.4.par.5.Causę ingratitudinis sunt quinque.Prima,si donatarius manus violētas in donatorē intulerit.Secunda, si grauem & atrocē iniuriā verbis in eū effuderit. Tertia,si vitæ eius insidias parauit. Quarta,si graue damnū,& iactura in bonis suis dolose,& ex proposito intulerit.Quinta,si modū vel cōdi

Universidad de Deusto
Biblioteca

tionem in donatione appositam non adimpleuit, vt expresse disponitur in præcitatis legibus. Quibus adde, quòd siqua alia similis causa interuenerit, sufficiet ad reuocandam donationem ex sententia glo. in. d.l. vltima. C. de reuocan. donatio. quæ tradit exemplum, si forte donator peruenerit ad inopiam, & donatarius sibi alimenta denegauit, quam sequitur ibi Cyn. & ceteri interpretes. Anto. quoque Gomez tomo. 2. variarum. resolu. de contractibus. c. 4. nu. 14. confirmatur ex communi doctrina scribentium in auth. non licet. C. de libe. præteri. vbi si filius commiserit aliam ingratitudinis causam, præter eas quę iure sunt expressę, sibi similem, potest licitè exheredari, cui accessit Ioan. Lupi in repe. rubr. de dona. inter virum & vxorem, §. 16. num. 9. & 10. alia plura exempla, & quæstiones plures super hoc tradit per plures quęstiones Frā. Ripa libro. 3. interpretationum cap. 2. super expositione. d.l. vltim. C. de reuocan. dona. nume. 21. & sequentibus. [Duo tamen hac in re sunt aduertenda. Primùm, quòd licèt donator expresse promiserit non reuocare donationem ex causa ingratitudinis, ea promissione non obstante, adhuc reuocare poterit, & tale pactum vel expressa renunciatio non valet, ne inducatur quis ad delinquendum impunè, argum. text. in l. si vnus, §. illud. ff. de pact. & in l. cōuenire, ff. de pact. dotali, & in specie hoc voluit Bal. in l. vlt. vbi Pau. & Iaso. C. de pact. Specula. in tit. de dona. §. 1. versi. quid si actum est, & ibi Ioā. And. Sali. & alij doct. in l. pactū C. de colla. Alex. & Moder. in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. obliga. Ant. & doct. communiter in. c. fi. de dona. [Secundū quod aduerti oportere diximus, quòd mortuo donatore hęres eius nō potest donationem reuocare ex causa ingratitudinis, vt in d.l. vltim, C. de reuocan. dona. & d.l. pen. tit. 4. de dona. par. 5. l. 1. in fi. C. de reuocan. dona. l. omnimodo. C. de inoffi. testa. c. propter & ibi notat Panor. nu. 4. de donatio. ratio redditur per docto. in. d.l. vlt. C. de reuo. dona. maximè per Ripam ibi num. 201. & 202. sub 61. quæstio. quia ius hoc reuocandi competit donatori ob iniuriam sibi factam, vnde morte extinguitur tanquam iniuriarum actio. l. iniuriarum in prin. ff. de iniur. l. si eum. §. qui iniuriarū. ff. si quis cautio. Actiones siquidem quæ ex delicto nascuntur ad hæredes non transeunt. l. 1. C. ne ex delict. defuncto. l. 1. ff. de priua. delict. Ex quo plura infert, Ripa libro. 3. interpretationū. c. 2. super interpretatione. l. fi. C. de reuocan. donatio. numero. 203. & sequen. Cuius rationis ratio est, quia actio iniuriarum non dicitur esse in bonis nostris ante litem contestatam, cùm non rei persecutionem, sed vindictam contineat. l. cum emancipatus §. emancipatus, vbi glos. & docto. notant. ff. de colla. bonorum. [Alia ratio reddi solet, quę communiter recipitur, nempe, quia donator non prosequendo iniuriam & ingratitudinē in vita sua, remisisse censetur ius reuocandi donationem, quod innuere videtur text. in. l. vlt. C. de reuocan. dona. versi. silentium maneat semper, nam silere dicuntur, qui ius suum negligunt. l. si hęres vbi glo. ff. fami. herciscun. in verbo tacuit, quod ad eū qui loqui potuit refertur. l. si quis in graui. §. mutum. ff. ad Silla. c. qui tacet de reg. iur. in. 6. [Ex qua ratione docti. expēdunt limitationē ad regulam supra nu. 5. traditam, vt tunc hęres donatoris admittatur ad reuocandum donationem inter viuos ex causa ingratitudinis, quoties donatori licuit donationem reuocare, & non reuocauit, secus si reuocare non potuit, vt quia ingratitudo non fuit sibi nota, vel repentina fuit morte pręuentus, vel alia legitima causa impeditus, quia tunc ius reuocādi transit ad hęredes, ex sententia Ioā. And. ad Specula. tit. de feudis. §. nunc dicamus in additione incip. & hęc quęstio. Mouetur per text. in l. in confirmando, & l. vtilitatem. ff. de cōfir. tuto. quod & voluit Cyn. in. l. 1. C. de reuocan. dona. vbi asseuerat, quòd ad hęredem domini, qui nō potuit reuocare feudum ab ingrato vasallo, dū viueret, transmittitur ius reuocandi, idem tenuerunt Iac. de Bellouisu, Bal. & Albaro. in. c. 1. §. porro, quę fuit prima causa benef. amitt. Ludo. Rom. & Alex. in. l. rei iudicatæ. ff. solu. matri. Aret. cons. 14. ad fi. & in terminis nostris hoc obseruant Ioā. And. Petr. de Anchar. Abb. & ceteri in cap. vltim. de dona. Ripa. lib. 3. interpretationum. c. 2. dum explicat. l. vlt. C. de reuocan. dona. Anto. Gomez tomo de contractibus. c. 4. num. 14. Gre. Lup. in. l. pen. ti. 4. de donatio. par. 5. in gl. magna versi. 3. limita. Quę limitatio vera est & communis & ratione fundatur, nempe, quia nō potest videri remissa ingratitudo ex taciturnitate defuncti, qui reuocare vel agere non potuit ignorans, vel alio impedimento detentus, arg. l. mater decedēs. ff. de inoffi. testam. l. tres fratres. ff. de pact. l. vlt. C. de annali excep. facit lex Panthonius. ff. de acq. hęredi. [Secūdò limita, ni si extra iudiciū donator reuocauerit donationem, tūc etenim eo mortuo poterit hęres eius querimoniā proponere coram iudice, & bona donata ab ingrato repetere, quia non potest dici donatorē tacuisse, qui extra iudiciū donationē reuocauit, vt probat optimè Fran. Ripa in. d.l. vlt. nu. 208. C. de reuo. dona. [Tertio limita, nisi eandem rem donatam post commissam ingratitudinē alij donasset, tunc tacitè censetur reuocata. l. si maritus. 2. C. de dona. int. vi. & vxo. quod respōdit Lud. Rom. cons. 284. in fi. sensit Corne. cons. 51. nu. 6. lib. 3. Ripa lib. 2. interpretationum super expositione d.l. vlt. C. de reuo. dona. nu. 208. quod ipse verum esse censeo, si expresse constiterit, eadem bona donata ingrato postea ingratitudinem alij donasse, secus si expressim non constat, veluti si tertiam partem bonorū donet secundo, non enim videtur reuocasse donationem dictę tertię partis primo donatę, licèt ingratus fuerit, nisi id expresse dixerit, dicens, tertiam partem fundi Sempronio donati dono Titio, ita respondit Corne. consilio. 15. in fine libro. 1. [Quarto limita, quoties ex alijs coniecturis constiterit, donatorem animum habuisse reuocandi, quia tunc hoc ius reuocandi transit ad hęredes donatorij, veluti si donator viuens de ingratitudine donatari cōquestus fuerat. l. quæ à patre. C. de restit. mili. vel iniuriam ad animum reuocasset. l. final. C. de iureiuran. vel se præparauerat ad reuocationem, & veniens ad iudicium mortem obijt. l. posthumus. §. fi. ff. de inofficio. testa. Vbi querela inofficiosi testamēti transmittitur ad hęredes, si à defūcto exhęredato fuerat in vita præparata, vt quia accusationē proponere cōminat⁹ fuit, ita limitat Gre. Lu. in. l. 10. in gl. magna limi. 1. ti. 4. de donatio. part. 5. & ante eum Ripa in. l. vltim. C. de reuocan. dona. q. 62. nu. 208. [Ex quo ipse infert, quòd ius reuocandi donationem, etiam non præparatum, transmittetur ad suos hæredes, quemadmodum & ad eos transmittitur querela non præparata, vt in. l. si quis filium. C. de inoffi. testa. nam ad exemplū querelæ datur condictio ex. d.l. fi. C. de reuocan. dona. vt voluit Hostien. in summa de donatio. ad finem Imol. in cap. vltim. de donatio. nu. Salic. in. l. vltim. C. de adulter. Iacobus de Bellouisu in. §. quia verò plurimas in authē. vt lice. matri & auiæ collatio. 3. vbi voluit, quòd hęres mariti possit accusare vxorem de adulterio, si de ea fuerit maritus in vita cōquestus, vel propter adulterium expulisset vxorem de domo, quod dixit singulariter notandum Alexand. in. l. rei iudicatę columna. 1. ff. solu. matri. Cùm autem hodie in hoc regno nemo accusare possit vxorem de adulterio prę ter maritum, vt in. l. 3. titulo. 7. lib. 4. fori, quę communiter practicatur teste Anto. Gomez in. l. 8. Taur. nu. 49. ibi hodie autem. [Quinto limita, nisi ex pacto apposito vel aliàs, propter talem ingratitudinem donatio ipso iure reuocaretur, quia tunc transiret in hæredes, etiamsi ius reuocandi nondum esset præparatū, quia iniuria secum trahens exequutionem transit in hæredem, vt notatur in. l. 3. §. quòd autem prętor ait. ff. quod quisq. iur. in glos. magna prope finem, quā ibi sequuntur communem dicentes Soci. & Iaso. nu. 2. & Claudi. colum. 1. & Ioan. Oroſci in fi. Sed ibi dicitur pœnam impositam ipso iure viuenti transire in hæredes, vt ipsi eadem pœna plectantur, qua & defunctus si viueret plecteretur, non autem quod hęres iniuriati vel eius, in cuius gratiam fuit statuta pœna agere possit. Quicquid tamen sit, hanc limitationem sequitur Bal. Albaro. & Card. Alex. in. §. insuper colum. vlti. de prohi. feudi aliena. per Frederi. & Cardi. Floren. in c. vltim. de dona. licèt ibi Imola eam impugnare conetur, verior tamen est & receptior prior opinio contra Imol. vt attestatur Grego. Lupi in. d.l. penul. in glosla magna. 2. limita. titul. 4. de dona. part. 5. [Sexto limita, nisi ius reuocandi donationem proueniat ex non adimpletis conuentionibus, quę causa etiam ingratitudinis est, vt dixi supra num. 3. hac siquidem in specie, etiamsi donator nullam fecerit querimoniam, trāsibit ius reuocandi ad hęredes, secundum docto. communiter in capit. vltimo de donatio. & d.l. 1. & l. vltim. C. de reuocan. dona. teste Ripa ibi num. 208. quęst. 63. rationem reddunt, quia in alijs causis ingratitudinis donatio reuocatur contra iuris regulas, ideo nō transit ad hęredes talis odiosa reuocandi facultas: sed ob causam non sequutam reuocatur secundum iuris regulas, & ex naturali æquitate meritò ius reuocandi ad hęredes transmittitur, quod verum est, quamuis Ripa refragetur. d. 63. quęst. [Sed an ius istud reuocandi donationem ob ingratitudinem mortuo donatario competat aduersus eius hęredes, si antequam donator eum accusaret mortuus est? & videtur competere per text. in. d.l. vltim. C. de reuocan. dona. arguendo à cōtrario sensu, dicit text. ille quod si donator tacuerit nō licere eius hęredibus accusare donatarium vel eius hæredes: à contrario ergo sensu, si donator viuat & tacere nolit, videtur sibi licere aduersus hęredes donatarij querelam proponere. Sed nihilominus oppositum verius est & receptius, imo quòd non competat condictio ex. d.l. vltim. donatori aduersus hęredes donatarij ingrati, si ante eius mortem non fuerat ab eo proposita, actio siquidem iniuriarum, quę donatori hac in specie in effectu competit, non datur hęredi nec cōtra hęredem. l. iniuriarum actio. ff. de iniur. minus ergo competet contra hęredem condictio ex lege vlti. C. de reuocan. dona. quę eius loco subrogatur, arguni. l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cautio. [Prętera hęc actio descendit ex delicto ingratitudinis, quare nimirum non datur in hęredes, vt in. §. non omnes insti. de perpe. & temporal. actio. Conducit etiam quod decidunt Cyn. Bald. Salice. & alij communiter in. l. vltim. C. de adulte. vbi resoluunt quæstionem adulterij pro lucro dotis non posse moueri contra hæredes adulteræ, si maritus habuit notitiam adulterij in vita vxoris, idem sequuti sunt Bald. Ange. & Alexan. in l. rei iudicatę. ff. solu. matri. qua ratione hoc voluit gl. vltim. in. d.l. fi. C. de reuoca. dona. & ibi Cyn. Bal. Ange. & Ripa numero. 211. & 112. vbi respondet ad legem illam, idem voluerunt Ioan. And. & Abb. numero. 7. in. d. cap. vltim. de dona. Grego. Lupi in. d.l. pen. tit. 4. de dona. part. 5. in glos. magna ad finem hanc dicens communem opinionem. [Quod tamen limita & intellige, vt ius agendi ad reuocationē donationis propter ingratitudinem non detur in hęredem donatarij, de quo donator conquestus non fuit, sed bene possit excipere, si res donata donatario tradita non fuerat, nec ei detur vel hęredi eius, propter donatarij ingratitudinem, & sic exceptione hac repellet hæredes donatarij ingrati ab actione ab eis proposita, secundū Petr. de Anchar. And. Sicul. & Imo. in. d.c. vlt. de donatio. quibus accedit Ripa in. d.l. vlt. C. de reuo. dona. num. 214. & Grego. Lup. in. d.l. pen. tit. 4. de dona. part. 5. in glos. magna in fine, argum. d.l. vlt. C. de adulte. & l. filio. 6. Seya. ff. de adimen. lega. in cuius confirmationē faciunt tradita per Ripam in. l. si vnquam. q. 38. in fine & q. 42. nu. 107. & seq. C. de reuocan. dona.

GLOSS. VI.

1 *Donationis insinuatio quomodo fiat?*
Donatio excedens. 500 solidos quomodo sit coram iudice insinuanda? ibidem.
Donationis insinuatio nullam causæ cognitionem exigit nec iudicis decretum, ibidem.
2 *Donationis insinuatio debet fieri coram iudice, nec satis est, si fiat coram tabellione.*
3 *Donationis insinuatio fieri potest corā tabellione, qui & iudex erat.*
4 *Insinuationi donationis an renunciari possit?*
Renunciari non potest solemnitati, quæ ad euitandas fraudes fuit inuenta, ibidem.
Donatio iurata an sine insinuatione valeat? ibidem.
5 *Donatio absque insinuatione coram tabellione siue iudice facta adiectis quibusdam clausulis summam diuidentibus an valeat necne?*

Universidad de Deusto
Biblioteca

6 *Insinuationis omissio vitiat donationem in eo dumtaxat, quod excedit summam quingentorum solidorum, & in reliquo valet.*

Insinuatio an requiratur in renunciatione iuris alicui competentis, vel in remissione debiti? ibidem.

7 *Remissio debiti, vel renunciatio iuris quæsiti vim obtinet donationis, & huius effectus.*

8 *Renunciatio iuris quæsiti requirit insinuationem, secus si iuri quærendo renuncietur.*

9 *Donatio causa mortis nullam exigit insinuationem.*

10 *Donatio inter patrem & filium vel inter coniuges, an insinuationem requirat?*

11 *Donatio inter patrem & filium vel inter coniuges, an valeat sine insinuatione in eo, quod non excedit quingentos solidos?*

Lex donationes quas parentes. C. de dona. int. vir. & vxo. exponitur, ibidem.

12 *Solidorum valor qui sit hodie?*

Donatio excedens valorem. 500. Castellanorũ aureorum insinuanda est, ibidem.

13 *Donatio facta ecclesiæ vel pio loco, vel scolari non indiget insinuatione.*

f *Assi como manda la ley.* Sed quomodo præcipit lex, fieri debere donationem inter vivos? Respondeo, ita vt quingentos non excedat solidos: nam si hanc summam excedit, non vtiq; valet, nisi coram iudice maiori eius loci, vbi donatio fit, insinuetur, hoc est, vt donans declaret coram eo iudice voluntatem suã corã tabellione, dicens se velle sponte eam donare quantitatem Petro amico suo, debetq́ue idem tabellio donationem insinuationemq́ue in scriptis redigere: nec vlla causę cognitio requiritur, nec iudicis licẽtia, vel decretum, nec alia iudiciaria solemnitas, quia est actus voluntarię, & non contentiosæ iurisdictionis, vt hęc omnia habentur in l. data. l. donationibus &. l. sancimus C. de donatio. quarum legum authoritate id asseuerat Bart. in l. Modestinus nu. 3. ff. de dona. cui cæteri scribentes accedunt, & Ant. de Canario in tract. insinuationum. 1. part. quæst. 10. numero. 19. & sequentibus, Anto. Gomez tom. 1 de contractibus. c. 4. nu. 6. in fine l. vlt. & ibi docto. C. de prędi. decurio. Alexand. cons. 20. numero. 5. libro. 3. Bart. & Bald. in fine in l. omnũ vbi etiam Alex. & Iaso. nu. 4. C. de testamen. Tiraquell. de legibus connubialibus glos. 7. num. 32. & 34. Pet. Dueñas in regula. 224. limi. 8. Bald. in l. illud. 1. quæst. C. de sacros. eccles. Areti. in l. si quis mihi bona §. si coram. 1. notab. ff. de acq. hęredi. Greg. Lupi in l. 9. in glos. pen. ad finem tit. 4. de donatio. part. 5. per illũ text. in verbo consabiduria. Quorum opinio communis est, contra glos. in authen. vt non fiant pignoratio. §. illud quoque in verbo gestis monumentorum collatio. 5. dicẽtem approbationem iudicis expressam exigi in insinuatione donationis, cui accesit Guillel. de Cun. in l. illud. C. de sacrosanct. eccles. addens causæ etiam cognitionem requiri, & alia, vt refert Bal. in l. si consul. ff. de adoptio. 2. electio. q. 3. Sed hãc glo. & Guill. opinionem reprobant doctores omnes supra citati. Quam tamen vno dumtaxat casu veram esse censet Greg. Lup. in. d. l. 9. tit. 4. par. 5. nempe, vbi donatio à coniunctis vel alijs personis contradiceretur, & se aduersus eam opponerent, dicentes ex leuitate, vel turpi causa fieri, tunc nimirum decretum requiritur cũ causę cognitione, vt ipse affirmat authoritate Bal. in l. nec quicquam. §. vbi decretũ. 2. col. ff. de offi. proconsu. [Quæ vsque adeo procedunt, vt non sit satis coram tabellione donationem facere summam quingentorũ aureorũ excedẽtem, nisi ab initio, vel ex post facto iudicis adsit præsentia, & coram eo insinuetur, vt in l. 9. in fi. tit. 4. de dona. part. 5. ibi. *Fueras ende si lo hizieſſe con carta e con ſabiduria del mayor juzgador*, & ibi hoc plurium authoritate confirmat Greg. Lup. in glos. pen. in prin. Paul. & Alexã. in l. acta. ff. de re iudi. Cyn. Bal. Albe. & Iaso. in. l. fi. C. qui admi. nu. 2. in fi. satis tamen est, donationẽ fieri in actis, vt ibi probat Greg. Lup. post factamq́ué à tabellione donationẽ, sufficit iudici intimari, vt cẽset Gre. Lup. per text. in l. donatio & in l. in hac, vbi Bal. & Ang. C. de dona. & ex notatis per Ioã. And. ad Specul. in tit. de instru. editio. §. porro, in additio. magna in verbo subscribat, quibus adde Tiraq. de legi. cõnubi. gl. 6. nu. 10. [Si tamẽ tabellio ipse sit iudex, sufficit corã eo donationẽ fieri, vt ipse Gre. Lup. probat authoritate Alex. cõs. 157. col. 1. & 2. li. 2. cui adde Bar. in. l. si consul. nu. 3. ff. de adoptio & Ant. Capi. vbi hoc optime explicat decisio. 203. nu. 13. [Solet tamẽ dubitari, an insinuationi renũciari possit? & Anto. Gom. tomo de contractibus. c. 4. nu. 7. dicit nõ posse, quia legi formã inducẽti in actibus hominũ renunciari nõ potest, vt in. l. nemo potest. ff. de lega. 1. nec legi prohibitiuę, secundum glo. communiter receptã in rub. C. ne fideiusso. doti. den. Et quia eadem facilitate, & fraude, & errore, quibus quis induci posset ad donandum tantam smmã quingentos solidos excedentem, induceretur etiam ad renunciandum huic solemnitati, quare renũciatio insinuationis non valet, argum. tex. in. l. si mulier. 1. C. ad Velleya. item quia solemnitas hæc inuenta fuit, vt fraudibus obuietur. Quo fit, vt ei renunciari nõ possit, quod communiter esse receptum attestatur Anto. de Canario in tracta. de insinuatio. 2. par. q. 29. nu. 47. 48. & nouissimè Ferdinan. Vazquez Menchaquen. de successionum creatio. §. 5. nu. 2. & 3. Quod procedere asserit nu. 4. etiãsi donatio fuerit iurata, nõ enim valet sine insinuatione, quamuis iure Pontificio sit receptius valere teste Decio cõs. 432. col. pen. Sed nihil omnus contrariam sententiam credit Ferdi. Vazq. ibi esse veriorẽ, etiã iure canonico, ex pluribus rationibus ab eo adductis, nisi ex verbis donatoris iurantis appareat contraria voluntas, vt ibi per eũ. [Quinetiã si in instrumento donationis caueatur, quòd si summa & valor rei donatę excedit quantitatem quingentorum solidorum, toties quoties excedit, tot donationes distinctas & separatas facit, adhuc non erit satis, vt donatio valeat absque insinuatione, argum. text. in. l. si mulier. 2. C. ad Velleya. & l. quemadmodũ. C. de agrico. & censi. lib. 11. Anto. Gomez tomo de contractibus. cap. 4. nu. 7. Specula. in ti. de instru. editio. §. porro vers. donatio. Bart. in. l. Modestinus. ff. de dona. Bal. in. l. illud. q. 6. C. de sacrosan. eccles. Ant. de Canario, hanc

hanc dicens cõmunem, in tracta de insinuatione par. 2. q. 25. num. 42. & 43. vbi idem esse asseuerat, etiam si res singulę nominentur, nam licèt hac in specie plures esse dicantur donationes, arg. tex. in. l. scire debemus & l. quod dicitur, & l. pluribus. ff. de verbo obli. quoad hunc tamen effectum vna dicitur, & non plures, cum eodem tempore facta sit, idem si in donatione fundi dicatur, quòd sunt iugera, tot facio donationes secundum Bar. & docto. supra citatos. Lex siquidem exigit diuersis tẽporibus fieri donationes vt insinuatione non egeãt, nec earum fiat cumulus, vt summam quingentorum solidorum excedere non dicantur, vt in. l. sancimus. §. si quis autem. C. de donatio. quam sententiam communem esse attestatur Anton. de Canar. d. q. 25. 2. partis Ant. Gomez. d. cap. 4. de cõ
6 tractibus num. 7. in fi. [Et quamuis donatio excedens summam quingentorum solidorum non valeat sine insinuatione, valet tamen quoad summam non excedentem, quia vtile hac in specie non vitiatur per inutile, tex. est in. l. si quis pro redemptione. §. cæteris C. de dona. & in. l. 9. in fi. tit. 4. de dona. part. 5. de quo latè agit Bar. & doct. in. l. Modestinus. ff. de donatio. Pet. de Dueñas in regula. 224. vbi plures citat concordantes plurifariamque regulam hanc ampliat & limitat. Eamque primo extẽdit ad remissionem debiti & renunciationem iuris ipsi renunciauti competentis, nam si remissio hæc vel renunciatio quingentos excedat solidos, insinuanda est coram iudice, aliãs non valet, nisi quatenus eam summam non excedit, glos. est singul. in. l. si quis obligatione & ibi Dyn. Rayne. Bar. Deci. & Hierony. Cagnoli nume. 5. hanc dictis communem. ff. de regu. iur. Bar. Paul. Imol. Roman. & alij recentiores in. l. Modestinus. ff. de dona. Alex. Soc. & Deci. num. 12. in. l. si creditori. C. de pact. qui hanc attestantur communem. Calcan. cons. 25. nume. 23. Curti. Iunior cons. 47. colu. 2. Tiraq. in repe. l. si vnquam in verbo donatione largitus nume. 144. hanc attestatus receptiorem & veriorem opinionẽ pluresque allegãs concord. C. de reuo. dona. dom. Did. Couarr. lib. 2. resolu. cap. 4. num. 8. Tiraq. lib. 1 de retractu. §. 34. glo. 1. num. pen. & fi. vbi attestatur ex frequentiori doctorum sententia, æque atque in donationibus requiri in remissionibus, liberationibus, & renunciationibus, &
7 alijs id genus, insinuationem. [Quomam hę omnes vim donationis obtinẽt. l. in ędibus. §. 1. in principio & l. Modestinus & ibi docto. &. l. quidam in principio. ff. de donatio. l. sicut. 8. an pacisc. ff. qui. mod. pig. vel hipp. solui. l. si mulier & ibi Bal. ff. de leg. 3. & de liberatione seu renũciatione, quod vim habeat donationis est tex. in. l. cõtra iuris. §. si filius. ff. de pact. l. si mulier vbi Bal. & Alexan. ff. de conditio. ob caus. l. peculium. 1. & ibi Bart. ff. de pecul. Deci. post alios in. l. si quis obligatione. ff. de regu. iu. Panor. & Feli in. c. veniens. 1. de testib. ille num. 6. & hic num. 2. & ibi Antoni. Fran. & alij additionatores Abb. dom. Did. Couarru. lib. 2, resolutio. cap. 4. num. 8. omnium latissimè Tiraq. in. d. l. si vnquam in verbo donatione largitus num. 143. C. de reuo. dona. Vbi ex hoc infert, quòd cũ remittitur ius patronatus, requiritur patroni & episcopi consensus, cùm donare sit. Item infert procuratorem non posse pacem facere, cùm remissio iniuriarũ sit donatio. Infert. 3. q si ex statuto debetur gabella ex donatione, debebitur quoque ex liberatione seu remissione debiti. Item &. 4. quòd qui donare non potest, non poterit gratis remittere secundum Bal. & Salicet. in. l. 1. C. de pact. aliaque plura infert ibi Tiraqu. & pluribus authoritatibus confirmat nu. 144. & seq.
8 [Limitat Pet. Dueñas hãc conclusionẽ pluribus modis in regula. 224. inter quas limitationes tradit vnam limi. 14. vt procedat regula si quis renunciet iuri quæsito, tunc nimirum requiritur insinuatio, secus si iuri quærendo, vt si filia renunciet hęreditati paternę, tunc nulla exigitur insinuatio, secundum Bal. in. l. illud num. 7. versi. quid ergo dicemus. C. de sacros. eccles. quem sequitur Ant. de Canario in tract. insinuationum. 2. par. q. 16. num. 21 Corne. consi. 11. lib. 3. Paul. Castren. consi. 419. colu. 1. li. 2. Alex. cons. 29. lib. 3. Calcane. cons. 25. Barba. consi. 41. colum. 16. versi. item est ponderandum & colu. seq. lib. 1. Iaso. consi. 236. libr. 2. Deci. in. l. seruus. C. de pact. & consi. 269. Tiraq. in. d. l. si vnquam verbo donatione largitus num. 147. Ant. Gomez tomo de contract. cap. 4. num. 9. Idem erit & si fiat pactum inter fratres inuicem succedendi, iuxta l. licet. C. de pact. quippe quod potius contractus dicitur quàm donatio, ob idque insinuationem non exigit, secundum Ioan. And ad Specula. in titu. de instru. editio. §. porro, quem sequitur Anto. Canario de insinuatio. 2 par. q. 19. numer. 23. vbi id optimè examinat.
9 [Limitat etiam non procedere in donatione causa mortis, in qua nulla requiritur insinuatio, & si quingentorũ solidorum summã excedat, quemadmodum fit & in alia quacunque vltima voluntate, tex. est expressus in. l. vltim. C. de dona. caus. mor. vbi glos. notat & Odofre. Bar. Albe. Bal. Ang. Sali. & cæteri. Guido Papæ decis. 610. & decisio. 325. nume. 3. glos. in. l. si quis pro redemptione in verbo ad refectionem, & ibi Bar. Sali. & Ange. C. de dona. Specula. in titu. de instru. edi. §. porro Anton. Rub. consilio. 50. numero. 1. Anton. de Cana. de insinuatione. 2. part. quæst. 7. numero. 7. Pet. de Dueñas in regula. 224. num. 12. Anto. Gomez tomo de contract. cap. 4. num. 8. dixi supra
10 eadem. l. glo. 2. num. 44. [Ex quo meritò hæsitari potest an in donatione simplici & pura quę ab initio nõ valet, sed morte confirmatur, vt donatio inter patrem & filium, inter maritum & vxorem, requiratur insinuatio? Et videtur quòd non, arg. d. l. vlti. C. de donacau. mor. habent siquidem vim relicti, iuxta notata in auth. ex testamento. C. de colla. hanc sentẽtiam tenuit expresse Bal. in. l. si mortis. 2. colu. C. ad. l. Falcid. Sed contraria sententia verior est, & receptior, imo quòd huiusmodi donationes insinuatione egeant per text. expressum in. l. donationes quas parentes. C. de dona. int. vi. & vxo. & ibi notant glo. & doct. Ratio differẽtię inter has donationes & donationem causa mortis constituitur ex eo, quòd donatio causa mortis habet vim relicti quoad effectus, quippe qui post mortem conferatur, vt dixi. d. glo. 2. supra numer. 44. & precedentibus. Donatio verò inter coniuges & inter patrẽ & filium, licèt morte confirmetur, est tamen pura & simplex, quare si excedat metam legalem, est nulla omnino, nec morte confirmatur Tiraqu. in. l. si vnquam verbo liberis num. 105. [Sed quod dixi esse omnino
11 nullã

Universidad de Deusto
Biblioteca

nullam,intellige,nisi in quantitate licita quingentorum aureorum, quia quoad eam quantitatem morte confirmatur donantis arg.tex.in.l.sancimus.C.de donatio.& licèt obstare videatur text. in. l. donationes quas parentes.C.de dona.int.vir.& vxo.ibi, nam amplioris quantitatis donationem minime intimatam, nec per silentium eius qui donauit confirmari concedimus,ex quibus verbis id expenditglo.in verbo cõcedimus,reddens rationem,quia talis donatio duobus caret adminiculis, quib' sustineri posset. Primo ratione rei donatę propter excessam. Secundò, respectu personę prohibitæ & ibidem id voluit Sali.nu.3.& Soci. in.l.si inter virum.1.col.ff.de reb.dub.& in.l.1. num. 22.ff.solu.matri.si tamen tex.ille rectè appẽdatur prio rem potius probat opinionem,quatenus dicit, nã amplioris quantitatis &c. Quasi dicat quòd in parte dũtaxat excessiua non confirmatur, & nuncupatim id voluit Odofred,& Alberi.in expositione literæ, Ioã. And.ad Specula.in tit.de donatio.§.1.versic. hoc scias Ioan.Lupi in rep.rub.de dona.int.vi.& vx.§.81. prope finem,& Anto.Gomez tomo de contracti. cap.4. num.18.versi.pulchrum tamen & subtile,quibus accedo. Alias limitationes prosequitur Pet.de Dueñas in
12 regula.224. [Valor autem solidorum vel marapetinorum aureorum de quibus meminit.d.l.9.tit.4. par. 5.quomodo computetur, tractat idem Petr.de Dueñas in.d.regu.224.in fi.& melius Græco. Lupi in.d.l. 9.in verbo de oro tit.4.de donatio.par.5.& dom. Di. Couarru.lib.1.resolu.cap.11. num.3.& iterum in libr. de veterum collatione numismatum cum his quę modò expenduntur cap.6.num.5.vbi resoluunt valorem castellanorum aureorum habere solidos seu marapetinos aureos prędictos, valet enim quilibet castellanus aureus,quatuorcentum & quinquaginta mara
13 petinos communes,quo iure vtimur. [Donotio autem facta ecclesiæ vel alij pio loco,licet excedat dictã summam quingentorum Castellanorum aureorum non eget insinuatione secundum Bar.& Alberi. in.l. illud per illum tex.C.de sacrosanct.eccles. Feli. in cap. ecclesia sanctę Mariæ num.82,de constitu. vbi citat concord.& testatur hoc esse receptum Ripa lib.3. responsorum cap.11. num.10.Paul.Paris.cons.70. numer.23, lib.4.Rebuffus in tracta.de priuileg. scholarium priuileg.64. vbi hoc extendit ad donationem scholari factam tanquam piam & dicit ita communiter obseruari Petr.Dueñas in.d.regula. 224.limita.6. & est casus in.l.9.versi.otro si dezimos titu. 4. de donationibus part.5.

LEY. VIII.

¶*Que no vale la donacion de todos los bienes aunque sean de los presentes.*

¶*Don Fernando y doña Iuana en Toro: año de.1505.l.69.*

¶Ninguno pueda hazer donació de todos sus bienes,aunque la haga solamẽte de los presentes.

GLOSS. I.

1 *Donatio omnium bonorum præsentium futurorũ nullo iure valet,& quæ sit ratio.*

2 *Donatio omnium bonorum præsentium & futurorũ an firmari possit iuramento, quod non communis, limitatur.*

Donatio omnium bonorum mortis causa facta cũ iuramẽto de non reuocando,non censetur donatio inter viuos sed causa mortis vt actus valeat & non pereat,ibidem.

3 *Donatio omnium bonorum præsentium non valet iure regio,licèt contra esset iure communi, vbi rationes redduntur.*

Nimium qui quid est vertitur in vitium, ibi.

4 *Donatio omnium bonorum an valeat in aliquo?*

5 *Donatio omnium bonorum modico reseruato non valet.*

Donatio omnium bonorum reseruato vsufructu an valeat iure communi,vel regio,quando bona tantũ præsentia donantur,ibidem.

6 *Donatio omnium bonorum mobilium & immobilium valet,si donans habet actiones.*

Bonorum mobilium & immobilium appellatione nõ comprehenduntur iura & actiones, ibidem.

7 *Bonorum appellatione quæ sunt in tali loco, vel quæ vbique habeo non continentur actioens.*

Actiones non circunscribuntur loco,ibi.

8 *Donatio omnium bonorum præsentium an firmetur iuramento? quod firmetur.*

9 *Donatio omnium bonorum fieri potest ecclesiæ,pio loco,& piæ causæ, vel pro dote.*

10 *Renunciari an possit huic legi?*

a *Aunque la haga solamente de los presentes.* Regula generalis est, quòd donatio omnium bonorum præsentium & futurorum non valet.l.si. Libertus.§.si quis plures. ff.de iure patro.l.omnes.§.Lutius.ff.quæ in fraud.credit.ex quibus id expendit Bart.& docto.in. l. stipulatio hoc modo concepta.ff.de verbo.obliga.vbi Alex. & Iaso.num.20.hanc dicunt esse communem cum concordan.à Petro de dueñas traditis regula. 219. Fran. Niconitius in cap.quoniam contra.5.notab.num. 24. de proba. Deci.in.l.fi.C.de pact.nu.30. rationem reddunt docto.supra citati,ne auferatur donotori libera testamenti factio, vt Soci.Iunior explicat notabiliter consi.21.num.9.lib.2.dom.Did,Couarr. in rub. extra de testamen.2.par. num.4. [Qui contra plurium sen
e tentiam tenet donationem huiusmodi iuramento firmari,cùm non sit contra bonos mores naturales.Sed receptior opinio est in contrarium,quòd huiusmodi donatio non firmetur iuramento, cum censeatur in fraudem legis factum vt plurium authoritate firmat Petr.

Pet.Dueñas in.d.regula.219.amplia.2.Id limitans,nisi donatio omnium bonorum post mortem facta fuerit cum iuramento de non reuocando,quia talis donatio censetur esse causa mortis,licèt sonet inter viuos propter iuramentum de non reuocando, ita pulchrè Paul. Castren.consi.75.lib.2.cui assentitur Alexan. in.l.stipulatio hoc modo concepta num.19.ff.de verbo.obli. Soci.consi.130.num.7.& consi.137.nu.1.lib.1. Marja. Soci.Iunior consi.44.num.35.lib.2.Ioan. Crott.in repet.rub.ff.delega.1.col,7.Affli.decis.Neapoli. 338.nu. 6.Aimon Crauette cons.139.nu.10.qui citat Bald.hoc idem tenentem in consi.8.in fine lib.3.Pet. Dueñas in regula.219.amplia.2.versi. est tamen verum & regula 217.limi.1.dixi supra eo.l.7.glo.1.num.18.semper enim debet interpretatio fieri,vt actus valeat nõ vt pereat.l, quoties.ff.de verbo.obligat.l. quoties. ff.de reb.dub. circa quorũ interpretationem plura congerit singula-
3 ria Aimon.d.cons.139.num.6.& sequentibus. [Secũdo hanc conclusionem intellige, vt procedat quando omnia bona præsentia & futura donantur, verũm etiam si solum præsentia donentur,adhuc non valet donatio,vt in hac lege statuitur & in.l.7.tit.12. libr.3. fori & ibi Montal.quibus corrigitur commnnis opinio doctorum contrarium decidentium per tex. in.l. omnes.§. Lutius vbi glo.& docto. hoc expendebant ff. de his quę in frau. credi. Bart. in. l. stipulatio hoc modo concepta num.5.& ibi docto. ff. de verbor. obliga.& in.l.fi.num.11.C.de pact.quam opinionem sequitur Deci.consi.30.& cons.613.colu.2.Pet.Rebuf. in glo.ad constitu.regias Galliæ.1.par.art.3.glo.2.tractatu,de literis obligatorijs num.29.Christopho. Porcius in.§. liberis num,4.insti.de pupilla.substi. Curti. Iunior in.l.pactum quod dotali num.3.C.de pact.Ratio decidẽdi legis nostrę hęc est,quia expedit reipublicæ,ne quis re sua abutatur,nè uè prodigalitate vtatur arg.tex.in.l.Imperator.ff.ad Trebelli.§.fi.insti.de his qui sunt sui vel alie.iur.l.vnica.§.fi.C.de cadu.tollen. authe. de hæred. & Falci.versi.incurrunt colla.1.auth. vt iudi.sine quoquo suffrag.fiãt,versi.cogitatio colla. 2.Anto.Gomez in.l.69. Tauri num.1.in fi.vel secundum Ioan.Lupi & cęteros eius legis interpretes, quia ex tam immensa donatione presumitur fraus,quæ sustineri potest,licèt Gomecius eam impugnet, omne siquidem quod est nimium vertitur in vitium,vt in au
4 then.de immẽsis donatio.§.1.colla.7.& ibi glo. [Tertio non valet in aliquo donatio omnium bonorum, sed vitiatur in totum,quia non est maior ratio quòd valeat in parte aliqua, quã in alia.l.si libertus minorẽ §.si quis plures.ff.de iure patro.vbi donatio plurium rerum vno contextu facta in fraudem & prohibitionem legis,est in totum nulla etiam respectu eorũ, quæ separatim & de per se valere poterãt, & ibi docto.no tant & Anto.Gomez in.d.l.69.Tauri num.2.qui hoc pluribus confirmat rationibus,Bal.in.l.fi.num.10.C. de pact.Ang.Imo.& Alex.num.21.in.l.stipulatio hoc modo concepta.ff. de verbo.obliga. hanc opinionem communem esse attestatur Fran. Purpura.in.l.fi.nu. 247.C.de pact. Petr. Dueñas in regula. 219. amplia.5.
5 [Quarto non valet donatio omnium bonorum,etiã si quid modicum sibi reseruet secundum docto.in.l.fi. C.de pact.& in.d.l.stipulatio hoc modo concepta vbi Claudi.de Saisello num.29.Petr.Dueñas in.d. regula 219.in fi. Quinetiam si vsumfructum reseruet,non valet donatio iure nostro regio,quo bona præsentia dũtaxat donari prohibentur,quia vsusfructũ reseruans bona futura reseruat,& præsentia donat,quare nõ valebit talis donatio,licet vsusfructus donatori reseruetur,vt optime resoluit dom.Did.Couarr.lib.3.resolutio.cap.12.nu.4.cuius sententia vera est. Licèt contrarium voluerit Anto.Gomez in.l.69.Tauri numer. 3. licèt ex communi opinione valeret iure communi Imperatorum huiusmodi donatio reseruato vsufructu vt ibi concludit dom.Did.Couarru.d.cap.12. nume.1.
6 2.& seq.contra Paul.Castren. [Sed tu hanc regulã limita,nõ procedere, vbi quis donat omnia bona sua mobilia & immobilia præsentia & futura,nã si actiones habet,de quibus possit testari,non infirmatur donatio vt authoritate Bald. asseuerat Socin.in regula 145.limi.1.cuius ratio est,quia in donatione seu relicto bonorum mobilium & immobilium non continẽtur iura & actiones,est siquidem tertium genus bonorũ, vt in.l.quam Tuberonis.§.in peculio. ff. de pecul.ibi, res mobiles & soli,& ibi,hoc amplius nomina debitorum,Bar.in.l.potest.ff.de autho.tuto.& in.l.mouentium,vbi etiam Albe.ff.de verb.signifi. & hæc est recepta sententia,vt colliges ex Tiraq. plures authores more solito referente,lib.1.de retractu.§.1.glo.7.num. 9.& Ario Pinelo in rub.C.de bon.mater.1. par.num. 24.& seq.& in specie donationis,de qua agimus,& relicti hoc tenuit Bar.consi.50.& in.l.fi.nume. 4. versic. quæro,ff.de vsufru.lega.Iaf.in.l.â diuo Pio. §. in venditione num.7.ff.de re iudi.& consi.5.libr. 3. Corne. consi.104.num.19.& sequen. lib.2. vbi notabiliter loquitur,Gomezi.in.§.omnium num,22.insti.de actio. Capella Tolosana & ibi Aufreri. quæst. 315. Guido Papæ.q.261. Deci.consi.237. colu.1, & in.l.1.2. lectura num.8.ff.si cer.peta.Guill.Bened.in rep.cap. Raynutius in verbo cętera bona nume.25. de testam.Maria. Soci.Iunior consi.115.colu.1.libr.1. Arius Pinel.in.d. rub.de bon.mater.1.par.num.25.in fine. Et num.seq. hoc extendit ad confiscationem,limitando vt ibi, per
7 eum, ex quo constat veram esse limitationem. [Secũdo limita legem nostram non procedere,si donauerit quis omnia bona sua sita in tali loco vel vbicunque sita, valet siquidem huiusmodi donatio,si donans eo tẽpore actiones aliquas habebat. Nã actiones & iura cũ sint incorporalia non circunscribuntur loco.l.Cayus ff.de lega.2.l.si fideicommissum,§.tractatũ.ff. de iudi. &.d.l.Cayus ad hoc extollunt docto. vt tradit Tira. in.l.si vnquam in verbo bona num.9.C.de reuo.donquam sic intelligunt docto. communiter & est recepta interpretatio,vt colliges ex Iaso.in. l.â diuo Pio. §. in venditione num.6.ff.de re iudi.& in.§.item Seruia na num.42.insti.de actio.& in.l.cunctos populos. C. de summa Trini.ad finem,& Alcia.in.l.fi.num.80.C. de pact.Alex.consi.31.num.7.lib.1.Ioan. Cirier.de primogenitura lib.2.q. 9. Pinelus hoc optime explicans in.d.rub.de bon.mater.1.par.num. 10. & sequẽtibus, qui omnino est videndus in hac materia. Ex quo hãc limitationem obseruat authoritate Bal.Soci.in regula
8 143.limi.2. [Tertio limita,vt lex nostra prohibens donationem omnium bonorum præsentium nõ procedat

Universidad de Deusto
Biblioteca

cedat si iuramentum interueniat, vt latè probat Ant. Gomez in l.69. Tauri num. 4. respondetque ad obiectiones & fundamenta contraria, vbi videas. Idem voluit dom. Di. Couarru. in rub. extra de testam. 2. part.
9 num. 4. & 5. & 6. [Quarto limita, vt non procedat in donatione facta ecclesiæ vel pio loco, vel pię causę vt pro dote, valet enim donatio omnium bonorum eis facta vt colliges ex Bar. & docto. in l. fi. C. de pact. vbi Deci. in ecclesia & pio loco eam dicit communem numero. 31. & Hierony. Cagnoli nume. 203. & Purpura. numer. 242. cum pluribus concordantijs per Petr. de Dueñas traditis in regula, 219. limi. 1. & per dom. Did. Couarru. in rub. extra de testam. 2. par. num. 6. docto, omnes in l. 69. Tauri maximè Anto. Gomez numer.
10 vlti. [Nec huic legi tanquam prohibitiuę licet renũciare arg. l. 1. vbi glo. & docto. communiter. C. ne fideiusso. doti. dent. & in specie hoc attestatur Anto. Gomez in. d. l. 69. Tauri num. 1. versi. ex quibus rationibus, quę sententia vera est.

LEY. IX.

¶ *Que las mercedes que se hizieren de juros o de por vida, o otras qualesquier se asientem en los libros dentro de vn año, y no lo haziendo las ayan perdido.*

¶ *Don Iuan. II. en Madrid, año de 1423. a XI. de Diziẽbre, pragmatica.*

¶ Ordenamos y mãdamos que qualesquier concejos, e yglesias, y monasterios, y cõmunidades, ciudades, villas, y lugares, y personas de qualquier estado y condicion y preeminencia, o dignidad q̃ seá: q̃ de los Reyes dóde yo vẽgo, o de qualquier dellos, o de mi, o de qualquier de nos han e tienen o tuuieren qualesquier mercedes, ansi de juro y de heredad, como de por vida, o de cada año, o de otra qualquier manera, por qualesquier cartas, y albalaes y priuilegios que tengan, los quales no está puestos, ni assentados en los mis libros dẽ los mis contadores mayores: que del dia de la data desta nuestra carta hasta vn año cumplido primero siguiente vengan mostrando y muestren ante nos en el mi consejo los priuilegios cartas y alualaes, y recaudos origina les que en esta razon tienen, paraque nos los mandemos ver y proueer sobre ello como cumpla a nuestro seruicio, con apercebimiento que si no los mostraren dentro del dicho termino, que dende en adelante por esse mismo hecho pierdan e auran perdido las dichas mercedes. [a] Y les no seran guardadas, ni gozaran dellas, ni les seran asentadas dende en adelante en los nuestros libros. ¶ Y de aqui adelante qualesquier ciudades, villas, y lugares, y yglesias, y monesterios, y concejos, y cõmunidades, y personas de qualquier estado, y condicion, preeminencia, y dignidad que sean, a quien nos hiziremos qualesquier mercedes de juro de heredad, o de por vida, o de cada vn año, o de otra qualquier manera, los vẽgan a mostrar ante los nuestros contadores mayores, y las asienten en los nuestros libros dende el dia que por nos les fuere hecha la tal merced, hasta vn año cumplido primero siguiente. Y si assi no lo hizieren y cumpliere, que por esse mismo hecho ayan perdido y pierdan las tales mercedes: y les no sean puestas ni asentadas dende en adelante en los nuestros libros, ni las ayan, ni puedan auer, ni puedan gozar ni gozen dellas. Lo qual mando que se guarde para agora y para siẽpre jamas. Y que pasados los dichos terminos, los que assi no lo hizieren, no les pasen las tales mercedes, ni alguna dellas a la tabla de los nuestros sellos: ni se les assiẽten en los nuestros libros, ni los nuestros contadores mayores las reciban en quenta, ni les sea la tal merced guardada dende en adelãte. [b]

GLOSS. I.

1 *Donatio à Principe facta non potest reuocari.*
Donatio perfecta non capit postea conditiones, ibi.
2 *Donatio à Principe facta, imo quodcunque ius, iure gentiũ quæsitũ, auferri potest per legem generalem absque vlla satisfactione.*

Pierdan

a *Pierdan e auran perdido las dichas mercedes.* Videtur hoc non posse fieri. vt in l.6. supra eod. vbi donationem à Rege factam non potest Princeps ipse reuocare, nisi ex causa, ex qua alię priuatorum donationes reuocantur, vbi latè probaui in glo.1. quare ergo donatarijs hoc onus iniungitur? videtur iniungi non posse post perfectam donationem l. perfecta. C. de donatio. quæ sub modo, cuius verba sunt, *Perfecta donatio conditiones postea non capit, quam legem optime explicat.* dom. Did. Couarru. lib. 1. resolutio. cap. 14. per
2 totum. [Respondeo hoc lege generali fieri posse, etiã in quocunque iure vel re aliqua iu regentium quæsita, atque etiam nullo dato præmio donatario, vt latè probat Decius in capit. quę in ecclesiarum numero. 21. de constitu. latè Paul. Paris. consi. 1. nume. 46. libr. 1. vbi citat concord. dixi in dialogo relatoris. 4. part. c. 12. num. 3. & supra eo. l. 6. glo. 1. in fine.

GLOSS. II.

Donatio à Principe facta propter non seruatam formam est ipso iure nulla. Et formæ omissio in qualibet minima parte reddit actum nullum.

b *Niles sea la tal merced guardada dende en adelante.* Et nimirum si hac in specie annuletur donatio à Principe facta, propter non seruatam formam. Forma siquidẽ hîc statuitur, vt decętero donationes omnes reddituũ tẽporalium vel perpetuorum à Principe factæ à rationabilibus insinuentur, vt in Regijs codicibus scribantur, aliâs non valeant. Violatio enim formæ etiam in qualibet minima parte, reddit actũ nullum. l. cum hi §. si prætor. ff. de transactio.

LEY. X.

¶ *Que el Rey no haga donacion de pinos, ni moros, ni galeas, ni otras cosas de las atarazanas.*

¶ *Ley. 8. tit. 9. lib. 5. ordina.*

¶ *Don Iuan. II. en Valladolid, año de. 47. peti. 46.*

¶ Porque entẽdemos que cũple a nuestro seruicio, y al bien publico de nuestros reynos, es nuestra voluntad, de no dar ni hazer donacion a persona alguna de pinos, ni moros, ni galeas, ni otra cosa alguna de las nuestras Ataraçanas. [a] y que las cartas de mercedes y priuilegios, que los Reyes nuestros progenitores o nos ouieremos dado, o dieremos sean ningunas y de ningun effecto, aunque sean sobrecartas de segunda jusion, o dende en adelante: y aunque sean dadas de nuestro proprio motu con qualesquier clausulas derogatorias, y firmezas, y seá auidas por obrepticias. Y defendemos a nuestros secretarios y escriuanos de camara que las no libren ni sobrescriban, sopena de nuestra merced y de priuacion de los officios. Y mandamos a los nuestros alcaydes de las nuestras Atarazanas, q̃ en esta parte no cumplan nuestras cartas, ni dẽ cosa alguna de las dichas Atarazanas a persona alguna. Y si lo dieren que lo paguen de sus bienes, y demas que por el mismo hecho ayan perdido e pierdan todos sus bienes para la nuestra camara. Y defẽdemos a nuestros contadores, y a sus lugares teniẽtes que no señalen ni librẽ las tales cartas ni alualaes, sopena de priuacion de los officios.

GLOSS. I.

1 *Donatio rerum ad naualia pertinentium à Principe facta est nulla.*
Rei publicæ expedit portus maritimos à piratis esse securos, ibidem.
2 *Princeps tenetur portus maritimos & vias reddere à piratis & latronibus securas,*
Tributa quare Principi debeantur, ibidem.
Ciuitas an teneatur de præda in suo territorio facta remissiuè, ibidem.

a *De nuestras atarazanas.* Nota donationem rerum ad naualia pertinentium esse omnino prohibitam, & priuilegia & concessiones earum rerum à Principe factas esse nullas, & minime obseruãdas. Expedit enim reipublicæ portus maritimos esse à piratis, & à piratis bellis, & de predationibus securos, vt in l. 4. tit. 7.
2 de mercatoribus, part. 5. [Ideo enim pedagia & alia tributa ex mercibus asportatis licitè exiguntur, quia Principes ea exigentes, vias tenentur reddere â prędonibus securas, & portus maritimos à piratis secundũ hosti. in summa tit. de censibus. §. ex quibus causis, versi. sed nunquid sine causa. l. 5. & ibi Grego. Lupi in verbo seguros, tit. 7. par. 5, ibique in verbo, el ochauo, asserit hoc in regno moris esse, vt decima pars rerum, quę â mercatoribus huc deferuntur exigatur. Quod vectigal, almoxarifazgo nuncupatur, de quo fit mentio in l. 25. tit. 9. part. 2. & in l. 13. tit. 18. de instrumentis par. 3. & in l. 7. tit. 14. par. 7. & infra lib. 9. tit. 22. & seq.

vsque

Universidad de Deusto
Biblioteca

vsque ad titu. 27. exclusiuè, & an ciuitas teneatur de præda in suo territorio facta tractat Greg. Lupi in.l. 4. in verbo el concejo o el señor titu.7. de mercatoribus part.5.

LEY. XI.

¶ *Que las donaciones que se hazẽ en fraude de no pechar que no valan.*

¶ *Lex.6.tit.9.lib.5.ordina.*

¶ *Don Iuan.II. en Burgos,año de.1453.peti.5.*

¶ Muchas personas en fraude d̃ no pechar, han hecho y hazen donaciones assi a hijos clerigos,[a] como a estudiantes:[b] y otrosi si no tiene tres o quatro hijos, y el vno es clerigo y exempto, hazen le los otros pecheros donacion y traspasacion de todos sus bienes,[c] y hazen entre si otras particiones encubiertamente: y otros por hazer de dos pecherias vna, hazen el vno al otro donacion o traspasacion de toda su hazié da, y sobre esto son seguidos, e se siguẽ muchos pleytos y contiendas, y son fatigados nuestros pecheros ante juezes eccleſiasticos y seglares. Porende desuiando los tales fraudes y engaños, ordenamos, que si alguno es pecheroy hijo de pechero, y no se halla abonado paraque se haga execucion en sus bienes por pagar los tales pechos, que ha de pagar, por razon de la tal donacion o traspasamiento que ha hecho, o ficieren en persona exempta:[d] porque el derecho presume, que lo hizo cautelosamente, a fin de no pechar ni contribuir,[e] que la tal donacion y traspasamiento sea ninguno de derecho. Y q̃ a mengua de los dichos bienes, la tal persona que assi hizo donacion delos dichos bienes sea preso su cuerpo, y este assi preso hastaque de bienes desembargados suyos[f] en que se haga la dicha execucion. Y en tanto sea le dado lugar si quisiere, para que diga y alegue de su derecho: pero que no salga de la dicha carcel, hasta que aya pagado los dichos pechos: o mueſtre razon legitima, porque assi no lo deue hazer. Y mãdamos al mastresçuela, y a otros qualesquier juezes eccleſiasticos, que hazen o hizierẽ proceſos cõtra las nueſtras justicias y pecheros por virtud de los priuilegios de la yglesia o estudio, que vẽgá por sus perſonas ante nos en la nueſtra corte, dentro de cierto termino, q̃ por nueſtra carta les sera assignado, y no partan della sin nueſtra licencia y mandado,[g] y que den razon de los dichos proceſſos, que assi hazen, o hizieren.

GLOSS. I.

1 *Clerici præſbiteri vel maioribus ordinibus inſigniti ſunt immunes à tributis & cenſibus.*
Tributa à clericis exigens eſt excommunicatus, ibidem.
Cleri corum bona quæſita & quærenda à tributis & actionibus ſunt immunia, ibidem.

2 *Clerici ſunt à gabellis exempti pro rebus ab eis diſtractis.*

3 *Clerici negociatores non ſunt à gabellis exempti, idem in eccleſijs.*
Clerici ad quæ tributa teneantur, remiſſiuè, ibidem.
Clericorum priuilegia remiſſiuè, ibidem.

4 *Clerici primæ tonſuræ vel minorum ordinum non cõiugati an ſint immunes à tributis & exactionibus, & quid hodie requiratur, vt immunes fiant iure regio.*

5 *Clerici primæ tonſuræ coniugati nullo modo eximuntur a muneribus vel tributis, ſed ſolum canonis & fori priuilegio gaudent, ſi ea faciant, quæ à Concilio Tridentino & lege regia exiguntur.*

a *Donationes aſsi a hijos clerigos.* Nota donationes factas in fraudem contributionum filijs clericis eſſe nullas. Clerici enim præsbiteri, vel maioribus ordinibus inſigniti quoad tributa & cenſus tam ratione perſonæ quam rerum ſunt exempti, vt in cap. quamquam de cenſi. lib.6. cap. non minus de immuni. eccleſ. vbi latè docto. & in. l. placet &. l. ad inſtructionem. C. de sacroſ. eccleſ. l. præsbiteros. C. de epi. & cleri. cap. ſi tributum. 11. q. 1. Panor. in cap. vlti. numer. 4. 11. 12. &. 13. vbi hoc extendit ad bona propria clerici, extra de vita & honeſta honeſta. cleri, idem & Feli. in cap. eccleſia ſanctę Marię num. 7. & Deci. num. 18. & alij extra de conſtitu. Ripa lib. 2. reſponſorum capit. 22. Caſſane. in conſuet. Burgun, rub. 1. §. 4. num. 17. Aufreri. in Clem. 1. de offi. ordina. regula. 2. fallentia. 27. Diedroni. de liberate chriſtiana pag. 109. &. 198. Bar. & Ioan. Mauricius in repe. l. vnicę. C. vbi mulieres, & in quo loco fol. 45. & pluribus ſequen. Pet. Dueñas qui hanc regulam ampliat & limitat plurifariam in regula. 100. l. 51. &. 54. ti. 6. de clericis & corũ priuilegijs par. 1. d. 11. tit. 3. de epiſc. & cleri. ſupra lib. 1. Quod iuri diuino conſonum eſſe conſtat Geneſ. cap. 47. & Heſdrę lib. 1. cap. 7. & qui ab eis tributa exegerit, vel exigi conſuluerit pœna excõmunicationis plectitur, vt conſtat ex concilio Laterenſi ſeſsione. 9. ſub Papa Leone. X. Archiep. Floren. 2. parte ſuę ſummę tit. 1. cap. 3. &. 3. par. tit. 24. capit. 25. Silueſt. in ſumma in verbo excommunicatio capit. 39. Pet. de Antibebus in tracta. de muneri. 3. par. §. 4. nu. 32. Fran. Curt. Iunior conſi. 61. nume. 2. vbi plures addit concordantes, Did. Perez in. l. 1. ti. 3. lib. 1. ordina. col. 90. quod procedit tam in bonis quęſitis, quàm in quęrendis, vt in cap. 1. de immu. eccleſ. li. 6. & cap. quãquam de cenſib. eod. lib. Did. Perez vbi ſupra, & Ferdinan. Vazquez lib. 1. de ſucceſsionum creatio. capit. 10. num. 652. [Sunt etiam clerici immunes â gabellis pro rebus ab eis diſtractis ex ſententia Panor. in cap. 1. num. vlt. in fi. decenſi. & in cap. non minus num. 21. de immu. eccleſia, cui accedit Ioann. Lupi Decanus Segouienſis in lib. de liberta. eccleſia 1. par. q. 2. Card. in Clem. preſenti num. 9. de cenſib. Tiraquell. lib. 1. de retractu. §. 32. glo. 1. num. 80. Firmia. in tracta. de gabellis 7. q. prin. nu. 9. Deci. latè conſi. 496. col. 1. Did. Perez in. l. 1. tit. 3. lib. 1. ordina. col. 93. in fi. &. 94. Ferdi. Vazquez lib. 1. de ſucceſsio. creatio. §. 10. num. 648. verſic. denique leges. l. 49. tit. 6. de clericis & eorum priuileg. par. 1. & ibi Greg. Lupi, tex. in. l. 6. tit. 18. de gabellis infra libr. 9. [Hoc tamen fallit in clerico negociatore ſeu mercatore, quippe qui a ſolutione gabellę non excuſatur, vt in Clem. preſenti de cenſib. & in capit. quamquam eod. tit. lib. 6. Federi. conſ. 111. colu. fi. Feli. in cap. eccleſia ſanctæ Marię num. 105. & ibi Deci. nu. 57. de conſtitu. Grego, Lupi in. l. 49. in verbo las franquezas & in. l. 5. glo. 1. tit. 6. de clericis & eorum priuil. par. 1. & in. l. 5. tit. 7. de mercatoribus in verbo clerigo par. 5. Did. Perez in. l. 1. tit. 3. lib. 1. ordina. colu. 94. Ferdinan. Vazquez. d. §. 10. num. 648. verſi. denique leges Bertachi. in tracta. de gabellis. 7. part. prin. q. 6. nu. 10. & iterum in. 2. q. 3. partis prin. Specul. in tit. de immu. eccleſ. num. 3. Pet. Dueñas in regula. 100. limi. 11. 17. ti. 18. de gabellis infra lib. 9. Vbi hoc extenditur ad eccleſias negociantes ſeu mercaturam exercentes, licèt Ancharra. Imol. & Panor. in. d. c. vlti. de vita & honeſt. cleri. & Bertachi. vbi ſupra & Petr. Dueñas. d. regula 100. limi. 11. in fi. voluerint contrarium in eccleſia vel clerico nomine eccleſię vendente. Quid autem fiet in pedagio? declarat Greg. Lupi in. d. l. 49. ad fi. in verbo las franquezas, tit. 6. de clericis & eorum priuile. part. 1. Ad quę autem munera clerici teneãtur, tractat plenè Greg. Lupi in. l. 9. in verbo pechar. & iterum in verbo por razon de ſus perſonas & in. l. 54. glo. 1. &. 2. tit. 6. par. 1. Petr. Dueñas in. d. regula. 100. plura alia priuilegia clericorum cumulat Did. perez in. d. l. 1. tit. 3. lib. 1. ordina. colu. 89. & pluribus ſequen. [Clerici etiam primę tonſurę non coniugati liberi ſunt & immunes à tributis, cenſibus indictis, & omnibus ſubſidijs, à quibus clerici presbiteri ſunt immunes, vt voluit Bertachi. in. d. tracta. gabellarum. 7. par. numer. 12. Ang. in auth. de monach. §. pen. Guido Papæ. q. 383. Maurici. in repe. l. vnicæ. C. de mulie. & in quo loco munera ſubire ſoleant lib. 10. pagi. 75. quorum opinio communis eſt & ab omnibus probatur in c. ex parte de cleri. coniuga. teſte dom. Did. Couarru. libr. practica. quæſtio. c. 31. num. vlti. colu. pen. Quod tamen limitat ibi Couarru. vt procedat, quoties clerici primæ tonſuræ probam & honeſtam viuendi rationem admiſerint, veſtes ſaltem decentes & tonſuram non dimittentes, quod deducit ex Innocen. in cap. 1. de apoſta. idem voluit thom. Parpal. in repe. l. placet. C. de ſacroſ. eccleſ. Ioan. Mauritius in repe. d. l. vnicæ pag. 73. C. de mulie. & in quo loco, Guido Papę. q. 381. quod optima ratione probat dom. Did. Couarru. hanc opinionem Hiſpanam conſuetudinem admiſiſſe, etiamſi tertio moniti non fuerint, quòd veſtes decentes deferant & tonſuram, quod conſtat ex titulo. 4. de cleri. primę tonſurę ſupra libr. 1. vbi tranſcripta non fuit lex. 13. tit. 3. li. 1. ordina. has trinas monitiones exigens. Vbi Did. Perez colu. 136. in fi. diſcutit, an vniça ſufficiat monitio peremptoria pro omnibus vel generalis, vel nulla, cui adde dom. Did. Couarru. lib. practi. quæſtio. capit. 32. num. 1. Ferd. Vazquez lib. 3. de ſucceſsio. creatio. §. 22. num. 61. & ſeq. & Grego. Lupi in. l. 49. in verbo las frãquezas poſt medium tit. 6. par. 1. & quæ dixi in ſtylo cancellarię tit. 1. præmi. 22. cap. 1. §. 2. glo. 9. nu. 7. Hodie autem monitio hęc non exigitur, vt conſtat ex cõcilio Tridentino ſeſsione. 23. cap. 6. & ex lege. 1. & vlt. tit. 4. de cleri. primę tonſuræ ſupra lib. 1. vbi ſtatuitur, vt gaudeant priuilegio fori clerici iſti primę tonſurę vel minorum ordinum, quid facere debeant, & in. l. 2. eiuſdem tituli, & ibi ſtatuitur, clericum primę tonſurę non coniugatum obtinentem verè eccleſiaſticum beneficium ſeu ſacerdotium, immunem eſſe à tributis nõ aliàs ibi, [ſaluo los no caſados q̃ actualmẽte tuuieren beneficio eccleſiaſtico. [Vbi autem clerici primæ tonſurę fuerint coniugati etiam cum vnica & virgine non ſunt immunes à tributis, ſolùm enim canonis ſi quis ſuadente, & fori priuilegio gaudent vt in cap. vnico de cleri. coniuga. lib. 6. & ibi expendit glo. & commu. omnes Dida. Perez in. d. l. 1. tit. 3. libr. 1. ordina. colu. 93. verſi. eſt tamen elegans quęſtio. tex. in. c. ex parte de cleri. coniuga. l. 49. in fi. titu. 6. de clericis par. 1. vbi, Greg. Lupi in glo. vlti. Feli. in capit. eccleſia ſanctæ Mariæ nu. 103. de conſti. Ioã. Igne. in. l. fideicõmiſſum num. 277. ff. ad Silla. Ioan. Mauricius in rep. d. l. vnicę. C. de muli. & in quo loco Collecta. in cap. decernimus. q. vlti. num. 7. de iudi. l. 13. vbi Did. Perez tit. 3. lib. 1. ordina. dom. Did. Couarru. hanc dicens cõmunem lib. pract. quęſtio. cap. 31. num. 9. & eſt hodie tex. expreſſus in. l. 2. tit. 4. de clericis primæ tonſurę ſupra libr. 1. cuius verba ſunt. *Los clerigos de corona y menores ordenes, que conforme al decreto del ſacro Concilio, y ala ley antes deſta pueden gozar del priuilegio del fuero*

2 3 4 5

Universidad de Deusto
Biblioteca

fuero, sea y se entienda tan solamente quanto al priuilegio del fuero en las causas criminales: pero en todo lo demas assi en el pechar, como en el pagar alcauala, y en todas las otras cosas no sean exemptos, ni gozen de priuilegio: y paguen y contribuyan como los legos. Y en esto y en todo lo demas sean auidos por tales: saluo los no casados, que actualmente tuuieren beneficio ecclesiastico. Quando autem donatio clerico vel exempto facta, in fraudē tributorum fieri videatur, dicam in glosis sequentibus.

GLOSS. II.

1 *Scholares an sint immunes à tributis & muneribus?*
2 *Licentiati & doctores graduati Salmanticæ & Pinciæ & Bononiæ non vacho laurei gaudent immunitate à tributis.*
Scholares an sint immunes à muneribus patrimonialibus, ibidem.
Scholaris debet esse matriculatus, vt gaudeat priuilegio, ibidem.

b *Como a estudiantes.* Scholares iure cōmuni nullis sunt obnoxij tributis, non enim tenentur ad collectas, taleas, nec ad alia munera ordinaria vel extraordinaria vt in auth. habita. C. ne fili. pro patre, & ibi notāt docto. maximeRebuff. in.l.1.&.2.C. qui ęta. vel profes. fe excus. lib.10. Clem. vnica decensi. Rebuffus de priuileg. scholari priuilegio.149. [Sed hoc intellige quo
2 ad munera personalia, non quoad patrimonialia, vt expressim deciditur in.d.l.2.C. qui ęta. vel professio. Ang. & cęteri in.§.item si maior instit. de excusa. tuto. Ioan. Lecirier de primogeni. q.7. num.10. li.2. Thomas Parpalia in repe. l. placet num.70. versi. an autem scholaris. C. de sacrosc. eccles. Dida. Perez in.l.8. tit.2. lib.1. ordina. colu.75. versi. scholaris itidem, vbi matriculæ descriptum esse debere asseuerat, vt his gaudeat priuilegijs, authoritate Domi. & Barbatij in prœmio Clement. in verbo salutem, Ioan. Lupi in rep. rub. de don. int. vi. & vxo. §.38. nu. 3. Hodie autem Bachalauri nō excusantur à tributis. l.2. tit.14. de tributis infra lib.6. sed solum licenciati & doctores examine rigoroso esse cti in studio Salamanticensi & Pinciano & collegij Bononiæ, vt in. l.8. tit.7. de studijs Hispaniæ supra libro.1.

GLOSS. III.

1 *Fraus præsumitur ex alienatione omnium bonorum.*
Fraus ex quibus præsumatur: remissiuè, ibidem.
2 *alienatio omnium vel maioris partis bonorum titulo oneroso minori quàm æquum est precio fraudem arguit.*

c *Donacion y traspasacion de todos sus bienes.* Ex alienatione omnium bonorum præsumitur fraus. l. omnes. §. Lutius. ff. quæ in fraud. credi. l.7. tit.15. de cessione bonorum par.5. Alexand. consi.55. num.5. lib.1. & in hac materia contributionum hoc tenet Antibolus in tract. de muneribus. §.4. num.69, Vbi alios modos cognoscendi fraudem hac in specie nobis insinuat, ex industriaque iudicantium hoc magis pēdere probat. Idē est si maiorem bonorum partem quis alienet secundū glo. in.l. nomen. §. filio in verbo omnis substantia. ff. de lega.3. per tex. in.l.1. vbi Bal.3.q.C. si quid in frau.
2 patro. Alex. expresse in.d.consi.55. num.5. lib.1. [Idē etiamsi titulo oneroso alienet secundum gloss. Bar. & docto. in.d.§. Lutius & in.l. patronus & in.l. qui testamentum. ff. de proba. si tamen minori quām æquum esset precio vendita essent bona secundum Imol. in.l. post contractum columna. 1. ff. de donat. Iaso. in §. item si quis in fraudem vbi latissimè instit. de actio. Gregor. Lupi in.l.7. tit.15. in verbo todos par.5.

GLOSS. IIII.

1 *Clericus vel alius exemptus fundum emens à tributario an soluere teneatur tributum.*
2 *Tributorum exemptio non competit rustico, qui fundū emit ab exempto.*
Personæ mutatione mutatur qualitas inhærens rei ratione personæ, ibidem.
3 *Bona ante sacerdotium possessa, adepto sacerdotio, clericali gaudent priuilegio.*
Tributarius fundus transit in clericum cum onere soluendi tributum fundo annexum, ibidem.

d *Donacion e traspasamiento que han hecho o hizieren en persona exempta.* Nota ex lege ista, quòd cessio vel donatio tributarij facta clerico vel exempto non excusat eum à solutione tributi, ad quod propter res donatas vel cessas tenebatur. Contra quod opponitur de.l. cum facultates. C. de his qui nume. liber. vel pauper. excusationem meruerunt lib.10. cuius verba sunt. *Cùm facultates tuas omnes in filium tuum contulisse te, nec quicquam habere proponas, respectu patrimonij eius, quod tuū esse desiit, muneribus ciuilibus nō astringeris.* Ex qua lege colligunt docto. quòd si pater tributarius donet filio prædium vel domum pro consequēdo sacerdotio, confestim prædium liberum efficitur ab omni tributo, quod iure etiam regio probatur in.l. 212. in legibus styli, Ferdin. Vazquez lib. de successio. creatio. cap,10. num.653. Did. Perez in.l.1. tit.3. libr.1. ordina, colu.90. post medium. [Quod confirmari as
e seruntex sententia Ioan. And. ad Specula. in tit. de censibus. §. nunc dicendum in additione incip. tractauit, dicentis rusticum à milite vel exempto seu nobili fundum ementem onera & tributa subire debere, per tex. in.l. ætatem, §. vlti. ff. de censib. & l.3. §.1. ff. de muneri. & honori. c. priuilegium personale de regu. iur, lib.6. licēt enim prædium esset liberum à tributis, cùm à milite vel exempto possidebatur, illud erat priuilegium personę concessum, quare ad emptorem vel successorem non transit, vt in.d. regula priuilegium statuitur

tuitur. Item quia mutatione personę mutatur priuilegium, & qualitas inhęrens rei ratione personæ. l. Paulus, aliàs, per procuratorem & ibi. Bar. num.3. ff. de acquir. hæredi. l. licitatio. §. vlt. ff. de publica. & vectiga. vbi Alberi. Bal. & Paul. Castr. c. vnico de iure patro. lib.6. Iaso. consi.20. lib.1. Dida. Segura in repe. l.3. §. fi. num.119. ff. de liber. & posthu. Barba. de prestātia Cardina. quæstio. basilica. 11. primę partis, Iaso. in.l. nec quisquam nu.4. ff. de eden. Deci. in.l. in omnibus causis num.2. ff. de regu. iur. & consi.48. Pet. Ferra. in sua practica in forma libelli pro solutione pedagiorum in glo. vlti. num.7. Alexan. optimè in.l. quia tale num.3. ff. solu. matri. Bal. in Margarita in verbo contractus fol.9. col.1. Montaluus in.l.3. tit.14. par.1. & in.l.13. tit. 10. lib.3. fori. Segura in repe. l. vnum ex familia. §. sed si fundum num.219. versi.2. facit alia qualitas. ff. de leg. 2. Tiraq. lib.1. de retractu. §.1. glo.13. num.12. & sequē. Ferdinan. Vazquez. d. §.10. num.655. Dida. Perez in d.l.1. tit.3. libr.1. ordina. colum.90. & in.l.2. gloss. vlti. titul. 4. lib. 4. ordina. col. 1430. & sequ. & Franc. Ripa lib.2. responsorum cap.1. nu.16. versi.3. sic mutatione personæ, Archid. Ioan. And. Ancharran. Domi. &
3 Fran, in cap. quamquam decensib. in.6. [Bona etiam ante sacerdotium possessa adepto sacerdotio clericali gaudent priuilegio, vt in capit.1. de immu. ecclesia. lib. 6. & cap. sicut cum ibi notatis de verbo. signi. eod. lib. Gemi. consi.113. versi.2. conclusio Ferdin. Vazquez & Did. Perez in locis numero præcedenti in fine citatis. Qui hoc limitant, nisi onus rei esset annexum, ita vt ratione rei tributum deberetur, quia tunc transit ad exemptum cum suo onere secundum Bar. in.l.15 cū quo numero.2. ff. de aqua plub. arcen. & in. l. si diuina num.1. C. de exacto. tribu. lib.10. Iaso. consi. 20. libr.1. Grego. Lupi in.l.55. in verbo clerigos tit.6. par.1. & in l.51. in verbo por razon de sus personas eod. tit. facit l. dolia. §.1. ff. de contra. emp. l. inuitus. §. plerumque. ff. de regu. iur. tex optimus in Clem. vnica de supplenda negli. pręla. Et iure regio est tex. expressus in.l.11. ti.3. de episcopis & clericis supra lib.1. ibi, *E otrosi de heredad que sea tributaria, en que sea el tributo apropriado ala heredad, que los clerigos que compraren las tales heredades tributarias que pechen aquel tributo, que es apropriado y anexo a las tales heredades.* Quę lex sumpta fuit ex.l.1. tit.3. lib.1. ordina. vbi id notat Did. Perez colu. 90. versi. si tamen, & Ferdi. Vaz. d. §.10, num.656. & sequen. Quid ergo respondebimus huic obiectioni, dicam in gloss. sequen.

GLOSS. V.

1 *Donatio vel cessio alicuius rei clerico facta propter quam donans vel cedens soluebat tributum an præsumatur in fraudem fisci facta.*
2 *Lex ciuilis an possit præsumptionem inducere, vt alienatio in ecclesiam vel clericos facta in fraudem fisci esse præsumatur?*
3 *Leges vel statuta contra libertatem & in præiudicium ecclesiæ fieri non posse dispositiuè nec præsumptiuè.*
4 *Lex ciuilis an posit omnibus prædijs tributa imponere, vt transeant ad exemptos cum suo onere, & num. seq.*
5 *Lex prohibens alienationem bonorum immobilium in clericos vel tributum imponens ipsis bonis in fraudem clericorum non valet, nec erit seruanda.*
Alienatio in clericos an posit per contractum prohiberi? ibidem.
6 *Lex nostra intelligitur & saluatur ab impugnationibus & oppositionibus.*

c *Porque el derecho presume, que lo hizo cautelosamente a fin de no pechar ni contribuir.* Donatio ecclesię vel clerico facta alicuius rei, propterquam donator soluebat tributum, non præsumitur in fraudem fisci facta, vt in.l. non ex eo. C. de euictio. ibi, *Nec opinio eius ex hoc læditur, vt malæ fidei emptor existimetur, aliis itaque hoc indicijs, si vis, probare debes.* gloss. in principio instit. de vsucapioni. in verbo qui bona fide gloss. in capit. sanctorum, de prescrip. & in capit. si diligenti, in verbo bona fides, & in capit. quoniam omnem verbo bona fide, eodem titul. l. merito. ff. pro socio. cap. vltim. de præsump. vbi probatur delictum non esse præsumendum, Corne. consilio.242. numero.12. lib.3. quod in specie probat Dida. Perez in. d. l.1. titulo.3. lib.1. ordinamen. colum. 90. in fine & sequen. quæ
2 etiam errore est nonagesima. [Non enim potest lex ciuilis hanc præsumptionem inducere, vt alienatio facta in ecclesiam fieri videatur in fraudem fisci vel tributorum, ob idque esse inualidam, ex sententia Bald. in.l. neminem numero. 3. C. de sacrosc. eccles. & in authentica item nulla numero. 4. C. de episcop. & cleri. & in.l. fin. C. sine censu vel reliq. numero.7. & in consilio.28. lib.2. cui accedit Ioan. in.l. si publicanus. §.1. num.7. ff. de publica. Imol. in capit. vltim. numero.16. & ibi Panormit. numero.13. de vita & honest. cleri. Ioan. Plat. in.l.2. C. de prędi. nauicula. libr. 11. & in.l. vltim. C. de exactori. tributo. libro.10. Montalu. in.l.1. in verbo siempre guardadas tit. 5. libro.1. fori, Felin. in capit. ecclesiæ sanctę Marię numero.76. & ibi Deci. numero.52. de constitu. & est communis opinio secundum Iaso. in.l. placet lectione.2. numero 21. C. de sacrosc. eccles. Ferd. Vaz. de successio. creatio. §.10. num.658. Greg. Lupi in.l.55. in verbo el Rey tit.6
3 de cleri. & eorū priuile. par.1. [Tex. est in.l.3. tit.3. supra lib.1. vbi decisum est, non posse leges vel statuta fieri in prędudicium vel contra libertatem ecclesię, triplici ratione, de qua per Didac. Perez in. l. 2. titul.3. lib.1. ordina. nec talia statuta ligant ecclesias vel clericos, vt dicam latius in.l.3. tit.3. lib.1. supra: & non solū id non potest directè statuere per modum dispositionis, verūm nec indirectè per modum præsumptionis inductę, nec per modum pœnę imponendæ vel auferendę, vt optimè explicat Ferdin, Vazq. libro. de

Universidad de Deusto
Biblioteca

succesionum creatio.§.10.nume.658.in fine & pluribus præcedentibus. [Ex quo videmus non fuisse in
4 hoc libro & titulo legem.7.tit.9. lib.5.ordinationum, qua statuebatur,neminem Regi subditum posse bona immobilia alienare in exemptos & regię iurisdictioni non subiectos, & si alienauerit vel donauerit, quin tam valoris veri partem Regi dare teneatur,quam imposuit super rebus ipsis,ita vt cum hoc onere transeat ad quoscũque:quæ ædita fuit ex cautela Bar. sumpta in.l.rescripto.§.vlti.nu.5.& ibi eum sequitur Alex.in apostillis. ff. de muneri.&hono. V bi dixit posse dari consilũ,quo mediante ecclesię & clerici ad collectas teneãtur,ita videlicet,vt fiat statutũ,quo omnia prędicta tributaria reddãtur,ad hũc effectũ,vt si in ecclesiã vel clericos trãsferãtur,cũ suo onere trãleant nã quoties tributum est annexuum ipsi rei, ecclesia & clerici ad id tenẽtur arg.l.dolia.§.1 ff.de cõtrah. emp.c. tributum.23.q.8.l.55.tit.6.par.1.& ibi Grego. Lupi in verbo clerigos,cum concordantijs in glo. prędcenti traditis in fine.Petrus Antiboli in tractat de muneri
3 bus.§.4. nume.51. [Sed his non obstantibus contra Bart.est cõmunis opinio,& verior,imo quòd lex prohibens directe vel indirecte bona immobilia in clericos vel in ecclesiam alienari,afficiensue prædia tributo in odium ecclesiæ vel clericorum non sit seruanda, nec aliquid valeat,& sic contra Bar.tenuit Bald.in.l. neminem nu.3.C.de sacrosc.eccles.& in.l. vlti. C.sine censu vel reliq.num.7. & consi.18.lib.2. & in authen. item nulla num.4.C.de epi.& cleri.& Lud. Roman. in.l.si publicanus.§.1.nu.7.ff.de publica. & vectigal. Imol.in cap.vlti.num.16.& ibi Panor.num.13.de vita & honest.cleri. Iaso.hanc dicens communem in.l.placet.2.lectione num.21.C.de sacrosc.eccles.Feli.in capit. ecclesia sanctę Mariæ num.76.& Dec.num.52. de cõstitu.Greg. Lupi in.l.55 in verbo el Rey,tit.6. de clericis par.1.Pet.Ducãs in regula.100.limita.9. Did.Perez in.l.1.tit.3.lib.1.ordina.col.90. in fine & seq. Quare meritò lex illa in hoc libro transcripta non fuit,vt pote contra libertatem ecclesię, quamuis eãm saluare nixus fuerit Did.Perez.d.col.90.eo quod absque vllo dolo prædia sunt per Principem tributo affecta, quod est directè contra communem opinionem, rectius dixi illet Dida.Perez,iudicio meo, per contractũ specialem Principis vel donationem id statui posse, non verò per legem generalem, contra libertatem ecclesię vt authoritate Ioan.de Platea in.l.vlt.C.de exactori. tributo.lib.10.asserit Gregorius Lupi in.l.55.in verbo el Rey lo ouiese defendido tit.6.par.1.Ancha. consi.217.nu.1.Feli. in.c.ecclesia sanctę Marię nu.77. de constitu.Thom.Parpal.in.l.placet versi. 6. limitationem.C.de sacrosc.eccles.Bellonius cons.40. nume.
6 4.Petr.de Ducãs in regula.100. limi. 6. [Quid ergo respondebimus ad.l.illam dicentem præsum, hac in specie contra donationem clerico factam,quòd facta fuerit in fraudem fisci:Crederem hoc ideo fieri,quia ex alijs coniecturis colligitur alienationem factam fuisse in fraudem tributorum,donauit siquidem tributarius omnia bona vel maiorem bonorum partem, atque ideo minus idoneus inuenitur ad tributa soluẽda post alienationem,qua in specie nimirum si fraus præsumatur, iuxta tradita supra eodem gloss. 3.At si ex indicijs vel coniecturis constiterit,fraudem admisisse tributarium bona sua alienantem in exemptos, iudicis officio cogetur probonis illis contrabuere, vel munera subire, vt optimè resoluit Petr. Antiboli de muneribus.§.4.num.69.& apertè hoc dicit lex nostra Rescinditur etiam huiusmodi vẽditio in fraudem fisci facta,vt probat expressim tex.in.l pen.vbi Alberi. C.de rescind. vendi.& in.l.59. vbi plura congerit Gregorius Lupi titulo.5. part. 5.& in.l.styli.212.& hac in specie sustinetur lex nita, aliàs esset contra libertatem ecclesię,vt rectè aduertit Gregorius Lupi in.d.l.55.in verbo el Rey lo ouiese defendido tit.6.part.1.Ferdinandus Vazquez de succesion. creatio. 6.10. numero. 657. Didacus Perez in.d.l.1.tit.3.libro.1.ordina.colu.90.qui colum.93. ad finem asseuerat,clericum,qui donationi in fraudem fisci factę consensit, fraudisque particeps fuit, teneri in foro animę tributa soluere: solutione tamen debitoris à restitutione liberari,quod verum esse existimo,atque ita satisfit ad.l. cum facultates.C.de his qui nume.liber.libr.10.& ad ea quæ in glo.prędcenti diximus.

GLOSS. VI.

1 *Executio iure communi Imperatorum prius fiebat in bonis,deinde in persona.*

2 *Executor poterat in carcerem mittere debitorem,qui nõ designabat bona propria & libera in quibus fieret executio.*

Fideiussoris de euictione praxis, ibidem.

f *E este assi preso hasta que de bienes desembargados suyos.* Nota tex. expressum pro practica huius regni,quã vtimur in executionibus,nam iure communi in executione facienda contra debitorem, bona eius in primis essent requirenda, nec antea ad capturam personę deueniri posset,vt in.l.à diuo Pio.§.in venditione.ff. de re iudi. c.perueuit de fideiusso. l.4.tit.15.de cessione bonorum part.5.tunc enim debitor eo iure in publicis vinculis detineri poterat,cùm bona caruerat,ex quibus creditoribus satisfacere posset, glo.insignis & communiter recepta in.l. 3.§. tutores.ff. de suspect. tuto.quam sequuntur & dicunt singularem Bart.& Bal in. l. vlti. C. qui bon. ced.pos. Alex.& Iaso.in d. §.in venditione Abb.& Feli.nu.10.in.cap. quoad cõsultationem de re iudi.d. Did.Couarr.lib.2.resolut.c. 1.numero.2.Gregorius Lupi in.l.4 titulo.15. par.5.cũ alijs à me adductis in stylo cancellariæ titulo.1 præmin.17.casu.20.declara.2.glosl.5. [Eodem tamen iure poterat executor cõpellere debitorem, vt bona propria indicaret,in quibus fieri posset executio,aliàs debitor poterat in carcerẽ mitti secũdũ Paridẽ de Puteo in tractatu syndicatus in verbo executio columna.3. Felinus in capit. quoad consultationem numero. 10. de re iudicata,Cassaneus in consuet. Burgundię rubr. 5.§.2.numero.13. Robertus Maranta in speculo aureo aduoca.tit.de executione sententię nu.23. Petr.Nun.

in d.ctio

in dictionario suo in verbo almoneda, dixi latius in d.declara.2.glo.8.vbi asserui emanasse huius regni praxim,vt à debitore contra quem fit executio, detur fideiussor euictionis,vide quæ ibi diximus,pro quibus est tex.expressus in. l. nostra,vbi debitor in carcere est detinendus,donec bona propria libera designet in quibus fiat executio, quæ libera esse dici non potest, nisi det fideiussorem euictionis.

GLOSS VII.

Rex consilium,& cancellaria an possint iudices ecclesiasticos coram se vocare,vt rationem litium corã eis pendentium assignent contra iudices seculares.

B *Y no partan della sin nuestra licencia y mandado.* Nota hìc tex.expressum quòd iudices ecclesiastici possunt â Rege vocari,& eius consilio vel cancellaria,vt rationem reddant causarum,quæ in eorum auditorijs vertilatę sunt aduersus iudices seculares vel tributarios, adde quæ diximus in stylo cãcellariæ tit.1.prœmi.26.

LEY. XII.

¶ *Que no se haga merced de Indios, y ningun estrangero trate en las Indias.*

¶ *Don Carlos y doña Iuana en Valladolid, año de. 1523. pericion.16.*

¶ Mandamos que de aqui a delante ninguna merced se haga a persona alguna de Indios.[a] Y que ningun estrangero de nros reynos no trate en las Indias.

GLOSS. I.

1 *Loquendum est vt plures,sentiendum vt pauci.*
Indorũ donatio & cõmendatio an prohibeatur,ibi.

2 *Confirmatio legis correctæ habet vim nouæ concessionis.*
Lex nostra intelligitur,ibidem,& num.seq.

3 *Indi debellati serui non efficiuntur.*

4 *Indi commendati non sunt vasalli commendatariorum,nec aliquid aliud habent præter tributa ipsi cõmendatarij.*
Tributa Indorum ita diuisa sunt,vt septima pars Regi assignetur, aliæ vero ipsis commẽdatarijs,& quare hoc fieri poterit,ibidem.

5 *Indi,Ianaconas dicti quare seruire permittuntur Hispanis.*

a *Ninguna merced se haga a persona alguna de Indios.* Nota legẽ expreſſe prohibentẽ Indorũ donationem. Sed quo pacto hæc intelligatur,dubito valde,nã post legẽ istã habemus peculiares indiarũ leges & regia mandata quibus aliud statuitur.Lex siquidẽ Indiarũ trigesima anno.1542.condita prohibebat Indorũ cõmendã (vt nobis nunc liceat his & alijs dictionibus vti, nam & iuriscõsulti multa vulgari cõsuetudini loquẽdi tri-

buerũt,vt in.l.1.ff.de vari.& extra ordi. cogni. & in l.ius cognationis.ff.de pact. præsertim q loquẽdũ est vt plures, & sentiẽdũ vt pauci teste Philosopho.1.Topicorũ.c.2.)à Proregibus & regni moderatoribus fieri,iure nouę prouisionis, vacationis, renunciationis, donationis,venditionis,successionis, vel alterius cuiusuis tituli,sed in regio patrimonio incorporari,verũ hęc reclamãtib⁹ Indiarũ ciuibus & in colis anno.1545. reuocata fuit, vt constat ex regio decreto ad Indiarũ prouincias misso ędito.20,die octobris anni. 1545.imo q liceat Proregibus & Indiarũ moderatoribus Indos more solito cõmẽdare, vt cõmẽdatarij eorũ tributis potiãtur,dũ vixerint,& filij,vel vxores eorum iuxta formã regijs decretis traditã, ita q nõ excedat duorũ
2 vitã,proinde lex ista quoad hoc correcta videtur. [Et si dixeris hãc legẽ esse nouorẽ,quia capit vires à confirmatione,quæ facta fuit anno.1566.vt constat ex regio decreto in initio huius recollectionis posito,quia cõfirmatio actus inualidi obtinet vim nouę cõcessionis secundũ Bar.& Iaso. in. l.more. ff. de iuri.omni. iudi.vt dixi supra eo.3.glo.vlti.num.2.& 3.hìc autem confirmatur lex inualida & correcta,vt dixi numero prędcedenti,ergo videtur alias leges moderniores corrigere. Sed respondeo legẽ hanc generaliter loquentem nõ corrigere leges antiquiores in casibus speciali bus statuentes ex sententia glo. communiter recepta in.l.sciendum.ff.qui satisd.cogan. & potissimum lex ista alijs casibus præter istum potest adaptari,vt statim dicemus.Et quia videmus contrarium quotidie
3 fieri. [Quare poteris legem istum intelligere, vt prohibeatur ipsorum Indorum donatio,ne vt serui possi deantur, sunt enim omnes liberi,nec ex aliqua causa
4 effici possunt serui vt in.l.21.Indiarum. [Vel intelli ge vt prohibeatur ipsorum Indorum donatio , ne habeantur tanquam vasalli commendatariorum , non enim sunt vasalli nisi Regis dumtaxat, ipsis siquidem commendatarijs solùm conceduntur tributa ab ipsis Indis debita ratione protectionis,& doctrinæ Catholicæ, cum onere ea expendendi in his Indiarum locis vbi commendas obtinent,vt sustẽtari valeant huius regni habitatores, milites, clerici, & officiales in præsidium eorum, qui eos doctrina imbuunt christiana, & sibi sacra ministrant. Nec iurisdictio aliqua eis tribuitur à Rege, nec consequentur eis competit ea pars tributorum, quę ratione instruendę politię & iurisdictionis ipsi tenentur Regi præstare,& non alij, quia nemo alius iudices eis dare potuit,nec ad congregationem in populis faciendam compellere, vt politicè viuerent, prout nunc factum est per prudentissimum egregiumque virum omnibus numeris consumatissimum dominum Franciscum à Toleto huius regni Peru Proregem meritissimum,quare ad hunc effectum partem tributorum septimam regię coronę, me consulente, adiudicauit in taxationibus nouis tributorum, quas in toto regno denuo Regis mandato fecit, de cuius tributi iustificatione alibi latius tractabo.[Ad Indos verò Ianaconas dictos,lex
5 ista adaptari nõ potest,nã licèt legib⁹ Indiarũ hi,phibeãtur seruire inuiti,vt in.l.22. Indiarũ,multis tñ iustis rationib⁹ hac in ꝓuincia ꝓmittitur, vt seruire possint in fũdis & prędijs & possessionib⁹ hispanorũ,vbi

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipsi libenter habitant, & fundos colunt sibi ipsis & dominis prædiorum iusta mercede eis designata, de quibus late egimus in libro moderationis Perû par.1. cap.8.& cap.41.& 42. Quare secûdus intellectus mihi applaudet num.4.traditus.

GLOSS. II.

1 *Exterorum commercium in regnis Indiarum quare prohibeatur,& num.seq.*
2 *Argentum & aurum extra regnum exportari non licet.*

b *Y que ningun estrangero destos Reynos no trate en las Indias.* Profecto plurimis & his iustissimis ex causis cô mercium exterorum prohibetur in his Indiarum regnis, & in primis ne nauigationem caleant, neue portus exquirant,& piratas instruât, nostrosque depræ dentur. Et vtinam hęc lex semper obseruata fuisset, & non abûdaret scateretque mare tot piratis, quibus
2 nostri vexantur & impetuntur. [Secundo eorum cô mercium prohibetur, ne argentum & aurum extra regnum exportetur,quod est iure nostro prohibitû, tan quam ab optima politia alienum.l.1.2.3.&.7. tit.18.de rebus prohibitis exportari infra lib.6.& probatur in specie in.l.10.eiusdem tituli.vbi dicam.

LEY. XIII.

¶ *Que no se haga merced de officio antes que vaque, ni de pena sin preceder sentencia passada en cosa juzgada,ni de bienes ni dineros que no ayan venido a la camara,o sobre que aya pleyto pendiente.*

¶ *Dõ Carlos y doña Iuana en Valladolid:año de.518.peti.15.y en la Coruña, año de.520.peti. 38. los mismos en Valladolid, año de.23.peti.18.y 19.y en Segouia, año de.1532.peti.49.*

¶ Es nuestra merced, y mãdamos,que no se pueda hazer ni haga merced de ningun officio,antes que el tal officio vaque. [a] Ni de pena alguna ni de parte della,hasta tanto que sobre la tal pena aya auido sentencia passada en cosa juzgada. [b] Y assi mesmo mãdamos que no se hagan mercedes de bienes ni dineros, que no ayã venido a nuestra camara y poder, [c] y de los Reyes q̃ despues de nos succedieren, ni de bienes, que estê pedidos en nuestro nõbre o de la corona real destos nuestros reynos, [d] sobre q̃ estuuieren pleytos pẽdientes,sin q̃ primero sea dada sentẽcia cõtra los posseedores passada en cosa juygada,y q̃ si alguna merced cõtra esto fuere hecha, en si sea ninguna. [e]

GLOSS I.

2 1 *Expectatiuæ officiorum seculariũ ante vacationẽ cõcedi non debent ne detur occasio captandæ mortis.*
2 *Expectatiuæ officiorum secularium ante vacationẽ nullo viuentis expresso officio an concedi possint generaliter.*

a *Antes que el tal officio vaque.* Nota officiorũ secularium â Principe concedi non debere expectatiuas,ne detur occasio captandę,imo nec optandæ mortis.l. fi.C. de pact.vbi Deci, & docto.cap.2.de concessio. præben: c. detestanda & cap. ne captãdę eod.tit.in.6. l.stipulatio hoc modo cõcepta vbi docto.ff.de verbo.oblig. Lud ou. Gomez in regula de impetrantibus beneficia viuẽt iũ.q.1.Bal.in.l.1.ff,vbi pupi,edu.debe.l.3. in fi.
2 tit.5.par.5. [Quod procedere iure nostro regio arbitror, etiamsi litterę expectatiuæ generaliter concedantur nullo viuentis expresso officio,vt arbitratur Socin.consi.53.lib.3.num.2,3.&.4.quod verum est iure nostro per hanc legem &.l. 3. titu. 3. de decurionibus infra li.7. & similes,licèt Deci.in.l.vlt. C.de pact. contrarium asserat,imo quòd generalis concessio nullo homine expresso valeat,cui cõsentire videtur Gre. Lupi in.l. 13. tit.15.part.5.nisi contrarium dicere colligas ex eo quòd in fine se remittit ad.l.nostram & similes,adde circa hoc tradita per Ludo. Gome. in regula cancellariæ de impetrantibus beneficia viuentiũ. q.1. & seq.Nicol.Gimont,in Enchiridione beneficiorũ ti. 4.pag.181.nu.2.& seq.Did.Perez in.l.18.ti.15,li.2.ordina.col.606.idem quod in.l.nostra disponitur in ordinatio.Franciæ tractatu vt beneficia ante vacationem arti.1.vbi Pet.Rebuffus glo.2.3.&.8.

GLOSS. II.

1 *Pœnarum fisco applicandarum non potest à Principe donatio fieri ante sententiam.*
e 2 *Pœnarum executio vt fieri possit duo exiguntur sententia condẽnatoria,& quòd transierit in rem iudicatam.& num.3.*
4 *Sententia quando transire dicatur in rẽ iudicatam.*
5 *Pœnæ executio in notorijs an fieri possit absque eo quod præcedat sententia.*
Confessio in criminalibus an sufficiat ad inferendam
2 *pœnam absque sententia?ibi.*
6 *Pœnæ transactio an fieri possit per iudicem, â cuius sententia fuit appellatum,& num seq.*
7 *Transactionem an possit iudex facere super pœna fisco vel denunciatori applicata per sententiam â qua est appellatum?*

8 *Iudex pœnam sibi applicatam non potest exigere,ante quam partem fisci exigat sub pœna dupli.*
9 *Sententiæ consentire videtur,qui petit dilationem ad solvendum, licèt ab ea appellauerit.*

b *Hasta tanto que sobre la tal pena aya auido sentencia passada en cosa juzgada.* Nota legem iustissimam,& vtinam seruaretur semper,quòd Princeps donare nõ potest pœnas fisco seu cameræ applicandas, donec super eis lata sit sententia à iudice competenti, eaque in rem transierit iudicatam, idem statuitur in.l. 1. tit.vlti. de pœnis infra.li.8.huius recollectionis. Cuius ratio est, vt iudices liberius possint officium exercere,nec cogãtur partes grauare grauioribus fortè pœnis,quã çquũ est,damnando,propter importunitatem & complacẽtiam priuatorũ Regis, quibus vtplurimùm huiusmodi pœnæ conceduntur,ideo sanctissimè hîc statuitur, vt sint nullę huiusmodi donationes. Alias plures rationes tradit Pet.Rebuff.in commentarijs ordinationũ Frãcię tractatu vt beneficia ante vacationẽ arti.1.gl.
8 8.2.tomo pagin.345. [Et quia donatio hæc executionem respicit,imo eam factam esse presuponit, vt dicã in glo.seq. Sed vt pœnæ executio fieri possit,duo exiguntur Primùm quòd præcesserit sententia. l.si cum nulla & ibi notat glo.Bar.& Alex.nume.1. & docto. omnes.ff.de re iudi.& in.l.1.C.de execu.rei iudi. vbi leges illę prohibent incipi ab executione absque eo q̃ sententia præcedat,quibus consonat.l.22.tit.22.de sen
3 tentia & re iudi. part.3. [Secundo requiritur quòd sententia transierit in rem iudicatam, vt hîc dicitur & in.d.l.1.tit.vlt.de pœnis infra lib.8.l.11. tit.6.de instructionibus correctorum supra lib.3. Et in.d.l.1.ad ditur aliud & tertium requisitum, nempe,vt iudex inferior cuius sententia pœnę alicuius condemnatoria, transierit in rem iudicatam,non mandet eam executioni.donec Regi insinuauerit dictam condemnationem. [Tunc autem dicetur in rem transire iudicatã,
4 cùm à sententia appellari non potest,vt notat glosl. in cap.non solum in verbo innouata, de appella. in.6. & ibi Domi.& docto.Dicitur etiam res iudicata,quãdo pars nulla appellat intra tempus à iure constitutũ ad appellandũ, videntur enim sententiæ tacitè cõsentire.l.ab eo.C. quom.& quan. iud.l. fi.C.de sentent. quæ sine cer.quanti.Ioan. de Plat. in.l. non videtur num.1.C.de mune.patrimo.lib.10.Bar.in.l.2. num.4. &.5.ff.de iureiur. Abb. in cap. quoad consultationẽ num.6.de re iudi.l.19.tit.22. de sent. & re iudi.part.3. Auilesi. in cap.11.prætorum in verbo juzgada nume.
5 1.&.4.vbi refert duos casus in quibus sententiæ non videtur acquiescere,qui non appellauit. [Quod autem diximus pœnæ executionem fieri non posse, nisi præcedente sententia limita,nisi factum fuerit notorũ, vt si iudex exequitur pœnam statuti contra turbãtẽ curiã impositam,quoniã hac in specie sufficit eius præceptum absque vlla sententia vt in. c. Deus omnipotens.2.q.1.& ibi glo. Alberi.in.l.cos.C.de modo mul cta. Paris de Puteo in tracta.syndica.in verbo præceptũ Bar.& Paul.in.l.ictus fustiũ.ff.de his qui notã.infa. docto in.l.ea quidem.C.de accusatio.ex quibus hãc limitationem tradit Pet. Nun. Auendaño in.li.de mãdatis exequendis par.1.cap.18.num.3.versi.item quod lex ista præcipit.Sed crederem his non obstantibus,in specie de qua agimus, sententiam præcedere debere,nã licèt cõfessus in ciuilibus pro iudicato habeatur.l.post rem iudicatam ff.de re iudi. cum similibus,ad huc tamen sententia declaratoria exigitur secundum Hyppoli.Marsi.in rub.ff.ad.l.Cornel.de falsi.num.24.Auilesi.in cap.10.prętorum glo.magna num.24. & cap.11. gl.2.nu.1.Et in criminalibus nulla præcedente contestatione vel ordine iudiciario contra confessum executio pœnę fieri non potest,nisi sententia condẽnatoria præcedat secundum glo.in.l.si quis in hoc genus in verbo nouerit.C.de episco.& cleri. & ibi ex eo text. id notat Sali.& Ioan.Faber in.l. vnica. C.de confessi. glo.& Abb.in cap.fi.de confessi.vbi in confessum nullæ sunt partes iudicis,nisi in condemnando,quia non potest quis condemnare seipsum. l. proinde. ff. ad. l. Aquil.Rode.Xuarez.in.l.post rem iudicatam tertio notabili num.9.fol.120.col.3.ad fi.& ibi Ioan.Bernar. à Luco in apostilis, Auilesi.in cap.10.prætorũ in glo. magna num.32.& in cap.11.glo.2.num.1.Quinimo nec statim potest condemnari post emissam confessionẽ, sed ei debet dari terminus ad faciendas suas defensiones,& deinde termino elapso condemnari secundum Sali.in.l. 2. C.de custod. reorum,cuius doctrinam omnes obseruant teste Thom.Gra.in.consi. 69.& voto. 14.Marsi.in practica crimi.5.postquam .idem voluit Carreri.Reginus in practica crimi.5. homicidium numero.45.pagi.538.si quando quis confitetur delictum,
6 hoc fit,quanto magis in quolibet alio notorio? [Secundo limitat Pet. Nun. in.d.ca.18.in libr. de manda. exequen.1.par.num.3.vt procedat lex nostra,etiamsi sententia iudicis non transierit in rem iudicatam,quia ab ea fuerit appellatum,modò interim pendente causa appellationis compositio fiat cum iudice, quàm fieri posse contendit triplici ex causa. Prima quia pro sententia presumitur,licèt sit appellatione suspensa secundum docto.in.l.furti in princip.ff. de his qui not. infa.Abb.Fely.& Deci.in rub.extra de appella. quare transactio quę fit precedente sententia non reprobatur iure regio,sed exactio pœnæ ante sentẽtiam vt in.d.l.11.tit.6.supra lib.3. Secunda causa,quia sicut soluendo integram condemnationẽ iudex est tutus propter consensum condemnationi prestitum, ita & soluendo partem per concordiam,vt in.l.ad solutionem C.de re iud. Tertia causa,quia si lata sententia permittitur damnato consentire & soluere condẽnationem eodem modo permittitur tractatus concordię,per quẽ peruentur ad assensum arg. l. oratio.ff.de sponsa.nam ex tractatu solent negocia perfici,vt in. l.sciendum.4. dictũ.ff.de edili.edi & in.l.si volũtate.C.de rescin.vẽdi. [Sed iudicio meo limitatio hęc,vt pace Nũnij dixerim,vera nõ est nam in pœnis fisco applicatis & cameræ regię,de quib[9] agimus,nõ potest iudex ante nec post sentẽtiã loco fisci,& ci[9] nẽpe cõpositionẽ vel trãsactionẽ facere cũ cõdẽnato,nec nomine denunciatoris. cùm mandatum eorum non habeat,ita sentire videtur Auilesi.in.c.11.prætorũ in verbo auenencia nu. 2.versi.sed si pœna. Verùm nec ipsiusmet iudicis nomine transigere poterit,si ab eius sententia fuit appellatum,quia leges nostræ ad executionem pœnę non
7

Universidad de Deusto
Biblioteca

solum exigant sententiam fuisse latam, verum etiam quod transierit in rem iudicatam, quia potest à iudice appellationis reuocari vel moderari, vt hic statuitur & in l.i.ti.6.supra lib.3. [Hac igitur ratione minus poterit compositionẽ facere, in qua præsumptio fraudis semper adest, & præterea iudex cui aliqua pœna per legem applicatur, non potest suam exigere partem antequàm portionem fisci exigat sub pœna dupli, vt in l.13.c.16.tit.14.de receptoribus pœnarũ supra lib.2.

9 [Nec placet mihi, quod Auilesius dixit in d.c.11. prætorũ glo.vlti. quod trãsactio quoad partẽ iudicis valebit, & quoad partẽ camerę vel denũciatoris cẽsebitur sentẽtię prestitũ fuisse cõsensum, licèt iudex pœnã d. l.13.incurrat, arg.l.ad solutionem.C.de re iudi. vbi cõsentire videtur sententię, qui ad soluendum condemnationem dilationem petit, quia tex. ille neque eius decisio aliquid facit, nec opinionem Auilesij adiuuat, nec l.cum fidem.C. de nõ nume.pecu. vbi qui partem debiti soluit, videtur teneri ad residuũ, quia pœnarũ condemnationes recipiunt diuisionem respectu personarum quibus adiudicantur, nec portio vnius pendet ex alia, quare si sententia in rem transisset iudicatam, pollet quilibet eorum pro sua portione compositionem facere, nec vnus alteri prejudicaret, ita etiam nec prodesse poterit: quia tamen à sententia fuit appellatũ transactioni locus non est, sicut nec executioni, vt in hac lege expresse deciditur, quare cessat prima causa Petri Nunnij pro eius sententia adducta, de qua supra num.6. Nec oberit secunda, quoniam d. l.ad solutionem.C.de re iud. nil facit pro eius opinione, vt modo dicebamus. Nec tertia ratio, qui potest non appellando consentire, poterit post appellationem concordiam facere, & sic in parte dumtaxat consentire, quoniam concordia ista legibus nostris inhibetur, quare cessant in oppositum adducta.

GLOSS. III.

1 *Donatio pœnæ fiscalis alicui facta an possit habere effectum antequàm pœna exigatur à regio pœnarum receptore?*

Lex nostra & l.2.tit.14. supra libr.2. conciliantur, ibidem.

2 *Pœnam integram an exigat fiscus & ab eo alij partẽ habentes.*

c *Que no ayan venido a nuestra camara y poder.* Nota q donatio alicuius pœnę fisco applicatę, alicui post sententiam quę transiuit in rem iudicatam facta effectum non habet, donec à regio pœnarum receptore exigatur. Sed contra hoc oponitur de.l.2.tit. 14. de receptoribus pœnarum supra lib.2. vbi statuitur non posse receptorem decimam partem pœnarum exigere, quas non exigerunt, quia ante exactionem donata fuerant alicui: quia cum donatarius eas exigat, ęquum non est, vt receptori competat decima pars, ecce ibi donatio habet effectum ante exactionem pœnę. Sed certè sunt adeò contrarię leges istæ, vt nulla alia euasio data ri iudicio meo possit, ni siquod lex nostra non potuit imponere legem ipsi cõditori, nec eius successoribus, quin possint, quãdo libuerit, prout quotidie faciũt, donationẽ pœnarũ ante exactionẽ earũ facere, & ita sentire videtur.d.l.2.ibi, *Y si acaesciere hazerse merced de algunas condenaciones de penas de camara a algunas personas antes que entren en poder del receptor.* Quasi dicat hoc non semper fieri debere, sed posse quandoque id accidere. [Quin etiam licet per partes pœna diuidatur, totam exiget fiscus à quo iudex & accusator partes sibi applicatas recipient secundum Bar. & Plat.in l.vnica.C.de vendi.rerum fiscal.libr.10. per l.senatus §.senatus.ff.de iure fisci & in l.res.§.1. eo.tit. Ang.de Aretio in.§.penales num.5.in fi.de actio. Ange.tamẽ in.l.lege.§.vl.in fi.ff.ad Silianiã. tenet cõtrarium, imo q non exigat fiscus totam pœnam, & de manu eius detur habenti portionem aliquam in eadem pœna, sed exigat fiscus portionem dumtaxat sibi applicatam, quod semper seruari videmus. Nec ei contradicere videtur Bart.cum in.d.l.vnica in fi. dixerit, fateor tamen quòd si quis soluerit priuato liberaretur, & fisc̃ hoc impedire non posset, vt in l.res. §.1.ff. de iure fisci, ita hæc intelligit Auilesius in cap.11 prætorũ glo. 1.in principio & cum lege nostra concordat ordinatio Francię de qua per Pet.Rebuff.in commenta.earũdem ordina.3.tomo tracta. vt beneficia ante vacationem arti.1.glo.5.6.&.8.& arti.2.glo.10.

GLOSS. IIII.

Donatio eius rei super qua nomine regio contra aliquem actio proposita est non valet, do nec sententia fuerit lata finita.

d *O de la corona real destos Reynos.* Nota ex lege ista, donationem fieri non posse eius rei, super qua nomine regio actio contra aliquem proposita est, donec ista fuerit finita: ratio est ea, quam diximus supra eodem glo. 2.numero.1.

GLOSS V.

1 *Actus prohibitus si expresse à lege annulletur, censetur pro forma inductus.*

2 *Forma consensu partium tolli non potest.*

e *Sea en si ninguna.* Ex his verbis colligitur, q pro forma requiritur, sententiã esse latam, & in rem trãsisse iudicatam, & condemnationem à fisco exactam, vt donatio pœnę fiscalis à Principe fieri posset. Nã vbi actus à lege prohibetur & insuper additur clausula annullans actum censetur pro forma inductum secundum Ang.Bal.Ang.& Modernos in.l.1.ff.de lib.& posth. [Quare consensu partium hæc forma tolli non potest secũdum Bar.in.l.de his.ff.de testa.Bal.in auth. iubemus.C.de iudi.& in hac specie q consensus partium nihil possit operari tenet glo.in.c. statutũ ad fi.prin. in verbo cõmittatur de rescrip.lib.6. & in capit.1. & cap.dispendia in verbo processus eo.tit.Bal.& Iaso.in l.non dubium num.17.&.18.C.de legib.

Ley

LEY. XIIII.

¶ *Que ninguna merced ni ayuda de costa se haga en penas de camara ni libraça a ninguno que las aya de juzgar.*

¶ *Don Carlos y doña Iuana en valladolid, año de. 1523. peti.8.y.17.y en Segouia, año de.532.peti.31.y en Valladolid, año de.518.peti.31.y doña Iuana en Burgos año de.1515.peti.6.*

¶ Mandamos que de aqui adelante ninguna libraça se haga de merced ni ayuda de costa a los oydores ni alcaldes de nr̃as audiẽcias, ni a los officiales dellas, ni a alguno dellos, ni a los corregidores y juezes de las ciudades y villas destos nr̃os reynos en las penas, q̃ los tales juezes ouierẽ de cõdenar, o ouierẽ condẽnado. [a] Y en quãto a las ayudas de costas ordinarias antiguas q̃ se acostũbran dar a algunos corregidores no se libré en lugares do tengan officios. [b]

GLOSS. I.

Pœnæ donatio fieri nõ potest à Principe iudici, quæ ab eo imponenda est vel imposita.

a *En las penas que los tales juezes ouieren de condemnar ò ouieren condemnado.* Legislatores occasionẽ peccãdi iudicibus & subditis suis præbere non debent, imo eã pro viribus euitare.l.8.tit.11.de venditione & retractu infra hoc libro dixi supra hoc libro tit.8.de successionibus.l.6.glo.1.nu.3. atque ideo iustissime Rex noster statuit, nõ posse iudici pœnam inferenti donare, ne cupiditate lucri maioribus pœnis reos afficiat, quàm culpa expostulet.

GLOSS. II.

Iudices in causa propria pœnas exigere non possunt, ex quibus eis satisfiat de salario, & quare.

b *No se libre en lugares do tẽgã officios.* Si ex publico ęrario suppleatur iudicib⁹ salariũ, vt cõmodi⁹ sustẽtari valeãt, nõ debet eis pœnarũ exactio cõmitti, ex quibus satisfieri possint, eius loci, quẽ administrant, ne fortè violentiã inferãt aduersus debitores vltra debitũ vel modũ cõsuetũ exigẽdo, neuè in propria causa iudices.

LEY. XV.

¶ *La ordẽ que se debe tener en moderar las mercedes y donaciones q̃ los Reyes hizierẽ, o quitar las haziendose in justamente.*

Ley.11.tit.9.li.5.ordina.

¶ *Dõ Fernãdo y doña Isabel en Toledo, año. 1480.*

¶ Tenemos por bien y mãdamos, que las mercedes q̃ se hizierẽ por sola volũtad de los Reyes, q̃ se puedẽ del todo reuocar, [a] saluo si los q̃ las rescibieron siruierõ despues a nos, de manera q̃ en todo o en parte las merescieſſen, [b] y si por los tales seruicios no rescibieron otras mercedes. ¶ Las q̃ se hizierõ por necessidad, si los q̃ las rescibierõ ꝓcuraró las tales necesidades, [c] y ayudarõ a las sostener, q̃ se les debe quitar todo lo q̃ rescibierõ. Mas sino pusieró al Rey en tal necesidad, y le siruierõ en ella, q̃ se deue moderar [d] atẽta la causa y la necessidad, y el seruicio y la qualidad đ la pſona. ¶ Las mercedes q̃ se hizierõ por seruicios pequeños, [e] mãdamos se moderẽ de manera q̃ respõdã a ellos: [f] esso mismo las q̃ se hizieron por seruicios, en q̃ los seruidores auiã ꝓbechos [g]. ¶ Las q̃ se hizierõ por intercesiones đ priuados o de otras pſonas, si antes o despues no ouo otro merescimiẽto ni seruicios, se reuoque del todo, [h] pero debe se moderar, dõde ouiere alguna duda. ¶ Esto mismo de lo q̃ se ouo por renunciaciones đ los tales priuados o đ otras pſonas: saluo si los q̃ los rescibieron de llos lo ouierõ en satisfaciõ moderada đ buenos seruicios, q̃ a los tales priuados y otras pſonas ouieſſẽ hecho: ca en tal caso debe se todo descõtar al q̃ lo renũcio, si tuuiese juro [i] en q̃ se le đscõtasse: y sino đbese hazer a los q̃ lo rescibierõ alguna mas templada moderacion. ¶ Las q̃ se hizieron a los fatores de los grãdes, si por si mesmos no siruierõ al Rey de manera q̃ lo merescieſſen justamẽte, se les hã de quitar alomenos moderar, en lo qual se debe mucho cõsiderar, si siruierõ al Rey en las tales cõtractaciones. ¶ Lo q̃ se cõpro por peq̃ños precios puede se quitar, si los q̃ locõpraró sõ muy biẽ entregados cõ ganãcia

Universidad de Deusto
Biblioteca

conoscida de lo que dierõ por ello. Pero debeseles hazer alguna emienda [k] por lo que dierõ por ellas. ¶ Lo que se ouo por alualaes falsas o firmadas en blanco, muy justo es que se les quite. Las mercedes que se hizieron por buenos y razonables seruicios correspondientes a ellas, [m] debẽ ser conseruadas. Esto mismo se debe guardar en los juros, [n] que se dieron en pago de sueldos o acostamientos debidos, y perdidas y daños. ¶ Los marauedis de juro que se compraron por razonables precios, si se compraró del Rey, deben ser confirmados, saluo si el Rey los quisiesse redemir, dando por ellos el justo precio. [o] Mas si se compraron de otros que los ouieron del, debe se mirar como los ouieron del Rey aquellos, que los vendieron: y si no los ouieron bien, a los tales se deue descontar si tienen juros en que se desquenten: y si no los tienen, deue se mandar que satisfagan a a los compradores de lo que les dierõ por ellos. Y siendo primeramente satisfechos [p] quitarlos a los compradores. ¶ Los marauedis que eran de por vida debense tornar de por vida, o de ẽ ẽ, o de officios, o de mantenimiẽtos, [q] como estaua primero: sino ouiesse seruicios o meresçimientos porque se les hiziessen de juro. ¶ Los marauedis de juro que se dieron en casamiento, si los dio el Rey, o los dimos nos, no se hã de moderar en tanto que duran los casamientos, [r] mas para despues de difuel tos los matrimonios deue se auer respecto, quien son los tales criados, y el cargo que dellos se tuuo, y las personas con quien casaron. Y si los tales marauedis dieron otras personas en casamientos, es de mirar como los ouieron los q̃ los dieron: y si no fueron bien auidos hase de descontar como arriba fue dicho al que los dio en casamiento si tiene juro, en que se diſquẽte, o quitarlos o moderarlos al que los rescibio, siendo primero satisfechos, de los bienes de aquellos que se los dieron. Y todo esto de los casamientos, mandamos q̃ quede en facultad de se lo pagar en dineros cada que quisieremos a diez mil marauedis el millar. [s]

GLOSS. I.

1 *Legis nostræ conciliatio cum.l.6. supra eo. & nu. seq.*
2 *Principis donatio absque consilio Procerum facta revocari & moderari potest.*
3 *Principis donatio de redditibus regijs facta, qui iuro appellantur nostro idiomate, revocari potest ad libitum Principis vel moderari tãquã feudũ cameræ.*
Feudum cameræ quod sit? & quòd revocari potest ad libitum concedentis, ibidem.
Argumentum à minori vel à fortiori, validiũ est, ibi.

2 *Que las mercedes que se hizieren por sola voluntad de los Reyes, que se puedã del todo revocar.* Verba hęc persuadere videntur, donationem Principis esse ad nutum revocabilem. Sed opponitur de.l.6. supra eo. cum his quę ibi diximus in glo.1.&.2. vbi esse irrevocabilem expresse statuitur. Respondeo legem illam corrigere fortè legem prædictam fori. Sed solutio hęc, iudicio meo vera non est, quandoquidem lex illa confirmata fuit per Reges Ferdinandum & Elisabeth. libri ordinationum, vbi lex illa erat situata conditores, quę seruari præcipiebantur per legem primam Tauri, & nouissimè per Regem nostrum Philipum anno. 1567. quo hęc legum recollectio facta fuit, vt constat ex lege & pragmatica sanctione in initio libri huius posita Et si quæ leges correctę hîc quãdoque inferũtur, scriptũ reliquerunt recollectores in margine qualiter ea lex esset per aliam correcta, quòd hac in specie factum nõ videmus, faisum ergo erit, legem illam sex tam esse correctam. [Dicendum ergo est, per hanc legem restringi & limitari legem.6. prædictã supra eo. vt procedat altero ex duobus modis. Primũ quoties ex sola volũtate Principis absque Procerũ cõsilio donatio facta fuit, prout ex his verbis, por sola volũtad de los Reyes, satis superque colligitur, quãquã rarò aut nũquã hoc fiat, semper enim donationes regiæ fiũt cũ cõsilio Procerũ, qui à secretis vel à liberalitatibus nũcupãtur, vt in.l.5. supra eo. & ibi diximus in glo.1. in hac ergo specie, si quando euenerit, nimirũ si donatio possit moderari, & reuocari. [Verũ cũ leges ad ea quæ frequentiꝰ accidũt potiꝰ adaptẽtur vt in.l.nã ad ea. ff. de legi. aliter limitarẽ legẽ.6. supra eo. nẽpe, vt procedat præterquã in donatione reddituum, qui Hiſpanè, juros, dicuntur, & ex bonis regię camerę soluuntur. Quare feudum camerę propriè dicitur, quòd potest ad libitum reuocari, vt in.l.1. in fi. titul. 26. part. 4. cuius verba sunt. *La otra manera es a que dizen feudo de camara: e este se haze quando el Rey pone marauedis a algun su vasallo cada año en su camara. E este feudo a tal puede el Rey tollerle cada que quisiere.* Cũm ergo tolli possit, nimirum si ex causa reformetur, vt in lege ista statuitur, per locum à minori seu à fortiori, quod valiдum est. c. cum in cunctis de electio, iuncta glos. auth. multo magis. C. de sacros. eccle. Clem. 1. de reliquijs & venera. sancto. Euerardus loco. 65. & quod lex ista locum habet de his redditibus, iuro, dictis constabit ex glossis sequentibus.

GLOSS. II.

1 *Donatio aliàs revocabilis efficitur irrevocabilis ob merita præcedentia vel futura donatarij.*
2 *Donatio ob seruitia futura dicitur remuneratoria vel ob causam & non indiget insinuatione.*
3 *Commendæ Indorum sunt non solum ob seruitia præterita, verumetiam pro futuris, atque ideo revocari non potest.*

b *Si vuieron despues a nos de manera que en todo o en parte las meresciessen.* Nota quòd donatio aliàs revocabilis efficitur irrevocabilis ob merita & seruitia donatarij
2 tam præcedentia quàm postea sequuta. [Sic & donatio ob seruitia futura censetur remuneratoria vel ob causam, atque ideo non eget insinuatione, licèt excedat summam quingẽtorum castellanorum, vt docuit Bar. in.l. Aquilius Regulus nu. 3. in fi. ff. de don. arg. text. in.l.fi. in princ. ff. de iure doti. & Bart. sequitur Cuma. in. d.l. Aquilius, & Anto. Canari in tracta. insinuationum in. 45. q. post principium & Iaso. consil. 154. num. 5. vers. non obstat aliud lib. 2. Fr in. de Areti. consil. 17. num. 9. Tiraq. in relectio. l. si vinquã in verbo donatione largitus nu. 93. C. de revocan. donatio. quorum sententia vera est, licèt oppositum voluerint Imol. & Ludo. Roma. in. d.l. Aquilius, Iaso. in. l. ex hoc iure in primo effectu antidoralis donationis. ff. de iusti. & iur. & Paul. Castr. consil. 345. num. 4. vers. 2. videtur obstare lib. 1. [Quod applicari potest ad Indorum commendas, quæ seruitijs etiam futuris conferũtur, vt reuocari non possint, hæc adde ad ea, quæ diximus suprã eod. l. 6. glos. 2. num. 34. & sequentibus, & in. l. 11. glos. 4. nu. 1. & 2. tit. 7. de maioratu hoc libro.

GLOSS. III.

1 *Affectata & ascita necessitas non excusat affectantem.*
Affectatum impedimentum vel ignorantia, vel alia affectata non prosunt affectanti, ibidem.
2 *Pauperi qui sua culpa deuenit ad paupertatem non subuenitur.*
Peru incolæ carpuntur, qui posuerunt regem in necessitate & postea regi seruierunt, ibidem.

Procuraron las tales necesidades. Nota quòd affectata & ascita necessitas non excusat affectantem, sic & affectatum impedimentum, & affectata ignorantia, & omnia alia affectata non excusant affectantem, vt. Tiraquell. probat lib. 1. de retractu. §. 35. glos. 4. nume. 27. & pluribus sequ. cum pluribus à me adductis in stylo cancellariæ tit. 1. præeminentia. 22. c. 2. glos. 3. num. 12.
2 & sequen. [Eadem ratione non solũ subuenitur pauperi qui culpa sua deuenit ad paupertatem, vt latissimè probaui in eodem stylo cancellariæ tit. 1. præmi. 24. casu curię. 3. glos. 2. num. 2. & seq. post dom. Dida. Couarru. lib. practicarum quæstionum. c. 6. numer. 3. V bi hoc rectè limitat & intelligit, prout & ipse fecid. glos. 2. num. 4. Iniquum enim est, eum remunerare, qui necessitati, cuius ipse causa fuit, succurrit, vt hîc dicitur, quod summè nota cõtra huius regni Peru incolas, qui in bellis ciuilibus Regi nostro seruierunt aduersus tyrannos & eorum reuolutiones, quarum ipsi authores fuerunt vel fautores, cupiuntque à Rege remunerari.

GLOSS. IIII.

Donationes à Rege vasallo factæ qui in belli necessitate seruiuit, cui ipse occasionem præbuit, sunt nec immerito quidem moderandæ.

d *Se deue moderar.* Nota ex lege ista, quòd donationes ob merita vel seruitia vasallo factæ vel subdito, qui Regi seruiuit in necessitate belli, cui ipse occasionem præbuit, prout sæpe euenit hoc in regno, vt in glos. præcedenti diximus in fine, sunt nec immeritò moderandæ, iuxta necessitatem, & causam, merita, & personæ qualitatem, de quo latius infra hac eadem lege glossa. 6.

GLOSS. V.

e *Por seruicios pequeños.* Qualia sunt ab aliquibus Indianis facta hoc potissimùm in regno, qui non cessant clamare quotidie remunerationem petentes, à quorũ clamationibus & importunis petitionibus vix eripi possunt Proreges.

GLOSS. VI.

1 *Donatio remuneratoria in eo, quod excedit merita, dicitur gratuita, & non producit effectus remuneratoriæ, quia indiget insinuatione in excessu.*
Donationis remuneratoriæ nullos dari effectus secundum opinionem Arij Pineli, nisi merita actione peti possint, ibidem.
Donatio annorum redituum Regis iuxta mensurã meritorum moderanda est ibidem.
2 *Donatio Regia excedens merita quomodo sit moderãda, & quæ attendi debeant?*
Nobilium & principum liberalitas inspicienda est, ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

moderandam donationem,ibidem.

3 *Nobiles ditiores esse oportet plebeijs,atque ideo pro æqualibus meritis illi magis sunt gratificandi,quàm plebeij.*

4 *Beneficium ne conueniatur quis vltra,quã facere possit,deducto ne egeat,in nobilibus aliter quàm in plebeijs consideratur.*

Nobiles non ita grossis cibis vesci oportet,quàm plebeios,ibidem.

5 *Nobiles non coguntur soli viuere,cum tractatur de eis alendis.*

Beneficium sit necne sufficiens, aliter in nobilibus aliter verò in plebeijs consideratur,ibidem.

f *De manera que correspondan a ellos.* Nota donationem remuneratoriam merita donatarij excedentem, moderandam esse,vt merita non excedat.Sed hoc intellige,vt dixi supra eod.gloss.1.num.3.in donatione annuorũ reddituum Regi competentium in perpetuũ, Cuius decisionis ratio est ,quia in eo quòd merita & seruitia excedit,mera,simplex,gratuita,& pura est donatio,vt in cap.relatum.2.ibi,iuxta seruitij meritum, de testa.quod &voluit Oldra.cõs.226.nu.8.Ioã.And. in addi.ad Specula.in rub.de reb.eccles.non alienan. Guill.de Cun.& Bal.4.q.& Sali.nu.3.in.l.illud.C.de sacrosc.eccles.Soci.cons.48.& cons.91.lib.1. & consilio 295.num.8.versic.3.quia donatio lib.2.Bart. in.l.si tibi decem.5.si pactus nu.4.&.5.ff.de pact.& in.l.frater à fratre nu.57.& ibi Iaso.in lectu.num. 44. 4. colum. eiusdem numeri versic.condescendo nunc ad.2.fallentiam, & in repeti. num.44.versi.circa primam fallentiam.ff.de cond.inde.Bart.Bald.& Iaso. in authenti. vndè si parens.C.de inofficio,testamẽ,Ange.Imol.& Roma.in.l.Aquilius.ff.de donatio.vbi dicunt in eo, quod donatio excedit merita,requirere insinuationẽ si excedat quingentos solidos,Paul.Castr. in.l.si donatione vbi Alexand.& Corne.vterque.2.colum. C. de collati.Floria.in.l.quæ pater.2.num.9.ff.fami.herciscun.Alexand.cons.55.num.4.lib.1.& cons.21. nu. 4.& consil.119.num.5.Barba.cons.28.libr.3. Franc.de Aret.cons.2.colum.2.in fine & consil.17.nu.9.& cõs. 24.num.14.Calcane.consil.25.colum. 1. versiculo & propterea si sit donatio,Corne.consil.144. numer.10. lib.2.& consil.45.num.2.&.10.& consil.289.num. 14. libr.4. Guido Papæ singul.375.Iaso. in.l. ex hoc iure num.53.ff.de iusti.& iur.Stepha.Bertran.cons.100.nume.6.lib.1.Deci.consi.174.num.1.in fine & consi.202. num.5.Alcia,in.l.alienatum.§.donationis.ff.de verb. signifi.Tiraquell.in relect.l.si vnquam in verbo donatione largitus num.69.&.81. ad finem. C. de reuo. dona.quę opinio communis est teste Ario Pinelo in l.1.3.par.num.60.in si.C.de bon.mater.qui tamen inquit in hoc maximam versari ambiguitatem & confusionem,nec dari posse vllam,vel difficilimam collationem aut certitudinem talis æstimationis argum.l. planè.§.fi.ff.de leg.1. Quare tenet ipse contra communem,nẽpe,quod remuneratio nullius sit effectus, sed mera & pura donatio esse censeatur,etiamsi ob seruitia & benemerita fiat,nisi præcesserint merita obligatoria ex quibus dari posset actio vel iudicis officium, sed tu vide dom.Did. Couarru.in cap.cum in officijs nu.10.extra de testamen . mirè communem opinionẽ

a defendentem. [Illud autem quod ex lege ista,expendimus,donationem Principis remuneratoriam merita donatarij excedentem moderandam esse, ita vt merita non excedat,intelligi oportet, vt moderatio fiat inspecta qualitate donãtis, & donatarij: nam si Princeps sit qui donat,vel aliàs diues & nobilis, qui solẽt multo maiorem referre gratiam,vt eorum est natura vt in.c.1.de donatio.atque ideo credunt se pauca donare,cùm plura donent:quare nobilium donatio plenius interpretatur,vt latè probat Ioan. Lupi in repe, rub.de dona.int.vir.& vxo.§.9.nu.1.& sequ. Tiraq. optimè in libro de nobilitate.c.37.nu.44.& sequent, nam etsi tunc donatio merita excedat,modò solita abeo facere non excedat,non erit moderanda,quia merita non dicitur excedere,vt elegãter voluit subdubius tamen Phil.Corne.cons.144.num.11.lib.2.idem apertius asseuerantiusquè voluit idem Corne.in.l. si donatione num.3.C.de collatio. vbi tamen hoc restringit dummodò non sit multũ excessiua donatio vltra cõmunem multorum æstimationem,secundum Barb. in cap.sedes.2.colum.de rescrip.Tiraque,in repe.l. si vnquam in verbo,donatione largitus nu.73.&.74.C.de reuocan.dona.plura cumulans in huius sententiæ fauorem. [Sed hęc ad praxim reducendo,in hoc regno

3 Peru vidimus Indorum commendas excessiuas olim ciuibus factas per Proreges vel regni moderatores numerum fortè tunc & qualitatem Indorum ignorãtes,mãdato Regio reformari & moderari,vt inter benemeritos,iuxta vniuscuiusque merita distribuerentur,qualitas enim hac in specie donatarij inspicitur, maiora siquidem & cumulata beneficia,& commẽdata nobilibus tribuenda sunt,quàm rusticis plebeijs & ignobilibus,licèt æqualiter seruierint, non enim solũ præcedentia merita & seruitia consideranda sunt, sed & futura,iuxta ea,quę diximus supra hac eadem lege gloss.2.Per nobiles enim & illustres credemus potius conseruandam esse rempublicam, quàm per plebeios: quare nimirum eos ditiores esse oportet, vt redditus tributorum liberalius expendant,Regique cõmodius seruiant,alios complures ex suis stipendijs & tributis alendo,vt sic regnum conseruetur, quod ab optimis Proregibus & moderatoribus inspici oportet, vt expendes ex traditis per Ioan. Lupi in.d.repe.rub.§.9. per totum , & ex pluribus à Tiraquello congestis de

4 nobilitate.c.20. [Ex quibus hoc vnum referam, nẽpe,vbi nobilis habet priuilegium,ne conueniatur vltra quã facere possit,deducto ne egeat, quia fortè est miles,aut maritus &c.iuxta.l.maritus &.l.miles.ff.de re iudi.Certè in huiusmodi deductione est habenda ratio nobilitatis,ita vt si satis esset relinquere ignobili & rustico,vnde possit vesci grosso pane, caseo,cœpis,fabis,non item pane albo,pullis , & alijs delicatis cibis,secundum gloss.in.l.seruis vrbanis in verbo ex libellis,& iterum in verbo cibarijs.ff.de iega.3. quam annotauit Cœpola in specie,de qua agimus in tracta. de Imperatore militum deligendo in.22.priuilegio nobilitatis,& Paul.Citadinus in suo tracta . de iure patrona.

trona.in.7.quæst.6, partis Iaso.in.§. item si de dote num.8.insti.de actio.Matth.Afflict.in consti. Siciliæ incip. qualitas personę in fine & iterum in constitu. quisquis num.3.Marsil.in repe.rubri. de probatio.nu. 16.& Ant.Corse.in rep.c.grandi charta pen. de supplen.negli.prela.Nobili tamen est relinquendum, vt possit viuere habita ratione suę nobilitatis, vt proinde non cogatur pauperum cibis vesci iuxta text.in.c. non cogantur.41.distincti,id quod censuit Bal.in.l.2. in princ.C.quod cum eo,per tex.in.l. sed et si quid in ædificauerit.§.sufficienter.ff.de vsufr.ibi, sufficienter autem alere & vestire debet secũdum ordinem & qualitatem mancipiorum,& in.l.cum vnus.§. alimentis ff.de alim.& cibar.lega.idem Bal.in rubr.C.qui bon. cede.poss.Ange.& Iaso.in.l.Nensenius.§.fi.ff. de re iudi.Iacob.de Aren.Imol.& Rapha.& Alexand.in.l.si maritus in id,ff.solu.matri.per text.in.l.nepos Proculo iuncta gloss.in verbo dignitate.ff.de verbo. signifi. & in.l.tutor secundum dignitatem. ff. de admi. tuto. Dyn.Ange.Areti.& Iaso.in.d.§.item si de dote insti. de actio,Cœpo.in.d,22. priuilegio nobilitatis & Frã,

5 de Aret.consil.17.num.18. [Ex quibus Alex . Aret. Imol.& Cœpol.in locis superius citatis dicũt,ita esse nobilitatis in hoc habendam rationẽ,vt non cogatur ipse nobilis solus viuere,Panor. in. c.cum adeo num. 5.de rescrip.vbi hoc adducit ad prouisionem beneficiorum,quod & voluit gloss.ibi in verbo sufficientẽ per text.in cap.non cogantur.41.distinct.& gloss. similis in cap.conquerente in verbo sufficientia de cleri.non resid. Idem quoque in alimentis præstandis est considerandum.l.1.§.mulier &.l.habitatio.§.seruis.ff. de vent.in poss.mitten.cum concord.per gloss.in.d.§. mulier traditis,& latissimè per Tiraquell . de nobilita.cap.20.num.136.137.& sequent.

GLOSS. VII.

Seruitia Regi facta ex quibus vtilitas obuenit seruienti, non sunt remuneranda, vel ita remuneranda vt vtilitas computetur.

g *Que los seruidores auian prouechos.* Nota text . singularem,quòd seruitia ex quibus vtilitas obuenit seruienti non sunt remuneranda,vel ita remuneranda, vt cõmodum loco remunerationis computetur,quod conducit nimis ad remunerationes , quas plurimi huius regni incolæ prętendunt,quorum nõnulli diuites ad modum sunt,qui ex cõmodis & fructibus regni,quãuis eorum industria ditati sunt.His nanque non ita remuneratio debetur ac alijs,qui indigna laborãt egestate,nobilioresque sunt diuitibus.Cùm enim ex seruitijs Regi factis , vel eorum occasione cõmoda fuerint non modica cõsequuti,vtilitas ex remuneratione subducenda est.

GLOSS. VIII.

1 *Donatio regia annuorũ reddituũ aulicorum intercessione facta moderanda est,iuxta merita donatarij.*

2 *Donata aulicorum importunitate reuocanda sunt. Importunitas facit corruere donationem,ibidem.*

h *Sereuoque del todo.* donatio regia aulicorum intercessione facta,his qui benemeriti non sunt , Rex ipse reuocare potest,vel si dubitatur,an seruierint,moderari, Sed intellige quãdo redditus fuit donatio facta,vt in gloss.1.diximus,secus si alicuius rei immobilis,quia

2 hæc irreuocabilis est,vt in.l.6.supra eodem. [Atque ideo reuocatur,quia ob importunitatem fieri cẽsetur quo casu donatio non valet,secundum Bald.& Barb, in cap.cum adeò in fine de rescrip.Ioan.Lupi,vbi plura congerit in repe,rubric,de donatio. inter virum & vxorem.§.80.num.4.dicam infra lib.7.tit.3.de decurionibus.l.5.& infra eod.l.17.gloss.6.

GLOSS. IX.

1 *Lex nostra intelligitur.*

i *Si tuuiesse juro.* Ex his verbis constat,legem nostram procedere in donationibus reddituum annuorum,quę feudum cameræ appellãtur,vt dixi supra cad. gloss.1.

GLOSS. X.

Ius quæsitum ex contractu cũ Principe celebrato auferri potest propter modicitatem precij , sed debet ei,cui auferetur æquialenter satisfieri.

k *Pero deueseles hazer alguna emienda.* Nota q̃ si alicui aufertur ius quæsitum ex Principis cõtractu propter modicitatem precij, debet ei satisfieri,quod latius probaui supra eodem.l.6.gloss.1.numer.8.13.& 14. & l.3. gloss.2.num.2.6.&.9.& gloss.11.num. 3. & est singularis lex ista,quod contractus reciprocus potest à Principe reuocari propter modicitatẽ precij,sed ei cui aufertur debet æquialenter satisfieri.

GLOSS. XI.

1 *Rescripta Principum in papiro albo solã eius subscriptionem continente non valent , nisi seruatis instructionibus,& num.2.*

2 *Schedulæ albæ impletæ quando fidem faciant.*

Alualaes falsas o firmadas en blanco. Nota ex lege ista, quòd priuilegium falsum,vel in papiro albo scriptum solam Principis subscriptionem vel regium sigillum habens æquiparantur, non enim intelligetur Princeps confirmasse ea,quæ postea scripta fuerint in eo papiro albo,ex sententia Innocen.cum quo alij transeunt,in cap.2.de fide in.stru.Ex quo eorum non habuit Princeps notitiam,arg.tex,in.l.vlt.C. plus vale. quod agi . quam sententiam sequitur & commendat Ange.in.l.si ita stipulatus.§.Grisogonus & ibi Iaso. num.13.ff.de verb.oblig.pro qua opinione est tex.hîc

& in

Universidad de Deusto
Biblioteca

& in l.12.tit.14.de reſcriptis contra ius ſupra lib. 4.di xi in ſtylo cancellariæ tit.1.præmi.17.caſu.20.declaratio.4.legis Toleti glo.1.nu.23.verſic.5.regula. adde
8 Alexand.conſ.147.lib.2. [Hoc tamen limitarem, ni ſi Princeps traderet Proregi vel gubernatori ſchedulas albas ſuo ſigillo munitas, vel ſubſcriptionem dumtaxat habentes, & ſimul cum eis inſtructiones ſecretas, à quibus diſcedere non liceret, quoniam hac in ſpecie earum tenore ad vnguem ſeruato, valeret procul dubio reſcripſum ſeu priuilegium, quia præmonitus eſſe cenſetur de contentis in eo, vt ex dictis Iaſonis expendes in.d.§.Griſogonus nu.13.&.14.

GLOSS. XII.

1 *Donatio regia ob remunerationem facta reuocari non poteſt, niſi merita excedat.*

2 *Donatio remuneratoria eſſe an cenſeatur? ſi de meritis non conſtat aliàs, quàm per generalem meritorum mentionem à Principe in donatione factam?*

Donatio remuneratoria generali mentione meritorũ facta, ſi in ea dicatur purè & liberè, cenſetur donatio gratuita, & non ob cauſam nec remuneratoria, ibidem.

3 *Meritorum aſſertio generalis nõ probat, quia obſcura. Obſcura aut dubia loquutio non relebat, ibidem.*

4 *Aſſertio nudo ſermone effuſa nihil operatur.*

5 *Meritorum aſſertioni ſpeciali creditur, ſi donatio non eſt à iure prohibita.*

6 *Meritorum ſpecialis aſſertio non probat in prohibitis. Donantis aſſertioni non creditur in prohibitis, ibidem.*

7 *Donantis aſſertioni iuratæ non creditur in prohibitis.*

8 *Donatio ob merita ſpecialiter expreſſa, ſi prohibita nõ ſit, remuneratoria eſſe cenſetur, quamuis donans in inſtrumento dixerit, ſe ſimpliciter & purè donare, ante vel poſtea.*

Verba contractus non immutant eorum ſubſtantiam.

m *Correſpondientes a ellas.* Nota quòd donatio remuneratoria per Principem facta etiam de redditibus annuis reuocari non poteſt, ſi remuneratio correſpondet meritis & ſeruitijs donatarij. quod corrouorabis ex traditis ſupra eo.l.6.glo.1.num.18.& in l.11.tit.7.de maioratu glo.1.&.9.ſupra hoc eodem libro, numero 4.&.5.

t [Ex quo infertur, non ſufficere mentionem generalem meritorum, vt donatio remuneratoria cenſeatur, etiamſi poſt illam generalem meritorum mentionem donator non dixerit, ſe purè, liberè, & ſimpliciter donare (nam ſi hæc verba addiderit, nulli dubium, quin donatio pura & ſimplex eſſe dicatur, & non ob cauſam nec remuneratoria ex ſententia Oldral. conſil. 5. cui aſſentitur Alex.conſ.14 col.1.lib.1.& conſ.40.nu. 14 libro.4. Socin.conſil.295.numero.9.verſiculo.5. caſus lib.2. quibus accedit Tiraquell. in. l. ſi vnquam in verbo donatione largitus nu.80.C.de reuocã. dona.) prior concluſio placet Socino.d.cõſ.395.nu. 8. verſ.4. caſus li.2. idem voluit ante eum Paul.Caſtr. cuius ipſe non meminit conſ.435.col.vlt.verſ.4. facit dubiũ li.2. quos ſequitur Stepha.Bertran.conſ.135.colum.2.verſ. ſed manet difficultas cum multis ſequen.li. 4. Tiraq. pluribus rationibus id aſtruens in.d.l.ſi vnquam verbo donatione largitus num.85. quibus libenter accedo ex ratione in initio gloſſę huius tradita. Nam ſi donatio ob merita excedit quantitatem meritorum in illo exceſſu dicitur pura, ſecundum Guill.Bal.& Sali.in.l. illud.C.de ſacroſ.eccleſ. cum concordantijs ſupra ead. gloſſ.6.nu.1. traditis, quomodo ergo generali meritorum mẽtione facta cõſtare poterit de illo exceſſu? certè minime. Ex quo ſatis liquet, ſpecialem meritorum mentionem fieri oportere, quoniã generalitas illa verificari poſſet in quolibet minimo ſeruitio vel beneficio, quod procul dubio abſurdum eſſet aſſerere, vt ex illo minimo beneficio donatio diceretur remuneratoria, & contra mentem dectorum, quare Socini ſententiam ſequitur etiam Anto. Rube. conſ.95. prope finẽ.

3 [Alia item ratione Socini ſententia vera eſt, quia generalis aſſertio meritorum dubia eſt & obſcura. l. prętor edixit in prin.ff.de mino. vbi, qui generaliter loquitur, obſcure loqui dicitur. l. ita ficèi. ff. de iure fiſci. obſcura autem & dubia loquutio ſiue aſſertio non relebat, vt in.l. vbi autem.§. qui illud. ff. de verb. obliga. l. cũ in certis. ff. de lega. 1. l. vlt. C. de annali exceptio.

4 [Tertiò, quia talis aſſertio nudo ſermone effuſa, ſolet in donationibus apponi magis ad colorem, & veluti quemdam honorem, quàm ad veritatem, ideo perinde habenda eſt, ac ſi appoſita non fuiſſet argum. l. quod venditor & ibi notatur. ff. de dolo, & l. ſi quid venditor &. l. ſeq. ff. de edili. edi. Oldra. conſ. 5. in fi. ex quibus conſtat, Socini ſententiam veram eſſe & receptam, cui adhæreo, licet contrarium reſponderit Iaſo. conſ.

§ 154. li. 2. Deci. conſ. 20. [Vbi autem ſpecialis fit mentio meritorum in donatione, creditur donanti id aſſerenti, maxime ſi per inſtrumentum publicum id aſſeruerit, niſi donare ſit prohibitus, hæc fuit ſententia Bar. in. l. ſi forte nu. 5. ff. de caſtr. pecul. idem voluerũt Nicol. de Matheſila. Bal. Ang. Paul. Alex. Iaſ. & Dec. in. l. ſi donatione. C. de colla. vbi Ioan. Bap. de Cacialupo dixit hoc eſſe de mente omnium doctorũ, Ioan. de Imol. & Paul. Caſt. in. l. Aquilius Regulus. ff. de donatio. Bar. Bal. & multũ clare Paul. in. l. per diuerſas. C. manda. Soci. conſ. 295. nu. 8. verſ. 3. caſus & nu. 7. lib. 2. eſtque cõmunis opinio, vt colliges ex dictis ſupra eo. l. 6. gl. 1. nu. 18. &. 19. quod & voluit Greg. Lupi in. l. 3.

6 tit. 10. par. 2. in verbo la mereciesse. [In prohibitis autem donare niſi precedant merita: nõ probantur merita per aſſertionem generalem meritorum, ſecũdum Alex. cõſ. 119. nu. 5. lib. 3. & doctores omnes, imo nec per aſſertionem particularem eorũ ſecũdũ receptiorẽ doctorum ſententiam, quod voluerunt Guill. Cyn. & Alberi. in. l. vlt. ff. de exercito. Bal. in. l. ſi tibi colum. 2. verſic. ſed nunquid de iſtis meritis. ff. ſi cert. pet. Sali. Alex. Corne. & alij recentiores in. l. ſi donatione. C. de collatio. Rom. & Paul. in. d. l. Aquilius. ff. de donatio. Guido Papę. q. Delphinatus. 95. & ſingul. 596. Soc. hanc dicens communẽ conſ. 66. nu. 13. Barba. cõſ. 2. col. 3. li. 3. Ant. de Canario in tract. inſinuationũ. q. 45. Tiraq. in. d. l. ſi vnquã in verbo donatione largitus nu. 77. & ſeq. Greg. Lup. in. l. 3. ti. 10. part. 2. glo. 2. Nam vt Tiraq. ait, hac potiſsimùm ratione efficaciſsima, quia in pro-

in prohibitis nõ creditur aſſertioni, etiam ſpeciali donantis, quia hoc aſſerere præſumitur, vt valeat eius donatio, vt in. l. qui teſtamentum & ibi gloſſ. & doct. ff. de proba. l. cum quis decedẽs. §. Titia honeſtiſsima. ff. de lega. 3. ex qua probatur hoc procedere, etiamſi do-

7 nãs ſit honeſta perſona Tiraq. vbi ſupra nu. 77. [Qui & nu. 79. id extendit ad aſſertionem iuratã iuxta ſententiã Pet. & Cyni in. l. 1. ad fi. C. de ſacroſ. eccl. & Bar. in. d. §. Titia honeſtiſsima, & aliorum pluriũ quos ibi refert Tiraq. Quæ ſententia in aſſertione ſimplici ac etiam iurata per donare prohibitum, (quòd per eam non probentur merita, nec ad ea probanda fidem faciat, etiamſi ſit ſpecialis) eſt receptior: licèt contrariam tenuerit Bald. vt ſæpe ſolet ſibi ipſi contrarius, in. l. illud. C. de ſacroſ. eccleſ. & in. l. ſi donatione. C. de collatio. & quidã alij ab ipſo Tiraq. relati in. d. l. ſi vnquã

8 verbo donatione largitus nu. 75. &. 76. [Ampliatur aſſertio hęc, vt procedat etiamſi ante vel poſtquam merita exprimantur, poſuerit donans clauſulam illã generalem, ſcilicet, purè, merè, liberè, & ſimpliciter donauit &c. hæc ſiquidem clauſula nõ facit, vt donatio deſinat eſſe remuneratoria vel ob cauſam, quandoquidẽ poſtea vel paulo ante fuit cauſa ſpecialis expreſſa, quę commodum ipſius donatoris concernit, vt Oldra. reſpondit conſ. 5. quem ſequitur Lud. Roma. in. l. ſi verõ §. de viro. 48. fallentia. ff. ſolu. matri. Alex. citans concord. conſ. 40. nu. 14. li. 4. nam licèt contrahentes nomen falſum apponant contractui locationis eam appellantes venditionem, non ex eo dicetur vẽditio, ſed locatio. l. inſulam. ff. de præſcrip. verb. l. ſi olei & ibi notatur. C. loca. & l. ſi vno in princ. ff. eo, tit. c. conſtitutus. de religio. domib. cum ſimilibus à me traditis ſupra eod. l. 7. glo. 1. num. 11.

GLOSS. XIII.

n *Se deue guardar en los juros.* Idẽ probãt verba iſta, quod verba de quibus ſupra eadem gloſſa. 9. & infra glo. 16.

GLOSS. XIIII.

Vendere quibus caſibus quis compellatur remiſsiuè.

o *Saluo ſi el Rey los quiſieſſe redemir dãdo por ellos el juſto precio.* Nota caſum optimũ, in quo quis vẽdere cõpelli tur rem propriã. Alios caſus tradit Greg. Lupi in. l. 3. in glo. 1. tit. 5. de venditio, par. 5. & dom. Dida. Couar. qui doctè, vt ſemper loquitur in lib. 3. reſolu. c. 14. per totum & Did. Perez in. l. 2. tit. 23. li. 2. ordina. colum. 713. verſi. tandem quæro,

GLOSS. XV.

Princeps ius quæſitũ etiã ex donatione ſua alicui auferens debet prius de precio æquiualenti ſatisfacere.

p *Siendo primeramente ſatisfechos.* Nota quòd emptori annuorum reddituum debet prius à venditore ſatisfieri, quàm ab eo per Regem auferantur, ſic aliàs quoties alicui Princeps aufert ius quæſitum, etiam ex donatione ſua, debet ei prius de æquiualenti precio ſatisfacere, vt diximus ſupra eo. gloſſ. 10. & fuſius probaui ſupra eod. l. 6. glo. 1. num. 10. &. 13.

GLOSS. XVI.

Legis noſtræ interpretatio.

q *O de mantenimientos,* Nota ex his verbis, legẽ noſtrã loqui de donationibus Regis annorũ reddituum, nõ de donatione bonorum immobiliũ, vt dixi ſupra eo. gloſſ. 1. nu. 3. & gloſſ. 9. &. 13.

GLOSS. XVII.

1 *Dos eſt titulus lucratiuus quoad vxorem.*

2 *Dos quoad maritum eſt cauſa oneroſa.*

3 *Dos an egeat inſinuatione?*

4 *Dos quoad maritum eſt cauſa oneroſa, etiamſi ex pacto vel ſtatuto maritus dotem lucretur ſoluto matrimonio.*

Lex vna. §. lucratiuas. C. de imponen. lucrati. deſcript. tit. lib. 10. explicatur ibid.

5 *Dos eſt oneroſa reſpectu filiorum eam petentium.*

6 *Dos immoderata à Rege data, non moderatur conſtãte matrimonio,*

Dos inofficioſa conſtante matrimonio an reuocetur? ibidem,

7 *Dos ob ingratitudinem fœminæ conſtante matrimonio non reuocatur.*

8 *Dos à fœmina matrimonio ſoluto per ingratitudinem, an auocari poſsit maximè ſi ſit inops & num. præcedenti.*

r *En tanto que duran los caſamientos.* Ratio huius conſtitutionis eſt, quia licèt quoad vxorem dos ſit titulus lucratiuus, etiam ſi ſit filia dotantis legitima, vt probat text. in. l. vltim. §. ſi à ſocero. ff. quæ in frau. credi. ibi, *quia intelligitur ex donatione ad eam peruenisse,* quem text. commendat Alexand. in. l. in fideicommiſſariam columna. 2. in princip. ff. ad Trebellia. ad quem non aduertunt, qui frequentius in filia contradicunt, arguendo ex regula. l. vltim. C. de dot. promi. & l. qui liberos. ff. de ritu nuptia. quibus ſtatui tur patrem teneri dotare filiam, vt arguit Maria. Soci. Iunior conſ. 19. num. 8. lib. 1. & in extraneo dotante id clarius procedit, vt tradit Alexand. conſil. 71. numero. 1. lib. 4. & alij, quos citat Carol. Moline. in libr. de donationibus factis conſtante matrimonio, ex numero. 64. [Quoad maritum autem ſemper dos cenſe

2 tur cauſa oneroſa, vt probat. d. l. vlti. §. ſi à ſocero verſ. in maritum. ff. quæ in fraud. credi. ibi, *non magis quàm in creditorem*, & ibi, *cùm indotatam vxorem ducturus non fuerit*, & ita reſoluit Bart. ibi, cuius doctrina recepta eſt, ſecundum Iaſ. in. §. item ſi quis in fraudem num.

Universidad de Deusto
Biblioteca

num.30.insti.de actio.idem voluit Ioan.Lupi in rep. c.per vestras notab.3.§.22.nu.7.de dona.int.vi.& vx. Gom.Arias in,l.27.Tau.nu.11.Arius Pinel.in.l. 1. C. de bon.mat.par.3.nu.62,illatione.31. tex. est pro hac opinione in.l. ex promissione. ff.de actio.& obligat. & in.l.vna.§.lucratiuas.C.de impon.lucrati. descriptio.lib.10.& ibi expendunt Bart.& Plat.text.in.l.pro oneribꝰ vbi notat Bar.& in.l.fi. vbi notat Bal. C.de iure doti.gloss.in. l.Meuia.§.1. in verbo ipsi mouere ff.solu.matr.vbi Bart. & alij Tiraq.in rep.l. si vnquã in verbo donatione largitus nu.174.& num.196.C.de reuo.dona.Ant.Negusanti.in tract.de pigno.2. part.
3 membro.4.num.50.Did.Segura & post eum Did.Perez in repe.l,cohęredi.§.cum filiæ nu.130.ff.de vulga. & vbique doct. [Quod conuincitur ex.l.vlti. C. de iure doti.Vbi Imperator aperte significat, etiam iure antiquo,in dote respectu viri non fuisse necessariã in sinuationẽ,quia nõ erat donatio gratuita,sed ex causa onerosa iuxta tex.in.d.l.ex promissione . ff. de actio. & obliga,quem extollit Iaso.in.l,Nensenius nu.4. ff. de re iudi, Quoad mulierem autem,inquit,d.l.vlt. necessariam fuisse insinuationem,cùm dos ab extraneo non à patre dabatur.Hodie autem nouo beneficio in dote statuit lex illa insinuationem non exigi etiam quoad mulierem, quamuis quoad eam vera donatio est,secundum Alberi. & alios ibi,Deci.consil.414.nu. 15.Anto.de Canario de insinuatione.2.par.q.4. nu.4. Bald.Nouellus in.l.1.num.339,&.342.ff.solu. matri.& in tracta.de dote.5.par.nu.5.Ari. Pinellus in. d. l.1.C. de bon.mater.3.par.nu.62.illatione.31. vbi cauendum esse ait à gloss.1.in.d.l.vlt.C.de iure doti.& magis cauendum à Ioanne de Anania in.c.cum tu vers.4.quæ
4 ritur in fi.extra de vsur.vbi contra.d.l.vltim , miserê ait,necessariam esse in dote insinuationem, idque in uolutè refert Tiraq.in.d.l.si vnquam, verbo donatio ne largitus num.194.C.de reuocan.dona. [Et vsque adeo dos est onerosa respectu mariti , vt locũ habeat, etiamsi postea ex dote sit maritus lucrum aliquod habiturus propter pactum,vel statutum dotis lucrãdæ, adhuc enim maritus ex causa onerosa eam habere cen setur, non lucrativa,cùm præcesserit onerosa,idest,titu lus dotis,ex gloss.singul.in.l.si donaturus.§.vlt. in ver bo dumtaxat & ibi Alex.ff.de condicti. ob causã pro qua est text.in.d.l.vna.§. lucratiuas in verbo si verò vel socer.C.de imponen.lucrati.descrip.libr.10.vbi si socer dotem dederit pro filia vel nepte causa dicetur lucrativa,licèt casus euentu ad lucrum reuertatur mariti,& ibi eum appendit Ang.refert & sequitur Iaso. in.§.item si quis in fraudem nu.30.insti.de actio.Ioã. Lupi in repe.c.per vestras notab.3.§.22. nu. 7. in fine in cuius confirmationem plura adfert Tiraq. in.d.l.si vnquam in verbo donatione largitus nu.172.& num. 174.& seq.C.de reuocan.dona. [Est etiam dos one-
5 rosa respectu filiorum dotem maternam petentiũ, vt mirabiliter voluit Bar.in.l.si constante. 10. q. 2.partis princip.nu.67.ff.solu.matri.in repe.Iaſ. in. §. item si quis in fraudem nu.30.insti.de actio.Ioan. Lupi in. d. §.22.nu.8.Did.Segura in rep.l.cohęredi. §. cũ filię nu. 152.&.159.ff.de vulga.Did.Perez ad Segurã i bidẽ nu. 130.Bernar. Diez à Luco in additio.ad Ioan. Lupi.d.
6 §.22.nu.8. [Cõsequitur ergo ex supradictis iuridicã es se huius legis dispositionem,quatenus in ea dicitur nõ posse Regem ab eo in dotem data reuocare,vel mode rare constante matrimonio,donec dissoluatur , quod & adnotauit Ioan. Lupi in.d.§.22.nu.8.versi,sin autẽ dos,& iterum.d.3.notab.§.24.nu.3.Ex quo infert do tem immensam non reuocari constante matrimonio, si gener non fuit fraudis particeps argu.l. quod autem §.hoc autem edictum &.§. simili modo. ff.de his,quę in fraud.credito,quod & voluit Dida . Segura in.d.l. cohęredi.§.cum filiæ nu.145.& seq.ff.de vulga. idque extendit nu.149.vt procedat etiam in dubio, si nõ cõstat sciuerit necne donationem esse immensam , cùm in dubio ignorantia præsumatur,vt in.l. verius. ff.de probatio.cum concord.per Did . Perez traditis in.d. §.cum filię num.145.quod latius examinauimus supra hoc lib.tit.2.de dotibus.l.1.glo.4.num. 3. & deinceps:
7 [Conuestitur hęc sententia vel ex eo,quòd dos ob in gratitudinem fœminę dotatę,vel mariti eius,in dotã tem cõmissam,reuocari non potest constãte matrimo nio,eadem ratione quòd sit causa onerosa respectu ma riti,vt diximus,eo autem soluto & ad vxorẽ dote re uersa,ob eius ingratitudinem poterit ab ea auocari,se cundum Ripam in.l.vlt.q.51.C.de reuo. dona.Ioann. Lupi in.l.31.Tauri nu.59.idem voluit Ari. Pinel.in,l, 1.C.de bon.mater.3.par.nu.62.illatio.32.quę sententia verior mihi videtur,quamuis receptior sit, quòd reuo cari non possit à fœmina ob ingratitudinem,etiam so luto matrimonio dote ad eam reuersa , vt indistinctè notat Salice.in.l.si dotem per tex. ibi.C.de iure doti. Boeri.decis.27.in fi,idque in dote tradita voluit Bald. in.l.vlt.nu.11.C.de dot.promiss.cui accesit Iaso. in.§. fuerat nu.117.insti.de actio.secus in dote promissa tan tum,vt per eosdẽ ibi,& per Iaſ.in. l. patre furioso nu.
8 29.vers.10.ff.de his qui sunt sui vel alie. iur. [Sed iu dicio meo prior sententia verior est , nisi fœmina sit inops,tunc enim ab ea auocari non potest dos ob in gratitudinem,vt Ripa voluit in.d.l.vlt.nu: 171.C.de reuo.dona.tunc enim donans potius ex pietate diui no amore mouetur,quàm fœminæ dotatę, atque ideo magis dos pia appellatur,vt explicat Iaso. in.l. cũ his §.mulier.ff.de condict.indebi.Bal.Nouell. de dote. 6. par.priuileg.44.Ioan.Lupi in repe.c. per vestras no tab.3.§.12.nu.6.&.7.de dona.int.vir.& vx. aliàs est.§. 61.Gom.Arias in.l.27.Tauri nu. 60. Deci.notabiliter cons.348.nu.4.Alexan.in.l.si certis annis nu. 5. C.de pactis . Quare nimirũ donataria ingrata dotem non amittit etiam post solutum matrimonium,quãdoqui dem non sua contẽplatione dos sibi data fuit , sed Dei potius,quæ sententia mihi applaudet , quicquid con tra eam dixerit Ari.Pinel.in.d.l.1.C. de bon . mater. 3.par.num.62.in fine.

GLOSS. XVIII.

Vendere quis compellitur in specie hîc tradita.

§ *Cada que quisieremos a diez mil marauedis el millar.* Nota annuos redditus,iuros,appellatos, etiamsi à Rege in dotem dentur,posse ab ipso Rege redimi ad rationem decem pro quolibet cẽtenario,& hîc est alius casus in quo quis vendere compellitur,repete hîc quę diximus supra eo.gloss.14.

LEY

LEY. XVI.

¶ *Que las mercedes que los Reyes hizieren de algunas rentas,o pechos,o portazgos,o pedidos,se entiendan que las han de cobrar los donatarios,segun y como el Rey lo cobraba.*

¶ *Don Iuan en Valladolid año de 1451.peti.11.*

¶ Por quanto algunas ciudades y villas y lugares son obligados a nos pagar martiniegas,y yantares,y escriuanias, y portazgos,y otros algunos pedidos: los quales auian y han de pagar a ciertos plazos en cierta forma, y segun los priuilegios que algunas de las dichas ciudades y villas y lugares tienen de mi,y de los Reyes donde yo vengo,algunas personas son francos, y otros de uen ser prendados por ellos ciertos bienes suyos:delas quales martiniegas y escriuanias,y yantares, y otros tribu tos,algunas vezes hazemos merced,[a] y aquellos a quien hazemos las mercedes,se ponen en cobrar los de otra manera, que nos las auiamos de auer , y porque nuestra voluntad no es de ha zer las tales mercedes en perjuyzio de tercero: [b] mandamos que qualesquier mercedes que ayamos hecho y hizieremos,se entienda,para que aquellos a quien hizieremos las tales mercedes, las ayan de aquellas personas,y al tiem po y en la manera que nos las auiamos de auer,[c] y que las tales personas las ayan segun antiguamẽte se acostũbro.

GLOSS. I.

1 *Tributa Regi debita ad vitam donantis donari possunt.*
Lex pen.titu.15.par.2.explicatur ibidem.
2 *Lex.2.titu.26.de feudis par.4.explicatur.*
3 *Legis primæ supra eo.cum lege nostra conciliatio.*
Donatio tributorum vel exemptionis à Principe facta an possit vel censeatur esse perpetua, vel ad vitam concedentis vel donatarij? ibi.late.

a *Delas quales martiniegas y escriuanias y yantares,y tributos algunas vezes hazemos merced.* Sed quomodo tributa huiusmodi , quæ sunt de regalibus, donari possunt? Respondeo,si expresse donentur,& tunc non ex tenditur donatio bonorum huiusmodi vltra vitam donantis,vt in.l.pen.titu.15.part.2.ibi. *E aun entonces no las puede auer ni deue vsar dellas,sino solamente en la vida de aquel Rey,que ge las otorgo , o del otro que las quisiere confirmar.* Et loquitur lex illa de monetis &
2 tributis , atque ita debet intelligi lex ista. [Sed huic intellectui obstare videtur.l.2.tit.26.de feudis par. 4. vbi ea quæ sub nomine honoris Rex noster donauerit subditis,hoc est tributa Regi & regno nomine dominij competentia in aliquo oppido,seu villa,aut castello,sine prefinitione temporis,intelligitur fuisse do nata ad eius vitam dumtaxat,intelligit ibi Greg.Lupi ad vitam ipsius donatarij,sed defuncto Rege ait recog noscere debere eius successorem,vt in.l.20.tit.13.part. 2.sed iudicio meo lex illa.2.intelligitur iuxta.d.l.pen. tit.15.par.2.vt donatio non excedat vitam donantis.
3 [Sed adhuc opponitur de.l.1.ibi, *les sean guardadas para siempre*,supra eod.vbi tributa & alia iura regia pos sunt concedi in perpetuum . Respondeo tamen illam legem loqui,quando non per viam honoris concedũtur,sed simul cum oppido aut villa seruata solemnitate.l.3.supra eo.tunc nimirum si in perpetuum concessa censeantur,si sibi & hæredibus suis in perpetuũ donentur,iuxta tradita per Grego.Lup.in.l.10.tit.18.de instrumentis par.3.glo.vlt.in fine, dicentẽ,hac in spe cie valere in perpetuum,si merita donatarij eam exigant liberalitatem,quoniam propter magnitudinem seruitij inducitur perpetuitas beneficij.c.1 §.vltim. & ibi notat Bal.de his qui feud. dare poss.l.Aquilius & l.si pater.ff.de donatio.Nam si non facta mentione hę redum in perpetuum donentur , censebitur Princeps ad vitam donatarij concessisse,& non vltra,quia per petuum dicitur,quod durat per vitam hominis. l.1.ff. pro socio,gloss.in Clem.literas in verbo per electionẽ de rescrip.Bald. in.l.fi.ff.de constitu.Princ.ita censet Greg.Lupi in.l.10.tit.18.part.3.in gloss. vlti. qui licèt loquatur in immunitate a Principe alicui cõcessa,idẽ est in alia concessione quacunque , sed mortuo Rege donante,eam insinuare tenebitur coram successore.l. 20.tit.13.de nouo Rege recipiẽdo par. ita intellexit Greg.Lupi text.in.d.l.2.tit.26.de feudis part.4 ibidẽ in verbo por toda su vida.In casu autem dubio vbi de perpetuitate mentionẽ non facit , licèt faciat de hære dibus,intelligitur donasse ad vitam donantis, & non vltra,vt in.l.34.ti.28.par.3.& in.l. 4 ti.26.de lucris bel li diuidendis part. 2. quoniam quæ regalia sunt & ad regni dominium spectantia non potest Princeps concedere alicui in præiudicium successorum, sed ad vitã ipsius regis dumtaxat,vt dicunt illa iura & ibi Greg. Lupi notat & in.l.9.tit.4.de donatio.part.5.in verbo otorgadas.Idem erit,si donauit in perpetuum sibi & hęredibus suis,si nõ erat benemeritus regno, tũc enim vel donatio reuocabitur mortuo Rege donãte,vel iux ta merita eius moderabitur,iuxta.l.15.supra eo.vt egre gie explicat Greg.Lup.in.d.l.10.ti.18.part.3. in gloss. vlt,atque ita harum legum antinomiam sedabis. De

quo

Universidad de Deusto
Biblioteca

quo etiam diximus ſupra eodem.l.3.gloſſ.7.numero 10.&.11.

GLOSS. II.

1 *Princeps nõ cenſetur in dubio velle præiudicare tertio.*
2 *Princeps remittendo pœnam non videtur remittere pœnam parti debitam.*

b *Y porque nueſtra voluntad no es de hazer las tales mercedes en perjuyzio de tercero.* Nota Principem nunquã præſumi velle præiudicare iuri alterius, concordat.l. nec auus vbi glo.& Bal.C.de emancipacia.libero.l.2. §.merito &.§.ſi quis à Principe.ff.ne quid in loco publi.l.cũ filius.ff.de teſta.milit.l. impuberibus.ff.de admi.tuto.c.quamuis de reſcrip.lib.6.c.ſuper eo.de offi. delega. Iaſ.in.l.quoties nu.3.C.de precib.impera.offe
a ren. [Ex quo Princeps remittendo pœnam non videtur remittere pœnam parti debitã in dubio ex ſententia gloſſ.& Bar.in.l.2.ff.de in ius vocan.Bal.in.l. reſcripta.C.de precib.impe.offer. Domini.in.c.authoritate de priuileg.in.6.Felt.in.c.ſuper eo nu.5.de offi. de leg.vbi citat concordã.& plura congerit ſimilia & Iaſ.aliquid in.d l quoties quibus adde Did. Perez.in l.29.tit.4.lib.2.ordi.col.423.&.424.

GLOSS. III.

1 *Donatarius tributorum non poteſt aliter eos colligere, quàm Princeps donans exigebat.*
2 *Subrogatum ſapit naturam et vim eius, cuius loco ſubrogatur, etiam ſi in aliquo diſcrepet.*

c *Y en la manera que nos las auiamos de auer.* Nota ex lege iſta, donatarium tributorum non poſſe aliter tributa exigere, quàm quomodo Princeps donans ea exigebat, ſubrogatũ ſiquidem ſortitur eandem naturam,& vim eius, in cuius locum ſubrogatur.l.ſi eum.§.qui iniuriarum vbi docto.notant maximè Iaſo.numero.2. 18.& pluribus ſequen.ff.ſi quis cautio.vbi plura ſimi-
a lia congerit. [Quod procedit, etiamſi ſubrogatum in aliquo diſcreparet, nã nihilominus in alijs ſequeretur eandem naturam, vt reſpondit Paul.Caſt.conſ. 73.repetito conſ.265.paulo ante finem lib.1.Iaſ.in.d. §. qui iniuriarum num.2.Dec.conſ.190.col.3.& conſ.543.nu 6.Tiraq.lib.1.de retractu.§.1.gloſſ.10.numero.80.vbi citat concord.

LEY. XVII.

¶ *Que pone la modificacion y declaracion que ſe hizo en las cortes de Toledo, cerca delas mercedes exceſſiuas hechas por el Rey don Enrique, y por los Reyes Catholicos.*

Don Fernando y doña Yſabel en Toledo año de.1480.l.85.

¶ Por los procuradores de los nueſtros Reynos en las cortes que hizimos en la ciudad de Toledo el año de ochenta, nos fue hecha relacion, que nos bien ſabiamos, como los procuradores que vinieró por mádado del ſeñor Rey don Enrique nueſtro hermano a las dichas cortes de Ocaña el año de ſeſenta y nueue. Y eſſo miſmo por los procuradores que vinieron por ſu mandado a las cortes de ſancta Maria de Nieua el año de.473.le fue ſupplicado,q̃ auiendo acatamiento a las muchas e immenſas donaciones y mercedes, que el dicho ſeñor Rey nueſtro hermano hizo de muchos marauedis,y pã, y doblas, y florines,y ſal,y ganados, y otras coſas de las ſus alcaualas,y tercias,y otros diezmos,y aduanas,y almojarifazgos, y ſalinas, y ſeruicio, y montazgos, y otras rẽtas,y pechos y derechos, y aſsi de merced de por vida, como de juro de heredad,y los daños que dello reſultauan, quiſieſſe remediar y proueer, pues muchas de las mercedes auian ſido hechas inmoderadamente,ſey ẽdo el dicho Rey cõſtreñido a las hazer por grandes neceſsidades, [a] y atraydo por exquiſitas y no deuidas maneras: [b] ſobre lo qual,porque los tiempos no dieron lugar, no ſolamẽte no proueyo ni dio remedio:mas aun deſpues por las meſmas neceſsidades hizo otras muchas y deſordenadas mercedes en grã detrimẽto del patrimonio Real, y enagenando del todas las rẽtas Reales. De guiſa que al tiempo que falleſcio,y nos por la gracia de nueſtro ſeñor ſuccedimos en eſtos nueſtros reynos, hallamos las rẽtas enagenadas,y muy dimi nuydas,lo qual dio cauſa a que para el ſoſtenimiento de nro Real eſtado,y para ſalir de las muchas y grãdes neceſsidades,q̃ luego nos occurrieron, y para poder pacificar los dichos nros reynos y los

y los tener en paz y en juſticia, como deſeamos,y lo auemos hecho, no ſolamente ouieſſemos de demandar monedas y pedidos a los dichos Reynos, mas tomar empreſtados de yglesias y monaſterios, y concejos y perſonas ſingulares, y hazer llamamientos de pueblos a ſus coſtas, y mandar traer a coſta de los dichos concejos pertrechos,y armas,y mantenimientos y artillerias,y otras coſas: de lo qual los dichos nueſtros ſubditos y naturales recibieron muchas fatigas y daños y trabajos: y aun de las pocas rentas que quedaron ouimos de diſtribuir y enagenar muy gran parte por ſalir de las dichas neceſsidades, que nos ocurrieron, en el remedio de lo qual conuenia mucho entender, porque ſi nos mandaſemos auer informacion verdadera de las mercedes quel dicho ſeñor Rey dõ Enrrique nueſtro hermano hizo, deſde mediado el mes de Septiembre del dicho año paſado de ſeſenta e quatro, en que començaron las turbaciones y eſcandalos en los dichos nueſtros reynos, haſta quel falleſcio hallariamos las mas de aquellas auerſe hecho por exquiſitas y engañoſas y no deuidas maneras. Ca à vnas perſonas las hizo ſin ſu voluntad y grado: ſaluo por ſalir de las neceſsidades procuradas por los q̃ las tales mercedes recibieron, [c] y a otros las hizo por pequeños ſeruicios, q̃ no eran dignos de tanta remuneracio [d] y aun algunos deſtos, que las reſcibieron, tenian officios y cargos, con cuyas rentas y ſalarios ſe deuian tener por bien contentos y ſatisfechos. [e] Y a otros dio las dichas mercedes por interceſsion e importunacion de algunas perſonas acceptas, [f] queriendo pagar con las rentas reales los ſeruicios, que algunos dellos auian recebido de los tales, y otras perſonas compraron las tales mercedes por muy pequeños precios, [g] y otros las ouieron por alualaes falſos, o firmados en blanco, [h] o por otros trafagos, o mudanças de verdad que hazian, y procuraban que ſe hizieſen en los libros, o por otras exquiſitas y engañoſas formas, y otros que recibieron las tales mercedes, expreſaron en los alualaes y priuilegios algunas deudas, que les eran debidas, o ſeruicios que auian hecho, o daños que auiã recebido, y otras coſas por do affirmaron que deuian recebir las tales mercedes, y no ſiendo las tales cauſas verdaderas en todo o en parte. [i] Otros mudando los marauedis que tenian de lanças, o razion, o quitacion con officios o mantenimientos en merced de juro de heredad, ſituados ſin interuenir juſta cauſa por do los mereſcieſen. Otras mercedes hizo en caſamiẽtos exceſsiuamente: y otras muchas mercedes hizo ſin interuenir meritos ni ſeruicios, mas de ſola voluntad en grande detrimento e diminucion del patrimonio Real. Y que pues a nueſtro Señor auia placido por ſu clemencia, que nos ouieſſemos pacificado los dichos nueſtros reynos, y los tuuieſſemos, como de preſente los teniamos en buena gobernacion y juſticia, que nos ſuplicauan los dichos procuradores quiſieſſemos mandar entender en el remedio de lo ſuſo dicho. Y aſsi meſmo algunas otras mercedes exceſsiuas que nos auiamos hecho, deſpues que ſuccedimos en eſtos nueſtros reynos, a cauſa de las dichas neceſsidades, reintegrando el dicho patrimonio Real y rentas del, por manera que con ellas pudieſſemos ſuſtener nueſtro real eſtado, y mantener nueſtros reynos en juſticia: porque aſsi ceſſariam

Universidad de Deusto
Biblioteca

farian los males y fatigas de los dichos nueſtros ſubditos y naturales, y ternia mos de que remunerar y hazer merce des a quien nos ſiruieſſe. Y como quiera q̃ nos conocemos que las dichas peti ciones de los vnos y de los otros procu radores hechas, eran muy juſtas y ver daderas: Pero por ſer la materia y cau ſa ſobre q̃ ſe fundaua muy ardua y to cante a muchos, y tal que era meneſter madura deliberació y conſejo: nos hi zimos ſaber y notificar la dicha petició a algunos prelados principales, y a los grádes de nueſtros reynos, y les embia mos a mandar, que para dar eneſto ſu conſejo viniеſen a las dichas cortes, y los que no pudieſen venir, nos embia ſen a dezir cerca dello ſu parecer: y al gunos dellos vinieron a la nueſtra cor te, durante el dicho tiẽpo de las dichas cortes, y los q̃ no pudieron venir, embiarõ ſu voto y parecer, cada vno ſobre ello. Y nos aſsi con los dichos prelados y grandes que vinieron, como con los prelados, caualleros, y letrados del nue ſtro conſejo, y cõ algunos religioſos, y con algunos de los dichos procurado res, que por todo ſu ayuntamiento fue rõ para ello diputados, hablamos y pla ticamos muchas vezes ſobre ello: y m damos, q̃ confirieſſen y platicaſsen en treſi, y q̃ nos dieſſen ſu conſejo y pare cer. Los quales todos como buenos y leales ſubditos y naturales, y zeladores del ſeruicio de Dios y nueſtro, y del biẽ comun, y reſtauracion de nueſtro real patrimonio, nos dieron ſu cõſejo y pa recer. El qual viſto, y aſsi miſmo los li bros donde eſtauã aſsentadas las dichas mercedes examinadas por nos miſmos la quãtia y qualidad dellas, y de las per ſonas a quien ſe hizieron, hezimos cier ta declaració, [k] por la qual mandamos y ordenamos, lo q̃ ſobre ello ſe deue hazer, y guardar, y cumplir. De lo qual mãdamos dar nueſtras cartas firmadas de nueſtros nombres y ſelladas cõ nue ſtro ſello, y ſobreſcriptas de nueſtros contadores mayores, cuyos traslados quedan aſſentados en los dichos nue ſtros libros. Por ende ordenamos y mã damos, que todo lo cõtenido en las di chas nueſtras cartas, y en cada coſa o parte dello, ſea guardado e cumplido de aqui adelante perpetua e inuiolable mente para ſiempre jamas, ſegun q̃ en ellas ſe contiene. Y mandamos a los di chos nueſtros cõtadores mayores, y al nueſtro chanciller y notarios, y otros officiales, que eſtã a la tabla de nueſtros ſellos, vean nueſtras cartas y decla racion, y atento el tenor y forma dellas, trayendo a raſgar las cartas y priuilegios, y confirmaciones, q̃ pri meramente dello tenian, den y libren y ſellen y paſsen a cada vniuerſidad y perſonas que por virtud dellas ouieré de gozar de las dichas mercedes, nue ſtras cartas de priuilegios, las mas fir mes y baſtantes, que para ello fueré me neſter, ſin les pedir ni eſperar ſobre ello otra nueſtra carta ni mandamientos, y ſin les pedir ni lleuar derechos, ni otra coſa alguna para el deſpacho y aſsiẽto, y ſello de los dichos priuilegios. Y otro ſi mandamos a los arrendadores y re caudadores, y receptores, y fieles, y co gedores, y terceros, y mayordomos, y otras qualeſquier perſonas, que ouieré de coger y recaudar en renta, o en ter cio, o en fieldad, o en receptoria, o en orra qualquier manera las nueſtras rentas y pechos y derechos, donde las tales mercedes eſtan y quedan ſitua das, que de aqui adelante les acudá y hagan acudir libre y deſembargada mente, con todo lo que anſi han de auer por las dichas nueſtras cartas, eſte preſen

preſẽte año por virtud dellas, y ſin até der otra nueſtra carta ni mandamien to, ni de los dichos nueſtros contado dores mayores, y dende en a delan te en cada vn año, por virtud de las dichas nueſtras cartas de priuilegio que les ſeran dadas, o de ſus traslados ſignados de eſcriuano publico, ſin pe dir ni eſperar otra declaratoria ni ſo brecarta, ni mandamiento. Y por que las vniuerſidades y perſonas a quien ſon adjudicadas las dichas mer cedes, por las dichas nueſtras cartas puedan gozar dellas mas libremen te: ordenamos y mandamos que las tales vniuerſidades y perſonas pue dan vender, dar, donar, trocar, y cam biar, y enagenar las dichas mercedes o qualquiera parte dellas, como y quã do quiſieren y por bien tuuieren, ſe gun la facultad que para ello tienen por ſus priuilegios: ſin que ſobre ello nos ayan de requerir, ni interuenga licencia, ni mandamiento nueſtro. Y mandamos a los nueſtros contadores mayores, que por ſola la renunciació, [l] teſten de los nueſtros libros las tales mercedes a quien las tuuieren, y pon gan y aſsienten aquellos aquiẽ les fue ren renuuciadas, y les den y libré nue ſtras cartas de priuilegio, y ſe las ſeña len y paſſen el nueſtro chanciller y notarios y officiales, ſin pedir ni eſ perar para ello otra nueſtra carta y mandamiento, y que tomen el trasla do de nueſtra ley, los dichos nueſtros contadores mayores, y la pongan y aſ ſienten en los dichos nueſtros libros. Lo qual todo ſe haga y cumpla, no em bargante la pragmatica, [m] por nos he cha: por la qual ouimos mandado que los maruedis de juro, de las perſonas que murieſſen ſin hijos legitimos, ſe cõ ſumieſſen, y fincaſen para nos, la qual pragmatica reuocamos, por quanto nueſtra merced y voluntad es, que los maruedis que por la dicha declarato ria les quedan, les ſean ciertos y ſegu ros de aqui adelante para ſi y para ſus herederos y ſucceſſores, y para aquel o aquellos que dellos ouieren cauſa pa ra ſiempre jamas. [n]

GLOSS. I.

1 *Neceſsitate cogente nemo liberalis exiſtit.*
Neceſsitate cogente opera facta non ſunt laudabilia. ibid.
Neceſsitas ingens telum eſt. ibid.
2 *Neceſsitate cogẽte donatio à Rege facta reuocari potest neceſsitate ceſſante.*

a *Conſtreñido a la hazer por grandes neceſsidades.*) Si ob neceſsitatem Rex donare compulſus fuit, non cenſetur mera donatio, quia in neceſsitatibus nemo liberalis exiſtit. l. rem legatam in fine. ff. de adimen. lega. opera nãque neceſsitate cogente facta non ſunt laudabilia. c. ſi quis. 57. diſtinctio. Luc. de Pena in. l. curiales. 25. col. 1. C. de decurio. lib. 10. ingens ſiquidem telũ eſt neceſsitas ſecundum Liuium lib. 4. ab vrbe cõdita
2 & Tiraque. lib. 1. de retractu. §. 26. glo. 1. nume. 20. [Vn de donatio à Rege facta neceſsitate cogente reuocari poteſt neceſsitate ceſſante, vt in ca. 2. & ibi notat Cardi. 3. notab. & Ancharra. 1. nota. de cuſtodia eucharist. & c. de Siracuſanç vrbis. 28. diſtin. glos. in. l. ſolet in verbo. quam curator, & ibi Bar. ff. de tutell. cum concordan. à Tiraq. congeſtis in libello, qui inſcribitur, cauſa ceſſante, par. 1. nu. 179.

GLOSS. II.

b *Y ha traydo por exquiſitas y no deuidas maneras.*) Quorum exempla videas in hac lege & gloſsis ſequen.

GLOSS. III.

Donatio ad liberandum ſe à neceſsitate non eſt voluntaria, quare reuocari poteſt.

c *Las hizo ſin ſu voluntad y grado, ſaluo por ſalir de las neceſsidades procuradas, por los que las tales mercedes recibieron.*) Nota donatorem voluntatem non habere donandi liberam, ſi donauit ad ſe eruẽdum ab aliqua neceſsitate, in qua culpa donatarij poſitus erat: quare donatio reuocari merito poteſt, vt in. l. 15. ſupra eo. & ibi dixi in glo. 4.

GLOSS. IIII.

d *Que no eran dignos de tanta remuneracion.* Adde

Universidad de Deusto
Biblioteca

hic quæ diximus supra eod.l.15.glossa.5.&.6.

GLOSS V:

Officia benemeritis collata ad remunerationem concessa esse intelliguntur.

e *Se deuiã tener por bien contentos y satisfechos*. Nota legem istam ad confusionem eorum, qui hoc in regno magnam seruitiorum remunerationem prętendunt, quibus satisfactum esse statuit lex ista, si eis correctorũ officia cum competenti salario collata fuerunt, & tum potissimum, cũm eorum seruitia sibi ipsis vtilissima fuerunt, vel seruierunt in necessitate belli, in qua ab eis Rex positus fuit, vt in glos. sequent. bus comme morabo. Rebufus in constitutione Franciæ tomo.2. tracta. vt beneficia ante vacatio. arti.1.glo.1. & arti.2. glo.15.

GLOSS. VI.

Importunitas metui comparatur.

f *E importunacion de algunas personas acceptas*. Obtenta per metum vel per importunitatem æquiparantur secundum Innocen. in cap. petitio extra de iureiu. Lucas de Pena in rubri. C. de auro coronario in fin. libr. 10. & in. l. prædia. C. de locatio. prędio. ciuil. lib. 11. col. 9. versi. secundo, quibus adde, quę diximus supra eo. l. 15. glo. 8. & quę latè tradit Rebuffus in. 2. tomo constitutionum Franciæ tracta. vt benefi. ante vacatio. art. 1 glo. 1, & arti. 2. glos. 15.

GLOSS. VII.

Venditio minori precio facta an censeatur donatio in eo, quod excedit.

g *Por muy pequeños precios*. Re minori precio vendita, id quod plus valet censetur donatum ab his, qui donare prohibentur secundum Bart. in. l. nõ vsque adeo ff. si quis à paren. fuer. manu, cum concordantijs à me traditis supra hoc eodem libro titu. 6. de melioratio. l. 12. glo. 2. vbi hoc latè discusimus.

GLOS. VIII.

h *O firmados en blanco*. Adde hîc quæ diximus supra eod. l. 15. glo. 11.

GLOS. IX.

Rescriptum Regis gratiosum ad supplicationem partis intelligitur concessum, in quo si falsa enarrentur erit ipso iure nullum.

i *Y no siẽdo las tales causas verdaderas en todo o en parte*. Rescriptum gratiosum à Principe concesum alicui secundum vel contra ius, præsumitur ad eius supplicationem concessum, quare si supplicatio falsa contineat est nullũ rescriptũ, vt in. l. etsi legibus, & ibi notat Pau. Castr. & Ias. nu. 1. C. si cõtra ius vel vtili. publi.

GLOS. X.

k *Hazimos cierta declaracion*, In. l. 15. supra eo.

GLOS. XI.

Renuntiatio sola sufficit ad admittendum eum, cui renunciatio facta est priuilegij & ei priuilegium concedere.

l *O por sola la renunciacion*. Nota sola renuntiatione posse sumos rationales donatarium primum abijcere, & eum cui renunciatio facta fuit admittere, & ita priuilegia in eius gratia expedire.

GLOS. XII.

m *La pragmatica*. De qua mentio fit infra eo. l. vlti.

GLOS. XIII.

n *Para siempre jamas*. Hoc intellige vt dixi supra eo. l. 16. glos. 1.

LEY. XVIII.

¶ Que las mercedes que tenian las villas para los muros, se quiten quando fueren de señorios.

Don Iuan. II. en Valladolid, año de. 1447. pet 15.

¶ Porque los Reyes pasados nuestros progenitores hizierõ merced a algunas personas de nuestros reynos de algunas villas y lugares, los quales enel tiẽpo que eran realengos auian de merced en nuestros libros cierta quãtia de marauedis cada vn año, para el reparo de los muros dellas: mandamos q̃ pues las tales villas y lugares han pasado a otros señorios, que los nuestros contadores mayores quiten de nuestsos libros los dichos marauedis, [a] y no los pasen en quenta.

GLOS. I.

a *Alienatio transit cum sua causa.*

2 *Murorum reparatio ad quem spectet?*
Onus reparandi muros ciuitatis transit ad dominum ciuitatis ibi.

a *Quiten de nuestros libros los dichos marauedis*. Opponitur de. l. alienatio. ff. de contra. emp. & l. traditio in fine principij. ff. de acquiren. rer. domi. vbi alienatio cũ fit, cum sua causa dominium ad alium transferimus, quæ esset futura, si apud nos ea res manisset, quare ergo hîc non transit oppidum, cum rebus sibi donatis ad murorum reparationem? [1] Respondeo onus hoc reparandi muros ciuitatis ad dominum ciuitatis spectat, vt in. l. 20. titu. 22. de noui oper. nũcia. par. 3. Quid autem iure communi in hoc statuatur? tractat Luc. de Pena in. l. 3. col. 4. versi. 8, quęritur. C. de quib. mune. vel prestatio. nemi. liceat se excusare lib. 10. & per Aulesium in. c. 23. prętorum in verbo, den orden. fol. 197. & sic non est verè oppositio, sed concordat cum. l. nostra, quia oppidum transit cum sua causa & onere reficiendi muros ad quemcunque spectet.

LEY. XIX.

Que la villa de Valladolid se llame noble.

Don Iuan en Ocaña año de. 1422. peti. 22.

¶ Porque nuestra villa de Valladolid, es la mas noble villa de nuestros reynos. [a] Es nuestra merced y voluntad que sea llamada la noble villa de Valladolid.

GLOSS. I.

1 *Splendidissima loca quæ dicantur.*
Oppidum Pincianum nobilius est omnibus regni huius, ibid.

2 *Authoris origo & ætas.*
Nobilem facit locus originis, ibid.

a *Es la mas noble villa de nuestros reynos*. Nota Pincianum oppidum nobilius est omnibus huius regni oppidis, ad quod, vt solẽt ad splendidissima loca, diuersę & ignotæ gentes vndique confluunt, vt in. l. 2. 8. deinde cum placuisset. ff. de origi. iur. & attestatur Marcus Salon Burgensis eiusdem famosissimi oppidi originarius in. l. 3. Tauri. 1. par. 3. conclusio. nu. 524. & seq. dicens ab anno salutis. 1551. vsque ad annum. 1557. in eodem oppido ædes octocentas denuo esse cõstructas, & quotidie alias ędificari. [2] Neque me pœnitet, ibi genitũ esse & natum anno. 1520. die. 22. Februarij, licèt progenitorum meorum origo ex Asturijs fuerit Santillanę. Et quare nõ mihi liceat cum Vlpiano, (qui in. l. 1. in princi. ff. de censibus, Coloniam Tiriorũ quę est in Siria Phenice, vnde ait esse oriundum, laudauit nimis à tributis & censibus exemptam iure Italico) laudare quoque insigne oppidum Pincianum ab omnibus tributis immune? cùm patrię nobilitas plurimum ad honorem, gloriam, & hominum nobilitatẽ conducat, vt colligere licèt ex traditis per Luc. de Pena, in. l. mulieres col. 3. C. d. digni. lib. 12. & ex Tiraq. in. l. b. de nobili. ate c. 12. vbi more solito plura congerit, maximè eorum quibus sanguinis & maiorum nobilitas deficit, à quibus me excipio, Domino obid gratias ago, cui soli honor ex omnibus nobis benè cõtingentibus est exhibendus.

LEY. XX.

¶ Para que los marauedis de merced de por vida, en vacando se consuman para el Rey y lo que se mando consumir por la ley de Toledo no embargante las cartas y sobrecartas que contra ello se ayan dado.

Don Fernando y doña Ysabel en Cordana, año de. 1487. a. 6. de Abril. Pragmatica.

¶ A vos los nuestros contadores mayores, biẽ sabeys, como en la villa de Madrid el año que passo de mil e quatrocientos e setenta y seys años, nos fizimos e ordenamos vna nuestra pragmatica, por la qual mandamos y fue nuestra merced y voluntad, que todos los marauedis, y pan y vino y tercias, y florines, y otras qualesquier cosas, q̃ qualesquier personas tuuiessen de merced de por vida assentados en los nuestros libros, y situadas en qualesquier partes de los nuestros reynos y señorios, se consumiesse en ellos por fin y vacacion de las tales personas que tuuiessen las tales mercedes. La qual dicha pragmatica mandamos guardar fasta el año q̃ passo de. 1480. años, porq̃ de en adelante mandamos fazer cierta declaracion, en razon de las dichas mercedes, en las cortes que nos mandamos hazer en la ciudad de Toledo el año que passo de. 1480. años. [a] Y assi mesmo, bien sabedes como en las dichas cortes mãdamos q̃ algunas mercedes de por vida de las dadas por el señor Rey don Enrrique nro hermano

Universidad de Deusto
Biblioteca

que ſancta gloria aya, y por nos, q̃ aſsi meſmo mádamos dexar en las dichas cortes por nueſtras cartas declaratorias ſe conſumieſſen, y quedaſſen para nos en los nueſtros libros deſpues de la fin y vacacion de las tales perſonas, aquié las mandamos dexar. Y agora ſabed, q̃ a nos es hecha relació, que algunas, mercedes de las que ſegun al tenor y forma de la dicha pragmatica, que aſsi hezimos y ordenamos en la dicha villa de Madrid el dicho año paſado de. 1476. años, que auian de ſer conſumidas, y auian de ſer para nos, por fin y vacacion de las tales perſonas, q̃ las tenian duráte el tiempo de la dicha pragmatica, con relacion no verdadera nos las há pedido y demãdado: y nos ſey édo informados de la dicha pragmatica que las hemos dado y concedido y fecho merced dellas, y han gozado y gozá dellas: y que aſsi meſmo hemos hecho merced a algunas perſonas, de algunos mrs y otras coſas q̃ por la dicha nueſtra declaracion q̃ anſi hezimos en la dicha ciudad de Toledo mãdamos dexar para cõſumir deſpues de ſus dias de las perſonas q̃ lo teniá, y dello ſe les há dado nueſtras cartas de priuilegios a las perſonas, a quien dello auemos hecho merced, no embargáte la dicha declaracion, porque en los alualaes q̃ cerca dello mandamos dar, diz q̃ diſpéſamos con la dicha declaracion, y mandamos que ſin embargo de aquella, las dichas mercedes ouieſſen effecto: y por que deſto ſe nos ha ſeguido y ſigue mucho deſeruicio, nos queriendo proueer de aqui adelante cerca dello, como a nueſtro ſeruicio cumple. Por la preſente ordenamos y mãdamos, que todos los marauedis, y otras qualeſquier coſas, que há vacado por fin e vacació de qualeſquier perſonas faſta el dia de la data deſta nra carta, de q̃ no ayamos fecho merced a perſona alguna faſta el dicho dia de la data deſta nra carta, ſe cõſuman y quedé para nos, y q̃ aſsi miſmo todos los marauedis y otras qualeſquier coſas q̃ vacaré, por fin y vacació de qualeſquier perſonas de lo q̃ anſi mãdamos dexar para cõſumir deſpues de ſus dias, ſe conſumá y queden aſsi miſmo en nueſtros libros para nos no embargante q̃ dello o de qualquier coſa dello fagamos merced a qualeſquier perſonas, y dello vos ſeá moſtradas qualquier nueſtras cartas y mandamientos y alualaes, q̃ contra eſta mãda remos dar, no ayan ni cõſigan effecto, ni tẽgan fuerça ni vigor, para impedir coſa alguna de lo eneſta nueſtra carta contenido. Como quiera q̃ deſta nra carta y de lo enella cõtenido fagamos expreſa mencion, y de verbo ad verbũ vaya eſta nueſtra carta incorporada en la merced q̃ aſsi fizieremos, reuocando lo enella cõtenido, y a mayor abundamiento, por la preſente conſtituymos y ordenamos y eſtableſcemos eſta dicha nueſtra carta y todo lo enella cõtenido, por nueſtra pragmatica ſanction. La qual mandamos y es nueſtra merced, q̃ tenga tanta fuerça y vigor como ley [b] fecha y promulgada por cortes, a peticion de los procuradores de las ciudades y villas deſtos nueſtros reynos y ſeñorios. Porque vos mandamos, que pongades y aſſentedes eſta nueſtra carta y pragmatica en los dichos nueſtros libros. Y de aqui adelante la guardedes y cumplades, en todo y por todo, ſegũ que enella ſe cõtiene. Y contra el tenor y forma della, ni contra coſa alguna ni parte de lo enella cõtenido no vayades ni paſſedes en manera alguna, ſo pena de la nueſtra merced, y de priuació de vueſtros officios

GLOS.

GLOSS. I.

a *El año de.1480.* Hęc eſt.l.15.ſupra eod.

GLOS. II.

Legis vigorem habet quicquid Principi placuit.

b *Aya vigor como ley.* Quicquid enim placet Principi legis habet vigorẽ, vt in.§.ſed & quod Principi inſti. de iure nat.u.gen.& ciui.

No ſe haga merced de hidalguias, y ſin embargo de las hechas ſe haga juſticia. ley.8.y.9.tit.2.lib.6.

Los Reyes hagan merced a los hijos mayores de las tierras lanças e officios de racion y quitació que tenian ſus padres. l.11.tit.5.lib.6.

Proueyendoſe corregidor, vaquen las mercedes de alcaldias, alguacilazgos y merindades. l.23.tit.5.lib.3.

No ſe haga merced en dineros de bullas ni alcance dellas. l.6.ti.10.lib.1.

La reuocació de las mercedes hechas por el Rey dõ Enrrique de officios de las caſas de la moneda, eſta en la ley. 65.tit.21.deſte libro.

La reuocacion de las mercedes hechas de las ygleſias de las montanas y patronazgo dellas, veaſe en la ley.3.tit. 6.lib.1.

Las mercedes hechas de portazgos y yantares, ſe entiendã ſegun que antiguamente ſe pagaron a los Reyes: aunq̃ las mercedes digan otra coſa. l.8.tit.11.lib.6.

No valgan las mercedes que los Reyes hizierẽ de los propios de las ciudades villas y lugares. l.2.tit.5.lib.7.

Que no ſe haga merced por los Reyes de los terminos applicados a los cõcejos por los Iuezes de terminos. l. 10.tit.7.lib.7. Y alli, ley.11. que no ſe haga merced de tierras de lo concegil.

No ſe haga merced de officios ni bienes de alguna perſona ſin ſer citado y oydo, ſino fuere el maleficio notorio. ley final titulo.13.libro.4.ley.3, titulo.18.libro.8.

TITVLO ONZE DE LAS ventas y compras y retractos del tanto por tanto de patrimonio o abolengo.

LEY. I.

¶ *Que pone el remedio del engaño en mas de la mitad del juſto precio, q̃ ſe recibe por los compradores o vendedores, o en los otros contractos.*

Don Alonſo en Alcala era de.1386.tit.17.l.1.

¶ Si el vendedor o comprador de la coſa dixere que fue engañado [a] en mas de la mitad del juſto precio, [b] aſsi como ſi el vendedor dixere que lo que valio diez, vendio por menos de cinco marauedis: o el comprador dixere que lo que valio diez, dio por ello mas de quinze, [c] mandamos que el cõprador ſea tenido de ſuplir el precio derecho, que valia la coſa al tiempo que fue comprada, [d] o de la dexar al vendedor, tornandole el precio que reſcibio. [e] Y el vendedor deue tornar al comprador lo de mas del derecho precio, que le lleuo, o de tomar la coſa que vendio, y tornar el precio que reſcibio. Y eſto miſmo deue ſer guardado en las rentas, [f] y en los cambios, [g] y en los otros contractos ſemejables. [h] Y que aya lugar eſta ley en todos los contractos ſobredichos, aũque ſe haga por almoneda, [i] del dia que fueren hechos, haſta quatro años, e no deſpues. [k]

Universidad de Deusto
Biblioteca

GLOS. 1.

1 *Læsio vel deceptio in contractibus naturaliter licet.*
Naturaliter an liceat contrahentibus se decipere? ibid.

2 *Leges an possint crimina quandoque impunita relinquere,*

3 *Legis in causa. 2.§.idem Pomponius. ff. de minor, & l. item si precio. §. fi. ff. loca. expositio, & nu. seq.*

4 *Iure gentium læsio & deceptio citra dimidiam permittitur, non tamen licet.*
Lex iure succursum. §. fina. ff. de iure doti. intelligitur ibid. & sequen.
Durum quoad singulos potest vtile videri quoad vniuersos, ibi:

5 *Naturalia contractus deceptionem re ipsa permittunt.*
Iure gentium permittitur, quod iure naturali non licet, ibi.

6 *Deceptio vel læsio citra dimidiam in contractibus an liceat in foro conscientiæ, & nu. seq.*

7 *Iustum precium non consistit in puncto indiuiduo.*
Iustum precium dicitur esse triplex, supremum, medium, infimum, vt centum, centum & quinque, no naginta quinque ibidem.

8 *Vendere merces pecunia credita licet precio supremo, infimo, vel medio,*

9 *Læsio intra dimdiam excedens infimum, medium, & supremum precium licita non est iure naturæ, diuino & ciuili, sed permissa, peccat tamen lædens ibid.*

10 *Læsio citra dimidiam scienter vel ignoranter facta ad restituionem obligat.*
Restituere quis tenetur rem, quam bona fide emit, statim ac scierit alienam esse, ibi.

11 *Læsio citra dimidiam si dolo decipientis contingit ex proposito, erit læsio resarcienda.*

12 *Lædens aliquem in precio ei satisfacere tenetur etiam si scierit læsus iustum vei precium in foro animæ.*
Forus animæ non admittit præsumptionem, ibi.

13 *Emens rem viliori precio, si non ignorat id vilius esse, etiamsi læsio sit citra dimidiam iusti precij, tenebitur in foro exteriori ad emẽdationem damni ei, qui ignorans læsionem passus fuit.*

1 *Dixere que fue engañado.* Non ex qualibet lęsione actio competit lęso, naturaliter enim licèt contrahentibus sese inuicem in precio decipere, vt in. l. in causæ. 2. §. idem Pomponius. ff. de minori. & in. l. item si precio. §. vlti. ff. loca, circa quarum legum intellectum variant nimis scribentes in. l. 2. C. de rescin, vendi. & in alijs pluribus locis infra citandis, quorum sex refert intellectus. d. Anto. Padilla in. l. 2. C. de rescind. vendi. nu. 10. & seq. & Ari. Pine. ibi. 1. par. c. 1. nu. 32. & sequentibus. Ex quibus omnibus vnum collige, vt liceat contrahentibus sese inuicem in precio decipere, non quia id honestum vel iustum sit, quoniam bono & æquo non conuenit, aut lucrari aliquem cum damno alterius, aut damnum sentire pro alterius lucro, vt idem Pomponius scripsit in eadem specie in. l. iure succursum. §. fi. ff. de iure doti. sed quia licere ex eo dicitur, quòd humano iure non punitur, magisque eodem iure permittitur. Nec confestim sequitur, actus hîc iure ciuili permittitur impunè, & non rescinditur
2 ergo licitus est. [Leges enim non omnia quę illicita sunt puniunt, nec punire tenentur: nec actionem dare aduersus eum, qui iure naturali, & iusta ratione aliquid agere vel restituere debet. Possunt nanque legumlatores hæc plerunque quibusdam ex causis omittere, & dissimulatione quadam ob euitandum maius malum tolerare, ea potissimùm prouidentes, quę ad hominum commertium, & reipublicæ integrum ac illęsum statum attinent, authore diuo Thoma. 2. 2. q. 77. articu. 1. cui assentitur frater Domi. à Soto lib. 6. de iusti. & iure. q. 3. arti. 1. in responsione ad primum col. penulti. versi. sed alleget forsam. Quibus adde tradita circa lupanaria per. d. D. Couarru. in epito. de sponsal. par. 1. c. 4. nume. 9. & de actionibus aduersus ingratos, & pacto nudo à iure ciuili omissis ac interdum negatis in. c. cum in officijs nu. 10. de testamen. dixi aliquid in. l. 6. glo. 1. numer. 7. & deinceps tit. 8. de successionibus supra hoc eodem libro. [Et siquis instet, quare in dictis legibus Pomponius & Vlpianus id naturaliter licere affirmant,
3 Respondeo naturaliter exponi debere, idest, iure gentium, quod naturale secundarium dicitur, nam si inspicias priorem illam equitatem naturalem, non modò in precio verùm nec in alia quapiam re proximũ circumuenire licet propter mutuam dilectionẽ, quã homines inter se habere ea lege coguntur, huc enim, teste Cicerone lib. 3. officiorum, spectant leges, hoc volunt, incolumen esse ciuium coniunctionem: quã qui dirimunt, eos morte, exilio, vinculis, damno coercent, atque hoc multò magis exigit ipsa naturę ratio, quę est lex diuina & humana, cui parere qui velit (omnes autem parebunt, qui secundum naturam volunt viuere) nunquam comittet, vt alienum appetat, & id quod alteri detraxerit, sibi assumat. Vbi plura in huius rei confirmationem tradit Cicero, quorum aliqua refert Pinel. in. 1. par. rub. C. de rescinden. venditio. nume. 26. versi, eadem sententia. Et iuxta hunc sensum accipienda erit. l. iure succursum, §. fi. ff. de iure doti. vt iuxta prima iuris naturalis principia decepti
4 o nulla in precio venditionis licita sit. Ex quo fit vt etiam iure diuino hoc non liceat, vt infra nume. 6. subijciam. [Iure autem gentium, quod & naturale dicitur secundarium, quod singulis separatim durum videtur, quoad vniuersos tamen & pro totius reipublicæ tranquilitate potest fauorabile cẽseri, vt de vsu capione notat Duarenus in. l. 1. in princip. ff. de pact. Fortu. in. l. 1. nu. 43. & ibi Zasi. nu. 7. ff. de iusti. & iure Pinelus in auth. nisi tricennale nu. 39. C. de bonis maternis, Sicque & in nostra specie, humana ratione & populorum gentiumque iudicio, tanquam magis consentanea quieti publicę lęsio in precio permissa fuit, ne ex nimia æqualitatis obseruatione commertia turbarentur. Nulla enim conuentio securitatem præstaret, nunquam litium esset finis, si ob læsionem in precio, conuenta reuocarentur, quam rationem ex diuo Thoma tradunt Domi. Soto lib. 6. de iustitia & iure. q. 2. articu. 3. Fortu. de vlti. fine. 17. illatio, num. 277. d. D. Couarru. lib. 2. resolutio. c. 3. nume. 2. Pinelus in. d. l. 2. C. de rescinden. venditio. 1. par. c. 1. nume. 39. qui hac ratione tradit hunc intellectum ad. d. l. in causę. §. idem Pomponius. ff. de mino. vt verbũ illud naturaliter ad ius gentium referatur, quod ante omnes scriptum reliquit Accursius in dict. §. idem Pom-
5 ponius in verbo licere. [Vel si mauis dicere, quod verbum naturaliter exponatur, ideſt, ex natura contractuum, cuius naturæ ea omnia esse videntur, sine quibus non possunt commodè in communi & promiscuo vsu haberi, vti explicat eleganter Carol. Molineus de coutractibus. q. 14. col. 2. &. d. D. Couarru. lib. 2. resolutio. c. 3. nume. 2. qua ratione hanc deceptionem permisit ius gentium, & inultam reliquit vt nume. præced. diximus. Et quamuis iure gentium & ciuili antiquo quelibet precij deceptio absque dolo contrahentium esset impune permissa, & ex natura contractus licita, hodie autem vsque ad dimidiam iusti precij licita est, non si dimidiam excedat iuxta decisionem legis nostrę & l. 2. C. de rescindenda venditione, ita exponit. d. §. idem Pompo. d. Anto. Padilla in. d. l. 2. nume. 11. post Andonderium in libro sub hastationum. c. 3. nume. 34. Itaque hęc est vera traditio, iure gentium & ciuili antiquo ex natura contractus licebat contrahentibus sese inuicem decipere in quacunque quantitate, cessante dolo eorum, nec ob id contractus irritabatur, nisi restitutione in integrum postulata, vt dict. §. idem Pomponius. Hodie autem vsque ad dimidiam iusti præcij, vt modo dicebamus, ius autem naturale primeuũ hoc non permittit, vt in dict. l. iure succursum. §. fin. ff. de iure dotium.
6 [Ex quo inferunt Alberi. & Bald. post antiquiores in dict. l. in causę. 2. §. idem Pomponius. ff. de minori, qui eidem Paragrapho intellectum nume. 3. traditum accommodauerunt, in foro conscientiæ non licere in precio scienter circumuenire, imo nec re ipsa absque scientia valoris, quoniam & ignorans resarcire tenetur damnum deceptionis ex cõmuni Theologorum sententia, vt attestatur Marti. Azpilcueta in cap. qualitas de pœniten. distinctione. 5. nume. 42. & nume. 31. citat authores hoc tenentes, & in cap. nouit num. 58. 6. notab. de iudi. Curtius in. l. penulti. numer. 8. C. de pactis & in. l. precibus nume. 25. C. de impube. Gome. in cap. vt animarum nume. 5. de constitutio. lib. 6. Fortuni. de vltimo fine iuris nume. 275. d. D. Couarru. li-
7 2. resolutionũ. c. 4. nume. 11. Soto de iustitia & iure libr. 6. q. 2. arti. 3. & q. 3. arti. 1. Omphal. de vsurpatio. legum libr. 2. capit. 9. & alij quos refert Tiraq. de legibus connubiali. l. 9. nume. 7. Pinelus hanc dicens magis piam & receptiorem sententiam in dict. l. 2. C. de rescinden. venditio. 1. par. c. 1. nume. 35. & ibi. d. Anto. Padilla nume. 73. licèt ipse teneat contrariam, ne
8 authoritate iuris canonici hoc permittentis decipiamur: & satis comprobatur ex dict. l. iure succursum §. final. ff. de iure dotium. vbi ex primis principijs iuris naturalis & eius æquitate læsionem nullatenus licere asseuerat Pomponius. At natura nihil aliud quàm Dei voluntas est teste Platone, vt refert Lucas de Pena in. l. 2. C. ne fiscus rem, quam vendidit, euincat, Marti. Azpilcueta in capitu. qualitas nu. 26. de pœniten. distinctio. 5. [Sed quando dicetur, læsionem & deceptionem in precio interuenisse, vt conclusioni numeri precedentis locus sit? Premitte iustũ preciũ rerũ non cõsistere in puncto indiuiduo, sed in mediocritate quadã, quę latitudinẽ habet per gradus, vt docet Aristo. 2. Ethicorũ ca. 6. quo circa Theologi & multi ex Nostratibus, cuiusque rei precium iustũ triplex esse censent, supremum, infimum, & medium. Vixque accidere potest, rem quandam precisse ita centum valere, quin plures valeat & minus. Valet quippe centum precio medio, centum & quinque precio supremo, nonaginta quinque precio infimo, in hoc triplici genere precij iniquitas contingere nequit, teste Schoto in. 4. sententiarum distinctione. 15 quæstio. 2. cui ibidem ad stipulatur Ioan. Maior quę. 29. &. 40. & Conrradus de contractibus. 3. par. quęst. 56. conclu. 5. Anto. Burgensis in cap. cum causa num. 5. de emptione & venditione Carol. Molineus de cõtractibus. q. 14. col. 2. Ioan. à Medina de restitu. q. 31. & sequentibus, Martinus ab Azpilcueta in cap. qualitas de pœniten, distinctione. 5. numer. 45. d. D. Couarru. libr. 2. resolutio. c. 3. nume. 1. qui attestatur hoc expendi ex diuo Thoma. 2. 2. quęst. 77. articu. 1. idem voluit Domi. à Soto libr. 6. de iustitia & iure. q. 2.
9 arti. 3, conclu. 3. [Ex quo infertur, posse quem iustissimè vendere pecunia ad tempus credita precio supremo eas merces, quas statim pecunia numerata precio mediocri vel infimo vendere solitus erat, vt in specie adnotauit Deci. consi. 111. Cœpola consi. ciuili 10. col. 4. Cayeta. 2, 2. q. 77. arti. 1. Siluest. verbo vsura. 2. §. 1. d. D. Couarru. lib. 2. resolution. ca. 3. nume. 1. Domini à Soto lib. 6. de iustitia & iure. q. 2. arti. 3. conclusio. 3. deductione. 1. qui in secunda deductione aliter intelligit tex. in. d. l. in causę. 2. §. idem Pomponius ff. de mino. & l. item si precio. §. fina. ff. loca. vt refert d. Anto. Padilla in. d. l. 2. C. de rescindenda venditio. nume. 11. Secus si carius iusto precio vendantur res, quę pondere numero, vel mẽsura, consistunt ob dila tam precij solutionem, vt latè probat idem. d. D. Couarru. d. c. 3. nu. 6. & 7. [Quibus premissis, vbi læsio
10 contigerit ob excessum iusti precij infimi, mediocris vel supremi, etiam si citra dimidiam sit, nulla lege humana, naturali, vel diuina licita est, licèt iure gẽtium & ciuili ex natura contractus, & impulsu naturę ex sensualitate adinclinante id impune liceat, & permittatur, iuxta sententiam Pineli. d. Anto. Padilla Domi. à Soto & Marti. Azpilcueta in locis superis citatis, non tamen ob id desinit peccare mortaliter, sic contrahens, & ad restitutionem teneri in foro conscientiæ, vt optimè probat beatus Thomas. 2. 2. quęstione. 77. articulo. 1. & quodlibeto. 2. articu. 10. & iterum in. 4. sententia. distinctio. 15. q. 3. articu. 2. vbi Gabriel quęstio. 10. col. 9. & Ioan. Maior quęst. 40.

Universidad de Deusto
Biblioteca

versi.8.arguitur, Conrad.de contractib.q.57. conclusio.1.Adrian.quodlibeto.6.arti.3.Caye.d.articu.1. & quodlibeto.16.quæstionum.c.12.fol.66. Innocen. & Ioan.de Anania in cap.in ciuitate col.4.de vsur. post Anto.& Panor. ibi, idem Anto.& Abb.in.c. quia plerique quæst.9.de immu.ecclesia. Sali.in authen.ad hęc.q.21.C.de vsur.Fortu. de vlti. fine iur. illatio.17.Anto.de Butrio & Anto.Burgen. in capi. cum dilecti nume.2.de emptio.& venditio. Gerard. singul.22.Iaso.in.5.sed istę nume.104.institu.de actio ni.Alfon.à Castro lib.2.de potestate legis pœnalis.c. 10. fallen.3.Cæpo.in tracta.de simula.contract.2.præ sump.col.2.Ioan.à Medina de restitu. quæstio.32. & sequen.Deci.consi.11.col.2. Marti. Azpilcue. in.d. c.qualitas de pœniten.distin.5.nume.45.& sequentibus,& latius in.c.nouit de iudi.6.notab. corolario.9. Siluest.in verbo emptio.q.8.Conrradus in summa totius operis de contracti.q.57.distin.3.Iaso in.l.si quis in conscribendo nume.5.C.de pact. Fauia. à Monte in tracta.de emptio.& venditio.q.8.principa.nume. 8.glo.in.l.semper.ff.de ritu nuptia.Tiraquel.de legibus connubiali.l.9.nume.8.ibique numer.10. fatetur hanc esse communem verioremque sententiam, Alfon.etiam à Castro lib.2.de potestate legis pœnalis. cap.10.limi.3.versi.ex quibus,eandem communem attestatur esse Gomezi.in.c.2.nume.5.de constitu.lib.6. Pet.à Plaza in epitome delictorum lib.1.c.36. nume. 15.& sequen. hanc asseuerans communem,citatque plures concordan.eandem receptiorem, & veriorem esse attestatur.d.D.Couarru.lib.2.resolu.c.4. nume. 11.Domi.à Soto hęc optimè probans lib.6.de iusti,& iure.q.3.arti.1.in responsione ad primum contra Durandum & Gersonem,& contra Bald.in authenti.ad hęc oppositi.21.C.de vsur.& Barbati.in.c.1.de emptio. & vendi.col.3.& Ioan. Crottum in.c.2.primo notabi.de constitu.in.6.Pet.Dueñas regula.148.contrariũ
10 asseuerantes, [Quam communem sententiam extẽ de,vt obtineat iuxta ea,quę superius diximus nume. 6.non solum vbi scienter quis in commutationibus proximum inscium & ignorantem iustum rei valorem lædit, ac decipit, verùmetiam si quis bona fide existimans se iusto precio emere aut vendere,alterum etiam intra dimidiam iusti precij læserit,adhuc enim ad restitutionem erit obnoxius,quod asserit.d.D.Co uarru.prefectus sumo senatui Hispano lib.2. resolutio.c.4.num.11.idque probat authoritate & ratione, Authoritate, inquam Scoti in.4.sentẽ.distinctio.15. q.2.Florentini.2,par.titu.1.c.16.§.3.Conradi de contractibus.q.57.conclu.5.Cayetani quodlibeto.16.quę stionum.c.12.Adriani quodlib.6.articu. 3. Antonij & Abb.in.c.quia plerique.q.9.de immuni. ecclesia. quorum opinio communis est teste eodem.d.D.Couarru.& Martino ab Azpil.in.c.qualitas nume.31. &.42.de pœniten.distinct.5.Ratione,quia postquam mala fides superuenit,eo quod cognouerit se proximum læsisse,rem alienam proculdubio retinet inuito domino, quare nimirum ad restitutionem tenetur: quẽadmodum is qui bona fide rem aliquam acquisiuit,& habuit ab eo,quem dominum esse credebat, si nondum completa vsucapione scierit rem illam esse alienam, nec domini consensu aut voluntate sibi traditam fuisse, tenetur proculdubio eam verodomino restituere, vel ratione iniustæ detentionis domino inuito, vel ratione ipsius rei,quia aliena est iuxta tradita per diuum Thom.& Cayeta.secunda secundę quęstio.62.artic.1.4.&.6. atque ideo,inquit, d.D.Couarru.cum is qui bona fide contraxerit, & postea cognouerit re ipsa proximum læsisse, tenebitur ad huiusmodi læsionis restitutionem & compensationem,quandoquidem ad eum peruenit vel res empta vel pecunia,quę iustum precium excesit. Quæ sentẽtia vera est,vt & Alfonsus à Castro probat libr. 2.de potestate legis pœnalis capit.10. fallentia.3 fol. 187.Petr.à Plaza de delictis capit.36.libri.1. numer. 17.versicu.Anto.& Abb.quæstione.9.Tametsi Aretinus in capit.cum causa numer.12.de testibus & Anto.Burgensis,in capitu.cum dilecti numer.12.de emptione & venditione & Gomezius in capit. 2. nume.12.de constitutio.libr.6.Deci.in.c.canonum statuta nume. 18. post Calderi.de constitutioni. &.d. Anto,Padilla in dict,l.2.nume.73.conentur contra riam defendere sententiam contra communem &
11 veram. [Cæterùm id indubitanter asserunt omnes, etiam in foro exteriori contractum esse rescindendum, vel lęsionem resarciendum,vbi dolo lædentis aut decipientis etiam intra dimidiam contigerit, dolo in quam, ex proposito. l.1.§. persuadere.ff.de seruo corrupto.l. & eleganter. ff. de dolo.l. Iulianus, §.si venditor.ff.de actio. empt. Abbas & Anan.in capit.in ciuitate de vsur,Decius in capit. 1.numer.18.de constitutio. glosla communiter recepta in dict.capit.cum dilecti de emptione & venditione, Fortunius de vltimo fine, illatione. 17.d. D. Couarru.libr.2.resolution.capit.4.numer.11. ad medium, sed hac in specie non datur dolosa optio ad iustum prætium suppiendum, vel rem ipsamrestituendam, siue dolus ex proposito dederit causam contractui, siue in eo inciderit: sed præcisse ea optio competit dolum passo, vbi dolus dedit causam contractui, vbi autem incidit,actionem habet vt sibi iustum precium integrè soluatur, vtraque tamen in specie dolosa optio denegatur, vt diximus, hæc fuit sententia Conradi de contractibus in totius operis summa quæstione. 57. distinctio. 3.dicto.6.cui conuenit Ioan. à Medina de restitutione, quęstio.26.domi,D.Couarru. lib.2. resolutionũ capi.4.nume.11.versiculo quoties, contra Angel. in summa in verbo dolus. §.9. & Silues. in verbo
12 culpa.§.7. [Sed dubitari solet,cùm quis scienti iustum rei valorem eam vendiderit carius, quàm verè valeat, vel â sciente verum & iustum precium viliori empta fuerit, an peccet & ad restitutionem tenеatur? Et partem affirmatiuam tenet Cayetanus quodlibeto decimo sexto quæstionum capitu.12,domi.D. Couarru. libr.2,resolutionũ capit. 4.numer.11. versiculo supereſt, ex rationibus, quas pro communi adducit Conrradus dict. quęstio.57. & in summa eiusdẽ quęstionis distinctione. 13. post 14. dictum versiculo primo arguitur. Quia donationis præsumptio hìc non subest. Aliud tamen erit respondendum, si commode posit donatio pręsumi, ex coniunctione fortè vel amicitia,

vt

vt deduci clarè asseuerat ex Conradi & Cayetani argumentationibus, Ancharra.in regula peccatum nu. 21.de reg.iur.in.6.Sali.eleganter in authen. ad hęc.q. 21.C.de vsur.Gomezi.in.d.c.2.nu.10.de consti.lib.6. Ioan.à Medina de restitutiene.c.33.Sed quoad animę iudicium,de quo agimus, non curamus de præsumptione, quoniam eo in foro quod verè actum est inspicimus,quamuis si animus læsi inquiri non posit, quia fortè mortuus est,vel longè abest,poterit qui læsit tutus esse in conscientia certis motus coniecturis. Nec confessarius ad aliud eum cogere poterit, nisi vt quandocunque animus lęsi fuerit exploratus,sit para
13 tus ei damnum resarcire. [At quoties quis sciẽs iustum valorem rei,absque mendacio aliauè persuasione,eam emerit viliori precio, etiam intra dimidiam, ab ignorãte quod sit eius rei precium,dubium est an in foro exteriori cogatur iustam rei æstimationẽ supplere? Et iure canonico pluribus placuit, deceptum ignorantem aduersus deceptorem non ignorantẽ agere posse ad lęsionis compensationem apud iudicem ecclesiasticum Abb.in.c.in ciuitate nume.6.de vsur.& in cap.cum causa num.4.de testib.Anan.in dict.c. in ciuitate nu.8.Calderi.in.c.nauiganti col.4.de vsur. Ancharra.in regula peccatum nume.21. Marti. Azpilcue.in.c.nouit de iudi.corolario.9.numer.79.d.D. Couarru.lib.2.resolu.c.4.nuni.11.versi.verùm si quis vbi idem iure ciuili esse asserit,nam qui scit iustũ precium,scit etiam alterum ignarum.Citat Augusti.lib. 13.de Trinitate.c.6.& Caro.Moline.de contractibus quęst.14.nu.173.Sed dubito,an hęc in praxi obtineri possent,maximè cum hæc scientia & ignorantia sciẽtiaque ignorantię difficilimè probari posset.

GLOSS. 11.

1 *Precium iustum non ex cuiusque affectione aut sumptu,sed ex communi hominum æstimatione perpenditur.*
Precia iuxta varia loca & tempora variantur, ibidem.
Manceps idem qvòd propola,ibid.
Precium iustum rei dicitur quod absque iniuria & fraude alterius vendi potest homini scienti eius cõditionem,ibid.

2 *Præcium iustum in contractibus non attenditur ex natura rei,sed ex hominum æstimatione etiam insana.*
Indigentia causa est & mensura humanarum commutationum,ibi.

3 *Precium iustum rei non consideratur ex sumptibus & laboribus in ea expensis, sed ex communi æstimatione.*

4 *Precium iustum non ex hoc censetur,quòd rem pluris emerit venditor,nisi ad preces emptoris vendiderit,aliàs non venditurus, vel nisi emptorem de hoc certiorauerit.*

5 *Precium minuitur si res vendita habet aliquid periculi & oneris.*

6 *Precium augetur vel minuitur ex paucitate emptorum,penuria,vel multitudine mercium.*
Subhastationibus vilius res venduntur vt plurimũ ibid.

7 *Precium iustum ex pluribus deducitur & explorатur.*

8 *Taxatio mercium & annonæ quibus incumbat?*

9 *Precium iustum duplex,aliud legitimum, aliud naturale.*
Vendens rem carius quàm sit publicè taxata & moderata peccat mortaliter,ibid.
Precium iustum naturale est arbitrarium. ibi.

10 *Precium iustum naturale qualiter sit cẽsendum optime explicatur.*

11 *Precium commune quomodo probetur.*

12 *Precium commune non ex affectione & interesse particulari attenditur.*
Valor rei ex loco publico fori vel mercati an necessesit articulari,ibi.

13 *Testes in probatione valoris rationem dicti reddere debent,etiam non interrogati in rebus immobilibus.*
Testis etiam non interrogatus debet causam dicti sui reddere in his,quæ non immediatè per sensum corporis percipiuntur,sed iudicio intellectus,ibi.
Iudex post publicatas attestationes potest testes interrogare de causa dicti sui in probatione valoris ibid.

14 *Valor rei probatur ex quantitate fructuum vel reditum.*
Fructus quò plures reddit res, eo pluris æstimatur. ibidem.

15 *Valor rei an probetur per testes dicentes quòd tempore contractus plures viderunt homines eo precio communi rem illam emere volentes.*

16 *Valor rei an probetur per testes dicentes scio tantum valere quia sic mihi videtur.*
Testis deponens per verbum credo, vel per verbum videtur an probet.ibid.

17 *Valor rei an probetur si testis deponat,quia ipse tantum daret.*
Communiter quod fit,facere quilibet præsumitur. ibid.

18 *Valor rei an probetur,si testis dicat,quia tantum ego darem pro communi æstimatione.*

19 *Iudex potest ex officio in probatione valoris alicuius rei de valore se informare & proprijs oculis rẽ inspicere,si probationes viderit imperfectas.*

20 *Valor rei an & quo pacto probetur per æstimatores iuratos à iudice nominatos.*

21 *æstimatores duo eligi debent & non vnus, & praxis eos eligendi.*

22 *Valor rei mobilis quæ non recipit functionem in genere suo quomodo probetur.*

23 *Tan-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

23 *Tantum valet res, quantum vendi potest, quomodo intelligatur?*

24 *Valor rei venditæ minuitur, si venditor erat debitis implicitus.*
Probatio sufficit si præsumptiuè concludat, ibid.

25 *Qualitas precium minuens an sit ab actore probanda, quando de ea constat in instrumento, vel aliàs, ibi, & nu.28, & .38.*
æstimatio rei fieri debet cum qualitatibus suis. ibi.

26 *Valor rei minuitur propter onus annexum.*
Valor rei minuitur propter pactum de reuendendo ibid.
Valor rei augetur, quanto pinguius transfertur dominium, & minuitur quò debilius. ibi.

27 *Præcij pars est quodcunque pactum vel onus in fauorem venditoris appositum.*
Onera & pacta emptori apposita minuunt præcium. ibid,

28 *Pactum de reuendendo in venditione appositum lapso die reuenditionis non impedit remedium. l. 2. C. de rescinden. vendi. licèt quoad æstimandam rem haberi debeat ratio eius pacti.*
Precium rei venditæ non probatur, nisi probetur ex presserem cum pacto reuendendi tantum valere, ibi. & nu.38.

29 *Precium rei venditæ cum pacto reuendendi, etiam lapso tempore statuto ad reuendendum, æstimandum est secundum tempus contractus, & cum eo onere.*

30 *Valor rei minuitur propter litigium vel periculum amissionis.*

31 *Valor rei augetur vel minuitur ob qualitatem loci, & dilationem solutionis, vel personam contrahentium.*
Precia rerum variantur ex loco, vbi venditur, vel vbi sita sunt. ibi.

32 *Precij pars est dilatio solutionis.*
Soluenti ante tempus an deducendum sit interusurium. ibi.

33 *Solutio debiti ante vel post diem præstitutum facta augeri dicitur vel minui.*
Precium minuitur ob dilatam eius solutionem, ibid.
Soluisse ante tempus quis non præsumitur, ibi.

34 *Precium augetur vel minuitur ex qualitate personæ contrahentium.*

35 *Precium rei minuitur ob socium vixosum.*
Precium rei augetur ob vicinum optimum, ibi.

36 *Precium iustũ dicitur deductis oneribus & impẽsis*
Valor rei censetur deductis expensis proxenetæ & proclamatum. ibi.

37 *Actio æstimatur deductis litis expensis & laboribus communiter expendi solitis ad rei exactionẽ.*
Expensarum ratio habenda est in æstimandis facultatibus & redditibus, & in æstimanda donatione ad effectum insinuationis, & in æstimandis fructibus, & rebus ecclesiæ vacantibus, ibid.

38 *Probatio qualitatum precium rei minuentium an incumbat agenti remedio. l. 2. C. de rescin. vendit. & nu.28.*

39 *Valor vini olei & frumenti & aliorum victualiũ quomodo probetur.*

40 *Caristia quæ modico durauit tempore attendenda non est.*

41 *Caristia victualium euenit ex inordinata administratione ciuitatis.*
Vendere quis compellitur victualia tempore necessitatis iusto precio, ibi.

42 *Precium quomodo taxetur ei, qui aliquid vendere cogitur.*

43 *Læsio vltra dimidiam an probetur testibus asseuerãtibus rem quinque aureis venditam valere decem & plus. nu.42.43.44.45.46. & .47. vbi diuersæ opiniones referuntur.*

44 *Valor rei in puncto indiuisibili consistere nequit: latitudinem enim habet, intra quam læsio contingens non obligat ad restitutionem.*

45 *Læsio vltra dimidiam probatur, si excessus vnius numi vltra dimidiam probetur.*

48 *Læsio vltra dimidiam quomodo probetur? cõsilium authoris.*

49 *Testibus duobus de maiori summa deponentibus an credatur potius quam alijs duobus de minori summa deponentibus.*
Testibus affirmatiuis an negatiuis potius credatur circa valorem rei, ibi.

50 *Testibus tribus deponentibus rem valere centum, si alius dicit valere. 110. alias. 120. cui eorum magis credatur.*

51 *Læsio vltra dimidiam an probari possit instrumentis emptionum, remissiuè.*

52 *Probatio læsionis si probatione rei, vel aliàs obscuretur, an sit reus absoluendus.*
Precio iusto res vendita præsumitur. ibi.

53 *Actori fauetur magis quam reo in deceptione vltra dimidiam.*
Iudex in sententia exprimere debet causam quare à regulis iuris & à consuetis recedat, licèt alias causam exprimere non teneatur, ibi.

b *En mas de la mitad del justo precio.* Iustum cuiusque rei precium, non ex cuiuslibet affectione aut sumptu constat, sed ex communi hominum æstimatione perpenditur. Tantum enim valet res, quantum absque fraude & iniuria communiter vendi potest, homini scienti eius conditionem. Prior huius conclusionis pars probatur in .l. precia rerum ff. ad l. Falcid. in capit. 1. de emptione & venditione in l. si seruum meum. ff. ad l. Aquiliam, & in l. sep[illegible]em. C. de eroga-

erogat. mili. anno. libr. 11. Non ignoramus, inquit Plinius libr. 35. c. vltimo præcia rerum quę vsquam posuimus, alia in alijs locis esse, & omnibus penè annis mutari, prout nauigationes cõstiterint, aut vt quisque mercatus sit, aut aliquis prævalens manceps anno nam flagellet. Manceps hoc in loco propolam significat, qui minoris semper emit, vt carius vẽdat, teste Budæo in annota. in Pandect. titu. locati. l. qui fideiussor pagi. 326. & seq. Posterior pars apparet ex glos. singulari in. l. mortis causa capimus. §. vlti. ff. de donationi. causa mort. vbi Angel. & Imol. notant Bar. & Alex. in. l. 1. §. si hæres. ff. ad Trebellian. Felin. in. c. cum causa col. 2. de testib. Fabia. à Monte de emptio. & vendi. quæstio. 8. princip. in fin. d. D. Couarru. lib. 2. resolu. c. 3. nume. 4. frater Domi. à Soto lib. 6. de iusti. & iur.

2 quæst. 2. arti. 3. in respon. ad primum. [Ex quo plura infert idem. d. D. Couarru. d. num. 4. Primum in contractibus emptionum & similibus non attendi iustũ precium ex natura rei, sed ex hominum æstimatione communi, quamuis vana sit & insana æstimatio. Nã si ex natura rei foret æstimanda, pluris esset æstimandus equus quam gemma, ob vtilitatem equi, & quia omne animatum ex natura sua preciosius est quolibet inanimato secundum Conradum de contractibus. q. 56. 2. suppositione, Domini. à Soto lib. 6. de iustitia & iure arti. 3. conclusio. 1. dicentem rationem esse quia indigẽtia causa est & mensura humanarum commutationum teste philosopho Ethicorũ. 5. c. 5. si enim nullius alterius re vel opera indigeret, omnis cessaret rerum humanarum commutatio, ergo indigentię ad metiri debemus rerum precia. Exempli loco, panis eiusdem naturę est in Hispania & apud Indos, sed maiori hîc precio venditur, quàm in Hispania propter indigentiam & argenti auriq́ue abundantiam, quę causę sunt augendi precium, Dida. Perez in. l. 2. titu. 23. libr. 2. ordina. colu. 707. [Secundò non

3 est considerandum quanti res empta fuerit, nec quot labores in ea habenda fuit venditor perpessus, sed ratio duntaxat communis æstimationis habenda est. Quamobrem mercator qui magnis expensis merces ex Hispania attulit, non poterit hîc ea ratione cas carius vendere, quàm communi æstimatione appendantur, alioqui restituere tenebitur quicquid vltra iustũ precium, infimum, medium, vel supremum, acceperit. Nam licèt in venditione mercium sint considerandi sumptus vendentium, hoc tamen fallit, vbi communi hominum æstimatione valor earum fuerit diminutus: quod refert asserere Conradum dict. quæst. 56. cõclusio. 3. idem voluit Dida. Perez vbi supra colu. 708.

4 in prin. [Tertiò infert, precium iustum non ex hoc esse censendum, quòd rem venditor plurimi emerit: id etenim nihil facit ad ipsius rei propriam & veram æstimationem, sed communis hominum æstimatio, Domini. à Soto libr. 6. de iusti. & iure quæstio. 2. articu. 3. conclu. 3. collectione. 3. Item &. 4. non considerat damnum venditori obueniens, nisi ad preces emptoris vendiderit aliàs non venditurus authore Thoma quem Siluest. sequitur in verbo emptione. q. 6. Vel ni

5 si emptorem de hoc certiorauerit, vt docet idem Domi. à Soto lib. 6. de iustitia & iure quæstio. 3. artic. 1. conclusio. 3. [Quintò infert idẽ. d. D. Coua. posse mi-

nori admodum precio rem vendi litigiosam, vel quę aliquid habet periculi vel oneris annexi argumen. l. fundi partem. ff. de contrahen. emptio. tradit Panormitan. in capi. cum Ioannes nume. 3. de fide instrumẽ. & in capi. fin. de alie. iudi. mutan. causa fact. numer. 6 sentiunt Barto. & docto. in. l. siquis cum aliter. ff. de

6 verborum obligatio. [Sextò. d. D. Couarru. dict. c. 3. nume. 5. libr. 2. resolutio. infert, inspecta communi hominum æstimatione precium augeri vel minui ex paucitate emptorum vel multitudine mercium ac venditorum: quod in nundinis vel in locis aduectitijs, prout hoc in regno Peru. quotidie euenit, atque eodem modo precium minuitur, si venditor emptorem quęrat, nam vltroneæ merces vilescunt, atque ideo in subhastationibus res vt plurimùm minoris emuntur. Nec peccat expectans tempus, quo res venalis exponatur, ad emendum eam viliori precio, modò iusto ematur, iuxta late tradita per Caietan.

7 2. 2. quæstio. 77. articu. 1. [Nam vt Domini. à Soto libr. 6. de iustitia & iure articu. 3. conclusio. 2. docet, ad explorandum iustum rei precium, ex multis deducenda est ratio, quę in triplici sunt ordine. Primum attendenda est necessitas rei, mox copia & inopia, deinde negociationis labor, cura, industria, & pericula: pręterea si merces in melius vel deterius mutatę sunt venditorumque atque emptorum frequentia, & pecunię abundantia vel penuria, atque id genus alia, quę prudentissimus quisque specula-

8 ri poterit. [Cui incumbet onus hoc taxandi precium & valorem mercium? & certè præsidibus prouinciarum vel reipublicę administratoribus, vt in l. 1. 6. cura carnis. ff. de offic. præfe. vrb. vbi glossa & doctores glossa etiam in. l. fina. §. item episcopi. ff. de muneri. & honori. Albericus in tractatu statutorum ciuilium quęstione. 69. vbi late & notabiliter loquitur, habetur etiam in decuria Pisana libr. 2. capit. 18. versiculo item ordo decurionum, domin. D. Couarru. libr. 3. resolutio. capit. 14. nume. 3. Didacus Perez in. l. 2. titu. 23. versicu. prior pars colu. 712. libr. 2. ordinamen. sed non omnes taxantur, quia commodè fieri non potest, cautius tamen fieret, si omnes taxarentur animęque mercatorum consulerentur, & communi bono. At si omnes taxari nequeant, saltem quę commodè appendi poterint, vt

9 & Dominic. à Soto admonet dict. libr. 6. quęstio. 2. articulo. 3. conclusio. 3. collectione etiam. 3. [Nam, vt ipse dixerat paulo ante eandem conclusionem in principio, precium iustum duplex est, aliud legitimum aliud naturale. Iustum legitimum est illud, quod lege Principis vel ciuitatis est constitutum, vt probat Cagnol. in. l. 2. C. de rescindenda venditione numer. 269. Cremensis. numer. 273. Pinelus capi. vltimo numer. 35. quod in indiuisibili cõsistit. Si enim lege vel statuto ciuitatis caueatur, vt modius tritici aut vini, vel vlnea panni vendatur decem, vnius oboli excessus inducit lethale crimen, & restitutionis obligationem, atque ideo dicimus in indiuisibili consistere, quamuis si excessus est perexiguus, non est mortale, sed veniale peccatum, Pantaleon Cremensis in dict. l. 2. C. de rescindenda ven. ditione numer. 171. Medina de restitutione quæs. 361

Did.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dida.Perez in.l.2.titu.23.lib.2.ordi.col.702. Preciũ autem iustum naturale est arbitrariũ, vtpote nulla lege coharctatum, ideo non est indiuisibile, sed latitudinẽ habet iustitię, vt ex Aristotele deducit Soto Ethicorum.5.cap.7.dumdistinctionem facit inter iustum legitimum & naturale. Iusti autem naturalis latitudo consistit in tribus, in vno extremo rigido, altero vero pio, sed medium est moderatum, vt quę res iustè venditur decem, iustè quoque vendatur nouem, & vndecim, vt diximus in glossa precedenti numero.7. quare dum respublica pœnes quam talis residet authoritas, punctum non indicat, laxior nimirum restat iustitia, in arbitrio vendentium precij latitudinem habens. [Sed ne erres aduertere oportet, vbi 10
lege non est taxatum precium, non esse stndum quorumlibet mercatorum arbitrio, qui præ sua cęcitate decipiuntur, & propter eorum auaritiam consultò astuque alios decipiunt, sed prudentium iudicio, eorumque, qui sunt æquitatis cultores. Est enim fallacissima regula, si quis semper quantò emit precio, quantumque laboris & periculi subijt, tanti vendere velit cum lucri accessione teste Conrrado de contractibus quæstione.55. conclusione.3, Dominic.à Soto dict.articulo.3.conclusione.3.post medium. Nam si mercator ignarus artis & negociorum in quibus versatur, pluris iusto emit, aut sibi fortuna aduersa reflauit, eo quod mercium copia insperata succreuit, non potest iustè expensas extorquere quas fecit, vt dixi supra nume.4.& vice versa si industrior alius aut fotunatior, cui vel contingit minoris emere, vel fautrix arrisit fortuna, quia insperata rerum inopia successit, iuste sanè poterit carius vendere etiam eodem die, eodemque loco, & si merces nõ sint in melius mutatę. Quoniam negociationis ars plurimum est fortuitis rerum euentibus subdita, atque ideo nimirum negociatores debent sinistra suo subire dispendio, pericula, & dextram operiri fortunam: loquimur enim cum christianis de fortuna pro euentu nobis insperato, teste Dimini. à Soto lib. 6.de iusti.& iure.q.2,articulo vltimo colum.antepenultima, vt & nos latius explicuimus in dialogo relatoris.4.par.cap.4.numer.2.3.&14.Dida. Perez in.l. 11
2.titul.23.lib.2.ordina.colum.707. [His prœmissis operæprecium esse duxi, ad praxim reducere legis nostræ decisionem & materiam. Et in primis scire oportet, valorem rei venditę probare posse testibus deponentibus rem communiter tanto precio ęstimari tempore contractus, & sic poterit fieri articulus generalis, quod res mobilis vel immobilis vendita tempore contractus communi & iusta ęstimatione valebat tot aureos numos, & tanti communiter vendi posset: emptor autem addere debet, & non amplius, hęc fuit sententia & doctrina Bar.& eum omnes sequuntur in.l. precia rerum.ff.ad.l. Falcid.teste Curtio ibi in apostillis ad Alexand.nume.11.doctores etiam in.l.si seruus.ff.de cõdictio.furti. & in.l.1.C de prœd.& rebus nauiculari.libr.11.Barto.Bald.& Salice.post glos.ibi in dict.l.2.C.de rescindenda venditione glos.& docto. in capi.cum causam de testibus Anto.in capi.1.& Imol.in capi.dilecti de emptio.& vendi.gloss.in capi.hoc ius.10.quæst.2.Angel. Areti. in.§.si quis agens nume.1,&.2.institu.de actio.Cœpola de simula. contra presumptct.2. [Attendi autem 12
debet commune precium, & non ex affectione vel interesse particulari secundum gloss.& docto. omnes in dict.l.2.C.de rescinden,venditione, vbi communẽ dicit Pienl.3.part.capi.vlti.nume.17.post.d.D.Couarru.lib.2.resolut.c.3. Alciat.in.l. propemodum .ff.de verbo.signi. Non tamen est nec essarium prout plures putant, teste eodem Pinelo, quòd articuletur, & probetur valor ex loco publico fori vel mercati, licèt inde facilius deducatur, probatur per text. in capit.1. de emp.& vendi.& ita intelligi debet Bar.in dict.l.si seruus nume.7.ff.de condict.furti.Iaso in.l. qui Romæ.§.cohęredes nu. 25.ff. de verbo.obligationi. Corse.in singul.in verbo venditio.fol.penul. per text.in l.septem diebus.C.de eroga.mili.anno. Afflict. decis. 316.nume.7.Ioan.de Platea in.l.1.C.de censi. & censi. ita explicat Cagnol.in dict.l.2.nume.252. [Sed aduer 13
tere oportet, quòd in ęstimatione fundi vel rerum immobilium fructus producentium, testis reddere debet causam dicti sui, etiam non interrogatus, aliàs non probat, quia hoc non immediate percipitur per sensum corporis, sed iudicio intellectus, plurimis vel concludentibus rationibus ex doctrina singulari Bartol. in tracta.de testibus nume.7.dicentis, in his quę discursum requirunt syllogizare intellectum ex magno discursu oportet, scilicet ex fructuum quantitate & alijs quæ confestim subijciam, idem voluit Bartol. in.l.precia rerum.§.1.nume.2.ff.ad.l.Falcid.vbi Paul. Castren.& Alexan.nume.12.ad fin.Bald. in.l. vltima ad fin.C.de iure domi.impetran.Abb.& Felin.in.c. cum causam.2.nume.1.de testib.Lamphran. in capit. quoniam contra.verbo testium nume.156.Iaso in.§. si quis agens nu.12.institu.de actio.Bertrand.consi.256 nume.7.& consi.164.lib.3.Cremen.in.l.2. C.de rescinden.venditione num.315.& ibi Pinelus.3. par.c.vlti. numer.11.Qui tamen hoc intelligunt in æstimatione rei notabilis, secus in alijs leuibus, prout in frumento & victualibus, quorum valor à grosis cognoscitur, vt Bald.refert in.l.solam.C.de testi.Iudex tamen etiam post publicatas attestationes potest de causa interroga re testes ex doctrina Bar.in.l.si qui ex Pamphila.ff. delega.2.Bald.in.d.l.2.nu.25.& ibi Cagno. nume.265. 14
in fine.c.Pinel.3.par.c.vlti.num.7.& nume.41.[Qua re exemplum huius traditionis subijciunt tale, fundus vel domus inquiunt testes, valebat tempore cõtractus centum, quia ex dicto fundo vel domo tot fructus vel redditus colligũtur quolibet anno, & nisi hanc vel similem rationem reddiderint testes etiam non interrogati, non probant, quare consultius fiet, si de hoc ab actore articuli fiant, item quòd eo in loco vbi fundus vel domus sita est, tanti fructus vel redditus tantum valent communiter. Valor enim rei probatur ex quantitate reddituum.l.si fundum per fideicommissum in principio.ff.de legat.1.l.penulti.ff.de reb. eorum.l.si quos,& ibi glo.C.de rescinden. venditio.l.3. §.diui fratres. ff.de iure fisci,authenti.de alienatic.& emph.§.& hoc autem collation.9.co enim pluris valet res, quo plures reddit fructus. l. sed & si quid §.1.ibi, pro bonitate fructuum. ff. de euictionibus authenti.de eccles.titu.§. sin autem annale collatio.

9.cuius

9.cuius sententiæ fuit etiam Bar.in.d.l.2.in fin.C. de rescinden.vendi.cum quo cæteri transeunt, vt ibi videre licebit per Arium Pinelum.3.par.c.vlti. numer. 28.&.29.Imol.in.d.l.precia rerum nume.3.versi.5.modo potest fieri probatio per testes.vbi hanc attestatur communem opinionem,& Alex.ibidem num.12. Anto.in.c.cum causam nume.9.& ibi Imol.& docto.extra de emptio.& vendi.Panor.in.c.cum causam.2. nume.3.& ibi Feli.nume.1.& cęteri interpretes extra de testibus, Anto.Gomez variarum resolut. tomo.2. de contractibus.c.2. nume.25.Fabia,de Monte in tracta. de emp.& vendi.8.quæst.prin.9.quæst, nume.25. Ange.in.§.si quis agens,dicens hanc communem nume.4 insti.de actio.& nu.1.Tiraquel.lib. 1. de retractu.§.1. 15
glo.18.num.1. [Idem si testis reddens rationem dicat, quòd tempore contractus viderunt plures, dictam domũ vel fundum emere volentes, qui offerebant centũ quod erat commune precium, secundum Bar.& Sali. in.d.l.2.vtrũque nume.23,C.de rescindend. vendi.secus si non adderent esse commune precium vel communem æstimationem, quia fidem non faceret eorum testimonium, vt ex sententia Bal.& Sali.colligitur,& hoc expressim voluerunt Imol.nu.2. & Alexan. nu. 16
12.in.d.l.precia rerum.ff.ad.l. Falcid. [Quid si testis de valore rei deponẽs reddiderit rationem dicẽs, quia sic mihi videtur, vel se ita pro certo credere, an probet? Respondeo non probare secundum Cardi. & Feli. in dict.c.cum causam.2.de testib. dicentes hac in specie debere se referre ad aliquam causam sensu perceptibilem, vnde colligi & perpendi possit, quo pacto hoc sibi videatur, idem voluit Bal.in.l.siue possidetis nu.6. C.de probatio.Hierony.Cagnoli in.l.vnica nume.33 C.de senten.quę pro eo quod interest profer.Pinel.in dict.l.2.3.par.c.vlti.nume.12. C.de rescinden. vendi. Nec oberit.l.ordinata & ibi notata per Bar.ff.de libera,cau.quia secundum eum loquitur lex illa in re per sensum perceptibili.Bar.in.l.fi.C. de præd. & omni. reb.nauicula.lib.11.& quando testis deponens per verbum videtur, vel per verbum credo, probet, tractat latissimè Feli.in.c.quoties nu.7. vsque in finem extra 17
de testib. [Dubium tamen est, quid si testis dicat valere rem, de qua agitur, tantam pecunię quantitatem, quia ipse totidem daret nummos,& contestes habeat plures hoc idem dicentes,an testimonia huiusmodi fidem faciant,& plenè probent? Glo.& Bar.in.d.l.2.C. de rescind.vendi.dicunt non probare, eo quòd testes videantur esse singulares,atque ideo non probant, vt in.l.solam &.l.iurisiurandi.C.de testib.& quia iuxta particularem affectionem creduntur fortè deponere contra tex.in.d.l.precia rerum.ff.ad.l.Falci. Nicol.tamen de Mathesi.& Bal.in.d.l.2.nume.25,C.de rescinden.vendi.& Ange.nume.7.& Salice. numer.23. & Crement.ibidem asserunt contrarium,imo quod huiusmodi testes probent,nisi ex contrario probetur,eos iuxta affectionem deposuisse,vt quia res fuerat suorum maiorum, vel quia prope habebant confinia prędia.Hæc quippe affectio non presumitur in testibus, præsumitur enim quemlibet facere, quod communiter fit.l. si pactum &.l.cum de indebito. ff. de probationib.ex quo idem voluit Cyn.in.l.vnica ad fin.& ibi Albericus penultima colu. C. de sentent. quę pro eo quod inte.& Ioan.Calder.in. in capi. cum causam.2.de testib. Anto.Gomez de contractibus ca. 2.nume.25. in fin. vbi hanc communem profitetur. Sed salua eius pace, fallitur quidem, nam prior opinio glossæ & Barto.verior est & receptior,& in praxi admissa: dictum siquidem testis debet necessario concludere.l.non hoc.C.vnde cogn.c.in presentia de proba.Barto.in.l.inter stipulantem.§.1.ff.de verbor. obligatio. cum ergo testis se non referat ad communem æstimationem,& se possit referre ad singularem affectionem, minimè concludit, atque ideo glos.& Bart.sequuntur Imol.in.l.precia rerum.ff.ad.l. Falci. nume.3.ad medium,& ibi Alexand.nume.12. Angel. de Aretio in.§.si quis agens num.4.institu.de actionib.Anto.& Imol.in capitu.cum causam de emptio. & venditio.Cardinal.Abb.nume.3. & Felin. nume. 1,versi.item in quantum,in capi.cum causam.2.de testib.Pinelus,hanc dicens communem in dict.l.2.C. 18
de rescinden.venditio.3.par.cap.vlti.numer.12. [Limitatur tamen hęc recepta sententia,nisi testis in redditione causæ diceret,valet tantum,quia ego tãi emerem communi æstimatione tunc enim eius probat testimonium, vt Barto.asseuerat in dict.l. 2. numer.17. & ibi Pinel.3.par.c.vlti.nume.12.in fin.C.de rescind. venditio.& Alexand.in.l. precia rerum numer.11.ff. 19
ad.l.Falcid. [Secundo limita, & intellige, procedere communem sententiam, præterquàm si cum iudex fuisset arbitratus ex multitudine testium, vel aliàs, actorem fouere iustitiam, eam tamen non fuisse rite probatam imperitia notarij, vel aduocati, qui articulos malè fabricauit, ex officio rem super qua contenditur proprijs inspiceret oculis & de valore se informaret, posset siquidem, vt in.l. vltima. C. de iure domi. impetran.&.l.si quod ex Pamphila in fin.ff. de legat. 2.vbi id notant Bart.& Paul.vterque nume.3.l. semper,§.hoc interdicto,vbi etiam Barto.ff. quod vi aut clam Areti,in.l.cum seruus col.vltima. ff.de verbor. obligatio.Marsil.consil.5.numer.23. Curti.in.l. vnica nume.66.C.de sent.quę pro eo quod interst profer.d. Anto.Padilla in dict.l.2.nume.72. C.de rescindenda venditio.& ibi Pinelus,3.parte capite.vltimo num. 7.vel poterit ex officio iterum interrogare testes, vt rationem reddant, vt & in alio casu, quando non exprimunt tempus contractus, hoc voluit Pinel.in dict. l.2.C.de rescindẽda venditione.3. par. capite. vltimo nume.15.in fine. Et hac in specie hoc voluit numer. 20
41.dixi supra nume.13,in fine. [Poterit similiter peritis artis committere, prestito iuramento, vt rem videant, eiusque valorem explicent, iuxta notata in.l. hac ædictali.§.his illud.C.de secun.nup.& in auth.de nõ alienã.§.quod autẽ,& eã ęstimẽt vt ex hoc cognoscere possit, an lesio vltra dimidiã interuenerit, vt Accur.& Bar.docẽt in.d.l.2.C.de rescin.vẽ,nu. 23.& ibi Bal.nu.25.& Pau.Castr.in fi.credẽs hoc esse verũ, quoties ęstimatores seu periti nouerãt & viderãt domũ, vel fundũ tẽpore factæ vẽditionis,cũ de eo tẽpore deponere teneãtur,vel si ita modicũ transierat tẽpus, q valoris mutatio non presumeretur, tũc enim corũ declarationi stabitur,vt inde lęsio vltra dimidiã cõstare possit.Idẽ voluit Ang.Are.in.§.siquis agẽs nu.2. insti. de actio.Sali.etiã in.d.l.2.nu.23.prope fi.qui licèt

antea

Universidad de Deusto
Biblioteca

antea dixerat, hanc sententiam & praxim glossę veram sibi videri in dationibus & adiudicationibus in solutum, & in alienationibus in quibus decretum interponi solet: demum concludit, hac in specie iudicem hoc idem facere posse, quia communis estimatio est interesse commune, vt in l.1.C. de senten. quę pro eo, quod int. prosc. sed interesse commune potest à iudice taxari & arbitrari, etiam si probationes partium necessario non concludant, vt in l. si traditio. C. de actionib. emp. vbi Bar. Bal. & Salice. numer. 3. idem voluit Imol. in l. precia rerum nume. 3. in princi. & ibi Alexan. nume. 6. vbi & Curti. in apostil. ad Alexan. ff. ad l. Falcid. contra Ange. ibi & in d. l. 2. hoc improbantem, eo q̃ æstimatores deponunt vt plurimum de tempore præsenti, sed læsio vltra dimidiam probanda est inspecto valore communi tempore facti contractus, vt in dict. l. secunda & l. si voluntate. C. de rescinden. venditio. & in hac. l. Nam huic obiectioni satisfactũ fuit supra hoc eodem nume. ex Pauli Imolæ & Alexand. sententia. Et ita nouissimè resoluunt Panthal. Cremens. in. d. l. 2. nume. 294. Cagnol. nume. 258. & 264 Pinelus. 3. par. c. vlti. nume. 2. & 3. C. de rescinden. ven-
21 ditio. vbi plures alios citant. [Nec satis erit vnum æstimatorem eligere, si duo reperiri possunt, vt notat Cremen. in. d. l. 2. nume. 296. & Pinel. 3. part. c. vltimo nume. 5. per text. in. §. quid autem in authen. de non alienan. reb. eccle. per quem generaliter id notat Bar. in. l. 1. §. fina. ff. de verbor. obligatio. vbi late Alexan. & Iaso nume. 11. & Alcia. Deci. in cap. proposuisti nume. 10. & sequen. de proba. Felin. in. c. significasti de homicid. Practica eligendi arbitratores vel æstimatores hęc est, si non fuerint designati in loco, eligentur à partibus, & iurabunt se rectè æstimaturos tex. nota. & ibi Bald. in dict. l. hac edictali. §. his illud. C. de secund. nupt. Bar. in. l. si quis arbitratu num. 7. ff. de verbor. obligatio. Iaso in. §. quędam numer. 78. institu. de actio. Felin. in capi. quia iudicante de prescrip. nume. 1. Deci. plures concordan. citans in dict. c. proposuisti nume. 15. de proba. Pinel. in. d. l. 2. par. 3. capi. vlti. nu. 3. C. de rescin. vendi. & si partes discordauerint circa eligendos æstimatores, eliget iudex, vt tradit Barto. in. l. 3. C. de pigno. ad fin. Bald. in dict. l. 2. C. de rescindenda venditio. numer. 25. & ibi Cagnol. numer. 259. Hoc etiam vt receptum tradit Deci. in dict. c. proposuisti nume. 13. de proba. doctores plures relati à Iaso. in. l. iusiurandum & ad pecunias. §. qui iusiurandum nume. 6. ff. de iure iuran. Felin. in capi. super quæstionum nume. 11. de offi. de lega. Pinel. vbi supra per tex. in. l. in venditione in fin. ff. de bon. authori. iud. possi.

Apud nos verò praxis admisit, vt vnus à qualibet parte eligatur æstimator, & in defectum eius qui æstimatorem nominare noluerit, vel nominationem distulerit, eligit iudex. Quòd si duo nominati discordauerint, iudex eligit tertium argumen. l. item si vnus. §. fina. ff. de arbitris. Sententia autem lata ex iudicio peritorum hac in specie transit in rem iudicatam, licèt regulariter contra, vt latè probat Pinelus in dict. l. 2. par. 3. c. vlti. nume. 6. C. de rescinden. venditio. contra
22 Cremensem ibi nume. 299. [Quoties autem agimus de probando valore rei mobilis, quę non recipit functionem in genere suo, vt servi, equi, libri, & similiũ sufficit articulare & probare, quod tanti vendi potuissent dicto tempore & loco, quia tanti Titius seruum vel librum emere volebat, vt in l. si seruus in fi. prin. ibi, quanti emptorem inuenerit. ff. de condictio. furti. & per illum text. ita explicat Salice. in dict. l. 2. nu. 32. C. de rescind. venditio. Quoniam vix præsumeretur tantum iactare, seu donare voluisse, nisi probetur, sed quòd communiter tanti æstimabatur, vt ipse Salice. probat argumen. eorum quæ superius dixerat fundans Baldi opinionem, de qua supra nume. 17 & præcedenti: sed quia illa opinio communiter reprehenditur, vt ibi dixi, hęc minime est tenenda, nisi testes addiderint, quòd tanti communiter eo loco & tempore, vbi res vendita & tradita fuit, vendi posset, quia liber, si de eo tractetur, est literę communis & optimè correctus & malleatus: atque ideo ab homine sciente eius conditionem & qualitatem tanti emere
23 tur, vti docet Barto. in dict. l. precia rerum. §. 1. nume. 2. & ibidem Imol. nume. item. 2. versi. si autem res mobiles. ff. ad. l. Falcid. Ange. de Aretio in. §. si quis agẽs nume. 4. versicu. venio nunc ad secundum membrum principale institu. de actionib. Sali. in dict. l. 2. nume. 32. [Nam quod dicitur, vt ipsi dicunt, tantum valet res, quanti vendi potest vt in dict. l. si seruus. ff. de condi. furti. intelligitur hominis scienti eius qualitatẽ, vt in l. mortis causa capimus. §. vltimo & ibi glos. singula. ff. de donationi. caus. mort. vbi Ange. Imol. Roma. Barto. Alexan. nume. 2. Socin. nume. 3. Iaso Ripa nume. 25. & docto. in. l. 1. §. si hęres. ff. ad Trebellian. Angel. de Areti. in. d. §. si quis agens nu. 4. vers. venio nunc ad secundum membrum. Socin. consi. 8. nume. 3 lib. 1. Abb. Felin. & docto. in dict. c. cum causam. 2. de testib. Pinel. in dict. l. 2. 3. par. capi. vltimo nume. 18. C. de rescinden. vendi. Anto. Burg. in. c. 1. nume. 3. extra de empt. & venditio. Quam regulam limitat optimè Dida. Perez in. l. 2. titu. 23. libr. 2. ordinatio. colu. 709, & sequen. quem omnino vide. [Ex quo Bartol. in
24 dict. l. 1. §. si hæres num. 3. ff. ad Trebellian. instruit ad uocatos repellere volentes agentem ad rescisionem contractus venditionis prętextu lęsionis vltra dimidiam, vt considerent personam venditoris, si fortè erat debitis implicitus, & nullum euictionis dedit fideiussorem, atque ex hoc colligant rem venditam minoris æstimari, quippe quę à nullo empta fuisset tanto precio, propter periculum æris alieni quo erat grauatus venditor. Aliasque huiusmodi qualitates considerent, quę augere solent & minuere precium, de quibus infra numeris sequentibus: & Barto. sequitur ibi dem Alexand. nume. 2. Socin. nume. 3. 4. &. 5. & Ripa nume. 29. dicentes non incumbere actori onus probãdi huiusmodi qualitates, cùm in dubio res præsumatur libera. l. altius. C. de serui. & aqua, & sufficit articulos actoris præsumptiuè concludere. l. omnes. §. Lutius. ff. de de his quæ in fraud. credi. vbi glos. & Bar. quod latius examinat Ange. Areti. in. §. si quis agens nume. 5. insti. de actionib. & Pinelus addens concord. in dict. l. 2. capi. vltimo numer. 20. atque ita doctores quotquot Bartolum sequuntur, conciliant eius doctrinam in. l. mortis causa. §. vlti. ff. de donatio. causa mor. vbi Imol. aduertit repugnantiam eiusdem Bar. ibidem, & eius quod dixerat in. d. l. 1. §. si hæres num. 3 ff. ad

ff. ad Trebelli. & in l. precia rerum. §. nõnulla nu. 2. ff. ad. l. Falcid. nam inquiunt prędicti doct. in. d. §. si hęres, quòd ad excludendam actoris cautelam onera rei venditę subticentis, instruit Bart. aduocatos Rei, vt articulos faciant, quibus onera & qualitates precium rei
25 venditę minuentes insinuent, & bene quidem. [Quoniam res vendita est æstimanda cum qualitatibus suis, vt in, l. 1. §. si hęres. ff. ad Trebelli. & ibi ex ea expendit Bart. & Ripa nu. 25. citans ad id tex. in. l. mortis causa. §. fi. ff. de dona. cau. mor. & in. l. fi. seruus. 2. ff. de cõdicti. furti. l. quod sępe. l. fi. & ibi docto. ff. de contra. emp. Pinelus in. d. l. 2. par. 3. c. vlt. num. 19. Sed tu aduerte, ne erres, quod si qualitas minuens precium constat ex instrumento vel aliàs, non concluderet probatio, nisi articulus per actorẽ fieret, quòd res tali conditio
26 ne vendita valet tantum, vt dicam infra eadẽ glo. nu. 28. & 38. [Minus enim valet rès propter onus annexũ, vt in. d. §. si hęres, Ex quo ibi infert Soci. nu. 3. Iaso. nu. 9. & 10. & Ripa nu. 26. q̃ propter pactũ de reuendẽdo adiectũ vẽditioni res nõ est tãti æstimanda, quanti foret, si libera vẽdita fuisset, citãt Panor. in cap. ad nostrã nu. 9. in fi. extra de emp. & vendi. idem voluit idẽ Panorm. in. c. cũ aliquibus. 2. notab. per illũ tex. de de decim. inferẽs, ad probationẽ cõtractus vsurarij onus pacti de reuẽdẽdo esse considerandũ, cuius pacti ratione minus valet res, quos sequitur Corn. cõs. 241. nu. 11. li. 1. & cõs. 346. nu. vlt. cod. li. 1. Iaso. cõs. 151. nu. fi. & cõs. 153. nu. 2. vers. 4. ad idẽ li. 4. Soci. cons. 248. ad fi. li. 2. & cõs. 57. col. vlt. li. 4. Maria. Soci. in. c. cum Ioãnes. 7. notab. per illũ tex. de fide instru. & in. c. vlt. 22. prin. arti. q. 4. vers. 4. effectus extra de dilatio. & inter cõsilia patris sui Bartho. Soci. cons. 15. ad fi. li. 1. Carol. Ruy. cõs. 66. nu. 9. li. 4. Stepha. Bertrã. cõs. 168. nu. 3. li. 1. & consil. seq. in fi. & cõs. 339. nu. 3. eo. li. 1. Deci. cõs. 167. nu. 1. & 2. & cons. 309. nu. 3. & cõs. 543. nu. 5. & cons. 648. nu. 2. Mathę. Afflì. in tracta. prothomixeos in verbo licèt enim supra diximus colum. pen. & Hierony. Cagnol. in repe. l. 2. colum. 3. versi. per quam diligenter, & iterum in. 36. q. C. de pact. int. empto. & vendi. Ant. Rubc. consil. 148. colum. 2. Bald. consil. 164. in fine libro. 5. Angel. Clausi. in sua summa in verbo vsura. 1. nu. 66. Ioan. Gerson in tracta. de contractibus part. 1. consi. 8. Vbi inquit, sicut tanto pluris valet res, quanto ius & dominium pinguius vberiusque transfertur: ita ex cõtrario eò minoris valet quo tenuius infirmiusque trãsfertur, in idquè citat illud Leuitici. 25. quantominus tempus numerauerit, tantò minus emptori constabit, & rursus in. 2. par. propositione. 19. & alibi sæpe in eodem tractatu, Tiraquell. lib. 2. de retractu in prefatione nu. 20. & seq. quorum sententia vera est, & recepta, quidquid repugnet Pinelus in. d. l. 2. c. vlt. nu. 19. in fi.
27 C. de rescin. vendi. [Et semper alias quoduis pactũ vel onus in fauorem venditoris in venditione appositum, est veluti quędam precij pars, minuitquè precium, vt in. l. fundi partem, ibi, eò vilius fundum vendidisti, & ibi notat glos. dicens hoc in dubio præsumi, Bald. etiam & Sali. ff. de contrah. emp. l. si sterilis. §. si tibi. ff. de actio. emp. l. iurisgentium. §. quinimo. ff. de pact. l. eum qui. §. melior cum l. sequent. ff. de in diem adiecti. c. cum Ioannes de fide instrumen. & ibi ex eo notant Imol. Panormit. & Feli. rem minus valere ob pactum siue onus appositum, estquè ad id text. omnium optimus in. l. si venditor. §. vltim. ff. de seru. exportãd. ibi, quoniam hoc ipso minoris homo videatur venisse. Ex quo Bald. ibi notat, rem venditam cum aliquo pacto valere minus, quàm quæ sine pacto venditur, est etiam text. in. l. pen. ff. de hæred. vel actio. vendi. idem voluit per illum text. Bal. ipse consi. 31. post medium lib. 1. & consil. 119. colum. 1. & cons. 182. eod. lib. 1. & cons. 315. lib. 3. & alibi sæpe ipse tradit, pacta atque onera apposita in venditione partem facere precij ipsumque minuere, vt in repe. l. 2. col. 22. in fine. ff. de iurein. & in. l. solam nu. 10. C. de testib. & cons. 337. col. 2. lib. 1. Pet. de Anchar. consil. 7. col. 1. & consil. 331. col. 1. Panormi. consil. 66. num. lib. 1. vbi dicit rem ob id minoris vendi, Alcia. in. l. in bonę fidei gl. 1. C. de pact. Vidrit. Zasi. consil. 12. num. 36. lib. 1. Tiraq. lib. 2. de retractu in præfa. nu. 21. & seq. & iterum lib. 1. §. 1. gl. 18. num. 38. Did. Perez in. l. 2. glossa magna tit. 23. lib. 2. ordina. col. 708. Arius Pinelus in. l. 1. C. de bon. mater. 3. parte nu. 52. illatio. 14. [Cęterũ est summè aduertẽdũ,
28 quòd pactum de reuendendo rẽporis lapsu exclusum, quãuis cessare non faciat remedium legis nostrę &. l. 2. C. de rescind. vendi. & capit. cum dilecti de emp. & vendi. & l. 56. tit. 5. de emp. & vend. par. 5. ex sententia Odofredi & Nicol. de Matheſi. & Bald. in. d. l. 2. C. de rescin. vend. nu. 11. quos sequitur Sali. ibidẽ num. 14. & Cremen. 14. extensione, Imol. in capit. cum contingat num. 54. versic. 3. casu quando dubitatur, extra de iure iuran. Barba. in cap. ad nostram ad finem de emptio. & vendi. Anto. Burgen. in cap. cum causam extensione. 7. eodem titulo, Hierony. Cagnol. in repe. l. 2. col. 5. versic. exclusus tamen. C. de pact. int. empto. & vendito. Tiraquell. lib. 2. de retractu in prętatione num. 25. Nihilominus tamẽ ad reputationem æstimationẽque veri ac iusti precij in specie legis nostrę &. d. l. 2. C. de rescind. vend. id considerari oportet, nempe, quod pactum minuit valorem rei, vt in proposita specie docet Panormi. in. d. cap. ad nostram nu. 9. & 10. de emp. & vendi. & Roma. in. l. si quis cum aliter. ff. de verbo. obliga. & Soci. in. d. l. 1. §. si hæres numero 3. & 4. ff. ad Trebelli. idem Soci. cons. 248. lib. 2. & cons. 57. libro. 4. Deci. cons. 308. Tiraqu. de retractu conuentionali in prętatione numer. 25. in fine, vbi ex hoc alleuetant, q̃ probans simpliciter precium rei venditæ cum pacto de reuendendo, non obtinebit in remedio legis nostrę &. d. l. 2. nisi probauerit valorem rei venditæ cum hoc pacto excedere dimidiam iusti precij, quod esse notandum valde aduertit Tiraq. & tu mẽti teneas ad limitationem eorum, quæ diximus supra hac glos. 1. numero. 24. vt dixi numero. 25. & resoluam infra numero. 38. [Quod autem diximus rem minoris æstimari vendiquè ob huiusmodi pactum reuenditionis, obtinet etiamsi tempus in id prætitum fuerit, elapsum, & sic emptor fuerit ab eo reuendendi onere liberatus, nam nihilosecius res minoris precij esse censebitur, cùm consideretur tempus contractę venditionis, & non quod postea euenerit, vt in. l. si voluntate in fine. C. de rescinden. vendi. pro qua sententia appendi solet tex. in. l. pen. in prin. 1 ũcta glo. 1. ff. de peri. & com. rei vendi. & in specie hoc expressim respõdit Deci. cons. 308. colum. 1. & Hieronym. Cagnol. in

Universidad de Deusto
Biblioteca

l.1.C.de pact.int.emp.& vendi.Panta'e. Cremen. in rep.l.2.num.12.C.de rescind. vend. quod verissimum putat Tiraquell.& præfatio.retractus conuentionalis num.24. Licèt in casu pacti de reuendendo contrariũ voluerint Anto.Barg.nullo iure aut ratione iusta ductis in cap.ad nostram colum.13.versi.ob quod dicit. [Ex pluribus alijs causis res minoris æstimatur, nempe propter periculum amissionis rei, quippe quæ erat litigiosa,vt in.d.l.1.§.si hæres. ff.ad Trebell. vbi Ripa nu.26.in fine,Corne.cons.206.colum. 4. in fi.& seq.lib.3. [Item qualitas loci,& tempus solutionis faciendæ,ac persona venditoris & emptoris augent, vel minuunt valorem, vt in l.eũ qui.§.melior.ff. de in diẽ adiectio:qualitas loci, vbi res distrahitur inspicitur, quia precia rerum variantur ex loco. l. precia rerum ff.ad.l.Falcid.apud Indos Pulegium herua, apud nos vtilissima pluris venditur,quàm piper secundum glo. in capit.legimus. 93. distincti . cuius rei nos testes sumus hoc in regno Peru,vidimus siquidem folia cuiusdã arboris, quæ Coca appellatur,maximi à Barbaris æstimari,plusquàm aromata. Qualitas etiam loci veres sita est inspicitur, veluti si sit in loco periculis obnoxio,quia minus valet, si sit apud Rodanum propter periculum corrosionis,vel si sit in montibus caimati sappositis,secundum gloss.in verbo suspectum Bart. & alios in.l.2.ff.solu.matri tex.in.l.verum.§.pen. ibi, *ruinosa*,& ibi,*multis casibus obnoxia*,& in.l.etsi fine in fine principij , ibi , *quæ fortuitis casibus subiecta sunt*, ff.de minori.Pinel.in.d.l.2.par.3.c.vlt.nu.22.C.de rescin.vendi. Item qualitas loci originis. l.quod si nolit §.qui inancipia.ff.de ædili.edicto,Cœpola de simulatione contractuum præsump.21.Panor.in.c.fi proponente de rescrip.vbi latè Moderni . Refert enim plurimũ an emus vinum Phalernum vel Romanũ , Castri noui vel Auinonense.l.ratio.§.vlti.ff.de actio.emptio.Ripa in.d.§.si hæres nu.28. [Dilatio similiter solutionis, pars est precij.l.1.§.editiones versic. diem. ff. de eden. Bar.in.l.1.prope finem.ff.de cõdi. indeb.& in.l. lecta nu.23.ff.si cert.pet.Bal.cons.48.post prin.lib.1.& Maria.Soci.cons.15.colum.vltim. Deci.cons.46.nu.1.&.3. vers.quarto, Tiraq.lib.1.de retractu.§.1.glo.18. nu. 38. Mora enim solutionis est quædam veluti diminutio precij l.circa legem.ff.ad.l.Falcid.ibi, *quia interuallum temporis & interusurium huius spacij minorẽ facit quantitatem*.text.etiam in.l.in quantitate.§. in diem eod. tit ibi.sed tantominus erogari ex bonis intelligendũ est, quantum interea donec dies obtigerit,hæres lucraturus est ex fructibus vel vsuris text. etiam in. l. qui quadringenta.§.si.eodẽ titulo,confert text. in.l.1.§. si quis creditori,ibi,*aut propter repræsentationis putà cõmodum vile erit*.eodem tit.& in.l.in lege Falcidia nõ habetur,ibi,*medij enim temporis cõmodũ computatur*, eodem tit.& in.l.si mandauero tibi,vt pro me.ff.mãdat.& in.l.generaliter.§.si cui legatum versic. planè si forte.ff.de fideicom.liberta.& in.l.si constante.§.quoties.ff.solut . matrimo. vbi cum quis soluit ante tempus,debet ei deduci interusurium medij temporis , & in.l.eum qui.§.melior.ff.de in diem adiectio.vbi si solutio facilior aut maturior offeratur,melior conditio afferri videtur,etiãsi precio nihil sit additum', & in.l. mulier.§.si hæres.ff.ad Trebell.& in.l.ait prætor. §. si cum diem &.§.pactum &.l.omnes.§.vltimo.ff. quę in
33 fraud.credito. [Quo fit, vt qui ante vel post diem solvit,plus vel minus dicitur soluere.l.eum qui.ff.de annu.lega.l.solidum.ff.de solutio.l.si cui.§.minus. ff. de verborum significatio.§.fideiussores instit. de fideiusso.§.tempore instit.de actio.c. 1. de plus petitio . Bald. consilio.211.columna.1.libr.5.vtileque esse creditur,si ei ante diem soluatur,cuius respectu valet legatum.l. 1.§.si quis creditori.ff.ad.l.Falcid.l. debitor in princ. ff.de legatis.2. Hinc dixerat Bar.in.l.â diuo Pio.§.sed si emptor. ff. de re iudi. quòd vendere rem habita fide precij,eiusque solutione in tempus dilata,est vendere minori precio,cui subscripsit Bald.in.l. inciuile circa medium. ff. de reiuendi. & in. l. instrumenta post medium.C.de fide instru.& iure hastę fiscalis libro 10.& Cœpola consilio causarum ciuilium.10.columna 1.Iaso.consil.o.36.prope finẽ libro. 1. Signorol.consilio.35.numero.10. Ange.consilio.127.in fine,vbi asserit non esse verisimile,debitorem soluere ante tempus,ne donare præsumatur commodum medij temporis,Corne.consilio,258.columna penultima lib.1.cum concordan.à Tiraquell.congestis lib.1.de retra.§.1. glossa.18. numero.34 .&.35. Vbi & numeris sequenti.probat Tiraquell.eum qui coactus aut per errorem soluit debitum ante diem, posse interusurium medij temporis
34 repetere. [Persona etiam emptoris vel vẽditoris quã doque auget,& quandoque minuit precium,vt si venditor est debitis implicitus,vel si dedit fideiussores, vt rectè aduertit Bart.& Ripa numero.28.in dicta. l.1. §. si hæres.ff.ad Trebell.per text.in.d.§.melior,res enim minoris æstimatur propter conueniendi difficultatem, vt probat Tiraquell.libro.1.de retractu.§.1.glos. 18.numero.40.Aymon Crauette consil.145.num.9.&
35 consilio.202.numero.19. [Minoris etiam æstimatur, quod sit prope virum malum & rixosum, vt in .l. quod sæpe.§.vltimo vbi docto. notant . ff. de actio. emp.Ripa in dicto.§.si hæres numero.28.in fine Bart. Paul,& Areti.in.l.si quis stipulatus sit Stichum. § . si quis ita stipulatus. ff. de verborum obligationi cum aliis multis similibus à Lasone adductis in.l.2.numero 18.19.& sequent. Et ex contrario fundus vel domus pluris æstimatur propter bonos vicinos. l. si cui fundus.ff.de legatis.2. Barba.ad Bald.in. l.2. numero.27. C.de rescinden. vendi. Aymon Craue.consil. 145. nu. 9. & consilio.202. numero.19.qualitas enim quandoque melioratsubiectum secundum Bald. in.l. vltima numero.5.C.commu.de lega. Alexan.in rub.ff. de nou oper.nuncia.numero.29.Corne.consilio.48.numero.6.libro.3.Pinel.in dicta. l. 2. 3.parte capit . vltimo numero. 23. vbi infert ad quæstionem,de qua ibi per eum.C.de rescinden.vendi.qui numero.24.25. &. 26. alia huic similia congerit,videeum,& Tiraquell.libro
36 1.de retractu.§.1.glos.10.numero. 34. [Iustum etiam precium dicitur deductis oneribus & impẽsis,vt Bar. docuit in.l.sed si hoc,quam legit sub.l.si vir vxori. §. vltimo.ff.de condi.& demonstra.dicens, quòd stante statuto,quod de precio reivenditæ soluatur gabella trium denariorum pro libra, debent à precio deduci detrahique ea,quæ impensa sunt in proxenetas & proclamata

clamata,nisi statutum diceret,soluatur gabella ex precio,pro quo res vendita fuerit,quia tunc nihil extrahendum est,idem voluit Bart.& Alexand. in.l. quoties & in.l.quantitas patrimonij & in.l.in lege Falcidia.ff.ad.l.Falcid.& in.l.vbi purè.§.vltim.& ibi Alexand.& Ripa.ff.ad Trebellia.Ange.& Imol.in. l.ciuitatibus.§.vltimo.ff.de legatis.1.idem Imol.cons.138. colum.1.versic.quod autem dicti,Firmia.in tracta.gabellarũ in.3.part.8.partis prin.quæst.28.Catellia.Cotta in memoral. statuto Mediolani cauetur sub rubr. de locato,Soci.in.l.fructus colum.2.& ibi Ias. colum. vlti.ff.solu.matri.Fabia.à Monte in tracta. de emp.& vendi.5.part.prin.num.17.&.18.Iaso.in.l.cum quędã
37 puella. §.1. num.6.ff.de iurisd.omni. iudi. [Cui affine est,quod tradidit gloss.vltim.in.l.per diuersas per text.ibi,vbi Bar.Bald,Ange.Sali.& alij adnotarunt C.mãda.quod semper actio debet æstimari, & eius iustum precium æstimatur & cõsideratur , deductis litis expensis & laboribus,qui communiter impendi solẽt ad exactionem rei, glo.in.l.1.& ibi Bar,& Ang. ff.de impens. in reb.dotali.fact,Sali.in.l.2.nu.3.versic.2. si minori.C.ne lice.potentio.Barba.in.c. cum contra. 2. colum.de pigno.Fabia.â Monte Sabini in tracta . de emp. & vendi.5.par.prin.num.17.d. Did.Coua. lib.2. variarum resolu.c.3. Did.Perez in,l.2.tit.23.lib.2.ordina.colum.708.Pinelus in.l.2.c.vlt.nu.37.C.de rescin, vend.Tiraq.lib.1.de retractu.§.15.gloss.1.nu.3.vbi numeris sequentibus plura congerit in proposito . Primum,quòd in æstimandis facultatibus & redditibus est habẽda ratio impẽsarũ,c.l.in.c.quoniã per illũ text. in prin.de vita & honest.cleri,Bal.&Sali.in.l. cohęredibus.C.fam.erciscun.idẽ,Bal.in.l.nec in fi.C.de cõpensa.& in.l.1.§.exercitorẽ.ff.de exerci.Idẽquè fieri debere in æstimãda donatione ad effectũ insinuationis asserit nu.4. authoritate Bar.in.d.l. quoties.ff. ad.l.Falcid.& aliorũ plurimũ,atque idẽ fieri debere in æstimando valore beneficij,& in æstimãdis bonis ecclesię vacãtibus nu. 6.&.7.& in æstimãdis fructibus nu.1. &. 2. dixi in stylo cãcellariæ ti.3.c.1.&.30.gl.8. adde Capici. decis.Neapolit.20.& Greg.Lup.in.l.4.ti.14.de hęrede in possess.mittẽdo part.6.in verbo sacadas las despensas. [Itaque hæc omnia sunt cõsiderãda ad explorãdũ
38 iustũ cuiusque rei precũ,vtque probari possit lęsio vltra dimidiã rei vel actionis vẽditę : nec in omnib' casibus superius traditis actori incũbit onus probãdi huiusmodi qualitates precium augentes,vel minuentes, sed eo dumtaxat casu,quo ex instrumento vel aliãs cõstat notoriè de qualitate precium augente vel minuente, vt diximus supra hac eadem glo.numero.25. &. 28.
39 [Valor autem frumenti,vini,olei , vel quorumcunque victualium facilius probatur, referendo se ad valorem eius ciuitatis,loci,& fori , vbi vinum vel oleum erat,vel vbi venditum fuerit,earum quippe rerũ precium variatur per singulas regiones,vt in.l.ideo in arbitriũ.ff.de eo quod certo loco.l.precia rerũ vbi Bar. & doct.ff.ad.l.Falci.Fabia.à Monte de emp.& vend. 5.q.prin.nu. 30.debet ergo articulari,& probari,tãto precio vendi potuisse eo tẽpore & loco.& quòd tantî vendebatur cõmuniter eo die, & plurib' ante, & post ex doctrina Bart.in.d.l.precia rerum.§.nonnulla in fine,& ibi eum sequitur Imol.colũna penultima in fi. & Alexand.numero.10.ff.ad.l.Falcid.Ang. de Aret. in.§.si quis agens numero.4.versic.capio tertium mẽbrum instit.de actio.Bart.in.l.si seruus in prin.ff.de cõdicti.furti. Bald.Panor.& Feli.num.1.in.c. cum causam.2.de testib.Bald.in l.solam nu.2.C. de testib. vbi dicit in valore frumenti & similium,quę recipiũt functionem in genere suo,sat esse,testem dicere,valere tali tempore & loco,licèt non reddat rationem, quia sic vidit vendi eo in tempore, citat Bar.in tracta.de testibus num.7.vide quæ diximus supra hac eadem gloss.
40 num.12. [Sed aduertere oportet christianos, quę modi eo durauit tempore,vel eam,quę raro accidere solet, minime considerari ad iustum valorem explorãdum, vt in.d.l.precia rerũ.§.nõnulla & ibi Bart.nu.1.Imol. colum.2.Alex.num.3.&.13. & cęteri frequentius ex eo expendunt,meliorem de iure esse censentes, Ange. etiam in.§.si quis agens nu.4.versi.capio tertium.glo. & docto.in.d.l.2.C.de rescind.vendi.vbi Cremę.nu. 233.& Pinelus.3 part.c.vlti.num.8.hanc dicunt receptiorem sententiam,licèt eam ibi pungat Pinelus more solito.C.de rescind.vendi.immerito quidem,vt colliges ex Alex.cons.92.num.17.lib.5. [Hęc autem caristia victualium euenit,vt plurimum ex inordinata ciuitatum administratione.l.1.& ibi Bar.C.de frumen. vrb.Constantinop.lib.11.Franc.Curti.ad Alex.in.d.
41 l.precia rerũ nu.vlt.ff.ad.l.Falcid.Quare in bona republicaquè instituta republica,si merces sint ad victũ necessarię, vt frumentum & vinum ,& cętera id genus, & respublica gratiatur annonæ inopia , cogitur quis eas vendere,vt in.d.l.1.vbi Bart.& alij notant. C. de episc.audi.Panormit.& cęteri per text . ibi in.c.1 de emp.& vend.l.2.ff.de nundi.Bar.in.l.annonam. ff.de extraordi.crimi.Luc.de Pœna elegãter in.d.1.C.à quibus mune.nemi.licet.fi excus.in verbo tempus,Iaso.in l.1.nu.6.ff.de legi. Math. Afflict.in prœmio constit. Neapolita.quęstio.3.Felin.in.capit.1.de Iudæ . Montal. in.l.3. titulo. 5. part.5.dom.Didac.Couarru. libro 3.resolutionum.capit.14.numero.3.&.6.& rursus lib. 2.cap.3. nu.5.vbi asserit iusto precio hanc venditionẽ indicendam esse authoritate iurisconsulti in.d.l.annonã.ff.de varijs & extraord.crimi.& in,l.1.6. cura carnis. ff. de offi. pręf. vrb. & in.l.fi quis sepulchrum in prin.ff.de religi.& sumpti.funer.l.venditor.§. si constat.ff.commu.prædio.cum concord.à Did. Perez cõgestis in.l.2. glossa magna tit.23.libro.2,ordi.columna
42 712. [Et licèt Bar.in.l.1 §.cura carnis.ff.de offi.prefecti vrb.asserat tẽpore necessitatis& caristię posse iudicem cogere eos,qui merces habent reipublicę necessarias,vt viliori precio vẽdant , cumquè sequatur Ludo , Roma.in.l.2.numero.12.ff.soluto matrimo. Alexand.consilio.190.columna.2,libro.2.Tiraquell.libr. 1.de retracta.in pręfatio.numero.28.per text.in.l.2.§. inde agitatum est.ff.ad.l.Rodi. de iactu & in.l. si pendentes.§.si quid cloacarij.ff.de vsufruct . Hoc tamen ita accipiendum est,vt cogatur vendere minori precio,quàm eo in tempore venditori offerretur communiter, quia esset iniustum , taxari ergo debet à iudice iustum , nunquam enim quis fauore reipublicę cogetur rem iniusto precio vendere , vt dom. Didacus Couarruias deducit ex dicto.§.si constat in loco numero præcedẽti citato,& hęc mihi vera videtur

Universidad de Deusto
Biblioteca

interpretatio. Nam si precium minori non taxaretur precio, quàm communiter eo tẽpore penurię & charitię vendi posset, quorsum taxatio fieret? Debet ergo eis iustum taxari precium, attentis sumptibus, laboribus, & expensis venditorum, aliqua addita quantitate, quæ venditoribus lucro cedat, quod æquissimum videtur, ne ob mercium venditorumque paucitem respublica famem, inopiam, & penuriam annonę patiatur, quod sensit Ange. in summa in verbo emptio. 7. & Sylvester quæst. 9. dom. Did. Couarru. d. numero. 5. [Sed quia praxim probandi læsionem, & verum iustumque precium hactenus explicuimus: ad eius perfectam cognitionem alia non minus conducibilia examinare duximus. Et in primis quæro, an sit satis probata læsio vltra dimidiam iusti precij ex parte venditoris, si testes asseuerent rem venditam centum aureis, valuisse tempore contractus ducentum & plus? Et videtur, lęsionem non esse probatam, propter incertitudinem depositionis, potest siquidem plus illud referri ad varios precij excessus, atque ideo certa non potest ferri sentẽtia, quare dictio plus à teste prolata nihil operatur, secundum Accursi. in. l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. ff. ex qui. caus. maio. Bart. Ange. Alexand. & Iaso. in fine in. l. cum furti vbi hãc dixit communem opinionem. ff. de in lit. iuran. Bart. in. l. Celsus ad finem. ff. de vsucapio & in. l. cum filius. §. pater. ff. de legatis. 2. Anto. de Butr. in cap. literæ de dilatio. docto. in. l. & si post tres. ff. si quis cautio. Alciat. dicens communem in. l. hęc adiectio numero. 5. ff. de verbo. signifi. ex quibus hanc traditionem tenuit Bald. in capit. cum causa. 2. numero. 3. extra de testib. & in. l. 2. numero. 26. C. de rescinden. vendi. cui accesserunt Imol. Barba. & Anto. Burgens. numero. 4. in in capit. cum causa de emptio. & venditio. Alcia. in. l. hęc adiectio. ff. de verbo. signifi. Alexand. consilio 109. numero. 15. libro. 4. Felin. in cap. licet causam numero. 8. de proba. [Aliam rationem reddit Anto. Burg. in. d. cap. cum causa numero. 5. de emptio. & vẽdi. dicens valorem rei non posse consistere in puncto indiuisibili, habet siquidem latitudinem quandam ab anteriori & posteriori parte, vt dixi supra eo. glo. 1. nume. 7. in qua latitudine secundum Theologos non potest læsio contingere, quę obliget contrahentes ad restitutionem in foro conscientię, secundum Scotum & cęteros in. 4. sententia. distinctio. 15. q. 2. & alios supra eodem, gloss. 1. citatos, illa ergo dictio plus vel vltra, à testibus prolata, verificari potest in prædicta latitudine, quare videtur, probationem non concludere, rogatque lectorem, ne excat in ęternum mentem suam hæc Baldi defensio, quam dicit tollere omnia fundamenta partis aduersę. [Sed nihilominus contrarium volunt Salice. in, d. l. 2. numero. 24. C. de rescinden. vendi. Feli. in cap. cum causa. 2. colum. penulti. de testibus Alexan. in. l. & si post tres nu. 7. ff. si quis cautio Iaf. in. l. cum furti in fine. ff. de in lit. iuran. Molin. ad Alexand. in dicto consilio. 109. Maria. Socin. Iunior consilio. 73. numero. 2. libro. 2. dom. Didac. Couarru. libr. 2. resolu. cap. 3. numero. 3 Pinelus in. d. l. 2. part. 3. cap. vltimo numero. 9. & dom. Ant. de Padilla ibidem nume. 41. A dictio siquidẽ illa & plus, ex propria significatione aliquid importat, dicta. l. hęc adiect. o. ff. de verborum significatio. vbi Alcia. numero. 2. &. 3. sequitur opinionem Salice Respondetquẽ Salic. ad rationes Bald. dicentes, dubiam esse probationem, ex eo quòd verba hęc plurimum ęque ac modicum importare possunt, quia probatio est certa quoad minimã quantitatem, licèt sit dubia quoad maiorem summã. Sed nostra in specie minimum quid sufficit vltra dimidiam iusti precij, vt sit locus remedio huius. l. &. d. l. 2. vt ibidem attestantur Cyn. Bald. 12. quæst. & Salic. nu. 2. Ange. num. 6. Panor. & Burgen. in. d. c. cum causa de emptio. & venditio. Fabia. à Monte de emptio. & venditio. quæst. 8. numero. 7. & Iaso. in authen. qui rem num. 16. ad fi. C. de sacrof. eccles. Cœpola. de simula. contra. numero. 29. in. 2. expositione, Cagnol. in. d. l. 2. C. de rescinden. vendi. numero. 244. & ibi Pinelus 3. part. cap. vltim. numer. 9. & omnes vbiquẽ. Ex quo constat, probationem non dici dubiam, cùm adiectio illa vniformiter probet. [Alij distingunt dicentes, hanc probationẽ sufficere, vt contractus rescisio fiat volente venditore rem accipere, & precium emptori agenti reddere, vel ex contratio volente emptore conuento, rem tradere precio sibi reddito: aliud verò esse censent, vbi reus elegerit precij excessum restituere, si sit emptor, vel illud exigere, si sit venditor, huius opinionis fuerunt Abb, Antoni. Areti. & Felin. in. d. capit. cum causa. 2. de testibus. [Alij verò aliter distingunt, vt tunc probatio hęc sufficiat, cùm testes clarè probant de dimidia, ac etiam concludunt de aliquo vltra, per rationes claras & concludentes, licèt ex eorum dictis non appareat determinatè, quantum sit illud plus. Debet tamen iudex hac in specie certam summam supplementi arbitrari, circa illud plus, quod potest sc̃ habere ad modicum & magnum, arbitrabitur de modico: quia debet fieri interpretatio contra probantem, hoc est, contra petentem rescisionem: si verò depositio testium clarè concludat de dimidia, & testes deponant etiam de pluri aliquo, sed rationes eorum non concludunt, necessariò de illo pluri, tunc dictio illa plus nihil operatur, atque ideo actor succumbet, hęc est doctrina Caroli Molinei in apostillis ad Alexand. dicto consilio. 109. numero. 15. libro. 4. ita intelligentis consilium Alexand. & Molineum sequitur, dom. Didac. Couarru. libr. 2. resolutionum capit. 3. numero. 3. paulo ante finem, qui limitat doctrinam Saliceti, & adsectarum, vbi ratio testis concludit de aliquo vltra quantitatem ab eo expressam: secus si non reddat rationem concludentem de pluri iuxta doctrinam Caroli, quorum distinctio mihi applaudet. [Consulo tamen, vt venditor agens ex remedio. l. 2. C. de rescinden. vendi. faciat articulum, si res fuit vendita centum, quod tempore venditionis valebat communiter res vendita iuxta infimum precium, plusquãm ducentum, vel si maluerit exprimat aliquam quantitatem supra ducentum, & tunc sufficiet si vnum adijciat denarium seu obolum, at si emptor egerit, dicat non valere septuaginta quinque iuxta supremũ valorem rem, quæ sic fuerat vendita centum, vel exprimat emptor ipse in articulo, testisquè respondeat, valere eam rem communiter tempore emptionis septuaginta quatuor aureos nummos & nihil vltra, quod & cõsuluit Anto. Burgen.

Burgen. in. d. c. pen. de emptio. & vendi. colum. 4. in prin. nam si testis dixerit rem venditam valuisse tempore contractus decem, ea assertio non probat omnino decem fuisse iustum eius rei precium, ita vt plus vel minus iustè non valuerit, quippe cùm considerata latitudine iusti precij potuerit res illa etiam iusto precio nouem vel vndecim æstimari, quare non concludit testis ad probandam læsionem vltra dimidiam. Quocirca expedit, vt testis interrogetur & respondeat rem illam valuisse iusto precio supremo vel infimo decem, aut saltem iustè decem & non plus vel minus, vt sic agens ad rescisionem contractus ob lęsionẽ dimidiæ iusti precij obtineat, vt in cap. cum causa. 2. de testib. ita sentire videtur Anto. Burg. loco nuper citato, quem sequitur dom. Did. Couar. lib. 2. resol. c. 3. nu. 3. in prin. [Secundo quæro, quid si duo, vel plures testes deponunt de minori valore, putà centum & quinquaginta, & alij totidem de maiori putà ducentum: quibus magis credatur? Glo. in. l. diẽ proferre. §. vnde queritur. ff. de arbitr. ait credi debere testibus de maiori summa & quantitate deponẽtibus, quoniã affirmatiuè deponunt, alij verò negatiuè, negant siquidem in effectu plus valere. Quare nimirum magis credetur affirmantibus, iuxta text. in. c. 1. de arbitr. in. 6. huius sententię fert Bal. in. d. l. 2. nu. 29. & Sali. nu. 26. quibus cęteri interpretes non repugnant. C. de rescin. vendi. Alex. cons. 110. nu. 5. lib. 1. Aret. cons. 76. Franc. Curt. ad Alex. in. l. precia rerum nu. 11. in fine. ff. ad. l. Falcid. Imol. in. c. cũ causa nu. 29. de emp. & vend. Rebuff. in. l. vnica nu. 33. C. de senten. quę pro eo, quod inter. profer. Contrarium tamen volunt Matth. Afflict. de iure protomixeos. §. 2. nu. 20. in fine, & Pinel. eo tacito in. d. l. 2. 3. par. c. vlt. num. 14. imo quòd credatur testibus meliorem rationem assignantibus iuxta nota ta per Alex. cons. 64. li. 2. & Alcia. in. l. 1. §. si stipulanti nu. 40. ff. de verbo. oblig. quę sentẽtia vera est, nam ad probandum valorẽ, rationem reddere tenẽtur, etiã si de ea non interrogentur, secundum Bal. in. l. solã. C. de testib. Iaso. in. §. si quis agens nu. 12. insti. de actio. cũ concordantijs per Pinelum traditis in. d. l. 2. 3. part. c. vlt. nu. 11. & seq. C. de rescind. vendi. & supra nu. 13. & 14. Nec oberit glo. in. d. l. diem proferre. §. si plures. ff. de arbitris, intelligi enim debet in negatiua vaga & incerta, quę non tam facilè comprehendi potest à teste, vt tradit Ripa in. c. cum ecclesia nu. 89. de caus. poss. & propri. Curti. Senior cons. 24. num. 3. & cõs. 72. num. 8. Pinel. vbi supra. At nostra in specie tã facilè est, scire an res valeat octaginta an centum, & prętera si sensus rei attendatur, non sonus verborum, ita affirmat qui dicit minus valere, quàm qui plus, nec minus affirmant testes emptoris quàm venditoris, vt aliàs docet glo. in. l. vlt. §. fi. ff. de doli excep. Bart. in. l. inter stipulantem. ff. de verb. oblig. iniquum quippe esset valde, adimere defensionem emptoribus in hac materia, putà si testes venditoris asserunt rem valere centum, testes emptoris nihil ei prodessent dicendo, quòd valebat octuaginta & non plus. Quare distinguendũ hac in specie non est inter affirmatiuã & negatiuã, & sic obtinuisse in praxi asseruit Pinelus in. d. l. 2. c. vlt. nu. 14. [Quid autem si testis vnus deponit rem vẽditam valere centũ, alius centũ & decem, alius verò centũ & viginti, videtur, omnes cõcurrere & cõcordare in centũ, quæ est minor summa, sed nihilominꝰ cõcludo probatum esse, valere centum & decem, vt Alex. latissimè probat cons. 164. nu. 9. & seq. li. 2. Pinelus eũ refert & sequitur in. d. l. 2. 3. par. c. vlt. nu. 10. in fi. post Salice. & Cremensem ibi, alias huius farinę questiones vide per Sali. & doct. in. d. l. 2. [Sed an læsio probari possit per instrumenta emptionum, explicat Sali. in. d. l. 2. nu. 25. & ibi alij doct. C. de rescin. vend. Bal. in. l. 1. C. de sent. quę pro eo quod int. prof. fi. col. Innoc. Ant. & cæteri in. c. pen. de emp. & vend. Ange. de Aret. in. §. si quis agens nu. 3. & 4. insti. de actio. [Vltimo quęro, quid si ex probatione rei, vel aliàs quoquo modo eneruetur vel obscuretur probatio actoris, ne omnino cõcludat, quis eorum obtinebit? Et videtur, quod reus sit absoluendus per regulas generales, actore non probãte reus debet absolui. l. qui accusare. C. de eden. & per regulã fauorabiliores. l. Arrian⁹. ff. de actio. & obliga. & quia res in dubio præsumitur iusto precio vẽdita, secundũ glo. Bal. & Cuma. in. l. si fundus in fine principij. ff. de reb. corũ Iacob. à S. Georgeo in. l. vnica nu. 59. C. ne licę. potentio. Bal. & Salice. in. d. per diuersas, C. manda. Cremen. in. d. l. 2. nu. 143. Fabia. de emptio. & vend. q. 8. ad fi. nu. 25. ex quibus Cremẽ. in. d. l. 2. nu. 213. asserit hac in specie reum fore absoluendum. [Contrarium optimè Probat Pinelus ibi, 3. part. c. vlt. nu. 43. & seqimo quòd actor obtineat, cui in specie legis nostrę ma magis fauendum est, quam reo, vt in simili tradit Deci. in. l. vlt. ad fi. C. de edi. diui Adria. & in casu nostro ita iudicatum fuisse in senatu Parisi. attestatur Carol. Molin. de cõmertijs. q. 14. nu. 173. & Pinel. nu. 45. asserit iudicem exprimere debere, cur à probationibus recedat, exprimi enim debet, cur à regulis & cõsuetis recedatur, vt colligitur ex Bar. in. l. 2. num. 1. ff. si quis in ius voca. Iaso. in. l. properandum. §. sin autem alterutra nu. 10. C. de iudi. Feli. in cap. 1. nu. 7. de re iudi. & in. c. super literis nu. 17. de rescrip. Bart. in. l. Lutius in fine ff. de his qui notan. infa. Ripa id extollens in. l. admonendi nu. 67. ff. de iureiu. Alex. in. l. si is ad quem nu. 11. ff. de acq. hæredi. quod summe nota ad praxim, de qua in regijs cancellarijs regni huius, nam vbi recedit à regulis iuris nostri & ab stylo consueto, solet, ratio exprimi, quare id fiat, licèt aliàs ratio reddi non soleat.

GLOSS III.

1 *Læsio vel deceptio vltra dimidiam iusti precij quomodo probetur à venditore?*

2 *Læsio vel deceptio vltra dimidiã iusti precij quomodo probetur ab emptore?*

3 *Legis. 2. C. de rescin. vendi. explicatio.*

c *O el comprador dixere q̃ lo q̃ valio diez, dio por ello mas de quinze.* Ante legem istam, erat magna controuersia inter doctores, qua nam ratione lęsio vltra dimidiam iusti precij in persona emptoris deprehenderetur, nã in vẽditore omnes ferè vtriusquè iuris interpretes cõuenichãt, tũc probari, vẽditorẽ fuisse deceptũ vltrà dimidiã iusti precij, quoties nõ recepit dimidiũ iusti rei

Universidad de Deusto
Biblioteca

venditę valoris: veluti rem, quæ iustissimo precio tempore venditionis valebat cētum, minori precio quàm quinquaginta vendiderit, vt in l.2. C. de rescinden. vendi. & ibi doct. omnes & est casus in l. nostra. [In emptore autem remedium d.l.2. & legis nostræ in iudicium deducente, satis esse quibusdā visum est, si probauerit iustum precium pro re ipsa dedisse, & præterea plusquam iusti precij dimidiam partem, veluti, si rem iusto precio valentem ad summum centum, emerit centum quinquaginta duobus vel tribus. Itaque erit æqualis satisfactio vtrique, vēditori satisfiet quinquaginta & aliquid pluris, & emptori totidem reddētur, & sic vtrique dimidia iusti precij supplebitur, vel restituetur. Ita intelligunt. d.l.2. C. de rescind. vendi. Bart. Bald. & Paul. & Fulgos. & docto. omnes ibi, teste Pinelo. 1. part. c. 2. nu. 5. & d. Anto. Padilla numer. 40. Azo. in summa. C. eod. tit, Fabia. in tract. de emp. & vendi. quæst. 3. princ. num. 7. Panor. Imol. post glo. & Innocen. & cæteri interpretes in cap. cum causa de de emp. & vendi. Ant. Burgen. in cap. cum dilecti nu. 14. eodem titulo docto. in. l. si quis cum aliter. ff. de verbo. obliga. Carol. Molin. in consuetud. Parisien. §. 22. numero. 46. titulo. 1. quæ opinio communis est, vt attestatur Cagnol. in. d. l. 2. numero. 55. & d. Did. Couarru. lib. 2. resolu. cap. 3. numer. 8. Soto de iustitia & iure lib. 6. quæst. 3. Rebuffus. 2. tomo ad. ll. Gallicas titulo de rescindendis contractibus glosso. 15. nume. 1. Theologi, præsertim Scotus Gabri. & Almain. in. 4. sententia. distinct. 15. quæst. 2. & hanc opinionem confirmat lex regia. 56. tit. 5. de emptio. & vendi. part. 5. & nostra lex, quæ in praxi seruatur, & necessario seruari debet, idē attestatur Greg. Lupi in l. 16. in fine tit. 11. de dotibus part. 4. Anto. Gomez lib. variarum resolu. tomo. 2. de contractibus cap. 2. numero. 22. Denique hęc est receptissima opinio & legibus regijs in Hispania, & Lusitania confirmata. [Sed nihilominus â pluribus contrarium probatur, existimātibus emptorē tunc obtinere in huiusmodi actione, cùm probauerit rem emisse precio excedente plus duplo iustum valorem, vt si rem iustę æstimationis centum ducentum & vno emerit, ita voluit Specul. in ti. de emp. & vend. vers. vbi autē, Pet. de Bellaper. & Cyn. q. 7. in. d. l. 2. C. de rescin. vēd. Rodofre, in libello de actione quāto minoris, Panor. in c. cū dilecti. nu. 2. de emp. & vend. Oldēdor. 4. actio num classe actione. 1. subtiliter Carol. Moline. de contractibus, q. 14. nu. 174. regia. l. 16. ti. 11. par. 4. in fi. Ariº Pinelus hāc opinionē defendēs in. d. l. 2. 1. par. c. 2. nu. 5, &. 6. & seq. Conanus li. 7. c. 9. pag. pen. Forcatul. dialogo. 100. Duarenus in. d. l. si quis cū aliter ad finē. ff. de verb. oblig. quorum rationes consulto omitto, cum legē hoc in regno habeamus expressā hāc dubitationem tollentē, quę etiamsi deficeret, nō me mouerāt, vt à cōmuni & receptissima sentētia discederē, nō enim considerat lex. 2. deceptionē vltra dimidiā alterius rei quam precij iusti, quod suppleri debet venditori seruata forma. d. l. 2. & emptori restitui. At si opinio Petri & Cyni esset seruanda, non exigeretur deceptio dimidię partis iusti precij, vt huic legi, & legi. 2. C. de rescin. vendi. locus esset, sed deceptio in duplo precij iusti: vt si emeris rem valentem centū pro ducentis & plus, quod iniquissimum esset & contra mentē legū,

GLOSS. IIII.

1 *Læsio vltra dimidiam probatur per testes deponentes de valore rei tempore contractus.*
2 *Valor rei ad probandam læsionem vltra dimidiam in immobilibus, an probetur, si testes deponant de valore anni præteriti?*
Testes ex officio quando interrogentur post publicatas attestationes? ibidem.
3 *Valor rei venditæ tempore traditionis eius vel executionis negotij probari debet in hoc remedio.*
4 *Valor rerum mobilium ad probandam læsionem quomodo probetur?*

d *El precio derecho q̄ valia la cosa al tiēpo q̄ fue cōprada.* Nota ad læsionem probandam probari oportere valorem rei tempore contractus, vt hîc & in. l. si voluntate. C. de rescind. vendi. & in. l. non intelligitur. §. diui fratres. ff. de iure fisci, glo. & docto. in. c. cū causam. 2. de testibus, & in. c. cum dilecti de empt. & vēdi. Bald. cons. 475. ad fi. lib. 1. pulchrè Ang. cons. 312. num. 5. Alberi. de Rosat. in. l. et si sine. §. quæsitum. ff. de mino. Corne. cons. 181. nu. 56. lib. 2. & consil. 201. nu. 14. lib. 3. & cons. 15. in fi. li. 4. Guido Papæ decis. 157. Aimō Craue. cons. 114. nu. 16. & cōs. 151. nu. 7. & cōs. 188. nu. 4. l. 56. ti. 5. par. 5. & ibi Greg. Lup. in verbo en la sazō q̄ la hizierō, Molin. de cōmertijs nu. 715. & nu. 724. Bar. in. d. l. 2. ad fi. C. de rescin. vēd. & ibi doct. omnes, vt attestatur Pinelus. 3. part. c. vlt. num. 15. d. Anto. Padilla ibidem
2 nu. 70. [Cæterūm quid si in rebus immobilibus probetur per testes, quod anno præterito res tanti æstimabatur, & valebat iusta & communi æstimatione, an illatiuè concludant quoad tempus contractus? Iacob. de Aren. & Bald. in. d. l. 2. nu. 28. C. de rescinden. vendi. asseuerant, probari præsumptiuè, nam in tam breui tēpore, per locum â cōmuniter accidentibus, nō solet in immobilibus mutatio precij fieri in notabili quātitate, nisi id probetur ex aduerso, vnde iudex in hoc arbitrabitur, idem voluit Cyn. in authenti. sed quamuis C. de rei vxo. actio. & Salice. numero. 25. in fine in. d. l. 2. & ibi Paul. Castr. numero. 4. Cœpola de simula. cō tra. numer. 30. Bart. & Alexand. numero. 10. in. l. precia rerum. ff. ad. l. Falcid. Grego. Lupi in. d. l. 56. in verbo en la sazon que la hizieron in fine titulo. 5. part. 5. Contrarium tamen existimat doctus Pinelus in dicta l. 2. part. 3. capit. vltimo numero. 51. ad medium, dicens semper attendi debere tempus conuentionis: culpa enim erit agentis, si exactius non formauit articulos vel meliorem approbationem non attulit. Sed ne veritas pereat, asserit iterum ex officio esse testes examinandos interrogandosque de tempore, iuxta doctrinam Bart. in. l. si quod ex Pamphila. ff. de legat. 2. de quo nos diximus supra hac eadem. l. glo. 2. num. 19. & 52. & 53. & numero. 13. in finē, quę sententia mihi applaudet, non omnino reiecta communi, quam ipse iudicis relinquerem arbitrio. [Limitatur tamen nostra conclusio, nisi traditio rei vel execu-
3 tio negocij conferatur in futurum, tunc enim non attendetur tempus conuentionis, sed executionis, ex sententia Panormitani in capit. in ciuitate

de vsur.

de vsur. num. 3. cui accessit Anto. Burg. in. c. cum dilecti de emp. & vendi. super gl. 2. Dec. cons. 111. Pinelus
4 in. d. c. vlt. nu. 16. [Limitatur etiam, nisi in rebus mobilibus, in quibus variatio precij contingit singulis diebus, quare non sufficeret probare tali die tantum valuisse in foro publico, quia non debet fieri consideratio tam breuis temporis, quare cautum esse oportet aduotatum, vt ad tempus instantaneum non se astringat, sed dicat quòd cōmuniter ea res valuit tantū tēpore venditionis ante & post secūdū Bar. Ang. & Alex. nu. 10. in. l. precia rerū. ff. ad. l. Falcid. Math. Affli. decisi. 316. num. 6. Sigismundus Lofredus cons. 23. Lamphran. in rep. c. quoniam contra in verbo testium, quod est cap. 8, nu. 92. in fine.

GLOSS. V.

1 *Libellus in remedio huius legis & l. 2. C. de rescinden. vendi. quomodo formetur simpliciter vè an alternatiuè? & num. 2.*
3 *Sententia potest alternatiuè ferri in specie legis nostræ, licèt libellus simpliciter concludat.*
Sententiam conformem libello esse oportere quomodo intelligatur? ibidem.
4 *Remedium læsionis vltra dimidiam, an possit in replicatione proponi, proposita prius reuendicatione & num. 5.*
5 *Replicatio loco libelli est.*
6 *Emptor qui elegit rem restituere ob læsionem venditoris vltra dimidiam iusti precij, an eam cum fructibus restituere teneatur & nu. 7. & seq.*
7 *Lex. 1. C. si maior factus aliena. fa. sine decre. rat. habuer. explicatur optimè.*
8 *Patrono reuocata in fraudem legitimæ restituitur res cum fructibus.*
9 *Fructus restitui debent ei, cuius antea res fuerat, quæ actione personali vel condictione sibi restituitur.*
10 *Fructuum restitutio sit in redhibitoria.*
11 *Restitutio quæ fit ex iustitia debet fieri cum fructibus.*
12 *Fructus restituit verus dominus à quo res auocatur per in integrum restitutionem.*
Præscriptio actionis personalis procedit absque bona fide, ibidem.
13 *Cap. ad nostram de reb. eccles. non alienan. explicatur.*
14 *Emptor qui rem emptam elegit restituere ob læsionē venditoris vltra dimidiam, & restituit fructus, an petere possit, vt compensentur cū eis vsuræ, vel interesse precij? & nu. 15.*
15 *Lex curabit. C. de actio. empti exponitur.*
16 *Emptor læsus qui obtinuit, an teneatur rem restituere cum fructibus?*

e *O de la dexar al vendedor tornando le el precio, que rescibio.* Ex his verbis colliges formam libelli in remedio legis nostræ &. l. 2. C. de rescin. vendi. debet enim qui rem vendidit concludere, peto rem mihi restitui cum fructibus & precium emptori restituā, vel vt suppleatur mihi iustum precium vsque ad summam tot aureorum. Ex parte autem emptoris, peto vt venditor restituat mihi excessum iusti valoris, vel precium integrū & paratus sum ei restituere rem mihi venditam, hac eadem praxis expenditur ex. c. cum dilecti vbi id adnotarunt Panor. & docto, de emp. & vendi. & ex lege. 56. & ibi Greg. Lupi in verbo qual cumpla tit. 5. de emp. & vendi. par. 5. idē voluit Specula. in tit. de emp. & vend. §. nunc dicendum vers. vbi autem quis in vēditione Ang. in. d. l. 2. vbi cæteri quoque docto. Imol. in. l. cum causa nu. 25. de emp. & vendi. Ludo. Gozad. cons. 44. nu. 11. quem vide, quia singulariter loquitur Anto. Gomez variarum resolu. tomo. 2. de contractibus. c. 2, num. 22. versi. item adde quòd principalis. [Et
2 quamuis consultius fiat, si libellus alternatiuè formetur, iuxta electionem, quæ de iure datur contento, vt rectè voluit Bart. in. d. l. 2. C. de rescin. vendi. & Ang. Areti. in. §. si quis agens nu. 5. insti. de actio. versi. vlti. in ista materia, & plures ex supra citatis, & ita praxis obseruat in Gallia, secundum Mol. in consue. Parisi. §. 22. num. 42. cartha. 209. & in Hispania & Lusitania secundum Pinel. in. d. l. 2. par. 3. c. 3. nu. 12. nihilominus tamen verius & receptius est, procedere libellum & iudicium, in quo agens rem petit simpliciter nulla facta mentione electionis, quam ius tribuit reo, vt optimè resoluit Bal. in. d. l. 2. nume. 19, satis enim est aptè factū narrare, ex quo ius elicitur, cuius veritas ex verbis agētium non mutatur. l. sicut. C. ad. l. Corne. de falsi. nec is agendi modus aliquid conuēto adimit, quippe cui electio salua manet, ut idem Bald. asseuerat in. d. l. 2. nu. 19. & Pinel. 3, part. c. 3. nu. 9. & d. Anto. Padilla nu. 38. in fi. & Bar. nu. 16. Salic. quæstio. 19. C. de rescin. vend. & Cagnol. ibidem nu. 116. Cassador. de emptio. & vendi. decis. 1. ad fi. Gozadi. cons. 44. nu. 11, sensit Ripa in l. edita nu. 17. C. de eden. Ant. Gomez de contracti. c. 2. fol. 11. col. 3, hanc receptiorē & veriorem sententiā esse attestatur Pinel. in. d. l. 2. par. 3. c. 3. nu. 9. in fi. Licèt contrariam, imo quòd necessario & pro forma requiratur libellus alternatiuus voluit Emilius Ferretus in l. vbi autem. §. qui illud nu. 4. ff. de verb. oblig. Rober. Marāta in speculo iudiciorum. 6. par. nu. 81. Ant. Burgen. in. c. cum causa nu. 4. ad fi. ibi casus insolitus extra de empt. & vendi. Panormi. & Berous in. c. cum dilecti ad fi. de empt. & vend, Pantal. Cremen. in. d. l.
3 2. nu. 199. & Aimon Craue. consil. 151. colum. 1. [Nec erit absurdum, vel iuri repugnans, vt libellus in hac materia formetur simpliciter ad rem, sententia autem feratur alternatiuè ad rem vel ad precium, cui sententiæ non oberit regula. l. vt fundus. ff. commu. diuid. quam plurifariam limitat Feli. in cap. licet Heli de simonia, Ias. in. l. vinum. ff. si cer. pet. quoniām ea regula intelligitur, sententiam conformem esse debere libello, ne iudicetur de re in iudicio non tractata, secundum Bald. in. l. vltima nu. 6. C. de fideicom. liberta. & in. l. 1. num. 11. & 12. C. si plur. vna sent. & Sebastia. Banti. de nullitate pag. 317. nu. 69. optimè Pinelus in. d. l. 2. part. 3. c. 3, numero. 12. ad finem, qui numero. 14. 15. & pluribus sequen. singulariter explicat text. in. l. 1, C. si maior factus, & cap. cum dilecti de emptio. & vendi-
4 quem omnino vide. [Quid autem, quod quotidie

Universidad de Deusto
Biblioteca

cuenire solet,si venditor agat reiuendicatione,reus defendatur cum instrumento emptionis, actor verò replicando impugnet venditionem ob lęsionem vltra dimidiam? Pinelus in.d.l.2.par.3.c.3.nu.24.hanc tetigit quæstionem,& eam sic resoluit,quòd emptor conuentus,videns actorem mutare libellum & actionẽ propositam,poterit de iure id impedire,cõpellendo agentem,vt primam causam prosequatur,iuxta authẽ. qui semel. C. quom . & quan.iud. non enim permittitur actionem mutare post litem contestatam.l.edita secũdum gl.Bar.& omnes ibi.C.de eden.citat decis. Affli. 90. & Capellę Tolosanę.469.& Bellameræ.168. additque Pinelus remedia contraria cumulari hac in specie,cum reiuendicatio præsuponat dominium ex parte agentis , & possessionem ex parte cõuenti,actio autem huius.l.&.d.l.2.personalis est,vnde non potest audiri actor contraria proponens.l.1.C.de fur.nec replicatio admittitur contraria libello Affli.lib . 2 . feudo. fol.55.tit.de controuers.inter epi.& vasall. numero.6.

5 [Verum iuxta ius nostrum regium & praxim in regia cancellaria Pinciana diu seruatam,actor nõ compelletur, reiuendicationem primò propositam prosequi,sed pronunciabitur,vt remedium huius legis prosequatur,omissis iuris subtilitatibus, atque idem erit si à parte non opponatur,vt in hoc vltimo casu concedat ipse Pinelus.d.c.3.num.26.maximè in prouincijs, vbi viget consuetudo vel lex, vt iudicetur secundum veritatem probationis non obstante errore processus, vt apud Lusitanos habet ordinatio li.3.tit.49.& apud nos.l. vltima titulo. 17. de sententijs supra libro . 4. de qua latè agit Pet . Nun.responso.1.& nos quoque in dialogo relatoris.3.part.c . 42.num. 5.& sequentibus,ne lites protrahantur & partes duplicibus expensis vexentur.Quod potissimè conuincitur,quia replicatio loco libelli est ex sententia glossę in.l.quæsitum §.fi.ff.de pecul.& quod notat Bald.in.l.vltim.quæst. 17.num.38.C.de hæred.institu.dicens quòd replicatio iunat libellum.At si iuuare nõ potest , quia repugnat contentis in libello,prout hîc fit,(vt ex pluribus insinuat Pinel.in.d.l.2.part.3 cap.3.numero.25. C. de rescindend.vendi.)satis erit,si vltimã causã prosequatur priore derelicta,quemadmodum fatetur ibidem Pinelus fieri posse,si actor desistat à prima causa solutis in primis expensis,vt Bart.& docto.omnes profitentur in.d.l.edita. C.de eden. vt ibi resoluit Deci . numero 53.&Curti.numero.141.Salice.in. l. postquam liti nu. 19.C.de pact.Bar.in.l.rura ad finem.C. de omni agro deser.lib.11.nimirum ergo si absque hoc fiat. [Solet

6 tamen dubitari,reo eligente rem restitui,an eam restituere teneatur cum fructibus? & partem negatiuam, quòd fructus restituendi non sint,tenent Ant.de Butri.Imol.& Anto Burgens.num.36.in cap. ad nostrã de emp.& vend,Anchar .in regula peccati venia. q. 10.versi.sed ego vt dixi,de regul.iur.lib.6. Fabian.de Monte Sabini in tracta.de emp.& vendi.q.8. princ. num.24.in fine Cœpola de simula. contractuum.§.2. ad fi.Sylvest.in summa verbo vsura.2.quæst.15.Marcus Mantua li.1.locorum.c.6.Rota in nouis decis.116. Anto.Gomez de contractibus cap.2.num.24.& c. 4. num.21.in fine Pantaleon Cremen.in.d.l.2.C. de rescind.vendi.col.29.& Cagnolus nu.40.dom.Ant.Padilla nu.50.& Pinelus hanc dicens receptiorem & in praxi semper obseruatam.2.part.cap. 4.num.1. & sequentibus,vbi eam pluribus fulcit rationibus. Mouẽ tur ex eo,quòd est verus dominus emptor ipse,donec contractus rescindatur,atque ideo cùm re propria vtatur,facit nimirum fructus suos, nec tenetur eos restituere,& esse dominum probat tex.in.l.delus.C.de rescinden.& vendi.& præterea cum tempore præscribatur,vt hîc statuitur,videtur bonam fidem habere emptorem,quia sine ea præscriptio non procedit,vt in regula possessor de regul.iuris lib.6.& ibi notatur, quæ bona fides sufficiens est ad lucrandos fructus.l.in fundo.ff.de reiuendi.glossi.in.l.emptor eodem tit.adducitur etiam text.in cap.ad nostram de rebus eccles. non alienan . vbi recisso contractu ob enormen lęsionem,

7 non restituuntur fructus. [Sed nihil minus contraria sentẽtia verior est,& in praxi receptior,imo quod fructus restituere teneatur emptor , conuincitur ex text.expresso in.l.1.C. si maior factus alienationẽ factam sine decreto ratam habuerit , vbi Imperatores Diocletianus & Maximianus,qui paulo ante condiderant.l.2.C.de rescin.vendi,eodem eiusdem legis themate retento,statuerunt,venditori lęso vltra dimidiã iusti precij rem esse cum fructibus restituendam ab emptore eligente rem potius restituere , quàm preciũ iustum supplere.Nec contrariam sententiã iuuat responsio Pineli.d.secunda parte cap.4.numero.8.cẽtis,ideo ibi fieri restitutionem cum fructibus,quos iã ab initio duplex vitium cõtractum illum infecit Primum defectus decreti,quod in alienatione rerum immobilium minoris omnino exigebatur vt in.l.1.& per totum. C. de prædi. mino. Secundum vitium fuit,deceptio vltra dimidiam,quare nimirum laborante contractu his duobus morbis,si Cæsares præceperint rẽ cum fructibus esse restituendam : nam vt.d. Antoni. Padilla in.d.l.2.numero.50.ad finem cum iudicio aduertit, ratihabitio venditoris postquam maior factus fuit,sustulit omnino vitium defectus iudicialis decreti,& remanet in contractu vnicum vitium læsionis vltra dimidiam.Nec reliquię illę (quę attenta negocij origine remanẽt aduersus emptorem,iuxta tex. in.l. claim possidere versiculo sed origo . ff . de acquirenda possessio.& quæ ibi notat Iaso.) sufficiunt ad iustificandam fructuum restitutionem , cùm consensu illo & ratihabitatione maioris omnino purgentur,& defectus decreti iudicialis suppleatur. Quod autem doctissimus d. Anto.Padilla in.d.l.2.numero.51. dicebat eam legem non agere de deceptione vltra dimidiam, sed de deceptione proueniente ex dolo incidenti contractui,atque ideo fieri restitutionem cum fructibus, vtpote à malę fidei possessore, sed in specie legis nostrę &.d.l.2.C.de rescinden.vendi.fit restitutio sine fructibus,quia emptor bona fide rem emptam possidebat: quam antiquorum quorundam opinionem fuisse refert glossi.in verbo minori in.d.l.2.mihi. vt dicã quid sentio,non satisfacit,nec immeritò Accursius eã opinionem reprobat, quandoquidem in ea lege nullum verbum inuenies de dolo mentionẽ facies,nã quod ibi dicitur,eam venditionem patrem tuũ deceptum ratũ habuisse,non præsetulit patrẽ dolo fuisse inductũ,sed in precio deceptũ.Nec me mouẽt alia alegis verba ibi, si ad-

si aduersa pars bonã fidem nõ amplectatur,hoc enim solum significant,quòd iudicis tunc erunt partes ad iudicandum cogẽdumque emptorẽ,vt faciat id quod iuris est,cùm ipse bonam fidem nõ agnouerit,hoc est, cùm vltro absque vllo litigio non fecerit id quod facere tenebatur.Minus stringunt alia legis verba, ibi, si minori precio prædium distractum est , & inconsulto errore lapsum patrem tuum perperam venditionẽ consensum dedisse constiterit , non ab re erit &c. ab eodem d.Antonio Padilla sic appensa, duo ibi requiruntur vt decisioni eiusdem legis locus sit,alterum deceptionem fuisse in precio (nec de dimidietate verbum vllum) alterum dolo ratihabitionem fuisse factam, quamobrem nimirum si ibi res cum fructibus restituatur,in specie autem legis nostrę restitutio fiat sine fructibus: quoniam primum quod in ea lege exigitur,scilicet,deceptio in precio,non presuponit dolum interces sisse exparte emptoris,sed solùm deceptionem re ipsa in precio,nec potuit esse deceptio minus dimidia,quia iuxta eorumdem Cęsarum constitutionem,quę minus erat dimidia non præstabat decepto actionem,vt in.l.si voluntate.C.de rescind.vendi.Secundum autem requisitum non supponit ratihabitionem dolo fuisse factam,sed errore,vt ea verba in consulto errore denotant,quare nullum dolum in eadem l.1.C.si maior factus,interuenisse cõstat,sed solum deceptionem in precio vltra dimidiam. Et preterea eo ipso quòd emptor scit venditorem deceptum,& enormiter læsum,non est in bona fide,quare non potest di

8 ci hac in specie bonam fidem causam esse acquisitionis fructuũ . [Secundo cõfert tex.in.l. videamus ver sic.in Fauiana.ff.de vsur.vbi patrono reuocanti alienata à liberto in fraudem legitimæ sibi debitę restitui tur res cum fructibus , & tamen patronus æquiparatur venditori reuocanti contractum beneficio huius legis,vtroque enim casu electio datur possessori,vt rẽ restituat cum fructibus,vel iustum precium suppleat, vt in d.l.2.C.de rescin.vendi.& in.l.1.§.si quis in fraudem.ff.si quid in fraud.patro. [Tertio hoc suadetur,

9 quia si quid peto actione vel condictione personali quod aliquãdo fuit meũ,si obtineo rem mihi restitui, fructus quoque perceptos à tẽpore quo desij possidere,sum cõsequuturus.l.indebiti,&.l.in summa versic. ei qui.ff.de cõdictio.indebi.l.cũ quis.ff.de condictio. causa data.l.2.C.de pact.int.emp.& vendito. Ex quibus hãc regulã expendit Deci.in.l.cũ fundus in prin. nu.4.versꝰ.capio tertiũ casum.ff.si cert.peta.d . Anto. Padilla in.d.l.2.nu.50.C.de rescin. ven. sed ita est in specie nostra,petit siquidẽ venditor rem,quæ aliquando ipsius fuit,debet igitur eam cum fructibus recipe-

10 re. [Quartò quia cùm venditio ex causa de præterito,quę iam inerat à tempore venditionis , reuocatur, fructuum ab ipsa re vendita perceptorum restitutio fit , vt in.l. cum autem. §. cum redhiberetur &. §. quod sinolit in fine.ff.de ediliti edicto.l.quod dictum est &.l. Imperator ff. de in diẽ adiectione notat Tiraquellus in. l. si vnquam verbo reuertatur numero. 229. &. 232. C. de reuocandis donationibus sed venditio iniusta ratione precij rescinditur ex causa, quę tempore cõtractus inerat,restitui igitur debet cum fructibus res ipsa,de cuius restitutione agitur.

11 [Quinto quoties actione personali restitutio alicuius rei fit ex iustitia,fructus in eam restitutionem veniunt absque mora vel mala fide.l.patri.§.item ex diuerso.ff.de minori.l.videamus.2.ff.de vsur.dom. Did. Couarrub.lib.1.resolu.cap.3.in princi . & in fine, vbi pluribus probat,in integrum restitutis restituendam esse rem cum fructibus. l. quòd si minor.§. restitutio.ff.de mino.l.1.tit.19.part.6.At remedium legis nostræ æquiparatur auxilio ętatis secundum Bal.in.l.2.num. 16.C.de rescin.vendi. Aimõ.cõs.272.num.19. Tiraquel.1.de retractu.§.32.gl.1.nu.69.& num.71.Licèt hanc æquiparationem negent Cagnol.in.d.l.2.nu. 40.& Pinel.2.par.cap.4.num.4.dicentes in pluribus differre, nam si consideres regulam generalem in principio huius numeri traditam,quę colligitur ex legibus de restitutione in integrum loquentibus supracitatis, sub ea compręhesam videbis speciem, de qua hîc agimus. Ex quibus hanc opinionem quòd restitutio fiat cũ fructibus hac in specie tenuit Rofredus. 4. parte de li bellis rubr.de actione ciuili quanto minoris nu.20.Alberi.in.d.l.2.nu.16.& Bal.in.3.& Sali.nu.5.C. de rescind.vendi,Emanuel Costa Lusitanus in.l. Gallus.§. & quid si tantum.2.par.nu.73.ff.de lib.& posth.dom. Did.Couar.lib.2.resolu.c.3 num.9.Grego.Lupi in.l. 56.in verbo desamparar la cosa tit.5.de emp.& vendi. par.5.Anto.Gomez in.l.70.Tauri num.29.versi.con firmatur Math.affli.in.c.1.nu.150.& sequ.de feudo data to in vicem legis commissoriæ, Augusti.Beroi.in.cap. ad nostram nu.25. de emp. & vendi. quibus ipse libenter accedo ex rationibus superius traditis,& quia nõ semel hoc ipsum seruari vidi in praxi,in regia cancel-

12 laria Pinciana. [Ad rationes in cõtrarium adductas respondeo,non obstare quòd sit dominus rei,nam & is qui à minore emit ante concessam in integrum restitutionem,verus dominus est,& tamen concessa restitutione ad fructus tenetur. l. quod si minor.§. restitutio.ff. de mino.cum alijs numero pręcedenti citatis,sic& in redhibitoria.l.1.§.1.ff.de ediliti.edi. Quod autem secundo loco diceb amus, bonã fidem excusare emptorem à restitutione fructuum , quam habere perpenditur,ex eo quod prescribere potest rem emptam minori precio vltra dimidiam : intelligendum sanè est,vt prescriptio rei non procedat , sed præscriptio actionis personalis, quę ex hac lege &.l.2.C. de rescin. vendi . competit læso in precio , quę dubio procul absque bona fide procedit iure ciuili , canonico, & regio, vt latissimè probaui in stylo cancellariæ pręmi.17. casu.20.declaratione.4.legis Toleti.§.1. glossi.1.numero.26.& sequen. quare non est bona consequentia hoc prescribi potest à possessore,ergo possessor habet bonam fidem. [Minus oberit text . in

13 capit . ad nostram de rebus ecclesiæ non alienandis in cuius intellectu laborat nimium Pinelus in.d. l.2.2.par.c.4.nu.14.& sequẽtibus,quoniam si eius verba cum iudicio expendantur,potius probat sententiam nostram,his verbis,pecunia quam pro exoneratione fundi seu etiam pro vtilitate ipsius monasterij expẽdisse noscitur, ab eisdẽ abbate & cõuentu recepta, cũ sibi fructꝰ peepti sufficere debeat ,p labore,ecce fructus,quos restituere tenebatur nõ restituit,ppter laborẽ & impẽsas in re quã restituit factas,si ergo eas non

Universidad de Deusto
Biblioteca

fecisset fructus, proculdubio restituere esset obnoxi⁹, quod glossa ibi & Panor. probant & Barba. consi. 40. colum. 8. versi. faciat lib. 1. & consi. 80. versi. faciat etiã lib. 3. idque receptius dixit d. Did. Couarr. lib. 1. cap. 3. nu. 3. licèt Pinelus in. d. l. 2. par. 2. c. 4. num. 18. hoc minus receptũ, minusque verũ esse dixerit quoniã ni hil minus ibi cogitatur, quàm de compensando laborem & expensas cum fructibus, sed indistinctè respõdet summus Pontifex, fructus apud possessorem remanere: nam vt eius pace dixerim, fallitur profecto doctissimus vir, vt ex verbis textus illius constat, ibi, (cùm sibi fructus percepti sufficere debeant pro labore) Nec me mouent alia verba eiusdem capitis, quibus Papa refert ex fructibus primi anni vltra summam precij percepisse: ex quo infert Pinelus villam talem fuisse à principio alienationis, vt minima aut nulla impẽsa necessaria fuisset, cùm statim tam vberes fructus produxerit: quoniam impensa à feudatario facta nõ fuit ad colligẽdos dumtaxat fructus, sed in alijs rebus in vtilitatem monasterij, vt ibi dicitur: quare intellectus hic mihi admodum placet, quidquid Pinelus refragetur. [Restat nunc inquirere, nunquid cum fructibus quos restituere tenetur emptor compensetur interesse precij à venditore recepti? Et certè si emptor loco precij non soluti annuum redditum quotanis vẽditori soluit, iustum quidem erit id emptori restituere vel cum fructibus compensare, ne venditor recisso contractu cum iactura emptoris locupletetur, in quo iudicis arbitriũ plurimũ poterit, vt visum fuit, d. D. Couarru. lib. 2. resolu. cap. 3. nume. 9. in fine. Cæterùm vbi venditor nihil lucri ex precio sibi præstito recepit, non crederem debere cum fructibus compensari vsuras, nec interesse precij. Nec poterit de hoc conqueri emptor, quandoquidem integrum sibi fuit contractum non rescindi supplendo iustum pretium, si ergo elegit cõtractum rescindi, & rem emptam maluit restituere, quàm precium iustum supplere, nimirum si cogatur cũ fructibus restituere, vsuras aũt precij nõ potest habere, cũ prohibitę omni iure sint, licèt antea tempore Diocleciani, & Maximiani conditorum d. l. 2. C. de rescindenda venditione, & l. 1. C. si maior factus ratam habuerit aliena. fact. sine decreto, essent permissę, atque ideo admittebatur compensatio. Hodię autem precium reddi cum vsuris iniquũ est, rem autem cum fructibus restitui maximam æquitatem habet, ex his quę in comprobationem nostræ
15 opinionis adduximus. [Nec ad huiusmodi compensationem confert aliquid decisio Cęsarum in. l. curabit. C. de actio. emptio. vbi cogitur emptor vsuras precij non soluti venditori reddere, eo quòd fructus rei emptę interim percepit, quia eos percipere nõ poterat ante precij solutionẽ, quinimo potuisset venditor precio sibi nondum soluto, eos percipere tanquam ex re propria: ideo nimirum si vsurę precij cum fructibus compensentur. At nostra in specie secus est, nõ enim ita congruit à venditore reddi vel compensari vsuras precij cum fructibus ab emptore sibi restitutis, quoniam venditor precium receperat, atque ideo ad nullas tenebatur vsuras emptor, nec venditor, quo circa adaptari non potest decisio illa ad speciem, de qua agimus, prout & censuit dom. Did. Couarru. in lib. 2. resolu. c. 3. nu. 9. quamuis æquior mihi videtur eius opinio, quatenꝰ ait fructꝰ esse ab emptore restituẽdos pro parte dũtaxat precij, in qua venditor fuit deceptus, atque remanet in effectu cõpẽsatio facta reliquorũ fructuum cum vsuris vel interesse reliqui precij, atque ita iudicarem, si casus mihi occurreret. Vbi autẽ emptor elegit precium iustum supplere, supplebit cum interesse ad rationem vnius pro quatuordecim, quod est interesse commune in nostro regno vt in. l. fi. tit. 15. decẽsibus infra hoc lib. quod iustè debetur propter preciũ non solutum, & fructus quos ex maiori valore rei emptę emptor collexit vt in. l. curabit. C. de acti. emp. Licèt contrarium existimet. d. Anto. Padilla in. d. l. 2. nu. 52. contra sententiam Gregorij Lupi in. d. l. 56. titul. 5.
16 par. 5. in verbo desamparadas. [In emptore autem læso indubitanter procedit nostra opinio, vt rem cum fructibus restituere cogatur, si hoc elegerit venditor, quia voluntariè rescindere dicitur emptor nõ ab alio coactus, vtpote qui remedio egerit legis nostræ ad rescindendum contractum. Quod visum fuit Panormi. in cap. illo vos num. 6. de pigno. Anto. Burgẽ. in cap. ad nostram num. 26. de emp. & vendi. quibus subscripsit Ari. Pinel. in. d. l. 2. 2. par. cap. 4. num. 28. licet contrarium asserat se vidisse à senatu iudicatum. Hoc tamen ipse intelligo, vt fructus restituat eius partis dum taxat, in qua lęsus non fuit, & iuxta ea quę num. præcedẽ. diximus in venditore.

GLOSS. VI.

1 *Deceptionis vltra dimidiam remedio locus est in locatione & conductione.*
2 *Lesio quomodo probabitur in locatione?*
3 *Læsio vltra dimidiam quomodo probabitur in locatione reddituum.*
4 *deceptionis vltra dimidiam remedio locus non est in locatione gabellarum vel aliorum reddituum regalium.*
5 *Deceptionis vltra dimidiam remedio an locus sit in locatione post eam finitam.*

f *En las rentas.* Nota ex lege ista, quòd remedium deceptionis vltra dimidiam iusti precij ex lege ista &. l. 2. C. de rescin. vendi. competens lęso locum obtinet in locatione redditũ, quòd non solum in locatione reddituum, verũm etiam in quacunque locatione & conductione obtinet ex recepta sententia: quia cõtractus est bonę fidei & emptioni similis. l. 2. ff. loca. & hoc voluit glo. in. l. si olei. C. loca. & in. l. si ea pactione. C. de vsur. glossꝰ & doctor. in. l. 2. C. de rescin. vendi. vbi Pinel. 1. part. capit. 3. numero. 7. & sequen. eam attestatur communem, & dom. Anto. Padilla ibidem num. 13. & 14. Bar. in. l. item si precio. §. vlti. nume. 1. ff. loca. Ang. de Aret. in prin. insti. de emp. & vendi. nu. 1. Imol. dicens communem in cap. cum dilecti numer. 18. de emp. & vend. & Panor. in cap. cum causam eod. tit. num. 8. & ibi Burgen. num. 7. eam testatus communem, idem attestantur Roma. consi. 423. num. 2. & Areti. consilio 126. num. 2. sequũtur eã Cœpo. de simulacontra

contra num. 9. Fabia. de Monte de emp. & vendi. 8. q. prin. num. 9. Crem. & Cagnol. in. d. l. 2. & probatur expresse in. l. nostra, iuuaturque ex. l. in cõtract. bꝰ. ff. ex
2 qui. cau. maio. [Sed quo pacto probabitur læsio in locatione & conductione? Et distinguendam esse arbitror locationem reddituum ab alijs, nã in locatione aliarum rerum æstimatur lęsio attenta consueta mercede, an minus dimidia res locetur, vel vltra dimidiam conducatur, vt consuluit Roma. consi. 423. nu. 1. Cagnol. & Cremens. in. l. 2. C. de rescin. vendi. & ibi Pinel. 2. par. cap. 4. numer. 18. huic opinioni accedit et addens posse admitti contrariam probationem, qua constet cessare tantam læsionem, veluti si conductor fundi dicatse læsum attenta solita mercede, locator autem cõcludenter probet, conductoris detrimentum non excedere dimidiam, facta computatione valoris fructuũ deductis impensis, tunc enim opinio veritati cedere debet iuxta vulgarem regulam. l. continuus. §. cum ita ff. de verbo. obliga. glo. in authen. sed iam necesse. C. de dona. ante nupti. atque ideo si conductor excipiat arguatque ex consueta mercede, replicabit locator ex rei veritate, obtinebitque ex nostrę legis decisione.
3 hęc Pinelus, cuius sententiam veram esse opinior. [In locatione verò reddituum aliter probandum esse existimo, ad exemplum eius, quod dicitur in transactione, non enim sunt ęstimandi redditus eius anni, nec probandus eorum valor, sed dubius euentus, nempe, precium iustum & comune eorundem reddituum quoli bet anno communiter homini sċẽti & simlium conductionum perito, esse centum, & nõ pluris, cùm centum & quinquaginta duo essent redditus locati, & ita articulos fieri debere probaui in simili specie supra eo. glo. 2. num. 25. 28. & 38. Soci. consi. 8. num. 3. lib. 1. Idem fieri debere in transactione probant Bart. & Ange. in. l. Lutius. §. fi. ff. ad Trebelli. Sola siquidem spes vendita vel locata censetur iuxta. l. nec emptio. ff. de contra. emp. l. si iactum retis. ff. de actio. emp. spes igitur hæc erit ęstimanda, quę si æstimata à principio excedat dimidiam iusti precij partem, erit locus decisioni huius legis & legis. 2. C. de rescin. vendi. vt ibi adnotarunt Crem. nu. 119. & dom. Anto. Padilla nu.
15. qui loquitur in locatione fructuum pręstimoni, seu beneficij, vel quartę episcopalis, quod firmat authoritate Ioan. And. ad Specula. in rubr. de vsuris. [Tu au-
4 tem limita, non procedere decisionem legis nostrę in locatione gabellarum Regi pertinentium, in quibus locus non est huius legis remedio, vt in. l. 15. tit. 9. de conductionibus gabellarum infra lib. 9. Grego. Lupi in. l. 56. in glo. magna ad medium titul. 5. de emp. & vendi. part 5. Limita. 2. vt in. l. 3. infra eodem. 3. limita vt
5 in. l. 6. infra eo. [Sed an finita locatione sit locus remedio legis nostrę? Quod Decius negat consil. 583. ad fi. versi. vltimo. Contrarium probat Pinelus in. d. l. 2. 1. par. cap. 3. num. 19. & 20. dicens ita obtinuisse coram grauissimis senatoribus in causa cuiusdam plebeij eius clientuli contra virum nobilem & potentem rationibus de quibus ibi per eum.

GLOSS. VII.

1 *Læsioni vltra dimidiam remedio locus est in permutatione.*
2 *Redhibitoriæ locus est in permutatione.*
3 *Læsio vltra dimidiam habet locum in permutatione & quomodo probetur.*
4 *Remedium. l. nostre & l. 2. C. de rescind. vendi. quo ad electionem, quæ datur conuento, an habeat locũ in permutatione?*
5 *Læsio vltra dimidiam an habeat locum in permutatione beneficiorum?*
6 *Læsio vltra dimidiam an habeat locum in pensionibus.*

g *Cambios.* In permutatione locus est remedio huius legis & legis. 2. C. de rescind. vendi. vt hìc statuitur & in. l. maioribus vbi glo. & docto. C. commu. vtri. iudi. Bar. in. l. 2. C. de rescind. vend. num. 4. & Bal. nume. 5. Salice. num. 8. & cæteri docto. communiter, vt attestatur Pinel. ibi, 1. par. cap. 3. num. 13. &. d. Anto. Padilla num. 17. docto. omnes in. l. si quis cum aliter. ff. de verbo. obliga. & in cap. cum causa de empt. & vendi. vbi Anto. Burg. 2. extensione, Fabia. à Monte de empt. & vendi. 8. q. prin. num. 10. Deci. consi. 210. num. 2. hãc dicens communem, licèt enim permutatio sit cõtractus innominatus, est tamen bonæ fidei, vt voluit Ioan. de Imol. in Clem. 1. de reb. eccles. non alie. & in cap. cum dilecti num. 18. vbi hanc dixit communem, de empti. & vendi. estque similis emptioni. l. vlti. ff. ex qui. caus. in posse. ca. l. permutationem. C. de rer. permuta. l. 1. §.
6 si quis in fraudem. ff. si quid in frau. patro. [Quo circa in permutatione locus est redhibitorię & quanto minoris tex. est singul. in. l. sciendum. 1. §. deinde vers. sed si quis permutauit, ff. de ædili. ędicto, quem commendat Fran. Cremen. in singulari. 158. & in pluribus emptioni comparatur, vt videre latè poteris per Tiraq. lib. 1. de retractu. §. 1. glo. 14. num. 19. & sequentibus. [Sed circa lęsionis probationem se offert pul-
3 chra dubitatio, cui comparetur lęsus in permutatione, emptori ne an venditori? Et videtur venditori comparari, vt sic fiat computatio à valore rei, quam dedit, dedi tibi rem valentem centum, tu dedisti mihi aliam rem minus quinquaginta valentem, teneberis vel precium iustum supplere, vel rem mihi cum fructibus maioris valoris restituere, hoc est cũ medietate fructuũ, iuxta veriorem sententiam supra glo. 6 num. 15. tradi tam, & priorem partem huius sententię circa computationem faciendam tenuit Arius Pinel. in. d, l. 2. C. de rescin. ven, l. par. cap. 3. num. 14. Sed forte verius est & ęquius, vt emptori comparatur, fiatque computatio incipiendo à re, quam accipit læsus quę valet quinquaginta, & res ab eo data valet septuaginta & sex. quod nemo non videt esse ęquissimum, & legibus consentaneum, quę considerant in primis verum valorem rei, & deinde deceptionem vltra dimidiam eius valoris, vt remedio huius legis & d. l. 2. C. de rescind. vendi. locus sit, si ergo res à te mihi tradita iuste valebat quinquaginta, lęsio vltra dimidiam continget in viginti & sex. si ergo res à me tibi tradita valet septuaginta & sex, obtinebo in remedio huius legis, nec erit
nece s

Universidad de Deusto
Biblioteca

neceſſe vt res valeat centum & quid amplius, quia ſecundum hoc non eſſet deceptio in dimidia iuſti precij, ſed in duplo, & hęc eſt veritas quicquid ſubtilis Pinelus dixerit, & hac in ſpecie tu poteris reddere mihi quod pluris valebat res mea, hoc eſt, viginti & ſex, cum intereſſe ad rationem vnius pro quatuordecim, quod eſt intereſſe commune hoc in regno vt in.l.vlti. tit.15.de cenſibus infra hoc eodem libr. quod iuſtè debetur propter precium non ſolutum, & fructus, quos ex re mea pro rata maioris valoris collegiſti, iuxta de ciſionẽ. l.curauit.C.de actio.empti, vel ſi malueris rẽ meã mihi reſtitues cũ fructibus maioris valoris, iuxta veriorẽ ſententiam, quam tradidi ſupra hac eadem le ge glo.5.num.15.in fine, hoc eſt, cum tertia parte fructuum deductis impenſis pro rata, & ego tibi reſtituã rem, quam mihi dediſti ſine fructibus, quippequi cõpenſantur cum his quę ex re, quam tibi tradidi collegiſti vſque ad verum valorem rei tuæ. [Et ſecundũ 4
hoc falſa eſt opinio Molinei in conſue.Pariſ.§.22.nu. 41.audacter aſſerentis in permutatione dari non poſſe electionem conuento de qua in lege iſta & in.d.l.2. C.de reſcind.vendi.ſed quòd pręciſſe teneatur ad rẽ tradendam, nec audiri debere, ſi precium iuſtum velit ſupplere: quam opinionem tenuit etiam Fran. Baldui nus in commentarijs ad leges ruſticas pagi. 3. nume.5. quam merito improbat Pinelus in.d.l.2. prima parte cap.3.num.15. per tex. in cap.& ſi quæſtiones de rerũ perm, ibi (certã pecunię ſummam, vt ſic ad ęqualitatẽ permutationes valeant peruenire,) & ibi, (pecuniam poſſe refundi & quia res omnes precio æſtimantur, & per pecuniam ad ęqualitatem reducuntur).l.2. C. de conſti. pecu.l.ſi ita.ff.de fideiuſſo.cum concordan. per eundem Pinelũ traditis in.1.par. rub. C.de reſcind.vendi.capite.3.& contra Molin. eſt cõ- 5
munis opinio cui accedo. [Verũm hęc receptiſſima ſententia fallit in permutatione beneficiorum, in qua locus non eſt remedio legis noſtrę & ſimilium, etiam ſi alter ex permutantibus læſus ſit vltra dimidiam redditum ſui beneficij. Quia beneficium eſt quid ſpirituale, in quo non cadit eſtimatio, licèt redditus eſtimari poſſent, vt replicat Pinelus contra communem.d.l. 2.par.1.cap.3.num.16.quoniam non debet principale irritari propter acceſſorium, & quia poſt perfectam permutationem vterque poſsidet ex authoritate ſuperioris confirmantis, non à permutante cap. ex frequẽtibus de inſtitu.quę authoritas licet, vt ipſe Pinelus ait, non tollat reſtitutionem aduerſus tantam læſionẽ, nulla tamẽ læſio inuenitur in beneficio, quòd eſt principale & quid ſpirituale, ob læſionem ergo in inciden ti contingentem nõ debet principale irritari, ſemper enim inſpicitur quod principaliter agitur. l. ſi quis ne cauſam.ff.ſi cer.pet.cum ſimilibus. Ex quibus hãc opinionem obſeruant Ancharra.& Imol.in cap. cum cauſa de emp.& vendi. Deci,conſ.210.num.8.hanc dicens communem Probus ad Ioan.Monach.in cap. fi. de renun.in.6.Bal.de Vbald.in.l.2.C.de reſcin.vendi. num.22.& Crem.ibidem.29.fallentia,num.28. & plenius Cagnolus num.57.dom.Anto.Padilla num. 18.& Pinelus dicens communem, licèt eam more ſolito pungat.1.par.cap.3.num.16.eandem ſequitur.dom. Dida. Couarru,lib.1.variarum reſolu.cap.5.num.8.Pet. Rebuffus in.2.tomo ad.ll.regias Gallicas tit. de reſciſsione contractuũ glo. 15.num.10.pag.180.& Greg. Lupi in.l.36.tit.5.de emp.& ven.part.5.in verbo menos de la mitad prope mediũ, quæ vera eſt & receptior, quicquid contra eam dixerit Calderi.conſi.4.de rerũ permuta.& Anto.Burgen.in cap.cum cauſa num. 49.de 6
emptio.& vendi. [Prędictæ autem communi opinioni locus non eſt in penſione conſtituta in aliquo ſacerdotio, quippe quæ ratione enormis læſionis, nempe, ſi excedat valorẽ tertiæ partis ipſius beneficij cui imponitur, retractari poteſt, Rom.conſi.360. nume.9. Staphile.de literis gratię & iuſti.§.in primis num.92. Cacialup.de penſio.q.6.Gygas depenſio. q.9. Domi. Soto lib.9.de iuſti.& iure.q. 7.art. 2. moderata enim penſio eſt conſtituenda vt in cap.poſſeſsiones. 16. q.1. Panor.in cap.conquærente num.5.de cleri. non reſid. Card.& Imol.in Clemen.1.§.eadem de ſupplen.negli. pręla.Gigas de pẽſio.q.1.Rebuffus de pacifica poſſeſ. q.18.num.95.ad de Pinelum in.d.l.2.1.par.cap.3. num. 16.in fi. citans Staphil.de gratijs.§.in primis num. 88. idem voluit dom.Anto.Padilla in.d.l.2.num.19.

GLOSS. VIII.

1 *Læſio vltra dimidiam in contractibus bonæ fidei locũ obtinet.*

2 *Læſio vltra dimidiam locum obtinet in contractibus commutatiuis, in quibus ex vtraque parte datur aliquid.*

3 *Læſio vltra dimidiam in diuiſione hæreditatis locũ obtinet,*
Lex maioribus, C.commu.vtri. iudi. explicatur, ibidem.
Diuiſio ſimilis eſt emptioni, ibidem.

4 *Diuiſio quæ fit per ſortes an reſcindatur propter læſionem vltra dimidiam,*
Læſio non conſideratur ex eo quod poſtea euenit, ſed ex initio, ibidem.

5 *Læſio vltra dimidiam an obtineat in cõtractibus ſtricti iuris numero.6.*

7 *Leſioni vltra dimidiam an ſit locus in feudo vel emphiteuſi.*

8 *Renunciatio generalis deceptionis vltra dimidiam an admittatur.*

9 *Læſio vltra dimidiam an obtineat in venditione vel locatione redditũ vel in iactu rethis.*

10 *Læſioni vltra dimidiam locus eſt in eccleſia.*

11 *AEccleſia an conueniri poſit ſi quem læſerit citra dimidiam.*
AEccleſia eſt cultrix iuſtitiæ ideoque neminem debet decipere, ibidem.

12 *Bono viro non licet decipere aliquem*

13 *Læſio vltra vel citra dimidiam an obtineat locum in venditione per procuratorem facta.*

14 *Scientia domini & patientia extendit mãdatum.*

15 *Scientia & patientia domini non operatur ratificationem*

tionem procuratoris, cui non dederat mandatum.

16 *Procuratoris dolus non præiudicat domino, poteſt ſi quidem contractum dolo factum reuocare.*

17 *Procuratoris ſubſtitutus vendens minori precio rem domini an ei præiudicet.*

18 *Læſio vltra dimidiam reſcindit cõtractum, licet terminus pacti de reuendendo fuerit elapſus.*

19 *Fructus an teneatur reſtituere emptor venditori læſo vltra dimidiam.*

20 *Læſio vltra dimidiam obtinet in rebus in dotem datis æſtimatis, & quomodo.*

21 *Coniugi læſo in dotis æſtimatione citra dimidiam ſuccurritur.*

22 *AEſtimatio dotis quando faciat emptionem, ibi.*
Lex iure ſuccurſum. ff. de iure doti. explicatur, ibidem.
Lex.16.tit.11.par.4.explanatur, ibidem.

23 *Læſio vltra dimidiam an locum obtineat in conſtitutione amplæ vel tenuis dotis.*

24 *Actio ex.l.2.C.de reſcin.vendi. & legis noſtræ quã do competat contra tertium poſſeſſorem.*
Actio ex.d.l.2.an ſit in rem ſcripta, ibidem.

25 *Actio ex.d.l.2.quando non competat contra tertiũ poſſeſſorem.*

26 *Læſionis vltra dimidiam remedium an competat reperempta apud emptorem abſque eius culpa? & numero ſequen.*

27 *Læſionis vltra dimidiam in remedio an res ſit in obligatione & precium in ſolutione & num.30.*

28 Obligatio orta reſpectu rei tollitur re perempta.

29 *Actio ex.l.2.C.de reſcin.vendi. an competat venditori re perempta abſque emptoris culpa, & numero.30.*

31 *Actio ex.l.2.C.de reſcin.vendi. an competat re perempta apud tertium poſſeſſorem.*

32 *Actio ex.l.2.C.de reſ.in.vendi. an competat re perempta apud venditorem læſum.*

33 *Emptori decepto vltra dimidiam an cõpetat actio ex.d l.2.C.de reſcin.vendi. re apud eum perempta abſque eius culpa.*
Lex.56.ti.5.par.5.explicatur, ibidem.

34 *Actio ex lege.2.C.de reſcin. vendi. an competat re perempta poſt litem conteſtatam.*

35 *Actio ex.l.2.C.de reſcin. vendi. an competat læſo ſcienti tempore contractus læſionem.*
Scienti non fit iniuria nec fraus ibi.
Donare præſumitur maius precium, qui nõ ignorabat ſe læſum, ibi.
Lex domum.ff. de contra. empt. expenditur, ibidem in fine.

36 *Lex noua generalis per legem antiquiorẽ in caſu ſpeciali loquentem reſtringitur.*

37 *Lex noſtra & .l.2. C. de reſcind. vendi. explicatur.*

Venditio non reſcinditur ſi propter neceſsitatem vrgentem res venundetur, ibidem.

38 *Scięcia læſi vltra dimidiã quomodo probari debeat.*

39 *Scientia læſi cum alijs coniecturis ſufficiens eſt, vt remedio.l.noſtræ & .l. 2. C. de reſcind. vendi. locus non ſit.*
Præſumptio fortior elidit aliam, ibidem.
Valor rerum immobiliũ breui tẽpore non mutatur, ibi.

40 *Lex quiſquis. C. de reſcind. vendi. nouè explicatur & nume. ſequen.*
Scire vel ſcire debere quando paria eſſe cenſeantur, ibidem.
Conſentire non cenſetur quis enormi læſioni, licet ſecus ſit in minori læſione, ibidem.

41 *Culpabilis qui eſt, non ſtatim eſt damnabilis.*

42 *Renunciatio ſpecialis.d.l.2.C.de reſcin. vendi. & legis noſtræ tollit earum legum remedium, etiam ſi læſio ignoretur ab eo, qui læſus eſt, modo renunciatio in actu fiat inſtrumento ſeorſum num.43.*
Renunciationis clauſula communiter apponitur in inſtrumẽtis venditionum ex eſtilo notariorum, ibidẽ

44 *Læſus vltra dimidiam ſi donauit ſecum contrahenti exceſſum dimidiæ an poſsit agere ex remedio.l. 2.C.de reſcin. vendi. & legis noſtræ.*

45 *Iuramentum maioris an excludat remedium legis noſtræ & .l.2. de reſcin. vendi.*

46 *Iuramentum maioris an excludat petitionem iuſti precij ſupplementi.*
Via vna quod prohibetur, non debet altera permitti, ibidem.

47 *Iuramentum mulieris ruſtici & militis an excludat remedium legis noſtræ.*
Iuramentum renunciationis hæreditatis impedit eius reſciſionem, ibidem.

48 *Iuramentum renunciationis hæreditatis, in qua iurãs eſt enormiſſime læſus multo pluris quàm vltra dimidiam, an impediat relaxationem ad effectum agendi & actionem ipſam. & num. ſeq.*

49 *Læſio multum excedens dimidiam iuſti precij dolo ex proposito æquiparatur, atque ideo reſcindi facit contractum ſeu renunciationem iuratam, ibidem.*
Læſio enormis differt ab enormiſſima, communis contra Pinelum ibi.

50 *Iuramentum minoris de non reuocando contractum non tollit remedium legis noſtræ nec.d.l.2. ſed ſolũ reſtitutionem in integrum.*

51 *Iuramenti relaxatio quando neceſsaria non eſt adgẽdum in minore & maiore & num.49.*

52 *Certioratio beneficij reſtitutionis an ſit neceſsaria in minore iurante?*
Iuramentum an habeat vim certiorationis, ibidem.

53 *Tranſactio an reſcindi poſsit prætextu læſionis vltra dimidiã vel maioris: & quid ſtatuitur iure regio & num.54.& 55.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

56 *Lex.34.tit.14.par.5.explicatur & limitatur, ibidem.& numer.57.*

58 *Actio ex.l.2.C.de rescin.vendi. & ex.l. nostra an competat ei, qui vendit rem iussu testatoris.*

58 *Læsionis vltra dimidiam remedio an sit locus in qua si contractu, vt in aditione hæreditatis*

Hæres quasi contrahit cum creditoribus, ibidem.

60 *Venditioni rei suæ consentiens an possit agere remedio.l.2.C.de rescin.vend.& legis nostræ?*

61 *Limitationes tres legis nostræ remissiuæ.*

62 *Læsionis vltra dimidiam remedium an locum obtineat in assecurationibus mercatorum.*

63 *Læsionis vltra dimidiam remedium an locũ habeat in eo, qui pecuniam accepit pro fideiussione?*

Fideiussor an possit pecuniam accipere pro fideiussione.

h *Yen los otros contractos semejables.* Contractus similes his, de quibus antea dixerat, dicun.tur omnes contractus bonę fidei, qui enumerãtur in.§.actionum insti. de actio. in quibus cũm eadem sit ratio & æquitas, nimirum si idem ius statui debeat.l.sciendum.§. deinde ff.de edili.edi. & quòd in omnibus contractibus bonæ fidei sit locus huic legi & similibus censuit. Azo. in summa. C.de rescin.vend.Bar.in.d.l.2.nu.4. C.de rescinden. ven. per tex. in.l.in contractibus vbi glo. & docto.notant.C.ex qui.cau.maio.& in.l.maioribꝰ & ibi glo.C.cõmu.vtri.iudi.idẽ voluit Bald. in.d.l.2. nu.5.Salice,num.8.Ange.nu.5.versi.in eadem glo.ibi & in alijs bonæ fidei contractibus,Pau.Castr. nu.14. Alberi.nu.7.Pantal.Crem.2.ampli.d.Ant.Padi.in ibi nu. 13.Pinelus hanc dicens cõmunẽ.1.par.cap.3.nu. 1.2.&.3.& alij ab eis relati.Abb.Anto.Bur. & Imol. num.131.in cap.cum causa & in cap.cum dilecti num. 18.de emp.& ven.Fabia.à Monte in tract. de emp. & vendi.8.q.prin.num.9.Anto.Gomez lib.2. variarum

8 resolu.de contractibus.cap.2,nu. 22. in fine. [Quòd sanè intelligas procedere in conuentionibus commutationis,in quibus ex vtraque parte datur vel promittitur vnum pro alio secũdũ Bar.consi.90. num.2,non tamen procedit in actu,in quo liberalitas exercetur,licèt ex alijs causis rescindi possit vt respondit Laurẽ. Siluanus consi.13.num.4.& Fabia.de emp. & ven.q. 8.prin.nu.10. Restringitur igitur hæc cõmunis sentẽtia ad cõtractus reciprocos,quibus cõgruere possit cõsideratio læsionis: quippequę applicari non possit ad depositum,mandatum,nec ad commodatum,licèt cõtractus hi facilè aliàs reuocari possunt,quod rectè aduertit Pet.Rebuffus.2.tomo ad constitutiones Gallicas in tracta.de rescisione contractuum articulo vni co glo.15.num.6.Carol.Moline.in lib. de commertijs, num.182.Ari.Pinelus.in.d.l.2.C.de rescin.ven.1. par.

3 c.3.nu.4.contra Cremensem ibi num.26. [Sed dubitari solet,an dispositio legis nostræ & similium extendatur ad diuisionẽ hęreditatis, & an in ea locus sit earũ legum remedio? Et locũ esse vbi quis læsus esset vltra dimidiã iusti precij probat tex.in.l. maioribus. C.comu.vtri.iud.ex quo id expẽdũt glo.& Bar.Albe.Bal. Sali.Paul.& alij,idẽ voluit Lud.Goza,consi.44.nu,1. &.17.& Fabia.à Mõte in tracta.de emp.& vẽd.8.par. prin.nu.9.in fi.Corn.cõsi.140.li.4.d.Ant.Padi.hanc dicens cõmunẽ in.d.l.2.nu.13.idẽ ibi attestatur Pinellus.2.par.c.1.nu.1.& ibi Cagnol.nu.59.C.de rescin. vẽdi.& quamuis Pinelus ipse destruere velit cõmunem opinionem[prout aliàs sœpè solet]dicens eã nõ probari in.d.l,maioribꝰ, nec ad id bene citari à doctoribus, [non enim proponit ea lex tantam læsionem,nec conuento electionẽ tribuit,quare dici non posse ait similem esse huic legi,quamuis ijdem Cęsares vtriusque authores fuerint]mihi autem videtur hoc liquido probari in eadẽ lege,cuius verba sunt. *Maioribus etiam per fraudẽ vel dolũ,vel perperã sine iudicio factis diuisionibus solet subuenire, quia in bonæ fidei iudicijs & quod in equaliter factũ esse cõstiterit in melius reformabitur.* Quatenus lex illa dicit perperam & sine iudicio factã fuisse diuisionem,clarè insinuat læsionẽ & deceptionẽ re ipsa absque dolo in diuisione interuenisse,quia supra dixerat quando per fraudẽ vel dolũ facta fuit. Quatenus autem dicit,huiusmodi diuisionibus perperam & sine iudicio factis solet subueniri, clarè intelligit de deceptione vltra dimidiã,quia in minori lęsione non subueniretur maioribus, vt in.l.in causę.2.§. idem Pomponius. ff. de minoribus, l. item si precio. §. fi.ff.loca.& in.l.si voluntate,C. derescin. vendi nisi fraus dolus vel error computationis interueniret, vt in.d.l.maioribus & l.vna.C.de erro. calcu. quatenus verò dicit quia in bonę fidei iudicijs & quod inęqualiter factum esse constiterit in melius reformabitur, supponit referendo singula singulis,si fraus vel dolus interuenerit aliter esse reformandam, sin autem perperam & sine iudicio aliter,iuxta legis nostræ & similium dispositionem,hoc est, vbi læsio vltra dimidiã interuenerit in diuisione locus, erit remedio huius legis vbi autem alio vitio laborauerit, alio medicamento opus erit,atque diuisionis vitium reformabitur. Et cõstat hoc apertius,eo quòd diuisio similis est emptioni,l.1.C.commu.vtri.iudi. Dicit etiã permutatio quę vim obtinet emptionis,adeò quod in ea locus sit euictioni.l.si familię.C.famil. ærciscũ.l.si fratres.C.commu.vtri.iudi.Corne.consi.42.col.1.lib.4. Et licèt iure communi aliquam haberet dubitationẽ,per legẽ istã tollitur omnis dubitatio quatenus dicit y en los otros contractos semejables,quod autẽ iure Lusitano statutum est in læsione diuisionis vide Pinelum in.d.l.2.2. par.cap.1.nu.3. [Sed maius dubiũ est,cùm huiusmodi diuisio fit per sortes,an hac in specie locus sit remedio deceptionis vltra dimidiã? Et ei locũ fore scripsit Bal.in.d.l.maioribus nu.3.C.comm.vtri.iudi.vt tunc etiam ei succurratur, qui læsus fuerit vltra dimidiã & ibi eum sequitur Paul.Castr.& alij à Tiraq. citati de primigenijs.q.17.num.93.Francus in rub. de appella. num.10.sequitur Iaso.in.l.si duobus nu.10. C. cõmu. de lega. Deci.in.c.licèt causam nu.18.de proba. Rimi. alios alegans in prin.insti.quib.alie.licetvel nõ,Pinel. in.d.l.2.2.par.cap.1.numero.6.& sequen. Vbi latè examinat.C.de rescin.ven.& ibi.d.Ant.Padi. nu.13.Cui sententię nimis obstat tex.in.l.de fideicõmisso. C.de trãsactio.cũ ibi traditis ab Alex.& alijs eã legem extollẽtibus,quã dicũt singul.Bal.in.l. cũ Archimedorã nu.3.C.vt in poss.lega.& Boeri.deci.147.nu.7.& alij

4 relati

relati à Tiraq.in.l.si vnquam verbo donatione largitus num.110.C.de reuoc.dona. vbi quoties quis ex cõuentione cõsequi potest damnum & lucrum,licèt postea ex euentu damnum passus sit,non exhoc læsus dicitur,etiamsi sit minor,quia huiusmodi damnum debet compensari cum vtilitate,quam ipse consequi poterat,si euentus aliter cecidisset. Ex quo inquit idem Bal.in. l. ait prætor.§. vlti. ff. de minoribus quòd in iudicio sortis nõ datur restitutio minori,cui subscripsit Anto.Gomez in.lib.de contracti.c.14.num. 4.in fine: non enim restituitur minor ex euentu,sed ex inconsulto initio.d.l.de fideicommisso,&.l.verũ.§.sciẽdum.ff.de minо.Multo ergo minus restituetur maior, nec ei succurretur huius legis remedio propter lęsionem contingentem ex euentu,quippe cum lęsio ex tẽpore contractus iudicatur,vt hic & in. l. si voluntate C.de rescin.vendi.diximus supra eo.glo. 4.Cui obiectioni respondet optime Pinelus in.d.l.2.C. eo.tit.2. par.cap.1.num.8.vt tunc succurratur maiori lęso in diuisione facta per sortes,cùm sortes ipsę per errorẽ inequaliter factæ sunt,earumque error postea deprehenditur,tunc enim partes nihil sorti seu euentui scienter commiserunt,& læsus si sciisset sortes esse adeo inæquales,noluisset fortè ius suum certum aleæ seu fortunæ committere,& ita intelligitur.d.l.maioribus.C. cõm.vtr.iud.Secus verò quando à principio partibus scientibus fierent sortes inæquales,vt alteri posset maior portio obuenire,tunc enim nulli eorum fit iniuria,& procedit.d. l. de fideicõmisso. C. de transactio. & doctrina Bal,& sequacium in.d.l.ait prætor.§.vlt. ff.de mino.sciẽter enim se sorti commisit,qui ex euẽtu inuenitur lęsus,quare ei non succurritur,facit.l.1.C.de pact.ibi,facta sicut placuit diuisione,cũ his quæ egregie tradit Alex.consi.83.numer.18.lib.2.& Iaso.cons. 131.colu.2.lib.4. [Ex superius traditis in hac glo. & duabus pręcedentibus habes quatuor extensiones ad l.nostram & similes. Quinto extende hanc regulam, vt procedat in cõtractibus stricti iuris interpositis super contractibus bonæ fidei,etiam si animo nouandi fuerit stipulatio interposita,secũdũ Bart.Alex. nu.3. Iaso. num.12. & docto. communiter in. l. si quis cum aliter. ff. de verbo.obliga. Anto.Burg.in cap.cum causa num.9.de emp.& vendi. Iaso.in rubr. ff. de verbo. obliga.num.15.versi.7,& in. l. cum mota.num. 12. C. de transactio.Cremen.in.d.l.2.C.de rescin. vendi.nu. 30.& Cagnol.num.71.Pinel.ibidem.1.par.cap.3.num. 11.&.12.&.d.Anto.Padilla num. 22. qui asserunt non solum esse communem opinionem,verùm indubitabilem,quia ementes vel vendentes aliumue contractum facientes,interrogando & respondendo,formaque stipulationis vtendo,non minus intendunt contractum principalem gerere,eumque suo nomine appellare, vt constat ad sensum,& probatur in.l.5.§. conuentionales.ff. de verbo.oblig.ibi, ex negotio contracto pendente &.l.si stipuler.§.fi.eo.tit.l.3.ff.de rescin.vendi. vbi habetur emptionis vel venditionis naturam non mutari accedẽte stipulatione,qualitasque prioris obligationi adiecta censetur in stipulatione.l.aliam.ff.de nouatio.l.1.§.si quis sub cõditione.ff.vt legato. nomi.

6 cauea.l.2.versi.quare.ff. de priuilegi. credito. [Quid autem dicemus in contractibus stricti iuris,quales cõmuniter censentur omnes,qui non enumerantur in.§. actionum insti.de actio.an in his locus sit remedio legis nostræ & similium? Et competere probant magis communiter docto.in.l.2.C.de rescind.vendi.teste Pinelo ibidem par.1.cap.3.num.6.versi,verius igitur, eadem siquidẽ est ratio in cõtractibus stricti iuris, quę & in bonæ fidei,cũ vtroque casu militet eadẽ æquitas in qua lex hęc fundatur,eamque opinionem indubitatam esse asserit apud Lusitanos per ordina. libr.4.tit. 30.§.3.vbi verbis vniuersalibus & geminatis extendi tur hoc remedium ad omnem conuentionem cõmutatiuã,nõ enim extẽditur ad mutuũ,nec in eo quadrat tractatio lęsionis,cui sentẽtię cõsensit Bal.in.d.l.2.nu. 5.post Ricar.Malũb.quã cõmunẽ esse attestatur Soci. cõs.85. nu.13.li.1.d. Ant.Padilla in.d.l.2.num.21.Quã uis Bart. ibi num. 5.dicat lęso competere ante rem traditam exceptionem doli,post rem verò traditam condictionem indebiti, idem voluit Bar.in.d.l.si quis cũ aliter vbi Iaso.num.18.post Imo.ibi num.13.ff.de verbor.obliga.asseuerat hãc esse cõmunẽ, & iterum.in.d. de quibus num.29.ff. de legi.d.Anto.Pad.nu.21.Anton.Bur.nu.15.&.23. in. c.cum dilecti de emp.& vẽd. & priorem opinionẽ probat lex nostra in his verbis (otros cõtractos semejables,) eadẽ siquidem ratio est in stricti iuris quę & in bonefidei contractibus quod nemo negat,vbi autem non esset eadem ratio secus esset,& sic limitari debet sententia Pineli & d. Anton. Padilla vbi supra. [Exemplum tradi poterit in feudo vel emphiteusi,& erit hęc.6.extensio, in quibus locus erit remedio legis nostrę & similium,vbi est eadẽ ratio,quæ in contractibus bonæ fidei,nempe,quando pensio præstatur in recompensationem fructuum,& sic valoris rei,tunc enim locus erit remedio huius legis & similium,vt voluit Specula.in tit.de loca.§. nũc vero aliqua versi. 90. num.114. Anto.de Butr.in cap. cum dilecti de emp.& vend.Bal.in.d.l.2.C.de rescin. vend.num.6.insi.Sali.num.8.Paul.Castr.nu. 14.Cre. num.36.d.Anto.Padilla communem dicens num. 28. in contractu emphiteutico.& Pinel.ibidem.1.par.cap. 3.num.vlti.Anto.Burg.in cap.cum causa.num.10. de de empt.& vendi.Anto.Gomez in.l. 68. Tauri num. 4.in fi.qui per illam legẽ minus bene asserit hoc corrigi,dicam in.l.1.tit.15.de censi. infra hoc lib. glo.vlt. Cuius ratio est,quia cõtractus emphiteusis locationi similimus est.§.adeo insti. de loca.l. 1.§. si quis seruũ.ff. depositi.idem voluit Panor.in cap.cum causa num.8.de emp.& vendi.Roma.in.l.si quis cum aliter nume.19. ff.de verbo.obli.Cœpola de simula.contr.1.casu,Ferrarien.in sua praxi de forma libelli ad ficti præstationem ad finem Pet.Rebuff.2.tomo ad.ll.Galicas tract. de rescisione contractuum arti.vnico glo.15. num.112. & in probanda hac læsione debet haberi respectus ad ius emphiteuticum vel ad pensionem soluendam,non ad directum dominium,quippe quod ad emphiteutã non transit,ita docet Pinel.in.d.1.par.cap.3.num,vlt. in fi. In feudo autem idẽ erit,quando conceditur ob pecuniam domino præstandam: & ita debet intelligi glo.in. c. ad nostram in verbo enorme de rebus eccle. non alie.Paul.Castr. in.d.l.2.de rescin.vend. numer. 13.&.d.Ant.Padilla num.29.Vbi autem pensio vel seruitium datur in recognitionem dominij, prout regula

riter

Universidad de Deusto
Biblioteca

riter fit, minime erit locus rescisioni ob enormem lęsionem ex remedio huius legis & similium, secundum Specula. quisic debet intelligi in titu. de emp. & vend. §. nunc dicendum. 2. num. 14. Bal. in. d. l. 2. num. 7. & Salice. ibi num. 10. Pantaleon Cremen. num. 34. d. Anto. Padi. num. 29. Roma. in. l. si quis cum aliter nume. 17. ff. de verbo. obliga. [Septimo extende conclusionem, etiamsi deceptus vltra dimidiam renunciet generaliter omnibus beneficijs sibi competẽtibus, ex hac quippe generali renunciatione non excluditur huius legis remedium, tex. est insignis in. l. vlti. §. idem quęsijt. ff. de condictio. indeb. vbi generalis renunciatio non excludit condictionem indebiti, ex quo id inibi expendunt Bar. Paul. Castr. & Iaso eam attestatur communem, cui accedunt Guill. à Cuneo & Alber. in. l. 1 ff. de condi. indeb. quamuis contrarium voluerit Fulgo. in. d. §. idem quęsijt, Areti. in. l. si quis cum aliter ad fi. ff. de verbo. oblig. Imol. in cap. cum contingat nume. 54. de iureiu. & in cap. pen. num. 16. de empt. & vend. Alex. consil. 42. num. 8. & 13. lib. 1. & hac in specie, q remedium. d. l. 2. & legis nostrę & similium non excludatur per generalem renunciationẽ obseruant Bal. in. d. l. 2. num. 8. & Paul. num. 7. Cremens. 17. extensio. docto. in. l. si quis cum aliter. ff. de verbor. obligatio. Tiraqu. alios citans in repe. l. si vnquam in principio num. 123. C. de reuocan. dona. dom. Did. Couarru. libi. 2. resolutio. cap. 4. in princi. vbi hanc attestatur communem Anto. Burg. in cap. pen. de empt. & vendi. ex extens. 6. de renunciatione speciali dicam infra in limitationibus. [Octauo ampliatur hęc conclusio ad rem venditam vel locatam, quæ pendet ex futuro euẽtu, vt in iactu rethis, vel in locatione decimarum, vel vectigalium, seu aliorum reddituũ, vel si vendatur vena metallica, vt argenti vel aurifodina, quę cũ habeat metallum absconditum, pendet ex futuro euentu an plurimũ vel parum metalli habeat, & an id sit precio-
9 sum nec ne. Hic tamen in specie valor æstimabitur non ex futuro euentu, sed euentus dubij tempore vẽditionis vel locationis. Verbi gratia, quod pro illa argentifodina, vel iactu rethis, vel pro conductione vectigalium tantum daretur communiter ab hominibus eius rei scientiam & experientiam habentibus, vt dixi supra eo. glo. 6. nu. 3. quod in specie asseuerant Ancharra. Imol. & Anto. Burgen. in capit. pen. extens. 8. de emp. & vendi. quod instruitur ex. l. propter spem in fi. ff. fami. ærciscun. ibi, nisi tantum æstimatus sit dubius euentus, facit tex. in. l. fi. ff. de actio. empt. vbi etiam emitur, & estimatur seruus, qui apud hostes est, & tex. in. l. nam hoc modo. ff. de hęredi. vel actio. vendi. ibi, quali spes, & ibi, ipsum incertum, tex. etiam in l. in quantitate. §. magna. ff. ad. l. Falcid. facit quod de spe tradit Tiraq. lib. de iure mariti post leges connubiales. glo. 2. q. 1. num. 38. & deinceps cartha. 254. secundum nouiorem editionem, & quod de alienatione actionum rerumque incertarum tradit Cagnol. in. d. l. 2. num. 20. & in specie hoc tradunt Cremens. ibidem
10 num 82. in. 11. ampliat. & Cagnol. num. 174. [Nono extende conclusionem nostram, vt non modo procedat in priuatis personis, verùm etiã in ecclesijs & pijs locis sibi ad inuicem vendentibus, vel cum laicis contrahentibus, vt in cap. cum dilecti. & cap. cum causa de empt. & vend. & ibi notant docto. maximè Ant. Burg. extens. 9. Alber. in. d. l. 2. C. de rescin. ven. nu. 17. & ibi Bal. num. 18. & Sali. num. 12. & ibi Bal. subdit, quòd in rebus ecclesię venditis scientia ad ministratoris vendentis non excludit beneficium legis nostrę & similium, quia administratoribus non est tanta concessa potestas, imo propterea redditur contractus iniustior ob malam administratoris fidem, arg. l. qui filiũ ff. de manu. testam. l. qui fundum. §. si tutor. ff. pro emptore, idemque esse asseuerat idem Bald. in tutoribus, curatoribus procuratoribus, & commissarijs, & cæteris administratoribus, & similibus officijs, quorũ id'ẽ est iudiciũ vt in. l. ex facto. ff. de negó. gest. & l. si in emptione. §. fi. ff. de contra. empt. l. creditor. §. Lutius. ff. manda. & hoc sequitur Petr. de Anchar. & Imo. in. c.
11 pen. de empt. & venditio. [Quinimo non licet ecclesię, contrahentes secum decipere etiam intra dimidiã, sed si deceperit, licebit læso in iudicio ecclesiam conuenire, vt illi suppleatur iustum precium vel contractus rescindatur, vt decidit glo. notabilis in cap. ea enim. §. hoc ius porrectum in verbo vt plus. 10. q. 2. quam sequitur Cremen. in. d. l. 2. C. de rescin. vend. numer. 161. & ibidem d. Anto. Padilla num. 55. &. 56. dicit tamen vix eam glo. decisionem practicos admittere, idem voluit Ant. de Butr. in. c. continebatur nu. 5. de his quę fi. à maio. par. cap. idem Anto. in cap. in ciuitate num. 9. & ibi Ioan. de Ana. num. 8. de vsur. Cœpola de simulatio. contra. 2. presum. num. 20. qui attestantur glossillam esse communiter receptam, August. Berroi. in. c. cum dilecti num. 20. de emp. & vendi. Gomeci. in. §. ex maleficijs num. 37. insti. de actio. Fran. Marcus allegans Cardi. decisio. 340. num. 34. Zaneti. differen. 131. & alij quos citat Tiraq. q. 1. connubi. num. 11. Cuius ratio est, quam tradit text. in. c. 1. de aliena. feudi, in hęc verba, Sed diuersum obseruatur in ecclesia, quàm in priuato. Ecclesia enim cultrix, & auctrix iustitię, non patitur cõtra iustitiã aliqd fieri in se, vel in alterũ, priuatus verò sępè obuiat iustitię: imò nec bono viro licet secum contrahentem decipere intra dimidiam iusti pretij, secundum glos. in. l. semper in coniunctionibus. ff. de regu. iur. quam multi sequuntur à Tiraque. citati in. l. 7. connubiali. nu. 9. & à. d. Anto. Padilla in. d. l. 2. nume. 57. Sed quamuis hęc sit æqua satis & rationabilis opinio, nullatenus sustineri potest in foro contentioso, vt in. d. cap. cum dilecti de emp. & ven. vbi id Burg. adnotauit, & Deci. in. l. pen. nu. 8. & seq. & Curti. num. etiam. 8. C. de pact. & melius Cagnol. in. d. l. 2. C. de rescind. vend. nu. 10. & Pinelus. 2. par. cap. 2. num. 34. ad finem, dicens multa ad salutem & securitatem animarum tradere insignem Marti. ab Azpil. in capit. nouit ad finem. 6. notab. de iudi. & hęc
12 vltima sentẽtia in praxim semper recipitur. [Quod autẽ de viro bono dicebamus, minus admittitur in foro cõtentioso, nec puerilis cautela Ananię in. c. in ciuitate nu. 11. de vsur. & Ferrarij caute. 4. cõsulẽtiũ, vt fiat positio reo cõuento an sit bonus, q̃ si esse responderit, quãcunque lęsionẽ etiã intra dimidiã emendare tenebitur, quoniã licèt cõfiteatur se vnũ bonũ, deficit ius, quo minor lęsio tũc in iudicio emẽdari debeat, & potissimũ cũ huiusmodi positioni criminosæ & captiosę respõdere non teneatur glo. in. c. 2. verbo absque ratio-

rationabili de confess. li. 6. quare Feli. in. c. vlt. nu. 13. de presump. cautelã Ananiæ improbat, & Deci. quoque in. l. semper in cõiunctionibus fi. col. ff. de reg. iur. Lasi. in. l. pen. nu. 5. & ibi Deci. nu. 11. C. de pact. Pinelus in d. l. 2. C. de res. ven. 2. par. c. 2. nu. 34. & ibi d. Ant. Pa. nu. 59. & eam cõmuniter reprobatam attestatur Ioan.
13 Neuiza. consil. 87. numero. 406. [Decimo extende legis nostrę decisionẽ, vt procedat, etiamsi venditio fiat per procuratorẽ, adhuc enim locus erit rescisioni ratione læsionis vltra dimidiã, sed non si citra dimidiã lęsio contigerit, prout Paul. hîc nu. 5. affirmat dicens sufficere lęsionem in. 6. par. ex sententia Bar. in. l. si societatẽ. §. arbitrorũ nu. 25. ff. pro socio, qui tamẽ id nõ firmat, Ange. licèt Bar. nõ alleget in. l. qui fundum. §. procurator nu. 2. ff. pro emp. Panor. in. c. Quintauallis nu. 35. de iureiu. Barba. in. c. cũ causam nu. 11. de emp. & vẽd. Alex. in. l. si quis arbitratu nu. 20. ff. de verbo. obliga. quod ipsi probãt authoritate iuriscõsulti in. l. vnde si Neruę. ff. pro socio. Contrariũ tamẽ verius & receptius est, vt decisio. d. l. 2. & legis nostrę & similiũ æque procedat in contrahente per se ipsum, ac in contrahente per aliũ, vt in. l. voluntate. C. de res. vend. ex qua id asserunt Panor. in. c. cum causa nu. 5. & Anto. Burg. dicens hãc cõmunẽ nu. 25. de emp. & ven. Imol. in. l. si quis arbitratu nu. 6. ff. de verb. obli. Lud. Rom. in. l. si quis cum aliter nu. 6. & ibi Alex. nu. 18. in fi. ff. eo. Areti. consil. 126. col. 2. versi. non obstat, Panthaleo Crem. in. d. l. 2. C. de resc. ven. nu. 70, in. 20. amplia & ibi Pinel. 2. par. c. 1. nu. 15. & dom. Ant. Padilla nu. 66. Iacob. à sancto Georg. in. l. 2. C. si aduers. vendi. Cagn. in. d. l. 2. nu. 166. Ang de Are. in. §. precium nu. 7. in fi. insti. de emp. & ven. Ratio huius communis traditionis est, quia dominus fuit in culpa negligentem procuratorem constituendo, vt in. l. cum mandato. ff. de minor. ibi, imputari debet hoc domino, qui tali comisit sua negocia. Nec obstat tex. in. l. vnde si Neruę. ff. pro socio, quia loquitur in arbitratore, qui eligitur vt bonus vir, quare propter minorẽ læsionem rescinditur eius arbitrium, nec valet argumentum ab arbitratore ad procuratorem, quoniam procuratorem potuit dns instruere & coarctare mãdatum, non sic arbitratorem, quare ex diuersis nõ bene infertur. l. age cũ Geminiano. C. de transactio. [Vbi autẽ nulla culpa dño im-
14 putari potest, ei succurritur in quacunque quãtitate per procuratorẽ læso, etiam si sit citra dimidiam iusti precij, veluti, si procurator specialis excesserit fines mãdati. l. diligẽter. ff. mãda. nisi dns non ignorauit lęsionẽ, vel excessum mãdati, tunc enim hoc sciente domino & patiente, non gaudebit huius legis remedio, nec cõtra emptorem recursum habebit, secundum glo. notabilẽ in. c. cũ olim. 1. in verbo protinus, & ibi Panor. & Feli. de offi. deleg. idẽ censuit Alex. consil. 84. libr. 5. & Feli. in. c. 1. nu. 12. vt lite nõ conteste. Iaso in. l. si quis iniquũ. §. fi, procurator nu. 5. ff. quod quisque iur. Deci. consil. 672. nu. 2. Pinel. in. d. l. 2. C. de resc. ven. 2. par. c. 1. nu. 18. scientia enim & patientia domini extendit mãdatũ vt in. c. fi. de iureiu. in. 6. quę non sufficeret ad illud denuo inducendum vbi nullum mandatum præcederet, vt magis cõmuniter verusque receptum est contra Innocen. in cap. ex parte Decani de rescript. secundum Feli. & alios vbi supra, Alex. in. l. sæpe num. 87. & seq. ff. de re iud. cum concordan. à Tiraqu. congestis lib. 1, de retra. §. 9. in fi. num. 121. & sequen. Pinel. optimè. d. capit. 1. num. 18. contra plures, quos ibi refert. [Scientia enim vel patientia non sufficit, nisi
15 aliquis actus in facto consistens accedat ad ratificandum, quod gestum est, vt in. l. sicut. §. non videtur. ff. quibus modis pign. vel hyppo. solut. quem tex. extollit sępè Bald. vt refert Iaso. in. l. si quando. §. fin. colu. 2. C. de inofficio. testamen. & in. l. cum alienam numero. 5. C. delegat. & ita intelligitur. l. qui patitur. ff. manda. vt rectè aduertit Pinel. d. 2. part. capit. 1. in-
16 mero. 19. [Vbi autem procurator venditoris & emptor fuerunt in dolo, non valet contractus, nec in emptorem transfertur dominium, siue fuerit procurator pecunia corruptus, siue gratis id fecerit, vt in. l. qui fundum. §. procurator in fin. ff. pro empto. Sin verò procurator fuit in dolo animo fraudandi dominum, eiusque fraudis emptor particeps non fuit, & adhuc non transfertur dominium, licèt transferatur vsucapiendi conditio, vt in. d. §. si procurator in principio. Aut verò fuit in dolo emptor & non procurator, & tunc distingue, an dolus dederit causam contractui an non, vt in. l. eleganter in principio. ff. de dolo, ita notabiliter distinguit Albericus in. d. l. 2. in fin. C. de rescinden. venditione, Angel. in. d. §. si procurator, & Fabianus à Monte in tracta. de emptio. & venditio. quęst. 8. prin. numero. 13. & Antonius Burgens. in capit. cum causa limita. 4. de emptio, & venditio. vbi decepto, mediante arbitratore, de quo iustè confidit tanquam bono viro, succurritur, etiamsi citra dimidiã iusti precij lęsio cõtigerit, argumen. text. in. l. vnde si Neruæ cum. l. sequent. ff. pro socio, de cuius intellectu optimè agit Panormitan. in capit. Quintauallis numero. 33. de iu-
17 reiur. [Quid autem erit in venditione facta per substitutum à procuratore mandatum habente ad vendendum? Bart. in. l. in vsucapione. §. 1. ad fin. ff. de diuers. & tempor. præscript. in hac quæstione resoluit, non valere venditionem, quia non potest substituere per textum ibi. Nisi in mandato explicetur precium & forma venditionis rei certę, quia tunc nihil ferè committitur procuratoris arbitrio, atque ideo nimirum procurator poterit per alium vendere, quę resolutio communis est teste Iaso. in. l. 1. ad fin. ff. de offic. procurator. Cæsa. idem voluerunt Alexander & Iaso. in. l. quod quis, C. de procurator, Paulus Castrensis in. l. si stipulatus fuerim. ff. de verborum obligationi. Pinel. in. d. l. 2. C. de rescinden. venditione. 2. part. capit. 1. nu-
18 mero. 17. [Vndecimo extenditur traditio nostra vt procedat, etiamsi vẽditor fecisset pactum emptori, quod reddẽdo sibi precium intra certum tempus, res sibi redderetur, nam licèt emptor non reddiderit precium intra prestitutum tempus, ob idque amiserit beneficium sibi ex pacto competens, non verò amisit beneficium, quod ex. d. l. 2. & & lege nostra & similibus competebat, vt resoluit Odofredus in. d. l. 2. & ibidem Nicola. de Matheſila. & Alberi. numero. 15. & Bald. numero. 11. & Salice. numero. 14. C. de rescin. vend. Ant. Burgen. in. c. cum causa extens. 7. de emptio. & ven. Gregor. Lupi in. d. l. 56. in verbo menos

Universidad de Deusto Biblioteca

de lamitad paulo ante finem tit.5.de emp, & ven.par.

19 5. [Duodecimo intellige legem istam, vt emptore eligente rem restituere, teneatur eā cū fructibus restituere, iuxta ea quæ vtiliter resoluimus supra hac eadem lege gloss.5.nu.6.vsque in finem & maxime duobus vltimis numeris.

20 [Decimotertio extēde hāc legē in rebus in dotem datis æstimatis ea ęstimatione, quæ facit emptionem. Nam & hæc verè venditio est, vt in l.quoties.C.de iure doti.glo, in.l. si inter virum eod. titul.l.plerunque.ff. eodem. l. ex conuentione.C. de pact.de quo latè agit d.Did.Couarr.li.practicarū quęstio. c. 28. quare nimirum si læsio in huiusmodi æstimatione contigerit vltra dimidiam iusti precij, locus sit remedio legis nostrę, vt in.l.iure succursum. §.fi.& in.l.si res.§ 1.ff.de iure dot.vbi glo.in parte præstet intelligit, eas leges procedere, si deceptio sit vltra dimidiā, idē velle videtur glo.in.l.si ex causa.§. in dotis in verbo intra vires.ff.de mino.glo.in.l.2.in verbo dolo C.de actio.emp.& hā opinionē tenent Alberi.in.d.l.2.C.de rescin.ven.col.1.& Fulgo.ibi nu.4.&. nu.2.& in.d.l.iure succursum in fi.&.l.si res.§.1.ff. de iure do. & ibidem Sali.aperte,& Cagno.in.d.l.2,nu. 64.versi. cōsidera tamē, Roma.in.l.si quis cū aliter nu.20. ff.de verb.obli.& ibi Ias.nu.18.Sali.& Ang.in.l.si circumscripta.C.solu.mat.Petr.Rebuff.aperte.2. tomo ad.ll. Gallicas tracta.de rescisio.cōtractu.arti.vnico glo.15. nu.13.pag.181.Phanucius de Phanucijs de lucro dotis glo.10.nu.22.Bal.Nouellus de dote.6.par.priui.43.nu. 4.dicit eā cōmunē Cremen.in.d.l.2.C.de rescin. ven. 9.ampha.

21 [Sed verius est & receptius, hac in specie satis esse quācunque etiā modicā lęsionem citra dimidiā iusti precij, vt lęso in ęstimatione subueniatur, vt cōstat ex. d.l.iure succursum in fi.&.l.si res.§.1.ff.de iure doti.&.l.si circūscripta.C. solu. mat. quę indistinctè loquūtur nullā exprimētes quantitatem læsionis, sed speciale esse fauore dotis, vt tāta deceptio nō requiratur, sed coniugi vt cūque decepto sit subueniendū, & cōstat euidentius, cùm digestorū tēpore ante imperiū Diocleciani & Maximiani cognitū non erat remediū.l.2.C.de res.vē.& similiū, vt latè probat Ari.Pin. in.d.l.2.par. 1. c.1.& do.Ant.Pad.dicens nō esse nouū inuentū Pineli in.d.l.2.nu.11.C.de rescin.ven. sed ita hoc sentire plerosque eius legis interpretes. Ex quib* huic opinioni adhęrēt Alberi.in.l.si circūscripta C.solut.matr.sensit Bal.in.l.iure succursum.§.fi, ff.de iure dot.expresse Imol.in.c.cū dilecti nu.16.de emp.&vē. Ant.Burg.nu.48.in.c.cū causa eo.ti.Gerar. singu. 22. Nouell.de dote.7.par.priuil.35.& Baptista à S.Blasio priui.18.& tāquā receptū tradit Ant.Go.in.l.50.Tau. nu.44.Matth. Affli.decisio.270.nu.3. Crem.in.d.l.2. C.de resc.ven.nu.166.& ibi Pinel.1.par.c.1,nu.12.13.& seq,&,d.Ant.Padi.ibidē nu.20.& nouissime Costal. nemine relato in annota.ad pandectas in.d.§.fi.l.iure succursum.Proqua opinione est hodie tex. expressus regni nostri & ibi notat Gre.Lupi in.l.16.tit.11. de dotibus par.4.optime fulcit hāc opinionē iure cōmuni Pine.vbi supra nu.13.& seq.Quatenus aūt nu.15.&.16. asserit nō esse speciale fauore dotis, sed quia.l.iure succursum in fi.maxime innititur æquo & bono respectu cōiugū & causæ dotalis, nō se satis explicat & materiā inuoluit, vt ipse alijs sœpe obijcit.

22 [Sed, quod magis miror, video d.D.Couar.li.practicarū quęstionū.c.28.nu.9.legē illā par.intelligere, vt procedat, quoties læsio cōtingit citra dimidiā, vt tūc lęso succurratur, nō sic vbi lęsio fuerit vltra dimidiam, tūc etenim ęstimatio rerū dotaliū non facit emptionē, maxime si lęsio est in vxoris dānū, quasi sentiat. D. ipse Couar. vxori læsę in æstimatione rei dotalis non succurri remedio legis nostræ & similiū, nec ei dānū emēdari, sed ea res tanquā inęstimata maneat dotalis in dispēdiū mulieris, quasi tūc ęstimatio nō faciat emptionem, atque ita intelligi asseuerat doctrinā Bal.in.l.ex cōuentione.C.de pact.dicētis æstimationē rerū dotaliū tunc efficere emptionē, cū precio iusto ęstimātur, nō si iniusto, vt iniustū intellligamus, quod excedit dimidiā iusti præcij, & doctrinā Bal sequitur ibi Sali. Iaso.& Deci.& Ioan.Lu.in rep.c.per vestras de dona. int.vi.&vx.§.21.nu.4.Are.cōs.84.&Barb.cōs.19.li.4.So.Iunior cōs.141.lib.1.nu.21.vbi dicit cōmuniter esse receptā. Nā si rectè cōsideramus cōciliationē d.D. Coua.est directè cōtra cōmunē opinionē nu. pręcedēti traditā à nobis receptā,& cōtra.d.l.16.tit.11.par.4.quę maiori ratione aduersus hāc ęstimationē rerū dotaliū admittit emēdationē lęsionis vltra dimidiā, quā citra dimidiā.

23 [Cæterū nō desunt, qui remediū legis nostrę & similiū trahi posse asseuerēt ad mulierē lęsam in dāda ampliori dote, vel virū deceptū in accipienda minori dote, vt tradit Bal.Nouellus de dote.6.par.priui.42.& 43.ad finē Cagnol.in.d.l.2.nu.63.C.de res.vend.Marcus Mātua li.1.locorū.c.6.& in vxore læsa notat glo. in.l.si ex causa.§.in dotis.ff.de mino. quā extollit Iaso.in.l.si quis cū aliter nu.19.Nouel. vbi supra Greg. Lupi in. l.56. tit.15.part. 5.in verbo menos dela mitad ppe mediū, quæ opinio ab eis vt cōm. secure traditur, vt attestatur Pine.in.d.l.2.C.de res.vē.1.par.c.4.nu.33 &nu.34.&doctrinā hāc quoad virū iustā esse asseuerat quoad mulierē, verò lesā, pniciosissimū reipublicę et statui matrimoniali, qui omnino turbaretur, si post dotē datā & viro bene rē familiarē gerēte, dos vt excessiua repeteretur, discordiaque inter cōiuges pręsentanea esset,& tū potissimū cū nullo iure prohibeatur vxorē omnia bona in dotem dare, vt in.l.4.C.de iure dot.cū pro oneribus matrimonij deseruiat vtrique.l. pro oneribus.C.de iure dot.atque ideo hoc casu vxori minori lęsę tantū succurritur per. l. si ex causa. §.in dotis.ff.de mino.&.l.1.C.si aduer.dot. imo nec minorib* id ius in praxi vnquā seruari attestatur ipse Pine. ibidē & nu.seq.respōdet ad.l.si res.§.1.ff. de iure doti. & quod ex ea diximus supra nu.20. &.21.

24 [Decimoquarto extēde legis nostrę decisionē, vt actio ex ea cōpetat aduersus tertiū rei venditę possessorē, etiā ignorātē prioris cōtractus læsionē, qui tamē rē ipsam habuit vel titulo lucratiuo, vel iniusto, eodē vitio lęsionis vltra dimidiā laborāte, ex sētētia Bal.in. d.l.2.nu. 16.& Sali.nu.18.C.de rescin.ven.à quibus nemo dissentit, vt attestatur Tira.in rep.l.si vnquā, verbo reuertatur, nu.271.qui eos sequitur.C. de reuo. dona. & vltra eū Pantal.Cremen in.d.l.2.nu.188.Fulgo.nu.8.Cagn. nu.144.versi.nisi dicens ita copulatiue.d.Anto.Padi. nu.39.1.cōclus.d.D.Couar.lib.2.variarū reso. c.3. nu. 10.&.vlt. Fabia, à Mōte in tracta de emp.& vēd.8.q. prin.nu.23.Quod ita accipiendū est, si primus emptor

soluēdo nō est, vel nō potest à debitore cōueniri, ac denique in subsidiū ex ęquitate quā Bal. & alij pręoculis habuerūt, ita Bal.sentētiā interpretātur Sal.Crem. Cagno.d.D.Coua.Fulg.d.Ant.Padilla Fabia. à Mōte in locis paulo ante citatis, & Pinelus in.d.l.2.2.par. c.1.nu.31.& Eman.Costa in rep.l.Gallus.§.& quid si tātū.2.par.nu.64.ff.de lib.& posth.arg.tex.qui in restitutione minoris loquitur, in.l. in causę.1. §. fi.ff.de minor.& hāc esse cōmunē opinionē attestatur Pinel, d.nu.31.in fine. Nō tamē cōpetet legis nostræ beneficium aduersus tertium possessorem, qui rem iusto precio emit, ignorabat tamen vitium, quod ei rei inerat secūdum Bal. & docto.fere omnes in.d.l.2. vt ibi attestatur do.Anto.Padilla nu.39.2.conclus. & Tiraq.in l.si vnquam in verbo reuertatur nu.271. & sequuntur Alex.in.l.1.§.si hæres nu.1.Iaso.nu.7.& Ripa. num.3. ff ad Tre.Curt.in.l.fi §.Lutius nu.6.ff.de cōtra.emp. Alex.cons.92.nu.8.lib.1.do. D.Couar.lib.2.resolu.c. 3.nu.10. Si tamē tertius possessor rē habens titulo oneroso & iusto precio, scierit rem venditam fuisse authori suo cum lęsione vltra dimidiā, nihil obstabit quin conueniri posit huius legis remedio in subsidium. primo emptore non existente soluendo arg. l.in causę.1. §.vlt.&.l.seq.ff.de mino.hoc quippe dictat æquitas, quam magni faciūt doctores quęstionem istam disputantes teste.do.Did.Couarr.d.c.3.prope finem versi. 3.conclusio. Tiraq.lib.1.de retractu.§.12.glo.1.num.5. d.Anto.Padilla in.d.l.2.num.39.in fi Cui resolutioni non oberunt tradita per Pinelum in.d.l.2.par.2.cap. 1.nu.32.&.33.dicens hanc esse actionem personalem, atque ideo non transire in tertium possessorem, nec contra eum competere, vt in d.l.1.§. si hæres cū similibus ff.ad Trebel. Quoniam hoc fallit in actionibus personalibus in rem scriptis, prout est restitutio in integrū vt in.d.l.in causæ...§.vlti.ff de mino. & in condictione ex.d.l.2.C.de rescin.vend.quę cùm restitutioni cōparetur, secundum Bal.& doct.in.d.l.2.est similiter in rem scripta, quòd si non esset, non procederet communis opinio.

25 [Restringitur tamen & plurifariam temperatur legis nostræ & similium decisio. Primo vt nō procedat aduersus tertium rei venditę possessorem, qui rem ex contractu oneroso iusto precio acquisiuit, vt Bal. adnotauit in.d.l.2.nu.16.& ante eum Bart. nu.13.Paul.num.16.Sali.num.18. Pantaleon Cremen. num.188.& Cagnol. nume.114.& Pinel.2.par.capit.1. num.30. & ibidem dom. Anto.Padilla num.39.tres faciens conclusiones.C.de rescind.ven.vt num.pręcedenti latius resoluimus, Tiraq.qui hanc attestatur cōmunem in. d.l.si vnquam in verbo reuertatur num. 271.Iaso.in.l.1.§.si hæres nu.7.ff.ad Treb.Aimō.Crauet.cons.7.ad fi.d.D.Couar.li.2.resol.c.3.pen.col.nu. 10.conclu.2.

26 [Secundò limita nisi res vendita perempta fuerit apud emptorem absque eius culpa, tūc siquidem non poterit emptor à venditore conueniri ratione lęsionis vltra dimidiā ad iusti precij supplementū, ex sententia glo,in.d.l.2.C.de res. ven, quam sequitur Bar.ibi nu.13.Bal.nu.14.Sali.eā dicens cōmunē nu.18. Paul.Cast.nu.16.Fulgo.nu.9.Cremē.nu.196.Cag. nu, 115.Pinel.2.par.c.1.nu.36.&,37.&.d.Ant.Padi.nu.37. in fi.idē ante oēs voluit Azo in summa.C.de rescin. ven.nu.3.Odofre.quem refert.Albe.in.d.l. 2, num.11. Ant.Bur.in.c.cum dilecti in fi.de emp.& ven Fabiā. à Monte in eod.tracta.q.8.nu.23.in fi.Gozad.consil. 44.nu.11.d.D.Couar.lib.2.reso.c.4.ad fi.Tira. li.1.de retract.in fi.nu.70.hanc dicit communē Ant.Go.lib. de contracti.c.2.nu.22.hęc opinio apud nos confirmatur.5.par.tit.5.l.56.vbi Gre.Lupi id notat, & apud Lusitanos lib.2.ordina.tit.5.

27 [Mouētur pluribus rationibus. Primū quoniā in nostra specie res est in obligatione, suplementū autē precij in solutione seu facultate soluēdi ex sententia Azo.in.d.summa nu.3.glo. in.d. l.2.quibus accedūt Bal.ibi nu.14.&.19 Sal.nu.18.&.22. dicēs hāc glossę opinionē cōmunē esse & Paul.nu.16. Cagno.nu.116.d.Ant,de Padilla nu.38.C. de rescind. ven. Et hec est communis opinio legistarum secūdum eos. Moline, hāc dicens cōmunē in cōsuetu. Parisien. tit.1.§.22.nu.42.Goza.cons.44.nu.10.d.D.Coua. lib. 2.resolu.c.4.col.pen.nu.14.Ant.Gom.de contractu.c. 2.nu.22.versi.itē adde ꝙ principalis obligatio. Anto. Burgē.in.c.cum dilecti nu.33.de emp.& ven. Re ergo perempta liberatus est emptor, hoc argu. vtitur Azo & docto.superius citati. Non diffiteor opinionē hāc in sectiones esse diuisam, licèt enim Legistę teneant rē tantū esse in obligatione, Canonistæ cōmuniter tenēt vtrumque & rem & precium esse in obligatione, nempe, Ioan. And.& Abb.in.d.c.cum dilecti in fi. & ibi Augusti.Beroi, nu.75.&.79.Crem.Singu.84. Ripa in in.l.quod te nu.11.ff.si cer.peta.& alij plures vt refert Pinel.in.d.l.2.par.2.c.1.nu.36.&.3.par.c.3.in prin.vbi late discutit pro vtraquē parte, & tandem num. 7.probat disputationem nullius esse momenti, vide eum.

28 [Secūdo, quia actio vel obligatio orta respectu rei tollitur & extinguitur re perempta.l. Titię textores.§.fi. de leg.1.& in,l.in naue Saupheli. ff.loca. Tertio, quia cessat ratio æquitatis, qua lex ista, & similes fundantur, imo ęquitas ipsa hac in specie magis fauere videtur emptori, qui preciū qualequale dedit, ꝑ re, quā nō habet & sine culpa amisit, & in dubio fauēdū est reo, vt in simili, inquit iurisconsultus in.l.si seruū.§.sequitur.ff.de verb.oblig.& quia potuerat apud actorē res perire, vt in simili notat glos.in.l.fi.§.1. verbo dolo, ff. ad.l.Rod.de iactu & ibi Paul.Cast.Math. Afflict.decis. 50.nu.9.& quia casus absque culpa regulariter excusat, vt tradit Bar.in.l.si vt certo.§.sed interdum. ff. cōmod.

29 [Contrariam tamen sententiā tenet Panor. in.d c.cum dilecti nu 10.de emp.& ven. imo quòd re perempta posit venditor agere contra emptorem ad iusti precij supplementum, quamuis agere non posit ad rei restitutionem, idem ante Panor. tenuit Guill. & Alberi nu.11.in.d.l.2.C.de resc.ven. Fran. Cremē. singul.84.Ripa in.l.quod te num.11.ff.si cert. petatur Cremen. in.d.l.2.extensio.25.& rursus col.59. Ea nixi ratione, quoniam in specie dicti capit.cum dilecti res & precium sunt in obligatione, vt ex ea decretali expendunt Ioan.Andr. & docto. quorum opinionem asserunt communem esse apud Canonistas Panormit.& Anto.Burg.ibi & Imol.in cap. cum causa numero.19& dicto cap.cum dilecti nu.18. de emptio. & venditio.eamquè in praxi seruari attestatur Moline.in consuetud.Parisien.titulo.1.§.22. numero. 42. perépta igitur re, quę alternatiuè debetur, cùm ea & preciū sint in obligatione, manet obligatio ad preciū,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quippe quod non periuit.l.si in emptione. §.si emptio
30 ff.de cõtra.emp.l.Stichũ aut Păphilũ.ff.de solu.[Sed nihilosectius prior opinio cũ verior est,tũ receptior, fundatur siquidẽ hæc vltima falso fundamento. Quoniã res tãtũ non preciũ est in obligatione iuxta receptiorẽ sentẽtiã,vt dixi supra nu.27,Quinimo & si vera esset cõtraria Canonistarũ,defendi non potest opinio Panor.nã vbi quãtitas debetur respectu & ratione certę speciei,quę si extaret inuito creditori à debitore tradi posset loco illius quãtitatis,ea specie perẽpta, debitor liber est à quantitatis solutione secũdũ Bart. in.l. quod te mihi nu.4.ff.si cert. pet.quẽ ita interpretatur ibi Iaso.nu.15.estque optimus tex.in.l.1.§.vlt.ff.si cui plusquãm per.l.Falci.l.si seruus cõmunis in princ.ff. de fur.iuncto,vers.si quis igitur,estque cõmuniter recepta hæc Bar.opinio teste.d.D.Couar.li.2.resol.c.4. prope finẽ.Preciũ autẽ in presenti quęstione debetur ab emptore vẽditori ratione ipsius rei, tãquã eius vera & iusta estimatio seu cõpẽsatio,poteratque emptor si res extaret,eã tradẽdo venditori, eximi à solutione precij, nimirũ ergo si ea perẽpta à iusti precij supplemẽto liberetur.Nec me mouet,quod Pãtal. Crem.cõtẽdit in.d.l.2.dicẽs non ratione rei, precij supplemẽtũ deberi,sed ratione lęsionis: quãdoquidẽ cũ læsio re ipsa,nõ ex proposito seu data opera contigerit,certũ est cã precij integrã solutionẽ ratione ipsius rei deberi,vt cũ iudicio aduertit d.D.Coua,in.d.c.4.nu.14.li.2.resolu.ex quibus verã esse cẽset Accursij & adsectarum
31 sentẽtiã. [Quã receptã traditionẽ limita,nisi res à me empta pereat ãbsque culpa mea penes tertiũ,cui ipse vẽdidi iusto pręcio,tenebor siquidẽ vẽditori meo iustũ supplere preciũ ex maiori precio, quod ab vltimo emptore habuĩ,quasi id loco ipsius rei ad me peruenerit.l.ipsa res.ff. quod met. causa.quod adnotauit Sali. in.d.l.2.nu.18.Alberi.nu.11.post Cyn. & Cremen.& Cagn.& Pinelus.2.par.c.1.nu.38.C.de resc. vẽd.equissimũ enim est,id quod plus habui quã ipse dedi, vẽditori restituã, secus si mihi nihil vltra quã ipse accepi datũ fuit,veluti si seruũ emi centũ, & postea cũdẽ seruũ alij vẽdidi codẽ precio,& seruus apud vltimũ emptorẽ absque culpa mea perierit, tunc enim preciũ iustũ vẽditori meo supplere nõ tenebor ex sẽtẽtia Pineli in.d.l.2.2.par.c.1.nu.38.in fin.quod esse de mẽte Salic.& sequaciũ asseuerat. [Quid autẽ erit,si res vẽdi
32 ta pereat apud vẽditorẽ, an possit venditor agere ad supplemẽtũ precij? Panor.in.c. cũ dilecti in fi.& ibi Augusti.Beroi.nu.75.de emp.& vẽd.censent agi posse,licẽt Panor.id absurdũ esse dicat . Verũm cõtraria opinio verior est,eãque tenuit Bapt. Castelli.ad Cremens.notabili.84.& Pinel.in,d.l.2.2.par.c.1. nu. vlti,
33 quorũ sentẽtia vera est. [Limita.2.receptã sentẽtiã nu.26.traditã,vt nõ procedat in emptore decepto vltra iusti precij dimidiã,nã si res empta apud eũ periit & absque culpa sua, tenebitur vẽditor quod pluris iusto precio accepit emptori reddere.Quoniã licẽt res perẽpta sit,loco tamẽ eius vẽditor preciũ habet,& satis est vẽditori,licẽt res in incommodũ emptoris perierit,iustã habere ipsius rei æstimationẽ, maiusque dãnũ emptori imminet, qui et rẽ amisit et iustũ eius valorem quẽ repetere nequit. A Equissimũ ergo est quod plus iusto dederat posse repetere,hęc fuit sentẽtia equissima profectõ.d.D.Coua.in li.2.reso.c.4. in fi.idẽ velle videtur Arius Pin,in.d.l.2.C.de res. vẽd. par.2.c.1.nu.39.Sed iure nostro regio tex.habemus expressum cõtrariũ disponẽtẽ,equatemque hac in specie emptorẽ & vẽditorẽ,vt vtroque casu re perempta pereat actio ex remedio,d.l.2.C.de res.ven.& similium, ita disponit.l.56.versi.esto dezimos tit,5. de empti.& ven.par.5.cuius verba sunt.*Esto dezimos que puede hazer demandar el vẽdedor o el cõprador,no siẽdo la cosa ãse vẽdio perdida,nin muerta,nin mucho empeorada,casi alguna destas cosas le acaesciesse,no podria despues hazer tal demãda.* & ib i Grego.Lu.in verbo perdida ni muerta hoc aduertit,licẽt cõtraria sibi videatur equior opinio.lex tamẽ sic scripta est atque ideo seruanda hãc opinionẽ nõ citata lege regia obseruat Anto.Gomo.2.variarũ resol.c.2.nu.22.prope finẽ,quod diligẽter aduertit Pinel. d.c.1.nu.39.dicens Hispanos.d.l. partitę fuisse immemores. [Sed hoc intellige,nisi ante
34 quã res periret,lis fuisset cõtestata super hoc remedio, tũc nimirũ licẽt res pereat, cõtinuabitur instantia,& causa nõ censebitur extincta,quod probat liquidõ. d. l.56.tit.5.par.5.ibi,*Casi alguna destas cosas le acaesciesse no podria despues hazer tal demanda.* Si ergo antequãm res periret,proposita erat actio,lis nõ extinguitur, &
35 ita vidi nõ semel practicari. [Tertio,principalis conclusio limitatur, nisi is qui se lęsum allegat,sciret tẽpore cõtractus iustũ rei valorẽ, tũc enim remisisse presumitur maiorẽ valorẽ, nec est necessaria. d.legis renunciatio,valet siquidẽ cõtractus,nec prætextu lęsionis vltra dimidiã rescindi potest, nec ad supplementũ iusti valoris agi,secundũ Pet.& Cyn.nu.14.in. d.l.2. C.de res.vẽd.quibus ibi assentiũtur Bar.nu.14.&.16. Bald. nu.7.Sali.nu.11.Paul.Cast.nu.7.Fulg.nu.11.Cremẽ.limi,1.nu.86.Cagn.nu.124.Alberi.nu.12.d.Anto.Padi. nu.42.ad finẽ,Azo in summa.C.de resc.vend.nu.1.in fi. Roma.in.l.si quis cũ aliter nume. 15.& ibi Arc.nu. 8.ad fi.Deci.cõs.583.col.1.quorũ opinio cõmunis est, sicuti fatẽtur eã sequuti Alex.cõs.42.nu.7.li.1. & cõs. 127.nu.1.lib.2.vbi optimum refert exẽplum , vide cũ, Ant.Burg.in.c.cum causa nu.20.&.c.cum dilecti nu. 18.de emp.& ven.Tiraq.li.1.de retractu.§.1.glo.18.nu. 14.d.D.Couar.li.2.resolu.c.4.nu.2.Fabia. in tract. de emp.& ven,q.8.nu.19,&.20.Mantua lib.1.locorũ.c.6. Baldui.insti.de emp.& ven.pagi.560.Affli.lib.3.feudo.tit.si de feudo fuer.cõtro.int.domi,& agna,fol.42. col.3,nu.27.Boer.decis,142.nu.3.Soci.consi.48. nu. 4. lib.4.Mari.Soci.Iunior cõs.73.in fi.lib.2.Paul.Paris. cons.128.nu,36.lib.1.Sigisnũ.Lofred.cõsi. feudali.23. Hierony.cõs.feu.127,col.pen.in prin.Barba.consi.21. col.3.li.4.Augusti.Beroi.in.c.cũ dilecti nu.23.de emp. & ven,Gre.Lu.in.l.56.in verbo menos de la mitad in fi.tit.5.de emp.& vẽd.par.5.Ioann.Lupi in.c.per vestras.d.§.fi.nu.36.Roland. à Valle cons.59.nu.10. Denique hęc est receptissima sentẽtia vt & fatetur Pinelus,licẽt eam impugnet in.d.l.2.C.de resc.ven.1.par. c.10.nu.10.sciẽti siquidẽ dolus non fit,nec se fraudatũ allegare potest.l. cũ donationis.C. de transactio. cum concord.& similibus ibi per d. Ant. Padi. congestis Donare itẽ presumitur,qui minori precio rem vẽdit, illud plus,vt in.l.si quis donationis.ff. de contra emptio.

ptio.Sic etiam aliãs si domus vendita ante vẽditionẽ exusta fuerat ignorantibus emptore & venditore,nõ valet venditio,si autem emptor sciebat & venditor ignorabat , venditio valet. & integrum precium emptor venditori soluet , nec repetet,si solutum erat vt in.l.domum versi.similique modo.ff.de cõtrah.emptio.l.14.tit.5.de emp.& vendi.par.5 nulla alia ex causa,quãm quod scienti fraus fieri non potuit , ecce ibi maior læsio nõ impedit,quin venditio firma maneat, quia emptor ipse se grauiter læsum non ignorabat.:
36 [Verũm hę rationes eaque doctorum turba non deterruit Pinelum,vti ipse sese iactat, quin contrarium verius esse aiserat,& hominibus christianis decẽtius videatur,sed arundineis leuibusque profecto argumẽtis nititur tantorum virorũ authoritatem prosternere,& quia maior eorum pars se se defendere nequeũt, (vt pote vita functi sint)eorum causam tueri nõ recusabo. Dixit Pinelus nouam suam sententiam suaderi ex generalitate.l.2.&.l.si voluntate.C.de resci. vendi. quę non distinguunt an lesus sciat vel ignoret lęsionẽ, & tamen hæc generalitas robur nullum tribuit nouę sententiæ: mirum siquidem non est,vt lex vna generalis per aliam etiam antiquiorem in casu speciali loquẽtem limiteturr restringaturque , prout nos docet Accursius in.l.sciendũ.ff.qui sarisd.cog.cuius doctrina communiter à doctoribus eam . l. interpretantibus recepta est vt ibi sensit Iaso.nu.4.Deci. cons.301. in fi.eaũ dicit communem Iaso.in authi. ex caus. nu. 13.C.de lib.præte.vel exhere. & in auth.quas actiones nu.19.C.de sacrosc.eccles.& in . l. postquam liti nu. 15. C.de pact.Gallan.in consue.Burgun.rub.9.§.2.num. 4.fol.302.& iterum rubr. 7.§. 8. in verbo loingrun degre nu.3.fol.254.Iaso.in.l.fratres nu.4.C.de inoff.test. & in.l.iusiurandum in fi ff.de iureiu.Atiure communi statutum erat antequam.d.l.2. conderetur,emptori scienti se læsum in precio propter deteriorationem rei non subueniri,licẽt eo ignorante subueniretur vt in.l.domum versicu.similique modo.ff.de contra.emptio.quæ confirmata est.l.14.titul.5. par.5. quia quod plus iusto precio dederit visus fuit donare vt in.d.l. si quisdsi onationis.ff. de cõtra. emp. restringitur ergo lex.2.C.de rescin.vend.vt eius dispositio non procedat in emptore sciente verum rei valorem, vt ei minimẽ subueniatur eius legis remedio , quippe qui deceptus dici non potuit,quod requiritur,vt eius beneficio locus sit. Nec obstat quod Pinelus,d.capit.2.1. partis nu.14.in fin.respondet ad.d.l.domum, dicens eam legem adduci non posse ad limitandam. d, l.2. quippe quæ nouum remedium induxerit iurecõsultis in cognitum. Fateor siquidem eam legem non continere eãdem speciem,sed continet omnino similem, ex qua.d. l.2.limitari potuit,vt constat ex appensione quam fecimus. [Nec me mouet alia ratio Pinelliqua suadere
37 nititur nouam sententiam, nempe, ex equitate qua dicit l.l.2.principaliter fundatur,quę militat etiã in scientę verum precium,potuit siquidem ex necessitate vel alia causa moueri : nego siquidem eandem vigere equitatem vtroque casu,cum in vno deceptus dicitur emptor,quia verum precium ignorauit,& in alio non, quia scienti nõ fit fraus,nec dici potest deceptus,quod requiritur vt.d.l.2.locus sit,non quòd deceptus sit do
lo aduersarij, sed re ipsa vt est omnium sententia , necessitas autem vel alia causa quæ emptori scienti rei valorem mouit ad emendum cariori precio,vel venditori ad vendendum viliori,causa sufficiens non est ad rescindendam venditionem,vt in.l.non ideirco. C.de rescind.vend.&.l.62.tit.5.par.5.& sic Pinelus loquitur contra tex.expressum.Nec obstat quòd iura sæpe subueniunt dissipantibus bona sua , quoniam non ob id donationes iura prohibent,sed eas permittunt.fauent
38 que,vt constat ex titulo.ff.& C. dedonatio. [Quod autem arguit ipse Pinelus à vitando absurdo, quoniã facilimẽ inquit tolleretur remedium legis nostræ & similium,si hęc limitatio vera esset,probando coniecturas vrgentes ex quibus scientia lęsi præsumeretur, vt fatetur Bal.in.d.l.2.nu.9.q.6.& Cagnol.nu. 125. Soci. consi. 48.lib.4.Deci.cons.583 nu14.& sic ferè nunquã locus maneret remedio nostrę legis &.d.l.2.& si nihil quod aduertisse refert Albert.in.d.l.2.nu.12. Verũm huic argumento satisfiet,negando quaslibet coniecturas sufficere ad probandam scientiam,sed potius veram scientię probatio exigitur, vt hunc limitationi locus sit,vel probando pręsente læso paulo ante taxationẽ à peritis factam fuisse , vel quia sic confessus fuit lęsus extraiudicialiter vel in iudicio . Vel quia lęsus ipse erat artifex vel peritus in arte ita quòd vix ignorare poterat rei valorem, vel quòd paucis ante diebus eandem rem carius emerat,vt Alex. consuluit consi.127. lib.2.cuius sententia,vera est maxime in rebus immobilibus, quorũ valor nõ facile tam breui tempore mutatur,vt probaui supra hac eadem. l.glo. 4.nu. 2.licẽt eam Alexan.doctrinam impugnet Pinelus in. d.l.2.1. par.c.2 nu.17.in fi.nec contradicunt Pau.& Abb.nec alij à Pinelo ibi citati. Atque ita iudicio meo probari
39 poterit scientia valoris rei venditæ. [Sed scientia sola,non semper faceret pręsumi donationem, nisi aliæ coniecturę concurrant,quibus donatio pręsumi possit,quibusque alia pręsumptio contraria elidatur, hæc est,si voluisset,qui vendit donare,vteretur donatione non venditione,quare videtur non præsumi donationem,sed venditionem,ad elidendum hãc pręsumptionem alię probandę sunt fortiores.l.diuus.ff.de in integrũ restit.probari etenim oportet causam aliquam quare venditionem commentus sit,cum vellet donationẽ facere, vel quia prohibitus erat donare vt in.l.si sponsus.§.circa.ff.de dona.int.vi.& vxo. vel quia consanguineus vel amicus magnus erat emptoris vel venditoris & vt maiorem firmitatem haberet donatio venditionem cõmentus fuit . Nam si aliqua ex his causis vel similibus hæc non fecit,quis credere vnquam poterit,animum donandi habuisse? vel quia opulentus erat læsus qui emit,vel vendidit ei ui pauper erat nimis & generosus,cui verecundum erat aliquid à donã
40 te recipere,nisi sub venditionis titulo. [Nec oberit.l. quisquis.C.de rescid.vend. (quam ita Pinelus nu.12. appendit,paria inquit sunt scire,vel scire debere vt in l. quod te. ff. si cert. peta. vnde si lęsus excluditur eo quod sciuit verum & iustum rei precium, eodem modo excludi deberet,eo quòd id scire debuerat vt in.d. l.quisquis, atque ita semper lęsus excluderetur,quare vera non videtur communis limitatio) quoniam lex illa loquitur in deceptione citra dimidiam secundum

Universidad de Deusto
Biblioteca

docto.omnes,& constat ibi,paulo vilioris precij, qua in specie tractatur de minori prejudicio, & de re ex natura cõtractus per milla vt in.l.in causę.§.idem Põponius.ff. de minori. quare hac in specie nimirum, si presumatur scijsse valorem,quia scire debuerat, atque ideo donasse presumatur, vt ferè omnes concludunt in.d.l.2.C.de rescinden.vendi. teste Pinelo ibi. 1. par. capit.2.numero. 15. vbi etiam ipse Pinelus hoc negat in læsione citra dimidiam, non enim hac ratione rata manet venditio, sed quia id naturale est contractuũ vt probaui supra eod.glo.1.numero.3.4.&.5.quare ar gui non potest ex lege illa ad casum nostrum, in quo est longè diuersa ratio,propter enormem lęsionem in qua quis non videtur consentire ex sententia gloss.& doctorum in.d.l.quisquis,idẽ voluit Bar.in.l. si quis cum aliter.ff.de verbo.obliga.Panormi.& Burgẽ.in d.cap.cum causa num.20.de emp.& vend.Petr. Cyn. & Sali.in.d.l.2.ad fi.C.de rescin.vendi.cum concord. per Aimo.Cravet.congestis cons.192.nu.5.atque ideo scientia probanda est,tenetur tamen lęsus in libello al legare ignorantiam secundum omnes teste Anto.Bur
41 gens.in cap.cum causa limi.1.de emp. & vendi. [Vel poteris aliter respondere ad.d.l.quisquis.C. de rescin. vendi. quia ibi Imperator censet culpabilem patrem fami.qui valorem rei proprię quam vendit, ignorat, non tamen ob id est damnabilis nec aliqua pœna affi ci debet, vt in.l.etiam.§.licèt.ff. solut.matri. pręterea dolus prępondera t culpę vt in.l.item si obstetrix.§.fi. ff.ad.l.Aquil.at paria sunt quem locupletatum esse cũ aliena iactura,vel esse in dolo,vt in.l.1.§.an in pupillum.ff.de posi.ita arguit Cyn.in.l.quisquis ad fi.C.de rescind.vend.& Alberi.in.l.2.eo.tit.num.11.non ergo debet emptor locupletari cum tam magna iactura vẽ ditoris,licèt venditor fuerit in culpa propter ignoran tiam valoris rei propriæ. Nec tamen omittam referre quod Pinelus aduertit in.d.l.2.par.1.cap.2. num.15.& 30.circa intellectum tex.in.d.l.quisquis,dicens,& be ne iudicio meo,ibi non probari lęsum citra dimidiã presumi,quòd sciat verum precium,& donare volue rit,non enim arguit tex.ille ex presumpta sciẽtia, sed ignorantiam damnat,nec contrahentem ob eam excu sat,vt ex verbis eiusdẽ legis liquido cõstat,inter quæ longa differentia est, quod mihi certe applaudet, ex qua declaratione cessant difficultates â Pinelo ibi rela tę num.32.& sequenti,& quia verisimile non est in modica lęsione scientiam presumi in magna verò non cùm naturaliter potius quis calere possit magnam læ sionem,quam minimam vt idem Pinel. aduertit. d.c. 2.num.11.quod enim euidentius est & maius,non tam facile ignoratur,vt ex Baldo censet Ant.Capi. decis.
42 69.num.15. [Quarto regula restringitur vt procedat pręterquàm si constitutioni.d.l.2.& legis nostrę fue rit â venditore vel emptore specialiter renunciatum & eius remedio,non enim poterit qui renunciauit lę sionem allegare, nec ad contractus rescisionem age re, nec ad iusti precij supplementum seu integram satisfactionem, vt expendere licet ex.l. quæritur.§. si venditor. ff. de edili. edict.&.l. 65. titulo 5.de emptio.& venditio. par.5. notant expresse Bald. in.d.l.2.numero.7.& ibi Salic.q.7.Paulus Castrensis versiculo. 4. conclusio,Cremen. limita.5.d. Anton. Padilla numero. 42. C. de rescinden.vendicatio.Bar. in. l. si quis cum aliter ad fin.& ibi Iaso. numero. 22. ff.de verborum obligationi. Angel. Aretinus in §. actionum numero. 17. instit. de actio. Fabianus â Monte in tracta.de emptione & venditione.8. quęst. prin.num.15.Rodofred.de libellis par.4.rub.de actio ne quanto minoris numero.24.Deci.consilio.180.nu-4.dom.Didac.Couarruuias qui hanc profitetur communem libro.2.resolutio.cap.4.numero.1. Quam procedere asseuerat,etiamsi renuncians eo tempore, ignorabat iustum rei precium, sicuti in specie adnotarũt Paul. & Cremen. in.d.l.2. & colligi potest ex mente supra citatorum. Nec obest quòd ad ignota extendi non possit renũciatio vt in.l.vltim.§. idem quęsijt. ff. de cond.indeb.quoniã id procedit in generali renunciatione,aliud autem erit in speciali, maximè hac in specie, vbi renunciatio de ignotis dici non potest,sed de antea cogitatis & pręmissis, vt dicit idem d.Couar-
43 ruuias. [Prędicta tamen sublimitat Calcaneus consilio.25. numero. 27. vt procedat,quoties renunciatio fit ex interuallo in alio instrumento,secus si in eodem facta fuerit, quia tunc nullius erit effectus, quia eadem facilitate,qua quis lędit ur vltra dimidiã, ad huiusmodi renunciationem inducetur, quemadmodum Bald. censet in.d.l.2.num.7.qui eiusdem esse videtur sententię, quod mihi admodum placet, quoniam huiusmodi clausulę renunciationum potius ex tabellionum stylo, quàm ex contrahentium consensu in contractibus adscribuntur, vt in simili specie ad uertit Bart. in.l.1. quæst. 6. ff.de iure codicillo, quam ob rem nisi post contractum ipsum ex interuallo fiant,parum roboris habere videntur, vt colliges ex latè traditis per Tiraquel.in repet.l. si vnquam in principio.l.numero.122. & quamuis hæc ratio non omnino conuincat, vt videre licebit apud eundem dominum Didacum Couarruui. d. capit. 4. numero 4.versiculo.5. & in rubri.extra de testament. 2. part. numero. 14. non tamen visus fuit in tantam læsionem consensisse, qui renunciauit,quare censeo Calcanei sententiam veram esse,licet domi. Did. Couarruuias refragrauerit.d.capit. 4. numero. 4. & prętera eam vidi quotidię in praxi seruari, nam communiter in instrumentis emptionum seu venditionum hæc clausula apponi solet, nihilominus tamen videmus locum esse remedio.d.l.2.& legis nostræ: rescindi-
44 tur siquidem venditio, si læsio vltra dimidiam probetur, non enim ex deliberatione procedit talis re nunciatio, nisi ex interuallo apponatur, vt colliges ex Antonio Gomezio tomo.2. variarum resolu tionum de contractibus capit.2. numero. 26. dixi latè in stylo cancellarię titul.1. prędemi. 4. glo.4. [Quin to limita legis nostrę decisionem, vt procedat prætquam si lęsus donauerit alteri secum contrahen ti in eodem contractu vel seorsum eam quantitatem, quæ iusti precij dimidiam excedit, ea siquidem donatio libere facta lęsum vltra dimidiam hoc pri uat beneficio,oportet tamen clausulam istã sic aperte concipi,vt expresse donetur id q̃ excedit vel deest ad iusti prędij æstimationẽ,quęcũque ea quãtitas sit,alio quin donatio quãtitatis deficiẽtis iusto precio,vel id excedẽtis nihil operaretur, quippe quę referri posset ad quan

ad quantitatem intra dimidiam iusti precij consistentem,sicuti Bart.explicat in.d.l.si quis cum aliter, vbi cum cæteri sequuntur.ff.de verbo.obliga.docto. etiã in.c.cum causa de emp.& vendi. id quod ibi attestatur Burgen.nu.22.idem voluerunt Bar. ipse Bal.Paul. Salice. & Pantaleon Cremen.in.d.l.2.extensio.15. tradit Tiraq.lib.1.de retractu.§.1.gloss.18.num.11. & sequen.dom.Dida.Couar.lib.2.resolu.c.4.nume.6.quę sententia confirmari videtur.l.regia.56.titul.5. part.5. quæ pręter donationem simplicem non relatam ad quancunque quantitatem iuramentum exigit, quasi ea donatio sufficiens non fit,si simplicetur fiat, vt læsus hoc iure & auxilio careat,ut idem dom.Dida. Couarru.aduertit in loco superius citato. Verùm iudicio meo,hæc clausula in eodem venditionis instrumento posita nihil operabitur,nisi seorsum in alio apponatur instrumento,vt constat ex rationibus supra num. 43.traditis,& ita vidi sæpe seruari in praxi, & idem attestatur practicus Rebuffus in commentarijs ad.ll. Gallicas. 2. tomo tractatu de rescisionibus contractuum art.vnico gloss.15.num.20.pag.182.Sit igitur resolutio,quòd tunc demum renunciatio lęsionis vltra dimidiam impediat remedium legis nostrę, cùm seorsim à contractu facta fuerit,& consultius fiet,si in huiusmodi renunciatione hęc omnia inserantur: sciens verum huius rei valorem,renunciauit remedio legis.2. C.de rescind.vendi.& similium,& quod pluris valuerit donauit sponte,cuiuscunque quantitatis fuerit ex cessus,Ant.de Burg.in.c.cum causa limi.2.de emp. & vend.& quę dixi supra nu.43.Nec satis erit emptorẽ renunciare,nisi venditor renunciet,renunciatio siqui dem solùm nocebit renuncianti, vt remedio huius legis agere non possit,non ei,qui non renunciauit, secũ dum Bal.in.c.1.qualiter domi.propri.feud. priue. co-
45 lumna.2.Greg.Lupi m.d.l.56.gloss.vlt.in fi.titul.5.de emp.& vendi.par.5. [Sexto limita, nisi iuramentum interuenerit,cuius virtus operatur, vt remedio legis nostræ,& similium locus non sit,eique visus fuerit renunciare,etiamsi de eo cercioratus non fuerit, glossa Bar.Bald.Alberi.Ange.Salice.Paul.& cõmuniter doctores in.d.l.2.C.de rescin.vendi.quos inibi sequitur Pantal.Cremen.3.notab.14.num.Pinelus.3. par.cap.11 nu.1.& sequen.d.Anto.Padilla nu. 32. eamque dicunt communem & receptissimam opinionem, eam intelligentes in maiore iurante nullo modo venire contra contractum,vel si simpliciter iuret stare contractui,vt ibi nu.5.Pinelus aduertit,ita post glo.tenuerunt Bar. in.d.l.2 nu.9.Bal.num.12.Alberi.nume.9.Salice.q.10. Paul.nu.10.versi.septima & nu.15.Cremen. eam dicẽs communem nu.175.& Cagnol.q.8.num.91.Pinelus & d.Anto.Padi.vbi supra Fulgo.num.10.dicunt communem Imol.in.c.cum causa numer.24.& ibi Anto. Burg.num.36.de emp.& vend.sequitur Cagnol. in.l. si quis maior num.36.C.de transactio.Aimon consil. 188.num.3.& consil.14.numero.9. Marcus Bauiera de viribus iuramenti numero.12.Alexand.consilio. 133. libro.5.& consilio.125.numero.9.libro.1.dom. Didac. Couarru.in cap.quamuis pactum.3.part.§.4.nume.4. Roland. â Valle consilio.59. numero. 18. alios citans Curti.Senior consilio.65.ad finem Anto. Gomez tomo.2.varia resolu.c.25.nu.2.Ioan.Neuiza.cõs.22.nu. 11.Sed contra glo.& communem opinionem tenuerũt plures ex antiquioribus ab Alber.relati in.d.l.2. imo, quod iuramentum simplex de non contraueniendo non tollat huius legis remedium,idem voluit Burgen. in.d.cap.cum causa num.36.& Moli.ad Alex. consil. 133.nu.11.lib.5.dicens in Francia non seruari communem opinionem,idem Moli.in consi.27.nu.4.lib.1.& in consue.Parisien.tit.5.§.76.& Aimon Crau.consilio 192.num.8.omnes tamen hi fatentur contrariam communem esse,quorum argumentis respondet Pinel.d.
46 3.par.cap.1. [Sunt tamen qui existimant, non obstãte iuramento posse venditorem vltra dimidiam lęsum agere simpliciter ad supplementum precij,non ad rescindendum contractum,quasi tunc non offendant iuramentum,cum non petat rescisionem contractus. Cuius opinionis author fuit Bal.in.l. quæ sub conditione.§.1.ff.de condi.institu.quod & voluerũt Alber. Paul.& Ang.ibidem,quos plures sequuntur à Pinelo citati in.d.l.2.par.3.cap.1.num.5.& sequitur quoque sententiam Bal.extollens Greg.Lupi in.d.l.56.in glo. magna in verbo que la cosa ti.5.par.5. Sed hęc Baldi sententia vera non est,vt pote quę directo communi opinioni aduersetur, & quod vna via prohibetur,altera permittatur contra regulam.l. Seyus & Augerius & ibi notat Bar.ff.ad.l.Falci.quare ab hac Baldi opinione discedunt dom. Did. Couarr. in cap. quamuis pactũ 3.par.§.4.num.8.Pinel.in.d.l.2.3. par.cap.1. numero.in
47 fi.& d.Anto.Padi.num.32. ad finem. [Sed in rustico,milite,& muliere locus erit nostræ limitationi,vt ex iuramento arceantur ab huius legis remedio,vt optimè probat Pinel.d.l.2.3.par.cap.1.num.6.cõtra plures & dom.Ant.Padi.num.32.per tex.in.l.1.C. si adu er. vendi. Et non solum limitatio hęc procedit in vẽditione & alijs similibus contractibus,verùm etiam in renunciatione hereditatis acquisitę, vel acquirendę, quę si à maiore iurata fuerit, agi non poterit ad renunciationis rescisionem,nec ad hunc effectum à vinculo iuramenti absoluendus erit,quamuis lęsio vltra dimidiã iusti precij omnibus rectè pensatis cõtigerit,quod voluit Archi.Domi.Geor.Natãlimi.6. Philip. Franc notab.6.& d.Did.Couar.in cap. quamuis pactum. 3. par.§.4.num.4.de pact.in.6.Imol.in.c. cum contingat nu.52.de iureiur.Alex.consi.125.lib.1.& in.l. stipulatio hoc modo concepta num.10.& ibi Crott. nu.22. ff.de verb.oblig.Pau.Paris.cons.26.num.81.lib.3.quã sententiam communem esse attestantur Curti.senior consi.65.in fi.Ant.Rube.consil.12.& in his terminis Deci.consi.181.Iacobi.à S.Geor.in auth.sacramenta puberum col.pen.& fi.C.si aduers.vẽdi.Cassador.decis.
48 1.tit.de emp.& vend. [Cęterum si maior contractum vel renunciationem hereditatis iuratam fecerit in eaque enormissimè multo magis quàm vltra dimidiam iusti precij lęsus fuerit,ex equitate absoluendus erit à iuramento,vt agere valeat ad rescisionem cõtractus vel ad læsionis compensationem, ita ex facto consultus respondit Ancharra.consilio.39.numero.2.in fine & consilio.181.ad fi.& consilio.330.numero.10.& consilio.339.in fine Areti.consi.93.colu.1, Cassador.dicẽs ita fuisse iudicatum in Romę prætorio decisio.1.titul. de empt.& vend.Iaso.latè consilio.133.libro.4. Curti Iunior consilio.141. numero.5. vbi hanc dicunt com-

Universidad de Deusto
Biblioteca

minem, Aimon consi.221.in fi.Corn.in.l.pactũ quod dotali num.5.versi.9.limita.C. de colla. idem Corne. consi.27.num.10.lib.4.& consi.147.num.3.&.4.& cõsilio.258.num.13.eodem lib.4.& consi.166.numer.7.& consi.189.num.17.lib.1.& consi.72.num.5.&.6.& consi.133.num.7.& consi.214.num.6.&.consi.288.nume. 13.lib.3. Curti.Senior consi.43.nnm.20.& consi.65.nu. 23.&.24. Deci.consi.349.num.4. Alcia.in.l.pacta quę num.43.C.de pact. Alex.consi.42.num.6.li.1. Math. Afflict.in rub.de feudo dato in vicem leg.commisso. cap.si quis inuestierit num.21. Aymon consi.7. num. 5.& consi.192.num.5. Paul.Paris.consi.75.lib.3.Hiero. Gratt.consi.88.libr.1.Franc.Ripa lib.3. responsorum cap.15 num.6.d. Did.Couarr. qui attestatur ita fuisse in Granatensi prętorio iudicatum,in.d.cap.quamuis pactum.3.par.§.4.nu.5.Cagnol.in.l.2.C.de resci, ven. nu.100.in fi.&nu.88.& ibi.d. Ant. Padilla nu.32.hanc dixit communem Pinelus ibidem.3. par.c.1.nume.7. Greg.Lupi in.l.56.glo.vlt.tit.5.par.5.idem dom. Did. Couar.lib.2.resolutio.c.4.num.5.vbi hoc extẽdit etiã si pet lęsum fuerit renũciatum constitutioni. d. l.2.& similium,eamque iuramento stabilierit,donaueritque quantitatem iustum precium excedentem eius uẽ dimidiam partem,premissa scientię iusti precij assevera tione;quandoquidem hæc renunciatio eique adhęren tes clausulę tunc demũ vim ait obtinere,cũ læsio vltra dimidiam mediocris est, non sic vbi excessus ad gra-
49 uissimam lęsionem pertinet [Hac siquidem in spe cie lęsio re ipsa cõtingens dolo ex proposito æquipa ratur.l.si superstite.C.de dolo. l.si quis cũ aliter. ff.de verb.obli.l.omnes.§.Lutius.ff.quæ in fraud.credi.re gia.l.7.tit.15.de cessione bonorũ par.5. atque ideo ni mirũ pactio iurata rescinditur ob huiusmodi grauissi mã læsionẽ dolo ex proposito cõparatã,faltẽ obtenta absolutione ad agẽdũ, vt voluerũt Anto.in.c.cũ contingat.4.casu prin.& Panor.nu.23.de iure iu. Ancha. in regula accessoriũ col.6.de regu.iur.in.6.Calde.cõsi. 8.tit.de iureiu.Paul.Castr.consi.174.li.1.Deci. cõs.45. & consi.180.nu.6.&.7.& cõs.380.ad fi.Pau.Paris.cõs. 12.nu.80.li.1.Maria.Soc.Iuni.cõs. 53.li.1. & consi.144. nu.10.&.25 eo.li.Cœpo.consi.ciuili.17, Ant.Rub.cõsi. 101.eam dicunt communem,& alij superius citati, Capici.decis.159,dixi in dialogo relatoris.3.par.capit.20. nu.9.&.11.vbi & nu.12.probaui rescisionẽ, vbi enor misima contingit læsio â maiori peti posse vsque ad 30.annos in specie proposita,& secundum receptiorẽ sententiam relaxationem à iuramẽto necessariam nõ esse,constat ex Cagnolo in.d.l.2.C.de resc.vendi,nu. 88.&.97.& nu.109.& seq.& Pinelo ibidem.3. par.c.1. nu.3. Deci.consi.379.ad fi.dicente hanc esse magis re ceptam sententiam,quę in regia cancellaria Pinciana communiter practicatur, quicquid dixit Pinelus qui etiam studio contradicendi contra omnes ferè proba re intendit,nullam esse differentiam inter enormem& enormissimam lęsionem,nulla alia ratione nixus nisi quia iure non probatur, quod si recte inspexisset à re ceptissima doctorum sententia non deuiasset.ex legi bus siquidem superius citatis constat,grande esse dis crimen.l.siquidem.2.C.de rescind.venditio.&.l.si su perstite.C.de dolo ab eisdem Imperatoribus, nempe Maximiano & Diocletiano factæ fuerunt in.l.2.tra-
ctat de lęsione vltra dimidiam iusti precij, in.l. vero si superstite tractatur de immodica lęsione,quę prę se fert dolum,cùm actio de dolo competat prętерquam contra patrem,contra quem actio in factum competit vt ibi dicitur, quod ideo fit, quoniam multo maior fuit lęsio quàm vltra dimidiam,de qua in.d. l.2. quòd si multo maior non esset,non competeret actio de do lo sed condictio ex.d.l. 2.quę nõ rescindit omnino cõ tractum,prout fit per actionem de dolo,sed datur cõ-
50 uento electio rem restituendi,vel prędium supplendi, vt iam diximus. [Minor autem.25. annis simpliciter contrahens iuramento præstito de non reuocando cõ tractum, renunciare videtur solummodo beneficio ętatis,nec ex hoc excluditur ab auxilio legis nostrę& similium.Maior enim dumtaxat efficitur propter iu ramentum,vt locus iam non sit restitutioni in integrũ non tamen excluditur à beneficio ordinario legis no strę,vt Accurs.asseuerat in.d.l.2.& Bernar.in. d.cap. pen.de emptio.& vendit.quos ibi sequuntur doctor. communiter, Deci.consi.403.num.22.Soc.cons.48.ad fin.libro.4.Aymon Crauett.consilio.7.num.6.& cõs. 114.num.9.Quod verum est, nisi expressim iurauerit se non vti remedio.d.l.2.C.de rescind.vend.nec benefi cio minoris ętatis,tunc enim ab omni remedio exclu ditur,vt docet Bar.in.d.l.2.num.10.Cyn.6.q. Alber. num.9.Bal.num.12.Salice.q.11.Paul.num.15.Fulg.nu mero.6.Cremen.dicens communem num.177.Cagno, num.103.q.9.Pinel.3.par.cap.1.num.9.& ibi.do.An to.Padilla num.33.C.de rescind. vend. glo.& doctor. omnes in.d.cap.cum causa de emp.& vendi.& ibi An ton.Burgensis numer.42.Paul.dicens communem in authent. sacramenta puberum numero.10. C.si aduer. vendi.& ibi Iacobi.numero.43.& Iaso.numer.55.Ai mon alios referens consilio.188.numero.3.domin.Di dac.Couarruuias in.capit.quamuis pactum. 3. par.§. vlti.num.6.Alexander.consilio.89.numero.12.lib.2. Panorm.consi.31.lib.2.Hierony.consilio.Feudal. 127. numero.7. & nume. 15. Socin.consilio. 48.in fin.libr. 4.Alciat.in.l.1.§.si quis ita numero.50. ff. de verborũ obligatio.Fabian.à Monte in tracta.de emp.& vend. 8.part.prin.nume.16.in fi.Antonius. Gomez tomo.2. variarum resol.capit.2.numero.25. hanc receptissimã sententiam confirmat.l.56. titul. 5. part.5.dum exigit minoris iuramentum in hac forma,nempe,se non actu rum ad contractus rescisionem, etiamsi res vendita maioris vel minoris pręcij seu valoris fuerit, quasi aliud legislator respondisset, si minor simpliciter contractum iurauit. [Animaduertere tamen opor-
51 tet, vbi simpliciter iuramentum minor præstite rit, absolutionem esse petendam ad agendum re medio.d.l.2.At si minor iurauerit,se non acturum cõ tra pacta vel conuentiones ratione minoris ætatis, tunc absolutio à iuramento necessaria non est, sed absque absolutione agere poterit hac actione, vt rectè aduertit dominus Didacus Couarruuias in.d. cap.quamuis pactum.3.relectionis parte.cap.4. nu.6. in fin.4.conclusionis.Alios casus circa huiusmodi pa cta seu renunciationes iuratas tradit eleganter & per quamscitè. d.D.Couar.d.c.4.num.6.&.7.Subditque nu.8.nõ esse piurũ,qui cõtra iuratũ cõtractũ agit hoc remedio in specie,in qua secũdũ ius agere pmittitur.

Secus

secus si hoc iure non permittatur,nec vbi permittitur facienda est distinctio,agat nec ne ad resoluendum cõ tractum,vel vt iustum precium suppleatur. Aliud etiã est aduertendum in hac materia,quòd iurans se absolutionem vel relaxationem non petiturum à iuramẽto per eum præstito,adhuc relaxationem petere pote rit & absolutionem huius iuramenti,quod Bald.ad no tauit in.l.2.colum.28.versi.& quoad primam quæstio nem.ff.de iureiu.Felin.in.c.debitores num.9. de iure iuran.d.Ant.Padilla in.d.l.2.C.de rescin. vendi. nu.
52 33. [Solet in hac materia dubitari,an si minor renun ciet cum iuramento beneficio ætatis & restitutionis in integrum,sit necessarium, quòd certioretur huiusmodi beneficium sibi competere,& an sine huiusmodi certioratione valeat renunciatio, ita vt deinceps re stitui non possit? & necessariam esse certioratione beneficij huius,vt ab eo excludi possit neruosè defendit Dyn.cons.5.plribus & non leuibus rationibus,cui ac cessit Cyn.in.d.l.2.nu.6.C.de rescin.vendi.& Ioann. Andr.in.c.pen.de empt.& vendi.& ibi Card.nu.4. & testatur communem Anto.de Butr.ibi num.15.& æquiorem esse contendit Imol.num.21.& communẽ Anto.Burg.nu.37.dicens pleroſque eam fuisse sequu tos,quos latè congerit Tiraq.in.l.si vnquam in prin. nu.146.C.de reuo.dona. communem etiam affirmat Aret.in.l.si duo patroni.§.idem Iulianus nu.5.ff.de iu reiu.hanc opinionem probat Capella. Tolos.q.29.Sa lice.& Butr. & alij quos refert Alex. & latius Iason num.33.in.l.sciendum.ff..de verb.oblig.audacter Mo line.ad Alex.consi.27.num.3.lib.1.& consi.222.nu.2.& seq.lib.2.& in consue.Parisi.tit.5.§.76.quibus in locis affirmat,non seruari in Francia,quia qua facilitate in ducitur ad contrahendum,inducitur ad iurandum. l. doli.§.diuersum.ff.de nouatio.Sed contrariam senten tiam tenet Bart.in.l. sciendum num.8.ff. de verb.obli ga.vbi plerique omnes eius sententiam probarũt,imo quòd certioratio nulla exigatur,ex quibus Roma.nu. 30.& Ias.num.54.hanc attestantur communem eam sequuti,& Zasi.num.16.idem voluit Bar.in.l.2.nu.10. C.de rescin.vend.vbi Fulgo.nu.7.cõmunem dicit, eã sequitur ibidem Pinel.3.part.c. 1. nu.10. licèt dubitet quę sit receptior opinio,& ibi dom.Anto. Padilla nu 34.nec dubitat communem esse Pantal.de Crema nu. 178.atque idem voluit Bart.in auth. sacramenta pube rũ nu.16.C.si aduers.vẽdi.vbi Paul.nu.10.& Zasi.nu. 56.testantur hanc esse communem , idem Bart. in.l.si duo patroni.§.idem Iulianus.ff.de iureiur. vbi eam se quitur & optimè explicat Alex.nu.10.Barb.cõmunẽ dicẽs in.c.cũ causa nu.21.de emp.& vend.Cur.Iu.cõs. 47.nu.10.Mauri.de restit.c.140.Faui.â Mõte de emp. & vend.q.8.nu.6.Did.Segura latissimè in rep.l.filius dũ in ciuitate est nu.28.29.&.30.& ibi Did.Per. addit concord.ff.de verb.oblig.Cagnol.in.d.l.2.nu. 167.C. de rescin.vend.& ita practicari asserit Aufreri.in. d. Capella Tolosana.q.29.Soci.cons.48.in fi.li.4.& alij â Tiraq.relati in.d.l.si vnquã in prin.num. 130.&.131. Mihi autẽ magis placet prior opinio, vt latiꝰ probaui supra eo.lib.tit.3.de mulieribus & earũ obligatione.l. 9.gl.1.numero.4.& sequentibus. Et quod iuramentũ iure nostro regio apponi possit in contractibus, qui ad sui validitatem illud requirunt, probat lex regia 12.titulo.1.de iurisdictione regia supra lib.4. quinimo & in omnibus contractibus donationis, venditionis, & alijs perpetuis, vt ibi statuitur , ita vt locus non sit disputationi Pineli in.d.l.2.part.3.cap.1.numero.11.&
53 12.&.d.Antonij Padilla ibidem numero. 35. [Septi mo limita conclusionẽ nostram,non procedere in tran sactione,in qua duo cõsiderari oportet. Primum circa valorem rei,super qua transigitur,& hac in specie ne mo dubitat,locum non esse lęsioni vltra dimidiã nec alię læsioni multo maiori,etiamsi lęsus probauerit iu stam fouere causam,& ita docto.intelligunt.l. Lutius §.vlti.ff.ad Trebell. Alia inspectio est attento dubio euentu litis vel causæ,super qua transigitur, si fortè transigens lędatur accipiẽdo minus dimidia parte eius quantitatis,quam experti homines pro iure & cau sa illius seu dubio eius euentu communiter darent,vel ex cõtrario lędatur alter dando plus dimidia eius quã titatis,quæ pro iure aduersarij seu dubio eius euentu communiter daretur:in quo articulo doctores nõ so lum alijs aduersantur , sed etiam sibi ipsis repugnant, vt ex infra dicendis constabit,vt rectè aduertit Pine lus in.d.l.2.1.par.cap.4.numero.12. Et partem negati uam,quòd transactio prætextu læsionis vltra dimidiã iusti precij rescindi non possit, fouet Specul.in titulo de emptio.& vendi.§. nunc videndũ restat versi.quid de transactione glos.in.l.Lutius.§.fi.per text.ibi.ff.ad Trebelli.glos.ff.etiam in.c.cum causa de emp. & vendi. & ibi Innocen.Ioann.And.& Petr.de Ancharra. & & Anto.Burgen.nu.32.idem voluerunt Petr.& Cyn. in.d.l.2.15.q.& Alberi.nu.7.& Bald.8.oppos. dicens, erroneam esse Bart.opinionem,Faber.1. colum.Bald. de Vbald.numero.11.Salice.numer.7.Cremen. dicens communem numer.43.d. Anto.Padilla ibidem nu.23. C.de rescinden.vendi.Ange.in.l.in summa.ff.de con di.inde.Alex.in.l. si quis cũ aliter nu.8.& 10.dicẽs se putare hanc tutiorem & veriorem in puncto iuris,& ibi Fran.de Aretio num . 4.versi. extra glo.& Iason nu.13.& Claudi.ibi testatur,quòd & si cõmuniter ibi doctores transeant cum Bar.alibi tamen tenent cõmu niter contra eũ.ff.de verb.obliga. Ferret in.d.l.in sum ma.ff.de condi.indeb.latè Alexan.consil.42.numero 11.lib.1.& consil.118.num.6.lib.7.Lancelo. Deci. in.l. sub prætextu.1.C.de transactio.Iaso. in.l. fratris nu. 1.C.eodem tit.Alcia.in.l.quamuis numero.5.C.eo.Ti raquell.libro.1.de retractu.§.24. glossa vnica numero 4.Purpura.in.l.1.C.de pact.numero.99.Catellra. Cot ta in suis memorabili.verbo venditor,dicens hanc cõ munem sententiam citatque Corne.in pluribus consi lijs Curti. Senior consilio.66.numero.27.Carol.Ruy. consilio.132. numero. 3. libro. 1.Gomeci . in regula de annali possesso.quæstio.2.Bertrand.consilio.225.libro 1.& Mauri.in tractatu restitutionum cap.210. Franc. Connanus lib. 7.c. 9.in fi.Math. Afflict. decisio . 220. Curti.in.l.sub prætextu nu.2.C.de transactio. Hiero ny. Gratt.cõs.118.nu.9.li.2.Paul. Paris. dicẽs cõmunẽ cons.96.nu.60.lib.1. Deci.cons.216.nu.33. Panor. cõs. 12.lib.2.Ioan.de Ana.cons.33.Barba.cons.41.columna antepen.libro.1.Imol. cons.14.vbi hanc dixit commu nem opinionem. Rationes & fundamenta huius opi nionis tradunt Alexand.& Ias.in dicta.l.si quis cum aliter &.d.Anto.Padilla in dicta.l.2.C.de rescinden.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vend.nu,23.quibus eleganter respondet Pin el. in. d.l. 2.par.1.cap.4.num.17,& sequentibus,pro hac parte est text.expressus regni nostri in.l.34.titul.14. de condict.indeb.part.5.atque ideo in nostro regno seruanda est,vt ibi attestatur Grego.Lupi cum limitationibus de quibus infra. [Contraria sententia,imo quòd in transactione locus sit beneficio legis nostrę, &.l.2. C.de rescind.vendi, æstimatione facta dubij euentus litis & causę,est verior in terminis iuris communis & receptior,cuius author fuit Bart.in.d.l.2.num.6.C.de rescind. vendi.per text.in.l.si superstite.C. de dolo,& Bart.sequitur ibi Alberi.num.8.Ange.numer.5.Fulgos.nume.4.Paul.Castr.numero.13.Panthale.de Crema.10.extensio.Cagnolus num.78.versicul. pro contraria & nu.79.vers.ex quibus,optime omnium Pinelus ibi. 1.parte.c.4.numero.15.dicens hanc opinionem crebriorē esse quam lege Lusitana cōfirmari asseuerat lib.2.ordinatio.tit.5.& magis colligi ex lib. 4. earundem ordina.titulo.30.§.3.idem Bart.in.l.Lutius.§. fi. ff.ad Trebelli.numero.3.& ibi Imol.idem Bar. in, d.l. si quis cum aliter numero. 5. ff.de verborum obliga. & ibi Ange.numero.4.Imol.numero.4.Roma.num. 24.Claudi.numero.7.hanc testatur communem.Martin.Azpilcueta Nauarrus in cap.si quis autem nume. 28.de pœniten.distinctio.7,Roder.Xuarez allegatio. 22.ad finem Alcia.in.l.id apud.ff.de verb.signifi.Costalius in annotationibus.l.in summa.ff.de condi. indeb.dicens ita sæpe iudicatū in senatu Parisiensi,Anto.Rube.consil.71.nu.8.Petr. Rebuffi in commentarijs ad.ll.Gallicas.2.tomo tractatu de rescisione contractuum articulo vnico glos.15.numero.18. Soci.consilio.85 numero.3.libro.1.dicens ita tenere docto.magis communiter,Maria.Socin.Iunior consi.129.nume. 48.lib.1.& iterum consil.98.num.17.lib. 2. dicens opinionem Bar.veriorem & receptiorem, & ita iudicatum fuisse,eandem dicit magis communem Cagnol. in.l.1.numero.29.C.de pact.Hierony.Scurph. consil. feudali.127.nume.8.Petr.Nunnius Auendaño in lib. de manda.exequen.cap.1.nu.19.versic.imo cum,Bapt. Seuer.in tracta.de transactio.quæst.12. Thom. Grama.decisio.66.num.20.dicit veriorem & receptiorem Deci.consil.60.num.4.& cons. 597. ad finem adducēs Calderi.ita consulentem,Carol.Moline.ad Alexand. consil.42.numero.11.libro.1.Petr.de Ancharra.cons. 211.Zasi.consil.18.num,16.17.& sequentibus,Panor. & Anto.Burgen.in.d.c.cum causa limi.7.de emp.& vendi tio.hæc sententia instruitur ex traditis supra hac eadem glo.8.ampliatione num.9.de iactu retis & similibus. [Alij distinguere solent,an sit excessus in modico vltra dimidiam,& tunc nō rescindatur transactio, aut sit læsio multo maior dimidia, & tunc rescindatur,hi sunt Phili.Corne.consil.166.& consilio.189.lib. 1.& consil.27.columna.2.lib.4.Deci.cons.203.& cons. 216.& consil.479.& cons.551.& consilio.597. & in.l. cum te. C. de transactio, & ita seruari asserit Carolus Moline.ad Alexand.consilio.42.numero. 11. libro.1. Verum prior pars huius opinionis falsa est iure communi,vera tamen iure nostro regio, vt in dicta.l.34. titulo.14.part.5.vltimum verò distinctionis membrū verum est,& indubitatum iure communi, durum tamen esset hoc asserere iuxta ius nostrum,dicta.l.siquidem.34.transactionem statuit non rescindi,etiamsi in ea grauissima admodumque enormis læsio contigerit,quam ita obseruat Grego. Lupi ibidem in verbo quanto quier. [Sed nihilominus lex regia limitanda est tripliciter.Primò, vt procedat in transactione super vera controuersia, & lite facta, vt verba eius legis insinuant cùm in principio, sic ait, [verdaderos pleytos mueuen,&c.) Veluti si quis paternę hereditatis peteret portionem, qua certè controuersia nihil ex parte Rei iniustius,trāsactio igitur super huiusmodi iniqua & indubia lite facta rescinditur proculdubio,si læsio enormis contigerit vltra dimidiā, imo etiā si iurata fuerit,rescindetur propter enormissimam læsionem multo maiorē dimidia, prout vidi in regia cā cellaria Pinciana in praxi obtineri,vt memini in meo dialogo.3.part.cap.20.numero.10. [Secundo eam. l. 34.limitat ibi Grego.Lupi quoties lite nondum mota fuerit facta transactio, quia tunc non habebat notitiam iuris sui,quare censet hac in specie transactionē rescindi, saltem si læsio enormissima interceserit, quod verum non credo, potest enim transactio fieri non solum si lis iam erat mota, verùm & antequam lis moueretur,vt in.l.2.C.de transact. & ibi notant doct.quòd timor litis mouendæ facit transactionem monere,si ergo est vera transactio quantacunque fuerit læsio nō rescindetur. Tertiò fallit in muliere vel rustico,aut minore,transigentibus quibus remedium legis nostræ & similium competit,secundum Greg. Lupi in.d.l.34.tit.14.par.5.glos.1.Quarto fallit, vbi aduersarius dolose instrumenta abstulit aut testibus impedimēto fuit,vt in fine eius legis excipitur,vel si forte instrumenta celauit iuxta doctrinam gloss.in.l. sub prætextu.2.C.de transactio,Grego.Lupi in.d.l.34. vltra hos casus hoc in regno,iuxta præcitatam legē regiam, locus non est remedio legis nostrę. [Octauo limita conclusionem nostram non procedere,quoties quis grauatus est à testatore rē vendere certo designato precio,tunc nimirum locus non est remedio legis nostræ & similium, etiamsi læsio vltra dimidiam iusti precij contigerit,secundum Bald.& Imol.in.l. Imperator.§.si centum per text.ibi.ff.de legatis.2. Bald. in.l.si fideiussor.§,meminisse per text,ibi.ff.de legatis 1.& ibi Alexand. Areti.& Iaso.Roma.in.l.si quis cū aliter numero.5.& ibi Alexand.numero.20.& Claudi.numero.21.ff.de verb. obliga.Fabia.de emptio.& vend.q.8.principali num.23.Tiraqu.libro.2, de retractu in fi.numero.5.&.9.Cremen.in.d.l.2.C.de rescin. vend.6.limita.&.28.amplia. & ibi Pinel.1.part.cap.1. numero.19.& ibidem dom. Antoni. Padilla numero 64.Antoni. Burgen. in.d. cap.cum causa limita.11.de emptio.& vendit. Omnes tamen superius citati hoc intelligunt vbi testator,vt dixi,designauit precium, quia quod plus valebat donare visus fuit, secus si nullum designauit precium, tunc etenim si vendens læditur,remedio legis nostrę & similium locus est secundū precitatos doctores. [Nono huic regulæ locus non est in quasicōtractu,qui perficitur ex cōsensu vnius, vt in aditione hæreditatis, qua heres solus quasicontrahit cum creditoribus.§.fi.insti. de hęred. quali.& differen. hac siquidem in specie heres ipse prætextu lęsionis vltra dimidiam non poterit se eximere à soluendis

vendis debitis,nisi ob beneficium inuentarij excusetur,lex siquidem nostra &.d.l.2. & similes procedunt in actu,qui perficitur consensu duorum,non vnius tā tum secundum Petr.de Ancharra.Imol. & Anto. de Burgos in.d.cap.cum causa.17.limi. de emp. & vend. cui sententię adstipulātur nimis quæ diximus supra hac eadem gloss.numero.2. [Decimo fallit in eo,qui consensit alteri vendere rem suam,nam licet precium participauerit,non poterit hoc remedio vti,quia soli venditori competit ex sententia Bald. in dicta.l.2.numero.24.C.de rescinden. vendi.quem ibi sequitur d. Antoni.Padilla numero.67.& Anto.Burgens, dicto cap.cum causa limi.18.de emptio.& venditio.argum. text.in.l.si pater.ff de manumi.vind.&.l. aliud est vēdere. ff.de regu.iuris Tiraq.lib.2.de retractu.§.1.glos. 9.numero.105.Aymon Crauette allegans Decium in l.cum filio numero. 49. ff, de legatis. 1. Riminald. in princip.insti,de donatio.numer.501.[Vndecimo fallit in permutatione beneficiorum, vt probaui hac eadem lege in glossa.7.numero.5.limita.12. prout limitat supra glossa.6.numero.4. limita. 13. non procedere in officialibus, vt in.l.3.infra eodem vbi dicam. [Sed an hæc lex procedat in assecurationibus mercatorum (quæ licitę sunt in foro animæ,vt pro assecuratione pecuniam quis accipiat iuxta.l.1.& l. cum proponas C.de nautico fœno,& hanc esse communem attestatur frater Domini. à Soto libro. 4. de iustitia & iure quæstio.5. articulo. 2.) & videtur non esse locum in eis huius legis & similium remedio, nisi enormissima lęsio contigerit, vt latè probat Bembenutus de Straccha in tracta. de sponsionibus parte vltima versiculo quæro igitur facta est sponsio,numero.4.& sequentibus pagina.199. Sed contrarium, imo quod considerato dubio euentu locus sit huius legis remedio,si quis lædatur vltra dimidium vno obulo, tenet optime Petr. Santerna in tractatu de assecurationibus & sponsionibus mercatorum. 5. part.numero. 4. & dom.Antoni.Padilla in dicta.l.2.C. de rescinden. venditio.numero.25. [Et numero.26.hoc extendit, vt procedat, si quis pecuniam ab eo,pro quo fideiussit, accepit,vt pro eo fideiuberet: nam si habita ratione dubij euentus atque periculi, quod huic fideiussori ex facta fideiussione possit obtingere, fideiussor hic decepisset debitorem,posset debitor contra eum agere remedio legis nostræ & dictę.l 2. C. de rescinden.vendi. At si intra dimidiam iusti precij fideiussor pecuniam pro vadimonio accepisset,potest eam iure optimo retinere.l.si remunerandi. §. Maurus Paulus ibi mercedem pactus ob suam fideiussionem.ff.māda.l.hoc iure.§.1.ff.de donatio. vbi hoc notant Bart. & alij. l. antiquæ in principio ibi, aliquid accipiens vt sese interponat.C.ad Velleyanum vbi eum text.notat Bald.1.notab. & testatur hanc communem opinionem esse Carol.Moline.de vsur. quæstio. 31. quamuis eam improbet dom.Didac. Couarru.libro. 3. resolutionum capit.2. numero.6. cum concordantijs à dom. Antoni.Padilla citatis dicta.l.2,numero.27.C.de rescindend, venditio. hæc opinio confirmatur & conuenestitur ex his ,quæ diximus supra hac eadem glosa num.9.

GLOSS. IX.

1 *Læsionis vltra dimidiam remedium competit in venditione per subhastationem facta vel coram iudice,& num.2.*

3 *Lex.1.C.de præd.decurio.explicatur.*

Subhastatio publica vel iudicis decretum non impedit remedium legis nostræ & similium, ibidem.

i *Aunque se haga por almoneda.* Nota text.singularem, quòd remedium. l. nostræ & similium locum habet etiamsi res vendatur in publica subhastatione,atque etiam in venditione decretum iudicis continente, cuius decisio tollit ambiguitatem opinionum,Bar.enim in.l.1.numero.4.& ibi Plat.numero.2.C.de præd.decurio.libro.10.dicebant, quòd si in contractu interuenerit decretum iudicis,non auditur læsus prætextu læsionis,idem voluit Angel. in lege precia rerum numero.3.ff.ad legem Falcidiam,& in. l.1. numero.2. C.de præscript.30.vel.40.annorum,& in repeti.l. sciēdum numero. 12. ff. de verborum obligatio.hanc dixit magis communem Dec. consilio. 210. numero. 8. probatur lege styli. 220. Corne. consilio. 56. libro. 3. Paul.Castr.securē in dicta.l.2. numer.5. versiculo alia limitatio.C.de rescindend.venditio. [Alij dicebant contrarium, imo quòd decretum iudicis vel publica subhastatio non sint impedimento,quin locus sit huius legis & similium remedio, vt in, l.si quos vbi id expendunt glossa & docto.communiter.C.de rescindend.venditio.Ludoui.Roman.in dicta.l.si quis cum aliter numero.8.& ibi Alex.nu.16.ff.de verb. obliga. Panr.in.d.c.cum causa nu.6.& ibi cōmuniter doct. vt ibi attestatur Ant.Burgen.6.limita.nume.27. de emp. & vendi.Ange.de Aret.in.§.si quis agens nu.3. insti. de actio.Crem.in.d.l.2.nu.10..Cagnol.nu. 158.q.23.dicens hanc esse veram & cōmunē opinionē & Pinel.2. par. capit.2.nu. 18.&. 25. & dom. Anto. Padilla nu. 30. Antoni. Gomez qui hanc esse veram & communem asseuerat tomo.2. variarum resolutionum capit. 2. numero. 23. [Respondetque ad. l. 1. C. de præd.decurio.vbi non præsumitur læsio in venditione authoritate iudicis seu in publica subhastatione facta, vt ex ea expendunt Plat.ibi,& Ange.in.l. sciendum numero. 12. de verborum obligatio. & in locis supra citatis,quoniam etsi in dubio dolus vel deceptio non præsumatur in venditione coram iudice facta, si tamen verè læsio interuenerit vltra dimidiam, & hoc per probationes constiterit, rescindetur nimirum venditio, vel ad æqualitatem reducetur, quod pulchra ratione confirmat Anto.Gomez, nam licèt in alienatione rei minoris immobilis requiratur decretum,quamuis solenniter interueniat, si tamen minor sit lęsus,poterit nihilominus restitui in integrū. l.siquidem. C.de præd.mino.idem ergo erit si maior fuerit læsus vltra dimidiam iusti precij, hanc sententiam cōfirmat lex nostra,quę, vt dixi totsustulit ambiguitates,de quibus latè agit Arius Pinelus in dicta.l.2. 2.part. capit.2.numero. 18. & pluribus sequent.& numer.25,& deinceps.Limitatur tamen hæc

legis

Universidad de Deusto
Biblioteca

legis noſtræ deciſio, niſi emptor fuerit compulſus eme re per iudicem, vt in.l.6.infra eod, vbi dicã in gloſſ.1.

GLOSS. X.

1 *Remedium.l.2.C.de reſcind.vend.& ſimilium finitur elapſo quadriennio iure regio.*
2 *Remedium.d.l.2.an dicatur officium iudicis,& numer. ſequen.*
3 *Remedium.d.l.2.an dicatur reſtitutio in integ.ex clauſula generali?*
4 *Remedium.d.l.2.an ſit actio ex contractu bonæfidei cuius reſciſsio petitur?*
5 *Remedium.d.l.2.an ſit actio ex contractibus ſtricti iuris?an condictio indebiti?*
6 *Remedium.d.l.2.an ſit condictio ex lege?contra communem,quod ſic.*
Cõdictio ex.l.quando competat?ibidem.
7 *Remedium.d.l.2.durat iure communi.30.annis, Iure Luſitano,15.annis,iure Francorum.10.annis.*
8 *Remedium.d.l.2.an ſit perpetuum,ſi per modum exceptionis proponatur?*
Exceptio quando reddit perpetuum, quod per actionem erat temporale?ibidem.

k *Haſta en quatro años y no deſpues.* Nota ex. l. iſta, quòd actio competens ad reſcindendum cõtractum propter leſionem dimidiæ iuſti precij finitur quadriennio, nõ
2 enim poteſt elapſo quadriennio intentari. [Ex quo approbari videtur opinio quorundam antiquorum maximè Alberici num.5,in.d.l.2.C.de reſcinden. vendi. Petr. & Cyn.2. queſt. ibidem, quod ſenſiſſe viſus fuit Bart.in.l.quę ſub conditione.§.vltimo.numer.2. ff.de condi.inſtitu.quod durat quadriennio.l.ſuperuacua,C.de tempo.in integ.reſti. quorum opinio fulcitur ex.l.officio.ff.de contrah.emp.vbi quãdo emptor fuit in precio deceptus, iudicis officio precium illud minui oportet,appenditur etiam text.in.d.l.2. C. reſcinden.vendi.ibi,recipias authoritate iudicis interueniente. At vbi verba legis diriguntur ad iudicem,officium competit iudicis,vt cõſtat ex glo. in.l.ſi ſoror in verbo reſtitui.C.de colla.quam ibi notant omnes,alia in.l.ſi res obligata in verbo ſuo tempore. ff. de legatis 1.alia in.l.cũ ſatis in verbo per iudicem.C. de agrico. & cenſi.vbi id notat Bart.numero.10. quam traditionem receptam eſſe affirmat Ripa in.l.1.num.20.C.de eden.Curti.in.l.ſi paſcenda pecora nu.3.C.de pact.d. Anto.Padilla in.d.l.2.numero.45.C.de reſcind. vẽdi.
3 [Alij ſentiunt, reſtitutionem hac in ſpecie competere maiori ex clauſula generali, ſiqua mihi iuſta cauſa eſſe videbitur,quod & ſentiunt, qui tenent, officium iudicis competere num. precedenti citati,ſed hoc improbat Alexad.conſ.92.numero.8.lib.1. [Gloſſ. autem
4 magna in.d.l.2.cõmuniter recepta ait actionẽ ex contractu eodẽ cõpetere in contractibus bonę fidei, ſolet enim actio ex eodẽ contractu competere pro ipſius cõtractus reſciſsione, vt in.l.ſed Celſus.§.ſi fundus. ff.de contrah.emp.l.exẽpto.§.is qui vina.ff. de actio. emp. cui opinioni ſubſcribunt Bart.in.d.l.2.q.1.Bald.& Sali.q.1. qui hanc eſſe communem atteſtatur, & iterum nu.18.ſequitur eam Paul.Caſtr.nu.12.Pantal.Cremen. nu.174.Pinel.cõmunẽ dicit.2.par.c.1.nu.26. d.Anto. de Padilla nu.45.vbi alios citat,camquè cõmunẽ teſtãtur Corne,cõſ.27.nu.3. lib.4.Balb.de præſcriptio. 4. par.4.partis princi.q.26. Cui ſententię nõ obſtat tex. in.d.l.officio.ff.de contrah.emp.quippe qui loquitur in officio iudicis mercenario, quod ſemper deſeruit actioni intentatę, ita eũ tex.intelligit Auguſtin.Bero. in.c.cum dilecti nu.11.de emp.& vend.&.d.Anto.Pa
5 dilla in.d.l.2.nu.46.C.de reſcin.vend. [In cõtractibus autem ſtricti iuris nõ cõpetit actio ex contractu, vt reſoluit Fulg.in.d.l.2.nu.4.Alex.in.l.ſi quis cũ aliter nu.6.in fi.& ibi Claudi.cõſ.1.verſ.ex prędictis,Anto.Burgen.in.d.c.cũ cauſa nu.15.de emp.& vend. Aſſi.in.c.1.nu.86.de feudo dato in vicem legis cõmiſſo. Gre.Lup.in.l.56.in verbo menos ti.5.par.5.cõmunem eſſe atteſtetur Pinel.in.d.l.2.1.part.c.3.nu.6.&.8.vbi dicit receptius eſſe,vt cõpetat hac in ſpecie cõdictio indebiti, vt tradit Cagno.in.d.l.2.nu.56.&.68. Alex. & Claudi.in.d.l.ſi quis cũ aliter per tex.in.l. qui exceptionẽ.ff.de cõdi.indebi.cui reſpõdet Pinel. d. nu.8.& bene iudicio meo,quare ſi teneam⁹ cõmunẽ opinionẽ, tenet ipſe,hoc etiã caſu dãdã eſſe actionẽ ex eodẽ con
6 tractu. [Sed quod verius puto,cẽſet Pinelus ibi nu. 9.in cõtractibus tũ bonę fidei,tũ etiã ſtricti iuris cõpetere cõdictionẽ ex.d.l.2.quę vt dixim⁹, nouũ remediũ inducit alijs anterioribus legibus incognitũ, vt probauit latius Pine.1.par.c.1.poſt.Ang.& quoſdã antiquos in.l.ſi id quod aurũ.ff.de verb.obliga.& quia obligatio nõ reſultat ex tenore cõuẽtorũ,ſed potius ex quadã equitate,atq; ideo congruũt omnia,quæ lex exigit ad dãdã cõdictionẽ ex lege,vt cõſtat ex.l.1.ff.de cõdicti.ex lege,cuius verba ſunt, *Si obligatio lege noua introducta ſit,nec cautum ſit quo genere actionis experiatur,ex lege agendum eſt.* [Iure autẽ communi triginta
7 annorũ ſpacio remediũ hoc extinguebatur,ſecundum Bar.& reliquos in.d.l.2.C.de reſ.vẽd.gl.& doct.in.d. c.cum cauſa de emp.& vend.Balb.de pręſcrip.4. par. q.26.ſed apud Luſitanos hoc tempus redactum eſt ad quindecim annos ex ordin.li.4.ti.30.§.5.apud Gallos verò ad decẽ annos reſtrictũ eſt ex conſtitutione Ludo.12.vt refert Carol.Molin.in conſue.Pariſ.ti.13.§.5. nu.57. Apud nos verò magis fuit reſtrictũ, nempe,ad quatuor annos,vt hic ſtatuitur refert Anto. Gom.in lib.de contractibus.c.2.nu.22.ad fi.&.d.D.Couar.lib. 2.reſol.c.4.in fi.& Ari.Pinel.in.d.l.2.par.2.c.1.nu.26. dicens hãc reſtrictionẽ prudenter factã fuiſſe,cùm huius actionis vis cõſiſtat in valore rerũ,qui tẽpore mutatur,vt docet experiẽtia & iuriſconſultus in.l.precia rerũ.ff.ad.l.Falcid.nec videtur,inquit,ſuſpitione fraudis carere,qui poſt lõgum tẽpus ſe leſum quęritur, &
8 quia in praxi agnouimus falſas probationes eorũ,qui longo poſt vẽditionẽ tẽpore eas faciũt. [Sed quid,ſi remediũ per modũ exceptionis proponatur? veluti ſi ab emptore precĩ petatur poſt elapſũ quadriẽniũ,atque emptor ſe defẽdat,dicẽs ad precĩ nõ teneri,quia deceptus fuit vltra dimidiã iuſti precĩ,atque id exactè probet, nũquid huiuſmodi exceptio elapſo quadrienio proponi poſſit?quod videtur, eo q actio de dolo, quę biẽnio finitur,ſi in vim exceptionis apponatur, perpetua

perpetua eſt, vt in.l.pure.§.vlt.ff.de doli excep. & ibi notant docto. Sed nihilominus hac in ſpecie cõtraria ſentẽtia verior eſt,imo quòd poſt quadrienniũ propoñi non poſſit in vim exceptionis,quoniã exceptio in noſtra ſpecie non nititur proprijs viribus, ſed virtute actionis competit: quare nimirũ ſi ſublata actione tollatur & exceptio,arg.l.vlt.ff.rem rat.hab.Bar.in.l.2. nu.3.& ibi Soci.nu.5.ff.de excep.Ant.de Butr.Abb. Cardi.& Imol.in.c.ſin autẽ de reſcrip.vbi Felin.nu.5. verſ.temporalia limi.6.Bar.in.l.ſi pactũ. C. de excep, tradens exemplum in cõpenſatione Bald.in.l.licet.C. eod.tit. & in.l.omnes.2.lectio, C.de præſcrip.30.vel 40.anno.& ibi Ang.Paul.Caſt.in.l.nam & poſtea.§. ſi minor & ibi Iaſo.in fi.& docto.ff.de iure iur.Secus ſi exceptio fundata non eſt in virtute actionis,ſed nititur proprijs viribus,vt in exceptione pacti, iuris iurandi, vel doli, tũc nimirum eſt perpetua exceptio, vt in.d.l.purẽ.§.fi.ff.de doli excep.& in.l.licet.C.de excep. docto. vbi ſupra. Ratio differentiæ eſt, quia prima in ſpecie licet actori actionem habenti agere quando velit,in vltim.a ſpecie non, vt doctores ſuperius citati aduertunt,ex ratione expreſſa in.d.l.pure.§.fi. ff.de doli exceptio.

LEY. II.

¶ *Que los contractos y ventas de los mayores de veynte y cinco años,ſiendo ſin dolo valan,aunque aya engaño,no ſiendo mas dela mitad del juſto precio.*

Don Enrique.IIII.en Madrid año de.1458.

¶ Qualquier que ſe obligare por qualquier contracto de compra o vendida, o troque,o por otra cauſa y razon qualquiera,o de otra forma o calidad, ſi fuere mayor de veynte y cinco años, aunque enel tal cõtracto aya engaño, que no ſea mas de la mitad del juſto precio, [a] ſi fueren celebrados los tales cõtractos ſin dolo, [b] y con buena fee valan, y aquellos, que por ellos ſe hallan obligados, ſean tenudos de lo cumplir.

GLOSS. I.

Læſio citra dimidiam iuſti precij ſufficiens non eſt ad reſcindendum contractum venditionis & emptionis, vel alium ſimilem.

a *Aunque enel tal contracto aya engaño, que no ſea mas de la mitad del juſto precio.* Concordat.l.ſi voluntate. C. de reſcin. vendi. cuius verba ſunt. [Hoc enim ſolum, q̃ paulo minori precio fundũ venditum ſignificas, ad reſcindendã venditionem inualidum eſt, q̃ videlicet, ſi contractus emptionis, atque vẽditionis cõgitaſſes ſub ſtãtiã, & q̃ emptor viliori cõparãdi, vẽditor cariori diſtrahẽdi votũ gerẽtes ad hũc cõtractum accedant: vixque poſt multas cotẽtiones paulatim vẽditore de eo quod petierat detrahẽte, emptore aũt huic quod obtulerit addẽte, ad certũ cõſentiãt precĩũ, profecto proſpiceres, neque bonã fidẽ, quæ emptionis atque vẽditionis cõuẽtionẽ tuetur, pati, nec vllã rationẽ concedere reſcindi propter hoc cõſenſu finitum cõtractũ, vel ſtatim, vel poſt precij quantitatis diſceptationem: niſi minus dimidia iuſti precij, quod fuerat tempore vẽditionis, datũ eſt, electione iam emptori præſtita ſeruãda) hactenus Imperator, quibus conſonat iuriſcõſulti reſponſum in.l.ni cauſæ.2.§.idem Pomponius. ff. de minor. & .l.item ſi precio.§.fi.ff.loca. vbi naturaliter, licet contrahentibus ſe inuicem in precio decipere, de quorum intellectu latè egimus in.l.præcedenti gloſ.1. quare hìc repete quæ ibi dixi.

GLOSS. II.

1 *Dolus ſi dat cauſam contractui ſtricti iuris valet contractus,ſed reſcinditur.*
Dolus ſi dat cauſam contractui bonæfidei reddit contractum ipſo iure nullum ibidem.
2 *Dolus vt annullet contractum,debet eſſe talis,qui prudentiſsimos falleret.*
3 *Contractus omnes cum Principe facti cenſentur eſſe bonæfidei, atque ideo ſi dolus eis dederit cauſam ſunt ipſo iure nulli.*
Contractus cum ciuitate celebrati ſunt ipſo iure nulli ſi dolus eis dederit cauſam ibidem.
4 *Dolus ſi incidit in contractu valet contractus,ſed reſcinditur actione de dolo.*

b *Sin dolo.* Dupliciter conſideratur dolus in contractibus, aut enim dat cauſam contractui, aut interuenit in contractu. Si dat cauſam contractui ſtricti iuris, valet ipſo iure cõtractus, licèt doli exceptione reſcindi poſſit. l.dolo vel metu. C.de inutili ſtipula. Si verò dat cauſam contractui bonæfidei contractus eſt ipſo iure nullus, & retractatur quatenus de facto proceſsit. l. & eleganter. ibi, nullam eſſe venditionem. ff.de dolo malo, iuncta gloſſa in cap. innotuit in verbo nullam, de electio. cum concord. per Tiraq. traditis in.l.ſi vnquã in verbo reuertatur nu.202.C.de reuocan.dona. hanc diſtinctionem probat glo.in.l.ſi dolo vbi Ang. de Peruſ.C.de reſcin.vend.glo.in.§. actionum in verbo bonæfidei inſti, de actio. vbi Ang.col.2.& Iaſ.num.30.& Gomezius eã dicens cõmunẽ nu.12.Zaſi.nu. 45. Cyn. in.l.non dubium nu.8.C.de legi. Imol.in.c. cũ dilecti nu.13.& Panor.nu.6.& Auguſt.Beroi nu.57. de emp. & vend. Nicellus in cõcordia gloſſarũ.c.13. Ioã. Igne. in.l.contractus nu.105.ff.de reg.iur. Ioã. Crottus in. l. ſi is qui pro emptore nu.14.ff.de vſucapio. Bernard. Diez regul.200. Cyn.in.d.l.2.16.q.& ibi.d.Ant.Pad.
2 nu.3.C.de reſcin.vend. [Dolum hic accipe, quo prudentiſsimus etiam capi poſſet ex ſententia Innocen.in
c. cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

r.cum dilectus nu.2.quod met.caus.quam singularē doctrinam sequitur Iaso.in.l.interpositas nu. 4.C. de transf.Gome.dicens communem in.§.fuerat nu.14.inst.de action.d.Anto.Padilla in.d.l.2.nu.5.& nu.6.dicit hāc distinctionem procedere iure Canonico,vt & d.D.Couar.in regula possessor.2.par.§.6.nu.5. de reg. iur.in.6. [Infert etiam nu.7.idem. d. Padilla omnes contractus cum Principe celebratos,quibus dolus dederit causam esse ipso iure nullos,quippe qui bonę fidei esse censeantur, Alciat.de verbo.signifi.libr.3.nu. 61.Ferdi.Menchaq.de succession.creatio.§.26.num.27. atque idem censet in contractibus cum ciuitate celebratis,citat And.ab Exea de pact.num. 407. [Quando autem dolus incidit in contractu , etiamsi sit bonę fidei, valet mero iure contractus,sed competētibus remedijs iuxta vniuscuiusque contractus subiectum rescindi poterit,ut in specie.l.precedētis, & legis nostrę, quæ concordat cum.l.si dolo & l.dolus.C.de rescind. vend.l.& l.57.tit.5.dè emp.& vendi.part.5.

LEY. III.

Que los officiales no puedan alegar engaño en las obras que tomaren.

Don Carlos Emperador y doña Iuana en Valladolid año.1537.peti.85.

¶Porque los officiales de canteria y alvañeria,y carpinteria , y otros officiales toman obras de cōcejos y otras personas a hazer,y despues de hechos los contractos , o rematadas en ellos las obras,alegan engaño en mas de la meytad del justo precio, seyendo expertos en sus officios,[a] de que resulta agrauio a los,que hazē las obras y dilació. Porende mandamo,sque de aqui adelante los tales officiales no puedan alegar auer sido engañados en las obras de su arte[b] que toman a destajo o en almonedа,ni sobre ello sean oy dos.

GLOSS. I.

i officiales alicuius artis operas suas locantes remedio .l. 2.C.de rescinden.vendi.vti non possunt.

2 Læsus qui circa rem versatur , an possit vti remedio l.2.C.de rescin.vend.

3 Læsionis vltra dimidiam remedium, an competat expertis & sagacibus.

a *Seyendo expertos en sus officios.* Nota singularem decisionē legis nostrę, quod architectus vel lapicida latomus cementarius, vel faber tignarius,vel alij similes officiales operas suas locantes , etiamsi decepti fuerint vltra dimidiam valoris operum,non posse remedio legis.1.supra co.vtī nec audiendi sunt , se deceptos allegantes vltra dimidiam,cuius ratio est,quia scire presumūtur operum valorem tanquam experti,quod præseferunt verba glossæ nostræ,expertos en sus officios, at sciēti nō fit fraus,nec per cōsequēs cōpetet remediū l.2.C.de rescind.vend.& l.nostrę,vt diximus latè supra eod.l.1.glo.8.nu.35.36.& seq. [Id quod sentire visus fuit Bal.in.d.l.2.nu.9.C.de rescin.vend.negās eius legis remedium lęso,qui circa rem versabatur eiusquè notitiā habebat,quod tanquā receptū respondit Soci. consil.48.lib.4.& Deci.consi.58.& ibi Moline. alios citans & Cagnol.in.d.l.2.nu.145. licèt ibi reprehendat Pinelus.1.par.c.2.nu.17. [Quibus etiam cōgruit, quod alij dicebant,remedium.d.l.2.C.de rescind. vendi.non dari lęso sagaci,& experto ob præsumptionē scientiæ,prout existimabat Cremen. in. d. l.2.nu.124. alios referens,& Marcus Mantua lib.1.locorum.c.6. licet contrarium censeat Pinelus in.d.l.2.par.1.c.2. nu. 19.nam ecce text. expressum arcētem ab eius legis, 2. remedio hominem expertum & sagacem.

GLOSS. II.

Ignorantia culpæ annumeratur in officialibus.

b *Engañados en las obras de su arte.* Quod non præsumitur,turpe est enim officiali artem quam exercet ignorare,& per consequens valorem operis ab eo conditi: quare imperitia culpæ annumeratur , quia vt artifex conduxit,vt in.l.si quis fundum.§.Celsus.ff.loca. l.10.& 12.tit.8.de locato part.5.

LEY. IIII.

¶Que en los cōtractos las partes y los escriuanos pongan y declaren por estenso las mercaderias que venden.

Don Carlos Emperador y doña Iuana en Madrid año de.1534.peti.97.

¶Mandamos que de aqui adelante en los contractos[a] en que las partes se obligan por razon de mercaderias, se ponga y declare la mercaderia que se vende por menudo y extēso:[b] por manera que se entiēda , que es lo q̄ se vēde,y el precio q̄ se da por ello,y por euitar fraude,mandamos a todos los escriuanos ante quien passaren los tales cōtractos, lo hagan y cumlpan assi.[c]

GLOSS. I.

Contractus sumitur pro instrumento.

a *Que los contractos.* Hic contractus sumitur pro instrumento publico,vt constat ex litera legis nostræ.

GLOSS. II.

Obligatio sine causa & sine expresione mercium est nulla,

b *Por menudo y extenso.* Obligatio siquidem debet continere causam,aliās est ipso iure nulla.l cum de indebito in fine.ff.de probatio.Bart.in.l.qui sine numero.2. ff.de condi.indeb.si igitur non exprimit merces venditas minutim,vt hic dicitur, idem erit cum deficiat causa,dic vt in gloss.sequen.

GLOSS. III.

Obligatio qua non continet merces speciatim,an sit nulla?

c *Lo hagan y cumplan assi.* Quod si non fecerint, lex nostra non rescindit contractum,nec vllam imponit pœnam contra facienti,nisi dixeris hoc requiri pro forma,qua deficiente corruit actus.l.cū hi.§.si prætor . ff. de transactio.

LEY. V.

¶Que ninguno de cosa que vendiere, pueda pedir por reales sino por marauedis , y la pena del que lo contrario hiziere.

¶Don Fernando y doña Ysabel en Granada año de.1501.pragmatica.

¶Mandamos que de aqui adelante ninguna ni alguna persona o personas de estos nuestros reynos,o fuera de ellos, que en ellos esten de assiēto , o de otra manera, de qualquier estado, condicion , preeminencia, o dignidad que sean,no sean osados de pedir ni demādar por ninguna de las mercaderias, ni mantenimientos, ni prouey mientos,ni otras cosas algunas que vendieren y contrataren en qualquier manera,por reales,ni por medios reales: saluo que ayan de pedir e pidan por marauedis por las dichas cosas,que vendierē y cōtractarē assi en qualquier manera:sopena q̄ la persona o psonas q̄ lo cōtrario hizieren por esse mesmo hecho sin preceder a ello ni para ello otro conoscimiento de causa , ni otra sentencia ni declaracion alguna[a] ayan perdido y pierdā la mercaderia o mercaderias,mantenimientos , o prouey-mientos,o otras qualesquier cosas,que assi vendieren,porque pidieron los dichos reales,o medios reales, y sea repartido en esta manera,la tercia parte para el que lo accusare,y la otra tercia parte para el juez,q̄ lo sentenciare,y la otra tercia parte para nra camara y fisco. Y mandamos a las justicias de nros reynos,y a cada vna dellas en sus lugares y jurisdictiones , que assi lo guarden y cumplan en todo y por todo, como de suso se contiene , y contra ello no vayan ni passen,ni consientá yr ni passar en tiempo alguno,ni por alguna manera.

GLOSS. I.

1 Pœna vbi imponitur ipso iure an sit opus sententia declaratoria criminis commissi.

2 Sententia non requiritur, vbi pœna ipso iure imponitur,sed tantum commissi criminis declaratoria.

3 Pœnam ipso iure impositam, an te sententiam declaratoriam , non tenetur quis luere in foro conscientiæ.

4 Lex nostra explicatur.
Pœna vbi imponitur ipso iure,impeditur bonorū quomodoliber applicatorum alienatio eodem numero.
Canonis latæ sententiæ effectus , 46 . remissiuè , ibidem.

a *Ni otra sentencia ni declaracion alguna.* Nota text . singularem pro opinione eorum, qui censent, quòd pœna appositа ipso iure,opus non sit alio iudicis ministerio,sententia,vel declaratione criminis commissi,antequam procedatur ad executionem,hi sunt Domi.in capit.vbi periculum.§.præterea in penult.notab.per il illum tex.de electio.in.6.& in consi.136, ad finem per text.in capit pro humani de homi.libr. 6. & ita dicit voluisse Hosti.& Ioan.And. in capit.cōmissa de electio.eod.lib.Iaso.consil.21.col.3.versic.ad hoc respondetur,citant glo.in.l.in amissione.§.qui deficiunt. ff. de capi.dimi.dicentem,quòd canon latè sententiæ habet vim sententiæ hominis,vbi Bald.dicit esse notandam,quia raro inuenies similem,Ange.consilio.58.& quod voluit gloss.in Clemen.multorum ad finem de

Universidad de Deusto
Biblioteca

pœn. & ibi Imo.& Card. Floren. & Bald.in.l.adolescente. C.in qui.caus.in integ.restit.non est necessa. q non est necessarium ministerium iudicis, vbi lex ipso iure producit effectum cum alijs per Tiraq. congestis in.l.si vnquam in verbo reuertatur nu.317.C. de reuo can.l.dona. [Verùm in oppositum se habet communis & receptior sentẽtia, quòd licèt hac in specie cùm pœna imponitur ipso iure, non requiratur sententia, quæ eam irroget pœnam, requiritur tamen sententia declaratoria facti vel commissi criminis, ex quo pœna ipso iure lata est, per tex.in.l.eius qui delatorem & ibi Bart.ff.de iure fisci, & in.c.cum secundum. §.confiscationis, de hæreti.lib.6.vbi Ioan.Andr.& alij, idẽ voluerunt Archiac. Ioann. Andr.Petr. Ancharra.& Phili.Fran.& Domi.in.c.2.de præscriptio.li. 6. & in c.fœlicis.§.nullus de pœn.in.6.& in.c.1.de homi.eod. lib.Paul.de Leaz,& Zenzel & Cardi.Florenti.14.notab.in Clement.1.de pœn.Ange.consilio.256.ad finem Domi.sibi contrarius consilio.42.Alexand. & Iason & alij in.l.si quis maior.C.de transactio.Feli.in.c.Rodulphus num.35.de rescrip,& in.c.cum non ab homine numero.9.& sequen,de iudi.Deci. in authen. cassa.4.notab.C.de sacrosanct.eccles, Matthę. Afflict. in constitu.Siciliæ incip.Comes.4.notab. Alcia. in.l. postquam in verbo irritum.C.de pact. & in.l.si quis maior verbo mox. C. de transact.latissimè Hyppoli. Marsil.in practica criminali.§.aggredior numero.105. cum multis sequen.& in rub.ff.ad.l.Cornel.de falsi.nu. 24.& seq.Steph.Bertran.consil.77.nu.5.lib.1. & cons. 292.in fi.lib.3.& cons.330.colum.1.cod.libr.3.Tiraqu. plures citans in.d.l.si vnquam in verbo reuertatur nu
3 3.8.C.de reuocan.dona. [Quę vsque adeo vera sunt, vt etiam in foro conscientiæ, quis non teneatur luere pœnam, donec sententia declaratoria delicti feratur, vt ex receptiori sententia resoluit Iacob.Septimacen. de institutio.Catholicis.cap.9.num.82.dom.Did.Covarru.de sponsal.2.part.cap.6.§.8.num.10.dom.Ant. Padilla in.l.si quis maior nu.58,C. de transact. contra Alfonsi.de Castro Marti. Azpilcueta, & alios ab
4 ipsis citatos. [Sed & lex nostra inferius hoc probat, dum applicat tertiam pœnæ partem iudici, qui causam definierit sentẽtia promulgata, ibi, *otra tercia parte para el juez que lo sentenciare*, quid ergo respondebimus, ad verba glossę nostræ, ibi, *ni otra sentencia ni declaracion alguna*, hoc crederem, ita esse intelligendum, vt quoad plures iuris effectus sententia, nec declaratio necessaria non sit. Et in primis, vt post cõmissum delictum bona illa seu merces venditæ nõ seruata forma legis nostræ, alienari non possint, & si alienentur alienatio sit nulla, & â fisco possint revocari, vt censent Cyn.& Bald.in auth.incestas. C.de incest.nupt. Archid.Zenzeli.Ioan.Andr.Petr.de Ancharra.Domi.& Phili.Franc.in.cap.cum secundum post prin. de hæreti.lib.6.Bar.in.l.post contractum nu. 12.& ibi Paul.â Montepicõ in repe.18.colum.versic. circa secũdum tempus,& iterum.20.col.vers.3.principaliter. ff. de donatio. Ange. in.l. si quis posthac. 2.limita.C.de bon.proscripto.Tiraq.plures citãs concord.in.l.si vnquã in verbo reuertatur nu.267.vbi & pluribus num. prçced.& seq.46.effect⁹ enarrat canonis latę sentẽtię.

LEY. VI.

¶*Si los compradores fueren apremiados a comprar, que no aya lugar el remedio del engaño en mas de la mitad del justo precio.*

Don Iuan Primero en Soria era de. 1418. peticion 3. vease la peticion. 64. de Madrid año de. 1534.

¶Mandamos que la ley primera de este titulo se guarde, saluo si la vendició de los tales bienes se hiziere contra volũtad del vendedor, y fueren compelidos e apremiados compradores[a] para la compra, y fueren vendidos por apreciadores e publicamẽte:[b] que en tal caso, aunque aya engaño de mas de la mitad del justo precio, no aya lugar la dicha ley.

GLOSS. I.

1 *Datio in solutũ dupliciter, sit quædam est voluntaria, et quædam necessaria.*
2 *Datio in solutum voluntaria venditioni æquiparatur & num. 4.*
Læsionis vltra dimidiam remedium locum obtinet in datione in solutum voluntaria, ibidem.
3 *Læsione vltra dimidiam in datione in solutum voluntaria contingente, quod dedit læsus repetet, nec dabitur conuento electio, de qua in.l.2. C. de rescind. venditio.*
4 *Datio in solutum necessaria quæ dicatur?*
Datio in solutum necessaria non comprehenditur sub statutis loquentibus de venditione, ibidem.
5 *Læsionis vltra dimidiam remedio locus non est in datione in solutum necessaria à iudice facta, & quare?*
Datio in solutum est necessaria respectu emptoris & venditoris, ibidem.
6 *Datio in solutum necessaria, an venditioni vel dationi in solutum voluntariæ comparetur?*
Alienari prohibito id quoque censetur prohibitum sine quo alienatio fieri non potuit, ibidem.
Necessarium non dicitur, quod habuit principium voluntarium, ibidem.
Alienatio quæ habuit causam vetustiorem dicitur necessaria ibidem.
Datio in solutum necessaria iure regio vẽditioni comparatur.
Lex nostra appenditur, ibidem.
Exceptio debet esse de cõprehensis sub regula, ibidem.

Com-

1 *Compelidos e apremiados compradores.* Dupliciter cõsideratur datio in solutum. Primò quoties sponte dat aliquis creditori suo rem aliquam in solutum, nempe, si debebat centum Titio, fundum ei tradidit centum æstimatum. Nam cùm fundus soluendi causa datur, datio in solutum propriè appellatur, vt in.l. vel soluendi.ff.de publicana in rem actio. idem cùm pro soluto datur, vt in.l.eleganter in principio.ff.de
2 pignora.actio. [Hęc in solutum datio venditionis vicem obtinet, quoties datur species æstimata loco pecuniæ, vt in.l.si prędium.C.de euictioni.d.l.eleganter, vbi eam in hoc expendunt Bartol. Bald, & Paul. Castren.ff.de pignorati. actio.l. vltima.ff. ex quib. caus.in possessio. eatur.l.si plus versiculo & si iussu ff.de euictionibus.l.4.§.de illo versiculo idemque fore.ff.de vsucapionibus.l. apud Celsum.§. si quis autem versicu.auctoris.ff.de doli exceptio.l.senatus in princi.ff.de legat.1, vbi latè docto.And.de Barulo in l.1.C.de fund.patrimo.lib.11.& vbiq; Nostri hoc cõclamant, ex eoque multas decidunt quęstiones, quos Tiraquel.refert libr.1.de retractu.§.1.glos.14. nume. 4. Ex quo nostra in specie locum esse legi.2.C.de rescindenda venditione, vt datio in solutum voluntaria rescindatur ob enormen lęsionem, quę in precio obuenit vltra dimidiam iusti precij, tenuit expresse Ioã. And.ad Speculato.in titulo de iudicijs in quarta parte.§.sequitur versiculo.2. cuius doctrinam intelligit Fabia.â Monte Sabini in tractatu de emptione & venditione quęst.8.princip. nume.9. paulo ante finem in datione in solutum voluntaria Paul.per tex. ibi in.l. si quis aliam col.2. versicu. adde tertium.ff. de solutioni, Carol.Molineus in consuetudinibus Pa
3 risien.§.13.glos.5.folio. 174. [Verum hac in specie si debitor lęsus sit vltra dimidiam in çstimatione rei, quam dedit in solutum, vel ex errore sibi subueniendum sit, poterit pręcisse rem datam repetere offerens quod iustè debebat. Nec audietur creditor volens rem retinere, & quod vltra debitum accepit restituere, quoniam hac in specie magis succurritur debitori ex alijs iuris regulis, quam ex remedio dict.l. 2.C.de rescindenda venditione: & quia contrahentes non intendebant vendere vel similem contractũ inire, sed debitum exsoluere, quod probatur ex textu egregio in.l.si non sortem.§.si centum.ff. de condictione indebiti, quem ibi extollit Paul. Castr. & Matth. Afflictis decisio.178. numer.8. Pinelus hoc ex eo colligens in.l.2.part.1.cap.4. nu.9.in fine.C.de
4 rescin.vend. [Secundo dicitur datio in solutum necessaria, de qua lex nostra loquitur, quæ fit â iudice pro executione rei iudicatæ, iuxta tex.in.l.cum fidei heredis.ff.de fideicom.liberta. & licèt datio in solutum voluntaria venditio appelletur, vt in.l.in numerationibus in principio.ff.de solutio. quoties autem â iudice adijcitur in causam iudicati, non habet venditionis nomen, sed addictio dicitur creditori facta.l.â diuo Pio.§.si pignora, & sępe aliâs in eadem.l. ff.de re iudicata, vt annotatum fuit ab Alexand. consilio.52.colum.1.libr.1.Tiraquel.libr.1.de retractu.§.1. glos.14.numer.8. quare huiusmodi datio in solutum necessaria non comprehenditur in statutis loquentibus de venditionibus secundum Alberi. in.l. senatus in principio.ff.de lega. 1. Roma. consil.107. Iason in.l.cętera. §.sed si separauit numer.10.ff.de legatis.1 Deci.consi.160.Gozadin.consi.103.numer.21.cum cõcordant.â Boerio congestis in consuetudini. Vituricen.titul.de retractz.§.3.Tiraquel.dict.glos.14.nume.9.Sed nec in prohibitione alienationis continetur venditio necessaria.l.peto.§.prędium & ibi Albericus & alij.ff.de legatis.2.cum concordantijs â Tiraquel.citatis dict.glos.14.nume.10. [Cum igitur hæc addictio, seu datio in solutum à iudice facta, sit necessaria ex parte venditoris, quippe qui compellitur per iudicem exequentem rem iudicatam, rem publicè vẽdere, vel emptoribus deficientibus, creditori in solutum dare, vt in.l.â diuo Pio.§.si pignora & ibi notatur.ff.de re iudica.l.vlti.in fin.titu.27.par,3. est etiam necessaria respectu creditoris, cogitur siquidem rem aliquam æstimatam recipere loco quantitatis sibi debitæ, si in pecunia soluere nequit debitor quantitatem, vt in authenti.hoc nisi debitor.C.de solutio.l.3. titu.14.par,5.licet regulariter aliud pro alio inuito creditori solui non possit, vt in.l.2. §. mutui datio.ff. si cer.petatur, vbi Iaso.plures addit limitationes, & in dict.capi.3.titu.14.par.5.Cùm inquâm ex parte debitoris & creditoris sit adiudicatio seu datio in solutum necessaria, nimirum si in ea locus non sit remedio.d. l.2.C.de rescindenda venditione & similium, licèt lęsio excedat dimidiam iusti precij, vt hîc statuitur, atque idem fieri debere iure communi asseruit Bald. in.l.ordo nume.6.C.de executione rei iudicate, Imo la in.l.precia rerũ nume.3.ff.ad.l.Falcid. Lud.Roma. in.l.si quis cum aliter nume.11. & ibi Alexander nume.18.& Areti.nume.5.ff.de verborum obligationi. Anto.Burgen.in cap.cum causa nume.45. & in capi. cum dilecti nume.27.de emptio.& venditio. Vincenti,& Iaso.num.3.in.l.â diuo Pio.§.si pignora per tex. ibi.ff.de re iudica.Fabia.â Monte in tractatu de emptione & venditione.q.8.princip.nume.9.Ange.cõsil.142.in fin.Angel.de Aretio in.§. sequens nume.3. insti.de emptio.& venditione Petr.Rebuffus.2.tomo ad.ll.Gallicas tracta.de rescissionibus cõtractuũ glo. 15.nume.41.Cremen.in dict.l.2.nume.109,& ibi Pinelus attestatur hanc esse receptiorem.1.par. capi.4.nume.10.licèt Cagnol. ibi nume.163.C. de rescindenda venditione teneat contrarium post Oldrald.Ioan. And.& Claudi.per eum citatos, Petr.Dueñas sequitur Bald.& communem in regula.187.casu.10. ita intelligens doctrinã Bar.in.l.1.C.de prędi.decurio.lib. 10.quem ibi sequitur Ange.& in.d.consi.142.nume. 2.& est text.in.l.220.in fi.in legibus styli, quod magis probatur ex ratione in glo.sequen.statim dicenda
6 [Sed quod nu.4.diximus, dationem in solutum necessariam ob debita venditoris non esse venditioni vel dationi in solutũ volũtarię similem, non est omnibus in confesso. Plures nãque asseuerant venditioni volũtarię cõparari, factum quippe iudicis censetur factum partis.l.si ob causam.C.de euictioni.cum concordantijs â Tiraquel. congestis lib.1.de retractu.§.1. glo.14. nu.13.&.14.atque ideo venditionẽ esse censeri quorũ sententię Tira, accedit.d.nu.14. post principium, & quia alienare prohibitus, id quoque ei censetur interdictum, ex quo alienatio sequitur etiam ex legis vel

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſtatuti diſpoſitione, quaſi nihil interſit, alienes, an id facias, ex quo alienatio ſequitur. l. codicillis. §. matre & ibi Bar. to. ff. de lega. 2, cum concordan, à Tiraq. cõgeſtis dict. numer. 14. neceſſarium enim non dicitur. quod habuit principium voluntarium ſecundũ Bal. conſi. 20. libr. 2. Tiraq. d. loco nume. 15. quando autem alienatio habuit cauſam vetuſtiorem, non cenſetur alienatio voluntaria, ſed neceſſaria, vt ibidem Tiraq.

7 probat nume. 16. [Verùm iure noſtro regio huiuſmodi iudicialis adiudicatio in ſolutum ab ipſo iudice facta venditioni ſimilis eſt, vt in. l. vlti. in fin. ibi, *Deue el juzgador otorgarla al vencedor como en manera de compra.* titu. 27. part. 3. & conuincitur clarè ex lege noſtra, quandoquidem exceptionem tradit regulæ. l. i ſupra eod. quę in venditione & alijs ſimilibus contractibus loquitur, de ipſis ergo lex noſtra neceſſariò loquitur, cùm exceptio debeat eſſe de comprehenſis ſub regula, nam vana eſt exceptio, quę non prædicatur de eo, quod regula comprehendit. l. i. vbi Barto. & docto. maximè Deci. nu. 20. ff. de regul. iur. Euerard. loco. 3. verſicu. 2. d. D. Couarru. lib. 2. reſolu. capi. 5. nume. 4. Ratio ergo exceptionis eſt, non quòd alienatio neceſſaria venditio non ſit, ſed quia eſt neceſſaria ex parte debitoris & creditoris, & cum alijs ſolemnitatibus in gloſ. ſequen. dicendis facta, quare nimirum lex præſumit nullam læſionem interueniſſe quæ præſumptio iuris eſt & de iure, contra quam nõ admittitur probatio, vt ſtatim dicam:

GLOS. II

1 *æſtimatores eliguntur à partibus ad taxationem rei, quæ à iudice adiudicatur in ſolutum.*
æſtimatores & periti à iudice electi preuio iuramento declarare tenentur, ibid.
Datio in ſolutum ſit creditori bonis æſtimatis eiſdẽque ſubhaſtatis, ſi æmptores iuſto precio non inueniãtur. ibi.

2 *Læſio vltra dimidiam iuſti precij non allegatur in datione in ſolutum neceſſaria, propter præſumptionem iuris, & de iure, quòd nulla læſio interuenerit.*
Præſumptio iuris & de iure quomodo ſit, & contra eam non admittitur probatio. ibi.

3 *Lex noſtra explicatur.*

b *Por apreciadores e publicamente.* Solent eligi æſtimatores mandato iudicis ad eſtimandam rem, quę datur in ſolutum ab ipſo iudice, vt refert Sali in. d. l. 2. nu. 23 verſi. & ideo hæc practica, qui preuio iuramento, parte citata, æſtimationem faciunt, iuxta doctrinã Bart. in. l. Theopompus. ff. de dote prælega. quàm mirè explicat. d. D. Couarrub. lib. 2. reſolut. cap. 13. & nos latiſsime in ſtylo Cancellarię tit. 3. c. 3. gloſ. 1. & ſequentibus. Quare hic non repeto. optimus text. & ibi Bal. in. l. 1 &. 2. C. ſi in cauſam iudica. Vbi quando bona victi ſubhaſtantur, & non reperitur emptor, qui res ſubhaſtatas emat iuſto precio, eas adiudicabit iudex victori pro iuſto precio, præcedente peritorum eſtimatione, & expertorum, notat Matth. Afflict. deciſ. Neapol. 358. nu. 5. & 6. quibus addere poteris, quæ latè dixi ſupra eo. l. 1. gloſ. 2. nu. 20. & 21. [Nota ex. l. iſta quòd ratione adiudicationis in ſolutum neceſſarię, & æſtimationis ab æſtimatoribus à iudice nominatis facta inducitur quædam præſumptio iuris & de iure, quòd nulla læſio interuenerit, contra quam probatio nulla admitti poteſt, etiamſi verè quis fuerit læſus vltra dimidiam iuſti pretij. Dicitur enim præſumptio iuris, vtpote à lege introducta, & de iure, quia ſuper huiuſmodi præſumptione lex inducit firmum ius, & habet eam pro veritate, & tanquã ſuper certo diſponit, iúxta diſpoſitionem text. in. c. is qui fidem de ſponſali, cum ibi notatis. & gloſ. in. l. ſiue poſsidetis. C. de proba. explicat optime Alcia. in tractatu de præſumptio. 2. par. nume. 3. Ex quo nu. 4. probat ipſe, contra eam nullam admitti probationem, vt in l. antiquę. C. ad Velleya. l. vlti. C. ad Macedo. l. vlti. C. arbit. tute. l. à diuo Pio. §. ſi pignora. ff. de re iudi. Specula. & Ioã. Andre. in tit. de præſump. §. 1. Sali. in rub. ff. de proba. Alex. in. l. interſtipulantem. §. 1. ff. de ver. obli. & in conſi. 47. & 67. in fin. & 91. ad finem. l. b. 6. & conſi. 114. lib. 4. Roma. conſi. 350, latè Hippoli. Marſi. in. l. 1. §. ad quæſtionem in fine. ff. de quæſtionib. [Ita fit in lege noſtra, ſupponit enim lex læſionem vltra dimidiam interuenisſe, ibi, *Que en tal caſo, aunque aya engaño en mas de la mitad del juſto precio,* & ſuper comperto firmum ius conſtituit & diſponit, quòd nõ ſit locus huic remedio, cũ ſic ait, *no aya lugar la dicha ley* idem ſtatuitur in. l. 20. in fine tit. 7. de ord. ne iudiciario in cauſis redituum regalium, infra lib. 9.

LEY. VII

¶ *Como ſe puede ſacar la heredad de patrimonio o abolengo, tanto por tanto.*

Es la ley. 6. tit. 7. lib. 5. ordina.
Ley. 13. tit. 10. lib. 3. fori.

¶ Todo hombre que heredad de patrimonio, [a] o abolengo quiſiere vender, y alguno de aquel abolengo [b] la quiſiere comprar tanto por tanto, [c] aya la el, antes que otro alguno, y ſi dos o mas la quiſieren, ſi ſon en ygual grado de parenteſco, [d] partanlo entre ſi. Y ſi no fueren en ygual grado, ayalo el mas propinquo. [e] Mas ſi antes que la hęredad fuere vendida, no viniere el mas propinquo a la retraer, y deſpues que fuere vendida haſta nueue dias [f] viniere, ſi diere el precio, por que es vẽdida la here

heredad, [g] ayala. Y ſi el pariente mas propinquo no la quiſiere demandar, otro pariente no la pueda demandar: [h] y ſi el mas propinquo no fuere en el lugar, [i] pueda la demãdar otro de ſu linage. Mas ſi quiſiere por otra heredad trocar, [k] no le pueda ningun pariente contradezir. Y aquel pariẽte que quiere la heredad, q̃ es a otro vendida, de el precio que coſto, [l] e jure q̃ la quiere para ſi, [m] e q̃ no lo haze por otro engaño. [n]

GLOSS. I.

1 *Retractus ſanguinis locum non habet, niſi in rebus immobilibus.*
Poſſeſſionum appellatione an veniant mobilia, ibi.

2 *Maiorum noſtrorum res immobiles maximè amantur & affectantur.*
Maiorum noſtrorum affectio plurima tribuit ſpeciatim, ibid.
Minor reſtituitur aduerſus adiectionem ab alio iuſto precio factam in bonis maiorum ſuorum, ibi.
Affectio quæ habetur ad bona maiorum eſt maximi effectus, ibi.
Affectio quæ habetur ad res maiorũ, inducit fraudis ſuſpitionem, quòd contractus ſit potius pignoris quàm venditionis, ibid. & alij effectus, ibi enumerantur.

3 *Maiorum noſtrorum res immobiles noſtra intereſt ne exeant de familia.*
Maiorum noſtrorũ arma lapidesque precioſi noſtra expedit ne exeant de familia, ibi.
Retractus an habeat locum in rebus mobilibus precioſis maiorum, vt in armis & gemmis, ibi.

4 *Retractus ſanguinis an habeat locum in rebus emphiteuticis.*
Emphiteuſis an veniat bonorum appellatione, quod ſic, ibid.
Emphiteutica bona an veniant ſub generali obligatione, ibi.

5 *Emphiteutica bona ex aliqua ratione particulari nõ veniunt appellatione bonorum.*
Diſpoſitio generalis aliqua non comprehendit ex defectu intentionis, ibid.

6 *Retractus rei emphiteuticæ à conſanguineo an à domino fiat? & quis eorum præferatur.*
Retractui locus eſt in rebus emphiteuticis ab emphiteuta venditis, ibi.

7 *Retractui locus eſt in rebus emphiteuticis eccleſiæ.*
8 *Retractui locus eſt in rebus emphiteuticis iure regio.*
9 *Retractui an ſit locus ſi dominus vendat directum dominium hoc eſt, cenſum vel emphiteuſim.*
10 *Retractui an locus ſit in locatione ad longum tempus?*
Retractui an locus ſit in conceſſione emphiteuſis ibid.
Retractui an locus ſit in re conceſſa in emphiteuſim pro modica penſione & pecunia numerata loco precij, ibid.
11 *Retractus an habeat locum in locatione perpetua.*
Locatio perpetua eſt in effectu emphiteuſis, ibi.
12 *Locatione facta ad longum tempus, tranſfertur vtile dominium & poſſeſſio.*
13 *Locatio perpetua vel ad lõgum tempus dicitur alienatio, & comprehenditur ſub prohibitione alienationis.*
14 *Retractui locus non eſt in locatione perpetua, vel ad longum tempus, nec in emphiteuſi ſecundam receptiorem ſententiam, etiam iure regio contra. d. D. Couarru.*
Retractuũ leges vel conſuetudines an ſint odioſæ an fauorabiles, ibi.
15 *Retractus an locum habeat ſi commoditates rei emphiteuticæ venduntur in perpetuum per emphiteutam retento ſibi vtili dominio.*
Lex neceſſario. §. fin. ff. de peri. & commo. rei vendi. explicatur, ibi.
Commoditas vſusfructus vel rei emphiteuticæ an poſſit in perpetuum alienari. ibid.
Alienare nõ dicitur qui retinet dominium, nec illud in alium tranſfert, ibi.
16 *Locatio ad longum tempus an ſit alenario.*
Glo. vlti. ind. codicillis. §. inſtituto. ff. de lega. 2. exponitur & ſaluatur.
17 *Retractui an locus ſit in conſtitutione cenſus perpetui ſuper re propria, ſi fundus ſuper quo fuit conſtituta penſio vendatur.*
17 *Dominium directum fundi mei ſuper quo cenſum cõſtitui non tranſfertur in emptorẽ cenſus, etiamſi id expreſſe dicatur in contractu, ibi. & nu. 17.*
18 *Retractui an ſit locus in venditione cenſus ab antiquo ſuper re aliqua impoſiti.*
Annui redditus an inter immobilia computentur. ibid.
19 *Annui redditus an à ſatisdatione excuſent.*
20 *Annui redditus an à minore vel ciuitate alienentur ſine decreto.*
21 *Annui redditus ad modicum tempus an inter bona immobilia connumerentur.*
22 *Retractus an habeat locum in annuis redditibus iure communi vel regio.*
Annui redditus conſtituunt tertiam ſpeciem bonorum. ibid.
23 *Annui redditus redimibiles ſunt in omnib⁹ vt perpetui*

Universidad de Deusto
Biblioteca

24 *Retractus an habeat locum, si vendatur fundus cũ onere pensionis annuæ redimibilis loco precij, & nume. sequen.*

25 *Annui redditus redimibiles an contractus census dicantur vel emphiteusis, an simplicis venditionis.*
Reseruatio dominij directi in venditione redituum redimibilium quid operetur, ibi.

26 *Lex cum manu fata. § nemo. ff. de cõtrah. emp. expo nitur.*

27 *Retractui sanguinis in feudis an locus sit, & numer. sequen.*
Feuda non comprehenduntur in generalibus dispositionibus. ibi. & ibi multa exempla.

28 *Feuda alienari permissa pro patrimonialibus habentur.*

29 *Retractui sanguinis an sit locus in venditione commendæ Indorum si venditio permitteretur hoc in regno Peru.*

30 *Retractus sanguinis an habeat locum in venditione vsusfructus. & nu. seq.*
Vsufructus ex eo quód sit pars fundi, an sit immobilis ibid.

31 *Vsufructus inter bona immobilia connumeratur.*

32 *Vsumfructum non esse inter bona mobilia, nec immobilia connumerandum, sed esse tertium genus bonorum.*

33 *Actiones non sunt bona mobilia vel immobilia, sed tertium bonorum genus.*

34 *Retractui quando locus sit vendito vsufructu.*

35 *Retractui an sit locus vendito fundo per proprietarium, in quo alter habebat vsumfructum ipsi vsufructuario, & an retrahat solam proprietatem.*

36 *Vsufructus rei meæ esse non potest apud me separatus à proprietate.*

37 *Hipothecæ subnixa res, si semel alienetur ex consensu creditoris, non cadit iterum sub obligatione generali omnium bonorum præsentium & futurorum, quamuis iterum res illa ad debitorem redierit.*
Donatio omnium bonorum præsentium & futurorum reseruato vsufructu, non comprehendit fructus illorum bonorum qui semel fuerunt reseruati. ibid.

38 *Filius familias qui per matrimonij contractum iure regio liberatur à patria potestate non reincidit in eius potestatem soluto matrimonio.*

39 *Vsufructuarius cui proprietas fundi legata est, si testamentum rescinditur, atque ideo cogatur fundum restituere non amittit vsumfructum.*
Lex dominus. ff. de vsufructu ornatur. ici. & nu. seq.
Lex à liberto. ff. de bonis libertorum expenditur. ibi.

40 *Consolidatio vsusfructus vel alterius seruitutis cũ proprietate reuocabiliter vsufructuario quæsita, non habet effectum reuocata proprietate, sed saluum manet ius vsusfructus vel seruitutis & nu. sequenti.*

41 *Dominium directum reuocabilit. r quæsitum ei, qui habebat seruitutem vel vsumfructum super ea re non operatur in effectu confusionem seruitutis, sed re reuocata manet saluum ius seruitutis vel vsusfructus ibi.*
Seruitus confunditur & extinguitur per acquisitionem dominij, ibi.
Actiones confusæ additione hæreditatis amissa hæreditate restituuntur. ibi.

42 *Emptio rei suæ tunc valet, cum quis eam reuocabiliter possidebat.*
Vsucapio rei suæ possessæ reuocabiliter valet, ibidem.
Legatum rei suæ valet, quoties poterat reuocari, ibid.

43 *Vsufructus non amittitur si proprietas reuocabiliter fuerit vsufructuario quæsita.*

44 *Lex si tibi. ff. quemadmo. vsufruct. amittat. explicatur.*

45 *Vsufructus confusus nõ reintegratur pro proprietate amissa per dolum.*

46 *Lex is cuius in seruo. ff. de legatis. 2. explicatur.*
Hæreditate reuocata per querelam vel alias non fingitur adita nec quæsita quoad ea, quæ hæredi præiudicium inferebant, ibi.

47 *Retractus sanguinis an habeat locum in hæreditate paterna vel materna vendita.*
Hæreditate vendita non censentur venditæ singulæ res, quia earum non debetur euictio, nec titulo pro emptore possunt, vsucapi, ibi.

48 *Hæreditas an inter immobilia computetur.*
Bona immobilia trahunt ad se mobilia vt eodem iure censeantur, non econuerso. ibi.

49 *Retractus sanguinis an habeat locum in naue, remissiuè.*
Retractui an sit locus in molendinis, remissiue, ibidem.
Retractui an sit locus in venditione machinarũ & munitionum bellicarum Castri, ibi.
Retractui an sit locus in fructibus pendentibus, remissiue, ibi.
Retractui an sit locus in venditione decimarum vel vectigalium, remissiue, ibi.
Retractui an sit locus in actionibus venditis, ibid. remissiue.
Retractui an sit locus in mobilibus preciosis, remissiue. ibi.

Retractui an sit locus in pecunia ad emptionem prædiorum destinata, remissiue, ibi.
Retractui an sit locus in pecunia redacta ex venditione in mobilium, remissiue. ibi.
Retractui an sit locus in pecunia apud campsorem deposita, remissiue, ibi.
Retractui an sit locus in columna domui affixa, remissiue, ibi.
Retractui an sit locus in homine ascriptitio vel boue aut asino prædio addictis, remissiue, ibi.
Retractui an sit locus in insulis fluctuantibus vel in macceria, remissiue, ibi.

50 *Retractui vt sit locus an sufficiat rem immobilem esse patris aut aui, an vtriusque.*
Alternatiua requirit alteram eius partem esse verã ibid.

51 *Filius an admittatur viuo patre ad retractum rei à patre venditæ quam ipse pater denuo acquisierat, & nu. sequen.*
Patrimonium quid significet, apud Francos & Hispanos, & apud omnes ibi.
Patrimonium sumitur quandoque pro omnibus facultatibus, ibi.

52 *Emptis in rebus plus iuris habemus quam in alijs.*

53 *Capi. constitutus de in integ. restitutione. explicatur. & nu. 68.*

54 *Retractui an sit locus in re à patre vendita, eo iam mortuo.*

55 *Retractui an sit locus si pater vendidit fundum maternum in eius vita, & nu. seq. quen.*

56 *Filius an admittatur ad reuocationem aduenticiorũ à patre alienatorum, & nu. 60.*

57 *Filius acquirit vsumfructum patri eorum, quæ ipse retrahit, etiam si pater vendiderit, & nume. 61.*

58 *Filius vasalli an reuocet feudum à patre alienatum.*

59 *Filius reuocat alienata à patre, licet dubium sit an sit eius hæres futurus.*

60 *Filius retrahens à patre vendita non dicitur contra eius factum venire, ibi.*

62 *Filius hæres patris an admittatur ad retrahendum rẽ patrimonialem à patre venditam, & numer. sequenti.*
Hæres & defunctus vna & eadem persona esse censentur & plura huic similia, ibi.

63 *Hæres non potest melioris esse conditionis quam defunctus.*
Hæres est eiusdem potestatis cuius erat defunctus. ibi.

64 *Feudum alienatum an possit ab agnatis hæredibus alienantis reuocari, & nu. 70.*

72 *Lex filius familias. § cum pater. ff. de legatis primo explicatur, ibidem.*

65 *Hæres consanguinei an possit rem ab eodem consanguineo venditam retrahere.*

66 *Quem de euictione tenet actio eundem agentem repellit exceptio.*
Hæres licet de euictione non tenatur, non potest factum defuncti impugnare, ibi.

67 *Filius hæres patris an admittatur ad reuocandam alienationem aduenticiorum à patre factam.*

68 *Filius hæres patris fundum maternum vendentis, quæ ipse habuerat ab alio filio mortuo cuius fundus erat admittitur ad retractum.*

69 *Hæres retrahens vt consanguineus rem à prædecessore venditam, non dicitur impugnare factum defuncti. & nu. 59. supra.*

71 *Inuentarij confectio vtilis erit, vbi agitur de reuocandis alienationes respectu precij, non respectu reuocationis.*

72 *Maioratus bona si alienentur an hæres alienantis admittatur ad reuocandam alienationem.*

73 *Euictionis locus non est si res vendita à consanguineis retrahatur.*

74 *Glossa in. l. cum à matre. C. de reiuendica. explicatur.*

75 *Filius hæres patris non admittitur ad retractum rei patrimonialis à patre venditæ, quoties pater promisit rem tutam & securam se præstiturum etiã aduersus retractus consanguineorum.*

76 *Filius fami. nulla bona habens an possit viuo patre rẽ patrimonialem ab ipso patre venditam per tutorem vel curatorem, vel per ipsummet patrem filij nomine retrahere.*

77 *Venditor an admittatur ad retrahendum rem ab ipso venditam, quæ patrimonialis erat iure sanguinis vel aliàs? & nũquam admitti probatur, remissiue.*

a *Heredad de patrimonio.* Vt retractui locus sit, duo exigit lex nostra. Primum quod sit res immobilis. Secundum quod sit patrimonialis. Prima conclusio probatur his verbis, heredad, hoc est, fundus, ager, domus, prædium, villa, possessio, & similia, quæ à loco moueri non possunt: de quorum verborum significatione latè traditur in. l. locus est, & in. l. quæstio, & in. l. fundi. ff. de verborum significatione, & ibi Alciatus Tiraquellus libr. 1. de retractu. §. 1. gloss. 4. Præterea iuxta communem loquendi vsum, heredad, idem est quod Hispanè quoque dicimus possession: sed appellatione possessionum non veniunt mobilia, putà libri vel boues secundum Cynum in. l. vltima. C. de compensationi. Baldus in. l. 1., de statu hominum, Guillermus Benedictus in capit. Raynutius in verbo cætera bona numero. 13. in fine extra de testamen.

2 [Quod etiam probatur vel ex eo, quod non æque procedit ratio retractus in res mobilibus, ac in

Universidad de Deusto
Biblioteca

immobilibus. Nam ad immobilia maiorum noſtrorum habemus non modicam affectionem, vt in.l. lex quæ tutores verſiculo nec verò.C.de adminiſtratione tutorum,l.ſi in emptionē.ff.de minor.1. vbi minor reſtituitur aduerſus adiectionem ab alio iuſto precio factam in ea re, quę maiorum eius fuerat, aliter non reſtituendus: quo in loco Accurſius,nota, inquit intereſſe mirabile.Ob quod cenſet ibi Bald. minorem enormiter læſum præſumi,aliàs ſi modica eſſet læſio nō reſtitueretur, vt in.l. ſcio.ff.de in integrum reſtitutione,& Baldū ſequitur Alexander cō ſilio,67.numero.3.libro.5. Pantaleon Cremenſ.in.l.2. numero.72.C.de reſcindenda venditione,Decius conſilio.463.numero.22.verſiculo non obſtat.Cuius.l.authoritate dixit gloſſ.in capitul.1.§.ſed etiam res titulo per quos fiat inueſtitu.leges eſſe fauorabiles emere volentibus prædia & poſſeſsiones maiorum ſuorum, quam extollunt Albericus Angelus Barba. Iaſo.Igneus Guillermus Benedictus & Ludoui. Gozadinus in locis ab Andre. Tiraquell. citatis in prefatione libri primi de retractu numero.34.in fine,vbi numeris ſequentibus alia plura ſimilia congerit, quibus perſuadere nititur,noſtra admodum intereſſe, res maiorum comparare numero.35. Item legatum reuocari, ſi res tanti pignoratur,quanti valet niſi ea res fuerit maiorum numero.36 Tertio affectionem ad res maiorum inducere ſimulationis ſuſpitionem, ſi cum pacto reuendendi res maiorum venditi fuerit alijs non deficientibus, præſumitur enim potius contractus pignoris quàm venditionis numero 37.Quarto mandatum repudiandi non extendi ad repudiandas res maiorum numero.38. Quinto cauſam prohibitionis alienationis, quòd res ſit maiorum, eſſe iuſtam & rationabilem, fatiſquè rem eſſe maiorum, quæ alienari prohibetur licèt non exprimatur, numero.39. Sexto ſtipulari poſſe, caſtrum quod maiorū fuerat,vēdi alteri eiuſdē familiæ numero.40. [Preterea quod ad bona immobilia maiorum habeamus non modicam affectionem, quodque noſtra interſit, vt huiuſmodi res ad noſtram redeant familiam,à qua exierunt probat iuriſconſultus in.l.cum pater.§.libertis,&.l.peto.§.fratre.ff. de legatis ſecundo.l.in fundo.ff.de reiuendicatione.l.2. ff.de vſucapione pro emptore.l.1.§.ſed ſi rem.ff.ſi quid in frau.patroni, notant gloſſa & doctores in.l. filiusfamilias.§.diui.ff.de legatis primo, Tiraquellus in præfatione retractus Lignagier numero.33. 39. & 49.&.50.Ad bona autem mobilia non poteſt hęc haberi affectio, vtpote quę breui conſumantur, vel furto ſubiaccant, niſi arma fuerint, lapideſuè precioſi, in his ſiquidem attentari poſſet, locum eſſe retractui, cum eadem ſubſit ratio affectionis. Verum legem noſtram communiter Noſtrates intelligunt, vt procedat in rebus dumtaxat immobilibus. ita Montaluus in.l.13.in verbo camiar, columna.6. verſiculo item quæro, quomodo formetur libellus titulo, 10. libro.3.fori, Cyfontanus in.l.70. Tauri. queſtione.22.& Ioannes Lupi numero.30. qui citat. l.230.in legibus ſtyli hoc expreſſe dicentem, ibi. las heredades e las otras rayzes, Antonius Gomez in dicta.l.70. numero.2.Didacus Caſtelli in.l.74.Tauri in gloſſa magna.6.columna in principio, Gregorius Lupi in.l.55.gloſſa.1.prope finem titulo.5.de emptione & venditione part.5.domi. Dida. Couuarru. 4 libr.3. reſolutionū capit.11.numero.4. [Iuxta quem communem ſenſum ſeſe offerunt dubia aliqua, & in primis quæro,an retractus ſanguinis locum obtineat in venditione rei emphiteuticę? Et retractui locum eſſe videtur: quoniam bonorum appellatione emphiteuſis continetur ex ſententia Speculator. in titulo de locato & emphiteuſi.§.nunc aliqua verſiculo.156.numero.184.& Ioannes Andreas ad eum eodem paragrapho verſiculo.109.numero.133. in additione magna, idem voluit Iacobus à Belouſu in.§.emphiteuſim in authentica de non alienandis rebus eccleſię, Petrus de Ancharrano in.l. quod dicitur columna.6.verſiculo circa ſecundum,& ibi Iaſo.numero.31.ff.de verborum obligationi.idem Iaſo.conſilio.152.numero.5.libro.1.Baldus conſilio.184.vbi ex hoc in pulchra ſpecie conſuluit libro.1. Catellianus Cotta in memorabili incipienti bonorum appellatione, & iterum in verbo emphiteuſis non venit, quibus in locis id reputat ſingulare, & Tiraquellus in repetitione.l.ſi vnquam in verbo bona numero.10.C. de reuocandis donationibus, vbi citat concordantes & in libro.1.de retractu.§.1.gloſſ.3. in principio, probatur hæc concluſio ex.l.bonorum.ff. de verborum ſignificatione,&.l.tutor.§. vltimo. ff. de pignorati. actione,&.l.lex vectigali.ff.de pignorib. & ex.l.1. & ſequenti.ff.ſi ager vectiga.vel emphiteu. petatur.Facit quod ſcribit Ripa in rubrica. ff.de pignorib. numero.10.quod in generali obligatione bonorum veniunt bona emphiteutica,Arias Pinelus in rubrica. C.de bonis maternis.prima parte numero.19.&.20. vbi aduertit,lapſos fuiſſe maximos iuris interpretes, qui aliquando dubitauerunt, an appellatione bonorum emphiteutica continerentur vel ſimilia, in quibus quis habet vtile dominium tantum, aliquando etiam ſcripſerunt non contineri, nec ſibi ſatis conſtant, vt colliges ex Iaſone variante in.l.Gallus.§. quidam rectè.1.lectio.numero.43.& ſequentibus,& ex Alexandro in.l. ſi patroni.ff.ad Trebellianum à Decio in.l.1.2.lectione numero.9. ff.ſi certum petatur,Matthæo Afflictis deciſione.14.numero.9. & libro.1.conſtitutio.Siciliæ rubrica.6. numero.48.& in capitulo in generali numero.27.ſi de feud.fue.contra.inter dominum & agnat. Denique idem Arias Pinelus numero.21.aſſeuerat ex propria verbi ſignificatione emphiteuſim bona appellari, quod Decius ſenſit in dicta.l.1. ſecunda lect.numero.9.ff.ſi certum petatur,idemque probatur ex.l.item prædia.ff. fami. ærciſcundę,vbi lex inquit,hęc bona venire in iudicio familię ærciſcundæ,& ſimiliter veniunt in iudicio communi diuidundo, vt in.l.7. ff. communi diuidun.& iuxta naturalem bonorum ſignificationem hæc vera ſunt, iuxta ciuilem verò aliud eſt, vt dixi in ſtilo cancellariæ titulo.3.capitu.1.§.26. glo. 1.numero.88. [Quo fit,vt quoad aliquos ciuiles effectus non contineantur emphiteutica ſeu feudalia ſub nomine hęreditatis vel bonorum aliqua particulari ratione, quæ id ſuadeat, vt tradit Bartolus in.l. 5 item videndum.§. final.ff. de petitione hęreditatis,

Alexand.

Alexand.in dict.l.ſi patroni.ff.ad Trebellianum, atque ita procedit textus in capitu. in generali, ſi de feud. fuerit contro. inter dominū & agnat. & ibi tradita à Matthęo de Afflictis, atque ita intelliges quæ Ioannes Crottus dixerat in.l.ſi conſtante numero.26.ff. ſoluto matrimonio,qui hoc non aduertit. Nec eſt nouum,aliquid ex defectu intentionis non comprehendi in diſpoſitione generali, quę aliàs iuxta propriam verborum ſignificationem comprehenderetur,vt in.l.obligatione generali.ff. de pignor.l.ſi quis ita.§.ſi quis cum ignoraret.ff.de teſtamen.tute. ibi,licèt nomen,& ibi,quia non quod ſenſiſſet,Ari. Pinelus in dicta rubrica.C.de bonismaternis.1.parte 6 numero.22. [Rurſus quòd retractui locus ſit in bonis emphiteuticis,probatur ex eo, quod voluerunt Guillelmus Cune. Rayner. à Forli. Alberic. Baldus & Angelus in.l.Imperator.ff.de pact.per illum textum, dominum præferri conſanguineo in retractu rei emphiteuticę, cum cōcordan. à Tiraquello traditis libro.1.de retract.§.21. gloſſa vnica numero.3.&.4 ſed & hoc apertè voluerunt,vt ſcilicet, retractus in emphiteuſi locum habeat, Alexander conſilio.27.numero.3.libro.6.vbi addit retractum non ſolum in emphiteuticis verùm & in libellarijs,quas quis tenet à Principe, habere locum,& Seuaſtianus Neapoda. in prima conſuetudine de iure congrui in verbo alicuius,& Matthęus Afflictis in tractatu protomixeos in principio legis numero.7. & numero. 22. & numero.39.Ioannes Faber in principio, inſtituta de emptione & venditione, & non obſcure Cœpola cō ſilio cauſarum ciuili.44.& ſequenti. Tiraquellus libro.1.de retractu.§.1, gloſſa.3. numero.1. [Quod 7 ibi extendit numero.2. ad emphiteuſim eccleſiaſticam authoritate Baldi conſilio.300.libro.1.quem ſequitur & eius ſententiam extollit Iaſo.conſilio.224: columna vltima, Afflictus in dicto tractatu protomixeos in principio legis numero.7.cum concordantijs ab ipſomet Tiraquello traditis libro.1. de retractu.§. 8 1.gloſſa.13.numero.8. [Iure noſtro regio procedit hęc ſententia,quòd in re emphiteutica locus ſit retractui, vt voluit Montaluus in dicta.l.13. titulo,10. libro.3.fori in verbo camiar columna.2.& iterum in fine, Cyfontanus in.l.74.Tauri,& ibi Didacus Caſtelli in gloſſ.magna in verbo parte enella per textū ibi,columna.3.verſiculo item ſicut emphiteuta,Ioannes Lupi in.l.70.Tauri numero.22. Gregorius Lupi in.l.55.gloſſa.2.titulo.5. de emptione & venditione part.5.quorum opinio vera eſt. Licèt Ferdin. Arias in.l.68.Tauri numero.30. inaduertenter teneat contrarium contra textum expreſſum in dicta.l.74.Tauri, vbi vendito vtili dominio, quod pars rei eſt, conſanguineus admittatur ad retractum, licèt ei preferatur dominus directus. [Secundo quęro,quid ſi 9 dominus directi dominij fundi vendat illud,& omne ius ſuum,nempe, cenſum vel emphiteuſim vel penſionem ſuper eo fundo impoſitā,an proximior conſanguineus venditoris poſsit ius iſtud retrahere? & eadem ratione crederem poſſe, & maiori quidem cum precioſius ſit dominium directum quàm vtile, vt in.l.2.vbi id notant Salicetus & Iaſo.tertio notabi. C.de iure emphiteutico, capi.potuit de locato & hoc nuncupatim voluit Ioannes Lupi in.l.70.Tauri numero.22.in fine,& Didacus Caſtelli in.l.74.Tauri in gloſſa magna in verbo parte enella columna.3.in fine. [Tertio quęro,an retractui ſanguinis locus ſit, 10 ſi quis fundum vel domum propriam locauerit alicui ad longum tempus,vel in emphiteuſim conceſſerit pro certa penſione in quolibet anno? & videtur, locum non eſſe retractui hac in ſpecie, eo quòd res non exit de familia, vel cognatione, imo finita emphiteuſi vel locatione ad iſtam cognationem omnino reddit,qua ratione ceſſat ratio finalis legis noſtræ, & hoc in locatione ad longum tempus voluit, Nicolaus Boerius in conſuetudinibus Bituricenſi. rubrica de retractu.§.1. verſiculo item non habet,Tiraquellus libro.1.de retractu.§.1.gloſſa.14.numero.84. & ſequentib.eadem ratione quoties res datur in emphiteuſim,locus eſſe non debet retractui, vt cenſent Stephanus Bertrandus conſilio.7.libro.1. Tiraquellus libro.1.de retractu.§.23.gloſſa vnica, Gerardus Vago in ſua diſputatione retractus verſiculo.4. concluſio eſt,quòd in re data in emphiteuſim. Vbi hinc occaſione ſumpta quærit,quid ſi vltra penſionem is,qui accepit in emphiteuſim dat concedenti certam pecunię ſummam,an ſit locus retractui ob iſtud precium, qui tandem poſt multas allegationes reſoluit, quòd ſi penſio ſit competens,quam uis minor,quàm res ipſa mereatur, cenſeri debere contractum emphiteuticum, atque ideo non eſſe locum retractui, quòd ſi modica ſit penſio,& ingens precium, cenſetur eſſe venditio,eritque locus retractui, quod & nuncupatim voluit Ioannes Faber in.§.adeo numero.10.in ſtituta de locato.Matthæus Afflictis deciſione Neapolitana.72.numero.9.& 10.Ioannes Igneus in.l.3.§. ſi conditioni verſiculo & ſi aliud,numero.52.& ſequentibus.ff.ad Sillanianum Carolus Molineus in conſuetudinibus Pariſienſib.titulo.1.§.23.quæſtione.17. Tiraquellus libro.1.de retractu.§.33.gloſſa vnica, in principio, quòd in caſu ſimili late diſcutit idem Tiraquellus eodem libro.1.retractus.§.30.gloſſ.1. maximè numero.9.ex quo intelliges,quid hic dicendum 11 ſit. [Sed idem eſſe videtur in locatione perpetua, nam huiuſmodi locatio eſt viribus & effectu quædam conceſsio in emphiteuſim,authentica qui rem C.de ſacroſanctis Eccleſijs, vbi Decius id aſſerit procedere, vbi eſt eadem ratio vtriuſque, eſt ſimilis textus in.l.omnes.C.de fund.patrimo. libr. 11. & in.l.1. C.de offi.comiſ.ſacri.pala.ibi totius perpetuarij,hoc eſt,emphiteuticarij iuris. Nam ius perpetuarium id eſt, quod ex conductione perpetua competit. Et hinc perpetuarij dicti conductores,quibus in perpetuum fundus locatur, vt conſtat ex.l.1. &.3. atque etiam vltima.C.de locatione prædior. ciuili.libr.11. Quare nimirum idem eſt de vtroque iudicandum ſecundum Angelum in.§. ſcire autem in authentica de non alien.aut permu. rebus eccleſ.Imola in capitulo nulli,& capitu.ad audientiam de rebus eccleſiæ non alienan. Fulgoſus conſilio.240. Franciſcus de Aretio conſilio.210. poſt principium,Carolus Ruynus conſilio.156.numero.6.libr.1. Stephanus Bertrandus conſilio.311.columna.2.libro.1.& conſilio.129.in principio libr.2.Tiraquellus libr.1.de retractu.§.1.glo.14.

Universidad de Deusto
Biblioteca

numero.84.Sed & in emphiteusi perpetua locus non est retractui, vt probat idem Tiraquellus libro.1. de retra.§.30.glos. vnica in principio,domi. Dida. Couarru.hanc dictis communem tam in locatione ad longum tempus, quam in locatione & emphiteusi perpetua, libro.3.resolutionū capite.3.numero etiam
12 3. [Sed contra videtur in locatione ad longum tempus & perpetua,nam & ex prima transfertur possessio & vtile dominium,vt de possessione voluit glos. in.l.3.§.ex contrario,&.l.siquis ante, & ibi Alexan. super glossa in verbo nouissimè.ff.de acquirend. possessione,confert text.in.l.sciendum.§.1. in principio, versiculo sed &.ff.qui satisdare cogant.Bal. consilio, 325.ad finem libr.1.Mansueri.titul. de locato.§. item iste conductor,Imola.in Clementina.1.nume.21. de rebus eccles.non alienandis,Alexand. consilio. 120. ad finem libr.3.& consilio.1.libr.4.Barba.consilio.8.columna.8.libr.4.Tiraquel.libro.1.de retract.§.1.glossa 14.numero.74.de vtili dominio,notatur in.l.1.& sequent.ff.si ager vectigal.vel emphi.pet.& voluit Federi.Senen.consil.123. Dynus & Bartol.in.l.1.§.quod autem ait.ff.de superficieb.& in.l.penultima.§.instituto & ibi quoque Bald.ff.de legat.2. & alij plures à Tiraquel.citati dict.glos.14.numero.80.& à me in
13 fra numero.16. [Et vsque adeo locatio hæc dicitur alienatio,vt sub eius prohibitione contineatur,vt voluit glossa Bald.& alij in.l.vltima.C. de pact. pigno. glossa. & Cardinalis in Clementina.1.de rebus eccles. non alienand.Dyn.Bartol.Bald.Imola & omnes in l.codicillis.§.instituto.ff.de legatis.2.cum concordan. à Tiraquel.traditis dict. glos.14. numero. 81. contra glos.quæ voluit contrarium in dict.§. instituto communiter reprobatam teste Tiraquel.dict.glos.14. numero.79.& Antonio Gomez in.l.40. Tauri numero 84.& domi.Dida.Couarru.libr.2.resolutio. capit. 16. nume.1.in fine.& Ario Pinelo in.l.1.C.de bonis maternis.3.part.numero,64.qui eam saluat in duobus casibus. Cæterum & prohibita simpliter venditione,censetur locatio ad longum tempus vel in perpetuum prohibita ex sententia Rofredi Benauentani in quæstione Sabatina.8.cum concordantijs à Tiraque. congestis dict.glos.14.numero.82. & per Ripam in l.filiusfamil.§.diui numero,100.ff. de legatis.1. Ex qua locatione probat Tiraquel.ibidem deberi laudimia,conductoremque longi temporis non posse vendere inconsulto domino, ad exemplum emphiteutę, & omissione solutionis pensionis rem incidere incō
14 missum. [Ex quibus videtur, huiusmodi in locatione perpetua vel ad longum tempus locum esse retractui sanguinis,quam sententiam, & si contraria sit receptior,amplectitur domi.Dida. Couarru. libro.3. resolutio.cap.11.numero.3.prope finem,asseresæquior rem esse & legi nostrę regiæ conuenientiorem,vt proximus ad hunc retractum veniens,& cum eodem onere rem recipere volens omnino admittatur, præsertim cum hęc datio in emphiteusim sit quędam aliena tio.l.vltima.C.de rebus alien. non alienand.l.1.ff.si ager vectiga.vel emph.petat.atque ita semotis consuetudinibus contrarijs visum esse refert Ferrono in consuetudi.Burdegalen.rubrica de retract.§.25.sed tu tene communem & receptissimam sententiam,quod agnatus proximior non possit rem ad longum tempus vel in perpetuum locatam seu in emphiteusim cō cessam,ratione translati vtilis dominij retrahere, ex rationibus supra memoratis, & quia lex ista eiusque dispositio est exorbitans & odiosa.imo & contra ius vt in.l. dudum.C.de contrahend.emptione, vt constat ex traditis per Tiraquel.libr.1.de retract.in præfatio.numero.16.& numero.60.& pluribus sequentibus idque esse receptius, licèt aliqui fauorabilem & non contra ius esse asseuerent,quos refert Tiraque. in eadem præfatione numero.56.& sequentib. quam receptam traditionem sequitur Didacus Castelli in
15 l.74.Tauri glos.magna columna.6.&.7. [Quartò quęro, quid si emphiteuta vendit cōmoditates, quas habet & percipit ex re emphiteutica in perpetum. retento sibi vtili dominio ,an proximior consanguineus possit eas commoditates retrahere? Respondeo non posse, primùm quoniam hę commoditates & redditus bona immobilia non sunt, sed mobilia, quare in eis cessat legis nostræ dispositio , quippe quę in immobilibus dumtaxat locum obtinet,vt supra in principio huius glos.probaui. Item quia emphiteuta hos redditus vendere potest irrequisito domino. Aliud enim est vendere vtile dominium, aliud verò redditus eius rei,in qua quis habet vtile dominium, quemadmodum aliud est vendere vsumfructum, aliud verò commoditatem vsufructus,vt in.l.necessario.§.final.ff.de pericul. & commodo rei venditæ, quam rectè explicat Arius Pinelus in.l. 1. tertia part.numero. 40. C.de bonis maternis. Si ergo vendere potest has commoditates irrequisito domino ,ita vt non transeat in emptorem vtile dominium , non poterit consanguineus eas retrahere , secundum Bald.in.l.vltima , vltima lectione numero. 2.C.de iure emphiteuti.& ibi Andreas Barba.in apostillis allegat textum & ibi eundem Baldū in capite.1.§.quid ergo de inuestitu.de re aliena.fa.idem voluit Baldus in capitulo quę in ecclesiarum numero.20.de constitutioni.dicens commoditatem posse alienari etiam ad mille annos,modò non transeat dominium in conductorem , eo quòd non contrahatur respectu vtilis dominij,sed respectu alterius corporis, idest fructuum separandorum singulis quibuscunque annis , vnde ait contractum huiusmodi non concernere fundi corpus, sed corpus fructuum, quod asserit Baldus authoritate glossæ insignis in l.codicillis.§.instituto.glossa vltima .ff.de legatis secundo. Quam tamen limitat Baldus dicto numero. 20. vt procedat,quoties id actum est ,ne vtile dominium transeat in emptorem, sed ipsi venditori remaneat . Non enim dicitur alienare, qui retinet dominium , & illud in alium non transfert, vt in . l.1.C.de fundo dotali , & est textus expressus in.l.cum manu.fata. §.nemo.ff.de contrahenda emptione, idem è nostris voluerunt legem nostram interpretantes Ioannes Lupi in. l. 70 . Tauri numero.25.& Didacus Castelli in.l.74.Tauri in glos
16 sa. magna columna.4.versiculo pone igitur . [Cæterum aduertere oportet,glossam prędictam in dicta l.codillis.§.instituto. ff. de legatis secundo, dicentem, locationem ad longum tempus non esse alienationem

nationem, nec contineri sub prohibitione alienationis ita generaliter intellectam communiter reprobari secundum Bartol.& doctores ibidem, & alios numero. 13 . citatos. Quam tamen duobus modis saluat Pinelus ibi citatus , & tu eam poteris tertio intelligere,vt procedat in commoditate locata ad longum tempus, & in perpetuum cum reseruatione dominij vtilis apud venditorem existentis , vt tunc alienatio rei alienari prohibitę non dicatur, sed commoditatis eius, quare dominus directus reuocare eam non poterit , nec à fortiori consanguineus admittetur ad retrahendum, cùm dominus directus præferatur in retractu , vt in.l.13. infra eodem sumpta ex.l. 74 . Tauri , & sit regula iuris,si vinco vincentem te, à fortiori vincam te,capitu.authoritate Martini de concessione præbendæ in sexto , & in hoc est singularis doctrina Baldi in dicto capitulo quę in ecclesiarum numero.20.de constitutioni.& sequatium, sed tamen aliqui existimant,hanc reseruationem dominij vtilis videri in fraudem factam,quos refert Tiraquellus libro.1.de retractu.§.1.glossa.2.numero. 36. mhi
17 lominus tamen tene quod dixi , & est singulare . [Quintò quæro,Petrus promisit dare Ioanni annuam pensionem seu censum perpetuum,quem imposuit super certo fundo, demum idem Petrus vendidit fundum Titio,an illum possit Ioannes reuocare , & an consanguineus Petri possit eum retrahere ? Respondeo reuocationi vel retractui 19 locum non esse,quandoquidem per venditionem annui redditus super re propria venditoris constituti , non transfertur in emptorem dominium directum, sed hypotheca dumtaxat , seu pignoratio pro securitate pensionis , iuxta.l.fundus quem ff.de annuis legatis prout in specie notat Speculator titulo de locato & emphiteusi . §. nunc aliqua , versiculo.86.&.98. Didacus Castelli in.l.74. Tauri in glossa magna columna.4.versiculo ex quo vnum singulariter infero , & Ioannes Lupi in.l. 70. Tauri numero.28.domi.Dida.Couarru.libro.2. resolutionum capit.11.numero.5.in fine, quod asseuerat procedere, etiamsi in contractu adiectum sit , quòd dominium directum in emptorem transferatur. Quandoquidem eiusmodi translatio potius fit ad tuitionem annuæ pensionis solutionem , & ratione hyppothecæ , quàm veri dominij translationis , quod non fuit venditum , nec precium aliquod pro eodem dominio datum , sed annuus redditus tantùm venditus fuit super certo fundo constitutus,qui iustè fuit æstimatus. Atque ita censet domin. Dida.Couarruuias in contractus istosfore interpretandos,ne passim concedatur tabellionibus conuentionum naturam verborum
18 superfluitate corrumpere . [Sextò quæro, quid in venditione census ab antiquo super re aliqua imposita , an sit locus retractui sanguinis ? Et vi- 20 detur, ei locum fore , admittatur quę consanguineus ad eius annui redditus retractum , annui siquidem redditus inter immobilia computantur , vt in.l . si quis inquilinos . ff, de legatis primo & in.l. Iubemus nulli in principio , & ibi glossam verbo annonas , & Bartolus,Baldus, Paulus Castrensis & alij.C.de sacrosanctis ecclesijs , & in.l.hac edictali .§. his illud , & ibi glossa Cynus & Baldus in vtraque lectione. C.de secundis nuptijs, & in . l . quemadmodum . C.de agricolis & censitis. libro. 11.§.1.versiculo si vult enim, & ibi Angelus,& rursus . §. vltimo, & ibi glossa in authentica de non alienandis , aut permutandis rebus ecclesiasticis immobilibus,&.§. quoniam autē, versiculo si verò habet redditus,iuncta glossa in verbo redditus in authentica vt hi qui obligatas se habere perhibent res minorum,aut obligati sunt eis , textus expressus in Clementina exiui de paradiso . §. cumque annui redditus , de verborum significatione , cuius verba sunt ,(cumque annui redditus inter immobilia censeantur à iure), & id præterea voluit Speculator Ioannes Andreas , & Baldus in additionibus ipsius titulo de restitutione spoliatorum . §. nunc dicamus columna penultima , ibi sed adhuc contra prædictos, Zenzelin.in extrauaganti , Ioannis . 22 . incipienti ad conditorem , in principio in verbo mobilium, Federicus Senensis consilio. 12,columna.2.Albericus in.l. mouentium in fine ff. de verborum significatione cum concordantijs à Tiraquello congestis de vtroque retractu, titulo.1. de retractu Lignagier.§.1 . glossa. 6 . numero . 4 . &.5. [Ex quo infert Tiraquellus ipse ibidem numero . 6 . hos annuos redditus excusare à satisdatione, non secus ac possessionem immobilium, vt voluerunt Guillermus de Cuneo, Raynerius,& Cynus in.l.sciendum in principio,& ibi quoque Bartolus ad finem,Baldus, Albericus, Angelus,& Recentiores. ff. qui satisdare cogantur , modo sint constituti super immobilibus , secus si sunt personales , vt probant doctores supra citati , & Tiraquellus dicta glossa . 6. numero . 11 . sciendum . §. si fundus , versiculo diuersa . ff. qui satisdare cogantur iuncta.l.finali.§. vltimo.ff. de contrahenda emptione , redditus tamen , qui à fisco debentur, aut aliàs ex publico , vt salaria iudicum vel eorum,qui sunt in Regum seruitio , redditusquè ad vitam alicuius , etiam si super re aliqua immobili non sint constituti,excusant à satisdatione, secundum Fulgosium,Alexandrum,& Iasonē in dicta.l.sciendum.ff.qui satisdare cogātur hac ratione moti,quoniam fiscus vel respublica semper sunt soluendo .l. 2.ff. de fundo dotali,ibi , (quamuis fiscus semper idoneus successor sit & soluendo) Tiraquellus de vtroque retractu , titulo . 1 . de retractu Lignagier . §.1. glossa.6.numero . 14. Rodericus Xuarez in .l.2 . titulo . 3 . de los emplazamientos libro.2. foro legum numero . 28.folio.176. columna.2. [Infert secundo, minorem sine decreto hos redditus annuos alienare non posse ex sententia Baldi in .l. iubemus nulli post principium . C . de sacrosanctis ecclesijs , quod & voluit ipse Baldus consilio vltimo libro.5.Alexand.

consil.103.libr.2.& consil.179.in principio libro.6. & consilio.15.libro.7.Barba.consilio.22.columna.2.libro.3.Stephanus Bertrandus consilio.283.colum.1.libro.3.& similiter ciuitas non potest hos annuos redditus vendere absque ea solemnitate, quæ in venden dis rebus ciuitatum immobilibus exigitur, vt in.l.vltima,& ibi Bartol.& Ioannes de Platea. C. de vendend.rebus ciuitati lib.11.verùm nec annui redditus ecclesiæ absque consueta solemnitate vendendorum bonorum immobilium eius distrahi poterunt.l. iubemus nulli, & ibi omnes scribentes.C. de sacrosanctis ecclesijs,Petrus de Ancharrano & Imola in capitulo nulli de rebus ecclesiæ non alienandis. Infert etiam executionem sententiæ æque fieri posse in debitorem annuę pensionis,ac in debitorem rei immobilis ex sententia Bald.in.l.etiam num.6.7.&.8.C. de executione rei iudicat. quod singulare & menti tenendum esse asserunt Alexander numero.4.& Iaso,numero.1.in.l.à diuoPio.§.sic quoque. ff. de re iudicata,item huiusmodi redditus annui eodem tempore vsucapiuntur, quo & bona immobilia secundum Baldum in.c. de quarta columna.1. de præscriptioni. [Quæ omnia limitat idem Tiraquellus dicto libro.1.de retractu.§.1.glossa.6.numer.7. quoties redditus sunt perpetui aut certè ad lõgum tempus, secus si admodicum ex sententia Zenzelini in extrauagant.Ioannis.22.incip.ad conditorem columna.1. in verbo mobilium,& Baldus in.l. hac edictali.§. his illud columna.1. in nona lectura.C.de secundis nuptijs,idem voluerunt Alexand.numero.9.in.l.si constante.§.finali.ff.soluto matrimonio,& Iaso in.l.sciẽdum numero.23.versiculo.2.limita. ff. qui satisdare cogantur, Guillermus Benedictus in repetitione capitu.Raynutius in verbo cętera bona numero.8.de testamentis,cum concordant.à Tiraquello traditis dicta glos.6,numero.7.&.8.Vbi id sublimitat,nisi esset eadem ratio in redditibus modici temporis,quę & in perpetuis.Item licèt redimi possent intra aliquod tempus vel simpliciter,non ex hoc desinunt esse perpetui, vt in.l.sufficit vbi Iaso.addit concordantes. ff. de condict. indebi.glossa in capi.final.de solutio.Carolus Ruynus consilio.82.numero.3.libr.2.Tiraquel. plures allegans libro.1.de retract.§.1.glossa.14. nume. 22 120.& latius libro.2.§.2.numer.38. & sequenti. [His innixus rationibus,locum esse retractui sanguinis in annuis redditibus tenuit Ioannes Faber in.§. vltimo prope finem instituta de duobus reis,dicens ex consuetudiue locorum multorum Franciæ retractum habere locum in venditione redditũ generalium,Matthæus Afflict.in tractatu protomixeos in principio 1.numero.7.Tiraquellus libro.1.de retra.§.1.glossa.6. numero.3.attestatur de hoc esse consuetudinem expressam Niuernensium titulo de retractu lignagier.§. 18. Nihilominus tamen contraria sententia verior est, imo quòd vendito censu antiquo,vel annuis redditibus, non sit locus retractui iuxta ius nostrum regium, quod voluit Ioannes Lupi in.l.70. Tauri numero.30.31.&.32.& Didacus Castelli in.l.74. Tauri glossa magna columna.5. &.6. eo quòd lex nostra sit exorbitans & odiosa, vt probat Tiraquellus libro.1.de retractu in præfatione numero.6.& sequenti, cùm ergo lex nostra loquatur de bonis verè immobilibus,non est extendenda ad annuos redditus vel census, qui non veniunt appellatione mobilium nec immobilium iuxta propriam eorum verborum naturam, sed tertiam quandam constituunt speciem, vt docet Panormitanus in capitulo nulli numero.10.de rebus ecclesiæ non alienandis, quem sequitur Alexand.ad Bartol.in.l. mouentium. ff.de verborum significatione,& Marianus Socinus in tractatu oblationum in.8.libello.6. quęstione columna 2.versiculo sed iuxta prędicta:ratione reddẽtes quia nec tangi,nec palpari possunt, nec loco circunscribuntur,sed pro eis competit actio, quæ similiter nec mobilis propriè nec immobilis est,sed tertiam constituit speciem,vt plurium authoritate probat ipse Tiraquellus libro.1,de retractu.§.1.glossl.7.numero.9.& in propria specie annuorum reddituum, hoc idem voluit eodem.§.1.glossa.6. numero.3. Ioannes Lupi in.l.70.Tauri numero.32. Didacus Castelli in.l.74. Tauri glossl.magna columna. 6.Largo tamen sumpto vocabulo,annui redditus rebus immobilibus adhęrentes,dicuntur bona immobilia, si verò mobilibus, dicuntur mobilia, vt ibidem resoluunt Ioannes Lupi & Didacus Castelli authoritate Bartol.in.l.pater pupillis,ff.de administratione tutorum,atque ita intelligitur textus in Clementina exiui de paradisso. 23 §.cumque annui redditus. [Et idem erit in annuis redditibus redimibilibus cuipiam debitis,quos si vendiderit, non erit locus retractui eisdẽ & fortioribus rationibus, vt resoluit ipse Didacus Castelli in dicta.l.74.Tauri glossa magna columna.7.versiculo sed pone quòd quis dedit fundum,domi.Dida.Couarru. libr.3.resolution.capi.11.numero.5.versiculo his profecto,de quo plura congerit Tiraquellus libro. 1. de retractu.§.1.glossa.6.numero.15. & sequentib. domi. Dida.Couarru.libro.3,resolutio. capit.7. numero,2. & deinceps, & Gregorius Lupi in.l,penultima titulo 24 8.glossa magna partita.5. [Septimò quæro, quid si Petrus fundum vendidit Ioanni constituto mille & quingentorum aureorum precio, deinde cùm pecunia careret emptor, ad illud soluendum conuenit inter eos,vt centum aurei quotannis Petro venditori soluerentur nomine census redimibilis super eodem fundo constituti, reseruauitque sibi venditor dominium directum,donec census ab emptore Ioanne redimatur ad rationem vnius pro quindecim translato vtili in ipsum emptorem, vel ab initio fundus venditus fuit pro centum aureis quolibet anno soluendis, donec census redimatur ad rationem vnius pro quindecim,quod idem est, vtrum consanguineus proximior Petri venditoris possit fundum retrahere, onus illud census & pensionis assumere volens super eodem fundo, eisdemquè conditionibus, quibus & Ioanni venditus fuerat? Et videtur, retractui locum non esse, quoniam vbi dominium tantùm vtile transfertur in emptorem, manetquè directum apud venditorem non est locus retractui, prout & in emphiteusi, & locatione ad longum tempus diximus supra hac eadem glossa numero.10. & sequentibus, sed in specie proposita adest hęc clausula vt directum

ctum maneat apud venditorem,& vtile transferatur in emptorem,donec census redimeretur, non ergo erit locus retractui,vel tunc ei erit locus, cum census fuerit ab emptore redemptus: quoniam tunc dominium vtile cum directo cõsolidatur & iungitur. 25 [Sed his non obstantibus contraria sententia verior est, imo quòd consanguineus admittatur ad retractum, quoniam huiusmodi contractus non est emphiteusis vel census,sed purę venditionis habita fide de precio, donec emptor illud soluere voluerit,ita tamen vt interim pensio annua venditori præstetur in compensationem fructuum ex eo fundo ab emptore interim percipiendorum,quod licite fieri posse iuxta decisionem.l. curabit. C. de actionibus empt. docet domi.Dida.Couarru. libr.3. resolutionũ capit. 4.numer.6. Nec me mouet pactio, qua dominium directum fundi vẽditori reseruatur, donec pensio redimatur, quoniam verba impropria contractus non immutant eius naturam, maximè cum à notariorum ignorantia procedant,& ipsa verba improprian tur,vt seruiãt naturæ contractus, vt in.l.si vno in principio versiculo sed si verbo. ff. locati & ibi notant glossa & doctores cum alijs à me traditis supra hoc libro titulo.10.de donationib.l.7.glossl.1.numero 11.&.12.& quę dicam infra eodem.l. sequen. glossl.14. numer.6.& sequentibus. Videmus etenim in casu proposito,totum fundum eiusque dominium vtile & directum precio conuento æstimatum, quid ergo sibi vult reseruatio illa dominij directi? nihil aliud, meo iudicio, nisi vt fundus venditus sit hypothecę subnixus pro pensionis solutione,donec redimatur, & ita sensisse domi.Dida.Couarru.arbitror,licet verba eius aliud prę se ferre videantur,libr.3. resolutionũ 26 capit.11.nume. 5. [Item alia ratione conuincitur hac in specie locum esse retractui, quippe cum si ei locus non esset,fieret pasim legi nostræ fraus,siquidem emptor rem ad censum accipiens à domino sub pacto redimibilis pensionis,clanculum precium solueret, pensionemque redimeret, & ea cautela consanguineos à iure retractus excluderet, vt rectè aduertit Afflict. in tractatu protomixeos.§. 3. incipiente licèt autem numero.17.&.18.domin.Dida. Couarru. libr.3. resolutionũ capi.11.numero.6.versiculo.4.Tiraquellus libro.1,de retractu.§.1.glossl.2.numer.34.35.&.37.Cassaneus in consuetudi.Burgundię titulo de retractu.§.le vendeur in princip. qui tamen in alia simili quęstione loquuntur,nempe,si ita facta fuerit venditio, ne dominium transeat in emptorem, nisi prius soluto integro precio,in qua videbatur non esse locum interim retractui per text.in.l.cum manu fata.§.nemo.ff. de contrahenda emptione. Nemo, inquit ibi consultus, potest videri eam rem vendidisse, de cuius domino id agitur,ne ad emptorem transeat: sed hoc aut locatio est,aut aliud genus contractus vel pignoris vel emphiteusis, vt ibi glossa, sed nihilominus ea in specie locum esse retractui, attestantur Afflictus Cassaneus & Tiraquellus in locis à me paulo ante citatis. Quia licet textus in dicto.§. nemo,dicat, quod ob dictum pactum desinat esse venditio,transeatque in alium contractum, hoc tamen intelligitur,quoties id pactum potest transfundere contractum ipsum in alium vtilem contractum, quodsi per hoc pactum vitiatur contractus,nec fit transfusio in alium, tunc pactum ipsum vitiatur,& manet contractus validus, vt pulchre in alia simili specie declarat Paulus Castrens.consilio.75,columna.2.versiculo vel aliter libr.2.& in specie hoc voluit Baldus in rubrica.C.de contrahenda emptione.13. quæstione, Ioannes Andreas in additionibus ad Speculator. titulo de emptione & venditione.§.1. columna.4. in additione incipi.facile ergo erit,Panormitanus consilio.66.columna.1.libro.1. per multa ab eo allegata, & iterum consilio.69.ad finem libr.2. Socinus consilio.179.columna.1.libro.4.Fabianus à Monte de emptione & venditione.7.quæstione principali columna vltima Decius consilio.119.numero.4. & consilio 440,numero.1.Afflict. in tractatu de iure protomixeos.§.3.incip. licèt autem numero.17. & sequen.& alij supra citati.Concludo igitur hac in specie locum esse retractui vel iuri congrui,quod idem est, & ita fuisse pronunciatum in consilio Neapolitano attestatur idem Matthæus Afflictus decisione.338. numero.8. Tiraquellus libr.1.de retractu.§.1.glossl.2.numero.34.35.&.37.Cassaneus in consuetudinib. Burgundię titulo de retractu.§.10.in verbo le vendeur 27 in principio. [Octauo quero,an retractus sanguinis habeat locum in feudis? & videtur locum non esse,ex eo quòd in generali alienatione vel dispositione feuda non comprehenduntur, capit. generali,& ibi doctores,si de feudo fuerit controu. inter dominũ & agnatũ vas.capitul.1.2.d finem, & ibi glossl. & Cardinalis Alexand. primo notabil.de capita. qui curi.vendidit,Alexander consilio.16.libr.2.& consilio. 168.eodem libr.quod repetitur consilio.20,libr.5.Ludoui.Gozadinus consilio.26.numero.51. Signorolus consilio.2.8.Baldus consilio.267.in fine libro.2. Decius consilio.139.& consilio.389.ad finem. Quo fit,vt feuda non comprehendantur sub generali donatione bonorum,nec in generali hipotheca,nec in reseriptis simpliciter impetratis,nec in statuto de dote lucrãda, nec sub dispositione.l.1.& authenticæ præterea.C.vnde vir & vxor, nec authenticę res quæ.C. communia de legatis.Nec comprehendit feudum generalis obligatio bonorum,nec continetur sub generali facultate legitimandi facultas legitimandi ad feuda, nisi id nuncupatim exprimatur. Nec qui legitimatur ad succedendum, censetur legitimatus, vt in feudo succedat, nisi id nominatim fit expressum, nec in renuntiatione generali veniunt bona feudalia, nec in generali mandato,nec denique appellatione bonorum feuda comprehenduntur, vt latissimè pluribus ad id citatis authoribus probat insignis Tiraquel.lib.1.de retractu.§.1.glossa. 3. numero 3. & pluribus sequentibus, Paulus Parisius consilio.12,numero.47.&.48.libr.1.& numero.60.& pluribus sequentibus. 28 [Verùm contraria sententia verior est, imo quòd consanguineus admittatur ad retractum bonorum feudalium, si cum licentia domini distrahantur, ex sententia Ioannis Fabri in.§.1. post principium instituta de emptione & venditione,cui consensit Cœpola consilio causarum ciuilium.44.&.47.Iaso.qui hoc multis rationibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus confirmat consilio.224.per totum libr.2.Bald.ex
presse in tractatu protomixeos numero.12.in fine,
& Afflictus eodem tractatu in principio legis nu-
numero.7.versiculo item quæro an istud,per text.in
capitu.1.§.sed etiam res,titulo per quos fiat inuestitu.
Tiraquel.libr.1.de retractu.§.1.glosl.3.numero.10.&
in vbi hoc maximè procedere attestatur inter Gallos
quibus feuda sunt ad instar bonorũ hæreditariorum,
& veluti patrimonialia præsertim quoad eorum alie
nationem,vt tradit Ioannes Faber in.§.vltimo insti-
tuta de assignatio.liberto; asseritque in regno Fran-
ciæ feuda comprehendi appellatione bonorum, pos-
sunt enim alienari, quare nimirum si feuda bona cen
seantur patrimonialia, vt in simili voluit Ancharra
nus consilio.125.columna penultima & planius De-
cius consilio.586.columna.2.versiculo & attenta di-
cta consuetudine, Tiraquellus dicta glosl.3.numero
11.Nec apud Gallos tantùm sunt feuda hæreditaria,
sed & apud alios quoque,vt est testis Sebastian. Nea-
podan.in consuetudine Neapolitana incip.& si testa-
29 tor in verbo disposuit & Matthæus Afflictus deci-
sione Neapolitana.140. [Ex quo infero ad Indo-
rum commendas regni huius,quæ vt plurimùm feu-
dis comparantur,vt latissimè probaui supra hoc libro
titulo.10.de donationibus.l.6.glosl.2.numero.12.&
pluribus sequentibus,si forte earum venditio permit-
teretur, admitteretur proculdubio proximior consan
guineus vendentis ad eius retractum,maximè si com
mendæ essent perpetuæ,censerentur enim bona pa-
trimonialia propter permissionem alienationis,vt di-
xit Tiraquellus dicto.§.1.libr.1.de retractu glosl.3.nu
30 mero.11.cum his quæ dixi numero præcedenti. [No
no quæro,an in venditione vsusfructus locus sit re-
tractui sanguinis? Et si vsufructus est rei immobi-
lis locum esse retractui asseuerat Afflictus in tracta-
tu protomixeos in principio legis numero.5. Cassa-
neus in consuetudinib.Burgundiæ titulo de retractu
§.1.in verbo son heritage columna.2.versiculo quæ-
rit vlterius idem.numero.14.& Ferroni.in consuetu-
dini. Burdegalensi. titulo de retractu.§.25. & Paulus
Parisius consilio.84.numero.8.libro.3.Mouentur ex
eo,quòd vsufructus est pars fundi, atque ideo immo
bilis esse censetur, vt in.l.4.ff.de vsufruct.vbi inquit
iurisconsultus, vsumfructum in multis casibus par-
tem esse dominij,& in.l.qui vsumfructum.ff.de verbo-
rum obligationib.vbi,qui vsumfructum fundi stipulatur, similis est ei,qui partem fundi stipulatur cũ
aliis à Tiraquello congestis libro.1.de retractu.§.1.
glosl.7.numero.36.& quomodo id intelligatur,vltra
doctor.in dicta.l.qui vsumfructum, dixi latè in sty
lo cancellariæ titulo.3.cap.1.§.26.glosl. magna nume.
86,& sequent. [Confert etiam quòd Bartol.docet
31 in.l.iusto.§. non mutat. ff.de vsucapionibus,dicens
vsumfructum inter immobilia connumerari per.l.
corruptionem.C.de vsufru. idem voluit Albericus
in.l.mouentium in fine.ff.de verborum significatio-
ne,& Alexander ad Bartol.in.l. iubemus nulli in
fin.princi.per textum in ea ipsa.l.§.vltimo.C. de sa-
crosanctis ecclesijs.l.vltima in fine.C.de præscriptio
ne longi temporis.l.sicut.C. de seruitutibus & aqua,
facit lex.3.§.nec vsufructus.ff. de rebus eorum, vbi
nec vsufructus pupilli alienari potest sine decreto,
quod in rerum immobilium alienatione requiritur,
Tiraquellus libro.1.de retractu.§.1.glosl.7.numero.
32 57. [Verùm his minimè obstantibus,contraria
sententia verior est & receptior, non enim est lo-
cus retractui in venditione vsusfructus,vsus,vel ha-
bitationis, cum ea iura sint incorporalia, atque
ideo non sunt propriè mobilia nec immobilia,vt vo-
luit Baldus in.l.1.§.sciendum de feudi cognitione,Lu
cas de Pena in.l.vltima colum.2,C. de vendendis
rebus ciuitatis libr.10.vbi expressè asserit vsumfru-
ctum, rem mobilem nec immobilem esse, sed neu-
trum aliquid per se existens, vt sunt cætera iura,
quod etiam asseuerat Corneus consilio.147.colum
na.2.versiculo, his tamen non obstantibus libro.4.
Tiraquellus libro.1.de retractu.§.1.glosla.7.numero.
33 58. [Idemque est in alijs iuribus & actionibus, quip
pe quę licèt bona dicantur, constituunt tamen di-
uersam bonorum speciem à mobilibus & immobili-
bus, non enim propriè appellari possunt bona mo-
bilia vel immobilia, vt in.l.à diuo Pio.§. in vendi-
tione.ff.de reiudicata,& in.l.quam Tuberonis.§.in
peculio.ff.de pecul.ibi, res mobiles, & soli, & ibi,
hoc amplius, nomina debitorum. & ita doctor.an-
tiqui tradebant, vt refert Bartolus in.l.potest.ff. de
authoritate tutor. & in.l.mouentium,& ibi latè Al-
bericus.ff.de verborum significatione, & hęc est re-
cepta theorica, vt attestatur Alexander in dicto.§.
in venditione.1.notabili,& in.l.1.numero.9.ff.de vul
gari, & consilio.45.numero.8.libro.1.& consilio.24.
libro.6. Aymon Sauilianus consilio.213.ad finem,
Guido Papæ quæstione.291. Decius in.l.1.secunda lec
tione numero.8.ff. si certum petatur, & consilio.
414.numero.11. Panormitanus in capitul. nulli.nu-
mero.9.de rebus ecclesiæ non alienandis, Antonius
Negusantius de Fano de pignoribus secunda parte
secundo membro numero 9.latissimè Tiraquellus li-
bro.1.de retractu.§.1.glosl 7.numero.9.vbi refert Ia
so.in pluribus locis hoc extollentem, aliosque in-
numeros doctores, & licèt eos dicat in hoc varia-
re,hæc tamen est recepta sententia, & quidem ve-
rior teste Ario Pinelo in rubrica. C. de bonis ma-
ternis prima parte numero.24.vbi hoc idem esse ex
communi vsu attestatur authoritate Oldraldi &
Alberici in dicta.l.mouentium. ff. de verborum
34 significatione. [Ex quibus hanc sententiam sequi
tur Alexander consilio.52.columna vltima versicu-
lo.3.moueor & sequen.libr.1.Tiraquellus dicta glos.
7.numero.60. &.61. domi. Didac. Couarru. libro. 3.
resolutionũ capitu.11. numero.4. Montaluus in.l.13.
titulo.10.in glosl.magna columna.11.in fine.libro.3.
fori, quod & sentiunt doctores nostri in dicta.l.
70.&.74. Tauri, & hoc probat plane Tiraquellus
dicta glossa.7.numero.60.&.61.hos casus enume-
rans,aut enim, inquit, vsufructus venditur ipsi pro-
prietario,& tunc consanguineus retrahere non po-
terit, quandoquidem vsufructus non est amplius
in rerum natura, sed suppressus ac extinctus per
consolidationem.§. vltimo instituta de vsufructu,
sicut & seruitus consolidatione extinguitur,vt in.l.
si tibi homo.§.fin.ff.de legatis primo cum similibus,

ideo

ideo quod funditus sublatum est, reuiuiscere ne-
quit, institui autem denuo rem peremptam posi-
bile est,sed non est iam eadem res cum ea, quæ perijt
sed longe diuersa, vt in.l.qui res.§.aream. ff.de so-
lu.l.si nauis.ff.de reiuendicatio.cum ergo vsufructus
sit per cõsolidationem confusus lui à consanguineo
non potest, sed tanquam re peremptа emptor libera-
tur ab statuti necessitate.l.quod te mihi.ff. si certum
petatur, & hoc ante Tiraquel. voluit Ferroni.in
consuetudin.Burdegalen.titulo de retractu.§.25. ver-
siculo sed tamen.Aut verò commoditas vsusfructus
venditur alteri quam proprietario, iuxta textum in
l.necessario.§.vltimo.ff.de pericul, & com.rei vendi-
tę, nam vsufructus ipse extraneo vendi non po-
test.l.si vsufructus.ff. de iure dotium, & Tiraquel.
ipse latius probat libro.1.de retractu.§.26. glosl.1. nu-
mero.43 aut si dominus super proprium fundum al-
teri vsumfructum concedat precio accepto, his nan-
que casibus, non credit Tiraquel. locum esse retra-
ctui. Quòd verum esse censeo, lex siquidem nostra
in rebus immobilibus tantum proceditsed commo-
ditas vsusfructus mobilis esse censetur, quare cum
35 exorbitans sit & odiosa,& contra ius extendi non de
bet,vt dixi supra numero.14. in fine, & colligitur
ex commentis.l.70.&.74.Tauri. [Decimo quæro,
dominus directus seu proprietarius fundi vendit vsu-
fructuario proprietatem, an consanguineus vendi-
toris proprietatem ipsam possit retrahere? & an si-
mul cum proprietate retrahat vsumfructum? & vide
tur retrahere posse proprietatem, de quo nullus du-
bitat, & vsufructus cedet proprietati, ex quo semel
fuit extinctus per consolidationem seu confusio-
nem, vt in.l.si fructuarius. ff. vsufructu. quemadmo.
caue. Quare amplius reuiuiscere non potuit, vt in.l.
Meuius.§.duobus ibi, nec postea parte alienata re-
uocare actionem semel extinctam.ff. de legatis.2.l.
qui res.§.aream.ff.de solutio. & in specie est textus
in.l.si tibi.ff.quib.mod.vsufruct.amitta.& in.l.is cu-
ius in seruo.ff.de legatis secundo.Item quia vsufru-
ctuarius emendo à proprietario,ei videtur consenti-
re.l.cum pater.§. libertis, & ibi Bartol. penultima
quæstione,& Imola.ff.de legatis.2.&.l.Titius in prin
cipio.ff. quibus mod. pigno. vel hypo. solui. cum
concordan.à Tiraquello congestis in legibus con nu-
bialibus glosl.5.limitatione.3. ex quo ius illud vsus-
fructus remissus esse videtur.l.si debitor.§.1. &. l. sicut
§ venditionis.ff. quibus mod. pignus vel hyppote.
35 solui. [Item quia vsufructus ad eum casum per-
nenit,à quo incipere non potuit, cum rei suæ nemo
possit esse vsufructuarius. l. vti frui in principio.ff.
si vsufruct.peta.ergo finitur. l. pluribus. §. & si pla-
ceat &.l. existimo. ff. de verborum obligationibus
cum similibus. [Item quia res semel liberata est
37 ab onere vsusfructus, nunquam ergo in illud reci-
det, nisi nouo consensu. l. vltima.C.de remissio. pi-
gnor. vbi est casus mirabilis, quòd in hypotheca
generali omnium bonorum præsentium & futuro-
rum non venit res semel ex consensu creditoris alie-
nata, licèt ad debitorem ex alia causa redeat. Ex
quo infert domi. Dida. Couarru. libro.3. resolutio-
nũ capit.12.numero.1.in fin. quòd donatio omnium
bonorum præsentium & futurorum valet reserua-
to vsufructu ex Alexand, sententia in.l. stipulatio
hoc modo concepta numero.18. quem ibi sequitur
Iaso numero.10.versiculo.2. ff. de verborum obliga-
tionib. Aretinus consil. 54.numero.2. Iacobinus de
Sancto Georgio in.l.vltima numer.39. & ibi Alciat.
C.de pact.Nec veniunt fructus in donatione futuro-
rum, prout obijciebat Decius in.l. final. nume-
ro.32.opinionem Alexand. improbans. C. de pactis
quia ab initio excepti sunt. Et postquam consen-
tiente donatario fructus à donatione excepti sunt
& alienati,licèt postea redimantur, & quęrantur, in
bonorum futurorum donationem non includena-
tur argumen. dict.l. vltimę,C. de remissio. pignor.
38 [Quibus adstipulatur, quòd filius,qui per matrimo
nium liberatur à patria potestate ex statuto vel le-
ge(prout lege Taurina supra hoc libr.titulo.1.de ma
trimonio.l.8.sumpta ex.l.47.Tauri,statuitur)soluto
matrimonio morte vxoris non reincidit in potesta-
tem patris, quod latè disserit Tiraquel. de legibus
connubialibus glosl.1.quæstione.4. hæc opinio fuit
Guillel.de Cun. in.l.si maritus.C.de inofficio. testa
men.dixi supra hoc libr.titulo.1.de matrimonio.l.8.
39 glosl.vltima in fine. [Contrariam tamen senten-
tiam,quòd consanguineus proprietatem tantum re-
trahat, nec emptor amittat vsumfructum, quem an
tea habebat. obseruant plerique nempe Cynus An-
gel.& Paulus Castrensis in dicta.l. si maritus.C.de
inofficioso testamento, Bald. in tractatu protomi-
xeos numero.7.& Matthæus Afflict. eodem tracta
tu in principio legis numero. 40. incip. item quæ-
ro vsufructuarius, & Franciscus Cremens. singu-
lari. 57. & Hyeronymus Cagnoli, qui & hoc ex-
tendit ad retractum conuentionalem, quod multo
plus habet dubij in.l.2. 26.quæstione.C. de pact. in-
ter emptorem & venditorem, & Boerius in con-
suetudinibus Vituricensibus titulo de retractu.§.3.
columna penultima, versiculo sed quæritur vnus,An
dreas Tiraquellus libr.1.de retractu. §.1.glosl. 7. nu-
mero.65.69. & pluribus sequentibus, Montaluus in
l.13.titulo.10. libr.3. fori glossa magna columna.2.
quæstione.1.domi.Dida, Couarru.libr.3.resolutionũ
capit.11.numero.7.Antonius Gomez in.l.70. Tau-
ri numero. 34. quibus libenter accedo. Probatur
primo hæc opinio per textum in.l. dominus. ff. de
vsufructu,vbi vsufructuarius, cui proprietas fun-
di legata est, & fundum ex legato possedit, si testa-
mentum quærela inofficiosi testamenti rescissum est,
atque ideo fundum coactus est restituere, non ob
id vsumfructum amittit. Est etiam optimus tex-
tus à Tiraquello citatus dicta glossa.7. numero.69.
in.l.à liberto.ff. de bonis libertorum, vbi vsufru-
ctuarius proprietate acquisita ex testamento, quod
per contra tabulas rescinditur, non amittit vsum-
fructum, licèt virtute testamenti iam possiderat
proprietatem,& sic consolidata fuerat cum vsufru-
ctu, confert etiam text.in.l.legatum est.§. vltimo
ff.de legatis primo, vbi fundus legatus talis præ-
stari debet,qualis relictus est, vnde siue ipse fun-
dus alteri fundo hæredis seruitutem debuit, si-
ue ex contrario, licèt confusione domin.j,

seruitus

Universidad de Deusto
Biblioteca

seruitutis extincta fuit, pristinum ius ei restituendum
40 est. [Ex quo Tiraquel.ipse dict.gloss.7.nume.70.&
sequent.regulam expendit,quòd vbi dominium quę
situm est reuocabiliter alicuius rei,quę sibi antea de-
bebat seruitutem vel quid aliud,quod propter domi
nij acquisitionem confussum est & extinctum,amissa
proprietate seu dominio,saluum manebit ius pristi-
num. Hinc infert ipse, quòd licèt rei suę pignus siue
hypotheca consistere non posit.l.si rem alienam.2.ff.
de pignora.actio.l. nec pignus.ff.de regul. iur, sicuti
nec vsufructus,vt diximus supra numer.36. id tamen
intelligitur,cum res est irreuocabiliter siue incommu
tabiliter acquisita:secus si reuocabiliter , nam tunc re
euicta non videtur à vinculo pignoris vel ab onere
vsusfructus discessisse.l.penul.§.Latinus & ibi Pet.Ia
cob.Raue.Cyn.& Bar.ff.de except.rei iudi.l. debitor
& ibi idem Barto.Paul.& Alexand.ff.ad Trebelli.
l.1. & ibi Iaco.de Aren. Cyn. 3. oppos. Ioan. Fab. &
Bald.ad fin.C.si antiquior creditor, Alexand.consil.
2.libr.1.Angel.consil.208.in fin. Aretin.consi.159.nu.
14.versi.2.hoc probatur Socin.consi.170.nume.5.ver-
sicu.non obstat secundum, libr. 2. Deci.in.l. neque
pignus.1.notabi.ff.de regul.iur.Matth. Afflict. deci-
sio.Neapolita.8.nume.1.& decisio.16. nu.3. &.4.cum
41 concordan.à Tira.traditis dict. glo.7.nume.70. [In-
fert etiam idem Tiraquel.numer. sequen. quod cum
quis acquirit dominium fundi sibi seruientis irreuo-
cabiliter,confunditur seruitus,nec amplius reuiuiscit
l.si communi,& ibi notatur.ff.de seruitu.rustico.præ
dio. At si reuocabiliter nō extinguitur,aut certè resti
tuitur.l.legatarius & ibi Imol.& Franc.de Aretio &
Iaso.5.notab.ff.de legat.1.& Alexand.consi.69. in fi.
libr.5.& facit.l.si ei.ff.commu, prędio. &.l. Papinia-
nus.ff.de seruitu.Idemque esse ait in actionibus adi-
tione hęreditatis confusis,quòd restituuntur amissa
hæreditate,etiam culpa hæredis,modò dolus absit, vt
in.l.propter veneni.§.neptis,& ibi Barto.Bald,An-
gel.& alij.ff.ad Sillani.l.hęredem, vbi etiam Barto.
ff.de his quib.vt indig.l.eum qui.§.vltimo.ff.de inof-
ficio.testamen.l.eum bonis.§.1.ff.de acquirend.hære-
42 dita.l.si maritus.C.de inoffi. testamen. [His simile
est,quòd licèt rei suę nulla sit emptio,vt in.l. suę rei.
ff.de contrahen.emptio.aut stipulatio, vt in.l. nemo
rem suam vtiliter &.l.nemo rem suam futuram &.l.
si rem meam &.l.existimo.ff.de verbo. obligatio. id
tamen procedit in re perfectè & irreuocabiliter sua,
alioqui si ab eo aliquo remedio euinci posit,secus est
vt de emptione est text.in.l.cum res, & ibi glos. Bal.
& Salice.vterque in epitome eius legis. C.de contra-
hen.emptio.Petr.à Belaperti. & Paul. Castren.in.l.
huiusmodi.§.qui seruum in fin. & ibi quoque Ale-
xand.col.1.ff.de lega.1.Carol. Ruyn.consi.164. num.
4.lib.1.& consi.148.nume.7.lib.2. & consi.66. numer.
8.libr.4.De stipulatione autem hoc voluit Aretin.in
dict.l.existimo col.1. versi.2. limitatur.ff. de verbor.
obligatio.Tiraquel.libr,2. de retract.§.2.glos. vnica
nume.12. Et idem in donatione rei suę , respondit Ca-
rol.Ruynus consi.20.nume.3.lib.1.& in conductione
& datione in emphiteusim idem consuluit ipse idem
Ruy.consi.144.lib.1.Tiraquel.dict.nume.12.vbi & nu
me.13.probat rem suam,sed reuocabilem posse quen-
quam vsucapere, authore Accursio in.l. sequitur.§.
fructus in gloss.magna ante fin.& ibi sequitur Barto.
ff.de vsucapio.Angel. Imol. & Paul.Castren.ibidem
& docto.in.§.lana eiusdem legis,& alij ab eodem Ti-
raquel.citati.Sic & rei suę, sed reuocabilis valet le-
gatum & fideicommissum, vt probat ibidem plu-
43 rium authoritate numer.11. [Ex quibus fit , vt ad
casum nostrum redeamus,quòd cùm proprietas em-
pta ab vsufructuario,non est ei irreuocabiliter quæ-
sita, cùm ab eo posit consanguineus retrahere , non
sit mirum,si vsufructus non extinguatur , sed ma-
neat interim , ita vt si res per consanguineum aduo-
cetur , non propterea vsufructus amittatur. Quod
alia fulcitur ratione, nempe , cùm retractus hic fiat
restituto precio , venditusque non fuerit vsufructus
sed solùm proprietas,iniquum esset absque vllo pre-
cio retrahenti tradere vsumfructum , argumento
text.in.l. cum in fundo.§. vxor. ff, de iure dotium,
ibi,dixi referre quanti fundus venisset , nam si nu-
dę proprietatis ęstimatio facta fuisset: mulier dotis
iudicio precium vsusfructus recipere debet. Ecce ibi
mulier retrahit soluto matrimonio vsumfructum ,
quem in dotem dederat, vel eius æstimationem,li-
cet iam fuerat confussus & consolidatus cum proprie
tate,quam vxor constante matrimonio marito ven-
diderat , in qua venditione proprietas tantum æsti-
mata fuit : quare vsumfructum , qui æstimatus nec
venditus fuit,retrahit mulier,vel eius æstimationem,
quia morte viri iam finierat . Et pręterea cum lex
nostra tractet de precij restitutione,nec vllum pre-
cium fuerit vsusfructus, verba legis locum non ha-
bent in specie nostra,quare nec dispositio ipsius , vt
in.l.4.§.toties.ff.de damno infecto cum multis simi-
libus à Tiraquel. congestis in repetitione .l. si vn-
quam verbo libertis numer.2.C.de reuocandis do-
nationibus . Nec enim debuit emptor proprietatis
retractum consanguinei timens ab huiusmodi em-
ptione sibi forte vtili abstinere argumento textus in
l.illud . ff. de petitione hæreditatis,vbi propter me-
tum periculi non debet quis ius suum indefensum re
linquere , & consequenter quæ sibi vtilia sunt o-
44 mittere. [Nec oberit . l. si tibi . ff. quibus modis
vsufructus amittatur , vbi reuocatur plena proprie-
tas,& vsufructus nullatenus reuiuiscit , quoniam ab
initio legatarius habebat proprietatem , cui consoli-
datus est vsufructus , qui postea non reuiuiscit , sed
hac in specie consanguineus reuocans venditionem
nihil iuris in fundo habebat,ita respondent Cyn.An
gel.& Paul.Castren.in dict.l.si maritus.C.de inoffi-
cio.testamen.& Tiraquel. libr.1. de retract.§.1.gloss.
7.numer.65.Et si dixeris, quid interst, vtrum reuo-
cans rem, aliquid iuris in ea habuerit necne ? Respon
deo plurimum interesse,nam qui proprietatem rei ha
bebat , prout in specie dicta.l.si tibi, commodum ha-
bere potuit ex consolidatione vsusfructus , propter
ius sibi ex consolidatione acquisitum , non sic in con
sanguineo retrahente, cui nullum ius quęri potuit
ex consolidatione vsusfructus cum proprietate, quā
alter non ipse habebat.Quare cùm nullum ius consan
guineo fuisset quæsitū,nimirū si cōsolidatio nō pręiu
dicet emptori,qui reuocabiliter rē acquisierat,quippe
quę

45 quę ab eo fuit per consanguineum auoca. [Hanc re
ceptam sententiam limita, nisi emptor proprietatis
fuerit in dolo versatus , hac siquidem in specie nō in
tegratur vsufructus semel confussus, vt in.l. propter
veneni.§.neptis.ff.ad Sillania.Tiraque dict.gloss.7.
num.72. Dolus autem ex quibus probetur tradit opti
me ipse Tiraque,d.glo.7.nume.75. & sequentibus in
ea quæstione,si conductor emat rem conductam,quę
retrahitur,an post retractum duret conductio,& ait
durare,nisi fuerit dolose aut in fraudem facta,quod
colligitur ex paruitate precij conductionis & alijs
quę Tiraquel.ipse refert.d.glo.7.numer. 75. & dein-
ceps,alij aliter distingunt in hac.q. vt refertur dict.
46 gloss.7.num. 64.66,67.&.68. [Superest,vt respondea
mus ad.l.is cuius in seruo,ff.de lega.2. vbi hæres non
potest retinere vsumfructum serui legati,quem ante
habebat,sed eum legatario tradere debet cum eiusdē
serui proprietate:& vt vides hæredi proprietas serui
irreuocabiliter fuit quæsita,& nihilominus extincto
vsufructu per consolidationem,legatum integre ni-
hilo deducto legatario erit præstandum:contra regu
lam supra nume.40.& sequentibus traditam. Respon
deo siquidem , quòd cum heredi hæreditas aufertur
per quærelam inofficiosi testamenti,aut per cōtra ta-
bulas,vel cùm consanguineus retrahit fundi pro-
prietatem,quàm fructuarius emerat,fingitur sibi nō
fuisse quęsitam hęreditatem vel rem,quæ ab eo euin-
citur,ne pręiudicium inferatur,cui nullum obuenit
commodum,nimirum ergo,si vsumfructū non amit
tat æquitate id suggerēte,sine qua fictio cōsistere ne
quit.l.denique cum similibus.ff.ex qui.caus.maio.&
ita procedit.l.si maritus.C.de inoffi.testamen.&.d.§
neptis & alia iura supra nume.39.citata. At in specie
dict.l.is cuius in seruo nulla subest fingendi æquitas,
cùm cętera bona hęreditaria heredi non auferantur,
& lucrū, quod ex cæteris bonis sibi obuenit , cū hoc
damno compensatur,& tum potissimum cùm testa-
tor posit grauare hæredem,vt rem suam alteri præ-
stet.§.non solum institu.de legat.l.hęredum.C.de fi-
deicom.quod summè nota,vel dic, ideo in.l. is cu-
ius hæredem fructuarium teneri vsumfructum cū
proprietate præstare legatario quia vsufructus pars
est dominij.l.4.ff.de vsufru.&.l. Meuius.§.in fundo
ff.de legat.2. At quoties testator partem habet in prę
dio vel re aliqua ab eo legata , & hæres etiam par-
tem, videtur hęredis portio etiam legata, vt in.l.vnū
ex familia.§.si rem.ff.de lega.2.l.cum filius.§. domi-
nus vbi est casus de hoc.ff.eod.& ibi glos. & doctor.
vbi autem hęres haberet seruitutem in fundo legato,
non censeretur legata seruitus,sed eam deducet hęres,
quia partes prędij non sunt,vt in dict.§. dominus in
47 fin. [Vndecimo quęro,an retractus sanguinis lo-
cum habeat in hęreditate patris aut matris à filio vē
dita,an eius frater vel consanguineus eam posit re-
trahere? Masneri.in titu.de retractu.§. item si hęres
censet,retractui locum non esse,ex eo quòd hęreditas
mobilia & actiones contineat:& quia res singulares
non censentur esse venditę,ideo nec pro eis debetur
euictio,nisi nominatim id cōueniat.l.1.C.de euictio.
Nec venditor potest res hęreditarias vsucapere titulo
pro emptore,vt notat glos.singularis in.l.1.§.1.in ver
bo vniuersę.ff. de vsucapione pro dote : nec si ab a-
lio posidentur vendicare secundū Bal.qui eam glo.
48 dixit singularem consil,285.col.2.libr.2. [Contrariū
imo quod in hęreditate vendita locus sit retractui
suadetur ex eo,quòd hęreditas est quid incorporeū,
quod inter immobilia collocatur secundum glos. in
l.vlti.C.in qui.cau.in integ.resti.non est necess.l.vl-
tim.C.de longi temp.pręscrip.cum concordan.à Ti-
raquel.traditis lib.1.de retra.§.1 glos.7.nume.6. Item
quia non solū mobilia continet hæreditas, sed & im-
mobilia multò illis digniora.l. sciendum. in princip.
ff.qui satisd.cogan.l.1.C.de vsucapio. transforman.
Nam mobilium vilis est & abiecta possessio. l.si rem
mobilem,& ibi glos.ff.de acquirend. possess. Quare
immobilia ad se trahunt mobilia , ita vt eodem iure
censeri debeant,non ex contrario.l.eum qui.ff.de vsu
capio.l.longè.ff. de diuers.& tempo. pręscrip. Vbi si
res mobiles & immobiles simul posidentur , mobi-
les non nisi tempore quo immobilia vsucapiuntur.
Quoniā dignius trahit ad se minus dignū.c.quod in
dubijs de consecratio. Eccle. vel alta.& .c.1.eo.ti.lib.
6.cum concordantijs ibi traditis , & per Tiraq.lib.1.
de retract. §.1.glos.7.nu.82. & 83. qui alia plura cōge
49 rit in proposito. [Duodecimo quęro,an retractus lo
cum obtineat in naue vendita? vide Tiraq.lib.1.de re
tractu.§.1.glos.7.nu.88.& pluribus sequent. vbi resol
uit,locum non esse. Et an in molendinis tractat ipse
eadem glos.7.nu.92.& sequent. super quo vide Ariū
Pinelum in.l.1.C.de bon matern.3. part.nu. 28. & se-
quent. Et resoluit locum nō esse ipse idem Tiraquel.
d.glos.7.nu.90. Sed contrariū placet Didaco Castelli
in.l.74. Tauri.in glos.magna.col.8.&.9. versi. quęro
insuper,si vendatur molēdinum,quod credo verius.
Et an in venditione machinarum , vel munitionum
bellicarum castri tractat Tiraq.in eadem glos.nu.96.
& sequent.& nume.99. vbi resoluit,si veniunt & cō
prehenduntur in vēditione locum esse retractui aliâs
non. Et quid in fructibus pendentibus? idem esse cen
set.d.glos.7.nu.53.& eam tractat â nu.37.& deinceps
& Anto.Gomez in.l.70. Tauri. nu. 29. Et an locum
obtineat in venditione vectigalium , & decimarum,
& aliorum id genus? Vide eundem Tiraq. d.glos.7.
nu.33.& 34.& tribus sequent. Et quid si actiones vē-
dantur? vide eundem.d.glos. 7. in princip. vsque ad
numerum.31.qui concludit, in eis locum non esse re-
tractui. Sed an habeat locum in rebus mobilibus pre
tiosis,vide eum ibidem nu.101.& sequent.concluden
tem locum non esse. Sed an in pecunia destinata ad
emptionem immobilium,vide in.d.glo.7.nu.103. &
seq. Et quid in pecunia redacta ex venditione immo
bilium,& de ea quę est apud campsorē. nu. 112.& 113.
vbi concludit,in his locum non esse retractui. Quid
de columna domui affixa,aut cęteris rebus positis vt
perpetuo maneant? Idem Tira.d.glo.7.nu.114.& .115.
concludit locum non esse, si sint separatę. Et idem de
piscibus asseruatis in piscina,nu.116. Quid de homine
ascriptitio,de boue, & asino addictis fundo , dicit in
eis idem, quod de fructibus pendentibus ead.glo.7.
nu.118.& 119. Quid de insulis fluctuātibus. vel de ma-
ceria,duobus vltimis numeris.d.glo. septimę explicat
latè Tiraq.quæ singula examinare non cōstitui, cum
ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad legis nostrę retractum commode adaptari nequeāt
50 [Diximus in princi.gloss.huius duo potissimum requiri, vt retractui sanguinis locus sit. Primum quòd sit res immobilis, quod latè explicuimus.2. quòd sit res patrimonialis. Quęro primo an sufficiat, rem venditam fuisse solùm patris, an solum aui, vel requiratur quòd fuerit vtriusque, vt sit locus retractui? & videtur vtrūque requiri, nempe quòd res immobilis fuerit patris & aui, vt constat ex dicta.l.13.tit.10.lib.3.fori, ibi. *Todo home que heredad de patrimonio o abolengo quisiere vender:* Et paulo post subdit. *Si home de aquel abolengo la quisiere comprar.* Ecce verba illa prę ferunt, vt res fuerit non solum patris, verùm etiā aui, sed leges nouiores ad illam legem se referunt, vtrū que ergo requiritur. Et tum maximè cum sint correctorię iuris communis, & quodammodò impeditiuę libertatis & facultatis disponēdi de re propria, in quē venditor velit. Quare meritò sunt restringendæ, vt doctores nostri leges regias commentantes asseuerant & nos quoque diximus supra hac glos.nume.14.in fine. Verùm contraria sententia receptior est, vt est author episcopus, quem refert & sequitur Montal in.d.l.13.tit.10.glos.2.lib.3.fori, imo quod alterum eorum sufficiat, vel rem esse patrimonialem, ex parte patris vel matris, vel auitam, propter verba text.in dict.l.13 & nostrę legis, ibi. *De patrimonio o abolengo.* Dictio o, est alternatiua, ad cuius veritatem sufficit alteram partem esse veram.l. vbi autem non apparet.§. qui illud aut illud.l.qui stipulatus fuerit illud aut illud.l. eum qui certarum.§.vltimo.ff.de verbo. obligationi. l.si hęredi plures.ff.de conditio.institu.l.cùm quærebatur.ff.iudi.solui.l.cum pupillus.ff.de conditionib. & demonstrationibus.l.si is qui ducenta.§.vtrū.ff.de reb.dub.§.penulti.instituta de hęredib. institu. eandem sententiam sequitur Ioan.Lupi in.l.74. Tauri nume.8.& in.l.75.nume.1.& Anto.Gomez notabiliter in eadem.l.70.Tauri nume.3.& ibi Cysonta.col.
51 8.in fin.vbi etiam Ferdinan.Arias nu.49.[Quid autem si pater fundum, quem ipse acquisiuit, neque illū habuit à maioribus, Ticio vendidit, an filius fami. vel emancipatus admittatur ad retractum in vita ipsius patris? Et videtur non admitti, ex eo quòd verbum, patrimonio, in hac lege positum vulgari & communi significatione dicitur, quod à patribus & alijs maioribus ex successione accepimus, quod & Cicero in hac significatione sæpe accepit. Nam in oratione pro domo sua, liberis autem, inquit, nostris satis amplum patrimonium paterni nominis, & nostrę memorię relinquemus. Et pro Cayo Rabirio, qui verò duo lauta & copiosa patrimonia accepisset, remque pręterea bonis & honestis rationibus auxisset, quid esset tandem causę, cur æstimari vellet nihil habere? & in libro de oratore, Mutius paterni iuris defensor & quasi patrimonij propugnator. Vlpianus etiam in titu.ff. famil. ærciscundę, item, inquit, prædia quę nostri patrimonij sunt, &c. text.etiam in.l.2.C.de his qui veni.ęta. impe.l.lex quæ tutores versi, nec verò.C. de admini. tuto.§.1.insti.de rerum diui.c.1.vbi id expendunt Bal. & cæteri interpretes, de natu. succesio.feu. in vsibus feudorum, Anto.Gomez in.l.70.Tauri nume.3. Tiraquel.lib.1.de retractu.§.32.glos.vnica nume.101.qui tamen nume.sequen.testatur apud iurisconsultos significationem verborum exactissimè obseruantes, patrimonium pro omnibus facultatibus & diuitijs cuiuspiam, atque etiam mobilibus, etiamque si a maioribus nostris non accepimus, passim accipi, vt in.l.1.§. item solent.ff.de offi.præf.vrb.& in.l. quantum. ff. quod met.causa.& in.l.3.§.sed vtrum in fin.& in.l.si ex causa.§.1.ff.de mino.& in.l. cogi in princi.& l.Titius.ff. ad Trebelli.cum pluribus concord. ibi à Tiraquel. collectis, qui nume.sequen. Tullium refert in pluribus locis in hac eadem significatione verbum patrimonium sumentem. Communis tamen loquendi vsus in Hispania & Francia est, quem diximus in princi.numeri huius, vt de Francia testis est Tiraque. lib.1.de retractu.§.32.glos.1.nume.101.& de Hispania Anto.Gomez in.d.l.70.Tau.nu.3.& cæteri eius legis interpretes. Si igitur hęc vera sunt, quomodo in vita patris admittitur filius ad retractum rei ab ipso patre
52 acquisitę, & ab ipsomet venditæ? [Qua nixus ratione Anto.Gomez in dict.l.70.Tauri nume.3. constanter asseuerat, filium in vita patris non admitti ad rem huiusmodi retrahendam. Et tum potissimum, quòd in his quæ ipsi nobis comparauimus plus iuris quā in cæteris habeamus.l.si quid in bello & ibi glos.& Bartol.ff.de capti.& post limi.reuers.& notat Ioan.Monach.in.c.nullus de electio.lib.6.Bar.in.l.si insulam 6.oppos.ff.de verbo.obliga.Tiraquel.lib.1.de retra.§. 32.glos.vnica nume.3.qui ex hoc concludit retractui locum non esse in rebus nouè acquisitis, sed in bonis dumtaxat, quę ex successione generis nobis obuenīūt refertquè hoc ipsum voluisse Gerard.Vago.in sua disputatione retractus versi. super termino immobilem & Boeri.in consuetud.Vituricen.titu.de retractu lig
53 nagier.§.1.glos.2.& latius decisio.76.col.1.&.2. [In oppositum autem, imo quòd filius in vita patris admittatur ad retrahendam rem à patre venditam, videtur tex.expressus in.c.constitus de in integrum resti. quem ibi ad hoc expendit Enrriquus Bohi.in prin. vbi filius admittitur tanquam proximior ad retrahē dum rem à patre eius venditam, quam ipse habuerat à matre ex eius successione, quod indubitatum esse asseuerat Tiraquel.lib.1.de retra.§.1.glo.9. num.46.sed Tiraquel.non loquitur in re ab ipso patre acquisita, qua in specie negauit in eod.lib.§.32.glos.vnica nu.3. retractui locum esse, vt dixi in numero prędecenti, sed in re à patre vendita, quę erat maiorum suorum. Nec text.in dict.capi.constitutus aliquid probat, loquitur enim in casu valde diuerso, nempe, vbi pater bona materna vendiderat nomine filiorum, quorum alter retrahere volebat. Nos verò loquimur, vbi bona propria patris ipse vendidit, item ibi pater iam mortem obierat, cùm filius ad retractum venerat, vt constat ex verbis illis, quondam.G. pater eorum, vt per Tiraquel. ipsum satis probatur.d.§.1.glos.9.num.50.& sequen. Ex quo fit, vt vera sit opinio Ant.Gomez in dict.l. 70.Tauri nume.3.quòd filius viuo patre alienante rē propriam ab ipso acquisitam non admittatur ad retractum. Nam si legis nostrę dispositio fundatur ex affectione, quam pręsumitur habere filius ad bona paterna, non poterit verè filius retrahēs dicere eam habere affectionem, cum pater eam vendiderit, & quia forte per momentum apud patrem stetit, quare cessante affectione, quæ fuit causa huius legis condendæ, nimirum si cesset eius legis dispositio, & huius sententię est tex.expressus infra eod.l.15.vbi dicam in glo.1. Secus autem erit patre mortuo, potest enim tunc haberi affectio, eo quòd in hæreditate eam rem pater reliquerit, vt ibi concludit Anton. Gomez, & statim dicam.
54 [Quæro tertio eodem themate retento, nempe, si fundum, quem pater ipse acquisiuit, eodem patre mortuo alter ex filijs vendidit Sempronio, an alter filius vel nepos admittatur ad retractum? Vel si auus acquisierat, & nondum deuenerat fundus ad filium, quippe mortuus fuerat viuo patre suo, & alter ex nepotibus qui auo successerat fundum vendidit, an alter nepos admittatur ad retractum? & ex his quæ diximus nu. 50.& numer.prædecenti in fine constat admitti, vt & Ant.Gom.probat in.d.l.70.Tauri num. 3.ex verbis
55 legis nostræ, & hæc quęstio est in effectu exemplum primę quęstionis. [Quarto quæro, pater Ticij fundum vendidit maternum, in quo frater eius successerat ratione prælegati, aut diuisionis vel alias, an admittatur patre viuo ad retractum? Et videtur minime admitti, quia dubiū est, sit ne filius futurus patri hęres, qua in specie contra factum patris venire non posset l.cum à matre.C.de reiuendi.l.vendicantem.ff.de euictio, deinde viuo patre non est omnino honestum â filio eius contractum rescindi, ob eam reuerentiam qua lege diuina & naturali filij parentes honorare tenentur, vt consulerauit.d.Did.Couarr.lib.1.resolu.c. 8.nume.7.arg.tex.in.l.in coniunctione. C. de nupti. ibi cultu verecundię propriam noluerit voluntatem
56 depromere. [Item quia filius in potestate nō admittitur ad reuocandum alienationem aduenticiorum â patre factam, vt aperte probari videtur in.l. 1. C.de anna. excep. & hoc in specie voluit Bar. in.l.si constante num.63.ff.solu.matri.& ibi cū sequitur Crottus.2.lectione num.117.& Bellon.consi.24. numer.5.
57 And.ab Exea de pact.num.214. [Quarto retrahens iurare tenetur sibi ipsi & non alij retrahere, vt in hac l. in fi. sed hic in specie non iuste iurare hoc poterit cùm pater ipse sit habiturus commodum vsufructus, vt in.l.1.C.de bon.mater.&.l.cū oportet. C. de bon. quæ libe.l.5.tit.17.par.4.l.24.tit.13.par.5.ergo videtur
58 non debere admitti in vita patris. [Sed his non obstantibus contraria sententia verior est, nempe quòd filius etiā in patria potestate cōstitut⁹, atque fortiori ratione emācipatus admittatur ad retractū in specie proposita supra nu.55.nam videmus filiū vasalli, qui feudum alienauit antiquum, lege vel cōsuetudine permittente posse eam alienationem viuo patre reuocare, in eoque prę ferri cæteris agnatis, vt notat Andr. de Yser.Iacob.Albaro.Card.Alexan. & omnes prę ter quendam Petr.Cerne. in capit. Titius si de feudo fuerit contro.& in capit. 1.§. & si clientulus titulo.de aliena.feudi, & in capit. 1.§. hoc quoque titul. de succes.feu.Bald.in capit.1.§. vltim.ad fin. & ibi Martin. Lauden.column.2.versiculo.2.casu & Cardin.Alex. numero.3.versiculo secundo casu titulo quę sit prima causa benefi.amitt.idem Bald.consilio.276. in fine libro.5.quod repetitur consilio.315.eodem.libr.5. Franc. Curti.Senior consilio penult.columna.1.Iacob. à S. Georgeo.in tracta.feudo.in verbo & cum pacto de non alienando columna.10.versicu. sed quęro vtrum filij, Iaso consilio.56. column.3.in principio versiculo sed præmissis non obstantibus libro.3.Franc. Curti. Iunior in tracta. feudo.4. parte princip. cartha ante penul.versi.4.circa præmissa Tiraquel.libro. 1.de retra.§.1.glo.9.numero. 46. alia argumenta colliges in
59 responsione ad contraria. [Et primo nō obstat dubium illud, an sit filius hæres futurus patri, vt contra patris factum venire non possit argu. l. cum â matre C.de reiuendi. quia respondeo, hoc non considerari, vt ex.capit.constitutus de in integr.restitu.expendit ibi Enricus Bohi, & Tiraquell.d.glos.9. numer. 46. Vel 2. respondeo, hæredem non impediri rem per defunctum venditam retrahere, quia non dicitur venire contra factum defuncti, vt infra latius probabo numero.69. Ad secundum de honore & reuerentia patri debita respondeo eodem modo, non enim hac in specie impugnatur patris factum, sed confirmatur potius, cū petat filius se loco emptoris subrogari, & si vē ditio nō impugnatur, licèt ipsa emptoris mutetur: ex quo nullū patri paratur prędiciū, cū de euictione non teneatur emptori, non enim res euincitur ex defectu iuris venditoris, sed ex speciali priuilegio à lege proximitati concesso, qua in specie cessat euictio secū dum glos. communiter receptam in.l.minor.25.annis glo.vltima.ff.de euictio. pro qua facit text.in.l.si quis domum §.pen.ff.loca, quem ad hoc expendit Bald.in l.si familiæ numero.7.C.famil. ærciscun. Tiraquell. libro.1.de retractu.§.1.glossa.9.numer.34.vbi alijs hoc probat rationibus, & plures citat concordantes, & item in.§.12.glo.1.numero.7.& sequent.dixi latissimè in stylo Cancellariæ titulo.3.capit.1.§.26. glossa magna numero.81.in.48.casu in quo locus non est euictio
60 ni, & numeris sequentibus. [Non obstat tertium argumentum, quod non admittatur filius viuo patre ad reuocādam alienationem aduenticiorum ab ipsomet patre factam: quia respondeo non omnino tutam esse eam opinionem, contrariam quippe tenet Bald. in.l. vltima.§.in computatione num. 7. C.de iure deliber. & ibi eum sequitur Corne.num.6. & Iaso. consil. 56. columna. 3. versiculo confirmatur per illud libro. 3. Arius Pinelus hanc æquiorem dicens & vtiliorem in authen.nisi tricennale numero.44.&.45. C.de bonis maternis & in.l.1.eodem titulo.3.part. numero.74.& sequentibus vbi latissimè dominus Didacus Couarruias libro.3.resolu.capit.8.numero.7. text.regni nostri in.l.24.titulo.13.de pignorib.part.5.vbi vide Gregoriū Lupi, atque ita praxis Hispana illam intellexit legem. Vel respondeo. 2. & si concedamus veram esse Bart.opinionem & sequacium, mihil obstare nostræ sententiæ, hîc enim non agimus de irritanda venditione à patre facta, sed de subrogando emptore, ex qua subrogatione nullum euictionis paratur prędiudicium patri, vt diximus supra nume. prædecenti. [Ad
61 4. quod pater consequitur cōmodum ex huiusmodi retractu, nempe, vsumfructum, quod esse videtur contra iuramentum à filio retrahente prestitum, respondeo satis esse, si filio proprietas quæratur, vt in ea satisfiat iuramento, vsufructus enim ex legis prouidentia

Universidad de Deusto
Biblioteca

patri obuenit potius quàm ex facto filij,quare cessat
62 hoc argumentum. [Quinto quęro,pater meus fundum vendidit maternum,quem habuit à fratre meo defuncto,ad quem ex prælegato vel diuisione pertinuerat,quo vendito pater meus mortem obijt,& ego ei successi, volensque fundum retrahere, precium de posui intra nouem dies à tempore venditionis computatos,vtrum obtineam in retractu? Et idem quæri potest,si depositum feci viuo patre meo,deinde durante lite super retractu patri hæres extiti, an hiscasibus locus sit retractui? Et videtur locum non esse,non magis quàm si pater me' vellet retrahere:hæres siquidem & defunctus vna eademque persona esse censentur auth. de iureiur.à mori. præsti. post prin.ex quo hęres venire non potest contra factum defuncti. l.cũ à matre.C.de reiuẽdi.l.ab eo.C.de nego.gest.l.successores.C.de solutio.l.si vxor.C.de bon. author. iudi. posi.l.si fundum ibi,nec ei successisti &.l, venditrici C.de reb.alie.non alien.l.si Titio.ff.de pigno.l.i.ff.de excep.rei vendi. quin etiam nec ex propria hęredis persona id facere licere probat text.in.d.l. venditrici C.de reb.alie.non alie.&.in.l.cùm à matre. C.de rei
63 uendi.l.24.titulo.13.de pignor.part.5. [Hęres siquidem non potest melioris esse conditionis,quàm defunctus.l.in omnibus.§.non debeo.ff.de regul. iur.quare quæ à defuncto liberam administrandi facultatem habente facta sunt,non possunt à puppillo eius hęrede reuocari. l.Polla. C.de his quib. vt indig.sic etiam ea quę à patregeruntur,non decet pro disciplina militari à filijs in irritum reuocari vt in.l.pen.C. de restitumili.&alibi habetur,filios adeundo hereditatem patris,voluntatem defuncti suo consensu confirmare, quoniam hęres eiusdem potestatis & iuris esse censetur,cuius & defunctus fuit.l.hęredem.ff.de regu.iur. & factum defuncti censetur esse factum ipsius hęredis & ex contrario,l.vxorem.§.agri plagam. ff.de le-
64 gat.3.Ang.consil.185. [Hinc fit,vt agnati hęredes vasalli,qui feudum alienauit,non possint talem reuocare alienationem, quam tamen aliàs reuocare possent, si hæredes non essent, vt pluriũ authoritate affirmat Iacobin.à.S.Georg.in tracta. feudorum in verbo & cum pacto de non alienando colum 10.versi.aduertite ad id,Tiraq.plures addens concordantes libr.1. de retract.§.1.glo.9.nu.49,qui idem de filijs dixerũt,hi sunt Iacob. de Bellovisu in.c.1.§.hoc quoque & ibi Bal.nu.20.Marti.Laud.col.3.versi quęro an factum, Albaro.& Card.Alex.col.vlt.tit.de successio.feud. Paul.Castr.consi.207.in prin.libr.2.& cõs. 290. colu. vlti.eod.lib.Matth.Affli.aliosc itãs decis.Neapo. 112. & Vldri.Zasi.in epitome feudorũ par.9,de feudi alienatione nu.nu.13.Alex.cõs.28.li.5.Carol.Ruy. cons. 1.nu.3.li.1.& cõs.42.nu.12.eod.lib.& cõs.25 nu.11. lib. 2. Afflli.li.3.cõstitutionum Siciliæ rub.5.num.9. Ioan. Crot.in.l.filiusfa.§.diui nu.146.& ibi Ferdi. de Loa. nu.191.Curti.de feud.4 par.nu.148.& nu.152. Exea de pact.nu.227.sed in hoc mire variãt scribẽtes,vt aduertit Pinel.in.l.1.3.par.nu.84.vsque in finẽ.C.de bon. mater. pro qua opinione est tex.optim' in.l. filiusfa. §.cũ pater.ff.de lega.1.vbi si pater testamẽto prohibuerit rẽ alienari extra familiã,& filius eius alienauerit in extraneum,non poterunt filij hęredes ipsius alienã
65 tis reuocare.Rod.Xuar.in.l.quoniã in prioribus ampliа.17.fol.16.col.4.C.de in offi.testa. [Sic ergo fit nostra in specie,vt hęres nõ possit tanquã cõsanguineus retrahere rẽ à suo prædecessore vẽditã,vt respõdit Floria.à.S.Petro inter cõs.Petri de Ancha.consi. 371.nu.2.&.4.in fi.Steph.Bertrã.cõs.7.libr.1.Petr.de Anch.in.c.cõstitut' col.vlt.4. oppositio. de in integ.
66 resti. [Præterea hoc suadetur ex regula, quẽ de euictione tenet actio,eundẽ agentẽ repellit exceptio.l. vẽdicantẽ.ff.de euictio.l.post mortẽ.ff.de adoptio.l. si quis alienã.ff.de actio.emp.l.cũ vir. ff. de vsucap.l. rẽ alienã.ff.de pignora.actio.l.1.C.de reb.alie.nõ alie. Cùm ergo hæres teneatur de euictione, retrahere nõ poterit,imo etiãsi hęres nõ teneretur de euictione, vt quia emptor sciebat rẽ esse alienã, vt in.l.si fũdũ sciẽs C.de euictio.Tira.li.1.de retractu.§.12. glo.1. nu.7. ad huc nõ poterit hæres venire contra factũ defuncti,vt voluit glo.cõmuniter recepta in.d.l.cũ à matre. C.de reiuẽdi.vbi Ioã.Fab.Bal.& Pau.Cast,Rod.Xua.in.l. quoniã in prioribus.7.amplia.nu.10.C.de inoffi.test. Fulgo.cõs.67.col.2.versi.his tamẽ nõ obstãtibus Lãc. Galiau.in.l.4.§. Cato col.28.versic.& sic in hac & ibi Maria.Soci.Iun.nu.221.ff.de verb.obli.Tiraq. li.1.de retractu.§.1.glo.9.nu.47.qui id quoque procedere assuerat,etiãsi hęres fecerit inuẽtariũ,ex sẽtẽtia And. de Yser.in.c.1.tit.an agnat.vel fili.q & voluit Mat. Affli.decis.Neapo.240.prope finem & Fulgo. d.cõs. 67.colu.2.versi.quod tamen ita,vbi id limitat. quod egregie explicat Pinelus in.l.1.3.par.nu.79. versi.præ dicta autẽ.C.de bon.mat.& nu.80.versi.aliud etiã,& nu.81.amplia.7.& tãquã receptũ id tradere ait Deciũ in.l.debitori nu.20.C. de pact. Exeã de pact.nu.227. versi.ista sublimitatio,& alios ab eodẽ Pinelo citatos.
67 [Iuuatur etiã hęc opinio ex doctrina recepta,quę habet,filiũ hęredẽ patris nõ admitti ad reuocãdã alienationẽ bonorũ aduẽticiorũ à patre factã,vt in.l.cum à matre.C.de reiuẽd.glo.& Bar.in.l.fi.§. in cõputatione nu.6.C.de iure delib.& ibidẽ Bal.Paul.Ale.& Iaso.nu.9.& sequen.Arius Pine.eã dicẽs cõmunnẽ,& pluriũ legũ authoritate cõfirmãs in.d.l.1.3. par.nu.79. C.de bon.mat.pro qua est tex.regni nostri expressus in.l.24.tit.13.de pignoribus par.5.quã legẽ par.&.d.l. cũ à matre egregie & melius cęteris explicat Pinelus pluribusque ampliationibus & limitationibus ornat
68 in.d.l.1.3.par.à nu.79.vsque in finẽ. [Quibus nõ obstãtibus cõtraria sentẽtia verior est & receptior, imo q filius hæres patris fundũ maternũ vẽdẽtis admittatur ad retractũ,quod voluit Enrri.Boh.eiusque præceptor Pet.Bieri.in.c.cõstitutus de in integr. restitu. appẽdens verba eius tex.ibi,quòdã.G.pater,quasi iã esse desijsset,atq; ideo ei fil.' successerat, vt vtrunque ꝓbare nititur Tira.li.1.de retra.§.1.glo.9.nu.50.&.51. nõ p tex.in.d.c.cõstitut',negat enim ibi ꝓbari,sed p tex.in.l.debitor.§.vlti.ibi,quia nõ quasi hęres. ff. ad Trebel.idẽ voluit Masueri.in tit.de retra.§.itẽ secũdũ opinionẽ,Nico.Euerar.in locis legalib',loco à tãquã col.pen.vbi id dicit singulare,Boc.in cõsue.Vitur.tit. de retra.§.3.ad fi.& iterũ decis.12.&.Ioã.Nic.Arel.in cõmẽtarijs.l.gñraliter in.2.par.nu.34.C.de secũ.nup. & Ferroni.in cõsuet.Burde.tit.de retra.§.10.&.§.16. qui idem dicit in cæteris hæredibus, idem voluit Tiraq.

Tiraquell.libr.1.de retractu.§.1.glossa.9.numero.50. & sequentibus,Anto.Gomez in.l.70.Tauri numer. 10.versiculo item quęro si proximior, vbi etiam Cyfontanus quęstione.20.& Montal. in dicta .l. 13. in verbo nueue dias titulo.10.lib.3,fori ad medium glosse, Arius Pinel.in dict.l.1.3.part.numer.99.versiculo fulcitur quinto.C.de bonis maternis,ex quibus con-
69 stat hanc esse comunem sententiam. [Quorum omnium fundamenta colliges ex responsione ad contraria. Et primo non obstat,quòd hęres & defunctus eadem persona esse censentur,& alterutrius factũ vtriusque esse existimatur , & alia quæ in horum corroborationem diximus numero.62.&.63.quodque hæres non possit impugnare factum defuncti : quoniam hac in specie non reuocat hæres factum defuncti , ex priuilegio quippe à lege concesso filius & quilibet alius venditoris consanguineus admittitur ad retractum rei ab eo venditę : & sic auditur vt proximior, non vt hęres defuncti , sed vt diuersa persona: succeditque & subrogatur in locum emptoris , itaque defuncto ex hoc nullum obuenit in commodum , nec eius factum improbatur quoad ipsum attinet. Ipse enim cupiebat rem vendere,& precium exigere,quæ manet vendita, & precium exiget,si non exegerat. Quare non rectè dicitur hoc casu hæredem impugnare factum defuncti,ita quęstionem istam resoluunt Montal.Cyfontanus & Antonius Gomez in
70 locis numero præcedenti allegatis. [Ad secundum argumentum numero.64.traditum , respondeo non adeo esse firmum vt opinioni nostræ aduersari possit , quandoquidem in hoc tam frequenti articulo, alij plures non contemnendi authores contrariam defenderint sententiam , imo quòd agnati hęredes vasalli,qui feudũ familiare alienauit , possint reuocare alienationẽ,quorũ primas est Accur. in.l.1.§.hoc quoq; verb.inuestire tit.de succes.feu. And.de Yser. summus feudista in capi.1.in principio in ipsius propria additione ibi inserta , titulo de prohibita feudi aliena.per Federi.& in capi.1.§. alienare titulo qualiter olim feud.aliena.pote. Decius consilio.445. numero.55.&.56.Rubeus consilio. 84. numero.7. Gratus consilio,91.numero.36.libro,1.Thomas Gramati. decisi.93.numero.8.& sequen.Peral.in rubrica . ff.de heredibus instituendis numero.100.versiculo præterea in terminis, Ari.Pinel.in.l.1.3. part.numero.99. C.de bonis maternis,idque omnino procedere confecto inuentario,obseruant communiter doctores , vt attestantur Silua.consilio.30.numero.33.&.34. Afflictus in cap.1.§.hoc quoque titulo de successione feu. nume.72.&.74.& dicit esse de mente omnium , qui hanc quęstionem diligenter examinarunt domi. Dida.Couarru.lib.2.resolutionum cap.18.numer.4. versicu.8.infertur,& eam opinionem magis communem esse,satis constat ex rellatis à Pinel.in dict.l.1. 3.par. numero.93.&.99.in medio,vltra quos idem probat Rolandus à Valle consi.97.numero.50.Peral.in dict. rubric.ff.de hęredibus instituendis nu.83. Imo tam in feudo hęreditario , quã familiari idem probat Pi-
71 nel.dict.3.part.numero.95. [Et numero.96.satis eleganter aduertit,nihil curandum esse de inuentario ad effectum reuocandi alienationem à defuncto factam prout incaute autumant doctores superius citati, qui totam vim eius negotij in eo constituunt:quia effectus inuentarij est,ne conueniatur hęres vltra vires hereditarias vt in .l.fina.§.& si prefatam.C.de iure delibe.l.5.titu. 6.par.6.non vero vt repellatur exceptio,quòd venire non possit contra factum defuncti,de qua in.l.cum à matre.C.de reiuendi.& in.l.ex qua persona.ff.de reg.iur,earum enim legum dispositio procedit etiam facto inuentario,vt probat Fulgo. consil.68.col.2.Roma.consi.18. numero.4.& tanquã receptum tradit Decius in.l.debitori numero.20. C. de pact.Exea de pact.numero.227.versi.ista sublimi tatio,cum cordan.à Pinelo traditis in dict.l.1.3. par. numero.81.ad finem . Erit autem in hac specie vtile inuentarium,non vt ex eo detur ius reuocandi alienata,sed respectu præcij,quod soluendum est emptori iuxta gloss.& Afflict.in.c.1.§.Titius si de feud.fuerit controuer. Eundem Afflict. notanter deci. 178. numero.3.& sequen.vt videlicet teneatur solum hæres,quatenus vires hęreditarię paciuntur, & non vltra,qui aliàs in solidum teneretur,quod probat Pinc. dict.nume.96.& ante eum idem voluit in effectu Peralta in dict.rubri.ff.de hęredi.instituen, numer.102. ad fin.& numer.sequen,& ex his vterque resoluit reuocari posse ab herede agnato alienationem feudi,si
72 tue inuentarium confectum sit, siue non. [Et idem videtur dicendum à fortiori in successore maioratus, qui licèt sit hęres alienantis , poterit reuocare alienationem à prędecessore factam , quia in vendicãdis bonis maioratus à possessore alienatis fauor publicus versatur ob conseruationem familiarum, in qua consistit bonum publicum argu.tex.in.l.1 §.quamus.ff. de ventre inspici.ibi publice enim interest,& in.§.cæterum,insti.de legi.agna.succes.l. pronunciatio.§.familię.ff.ve verb.signi.& vbique docto.notãt,& probat Cinus in.l.1.C.ad.l.Iul.de adult.cum concordiã. latè à Tiraq.congestis de primoge.quęstio.4.nu.13.cũ sequen.& nu.32.id probat,verum esse in quolibet primigenio,Peral.in.l.3.§. qui fideicommissam nu.1.1. ff.de hered.insti.d.D.Couarru.lib.3.varia.resolutio. c.5.nu.5.& est optimus tex.in.l.2.tit 15.par.2.ibi,atatando el pro comunal de todos,& adhuc melior tex. in.l.7.tit,7.de maiora.supra hoc lib.& idẽ tenẽt plures,quos refert & sequitur Molina de Hisp.primog. c.18.nu.1.At propter publicum fauorẽ res alienate ab ipsomet alienante vendicari permittuntur , vt in.l. quemadmodum.C.de agric.& censi.lib.11.11.cta glo. verb.vendi,& ibi probant Bar.& communiter doct. secundũ Moli.lib.4.de Hispa.primog.c.1.nu.30 ergo multo magis id poterit eius hęres,quo fundamẽto in eam sententiã inclinat Moli.d.nu.30. licèt contrariã defendat ibi per totũ.c,eandem sententiam pluribus ritionibus defendit Peral.in rub.ff.de here.instit.nu. 94.cum pluribus seq.& Pine.in.d.l.1.3.par.1 u.59. & seq.qui optimis rationibus probat,multo magis cõcedi debere successori maiorotus reuocationẽ alienationis factę ab eo,cui successit quã successori feudi,& respõdet ad tex.dificilẽ in.l.filiusf.§.cũ pater.ff.de leg 1. procedere in legato relicto familię,& extẽdi nõ debere ad res maioratus antiqui,quipequo magis familia cõseruetur,q diserimẽ probat ex plurib' ibi adductis

Universidad de Deusto Biblioteca

vide rationes Pineli, quas hîc non refero, vel poteris
huic argumento aliter satisfacere, vt dixi supra nume.
73 69. [Min' oberit regula, quę de euictione tenet actio,
eundem agentem repellit exceptio.l. vendicantem.ff.
de euictio.cum similibus, quoniam hac in specie vendi
tor nõ tenetur de euictione, cũ res euincatur in respe-
ctũ eo ob id, ꝙ vẽditoris nõ sit, vt in.l.minor in prin.
ff.de euictio, & quia euincitur ex causa non præcedẽ
te, sed sequẽte cõtractũ, vel in ipso contractu.l.3.&.l.
Lutius. ff.de euictio. & nuncupatim, ꝙ re euicta per
retractum locus nõ sit euictioni, tenet Mãsueri.in tra
cta.de retractu.§.item secundum opinionem, & Affi
ctus in tracta.protomixeos.§.2.numero vltimo, & Ti
raquell.lib.1.de retra.§.1.gloss.9.numer.34.&.35.cum
concordan.supra hac eadem glos.nu.59.in fi.traditis.
74 [Nec oberit gloss.communiter recepta in.d.l.cum à
matre.C.de reiuendi.vbi etiamsi venditor non tenea
tur de euictione, non poterit eius hæres factum defun
cti impugnare, quoniam in casu, de quo agimus, non
venit hęres, vt sæpe diximus, contra factum defuncti
vt probaui supra hac eadem gloss.num.69.& eodẽ mo
do responde ad id, quod in eadem glo.dicitur, filium
hęredem patris non admitti ad reuocandam alienatio
75 nem aduentitiorum ab eodem patre factam. [Hanc
sententiam limitat Tiraq.lib.1.de retra.§.1.glossa.9.nu
53.&.55.nisi venditor promisisset rem tutam & secu-
ram se præstiturum, etiam aduersus retractus consan-
guineorum, quia tunc non admittetur filius hæres pa-
tris vẽdentis ad retractum, vt in.l.Seya.ff. de euictio.
76 [Sexto quęro filiusfam.nulla bona habẽs, an possit vi
uo patre rẽ patrimonialẽ à patre ipso vẽditã, per tuto
rẽ vel curatorẽ vel per ipsummet patrem filij nomine
reuocare precio oblato tanquam proximior? Tiraq.li.
1.de retractu.§.1.gloss.9.à num.58.vsque ad numer.73.
cõcludit patrem ipsum admitti posse, citatque in hoc
plures Francię consuetudines, refertque idem voluis-
se Mãsuerium, ita tamen vt patri hoc casu vsufructus
non quęratur, quòd tamen ibi latè discutit, vide per
eum & quę dicam infra eadem lege gl.vlti.nu.2.in fi.
77 [Sed id aliàs certum est, ipsum venditorẽ admitti nõ
posse ad retractum suo nomine, vt latè probat ipse Ti
raq.d.gloss.9 à num.30.vsque ad.40. quod indubita-
bile est, nec tam longa disputatione dignum.

GLOSS. II.

1 *Proximior vendentis, an eius, cuius primum res fuerat admittatur ad retractum?*
2 *Naturalis filius vel descendens an admittatur ad retractum?*
Bastardus seu naturalis an sit de familia vel agnatione? ibidem.
3 *Bastardus seu naturalis tantũ admittitur ad retractũ.*
Bastardus continetur in dispositione legali fundata in iure naturali, ibidem.
Bastardus venit in fideicõmisso conditionali si sine liberis moriatur, ibidem.
4 *Bastardus filius vel naturalis comprehenditur sub nomine filiorum, quoties de eius commodo agitur.*
5 *Bastardus an possit arma & insignia patris deferre? & num.2.*
Bastardi nobilium nobiles reputantur, ibidem.
6 *Spurius vel incæstuosus non dicitur consanguineus.*
7 *Exhæradatus filius an admittatur ad retractum sanguinis? & vsque ad nu.10.*
8 *Exhæredatus filius non amittit, quæ naturalia sunt, licèt amittat ciuilia.*
9 *Exhæredatus filius à iure patronatus non repellitur.*
10 *Filius renuncians cum iuramento bonis paternis admittitur ad retractum sanguinis.*
11 *Retractus an obtineat locũ in clericis & ecclesijs, & num. sequentibus.*
12 *Cap. constitutus de integ. resti. explicatur.*
Clerici vti possunt statuto vel consuetudine laicorum sibi fauorabili, ibidem.
12 *Clerici admittuntur ad retractũ sanguinis.*
11 *Statuta laicorum non ligant clericos in rebus eorum odium concernentibus.*
14 *Clerico vendente vel emẽte, an sit locus retractui sanguinis.*
15 *Statuta generalia laicorum quando ligent clericos.*
16 *Clerici si vtuntur consuetudine vel statutis laicorũ, an contra eos alij vti possint?*
17 *Leges Imperatorum seruandæ sunt in foro canonico, nisi fuerint canonibus contrariæ.*
18 *Retractui locus est, & si clericus sit venditor.*
19 *Retractus ius an habeat locum, & an transeat in monasterium, & num.20.*
21 *Monasterium an habeatur loco filij.*
22 *Retractui sanguinis an sit locus monasterio vendente rem patrimonialem monachi?*
23 *Retractus an fieri possit per hæredẽ consanguinei, & quid si lis erat contestata.*
24 *Retractus an fieri possit per hæredẽ nomine proprio, & an per cessionarium consanguinei.*
Retractus ius non est cessibile?
25 *Cessibilia non sunt plurima expressa.*
26 *Retractus an habeat locum, si cessio facta fuerit per consanguineum alteri consanguineo.*
27 *Retractus conuentionalis an fieri possit per cessionarium.*
Cedi possunt plurima remissiuè, ibidem.

b *Y alguno de aquel abolengo.* Ex his verbis iũctis sequẽ-
tibus probari videtur, consanguineos proximiores
auo, vel patri, cuius res vendita erat, non proximio-
res venditori admitti debere ad retractum, contra-
rium tamen disponitur in.l.sequenti in fine, vt ibi di
cam: prout & iure communi fieri attestatur Tira-
quell.lib.1.de retractu.§.11.gloss.1.nume.18.19.&.20.
in retractu feudo, & fideicõmisso, vt proximior vẽdito
ris, feudatarij, & grauati seu tenẽtis bona fideicõmissi,
vel maioratus admittatur, nõ proximior primi stipi-
tis à

tis, à quo ea bona deuenerunt in venditorem, quod
ibidem probat pluribus authoritatibus & rationibus
2 [Sed quæro primo ad maiorem huius legis elucida-
tionem, vtrum filij naturales tãtum nati ex soluto &
soluta & ab eis descendentes admittãtur ad retractũ?
& videtur, ad mittendos non esse, quoniã huius.l.dis
positio vnica ratione fundatur, quę est vt res maneat
in familia vel agnatione vẽdẽtis, vt Tira. probat li.
1.de retractu in pręfatione nu.33.& sequen. & iterũ
§.26.glo.1.nu.38.& in.§.1.glo.8.nu.4.& seq. Did.Pe-
rez in.l.1.tit.1.lib.4.ordinatio.col.1327.versi. infertur
2.Ioan.Igne.in repe.l.dudũ.4.col.in fi. & rursus col.
14.vers.hîc adde vnum articulum, cum alijs ab eis ci-
tatis: ea autem ratio in hac specie cessat, quia natura-
les tantum, quos vulgus Bastardos appellat non dicũ
tur esse de familia seu agnatione secũdũ Bar.in.l.pro-
nũciatio.§.familię.ff.de ver.sign.Bal.cõs.168.col.2.li.
5.Paul.Cast.cõs.178.post principiũ lib.1.cũ alijs mul
tis concord.à Tiraq.congestis lib.de nobilitate.c.15.
nu.12. Sed neque cũ illis cognatio est aut coniunctio
ex parte patris secundũ Dyn.cons.16.in fi.cui subs-
cripsit Ange.cõs.401.in fine, per tex.in.l.spurius.ff.
vnde cogna.&.§.vlt.in auth.qui.mod.natur.effi.sui.
nec eis licet arma deferre seu insignia parentũ, vt vo
luit Dynus in.l.cũ pater.§.mater.ff.de lega.2.Bart.in
l.vlt.C.de verb.signifi.& in tracta.de insignibus &
armis, Bal.in.l.filium.1.lectura, ff. de his qui sunt sui
vel ali.iur.Ant.& Panor.in.c.per venerabilẽ qui fil.
sint legi.vbi & Card.Alxãdri.3.notab Ioan.de Ana.
in.c.cũ dilectus de accusa.Guill.Bene.in rep.c.Rayn.
in verbo Raynnti' de Claromõte nu.35.de testa.Tir.
lib.de nobilitate.c.15.nu.12. ex quibus naturales non
posse retrahere asseuerãt Masueri.in tit.de retract.§.
pen.vbi hoc extendit ad filios legitimos bastardorũ,
vt in.l.vlt.& ibi docto.C.de natural.liber.Math.Af
flict.in tracta.protomixeos in princi.legis num.32.&
seq.Guill.Bene.in.d.c.Rayn.in verbo & vxorẽ no-
mine Adelasiã nu.715.& seq.Ang.in cõs.191.nume.2.
Deci.cons.471.nu.5.Ferroni.in cõsuetudi. Burdega-
len.tit.de retract.§.6.col.pen.& iterũ.§.10.versi.pręte
rea spurij, Tira.li.1.de retract.§.1.glo.8.nu.6.Quod li
mitat nu.8. nisi in casibus, vbi bastardus succedit ma
tri, vt & limitat additionator Benedicti & Ferro.in
3 locis supra citatis. [Sed nihilominus contraria sentẽ
tia, imo quod filius naturalis tantum, qui dicitur ba-
stardus, admittatur ad retractũ, est cũ verior tũ apud
nos receptior, quã tenuit Vago.in sua disputa. retra-
ctus, & post eũ Boeri.in cõsuetu. Vituricen.tit.de re-
tra.§.1.in fine Cyfont.in.l.70.Tauri.2.col.ver.5.dubi
tatur, dicens ita fuisse iudicatũ in cõtradictorio iudi-
cio in ciuitate Ouetensi, & ibi quoque Ant.Gom.nu.
4.Montal.in.l.13.in verbo camiar col.13.in princ.tit.
10.lib.3.fori refertque Guill.& Pet.de Bellaper.idẽ te
nẽtes, & attestatur ita seruari, quodq; cõcurrẽte alio
cõsanguineo legitimo pręferatur bastardo, quorũ sen
tẽtia mihi arridet ex pluribus. Et primo quia in dispo
sitione legali, quę fũdatur iure naturali sanguinis seu
cognationis & ęquitate, cõprehenditur naturalis tan
tũ, nisi ex qualitate personę aliud colligatur, vt in.l.
ex facto.§.si quis rogatus.1.ff.ad Treb.vbi rogatus rẽ
restituere, si sine liberis decesserit, nõ tenebitur resti-
tuere si filios naturales reliquerit, nisi sit illustris, vel
in dignitate positus, vel clericus, aut honesta mulier,
quem ad hoc expendũt Bart.Ang.Pau.Imol.Alex.
ibi & cõmuniter doctores, & in.l.generaliter.§.vlti.
C.de insti.& subst.sub condi.fact. Quod extenditur
etiãsi expressa nõ fuerit dicta conditio, subintelligi
tur etenim, vt in.l.cũ auus.ff.de cõd.et de mõstr.&.l.
cũ acutissimi.C.de fideicõ.licèt in hoc docto.variẽt, vt
ex eisdem locis videre licebit, confert etiã.l. generali-
ter.§.cum autẽ.C.de institu.& substi.&.l.parẽtes.ff.
4 de in ius vocan. vbi glo. & docto. [Conducit etiã
recepta opinio, quòd vbi agitur de priuilegio vel cõ
modo filiorũ in æquitate fundato, appellatione filio-
rũ semper naturales tãtũ comprehendũtur, arg.text.
in.l.vlti.C.de confirman.tuto.vbi pater ita potest da
re tutorẽ filio naturali ac legitimo, licèt debeat à iudi
ce cõfirmari.l.naturali.ff.eo.tit. quã regulã tradit Pa
nor.in.c.in præsentia nu.23.de probatio. quẽ ibi cęte
5 ri sequuntur interpretes. [Cui opinioni non obest
quod diximus nu.2. bastardos non cõtineri sub no-
mine familiæ & cognationis, nec licere eis arma præ-
decessorũ suorũ nec insignia deferre: quoniã licèt hoc
procedat de iure, aliud autem est de cõsuetudine, iux
ta quã bastardi nobiliũ & illustriũ, maximè magna-
tũ, sunt nobiles, vt attestatur Raynel.in tracta.nobili
tatis.2.q.5.quæstionis principa. vbi tradit exẽpliũ in
bastardo Subaudię. Cui cõsuetudini standũ est, ex eo
quod tradit Bar.in tract.de insignibus & armis co-
lumna.2.vbi scripsit, quòd licèt iure cõmuni nõ pos-
sint bastardi insignibus parẽtũ suorũ vti, contrariũ
tamẽ obseruatur in Tuscia de consuetudine illius pro
uincię. cui standum est, & ita sensit Ang.in.d.cons.
191.nu.2.& voluit Domi.in.c.statutũ.2.in prin.colu.
vlt.de hæreti.lib.6.Soci.cons.102.nu.8.li.3.Math.Af
flict.in tracta.protomixeos in prin.l.nu.33. vbi atte-
statur esse generalẽ consuetudinẽ, ꝙ bastardi deferãt
arma domus, Nicol.Perusi.in tractat.de successio.ab
intest.in.4.specie filiorũ, & in Francia hoc idem ob
seruari, vt bastardi nobilium nobiles reputẽtur, sint
que immunes à subsidijs popularibus, & priuilegijs
nobiliũ in vniuersum potiãtur, prætterquã quoad suc
cessionẽ attestãtur Gui. Papę decio.580.Boeri.decis.
127.ad fi. Apud Tuscos quoque bastardi sunt de do-
mo secũdũ Ang.in.l.ex facto.§.si quis rogatus.ff.ad
Trebe.& cõs.30.vbi idẽ ait seruari Perusij, & Domi.
in.c.statutũ.2.in prin.col.vlt.de hęreti in.6.Tiraq.in
tracta.de nobilita.c.15.nu.25.quod & in nostra serua-
tur Hispania, quod latius explicuimus supra hoc lib.
tit.1.de matrimonio glo.1.rubricę nu.126.&.127.& in
6 l.9.&.10.tit.8.de successio.supra hoc eod.libr. [Hæc
tamen limita, nisi filius sit spurius, incestuosus, vel na
tus ex dãnabili coitu, hi siquidẽ retrahere nõ possũt,
quia nõ dicũtur cõsanguinei, nec de genere, domo, vel
stipite parentũ vel aliorũ ascendentiũ arg.tex.in.l.fi-
liũ eũ diffinimus.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.l.
generaliter.§.cũ aũt.C.de insti.& substi.§.vulgo quę
sitos insti.de succes.cogna.l.vlti.vbi Bal.& cæteri.C.
de ver.sign.& in auth.ex cõplexu.C.de incest.nup.
Abb.& doct.cõmuniter in.c.per venerabilẽ qui filij
sint legi. [Secundo quæro, an filius vel nepos exhere
7 datus possit retrahere? & videtur minime posse quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

repellitur à succesione vt in auth.vt cũ de app.cog. §.causas coll.8.auth.nõ licet.C.de lib. ptẽ.itẽ qa ex
heredat' habetur,p mortuo,vt in auth.de hæred. & Fal.§.exheredatos coll.1. vbi gl. & cõmu. dd. & qa
exheredatus nõ cõnumeratur inter filios,vt in.l.pa
ter filiũ.ff.de inof.test.vbi Bal.& cæteri.Itẽ q̃a p' exheredationẽ tollitur suitas, & filius efficitur extra-
8 ne'.l.1.§.sciẽdũ.ff.de suis & leg.hæred. [Cęterũ his nõ obstãtib' cõtraria sẽtẽtia verior est et receptior,imo quòd licẽt filius sit iuste exheredatus possit admitti ad retractũ, quoniã etsi per exheredationẽ tollantur ea iura,quę ad ius ciuile spectant,non tamẽ amittuntur iura naturalia sanguinis.l.iura sanguinis.ff de regul.iur.l.3.ff.de interdi. & relega.Itẽ quia cõditio à lege vel ab homine posita si sine liberis decesserit, censetur excluſa,quoties quis decedit liberis superstitibus,quamuis exheredatis,vt in.l.ex facto.§.vlti. vbi
9 glo.notat & docto.ff.ad trebelli. [Prꝛterea exhæredatus à iure patronatus non excluditur.l. si patronus testamento.§.si quis nõ mala.ff.de bon,liberto. Bar. in.l.iurisiurandi.§.si liberi col.vlt.ff.de oper. liberto: & cõs.65.post mediũ & iterũ cõs,60.in. 2. dubio. nec etiã à feudo,vt tradit Ardi.in tit.de succes.feudi sub rubri.an filius succedat in feudo.§. itẽ quæritur si ex hæredatus filius,& Odofred in summa qui feud.dare poss.& tit.de succes.feudi in principio. And.de Yser. in.c.1.eo.tit. Marti.Laud.in c.1.§.& quia vidimus,& ibi quoque Albar.& Car.Alex. qui feud.dare poss. Iacob.à.S.Geor.in tracta.feudo. in verbo presentes colu.2.versi.quęro subsequẽter,& Fran.Cur. Iunior in eodẽ tracta.q.3.in prin.tertię partis.Idẽque erit & si nõ sit iustè à patre exheredatus, vt in simili specie statuitur in auth.denupt.§.soluto vbi Ang. in feudo hoc nuncupatim asseruit,& Pet.Ferra.in titu.de forma libelli,quo agitur ad reuoca.feud.in verbo nec superstitibus col.3.versi.7.excluditur,Pau.Pari. cõsi.1. nu.7.lib.1.& omnes supra citati,Tira.hęc referens li.
10 1.de retra.§.1.glo.8.nu. 45. [At si filius sponte paterna se abstinuerit hæreditate,vel cũ iuramento renunciauerit,nõ propterea amittit ius retractus in rebus etiã à patre vẽditis arg.l.filij in prin.ff.de iure patro. vbi filij se ab hęreditate paterna abstinẽtes ius patronatus,quod iure eis competit in seruos à patre manumissos,nõ amittunt,& in specie retractus hoc voluit Ferronius in cõsuetudi. Burdega.tit.de retra.§.10.Tiraq.li.1.de retra.§.1.glo.8.nu.50.& pen.Ant.Go.in.l. 70.Tauri nu.6.& quod exhęredatus à patre rei patrimonialis vẽditore possit admitti ad retractũ,voluit expresse Tira.d.glo.8.nu.45.Mõtal.in.l.13.in gl.magna col.12.versi.itẽ quęro quid si proximior in gradu, tit.10.li.3.fori,hoc extẽdẽs etiãsi nõ exhęredetur,si causas ingratitudinis cõmisit,ppter quas posset exhęredari,Ant.Go.in.l.70.Tau.nu.5.vbi etiã Cyson. 2.col.versi.10.dubitatur,quãuis ipse Cyfonta.in.36.q. aliud dixerit,si retrahẽs graues iniurias vẽditori intulerit,propter quas posset exhęredari,nixus authoritate Math.Affli.in tracta.protomixeos.§.3.nu.2.&.3. qui tamẽ loquitur in iure cõgrui vicino cõpetẽti,vbi est diuersa ratio,qa nõ expedit habere rixosũ vicinũ,
11 vt ibi p eũ. [Tertio quæro,an in clericis vel psonis ecclesiasticis tã actiuè quã passiuè sit locus retractui,ita vt cleric',pximior possit retrahere,vel rẽ à clerico vẽditã possit laicus eius cõsanguineus retrahere,vel an à clerico emptore possit retrahi? & videtur q̃ nõ,quoniã huius legis & similiũ dispositio magis afficit personas quã res:quo fit,vt nõ cõprehẽdat clericos ex defectu potestatis & iurisdictionis statuẽtiũ,vt in. c.ecclesia sanctę Marię de cõstitu.& in.c.vlt.de vita & honest.clerico.& in.c.vlt.de reb. eccles. nõ alienã. & in
12 auth.statuimus.C.de episco.& cleri. [Cõtrariũ tamẽ verius est & receptius, & instituitur ex. c. cõstitutus de in integ.resti.vbi fundus patrimonialis fuit p laicũ distractus & vẽditus alteri laico,prꝛemissáque retrahẽ di cõsuetudine,inquit tex.clericum admitti ad retractũ tãquã vẽditoris cõsanguineũ,ibiq́e ex eo expẽdũt Pet.de Ancha.7.notab.& Panor.5.notab,Infert q́ue ibi Panor.clericos vti posse statuto,vel cõsuetudine laicorum generali,si merè fauorabilis sit, de quo etiã dicit esse bonũ tex.in.c,dilecti de foro cõp,vbi idnotarũt Ioã.And.Car.Florẽ,Ant.Ancha. Panor. & alij,idẽ Panor.in.c.ecclesia sanctę Marię col.vlt.et ibi Feli.7.&.8.q.de cõstit.Lapus alleg.101.col.5.versi. quod autẽ,Bal.in.l.1.nu.10.C.de sum.Trini. Ant. in d.c.quę in ecclesiarũ & in.c.quod clericis pen.col.de foro cõp.Raph.Comẽ.cõs.41.in fi.Domi.in.c.vlti.in prin.ad fi.de offi. delega.in.6.Card.Flo.in.c. ppendimus.2.q.ad fi.iterũq́ue in.8.q.de sen.excõ. Alex.cõs. 210.nu.13.&.14.& cõs.211.nu.1.li.2.Tira.li.1. de retra. §.1.glo.3.nu.2.et seq.Cor.cõs.114.li.2,Soc.cõs.292.li.2. Caro.Moli.in cõsue. Paris. in prœmio glo. 5. Deci. cõs.114.nu.1.versi.sed tamẽ his,Tiraq.li. de retra.§.1. glo.8.nu.41.cũ cõcor.ab eo,Tira.latè cõgestis in libr. de primigenijs.q.44.nu.8.& seq.Ex hoc fundamẽto constat veritas primi mẽbri,quando,scilicet,clericus vti velit beneficio retractus,quod vt indubitatũ asserit Tira.d.li.1.retractus.§.1.glo.8.nu.41. refertq́ue idẽ voluisse Math.Affli.in tracta.protomixeos in prin. legis nu.8.versi.itẽ quęro an si cleric' cũ tribus numeris seq.vbi attestatur hãc esse cõmunẽ opinionẽ, siue clericus sit emptor,siue vẽditor,siue retrahẽs,idẽ quo
13 que voluit Dec.cõs.283.nu.8.versi.vltimo quę ritur & duobus numeris seq.& oẽs infra citãdi. [In duobus vltimis casibus, nẽpe, quãdo clericus est emptor, vel vẽditor maius dubiũ est,quãdoquidẽ statuta laicorũ nõ ligẽt clericos,maximè in his,quę eis nocẽt, vt ex his quæ diximus,infertur,& ex traditis à Tira.de iure primigeniorũ.q.43.nu.3.& à Ferd.Vaz.de succes. crea.§.10.nu.648.&.651. Ex quo Montal.in.d.l.13.in glo.magna col.10.versi. itẽ quæro vtrũ ista lex liget clericũ.tit.10.li.3.fori libẽter fatetur non ligare clericos,vt aduersus eos locũ habeat,idẽ voluerũt Bal.Ias. Imol.Panor.Alex.& Affli. sibi cõtrarij in locis à Ti
14 raq.citatis lib.1.retractus.§.1.glo.13.nu.3. [Sed nihilominus idẽ quod in priori specie tenẽt Cyn.Bal.& reliqui in.l.nec per se.C.de hęre. instit. estque communis opinio teste Matheo ab Affli. qui idẽ tenet in.d. tracta.protomixeos in prin.l.num.9.& seq. idem voluit Cyfonta.in.l.70.Tauri.8,col.q.51. & ibidẽ Ioan. Lupi nu.15.16.& seq.Ant.Gom.nu.7.& Did.Castel. ibidem in glo.magna col.5.vsque ad.14. Tiraq. lib.1. de retra.§.1.glo.13.nu.3.&.4.& sequentibus, Sebastia. Neapodanus in tracta.cõgrui in prœmio super verbo tenorẽ,Alberi.1.par.statutorũ.q.94. Alex.consi. 43. li.7. qui loqtur in retractu ratione cõmunionis, itẽm etiam voluit Gregorius Lupi ineodẽ retractus

tractatu super.l.55.glo.pen.in verbo deue auer, ad me
15 dium versi.quid autem si extraneus,titul.5. de emp.& vendi.part.5. [Mouentur ex eo,quòd statuta generalia laicorum,in quibus nulla fit mentio clericorum, aut ecclesiarum,sed tamen comprehendunt ea,quę illis competunt,non tanquam priuilegiatis, sed tanquã cuilibet de populo,tenent ligantque clericos, dum tamẽ sint honesta,nec iuri cononico aduersantia,vt docet Bar.in.l.cunctos populos nu.28.&.29 . C. de sum. Trini.& fide Cath.citat tex.in.c.constitutus de in integr.resti.qui loquitur in retractu, vt hinc intelligas Bar.loqui in nostra specie,idẽ voluit Bart.in.l.de quibus col.vlti. ff.de legib.Lapus allegatio.81.col.1.Bar-Ba.in rub.de reb.eccle.non alien.cartha.13.col.vlti.& seq.& cons.14.li.2.& cons.65.col.11.& seq.lib.4.quibus in locis ad fert concordantes,Tiraq.lib.1.de retractu.§.1.gl.13.nu.4.&.5.qui plures etiam addit cõcord. Sed sententia Bar.communiter reprobatur secundũ Deci.in.c.ecclesia sanctę Marię nu.53. versi. & primo occurrit illa quæstio,extra de constitu.& ibi Feli.nu.
81.qui saluat doctrinã Bart.in.5. casibus vsque ad nu.
89. quorum nullus potest huic quæstioni adaptari.
16 [Quare alia ratione hanc cõuincunt sententiam,cùm enim summus ecclesię prꝛesul in.d.c. constitutus de in integ.resti.statuerit,clericos vti posse hoc statuto seu consuetudine, satis insinuat laicos ediuersò aduersus clericos eo etiam vti posse, iuxta Vlpiani sententiam,quod iuris quis in alios statuerit, eodem ipse vtatur,quod summam æquitatem habet,vt titulum illum exorditur iurisconsultus,quis enim,inquit,aspernabitur idẽ ius sibi dici quod alijs ipse dixit, vel dici effecit? Et hãc legẽ esse Radamãthi affirmat Arist. Ethic. 5.c.etiã.5.si quod quisque facit,idẽ patiatur & ipse,id iustũ fiet denique iudiciũ. Quę si in cæteris obtinent, certè etiã magis in clericis & ecclesia, quã alios fallere nõ decet. c.per tuas de donatio. gl. in,c.2.§.hoc ius in verbo vt plus.10.q.2.Tiraq.li.1.de retra.§.1.gl.13.nu.6. Boc.deci.248.nu.2.Pet.à Plaza vbi plures citat cõcor. in epitome delictorũ li.1.c.36.num.16.Ideoq́ue si clerici vel ecclesia vti volunt consuetudine vel statuto cõtra alios,& aduersus se quoque alijs vti consentiãt necesse est,vt voluit Bal.in.l.de quib' nu.26.ff. de legib. & in.l.omni nouatione.C.de sacrosc.eccles. & in . l.1. 6. q. C.de contrah.emp.& alibi fæpe.Cuma.cons. 83. col.1.Panor.in.c.ecclesię sancta Marię in rep.nu.51.& 52.& cons.6.li.1.Alex.cõs.209.nu.15.& cons.210.nu.4. lib.2,& ibi Carol.Molin.Soci.cons.36.&.97.nu.3.li.1. Philip.Frã. id dicens singulare in regala possessor nu. 11.de regu.iur.in.6.Fran.Balb.in tract.prælcrip.1.par. 5.partis princip.col. 4.versi.5.fallit,Deci.cons.452.nu. 14.Fran.Ripa li.1.responsorum.c.4.nu. 5.Tiraq.li.1.de retractu.§.1.gl.13.nu.7.Sed doctores præcitati in alia specie loquuntur,nempe,vbi clericus vult vti statuto laicorum in parte,vti ad executionem instrumenti publici guarentigij,& nolit eodem statuto vti contra se, veluti si post lapsum decennij executionem peteret, quo tempore ex eodem statuto vel alio ius exequendi prælcribitur,tunc nimirum in omnibus vti compellitur etiam contra se facientibus. [Quapropter
17 his rationibus reiectis,alia fortiori cõuincitur nostra opinio,videlicet,leges ciuiles Imperatorum debent ob seruari in foro ecclesię,quando canonibus non repugnant.c.1.& ibi docto,communiter.de no.ope.nun.c.si adiutorium.10.distinct.Bald.quem cæteri sequuntur in.c.cum venissent,de eo qui mitti.in posse. Feli.in.c. causam quę de rescrip. Ioan.Lupi in introductione rubric.de dona.ant.vir.& vx.nu.15.hanc sententiam tenet vtriusque iuris schola in.l.cunctos populos.C.de sum.Trini.& in cap.ecclesia sanctæ Marię de constitu,Panor.in cap.inter alia.1. notab. de immu;eccles. Didad.Castelli in.l.70.Tauri glo.magna col.7.versic. & primo certum est,& ibidem Anto.Gomez nu.7.in fi.& Ioan.Lupi nu.15.hanc dicentes communem.procedere cęque in legibus regni nostri, quæ vt ius commune & ciuile reputantur in regno nostro secundum eos, cum concordantijs à me traditis in dialogo relatoris 3.par.c.34.nu.3.&.8.& à Dicado Perez in prœmio ordinationũ.3.q.Alias item rationes tradit Castellus
18 vbi supra. [Cæterùm si venditor est clericus,locus erit retractui,vt concludit Tiraq.lib.1.de retract.§.1. glo.13.nu.11.licẽt Ripa refragetur li . 1.responsorũ.c.2. in.1.dubio.Sed doctores nostri censent, locum esse retractui,eo q̃ clerico venditori nulla fiat iniuria,quippe cui precium præstetur conuentum,nec ad vllam teneatur euictionem, vt in alia simili specie diximus supra hac.l.glo.1,num.59,&.69.sicuti in minore infante
19 vendente resoluit Tiraq.d.gloss.13.num.13. [Quarto quęro,an ius retrahendi trãseat in monasteriũ, in quo proximior consanguineus professionem fecit? Et trãsire videtur:quoniã appellatione coniunctorũ veniũt cõiũcti coniunctione spirituali,tex.iuncta glo. & cõmuni opinione in.c.vltim.de postul.c.coram de offi, delega. Item quia monachus religionem ingressus nõ amittit iura sanguinis & proximitatis, loco enim filij habetur monasterium,vt plerique existimant in. c.in presentia de proba. per tex.ibi & in auth. nisi rogati C.ad Trebell.& §.sed hęc prꝛesenti in auth.de sanctiss. epi.l.iura sanguinis.ff.de regul.iur.l.vlt.C.de episc.&
20 cleri. [His tamẽ nõ obstãtibus contraria sẽtẽtia verior est & receptior,imo quod in monasteriũ nõ transeat ius retrahẽdi ex persona monachi,quia in monasteriũ nõ trãsit ius personalissimũ cõsanguinitatis, in quo lex nostra eiusque ratio innititur. Itẽ quia monachus hac in specie nõ sibi ipsi retrahit,sed alij, hoc est, monasterio & ad monasterij vtilitatem & commodũ, quod non licet,vt in hac.l.in fi.Item quia monasteriũ est quędam vniuersitas & res inanimata, in qua non datur,nec consideratur ius sanguinis,nec perpetuatio vel conseruatio familiæ argumen.text. in authentica ingressi vbi docto.C.de sacrosanct.eccles.& capit.in prꝛesentia de proba.Inno.in.c.grauẽ de sent. excommu.Bal.in auth.habita nu.41.C.ne fili.pro pat.cessat ergo ratio legis nostræ,& per cõsequẽs eius dispositio.
21 [Ad obiectiones respõdeo,q̃ monasteriũ nõ habetur loco filij secũdũ Bar.Pau.& Sali.in.d.auth.nisi rogati.C.ad Treb.& in auh, siqua mulier,Cde sacrosc.eccle. cũ multis alijs quos refert Tiraq.in.l.si vnquã in verbo susceperit liberos nu.41.& ibid.Ripa.q.34. Felin. in.c.in prꝛesentia nu.42.de proba.d.D.Coua.li.1.reso. c.19.nu.6,& quãuis loco filij haberetur,id esset impropriè & p fictionẽ & similitudinẽ,vt dixit Bal.in.l.filiũ col.4.ff.de his qui sũt sui vel alie. iu.& in.l.cũ acu

Universidad de Deusto
Biblioteca

tissimi column.1.C.de fideicom. Nec id quidem semper & indiscriminatim, sed quoad eum dumtaxat fine, vt excludatur substitutus sub ea cõditione, si quis decesserit sine liberis, de quo tantum agunt prædicta iura ex sententia eiusdem Bald.in.d.l.filium & in .d. auth.siqua mulier. 3.nota. & Panor.in.d. c.in præsentia num.48. Vbi etiam alij recentiores: quo fit, vt monasterium minime ad retractum admittatur, vt & Tiraq.voluit lib.1.de retractu.§.1.glos.8.nu.20. & Anto.Gomez in.l.70.Tauri nu.9.post Cyfont.ibi col. 3.
22 vers.13.quibus ipse accedo. [Quinto quæro, an monasterio vendente rem immobilem monachi & patrimonialem, proximior consanguineus monachi admittatur ad retractum? Respondeo non admitti, quia iam res non dicitur patrimonialis, nec vendita per cõsanguineum, sed per monasterium, in quo non datur ius sanguinis, vt dixi in præcedenti quæstione numer.20 item quia monasterium ingressus à bonis temporalibus sese abdicauit, & ea in monasterium transtulit, vt in.d.auth.ingressi, quare iam desierunt esse patrimonialia, & monasterium loco extranei habetur, quare retractui locus non est, vt rectè docet Anto. Gomez in.d.l.70.Tauri numero.10.& ibi Cyfonta.colum.3. versiculo.16.dubitatur, quorũ sententia vera est. Quid si monasterium emat? dic idẽ, quod in ecclesia emptri
23 ce dixi supra hac eadem glos. num.13.& sequentibus. [Sexto quæro, an hæres consanguinei admittatur ad retractum, vel cessionarius, vel procurator? Et verius est, hæredem non admitti ex persona defuncti, quia beneficium retrahendi est personale competens ratione sanguinis, & non est trãsmissibile ad hæredes, cùm ea dumtaxat iura sint transmissibilia, quę & hæreditaria sunt, & non alia.l.cùm hęredes. ff.de acq. poss.l.1. & per totum.C.de hæredi. actio. Quod tamen limitæ nisi consanguineus decesserit lite iam contestata, quia tunc hęres admittitur, licèt sit extraneus argumẽ.tex. in.l.postbumus.§.fi.cum.l sequẽ.ff.de inofficio. testamen.vbi in querela inofficiosi testamenti hoc statuitur, probat hoc idem text.in.l.vna.C.ne ex delict.defuncto.& in specie hoc voluit Ioan.Fab.in.6.ex contrario in fi.insti.de lega. Tiraq.lib.1.de retractu.6.26.
24 glos.1.nu.3.Cyfonta.in.l.70.Tauri colum.4. versic. 21.dubitatur, & ibi Anto.Gomez numer.8. [Ex persona autem propria si ipse est proximior, bene potest retrahere, vt in hac.l.& seq.statuitur. Cessionarius itidem retrahere non poterit, quoniam ius istud est personalissimum, & nequaquam cessibile, & quia repugnant rationes, propter quas locus est retractui, vt expresse decidunt Cyn.Pet.Bal.Salice.& Paul. Castr.in l.ad officium.C.commu.diui.Ioann.Fab.in.§.1. insti. de acquisi.per arroga.Montal.in.l.13.in glossa magna colum.14.versi.item determinatur per hanc legem titulo.10.lib.3.fori. Anto.Gomez in.l.70. Tauri num. 8.ad finem & ibi Cyforta.3.colum.q.14. vbi rationes plurimas tradunt, & latissimè omnium Tiraq.lib.1. de retractu.§.26.glos.1.per totum hoc idem concludẽtem, & num.1.plures tradit concord.nempe, Alberi. in.1.par.statuto, q.62.& 89.Bal.in tract.protomixeos col.2.versi.quæro nunquid istud ius, idem voluit Afflict.eod.tracta.§.1.num.42.&.43.Signoro. consil.81. col.2.versic.preterea omisso, Luc.de Pœna in.l.vltim. colum.1.in verbo permutationes. C.de prædi.curial. lib.10.Iaso.in.l.1.§.vsufructuarius nu.5.in fi.ff. de no. ope.nun.Paul.cast.consil.1.in prin.lib.2.Roma. consil. 484.Alex.in.l.post dotem.ff.solu.matr. Ang.de Aretio in.§.actionum nu.18.insti.de actio.Barba.cons.51. colum.19.versi.etsi opponitur lib.1.Socin.in.l qui Rome.§.cohęredes.5.notab.ff.de verborum oblig.Cosm. Gui.in pragma.sanctione tit.de collatio.§.sequitur in verbo alio, Ludo.Bologni.cons.25.colum.5. versic.& nota quod tale ius, Iacob.à S.Geor.in.l. Imperator.ff. de pact.Carol.Ruy.cons.47.num.2.& . iterum versi. nec obstat quod dicebatur libr.4. & omnium latissimè Ioan.Igne.in repe.l,dudum colum.14.versicul.his adde vnum articulum cum.4.columnis sequen. C.de de contrah.emp.Boeri.in consue.Vituricen.tit.de retract.§.3. col.4.versic.sed an hoc ius, Cassa.cons.21. col.12.Ioan.Montoloni. in promptuario iuris tomo 1.in verbo redimere versi.2.super verbo licentiam in fine Albert.Brun.consilio.80.num.22. Carol. Molin. in consue.Parisien.titul.1.§.13.numero.20.Ferroni.in consuetud.Burdegalen. tit.de retract.§.1.col.4.versi. ex his simul,& iterum.§.6.columna pen. Paul.Parisi. consil.82.num.26.lib.3.& Ioan.Coras.lib.3. miscellea-
25 norum.c.3.num.7. [Nec id mirum quidem, cùm alia sint permulta, quæ cedi non possunt, vt latissimè refert Tiraq.lib.1.de retra.§.26.glos.1.nu.42. & pluribus sequen.nempe, rescriptum, vsufructus, bonorum possessio, ius adeundi vel immiscendi, nec actio iniuriarum, nec operę officiales, neque fideicommissum vniuersale, nec alia iura passiua, nec ius immittendi mortuum in rem pignoratam, nec iura sepulchrorum extraneis, nec quod extinctum est, nec quod non est, nec factum, nec actiones directæ, nec quod competit contra ius commune, nec ius merè personale, nec iura certis personis annexa in priuilegium, nec facultas recuperandę possessionis propria authoritate, quanquã in hoc sint multi, qui contrarium tenent, nec ius vindictæ, nec ius alimentorũ, nec facultas eligendi, nec declarandi, nec ius clientelæ inuito cliente, nec facultas iurãdi, nec ius ętatis, nec priuilegiũ tacitę hypothecæ, nec ius semel alteri cessum, nec ius repetẽdi dotẽ, nec ius accusandi de priuato delicto, nec actiones populares, nec condictio in re aliena, nec potestas gladij, nec vsus, nec commoditas, nec ius habitationis, nec ius exigẽdi portoriũ, nec actio aduersus fideiussorẽ sine prin
26 cipali actione, vt pluribus probat authoritatibus ipse Tiraq.d.§.26.gl.1.vsque in fi. [Limitat tũ ipse Tiraq. in gl.2.in prin.eiusdẽ.§.26.nisi cessio facta fuerit in aliquẽ cognatũ etiã remotiorẽ, nã valet cessio, licèt non præiudicet proximiori, quominus si velit, retrahere possit, quod ipse probat authoritate Pauli Cast.Rom. Neapodani, Affli. Caroli Ruyni, Boerij, & Corrasij
27 in locis ab ipso Tiraq.citatis. [Limitat secũdo in retractu cõuentionali, qui cedi potest, secundum Ange. in.l.ad officiũ in fi.C.cõmu.diuid.Carol.Ruy.cõs.72. per totũ li.1.Tiraq.li.d.de retract.§.26.gl.3. in prin.vbi cõmemorat plura, quę cedi possunt plusquã. 47.casus cessibiles, ad quẽ recurrito. Aliud autẽ quod de procuratore diximus, & an tutor vel curator, vel maritus pro vxore possint retrahere, dicemus infra eo.l.sequẽti glos.14.

GLO.

GLOSS. III.

1 *Retractus sanguinis legibus Mosaicis fuisse obseruatũ.*
2 *Retractus vt locum habeat debet retrahens idem precium offerre emptori, quod ipse verè dedit, & non poterit minus dari, aut maius peti.*
Retrahens non poterit precium offerre iustum, sed id dare tenetur quod verè dedit emptor, ibidem.
3 *Feudum alienatum reuocans idem præcium offerre tenetur, quod verè & sine fraude venditori datum fuit.*
Præcium idem dare tenetur, qui præferri vult in emptione alicuius rei, ibidem.
Subhastatione res vendita plus offerenti datur, ibidem.
4 *Præcium iustum an sit satis offerre etiamsi alter maius offerat, qui velit ei, qui maius offert præferri.*
Præcium iustum taxabitur, quoties fraus interuenerit in venditione ad excludendum consanguinei retractum, ibidem.
5 *Retractus communionis retractui sanguinis comparatur.*
Retrahens soluit precium dumtaxat conuentum, etiã si in instrumento vel contractu venditionis fuerit dictum, & quod pluris valet ei donauit &c. ibidem.
Clausula & quod pluris valet ei donauit in instrumẽto venditionis apposita quid operetur, ibidem.
6 *Retractus an habeat locum, quoties habita est fides de precio.*
Lex.11.infra eodem exponitur sumpta ex.l.72. Tauri ibidem.
7 *Retrahens an teneatur soluere precium conuentum dũtaxat, an quod emptor sponte auxit, & pluribus sequenti.*
8 *Augmentum precij an eodem regatur iure, quo & ipsum precium.*
Augmentum & accesio an eodem iure reguletur quo & res cui accedit, ibidem.
9 *Augmentum precij non regulatur eodem iure, quo & precium in præiudicium tertij.*
10 *Retrahens non tenetur precij augmentum soluere, nisi in continenti factum fuerit supplementum, vel nisi per sententiam iudicis emptor ad supplementum fuerit condemnatus, vel si læsio vltra dimidiam cõtingerit, num.11.*
Emptor an teneatur vltra precium conuentũ mutuare, quod emptor mutuauit, vel mutuare promisit venditori, ibidem.
12 *Laudemium an solui debeat ex venditione rei emphiteuticæ patrimonialis, si res vendita per consanguineum fuerit retracta, & numero sequentibus.*
Gabella an debeat solui per retrahentem ex venditione rei emphiteuticæ patrimonialis, ibidem.
13 *Gabella & laudemium debentur ex contractu reuocabili per retractum.*
14 *Gabella, & laudemium debentur ex venditione in qua appositum fuit pactum reuendendi.*
Pactum reuendendi in venditione appositum non excusat emptorem à solutione gabellæ, ibidem.
15 *Gabellam quis soluere teneatur, venditor nẽ an emptor.*
16 *Gabella ab emptore soluta debet à retrahente per emptorẽ ipsum recuperari.*
Laudemia ab emptore soluta debet emptor ipse à retrahente recuperare, ibidem.
Emptor à quo res retrahitur debet indemnis seruari, ibidem.
Redhibita re vendita debet restitui, quod gabellæ nomine ab emptore fuit expensum, ibidem.
Retractus sanguinis non est annullatio vel resolutio contractus sed transfusio & subrogatio per legem facta, ibidem.
17 *Gabella duplex an solui debeat vna ex contractu alia ex retractu.*
Laudemium duplex an solui debeat, alterum ex contractu, alterum ex distractu, ibidem.
18 *Laudemia non debentur ex alienatione necessaria.*
19 *Retractus non rescindit contractum, sed id facit vt consanguineus subrogetur loco emptoris.*
20 *Laudemia & gabella non debentur ex contractu ab initio nullo.*
21 *Gabella non debetur ex contractu nullo, nec ex contractu resoluto, ex pacto legis commissoriæ, vel ad dictionis in diem, verbis directis in contractu vel in continenti post appositis.*
Pactum legis commissoriæ vel addictionis in diem verbis directis in contractu vel in continenti post appositum transfert ipso iure dominium in vẽditorem absque traditione, ibidem.
Dominium ipso iure transfertur in venditorem venditione resoluta ex pacto legis commissoriæ vel addictionis in diem & quando non transferatur, ibidem.
22 *Pactum reuendendi in venditione appositum non operatur vt transeat ipso iure dominium in venditorem resoluto contractu.*
Venditio cum pacto reuendendi facta dicitur pura & non conditionalis: ob eamque emptor lucratur fructus, & potest rem alteri cedere, ibidem.
23 *Gabella duplex & laudemia duplicia debentur si spõte a venditione discedatur ex post facto, vel si ex interuallo apponatur pactum reuendendi.*
Venditiones duæ dicuntur, si quis sponte discedat ab emptione, post quam erat perfecta & sequuta traditio, ibidem.
Gabella vnica debetur, si ante traditionẽ discedatur sponte à contractu, ibidem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

24 *Discedere à contractu ex interuallo non licèt in præiudicium eius, cui fuit ius quæsitum.*

Redemptio rei alienatæ non liberat redimentem à pœna, quam incurrerat ex alienatione in præiudicium tertij, ibidem.

25 *Pœna incursa propter alienationem feudi vel emphiteusis vel alterius rei in fauorem domini vel alterius non euitatur, rem ipsam redimendo.*

Redemptio rei alienatæ ex pacto in contractu apposito liberat alienantem à pœna, ibidem.

26 *Retractus locum habet, licèt post contractum venditionis pure factæ sequuta traditione ab ea discedatur sponte, & consanguinei emptoris discedentis admittuntur ad illum, sed consanguineus primi venditoris eis præfertur.*

27 *Laudemia an peti possint a domino, & exigi a consanguineo, qui rem retraxit an ab emptore.*

28 *Retrahens an conueniri possit a domino, vt ei soluat laudemia, an verò emptor ad ea teneatur.*

Interest nostra pecuniam potius retinere, quam solutã repetere, & quare? ibidem.

29 *Retractus resoluit primam emptionem, quod attinet ad emptorem.*

30 *Retrahens an teneatur soluere domino laudemia vel gabellam fisco, si emptor a quo eam retrahit, erat clericus vel alias a gabella exemptus, vel an ipsi clerico soluere teneatur.*

31 *Retrahens an teneatur laudemia soluere domino, si ipse dominus ea emptori donauerat vel remiserat.*

Expensas patrocinij gratis præstiti an soluere teneatur condemnatus victori, ibidem.

Patrocinium a se ipso præstitum an recuperet a victo victor ipse, ibidem.

32 *Retrahẽs an reddere teneatur emptori, quod emptor ipse dedit proxenetis seu mediatoribus.*

33 *Retrahens iure regio expensas omnes refundere debet emptori in ipsa venditione factas.*

Retrahens tenetur emptori refundere impensas instrumentorum, & quæ factæ sunt in redigendo instrumento per tabellionem, ibidem.

Debitor tenetur expensas instrumentorum refundere creditori, ibidem.

34 *Retrahens potest a venditore exigere instrumentum venditionis cum clausulis consuetis, & ad id tenebitur venditor, non emptor.*

Instrumenta debiti stylo consueto facere tenetur debitor creditori, & ad id compelli debet, ibidem.

Instrumentum venditionis tenetur venditor facere consanguineo retrahenti cum clausulis consuetis euictionis, obligationis bonorum, & guarentigia, ibidem.

c *Tanto por tanto.* Hic sanguinis retractus cognitus erat legibus Mosaicis, vt constat ex capite. 25. Leuitici, vbi sic scribitur, (si attenuatus frater tuus vendiderit possessiunculam, & voluerit propinquus eius, potest redimere,) & Ruth. capit. 4. in hæc verba. (Partem agri patris nostri Elimelech vendidit Noemi, quę reuersa est de regione Moabitide: quod audire te volui, & tibi dicere coram cunctis sedentibus & maioribus natu de populo meo, si vis possidere agrum, iure propinquitatis eme, & posside.] & Hiere. 32. capite,]eme tibi, inquit, agrum meum, qui est in Anathot, tibi enim competit ex propinquitate vt emas.] Quem locum enarrans diuus Hierony. non erat,] inquit, licitum, possessionem de tribu transire ad tribũ, nec de familia ad aliam familiam,] quod refert Luc. de Pena, qui & alia quędam adfert in. l. 1. columna. 2. verficulo debiti. C. de impo. lucrati. descriptio. libr. 10. Tiraquell. in prefatione libri. 1. de retractu numero. 7. Montal. in. d. l. 13. titulo. 10. libro. 3. fori, in verbo tanto por tanto. [Ex quibus verbis nota, idem precium â proximiore esse venditori seu emptori prę standum, quod ab emptore datũ fuit vel promissum, siue id magnum fuerit, siue paruum, quo fit vt audiri non debeat consanguineus, qui minus precium obtulerit, etiamsi iustum sit, quod offert, nec ex contrario emptor qui â consanguineo peteret maius precium quàm dedit, eo quòd ab alio maius sibi offeratur, id quod iure etiam communi fieri debebat in locis, in quibus hęc viget consuetudo, vt asserit Ioan. Andr. in addi. ad Specula. titul. de emptione & venditione, §. nunc dicendum. 2. verficulo, sed pone statutum est in fine, & Bald. in. l. 2. in fine & ibi Pantaleon Cremens. in repeti. etiam in fine. C. de rescindenda venditione. & Salice. in. l. dudum colum. 2. C. de contrain. emptio. Imol. Alexander Franc. de Areti. & Socin. in. l. qui Romæ. §. cohæredes. ff. de vèrborum obligationi. Roma. in. l. si eum in principio. ff. si quis cautio. Albaro. & Cardin. Alexandri. in capit. 1. §. sed & res, per quos fiat inuesti. Iaso. in. l. vltim. numero, 22. &. 23. C. de iure emphi. Fabia. â Monte in tracta. de emptio. & venditione part. 3. quæst. 20. verficulo sed tunc quęro, & iterum part. 5. numero. 27. Boeri. decis. 143. ad finem, Tiraquell. libro. 1. de retra. §. 1. gloss. 18. numero 4. &. 5. & iterum. §. 2. gloss. 3. citat ad id tex. in. d. l. vlt. C. de iure emphit. ibi tantam quantitatem, quantam ipse re vera ab alio accipere potest. Ex quo ibi notant Salic. & Iaso. quòd domino volente emere rem emphiteuticam, non tenebitur emphiteuta aliquid ex precio sibi ab alio oblato minuere, nisi aliter conuentum fuerit, text. etiam in capit. potuit de locato, ibi quantum sibi ab alijs offertur, & in capit. 1. §. sed si res, per quos fiat inuesti. ibi, pro æquali precio, & ibi notant Bald. Albarot. & Cardi. Alexandri. quòd agnatus, qui cęteris prefertur in venditione feudi, debet cum ab emptore reuocat, dare idem preciũ, quod ab alijs reperitur. [Confert etiam text. in capit. porro ibi æquali pręcio titulo quali. olim feud. pote. alien. vbi dominus qui potest redimere feudum alienatum debet idem precium reddere, quod inibi notant Bal. & Marti. Laud. & cęteri, id limitantes, nisi constet fraudem subesse: multi enim precium magnum fingunt in aliorum fraudem. l. penult. & fin. C. de locatio.

tio. prędio, ciuilium libro. 11. vbi antiquior colonus fisci debet extraneis præferri in noua conductione, dummodo idem offerat precium, quod extraneus ipse obtulit, quẽ dixit notabilem Bart. in. l. cotem ferro. ff. de publica. & vectiga. textus optimus in. l. in fundo, ibi, [Si paratus est dominus tantum dare, quãtum habiturus est possessor]. ff. de reiuendicat. vbi est optimus textus, quòd qui alij præfertur in emptione alicuius rei, debet tantum offerre, quantum alius dedit vel obtulit, textus etiam in, l. prętor. §. in eum ibi, quãtum perciperetur, si distracturus esset. ff. de bon. author. iud. possid. & in. l. si quis vxori. §. vltimo ibi, tanti æstimandus est, quanti emptorem potest inueni re. ff. de condictio. furti. Ex quibus fit, vt cum res vẽditur ad hastam, debet plus offerenti dari. l. 2. &. 3. C. si propter publi. pensita. authen. hoc ius porrectum C. de sacrosan. eccles. idque dicitur iustum precium,
4 vt in. d. l. 2. C. si prop. pub. pensi. [Nec verum est quod voluerunt Ange. Cuman. Paul. & Iaso, sibi repugnans in. d. l. qui Romæ. §. cohæredes. ff. de verborum obligationi quòdsi quis ex pacto teneatur vendere aliquid consorti, si vellit emere, sufficiet iustum precium offerre, etiamsi alius quispiam maius offerat, quia aliàs facile posset fraus fieri extraneum submittendo, qui multo plus offerat quam iustum precium, licèt animum emendi non habeat, vt ibi aduertunt Rapha. & Paul. & Matth. Affli. in constitu. Siciliæ incipi. ad subiectorum vltimo notab. vbi & id trahit ad ius congrui. quorum opinio communiter refellitur, vt multorũ authoritate probaui supra numero. 2. quoniam in dubio non debet fraus præsumi l. merito. ff. pro socio, sed eius probatio incumbit eã alleganti, qua probata procedet proculdubio Angeli & aliorum sententia, & per iudicem taxabitur iustum precium, & illud tantum dare tenebitur ipse cõsanguineus retrahens, vt Cyfonta. probat in. d. l. 70. Tauri. 50. quæstio. Affli. in tracta. protomixeos. §. 1. numero. 17. & in huiusmodi fraude probanda multa perpendere debet prudens iudex, vt aduertit Tira
5 quell. libro. 1. de retractu. §. 2. glossa. 3. [Et iure regio Partitarum instruitur nostra sententia contra Ang. in. l. 55. ibi tanto por ella, quæ loquitur in retractu communionis (qui nostro similis est, vt in. l. 14. infra eodem) titulo. 5. de emptione & venditione par. 5. vbi id notant Gregorius Lupi, & in fine glossę dicit hoc esse verum, etiamsi in venditionis instrumento hæc clausula apponatur, & quod pluris valet ei donauit, adhuc enim precium conuentum soluet consanguineus retrahens dumtaxat, non quod donatum est, quoniã clausula illa perfũctoriè & veluti ex more & stylo notariorum apponitur, potiusquàm ex mente contrahentium, vt attestatur Ange. de hac specie nuncupatim loquens in. d. l. 2. C. de rescinden. vendi. quare, inquit, non est magni momenti, vt ex notatis per Tiraquell. videre licebit in repeti. l. si vnquam in principio numero. 122. C. de reuocandis donatio. & in libro. 1. de retractu. §. 1. glossa. 18. numero. 16. idem voluit Carolus Molineus de hoc retractu loquens in consuetu. Parisiens. titulo. 1. §. 13. glossa. 5. in. 12. quæst. & Fabia. â Monte in tracta. de emptione & venditio. quæst. 4. 8. quæstionis principa, Gregorius Lupi vbi supra, quod ex iudicis pendet arbitrio, sit necne elapsa hęc dontionis consideranda, vt probant Fabia. â
6 Monte & Tiraquell. vbi supra numer. 16. [Sed quid si ab emptore non fuit solutum precium, sed habita fides de eo in toto vel in parte, an proximior retrahens teneatur statim deponere & soluere, an verò cum dies venerit? contentio magna erat inter doctores, vt refert Tiraquell. libro. 1. de retractu. §. 1. glossa. 18. numero. 32. & sequentibus: alij in rigidiori erant opinione vt integrum precium confestim deponere & soluere teneretur retrahens, ne fortè præiudicium venditori obueniat propter difficultatem conueniendi, vel potentiam, aut cauillationes consanguinei retrahentis, de quo fortè non confidisset precij solutionem, si eut confidit de emptore: & hęc qualitas minuit precium, quare soluere idem preciũ minime dici potest, vt per Tiraquell. traditur. d. glossa. 18. numero. 39. & 40. huius opinionis fuit Cœpola consilio causarum ciuilium. 46. columna. 2. Alij asseuerant consanguineo eandem dilationem dari debere, eo quòd solutionis dilatio pars est precij, illudque minuit, vt idem Tiraquell. latè probat. d. glossa. 18. â numero. 34. vsque ad numerũ. 38. cuius opinionis fuit ipse Tiraquell. d. numero. 34. & numero. 45. & sequent. dixit in iudicantis residere arbitrio, sit nè dãda cautio per consanguineum retrahentem, hæc controuersia hodie cessat hoc in regno, legem siquidem habemus expressam in fra eodem. l. ii. quæ sumpta fuit ex. l. 72. Tauri dicentem consanguineum retrahentem non teneri statim soluere precium, sed ad diem emptori præstitutum datis intra nouem dies idoneis fideiussoribus, iudicantis arbitrio, de soluendo precio ad diem constitutum & conuentum vt ex. d. l. 72. Tauri
7 notat Anto. Gomez. nu. 22. [Tertio quæro, emptor cui res patrimonialis vendita est paruo precio, agnoscens bonam fidem illud auxit, vtrum consanguineus retrahens soluere debeat precium conuentum, an & id augmentum? & videtur ad vtrunque teneri, argu. tex. in. l. debet. ff. de ędili. edi. vbi is qui redhibet, non solum debet pecuniam habere quã dedit, sed & quic quid accessionis nomine dedit, & tex. in. l. in tantum ff. de libera. caus. vbi in libertatem proclamans, cũ se ante venundari passus esset, non solum precium, sed et
8 quod precio accesit reddere tenetur. [Nam & augmentum siuè precij accessio, eiusdem naturæ est, eodẽque iure regitur, quo & precium, cui accedit. l. etiam vbi Bal. numero. 4. &. 5. & alij id trahunt ad multas quęstiones. C. de iure dot. & l. inter. §. cum inter. ff. de pact. dotali. l. si conuenerit. §. si nuda & ibi. Barto. Bal. & Paul. Castr. ff. de pigno. actio. cum concordantijs à Tiraquello congestis libro. 1. de retractu. §. 1. glossa. 18. numero. 51. & sequentibus. & in. l. si vnquã in verbo donatione largitus nu. 181. C. de reuocand. dona. quibus in locis plures enodantur quæstiones: inferturque ad augmentum dotis, ad supplementum legitimæ, ad supplementum donationis, ad ea, quæ sunt stricti iuris, ad priuilegium, & sententiam, vt in his omnibus idem iudicemus de augmẽto, ac de re ipsa principali, vt ibi videre licebit latius. [Verùm ne nos regula hæc generalis decipiat, eam intelligere debemus quoad eos, qui contra
9 xe

Universidad de Deusto
Biblioteca

traxerunt,non tamen extenditur ad alios,qui non cõ
traxerunt,licèt eorum interfit,nam cõtrahentes ipsis
parare nequeunt præiudicium vllum,vt idem Tira.
probat d.glo.18.nu.58 nec augmentum sortitur natu-
ram principalis,vbi est præsumptio fraudis contra
tertium ex sententia glo.in authen.sed iam necesse.
C.de dona.ante nup.cui Bar.consensit in.l.ait.§.1.ff
quę in fraud.credi.& in.l.1.col.vlti.C.de iure fis.lib.
10.Paul.Castr.consi.290.nume.4.&.5.lib.1. Tiraqu.
d.gloss.18.nu.58.Nec quoties non militat eadem sed
diuersa ratio.l.qui fundum.§.1.ff.pro empto. Corne.
cons.240.col.vlt.vers.nec obstat quod augmentũ li.3
10 Tira.d.glo.18.nu.59. [Quo circa concludit ipse Ti-
raq.nu.54.&.57.ex sententia Guill.de Cun.in.l.iuris
gentium.§.adeo.ff.de pact.retrahentem nõ teneri ad
augmentum,seu supplementum precij,ne iuri consẽ
guineo quæsito prẽiudicium fiat.Alioquin liceret cõ
trahentibus precium tantum augere,quantum vellẽt
prẽter primum,& ita consanguineum à retractus be-
neficio expellere tanto precio deterritum, quod ini-
quum esset arg.l.in fundo.ff.de reiuendica.&.l.si ser-
ues.ff.de pignora.actio.&.l.sed an vltro.§.1.ff.de ne-
go.gestis,& eorum quę tradit Tiraq,lib.2.de retract.
§.7.glo.1,nume.5.&.d.lib.1.§.1.glo.18.nu.54.55. &.56.
11 [Hoc tamen limita,nisi in continenti factum fuerit
supplementum precij,vt ipse Tiraq.probat.d.glo.18.
nu.60.per.l.2.C.de rescin.vend.Limita.2.nisi per iudi
cis sententiam absque vlla collusione condemnatus
fuit emptor ad supplementũ,vel vbi si lesio cõtigerit
vltra dimidiam iusti precij,quamuis sententia iudi-
cis non precesserit,atque emptor bonam fidẽ agnos
cens,quod facere potest,precium venditori suppleue
rit,vt eleganter probat ipse idem Tira.lib.1.de retra.
§.1.glo.18.nu.61.62.&.63.cum seq. Quid autem si em
ptor vltra precium conuentum aliquid mutuauit vẽ
ditori,an hoc quoque mutuum facere teneatur con-
sanguineus retrahens,Tiraq.disputat.d.glo.18.nu.69
vsque ad nu.72.& concludit ad mutuum nõ teneri.
12 [Quartò quero,vtrum ex venditione rei emphiteu-
ticę patrimonialis sint soluenda directo domino lau
dimia,vel gabella fisco,si res ipsa per consanguineum
fuerit retracta? & an si ex pacto emptor eam solue-
re tenebatur,retrahens ad id teneatur? & an bina lau-
dimia vel vectigalia sint soluenda,alterum ex cõtra-
ctu,alterum verò ex retractu? & videtur non deberi
laudemium nec gabella,Quoniam emptori non fuit
perfectè & irreuocabiliter res quæsita propter cõsan
guinei retractum qui breui sperabatur argumen.l.1.
§.si parẽdi.ff.de condicti.cauf.dat. &.l.voluntate.ff.
quibus mod.pignus vel hypotheca soluitur,& in.l.fi
lio.ff.de liberis & posthumis,& in specie hoc voluit
Petrus à Bellapertica in.l.vltima.§.sed quia.C. com-
munia de legatis.3.col.Videtur etiam, non deberi à
retrahente nec gabellam,nec laudimia,quandoquidẽ
ipse non cõtraxit,sed rem habuit ex legis beneficio.
Item quia ex resolutione contractus gabella non de-
betur,nec laudemium argumento. l.ab emptione. ff.
de pactis,vbi hoc expendit ex.l.illa Paulus Castren-
sis,Stephanus Bertrandus consi.45.in.2.dubio libr.1.
Ferronius in consuetudinibus Burdegalensibus tit.
de feudis cap.16.post principium,& Carol.Molin.in
consuetudinibus Parisiensibus titulo.1.§.23.numero
26.Tiraquell.libro.3,de retractu.§.6.glossa.2.nume-
ro.19.& eodem libro,2.§.2.glossa.1.numero. 34. & se-
quenti, Antonius Gomezius in.l.70. Tauri numero
13 13. [Contraria sententia, imo quòd emptor debeat
laudimia domino,& gabellam fisco,etiamsi ab eo res
sit retrahenda per consanguineum , est verior & rece
ptior:quoniam iam semel fuit contractus perfectus,
atque ex eo fuit in continenti ius quęsitum fisco, seu
gabellario,& domino directo,vnde merito laudemia
& gabellam emptor soluere cogetur:prout in fortio-
ribus terminis sit in venditione rei subiectę restitu-
tioni sub conditione,quę potuit pendente conditio
ne alienari secundum Accursium in.l.cum pater.§.li-
bertis.ff.de legatis.2.& in authentica de restitutione
fideicommissi.§.quamobrem, Dynum, Petrũ, Cinũ
Bartolum,& omnes in.l.vltima.§.sin autem &.§.sed
quia.C.communia delegatis cum concordantibus à
Corneo traditis consilio.234.ad finem libro.3.& rur
sus consilio.294.lib.4.per textum in.l.seruo legato,§.
1.ff.de legatis.1, Nam licet alienatio reuocetur pro-
pter aduenientem conditionem , nihilominus gabe-
lla debetur,quę ab statuto solui prẽcipitur ex vendi-
tione,vt voluit Bartolus,& Paulus Castrensis in.l.fi
nal.§.sin autem,& Iaso.in.§.sed quia nostra in eadẽ
l.columna vltima,vbi optime declarat.C.communia
de legatis,& Corneus consilio.294.libr.3. Tiraquell.
14 lib.1.de retractu.§.29.glossa.2.numero secundo. [In-
struitur hæc sententia ex eo,qꝓ pactum de reuẽdendo
in venditione appositum nõ excusat à solutione ga
bellæ secundum Pau.& cæteros in.l.2.C.de pact. int.
emp,& vendi.1.col.eundem Pau.in.l.1.C.quan. lice.
ab emp.disced.& in.l.iurisgentium,§.adeo.ff. de pa-
ctis, Tiraquel.lib.2.de retractu.§.6.gloss.2.nu.19.vbi
plures citat concord.& eodem lib.2.§.2.gl.1.nu.34.&
seq.debetur enim gabella,licèt postea contractus re-
soluatur,vt per eos ibidẽ,ergo idẽ erit nostra in spe-
cie,quod & voluit Gui.de Cu.in.l.ab emptione.ff.de
pact.& Bal.in.l.vlti.§.sed quia nostra col.1.C.cõmu.
de lega.Barba.in.l.si id quod aurum col.pen.ff.de ver
borum obligationi. Tiraquell. libro.1.de retractu
§.29.glossa prima in principio , Antonius Gomez
15 in.l.70. Tauri numero.30. [At si quis obiecerit
emptorem non teneri soluere gabellam,sed vendito
rem , vt in.l.1.& per totum titulo.17. de gabellis in-
fra libro.9.quamuis iure communi emptor eam sol-
uere teneretur secundũ Bald.in.l.venditor.§.si quid
publici.ff.de hęredi.vel actioni.vendi.per tex.in.l.de
bet in fin.ff.de ędili.ędict. Ludoui. Roman. singula.
592.Dida.Castelli in.l.70.Tauri in gloss. penultima,
vbi & Ioan.Lupi numero.37.Tiraquell.libr.2.de re-
tract.§.6.gloss.2.numer.1.&.2,Laudimia etiam tene-
tur venditor ipse soluere,vt in.l.vltima,& ibi omnes
notãt.C.de iure emphi.quo pacto ergo onus hoc em
ptori imponimus ? Respondeo verum est vendito-
rem teneri ad laudimia & gabellam, nisi aliud con-
ueniat inter contrahentes, prout hac in specie con-
uentum fuisse supponimus,& ideo est pactum seruã-
16 dum , atque ita in praxi seruatur. [Cùm ergo emp-
tor hac in specie ad laudimia & gabellam teneatur,
si id soluerit, à retrahente proculdubio exiget,
vt

vt in. l.debet in fine. ff. de ędili. edicto, vbi si res
vẽdita redhibeatur,id quod vectigalis nomine ab em
ptore datum est,restitui debet,vt indemnis emptor di
scedat, quod nostra in specie tenuit Tiraq.lib.1.de re
tractu.§.29.glo.4.nu.1.& iterum loquens in retractu
conuentionali lib.2.de retra.§.6.glo.2.nu,2.&.3.cõtra
Cœpo.in tra.de simula.contra.in.6.prẽsumptione in
fi.Ant.Gom.in.d.l.70.Tauri num.30. Vbi optimam
reddit rationem,quia retractus iste sanguinis non est
resolutio nec annullatio primi contractus,sed transfu
sio & subrogatio per legem facta in locum prioris cõ-
tractus,priorisque emptoris:quare nimirum retrahẽs
soluere tenetur gabellam fisco,& laudimia priori em-
ptori,qui ea soluit domino directo,& gabellam fisco,
quod expresse statuitur in.l.9.in.fi.infra eod.sumpta
17 ex.l.70.Tauri,ibi. *E assi mismo haga pagar al comprã-
dor las costas y el alcauala,si la pago el comprador antes
que la cosa assi vẽdida le sea entregada.* [Et quod in vl-
tima nostrę quęstionis parte dubitabatur, an duplex
gabella vel laudemium solui debeat, vnum ex contra
ctu,aliud ex distractu, iã ferè decisum est ex his,quę
diximus nu.11.ex vno enim cõtractu in alũ trãslusso
vnica dũtaxat debetur gabella, licèt statuto caueatur
vt ex quolibet soluatur contractu, ex sententia Bald.
in.l.cũ dotẽ nu.4.C.de iure doti.per multa illic allega
ta,cũ sequitur Firmia in tract.de gabellis.5.par.prin.
q.5.vers.de cõtractu verò, valet siquidem argumentũ
de re ad personam,& ex contrario.l.qui furere & ibi
Alberi.& Bal.ff.de statu homi.&.l.si quis inquilinos
§.si ita legatũ.ff.de lega.1.l.si quis filio exhæredato an
te finem vers.ergo.ff. de iniusto rup. glo.& docto.in
18 l.cũ quid.ff.si cert.pet.cũ similibus. [Prẽterea ex alie
natione necessaria non debentur laudimia secundum
Guil.Cum.Bar.Bal.Fulgo.& Paul.Castr.in.l.& ideo
ff.de cõdicti furti. Guill.& Alberi.in.l.ex hoc.§.1.ff.
de aliena.iudi.mutan.cau.fa.Mãsue.in tit.de emp.&
vẽd.vers.item in casu,Iaso.in.l.vlt.7. &.9.q.C.de iu.
emph.Corse.& Aufrer.in additione ipsius decisio.To
losana.75.Alber.Bru.cons. 44.nu.11.Sed retractus fit
ex necessitate primi cõtractus & inuito emptore,er-
go ex eo non debetur laudemium,quod in specie vo-
luit And.Ferroni.in consuetud.Burdegal.titul.de re-
tractz.§.2.Tira.li.1.de retractu.§.29.gl.1.nu.3.&.4.&
§.1.glo.14.nu.10.&,14.tametsi Boeri.in cõsuetu. Bitu
19 ricẽ.tit.de retractz.§.5.col.1.tenuerit cõtrariũ. [Quæ
omnia vel ex eo probantur,qꝓ leges regię retractũ per
mittentes nõ rescindũt priorẽ venditionẽ,cùm nulla
iusta subsit rescisionis causa, fraudis vel deceptionis:
sed prima venditio valet,licèt eius effectus transfun-
datur & subrogetur in retrahentem,vt docte resoluit
20 Anto.Gom.in.l.70. Tauri nu 35. [Ex quo liquido
cognosces,quo casu laudemium debeatur ex contra-
ctu,à quo aliqua ex causa disceditur,nam si ab initio
contractus erat nullius , non debetur laudemium ex
sententia Ioan.Fabri in.l.vlti.colum.2.versicu.in irri
tum. C. commu.de lega. & in. l. 1. C. quan. lice. ab
emp.discede.cui accedit Tiraq.libr.1. de retractu. §.1.
gloss.2.numero.7.& libro.2,§.6.gloss.2.numer.5. Bal.
in.l.vltim.§.sed quia nostra num.4. & ibi quoque Al
beri.num.7.& Paul. nu.7. ad medium,& Corne. nu.
vlti.in fine.C. commu.de lega. Quemadmodum nec
debetur gabella ex contractu nullo,vt asserit Bald.in
d.l.vlti.§.sin autem & ibi quoque Bal.in.d.§.sed quia
num.4.Paul.Castr.num.7.ad medium, Corne.nume.
vlti.in fine & Iaso.num.9.C.commu.de lega.Bal.in.l.
non dubium.2.notab.& ibi Fulgo.& Iaso. num.9.C.
de legib. idem Bald. & Salicet.in.l.2. C. de eunuchis
Ange.in.l.Marcellus.5,res quæ col.1.ff.ad Trebellia.
Roman.consilio.78.Iacob.de Bellouisu Albarot. &
Card.Alexandri.in.c.a.6.si quis fecerit arg.illius tex.
titulo quo tempo,mules,Barba.in.l.1. § si quis ita col.
3.ff.de verbo.obligat.& in.l. si quod aurum colu.pen.
cod.tit.& consi.35.lib.4. Alexan.consi.104. numer.5.
li.1.& cons.36.nu.5.&.8.li. 4.Franc.de Aret.cons.128.
nu.8.Firmia.in tracta.gabellarum in.3. part.8.partis
princ.q.15.Feli.in.c.ex tenore nu.7.de rescrip.vbi plu
ra cũmulat,Iaf.in.l.3.§.Nerua nu.7.ff. de acqu.polic.
Deci.in.l.edita nu.37.C.de edendo Marsil.in.l.vltim.
nu.18.ff.de quæstio.Fran.Ripa in.l.4.§. cõdemnatum
nu.6.ff.de re iudi.Tiraq.lib.1 de retra.§.1 glo.2.nu.7.
21 & iterum lib.2.§.6.glo.2.nu.5.&. 19. [Idem si contra
ctus resoluitur ex pacto legis commissoriæ, vel addi-
tionis in diem verbis directis in ipso contractu,vel
paulo post contractum appositis,vt si dicat res sit in-
empta vel infecta, eo quod in his pactis transit domi-
nium in vẽditorem ipso iure absque vlla traditione,
quia contractus adueniente conditione ipso quoque
iure resoluitur.l.si quis hac.ff.de reiuendi.l.vlti.ff.de
lege commissio.l. commissorię in verbo vendicare.C.
de pact.int.empto.& vendito.notant.gloss.& docto.
in.l.traditionibus.C.de pact.Bal.Salic. & alij recẽtio
res in.l.ab emptione.ff.de pact. cum concordan.à Ti
raquello congestis libro.2.de retractu.§.1.glo.7.num.
3.4.5.&.16.Alexan.atte status hanc communem cons.
10.lib.1.Corne.consi.96.ad fi.libro.1.& consi.102.libr.
2.Iaso.in.l.ab emptione nu.16.&.17.ff.de pact. Secus,
si pacta huiusmodi non fiat verbis directis,sed obli-
quis,vel etiam dubijs,vt si vtantur verbo reuertatur,
redeat,pertineat, & similibus, tunc etenim ex huius-
modi pactis non trãsfertur dominium ipso iure in vẽ
ditorem,sicut nec in pacto de reuendendo , vt voluit
gloss.notabilis in.l.1.in verbo mortis causa in fine,&
ibi etiam Bart. Ange. Paulus Castrensis & alij. ff.
de donatio. Guillel.de Cun.Bal.Salic.Paul, & Iaso.
numero.7.in.d.l.ab emptione.ff. de pact. Alexand.
d.consilio.10.libro.1.Thom.Parpal.in.l.1. colum.3.ff.
soluto matrimonio,Ferdinan.Loaz.& Ioann.Crot-
tus in repe.l.filiusfam.§.diui.ff.de lega.1.Cassane.cõs-
33.numero.5,Tiraq.libr.2.de retractu.§.1.glo.7.num.
17.Anto.Gomez tomo.2.variarum resolutio.de con-
tractibus.c.2.numero.30.versiculo item adde.Ex ven
ditione igitur cũ huiusmodi pactis verbis directis in
ea appositis non debetur laudemium, nec gabella,
secus si obliquis,vt Tiraquell.resoluit libr.2.de retra-
ctu.§.6.glo.2.numero.19. quę sententia mihi applau-
det,licèt contrarium voluerit Antonius Gomez.d.c.
22 2.numero.31. [Vbi autem resoluitur venditio ex pa
cto de reuendendo etiam in ipso contractu appositio,
vel confestim post, vt inesse videatur,& tunc deben-
tur laudimia ex prima venditione, quæ pura fuerat
non obstante eo pacto , etiam si fiat verbis directis,
ob

Universidad de Deusto
Biblioteca

ob eamque emptor lucratur fructus, & potest rem alteri cedere, & eius dominium transferre, sed aliud laudemium non debetur ex reuenditione, vt supra num. 14. & 16. ita Bertran. consi. 45. dubio. 2. libr. 1. Carolus Moline. in consue. Parisien. tit. 1. §. 23. num. 26. Tiraq. lib. 1. de retra. §. 6. glo. 2. num. 19. & §. 2. glo. 1. num. 34. & sequ. vbi hoc multis probat rationibus, & Alexā.

93 d. consi. 10. per totum lib. 1. [Sin autem discedatur à venditione ex pacto de reuendendo ex interuallo apposito, aut etiam sine eo pacto sponte, tunc duplicia debētur laudimia, ex vēditione vnū, ex reuēditione alterū. Duplices enim sunt hac in specie vēditiones et cōtractus, & duplex etiā gabella debetur ex statato solui gabellā præcipiente ex quolibet contractu, prout in. d. l. 1. tit. 17. de gabellis infra lib. 9. continetur Ex prima venditione nulli dubium, cùm ea perfecta fuerit, ex reuenditione etiam constat deberi, quando quidem emptor per venditionem puram absque pacto reuendendi aut aliter distrahendi factam, & traditione roboratam, aut si pactum appositum fuerit, per lapsum temporis ei præstituti, fuerit factus dominus irreuocabiliter, quapropter spōtaneus vltroneusque ab eo contractu discessus vim habet alterius nouæ vēditionis, ex qua nimirum si alterum debeatur laudemium, alteraque gabella, ex sententia Guill. de Cun. Alberi. Ang. & Pauli Castren. in. d. l. ab emptione. ff. de pact. idem voluit Baid. in. l. 3. §. contrarium. ff. de cōtrar. actio. tutel. Ange. consilio. 94. num. 8. versi. vidē dum igitur, Firmia. de gabellis. 5. part. prin. q. 5. &. 8. part. prin. 3. par. q. 14. vbi addit concordan. & Tiraq. libr. 1. de retra. §. 1. glo. 2. num. 39. Si vero nōdum erat venditio facta, cùm discessum fuerat à contractu, debetur gabella ex contractu, sed non ex distractu, vt Ant. Gomez probat de contractibus. cap. 2. numer. 31. nisi fiat discessio in continenti, quia tunc non debetur ga-

94 bella ex vēditione, nec ex resolutione. [Non enim licet ex interuallo discedere à contractu in præiudiciū eius, cui ex eo fuerat ius quæsitum, vt in. l. quidam in testamento in principio &. l. rogo. ff. de fideicommiss. liber. vbi si ex dispositione testatoris seruo competit libertas ob venditionem ipsius ab hærede factam, ea adhuc competet, etiamsi hæres postea redemerit. l. 1. §. si rem depositam. ff. de posi. vbi si rem depositam vē diderit depositarius tenetur de dolo propter venditionem, licēt postea redemerit, quoniam semel dolum commisit, cùm vendidit, cum concord. ibi, & in. d. l.

95 quidam in testamento Ab accursio adductis. [Quibus confert, quòd si emphiteuta aut vasallus alienauit emphiteusim, aut feudum inscio domino, quamuis iterum redimat mutuo consensu ipsius & emptoris, non tamen ob id perdit dominus ius recuperandi feudum aut emphiteusim, quod acquisierat per ipsam vēditionem, nisi redimat ex pacto in venditione appositio, vt voluit Specula. in titulo de locato. §. nunc aliqua versiculo. 96. vbi multa iura allegat, Bart. in. l. 4. §. item Labeo in fin. ff. de vsucapti oni. Albericus in. l. quidam testamento. ff. de fideicōmiss. liber. & alij plures quos congerit Alexander. in. l. si à me. ff. ad. l. Falcid. Cardi. Alexandr. in capit. 1. §. hoc quoque titulo de succesio. feudi, Iaso. in. l. vltim. 20. quæst. C. de iure emphiteu. Curtius Senior consilio. 64. ad fin. Decius consilio. 88. num. 2. & consilio. 160. num. 6. Tiraq. lib. 2. de retractu. §. 1. glo. 7. num. 4. &. 5. & num. 19. vbi itat text. expressum in cap. 1. vbi etiam Bal. & alij tit.

96 quid iuris si post aliena. feudi vasal. id recupera. [Hac igitur in specie vbi vēditio pure celebrata est absque aliquo pacto reuendendi, vel eo ex interuallo appositio, vel si tempus ad reuendendum constitutum elapsum fuerit, licēt postea contrahentes mutuo consensu ab emptione discedant, non impeditur ius retractus cōsanguineo primi venditoris, vbi res vendita fuerit emptori tradita ante discessum, vt censuit Ioā. Fab. in. §. 1. insti. de empti. & vendi. Math. Affli. in tra cta. protomixeos. §. 6. num. 12. Tiraq. lib. 1. de retractu. §. 1, glo. 2. num. 52. & iterum lib. 2. §. 1. glo. 7. num. 18. & 23. vbi aliorum refert distinctiones & opiniones, sed hæc verior est, & receptior. Consanguineus item emptoris sponte ab emptione discedentis poterit similiter retrahere ab ipso primo venditore, cùm nouus sit contractus venditionis hæc discessio, vt contra Pau. Castr. consi. 74. ad fi. lib. 2. resoluit idem Tiraq. libr. 1. retractus. §. 1. glo. 2. nu. 38. &. 39. Dicit tamen nu. 40.

97 quod consanguineus prioris venditoris, qui postea redemit, admittendus est ad retractum prioris venditionis, & consequenter posterioris, quia scilicet à priore discessum est. Quod tamē intelligit, si nondum transactum fuerit tempus redimendi. & sic præferretur in retractu consanguineo emptoris, cui ius fuit quæsitum ante discessum, id quod hoc in regno contingere non potest propter breuitatem temporis retractus nouem dumtaxat dierum. [Sed quid si emptor nondum

98 soluerat domino directo laudemium an illud posset dominus exigere à consanguineo, qui rem retraxit, & eum in ius vocare? Tiraq. lib. 1. de retractu. §. 29. gl. 2. num. 2. & seq. asseuerat, dominum agere posse aduersus consanguineum, qui retraxit, imo quod non potest ab emptore exigere, quippe qui damnum pati nō debeat ex huiusmodi venditione necessaria, quā hac lege cogente facit inuitus. l. 1. C. de institu. & substit. sub condi. fact. l. cùm à matribus. C. qui petant tutol. si dictum. §. si compromisero in ratione sui. ff. de euictio. l. qui autem. §. apud Labeonē. ff. que in fraud. cred. c. vlt. & ibi glo. in verbo inuita. 5. distin. Sic & aliàs cùm fit cuiuspiam rei translatio de vna persona ad aliam, id fit cum omnibus eiusdem oneribus. l. legatum sub cōditione in principio. ff. de adimē. legatum sub cōditione. l. legatū. ff. de cōd, & demonstra. l. Cayo in princi. ff.

99 de alim. & cib. leg. & ibi cōcord. in glo. [Nec obest si quis dicat eadem laudimia posse emptorem à consanguineo, qui retraxit, repetere, quoniam satius est multò non soluere, quàm pecuniam solutam ab alio repetere, vt in. l. si cui legetur. §. si Ticio & ibi Areti. 3. notab. ff. de lega. 1. & in. l. si debitor in fine. ff. de liberat. lega. & in. l. si stipulatus esses. ff. de fideiussio. vbi ita scribitur, interest eius pecuniam retinere potius quàm solutam repetere, & in. l. postulante in principio. ff. ad Trebellian. ibi, Pecuniam retinere maluit quàm petere. Estque potissima ratio, quia fortè consanguineus non erit soluendo, aut erit litigiosus & à quo vix & nisi cum maximo certamine & detrimento emptor ius suum consequi possit, aut aliàs e

erit conuentu difficilis, de quo in. l. 2. ff. qui sati. cogan. [Item quia prior contractus censetur resolutus per retractum à consanguineo factum, quatenus

92 ad primum emptorem spectat, quemadmodum cùm contractus resoluitur ex lege in eo ipso apposita, iuxta notata ab Accursio & doctor. in. l. ab emptione. ff. de pact. à Tiraquell. libro. 2. de retractu. §. 1. glossa. 7. numero. 4. & sequenti. & tum potissimum cùm per retractum fingatur, emptorem retro non acquisisse, vt censet Albericus. 1. part. statutorum quæst. 95. arg. l. in diem. §. vltimo. ff. de aqua plub. arcen. & l. lex vectigali. ff. de pigno. Cùm igitur primus emptor sit liberatus à laudemio, id exiget dominus à consanguineo retrahente, in quem contractus transfussus est & transiatus, vt loquitur Bald. in hac specie in. l. vltim. §. sed quia nostra columna. 1. C. commun. de legat. & facit quod in simili tradit Paulus Castrensis consilio. 74. columa. 3. versiculo concluditur ergo, libro. 2. Tiraquell. libro. 1. de retractu. §. 29 glossa.

30 2. numero. 5. [Vlterius quæro, quid si emptor erat clericus, & sic immunis à gabella, an eius consanguineus retrahens eam soluere teneatur fisco, vel primo emptori clerico? Et quòd eam restituere non teneatur ipsi clerico probatur ex eo, quòd sua nihil interest, nullam ergo habebit actionem pro eo, quod sua non interest. l. vlti. secundū secundā lecturam. C. de fructi. & lit. impen. quod voluit Bald. in. l. neque. C. de hæred. insti, & in tracta. protomixeos numero. 13. vbi ita dixit se consuluisse. Albericus. 1. part. statutorum quæst. 94. & Fabian. à monte in tracta. de emptio. & venditione. 8. quæst. prin. colum. 2. versicul. 5. effectus & Ioann. Igne. in repeti. l. dudum cartha. penul. versi. ad extensionem. C. de contr. emptio. vbi multa allegat, & Hiero. Cagno. in repe. l. 2. in. 25. quæst. versic. 2. pro ista parte. C. de pact. int. emp. & vend. Montal. in l. 13. glossa. magna columna. 11. titu. 10. lib. 3. fori Cyson. hanc dicens communem in. l. 70. Tauri prope finem. Ferroni. in consuetu. Burdegal. tit. de retractu. §. 20. & Carol. Moline. in consuetu. Parisiens, titul. 1. §. 15. numero. 5. Vbi similiter decidit vltimam nostrę quæstionis partem, dicens consanguineum retrahentem non esse immunem à solutione laudemij vel gabellę, laudemium siquidem domino, & gabellam fisco soluere tenebitur: licēt non ipsi clerico aut alij priuilegiario, quod verum esse asseuerat Tiraquell. libro. 1. de retra-

31 §. 29. glossa. 4. numero. 3. [Incidit hic alia quæstio, si dominus donauit aut remisit laudemium emptori, an nihilominus id emptori soluere teneatur retrahens? & videtur quod non argum. eorum, quæ in præceden ti quæstione diximus, & quod non multò dissimili casu tradunt plures, nempe, eum qui obtinuit in causa non posse petere expensas patrocinij gratis sibi præstiti ab aduocato, vt nō obscurè voluisse videtur Bar. in. l. vltim. in fine. C. de fruct. & liti. expens. & apertissimè Bald. ibi in fine & in tracta. protomixeos nume. pen. in fi. citans Bar. in. l. si stipulatus. ff. de fideiussor. vbi tamen Bart. loquitur, quoties victor in causa sibi ipsi patrocinatus est, an possit suum ipsius salarium petere. Sed contrarium in gratuito salario voluit Bar. in. l. quod si domus per illum tex. ff. loca & ante eum Iacob. de Aren. in tracta. de expens. colum. pen. versi. sed quid si habebat. Alberi. in. l. properandum. §. sin autem alterutra nume. 29. C. de iudi. & in. l. sed etsi. §. 1. ff. ad exhiben. Tiraq. libr. 1. de retra. §. 29. glo. 4. nu. 6. &. 7. vbi in specie, de qua agimus, dominus posset laudimia emptori remissa vel donata à consanguineo retrahente exigere, in qua etiam sententia fuit Carol. Moline. in cōsue. Parisien. tit. 1. §. 15. in fine, licēt aliud existimet Ferroni. in consuetu. Burdegalen. tit. de re-

32 tractu. §. 20. [Sed an consanguineus reddere teneatur quicquid emptor dederit proxenetis seu mediatoribus? Quidam dicunt, quod cōsentiente venditore vel adigente necessitate eis datum est, id restituet retrahens emptori, non quod voluntarie argu. tex. in. l. debet. ff. de edili. edi. iuncta gloss. & ibi Bart. idē voluit Pet. Iacob. in tit. de actione ex vendito quando venditor est deceptus &c. colum. 3. versic. & est notandum Gerar. Bago in sua disputatione retractus, Boeri. in consuetud. Vituricensibus tit. de retractu. §. 4. colum. pen. & Cassane. in consuetud. Burgun. titul. de retractu. §. 1. in gl. le pris versicul, quæro quid veniat, & rerum in verbo, le frais raisonnables numer. 4. Ferdin. Arias. in. l. 76. Tauri num. 27. Contrarium tamen verius est & receptius: quandoquidē datum proxenetis & mediatoribus pars precij dicitur secundum Bart. in. l. sed si hoc, quam legit cum. l. si vir vxori, & ibi etiam Imol. & Paulus Castrensis. ff. de condi. & demostra. vbi etiam quoad præiudicium gabellarij seu publicani id ipsum asseuerant, idem voluit Bart. in. l. quantitas patrimonij per illum textum & in. l. in lege Falcidia. ff. ad. l. Falcidi. & in. l. vbi pure. §. vltimo vbi Francis. à Ripa columna. 2. ff. ad Trebel lian, idem Bart. in. l. fin. §. in computatione, & ibi quoque Ange. & Corne. post princip. C. de iure deliberand. Socinus & Iaso, in. l. fructus ille columna 2. hic vltim. ff. soluto matrimonio Tiraquell. libro. 1. de retractu §. 15 glossa. 1. numero. 5. vbi addit concordant. & iterum. §. 29. glossa. 4. numero. 9. atque ideo numero sequenti tenet hanc vltimam sententiā, quod datum proxenetis retrahens reddere teneatur emptori, id quod refert voluisse Ang. de Areti. in. §. in duplum numero. 12. instit. de action. per. l. ediles etiam §. vltimo cum. l. sequent. & l. illud sciendum. ff. de edili. edi. & Ferroni. in consuetudin. Burdegal. titulo de retractu. §. 15. columna. 3. versiculo in his sumptibus Carolus Moline. in consuetudi. Parisien. titulo. 1. §. 9. in principio. Tiraquell. libro. 2. de retractu. §. 6. glo.

33 2. numero. 21. [Quod apertius obtinet iure nostro regio, quo expressum statuitur, expensas omnes retrahentem soluere teneri emptori vt in. l. 9. in fine infra eodem sumpta ex. l. 70. Tauri vbi Ioann. Lupi numero. 36. propter generalitatē illius. l. infert consanguineum retrahentē teneri emptori refundere impensas instrumentorum emptionis, quod ibi adnotauit .D. Castelli in glossa in verbo las costas in fine, idem iure communi voluit expresse Cassane. in consuetud. Burgund. titulo de retractu. §. 1. in verbo les fraitz raisonnables colu. 2. versi. item quæro & sequ. Ferroni. in cōsue. Burg. tit. de retractu. c. 18. & totius volūinis 31. Tiraq. lib. 1. de retractu. §. 29. glo. 3. in prin. & rursus lib. 2. de retra. cōuentionali. §. 6. glo. 2. nu. pen. Vbi tamen id intelligit, vt non tantum sumptus instrumentorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

mentorum refundi debeant à retrahente, verùm etiã quos expendit emptor in extrahendo instrumento â notario, per id quod dixit Bald.in.l.vltim.C.de condict.ex lege,& ibi quoque Salicet. Decius in capit.cũ dilecta.12.notab. de confirma.vti.vel inuti.& in authent.causa numero.12.C.de sacrosc.eccles. Guido Papæ decisio.395.versi.si factura &c.argumentum sumẽtes à debitore,qui refundere tenetur creditori expensas instrumentorum,vt notant Bal.& Sali.in.d.l,vlt. C.de condictio.ex lege,& in.l.non ignorat. C.de fructib.& lit.expen. [Ex quo etiam fit,vt venditor teneatur reficere contractum venditionis ipsi consanguineo retrahenti, cum omnibus consuetis clausulis regni huius, nempe, cum euictionis clausula & cum obligatione bonorum,& clausula guarentigia, vt constanter asseuerat Tiraq.lib.1.de retractu.§.29.glos.5. arguendo â debitore,qui instrumentum cogitur creditori facere debiti.l.si cum exceptione. §.sed & si quis in fine.ff.quod met.cau.& in.l.3. ff.de condict. sine causa, & in.l.ex ea parte in principio vbi Bart.Alexander. Aretinus& Iaso.ff. de verborum obligatio. & communiter omnes vt ibi refert Tiraqu.numer.1. Sed caue à sumario in margine eiusdem glo. nume.1. scripto, vbi hoc onus conficiendi scripturam emptori imponit iniustè quidem, & vt credo per errorem scribentis,emptor enim non poterit cogi instrumentum venditionis retrahenti facere,quippe qui in columis & indemnis seruari debeat, cùm per retractũ sit omnino liberatus ab emptione, vt leges nostræ sentiunt,quare iniquum esset profecto & ab omni ratione alienum,emptorem grauare onere euictionis,cogetur igitur venditor instrumentum facere nõ emptor, de quo nemo sanæ mentis dubitabit argu.eorum,quę diximus supra hac eadem glo.num.16.27.&.28.

34

GLOSS. IIII.

a *Consanguinei plures eiusdem gradus si pariter ad retractum concurrant, diuident inter se rem venditam.*

Consanguinei proximiores eiusdem gradus concurrũt si nomine collectiuo cognationis vel familiæ ad rẽ aliquam admittantur,ibidem.

b *Consanguinei plures eiusdem gradus tunc admittuntur ad retractum, cum ante lapsum nouem dierum omnes compareant simul, vel separatim vnus post alium.*

Consanguinei plures si sint eiusdem gradus,quilibet in solidum admittitur alijs absentibus vel nolentibus quasi iure accrescendi,ibidem.

3 *Consanguinei an admittantur ad retractum eo ordine,quo & ad successionem ab intestato.*

4 *Ascendentes an admittantur ad retractum.*

d *Si son en igual grado de parentesco.* Nota ex lege ista, quòd siad retractum concurrant plures consanguinei in eodem gradu coniuncti,æqualiter diuidunt inter se rem patrimonialem â consanguineo venditam. Idemque iure communi in retractu municipali procedere asseuerat Sebastia. Neapoda. in constitutione de iure congrui in fine, & in cõstitutione,si ex vno, in verbo vnius,& Guillelmus Benedict.in repetitio. capitu. Raynutius in verbo & vxorem nomine Adalsiam numero.608,de testamen.& Math. Afflict.in tracta.protomixeos.§.1.numero. 42. quibus accedit Tiraquell.libro.1.de retract.§.11.glossa.10.numero.3. quoniam quoties aliquid competit speciale pluribus nomine collectiuo cognationis vel familiæ, proximiores in eodem gradu existentes concurrent, & simul eo iure gaudebunt.l.cum ita.§.in fideicommisso,&.l. peto.§.fratre.ff.de legat.2. Bart.in.l. si cognatis prope finem.ff.de reb.dub.cum multis concordantijs â Iasone traditis consilio.215.columna.2.versic.ex præmissis libro.2.& ab eodem Tiraque.libro.1. de retractu.§.11. glossa.4.numero.2.nec videtur æquum,vt alterius festinatione alterius ius lædatur,vt in.l.cum solus.ff.de acquir.hęredi.& si vterque intra nouem dies concurrant ad retrahendũ,nihil refert,an hodie veniat vnus & alter cras,dicuntur enim nihilominus simul venire,glossa.& Bart.in.l.more Romano.ff.de ferijs,Ioan. Lupi in.l.73.Tauri numero. 4. & ibi Didac. Castelli in glossa.1. [Sed hoc procedit,quoties omnes qui sunt in equali gradu cõcurrunt,vel vnus post alium intra nouem dies â lege constitutos, vt dixi:secus si alter eorum veniat elapsis dictis nouem diebus, quia tunc hi solum admittuntur,qui in termino comparuerunt, alijs exclusis,vt ex verbis legis nostræ colligitur, ibi, *E despues que fuere vendida hasta nueue dias viniere:* Quod expendit Cyfonta.ex lege nostra in.l.70.Tauri columna.1.&.2.q.2.&.6.Montal.in.l.13.titulo.10. lib.3.fori in glo.magna colu.13. versi. sed contra hoc est iste tex.dicam infra eodem.glo.8.numero.1.& sequen.Nam ex multis qui sunt eiusdem gradus,quilibet insolidum admittitur quasi iure accrescendi,si cęteri nolint,vel non venerint in termino ad retrahendum constituto,vt respondit Paul. Castr. consil. 221. colu.2.lib.1.& iterum apertius consilio.74.ad fi. lib. 2.Tiraquell.lib.1.de retra.§.11.glo.11. [Sed an præferantur vtrinque coniuncti his,qui ex altero tantum latere iunguntur, vel an admittantur in capita vel in stirpes ad exemplum successionis? Respondeo, idem per omnia seruari,quæ in successione ab intestato,vt resoluit Tiraq.libro.1.retractus. §.11. & quomodo ab intestato succedatur, dixi plene supra hoc lib.tit.8.de successionibus.l.1 glo. 4. &.l.5. glo.1. [Quinimo & ascendentes admittuntur ad retractum rei venditæ à descendentibus,vt optime probat Tiraq.libr. 1.de retractu in fine numero.91.& sequenti.

3

4

GLOSS. V.

a *Proximus dicitur quem nemo antecedit.*

Proximus quid sibi velit,& vnde descendat?ibi.

Intimus quid significet,& vnde descendat?ibidem.

Vltimus vnde descendat?ibidem.

Postremus vnde descendat,ibidem.

Pro-

Proximus idem quod proximior,ibidem.

2 *Proximus ex communi significatione idem quod consanguineus.*

3 *Retrahens an probare teneatur se esse proximiorem, an simpliciter se esse consanguineum, & num.4.*

Consanguineus retrahere volens, vel ab intestato succedere,an debeat probare se esse proximiorem,an satis sit probare esse consanguineum?ibidem.

5 *Consanguineus gradum consanguinitatis probare tenetur,licèt se esse proximiorem non teneatur.*

Consanguinitas an probetur,quia sic se pro consanguineis habuerunt & tractauerunt,ibidem.

Probatio filiationis & matrimonij differt à probatione consanguinitatis,ibidem.

6 *Retractus sanguinis admittit consanguineum vsque ad quartum gradum iure regio.*

7 *Graduum computatio an fieri debeat iuxta ius canonicum an ciuile?*

8 *Retractus an fieri possit per proximiorem, si remotiori cõsanguineo fuerit facta venditio,& nu.14.*

9 *Familiæ res cum relinquitur an satis sit dari vni ex familia, & num.15.*

10 *Feudum an possit alienari in agnatum,& numer.13.*

11 *Vidua secundò nubens an possit vni ex filijs assignare bona,quæ reseruare tenebatur filijs prioris matrimonij.*

12 *Retractus locum habet,etiam si res vendita fuerit cõ sanguineo,si propinquior retrahat.*

13 *Capit.Titius si de feudo fuer.contro,int.domi.& agnat.explicatur.*

15 *Ordine successiuo vocati censentur quibus aliquid relinquitur sub nomine familiæ vel cognationis.*

16 *Consanguineus eiusdem gradus, cuius est & emptor an admittatur pro rata ad retractum, & nume. sequenti.*

17 *Feudum si alienetur in fratrem vendentis,alij eorum fratres admittuntur pro rata ad reuocandum alienationem.*

18 *Consanguinei remotiores an possint cogere proximiores,vt animum explicent, velint nec ne venire ad retractum?remissiuè, & num.vlti.*

a *Elmas propinquo*,Proximus est,quem nemo antecedit l.2.§.hęreditas &.§.legitima.ff.de suis & legiti. hæredi.l.1.§.proximus.ff.vnde cogna.l.proxim⁹.ff.de verborum signifi.licèt solus sit vt in.d.§.proximus,& in l.qui duos in principio.ff.de reb.dub.l. proximi &.l. in vulgari in principio,ff.de verb.signi,verùm id impropriè,vt in.d.l.1.§.proximus.ff.vnde cogna.in hæc verba. *Proximus etiã accipitur,qui solus est,quãuis proprie proximus ex pluribus dicitur.* Quod optimè explicat Cardinal.Florenti,consilio.30.columna.3.versicu. item nulla,Tiraquell.libro.1.de retractu,§. 11. glossa.1. numero.1. dicentes proximus esse superlatiuum verbi prope,cuius comparatiuum dicitur proprior,citãt Priscianum.libr.3.cap.2.sicut ab intra,vel intrò, vel intus fit interior & intimus, ab vltra vel vltro, vlterior & vltimus:à post vel postea,posterior, & postremus.Ex quo dixit Bald.consilio.146.colum.1. in fin. lib.2.nihil interesse,dicas ne proximus an proximior,

2 cui subscripsit Tiraq.d.glo.1.num.1. [Sed hoc intelige si propriè sumimus significationem proximi. At ex communi vsu proximos vocamus omnes,qui consanguinitatis iure aliquem attingunt, etiamsi inter se alios habeãt,vt in.l.quamuis adulterij. C. de adulter. l.cũ rem alienam,C.de lega.notat Tiraq.d.lib.1.retractus.§.1.glo.9.numer.15.&.§.11.glossa.1.num.4. Hinc proximitas prò consanguinitate accipitur. l. capitis &.l.si spurius.ff.vnde cogna.l.2.C.qui admi. vbi Iaso.1.notabili, Quintilia.lib.3.cap.8. Oldra. consi.153.

3 Tiraq.libr.1.de retractu.§.1.glo.9.num.16. [Quid autem si quis dicat,se tanquam consanguineum proximiorem debere defuncto succedere,vel admitti ad retractum,an satis sit eum probare esse consanguineum mortui vel venditoris, an verò necessum sit probare nullum alium esse proximiorem? Respondeo,si controuersia sit successionis vel retractus inter duos cõsanguineos se admitti debere ad successionem vel retractum contendentes,is qui agit aduersus possidentem, debet probare se esse proximiorem,cùm sit fundamentum suæ intentionis,etiamsi id sit negatiuum. l. hociure vbi Bar.& alij.ff.de verbor.obligation.l. in illa stipulatione si kalendis eod.titu.Innocẽ.& Ioan.And. in capit.super his de accusatio.cum multis concordantijs â Tiraq.congestis libro.1.de retractu.§.32.glossa.1. num.94.& sequen. atque ita hac in specie consuluit

4 Deci.consi.322.num.5.per multa quæ ibi allegat. [Aet si emptor sit extraneus,satis erit probare se simpliciter esse fratrem aut patruelem aut aliter coniunctum, vt voluit Cumanus in.l.is potest & ibi etiam Alexã. num.15.& Iaso.num.84.ff.de acqui.hæredi. per text. in.l.si scriptum.C.de proba.& in.l.amittę. C.cõmu. de successio.idem Cuma.& Lud.Roma.in.l. hæres in stitutus &.l.sed etsi de sua.ff.de acqui.hæred.ex sentẽtia glossę.in.l.cum de lege. ff. de probatio. vbi sufficit actori,probare se esse consanguineum defuncti, & si reus dixerit alium esse proximiorem,illud probare tenebitur,idem Cuma.consi.43.vbi dixit nunquam vidisse practicari contrarium. Cor. consi.95.nu.3.lib.4. & consi.197.num.1.in fi.&.2.eod.lib,Alex.consi.179. ad finem lib.7.Soci.in.l.si inter num.7.ff.de reb.dub. & consilio.89.numero.8.versiculo & iterum libro.1. Carolus Ruynus consilio.154.numero.4.libro.3.Stephan,Bertrand.consilio.2.in.2.dubio ad finem lib.2. Alciat,in.l. proximi.ff.de verbo.signifi.Franc. Ripa in.l.in illa nume.26.ff.de verborum obligatio. Corol. Moline.in consuetudin,Parisiens.titul.1.§.22.numer. 90.Tiraq.libro.1.de retractu.§. 11.glossa. 1. numero.6. &.8.Montal.in.l.13.titulo.10.libro.3.fori glossa magna columna.7.versiculo item rectè sequitur. Quoniã is qui se dicit propinquum, & probat,solus esse præsumitur,cùm alij non appareant, sitque vero simile & alios,si qui essent ad aucupandum id lucrum,hoc est, hęreditatem, sine penis quam primùm aduolaturos.

5 [Hoc tamen limitat Deci.d. consilio. 322.numero.6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quoties quis probat gradum consanguinitatis: non enim sufficit probare se esse consanguineum, nisi gradum probet, vt & Alcia. voluit de præsumptio. regula 1. præsumptione. 28. num. 9. Tiraq. lib. 1. de retra. §. 11. glo. 1. num. 9. & iterũ. §. 1. glo. 16. num. 1. vbi probat consanguineum retrahentem, gradum consanguinitatis probare teneri, nec sufficere, si probet venditorem & eum qui retrahit se pro consanguineis habitos & reputatos fuisse, vt in cap. licèt ex quadam versic. testes autem extra de testib. Ancharra. consilio. 52. colu. 2. quoniam huiusmodi probationis genus nõ reperitur in iure proditum, præterquàm in patre & filio, viro & vxore, non autem inter alios, ac nec fratres quidẽ secundum Cyn. in. l. non epistolis. C. de probatio. Nã quandoque quis vt frater diligitur & nominatur, licèt frater non sit. l. nemo. ff. de hęred. instit. vnde nominationes quodque ita habiti erant pro consanguineis non est concludens probatio consanguinitatis: secus autem statuitur inter patrem & filios virum atque vxorem, quos verisimile non est sic se nominaturos, nisi verè tales essent, cùm ex tali nominatione plurima incurrerent damna, vt eleganter aduertit Tiraq. d. §. 1. glo. 16. num. 2. &. 3. [Huius quoque limitationis alia est ratio, non enim omnis consanguineus statim succedit, nec admittitur ad retractum, sed qui intra decimum gradum est, vt respondit Cœpola consilio causarum ciuilium. 43. columna. 1. & sequentib. atque idem esse in successione obseruat Accursius in authent. in successione & ibi Ioannes Faber. Bart. & omnes communiter. C. de suis & legitim. hęredi. & in. l. vltim. vbi Bald. & doctor. C. vnde legitim. Tiraquell. libr. 1. de retractu. §. 1. glos. 9. numero. 23. & seq. vbi citat concor. Sed in hoc regno vsque ad quartum dumtaxat gradum admittitur consanguineus ad retrahendum, non qui in vlteriori gradu sunt vt in. l. 12. infra eo. sumpta ex. l. 73. Tauri. asserendo igitur & probando simpliciter se esse consanguineum sine certa graduum computatione, incerta est probatio, an includatur ea consanguinitas in decimo gradu iure communi Imperatorum, vel in quarto gradu iuxta ius nostrum regium, cùm includi & non includi possit, quare non relebat. cap. in præsentia de probatio. & vt ibi dicit glos. in verbo dubium, & post eam Innocen. in fine Hostiẽ. Panor. & Imola, huiusmodi incerta probatio interpretatur contra probantem, quam glos. dixit singularem Bald. in. l. quoties. §. si quis ita. ff. de hę redib. institu. Iaso. consilio. 36. columna. 3. versicu. præterea libro. 3. Deci. in. l. in contrahenda. ff. de regu. iur. & doctores vbique eam sequuntur, vt Tiraquell. attestatur libro. 1. de retractu. §. 1. glossa. 16. numero. 4. & 7 sequ. [Sed quęro, an computatio graduum fiat iuxta computationem iuris ciuilis an iuris canonici? Respõdeo iuxta computationem iuris ciuilis etiam in terris ecclesiæ, quandoquidem computatio, quę fit iuxta ius canonicum, quoad matrimonia dumtaxat locum habet, non quoad alia, vt tenuit glossa & doctor. in. §. hactenus insti. de gradi. cognatio. Cyn. Bald. Salicet. Alexandr. Iaso. & doctor. in. l. vltim. C. de successor. edi. Felin. in capit. ex literis de constitu. vbi hanc dixit communem opinionem Cyfontan. in. l. 73. Tauri in fine. [Item quæro, fundus patrimonialis venditus fuit remotiori consanguineo intra tamen quartum gradum, an admittatur proximior ad retractum? Et videtur non debere admitti, cùm cesset ratio legis nostrę, scilicet, ne res exeat de familia, at in specie nostra non exijt, cùm fundus consanguineo venditus fuerit: & licèt sit in remotiori gradu, est tamen de familia & cognatione intra quartum gradum. Qua ratione hanc opinionem sequutus fuit Gerard. Bago in sua disputatione retractus, versiculo quæro subsequẽter res est vendita alicui de genere, & Arnoldus Ferronus in consuetudinibus Burdegalen. titu. de retractu. §. 5. licèt probare conetur contrarium statutum fuisse in eodem. §. 5. magna ratione, idem etiam voluit è nostris Ferdin. Gomez Arias in. l. 70. Tauri numero 9 32. [Confirmatur hæc opinio per text. in. l. peto. §. fratre. ff. de lega. 2. vbi colligitur à cõtrario sensu, quòd cùm res ex præcepto testatoris manere debet in familia, satis est, vt vni ex familia relinquatur, quod apertius probat. l. vnum ex familia in principio. &. §. 1. iuncta gloss. eodem titulo, vbi si testator iusserit hęredem fundum restituere vni ex familia, poterit hæres vnum quemlibet etiã posterioris gradus eligere, nec alij proximiores ex hoc conqueri possunt. Quem si non elegisset, omnes admitterentur, qui essent de familia, ita vt proximiores cęteris præferantur, vt ibi dicit glossa in verbo necessarię, per multa iura quę allegat, & sequuntur Cuman, & Paulus Castrensis in. d. §. fratre & Socin. consilio. 227. libro. 2. Carolu. Ruyn. 10 consilio. 101. numero. 14. & sequenti. libro. 2. [Confert etiã tex. in. l. filiusf. §. cũ pater. ff. de leg. 1. vbi dicitur, verũ est enim in familia reliquisse licèt vni reliquisset, &. l. pater. §. quindecim. ff. de leg. 3. & in. l. volũtas. C. de fideicommiss. vbi Bald. dixit, quòd vnus ex feudatarijs potest portionem suam feudi paterni alij ex feudatarijs sine consensu domini vendere, & agnatus potest in alterum agnatum feudum similiter alienare, idem voluit Bald. consilio. 216. in fin. & consilio. 300. libro. 2. vbi reddit rationem, quia non videtur alienatum, quod est in agnatorum corpore vel linea conseruatum, per. d. l. voluntas & in. l. 1. C. de imponenda lucratiu. descriptio ne libro. 10. de quo latè per Tiraquell. libro. 1. de retractu in præfatio. numero. 52. & hanc alienationẽ feudi antiqui fieri posse in agnatos remotiores sine consensu domini, & in præiudicium proximiorum agnatorum, & quòd ad eius reuocationem minime admittantur, responderunt collegium Mediolanense, & præterea Salicet. & Christofor. de Castelli. vt refert Marti. Lauden. & Cardi. Alex. vterque pen. colum. versicu. circa vltimum dubium, titulo si de feudo fuer. contro. int. domi. & vasall. per text. in capitu. 1. de alienan. feudi pater. & capitulo 1. §. sed & res titulo per quos fiat inuestit. & capitulo. 1. §. & si clientulus titulo de alienan. feud. 11 [Cõducit plurimũ text. in. l. fœminę. C. de secundis nuptijs vbi mulier prohibita alienare, lucrum quod ex priori matrimonio percepit, cùm illud reseruare teneatur filijs prioris matrimonij, id poterit alteri ex filijs prioris matrimonij assignare, quibus

quibus adde plura similia per Tiraq. congesta libro. 1. de retractu. §. 11. glo. 6. num. 6. vsque ad numerum decimum tertium. [Sed nihilominus contraria sententia verior est & receptior, imo q̃ proximior admittatur ad retractum rei venditæ consanguineo in gradu remotiori, etiamsi lex vel consuetudo consanguineos simpliciter admittat ad retractum, huius sententiæ fuit Ioann. Fab. in. §. ita tamen demum insti. de hæredita. quæ ab intestato deferunt. Guillie. Benedictus in repeticio. capitulo Raynutius in verbo & vxorem nomine Adelasiam numero. 606. de testament. Decius consilio. 619. vbi & idem dicit consuluisse Nicola à Nobilibus & Hormanociodetũ, Cassan. in consuet. Burgund. titulo de retra. §. 3. in principio Ioann. Igneus, multa in hanc sententiam congregans in repet. l. dudum numero. 24. cum multis seq. per tres vel. 4. colũnas. C de contrah. empti. Carol. Ruyn. consilio. 76. libro. 1. per totum Tiraquel. lib. 1. de retract. §. 11. glo. 6. numero. 14. &. 15. & sequen. & è nostris Alfonsi à Montal. in. d. l. 13. in verbo tanto por tanto in fine. & in verbo ygual grado etiam in fi. titul. 10. lib. 3. fori. Micha. Cyfonta. in. l. 70. Tauri in principio. 13 q. & ibi Antonius Gomez numero. 13. [Mouentur per tex. in cap. Titius & ibi docto. præsertim Marti. Lauden. & Cardin. Alexand. titulo si de feudo fuer. contro. inter dominum & agnatum. Vbi (contra id quod diximus supra numero. 10.) si vasallus alienauerit feudum paternum in agnatum remotiorem, perinde nisi ipsi consensserint, reuocare poterunt proximiores agnati, atque sim prorsus extraneum fuerit alienatum. quod & voluerunt Andr. de Yserma & Cardi. Alexand. in capit. 1. per illum text. de aliena. feudi pater. Iacob. de Belouisu in capit. 1. ad prin. & ibi quoque Bald. numer. 8. titul. de prohib. feudi alie. per Frederic. & Consilium Bononiense, vt etiam referunt Martin. Laud. & Cardin. Alexandri. in. d. capit. Titius, attestaturque ipsemet Marti. Lauden. ita iudicatum fuisse in causa nobilũ de Scarampis, in qua fuerunt producta dicta consilia contraria collegij Medio lanen. & Bononiæ, & vterque respondit ad allegata in contrarium per dictum consilium Mediolanense Bald. latè in capit. 1. numero. 11. & ibi Albaro. in. §. & si clientulus num. 4. tit. de aliena. feudi Ioan. de Anania in disputatione de alienatione feudi. §. ad partem negatiuam nu. 10, vbi tamen concludit valere alienationem ad vitam alienantis, sed post eius mortem reuerti ad proximiorem, quod & voluit Bal. in. d. c. 1. in prin. nu. 8. de prohibi. feudi aliena. per Freder. & Præposi in. c. Titius nu. 4. si de feud. fuer. cont. int. dom. & agna. quod tamen non placet, quia non est alienatio, sed feudi refutatio, quæ fieri debet in proximiorẽ, vt melius dixit Bal. in. d. c. 1. nu. 11. de aliena. feudi, Ioan. de Ligna. & Imol. in fi. in Clem. vnica de iure patro. idem Ioan. à Ligna. inter consilia Alberti Bruni cõsi. 77. vbi multa allegat, Roma. consi. 22. ad finem Iacob. à S. Georg. in tracta. feudo. in verbo & cum pacto de non alienando colu. 5. versi. & aduertite quod præmissa, & latius colu. 9. versi. sed moneo vos, Deci. cõs. 295. col. 1. Alber. Bru. cõs. 36. nu. 2. &. 3. Zasi. de feudis par. 9. nu. 30. cum concor. à Tiraq. congestis lib. 1. de retra. in præfa. nu. 52. &. §. 11. glo, 6. nu. 14. 14 [Secũdo pro hac sententia facit glo. in. c. constitutus in verbo consuetudinem, & ibi Panor. 5. notab. extra de in integr. resti. vbi in specie consuetudinis, de qua in eo textu, dicũt quòd si res vendita fuerit consanguineo remotiori, proximior admittetur ad retractum, & si dixeris consuetudinẽ de qua in illo tex. de proximioribus loqui, quare nimirum si proximior retrahat rem consanguineo remotiori venditã, vt aduertit Tira. li. 1. de retra. §. 11. glo. 6. num. 18. fatebor libenter, nec ille casus à nostro differt, nã in hac lege propinquior admittitur 15 ad retractũ. [Nec oberit quod nu. 9. diximus, vt scilicet satis sit vni ex familia reliquisse, ne sit locus fideicommisso, vt in. l. vnum ex familia. §. 1. ff. de lega. 2. gl. enim ibidem, quã nullus scriptorum improbat, id intelligit procedere, quoties vni ex familia fuit relictũ, tunc poterit hæres vnum quem libuerit ex familia eligere, secus si familiæ simpliciter relinquatur, & à fortiori, si proximior vocetur, quoniam tunc hæres non poterit eligere remotiorem, & si fecerit, admittentur proximiores ad reuocandam alienationem, vt in. l. cũ ita. §. in fideicommisso. ff. de legat. 2. & notatur in. l. vlt. C. de verbo. signi. cum concordan. à Tiraq. traditis li. 1. de retractu. §. 11. glo. 4. num. 2. vbi plurimorum authoritate probat, quòd si plures personæ nomine vocantur generali, indefinito, vel collectiuo, putà, familiæ, generis, cognatorum, consanguineorum, liberorum, posteriorum, descendentium, & id genus similiũ cẽsentur vocati ordine successiuo, vt scilicet proximior primo loco, quo cessante vel deficiente, qui eum proximè sequitur, & cæteri deinceps eo ordine veniãt, vt in. d. l. peto. §. fratre & l. cũ ita. §. in fideicmõisso. ff. de lega. 2. vbi docto. omnes, & in. l. hęredes mei. §. fi. ff. ad Trebell. & in. l. vlti. vbi docto. C. de verbor. signi. 16 cum alijs ab ipso prolixè citatis. [Cæterũm quid si venditio fundi patrimonialis facta fuerit consanguineo, an alter consanguineus, qui est in eodem gradu, quo & venditor admittatur pro rata ad retractum? & videtur non debere admitti à gũ. text. in. l. filius fam. §. cum pater. ff. de legat. 1. vbi si pater filio hærede instituto, ex quo tres habebat nepotes, fidei eiusdem filij commisit, ne fundum alienaret, vtque in familia relinqueret, si extraneo reliquit, omnes admittuntur ad fideicommissum, sin autem vni eorum tantum reliquit, cæteri non admittantur, verum est enim in famila reliquisse, quamuis vni reliquerit. Præterea idem esse & in feudo, vt in proximiorem possit alienari, vel cæteris contradicentibus, capitulo. 1. §. sed etiam, ibi, nisi tibi vel alij proximiori titul. per quos fiat inuesti. Is autem dicitur proximior, quem nemo præcedit, etiam si alij sint in eodem gradu, l. qui duos in principio. ff. de rebus dubijs & in. §. proximus institu. de legiti. agnator. successione, Bald. hoc concludens in feudo in capitulo. 1. de aliena. feudi pater. & ita nuncupatim in nostra specie retractus id voluit Ferroni. 17 in consue Burdegal. tit. de retra. §. 3. pag. 3. [Quibus non obstantibus cõtraria sententia verior est, quã tenet nihil allegans Ant. Goni. in. l. 70. Tauri nu. 13. pro cuius opinione facit responsum Bald. consi. 38. libro. 1. vbi si vnus ex multis fratribus feudatarijs partem suam alienauerit in alterũ ex pluribus, poterũt cęteri

Universidad de Deusto
Biblioteca

pro sua quisque portione reuocare.per multa illic allegata,idem voluit Bal.cons.309.post prin.eodem lib.1. per tex.in.cap.1.in principio de aliena. feudi, & in.c. 1.de donare quas olim feu.pote.alie,& in.c.1.de gradi. successio.in feudis Feli.in cap.quę in ecclesiarum nu. 38. de constitu.idem quoque voluit Ioan.de Ligna.in ter cons.Alberti Bruni consi.77.nu.4.in fine,Cardi. Alex.in cap.Titius num.4.versi.si verò alienatio fuerit facta agnato habenti sibi parem in gradu,si de feudo fuerit contro.int.domi.& agna.Iaco.à S.Georgeo in tracta.feudorum in verbo & cum pacto de nõ alienando col.9.versi.in ista materia, & iterum col.sequ. ver.1.2.conclusio.Carol.Ruy.consi.8.num.6.li.1.Zili. in epitome feudo.par.9.num.29.Alber.Bru.consi.38. num.1.vbi expresse asserit,non valere alienationem feudi in agnatum pro portionibus peruenturis ad alũ agnatum ęque proximum,in eius præiudicium. Tira. hos referens & nihil decidens li.1.de retra.§.11.glo.6. nu.21.vbi & pluribus seq.vsque in finem glo. dicutit vtrum pater possit vni ex filijs feudum aut emphiteusim relinquere,citatque pro vtraque opinione ingens
18 doctorum agmen more solito, eum videte. [Incidit & hic aliud dubium,an remotiores consanguinei possint cogere proximiores ad declarandum velint nec ne retrahere vtilitatem retrahere, vt sibi à iudice præfigatur breuior quàm nouem dierũ dilatio ad mentem explicandã,vt ipsi possint retrahere,de qua quęstione tractabimus infra hac eadem.l.glo.8.num.3.

GLOSS. VI.

1 *Tempus retractui præfixum nouem dierum an currat de momento ad momentum.*
Dies termini an computetur in termino? remissiue, ibidem.
2 *Tempus retractus an currat absentibus, & ignorantibus, vel minoribus.*
3 *Tempus retractus nouem dierum an currere incipiat à contractu an à traditione.*
4 *Traditionis tempus an debeat inspici potius quam contractus,si terminus solutioni præfixus sit, nume.3. & seq.& num.14.15.& seq.*
Tempus anni & diei concessum emptori ad fidelitatem præstandam domino currit à die adeptæ possessionis,& quare.num.4.& .20.
5 *Tempus anni constitutum ad promotionem ad ordines sacros currit a die adeptæ possessionis beneficij.*
Tempus retractus an currat, dum lis pendet super rei traditione,ibidem,& num.21.
6 *Venditionis contractus à tradatione accipit vltimam perfectionem.*
Vendita re duobus,præfertur is,cui prius tradita fuit, ibidem.
Publicatis bonis cuiuspiam,publicatur & res ab eo vẽdita nondum tamen tradita. ibidem,& nu.26.
Verba in dubio sumenda sunt in potiori significato & pleniori,ibidem.
7 *Alienatum non dicitur quod traditum non est.*
Dominium transit à die traditionis.ibidem.
8 *Alienare prohibitus non incidit in pœnam vendendo, donec traditio sequatur.*
9 *Tempus retractus quare secundum quorundam opinionem incipiat currere à die veræ traditionis,& non fictæ.*
10 *Tempus retractus nouem dierum currit à die celebratæ venditionis,non a die traditionis secundum communem sententiam & in praxi receptã,& nu.seq.*
11 *Tempus redhibitioni præfixum currit a die venditionis,non traditionis.*
Tempus currere incipit a die actus,quoties lex disponit de tempore respectu illius actus, ibidem.
12 *Venditio solo consensu perficitur perfectione essentiæ.*
Laudemia an debeantur ex venditione absque traditione,atque etiam si ab emptione discedatur partiũ consensu,ibidem.
Emptori competit actio ex empto, vt res tradatur ibidem.
Actionẽ habens ad rem, rem ipsam habere videtur, ibidem.
13 *Dominium traditione quæsitum fingitur à tempore contractus fuisse quæsitum.*
13 *Contractus perfectio quatuor modis dicitur, quoad existentiam,quoad actionem, quoad substantiam, quoad effectum & executionem.*
Tempus solutioni præfixum quare a die traditionis currere incipiat,ibidem,& num..14.& .15.
15 *Præcium non debetur,donec res vendita tradatur.*
Dilationes duæ si alicui competant,an vna in altera confundatur,ibidem.
16 *Diuersa origine & natura,diuersa quoque sunt prosecutione & effectu.*
Tempora a diuersis dispositionibus limitata debent vt separata censeri,& vnum in altero non confundi ibidem.
17 *Tempore exclusus ab vno capite non censetur ab alio exclusus sibi etiam ordine successiuo competenti.*
Filius exclusus a capite vnde liberi per lapsum anni non censetur exclusus a capite vnde agnati, ibidem.
18 *Tempus ex priuilegio concessum cruce signatis,quo a debitoribus conueniri non possint ante triennium an confundatur cum dilatione conuentionali quia quenmij a creditoribus concessa,*
19 *Dilatio duplex a iudice concessa ante finitam primã, an vna in alteram confundatur.*
21 *Retractus tempus in Francia & Hispania currit ignorantibus.*
23 *Lex si alienaues in principio & l.si is qui pro empto.§.fin. & .l.iusto.§.& si possessionis. ff.de vsucapio.explicantur.*
Bona fides in præscriptione iure ciuili quare requiratur

tur tantum ab initio,scilicet,tempore traditionis, ibidem.
23 *Verba quando in potiori significato & in non potiori sumi liceat.*
24 *Legis quoties.C. de reiuendi.& .l.55.tit.5.part.5. ratio assignatur.*
Venditio duplex eiusdem rei ab vno facta valet vtraque,licet is cui tradita est maneat eius dominus, ibidem.
25 *Lex vlti.§.Lutius.ff.de donatio. intelligitur.*
26 *Lex si fundus.ff.loca.declaratur.*
27 *Lex nostra non statuit terminum retractus ab alienatione sed à venditione.*
28 *Alienare prohibitus quare non incurrat pœnam ante traditionem rei?*
29 *Tempus retractus an currat à die conditionis impletæ an à die contractus,& nu.seq.*
Appellandi tempus currit a die sententiæ conditionalis,ibidem.
34 *Lex.1.§.biduum.ff.quan.appell. sit,explicatur, ibidem.*
35 *Tempus & locus contractus inspicitur in contractibus conditionalibus,non conditionis impletæ eodem num.29.& quomodo id intelligatur.*
30 *Conditionalis venditio an sit perfecta ante conditionis euentum.*
31 *Conditionalis contractus non dicitur perfectus ante conditionis implementum.*
32 *Conditionalis contractus non parit actionem ante impletam conditionem.*
Conditionalis contractus ante conditionem impletã non operatur,vt ex eo laudemia debeantur,aut gabella,nec vt res alienata sub conditione cadat in cõmissum,ibidem.
33 *Conditionalis contractus non dicitur propriè contractus.*
Conditionalis creditor non dicitur propriè creditor, ibidem.
Liberatio generalis ab omnibus obligationibus non cõprehendit conditionalem obligationem, ibidem.
Conditione deficiente nullus redditur contractus,ibidem.
35 *Conditione impleta habetur vt purus contractus.*
Conditionis implementum retrotrahitur ad tempus contractus, ibidem.
36 *Gabella debetur impleta conditione in eo loco & tempore, vbi fuit celebratus contractus,non vbi extitit conditio.*
37 *Dies in contractu conditionali appositus à quo tempore currere incipiat?*
38 *Lex necessario.§ si itaque.ff.de peri. & commo.rei vendi.declaratur.*
39 *Conditionalis contractus transit ad hæredes.*
40 *Retractus an habeat locum,si consanguineus ad eum velit admitti,anteaquam venditionis conditio impleatur.*
Conditione pendente si res vendita tradatur transfertur dominium in emptorem,ibidem.
41 *Tempus retractus an currat in contractu conditionali à tempore conditionis existentis an à tempore traditionis,si ante conditionem impletam res tradita fuerit.*
Lex necessario.§. quod si pendente. 2.ff. de peri. & commo rei vendi.declaratur,ibidem.
42 *Tempus retractus an currere incipiat à tempore vẽditionis factæ cum pacto de reuendendo intra certum tempus, an à tempore facultatis redimendæ finito.*
Venditio cum pacto de reuendendo est omnibus numeris absoluta & perfecta statim ea facta & nõ conditionalis sed pura ibidem.
Venditio cum pacto de reuendendo pura est, licèt sub conditione resoluatur,quæ conditio actum non suspendit,ibidem.
43 *Pactum de reuendendo non impedit,quin consanguineus interim admittatur ad retractum.*
Venditer ex vi pacti de reuendendo præfertur consanguineo in retractu,ibidem.
Venditor ex vi pacti de reuendendo poterit a consanguineo qui rem retraxit redimere,ibidem.
Pactum de reuendendo est pars precij illud minuens, ibidem.
44 *Retractus tempus a quo die currere incipiat in venditione rei pro annuis redditibus redimibilibus.*
45 *Retractus tempus an currat a die factæ venditionis per alium nomine domini, an verò a die ratihabitionis? remissiuè.*

¶ *Y despus que fuere vendida hasta nueue dias.* Circa huius termini præfixionem se offerunt multa dubia. Et primum an dies termini computetur in termimino, vel an currant isti nouem dies de momento ad momentum? Quæstionem istam latissimè discutit Tiraq.lib. 1.de retractu.§.1.glo.11.à numero.16. vsque in finem. vbi facit duas regulas alteram negatiuam,alteram affirmatiuam,& vtranque plurifariam limitat,resoluitque humaniorem esse negatiuam. Petr. quoque de Dueñas duas facit regulas numero 196.& .197.ego autem latissimè examinaui in stylo cancellariæ titul.1. præmi.17.casu.20.declaratione.3.glosl.2,num.2.& pluribus sequenti. vbi quid obseruandum esset iure nostro regio resolui, & in specie retractus, de quo agimus numero.6.&.7. vbi alterui diem venditionis nõ computari retrahenti in termino nouem dierum sibi ad retrahendum præscripto,quod antea voluit Dida. Castelli in.l.70.Tauri in verbo el dia, contra Ioann. Lupi ibidem numero.34.& contra Anto.Gomez numero.25.& Petr.Dueñas in regula 197. in fine existimantes computandum esse diem termini,& computandum esse de momento ad momentum, & quia ibi
2 inuenies latè examinatum,hìc non repeto. [Secũdo

Universidad de Deusto
Biblioteca

dubitatur, vtrum hi nouem dies currant minoribus, absentibus, vel ignorantibus, Montal.in.d.l.13.tit.10. lib.3. fori in verbo el precio, dixit non currere: contrarũ, decidit lex sequens, vbi dicam. [Tertio quæro, â quo tempore currant nouem dies, de quibus in hac lege? Et videtur, quòd â die traditionis, quoniam si emptor promisit soluere precium intra annũ vel aliud tempus, non currit ei tẽpus, nisi â die traditionis arg. l. tali. ff. de iure doti. & l.12. titul. 11. de dotibus part. 4. quod voluerunt Bar. Bal. Cunia. Floria. Paul. Castrẽ. Alexan. Fran. de Aretio. & Iaso. in.l. si cui legetur in prin. num.16. & sequentibus. ff. de lega.1. Bal. in rubr. C. de contrahen. empt. 24.q. & Sali. in.l.2. in fi. co. tit. Paul. Castr. cons. 217. paulo ante fi. lib.1. Aretin. cons. 93. prope finem, Soci. in.l. si in diem in principio. ff. de condi. & de monstra, Carol. Ruy. consi. 63. post princ. libr. 5. Guido Papæ singul. 873. vbi ex hoc dixit, quòd tempus à contrahentibus præfixum ad redimendam rem venditam restituto precio, non currit nisi à tempore factę traditionis, de quo Tiraqu. agit, lib. 2. de retractu. §. 1. glo. 2. num. 63. [Hunc spectat quod in simili specie traditum est ab eodem Guidone Papę decis. Delphinatus. 165. quod tempus anni & diei datũ emptori feudi ad fidelitatem domino præstandã, nõ currit stat. m à die celebratæ venditionis, sed à die traditionis, siue adeptę possessionis, per id quod asseuerãt Guill. Bald. Sali. Raph. Fulgo. & Paul. Castr. in.l. solẽnibus. C. de reuendica. dicentes tempus hoc non currere nisi à die possessionis adeptę: idem respondit Anchar. consi. 174. prope finem, Deci. consi. 144. Marii. Soci. Iunior cons. 115 num. 18. lib. 2. [His quoque finitimum est, quod scribitur in cap. commissa de electio. lib. 6. annum promotionis ad sacros ordines non currere à tempore collationis siue impetrationis beneficij, sed adeptæ possessionis, cum multis similibus à Tiraq. congestis libr. 1. de retractu. §. 1. glo. 10. nu. 36. & 37. vbi probat tempus retractus non currere, dum res est controuersia inter emptorem & venditorem super traditione rei venditę, sic sępè aliâs tempus traditionis in venditionibus spectatur, vt in. l. si aliena in principio, & l. si is qui. §. ex testamento & l. iusto errore. §. & si possessionis. ff. de vsucapi. & l. 2. in princi. ff. de vsucapio. pro emp. sicuti etiam in cæteris rebus l. de diuisione. ff. solu. matri. l. si sponsus in principio ff. de dona. int. vi. & vxo. [Nam & contractus non omnino perfectus est ante traditionem. sed ab ea vltimam accipit perfectionem. l. 1. vbi glo. &. Cyn. C. de pericu. & commo. rei vendi. §. venditæ insti. de rer. diuisio. cap. cum Ioannes in principio de fide instrumentorum, glossa in. §. 1. in principio insti. de empt. & vendi. Bal. in. l. ab emptione col. 1. versic. 3. ff. de pact. cum similibus. Ex quo fit, vt venditio prima absque traditione non impediat secundam eiusdem rei venditę venditionem, & dominij translationem, si vltimo emptori tradatur, vt. l. quoties. C. de reiuendica, l. 50. tit. 5. de emp. & vendi. par. 5. nec impedit alteri obligari. l. vlt. §. Lutius & ibi glo. in verbo obligauit. ff. de donatio. glo. in. l. 1. in verbo perfectam, & ibi And. de Barulo Bar. Bal. Luc. de Pena & Ioan. de Plat. C. de iure fisci lib. 10. Deci. cons. 646. col. 1. Hinc etiam publicatis bonis emitur quam, publicatur res ab eo vẽdita, nec dũ tamen tradita. l. si fundus ibi, nam & si vendideris ff. loca. quẽ singularẽ & mirabilẽ dixit Lud. Roma. singul. 427. quo fit, vt lex ista de venditione loquẽs intelligi debeat de ea, quæ omnibus numeris est perfecta consumata & absoluta, ex qua sit dominium translatum, vt scilicet, in potiori pleniorique significato accipiatur. l. 1. §. fi. cũ. l. seq. ff. si ager bectigia. l. si duo patroni. §. 1. ff. de iureiur. cũ alijs à Tira. cõgestis lib. 2. de retractu. §. 2. glo. vnica nu. 8. hanc opinionẽ in specie retractus, de qua agimus (vt non currat tempus ei præfixũ nouẽ dierũ ante traditionẽ) tenuit Rayneri. in repet. l. dudũ. C. de contra. emp. Bal. in tracta. protomixcos nu. 19. & Anton. Gom. in. l. 70. Tauri nu. 16. Ioã. Fab. in. §. 1. insti. de emp. & ven. Ioan. Lu. in. l. 74. Tauri nu. 6. quam affirmat Anto. Gom. teneret ipse iudicando & consulendo. [Mouetur Gomecius argu. à cessante ratione, retractus permittitur, ne res patrimonialis exeat de familia & cognatione vẽditoris, sed in ea conseruetur, vt diximus supra eo. gl. 1. sed ante traditionẽ res nõ dicitur alienata nec exire de genere, vt in. l. alienatũ. ff. de verb. signi. â tempore enim traditionis & non antea trãsit dominiũ in emptorẽ. l. traditionibus. C. de pact. l. traditio. ff. de acq. rer. domi. §. per traditionẽ insti. de rer. diui. nimirũ ergo si à die traditionis currant nouẽ dies ad retrahendum præstituti. [Item quia emphiteuta, vel vasallus, vel possessor maioratus, seu quilibet alius elienare prohibitus non incidit in pœnã à testatore vel contrahente, vel â lege, vel statuto impositam, nisi post venditionem se quuta fuerit traditio secundum Specula. in titu. de locato. §. nũc aliqua versi. 95. Ioan. And. Paul. de Leazar & Ant. de But. in. c. potuit de loca. & vniuersa prope scribentiũ cohors, vt refert Tira. li. 1. de retra. §. 1. glo. 2. nu. 43. & pluribus seq. & iterũ in. lib. de constituto 3. par. limi. 26. nu. 1. & deinceps Ant. Gom. in. d. l. 70. Tau. nu. 16, ad mediũ & iterũ in, l. 45. Tauri nu. 94. & 95. & nos quoque latè diximus supra hoc lib. tit. 10 de donatio. l. 1. glo. 6. [Itẽ quia si tẽpus curreret à die celebratæ vẽditionis, non posset nisi cum magna difficultate venire in notitiam cõsanguinei retrahere volentis, atque ita faciliter fieret fraus huic legi, & consanguineus excluderetur â retractu contra mentẽ legis nostræ. Qua ratione idẽ Ant. Gom. in. l. 70. Tau. nu. 17. contendit, prędictos nouẽ dies nõ currere à die fictæ traditionis, quæ fit per cõstitutum vel aliâs, sed â vera & reali traditione, quoniam clãculum etiam fieri posset huiusmodi facta traditio, quemadmodum et contractus principalis, & quia verba debent naturaliter intelligi & non perfictionem arg. tex. in. l. qui liberis. ff. de vulga. l. filio quem pater. ff. de lib. & posth. l. qui habet. ff. de tutell. quem ibi notat Bal. & docto. l. 3. §. hæc verba. ff. de nego. gest. [His tamen non obstãtibus, verior, & communior, & in praxi receptior est contraria sententia, imo quòd hi nouem dies currant à die celebratæ venditionis, licèt traditio rei vel precij solutio sequuta non fuerit, vt voluit Signo. ex pressim de hoc casu loquens consil. 81. num. 6. Albe. in. l. si filiusfam. §. cum fundum num. 3. versic. item facit ad alium. ff. de verborum obligatio. Cyn. & Salic. in. l. contra in fin. C. de inoffi. testa. Tiraquell. libro. 1. de retra. §. 1. glosl. 10. num. 11. & sequẽ. &. §. 36. glosl. 2. num.

nu. 42. Mont. in. d. l. 13. in gl. magna col. 11. ver. itẽ quęro â quo tempore, Cyfonta. in. l. 70. Tauri col. 5. vers. 26. & col. 9. versi. secundo dubitatur vtrum isti nouẽ dies, & ibi Ioan. Lupi nume. 34. & Gomez Arias nu. 12. & 14. d. Did. Couarru. lib. 3. resolu. cap. 11. nume. 2. Cyson. & Anto. Gomez vbi supra attestantur sic vidisse practicari hoc in regno, cuius rei & ego testis
11 sum. [Mouentur primò per tex. in. l. sciẽdum. §. vlt. ff. de ędili. edi. l. 56. tit. 5. de emp. & vend. par. 5. in fin. vbi ex die factæ venditionis currit tempus redhibitioni statutum, Secũdo quia quoties lex disponit de tempore respectu actus, incipit id tempus currere à die illius actus. l. ait lex. ff. ad. l. Aquil. l. annus. ff. de calumniato, l. mariti. §. sex mensium. ff. de adulter. l. 1. §. dies. ff. de libe. agnoscend. l. vltim. ff. de manumi. testa. At in. l. nostra & l. fori expresse cauetur, nouem dies prędictos currere â die celebratæ venditionis, vt constat ex hac lege ibi, (Despues que fuere vendida hasta nueue dias,) & in. d. l. 13. titul. 10. lib. 3. fori, ibi,
12 (E del dia que fuere vendida hasta nueue dias vinie re &c. [Tertiò quia venditio solo consensu perficitur ante traditionem perfectione essentiæ, vt scientissimè probat Areti. in. l. si fideiussor. §. meminisse col. 2. versi. super. 2. ff. de lega. 1. Tiraqueil. lib. 1. de retract. §. 1. glosl. 2. nu. 48. Ex quo Masueri. titul. de retractu colum. vltim. §. item pone emptor versi. quid de dominio, dicebat dominum petere posse laudimia ex sola venditione ante traditionem, etiamsi sit lis super rei traditione inter emptorem & venditorem, sat enim est, rem esse venditam. l. 1. &. 2. C. de rescinden. vend. Imo verò Stepha. Bertran. consi. 199. lib. 1. respondit, hoc casu deberi laudimia, etiamsi contrahentes ante traditionem discesserint â contractu, quia licèt emptor non sit dominus ante traditionem, ei tamen competit actio ad rẽ tradendam, & dominium in se transferendũ, si venditor erat dominus. l. ex empto in principio. ff. de actio. emp. l. in conuentionalibus in fi. ff. de verbo. obliga. At qui actionem habet ad rem, rem quoque ipsam habere videtur. l. qui actionem. ff. de regul. iur. cui adde multa similia per Tiraq. congesta li.
13 1. de retra. §. 1. glo. 2. num. 49. & sequ. [Quarto quia traditio habet necessariam consequentiam ad contractũ, l. 1. &. d. l. ex empto. ff. de actio. emp. ideoque à tẽpore venditionis, censetur dominium translatũ, cùm fuerit postea facta traditio. argumento. l. qui potior &. l. qui balneum. ff. qui potiores in pignore habe.
14 facit. l. sub conditione. ff. de solutio. [Superest vt ad contrariæ opinionis fundamenta respondeamus, ad primum igitur quòd currit tempus solutioni prefixum â die, quo res vendita tradita fuerit ex doctrina Bart. & doctorum in. l. si cui legetur in principio ff. de lega. 1. Respondeo, quadrupliciter dici contractum esse perfectum. Primò ratione existentię, cùm contractus â contrahẽtibus absolvitur, ita quòd neutri eorum liceat pœnitere, nec â contractu discedere, quod fit solo eorum consensu, modò conueniant in re, quę venditur & precio eius. l. iurisgentium in principio. ff. de pact. insti. de obligatio. quę ex consens. per totum, & de hac perfectione loquitur iurisconsultus in. l. ab emptione. ff. de pact. Imperator. in. l. sicut C. de actio. & obli. Secunda perfectio quoad actionẽ & obligationem ex contractu producendam, & hæc in vẽditione pura est eadem cum prima, statim enim oritur actio, vt dixi supra numero. 12. At in venditione conditionali, adueniente conditione, producitur actio & obligatio, non antea, vt in. l. ex vendito &. l. fi. ff. de actio. emp. Tertio modo dicitur cõtractus perfectus ratione substantię, quod fit quoties omnia, quę sunt de mente contrahentium sunt expressa, & quæ pro solemnitate & forma requiruntur, sunt apposita, & tunc perfectus dicitur contractus quoad substantiam. l, contractus. C. de fide instrumen. l. 6. tit. 5. de empt. & vend. par. 5. & ex eo oritur actio, & est periculum emptoris etiam ante traditionem rei. l, necessario ff. de peri. & commodo rei vendi. l. 23. titul. 5. part. 5. Quarta & vltima perfectio est, quoad effectũ & executionem contractus, & dominij translationem, quę traditionem rei exigit, de qua meminit glo. in. l. 1. C. de peri. & cõmo. rei venditæ & in. l. si quis alienam. ff. de actio. emp. glo. etiam in. l. 2. C. quan. lice. ab empt. disced. ex quibus hæ perfectiones deducũtur, quod explicat Bald. in tracta. protomixeos numero. 19. Bernar. de Narnia Cardin. Spoletanus in. l. ab emptione in principio. ff. de pact. Fabian. à Monte in tracta. de emp. & vendi. 5. q. princip. numer. 60. &. 63. Quando igitur solutioni præfigitur terminus, nimirum si currat â tẽpore traditionis, quia precij solutio & rei traditio executionem venditionis respiciunt, non existẽ
15 tiam vel substantiam. [Item quia alijs rationibus doctores pręcitati mouentur, non ex eo quòd per traditionem sit perfectus contractus, nempe, quia nõ debetur precium, donec res vendita tradatur. l. ex his prędijs. C. de euictio. l. qui pendentem vindemiam. ff. de actio. empt. l. 32, in principio. titul. 5. par. 5. vbi Gre Lupi gl. 1. Quo fit, vt agenti ad precium objici possit de re non tradita, vt ibi dicitur & in. l. qui rem. C. de euictio. vt ergo dilatio cõditionalis aliquid operetur, iuxta notata per Bar. in rub. C. de cõtrah. emptione numero. 9. Felt. in capit. 1. numer. 7. de rescrip. currere debet necessario, post quam res fuerit tradita, quoniã donec tradatur dilatio est legalis, vt. d. l. ex his &. l. qui rem. C. de euictio. At quoties duæ competunt dilationes, nec ex eodem fonte procedunt, sed ex diuersa causa, altera ex lege, statuto, vel consuetudine, altera verò ex pacto vel conuentione contrahentium, impossibile est, vt vna dilatio alteri' loco subrogetur, vel quòd vna in alterã confundatur, sed vna alteræ succedet, ex doctrina Bal. in. l. vlti. paulo ante finem. C. de execu. rei iudi. qui id probat ex eo, quòd in constituta pecunia debitor habet decẽ dies. l. promissor Sthici. §. 1. ff. de consti. pecu. & tamen habet aliud tempus quod datur iudicatis, sicut & debitor in diem qui cõdemnatur, transacto die habebit etiam tempus con-
16 demnatis concessum. [Confirmatur, nam ea quę origine sunt diuersa, eadem quoque sunt & prosecutione & effectu. l. nunquam. ff. de priua. delict. l. si mater §. 1. &, §. eandem. ff. de excep. rei iudi. Ideoque tempora â diuersis dispositionibus limitata debent vt separata censeri, & vnum in altero non confundi, argume. l. generaliter. ff. de fideicommiss. liber. &. l. non est nouum. ff. de actio. empt. Tiraquell. libro. 2. de retractu. §. 2. glo. vnica numero. 18. [Item quia licèt desẽ

Universidad de Deusto Biblioteca

dẽtibus detur annus ad agnoſcendũ bonorũpoſſeſsio
nẽ vnde liberi, vel vnde agnati, vel vnde cognati. l.
1.§.largius tempus.ff.de ſucceſſo.edi.ſi tamẽ filius per
annum tacuerit,excluditur tãtum à primo capite vn
de liberi,non etiam à ſecundo vnde agnati.d.l.1.§.ſed
videndum eſt,glo.& docto.in.l.ſi emancipata.C. de
iur.& fact.igno.Oldra.cõſilio.203.in.2. dubio. Sic &
filius qui intra triginta annos potuit adire ſuceſsio
nem matris ex capite liberorum, & ita exclude-
re transuerſales, ſi non adijt intra id tempus, po-
teſt & intra alios triginta annnos adire ex genera-
li capite legitimorum per.d.§.ſed vidẽdum eſt, vt reſ
pondit Bar.conſilio.129.in.2.dubio, quem ſequuntur
Bald.Ange.Paul.Caſtr.Alex.& Iaſo.& Corne.in.l.
licèt.C.de iure delibe. cum concordan.à Tiraq.con
18 geſtis lib.2.de retra.§.2.glo.vnica num.20. [His quo
que concinuit quod ſcriptũ eſt ab Oldra.Pet.de Bel
laper.Cyno, Alberico, Bal.Ang.& Alex.in.l.vlti.C.
de repud.hæredi.quod ſi cruce ſignatis conceſſum eſt
priuilegium, ne teneantur ſoluere debita creditori-
bus vſque ad triennium, & ſi quiſpiam ex his habe-
bat ex pacto creditoris dilationem quinquenni ad ſol
uendum, triennium non incipit currere niſi poſt de-
curſum quinquenij conuentionalis. argu. illius text.
verſiculo ſin autem vel minor, ibi poſt impletũ qua
driennium.l.2.§.nec temporalẽ, & ibi glo. C.de tem
por.appella.idem voluit Ioann.Calderi.in ſua diſpu-
tatione incip.Sacerdos quidam priuilegiatus: quorũ
ſententia communis eſt, licèt Ioannes Fab.Paul. &
Corne.in.d.l.vlti.teneant contrarium, competunt ſi
quidem ea in ſpecie duę dilationes ex diuerſis cauſis,
vna ex priuilegio generali ordinis, alia ex pacto &
priuilegio perſonę priuatę: atque ideo vna alteram
non confundit, alioqui breuior nihil operaretur, vt
Tiraq.explicat lib.2.de retractu.§.2.glo.vnica nume.
69.quamuis numero ſequen.magis accedat ſententię
19 Fabri, Pauli, & Cornei. [Cõfert etiã doctrina Albe.
in.l.ſiue pars prope finẽ. C. de dila.dicentis quòd ſi
iudex cuipiam ſtatuerit dilationem octo dierum, &
& elapſis quinque aliam dilationem ſtatuerit nouem
dierum, iſthæc vltima dilatio incipiet currere, tũcde
mum, cùm prior finita fuerit, & ita dicit ſe obtinuiſſe
ex facto. Itaque cùm in pręſenti ſpecie ſint duæ dila
tiones, vna à lege conceſſa emptori, vt non teneatur
ſoluere precium, donec res ſibi tradita fuerit, vt in.d.
l.ex his prædijs.C.de euictio.altera ex pacto & con-
uentione ſex menſium vel anni, vna non confundit
aliam, cùm ex diuerſis cauſis procedant: finge vendi-
torem in tota dilatione anni non tradidiſſe rem ven-
ditam, nonne eſſet fruſtratoria dilatio & innanis?
Nec eſt rationi conſonum, vt curat dilatio ad ſoluen-
dum precium conceſſa, antequam debeatur, vt rectè
aduertit Iaſo.in.d.l.ſi cui legetur numer.16. ff.de leg.
1.hę rationes nõ limitãt in ſpecie retractus, de qua
agimus, quare in eo habetur reſpectus ad vendi-
20 tionem & non ad traditionem, vt à venditione
incipiant currerere nouem dies retractus. [Nec
oberit deciſio Guido. Papæ. 165. quia ibi illud fit ad
euitandam pœnam, quam vaſſallus incurreret non
pręſtando fidelitatem domino intra annum & diem
à iure præfixum, vt in capit.1, in principio quę ſit
pri.cauſ. benefi. amitt.& in capit. 1.§. nulla & ibi gl.
per quos fiat inueſti.& in capit.1.§.pręterea & ibi gl.
de prohi.feud.alie.per Federi.quare nimirum ſi cur-
rat tempus iſtud à die adeptæ poſſeſsionis, non enim
ſibi poterit dolo imputari, donec poſsideat, vt tunc
onere, grauetur cùm commodum ſentire inceperit.
vt idem Guido Papę aſſeuerat authoritate Guill. de
Cun.in.l. ſolennibus vbi Bald. Salic. & Fulgo.C.de
reiuendica. Maria.Socin.Iunior conſilio.115.numero
18.libro.2.& non à die factę venditionis, quo in tem
pore nihil ſibi potuit imputari, cùmque dolo careat
pœnam ſubire non debet capit.vltim.de prohi.feud.
21 alien. per Lothari.vt ipſe idẽ Guido atteſtatur. [Nec
conſequenter obeſt, quòd annus promotionis non
currit niſi à tempore adeptę poſſeſsionis beneficij, &
non à tempore collationis. Reſpondeo ſiquidem
idem quod numero pręcedenti reſpondimus ad obie
ctionem Guidonis. Nec pręiudiciũ adfert quod Ti-
raquell.probare diximus, nempe, nõ currere tempus
retractus, donec lis finiatur ſuper traditione rei ven-
ditę, quoniam id concedit Tiraque. præterquàm vbi
terminus retractus currit abſenti & ignoranti, prout
fit iuxta conſuetudinem Francię, vt ipſe idem Tiraq.
atteſtatur libro.1. de retractu.§.1. glo.10. numero. 39.
prout & iure noſtro regio etiam fit, vt in. l. ſequent.
ſtatuitur, ſecus autem vbi tempus non currit ignoran
tibus, quia tunc vera eſt ſententia Tiraquelli dicentis
nõ currere dilationẽ hanc, dùm lis agitatur ſuper tra
ditione rei, quoniam donec per ſententiam explore-
tur, non dicitur quis ſcire rem eſſe alienatam, vt in.l.
quandiu. C. qui admi. Cùm igitur iuxta ius noſtrũ
regium nouem dies retractus currant, vt dixi, ignorã
tibus, abſentibus, & minoribus vt in.l.ſequen. nimi-
rum ſi currant non obſtante lite & controuerſia ſu-
22 per traditione rei. [Quod autem dixi numero.5.in
fin.ſæpe aliâs in venditionibus tempus rei traditę ſpe
ctari, vt in.l.ſi aliena res in principio & in.l. ſi is qui
§.vltim.& l.iuſto.§.etſi poſſeſsionis.ff.de vſucapion.
illud non fit ex eo, quod contractus non ſit perfectus
ante traditionem, ſed quia agitur de pręſcriptione,
quę iure ciuili Imperatorum & regio partitarum
bonam fidem exigit in eius initio, licèt poſtea mala fi
des ſuperuenerit.l.1.C.de vſucapio. transforman.l.ſe
quitur.§.de illo.ff.de vſucapio.l.bonæ fidei. ff.de ac-
quiren.rer. domi.l.12.titulo.29.part.3.quare initium
præſcriptionis attenditur, & ſic poſſeſsionis ſeu tradi
tionis, à qua incipit pręſcriptio. l.fine poſſeſsione, &
l.3.ff.de vſucap.& non tempus contractus, quia nihil
attinet ad præſcriptionem, vt ſentiunt clarè leges in
contrarium citatæ, quicquid Accurſius inuoluerit,
dicens per eas leges, tempus etiam contractus eſſe ſpe
ctandum in emptionibus rei alienæ, licèt ſecus ſit
23 in actionibus ex teſtamẽto & ſtipulationibus, in qui
bus nullum conſtituitur diſcrimen in dictis legibus,
ſed vtraque in ſpecie tempus traditionis inſpicitur.
[Sed quod dictum eſt numero.6.contractum vendi-
tionis non omnino perfectum eſſe ante traditionem
intelligi oportet iuxta ea, quę diximus ſupra hac ea-
dem gloſſ.numero. 12.& 14. dum retulimus quatuor
perfectiones contractuum. Quatenus verò diximus
verba in portiori ſignificato eſſę accipienda, negari
non

non poteſt, quoties verba impropriantur, niſi in po-
tiori ſignificatione accipiantur: ſed ſi in propria ſig
nificatione accipi poſſunt, ſatis eſt, nec tunc in potio
ri ſignificato neceſſario ſunt intelligenda, cum ſuffi-
ciat, ſi verba propriè intelligantur, vt in.l.1. §.ſi is qui
nauem.ff.de exercito.& ita nuncupatim illud limi-
tat Socin.conſilio.304.col.vlti.verſi.nec obſtat vlti-
mum lib.2.quod repetitur conſi. 25. libr. 3. hîc autem
clarum eſt venditionem etiam ante traditionem ve-
ram eſſe & propriam, perfectamque vt.d.nume.12.&
14.probauimus, ideo nil amplius eſt diſceptãdum de
24 potiori ſignificato. [Nec obeſt deciſio.l.quoties. C.
de reiuendi.&.l.50.tit.5.part. 5. quandoquidem ideo
ibi ſecundus emptor, cui res tradita eſt, habere debet
rem venditam & non primus, quia in ſecundum em-
ptorem mediante traditione tranſlatum fuit domi-
nium & poſſeſsio. l, traditionibus. C. de pact.in pri-
mum verò non, cum ex ſolo titulo dominium nõ trãſ
feratur.l.pen.C.de reiuendi.l.ſi ager.ff.eo.tit.l.Quin
tus.ff. de action. empti.l. qui tibi. C.de hæredit. vel
actio.vendi.ſolum ergo cõpetit primo emptori actio
perſonalis ex empto contra venditorem.l.1.in princi
pio cum ſimilibus.ff.de actio.empt.quę non ſequitur
fundi poſſeſſorem.l.fi.§.vlti.ff.de contra.empt.l.1.§.
ſi hæres.ff.ad Trebell.de qua actione latè agit Anto.
Gomez de contractibus.cap.15.nu. 21. poſt medium,
quare primus emptor agere non poteſt aduerſus ſecũ
dum, cui res fuit tradita, non tamen ob id deſinit vale
re prima venditio, competit ſiquidem primo empto-
ri actio ex empto ad precium, damna, & intereſſe
aduerſus venditorem.l.1.in prin. ff. de actio. empti.l.
50.tit.5.part.5. Quin etiam criminaliter agi poteſt ad
uerſus venditorem, vt in.l.qui duobus. ff. de falſ.l.7.
25 tit.7.part.7. [Eodem modo reſpondere poteris ad
tex.in.l.vlti.§.Lutius.ff.de dona.vbi ſi fundus Ti-
tio donatus ante traditionẽ pignori obligetur ab ip-
ſo donante, quamuis pignoris conſtitutio valeat, non
tamẽ deſinit valere donatio, & perfecta eſſe ante tra
ditionem, vt dicitur, ibi, perfectam eſſe, ſed fundus
tranſit cum ſuo onere hypothecæ in donatarium.
26 [Nec me mouet.l.ſi fundus . ff. loca. vbi publicatur
res alicuius ab ipſo vendita ſi nondum erat tradita,
quoniam non ob id deſinit valere venditio, & oritur
actio ex empto emptori ad recuperandũ precium ab
ipſo fiſco, non autem recuperabit intereſſe propter fa
uorem fiſci, vt ibi dixit tex, ille. Item quia fundus pu
blicatus, de quo in ea lege, fuit aſsignatus militibus in
pręmiũ, quod fieri poterit, vt in.l.Lutius.ff.de euictio.
quare nimirũ ſi ad preciũ dumtaxat cõpetat empto-
ri actio ex empto, quemadmodũ etiam fit, cũ res tra-
dita fuiſſet emptori, nõ enim cõpetit actio de euictio-
27 ne, niſi ad ſolum precium, vt in.d.l.Lutius. [Nec ob
erit, quod non dici poterit exijſſe à familia vel cogna
tione, quod non eſt alienatum: ſed alienatũ non dici-
tur propriè, quod in dominio venditoris manet, vt in
l.alienatũ in prin.ff.de verbo.ſigni.quoniam tex.no
ſter non ſtatuit terminũ nouẽ dierũ ab alienatione,
ſed à vẽditione, vt cõſtat ibi, (Edeſpues que fuere vẽ-
dida haſta nueue dias viniere.) At venditũ rectè dici.
tur ante traditionem & propriè: & ſic ante dominij
translationem, vt docet Vlpianus in.d. l. alienatum
28 [Cęterum quod de emphiteuta, vaſallo, & poſſeſſore
maioratus diximus numero. 8. procedit ad euitãdam
pœnam, vt dixi ſupra numero. 20. & quia ea in ſpe-
cie prohibita eſt alienatio, & ſic translatio dominij,
quare venditor non incurrit pœnam, donec tradat
& dominium transferat: ſecus in noſtro caſu vbi nõ
agitur de alienatione, ſed de venditione, vt dixi nu.
mero pręcedenti. Vltima ratio numero.9. tradita, q̄
non ita faciliter veniet in notitiam conſanguinei vẽ
ditio, vel actus aliquis fictæ traditionis, vt conſtituti
& ſimilium, ac ipſa vera traditio, quare æquum vide
tur vt nouem dies ad retrahendum conſtituti currant
à tempore veræ traditionis, non venditionis: friuo-
la profecto ratio eſt & debile admodum argumentũ,
quandoquidem tempus retractus currit ignoranti-
bus & abſentibus, vt in.l.ſequ.infra eo.quid ergo ad
rumbum, quôd non veniat in conſanguinei notitiã?
Pręterea fraudis pręſumptio minimè ceſſat, etiãſi res
immobilis vendita, tradita fuerit: poterit ſiquidem
traditio fieri clam, quo tempore non adeſſet conſan-
guineus, quod iuſte fieri poſſet, nec ob id clandeſtina
ſeu vitioſa dicitur poſſeſsio, vt in. l.clam poſsidere in
principio.ff.de acq.poſſe.in verba hæc, nec quenquã
clam poſsidere incipere, qui ſciente aut volente eo, ad
quem ea res pertinet, aut aliqua ratione bona fide poſ
ſeſsionem nanciſcitur. Ex quibus conſtat hanc vlti-
mam & communem ſententiam veram eſſe, nempe,
quòd nouem dies currant à die factæ venditionis, &
ſi traditio facta non fuerit. [Quarto quęro in ven-
29 ditione conditionali à quo tempore curant nouem
dies conſignati ad retractum, an à die celebrati con
tractus, an verò ab adimpleta conditione? Et videtur
quôd à tempore celebrati contractus per tex.in.l.1.
§.biduum.ff.quan.appell. ſit, & capitulo biduum in
principio.2.quæſt.6. vbi ſi feratur ſententia ſub con-
ditione, ſtatim ex die ſententię currit tempus appel-
llandi, nec ſpectatur dies aduenientis cõditionis. Præ
terea in cõtractibus conditionalibus inſpici debet tẽ
pus contractus, nõ aduenientis cõditionis.l.ſi filiusf.
vbi Bar.& alij.ff.de verb. obl.&.l.2.§. ea quoque. ff.
de collatio.bonorũ.l.vlt.ff.de ſtipu.ſeruorũ.l. quæ le
gata &.l.ſeq.ff.de reg.iur.l.32.& ibi Gre.Lu.in glo.1.
tit.13.de pignoribus par.5.& quæ traduntur à glo.&
doct.in.l.ſi vxor tua.C.de cond. inſer.Bar. in.l. ſi rẽ
meã.ff.de ver.obl. locus etiã contractus cõditionalis
non conditionis impletæ inſpicitur, vt tradit glo. ab
omnibus recepta in.l.ſi vxor. ff. de iudi. [Præterea
30 vẽditio cõditionalis ſtatim eſt perfecta antequã con
ditio extiterit vt in.l.neceſſario.§.ſi ita res.ff.de peri
culo & comm.rei vend.ita vt nõ liceat alteri ex cõtra
hẽtibus, inuito altero, ab ea diſcedere, vt ſcribit glo.
ibi & in.l.1.in princi.C.eod.titulo & in.§. 1. inſtitu
ta de emptione & venditione, & Hoſtienſis in ſum
ma eodem titulo.§.2. in fine, Salicetus in .l. ſicut
C.de actionibus & obligationibus, & doctores vbi
que, teſte Tiraquello libro.1. de retractu.§.1.glo.
2.numero. 26. & gloſſa.10. numero. 43. ex quo plu-
ra infert Tiraquell. in dictis locis. Ex his hanc
ſententiam tenuit Guido Papæ deciſio. delphinatus
31 257.col.1.verſi.ſed iuxta præmiſſa. [Sed verior & re
ceptior eſt opinio contraria, imo quòd nouem dies re
tract

Universidad de Deusto
Biblioteca

tractus currant à tempore conditionis implete, & nõ a tempore contractus,quam tenent Guill. de Cun.& Alberi.in.l.1.§.annus.ff. quan. actio de pecul. annal. est,per tex. ibi, idem Alberic. in.1. parte statutorũ quæ.97.in fin. Bald. in tracta. protomixeos numero 14.Gera.Vago in sua disputatione retractus, Mathe⁹ Afflict.in tracta.de iure protomixeos.§.3. nume.22.idẽ voluit Sebastian.Neapoda. in tracta.de iure congrui in verbo emit, Tiraq.lib.1.de retra.§.1.glo.10.nume. 45.Dinus in.l. de diuisione.ff.solu. matrim. Montal. in.l.13.in verbo nueue dias tit.10.lib.3.fori, Cyfonta. in.l.70.Tauri pen.colum.versi.3.dubitatur,& ibidem Gomez Arias nu.31. & Anto.Gomez num.21. & iterum lib.variarum & resolu.tomo de contractibus.2. c.11.numer.29.versi.4.effectus d.Did.Couarru.libr.3. resolutio.cap.11.num.1.quibus accedo,quoniam ante impletam conditionem non dicitur perfectus contractus,sed quodam ius spe quęsitum,vt in.l. hęc venditio in principio.ff.de contrah.emp.cuius verba sunt. (Conditionales autem venditiones tunc perficiũtur cùm impleta fuerit conditio).l.cedere.ff. de verbo.si
32 gni.l.bouem.§.si sub conditione ibi,quia nondũ perfecta emptio.ff.de ędili.edi. [Quare neque interim ex ea agi potest. l. si pupilli.§. videamus. ff. de negot. gest.l.grege.§.si sub conditione,ibi, ante conditionẽ non rectè agi,cùm nihil interim debeatur. ff. de pig. l.17.tit 13.part.5.d.l.bouem.§.si sub conditione ibi,ante conditionem existentem inutiliter agitur. ff.de ędili.edi.l. hoc iure.ff.de verbo.obliga.l.pecuniam in fine.ff.si cert.peta.cum similibus à Tiraqu.citatis libro 1.de retractu.§.1.glo.2.nu.21.Ex quo plura infert nu. 22,& sequentibus,nempe,quòd ante impletam conditionem non debentur laudimia,nec incidit res in cõmissum,nec debetur gabella, cum alijs pluribus ab eodem Tiraq.congestis in relectio.l.si vnquam, verbo
33 reuertatur num.225.C.de reuo. dona. [Ex quo etiam infert Ange.consi.189. liberationem generalem omnium obligationum non comprehendere obligationes sub conditione contractas, quod multis probat, quim & contractus conditionalis non dicitur propriè contractus secũdum Areti.consi.11. colu.1. Nec creditor conditionalis dicitur propriè creditor,vt voluit loco.Butr.Alberi.Sali.Fulgo.Rom.Alex.Aret. & Iaso.in.l.1.ff.si cert.peta.Stepha.Bertrand.consilio 88.num.8.libr.4.Franc.Ripa lib.2.responso.capit.29. num.7.& idem in debitore conditionali, quòd non sit propriè debitor,dicit idem Aretin.consilio.108.numero.1.versiculo.2. principaliter & ante eum Dyn. in.l.si is cui.ff. de actio.& obligatio. & Albericus in l.creditoris ad fin.ff.de verborum significa. facit.l.si quis sub conditione. ff.si quis omi. cau. testa. &.l.in stipulatione &.l.plerumque.ff.de iure dot. idem Alberi.in.l.2.§.1.num.19.ff.si cer.peta.hęc omnia probantur vel ex eo, quòd si conditio in contractu appositа deficiat,deficit similiter contractus,& est nullus ac si ab initio celebratus non fuisset.l. necessario in princ. ff.de pericu.& cõmo.rei vendi.ibi, quòd si sub conditione res venierit,siquidem defecerit conditio,nulla est emptio.l.pecuniâ versi.perinde est ac si nulla stipulatio interuenisset.ff.si cer.pet.vbi hoc notat Pau.nu. 3.Soci.notab.6.Alex.vlt.notab.Iaso,5.notab. Decio.
34 2.notab. [Nec obest huic sententiæ.d.l.1.§.biduum ff.quan.app.sit,quia quando iudex fert sententiã sub conditione,iam incipit grauare partem,glo.in. l.3.§. 1.vers.hęc pœna,in verbo experitur.ff.quod qui,iur. vbi Bal.eam cõmendat & notat pro appellãtibus qui dicũt se lęsos, ob id q̃ lædi possent, Bal. post Innocen.in.c.quoad consultationem col.2.ver.vltenius nota extra de re iud,& Panor.in.c.præterea requisisti & ibi Philip.Francus de appella.Iaso.in. l. si cui legetur col.vlti.ff.de lega.1,Tiraq.lib.1.de retra.§.1.glo.10.nu.
35 48.& sequ. [Ad id quod diximus, in contractibus conditionalibus debere inspici tempus & locum contractus,non conditionis impletę,respondeo verum esse,vbi iam conditio extitit,quoniam tunc est purificatus contractus: emnesque sortiuntur effectus,quos & contractus purus.l.vlti.§. Titius.cũcta glo.ff.de vulg. & ibi Bald. Ange. Areti. Alex.& Iaso. text. etiam in l.si te solum.ff.de hæred.instit.l.sed etsi de sua.§. vltim. ff.de acq.hæred.l.si à reo.§.sub diuersis.ff. de fideiuss. l.vlti.§.fi.ff.de verb.obliga.vbi cæteri interpretes, & adimplementum conditionis retrotrahitur per fictionem ad tempus contractus.l.potior & .l.qui balneum in fi.vbi etiam doct.ff.qui potio.in pigno. habe.l.32. tit.13.de pignoribus part.5.quam ibi explicat Grego. Lupi,& Anto.Gomez de contractibus.c.11.nu m.30: Quo fieri asseuerat in versi.ex qua regula, quòd habilitas seu capacitas creditoris consideratur tempore cõtractus,nõ verò tempore existentis conditionis. d.l. si filiusfa.ff.de verbo.obliga.cum cõplicibus nu.29.ci
36 tatis. [Infert etiam,quòd gabella debetur impleta cõditione eo in loco,vbi celebratus fuit contractus,non verò in loco nec tempore existentis conditionis,itaque pertinebit conductori eius loci & temporis,quo fuit celebratus contractus secundũ Bart. Paul. & doctor.in,l.cum Ticio.ff.ad.l.Falcid.Bald.Paul. & cæteros in.l.diuortio.ff.soluto matrimonio. Romanũ in.l.si Stichum.§.stipulatio.ff.de verborum obligati. Ioann.de Firmo in tracta. gabellarum.6.par. quęst.1. vbi multa allegat, atque iterum in. 5. part.q.11. atque in.3.part.8.partis princi.quæst.27.Tiraquell.lib.1.de retractu.§.1.glo.10.nu.44.citans Bald.in.l.1. ad fi.C. de nundi.& hoc propter retrotractionem quæ fit iuris fictione,vt in.d.l.potior &.l.qui balneum. ff. qui
37 potio.in pigno.habe.l.32.titul.13.part.5. [Dies autẽ contractui conditionali appositus,currere non incipit,nisi postquam condictio impleta fuerit, quando dies non est certus nec determinatus, sed reiterabilis & in genere,vt vsque ad annum vel mensem, vt in.l. tali facta stipulatione.ff.de iure doti.quem ibi notant Odofre Bal.Salice.& Iaco.à.S.Geor. Bart. & docto. communiter in.l.si cui legetur.ff.delega.1. tex. in.l.1. §.annus vbi etiam docto.ff.quan.act.de pecu.anna. est, Ant.Go.de cõtractib⁹,c.11.nu.33.qui nu. precedẽti discutit an aduenięte cõditione spectetur dies,& distinguit, inhęrẽdo verbis Bar.in.l. ita stipulat⁹ nu. 51.ff.de ver.obl.Sed iure regio, indistincte spectatur dies impleta cõditione,vt in.l.17.ti.11.de ver.obl.par.
38 5.vbi id adnotauit Gre.Lu.in.gl.1.[Ad tex.in.d.l.nec essario.§.si ita res.ff.de peri,& cõ. rei vẽd.respõdeo, ideo ibi esse pfectã vẽditionẽ,qa cõditio si nauis ex Asia venerit,siue nõ venerit, ibi posita, certum erat esse

esse adimplendã,quare nimirum perfecta appellatur, sed non pura, vt ibi aduertit Accursius: conditionalis siquidem est,quamuis vt pura habeatur propter certitudinem implementi, venire enim aut non venire nauem oporter. Quod autem dixi nu.30.non licere alteri ex contrahentibus à venditione cõditionali discedere,verum est,sed non ob id dicitur perfecta venditio,donec conditio euenerit,vt in legibus superius ci-
39 tatis nu.32.& seq. [Operatur autẽ contractus cõditionalis,vt si pendente conditione emptor vel venditor decesserit,si postea conditio extiterit,hæredes eorum obligati sunt quasi iam contracta emptione in præteritum,vt in.l.necessario.§.quod si pendente.ff.de peri cu.& commo.rei vendi.&.l.26.tit.5.part.5.cum concordan.ab Anto.Gomez traditis tomo.2. de cõtracti
40 bus.c.11.numer.36.qui hoc optimè explicat. [Sed ex hoc aliud & quintum oritur dubium, nunquid cõsanguineus admitti possit ad retractum rei sub conditione venditæ,antea quam cõditio impleatur, quod late discutit Tiraquell.lib.1.de retractu.§.1.glosl. 2.nume. 21.& pluribus sequen.& tandem numero.26.& .27.resoluit posse admitti,hocque passim apud Gallos obseruatum,tametsi de iure communi vix posset obtinere cùm perfectus non sit contractus ante impletam conditionem,vt pluribus ostendimus in quæstione præce denti.Crederem tamen opinionem, quæ in Francia seruatur,apud nos seruari,quicquid in oppositum dixerit Cyfonta.in.l.70.Tauri.col 5.vers.29.dubitatur, sequutus Montal.in.d.l.13. qui tamen hoc non dicit, & tum potissimum hæc opinio procedet, si ad traditionem fuerit deuentum,quo casu transfertur dominium etiam ante impletam conditionem. l. dotis fructus.§.vlti.&.l.seq.ff.de iure doti.quam ad id appendunt Bar.Alex.Iaso. & cæteri in.l.1 §.si vir. ff. de acqui.posse.& alij à Tiraquell.citati lib.1. de retractu.§. 1.glosl.2.nu.18.& sequen.Sed aduenięte conditione credere ratificari debere,vt retrotrahatur ad tempus factæ oblationis vel precij consignationis,vt in.l. ex hoc iure versi.1.ff.de regulis iuris.l.1. vers. si ratum. ff. quod iussu.l.vlti.C.ad Macedo.c.pen.de sentent. excommu.libro.6.capit. ratihabitionem de regulis iuris eodem libro, modo ratihabitio hęc fiat intra nouem dies ab hac lege præfixos à tempore impletę conditionis computandos,iuxta.l.bonorum. ff. rem rat. habe. & ibi adnotarunt Bart.Alberic.Angel.Paul. & communiter docto.cum alijs ab Antoni. Gomez
41 citatis tomo.2. de contractibus.cap.11.num.30. versic. ex quibus infero. [Sed aliud occurrit dubium,& erit 6.quæstio,si fortè vendita re sub conditione,anteaquã conditio impleretur, processum est ad traditionem,an ab eo tempore currere incipiant nouẽ dies retractus, an verò spectetur tẽpus impletę conditionis? Et videtur à tempore traditionis currere,quandoquidem, vt numero precedenti diximus,ab eo tempore transfertur dominium,quod Tiraq.asseuerat lib.1.de retract. §.1.glosl.10.num.52.&.53.vbi hoc extendit ad traditionẽ factã per constitutum,vel aliàs. Contrarium tamẽ in vtraque specie resoluit Ant.Gom. de contractibus c.11.nu.29.ad fi.imo quod non currant hi nouem dies retractus,nisi à die aduenięntis cõditionis: ex eo quòd licèt antea fuerit dominus,non fit virtute contractus venditionis,sed titulo pro suo orto ex ipsa traditione, & demum aduenięte conditione confirmatur ex titulo præambulo venditionis,vt probatur ex.d. necessario.§.quod si pendente.2.ff.de peri. & commo. rei vendi.cuius verba sunt *Quòd si pendente conditione res tradita sit,emptor non poterit eam vsucapere pro empto re.* Ecce pendente conditione non potest emptor vsuari ex ea emptione ad vsucapiendum titulo pro empto re,sed traditio pendente conditione facta operatur titulum pro suo,qui prodest ad dominij acquisitionem,
42 si venditor erat dominus. [Septimo quęro,an nouẽ dies retractus currant à tempore venditionis factę cũ pacto de reuendendo post certum tẽpus restituto precio,an verò à tempore huius facultatis redimendi finitę? Tiraq.hoc latissimè examinat pro vtraque parte libro.2.de retractu.§.2.glosl. vnica,& demum resoluit veriorem esse sententiã, vt scilicet,currat tẽpus statim à die facti contractus,non spectato tempore reuenditionis,quam refert tenuisse Ioan.Fabrum in.§.1.in fi. instit.de emptio.& vendi.Guido Papę decisio.Delphinatus.257.vers.sed iuxta premissa, idem voluit Sebastia. Neapoda. in tractatu congrui in verbo emit,Math. Afflict.in tracta.protomixeos.§.3.numero.20.& .21. & in decisi.Neapoli.338.ad finem, & Ioan.Montolo. in promptuario iuris tomo.1.in verbo redimere versi. 2.Quibus accedo, eo quòd venditio cum huiusmodi pacto vera est venditio,& omnibus numeris absoluta & perfecta,quandoquidem re tradita sit emptor dominus,& facit fructus suos,nec eos tenetur restituere venditori,etiamsi res redimatur,vt in.l.2.vbi Bald.& & Paul.C.de pact.int.emp.& vendi.cum multis concordantijs à Tiraq.congestis lib.2.de retractu.§.5.glo. 2.& quod ipse tradit eodem lib.2.§.2.glo.vnica nu.34. &.35. Ex quo aperte cõuincitur huiusmodi venditionem puram esse,non conditionalem, nam aliàs fructus non faceret suos.d.l.necessario.§.quod si pendente.ff.de peri.& commo.rei vendi.l.2.ff.de in diem adiectio. l. omnia.§.1. ff.de legatis primo Roma.singul. 440.Soci.consilio.170.versi.ad tertium libr.2.Tiraqu. libro. 2.de retractu. §. 2. glosla vnica numero.73.quę venditio licèt pura sit, sub conditione tamen resoluitur,& hęc conditio resolutiua non suspendit actum, nec eum facit conditionalem, sed tantum ex euentu ipsius eum resoluit, vt optimè declarat iurisconsultus in.l.2.3.&.4.cum glossa.ff.de in diem adrectio.& in.l.3.& ibi glosl.& Alberi.ff.de contrah.emptio. cũ concordan.per Tiraquell.traditis.d.§.2.glosl.vnica numero.74.& sequent. [Ex quo idem ipse Tiraqu. in
43 prin.d.glosl.vnicę asseuerat, pactum de reuendendo non esse impedimento,quin interim antequam venditor retrahat admittatur consanguineus: quod de iure procedere asserit Matth. Afflict. in tractatu protomixeos. §. 3. numero. 21. Sebastia. Neapoda.in tracta.de iure congrui in verbo emit. Carolus Molineus in consuetudini.Parisiensi. titulo .1.§.3. glossa.5.numero. 22. Ex quo etiam fit, vt venditor præferatur consanguineo, si ambo concurrant, quod asseuerat Tiraquellus libro.2. de retractu. §.1.glossa.7.in principio contra Fabrum in. §.1. instituta de emptione & venditione, & Afflictum vbi supra quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

quòd expresse obseruat Anto.Gomez in.l.70.Tauri nu.18.Fit etiam,vt venditor ipse possit à cõarguineo qui rem retraxit redimere ex vi pacti de reuẽdendo, vt probat idem Anto Gomez in.d.l.70. Tauri num. 18.versi.maius tamen dubium,quod tamẽ mihi minus videtur dubium cùm retrahens tenatur reddere idẽ precium,quod emptor dedit,sed pactum de reuenden do pars est precij,& minuit precium,vt in.l.fundi par tem.ff.de contrah emptio.probaui latissimè supra eo.
44 l.1 gl.2.nu.26.cum tribus sequentibus. [Octauo quẽro,si res vendita fuerit alicui pro annuo redditu redi mibili,à quo tempore currant nouẽ dies constituti ad retrahendum an à die contractus celebrati,an verò à redemptione? Hanc quęstionẽ latè discutit dom.Did. Couarru.lib.3.resolutio.c.11.& concludit, quòd à die celebrati contractus optimis rationibus: cui malo accedere,quam Tiraquello lib.2.de retractu.§.2.gl. vni. num.85.& sequ.vsque in finem,qui cõtrarium tenuit dicens hunc contractum conditionalem esse, cuius op positum probat optimè.d.Did.Couarru.d.c.11. num. 5.&.6.vide eum & quę diximus supra eod.gloss.1.nu. 24.25.&.26. [Nono & vltimo quẽro,si quis rem pa
45 trimonialem vẽdat nomine alterius,cuius res erat,an currat tempus retractus à tempore factę venditionis, an à tẽpore ratihabitionis? vide Tiraq.li.1 de retractu §.1.gloss.10.nu.61.& sequen.dicam infra eo. l.8.gl.14.

GLOSS. VII.

1 *Retractus an habeat locum in datione in solutum? & num.sequen.*
Datio in solutum non est proprie venditio.ibidem.
2 *Datio in solutum speciei pro quãtitate similis est emptioni.*
3 *Retractus sanguinis ex statuto,vel consuetudine competens habet locum in datione in solutum, et quare numero.4.*
5 *Statuti verba quando in proprio vel improprio significato accipi debeant?*
Statuentium mens ex quibus constat.ibidem.
6 *Leges regni Castellæ ius commune appellantur in regno.*
7 *Lex nostra loquitur in contractu venditionis, & sibi similibus excepta permutatione.*
Exceptio debet esse de contentis in regula, ibidem.
8 *Datio in solutũ speciei pro altera specie similis est permutationi, atque ideo in ea locus non est retractui.*
9 *Datio in solutum necessaria in quo differat à voluntaria? & nu.seq.*
Retractus an habeat locum in datione in solutum speciei pro altera specie, vel in datione in solutum necessaria? num.8.9.& seq.
10 *Retractus habet locum in venditione necessaria, & nouẽ dies hac inspecie currunt à die vltimæ additionis,& aliorum nouem dierum, qui dantur ex consuetudine debitori ad rem vendicandam à licitatore.*
11 *Legis.1.&.6.supra eo.declaratio.*
12 *Retractus an habeat locum in re pignorata pro tanta quantitate,quòd non sit spes luitionis,& numero sequent.*
Pignoratio pro precio æquivalenti an sit alienatio? ibidem.
13 *Pignoratio pro precio æquivalenti rei maiorum vel prædecessorum non habetur pro alienatione, quia præsumitur,quòd pignorans redimet eam propter affectionem.*
14 *Retractus an habeat locum in transactione?*
15 *Retractus an habeat locum in diuisione?*
16 *Retractus an habeat locum in re immobili æstimata data in dotem? & num.18.*
Dos æstimata in dubio facit emptionem,ibidem.
17 *Laudemia debentur domino ex re emphiteutica in dotem data æstimata.*
19 *Dos æstimata æstimatione quæ facit emptionem potest à tertio possessore recuperari marito existente non soluendo,& à cõsanguineo,qui eam retraxit,liberatus tamen possessor dando æstimationem.*
20 *Retractus fieri potest à consanguineo omnium rerum patrimonialium simul vno precio venditarum, nec vnam rem potest retrahere alijs relictis.*
21 *Lex si quis aliam.ff.de solutio. explicatur & numero.22.*
Datio in solutum est indiuidua.ibidem.
Venditis duabus rebus simul diuersis precijs non potest vna earũ ab emptore euelli, si verisimiliter non esset vnam sine alia empturus,ibidem.
22 *Lex cum plures.ff.de euictio.explicatur.*
Euicta vna ex pluribus rebus venditis vno precio, an liceat emptori ab emptione resilire.ibidem.
23 *Venditio plurium rerum vno precio facta non plures venditiones sunt,sed vna dumtaxat quando agitur de resolutione contractus.*
24 *Indiuidua non continent tantam vtilitatem in parte respectu partis quantam in toto respectu totius.*
25 *Precium non debet particulari solutione diuidi.*
26 *Totum est aut admittendum aut repudiandum non in parte.*
27 *Venditio plurium rerum patrimonialium simul facta pro diuersis precijs, cuilibet rei diuisim signato precio, plures venditiones esse censentur nõ vna, atque ideo consanguineus quamlibet earum poterit retrahere.*
Retractus fieri potest in vna re ex pluribꝰ simul diuerso tamen

so tamen precio, venditis,ibidem.
Rescisio ex remedio.l.2.C.de rescindend. venditione locum habet in vna re ex pluribus simul diuerso tamen precio venditis,nisi valor aliarum rerum ita excedat,vt cum læsione in eare contingente possit compensari,ibidem.
Gabellæ plures debentur ex venditione plurium rerũ simul diuerso precio venditarum,ibidem.
28 *Venditio plurium rerum vno precio facta, quod postea in eodem instrumento in singulas res diuiditur pro pluribus venditionibus reputatur.*
Venditio plurium rerum diuersis precijs facta, deinde in eodem instrumento ex omnibus in vnum precium coacta pro pluribus venditionibus reputatur ibidem.
29 *Venditio plurium rerum,licet in singula capita precium sit diuisum vna venditio reputatur,si constet emptorem non nisi omnes res empturum fuisse, & quomodo id constabit.*
Redhibitio vnius rei ex pluribus diuersis precijs venditis fieri non potest, vbi constiterit emptorem non fuisse vnam sine alijs emptum,ibidem.
Exceptio rei non traditæ obstat petenti precium,si aliqua ex rebus venditis,etiam singulis precijs tradita non fuerit,si aliàs emptor eas nisi simul non fuisset empturus,ibidem.
Venditio decem iugerum decem aureis pro qualibet ea rum constituto precio diuisionem non admittit in retractu,ibidem.
30 *Datio in solutum pro centum aureis mihi debitis,plurium rerum,etiam singulariter æstimatarum, non admittit diuisionem in retractu,sed aut omnes sunt retractandæ aut neutra earum.*
Retractui locus non est pro parte in datione in solutũ plurium rerũ, etiã singulis precijs æstimatarũ ibid,
Datio in solutum est indiuidua,ibidem.
31 *Retractus habet locum in re patrimoniali simul cum alia non patrimoniali vendita vno eodemque precio, & taxabitur valor rei patrimonialis, idque emptori restituetur.*
Cap.constitutus de in integrũ restitu.appenditur, ibi.
Paria sunt rem vanditam non subesse, vel obnoxiam esse retractui,ibidem.
Lex domum.ff.de cõtrah.emp.& l.14.ti.15.par.5. exponitur,ibidem.
Lex si fundum.ff.mandati explicatur,ibidem.
32 *Retractus an habeat locum in re non patrimoniali simul cum alia patrimoniali vendita vno precio, si emptor voluerit omnes res relinquere consanguineo retrahenti.*
33 *Retractus an habeat locum in re nõ patrimoniali simul cum alia patrimoniali vno precio vendita, si retrahens vtramque retrahere voluerit?*
Emphiteusi vendita, non potest dominus nisi partem suam vendicare precio restituto,nec emptor tenebitur partem socij sui reddere,ibidem.
34 *Retractui an sit locus in venditione nulla? & nu.seq.*
35 *Emphiteuta non cadit à iure suo,si venditio rei emphiteuticæ nulla fuerit.*
Venditio si nulla fuerit laudemia,nec gabella debẽtur, ibidem.
36 *Nullitatis exceptioni contractibus opponi nõ potest ab eo,cuius nil interest.*
Agere quis non potest,nisi eius interfit,ibidem.
37 *Retractui an sit locus in venditione simulata?*
Venditio simulata ibidem remissiue.
Turpitudinẽ suam quando alicui liceat allegare? ibid.

Si diere el precio porque es vendida la heredad. Lex ista loquitur in venditione,sed an locum habeat in datione in solutum? quęstio est ambigua & disputabilis, & partem negatiuam tenuit Specul.in titulo de emptio. & venditio.§.nunc dicendum.2.versic.sed pone statutum,vbi & Ioan.Andr.& iterum in cap. constitutus ad finem,& ibi quoque Anto.& Petr. de Ancharra. in.3.opposs.de in integ.restitu.Alberi.in.l. statuliberi.§. Quintus.ff.de statuliber. post Alber. & Odofred. Lucas de Pœna in.l.vltim.colum.1.versi. item qui nõ potest.C.de prædi.curiali.lib.11.Ioan.Porto.in.l.Senatus.ff.de lega.1.Alexand.in apostillis ad Bart.in.l. litis.ff.prô empto.& in consilio.76.numero.10.libro.5. Franc.de Aretio cons.125.nume.3.Corne.consil.166. numero.17.libro.2.Gerard.Vago in sua disputa.retractus versi. secunda conclusio est quod in re data, vbi hac innititur ratione quòd datio in solutum vim obtinet venditionis in fauorem eius,cui fit, ideo in eius læsionem retorqueri non debet, Guido Papæ decisi. Delphina.257.in fine Felin.in cap.vltim.num.7.in fi. de accusa.Firmia in tractat.Gabellarum.3.part.8.partis princip.in.3.quæst.versi.in quæstione tamen proposita & iterum in.4.quæst.Iaso.cons.150.num.2.libr.4. Sebastia.Neapoda.in tract.de iure congrui, Dec.cõs. 18.num.3.Ioan.Crottus in repe.l.filiusfam.§.diui col. 16.versi.3.adducitur,& terum colum.34.versic.tertia sit conclusio,& ibi quoque Ferdinan.Loazes numer. 485.& Fran.Ripa num.101.ff.de legatis.1.Paul.Parisi. cons.82.num.18.li.3.Mouentur vel ex eo quòd statutum vel consuetudo admittens consanguineum vel vicinum ad retractum est exorbitans à iure communi, debetque intelligi in casu proprio, & non impropriè vt in.l.constitutionibus & ibi Bart.ff.ad municipa, vt latius probãt prædicti doctores maximè Paul.Paris.in.d cons.82.num.4.& sequentibus lib.3.& Corn. d.consi.166.num.8.&.14.lib.2.sed vt ipsi existimãt datio in solutum non est proprie venditio,idem voluit è nostris Montaluus in.d.l.13.in verbo por otra heredad in fine.tit.10.lib.3.fori,sensit Dida. Castelli in d. l.70.Tau. in verbo vendida in princ.& ibi Ioan.Lupi num.23. [Sed nihilominus contraria sentẽtia verior est,imo quòd retractus sanguinis,& quilibet alius locum habeat in datione in solutum voluntaria, quãdo species datur in solutum pro quantitate, nam huiusmodi

Universidad de Deusto
Biblioteca

modi in solutum datio similis est emptioni,seu vicem venditionis obtinet,vt in.l.si prædium.C.de euictio. l.eleganter in prin.& ibi Bar.Bal.Paulusquè Castrē. sibi contrarius.ff.de pignora.actio.l.vltim.ff. ex quibus caus.in posse.ea.l.si plus versi.etsi iussu. ff. de euictio.l.sequitur.§.de illo versi.idemque fore. ff. de vsucap,l.apud Celsum.§.si quis autem versic.authoris. ff. de dolt excep.l.senatus in prin.ibi,quāuis non vt vendat,detraxit,sed vt exsoluat.ff.de leg.1. Vbi probatur hoc procedere in constitutione pœnali, vt ibi adnotauerunt Alberi.& Ias.§.notab . qui eā legem legunt cū §.separauit legis cætera, And.à Barulo in.l.1.C.de fūd. patrimo.li.11. Et ex quo doctores multas passim quæstiones decidūt,nēpe,Oldrald,consi,37.q.3.Cyn.Bart. Bald.Salice.& Ang.in.l.litera.C.de senten.Bart.in.l. si quis aliam.ff.de solutio.Fran.de Arc,cōs.32.Vbi ex hoc dixit generaliter, quicquid de vēditione dicitur, & in datione in solutum habere locum, Guido Papæ cons.46.col.2.versi.plus posset considerari , dicens ex datione in solutum deberi laudemia perinde atque ex venditione,Deci.consilio.409.num.16. & consil. 558. nu.1.& cons.587.nu.3.& cons.592.nu.1.& vlti. Math. Afflict.decis.Neapoli.335.num.18.& decisio.368.& sequen.ex quibus multi asserunt,& hoc in statutis procedere,alios etiam refert Tiraq.idem tenentes libr . 1. de retract.§.1.glo.14.num.4. [Quibus authoritatibus & ratione subnixi, statutum seu consuetudinē retractus,etiam si de venditione simpliciter loquatur,habere locum in datione in solutum , tenent nuncupatim Ioan.Fab.& Alberi in.d.l.si prædium . C.de euictio: idem Alberi.in.l.cætera.§. sed si separauit & ibi Iaso. num 10.ff.de leg.1.idem Alberi.in.1.par.statutorum quæst.88.& iterum in.2.part.q.2.col.1.Bald.in tracta. protomix cos nu.13.in fi.Ioan.de Plat.in.l.1.nu.3.&4. C.de fund. patrimo.lib.11.Ludo.Bologni.consil.21.& consil.25.Deci.sibi parum constans cons.160. num. 2. versic.præterea dato quòd ista esset datio in solutum, & cons.386.nu.7.8.&.9.vbi optimè probat,Ioā.Crot. & Ferdinan.de Loazes in repe.d.§.diui,ille colum.15. hic num.227.Fabia.à Monte Sabini in tracta.de emp. & vendi.in,21.quæst.3.quæstionis princip. Boeri.tit. de retractu.in consuetudi.Bituricen.§.3.colum.1.Cassane.in consuetu.Burgund.tit. de retractu.§.9.num,5. Alcia.lib.2.de verborum signi.colum,61.linea . 20.incip.lex ait rem venditam,& Carol.Moline.in consuetud.Parisien.tit.1.§.13.glossi.5.in.10.quæst,& Ferroni. in consuetu.Burdegalen.tit de retractu.§. 25.in prin. Tiraquell.lib.1.de retractu.§.1.glossi.14.nume. 2. & sequentibus,& è nostris idem voluit Cyfonta.in.l.70. Tauri quæst.40.& ibidem Gomez Arias nu. 29. post medium versi.item non procedebat, & ibi etiam Ant. Gomez num.20.& Greg. Lupi in.l.55.tit.5.de emp.& vendi.part.5.in verbo vender versic . ex quo infert. [Quæ sententia mihi admodum placet ex his, quę diximus nu.2.&.3.& quia facilimè fraus fieret huic legi,conuentione tacitè facta de re patrimoniali vendēda Titio pro mille aureis,quos venditor fingeret , ad defraudandum consanguineum,se mutuo accepisse ab emptore, eique in solutū prestitisse fundū pro ea quātitate,cui fraudi esse obuiādū,docet iuris cōsultus in. l. cū hi.§.si lis.ff.de trāsactio.l. ordinita.§.vidēdū.ff.de libera.cau.l.1.§.si inter.ff.de litigio.l.1.§.sed & si quis. ff.de Carb.edi.Imperator in.l.2.C.de indi.vidui.toll. l.meminerint.C.vnde vi.l.1.C.de his qui veni. cta.im petra.cū similib⁹. [Ad fundamēta cōtraria respōdeo, etsi verba statuti,ppriè & impprie accipi possunt,quāuis regulariter accipi debeant in proprio significato,l. 1.§.is qui nauem.ff.de exercito.l.non aliter, ff.de lega. 3.Fallit tamen quoties apparet aliud fuisse de mente statuentis,vt in.d.l.non aliter,& notat Bart.in.l.non dubium.C.de legib,& in.l.omnes populi. 6 . quæstio. princ.versi.iuxta præmissa quęro,quid si in statuto est aliquod verbum &c.Alexand.consil,52.num.2.lib.1. De qua mente dupliciter constare poterit.Primùm si intelligendo verba iuxta propriam significationem aliquod resultaret absurdum vel iniquitas,quoniā tūc accipientur iuxta impropriam per. l. in ambigua. ff. de legi. &.l.scire.§.oportet.ff.de excusa.tuto.Secundo quando ratio statuti repugnaret, quę anima est ipsius statuti.l.cum mulier.1.ff.solu.matri.l.cū tale. §. falsam ff.de condi.& demonstra.Dyn.in.c. vltim . de regulis iuris in.6.Alexand.d.consi,52.numero,2,lib.1. Sed in casu nostro posset iniquitas resultare,si fieret fraus legi,vt dixi numero præcedenti,repugnat etiam rationi legis nostræ,quandoquidem per dationem in solutum ita exiret res extra familiam & cognationem , ac per venditionem, quare nimirum permittitur consanguineis rem in solutum datam sicut & venditam retrahere. [Pręterea hoc est magis sine dubio hoc in regno,cùm leges regię vt ius ciuile & commune reputētur,nec dici possunt statuta,vt latissimè probat Did. Perez in proœmio ordina.3.q.& ipse probauit in dialogo relatoris,3.part.c.34.num.3.&.8.& supra hac eadem.l.glos.2.num.17. Et si dixeris lex ista est exorbitans,odiosa,& iuri contraria, vt ex receptiori sententia resoluimus supra eodem glossi.1.numero.14.in fine adhuc non oberit,cum hac in specie eadem vrgeat ratio,quæ in venditione,& ne resultet iniquitas & fiat fraus legi nostræ,vt dixi numero præcedenti. [Probatur vltimo hac eadem lege,ibi,*mas si la quisiere por otra heredad trocar,no le pueda ningun pariente contradezir*.Ecce lex nostra prius loquuta fuerat de venditione rei patrimonialis , & in hoc versi.excipit casum permutationis,vt in ea locus non sit retractui, sed exceptio debet esse de cōtētis in regula, vana siquidē est exceptio quę nō prædicatur de eo,quod regula cōprehendit.l.1.vbi Bart.& docto.maxime Deci.num. 20. ff.de regulis iuris, Euerardus in locis legalibus loco.3. versic.2.dom.Dida.Couarru,lib.2,resolutio.c.5.nu.4. Cū ergo permutatio similis sit emptioni,l.fi. ff.de rer. permuta,l.1.ff.de cōtrah.emp.l.2.C.de rerum permu. & in proœmio tituli.6.part,5.consequitur,regulā non solum ad venditionem , sed ad alios actus,qui similes sint emptioni extendi,prēter permutationem, in qua non discernitur , vter ex cōtrahentibus sit emptor vel venditor.nec aliquod est signatum precium, quod offeri & consignari posit,vt dicam infra in glossi. 10. in verbo trocar. Prēterea lex hunc permutationis casum excludēs alios admittere videtur,qui similes sint emptioni.l.cum prætor.ff.de iudicijs,cū similibus. [Hæc tamen vera & recepta sententia limitatur,vt procedat

in datione

in datione in solutum alicuius rei immobilis,pro pecunia debita . Secus autē esset si species daretur in solutum alterius speciei debitę: quoniam talis datio in solutum similis non est emptioni , sed permutationi,secundum glo.Cyn.Bart.& Bald.& alios in.l.l.bera.C.de senten.glo.in.l.si quis aliam vbi Bart.optime declarat.ff.de solutio. atque ideo in ea locus non est retractui,vt respondit Ludo.Bologni.d.consi.25.col. 4.versi.plus volui, Tiraq.libr.1.de retractu.§.1. glossi. 14.num.7.in qua datione in solutum seruabis omnia 9 quę in permutatione dicam infra eo.glo.10. [Secundo limitatur vt procedat in datione in solutum volūtaria,secus in necessaria,quæ fit per iudicem in defectum licitatorum,vt in.l.à diuo Pio . §.si pignora. ff. de re iudi.&.l.vlti.in fi.tit.27.de executione rei iudicatæ par.3,hæc siquidem non dicitur propriè datio in solutū, sed addictio creditori facta,vt ex.d.§.si pignora expendit Alex.d.consi. 52.nu.2.& sequ. libr. 1.Nec comprehenditur sub statutis de venditione loquentibus,vt Alberi.adnotauit ex.l.senatus in principio.ff.de lega.1.quam legit sub.l.cætera.§.si eo.titu. & in.2.parte statutorum.q.2.cum concordan.à Tira. congest s lib.1.de retractu.§.1.glo.14.nume.9. Nec ex ea dominus habet laudimia,vt censet Guille.de Cun. Bar.Bal.Fulgo.& Paul.Castr.in.l.si ideo.ff.de condictio. furti. Iaso.in.l.vlt.7.q.C.de iure emphi. sed hoc vltimum verum non est,vt apud eundem Tiraq. videre licēt.d.glo.14.num.14.Nec continetur in prohibitione alienationis.l.diuus.ff.de peti.hæredi. l.peto §.prędium.ff.de lega.2.cum concordan. Tiraquell.d. glo.14.numer.11. Ex quo infertur retractui locum nō esse in huiusmodi necessaria addictione vel datione in solutū,quod voluit Ioan.de Plat.post alios antiquiores in.l.1.num.3.& 4.C.de fund.patrimo.libr.11. Mafueri.titu.de executione & subhasta.§. item precij distributione ad finem Iaso.in.l.cætera.§. sed si separauit nu.10.ff.de lega.1.Math. Affli in tracta.protomix eos.§.3.num.16. Ferdi.Loazes in.d.§.diui num.22. & num 48. Fabia.à Monte in tracta.de emption. & vendi.q.3.prin.num.46.Deci.consi.160.num.2.versi. præterea dato,Ioan.Corras.libro.3.miscelleanorum cap.3.Montalu.in.d.l.13.in verbo por otra heredad tit.10.lib.3.fori Greg.Lupi in.l.55.in verbo vēder tit. 5.part.5.facit.tex.in.l.6.supra eo.vbi dixi in glo.1.nu. 10 7.&.8. [Cæterum hęc limitatio vera non est,vt pluribus rationibus probat Tiraq. libr.1.de retractu.§.1. glo.14.nu.13.& seq quod potissimum procedit iure nostro regio,quo & in alienatione necessaria,quę fit per iudicem per subhastationem locus est retractui, & currunt nouē dies à die vltimæ addictionis vt in l.9.infra eo.sumpta ex l.70.Tauri,si ergo retractui locus est in venditione necessaria,habebit ergo etiā locum in datione in solutum necessaria, quippe quę iure nostro equiparentur vt in.l.vlt.tit.27. de execu.rei iudi.par.3.ibi como en manera de compra,vt latius dixi supra eodem.l.6.glossi.1.numer.8.Ex quo cessat quod de iure commnni Imperatorum aduertit Tira. differre admodum venditionem necessariam, quæ fit per subhastationem iudicis mandato alicui licitatori ab adiudicatione in solutum,quæ fit ipsi creditori,vt ipse Tiraquell. dixerat libro. 1, de retractu. §. 1. glo.14.num.18.& Bald. consi.300.lib.1.per text.in.l. ordo.C.de executio.rei iudi.nam iure regio hæ duæ species æquiparantur vt in.d.l.vltim. tit.27.part.3.ex quo hanc sententiam sequuntur Cyfonta. in. d.l.70. Tauri col.6.versi.40.dubitatur. & Gomez Arias ibi num.29.prope finem versi.tamen taliter. [Cui tamē obstare videtur tex.in.d.l.6.supra eo. vbi in re per iudicem addicta creditori in solutum non est locus remedio.l.2.C.de rescind.vendi. licēt in re per iudicem per subhastationem maiori licitatori vēdita locus sit ciuidem legis remedio,vt in.l.1.&.l. 6. supra eod.vbi creditor coactus fuit rem in solutum accipere,cuius licitatores inuenti non sunt,vt ibi dixi,sed hæc ratio non tollit obiectionem, imo secundum Gomezium Arias in.d.l.70.Tauri num.11.eius.d.l.6.argumento, idem videtur statui debere in specie,de qua agimus, licēt postea dicat aliam diuersam rationem esse in casu nostro quam in casu,d.l.6.& nō aperit aliās, sed tu vide optimam rationem differentię ex his,quę in.d.l. 12 6.supra eod.dixi glo.1.&.2. [Secundo quęro,an retractus habeat locū in re pignori vel hyppothecę subnixa,pro tanta quantitate,vt nulla spes sit luitionis? Et Tiraquell.lib.1 de retract.§.1.glo.14.num. pen.dixit locum esse retractui,arg.tex.in.l. qui habebat in princi.ff.de lega.3 & eorum quæ notantur à Iaco. de Rabenis & aliis in.l.1.§.per seruum.ff. de acq. posses. cum pluribus concordantijs per Tira.tradi tis in præfatione retractus ligniager nu.36.vbi huiusmodi pignus loco alienationis esse probatur, creditorēque dominū pignoris esse censeri,licēt aliās ex pignore non transeat dominiū, semperque debitor maneat dominus,vt in.l.1.§.seruus.ff.ad Sillani.&.l. generaliter in prin.ff.qui & à quib. & in.l.1.§. per seruum.ff.de acq. posse.l. statuliber.ff.ad.l. Falci.ita ut creditore inuito possit eā rē debitor in alium transferre,vt in.l.si debitor.C.de distractio.pigno.& ibi cōcor.in.glo.ex quo nō prohibetur pignus accipere qui emere prohibetur l.in quorū.ff.de pig.hoc tamē non obstāte quando est tanti pignorata,quòd non sit spes luitionis , censetur vt dixi,alienata,atque ideo nimirum si possit à consanguineo lui & retrahi quod & voluit Ioann. Igne. in,d.l.1.§.seruus nu.3.ff.ad Sillani.& Anton.Gomez his non citatis in.l.70.Tauri num.23. [Ego autē censeo hac in specie locum non esse retractui, quoniam 13 verum non est non subesse spem luitionis, licèt enim tanti & pluris pignorata sit,quā sit eius rei valor,quia tamen supponimus eā esse maiorū,propter affectionē creditur à debitore esse luendā,vt in.l.si in emptionē ff.de pigno.non ergo erit locus retractui, cùm nō censeatur res alienata,nec legatum per talem pignorationem censetur reuocatum,vt docuit singulariter Paul. Castr.in.l.qui post,C.de lega. quē ibi sequitur Alex. in fi.& Corn.post prin.& Iaso.nu.2.in prin.Ioā. Lu. in repe.rub.de do,int.vi.& vx.§.69.nu.10. ver.quod intelligo Ripa in.l.filiusfa.§.diui nu.3.ff.de leg.1.& in l.1.nu.12.ff.de pig.Tiraq.lib.1. de retra.in præfatio, 14 nu.36.in fi.[Tertio quęro,an in trāsactione locus sit retractui? hanc quæstionē lōgè examinat Tiraq.libr. 1.de retra.§.1.glo.14.à nu.60. vsque ad numerum.76. resoluitque locum esse retractui,non rei,de qua transactū est,sed iuris quod ipse trāsigens dimisit,nec consequetur

Universidad de Deusto
Biblioteca

sequetur plus consanguineus ex retractu, quàm ipse transigens esset consequuturus, atque ideo si transigẽs possidebat, & ipse quoque consanguineus possidebit sine prætudicio iuris ab alio prætensi: si non possidebat, nec retrahens possidebit, sed poterit prosequi ius, quod transigenti competebat, quodque idem remiserat, vt in simili dicimus de minori restituto, vt optime declarat ipse idem Tiraquell. d. glossa. 14. numero 74. Sed iure nostro regio crederem, non admitti retractum in transactione, quandoquidem retractus de quo in hac lege non competit ad ius, sed ad res dumtaxat immobiles, vt latè probauimus supra hac eadem l. glo. 1. in principio vsque ad numerũ. 50. & hoc voluit Cyfontan. in l. 70. Tauri columna. 6. versicul. 34.

15 dubitatur. [Quarto quæro, an in diuisione sit locus retractui? Hoc discutit Tiraquell. libro. 1. de retractu §. 11. n. glo. 14. nume. 76. & 77. & nihil decidit. ego tamẽ crederem locũ non esse retractui, quod & voluit Mat.

16 Afflictus in tracta. protomixeos. §. 3. num. 25. [Quinto quæro, an retractus sanguinis habeat locum in re immobili æstimata data in dotem? Respondeo locum esse, eo quòd dos non minuatur ex huiusmodi retractu: quandoquidem precium reddit consanguineus, libereturque maritus soluto matrimonio reddendo precium, l. quotiens & ibi glossa & doctor. C. de iure doti. l. plerumque. §. si ante. ff. eodem titulo vbi dicitur quòd est vera venditio, & licèt quædam sit æstimatio ad sciendum dumtaxat valorem rei, in dubio tamen æstimatio facit emptionem. l. 1. §. æstimatarum & §. æstimatas. C. de rei vxor. actio. l. 3. & ibi Bart. ff. loca. & legibus supra citatis, glo. Faber. & Bal. in. l. si inter & in. l. in rebus in principio in verbo æstimatæ vbi etiam docto. C. de iure doti. Bal. in. l. ex conuentione colu. 1. versi. 3. casu. C. de pact. vbi id pulchrè declarat, Bar. in. l. si vt certo. §. nunc videndum prope finem. ff. commoda. & in. l. 1, §. fi. nu. 3. ff. de æstimato. actio. Alex. consi. 79. num. 2. lib. 5. & ibi Carol. Moli. idem Alexan. consi. 156. nu. 1. lib. 6. Frãc. de Aret. cõsi. 84. num. 1. & fi. Fran. Cremen. singul. 18. Corn. consil. 137. num. 3. libr. 1. Soci. consi. 289. num. 1. libr. 2. Stepha. Bertrand. consi. 235. num. 2. lib. 1. & consi. 158. numer. 1. lib. 4. Deci. consi. 682. num. 11. Anto. Rube. consi. 5. col. 1. Ioan. Lupi in repet. rubr. de dona. int. vi. & vxo. §. 17. num. 8. Soci. consi. 56. num. 4. lib. 1. Maria. Socin. Iunior consi. 141. lib. 1. Tiraq. lib. 1. de retract. §. 1. glo. 14. num. 20. Paul. Paris. alios citans consilio. 81. nume. 10. lib. 3. tex. insignis in l. 7. 16. & 18. tit. 11. de dotibus par. 4. vbi optimè Greg. Lupi omnium optimè. d. D. Couarru. hanc dicens communem lib. practica. quæstio.

17 c. 28. num. 1. vsque in fi. capitis, [Conuestitur hęc sententia ex eo, quòd ex huiusmodi dote æstimata debetur laudemium domino directo rei emphiteuticę, quæ in dotem datur: poteritque dominus ipse rem sibi retinere si maluerit preciũ eius soluere, ex sentẽtia Specula. in tit. de locato. §. nũc aliqua ver. 110. idẽ voluit Alberi. in. l. seruos. ff. fami. ercisc. un. Pet. Iaco. in titu. de actione in rẽ pro emphiteusi col. 8. vers. itẽ & in data tione in dotẽ Sal. in. l. vlt. nu. 10. C. de iure emphiteu. Imol in. c. potuit nu. 17. extra de loca. Ioã. Ray. in. c. 1. §. habito. 4. cartha versi. quid autẽ sit inre emphiteuti caria tit. de prohi. feu. alie. per Fede. Masueri. in tit. de emp. & vẽd. §. itẽ si res detur. Gui. Papę decisio. Delphi. 48. Aufreri. in decisio. Tolosana. q. 278. Tira. hãc dicẽs receptã sentẽtiã lib. 1. de retra. §. 1. glo. 14. nu. 108. & seq. quorũ sentẽtia vera est, licèt Iaso, eo q dos sit necessaria alienatio, teneat cõtrariũ in. d. l. vlt. 9. q. nu. 1. C. de iure emph. cui accesit Steph. Bert. cõsi. 380. in 2. dubio. li. 2. Arnal. Ferronus in cõsue. Burdeg. tit. de

18 feudis. §. 19. [Ex his igitur vides, q̃ ... ctu locus sit si res immobilis patrimonialis detur in dotem æstimata tali æstimatione, quæ faciat emptionẽ, quod & voluit Math. Affl. in tract. protomixeos. §. 3. nu. 7. Tira. li. 1. de retr. §. 1. glo. 14. nu. 108. & seq. quibus accedo. Limita tamẽ, vt hæc nõ procedãt, quoties æstimatio nõ facit emptionẽ, quod fit in casibus, qui optime enarrãtur à d. D. Couar. li. practicarũ quæst. c. 28. & à Greg.

19 Lupi in. l. 7. 18. & 19, tit. 11. de dotibus par. 4. [Limita etiã, nisi maritus fuerit nõ soluẽdo, quia tũc vxor eius in subsidiũ poterit rẽ dotalẽ vẽdicare, licèt æstimata fuerit æstimatione, quę faciat emptionẽ, à quocunque possessore, etiã â cõsanguineo, qui eã iure sanguinis retraxit, vt in. l. in rebus in prin. vbi glo. quã ibi oẽs sequũtur. C. de iure dot. Bal. & Salic. in. l. interest. C. de vsufr. Bal. Nouellus in tract. de dote par. 7. priuilegio 23. & par. 8. priuilegio. 7. Ias. in. §. actionũ nu. 84. insti. de actio. & in. l. traditionibus col. vlt. C. de pact. Bal. in. l. ex cõuẽtione nu. 3. C. eo. tit. Gre. Lu. in. l. 7. in verbo apreciada tit. 11. par. 4. d. D. Coua. li. practi. quæst. c. 28. nu. 8. qui reprehendit opinionẽ Ioan. Lupi in. d. §. 17. nu. 8. in repe. rub. de dona. int. vi. & vxo. & aliorũ pluriũ authoritate. d. glo. Baldi & Sali. tenẽtiũ, non cẽseri dotem datam ea æstimatione, quæ facit emptionem, quoties maritus eo tempore quo dos sibi data fuerat non erat soluendo, dicit enim. d. Did. Couarr. eam glo. Bal. nec Salicetum in. d. l. interest, hoc non dicere, sed quòd mulier soluto matrimonio possit agere vtili reiuendicatione ad rem dotalem, (etiamsi æstimata fuerit ea æstimatione quę facit emptionem) in subsidium marito non existente soluendo eo tempore, quo dos est restituenda, cuius sententia verior est, quoniã hac in specie vxore agẽte vtili reiuendicatione aduersus tertiũ possessorẽ, poterit possessor eã à vẽdicatione excludere soluẽdo preciũ, quo fuit æstimata, ex sententia Mariani Socini consilio. 224. li. 2. versiculo quinimo, cui accedunt Iaso. in. l. traditionibus numero. 20. C. de pact. & dominus Didacus Couarruuias. d. capit. 28. numero. 8. versi. sed si vxor egerit, quorum opinio mihi admodum placet ex rationibus per dominum Didacũ Couarruuiã virum peritissimum traditis, quamuis eam opinionem latè improbare conetur Antonius. Negusantius de Fano in tracta de pignor. 15. part. membro. 3. numero. 28. qui multa alia tradit hac in re, quæ sunt memoriæ comendanda, eum legito. [Sexto quæro, quid si plures

20 res simul vendantur an & quando sit locus retractui? in qua quæstione, vt rectè percipi possit, fac sequentes conclusiones. Prima conclusio, si plures res patrimoniales simul vno & eodem precio vendantur, omnes simul retrahi oportet, aut omnes dimitti, ita expresse decidit. l. 10. infra eodem sumpta ex. l. 71. Tauri vbi id expendit Anto. Gomez. num. 15. quod & pluribus Francię cõsuetudinibus

nibus attestatur Tiraq. constitutum esse, lib. 1. de retractu. §. 23. glo. 1. in prin. idque etiam procedere de iure communi stante consuetudine retractus, quod & asseuerant Munsueri, tit. de retractu. §. itẽ vna vel plures, & Nicol. Boeri. in consuetudi. Bituri. §. 5. col. 2 versi. sed non quid si plura, Pirrhus in consuetu. Arelianen. titu. de retractu. §. 30. Ioan. Montolo. in promptuario iuris tomo. 1. in verbo redimere versi. 2. in verbo habebit licentiam, & Ferroni. in consue. Burdega

21 len. tit. de retractu. c. 3. & c. 27. [Cuius conclusionis plurimæ sunt rationes. Prima quoniam emptor aliàs verisimiliter non foret empturus eas res, nisi simul & vnico precio sibi venditę fuissent, quare aut omnes retrahere, aut omnes dimittere erat necessarium. argu. tex. in. l. si quis aliam. ff. de solutio. vbi si res in solutũ data fuerit pro parte euicta, aut ex duobus fundis, alter euictus sit, manet integra obligatio, quia creditor eas res non accepisset, nisi pro solido eius fierent. Est enim datio in solutum indiuidua, l. cum amplius ff. de regul. iur. l. si non sortem. § si centum. ff. de condictio. indebi. Tiraquel. lib. 1. de retractu. §. 23. glos. 1. nume. 23. vbi plures addit concordan. confert etiam l. si duos. ff. de contra. emptio. vbi si duos quis seruos pariter emerit vnico precio, quorum alter ante traditionem mortuus fuerit, in vno quidem non constat emptio, quia vt dixit glossa ibidem, fortè non erat empturus, nisi vtrũque simul, vt ibi etiam aduertit Albe

22 ri. [Nec obstat tex. in. l. cum plures. ff. de euictioni. vbi pluribus rebus venditis vno precio, altera euicta non potest emptor à contractu resilire, licèt possit agere de euictione contra venditorem pro æstimatione rei euictę, quod directè aduersatur dictæ legi siquis aliam. ff. de solutio. vbi in datione in solutũ contrarium disponitur: quam antinomiam soluit Accur. in dict. l. cum plures, & Barto. in. l. 1. ff. de euictionib, dicentes, quòd in datione in solutum debitor tenetur rem facere accipientis, quare re vna euicta ex eis, quę in solutum datæ sunt, non manet debitor liberatus ab obligatione primeua, sed integra pro solido obligatio manet, quia non consensit liberationi creditor, nisi dominium vtriusque rei nanciseretur. At in venditione secus est, quia tradendo fuit liberatus, ideoque postea euictione sequuta non suscitatur obligatio, nisi quatenus est euictum: quamobrem si altera ex duabus rebus vno tantum precio venditis per consanguineum venditoris retraheretur, cũ euictioni locus non esset (vt pluribus probat Tiraquel. lib. 1. de retractu. §. 1. glo. 9. nu. 34. & sequen.) prætudicium non modicum obueniret emptori, qui forte rẽ vnam non emisset, si sciret alteram pro iusto precio ab eo esse auocandam, nimirum ergo si vna earum re

23 trahi non possit. [Secunda ratio est, quia vbi tractatur de resolutione contractus, venditio plurium rerũ facta vno precio censetur esse vnica vẽditio, quare resoluta in parte remanet in reliquo resoluta, vt docet Bar. in. l. scire debemus in princi. nume. 4. ff. de verbo. obliga. & ibi Iaso. nume. 12. ff. de verb. obligatio. Alex. consi. 178. nu. 4. lib. 7. & Fran. de Aretio id explicans consi. 129. Tiraq. plura allegans lib. 1. de retractu. §. 23. glo. 1. nu. 4. & deinceps, & q̃ si plures res vni eo precio venditę fuerint, vnica censeatur venditio,

probat tex. optimus in. l. & si vno precio. ff. de actio. emp. l. prædijs. 6. Titio & §. valneas & §. fina. ff. de le

24 ga. 3. [Tertia ratio est, quia non est tanta vtilitas & æstimatio rei in parte respectu partis, quanta in toto respectu totius. l. si quis aliam. ff. de solutio. l. fundus ille iuncta glo. ff. de cõtra. emp. l. Meuius. §. vlti. ff fam. ercisc. l. Meuius. §. in fundo. ff. de leg. 2. l. si quis id quod in fine. ff. de indiem adi. ctio. cum concord. â Tiraq. traditis. d. §. 23. glo. 1. nu. 14. Sed venditio cõtinet rem tradi, vt in. l. ... & l. ex empto. ff. de actioni. emp. quæ est indiuidua tam quoad solutionem, quã quoad obligationem. l. stipulationes non diuidũtur ff. de verbo. obligationi. Bar. in. l. si vt certo. §. si duobus nu. 7. ff. commoda. & in. d. l. stipulationes non di

25 uiduntur nu. 9. [Quarta ratio, quia quoties vna res vel plures vno precio emuntur, non debet preciũ particulari solutione diuidi. l. plane. ff. fami. ercisc. & notatur in. l. quidam ęstimauerunt. ff. si certe. peta. l. tu

26 tor. §. Lutius. ff. de vsur. [Quinto quia aut totum est admittendum, aut totum repudiandum. l. cũ quæritur in fine. ff. de admi. tuto. l. nam absurdum. ff. de bon. liberto. l. si ita stipulatio in fi. ff. de ope. liberto. cum concor. à Tiraq. traditis lib. 2. de retract. in fine nu. 5. his & alij rationibus fundatur decisio. l. 10. infra cod. & nostrę conclusionis supra nu. 20. traditæ, quæ iure communi Imperatorum sustinetur, quamuis oppositũ asseruerit Matth. Affli. in tract. protomixeos

27 §. 6. nu. 5. & 6. [Octaua conclusio, quoties vno contractu vel instrumento venditę sunt plures res patrimoniales, si in singulas precium constituatur, videlicet, domus centum aureis, fundus ducentum, censentur esse plures venditiones. l. cum eiusdem. ff. de ædili. edi. & l. si plura eod. tit. l. quod sæpe. §. in his. ff. de contra. emp. l. in bello. §. vlti. ff. de capti. & postlimireuer. atque ideo consanguineus poterit, quam velit retrahere alijs emptori dimissis, casus est in. d. d. 10. infra cod. ex quo fit, vt rescissioni ex causa læsionis vltra dimidiã iusti precij locus sit in qualibet earũ, alijs emptori dimissis Bal. consi. 91. in fi. lib. 2. Deci. consi. 421. col. 1. nisi tamen in alijs rebus etiam singulariter æstimatis, tantum esset lucri, vt in ea videri nõ possit esse ita grauiter deceptus: nam ex eodem contractu fit compensatio vnius corporis ad aliud. l. si duorum §, sed rectius est. ff. de actio. emp. Bal. d. consi. 91. & item in. l. vlti. §. prętera. C. de iure doti. Fran. de Are. in. l. scire debemus col. penulti. ff. de verbo. obliga. Tiraq. lib. 1. de retra. §. 23. gl. 1. nu. 17. Fit etiam vt pro qualibet re earũ, quę vnico instrumẽto & diuersis prę cijs venditę fuerunt, tot gabellę debeãtur, quot sunt res ex senten. Bal. & Ang. in. d. cum eiusdem. ff. de ędili. edi. quos sequitur Firmi. in tract. gabellarũ. 15. q. 5. partis prin. Barba. consi. 36. col. 7. versi. & licet libr. 2. Deci. consi. 344. nume. 3. versi. secundus casus. Tiraq. d. numero. 17. in fine. [Extende primo conclusionem istam, vt procedat, etiamsi plures res empte fuerint vno quidẽ precio, quod postea in eodẽ cõtractu seu instrumento in singulas res diuisum est, verbigratia, vendo domũ & fundũ trecentũ aureis, domũ scilicet, centũ, & fundũ ducenitș, nã & eo casu cẽsebuntur plures venditiones, vt voluit glo. in. l. ædiles autẽ §. si plura in verbo forte in prin. & glo. sequẽ. & rur-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sum in.§.vlti.in verbo vno precio, atque etiã in glo. vlti.ff.de ædili.edi.glo.2.in.l.cum in ea eod.ti.& Bart.in sua disputatione incip.publicanus ad finem vbi dicit esse notandum, Fabian.â Monte.S. Sabini in tracta.de emp.& vendi.9.& vlti.quæstio. princi. nu. 7.in fine, Anto.Corse.singu.in verbo venditio incip. hoc est plures qui est in fine illius operis, dicitque de hoc esse tex.in.l.cum duo serui.ff.de in diem adiect. Signoro.consi.54.in princi, Tiraq.lib.1.de retract.§. 23.glo.1.nume.18.&.19. Vbi hanc conclusionem extẽdit, secundo vt procedat, etiamsi primum preciũ fuerit diuisum in singulas res,& vnum ex omnibus coactum, hoc, videlicet, modo, vendo tibi domum sexaginta aureis & fundum quadraginta, quę quidem summę in vnum redactę faciunt centum, adhuc etenim censentur esse plures venditiones, vt voluit Frãcis.de Are.in.d.l.scire debemus col.3.versi.& aduerte.ff.de verbo.obliga. vbi de hoc dicit esse text. notabilem & singularem in.d.l.si plura.ff.de ædili.edi.idẽ in sententia resoluit Bar.in.l.vbi fideiussor. ff.de so
29 lutio. Tiraq.lib.1.de retractu.§.23.glo.1.nu.19. [Limita primo conclusionem hanc &.d.l.10.infra eod.ni si constaret, emptorem non nisi omnes res simul empturum fuisse, tunc enim licèt in singula capita precium sit constitutum, vnica tamen censebitur emptio, vt propter vnius vitium omnes redhiberi possint, vel debeant, vt censuit Africanus in.l.cum eiusdem in fine ff.de ædili.edi.in hęc verba, interdũ & si in singula capita precium constitutum sit, tamen vna emptio est, vt propter vnius vitiũ omnes redhiberi possint vel debeant, scilicet, cùm manifestum erit, non nisi omnes quem empturum vel venditurum fuisse, vt plerumque circa seruos comedos, vel quadrigas, vel mulas pares accidere solet, vt neutri non nisi omnes habere expediat. Qua decisione subnixus Philip. Deci.consi.421.nu.4.respondit, quòd si plures res singulis precijs eodem instrumento sint venditæ, quas tamen constat contrahentes non empturos aut vendituros fuisse, nisi omnes simul, huiusmodi contractus pro vnica habebitur venditione, vnde & venditori agenti ad precium obstabit exceptio rei non traditę, donec omnes traditæ fuerint, cui accedit Tiraq.lib.1 de retra.§.23.glo.1.nume.20. Ex quo ipse infert nu. sequen. quòd vbi quis simul emit centum agri iugera vno precio in singula iugera constituto, quorum quędam sunt fertilia, quędam verò sterilia, non poterit consanguineus retrahere fertiliora, & emptori relinquere sterilia, arg.l.qui vtilia, &.l.quisquis.C.de omni agro deser.lib.11. Nam hic emptor non erat verisimiliter sterilia empturus sine fertilibus æquali pre-
30 cio. [Secundò limita, nisi duæ res separatim & diuerso precio fuerint datę in solutum pro vno ac eodem debito, exempli gratia, tu mihi debes ex eadem causa trecentos aureos, pro quibus dedisti mihi in solutũ duos fundos, vnum æstimatum centum aureis, alterum ducentis: nam cum tunc considerata causa primitiua, esset vnum debitum indiuiduum, quod non potuisset debitor diuidere, nec per partes soluere inuito creditore, vt.l.tutor.§.Lutius.ff.de vsur. habetur in.l.quidam æstimauerunt.ff.si cert.peta. ideo etiam ex postfacto non debet admitti particularis redemptio consanguinei, vt in hac specie nuncupatim voluit Pet.Bosu.in.d.l.scire debemus ad finem principij.ff.de verbo.obliga. Iaso in.l.stipulationes non diuiduntur nume.21.in fine eod.titu. vbi ad hoc citat text.in.l.tutor.ff.de fideiusso. ibi, debiti causa inspicienda est, & non titulus actionis, &.l.id quod. ff.de dona. ibi causam & originem constitutę pecunię prę ualere Tiraq.lib.1.de retra.§.23.glo.1.nume.22.qui & nume.23.ait dationem in solutum omnino esse indiuiduam, eamque totam rescindi vel ob minimã partem, infirmarique, vt in.l.cum amplius.ff.de regul.iuris, &.l.si non sortem.§.si centum.ff. de condictio.indebi.l.si quis aliam. ff.de solu.cum concordã.â Tiraquel.traditis.d.nume.23.dixi supra hac eadem glos.
31 nume.22. [Tertia conclusio, si res patrimonialis venditur simul cum alia non patrimoniali vno eodemque instrumento & precio, nullo dolo aut fraude interueniente, consanguineus admittetur ad retractum eius rei, quæ patrimonialis est, alia emptori relicta & taxabitur precium boni viri arbitrio, casus est in.c. constitutus de in integrum restitu. nam ibi hi qui restituuntur in integrum, non poterant redimere partem suam, â patre eorum consensu venditam, ideo quoad eam partem alio eis remedio prouidetur, admittuntur tamen ad retractum alterius partis ex vi consuetudinis, quamuis vtraque pars eodem contractu & precio fuisset vendita, vt ibi dicitur, quem text.ad id appendit solus Tiraq.d.lib.1.de retra.§.23.glo. 2.nu. 6.qui per illum tex. hanc firmat conclusionem ibi, & nu.8.id etiam voluit Matth.Affli. in tracta.protom xeos.§.6.nume.8.Cyson.in.l.50. Taur.q.39.& in.l.71. Tau.q.1,& ibi Anto.Gomez nu.15.per tex.in.l. domum.ff.de contra.emp.&.l.14.ti.5.de emp.& vendi. par.5.vbi si res vendita non extat, nulla est venditio, sed si dimidia vel minor pars domus venditę exusta fuerit, emptor cogetur venditionem adimplere, æstimatione viri boni arbitratu habita, vt quod ex precio propter incendium decrescere fuerit inuentũ, ab eius præstatione liberetur, paria autem sunt, rem venditam, vel partem non subesse, vel obnoxiam esse retractui. Si igitur vna ex rebus venditis vnico precio non subest, vel per consanguineum retrahatur, valet venditio quoad aliam, & refusso precio taxato emptori, non poterit emptor ab emptione resilire, sed ei stare tenebitur quoad rem, quę extat, vel quæ non retrahitur tex.est singularis & vnicus in suo casu, secũ dũ docto.ibi, in.l.si fundum.ff.manda. vbi si fundum communem habebam cum Titio & Seyo, & tu mihi mandaueris, vt tibi fundum emam, ego autem virtute mandati emero tibi partes Ticij & Seij pro diuersis precijs, cogar ipse partem quoque meam tibi vendere pro precio, quod iudex æstimauerit. Est etiam tex.in.l.si plura & in.l.ædiles aiũt.§.vlti. ff.de ædili. edi.ibi, ita demum pro bonitate eius æstimatio fiet, si confusse vniuersis mancipijs constitutum precium fuerit.l.suę rei in fi.cum.l.sequ.ff.de contra.emp.l.18. tit.5.de emp.& vendi.par.5.l.cum filius in prin.ff.de lega.2,l.si quod ex Pamphila eo.tit.l.non quodcunque.§.fundus.ff.de lega.1.§.sicui fundus insti. de leg. l.in.l.Falcidia interuenĩte.ff.ad.l.Falci.l.duobus.ff
32 de libera.cau.l.iudicatæ.ff.de excep.rei iudi. [Hanc tamen

tamen conclusionem limita, nisi emptor offerat retrahenti omnes res sibi venditas patrimoniales & nõ patrimoniales integro sibi precio restituto, quoniam hac in specie tenebitur consanguineus retrahens, vel totum retrahere vel relinquere, per tex.notabilem in l.tutor.§.1.ff.de minõ.cum sic ait, respõdi eatenus rescindi, nisi emptor â toto contractu velit discedi, quòd partem empturus non esset, confert etiam text.in.l. communi.§.si debitor.ff.commu.diuid.& quod voluerunt Guiller.Cune.& Albe.in.l.si duo patroni.ff. de iureiu. & quod in simili quæstione decidit Tiraquel.lib.1.de retra.§.11.glo.7.nume.3. non admittendum consanguineum in eodem consanguinitatis gradu constitutum, ad retrahendam rem venditam pro rata, quoties alter eiusdem gradus cõsanguineus vult totam extrahere rem, ne cogatur inuitus esse in communione, neuè quod eius fauore fuit introductum, in eius incommodum retorqueatur, faciunt etiam tradita per eundem Tira.dict.lib.1.de retractu.§.23.glosſ. 1.nume.3.& sequen.ad ornatum.l.siquis aliam ff. de solutio. & hoc in specie nostra voluit ipse Tiraquel. d.§.23.glo.2.nume.9.tametsi Bald.voluerit oppositũ in tracta.protomixeos nume.20.21.22.& Matth.Afflict.eum sequutus in eodem tracta.§.6.numer.5.6.& 7.Cyfonta.eos simpliciter sequutus in.l.71. Tauri.2.
33 quæst. [Non tamen idem erit è diuerso, si consanguineus velit totum retrahere, & quod patrimoniale est & quod acquisititium, non enim cogetur emptor totum relinquere inuitus, etiamsi integrum precium offeratur, vt resoluit Tiraq.dict.glo.2.nume.10.idem voluit Cyfonta.in.l.71.Tauri.q.vlti.& Matth.Affli ctis in tracta.protomixeos.§.6.nu.8.argu. eius quod voluit Albe.in.d.l.si duo patroni.ff.de iureiu. quod alter ex duobus dominis rei emphiteutice non potest inuito emptore retinere totam rem emphiteuticam integro restituto precio, sed eius dũtaxat partem per tex.in.l.in bello.§.si serus plurium. ff.de capti. idem quoque voluit ipsemet Alberi.in.l.penul.§.1.ff.loca. per tex.in.l.vlti.in prin.ff.de vulga.&.l. seruus duorum.ff.de acqui.hęredi.quod verisimum esse asseuerat Tiraq.licèt contrarium tenuerit Ripa in.l.quominus nu.144.& vlti.ff.de flumi.dicens idem voluisse Soci.& Iaso.in.l.1.§.sed &quoties.ff.ad Trebe.qui tamen id non dicunt, sed Socin.aliud quippiam simile, de quo tu vide plurima per Tira.congesta lib.2.de retractu.§.1.glo.6.nume.33.& pluribus sequen.quæ multum aperiunt & explicant quæstionem istam.
34 [Septimo & vltimo quæro, si fortè vẽditio sit nulla ob solemnitatis defectum aut alia ex causa, sit locus retractui? & non esse locum, respondit Paul.Cast.consil.74.nu.1.in prin.& in fine, quoniam appellatione venditionis non venit inualida & nulla.l.4.§. condẽnatum.ff.de re iudi.l.non putauit.§.non quęuis.ff.de bono.possſ.con.tab.& quia potius diceretur auferre à venditore qui dominiũ rei nõ amisit, quã ab emptore, cui nullum fuit ius quęsitum ex inutili venditione. Eiusdem opinionis fuit Cœpola qui tamẽ Pauli non meminit, loquens in venditione emphiteusis facta, sine consensu domini in consil. causarum ciuilium.44.col.2.versi.de.1.quæstione & sequen. vsque ad finem, & in consi.sequenti, respondetquè ad ea quæ in oppositum dici possent, nempe, emptorem excipere non posse de iure tertij, hoc est, venditoris vel domini, & ad alia, vt per cũ videre licebit. [Hãc sententiam fulcire videtur, quòd emphiteuta non caditab emphiteusi ob venditionem nullam, secundũ Bald.in.l.2.C.de episcop.audi.cum concordan. â Tiraquel.Traditis lib.1.de retractu.§.1.glosſ.2. nume.6. & de legi.connubial.glo.8.24.quæst., & latissimè in repe.l.boues.§.hoc sermone limi.1.ff.de verbo.significatio.post Feli.in.c.2.de tregua & pace, & idem Tiraquel.lib 1.de retractu.§.8.glosſ.7.nume.5.& sequentibus. Item quia ex venditione nulla, non debẽtur laudimia nec gabella, vt idem Tiraquel.probat libr.1.
36 de retra.§.1.glo.2.nume.7. [Sed nihilominus numero.8. vix inquit, obtineri posset apud Gallos, vt consanguineus ad huiusmodi retractum minime admitteretur in specie proposita, quando fuit venditio nulla ex eo, quod nihil interfit emptoris, cui precium restituitur, & sumptus emptionis, audiri ergo non debet exceptionem nullitatis opponens absque interesse, l.ille à quo.§.1.& ibi Alexand.in princip.ff. ad Trebellia.l.qui liberis in fin.ff.de bono.posse.secund.tabu. Alexand.in.l.ex conuentione nu.1.& ibi Decius nume.etiam.1,C.de pact.cum concordan.â Tiraque. congestis lib.1.de retra.§.1.glosſ.2.num.51.& ita nuncupatim voluit Carol.Moli.in consuetudi. Parisien. tit.1.§.13.glosſ.5.in.11.quæstio, vbi etiam tractat, an tunc venditor possit huiusmodi retractum impedire, eo quod fuerit venditio nulla, quem omnino vide & rursus in.§.22.eiusdem tituli quæst. 4. hãc eandem opinionem stante iure nostro regio, tenuit Cyson. in.l.70, Tauri col.7.versi.45.dubitatur citatquè ad id Pet.& Cyn.in.l.fina.§.sed quia nostra nu.3. C.communi.de lega.qui tamen in alio casu loquuntur non multum dissimili, vt aduertit Tiraquel. dict. glosſ.2.
37 nume.5.in princip.& iterum num.42.in fine. [Quid autem si venditio fuit simulata? tractat latè hãc quæstionem Tiraquel.lib.1.de retractu.§.1.glosſ.2. num. 11.& pluribus sequenti.& concludit locum non esse retractui, cùm per huiusmodi venditionem noluerit venditor alienare, nec dominium à se abdicare.l.nuda.ff.de contra.emptio, quoniam vera venditio non fuit, vt in.l.nuda & per totum titulum. C.plus valere quod agit quibus plura congregat Tiraq.di.glosſ. 2.nu.12.& sequen. Nec obest, quòd nemo possit suam allegare turpitudinem.l.cum profitearis.C.de reuocan.donationi.capit.inter dilectos de donationibus, quoniam hoc non procedit, vbi allegatur simulatio, vt pluribus probat ipse Tiraquel.dict.glosſ.2.numer. 15.&.16.& iterum eodem.§.1.glo.18.num.20.24.&.25. & nu.72.ad quem lectorem relego.

GLOSS. VIII.

1 *Retractus an habeat locum, si res semel fuerit alienata & à venditore redempta, & iterum vendita, & nu.sequen.*

2 *Patrimonialis res semel licite alienata efficitur deinceps alienabilis absque priuilegio retrahendi.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Semel alienatum efficitur in perpetum alienabile, ibid.

3 *Actio quod metus causa semel transmissa ad hæredes efficitur in perpetuum transmissibilis.*
Tutor an possit res minoris alij venditas sibi acquirere sibi.

4 *Mutatione personæ mutatur & qualitas bonorũ.*

5 *Pignus semel consensu creditoris venditum, licèt in potestatẽ debitoris reincidat non cadit sub hypoteca generali bonorum præsentium & futurorum.*
Lex vltima.C.de remiss.pigno.ornatur,ibi.& præcedentibus.

6 *Recuperatum non dicitur esse apud recuperantem eo iure,quo prius erat & oneribus.*
Emphiteuta qui rem recuperauit nõ liberatur à pœna.ibi.

7 *Lex si à me.ff.ad.l.Falci.explicatur.*
Feudum nouum dicitur semel venditum & deinde recuperatum,ibi.

8 *Recuperata res ex pacto de reuendendo non censetur nouiter acquisita.& nu.9.*

10 *Retractus rei patrimonialis nõ impedit,quin ab alio consanguineo possit retrahi iterum.*

11 *Retractus an habeat locum cõtra secundum vel tertium emptorem vel donatarium, si nouem dies nõ sunt elapsi,& nu.12.& 13.*
Actio competens ad retractum est personalis in rẽ scripta,ideo contra tertium competit,ibi.

14 *Retrahens à tertio possessore quod precium reddere teneatur,primæ venditionis an secundæ.*

15 *Emptor primus,à quo res retrahitur tenetur secundo emptori de euictione,licèt ipse ad euictionem non agat.*
Lex minor.25.annis.ff.de euictio.expenditur,ibi.

h *Otro pariente no la pueda demandar.* Nota ex lege ista, quòd si proximior consanguineus noluerit rem venditam retrahere, non admittitur alius consanguineus ad retractum, huic tamen legi expresse derogatur per legem sequentem in fine, & in.l.12. infra eodem vbi dicam. Sed quęstionis esse solet, in hac materia, si res patrimonialis semel vendita fuerit extraneo, & à cõsanguineo non fuerit intra nouem dies retracta, an desinat esse patrimonialis, ita quòd non possit amplius retrahi, etiam si à primo venditore redimatur, & post redemptionem eam iterum vendat? ad cuius resolutionem fac sequentes conclusiones. [Prima conclusio, res patrimonialis semel licitè in extraneum alienata & à nullo ex consanguineis retracta, efficitur deinceps alienabilis absque priuilegio retrahẽdi: quoniã iam desijt esse patrimonialis, probatur hæc conclusio per text.in.l.pater.§.quindecim.ff.de legat,3. quẽ ibi summe notãt Barto. Albericus & cæteri, idem Bar.in.l.1. paulo ante finem, & ibi quoque Ioan. de Platea numero.6.versi.similiter vbi ius. C. de imponen.lucrati descrip.lib.10.Signoro.consil.210.col. 2.versi.2.sic Alberi.in.l.1.nume.22.ff.de offi,eius cui

manda.est iurisd.Bald.consi.52.post medium libro.2 & consi.57.lib.1.Paul. Castren. consil.243. libro.1. & consi.447.in fine eodem lib.1.Ludoui.Bologni. consil.43.colum. 5. versi. aut &.3. Francis.Ripa libr.1. respõ.c.2.nume.13.& libr. 2.c.25.nume.19.Tiraq. lib. 1.de retractu.§.32.glo.vnica nume.6.qui & num.8.addit plures concord.ad intellectum dict.§. quindecim & potissimũm Bart.in.l.filiusfami.§.diui nume.9.& ibi Iaso.1.lectio.nume.56.& sequen.& 2.lectio.num. 94.&.95.& ibi Ioan.Crottus col.15.versi.1. sit conclusio,& multis sequen.Ferdinan.de Loazes nume. 430 & sequen.Francis.Ripa nume.64.65.&.66. ff.de lega. 1.vbi omnes concludunt, quòd si quid alienare prohibitum semel alienetur, efficitur in perpetuum alienabile. [Conducit tex.in.l. videamus.ff.q̃ met. caus. vbi actio quod metus causa semel competens & ad hę redes trãsmissa efficitur perpetuò transmissibilis, quẽ tex.ibi ad hoc expendunt scribentes & Bar.in.l.ante cedenti dicit se nescire alibi. Iuuat lex tutor rerum & quod ibi dixit Bar.ff.de administra. tuto. nempe quòd licèt tutor non possit emere res pupilli vel adulti, quas administrat, postquam tamen semel sunt venditę extraneo seruata forma iuris, ab eo poterit licitè emere & iustè acquirere, de quo tamen dicam in.l.vltima infra eod. [Præterea mutatione personæ mutatur & qualitas bonorum, vt in.l. Paulus aliàs per procuratorem.ff.de acquiren.hęredi. & in.l. si auia C.de donatio.& in.l.licitatio.§.vlti.ff.de publica.& vectiga.l.1.§.semel.ff.de bono.posse.secund. tab. vbi statuitur sufficere, vt testamentum valeat semel post mortem defuncti, ad hoc vt competat ea bonorũ possessio,& ibi ad id notant glos.& docto. confert similiter text.in.l.quidam in testamento.ff. de fideicom. liberta.& in.l.liberto octuaginta. ff.de bon. libert.l. si cum Hermes.C.loca.c.2.de feud.l. cum patrifamilias.ff.devsur.l.TitiaSeyo.§.vsuras.ff.de leg.2.&.l.si stipulatus fuero.§.1.ff.de verbo.obliga. [Facit etiam text.singularis & vnicus in.l.vlti.C. de remissio.pigno, vbi si creditor remisit pignus debitori, vel eius venditioni consensit, quamuis iterum ex alia causa redeat ad debitorem,& fiat eius rei dominus,nõ restaturatur ius pignoris & hypothecę, etiamsi bona futura sint hypothecę subnixa, quem ibi ad hoc notant Bal. Sali.& docto.&.d.D.Couarru.lib.3.resolu.c.12.nu.1 in fin,cum his quę diximus supra hac eadẽ lege glo. 2.nu.37.&.38.& seq. Ex quibus hãc conclusionẽ fulcit Anto.Gomez in.l.73.Tauri nu. 24. eãdem tenuit Montal.in.d.l.13.in verbo de patrimonio versi.item nota tit.10.lib.3.fori,& Ioan.Lupi in.l.73.Tauri nu. 5.& iterum in.l.75.in fine idem quoque voluit Cyfonta. in,l.70.Tau.col.7.versi.47.dubitatur Did.Castelli in.l.73.Tauri in verbo nueue dias. [Secunda cõclusio,si venditor rei patrimonialis(cui vẽditioni nemo ex cõsanguineis se opposuit ad retrahẽdã rẽ vẽditã intra nouẽ dies) eam rẽ ab emptore vel alio redemerit, non ex vi pacti de reuendendo, nec ex necessitate contractus præcedentis, sed aliãs, non poterunt consanguinei, si iterum ea res vendatur extraneo, ipsam retrahere. Hanc conclusionem probat Antonius Gomez in.l.73.Tauri num.24. ex his,quæ superius retulimus. Probatur etiam vltra eum ex.l.si à me

me.ff.ad.l.Falcid.vbi res recuperata non dicitur esse apud recuperãtem, eo iure,quo prius erat: nec manet obnoxia oneribus, quibus anteaquam alienaretur, erat obnoxia. Ex qua lege Bar.ibi infert ad quęstionem de emphiteuta qui rem venditam recuperauit, vt propter id non liberetur à pœna,quam vendendo incurrit,sed hoc non probat tex.ille,quare circa eius dicti veritatem est videndus Alexan.& Iaso.20.q.in l.vltima.C.de iure emphi.latissimè hanc Bar.sententiam differentes, & omnes in.l.1.§.si rem.ff. depositi. & Fran.Curti.Senio.consi.64.ante finem,Deci. consil.160.in fin.Tiraq.lib.2.de retract.§.1.glo.7.num. 19

7 & in fine eiusdem libri secundi.q.30. [Probatur etiam hæc secunda conclusio ex doctrina Ioan. Fab. in.§.si cui fundus,insti.de lega.cui accedit Tiraquel. lib.1.de retractu.§.19.glo.2.nume.2.&.§.32.glosl.vnica nume.72.& sequen.quam tamen pluribus authoritatibus & rationibus impugnaui supra hoc lib. titu. 9.de bonis constante matrimonio quæsitis.l.2.glosl.s nume.87.& sequentibus vsque ad finem. Consert etiam responsum Alex.consi.28.nume.1.&.2. libr.5. vbi res feudalis acquisita per patrem sibi & successoribus suis, si consensu domini fuerit alienata & vendita extraneo,& deinde recuperata per filium, non censetur eam habere filius ex antiqua causa,sed noua,vt in dict.l.si à me.ff.ad.l.Falcid.quare potuit filius eandem rem feudalem sic ab eo recuperatam vni ex filiabus dare in dotem,vel alij extraneo vendere, etiamsi alia filia reclamauerit. Quoniam nouum feudum potest feudatarius alienare,vt concludunt Andr. de Ysern.& Moderni in.c.1.de alienatio.feu.pater.& notat etiam Bald.in.c.1.in fin.de vasallo decrepi.æta.Ioan.de Imol.in.l.filiusfami §. cum pater in princip.& l.si domus.§.vltimo ad fi.ff.de lega.1 Alexand.dict.consil.28.numer.2.lib.5.facit etiam quod Angel.scripsit in.l.quod dicitur.1.super glosl.vltima

8 ff.de impens.in reb.dotal.fact. [Fallit tamen hæc conclusio,si res patrimonialis vendita recuperetur à venditore ex vi pacti de reuendendo in ipso contractu venditionis apposito,quoniam tunc non desinit esse patrimonialis,& poterit proculdubio,si iterũ vẽ datur,à consanguineo retrahi,vt expressim decidit Philip.Deci.consi.53.nume.1.ad medium, & consil. 88.nume.2.&.3.vbi latè discutit,& respõdet ad tex. in.d.l.si à me.ff.ad.l.Falcid.idem Deci.consi.238.nu. 5.Hierony.Cagnoli in repe.l.2.q.8.C. de pact. inter emp.& vendi.Boeri.Decis.78.in fine Cassane.in cõsuetu.Burgund.titu.de sdroictz.§.25. & iterum titulo de retraictz.§.1.in verbo ancien versi. idem etiam & Ferroni.in consuetu.Burdegalen.titu.de retraictz.§ 11.&.§.22.&.§.27.Tiraquel.lib.1.de retra.§.19.glosl.2. nume.vltimo. [Quod instruit ipse nume. præceden

9 ti,eo quòd si vi pactide reuendendo in ipso contractu appositi res à venditore recuperetur,non censetur nouiter acquisita,nec ex noua causa,sed ex veteri reditque ad suam pristinam naturam arg.l.si vnus §.pactus ne peteret,ibi,sed formæ suę redditur.ff.de pact. nec dicitur,eam rem fuisse translatam in priorẽ venditorem,sed illi redditam,arg.l.filio quem pater in prin.ibi,videlicet,quòd non translatus, sed redditus videretur,facit etiam,l.voluntate.§.1.ff.quib,mo. pig.vel hypo.solui.ibi,sed in pristinã causam res redit resoluta venditione,& quod ex ea expẽdunt glo. Bar.Bal.Ange.& alij in.l.vlti.C,de remissio. pigno. cum alijs à Cagnolo traditis in repe.rubri.ff. de origi.iur.col.5.versi.ferè igitur,& à Tiraquello, qui est

10 videndus.d.§.19.glo.2.nu.4.&.5. [Tertia conclusio, si quis tanquam consanguineus retrahat rem patrimonialem ab eius consanguineo venditam, & deinde extraneo vendat,non ex hoc amittitur nomen rei patrimonialis,atque ideo licebit alijs consanguineis eam retrahere. Quoniam retractus,redemptio,seu recuperatio facta ab eo,qui est de familia seu genere prioris venditoris non debet operari,vt res ita recuperata non dicatur esse de genere vel patrimonio, cũ ea recuperatio ad id esset destinata,vt res illa in familia & genere venditoris maneret: quare non debet cõtrarium producere effectum,vt in.l.legatã.ff.de lega. 1.&.l.legata.§.de adimen.lega.l.cum tale.§.vltu.ff.de condi.& demonstra.c.cum inter extra de excep.cap. suggestum,& ibi Imol.de appella.cum similibus. Quã rationem in specie nostra tradit Deci.consi. 88.nu.2. &.3.& Tiraq.qui huic sententię accedit libr.1.de retract.§.32.glo.vnica nu.7. [Sed modò occurrit alia

11 quæstio,nunquid consanguineus rem patrimonialẽ venditam possit à secundo vel tertio emptore retrahere? Et si prima vel secunda vẽditio facta fuerit post nouem dies ad retrahendum præstitutos, nulli dubiũ, quin retractui locus non sit,vt diximus in principio glo.huius. Vbi autem vtraque venditio intra nouem dies facta fuit,& alia solemnia retractus,de quibus in hac lege,& tunc locum esse retractui contra secundũ vel tertium emptorem,etiam si per mille manus transiret,tenet Paul.Cast.consi.74.nume.2.versi.concluditur ergo lib.2.& Masueri.titu.de retractu versi. itẽ retractum petens, Ludo.Bologni.consi.25.col.5. versi.& nota quod tale ius, Cassa.consi.22.col.5. versi.& sic est,& in consuetu.Burgund.tit.de retraictz.§.11. glo.vlti.in princi.Boeri.in consuetudi.Bituricen.titu.de retractu.§.2.Tiraq.lib.1.de retractu.§.12.glosl.1 num.2.Alfon.à Montaluo in.d.l.13.tit.10. libr.3. fori in glo.magna col.5.versi.item quæro an ista actio sit personalis vel in rem scripta? vbi optimis rationibus resoluit competere consanguineo condictionem ex lege,quę nõ personalis tantum est,sed & in rem scripta,vt ex verbis legis nostræ probat, idem etiam censuit Pau.Castr.in.d.consi.74.loco supra citato,& latius Tiraq.lib.1.de retractu.§.8.glo.5.nume.8. atque ideo asserunt contra quemlibet tertium competere possessorem,siue primus emptor sit soluendo siue nõ; & quocunque titulo lucratiuo vel oneroso rem habuerit ipse possessor, afficit enim retractus rẽ ipsam arg.l.si via.§.si fundus.ff.de serui.rusti prędi.&.l.sed vbi restitutio.ff.de mino.iũcta.l.in causę.1.§.vlt.&.l. seq.eo.tit.l.post liminiũ.§.si is qui emerat.ff.de capti. & postli.reuers. Quare etiamsi res patrimonialis per manus trãseat,poterit cõsanguineus cã ab vltimo emptore vẽdicare.arg.eũ quod in simili notã gl.& doct. in.l.2.C.de rescin.ven.in glo.magna versi.quid si iste emptor, quod remedium dict.l.2. competit contra tertium possessorem cum distinctione, de qua latè egimus supra eodem. l.1. glosl. 8.numero.24. bonus

Universidad de Deusto
Biblioteca

tex.in.l.minor in princi.ff.de euictio.cum alijs supra citatis,idem voluit Did.Castelli in.l.73.Tauri in verbo nueue dias,& ibi Ioan. Lupi nu.5.in fi. & Anto. Gomez nu.vlti.in fi.arg.tex.in.l.1.&.2.ff.ad exhibē. cum ibi notatis in.l.metu.§.vlti.ff.quod met.cau.idē voluit Cyfonta,in.l.70.Tauri col.7.versi.43.dubitatur. [Hęc conclusio à nōnullis limitatur,vt procedat quoties eam rē habuit tertius titulo emptionis, secus si ex donatione vel alio titulo non obnoxio retractui quoniam tunc non poterit consanguineus ab eo auocare,vt expresse tenuit Seuastia. Neapoda. in tracta. de iure congrui in verbo possedit,& eius authoritate Matth. Afflit.in tracta.protomixeos.§.2.nu.35. &.36. & rursus.§.3.nu.8.nisi donatio facta fuerit,postquam res fuerat effecta litigiosa per litis cōtestationem, vel nisi(vt ijdem asserunt)id factum fuerit in fraudem cō sanguinei,tunc enim locus erit titulo quę in fraudem creditoris,& fraus præsumitur,si præuentus à cōsanguineo postea donauit.l.siquis postea.ff.de iudi. vel si id fiat clam.l.is qui,C.de rescin.vendi.& post donationem alienans reperiatur posidere.l.sicut.§.superuacuum.ff.qui.mod.pigno.vel hypo.solui. [Hęc tamen limitatio falsa est,vt nume.11.diximus,&attestatur Tiraq.lib.1.de retra.§.12.glo.1.num.5. eo quòd nihil referat,quoad speciem de qua agimus, an tertius possessor habeat rem patrimonia'em titulo venditionis an donationis,vt aperte sentiunt omnes, quos nume.11.ciuitauimus. Imo verò maior videtur ratio, vt possit euinci retrahique ab eo,qui rem obtinuit ab emptore titulo lucratiuo,gratuito & liberali,quā qui oneroso,vt qui minus ex hoc sentiat incōmodi. Nec Sebastia. Neapoda.& Afflict.iure nituntur communi,sed consuetudinario,quod expresse voluerūt Mōtal.& Anto.Gomez vbi supra. Quorum sentētia cōtra Neapodanū & Afflictum mihi placet,eo quòd cō dictio ex lege,quę ad retractum competit,sit in rem scripta,atque ideo sequitur quemcunque possessorem quocunque titulo id habeat, vt supra diximus nu.11. Nec consideratur titulus alienationis ab emptore factus sit lucratiuus vel oneroſus, vel sit necne habilis ad retractum,quia in huiusmodi retractu non consideratur,nisi prima causa & prima alienatio, atq; ideo ad eam admittitur primi venditoris consanguineus,
14 non secundi. [Sed vt nihil dubij relinquamus,quęro an consanguineus retrahens à tertio possessore reddere teneatur vltimo emptori precium prioris venditionis factæ à suomet consanguineo, an verò precium secundæ,quod fortè maius est? Et Tiraque.d.§ 12.glo.1.nume.6.censet, precium prioris venditionis reddi oportere,sed posterior emptor habebit actionē ex empto aduersus priorem emptorem,qui ei eam rē vēdidit retractui obnoxiam,vt in simili dicitur in.l. post liminium.§.si is qui emerat.ff, de captiu. & postli.reuer.& in simili quoque voluit Paul. Cast.in.l.3. nu.4.versi.in fine glo.C.quod met.cau.& nuncupatim in hac eadem specie refert Tira.hoc voluisse Gerardum Vago.in sua disputatio.retractus versi.quęro consequenter rem Titio venditam in.2.conclusi. facit tex.in.l.si tibi alienam,&.l.sequen.ff. loca. &.l. debitor.§.vlti.ff.de pignora.actio.ibi,pecuniam quā
15 debuit. [In eo quod diximus,emptorem primum teneri secūdo de euictione,est optimus tex.in.l.minor 25.annis in princi.ff.de euictio.vbi licēt primus emptor agere non possit de euictione contra venditorē re ab eo euicta iure speciali,veluti per in integrū restitutionem,tenetur tamen ipse de euictione secūdo emptori,cui ipse vendidit rem obnoxiam retractui vel restitutioni,qui casus similis est nostro,cùm etiam re euicta per consanguineum iure speciali retractus non sit locus euictioni,vt supra probauimus glos.1.nu.59. &.73.sed nihilominus arg.illius.l.secūdus emptor agere poterit contra primum emptorem, à quo ipse causam habet,de euictione:nisi sciens quoque fuerit secūdus emptor,vt in.l.si fundum sciens.C.de euictio. cū pluribus concordantijs à Tiraquel.traditis lib.1.de retra.§.12.glos.1.nu.7.& sequē.vbi idem esse asserit,etiā si vterque emptor esset sciens,adhuc enim tenebitur secundus de euictione, nisi expresse cautum fuerit q̄ non teneatur,vt satis conuincit text.in.c.1.de inuesti tu.de re alie.facta,& Roma.consi.396.Alex.consi.69. nu.2.libr.4.Ange.de Aretio.§.vlti.in princi.insti.de emp.& vendi.vbi discutit,an precium repetat hoc casu,vide latius Tiraq.d.§.12.glo.1.num.8.9.&.10.& pluribus sequen.vbi plures quæstiones congregat huic conclusioni congruas.

GLOSS. IX.

Consanguinei remotiores an admittantur ad retractum,licèt alij sint proximiores?

1 *No fuere enel lugar.* Nota ax lege ista,quòd proximiore absente,cæteri consanguinei remotiores admittuntur ad retractum,non aliâs, sed hoc hodie corrigitur per tex.in.l.12.infra eod.vbi non solum in casu absentiæ,sed & in omnibus casibus impotentię & nolunta tis cęteri consanguinei admittuntur,imo etiam proximiore præsente possunt cęteri remotiores simul admitti intra nouem dies à lege præfixos, modò cū proximior venerit & velit retrahere,ei cedant omnes,vt tibi dicam.

GLOSS. X.

1 *Retractui locus non est in permutatione.*
2 *Animus contrahentium attenditur ad dignoscendū sit ne venditio aut permutatio.*
3 *Donatio dicitur vbi de animo donādi constat,si res modico precio vendita fuit.*
Actus iudicatur ex principali agentium intentione ibid.& nu.sequen.
4 *Contractus is esse præsumitur,quem nominauerunt contrahentes.*
5 *Nominatio contractus si eius naturæ aduersatur, non attenditur nominatio.*
6 *Permutatio esse cēsetur,quoties pro specie datur species cum quantitate,quæ nō excedit speciei valorē & venditio vbi valor pecuniæ excedit valorem speciei.& nu.7.*

Contra-

Contractus denominatur secundum naturam eius quod in eo præualet.ibi.
8 *Permutatio dicitur ex receptiori sententia,si species datur pro specie,& quantitate,si quantitas est eiusdem valoris,cuius & species.*
Venditio dicitur si species datur pro specie & quantitate eiusdem valoris,si species pro specie & pecunia data erat venalis.ibi.
Contractus duplex esse censetur permutationis & venditionis,quoties precium non superat speciē pro altera specie datam secundum aliquorum opinionē ibi.in fine.
9 *Retractui locus erit in permutatione in fraudem retractus facta.*
Fraus præsumitur,si res alienata remanet penes alienantem,ibid.& quod tempus requiratur esse apud alienantem,ibi.
10 *Fraus præsumitur,si alienans tradiderit rem permutatam,& postea non longo interuallo ei fuerit vendita.*

k *Por otra heredad trocar.* Nota tex.optimum,q̄ in permutatione non est locus retractui,de quo ante legem istam magna erat controuersia inter doctores,quos refert Tiraquel.lib.1.de retractu.§.1.glosl.14.num.28.& pluribus sequen.ex cuius dictis colliges, receptiorem sententiam esse,quod in hac lege statuitur,vt locus nō sit retractui in permutatione, quamuis Alex.consil. 197.col.1.libr.7.tenuerit contrarium, & idem Tiraq. nume.33.dixit consuetudinem esse apud Pictouienses.4.30.vbi & ipse repetit, quæ à retractu excludit permutationem,sicut & lex nostra,aliasque plures refert Gallorum consuetudines in eam rem, quare de
a hac re amplius non est dubitandum. [Limita primo conclusionem nostram, nisi in permutatione interuenerit precium aliquod magis aut minus valens,quàm species,& constet animum vendēdi habuisse. Sed quia emptori tantum non esset pecuniarum,quātī res erat, id quod sibi ex pecunia deerat,supplebit in fundo vel altera specie,tunc siquidem venditionem potius esse censebimus,quàm permutationem. Et ex contrario, si de animo faciendi permutationem constiterit, censebitur permutatio, vt tradidit Ioan. Andre. Anto. Imol.Cardina.Floren,Panormi.Barba.& Guido Papæ in.c.ad quęstiones de rerum permuta.Bar.& Bal. in.l.si in emptione per illum text.ff. de contrahenda emptio.Bar.in.l.Aristo.nu.2.ff.de donatio. Ripa in l.2.nume.36.ff.si cert.peta. Exea de pact.nume.513.versicu.1.Bar.& Iaso.in fi.in.l.1.ff.de rerum permu. Bal. in retractu loquens in tracta.de iure protomixeos nume 8.&.10.Pet.de Ancha.consi.72.nu.3.& Panor.cō sil.15.nu.1.lib.1.Ioan.de Plat.in.§. item precium post principium,& ibi Ange. Areti.nu.4.insti.de emp.& vendi. Alex.loquens in retractu consi.63.nu.3. lib.7. Ioan. Verbe.in viatorio tit.de rerum permuta. col.2. versi.quęro quid si ex vna,Barba.in rubric.extra de rerum permutatio.& in rubri.de emptio.& venditione,Socin.in.l.pacta quæ contra nume.9.C. de pactis, Firmia.de Gabellis.3.par.8.partis principa. quęst.2.
3 versicu.item an habeat,Iaso.consi.45,in.1.dubio lib.1. Ludo.Gozadi.consi.90.nu.12.Tiraquel.libr.1. de retractu.§.30.glosl.1.nume.2.&.9.vbi plures addit concord. [Sic & venditio facta modico precio dicitur donatio,si animo donādi facta fuerit,si autem animo vendendi,venditio,quamtumlibet precium sit modicum.l.si sponsus.§.circa.ff.de donatio.int.vir.& vxorem secundum Cyn.Bal.& Socin.in.l.1.C.de pact.Panor.dict.consi.15.nu.1.lib.1.quòd latè discussit Tiraquel.in repeti.l.si vnquam,verbo donatione largitus nume.2.& multis sequentibus.C.de reuocand. donationibus. Nam & aliàs semper iudicatur actus ex intentione agentium.l.si quis nec causam in principio, & ibi Bald.& cęteri,maximè recentiores,& in.l.rogasti.ff.si cert.petat.cum alijs à Cœpola traditis cautela secundum priorem impressionem.313. Sic & statutum cēsetur odiosum aut fouorabile ex principali intentione statuentium,secundum Bar.Bal.& Paul. Castr.in.l.qui exceptionem in prin.ff. de condictio. indebi.cum concordan.à Tiraquel.traditis lib.1.de re
4 tractu.§.30.glo.1.nu.5.&.6.Alex.consi.1.lib.3.[Ex superius traditis stat regula,quòd si ex altera parte res, ex altera precium & alia res datur,stādū erit ei quod principaliter agi intenditur,vt à contrahentium mente nomen & effectus conuentioni detur,vt tractatur à Panor.& doctoribus cōmuniter in.c.ad quæstiones de rer.permut.& ab alijs,quos retulit Tira.lib.1.de retra.§.30.glo.1.nu.2.idē voluit.d.D.Couarru.à Leina, lib.2.resolu.c.4.nu.9.Anto.Gomez lib.2.variarū resolutio.de contractibus,c.2.nu.10.Arius Pinelus in.2 par.rub.C.de rescinden.vend.c.2.nu.1.cum alijs supra nu.2.citatis.Constare autem dicetur,quod principaliter partes intēdunt ex nomine ab eis expresso,vt si permutationem dicunt,sit permutatio,si emptionem,emptio: vt Paul.Castren. aduertit in.d.l. Aristo. nu.4. in fi.ff.de dona.& nu.sequen.Panor.in.c.ad quæstiones nu.4.vbi & Barba.de rerum permuta. Tiraq.d.§. 30.glo.1.nu.7.&.8.vbi tradit concord. Loriotus de pactis axiomate.116.Moline.in consuetu.Paris.§.3.nu. 53.Pinelus in dict.2.parte rubri.C.de rescinden.venditio.c.2.nume.2. [Nisi talis nominatio repugnet naturæ conuentionis,seu deducta in conuentionem nomini expresso,tunc siquidem potius inspicitur natura & effectus actus,quàm nomen à contrahentibus impositum,vt in.l.insulam.ff.de præscript. verb.l. si olei,& ibi notatur. C.loca.l. si vno in principio.ff. eodem titu.l.vbi ità donatur.ff.de donationib. caus. mort.c.constitutus de religio.domi.Oldral.consi.139. Franc.Purpura.in.l.2.col.antepenulti.ff.si cert.peta. & Ferron.in consuetudinib.Burdega,titu.de feudis. §.18.&.§.29.de quo latius per Tiraquell.libr.1.de retractu.§.32.nume.34.&.§.30.gloss.1.numer.11. &.12. Decius in authentica ex testamento nume.6.versicu. sed certe.C.de collationib.Boeri.decision.144.nume.
6 2.post medium. [Et tunc dicetur repugnare nominatio naturæ contractus,quoties pecuniæ excessus sit magnus, qui excedat valorem rei ab eodem datæ, quia tunc censebitur venditio, etiamsi contrahentes exprimant permutationem,maximè si tertio ius aliquod auferatur,ex eo quod non sit emptio, vt in specie,de qua agimus,in qua si nō esset emptio,

Universidad de Deusto
Biblioteca

auferetur consanguineo ius retractus, vt hîc statuitur ita hoc limitat Pau.Castr.in.l.Aristo.in fi.ff.de donatio.idem Paul.Alciat.& Purpura in.l.2,nume. 56. & pluribus sequen.ff.si cert.peta.vbi resoluit hac in specie consanguineum retrahere posse nume.65.idem voluit Boeri.alios citans in decisio.144.numer.2.Tiraq. d.§.30.glos.1.nume.11.& sequen.d.D.Couarru.libr. 2.resolu.c.4.nume.9.Anto.Gomez de contractib.c.2. nume.10.Pinelus in rub.C.de rescinden.vendi.2.par. c.2,nume.3.qui asseuerat communem esse resolutionem,idem esse generaliter,quoties negocium tale sit, ex quo,si fit venditio,ius tertio quæratur, tunc enim cauendum esse ait,ne ei fraus fiat,censendo conuentionem illâ iure permutationis,vt ex Purpurato & alijs
7 tradit Boeri.d.decisio.144.nume.2. [Cęterum quando contrahentes non exprimunt nomen contractus, iudicatur ex eo,quôd pluris est,vt si res plus valet quã pecunia,quę datur cum ea,censeatur permutatio, sin verô pecunia excedit,dicatur venditio,ita voluerunt Ioan.Andre.Ancha.Imol. Cardi.2. quæstio. Panor. numer.4.Barba.& alij in dict.c.ad quęstiones de rerum permuta.per illũ text.Iacob.de Rauena & Cyn. in.l.cum te.C.de pact.int.empto.& vendito.Barto. in.l.si in emptione in princip,ff,de contrah.empti.& in.l.Aristo & ibi quoque Ange.Imol.Rom. & Pau. Castren.ff.de donatio.Bald. in tracta. protomixeos nume.10.Afflict.in eod.tracta.§.3,nume.14.&.15.Alexand.in.d.l.2.in prin.ad finẽ,& ibi Iacob,à S.Geor. nume.7.& Iaso.nume.8,& Purpu,nume.56. & multis sequentibus vsque in fi.ff.si cert.peta. Alcia,in.l.2.in princi.nume.18.ff.de verbor.obliga.d. D.couarru. Anto.Gomez & Pinelus in locis nume.pręceden. citatis l.1.titu.6.par.5.vbi Grego.Lupi, & id generale est,vt contractus in dubio sit iudicandus & denominandus secundum naturam eius,quod in eo prævalet, vt docet Barto.in materia venditionis & locationis, in l.1.§.1.ff.loca. Alexand.consi.119,nume.6.lib.5.Alber. Brun.consi.41.nume.11.cum concordantijs à Tiraq. traditis lib.1.de retractu.§.30.glo 1.nume. 10. Ex quibus ipse censet num.9. retractui locum esse hac in specie authoritate Bald.& Matth.Afflict.in tracta. protomixeos locis supra citatis,& è nostris id asseuerant Cyfonta.in.l.70.Tauri (nam se refert ad Bald.in tracta.protomixeos,) 6.colu.versi.38.dubitatur,idem voluit Anto.Gomez in eadem.l.70.Tauri numer.15.in fine,per tex.in dict.l. Aristo & ibi Barto. & doctor.
8 expresse notant.ff.de dona. [In dubio autem quando contrahentes non exprimunt nomen contractus, nec precium superat rem,sed vtrunque ab eadem parte datum,est eiusdem valoris,Bald.tenet esse venditionem, in preludijs feudo.nume.11.quem sequitur Alexan.ad Barto.in dict.l.si in emptione.ff. de contrah. emptio.& in.l.2.nume.8.ff.si cert.peta.Fabia.à Monte de emptio.& vendi.2.quæstio.nume,23.sensit Iaso. in.§.actionum nume.122.institu.de actio. Sed contrarium est receptius,imo quòd sit permutatio seu contractus innominatus,vt constat ex relatis à Tiraquel. lib.1.de retractu.§.30.glo.1.nume. 36, id enim voluit Barto.in.l.1.nume.7.ff.de rer.permuta.& ibi Fulgo. & Iaso.nume.11.idem Iaso.dicens communem in prælud.feudo.nu.25.Imol.& Roma.in, d.l. Aristo. ff.de donatio.idem Iaso hanc attestatus communem in .d. l.2.nume.9.ff.si certum peta.& ibi Ripa col.vlti. Curti.nu.35.Exea de pact.nu.516.versi.3.casus, Anto.Gomez de contractibus.c.2.nu.10. Hoc tamẽ fallit,si res quæ datur pro aliare & precio,esset venalis,tũc nimirum censeretur venditio, non permutatio vt decidit Exea de pactisnu.517.quod probatur ex.l.1.C.de rerũ permu.quam optimẽ explicat Ari.Pinelus in.2.parte rub.C.de rescinden.vendi.c.1.nume.13.&.14. ex quo huic limitationi consensit Pinelus in.d.2. parte rub. c.2.nume.6.referens idem voluisse Molinęum in consue.Parisien.§.23.q.15.Alcia.autem in.d.l.2.nume.30. ff.si cer.peta.& in.l.2.nume.19.ff.de verbo.obligatio. hac in specie quando precium nõ superat rem, sed est æquale,ait duplicem censeri contractum, alterum emptionis,alterum innominatum, quem sequitur. d.D. Couarru.dict.lib.2.resolutio.c.4,nu.9.& Ari.Pinel. (respondens ad argumenta Lorioti de pactis axiomate,215) in.2.par.rubri.C.de rescinden.vendi.c.2.nu.8
9 &.9.quem omnino vide. [Ex superius dictis colliges plures limitationes ad legem nostram,in quibus locus sit retractui in permutatione, quando scilicet,habetur pro emptione. Quinimo etiam in terminis permutationis erit locus retractui,si facta fuerit in fraudem retractus, vt communiter doctor.concludunt, quotquot asseruerunt in permatatione ei locum non esse,quos refert Tiraq.lib.1.de retract.§.1.glos.14.nume.29.vt ipse attestarur nume.35. vbi sequitur Ioan. Igneum in repetitio.l.dudum colu.antepenul. versic. sed cum is qui prohibetur & multis sequen.C.decõtrah.empti. vbi expresse asseuerat in permutatione locũ esse retractui fraude intercedente,quæ colligitur secundum eum,si res permutata remanet apud eum, qui eam ex permutatione cesserat, id quod semper aliàs presumitur,quoties post alienationẽ res manet apud alienantem,vt in.l.sicut.§.superuacuum.ff.qui. mod. pigno. vel hypo.soluit.vbi Barto. cum alijs concordan.à Tiraquel.congestis in tractatu de iure constitu.9.limita.nume.1.&.2.Quod autem tempus requiratur,quod eam rem possideat alienans, vt fraus præsumatur & simulatio,discutit Bart.in.l.post contractũ ff.de dona.&.d.§.superuacuum, concludítque relinqui iudicãtis arbitrio,cui addit concordan.Tiraquel.
10 lib.1.de retractu.§.1.glosl.14.nume.36. [Idem erit,si alienans tradiderit rem permutatam,& postea nõ longo interuallo eidem fuerit reddita, ex hoc siquidem præsumitur fraus & simulatio, tanquam id ab initio fuerit conuentum,vt nuncupatim voluit Mãsueri.titul.de emptio.& vendi.col.1.versi.itẽ & dicitur contractus,Carol.etiam Molineus in consuetu.Parisien. titu.1.§.23.in.22.quęst.Tiraq.lib.1.de retractu.§.1.glo. 14.numero.37.& pluribus sequenti.vbi plurà adfert similia maximẽ numero. 54. & sequentibus, & in prefatione lib.1.retractus versiculo vltimo,& eodem §.1.glossa.7.nume.75.& sequenti.& dicam aliquid in glo.vlti.nu.7.

GLOSS. XI.

Consignatio precij in retractu,remissiuè.

De

1 *De el precio que costo.* Circa ea quę attinent ad glossam istam,dixi plurima supra eo gloss.3. sed per hanc legem videtur, nullam consignationem precij exigi quod tamen immutatũ est per.l.9.&.14.infra eo.vbi dicam.

GLOSS. XII.

1 *Iuramentum quod præstare tenetur retrahẽs rem patrimonialem.*

2 *Emptor à quo res empta retrahitur protestare poterit,si sibi cauere vult,vt si postea reperiatur non sibi sed alij retrahere,saluum sit sibi ius.*

Protestatio conducit in pluribus casibus,ibi.

3 *Protestatio nõ requiritur,si postea fraus detecta fuerit.*

4 *Probatio an admittatur contra iuramentum à lege delatum,etiamsi lex dicat ei esse standum,& nu. sequen.*

5 *Probatio admittitur contra iuramentum à lege alicui delatum in pluribus casibus,maximè contra iurãtem se carnaliter vxorem cognouisse, & contra ignorantiam iuramento probatam, & animi declarationem,& contra iuramentum nuncij,& cõtra iuramentum impedimenti, & super expensas contra contumacem,& contra decurionum aybitria, & contra librum rationis,& contra publicum instrumentum,& in his quæ conscientiæ alicuius committuntur.*

Probatio quibus casibus non admittatur contra iuramentum delatum,remissiuè,ibidem nisi sit per euidẽtiam & aspectum.

6 *Retractus praxis hoc in regno.*

7 *Fructus pendentes an sint restituendi in retractu.*

Fructus pendentes pars rei sunt & tanquam fundi appendices veniunt cum fundo,qui retrahitur, & in dato in solutum,& in legato & fideicommisso, & in concesso ad feudum,& in amissione feudi,& in confiscatione fundi,& in sententia quæ fundum restitui iubet,& in renunciatione beneficij & alijs ibidem.

8 *Emptor in retractu debet seruari indemnis nec aliquid lucrari debet.*

Factum esse censetur,quod per aliquem stat,quominus fiat,in eius præiudicium,ibi.

9 *Fructus post litem contestatam in causa retractus debentur retrahenti.*

Actio ex retractu est in rem scripta & stricti iuris, ibidem.

Fructus in retractu si petantur vt interesse debẽtur à tempore moræ,hoc est,consignationis precij, ibi.

10 *Retractus per maritum vel socium factus an prosit vxori soluto matrimonio, vel socio, vt dimidiam partem rei retractæ habeant, vel an dimidium precij consequantur.*

Socius an habeat partem rei per socium retractæ vel precij eius,ibi.

m *E jure que la quiere para si.* Nota q consanguineus veniens ad retractum tenetur iurare sibi & nõ alij velle retrahere,nec ad alterius commodum, nec fraude aliqua vti,idem apud Pictones cõsuetudine statutũ esse refert Tiraq.lib.1.de retractu.§.5.in princi. citatque tex.huic rei accommodatissimum in.l.peto.§.vlti. ff. de lega.2.vbi si testator prohibuerit,ne res hæredi relicta alienetur,sed vt in familia maneat, si alienetur admittitur proximus quisque ad reuocandum petendũque rem ipsam alienatam,sed ita demũ, si paratus sit cauere,se eam rem in familia relicturum,alias ei denegatur condictio. Ecce ibi exigitur cautio loco iuramẽti per legem nostram requisiti. Hanc tamen cautionẽ nostra in specie non exigi,probat Tira.d.§.5.in prin.
2 [Admonetque nu.2.tutissimum esse,vt emptor protestetur saluum sibi ius futurum eam rem condicendi,reuocandíque,si ex post facto compertum fuerit cõsanguineum in fraudem hoc retractu vsum fuisse, vt postea alteri cederet,iuxta text.in.l.si debitor.§.1.ff.quibus mod.pig.vel hypo.solui.&.l.at siquis.§. plerique ff.de religio.& sumpti.fune.& l.si tamen.§. cum redhibitoria.ff.de ędili.edict.ibi.& prędicere, vt siquid aliud postea apparuisset,de eo iterum ageretur, glo.in l.eleganter in princi.in verbo finita in fin.& in verbo pro soluto,& ibi Bar.& Bal.qui id trahit ad similes contractus.ff.de pignora.actio.similis glo.in.l.si quis aliam.ff.de solu.& in.l.libera.C.de senten. Alex.cõsi.
3 79.nu.8.lib.1. [Verũ idem Tiraq.d.§.5.nume.3.existimat,necessariam non esse protestationem,sed compertа fraude esse consanguineo subueniendum aduersus eius calliditatem,quia eam fraudem commentus est, vt in simili dicitur in.l.1.§. quæsitum.ff. de separatio. dolus siquidem & fraus nemini prodesse debet.l. sed & si.§.plane.ff.ad exiben.c.2.de dolo & contu. cum concordan.à Tira.congestis lib.1.de retra.§.1.glosl.9. nu.67.sicut nec alteri potest obesse.c,si compromissarius.§.1.de electio,lib.6.quomodo probetur fraus dicam in glo.vlti. [Admittitur autem probatio contra
4 hoc iuramentum secũdũ Bal.in.l.3.C.de proba.Cassa, in consuetu.Burgũ.rub.10.de retraictz.§.12.in glo.in verbo ou parle ferment des contrahans nu.16.fol.346 col.2.Nam vbicunque à lege vel statuto defertur iuramentum,potest aduersarius contra illud probare, etiã si lex ipsa diceret stari debere iuramento,ex sententia glo.in.l.2.§.si absens,& ibi ei assentitur Paul.Castrẽ. ad finem Alex.nu.7.Socin.nume.10.& Iaso nu.4. ff. si ex noxa,cau.aga.idem voluerunt Cyn.nume.4. & Bald.nu.4.& ibi Barba.in apostillis in.l.1.C.si aduer. liberta.Ioan.Andreas nume.4.&.5.& domi.in.c. statutum.§. cum vero de rescrip.lib.6.Tancretus in suo lib.quęstionũ tit,de proba.6.q.Iacob.de Aren.Ange. nu.1.Imol.nu.2.Pau.Cast.nu.2.in fi.Roma.& Alex. nume.13.in.l.qui bona.§.qui damni in prin.per illum tex.ff.de damno infe.Iacob.Butri.Bal. & Sali.in.l.1. C.de re iudi.Albe.in.2.parte statutorum.q.13.Bald.in l.si tutor petitus ad fi.C.de pericu.tuto.Pe.de Ancha.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in.c.1.14.q.prin.versi.circa hęc quęro vlterius extra de constitu.Godof.Calde.Ioan.Zoch.Cardi.Alexãdri.& Panor.nu.1.in.c.proposuisti,& ibi Feli.nu.1.2 &.3.& Deci.à nu.3.vsq; ad.8.vbi quatuor modis hãc limitat cõclusionem,extra de probatio.Roma. Alex. Curti.Senior & Iaso.in repe.nu.304.in.l.admonendi ff.de iure iuran.Matth.Afflict.in constitu.Sicilię interp.qui de alcatoribus,5.notab.Hyppol. Marsi. in repe.rub.C.de prabatio,nu.137.& in.l.1.§.si serui colu.1 ff.de quęstio.Catella.Cotta in memorab.in verbo dãnum datum,omnium latissimè Tiraq.hanc dicens veriorem receptioremque lib.1.de retra.§.4.glo.1.nu.1.& 3.& deinceps,quem omnino vide.d.D.Couarru.lib.2 5 resolu.c.13.nume.4.alios citans. [Sic & aliâs probatio admittitur contra iuramentum alicui delatum, in pluribus casibus,quos congregat Tiraq.d.§.4.glosſ.1 maximè contra iurantem se carnaliter vxorem cognouisse nume.3.& contra ignorantiam iuramento partis probatam nu.4.& contra animum iuramento explicatum & probatum nume.5.& contra iuramentũ nuncij vel officialis,cui aliàs creditur nume.6.& contra iuramentum impedimenti,vel expensarum cõtra contumacem nu.7.& contra decurionum arbitria nume.8.& contra librum rationum & officialium, cui ex mandato testatoris vel statuti sit credendum nu.9. & contra publicum instrumentum,num.10.& in his quę conscientiæ alicuius committuntur nu.11.numeris etiam sequentibus limitat regulam hanc.8. modis, quorum aliquos reprobat,& demũ eos sublimitat nu. 36.nisi probatio sit per rei euidentiam & aspectũ, vt 6 ibi per eum. [Praxis autem hoc in regno huius retractus hęc est,consanguineus venditoris intra nouẽ dies à die venditionis computandos,compareat corã iudice dicens se esse consanguineum intra quartum gradum venditoris,qui Sempronio vendidit fundum sub his limitibus,qui patrimonialis erat, pro precio mille aureorum,quos coram iudice & eius notario cõsignat,protestaturque si quod maius precium pro eo verè datum vel promissum fuisse apparuerit,se consignaturum,omnesque expensas ab emptore factas refussurum,statim q ad eius notitiam deuenerit, petitquè vt sibi fundum restituat emptor cum fructibus perceptis & percipiendis,precium quod dedit accipiens,iuratquè per Deum eiusquè sancta euangelia in forma sibi soli & non alij,nec in alterius commodũ retrahere,nullamque in eo retractu fraudem interuenire.Confestim iudex debet precium deponere apud aliquem facultatibus idoneum & conueniendi facilẽ, qui numeratis & receptis aureis coram notario & testibus publicum depositi realis faciat instrumentum, deinde Sempronio emptori id notũ faciat,qui reo negãte & exceptionibus in termino iuris oppositis causaquè cõclusa assignat partibus terminum ad probandum,& de causa(prout moris est)cognoscet,eamquè decidet:quòd si ex parte actoris probatũ fuerit,quod in libello asseruit,fundum ei restitui iubebit cum fructibus,potest enim diu lis agitari,vt sæpe assolet, maximè quando appellatur & ad regiam cancellariam deuoluitur.Debet autem ipsemet comparere ad iurandum,vel eius procurator cum speciali mandato ad id iuramentum præstandum,non aliàs,vt dicam latius in

7 l.sequen. [Quatenus autem nume. preced. diximus fructus esse restituendos consanguineo retrahenti,sic accipi oportet,vt fructus pendentes quos emptor percepit proculdubio restituãtur,quippequi pars rei sint iuxta l.fructus pẽdẽtes.ff.de reiuendi,d.D.Couarru. lib.1.resolu.c.15.in prin.vbi optimè explicat quomodo hoc intelligatur.Idque non solum procedit in rei uendicatione,sed & in actione personali.l.vlti.§.fructus.ff.quæ in fraud.credi.Bar.in.l.filiusfami.§.cum fundum in fi.& ibi Bal.Ange.Rapha.Imol.Pau.Cas. & Alexan.ff.de verbo.obliga.Bald.& plenius Salic. in.l.fructus.C.de actio.empt.Angel.consil.331. col.1. Fran.de Are.& recentiores in.l.cum filiosami. ff. de lega.1.Tiraq.lib.1.de retra.§.1.glos.7.nume. 37. & sequentibus.Qui licèt resoluat locum non esse retractui in fructibus pendentibus(contra opinionem Matthęi de Affli.in tracta.protomixeos in prin.legis nu.4.& Cassa.in consue.Burgun.tit.de retraictz.§.1.in verbo hereditayge col.2.versi. sed iuxta hoc quæro, Arnal. Ferroni.in consue.Burdegalen.titu.de retraictz.§.15. &.c.25.eiusdem tituli in fine:)concedit tamen nu.42 &.53.ei locum esse,cùm fructus considerantur tanquã accessorij ac veluti appendices ipsius fundi,vt scilicet vendito fundo,fructus pendentes comprehendantur in venditione,cùm illi hæreant.l.Iulianus.§. si fructibus.ff.de actio.empti,d,l.vl.§.fructus.ff. quæ in frau. credito.& in fundo dato in solutum,& in legato & fideicommisso,& in concesso ad feudum,& in amissione feudi,& in publicatione fundi.& in sententia,quę fundum restitui iubet, & in renunciatione beneficij & in alijs veniunt fructus pendentes,veluti appẽdices ipsius fundi,si cum fundo considerãtur,vt probat Ti 8 raquel.d.glo.7.nu.42.& 43. [Et quòd fructus pendẽtes tempore venditionis sint restituendi cõsanguineo retrahenti tenet Ant.Gomez in.l.70.Tauri nu.29.& idem subobscurè voluit Ioan.Fab.in.§.actionum nume.6.insti.de actio.quorum sentẽtia,iudicio meo,vera est,quicquid.d.D.Couarru.contendat lib.1.resol. c.15.nu.8.dicẽs fructus emptori esse pro rata restituẽdos:debet enim fieri consanguineo retrahenti plena restitutio rei venditę,subrogatur quippe loco emptoris,ita vt emptor nullo afficiatur incommodo,nullũquè ex ea re repertet commodum,quare inquit Anto.Gomez,retrahens soluet emptori iustum & honestum interesse,quod illo medio tempore posset expecunia vel precio honestè lucrari,argumen.text.in Lcurabit,C.de actio.emp.Sed tu tamen aduerte,quoniam lucrum hoc non debet considerari,nec refundi emptori,nisi à die solutionis precij ab ipso emptore factę vsque in diem consignationis factæ per consanguineum intra nouem dies ab hac lege prefixos.Nam deinceps nullum est interesse soluendum,cùm nõ steterit per consanguineum, quominus emptori precũ redderetur,sed per ipsum emptorem,qui consignatũ noluit accipere,nisi fortè ignoraret emptor,retrahentem esse consanguineum venditoris, vel sem esse patrimonialem,quia tunc interesse solueretur vsque ad testium publicationẽ,quo in tempore certificari potuit de consanguinitate retrahentis & de alijs ad rectũ requisitis.At quoties per aliquẽ stat quominus quid fiat,id pro facto habetur in eius præiudiciũ.l.

ideo

ideo.§.presente &.l.si dictum fuerit.§. si presente.ff. de euictio.l.in executione.§.vlti.vbi per docto. notatur.ff.de verbo.obliga.cum concordan.à Tiraq.citatis lib.1.de retractu.§.15.glo.2.num.7. [In fructibus 9 autem seu redditibus post vẽditionem habitis aliud statuitur,hi enim non veniunt nisi à tempore litis cõtestatæ:quandoquidem actio ex retractu competens est personalis in rem scripta,vt probaui supra hac eadem.l.glo.8.nu.11.& Tiraq.latè libr.1.de retractu.§. 35.glo.1.in qua fructus veniunt à litis contestatione, & nõ antea,arg.text.in.l.in hac.ff.de tritico.& l.pẽ. ff.quæ in frau.credi.& notatur plenè in.l. vinum & l.cum fundus.ff.si cert.peta. atque ideo hac in specie fructus deberi consanguineo retrahenti à tempore litis contestationis tenuit expresse Montal.in.l.13.glo. magna col.9.in fine versi.item quæro an proximiori retrahenti tit.10.lib.3.fori Gomez Arias in.l.70. Tauri nu.28.Alberi.1.par.statuto.q.97.Guido Papæ decis.257.per.l.videamus.§.actione.ff. de vsur. Ioan. Fab.in.§.actionum nu.6.insti.de actioni.Boeri.in cõsuetudi.Vituricẽsi.§.4.col.3.tit.de retraictz Ioannes Igne.in.l.dudum nu.50.& sequen.C.de cont.emptione,Tiraque.lib.1.de retractu.§.15.glo.1.&.2.d.D.Couarru.lib.1.resolutio.c.15.nume.8.qui hoc procedere asserit quoties fructus petuntur vt fructus,nam si petantur vt interesse,à tempore moræ debentur,secundum eundem Fab.& Boeri.Mora autem cõtrahitur à die oblationis & consignationis precij.vt in.l.2.C. de pact.int.emp.& vendi.& l.acceptam.C, de vsur. l.obsignatione.C.de solutio.l.si mora,ff solu,matri. l.magnam.C.de contra.& cõm.stipula.quod expressim adnotauit hac in specie,Ioan.Igne.in.d.l.dudum nume.49.Quod tamen tu intellige iuxta praxim regni nostri supra nu.6.traditam,vt ab eo die mora cõtrahatur,quo obsignatio emptori intimata fuerit,nã antea ignorantia excusabit eum à mora. Sed quid si reus subterfugit, ne lis contestetur?dic quòd pro contestata habebitur.l.si eum.§.qui iniuriarum,& ibi notant docto.omnes.ff.si quis cautio.Tiraq.lib.1. de retractu.§.15.glo.2.nu.5.& sequen.vbi plura congerit. 10 [Dicit lex nostra,retrahentem iurare teneri rem sibi ipsi & nõ alij velle retrahere:sed dubitabit aliquis, maritus constante matrimonio tanquam proximior consanguineus vel socius retraxit rem vẽditam pro eodem precio,quo vendita fuit,an vxor soluto matrimonio poterit eius rei consequi medietatem tanquã acquisitę matrimonio constante, iuxta dispositionẽ legum regni huius,vel an tantum habeat vxor medietatem precij?Et videtur q habere debeat medietatem eiusdem rei per tex.in.l.1.&.2.tit.9.de bonis cõstante matrimonio quęsitis supra hoc eodem lib.quę generaliter loquuntur in omnibus bonis constante matrimonio quæsitis,vt inter coniuges communicẽtur & soluto matrimonio diuidantur, quare hũc casum comprehendere videntur,hanc quæstionem tetigit Ioan.Lupi & indecisam reliquit in repe.rub. de dona,inter vir.& vxor.§.62.nume.13.ad fin. & Anto.Gomez in.l.70.Tauri numero.28.vbi & Gomez Arias nu.48.eamquè resoluit Anto. Gomez,dicens vxori non competere partem rei vẽditæ,sed eius precij dumtaxat quibusdam rationibus, quas ipse videre poteris.Mihi autem eius applaudet sentẽtia,ex ratione & verbis legis nostrę,ibi, e jure que la quiere para si,si ergo vxor haberet partem,falsum esset iuramentum,& maritus incideret in periurium,cum iuxta veriorem & receptiorem sententiam ipso iure absque aliqua apprehensione quæritur dominiũ & possessio rerum constante matrimonio acquisitarum ipsi vxori,vt probat Grego.Lupi in.l.55.in glo.magna.2. col.ver.& facit hoc ad aliam quæstionem ti.5.de emptio.& vendi.par.5.& in.l.47.ti.28.de acqui. rerum domi.par.3.Anto.Gomez in.l.53.Tauri nume.76.dixi latissimè in.l.2.gl.3.nu.11.12.&.13.tit.9. de bonis const.matri.quęsi.supra hoc eodem libro.

GLOSS. XIII.

1 *Retractus nullam admittit fraudem ex parte retrahentis.*

2 *Fraus retrahentis probatur,si statim post retractũ ipsimet venditori vel alij extraneo rem cesserit, vel ex qualitate personæ,si sit pauper.*

3 *Fraus,dolus,& simulatio ex quibus probetur. remissiue.*

4 *Fraus fieri non debet retractui ex parte contrahentium.*

5 *Fraus in retractu ex parte emptoris & venditoris probatur ex tractatu præcedenti,si volens vendere permutauit vel donauit.*

6 *Fraus & simulatio detegitur ex tractatu præcedẽti,magis quam ex subsequentibus.*
Clausula præcedens est maioris efficaciæ ad declarationem sequentium,quàm sequens,ibi.

7 *Fraus & simulatio præsumitur si res alienata remanet apud alienãtem,sed hoc intellige quoad tertiũ.*
Possessio tradita & statim recuperata præsumitur fraudulenta,ibid.
Fraus,& simulatio præsumitur.si res redit ad alienantem breui tempore arbitrio iudicis,ibi.

8 *Fraus præsumitur in præiudiciũ retractus.si res primum conducta à Titio eidem vendita fuerit,maxime si conductio fuit ad.4.vel.6.annos & vili precio.*

9 *Fraus præsumitur in præiudicium retractus,si breui quodam tempore facta fuit locatio emptori ante emptionem.*
Fraus & dolus præsumitur ex breuitate tẽporis,ibi.

10 *Fraus & dolus non præsumitur,vbi actum faciẽdo sibimet quis prospiceret.*
Fraudare non videtur qui sibi prospicit.ibi.

11 *Fraudem statuto non facit,qui contra eius prohibitionem emit triticum,credens se mansurum in ciuitate per annum,& deinde ex causa mutat domicilium.*
Retractus mercium pro eodem precio quo emptæ fuerunt à propola iuxta statutum huius regni Peru venit hodie in abusum,& quomodo,ibi.

Propo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Propositum præsumitur ex eo quod postea fit, ibi. in fine.

12 *Retractus si fraudetur ob immodicum & immoderatum precium, quo res fingitur fuisse vendita, debet precium moderari, & iuxta illud adiudicari consanguineo.*

13 *Retrahere an possit consanguineus qui venditioni cõsensit & quid si ratione officij.*

14 *Retrahere an possit consanguineus, qui fuit præsens venditioni.*

a *E que no lo haze por otro engaño.* Nota ex lege ista, q in retractu nulla debet interuenire fraus. Duppliciter autem potest fraus considerari, primò ex parte venditoris vel emptoris, secundo ex parte retrahentis, de hac vltima fraude loquitur lex ista: debet enim sibi & non alij nec ad alterius commodum retractum facere: quid si venditor ipse, venditionis quam fecerat pœnitens, rogauerit consanguineum suum, vt sibi ipsi rem retraheret nomine proprio? vel quiuis alius? hac certè in specie constito de fraude, retractui locus non erit, sed si ante retractum non constiterit sed postea compertum fuerit, emptor poterit rem vendicare, vt ex hac lege iunctis his, quæ in glo. præcedẽ
2 ti diximus nu. 4. expendere licebit. [Fraus autẽ probabitur, si statim post retractum rẽ venditori vel alij extraneo cesserit arg. l. si ventri. §. vlti. ff. de priuileg. credi. c. officij de electio. & quod voluit Bar. in. l. post contractum nume. 8. &. 5. præsumptione fraudis. ff. de donatio. Feli. in c. consultationibus nume. 1. de offi. de lega. Ancharra. consi. 251. Tiraq. lib. 1. de retra. §. 5. glo. vnica nu. 4. & latius. §. 2. glo. 7. nume. 77. probatur etiam ex qualitate personę, ex qua potest esse suspecta venditio, veluti si humilis & deploratæ vitæ & pauperrimus, ita vt alterius pecunia esse credatur, atque ideo venditorem ipsum vel quemlibet extraneum sit verisimile eum supposuisse, vt constat ex traditis ab Alciato in. l. si maior nu. 15. C. de transa. vbi alias fraudis coniecturas enarrat, eum refert & sequitur Cassane. in consuetu. Burgun. rub. 10. de retractz §. 12. in verbo se la fraude est trouuee nu. 3. versi. 10. ex quo non crederem sustineri posse quod Tira. docuit lib. 1. de retractu. §. 1. glos. 9. nume. 58. & seq. quod ipse retuli supra hac eadem lege glos. 1. num. 76. [Ex alijs
3 etiam coniecturis probari poterit fraus, quarum viginti & tres ennumerat Luc. de Pœna in. l. quemadmodum. C. de agrico. & cẽsi. lib 11. decem & sex fraudis præsumptiones enumerat Alciat. in. l. si maior. C. de transactio. & Cassane. qui alios addit in consuetudi. Burgund. rubri. 10. §. 12. in verbo, sela fraude est trouuee nume. 3. versi. 10. Bartol. Paul. Socin. & doctor. in. l. post contractum. ff. de donatio. plenissimè Cœpola in tractatu de simulatio. contractuum Matthę. Affi. in tracta. protomixeos. §. 4. nume. 10. & sequentibus, Tiraquell. aliquid libr. 1. de retractu. §. 1. glos. 7. nume. 75. & sequen. & in præfatione numero
4 77. vsque in finem. [Fraus etiam contingere potest in retractu ex parte venditoris vel emptoris ad effectum eum impediendi, quę non oberit consanguineis, quo minus ad illum admittantur, vt concludit Matthæ. Afflict. in dict. §. 4. & Cyfonta. in. l. 70. Tauri colum. 7. in fin. &. 8. versicu. 48. dubitatur, & duabus quæstionib. sequentibus, & ibi Gomez Arias numer. 26. Tiraque l. in locis proximè citatis numero præcedenti. Quinimo peccat mortaliter, qui huiusmodi fraudes machinatur, vt asseuerat Ioan. Faber in. §. si enim institu. de adoptio. Cyfontan. in dict. l. 70. Tauri colum. 8. versicu. 49. dubitatur, Tiraquell. in præfatio. libr. 1. de retractu nume. 73. &. 74. authoritate Cornei consi. 29. in fin. & Baldi post Innocen.
5 in rubri. extra de consuatud. in fine. [Quibus autem modis fraus hęc deprehendatur vel probetur? Respondeo, quoties verè venditionem facere volentes, simulant donationem vel permutationem facere vel alium contractum, in quo locus non sit retractui, quod perpendi poterit vel ex tractatu præcedenti, vel ex sequentibus. Veluti si fundum, quem cum alio fundo permutauit, prius venalem habuerat & exposuerat: illud præcedens propositum eius, qui vendere volebat & emptores quęrebat, præfert contractum venditionis esse, quod permutationis commentum fuit, vt nuncupatim voluit Tiraq. libr. 1. de retractu. §. 1. glosl. 14. nume. 22. & sequentib. vt refert constare ex his, quæ tradiderunt Hostien. Ioan. Andre. Collectan. Anto. Panormita. Barba. & Anto. Burgen. in capi. ad nostram de emptione & venditio. dicentes quòd si probetur, debitorem prius quęsiuisse pecuniam super tali fundo, & deinde fundum illum vendidisse eodem precio, quod quęrebat, præsumitur contractus ita factus in fraudem vsurarum, potiusque esse pignoris contractum, quàm venditionis, sequitur Paul. Castren. consil. 109. col. 1. libr. 2. Laurent. Rodulph. in tractatu de vsuris quæstio. 60. in principio, & late. Calcane. consil. 25. vbi adfert concordan, & consil. sequen. Stepha. Bertrandus consi. 236. nume. 7. libr. 2. Barto. Bald. Pau. & alij in. l. pacta nouissima. C. de pact. Deci. consilio. 167.
6 [Sic & aliàs contractus simulatio & fraus declaratur detegiturque ex tractatu præcedenti, & id quidem magis quàm ex sequenti, vt voluerunt Iacob. Butrigarius, Barto. Bald. & recentiores in dict. l. pacta nouissima. C. de pact. Paul. Castren. in. l. cum seruus nume. 4. ff. de conditioni. & demonstrationi. Alexand. consi. 29. nume. 19. lib. 7. Barba. consil. 25. libr. 1. Iaso. in l. si ita sit scriptum nume. 13. ff. de lega. 1. & in consil. 217. in fine libr. 2. & consil. 12. libr. 3. & Catellian. Cor. in memorabi. in verbo contractus simulatus, Tiraquell. dict. lib. 1. de retractu. §. 1. glosl. 14. numer. 24. eo quòd clausula præcedens est maioris efficatię ad declarationem sequentium, quàm ex contrario, secundum glosl. & Barto. in. l. quisquis. ff. de legat. 3. cum concordantijs ibi citatis, sic & actus sequens videtur factus in executionem præcedentis tractatus. l. 3. §. vnde quęri poterit. ff. de manumissio. l. qui in aliena. §. si is qui putabat. ff. de acquirenda hęreditate, & ibi notatur per doctor. & per Alciatum latius in regula. 2. præsumptio. cap. 24. quod procedere asserit in delictis nume. 4. vt Bar. adnotauit in. l. non solum. §. si mandato. ff. de iniur. Curti. in. l. pacta nouissima. 3. col. C. de pact. Hyppoly. Marsil. addens concord.

concord. in repe. l. vnicæ. C. de raptu virgin. nu. 246. & quando ex tractatu præcedenti fraus præsumatur est videndus Bal. in. l. multum interest. C. si quis alte. vel sibi, & latius in consi. 21. 2. dubio lib. 4. Cassa. consi. 25. per totum, Cępola, de simulatio. contra. nu. 15. præ
7 sump. 1. cum cordan. Tiraq. d. glo. 14. nu. 27. [Secundo perpenditur fraus, si res permutata cum alia patrimoniali manet apud dominum, quia tunc in fraudẽ retractus fieri præsumitur, vt in specie respõdit Igne. in rep. l. dudum col. antepenul. vers. sed an is qui prohibetur & multis sequen. & Tiraq. lib. 1. de retractu. §. 1. glo. 14. nu. 35. & seq. Nam & illud generale est, vt cum post alienationem res manet apud alienantem, præsumatur fraus & simulatio aduersus tertium. l. sicut. §. superuacuum, & ibi Bar. ff. qui. mod. pig. vel hypote. solui. idem Bar. in. l. post contractum num. 4. ff. de dona. Bal. in. l. illud, vbi limitat. C. de sacrosc. eccle. Tiraq citans concord. in lib. de constituto. 9. limita. nu. 1. & 2. Cœpo. de simula. contra. nu. 76. præsum. 24 idem voluit Tiraqu. in præfatio. retractus lignagier in fine, vbi idem esse asseuerat si possessio post contractum ttadita fuerit, sed postea non longo interuallo reddita permutanti, vel ipse eã aliàs recuperauit, præsumitur enim fraus & simulatio, quòdque abinitio id fuerit conuentum, iuxta tex. in. l. 3. §. vnde quæritur. ff. de manu. cum alijs nu. præceden. citatis, & nũcupatim hoc voluit Carol. Moli. in consue. Parisien. tit. 1. §. 23. in. 22. quæst. & ante eum Masueri. in titulo de emp. & venditio. col. 1. §. item & dicitur cõtractus Soci. consi. 127. nu. 7. ad fin. &. 8. lib. 3. Tiraq. lib. 1. de retractu. §. 1. glo. 14. nu. 37. tempus autem quo alienãs debet possidere rem alienatam, vt fraus præsumatur, & simulatio relinquitur arbitrio iudicis, ex sentẽtia Bar. in locis superius citatis, Bal. consi. 70. libr. 1. quibus addit concordantes, Tiraq. d. glo. 14. nume. 36. di
8 ximus supra eadem lege glo. 10. nu. 9. &. 10. [Præsumitur &. 3. fraus & simulatio, si res primũ locata Titio ad quatuor vel ex annos vili precio eidẽ postea vẽdita fuerit, quoniã tunc locatio facta esse censetur in fraudem retractus, vt ab eo arceatur cõsanguineus videns cogi posse stare locationi iuxta ea, quæ tradit Tiraq. lib. 1. de retractu. §. 1. glo, 7. nume. 73. &. 74. licet enim huiusmodi conductio ab emptore facta antè emptionem per emptionem regulariter reuocetur, cum conductio rei suæ nõ valeat, l. neque pignus. ff. de regu. iur. l. qui rem. C. loca. cum similibus, quia tamen emptio est reuocabilis valet conductio, & retrahens tenetur ei stare argu. eorum, quæ de vsufructu confusso & consolidato dixerat idem Tiraq. nume. 62. eiusdẽ glosę. 7. & quę nos late diximus supra hac eadem. l. glo. 1. nume. 39. 40. &. 43. & sequen. Sed hoc intelligitur, nisi conductio facta fuerit in fraudem retractus, tunc enim non tenebitur retrahens stare locationi, fraus autem colligitur ex his, quę diximus ex Tiraq. d. glosl. 7. nume. 74. &. 75. [Præsumitur &. 4.
9 fraus & simulatio, si breui quodam spatio facta fuit locatio ante venditionem, quia tunc videtur fuisse cogitatum de venditione facienda, ex quo præsumitur, locationem in fraudem retractus factam, argument. l. si ventri. §. fina. ff. de priuil. credi. & ibi Bartol. Angel. & Ripa nume. 40, & sequentibus. l. dubium. C. de repudi. l. Iulianus. §. sed si filius. ff. ad Macedoniu. c. officij, & ibi glosl. 1. & Panormita. 3. notab. de electio. c. 2. de renuncia. libr. 6. & ibi expendit Philip. Fran. 4. notab. fraus siquidem, dolus, & simulatio præsumitur ex breuitate temporis, glosl. in capit. definimus. 18. quæstio. 2. Iacob. de Aren. Cyn. Bal. & Ang. in. l. si quis posthac. C. de bon. proscripto. Albert. & Barto. in. l. post contractum. ff. de donationibus. Barto. & Corne. in. l. 2. C. de repudi. hęredi. Paul. consil. 388. in fine libr. 1. Alexand. & Socin. in. l. 1. in fine prin. ff. si ex noxa. cau. agi. Fran. Cremẽ. singulari. 6 Iaso. consil. 139. col. 2. versicu. nec obstat libr. 4. Stephanus Bertrandus consi. 236. nume. 21. in fine libr. 1. Deci. in. l. certi condictio. §. si numos nume. 13. &. 14. & in. l. principalibus nume. 7. post princi. ff. si certum peta. Ioan. Lupi in repe. rubri. de donationi. inter virum & vxorem. 6. 30. num. 13. &. 14. Tiraq. libr. 1. de
10 retractu. §. 1. glosl. 7. nume. 77. & sequentib. [Hoc tamen intellige procedere, si quis eo animo & consilio principaliter faceret, vt legem nostram circumueniret, secus si id non principaliter & directè ageret, vt retractum fraudaret, sed vt sibi ipsi prospiceret, ne forte aliud damnum indebite pateretur, vt in specie à Tiraquell. tradita in præfatio. retractus lignagier. nume. 72. &. 77. ex Corneo consi. 29. libr. 3. & Gerardo à Petra sancta singu. 26. argumen. l. 2. §. denique. ff. de aqua plub. arcen. &. l. Proculus. ff. de dam. infect. Nã licèt in consequentiam consanguineus ob eam rem à retractu arceatur, id tamen illicitum non censetur, nec propterea dicetur factum in fraudem legis vel statuti, vt in simili casu statuitur in. l. non omne. ff. de statulibe. estque optimus text. in. l. si pupillus post prin. ff. de acquirend. hęredita. cuius verba sunt. Neque enim videtur voluisse fraudare edictum, qui sibi prospicit ne oneribus, &c. Hinc Stepha. Federici in tracta. de legum interpre. part. 1. cartha. 5. versi. 2. limita, tradidit, quòd vbi actus non destinatur directè ad finem fraudandi legem sed ad alium, quamuis incidenter ad eum finem perueniatur, non censetur esse prohibitus nec in fraudem factus. [Cuius doctrinam iuuat decisio Guill. de Cun. & Bar. in. l. cętera. 8. sed si separauit per illum text. ff. de legatis. 1. dicentium quòd si statuto prohibitum est, ne quis emat frumentum vltra vsum proprium, & aliquis se mansurum in vrbe annum integrum credens emit frumentum necessarium ad annum illum, ac deinde mutato proposito ante annum recedat, non incidit in pœnam statuti, quia non eo animo emit, vt statutum fraudaret, quibus accedunt Albert. & Bal. post eundem Guill. de Cun. in. l. 1. §. vnde quærit Offilius per illum tex. ff. de exercito. ipse idem Albert. in. 1. part. statutorum quæstio. 79. & iterum in. 2. part. quæstio. 206. & Paul. Cast. in. l. 2. in. prin. pe. glo. ibi. ff. si cer. peta. & Alex. cõsi. 1. nu. 29. lib. 3. & Firmia. in tracta. gabell. 2. par. 8. partis princi. col. 1. & Ludou. Goza, consil. 60. nume. 12. & Tiraquell. libr. 1. de retractu in præfatione nu. 77. & sequen. Marsi. sing. 86. quod facit ad statuta omnium ciuitatum huius regni Peru (nescio an sint mãdato Principis cõfirmata) quibus rigurose cauetur, vt propolę, seu vt vulgus appellat reuẽditore, quarũcũque mercium corã decurionibus ad id deputatis

Universidad de Deusto
Biblioteca

tatis manifestare teneantur merces ab eis emptas, & precium earum, vt liberum sit cuicũque eiusdẽ ciuitatis habitatori, eas vsque ad tertiam earum partem redimere eodẽ oblato precio, quo ipse propola emerat, quas ad vsum cuiusque proprium viderint decuriones esse necessarias, de quorum iustitia vel iniusticia agemus infra hoc lib. tit. 14. de propolis. l. 1. quę statuta seu ordinationes magno abusu defraudantur, nõ enim necessaria tantum redimuntur à potentioribus imo (& quod dolẽdum est) ab ipsis magistratibus & decurionibus, verũ etiam ad quęstum faciendum ex earundem mercium venditione per leges regias duplici ex capite prohibita. Prout & aliâs in. l. septẽ diebus. C. de erogatio. milita. anno. lib. 12. prohibetur tribunis prętorianis, ne species annonarias, quæ deferũtur ad castra, sibi ipsis emant viliori precio, vt inde quęstum faciant, quem stellaturam vocat tex. ille, prę cipitque, vt pro eo vendantur precio, quod pro eis in foro rerum venalium solueretur, vt ibi rectẽ exponit Luc. de Pena in princi. conducit plurimum ad decisionem in prin. traditam Guiller. & Bar. tex. in. l. inter stipulantem. §. sacram versi. & nauis. ff. de verbo. obliga. & l. qui res. §. aream. ff. de solutio. & l. sed Iulianus. §. proinde. ff. ad sen. consul. Sillani. cum alijs similibus ab Alex. adductis, in. d. l. cætera. §. sed si se parauit. ff. de lega. 1. Iaso. in. l. siquis nec causam nu. 4. & sequen. ff. si cert. peta. Deci. in. l. filius fami. num. 4. eo. tit. Affict. decis. Neapoli. 72. col. vlti. Marsil. qui id dicit singulare & valde notandum in. d. singulari. 86. Quod sanè intelligit Bar. in dict. §. sed si separauit, modo constet de primo illo proposito, aliâs pręsumere tur illud fuisse primo propositum, quod postea fieret, vt & Tiraquel. asserit libr. 1. de retra. in prefatio. nu. 77. constabit autem ex quibusdam argumẽtis, ex quibus dixi constare fraudem & simulationem, maximè ex tractatu prędecedente, vt dixi supra hac eadem glo. nu. 5. & 6. vel si necessitas recedendi ab vrbe antequã laberetur annus, denuo ex noua causa superuenerit,
12 vel aliâs iuxta iudicantis arbitrium. [In dubium reuocari solet, quid si res patrimonialis magno admodum & immoderato precio fraudulenter distrahatur ad effectum arcendi consanguineos à retractu, quod constare poterit ex coniecturis iudicum arbitrio, vt in. l. apud Celsum in principio cum glos. ff. de doli excep. cum similibus, vtrum hac in specie moderandum sit precium? quod fatetur Matth. Affli. in tract. protomixeos. §. 2. nume. 17. cui accedit Cifontan. in. l. 70. Tauri col. 8. versi. 50. dubitatur, quod item colligitur ex his, quę Tiraq. tradit lib. 1. de retractu. §. 2. glo. vlti.
13 in verbo sans fraude. [Vltimo quæri posset, an consanguineus venditioni consentiens, possit rem suo consensu venditam retrahere? tractat quęstionẽ hãc latè Tiraquel. lib. 1. de retra. §. 1. glo. 9. nume. 131. & sequentibus, qui nume. 133. resoluit non admitti, prętera quã si cõsensit ratione officij, vel ex statuto requirente consensum consanguineorum in alienatione mulierum, vel si vt testis vel notarius interfit, vel vt iudex tutor, vel curator. vt ipse Tiraq. probat numero
14 139. & tribus sequentibus. [Quid autem si consanguineus prẽsens fuit venditioni? hoc dubium discutit Tiraquel. dict. §. 1. gloss. 9. nume. 146. & pluribus se quentibus, & iterum nume. 113. & 114. & cõcludit pluribus rationibus, non ex hoc impediri retractum, cui assentitur Anto. Gomez eo tacito, in dicta. l. 70. Tauri nume. 26.

LEY. VIII

Declaracion de la ley del fuero supra proxima.

¶ *Don Enrrique. IIII. en Nieua año. 1473. peticion. 23. y. 24.*

¶ Como quier que la ley antes desta del fuero dize, que si alguna heredad se vẽdiere, que qualquiera persona de aquel patrimonio o abolengo cuya fuere la heredad, la pueda sacar tanto por tanto, dentro de nueue dias. Y como quiera que entre los sabios antiguos [a] sobre la disposicio deaquella ley, ouo diuersidades, y seyendo aquellas fueron statuydas diuersas leyes, pero el Rey don Alonso decimo de gloriosa memoria nuestro progenitor ordeno la dicha ley del fuero, la qual comunmente assi a la llana es vsada e guardada en toda la mayor parte de nuestros reynos. Pero sobre algunas causas y pleytos dependientes de la disposicio desta ley ha auido, y ay continuamente grãdes pleytos, dudas y debates, assi ante los del nuestro consejo y oydores dela nuestra audiencia, como ante otros muchos juezes ordinarios, y especialmente sobre lo q̃ se sigue. Vn hõbre compra vna heredad [b] de otro, este comprador disponese a pagar esta heredad, por ventura malbaratando o vẽdiendo otros bienes suyos, y despues haze en esta heredad edificios y labores y mejoramientos, como en cosa suya: e acaesce q̃ vn hijo o hermano, o otro pariẽte propinquo de aquel vendedor, [c] por ventura incitado por el, y con sus proprios dineros del vendedor, [d] o por su induzimiento acabo de cinco o diez o de quinze años q̃ es hecha la vẽta, y vee la heredad mejorada dize al comprador, q̃ aquella heredad es de su patrimonio o abolengo. Y que la quiere tanto por tanto, y que requiere con el precio, [e] e sino le quiere recebir, ponele en deposito, [f] y demandale la heredad, diziendo que este que la pide, que al tiempo de la venta era menor de edad, assi que no le corrio prescripcion, [g] ni le empesscio transcurso de tiempo, o que fue absente o impedido [h] de pedirla hasta entonces, o por otro legitimo impedimento, [i] y ayudese del remedio de la restitucion, o de otros por donde siente, que puede sacar su demanda, y con esto saca la heredad, que por ventura vale la mitad mas, o los dos tercios, que quando la ouo el comprador. Lo qual paresce cosa muy inhumana y muy subjeta a fraude e a peccado. [k] Porende declaramos e ordenamos, que los nueue dias contenidos en la dicha ley del fuero, para que el mas propinquo saque la heredad vendida, que fue de su patrimonio o abolengo, corran contra los menores de veynte e cinco años, quier sean en edad pupillar o adulta, [l] y esso mismo contra los absentes, [m] y que los vnos ni los otros no se puedan ayudar de su menor edad, ni de la absencia, y que aya lugar contra ellos esta prescripcion de los dichos nueue dias, y que no les sea otorgado sobre esto restitucion, ni rescision del tiempo, saluo que a la letra se guarde [n] la dicha ley del fuero contra los vnos y los otros. ¶ Y si el menor tuuiere tutor o curador, [o] que pueda sacar la heredad para el menor, en el tiempo y como de suso se contiene. ¶ Sobre la dicha ley del fuero ay otra dubda, que se leuantan e siguẽ muchos pleytos, ca la dicha ley da facultad al pariente mas propinquo, de sacar la heredad [p] de su patrimonio o abolengo tanto por tanto, y acaesce que vn hombre ouo vna heredad, que fue de su padre primeramente, y este tiene vn hermano e vn hijo, y vende esta heredad q̃ heredo a vn estraño, viene agora este hermano, y este hijo del vẽdedor, y pide cada vno esta heredad, y quiere la cada vno dellos sacar del poder del comprador tanto por tanto, porque dize cada vno que fue de su padre, [q] y el hermano del vendedor dize que el es pariẽte mas propinquo de su padre, cuya fue primeramente la heredad, que no el hijo de su hermano vẽdedor della, y assi q̃ es mas antiguo su derecho, [r] que el del hijo del vẽdedor. Y el hijo del vendedor dize, q̃ esta heredad fue de su padre, y precedio en ella al tio hermano de su padre, q̃ el representãdo la persona de su padre, [s] es mejor en derecho, q̃ su tio, es dubda, qual deue auer la heredad tanto por tãto, el tio o el sobrino? E nos declarãdo la dicha ley del fuero, ordenamos e mandamos, q̃ pidiẽdo la heredad del abolengo, el hermano del vendedor y el hijo del vendedor ambos en vn tiẽpo, [t] y en forma deuidos, q̃ sea preferido, e aya la heredad el hijo del vendedor para si. [v] Pero si el hijo del vendedor, dentro de los dichos nueue dias no la quisiere, [x] que la pueda sacar dentro de aquel mismo termino [y] el hermano del vendedor, pues la heredad fue assi mesmo auida y heredada por su padre o madre dellos. [z]

GLOSS. i.

i *Præscriptio non currit minoribus. 25. annis, nisi in casibus.*

Præscriptio currit minori, sed restituitur in casibus, ibi.

Præscriptio currit minori in casibus sine spe restitutionis ibi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Retractus tempus currit minori absque spe restitutionis in integrum, licèt secus esset iure communi, ibi.

2 *Restitutionis in integrum tempus cõtra præscriptionem quod esse debeat? an quadriennium integrum postquam minor est effectus maior, an tẽpus illud tantum contra cuius lapsum restituitur.*

a *Que entre los sabios antiguos.* Licèt olim iure antiquo præscriptio currebat aduersus minores, in integrum tamen restituebantur. At lege nouiori Iustiniani, minoribus non currit ipso iure prescriptio, vt in l. vltima. C. in qui. caus. in integr. resti. non est necess. sunt autem casus nonnulli, in quibus eis currit prescriptio quos cumulat Iaso. in l. properandum. §. illo nu. 3. C. de iudi. vt sunt tempora inducta à lege, veluti ad appelandum, ad appellationem prosequendã, ad confectionem inuentarij, vel ad finiendam instantiam, sed in eis restituitur minor, vt notat Accurs. in cap. præterea si quis, & ibi Andre. de Yser. Iaco. à Bellouisu, Pet. Cor. Bald. Marti. Lauden. Albaro. & Card. Alexan. tit. de prohi. feudi alien. per Federi. Innocen. & alij in c. constitutus de in integ. resti. vbi de præscriptione retractus agitur, Deci. cons. 456. ad finem, vbi post alios multos asserit, semper minorem restitui, nisi contrarium sit expressum. Id quod etiam dixerat Bal. in c. 1. §. nisi iusta col. 1. tit. quo temp. miles, Greg. Lupi in l. pen. tit. vlti. in glos., magna par. 6. Tiraque. lib. 1. de retractu. §. 35. glo. 2. nu. item. 2. & nume. 3. enarrat loca, vbi enumerantur alij casus, in quibus pupillis currit tempus absque spe restitutionis in integrũ. inter quos dicit esse retractum secundum consuetudinem Franciæ, vbi non restituitur minor aduersus lapsum temporis ad retrahendum constituti, licèt iure communi aliud esset statutum, vt constat ex capi. cõstitutus, vbi id expendunt docto. extra de in integrũ restitutio. licèt Ioan. Igne, inaduertenter dixerit contrarium in repe. l. dudum col. 5. versi. istud extendunt C. de contra. emp. vide Tiraq. d. glo. 2. verũ lex nostra hoc clarè disponit, vt minori non competat restitutio aduersus lapsum nouem dierum, vt dicam infra

2 glo. 11. [Sed quæstionis esse solet, si in specie legis nostræ competeret restitutio ob decursum tempus retractus, infra quod tempus minori maiori effecto competat, an infra quadriennium à lege regulariter cõstitutum, an verò intra nouem dies? & glo. in l. interdũ in verbo planè. & ibi Bar. ff. de mino. asserit quòd cũ minor læsus est in cõtractu vel quasi, datur annus vtilis, siue quadriẽnium post completum vicesimũ quintum annum, si verò læditur in tempore, si id tempus est quadrienium aut maius, datur quadriennium, si breuius est, alterum tãtum tempus in id solum datur per tex. in l. si post in. 1. respõso. & in fi. ff. quan. act. de pecu. anna. est, alia glo. in l. diuus in verbo restituere, versi. sed an hoc casu. & ibi Bar. ad fin. ff. de in integ. resti. & in l. inter omnes in glo. vlti. eod. tit. & in l. vlti. in verbo continuatio, & ibi Bar. & Bald. C. de temp. in integ. resti. idem Bar. post antiquos in l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter nume. 12. ff. ex quib. caus. maio. Tiraq. lib. 1. de retractu. §. 35. glo. 2. numer. 12. Montal. in l. 13. tit. 10. lib. 3. fori in verbo el precio in prin. versi. sed quẽrit episcopus, & col. 2. versic. & circa hanc materiam, adde text. optimum iuncta glo. magna quę hoc latè discutit in l. sed etsi per prætorẽ §. quoties. ff. ex qui. caus. maio. & hanc esse communem opinionem Legistarum attestatur Greg. Lupi in l. 28. in verbo quatro años, titu. 29. de vsucapio. par. 3. communis tamen opinio Canonistarum, ait, esse in contrarium, in Clemen. 1. de in integ. resti. imo q detur integrum quadriennium, quòd asseuerat approbari per. d. l. 2. id quod mihi semper verũ visum fuit etiã iure ciuili, idem voluit Grego. Lupi in l. pen. tit. vlti. par. 6. in verbo restitucion prope finem, & iterum in l. fi. per text. ibi, eo. tit. in verbo quatro años.

GLOSS. II.

1 *Masculinum an comprehendat fœmininũ in odiosis.*
2 *Masculinum an comprehendat fœmininum in correctorijs.*

h *Vn hombre compra vna heredad.* Extende text. istum, vt procedat non solum in viro, sed & in fœmina, q voluit Ange. consi. 191. loquens in retractu ex dispositione testatoris, idem in nostra specie voluit Motal. in. d. l. 13. glo. 1. ti. 10. lib. 3. fori Tiraq. lib. 1. de retractu §. 1. glo. 9. nume. 197. & seq. Cœpola consi. causarum ci uilium. 65. in fine, Pau. Pari. consi. 81. nu. 20. lib. 3. quibus libenter accedo, quoniam & in materia pœnali & odiosa masculinum comprehẽdit fœmininum. l. si quis id quod versi. sed & vtrumque. ff. de iuri. omni. iudi. vbi Albe. Pau. Soci. & Iaso. nu. 9. id notant, est tex. omnium optimus in. l. qui domũ iuncta l. mater. ff. de adulter. glo. in. l. 1. in verbo sponsam. C. de rap. virgi. quam sequitur Bald. & Ange. ibi, Collectan. in c. peruenit de adulter. Fran. Curti. Senior consi. 11. col. penul. Marsi. consi. 85. num. 20. Tira. lib. 1. de retractu §. 20. glo. 1. nu. 4. &. 5. glo. etiam in l. quisquis in verbo minus. C. ad l. Iul. Maiesta. vbi Pet. Bellap. Cinus & communiter alij dempto Sali. eandem glos. sequitur Ang. de Are. in tracta. maleficiorum in verbo & ay tradito, nu. 12. & Iaso. consi. 106. col. 2. libr. 4. glos. etiam in l. si constante. §. vlti. ff. solu. matri. Bal. Imo. Paul. & Alex. ibidem, glo. etiam in l. siquis in tantã C. vnde vi, quam sequitur Albe. Bar. Bald. & omnes ibi, idem voluit Fulgo. in l. siquis maior nu. 7. Iaso. nu. 6. Curti. Senior nu. 14. Anto. ab Alexandri. in notabi. Iacobi. nu. 2. Marc. Mantua. col. 1. Thom. Parpa. communem dicens nu. 1. Cagnol. nu. 5. Bologni. nu. 18. Hierony. Tort. Claud. Aquen. &. d. Anto. Padi. nu. 8. C. de transactio. Tira. addens concordantes lib. 1. de retractu. §. 1. glo. 9. nu. 211. vbi hanc dicit receptio rem sententiam & tribus numeris sequenti. licèt alij plures ab eo relati nu. 186. & tribus sequen. voluerint contrarium. [Sed & in materia correctoria masculinum concipit fœmininum, vt satis insinuat glos. in l. Gallus in prin. in verbo neptis, & ibi Rapha. Comẽ. & Iaso. nu. 61. & Lancelo. in repe. nu. 34. ff. de libe. & posthu.

posthu. Iaso. in d. siquis id quod nu. 10. ff. de iur. omn. iudi. Tira. d. §. 1. glo. 9. nu. 118. sed & aliàs semper masculinũ cõprehendit fœmininũ, vbi de mente proferẽtis constat, & ex vi rationis per. l. Lutius, §. quæsitum ff. de lega. 3. & nemo ex scribentibus hoc negat teste Tiraq. d. glo. 9. nu. 225. &. 226. alias rationes tradit Tiraq. quibus probat sentẽtiam nostram. d. glo. 9. à nu. 178. vsque ad num. 243. respondetque ad duos obices pro parte contraria traditos notabiliter nu. 228. & sequen. de qua materia longè & copiosè tractat Iaso. in l. si quis id quod. ff. de iuri. omn. iudi. à nu. 1. & Deci. in. l. 2. ff. de regu. iur. & Tira. alios citans lib. 1. de retractu. §. 1. glo. 9. nu. 242. & deinceps.

GLOSS. III

1 *Proximior consanguineus venditoris non stipitis admittitur ad retractum.*
2 *Proximior vltimi possessoris nõ testatoris admittitur ad fideicommissum, feudum, & maioratũ. ibi.*

c *O otro pariente propinquo de aquel vendedor.* Nota ex lege ista, quod ad retractum sanguinis admittitur proximior venditoris, non prædecessoris seu stipitis, vt probat Claudi. de Marleto inter cõs. Cassanei cõs. 23. & Cassane. ipse in consue. Burgun. rub. 10. de retractu. §. 1. in verbo dont vient leheritage, Tira. libr. 1. de retra. §. 11. glo. 1. nu. 18. & sequ. dixi supra eo. l. 1. glo. 2. in prin. confirmatur hęc opinio, quoniam idẽ obseruatur in successione feudi, vt ad id censeãtur vocati proximiores vltimi vasalli, non primi acquirentis per c. 1. de natura success. feudi, vbi id probat Andre. de Yser. ad finem, Bal. consi. 200. paulo ante finem lib. 5. Soci. consi. 86. ad finẽ lib. 3. & consi. 73. lib. 4. Deci. cõs. 445. nu. 19. Ripa in. l. ex facto. ff. ad Trebe. Tiraq. lib.

2 1. de retractu. §. 11. glo. 1. nu. 19. [Sed & in fideicõmisso familiæ relicto, seu agnationi vel genti, & in primigenio vocatus censetur proximior vltimi possessoris non proximior testatoris, seu maioratum instituentis, ex doctrina celebratissima Socin. in. l. si cognatis nu. 40. ff. de reb. dub. & in. l. hæredes mei. §. cum ita. ff ad Trebel. & consi. 73. nu. 14. lib. 4. & consi. 43. lib. 3. & alibi sæpe, cui accedunt Corne. consi. 22. lib. 2. & cõsi. 96. lib. 1. Curti. Iunior consi. 125. nu. 4. Anto. Rube. cõsil. 36. 37. &. 38. Maria. Socinus Iunior omnium latissimè consi. 126. lib. 1. vbi attestatur hanc esse communẽ opinionem, idem fatetur eam sequutus Lud. Gozadi. consi. 4. nu. 31. & 47. cum cõcord. à Tiraq. traditis lib. 1. de retractu. §. 11. glo. 1, in fine. Mouentur per tex. in l. cum ita. §. in fideicommisso. ff. de lega. 2. de cuius intellectu & veritate opinionis late agit. d. D. Couarru. lib. practicarum quæstio. c. 38. in prin. & fere per totum caput, & Ferdi. Vazq. lib. 3. de successionũ creatione. §. 27. nu. 4. & seq. q modo nõ examino, quippe qui sciam, in maioratu opinionẽ Socini fuisse hoc in regno hactenus obseruatam, & in praxi receptam, & in quocũque fideicommisso, atque in retractu. & eã opinionẽ tutatur Moli. li. 3. de His. primog. c. 9. nu. 15

GLOSS. IIII.

1 *Res empta ex pecunia mea ab altero eius nomine nõ est mea, nu. 1. & limitatur, remissiuè, ibi.*
Res empta ex pecunia dotali non est dotalis, ibi.
2 *Res empta ex pecunia communi nomine vnius ex socijs non est communis, sed eius, qui eam emit.*

d *Y con sus proprios dineros del vendedor.* Nota ex. l. ista, quòd res empta ex pecunia mea per alterum nomine proprio non est mea, idem probat tex. in. l. si ex ea & l. si vt proponis. C. de reiuendi. l. 49. tit. 5. de emptione & venditione par. 5. Quod ibi limitat Greg. Lupi & latius Anto. Gomez in l. 50. Tauri nu. 36. Res etiam empta ex pecunia dotali dotalis non est. l. ex pecunia. C. de iure doti. l. vltima. C. de seruo pigno. dato manu. nisi id fiat ex voluntate mulieris. l. res quæ & ibi glos. & docto. qui ita eum text. intelligunt. ff. de

2 iure doti. [Nec res empta ex pecunia communi, nomine vnius tantum est communis, sed eius solum, cuius nomine empta fuit. Et hac in specie acquirens vel communicabit socijs secundum quosdam, vel partẽ reddet pecuniæ secundum alios, per. l. si quis socictatem, & l. sed & si socius. §. absenti, & l. actione. §. dixi mus, & l. si vnus. §. si vnus. ff. pro socio. l. si patruus, vbi docto. C. com. vtri. iudi. l. qui aliena, & ibi Bald. & cęteri. C. si quis alte. vel sib. Bar. in. l. Titium & Menium. §. altero in fin. ff. de admini. tuto. cũ cõcordan. & similibus à Tiraquel. traditis libr. 1. de retractu. §. 32. glos. vnica nu. 16. & 17. & pluribus sequenti. dixi supra hoc eodem lib. tit. 9. de bonis constante matri. quæstitis. l. ij. glo. 1. nu. 14. 32. 33. 35. 36. 37. &. 38.

GLOSS. V.

1 *Oblatio in retractu requiritur iure ciuili, & nolente emptore precium recipere, debet consignatio fieri.*
2 *Oblatio precij in retractu an fieri possit hæredi emptoris, infanti, aut furioso & quomodo.*
Oblatio precij in retractu fieri debet ei, qui precium potest recipere, ibi.
3 *Consignatio quomodo fieri debeat in retractu.*
Consignatio precij iure regio requiritur, non oblatio ibid.

e *Y que requiere conel precio.* Sic etiam iure communi emptore recusante precium accipere debet consanguineus illud consignare, & deponere, vt in hac specie voluerunt Hostien. & Ioan. Andre. in. c. constitutus, & ibi quoque Petr. de Ancharra. in. 14. notab. de in integ. resti. per tex. in. l. acceptam. C. de vsur. vbi & hoc nuncupatim tenuit Ioan. Fab. in id expẽdẽs tex. in. l. 2. in fi. C. de iure emph. Steph. Bert. cons. 98. col. 2 lib. 2. & Cassane. in consuetu. Burgun. rubri. 10. de retractz. §. 1. in verbo en rendant in prin. Tiraque. lib.

2 1. de retra. §. 7. glo. 3. nu. 1. [Quibus autem fieri possit hęc oblatio, an hæredi emptoris, an infanti, & furioso, & quomodo tractat Tira. lib. 1. de retractu. §. 1. glo. 13. nume. 14. & sequ. & an soli tutori aut curatori aut alteri ex duobus vel pluribus curatoribus fieri possit, nu. 22. &. 23. &. 27. & an procuratori numer.

Universidad de Deusto
Biblioteca

31.& sequē.& an sufficiat vni ex multis emptoribus fieri,nu.28.& duobus seq.& an coniunctæ personæ, & an patri pro filio & ex cōtrario, & an matri pro filio nu.34.&.35.& ex contrario an pupillus sine tutore,& minor sine curatore,aut infans possint oblationem facere,nume.25.&.26. & an fieri possit oblatio vxori pro viro,vel viro pro vxore, tractat idem Tira.lib.3.de retract.§.9.glo.1. & an ea oblatio possit fieri ad domum tractat latissimè.d.lib.1.de retract.§. 9.glo.2.per totum,& an satis sit,oblationē huiusmodi fieri in iudicio tractat eod.lib.1.§.9.glo.vlti.num. 1.&.2.vbi & nu.4.resoluit faciendam esse oblationē ei,qui solutionem potest recipere & offerentem liberare,non alijs,vt in.l.si reus paratus.ff.de procurato. ibique nume.7.& seq.discutit,an possit oblatio procuratori fieri,maximè in subsidium,vbi copia domini vel vxoris haberi non potest. 3 [Cæterum si non reperitur cui solutio fiat,quomodo fieri debeat consignatio coram iudice iuxta notata per Barto.in.d.l.si reus paratus in fi.ff.de procurato.tractat Tiraq.d.§. 9.gloss.vltim.nu.17.in fin. & pluribus sequentibus, cui adde Pet.de Ancha.cons.86.& Grego.Lupi in.l. 8.tit.14.par.5.in verbo deponer,& in glo. precedenti Qui autē possint oblationem facere nomine consanguinei,tractat idem Tiraquel.lib.1.de retractu.§.10. glo.vnica per totam. Quod non examino, cùm oblatio hęc hodie iure nostro regio nulla exigatur,sed solum consignatio,vt dicam infra hoc lib.& titu.l.14.

GLOSS. VI.

1 *Oblatio in primis deinde consignatio fieri debet iure ciuili in retractu.*
2 *Depositū nihil est vbi adest persona, cui solui possit.*

f *En deposito.* Nota consignationem precij tunc demū fieri oportere in retractu,cum pecunia emptori oblata recusatur,& non aliàs,quod ex hac lege notat Ferdi.Arias in.l.70.Tauri nu.22.tex.est etiam in.§.illud quoque in authen.vt exactio instan.dot.& in.l.2. & ibi Salice.1.notabi.C.de vsur.quem ad hoc expendit glo.vltima in.l.acceptam. C.eo.tit.& Ange. prope fi
2 nem. [Depositum enim nihil est,vbi adest persona cui solui possit,vt pluribus probat Ludo. Gozadin. consi.71.nume.7.& consi.296.soluere namque non dicitur,qui consignat & deponit secundum Paul.Cast. consi.65.col.1.versi.quædam alię causę libr.1.quibus adde plurima per Tiraq.congesta lib.1.de retractu.§. 9.glo.vlti.nu.3.&.5.& pluribus seq.Sed an hoc procedat iure regio,dicam infra cod.l.14.

GLOSS. VII.

Præscriptio legalis vel statutaria seu consuetudinaria vel conuentionalis quomodo currat aduersus minores,remissiue.

g *No le corrio prescripcion.* Præscriptio aduersus minores, siue sit præscriptio legalis,siue statutaria vel consuetudinaria,aut conuentionalis quomodo & quando currat tractat,& longè discutit glo.in.l.auxilium in prin.in verbo cessabit.ff.de minori.& in.l.si mater & ibi Bal.C.ne de statu defuncto. Cyn. in.l. properandum.§.vlt.C.de iudi, Bar.in.l.etiam.2.ff.de mino. & in.l.vlti.& ibi etiam Bald.Ange.Sali.Paul. Castr. & alij.C.in quib.caus.in integ.resti.non est necessa. Bald.& cęteri in cap.preterea si quis titu. de prohibi. feud.alie.per Federi.Luc. de Pena in.l,1.col.5.versic. & faciunt plura.C.de imponend.lucra.descriptio.libro.10.Paul.Castren.consi.229.lib.2.& consi.440.eo dem lib.2.versi.ad primum dubium,& consil.43.9.in 1.&.2.dubio eod.lib.Calcane.consi.24.col.14. versic. & quia supra dictum est.Ange.de Aret.in.§.res fisci col.2.versi.in eadem glo.ibi res pupilli insti. de vsucapio.Guido Papæ decisio.delphina.31.& omnium latissime Ioan.Fran.Balbus in tractatu prescriptionū in.1.par,6.& vltimæ partis prin.in.23.casu, Tira.lib.1 de retractu.§.35.gloss.2.nume.1.& deinceps,dixi aliquid supra eo.glo.1.adde Grego.Lupi in.l pen.titu. vlti.glo.magna par.6.

GLOSS. VIII.

1 *Absentia iusta digna excusatione vel restitutione quæ sit,remissiue.*
Absentia vel præsentia an præsumatur, remissiue, ibid.
2 *Retractus tempus an currat absenti,qui verisimiliter habuit ignorantiam,remissiue.*
Absentia simul cum verisimili ignorantia an comprehendatur sub statuto disponente currere tēpus absenti,ibi,

h *O que sue absente o impedido.* Si scire velis,an & quando & quomodo absentia excuset,& quę iusta sit, & digna vel excusatione vel restitutione, quantum ad vsucapiones,alios quoque effectus,recurre ad gloss. Bar.& cæteros interpretes in.l.vlt.ff.de in integ.restitu.gloss.in.c.biduum versi.palam,in verbo audiatur 2.q.6.docto.& præsertim Feli.in.c.cum Bertoldus de re iud.Quis autem dicatur absens vel presens,scies ex l.absentē,& ibi docto.ff.de verbo.signifi.&.l.vlti.C. de lōgi temp.prescri.vbi tractatur de materia absentię & presentię in vsucapionibus, ac etiam in.§.1.vbi Ioan.Fab.Ang.Areti.& alij,insti.de vsucapio.Bald. consi.488.in fin.libr.1.Paul.Castren. qui loquitur in vsucapione statutaria consi.94.in vltimo dubio lib.1. Dida.Perez in.l.4.tit.14.lib.3. ordinatio. col.1259.& sequen.an autem præsumatur absentia vel presentia tractat late Tiraquel.in legibus connubiali.glo.6.in
2 2.quęst. [Sed vtrum quod in hac lege dicitur, tempus retractus currere absentibus, limitetur nisi ipsi habuerint verisimilem ignorantiam rei prēter ipsam absentiam,Anto.Syncerus iuris canonici interpres consi.45.col.vltima versi.nunc autem restat,respondit statutum disponēs currere tempus cōtra absentes non

non comprehendere casum absentię iunctæ cum veri simili ignorantia per multa illic ab eo allegata,quem refert Tiraq.lib.1.de retract.§.35.glo.3.num.1.de quo dicam fortè infra glo.12.nu.19.

GLOSS. IX.

1 *Impedito agere non currit præscriptio.*
2 *Impedito agere impedimēto iuris,vt in minore,mu liere,aut filiofami.non currit præscriptio: secus si impedimento facti, etiam ex causa iustissima,quoniam tunc currit præscriptio sed restituitur.*
3 *Impedito iuris impedimento non currit præscriptio legalis vel statutaria, etiamsi per verba generalia excludatur qui aliquid intra statutum tempus non fecerit.*
4 *Præscriptio triennij salarij famuli an currat minori, aliàs impedito.*
Lex vlti.titu.15.de præscriptio.lib.4.recollectionis,explicatur,ibi.
5 *Impedito agere impedimento facti, belli vel tyrānidis non currit præscriptio.*
6 *Protestari an teneatur impeditus, ad se excusandum.*
Impeditus verè & legitimè protestari non tenetur, ibid.
Oblatio sola liberat à pœna propter absentiam creditoris,sed non liberat à debito, nisi consignatio fiat,ibi.
Consignatio in quo differat ab oblatione,ibidem,in fine,
7 *Impedito agere obstante exceptione non currit præscriptio,quēadmodum non currit impedito ipso iure.*

i *O por otro legitimo impedimento.* Impedito agere regulariter non currit præscriptio,vt in.l.1. in fi. C.de anna.excep.& in authenti.nisi tricēnale.C.de bonis mater.vbi hoc expendunt docto.communiter secundum Balb.in tracta.de prescrip.1,par.6.partis princi. nume.15,& vbique scribentes.l.8.tit.29.de vsucapio
2 nibus par.3. [Hæc tamen regula procedit in impedito impedimento iuris negantis alicui ius agendi,vt negatur filiofamilias,in aduentitijs minori.25.annis, mulieri in rebus dotalibus,vt in dict.l.8.tit.29.par.3. & in.l.penulti.titu.vlti.par.6.tunc nimirum prescriptio cessat:cęterum si impedimentum sit facti etiam ex iustissima causa,præscriptio non cessat,sed ex causa restitutio competit, vt resoluit Bar.in.l.senatus cōsulto nu.2.ff.de offi.præsid.idem Bart.in.l.1.§. si quis autem numer.1.ff.de itine.actuque priua.Barto. in.l. in rebus nume.3.C.de iure doti.& in.l.fina, §.donec nume.2.& ibi Iacobi.a Sancto Georg.nume.3. C.de iur.deliberan.idem Bald.in.l.1.nume.22.& ibi Deci. 1.lectura nu.27,&.2.lectu.nume.67.& sequen.C.qui admi.& in.l.quotiēs.C.de precib. Impe.offerē.Pau. Castr.in.l.2.§.si quis in iudicio num.4.ff.si quis cautio. Affli.de iure protomixeos.§.2. nu.22. Iaso. in.§. rursus nume.24.insti.de actioni.Boeri.decis. 40. nu. 3.Panor.in.c.ex transmissa nu.13.& ibi Feli.nu.8. & Paul.Pari.nu.14.extra de prescriptio. Cassa.in consuetu.Burgun.rub.1.§.8.nu.26.fol.84.glo.in authen. de sanctiss.episco.§.reuerendissimi in verbo si vero, quam notat Afflict.in.c.1.§.quoniam nu.15. de prohib.feud.alien.per Lotha,estque recepta sententia cō muniter,vt tradit Balb. de prescrip.1. part. 6. partis princip.casu.22.nume.16.& sequentibus Bald.in.l.1. nume.6.C.de bon.mater.Arius Pinelus in authen.1. nisi tricennale nume.42.C.eo.tit.per text. ibi,qui loquitur in impedimento iuris,& in.l.1.C.de annali ex ceptione,est melior tex.in.l.8.tit.29.de vsucapionib. par.3.& in.l.penul.titu.vlti.par.6.Sed in impedimē to facti adducūt doctores præcitati text.in.l.& Attilicinus in fine.ff.de serui.rusti.prędio.Hiero. Gratt. consi.137.ad fin.lib.2.ad quam distinctionem nō ad uertit Tiraq.nec Pau.Pari,nec Oldendorp.nec Ioannes Monach.in locis ab eodem Pinelo citatis nu.42.
3 in fin. [Qui num.43.& deinceps regulam istam ampliat pluribus modis.Primò vt procedat, etiamsi lege vel statuto præcise apponatur tempus,vel præcise & per verba generalia excludatur,qui intra tempus statutum aliquid non fecerit,semper siquidem excipitur is, qui iuris impedimento agere nequit,quoniā pro eo est ratio naturalis,in qua regula hęc fundatur secundum Bald.in dict.authen.nisi tricennale communiter receptum teste Balbo de præscript.1. part.6. partis princi.nume.16.& sequen.idem voluit Deci. consi.445.nume.48.Curt.Iunior consi.181. numer.5. Aimon Craue.cons.116.nume.8.Cassa.in consue.Bur
4 gund.rubri.11.§.2.nume.42. [Ex quo ipse infero ad limitationem legis vlti.titu.15. de præscriptio. supra lib.4.vbi famulus,elapso triennio,excluditur à petitione seruitij seu salarij.Fallit enim in minore.25.annis,aut alio,qui sit agere impeditus impedimento iuris,contra eum siquidem non currit præscriptio illa quod iam vidi practicari,circa cuius legis intellectū est videndus Dida.Perez in.l.1.tit.2.lib.1.ordina.col. 59.&.60.Pet.Dueñas in regula.6.& regula.206.Ferdi.Vazq.Menchaq.de succesionum creatione.§.10.
5 nume.33.vbi per eos latissime. [Secundo extendit Pinelus.d.nu.43.cōclusionem nostram, vt procedat in nonnullis impedimentis facti,vt belli aut tyranni dis,vt in eis præscriptio non currat,vt notant Panormi.& Feli.in.c,ex transmissa de præscript.numeris nu.2.citatis,& Boeri.decisio.40.nu.3.&.9. Tertio eā ampliat idem Pine.ibidem,vt impeditus iuris impedimento procuratorem mittere non teneatur,cùm sę pè aliàs in impedimento facti contrarium statuatur, si tamen causa ardua non sit,vt tradunt Barto.Paul. Alexand.Iaso.& Iacob. à Sancto Georg. in.l.2.§. si quis in iuditio. ff.si quis cautio.docto.in .c. quærelā de procura.cum concord. per Pinelum ibi traditis Quę autem dicatur causa ardua,tradit Rebuffus.3.tomo constitu.Gallicanarum tit.de excusatio. numer. 79.& deinceps,& specialia in causis arduis congregat Feli.in.c.vlti.nume.4.de offi.delega.latè Afflict.
6 lib.2.constitutionū regni Sicilię rub.31.nu.18.[Quarto ampliat idem Pinelus,vt iure impeditus protestari

Universidad de Deusto
Biblioteca

non teneatur, quamuis in impedimento facti plures exigant protestationem, nec aliter impeditum excusant. Alij aliter distinguunt, Fel.in.c.ex transmissa nu.5.&.6.& ibi Paul.Paris.nu.14.de prescrip. Alex. optimè in.l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori nunc.9. &.27.ff.de noui oper.nuncia.& ibi Iaso.nu.2.Pinel. autem resoluit nullam exigi protestationem, etiam in impedimento facti, iustitia siquidem excusandi non in verbis protestantis, sed in causa impedimenti consistit. Nec verba addunt, nec minuunt rei veritatē l.sicut.C.ad.l.Cornel.de falsa.Alex.in.l.2.§.quod diximus ad finem.ff.si quis cautionib. Areti.cons.161. Alex.consi.92.lib.1. vbi sine protestatione resoluunt excusari debitorem, qui tempore solutionis non inuenit creditorem, cui soluat, ita intelligentes tex.in.l.4. in fin.ff.de lege commissoria.ibi, si non habeat cui offerat, posse eum securum esse, idem probat Deci.consi. 566.nu.5.de quo late agit Tiraq.lib.1.de retra.§.9.gl. 3.nume.20.Gozadi.cons.66.nu.8.tu vide, l.8.titu.14. par.5.& ibi Greg.Lupi in verbo deue poner, vbi concludit, debere debitorem, qui creditorem non inuenit, debitam quantitatem coram iudice cōsignare & deponere, vt plenam consequatur liberationem, sed quoad euitandam pœnam moræ sufficere oblationē & ita saluat Bar. in.l.si reus paratus in fi.ff.de procurato. [Quintā regulam ampliat ipse Pinelus nu. 43. ad fin, vt sicut non currit tempus ei, qui omnino à iure agere impeditur, ita etiam non curratei, cui legitima exceptio obijci potest, vt cōsuluit Ancharra.quē fuit sequutus Feli.in.d.c.ex trāsmissa nu.9.de prescriptio, Deci.in.l.1.C.qui admi.1.lectio.num.27.& secūda, nu.68.& in.c.cum inter nu,23.de excep.& in.l.nō videtur cæpisse nu.2.ff.de reg.iur.& Ioā. Fran.Balb. de prescri.1.part.6.partis prin.nu.20.& Cassa.in consuetu.Burgund.rub.22.§.2.numer.39.fol.353. confert tex.in.l.is cui.§.1.ff.de actio.& obli.ibi si tamen ne exceptione excludantur.

7

GLOSS. X.

a *Leges occasionem peccandi arcere tenentur.*

2 *Lex esset iniqua, eique non esset parēdum, si occasionem tribuit peccandi.*
Fraudibus & deceptione quando vti liceat, remisse, ibi.

k *Muy subjecta a fraude y peccado.* Nota text. optimū quod legumlatoribus & principibus id curæ esse debet, non modò peccatum iam patratum punire, sed etiā peccandi occasionem arcere, quam conclusionē ornauimus supra hoc libr.tit.8.de successionibus.l.6. glo.1.& Ferdi.Vazq.lib.1.de successio.creatio.§.7.nu

2 me.22.& pluribus sequenti. [Aliās lex esset iniqua eique non esset parendum, vt voluit diuus Thomas 2.2.q.96.arti.6.Imol.& cęteri in.c.quia plerique de immuni.eccles.Panor.in.c.1.nu.9.& ibi Deci.1. lectione nu.18.versi.3.q.extra de consti.Matth. Affli.alios citans in.c.1.§.1.tit.de capita.qui curiam vendidit, & in constitu.Siciliq incip.honorem.3.not ab.Tiraq.lib.1. de tetractu in prefati.nu.67.vbi & numeris sequentī late probat consuetudinem & legem iniquam arte eludi posse, & vestigal illicitum fraudari, & è carcere iniustè captum aufugere, & rem suam dolo recupera re, aduocatumque posse in causa iusta aduersarium de cipere, de quo latè agit.d.D.Couarru.lib.1. resolu.c. 2.vbi in fine discutit, an iudici liceat simulatione vti, vide eum.

GLOSS. XI.

1 *Minor an restituatur aduersus lapsum temporis constituti ad retractum.*

2 *Minor vel absens non restituitur, vbi lex vel statutum minorum vel absentium mentionem faciunt specialem,*

1 *Pupilar o adulta.* Licèt iure communi minor restituatur aduersus lapsum temporis constituti ad retractū vt in.c.constitutus de in integr.resti. & diximus supra eo.gloss.1.post Tiraq.libr.1.de retractu.§.35.glo.2 nu.9.hoc tamen iure non restituitur per legem istam

2 quę hoc expresse statuit. [Et quamuis hoc expresse non diceret, satis esset mentionem facere de minore aut absente, vel alijs quibus à iure competit restitutio in integrum, vt ei locus non sit, ex doctrina celebri Bal.in.l.1.24.opposi.C.qui admi.quem sequitur Pet. de Ancharra.cons.170.& Alex.con.165.post princi. lib.6.vbi asserit secus esse, vbi lex vel statutū generaliter loqueretur absque vlla mentione speciali minorū vel absentiū, per notata à Bar.& cęteris doctoribus in.l.vlti.C.in qui.caus.in inte.resti. non est necessa. Innocen.& alijs in.d.c.constitutus de in integ. resti. Tiraq.hęc probat aduersus Paul.Castr.lib.1.de retra. §.35.glo.2.nu.6.& sequen.

GLOSS. XII.

1 *Absens ignorare præsumitur.*
Ignorans experiundi potestatem non habet, ibi.
Ignorans dici non potest negligens.ibi.

2 *Ignoranti nō currit tempus à testatore præstitutū in testamento.*
Ignoranti non currit tempus insinuationis testamēti vel donationis, ibi.
Ignoranti non currit tempus datum ad executionē testamentorum, ibi.
Ignoranti non currit tempus statutū puniendis criminibus, nec patrono ad præsentandum, nec prælato ad conferendum sacerdotium, nec electori ad eligendum, ibi.
Ignoranti non currit tempus adeundæ hæreditatis vel immiscendi, nec tempus deliberādi, nec agnoscēdæ bonorum possessionis, nec tempus appellandi, nec prosequendæ appellationis, ibi.
Ignoranti non currit tempus petendi tutorem, nec restitutionis in integrum, ibi.

Ignoranti

Ignoranti non currit tempus petendæ inuestituræ, nec tempora hæredibus præstituta, nec tempus datum ad reuocandam alienationem, nec optādi præbendas, nec statutum ad promotiones ordinum, nec tempus adimplendi conditionem, nec tempus inuentarij, vel productionis instrumentorum, nec tempus querelæ, nec tempus officiorum.ibi.

3 *Ignoranti currit tempus regulariter.*
Ignorantia affectata vel ascita nunquam prodest, ibid.
Affectatum impedimentum non prodest, ibi.
Affectata vel ascita regulariter non prosunt, ibid.

4 *Restitutio in integrum an competat ignorāti aduersus præscriptionem, est dubius articulus & difficilis.*

5 *Restitutio competit maiori ignoranti ex causa probabili & iustā contra præscriptionem longi & lōgissimi temporis.10.20.& .30.annorum, ibidem, & pars affirmatiua.*

6 *Lex vlti.C.de præscrip.longi tempo, explicatur, & nume.7.*
Beneficium seu priuilegium non excluditur verbis legis generalibus, ibi.

7 *Ius speciale non excluditur verbis vniuersalibus negatiuis.*
Priuilegium speciale immunitatis alicui concessum non derogatur vel tollitur per legem generaliter tributa imponentem postea, ibi.
Glo.in.l.postquam liti.C.de pact.explicatur, ibi.

8 *Ignorans non restituitur, si scientiam habuit priusquam compleretur præscriptio.*
Lex ab hostibus.§.sed quod simpliciter, & l.sequen. ff.ex qui caus.maio.explicantur, ibi.
Negligentibus non subuenitur, sed impeditis, ibi.

9 *Tempus quadriēnij datum ad restitutionem postulādam est vtile ab initio, non enim currit ignoranti.*

10 *Ignorantia probabilis & iusta prodest ad restitutionem contra præscriptionem, non crassa & supina, & ponuntur exempla, & nu.seq.*

11 *Ignorantia non excusat vbi abhibita diligentia sciētia haberi potest.*
Dubitans ignoranti non æquiparatur, vbi exigitur ignorantia iusta & probabilis.ibi.

12 *Ignorantia crassa & supina pro scientia habetur.*

13 *Restitutio ex causa iustæ & probabilis ignorantiæ non datur maiori aduersus quadragenariam præscriptionem, licèt nonnulli teneant contrarium, & nu.14.*

15 *Restitutio aduersus quadragenariam præscriptionē competit ecclesiæ, minori, & fisco, & Pineli obiectio impugnatur.*

16 *Restitutio minori non competit aduersus præscriptionem centenariam vel immemorabilem ex causa iustæ ignorantiæ & probabilis.*

17 *Ignorantia quæ aliās probatur iuramento, maiori probatione eget in restitutione.*
Ignorantiæ præsumptionem excludit antiquitas tēporis, ibid.

18 *Ignorantia an prosit ei, qui certat de lucro captādo. Restitutio ex causa ignorantiæ an competat maioribus aduersus lapsum nouem dierum, qui competit ad retractum, ibi.& nu.seq.*

19 *Restitutio minoribus aduersus præscriptionem vbi non competit, à fortiori nec maioribus competeret ex causa ignorantiæ.*
Minoribus regulariter non currit tempus, ibi.
Approbatum censetur, quod non reprobatur, ibi.
Absens & ignorans equiparantur, ibi.

20 *Absens ex causa reipublicæ, vel ex eo quòd seruat in seruitio Regis an & quando restituatur, remissiue.*
Restitutio ex causa absentiæ vel infirmitatis quid operetur, remissiue, ibi.

m *Contra los absentes.* Propter præsumptam ignorantiā quam absens habere creditur, potuisset videri hunc temporis cursum impediri, prout ignorantia impedit, vt in.l.genero.ff.de his qui notan. infam. l. cum sex menses.ff.de ędili.edi.l.semper.§.hoc interdictū. versi.annus.ff.quod vi aut clam.l.annus.ff.de calumnia.ibi, quia qui nescit, is videtur experiundi potestatem non habere, absēs igitur est impeditus agere, quē admodum & ignorans.l.2.ff.quis ordo in bono.poss. seruc.l.vlti.ff.de decret.ab ordi.facien.l.1.§.vltim. ff. quan.appell.sit.d.quinquaginta, & ibi notatur. ff.de excus.tuto.l.quinquaginta.C.eo.l. quandiu, & ibi latè Bal.& Alex.C.qui admi.l.vlti.in prin.versi.omni tamen modo.C.de iure delibe.c.licet de supplen. neglig.prela.c. quia diuersitatem in fi.de concess.preben.c.concertationi de appella.lib.6.c.1.de resti.in integ.eo.lib.quatenus ibi dicitur, si quis negligēter omiserit: nam ignorans dici non potest negligens, vt in dict.c.quia diuersitatem, & ita eum tex.expēdit Zēzeli.in extrauagan.Ioan.22.incipi.suscepti, versi.nos de illo, in verbo postquam sciuerunt in prin. Panor. in cap.1.in fi.de præscrip. Paul.Castr.consil.88.col.2. lib.2.cum alijs multis collectis ab Hyppoli.Marsi.cōsi.18.nu.15.16.&.17.per.l.3.§.si quis hæredi.ff. de statu

2 lib. [Vbi tempus in testamento appositum non curit nisi scienti, & per illum tex.vide quod Tira.expēdit lib.1.de retractu.§.35.glo.4.nu.2.& deinceps. dicens non currere ignoranti tempus insinuationi prefixum testamenti, nec donationis, num.3. nec tempus præstitutum ad executionem testamentorū nu. 4.& seq.d.D.Couarru.in.c.nos quidem nu.4.de testam. quem vide, nec tempus statutum puniendis criminibus, vt ibi idem asserit Tiraq.nu.6.&.18. nec patrono ad presentandum, nec prælato ad conferendum sacerdotium, nec electori ad eligendum nume.7. nec ius adeundi hereditatem vel immiscendi, nec tempus deliberandi, nec agnoscende bonorum pollic

Universidad de Deusto
Biblioteca

fionis,numer.8. nec tempus appellandi nec prosequē dæ appellationis,nisi sententia fuerit procuratori intimata num.9.&.10.nec tempus petendi tutorem,nec petendi restitutionem in integrum num.11.&.43. nec tempus petendi inuestituram,nec cætera tempora hæredibus præstituta num.12.nec tempus datum ad reuocandam alienationem num. 13 . nec tempus statutum ad promotionem ordinis sacerdotalis,nec tempus optandi præbendas num.14.nec tempus implendi conditionem,num.15.nec tempus inuentarij , nec productionis instrumentorum,nec tempus quærelę, nec tē pus officiorum num.16.& tandem num.17.se remittit ad tradita per Roma.& Alex.& alios, quos ibi cernere licebit.[Cæterum generaliter tempus currit ignoranti, vt in.l.vlti.& ibi Bal.& Angel.C.de præscrip. lōgi temp.&.l.sicut &.l.omnes.C.de præscrip.30. vel 40.anno.Soci.latissimē omnium consil.108.lib.4.Tiraquel.referens plures.dict.glos.4.num.18.&.19.quando autem currat ignoranti,vel non, & quando restituatur tractant late Bal.Sali.Alexan.& Iaso in.l. quā diu.C.qui admi.Frā.Balb.in tract.prese.4.par.4.par. princi. q. 28.& seq.latissimē Ioan.Igne.in.l.3.§.si cōditioni,quem legit cum.l.qui posthumos. ff. ad senatus consul. Sillania.d.D.Couar.in relecti.regulę possessor.3.par.§.2.num.3. versi.2.infertur de regu.iur.lib. 6.Tiraquel.lib.1.de retractu.§.35.glos.4.nume.21.22. &.23.& pluribus sequē.Sed & numer. 27.& deinceps probat,ignorantiam affectatam seu affictam nūquam prodesse,nec impedimētum affectatum, nec alia quæ uis affectata,de quo aliquid dixi in stylo cancellariæ tit.1.præmi.22.cap.2.glos.3.nume.8.9.&.16.& pluribus sequ.& iterum titul.3.cap.1.§.34.de recusationib⁹ glos.23.[Verum non modica contentio est inter docto.an detur contra prescriptionem huiusmodi restitutio in integrum maioribus ætate ex clausula generali si qua mihi iusta causa esse videbitur ex capite ignorātię. Quem articulum notabilem dicit & difficilē Aretin . consil.104.& Socin.in.l.cum filius.§.in hac nu. 8.ff.de verb.obligat.& difficiliorem quàm vnquam viderit.Boeri.decisio.39.vtilissimum & difficilimum nuncupat Ari.Pinel.in authen. nisi tricennale nume. 58.C.de bon.mater.in quo difficili articulo fac sequē tentes conclusiones.Prima conclusio,aduersus præscriptionem longi &longissimi temporis,nempe, decem vel viginti & triginta annorum competit maiori restitutio ex capite iustæ & probabilis ignorantiæ, hæc conclusio probatur ex.l.1.§.vlti . ff. ex qui.caus. maio.& ex.l.1.§.si quis autem.ff.de itine. actuque prius.vbi Bart.hoc apertē scribit,idem voluit glossa in. l.si partem.§.1.in verbo non vtendo.ff.quem . seruit. amitta . quam Bart . opinionem ample & ingeniosē, more solito , tuetur Socin.in.l.cum filius.§.in hac numer.8.& pluribus seq.ff.de verbor.obligatio.vbi etiā Alexand.numer.4.Roman.hanc dicens communem, consil.149.in.fin.eandem sequitur & extollit Panor. in.cap.vigilanti numero.3.de præscription.vbi Feli. numero . 1 . eam dicit communem,& ibidem Paulus Paris.numero.3.& Iasso in.§.rursus numero.59. instit. de action,& in.l.2.numer.185.C.de iure emphi . Dec. consil.36.numero.9.vbi eam dixit communem,Fran. Balb.latissimē de præscription.4.part.4. partis prin. quæstione.29.vbi citat plura consil.Alexand . plures que authoritates,Maria.Socin.Iunior consil. 70. numero.21.libr.1.& consil. 128. ex numero . 147 . eodem libr.d.D.Couarrub.in relect.regulę possessor malę fidei.3.parte .§.3.numero.1.Boeri.latissimē decisio. 39. Aimon Sauillia.in tractat.de antiqui.tempo.4. part. §.materia ista singularitatis testium,numero.50.Paul. Castrens.in.l.final.numer.5.C. de præscription . longi temp.& in.l.vnus ex sociis.ff.de seruit . rusti. prędiq. Alex.& Carol.Molin.in additio.consil.71.lib.1.Grattus, vbi dicit communem,in consil.91.numer.55.lib. 1. Alciatus.libr.1.de verbor.significatione, Tiraqu.plures citans libr.1.de retractu.§.35.glossa.4.numer.35.& 36.eādem opinionem attestatur communem . Afflict. libr.3. feudo.titul.si de feudo fuer.controuer.inter dominum & agnat.2.notab.numer.12.&.4.notab . numer.4.& ita cum Bar.iudicatum tradit idem Afflict. decisio. 329 .indubitanterque hanc esse receptissimā attestatur Arius Pinel.in.dict.authen.nisi tricennale numer.58.C.de bon.mater.[Ibi tamen refert plures contrarium tenentes,imo quod ex causa ignorantię non restituatur maior aduersus præscriptionem,cuius opinionis fuit Bald . in.l.1.num. 24. C . qui admi. Ancharra.consil.170.numer.3.Fulgo .in.l.cum filius. §.in hac.ff.de verbor.obligation.Alexand.consil.163. colum.1.lib.2.Barba.consil.41.colum.12.versicul.item posito,libr.3.Francis.Curti.Senior consil.3.numer.4. &.5.latissimē Arius Pinel.in authent. nisi tricennale numer.59.C.de bon.mater.d.D.Couarrub. huic etiā opinioni accedere videtur in relectio . regulę possessor malę fidei colum.penul.& vlti.totius relectionis: quorum rationes non refero , sed mihi magis probatur recepta opinio Bar.& adseclarum,vt maiori ignoranti competat aduersus præscriptionem longi & longissimi temporis restitutio,ex causa iustę & probabilis ignorātię:ex eo potissimum,quòd qui ignorat ius sibi ad rem,quę præscribitur,competere, iustè dicitur impeditus,ne agere possit,vt inquit tex.celebris in.l. annus.ff.de calumnia.ibi,quia qui nescit,is videtur ex periundi potestatem non habere: & quia facti impedimento agere impeditur, currit contra eum præscriptio,iuxta receptiorem sententiam supra traditam numero.3.& glos.9.numer.2.quare nimirum , si demum probata ignorantia restituatur,vt.l.1.§.vlti.ff.ex qui. caus.maio.[Ad.l.vlti.C.de præscription.long. temp. respondent Bar.Alexand.& Socin.in locis numer.4. citatis,quod ex verbis præcisis & generalibus non excluditur restitutio in integrum, & sic remedium extraordinarium,ex sententia glos.communiter receptę in.l.postquam liti in verbo nulla.C.de pact. Nec oberit responsio Pineli in dict.authent . nisi tricennale num.59.versi.tandem hęc opinio,dicentis glossam legis postquam liti , & alia quę de restitutione adduci possent , procedere,quoties lex generaliter loquitur de aliquo actu,contra quem neminem admittit,tunc enim ea generalitas non excludit restitutionem minorum, vel aliam iure expressam,quia lex tūc manet vtilis & efficax regulariter in omnibus alijs : non enim patitur iuris ratio,vt verba generalia excludant beneficium,alibi in iure specialiter concessum, iuxta glos. celebrem in.l.3.C.de silentiar.lib.12.Aretin.in dict.l. fin,

final.& in nostra materia,vt Pinelus subdit,indistinctè approbatur præscriptio contra omnes etiam ignorantes,& contra ecclesiam,& contra eos,qui minores fuerunt,& qui olim agere non poterant:cum modo tamen,vt præscriptio non incipiat,nisi post pubertatem,& postquam agere potest is,contra quē vsucapitur,vt in dict.authent.nisi.tricennale & in locis superius citatis:post quæ omnia si adhuc daretur restitutio contra præscriptionem, inania redderetur iura illa,quatenus de præscriptione contra ignorantes loquuntur,non enim omissum censeri debet quod specificè exprimitur.Sed hęc responsio Pineli verbis potius quàm mente constat,imo & nullam ferē verborum differentiam ex ea vnquam expendere potui:quid enim refert dicere,contra quem neminem admittit,aut quòd actus,hoc est,præscriptio approbatur contra omnes,nonnè contra eam vtraque in specie neminem admittit?quare tene communem opinionem. [Et ex eo potissimum quòd dispositio 7 excluforia seu prohibitoria per signum vniuersale negatiuum procedens,non excludit ius speciale , vt ex prędicta glossa dict.l.postquam liti in verbo nulla ratio.C.de pact.expendit Iaso.ibidem numero.17. & Philip.deci.numer.30.& Ludoui.Gozadin.num. 16.& Frā.Curtius Iunior numer.vlti.& Signoro. de Homodeis numero.19.versicul.11. opponitur . idem Pinelus in repetit.l.2.parte.3.cap.1.numero.15.C. de rescinden.vendit.eam dicens communiter receptam Didac.Perez in.l.1.titul.8.libro.3.ordina.colu.1009. etiamsi per talem dispositionem auferatur omne remedium,vt ex eadem glossa ijdem adnotarunt , eamque commendat Iaso.in.l. eleganter numero. 8.ff. de condict.indeb.& extollit Francisc.Balb.de præscrip. 1.part.6.partis princip . numero . 42 . ornat Aimon Craue.consil.201.numero.35,idem etiam probat glos, in.l.3.C.de silentiarijs,quam præter alios appendit Felin.in.cap.1.numero.10.de rescriscrip.& in. capit. 1.colum.1.de hereti. Probat enim glossa illa iuncto text.quòd si princeps concedit alicui immunitatem à tributis , deinde lege generali imponit tributa in vniuerso regno nulla mentione facta dicti priuilegij, non censetur illud derogasse,idem voluit Paul. Cast. consil.146.numero.1,libro.1.Ludou.Roman . consil. 436.versic.3.principalis ratio fundatur, Deci.in.l.in toto numero.8.ff.de regul.iur.Iaso.in.l.1.numer. 80. C.de sum.Trinitat.& in.l.cum antiquis nume.6. C. de in officio.testamen.& in.l.quod Principi numer. 16.ff.de consti.Princip.glossa est notab.in.c.vnico in verbo consuetudine de capell.monacho.versicul . & nota quòd consuetudo reuocat statuta , sed nō priu legia Didac.Perez.dict.colum.1009.Atin dict.l.fi. C.de præscript.longi tempo.dicit text. nulla scientia vel ignorantia expectanda,ecce text . ille verbis vniuersalibus excludit scientiam vel ignorantiam eius,contra quem præscribitur,vt nihil referat,sciat vel ignoret ius sibi in ea re competens ad impediendum præscriptionem,non tamen per ea verba excluditur ius speciale restitutionis in integrum ratione ignorantiæ iustæ & probabilis sibi competens . Quare obseruare oportet doctrinam Bar.& communem cō 8 tra Bal.Pinelum & adseclas. [Eam tamen conclusio nem limita,nisi ante perfectam præscriptionem cessauerit ignorantia per aliquod tempus arbitrio iudicis temperandum,intra quod agendi experiundique sibi potestas fuerit.Non enim subuenitur negligentibus,sed necessitate rerū impeditis. Totumque istud prætoris arbitrio temperabitur, idest , vt ita demum restituat,si non negligentia sed temporis angustia nō potuerit litem contestari,vt iurisconsultus probat in l.non enim.ff.ex qui.caus.maio . Quid enim si cùm in noticiam domini peruenit,modicum restabat tempus ad præscriptionis complementum?Iustum quidē erit hoc temporis lapsum sibi non imputari.l.ab hostibus.§.sed quod simpliciter.ff.ex qui.caus.maiores, qui loquitur in absente causa reipublicæ , qui affuerat in initio & medio præscriptionis , & demum redierat,cùm iam modicum temporis decrat ad præscriptionem complendam.Ait enim consultus,eo reuerso restitutionis auxilium locum habet,non quandocūque,sed ita demum,si intra modicum tempus post quam redijt,hoc cōtingit, idest,dum hospitium quis conducit , sarcinulas componit , quęrit aduocatum. Nam eum,qui differt restitutionem non esse audiendum Neratius scribit . Sic ergo nostra in specie cùm contra ignorantem præscribitur,si ei scientia ante cōpletam præscriptionem superuenit,cùm pauci superent dies ad eam complendam,poterit ex causa iustę & probabilis ignorantiæ maior restitui, namsi dies plures restabant,intra quos agere poterat,& præscriptionem interrumpere,equum profecto non est ei restitutionem concedere, deficit enim iusta causa: qua prętor mouetur ad eam concedendam iuxta . l. 1.in. fin.ff.ex qui.caus.maio.hæc fuit sententia.d.D.Couarrub.in dict.regula possessor.3.part. §. 3. numero. etiam.3.versi.primum illud est considerandum, de regul.iur.in.6.vbi subdit hac inspecie tempus quadrienij à tempore scientię esse computandum , non à definitę præscriptionis,sed à tempore scientię superuenientis, quod verum esse existimo. [Nam & aliās 9 semper quadrienium à lege constitutum ad petendā restitutionem iuxta.l.vlti.C.de tempo.in integ.resti. &.l.47.ad fin.titu.13.par.5.vtile est ab initio,nec curit ignoranti,licēt petita non fuerit restitutio intra. 50.annos,ex sententia communiter recepta,Bal.in.l. falsam.C.si ex falsi.instru.cui subscripsit Alexan.cōsilio.89.numer.10.lib.2.& consil.150.lib.7.numero.3. Iaso.in authent.quas actiones numer.35.C.de sacrosan.eccles.Alexand.consil.69.numer.6,lib.3.& cons. 81.in fin.lib.5.Panor.in.cap.1.in fine & ibi Felin.numer.9.de præscrip.Deci.consi.36.num.9.& cons.42. in fine Areti,consi.15.ad finem Socin . nepos consil. 128.num.168.lib.1.Fran.Balb.de præsc.4.part.4.part. princip.q.29.ad finem Iacobi à.S.Georg.in.l.vlti.nu. 7.C.de temp.in integ.resti.Marsil.singu.572.Iaso.in. §.rursus nu.74.insti.de actio.Anto.Rube.consil.98. nu.3.Paul.Cast.in.l.vlti.C.de dolo,Cardi. Alexā in clem.1.q.25.de in integ.resti.Boer.decis.39.nu.4.Iaso & alij quorum meminit Aimon Sabillia.in lib.de antiqui.temporum.4.parte sectione incip. materia ista singularitatis testium numero.45.Corneus consil.219. numero.13.libr.2.& consil.87.numero . 4.&.5.lib.4. Socin.consi.194.libr.2.& consil.66.circa finem lib.4.

& doctores vbique,quos refert & sequitur Tiraquelus libro.1.de retractu.§.35.glossa.4.numero.43.d.D. Couarruuias in relicti.regulę possessor malæ fidei.3. par.§.vlti.numer,3.hanc dicens communem,& Ari. Pinelus in.d.authenti.nisi tricennale,C.de bonis mater.numer.59.versic.probatur hæc opinio arguendo, vbi etiam esse communem attestatur, Gregor. Lupi in.l.penul.glossa.fin.titul.vlti.par.6.& licet hæc vera sint generaliter,fallit tamen traditio hæc in quadriē nio pro restitutione aduersus præscriptionem competenti,vt optimè aduertit d.D.Couarrub.in.d.regula possessor.3.par.c.vlt.in fine versic.nonus,vt cesset obiectio Aimo.& Pineli in.d.authen.nisi tricēnale numero.59. C.de bon.mater.dicentium, si quadrienniū currat à tempore scientiæ,restitutionem competere non solum contra præscriptionem longi & longissimi temporis,sed & aduersus quadragenariam & centenariam,cùm etiam si lapsi sint cētum anni quadriē nium non currat,si ad notitiam eius,contra quē præscribitur,eo in tempore non deuenit: cui obiectioni responderi non poterat, nisi negando hac in specie quadrienium à tempore scientiæ currere, non enim currit nisi à die completæ præscriptionis,vt recte resoluit.d.D.Couarru. & Grego.Lupi in.l.vltima titul, vltimo in verbo quatro años parti.6.qui hoc idē
10 asseuerat cum.d.D.Couarru. [Secundo limita conclusionem numer.4.traditam,vt procedat in ignorātia iusta & probabili, & verisimili:hęc siquidē prodest ad restitutionem contra lapsum temporis,nō ignorantia crassa vel supina,aut affectata,vt expresim voluit Bal.in.cap.fin.nume.1.de supplen.negli. prælа.Imol.in.cap.vlti.nume.34.versi.sed hic est aduertendum de præscrip.Roma.consi.127.ad.fin. vbi ex hoc infert non esse restituendum quempiam ob ignorantiam eius rei,cuius fama erat publica eo in loco, & iterum consi.340.in fi.vbi asserit huiusmodi ignorantiam habere vim scientię, vt in iuribus ibi citatis Areti.in.l.licet.C.de iure deliberandi,& consi.15.in fine, vbi de eo loquitur,qui habebat scripturam rei, quam se ignorare asserebat, Alex,ad Barto.in dict.l. 1.§.si quis autem.ff.de itine.actuque priua. Feli.in.c. vigilanti nu.4.& ibi Pari.nume.6.de præsc.Balb.de præscrip.4.par.4.partis principalis,quæstio.29.Decii.in.l.2.C.qui admi.& consi.266.in fin. & consil.272. etiam in fin.& consi.436.nume.9.&.564.in fine, Ludo.Gozadi.consi.8.ad fi.& consi.68.nume.14.Boeri. d. decisio.39.ad fin. Alex.& Socin.in,d.l.cum filius. §.in hac.ff.de verbo.obliga.Tiraquel,lib.1.de retra. §.35.glossa.4.nu.33.Pinel.in.d.authen. nisi tricennale nume.60.C.de bon.mater. [Huius ignorantię iustę
11 & probabilis exemplum communiter traditur in hęrede vel alio successore,si in hæreditate iuris sui documenta non extent,ex vulgata.l.qui in alterius.ff. de regu.iuris,vt per Alexand.& Soci.in dicto.§.in hac, & Afflict.decisio.37.nume.2.Gratt.consil. 125. nume.5.lib.1.Pinelum dict.numero . 60.Non enim excusabit ignorantia,si adhibita diligentia,rei notitia haberi possit,secundum doctor.superius citatos, Areti.consi,15.ad fin.facit text,in.l.quibus diebus. ff.de conditionibus & demonstrationibus. Ex quo ibi infert Pinel. non sufficere hac in specie dubitationem,licèt aliàs dubitans & ignorans equiparētur vt in,l.vltima.C.de condictione.indebiti.l. fina.§.1. & ibi Barto.C.de furt.bonus text.in.l.scriptus.ff.de
12 Carbo.edi, [Et aliàs semper crassa ignorantia & supina pro scientia habetur , etiam in pœnalibus & statutis,ex sententia gloss.notabilis in Clementina.1. in verbo scienter de consanguinita.& affinita. & in c.1.§.similiter in verbo sciens titu.quibus mod.feud. amitta.vbi Bald.nume.21. & Cardina. Alexand. in eod.cap.§.item si fidelis numer,5.versi.quęro si vasallus ignoranter , confert text.in.l.& si consensum.§. 1.ff.de contrahenda emptione, & in.l.nec supina.ff. de iur.& fact.ignoran.gloss.in capi. 1.in verb. vltra annum,& ibi Bald.Marti.Laud.Albaro.& cęteri titulo quo tempo,miles,gloss.in capi. innotuit in verbo ignorantiam de electione,Tiraquel.libr.1. de retractu.§.35.gloss.4.nume.34.quam ignorantiam dis-
13 solutam eleganter appellat Papinianus in.l.cum sex ff.de ædili.edi.quem ibi citat Tiraquel. [Secunda conclusio,restitutio ex causa iustę & probabilis ignorantiæ non datur maiori aduersus prescriptionem quadragenariam,text. est hoc non obscure probans in.l.omnes.C.de præscriptio.30.vel.40. anno. & in l.vltima.C.de fund.patrimo.libr.11.quibus statuitur prescriptionem quadragenariam plenissimam inducere securitatem . At quoties per legem plenissima promittitur securitas,locus nō est restitutioni in integrum,ex sententia gloss.magistræ in.l.ait prętor.§. permittitur,verbo imputandum.ff.de minor.quo argumen.vtitur Bald.hac in specie in.l.vltima nume: 5.ad fin.C.ex quib.caus.maiores,& Aretin.cons.104 numero.3.& sequen.vbi huic adhæret conclusioni, idem voluit Alexand.consi.151.libr.2.numer.9.&.10 lib.2.& in.l.3.§.Labeo in fin.ff.de acquirend.possess, Areti.in.l.qui vniuersas.§.vltimo eodem titu. Deci: consi.29.vbi latissimè tractat,Barba.consil.41.nume. 18.libr.1.Soci.consi.30.in fin.libr.3.& consi.194.nu.6 lib.2.Cuttius Senior consi.penulti.libr.3.Carol.Moline.in dicto Alexan.consi.151,nume.9. libr.2. citans concordan.eandem opinionem sequuntur dicentes esse communem Socin.consi.2.nume.18.libr.3.Anto.Rube.consil.55.in fine.& consi.12.in fi.& consilio 97.Bertrand.consilio.15.in.6.quæsito,Maria. Socin. Iunior consilio.54.lib.1.& consilio. 76. numero. 102. eodem libr.1.& consi.145. nume.76.eodem libr.1.vbi latissimè discutit , & asserit , esse communem,& in consi.149.& consi.115.nume.43.libr.2.Ioan. Dilectus de arte testandi titu.de acquiren.hęredita.cautela.8. Gomezi.in.§.rursus numer.31.insti. de actio.domi. Dida.Couarru.in relection.regulæ possessor malę fidei.3.par.§.3.num.2. Galliaula in.l.2.nu.39.& ibi Alcia.numero.72.ff.de verborum obligationi. Zoannetus in libr.de rebus quotidianis cap.54.numer.1.Soci. latissimè omnium in.l,cum filius.§.in hac numero.8. & sequenti.ff.de verborum obligationi.Barba.consilio.41.numero.17.& sequen.lib.1.Iaso.consil.209.nu. 2.versi.non obstat etiam illud lib.2.Ludoui.Gozadi. consi.8.nume.vltimo.Stepha.Bertrand.consilio.139. per totū libr.2.Ioan.Igne.in.l.3.§.si cōditioni quē legit cū.l.qui posthumos nu.126.ff.ad sen.cōs.Silla. Tiraq,libr.1.de retractu.§.35.glo.4.nu.37.& sequ. Ari.
Pine.

Pinel.in auth.nisi tricennale nume.58.in fin. C.de bo
14 nis mater. [Hęc mihi verior videtur sententia & receptior,quamuis non desint plures,qui contrariam ediametro asserant,nempe,quod restitutio competat aduersus præscriptionem quadragenariam maiori, ex capite iustę & probabilis ignorantiæ,hi sunt Ioā. de Imol.in.c.vlti,de præscrip.nume.34.& Panormi. in.c.vigilanti num.3.eo.tit.vbi Pau.Pari.nume.5.attestatur hanc esse communem,licèt Felin.ibi dubitauerit,Boeri.decisio.39.nu.6.Soci.sibi parum constās consi.80.ad finem lib.3.Aymon Craue,de antiq.tempo.4.par.§.materia ista singularitatis testium nu. 50. & plurib.sequen.Fran.Balb.de præscrip.4.par.4.partis prin.q.29.nume.7.Matth.Afflict.decisio.37.nu.1 in fi.& decisio.329.nu.5.vbi ita asserit fuisse iudicatū. Carol.Ruyn.consi.26.ad fin.lib.3.& consi.103.in fine lib.5.& consi.63.in fi.lib.1.& Lofred,Neapoli. consi. feudali.16.ad fin.& Lauren.Silua.consi.4.ad fin.Petr.Rebuffus in constitu. Gallicanis tomo.2.titu.de restitutione arti.1.num.26.pagi.119.Alexand.sibi contrarius consi.71.nume.3.& consi.84.nu.3.lib.1.& consil.169.nu.15.lib.2.hanc dixit communem Lud.Gozadi.consi,56.nu.11.& Bertrand.consi.15.in.6.quæst.nume.40.& sequen.& consi.29.lib.1.ex noua editione. Mouentur pluribus rationibus quibus cæteri respōdent,quod non examino loca designasse contentus,
15 [Limita tamen conclusionem istam,vt procedat in maioribus,nam secus erit respondendum in minoribus,& in ecclesia,ciuitatibus & fisco,quibus regulariter competit restitutio contra quamlibet lęsionem, vt in.l.vlti.titu.vlti.par.6.vbi Grego.Lupi citat concordan.quibus proculdubio cōpetet restitutio in integrum aduersus quadragenariam præscriptionem, iuxta sententiam glo.Bar.& doctorum in auth.quas actiones in verbo excluduntur. C. de sacrosc. eccles. vbi Iaso nume.33.dixit eam communem,idem voluerunt Cardina.Imol.& Abbas in Clemen.1.de in integrum resti.contra glo.ibi.Panor.in.c . 1. de præscriptio.& in cap.auditis eod.tit.vbi hanc dixit communem contra gloss.ibi,idem attestatur Dec1. consil.29. col.2.d.D.Couarru.in relectio.regulę possessor malę fidei in vltimo paragrapho nu.4.Deci.consi.36.nume.9.& consi.375.ad fin.Socin. nepos consil.56. col. vlti,lib.2.Roma.consi.123.nume.4.Affli.lib.3. consti tu. Neapolita.rub.31.in fine,Pinel.in authen. nisi tricennale nu.59.versi.10.impugnatur.C.de bon.mater. estque iure nostro regio tex.expressus in.l. penulti. titu.vlti.par.6.vbi & Grego.Lupi.Nec ex hoc impugnatur conclusio principalis nu.13.tradita,prout asserebat Pinelus dict.versi.10.impugnatur, nam specialitas minorum & ecclesiæ ciuitatis,& fisci non cōsistit, quando peterent restitutionem ex causa iustę & probabilis ignorantiæ,quoniam in hoc nihil differunt à maioribus,quibus aliàs nulla competit restitutio: sed different plurimum,quia vltra istum casum competet minoribus restitutio si lęsi apparuerint,licèt nō ignorauerint,nō sic maioribus,quippe cum lęsio minoribus ecclesię,& similibus non tā ex ignorātia contingit,quā ex facilitate ętatis,& indiligenti rerū administratione,vt optimè aduertit.d.D. Couarru.d.§
16 vlti.nu.3.in fin. [Tertia conclusio,restitutio in integrum non datur maiori aduersus centenariā & immemorabilem prescriptionem,ex causa iustę & probabilis ignorantię,sicuti ad notarunt Barba.consi.41 nu.18.lib.1.Iaso.consi.209.lib.2.Soci. Iunior consi.76. num.102.& sequen.Pau.Pari.consi.23.nu.221.lib.1. d. D.Couarru,in relectio.regulę possessor par.vlt.§.vlt. nu.2,in fin.Ari.Pine.in.d.auth.nisi tricennale nu.58. in prin.C.de bon,matern.penes quos conclusio ista nullam videtur habere dubitationem: quāuis quoad centenariam prescriptionem contrarium fulcire conetur subtilis Aimon Craue.lib.de antiqui. tempor. 4.par.§.materia ista singularitatis testium nume.44. vt nihil in nostra iuris prudentia non sit controuer-
17 sum. [Hoc tamen summè aduertere oportet in tractatione hac,ignorantiam non probari per iuramentum,vt aliàs solet,iuxta notata in Clemen.1. de iudi. Ancharra.consi.170.col. vlti,Pau,Cast.consi.66.in.8 dubio lib.1.Deci.consi.657.col.2.ad fin.per glo.in.c. proposuisti,in verbo non probatur.82.distin.sed probari debet per testes,vel aliàs, cum scientia præsumatur propter antiquitatem temporis,atque ideo contra huiusmodi præsumptionem maior exigitur probatio,quàm per proprium iuramentum,ex notatis in c.quia verisimile,vbi Abb.2.notab.de præsump.per Bar.in.l.inter omnes.§.recte.ff.de furt. quod hac in specie asseuerant Aymon Sabillia.de anti qui.tempo. 4.parte.§.materia ista numer.62.& .d. D. Couarru. in relectio.d.regu.possessor vlti.par.§.vlti, in fin.de
18 regu. iur.in.6. [Ex quibus facile erit cernere,an maior prætextu ignorantię possit restitui cōtra lapsum nouem dierum retractus,constat enim pluribus ratio nibus restitui non posse:primū, quia consanguineus veniens ad retractum certat de lucro captando , non de damno vitando,quare eius ignorantia sibi prodesse non debet per.l.si quis in graui.§,vtrum& ibi Bar. ff,ad Sillania.Bar.in.l.genero.ff.de his qui notantur infa.Bal.in.l.vlti.C.de dolo,Ancharra.in.c.statutū de præben.in.6.Stephan.Federi.in tracta. de legum interpre.par.2.cartha.4.versi.statuto cauetur q̄ sindicus,Alexan.in.l.qui seruum in prin.col.1.ff.de verbo.obligatio,& consi.7.paulo ante fin. libr.7. Deci. in.l.qui in alterius vers.2.ista regula & sequē.ff,de regu.iur.facit.l.qui autem.§.si quid cum pupillo versi. similiq̄ modo.ff.quæ in fraud.credito. Tiraq.lib.1. de retra.§.35.gloss.4.nu.26.& num.44.vbi hac in spe
19 cie retractus hoc vtitur argumento. [Secundò, quoniam minor hoc casu non restituitur,vt in hac eadem l.cauetur,sed minores plus habent fauoris,& priuilegij ad summouendas temporis præscriptiones, quàm ignorantes aut absentes , nam regulariter tempus non currit contra minores , vt in.l. vltima ,C. in quibus causis in integrum restitutio non est necessaria.l. penultima titulo vltimo partita.6. currit tamen contra absentes & ignorantes , licèt quandoque restituantur , vt diximus supra numero . 4. & deinceps . Ex quo dixit Accursius in . l. necnon . §. quod eis , in verbo non prohibeant .ff. ex quibus causis maiores , valere argumentum hoc , non subuenitur minori , ergo nec maiori,in quibus casibus aliàs maiori succuritur , & nemo , quem viderim , scribentium & commentan-

tium ea in legem glossæ sentẽtiam improbat, quo fit, vt eam approbare videantur iuxta doctrinam gloss. ab omnibus commendatę in l.inter omnes in principio.ff.qui satisda.cogan.text.optimus ea glos. multo clarior in.l.item quod Sabinus in fine.ff.de hęred. institu.dum ait,vt Labeo scripsit, nec Aristo vel Paulus,vtpote probabile,notant,quem expendit Tiraq. libr.1.de retra.§.35.glossa.4.nume.45.vbi citat cõcordant.& numer.sequen.confirmat argumentum prædictum,licẽt aliqui contra putent,vt ipse Tiraq. refert numer.48.& sequent.quicquid tamen sit,Tiraquel.ipse tenet hanc opinionem,vt tempus retractus currat ignoranti sine spe restitutionis in integrũ, & magis probatur in lege ista,vbi tempus retractus currit minori & absenti absque spe restitutionis, ergo idem in ignorante,& fortiori ratione,vt dixi,& probat.d.D.Couarruu.in. cap.nos quidem nume.4.extra de testamen. Ex quo resoluo absentem,etiam si ignorauerit,restitui non posse aduersus lapsum nouem dierum huiusmodi retractus,contra id quod ex Tiraquello retuli supra hac eadem lege glossa.8,in fine
10 [Causas absentiæ ex causa rei publicæ,vel in seruitio Regis,vel causas infirmitatis, ex quibus quis restituitur in integrum ex clausula generali, tradit Did. Perez in.l.4.titul.14.glos.1,lib.3.ordinatio.colu.1259. & sequent.

GLOSS. XIII.

1 *Retractus est stricti iuris num.1.*
Strictum ius dicitur â quo nullo modo recedi potest,ibid.
2 *Strictum ius dicitur quod odiosum est:*
3 *Actio ex retractu est stricti iuris.*
4 *Rustico, seu militi, vel mulieri non parcitur in his,quæ introducta sunt ad rigorem conseruãdum.& quæ stricti iuris sunt.*
5 *Mulieri,rustico,& militi non subuenitur nisi in casibus à iure expressis.*
6 *Rustico,mulieri & militi nõ subuenitur,nisi vbi non potuerunt consulere peritiores.*

n *Saluo que a la letra se guarde*. Nota ex lege ista,retractum esse stricti iuris: Strictum enim ius dicitur,à quo nullo modo recedi potest,vt tradit Accurs.in.l. placuit in glo.vlti.C.de iudi.per.l.prospexit.ff.qui & àquib.quem sequitur Bal.consil.343.numer.3.in fin. lib.1.vbi dicit id ius strictum esse,cui nihil addi,nihil detrahi possit,nisi quod scriptura loquitur argumẽ. l.si alij.ff.de vsufruct.lega.&.l.contractus.C. de fide instru.subditque,strictum ius consistere in ipsa scriptura,& verbis præcisè obseruandis,latum autem ius ex suppletione,vt notatur in.l.in hac. ff. de tritico. His respectibus retractus dici potest esse stricti iuris,tanquam,scilicẽt,non liceat ac nec latum quidem vnguem à verbis legis eum introducentis discedere, vt & iuxta consuetudinem Franciæ procedere asseuerat Tiraquel.libro.1.de retractu.§.35.glossa.1.numero.23. [Qui numero sequenti, authoritate Bal. post Iacob.de Are.in.l.non possunt.2.lectura.ff. de legib.dixit,quæ odiosa sunt,ea quoque stricti iuris esse per text.in.l.cum quidam.ff.de libe. & posthum. quem Bal.ita summat,odia restringi,fauores conuenit amplari. cap.odia de regul.iur.in.6.est etiam tex. optimus in.l.hęreditas.ff. de statulib.cuius verba sũt [tanquam scilicet ius scriptum sit odiosum, æquitas fauorabilis].Sed ex receptiori sententia retractus est odiosus,vt latissimè probat Tiraquel. in præfatione retractus lignagier numero.60.& multis sequentib.
3 [Est præterea actio competẽs ex retractu stricti iuris vt voluit Ioann.Fab.in.§.actionum colum.2. versic. & ista faciunt.institu.de actio.Tiraquel. libro.1.de retractu.§.35.glossa.1.numer.1.vbi & numeris sequẽ. plurima de stricto iure & æquitate congerit.
4 [Ex quo rustico,aut mulieri,aut etiam militi non consignanti precium iuxta legem fori & præcedentem & l.14.infra eod.vel cõsignanti,sed non legitimè,non subuenitur,quia in his,quę introducta sunt ad rigorem conseruandum,istis non parcitur,glossa.Bar.Bal. & Paul.Cast.in.l.cum quis,C.de iur.& facti ignorã. glossa.in.l.iuris.2.eodem titul.quę ponit exemplum in eo,qui per triennium cessauit soluere canonem, glossa.in summa.38.distinct.& in.§.notandum glos. 1.in fin.1.quęstione.4.Guill.de Cun.in. l. si quis ex argentarijs.§.vlti.cum.l.sequen.ff.de eden. Bart. & Salicet.in.l.1.C.de iur.& fact.igno.cum concordantijs â Tiraquel.congestis libro.2.de retractu.l.4.glossa.7.numero.16.vbi non excusari eos probat, si non fecerint inuentarium,& numer.sequen.si inuestituram non petierint,nec si feudum aut emphiteusim alienauerint.
5 [Nec eis subuenitur quidem,nisi in casibus à iure expressis.l.penul.in.princip. ibi & quibusdam causis.ff.de iur.& facti ignorant. & notatur in.l.vlti.& ibi Alber.& alij.ff.de condictio.sine causa,Anton.& Imol.in cap.2.de constitu.Fulg.Roma. & Alexand.in.l.iuris ignorantia.C.qui admit.Ioa. de Ana.& Felin.vlti.notab.in cap, quoniam de simo.Alex.alios citans in.l.si quis id quod.ff. de iuri. omn.iudi.& consil.42.libro.1.& consil.14.libro.2. Deci.cons.274.& in.l.2.3.notab.C,de eden.cum concord. Tiraquell. dict. glossa.7.numero.13. text.optimus in.l,ne passim.C.de iur. & facti ignoran. vt ibi egregie adnotauit dom. Anton.Padilla ex hoc pluri ma inferens.
6 [Non etiam subuenitur eis, si potuerunt consulere peritiores.l.bonorum. ff. de bonor. possef.l.3.§.vlti.ff.quis ordo in bon.possef. seruetur glossa.in.cap.per tuas & ibi Felin.numero. 4. de simo.Ioan.Fab.Bal.& Salicet.in.l.iuris.C.qui admit. Angel.& Corneus in.l.quicunque eodem titul.cum aliis traditis ab ipso Tiraquello dict.§.4.glossa.7,nu, 18.& duobus sequen.

GLOSS. XIIII.

1 *Retractus ei solũ,qui retrahit,& nõ alij nec in alterius comodum fieri debet.*
Tutor nomine pupilli an possit retrahere,& consignare,& an ipsi possit oblatio fieri.ibi.
2 *Retractus an possit nomine alterius fieri.*
Mãdatum speciale & in indiuiduo requiritur in retractu,ibi.
Iuramentũ per procuratorẽ an præstari possit.ibid.
3 *Mandatum generale cum libera an sufficiat ad retractum faciendum.*
Mandatum generale cum libera an speciali æquiparetur.ibi.
4 *Mandatum generale cum libera non sufficit,vbi requiritur speciale mandatum in indiuiduo.*
Mandatum speciale in indiuiduo requiritur in iuramento,ibi.
5 *Mandatum speciale in indiuiduo requiritur in aditione hæreditatis,& alijs quæ animi declarationẽ exigunt,& in causa matrimonij, & ad opponendum obiectiones cõtra electũ, & in alijs casibus.*
6 *Clausula cum libera ponitur ex consuetudine & stylo potius notariorum,quam ex partium voluntate & consensu.*
7 *Clausula,quæ ex stylo potius notariorum quàm ex partium consensu apponitur in instrumẽto, cognoscitur,si in aliam speciem redigitur contractus, vt in donatione causa mortis, & alia exempla traduntur. num.8.*
9 *Clausula ex stylo tabellionum in instrumento apposita in valde præiudicialibus nil operatur.*
10 *Lex.19.titulo.5.de procuratori.par.3. nouè explicatur.*
11 *Clausula consueta apponi an censeatur apposita & in quibus casibus,& an notarius rogatus censeatur clausulas consuetas apponere? exẽplaquè traditur.*
12 *Mandatum cum libera non extenditur ad incogitata per dominum.*
13 *Coniunctus non potest pro coniuncto agere in his,quæ speciale exigunt mandatum.*
14 *Coniunctus non potest retrahere pro coniuncto,nisi habeat speciale mandatum,vel quod gesserit,ratificetur per eum in termino ad retrahendum constituto.ibi.*
15 *Ratificatio sufficit etiam in his,quæ mandatum exigunt speciale.*
16 *Praxis retractus faciendi per alium.*
Ratificatio retractus facti nomine alieno debet fieri intra nouem dies iure regio.ibi.
17 *Ratificatio retractus à minore per curatorem facti quomodo & quando fieri debeat.*
Minor an restituatur aduersus retractum, per eius tutorem vel curatorem factum,ibi.
18 *Procurator consanguinei eius nomine retrahens, an teneatur ostendere mandatum intra nouem dies, vel illud legere,vel ei tradere exemplar.*

o *Y si el menor tuuiere tutor o curador.* Dicit lex ista tutorem vel curatore retrahere posse nomine minoris sui & ad eius commodum rem patrimonialem à consanguineo minoris venditam,licèt in.l.precedenti in fine statuatur, neminem admitti ad retrahendum nisi ad proprium commodum,quod ex lege ista adnotauit Ioan.Lupi in.l.70.Tauri nu.4. Ex quo vides non soluti consanguineum ipsum, sed & alium eius nomine admitti posse ad retractum,quod enim per legem supra proximam prohibetur,est, ne consanguineus alteri,& in alterius commodum retrahat,nisi autem ne alius acquirat consanguineo, nam qui per se facere potest,& per alium facere non prohibetur, vt in regula iuris qui per alium & regu. potest quis de regu.iur.ni.6. Quocirca tutor solus nomine pupilli vel curator nomine adulti oblationem & consignationem ad retractum facere potest, vt probat Ioan. Lupi in dict.l.70.Tauri nu.4.d.D.Couarru.lib.1.resolu.c.6.nume.vlti.ver.9.& Tiraquel.lib.1.de retra. §.1.glo.13.nume.22.& seq.ibi etiam disputat,an oblatio fieri possit ipsi tutori aut curatori, at in vtroque casu eadem est ratio,vide eum,nam quoad nos, satis est habere legem expressam. Pupillus item solus & adultus sine curatore oblationem facere poterit, vt voluit Afflict.in tracta.protomixeos.§.2.nume.15.& Tiraq.d.§.1.glo.13.nu.25. & sequen. pupillus nãque quoad acquirendum,tutoris non indiget authoritate,l.pupillus.ff.de acq.rerum dom.cum concordan. â Tiraquel.ibi traditis.
2 [Sed dubitari solet,an procurator admittatur nomine alterius ad retrahẽdum, & an mandatum speciale requiratur? & magis communiter concludunt doctores, mãdatum speciale requiri,quod satis colligitur ex Bal.consi.1.8. in fi. libr.3. per tex.in.c. constitutus de in integ.resti.& magis in specie hoc voluit Cassanc.in consuetu.Burgund.rub. 10 de retraict.2.§.1.in verbo le peul racheter nu.5.ver si.sed an proximus,idem voluit Tiraq.lib.1.de retractu.§.1.glo.10.nu.94.&.96.& è nostris Ioan.Lupi in l.70.Tauri nu.3.& Dida.Castelli ibidem glo.1.col.2. in princi.Mouentur per tex.in.d.l.13.tit.10.lib.3.fori in fi.ex qua sumpta est.l.7.supra eod.vbi iuramentũ exigitur consanguinei,quod procurator eius nomine præstare non potest absque speciali mandato,ex sententia glossę vltimę in capit.1.de iudi.libr.6.& notatur in capi.final. de iuramen.calumniæ eodem libr. Bartol.in.l.2.§.fin autem.C. de iure iurando propter.calu.dan. Nec satis erit, habere mandatum ad iurandum in omnibus causis, nisi nuncupatim in ea, de qua tractatur causa, expressum fuerit, secundum Bartol,& doctor.omnes in.l.qui bona.§.si alieno.ff. de damno infect.doctores communiter in capi.vltimo de iuramen.calum.libr.6.vt attestatur domi.Dida.Couarru.in capi.quamuis pactum.1.relect.par.§. 5.nume.8.col.penulti.de pact.libr.6.& iterum libr.1. resolu.cap.6.nume.2.versi.eadem fere,dixi latissimè in stylo cancellariæ titu.1.præeminen.17.casu.20.declara.2.legis Toleti glossa.3.& titu.3.cap.1.§.34.glossa.
3 7. [Sed an sufficiat mandatum generale cum libera? quod videtur, quandoquidem mandato speciali comparatur, tam in contractibus, quàm in iudicijs. l. nam & nocere, & ibi glossa Baldus & Alex.

& Alexand.qui eam legit cum.l.rescriptum.§.vltimo.ff.de pact.&.l.procurator cui generaliter, & ibi Ricard.& Albe.ff.de procurato.&.l.mandato,& ibi glo.& Bar.ff.eo.&.l.iusiurandum quod ex conuentione.§.vltimo. & ibi glos.in verbo vniuersorum, Bar.Alexan.& Iaso.2.notab.qui tradit.6.limitationes.ff.de iureiuran.c.qui ad agendum.§.vltimo, & ibi omnes de procu.in.6.Cano.in.c.vlti.de dilatio. Carol.Ruy.consi.93.nu.6.lib.5.Catel.a.Cotta in memorabili incip.procurator generalis,Matth. Afflict. in constitu.Sicilię incip.si quis in posterum.3.quæst. & decisio. Neapolita.305.nu.4.Deci.consil. 493. & & consi.690.Tiraq.libr.1.de retract.§.1.glo.13.nu.32. vbi citat concord.d.D.Couarru.lib.1.resolutio.c.6. nume.3.l.19.titu.5.de procura.par.3.& ibi Grego.Lupi in verbo quando tales palabras, vbi est text.expressus hanc conclusionem probans & extendens ad mandata iudicialia, in quibus iure communi erat cõtrarium statutum,vt Tiraquell.probat dict.glos.13. nume.33. [His tamen non obstantibus,verius est, 4
hoc in regno non sufficere mandatum cum libera,ex eo quòd iuramentum est à consanguineo retrahente præstandum,quod non potest ab alio,nisi cum specialissimo mandato præstari,vt superius probaui nume ro.2.Et regula,de qua nume.præcedenti,quòd paria sunt,habere speciale mandatum vel cum libera,limitatur & restringitur,vt nõ procedat in specie,in qua mandatum speciale requiritur in indiuiduo,ex sentẽtia Ange.de Aretio in.§.præterea.2.nume.33.institu ta de exceptio.cui accedit Iaso in.l.iusiurãdum quod ex conuentione.§.procurator nume.4.in fin.ff.de iu
5 rciurand. [Requiritur autem mandatum speciale in indiuiduo, in casibus quos refert Bart.in.l.filiusfami.in princi.nume.9.&.10.ff.de donatio.cum sequitur Ancharra.in.c.qui ad agendum de procura.in.6 & in.c.duobus de rescrip.eo.libr.& capi.procurator de electio.eo.lib.Ludo.Roma.consi.251.circa fin.Iaso.in dict.§.procurator nume.4.in fin.& potissimũ vbi declaratio animi requiritur,vt in aditione hæreditatis,propter magnum præiudicium,quod hęredi resultare posset,vt in.l.siquis mihi bona.§.iussum vbi docto.ff.de acqui.hęredita.& in causa matrimonii eadem ratione.l.generali.ff.de ritu nuptia.vel vbicunque damnum pateretur aduersarius dubitans,an cũ dominus compareret,posset asserere se id non ita intellexisse,tunc requiritur non solum speciale mandatum,sed & specialissimum & in indiuiduo, vt in.l. qui ita.§.1.ibi,si non euidens absentis voluntas esset, ff.ad Trebell.Clemen.non potest de procurato.cap. procurator de electio.in.6.vt contingit in procuratore hæredis absentis, qui restituere tenetur fideicommissario hęreditatem,& procuratore ad appellandũ ab electione,postulatione, aut prouisione alicuius, qui non aliter idoneus reputatur, quam si in instrumento mandati obiectiones omnes in persõam electi singulariter exprimantur. Nec satis erit si in tali mandato dicatur,& generaliter ad omnia alia speciale mandatum exigentia,& cum libera,vt in Clemen
6 tina non potest de procura. [Præterea clausula hęc cum libera, solet in omnibus instrumentis amndari apponi potius ex communi notariorum stylo & consuetudine,quàm ex mandantis voluntate,vt in simili specie fatetur Barto.in.l.1.6.quęstio.ff.de iure codicillo.Bal.in.l.quotiens nume.1.in fin.C.de hæredib. instit.Imol.in.l.vltima.ff. quemad. testa. aper. Deci. consi.180.nume.7.versi.& primo non obstat,Abbas in capit.cum contingat nume.24. & plures alij quos ad nauseam vsque citat Tiraquell. in relectione.l. si vnquam in principio,nume.122.C. de reuocand.donationib.vbi hanc attestatur communem sententiã, idem fatetur Thom.Grammati.decisio.62.nume.22. domi.Dida.Couarru.in rubri.extra de testament.
7 2.par.nume.14. [Qui tamen hanc receptam sententiam intelligit,procedere in duobus dumtaxat casibus.Primo vbi hæc notariorũ verba cõmunia & eis frequentissimè obuia ipsum actum,qui geritur,mutant,in aliamque transferunt speciem,tunc nimirum contra voluntatem contrahentium adiecta censentur.Exemplum tradit.d.ipse Couarru.nume.13.in fine,in donatione causa mortis,in qua adijcitur clausula,qua promittitur,donationem minime reuocari posse, eaque apponitur in executione contractus. Quoniam quæ in executione contractus exprimuntur,ipsius actus dispositionem minime augere videntur,iuxta text.celebratissimum in Clemen.1.de præbend.quem aureum dicit Felin.in capi.licet numero 7.de offi.ordina.plura ex eo inferens,Grattus consi. 60.lib.1.nume.3.Curti.Iunior consi.3.nume.2. &.3.d. D.Couarru.adducens concordantes in.2.parte dict. rubricę de testamen.numero.13. in fine & sequenti.
8 [Aliud exemplum tradit.d.D.ipse Couarru.in cõpromisso,in quo amplissima quęque verba non impediunt reductionem ad arbitrium boni viri, quod asseuerat authoritate Ant.& Panormita.in.c. Quintaualles nume.32.de iureiurando.Hieronym. Gratt. consi.30.nume.6.7.&.8.libr.1. [Secundò limitat.d.
9 D.Couarru.eam conclusionem,vt procedat in valde pręiudicialibus ipsi contrahenti,qui ea vtitur clausula, vt si habens generale mandatum cum libera, pactum faceret de non petendo,vel trãsactionem,quod vtique non licet,vt voluit Carol.Molinc.in consuetudi.Parisien.titu.1.§.10.quęstio.3.d.D.Couarru.libro.1.resolutio.c.6.nume.3.Grego.Lupi in.l.19.tit.5. par.3.in verbo qualquier de las cosas cum ibi à me additis,& in glo.prędcedenti in fine. [Nemo tamen
10 respondet ad.d.l.19.tit.5.de procura.par.3, contrariũ non obscure decidentem,nempe,vt habens mandatũ cum libera posit pactum de non petendo, & transactionem facere,quemadmodum & is qui habet speciale mandatum. Ego verò crederem,eam legem intelligi debere in specie dumtaxat ibi enarrata,videlicet,cum dominus dedit alicui mandatum cum libera vt in negocijs,vel causis eius faceret, quę ipsemet dominus facere posset,si præsens esset,& nil aliud in mãdato contineretur,prout verba illius legis sonãt. Secus autem si mãdatum dederit ad aliqua negocia, vel ad lites generale, clausula in instrumento apposita,cũ libera & generali administratione,& cæteris, quę cõmuniter in mandatis apponi solent: tunc etenim non posset procurator huiusmodi transigere,nec pactum facere de non petendo:nã consueta à tabellionibus exprimi,si in instrumento apponantur eum tan

tum

tum effectum inducunt,qui non aborreat à verisimili contrahentium intentione,sicuti existimat Lancelo.à Galliaula in.l.1.colu.2.ff.de verbo.obliga.& Alcia.in eadem.l.1.§.si quis ita.3.notab.&.d.D.Couarrub.eos referens in.d.rub.extra de testamen.2. part. num.14.versi.hinc etiam procedit in fine.Quis enim non videt,iniquũ esse & à verisimili mente domini alienum,vt procurator ad lites vel ad negocia specialia cum libera,possit transactionem, seu liberationẽ
11 facere? [Quodque dici solet communiter clausulam consuetam apponi,censeri appositam iuxta tex.in.l. quod si nolit.§.quia assidua.ff.de ædili.edi.l.vlti. C. de fideiusso. & quòd de huiusmodi clausulis semper rogatus censetur notarius secũdum Bal.in. d.l. fi.C. de fideiu.cui consensit Alexand.consi.27.nu.2.lib.2. & consi.89:prope finem lib.3.Panor.Feli.Decius.& Ripa in.c.Cumana in fine de electio. Curti. Senior consi.6.Socinus consilio.94.libro.1.cum concordan. à Carolo Molineo traditis.d.consi.Alexãdri.27.lib. 2.& fusius in cõsuetu. Parisien.§.166.intelligitur de his,quæ respiciunt executionem,vel clariorem elucidationem dumtaxat, non autem de illis,quæ dispositionem vel nouum effectum,qui aliàs non veniret,inducunt,vt egregie docet Carolus.Molin. in consilio Alexandri.28.libr.2.nume.4.Vnde inquit Moline. licèt alicubi mos regionis sit,vt in locationibus conductores periculum sterilitatis recipiant, si tamen illud non fuerit expræssum,non subintelligitur, nec notarius apponere potest,nisi de eo fuerit rogatus, vt in.l.licet vbi hoc expendit Angel.colum.1.C. de loca. & demum alia subdit Carolus exempla,& concludit de his sufficere notarium fuisse rogatum in genere,vt sensit Bal.in rub.C.de reuocand.his quæ infraud.credi.ad quam normam idem Molineus attestatur multa esse corrigenda,quæ sine delectu glome
12 rat Iaso in.l.vt liberis.C.de collatio.& docto. supra citati hoc eodem nu.in princi. [At si quis dixerit in specie,dequa agimus,nullum parari prędiudicium cõsanguineo,qui procuratorem constituit cum libera, si retractum fecerit,imo in eius conuenti commodũ, quare nimirum si admittatur ad retractum,respõdeo non habere mandatum ad declarandum animum cõsanguinei cum iuramento,de quo fortè nunquam cõsanguineus cogitauit,nec venit in mentem suam, & quia,vt dixi numer.4.& seq.mandatum ad iurandũ
13 debet esse speciale & in indiuiduo. [Ex quo coniũctus non poterit retrahere nomine cõsanguinei,quoniam ea,quæ speciale exigunt mandatum,coniunctis sunt interdicta,nisi & ipsi mandatum habeant specia le.l.patri iuncta.l.illud.ff.de minor.Cyn.& Recẽtiores in.l.exigendi.C.de procura.& in.cap.nonnulli.§. sunt & alij de rescrip.Soci.consi.120.numer.5.libr.1. per tex.in.l.qui homini.§.si generi.ff.de solutio.l.3.§ si forte.ff.iudica.sol.nec eis solutio fieri potest,vt multis similibus probat Tiraq.lib.1.de retra.§.1.glo. 13.numer.34.&.§.36.glos.2.numer.14.&.§.1.glos.10. nume.95.vbi dicit in contrarium facere text. in.d.c. constitutus de in integ.resti.cũ dicitur pro se ac fratre suo. Dicitur etiam ibi, quòd si cõsanguineus sit minor,& præterea eius indolis & vitæ,vt meritò eius bonis interdici possit,ideat,prodigus,mente cap

tus aut furiosus, tunc coniunctus admittetur ad retrahendũ eius nomine,& ad cætera omnia,quæ mandatum exigunt speciale, vt in.l.patri in principio
14 & ibi Bartol, & Baldus. ff. de minor. [At si quis contenderit,coniunctam personam esse admittẽdam sine mandato iuxta.l.exigendi.C.de procurat.hoc tamen sciat esse intelligendum, modò consanguineus postea ratificet,alioqui inutile erit, quod à coniuncto ita actum est.l.3.§.sed & si fortè & ibi Bartol. ff. iudica.sol.l.diem.§.1.ff.depositi.l.1.C. qui. res iudica. non noce.glossa in.l. fideiussor in fine. ff.de negot. gest.Innocent.in capitul.auditis de electio.& cap.accedens de præbend.Hosti.& Ioann. Andre. in cap. ex parte decani & ibi Bald.& Imol.de rescrip.Bart. in.l.qui mihi donatum numero.3.&.4. ff. de donat. Alexand.in consilio.40.in fin.libro.5.Fran.de Aret. consi.26.nu.5.Iaso in.d.l.exigendi nu.9.versi.4.fallit, Tiraquel.lib.1. de retract. §.1.glossa.10.nu.97. Ioan. Lupi in.l.70.Tauri nume.5.& ibi Didac. Castelli in glossa.1.col.2.per.l.multum interest, & ibi Bal.C. si quis alte.vel sibi,& in.l.si absentis,C.si certum peta.
15 [Et si quis dubitet,an in his,quæ requirunt speciale mandatum possit ratificatio fieri, prout sensit glossa in.l.Paulus,aliàs,per procuratorem. ff. de acqui.hęredit.& in.l,si maritus.C.manda.deponat dubitationem,cùm in contrarium sit text.in.l.3.§. si procurator.ff.quod qui.iu.cùm sic ait,si hoc ei specialiter mãdaui,vel ratum habui,& per illum tex.hoc tenuit Tiraquel.libro.1.de retra.§.1.glossa.10.numer.62. & nu. præcedenti,citatque plures hoc tenentes,maxime Alcia.in cap.cum non ab homine numer.70.de iudi. & Deci.in.l.fin.§.1.notab.2.ff.quod qui.iur.ratificatio enim facit actum esse ratificantis.l.si pupilli.§. item quęritur,&.§,seq.ff.de nego.gest.Tiraquel.multa ad
16 ducens.d.glossa.10.nume.63.& sequen. [Denique iuxta ius nostrum regium resoluo,patrem pro filio, & filium pro patre,maritum pro vxore, & coniunctum pro coniuncto,& qui mandatum habet cum libera admitti posse nomine consanguinei venditoris ad retrahendum,& precium consignandum, modò consanguineus id ratum habeat,& iuramentum præstet,de quo in.l.præcedenti in fine,intra nouem dies ab eadem lege retractui præstitutos,& nõ aliàs,quicquid in oppositum dixerit Did.Castelli in.l.70.Tauri glossa.1,colum.3. dicens ratificationem fieri posse post nouem dies: quia,quicquid sit de iure communi,quod late discutit Tiraquelus libro.1.de retract.§. 1.glossa.10.numero.84.&.85.& pluribus sequentibus iure tamen regio id est indubitatum,quandoquidem iuramentum præstari oporteat intra eosdem nouem dies,vt in dict.l.præcedenti in fin.nec id prestari possit ab eo,qui non habet speciale mandatum & in indiuiduo, vt fusse probauimus supra hac eadem glossa numero.4.&.5.& hoc voluit Ioan. Lupi
17 in.l.70.tauri numero.6. [Qui numero.sequẽ. limitat,vt procedat quoties is,qui ratum habere debet, habet legitimam personam ad ratificandum quod suo nomine gestum est, aliàs secus.Quo fit vt minor qui sub tutella vel cura est, non possit quæ per tutorem vel curatorem gesta sunt ratificare, donec ętas aduenerit perfecta & legitima, vt in.l.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt in.l.1.& ibi Barto.C.si maior fact.vend.rat. habu Bal.in.l.mancipia.C.de reb.alie.non alien.& in.l.vlti.nume.1.C.ad Macedo. demum subdit idem Ioan. Lupi in.d.l.70.Tauri nu.11.quare si minor, cuius nomine factus fuit retractus,noluerit adueniente ætate legitima ratum habere,non ei licebit,si ab initio fuit vtiliter gestum,quòd si vtiliter gestum nõ fuerit, poterit ratum non habere,quod eius nomine per tutorem vel curatorem factum fuit,& res retracta reuertetur ad retrahentem arg.text.in.l.cum quæritur.ff. de admi.tuto.&.l.etiam.§.si quis absentis.ff.de peti. hæred.Bal.in.l.si quis absentis.2.oppo.C.si cer. pet. idem voluit Did.Castelli in.d.l.70.Tauri gloss.1.col. 3. Sed iudicio meo, limitatio hæc vera non est: nam per legem istã permittitur tutori & curatori, vt fundum nomine minoris sui retrahere possit,eiusque nomine iurare, valebit igitur,quod ab eis factum fuerit, tanquam lege permittente. Competet tamen minori restitutio in integrum intra quadrienium postquã compleuerit vicesimum quintum annum,elapso autem quadriẽnio,contra tutorem vel curatorem sibi sucurritur,vt in.l.1.& vlt.C.si tuto.vel cura.interue.

18 &.l.3.eod.tit. [Quæstionis esse solet,quidam nomine meo vendidit rem aliquam absque mandato meo demũ ipse ratam habui venditionem,â quo tempore currant nouem dies retractus, â die venditionis, an verò à die ratificationis?quam quæstionem latè examinat Tiraq.lib.1.de retractu.§.1.gloss.10.q.12. nu.61. & pluribus seq.& concludit,quòd à die ratificatio-

19 nis,vt ibi videre licebit. [Solet etiam dubitari,an procurator retrahens nomine consanguinei teneatur ostendere mandatum,& an illud legere, vel tradere exemplar eius,si petatur,& cuius expensis?tractat late Tiraq.lib.1.de retractu.§.1.gloss.10.nu.99.vsque ad nu.108.& an intra præfatos nouem dies mandatum ostendere teneatur,vel satis sit, vt postea ostendat? tractat ibidem nu.90.&.91.arguens ad partes.Tu tamen iure nostro regio die coram iudice fieri debere consignationem,& petitionem,seu libellum proponi per consanguineum vel eius procuratorem speciale mandatum habentem,& mandatum ipsum iudici ostendere intra dictos nouem dies,vt ipse videat,possit necne iurare,quòd si non insinuauerit,eum iudex non admittet ad iurãdum,licèt eum admittat ad agẽdum & consignandum, & nisi intra dictos nouem dies ratificatio sequatur eum iuramento ipsius consanguinei,procuratorem repellet iudex ipse, & acta per eum facta nulla erunt,quæ omnia colliges ex his, quæ diximus supra eod.l.7.glo.12.nu.6.& in hac eadem glo.nu.14.15.16.&.17.

GLOSS. XV.

Retractui locus non est,nisi super re immobili, tam in retractu consanguinitatis,quàm in retractu cõmunionis.

P *Sacar la heredad.* Nota ex lege ista, retractui locum non esse,nisi super re immobili,vt probaui supra eo.l.7.gloss.1.numero.1.17. & sequen. vsque in finem.

Quod etiã procedit in retractu communionis iuxta ius nostrum Regium,atque ita practicari attestatur, Grego.Lupi in.l.55.titu.5.de emptio.& venditio. parti.5.licèt de iure verius sit,quod retractus communionis habeat locum in rebus mobilibus. De quo dicemus infra eod.l.13.&.14.quę deductæ fuerũt ex.l.74. &.75.Tauri.

GLOSS. XVI.

Retractui vt locus sit,sufficit,rem fuisse patrimonialem,etiam si auita non sit.

9 *Porque dize cada vno que fue de su padre.* Nota ex lege ista,quòd retractui sanguinis erit locus,si res quæ retrahitur erat patris,licèt nõ fuerit aui,quod latius probaui supra eo.l.7.glo.1.nu.50.

GLOSS. XVII.

1 *Causa proxima semper intelligitur non remota.*
2 *Rigor scriptus est sequendus,vbi æquitas non inuenitur scripta.*
Proximior gradu regulariter præfertur,ibi.
3 *Repræsentationi, quando locus sit.*
Proximiore vocato,an præferatur nepos ex filio mortuo patruo per repræsentationem.ibi.
Nepotes appellatione filiorum quando non comprehendantur,ibi.
4 *Antiquius ius præfertur semper.*
Patruus an præferatur nepoti,remissiue,ibi.

1 *Mas antiguo su derecho,* Flius siquidem est causa proxima,nepos remota.In dubio autem de causa proxima intellectum fuisse videtur,non de remota,l.qui liberis.§.hæc verba,&.l.sed si plures.§.in arrogato. ff. de vulga.l.socium qui in eo.ff.pro socio. l. huic scripturæ.ff.ad.l.Aquil. quod voluit Bald. qui & hoc multis rationibus confirmat in.l. ex placito nume.

2 1.&.2.C.de rerum permutatio. [De rigore etiam iuris is præfertur,qui in gradu prior est.l. pater filium. ff.de inoffi testa.§.1.insti.de legi.agnato.succeff. cum similibus,verũm ex æquitate statutum est in filijs fratrum,vt videlicet, æqualiter succedãt cum cæteris fratribus eorum patruis,per tex.in.l.1.§.si filius, ibi,naturali æquitate.ff.de suis & leg. cũ similib. cùm ergo æquitas illa solum inueniatur scripta,vt æqualiter succedat nepos cũ patruo, nõ est extendenda ad casum nostrum,in quo non agitur de pariter succedendo,sed de excludendo patruum,cùm hoc non inueniatur scriptum,sequendus est ergo rigor,vt in.l.placuit.C.de iudi. [Præterea quamuis aliàs nepos repræsentaret filium,id tamen non procederet, si lex

3 mentionem faceret de proximiore.l.libertus præterito.§.si libertus.ff.de bon.liberto. nam & tunc non comprehenditur sequens,licèt is sit, qui soleat repræsentare proximiorem per textum in . l . iubemus in

inprin.iuncto.§.vlti.C.ad Trebel.vbi Bal. per illum tex.dicit,quòd licèt vbi fit mentio filiorum, comprehenduntur nepotes,qui succedunt & subrogantur loco eorum per.l.liberorum.ff.de verbo.signifi.vbi tamen fit mentio filiorum simul & gradus,non cõprehenduntur nepotes.Sed in specie nostra mentio fit proximioris in.l.ista & præcedenti,qui loquendi modus gradum denotat,ideo numirum nepos sub eo non

4 comprehenditur. [Item quia ius antiquius præfertur.l.in testamento.C.de testamen.c. anteriorum.§. illud.11.q.6.c.quãto extra de translatio.prælato,argumen.eorum quæ copiosissimè scripsit Tiraquell.in præfatione libri primigeniorum nume.75.&deinceps vsque in finem,& hęc & alia plura suadere videntur partem patrui,quæ latissimè omnium congerit Tiraquel.in tracta.primigeniorum quæstio.40.nume.97 & pluribus sequentib.& copiosse Emanuel Acosta Lusitanus.in quęstione patrui & neporis,vbi pro patruo concludit.Quibus tamen respondebimus infra hac eadem lege,gloss.20.hoc tamen latè tractauimus supra hoc lib.titu.7.de maioratu.l.5.quę ex lege.40. Tauri deprompta fuit.

GLOSS. XVIII.

1 *Repræsentationis lex veluti nutu diuino condita est.*
2 *Repræsentatio excludit proximiorem.*
Repræsentationis materia,remissiue,ibi.

f *Que el represẽtando la persona de su padre.* Lex repręsentationis veluti nutu diuino condita est,vt cõstat Genes.c.11.& duobus sequentib. vbi scribitur. Thare duos habuisse filios Abraham & Aram, hîc mortuus est ante patrem,& reliquit filium suũ Loth. Thareque mortuo, Abraham admisisse Loth nepotem ex fratre ad successionem,eumque fratris nomine vocasse,tanquam si frater esset, aut certè fratrem

2 repręsentaret, eiusque locum teneret. [Sic etiam iure communi repræsentatio sit ad exclusionem eorũ qui è proximioribus remotiores efficiuntur ob eam repręsentationem,vt in specie.auth.post fratres autẽ C.de legiti.hęred.&.§.reliquum versi.huiusmodi verò priuilegium in authen.de hęred.ab intest. veni.vt refert Tiraquel.de primigenio,quæst.40.numer.23. &.24.De huius repręsentationis materia diximus latè in dict.l.5.gloss.4.5.&.6.titu.7.de maioratu supra hoc libro.

GLOSS. XIX.

t *Ambos en vn tiempo.* Vt diximus supra eo.l.7.glo. 9.& dicam infra eod.l.12.

GLOSS. XX.

1 *Filius venditoris an præferatur patruo in retractu.*
Causa remota quando præferatur proximæ,ibi.
Filius eadem persona cum patre esse censetur,ibi.
2 *Repræsentatio vim obtinet, non solum succedendi æqualiter,sed & alios excludendi.*
3 *Lex iubemus.C.ad Trebel.explicatur.*
Repræsentatio locum habet etiam proximiore vocato,ibid.
Patrui & nepotis quæstio vbi tractatur latissimè, remissiue,ibi.

v *El hijo del vendedor para si.* Nota ex lege ista, filium vẽditoris prẽferri patruo suo in retractu rei patrimonialis, plures rationes tradit in primigenio.Tiraqu. dict.quæst.40.à nume.17.vsque ad numerũ.97. quas non refero,ne actum,quod aiunt,agam, & quia cuilibet eas cernere licebit.Respondebo tamẽ ad ea,quę ex aduerso tradidimus supra in gloss. 17. Et primum non obest,quòd filius sit causa proxima,& nepos remota,sitque semper de proxima intelligendum : id nanque procedit,nisi prima causa in secundam influat, tunc enim semper repręsentatur prima causa in secunda,in quam influit.l.licèt.§. ea obligatio. ff. de procuratori.sed pater qui vendidit fuit prima causa,quæ vim suam & potestatem transmisit in filium suum,qui est ex patris natura, atque ideo debet esse eiusdem censuræ,quoniam legis cẽsura naturam imitatur. l.nam adoptio.ff.de adoptio.Tiraq. de primigenijs.q.40.num.63. & nume.141.Vbi aliter respondet, & congruentius casui nostro, vt oppositum procedat,quoties causa remota longe distat à prima, secus si non sit admodum remota,sed proximè coniuncta,tunc enim ea æque attenditur,vt proxima & immediata per.l. cũ Delanionis. §.asinam.ff.de fundo instructo.l.vxori quis & ibi Bar.ff.de auro & argento lega.hic autem adeo nepos coniunctus est patri, vt idem esse videatur,vt latissimè probat Tiraquell. in dict.q.40.nume.28.& pluribus sequentib. & latius, si sic fari liceat,in relectio.l.si vnquam in prin. nume.15.& sequen.C.de reuocand.donationib.ideo æque attenditur ac pater ipse, vt & in hac lege dicitur. [Nec obest secunda ratio de rigore sequendo, 2 cùm non sit æquitatis ratio,quia respõdeo quòd imo est eadem æquitas, quoniam hoc contigit propter naturam rei,argu.l.1.§.penul.ff.de acqu.plub.arcen. vt declarat Tiraq. dict.quæst.40.nume.100 & sequ. & nume.21.& tribus sequentibus probauit representationem habere vim non solum succedendi æqualiter,sed & alios excludendi,vt supra diximus glo.18.

3 [Ad tertium argumentum respondeo,licèt ab intestato proximiores vocentur ad successionem, vt in princi.insti.de hęredi.quę ab int.defer. nõ tamen ob id desinunt filij repręsentare parentes,vt in.§. cum filius eod.tit.& in authen.cessante & authen.post fratres.C.de legiti.hęredib.non solum vt succedãt æqualiter cum patruis,sed vt eos quandoque excludant, vt dixi glo.18.lex autem iubemus.C.ad Trebel.ideo non comprehendit filios fratrum,quia id ea lege expresse cauetur,vt Bar.censet in.l.liberorum nu.4. ff.

de,

Universidad de Deusto
Biblioteca

de verbo.significatione.& Tiraq.dict.quæstio.40. nume.157.& latissimè in eadem quæst.rationes adducit pro vtraque parte,vide eum,& in maioratu Hispaniæ,optime hoc discutit domi.Dida.Couarru.lib. practicarum quæstio.c.38.nume.6.& sequen.Anto. Gomez in.l.40.Tauri nume.65.& sequentibus,& in Lusitania Emanuel Acosta in peculiari tractatu & quæstione patrui & nepotis.

GLOSS. XXI.

1 *Proximiore recusante rem retrahere,sequentes admittuntur.*
2 *Pœnitentiæ an sit locus,si proximior semel recusauit retrahere.*

x *No la quisiere.* Hæc lex in hoc corrigit precedentem ibi,*Otro pariente no la pueda demandar*. Idem quod in hac lege statuitur in.l.12.infra eod.vt dixi supra
2 eo.l.7,glo.8.in princi.& gloss.9.[Sed an consanguineus qui requisitus dixit,se nolle retrahere,possit pœnitere,tractat Tiraqu.in fine retractus lignagier nu. 38.& demum concludit nume.40. pœnitentię locum non esse,quia ius fuit statim quæsitum sequẽti in gradu argumen.text.in.l.16.qui semel.ff.de successo.edicto,cuius verba sunt,qui semel noluit bonorum possessionem petere,perdit ius eius,& si tempora largiantur:vbi enim noluit,iam cœpit ad alios pertinere bonorum possessio,cui concinnit tex.in.l.si coheredi in prin.ff.quis ordo in bono.poss.serue.

GLOSS. XXII.

y *Dentro de aquel mismo termino.* Dicam in.l.12.infra eodem.

GLOSS. XXIII.

Retrahi potest res patrimonialis & auita, & res materna.

z *Auida o heredada por su padre o madre dellos.* Nota ex lege ista,quòd non solum res paterna & auita venditapotest per consanguineum proximiorem ipsi vẽditori retrahi,verùmetiam res materna,vt & diximus supra eo.l.7.glo.1.nume.55.& sequentibus,dicã aliquid infra eo.l.15.

LEY. IX.

Que la dicha ley del fuero,que es la ley.7.deste titulo,aya lugar en las cosas,que se vendieren en almoneda,y lo que se ha de consignar y voluer al comprador,

Don Fernando y doña Iuana en las leyes de Toro.ley.70.

¶ La ley del fuero,[a] que habla cerca del sacar el pariente mas propinquo la cosa vendida de patrimonio por el tanto,aya tambien lugar quando se vendiere enel almoneda publica: aũque sea por mandamiẽto de juez. [b] Y los nueue dias que dispone la ley del fuero,se quenten en este caso desde el dia del remate,[c] con tanto que consigne, el que saca, el precio,[d] y haga las otras diligencias que dispone la ley del fuero,y la ley del ordenamiento de Nieua.[e] Y assi mesmo aya de pagar al comprador,las costas,y el alcauala,si la pago el comprador,[f] antes que la cosa assi vendida le sea entregada.

GLOSS. I.

a *Ley del fuero.* Ley.13.titu.10.lib.3.fori quæ transcripta fuit in.l.7.supra eod.

GLOSS.

1 *Subhastationum duplex genus,necessarium & voluntarium.*
2 *Subhastatio necessaria fit in casibus expressis.*
3 *Subhastatio voluntaria quando fiat.*
4 *Retractui locus est in rebus venditis per subhastationem necessariam & voluntariam.*

b *Enel almoneda publica,aun que sea por mandamiento de juez.* Hîc supponitur duplex esse subhastationis genus,alterum necessarium,alterum voluntarium,necessarium dicitur quod fit ex mandato iudicis, vel ad distrahendas res fisci,minorum,ecclesiæ,vel reipublicę,in quibus decretum iudicis exigitur.l.magis puto §.non passim vsque in finem legis.ff.de reb.corum.l. lex quę tutores.C.de admini.tuto,l.4.tit.5.par.5.l.6. titu.18.par.3.l.18.tit.16,par.6.authenti.hoc ius porrectum.C.de sacrosanct. eccles. c. sine exceptione.12. q.2.& per totum titu.extra de reb.eccle.non alienandis,l.2.titu.14.par.1.l.vlti.C,de venden,reb.ciui.libr. 11.l.1.&.10.titu.7.de terminis publicis infra libro.7. Bar.in.l.1.C.de seruis reipub. manumi. Anto, Capi. decisio.4.nume.9.Pet.Nunnius Auenda. de manda. exequen,par.1.cap.12.nume.21.26,&.27.l.2.&.3.C.de præd. decuri.sine decreto non alienan.lib.10.l.1.2.& vltima.C.de fide instrumento.& iure haste fiscal.lib. 10.l.52.tit.5.par.5.in quibus casibus subhastatio est necessaria,vt ibi dicitur,Bar.in.l.licitatio nu.3.ff.de publica.& vectiga.Alberi.in.l.& si sine.6.1.ff.de mino. Ioan.de Platea in.l.si tempora,C.de fide instrumen. & iure

& iure haste fiscal.lib.10.& Matth.Affli.lib.2.constitutio. Neapolita,rub.38.in fi.Soci.cons.95. num.5. lib.3.Deci.cons.556.num.4.Iacob â. S.Geor.in.l.Titia.ff.de iure doti. [Dicitur etiam necessaria subhastatio in rebus condemnati pro executione rei iudicatę iuxta tex.in.l. ordo,vbi Bald.nu.4.C.de execu. rei iudi.& in.l.à diuo Pio.§.in venditione cum seq. ff.de re iudi.& in alijs pluribus casibus à me traditis in stylo cancellariæ tit.1.præeminentia. 17.casu.20.de clarario.2.ẽ.2. gl.3. in verbo cada pregon,vbi materiã
3 subhastationis latissimè examinaui. [Voluntaria autem subhastatio dicetur,quando extra has causas quis voluerit res suas in publico loco ad vocem præconis distrahere,vt ex licitatorum calore carius res veniantur,vel saltim ex hominum concursu citius distrahantur,vt sępe fit in magnis ciuitatibus,vt Pinelus aduertit in.l.2.C.de rescind.vendi.2.par.c.2.num.
4 26. [In his duobus casibus procedit lex ista,vt bona per subhastationem voluntariam vel necessariam vẽdita possint à consanguineo retrahi, quod ante hanc legem negauerat Alfons.à Montaluo in.d.l.13.tit.10. lib.3.fori in glo.magna col.11.versi.item quero an habeat locum lex ista cum proximioris res, cuius sentẽtia confirmata erat per legem. 220. in legibus styli, quæ per.l.nostram antiquata est, vt aduertit Didac. Castelli in.l.70.Tauri glo.1.in prin.& in verbo en al moneda,& in verbo del juez & ibi Ioã. Lupi nu. 2.licẽt Gómez Arias ibi dubitet,& perperam, nume.11.

GLOSS. III.

Retractus tempus an à die vltimæ addictionis currat,an verò post lapsum nouem dierum,qui ex cõmuni stylo dantur ei, cuius bona vẽduncur per executionem ad ea retrahendum?

c *Desde el dia del remate,* Plurima dubia sese offerũt circa hæc verba, quę latissime examinaui supra eo.l.7. glo.6. Sed dubitat non abs re Didac.Castelli in.l.70. Tauri in verbo,del remate,cùm ex cõmuni stylo & consuetudine huius regni in quacunque subhastatione dentur nouem dies ei,cuius bona distrahuntur ex causa necessaria rei iudicatę,confessionis, vel instrumenti publici,ad retrahendũ res vẽditas reddito precio,an nouem dies retractui sanguinis constituti incipiant currere à die vltimæ addictionis,prout hîc dicitur,an post lapsum aliorum nouem dierum qui ex cotumuni stylo debitori conceduntur, & post dictos nouem dies currere tempus hoc retractui sanguinis constitutum neruose asseuerat, quod mihi in specie hîc proposita satis probatur,& potissimũ ex his,quę diximus supra eodem.l.7.glo.6.numero.15. vsque ad numerũ.20.

GLOSS. IIII.

1 *Consignatio & depositio precij in retractu requiritur pro forma.*
Forma inducitur per dispositionem cõditionalẽ,ibi.
Oblatio hodie precij nulla requiritur,sed consignatio, ibidem.
2 *Depositũ cõfessum an sufficiat in retractu, vel an realе exigatur,& num.seq.*
3 *Numeratio vera an requiratur in consignatione retractus.*
2 *Confessio in deposito an probet numerationem.*
3 *Verba in propio & naturali sensu, non in improprio & ciuili capiuntur.*
Depositum confessum non est verum depositum,ibidem.
4 *Depositum confessum non gaudet priuilegijs veri depositi.*
5 *Depositum re tantum contrahitur.*
Mutuum re quandoque & quandoque verbis contrahitur,ibidem.
6 *Confessio in deposito probat numerationem,sed non in præiudicium tertij.*
Lex Publia.§.vltim.ff. deposi. intelligitur,ibid.
Lex in contractibus,C.de non num.pecu. explicatur, ibidem.
7 *Consignatio pecuniæ in sacculo absque numeratione non sufficit ad retractum,nec in præiudicium tertij.*
8 *Consignatio precij in pecunia argentea an fieri possit si precium conuentum fuit in pecunia aurea.*
9 *Solutio debiti vel consignatio precij fieri potest ex generali consuetudine & iuxta ius regium in quacunque moneta currenti,modò valor debiti vel precij non minuatur.*
10 *Consignatio precij ad retractum in qua vnus numus deficit,aut vnum par turturum an sufficiat,& numero sequen.*
11 *Formæ omissio etiam in re minima totum actum vitiat,etiam in fauorabilibus & pijs causis, fallit si per errorem,& num.13.*
12 *Minimus defectus ex errore & nõ ex industria obueniens non vitiat actum,etiamsi pro forma requiratur,*
Lex quamuis.ff.de condi.& demonstra. explicatur, ibidem.
13 *Modicus defectus,vt vnius numi in gabella,emphiteusi,& in conuersione pœnæ pecuniariæ in corporalem facit pœnam incurri.*
Defectus modicus qui alias facit pœnam in currere si fiat per errorem à pœna liberat,ibidem.
Pœna quando nõ incurratur ex paruo formæ defectu ibidem.
14 *Consignatio precij in retractu debet fieri iudicis mãdato, nec alias sufficiet, etsi fiat apud mercatorẽ ditissimum.*
Depositarius an possit se subducere vel mercedem petere,remissiue,ibidem.
15 *Consignatio precij non liquidi quomodo fiat.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

d *Con tanto que consigne el que saca el precio.* Nota ex lege ista retractui locum non esse, nisi precij consignatio fiat, hoc enim requiritur pro forma, cùm conditionaliter lex loquatur, qua in specie formam continere videtur, & non leuem solemnitatem, vt Bal. ad notauit in auth. matri & auiç num. 3. in fin. C. quan. mulier. tute. fungi pot. oportet enim conditionem existere arg. l. prætor in principio. ff. de colla. bono. idem voluit Felin. in cap. cum dilecta num. 6. versic. secundum signum extra de rescrip. Tiraq. libro, 1. de retract. §. 2. glo. 1. num. 3. Recentiores in. l. 2. §. prius. ff. de vulga. vbi addunt concord. & sic hodie nulla requiritur oblatio sed consignatio coram iudice & tabellione, vt dixi supra eo. l. 7. glo. 11, &. 12. num. 6. vbi tradidi praxim retractus apud nos obseruatissimam.

2 [Ex quo inferri potest ad quæstionem, iudex coram quo libellus propositus fuit, iussit precium deponi & consignari in manibus Petri, qui postea coram tabellione fatetur, id precium sibi à retrahête fuisse numeratum, nec aliter de numeratione constat, an satis sit, vt consanguineus consignasse & satisfecisse dicatur legis nostræ dispositioni? Quod videtur, nam confessio in depositio probat numerationem, vsque adeo vt opponi non possit exceptio non numeratę pecunię, vt in. l. Publia. §. fi. ff. depositi. & in. l. in contractibus C. de non nume. pecu. & voluit expresse Bald. consil. 256. &. 270. lib. 1. & consi. 364. lib. 2. Pet. Ferra. titu. de forma capit, quando testes producuntur ad æternam rei memoriã in verbo habuisse cõfessus, & titu. de forma libelli in actione hypothe. in verbo in deposito colu. 1.

3 [Oppositum tamen, imo quod vera requiratur numeratio, & non sufficiat depositum seu cõsignatio cõfessa, verior est & receptior, quam tenuit Cœpol. causarum ciuilium consi. 44. & duobus seq. Tira. libr. 2. de retractu. §. 4. glo. 6. num. 22. qui à nnme. 8, eã discutit vsque ad nume. 22. idem voluit Montalu. in d. l. 13. in verbo, el precio. 1. versi. item nota quòd non sufficit offerre marsupium, sensit Cyfonta. in. l, 70. Tauri colu. pen. versi. in eadem lege ibi, con tanto, dũ asserit, non posse deponi aliud loco precij, nisi deponatur vas argenteũ tanquam massa, quod & voluit Montal. in verbo el precio. 2. sensit etiam Ioan. Lupi in. d. l. 70. Tauri numer. 35. quibus libenter accedo, eo quod lex nostra requirit pro forma precij consignationem, vt probaui supra num. 1. propriè ergo debet intelligi & verè, vt fiat vera precij consignatio. l. 3. §. hæc verba. ff. de nego. gest. de naturali quoque non ciuili, si de vtraque intelligi posset. l. vlt. vbi Pau. Bal. & Salice. C. de his qui veni. æta. impetra. cum concordan. à Tiraquel. traditis in repe. l. si vnquam in verbo fuscepcrit liberos nu. 15. C. de reuocandis donation.

At cõsignatio cõfessa non est vera, propria, nec naturalis cõsignato seu depositio, sed ciuilis et impropria, vt pote cùm de vera numeratione non constet, quare non sufficit ficta & confessa de positio, vt Bal, Ang. Aretin. Alexand. Iaso. & cæteri asseuerãt in. l. si ita stipulatus. §. Grisogonus. ff. de verborum obligatio. Bald. consilio. 218. in. 4. articu. libr. 1. Tiraquell. citans concordan. libro. 2. de retractu. §. 4. glo. 6. numero. 10. & sequentib. vbi aliud esse confiteri, aliud recipere, probat ex. l. 1. &. 2. cum ibi notatis. C. de dote cau. nõ nume. Infertque procuratorem per confessionem de recepto, tutorem, curatorem, vel alium quencunque administratorem domino non preiudicare, vt ibi per eum.

4 [Item quia depositum confessum non gaudet priuilegijs veri, & verè numerati depositi, secundũ Bald. consilio. 384. in fin. libro. 1. cui subscripsit Soci. consilio. 143. ad finem libro. 1. quod repetitur consilio 171. libro. 2. quemadmodum fit & in dote confessa, quæ non obtinet veræ & numeratę dotis priuilegia, secundum glo. in. l. assiduis in verbo datę vbi Bald. & doctor. C. qui potio. in pigno. habeantur, cum concordan. à Tiraq. traditis. d. glo. 6. numero. 14. de cuius veritate latè eleganterque agit dom. Dida. Couarru.

5 libro. 1. resolu. capit. 7. numero. 4. & sequent. [Præterea obligatio quæ ex depositi oritur, re contrahitur. §. preterea insti. quib. mod. re contra. oblig. vnde in depositi vnus est contractus, vna obligatio, quæ re tantum perficitur, vt voluit Bald. d. consilio. 218. in 4. articulo libro. 1. & plenius consilio. 256. eodem. lib. Socin. consilio. 143. num. 3. libro. 1. quod repetitur consilio. 171. libro. 2. non ergo stari debet confessioni non numeratę pecunię in depositi, sicut nec statur in mutuo. Et maiori profecto ratione, quoniam mutuũ & si re contrahatur, quandoque tamẽ verbis contrahitur & chirographo, vt notatur in. l. 2. §. vlti. ff. si cert. peta. secus in depositi, ita arguit Tiraquel. d. §. 4. glossa. 6. numero. 15.

6 [Ad. l. Publia. §. fin. ff. depositi. & l. in contractibus. C. de non nume. pecun. & alia quæ in oppositum adduximus, respondeo, leges illas procedere quoad ipsum confitentem, non verò in prejudicium tertij, etiamsi confessio fuerit iurata. l. 2 iurisiurandi in fin. C. de testib. cum similibus, Bald. consilio. 455. qui loquitur in confessione depositi ad fin. libro. 1. Imol. Alexand. & Franc. de Aretio in. l. si ita stipulatus. §. Grisogonus. ff. de verborum obligat. Alexand. in. l. 1. §. si quis ita eodem titulo. Iaso consi. 172. column. 2. versiculo accedat libro. 2. Tiraquel. libro. 2. de retractu. §. 4. glossa. 6. numero. 9. &. 15. in fin.

At in specie nostra non modicum præiudicium fit emptori, si verè non deponatur precium, sed solum per confessionem, priuaretur enim & re & precio ob eam confessionem, vt ibi aduertit Tiraquellus.

7 [Verùm si cum confessione depositarij appareat testimonio notarij, vel testium, depositum fuisse saccu culum siue marsupium, aut follem, in quo consanguineus retrahens asserebat adesse precium venditionis, paratumque se numerare, nec aliter constet de numeratione, videtur id satis esse, per text. in. l. 3. §. si plus quam, ibi, viginti numerauit, siue in sacculo dederit. ff. de statulibe. quem ad hoc notabilem dicit Franc. de Aretio. in. l. si mora columna. 4. versiculo item vide. ff. soluto matrimonio text. etiam in. l. vltima. ff. de lege commissor. ibi, sacculum cum pecunia signatorum signis obsignauit, glossa in verbo contestatur in. §. illud quoque in authen, vt exactio. instantis dotis cum concordantijs à Tiraquel. traditis libr. 2. de retractu. §. 4. glossa. 6. numero. 18. Sed in contrariũ est veritas, vt ipse fatetur Tiraque. numero. 19. &. 22. nam licèt in prejudicium cõtrahentium hoc fieri possit, non tamen in prejudicium tertij, vt Cæpol. asserit d. consilio causarum ciuilium. 46. columna vltima &

Barto.

Bar. in. l. cũ seruus in fin. ff. de conditionibus & demõstra. Tiraq. alios citans. d. glossi. 6. numero. 19. & sequent. Montalu. in. d. l. 13. in verbo precio titul. 10.

8 libro. 3 fori. [Quid autem si cõsignatio fiat in pecunia argentea, cũ precium venditionis fuerit in moneta aurea cõuentum, aut in pecunia aurea alterius formę, scilicet, aureorum coronatorum, cùm precium fuerit in excellentibus conuentum? quid sit hac in specie statuendum iure communi traditur in. l. Paulus. 1. vbi Bar. Ange. & alij. ff. de solu. per glossi. Bald. Francis. de Areti. Iaso. & Philip. Deci. in. l. 2. §. mutui datio. ff. si cert. pet. Ioann. And. in capit. peccatum ad fin. 1 articulo in mercurialibus, de regu. iuris libr. 6. Bar. in. l. quæ extrinsecus. ff. de verbo. obliga. Ioann. Fab. in. §. 1. insti. qui. mod. tolli. obliga. Bal. in. l. si quis argentũ numero. 5. C. de dona. & consilio. 130. libr. 5. Mafueri. titulo de soluti. §. item si is obligatus, Ioan. de Plat. in l. 1. C. de vete. numisma. potest. libr. 11. & in. l. 1. C. de coliatio. æris libro. 10. Maria. Soci. consilio. 6. libro. 1. Franc. Curti. Senio. in tracta. moneta. q. 9. Carol. Moline. hac eadem in specie in consuetudi. Parisi. titu. 1.

9 §. 13. glossa. 8. in. 2. q & numero. 2. [Vbi concluditur quòd si ad consuetudinem generalem spectamus, satis est precium reddi in moneta argentea vel aurea, quæ communiter versatur, modo valor non minuatur, vt & Barto. aduertit in. l. diuortio. §. ob donationes nu. 3. ff. Iolu. matri. & in. l. 1. §. vlti. in fin. ff. de auro & arg. lega. quam consuetudinem seruandam esse attestatur ibi Bart. & in. l. quę extrinsecus numero. 2. ff. de verborum obligatio. & Bal. in. d. l. si quis argentum numero. 5. C. de dona. Tiraquel. libro. 1. de retractu. §. 1. gloss. 18. numero. 30. &. 31. Carol. Moline. d. glo. 8. numero. 2. Curti. Iunior in. l. cum quid numero. 25. ff. si cert. peta. dom. Did. Couarr. communem dicit, de verum collatione numismatum cum his, quæ modo expenduntur. cap. 7. §. vnico numero. 1. & per totum tractat optime hanc materiam. At hoc in regno legẽ habemus hoc confirmantem infra hoc libro titulo 21. de ordinatio. officialium monetæ. l. 6. his verbis, *Otro si ordenamos y mandamos, que todas y qualesquier personas y vniuersidades, que ouieren de hazer pago a otros, de qualesquier deudas, y mercaderias, y contractos, de qualesquier quantias de marauedis, o de qualquier moneda de oro y de plata, que lo puedan hazer y pagar en las dichas monedas de oro y de plata, de las que agora nos mandamos librar, qual mas quisiere el que ouiere de hazer la paga.* Quare de hoc amplius non est dubitan-

10 dum hoc in regno. [Quid autem si in consignatione precij desijt vnus numus, aut par turturum? videtur non esse satisfactum formę legis nostræ, quę forma exigit, vt precium consignetur, propter conditionem in ea appositam, vt dixi supra numero. 1. & hoc in specie respodit Cœpola causarum ciuilium consilio. 46. columna. 2. versiculo præterea etiamsi appareret, cui accedit Iaso. in authen. qui rem numero. 16. C. de sacrosc. eccles. & in. l. sancimus numero. 7. extensio. 8. C. de iudicijs. Deci. consilio. 34. prope finem & in. l. edita ad fin. C. de eden. pluribusque ornat similibus Tiraquell. libro. 2. de retractu. §. 4. glossa. 6 numero. 23. &

11 pluribus sequentibus. [Omisio enim formę etiam in minimo totum vitiat, vtî censent Bald. Imo. & cæteri nouiores in. l. 1. ff. de lib. & posthu. Anto. in capit. Pisanis. 7. nota. de resti. spolia. per illum tex. Felin. latè in capit. cum dilecta numero. 6. versiculo amplia. 1. post medium, & iterum numero. 10. ampha. 10. extra de rescrip. & in capit. vltimo. §. 1. numero. 3. de offic. delegat. Iaso consilio. 165. paulo ante finem libro. 2. & in consilio. 191. columna. 1. eodem libro. Guillel. Benedict. in repet. capit. Raynutius in verbo in eodem testamento relinquens. 1 numero. 72. de testamen. Stephan. Bertrand. consilio. 147. post princi libro. 2. & consilio. 154. in principio eodem libr. Deci. in authen. qui rem numero. 19. C. de sacrof. eccles. & in cap. prudentiam numero. 4. de offi. delega. & in cap. de appellationibus numer. 4. &. 5. de appellati onibus: vbi hoc intelligit etiam in actibus fauorabilibus. l. qui Rome §. Flauius. ff. de verborum obligationibus, Bald. in. l testamentum. C. de testamen. Iaso. consi. 191. lib. 2. vbi etiã procedere ait in causis pijs, vt latius probat Tira. plura congerens circa obseruationem formę libr. 1. de. retractu. §. 1. glo. 21. numero. 11. & sequentib. & iterum libro. 2. §. 4. glo. 6. numero. 31. & plurib. sequentib. Antonius Gomez in. l. 1 nume. 48. in legibus Tauri, Hierony. Cagno. in repet. l. si quis maior numero. 104. C. de transact. Calcan. consilio. 8. numero. 22. Gomezius in §. supereſt nume. 13. & sequentibus &. §. omniũ numero. 27. &. §. pœnales numero. 47. insti. de actio. & in regula cancellariæ de idiomate. q. 8 & in regula de annali posse. quæst. 76. Iaso in. §. sed istę numero. 132. insti. de action. Hyppolitus consilio. 65. numero. 3. & consilio 18. numero. 1. Eucrardus in topicis iuris cap. 53. cum concordantijs à Dida. Perez traditis ad Seguram in rep. l. vnum ex familia. §. sed si fundum nume. 9. ff. de lega. 3. latissimè Ferdinan. Vazquez Mencha quens. libr. de succesio. creatio. §. 11. numero 17. &. §. 9. numero. 11. &. §. 14. numero 90. & sequentibus, &. §. 4. numero. 12 & deinceps, dixi aliquid supra hoc eodem libro. titulo. 4. de testamen. l. 1. glo. 4. numero. 6.

12 7. &. 8. [Cui sententię, licèt communis sit, vix accederem, nec crederem in praxi seruari hoc in regno, maximè si consignationem non scienter & de industria, sed errore facti ductus omisisset, integre facere, vel errore fortè calculi: quoniam tunc hic paruus defectus siue error nocere non debet, per tex. singularem in. l. quamuis. ff. de conditionibus & demõstrationibus, vbi si seruo legatur libertas sub ea cõditione, si rationes reddiderit, & reliqua soluerit, quamuis per imprudentiam minus solutum fuerit, libertatem nihilominus consequetur, ecce ibi inducitur forma propter cõditionem, vt probaui supra numero. 1. & tamen omissio formæ in modico, si per errorem fiat, non vitiat actum, vt ex eo textu expendit Tiraquellus. d. §. 4. glossa. 6. numero. 33. qui asseuerat id non esse speciale fauore libertatis, sed potius perpetuum & generale, vt & in comet textu intelligunt

13 Bartolus & alij. [Ex quo ibi Baldus Imola & Cumanus limitãt eas omnes decisiones, quibus defectus vnius numi facit pœnam incurri, nempe, in solutione gabellæ, in solutione pensionis ex emphiteusi vel locatione, & cõuersione pœnę pecuniariæ in corporalem: de quibus agit Tiraquellus dicta glossa. 6. numer. 24.

Universidad de Deusto
Biblioteca

25.&.26.vt non procedant, quoties per errorem numus vnus vel quantitas parua soluta non fuerit, quibus accedit Alexand. consil.105.nume.19.&.20.lib.3 & ibi Carol.Moli.Socin.in.l quamuis nu.2.&.3.vbi hanc dicit communem.ff.de conditio.& demonstrationi. Iaso in.l.2.numer.60.C.de iure emphi.Tiraq. lib.2.de retractu.§.4 gloss.6. nume.29.&.33.Dida. Perez ad Seguram in repetitio.l.vnum ex familia.§.sed si fundum nume.9.in fin.ff.de legat.2.vbi attestatur ita fuisse obtentum in iudiciali controuersia Salmanticæ in specie legis nostræ, cùm venditor malitiosè fortè & in fraudem retractus, ne proximior rem venditam posset retrahere, ipsam vendiderat quingentis aureis, & insuper vt sibi præstaretur vnum par turturum, consanguineus id ignorãs omisit deponere par illud turturum, nihilominus tamen in causa obtinuit cui sententiæ accedo tanquam humaniori, etiam in casu dubio, nisi scienter & data opera id omisisse cõstiterit. Non tamẽ ob id præiudicium aliquod emptori parabitur, quandoquidem integrum precium erit consequuturus, licẽt integre consignatum non
14 fuerit. [Sed an consignatio precij fieri possit apud mercatorem ditissimum & idoneum absque iudicis authoritate? tractat Tiraq.lib.2.de retractu.§.4. glo. 7.numer.11.vbi concludit, fieri debere iudicis authoritate, vt in.l.acceptam.C.de vsur.Bald.& Paul.in.l. si reus paratus per text.ibi.ff. de procuratori. quod apud nos sine dubio practicatur per tex.in.l.11. infra eod.vt ibi adnotauimus in gloss. 2. & an sequester possit se subducere, vel mercedem aliquam petere, tractat idem Tiraquel.dict.§.4.gloss.7.nume.5. & .6.
15 [Quid autem, si precium non fuerit liquidum? dic quòd consignare tenebitur, quod sibi visum fuerit, & pro reliquo dabit fideiussores de soluendo cum apparuerit plus esse, hanc praxim tradit Alexand.consil.24.numer.9.libr.4.authoritate Angeli, Imolæ & aliorum ab eo citatorum.

GLOSS. V.

e *La ley del ordenamiento de Nieua*, Lex.6, titu.7.lib.5. ordinationum.

GLOSS. VI.

Emptor à quo res empta retrahitur, debet seruari indemnis ab omnibus expensis & alijs, quæ ex causa emptionis erogauit.

f *Las costas y el alcauala si la paga el comprador.* Nota emptorem, à quo res per consanguineum retrahitur, indemnem seruari oportere ab omnibus expensis & iuribus si quas impẽdit in emptione rei patrimonialis, atque ideo retrahens debet ei soluere quascunque impensas, & gabellam, vel laudimia, & quicquid ratione emptionis erogauit, quod latius examinaui supra eo.l.7.gloss.3.nume.12,13.14.15.16.& sequentibus.

LEY. X.

¶ *Que quando las cosas de patrimonio o abolengo se vendieren en vno o muchos precios como se pueden sacar.*

Ley.71.de Toro.

¶ Quando muchas cosas fueren vendidas por vn precio, [a] que sean de patrimonio o abolengo, que el pariẽte mas propinquo no pueda sacar la vna, y dexar las otras, sino que todas las aya de sacar, o ninguna dellas. Pero si las dichas cosas fueren juntamente vendidas por diuersos precios, [b] en tal caso pueda el pariente mas propinquo sacar las, que dellas quisiere, haziendo las diligencias y solemnidades en las dichas leyes del fuero y ordenamiento contenidas. [c]

GLOSS. I.

Retractus plurium rerum vno precio venditarum fieri potest nulla earum relicta, non aliàs.

a *Muchas cosas fueren vendidas por vn precio.* Nota retractum fieri posse à consanguineo omnium rerum patrimonialium, simul vno precio vẽditarum, nec vnam earum posse retrahere, alijs relictis, quod latius examinaui supra eod.l.7.glo.7.nu.n.20.vsque ad nume.26.

GLOSS. II.

Retractus fieri potest in vna ex rebus pluribus, simul diuerso tamen precio venditis.

b *Juntamente vendidas por diuersos precios.* Nota quòd venditione pluriũ rerum patrimonialium pro diuersis precijs facta, poterit consanguineus quamlibet earum retrahere, alijs omissis, quod latissime examinaui supra eo.l.7.glo.7.nu.27.28.29.&.30.& nu.sequenti examinaui, an retrahi possit res patrimonialis simul cum alia non patrimoniali & vnico precio vendita, & quid si vtranque retrahere voluerit, nu.33.

GLOSS. III.

c *Leyes del fuero y ordenamiento contenidas.* Nempe, lex 13, titu.10, libr.3.fori &.l.6.&.7.titu.7.libr.5. ordinationum

tionum, quæ transcriptæ sunt supra eod.l.7.&.8.

LEY. II.

¶ *Que la cosa de patrimonio o abolẽgo vendida fiada, se pueda sacar por el tanto, dando fiadores para pagar al mesmo tiempo, dentro de los nueue dias.*

¶ *Ley.72.de Toro.*

¶ Quando la cosa que es de patrimonio o abolengo se vendiere fiada, [a] que el pariente mas propinquo la pueda sacar por el tanto assi mesmo fiada, con tanto que dentro de los dichos nueue dias de fianças bastantes a vista de la nuestra justicia, [b] que pagara los maraue dis porq̃ assi fuere vendida, al tiẽpo que el cõprador estaua obligado. [c]

GLOSS. I.

Retractus quomodo fieri debeat, quando res patrimonialis vendita fuit non pecunia præsente, sed habita fide de precio.

a *Se vendiere fiada.* Nota re vẽdita habita fide de ꝓcio, non teneri retrahentem ꝓcium innumerata pecunia deponere, sed prẽstare fideiussores de soluẽdo precium in tempore conuento, quod examinaui supra eod.l.7.glo.3.numero.6.

GLOSS. II.

Consignatio & depositio precij in retractu fieri debet coram iudice, sicut & fideiussorum datio, quoties res venditur habita fide de precio.

b *De fianças bastantes a vista de la nuestra justicia.* Ecce tex, expressum decidentem quæstionem, de qua supra eod.l.9.glo.4.numero.14. vbi resoluimus consignationem precij in retractu fieri debere coram iudice, nec satis esse deponere apud ditissimum absque iudicijs præcepto, idem enim hîc statuitur, quoties res vendita fuit habita fide de precio, vt fideiussores, quos da re tenetur retrahens de soluendo precium tẽpore conuento & statuto, dentur idonei arbitrio iudicis, nec satisfaciet, quamuis idonei sint, nisi à iudice approbẽtur, sed hæc datio fideiussorum hac in specie subrogatur loco depositionis & consignationis.

GLOSS. III.

1 *Retractus vbi fit, emptor vel venditor à quibus retrahitur, esse debent indẽnes, nec lucrũ aliquod facere.*
2 *Precium minuitur ex dilatione data ad soluendum.*
3 *Legatum creditori factum valet propter interusurium medij temporis, si debitum soluitur ante diem.*

c *Al tiempo que el comprador estaua obligado.* Hoc ideo statuitur, quia vt sæpe diximus, emptor, à quo res empta retrahitur debet esse in demnis, ita vt nihil ex expenso amittat, nihilque ex emptione lucri faciat. Nec etiam venditor aliquid commodi vltra quam conuentum est, debet habere, nec item incommodi, vt ex mẽte & verbis.l.7.8.9.supra eo. satis superque colligitur
2 [Si ergo ante diem præstitutum emptori vel venditori precium solueretur, plus debito consequerẽtur, mora enim solutionis est veluti quædam diminutio precij, vt in.l.circa legẽ.ff.ad.l.Fal.cum sic ait, quia inter uallum tẽporis & interusurium huius spatij, minorẽ facit quantitatem, & in.l.in quantitate. §. in diem.ff. eodem titulo ibi tanto minus erogari ex bonis intelligendum est, quantum interea, donec dies obtigerit, hæres lucraturus est ex vsuris. l. qui quadringenta.§. vlti.eo.quoque titul. & in.l.si constante.§.quoties.ff. soluto matrimonio, vbi ante tempus soluendi debet ei deduci interusurium medij temporis.l.eum qui.§. melior.ff.de in diem adiectio. vbi si solutio facilior aut maturior offeratur, melior conditio afferri videtur etiãsi precio nihil sit additum.l.melior. §. si hæres.ff. ad Trebell.l.ait prætor.§.si cum in diem &.§.pactum &.l.omnes.§.vlti.ff.quæ in fraud. credit. [Et quod
3 fieri dicatur commodum emptori vel venditori, si ante diẽ soluatur, patet, quia eius respectu valet legatũ creditori factum propter commodum, quod cõsequitur ex interusurio medij temporis, vt in.l.1.§. si quis creditori.ff.ad.l.Falcid.& in.l.debitor in princi. ff.de legat.2.quibus adde plurima in hanc rem cõgesta per Tiraq.libr.1.de retractu.§.1.glo.18.numero.34.vsque ad numerũ.40.dixi latissime supra eod.l.1.glo.2. numero.32.& pluribus sequentibus.

LEY. XII.

¶ *Que no queriendo vn pariente sacar la cosa vendida, la pueda sacar el siguiente en grado.*

Ley.73.de Toro.

¶ Quãdo el pariente mas propinquo no quisiere, o no pudiere sacar la cosa vendida por el tãto, [a] el pariente mas propinquo siguiẽte en grado la pueda sacar. [b] Y assi vaya ẽ grado en grado por todos los pariẽtes dẽrro ẽl quarto grado, [c] cõ tãto q̃ sea dẽtro ẽ los dichos nueue dias, [d] y con las otras diligẽcias cõtenidas en la dicha ley del fuero y ordenamiẽto.

GLOSS. I.

1 *Proximiore nolente retrahere sequens in grada admittitur intra eosdem nouem dies.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 *Tempus retractui præstitutum an restringi possit ad instantiam consanguinei remotioris.*

3 *Hæredi potest ad instantiam creditorum statui, & restringi tempus ad adeundum à lege concessum. Canonicis præfigi potest tempus ad optandam præbendam, ibidem.*

4 *Consanguinei remotiores simul cum proximioribus admittuntur ad retrahendum eodem tempore.*

5 *Terminus legalis quando restringi possit vel non, ibid. Retractus dilatio nouẽ dierum currit omnibus consanguineis simul, licèt alij alios præcedant in gradu, ibidem.*

6 *Pœnitentiæ an locus sit in retractu, si proximior semel declarauerit se nolle retrahere,*

2 *No quisiere o no pudiere sacar la cosa vẽdida por el tãto.* Si propinquior nolit, vel non possit rem patrimonialem venditam retrahere, sequens in gradu admittitur, & sic alij cõsanguinei ordine succesiuo, si sint intra quartum gradum, modò intra nouem dies retractui præfixos id faciant, & cætera solemnia seruent in lege fori & ordinationum contenta: hoc continet in summa lex nostra, quę corrigit legem fori libro.3.tit. 10.l.13.&.l.7.supra eodem, quæ ex. d. l. fori deprompta fuit, quatenus in eisdem legibus prohibebatur retractus alijs consanguineis, proximiore nolente retra
2 here. [Solet tamen dubitari, an remotiores consanguinei cogere possint proximiores, vt ante lapsum nouem dierum precium deponant intra aliquod breuius tempus arbitrio iudicis statuendum? & doctores magis communiter tenent cogere posse, nempe, Iacob.de Rabe.Cyn.Alberi.Paul.Castrens. numero 6.hac in specie loquentes in.l.vlti.§.1.C.de furt. argu. eiusdem legis &.l.1.ff.de cura.bon.dan.&.l.mancipiorum.ff.de optio.lega. idem voluit idem Alberic.in.l. dudum. C. de contra. empt. & in.1. parte statutorum quæst.90.Margarita Bald.in verbo alienatio colum. vltima & Gerard. Bago in tracta.retractus versiculo quæro quando proximior in.2.conclusio.Guill.Benedict.in repet.cap.Raynutius in verbo & vxorem nomine Adelasiam numero.156.de testamen.Ioan. Ign. in repeti.l.dudum columna.26.versiculo vnum autem circa prædicta cum multis sequentib. Boeri. in consuetudin.Vituricen.titulo de retraictz.§.2. columna penulti. versiculo, sed quid an remotiores, Albertus Brun.consilio.67.ad fin.Ferroni. in consuetudi. Burdegalens.titulo de retraictz.§.54. Cassane. in postrema editione commentariorum in consuetu. Burgun: rubr.de retraictz.§.1.in verbo leplus prochain columna.3.versiculo, sed quęro sunt plures, & iterum. §.2.columna.1. versiculo aduerte tamen, vbi dixit semper se fuisse in ea opinione, quamuis in duabus prioribus editionibus conttariũ voluisset in.d.§.1.idem asseruit
3 Cyfonta. in.l.73. Tauri in principio. [Cui sententię non parum adstipulatur, quod traditum est ab Accursio in.l.quandiu institutus in verbo instituto post medium, & ibi quoque omnes propemodum scribentes.ff.de acquirend.hęredi. quòd creditores hęreditarij petere possunt, vt hæredi statuatur terminus ad adeundam hæreditatem, restrictior dilatione legali sibi data ad deliberãdum, per tex.in.l.1.ff.de cura.bon. dan.&.l.4.ff.de bon.autho.iudi.possid.&.l.si quis in stituatur.ff.de hæredi.instit.& post id tempus non audiatur, si adire velit, argu.text.in.l.diffamari.C.de in genu.& manumi.&.l. si accusatoribus, C. de accusatio.cum similibus, Corne. consilio. 302. libro.3. quod etiam voluit glossa in capit. vltim. in verbo dũtaxat, ibi, quia capitulum poterat de consuc.libr.6. Dicens quòd cùm canonicis ex consuetudine competit ius optandi præbendam, quo casu eis statuitur tempus viginti dierum per.d.caput vltimum, poterit idẽ capitulum canonico antiquiori eam dilationem coharctare ad duos vel quatuor dies ad optãdũ, vt eis elapsis detur locus sequentibus, illam glossl. sequuntur omnes teste Tiraquell.d.libro.1.retractus.§.1.glossl.10.numero.58. [Quibus non obstantibus, ipse Tiraquell.
4 numero.59.tenet contrarium, imo quod omnes intra præfixum tempus nouem dierum admittantur, tum proximiores, tum etiam remotiores, ita tamen, vt si postea venerit proximior, ei cedere debeat alter consanguineus remotior, qui prius venerat, quod probat ex Pictonum consuetudine titulo de retraictz.§. 11.vbi expresse cauetur, quòd licèt proximiores cæteris sint preferendi, non tamen sunt impedimento remotioribus, quin possint, si priores non venerint, intra annũ retrahere: sed ita vt proximioribus postea venientibus intra eundem annum cedere debeant. Respondetque ad ea quę supra retulimus pro contraria sententia, dicens ea iura, quibus doctores prędicti innituntur, & alia per eos adducta, procedere in casibus, in quibus nullus locus patet posterioribus, nisi prioribus exclusis, quod semper fiet, quoties ordine succesiuo admittũtur, vt ipse probat authoritate Ancharra. in cap.cum in tua, qui matri. accusa. possl. arg.
5 l.quandiu institutus.ff.de acqui.hęred. [Ad id, quod diximus de creditoribus hęreditarijs, respondet numero.60.id ideo fieri, quia nondum adita hęreditate agere non possunt, nec debitum suum consequi, & in casu.cap.vltim.de consue.libro. 6, posteriores optare non poterant nisi exclusis antiquioribus. Nostra autem in specie remotiores in gradu offerre, & deponere possunt, & retrahere simul cum proximioribus, licèt eis cedere teneantur, si in retractu perseuerent, quod constat ex lege nostra: atque ideo non possunt remotiores cogere proximiores ante tempus illis â lege vel consuetudine concessum, nec iudex illis petentibus potest id tempus restringere.l.4.§.si quis condẽnatus sit.ff.de re iudi.cum similibus, non enim est alicui auferendum beneficium â lege indultum. c.indultum de regulis iuris libr.6.vbi glo.id dicit procedere in omnibus dilationibus â lege cõcessis, sine tacito vel expresso iudicis mãdato. de quo latè agunt Imol.Romanus, & Alexand.in.l.2.ff.de re iudica. Anton.Panormita. & latissime Felin.in capitul. cum sit Romana de appella. idem è nostris voluerunt Didacus Castelli in.l.73.Tauri in glossa vltima in fin. dicẽs remotiorem consanguineum admitti posse ad retractum intra nouem dies proximiori indultos argum.text.in l.vltim. versiculo eo addito. C. quia admi. quoniam huiusmo-

huiusmodi nouem dierum dilatio currit pariter omnibus consanguineis, vt in hac lege &. l. 8. supra eo. vbi expendimus glo.19.& diximus supra nu.4.quod & voluit Anto.Gom.in.d.l.73.nume. 21. cum igitur hoc lege regia concedatur, necesse non erit, terminũ legalem restringere & coharctare proximiori ex his, quæ ex Tiraq.retulimus supra numero.4. & nuncupatim hoc voluit Gomez Arias in. d.l. 73, Tauri nu. 33.quam legit sub lege.68.idem etiam expresim asse-
6 ruit Ant.Gomez in.d.l.73.Tauri nu.14. [Qui subdit, quòd si proximior ad requisitionem remotioris responderit se nolle retrahere, non ei licebit variãdo pœnitere, etiamsi intra dictos nouem dies pœnitẽtia ductus dixerit se velle retractum facere argu. tex. in.l.vlti.C.de iure emphi.vbi docto. notãt maxime Iaso.numero.14.&.24.Bar.& Pau.in.l. qui Romæ.§. coheredes.ff.de verbo.obliga.Tiraq.lib.1. de retractu in fin.numero.38.39.&.40.dixi supra eo.l.8.glossl.21. in fine, quibus addere poteris quæ cumulat Tiraq. in relectio.l.boues.§.hoc sermone super regula.ff. de verbor.signifi.

GLOSS. II.

1 *Retractus ius redactum est ad instar successionis. Successionis ius & retractus æquiparantur, ibidem.*

2 *Sententia lata in fauorem retractus an possit cogi consanguineus vti inuitus.*

3 *Emptor qui obtinuit in redhibitoria, an possit cogi vti ea sententia.*
Sententia parit actionem iudicati vtrique parti, ibidem.

4 *Renunciare an quis possit appellationi ab eo interposi tæ inuito appellato.*
Dilationi ad probandum concessæ non potest qui eã perijt renunciare inuito aduersario, ibidem.

5 *Quasi contrahitur in iudicijs.*
Quasi contractus qui fit per additionem hæreditatis, vel per contestationem, vel alias, licet ab initio sit voluntarius, ex post facto tamen efficitur necessarius, ibidem.

6 *Correlatiuorum eadem est disciplina.*

7 *Retractus si pereat durante lite, an pereat periculo retrahentis.*

8 *Lex si iudex circunuenta. ff. de mino. explicatur & num. sequent.*
Sententia in fauorem meum lata quando cogi possim vti, ibidem.
Consanguineus retrahens non compellitur vti sententia in eius fauorem lata, ibidem.
Iuri speciali in integrum restitutionis vel retractus potest quis renunciare etiam post sententiam inuito aduersario, ibidem.

9 *Ius speciale facilius tollitur, quàm ius commune.*
Iuri quæsito tertio ex meo speciali beneficio possũ renunciare, ibidem.

10 *Quasi cõtractus iure speciali & extraordinario quæ situs potest refutari.*
Correlatiuorum non est eadem disciplina, vbi adest diuersa ratio, vt si agitur de cogendo venditore, non enim porrigetur ad cogendum emptorem, ibidem.

b *Siguiente en grado la pueda sacar.* Nota ius retractus redactum esse ad instar successionis, vt proximiore nolente vel non valente retrahere, sequens in gradu retrahere possit, vt in simili statuitur in.l.peto.§.fratre, ibi proximus quisque prin o loco vidcatur inuitatus. ff.deleg.2. vt ex hac lege expendit loã. Lupi in l.73.Tauri nu.3.& Anto.Gom.in.l.40.Tauri nu.45.
2 & seq.dixi supra eo.l.7.glo.4.nu.3. [Cęterũ, ne quid indiscussum relinquamus, quæro, quid si consanguineus volens retrahere traxit in ius emptorem, quo recusante rem emptam reddere restituto precio, tandem victus fuit, & damnatus vt rem restitueret cõsanguineo reddito sibi & restituto precio, cùmque sentẽtia in rem transisset iudicatam, consanguineus pœnitẽtia ductus aliqua ex causa, noluit vti ea sentẽtia nec precium restituere, an emptor possit eum cogere? & videtur cogere posse, quandoquidem ex sentẽtia quę ritur victo actio in factum, si vincens ea vti noluerit, si quid victi interest. Is itaque ad cuius postulationẽ lata fuit sententia non potest ab ea recedere, nec in hac specie erit locus pœnitentiæ, vt voluerunt Bar. in l.si constante.§.quoties.ff.solu.matrimonio num.10. versl. alij dicunt, & ibidem Bal.in prin.Ange. num.1. Imol.nu.5.Roma.post prin.Paul.Cast.nu.6. & Alex. nu.vlti. per tex.ibi iuncta glo.in verbo, nec ferenda.
3 [Hinc dixit idem Bald.in.l.si prędium num.6.C.de ædili.actio. quòd si in ædilitia actione lata sit sententia ad commodum & postulationem emptoris, condẽnatusque fuit venditor rem recipere, precium que restituere, ex tali sententia nascitur venditori actio in factum, si emptor vti nolit sententia, cui accedit Tiraq. lib.1.de retractu in fi.nu.25.in fi.& Gre.Lu.in.l. vlti. glo.vlt.ad medium titul.5. de emp.& vẽd.par.5. Licèt contrariũ non obscurè voluerit Accursius in.l. illud §.1.in fin.ff.de ædili.actio. cui ibi accedit Bal. sibi parum constans, dicentes emptorẽ, qui obtinuit in redhibitoria, posse renunciare sententiæ, nec ex ea posse
4 venditorẽ agere, sed prior sententia vericr est. [Cui concinnit quod scripsit Cyn, in.l.fi.in fi, & ibi Bald. num.3,& Salic.in fin.C.quan. prouo.non est necesl. nempe, appellantem non posse renunciare appellationi inuito appellato, cuia interest, sic & dilationi â me petitę renunciare non possum, postquã mihi concessa fuerit, inuito aduersario, cui ius fuit quęsitum ex dilatione, probare enim poterit, quod libuerit, durante dilatione secundum Cyn. Barto. Albe. & Bald. in.l. petẽdę.C.de tempo.in integr.iesti. quibus alia aggregat Tiraq.libr.1.de retractu in fine num.24. & sequ.
5 [Probatur etiam hac ratione, in iudicijs quasi contrahitur.l.3.§.idem scribit.ff.de pecul. Sed contractus licèt ab initio sint voluntarij, post eorum tamen consumationem dicuntur necessarij, l.sicut. C. de actio.& & obliga.l.in commodato.§.sicut.ff.commod. cum si

Universidad de Deusto
Biblioteca

milibus,idem ergo erit in quaſicontractibus,qui quo dammodo contractus dicuntur.l.interdum.§. vltim. ff.de iudi.l.ſed et cum aliquis.ff.de nego.geſt.l.vlt, ff. in quib.cauſ.pig.vel hyp.taci.cont.l.in contractibus ff.de actio.& oblig.& ſicut in alijs quaſicontractibus qui quaſicontrahuntur vel adeundo hæreditatẽ, vel negocia gerendo, non poteſt quis ea faciendo liber abire ab omni nexu & obligatione, ita & in iudicijs litem conteſtando,& ſententiam obtinendo, non poteſt ab ea diſcedere,quin maneat obligatus, quò argumento vtitur Tiraq.libr.1.de retractu in fin.num.29.

6 in princi. [Vbi aliter etiam arguit Tiraq.quia correlatiuorum eadem eſt diſciplina.l.vlti.& ibi docto. C. de indi.vidui.tollen.& in.c.vlt.ne cleri.vel monachi, de quo latè agit ipſe idem Tiraq.libr.1.de retract. §.1. glo.9.num.169.& ſeq. At cùm conſanguineus poſsit emptorem cogere, vt ſibi vendat rem,quam retrahit, poterit etiam ipſe emptor viciſsim conſanguineum cogere,vt rem illam emat iuxta iudicis diffinitionẽ.

7 [Præterea ſi res quę per retractum petitur,interim perierit,tenebitur tamen conſanguineus in ſuo retractu perſiſtere,tanquam ipſius ſit periculum, vt voluit Ferroni.in conſue.Burdegalen.tit.de retraict.z. cap. 1.per.l.id quod poſt &.l.ſi vendita.ff.de peri. & commo.rei ven.&.l.quod ſæpe.§.in his quæ.ff.de contra. empt. ſi igitur ante ſententiam re perempta cogitur conſanguineus emere,multo magis poſt ſententiam

8 re non perempta. [Quibus non obſtantibus oppoſita ſententia verior eſt,imo quòd conſanguineus poſsit vti ſententia in eius fauorem lata,ſi velit,nec ad id cogi poſsit per venditorem. Quod inſtruitur ex.l.ſi iudex circunuento.ff.de mino. vbi minor poteſt, ſi velit,non vti ſententia reſtitutionis in integrum,nec cogitur precium reſtituere,& rem ab eo emptam reddere,rationem reddit iurisconſultus,quia vnicuique licet contemnere quę pro ſe introducta ſunt,& quod dixit Bal.in.l.2.q.2.C.de fideiuſſo.mino.quòd ſententia lata pro aliquo in ipſius priuilegium,non imponit ei neceſsitatem vtendi ea,ſi nolit,per tex.in.d.l.ſi iudex circunuento Tiraqu. in fine retractus lignagier nume. 25. ad medium,& tex. in.d.l.ſi iudex,authore Bal.ibidem,procedit in omnibus his quæ ſunt quæſita iure quoppiã ſingulari,ſiue extraordinario,& ſpeciali,cuiuſmodi haud dubie eſt hoc noſtrum ius retractus,vt teſtatur Tiraq.in fine retractus lignagier nu. 24.& num.28.vbi hac ratione huic accedit ſententiæ: nempe,conſanguineum, cui ius retrahendi competit, ex beneficio ſingulari,extraordinario,& ſpeciali,poſſe huic iuri etiam poſt ſententiam renunciare vel inuito emptore,credit tamen eum fore condemnandũ in litis expenſis,atque ita atteſtatur expreſſe contineri in conſuetudinibus Cenonamiæ.c.418. & Andega

9 uiẽ.cap.407. [Supereſt,vt ad obiectiones reſpondeamus. Et primum reſpondeo ad tria priora fundamenta numero.2.3.&.4.tradita, vt procedant in his,quæ iure non ſpeciali & extraordinario,ſed communi cõpetunt, quoniam facilius tollitur ſpeciale ius,quam commune.l.antiquę.C.ad Veleya.§.quia verò veriſimile eſt,in authen.de non alienan.aut permutan. reb. eccleſ.atque ita reſpondet Tiraquell. aliorum authoritate in.d.fine retractus lignagier numero.24.25.26. 27.&.28.vbi ex Bald.conſilio.404.in fin. libro. 2. & Aretino in.l.pro hærede.§.Papinia.columna penul. ff.de acquiren.hered.concludit,iuri quęſito tertio ex meo ſpeciali beneficio poſſe præiudicare per.d.l.ſi iudex,quod & ipſum voluit Alexand.conſilio.36.numero.21.libr.4.ſecus ſi ex iure communi mihimet quę ſito ſit ius tertio quæſitũ,hoc quippe tollere nequeo.

10 [At quod de quaſicontractibus diximus numero.5. minus oberit, quoniam ea regula fallit in cauſis,quæ iure ſpeciali & extraordinario diſcutiuntur: quippe quę non iure ordinario, ſed ſpeciali & extraordinario reguntur,vt diximus, quod autem de correlatiuis dicebamus numer. 6.Fallit hac in ſpecie per.l.1.& ibi Bald.poſt princi.C.de commu. ſeruo. manu. vbi ſtatutum aliquem compellens alteri vendere,non cẽſetur compellere,vt alter emat,nec ex contrario, vbi Bal.reddit rationem,quem ſequitur Ioan. de Plat.in l.1.in fine.C.de cupreſſ.libro.11.& Fabian. à Monte in tracta.de emptio.& vendi.in.2.queſt.prin.numer. vltim.& iterum in.3.queſt.prin.q.28.numer.51. Licèt ergo emptor cogatur ex ſententia fundata ex hoc noſtro retractu vendere conſanguineo,non continuo ſequitur,conſanguineum cogendum emere,vt inquit Tiraqueil.d.fine retractus lignagier nume.29.in fine.

GLOSS. III.

Retractus non ſit per conſanguineum niſi intra quartum gradum.

c *Dentro del quarto grado.* Nota conſanguineum nõ admitti ad retractum,qui non ſit intra quartum gradũ hoc in regno,quid autem ſit in alijs prouincijs & regnis dixi ſupra co.l.7.glo.5.numero.6.

GLOSS. IIII.

Praxis retractus plurium conſanguineorum in diuerſis gradibus exiſtentium.

d *Contanto que ſea dentro de los dichos nueue dias.* Ex his verbis colliges,omnes conſanguineos vſque ad quartum gradum proximiores & remotiores admitti ſimul ad retractum intra nouem dies, atque ita non cogetur proximior intra breuius tempus animum declarare,an vellit retrahere necne, ſed omnes depoſitum facient intra dictos nouem dies,& demum cedent remotiores proximiori,ſi cauſam retractus proſequi, voluerit, ſedſi eam deſerat, poterunt remotiores ius ſuum intra nouem etiam dies propoſitum proſequi, atque ita practicatur.

LEY. XIII.

¶Que enel ſacar por el tanto,ſe preſiera el ſenor del directo dominio,o el que tiene parte enella,al pariente.

Ley.74.de Toro,

¶Quando concurren en ſacar la coſa vendida por el tanto el pariente mas propinquo con el ſeñor del directo dominio,[a] o cõ el ſuperficionario, [b] o cõ el que tiene parte enella, por que era comun,[c] preſieraſe en el dicho retracto el ſeñor del directo dominio,y el ſuperficionario,y el que tiene parte en ella,al pariente mas propinquo.[d]

GLOSS. I.

1 *Dominus directi dominij poteſt rem ab emphiteuta venditam extraneo intra duos menſes redimere pro eodem precio,quo extraneo vendita fuit.*

2 *Dominus ſoli poteſt ſuperficiem venditam extraneo redimere intra duos menſes. ſin autem ſuperficiarius nullam penſionem præſtabat, peterit dominus ſoli eam redimere intra nouem dies.*

a *Con el ſeñor del directo dominio.* Nota plura eſſe genera retractuũ,vt ex hac glo.& ſequentibus dignoſcere poteris,& in primis hoc genus retractus antiquiſsimum eſt,quod competit domino directo.Nam ſi emphiteuta qui habet vtile dominium domus,vel fũdi, illud vendiderit extraneo,debet ab eodem emphiteuta dominus requiri,an velit domum illam,vel fundũ redimere,quod facere poterit intra duos menſes oblato & præſtito precio eodem,quo extraneo vendebatur,vt in.l. vlti.C.de iure emphi.l.vltim.titu.8.de locatione & emphiteuſi par.5. [Idem ſi ſuperficiarius

e vendiderit ſuperficiẽ,nam dominus directus ſoli illã redimere poterit reddito precio,ſi ſuperficiarius præſtabat aliquam penſionem, ad exemplum emphiteutę intra duos menſes,vt arg.l.vlti.C.de iure emphit.voluit Bart.& doctor. Antiqui in.l.1.§. quod autem 2.ff.de ſuperficie. Anto.Gomez in.l.74.Tauri nume. 31.Sin autem ſuperficiarius vendens non debebat domino ſoli penſionem aliquam,tunc dominus ſoli poterit ſuperficiem retrahere reddito precio intra nouẽ dies retractui præfixos, ratione maximi iuris, & ſic directi dominij,vt ſenſit Did.Caſtelli in.d.l.74.Tauri in gloſſ.magna colu.3.& expreſsim Anto.Gomez ibi numero.32.

GLOSS. II.

Superficiarius vendito per dominum ſolo ſeu aurea poterit retrahere intra nouem dies.

O cõ el ſuperficionario. Nota ex lege iſta,quòd ſuperficiarij ſolũ ſeu areã vẽditã per dominũ directũ ſoli extraneo,poterit intra nouẽ dies reddito precio retrahere,vt ex.l.74.Tauri vnde hęc ſumpta fuit notãt ſcribentes.

GLOSS. III.

1 *Retractus communionis quemodo fiat.*
Lex.55.titu.5.par.5.explicatur,ibidem,& ſeq.

2 *Retractus comunionis habet locum in pluribus emphiteutis,& in pluribus feudatarijs habentibus emphiteuſim vel feudum pro indiuiſo,*

3 *Retractus communionis habet locum in vſufructu cõmuni vendito.*
Retractus communionis an habeat locum in rebus mobilibus,ibidem.
Rei appellatione quid contineatur,ibidem.

4 *Retractus communionis an habeat locum in ſeruitute ſeu iure paſcendi.*

5 *Retractus communionis an habeat locum in re diuiſa intellectu,non tamen realiter per confinia.*
Diuiſio intellectu facta non deſignatis realiter confinibus an ſufficiat,ibi.

6 *Retractus communionis habet locum,etiamſi res cõmunis millies fuerit vendita,modò non tranſierint nouem dies â die vltimæ venditionis,licèt à tempore primæ venditionis fuerint tranſacti,& alij plures.*

7 *Retractus communionis fieri poteſt per quemlibet ex conſortibus in ſolidum.*

8 *Retractus communionis fieri poteſt per omnes conſortes & quilibet admittetur pro virili.*

9 *Retractus communionis fieri poteſt per hæredem vel ceſſionariũ ſocij.*

10 *Retractus communionis fieri non poteſt per conſortem,ſi conſorti etiam minimam partem habẽti res fuerit vendita.*
Retractus communionis an habeat locum,ſi res communis vendatur ſocio rixoſo,ibidem.

11 *Retractus communionis an habeat locum in vſufructuario volente retrahere proprietatem venditã.*
Vſufructuarius nõ eſt dominus,nec quaſi dominus rei, in qua habet vſumfructum ibidem.

12 *Vſusfructus an ſit pars dominij.*

13 *Vxor non poteſt retrahere rem conſtante matrimonio quæſitam à marito venditam ratione communionis.*

14 *Retractus communionis locum non habet,ſi proprietarius velit vſumfructum venditum retrahere.*
Vſusfructus venditus vel alienatus conſolidatur eo ipſo cum proprietate,ibidem.

15 *Lex arboribus verſic.Vſufructuarius &.l.non vtitur &.l.cui vſusfructus.ff. de vſufru.explicatur.*
Vſusfructus commoditas alienari poteſt,non ius vſusfructus inxta receptiſsimam ſententiam, ibidem.

O cõ el q̃ tiene parte enella,porq̃ era cõmũ. Ecce hîc aliud

Universidad de Deusto
Biblioteca

genus retractus,nempe ratione communionis, veluti si quis rem habens communem cum Titio pro indiuiso,portionem suam extraneo vēdiderit, poterit enim Titius eius rei consors,eodem precio quo vēdita fuit, ab emptore redimere iuxta ius nostrum regium anti quum vt in.l.55.tit.5.de emptio.& vendi.part.5.quod confirmatur per legem nostram cum sequenti, quæ hoc addit legi partitę,nempe,vt idem tempus nouem dierum & alię solemnitates in retractu sanguinis requisitę in eo interueniant,& in hoc corrigitur.l.falso C.de communi rerum aliena.&.l.dudum. C. de con-
2 trah.emptio. [Extende primò legem nostram &. d. l.partitę,vt procedāt etiamsi vnus ex pluribus emphi teutis habentibus rem communem pro indiuiso ven diderit partem suam extraneo,domino tamen requisito,nam consors in emphiteusi poterit partem retra here extraneo venditam,vt voluit Grego,Lupi in.d. l.55.in glo.2.post Math.Affli.ab eo citatum & Alex. consilio.27.num.3.lib.6.huic tamen emphiteusis consorti præferetur dñs directus, & eo nolente, præferetur consors consanguineo,qui & emphiteusim ven ditam potest retrahere,vt probaui supra eo.l. 7.glo.1. nume.4. vsque ad nonum,atque idem in habentibus rem feudalem communem eadem ratione, vt Grego. Lupi asseuerat ibidem,dixi in.d.l.7. supra eo. glosl.1. num.27.&.28.& in.nu.29.extendi ad Indorum com-
3 mendas. [Secundò extende,vt retractui communio nis locus sit in vsufructu communi,vendita enim par te commoditatis vsusfructus,cōsors vel socius in vsu fructu poterit partem venditam retrahere, vt docet Greg. Lupi in.d.l.55.glo.2.colu.1.ad medium, & licēt retractui sanguinis hac in specie locus non sit,vt pro bauimus supra eod.l.7.glo.1.numero.30. & sequenti. non obstat huic sententię,quia cessat ratio hac in spe cie,quę in retractu sanguinis affectionis ad res maio rum,in retractu enim communionis nulla consideratur affectio ad res maiorum, sed ad communionem & congruitatem ratione ipsius communionis,quod etiā probat Gregor. Lupi ex eo,quòd licēt retractus sanguinis locum non habeat,nisi in rebus immobilibus, ad quas potius quàm ad mobiles habetur affectio, si maiorum fuerunt,vt dixi in.d.glo.1. in principio,re-
4 tractus tamen ratione communionis habet locum in rebus mobilib⁹ & se mouētibus, sicut & in immobili bus,vt in.l.55.titu.5.par.5.& ibi notat Grego.Lupi in glo.in verbo alguna cosa. Cum verbum illud res sit generale & omnia comprehendat.l.1.in fine.ff.si cer. peta.l.rei appellatione.ff.de verb.signi.l.omnia.§.fin. & ibi Bal.ff.de lega.2. par enim ius est harum vocū, res, & bona,in dispositionib⁹ legis & hominis,vt col-
5 ligitur ex Bar.in.l.Quintus. §. argēto. ff. de auro & arg.lega.idē voluit idē Bar. Alberi.& Bal.in.l.1.ff.de sta.homi. & Bal.in.l.1.in princi.C. de vsufr. Felin.in annotatio.decreti.§.omnes leges colum. antepen. & Deci.in.l.1.2.lectio.num.7.ff.si cer.pet. vbi probatur per omnes hoc nomine res, etiam contineri iura & actiones etiam sine aliquo signo vniuersali,vt in.l.si legatus §.1.ff.ad Trebel.& in.l.nā quod.§.vlti.cū dua bus legib⁹ seq.& in.l.quoties.§.vlt.ibi,vniuersorū,et ibi bonorū eo.tit.& in.l.vxori meæ.ff.de vsufr.lega. Ari.Pinelus,vbi plura cōgregat in rub.C.de bon.ma
ter.prima par.nu.5.& seq.& licēt Grego. Lupi in. d. glo.1.in fi.asserat hoc esse verius de iure, dubitat tamē an in praxi lex illa.55.partitæ extēdatur ad omnia bo na mobilia,ego crederem ad iura & actiones esse ex
4 tendendam,prout & concedit ipse Gregori. Lupi in glo.2.& hęc erit.3.extensio. [Quarto extende hanc conclusionem vt procedat,si plures haberent seruitu tem in domo vel fundo, vel ius pascendi pecorum in agro alieno,vel actionem communem ad aliquam rē immobilem, vendita siquidem parte iuris huius per consortem,alter socius retrahere vtique posset portio nem vēditam ex supra traditis, vt resoluit idem Gre gorius Lupi in.d.l.55.titul.5.part.2.in glossa.2.in ver-
5 bo communalmēte de so vno col.1.ad finem. [Quin to extende, etiamsi res communis sit intellectu diuisa inter socios,quia conuenerunt forsitam inter se, ex tra fundum,vt alter haberet medietatem fundi ad par tem vicini sui,& alter ad partem Sempronij, quoniā non dicitur verè diuisus,donec confinia & termini realiter assignentur,vt in.l.eos.ff.fini. regūdo. vbi di uisio fieri debet certis regionibus,id est,finib⁹,vel cer tis demonstrationibus:quo fit,vt verbalis diuisio, de qua agimus,nihil operetur,vt latius probat Dida. Ca stelli in.l.74.Tauri in glo.1.colu.1.&.2.qui huic acce dit sētētię,& ibidē Ioā. Lu. nu.1.per legē si quis duas §.si quis partē versi.plane & versi.quod & in ædibus ff.cōmu.prædio.& Bal.in.l.1,versic.3.nota. C.cōmu. diuidun. cōfert etiam tex.in.l.diuisionis placitum.ff. de pact.& in.l.sciendū.§.si fundum.ff. qui satisda.co gan.l.inter omnes &.l.diuisione & ibi Bald.C.fami. ercisc.& in.l.1.iuncta glossa. C. commu.vtri.iudi.
6 [Sexto extende eandem conclusionem,vt procedat etiamsi millies res communis pro indiuiso vendita fuerit etiam transacto tempore ad retrahendum, ad huc etenim retrahi poterit ratione communionis ab vltimo emptore, vt voluit glossa magna in. l.2. versiculo item quid si iste emptor. C. de rescindenda venditio.quilibet enim emptor incipit esse consors, vnde nunquam desinit esse cōmunis, vt in.l.1.C.cō mun.diui.licēt in re patrimoniali sit secus, vt dixi su pra eodem.l.7.glo.8.numero.2,& pluribus sequentib. & hanc extensionem tradit in specie Ioan. Lupi in.l. 75.Tauri numero.3.&.4.& Didac. Castelli ibidem in
7 glo.1.pen.col.versic.quęro etiam retentis. [Septimo amplia,etiamsi sint plures consortes, quilibet enim poterit insolidum retrahere,vt respondit Paulus Ca strensis consilio.221.libro.1.quem sequitur Gegorius Lupi in.d.l.55.titulo.5.part.5.in verbo deue auer pau lo ante finem per text. ibi, in verbo si alguno,& ibi,
8 esse la debe auer. [Octauo ampliatur, vt procedat etiamsi omnes consortes velint retrahere,nam quili bet admittetur pro parte & portione sua,quam ha bet in re communi,& non æqualiter,vt voluit Math. Affli.in tracta.protomixeos.§.2.numero.23. & Cy fonta. in.l.75.Tauri quæst.2.citatque Fabia. â Mon te in tracta.de emptio.& venditio.3.part. princip. nu mero. 42. &. 44. qui tamen in alio casu loquitur, cuius authoritate id limitat, nisi is qui maio rem habet partem, minus offerat precium, & is qui minorem maius, quoniam tunc qui minorem habet,præferatur,quod vt vides nihil facit ad retractū
commu-

communionis,de quo agimus, vtpote in quo non mi nus vel maius, sed idem precium consignari debeat, vt rectè probat Grego.Lupi in.d.l.55. in verbo tanto por ella per illum tex.titul.5.par.5.& diximus supra
9 eodem.l.7.glo.3.numero. 2. & deinceps. [Extende nono,vt procedat in hęrede vel cessionario consortis qui rem communem vult retrahere,consors enim est, sicut erat cedēs, & retractus huiusmodi fit ratione cō munionis & rei indiuisę, non ratione sanguinis & proximitatis, ideo nimirum si cedi possit, & hęredi competat,quod asseuerat Cyfont.in,d.l. 75. Tauri.q. pen.in fin.quod & voluit Math. Afflict. in.d.tracta. protomixeos.§.2.numer.23. versi.3.nota. Quid autē fiet in retractu sanguinis dixi supra eodem.l.7. glosl.
10 2.numero.23.& sequent. [Limita primo hanc con clusionem, nisi alicui ex consortibus res communis vendita fuerit, etiamsi millesimam habeat partem, non enim poterit alter ex consortibus maiorem obti nens portionem eam redimere,vt probat idem Greg: Lupi in.d.l.55. in verbo que an enella parte per text. ibi,vt & Bald.notat.in.l.1.C.de commu. seru. manu. vbi consors dicitur,qui in re habet portionem aliquā licēt minimam.Infertque ad statutum Florentinum disponens,quod dominus non possit alienare extra consortes,poterit siquidem vendere ei,qui minimam quamcunque partem habeat,licēt alij habeant maio rem,Quod tamē limitat Gregorius Lupi, nisi portio vendatur ei,qui maiorem habet portionem,esset tamē cæteris socijs molestus,& rixosus,vt in.l.vlti.C.de a grico.& mancip.lib.11,vbi statuitur fundum patrimo nialem Principis non debere vēdi vni tantū ex colo nis eius,sed pluribus, vt materia seditionis tollatur, quem ita intelligit Grego. Lupi in.d.l. 55. in verbo q̄ han enella parte in fin. titulo. 5. par.5.cui conferunt quę de socio rixoso scribitur in.l.si conuenerit.ff.pro socio,adde Iaso.in.l.2.numero.18. 19. & sequentibus. ff.solu.matrimo.dixi supra eo.l.1.glo. 2. numero. 24.
11 [Limita.2.nisi in vsufructuario,qui non poterit tan quam consors retrahere proprietatem fundi, cuius ip se est vsufructuarius, à domino venditam, quoniam vsufructuarius nec est dominus, nec quasi dominus directus,nec vtilis ipsius rei venditę, nec partem ha bet substantialem eius, sed quandam dumtaxat qua litatem et ius seruitutis, vt in. l.rectè dicimus. ff. de verborum signifi.cuius verba sunt,*Recte dicimus eum fundum totum nostrum esse,etiam cuius vsusfructus alie nus est:quia vsufructus non dominij pars, sed seruitutis, vt via iter &c.* Tex.est etiam in.l.locum versic.pro prietarius.ff.de vsufru.& in.l.fundi Trebatiani.ff.de vsufru.lega.& in.l.3.§.si hæres.ff. vsufruct. quemad. caue.& in.l.iusto.§.non mutat.ff.de vsucap.& in. l.2. versi.1.C.de vsufru.& in.l.sed in emptore versi. 1. ff. de pecul.quem ad hoc summē notat Paul. Castr.in.l. si noxali.§.vlti.eod.tit.tex.est etiam in. l. sed si fortè ff.de reb.eorum, & in.l.1.§.per eum.ff.de acqu.posse. & in.§.de his insti.per quas person.nob.acqui. & in l.1.§.si verò gratias.C.commu.de manumiss. vbi licēt socius, qui cum alio habet seruum cōmunem, possit eum manumittere inuito socio, hoc tamen non licēt vsufructuario,quibus in locis id constanter asseuerāt doct.communiter teste Anto.Gomez in.l.74.Tau
12 ri numero.32.qui huic adhæret opinioni. [Respon detque ad.l.4.ff.de vsufru.ibi vsufructus in multis ca sibus pars dominij est, & in.l.si postulauerit. ff.ad.l. Iul.de adulte. &. l.1.ff. de tritico cum similibus,de bent siquidem intelligi partem dominij esse integra lem seu legalem in concreto,quia simul cum proprie tate facit integrum & plenum dominium,sicut paries & ligna simul cum ceteris ędificijs & materialibus constituunt integram domum secundum glo. Oldra. Bar.& Alberi.in.d.l.4.ff.de vsufru. Paui. & alios in l. si quis vi. §.differentia.ff.de acqui.posses. Ange. de Aret.in.§.si cui fundus insti.de legat. Ari. Pinel.qui hanc dicit receptiorem sententiam in.l. 1. C.de bon. mater.3.parte in principio Claudi.Marmer,in.l.natu raliter. §.nihil commune numero.45.ff.de acqu.poss. Iaso.in.l.1.§.vsufructuarius numero.2. ff. de no.oper. nun.Conanus tamen libro.4.capit.3. & latius cap. 6. cartha.242.aliter eas leges conciliat,cui Pinelus assen titur.d.3.par.numero.4.dixi latissimè in stylo cancel lariæ tit.3.capit.1.§.26.glosl. magna numero. 86. hanc eandem limitationem tradidit Greg. Lupi in. d.l.55. tit.5.par.5.in verbo communalmente de so vno colu.
13 1.versic.sed quid si dominus proprietatis. [Tertio li mita,vt non procedat in vxore,quippe quę non pote rit retrahere rē â marito vēditam,constante matrimo nio quæsitam,in qua iuxta leges regias etiam viuen te marito & matrimonio constante habebat partem, ne lex.5.tit.9.de bonis constante matri.quęsitis supra hoc eodem libro,permittens marito alienationem re rum constante matrimonio acquisitarum, sit impos ta verbis,& non rebus,contra.l.2.C.commun.de leg. & alijs pluribus rationibus,quibus mouetur ipse Gre gor.Lupi in.d.l.55.tit.5. par.5.in glo. magna columna 2.& vltim. qui improbat rationes Didaci Castelli in l.75. Tauri in glossa. 1. in fine contrarium tenentis.
14 [Quarto limita,vt non procedat decisio legis nostrę in proprietario,quippe qui non possit vsumfructum retrahere à proprietario venditum duplici ratione. Primùm,quoniam iuxta receptiorem sentētiam vsu fructus alienari non potest ab vsufructuario, & si ex facto alienetur, fit confestim consolidatio cum pro prietate, & reuertitur ad proprietarium absque vlla precij solutione,vt in.§.finitur insti. de vsufr. & in.l. si vsufructus. ff. de iure doti. ex quibus id asseuerat Azo in summa.C.de vsufruct. numero. 20. glossa in d.l.si vsusfructus, idem vt indubitatum tradit Paul. Castrensis in.l.4.ad fin.ff.de nouatio. & iterum in.l. qui Romę.§.duo fratres numero.4.in fin.ff. de verb. obligatio. & ibi Alexand. numero. 60. in principio. & Iaso.numero.80.dicens esse receptissimum,& Ri pa numero.88.idem vt receptum & indubitatum tra dit Socin.consilio.10. numero.13.libro.1.Corne.con silio.218.in fin. libro.3.Ferdinand. de Loazes in repe. l.filiusfami.§.diui numero.17.ff.delegat.1.domin. Di dac.Couarruuias.libr.1.resolutio. capit. 8.numero.7. Arius Pinelus dicit communem,licēt aliter ipse expli cet, in.l.1. C. de bonis maternis.3.part.numero.38.& 39. Antonius Gomez tomo.2.variarum resolutio. de contractibus capit.15.numero.15.& in.l.74. Tauri nu mero.33.text.in.l.24.titulo.31. de seruitutibus, in fin.

par

Universidad de Deusto
Biblioteca

15 par.3. [Nec oberit tex.in.l.arboribus versiculo vsu fructuarius.ff.de vsufru.ibi,frui vel vendere,& ibi si concedat vel donet,idem probat. l. non vtitur &.l. sequen.&.l.cui vsufruct.eodem tit.cuius verba sunt, *Cui vsusfructus legatus est,etiam inuito hærede eum extraneo vendere potest.* Certè iura ista maximam patiũ tur violentiam,si ea intelligas iuxta communem doctorum sensum,vt subtiliter aduertit Ari. Pinel. cuius opinio in puncto iuris verior est. Cùm tamen legem habeamus regiam communem opinionem cõfirmantem,hęc est.l.24.in fin.titu.31.par.3. quę permittit alienationem commoditatis vsusfructus,& nõ iuris ipsius vsusfructus,amplius in hoc non est insisten dum.Itaque docto.communiter respondent ad.d.l.ar boribus.§.de illo & similes,procedere in alienatione commoditatis,non iuris ipsius vsusfructus,quod pro bant docto.superius citati, & ab eodem Pinelo.d. 3. part.numero.38.paulo ante finem Ant, Gomez in.d. l.74.Tauri numero.33.in fine.

GLOSS. IIII.

1 *Retractuũ plura genera & quis præferatur.*
2 *Retractus sanguinis qui remissiue.*
3 *Retractus communionis qui.*
Retractus vicinitatis,ibidem.
4 *Retractus conuentionalis qui.*
Pactum retrouendendi an reuendendi dici debeat,ibidem.
5 *Retractus huius regni quãdo venditur arx vel castrũ potest à Rege fieri.*

d *Al pariente mas propinquo.* Nota quôd concurrentibus ad retractum domino directo,& superficiario,& consorte seu socio,atque etiam consanguineo venditoris,prefertur dominus directus his omnibus,sic fieri debere iure communi & iuxta consuetudinem Frãciæ asseuerat Carol.Moli. in consue. Paris. titul. 1.§. 15.numero.3.eo autemdeficiente aut retrahere nolente admittetur consors seu socius,qui habet partem pro indiuiso iure venditã, & superficiarius etiã admittetur ,solo seu area vendita per dominum consorti & consanguineo,vt Anto.Gomez probat in.l.74. Tauri numer.31.quibus deficientibus,vltimo loco admit
2 tetur consanguineus,vt in hac.l.statuitur. [Ex quo vides plura esse genera retractuum,retractum sanguinis,in quo proximior cõsanguineus admittitur ad retrahendum rem patrimonialem immobilem vel maiorum suorum à consanguineo venditam, vt in.l. 7.supra eod.vbi latissimè,qui retractus iuxta consuetudinem Franciæ habet etiam locum vt per Tiraq.in lib. de retractu lignagier per totum. [Aliud genus retra
3 ctus est communionis,de quo in.l.55.tit.5.part.5.& supra hac eadem lege glo.3.Aliud genus retractus est ratione vicinitatis,de quo facta est lex â Frederico Imperatore Rege Sicilię,de quo late agunt Bal.& Matt. Affli.in tracta.protomixeos , qui non est in vsu hoc in regno,vt attestatur Grego.Lupi in.d.l.55.tit.5.par.
4 5.in verbo deue auer. [Aliud est genus retractus conuentionalis , quoties inter emptorem & venditorem conuenit,vt venditor intra certum aliquod tempus, aut quandocunque,vel simpliciter sine temporis præfinitione,possit rem venditam retrahere siue redimere restituto precio, quod pactum vulgus appellat de retrouendendo , nonnulli dereuendendo,quo reuendi verbo vtitur Vlpianus in. l. Iulianus ait. ff.de bon.libert.de quo pacto loquitur text.[vt multis placet] in.l.2.C.de pact.int.emp.et vẽd.et ibi nũcupatim adnotarunt Ang.& Paul.Cast.& in.l.si à te.C. eo.ti. & iure Pontificio approbatur pactum hoc reuendendi,secundum glo.& docto.in.c.ad nostram de empt. & vendi.& in.c.conquęstus de vsur.de quo latissime
5 tractat Tiraq.libro.2.de retractu. [Aliud est nouum retractus genus,si quis in hoc Hispanię regno castrũ seu arcem vendere vel permutare velit, debet Regem certiorare , qui poterit eodem precio reddito castrũ retrahere,vt in.l.1.tit.18.par, 2. quam ibi Greg. Lupi in verbo e queriendo attestatur non esse alibi.

LEY. XIIII.

¶ *Que la solemnidad que se requiere en sacar el pariente por el tanto,se guarde enel que la quisiere sacar por cõmunidad.*

¶ *Ley.75.De Toro.*

¶ Si alguno vendiere la parte de alguna heredad que tiene ¦comũ cõ otra,[a] en caso que segun la ley de la partida,[b] la pudiere el comunero sacar por el tã to,sea obligado el que la quisiere sacar a consignar el precio[c] èn el tiẽpo y termino,y con las diligencias,y solemnidades,y dela manera que la pudiera sacar el pariente mas propinquo quãdo fuera de su patrimonio,y auolengo:de suerte que lo contenido enla dicha ley del fuero,y ordenamiẽto de Nieua,[d] y en estas nuestras leyes aya lugar ,y se platique en caso que el comunero quisiere sacar la cosa vendida por el tanto.

GLOSS. I.

a *Que tiene commun con otro,* Repete hîc quæ diximus supra eo.l.13.glo.3.

GLOSS. II.

b *La ley de la partida.*l.55.tit.5.de emptio.& vendit.par. 5.vbi Grego.Lupi hanc ornat materiam.

GLOSS. III.

Adcon-

c *A consignar el precio,* De quo latè diximus supra eodem.l.9.glossa.4.

GLOSS. IIII.

d *Del fuero y ordenamiento de Nieua.*l.13.titulo.10.libro. 3.fori &.l.6.&.7.libro.5.ordina.quę transcriptæ sunt supra eo.l.7.&.8.vbi latè dixmus.

LEY. XV.

¶ *Que declara el retracto de tanto por tanto no a lugar, sino en los bienes heredados vendidos,y no en los que el vendedor ouo por contracto entre vinos.*

¶ *Don Enrique.2.en Toro,era de.1409.peticion.10.de Sevilla.*

¶ Por quanto nos ha sido hecha relacion,que ha auido algunos pleytos en algunas ciudades , villas y lugares de nuestros Reynos, en que han pedido los hijos de algunos padres,o de otros sus parientes las heredades,q̃ vẽdẽ sus parientes,o sus padres no las auiendo heredado los vendedores de su linaje, ni de sus parientes, sino auiendolas comprado,o auido por trueque o por donacion ,o en otra manera. Porende mandamos que no se puedan poner,ni seguir los tales pleytos,ni ayan lugar de se pedir ni sacar tanto por tanto los bienes, que assi fueron vendidos: saluo quando los tales bienes fueron vendidos por personas,que los ouieron heredado de su abolengo,o de su patrimonio ,[a] y los vendiessen los que assi los ouieron heredado, y los que por tales razones los quisiessen demandar, que los demanden desde el dia, q̃ la vendida fuere hecha hasta nueue dias.[b]

GLOSS. I.

1 *Retractus sanguinis sit tam rei auitæ & maiorũ quã patrimonialis.*
2 *Retractus sanguinis sit rei patrimonialis vel auitæ & non rei nouiter acquisitæ per venditorem.*

a *De su abolẽgo o de su patrimonio,* Habes hîc textum expressum,quod proximior consanguineus admittitur ad retrahendum rem patrimonialem vel auitam,& satis esse,quòd venditor eam habuerit iure hęreditario â patre suo,licèt non fuerit maiorum suorum , quod probat.l.7.&.8.supra eo.vt ibi adnotauimus glos.16. & in.d.l.7.glo.1.num.50.&.55. vbi in re materna idẽ esse probauimus. [Et hîc est etiam tex.expressus pro
2 opinione Anto.Gomez in.l.7.Tauri numero.3.quod filius viuo patre,qui alienauit rem ab ipsomet patre emptam & nouè accquisitam , non admittatur ad retractum , debet enim venditor eam rem habuisse â patre vel auo suo , vt retractui locus sit,vt in hac lege expresse deciditur,& nos latè diximus supra eodem.l.7.glo.1.numero.51.52.&.53.& text,iste omnẽ dubitationem explodit.

GLOSS. II.

b *Hasta nueue dias.* Ecce tex.antiquissimum, terminum nouem dierum retractui statuentem, confirmantem l. fori de qua in.l.7.supra eodem glossa.6.

LEY. XVI.

¶ *Para que ninguno compre ni resciba cosa alguna de esclauos ni esclauas en guarda ni en manera alguna,saluo si viniere por trato de mercaderia,y fueren conoscidos por tales.*

¶ *Don Fernãdo y Doña Ysabel en Alcala,año de.1498. pragmatica.*

¶ Ordenamos y mandamos que ninguna,ni algunas personas de nuestros Reynos,de qualquier estado o condicion que sean, no sean osados de comprar de ningun esclauo ni esclaua[a] ningunas joyas, ni paños, ni lienços, ni oro, ni plata, ni otros bienes algunos,de grande ni d̃ pequeño valor,[b] ni los troquen ni cambien[c] con ellos,ni los resciban de gracia,ni por via de donacion, ni encomienda,[d] ni èn guarda ni empeño , ni para los dar ni lleuar a otras personas,ni por otra via ni manera alguna:[e] agora sean los dichos esclauos negros,o loros, o blancos , nascidos en estos dichos nuestros Reynos o fuera dellos, agora sean Christianos, agora seã Moros. Sopena què qualquier que lo contrario hiziere,o fuere o passare contra lo con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lo contenido eneſta nueſtra carta, por eſſe meſmo hecho ſea tenudo y obligado ala reſtitucion de los tales bienes y dineros, oro, o plata, o otras qualquier coſas que reſcibiere, ſabiendo que aql, o aquellos de quien los ouieron eran eſclauos, o ſiendo auidos y tenidos por tales. [f] Y ſean mas obligados a pagar la pena de los huttos, [g] aſsi como ſi ellos o uierá hurtado o ſubtrahido las dichas coſas. Y que eſto aya lugar, y ſe cumpla aunque no ſean hallados los tales bienes en poder de las tales perſonas, [h] q̃ anſi los ouieron de los dichos eſclauos, probandoſe legitimamente que viniero̅ a ſu poder en qualeſquier maneras de las ſuſo dichas: ſaluo ſi los tales eſclauos, o eſclauas de conſentimiento de ſus dueños, ouieren ſido o fueren tratantes y negociadores. [i] O ſi fueren auidos y tenidos, y comunmente reputados por tales, [k] ca en los tales caſos mãdamos que no aya lugar lo contenido eneſta nueſtra carta, mas que ſe guarde cerca dello, lo que las leyes de nueſtros reynos mandan. [l]

GLOSS. I.

1 *Commercium prohibetur cum ſeruis.*
Serui quoad ius ciuile pro nihilo reputantur, nec obligare alios poſſunt, nec ipſi aliis efficaciter obligari, ibidem,
Seruus in iudicio eſſe non poteſt, niſi in certis caſibus ibidem.
3 *Seruus quicquid acquirit, domino acquirit, quare qui cum eo contrahit ſcit eſſe alienum.*

a *Comprar de ningun eſclauo o eſclaua.* Nota prohibitum eſſe cõmertium cum ſeruis, non enim poteſt ſeruus alium obligare, nec ipſe obligari efficaciter vt in. l. nec ſeruus. ff. de pecul. & in. l. in perſonam ſeruilem nulla cadit obligatio. ff. de regulis iuris, quod enim attinet ad ius ciuile, ſerui pro nihilo reputantur, vt in l. quod attinet. ff. de regulis iuris: quare in iudicio eſſe non poteſt, vt in. l. ſeruus. C. de iudi. l. 8. titulo. 2.
2 de actore part. 3. niſi in certis caſibus traditis ibi. & in. l. vix certis. ff. de iudi. [Et præterea quicquid acquirit ſeruus, domino acquirit. l. placet. ff. de acquirẽ. hæred. §. item vobis inſti. per quas perſon. nob. acq. l. 7. titulo. 21. de ſeruis part. 4. ſcire ergo tenebatur, qui cum ſeruuo contrahit, ſerui non eſſe, quod ab eo accipit, atque ideo iuſta ratione hoc ſtatuitur, vt nemo cum ſeruo contrahat ſub pœnis in hac lege contentis, & vtinam ſeruaretur.

GLOSS. II.

1 *Furta domeſtica leuia non puniuntur.*
2 *Furtum rei parui valoris faciens non tenetur in foro conſcientiæ*

b *De grande ni de pequeño valor.* Sed opponitur de. l. reſpiciendum. §. furta domeſtica. ff. de pœn. cuius verba ſunt, *Furta domeſtica, ſi leuiora ſunt, publicè vindicandæ nõ ſunt, nec admittenda eſt huiuſmodi accuſatio.* Vbi id notant glo. Bar. & doctor. & aſſeuerant id relinqui arbitrio iudicis & in. l. ſerui & filij & l. qui ſeruo. §. item placuit & l. ſi quis vxori, & l. ſi libertus. ff. de furt. §. hi qui inſti. de oblig. quę ex deli. naſcun. l. 4. &
2 l. 17. in fin. titulo. 14. par. 7. [Imo nec in foro conſcientiæ tenetur, qui aliquid leue furripit ſecundum Thom. 1. 2. queſt. 88. artic. 5. & 6. & iterum. 2. 2. q. 31. articulo. 5. & q. 58. articulo. 3. Antoninus Archiepi. Florent. in ſumma. 2. par. titulo. 4. cap. 5. §. 7. numero. 491: & Adria. quotlib. 8. par. 11. Mart. Azpilcueta in. cap. inter verba. 11. q. 3. numero. 491. & in manuali confeſſorum. cap. 11. numero. 4. & cap. 17. numero. 3. quomodo ergo in hac lege tenetur furti is, qui emit rem minimam & parui valoris ab ipſo ſeruo? dicam infra hac eadem. l. gloſſa. 7.

GLOSS. III.

Permutatio an ſit idem, quod contractus innominatus? remiſsiuè.

c *Ni los troquen ni cambien.* Nota, non ſolum emptionẽ rei aliquę à ſeruo eſſe prohibitam ſub pœna furti, verũ etiam permutationem, quę autem dicatur permutatio, & an differat à contractu innominato? tractat optime Ari. Pinel. in. 2. par. rub. C. de reſcind. vendi. c. 1. numero. 9. 10. & ſequentibus.

GLOSS. IIII.

Furti tenetur, qui rem accipit in depoſitum à ſeruo.

d *Ni en encomiẽda.* Nota, quòd qui aliquid recipit in depoſitum à ſeruo, tenetur furti, & nimirum cum contractet rem alienam inuito domino. §. furtum inſti. de obligat. quę ex deli. naſcun. & quia manifeſtum eſt quod oẽs, qui ſciẽtes res furtiuas ſuſceperint, & celauerint, furti teneri. §. conceptum prope finem inſtit. eod. titu. ſcit autem, qui cum ſeruo contrahit, vel ſcire debet, ea quæ ab eo accipit eſſe aliena & nõ propria propter ea, quæ diximus in gloſſa. 1.

GLOSS. V.

Commertium cum alienis ſeruis prohibetur ſub pœna furti.

e *Ni por otra via ni manera alguna,* Omne comertium hîc prohibetur cum ſeruo alieno ſub pœna furti.

GLOSS. VI.

Paria ſunt eſſe tale vel haberi pro tali.

f *Eran eſclauos, o eran auidos y tenidoe por tales.* Paria ſunt eſſe tale & haberi pro tali, vt hic & in. l. Barbarius. ff. de offi. prętο.

GLOSS. VII.

1 *Furtum quod non eſt punibile quoad furantem, eſt punibile quoad eum, qui ei opem præſtitit.*
2 *Furtum etiamſi non committatur opere, punitur quãdoque, qui conſilium præſtitit ſeruo, vt furtũ committeret,*

g *Y ſean mas obligados a pagar la pena de los hurtos,* Licèt furta domeſtica ſi ſunt leuia non puniantur, vt dixi ſupra in glo. 2. tamen quia furtum eſt, quippe quod etiam in vno obulo committatur iuxta notata in. l. i. ff. de dolo & per Iacob. de Belloviſu in ſua practica iudiciaria in rubri. de furtis num. 8. an fin. licèt ſit impunibile quoad domeſticum furantem, eſt tamen punibile quoad eum, qui opem præſtitit, vt in. §. hi qui inſtit. de obliga. quæ ex deli. naſcun. l. 4. poſt medium titulo. 14. de furtis part. 7. [Quinetiam vbi
3 non committitur furtum, tenetur opem vel conſilium præſtans ſeruo non ſolum furti actione, verùm etiam ſerui corrupti in caſu. §. ſed etſi credat verſicul. vnde illud inſtituta de obligationibus quæ ex delict. naſcun. l. 8. titulo. 14. part. 7. quia licèt non corruperit, tamen corrũpere tentauit, quare nimirum ſi in ſpecie noſtra qui aliquid quocunque titulo accepit à ſeruo meo, mihi teneatur actione furti, ſciebat enim vel ſcire debebat, meum eſſe & non ſerui mei, quod ab eo emit vel alio titulo accepit, & iuſtiſsime hoc ſtatutum eſt, ne detur occaſio ſeruis furandi res dominicas, qui facilius ad id inuitantur, cùm receptatores inueniunt, & rerum furatarum emptores.

GLOSS. VIII.

Furti tenetur is, qui à ſeruo aliquid emit, licet res empta apud eum non inueniatur.
Deprehendi debet quis in delicto, vt in eo inuentus dici poſsit.

h *Aunque no ſean hallados los tales bienes en ſu poder de las tales perſonas.* Regulariter non dicitur quis inuentus in delicto niſi in eo deprehendatur, vt in. l. ſi Barſatoram & ibi notat Barto. Bald. Ange. & alij. C. de fideiuſſor. & in. l. i. in principio. ff. de acquirenda poſſeſsio. vbi Bart. notat in. 4. quæſt. princip. l. nunquam. §. theſaurus. ff. de acquirendo rerum dominio. capit. cum non ab homine & ibi gloſſa in verbo deprehenſis & ibi Alciat. numero. 103. de iudi. cum concordan. â me traditis ſupra hoc eodem libro titulo. 8. de ſucceſsionibus. l. 6. gloſſa. 2. numero. 16. & ſequen. Hoc tamen fallit in caſu legis noſtrę, ſufficit enim contractum probari per teſtes vel inſtrumenta, licèt res ab eo empta non reperiatur apud ementem,

GLOSS. IX.

1 *Dominus quando teneatur ex contractu ſerui, & per totum.*
2 *Quod iuſſu actio quando competat.*
3 *Exercitoria & inſtitoria actio quando competat.*
4 *Tributoria actio quando competat.*
5 *Actio de peculio & de in rem verſo quando competat.*
6 *Filius in poteſtate obligat patrem in caſibus, in quibus ſeruus obligat dominum.*

i *De conſentimiento de ſus dueños ouieren ſido o fueren tratantes y negociadores.* Quando teneatur dominus ex contractu ſerui tractatur in titulo. ff. de exercitoria, & de inſtitoria, quod iuſſu, de peculio, de in rem verſo, de tributoria, quod cum eo, in cuius emolumentione fac ſequentes concluſiones, [Prima concluſio, qui iuſſu domini contrahit cum ſeruo meo, me
2 obligat inſolidum & teneor actione quod iuſſu cõtractum adimplere. ff. quod iuſſu per totum. §. ſi igitur iuſſu inſtituta de obligationibus quę ex deli. naſcun. [Secunda concluſioli dominus præpoſuit ſeruum magiſtrum nauis, vel tabernę, aut alicui negociationi, quicquid ſeruus eius rei, cui præpoſitus eſt, contraxerit, obligat dominum inſolidum exercitoria, ſi eſt præpoſitus naui, & inſtitoria ſi
3 terreſtri negociationi præpoſitus eſt, vt in. d. §. ſi igitur inſtituta de obligationibus quę ex deli. naſcunt. & per totum titulũ. ff. de exercito. & inſtitoria. l. 7. titulo. 21. de ſeruis parti. 4. [Tertia concluſio, ſi dominus ſeruo ſuo conceſsit aliquid in peculium, & ſeruus magiſtrum naui præpoſuit, ex
4 contractu cum eo magiſtro facto dominus tenetur inſolidum, licèt dominus hac in ſpecie exercitor

Universidad de Deusto
Biblioteca

tor non sit,modò domino consentiente hac negociatione vtatur seruus.l.1.§.si is qui nauem. ff.de exercitor.vbi Paul.Cast.notat num.1.in fi.&.2.vbi dicit secus esse in institore, non enim tenebitur dominus in solidum,sed competet tributoria actio, quę non datur insolidum,sed quasi insolidum,quatenus patiuntur vires peculij. Nec habet dominus hac in specie priuilegium deducendi ante omnia quod sibi debetur à seruo,sed vocatur in tributum vna cum alijs creditoribus pro rata,vt per totum titu.ff.de tributo.licèt secus sit in actione de peculio,vt infra dicam,sed quoties dominus non consensit, sed sciuit & passus fuit seruum hac negotiatione vti, tam in exercitore quã in institore competet tributoria,vt in.d.l.1.§.si is qui
5 nauem vbi Paul.num.3.ff.de exercitor. [Quarta cõclusio,vbi sine consensu domini seruus habens à domino peculium negociatur,tenebitur dominus si in eius rem versum fuerit insolidum,vt per totum titul. ff.de in rem verso.&.§.prętera insti.de obligat.quæ ex deli.nascun.vel pro parte,pro quà in rem domini versum fuerit,vt ibi dicitur,vbi autem in rẽ eius versum non fuerit,non tenebitur,nisi quatenus patitur peculium,de quo deducet dominus quod sibi debetur,& solum quod supereſt peculium dicitur, vt in
6 §.cum autem insti.de oblig.quę ex delicto nascu. & per totum tit.ff.de pecul. [Quinta conclusio,quę dicta sunt de seruis,procedunt etiam in liberis in potestate existẽtibus vt in.§. quę diximus insti.de oblig. quę ex deli.nascũ.& cõstat ex titulo de insti. exerci. quod iussu.tributo.de peculio,& in rem verso.

GLOSS. X.

1 *Seruus bona fide mihi seruiens,quamuis alienus sit à me præpositus negociationi me obligat.*
2 *Seruus meus si non est à me præpositus negociationi, sed communiter vt talis reputatur, an me obliget.*
Lex nostra intelligitur, ibidem,& seq.
Mandati institoris reuocatio debet palam & publice fieri,alias valent per eum gesta,ibidem.
3 *Mandati reuocatio si non venit in noticiam mandatarij,valent ab eo gesta,n si quoad translationem dominij quod sine voluntate domini auferri non potest.*
4 *Lex nostra noue intelligitur.*

k *Reputados por tales.* Paria sunt,quem esse seruum, vel communiter reputatum pro seruo. Ex quo si seruus mihi bona fide seruiebat cum liber vel alienus esset, eque tenebor, si alicui negociationi præposui, ac si meus verè esset.l.1.§.fi.ff.de pecul.&.l.1.§.fi.ff.de tributo.& nimirum cum leges de exercitoria vel institoria loquentes pariter procedũt in liberis & seruis,
e vt ex eis titulis constat. [Sic etiam licèt seruus meus non esset à me præpositus,si tamen communiter reputabatur vt talis,ita me obligat,ac si eũ prępositissem vt hìc statuitur,sed hoc mihi durum certe videtur, & contra omnia iuris principia, vt sine cõsensu meo ex presso vel tacito aliquis me obligare possit,quare aliter ipse legem istam intelligerem,nempe, vt ab initio iusserim contrahere,vel seruum negotiationi præposui,& postea iussum vel mandatum generale reuocaui,antequam ad noticiam eius, quocum seruus contraxerit deuenerit,ad hoc enim vt noceat reuocatio, debet palam & publice fieri iuxta formam traditam in.l.sed etsi pupillus.§.de quo palam & versi. proscribere.ff.de institor.vbi notãt Paul.& docto. communiter Carol.Moline.in consu.Parisien. tit.1.§.14. nu.
3 15. [Debet etiam reuocatio notificari mandatario, aliàs valet quod per mandatarium gestum fuerit. l.si mandassem.ff.manda.l.si pecuniam. §. siqui dederũt ff.de condicti.ob caus. ex quo valebit venditio per eum facta,& tenebitur actione mãdati vel quod iussu,ad eius implementum, quamuis dominium non transferatur,obstante regula quòd dominiũ rei meæ sine mea voluntate non potest à me auelli.l.id quod nostrum.ff. de regulis.iur. ita expresse decidit Paul. Castr.in.l.1.nu.7.ff.quod iussu & Feli. in.c. ex parte decani num. 14.de rescrip.vbi latissime tractat hanc
4 materiam. [Itaque tex.noster voluit dicere, quod si quis cum seruo alieno prępositio alicui negotiationi consensu domini contraxerit non incidit in pœnam legis nostrę,sed potius tenebitur dominus ex eius cõtractu,atque idem erit,si cõmuniter reputabatur pro institore & mercatore nomine domini, licèt ab eo esset reuocatum mandatum,si in noticiam contrahentis non deuenerat, nec omnium cõmuniter,quia nõ publicè intimatio reuocationis facta fuit, iuxta formam.d.§.proscribere.

GLOSS. XI.

Lo que las leyes de nuestros reynos mandan. Hoc est.l.7. titu.21.de seruis par.4.& similes,& quod circa hæc leges præcipiunt uixi supra eo,glo.9.

LEY. XVII.

¶ *Que no se pueda cõprar pã adelantado, sino fuere guardando lo en esta ley contenido.*

El Emperador don Carlos,y doña Iuana en Madrid, año de.1528.peti.13.y en Valladolid, año de.1523. peti.48.

¶Por obuiar los agrauios q̃ se recrescen a nuestros subditos y naturales enel comprar y vender del pan adelantado. Mandamos que todas las personas que quisieren,puedan comprar pan a delantado, con tanto que lopaguen a las personas que se lo vẽdieren al precio

cio,que cõmunmẽte valiere enla caheça del lugar,dõde lo comprare,quinze dias antes o despues de nuestra Señora de Septiẽbre a de cada año,no embargante que lo ayan comprado o concertado a menos precio,b y si sobre esto ouiere alguna differẽcia entre los compradores y vẽdedores : mandamos a las justicias do esto acaescíere, que conforme a lo en esta ley contenido,lo determiné lo mas breue y sumariamẽte q̃ ser pueda,y q̃ en otra manera no se pueda comprar el dicho pan adelantado.

GLOSS. IX.

Mẽsis tempus quod sit in hoc regno.

a *Quinze dias antes o despues de nuestra señora de Septiẽbre* In hoc regno poterit hæc solutio precij considerari, iuxta valorẽ tritici à decimoquinto die Iulij, vsque ad decimam quintum Augusti,quod tempus est messis,sicut in Hispania tempore,quo lex nostra decidit & habuit originẽ lex nostra à paragrapho post nata le Sanctæ Mariæ de pace tenen.& eius violato.

GLOSS. II.

1 *Triticum an ob anticipatam precij solutionem possit vilius emi.*
2 *Triticum emptum anticipata solutione iuste taxatur per.l.nostram quatenus valuerit tẽpore messis.*

b *A menos precio.* Licitum non est in foro animę, Triticum vel alias merces vilius emere, quam tempore emptionis & solutionis valet ob anticipatam precij solutionem,vt colliges ex traditis in.c.si nauiganti & in .c.in ciuitate de vsur.per Ioan.à Medina in codice de restitutione in.6.causa carius vendendi, versic.est itaque in summa tenendum pagina 116. col.2. ad finẽ & pagi.117 & Domi.à Soto lib.6.de iusti.& iure.q.4
2 arti.1 in fin.& arti.2. [Nisi tamen tempore traditionis tritici dubitetur,sit necne magis aut minus valitum,vt in.d.arti.2.conclusione.1,resoluit frat.Domi. à Soto,quare iuste hìc taxatur precium,quod cõmuniter valuerit tempore messis, quicquid inter empto res conuentum fuerit.

LEY. XVIII.

¶ *Que las alhondigas del reyno puedan comprar pan adelantado,y tengan la prelacion en esta ley contenida.*

Dõ Carlos y doña Iuana en Madrid año de.1528.pe.14

¶ Mandamos q̃ las casas y alhondigas comunes de las ciudades villas y lugares de nuestros reynos,y sus mayordomos en su nombre ,puedan comprar pan adelantado para la prouision dellas,segun y como se contiene en la ley precediẽte.Y porque entẽdemos que combiene al bien publico de nuestros reynos,que las dichas alhondigas sean preferidas en la compra del dicho pan adelantado,a todas las personas eccleſiasticas y seglares,con quien concurrieren a comprar pan, que no estuuiere comprado,a que queriendolo ellos por el tanto,lo ayan primero que las dichas personas. Y mandamos a los del nuestro consejo,que sobre esto den las prouisiones necessarias,en fauor delas dichas alhõdigas,y sus mayordomos.

GLOSS. I.

Retractus genus nouum.

a *Concurrieren a comprar pan,que no estuuiere comprado.* Nota hoc genus retractus ratione publicæ vtilitatis statutum,cui locus non est,si iam venierat triticum, sed tunc obtinebit concilium cuiusque populi, cùm in emptione tritici concurrerint concilium ipsum & persona priuata,præferetur siquidem concilium,si in emptione seruauerit quod in lege precedenti statutum fuit.

LEY. XIX.

¶ *Que ninguno compre pan para reuender, excepto los recueros,y los q̃ cõpraren pan para bastecer otros lugares,guardando lo en esta ley contenido.Y que la pena della aya lugar en los arrendadores de pan,si lo vendieren.*

La Emperatriz por absencia del Emperador en Madrid,año de.1530.y 1539.

¶Porq̃ somos informados q̃ por auer tomado muchas personas por principal officio y manera de viuir de comprar pan,trigo,ceuada,cẽteno para lo reuẽder,a el valor del pã se ha subido en precios muy crecidos:y como quier q̃ sobre ello hemos dado algunas prouisiones , no ha sido bastante remedio : lo qual resulta en daño vniuersal de la republica de nuestros Reynos y señorios , mayormente de las per-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sonas pobres y miserables: y porque a nos incumbe remediar lo suso dicho, visto y platicado con los del nuestro consejo: mandamos e defendemos q̃ de aqui adelante, persona alguna, de qualquier qualidad y condicion q̃ sea, no sean osados de comprar ni comprẽ trigo, ceuada, auena, ni centeno, en poca ni en mucha cantidad. para lo tornar a reuẽder, so pena q̃ el que lo comprare, y hiziere contra lo suso dicho, pierda todo el pan que assi comprare,[b] y se reparta en quatro partes, la vna para el denunciador, la otra para el juez que lo sentenciare, las otras dos partes para los pobres del lugar do acaesciere: y de mas desto, por la primera vez, sea desterrado del lugar donde viuiere, por seys meses, y por la segũda por vn año, y por la tercera vez, por tres años. [c] Y por esto no es nuestra voluntad de impedir ni estoruar el comercio y trato de nuestros reynos y lugares que han de ser prouey dos de acarreo. Porende mandamos, que lo en esta ley contenido no se estienda a los recueros y tragineros, ni a otras personas, que tienen por trato y costumbre de lleuar mercaderias de vnas partes a otras, y en retorno dellas comprar pã y tornar a vender, ni los que compraren para lo lleuar a vender de vnos lugares a otros, para la prouision y mantenimiento dellos: [d] con tanto que estos tales despues que ouieren comprado, sean obligados a lo vender y vendan a los pueblos, a donde lo lleuaren luego que lo ouieren comprado, por manera que no lo entrojen ni lo ensilen, ni guarden para lo reuender ni encarescer, contra el tenor y forma de lo ensta ley contenido. Y mandamos a las nuestras justicias q̃e ansi lo hagan cumplir y executar las penas suso dichas. ¶ Y mandamos, teniendo respecto al bien de nuestros reynos, que lo contenido en esta ley se entienda y estienda a si mesmo a los arrendadores de pan, que vẽdieren pan de lo que ouieren auido de los tales arrendamientos, [e] y se execute la pena ansi en los vnos como en los otros.

Dõ Carlos en Valladolid, año de. 1548. pe. 180.

GLOSS. I.

1 *Dardanarij sunt qui præmunt omnia, vt carius vendant.*
2 *Frumentum reuendi prohiberi potest.*

1 *Para lo reuender.* Hi appellantur dardanarij, qui omnia præmunt vtî demum carius vendãt, dicti à Dardano quodam contaminatissimo & profligatissimo mago, à quo etiam dardaniæ artes, à Columella vocãtur magicæ: cuius verba sũt. At si nulla valet medicina repellere pestem, dardaniæ veniunt artes. Hi quãuis necessarij sint in republica teste Platone, periculosissimum tamen est eorum officium, vt dicam infra hoc lib. tit. 14. l. 1. hoc tamen fallit in ciuitate, vt dicã infra eod. l. 20. glo. 2. 2 [Hæc prohibitio reuendẽ di frumentum fieri potest, vt penuriæ occurratur, vt colliges ex Bar. in l. cætera, §. fi. & ibi plenius tradit Iaso. nu. 14. ff. de lega. 1. Benuentus de mercatore par. 4. nu 44. & 45.

GLOSS. II.

1 *Pœna non incurritur, nisi delictum fuerit consummatum, fallit in atrocioribus.*
2 *Statutum siperhibeat exportare de ciuitate frumentum sub pœna, an eam incurrat qui fuerit inuentus in via, vel an extraordinarie, & deinceps.*
3 *Pœnam an incurrat, qui triticum emit, licet nondum reuendiderit.*
4 *Datio in solutum an sit propriè venditio, an ei similis, & nu. 5.*
Lex nostra an habeat locum in datione in solutum, ibid.
Lex correctoria & pœnalis an & quando extendi possit, & an vbi est eadem ratio in lege expressa, ibi.
6 *Extensio in correctorijs & pœnalibus quando locũ habeat. ibi.*
7 *Extensio an dicatur vbi est omnimoda ratio.*

b *Pierda todo el pan que assi comprare.* Sed videtur nullã incurrere

incurrere pœnam, donec panem sic emptum vendiderit, non enim incurrit quis pœnam, donec delictũ fuerit consummatum, nisi in atrocioribus. l. si quis non dicam rapere. C. de episcop. & cleri. l. qui falsam. C. de fals. Feli. late in tractatu de conatu. l. siis qui cum telo, C. ad l. Corne. de sicar. Anto, Gomez in tomo de delictis, c. 3. de homicidio nu. 30, sed hoc non est de atrocibus delictis, emptio ergo sola panis non sufficiet ad exigendam ab emptore pœnam, nisi reuenderit. c [Confirmatur vel ex eo, quòd iuxta communẽ & receptam sentẽtiam, si statuto cauetur, quòd si quis extraxerit frumentum ex ciuitate, illud amittat & applicetur pauperibus, si reperiatur in via volens exportare, non punitur pœna statuti, cùm verba hęc requirant actum cõsumatum, vt in. l. 1. §. hęc verba. ff. quod qui. iur. vbi hoc voluit Iaso. hac in specie nu. 4. Albertus Gandi. in tracta. de malefi. sub rub. de reb. nõ portandis contra deuetum, bald. in. l. si fugitiui, & ibi latè Cœpola. C. de seru. fugiti. & in. l. cum proponas, vbi etiam Salice. nume. 6. C. de nautico fœnore, Feli. in. c. significauerunt nume. 7. post Ananiam. ibi, extra de Iudę. & in. c. 1. nume. 12. de præsum. Thom. Gramma. consi. 25. nume. 9. Ripa in tracta. de peste in titulo de remedijs ad conseruandam vbertatem numero. 71. & pluribus sequenti. vbi latissimè tractat quęstionem hanc, quam asserit communem, eã tamẽ limitat quòd puniatur pœna extraordinaria, quia non est sine crimine, qui incipit delinquere, licèt non perfecerit. l. 1. §. final. ff. de extraordi. crimi. quod asseuerat numer. 75. & 76. authoritate Bald. & Cœpolæ in dict. l. si fugitiui. C. de seruí. fugi. & numeris sequen, idem Ripa tradit plures coniecturas, quibus inuentus in itinere conuincitur velle exportare frumentum, & doctè loquitur. 3 [Sed his non obstantibus lex nostra decidit pœnam incurrere, qui triticum emit, licèt nondum reuendere incæperit, cũ sic ait, *pierda todo el pan que assi comprare*, non dicit, *lo que assi comprare y reuendiere*, Satis enim esse statuit, quòd panem emat in tanta quantitate, quę verisimiliter sibi non est necessaria victui, sed clarè colligitur emisse ad reuendendum, quare nimirum si integram incurrat pœnam. Nec lex nostra exigit actum reuendendi consumatum, vt pœna irrogetur, sed quod constet emisse ad reuendendum. qua in specie concludunt communiter omnes in casu statuti de quo num. 2. satis esse, quòd reperiatur in via exportans frumentum, vt latè probat Ripa in. d. tit. de remed. ad conserua. vberta. num. 74. & sequen. 4 & docto. superius citati. [Sed dubium est, an lex nostra & eius pœna locum habeat in datione in solutum tritici pro quantitate voluntaria vel necessaria, & videtur ei locum non esse, cùm datio in solutum non sit proprie venditio, licèt ei æquiparetur, vt colliges ex his quę diximus supra eod. l. 7. glo. 7. nume. 1. sed lex nostra est pœnalis. vt videmus & correctoria, cũ cuilibet liceat emere ad vendendum: non ergo erit extendenda ad casum similem, nec ex identitate vel maiori tate rationis, vt in auth. quas actiones, & ibi notant docto. omnes teste Iaso. ibidem nume. 21. C. de sacrof. eccle. Bar. & docto. in. l. si constante in prin. vbi Iaso. nu. 70. ff. solu. matri. Decius in. c. translato col. pen. 1. lectione extra de consti. per tex. in. l. quod vero. ff. de legi. l. vlti. & ibi docto. omnes, ff. de in ius vocan. post glo. ibi. 5 [Sed his non obstantibus contraria sententia verior est, imo q̃ legi nostrę & eius pœnę locus sit in datione in solutũ, quę similis est vẽditioni. l. si prę diũ. C. de euictio. l. eleganter, & ibi Bar. notat. ff. de pignora. actio. cum alijs à nobis traditis supra eod. l. 7. glo. 7. nume. 2. & seq. quandoquidem eadem viget ratio in datione in solutum etiã necessaria, quæ & in vẽditione in hac lege exprimitur in prin. nẽpe, ad euitãdam caritatẽ panis, quę pauperibus est nociua admodum, qua in specie lex correctoria & pœnalis extenditur ad casus similes eandem vel maiorem rationem habentes. l. his solis vbi notant doctor. omnes. C. de reuocan. donatio. l. cum mulier & ibi Alex. ff. solu. matri. cum concordan. per Aimo. Cra. traditis in lib. de anti. tempo. 4. par. nu. 82. 83. & 90. & §. 1. nu. 18. Iaso. in. d. auth. quas actiones nu. 22. Marc. Salõ Burgen. in l. 1. Tau. nu. 37. & sequent. vbi plures citãt cõcordãtes 6 [Hæc enim in specie nõ dicitur extensio, vbi est omnimoda ratio, sed dicitur expressa sanctio seu dispositio, vt probatur in. l. quędã. §. nũmularios. ff. de eden. l. nominis. §. verbum. ff. de verbor. signifi. & l. milites agrũ in prin. ff. de re milita. d. l. his solis. C. de reuo. donat. l. illud. ff. ad l. Aquil. glo. in. l. 1. in verbo Italię de tempo. ordinan. lib. 6. cui consensit Bal. in. l. quod vero col. 1. ff. de legi. Feli. citans concor. in. c. tua nos nu. 1. & 3. de iureiu. Iaso. in. l. si. nu. 3. & 4. ff. de in ius vocã. Claudi. in. l. nõ possunt col. pen. ff. de legi. Ripa in l. si constante nu. 63. ff. solu. matri. Curt. Senior cõsi. 9. nu. 21. Tiraq. in rep. l. si vnquam in prin. nu. 37. & 38. C. de reuocan. dona. Marcus Salõ Burgen. in. l. 1. Tauri. nu. 59. Aim. de antiquita. tempo. part. 4. §. 1. numer. 90. 7 [Ex quo verum esse non autumo quod ipse Aimon ibi asserit numer. 85. dicens quòd vbi dispositio esset correctoria simul & pœnalis, non extendetur ad casum, qui de larga significatione vocabuli comprehẽdi posset sub casu expresso etiam ex identitate rationis iuxta sententiam glos. in Clem. vt hi qui in verbo in eisdem dęta. & quali. Rom. consi. 150. Iaso, in. l. vlti. nu. 5. ff. de in ius vocan. & in auth. quas actiones nume. 22. post mediũ. C. de sacrof. eccles. Deci. in. c. trãslato col. 1. de constitu. Corne. cõs. 217. ante fi. lib. 3. Alexan. in. l. si constante. 3. limi. ff. solu. matri. Marc. Salõ Burg. in. l. 1. Tau. nu. 66, quod intelligit Aimon post Iasonem etiamsi ratio esset expressa in lege. Contrariũ tamen & melius voluit Panor. in. c. vlti. nu. 10. &. 11. de rescrip. Ripa in. d. l. si constante in princip. numer. 66. ff. solu. matri. Roch. de Curte in tracta. de consuetud. nu. 346. quoniam ipsamet ratio in lege expressa dicitur lex sicut & omnia per eandem legem disposita, vt ibi tradit Ripa & docto. nu. pręcedenti citati.

GLOSS. III.

1 *Pœna aggrauatur ex reiteratione delicti.*
2 *Pœnam mortis pro tertio furto non euitauit, qui pro duobus primis furtis pœnam passus est.*
3 *Pœna grauior pro tertio crimine vel excessu à lege vel statuto imposita an incurratur, si pro duobus primis non fuerit punitus? & nu. 4.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

4 *Delicta si eodem die iterentur an diuersæ pœnæ incurrantur necne?*

c *Y por la tercera vez, por tres años.* Certum est & expeditissimum in iure, ex reiteratione aggrauari delicta & eorum pœnas. l. seruos. C. ad. l. Iulia. de ui. l. capitalium. §. grassatores, ff. de pœn. ibi, capite puniuntur ita, si sæpius atque in itineribus hoc admiserunt, l. fin. ff. de abige. cuius verba sunt, qui sæpius abigerunt, licèt semper vnum vel alterum pecus surripuerunt, tamen abigei sunt, Bar. in. l. si cui. §. fin. ff. de accusa. fin. q. & ibi Angel. & cæteri interpretes Panor. in cap. 1. de cleri. percussore numero. 2. & in. cap. 1. de pœn. nu. 4. Ancharr. in clemen. 1. de pœn. nu. 21. Bal. in authen. sed nouo iure. C. de seru. fugiti. num. 4. & ibi Paul. Cast. num. 7. Cœpol. num. 41. Bar. in. l. nunquam plura. numer. 4. ff. de priuat. deli. quod egregie explicat d. D. Couarrub. lib. 2. resolutio. cap. 10. num. 8. Cassan. in consuetu. Burgund. rubr. 1. §. 5. in verbo
2 sil re enchet numero. 2. 3. 4. & sequentibus. [Ex quo si ex statuto vel consuetudine pro tribus furtis debeat quis furca suspendi, nõ euitauit pœnã mortis etiamsi pro primo & secundo fuerit punitus secũdũ Bal. in authen. qui semel nu. 25. C. quo. & quan. iud. nam licet obligatio sit extincta, non infamia, sed priora aggrauant vltimum, etiamsi in alieno territorio fuerint commissa vel sublata prescriptione vel satisfactione secundum Paul. & cœpol. in authen. sed nouo iure. C. de serui. fugi. Alciat. qui plurifariam hoc limitat in. cap. cum non ab homine de iudi. nu. 32. & sequentibus Anto. Gomez de delictis. c. 5. nu. 5. 6. & 8. Greg. Lup in. l. 18. glossa. magna colu. 3. in fi.
3 versi. & aduerte tit. 14. de furtis par. 7. [Verùm duo hic discutere oportet, dardanarius quispiam bis vel ter emit triticum ad reuendendum, nõ tamen fuit cõdemnatus pro primis duabus emptionibus, an ei infligatur pœna, quæ pro tertia emptione hîc imponitur, an verò necesse sit, duas præcessisse sententias? & verius est nõ teneri, nisi pro primis emptionibus bis fuerit condemnatus, per tex. in. l. capitalium. §. solẽt ff. de pœn. ibi, quòd sic rita correpti in eisdem deprehẽdantur, exilio puniendi sunt, nonnunquam capite plectendi, ecce ibi duplicem punitionem precedere oportere, vt seditiosus capite puniatur, quasi velit iurisconsultus aliter non esse ita grauiter puniendum. c. cum non ab homine, ibi ab ecclesiastico iudice deponendus est, qui si depositus incorrigibilis fuerit excõmunicari debet, extra de iudi. c. graue nimis de præben. ibi, ita vt post primam & secundam correctionem fuerit repertus culpabilis, à beneficijs, &c. Hanc sententiam humaniorem esse asseuerat, in specie tertij furti Cassane. in consuetudi. Burgun. rub. 1, §. 5. in verbo & sil re enchet nume. 1. in fine: cuius sententia licèt nihil pro se alleget, verior mihi videtur in specie nostra, licèt Anto. Gomez eo tacito, arguat ad partes, tomo. 3. vari. resolu. de delictis. c. 5. de furto numero. 9. pro nobis allegans textus supra citatos, & demum concludens, in specie trium furtorum posse furem furca suspendi, stante statuto vt pro tribus furtis furca suspendatur, etiamsi pro primis duobus punitus non sit, cuius sentẽtia licèt in furto procedere possit: eo quòd communis doctorum doctrina numero precedente relata hoc prese ferre videatur, dũ dubitant doctores, an pro tertio furto posit furca suspendi, qui pro duobus primis punitus fuit, supponere enim videntur, quòd à fortiori quando non fuerat punitus posset suspendi, sed in nostra specie verior, vt dixi, videtur, quòd precedere debeant duę sententiæ quibus emptor tritici ad reuendendum fuerit bis punitus in pœnis leuioribus hîc statutis, vt ad grauiorẽ
4 posit peruenire. [Vltimò quod aduertendum esse prædixi, quòd si dardanarius duas emptiones tritici eodem die à diuersis, fecerit ad reuendendum vel ab eodem certis & distinctis mensuris, duas censeri emptiones, bisque esse puniendum, primùm pro prima, secundò pro secunda, ex sententia Bart. in. l. inficiando. §. infans nu. 5. ff. de furt. cui assentitur. d. D. Couarruu, libro. 2. resolutio. cap. 10. num. 8. versi. quod verò diximus. vbi hoc verum esse asserit in delictis momẽtaneis, secus in successiuis, vbi delictum iteratur excõtinuatione & perseuerantia considerato eius primo initio, potius quàm ex noua commissione, vt in furto licèt enim res furata sæpius contractetur, vnicum est furtum, non plura. l. inficiãdo. §. infans. ff. de furt. idem in continuatione adulterij statuitur in. l. martus. §. sex mensium. ff. ad. l. Iul. de adulte. Bal. in. l. quicunque num. 5. C. de serui. fugi. Ancharra. cons. 4. Cardina. in clemen. 1. quæst. 10. de consangui. & affini. d. D. Couarruu. vbi supra.

GLOSS. IIII.

Panis comparatio quibus permittatur ad reuendendum?

d *De vnos lugares a otros para la prouision y mantenimiẽto dellos.* Licèt reuẽditio cuiusque panis hac lege prohibeatur sub grauibus pœnis. Hoc tamẽ fallit, nisi panis ematur ab agasonibus seu mulionibus, qui merces vehunt ad prouidendum eas ciuitates vel prouincias, quæ pane vel mercibus carent, nisi aliunde sibi obueniant, istis siquidem non prohibetur panis comparatio ad huiusmodi prouisionem faciendam, modò statim quod ad eas prouintias deuenerint, panem venundent publicè, nec in sirios cõdant, de quo in. l. 1. tit. vlti. infra hoc lib. glossa vlti.

GLOSS. V.

Conductores reddituum vel decimarum reuendere panem prohibentur.

c *Vendieren pan, delo que ouieren auido delos tales arrendamientos.* Mirum profecto est, quod in hac lege statuitur, quatenus prohibet conductores rddituum seu decimarum distrahere annonam seu triticum, quod ex conductione habuerint: melius quidem esset eas prohibere conductiones, quàm panis venditionem, quid enim facere poterunt, aut in quo tantam annonæ quantitatem expendent tẽme later quidem, & scire cupio, quomodo hæc lex practicatur, nisi ad prouidẽdum

dum eas ciuitates, quę pane carent iuxta ea, quæ dixi nus in glo. præcedenti, & traditur in. l. 1. tit. vlti. infra hoc lib. glo. ulti.

LEY. XX.

¶ *Para que los bastecedores y obligados de los pueblos a dar pescado, puedan tomar por el tãto en ferias a los que compraron pescado para reuender, guardando el tenor de lo contenido en esta ley.*

Don Carlos, y don Philippe en su ausencia, en Madrid, año de. 1552. ca. 15.

¶ Mandamos, que los obligados a dar a basto de pescado en los pueblos y bastecedores dellos puedan tomar en los pueblos, y en las ferias, y mercados, que se hazen en estos reynos, por el tanto a el pescado, que otros tuuieren comprado para reuender, dentro de dos dias, b despues que lo ouieren comprado, pagádo a los compradores lo que les ouiere costado, y las costas que ouieren hecho, c lleuando testimonio como son obligados o bastecedores de los tales lugares, en que se declare la cantidad, q̃ van a comprar, y que en vn año no se les de mas de vn testimonio, y en las espaldas se pongan las compras, que hazen, porque no se puedan comprar ni tomar por el tanto, mas de lo que ouieren menester. Con que el tal obligado y bastecedor no lo pueda tornar a vender, sino fuere en cumplimiento de su obligacion: so pena quẽ lo aya perdido con otro tanto mas. Y concurriendo en la dicha compra vn obligado y bastecedor, se prefiera el obligado. d

GLOSS. I.

Retractus genus nouum competens obligatis piscium & non aliis.

a *Por el tanto.* Nota aliud genus retractus, vt obligatus in republica ad vendendum cete seu pisces, possit pisces ab aliquo emptos intra duos dies reddito precio & expensis retrahere. Nec hoc iudicio meo extenditur ad alios obligatos ciuitatis, qui carnes, oleum vel quid simile certo precio vẽdere sunt obnoxij, cũ hoc sit speciale in venditione cete vel piscium, nec ad alios extendendum, nisi in casu legis sequentis.

GLOSS. II.

1 *Retractui piscium duo assignantur dies.*
2 *Reuenditio permittitur ob publicam vtilitatem.*
Reuenditio victualium ciuitati & eius obligato permittitur, ibi.
3 *Obligatus ciuitati vendere pisces vel carnes aut oleũ esse potest, vt ipsi, & non alij liceat.*
Molere vt nemini liceat, nisi in molendino alicuius præscribi potest, ibi.

b *Para reuender dentro de dos dias.* Licet nouem dies dentur retrahentibus res patrimoniales, vel communes, in hoc nouo retractus genere duo tantum competunt, quibus elapsis locus non erit retractui, vt hîc dicitur.
2 [Et hic est casus specialis, in quo reuenditio permittitur ob publicam vtilitatem, nam obligatus iste representat ciuitatem: ciuitas autem potest emere frumentũ & aquatilia, vt tempore necessitatis reuendat, quin & cauponibus & pistoribus permittitur, vt minutim distrahant hordeum, vel in pane cocto frumentum, & hoc non dicitur genus dardanariæ legibus nostris prohibite, vt asserit Pet. Nun. Auend. libr. 1. de mandatis exequendis. c. 19. nu. 36. qui id colligi ait ex Angelo in
3 l. annonam. ff. de extraordina. crimi. [Ex consuetudine autem immemorabili apud nos receptum est pro vtilitate publica, vt ex locatione concilij per publicũ præconem vnus dun taxat carnes, pisces, vel oleum vendat certo pretio. Quę consuetudo rationabilis est, quemadmodum & ea, qua prescriptum est, ne in alio molendino quàm meo molere frumentum cuiquam liceat, iuxta tradita per Iaf. in. l. quominus. nu. 31. ff. de flumini. pet text. in. c. Abbate. S. Syluani. vbi Abb. de verbo. significa. idem Abb. in. c. significante. nu. 1. de appellat. & alij Doctores ibidem, vbi idem esse asserit in victualibus Pet. Nunni. de mandat. exequend. lib. 1. c. 19. nu. 35. versi. & apud nos.

GLOSS. III.

Expensas omnes refundere debet retrahens.

c *Que ouiere costado y las costas que ouieren hecho.* Retrahens tenetur emptori, à quo retrahit, expensas omnes refundere. l. 9. supra eod. dixi latè in. l. 7. supra eodem glo. 3. nu. 33.

GLOSS. IIII.

Obligatus reipublicæ commeatus prouisori voluntario in retractu præfertur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Se prefiera el obligado. Inter obligatum reipublicę & commeatus prouisorem hæc est differentia, hic est voluntarius, ille necessarius, quare in retractu necessarius voluntario præfertur, vt hîc dicitur.

LEY. XXI.

¶ *Que los pueblos puedan tomar a los arrendadores la mitad del pan de su arrendamiento, al precio de como les saliere el arrendamiento, para prouision de lo contenido en esta ley.*

El Emperador don Carlos y doña Iuana en Valladolid, año de. 1548. en Agosto.

¶ Mandamos, que para prouision de las alhondigas, y alhories, y deposito de pan, y panaderias, y plazas de las villas, y lugares destos nuestros reynos y señorios, cada vno de los dichos pueblos puedan tomar a los arrendadores de pan, la mitad del trigo, y ceuada, centeno, y auena, que en cada vno de ellos ouiere, de las dichas rentas,[a] pagádo por ello a los arrendadores, que lo ouieren arrendado, el precio a como les saliere.[b] Y mandamos a las nuestras justicias, a cada vna en su jurisdicion, que assi lo guarden y cumplan, y hagan cumplir y executar, y pregonar esta nuestra ley y pragmatica publicamente, por las plazas, y por los lugares acostumbrados: porque ninguno pueda pretender ignorancia, y lo cumpla so pena de diez mil marauedis para la nuestra camara, y de la nra merced.

GLOSS. I.

Retractus aliud nouum genus concilij frumentum á conductoribus reddituum retrahentis.

a *La mitad del trigo y ceuada, centeno, y auena, que en cada vno dellos ouiere de las dichas rentas.* Nota aliud nouum genus retractus quo vtimur hoc in regno, vt quælibet ciuitas, seu concilium eius oppidiue, aut villæ, cuiuscunque, regni huius, possit frumẽtum, ordeũ, typhum, vel auenam ab alio cõductam vsque ad eius dimidiam partem retrahere precio restituto, iuxta formam glosse sequentis.

GLOSS. II.

b *El precio a como les saliere.* Habita ratione valoris frumenti ex conductione reddituum habiti, vide Petrum Nũ. de manda. exequen. lib. 1. c. 19. nu. 35. vers. & ratione publicæ vtilitatis.

LEY. XXII.

¶ *Que ningun hijo familias, ni menor no pueda cõprar ni tomar en fiado, y el cõtracto o juramento, o fiança, no vala, e incurra en las penas desta ley. Y lo mesmo quando qualesquier personas se obligaren, compraren o tomaren en fiado para quando heredaren, y que los corredores q̃ en esto interuinieren sean castigados.*

Don Philippe. II. año de. 1558. en Valladolid en las respuestas que se dieron a los capitulos de cortes, del año de. 1555. en Valladolid, pe. 78.

¶ Mandamos, que agora y de aqui adelante ningun fijo familias, que este debajo del poderio de sus padres, mayor o menor,[a] ni ningun menor, que tenga tutor o curador,[b] sin licencia de los suso dichos, no pueda comprar, ni tomar, ni sacar en fiado,[c] por si ni por otros en su nombre plata ni mercaderias, ni otro ningũ genero de cosas: ni ningun platero, ni mercader, ni otra qualquier persona se lo pueda vender ni dar en fiado sin la dicha licencia:[d] y qualesquier contractos, y fianças y seguridad, y mancomunidad que sobre ello se hizieren y ordenaren, con qualesquier clausulas y firmezas, en qualquier manera, todo sea ninguno,[e] y por virtud dellos no se pueda pedir en juyzio, ni fuera del en ningũ tiempo,[f] cosa alguna a los dichos hijos familias, ni menores, ni a sus fiadores, ni principales pagadores, ni a otras qualesquier personas, q̃ por ellos se obligaren, o en su nombre lo sacaren y tomaré,[g] y seá libres de todo ello. Y porq̃ para defraudar lo de suso cõtenido, se procurara, q̃ los dichos contractos y fianças se juré, para su validaciõ: y por ser contractos prohibidos por esta nra ley, y simulados

dos y dolosos, y hechos en grã daño y fraude y perjuyzio de los dichos hijos familias y menores. Mãdamos a los dichos mercaderes y plateros, y otras qualesquier personas de suso declaradas, q̃ no hagan otorgar los dichos contractos, ni atrayan a ninguna de las dichas personas a q̃ los juré, ni los dichos hijos familias ni menores no los otorguen ni juré,[h] ni los escriuanos den lugar a q̃ ante ellos se otorguen ni juren so pena que pierdan sus officios, y no puedan mas vsar dellos de ay adelãte: y assi mesmo los dichos mercaderes y plateros, de mas de perdimiẽto de sus officios, incurran en pena de cien mil mrs. ¶ Y otrosi, porque assi mesmo somos informados, q̃ assi mesmo las personas que son mayores o menores que no está debaxo de poderio paternal, o tutor, o curador toman en fiado para quando se casaren o heredaren, o succedieren en algun mayorazgo, o para quando tuuieren mas rẽta o haziẽda.[i] Mandamos que lo no puedá hazer, ni ningun mercader ni platero, ni otra persona alguna de qualquier estado o condicion que sea, no den en fiado ni presten dineros, plata, oro, ni ningun genero de mercaderias, para lo pagar en los casos suso dichos, y tiẽpos inciertos, y los cõtractos q̃ sobre ello se hizieren, o fianças, o seguridad, sean ningunas en la manera suso dicha. Y mandamos a los dichos mercaderes y plateros, y otras qualesquier personas y escriuanos, que no dẽ lugar q̃ se otorguẽ ni juré, so las mismas penas de suso declaradas, al q̃ lo contrario hiziere. ¶ Y porq̃ los mercaderes plateros y corredores, y otras personas que interuienen en sacar o tomar en fiado, plata o otras mercaderias para las otras personas q̃ no está prohibidas por lo suso dicho, tomarlas en fiado, torná a recobrar en baxos precios la dicha plata o mercaderias, por les dar el dinero en conta do por ellas. Mãdamos que los dichos mercaderes y plateros, por si ni por otras interpositas personas para ello directe ni indirecte, no torné a recobrar lo q̃ assi dieré en fiado, so pena q̃ lo aya perdido, y demas desto incurran en perdimiẽto de sus officios, y mas cada vno en cinquẽta mil mrs. De todas las quales dichas penas, la tercia parte sea para la nra camara, la otra para el juez q̃ lo sentẽciare, la otra para el q̃ lo denũciare. Y mandamos a todas las justicias de nros reynos e señorios, cũplã y executẽ todo lo sobre dicho en esta nra ley cõtenido cõtra cada vna de las personas q̃ contra lo ene lla y en qualquier parte de lo contenido contrauiniere.

GLOSS. I.

1 *Macedoniani exceptio liberat in effectu filiumfami. ab obligatione mutui.*
Filiusfami. ex mutuo obligatur ciuiliter & naturaliter iure communi Imperatorũ & Partitarum, nõ tamẽ cũ effectu si exceptio Macedo. opponatur, ibi.
2 *Filiusfami. potest opponere exceptionẽ Macedonia ni in conscientia.*
3 *Filiusfami. renunciare non poterit exceptioni Macedoniani vtpote inducta in fauorem patris.*
Exceptio Macedoniani cõpetit etiã post sentẽtiã. ibi.

a *Ningun hijo familias que este debaxo del poderio de sus padres mayor, o menor* Per hãc legem titulus ad Macedonianũ extenditur nimis, vt ex hac glo. & sequentibus apparebit, & in primis scire oportet q̃ filiusfami. in patri sui potestate existens recipit ab aliquo certã pecuniæ quantitatem mutuò, licèt obligetur naturaliter & ciuiliter, non tamen tenetur in effectu, potest siquidem exceptionem Macedoniani opponere, qua iuxta ius ciuile & regiũ Partitarum liberatur filius à tali solutione. l. 1, & per totum titulum. ff. ad Macedonia. §. illud insti. quod cum eo. l. 4. tit. 1. de mutuo par. 5. glo. hæc ita explicans in. l. 1. in verbo petitio. ff. ad Maced. vbi Bar. & doct. idem asseuerant glo. & doct. in rub. C. de non nume. pecu. Bar. in l. cũ lex nu. 9. ff. de fideiusso. [Quod facere poterit filius etiã in foro consciẽtiæ secũdũ Innoc. in. c. quia plerique. 1. col. de immuni. eccle. quẽ ibi cæteri sequũtur teste Ant. Go

Universidad de Deusto
Biblioteca

mez varia.resolu.tomo 2.de contractibus.c.6.num.2 idem voluit Gre.Lupi in.l.4.glo.2.11.1 de mutuo par. 5.cum alijs â.d.D.Couarru.citatis in.c.quãuis pactũ 2.par.§.3.nu.4.qui tamen voluit contrarium, & hæc
3 erit prima extensio.[Secũdo extẽde,vt procedat etiã si filiusfa.renunciauerit exceptioni Macedoniani,ad hũc enim eam exceptionem opponere poterit,quoniã non tam sui fauore exceptio hęc inducta fuit,quãm patris,atque ideo renunciatio nil obstat, vt in.l. tametsi,vbi glo.& docto.notãt.ff.ad Macedo. vbi etiã probatur,hanc exceptionem cõpetere etiam post sententiam:alias extensiones & aliquas limitationes vide bis in glosis sequẽtibus,& q̃ renunciari nõ possit est communis sententia,vt attestatur. d.D. Coua. in.c.quãuis pactũ.2.par.§.3.nu.4.vers.ego verò diffi cilem,licèt Zasi.voluerit oppositum libr.3. singularũ responsorum.c.28,

GLOSS. II.

1 *Minori si quid mutuetur vel eius tutori aut curatori probari debet versum esse in vtilitatem eius, vt minor teneatur.*
2 *Mutuum minori,ecclesiæ,ciuitati, aut Regi factum vel eius administratoribus tum demum eos obligat cũ probet creditor in eorũ vtilitatẽ versum fuisse*
3 *Ciuitas an obligetur ex mutuo vltra quantitatem in eius vtilitatem conuersam.*
4 *Ciuitas an possit restitui aduersus mutuum, vel an non sit necessaria restitutio.*
5 *Ecclesia quando obligetur ex mutuo.*
Confessio prælati quòd versa fuit pecunia mutuata in vtilitatem ecclesiæ,an sufficiat.ibi.
6 *Rex an teneatur soluere mutuum administratori factum si versum in eius vtilitatem non probetur.*
Mutuũ hoc in Regno regi factũ hoc in anno an soluere teneatur Rex, si à mutuantibus non probetur versum fuisse in eius vtilitatem.ibi.
Lex vlti.in fi.ff.de exercitor.explicatur.ibi.
7 *Versum fuisse in vtilitatem ecclesiæ ciuitatis aut minoris,quomodo probetur, remissiue.*
8 *Minor quando ex mutuo obligetur,& lex nostra intelligitur.*

b *Ningun menor que tenga tutor o curador.* Iure communi Imperatorum & regio Partitarum minori vel eius tutori,aut curatori non poterat mutuari,nec ipse tenebatur ex mutuo,nisi pecuniam vel aliâ rem mutuatam probaretur à mutuante esse versam in vtilitatem minoris.l.fi in rem.C.quan.ex facto tuto.Ripa in.l. si is qui bona nu.12.ff.de pignor.dicens aliud esse in alijs contractibus in quibus nõ requiritur,quòd probet aduersarius pecuniam esse versam in vtilitatem minoris,vt in.l.si prædium,&.l.prædiorũ.C.de præd. mino.optimè declarat text.in.l.1.C.si aduers. credi. & quando minori incumbat onus hoc probandi in
2 restitutione in integ.ab eo postulata.[Et in mutuo habemus tex.regni nostri in.l.3.tit.1.de mutuo par.5. vbi idem dicit esse in ecclesia,ciuitate,& fisco,vt tũc demum ex mutuo obligentur, cũ ex aduerso probetur,pecuniam,vel aliam rem mutuatam versam fuisse
3 in eorum vtilitatem,non aliàs.[Sed id quod de ciuitate diximus, probat text.in.l.ciuitas.ff.si certum peta. quam ibi procedere intelligit Bart.nu.8. quando administratori ciuitatis non habenti speciale mandatũ fuit mutuatum,tunc non obligatur ciuitas, nisi quatenus probetur versum in eius vtilitatem. Secus autẽ si esset ciuitatis procurator habens speciale mandatũ ad accipiendum pecuniam mutuo,quoniã tunc obligatur ciuitas,licèt non appareat conuersum in eius vtilitatem,vt in.l.habebat in prin.ff.de instito.idem si mutuetur ipsi ciuitati,vel collegio decurionũ,quod repręsentat ciuitatẽ,vt in glo.rub.C.quæ sit lõga consuetudo Bar.docet in.d.l.ciuitas nu.2.&.7.ff.si cer. peta.quem alij sequuntur,eo quod ciuitas potest legem condere,& potest facere legem,quam velit in alienatione rerum suarum.l.prohibere.§.plane.ff. quod vi aut clam,& talis contractus habet vim legis.l. Cæsar
4 ff.de publica.l.pen.C.de dona.int.vir.& vxor.[Sed nihilominus restituetur ciuitas in integrum aduersus contractum mutui, quoties per collegium decurionum mutuum accipitur,vel per procuratorẽ speciale mandatum habentem,& tunc creditor tenebitur probare pecuniam fuisse versam in vtilitatem ecclesię, secundum Alex.&docto.in.d.l.ciuitas,Gre.Lupi in.l. 3.in verbo,o villa tit.1.par.5.vbi dicit in regno nostro fortè hoc non procedere,cum ciuitates, & oppida legem condere non possint, nec statuta municipalia, nisi regia authoritate,nec sunt liberæ ciuitates,prout in Italia,sed solus Rex potest legem condere.l.8.titu.1 par.1.quod esse verum existimo. Quinetiam ait, iure communi idem esse,vt non sit opus restitutione, sed quod probari ex aduerso debeat,mutuum conuersum fuisse in vtilitatem ciuitatis,cùm eadem sit ratio vtraque in specie,atque idem voluit.d.D Coua.lib.2.resolu,c.17.nu.3.prope finem. Quod idco instituũ esse arbitror,ne detur occasio tutoribus, & curatoribus, vel administratoribus,& decurionibus ciuitatũ colludendi cum fœneratoribus & spoliandi ciuitatem vel minores ipsos arg.l.qui fundum.§.si tutor.ff.pro empto.prout in minoribus aduertit Fran. Ripa in.d.l.si
5 is qui bona nu.12.in fi.ff.de pigno.[Atque idem esse in ecclesia constat in auth.hoc ius porrectum in fi.C. de sacrof.eccle.& in.c.hoc ius.10.q.2.&.c.quod quibusdam de fideiusso.&.d.l.3.tit.1.par.5.vbi Gre.Lupi in verbo a la eglesia asserit, id procedere, etiamsi prælato & capitulo ecclesiæ mutuetur,vel procuratori habenti speciale mandatum, non enim tenebitur mutuum reddere,nisi ex aduerso probetur pecuniam fuisse versam in vtilitatem ecclesiæ,si ad id soluendũ bona immobilia vel mobilia preciosa vendi debeant, non aliàs,vt asseuerat Panormita.in dict.c.quod quibusdam de fideiusso.post Archid.in.d.c. hoc ius.10. q.2.Et licèt prælatus vel is qui mutuum nomine ecclesiæ accepit confiteatur esse versum in vtilitatem ecclesię,non sufficiet,adhuc enim probare tenebitur mutuans esse versum secundum Archidia.in.d.§.hoc ius & Alberi.in dict.authen.hoc ius porrectum, & Grego.Lupi in dict.l.3 in verbo a la eglesia ad medium.

Idem

6 [Idem etiam obtinet in eo,qui nomine Regis recipit mutuũ,tenebitur siquidem mutuans probare versum fuisse in regiam vtilitatem: aliàs Rex non tenebitur mutuum soluere,vt in.d.l.3.& ibi Grego.Lupi in verbo del Rey, dicit non ita vidisse iure communi expressum, & nimirum si priuilegio minoris gaudeat Rex,cum bona eius per administratores regantur,vt in.l.vlti.titu.vlti.par.6,quod nota ad ea,quæ hoc anno.1576.hoc in regno Peru mutuata sunt Regi,ob vrgentissimam causam,nempe belli, quod gerit aduersus Turcas,si enim in mari pecunia periret, non tenetur Rex eam creditoribus soluere. Sed contrarium crederem esse verius,quoniã Prorex habuit ad hoc speciale mandatum à Rege,& sufficit vasallis Regijs, si id Proregi mutuauerint ad eã causam,& ipse affirmet(prout pluribus epistolis affirmauit)in prædictã causam recipere,hac siquidẽ in specie tenebitur Rex noster mutuata soluere,licèt non constet in eam causam versam fuisse pecuniam,vt in.l.1.§.non autẽ verficulo sed si in precijs,&.l.vlti.in fin.ff. de exercitor. ibi,& sufficere si in hoc crediderit, non etiam illud exigendum,vt ipse curam susciat in hanc rem pecuniam erogatam esse,& quod ibi notat Paul. Castr. Barto.in specie in dict.l.ciuitas nu.7.versi. sed si erat ei concessum.ff.si cert.petat.citat Azo,in summa de exercitor.& Innocen.in cap.vlt.de fideiussori. idem voluit Iaso.in.d.l.ciuitas nume,18. dicẽs communem opinionem esse in contrarium,quando administrator non haberet mandatum speciale,vbi autem habet mãdatum speciale,ad accipiendum mutuo, non tenetur creditor aliud quærere,quàm quòd procurator non excederet mandatum, quod fuit ad eam causam, in quam mutuatum fuit, vt ibi Bartol.aduertit. Quæ sententia vera est,quicquid Grego.Lupi inuoluat in
7 d.l.3.glo.vlti.ad mediũ titu.1.de mutuo par.5.[Quomodo autem probetur fuisse versum in vtilitatem ciuitatis,Regis,ecclesię,vel minoris,tractat Iaso.in.d.l. ciuitas post Bar.& docto.ibi nu.18.ff. si cert.peta. docto.in.c.i.de depos. Ripa in.l.fi is qui bona nu.11.ff. de pigno.docto.in.l.vlti.ff.de exercitor.Greg. Lupi in.d.l.3.glo.vlti.tit.1.par.5.vbi text,hoc etiam explicat in fine,& in quibus casibus teneatur creditor probare versum fuisse in vtilitatẽ ecclesię vel minoris,Regis,aut ciuitatis,tradit Ripa in.d.l.si is qui bona nu.
8 14.ff.de pignor.[Hodie autem per legem nostrã minor habens curatorem,absque eius licentia non poterit mutuum recipere,siue in pecunia consistat,siue in alia re quæ pondere,numero, vel mensura consistat, nec aliquem alium contractum facere pecuniæ credita, erit enim nullus contractus,etiamsi iuratus fuerit,nec fideiussores eius ad id tenebuntur. Sed hoc disponit lex nostra, quoties minor habebat tutorem aut curatorem, & absque eius licentia hoc fecit, Quando autem fecit cum licentia curatoris seruabitur quod in initio diximus statutum fuisse iure communi,& Regio Partitarum. Vbi autem erat adultus, & nullum habebat curatorem,valebit mero iure contractus, licèt restitui possit, vt in.l. si curatorem habens. C.de in integrum restitutione.l.4.in fine.titulo.11. de verborum obligationibus parti.5. & ibi Gregorius Lupi in glossa vltima, & l.25.titulo.4.de iudicibus & arbitris,part.3.

GLOSS. III.

1 *Filiusfami.sine licentia patris non potest contractũ aliquem facere pecunia credita.*
Filiusfami.quoad bona castrensia poterit obligari ex contractu pecunia credita facto,ibi.
2 *Filiusfami.poterit ex contractu pecunia credita facto obligari,si in rem patris fuerit versum.*
3 *Filiusfami.qui publicè reputabatur sui iuris obligatur ex contractu pecunia credita facto.*
4 *Filiusfami.qui tempore contractus asseruit se esse sui iuris, creditorque habuit iustam causam credendi ita esse,obligatur ex contractu pecuniæ credita facto.*

c *Tomar ni sacar en fiado.* Nota filiumfamilias sine patris sui licentia non posse pecunia credita contractũ aliquem facere,sed hoc non procedet quoad bona castrensia vel quasi, nam quoad ea valebit proculdubio contractus,& manebit efficaciter obligatus & soluere tenebitur mutuum vel pecuniam, quæ ex alio contractu sibi credita fuerit.l.1.§.vltimo cum.l. seq. ff.ad Macedonia.l.vlti.versi,penultimo & fin.C.eodem titu.l.4.in fine tit.1.de mutuo par.5.sed intellige valere esseque obligatum vsque ad quantitatem dum taxat castrensis peculij,cùm in hoc vice patrisfami. fungatur,vt in dict.l.2.ff.ad Macedonia.vt ex ea adnotauit Grego.Lupi in dict.l.4.in verbo cauallero, titu.1.part.5.[Secundo limita legem nostram,nisi pe
2 cunia versa sit in vtilitatem patris, tunc enim pater adimplere tenebitur contractum cum eius filiofamilias etiam pecunia credita factum .l.sed Iulianus.§ proinde.ff.ad Macedonia.l.2.C.eodem titulo.l.1. & per totum.ff.de in rem verso. Anto, Gomez in libro variarum resolutionũ,tomo.2.de contractibus cap.6. nume.2.versi.8.limita. [Tertio limita nisi filius pu-
3 blice reputabatur sui iuris,ita quòd non vana opinione creditor fuit deceptus,vt in.l.3.ff.ad Macedonia. &.l.5.tit.1.par.5.[Quartò limita,nisi tempore cõtractus filiusfa. se asseruit esse sui iuris, vt in.l.1.C.ad Macedonia.vbi hoc ipsum asseuerant doctor.hoc in telligentes quoties, creditor habuit iustam credendi causam eum esse sui iuris,vel quia erat senex vel iure iurando asseruit se esse patremfamil. vel erat in longinquis partibus vel ignotus,ita quòd non facile potuit creditor de conditione personę suæ inquirere, vt & Antonius Gomez dixerat dict.capi.6.numer.2.limita.4. Alias limitationes& extẽsiones dicã in glosis sequentibus.

GLOSS. IIII.

1 *Filiusfami.sine patris licentia non obligatur ex mutuo pecuniæ vel alterius rei, nec ex alio contractu pecuniæ credita facto.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 *Filiusfa.obligatur ex mutuo vel contractu pecunia credita facto cum licencia vel consensu patris expresso vel tacito.*

3 *Filiusfa.præpositus alicui negociationi à patre obligatur ex mutuo et cõtractu pecunia credita facto*

4 *Filiusfami.an obligetur ex contractu pecunia credita facto studiorum causa.*

5 *Filiusfami.qui consueuerat pecuniam mutuo accipere, & pater pro eo soluere, obligat patrem.*

6 *Pater recipiendo literas filij an obligetur ex contractu pecunia credita à filio facto.*

d *Se lo pueda vender ni dar en fiado sin la dicha licencia.* Ex his verbis probatur, filiumfami.non solũ nõ posse sine patris licentia obligari ex mutuo pecuniæ vel alterius rei pondere numero vel mensura cõsistentis, contra id quod statutum erat in.l.sed Iulianus.§.mutuationem.ff.ad Macedoni.verum etiã in emptione, vel alio cõtractu pecunia credita facto, cõtra tex. in.l.3.§.1.ff.ad Macedo.& quod Anto.Gom.dixerat de cõtractibus.c.6.nu.2.limit.5. & sic habes hîc duas alias extensiones, nempe, tertiam & quartam, quas
2 addere poteris glossæ primę supra hac eadẽ lege. [Ex eisdem etiam verbis colliges à contrario sensu alias limitationes, prẽter eas quas enumeravimus in glo.prę cedenti. Quinto ergo limita, prætẽquam si iussu vel consensu patris mutuum accepit, vel pecunia credita cõtractum fecit, vt in.l.si tamẽ.ff.ad Macedo.in.l.2. C.eod.l.6.tit.1.par.5.idem si post contractũ pater illũ approbauerit expresse, vt in.l.vlti.C.ad Macedo.vel tacitè soluendo partem debiti.idem si filius ipse post mortem patris contractum approbauit expresse vel tacitè soluendo partem pecuniæ.l.sed Iulianus.§.1.ff. ad Macedo.Anto.Gomez in.c.6.de cõtractibus nu. 2.limi.7.& colligitur ex lege nostra à contrario sensu, quod argumentum validissimũ est.l.1.§.huius rei.
3 ff.offi.eius cui man.est iurisd. [Sextò limita legem nostram, nisi pater præposuit filiumfami.alicui negociationi, cuius causa mutuum recepit, vel contractum pecunia credita fecit, nec in hoc multũ excesit, quia ex tali contractu obligabitur filius, nec poterit Macedoniani exceptionem opponere, nec cõtractum nullum dicere iuxta legis nostrę dispositionem.l.sed Iulianus.§.proinde versi.quod dicitur, &.§.quanquam ff.ad Macedo.l.Macedoniani.C.eo.ti.l.4.tit.1.par.5. quia pater consensisse videtur, vt dictæ leges sentiunt
4 [Idem esse eadem ratione dicentes si filiusfami.causa studiorum mutuum accepit, hoc tamen vltimũ corrigitur per tex.regni nostri in.l.4.tit.7.de vniuersitatibus supra lib.1.vbi mutuans, vel alium contractum pecunia credita faciens cum scholari non poterit aliquid à patre eius exigere, sed ab eodẽ scholari, quã limitat Grego.Lupi in.l.6.in verbo, eaun de mas in fi. titu.1.part.5.vt procedat, quando mutuata expendit in superflua, secus si in ipso studio, iuxta text.in.d. l.6.(sed vt pace tanti viri dixerim) veram esse nõ crederem hanc restrictionem, quia verba legis non patiũtur, & tum potissimum cùm frustra lex illa condita fuisset nihil addens dict.l.Partitæ, nisi pecunia versa fuerit in vtilitatem patris, vel in vtilitatem filij talem ad quam pater tenebatur, quia tunc actione negociorum gestorum conuenirì posset pater, vt constat ex toto titulo.ff.de nego.gest.quod sensit Anto. Gomez in dict.c.6.nume.2.ad finem nouę limitationis,
5 facit text.in.l.5.ad fi.tit.1.par.5. [Septimò limita, ni si filiusfami.consueuerat pecuniam mutuo accipere vel contractus pecunia credita facere, paterque eius solitus erat pecuniam soluere pro filio, tunc efficaciter tenebitur, quoniam ex illa consuetudine consensus præsumitur, argu.text.in.l.Ticianus.ff.quod cũ eo.Anto.Gomez in.d.c.6. de contractibus nume.2. limi.11.vbi hæc omnia intelligit quando verè fuit pecunia numerata vel res tradita, secus si confessus fuerit se recepisse, quia tunc exceptione nõ numeratę pe
6 cunię liberabitur ipse & pater à debito in casibus, in quibus aliàs erant efficaciter obligati.l.1.l. si ex cautione cum alijs.C.de non num.pecu. [Octauò limita, nisi filius recepit pecuniam tanquam ex mandato patris cùm non mandasset, & deinde literas filij receperit, quibus significabat eam recepisse mutuò, vel cõ tractum pecunia credita fecisse, & literas pater recepit nullam faciens protestationem in contrarium, nam ex hoc visus est consentire, vt in.l.filiusfamil. patre absente.ff.ad Macedo.l.6.tit.1.de mutuo par.5.Anto. Gom.d.c.6.nu.2.limi.10. Alias limitationes tradit Did.Perez in.l.1.tit.8.lib.3.ordina.col.1027. & pluribus sequen.

GLOSS. V.

Filiusfami.mutuum accipiens & contrahens pecunia credita non obligatur ipso iure, estque nullus cõtractus.

e *Todo sea ninguno.* Nota contractum à filiofamilias factum pecunia credita vel mutuum ab eo receptum, absque licentia patris esse ipso iure nullum, licèt antea iure communi & regio Partitarum valebat mero iure, sed obstabat creditori exceptio Macedoniani. Hoc tamen extende & limita, vt dixi supra ead. lege glo.1.3.&.4.

GLOSS. VI.

Filiusfami.non obligatur etiam post mortem patris, nisi consentiant.

f *En ningun tiempo.* Nota filiumfami.mutuũ accipiẽtẽ vel aliquid ementẽ pecunia credita, nõ obligari in vita nec post mortem patris.l.sed Iulianus §.vlti.in fi. ff.ad Macedonia l.sed & si pater.§.non solum & ibi docto.eod.tit.l.4.tit.1.de mutuo par.5.Fallit, si pater in vita consentiat, vel ipse filius post eius mortem, vt probaui supra ead.l.glo.4.nu.2.

GLOSS. VII.

1 *Fideiussor quare non teneatur in contractu filijfami. pecunia credita facto.*

2 *Fide*

2 *Fideiussor patre ratificante contractum filijfamil. tenebitur.*

g *Que por ellos se obligaren o en su nombre lo sacaren y tomaren.* Sicut exceptio Macedoniani competit fideiussoribus, ita & iure regio nõ valet fideiusio pro filiofami.facta in contractu mutui, vel alio pecunia credita facto, nec fideiussores tenebuntur, quia per legem nostram contractus huiusmodi prohibetur & annullatur, quare annullari videtur quicquid ex eo sequitur, vel ob id.l.non dubium.C.de legib. & quia in lege nostra præceptum dirigitur ad personas ne contrahant.ibi.*Ningun hijofamilias.* & ibi.*No pueda comprar, tomar, ni sacar enfiado.* & ibi.*Ni ningun platero, ni mercader, ni otra persona alguna selo pueda vẽder.* &c.sed quando præceptum legis dirigitur ad personas, ne contrahant, prout hîc fit, non valet cõtractus, nec ex eo oritur obligatio ciuilis nec naturalis ex doctrina communiter recepta Bart. in.l.si quis pro eo. numero.4.ff.de fideiusso.quare huiusmodi cõtractui non potest accedere fideiussor, vt in.d. l. cum lex.& d.l.nõ dubiũ.Si ergo hic non tenetur fideiussor, ergo non obligatur naturaliter: quandoquidẽ obligationi naturali accedere possit fideiussor, l.omni obligatio-
2 ni,&.l.seq.ff.de fideiusso. [Si autem pater ratificet contractum, tenebitur fideiussor, secundum Hyppo. in rub.ff.de fideiusso.nu.316.& Didacus Perez in.l. 1.titu.8.lib.3.ordin.col.1038.

GLOSS. VIII.

1 *Iuramentum an prohiberi possit, vel remitti per leges, & Principes seculares? remissiue.*

2 *Iuramenti præstatio prohiberi potest per legem ciuilem & principem seculare ex iusta causa.*

3 *Leges prohibentes iuramenta apponi in cõtractibus, an validæ sint?*
Legis.11.& 12.tit.1.de regia iurisdictione supra lib. 4. intellectus.ibidem.

4 *Leges regias reprehendere nostrum non est, nec de earum validitate disputare.*

5 *Lex nostra quibus rationibus fundetur.*
Iuramentum à legibus ciuilibus prohiberi potest, ne fiat, ad euitandos vsurarios contractus, ibi.

6 *Iuramentum non firmat cõtractum simulatum vel dolosum.*
Lex ciuilis quando prohibere possit, ne iuramentũ in aliquo actu præstetur, ibi.

9 *Iuramentum an confirmet mutuum filiofami. factũ sine licentia patris: & an iure canonico idem sit, ibid.*

8 *Iuramentum an sit seruandum, vel an sit necessaria eius relaxatio filiofami. ad impediendum exactionem pecuniæ, sibi mutatæ absque patris consensu.*

9 *Iuramentum à filiofamil. absque patris licentia contractui mutui appositum an in foro animæ sit seruandum post mortem patris.*

10 *Iuramentum à filiofami, vel à minore absque patris vel curatoris licentia contractui pecunia credita facto, vel contractui mutui appositum, iuxta dispositia in lege nostra, an sit seruãdum post mortẽ patris in foro animæ.*
Lex ciuilis an possit obligare ad peccatum eius trãsgressorem, & quando ad id obligare videatur, ibid.
Iuramentum contra prohibitionem legis obligantis transgressorem ad peccatum, non est seruandũ, ibid.

h *Ni atraygan a ninguna de las dichas personas, que los juren, ni los dichos hyos familias, ni menores, no los otorguen ni juren.* Solet dubitari, an lex ciuilis, Imperator vel Princeps secularis possit iuramentum in contractibus vel alijs actibus prohibere, vel iuramenti vinculum remittere: quod optimè, vt cætera discutit.d. D.Couarru.in relectione.c.quamuis pactum.1.par.§.
2 3.nume.7.& deinceps. [Et in prima illatione concludit, posse legislatorem laicum, aliqua ex causa prohibere, ne in actu aliquo iuramentum præstetur, prout fecit iurisconsultus in.l.quę sub conditione.§.si quis sub iurisiurandi.ff.de condi.institu.dicens, heredem iussum à testatore aliquid iuramento prẽstito promittere, non teneri iuramentum præstare, licèt cogi possit, actum facere, quem testator iusserit. Quod ex ea lege adnotasse asserit Imol.& Domini.in eodem cap. quamuis pactum de pactis lib.6.Iaso.in authenti.ita cramenta puberum numer.84.C.si aduers. vendi.& in.l.vlti.nume.26.ff.qui satisda.cogantur, Fortunius Garsia in tractatu de vltimo fine illationc.20.idem in specie.l.2.C.de indi.vidui.tollen. vbi prohibetur iumentum fieri de viduitate seruanda, etiamsi id à testatore præcipiatur, & in.l.4.titulo.16.parti.6.& authẽti.sacramẽtum.C.quan.mul.offi.tute.fungi poss.
3 [Ex quo domi.Didac.Couuarru.dict.§. 3. secundę partis numero .8. infert valere dispositionem regię legis .11. titulo.1. de regia iurisdictio. supra libro.4. vbi prohibetur in contractibus, iuramenta apponi propter euitandas fraudes in præiudicium Regię iurisdictionis factas, vt eam hac ratione, & alijs defendit Ioannes Lupi in repetitione capituli per vestras.§.vltimo numero.30. de donationibus inter virum & vxorem, eam etiam defendit & limitat lex .12. sequens, vt ibi prosequitur domi.Dida.Couarru.& ego dixi in stylo cancellariæ, titulo 1.præeminentia.17.casu. 20. declaratione. 14. per totum. [Et licèt plures sint, qui asserant, has leges non
4 valere, quos refert Pinelus in.l.2.C.de rescindenda venditione.3.part.c.1. numero.11. temerarium esset hoc in regno & Portugalię, vt ipse dicit obijcere nullitatem in leges regias, cum à Catholicis Principibus iurisperitorum consilio factæ sint, prohibitumquè, ne de earum validitate dubitetur.l. sacrilegij C.de

Universidad de Deusto
Biblioteca

5 C.de diuers.rescript. [In specie autem legis nostræ minor est dubitatio. Prohibetur siquidem filijsfami.& minoribus, mutuum accipere, vel contractum pecunia credita facere,& mercatoribus alijsue quibus cunque mutuum dare filijsfami.vel minoribus,vel cũ eis pecunia credita contrahere,neue ipsi exigant iuramentum,nec minores ipsi aut filijsfami.iurent similes contractus,quod fit ex iustissimis causis in petitione 78.anni.1555.expressis, vnde lex nostra deprompta fuit,& potissimum cùm vsuram sapiant eiusmodi cõtractus: mercatores enim hoc in regno consueuerant res mille valentes ad paratam solutionem,vendere minoribus , & constitutis sub aliorum cura pro tribus millibus ad creditum:quod quam iniquum & inhumanum esset,nemo est, qui non videat, qua in specie lex ciuilis prohibere potest iuramentum secundum Bal.& Salice.in authen.sacramenta puberum.C.si aduer.vendi.Ioan.Crottum in repetitio,l.omnes populi numero.78.ff.de iustitia & iure, Dida.Perez hac in specie nuncupatim in.l.i.titu.8.libr.3.ordinamen.col. 1025.& sequenti.vbi alijs rationibus nititur nostram
6 sustinere legem. [Et potissimum cùm contractus ad creditum factus cum minore vel filiofamil. sine licentia patris vel curatoris simulatus & dolosus à nostra lege censeatur,vt constat ibi, y simulados y dolosos,qua in specie lex ciuilis potest prohibere iuramentum fieri,vt cõstat ex doctoribus supra numero.2.citatis, nec tale iuramentum confirmat contractum simulatum vel dolosum secundum gloss.in.l.3. C.plus vale,quod agi.quam ibi sequitur Ange. & in.l.i.C.de dote cau.non nume.Panormita.in capit.ad nostram col.1.& ibi Anto.Burgen.notab.3.de emptio.& venditio. Alexand.dicens communem in.l. nemo potest numero.16.& ibi Iaso numero. 44. ff. de legat.1. Ioan.Lupi in repetitio.rubri.de donationi.inter virũ & vxo,§.51.numer.4.Ludoui.Gom.in.§.item si quis in fraudem numero.2.& pluribus sequent. vbi plures citat concordan.institu.de actioni.Dida. Perez alios addens dict.col.1026. [Præterea si filiusfami.mutuum
7 accepit contra prohibitionem senatusconsulti Macedoniani iuramentumque contractui interposuit,non confirmatur contractus , & quamuis iuramentum teneat,sitque seruandum,poterit tamen filiusfami. relaxationem iuramenti petere,vt exactionem effugiat, vel poterit,si maluerit,soluere, & deinde repetere, vt docet Barto. communitet receptus in.l. si quis pro eo numero.10.ff. de fideiussori. & quod primum dixit Barto. non firmari contractum iuramento iure ciuili est indubitatũ.Iure autem canonico idem videtur,cũ propter patris præiudicium prohibitio facta fuerit,vt in.l.i.ff.ad Macedo.ne parentibus insidię parentur, vt ibi scribitur,& in.§.vlti.institu.quod cum eo , sed id certum est,iuramentum non posse tertio præiudicium inferre,vt in capit.cum contingat de iureiurando,& dict.c.quamuis pactum de pact.libro.6,& licèt post mortem patris cessare videatur causa prohibitionis,is tamen contractus , qui ab initio propter legis prohibitionem , & damnum tertij desinit valere ex post facto non conualescit argumento.c.quod ab initio de regul.iur.in.6.l.i.ff.de regu.Caton.nam si pessimus fœnerator,qui filiofami.mutuum dedit , intelligeret,se post mortem patris habiturum actionem admutuum reptendum , insidiaretur patri, vt post mortem eius mutuatum consequeretur , cui malo per leges ciuiles subuentum fuit,ne ergo hac occasione damnum illi inferatur,verius est etiam iure canonico iuramento non confirmari contractum,vt rectè aduertit Ferdinandus Vazquez Menchaq.de successionum creatione.§.28.numero.51. [Sed quatenus Bar
8 tol.dicit validum esse iuramentum , essęque seruandum,licèt eum sequantur Antonius & Imola numero.67.in dicto capit.cum contingat & alij communiter:contrariũ tũ resoluit Panor.in,d.c.cum cõtingat de iureiur.nume.22.& d.D.Couarruu. in dicto cap. quamuis pactum.2.part.§.3.nume.4. atque ideo relaxationem vel absolutionem à iuramento non esse necessariam,idem voluit Ferdinand.Mencha.d.§.28.
9 nume.53.&.54.quibus libenter accedo. [In foro autem animæ si patrifam.ex tali mutuo nulla læsio obuenerit,filius mortuo patre tenebitur mutuum soluere,secundum communem opinionem,vt refert.d.D. Couarruu.in dicto capit. quamuis pactum.2.part. §. 3.nume.4.versi.ex quibus Ferdi. Vazquez.d.§. 28. nume.55.Quia præsumptiones in foro animę non cõsiderantur, vbi autem aliquid mali patri contigerit, ex hac causa tenent Doctores frequentius non teneri mutuum reddere fœneratori.do.autem.D. Couarruu.d.§.3.nume.4. tenet contrarium,imò quod filius ex hac causa nõ liberetur â mutuui solutione in foro conscientię,cui accedit Ferdinand.Vazquez,vbi supra,quorum opinio verior est. [Cęterum in specie
10 legis nostrę crederem,in foro animę nõ obligari huiusmodi iuramento filium ad eius implementum , etiamsi nullum damnum patri obuenerit ex contractu pecunia credita facto cum filiofam . vel minores absque patris vel curatoris licentia, vt resoluimus supra.eod.glo.1.nume.2.quoniam lex resistit cõtractui & iuramento,qua in specie nulla oritur naturalis nec ciuilis obligatio,ibi.*No puedan comprar*. Et ibi. *No puedan pedir*. Et iterum in verbo super quo glos. nostra fundatur,vt ex notatis per Bart. constat in.l. si non sortem in princip.nume.2.&.3. ff. de condicti. indeb.text.in.l.cum lex.ff. de fideiusso. & .l. non dubium.C.de legib.Lancelot.Galiaula in repe.rubr: ff.de verbo.obliga.nume.29.& nume.208. vbi fusse de hoc agit,Si ergo ciuiliter nec natutaliter obligatur in foro animæ,non tenebitur ad implere contractum, aliâs leges essent causa illaqueandi homines ac verbales,si in principalibus suis sancitis fieri nõ possint absque peccato . Et tum potissimum hac in specie in qua ex iustissimis causis inhibetur mercatoribus pecunia credita cum minoribus contrahere, vel cum filijsfamil.absque patris vel curatoris licentia , si ergo sine ea id fecerint , peccant mortaliter , cum animum obligandi habuisse legislatorem constat ex verbis legis nostræ præceptiuis & prohibitiuis, & geminatis tanto enixu & cautela prolatis. Si igitur peccant transgressores , nulli dubium, quin firmari non possint iuramento , quippe quod seruari non possit absque dispendio salutis æternæ , capitu.cum contingat , & capit. quanto, vbi Doctores de iure iurand. & probaui latius supra hoc. libr . titulo.

2.de

2.de dotibus & arrhis.l.2.glo.3.nu.7.& quod lex ciuilis obligare possit transgressorem ad peccatũ mortale probaui ex communi sententia.d.glo.3.nume.8. quodque in respicientibus principaliter vtilitatẽ priuatam & secundariò publicam obligare censeatur ad peccatum mortale, quando prohibuit expresse iuramentum fieri,probaui latissimè dict.l.2.glosl.3.num. 12.& per totam glo discussimus hanc materiam.

GLOSS. IX.

1 *Venditio alicuius rei credita pecunia vel dilata solutione ad diem,cariori precio quàm præsenti pecunia vendi soleat,sapit vsuram.*

2 *Dubius fortunæ casus licitum facit,quod aliàs esset illicitum.*

Spõsiones quibus aliquid datur si Imperator veniat in Italiam tali die,& si non venerit duplum vel triplum reddatur,nõ esse improbatas,ibi.

3 *Conuentio qua alicui vas aliquod argenteum vel quid aliud datur precio centum aureorum , quorũ solutio differtur,cũ matrimonium cõtraxerit vel statum mutauerit an valeat.*

i *O para quando tuuieren mas renta o hazienda*. Illud certissimum est,eos contractus illicitatos esse, quibus merces carius venduntur credita pecunia, quàm præsenti vendi soleant,& vsurariam redolere prauitatẽ vt in.c.in ciuitate,& c.consuluit de vsur.Paul.Pari. consi.54.nu.54.& seq.libr.1.& ex quo cariori precio vendunt dilata solutione ad diem, quàm si precium venditionum tempore reciperent, vsurarij censendi sunt,vt ex facto consultus respondit Panor.consi.22 lib.1.Ioan,Dilectus de arte testandi cautela.7.sub rubri.de his qui non habent testam.factio.Benuenutus de Straccha in tracta.de mercatore.1.par.nu. 34.Deci.consi.111.per totum,vbi latè materiam discutit Ioãnes à Medina in Codice de restitutione.q.38.vbi sex causas tradit,quibus excusari solent mercatores à peccato,frater Domi.à Soto libro.6.de iusti. & iur.q.4. arti.2.Ioan.Nider in tracta.mercatorum.2.par.nu.11
2 [Verùm hic contractationis modus adeo versatilis erat in nostro regno,vt nemo non eo vteretur,credens licitum esse. Dubius enim fortunæ casus reddit licitum quod aliàs illicitum erat.c.in ciuitate & c.nauiganti de vsur.l.si pater.C.de inoffi. testamen. Bẽuenu.de Straccha in tracta.de spõsionibus.§.quęritur an ex sponsione numer.2.pagi.191.ex quo sponsiones,quibus aliquid datur,si Imperator veniat in Italiam ante kalendas Maias , & si non venerit duplum vel triplum se redditurum promittit alter,& si pepererit prægnãs fœminam aut musculum, & alias, similes licitas esse,si super causa honesta fiant , secus si inhonesta.l.solent.§.senatusconsultum iuncta.l.sequen .ff.de aleato.d.à Titio,vbi Paul. Alexand.& Iaso.ff.de verborum obligationi. Benuenutus de Straccha in dict.tracta. de sponsionibus . 3 .part.& . 4.vbi plures refert species,& Ioã , Baptista Triumph.in eo
3 dem tractatu sub eodem volumine.2.par.vbi post docto.in.d.l.à Titio.ff.de verbo. obliga. probat huiusmodi sponsiones ideo sine causa sustineri,quia condi tio loco causæ est,vt ex.d.l. Ticio , expendunt omnes,quæ vsque adeo consuetudine generali mercatorum approbatę sunt,vt de eorum validitate non possit ambigi,vt in eodem tracta.2.par.scribit Ioan. Baptista,nu.21.& seq.nisi causam turpem cõtineant,sed eam continere possunt,si est de præterito,vt si talis interficit Regem.l.cum ad presens.ff.si cert.peta. vt ibi dem probat Ioan.Baptista nu.25. &. 26. [Cùm igitur in presenti specie qui dat vas aliquod argenteum vel quid aliud mobile aut immobile pro centum aureis soluendis,cùm matrimonium duxerit recipiens, vel cum patri,vel matri successerit , licèt excelsiuum sit precium,cùm â fortuna pendeat seu euentu , videtur,iustè conuentionem huiusmodi fieri posse,& tum potissimum cùm ex generali consuetudine id fiat iuxtà tradita per Benuenutum in.d.tracta.de sponsio.4 par.nume.6.pagi.188.Sed nihilominus per legem nostram improbatur huiusmodi conuentio , tanquam vsuram sapiens , propter ea, quæ diximus numer. 1.ob idque iuramentum super ea interponi prohibet nec aliquid casui fortunæ hic committebant contrahentes,sed propter dilatam solutionem precium augebãt,nec aliquis casus dari poterat, in quo preciũ amitterent,quia morte eius, qui vas aureũ, vel quid aliud pro precio excessiuo accipiebat soluendo cum nuberet,vel cùm patri vel alij succederet,conditio impleta esse censebatur,& tunc temporis precium exigi poterat,quare merito lege nostra improbatur huiusmodi conuentio.

GLOSS. X.

Fœneratorum conuentiones cum agricultoribus per legem istam prohibitæ.

k *No tornen a cobrar lo que assi dieren en fiado*. Solebat hoc pessimum fœneratorum genus agricolis pecunia egentibus ad boues emendum vel quid aliud eis ad seminandum necessarium vendere pecunia credita vasa argentea pro viginti fortè aureis tempore messis soluendis,& confestim vasa vendebant agricolæ alteri fœneratori,& fortè socio eius,qui eis vasa dederat pro decem & sex vel.17. aureis statim acceptis,quod si tempore messis carebant precio viginti aureorum, aliud vas ab eodem vel alio fœneratore ei offerebatur pro.23.aureis tempore messis soluẽdis , quod ille statim vendebat eidem vel alteri fœneratori pro viginti aureis statim soluendis:ex quibus debitum soluebat primo fœneratori,quod ipse hisce oculis vidi nõ semel,atque ita agricultorum census paulatim exhauriebantur,hoc iustissimè hac lege inhibetur sub pœnis in ea contentis.

LEY. XXIII.

¶ *Que los curadores,ni guardas,ni albeçaleros no cõpren bienes de los menores,ni defunctos.*

es la

Universidad de Deusto
Biblioteca

Es la ley.1.titu.5.lib.5.ordina.

¶ Don Enrrique.III. de las penas de camara cap.16.Y don Alonso onzeno enel misꝰo ordenamiento de penas,cap.15.

¶ Todo hõbre que es cabeçalero,o guarda de huerfanos,o otro hombre o muger qualquiera que sea,no pueda ni deua comprar ninguna cosa desus bienes de aquel o aquellos,que administrare:[a] y si la comprare publica,[b] o secretamẽte:pudiendo se probar la compra,que assi fue hecha no vala,y sea deshecha,[c] y torne el quatro tanto de lo que valia loque cõpro,y sea para nuestra camara.

GLOSS. I.

1 *Administratores aliorum tutores & œconomi & executores testamẽtorũ an possint emere bona,quorum administrationem gerunt,& quare.*
2 *Pater legitimus administrator bonorum aduentitiorum filij non potest aliquid emere ab eo.*
3 *Minoris curator vel pater potest sibi ipsi soluere debitum à pupillo.*
Tutor vel curator minoris an possit accipere in solutum res immobiles,ibi,
4 *Tutor vel curator minoris potest possessionem accipere rei immobilis à patre eiusdem minoris ei venditæ.*
Tradere cogitur præcisè habens facultatem rei tradendæ,ibi.
5 *Tutor vel curator minoris rem emptam à minore habere poterit,si maior factus ratum habuerit.*
Ratihabitio licèt in præiudicium tertij non valeat, valet tamen in præiuditium ratum habentis,ibi.
6 *Minoris contractus cum tutore factus valet,si sibi sit vtilis*
7 *Venditio à pupillo tutori facta si sit modici valoris valebit.*
8 *Tutor cum authoritate contutoris an aliquid à minore possit emere.*

a *De aquel o aquellos que administrare.* Nota ex lege istatutores vel curatores minorum , executores testamẽtorũ,œconomos,vel alios administratores quoscunque,non posse emere bona eorũ,quorum administrationem gerunt,idem iure communi Imperatorum statutum est in.l.si in emptione.5.vlti,ff.de cõtra. emp. glo.in.l.cum ipse.C.cod.tit.& iure regni antiquo, vt in.l.4.tit.5,de emp.& vendi.par.5.huic regulę tradit nouem extensiones Pet. Dueñas in regu.31.vers.2.conclusio,redditque quatuor rationes, Primã,ne sibi ipsi authoretur contra.l.1.ff.de autho.tuto. Secundam,ne eos spolient,quos regere tenentur.l.1.vbi Alb.ff.de tutell.§.tutores insti.eod.ti. Tertiã propter metum reuerentialem,quo mediante id permittere præsumitur.l. 1.§.quæ onerandæ. ff. quarum rerum actio non de.

2 Quartã, ne minores faciliter decipiantur.l.1.ff.de minor. [Sed vltra eum hæc regula extenditur ad patrẽ filijfami, legitimum administratorem , quoad bona eius aduentitia,non enim poterit proprietatem bonorum aduentitiorum sibi ipsi emere,cum sit eius legitimus administrator.l.1.C.de bon.mat. Anto. Gomez de contracti.c.2.de emptio.& vendi.num.2.& probatur ex generalitate huius legis,quæ loquitur in omni

3 administratore. [Limita in primis text.nostrum & eius conclusionem,nisi pupillus esset debitor tutoris seu curatoris in aliqua pecuniæ quantitate, tunc enim poterit tutor sibi ipsi soluere debitam pecuniam , vt in.l.quoties.§.sicut.ff.de administrat.tutor.In re verò immobili,si eam vellet recipere in solutum, seruari oportet solemnitates,quæ in vendendis rebus immobilibus minorum traduntur in.l.magis puto.ff. de rebus eorum , & in.l.si prędium cum alijs . C.de præd. minor.notant doctor.in.l.singularia.ff. si certum petatur,datio enim in solutum loco venditionis est. l.si prędium.C.de euictionib. exequutor quoque testamentarius potest sibi ipsi soluere debitum à testatore, authore Ioan. Andrea in additionib. ad Speculator. in titulo de instrument.editio.§.nunc aliqua, versicu lo.29.numero.30.idem voluit,eo tacito, Bald.in.l. nõ est dubium nume.4.C.de lega.per text.in.l.fistulas.§. fundum.ff.de contra.emptione,quibus accedunt Paulus Castren.& Iaso nume.4.limita.2. in. d. l. non est dubium,cuius legis pœnam euitat hac in specie executor,idem attestatur Decius consi.243. numero.3,Petrus Dueñas in dicta regula.31.limitatione.3. [Secun-

4 dò fallit regula hęc,vbi tutor propria authoritate accepit possessionem alicuius rei sibi venditę vel donatę, aut alio titulo pertinenti,quia eam forte emerat à patre pupilli,vt in.l,fistulas.§.1.ff.de contra. emptione, cuius ratio est,non quam tradit Petr.Dueñas dict. limitatione.2.sed quia traditio erat necessaria , & ad eam præcisè cogi poterat ipse pupillus , sicut quilibet maior,habens facultatem rei tradendæ,ex gloss. in.§. precium in verbo tradatur instituta de emptione & venditione communiter recepta , teste Ario Pinelo, in.l.1.C.de bonis maternis.3.part.numero.25.nec libe ratur hac in specie soluendo interesse.l. 7. titulo.5.de emptione & venditione part .5.vbi Gregor. Lupi, & in.l.7.titulo.7.parti.7.in gloss. vltima Barto.in.l. stipulationes non diuiduntur numero.39. ff. de verborum obligationi.estque recepta doctrina secundum Alexand.ibi numero.30.Iasso.numero.35: qui prædictam glo. extollunt,Tiraquellus de constituto.par.1. nume.36.Ange.de Aretio.§. actionum numer.14. & ibi Iaso.nu.147.institu.de actioni.idem Iaso.in.l.quoties numero.34.C.de reiuendicatio.Deci.in.l.in actionibus numer.16.ff.de in lit.iuran . Anto. Burgen . in rubri.extra de emptione & venditione numero.3. dicens eam glo.meliorem de iure & communiter approbatam,Tiraq.lib.2.de retra.in fi.nume.55. Riminald. latissi

5 latissimè in.§.1.nume.37.insti.de donationi. [Tertio limita,nisi pupillus maior effectus cõtractum approbauerit,tunc siquidem valebit contractus , vt in l.vltima.C.si maior fact.l.pupillus.§.item ipse. ff. de admini.tuto.quod sublimitat Petr.de Dueñas in.d. regula.31.limita.4.vt valeat huiusmodi contractus à tempore approbationis & ratihabitionis,non antea, cum ab initio fuerit nullus,atque ideo non possit cõualescere,vt in regula quod ab initio.ff.de regul.iur. sed vt eius pace dixerim,non mihi probatur eius opinio, ratihabitio siquidem retrotrahitur & mandato comparatur.l.licèt.ff.de iudi.l.vlti.C.ad Macedo.regula ratihabitionem de regu.iur.lib,6, etiamsi mandatum speciale exigatur.l.quod si de speciali , & ibi Bald.ff.de minor.cum concordantijs à Tiraq. congestis lib.1.de retractu.§.1.glo.10.nume.61. & quamuis ratihabitio non retrotrahatur in pręiudicium tertij, retrotrahitur tamen in preiudicium ratum habentis vt in.l.si partẽ.§.vlti.ff.quemad.seru,amitta.l.potior post princip.ff.qui potio. in pigno. habean. Bartol. in.l.bonorum.ff.rem rat.hab. Tiraquel. citans concordantes lib.1.de retractu.§.1.glosl.10.nu.66.valebit ergo huiusmodi emptio à tutore facta,si postperfectã ætatem minor eam confirmauerit,non solum à tempore ratihabitionis & confirmationis, verum etiam

6 abeo die,quo emptio celebrata fuit , quoad prędictium ratum habentis. [Quartò limitatur & restringitur lex & conclusio nostra , vt procedat prætereaquam si ex tali emptione à tutore seu administratore facta obueniat minori commodum,quando quidem hoc in minoris fauorem introductum fuit , non ergo debet in eius incommodum retorqueri.l.quod fauore,C.de legib.consequitur igitur,valere contractum cum tutore factum in eius fauorem,vt in,§.1.insti.de authori.tuto.l.non eo minus.C.de procurato.glosl.in l.2.ff.de acceptila.l.3.titu.7.lib.3.fori.l.4.tit,5.de emptio,& venditio.par.5. [Quinto fallit, vbi pupillus

7 esset ditissimus,& contractus seu donatio in fauorem tutoris facta esset modicæ quantitatis,quia de modicis non curat prętor,vt in.l.scio.ff.de in integ.restit. & in.l.cum plures in fin.ff.de admi nistra.tuto. Petr.

8 Dueñas in dict.regula.31.limita.8. [Sexto limita,nisi res pupilli tutori vendatur altero tutore authoritatẽ prestante,vt in.l.4.&.5.ff.de authori.tuto.vel authoritate iudicis,dummodo vtraque in specie magna interueniat vel necessitatis vel vtil.tatis causa.l.4.tit.5. part.5.vbi Grego.Lupi.l.1.& ibi Bar,C.si maio.fact. quem sequitur Barba. qui in donatione loquitur, consi.60.col.17.versi.capio aliud dubium lib.3. & cõsilio.41.lib.4.Petr.Dueñas in.d.regu.31.limit.1. &.7. & amplia.9.de quo & vbi tutor palãm emit & bona fide dicam in glo.sequen.

GLOSS. II.

1 *Emptoris & venditoris persona debet esse diuersa.*
Tutor an emere possit palãm & bona fide bona pupilli,ibi.& nu.seq.
2 *Palãm & bonafide quando dicatur tutor cum pupillo cõtrahere.*
Tutor authoritate contutoris an possit rem emere pupilli.ibi.
3 *Administrator quilibet an possit palãm & bona fide emere bona eorum, quorum bona administrat. ibid.*
Lex nostra intelligatur,ibi,
4 *Emptio bonorum minoris per tutorem facta quando valeat vel non,& nume.sequentibus.*
5 *Tutor an possit emere bona pupilli authoritate propria:& an per interpositam personam.*
6 *Tutor an possit emere bona pupilli,quæ distrahuntur ad petitionem creditorum.*
7 *Tutor nobilis an possit emere bona pupilli palãm & bona fide per interpositam personam.*

b *Y si la comprare publica.* Quamuis paterfami,bona aduentitia filij in quibus pater ipse habet vsumfructum,emere non possit,quippequi legitimus sit illorum bonorum administrator,vt in.l.1.C.de bon.maternis dixi in glosl.præcedenti nume.1.nec possit sibi ipsi authoritatem prestare , vt dicta.l.1.ff. de authorita.tutorum,& interementem , & vendentem debeat esse diuersitas,vt in.l.pupillus,§.fi.ff.de authorita.tuto.atque forsitam si pater emerit ex huiusmodi contractu nec naturalis obligatio oriatur,sicut euenit in pupillo cum tutore suo contrahente,vt in.d.l. pupillus in princi.Si tamen pater vel tutor palãm & bona fide emerint,non viciatur contractus , vt in.l.

2 cum ipse.C.de contra.emptio.l.4.titu.5.par.5. [Palã autem & bona fide contrahere dicetur,vt cesset omnis suspitio,quando fieret præsentibus cõsanguineis vel amicis,vt in.l.transactionem . C. de transactio. vel presente iudice,vt in.l.vlti.in princip.ff.quod metus caus.hæc fuit doctrina Barto.quem ibi omnes sequuntur in.l.frater à fratre nume.51.ff.de condictio. indebi.eã sequitur Iaso.dicẽs alibi nõ reperiri in.l.singularia nu.18.ff.si cert.pet.& in.l. pacta nouissima, nu.9.C.de pact.Pet.Rebuff.2.tomo constitutio.Gallicanarum de donatio.glo.2.nume.8.Ioan.Arelatan: ad Alcia.in.21.præsumptio.1.regulę in vlti. additione.Bald.tamen in.l.cum ipse nume.1.C.de cõtrahen. emptio,aliter eam intellexit legem, nempe,vt non sufficiat interuentus amicorum,sed iudicis quoque authoritas sit necessaria,idem voluit Bald.consi.201. libro.3.quod probare videtur tex.in.l.4.titu.5.part.5. vbi cum tutor non adest,iudicis authoritatem ait esse necessariam,quasi ea lex innuat interuentum amicorum non sufficere,& hoc solum in re mobili minoris nam immobilem nec palãm & bona fide emet , nisi seruatis solemnibus iure requæsitis,& Bal.intellectũ sequitur Ripa in.l.1.§.fuit quæsitum numero.10. ff.ad Trebell.Petr.Dueñas in dict. regula.31. 8. amplatio. d. Anto.Padilla in.l.transactionem num.7.C.de trãsactio.vbi per tex.nostrum ait cessare disputationem quandoquidem clam nec palãm id licere statuit idem

ex

ex hoc text.expendit Didac. Castelli in.l.27. Tauri glo.magna col.18.& Anto.Gomez lib.variarum resolu.c.2.nu.2.in fine,sensit Petr.de Ducñas in regula
3 31.ampliа.8.in fine. [Cæterum lex ista, iudicio meo, non corrigit ius commune nec legem partita, nisi in vno dumtaxat casu,quem docui in dialogo relatoris, 3.par.c.20.nume.16.nempe, vt se ipso authore tutor vel curator minoris non posit rem eius, cuius administrationem gerit,etiam publicè & palàm emere: quod iure communi permittebatur,vt notat Bart.in l.pupillus.§.vlti.ff.de authori.tuto.& docto.signanter Salice.in.l.cum ipse.C.de contra.emptio.ita hanc legem exposuit Montal.in repertorio ordina.in verbo tutor,& expressius Grego.Lupi in.l.4.ti.5.de em
4 ptio.& vendi.part.5.in verbo de aquel. [Distingue ergo,vt per Bar.in.l.pupillus.§.fin.ff.de autho.tuto. nu.4.aut tutor emit rem pupilli sui per se,aut per aliũ si per se,aut authoritate contutoris sui,aut alterius ad id adhibiti,& valet emptio,si bona fide fiat,secundũ Bar.& docto.vbi supra,sed quibus adde necessariam esse iudicis authoritatem,maximè iuxta ius nostrum regium,vt dixi num.2.Sin autem mala fide,ideſt,viliori precio emptio fiat,nihil valet,vt in.d.l.pupillus §.fina.facit.l.1.cum ibi notatis.ff.si vendito pigno.
aga.&.l.3.C.de iure fisci lib.10.Barba.consi.247.lib.3
5 dixi in glo.preced.in fine. [Aut tutor emit authoritate propria,& tunc si rem alij legitimè venditam ab emptore emit,cùm emptor nollet precium soluerè, valet emptio,modo fraus nulla interuenerit,casus est singularis in.l.tutor rerum.ff.de admi.tuto.aut nemini fuerat vendita, & tunc iure communi,si tutor emerat palam & bona fide valebat emptio,secũdum opinionem Ioan.Glo.Bar.& doctorum in.d.l.pupillus. §.vlti.ff.de authori.tuto.per legem tamen istam casus iste corrigitur,vt supra diximus numer.3. quia iure isto non valet emptio,etiamsi palàm fiat. Aut emit clam & tacite & nõ valet emptio etiam iure communi, nedum regio.Sin autem emit per interpositam personam in dubio præsumitur fraus,vt in dict.l. pupillus.§.fi.& ibi Barto,ad fin.ff.de autho.tuto. Cyn.& Bal.in.l.2.C.de rep.hæred.si vero persona interposita hoc faceret nomine tutoris,perinde reputatur,ac si
6 ipse tutor emeret.l.qui per alium.ff.de regu.iur. [Si verò bona pupilli distrahantur ad petitionem creditorum,non valet emptio mala fide vel clam facta,secus si palam & bona fide rem venalem expositam,altero tutore authore,vel coram iudice in amicorum, vel consanguineorum presentia emerit, hac siquidẽ in specie nihil est,quod impediat huiusmodi emptionis firmitatem,vt diximus supra nume.2.& mala fide factam presumemus ex modicitate precij,vel ex interpositione personæ,iuxta doctrinam Bar. in.d.l.
7 pupillus.§.vlti.in fine. [Vbi autem tutor fuisset nobilis,& palam emeret etiam per interpositam personã non præsumetur fraus,& valebit emptio per tex. singularem in.d.l.pupillus.§.sed si per interpositam .ff. de author.tuto.versi.sane,ibi,solent honestiores non pati sua nomina in instrumentis scribi,ex quo id expendit Arceus ab Otalora in lib.de nobili.Hispana, 4.part.prin.c.vlti.num.13.& hæc erit.8.limitatio.Tutor autem,cui non est decreta administratio, potest emere vt extraneus,vt in.l.tutores.ff.de authori. tuto.Bar.in.d.§.vlti.in fine.

GLOSS. III.

Nullum reuocatur quatenus de facto processit iuxta stylum curiarum.

c *No vala e sea deshecha*. Nota ex lege ista,quòd reuocari potest,quatenus de facto processit id quod ipso iure nullum est, atque ita se habet stylus curiarum, vt attestatur Sebastianus Bancius in tracta.de nullitate sententiæ tit.quot & quib.mod.nullitas proponi poss.nu.120.dixi in stylo cancellariæ tit.3.de la forma de los processos.c.2.§.7.glo.5.

¶ *Lo demas que toca a la materia deste titulo, vease en las leyes del titulo siguiente, y remissiones que estan puestas al fin del.*

TITVLO DOZE DE LA venta de brocados sedas y paños,y como se han de medir y tundir.Y de los corredores de mercaderias.

LEY. I.

¶ *Que las vistas y ventanas, donde se ouieren de vender los brocados,y sedas y paños,esté libres y claras,sin poner enellas ni en los patines ni en otras partes,tendales ni otras coberturas,ni hazer otra maestria.*

¶ *Don Fernando y doña Ysabel en Medina del Campo,año de.1494.Pragmatica.c.1.*

Ordenamos

¶Ordenamos y mandamos,que de aqui adelante ningun mercader de nuestros reynos,ni defuera dellos que enellos estuuiere,[a] no sea ossado de tener ni tenga en los patines de sus casas, ni en las tiendas en lo alto ni en lo baxo dellas ningun paño, ni lienço, ni tendal,ni otra cobertura alguna, ni a las puertas de sus casas,y los que tuuieren las tiendas en lo alto o en lo baxo,no tẽgan las vistas amaestradas[b] con lieços blancos ni colorados ni de otras colores, ni con otra cosa alguna,y en lo alto,ni en lo baxo no tengan hechas las tales vistas con tablas,ni con paños colorados,ni otras muestras algunas paraque las dichas mercaderias ayan de
El tamaño destas luzes lo pone la ley.4. infra. parecer mejor de lo que son,[c] y que los que tuuuieren sus tiendas en lo alto o en lo baxo,tengan sus ventanas y luzes libres y esentas,y de aquel grandor y altura que fuere menester sin ninguna toldura,ni amaestreadura,paraque los que vinieren a comprar veá claramente lo que compran, y enello no se pueda rescebir ningun engaño, sopena que por la primera vez caygan e incurran en pena de dos mil marauedis,y por la segunda que incurran en pena de seys mil marauedis, y por la tercera vez, que no puedan tener ni tengan tiẽda de mercaderia alli,ni en otra parte de nuestros reynos. Y mandamos,que la tercia parte de las dichas penas sean para el acusador, y las dos tercias partes para la nuestra camara.

GLOS. I.

1 *Forenses in delictis an ligentur statutis terrarum,si tanto tempore in eo loco steterunt, quo verisimiliter statuta non ignorarent.*
2 *Forensis qui non diutius in loco moratus est,præsumitur eius statuta ignorare,*
3 *Forensis qui non diutius in loco moratus est,ligatur statuto pœnam imponenti super eo,quod iure cõmuni prohibitum est.*
4 *Mercatores exteri deberent ab hoc regno expelli, & quare.*
5 *Forenses mercatores an possint à ciuitate in qua degũt expelli,& an non admitti venientes?*
Forenses mercatores an contineantur appellatione populariũ,ibid.

a *Ni de suera dellos que enellos estuuiere.* Hic est text.pro doctrina Bar.in.l.cunctos populos nu.21. C. de summa Trini.vbi querit nũquid statuta ligent forenses in delictis,decidítque tũc ligare,& pœnã statuti incurrere cũ in loco statuti tanto tempore morã cõtraxit,quòd verisimiliter potuit scire statuti pœnã,citat text,in.l. 2.C.vbi.de crimi.agi oport.iũcta glo.vlti. Ripa alios citãs.in tracta.de peste titu.de remedijs ad cõser.vber
2 tat.nu.119.& seq. [Vbi autẽ nõ fuerit in eo loco diutius versatus, præsumitur ignorare statuta loci.c.vt animarũ de cõsti.lib.6.Ripa.vbi supra. Idẽ in ciue nouo.l.qui cũ vno.§.fi.ff.de re milita.l.qui.cõmeatus.§. tyroni.ff.eo.ti.Bar.nn.21.& Iaso.nu.12.in. d.l.cũctos populos,atque ideo nõ ligãtur statutis donec probetur eos nõ ignorasse statuta,vt p eos deciditur. [Vbi aũt iure cõmuni erat improbatũ id,quod statuto prohibetur,tũc statutũ ligat forẽsem in loco statuti delinquentẽ,etiãsit tãdiu nõ fuerit ibi cõuersatus,ita quòd præsumatur ignorare pœnã statuti, quod ibi decidit Bar.d.nu.21.per.tex.in.l.sacculari,§.sũt quædã.ff.de extraordi.crimi. & ante eum Cyn. quos sequitur ibi Fulgo.idẽ voluit Ant.in.c.â nobis.1.de senten.excõ. Ioan.de Ligna,& Imola in.c.2.& vlti.de consti. Anchar.in. c.canonũ statuta eo.tit.12.q. quorũ sententia mihi applaudet,licẽt cõtrariã tenuerit Panor.in.d.c.â nobis & Ias.in.d.l.cũctos populos nu.31.de sum. Tri. ad id allegãs Gemi.& Ioã.And.& Anto.sibi cõtrariũ
4 in locis per eum citatis. [Et multorũ quidẽ sententia mercatores exteri expelli oporteret ab hoc regno,ne mores cęterorũ deprauẽt,ab ipsis enim monopolia legibus prohibita,vt.l.vnica.C.de monopo.ab ipsis plerũque vsurę diuina lege prohibitę,& noua quęstus genera exercẽtur,quibus regni nostri ciues pecunijs & facultatibus eximantur,ab ipsis denique,vt experientia docet,diuersa incõmoda atque mala proficiscũtur, ipsi etiã(quod nõ cõuenit,) regni scrutantur & detegũt arcana.l.mercatores.C.de cõmer.& mercato. Ex quo Cartaginẽses distincta diuersoria mercatorib' statuisse fertur,nec ea illis cũ ciuibus cõmunia esse voluerũt: quibus in forũ via patebat,ad naualia autem & secretiora vrbis loca ne aspectus quidem cõcedebatur. Greci similiter intra vrbes minime recipiebãt, sed quo ciues à suspitione periculorum essent alieni, à pomerijs non longe forum venalium statuebant,vt refert Benuenutus de Straccha in tracta.de mercatoribus par.2. num.16. [Et nu.33.34.& sequ.tractat. quęstionem,an
5 mercatores exteri & forenses à dominis locorum sine causa expelli possint, interdiciuè ne intra muros territoriumque morentur,& an his recedere recusantibus bona auferri possint,citatque Bald.in. cap.1.§. fin. de forma fidelitatis, dicentem,non posse expelli cùm appellatione popularium aduenæ seu alienigenæ incolatum habentes cõtineantur, vt in auth.de

quæstori.post prin.ibi ciuitas nostra populosa est collat.6.quem ita intelligit Alexan.ad Bar.in.l.in prouinciali.§.fi.ff.de noui.ope.nuncia.licèt venturis ad alienam patriam denegari possit ingressus & territorium interdici.l.diuus.ff.de serui.rusti.prædi.l.Arist.ff.si serui.vendi.l.hæres.ff.de vsur.

GLOS. II.

1 *Mercatorum artes ad decipiendum eos, quibus merces vendunt reprobantur, & num.seq.*
2 *In folle offerre adagium quid significet.*

b *No tengan las vistas amaestradas.* In hoc mercatorum genus inuehit Benuenutus de Stracchа in libro de cõtractibus mercatorum in principio nu.11. qui merces ipsas per foramina & quasi per transennam ostendũt vt enim inquit, Andabatæ clausis oculis digladiabãtur, sic merces permutari vẽdique videmus: hę sunt excogitatę mercatorum artes ad decipiendum fallendumque contrahentes. Sic & Ioan.Corrasi.in lib.miscel.eanorum.3.cap.23.numero.9.& in rub.de seruitutibus in seruitute officiendi luminibus nume.15.& seq. propter ea, quę habentur in.l.luminum.ff.de serui. vrba.prædio.& l.quoties.ff.de seruitu. & quæ dixit Cœpol.de seruitu.vrba.prędio.tit.de serui.lumi.mercatores carpit qui in opacis tenebrosisque locis merces vendere solent [Vnde Adagium illud, in folle offerre, de quo in.l.cum seruus.ff.de condi.& demonstra.explicat Benuenu.de contracti. mercatorum nu. 12.dicens Calistratum iurisconsultum in.d.l.cum seruus intellexisse, eum qui ad liquidum rationes nõ reddit, metaphora ab his ducta, qui pecuniam intra marsupium ostendunt, ita vt nec qualis quantaue sit cognoscatur, sic & in nostra specie in folle merces emẽdæ non sunt, vt Alciatus voluit in commentarijs de verbo.signi.pag.189. Quare iustissimè ait posse foramina prohiberi ædificiaque tabulis compacta è mercatorũ domibus amoueri, ad euitandas eorum excogitatas fraudes, artesque ad fallendum, & circunuenciendum, cũ malitijs indulgendũ nõ sit.l.in fundo.ff.de reiuẽd.

GLOSS. III.

1 *Merces in superiori parte sacci vel corbis melioris ostẽdens stellionatus crimine puniuntur.*
2 *Iudex statuere potest locum, vbi merces vendãtur & non alibi sub pœna.*

c *Paraque las dichas mercaderias ayan de parecer mejor de lo que son.* Solẽt mercatores quidam, seu vt verius dixerim, impostores merces supponere, ita vt in facie sacci vel corbis meliores ostendant, & malas seu corruptas intus supponant ad decipiendum emptores, qui extra ordinem crimine stellionatus puniuntur vt in.l.3.§.si quis merces.ff.de crimi.stelliona.l.7.&.8. tit.16.de dolo & fraudibus part.7.de quo plura exempla tradit Benuenu.de Stracchа in tracta.de decoctoribus.7.& vlti.par.in prin.num.19.&.30.Pet.Nunni. Auendaño de mandatis exequen.1.par.c.19.nu.30.& 31. [Vbi vt apertius cõstet de istis & alijs fraudibus posse, ait, iudicem statuere locum, vbi hę merces vendantur, & prohibere ne alibi distrahantur sub pœna amissionis earundem mercium, citat Luc.de Pena in l.1.C.ne rust.ad vllum opus libr.11.dicam infra titul. 14.l.1.glo.9.

LEY. II.

¶ *Que los brocados y sedas se midan vn dedo dentro en orilla,*

¶ *Pragmatica de los Reyes catholicos, año de.1494.c.2.*

¶ Otrosi ordenamos y mãdamos q̃ los dichos mercaderes, midan los brocados y sedas vn dedo dentro de la orilla, sopena que pierdá lo que de otra manera vẽdieren la primera vez, y por la segunda vez q̃ lo pierdá con el quatro tãto, y por la tercera vez que lo pierdan con las setenas, y se repartan en la manera contenida en la ley precedente.

LEY. III.

¶ *Que los paños hechos enel reyno que se vendieren a vara, se vendan tundidos y mojados a todo mojar, y los midan sobre tabla vn palmo debajo del lomo, y que las frisas se midan assi sobre tabla, y vna mano dentro de la orilla.*

¶ *La misma pragmatica.c.3.y don Iuan.II.en Madrid, año.1435.don Carlos en Valladolid, año de.1537.y año de.48.peti.154.*

¶ Otrosi ordenamos y mandamos que de aqui adelante todos los paños que se ouieren de vender a varas en nuestros reynos, de los que enellos se hazen, los vendan tundidos y mojados a todo mojar, y que para los medir los tiendan sobre vna tabla sin los tirar, poniendo la vara encima del paño vn palmo debaxo del lomo, y señalen con vn xabon cada vna, y que de otra manera no lo puedan vender ni vendan so la dicha pena, y las frisas midan como dicho es, y vna mano dentro de la orilla.

Ley

LEY. IIII.

¶ *Que lo cõtenido en la ley precedẽte se execute en los q̃ hazẽ paños para los vẽder enteros, cõtra los q̃ tienẽ paños en sus casas sin tundir y mojar, que no los tienen para vender: y que las ventanas de sus tiendas sean de vna vara de medir dealto y de ancho tres palmos.*

¶ *Don Fernando, y doña Ysabel pragmatica, año de 494.*

OTROSI mandamos que lo contenido en la ley precedente, cerca de vender los paños tundidos y mojados, se guarde y cumpla por todas las personas, que en estos nuestros Reynos hazen e hizieren paños para vender, assi por varas como enteros, y que los mercaderes y traperos que no hazen paños, no puedan tener ni tengan en sus casas ni tiendas paños algunos, ni los muestren a persona alguna que los compre, hasta tanto que primeramente esten tundidos y mojados a todo mojar, y no tengan escusa diziendo, que no los tienen en las dichas casas y tiendas para vender, y los mercaderes y otras personas, que hazen paños para vender por junto, o por menudo, los puedan tener en sus casas hasta los tundir, sin los vender a persona alguna, pero que no los puedan sacar a sus tiendas, ni tener ni venderlos en ellas, hasta tanto que sean tundidos y mojados a todo mojar. Y mandamos que los luzeros de las ventanas, que los dichos mercaderes tuuieren, sean alomenos tan altas como vna vara de medir, y tan anchas como tres palmos, lo qual hagan y cumplan so las penas en las leyes de suso contenidas y applicadas, segun que por ellas se applican.

LEY. V.

¶ *Que los paños de fuera del reyno que se ouieren de vender a vara, se midan sobre tabla, y mojados a todo mojar, y tundidos.*

¶ *Los mismos en Granada, año de. 1501. pragmatica y don Carlos en Valladolid, año de. 1548. peti. 169.*

POR quanto somos informados, que algunos mercaderes y otras personas de los que venden paños ala vara hechos fuera de nuestros reynos, hazen en el medir y vender dellos los mismos fraudes y engaños, que se hazian en los paños que se hazen en nuestros reynos, y que todo esto cessaria si los dichos mercaderes ouiessen de vender los dichos paños fechos fuera de nuestros reynos tundidos y mojados a todo mojar, y los midiessen sobre tabla sin los tirar, como esta mandado que se midan los paños hechos en estos nuestros reynos, porẽde quitiẽdo proueer en ello, mandamos que lo que esta proueydo y ordenado cerca del vender y medir a vara los paños que se hazen en nuestros reynos en la ley tercera deste titulo, se guarde y cumpla y execute, y se haga guardar y cumplir, y executar en los paños hechos fuera de los dichos nuestros reynos, que de aqui adelante se ouieren de vender a la vara en ellos: sopena que qualquier paño hecho fuera del reyno que se vendiere a vara enel de otra manera por el mismo hecho sea perdido, y sea la tercera parte dello para el acusador, y la otra tercia parte para nuestra camara, y la otra tercia parte para el juez que lo sentenciare.

LEY. VI.

¶ *Que los mercaderes digã a los cõpradores dõde son los*

Universidad de Deusto
Biblioteca

brocados y sedas y paños que les mueſtran, y los tengan con ſus ſellos y ſeñales, haſta ſer acabadas las piezas, y que ſi algo eſtuuiere rozado que no lo ouieren dicho al cõprador ſe lo puedan boluer aun que eſte hecho ropa antes que la viſta.

¶ Don Fernando y doña Yſabel en Medina del campo, año de 1494. pragmatica cap. 4.

¶ Otroſi ordenamos y mandamos que los mercaderes que vendieren los brocados o ſedas, ſean obligados de dezir a los que lo compraren la verdad de donde ſon, y las tengã ſelladas y ſeñaladas con los ſellos y ſeñales[a] que traxeren verdaderas y conoſcidas de los lugares donde ſon, y no vendan vno por otro.[b] Y los tales ſellos y ſeñales, no ſe puedan quitar ni mudar, haſta ſer vendida toda la pieza de la dicha ſeda o brocado, ſopena de incurrir en pena de falſario.[c] Y lo que eſtuuiere razado o barrado lo digã luego a los que lo compraren, y ſino ſe lo dixeren, aunque eſten hechas ropas, antes que las trayan veſtidas las puedan tornar a aquellos de quien las compraron, y ellos ſean obligados de lo recebir. Y que lo ſemejante ſe haga en lo de los paños que tengan ſus ſellos y ſeñales porque ſe conozca de donde ſon, y que no ſe puedan vender ni vendan vno por otro, ſo la dicha pena. Y porque eſto mejor ſe guarde, mandamos que los faſtres donde lo lleuaren a cortar, ſean obligados antes que lo corten a lo requerir de vara, y catar y mirar, y dezir a ſus dueños la falta que la tal ſeda o brocado o paño trae para que ſe remedie ſi quiſiere.

GLOSS. I.

1 *Signis vti ſolent mercatores ad merces ſeu ſarcinas ſignandum.*
Merces & ſarcinæ ex ſignis dignoſcuntur, ibi.
2 *Merces et ſarcinæ eius eſſe præſumũtur, cuius ſigno ſignatæ ſunt.*
3 *Signo quo merces ſignantur probato, an probatũ cenſeatur dominium mercium.*
Ratio naturalis ita mouet deficiente lege, ſicut & lex, ibidem.
C. ſi iudex de ſenten. excommu. in. 6. expenditur, ibidem.
4 *Signum mercibus per mercatores appoſitum quando integram probationem faciat? Primo ſi de hoc eſt conſuetudo. 2. ſi contentio ſit inter duos mercatores in eadem naui merces aſportantes, quarum quædam à piratis captæ ſunt.*

a *Y ſeñaladas con los ſellos y ſeñales.* Solẽt mercatores ſignis peculiaribus vti in ſubſignandis mercibus & ſarcinis, quibus literas quandoque inmiſcẽt ad inſinuãdum authorem, merces enim & ſarcinę ex ſignis diu dicantur & dignoſcuntur, vt in. l. ſtigmata. C. de fabricen. libro. 11. vbi Bart. ſcripſit vſu receptum eſſe, vt equi, boues, & alia animalia ſignis ſignentur certis ad ea dignoſcendum, Philip. Fran. in cap. ſi iudex. §. idẽ
2 de ſenten. excommu. lib. 6. [Quo fit, vt merces, ſeu ſarcinæ eius eſſe pręſumãtur, cuius ſigno ſignatę ſunt, vt inquit Bald. in auth. dos data num. 1. verſic. ibi ſignaculo. C. de dona. ante nup. refert eum & ſequitur Deci in cap. cauſam matrimonij numer. 3. de probat. Pet. de Vbald. in tracta. de duob. fratri. part. 11. nu. 72. Matth. Affli. deciſio. 23. num. 3. & 4. Nicol. Boeri. deciſio. 105. numero. 9. Iaſo. conſilio. 170, numero. 2. in fi. li. 2. Reſtaurus Caſtald. in tracta. de Imperatore. q. 89. Benuenutus hęc & alia referens in tracta. de mercato re part. 2. numero. 71. & pluribus ſeq. [Ex quibus in
3 ferri poteris probato ſigno, probatum videri dominiũ mercium vel equi, eſſe illius, cuius erat ſignum, quod affirmare videtur Luc. de Pena in. l. ſtigmata numer. 8. C. de fabricenſ. libr. 11. oppoſitum tamen probabilius eſſe cenſet Benuenut. de Straccha in tracta. de mercatore par. 2. numero. 80. mouetur, ne occaſio detur alienas res iniuſtè vendicandi, merces enim ſuo ſigno ſignatas mercatores diſtrahunt, quę ad manus diuerſorum cum eodem ſigno perueniunt, quas facile â quocunque poſſeſſore auocaret probato ſigno, ſi hæc eſſet legitima probatio, fraudibus autem & malitijs eſt obuiandum. l. in fundo. ff. de reiuendi. c. ſedes de reſcript. Marſi. ſingul. 177. &. 388. Decius conſilio 301. numero. 7. quę ratio naturalis valde mouere debet, & ſi lex deficiat. l. in ſumma. §. item varus. ff. de aqua plub. arcen. l. ſcire oportet. §. ſufficit & ibi Bal. ff. de excuſa. tuto. cum concordan. per eundem Benuenut. traditis ibidem numero. 81. ibique reſpondet ad citata per Luc. de Pena, quæ pręſumptionem tantum inducunt, non probationem, vt conſtat ex. c. ſi iudex de ſenten. excõmu. lib. 6. ibi, iuſtũ eſt enim, vt ipſe talis quem geſtat ex habitu quouſque appareat aliud pręſumatur qualis is eſſe, cuius fert habitum.
4 l Quare & ſi reus nihil probauerit, non condemnabitur ad merciũ reſtitutionem, licẽt actor ſigno ſuo eſſe ſignatas, pbauerit, cũ legitima hęc ſufficiẽs pbatio nõ ſit, vt ibi probat Bẽuenu. nu. 86. niſi ex cõſuetudine fides integra ſigno adhiberetur, vt ibi probat nu. 88

tũc

tunc etiam ſignum plenam induceret probationem iudicio meo, ſi inter plures mercatores merces in naui aſportantes contentio ſit, ſuper mercibus ob tempeſtatem in mari delectis vel à piratis captis, vt colliges ex Bal. conſilio. 416. libr. 3. quem refert Benuenut. d. par, 2 numero. 89, &. 90.

GLOS. II.

1 *Signa ſuis rebus imponere ad libitum cuilibet licet.*
Signa aliena ſuis rebus imponere abſque fraude licẽt, ibidem.
2 *Signum alienum qui ſuis rebus cum fraude imponit punitur.*
3 *Arma vel inſignia aliena deferre in alterius iniuriã non licet, & idem in ſigno.*
4 *Signa alterius mercibus imponere non licẽt, ſi alterius cuius eſt ſignum intereſt.*
Signis alterius vti, poteſt iudex ſub pœnis prohibere, ibidem.

b *Y no vendan vno por otro.* Regulariter poteſt quis rebus ſuis, vel mercibus ſigna imprimere adlibitum authore Accurſio in. l. 2. C. vt nemi. liceat ſine iudi. autho. ſigna imprimere rebus, quas alius detinet, cuius ſententia communiter recipitur, vt atteſtatur Benuenutus de Straccha de mercatoribus par. 2. nu. 94. quæ ſigni appoſitio ſimilis eſt nominibus & cognominibus, perſonis & rebus appoſitis ex ſententia Bald. in l. 1. C. quę res vendi non poſſ. poſſunt enim vt libet apponere, & mutare, modò abſit fraus: qua interuenien te falſum committitur vt in. l. 1. C. de mutatio. nomi. l. falſi in princip. C. de falſ. Bal. in. d. l. 1. C. quę res vẽdi non poſſ. idem voluit Bal. in. q. ſua accuſatus de vi turbatiua, Bar. in tracta. de inſignib. & armis, numero. 5. & ſequen. Anto. & Panorm. in capit. dilecta numero. 3. & ſequen. de exceſsib. prelato. Alex. in. l. ſi vnus numero. 4. & ſequen. C. de teſtam. Benuenu. de mercato. 2. part. numero. 84. [Vbi plurifariam temperat
2 regulam iſtam, & primò niſi fraude & dolo alienum quis ſignum imprimeret, ſeu eo vteretur ſecundum Bald. in l. vnica. C. de mutatio. nomi. dicentem hoc caſu falſum committere. l. eos. ff. de falſ. Felin. in. capit. tertio loco numer. 2. & Deci. num. 3. extra de probat.
3 [Fallit. 2. vbi ei cuius arma ſunt vel inſignia fieret iniuria, vel etiam primo mercatori cuius erat ſignum, quia vltimus eo ignominioſe vtitur arg. l. minime. C. de epiſcopa. audi. & capit. dilecta de exceſ. pręla. l. Iudæos quoſdam. C. de Iudę. Paul. Pariſ. alios citans cõſilio. 29. numero. 8. lib. 1. tradit Benuenu. exemplum ſi iis qui decoxit vtatur ſigno, quo vti ſolebat alius bonæ famæ mercator, vt aduertere dicit Petr. de Vbal. de duob. fratri. q. 11. numero. 7. [Tertio limitat, niſi
4 mercatoris qui prius ſigno vſus eſſet intereſſet, & ex eo lædi poſſet, vt probat Abb. in. d. cap. dilecta. nume. 4. de exceſ. prælato. & ibi in apoſtillis referuntur cõcordantes, veluti ſi expertus approbatusque artifex vel probus & fidedignus mercator ſigna habebat peculiaria, & alius non ita expertus nec fidedignus eiſdem vti vellet ſignis, vt homines emendi cauſa cõuenirãt, credẽtes alterius experti merces eſſe, iudex enim hac in ſpecie prohibere poteſt alios mercatores ſeu artifices, ne eo vtantur ſigno, & punire contra facientes Alberi. in. l. quæro. ff. de iure patro. vbi quæſtionem diſcutit pro vtraque parte, Petr. de Vbald. vbi ſupra Ioan. de Plat. in. l. ſtigmata. C. de fabricen. lib. 11. Benuenu. d. 2. par. de mercato. num. 96. Petr. Rebuff. in. l. vni. de ſent. quæ pro eo quod intereſt profe. glo. 1. nu. 36. Guill. Bened. in. c. Raynutius in verbo de cleta nu. 83. Alber. Brun. de reb. dub. in princi. & in. l. 1. & vlti. C. pro ſocio, vbi dixit quòd in balbis mercatorum poteſt iudex precipere, ne vnus mercator vtatur ſigno alterius, & poteſt puniri contrariũ faciens Petr. Nuni. de mãdatis exequẽ. 1. par. c. 19. nu. 32. idẽ ſi intereſt reipublicę, vt ibi dicitur.

GLOSS. III.

Mercator vtens falſo ſigno alterius iure regio punitur pœna falſi.

c *So pena de incurrir en pena de falſario.* Nota tex. ſingularem imponentem pœnam falſi mercatoribus, qui alio rum ſignis vtũtur quod poſſe à iudice imponi probat Rebuff. de literis obligatorijs arti. 4. glo. 4. in fin. Petr. Nuni. de manda. exeq. par. 1. c. 19. num. 32. Benuenu. de mercatori. 2. par. nu. 94. & ſeq.

LEY. VII.

¶ Que no ſe pueda vender paño engraſſado. y ſi ſe vendiere, que el comprador lo pueda tornar al que ſe lo vendio aunque eſte hecho ropa antes que lo viſta.

¶ Los miſmos alli cap. 6.

¶ Otroſi ordenamos y mandamos que ninguno ſea oſſado de vender en nueſtros reynos paño alguno engraſſado, y ſi lo vendiere, que aquel que lo compra re gelo pueda boluer, y le ſea obligado de lo tomar aſsi, aunque eſte hecho ropa antes que la tray ga veſtida, aunque diga el dicho mercader, que aſsi lo cõpro apũtado, y que qual lo compro, tal lo vẽdio, por quanto al tiempo que lo compra, lo deue de eſcoger y mirar bié lo que compra, pues no es de creer que en ello pueda reſcebir engaño.

LEY. VIII.

¶ Que los paños de fuera del Reyno ſe vendã desliad. y deſcogidos.

¶ Don Fernãdo y doña Yſabel en Segouia, año de. 1494. pragmatica.

Ordenamos y mandamos, que agora y de aqui adelante, los mercaderes, y otras perſonas que

traxeren velartes o otros paños a vender defuera del Reyno, los vendan desliados: porque los mercaderes y otras personas que dellos los compraren, puedan ver y sepan lo que compran: sopena de diez mil marauedis para la nuestra camara por cada vez que lo contrario hizieren.

LEY. IX.

¶Que no se tiren los paños, ni aya tiradores, si no solamente para los ygualar quando vienen del batan.

¶Los mismos en la pragmatica de Medina, año de 1494.cap.5.

¶Otrosi ordenamos y mandamos que de aqui adelante no aya en nuestros Reynos tirador alguno en que se tiren los paños, saluo solamente para los ygualar quando los traen del batan: y que despues de ygualados ninguno los osse tirar ni mandar tirar, sopena que el dueño del paño lo pierda con otro tanto de sus bienes, y el perayle o tirador que lo tirare que le den cien açotes.

LEY. X.

¶Que el tundidor moje el paño a todo mojar, y lo que ha de hazer para ver si el paño tiene algun daño. Y que ningun sastre ni tundidor tenga tienda ni tablero a par de mercader.

¶Los mismos alli en Medina capit.7.

¶Otrosi ordenamos y mãdamos q̃ ningũ tũdidor sea ossado de tũdir ningun paño de nuestros reynos, ni defuera dellos, de qualquier suerte que sea, sin lo mojar primeramente, y al tiempo que gelo lleuaren, sea obligado de descoger y catar y mirar, para que si en el tal paño ouiere canilla, o barra, o raça, o mancha, lo diga y descubra luego al dueño del tal paño y no al mercader, porque no aya lugar de lo zurzir y adobar, y encubrir los daños que tuuiere: sopena que pague el tal paño desus bienes. Y por euitar los daños que se siguen de morar los sastres y tũdidores cerca de los mercaderes, mandamos que ningun tundidor ni sastre, no tenga tienda ni tablero a par de mercader ninguno: sopena que por la primera vez pague dos mil marauedis: y por la segunda vez cinco mil marauedis: y por la tercera vez pague de pena diez mil marauedis.

LEY. XI.

¶Que los tundidores y sastres y jubeteros ni otras personas no lleuen hoques, por yr a sacar paños o sedas, o otras mercaderias a casa de los mercaderes cõ los que las van a comprar.

¶Don Fernãdo y doña Isabel en Granada, año. de. 1501. pragmatica.

¶Ordenamos y mandamos, que ningũ mercader trapero, ni tratãte, no de a los sastres ni tundidores, ni jubeteros ni calceteros hoques ni marauedis algunos, porque vayan a sus tiendas con los que van a sacar dellas paños ni sedas, ni otras mercaderias: sopena de lo pagar con el quatro tãto para nnestra camara. Y otro si mandamos a los dichos sastres y tundidores y jubeteros, y calceteros y otras psonas, aquiẽ toca y atañe lo susodicho, que no pidan ni demanden los dichos hoques: sopena de lo pagar con el quatro tanto para nuestra camara.

LEY. XII.

¶Que los tundidores no vsen de officios de sastres, y de xen el vno de los officios.

¶Don Phelipe.II.en Toledo, año de.1560.peti.38.

¶Porque algunos sastres y tundidores venden paños a la vara, y son ellos los que han de descubrir las faltas que ay en los paños de raças, zurziduras

duras, xuarda, o canillas, y dello resulta mucho daño a los que compran los paños y hazẽ vestidos dellos. Mandamos que de aqui adelante que los dichos oficiales, vsẽ del vn officio o del otro [a] qual mas quisieren: y no puedan vsar de dos officios juntamente. Y las justicias lo hagan guardar y executar, y los del nuestro consejo den para ello las prouisiones necessarias.

GLOSS. I.

1 *Sarcinator vel alius artifex differt à mercatore, quia non dicitur officium gerere, sed artificium.*

2 *Mercator dicitur officium gerere, & in quo differat ab artifice, & num.4.*

3 *Sarcinator non potest esse mercator iure nostro regio.*
Mercator potest diuersis negociationibus vti, & à qua denominetur? ibidem.

4 *Officium differt ab exercitio.*

5 *Officium mutatur artificio, non vero artificium officio.*
Officium mercatoris quando mutetur per artificium sartoris, vel non.

a *Vsen del vn officio o del otro.* Hoc refertur ad communem vsum loquendi, nam si inspicimus propriã verborum significationem, Sarcinator non dicitur officium gerere, sed exercitium. cap. eijciẽs, 88. distinctio. vbi Grisostomus super Marth. ait, quicunque rem cõparat, non vt ita integram & immutatam vendat, sed vt materia sibi sit inde aliquid operandi, ille non est negociator, qui verò rem comparat, vt integram & immutatam vendendo lucretur, ille est mercator, qui de templo ejcitur &c. Hunc doctores appellant artificem, vt tradit Alexand. & Iaso. numero. 15. in. l. cẽtera §. sed & si quis. ff. de legat. 1. cum concordan. ibi in additione ad Iaso. traditis, glo. in. l. legatis in principio & ibi Bar. & Alexand. in eius additionibus. ff. de lega. 3. [2] Mercator autem dicitur officium gerere, vt optimè explicat Bart. in tracta, testimoniorum numero. 62. incip, mercatorem, Signorol. consilio. 95. numero. 25. Alciat. in. l. mercis appellatione. ff. de verb. signifi. & hanc differentiam inter mercatorem & sartorem seu alium artificẽ mirè explicat Fed. de Senis consilio. 27. Panorm. consilio. 6. in fin. libro, 1. Cardin. in Clem. vltim, 3. notab. de vita. & honesta. cleri. Feli. in prœmio Gregoria. in fin. & eius additio. [3] Dicitur in lege ista, Sarcinatorem esse non posse mercatorem, sed alterum ex duobus officijs eligere debere, ne emptoribus fiat prejudicium, sed contra videtur quoniam leges ciuiles non prohibent, quem diuersis negociationibus vti. l. procuratoris. §. si plures. ff. de tributo. l. cuicũque. §. Labeo. ff. de instito. & à merce & negociatione in qua magis versatur denominatur. l. legatis. §. si vnus. ff. de leg. 3. l. cius qui. §. 1. ff. admunicip. quæ sententia confirmatur ex pluribus, à Iaso. cõsilio. 74. libr. 3. & à Signorolo consilio. 95. faciũt tradita à Tiraq. libr. 1. de retractu. §. 30. gloss. 1. nume. 9. & sequenteb. Benuenuto de Straca qui in specie loquitur in tracta. de mercatore par. 1. numero. 56. 57. & deinceps. [4] cui obiectioni respondet, verum esse neminem prohiberi pluribus vti negociationibus, prohibetur tamen ne officio mercatoris, & artificio sartoris quis simul vtatur, ex ratione, de qua in lege ista, aliud enim est officium aliud exercitium vt numero 1. & 2. diximus. [5] Et si dixeris, officium mutari artificio vt in. l. legatis. §. si ex officio. ff. de legat. 3. Respõdeo hoc verum esse, quando officium trãsit in exercitium, pannos forte in vestes mutando. Vbi verò officium mercatoris non transit in artificium sartoris seu sarcinatoris, sed quolibet quis vtitur separatim, non extinguitur artificium propter officium, vt in d. l, legatis. §. si ex officio. ff. de lega. 1. ibi, quia officiũ artificio mutatur, non idem e contrario, hoc est, officium sartoris non mutatur nec extinguitur per officium mercatoris, sed vtrunque officium & exercitiũ apud eundem residet, quod per hanc legem prohibetur & meritò, ne vllum alterum impediat, vt hic statuitur.

LEY. XIII.

¶Que no se pongan letras, ni señales doradas en los paños.

¶Doña Iuana y don Carlos en Valladolid, año de. 1537. peti.75.

¶Porque de señalar los paños con letras y señales doradas, resultan falsedades, en poner nombre ageno, y quento de mayor valor de lo que es el paño, y engaño a los compradores, y otros inconuinientes. Mandamos que de aqui adelante no se pongan en los dichos paños letras ni señales doradas: sopena que el que ficiere lo contrario, y vendiere el paño con las dichas letras, pague la mitad del valor del paño, en que assi se obieren puesto para nuestra camara.

LEY. XIIII.

¶Para que los corredores no tomen en si las mercaderias, que les dieren a vender.

 ¶Dou

¶ *Don Fernando y doña Ysabel en Granada año de.1501 y en Cordoua año de.1492.*

¶ Mandamos y defendemos, que ningun corredor de estos nuestros reynos y señorios, corredor de lõja, ni de bestias ni de otras mercaderias, y bienes assi muebles como rayzes, no sean osados de tomar para si compradas ningunas heredades, ni bestias, ni mercaderias, ni otros bienes muebles y rayzes qualesquier, que les dieren a vender por poco precio, ni por mucho, por si ni por interpositas personas, so pena que por cada vez que qualquier dellos lo hiziere, pierda el officio, y mas caya e incurra en pena de cinquenta mil marauedis, la tercia parte para el que lo acusare, y la otra tercia parte para los proprios de la ciudad, o villa, o lugar, do acaesciere, y la otra tercia parte para la nuestra camara.

LEY. XV.

¶ *Que sedas no se texan con sedas crudas, so pena de ser falsas, y las de mas penas aqui contenidas.*

Don Carlos y doña Iuana en Madrid, año de.1534. peticion.106.

¶ Porq̃ en algunas ciudades destos reynos, o villas se ha tomado por estilo de texer con sedas crudas, de que vienen a abrirse y perder la color. Porende mãdamos, que las dichas sedas texidas con seda cruda sean declaradas por falsas, y por tales quemadas, y el que las texere, incurra en pena de mil marauedis por cada vara, que texere con seda cruda, y por la segunda vez sea la pena doblada, y por la tercera sea priuado del officio, y no pueda vsar mas del, y que de aqui adelante assi se guarde.

LEY. XVI.

¶ *Que los ropauejeros, no puedan vender la ropa que ouierẽ comprado, sin la tener colgada a su puerta por termino de diez dias, sin la deshazer.*

¶ *Don Carlos en Valladolid año de.1548. peti.83.*

¶ Porque los ropauejeros compran ropas de paño, o seda, hurtadas, y para ocultar el hurto, luego las deshazen y desbaratan, por manera que no se puedan descubrir. Porende por euitar este fraude, mandamos que los dichos ropauejeros ropa alguna, que ouieren comprado, no la puedan tornar a vender, ni deshazer, sin la tener primero colgada a su puerta, donde manifiestamente se pueda ver por todos, alomenos por tiempo de diez dias, so pena que el ropauejero que deshiziere, o vendiere, o trocare la tal ropa, sin la auer tenido en la manera suso dicha, por la primera vez pague el valor de la ropa con el quatro tanto, y por la segunda las setenas del valor de la ropa, y sea desterrado del lugar do cometiere el delicto, y por la tercera le sean dados cien açotes, y de la dicha pena pecuniaria sea la tercia parte para el denunciador, y la otra para el juez, y la otra para la camara.

LEY. XVII.

¶ *Que los ropauejeros no compren cosa alguna de almonedas.*

¶ *Don Carlos en Madrid, año de.1552. pragmatica.cap.17.*

¶ Otro si mandamos, que los ropauejeros no compren por si, ni por interposita persona cosa alguna de almonedas, so pena que pierdan por la primera vez lo que compraren con otro tanto, y por la segunda le sean dados cien açotes.

LEY. XVIII.

¶ *Que ninguno compre paños en hilaza, o xerga, o batanados*

nados para los reuender, pero los paños fechos si, para los vender a vara.

¶ *Don Carlos y don Philippe en su ausencia en Madrid año de.1552.a.25.de Março, pragmatica.4.*

¶ Mandamos, que ninguno sea osado de comprar en estos reynos paños algunos en hilaza, ni en xerga, ni batanados, para los tornar a reuender en la misma especie y forma, que los compro, so pena que el que lo fiziere, pierda el paño, y el valor de otro tanto: y los que tuuieren tiendas publicas, puedá comprar paños hechos y acabados, para los vender en sus tiendas a la vara, y no de otra manera so la dicha pena.

LEY. XIX.

¶ *Que los arrendadores de las rentas de la seda y sus officiales, no puedan comprar para tornar a reuẽder seda alguna.*

¶ *Don Carlos en Madrid, año de.1552.a.25. de Mayo. capitulo.8.*

¶ Mandamos, que el arrendador de las rentas de las sedas, ni sus fiadores, ni factores, ni los afizes, ni marcamadores, ni otra persona alguna, que tuuiere cargo de la administracion de la dicha renta, no puedan comprar, ni compren por si ni por interpositas personas, para tornar a vender ninguna seda en mazo, ni en madexa, ni en otra manera, en las alcaycerias del reyno de Granada, ni fuera dellas, so pena que lo aya perdido con el valor de otro tanto.

LEY. XX.

¶ *Que el que tuuiere por trato de hazer texer seda, pueda tomar por el tanto la seda que los mercaderes compraren para reuender.*

¶ *Don Carlos en Madrid, año de.1552.cap.9.*

¶ Mandamos que qualesquier personas que tuuieren por trato de hazer texer seda, puedan tomar por el tanto[a] la seda, que qualesquier mercaderes compraren para tornar a vender, dentro de diez dias, despues que lo ouieren comprado, obligandose que las texeran o haran texer para la vender por junto o por menudo, y no en otra manera, so pena que lo aya perdido, con el valor de otro tanto.

GLOSS. 1.

Retractus locum habet in eo, qui texendis bombicibus operam dat, bombicem enim poterit intra decẽ dies ab emptore ad reuendendum retrahere.

a *Tomar por el tanto.* Nota aliud genus retractus, vt qui operam dat texendis bombicibus, possit bombicem â quocunque emptore ad reuendendum pro eodem precio intra decem dies retrahere modò obligetur bombicem redemptum subtexere. Quod adde ad alia genera retractuum, de quibus supra titulo .1. l.13.glo.4.

¶ *Que no se pueda vender ni prestar, ni dar en fiado a ningun estudiãte, sin voluntad de su padre, o de aquel q̃ le tuuiere en el estudio. ley.40.tit.7.lib.1.*

¶ *Que no se vendan libros en estos reynos, sin que precedan ciertas diligencias, que pone la ley.21.titu.7.libro 1. y la ley.22. siguiente da nueua forma en la impressiõ de los libros, y diligencias que se han de hazer con ellos.*

¶ *Que el Christiano que tuuiere algun Moro, siendo necessario darle para rescate de algũ captiuo Christiano, sea obligado de venderle. ley.3.titu.11.libro.1. Y alli que quando se vendiere algun Moro, le pueda tomar otro qualquiera por el tanto para el dicho effecto.*

¶ *Los corregidores no compren heredad en su jurisdicion, ley.2.titu.6.lib.3.*

¶ *Ningun estrangero trate en Indias, ni cõpre oro ni plata en barras, ni en pasta, ley.5.titu.18.lib.6. Y alli que los arrieros, ni moriscos no compren lo suso dicho.*

¶ *Que no se compren procuraciones de cortes, ley.7.ti. 7.libr.6.*

¶ *Que no se pueda llenar por monedas de oro ni comprarlas, ni vẽderlas en mas precio, de lo que estan tassadas, ley.6.tit.18.lib.6.*

¶ *Que se puedan tomar por el mismo precio la mitad de las lanas a los, que las cõpraren, para sacar del reyno, ley.46.tit.18.lib.6.*

¶ *Que se puedan comprar lanas, para reuender a fazedores*

Universidad de Deusto
Biblioteca

dores de paños,y no para sacar del Reyno, ley. 45. ibi.
¶ Los mercaderes no vendan sus mercaderias en los arrabales ley. 9. titu. 1. lib. 7.
¶ La pena de los que compran o venden los regimientos y officios publicos que se han de elegir por votos, pone las leyes. 7. 8. tit. 2. lib. 7.
¶ Que no se pueda comprar officio de iurisdiction ley 7. tit. 3. lib. 7. & ibi ley. 8. que no se pueda arrendar los dichos officios.
¶ Que a los viandantes y caminantes, se les den y vendã los mantenimientos, que ouieren menester para sus personas y bestias, sino ellos los puedã tomar por su propria authoridad en cierta forma. l. 15. tit. 13. lib. 8.
¶ Carnes viuas no se puedan reuender en la misma feria o mercado ley. 7. tit. 14. deste libro.
¶ Que no aya corredores de ganados en las ferias y mercados ley final tit. 14. deste libro.
¶ Lo demas que toca a la materia de compras, y ventas y retractos, vease en las leyes del titulo pasado.

TITVLO TREZE DE LOS pesos y medidas para comprar y vender mercaderias y mantenimientos y herraje.

LEY. I.

¶ Que pone la forma que han de tener los pesos y medidas.

¶ Dõ Alonso en Alcala era. 1386. titu. 24. ley vna. Y el mismo en Segouia era. 1385. peti. 28. y. 29. Y Don phelipe. II. en el Escorial, a. 24. de junio de. 1568. años, pragmatica.

Porque en nuestros Reynos y señorios ay medidas y pesos departidos, por loqual los que venden y cõprã resciben muchos daños y engaños. Por ende ordenamos y mandamos,[a] que en todas las ciudades, y villas, y lugares de nuestros Reynos, los pesos y medidas sean todos vnos[b] en la forma siguiente, que el oro, y plata, y vellon de moneda que se pese por el marco de Colonia que aya enel ocho onças. [c] Y cobre, y fierro, y estaño, y plomo, y azogue, y miel, y cera, y azeyte, y lana, y todas las otras mercaderias, que se venden a peso, que se pesen por marco de texa, en que aya enel marco ocho onças, y en la libra dos marcos, y enel arroba veynte e cinco libras,[d] y enel quintal de hierro cien libras destas: saluo el quintal de hierro que se husa y pesa en las herrerias, y puertos de la mar, do se haze, y se carga, que se vse segun que hasta aqui se vso. Y el quintal del azeyte en Seuilla, y en la frõtera de diez arrobas el quintal, como se vso hasta aqui. Y en las villas y lugares q̃ ay arrelde, q̃ aya enel arrelde quatro libras del dhõ peso.[e] ¶ Otro si tenemos por bien, q̃ el pã y el vino, y las otras cosas todas, que se suelen medir, q̃ se midã y se vẽdã por la medida Toledana,[f] q̃ es la hanega doce celemines, y en la cantara ocho azumbres, y media hanega, y celemin, y medio celemin, y media cantara, y azumbre, y media azumbre a esta razõ. Y otro si que el paño y lienço, y sayal, y las otras cosas que se venden a varas, que se vendan por la vara castellana: y en cada vara q̃ dé vna pulgada altraues,[g] y que midan el paño por esquina, y declaramos que la vara castellana de q̃ se ha de vsar en todos estos reynos, sea la que ha y tiene la ciudad de Burgos, y que para este effecto, las ciudades y villas que son cabeça de partido en estos reynos hagan traer el padron e marco de la vara castellana de la dicha ciudad de Burgos, el qual guarden, y por el sellen y marquen las varas q̃ se gastaren en aquel partido. ¶ Y qualesquier que vsaren por otros pesos o por otras medidas, saluo de aquellas que dichas son, o en otra manera de la q̃ dicha es, que caygan e incurran en las penas que las leyes y los derechos y fueros disponen, contra los que vsan de medidas y pesos falsos,[h] y que las penas sean para aquellos que las acostumbrã lleuar.

Enesto se corrige por la ley 3. tit. 12. su pra proximo.

GLOSS. I.

a *Mensuras & pondera populo tradere ad Principem spectat.*
Pondera & mensuras quis ponere possit, ibidem.
2 *Mensuræ ordinatio qua annonam metimur publicã ad Principem spectat.*
Mensurarum & ponderum ordinatio ad Principem spectat, sed earum confectio ad ciuitatum rectores, ibidem.
Lex imperatores. ff. de contra. emptio. explicatur ibidem.
3 *Regium sigillum an apponi debeat mensuris & ponderibus.*
Mensura signum debet habere publicum, ibidem.
4 *Mensurarum & ponderum primus inuentor.*
Mensuras & pondera Moyses tradidit populo Israelitico, ibidem.

a *Ordenamos y mandamos.* Ad Principem solum spectat mensuras tradere & ordinare vt in. l. modios. C. de susceptori. & archarijs libro. 10. l. 2. C. de frumen. Alexand. & in authen. de collato. §. eos in fin, colla. 9. Sed videtur ad præfectum prætorio hoc pertinere, vt ex d. §. eos nonnulli expendunt, vel ad consules seu rectores ciuitatum, vt in. l. 1. &. 2. ff. de decret. ab ordi. facien. & quod notatur in rub. C. de decret. decurio. li. 10. arg. l. Imperatores. ff. de cõtra. emp. & l. arbitrio. §. de eo. ff. de dolo. videtur etiam hanc curam iudicibus imminere arg. l. item quæritur. §. si quis mensurã ff. loca. Quinimo quilibet priuatus poterit habere ad libitum mensuras. d. l. Imperatores. ff. de contra. emp. ibi, quibus mensuris aut precijs negociatores vina cõparent, in contrahentium potestate esse. Neque enim quisquam cogitur vendere, si aut precium aut mensura ei displiceat, hæc omnia obijciuntur aduersus legis nostræ conclusionem. [Cui resolutiuè respondetur, quòd mensuræ ordinatio, qua annonam metimur publicam, ad Principem pertinet, vt in. d. l. modios cum alijs superius citatis. Alię item mensuræ & ponderа, quibus merces appenduntur & mensurantur, constituuntur etiam à Principe, vt hìc & in legibus supracitatis: sed ad decuriones ciuitatum pertinet earum confectio, iuxta mensuram & modum a Principe cõstitutum, vt in. §. eos in auth. de collato. ita explicat Ioan. Regnandi in tracta. de mensur. numer. 1. 2. & .3. quo iure in Hispania vtimur, vt latius dicã infra eo. glo. 6. ad. l. Imperatores. ff. de contra. empt. respondet glo. ibi quòd procedit in loco, vbi diuersę erant mensurę: qua in specie non cogitur quis vendere, si preciũ aut mensura ei displiceat, sin autem vna est tantum mensura, prout hìc statuitur, eâ cogetur vendere & non aliâ, sub pœna in hac lege constituta. [Sed an in qualibet mensura regium signum debeat apponi? & aponi debere attestatur Ioã. Regnãdi in. d. tracta. de mensur. num. 4. Guido Papę decis. 490. Cassane. in consuetud. Burgun. rub. 1. in verbo & droitem nu. 97. Iacob. Rebuff. in. l. diurnos. C. de frum. Alexã. lib. 1. Pet. Nunĩ. de mandat. exeq. 1. parte cap. 1. num. 12. versicu. & qui mensurarum: quoniam in his quę concernunt publicam vtilitatem, signum Principis debet imponi. l. stigmata. C. de Fabricen. libr. 11. Mensura quippe publica debet habere signum publicum, & authenticum arg. l. Quintus. §. si aurũ. ff. de auro & arg. l. vlt. ff. de operi. publi. Sed apud nos ciuitates habent sigillum propriũ, quo cum mensurę & pondera signantur [Primus autem inuentor mensurę & ponderum fuit Phidon Arginus, teste Plinio lib. 7. cap. 56. vel Palamedes vt maluit Gellius, sed à natura ipsa trahere videntur originem teste Diuo Thoma lib. 2. de regimi. Princi. cap. 14. omnia siquidem Deus disposuit in pondere & mensura, vt scribitur Sapientiæ cap. 11. & vt Isidorus docet, Moises populo Israel leges tradens diuinas, pondera eis & mensuras cõstituit, facũt etiam quę habentur Deutero no. cap. 25. & quę refert Benuenutus de Straccha in tracta. de decoctoribus. 7. & vltim. par. numero. 22. & .23.

GLOSS. II.

1 *Mensura eadem & põdere esse hoc in regno mẽsurandum & ponderandum.*
2 *Mensuræ & pondera si plura sint in regno, quibus vti oporteat in venditionibus.*
3 *Mensura vel pondus loci contractus, an quo res sita est, sit inspiciendum.*

Sean todos vnos, tex. iste optimè statuit cũ vna eadẽ que mensura & pondere esse in toto regno metiendũ pon-

Universidad de Deusto
Biblioteca

pōderādūque,idē ſtatuitur in.l.2.&.3.infra eod.& in l.modios.C.de ſuſceptori.& archar.li.10.& ibi notāt Ioā.de Pla.ex pluribus enim mēſuris & pōderibus lites nō modicę inſurgūt,quare vnico pōdere & mēſura omnes metiri & appendere conuenit,vt hīc ſtatuitur & tradit Ioan.Regnandi in tracta.de menſuris num. 10.& 11. [Verūm enumerō diuus Thom.2.2.q.67.articu.2.circa finem,aſſeuerat neceſſarium eſſe,mēſuras rerum venalium in diuerſis locis eſſe diuerſas propter diuerſitatem copiæ & inopię rerum:quare ſi cogente neceſsitate diuerſę menſuræ vel pondera ſunt in loco aliquo,tunc menſura vel pondere, de quo conuenit inter contrahentes menſurandum appendendumque eſt,vt in.d.l.Imperatores. ff. de contra.emp.dixi ſupra eo.glo.præced.num.2. Aut nō conſtat de qua agitur,& tunc aut menſura minor magis congruit precio cōuēto aut maior,& ea eſt inſpicienda quę magis congruit precio ſtatuto arg.l.qui ſolidum.§.1.ff.de legat.3.&.l.1.ff.de reb.dub.aut vtraque menſura conuenit cum precio,vt ſi vna valet decem, alia viginti ſolidos,& precium conuentum fuit quindecim, quod æque congruit paruæ ac magnę menſurę, & tunc minori metiendum ponderādumque eſt. l.ſemper in obſcuris.ff. de regul.iur.& l.nummis.ff.delega.3.ſecundū Pet.de Bellaper.& Ioan.Regnandi in.d. tracta.de mēſuris numer.12. [Sed dubitatur cuius loci menſura ſit inſpicienda? & in rebus mobilibus locus contractus inſpici debet.l.ſeptē diebus.C. de eroga.milita. anno. lib.12.l.ſi fundus.ff.de euictio.niſi alibi tradere promiſſum fuerit,quoniā ibi cōtraxiſſe videtur.l. cōtraxiſſe ff. de acti. & obli.tex.eſt in.l.datio.§.vlti. ff.de actio. emp. ſi vero res immobiles vēdātur loci mēſura mēſurandæ ſunt,quo eędē res ſitę ſunt.l.ſi patre.C. de præd.mino.Igan.Reonandi.d.tract.de menſuris. nu. 13.

3

GLOSS. III.

1 *Marcha ſeu marcus Hiſpanus. 8. continet vncias & ſemilibra Hiſpana dicitur.*
2 *Libra Hiſpana.16.continet vncias.*
3 *Vncia Romana & Hiſpana idem ſunt.*

c *Ocho onças.* Marcha octo continet vncias, quæ Colonienſis,vt hīc dicitur,quæque Lugdunenſis eſt, vt refert Hierony.à Luca in tracta.de cambijs capit.2.hæc marcha nomen latinum non eſt,ſed germanicum,noſtro verò Hiſpano idiomate,marco,appellatur Latinè beſsis Romanæ libręquæ duodecim continet vncias.
2 [Marcha etiā ſemilibra dici poteſt Hiſpanę libręde cem et ſex continentis vncias vt in.l. ſequ. §.1.quia dimidia pars eſt libręcum octo tantum contineat vncias: quod Budæus lib.2.de aſſe George. Agrico. lib. de reſtituendis ponderibus,& Carol. Molin. de contract.q.100.num.780.& dom.Did.Couarru.in lib.de veterum collatio.numiſmatum capit.2.numero.4.ingenue fatentur. [Subdit ibidem.d.Did.Couarr.nu
3 mero.5.vnciam Romanam & Hiſpanam eandem eſſe ciuſdemque ponderis,vide.l.ſeq.

GLOSS. IIII.

Amphora,arroba,dicta cōtinet.25.libras Hiſpanas, quarum quælibet decem & ſex conſtat vncijs.

d *Y en el arroba veynte e cinco libras.* Nota quòd Amphora,Hiſpanè arroba dicta continet viginti et quinque libras Hiſpanas:quarum quælibet decem & ſex conſtat vncijs,vt dixi in glo. præcedenti & in.l.ſeq.

GLOS. V.

Quadrilibre pondus.arrelde Hiſpanè appellatum,quatuor libras Hiſpanas continet.

e *Del dicho peſa.* Quadrilibre pōdus,hoc eſt,quatuor libras Hiſpanas cōtinens, dicitur arrelde noſtro vulgari idiomate,vt hīc dicitur,quo pondere hoc in Peru regno ſemper vtimur.

GLOS. VI.

f *Medida Toledana,* Adde quę dicam in.l, ſeque.§.3.

GLOS. VII.

Menſura pānorum qualis eſſe debeat.

g *Vna pulgada altrabes,* Hodie aliter eſt ſtatutū circa pānorū mēſuras, nēpe,vt in mēſa mēſurētur ad euitandas fraudes,quę ex antiqua menſura emptoribus quotidie fiebant,vt in.l.3.titulo ſupra proximo.

GLOS. VIII.

h *Medidas y peſos falſos.* Pœnæ impoſitę his qui falſis vtuntur ponderibus & menſuris ſtatuitur infra eod. l.proxima vbi dicam.

LEY. II.

¶ *Que añade y declara cerca de lo contenido en la ley precedente.*

¶ *Don Fernādo y doña Yſabel en Tortoſa, año de.1496.- Don Iuan. II. en Toledo.año de.1436.pet.1.y.2.y en Madrigal,año de.1438.peti,12.*

¶Por quanto nos ha ſido hecha relacion quanta deſordē ay en eſtos nueſtros reynos por la diuerſidad y differencia,que ay entre vnas tierras y otras en las medidas de pā y vino,y que en vna comarca y en vnos lugares ay las medidas mayores y en otras menores. Y aun nos es hecha relacion,que en vn meſmo lugar ay

ay vna medida para cōprar y otra para vender,de que algunas vezes los cōpradores,y otras vezes los vēdedores reſciben engaño y agrauio,y dello ſe ſiguen pleytos y contiendas : ſobre lo qual el ſeñor Rey don Iuan nro padre de glorioſa memoria, cuya anima Dios aya,en las cortes que hizo en Madrid,el año que paſo de treynta y cinco años,hizo y ardeno vna ley cōciertos capitulos,que en eſte caſo diſponen larga y expreſamente, ſu tenor de las quales es eſte que ſe ſigue.

Idem don Enrrique.2.en Burgos,era de.1415.pe.8. idē en Toro en las pe.era.1407.peti.1.y en Toledo año.62. peti.24.Don Enrrique.4.

1 Y ten que en todos los peſos que en qualquiera manera vuiere en los mis reynos y ſeñorios , que ſean las libras yguales,de manera q̄ ayan en cada libra diez y ſeys onças y no mas, [a] y que eſto ſea en todas las mercaderias,y carne y peſcado,y en todas las otras coſas que ſe acoſtumbran vender y vendieren por libras, ſo pena que qualquiera que lo contrario hiziere,incurra en las penas de los que vſan peſas falſas.

2 Y ten que toda coſa que ſe vendiere por arroba, en todos los mis reynos y ſeñorios,q̄ aya en cada arroba veynte y cinco libras, y no mas ni menos, [b] y en cada quintal quatro arrobas de las ſobredichas,y el que lo cōtrario hiziere,incurra en las dichas penas.

3 Y ten que la medida del vino,aſsi de arrobas,como de cantaras y açumbres y medias açumbres y quartillos , q̄ ſea la medida Toledana ,y en todos los mis reynos y ſeñorios,no ſe cōpren ni vendan por granado ni por menudo, ſaluo por eſta medida,no embargante que digan algunas ciudades,y villas y lugares y comarcas que tienen de priuilegio,y de vſo y de coſtumbre de vēder o de comprar por mayor o menor medida, que toda via ſe venda por la dicha medida,ſo las dichas penas.

El miſmo don Iuan. 2. en Madrid año 1435.pe ti.31.

4 Y ten que todo el pā que ſe ouiere de vender y comprar,que ſe venda y compre por la medida de la ciudad de Auila,y eſto aſsi en las anegas , como en los celemines y quartillos, y q̄ eſto ſe guarde en todos los mis reynos y ſeñorios, no embargāte,q̄ digā q̄ tiene de priuilegio o vſo,o coſtūbre de cōprar o vender por otra medida: pero ſi alguno o algunos tienen hechas algunas rentas o obligaciones,por algun pan , que paguen la tal renta,o obligacion que aſsi hizieren, ſegun la medida que ſe vſaua al tiempo que aſsi ſe obligaron, [c] pero que no compren ni vendan ſaluo por la dicha medida,de la dicha ciudad de Auila , ſo pena que el que lo contrario hiziere , incurra en las dichas penas . La qual dicha ley, fue deſpues confirmada por el dicho ſeñor Rey don Iuan, en las cortes que hizo en la ciudad de Toledo , el año de treynta y ſeys. Y aſsi miſmo por el ſeñor Rey don Enrrique nueſtro hermano , en las cortes que hizo en la dicha ciudad de Toledo, el año que paſſo de ſeſenta y dos: las quales mandamos que ſe guarden y cumplan como en ellas ſe contienen, y en guardandolas y cumpliendolas , todas las perſonas deſtos nros reynos vſen, y las juſticias las hagan vſar de aqui adelante,de las dichas medidas en las compras y ventas, y en las datas y receptas, y en las quentas y obligaciones y contractos, y cenſos y arrendamientos que de aqui adelante ſe hizieren,cō uiene a ſaber,en el pan, por la medida de Auila,que faze doze celemines la fanega,y en los medios celemines , a eſte reſpecto: y en el vino, por la medida de Toledo,que ay a ocho açumbres por cantara. Y mandamos a los concejos de las otras ciudades, y villas de nueſtros reynos

nos, y cabeças de los dichos partidos, q̃ embien a las ciudades de Toledo y Auila a tomar y cõcertar medidas para ellos de pan y vino, e yguales de las suso dichas, y selladas con el sello de la ciudad de donde las lleuaren,[d] y sean las medidas del concejo, las de pan de piedra, o de madera, con chapas de hierro, y las medidas del vino que sean de cobre, y las resciban por ante escriuano, y dende en adelante las otras medidas de pan y vino que se ouieren de hazer, se hagan conformes e yguales con las dichas medidas, y selladas, y no de otra guisa. Y qualquiera que con otra medida midiere, saluo por las dichas medidas, que por la primera vez que le fuere prouado, caya e incurra en pena de mil marauedis, y que le quiebren publicamẽte la tal medida, y se ponga en la picota,[e] y por la segunda caya e incurra en pena de tres mil marauedis, y este diez dias en la cadena, y por la tercera vez le sea dada pena de falso,[f] y encsta misma pena caya e incurra qualquier carpintero, o calderero, o otro official, que de otra guisa hiziere las medidas de pan y vino. Y por quitar la occasion de errar, y porque lo suso dicho mejor se guarde: mandamos y defendemos que de aqui adeláte, ningun escriuano sea ossado de hazer ni recebir cõtracto ni obligacion de venta ni censo, ni arrendamiento, ni por otra causa alguna de pan, saluo por nombre de la dicha medida de Auila, ni del vino, saluo por nombre de la medida de Toledo, ni escriuano alguno la resciba, ni de signada obligacion ni contracto, ni otra escriptura alguna que suene por la medida vieja, ni por otra medida de pan ni de vino, so pena que las personas que por otra manera contrataré, pague cada vno lo que montare la quantia del contracto o deuda con el doblo, y de mas que la tal obligacion y contracto sea en si ninguno, y de ningun valor y effecto, y por tal le damos desde agora, no embargante que sea roborado por juramento,[g] o por otras qualesquier penas y firmezas, y de mas, que el escriuano, que tal contracto o obligació hiziere, pierda el offi cio de escriuania, y sea inhabil para lo vsar dende en adeláte, y pague por cada vez diez mil marauedis de pena: delas quales dichas penas, sea la mitad para la nuestra camara, y de la otra mitad, sea la mitad para el que lo acusare, y la otra mi tad para quien lo sentenciare, y para el que lo executare. ¶ Y en quanto a los contractos que hasta aqui estan hechos: mandamos que se paguen por las dichas medidas de Auila, y de Toledo, al respecto de como sale,[h] auiendo consideracion a las otras medidas, que estan otorgadas, y que los mandamientos que se ouieren de dar para executar los tales contractos, se den por fanegas y por cãtaras de las dichas medidas de Auila, y Toledo al dicho respecto, y no por las medidas viejas, ni los juezes ni escriuanos den de otra manera los mãdamientos y sentencias, que vuieren de dar, so pena q̃ por la primera vez cada vno delos dichos juezes y escriuanos caya e incurra en pena de cinco mil marauedis y por la segũda de diez mil, y por la tercera vez de veynte mil marauedis, repartidos enla manera susodicha, y demas que las sentencias, y mandamientos, que de otra guisa se dieren, sean en si ningunos, y de ningun valor y effecto, y mandamos alos del nuestro consejo, q̃ den desta nuestra carta y pragmatica sanction nuestras cartas y sobrecartas, selladas con nuestro sello, y libradas dellos, quantas vieren que son menester para todos los partidos y ciudades, y villas y lugares destos nuestros reynos, y assi mismo

mismo mandamos alas justicias de cada vna delas dichas ciudades, villas y lugares, que cada vna en su jurisdiction con toda diligencia hagan guardar y cumplir todo lo suso dicho, y executar las dichas penas en quien enellas ouiere incurrido.

GLOS. I.

Pondera totius regni debent esse æqualia.

a *Cada libra diez y seys onças y no mas.* Nota quòd pondera regni nostri debent in quolibet loco esse æqualia & libra continet decem & sex vncias, qua vti debet in omnibus mercibus, carne & aquatilibus quę libris appenduntur, dixi in.l.præced.glo.3.

GLOSS. II.

1 *Amphora, arroua Hispanè dicta, viginti & quinque libras continet.*
Mensura Toletana vinum venditur & Abulensi frumentum, ibi.
2 *Mensuræ & pondera regio sigillo signari debent.*

b *Aya en cada arroba veynte y cinco libras y no mas ni menos.* Amphora, Hispano sermone arroua dicta viginti & quinque libras continet, centipondium verò quatuor amphoras. Statuitur etiam hîc, quòd vinum metiatur mensura Toletana & non alia, siue minutim diuẽdatur, siue iunctim amphoris, siue cœnophoris. Itẽ omne genus panis tritici, hordei, vel auenæ, vel aliud quodpiã, mensura ciuitatis Abulensis mensurari præcipit. ¶ Item quòd quælibet ciuitas aliarum caput habeat modum mensuræ & ponderis regio sigillo signatum, iuxta quem cæteræ mensurę & pondera fabricẽtur, quod antea præceperat Imperator in.l.modios.C. de suscep. & archiar. & ibi Ioan. de Platea.

GLOSS. III.

c *Segun la medida que se vsaua al tiẽpo que assi se obligarõ.* Hoc intellige, vt dicam infra hac eadem lege glos.l. vltima.

GLOSS. IIII.

d *Con el sello de la ciudad donde las lleuaren.* De mercibus & alijs rebus signatis vide quę dixi supra titu. proximo.l.6.glo.1.&.2. quę adaptari poterunt mensuris & ponderibus, &.l. supra proxima glos.l.

GLOS. V.

1 *Pœnæ falsorum ponderum & mensurarum, remissiue.*
2 *Falsa pondera & mensuræ frangendæ sunt omni iure.*

e *Y que le quiebren publicamente la tal medida, y se la ponga en la picota.* Pœnę alię statutæ erãt iure communi Imperatorum & regio Partitarum quando ciuiliter, & alię quando criminaliter agebatur, quas videre licebit, per glos. magistram in.l.arbitrio.§.de eo. ff. de dolo in verbo traderetur per Ioan. Regnandi in tracta. de mensuris nume.6.7.&.14. & pluribus sequenti. vsque ad finem, & per Luc. de Pena in.l.modios.2. col. C. de suscep. & archi. lib.10. estquè text. regni nostri in.l.7. &.8, tit.7.par.7. vbi etiam vide Grego. Lupi. ¶ Denique in regno nostro seruatur legis nostrę dispositio, qua inter alias pœnas vna statuitur, nempe, vt pondera & mensurę falsę publicè frangantur, quod & iure ciuili statutum erat in.l. item queritur §. si quis mensuras. ff. loca. & iure regio antiquo in dict.l.7. titul.7. par.7. vbi Grego. Lupi citat diui Gregorij sententiã, in registro libr.1.cap.13.&.42. dicentis, ante omnia te volumus solicitè attendere, ne iniusta pondera in exigendis pensionibus ponantur, sed siqua talia inueneris frange, & noua constitue. Et legitur Deuteronomi.cap.25. non habebis in saculo diuersa pondera, maius & minus, nec erit in domo tua modius maior & minor, pondus habebis iustum & verum, & modius æqualis & verus erit tibi, vt multo viuas tempore super terram, quam dominus Deus tuus dederit tibi: abominabitur enim Deus eum, qui facit hæc, & auersatur omnem iniustitiam, idem ferè habetur Leuitici cap.19. refert hæc & plura alia Luc. de Pena in.l.modios col.2.C. de suscepteri, pręposi. & archi. libr.10. quorum aliqua refert Benuenu. de Stracchain tracta. de decoctoribus.7.& vlti.par. in principio numer.23. pagi.366.

GLOS. VI.

1 *Pœna falsi quando puniatur qui falsis vtitur ponederibus & mensuris.*
3 *Pœnam pro tertio crimine statutam an incurrat quis antequam bis fuerit punitus pro primis duobus criminibus.*

f *Por la tercera vez le sea dado pena de falso.* Iure autem communi, qui vtitur falsis ponderibus seu mensuris punitur pœna falsi, iuxta tradita in capit. vt mensuræ de emptio. & vendi. & in.l. annonam in fin. ff. de extraordina. crimi. l. penulti. ff. de falf. l. in dardanarios. ff. de pœn. non enim est modius qui iniquus est. l. Paulus respondit. ff. de verbo. significa., pondus enim & statera iudicia Domini sunt, Prouerbiorum. 16. cum alijs à Luc. de Pena cõgregatis in.d.l. modios. 2. col. C.
2 de suscepto, præpos. & archiar. libr. 10. ¶ Sed an hanc falsi pœnam incurrat, qui tertiô falsis ponderibus vel mensuris vti probabitur, si pro primis duobus nõ fuerit punitus: crederem bis esse puniendum anteaquam hanc tertiam incurrat pœnam, vt probaui supra hoc eodem lib. tit. 11. de empt. & vendi. l. 19. glo. 3.

GLOS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

GLOSS. VII.

Leges iuramenta prohibentes an valeant? remissiue.

g *Roborado por juramento.* Vide circa hęc, quæ deiuramento diximus supra hoc eodem libro titu.11.de emptio.& vendit.l.22.glo.8. vbi an legis nostræ dispositio & aliarum iuramenta prohibentium valeat, latè differimus.

GLOSS. VIII.

1 *Monetæ mutatio cui præiudicet, creditori ne an debitori.*
Monetæ mutatio si cõtingat, an debaet haberi respectus ad tempus contractus, an ad tempus solutionis, ibi.
2 *Monetæ mutatio intrinseca vel extrinseca an creditori præiudicet.*
3 *Mensuræ vel ponderis mutatio si contigerit, an debeat haberi respectus ad tempus contractus, an ad tempus solutionis.*

h *Al respecto de como sale.* Sic & in pecunia & moneta considerari debet quoad bonitatem & valorẽ eius tempus dispositionis vel obligationis, seu quo dispositio fit, vel cũ contractus formatur, non tempus solutionis, itaque licèt inter obligationem & solutionem valor monetę mutetur, non debet creditori præiudicium inferre, nec commodum aliquod, sed iuxta valorem & æstimationem temporis, quo contractus vel dispositio facta fuit, debet ei satisfieri: ita vt si tempore contractus maiorem habebat valorem, creditori refundi debeat, si autem minorem, eius respectu ei erit soluendum: quod procedit, quoties ponderę & materia, & in valore & precio mutata fuerit moneta, casus est in.c.cum canonicis de censib.l.cum quid, vbi Barto. & docto. notant. ff. si cer. petat. Bar. in.l Paulas nu.6. & ibi cęteri interptetes. ff. de solutio. probat latissimè Albert. Brun. pluribus alijs citatis de augmento & dimi. monetarum par.1.incip.his sic præmissis nu.1. & sequen. eam dicens communem d. D. Couarru. de veterum collatione numismatum cum his, quę modò expenduntur, cap.7.§.vnico nu.2

2 I Quod ipse intelligo, siue augmentum vel diminutio sit intrinseca vel extrinseca, vt quia põdus & materia mutetur tantum, & non valor, vt doctè probat Carol. Moline. in tracta. de contracti. q.10. vel si pondus & materia & valor mutatur, in quo omnes conueniunt, vel quoties pecunia eodem pondere & materia manentibus vel augetur vel minuitur extrinsecus quoad eius precium vel estimationem ante vel post moram, adhuc enim non debet præiudicium aliquod parari creditori, sed iuxta valorem tempore cõtractus debet solutio fieri, vt contra communem probat Caro. Moli. de contractibus. q.92. d. D. Couarru. de vete. colla. num.c.7.§.vnico num.3. conclu.4. vbi iure nostro regio ait hoc esse approbatum contra cõmunem. Cuius examinatio, quia non vacat modo ali

3 bi fiet. [In specie autem nostra id proculdubio seruandum est, vt si centum modios tritici mihi quotãnis debebas, & mensura antiqua tempore cõtractus diminuta est, debes mihi soluere in mẽsura noua iuxta mensuram antiquam, ita vt nihil mihi incõmodi obueniat ob mutationem mensurę, vt hîc statuitur, ex qua comprobari videtur nostra opinio, de qua supra nume.2.

LEY. III.

¶ *Que la sal y azeyte se midan por las medidas en esta ley contenidas.*

¶ *Don Iuan en Madrigal año.1438.pe.12. vease la pet.47. de Segouia año de.32. y la peti.31. de Valladolid año de.37. don Philippe.II. año de.1563. en Madrid cap.81.*

¶ Otrosi mandamos, que assi mismo en todas las ciudades y villas y lugares, tierras y señorios de nuestros reynos, q̃ assi mismo se vendan por la medida de pan de Auila la sal y legumbres, y todas las otras cosas, que se vuieren de vender y medir por fanega y celemin, y que por las medidas del vino Toledanas se vendan la miel y todas las otras cosas que por semejantes medidas se ouieren de vẽder solas penas contenidas en las ordenanças por nos fechas en la villa de Madrid año de treynta y cinco, que son las cõtenidas en la ley precedente. Y mandamos, que la medida del azeyte sea ygual en todo el reyno, y que la arroba del azeyte tẽga veynte y cinco libras, y la libra diez y seys onças, y la libra quatro panillas, o quarterones, y cada panilla o quarteron quatro onças.

LEY. IIII.

¶ *Que las penas de las pragmaticas suso dichas, no se executen sin que las iusticias al principio de sus officios hagã pregonar q̃ todos vengã a corregir sus medidas y pesos.*

¶ *Doña Iuana y dõ Carlos en Madrid, año de.1534.pe.62*

¶ Porque mas justificadamente se puedã executar las penas en las dichas pragmaticas contenidas, mandamos q̃ los corregidores y justicias, luego que fueré recebidos

bidos alos officios, fagan pregonar q̃ vengan todos a corregir y concertar las dichas medidas, dentro de vn termino cõuenible, y aquel passado, se guarde y execute lo prouey do por las leyes y pragmaticas de nuestros reynos.

LEY. V.

¶ *De que peso ha de ser el herraje de las bestias del Reyno*

¶ *Don Fernando y doña Ysabel en Granada año de.1501 pragma. Don Carlos en Valladolid año de. 1537. pet. 150. y dõ Philippe. II. en Valladolid año de.1558. pe.26*

¶ Mandamos, q̃ de aqui a delante en el hazer del herraje en todas las ciudades villas y lugares destos nuestros reynos, todas las personas q̃ lo hizieren y labraren y vendieré, tengan y guarden la forma y ordẽ siguiente, q̃ la dozena del herraje cauallar valadi sea de a treze libras y la dozena del herraje cauallar o mular echizo sea de a quinze libras y media y y la dozena del herreje mular valadi, sea de a diez libras, y la dozena del herraje valadi asnal de diez libras y no menos, y el millar de clauo que fuere hechizo para herrar, sea de diez libras, y el millar de clauo valadi para herrar, sea de peso de nueue libras, y nomenos. Y mandamos alas personas que hizieren el dicho herraje y clauazõ que tengan y guarden en el hazer dello, la forma y ordẽ en esta nuestra carta cõtenida, y que ellos ni los herradores destos nuestros reynos, ni otras personas algunas, no sean ossados de hazer el dicho herraje y clauazon de menos peso del que aqui esta declarado, ni de lo vender ni herrar con ello, so pena que por la primera vez que lo contrario hiziere, incurra cada vno que contra ello fuere o passare, en pena de diez mil marauedis, y por la segunda vez, caya en pena de los dichos diez mil marauedis, y pierda todo el herraje que tuuiere o hiziere o vendiere, y por la tercera vez pierda todos sus bienes, las quales dichas penas se partan en esta manera, la tercera parte dellas para el que lo acusare, y la otra tercia parte para el juez que lo sentẽciare, y la otra tercia parte para nuestra camara y fisco.

LEY. VI.

¶ *Que declara la ley precedente.*

¶ *Los mismos.*

¶ Por quanto despues de hecha y publicada la pragmatica suso dicha, nos fue fecha relacion, que antiguamente la dozena del herraje mular solia ser de a doze o treze libras, y la dozena de las herraduras asnales de catorze libras, y q̃ deste mismo peso cõuiene que sean agora para que se hagan como deuen, y las bestias no se manquen, y visto por los del nuestro consejo, y siendo llamados para ello personas espertas en el officio de herraje, fue acordado q̃ se deuia proueer lo aqui cõtenido. Porende declaramos y mandamos, que de aqui adelante las personas que hizieren y labraren y vendieren el dicho herraje mular y asnal, ayan de hazer y hagan la dozena del herraje mular de a doze libras, y la dozena del herraje asnal de a catorze libras, no embargante q̃ por la dicha nuestra carta y pragmatica sancion ouimos mãdado otra cosa, y con esta declaracion mandamos a nuestras justicias, y a cada vna de llas en sus lugares y jurisdictiones, que guarden lo aqui contenido y en la dicha carta y pragmatica sancion solas penas en ellas contenidas.

LEY. VII.

¶ *Que declara como ha de ser el clauo del dicho herraje*

¶ *Dõ Carlos y doña Iuana en Ocaña año de.1551. pragma.*

¶ Mandamos, que las leyes ſuſo dichas que fablan en el herraje y clauazon de los herradores ſeguarden con tanto que el clauo que de aqui adelante ſe ouiere de hazer, ſea del peſo q̃ las dichas leyes mandan, y de cabeça de dado o llano de dos golpes tanto de vno como de otro, metida en clauera, aſsi lo vno como lo otro, ſo pena q̃ el que fiziere el clauo de otra manera, caya e yncura en las penas contenidas en las dichas leyes.

LEY. VIII.

¶ Que las juſticias hagan particular diligencia, en executar las leyes que tocan al herraje.

¶ Don Philippe. II. en Madrid año de. 1563. en la reſpueſta delas cortes de Valladolid del año de. 1523. ca. 148

¶ Mandamos, que los corregidores de Vizcaya y prouincia de Guipuzcoa, y los otros corregidores y juſticias deſtos reynos en ſus lugares y juriſdictiones con mucho cuydado y diligencia viſité todo el herraje, para que ſea dela bõdad peſo y qualidad, q̃ las leyes delos nueſtros reynos mandan, y caſtiguen alos tranſgreſſores dellas, y mandamos que ſe les haga cargo alas dichas juſticias en las reſidencias ſino lo hizieré y cũplieré.

¶ Que en ſiendo recebido el corregidor en algun pueblo haga luego pregonar que traygan a corregir y concertar todos ſus peſos y medidas, ley. 19. tit. 5. lib. 3.

TITVLO CATORZE
de los regatones.

LEY. I.

¶ Que los regatones no compren viandas ni pan a cinco leguas dela corte para reuender.

¶ Don Enrrique. III. Y don Fernando y doña Yſabel En Toledo año de. 1480.

¶ Porque la nueſtra corte ſea mas abaſtada de viandas, defendemos que ningun regaton, [a] ni otra perſona, ſeã oſſados de comprar en nueſtra corte, ni a cinco leguas en derredor viandas algun as para reuender, cõuiene aſaber, pan cozido, [b] ni trigo, ni ceuada, ni auena, ni otro grano, [c] ni paja, ni legũbre, ni carne muerta ni viua: [d] ni peſcados freſcos ni ſalados, [e] mayores ni menores, ni de mar ni de rio, ni otra vianda alguna, [f] y qualquier que contra eſto fuere, que leden ſeſenta açotes [g], y pague ſey sciẽtos marauedis, y pierda lo comprado, y aya la mitad dello el acuſador, y qualquier perſona los pueda acuſar. [h] Y otro ſi, que el juez de ſu officio [i] haga proceder en eſte caſo, ſino ouiere acuſador. Confirmaronla el rey y reyna en Toledo, y mandaron, que en la peſquiſa y execucion della entiendá todos los alcaldes, que a la ſazõ reſidieré enla corte, [k] y ſi ellos fueren negligẽtes que los del conſejo entiendan y prouean enello.

GLOSS. I.

1 *Propolæ, mangones, vel venalitiarij qui dicantur & dardanarij.*
2 *Propolæ munus valde periculoſum animæ & pluribus fraudibus obnoxium.*
3 *Mercatores reipublicæ ſunt neceſſarij, & quare.*
4 *Propolæ reipublicæ ſunt neceſſarij, & quare.*
5 *Propolæ munus quando non ſit damnabile, & quando damnandum.*
6 *Vendere carius iuſto precio an liceat.*

a *Regaton.* Propola dicitur negociator, qui minoris emit, vt carius vendat, vt ex Cicerone contra Piſonem colligitur. Hic manceps appellari etiã ſolet, qui anonam flagellare dicitur, teſte Budeo in annotatio. in Pandectis titulo locati. l. qui fideiuſſor pagi. 326. horũ munus ſordidum eſt, vt dicam infra gloſſ. 7. vocantur etiam dardanarij, mangones, ſeu venalitiarij, vt in. l. mercis

mercis. ff. de verbo. ſignifica. l. iuſtiſsimè. ff. de ædili. edi. Benuenutus de Straccha de mercatoribus par. 1. nu. 17. & ſeq. [Horum munus animæ eſt valde periculoſum, licèt reipublicæ ſit neceſſarũ, periculoſum, propter varias circũſtantias, tum quòd compluribus fraudibus, tum etiam periculis eſt obnoxium, vt probat Domi. à Sotò libr. 6. de iuſti. & iure. q. 2. arti. 2. cõculſio. 5. poſt diuum Thomã. 2. 2. q. 77. arti. 4. & latius Ioan. à Medina, codice de rebus reſtituẽd. q. 31. Luc. de Pen. in rubrica. C. negociato. ne milit. libr. 12. quę circunſtantię cũ in omnibus artibus inſerpãt, tũ potiſsimũ in hac vel alia qualibet mercatura, quales ſunt mendacia, periuria, & fraudes ex lucri auiditate prouenientes: quę huic negociationi, ex peculiari quodam genio, in extingui bili mercatorũ ſiti mirè congruũt, vſque adeo, vt difficile admodũ ſit, ne dicã impoſsibile, ab huiuſmodi fraudibus & mendacijs, qui in hoc pelagus ſe immergunt, ſeſe abſtinere, vt Soto atteſtatur, d. lib. 6. q. 2. art. 2. cõclu. 3. [Non tamen diffiteor, negociationẽ reipublicæ eſſe neceſſariã, quippe quum reſpublicę omnes non omnibus abundant rebus, quibus indigent: ſed pro climatũ varietate, alia affluit terrę fructibus & opificijs, quorum alia inopia eſt, & vice verſa alia eſt aliorum locuples, quorũ inopia alia laborat. Nec poſſent pauperes tã longa itinera facere, vt minima quibus indigent apportarẽt, nec verò omnes qui mercibus abundant poſſunt vecturã exercere, vt illas aliò tranſportent: ſunt ergo neceſſarij quibus ea ſit cura, vt merciũ copias hinc inde trãſuehant, ſingulíſque hominibus minutim vendant, hi ſunt mercatores, mercatoribus ergo indigemus, hæc fuit Platonis ſententia lib. 31. totius operis dialogo. 2. de republica vel de iuſto col. 10. idem voluit eo tacito authore Domi. à Soto lib. 6. de iuſti. & iur. q. 2. arti. 2. cõclu. 3. Bal. in rub. extra de cleri. peregri. mercatura, inquit, eſt amica populis, quia mundus non poteſt ſine mercatoribus viuere, optimus text. in. l. 2. ff. de nũdin. referens Platonis ſententiã, Tiraq. de nobili. c. 33. num. 12. Luc. de Pen. in rub. C. negociato. ne milit. li. 12. paulo ante finem. c. quod ſuper de voto. l. 4. titu. 7. de nũdinis & merca. par. 5. &. 6. Gre. Lu. in verb. mas ricas. [Sunt etiã neceſſarij in republica propolæ, mãcipes & caupones, qui ſe in foro cõſtituãt ad emptionem & venditionẽ, vt in loco nuper citato cõſtituit Plato. vſu enim euenit vt certo tempore abundantia ſit rerum, alio verò penuria, nec tamẽ qui pauper eſt, poteſt fructus ſuos diu ſeruare, quare deficiẽtibus emptoribus, qui in aliud tempus conſeruarẽt, non poſſet profecto reſpublica incolumis ſeruari, quin etiã dũ merces in portu maris exonerantur, neceſſarij ſunt coemptores, qui earũ copiã in tempus indigentiæ ſeruent, & minutim diſtrahant, nõ enim poſſunt ſingulí ſibi in futurũ prouidere (cuius rei ipſe teſtis ſum in cauſa propria, triginta enim & quatuor ſunt anni quibus familiam ſuſtineo, Regíque pro viribus inſeruio, quo in tempore non valui, quę mea facta fuerunt, per vnum ſaltem annum neceſſarios prę emere victus moderatis precijs, vt reliqui aliquid mihi ſupereſſet ex ſtipendio & ſalario mihi deſignato) prętereà afferens agricola ad forum aliquid eorũ, quę ex prędio colligit, vel aliquis alius miniſtrorum ſeu mercenariorũ opera manuũ ſuarũ, ſi nõ in idem tẽpus venient, cũ indigentibus ea quæ ab ipſis ſunt exportata vendere poſsint, neceſſario vacabunt ſedentes in foro, niſi ſint qui hæc minutim vendentes ſe ipſos in hoc ſtatuãt miniſterium. Indiget ergo reſpublica his negociatoribus non ſolũ mercatoribus, ſed & propolis, mancipibus, & cauponibus, vt & iuriſconſultus admonet in. l. fi. ff. de nundin. vbi Caliſtratus Platonẽ huius rei authorẽ citat, Domi. à Soto, his tacitis. d. q. 2. lib. 6. de iuſti. & iu. arti. 2. cõclu. 3. [Sed huiuſmodi homines tunc dãnandi non ſunt, vt ibidẽ aſſeuerat Domi. à Soto cõclu. 5. an fi. cũ poſtquã ſinguli ſibi neceſſaria emerunt, redundantia mercẽtur, vt in tẽpus indigentiæ ſeruẽt: non illi qui omnino parati ſunt ea minoris emere, quę pauperes neceſsitate vrgente vendere ſolent, alios non inuenientes emptores, vt veſtes libros, & ſimilia, ibíque Domi. reſpondet ad argumẽta cõtraria, ad cuius ſcripta lectorem relego. [Sed an his vel alijs liceat rem pluris quam valeat vendere, & in conſcientia ſalui ſint? & theologi reſoluunt, ſi vẽditionem in ſua natura cõtempleris, nũquam licere, rẽ aut iuſto minoris emere, aut maioris vendere ſecundũ diuũ Thomã. 2. 2. q. 77. Ioan. a Medina in codice de rebus reſtituen. q. 31. &. 36. Domi. à Soto lib. 6. de iuſti. & iur. q. 2. artic. 3, quod autem ſit iuſtum precium, tractat ibidem, & idem Domi. à Soto. libr. 6. de iuſti. & iur. q. 3. ar. 1. d. D. Couarru. lib. 2. reſolu. c. 3. num. 4. & nos diximus ſupra hoc lib. tit. 11. de empt. & vẽdi. l. 1. glo. 1. &. 2. vbi latiſsimè. Illud tamen perpetuũ eſt, & ab omnibus receptum nunquã licere fraude aut dolo vti, vt res pluris iuſto vendatur vel minoris ematur, ſub pœna peccati mortalis, manetque ad reſtitutionẽ obnoxius, qui ſimili fraude vſus fuerit, ſicuti authoritate Apoſtoli ad Theſa. 4. probant omnes ſuperius citati.

GLOSS. II.

b *Pan cocido.* Hoc non immutatur per legẽ ſequẽtem.

GLOSS. III.

1 *Frumenti reuenditio prohibetur generaliter, quando quę tamen permittitur, & nu. 2.*
2 *Frumenti valor quomodo probetur, remiſsiuè.*
Frumentum vendere quando quis compellatur, ibid. remiſsiuè.
Vendere triticum vicinis tempore penuriæ pluſquã alijs quis compellitur. ibi.

c *Ni trigo, ni ceuada, ni auena, ni otro grano.* Frumenti reuenditio hîc prohibetur, prout & latius inhibetur ſupra tit. 11. de emp. & vend. l. 19. licèt per. l ſequẽtẽ hoc permittatur: ſed. l. ſequens quoad hũc articulũ per. d. l. 19. corrigitur, vt ibi aduertam. [Scire tamen oportet, id quod de reuenditione panis prohibitum diximus obtinere, prætquam in locis aduecticijs, vbi quæ ad victum ſpectant aduehuntur, in his etenim permittitur agaſonibus ſeu mulionibus, vel plauſtralijs frumentum in loco aliquo emere, vt alibi exportent, in foroque publico diuendant, quibus non licet

licet panem in horreo intrudere ad reuendendum tẽ
pore caristiæ, vtin.d.l.19.ad fin.tit.11.de emp.& ven
di.supra hoc lib. [Valor autem frumenti, quomodo
probetur, dixi in.l.1.tit.11.supra hoc eod.libr.glosl.2.
nu.39.&.40.quando autem ob annonæ inopiam pos
sit quis cogi vendere frumentum, vel emere quod in
horreo publico conditum est, & quando liceat taxa-
te precium, quod transgredi nequeat, & alia hûc con
cernencia videre licet per Auilés.c.17.prętorum nu.
1.& pluribus seq.Pet.Nun.de mandatis exequendis
par.1.c.19.nu.20.21.&.22.d.D.Couarru.lib.3.resol.
c.14.nu.6.vbi vicinis potius quàm alijs vendere fru-
mentum tempore caristiæ quis compellitur nu.1.2.&
3.Gre.Lupi in.l.3.tit.5.glo.1 par.5.Did. Perez in.l.2.
tit.23.lib.2.ordi.glo.magna col.713.versi.tandem quę
ro, vbi late tractãt, quibus casibus quis compellatur
vendere, dixi aliquid supra hoc lib.tit.11. de emp. &
vendi.l.1.glo.2.nu.41.&.42.

GLOS. IIII.

Lex nostra corrigitur per sequentem, quoad venditionem carnium.

d *Carne muerta ni viua.* Hoc corrigitur per legẽ sequen
tem, vbi dicam.

GLOS. V.

e *Pescados frescos ni salados.* Aquatilia quando reuen-
di possint, dicam in .l.seq.glo.10.nu.1.

GLOS. VI.

1 *Victus appellatione omnia quæ ad viuendum sunt necessaria continentur.*
2 *Victus appellatione proprius cibaria continentur. Lex nostra ad cibaria restringitur.ibi.*

f *Ni otra vianda alguna.* Victus appellatione quæ esui,
potui, cultuique corporis, quæque ad viuendum ho-
mini sunt necessaria continentur, vt constat ex Cice
rone de amicitia, multi, inquit, diuitias desiderant,
quos paruo contentos, tenuis victus cultusque dele-
ctat, & iterum.1.officiorum, vita, ait, victusque com-
munis in amicitijs vigent maximê.l.verbo victus.ff.
de verbo.signi.vbi Alcia. Laurentium Vallam car-
2 pit contrarium volentem. [Et quamuis verbum hoc
id præseferre videatur iuxta propriam eius significa
tionem, verius tamen est, proprius ad cibaria referri,
quæ cariora fiunt, cùm in mancipum manus circum-
feruntur, atque ideo meritò hac in specie prohiben-
tur, vt hîc statuitur, & notat Did.Perez in.l.3.in ver
bo no lo reuendan, tit.vlti.libr.2.ordi.col.716.in fin.
& seq.Cum ergo lex ista pœnalis sit, ad cibaria tan-
tum non ad victualia erit referenda, vt probat Alcia.
in dict.l.victus in fi.ff.de verbo.signifi.

GLOS. VII.

1 *Propolarum & cauponum munera sordida sunt. Mercatura tenuis sordida est, ibi.*
2 *Mercator qui mercimonijs vendendis publicè præest vilis est & abiectus.*
3 *Mercatura an & quando deroget nobilitati, & dignitati. Mercatura tenuis vbicunque sordida est.ibi.*
4 *Pœna verberum est infamis & vilibus imponitur. Pœna laquei & furcæ est ignominiosissima & vilibus imponitur, non nobilibus sed decapitatio. ibi.*
5 *Pœna fustium ignobilibus, non nobilibus imponitur.*
6 *Propolæ & negociatores an possint esse decuriones in oppido suo alijs honestioribus deficientibus.*
7 *Propolæ quibus ex causis verberibus cædantur & pro alijs criminibus puniantur, vemissiue.*

g *Sesenta açores.* Hęc pœna augetur in.l.6.infra eod.vt
centum flagellis publicè cędantur, ex quibus expen-
dere poteris, quam sordida sint & vilia propolarum
& cauponum munera, prout dixerat Cicero lib.1.de
officijs, sordidos dicens eos esse putandos, qui mercã
turà mercatoribus, quod statim vendant, nihil
enim proficient, nisi admodũ mentiantur, de quibus
scripsit iurisconsultus in.l.iustissime.§. proponitur.
ff.de ędili.edi.id genus hominum ad lucrum potius
vel turpiter faciendum pronius esse. Quod iuuatur
ex alia paulo post edita ab eodem Cicerone sentẽtia
d.lib.1.officiorũ, mercatura, inquit, si tenuis est, sordi
da putanda est, sin magna & copiosa multa vndique
apportans, multisque sine vanitate impartiens nõ est
admodum vituperanda, cuius sententiam citat Luc.
de Pen.in.l.cohartalis.C.de cohartali.lib.12. & in.l.
maximorum prope fin.C.de excusatio.munerũ lib.
10.Cæpola de imper.milit.deligen.in materia nobi-
litatis in.18.opinione, Tiraq.lib.de nobilitate. c.33.
nume.10.Pet.Nun.de manda.exeq.c.19.num.21.ver
si.& præmaxime. [Estque ad id text. optimus in.l.
humilem.C.de incest.nup.qui inter humiles & abie
ctas psonas hunc cõstituit, qui mercimonijs publicè
præfuit, idẽ probat tex.in.l.1.C.de natural. lib. quin
& negociatores huiusmodi dignitatem assequi non
possunt, & iam adepta repellũtur, vt in.l.ne quis.C.
de dignita. libr.12. vbi Luc. de Pen. eos sordidos ap-
pellat, & in.l.cohartalis in fin.C.de cohartali lib.12.
vbi eũ dicit notabilẽ Ioã.de Pla.idem voluit Aristo.
3 lib politicorum.3.c.etiã.3.& rursus lib.7.c.9. [Alia
quoque adducit Tiraq.lib.de nobilitate.c.33.vbi in
fine nobilitati asserit derogare mercaturã, nisi in pro
uincia, vbi aliud cõsuetudine inducitur, vt apud Ge
nuenses & Venetos, vbi nobilissimi eam exercent,
vel quia necessitas loci id exposcat, vbi nulli alij ferè
redditus nisi ex mercatura haberi possunt, vel alia ex
causa, vt in hoc regno. Nisi tamen mercatura sit te-
nuis, vt testimonio Ciceronis asseuarãt Cœpola & Ti
raq.vbi supra. Fallit etiã vbi per alios exercetur secũ
dum Al eric.in dict.l.humilem.C.de incestis nupt.
quem sequitur Alciat. in tractatu de præsumptio-
nib.regula.1.præsumptione.48. numero.10.& in li-
bro.2.de verborum significatio.cartha.3.vers.sic cum
verba

verba Pet.quòque Rebu.in repe.auth.habita, in ver
bo & à vilissimis sæpe hominibus.C.ne filij.pro pa-
tre Tiraq.de nobilita.c.33.in fi.&.c.27.nu.7. & seq.
4 [Et si dixeris, quo pacto ex hac lege expenditur sor-
dida esse munera propolarum & cauponum, Respon
deo id colligi ex vilissima flagellorum seu verberum
pœna eis imposita, quippe qua nulla apud nos magis
infamis, vilissimi enim homines hac pęna plectũtur
nõ nobiles, vt in.l.vlti.tit.18.de crimine incestus par.
7.ibi, *E si aquel que hizieſſe el caſamiento fuere home vil, debenle dar açotes publicamente*, & in.l.2. titu.19.
ead.par.ibi, *E si fuere home vil, deue ſer açotado publi
camente*, & in alijs pluribus huius regni legibus, quas
enumerare esset fastidiosum, idque expressim asserit
Ioan.Orosc ius in.l.liberos nu.4.ff.de in ius vocand.
Nobilibus autem huiusmodi ignominiosæ pœnę nõ
solent imponi, vt in.l.moris.§.sed enim, &.l.sequen.
incip.in seruorum.ff.de pœn.vtî pœna fustium vel
flagellorum aut furcę: viles siquidem & abiecti, & in
fimę sortis homines hoc mortis genere affici solent,
non etiam decuriones alijquè honestiores. Proinde
dixit glo.in.l.3.§.1.in verbo torquentur in fin. ff. de
re milita.nobiles non debere suspendi ex delicto quo
plebeius suspenditur, sed vt doctores ibi attestantur
decapitari solent, aut alia pœna non ita ignominio-
sa plecti.ita Bar.& Alexan.in apostillis ibidem, Bal.
in.c.cum quidam in fi.Panormi.& Feli.3.declara.ex
tra de iureiu. Deci.in.c.at si clerici.7. notab. de iudi.
& in consi.65.in fin. Tiraq.citans concordan.lib. de
nobilita.c.20.nu.107, Auilesius in. c.1. prætorum in
verbo derechamente.nu.28.idem Tiraquel.aut quis-
quis is est in lib.de pœnis temperandis causa.31. nu.
5.vbi & nu.3.probat pœnam laquei esse ignominio-
sissimam vilissimamquè authoritate Bald. in rub.ex
tra de offi.delega.nu.17.post medium, & in.l. omnes
& ibi Ioannes de Pla.C.de delatori.lib.10. Ange.in
auth.sed nouo iure.C.de serui.fugi.idem voluit Ti-
raq.d.c.20.nu.106. [Estque ad id tex. regni nostri,
5 in.l.8.in prin.tit.31.de pœnis par.7. & in.l. capita-
lium in prin.versi.non omnis &.§.fi.ff.de pœn.& in
§.& vt generaliter eiusdem legis, vbi tenuiores homi
nes fustibus cędi solent, honestiores verò fustibus nõ
subijciuntur, & generaliter omnes qui fustibus cędi
prohibentur, eandem habere honoris reuerentiam de
bent, quam decuriones habent. Denique inquit idẽ
iureconsultus in.d.§.vlti.l.capitaliũ, maiores nostri
in omni supplicio seuerius seruos, quàm liberos, fa
mosos, quàm integrę famę homines punierunt dict.
l.8.in prin.tit.31.par.7.l.si quis aliquid.§.auctores, ff.
6 de pœnis, &.l.vltima.ff.de iureiur. [Aduertere tamẽ
oportet, huiusmodi negociatores qui vtensilia nego-
ciantur & vendunt, licèt ab ædilibus cędatur fustibus
seu flagellis non esse infames, nec ab honoribus in pa
tria sua repellendos: quamuis indecorum sit, eos in-
ter honestos viros admittere, nisi ob defectum alio
rum, qui muneribus publicis fungi possint, id fiat,
vt in.l.eos.ff.de decurionib. his negociatoribus præ
positi erant olim episcopi.l.fin.§.item episcopi. ff.de
mune.& hono.qui curã gerebant ducendi propolas
& caupones huiusmodi ad ædiles, vt punirentur, vt
in.d.l.eos, & in.l.ædiles, versi.liber autem. ff. de via
publi.Luc, de Pen.in.l.maximarũ prope finẽ. C. de
excu.mun. [Hęc autẽ negociatio nõ semper in regia
curia prohibetur, prout in hac lege statuitur, nec tã
graui pœna negociatores cohercentur, nisi casibus in
glo.seq.dicendis. Cędũtur tamen quandoque, & alijs
extraordinarijs & arbitrarijs plectuntur pœnis, si
vtensilia pluris vendant precio taxato, vt Luc. de Pe
na asseuerat in.d.l.maximarum prope finem, Franc.
Ripa in tractatu de peste titu. de remedijs præseruati
uis contra pestem numer.198.& sequent. puniuntur
etiam, quia corrupta distrahunt, fraudesque & impo-
sturas faciunt, vt in.l.annonam. ff. de var. & extra.
crimi.l.2.C.de condit.in publi.horr. libr.10. Luc.de
Pen.in.d.l.maximarũ in fin, C.de excusa.mune.eod.
lib.dicam infra eo glo.9.

GLOS. VIII.

7 1 *Propolarum crimen est publicum & cuilibet competit de populo, etiam mulieri.*
2 *Delicta publica quæ dicantur, vemissiuè. Electionis officiorum reipublicæ impugnatio competit cuilibet de populo, ibid.*

h *Qualquiera los pueda acusar.* Ex his verbis cõstat hoc
crimen esse publicum, cùm cuilibet de populo com-
petat accusatio, vt in.l.1.ff.de publi.iudi. l. vltima in
fine.ff.ad.l.Iul.de anno.vbi in hoc crimine est aliud
speciale, nempe vt mulieri non denegetur accusatio
cõtra regulam.l.de crimin.C.qui accusa.nõ poss.l.2.
2 tit.1.par.7. [Quæ autem dicantur delicta publica,
tradunt glosl.Barto.& docto.in.l.1.ff.de publi.iudi.
Anto.Gomez variarum resolution.tom.3. de deli
ctis.c.1.in princi.sic & impugnatio electionis officio
rum concilij competit cuilibet de populo, vt in.l.si
reus delatus.§.fina.vbi id notat glosl. ff. de mune.&
hono.Federi.de Sen.consi.225.Pet.Nun.de manda-
exequen.part.1.c.19.nume.17.versi.impugnatio, citat
Ripam hoc limitantem in suis responsis tit.de rescri-
ptis.c.21.

GLOS. IX.

1 *Iudex ex officio deficiente accusatore tenetur contra reos procedere in criminibus, non solum publicis, sed & in priuatis. Iudex potest creare officialem, qui accuset delinquẽtes accusatoribus deficientibus, ibi.*
2 *Propola vendens merces corruptas punitur pœna extraordinaria stellionatus.*
3 *Iudex potest merces corruptas concremare & carnes morbosas proijcere & punire vendentes. Iudex potest pondera & mensuras falsas frangere ibid.*
4 *Propolæ miscentes merces corruptas cum incorruptis in crimen incidunt stellionatus.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

5 *Stellionatus crimen committitur, cùm miſcetur triticum cum auena, vel ordeo, vel hordeũ cũ pallea & puluere.*

6 *Stellionatus crimen cõmittitur, cũ vinum miſcetur cum muſto, vel aliàs.*

Statutum de colligenda vindemia certo tempore ne vinum fiat aceruum fieri poteſt, ibi.

7 *Stellionatus crimen committitur, ſi maius precium tritico quis impoſuit vel alirei, vt ipſe carius venderet, vel vt alij inuitarentur ad augendũ.*

8 *Stellionatus crimen committitur, ſi quis ſpeciẽ vnã vendit pro alia, vel vinum vnius loci pro alio, vel ſi ſartores ponunt lanam in toracibus pro bombice*

9 *Stellionatus crimen committitur per piſtores, qui vt exaletur panis laudat manus cũ aceto, & laniones qui inflãt carnes arietis, vt groſſiores appareãt.*

Stellionatus crimen committitur ſ. ſutores ex corruptis pellibus calciamenta faciunt, & agricolæ qui ligna diuidũt, vt appareat maius pondus. ibi.

10 *Stellionatus crimen committitur cum quis vnam oſtendit mercem, & aliam tradit eiuſdem generis, ſed non eiuſdem bonitatis.*

11 *Crimen ſtellionatus committitur, quoties in ſaccis portantur merces de ſuper bonæ, & inferius corruptæ ſeu vilioris precij.*

12 *Statuere poteſt ciuitas locum vbi publicè vendantur merces, ne fraudes fiant.*

13 *Monopolia officialium debet iudex punire, & quo modo fiant.*

Monopolium facere videtur qui priuilegium impetrat à Principe, vt ipſe ſolus vendat aliquod genus mercium, ibi.

14 *Cauſæ contra propolas fraudes in venditionibus faciẽtes, ſummariè in diebus etiã feſtis expediũtur.*

i *Que el juez de ſu officio.* Deficiente accuſatore iudex ex officio poteſt, imo debet procedere non ſolum in publicis criminibus, ſed & in priuatis, propter offenſionem in conſequentiam reipublicæ factam. Quod & fieri oportet, quoties acuſator deſiſtit ab accuſatione propoſita, vt notat Bartol. Alberic. & communiter docto. in l. congruit. ff. de offi. præſi. & in l. apud Labeonem. 6. ſi quis ſic fecit. ff. de iniur. l. qui ſepulchra. C. de ſepul. viol. l. 4. verſi. 1. ff. ad l. Iul. pecula. l. pen. tit. 1. par. 7. l. 3. & 4. tit. 17. par. 3. Bart. in l. 2. §. ſi publico. ff. de adulte. l. tranſigere. C. de tranſa. vbi id etiam atteſtantur Alberi. Paul. Sali. d. Anto. de Padilla nu. 47. 48. 49. & 50. vbi latè examinat, an iudici liceat procedere ex officio poſtquam accuſator tranſactionem fecit ſuper crimine Ant. Gomez tomo. 3. de delict. c. 1. nume. 10. vbi concludit iudicem hac in ſpecie poſſe creare officialem, qui reum accuſet atteſtaturque ita quotidie practicari per tex. in l. 2. C. de delato. li. 10. & ibi notat Bar. & Plat. & cæteri Paris. de Puteo deſindicatu in par. accuſatio nu. 2. & licèt regulariter non poſsit imponi hac in ſpecie pœna ordinaria delicti, quandoque tamen fieri atteſtatur idem Anto. Gomez & d. Anto. Padilla in d. l. tranſigere nu. 50. in fi. per. l. 2. C. de abolitio. vbi Bal. Sali. & cæteri notãt. [Sed quæſtionis eſſe ſolet, quid inquirere debeat iudex in hoc crimine, & in quibus fraus à propolis & cauponibus committi poſsit, in qua plurima aduertere oportet. Primũ quòd ſi merces venderint corruptas, iudex inquirere debet, & eos punire extraordinariè pœna arbitraria. l. 3. §. ſi quis merces. ff. de crimi. ſtellio. l. 8. & fin. tit. 16. de dolo malo & fraudibus par. 7. poteſt etiam iudex merces corruptas proijcere & perdere, argumen. text. in l. cętera. §. mala. ff. fami. ercisçun. l. item quęritur. §. ſi quis menſuras. ff. loca. l. lectos. ff. de peri. & cõm. rei ven. Paris de Put. multa adducens exempla de ſyndica. in verbo iudicis ſuprema poteſtas nume. 20. & ſequen. Petr. Nun. de manda. exequen. part. 1. c. 19. nu. 18. verſi. primum infero. [Hinc fit, vt merces apothecariorum & aliorum, quas corruptas iudex inuenerit, poterit concremare argument. text. in l. damnato C. de hæreti. & l. quicunque in fin. eod. titu. & l. nullius, C. de iudæ. & l. Manicheos. C. de epiſcop. audi. atque ita notat Iacob. à Bellouiſu in practica iudiciaria titu. de in iur. in parte falſarium, Paris à Puteo de ſindica. in verbo iudicis ſuprema poteſtas nume. 20. 22. & 24. Petr. Nun. dict. cap. 19. nume. 18. verſi. 2. infertur, carnes ſimiliter morboſas proijcere poteſt, carũque venditores punire, vt. l. 1. §. 1. ff. de ædili. edi. Auileſ. capit. 17. præto. nume. 27. ſicut & poteſt põdera & menſuras falſas frangere, eoſque qui eis vtuntur grauiter punire. l. item quæritur. §. ſi quis menſuras. ff. loca. l. 1. §. vlti. ff. de extraord. crimin. l. arbitrio. §. de eo. ff. de dolo. l. 3. in fin. ff. de crimi. ſtellio. Auileſi. dicto cap. 17. prætorum nume. 27. dixi ſupra titu. proximo l. 2. gloſſ. 5. & 6. [Secundò fraudem committunt, ſi miſcuerint merces corruptas cum his, quæ corruptæ non ſunt, vt puta ceram nouam cũ veteri, quoniam tota concremabitur vel in pauperes erogabitur ſecundum Ange. in. l. 1. C. de conditi ſin publi. horre. lib. 10. Petr. Nun. de mandat. exequen. 1. par. capi. 19. nume. 18. verſi. 3. infertur dict. l. 8. tit. 16. par. 7. [Tertio ſi triticum miſcetur auena vel hordeo, vel in hordeo palea vel puluis de induſtria, vel aliqua poſita fuerit iuxta lanam, poteſt qui hæc fecerit extra ordinẽ puniri ſecundum Angel. in. l. annonam. ff. de extraordi. crimi. Petr. Nun. dict. c. 19. nume. 18. dict. l. 8. tit. 16. part. 7. [Quartò fieri poteſt fraus, ſi vinum fuerat aceruo, vel mũſto miſtũ vel alias cõcinnatũ. l. 1. ti. 10. lib. 3. forolegũ. l. 8. verſ. otro ſi tit. 16. par. 7. Pe. Nu. d. c. 19. nu. 18. verſ. 5. infertur, vbi ne fiat vinũ aceruũ, aſſerit poſſe fieri ſtatutũ, ne colligatur vindemia, niſi certo tẽpore, vt quotidie ſit in omnibus caſtellę locis quod & probat Cœp. de ſer. ruſti. prędi. c. de meſſe & vindemia, omnis enim occaſio fraudis à iudicibus vitãda eſt. l. 1. §. ſed ne. C. de lati. liberta. toll. [Quintò ſi quis impoſturã fecerit vel colluſionẽ in pernicię alterius vt in. l. 3. §. ſi quis. ff. de crimi. ſtellio. vbi Bar. tradit exẽplũ, ſi quis fortè maius preciũ impoſuit frumẽto vel alteri rei quę in foro vẽdebatur, quã ibi valeret cõmuniter, vel hoc fecit in ſubhaſtatione publica vt alij ad auctionẽ inuitarẽtur, vel vt ipſe cariꝰ frumẽtũ ſuũ vẽderet, circa priorẽ ſpeciẽ tractat optimã quęſt. Gre.

Lupi

Lupi in l. penul. tit. 25. par. 2. & nos latius diximus in ſtylo cancellarię tit. 1. præmi. 17. caſu. 20. declara. 2 c. 2. glo. 3. nume. 14. vſque in finem. De ſubhaſtatione loquitur Bar. in. d. §. item ſi quis & Anto. Gomez tomo de delictis. c. 7. verſ. ſecundus caſus, Marſi. ſingu. 441. Benuenutus de Straccha de decoctoribus vltima par. nu. 20. & vidi non ſemel ob crimẽ iſtud flagelis
8 publicè cędi diuites homines in curia Pinciana. [Sexto ſi quis aurũ calcum vendit pro auro, vel æs pro argento, perſuadens emptori illud eſſe aureum vel argẽteũ, cũ verè non eſſet, vt in. d. l. 3. §. ſi quis impoſturã. ff. de crimi. ſtellio. quam ſic intellexit Oldrad. conſil. 74. in fi. tex. eſt etiam in. l. 1. §. 1. ff. de pignora. actio. & in. l. 7. vbi Grego. Lupi in glo. 2. in fin. tit. 16. de dolo & fraudibus par. 7. Sic & caupones puniuntur, qui vinum cuiuſdam loci minoris æſtimationis vendũt pro vino alterius loci famoſi, & ſartores ponentes lanam in toracibus pro bombice, & eos qui vaſa ſtagnea aut alterius materiæ conficiunt, & vt formoſiora appareant, faciunt interlineaturas, vt citius corrũpantur. Nam huiuſmodi fraudatores poteſt iudex arbitrariè punire, tanquam committentes fraudem de re ad rem, vt dicit Bal. in. l. non dubium nu. 10. C. de legi. & notatur in viatorio iuris ſub rubri. de collegi. illici. & monopol. Pet. Nun. de mandatis exequend.
9 par. 1. c. 19. nu. 18. in fine. [Septimò iudex poteſt punire piſtores, qui cum aceto ſolent labare manus, vt exhaletur panis, & maior appareat: & laniones, qui inflant arietes mortuos vt groſſiores appareant, vt ſicri atteſtatur Valentiæ Petr. Nun. dict. c. 19. nume. 18. verſi. 10. infertur, quorum pœna ſolet eſſe verberum hoc in regno. Idem & contra ſutores, qui ex corruptis pellibus calceamenta faciunt, vel contra pictores qui falſis vel adulterinis vtuntur coloribus, hi omnes in pœnam incidunt ſtellionatus ſecundum Bartol. in l. 2. C. de murilegul. lib. 10. idem voluit Pet. Nun. d. c. 19. nu. 18. verſi. 7. infertur. Poteſt etiam fieri ſtatutum contra ruſticos vendentes ligna, & vt pondus appareat maior vtque carius vendatur ſcindunt ligna, eaque componunt ad fraudandos emptores, hi enim puniendi ſunt arbitrariè, vt ibidem reſoluit Nun. nu.
10 18. verſi. 9. infertur. [Octauò fit fraus, quoties quis oſtendit rem aliquam, & demum tradit emptori aliã eiuſdem generis, ſed non eiuſdem bonitatis in ſubſtãtia, incidit ſiquidem in crimen ſtellionatus, vt in. d. l. 3. §. ſed & ſiquis, ibi, obligatas auerterit. ff. de crimi. ſtellio. l. 7. ibi eſſe miſmo engaño. titu. 16. de dolo par. 7. vbi Grego. Lupi Anto. Gomez dict. c. 7. de delictis prope finem, Benuenutus de Straccha in tractatu de decoctoribus par. vlti. nume. 19. & ſequen. pagi. 304.
11 & ſeq. [Nonò fieri poteſt fraus ab iſtis propolis & mercatoribus, quoties in ſaccis portant merces deſuper bonas, inferius verò malas & vilioris precij, hi profecto acrius ſunt puniendi, vt in. l. ſaccularij iuxta intellectum glo. 1. in fin. ff. de extraordi. crimini. & hoc ſentire videtur Vlpianus in. d. l. 3. §. ſed & ſi quis merces ſuppoſuerit. ff. de crimi. ſtellio. l. 8. in prin. tit. 16. de dolo par. 7. dixi ſupra hoc lib. titu. 12. de vendi
12 tione pannorum. l. 1. glo. 3. [Quare vt in vtenſilibus & alijs mercibus huiuſmodi ceſſent fraudes, poterit iudex vel ciuitas ſtatuere & aſsignare locum, vbi hęc publicè vendantur ſub pœna amiſsionis earũ, vt pluribus probat Luc. de Pen. in. l. 1. C. ne ruſticani ad vilum opus lib. 11 quod eſt ſingulare in praxi, vt atteſtatur Pet. Nuni. de manda. exequen. 1. part. c. 19. nu. 19. ibique aſſerit taxãdas eſſe merces, veſtiumque & calciamentorum facturas, quod iure canonico ſtatutum eſſe aſſeuerat in. c. 1. de emp. & vendi. vbi docto. Bar. & Plat. in. l. fortiſsimus. C. de eroga. milita. anno. lib. 12. [Decimo monopolia officialium debet iu
13 dex omnino punire, vt in. l. vna. C. de monopol. & in. l. 2. tit. 7. par. 5. & officiales qui inter ſe conueniũt ne alios doceant officia, vt notat Luc. de Pena in. l. vlt. C. de legatio. lib. 10. Pet. Nun. dict. c. 19. nu. 19. verſi. item contra. Plurima tradit Petr. Rebuff. in conſtitution. regni Galliæ tracta. de magiſtris artificiorũ arti. 4. gloſſ. 2. atque in foro conſcientiæ eſſe illicita & obligare ad reſtitutionem probat frater Dom. à Soto lib. 6. de iuſti. & iur. q. 2. articulo vlt. vbi plura monopoliorum exempla tradit, veluti cum quis à Principe priuilegium emit, vt ſolus ipſe diſtrahat genus aliquod mercium, vt ibi docet col. penul. ad fin. dicam infra hoc lib. tit. 18. de campſoribus. l. 1. glo. 2. [Et
14 denique cauſę huiuſmodi contra propolas & caupones fraudem committentes breuiter expediuntur, & ſummariè etiam diebus feriatis, vt in. l. 1. & ibi. Plat. C. de piſtori. lib. 11. Pet. Nun. de manda. exequend. c. 19. nu. etiam. 19. in fin. 1. par.

GLOS. X.

Prætores curiæ de quibus cauſis cognoſcant ſoli, & de quibus omnes.

k *Entiendan todos los alcaldes que a la ſazon reſidieren en la corte.* Dubito an lex iſta generaliter obſeruetur in caſibus ſupra in gloſſ. præcedentibus memoratis. Videſiquidem curiæ præfectos ea ſemper omnes ſimul expedire, quę ad punienda crimina ſpectant, ſingula tamen quę ad moderationem eius loci, vbi curia reſidet, abſque collegis expediunt, itaque quilibet eorũ punit ſummariè eos, qui in diuenditione vtenſilium delinquunt, & qui ordinationes eiuſdem loci nõ cuſtodiunt: conſule circa hoc curiales expertos.

LEY. II.

¶ *Que ninguno compre ciertos mantenimientos cula corte para reuender, y quando los pueda comprar.*

¶ *Don Enrrique. III.*

¶ ElRey don Iuan nueſtro padre y ſeñor en las cortes de Viruieſca que hizo año de. 1387. ordeno vna ley, por la qual mando, q̃ porq̃ la corte fueſſe mas abaſtada, q̃ ningun regatõ ni regatona ni otra perſona alguna, no fueſſen oſados de cõprar en la nueſtra corte, ni cinco leguas

Universidad de Deusto
Biblioteca

della, [a] viandas algunas para reuender, ni pan cozido, ni trigo, ni auena, ni otro grano, ni ceuada, ni otras legumbres, ni carne muerta, ni viua, ni pescados frescos, ni salados mayores o menores, aunque sean sardinas frescas o saladas, ni peces del rio, ni otro qualquier pescado ni fruta ni otra vianda alguna, so pena de sesenta açotes y de dozientos marauedis, y que pierda lo que comprare, y que de las dichas penas pecuniarias, aya la mitad el acusador, y q̃ lo pueda acusar qualquier ome, y que los juezes de su officio puedá proceder, no auiendo acusador. [b] ¶ Y porque por ocasion de algunas cosas de las que en la dicha ley estan, se hazen en mi corte muchos cohechos y desaguisados, es mi seruicio dela interpretar y guardar en esta manera. [c] ¶ Primeramente declaro que ningun regaton ni regatona, ni otra persona alguna no seá ossados de cõprar en la mi corte, ni cinco leguas al derredor, [d] pan cozido para reuender, [e] pero pan en grano que lo pueda comprar quien quisiere, para reuender, saluo que ceuada y auena nuestra merced es, que los que la truxeren que ellos la vendan, y que ninguno la compre para reuender, y las otras legumbres, assi como habas, garuanços, lentejas aruejas, fruta verde y seca, que qualquiera la pueda comprar, si quisiere tambien para reuender como en otra manera, sin pena alguna. Otro si declaro que ninguno ni alguno no pueda comprar vino, [f] en la dicha mi corte, ni cinco leguas al derredor para reuender en la dicha mi corte, pero en la ciudad o villa, o lugar donde estuuiere la corte, el que tuuiere vino de su cosecha, que lo pueda vender por la medida dela ciudad o villa, o lugar, donde estuuiere, y todo el otro vino que en qualquier manera viniere de fuera parte, a se vender ala mi corte, que se véda por la medida del rastro, [g] y el que de otra guisa lo vendiere, que pague la pena en la dicha ley contenida. Otro si declaro en razon de la carne viua y muerta, assi como vacas, y terneras, [h] bueyes, carneros, ouejas, cabrones, y puercos, que qualquier persona lo pueda comprar para reuender si quisiere, pero que la otra carne assi como son gallinas, perdizes, pollos, ansaro nes, cabritos, conejos, y toda caça, [i] no la puedan comprar ni compren para reuẽder, saluo si las truxeren fuera de las cinco leguas dela dicha mi corte. Otro si, en razon de los pescados, declaro que ninguno compre en la dicha mi corte, ni cinco leguas al derredor, pescado alguno fresco, de mar ni de rio para lo reuẽder, saluo que lo vendan los mismos que lo truxeren de fuera parte: pero los pescados secos, assi como congrios secos, y pescados salados, y sardinas frescas y saladas, y pulpos, y mielgas, y xibias, y todos los otros pescados de la mar secos, que los que los truxeron, los pongan y tengan publicamente en la plaça, o villa, o lugar, do la dicha mi corte estuuiere todo vn dia, [k] porq̃ los q̃ quisieren hazer sus prouisiones, lo puedan hazer para sus casas, y aquel dia pasado, que pueda comprar quien quisiere para reuender sin pena alguna. Y qualquiera que de otra guisa lo hiziere, saluo como por mi es declarado, e interpretado, que caya en las penas en la dicha ley contenidas, y assi mando que se guarde y cumpla agora y de aqui adelante.

GLOSS. I.

a *Viandas algunas para reuender.* Hîc refertur ad literâ decisio legis supra proximæ, quę confestim declaratur & interpretatur.

GLOS.

GLOS. II.

b *No auiendo acusador.* Hucusque refertur lex precedens.

GLOSS. III.

1 *Masculinum concipit fœmininũ ex interpretatione extensiua, non ex proprietate sermonis.*
2 *Masculinum concipit fœmininum in pœnalibus.*

c *Ni regatona.* Hęc verba ideo hîc posita sunt ad euitandum dubium, an in pœnalibus masculinum concipiat fœmininum, multi enim tenuerunt non concipi, eo quòd fœmininum comprehẽditur sub masculino, nõ ex proprietate sermonis, sed ex interpretatione extẽsiua vt in. l. cum in adoptiuis. §. quæ in filio. C. de adoptio. ibi. quę in filio diximus, hęc in filia extendimus &. l. pen. in fin. C. de prępositis sacri. cubi. lib. 12. ibi, hęc omnia quę super cubicularijs sancimus, etiam ad cubicularias extendi decernimus. l. pronunciatio in prin. ff. de verbo. signi. glo. in. l. seruis legatis in princi. ff. de lega. 3. Dy. Bar. & Alberi. in. l. 1. ff. de verbo. signi. cum concordan. per Tiraq. traditis libr. 1. de retractu. §. 14 glo. 9. num. 178. & 179. & seq. [Sed nihilominus recep
2 tior est sententia, vt in pœnalibus masculinum concipiat fœmininum, per tex. in. l. si quis id quod versicu. fed & vtrunque. ff. de iuri. omni. iudi. vbi Albe. Pau. & Iaso. latissimè. l. qui domum iuncta. l. mater. ff. de adult. glo. Bar. & alij in. l. quisquis. C. ad. l. Iul. maiest. cum pluribus concordan. à Tiraq. cõgestis, d. §. 1. glo. 9. numero. 211. & pluribus sequent. Verum lex nostra hæc tollit dubia.

GLOSS. IIII.

Curiæ regiæ districtus est quinque leucarum circiter.

d *Ni cinco leguas al derredor.* Nota ex hac lege, Regis curiam continere quinque leucas circiter, & hic est eius districtus. l. 4. tit. 6. l. 4. tit. 7. supra. lib. 2.

GLOS. V.

Frumenti emptio prohibetur ad reuendendum.

e *Pero pan en grano que lo pueda comprar quien quisiere para reuender.* Hęc lex in hoc corrigitur per tex. in. l. 19. tit. 11. de emptio. & vendi. supra hoc lib. vbi prohibetur frumenti emptio ad reuendẽdum sub grauibus pœnis, quæ modernior est ista, dixi supra eodem. l. 1. glossa. 3.

GLOS. VI.

1 *Vinum an possit emi in curia ad reuendendum.*
2 *Vinum maiori precio taxandum est cauponibus exteris, quàm ciuibus.*

f *Ni alguno pueda comprar vino.* Nota vinum emi non posse in ea ciuitate, vbi curia residet, nec in alio loco contiguo intra quinque leucas existenti ad reuendẽdum sub pœnis in. l. præcedenti contentis. Ciues autẽ eiusdem ciuitatis vel loci, vbi curia residet, vinum ab eis ex proprijs vineis collectum minutim vendere tenẽtur, nec possunt alijs ad reuendendum vendere. Caupones autem possunt ex locis remotis vinum ad curiam vehere, & qua mensura id vendere teneãtur dicam in glo. seq. [Verùm ad refectionem expensarũ
2 in exportatione factarum solent curię prętores seu præfecti cauponibus curię maiori precio vinum taxare, quàm ipsis ciuibus, arg. tex. in. l. 1. C. de frumẽ. vrb. Alexand. vbi in frumento ad curiam exportato hoc ipsum fieri debere probat tex. ille, vt ex eo expendit Pet. Nun. Auen. de mand. exequen. 1. par. cap. 19. nu. 21. in prin. satis enim fatigantur itinere, & non sine incommodo à proprijs domibus auocantur, vt in. l. pro locis. C. de annu. & tribut. lib. 10. & l. pen. ff. quẽ adm. testa. aperi. idem voluit Ripa à quo Auenda. accepit in tracta. de peste tit. de remedijs præseruatiuis contra pestem numero. 191. & Auilesc. capit. 17. prętorũ numero. 20.

GLOS. VII.

1 *Curia regia rastro Hispanè appellatur.*
2 *Mensura & pondera eadem sunt in regno, & in regia curia.*

g *Que se venda por la medida del rastro.* Rastrum dicitur curia regia, quia Regem sequuntur omnes curiales. l. 2. ibi en la nuestra corte y rastro &. l. 3. tit. 6. de prętoribus curię, & in alijs pluribus huius regni legibus, supra libr. 2. [Et hęc mensura curiæ minor erat cęteris:
2 in hoc tamen crederem legem istam esse abrogatam per legem nouiorem primam & secundam supra tit. proximo, vbi in toto regno præcipitur eadem mensura & pondere vinum & frumentum venundari, nempe. Toletana & Auilensi, quod inuiolabiliter obseruatur etiã in regia curia, quare ociosè hîc posita est lex ista.

GLOS. VIII.

1 *Carnes emere ad reuendendum quando liceat.*
2 *Vitulas mortuas vendere non licet.*

h *Carne viua y muerta, assi como vacas y terneras.* Nota propolam seu quemuis alium posse emere incuria ad reuendendum carnes arietis, vaccæ, boum vitulorũ, ouium, suis, & caprarum. non tamen gallinas, pullos, perdices, anseres, edos, lepusculos, & alia ex venatione habita: nisi ex alio loco quinque leucis à curia distanti hæc asportauerit, & in hoc corrigitur seu limitatur lex prędcedens. [Vitulas autem mortuas vende
2 re nemo potest vt in. l. fi. tit. 8. infra lib. 7. & in hoc corrigitur lex ista.

GLOS. IX.

i *Y toda caza.* Dixi in. glo. prędcedenti.

Universidad de Deusto
Biblioteca

GLOSS. X.

1 *Aquatilia seu pisces quãdo quis emere possit ad reuendendum.*
2 *Statutũ quòd propolæ, quæ victus causa ad ciuitatem exportantur non emant vsque ad talem horam valet.*
3 *Rustici aliquid ad vendendum addacentes compelli possunt transacta hora constituta, vt redeant ad opera sua.*

k *Todo vn dia.* Recentes pisces maris vel fluuij à propolis emi in curia regia nullatenus possunt ad reuendendum, saltim verò possunt post diem vnum, in quo omnibus patere debent ciuibus seu in curia residẽtibus, vt eos emere possint victus sui causa, & in hoc corrigitur & limitatur lex præcedens. [Et ex hac lege nota
2 valere statutum, quod ferè in omnibus huius regni ciuitatib⁹ obseruatur, ne propolę emãt quę ad ciuitatẽ victus causa exportantur, donec transeat hora certa, vt interim ciues ea quibus indigent emere valeant, vt constat ex notatis per Ioan. de Plat. in.l. septem diebus. C. de eroga. mili. anno. li. 11. quem refert & sequitur Petr. Nun. de manda. exequen. 1. par. c. 19. numero 21. versi. & ob vbertatem, & Auilesi. cap. 17. prętorum num. 26. vbi idem tenere refert Amanelũ de Claris singul. 8. licèt contrarium asseueret tenuisse Ioan. de Pla. in. d. l. septem diebus, & ex. l. nostra hęc probatur sen
3 tentia. [Pro qua Pet. Nun. & Auilesi. citant glo. iuncto tex. in. l. 2. ff. de nũdi. in verbo tradere in fine, vbi certa hora transacta, vel à iudice constituenda, rustici non tenentur vẽdere minutim, vt ad opera sua reuertantur, & ante eos eam gloss. citauit Ripa in tracta. de peste tit. de remedijs prẽseruatiuis contra pestem nu. 225. vbi numer. præced. & sequen. plura in fauorem tradit rusticorum.

LEY. III.

¶ *Confirma las leyes passadas, y comete la execucion dellas a los alcaldes de corte y en su negligencia alos del Consejo.*

¶ *Don Fernando y doña Ysabel en Toledo, año de. 1480. ley. 50.*

¶ORdenamos y mãdames, que porque las leyes y ordenanças de nuestros reynos, que hablan contra los regatones de la corte, [a] sean guardadas y executadas, entiendan todos los alcaldes que a la sazon residieren en nuestra corte, [b] y si en la execució de las dichas leyes fuerẽ negligentes, que los del nuestro Consejo entiendan y prouean en ello.

GLOS. I.

Lex nostra declaratur.

a *Contra los regatones de la corte,* Intellige non solum leges supra proximas, sed alias omnes in hoc volumine contentas, quibus supra proximę derogantur, de quibus meminimus in glosis legum pręcedentium.

GLOSS. II.

b *Que residieren en nuestra corte.* Repete hîc quæ diximus supra eodem. l. 1. glossa vltim,

LEY. IIII.

¶ *Que los regatones no se lleguen a fauor y familiaridad de alguna persona.*

¶ *Don Enrique. IIII. en Toledo, año de. 1462. peti. 51.*

¶Defendemos que los regatones y taberneros de la nuestra corte, o de otra qualquier ciudad, villa o lugar đ los nuestros reynos, no sean ossados de se allegar al fauor y familiaridad [a] đ ninguno ni algun cauallero, ni grande de nuestra corte, ni de nuestro consejo, ni de los alcaldes [b] y alguaziles de nuestra corte, [c] ni de algun cauallero ni escudero de las ciudades, villas y lugares de nuestros reynos, y si los dichos regatones lo contrario hizieren, incurran en pena de cien açotes, y de cinquenta mil marauedis, la tercera parte para el acusador, y las otras dos tercias partes para los alguaziles dẽ la nuestra corte, si enella se hiziere lo suso dicho, y si en otras ciudades, y villas y lugares se hiziere, que la dicha pena sea para los alguaziles dellas, que dãdo en sus fuerças las ordenanças que sobre esto son hechas en las dichas ciudades y villas y lugares, contra los dichos regatones y taberneros.

GLOS. I.

a *Munera excecant oculos sapientium & iudicum.*

Aua-

rus seruus dicitur, non liber. ibid.
2 *Familiaritas nimia contemptum parit iudicibus & alijs.*
3 *Familiaritas nimia cum officiarijs & litigantibus iudicibus inhibetur.*
Familiaritas litigantium cum iudicibus quæ mala producat, ibidem.

a *E familiaridad.* Quid præ se sert obsecrò familiaritas magna & amicitia inter magnatẽ, vel magistratũ cũ caupone aut propola? nunquid sanguinis cõiunctio aut conditionis æqualitas? absit, nil aliud omnium iudicio, quàm eorũ munera & seruitia, quę oculos excęcant iudicum Ecclesiastici. 20. excecant quoque sapientes & subuertunt verba iustorum Exodi. 23. Quare non immerito auarus seruus dicitur, non liber, authore Cicerone Parodoxorum. cap. 6. numero. 49. cuius sententiam alijs pluribus confirmatam retuli in dialogo relatoris. 3. par. capit. 23. numero. 7. & sequẽ.
2 [Sed quid inde mali obuenit? certe ex nimia familiaritate & æquali conuersatione contemptus nascitur dignitatis, vt in vulgata. l. obseruandũ. ff. de offi. præsi. l. 8. tit. 4. de iudicibus par. 3. dum enim seruatur humilitas, regendi frangitur authoritas. cap. quando. 38. distin. hoc est, vilis & contemptibilis redditur secundũ Archid. ibidem. Panor. in cap. dilectus numero. 2. de pœn. & in proœmio Grego. numero. 2. [Exquo in. l.
3 59. tit. 5. de senatoribus regię cancellariæ supra libr. 2. prohibetur officiatiorum regię cancellariæ & litigantium communicatio, simultasque habitatio, assectatioque, deductio, reductio, famulatio, clientela, & ministerium cum regijs senatoribus, nec immeritò quidem: nam, vt docet experientia ex huiusmodi familiaritate & clientela plurima mala & iniustitiæ oriũtur, propter obsequia enim munera & ministeria famulatiã iustitia obscuratur, delinquentiumque omittitur punitio: quę veniæ facilitas incentiuum tribuit delinquendi teste Seneca & Ambrosio lib. officiorum 1. refertur in canone est in iusta in fi. 23. q. 4. impunitatisq; spes maxima est peccãdi illecebra. Cicero pro Milone numero. 33. cum concordantijs à me traditis in dialogo relatoris. 3. par. capit. 65. in principio quod maiori ratione vitio dari potest iudicibus & magistratibus familiaritatem cum cauponibus & propolis cõtrahentibus, qui genio, vt diximus, suo proni sunt fraudibus, technis, & dolis secum contrahentes impetere, vt nuncupatim diximus supra eo. l. 1. glo. 1. nu. 2. & deinceps & glo. 9.

GLOSS. II.

Curiæ prætores vtensilia moderantur, & victus in regia curia.

b *Ni de los alcaldes.* Curię præfecti solent vtensilia & victus cauponibus & propolis moderare & precium cõstituere: quod excedere non licet sub pœnis abeis impositis. l. 9. tit. 6. de prætoribus curię supra libr. 2. Petr. Nun. de manda. exequen. par. 1 cap. 19. num. 4. versic. 2. limitatur, quomodo ergo vinũ ęquo moderabitur prętio cauponi sibi familiari? & quo pacto eum puniet vinum musto miscentẽ, si vterũ vini dulcis & lenis sibi obtulit?

GLOSS. III.

Executores curiæ familiaritatem habere prohibentur cum cauponibus & propolis curiæ, & quare.

c *Alguaziles.* Hi sunt qui pœnas exequuntur cauponibus impositas, si ergo maximam cum cauponibus familiaritatem contraxerint, quomodo fraudes ab eis factas prętori curiæ denunciabunt? à quibus si genia & poculenta accepit quo pacto pœnas eis impositas exequetur?

GLOSS. IIII.

1 *Statuta an condere possint ciuitates vel oppida Hispaniæ.*
2 *Statuta populorum an valeant sine Principis confirmatione.*
3 *Statuta an populi condere possint absque regia licentia vel confirmatione super rebus proprijs vendis vel super vtensilibus, vel ad victum spectantibus.*
Statuta quæ fieri possunt per exempla declarantur, ibidem.
4 *Periculum vbi est in mora, plurima contra iuris regulas permittuntur, vel ex causa necessitatis quæ aliàs non licerent, remissiue.*
5 *Statuta pœnalia an fieri possint per ciuitates Hispaniæ.*
6 *Statuta aliàs permissa fieri prohibentur in Regis præsentia & eius curia.*
7 *Statuta ciuitatum à quibus fieri possint & quomodo? remissiuè.*

d *Ordenanças.* Nota ciuitates & oppida Hispanię, etiam si iurisdictione careant, posse tamen statuta condere circa vtensilia & victus, pœnasque arbitrio iudicum & decurionum statuere aduersus negotiatores & propolas, quibus ordinationibus lex ista derogare nõ intendit. Quinimo generalius ciuitates Hispanię absque vlla Regis licentia statuta condere possunt rationabilia & iusta, quæ seruanda sunt intra limites suę iurisdictionis. l. 14. tit. 6. de instructione correctorum supra lib. 3. Auilesi. in cap. 17. prętorum in verbo las haza, & Petr. Nuni. Auenda. ibidem sub cap. 19. nume. 3. versiculo. 2. conclusio. l. 8. tit. 1. de concilio infra lib.
2 7. vbi dicam latius. [Sed an sit necessum, vt similia statuta à Rege confirmentur? & necesse non esse expendit Petr. Nun. ex. d. cap. 17. prætorum in. d. c. 19. num. 3. Quod iure communi verius esse & communiter receptũ attestatur laso in. l. omnes populi in lectura numero. 26. & rursum in repe. num. 67. &. 34. ff. de iusti. & iur.

& iure, vbi resoluunt omnes contra Bar. posse popu los statuta condere, eademque esse seruanda absque re gia approbatione & confirmatione, atque idē voluit Pan. Castr. in l. priuatorum. C. de iuri. omni. iud. Bal. numero. 22. & communiter doctor. in cap. cum omnes extra de constitu. Sed nihilominus de consuetudine generali communiter tenetur opinio Bar. dicentis, nō valere statuta populi nisi confirmentur, vt refert Alberi. in l. forma. C. de offi. præf. præto. Petr. Nun. d. c. 19. num. 3. Quę consuetudo apud nos quoque viget, in terim tamen dum â rege confirmantur omnino seruā tur, vt attestatur Nuni. d. c. 19. numer. 3. quin & absque consuetudine iure regio hoc ipsum statuitur in d. l. 14. tit. 6. supra li. 3. sūpta ex. d. c. 17. prętorū, ita vt me lateat quidē, quæ fuerit ratio dubitandi Nūnij &
3 Auilesij. ¶ In rebus tamen proprijs vtendis & conser uandis possunt populi Castellani statuta condere absque vlla regis licentia vel confirmatione: & super vtē silibus, & ad victum spectantibus, maximē si sint tem poralia, vt notat Matt. Afflit. in prelud. constitu. regni Sicilię. q. 3. nu. 1. 2. 5. & 6. Ioā. de Plat. in l. 1. C. de vsur. fiscal. lib. decimo Innocē. in c. cū accessissent de cōsti. Pet. Nun. de manda. exequen. 1. par. c. 19. numer. 4. qui tradit exempla, nempe super taxatione mercedum mercenariorum vt in l. 3. titul. 11. de mercenarijs infra lib. 7. & super custodia & plantatione montium, vt in l. 15. & c. 16. tit. 7. de terminis publicis infra lib. 7. & super modo suffragij in concilio prestandi, vel qui possint in concilio adesse, vel non, vt in l. 5. tit. 1. de conci lijs ciuitatum infra lib. 7. adde alia exempla, scilicēt, super pascuis, & numero ouium, & custodia vinearū & messium, & pecudum, Ripa lib. 1. responsorum de legibus & constitu. c. 21. Barto. in l. omnes populi. i. q.
4 numero. 3. in fin. ff. de iust. & iur. ¶ Et huiusmodi sta tuta tum maximè sunt seruanda, cùm periculum esset in mora petendi confirmationem arg. l. tutor qui re pertorium. ff. de admi. tuto. cum similibus â Felino congestis in c. cum accessissent numero. 20. & sequen. de constitu. & in c. querelam num. vlti. de iureiuran. Ferdi. de Loaz. in repe. l. filiusfa. §. diui numero. 219. & multis sequen. ff. de lega. 1. Firmia. in lexico in verbo necessitas per totum, Alciato in l. 1. ff. de verbo. signi. ad fi. Iaso in rep. l. admonendi numero. 214. & sequ. ff. de iureiur. & ibi tradit latè Curti. senior cartha. 16. col. 3. versi. ad hanc decisionem. Iaso. & Purpura. vter que pen. col. in l. 1. ff. de offi. eius cui mand. est iurisdi. Alberi. in l. 1. C. de patri. qui fili. distrax. Math. Afflit. in consti. Siciliæ incip. si quādo cōtingit. 1. notab. vbi multa congerunt ob necessitatem permissa, quę aliās non licerent. Alia item ex causa necessaria non esset confirmatio statutorum huiusmodi, nempe, si sequere tur inde grauis expensa arg. l. pro locis & l. mediterra neæ, vbi Bar. notat. C. de anno. & tribu. lib. 10. ¶ Quo
5 ties autem licet vniuersitati iurisdictionem non habē ti statuta facere, poterit pœnam adijcere illa non ser uantibus, si sic facere consueuerat, vt fit in hoc regno: valet enim huiusmodi consuetudo secundum Ioann. de Plat. in l. 1. C. de vsur. fiscali. libr. 10. Alexand. in l. 1. numer. 11. ff. si quis ius dicent, non obtem. Iaso. in d. l. omnes populi numero. 28. & 35. Petr. Nun. d. cap. 19.
6 numero. 4. ¶ Statimque in versic. 2. limitatur, subdit vniuersitatem non posse facere statuta ali âs per missa Rege præsente eo in loco vbi curia residet, nisi Prin ceps confirmet, vt notat Bal. in l. human ū. 4. notab. C. de legib. & in l. in priuatorum & l. vlti. C. de iuri. omni. iudi. Ex quo infert Pet. Nun. hac de causa ad prętores curiæ taxationem victualium pertinere in locis, vbi curia residet, non ad eius loci concilium, vt
7 in l. 9. tit. 6. de prętoribus curię supra lib. 2. ¶ Quomo do autem fieri debeāt huiusmodi statuta, an â solo cor rectore, an verò â decurionibus, vel â correctore & de curionibus simul, & quid si discordent, tractant late Pet. Nun. d. c. 19. de manda. Regijs part. 1. numero. 5. & 6. & Auilesi. in c. 17. prętorum numero. 9. 12. & 13. & dicam late in l. 8. tit. 7. de concilijs & vniuersitatibus infra libro. 7.

LEY. V.

¶ Que los regatones de corte que vēdieren vino agu adō se les de cinquenta açotes.

¶ Don Enrrique. II. en Toro era de. 1407. l. 31.

¶ Tenemos por bien, e mandamos, que los regatones q̄ andan en la nuestra cor te vendan el vino puro, sin le hechar a-
a gua, [a] so pena que por cada vez que se ha llare auerlo vendido con agua, le sean dados cinquenta açotes.

GLOSS. I.

a *Sin le hechar agua.* De hoc diximus supra eo. l. 2. glo. 6.

LEY. VI.

¶ Que los regatones de corte, de mas de las penas en las le yes de suso contenidas, incurran en las en esta ley conte nidas.

¶ Don Enrrique. IIII. en Toledo, año de. 62. peti. 11.

¶ Mandamos que los regatones y rega tonas que en nuestra corte andan, no seā osados de comprar las prouisiones y vi tuallas, que vienen a se vender ala cor te: so pena que demas de las otras penas contra ellos puestas por cada vez que las compraren, de mas de las perder, incur ran por cada vez en pena de cien açotes, los quales se les den publicamēte, [a] por justicia, lo qual executē las nuestras justicias.

GLO-

GLOS. I.

a *Cien açotes, los quales se les den publicamente,* Vide quę dixi supra eod. l. 1. glo. 7. per totum.

LEY. VII.

¶ Que no se pueda comprar carnes viuas para las voluer a vender en las misma s ferias y mercados y ra stros en que se compraren.

¶ Don Phelipe. II. en Toledo, año de. 1561. a. 16. de abril pragmatica.

¶ Mādamos, que ninguna persona pue da comprar ni compre carnes viuas para las tornar a reuender en pie [a] en las mis mas ferias y mercados y rastros a donde las ouieren comprado, so pena que sean desterrados, del reyno por cinco años, y mas ayan perdido todo el ganado que assi compraren y la mitad de todos sus bienes, la tercera parte de las dichas pe nas para nuestra camara, y la otra tercia parte para el que denunciare, y la otra tercia parte para el juez que lo senten ciare.

GLOS. I.

a *En pie,* Adde quę diximus supra eod. l. 2. glossa. 8.

LEY. VIII.

¶ Que no aya corredores en las ferias y mercados de ga nados, ni se salga a comprar a los caminos los gana dos que vinieren a los mercados.

¶ Don Phelipe. II. en Madrid a. 20. de junio de. 1565. pragmatica.

¶ Mandamos que de aqui a delante no aya corredores [a] de ganados en las ferias y mercados donde se vendieren. Y que las justicias no los dexen vsar los dichos officios. Y que ninguna persona sea osa da de salir ni embiar a comprar a los ca minos los ganados que vinieren a ven derse a los mercados ni parte alguna de llos, so pena de auer perdido lo que assi compraren con el doblo. Lo qual aplica mos por tercias partes para nuestra ca mara, juezes, e denunciador.

GLOS. I.

Prosenetarum munus sordidum est, eorumque munus quid sit, ibidem.

a *No aya corredores.* Horum prosenetarum munus sor didum est. l. vlti. ff. de prosenetis interuenire enim so lent venditionibus, commutationibus, & alijs cōmer tijs, ex quo salarium consequūtur. l. 1. & vlti. ff. de pro senetis.

¶ Que no se compren en la corte mātenimientos para los reuēder ni se vendā a mas precio de la tasa, y las penas en que incurren, ponen las leyes. 2 y. 3. tit. 16. lib. 6.

¶ Que se puedan comprar lanas para reuender a facedo ves de paños, y no para sacar del reyno. l. 45. tit. 8. li. 6

¶ Los regidores ni jurados, ni escriuanos no sean tratantes en officio de regatoneria. l. 20. tit. 3. lib. 7.

¶ Ninguno cōpre paños en hilaza o xerga o batanados pa ra los reuēder en la misma forma, ley. 18. titul. 12. deste libro.

TITVLO QVINZE DE
Los contractos de censo.

LEY. I.

¶ Que se guarden las condiciones puestas en los contra ctos de censo.

¶ Don Fernando en las leyes de Toro, año de. 1505. l. 68.

¶ Si alguno pusiere sobre su heredad al gun censo, [a] con condicion que si no pa gare a ciertos plazos, q̄ caya la hēredad en comisso, [b] que se guarde el contracto y se juzgue por el, puesto que la pena sea grande y mas de la mitad. [c]

GLOS. I.

1 Cen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 *Census quid significet.*
Emphiteusis quid? & in quo differat à censu, ibidem.
2 *Census contractus quomodo fiat.*
3 *Annuorum reddituum emptio an licita sit.*
4 *Annuorũ reddituum ad vitam emptio an licita sit*
Annui redditus ad tempus certum constitui non possunt, ibidem.
5 *Annui redditus super fundo certo aut super omnibus bonis sunt constituendi ex receptiori sententia, alij non infimæ authoritatis tenuerunt cõtrarium, imo quod super persona fundetur, ibidem.*
Annui redditus, re super qua cõstituti sunt perempta, an debeantur, vel si res non reddit quod & annui sunt redditus, ibidem.
6 *Annui redditus cum pacto redimendi non improbantur nisi ob modicitatem precij.*
Annui redditus redimibiles si constituantur cum clausula de non alienando rem super qua constituuntur nisi requisito emptore & si alienentur possit pro eodem precio retrahere, nil valet hæc clausula, ibidẽ.
7 *Annui redditus cum clausula quòd non possint redimi nisi tempore aliquo elapso, vel quod vsque ad tot dies redimi possint & nõ postea, an redimi possint elapso tempore.*

a *Pusiere sobre su heredad algun censo.* Census quid significet tradit optime dom. Did. Couar. lib. 3. resolu. c. 7. in principio. Cẽsus autem prout in hac lege sumitur differt ab emphiteusi, dicitur enim contractus emphiteuticus, quoties dominus rei immobilis, vti domus vel fundi, eam alicui tradit reseruato sibi dominio directo, vtili in emphiteutam translato, sub annua pẽsione in recognitionem dominij directi sibi reseruati vel in compẽsationem fructuũ, vt in l. 1. C. de iure emph. vbi probat Iaso. numer. 48. idem Iaso. in auth. quirem num. 10. C. de sacrosanct. eccles. Oldra. consi. 29. Bart. in l. 1. §. 1. ff. de publica. Imo. in cap. ad audientiam. 2. de reb. eccles. non alienan. Anto. Gomez in l. 68. Tauri num. 2. & ibi Ioan. Lupi num. 2. l. 28. tit. 8. de locatione & emphiteusi par. 5. & ibi Gre. Lupi. [Census autem iure Pontificio dicitur, quoties dominus rei eam alteri tradit in eum transferens dominium vtile & directum pro precio cẽtum aureorum, vtque ex eadem re sibi decem aurei annui soluantur, vt notatur in. c. constitutus de religio. domi. & ibi notat glo. Innocẽ. Panor. & cæteri interpretes & doct. omnes num. præcedenti citati. Census etiam dicitur, quum quis super re propria immobili aliquo precio recepto vel gratis censum alteri constituit certæ annuę pensionis in perpetuum vel ad vitam, ita voluit Bal. in auth. & qui iurat nu. 37. C. de bon. autho. iudi. possi. Innocen. Abb. Ancharra. Cardi. & communiter docto. in. c. in ciuitate de vsur. Ioan. Lupi. in. d. l. 68. Tauri numer. 2. & ibi Anto. Gomez numero etiam. 2. & idem esse in censibus redimibilibus secundum omnes. [Dubium tamẽ esse solet, an emptiones horum annuorum reddituum licitæ sint siue perpetui sint siue redimibiles? & certè quæstio est sæpius agitata & discussa à theologis, nostrisque scriptoribus, qui multa in vtranque partem adduxerunt, quę non est opus hùc transcribere, quia iam nimium inculcata res est & quasi in rem transacta iudicatã, licitas esse has emptiones, si modò fraus absit & interueniat iustum precium, sicuti voluerunt Innocen, Hosti. Ioan. And. Anto. Cardi. Panor. Ioan. de Ana. & alij in cap. in ciuitate de vsur. Oldra. cons. 207. vbi ita asserit fuisse decisum in curia Romana Franc. Ripa lib. 1. responsorum capit. 19. & alij innumeri doctores, quos refert Tiraq. libro. 1. de retractu. §. 1. glo. 6. numero. 15. & sequen. Carol. Moline. de contractibus in principio numero. 20. ad ducens plures rationes pro hac sententia & dom. Didac. Couarru. optimè eam disserens & resoluens libr. 3. resolutio. cap. 7. numero. 2. idem voluit Conradus de contractibus. q. 83. cõclu. 14. & q. 79. Caro. Moli. de contract. q. 10. nu. 140. Anto. Floren. in 2. par. suæ summę tit. 1. c. 8. versi. alius cõtractus & seq. vsque ad versi. pen. eiusdem capitis Bapti. Salu. in sua summa in verbo vsura. 2. q. 2. Ange. Clauas. in eo. verbo. 1. versic. 44. Ioã. Gerson in lib. de cõtracti. Ricard. in. 2. quolibe. q. 23. arti. 3. Petr. Vberti. de cultura vineę. c. 2. 4. partis. Maior in. 4. sen tẽtiarũ distinctio. 15. q. 42. Cathalogus gloriæ mundi parte. 12. cõsidera. 99. fallẽtia. 25. Ioã. à Medina de restitutione. c. de cẽsibus Gre. Lupi hãc dicẽs receptiorem theologorũ & iurisperitorũ & veriorẽ in puncto iuris in. l. pen. tit. 8. de locato part. 5. frater Dõi. à. Soto lib. 6. de iusti. & iure. q. 5. arti. 1, & denique contractus iste approbatur Pontificia constitutione Martini. 5. anno. 1423. & iterum alia à Calixto tertio anno. 1455 editis, quę quidem constitutiones inter extrauagantes communes sunt sub titulo de emp. & vẽd. ita vt iã nullum nobis dubium relinqui possit, licèt Ioannes And. & Innocen. & Enrriquus de Gandauo teneant contrariã sententiam, quos refert Grego. Lupi vbi supra Sali. in authen. ad hęc ad fi. C. de vsur. [Hæc sententia extenditur ad annuos redditus ad vitam constitutos, quod vt indubium asserunt omnes propter incertitudinem lucri et damni. domin. Dida. Couarru. plures allegans, d. c. 7. libri resolu. 3. numero. 3. Domi. à Soto lib. 6. de iust. & iure. q. 5. arti. 2. in fi. ad tempus autem certum constitui non posse magis mihi probatur, quicquid dom. Did. Couarru. d. c. 7. nu. 4. censuerit, nisi vt Domi. à Soto. d. lib. 6. q. 5. art. 2. ad tertium, temperat, nisi tanto prorsus pretio quanta est omniũ pensionũ summa, pensio ad tẽpus ematur, vt sit omnino forma mutui. [Cęterũ ex receptiori theologorũ & iurisperitorum sententia hi annui redditus super certis fundis aut rebus necessario constituendi sunt, alioqui illicitos esse, constat ex ipsis constitutionibus Romanorum Pontificum & ex lege nostra ibi pusieren sobre su heredad. Atque idem esse si generaliter super omnibus bonis constituantur nullis specialiter designatis, non autem esse licitos si super persona tantum constituantur, vt tenent magis communiter docto. à dom. Couar. citati in. d. c. 7. libri. 3. resolu. numero. 4. Ipse tamen ibidem tenet contractum valere solum obligatione personali absque generali vel speciali bonorũ hypotheca optimisquidẽ fundamẽtis & rationibus cuius opinionis fuerunt Conrra. de cõtracti. q. 74. &. 75. &. q. 83. concl. 13. Carol. Moli. de cõtract. in principio numero. 22. Ioan. à Medina de censibus Domi. à Soto lib. 6. de iusti. & iure. q. 5. arti. 1. 4. conclus. Conclusionẽ tamen communem tenuit Gregor. Lupi in. d. l. pen. tit. 8. par. 5. glo. magna limit. 1. & Pet. Nun. responso. 12. Qui communem extendit, vt procedat, si bona, super quibus census constituitur tot redditus vel fructus reddant, quot sunt annui redditus, aliàs sit cõtractus inualidus, refertque idem voluisse doctorem Nauarrũ post docto. Medinã de cẽsibus & Licẽ. Piçarr. in glo. ad statutum de Guadalupe in quo articulo contrarium sentiunt cõstitutiones Martini quinti & Calixti tertij, vbi rebus peremptis super quibus census constituitur remanet actio ad redditus, vt ex eis expendit dom. Did. Couarru. in. d. cap. 7. libri. 3. resolu. num. 5. versic. primum etenim constat &c, & clarius frater Domi. à Soto lib. 6. de iusti. & iu. q. 5. arti. 1. in responsione ad secundum improbans sex conditiones à fratre Bartholomeo de Miranda traditas, vt census valeat in summa conciliorum in Martini quinti & Calixti decretis pagi. 629. Gregor. tamen Lupi in. d. l. pen. tit. 8. par. 5. glo. magna in. 1. & 2. limit. opinionem licenciati Pizarri filij sui sequitur, sed nihilominus opinio dom. Did. Couarru. & Domi. à Soto apud nos magis seruatur: non enim perit obligatio annuorum redditũ re peremptа, nec improbatur ex eo quòd res hypotecæ subnixa non reddat tot redditus, quot venditor census dare est obnoxius. [Idque 6 obtinere in redditibus annuis redimibilibus, vt ex pacto redimendi in contractu census appositо non censeatur illicitus contractus, nisi paruitas precij interueniat probat dom. Did. Couarr. libr. 3. resolu. cap. 8. numero. 5. & Domi. à Soto libr. 6. de iusti. & iure. q. 5. art. 3. conclu. 3. Grego. Lupi in. d. l. pen. tit. 8. part. 5. gloss. magna limit. 3. Petr. Nun. in responso. 12. vbi optimè probat clausulam, quæ apponi solet in huiusmodi cõtractibus, nempe, quòd non possit rem super qua census cõstituitur vendere irrequisito emptore huius annui redditus, & si eam vendiderit possit oblato precio redimere vel retrahere nihil operetur, magisque ex stylo & ignorantia tebellionũ cẽseatur appositа, quã ex mente contrahentium, vt per eum ibi latius videre licebit: quare dominium directũ & vtile manet apud census venditorem, nec aliquid in emptorem transfert nisi annuum dumtaxat redditum. [Aduertere tamen 7 oportet huic contractui adijci non posse clausulam quòd si intra certum tempus annui redditus non redimantur, eo elapso redimi nõ possint, sed hæc reijcitur clausula & adhuc elapso tempore poterit redimere, vt optime probat dom. Did. Couarr. lib. 3. resolu. c. 8. nu. 7. in fi. qui & numero seq. eam pactionem improbat qua conuenit inter huiusmodi contractum celebrantes, ne redimi possint annui redditus, nisi post elapsum annum, vel aliquod aliud tempus, qua inita pactione contractus reuocatur, quod & voluit Carol. Moline. de contractibus. q. 50. quorum sententia magis mihi probatur, quàm Conrradi & Medinæ ab ipso. d. Di. Couar. citatorũ.

1 *Emphiteuta non soluens pensionem per triennium cadit à iure suo, secus in censuario.*
Censuarius etiam si per mille annos non soluat pensionem non cadit à iure suo, nec res incidit in commissum, ibidem.
2 *Commisso quare in emphiteuta locus sit & non in censuario?*
3 *Emphiteutica res si alienetur irrequisito domino incidit in commissum secus in re censuali.*
4 *Commisso locus est in recensuali perpetua si ita conuenit inter partes.*
Commisso locus non est in re censuali cum pacto redimendi etiam si ita conuenerit secundum praxim Hispaniæ, ibidem.

b *Que caya la heredad en comisso.* Emphiteuta non soluens triennio pensionem domino directo cadit à iure suo, & si ecclesię non soluatur per biẽnium res incidit in commissum. l. 2. C. de iure emphi. l. pen. tit. 8. de locato & emphiteusi par. 5. Secus tamen est in cẽsuario, quia ius suum non amittit, etiamsi per mille annos non soluerit censum seu pensionem ei, cui census debetur cap. constitutus de relegio. domi. & ibi notat gl. Ino. Abb. Ancharra. Cardin. & communiter doctor. Imol. in cap. ad audientiam. 2. de reb. eccles. non alie. Bald. in authen. & qui. C. de bon. autho. iudi. possid. numero. 37. Ioan. Fab. in. §. adeo insti. de loca. pen. col. Iaso. in. l. 1. C. de iure emphi. numero. 48. & in. l. 2. C. eod. nume. 44. Anto. Gomez in. d. l. 68. Tauri numero. 3. [Cuius ratio est, quia censuarius est plenus & perfectus dominus rei, cuius causa pensio debetur, & sic est dumtaxat obligatus ad pensionem, & apud creditorem, cui pensio debetur, non est aliquod dominiũ nec ius, vt dixi in glo. pręced. numero. 2. In emphiteusi autem secus est, emphiteuta siquidem habet vtile dominium rei emphitheuticę, dominus verò cui pensio debetur habet in ea re directum dominium, quare mirum si in eius dominij recognitionem res incidat in commissum & domino vtile dominium applicetur & cum directo consolidetur, si pensio non soluatur. [Atque idem erit eadem ratione, si res emphiteutica 3 alienetur irrequisito domino, vt in. l. vlt. tit. 8. de locato & emphiteusi par. 5. non sic in censu, licèt enim res censualis alienetur non incidit in commissum, nec applicatur creditori, cui pensio debetur, cùm eius rei nullum habeat dominiũ, ita censet Specul. & Ioan. And. in tit. de locato. §. sed nunc versicu. 118. Iaso. in. l. fi. C. de iure emphi. q. 18. numero. 131. Greg. Lupi in. l. fi. tit. 8. par. 5. glo. 1. Deci. consi. 164. contra Ang. Areti. in. §. adeo in fi. insti. de loca. Anton. Gomez. d. l. 68. Tauri numero. 3. [Quod ibi intelligit procedere, nisi inter 4 contrahentes fiat pactum & conuentio, quòd precio non soluto per certum tempus vel re alienata irrequisito creditore, cui pensio pręstatur res, incidat in commissum, quia hac in specie pactum est seruandum, etiã si pœna sit excessiua, vt in hac lege expressim decidit, vt ex ea expendit Anto. Gomez. Sed hoc intelligit. d. Couuarr. lib. 3. resolu. cap. 7. nume. 1. quoties hęc pactio apponitur in censu perpetuo absque facultate redimen-

redimendi,eo quòd creditor cui pensio debetur erat antea dominus rei,quam in cẽsuarium transtulit hoc pacto appositò:praxis tamen apud suprema tribunalia eam legẽ contractus,&si in ipso contractu expressa sit,non admittit,quoties census est redimibilis,non enim incidet in commissum propter pensionem per triennium non solutam,quę praxis maximam habet æquitatem,cuius ipse etiam testis sum.Multo ergo minus in alia specie quando res alienatur irrequisito domino census incidet in commissum eadem ratione,& tum potissimum,cùm pactiones istæ ex tabellionum imperitia,potiusquàm ex contrahentium voluntate procedant,vt dixi supra glo.præcedenti numer. 6. & latius probauit Petr. Nun. Auenda. in responso. 12. quem omnino vide.

1 Pœna an possit duplum excedere.
2 Læsionis vltra dimidiam remedio an locus sit in contractu censuali vel emphiteutico.

c *Y mas de la mitad.* Nota pœnam in contractu appositam,&si magna sit & medietatem excedat hoc iure regio esse debitã. Iure autem communi licèt sit idem in pœna conuentionali quando adijcitur rei certę,secus tamẽ est,si rei incertę adijciatur vel facto,quia tũc si per verba multiplicatiua apponatur vt duplum vel triplum,non potest duplum excedere: per verba autẽ numeralia quamcũque potest excedere quantitatem, pœna autem legalis quadruplum nõ excedit,hæc probantur in.l.stipulatio ista.§.aiteri.ff.de verb.obliga. l.si dictum.ff.de euictio.§.omnes &.§.tripli &.§. quadrupli insti. de actio.notant docto. in. l. vnica. C. de
2 sentẽ.quę pro eo quod interest profert. [Notat etiã ex hac.l.Ant.Gomez in.d.l.68. Tauri vnde hęc sumpta fuit num.4.in fin.quòd in contractu censuali vel emphiteutico nõ est locus remedio.l.2.C.de res. vẽdi. nõ enim rescindetur prætextu lęsionis vltra dimidiã Cuius oppositum tenuerant docto.communiter,vt late diximus supra hoc libro tit.11.de empt. & vendi.l. 1.glo.8.numero.7.

LEY. II.

¶ Que los que pusieren censos sobre sus bienes declaren el censo que primero tenian puesto,so pena del doblo.
¶ Don Carlos y doña Iuana en Madrid,año de. 1518. peti.65.y en Valladolid,año de.1548.peti.160. don Phelipe.II.en Valladolid,año de.1558.en la respuesta de los capitulos de cortes de Valladolid del año de 1555.peti.122.

¶ Mandamos,que las personas que de aqui adelante pusieren censos o tributos sobre sus casas o heredades o possesiones que tengan atributados o en censuados a otro primero,seá obligados de manifestar y declar los cẽsos y tributos que hasta en tontes tuuierẽ cargados sobre las dichas sus casas y heredades y possessiones,[a] so pena que si assi no lo hizierẽ paguen conel dos tanto la quantia que rescbieren por el censo que assi vendieren y cargaren de nueuo,a la persona a quien vendiere el dicho censo.

GLOS. I.

Census constitui debet super re immobili vel alia possessione venditoris censum constituentis.

a *Que hasta entonces tuuieren cargados sobre las dichas sus casas y heredades y possessiones.* Ex hoc textu clare expenditur,cõtractum censualem imponi debere super rebus immobilibus & possessionibus venditoris iuxta communem opinionem,de qua supra eod. l.1.glo.1. num.5.alias enim quorsum tanto conatu hìc præcipitur,vt venditor cẽsus declarare teneatur,an res super qua censum denuo imponit,sit alij censui uel pensioni subnixa,

LEY. III.

¶ Que se haga vn libro, enel qual se registren todas las cosas que se dieren a censo.
¶ Los mismos en Toledo,año de.1539.peti.11.y dõ Phelippe vbi supra.

¶ Por quanto nos es hecha relació que se escusarian muchos pleytos sabiendo los que compran censos y tributos, los censos e y potecas que tienen las casas y heredades que compran.[a] Loqual encubren y callan los vendedores. Y por quitarlos inconuẽientes que desto se siguẽ mãdamos,que en cada ciudad villa o lugar donde ouiere cabeça de jurisdictiõ, aya vna persona,que tenga vn libro en que se registren todos los contractos de las qualidades suso dichas: y que no se registrando dentro de seys dias despues que fueren hechos no hagan fee ni prueua,ni se juzgue conforme a ellos, ni sea obligado a cosa alguna ningun tercero posseedor aunque tenga causa del vẽdedor.[b] Y que el tal registro no se muestre a ninguna persona,sino que el registrador pueda dar fee,si ay o nò algun tributo o venta[c] a pedimiento del vendedor.

GLOS. I.

Census emptor videtur domum vel possessionẽ super qua pensio constituitur emere, & breui manu reddere venditori, vt super ea census constituatur.

a *Las casas y heredades que compran.* Nota text. istum singularem,quòd emptor census videtur emere domum vel possessionem,super qua census imponitur, & per consequens breui manu eam reddere venditori, vt super ea census fundetur,& pensio imponatur arg. tex. cum materia in.l.singularia.ff.si cer.pet.& ita intellexit.l.1.supra eo.Anto.Gomez in.l.68. Tauri num.2. versi.ex quibus ego infero,& constat hoc ex lege ista quę in principio loquitur de emptore census vel tributi,& deinde dicit quòd iste emptor census emit domum vel possessionem,super qua census imponitur, & sic magis iustificatur census& cõfirmatur de quo supra in.l.præcedenti glo.1.

GLOSS. II.

Venditionem rei vel census vel hypothecæ prius factam celans punitur crimine stellionatus extra ordinem & pœna hìc statuta.

b *Ningũ tercero posseedor aunque tẽga causa del vẽdedor.* Hęc profecto iustissima lex est,ne emptores decipiantur à venditoribus,qui vrgente ære alieno mille solẽt committere fraudes eandem rem pluribus vendẽdo, obligando,vel super ea plures census constituendo,in magnam perniciem eorum,qui eam bona fide emunt vel censum constitui faciunt, quare æquissimum fuit vt huiusmodi venditiones vel censuũ cõstitutiones aut hypothecę omnibus emere volentibus pateant, & ex libro in quo hìc præcipitur hęc omnia scribi,fides exemplata depromatur,qua constet super ea re census nullos fuisse impositos,nec alteri fuisse venditã nec hypothecę subnixam,vt sic securius emptio fiat. Nam & iure communi huiusmodi celatores & fraudatores extra ordinem arbitrariè puniuntur vt in.l.3. in prin.ff.de crimi.stelliona.l.7.ad fi.tit.16.de dolis & fraudibus part. 7. Punitur etiam, quia si intra sex dies hoc non registrauerit,tertius possessor respondere non tenetur super tali venditione,censu,vel hypotheca,quia est nulla,quod valde nota & signa.

GLOS. III.

Lex nostra intelligitur.

c *Algũ tributo o vẽta.* Scilicet cẽsus, nõ tamẽ intelligas de venditione alicuius rei,vt hęc registrari debeat vel scribi in libro registrorum, sed de venditione census dumtaxat,de qua hìc loquitur,& ita intellige quę dixi in gl. pcedẽti, praxis enim hũc admisit intellectũ.

LEY. IIII.

¶ Que ningun censo de alquitar se ponga en pan,ni en vino,ni azeyte ni otras cosas que no sean a dinero. Y los q̃ en contrario se hizierẽ se reduzga el precio arespecto de a catorze mil el millar el cẽso de las tales cosas.
¶ Don Carlos y doña Iuana en Madrid,año de.1534.peti 127.y en Valladolid,año de.1537.peti.139.y en Toledo,año de.1539 peticiõ.62.alias.11.

¶ Porque somos informados q̃ de los cẽsos alquitar q̃ de pocos tiempos aca nuestros subditos an puesto sobre sus haziẽdas y heredades se há seguido y siguen grãdes inconueniẽtes en daño y graue lesion de los que assi con necessidad los han puesto y ponẽ: visto por los del nuestro consejo,y platicado con los procuradores de cortes para lo remediar, fue acordado que deuiamos mandar y mandamos,que de aqui adelãte no se puedá hazer los tales cẽsos y tributos alquitar para que se ayan de pagar en pan, vino, y azeyte, ni en leña, ni en carbon, ni en miel,ni cera,xabon,lino,y gallinas,y tocino,ni en otro genero de cosas que no sean dineros.[a] Y mãdamos que los contractos que hasta aqui se ouieren hecho, y hizieren de aqui adelante, se reduzga el dinstro que se ouiere dado por el censo de las tales cosas a respecto de catorce mil maraudis el millar, para que se pague en dinero, y no en las dichas cosas.

GLOS. I.

1 Pecuniæ vsus proprius qui sit.
Pecunia non æstimatur nec emitur pecunia,ibidem.
2 Pecuniam cum pecunia permutare licet.
3 Annui redditus in pecunia ius emi pecunia potest sicut ius percipiendi tributum vel fructus.

a *Ni en otro genero de cosas que no sean dineros.* Contrariũ videbatur,cò q̃ qui hũc cõtractũ imꝓbabãt, eò mouebantur, q̃ primus & proprius pecunię vsus is est, vt per eã cęterę res æstimentur,nõ vt ea sit sui ipsius æstimatio.l.1.ff.de cõtra.emp.§.preciũ &. §.itẽ pretium insti.de emp.& vẽd. Arist.li.1.politicorũ.c. 6. & li.5. ethicorũ.c.5.Plini.li.33.naturalis historiæ.c.1. & sic videtur minꝰ licere emere annuos redditus pecunia soluendos,& sic pecuniã alia pecunia æstimare, & pecuniã pecunia emere,quã oleũ,vinũ, & alia similia quotanis præstanda pecunia emere. Et hoc fundamento & ratione mouentur doctores emptionem annuorũ reddituum improbantes,vt cernere licebit ex dom. Didac.Couarru.libr.3.resolu.cap 7 num.2.in princi. & ex alijs authoribus supra eod.l.1.glo.1.numero.3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 citatis. [Cui difficultati respondeo annuos redditus in pecunia soluendos licere potius pecunia emere, quàm redditus olei, vini, & similium, nõ enim improbatur, pecuniam cùm pecunia permutare, sicut & licèt calceum cum gladio vel alia re secũdũ Arist. lib. 1. politi. c. 6. &. 7. dnũ Thomã de regimine Principũ lib. 2. c. 14. Cayeta. de Cãbijs. c. 5. Siluest. in verbo vsura. 4. questi. 2. &. 3. [Vel hac in specie non emitur pecunia, sed ius percipiendi annuam pensionem emitur pecunia, quod ius precio æstimatur pecuniario, sicut ius percipiendi tributum vel fructus alicuius rei, vt probat eleganter Carol. Moline. de contracti. in prin. nu. 20. d. D. Couar. lib. 3. resolu. c. 7. nu. 2. versi. non oberũt in fin. Domi. â Soto lib. 6. de iusti. & iur. q. 5. arti. 1. in resp̃sione ad primum. Quãdo verò annuus redditus non consistit in pecunia, sed in oleo, vino, cera & similibus facilius poterit in precio fraudari venditor census, atque ideo ad pecuniam reduci præcipit lex ista, cùm huius cõtractus iustificatio precipua est iustum precium, vt cõcludunt omnes supra eo. l. 1. glo. 1. nu. 3. citati. &. d. D. Couarru. in specie libro. 3. resolu. c. 10. num. 3.

LEY. V.

¶ Que no se haga fraude en cũplimiento de la ley passada.
¶ Los mismos en Valladolid, año de. 1548. peti. 159.

¶ Otrosi, por que por euitar lo cõtenido en la dicha ley algunos haz ẽ contractos simulados en fraude della, y otros haz ẽ renunciar la dicha ley, [a] mandamos que se guarde lo proueydo enella, y que las justicias no den lugar a que se haga fraude alo en la dicha ley contenido. [b]

GLOSS. I.

Renunciari non potest iuri prohibitiuo.

a *Renunciar la dicha ley.* Non enim potuit renuntiari dictę legi tanquam prohibitiuę, legi siquidem prohibitiuę renunciari non potest glo. in. l. 1. in fi. C. ne fideiusso. doti. dẽt, & ibi cã sequuntur docto. cõmuniter.

GLOSS. II.

Fraus legi quomodo fiat, remissiue.

b *Fraude a lo enla dicha ley contenido.* Quomodo fiat fraus legi, tractat Bald. & docto. in. l. non dubium. C. de legib.

LEY. VI. ET VLTIMA.

¶ Que no aya censos ni juros de al quitar de menos de a catorce mil el millar.

¶ Dõ Philippe. II. en las cortes de Madrid, año de. 1563. a. 25. de octubre cap. 127.

¶ Porquanto por los procuradores del reyno que vinieron a las cortes que celebramos en esta villa de Madrid, este año de mil e quiniẽtos e sesẽta y tres, nos fue suplicado mãdasemos que no se pudiese de aqui adelãte imponer ni vẽder censo ni juro alguno al quitar, a menos precio de a catorze mil marauedis el millar: y q̃ se reduzgan a este precio los censos y juros vendidos. Y auiendose enel nuestro consejo tratado y platicado sobre ello, auida consideracion assi en lo q̃ toca a la justicia y justificaciõ de semejãtes cõtractos y cẽsos, [a] como al beneficio y biẽ publico destos reynos y de los subditos y naturales dellos, parescio ser justo lo q̃ nos suplicarõ. Y assi ordenamos y mãdamos, q̃ de aqui adelãte no se pueda en estos nuestros reynos, ni en ninguna parte ni lugar dellos, vẽder, ni imponer, ni cõstituir juros ni cẽsos algunos d̃ alquitar a menor precio de a razõ de catorze mil marauedis cada millar. [b] Y que las vẽtas y cõtractos y cẽsos que en otra manera a menor precio se hizieren sean ensi ningunos y de ningun valor y effecto, y no se pueda por virtud dellos pedir ni cobrar en juyzio ni fuera del mas de a la dicha razon y respecto. Y que ningun escriuano destos nuestros reynos de fee ni haga escriptura de semejantes contractos, so pena de priuacion de su officio. ¶ Y en quanto a los juros y censos y contractos hasta aqui hechos a menos precio de los dichos catorze mil marauedis el millar, mandamos que assi mesmo sean reduzidos, y reduzimos al dicho precio [c] y respecto de a catorze mil el millar no embargante que sean antiguos y de mucho tiempo impuestos, ni q̃ seã hechos en parte ni prouincia dõde se diga y alegue q̃ ha sido costumbre vẽderse a menos precio. [d] Para que a este respecto de a catorce mil marauedis el millar se hagã las pagas de aqui adelante, de lo que corriere desde el dia de la publicacion desta ley. Y lo mesmo se entienda y guarde en los juros, que hasta aqui auemos vendido [e] y vendieremos de aqui adelante.

GLOSS, I.

Census redimibilis iustitia in iusto precio consistit.

a *Y justificacion de semejantes contractos y censos.* Inter alia quæ hunc census contractum à non nullis reprobatum iustificant, est iustum precium, vt explicat lex nostra, & doctores omnes supra eo. l. 1. glossa. 1. numero. 3. citati. dom. Did. Couarr. lib. 3. resolu, cap. 10. nu. vlti. versi. 4. in fine.

GLOS. II.

1 *Annui redditus redimibilis iustum precium iuxta vsum vniuscuiusque prouinciæ iudicatur.*
Annui redditus redimibilis iustum precium in regno Hispaniæ lege nostra definitũ est ad rationem vnius pro quatuordecim, ibidem & num. seq.
2 *Annui redditus perpetui vel ad vitam precium iustũ quod sit, remissiue.*

b *A razon de a catorze mil marauedis el millar.* Per legẽ istam tolluntur dubia plurima & opinionum varietas circa explorandum iustum annui redditus redimibilis precium, de quo latè agit dom. Did. Couarr. Episcopus Segouiensis meritissimusque summo senatui præfectus libr. 3. resolutio. cap. 10. per totũ, ibique nu. 1. resoluit iustum annui redditus redimibilis precium illud esse, quod communi prouincię vsu moderatum est, ex Guidonis Papæ sententia consi. 180. ibique refert plures diuersasque prouinciarum cõsuetudines, & inter alias refert in Hispania in prouincia Betica & districtu cancellariæ Granatensis vltra Tagum ad rationem decimæ vsu pluribus eius cancellarię sententijs probato probatum esse: in districtu autem prętorij Pinciani ad rationem vnius pro quatuordecim, [Et hoc vltimum preciũ hodie per legẽ nostrã in toto regno indiscriminatim prescribitur & definitur, ita vt minui minimè possit, quod aũt sit precium annui redditus perpetui vel ad vitã tractat optimè idẽ dom. Did. Couar. lib. 3. resolu. c. 9. nu. 5. 6. &. 7. & seq.

GLOSS. III.

Princeps per legem generalem potest tollere ius alicui quæsitum, nec tenebitur ei satisfacere de æquiualenti precio.

c *Reducimos al dicho precio.* Videtur ius quæsitum his qui ante legem istam emerant census seu annuos redditus redimibiles ad rationem decimæ vel vnius pro duodecim in prouincijs, in quibus hoc moris erat, nõ posse per Regem tolli nisi ratione publicæ vtilitatis & tunc dato bono cambio, vt late probauimus in. l. 6. glo. 1. supra tit. 10. de donatio. Dic tamen quòd si per legem generalem hoc faciat Princeps, non tenebitur parti lęsæ satisfacere de æquialẽti precio, vt latè probat Paul. Paris. consi. 1. nu. 46. lib. 1. vbi citat concord. Deci. in. c. quæ in ecclesiarum nu. 21. de constitu. dixi in dialogo relatoris. 4. par. c. 12. nu. 3. & supra hoc libr. tit. 10. de dona. glo. 1. in fine.

GLOSS. IIII.

Consuetudo qua annui redditus minori precio æstimãtur quàm ad rationẽ vnius pro quatuordecim improbatur.

d *Y alegue que ha sido costũbre de vẽderse a menos precio.* Ecce improbat lex nostra consuetudinem prouincię qua annui redditus redimibiles æstimãtur minori precio, quàm ad rationem vnuius pro quatuordecim, quæ consuetudo ante hãc legem obseruabatur in prouincia Betica authore dom. Didad. Couar. lib. 3. resolu. c. 10. per totum dixi supra hac eadem. l. gl. 2.

GLOSS. V.

Persona loquentis excepta intelligitur in generali sermone seu dispositione: nisi expresse se ipsam cõprehendat.

e *Se entiẽda y guarde en los juros que hasta aqui auemos vẽdido.* Hoc ideo hîc expresit legislator, quia in generali sermone & dispositione excepta intelligitur persona loquentis seu disponentis vt in. l. inquisitio. C. de solutio. & in. l. si mercem. §. fin. & ibi Bar. notat. ff. de actioni. empt. &. l. qui insulam, §. colonus. ff. loca. & nequis diceret hoc non extendi ad annuos redditus a Rege nostro venditos, quasi excepta videatur persona loquantis, hoc expresit, vt ad tales redditus legis nostrę dispositio extenderetur.

TITVLO DIEZ YSEYS DE
Los contractos obligaciones y fianças y deudas y cesion de bienes que hazen los deudores.

Universidad de Deusto
Biblioteca

LEY. I.

¶ *Que de dos personas simplemente obligados, se entienda cada vno por la mitad, saluo si cada vno se obligare insolidum.*

¶ *Don Enrrique. IIII. en Madrid, año de. 1458.*

¶ Establecemos que si dos personas se obligaren simplemente[a] por contracto o en otra manera alguna para hazer y cũplir alguna cosa, que por esse mesmo hecho se entiẽdan ser obligados cada vno por la mitad: [b] saluo si enel cõtracto se dixere que cada vno sea obligado insolidum, [c] o entresi en otra manera fuere cõuenido e ygualado. [d] Y esto no embargãte qualesquier leyes del derecho comũ [e] que contra esto hablan. Y esto sea guardado assi en los contractos passados como en los por venir.

GLOS. I.

Fideiussores duo simpliciter obligati, sicut & duo rei principales quilibet eorum tenebitur pro parte.

a *Se obligaren simplemente.* Intellige in fideiussoribus, nam in duobus reis principaliter obligatis hoc statutum erat iure cõmuni, vt quilibet conferetur pro parte obligatus, vt in. l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duob. reis, atque ideo si in duobus reis lex nostra intelligeretur, necesse non erat iuri communi derogare, prout derogat: ita intelligit legem nostram Greg. Lupi in. l. 8 in verbo cada vno dellos paulo post prin. titu. 12. de fideiusso. par. 5.

GLOS. II.

1 *Fideiussores plures olim insolidum tenebantur, sed ex epistola diui Adriani quilibet pro parte.*
2 *Exceptio diuisionis opponi debet ante sententiam, sicut quælibet peremptoria.*
Diuisionis beneficium opponi potest in causa appellationis, ibidem.
3 *Fideiussores plures an teneãtur pro parte iure nouo absque beneficio epistolæ diui Adriani.*
4 *Fideiussores tenentur insolidum si expressim fuerit ita cautum.*
Fideiussores tenentur insolidum in pluribus casibus, ibidem & num. 5. & 6.
5 *renũciari beneficio diuisionis an satis sit hodie vt quis teneatur insolidũ et quid hodie fiat per tabelliones.*
6 *Diuisionis materia, remissue,*

b *Cada vno por la mitad.* Iure communi Imperatorum si plures sint fideiussores, quotquot erant numero, singuli insolidum tenebantur. Itaque liberum erat creditori à quo vellet solidum exigere. Sed ex epistola diui Adriani compellitur creditor à singulis, qui litis cõtestatę tempore soluendo sint, partes petere, ideoque si quis ex fideiussoribus eo tempore soluendo non sit, cęteros onerat, vt in. §. si plures insti. de fideiusso. l. inter fideiussores. l. inter eos. l. si plures &. l. si contendat. ff. de fideiusso. l. 1. §. nunc tractemus. ff. de tutell. & ratio. distrah. l. fideiussor. C. de fideiu. l. 8. ti. 12. de fideiu. par. 5. l. 10. eo. tit. [Et huiusmodi exceptio seu beneficiũ diuisionis debet opponi ante sentẽtiã & nõ post, sicut alia quælibet exceptio perẽptoria vt in. l. fideiussor versic. 1. C. de fideiusso. & ibi glo. Cyn. Bar. Alberi. Bald. Ang. Sali. & cæteri. Bar. Ang. Paul. Imol. & cõmuniter doct. in. l. si dubitetur. ff. de fideiuss. Specul. in tit. de renũciatio. & cõclus. §. 1. ver. sequitur videre, Ioã. Fab. Ioan. de Plat. & alij in. §. si plures insti. de fideiu. nisi à sententia fuerit appellatũ, tunc enim (cùm appellatio extingat iudicatum vt in. l. 1. §. vlti. ff. ad Turpilia. l. ita demum. C. de procura. l. eleganter. §. quid ergo. ff. de condi. indebi., & reponat causam in eo statu quo aderat post litem contestatã (vt dictis legibus probatur) admittetur in causa appellationis huiusmodi beneficium diuisionis secũdũ glo. & docto. in. d. l. fideiussor. C. de fideiuss. Bar. & cæteros in. d. l. si dubitatur. ff. eo. Ant. Gom. de contractibus. c. 13. nu. 15. [Sed & erat inter doctores cõtrouersia, an iure nouo authẽticorum absque beneficio epistolę diui Adriani ipso iure quilibet fideiussorum teneatur pro parte sua dũtaxat? & quidam dicebant hodie necessariũ non esse beneficiũ epistolę vt in auth. de duob. reis. §. 1. colla. 7. & ibi hoc asserit glo. in verbo cedere, alia in. l. creditor. §. duobus & in. l. si mandato Titij. §. Paulus. ff. mãdat. & hæc opinio iure regio probatur, vt in. l. 8. in fi. tit. 12. de fideiusso. part. 5. & ibi Greg. Lupi in verbo cada vno dellos, idem probat lex nostra vt dixi in glo. præcedenti, licèt contrariam sententiam tenuerit glo. in. l. non rectè C. de fideiusso. & in. §. si plures gloss. 1. insti. eo. quam ibi sequuti fuerunt Fab. & Ang. cam dicentes communem, quod & Greg. Lupi attestatur in d. l. 8. in verbo cada vno dellos. [Limita conclusionẽ numer. 1. traditam, nisi expresse dicatur, vt quilibet eorum teneatur insolidum vt hîc subdit tex. & dicam in glo. seq. Limita secundo nisi in fideiussoribus tutorũ qui non implorant hoc beneficium, licèt tutores implorent. l. vlt. ff. rem pupi. salua fore. l. 1. §. nunc tractemus. ff. de tutel. & ratio. distrahen. Fallit tertio in fideiussore fideiussoris. l. si plures. §. vltim. ff. de fideiusso. Quarto fallit quando cęteri fideiussores soluendo nõ sunt tempore litis contestatę, vt in. §. si plures insti. de fideiusso. &. d. l. 8. titul. 12. par. 5. Fallit quinto, quando eiusdem summæ sunt fideiussores, sed non eiusdem debitoris. l. si à Titio. ff. de fideiusso. Fallit. 6. quãdo inficiantur. l. si dubitet. §. ita. ff. de fideiusso. gloss. has quinque vltimas tradẽs limitationes in. d. §. si plures in verbo partes & ibi Nico. Bellõ nu. 9. & seq. latiori stylo prosequitur & addit aliã. [Septimo limita, nisi fuerit hoc beneficio renunciatũ, quoniã tunc quilibet tenebitur insolidũ Bar. & doct. in. l. si testamẽtũ. §. pen. ff. de fideiusso. Anto. Gomez de contractibus. c. 13. nu. 15. insi. Marsil. in rub. ff. de fideiuss. nu. 27. Sed tu considera an sit necessaria huiusmodi renunciatio? & videtur, necessariam non esse, quia per. l. nostram & per. d. l. 8. tit. 12. de fideiusso. part. 5. absque huiusmodi beneficio ipso iure quilibet tenetur pro parte quãdo simpliciter plures sese obligarunt, atque ideo non sufficit hæc renunciatio epistolę diui Adriani, vt quilibet eorum teneatur insolidum, vt sensit Gre. Lupi in d. l. 8. in verbo cada vno dellos. Quo fit, vt maiori cautela tabelliones vtantur in instrumentis fideiusionũ dicentes Petrus tanquam principalis, & Ioan. Franc. eius fideiussores de alieno debito proprium facientes sese omnes, quilibet eorum insolidum obligarunt &c. renunciãtes beneficio diuisionis & auth. præsente de fideiusso. & hoc ita de duob. reis. &c. dicam in glo. seq. [Limita. 8. nisi alter eorũ insolidum soluat, quia non poterit à creditore repetere, nec hanc exceptionẽ opponere, nec ab alijs exiget con fideiussoribus, nisi is pro quo fideiussit soluẽdo non sit. §. si plures insti. de fideiusso. Bar. in. l. si testamento. §. pen. ff. eo. & ibi doctor. cõmu. Ant. Gom. de contracti. c. 13. nu. 15. in fin. cętera autẽ materiã diuisionis & beneficij diui Adriani tangentia vide per Alfon. à Montaluo in. l. 4. tit. 18. lib. 3. fori, & doctores in locis superius citatis, & Ant. Nicellum in cõcordantijs glossarum concordantia. 19. num. 177. Marcum Mantuã lib. 9. obseruationum observatione. 85. & in apophtechmatis nouis apophtechmate. 88. Hyppoli. in repe. rub. ff. de fideiusso. num. 27. 28. & 34. Purpuratũ in. l. si creditores nu. 38. C. d pact.

c *Se dixere que cada vno sea obligado insolidum.* Nota ex lege ista, quòd si plures fideiussores sese obligant insolidum absque aliqua legum renũciatione, tenetur quilibet eorum insolidum, vt hîc statuitur. Iure autem cõmuni & Partitarum, etiam si plures fideiussores insolidum obligentur, si præsentes & soluendo sint, conueniuntur pro parte & non insolidum. [Solet tamen illis legibus renunciari, quamuis per legem nostram renunciatio necessaria non esset, quippe qua pactũ quo fideiussores insolidum obligantur seruari præcipitur, & erit vtilis renunciatio, ne quis obijciat legem nostram non loqui in fideiussoribus, sed in duobus reis principalibus, quo circa ad tollendam omnem dubitationem vtilis erit renunciatio. & hoc iure vtimur.

d *O entre si de otra manera fuere conuenido e ygualado.* Veluti si duo fideiusserunt distributiuè, vnus in decẽ alter in residuo, quoniam tũc seruabitur pactum, nec si alter eorum soluendo non sit, alter pro eo tenebitur sed quilibet conuenietur pro parte, pro qua se obligauit dũtaxat, & non insolidum secundum Bal. in. l. fi. col. pen. C. de vsur. rei iudi. quoniã obligatio fuit diuisa & taxata per pactum, citat. l. fideiussores magistratuũ. §. pro Aurelio. ff. de fideiusso. licèt aliàs nomine residui totuũ cõtineatur. l. 2. C. de hęredi. insti., ita docet Greg. Lupi in. l. 8. glo. vlti. tit. 12. de fideiu. par. 5.

GLOS. V.

Lex nostra explicatur.

e *No embargante qualesquier leyes de derecho comun.* Ex his verbis colligit Greg. Lupi in. d. l. 8. tit. 12. de fideiusso. par. 5. in verbo cada vno dellos, quòd lex ista nõ loquitur in duobus reis principalibus, cùm in eis idem erat dispositum iure communi, vt probauimus in glossa 1. leges ergo iuris communis corriguntur per legem nostram, quas ciuitauimus supra ea. l. gl. 2. nu. 3.

GLOS. III.

1 *Fideiussores plures si se insolidum obligant, an absque aliqua legum renunciatione teneatur quilibet eorum insolidum.*
2 *Renunciatio auth. præsente. C. de fideiuss. & auth. hoc ita de duob. reis an sit hodie necessaria.*

GLOS. IIII.

Fideiussores plures non tenentur vltra summam pro qua quilibet eorum fideiussit.
Residui appellatione an totum contineatur, ibidem.

LEY. II.

¶ *Que contra la obligacion o contracto no se pueda oponer que se hizo entre absentes, o que no ouo stipulacio, porque en qualquier manera que vno parezca se quiso obligar a otro queda obligado.*

¶ *Don Alonso. XI. en Alcala era. 1386. tit. 16. l. vnica.*

¶ Paresciendo que alguno se quiso obligar a otro, [a] por promision, o por algun contracto, o en otra manera, [b] sea tenudo de cumplir aquello a que se obligo, y no pueda poner excepciõ que no fue hecha stipulacion, [c] que quiere dezir prometimiento con cierta solemnidad de derecho, o que fue hecho el contracto o obligaciõ entre absentes, [d] o que no fue hecho ante escriuano publico, o que fue hecho a otra persona priuada en nombre de otros entre absentes: [e] o que se obligo alguno que daria otro, o que haria alguna cosa: [f] mandamos que toda via vala la dicha obligacion y cõtracto que fuere hecho en qualquier manera q̃ parezca q̃ se quiso obligar a otro.

GLOS. I.

1 *Legem nostram iuri diuino & naturali esse consonam egregiamque decisionem.*
Fides altera intellectualis, altera moralis, ibidem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Fides eſt teſte Cicerone dictorum & conuentorum conſtantia & veritas,ibidem.
Fides à Romanis magni habita, ibidem.
2 *Fides duplex genus legalis & moralis.*
3 *Pactum nudum iure regio actionem producit.*
4 *Pactum nudum iure ciuili actionem nullam producit ex receptiori ſententia.*
5 *Pactum nudum iure canonico actionem producit ex receptiori ſententia.*
6 *Princeps an peccet ſi pactum nudum ſeruari non præcipiat.*
Princeps an peccet,ſi peccata mortalia per legem nõ iubeat puniri,ibidem.
7 *Naturalis obligatio vbicunque oritur, actio efficax competit iure regio, ſecus ſi naturalis nõ oriatur.*
8 *Pactum nudum ſeu nuda promiſsio ſine cauſa iure regio vel canonico an actionem producat, & numero ſequ.*
9 *Promiſsio ſine cauſa an producat naturalem obligationem.*
10 *Promiſsio ſub conditione cauſam continere dicitur.*
11 *Promiſsio ex mera liberalitate ſcienter facta ſi hoc exprimitur iure regio & canonico producit actionẽ.*

a *Pareſciendo que alguno ſe quiſo obligar a otro.* Lex iſta mirabilis eſt iurique diuino & naturali conſona,quibus fidem ſeruari ſtatutum eſt:ad cuius perfectam & plenam expoſitionem præmittere oportet,duplicem eſſe fidem,alteram intellectualem & alteram moralẽ, Intellectualis ſignificat habitum& virtutem,qua certò conſtãter & firmiter dictis cuiuſpiam adhæremus, & quod audiuimus credimus,vt Ariſto.docet in topicis libr.4.dicens fidem eſſe opinionem cum vehementia,ideſt,aſſenſum ſine hęſitatione,& hæc non pertinet ad id de quo modò agimus. Fides autem moralis ſignificat habitum voluntatis,qui & fidelitas nuncupatur, quo dicta & promiſſa factis complemus & certa facimus,quam graphicè deſcribit Cicero libr.officiorum.1.cap.de iuſtitia,dicens.Fides eſt dictorum cõuentorumque conſtantia & veritas. Auguſti. etiam lib.de mendatio cap.20.fidem dici aſſeuerat eo quòd fiat quod dicitur, prima enim ſillaba inſinuat facere, ſecunda dicere, quam virtutem tanti fecere Romani, vt ſtatuam ei Iouis vicinam in capitolio ſtatuerint, quod ex oratione Catonis refert Cicero officiorum lib.3.& vſque adeo eam ſemper coluerunt, vt pro fide vel hoſtibus ſeruãda Marcus Regulus mortem op
2 peteret,& de hac loquimur inpręſentiarũ. [Duplex eſt id genus fides,altera quę verſatur circa debitum legale,altera verò circa morale,vt rectè explicat Domi. à Soto lib.de ratione tegendi & detegendi ſecretum 1.membro.q.1.folio.3.Prima nõ differt à iuſtitia nec ab ea ſeparatur, ſed eſt ipſa iuſtitia, veluti emptorem ſtatuto tempore precium promiſſum præſtare, & coniuges mutuas ſibi operas impendere,& ciues Principi parere,ac denique Principem,qui tributa populi recepit,ciues viciſsim armis,tueri ornare moribus,& legibus emendare, vel promiſſum per ſtipulationem vel hodie iure regio per pactum nudum adimplere, ſi cauſam continet,licèt incertam,probatam tamen per creditorẽ. Alia verò fides & fidelitas verſatur circa debitum morale, quod non eſt abſolutè debitum, ſed ad quãdam naturalem pertinet honeſtatem, vt quod ex mera liberalitate abſque vlla cauſa promiſiſti perſoluas, fides eſt, vt adimpleas huiuſmodi promiſſa,quod Salamon aſtruit eccleſiaſtici.5. ſi quid,inquit, vouiſti Deo,ne moreris reddere,diſplicet enim ei infidelis & ſtulta promiſsio: & huiuſmodi fides non eſt propriè iuſtitia, nã vbi debitum fundatur in ſola liberalitate & bonitate promittentis,nõ eſt vera ratio debiti,nec proinde integra ratio iuſtitię:eſt tamẽ,vt docet.S.Tho. 2.2.q.80.pars potẽtialis iuſtitię, nã partẽ potẽtialẽ cardinalis virtutis vocant philoſophi illam virtutẽ, in qua non eſt tota ratio talis virtutis cardinalis,ſed propter ſimilitudinem reducitur ad illam, velut liberalitas reducitur ad iuſtitiam, vt refert idem Domi.à Soto in lib.de ratione tegendi & detegendi ſecretum
3 1.membro.q.1.pagi 3. [Qua ratione fit, vt non immerito ius antiquum Romanorũ per legem noſtram abrogetur,oriaturque actio ex nudo pacto,quemadmodum antea oriebatur ex ſtipulatione,nec alia ſolẽnitas inſpiciatur, quàm propria mens & voluntas ſe obligare volentis.Fomentatur enim naturalis obligatio,quę ex pacto nudo oritur,ita vt ex ea actio oriatur iure noſtro regio,perinde ac olim ex ſtipulatione
4 ſolemni. [Iure autem ciuili id receptius erat, vt ex pacto nudo nulla oriretur actio.l.iuriſgentium.§.ſed cum nulla verſi.igitur nuda.ff.de pact,vbi Ioan.Oroſcius hanc crebriorem vtriuſque iuris authorum opinionem firmat numero.1 contra Emili.Ferr. ibidem nume.69.qui contrariam atteſtatur, neſcio an errore, communem,And.ab Exea veram aſſeuerat in lib.pactorum nume.273.Iaſo in.§.in perſonam numer. 5.& ibi Gomezius numer.46.inſti.de actio. vbi refert plures caſus,in quibus eodem iùre ciuili ex pacto nudo oritur actio,additque alios nouiſsime Berẽgarius Ferdinandus in repeti. l pacta conuenta nu.22. verſi.prima itaque exceptio.ff.de contra.empt. Fortu. Garſi. in.d.l.iuriſgentium.§.prætor ait nunc.18.ff.de pact. vbi rationem reddit huius ſententię. Conraſi. li. 3.iuris ciuilis miſcellaneorum cap.15.num.13. Vberti.Zuchard.in repe.rub.C.de pact.num.21.verſi. nec etiam obeſt.& And.ab Exea lib.pactorum num.270. Feli. in cap.1.de pact . Ludo. Carõd. in rub. ff.de ver. obl. c.6.fol.13.dom.Did.Couarr.in relectio.c.quamuis pactum.2.par. §. 4. numero. 13.de pact.lib.6.vbi improbat rationem Alexan.in rub.ff.de verb.oblig. dicentis ideo iure ciuili actionem non dari ex pacto nudo,
5 quia præſumitur animo indeliberato & ex leuitate pactum iſtud nudum proceſsiſſe Dida. Perez in .l.3. tit.8.de exceptio.lib.3.ordina.colu.1040. & ſeq. Ant. Gomez de contractibus cap.9.num.2.&.3. [Iure autem canonico receptius eſt,vt ex pacto nudo oriatur actio vt ex.c.1.de pact.expendunt omnes,Imol. in.c. qualiter ad fi.eo.tit.Barba.in cap.cauſam quę nume, 8.de offi. delegat. eſt communis ſecundum Huberti. Zuch.in repe.rub.C.de pact.arti.9. nu.83.& Noſtrates ſuperius citati.eſt enim fides ſeruanda vt in prin.

dixi

diximus,& plura tradit Valeri.lib.6.hiſtori.eccleſia. titu.de fide obſeruanda fol.56.& Cœli.Rod.libr. 9.c,
6 21.fol.343. [Ex quo Principes peccare nonnulli aſſerunt,ſi nudas pactiones ac promiſsiones iure naturali obligantes ſeruarenon faciunt cõtra ęquitatem & rationem naturalem, & aduerſus præceptum diuinum, iuxta illud Pſalmiſtę,quę procedunt ex labijs meis irrita non faciam,vt voluit Ant.de But.col.5.& Ioan. de Imol nu.22.in.c.quę in eccleſiarũ de conſtitu.& ibi Feli.nu.57.& Beroi.nu.136.& nu.142. Alexan. Iaſo.& Oroſci.nu.16.in.l.iuriſgẽtiũ.§.igitur nuda.ff.de pact. Did.Perez in.d.l.3.tit.8.lib.3.ordina.col.1041.Quod verũ ipſi crederẽt,ſi legislatores pręcipiſſent ne huiuſmodi pacta ſeruarentur, quod nuſquam pręceptum fuit: ſed noluit lex ciuilis huic pacto robur adijcere nec actionem accommodare,quod feciſſe creditur ad vtilitatem reipublicę,vt tot lites quę ratione pactorũ ſimplicium contingere frequentiſsimè poſſent a foris exterminarentur . Quemadmodum & actionem decepto intra dimidiam denegauit,quod tamen læſo reſarcire tenetur in foro animę ſub pœna peccati mortalis,vt probauimus ſupra hoc lib.tit.11.de emp.& vẽdit.l.1.glo.1.nu.6.d. Did.Couar.lib.2. variarũ reſolutio.c.4.nu.11.Sic etiam licèt quis quãdoque teneatur ſub mortalis reatus pœna benefacièti remunerari, lex tamen ciuilis nullam actionem aduerſus ingratũ dedit ad huiuſmodi remunerationem, vt tradit idem,d. Did.Couarru.de teſtamen.c.cum in officijs & in. c. quãuis pactũ.2.par.§.4.nu.13. verſi. ius etenim ciuile
7 vbi aliud ſubdit exẽplũ. [Denique ex his verbis ſume regulã generalem,quòd tunc promiſsio abſenti facta vel pręſenti valeat,quoties promiſſor habuit animum ſe obligandi,& ſic naturaliter fuit obligatus, ſecus ſi ex quibuſdam coniecturis perpendi poſsit non habuiſſe animũ,ac proinde naturaliter non fuit obligatus,quia tunc actio nulla orietur iure regio ex huiuſmodi nudo pacto aut pollicitatione vt reſoluimus ſupra hoc eodem lib.tit.10.de donationibus.l.7.glo.2. nu.18.&.19.contra Anton.Gomez lib.de cõtractibus c.9.nu.3.ver.hodie autẽ iure regio,vt ibi latius videre
8 poteris,repete hic quę ibi diximus. [Ex quo inferri poteſt ad quæſtionem,an ex nudo pacto ſine cauſa oriatur actio iure regio,an vero obſtet exceptio doli, ſi cauſa à creditore non probetur,& cùm per legẽ noſtrã pactũ nudum æquiparetur ſtipulationi,vt hic ſtatuitur,videtur cauſã exigi,prout in ſtipulatione aliàs vel actio nulla orietur, vel obſtat doli exceptio, niſi cauſa per creditorẽ probetur,vt in.l.2.§.circa.ff.de doli excep.& ibi Alberi.notat& cõmu.docto.vbi ſi cauſa ſufficiens expreſſa eſt, nulli dubiũ,quin ſtipulatio valeat,ſin autem nulla fuit expreſſa vel aliqua inſufficiens,niſi per creditorem probetur,obſtat doli exceptio,niſi ſcienter permiſerit & ſine cauſa, quia tunc donatio pręſumitur,vt conſtat ex.d.§.circa & ex pluriũ ſententia,quos Tiraq.cõgerit in. l.ſi vnquam in verbo donatione largitus nu.48.verſi.28.C. de reuo. donat. & lib.2.de retra.in fi.num.103.verſi.18.Marſil. in.l.1. §.prętera nu.93.ff.de quæſtio. Di.Perez in.d.l.3.tit.8. li.3.ordina.col.1052.Idẽ ergo erit in pacto nudo,quod iure canonico & regio ſtipulationi comparatur : non enim plus vigoris habet pactũ quàm ſtipulatio,ſed ſti
pulatio ſine cauſa non habet actionẽ quoad effectum; ergo nec pactũ quòd iure canonico et regio ſtipulationi cõparatur: ita cenſuit Panor.in.c.ſi cautio per tex. ibi,de fide inſtr.Bal.in.l.ſi de diuiſione ad fi.C. famiærciſcun.Feli.in.c.1.ad fi.& ibi Fortuni.nu.34. extr. de pact.l.119.ibi,o el otorgamiento que eſta eſcrito en ella es con razõ.& ibi Greg.Lu.tit.18.de inſtru.part. 3.d.Did.Couar.in.c.quãuis pactũ.2.par.§.4.nu.14.de pact.lib.6.Ant.Gom.de contractibus.c.9.nu.3. verſi. aduertendum Did.Perez in.l.3.tit.8.lib.3.ordin.col. 1052.& ſeq.dixi in ſtylo cancellariæ titu.1.præmi.17. caſu.20.declaratio.13.legis Toleti gloſſ.2, nu.4.quorũ ſẽtẽtia mihi probatur,licèt ei refragetur Pet.de Duein regula.118.in fine. [Cõfirmatur hæc ſentẽtia,quia
9 promiſsio ſine cauſa nullam continet naturalem ęquitatem,quia datur exceptio doli,quæ pręſe fert ęquitatem naturalẽ.l.qui ęquitate. ff.de doli excep. ex quo iure naturali vel gentiũ promiſsio ſine cauſa nullam producit obligationẽ, vt cõtra Bal.Nouellũ in rub.ff. de verb.obli.reſoluit Lancelo.de Galiaula ibidẽ nu. 204.ergo nec iure canonico,nec regio, actionẽ produ cet talis promiſsio,ob defectum conſenſus,ob errorẽ ſiquidem cenſetur promiſsio facta vel iocandi cauſa, vt diximus ſupra hoc lib.tit.10.de donatio l. 7. gloſſ. 2.nu.18.&.19.& ſupra nu.7.vt in ſpecie quã propoſuimus in ſtylo cancellariæ tit.1.pręemi.17.caſu.20.decla
10 rat.13.glo.2.nu.4. [Quod tamen limita duobus modis,Primò niſi promiſsio nulla expreſſa cauſa cõtineret conditionem,vt ſi Imperator in Italiã venerit hoc anno , vel aliquã aliam ſimilem vt in.l.à Titio vbi notat Paul.nu.3.& cęteri docto.communiter.ff.de verb. oblig.vt dixi ſupra hoc lib.tit.11.de empt. & vend.l. 22.glo.9.nu.2.Did.Perez vbi ſupra col.1053.in princ.
11 [Qui. 2. limitat,niſi quis ſcienter promitteret ſciens ſe ad id non teneri & hoc exprimeret in ſcriptura publica vel priuata,tunc enim donare præſumetur.l. Capanus.ff.de oper.liber.eſt enim pręſumpta donatio,et licèt iure communi.l.ſi quis argentum.C.de dona.permittens donationem fieri per pactũ nudũ, non procederet in præſumpta donatione,ne duæ præſumptiones concurrant,vt Bar.adnotauit in.l. iuriſgentiũ §.quinimo.ff.de pact.iure tamen Canonico & Regio valebit huiuſmodi pactum in vim donationis, cùm non concurrant duo ſpecialia,ſed vnum tantum,quãdoquidem vtroque iure id generale eſt, vt pactum nudum habeat vim ſtipulationis,& quamuis Didac.Perez non audeat hoc libere affirmare, ſed relinquat nobis cogitandum. Ego crederẽ veram eſſe & abique dubio opinionem hanc,propter ea quę dixi ſupra hac eadem gloſſa nu.2.in fin. de fide ſeu fidelitate quæ verſatur circa debitum morale, licèt enim huiuſmodi fides non pertineat proprie ad iuſtitiam cùm ex mera liberalitate procedat,pertinet tamen ad mortalitatem ita vt fidem huiuſmodi frangens peccet, quare hac in ſpecie tenebitur promittens fidem adimplere, iã enim viſus fuit ſe vltro velle obligare , nec potuit allegare errorem,cùm ſciens ſe non debere & illud affirmans ultro promiſsit.

GLOS. II.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 *Pacta seu promissiones nudæ vel vestitæ quæ dicantur, remissiue.*
2 *Contractus innominatus post implementũ vnius producit actionem præscriptis verbis.*
Naturalis obligatio an oriatur ex contractu innominato ante implementum, ibidem.
Exceptio producitur ex naturali obligatione, ibi.
3 *Lex naturalis. §. & siquidem ff. de præscrip. verb. explicatur.*
Error facti non impedit repetitionem, ibidem.
4 *Contractus innominatus an producat actionem ante implementum iure canonico vel regio.*
5 *Contractum innominatum facientes an habeãt animũ se obligandi efficaciter ante implementũ. & nu. 7.*
6 *Contractus innominatus producit actionem iure regio ante implementum.*
7 *Contractus innominatus per stipulationẽ factus producit actionem ante implementum iure cõmuni.*

b *O por algun contracto o en otra manera.* Quę dicantur promissiones nudæ, quę verò vestitę declarat optimè sicut & cætera, d. Did. Couarru. in repe. c. quamuis pactum. 2. par. §. 4. numer. 12. & docto. ab eo citati. [Sed an lex ista in contractibus innominatis, do vt des, do vt facias, facio, vt facias &c. locũ habeat? & post implementum ex parte vnius nulli dubium, cùm actio præscriptis verbis hac in specie competat etiam iuri ciuili. l. naturalis. §. & siquidem. ff. de præscrip. verb. Ante implemẽtum verò est quæstio ambigua, & pendet ab alia, nunquid ante implementum obligatio naturalis oriatur? & videtur ante implementum naturalem obligationem minimè oriri, vt in. d. §. & siquidem, vbi soluti repetitio datur, quod nequaquam fieret, si vel naturalis obligatio orta fuisset, vt in. l. naturaliter. ff. de condictio. indeb. Sed nihilominus verior est sententia in oppositum, quòd naturalis obligatio oriatur ex contractu innominato propter cõsensum qui adest in his contractibus etiam ante implementũ: sed nudus etiam consensus obligationem parit naturalem, vt in. l. consensu. ff. de actio. & obligat. Præterea contractus hic innominatus parit exceptionẽ, vt in. l. iurisgentium in principio. ff. de pact. quę ante implementum intelligenda est, nam post implementum actionem parit, vt dixi: illa autem exceptio filia est naturalis obligationis, quæ adest ante sequutum implementum, quæ sufficiens non est ad producendã actionem, sed exceptionem tantum vt in. d. l. iurisgentium §, igitur nuda. ff. de pact. & in. l. Stichum aut Pamphilum. §. naturalis. ff. de solutio. ex quibus huic sententię adhæsit glo. ordinaria in. l. petens in glo. magna, ibi, sed respondeo non. C. de pact. quam ibi omnes sequuntur, & ante Accursium hoc tenuit Azo in summa. C. de rerum permuta. numero. 2. idem voluerunt hanc receptam opinionem asserentes Riminal. in. d. l. petens. 8. colu. Lancelo. Deci. colu. pen. & huius frater natu minor numero. 20. Curti. num. 44. Purpura, numero. 85. ibidem, Et Soci. in. l. legem numero. 5. C. eo. tit. de pact. Crottus in rub. ff. de verbor. obligatio. numero. 7. & ibi Ripa numero. 41. & Socin. nume. 22. Curti. in. l. naturalis in principio numero. 9. ff. de præscrip. verb. domi. Anto, Padilla in eadem. l. naturalis §. & siquidem numero 17. [Qui respondet ad eum paragraphum, vbi repetitio conceditur, cui non obstitit naturalis obligatio, quoniam naturaliter debitũ, fuit solutum per errorem facti, quo casu datur repetitio. l. regula. §. vlti. ff. de iur. & fa. ignor. l. error. C. ad. l. Fal. l. cum quis. C. de iur. & fa. igno. l. fideicommissum. ff. de condi. indeb. nam qui ex parte sua impleuit cõtractum innominatum errauit in facto credens aliũ suas partes impleturum, alioquin nec ipse implere vellet argu. l. cum de indebito. ff. de probatio. versi. qui enim soluit, non autem errauit in iure imo secũdum ius gẽtium fecit. quod præcepit pacta seruari. l. 1. in princip. ff. de pact. l. 1. in prin. ff. de consti. pecu. Habes ergo ex supra traditis, quòd ex cõtractu innominato ante implementum oritur obligatio naturalis ex receptiori & veriori sententia, quod & voluit Anto. Gomez tomo. 2. de contractibus. cap. 8. nu. 4. & Did. Perez in. d. l. 3. titu. 8. li. 3. ordi. col. 105. [Hoc supposito redeo ad principalem quęstionem, an locus sit legi nostrę in cõtractu innominato ante implementum? & videtur locum non esse: & quod nulla oriatur actio ex contractu innominato ante implementum, prout iure communi erat dispositum, nec hoc casu aliquid per legem nostram fuerit immutatum, quandoquidem nec iure canonico immutatur aliquid in contractibus innominatis, licèt eo iure pactum nudum producat actionẽ, prout iure nostro regio fit, vt in cap. 1. & ibi frequentius docto. extra de pact. quod expressim voluit Bal. in. l. siue apud acta nu. 4. C. de trãsact. glo. & docto. in c. cũ inter. R. seniorẽ de elect. Riminal. & Lancelo. col. 2. in. d. l. siue apud acta. Bald. in. l. cũ quis nu. 17. C. de iur. & fa. igno. & in. l. si diuisione nu. 3. C. fam. ercis. & in rub. C. de rer. permuta. nu. 2. Feli. in. d. c. 1. in fin. de pact. & ibi Fortu. Garsi. nu. 34. Iaso. in. l. iurisgẽtiũ §. igitur nuda. nu. 8. & ibi Oroscius nu. 20. ff. de pact. Soci. in rub. ff. de verb. obli. nu. 10. & ibi Iaso num. 8. & Ripa nu. 41. Frã. de Are. in. l. petẽs nu. 7. C. de pact. d. Anto. Padi. hanc dicens communem in. l. naturalis §. & siquidẽ nu. 18. in fi. ff. de præscrip. verb. [Probatur. 2. hæc sententia vel ex eo, quod cõtrahentes non habeant animum se obligandi irreuocabiliter cũ contractũ faciũt innominatũ, sed reuocabiliter, vt ita demũ obligentur si impletũ fuerit ex parte alterius, ante implemẽtũ ergo locus erit pœnitẽtię, prout & iure cõmuni locus est. l. ex placito. C. de rer. permu. l. 3. & l. vlt. tit. 6. de rerũ permu. par. 5. quod in specie asseruit Fer. Mẽchaquen. lib. 2. de succesionũ creatione. §. 12. nu. 64. vbi & alijs rationibus hanc tenet sententiam, vt iure nostro regio sit locus pœnitentiæ in permutatione vel alijs contractibus innominatis ante implementum, idem voluit Gregor. Lupi in. l. 1. in verbo gran pro titul. 11. de verb. oblig. par. 5. &. d. Ant. Padi. huic magis inclinare videtur in. d. l. naturalis. §. & siquidem numero. 19. ff. de præscrip. ver. non tamen omnino fixit pedes. [Oppositam sententiam tenent alij nõ pauci, imo & ex cõtractibus innominatis oriatur actio ante implemẽtũ iure nostro regio, nec sit locus

locus pœnitentiæ, nisi ea dumtaxat in specie, cùm altera pars nollet vel differat adimplere, quo casu licita erit pœnitentia ex defectu causæ ac fidei non seruatæ, hæc fuit sententia Gregorij Lupi (sic explicantis quod antea dixerat in loco superius citato) in. l. 3. in verbo que le peche ad finem titu. 6. de rerum permutatione par. 5. & ante eum hoc voluit Fortum. Garsia in cap. 1. de pact. nu. 30. versic. 7. declaratio est fol. 61. col. 3. quos sequitur Dida. Perez in dict. l. 3. titu. 8. li. 3. ordina. col. 1050. & Anto. Gomez in lib. de contractibus cap. 8. nume. 4. Mouentur ex eo, quod obligatio naturalis oritur ex contractu innominato ante implementum, vt probaui supra hac eadem glo. nu. 2 7 &. 3. [Item quia iuxta traditionem communem si in contractu innominato interponatur stipulatio oritur efficax obligatio & actio ante implementum cuiuscunque ex contrahentibus, vt in. l. ex placito vbi docto. omnes. C. de rerum permuta. cuius verba sunt, *Ex placito permutationis, nulla re sequuta, constat nemini actionem competere, nisi stipulatio subiecta ex verborum obligatione quæsierit partibus actionem.* l. 1. ti. 6 par. 5. At pactum nudum iure nostro regio loco stipulationis est, & ei æquiparatur, vt hîc dicitur, oriatur ergo ex eo actio efficax ante implementum, quemadmodum ex stipulatione, ita tamen vt actori obstet in executione huius contractus exceptio, donec offerat & impleat ex parte sua, argument. text. in. l. Iulianus. §. offerri. ff. de actio. empti & l. venditor. §. fi. ff. communia. prædio. cum concordan. ab Ant. Gomez citatis dict. c. 8. numer. 4. versi. vnum tamen est. Ex quibus mihi magis probatur hęc sententia, & receptior est, cui non oberit quod Ferdinand. Mencha. obijcit, dicens animum non habuisse sic contrahentes sese irreuocabiliter obligandi, sed tunc demum cùm ex parte altera impletum fuerit, quia hoc est diuinare, nõ enim præsumendum est, quem actum velle frustratorium facere (licèt enim, quod negare non possumus) quilibet ex contrahentibus velit ex altera parte adimpleri, quod promissum est, non ex hoc visus est velle contractum resolui, sed potius vt alter ad implementum cogatur, prout euenit in cæteris contractibus.

mihi centum, debitor respondit promitto, ex huiusmodi contractu oritur verborum obligatio. l. 1. &. l. 5. §. stipulatio. ff. de verbor. obligationib. l. 1. titul. 11. de verbor. obliga. par. 5. Hodie autem iure regio nulla solemnitas requiritur, sed solum pactum nudũ vel promissio simplex, vel sola voluntas se obligandi absque promissione alijs verbis declatata, quoad omnes ergo effectus stipulationis hodie pactum nudum vel simplex promissio æquiparantur. [Nec vitiabitur ex 2 tot causis, quot stipulatio vitiabatur, quoniã si adest consensus, valebit pactum licèt stipulatio non valeret vt colligere poteris ex casibus per Anto. Gomez tra ditis de contractibus cap. 9. num. 4. fol. 48. col. 4. Grego. Lupi in. l. 26. titu. 11. par. 5. in gloss. vltima. [Sed dubitari poterit, an valeat fideiusio absque stipulatione facta? Et iure cõmuni Imperatorum stipulatio requiritur, vt in. l. 5. §. satisacceptio. ff. de verbor. obligatio. l. sciendum eodem titulo. l. Blãditus, C. de fide iusso. cuius ratio est, quia in contractibus nominatis quis obligatur ex nudo pacto absque stipulatione, vt in. l. iurisgentium. ff. de pact. At fideiussor licèt interueniat in contractu nominato, ipse non contrahit cũ sed principalis, alia est enim obligatio principalis, alia rei. l. per iusiurandum. §. & fideiussori. ff. de acceptilatio. l. 1. §. verbis. ff. de actio. & obliga. cum igitur promissio fideiussoris non sit contractus nominatus dicitur nuda, nisi addatur stipulatio, vt docet Ioan. Faber in rubri. insti. de fideiussori. numero. 3. Iure etiam canonico in fideiusione requiritur stipulatio, nec sufficiet pactum ex doctrina singulari Bald. in. c. 1. de pact. nume. 9. quem ibi sequitur Felin. nume. 24. Iaso in. l. iurisgentium. §. quinimo. 1. notab. ff. de pact. & in. l. lecta col. vltima. nume. 31. ff. si cert. petat. Deci. 4 cons. 93. col. 2. lib. 1. [Secus autem erit iure nostro regio, quo omnino verborum solemnitas reijcitur, vt ex verbis glo. nostræ constat. Quare proculdubio fideiusio absque vlla stipulatione valida erit. vt & sentit Dida Perez in. d. l. 3. tit. 8. lib. 3. ordi. in verbo valala dicha obligacion, col. 1063. & sequen. quod in praxi quotidie seruatur.

GLOSS. III.

1 *Stipulatio quomodo fiat.*
Pactum nudum absque stipulatione hodie iure regio sufficit ibi.
2 *Pactum nudum hodie non vitiatur ex causis ex quibus stipulatio, remissiue.*
3 *Fideiussio iure ciuili & canonico fieri non potest per pactum, sed stipulatio requiritur, & quare.*
4 *Fideiussio hodie iure regio fieri potest per pactum absque stipulatione.*

c *Que no fue hecha stipulacion.* Stipulatio est, quę fit præcedente interrogatione creditoris, & sequuta responsione debitoris, veluti si creditor dicit promittis

GLOSS. IIII.

Pollicitatio vel obligatio absenti facta an sit efficax iure regio, & producat actionem, remissiue.
Donatio absenti facta quomodo valeat? remissiue. ibid.

d *O que fue hecho el contracto o obligacion entre absentes.* Nota text. singularissimum, obligationem inter absentes valere iure regio, si constet ex verbis se voluisse obligari aliquem. Ex quo an expollicitatione efficaciter obligetur, hoc iure regio latissime discussi supra hoc lib. ti. 10. de donatio. l. 7. glo. 2. nu. 15. 16. & pluribus sequen. & numeris præcedentibus tractauimus de donatione etiam absenti facta, quare hîc non repeto.

Universidad de Deusto
Biblioteca

GLOS. V.

1 *Alteri per alterum stipulari,nec vllo modo iure ciuili & Partitarum acquiri potest.*

2 *Stipulationes inuętæ sunt,vt quilibet stipuletur quod sua interest.*

Stipulatio alteri per alterum facta pœna apposita, valet iure ciuili.ibi.

Stipulationi alteri per alterum factæ lex ciuilis non assistit non tamen ei resistit,ibi.

Pœna annullatur vbi contractus est nullus,ibi.

3 *Naturalis obligatio oritur ex stipulatione alteri per alterum facta.*

4 *Alteri per alterum stipulatio facta vel pactum,iure canonico an valeat.*

5 *Alteri per alterum quæritur actio iure ciuili si sit notarius,vel alia persona publica indistinctè.*

Tabellio an sit seruus publicus,ibi.

6 *Alteri per alterum fieri potest iure regio stipulatio vel pactum,valetquè & actionem producit,nec poterit reuocari siue verba dirigantur in absentē siue in præsentem.*

7 *Alteri & sibi facta stipulatio vel pactum,an valeat quoad tertium.*

8 *Alteri aut sibi facta stipulatio vel pactum an valeat necne.*

Stipulatio sibi aut alteri facta an vicietur propter incertitudinem,ibi.

9 *Adiectus solutioni dicitur iure communi tertius,si quis stipuletur sibi aut alicui tertio.*

Adiectus solutioni esse potest filiusfami.vel seruus, & an ei inuito creditore solui possit,ibi.

Mutatio status facit vt adiecto solutioni vel procuratori solui non possit,ibi.

10 *Promissione facta tibi aut Titio alicuius quantitatis vel rei,quæritur iure regio medietas vtrique.*

11 *Promissio si fiat tibi aut Titio censebitur Titius adiectus solutioni iure regio,si in executione & non in obligatione Titius ponatur,vel si tibi tantum debebatur & non Titio.*

Adiectus solutioni,quādo quis dicatur iure regio,ibi.

12 *Pactum donationi adiectum in fauorem tertij, an iure communi aut regio reuocari possit.*

13 *Actio quæ iure regio quæritur ex pacto nudo,an sit vtilis vel directa.*

e *O que no fue hecho ante escriuano publico, o que fue hecho a otra persona priuada en nombre de otros, entre absentes.* Iure communi Imperarorum & Regio Partitarū stipulatio alteri per alterū facta, qui nō erat in eius potestate,inutilis erat, ex eaque nulla oriebatur actio.l.stipulatio ista.§.alteri,&.§.si stipuler.ff.dever.obli.& in.§.si quis alij,&.§.alteri insti.de inuti.stipula.l.7.titu.11.de verbor..obligatio.parti.5. [Stipulationes quidem inuentæ sunt,vt quis stipuletur,quod sua intererit, vt in dict.§.alteri: quare si stipulationi alteri factæ pœna adijciatur, propter vtilitatem quę ex appositione pœnæ consequi posset stipulans,stipulatio valet,vt in.d.§.alteri expressim decidi tur,ex quo constat legem non resistere huic stipulationi,sed ei non assistere,vt probat Bar. communiter receptus en.l.si quis pro eo nu.12.ff.de fideiusso. nā si stipulatio prædicta esset contra legem resistentē,non valeret adiectio pœnę,nam vbi principalis cōtractus nullus est,& legi contrarius appositio pœnæ vitiatur estque nulla,quemadmodum & contractus principalis.l.non dubium.C.de legi.l.Seyus & Augerius.l. quod de bonis.ff.ad.l.Falci.l.vlti.ff.de cōsti. pecu.c. P.&.G.de offi.delega.l.si ita stipulatus, magna, vbi Ripa nu.36.ff.de verbo.obli.Panor.Bal.Barba.& Feli.in.c.significantibus ad fi.de offi.delega. Alex.cōs. 32.& ibi Caro.Moli.in additio.lib.2.d. D. Couarru. hanc dicens communem in.c.quāuis pactum.2.par.§. 4.nu.4. Et licèt aliqui teneant legem resistere huic stipulationi alteri per alterum factæ,quos & eorum rationes refert.d.D.Couarru.d.§.4.nu.4. verior & receptior est sententia Bar.quòd lex ei nō resistat, sed quòd no assistat. [Ex quo infertur,naturalem ori- 3
ri obligationem ex hac stipulatione alteri per alterū facta,nam si actio ex stipulatu ex ea iure ciuili non producitur,ideo est,quoniam deficit interesse stipulātis,qui requiritur, vt stipulatio producat actionem, vt in.d.§.alteri hæc vero ratio iure naturali cessat, quippe quo fidei obseruatio tātū cōsideretur,l.1.vbi glo.& Bar.ff.de pact.& diximus supra hac eadem.l. gio.1.ex quo hanc opinionem quòd naturalis oriatur tenuit glo.in.d.l.stipulatio ista.§.alteri in verbo interest,& ibi Bar.nu.8.& docto. communiter teste Iaso.ibidem nu.20.ff.de verbor.obligat. idem voluit Bar,in.d.l.si quis pro eo nu.12.ff.de fideiusso. Fortu. Garsia in.d.l.1.nu.24.vbi hanc dixit communem.ff. de pact hanc etiam receptiorē dixit.d.D.Couarru.in
relect.d.c.quamuis pactum.2.par.§.4.nu.2.[Ex quo 4
probabilius est iure canonico actionem oriri ex huiusmodi stipulatione alteri per alterum facta,quippe quo non consideratur interesse stipulantis,sed solū fidei obseruatio,vt constat ex.c.1.extra de pact. & huiusmodi stipulatio pactum est,vt dixit gloss.in.l.1. & ibi Bar.ff.de pact.Sed ex pacto nudo actio oritur iure canonico, vt in.d.c.1.de pact.& latè probauimus supra eod.glo.1.nu.5.&.8.quare hāc opinionē tenuit Bal.in.l.illud nu.2.C.de sacros. eccles.glo.in.c. quoties cor dis oculus,1.q.7.Anto. & cæteri interpretes in.c.si cautio de fide instrumen. Alij tamen tenuerūt iure pōtificio stipulationē alteri per alterū factā non habere maiorē effectū,quā habet iure ciuili secūdum An.Panor.& Fel.nu.23.in prooemio Gregoria. Ioā. Fab.in.§.alteri insti.de inuti.stipu.Imol.Roma.Ale. & Iaso in.d.l.stipulatio ista.§.alteri nu.5.ff. de verb. obli.Rom.in auth.similiter.5,speciali piæ causę inter cōtractus.C.ad.l.Falc.quorū opinionē dicit receptiorē.d.D.Couarru.in.c.quāuis pactū.2.par.§.4.nu.4. per tex.in.c.quāquā de vsur.lib.6.vbi probatur non posse alteri quēquam acquirere nisi persona publica sit,vt ordinarius vel eius vicarius,notarius,aut sacerdos parochialis. [Sic etiā iure communi & regio par 5
titarū alteri per alterū nō quęritur obligatio etiā per solēnem stipulationē,nisi per iudicem vel notarium siue

siue sit stipulatio iudicialis,siuè conuentionalis, siue mandatum iudicis præceda t siue non, vt decidit glo. in.l.2.in verbo publicum & ibi eam sequitur Barto. & Alexand.in additionibus ipsius. ff. rem pupilli salu.fore,glo.in.l.non aliter.ff.de adop.in verbo seruo publico,quam ibi sequūtur Guiller.de Cun.Cyn. & Alberi.dicēs hoc totum mundum seruare,& Bal. 1.lectura quam legit sub.l.nec ei.§.satisdatio.1. quæst. glo.in.l.2.& ibi Sali.dicens communem.C.eod.titu. Deci.consi.31.&.58.& consi.293.&.407.&.607.Nicola.Euerard.in loco tanquam,Aymon Craue.in repe.rub,ff.de lega.1.nu.124.& consi.19.dubio.3. Boeri. deci.172.nu.5.Tira.alios multos allegās dicēsque hāc esse communiorem nostrorum sententiam in libr.de constituto.3.par.limi.30.nu.23.&.24.& seq.text.regni nostri expressus in.l.7.ad medium ti.11.de verborum obliga.par.5.vbi id notat Grego.Lupi,qui text. in fine (contra Tira.vbi supra nu.29.& sequenti,) 6
probat tabellionem dici seruum publicum. [Lex verò nostra has tollit ambages,dicēs stipulationem vel promissionē nudam fieri posse alteri per alterū, licèt non sit sibi subditus,nec publica persona, valet enim & efficaciter obligat talis promissio,nec contra eam obijci potest,quòd facta non fuerit à tabellione publico,vel quod personę priuatę facta fuit nomine alterius absentis,semper enim hoc iure nostro valet talis promissio,& ex ea oritur actio aduersus promittē tem,modò eam acceptare voluerit absens, cuius nonnine promissio facta fuit,nec promissor id poterit re uocare ante acceptationem absentis,prout in alia specie dixit eruditissimus vir.d.D.Couarru. lib.1.resolutio.c.14.num.13.Nec quicquam refert iudicio meo, an verba stipulationis vel promissionis dirigātur in præsentem vel in absentē,vt promittis mihi dare Ticio centum,vel promittis Ticio centum, in his enim duobus casibus pariter lex nostra procedit,vt absenti actio quęratur sine cessione:tametsi.d.D.Couarru. in dict.c.quamuis pactum.2.par.§.4.nu.9.ad diluendas tot oppositiones & opiniones contrarias eam tecerit differentiam,vt cùm verba promissionis in absentem dirigūtur, sit nulla stipulatio, nec ex ea actio vlla oriatur,nec obligatio etiam naturalis, tam iure ciuili,quām pontificio,& regio,quando autem promissio dirigitur in præsentem,licèt non pariat actionem iure ciuili,eam tamē producit iure canonico & regio,& quia obscurē contra morem suum procedit vide an sit is eius sensus Quicquid tamen sit nullo facto discrimine inter has duas species,verum esse censeo,quod dixi iure nostro regio,vt obliget promittē tem promissio absenti facta vel præsenti ad vtilitatē absentis absque cessione,vt satis constat ex verbis legis nostræ:quam ita intelligit Grego. Lupi in.d.l.7. in verbo tercera persona,tit.11.de verborum obliga, par.5.Dida.Perez vnico verbo in.l.3.tit.8.lib.3.ordi. col.1058.in princi.Anto.Gomez in lib.de contractibus cap.11.nume.20.versi.hodie tamen iure regio.d. 7
D.Couarru.lib.1.resolutio.cap.14.nume.13. [Quid autem fiet,si quis stipuletur sibi & Titio decem:& iure communi valebit in quinque dumtaxat,quoad reliqua quinque erit inutilis, itaque stipulans habebit quinque,Titius autem nihil,vt in.l.stipulatio ista.§. alteri versi.eum qui ita.ff.de verbo. obligatio. & ibi glo.Barto.& communiter docto.§.quod si quis insti tu.de inuti.stipula.& ibi notat glo.Fab.Ange.& cō muniter docto. iure autem regio valebit promissio vtriusque personę,& quilibet agere poterit pro dimidia arga.l.reos.§.cum in tabulis.ff.de duob. reis.l. 1.C.si plu.vna senten.l.testamento.ff.de lega.1. idem voluit Grego.Lupi in.l.7.glo.2.tit.11 de verbo. obligationi.par.5.post.medium. [Verùm si quis mediā 8
te stipulatione,vel hodie iuxta ius regium promittat pecuniam vel aliam rem Titio aut Seyo alternatiue quorum alter,scilicet, Titius erat præsens & stipulatus fuit,alter verò absens,est dubiū,cui eorum actio queratur,an vtrique,an neutri:& videtur quod neutri propter incertitudinem,vt in.l.item si seruus.§.si cum duos in fine.ff.de stipulatio.seruo.vbi si seruus stipulatur alternatiue Titio aut Seyo dominis suis,dicit text.non valere stipulationem propter incertitudinem. Sed text.ille corrigitur, ex sententia Bar.& docto.in dict.§.si cū duos,per tex.in.l.cū quidam.C.de verbo.significatio. vbi alternatiua posita inter personas resoluitur in coniunctam, & vtri que pro æquis partibus acquiratur,tam in vltimis voluntatibus quàm in contractibus,idem tenet Bar.in l.Cayus vlti. posi. ff. solu. matrimo. Bald. & alij in dict.l.cum quidam.C.de verbo.significatio.quare hęc opinio reijcitur. [Vera igitur resolutio est hac 9
in specie iure cōmuni quod integra promissio pecunię vel alterius rei quæritur Titio præsenti & stipulāti,Seius autem censebitur adiectus solutioni, vt illi posit solui,vt in.l.quod si stipulatus. ff. de solutio.l. Stichum aut Pamphilum.§. quęsitum &.§. vsumfructum eod.tit.l.7.tit.11.de verbor.obligat.par.5. cum alijs ab Anto.Gomez traditis in tomo de contractibus cap.11.nume.20. Quod extendit etiamsi adiectus sit pupillus vel seruus. Extendit etiam vt ei possit solui etiam multo Titio,vt in.l.vero procuratori.§.1. & ibi Bart.&.l.illud.ff.de solu.nisi tamen Titius creditor litem contestauerit cum debitore, nam post litis contestationem non poterit adiecto solui, vt in.l.si quis stipulatus fuerit decē.ff.de solut.vbi Bar.Pau.& cęteri interprætes,vel nisi talis adiectus mutauit statum, tunc enim ei solui non potest,l.cum quis &.l. si cum Cornelius.ff.de solutio. Idem in mandatario vel procuratore,quia cēsetur ei reuocatum mandatū, vt in.l.libera.ff.de pecu. & ibi doct.omnes.l.5.tit.14. par.5.Anto.Gomez.d.c.11.nume.20. qui etiam limitat,vt non possit solui hæredibus adiecti,vt in.l.cum quis.ff.de verbo.obligatio. [Iure autem regio per le- 10
gem nostram ius cōmune corrigitur in hoc articulo, quoniam hoc iure tertius iste non censetur adiectus, sed ei quæretur actio pro medietate argumen.tex.in dict.l.cum quidam.C.de verbo.significatio. vbi tam in contractibus,vt dixi,quām in vltimis voluntatibus dictio alternatiua posita inter personas honoratas vel grauatas resoluitur in coniunctam,vt vtrique quæratur ius vel actio pro virili: cuius ratio est,quoniam iure communi ideo tertius iste censebatur adiectus quia nulla obligatio vel actio ei poterat quæri, per alterū,vt in dict.§.alteri. Quod cessat per legem istam,quippe qua actio quæritur ex pacto vel stipulatione

Universidad de Deusto
Biblioteca

latione alteri per alterum facta, vt supra resoluimus, cum ergo cesset hæc ratio, cessabit & dispositio, hoc tenuit Anto.Gomez lib.de contractibus.c.11.nu.20. versicu.pulchrum & singulare dubiũ. Et Grego.Lupi in.l.7.titu.11.de verbor.obligationib.par.5.glos.2.

11 [Quod ibi limitat Anto.Gomez, quando tertius est dispositioni principali adiectus, secus si executioni vel solutioni, vt si dixeris promitto tibi decẽ, quæ soluam tibi aut Seyo, tunc enim Seyus censebitur adiectus solutioni, & nihil sibi acquiretur ex promissione, vt colligi dicit ex Bar.in.l.2.ff.de duob.reis.2. q. idem in effectu probat Grego.Lupi in dict.l.7.glos. 2.ad fin.tit.11.parti.5, additque ex alio constare hunc tertium adiectum esse solutioni, nempe, si quod promittitur, erat soli stipulanti debitum. Si enim ex hoc vel ex alio constiterit esse tertium solutioni adiectũ seruabuntur ea, quę diximus num.9. de adiecto solutioni.

12 [Inducitur etiam tex. iste ad quæstionem satis controuersam, an pactum donationi appositum in fauorem tertij, nempe, vt post mortem suam vel post aliquod aliud tempus rem sibi donatã restituat Sempronio, iuxta text.in.l.quoties.C. de dona. quæ sub modo, possit ante acceptationem Sempronij reuocari, Bar.enim censuit posse rouocari in.l.qui Romę.§. Flauius Hermes nume.1.ff.de verbo.obligationi. cui adhærent magis communiter doctor. teste Socin. ibi nu.16. & Iaso.nu.14.per tex.in.d.§.Flauius, & in.l.3. ff.de seru.exportan. & in.l.1.C. si mãcip.ita fuer.aliena. & in.l.3.ff.qui sine manu.ad liber. perue. & in.l. Aristo.ff.de dona. Contrariam tamen sententiam tenuit Paul.Castr.in dict.§.Flauius nume.3.quem plures sequuntur, quos refert Dida.Perez in dict.l.3.tit. 8.lib.3.ordina.col.1056.& sequen.hanc vltimam partem sequitur Anto.Gomez in.l.40.Tauri nume.29. & respondet ad fundamenta contraria, optimè omnium hanc quæstionem resoluit.d.D.Couarru.lib.1 resolu.cap.14.â nu.7.& deinceps. Iure autem regio non dubito reuocari non posse ante acceptationem, post acceptationem autem acquiri ius tertio ex dicto pacto in donatione appositio, vt resoluit.d.D.Couarru.lib.1.resolu.c.14.nu.13. Dida.Perez in.d.l.3.titu.8.lib.3,ordina.col.1057.&.1058. Anto. Gomez de

13 contractibus cap.4.nume,3.in fin. [Dubium tamẽ est, an actio quę competit iure regio ex pacto nudo, vel stipulatione alteri per alterũ facta sit vtilis an directa? & Bar.in.l.1.§.sublata.ff.ad Trebellia. dixit q̃ si ex forma statuti alteri per alterum quęritur actio, erit directa & non vtilis, si tamen statutum diceret, quod transferatur actio de vno ad alium, erit tũc actio vtilis non directa, vt probat Dida.Segura in repeti.l.si filius dum in ciuitate nume.75.ff.de verbor. obligationib. Sed nihilominus contraria sententia est receptior, imo quod in specie proposita competat actio vtilis & non directa, ita asseuerant Angel. Alexand.Socin.Iaso.Ripa nume.17.& communiter docto. in dict.l.1.§.sublata.ff.ad Trebellia. per text in.l. penulti.C.de appella. Et quia regulariter quoties lex dicit alteri per alterum acquiri actionem absque cessione, vt quando stipulatur notarius pro absente, ei acquiritur actio vtilis, non directa, vt in.l.3.ff.rem pupi.salu.fore & in.l.1.C.de dona.quę sub modo, Dida cus Perez hanc receptiorem attestatus & veriorem, in.l.3.tit.8.lib.3.ordina.col.1059.vbi respondet ad.l. certi condictio.§.si numos.ff.si cert.peta. esse ibi speciale in mutuo propter singularia priuilegia ei concessa iuxta notata in.l.singularia. ff. si certum petatur.

GLOS. VI.

1 *Legis nostræ intellectus vnus.*
Facti obligatio iure commum in obligationẽ interesse conuertitur, ibi.
2 *Factum facere obligatus præcise compellitur iure regio ad factum, nec liberatur soluendo interesse, nisi quando facere non potest. ibi.*
3 *Legis nostræ secundus intellectus.*
Factum alienum si quis per stipulationem promittat iure communi nihil agit, nisi adiecerit pœnam. vel promisit se facturum & curaturum, ibi.
4 *Facti alieni promissio valet iure canonico & regio & censetur promittere se facturum & curaturũ, & nu.5.*
Facti alieni promissor censetur iure canonico & regio promittere se facturum & curaturum. ibi.
6 *Facti alieni promissor si adhibuit diligentiam in rogando vt faceret & non fecit, an ad interesse teneatur?*
7 *Legis nostræ intellectus.*

£ *Se obligo alguno que daria otro, o que haria alguna cosa.* Hæc lex habet duplicem lecturam. Primã prout verba legis posita erant in lege ordinationum, scilicet, que daria a otro, nulla litera dempta, & tunc licet videatur repetere, quod antea lex dixerat quod attinet ad obligationem dandi: quod tamen pertinet ad obligationem facti, nouum quid continet corrigens ius commune Imperatorum. Certum enim est iure communi in obligationibus facti succedere obligationẽ ad interesse, nec præcise poterit debitor compelli ad factum liberatur siquidem soluendo interesse, vt in.l. si quis ab alio.§.fina.ff.de re iudi.l.stipulationes non diuiduntur, versi. Celsus, &.l.cum stipulatus sim mi chi â Proculo.§.fina. &.l.in stipulationibus,§. operarum.ff.de verbo.obligationib. & hęc est communis opinio secundum Alexand.Vincen. & Iaso. in dict. l.si quis ab alio.§.fina. & in dict. l. stipulationes non diuiduntur, Anto.Gomez de contractibus capit.10. nume.22.vbi pluribus modis limitat hanc conclusionem, vt per eum videre poteris.

2 [Per legem tamen nostram clarè statuitur, quem teneri & cogi posse præcisè ad factum proprium omni casu, & sic necessariæ non erunt limitationes ab Anto. Gomez & doctoribus traditæ, quod ante hanc legem statutũ erat, per tex.in.l.5.titu.27.de executione rei iudicatæ par. 3.vbi si sententia lata est contra debitorem facti, illud facere præcisè compellitur, & ibi hoc notat Grego. Lupi, & in.l.3.tit.14.de solutio.part.5.vbi idem notat

tat Gregor. Lupi in verbo pudiesse hazer, per quem tex. dicit destrui communem opinionem, de qua nume. præcedenti, & approbari opinionem Martini de Fano doctoris antiqui dicentis, quem posse indistinctè compelli ad factum, nisi quando facere non posset obligatus ad factum, vel quando actoris non interest, licut & iure canonico fieri probat Grego. ibi dem per tex.in capi.qualiter de pact. Abb.in cap per tuas de arbi. Iaso in dict.l.stipulationes non diuidun tur in princip.col.vltima idem probat tex.in.l.13.ibi *Deuele apremiar que la cumpla luego hasta tiempo cierto, señalando vn dia cierto que el tuuiere por guisado, a que haga lo que assi prometio.* Et.l.35.titu.11.de verbo. obli.par.5. & hæc est vera sententia, licèt ei refragetur Anto.Gomez in lib.de contractibus cap.10. nu. 22.& probatur in hac lege, ibi. *Deue cumplir aquello a*

3 *que se obligo.* [Secunda lectura est dempta litera. A. vt sit sensus, *se obligo alguno que daria otro, o que haria alguna cosa*, & sic quod promittatur factum alienum vt differat ab eo, quod antea dixerat, ita hanc legem intelligit Grego.Lupi in.l.11.tit.11.de verbo. obliga. par.5.glos.1.refert. Dida.Perez in.l.3.tit.8.lib.3. ordinamen.col.1060. licèt postea impugnet. Et secundũ hanc literam corrigit ius commune & Partitarum, & concordat cum iure canonico. Nam iure ciuili & pari, promissio facti alieni nil valet, nemo siquidem factum potest alienum promittere. l. stipulatio ista in prin. ff. de verbo. obliga. §. si quis alium, insti. de inutili. stipu. l. 11. tit. 11. de verbo. obligatio. par. 5. nisi expresse promittat le acturum & curaturum, quòd alter faciat. l. quoties. ff. de verborum obligationib. & dict. l. 11. vel nisi pœnam promisit, vt in dict. l. stipulatio ista in princip. versi. at si quis velit, & in. §. versa vice insti. de inutili. stipulatio.

4 [Iure autem Pontificio promissio facti alieni resoluitur in promissionem se facturum & curaturum, quòd alter faciat, hoc enim dictat æquitas canonica, & probatur authoritate glos. in cap. Eleutherius. 91. distinctio. quam sequũtur Anto. Abb. & Prepositus in capit. ex literis. 2. de sponsali. Felin. in. c. ex rescripto nu. 18. de iureiurãd. Iaso in dict. l. stipulatio ista in princip. nu. 5. quorum opinio communis est, vt attestatur. d. D. Couarru. in. c. quamuis pactum. 2. par. §. 5. nume. 1. quamuis Alcia. in. l. 4. §. Cato numer. 139. ff. de verborum obligationi

5 bus asseueret, idem esse iure canonico, quod modo diximus esse statutum iure ciuili. [Quo fit, vt idem eadem æquitate & ratione statuẽdum sit iure nostro regio, vt si quis promittat factum alienum, censeatur promittere se acturum & curaturum, vt alius faciat, & si non fecerit, vel vt faceret diligentiam adhibuerit, teneatur ad interesse: quod, si deficit litera. A. clare probat text. noster, vt & Grego. Lupi attestatur in dict. l. 11. tit. 11. par. 5. cuius sententia vera est iudicio meo, licèt ei refragetur Anto. Gomez libr. de contractibus cap. 10. nume. 23. & Dida. Perez in dict. l. 3. tit. 8. lib. 3. ordi. col. 1063. & 1064. quod negare non possent, si litera hæc deficeret. Quin mihi videtur, etsi non deficiat idem esse, propter æquitatem qua ius canonicum fundatur, vt quis factum alienum promittens videatur promittere se facturum & curaturum, vt faciat, aliàs teneatur ad interesse, ne detur occasio fidem frangendi, visus enim fuit ea æquitate suadente ad id se obligare: quare nimirum, si ad id posset compelli, vt diligenter curet, vt alius faciat, aliàs

6 ad interesse teneatur. [Ceterum si curauit diligenter, vt faceret, & tamen noluit vel nõ potuit facere, an teneatur promissor ad interesse, tractat optimè. d. D. Couarru. in dict. c. quamuis pactum. 2. par. §. 5. nume. 3. & sequen. & resoluit communem esse sententiam diligentiam hanc eum excusare ab interesse, etiamsi iuramento firmauerit huiusmodi promissionem, licèt Areti, contrarium voluerit in.l. si ita stipulatus fuero te sisti. §. possum. ff. de verborum obligationib. quam latè discutit, & ex ea plura infert, vt ex ibi dictis videre poteris.

7 [Poteris etiam intelligere text. nostrum quatenus dicit, o que haria alguna cosa, vt referatur ad vtrumque casum, videlicèt, quando quis promittit factum proprium, vel alienum vt, vtraque in specie teneatur facere, & ad id compellatur, vel se curaturum, vt alter faciat.

GLOSS. VII.

1 *Geminationis effectus.*
Obligandi voluntas quomodocunque appareat obligat iure regio efficaciter quęcũque, ibi.
2 *Venditor si pactum faciat quòd emptionis scriptura fiat, an possit à venditione resilire ante eius confectionem, & nu. 3.*
Scriptura licèt in venditione non requiratur, si conueniat, vt fiat, an sit locus pœnitentiæ, ibi.
Lex. 6. tit. 5. par. 5. intelligitur, ibi.
4 *Lex nostra optimè explicatur.*

g *En qualquier manera q̃ parezca que vno se quiso obligar a otro.* Ecce hîc legislator geminat verba hæc, cadẽ siquidem posuit in principio, ex quo ostendit enixã voluntatem, iuxta ea, quę in.l. Ballista. ff. ad Trebel. traduntur circa effectum geminationis verborũ Pau. Pari. cons. 58. nume. 10. & consi. 66. nume. 36. & consi. 71. nume. 19. & consi. 89. nume. 22. & 23. lib. 3. & consi. 5. nume. 64. lib. 4. & consi. 9. num. 22. lib. 3. itaque quocunque modo videatur quem se voluisse obligari, manet efficaciter obligatus, quasi dicat, siue per stipulationem, siue per pactum nudum, siue per pollicitationem, siue factum promittatur proprium siue alienum siue quid aliud, si consensus non deficiat, non deficiet actio.

2 [Ex quo plura inferri possent, quę latè discutiuntur per Grego. Lupi in toto titulo. 11. de verbo. obligatio. par. 5. & per Anto. Gomez in lib. de cõtractibus. c. 4. 9. 10. & 11. vltra ea quę à nobis tradita sunt in glosis præcedentibus, quę si placet videre licebit, vt tamen interim non omittamus quęstionem quæ præ manibus quotidie occurrit, nunquid vendita re aliqua pro certo precio, si conuenerit in continẽti, vt scriptura venditionis fiat, sit perfecta venditio an verò possint contrahentes, vel aliquis eorum ab ea resilire ante confectionem scripture. Et videtur

venditio

Universidad de Deusto
Biblioteca

venditionē non esse perfectam, antequā fiat scriptura, eamque fuisse voluntatem contrahentium, quare quilibet eorum ante confectionem instrumenti potuerit pœnitere, secundum glos. singularem in l. inter patrem in verbo sine scriptis. ff. de contra. emptio. tenet Azo in summa. C. de fide instrumento. nume. 27. quē docto. sequuntur secundum Sali. in authenti. sed nouo iure col. 3. C. si cert. petat. idem voluit Socin. cons. 120. nume. 17. lib. 4. & Paul. Castren. in l. cum res col. 1 versi. sed aduerte quotidie contingit. C. de probatio. vbi dicit, hunc casum vidisse Florentię & sæpe aliàs, & in l. contractus col. 1. C. de fide instrumento. Nico. Boeri. decisio. 48. nume. 13. Grego. Lupi dicens hanc veriorem esse in puncto iuris in l. 6. glos. 1. titu. 5. de emptio. & venditio. part. 5. Anto. Gomez hanc dicēs communem in lib. de contractibus capi. 2. numer. 17. pro qua est text. in dict. l. 6. titu. 5. par. 5. ibi. *Quiero que sea desta vendida carta hecha, e la vendida. &c.* l. contractus, ibi, quod nec dum est impletum, vel absolutum, aliquod ius sibi ex eodem contractu vel trāsactione vendicare. C. de fide instrumen. [Sed nihi lominus oppositam sententiam tenēt alij plures, imo quòd contractus sit perfectus, & nullus ex contrahētibus possit ab eo discedere, licēt in ipso contractu conuenerit, quòd fiat scriptura, nisi adijciatur quod aliàs non valeat contractus, hęc fuit opinio Ioan. quem sequutus fuit Accursius in, §. 1. instituta de emptione & venditione, Iacobus Butricarius in. l. fina. C. si certum peta. & in. d. l. contractus vbi etiā Cyn. C. de fide instrumento. & ibidem Salicet. Angel. eam dicens communem in princip. institu. de emptio. & venditio. & Barba. in rubri. de emptio, & vēditio. nume. 8. Grego. Lupi eam dixit communem in l. 2. in verbo en poridad titu. 1. par. 6. & in l. 6. titul. 5. par. 5. Deci. consi. 340. nume. 3. libr. 3. Ferdinan. Vazquez Menchaq. de succesio. creatio. §. 11. nume. 3. vbi hanc receptiorem attestatur. Mouentur quia qualitas hęc scripturæ non mutat substantiam emptionis quę nullam exigebat scripturam ad sui perfectionē, sed solo consensu perficiebatur, vt in l. 1. & 2. ff. de cōtrahen. emptio. Denique iudicio meo, hęc est cum verior tum receptior opinio, quicquid contra eam dixerit Dida. Perez in l. 3. titu. 8. lib. 3. ordina. col. 1055. & sequen. [Et maximè iuxta ius nostrum Regium, vi fusus fuit enim venditor & emptor sese obligare, ille ad rem tradendam, hic verò ad pręcij solutionem, & vterque ad scripturam conficiendam, quare venditor tradere cogetur, emptor autem pręcium soluere, & quilibet eorum scripturam conficere. Et nimirum cū & in cōtractibus innominatis de quorum natura est, vt ante implementum alterius alter possit pœnitere, vt in l. naturalis. ff. de præscrip. verb. hodie per legē istam. pœnitentię locus non sit, sed ad petitionem vnius alter possit cogi ad implementum, licèt pœnitentia ductus alter e ōtractum reuocauerit, vt probatiuius plenius supra hac eadem. l. in glo. 2. nume. 2. & deinceps.

LEY. III.

¶ *Que sin preceder informacion de deuda, no sea obligado ninguno a se arraygar.*

¶ *Don Fernando y doña Iuana en las leyes de Toro. año de. 1505. ley. 66.*

¶Ninguno sea obligado de se arraigar,[a] por demanda de dinero, que le sea puesta, sin que preceda informacion de la deuda,[b] alomenos sumaria de testigos, o de escriptura authentica.[c]

GLOSS. I.

1 *Satisdare debet reus conuentus actione personali, si præcedat probatio debiti saltem summaria per testes vel instrumenta non aliàs.*
Satisdare an teneatur conuentus actione in rem, si immobilia non possidet, ibi.
2 *Satisdare an teneatur actione reali conuentus de mobilia.*
3 *Satisdare non tenetur conuentus actione personali, qui possidet immobila.*
Satisdare tenetur de iudicio sistendo non de iudicato soluendo qui non possidet immobilia, ibi.
4 *Satisdationem si reus non præstiterit debet iure regio in carcerem mitti.*
Fideiussionem quam præstabit reus de iure regio, deciditur, quòd de la haz. ibi.
5 *Satisdationem euitat qui possidet immobilia litigiosa, etiamsi condemnatus fuerat, & appellauerat.*
6 *Satisdare non tenetur qui possidet bona fide immobilia, secus si mala fide.*
Satisdare an teneatur qui possidet annuos redditus, pignus vel vsufructum vel bona vinculata, ibi.
Satisdare an teneatur qui possidet multa mobilia remissiue, ibi.
7 *Satisdare an teneatur qui possidet immobilia in regno, etiam extra locum iurisdictionis iudicis.*
Fideiussores extra locum iurisdictionis iudicis an dari possint, si reus iuret alibi non habere, ibi.
8 *Satisdare an teneatur aduena cum quo scienter quis contraxit.*
Aduena an sortiatur forum ratione contractus: ibid.
9 *Satisdare an teneatur, qui non mutauit conditionem quam habebat tempore contractus.*
Satisdare an teneatur reus qui mutauit conditionē post contractum, diu tame à creditore fuit tolerat us. ibid.

a *Ninguno sea obligado de se arraygar.* Nota ex lege ista neminem

neminem satisdare teneri pro debito pecuniario seu actione personali, absque eo quòd procedat probatio debiti saltem summaria, per testes vel per instrumenta. Et præmittendum est, reum conuentum actione reali, si non possidet immobilia, debere satisdare; iure communi & Partitarum, desistendo in iudicio l. sciendum. ff. qui satisda. cogan. l. 41. titu. 2. de actio. par. 3. Sin autem res petita erat immobilis nō satisdat quoniam res ipsa eum idoneum facit, vt in dict. l. sciē dum. §. si fundus, &. §. si fundum. ff. qui satisda. cogan. nisi peterentur fructus magnæ quantitatis, tūc enim pro eis satisdare tenebitur, si alia immobilia non possidet secundum Barto. in dict. §. si fundum in fine, Roderi. Xuarez in. l. 2. titu. 3. de los emplazamientos lib.
2 2. fori in princi. nume. 31. an fin. [Vbi autem petitur res mobilis, & reus est suspectus qui non possidet immobilia, deponitur apud iudicē, donec satisdetur. l. si
3 fideiussor. §. si satisdatum. ff. qui satisda. cogan. [Conuentus autem actione personali, si possidet bona immobilia in loco iurisdictionis ipsius iudicis satisdare non tenetur, quia non timetur de fuga propter bona quæ possidet. l. sciendum. ff. qui satisda. cogan. §. sed hodie institu. de satisdatio. Vbi autē bona nulla possidet, vel non tanti valoris vt æquiualeat debito, iuxta leges nostras regias, debet fideiussores idoneos dare de iudicio sistendo, & non de iudicato soluendo iure communi. vt in §. sed hodie institu. de satisdatio. quos si dare non possit, sufficit eius iuratoria cautio,
4 vt ibi dicitur, & in. l. 41. tit. 2. par. 3. [Hodie autem aliter statuitur iure regio, nam si fideiussores idoneos non præstiterit, non sufficiet iuratoria cautio, sed debet in carcerem mitti, donec eos præstet, vt in. l. 2. tit. 3. de los emplazamientos lib. 2. fori, vbi Roderi. Xuarez in princi. nume. 7. hoc ex illa & alijs legibus fori Regij expendit. Quin etiam non sufficit iure nostro Regio satisdare iudicio sisti, sed oportet satisdationē præstare non solum de iudicio sistendo, verūmetiam q̄ præsentabitur & exhibebitur coram iudice, quoties petitum fuerit, aliàs soluent iudicatum fideiussores ipsi, quę fideiussio de la haz Hispanè dicitur: hæc fuit sententia Roderici Xuarez in dict. l. 2. titulo. 3. de los emplazamientos lib. 2. fori. §. vlterius nota num. 3. fol. 178. col. 4. eo quòd iura non attingunt dare fide iussorem in plus quàm quis fuerit obligatus, sed non habens vnde soluat, liberatur dando se ipsum ad seruiendum iuxta leges nostras, sufficiet ergo dare fideiussorem, de se exhibendo & præsentando coram iudice personaliter, quoties iudici videbitur, idem voluit Grego. Lupi in dict. l. 41. titu. 2. par. 3. in verbo de mandar le fiador. Quod tamen procedere asserit, præterquam post latam sententiam vel confessionem ab ipso reo factam, quoniam tunc non liberabitur dando fideiussorem de la haz, nec de iudicato soluendo, sed donec soluat, debet esse in carcere post elapsum tempus condemnatis miserationis causa concessum, vt melius explicat idem Roderi. Xuarez. d. §. vlterius
5 nota nume. 12. 13. 14. &. 15. Folio. 180. [Quis autem dicatur bona possidere sufficienter ad vitādam satisdationem, tractat latè Roderi. Xuarez in dict. l. 2. tit. 3. de los emplazamientos lib. 2. fori in princip. à nume. 20. & de inceps, resoluitque quòd possessio rei litigio sæ sufficit ad euitandam satisdationem, etiamsi possessor habeat sententiam contra se, à qua tamen appellauit, sed non est appellatio deserta per tex. in. l. sciendū
6 §. si fundum. ff. qui satisda. cogan. [Debet autem bona fide possidere, nam si mala fide possideat, non euitat satisdationem, secundum Bartol. & docto. in. d. l. sciendum Roderi. Xuarez in dict. l. 2. in princi. num. 23. tit. 3. lib. 2. fori, Anto. Gomez in. l. 66. Tauri num. 1. & ibi cęteri docto. & communiter recipitur hęc sentētia, vt attestatur Bernar. Diez à Luco in additionibus ad Roderi. Xuarez in dict. l. 2. in princip. nume. 23. & nume. 28. asserit possidentem annuos redditus super re immobili, excusari à satisdatione, citat Bart. & Ange. in dict. l. sciendum. §. 1. ff. qui satisda. cogan. Tiraquel. addit concordantes libr. 1. de retractu. §. 1. glos. 6. nume. 6. 7. &. 24. dixi supra hoc eodem libr. titu. 11. de emptio. & retractu. l. 7. glos. 1. numer. 19. sed an possidens bona subiecta restitutioni vel pignus, vel vsumfructum, vel si eius pater est diues an excusetur à satisdatione, vide eūdem Roderi. Xuarez in. d. l. 2. in prin. num. 25. 26. 27. &. 30. & quid si possidet multa bona mobilia, quæ facilè non posset occultare, vide eundem numer. 14. [Cæterum si bona quæ possidet sunt extra iudicis territorium, tenebitur satisdare
7 aliàs non, vt ex communi sententia probat Rederic. Xuarez in dict. l. 2. in. §. vlterius quæritur nume. 2. & ibi Ioan. Bernar. Diez à Luco refert Soci. in. d. l. sciēdum in princip. ff. qui satisda. cogan. hanc dicens cōmunem, Grego. tamen Lupi in. l. 41. titu. 2. de actore, par. 3. in verbo en la tierra, per text. ibi asserit sufficere, quod bona possideat in regno ad euitandam satisdationem, quod tamen ipse relinquerem arbitrio iudicis ita, vt si propter longinquitatem non sit plenè cōfultum actori, possit eum cogere ad satisdationem. Fideiussores autem si prętio iuramento dare non potest in loco iudicij, sat erit, quod eos præstet alibi, modò non sit locus nimis remotus, ita quòd non consulatur actori. l. si fideiussor. §. si necessaria. ff. qui satisda. cogan. Roderi. Xuarez in dict. l. 2. §. 1. numer. 11. & seq.
8 [Hæc procedunt, nisi quis cum aduena contraxit, non poterit ab eo satisdationem exigere, sibi enim imputet, si ante contractum non exegit, text. est optimus in. l. hæres absens. §. proinde. ff. de iudi. cum sic ait, nunquid dicimus eum, qui à mercatore quid comparauit aduena, vel ei vendidit, quem scit inde confestim profecturum, non oportet ibi bona possideri, sed domicilium eius sequi. Ecce ibi non fortitur, quis forum ratione contractus, quoties scienter quis cum aduena contraxit, quòd rectè intelligit Roderi. Xuarez in dict. l. 2. §. vlterius nota istum nume. 5. 6. &
9 7. [Limita. 2. quando suspitio & causa propter quā quis compellitur satisdare superuenit denuo post debitum contractum, secus si eadem causa fuberat tempore initi contractus, quo in tempore debitor erat pauper, nec vlla possidebat bona immobilia: quoniā hac in specie non tenebitur præstare satisdationem, nec bona eius sequestrabuntur, imputet enim sibi qui cum tali contraxit & talem debitorem elegit, vt probat iurisconsultus in. l. si ab arbitro. §. qui ex causa. ff. qui satisdar. cogan. &. l. qui bona fide. §. de illo. ff. de dam. infe. l. si is à quo. ff. vt in posse. lega. l. fina. C. de

sponsa.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sponsa.hoc tenuit Bar.in.l.vltima.ff.de ferijs Paul. Castren.& alij docto.in.l.in omnibus.ff.de iudi.Bal. in.l.creditor.2.ff.si cert.peta.Ioan. Lupi in rep.c. per vestras.§.9.nume.14.Anto.Gomez in.l .66.Tauri numer.3.Grego.Lupi in.l.41.titu.2.par.3.in verbo, pero si no se hallase ad fin.quod verius credo,quicquid in oppositum dixerit Roderi.Xuarez in dict.l.2.tit. 3.de los emplazamientos libr.2.fori.§.sed attende q si aliquis num.43.&.44.& contra Roderi.vltra præcitatos tenuit Ioan.Lupi in.l.66.Tauri nume.42.Id extendens nume.sequẽti, etiamsi denuo superueniat suspitio si diu tacuit creditor sciens esse suspectum. Quis autem dicatur fideiussor idoneus, late discutit Roderi.Xuarez in dict.l.2.tit.3.lib.2.fori.§.nunc opportunè,& hoc verbum diu quandoque ponitur pro biennio,vt in.l.cum domini horreorum,& ibi expẽditglo.ff.loca.

GLOSS. II.

1 *Satisdare non compellitur reus,nisi probatio præcedat debiti.*
2 *Satisdare non compellitur reus,nisi probatio præcedat mutationis status debitoris.*
Satisdare vt cogatur quis, sufficit summaria informatio testium de debito,ibi.

b *Sin que preceda informacion de la deuda.* Olim iuramẽtum actoris sufficiebat,vt quis compelleretur satisdare, vt authoritate Pauli Castren. firmat Ioan.Lupi in.l.66.Tauri num.7. Hodie autem ad euitanda periuria,& ne reus iniustè carceri mancipetur,statutum est,vt non antea cogatur reus satisdare,quam probatio debiti præcedat.vt notant docto.omnes in dict.
2 l.66.Tauri,vnde hæc nostra lex desumpta fuit. [Sed probatio hæc satis non erit,nisi constet de paupertate & suspitione debitoris secundum Ioan. Lupi in.d. l.66.Tauri nume.41.& Anto.Gomez ibid.numer.2. & hæc est communis opinio & praxis. Et nota hac in specie testes lite non contestata recepti facere fidem, vt ibi Nostrates aduertunt, nec ad id citandus est aduersarius,sed summaria cognitio sufficit,vt hîc dicitur.

GLOSS. III.

Probatio per scripturam vel testes parificatur.
Instrumentum est probatio probata præsens,realis, & euidens.ibi.

c *Alomenos sumaria de testigos o de escriptura authẽtica* Probationem fieri per testes vel instrumenta paria sunt.l.in exercendis.C.de fide instrumen. probatio autem quæ fit per instrumenta authentica est probatio probata,& prompta,præsens,& in numerato,& realis,vt pluribus authoritatibus probat Tiraq.lib.1. de retractu.§.2.glo.1.nu.20.euidensque & manifesta, vt numeris sequen.probat.

LEY. IIII.

¶ *Que el preso por deuda,sea mantenido por nueue dias, y sino tuuiere bienes ni fiador,sea entregado al acreedor.*

Lex.4.tit.13.lib.5.ordi.
Ley.2.tit.8.de los gouiernos lib.3.fori.

¶ Si algun hombre por dẽuda que deua fuere metido en prision,el acreedor mã tengalo hasta nueue dias,a y no sea tenudo de darle mas,sino quisiere:pero si el preso mas pudiere auer de otra parte ayalo.Y si eneste plazo pagar no pudiere,ni pudiere auer fiador,sea entregado al acreedor,b de guisa,que pueda vsar de su menester y officio,y de lo que ganare,dele el acreedor que coma razonablemente:y de lo de mas recaudelo y recibalo en quenta de su deuda. Y si officio no ouiere, y el acreedor lo quisiere tener,mantengalo y siruase del.c

GLOS. I.

1 *Carceri mancipatus an sit alendus â creditore,qui eũ in carcerem intruserit.*
2 *Alimenta quibus casibus sint præstanda, remissiuè.*

a *Mantengalo hasta nueue dias.* Iure communi Imperatorum carceri mancipatus à creditore alendus est,vt in.l.sed si hæreditas & ibi docto.ff.ad exhibẽ.si forte ex artificio vel officio suo ali non potest, vt ibidem notatur,& per gloss.in.l. vlti.C.de eroga,militar.anno.vel si non habet aliunde vnde ali possit.l.iudices C.de episco.audi.tradit Iaso.in.§.item si quis in fraudem nume.93.institu.de actio.Feli.in.c.1.nume.9.de libe.obla.Guillel.de Roule in tracta. de iustitia & iniustitia lib.3.c.8.num.4.&.5.Marsi.in practica.crimi.§.attingam nume.74.Auile.in.c.18.prętorum in verbo qual conuenga num .5,Per legem tamen istam etiamsi aliunde victum habere possit, est adhuc alendus per dictos nouem dies,vt hîc, quod voluit Ioan. Fab,in.§.vltimo institu.de actio.Montal.in,d.l.2. ti,
2 8.in verbo de pan y ągua lib.2 .fori. [Casus tamen sunt plures,quibus alimenta litigatori debẽtur,quos latissimè enumerat Pet.Rebuffus lib.1. constitutio. Gallicarum tracta. de sententijs prouisionalibus in præfatione ânumero .36.& deinceps, qui omnino est videndus.

GLOS,

GLOS. II.

1 *Liber homo iure communi non potest tradi creditoribus in pignus etiam ex pacto.& num.2.*
3 *Cessionis bonorum forma antiquissima.*
Debitor olim in seruitium tradebatur creditori, si non erat soluendo.ibi.
Lex.12.tabularum contra debitores non soluentes, riguros& antiquata.ibi.
4 *Debitor quando carceri tradi poterat iure communi.*
5 *Cessio bonorum liberat à carcere.*
6 *Cessionem bonorum præcedere debet sententia vel confessio.*
Cessionem bonorum præcedere debet instrumentum publicum.ibi.
Cessio Bonorũ ad petitionem vnius ex creditoribus facta præiudicat cæteris ibid.
7 *Cessionis bonorum forma iure communi.*
Cessio an fieri possit cum actibus ignominiosis, ibi.
8 *Cessione bonorũ facta omnia bona relinquere debet cedens,præter vestes.*
Cedẽs bonis,an possit sibi instrumẽta officij vel exercicij reseruare necessaria ad victum,ibi.
9 *Cessio bonorum vno tantum numo reseruato , nil valet.*
10 *Cedens bonis an præstare teneatur cautionem iuratoriam de ære alieno restituendo cũ nactus fuerit pinguiorem fortunam.*
Cedens bonis an soluere teneatur debitum, cũ post cessionem aliquid lucratus fuerit deducto ne egeat, ibi.
11 *Cedens bonis non liberatur ab obligatione ciuili vel naturali.*
Cessionis bonorum exceptio impedit litis contestationem.ibi.
12 *Cedens bonis per actus ignominiosos,vbi hæc viget consuetudo,si pinguiorem nactus fuerit fortunam an residum soluere teneatur.*
Pudor pœnæ loco habetur,ibi.
Pœna corporali punitus in defectum bonorum,si bona postea quæsierit,an soluere debitum teneatur, ibid.
13 *Cessio bonorum iure regio quomodo fiat.*
Cedens bonis traditur creditoribus ad seruiendum forma hic tradita,ibid.
14 *Debitor qui bonis cessit traditur creditoribus vt seruiat pro exsoluendo debito,& sic in persona liberi hominis est dare ius quodam seruitij.*
Seruitij ius est in libero homine iure regio , licèt pignori dari nequeat.ibid.
15 *Operas quas facere teneatur debitor qui bonis cessit, vel monasterium ingressus pro debito ante religionis ingressum contracto.*

h *Entregado al acreedor.* Concordat.l.2.tit.8. de los gouiernos lib.3.fori.Sed aduersus rigidam legis nostræ decisionẽ est text.in.l.ob æs & auth.imo.C.de actio. & obliga.& in auth.vt nulli iudi.§.quia verò colla.9. & in.l.2.C.quæ res pigno.obliga.poss.c.2.de pigno.l. 3.tit.13.de pigno. par.5.quibus legibus pręcipitur,hominem liberum tradi non posse creditoribus in seruitiũ aut pignus , etiamsi ei bona desint,ex quibus creditoribus satisfaciat. [Imo etiam ex pacto hoc non licere asseuerat Bernard.in.c.ex rescripto de iureiur. vltima responsione,quem ibi sequuntur Panormi.& Imol. (contra Host.Enrriq.Cardi.& Feli.ibidem dicentes ex pacto id licere) gloss.tamen sequitur Imol. & Areti.in.l.obsides.ff.de testamen.Fran.de Ripa in l.obligatione generali nu.12.ff.de pigno.Bar. & Arc. in.l.alia.§.eleganter.ff.solu.matri.d.D.Couarru. lib. 2.resolu.c.1.nu.1.&.7.in fi.hanc attestatus communẽ,
3 dicam infra titulo seq.l.1.glo.2.in fin. [Quare de effectu & origine cessionis bonorũ aliquid tractare operæ precium erit. Antiquis temporibus licebat creditoribus debitores suos capere,ac in vinculis habere, postquam per sententiam vel confessionem propriã debitores esse constabat. Quin & lege. 12. tabularum seruitutis pœna,mortis & secationis in partes addita fuerat,vt ex Ribalio & Oldẽdor.rubri.8.constat.Cuius rigoris id solum â Romanis fuit admissum,& frequentissimè obseruatum,nempe,vt creditor,qui debitori satis non faciebat , vel soluere non poterat debitum confessum vel iudicatum,addicebatur creditoribus in seruitutem lege nexus, & talis debitor addictus dicebatur,vt erudite explicat Budeus in annota. in pandectas titu.de in diem addictione,ex Quintiliano lib.7.capi.4.refert.d.D.Couarru.libr.2.resolution.cap.1.numero.1.In alio autem moribus antiquatam fuisse eandem.12.tabularum legem attestatur Tertulianus in apologitico cap.4.cum concordantijs,de quibus infra hoc libro titulo.19.de decoctoribus.l.1. gloss.2.numer.3.Sed deinde lege Pætilia anno ab vrbe condita.428. eadem lex omnino sublata fuit,& cautum , ne quis ob pecuniam creditam in vinculis teneretur , sed eius bona , non corpus , essent creditori obnoxia , teste Plinio , decade.1. libr .8.sed & lege Cęsarea postmodum decretum fuit , ne debitores liberi in seruitium , aut pignus dari possent creditoribus dicta.l. ob æs & authenti.imo . C . de actionibus & obligationibus cùm alijs supra numer.
4 1.citatis . [Verùm vbi facta executione in eorum bonis iuxta formam,l. â diuo Pio.§. in venditione. ff.de re iudicata , non erat plenè satisfactum creditoribus Iure communi Imperatorum , debitor carceri tradebatur , & in publicis vinculis detinebatur , donec solueret vel aliàs eis sitisfaceret , ex sententia gloss.memorabilis in. l.3.§. tutores . ff. de suspe.tutor. quam dixit singularem Bald. in.l.si sine. ff. de in ius vocand.Alexander & Iaso in dicto.§.in venditione,Panormitan. & Felin. numer. 10.in capi.quoad consultationem de re iudica. quam communiter esse receptam attestatur Aretinus in.l. alia .§.eleganter numero.7.ff.soluto matrimonio, & Ripa in dicta . l . obligatione generali numero. 20. ff.de pignor.Iaso in principio institu.de actio.num.

Universidad de Deusto
Biblioteca

90.d.D.Couarru.d.c.1.lib.variar.resolutio.2.num.2.

5 [Vbi autẽ debitor in carcere detinebatur ad petitionem creditorum,poterat cedẽdo bonis liberari â carcere,nam præter alios effectus,hunc potissimũ cessio bonorum habet.l.1.C.qui bon.ced.poss.l.4.tit.15.par.5.Ferdi.Vazq.Menchaq.de succesio. creatio.c.6. nu.49.&.50. [Qualiter autem cessio bonorum fiat, Respondeo præcedere debet sentẽtia vel confessio debiti in iudicio.l.pen.& vltim.ff.de cessio. bono. vbi glo.Azo in summa.C.eod.tit.l.1.& ibi Gre.Lupi in verbo,e nõ ante,titu.15.par.5.gloss.in.l.1.C.qui bon. cede.poss.docto.in.c.Odoardus de solutio.d. D.Couarru.d.c.1.nu.5.Affli.decisio.379. per totum.Vel hodie sufficit instrumentum publicum, quod iure regio habet paratam executionem.l.2.5. & vltima titu.21. de executionibus supra lib.4.Secundo requiritur, q̃ fiat eo in tempore,quo ad instantiam creditorum debitor in carcere custoditur,secundum Enrriq.in.d. c.Odoardus,estque communis opinio teste.d.D.Couarru.d.c.1.nume.5.est tex.regni nostri in.l.4. & ibi notat Grego.Lupi in verbo a la demanda, titu.15. de cessione bonorum par.5.dixi in stylo cancellarię tit. 1.præeminen.17.casu.20.declara.2.glo. vlti. nume.31. & seq.Idem si ad requisitionem vnius tantum creditoris sit in carcerem missus,cessio nanque tunc facta omnibus prejudicat creditoribus,vt in.l.4. & ibi docto.ff.de cessio.bono.l.3.tit.15.par.5.Salice.in.l.1.nu. 4.C.qui bon.ced.poss.Guido Papæ consi.120.num.7 nec sunt alij creditores necessariò citandi ad huiusmodi cessionem,sicuti expresse adnotauit Petr.Iaco. in practica rubri.de cessione bonorum &.d.D.Co-
7 uarru.d.c.1.nume.5. [Forma cessionis bonorum iure communi Imperatorum est expresio sola verborum per se,vel nuncium,vel epistolam,text.est notabilis in.l.in omni.C.qui bon.cede.poss.l.fi.&ibi Barto.ff.de cesio.bono.Bal.in.l.1.C.qui bon.cede. poss. Iaso in.5.vlti.nume.28. institu.de actio. Roderi.Xuarez in dict.l.2.tit.8.de los gouiernos in princip.nu.15 lib.2.fori.l.1.ti.15,de cessione bonorum par.5.Consuetudo autem in opprobrium debitorum alias inuenit formas,quæ nequaquam seruandæ sunt:vti Papię & ferè per totam Italiam cedens bonis naribus lapidem percutit,dicens cedo bonis,vt refert Ange.in.l. vlti. ff.de cesio.bono.& Romę ascendit leonem marmoreum,qui est in pede scalarij capitolij, & dicit cedo bonis.c.Odoardus de solutio. refert Cyn.in.l.1.q.5. C.qui bon.cede.poss.Roderi.Xuarez in.l.2.titu.8.de los gouiernos lib.2.fori in prin.nume.15.sed talis consuetudo aut statutum non valet, nec est seruandum continet enim rem turpem,& inhonestam, quę oculos videntium infestat secundum Alberi.in.1.par.statutorum,q.37.& in rubri.C.qui bon.ced.poss.doctores in.c.Odoardus de solutio.Iaso in.5.vltimo nume. 29.insti.de actio.Cyn.& Bald.in.l.fi.C.qui bon.cede.poss.Bernar.Diez à Luco ad Roderic. Xuarez in dict.l.2.titu.8.de los gouiernos lib. 2. fori in princip. sub nume.15.Salice.in.l.1.in omni.C.qui bon.ced.poss.
8 & fere omnes. [Qui autem cedit bonis,dimittere tenetur bona omnia creditoribus quę tempore cessionis possidet,glo.est communiter recepta in.l.pen.ff. de cesio.bono.Bald.in.l.vltima nume.5.C.qui bon. ced.poss.tex.in.l.1.tit.15.de cesio.bono. par.5.vestes verò quibus quotidie vtitur ei relinquuntur,Cyn.in l.1.q.4.C.qui bon.ced.poss.Ioan.Fab. Nicol.de Neapoli.Ioan.de Plat.Ange.de Are.& Iaso nume.26.in 5.vltimo insti.de actio.Pet.Iacob.in practica rub.de cesio.bono.capella Tolosana decisio.136.Panor. hãc esse communem professus in.d.c.Odoardus nume.8. de solu.Iaso.in.5.item si quis in fraudem nu.94.insti. de actio.d.D.Couarau.lib.2.resolu.c.1.nu.5. versic.is autem,& licêt per legem regiam primam tit.15.de cessione bonorum par.5.vestes tantum lineas cedenti bonis relinqui debere statuatur, vt ex ea expendit Gre. Lupi,in verbo,sino los paños de lino, recepta tamen est opinio,vt ei relinquantur vestes , quæ damnatis ad mortem relinquuntur,vt in.l.diuus.ff.de bon.dãna.Iaso post alios docto.in.5.vlti.nume. 26. insti. de actio. dixi in stylo cancellariæ titu.1.præmi.17. casu. 20.declara.9.5.3.glo.1.in fine.Quin etiam instrumenta necessaria ad quærendum victum , nempe,ea quæ pertinent ad artem,quam exercet,ei sunt relinquẽda, vt probat Ioan. â Medina in lib.de contractibus.q.3 causa.3.q.5.quod fortè non admitti in praxim existimat.d. D. Couarru.in.d.c.1. lib.2.resolu.nu.5.in fin.
9 [At si cedens bonis reseruauerit numum vnũ , nihil faceret,non enim valet cessio,vt voluit Barto.& Bal. nu.5.in.l.vltima.C.qui bon.cede.poss.Iaso in dict.5. vlti.nu.27.insti.de actio.Tiraq.lib.2.de retractu. 5.4 glo.6.nume.27.in fine,qui numeris precedentibus & sequentibus plura congregat similia,in quibus ob defectum vnius dumtaxat nummi actus vitiatur,vel in
10 curritur in pœnam. [Cæterum is qui cesit bonis, cautionem iuratoriam prestare tenebitur de soluendo ære alieno, cum ad piguiorem fortunam deuenerit,secundum glo.Hostien.Ioan.Andre. Enrriq.col. 3.& cęteros in.c.Odoardus de solutio.quod facere coget iudex ex postea lucratisi,ta tamen,vt ei alimenta necessaria deducantur,quibus egestati satisfaciat.l.4. ff.de cesio.bono. Itaque habet debitor beneficium post cessionẽ factã,ne cõueniatur vltra quã facere possit deducto ne egeat,vt in.l.qui bonis.ff.de cesio.bo. & in.5.vlti insti.de actio.vbi Iaso id notat post alios nu.3.Grego.Lupi in.l.3.tit.15.in verbo de que pudiese viuir par.5 d.D.Couarru.lib.2.resolu.c.1. nume.6.
11 [Cuius ratio est,quoniam qui bonis cesit,non liberatur ab obligationibus,quas antea contraxerat ciuilibus vel naturalibus,sed ei competit exceptio secundum Cyn.q.9.quem sequitur Bal.& alij in.l.1.C.qui bon.cede.poss.quorum opinio communis est teste Iasone in. d.5.vltimo nu.2.institu.de actioni.d.D.Couarru.lib.2.resolutio.c.1.nume.6.in fin.quæ impedit litis contestationem.l.3.ff.de cesio.bono.Bar.in.l.penulti.ff.eod.tit.capella Tolosana decisio.136.quod ab omnibus frequenter recipitur,vt.d.D.Couarru. attestatur.d.c.1.nu.6.in fi.Hęc tamẽ exceptio cessat quoad bona post cessionem quæsita, pro quibus respõdere tenetur nulla obstante exceptione secũdum.d. D. Couarru.d.c.1.nu.6.& Ferdi. Vazq. Mencha.de succesio.creatio.c.6.nu.51.hęc referens. [Verum si igno
12 miniosis actibus iuxta loci consuetudinẽ cessio facta fuerit,non tenebitur cedens soluere debitum quãuis pinguiorem nactus fuerit fortunam,authore Guidone

ne Papæ quęstio.Delphina.343.cum satis ea ignominia fuerit punitus,eaque pœna loco solutionis subrogetur argu.gloss.singularis in.c. sicut dignum.5.eos insuper de homicidio,quam sequũtur docto.ibi,maximè Feli.commendat Roma.singula.24. cui similis est in regula peccatum de regu.iur.in.6.quibus probatur,quòd punitus pœna corporali in defectum pecunię,etiamsi postea bona quęsierit,non teneri pœnam pecuniariam soluere, idem voluit Cœpola cautela.3. Pau.Ange.& Iaso nume.29.& Deci.nume.26.in.l.si quis id quod.ff.de iuri.omni.iudi.optimus text. in. l.sed si vnius.5.sed si ante.ff.de in iur.cuius meminit Bal.in.l.fi.ff.de in ius vocan.cuius ratio est, quia pœna pecuniaria in corporalem mutatur,vt ibidem probat.d.D.Couarr.nu.6.Ex quo ipse infert veram nõ esse Guido.sententiam cum cesio ignominiosa non succedat loco pecuniæ debitę,nec debitum pecuniarium in eam pœnam mutetur:manet siquidem vt dixi ciuilis & naturalis obligatio ad debitum integrũ exigendum post cesoinem factam, quamuis obstet exceptio cesionis,quæ tamen non obstabit,si bona cedẽti superuenerint,quare inquit.d.D.Couarru. ex bonis superuenientibus debitum soluere teneri . Sed tamen opinionem Guidonis, eo non citato, sequitur Grego.Lupi in.l.3.in verbo tan gran ganancia tit.15, de cesione bonorum par.5.quorum opinio mihi magis probatur,quoniam pudor habetur pro pœna glo. in.c.si quis.2.q.8.tex.iuncta gloss.in.l.4.5. prætor in verbo non inuerecunde agere.ff.de dam.infe.Paris à Puteo de syndica.versi.69.incip.contumacia nume.1 &.2.hæc igitur pœna à lege,consuetudine, vel statuto imposita,loco pecunię debitę subrogatur , liberat ergo debitorem,argum.gloss.in.d.c.sicut dignum,& hac in specie cesionis bonorum hoc asseruit Paris à Puteo de syndica.versi.113.incip.quia pluries num.9 &.10.vbi probat cesionem ignominiosam esse pœnã
13 corporalem. [Iure autem regio cesio bonorum liberat debitorem â carcere,non verò à solutione totius debiti.Sed iure antiquo regni huius debitor carẽs bonis,vnde creditoribus satisfaceret, tradebatur eis ad seruiendum,donec debitum ex seruitio,seu operis arbitrio iudicis moderandis & taxandis,integrè satisfieret.l.12.&.17.titu.20.&.l.2.titu.8.de los gouiernos lib.3.fori,& lex ista.Iure autem regio nouiori debitor ad petitionẽ creditorum in carcerẽ missus, ibi detinetur,donec bonis cesserit,& cathenæ,vt aiunt,renunciauerit, quo facto creditori anteriori & antiquiori traditur in eius seruitium cum torque ferreo, quem portare debet in collo,donec operarum æstima tione se liberet à debito,vt dicam in.l.6.infra eodem vbi hoc statuitur,& si prior creditor cui fuerit traditus ad seruiẽdum noluerit eum incedere cum torque ferreo,alteri sequenti in ordine tradi debet , vt in.l. 8.infra eodem . Quinimo si debitor in carcere seu vinculis per sex menses manserit , eo ipso censebitur cesionem bonorum fecisse. Quare statim tradendus est creditoribus cum torque ferreo ad seruiendum,vt in.l.7.infra eodem,& cum hac qualitate liberatur à carcere , & deinde si ad pinguiorem deuenerit fortunam,non conuenitur , nisi quatenus facere potest deducto ne egeat,vt docet,D,Coua.dict.lib.2.resolu.c.
1.nume.5.Roderi.Xuarez in.l.2.titu.8.de los gouiernos libr.3,fori in princi.nume.15.Pet.Nunni.respon so.8,nume.3.Anto.Gomez in.l.79. Tauri numero.2.
14 [Ex quo infertur, in persona liberi hominis esse ius quodam seruitij,ita vt quamuis liber homo non possit pignori dari nec in priuato carcere detineri perpetuò,vt in.l.2.C.de patri. qui filios distraxe.l. ob æs & auth.imo.C.de actio.& obligationib.authoritate tamen regia,& legum regni huius,ius quodam seruitij & operarum constituitur,non seruitutis:quoniam seruus non efficitur debitor qui bonis cesit,sed traditur creditori vt seruiat,vt in casu simili , notat gloss.in.l.liber captus.C.de capti.& in.l.1.gloss. vlti: C.qui bon.cede.poss.estquè debitor hac in specie apud creditorem,veluti in obsidio,quippe cui libertas non aufertur,sed voluntas cõprimitur, vt notat Ioã. de Plat.in.l.nemo carcerẽ num.23.C.de exactori.tri-
15 bu.lib.10.explicat Oldral.consi.54.[Ita etiam intelliges glo.in.l.fidei commissa.5.si rem.ff.de lega.3.dicentem creditorem seruum esse creditoris, non enim est seruus seruitute ciuili,sed quodammodo seruus,quia seruit,cogiturquè operas facere,ex quarũ precio creditoribus satisfaciat,operas inquam solitas,non insolitas,argu.l.locũ.5.finge.ff. de vsufru. ad exemplum monachi religionem ingressi,qui debita ante ingressum contracta,vt soluat,laborare scribendo,vel alias honestas operas intra monasterium facere compellitur,vt probat Panor.in.c.cum.I.&.A.numero.27.extra de re iudi.& notatur in.l.pro hęrede.5.si quid.ff. de acq.hæredi.Petr.Nunni.responso.8.nume.7.& ita rẽspondetur ad obiectionem in prin.glo.traditã, Roderi.Xuarez in.l.2.tit.8.de los gouiernos in princip. nu.19.lib.2.fori.quas operas prestare teneatur, dicam in glo.vlti.

GLOSS. III.

1 *Operas quas præstare teneatur debitor qui bonis cessit Vir & vxor vnum sunt corpus,quare non est fraudãda vxor debito suo,propter seruitium quod vir facere tenetur creditori postquam bonis cesserit,ibi.*

2 *Vxor quando possit virum vendicare.*

c *Mantengalo e siruase del.* Quæro quas operas præstare tenebitur qui cesit bonis?& crede eas tantũ teneri impendere,quibus debitor non fraudetur tẽpore necessario ad curã corporis sui,vt in.l.cũ patronus.5. vlti.ff.de ope.liberto,Luc.de Pena in.l.1.col.1.in fi.C. de agrico.& censit.lib.11.Cũque vir & vxor vnum cẽseantur esse corpus & vna persona quoad debitum cõiugale,vt in.c.admonere.33.q.2.& habetur Genesis.2 & Matthęi.c.19.erunt duo in carne vna.&c.non potuerit creditor tãto tempore debitorem occupare,vt eius corporis copia vxori suę esse non possit,vt voluit Petr.Nun.responso.8.num.10. [Poterit itaque vxor ad
2 hunc effectũ virũ vẽdicare,vt ipse Nunni.probat ex glo.in.c.prolatũ.29.q.2.& in.l.si ex causa.5. Papinia. ff.de minor.quibus adde quę diximus supra hoc li.in gl.rubri.de matrimo.nu.92.per reliquũ aũt tẽp⁹ seruiet

Universidad de Deusto
Biblioteca

creditori,ex cuius operis subducet quod sibi debetur præstitis debitori necessarijs alimentis,vt inquit lex nostra,ibi. *De lo que ganare,mãtengalo razonablemẽte* notat gloss.in.l.vltima.ff.de ope.seruo.

LEY. V.

¶ *La forma que se deue tener,en los que hazen cesion de bienes.*

¶ *Don Enrrique.IIII.En Madrid año de.1458.*

¶ Declarando la ley del fuero, el Rey don Enrrique.IIII.en Madrid,año de cinquenta y ocho,ordeno y mando que aquel que hiziesse cesion de sus bienes, segũ forma de la dicha ley, que despues que por el deudor fuere hecha la dicha cesion, el deudor este en la carcel por nueue dias,y aquellos durantes,dese publico pregon,como el dicho deudor esta en la carcel, a peticion de fulano acreedor, y antes que sea entregado el deudor, el dicho acreedor jure en deuida forma,que lo recibe por su deudor sin simulacion,y sin cautela,ni fraude, y el juez limite tiempo al deudor que ha de seruir al acreedor.[a] Y que fenesciendo el tiempo del primero acreedor, el dicho deudor sea entregado a otro acreedor,por el deudo que paresciere que le fuere deuido.

GLOSS. I.

Cessio bonorum cum fit iuxta ius nostrum regium, quomodo taxandæ sunt operæ periudicem cuilibet creditori.

a *Y el juez limite el tiempo al deudor que ha de seruir al acreedor.* Iudex prafigere debet tẽpus seruitij cuilibet ex creditoribus ,taxaréque operas debitoris deductis alimentis necessarijs,quo tempore elapso, alteri creditori tradendus est ad seruiendum,vt dixi in.l.præcedenti. Quibus autem casibus locus sit cesioni bonorum,tradit Laso in.§.vlti.instit.de actio.nu.11.& sequenti.&.d.D.Couarru.lib.2.resolutio.c.1.

LEY. VI.

¶ *Para que los que hizieren cesion de bienes, o renuncian la cadena, trayan vna argolla de hierro al pescuezo.*

¶ *Don Fernãdo y doña Ysabel en Cordoua año de.1490 a.26.de Iulio.pragmatica.*

¶ Qualquier mercader,o cambiador, o otra qualquier persona que hiziere cession de bienes,y renunciare la cadena,[a] por qualquier o qualesquier deudas que deua a qualquier o qualesquier cõcejos, y personas de qualquier estado o condicion preeminencia o dignidad que sea,[b] desde luego,ante el juez o alcalde que hiziere la cesion de bienes,y renuncia cion de la cadena,dende en adelante hasta que se parta de la tal cesió, o de fiança de pagar a sus acreedores, realmente y cõ effecto,aya de traer y trayga al cuello vna argolla de hierro,[c] tan gorda como el dedo,y continua y abiertamente sobre el collar del jubon,y sin cobertura alguna sobre ella,y sino la traxere en la manera que dicha es,que cada y quando que fuere hallado sin ella,o la traxere encubierta,que pueda ser y sea preso y puesto en la carcel publica, y se haga la execucion en su persona y bienes ,y q̃ no goze de la cesion de bienes,[d] y renũciació de la cadena q̃ hizo. Y q̃ los acreedores , a cuyo pedimiento se hizieren las tales execuciones, se prefieran y sean mayores en derecho para cobrar sus deudas primero q̃ aquel aquiẽ fue entregado[e] quãdo hizo la cesió de bienes.

GLOS. I.

Renunciatio cathenæ quid significet.
Cessio bonorum carcerem euitat.ibi.

a *Y renunciare la cadena.* Idest,abiecerit â se cathenã seu vincula & carcerem,per cesionem enim bonorũ euitat quis carcerem & vincula,vt dixi supra eo.l.1.glo.2.nu.5.& hoc prefefert renunciatio cathenæ.

GLOSS. II.

Cedere bonis potest debitor fisci, & cuiuscunque alterius ptiuilegiati debitor.

b *Preeminencia o dignidad que sean.* Nota tex.singularẽ, cesioni bonorum locũ esse & in debitore fisci,quod negabat Bar.in.l.1.ff.de cesio.bono.& Bal.in.l.1.nu.5.C.qui bon.ced.poss.Angel. & Iaso num.14.in.§.vltimo instit.de actio.cum alijs ibi citatis, nam lex ista pro quocunque debito dicit locum esse cesioni.de quo latius in.l.sequen.

negabat Bar.in.l.1.ff.de cesio.bono.& Bal.in.l.1.nu.5.C.qui bon.ced.poss.Angel. & Iaso num.14.in.§.vltimo instit.de actio.cum alijs ibi citatis, nam lex ista pro quocunque debito dicit locum esse cesioni.de quo latius in.l.sequen.

GLOS. III.

1 *Cessio bonorum iure regio fit per actum ignominiosum.*

2 *Cedens bonis iure regio traditur cum torque ferreo in collo ad seruiendum creditoribus vnicuique iuxta antiquitatem uel priuilegium.*
Maritus cedens bonis an tradatur vxori pro dote vel alimentis ad seruiendum cum torque ferreo, vel an cæteri creditores ei præferantur,ibid.& sequenti.
Lex generalis restringi debet,ne sequatur absurdum, ibid.

3 *Maritus cum conuenitur ab vxore constante matrimonio pro dote non habet beneficium ne conuenia tur vltra quam facere possit.*
Maritus iure regio tradi debet vxori pro dote abs que torque ferreo pro tempore à iudice taxato, ibid.

c *Al cuello vna argolla de hierro.* Lex nostra probare videtur cesionem bonorum fieri posse per actũ ignominiosum contra id,quod diximus supra eo.l.4.glo.2.num.7.& forte hoc statutum est in odium eius,qui cesionem facit,fidemque frangit,nolens creditoribus satisfacere,de quo in.l.sequen.opportunius disseremus. [Dicitur in hac lege debitorem,qui bonis cessit,tradẽdum esse creditoribus cum torque ferreo in collo,vt seruiat vnicuique iuxta debiti antiquitatem vel priuilegium,& siquis eorum sine torque eum incedere dimiserit,tradi debet alteri,qui post primũ sequitur,quid autem fiet,si vxor liti & causæ credito rum se opposuit,dicens esse in dote præferendam, & ita iudicatum fuit,vt ipsa prẽferretur,an cessione per maritum facta bonorum,possit aut debeat cum torque ferreo vxori tradi,vt illi seruiat, Petr. Nunnius Auendaño in responso.8.discutit hanc quẽstionem, & denique concludit,nullum ius habere vxorem,vt pro dote nec alimentis vir ei cum torque ferreo tradatur ad seruiendum vel operas prẽstandum , quę vxori à viro nullo modo debentur etiam pro alimẽtis,licèt vxor marito præstare teneatur,vt inquit idẽ Pet.Nunni.ibidem nume.8.& indecorum esset, imo absurdum,vt vir vxori traderetur ad seruiendum,& cõtra omnem honestatem & reuerentiam. At lex generalis restringi debet,ne sequatur absurdum secũdum Barto.in.l.furti.§.pactus.ff.de his qui notan.infam.& quę contra honestatem sunt,non dicuntur fieri posse,vt in.l.si quis à liberis.§.si vel parens.ff.de libe.agnoscend.&.l.filius.ff.de cõdi.instituen.Quare resoluit Nunius. d.respõso.8.nu.9.virum hac in spe cie creditoribus non vxori esse tradendum. [Sed iudicio meo hoc verum non est,nec seruatur in praxi, sed contrariũ,traditur enim vxori pro dote,vt ei operas quę à iudice taxatæ sunt præstet,nec eo tẽpore debet incedere cum torque ferreo,propter reuerentiam ab vxore sibi debitam.Iniquum enim esset,vxorẽ dote fraudari sibi debita,& creditores posteriores ei in operis à debitore prẽstandis prẽferri,& tũ potissimũ cũ certũ sit,maritum non habere beneficium ne conueniatur vltra quã facere possit deducto ne egeat,cũ dos constante matrimonio propter viri inopiã repetitur secundũ glo.& docto.in.l.vbi adhuc.C.de iure doti. Bar.in.l.maritum.ff.solu.matri.quem cæteri sequũtur. Quod autem de reuerẽtia & absurditate dixi mus,in fauorem mariti statutum est,cui iuri in eius gratiã inducto potuit renũciare,vt in.l.si quis in conscribẽdo.C.de pact.&.l.si quis in conscribẽ do.C.de epis.& cleri.conducet tamen,vt eo in tẽpore sine torque ferreo incedere possit,quicquid in oppositum dixerat Auile.in.c.18.prætorũ in glo. magna nu.7.vbi per.12.colũnas quæstionem discutit pro vtraque parte,& cõcludit debere tradi vxori,sed cũ torque ferreo

GLOS. IIII.

Cedens bonis debet ferre torquem ferreum,aliàs non gaudet beneficio cesionis,nisi vxori fuerit traditus.

d *Y que no goze de la cesion de bienes.* Nota debitorem qui bonis cessit,si non incedit cum torque ferreo in collo super toracem,vt ab omnibus cerni possit , nõ gaudere beneficio cesionis,sed posse iterum in carcerem mitti. Quod tamen fallit,quando vxori traditus est pro dote,arrhis,vel bonis paraphernalibus , quoniam tunc sine torque ferreo ei tradi debet,vt dixi supra in glos.præcedenti in fine contra Auilesium & Petr . Nunium.Sed contra regulam opponitur de.l.seq.vbi dicam.

GLOSS. V.

Lex nostra optime explicatur.
Creditor primus qua ex causa ammittat ius prælationis.ibi.

e *Primero que aquel aquien fue entregado.* Nota q̃ si debitor non defert torquem ferreum in collo super thoracẽ,ita vt videri possit postquã bonis cessit, is cui primũ traditus est,amittit ius prioritatis debiti & acquiritur sequenti.Quod fallit in vxore, vt dixi in glo.3. in fi.& nõ solũ procedit quod hîc dicitur quoad operas debitoris,ex quibus debito satisfacere posset , verũ etiam,quoad bona,quę postea acquisierit,patet cũ ait, para cobrar sus deudas primero,quæ verba generalia sunt , ita vt restrictionem non patiantur, non tamẽ vt debitũ omnino amittat,sed prioritatẽ & priuilegiũ prælationis,postquã verò satisfactũ fuerit omnibus creditoribꝰ,ille cui primo traditus fuit residuũ exiget á debitore,& sic in pœnam ex priore fiet posterior.

Universidad de Deusto
Biblioteca

LEY. VII.

¶ *Lo que se ha de hazer quando el deudor estuniere preso,y no quiere pagar ni renunciar la cadena.*

¶ *Don Fernãdo y doña Ysabel en Granada,año de.1501. a.18.de Octubre.*

¶ Qualquier persona que estuuiere preso por deuda, pague y cumpla todo lo que es obligado a sus acreedores dentro de seys meses, despues de liquidada la deuda.[a] Y si dentro de los dichos seys meses no cumpliere, sea obligado a renunciar la cadena,[b] y si no la renunciare pasado el dicho termino, nos la auemos por renunciada.[c] Y las nuestras justicias, hechas las diligencias que la ley manda,[d] aunque el no renuncie la cadena, le entreguen y hagan entregar al acreedor que primero segun derecho deua ser pagado,[e] para que le sirua por la deuda que le deuia, segun la forma de la dicha ley,y dende en adelante a los otros,como si ouiesse renunciado la dicha cadena. Y ansi lo juzgué y determinen de aqui adelante, como en esta nuestra ley se contiene. Y mandamos, que con los que asi por virtud desta dicha nuestra ley han de ser entregados a sus acreedores, se guarde y execute la ley suso dicha,que habla de la manera que han de tener en el traer de la argolla,[f] como si ellos mismos ouiesen renunciado la cadena de su voluntad. Y mandamos,que lo de suso contenido se guarde y execute, ansi en los q̃ al presente estan presos, o deuieren adelante qualesquier deudas, y que assi lo juzguen y determiné las nuestras justicias.

GLOSS. I.

Sex menses qui constituuntur,intra quos tenetur debitor in carcere detentus cedere bonis,à quo tempore incipiant.

a *Despues de liquidada la deuda.* Nota quôd sex menses,qui in hac lege præscribuntur intra quos tenetur debitor in carcere detentus cedere bonis, currunt â die factæ liquidationis totius debiti. Et sic poterit debitor ipse manere in carcere biennio & triennio,& non cogetur cedere bonis,donec lis cum creditoribus definiatur, & debita omnia liquidentur, & quilibet ex creditoribus eius suo loco constituatur iuxta autoritatem vel priuilegium debiti sui, vt dicam infrae o.glo.5.& postquam sententia transierit in rem iudicatam incipiunt currere sex menses, vt hîc dicitur.

GLOS. II.

1 *Cessio bonorum iure regio non solum fauore debitoris,sed & creditorum introducta.*

2 *Cessio bonorum elapsis sex mensibus quibus debitor fuit in carcere detentus,debet inuito debitore fieri, & tradi creditoribus cum torque ferreo ad seruiendum.*

3 *Decoctores an gaudeant beneficio cessionis bonorum,& quid iure regio.*

4 *Debitor qui culpa sua factus est non soluendo an possit cedere bonis.*

5 *Cessionis bonorum beneficio an renunciari possit iure communi.*

6 *Renunciatio cessionis bonorum, an valeat iure regio.*

7 *Cessioni bonorum locus non est in his,qui habent beneficium ne conueniantur vltra quàm facere possunt & qui sint isti remissiuè.*

8 *Cessionis beneficium quare iure regio confertur in inuitum.*

Beneficium quando confertur in inuitum,ibi.

9 *Cessionem bonorum an facere possit conductor reddituum regalium.*

b *Y si dentro de los dichos seys meses no cumpliere sea obligado a renunciar la cadena.* Nota legem singularem, cessionem bonorum iure nostro regio non esse introductam fauore dumtaxat debitoris,sed & fauore creditorum contra omnia iuris vtriusque principia. Nã si beneficium esset debitoris,non conferretur in inuitum.l.inuito.ff.de regul.iur.l.hoc iure. §. non potest ff.de donatio. [2 Leges itaque Regię (præcipientes debitorem,qui bonis cessit tradi debere creditoribus cum torque ferreo in collo supra toracem,vt creditoribus seruiat,vt in.l.præcedenti, quodque si sex mensibus post liquidationem debiti manserit in carcere,cessionem bonorum teneatur facere, vel si non fecerit,ipso iure facta esse censeatur, vt cum torque ferreo prædicto tradatur creditoribus ad seruiendũ) hunc scopum habuisse intelliguntur,nempe vt creditores debitis sibi non fraudentur,nec eorum solutio differatur:sed debitores tedio vel pudore affecti solutionem faciant & congruam debiti satisfactionem.

Ita vt si cum hac conditione beneficium esse putauerint,ante prędictos sex menses cessionem voluntariè facere possint,& sic carcerẽ effugere, & deinceps pro debito molestari non possint, & si ad pinguiorem fortunam deuenerint conueniãtur,quatenus facere possint deducto ne egeant, vt in glosis præcedentibus probauimus. Quôd si cessionem facere recusauerint eligantque manere in carcere, compellantur elapsis sex mensibus cessionem facere, & tradantur ignominiosè cũ torque ferreo creditoribus ad seruiendum forma prædicta,vt ex operibus suis creditoribus satisfiat. [3 Ex quo primo infertur ad quæstionem de decoctore,an gaudeat beneficio cessionis bonorum,in qua quęstione Bald.consil.400.nume.4 lib.5.respondit propter dolum non gaudere huiusmodi beneficio,in hęc verba,falliti sunt infames & infamissimi & more antiquissimæ legis deberẽt tradi creditoribus laniandi. Adeò quôd propter dolum suum non videntur beneficium cessionis habere: quod est subsidium miserorum, sed non præsidium dolosorum, facilesque sunt ad mentiendum & colludendum, & â communiter accidentibus falliti sunt deceptores & fraudatores, præsumiturque omnibus inesse, quod omnibus est commune. Hactenus Bal. quem referunt & sequuntur Ioan. Bapti. Seuerinus in tractatu de suspect.& fugiti.quæstio.1.nume.13.& Nicola.Boerius decisio.215.Paul.Paris.consil.94.nume.10.& sequenti.libro.1. & melius & latius cęteris omnia eius verba explicans Benuenutus de Straccha in libro de decoctoribus.3.par.numer.1. & sequentibus,& maximè numer.9.vbi de amissione huius beneficij tractat,citatquè Bald. idem tenentem in.l.1. nume.8.C.qui bon.ced.poss.& Barto.in.l alia.§.eleganter in fin.ff.solu.matrimo.Iaso.in. §. vltimo numer.8.& sequen.institu.de actio.& numer.18. Paul. Paris.vbi supra nume.11. & sequenti.vbi latè,& Nicola.Boeri.decisio,349.col.antepenultima,ex quibus constat hanc esse communem opinionem. Sed nihilominus iure nostro regio locus erit cessioni bonorum transactis sex mensibus post liquidationem debiti,vt in.l.nostra statuitur,quod prudentissimè constitum fuit,vt debitores pudore affecti curent debita soluere,& creditoribus satisfacere,ne aliâs cogantur torquem ferreum in collo deferre, & antea si debitor velit,eo quôd per legem.9.infra eodem in debito ex delicto descendente cessioni locus est,vt ibi dicam. [4 Idemquè erit in his, qui sua culpa facti sunt non soluendo eadem ratione,licèt iure communi hoc beneficium eis negabatur,vt in.l.sed interdum in fi, &.l.cum qui.ff.quod cum eo Paul.Parisi.consil.94. numer. lib.1.Benuenutus de decoctori.part. 3.nume.13. [5 Infertur etiam ad quęstionem,an renunciari possit huic beneficio cessionis bonorum,& magis communis opinio est,vt renunciari non possit, ne perpetuo carceri quis obligetur prò debito pecuniario:esseturquè quędam præcisa seruitus,ad quam liber homo se astringere nequit.l.2.ff.de liber.homi. exhibend.l.Titius.§.Titio.ff.de conditionibus & demonstrationib.notant gloss.& doctores in.l. antiquitas, C.de vsufruct. quamobrem huiusmodi renunciationem esse inualidam existimant Ricard.Malum.Dyn. Bartol.Alberic. & Imola,in.l.alia.§.eleganter.ff. soluto matrimonio Cyn.quæstione.6.& Salicet. num. 9.in.l.1.C.qui bon.ced poss.Faber in.§.vltimo instituta de actioni.Alexand.consi.37.numero.6.libr.2. Panormita.& alij in cap.Odoardus de solutioni.quo opinio communis est secundum domi. Didac. Couarru.in cap.quamuis pactum part.2.in princip. numer.6.Ripam in.l.obligatione generali numero 33.ff.de pignorib.Alciat.in capit.cum contingat nume.69.de iureiuran.eundem domi. Dida. Couarru. libr.2.resolutio.capi.1.nume.7.eandem tenet & communem dicit Ferdinandus Vazquez de successionum creatio.§.22.num.79.Alij autem sunt in contraria sententia, vt renunciari possit cessioni bonorum,hi sunt Federi.consil.60.Felin. in capi. ex rescripto numer.11.de iureiuraedo,& in capi. si diligenti colum.2.de foro competen.Rota in antiquis decisio.565.Alciat.in dict.cap.cum contingat numer.69. Angel.Roma.& Alexand.in.d.§.eleganter Imol.in capitu.cum contingat nume,32.de iureiurando Guido Delphinatus quęstion.211.Ripa in dict.l. obligatione nume,33.Moline.de contractib. quæstio.36.d. D.Couarru,dict.cap.1.lib.2. resolutio. per.l. vltimã. ff.qui bon.ce.de.possint,vbi tacite quis potest cessioni bonorum renunciare,ergo à fortiori expræsse.Taciti enim & expressi idem est iudicium.l. cum quid 6 ff.si certum petatur.[Iure tamen nostro regio hæc quæstio expeditissima est,si enim creditores volunt non valebit renunciatio,cum in eorum fauorem inducta sit cessio bonorum & renunciatio cathenæ, vt probauimus uumero.1.&.2.possunt enim elapsis sex mensibus debitorem cum torque ferreo accipere,vt eis seruiat,& ex operis suis debita persoluat, vt in hac lege statuitur. At eis consentientibus valebit renunciatio cessionis,cum in eorum fauorem inducta sit hoc beneficium,& non in fauorem debitoris dum taxat, prout statutum erat iure cõmuni. Sed velint nolint debitor & creditores,si per sex menses in carcere debitor manserit, debet eis traddi cum torque ferreo ad seruiendum. [7 Ceterum cessioni bonorum locus non erit in casibus, in quibus debitor conueniri non potest vltra quam facere potest,quos enumerat text. in.l.1.titulo.15.de cessione bonorum parti.5 & ibi Gregorius Lupi in verbo padre o abuelo, &.l.sunt qui & legibus sequentibus.ff.de re iudicata ita hanc matertam limitat text.in dict.l.1. & Iaso latè in.§.vltimo institute de actioni qui alias tradit limitationes,quas reduces ad regulam, quam ex lege 8 nostra deduxi numero:1.&.2.supra. [Sed vt constat ex his,quę in hac gloss.dixinius, negari non potest,quin cessio bonorum sit beneficium debitoris,si eo vti velit,licèt iure regio introductum sit etiã in fauorem creditorũ, quare beneficium confertur post dictos sex menses in inuitum. Regula enim illa fallit, quando ex illo beneficio tertius commodum & interesse consequitur, vt quando quis soluit pecuniam, quam ego alicui debebam, potest enim me inuito pro me soluere, quia agitur de interesse creditoris, cui soluit. Et in expensis factis pro infirmo aliquo, & in alijs similibus speciebus, quas Decius refert, in dicta

Universidad de Deusto
Biblioteca

regula inuito,ff.de rega.iur. atque ideo beneficium cessionis(si beneficium hodie dici potest) confertur elapsis sex mensibus in inuitum,cum ex hoc commodum sentiant creditores,vt diximus. [In redditũ regalium conductoribus non est locus cessioni bonorum,nec in eius fideiussoribus,vt in l.5.titu.9.de conditionibus generalibus infra lib.9.Elapsis tamen sex mensibus cessioni locus erit,vt hîc dicitur,

9

GLOSS. III.

1 *Cessio bonorum censetur ipso iure facta in casu legis nostræ.*

2 *Factum fuisse fingitur quod quis facere non vult id ad quod tenebatur.*

c *Pasado el dicho termino,nos la auemos por renunciada.* Si postquam sex mensibus post liquidationem debiti seu ærisalieni debitor manserit in carcere, tenetur renunciare cathenę & bonis cedere,quòd si facere noluerit,ipso iure facta esse censetur cessio,ita vt statim tradatur cum torque ferreo in collo supra toracẽ creditoribus ad seruiendum, quod ideo fit,quia pudore affecti debitores bona sua non cedent,sed creditoribus ex eis vel alijs ab ipsis quæsitis satisfaciant, & hac ratione cogitur debitor inuitus bonis cedere, vt

2 latius dixi in gloss.precedenti. [Et nota hîc optimum remedium ad compellendum aliquem ad factũ, ad quod precisse etiam seruus compelli nequit, licèt excorietur,vt in.l.cum proponas.C.de heredib.instituen.vt lex fingat fuisse factum quoad iuris effectus eosdem,qui si vere factum fuisset resultarent. Sic inuenies fieri in multis iuris articulis,in quibus factum fuisse,quod non factum fuit, fingitur, vt deduces ex Bar.& docto.in.l.si is qui pro emptore.ff.de vsucap. & quæ diximus supra hoc libro tit.7.de maioratu.l. 8.glo.1.nu.9.10.11.& sequen.

GLOS. IIII.

Cessio bonorum vt fieri possit,quæ requirantur?remissiue.

d *Hechas las diligencias que la ley manda.* Lex.4.5.&.6 supra eo.vbi dixi quid requiratur,vt cessio bonorũ fieri possit,in primis liquidatio debiti cum omnibus creditoribus,qui debent citari saltem per preconium vel edicta,si sunt absentes,deinde debet tradi debitor creditori antiquiori cum torque ferreo,vt illi seruiat iuxta iudicis taxationem & moderationem, & fieri debent alia,quæ in dictis legibus diximus.

GLOSS. V.

1 *Depositum cuius dominium in depositarium non fuit translatum omnibus præfertur.*

2 *Funeris impensa quibus præferatur.*

3 *Creditores hypothecarij expressam vel tacitam hypothecã habentes alijs præferuntur,& qui prior est tempore alteri præfertur,quod extende & limita plurifariam,remissiue.*

4 *Dos mulieri debita in quibus casibus alijs debitis præferatur.*

5 *Fisci debitum quibus præferatur,*

6 *Venditæ res nõ sunt pro precio obligatæ,nisi expresse dictum sit,& tunc omnibus creditoribus præfertur venditor.& nu.7.*

8 *Venditor rei solutioni præcij obligatæ,an doti præferatur.*
Lex.28.29.30.titu.13.de pignori.parti.5.explicãtur,ibi.

9 *Decoctori qui fugiendi consilium inierat, merces venditæ habita fide precij non acquiruntur quoad dominium.*
Decoctor quando dicatur consilium fugiendi iniuisse,ibi.

10 *Hypotheca tacita quibus casibus cõtrahatur,remissiue & quando præferatur.*

11 *Creditor hypothecarius ex instrumento confessionis antiquior an præferatur ei,qui verè numerauit.*

12 *Hypothecarius creditor per chirographũ antiquior an præferatur creditori ex instrumento publico iuniori.*

13 *Creditores priuilegiarij quibus præferãtur,& nu 14*

15 *Creditores chyrographarij & personales quando & quo ordine admittantur.*

16 *Creditor hypothecarius antiquior an reuocet pecuniam iunioribus solutam & bona fide consumptã*

c *Al acreedor que primero segun derecho deue ser pagado* Quoties causa prælationis creditorum agitur,in primis præfertur,qui rem aliquam vel pecuniam in sacco deposuit,si res extat,eam siquidem poterit vendere,tanquam dominus qui eam deposuit. Hic enim prefertur omnibus hipothecarijs & priuilegiarijs,vt in.l.si ventri.§.in bonis.ff.de priuileg.credito.l.9.tit. 3.de deposito part.5.in fin.& l.11.in fin.titulo.14. de solutionibus par.5.l.procuratoris.§. plane versiculo sed si dedi.ff.de tributo.l.cum fundus.§. seruum tuũ. ff.si certum petatur.l.si quid tamen.C. qui potio.in pigno.habeantur,Bald.& Salicet.vltima quæstio.in l.fina.C.depos.Paul.Castren.in.l.si hominẽ.§.quoties.ff.depos.Benuenutus de Straccha de decoctoribus vltima par.numero.2.&.3. [Secundo loco prę

2 fertur funeris impensa necessaria omnibus creditoribus etiam expressam hypothecam habentibus & doti,vt in.l.penultima.ff.de religio.& sumpti.funer. l.final.§.in computatione. C. de iure deliberandi.§. vltimo instituta de lege Falcid.l.12.titu.13.de sepultu ris & sumptibus funerũ in verbo deudas,& ibi Gre. Lupi par.1.tex.etiã in.l.3.tit.13.de pignori.par.5.& ibi

ibi etiam Grego.Lupi in glo.vlti. Ego autem probaui oppositum,imo quòd nullis creditoribus præferatur impensa funeris iuxta ius regium nouissimum in l.vltim.per tex.ibi in glo.3.num.3.&.4. tit.6. de melioratione bus supra hoc libro vbi latè explicaui materiam expensæ funeris,ibi videre licebit,quare hîc nõ

3 repeto. [Deinde prę ferunturcreditores hypothecarij habentes expressam vel tacitam hypothecam,inter quos,qui prior est tempore præfertur posteriori. l.2. &.l. cum rempublicam &.l.eos.C.qui potio.in pign. habean.l.1.C.si propter publi.pensita.l.27.tit.13.de pigno.par.5.Cui regulę tradit tredecim ampliationes,et viginti & sex limitationes Ripa in.l.priuilegia num. 4.5.& sequentibus.ff.de priuileg.credi.Anto. Negusantius in eleganti tractatu de pignoribus in.2. membro quintę partis.& aliqua addit Benuenu. de Straccha in tracta.de decoctoribus vlti.par.nume.11.12.& sequentibus. l.27.28.29.&.30.tit.13 de pignor.part.5.

4 [Solum de his quę ad dotem pertinent aliqua breui calamo referam ex his, quę eleganter docteque tradit dom.Did.Couar.libr.1.resolutio.cap.7.vbi resoluit q hypotheca expressa pro dote ex conuentione competens non prefertur expresse hypothecę priori. Tacita autem hypotheca pro dote à lege competens iuxta. l. vnicã.§.& vt plenius.C.de rei vxo.actio. &.§.fuerat insti.de actio.præfertur priori tacitę,non tamen prio ri expresse,præfertur tamen posteriori expresse. Hęc probat ipse ex.glo.in.l.assiduis.C.qui potio.in pign. hab.& doctoribus ibidem ex.l.23.&.33.tit.13. de pig. par.5.vbi Grego.Lupi.Anto.Gom.in.l.53.Tauri nu. 37.38.39.&.40.dicentes hanc esse receptiorem sententiam. [Et idem per omnia dicendum est in fisco vt

5 in.l.29.&.33.tit.13.par.5.& ibi Grego.Lupi in glos.1.2. causa dotis & fisci inter se pari passu ambulant, intec quos sumitur prælatio ex tempore,vt in.l.2. C.de priuileg.fisci &.l.dotis.C.de iure doti.& si eadẽ die fuit facta vtriusque obligatio,& non apparet quæ sit anterior,prefertur causa dotis.l.in ambiguis.ff. de regu. iur.hæc omnia probat Greg. Lupi in.d.l.33.glo.2.tit. 13.de pign.part.5.Quid autem si non constet de vera numeratione dotis,sed per confessionem mariti dum taxat?tractat optimè dom.Did.Couar.libr.1. resolut. cap.7.à numero.4.vsque in finem Anton. Gom.in.l.

6 53.Tauri numero.52. & sequen. [Sin autem merces habita fide precij venditæ extant,non sunt reddendę venditori,quia non sunt pro precio singulariter obligatę,sed dominium earum est translatum in emptorem,quare cùm in creditum abierint,creditores hypothecarij preferuntur,vt in. l. procuratoris.§.si plures versi.sed si dedi.ff.de tributo.l.quidam fundum.ff. de in rem verso,Bar.& alij communiter in.l.si cum dotẽ §.vlti.ff.solu.matri. vbi Alex. hinc esse communem fatetur,idem fatentur eam sequuti Inso. in.l. creditor 1.ff.si cert.peta.Ripa in.l.si ventri.§.in bonis num.6. & seq.ff.de priuileg.credi.Anto.Negusan. de pignor. 4.par.numero.35.&.36.& in.2.membro.5. partis nu. 11.Zasi.in.l.quod quis.ff.de priuisc.credi.d.m. Dida. Couarru.lib.1.resolu.cap.7.num.3.versic.cui & illud accedit,& Benuenu.de Straccha de decoctoribus vlt. par.numer.5.contra Bal.in.l.pro debito.C.de bon.autho.iudi.possid.& in consilio.400.numero.8.libro.5.

7 & consi.432.lib.1. [Quem tamen Sali.in. d.l.pro debito intelligit,vbi venditores sibi cõsuluissent, vt vẽditę res sibi obligatæ essent specialiter, quòd totum precium solueretur,tunc nimirum venditores creditoribus etiam anterioribus prefferentur,iuxtà tex. in l.licet.C.qui potio.in pigno.habe.l.quamuis. 2.C.de pignor.l.30.prope finem.tit.13. de pignoribus part.5. Franc.Curti.apud Alex.in.d.l.sicum dotem. §. fin.ff. soluto matri.Inso.in.l.qui Romę.§.Calimachus numer. 5.ff.de verb.obliga.Anto.Negusan.de pignoribus. 2. membro.5.partis numero.19. & sequ. Benuenutus de Straccha de decoctori.vltim.par.numer.5.vbi cũ Negusantio de pigno.4.par.numero.55. discutit an satis sit,quòd in eodem instrumento hæc hypotheca subijciatur post traditionem, an vero exigatur, quod fiat ante vel in ipsa traditione, & concludit cõtra Negusantium satis esse etiamsi post traditionem pactum subijciatur,idem voluit Carol.Ruy.consili.214.num.

8 10.lib.1.& Curti.Iuni.consilio. 146. & seq. [Et licèt venditor,qui hoc pactum apposuit cęteris creditoribus hypothecarijs anterioribus prefferatur, vt dixi, non tamẽ præferretur mulieri tacitam vel expressam in dote hypothecam habenti,per tex.insignẽ in auth. de ęqualita.dot.§.his consequeris est collatio.7. vt ex eo colligit ibi Accursi.in verbo agrum,Specula.in tit. de obliga.& solutio.§.1.numero.45.Bar. Alberi.Fulgo.& Salice.in.l.interdum. ff. qui potio.in pig. habẽ. Paul.& Inso.in.l.creditor.1.ff.licer.peta.Math.Assi. decisio. Neapoli.306.dom.Did. Couarru. hanc communiorem esse & in praxi receptam attestatus libr.1. resolu.cap.7.numero.2.&.3.Contrariam tamen sentẽtiam tenuit Grego.Lupi in.l.30.in verbo el postrimero tit.13.de pigno.par.5.argumento eiusdem legis,quę hunc casum dotis non excepit,prout lex.29.&.28.precedẽtes,nec ex eis posse ad speciem nostram inferri, quandoquidem in eis,res refecta,vel pro qua conseruanda fuit impensum,erat iam sub hypotheca mulieris à principio,hoc verò casu,de quo agimus,non fuit enim hypotheca conuentionalis bonorum præsentiũ & futurorum, vnde in bonis postea quęsitis emptis ex pecunia alicuius cum pacto hypothecę, nimirum qui sic credidit, si omnibus creditoribus anterioribus atque etiam mulieri & fisco,in istis præferatur, quod iustum esse asseuerat ipse Gregor. Lupi, idemque voluisse refert Bald.nouellum de dote.10.par. numer.3. idem etiam voluit Negusanti.de pignori.par.5.2.mẽbro nume.17.Cœpola cautela.124.& hęc mihi æquior

9 videtur opinio. [Cæterum si cùm mercator iam consiliũ fugiendi inijsset,merces ab alio emit mercatore, qui habita fide precij ei merces tradiderit, præsumitur, præcedentem dolum causam dedisse fideiubẽdæ de precio, atque ideo venditionem irritam fuisse, & consequenter merciũm dominium non fuisse translatum, vt scribit Angelus & Alexander in. l. sicum dotem. §. si mulier.ff. soluto matrimonio. Si igitur dominium translatum non fuit in emptorem, consequitur venditorem creditoribus omnibus etiam hypothecarijs preferendum, huius sententię fuit Anto. Negusan. de pignori.in.2.membro.5. partis numero 8.aliâs.13.vbi citat idem voluisse Veronẽsem in cautelis pagi.16. vulgaris colu.1.idem censuit Benuenu. de

Universidad de Deusto
Biblioteca

Straccha de decoctoribus.3.par.numero.31.idem asserens sine dubio, vbi res tradita nõ fuit verè vel fictè. Tunc autem censebitur consilium fugiendi initum, cùm id ante dixerat decoctor coram aliquibus iuxta sententiam Accursij in.l.Fulcinius.§.quid sit autem latitare in verbo animus.ff.quibus ex caus.in poss.eat. & Ang.in.d.l.si cum dotem.§.si mulier.ff.solu.matri. vel si ex breuitate temporis & vicinitate contractus & fugę hoc colligatur arg.tex.in.l.si.ventri.§. in bonis & quod ibi dixit Ripa. ff. de priuileg.credi.quibus adde tradita per Deci. consi. 182. in fin. & multa similia congregat Marsili. consilio. 48.numero. 31.& seq.& in.l.statuliberi numero.5.vsque in finem.ff.de quęstio.& in eius practi.crimi.§.nunc videndum nu. 33.vsque ad nume.44.Alcia.de præsump, in.3.regula versi.9.præsumitur numer.23.& versic.10.presumitur num.8.cum concordan.à Tiraqu.traditis lib.1.de retractu.§.1.glo.7.nume.76.& seq.pag. 96.& deinceps, quibus adde congesta per Benuen,de Straccha de de
10 coctoribus par.vlti.num.33.& sequen.[Hypothecas tacitas habentes enarrantur in.l.23.& sequen.tit.13.de pignor.part.5.& per totum titulum.ff.&.C.in quib. cau.pign.vel hypo.taci.cõtra. Quilibet iuxta antiquitatem & anterioritatem debiti, & hypothecæ tacitæ prefertur posteriori etiam habenti expressam vt in.l. 1.C.si prop.publi.pensi.Ripa in.l.priuilegia nu.5.ff.de priui. cred. Fallit in hypothecis tacitis priuilegiatis dotis & fisci,in quibus obserua quod supra diximus.
11 [Hoc tamen vnum est ante omnia aduertendum,nullam esse differentiam in expresis hypothecis an sit pecunia numerata,vel sit in instrumẽto cõfessio derecepto cum renunciatione non numeratæ pecuniæ: vtroque enim casu qui prior est tempore præfertur posteriori,vt voluit Ripa in.l.priuilegia numer. 23.ff.de priuileg.cred.quæ sententia in praxi recepta est, licèt Greg.Lupi tenuerit contrariam in.l.27. in glo. magna versic,& signanter nota vnũ. [Nec refert, an per
12 instrumentum publicum an per priuatum hypotheca constituatur,modò priuatum contineat trium testiũ subscriptionem & alia contenta in.l.scripturas.C.qui potio.in pigno.habean.& in.l.31.titu.13.par.5.de quo per dom.Did.Couarru.lib.practica. quæstio.cap. 22.
13 num.5. [Post hypothecarios creditores priuilegiarij sequuntur.l.sed an hic.ff. quod cum eo. l. ex facto in fin ff.de pecul.l. deferre.§.si.ff.de iure fisci. in quibus non ordo temporis inspicitur, sed causæ. l . priuilegia ff.de priuileg credi.& si eiusdem tituli fuerint concurrunt,licèt diuersitas temporis in his fuerit.d. l.priuilegia.l.11.tit.14.de solutio.& l.2.tit.15. de cessione bonorum par.5.nisi quatenus lege cauetur,quòd vnum priuilegium alteri præferatur secundum Azo.in summa,C.de bon.auth.iudi.poss.glo.& doct.in.d.l.priuilegii Greg.Lupi in.l.12.glo.vlt.tit.14. de solutio.par. 5.Benue.de decoctoribus vlti.par.nu.17.&.19.Priuilegiarij etiã diuersorũ titulorũ simul etiã admittuntur glo.Bar.Alber.& alij cõmuniter teste Ripa nu. 58. in l.priuilegia. ff.de priuileg.credi.Fallit quãdo vnũ priuilegiũ est potentius altero,vt in eo qui mutuauit adrẽ reficiendã.l.interdũ.ff.qui potio.in pigno. hab.vel in causa funeraria,quæ omnibus priuilegiarijs præfertur,etiãsi ex causa depositę pecunię vel rei quę ponderе,numero,vel mẽsura cõsistit,debeatur vt in.l. 9. tit: 3.de deposito par.5.glo.& doct.cõmuniter,vt ibidem attestatur Ripa.nu.61.in.l.priuilegia.ff.de priuile. cre
14 dit. [Hęc tamen limita,nisi alter ex creditoribus personalibus priuilegiarijs diligens fuerit in solutione cõsequenda,aut in obtinenda sententia , qui enim prior ex eis obtinuerit,alijs præfertur secũdũ glo.in.l. inter eos.ff.de re iudi.& l.si hominẽ.§.quoties.ff.depos.& in.l.11.tit.14.de solutio.par.5.l.qui autẽ. §. sciendũ. ff. quæ in fraud.credi.l.9.tit.15.de cessio,bono. par.5.Ri
15 pa in.d.l.priuilegia.nu.57.ff.de priuileg.credi. [Post priuilegiarios veniũt creditores personales nõ habentes priuilegiũ & in tributũ oẽs,ita vt si debitor omnĩ no soluendo nõ sit,oẽs faciãt partes per cõcursum,& solutio fiat pro rata eius quod cuique debetur,vt in.l. procuratoris.§.si plures cum.l.seq.ff.de tributo. Paul. Cast.cõs.285.in prin.& si.li.1.Bal.cõs.400.nu.8.li.5.& in.l.pro debito.C.de bo.auth.iud.poss.Benu,de Straccha de decoctoribus vlt.par.nu.16.& seq. l.11. titu.14. de solutio.par.5.si autem debitor vni ex creditoribus voluntarie soluerit alijs præfertur tanquam diligens l.qui autem. §.sciendum.ff.quæ in frau.credi.l.9.tit. 15.par.5.& similiter qui primo petierit & pro eo lata fuerit sentẽtia alijs chirographarijs præfertur.l.11.tit. 14.de solu.par.5.idẽ si prius petierit executionem sententiæ,quę pro omnibus lata fuit,is enim alijs prę ferri debet.l.iudicati actione.ff.de re iudi, glo. & docto. in.l.inter eos in verbo occupantis.ff.de re iud.Tẽpus itaque sententię, vel executionis eius inspici debet,vt quis alteri creditori personali prę feratur vt in . d.l. 11.tit.14.par.5.& ibi Greg.Lupi. [In actionibus realibus nõ potest debitor cui voluerit eorũ,qui actiones habent,soluere,sed ei qui prior est tempore, aliàs solutio reuocatur per anteriorẽ,vt probat Math. Affl.ct.decisio.Neapo.190.& Gre.Lu.in.l.11.tit 14.de solutio.in glo.1.par.5.& quod ab anteriori reuocari possit pecunia bona fide consumpta est tex. in.l.fi.§. & si prędictã versic.sin verò creditores.C.de iure delibe.& bellisimẽ probat Benuenu.de Straccha de decoctoribus vlti.par.numero.29. & sequentibus,ad quẽ lectorem relego.

GLOSS. VI.

Cessio bonorum inuito debitore facta iuxta formam legis nostræ non dicitur beneficium eius, sed creditorum.

f *De la manera que han de tener enel traer del argolla.* Vt supra eo.diximus in.l.6 glo.3.vbi tradendum esse debitorem ,qui bonis cessit,asseruimus , creditoribus cum torque ferreo in collo supra toracem, ad seruiẽdũ creditoribus,iuxta antiquitatẽ vel priuilegiũ debiti vniuscuiusque,pręuia iudicis moderatione mercedis pro operis & seruitio sibi debitæ , Idẽ ergo fierĩ debet,etiamsi debitor volũtariæ nõ cesserit bonis, sed post quãsex mẽsibus post liquidata debita in carcerẽ mãserit,quod rigidũ est valde,atque ideo cessio huiusmodi dici non potest beneficium debitoris,sed creditorum potius,vt latius dixi supra hac eadem lege gl.2. nu.1. &.2.ex quo ibi plura expendimus, & in glosis sequentibus,vt ibi videre licebit.

LEY

LEY. VIII.

¶ *La forma que se ha de tener quando ouiere muchos acreedores,y el acreedor no hechare la argolla al deudor.*

¶ *Don Fernando y doña Ysabel en Seuilla, año de. 1502. a.12.de hebrero pragmatica.*

¶Si algun deudor ouiere hecho cesion de bienes,o tuuiere mas đ vn acreedor, si el primero acreedor en derecho dentro de seys dias despues que fuere requerido,no hiziere hechar la argolla al dicho deudor para q̃ la trayga,como por la ley suso puesta esta mandado,las justicias pasen y entreguen el dicho deudor al acreedor que segun de derecho primero deue ser entregado. a Y si aquel no le hechare la dicha argolla segun dicho es,lo pase y entregue al otro acreedor, q̃ como dicho es luego deuiere ser entregado: y desta manera a los otros sus acreedores,y succesiue vno empos del otro,hasta q̃ todos sea contẽtos y pagados de lo que assi les deuiere el dicho deudor.

GLOSS. I.

a *Primero deue ser entregado.* Repete hîc quę dixi in.l.6. supra eodem gloss. vlti. illa enim lex concordat cum ista.

LEY. XI.

¶ *Que se pueda hazer cesion de bienes por interesse de la parte por el condenado en pena de hurto executada la pena corporal.*

¶ *Don Carlos y doña Iuana en Valladolid,año de. 1538.a 18.de junio pragmatica.*

¶Declaramos y mandamos, que agora y de aqui adelante las nuestras justicias quando algunas personas fueren presos y condenados por hurtos que ayan hecho,y se executare en sus personas la pena corporal a en que se condenan , y no tuuieren bienes con que pagar a las partes sus intereses , b haziendo los suso dichos cesion de bienes, los admitan conforme a la ley que en este caso habla, aunque la dicha deuda descienda de delicto, segun y como a lugar por leyes destos nuestros reynos en las otras deudas. c

GLOSS. I.

Furis pœna iure regio nouissimo.
Cessioni bonorum locus non est, antequam pœna corporalis exe cutioni mandetur,ibidem.

a *Y se executare en sus personas la pena corporal.* Nota esse necessarium,vt cessioni bonorum locus sit in debito descendente ex delicto,quòd præcedat executio pœnæ corporalis,quippe quæ succedit in locum septupli, in quo iuxta leges regias damnari debet fur, vt refert tex.in.l.9.tit.11.de furibus lib.8.infra , vbi pœna additur furi,uempe,vt loco pœnę septupli & centum flagello rum , infligatur præcisse pœna triremũ sex annis,& si furtum commissum fuerit in regia curia,decem annorum , & non septupli. Quare videtur cessioni locum non esse hodie,cùm tanto tempore debeat seruire in triremibus , quòd spes non sit,iterum rediturum ad seruiendum.

GLOSS. II.

1 *Qui non habet in bonis luit in corpore.*
2 *Cessio bonorum an fieri possit in debito descend. nte ex delicto,& num.seq.*
3 *Pœnæ pecuniariæ debitor an possit cessionem facere.*
4 *Praxis fori Regij circa debitum ex delicto descendens damnum passo soluendum,*
5 *Legis nostræ intellectus.*

b *Y no tuuierẽ bienes cõ que pagar alas partes sus intereſſes-* Sed contra opponitur,qui non habet in bonis,luat in corpore,vt in.l.1.ad finem.ff.de pœn.quam ibi expẽdunt Bar.& docto.Ange.& Iaso nu.43.in.§.pœnales insti.de actio.idem Iaso in.l.si quis id quod numero 28.post glo.& docto.ibi.ff.de iuri.om.iud . Ioan. Lupi in repe.rub.de dona.int.vi.& vxo. §.9. numer.19. Hyppoli.Marsil.in.l.1.num.63.C.ad.l. Cor. de sicar, c. ad liberandum & ibi Feli. nume.2.de Iudę.Gomecitans concordan.in.§.item si quis in fraudem nume. 42.insti de actio.l.2.titu.9.de furtis par.7.l.fin. & ibi glo.ff.de in ius vocan, [Cessio igitur bonorum admittenda non est in debito descendente ex delicto,cũ debitum istud delinquente existente non soluendo in corporalem pœnam mutetur: quod plures asserũt, nempe,Ioan.Fab.& Salicc.q.6.in.l.1.C. qui bon.ced.
2 poss.

Universidad de Deusto
Biblioteca

poſſ. idem Fab. in.§. cum eo quoque & ibi Bal. Plat, Ange. & Iaſo. num.13. inſti. de actio. Innocen. Enrri. & Barba. in, cap. Odoardus de ſolutio. Iaſo. in. d.l. ſi quis id quod num.28. Aufreri. in deciſio. Capellę Toloſanę. 61. Dida. Perez in. l. 3. titu. 1. lib. 3. ordina. colu. 786. in fi. & colu. ſequen. dom. Did. Couarru. lib. 2. reſolutio. cap. 1. numero. 8. hanc eſſe communem aſſerentes. ¶ Huic oppoſitioni reſpondet dom. Did. Couar. d. c. 1. nu. 8. paulo ante finem, quòd pecuniaria pœna quę iure communi priuato applicabatur, non ſolùm intereſſe priuati, ſed & vindictam continebat publicam. l. vlti. ff. de in ius vocan. l. ſi quis id quod. ff. de iuri. omni. iudi. l. vlti. C. de ſepul. viola. ſemper enim ſimplum inerat quadruplo. l. ex hoc edicto. §. vlt. vbi Bar. & alij. ff. de publica. & vectiga. Bal. in. c. 1. §. ſi duo de pace tenen. & eius viola. Bar. in. l. ab his. C. de nauicu la. lib. 10. Atque ideo nimirum ſi in ea locus nõ ſit ceſſioni bonorum, cùm ob inopiam rei incorporalem cõuertatur. Pœna verò quę hodie infligitur, ob intereſſe & damnum parti illatum ei applicatur, nec vindictæ publicæ loco infligitur, quarę ceſsio admittitur vt in hac lege, quę in hoc corrigit communem opinionem vel eam limitat, quod & iure cõmuni voluit Ioan. And. eiúque acceſsit Panor. in. c. Odoardus de ſolu. Boerii. deciſio. 349. numero. 8. & ſequen. Rupellanus forenſium inſtitutionum libr. 4. c. 6. vbi idem eſſe ſtatutum apud Gallos atteſtatur in Pictauienſi conuentu anno. 1531. idem voluit Dida. Perez his tacitis in. l. 3. tit. 1. lib. 3. ordina. col. 786. in fin. & ſequen. ¶ Demum ſubdit idem dom. Did. Couar. lib. 2. reſolu. cap. 1. numer. 8. in fin. ſolere regios prætores criminalium, non obſtãte lege noſtra, delinquẽtem inopem pecuniaria pœna damnatum in ſatisfactionem priuatæ læſionis ad ceſsionem bonorum nõ admittere, ſed in publicas triremes eũ dãnare, vt triremis munere fũgatur, donec ex mercedis publicę pecunia damnum ſarciatur priuatum. Quod hodie in fure locum abtinere non poteſt, cùm iudices præciſè teneãtur eundem furem loco ſeptupli vel centum flagellorum in triremes damnare per ſex vel. 10. annos iuxta cõſtitutionem. l. 9. tit. 11. de furibus infra lib. 8. de quo latius ſupra eo. glo. 1. ¶ Vel ſi mulaueris aliter reſpondere, licebit prędictę oppoſitioni, nempe, vt non procedat in ſpecie legis noſtrę, quippe quæ de pœna fiſco vel parti applicata nõ loquitur, ſed de intereſſe priuati, ſcilicet, de reſtitutione quantitatis furatę, vt conſtat ex verbis glo. noſtræ, ¶ ſino tuuieren bienes cõque pagar alas partes ſus intereſſes,) non dici, ſi bona non habuerint ad ſoluẽdas pœnas, ſed adſoluendum intereſſe. Quare nimirum ſi hac in ſpecie locus ſit ceſſioni bonorum, vt ex ſeruitio furis domino rei furatę ſatisfiat de eo, quod ſibi debetur a delicto procedens.

GLOSS. III.

Ceſsionem cogitur delinquens facere ſi non habet bona vnde domino damna ſatisfaciat, & per ſex menſes ſteterit in carcere, ſicut fit in debitore ex contractu.

c *En las otras deudas.* Nota quòd in debito ex delicto deſcendente idem per omnia eſt ſeruandum, quod in debitis ex contractibus, nempe, vt elapſis ſex menſibus quibus debitor in carcere manſerit poſt liquidatum debitum ceſsionem bonorum facere cogatur iuxta formam in. l. 7. ſupra eodem traditam, vbi dixi,

LEY. X.

¶ *Porque tiempo ſe preſcribe la fiaduria de preſentar a alguno a juyzio.*

¶ *Don Alonſo. XI. en Alcala. era de. 1386. peti. 33.*

¶ A qualquier que ſaliere por fiador por otro para lo preſentar en juyzio haſta cierto tiempo, ſo cierta pena, [a] y cayere en la dicha pena, ſi no le fuere pedida dẽtro de vn año, contando deſde el dia en que la dicha pena cayo, no le pueda ſer mas adelante demandado. [b]

GLOS. I.

1 *Fideiuſsio voluntaria quæ.*
2 *Fideiuſsio neceſsaria quæ? cuius plura exempla traduntur.*
3 *Fideiuſsio neceſsaria quæ ob defectum immobilium à reo conuento præſtatur.*
4 *Satiſdatio in defectum immobilium quare à reo exigatur.*
5 *Immobilia bona non poſsidens satiſdat, quia præſumitur liti non adfuturum.*
Fugæ præſumptio ceſſat per poſſeſsionem immobiliũ, ibidem.
6 *Satiſdationem iudicio ſiſtendi an iudicatum ſoluendi reus non poſsidens immobilia præſtare teneatur, aut aliam.*
Fideiuſsio de la haz à non poſsidente immobilia præſtatur, ibidem.
7 *Bona immobilia quot vel quantæ quantitatis poſsidere debeat reus vt ſatiſdationem euitet, an quæ ſufficiant ad rem petitam, an ad euitãdam fugæ ſuſpitionem.*
8 *Fideiuſsor iudicio ſiſtendi lata ſententia regulariter liberatur.*
9 *Fideiuſsor iudicio ſiſtendi peremptæ inſtantia liberatur.*
10 *Fideiuſsor iuditio ſiſtendi in criminalibus lata prima ſententia liberatur.*
11 *Fideiuſsor iudicio ſiſtendi lata ſententia liberatur etiã ſi mandatis curiæ parere promiſerit, & omnia facere quæ in iudicio fieri oportet.*
12 *Fideiuſsor de la haz, hoc eſt, præſentandi reum in iudicio*

cio, quoties iudici placuerit, non liberatur per ſententiam.
Fideiuſsor de haz qualiter obligari debeat, ibidẽ in fi.
13 *Lex græce. §. & poſt litem. ff. de fideiuſſo. declaratur à numero. 8.*
14 *Fideiuſsio in cauſa criminali pro qua venit imponenda pœna pecuniaria ſumi debet per iudicem, alias reo facit iniuriam.*
Carcerem euitat reus dando fideiuſsorem de ſe præſentando &c. in cauſa criminali pecuniaria, ibidem.
15 *Fideiuſsor, ad euitandũ carcerẽ eius qui criminaliter fuit accuſatus, ſi venit imponenda pœna corporis afflictiua, non admittitur.*
16 *Fideiuſsor ſumi poteſt ad relaxandum reum à carcere, ſi pro crimine venit imponenda pœna pecuniaria.*
17 *Fideiuſsor in cauſa criminali pro qua venit imponenda pœna corporalis admittitur ad relaxationem carceris.*
18 *Fideiuſsor in cauſa criminali pro qua venit imponenda pœna pecuniaria & in eius defectum corporalis an accipi poſsit ad relaxandum reum à carcere.*
19 *Publicatione facta ſi conſtat de innocentia rei verè vel præſumptiuè eſt à carcere relaxandus etiam abſque fideiuſsoribus.*
20 *Conſuetudo vt accuſatus de crimine capitali poſsit ſub fideiuſsoribus relaxari an valeat.*
21 *Pœnam pro alio pati ex conſenſu proprio an poſsit cõſuetudine induci.*
Sententia capitalis tranſit in rẽ iudicatam, ſi reus non appellauerit, vel alius pro eo, ibidem.
22 *Statutum vt accuſatus pro crimine capitali poſsit ſub fideiuſsoribus relaxari à carcere an valeat.*
23 *Pœnam corporalem an poſsit quis pati pro altero de eius conſenſu.*
24 *Fideiuſsor commentarienſis punitur ac cuſtos ipſe carceris ob negligentiam.*
25 *Sententia executioni mandatur mittendo reum in carcerem.*
26 *Iudex qui in cauſa criminali relaxauit reum ſub fideiuſſoribus, vbi venit imponenda pœna corporalis punitur Regis arbitrio.*
27 *Fideiuſsionis ſiſtendi vel præſentandi reum in iudicio in cauſa criminali forma.*
28 *Fideiuſsor reum præſentandi in iudicio vel in carcere vnica præſentatione liberatur.*
29 *Fideiuſsor reum præſentandi in iudicio toties quoties iudex præceperit non liberatur vnica præſentatione.*
30 *Fideiuſsor ſub quo reus criminis relaxatur ad quid teneatur, remiſsiue.*
Fideiuſsor iudicio ſiſtendi vel iudicatum ſoluendi poſsit ne executiuè puniri, remiſsiue, ibidem.

Lex noſtra de quo fideiuſsore loquatur, ibidem in fin.

a *Para lo preſentar en juyzio haſta cierto tiempo e ſo cierta pena.* Hic examinare oportet, de quo fideiuſſore loquatur lex iſta, ſunt etenim plura fideiuſsionum ſiue ſatiſdationum genera, alia ſiquidem eſt voluntaria, alia neceſſaria. Voluntaria ſatiſdatio eſt, quoties nulla lege cogente, alienam obligationem aliquis in ſuam ſuſcipit fidem, nõ ex hoc liberans principalem debitorem, manet nanque ſimiliter obligatus ſecundũ Hoſtiẽ. in ſumma de fideiuſſo. in principio & habetur in principio inſti. eodem tit. ¶ Neceſſaria verò ſatiſdatio eſt, ad quã ex lege quis aſtringitur, licèt cauſa primeua ſit voluntaria, niſi tamen dolo proprio vel culpa ad hoc ordinata quis incidat in neceſsitatem. l. de die. §. tutor vbi Bar. Soci. & doct. ff. qui ſatiſda. cogã. vbi traduntur exempla, veluti cùm tutor & curator ſatiſdant rem pupilli ſuluam fore, inſti. de ſatiſdatio. tuto. in principio &. §. quibus conſtitutionibus. Item de reſtituenda domino proprietate is cui vſusfructus datus eſt. l. 1. in principio. &. §. 1. 2. &. 3. &. §. habet. ff. vſufructuarius quemad. caue. l. ſi cuius in principio ff. de vſufru. Item legatarius eauet, quod euicta hereditate legata reddet. l. vlti. circa prin. C. de peti. hęred. & d. l. de die. §. tutor. Item idem legatarius ſatiſdationem præſtat de reſtituendo id quod amplius accepit, quàm per legem Falcidiam liceat. l. 1. in principio. ff. ſi cui plus quam per. l. Falcid. Item hæres pendente die vel conditione ſatiſdare tenetur de reſtituendo legata cũ dies aduenerit, vel conditio fuerit adimpleta. l. 1. ff. vt legato. nomi. cauea. hæc omnia exempla tradit iuriſconſultus Paulus in. d. l. de die. §. tutor. ff. qui ſatiſda. cogan. & generaliter pro debito ſub conditione ex vltima voluntate hęres ſatiſdare tenetur legatario vel ſubſtituto. l. inter omnes. ff. eo. tit. ¶ Eſt item alia ſatiſdatio neceſsaria, quoties actione perſonali conuentus non poſsidet immobilia vel annuos redditus in loco iuriſdictionis, & conſtat ſaltem ſummariè de debito: tunc enim ſatiſdationem præſtare tenetur reus conuẽtus iudicio ſiſti, non verò iudicatum ſolui. l. ſciendum & ibi docto. ff. qui ſatiſd. cogan. auth. offeratur. C. de lit. conteſta. §. ſed hodie inſti. de ſatiſd. l. 41. tit. 2. part. 3. l. 2. tit. 3. de los emplazamientos lib. 2. fori. & l. 3. ſupra eo. quę hoc tantum addit iuri communi, & regio antiquo, vt ibidem dixi, quòd teſtibus ſummariè receptis vel per inſtrumentum conſtare debet de debito, antequam reus carceri mancipetur in defectum fideiuſſorum, vt aduertit Ioan. Lupi in. l. 66. Tauri vnde d. l. 3. ſupra eo. ſumpta fuit numer. 41. & Anto. Gom. num. 2. ¶ Circa huiuſmodi ſatiſdationem plura dixi mus ſupra eod. l. 3. glo. 1. Ratio autem quare hac in ſpecie ſatiſdatio exigatur in defectum immobilium traditur per Accurſium in. d. l. ſciendum glo. 1. magna ad finem, nempe, quia per poſſeſsionem immobilium ſatis eſt cautum actori: quandoquidem debet eorũ poſſeſsio eſſe commenſurata quantitati, ſuper qua cõtrouertitur ſecundum Guillel. ibidem, ſatis ergo cauetur actori pro executione ſententiæ, ſed hæc ratio cõfunditur per tex. in. d. l. ſciendum. §. ſi fundus. ff. qui ſatiſ. cogan.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cogan. Vbi vxor conuenta actione personali licêt
possidere non dicatur fundum dotalem, vt in.l. Pom
ponius.§.in dote,ff.de acqui.poss.habetur tamen pro
possidente, vt queatur satisdationem,& constat non es-
se consultum agenti in executione sententię: cũ pos-
sessio & dominium rei dotalis sit apud virum, vt in
l.in rebus &.l.vbi adhuc.C.de iure doti.l. doce ancil-
lam.C.de reiuendi.quapropter rationem hãc impro
bat Bar.in.d.l.sciendum nume.4.ff.qui satisd,cogan:
5 [Et reddit aliam,quę communiter recipitur,nempe,
quia reus conuentus non possidens immobilia præsu
mitur liti non adfuturum,sed quòd fugiet argu.l.1.&
2.& quę ibi notantur.ff.in ius vocati, vt eant aut satis
dent,cessat itaque per possessionem immobilium præ
sumptio fugæ,& per consequens cessabit onus satis-
dationis,hanc rationem admittunt Bal.& Ang. in,d.
l.sciendum in principio & Soci.eam dicens commu-
nem.ff.qui satisda.cog.Roderi.Xua.in.l.2.tit.3, de los
emplazamientos lib.2.fori in principio nume. 12. vbi
num.3.asserit iure regio veriorem esse videri rationẽ
glo.in.d.l.sciendum per illam.l.fori & aliam in.l.1.tit.
5.eodem lib.2.fori &.l.6.tit.8.eo.lib. ibi, E sino fuere
arraygado de fiador de la demanda o peños que lo va
la &c. Quæ quidem leges satisdationẽ iudicio sisti &
iudicatum solui requirere videntur, atque ideo nimi
rum si possessio immobilium ad eundem effectum exi
gatur, vt securus sit actor,& debito non fraudetur:at
que ei sit omnino vel bonis immobilibus à reo posses
6 sis,vel pręstita satisdatione cautum. [Sed nihilomi-
nus dari non oportere satisdationem iudicatum solui
etiam iure regio resoluit Rod.Xuar.in,d.l.2.versi. vl-
terius nota istum tex.num.3.&.5.sed fideiussorem de
fiança de Cast. reo præsentando & exhibẽdo iudici,de lahaz appella
tum, quoties ei fuerit denunciatum vel petitum, aliâs
soluet iudicatum, citat Rod.tex.in.d.l.2.titu.3.libr.2.
fori,ibi de fiador que le cumpla el fuero,sed dãdo hu
iusmodi fideiussorem de la haz,impletur forus, nam
iure fori,debitore non existente soluendo,debitor ip
se tradi debet creditori ad seruiendum,donec ei satis-
fiat vt in.l.2.tit.8.de los gouiernos li.3.fori trasumpta
in.l.4.supra eo.nõ ergo erit satis satisdationẽ de iudi
cio sistendo præstare, imo hæc non requiritur iure
nostro secundum Montal.in.d.l.2.tit.3.glo.vlti. libr.
2.fori.cum iure regio in absentia procedi possit ad dif
finitiuam lite non contestata, vt in.l.1.tit.11.de missio
ne in possessionem ex.1. vel.2. decreto supra libro.4.
Præsentia autem rei conuenti requiritur ad executio
nem,cùm seruire actori teneatur bonis deficientibus,
satisdabit ergo de exhibendo reum quoties petitũ fue
rit, vt cum Grego.Lupi diximus supra eod. l.3. glo.1.
num.4.& constabit ex his,quę numer.sequ.dicemus.
7 [Sed quot bona immobilia possidere debeat reus vt
euitet satisdationem,& carceris intrusionem si fidei-
ussores non dederit? Respondeo, Accursius singulari
ter in.d.l.sciendum in principio.ff.qui satisd.cogan.
tot asserit bona immobilia possidere debere,quot quã
titati rei petitę æquialeant,cui glossę similis est alia
in.§.sed hodie in verbo ad terminum in fin.insti de sa
tisda.& in.§.hinc nobis in auth.de hæredi.& Falcid.
Verũtamen verior & receptior est sententia Bart.& doctorum in. d. l. sciendum teste Alexand. ibidem, medium esse eligendum arbitrio iudicis, vt non tanta immobilia requirantur,quanta æquialeant rei petitæ, nec tam modica vt non repellatur suspitio fugæ. Roderi.tamen Xuarez in.d.l.2.tit.3.lib.2.fori in principio numero.19.iure regio resoluit hoc etiam esse arbitrarium,arbitrium tamen aliud esse debere iure communi,aliud iure regio. Iure namque communi Imperatorum requirebatur tot bonorum possessio, quot iuxta iudicantis arbitrium sufficeret ad præsumendũ eundem reum non recessurum â iudicio vsque ad diffinitiuam sententiam,ne ob eius absentiam sententia & iudicium frustraretur,non enim poterat iure communi iudicium peragi absque litis contestatione, & preterea melius causa terminaretur reo præsente,quã absente,vt clare deducitur ex: d. §. sed hodie insti. de satisda.& clarius ex his quę scripsit Ange.in.l. Iulianus in fi.ff,qui satisda.cogan.& Alexand in.d.l.sciendum in principio eodem titu.& Roderi. Xuarez vbi supra. Hodie autem vt ipse subdit iure regio,cùm procedi possit ad diffinitiuam lite nõ contestata & in absentiam iuxta.l.1.tit,11.supra libro. 4.& dixi in stylo cancellarię titul.3. capit.1.§.6. non sufficiet satisdatio de iudicio sistendo vsque ad diffinitiuam,nec possessio bonorum immobilium quæ cessare faciat suspitionem fugæ,quæque adesse præsumi faciat vsque ad diffinitiuam,sed quòd bona possideat quæ cessare faciãt præsumptionem fugæ vsque ad executionem sententię. Nam licêt ad sententiam vsque rei presentia non exigatur iure regio,exigitur tamen in eius executione, quippe qui bonis deficientibus debet tradi creditoribus ad seruiẽdum,donec eis de debito satisfaciat, vt in.l.2.titulo.8.de los gouiernos libro.3. fori &.l.3. supra eodem:hęc fuit sententia doctissimi Roderici Xuarez, quamuis non ita plenè explicuerit, in. d.l.2. titulo.3. de los emplazamientos libro.2.fori in principio numero.19.qui deinceps tractat de qualitate bonorum,quæ ad euitandam satisdationẽ exigitur,quæ
8 hîc non examino. [Nec ab re hîc incidit quæstio, quid discriminis sit inter fideiussorem iudicio sisti, & fideiussorem de præsentãdo reum in iudicio toties, quoties iudici placuerit seu ad omnem eius requisitionem,quem Hispanè dicimus de la haz? Respondeo fideiussor iudicio sisti lata sententia liberatur, obligatur siquidem quòd reus sistet in iudicio vsque ad sententiam inclusiuè,non verò post sententiam in causa appellationis,nec in executione sententię,vt in.l.Græce. §. & post litem. ff. de fideiussor. quam non esse alibi asseuerat Bartol. ibi Angelus Paulus Castrensis & Iaso numero.7. &.8. in. l. 2. §. in fideiussorem. ff. qui satisdare cogantur Mathesila. singula. 178. idem probat textus in. l. 1. in principio iuncta glossa in verbo iudicium. ff. si ex noxa. cau. aga. Baldo in. l. qui crimen. 3. quæstione C. qui accusa. non poss. & in additio. Speculato. titulo de reo in principio Rodericus Xuarez in. d. l. 2. titulo. 3. de los emplazamientos libro 2. fori. §. sed pone quæstionem numero. 27. Petrus Dueñas in regula.333.referens se ad Iasonẽ in.d. §.& fideiussorem,Hypoli.Marsi. in repetitio. rubri. ff.de

9 ff.de fideisso.numer. 139. in fi. & seq. [Et non solum fideiussor iudicio sisti liberatur lata sententia,verum etiam perempta instantia,etiamsi lis denuo inchoetur glo.est notabilis in.l.pen.in glo.magna.C. de fideiuss. quam sequitur & valde commendat Ange. Alex. & Iaso numer.8.in.d.l.2.§.in fideiussorem.ff.qui sati.cogan. Bal.in.l.sancimus.C.de fideiusso. Bar.in.l. Græce §.& post litem versu.quæro quid si non est.ff. eod.tit. Marsi.in.d.rep.rub.ff.de fideiusso.nume.106.q. 11.Idẽ
10 fit in fideiussore de iudicato soluendo.l.cum apud Sẽpronium.ff.iudica.solui. [Secundo extende regulã, vt procedat non solum in causis ciuilibus,verum etiã in criminalibus.l.si quis reum.ff.de custod. reorum Iaso in.d.l.2.§.in fideiussorem numero.9. ff. qui satisd. cogan.2.amplia. Ex quo dixit Bal.in cap.dilectis numer.12. de appell. cauere oportere iudices,ne carceri pro criminibus mancipatos relaxent sub fideiussoribus de iudicio sistendo, cùm talis fideiussio.lata prima sententia spiret, vt in.d.§. & post litem,sed accipiant potius fideiussores de iudicato soluendo,refertque ibi Bal. iudicem quendam hoc ignorantem pro incauta relaxatione cuiusdam delinquentis fuisse in syndicatu damnatum, & vt ipse inquit, desolatum.
11 [Tertio extenditur etiamsi fideiussor iudici promiserit sistere aliquem in iudicio,& parere curię mandatis,adhuc enim lata sententia fideiussio spirat secundum Bal.in additio.ad Specula.in titulo de reo.1.col. Alex.& Ias.in.d.l.2.§.in fideiussorẽ nu.9.vbi quadruplicater ampliat, etiamsi dicatur promitto talem sistere in iudicio & omnia facere,quę in iudicio fieri o-
12 portet, ex sententia Bald. ibi. [Fideiussor autem presentandi reum in iudicio toties,quoties iudici placuerit,quem Hispani dicimus de la haz, non liberatur per sententiam,secundum Bart.in. l. si quis reum ff.de custod.reo.quoniam post sentẽtiam persona rei requiritur,vt in ea fiat executio. Et licêt Bald.in.l.qui crimẽ.3.q.C. qui accussa.non poss.& in addi.ad Speul.in tit.de reo in principio teneat contrariam opinionem:tamen Bart. sequitur Ludo.Roma.in.d.§. & post litem Paul,Alex. Iaso. & ceteri moderniores in d.l.2.§.in fideiussorem.ff.qui sat.cogan.Marsi.in rub. ff.de fideiusso.num.140.vbi citat concor. Rod.Xuar. in.d.l.2.titu.3.de los emplazamientos lib.2.fori.§.sed pone quæstionem â numero.32.vsque ad num.36. vbi consulit iudicibus,vt fideiussionem huiusmodi caute & latè accipiant,nempe,vt fideiussor promittat reum exhibere & præsentare iudici ante & post sentẽtiam & in omne tempus,toties,quoties ab ipso vel alio iudice competenti fuerit petitum,ita vt in eum exequi possit sententia,vtque renunciet legi Iancimus. C. de fideiussor.&.l.17.tit.12.par.5.& nisi hæc fecerit soluet
13 iudicatum. [Cuius sententiæ ea est potissima ratio, quoniam.d.§.& post litem eiusque decisio limitatur, nisi expresse in fideiussione aliud tempus etiam post sententiam statuatur,id enim quod conuenitur, seruãdum est, vt in.l.pen.C de fideiuss.ibi, tunc enim in tãtum eam extendi,in quantum attestatio fuerit expressa,& ibi notant Bar.& Salic.tex.est etiam in.d.l.Iancimus.C.eo.tit.vbi Bal.& Ang.notant Rode. Xuar. in.d.l.2.fori. §.sed pone quęstionem numero.28.nimirum ergo si ea verba, toties quoties fuerit petitũ, hoc importẽt,vt fideiusio duret post sentẽtiã cũ nõ modicum interfit,reum præsentare post sentẽtiã iure nostro regio,vt non semel diximus, cùm eo iure reo nõ existente soluendo tradi debet ex officio creditoribus ad seruiendum elapsis sex mensibus vt in. l. 7. supra eo. [Alia est fideiusio in causa criminali,quæ dupliciter cõsideratur.Primò ante capturam ad eam euitandam. Secundò post eam ad relaxandum captum â carcere sub fideiussoribus commentarien sibus, prior
14 fideiussionis modus continet duas species. Primam, quoties pro crimine venit imponenda pœna pecuniaria.Secundam quoties est inflingenda pœna corporalis,seu corporis aflictiua,priori in specie potest iudex, imo debet nisi malit reo iniuriam facere, eum nõ mittere in carcerẽ,si fideiussores præstiterit de ipsum reũ presentando,quandocunque iudex ipse vel alius eius causę competens præceperit,aliâs soluent iudicatum l.1.l.diuus.1.&.l.si quis reum.ff.de custod.reo.l.eos.§. super his & ibi Sali.C.dè appella.l.si verô. §. qui pro rei qualitate ibi,quia sanè non sine qualibet iniuria est duci in ius eum,qui satis idoneũ fideiussorem det, ff.qui satisd.cogan.vbi Bar.& ang.dicunt iudicem ei iniuriã facere,qui idoneos offert fideiussores,si in carcerem mittatur Ang.in tract.maleficio.in verbo pro quibus Antonius fideiusit numer.1.&.2. & ibi Augusti. in additio. ponit casus,in quibus etiamsi pœna sit pecuniaria,reus non est sub fideiussoribus relaxandus,Rode.Xuar,in tractatu de fideiussore in causa cri
15 minali in principio. [Secunda in specie quoties pro crimine venit imponẽda pœna corporis aflictiua,praxis iuridica hęc est,vt præmissa summaria informatione delicti,etiam semiplena,carceri reus mãcipetur absque alia citatione verbali ne aufugiat. l. nullus vbi glo.& Sal,C.de exhiben.reis.l.2.iuncta.glo.1.C.de custod.reo Greg,Lupi in.l.1.tit.29.de custod.reo,gloss.1. part.7.Sed in hoc plurima sunt à iudice consideranda: qualitas criminis,& personę accusatę contra quẽ proceditur vt in.l.1.ff.de custod.reo.l.1. &.4. titu.29. de custod.reor.par.7.&.l.16.tit.1.de accusa.part.7.vt recte distinguit Rode.Xuar.in.d.tracta.de fideiussor. in causa crimina.col.2.versi.practica & tribus sequ. Anto.Gomez.de delictis.cap.9.num.1,hac etenim in specie reus sub fideiussoribus relaxari nõ poterit, nec carcerem euitare,vt in dictis legibus probatur, maximè in.d.l.diuus.1.ff.de custod.reo.& in legibus Parti. supra citatis Greg,Lupi in.l.18.in verbo reuelde titu. 1.par.7.dom.Did.Couarr.lib.2.resolutio.cap.8.num.
16 etiam.8. [Quando autem agitur de relaxando captum ob aliquod crimen â carceribus,eadem fieri debet distinctio,vt si pro crimine venit imponẽda pœna pecuniaria possit sub fideiussoribus relaxari. l.1. l.eos.1.§.super his.C.de appell.l.minime eodem titul. vbi Bar.& docto.&.l.3.&.4.ff. de custod.reo.l.si quis pro eo.§.vlti.ff.de fideiusso.l.si à reo.§.fin. eod.titul. l.20.tit.29.de custodio reorũ par.7.Grego. Lupi in.l. 16.tit.1.in verbo sobre fiador prope finem eadem par. 7.l.16.titu.18.supra lib.4. quæ vsque adeo vera sunt, vt iudex fideiussores hac in causa recipere recusans teneatur in syndicatu actione iniuriarum,argu. tex.in l.si verò,§.qui pro rei,ff.qui satisda.cog.quem ad hoc expendunt ibi Bar.Angel.Paul.Alex. & ceteri communi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

muniter Anto.Gomez de delictis cap.9.num.8.dom. Didac.Couarru.libro.2.resolutio.capit.8. numero.8.

17 [Vbi autem pro delicto venit imponenda pœna corporis afflictiua non debet sub fideiussoribus relaxari, vt in.l.3.ff.de custod.reo cuius verba sunt,[Nisi tã gratia ecclesiæ ipsum commisisse constet,vt nec fideiussoribus nec militibus committi debeat,] & ibi communiter docto.tex.in prœmio tituli.29.de custodia reorum &.l.10.eiusdem tituli par.7. Rode. Xuarez hanc dicens communem in tracta.de fideiussor.in causa criminali col.7.ver.& si meę cõditionis,lex regni nostri 16.tit.1.par.7.ibi,[Ca en tal caso como esteno deue ser

18 dado sobrefiador en ninguna guisa. [Vbi Gre.Lu. id obtinere ait,etiãsi pro crimine ueniat imponenda pœna pecuniaria & in defectum pœna corporalis,rationemque reddit,quia fortè ipse nec fideiussor soluent pœnam pecuniariam,licèt sint soluendo,vt Bar. ad notauit in.l.item liberatur.§. qui paratus. ff. quib. mod.pig.vel hypo.solui.& Bal.in.l.data opera num. 14.&.15. C. qui accus.non poss.& in.l.1. ff. qui satisd. cogan.Sed hoc intelligit Bar.in.d.§.qui paratus,quando statutum dicit,si non soluerit quantitatem pecuniariam,amputetur ei pes vel manus, secus si diceret si non potuerit quantitatem soluere amputetur ei pes vel manus,quoniam tunc datis idoneis fideiussoribus debet à carcere relaxari: quia dici non potest non posse soluere,qui fideiussores idoneos inuenit.l.nemo dubitat.ff.de regul.iur. Rod.Xua.in.d,tracta.de fideiussore in causa crimi.§.quoad aliam particulam, versic. & in tantum est vera regula.Ex quo infert ad intellectum.l.6.tit.5.lib.4.fori,vbi pro primo furto imponi tur pœna pecuniaria,& quòd in defectum pecuniæ, furi aures amputẽtur:nam si fur dederit idoneos fideiussores,erit à carcere relaxandus. Idem inquit Rod. esse,si lex vel statutum imponeret dictam pœnam corporalem ei,qui non satisfaceret,poterit siquidem sub fideiussoribus relaxari,vt ibi per eum.Ego autem idẽ puto statui debere in omnibus casibus,in quibus venit imponenda pœna corporalis in defectum pecuniæ contra Bar. & præfatos doctores,quoniã vel reus ipse vel fideiussores,vel tabellio seu iudex qui eos accepit minus idoneos, pœnam pecuniariam soluent, quare nũquam locus erit pœnę corporali: atque ideo nimirum si posit sub fideiussoribus relaxari, & hæc erit prima limitatio ad regulam supra numero.17.tra-

19 ditam. [Secundò limita,nisi post testium publicationem apparuerit de innocentia accusati,tunc enim nõ est reus in carcere detinendus, sed statim relaxandus etiã absque fideiussoribus,tex.est singularis in.l.nullus.C.de exhibẽ.reis,quem Bal.extollit in.l.sed & his ff.de in ius vocan.Rode.Xuar.in.d.tracta. de fideiuss. in causa crimi.collu.11.fol. 108, ex quo asserit sumere fundamentum legem Toleti.8.tit.7.de prętoribus criminalium supra libr.2. præcipientem, ne reum,qui se carceri regię cancellarię presentauerit in appellationis gradu seu causa,sub fideiussoribus relaxent,donec testium publicatio facta fuerit,etiamsi pœna pecuniaria veniat infligenda,ad idem ordinatio.21.huius cancellariæ Argentinę.Cæterum si vere vel præsumptiue constare poterit de innocentia accusati, poterit sub fideiussoribus relaxari, etiamsi ex natura crimi-

20 nis pœna corporalis esset infligenda. [Tertio limita, nisi aliud consuetudine esset introductum, vt accusatus etiã de crimine capitali posit sub fideiussoribus relaxari,valet enim huiusmodi consuetudo, vt censet glo.singularis in cap.cum homo.23.q.5.in verbo supplicium,ex qua duæ eliciuntur cõclusiones.Prima nõ posse quenquam fideiussorem esse,vel aliãs libero cõsensu astringi, vt pro alio pœnam corporis patiatur argu.l.liber homo.ff.ad.l.Aquil.quę sententia frequẽtissimo omnium consensu recepta est, vt constat ex Feli.in cap.2.de constitu.num.2.& Hypolito in rub. ff.de fideiusso.q.29.num.206.Paulo Grillando in tracta.de relaxatione carceratorum in rub.de fideiussoribus reorum,idem voluit Marsi.in.l.infans numero 16.ff.ad.l.Corne. de sicar.Roder.Xuar.in.d.tracta.de fideiuss. in causa crimi.Anto.Gomez tomo.3.de delictis.cap.9.num.8,in fi.dom.Didac.Couarr.lib.2,resolutio,cap.8.numero.8. [Secundum probat gloss. illa

21 moribus posse indici,quòd innocens se ipsum obliget pro alterius crimine ad corporis pœnam, quã in hoc expendit Lud.Roma.consi.15.& singul.128.Feli.in,d. capit.2.de consti.numer.2.& ibi Deci.1.&.2.lectione vtrobique nume.4.idem Feli.in.cap.2.num.8.de proba.Roch.Curti.in tracta.de consuetudi,num. 441.& sequen.Anto.Gomez de delictis cap.9.numer. 8.vbi citat concordan,Gregor. Lupi in.l.10.in glo. pen.titu. 29.de custodia reorum par.7,quasi legis seu consuetudinis authoritas accedens priuatorũ consensui id posit efficere,quod solo consensu permissum nõ est,quẽadmodum & non appellans à sententia capitali sibi pręiudicat, ex tacito eius consensu simul cum legis id præcipientis authoritate, vt eruditè probat Deci.in d.cap.2.num.4.& in cap.iurauit column.vlti.de proba.dom. Did.Couar.in epitome de sponsal.2.par.cap.

22 8.§.vlti.nume.15.& sequen. [Eandem glossæ conclusionem extẽdunt ad statutũ,quod consuetudini æquiparatur,vt in.l.de quibus,ff.de legi.Iaso in.§.quędam num.37.insti.de actio.Deci.in.d.cap.2.de consti.1. & 2.dectio.num.4.licèt communis opinio sit,quòd statutum hoc nõ posit efficere, vt alter pro altero pœnam luat corporalem,adhuc tamen consensus simul cũ statuti authoritate id poterit efficere, vt ibi tradit Deci.

23 [Verùm his non obstantibus contraria sententia verior est contra glo.in.d.cap.cum homo. 23. q. 5.quod voluit Feli.in.d.cap.2.de consti.nume.2, & in cap.ius generale.1.distinctio.in fi.cui accesit dom.Dida.Couar.lib.2.resolutio.cap.8.numer.8.ex eo quòd lege humana nõ potest innocẽs pro culpa alterius corporali pœna puniri,nec consensus proprius id potest efficere,nec vlla iusta causa dari,ex qua pœna corporali innocens pro alterius crimine puniatur,vt cõstat Deute ronomi.cap.24.non occidẽtur patres pro filijs,nec filij pro parentibus, sed vnusquisque pro peccato suo morietur,& Exodi.23. insontem & iustum non occides,& nuncupatim hanc sentẽtiam asseuerant Diuus Augusti.q.8.super Iosue Alexã. Halen.3.par. quæst. 41. membro. 4, articulo.1. Diuus Thomas.2.2.quæst. 108.articulo.4.Cardin.à Turrecremata in capit.vndecunque.56.distinctio.Ioann.Arboreus lib. theosophię.6.c.9. Alfon.à Castro de iusta hæreti. punitio.li. 2, cap.11. Pluthar.in li.de sera numinis vindicta.d.D.

Couarr.

Couarru.lib.2.resolutio.c.8,nume.1.in.3.conclusione licèt alijs pœnis amissionis bonorũ & famę filius ob crimen patris puniri possit,vt prędicitati authores asserunt per text.in.c.vergentis.§.nec huiusmodi,de hæreti.quare sententia hęc mihi magis probatur,nempe quòd consuetudo vel statutum efficere non possint, vt quis consentire possit ob alterius culpam puniri corporaliter.Nisi culpa ipsiusmet pœnam,quam alius pati deberet,iustè patiatur,vt de carceris custode dicimus,non exhibente reum accusatum, vtpote qui ob eius negligentiam à carcere aufugerit.Eadem nanque pœna punitur,quam pati debuisset reus aufugiens, vt in.l.ad commentariensem .C.de custod.reo.&.l.12. titul.29.parti.7.vbi Grego. Lupi in verbo e castigados.l.12.titu.23. de executoribus curiæ supra libr.4. sumpta ex.l.12.titu.14.lib.2.ordinamen.vbi vide circa hoc Didac.Perez col.555.& sequentibus,& Matth. Afflict,in constitutionib.Neapolitanis lib.1,rubri.88.

24 col.2.nume.3. [Ex quo idem iure communi statui debere in fideiussore commentariensi,cuius negligentia punitur,perinde ac carceris custodis, pluribus rationibus probat Roderi.Xuarez in dict.tractatu de fideiussore in causa criminali col.12.& sequen. Salicet. in.l.ad commentariensem.C.de custod. reo. Gregor. Lupi in.l.10.in glosse.penulti.in fin.titu.29.de custod. reorum par.7.Quamuis iure regio hoc non procedat, vt existimat Roderi.Xuarez in dict.tracta.de fideiussore in causa criminali col.antepenultima versicul.& quanquam per text.ab eo citatum in pragma.47.c.2. in regijs pragmaticis transumptũ hodie in lib.2.huius recollectionis tit.7.de prętoribus criminalium.l.8.sed hoc non dicunt leges ille Regię,nec ex eis expẽdi vllo modo potest,quare nulla est in hoc differentia inter ius Regium commune Romanorũ,iudicio meo,quod & sentire videtur Grego.Lupi in.d.l.10.glo.penul.in fi.tit.29.de custo.reorum par.7.& hæc erit. 4. limitatio ad regulam traditam supra hac eadem gloss.nume. 17.pro qua limitatione citat Roderi.Xuarez in.d.tracta.de fideiu.in causa crimi.fol.penulti.col.1.plurima, & inter ea text,singularem in.l.16.tit.1.par.7. vbi hac in specie text.dicit,accusatum crimine capitali,vel de quo venit imponenda pœna corporis afflictiua, esse securè custodiendum,ita quòd in eum exequi possit sententia,& pœna corporalis,vel detrudendo eum in carcerem,quod securius est,vel militibus committendo aut alijs hominibus,qui eum custodiant iuxta criminis & personę qualitatem,minimè autem sub fideiussoribus relaxandum. Ecce discrimen maximũ lex illa constituit inter verum fideiussorem,vel eum cui rei custodia committitur,qui dicitur commentariensis:vt priori casu sit prohibitum iudici,delinquentem relaxare sub his fideiussoribus,secundo verò casu sub commentariensibus relaxare licèt, vt ibi, & in.l.1.ff.

25 de custod.reo.&.l.4.titu.29.par.7. [Nec oberit glos. in dict.c. cum homo,23. quæstio. 5. in verbo supplicium in fine,in qua se fundant doctor. communiter, quippe quę non probat communem sententiam.Cuius glossę verba sunt (potius ergo respicitur hoc factum vel consuetudo alicuius loci quam ius) quæ nõ sunt referenda ad text.in dict.cap.cum homo,sed ad verba proximè præcedentia eiusdem gloss. cum sic ait (sed si fideiussor sine dolo reũ criminis nõ exhibet pecuniariter punitur, sed si dolo eũ nõ exhibet punitur arbitrio iudicis,vt.ff.de exhib.reis.l.si quis reum, & C.ad Turpillia.l.a.) quasi dicat gloss.fideiussor rei de crimine capitali accusati, si fortè eum contra leges iudex acceperit,pœna plectetur pecuniaria iuxta cautionem vel iudicis decretum, si reum non exhibuerit, quòd si dolo præcedente non exhibeat, extra ordinem punietur,in fine autem gloss.prosequitur dicens, vbi autem nulla quantitas designata est in dicta cautione vel iudicis decreto, standum est consuetudini quæ certam præbeat formam, qua deficiente iudex quam maluerit statuet,vt in dict.l.ff quis reum. ff.de custod.reo. in gloss.allegata,& in.l.10.titul. 29. de custod.reo.part.7.quam gloss.si ita intelligas non pro-

26 bat communem opinionem,ideo verior est Felini & domi.Dida.Couarru.sententia. [Iudex autem qui in causa criminali capitali,vel ex qua pœna solet infligi corporalis,fideiussores acceperit,punietur superioris arbitrio,vt in dict.l.10.in fin.titulo.29.parti.7. ipsi autem fideiussores non obligantur ad pœnam corporalem sed pecuniariam iuxta conuentionem, vel eius prouintię consuetudinem, vel ea deficiẽte iuxta iudicantis arbitrium,vt in dict.l.si quis reum. ff.de custo-

27 dia reo.& dict.l.10.titu.29.parti. 7. [Ex quo deduci potest forma fideiusionis sistendi vel præsentandi reum in iudicio in causa criminali,nempe,vt certę quantitatis pœna fideiussori statuatur, nisi reum exhibuerit in iudicio, quoties sibi fuerit petitum, & quòd renuncietur beneficio de fideiussoribus, & specialiter.l.sancimus.C.de fideiussoribus,&.l.17. &.19. titulo.12.de fideiussoribus.part.5.quæ cum ea concordant, quibus dilatio dicrum fideiusioni ad reum presentandum ex conuentione apposita duplicatur, ita vt si sex menses ex conuentione habuerit ad eum præsentandum, annus competat.Deinde promittat fideiussor reum exibere in iudicio toties quoties curiæ placuerit, & sic duret obligatio exhibendi post sententiam, ita resoluit Redericus Xuatez in præcitato tractatu de fideiussore in causa criminali columna 12,ad finem post Bartol,in.l.si quis reum.ff. de custo-

28 dia reo. [Et quia si quis simpliciter promisit præsentare quempiam accusatum,intelligitur de prima præsentatione dumtaxat, ita vt si semel eum presentauerit liberetur, vt Accursius censet in.l. duobus.§. si ei qui in verbo exhibuerit .ff. de iure iurando, vt ibi expendunt Benedictus de Plumbino, & Paulus Castrens.qui eum.§.legit sub.§.quod si reus columna vltima versiculo vltimo est hîc vna, & Alexander in fine,& Iaso columna.1.versiculo super hac.1.parte,& hoc quoque voluit Ioannes Andreas in additionibus ad Speculato.titulo de accusatio. in.3. part.§. vltimo, versiculo sed quid si fideiussor,Paul.Castren. in.l.2.§. in fideiussorem.ff.qui satisdare cogantur,Alexander in apostillis ad Bartol.in.l.græce.§.1.ff.de fideiussori. eam gloss.dixit esse menti tenendam idem Alexand. consi.16.numero.5.libr.4.pro qua sententia adducitur regula.l.boues.§.hoc sermone.ff.de verbo.significa. vbi idem voluit Tiraquel. super regula numero.47. licèt contrarium voluerit Roman.in dict.§.si ei qui statim post principium &.l.si finita in prin. nume.4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ff.de dam.infect. & ante eum Lucas de Pena in.l.si quis decurio. columna.2. versiculo accusans quidam C.de decurio.libr.10.per text. quem dicit expressum in.l.si ita stipulatus à Seyo.ff.de fideiusso.& in.l.nouissima.ff.iudic. sol.Sed verior est & receptior prior opinio,quam sequitur Iaso in. d. §.si ei qui vltim.column.in principio,& Grego. Lupi in. l. 10. in verbo fino aduxere ad finem titulo.29.part.7. [Hanc sentẽ
29 tiam limitat ibi Iaso duobus modis. Primò nisi actor timens quòd reus non sistet in iudicio vsque ad sentẽtiam fecerit eum satisdare, & fideiussor promiserit eum exhibere, quoniam hac inspecie non liberatur eum semel exhibendo,sed debet sistere vsque ad sententiam.Secundò limitat,nisi fideiussor reum præsentare promisserit toties quoties, vel ad volũtatem eius cui promittitur. Quoniam tunc non liberatur semel velbis præsentando,sed vsque ad sententiam eiusque executionem reum exhibere tenebitur secũdum Bal. in.l. qui crimen. 10.q.C.qui accusa. non poss.quem sequuntur Imol.Romano. Alexand.& Iaso in. l. si finita in principio.ff.de dam.in fe.idem Roman. & Socin. numero.16.&.17.in.l.2.§.vltim. ff.qui satisda.cogan.Paul.Castren.in.l.duobus.§.quod si reus ante finem,& ibi quoque Iaso numero. 19. ff. de iureiuran. Alexan.in.l.qui bona.§.vltim.in fin.ff.de dam. in fe. & in consilio.145.in principio libro.2.Math. Afflict. decisio.Neap.46.Luc.de Pena in.d.l. si quis decurio. colum.4.versi.item dare videtur.C.de decurio.lib.10. & plures alij ab Hypolito Marsil.citati in. l. vnius.§. cogniturum numero.35.&.39.ff.de quæstio. Tiraq.in d. l. Boues. §. hoc sermone in principio numer. 49.& iterum limita.26.numero.4.&.5.vbi refert Ang.in.d l.si finita & in.l.2.§.qui exhiberi.ff.de custod. reo.dicentem hac in specie sufficere quòd fideiussor bis reũ præsentet,nec tertio teneatur exhibere sed post secũdam præsentationem liberetur per.l.qui bona.§.vlti. ff.de dam.infect.&in.l.fideicommissa.§.si quis decem ff.de leg.3.& Angelum sequitur & multis argunentis defendit Lud.Roman.sibi contrarius in repetit. rub. ff.de arbit.colum.10.versic.quid autem si compromissum est,& consilio.15. in. 4.dubio,quorum sententia communiter improbatur.Nam verba hæc toties quoties denotant infinitatem secundum Dyn. Alberi. Bald.Imol.& Alexan.in.d.l.qui bona.§. vltim.ff.de dam. infe.cum concordantijs à Tiraq.congestis libro 2.de retra.§.1.glo.2.numero.11.& multis sequẽ.ad quã infinitatem nulli dubium,quin possit quis se sponte obligare,vt in.l.si ita stipulatus à Seyo.ff.de fideiusso- 2
ri.Socin.in.l.2. §.in fideiussorem numero.16.&.17.&
30 18.ff.qui satisda.cogan. [Ad quid autem teneatur fideiussor in relaxatione à carcere datus,tradit optimè Nicola.Boeri.decisio.314. & an via executiua procedatur contra fideiussorem iudicio sisti,vel iudicatum solui,vel de præsentando reum in causa criminali traditur per Alexand Socin.& Iaso.in.d.l.2.§.in fideiussorem.ff.qui satisd.cogant.per Roderic.Xuar. in.l.2. titu.3.de los emplazamientos.§, sed pone quęstionem per totum libro.2.fori.Lex igitur nostra procedit in satisdatione iudicio sistendi vel reum præsentandi, De quibus supra numero. 3, vsque in finem prolixè loquuti sumus, & resoluũ in glossa sequenti.

GLOS 5. II.

1 *Fideiussor iudicio sistendi vel præsentandi reum sub pœna si incidat in pœnam ob non paritionem, & pœna non petatur intra annum, remanet deinceps liberatus.*

2 *Fideiussor in causa criminali vel ciuili an incurrat pœnam in fideiussione appositam antequam fuerit monitus,& num,3.*

Iudex ita demum incurrit pœnam à lege impositam si causa non finierit intra certum tempus,si à parte fuerit requisitus non,aliàs.

Moræ purgatio non admittitur vbi est dies,& pœna.d. num.

4 *Fideiussor reum præsentandi in carcere,si ab alio fuerit in carcerem missus & demum aufugerit,an pœnã luere teneatur.*

Fideiussor præsentandi reum in carcerem an liberetur si ab alio fuerit captus ob aliam causam,& protestetur se amplius nolle teneri pro eo,sed à iudice custodiatur & detineatur,ibidem

b *No le pueda ser mas adelante demandado.* Nota textus singularem,quòd fideiussor iuditio sistendi, vel fideiussor,de la haz, Hispanè dictus, hoc est, præsentandi reum sub pœna in iudicio etiam in causa criminali,si inciderit in pœnam ob non paritionem rei in termino,& non petita fuerit pœna intra annum à die pœnę incursæ numerandum,non poterit deinceps pœna peti vel exigi. Quę quidem decisio est peregrina valde,eam notat Roderi. Xuarez in tracta.de fideiussore in causa criminali in vltimis verbis,Gregorius Lupi in.l.19.glossa vltima in fin.titulo.12. de fideiussoribus part.5. vbi discrimen insinuat illius, & nostræ legis;ibi enim lex designat tempus,intra quod tenetur fideiussor reum sistere in iudicio,quo elapso liberetur fideiussor à promissione iudicio sistendi,vel eum præsentandi,ita vt non incidat in pœnam, nempe, si intra triennium actor litem deseruerit, & non petierit quòd fideiussor rem exhibeat,hîc autem postquam fideiussor pœnam incurrit,quo pacto ab ea liberetur, nempe, si intra annum actor eam non petierit, quod tenementi perpetuo. [Sed dubitatur,vbi reus captus potest sub fideiussoribus relaxari, si ipse promisit se præsentare intra certum terminum, vel fideiussor pro eo,an termino elapso incurrat pœnam in fideiussione vel obligatione appositam absque alia requisitione & monitione? Et Antonius Gomez tomo.3. variarum resolutionum de delictis capit.9.numero.9. arguit ad partes. Et primo,p parte negatiua quod nõ incurrat pœnam nisi prius fuerit monitus vel requisitus à iudice,allegat.l.vltimã.C.vt intra cert.tempus crimi.quęstio termi.vbi iudex causam nõ finiens criminalem intra duos annos punitur pœna,de qua ibi, si à parte fuerit petitum. Ex quo textu expendit regulam,quòd ita demum iudex incurrit pœnam à lege impo-

positam ob nõ finitam causam intra præfixum termin̄,si à parte fuerit monitus & requisitus, nõ aliàs ad idem citat textum in.l. properandum.§. sin autem vtraque.C.de iudi.& in auth.hoc amplius.C.de fide com.l.4.§.hoc autem iudicium, ff. de dam.infect. vbi Ripa numero.10.Anto.in capit.penul. numero. 11.& ibi Panormi.numero.19.de iudi.idem voluit Panor. in cap.finem litibus numero.34.de dolo & contum. Paul.Castren.in rubr.C.quom.& quan. iud. Alexã. in.l.properandum numero.8.C.de iudi.Ioan.de Plat. in.l.penult.numero.4.C.de anno.& tribut. libro.10. Felin.in capit.sin autem numero.4.de rescrip.Iaso in l.vniuersa numero.6.C.de precib.Impe.offeren.Marsil.in practica causarum crimina.§. nunc videndum numero.3.&.4.& in repeti.rubr.ff.de fideiusso.num. 144.cum concordantijs per Antoni. Gomez traditis vbi supra & à me congestis in stylo cancellarię titu 1. prœmi.17,casu.12.declaratio.13.glo.1. [Oppositum ni
3 hilominus verius esse censet Anto.Go.d.cap.9.nu.9. versicul.sed his non obstantibus, quoniam promissio vel fideiusio illa habet diem & pœnam,merito incidit promissor in moram, & pœnam cuius purgatio minimè admittitur iuxta tex.in.l.magnam.C.de cõtrah.& cõm.stip.c.cũ in cunctis.§.cũ verò de electio. c.2.de concessio.prœben.c.licet canon de electio.li.6. l.2.C. de sponsal.cap.potuit de loca.ad.l. vltim.C.vt intra certum tem.responde vt per Anto. Gomez ibi-
4 ibidem. [Vbi etiam quærit in fine eiusdem numeri quid si reus quem promisisti intra certum tempus præsentare,fuerit intra id tẽpus ab alio carceri traditus, deinde aufugit,an tenearis iterum exhibere, vel in defectum pœnam conuentam luere? In quo articulo distinguit dicens,aut pro eadem causa fuit carceri mancipatus ab alio,& fideiussor liberatur: quem admodũ debitor liberatur quando ab alio est facta solutio.l. soluendo.ff.de nego.gest.l.solutionem.ff.de solutio.§. 1.insti.quib.mod.tolli.oblig.l.cum seruum pecuniam ff.de verbo.obliga. Sin autem reus captus fuit ex alia causa vel pro alio crimine,& tunc fideiussor nõ liberatur,nisi moneat iudicẽ,vel coram eo protestetur, vt reum captum custodire faciat,eumque habeat pro exhibito & præsentato,quoniam non vult amplius pro eo teneri,tunc enim licèt aufugiat, amplius exhibere non tenebitur,etiamsi promisserit toties quoties &c. quod dicit esse notabile & quotidianum in praxi. Quam conclusionem nuncupatim ait tenere Ioann. And.in addi.ad Specula.in titu.de accusatione. §.sequitur.4.columna versiculo item quæritur Angel.de Perusio in.l.2.§.qui exhibendi numero.5. ff.de custo. reo.Barba.in rubr.de fideiussor.numero. 4. Hypolitus Marsilijs in repetitione rubricæ. ff.de fideiussoribus numero.142. Montalu. dixit hoc habuisse in contingentia facti in.l.4. titulo.3,libro,2.fori in verbo o por fiador.

LEY. XI.

¶ *Que los merinos de los adelantados den fiadores:*

¶ *Don Enrrique segundo en Burgos, era de. 1405. Ley.9.*

¶ Los merinos quẽ por nuestros adelantados fueren puestos sean tenudos de dar fiadores en la cabeça dela merindad,[a] hasta en quantia de veynte mil marauedis.

GLOSS. I.

a *De dar fiadores en la cabeça de la merindad.* Concordat lex.3.titulo.4.de prefectis Castellę & merinis supra libro.3. vbi quantitas satisdationis augetur vsque ad triginta millia marapetinorum,sed lex illa de loca tenentibus loquitur.

¶ *El preso por cosas liuianas si fuere dado en fiado no auẽdo parte por la misma causa pasados sesenta dias no le tornen à prender ley.18.titulo.9.libro.7.*

¶ *El preso por condenacion pecuniaria sea suelto dando fianzas,ley.16.titulo.18.lib.4.*

¶ *Que no se pueda vender ni prestar, ni dar en fiado a ningun estudiante, sin voluntad de su padre, o de aquel que le tuuiere enel estudio, ley. 4. titulo.7.libro.1.*

¶ *Los legos no hagan cartas ni contractos ante los vicarios ni notarios de las yglesias, si no en las cosas pertenescientes a las yglesias,ley.9.titulo. 1.libro.4.ley. 18.titu.25.eodem lib.*

¶ *Que los legos no se so metan a la jurisdiction ecclesiastica, ni se obliguen con juramento sobre cosas profanas si no en ciertos casos,ley.10.11.12. titulo.1. lib.4.*

¶ *Que los acreedores por su authoridad no prendan a los deudores, ni les tomen sus bienes,ley.5.6.titu. 13.lib. 4.l.1.tit.17.infra hoc lib.*

¶ *La muger no sea obligada por deudas o fianzas de su marido ley.7. titulo.3. hoc libro. 5.y alli ley 9. que la muger no se pueda obligar demancomun, ni salir por fiadora de su marido, sino fuere por rentas reales o pechos, o quando se conuertio en su prouecho.*

¶ *La muger no pueda ser presa por deuda que no descienda de delicto, ley. 8. 10. titulo. 3. supra hoc libro.*

¶ *Ningun estrangero trate en Indias, ni compre oro ni plata en barras ni en pasta,ley.5. titulo.18. libro.6. ley.11.titulo.10. supra hoc libro.*

¶ *Ningun hijofamilias ni menor pueda comprar ni tomar en fiado. Y el contracto, juramento, ni fiança no valan,y incurran en la pena de la ley. 22.tit. 11.deste libro,la qual dispone,que incurran en las dichas*

Universidad de Deusto
Biblioteca

penas,los que compraren o se obligaren o tomaren en fiado para quando heredaren,y que los corredores que en esto interuinieren sean castigados.

¶En que manera los deudores por causas ciuiles que se retrahen a las yglesias con sus bienes, pueden ser sacados dellas.ley fin.tit.2.lib.1.

¶Los hijosdalgo no puedan ser presos por deudas.l. 4. titulo. 2. libro. 6.

¶Los procuradores de los pueblos que vinieren a la corte no puedan ser detenidos por deudas de su concejo, pero por las proprias si,ley. 11. titulo. 7. libro.6.

¶Los deudores que se retruxeren a las fortalezas sean remitidos a sus juezes. ley.1.2. tit.16.lib.8.

TITVLO DIEZ YSIETE
de las prendas y repressarias.

LEY. I.

¶Que ninguno prenda a otro por deuda ni en otra manera alguna,saluo las guardas de los montes y pastos.

¶Don Alonso en Alca,era de.1386.titulo.18.ley.1.don Iuan.I.en Valladolid,año.de.1385.l.12.

¶Contra derecho y contra razon es,q̃ los hombres hagan prendas por lo que les deuen por su autoridad, no les auiẽdo dado poder los deudores para los prendar: y sin razon es,que vnos sean prendados por lo que otros deuen.Por ende mandamos, que ningun hombre no sea osado de prendar a otro, ni vn concejo a otro, por cosa que digan que le deuan, o ayan de cumplir o de hazer,[a] ni de prendar a alguno por deuda que otro deua.[b] Saluo si lo pudiere hazer, porque la otra parte se obligo y le dio poder para que le pudiese prendar.[c] Y qualquiera que contra esto hiziere, que caya por ello en pena de forçador.[d] Pero que los guardadores de los montes, e del pan, e del vino, y de los pastos, y de los terminos,[e] porque son personas publicas,[f] que puedan prendar segun sus fueros y costumbres que há, sin la pena desta ley.

GLOS. I.

1 *Legis nostræ duplex intellectus,& num. 2.*
Pignorare aliquem propria authoritate non licet eodem,& num.1.

2 *Capere nemo priuatus potest aliquem propria authoritate.*

3 *Capi potest propria authoritate deprehensus in fragãte crimine.*
Debitor fugitiuus capi potest propria authoritate cum pluribus extensionibus & limitationibus remissiue,ibidem.

4 *Capere licet propria authoritate debitorem vel delinquentem ob defectum iudicis.*
Capere alium propria authoritate quibus casibus liceat,remissiue.ibidem.
Carceris priuati materia.remissiue,ibidem.

a *Que ningun hombre no sea osado de prendar a otro,ni vn concejo a otro,por cosa q̃ digan,q̃ le deuã o ayã de cũplir, o de hazer.* Dupliciter intelligi potest lex ista. Primò vt nemo priuatus pignoret alium propria authoritate,hoc est,ne pignora capiat absque iudicis mãdato, & hic est verior intellectus & accõmodatior literæ.

2 [Aliter intelligi potest,nempe, vt nemo priuatus debitorem suum capere possit propria authoritate, vt in.l. nullus. C. de iudeis,&. l. 1. in principio.ff. quo. lega.&.l.14.titulo.14.de solutionibus par. 5.Et peculiarius statuitur in.l.5.titu.23.de executoribus supra libro.4.vbi carcerem priuatum nemini facere licet, sicut nec ius sibi dicere.l.9. &.10.titulo.4.de iudicibus part.3.l.5. titulo.13. de restitu. spolia. sup. libro 4. [Plures tamen sunt casus,in quibus quilibet priuatus potest alium capere propria authoritate, & ius quodammodo sibi dicere: veluti si quis capiat deprehensum in fraganti crimine. l. 1. C. de raptu virgin.Bartolo in.l. generali. C.de decurion. libro.10.Panormitan. & Ripa in capit.1.numero.87. de iu-

de iudi.vel in debitore fugitiuo,vel suspecto de fuga: l.ait prætor.§.si debitorem vbi Bar.& doctor. ff. quę in fraud.credi.Ripa in cap.1.de iudi.numer. 88.&.89. qui hoc ampliat modis vndecim,& octo tradit limitationes,& latius Cacialupus in peculiari tractatu de debitore fugitiuo.q.3.&.41.Rod.Xuar.in .l.2.titu.3.de los emplazamientos libr.2.fori.§.sed attende numer. 20.l.10.tit.15.de cessione bonorum vbi Gregor. Lupi part.5.Marsili.singul.43.incip. debitor fugitiuus Iaso in.§.1.insti.de actio.nume.27.& ibi Ludo,Gomez numero.59.Paul.Paris.cons.101.numero.6. & consi.107. num.52.& cons.99.num.3.lib.3.doctor.in.l.66. Tauri Anto.Rub.in rep.l.non solum.§.morte nume. 241.ff. de no. ope.nuncia.Iaso in.l.vnum num.3. &.l.pecuniam numero.9.ff.si cert.pet.& Segura in repeti.l.ab exheredati substituto num.5.vsque ad.9.& ibi Dida. Perez.ff.de leg.1.& latissimè omnium Petr. de Dueñas in regula.175.incip.debitor fugitiuus addens ampliationes sex,& tres limitationes. [Tertius casus est propter defectũ iustitię,qua in specie licebit propria authoritate debitorem capere & ius sibi dicere secundum gloss.in.d.l.nullus.C. de iudæ.& in cap.ius gentium.1.distin.Innocen.in capit. olim de restit.spolia. Alex.optimè cons.11.nume.9.lib.1.& in.l.1.§. nuncia tio nume.7.ff. de noui.ope.nun.Abb.& Ripa in.d.c. 1.de iudi.numero.89.versiculo.3.casus,vbi plura similia congerit,sed hìc casus corrigitur per.l.10. infra eodem ibi, ni porque digan que les sea denegada la justicia.Alios enumerat casus Bart.& Plat.in.d.l.generali.C.de decurio.lib.10.Specula.in titu.de actio.§.1.versiculo qui vult Dida.Perez in.l.5.titulo.14.libro.3.ordina.columna.1264.vbi de carcere priuato etiam tractat & in.l.17.tit.14.de executoribus libro.2. ordina. columna. 563. Alios plures casus enumerat Matheus Affli.in constitutionibus Siciliæ libr.1.rub.8.in constitu.incip.pacis cultum numero, 14.& pluribus sequenti.

4

GLOSS. II.

b *Ni de prendar a alguno por deuda que otro deua.* Pignorationes,quas vulgus represalias vocat,sunt omnino prohibitę,dicam in.l.10.&.11.infra eodem.

GLOSS. III.

1 *Propria authoritate non licet creditori pignora à debitore capere,alias committit vim, & incidit in dictum diui Marci.*
Propria authoritate licet creditori pignora capere à debitore,quoties ita fuit conuentum, ibidem.
Lex. 3. C. de pignoribus intelligitur,ibidem & sequenti.

2 *Propria authoritate licet creditori pignora à debitore capere,si ei data fuit licentia in vltima voluntate.*

3 *Propria authoritate licet alicui possessionem alterius ingredi,si in contractu emptionis vel alio quocunque ei concessa fuerit facultas ingrediendi.*
Propria authoritate rem emptam occupans dicitur prædo,nisi sibi fuerit data facultas ab ipso contrahente,ibi.
Pactum quod quis possit possessionem propria authoritate capere potest alteri cedi,ibidem.

4 *Pactum quod possit creditor rem capere propria authoritate an exerceri possit, aduersus singularem successorem.*

5 *Exequendi ius in esse productum transit in singularem successorem.*
Exequendi ius donec debitum sit liquidatum non est in esse productum,ibidem.
Pactum ingrediendi propria authoritate an exerceri possit contra singularem successorem, antequam constet à debitore habere causam, ibidem.

6 *Pactum ingrediendi propria authoritate quomodo exerceri possit contra singularem successorem, & quæ verba in contractu apponi debeant,quæ hoc denotent omni casu,& num.7.*

7 *Pactum ingrediendi propria authoritate simul cum constituto aut precario exercetur etiam contra de facto resistentem,etiamque si debitum non sit liquidum.*
Constitutum transfert vtranque possessionem precarium ciuilem tantum,ibidem.

8 *Constitutum cum pacto ingrediendi operatur, vt contra facto resistentem, possit propria authoritate possessio occupari.remissiuè.*
Pactum ingrediendi propria authoritate perdit effectum,si debitor resistit de facto, non sic si verbo tantum ibidem.

9 *Pactum capiendi personam debitoris propria authoritate nil valet ex receptiori sententia.*
Ius capiendi debitorem fugitiuum propria authoritate alteri cedi potest,ibidem.

c *Y le dio poder para que le pudiese prendar.* Regulariter non licèt creditori pignora capere à debitore propria authoritate,nec possessionem alterius occupare,aliàs vim committit, vt dicam in glossa sequenti,& incidit in edictum diui Marci.l.extat.ff. quod metus causa. l. penultima & finalis. ff. ad legem Iuliam de vi priua.l.11.13. &.14. titulo. 14. de solutionibus part.5. & probatur expresse in lege nostra, vt dixi in glossa. 1. numero. 1. Quæ regulam limitat & restringit, nisi ex pacto & conuentione possessionem vel quodlibet pignus creditor propria authoritate occupauerit, quod impune facere licèt.Idem probat textus optimus in.l.3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

C.de pigno.& in.l.pen.C.de pignora.actio.l. qui ratio in fin.ff.eo.l.11.tit.13.de pigno.& l.14.tit.14.de solutio.par.5.& l.14.in fi.tit.10.par.7. [Quam limitationem primo extende,vt licentia ingrediendi propria authoritate possessionem alterius concedi possit non solum per contractum, verùmetiam in vltima voluntate,vt in.l.Ticia cum testamento. §.1. secundum tertiam lecturam.ff.de lega.2. valet nanque argumentum de contractibus ad vltimas voluntates.l.serum si lij.§.eum qui chirographum.ff.de lega.1. quod potissimum vel exeo comprobatur quòd ex vltima voluntate dominium transfertur absque traditione in legatis,vt in.l.à Titio.ff.de furt.ex quo hanc extẽsionem tradit Bar.in repe.d.l.3.num.9.C.de pigno,vbi etiam Salı.Bal.in.l.legis Iulię in fin.C. qui bon. cede. poss.

2

3 Ange.in.d.l.3.num.3.C.de pigno. [Secundo amplia, vt procedat non solum in pignore,sed & in venditione & aliis contractibus,in quibus communiter solet dari licentia emptori occupandi rem venditam propria authoritate, tale enim pactum valet,& potest eo mediante possessio rei venditę propria capi authoritate,vt in.l. Titius.ff.de seru.exportan.l.1.&.2. C. si ser. exportan.vene.l.1.C.si mãcip.ita fue.aliena. est enim pactum hoc vtile in quibuslibet contractibus,quemadmodum & in pignore,nã aliàs pacto deficiente si quis rem,quam ex contractu habere debet, propria authoritate occupauerit,dicitur prędo.l. si ex stipulatione ff.de aqui.pos.l.nec ex uera.C.eod.tit.ex quibus hoc voluit.Bar.in repe.d.l.3.numer.10,C.de pigno. & ibi Ange.nu.3.&.Salı.Bal in.d.l.legis Iuliæ.C. qui bon. ced.possi. Tertio ampha,vt pactum hoc cedi possit,vt notant Bart.Ang Imol.Roma.Paul. Castr. Alex.& Iaso.in.l.1.§.vlt.ff.de noui ope.nun.per illũ tex.Deci. cons.191.estque communis opinio , licèt nonnulli voluerint contrarium,vt cõstat ex Tiraq.lib.1.de retractu.§.26.num.59.60.& seq. [Quarto extende traditionem hanc,vt procedat etiam cõtra singularem successorem,licèt enim debitor,rem pignori subnixã, cũ pacto vt possit eã capere propria authoritate si debitũ tẽpore constituto nõ soluerit alij vendiderit & tradiderit,poterit creditor quantitate sibi debita non soluta,possessionem eius rei propria authoritate ingredi, licèt sit apud singularem successorem causam habentẽ ab ipso debitore,vt authoritate Accursij in. d.l.3. C. de pigno.asseuerant ibi Bar.in repe.num.24. versicu. hoc prẽmisso & Bal.nu.3.col.pen.post mediũ,et Ang. nu.5.Alex.cons.85.nu.4.lib.6. Sin autẽ singularis successor & eius rei possessor habet causam ab alio,& nõ ab ipso debitore,nihil operatur tale pactum nec contra huiusmodi singularem successorem vires suas porrigit,vt resoluunt prȩcitati docto.in.d.l.3.C.de pign. contra glo.ibi opoositum sentientem . Verũ licèt in pacto apposito ad executionem pignoris hæc vera sint,aliud erit,si pactum hoc fuerit appositum ad executionem actionis personalis, vt si apponatur in venditione,quoniam tunc excerceri non poterit contra singularem successorem,nisi alienatio fuerit in fraudẽ facta,priusque fuerit rescissa,vt in.§.itẽ si quis in fraudem insti. de actio.satis tamen erit alienationem fuisse per legem reuocatam,vt in casu.l. Titius.ff.de seru. exportan.& l.si quis sub hac.ff.de cõtra.emp.cũ enim rescindatur à lege,necesse non est,quòd à iudice rescindatur,vt in.l.quæ sub conditione.§.penul. ff.de condi.institu.quod præcitati doctor. in. d.l. 3. fatentur.

5 [Vbi ijdem subdunt necessarium non esse (vt pactũ hoc transeat in singularem successorem) debitum esse liquidum,vel liquidatum,quo tempore alienatio per debitorem facta fuit , quoniam cûm eo tempore iam fuerit ius exequendi in esse productum , transiuit nimirum in singularem successorem.vt in.l. si superatus §.1.ff.de pigno.& in.l.si mater.§.vlti.& l.iudicatæ.§. fi.ff.de excep.rei iudi. secus si tunc temporis liquidũ non esset.vt ibi per eos.Quatenus autem dicunt, priusquàm creditor vti possit huiusmodi pacto contra singularem successorem,constare debere apud iudicẽ, successorem causam habere ab ipso debitore saltem summariè,& hoc constito,posse ingredi propria authoritate rei pignoratæ possessionem , nisi esset notorium ab eo causam habere: crederem huiusmodi liquidationem necessariam non esse, nisi realiter successor resisteret,cum in causæ cognitione vel prosecutione posset liquidari.

6 [Quærit tamen singulariter Bart.in repet.d.l.3. C.de pigno.numero. 25. an possit adhiberi remedium, quo indistinctè contra successorem à debitore causam habentem,possit hoc pactum exerceri, vel fieri executio contra eum ex sententia lata contra debitorem,vel hodie iure regio ex instrumento publico,etiamsi ius exequendi non erat in esse productũ tempore alienationis? Et resoluit in contractu pignoris hoc fieri posse,si vltra prædictam conuentionem & licentiam creditori concessam propria authoritate capiendi rem hypothecæ subnixam, adiectum fuerit pactum de non alienando eam rem,tunc siquidem cũ alienatio sit nulla,vt in.l.si creditor.§.fi. ff. de distractio. pigno.transit nimirum contra successorem ius exequendi,quoniam alienatio est rescissa per legem arg.eorum quæ diximus supra numero.4.in fin.& in stylo cãcellarię tit.1.præmi.17.casu.20. declara. 6.glo. 3.post Rode.Xuar.in repe.l.post rem iudicatam in lectione.l.regię limi.1.

7 [Aliud etiam remedium adhiberi potest,vt huiusmodi pactũ exerceri possit in singularem successorem etiam resistentem,etiamque si debitum non sit liquidum,nempe,si is qui id pactum apposuit adiecit ei constitutum simplex aut cum precario,constituendo se nomine creditoris possidere simpliciter aut precariò.Cuius ratio est,quia apud creditorem est vtraque possessio ex constituto quęsita,vel ciuilis ex precario:quare potius dicitur defendere suã possessionem,quàm occupare alienam argu.l. cum secundũ &.l.qui possessionem. ff. de vi & vi arma.Hęc fuit sententia Iacob.Butro.cui accessit Bart.in repet. d.l.3.C,de pignor.numero.25.versicu.sed pone, & ibi quoque Salice.quęst.8.Bald.consilio.58.libro.5.Imol. in cap.potuit numero. 32. de loca. Paulus Castrensis consilio.10.numero. 4.libro.1.Francis.de Aret.consilio.21.columna penulti.in.3.dubio,vbi hoc procedere ait etiam contra ecclesiam,Antonius Capi.decisione Neapolitana.182.numero.8.Alexand.consilio. 85.numero.4.libro.6.& consilio.185.numero.3.eodem libr. 6.Socinus consilio.82.columna.2.versicul.5.conclusio libr.3.Guido Papæ decisio.356.versicul . septimus est Alber.Brun.consilio.93.numero.9.Ludou. Gozadi. consi.

consilio.28.numero.15.& consilio.42.numero.3. 12.& 15.in fin. & consilio. 95. numero.8. &.9. Tiraquell.in libr.de constituto.1.part.numero.43.vbi hoc tripliciter limitat numero.45.& sequentibus,& potissimum vbi sit incontinenti post alienationem , secus si ex interuallo per.l.qui possessionem.ff.de vi & vi arma.& l.3.§.cum igitur eodem titulo secundũ Paul.& Imol. vbi supra & Carol.Rui.consilio.127.columna.2.lib.5. quibus ad de tex.optimum in.l.4.titulo. 10. de donatio. supra hoc eodem lib.vbi dixi in glo.3. numer. 4.

8 [Ibique conclusionem quam supra hac gloss.nume.1. expendimus ex lege nostra limitaui,vt procedat,si debitor aut non resistat, aut solo verbo resistat,vt pluribus probat Bart.in repeti.d.l.3.C.de pigno.numer.18. &.19.ibidemque numero.4.&.5.hoc iterum sublimitaui, nisi debitor se cõstituerit nomine creditoris possidere,quia tunc etiam si resistat poterit creditor possessionem ingredi ad ibi dicta lectorem relego,ne actum agam.

9 [Pactum autem capiendi personam debitoris propria authoritate nil valet secundum Bart. in.l. alia.§.eleganter. ff.soluto matrimonio,& ibi Aretin. cuius doctrina frequentius recipitur teste Ripa in.l. obligationę generali numero.21.ff.de pignor.idem attestatur domi.Didac.Couarru.libr.2.resolutio. cap.1. numero 7.in fin.ibique reddit rationem & numer.1. ad finem,est tex.in.l.3.tit.13,de pignori.par.5.Sed vbi aliàs iure cõpetit vt in debitore fugitiuo poterit hoc ius alteri cedi,vt Tiraq probat libro.1. de retractu.§. 26.glossa.3.numero.24.

GLOSS. IIII.

1 *Pœna rem ab alio possessam inuadentis propria authoritate.*

2 *Lex si quis in tantam.C. vnde vi cum similibus expenditur ibi, & num.seq.*

3 *Vis fieri censetur, quoties quis rem ab alio possessam propria occupat authoritate.*

Propria authoritate pignus occupans à debitore pro debiti solutione amittit non solum ius pignoris, sed & ipsum debitum, ibidem.

Lex extat.ff.quod met.cau.cum similibus expenitur, ibidem.

4 *Pœna legis si quis in tantam & l.extat.quod me.cau. cum similibus non seruatur ex consuetudine totius fere orbis christiani.*

Pœnæ arbitrariæ locus erit propter excessum in casu l.si quis in tantam.C. vnde vi, & .l. extat. ff. quod met.cau.arbitrio iudicis,ibidem.

d *En pena de forzador.* Contra violentos occupatores & inuassores plurima sunt à iure constituta remedia, de quibus late agit Francis.à Ripa in repetı. cap.sæpe de resti.spolia. Sed quod attinet ad.l.nostram & eius pœnam : prẽmittendum est,eum,qui alienam possessionem violenter inuadit,debere eam restituere , & si dominus eius rei erat,priuari dominio , & si dominus non erat, vltra restitutionem eius à iudice damnandus est in ęstimatione & valore ipsius , vt in .l. si quis in tantam.C.vnde vi,& in.§.sed ne dum talia insti. vi bonorum rapto.l.10.tit.10.part.7.l.4. titul.4. libro.4.fori.l.1.titulo.13.de restitu.spoliato.supra lib.

2 4.capit.placuit.16.quæst.1.cap.vlti.1.quæst.4. [Quarum legum pœna non modo obtinet in inuasore rei alienę eamque auferente ab eius domino, verũetiam si propria authoritate rem ab alio possessam, cuius alter erat dominus inuaserit,vt probat Didac. Perez in l.2.titulo.14.libr.3.ordina.glossa vltim. columna.1256. & sequ. Ant,Gomez in.l.45. Tauri nu.187. Alia circa materiam. l. si quis in tantam. C. vnde vi latissime tradit Francis.Ripa in.d.capit. sæpe de resti. spolia.à numero.68.vsque in finem,& Math. Afflictus in cap. 1.de pace iuram firman.à numero.43. vsque ad num.

3 93. cui triginta & octo tradit limitationes. [Secundò eadem pœna afficitur creditor, qui propria authoritate rem sibi pignoratam inuasit,vis enim fieri dicitur ex edicto diui Marci non solum si homines vulnerentur,verumetiam quoties id quod sibi debetur per iudicem nõ reposcit, sed propria authoritate inuadit l.extat.ff.quod met.cau.l.vlti.ff.ad.l.Iul. de vi priua. l.11.titulo.13.de pignori.part.5 l. 14. titulo. 14.de solutio.ead.par.l.6.tit 9.l.14.titulo.10. part. 7. Lex etiam nostra & l.1.&.5 titulo. 13.de restitu spolia. supra lib. 4. ex quibus legibus constat creditorem, rem sibi pignoratam propria authoritate occupantem pro debiti solutione, amittere non solum ius pignoris iuxta notata per doctores communiter in.d. l. extat teste Gregorio Lupi in.d. l. 11. glossa vltima titulo. 13. part. 5 . verum etiam debitum principale,vt expressim statuitur in. l.14. titulo.10. part. 7. vt ibi doctè aduertit Gregorius Lupi, licèt aliud senserit in . d.l. 11. titulo. 13. &. l. 14 . titulo 14. part. 5. ad-

4 de Ripam in. d. capit. sæpe numero.85. incip. 9. dubitatur [Nonnulli tamen doctores asserunt,harum legum & similium rigorem nempe legis nostrę & l. si quis in tantam. C. vnde vi & . l. 11. titulo . 13. part . 5 . esse explosum communi totius orbis christiani vsu , vt attestatur Specula . in titul. de restit. spolia. §. 1. versiculo item quidam, Guillelm.Benedictus in repetitione capituli Raynutius in verbo si absque liberis. 2. titulo de legatis & fideicommissis numero.148.de testamentis, & dominus Didacus Couarruuias libro.3. resolution . capite . 16. numero. 7. versicul.his præterea suffragatur in fin.& Philip.Probus ad Ioan.Monach.in cap.eum qui nu.3. de prẽbẽ. lib.6.Atque ita semper vidi practicari,vt ea pœna privationis iuris sui non sit in vsu ,sed punitur inuasor iudicantium arbitrio in regijs prætorijs, quicquid in contrariũ attestetur Did.Perez in.l.2.in verbo entrare tit.14.li.3.ordina.colu.1255.& seq.dicens eas pœnas non esse antiquatas,imo per legem.1.Tauri confirmatas: & si sibi casus similis obueniret maiori fortè afficeret pœna inuasorem,quod non negamus,si vltra rei occupationem aliàs excederet, vt in specie. l. 5. titulo 13.de restitu. spolia. supra. libro.4.nempe,si debitorem non suspectum de fuga ad carcerem duceret vel filium eius propria authoritate, & bona eius occu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

paret, tunc fateor esse damnandum pœna carceris priuati, vt ibi dicit tex. quæ capitalis est, vt in. l. vna. C. de priua. carceri. & l. 15. tit. 29. par. 7. vbi Gre. Lupi & Dida. Perez in. l. 17. tit. 14. lib. 2. ordina. colu. 562. & sequentibus. l. 12. tit. 4. & l. 2. titu. 14. libro. 4. fori. l. 2. tit. 13. de legibus fraternitatis infra lib. 8. l. 10. infra. eod. vbi dicam in glo. 7.

GLOSS. V.

c *Y de los pastos y de los terminos.* De quorum officio dicemus in. l. 12. tit. 7. de terminis publicis infra lib. 7.

GLOSS. VI.

1 *Custodes montium, vel Saltuarij dicũtur personæ publicæ.*
Custodes potest priuatus quilibet constituere pro re sua custodienda, ibidem.
Custodes priuati pignora capere non possunt, ibidem.
2 *Custodiæ cura ad eum pertinet qui fructus colligit.*
Custodes ponere est signum possessionis, ibi.
3 *Custodes priuati an possint includere animalia damnũ in re domini inferentia.*
Dominus fundi an possit capere & includere animalia damnum in fundo suo inferentia? ibidem.
4 *Cautio an sit præstanda à domino animalium de restituendo damnum antequam animalia ei tradantur.*

f *Personas publicas.* Nota quòd custodes montium, vinearum, vel messium â cõcilijs vel vniuersitatibus deputati, dicuntur personæ publicæ, de quibus dicam in l. 12. tit. 7. infra. li. 7. Alij autem sunt custodes priuati, quilibet enim potest custodes rei suę constituere, vt rem propriam custodiat, vt in. l. instrumenta & l. quæsitum. §. saltuarium. ff. de fundo instru. l. cum quærere tur. §. fi. ff. de lega. 3. l. si ita legatus. §. 1. ff. de vsu & habita. Bal. in. l. 1. C. loca. hi autem cùm deputati nõ sint authoritate publica, pignora capere non possunt, vt probat tex. iste â contrario sensu, & Cassane. in consuetud. Burgund. rubr. 1. §. 6. in principio numero. 60. in fi. sensit Petr. Nunni. in capit. 1. de manda. exequẽ. numero. 12. versiculo si verò custodes non sunt publici fol. 6. columna. 2. [Et quòd quilibet priuatus possit saltuarios, hoc est, agrorum custodes creare, qui ad fundos domini prohibeat ingressum, probatur ex eo quòd cura custodię ad eum pertinet, qui fructus rei percipit, vt in. l. 2. ff. vsufruct. quemadmodum caue. & notat Barto. in. l. cotem ferro. §. qui maximos numero. 14. ff. de publica. & vestigal. signũ enim possessionis est apponere custodes, vt probatur in. l. in nomine domini columna. 1. C. de offi. præfecto. Affri. Math. Afflict. decisio. 167. numero. 1. Alexand. & docto. in. l. 3. ff. de acquirend. posse. Felin. in capit. de quarta numero. 27. de prescrip. Petr. Nun. de manda. exequen. par. 1. cap. 1. numero. 12. versic. si verò custodes non sint publici. [Aduertere tamen oportet, hos priuatos custodes, imo & ipsummet dominũ fundi capere & includere posse animalia in eius fundo deprehensa, donec scierit cuius sint: vt contra dominum animalium possit agere ad damna, & cùm scierit, statim tenebitur domino restituere, Specula. in titulo de actore in principio numero. 59. Ange. in. l. ratis. ff. de incen. ruina naufra. Bal. & Floria. in. l. Quintus. ff. ad. l. Aquil. per tex. ibi & in. l. sequen. Bonifa. de maleficijs titulo de damno dato. numero. 27. Anto. Capitius decisio. 45. nume. 1. Bart. Roma. Paul. Castr. Imol. & communiter docto. in. l. hoc amplius. §. 1. ff. de dam. infe. vbi Alex. ad Bar. ibi num. 3. hanc dixit communem, Greg. Lupi in. l. 24. in fine in verbo encierre tit. 15. de damnis part. 7. Si autem scire potest cuius sit non potest pecudes includere, vt dicit lex illa par. nisi de hoc sit consuetudo vel statutum, quòd fieri potest vt ibi probat Greg. Lupi. [Sed an teneatur dominus pecudum antequam sibi pecudes restituantur cauere de damno soluendo? Anton. Capi. d. decis. 45. num. 1. attestatur cautionem à domino animalium esse præstandam, anteaquàm ei restituantur, atque ita se habere communem praxim, quod æquissimum arbitror.

LEY. II.

¶ *Que no se hagan prendas a vezinos de vn lugar, porque a otros de aquel lugar ayan puesto demanda, si no que el juez haga justicia sin dilacion.*

¶ *Don Alonso en Madrid, era de. 1367. peti. 85.*

¶ Por quanto algunas vezes por las demandas que algunos han contra otros, algunas personas o concejos prẽdan alguno o algunas personas de aquellos lugares, donde son los contra quien han las demandas, lo qual es causa de hazerse muchos males y daños: mandamos que no se hagan prendas. [a] Y aquellos que las hizieren, que cayan en la pena que se contiene en la ley suso dicha. [b] Pero mandamos, què el juez del tal lugar do fuere el demandado, sea tenudo e obligado de hazer justicia sin dilacion de malicia al que se le querellare, en otra manera sea punido el tal juez por el daño que ala otra parte succediere por falta de justicia. [c]

GLOS.

GLOSS. I.

1 *Repræsaliæ conceduntur ex consuetudine generali ob defectum iustitiæ.*
Remedium extraordinarium cessat, si adest ordinarium, ibid.
2 *Repræsalis locus non est in hoc regno inter homines eiusdem regni.*
Repræsalijs locus est contra homines alterius regni, ibid.

a *No se hagan prendas.* Nota ex lege ista pignorationes, vulgo dictas repræsalias, vniuersali consuetudine promissas ob defectum iustitiæ, vt dicam infra eo. l. 10. & 11. hoc in regno omnino cessare, cùm competat ex lege ista remedium ordinarium aduersus iudicem iustitiam facere denegantem. Cùm igitur creditori competat remedium ordinarium contra iudicem, vel appellationis, cessat nimirum extraordinarium pignorationum odiosum & iniquum valde. l. in prouincialibus. ff. de nouæ ope. nuncia. l. in causę. 1. ff. de mino. cum similibus, vt in specie asseuerat Martin. Lauden. in
2 tracta. repræsaliarum nume. 4. [Sed hoc intelligo in ciuitatibus regni huius, in quibus locus nõ erit pignorationibus seu repræsalijs, vt indubitanter asseuerat Grego. Lupi in. l. 15. in gloss. 2. in princip. titu. 10. par. 7. Aliud autem erit cõtra homines alterius regni, licebit enim aduersus eos vti repræsalijs ob iustitię defectum vt dicam infra eod. l. 10. & 11. & hominibus alterius regni eis vti licebit aduersus regnũ hoc, modò prius agatur aduersus iudices iustitiam breuem facere denegantes, vt hîc dicitur.

GLOSS. II.

Pignorationes seu repræsaliæ omni iure sunt prohibitæ vt pro debito vnius alter propria authoritate grauetur, easquè faciens prædo publicus dicitur.

b *Cayan en la pena que se contiene en la ley suso dicha.* Hęc verba referuntur ad. l. Madricianam Regis Alfonsi, quæ transcripta erat in lib. 5. ordinationum titu. 12. l. 2. vnde hęc de prompta fuit, quę pœnam publici prędonis imponebat ei, qui pignorationes seu repræsalias faciebat, quæ omni iure erant prohibitæ, vt pro debito vnius alter grauetur propria authoritate creditoris prædo enim iure etiam communi dicebatur, vt in authen. omnino vbi Bal. tractat materiam pignorationum. C. ne vxor pro mari. & in. c. 1. de in iur. & dam. da. in. 6. vbi latè per Marti. Lauden. & Iacob. à Canibus in tracta. repræsaliarum. l. 15. tit. 10. par. 7. vbi Gre. Lupi, dicam infra eo. l, 10. & 11.

GLOSS. III.

1 *Iudex negligens in administranda iustitia, an teneatur parti ad interesse.*
Iudex negligens an faciat litem suam ibi.
2 *Iudex negligens an perdat officium vel salarium, remissiue.*
Iudex quando dicatur negligens & an monitio requiratur, ibi. remissiue.
Iudex qui ob negligentiam aliquid soluit an repetat à parte, remissiue ibi.

c *Por falta de justicia.* Nota ex lege ista, quòd iudex denegans facere iustitiam, vel negligens in ea administrãda tenetur parti ad damna & interesse. l. 10. in fin. infra eo. & in. l. 9. titu. 7. de citationibus par. 3. quam ad hoc expendit Dida. Perez in. l. 28. titu. 15. lib. 2. ordinatio. col. 612. l. 4. §. in eum. ff. de dam. infe. in fin. & licèt sit inter doctores contentio an solùm competat actio infactum ad damna & interesse contra iudicem iustitiam facere negligentem, vel an teneatur ex quasi delicto tanquam faciens litem suam, cuius vltimæ opinionis fuit gloss. in capi. hoc etiam. 2. q. 6. & in. l. non quicquid. §. 1. ff. de iudi. Iaso. in. §. præterea nume. 11. & 12. insti. de actio. Ange. in authenti. scenicas non solum si fideiussores præstent, &c. in princi. nu. 2. colla. 5. Paris de Puteo in tracta. sindicatus, in verbo iudex, vt non arguatur num. 3. Prior tamen sententia, quòd solum teneatur ad interesse est receptior, quam tenet Barto. in. l. vlti. versi. quęro. ff. de vari. & extraordi. cogni. vbi Alexand. in additio. magna in fin. cum sequitur dicens communem esse opinionem, idem voluit Ange. & Ioan. de Imol. in. l. 4. §. in eũ. ff. de dam. infe. gloss. notab. in. c. quoniam contra in verbo negligentiam de proba. Montal. in. l. 24. titu. 22. par. 3. & in l. 8. per tex. ibi ti. 7. lib. 1. fori, Ludo. Roma. cõs. 339. versicu. quoad secundum, Auilesius in cap. 1. prętorum in
2 verbo fiel nume. 28. [Vbi tractat latè quando iudex negligens dicatur, & quomodo probetur negligentia vsque ad nume. 38. ibiquè discutit, an propter negligẽtiam perdat salarium vel officium, & an præcedere debeat protestatio seu monitio partis, vt iudex tãquam negligens puniatur est videndus, idem Auile. in dict. cap. 1. prętorum nume. 43. & sequen. & an sint necessariæ plures monitiones ibidem numer. 46. & quod ob hanc causam iudex soluit, an repetat ab alio litigatore discutit nume. 47. vsque in finem. Denique lex ista est singularis in materia, & tollit dubitationes plurimas, signa eam. adde quę in hac materia dicam infra lib. 7. tit. 1. in fine in glo. vlti.

LEY. III.

¶ *Que no sean prendados vnos lugares por lo que deuen otros lugares.*

¶ *Don Alonso en Valladolid era de. 1363. peti. 34.*

¶ Ordenamos, que en las ciudades y villas y lugares donde no han cabeça de

pecho,que no sean prendados los vnos lugares,por lo que deuen los otros, [a] ni los vnos hombres por los otros,mas que cada vno sea prendado por lo que ouiere de pechar.[b]

GLOSS. I.

a *Por lo que deuen los otros.* Circa materiam pignoratio num seu represaliarum vide quę dicam infra eod.l.10 &.11.

GLOS. II.

Vniuersitas quod debet,singuli non debent.

b *Que cada vno sea prendado por lo que ouiere de pechar.* Sic scribit Luc.de Pena in.l.vna.C.vt nullus ex vica. pro alie.debi.lib.11.audite,inquit,& diligenter attendite iustitiarij & iudicantes qui sub prętextu collectę Regis curiæ debitæ represalias facitis omnium de loco,prædasque interdum agitis,velut hostes: nam & quod vniuersitas alicuius municipij debet, singuli de ipsa vniuersitate non debēt.l.sicut.§.1.ff.quod cui.vniuer.nomi.hactenus Luc.cuius dictum refert Gregor. Lupi dicens hoc in regno quandoque id fieri in.l.15. in verbo en otros lugares,titu.10.de vi priuata par.7.

LEY. IIII.

¶ *Que el vasallo no pueda hazer prendas por lo que le fuere librado en qualquier ciudad villa o lugar.*

¶ *Don Enrrique.II.en Toro,era de.1407.l.70.*

¶ Mandamos,que ningun nuestro vasallo que de nos tenga tierra o merced, sea osado de hazer prendas por lo que le fuere librado,a qualquier ciudad, villa o lugar donde fuera librada su tierra o merced, o acostamiento, [a] ni a otra persona, por los marauedis que le fueren deuidos: y si prendare por si mesmo que pierda la deuda, [b] si fuere hombre honrrado,y si fuere otro hombre de menor estado,que pierda la deuda,y sea preso,assi como el que roba,y no sea suelto hasta que lo nos mandemos. Y si el alcalde por malicia,o por negligencia,[c] no quisiere hazer la prenda tan ayna,peche al q̃ ouiere de auer los dineros,el daño q̃ rescibiere doblado,a vista de nos o delos nuestros oydores,[d] y los alcaldes y juezes de cada lugar do esto acaescie re,ayā poder de apremiar a los nuestros arrēdadores y recaudadores,por los cuerpos y por los bienes,hasta que cumplan lo que embiamos a mandar.

GLOS. I.

Donationes terræ vel honoris in Hispania, quæ dicantur.

2 *L.2.tit.26.par.4.verba referuntur ibi.*

a *Donde fuere librada su tierra, o merced, o acostamiento.* In Hispania Reges nostri consueuerunt donationes vasallis suis nobilibus reddituum facere, quos Reges ipsi soluēdos decernunt in loco aliquo regni sui, quā donationem de tierra idiomate nostro appellamus,de qua & honore mentio fit in.l.2.tit.26.de feudis par.4. cuius verba sunt, *Tierra llaman en España a los maraue dis que el Rey pone a los ricos homes,e a los caualleros en lugares ciertos.E honor dizen aquellos marauedis que les pone en cosas señaladas,que pertenescen tan solamente al señorio del Rey,e dagelos el por les hazer honrra,assi como todas las rentas de alguna villa o castillo. E quando el Rey pone esta tierra e honor a los caualleros y vasallos, non faze ninguna postura.Ca entiendese segun fuero de España, que lo han a seruir lealmente,e non los deuen perder por toda su vida,sino fiziessen porque.* Ecce redditus huiusmodi durant ad vitam eius,cui conceduntur,& nō transeunt ad filios nec hæredes. Mortuo tamen Rege concedente,ab eius successore confirmationem impetrare oportet,quę facile conceditur.l.20.tit.13.part.2. vbi Grego.Lupi.

GLOS. II.

b *Que pierda la deuda.* An hęc pœna sit in vsu dixi supra eod.l.1.glo.4.nu.4.

GLOS. III.

Iudex negligens in damnis punitur duplicatis.

c *Por malicia,o por negligencia.* Nota q̃ iudex negligēs in damnis duplicatis punitur in specie huius legis,vide quæ diximus supra eo.l.2.glo.3.

GLOS. IIII.

Senatores Regij cognoscere possunt de omnibus causis, de quibus Rex ipse cognosceret.

d *A vista de nos o de nuestros oydores.* Nota regios senatores cancellariæ posse de omnibus causis cognoscere,de quibus Rex ipse potest,dixi in stylo cancellariæ tit.1.præmi.25.glos.4.& præeminen.20.glo. 1.&.4.

LEY. V.

¶ *Que no puedan ser prendados los bueyes y bestias de arada,ni los aparejos dellos.*

¶ *Don Alonso en Alcala era.1386.titu.18.l.2. El mismo en Segouia,era.1385.ley.25. confirmanlo don Fernando y doña Ysabel en Madrigal,año de.1476. peti.25.*

¶ Establescemos y mandamos,que por los pechos y tributos,que a nos son, o fueren deuidos, ni por deudas que a otras qualesquier personas fueren deuidas por cartas o cōtractos,o en otra qualquier manera,assi a christianos como a judios y a moros,que no seā prendados, ni tomados,ni embargados por ninguna ni alguna manera,bueyes ni bestias de arar,[a] ni los aparejos que son para arar y labrar y coger pan, y los otros frutos de la tierra. Saluo solamente por los nuestros pechos y derechos, y de los otros señores:[b] o por deudas que deue el labrador al señor de la heredad,[c] no se hallando otros bienes muebles ni rayzes.[a] Y si los nuestros cogedores y recaudadores, que assi prendan por los nuestros pechos y derechos,y los alguaziles y officiales,que hazen las entregas delas deudas, y otras qualesquier personas por ellos contra esto hizieren, mandamos que tornen la prenda que prendaron y tomaron, o embargaron en qualquier manera al querelloso, conel daño que por ello rescibiere. Y por esse mesmo hecho,cayan e incurran en pena del quatrotanto de lo que valiere la cosa que fuere tomada y embargada contra esto que nos ordenamos,y desta pena,aya la mitad el querelloso,y la otra mitad para la nuestra camara. Y si la entrega o toma o embargo fuere hecho por deuda o fiadoria de persona priuada,que la persona cuya deuda fue, o la fiadoria porq̃ hiziere o prouare de hazer la entrega o toma o asentamiento o embargo,que el tal pierda la deuda o fiadoria,o el derecho que por esta razon le pertenesce. Y todo priuilegio,vso y costumbre que cōtra esta nuestra ley o declaramiento sea o pueda ser en qualquier manera, nos la reuocamos y tiramos, y mandamos que no vala. Otro si,tenemos por bien e mandamos por pro comū de la tierra, que carta desaforada, o otra qualquier que sea hecha y otorgada hasta aqui, o fuere de aqui adelante,o pleyto o pastura,o renunciacion,[c] que sea hecha contra esto,que no vala.Y si la jura fuere hecha en contrario contra esto, que el señor del deudo pierda la deuda por esto. Y si alguno hurtare o forzare alguna cosa de las sobredichas, mandamos que la torne aquel a quien la tomo, con onze doblado.Y que se parta esta pena,segun que dicha es.

GLOS. I.

Boues & alia animalia ad arandum & seminandum destinata pro executione capi non possunt.

a *Bueyes ni bestias de arar.* Nota boues & alia animalia ad arandum & seminandum destinata capi non posse pro executione,concordat.l.executores &.l. pignorum & authenti.agricultores.C.quę res pigno.oblig. poss.l.4.tit.13.de pigno.par.5.l.5 tit.27. de execu. rei iudi.par.3.vide tamen quæ circa hoc diximus in stylo cancellariæ tit 1.ptæminen.17.declara.9.legis Toleti in prin.glo.2.& sequentibus.

GLOSS. II.

1 *Boues vel aratoria instrumenta capi non possunt pro debito priuato vel fiscali,alijs bonis non deficientibus.*

2 *Boues vel aratoria instrumenta capi possunt pro debito fiscali, alijs bonis deficientibus,non sic pro debito priuato.*

b *Saluo solamente por los nuestros pechos y derechos, y de los otros señores.* In hoc videtur textaste sibi ipsi aduersari.in eius siquidem initio æquiparat omnia debita siue priuata fuerint siue fiscalia, statuens pro eis nullatenus

Universidad de Deusto
Biblioteca

nullatenus capi posse boues vel alia aratoria instrumẽ ta,hîc verò excepit ab ea regula debita fiscalia. Quare quo pacto dissoluatur antinomia,dubito valde,nisi di xeris in initio supponi,non deficere alia bona,in quibus executio fieri possit,qua in specie nimirum nulla sit differentia inter debita fiscalia & priuata,nõ enim capi possunt huiusmodi instrumenta pro eis. [At hîc supponitur,alia deficere bona in quibus fieri possit executio,quo casu distinguitur inter hęc debita, si enim fuerint fiscalia,fiet proculdubio executio in his instrumentis ad culturam agri destinatis,pro debitis verò priuatis secus. Et in hoc corrigitur lex commodis,& quæ ibi notant docto.ff.de re iudi.&.l. stipendia.C.de executio.rei iudi.&.l.3.tit.27. de executio. rei iudi.par.3.vt latius diximus in stylo cancellariæ titu,1.prœmunentia.17.casu.20,decla.9.in prin. glosſ.6. quod limita vt in.l,sequen.

GLOSS. III.

Boues & alia aratoria instrumenta capi possunt alijs bonis deficientibus pro debito fiscali,& pro debito ipsi domino fundi.

c *O por deudas que deue el labrador al señor de la heredad.* Nota quôd ea quę debentur ab agricola fundi domino,habent simile fisco priuilegium,nempe,vt alijs bonis existentibus boues aut instrumenta agriculturę,vt pignora non capiantur, sed tunc demum cûm alia bona desunt mobilia vel immobilia,adde.l. sequen.in fine.

GLOSS. IIII.

Boues & alia aratoria instrumenta quibus casibus capi possint,pro executione.

d *No se hallando otros bienes muebles ni rayzes.* Nota ex l.ista,quòd tunc demum ad capturam boum & alia rum rerum ad agriculturam designatarum peruenitur cum alia desint bona,& non aliâs. Et hoc intellige in debitis vel fiscalibus,vel his quæ ab agricola fundi domino debentur,non in alijs priuatis. De quo latius in stylo cancellariæ titu.1.præeminen.17.casu.20.declara.9.in prin.in glo.6.

GLOSS. V.

Renuntiari an possit priuilegio ne boues aratorij, & alia instrumenta culturæ destinata pro debito capiantur.

e *O renunciacion.* Nota huic priuilegio renunciari non posse,ne publica vtilitas offendatur,si boues & instrumenta aratoria pro debito caperentur, vide in simili tradita per Dida.Perez in.l.1.titu,2.lib.4.ordina.col. 1364.& seq.in illa quæst.an nobilitati & eius priuilegio renunciari possit,

LEY. VI.

¶ *Que vn par de bueyes de labrança,no sean apreciados al labrador,aunque sea por pechos reales,ni por otras deudas sean prendados los de mas bueyes:ni sean prendados los cauallos y armas de los caualleros y hidalgos,saluo por rentas reales,y por la renta dela heredad del señor.*

¶ *Don Iuan.I I.en Madrid año.1435.peti.41.y dõ Fernando y doña Ysabel en Madrigal año de.1476.peti. 23.vide.l.26.tit.13.lib.8.*

¶ Ordenamos otro si, que a ningun labrador,no sean apreciados vn par de bueyes de labrança, assi en los nuestros pechos reales, como en los concejales, ni sean prendados: antes que sean libres y esentos el dicho par de bueyes,[a] a cada vn labrador, y no mas. Y mandamos que la ley quinta sobredicha,[b] sea guardada, assi en los bueyes y bestias de arada,como en los cauallos, y armas de los caualleros y hidalgos,[c] que no puedan ser prendados, secrestados ni embargados, por ninguna ni alguna deuda que sea deuida a ninguna ni alguna persona, ni por deuda de concejo,ni de otra persona alguna, saluo por los nuostros pechos y derechos reales que sean deuidos a nos solamente, y no a otra persona,[d] y por los deudos del señor de la heredad, como dicho es en la ley antes desta.

GLOS. I.

Lex præcedens limitatur.

a *Que sean libres y esentos el dicho par de bueyes.* Lex ista limitat præcedentem,vt etiam pro debito fiscali capi pro pignore rustico seu agricolę vnum par boum.etiã si alia bona deficiant. De quo latius in stylo cancellariæ tit.1.præemi.17.casu.20.declaratio.9.in principio glosſ.6.

GLOSS. II.

1 *Executio fieri non potest in armis & equis militum vel nobilium Hispaniæ,*

2 *Milites*

2 *Milites quomodo armari & creari possint iure communi vel regio.*
3 *Milites quis creare possit.*
4 *Regina an creare possit milites.*
Milites an creari possint per substitutum Regum, ibid.
5 *Militum materia remissiue.*
Milites nostri temporis an gaudeant priuilegijs militum,ibid.
6 *Fidalgui Hispaniæ vel milites an pro debito ciuili, carceri mancipari possint.*

b *Como en los cauallos y armas de los caualleros e hidalgos* Nota executionem fieri non posse in equis & armis militum,& nobilium Hispanię, qui nostro idiomate
2 hidalgos appellantur. [Milites autem sunt in nostra Hispania à Rege nostro armati & creati,etiam nõ seruatis ceremonijs antiquis legum Partitarum, nec ab alio,quàm ab ipso Rege creari possunt, vt in.l.6.titu, 1.de militibus infra lib.6. nam iure antiquo plura requirebantur. Primò iuramentum de non euitãdo mortem pro republica.2.quòd ei cingatur ensis.3.quòd signetur ei stigmate in brachio,Quartò quòd scribatur in matricula militum,Quintò quòd examinetur si est idoneus ad militiam,vt Accursius docet in.l. milites ff.ex quib.cau.maior. quam glosſ. commendat Panormi.in.c.in nostra nume.8.de procurato. Amade. de Castello in tracta.syndicatus in verbo magnificum & generosum militem nume.37.Alexand.in.l, centurio nume.3.ff.de vulga.Petr. Antiuoli in tractatu de muneri.§.4.nume.6.Grego.Lupi in.l.49.titu.5.de emptio.& venditio.par.5.in verbo cauallero. Dida. Perez in.l.1.tit.1.lib.4.ordina.col.1318.Hodie autem sine his solemnitatibus potest Rex noster milites armatos creare,vt in dict.l.6.tit.1.infra libro.6. [Et quamuis olim qui miles erat,creare poterat militem,vt probari
3 videtur in.l.11.& ibi notat Grego.Lupi in glo.1. tit. 21.par.2.& in.l.1.tit.25.par.4. quod ex consuetudine generali fieri notat Ioan. Fab. in rubri.C.de milita. testa.Iure autem communi nemo militem creare potest,nisi Princeps vel populus supremus, qui potestatem habeant legum condendarum, secundum Barto. in.l.1.nu.78.C.de dignita.li.12.per tex.in.l. neminem C. de re milita.lib.12.Ioan.Fab. vbi supra, Greg.Lupi in dict.l.11.titu.21.par.2.in glosſ.1.per text.expressum in dict.l.6.titu.1.de militibus infra lib.6. [Qua
4 tenus autem dict.l.6.permittit Reginæ hanc militum creationem & ordinationem,corrigit.l.11.titu.21.par. 2.vel dici potest, non corrigi,sed quòd Regina possit per militem,cui ipsa commiserit,hoc explicare, siue sit sibi subditus,vel non, quod & in Rege habere locum, vt per substitutum id facere possit, tenet Greg. Lupi etiam stante dict.l.6.in dict.l.11. titul.21. part.2. glosſ.1.ad finem,cuius sententiæ adhæreo. [Alia plu
5 ra de militibus vide per Dida.Perez in dict.l.1. titu.1. lib.4.ordina.col.1317.& plumb.sequen. & Cassaneus in cathalogo gloriæ mundi.8.par.consideratio. 16.& 17.& pluribus sequenti. Et an milites nostri temporis, eodem gaudeant priuilegio,& ciues regni Peru Indorum commendatarij latissimè discussi in stylo cancellarię tit.1.præemine.17.casu.20.declara.9.§.2.glosſ.4. nume.8.&.9.quę valde vtilia sunt,ad ibi dicta lectorem relego. [Milites isti & fidalgui communiter dicti nobiles Hispanię hoc potissimum gaudent priuilegio,ne pro debito ciuili carceri mancipari non possint nec arma corporis sui nec equi in pignus capiãtur vt hîc & in.l.9. titu.1.&.l.3.tit.2.lib.6.infra &.l.23.ti. 21.par.2.&.l.3.tit.27.par.3.& nos late de hoc tractauimus in stylo cancellarię titu.1.prœeminen.17.casu.20. declara.9.§.2.glosſ.4.num.4. Et an possit nobilis ipse carceri mancipari dixi ibidem in glosſ.1. vbi omnino vide.
6

GLOSS. III.

Nobiles Hispaniæ pro quibus debitis capi possint eorum personæ vel arma & equi.

c *Y no a otra persona.* Nota arma & equos militum & nobilium Hispanię non posse pro debito priuato capi,sed solum pro tributis vel alijs debitis fiscalibus,& non pro tributis alij debitis,concordat.l.9.tit.1.de militibus infra libr.6.&.l.3.4.&.5.tit.2.eod.lib.nisi debita descendant ex delicto vel quasi,vt in.l.6.tit.2. lib.6 infra vel nisi decoxerint,vt in.l.4.tit.19.de decoctoribus infra,hoc lib.

LEY. VII.

¶ *Que los ganados del concejo de la mẽsta ni de los vezinos de otros lugares no sean prendados.*

¶ *Don Enrrique.IIII. En Toledo año de.1462.peti.17 Y en Nieua año de.1473.peti.18.19.*

¶ Ordenamos y mandamos,que no seã secrestados ni prendados los ganados y bienes semouientes,[a] de los vezinos y maradores de las nuestras ciudades,y villas y lugares,señaladamente del concejo de la mesta,ni sea hecha execucion alguna de los dichos ganados y bienes, por deuda de los concejos y lugares dondellos moraren,[b] saluo solamente por las deudas proprias,que ellos deuieren o fueren fiadores.[c] Y mandamos que se guarden los priuilegios que sobre esto son otorgados por nuestros progenitores, y por nos a las dichas ciudades y villas,y al dicho concejo de la mesta.[d]

GLOS. I.

1 *Lex*

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 *Lex nostra explicatur.*
2 *Capi non possunt nec pignorari bona particularium pro debito vniuersitatis.*
3 *Vniuersitas non potest obligare singulos de vniuersitate, nisi ipsi consenserint.*
4 *Consuetudine an effici possit, vt singuli ciues teneantur pro debito ciuitatis vel vniuersitatis.*

a *Ni prendados los ganados ni bienes semouientes.* Nota ex lege ista, pro debito vniuersitatis fieri non posse executionem in bonis semouentibus particularium de vniuersitate prædicta, & licèt text.iste de peculibus seu bonis semouentibus loquatur, positum hoc fuit gratia exempli & frequentioris vsus. Solebant enim fratres concilij mestensis pro debito ipsius concilij pignorari, hoc voluit principaliter prohibere lex
a ista, & huiusmodi consuetudinem reprobare. [Sed regulariter hæc conclusio procedit in omnibus bonis, tam mobilibus quam immobilibus, iuribus, & actionibus, vt pro debito vniuersitatis bona quęcunque particularium capi non possint, vt in.l.1. C.vt nullus ex vicarijs lib.11.l.in tantum.§.vniuersitatis, & ibi docto.ff.de rer.diuisio.l.sed si hac, §.qui manumittitur. ff.de in ius vocã.l.1.§.omnibus.ff.quod cuiusque vni. nomi. & ibi notat Ange.nume.4.Bar.Alexan. & docto.in.l.4.§.actor.ff.de re iudica. quia non est debitũ particularium sed vniuersitatis, vt in dict.l.in tantum §.vniuersitatis, & in locis supra citatis.l.13.titulo.2.de
3 actore par.3. & ibi Grego.Lupi. [Vniuersitas siquidem non potest obligare singulares personas de vniuersitate, si ipsi non consenserint glos.in.l.2.C.quæ sit longa consue.Panorm.in.c.cum omnes num.6.de consti.Bar.in.l.quod maior.ff.ad municipa. Alexã. consi.44.in fine lib.1.Paul. & Ripa num.40.in.l.4.in princi.ff.de reiudi.Bernard. Diez à Luco in regula.
4 267. [Cæterùm si consuetudo alicubi esset, quòd prodebito vniuersitatis caperentur iumenta & pecudes singularium personarum eiusdem vniuersitatis, valeret consuetudo secundum Bald.in.l.etiam numer.25. C.de executio.rei iudi.per.text.in.l.missi opinatores C.de exactor.tribu.libr.10. quem refert & sequitur Grego.Lupi in dict.l.13.tit.2.de actore part.3.in verbo, o el cabildo, dixi in stylo cancellariæ tit.1.præmi. 17.casu.20.decla.9.§.4.glos.4.quam tamen non crederem valere hoc in regno, cûm per .l. istam improbetur.

GLOS. II.

b *De los concejos y lugares donde ellos moraren.* Concordat.l.13.tit.2.de actore par.3.quod intellige, vt dixi in glo.præcedenti,

GLOSS. III.

Executio fieri potest aduersus fideiussorem contractus.

c *O fueren fiadores.* Nota executionem fieri posse aduersus fideiussorem cantractus, de qua materia vide Roderi.Xuarez in.l.2.tit.3.de los emplazamientos. §.sed pone quęstionem per totum lib.2.fori, cõcordat cum hac lege tex.in .l.91.in fi.&.11.infra eod.

GLOSS. IIII.

1 *Vniuersitas vel concilium defendere tenetur pignoratum contra priuilegia vniuersitati concessa.*
2 *Ciuitas turbari videtur in possessione, si vnus ciuis prohibetur.*

d *Y al dicho concejo de la mesta.* Quoties priuilegia vniuersitati concessa non seruantur cuicunque personæ eiusdem vniuersitatis, tenetur vniuersitas ipsa vel concilium priuatum pignoratum defendere, quippe cui incumbat defensio subditorum, vt in.c.licet de probatio.& notat Matthæ.Afflict.in constitutio. regni Siciliæ lib.3.rubri.32.constitutione incipi. eos tantum, Petr.Nunnius in lib.de manda.exequen.c.6.numer. 24.versi.& supra dicta faciunt. Quod sæpe vidi
e practicari in regia cancellaria Pinciana. [Tota enim ciuitas turbari & inquietari videtur in possessione, si vnus ciuis prohibetur.l.1.§.municipes, ff.de acqui. possessio.& nuncupatim Bald.in.l.si plures, C.de conditio.inser.nume.13.Oldrald.consil.66. in fine, Petr. Nunni.de mandatis exequendis.c.13.nu.vltu.

LEY. VIII.

¶ *Que ninguno resista las prendas, que el Rey mandare hazer por sus rentas.*
¶ *Don Alonso en Leon, era de.1387.leti.2.*

¶ Mandamos que quando nos embiaremos a prendar, o executar por las nuestras rentas y pechos y derechos, que ningun concejo, ni cauallero, ni persona priuada, no sea osado de resistir la dicha execucion y prendas. Y qualquier q̃ no cumpliere y resistiere nuestra carta y mandado, sobre la dicha execucion y prenda, que si fuere concejo, o persona poderosa, o official, que pague sey scientos marauedis desta moneda, que son ciẽto de la buena moneda, a y esto q̃ se libre en nuestra corte: y si alguna persona singular por su pecho especial, b hiziere resistencia a las dichas execuciones y prẽdas como dicho es, q̃ pague con el treslãto lo q̃ deuiere, y esto q̃ lo librẽ los alcaldes de la ciudad villa o lugar do esto acaesciere.

LEY.

LEY. IX.

¶ *La pena del que defendiere la prenda de los pechos reales.*
¶ *Don Iuan.1.en Guadalajara año de.1390.l.8.*

¶ Qualquier que por si o por otro defendiere la prenda que se hiziere por lo que a nos fuere deuido, de nuestros pechos y derechos reales, sea tenudo a nos pagar con el doblo, c las dichas nuestras rentas y derechos, si la dicha resistencia fuere prouada por publico instrumento. d

GLOS. I.

Marapetinus bonæ monetæ valet sex hodiernæ monetæ, & aliquando valuit decem.

a *Que pague seyscientos marauedis desta moneda, que son ciento de la buena moneda.* Hîc ponitur pœna resistentium pignorationem, quæ fit ob tributa & iura regalia, nempe, sexcentum dipondiorum seu marapetinorum, vt vulgo dicimus, monetæ hodiernę, qui centũ erant bonæ monetæ, aliâs vnus valet decem, vt in.l.1. ti.10.de iniurijs infra lib.8.ibi.seyscientos marauedis de los buenos, que son seys mil marauedis desta moneda. Quod explicat optimè.d.D.Couarru.lib.de veterum collatione numismatum cum his, quę modo expenduntur.c.5.nume.3.quem vide.

GLOS. II.

1 *Nobilis maiori pœna pecuniaria afficitur quàm plebeius pro eodem crimine.*
2 *Pœnæ iure nouissimo appositæ contra inuadentes & occupantes redditus regios, vel pignoribus pro eis captis resistentes, quibus leges nostræ corriguntur.*

b *Y si alguna persona singular por su pecho especial.* Sed contra videtur, vt in pœna pecuniaria pro eodem crimine plus puniatur nobilis & potens, quàm plebeius & ignobilis, vt in.l.properandum.§.sin autem vtrique, & ibi Barto.& alij.C.de iudi.gloss.in.c.1.§.si rusticus, versi.similes rusticum in verbo aut diuino in fin.& ibi Bald.Albaro.& Cardi.Alexan.titu.de pace tenen.gloss.& docto.omnes in cap.cum quidam de iure iuran.Tiraq.de nobilitate.cap.20.numer.120. & sequen.vbi assignat rationem, plureſque citat concordantes. Huic tamen obiectioni responderi poterit, nõ esse maiorem pœnam quæ plebeio imponitur, quandoquidem raro aut nunquam sexcentum dipondia
2 soluet aliquis pro tributo, sed multo minorem quantitatem, nisi sit valde diues. [Verùm hęc omnia immutata sunt legibus nouioribus, quibus diuersæ & multo maiores pœnæ pro huiusmodi crimine imponuntur. Nam si quis violenter occupauerit redditus regios, punitur pœna mortis & confiscationis bonorum omnium, vt in.l.1.titu.8.de redditibus regijs infra lib.8. Sin autem absque violentia dolosè redditus regios occupauerit, & fraudulenter si officialis fuerit regius administrationem quoquomodo habens bonorum regis, punitur exilio perpetuo â regnis, & bona eius omnia confiscabuntur. Sin autem fuerit persona priuata officium regium non habens restituet redditus cum fructibus, & quadruplum persoluet regio fisco. Easdemque pœnas incurrunt, qui dederint auxilium opem & fauorem delinquentibus, vt in.l.2.tit.8 de redditibus regijs infra lib.9. At verò si quis resistat pignoribus sibi captis pro tributo ab ipsomet debito, illud soluet cum quadruplo & à proprio loco vbi degit, exulabit per annum pręcisum, eademque plectentur pœna eis auxilium & fauorem præstantes. Quòd si maiorem fecerint resistentiam, pœna augebitur iudicantis arbitrio, vt in.l.4.tit.8.infra lib.9.quibus leges nostræ corriguntur.

GLOS. III.

c *Conel doblo.* Hodie augetur hęc pœna, est enim quadrupli & exilij per annum, vt in.l.4.titul.8.de redditibus regijs infra lib.9.dixi in gloss.prędcedenti, nu.1.

GLOS. IIII.

1 *Probatio per instrumenta certior est & promptior, quàm per testes.*
2 *Instrumentum est ius probatum eodem.*
Instrumentum est ipsa veritas apparens & probatio probata non probanda, ibi.
3 *Instrumentorum probatio dicitur euidens.*
Instrumentum dicitur probatio euidentissima & manifesta, patens, & indubitata, ibi.
4 *Probatio per instrumentum requiritur in multis casibus, remissiue.*
Statutum de instrumento loquens non extenditur ad testes, ibi.
Lex pœnalis de instrumẽti probatione loquens, an extendatur ad testes, ibi.
5 *Lex nostra corrigitur per.l.4.titu.8.lib.9.infra.*

d *Por publico instrumento.* Probatio per instrumentum certior est & promptior, quàm testium, vt constat ex glo.in rubri.ff.de fide instrumen. & ex Federi. de Senis consi.148.col.1.& ex traditis à Tiraq.lib.1.de retractu.§.2.glo.1.nume.20.& sequentibus, vbi plura congregat, dicens instrumentum esse ius probatum secundum Bald.consi.454.col.1.lib.1.& in.l.Imperator 1.ff.de statu homi.lectione.1.col.2.versi. sed an poterit, estque veritas apparens probatio probata, nõ probanda, nec quę indiget discussione vel fori disceptatione, cui accedit Iaso in repe.l.admonendi num.154 ff.de iureiuran.& in.l.1.nume.10.ff.de noui ope.nun.
& cons.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& consi.124.in princi.lib.1.Maria.Soci.in Clementina 1.de procura.& cons.12.ad fin.Deci.consi.30.& consi. 118.& consi.183.in princi.Marsi.in.l.si quis.num.140. ff.de quæstio.Ioan.Andre.ad Specula.titu.de procuratori.§.ratione autem formæ col.1. [Dicitur etiam instrumenta testorum probatio euidens.c.cum dilecti,vbi id expendunt Panormi.& Barba.de dona.c.cum inter de re iudi.c.cum contingat de rescriptis: & euidentissima.c.licèt causam de probatio.ex quo id notant Anto.& Panor.notab.13.Feli.nota.11. & Deci.notab.13. est etiam manifesta probatio,& manifestissima liquida,patens,certa,indubitata,& notoria,vt probat Tiraquel.ipse lib.1.de retractu.§.2.gloss.1.num.22.[Quare probatio per instrumentum requiritur in multis casibus,vt in.l.si in alterius ad finem.C.si minor se maior.dixe.& auth.sed nouo iure.C.si cert.petat.l.testiũ C.de testi.l.generaliter.C. de non numera. pecunia.c. porro de priui.c.1. de censib.in.6.cum alijs multis ibi congestis â gloss.in verbo in scriptis & alijs doctori. atque etiam â gloss.in.l.contrahitur.ff.de pignori. & Specula.in titu.de instru.editio.§.restat verli. quid si vnus,& Guido Papę decisio. Delphina.582.versi. sed quę sunt illa. Nimirum ergo si hac ratione in.l.ista requiratur probatio per instrumentum,quæ cum sit pęnalis forte non extendetur ad testes, quemadmadum statutum de instrumento loquens non extenditur ad testes ex sententia Iacob. Butri. in.l.1.ff.de fide instrumento. Imolæ in rubri.extra de fide instrumen.

4 idem voluit Tiraq.d.§.2.gloss.1.nume.15. [Sed fortè hęc necessaria non sunt quoad.l.istã quippe quę corrigatur per legem.4.titu.8.infra lib.9.vt dixi in gloss.2. nume.2.vbi maior pœna imponitur, nec illa lex exigit probationem per instrumentum.

LEY. X.

¶ *Que no se hagan prendas ni represarias por deudas,que otros deuan,ni se cometan executiones,sino a las justicias ordinarias,y quando por grande o euidente causa se cometiere a otro,sea persona rica y idonea.*

¶ *Dõ Fernãdo y doña Ysabel en Madrigal año de.1476. pragmatica.*

¶ Defendemos que en nuestros reynos y señorios,no sean hechas prendas ni represarias algunas, por deudas que otros deuan. [a] Y mandamos a los del nuestro consejo,y a los oydores de la nuestra audiencia,y a los nuestros contadores mayores,y a los otros alcaldes y juezes de la nuestra corte y chancilleria,que no dé ni libren cartas, ni sentencias, ni otras prouisiones algunas, para que se hagan executiones,saluo por los alcaldes ordinarios de los lugares.[b] Y si por alguna grande y euidente causa ouieren de deputar executores para hazer algunas executiones,que las tales sean personas y doneas y ricos,y conoscidos en nuestra corte. [c] Y otro si mandamos que por razon de testimonio que tomen,ni porque digan que les sea denegada la justicia, ni por razon de robos, que digan que les ayan sey do hechos,ni por otra causa alguna,ninguno sea osado, ni hazer represarias contra los bienes de los deudores, ni contra sus personas,[d] ni en otra manera alguna.Y si alguno tuuiere tales quejas, que lo pida y demãde en juyzio por via ordinaria,[e] fasta que la causa sea fenescida por sentencia o por obligacion,[f] y sea pedida la execucion della. Y qualquier que lo contrario hiziere, por esse mesmo hecho pierda el deudo,que le fuere deuido,y la mitad de sus bienes sean aplicados a nuestro fisco,y mas incurra en pena de robador publico.[g] Y en qualquier lugar que fuere hallado, sea hecha en el execucion de la dicha pena.E mandamos que aquel por cuya causa y ocasiõ las tales prendas o represarias fueren hechas,[h] q̃ pierda el priuilegio y la merced por que se haze la dicha execuciõ,y pierda el deudo por la primera vez,y por la segunda incurra en la dicha pena de robador . Pero que aquellos que tienen nuestros priuilegios y cartas sobrescriptos,que fueren librados de nuestros cõtadores mayores,de marauedis y otras cosas situadas,o otras obligaciones publicas,que traen aparejada execucion,[i] que despues que ouieren pedido execucion a los ordinarios , y aquellos fueren negligentes,que requieran al concejo y justicia del lugar,que luego les hagan cũplimiento de justicia,[k] y si no lo hizieré que vengan al nuestro consejo,[l] y mostrãdo las diligencias,que sobre esto hizierõ, mandamos

mandamos,que les sea dado executor en los bienes y personas de los deudores, y de sus fiadores:y assi mesmo de la justicia y regidores y officiales del concejo,q̃ fueron requeridos y negligẽtes,[m] en hazer cumplimiento de justicia,y de otra guisa no se haga la execucion , so las penas de suso contenidas.

GLOSS. I.

1 *Pignoraciones vulgo represariæ dictæ inter regnicolas fieri iure regio prohibentur.*
Pignorationes exterorum pro iniustitia factæ cõtra regnicolam an fieri possint,ibi.& seq.
2 *Represariæ seu pignorationes quæ dicantur.*
3 *Rixæ & ad arma deuenire permittitur propter tuitionem corporis & rerum.*
Corpus mysticum dicitur vniuersitas,ibi.
4 *Represariæ loco belli subrogantur,& qui potest indicere bellum,potest & represarias concedere.*
5 *Represariarum materia,remissiue.*

a *No sean hechas prendas ni represarias algunas por deudas que otros deuan.* Nota ex lege ista iure nostro regio represarias vulgo dictas,seu pignorationes,esse omnino prohibitas,sed hoc intellige inter regnicolas,vt cẽsuit Gregp,Lupi in.l.15.in verbo otros lugares titu. 10.de violentijs par.7.dixi in.l.2.gl.1.supra eod. Contra nõ subditos autem concedi possunt, ob denegatam vel prolongatam iustitiam,vt probat idem Grego. Lupi in dict.l.15.in glo.magna titu.10.par.7.ad medium ibi q̃ prop ẽ finem attestatur in praxi fuisse obtentum, ob denegatam iustitiam in alio regno cuidam Hispano circa prędam ei factam,sequestratas fuisse merces quorundam mercatorũ illius regni hoc in regno existentium vsque ad quantitatem prędę, donec Hispano ius redditũ fuit in regno illo extero,& tum demũ

2 relaxatum sequestrum,ibique hoc latè discutit. [Et ne lateat veritas huius quęstionis, præmittendum est represarias seu pignorationes dici secundum quorundam locorum vsum,quando apprehenditur vnus pro alio,vel res vnius pro re alterius , & sic quoties alius pro alio pręganatur,vt in.c.1.de iureiur.& dam. dato lib.6.& ibi notat Iacob. â Canibus nume.1. est enim quędam species belli iusti concessio repræsariarũ seu pignorationum,secundum Ioan.de Ligna. in tracta. represari.col.1.& Marti.Laud.eod.tractatu nume.15.

3 [Licèt enim suscipere arma ob defensionem proprij corporis & rerum.l.vt vim.ff.de iusti.& iur.l.7.tit.10 &.l.2.tit.8.par.7.&.l.pen.tit.16.par.2.c.olim,& ibi Innocẽ.de restitu.spolia.sic etiam & pro defensione corporis mystici,quocirca regno,vniuersitati,vel ciuitati licebit singulos homines eiusdem regni vel vniuersitatis ab alia ofensos armis defendere, tãquam partes corporis mystici. Est enim vniuersitas corpus mysticũ vt dixi,partes suas cõtinens,hæ sunt singuli homines

4 eius,vt in.l.1.&.l.sicut.ff.quod cui.vni.nomi. [At represariæ seu pignorationes in locum belli iusti subrogantur,alijsque ordinarijs remedijs deficientibus concedi solent ab habentibus potestatem belli indicendi, causa iusta præcedente ad indicendum bellum,nempe ob non administratam iustitiã alicui subdito, & grauamen ei iustè illatum,vt resoluunt Ioan.de Ligna.& Marti.Laud.in tracta,represariarum & Ioan.à Canibus in.d.c.1.de iuiuran.lib.6.d.D.Couarru.hoc optimè ratione & authoritatibus probans in relectio.regulæ peccatum.2.par.§.9.nume.4.versi.hinc denique obseruandum est,quodque hęc sit iusta causa indicendi bellum,nempe contra eos qui subditis nostris denegant facere iustitiam,probat Augusti.in lib.quæstionum.q.10.super Iosue à Gratiano relatus in.c.dominus.23.q.2.Sed bona illorum cum quibus iuste bellum gerimus,nostra facimus,& iustè acquirimus statim cũ à nobis capta fuerint,cum eorum personis ,vt in.d.c dominus noster.23.q.2.& in.§.ea quæ ab hostibus insti.de rerum diuisio.l.pro hærede.§.si quid inde. ff.de acquir.hære.vbi est text.singula.secundum Bar.tex.

5 etiam in.c. hoc iure.1. distinctio. [Numrum ergo si ex ea causa represarię iuste concedantur,quæ ex generali cõsuetudine permissæ sunt,vt notãt gl.& doct.in auth.& omnino.C.ne vxor pro mari.Cyn.in authenti.habita.C.ne fili.pro patre,Iacob.â Canib.in.c.1. de iureiur.lib.6,nu.8.qui & numeris sequentibus tractat an pignorationes seu represariæ sint omnino prohibitę.prout summus pontifex asseuerat in.d.c.1.de iuiuran.lib.6.& num.21.& sequentibus traddit plures limitationes ad regulam permissiuam , quam optimè & eleganter probat.d.D.Couarru.d.§.9.nume.4. Ex quo constat non omnino tutam esse Grego.Lupi opinionem in.d.l.15.tit.10.par.7.cum ibi non supponat à Principe concessas fuisse ob eam causam represarias, cui magis obstat.l.sequens,vbi repetam.

GLOS. II.

Executio sententiarum vel instrumentorum commiti nõ potest, nisi iudicibus & executoribus ordinarijs locorum, vbi debitores degunt.

b *Saluo por los alcaldes ordinarios delos lugares.* Nota executionem sententiarum vel instrumentorum commiti non posse per regios senatores alijs quàm iudicibus seu executoribus ordinarijs locorum , vbi debitores commorantur.Ratio est,ne debitis salarijs seu sportulis indebitè priuentur & iniuste.Idem statutum est in l.13.&.14.tit.21.de executionibus supra lib.4.Didac. Perez in.l.19.glo.vlti.tit.14.lib.2.ordi. col.565. & seq: dixi in stylo cancellariæ tit.1.præmi.17.casu. 20. declaratio.2.gloss.vltima nume.25. Fallit vt dicam infra in glo.seq.

GLOSS. III.

1 *Executio ex causa legitima & euidẽti cõmitti potest*

Universidad de Deusto
Biblioteca

alij quàm ordinario loci,& tũc cuius qualitatis esse debeat executor.
Idoneus non solum dicitur facultatibus,sed & facilitate conueniendi,ibi.
2 *Exequutio hodie cõmitti non potest nisi ordinario loci aut ex causa exequutori curiæ vel cancellariæ regiæ.*

c *Seã personas idoneas y ricos y conoscidos en nuestra corte* Nota ex causa legitima & euidenti committi posse executionem executori, qui non sit ex ordinarijs loci, eo fortè quòd potens de quo præsumatur quòd ordinarij facere non poterunt iustitię complementũ, vel alia simili,& tunc committi debet homini fide & facultatibus noto & facili ad conueniendum. Non enim ex eo solũ quis dicitur idoneus quòd dives sit, sed quòd & facilis sit ad conueniendum, vt in.l.2.in princi.ff.qui sati.cogan,discutit latè Rode. Xua.in.l.2.tit.3.de los emplazamientos li b.2.fori.§.nũc oppor
a tune nume.19.& seq. [Hodie tamẽ aliter cautum est in.d.l.14.tit.21.supra lib.4.nempe,vt executio commitatur executori curiæ vel regię cancellarię, & nõ alij in casu.in quo permissum est,vt alteri quàm ordinario committatur,quę lex nouior est ista & æquior.

GLOS. IIII.

Captura personæ & benorum debitorum propria authoritate per creditorem facta prohibetur & punitur etiamsi ob defectum iustitiæ fiat.

d *Ni hazer represarias contra los bienes de los deudores, ni contra sus personas.* Hoc non dicitur propriè represaria,sed captura propria authoritate personæ vel bonorum debitoris per ipsum creditorem facta,quæ etiam prohibetur,vt diximus latius supra eo.l.1.& ibi dixi in gl.1.& 2.Hîc autem augetur pœna,vt infra dicam quinetiam prohibetur in hac lege etiamsi fieri dicatur propter defectum iustitiæ,vt & diximus supra eodem.l.1.glo.1.in fine.

GLOSS. V.

Creditor qui possessionem pignoris ingredi potest propria authoritate,vrbanius facit si coram iudice petierit.

e *Que lo pida y demande en juyzio por via ordinaria.* Quinetiam si ex pacto hoc possit creditor facere,vrbanius faciet si id postulet via ordinaria coram iudice vt in.l.3.in fi.C.de pigno.& ibi glo.& doct,vide etiã quę circa hoc dixit latè Tiraq.in lib.de constituto.1.par.nu.37.& seq.& nu.43.

GLOS. VI.

Transactione sententia & obligatione per instrumentum publicum facta dicitur causa finita.

f *Hasta q̃ la causa sea fenescida por sentẽcia o por obligaciõ* Credo hũc esse literę errorem,debuit etenim dicere,o transactiõ,nõ enim finitur, causa per obligationẽ sed per trãsactionẽ.l.fratris &.l.causas.l.nõ minorem.C. de transactio.nisi obligatio facta fuerit per instrumentum publicum,qua in specie lis dicitur finita, cũ hodie iure regio habeat paratam executionem,vt dicam infra in glo.9.& sic lex ista refertur ad frequentiorẽ vsum iuxta quem obligationes vt plurimum fiunt coram tabellione publico.

GLOSS. VII.

Pœna furis publici mortis.
Pœna capiẽtium personam & bona debitoris propriæ authoritate.

g *De robador publico.* Latroni publico infligitur pœna mortis,vt in.l.18.ti.14.de furibus par.7.sed quare hîc statuũtur tot pœnæ tamque rigurosę? Respõdeo,quia non solum capiũt bona sed & personã debitoris propria authoritate,ideo puniũtur creditores hoc facientes privatione actionis & debiti, & in confiscatione dimidię partis bonorum,& pœna mortis. Nec hac in specie practicari poterit quod diximus supra eo.l.1.gl.4.nu.4.vt & ibi limitauimus in fine glosę,seruabitur enim pœna hęc in praxi.

GLOSS VIII.

1 *Pignorationibus absque mãdato meo pro debito meo factis ipse puniar.*
2 *Dominus non tenetur regulariter ex delicto procuratoris.*

h *Por cuya causa o ocasion las tales prẽdas o represarias fueron hechas.* Ecce grauissimis pœnis plectuntur non solum qui pignoratines faciunt, verùm etiam hi quorũ causa & occasione fiunt,nempe,amissionis debiti, & pro secunda pignoratione pœna publici prędonis. Itaque si per famulum meum pignorationes personæ & bonorum fiant,licet non constet de mandato meo
2 puniar amissione debiti,vt hîc dicitur. [Quod est mirabile,quoniam regulariter dominus,non tenetur ex delicto procuratoris,si eius mandato non fiat.l.si quis iniquum.§.si procurator,& ibi docto.notãt. ff. quod quisque iur.nisi ad id habeat speciale mandatum, vt ibi dicitur.

GLOS. XI.

Instrumenta publica iure regio habent paratam executionem.

i *Obligaciones publicas que traen aparejada execucion* Nota ex lege ista iure regio instrumenta publica habere paratam executionem.Tu vide quę in materia hac fusse dixmus in stylo cancellarię tit.1.prœmi.17.casu 20.in prin.glo.1.nu.4.vsque in finem.

GLOS.

GLOSS. X.

i *Concilia ciuitatum & locorum Hispaniæ iurisdictione carent.*
2 *Concilia ciuitatum quando habeãt iurisdictionem, & nume.3.*
3 *Lex nostra explicatur nouiter.*

k *Requieran al concejo y justicia del lugar que luego les hagan cumplimiento de justicia.* Quorsum est requirendum concilium,cùm nullam habeat iurisdictionem? nisi in casu speciali,de quo latè diximus jn stylo cancellarię tit.1.prœminen.17.casu.12.& quòd concilium non habeat iurisdictionem actiuam,probat pluribus authoritatibus Petr.Nunni.in lib. de mandatis exe-
a quen.c.1.nu.8. [Respondeo in pluribus casibus concilijs ciuitatum & opidorum regni huius competere iurisdictionem,quorum meminit ipse Petr.Nunnius d.c.1.num.23. Vnus est in odium violentię, nempe,si iudices ordinarij nõ restituerint possessionem spoliatis intra triduum, etiamsi ex regio rescripto fuerint
3 spoliati,concilium enim & officiales eius id facient, vt in.l.2.tit.13.de restitu.spolia.supra lib.4.[Et ipse Petr.Nun.d.c.1.nume.23.versi.3.casus citat.l.12.tit.12.li.5.ordina.vnde lex nostra sumpta fuit,asseritque ex ea deduci & probari,concilium posse iurisdictionẽ exercere aduersus facientes pignorationes vel represarias. Sed salua eius pace,hoc non probat lex ista, sed quòd repræsariæ concedi non possunt, etiamsi is cui prædæ facta est consequi nõ potuerit iustitiã eo in loco, vbi deprędatus est,nisi requisitionem & monitionem iudici fecerit,& deinde congregationi vel concilio, de qua in hac lege,& sic hac in specie restitutionis prædæ est iudex concilium ipsum in defectum & negligentiam iudicum ipsius loci,& hoc probat lex ista,in quo est singularis, nota & signa eam.

GLOSS. XI.

Cancellariæ Peru poterunt ob absentiam remotam, Regis eiusque consilij de causis cognoscere ipsi Regi reseruatis.

l *Que vengan al nuestro consejo.* In his Indiarum regnis quia valde remota sunt à Principis & eius cõsilij præsentia,hac in specie crederem ad regias cancellarias, quæ in regno sunt,esse recurrendum, propter periculum quod ex mora verti posset,vt colliges ex his,quę fusse diximus supra hoc lib.tit.10.de donatio.l.1.glo.21.nu.14.& pluribus sequen.

GLOS. XII.

1 *Concilium ciuitatis dicitur habere iurisdictionem in specie legis nostræ.*
2 *Iudex negligens dici non potest,nisi fuerit à parte requisitus.*

m *Que fueron requeridos y negligentes.* Nota ex verbis istis duo. Primum quòd concilium habet hac in specie iurisdictionem:vt & dixi in glo.10.nu.2.&.3.nam si iurisdictione careret, non puniretur ob negligentiam,
2 vt dixi supra eod.l.2.gloss.3. [Secundò non posse iudicem argui de negligentia, nisi requisitus primum fuerit,de quo per Aulesc.c.1.prætorum nume. 43.44.45.&.46.

LEY. XI.

¶ *Que no puedan ser hechas represarias en personas y mercaderias defuera del reyno,saluo por sus deudas.*

¶ *Don Enrique.IIII.en Salamanca año de.1465.peti.5.*

¶ Mandamos,que quãdo quiera que algunas personas de fuera de nuestros reynos traxeren a ellos mercaderias o prouisiones,que no se puedan hazer represarias en las personas y mercaderias de qualquier dellos, [a] saluo por sus deudas proprias,o por fianças que ayan hecho,o por marauedis de mis rentas o pechos o derechos, [b].

GLOS. 1.

1 *Repræsariæ seu pignorationes contra mercatores vel homines alterius regni fieri iure regio prohibentur.*
2 *Represarias & pignorationes aduersus exteros Rex noster permittere potest.*
Rex non potest legem imponere successori,ibi.

2 *Hazer represarias en las personas y mercaderias de qualquier dellos.* Nota tex.expressum contra doctrinam Gregorij Lupi in.l.15.tit.10.de vi publica vel priuata glo.magna par.7,dicentis represarias & pignorationes iure nostro inter regnicolas dumtaxat esse prohibitas,non verò eas,quę fiunt aduersus alienigenas & exteros regni,nam si alicui mercatori regni huius aliquid in regno Franciæ fuit extortum,& ibi non potuit consequi iustitiæ complementum,poterit represarias & pignorationes facere capiendo merces cuiuslibet frãciginę,vt sequestrentur,donec ius suũ Hispanus noster consequatur. Verum per legem nostram
2 hoc expresse prohibetur. [Non tamen diffiteor,Regẽ nostrum,& non alium magistratum vel iudicem eas pignorationes ex hac causa posse concedere, vt latè probauimus supra eodem.l.10.gloss.1.non obstante lege ista, per Regem Enricum quartum condita,quippe non potuit Regi nostro eius successori legem imponere, vt diximus supra hoc libr. titulo.10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

de donatione l.3.glos.2.hęc adde ad ea,quæ diximus supra in,l.prędcedenti glos.1.

GLOSS II.

Lex nastra intelligitur & explicatur.

b *De mis rentas opechos o derechos.* Non intelligas legē nostram permittere represalias vel pignorationes aduersus non debentes pro debitis fiscalibus, sed prędcipit ganeraliter,quòd aduersus exteros nō fiant pignorationes, nisi pro debitis ipsorumet exterorum & alienigenarū, siue debita sint priuata, siue publica Regis & fisci,quoniam tunc fieri possunt,& non per priuatos propria authoritate,sed de iudicis mandato, vt hîc dicitur.

LEY. XII.

¶ *Que los nauios con mercaderias que vienen de otras tierras,no sean prendados por deudas de los dueños de los nauios,ni los recueros y mercaderes que traen mercaderias,no sean prendados por deudas de los lugares donde son.*

¶ *Don Alonso en Alcala era.1386.l.51.tit.32. Y don Pedro en Valladolid era de.1389.peti.35.Dō Enrrique.IIII.en Salamanca,año de.1465.peti.5.*

¶ Estableścemos y mādamos,que todos los nauios que vinieren de otras tierras o de otros reynos a los nuestros,q̄ traxeren mercaderias,quier por otros o quier por suyas,que no sean prędados por ningunas deudas que deuan aquellos de cuya tierra son,[a] pues traen mercaderias o viandas a los nuestros reynos. Y mandamos que los mercaderes y recueros que traē mercaderias de vnos lugares a otros en estos reynos,que no sean prendados, ni executados por deudas que deuen los concejos donde son,no las deuiēdo ellos ni siendo fiadores.[b]

GLOS. I.

1 *Legis nostræ ratio dubitandi nulla esse videtur.*
2 *Nauis in qua aliquis piraticam artem exercuit alij vendita,an emptor eius teneatur pro damnis à prędcessore suo in eadem naui illatis & nu.seq.*
3 *Piratarum bona cuilibet licet depredari.ibi.*
4 *Tacita hypotheca an cōtrahatur in bonis delinquentis.*
5 *Delinquere non dicitur,quod ratione caret.*

Por deudas que deuan aquellos de cuya tierra son. Videtur,hanc legem superfluam esse,carereque hæsitatione probabili.Cui enim dubium,nauem, sicut & alia bona eiusdem vel alterius regni:non posse pignorari pro debitis aliorum in eodem loco vel regno habitantiū, vnde erat nauis & dominus eius?nil aliud traditū est in.l.10.&.11.supra eo.cum quibus lex nostra concordat. [Maiori ratione dubitari poterat,si in prędcicta naui aliquis piraticam exercuit artē,& cōplures mercatorū merces deprędatus fuit, deinde nauim,qua de prędcationes & direptiones fecerat,alteri vendidit, nū mercatoribus qui direptiones & damna passi sunt ali quo iuris remedio cōsuli possit aduersus eiusdē nauis emptorē? & videtur mercatoribus dānū passis licere pignorationē nauis facere:quādoquidē piratarū bona vnicuiq; occupare & deprędari liceat:cū hostibus piratæ cōparentur,secundum Bal.Pau.& Sali.in authi. naugia.C.de furt.Benuenutum de Stracha in tracta.de nauibus nu.14.& sequentibus in.2.parte citat notata in.c.1.de milite vasa.qui contumax est in glo. vlti.& tex.in.c.1.in prin.tit.hîc finitur lex dein.consu.reg.incip. [Eandem sententiam suadet Decisio Bal.in.l.furti.C.de fur.dicentis,quòd iure pontificio omnia bona delinquentis ad satisfactionem tacitè oblegata censentur,argu.c.parochiano extra de sepultu.vnde mercatores ad nauim tanquam tacitè obligatam agere posse videtur:quod placuit Anto.Negusantio in tracta.de pigno.in.4.membro.2.partis principalis nu.143.& sequen. [Sed his non obstantibus, contraria sententia verior est,imo quòd contra nauis emptorem agi non possit,nō enim delinquit nauis,nec eius emptor:quod enim sensu caret,dici non potest deliquisse vt in.l.1.ff. si quadrupes paupe.feci,dica. nec oberit prima ratio, non enim licet res piratarū impune occupare apprehendere,postquam ab eius dominio discesserūt.Qualitas enim adiuncta verbo intelligitur secundum tempus verbi cui adijcitur.l.in delictis.§. si extraneus.ff. de noxalib.l.si Titius vbi Bartol.ff.de milita.testam. Angel.in.l.siue manifestus.in.§. tandiu. ff.di condi. fur.dicens bannitū tunc posse,iuxta statutum impune offendi, cùm bannitus est offensionis tempore. [Quod secundo diximus ex cap. parochiano de sepultur. bona delinquentis esse tacitè hypothecata pro damnis datis,intelligendum est in hęrede piratę, non verò est extendendum ad singularem eius successorem,ex sententia doctorum in cap.tua nos de vsur. & maxime Panormitanus ibidem numero.3.7.& sequen.Ex quibus hanc vltimam opinionem,sequitur Iaso consilio.170.libr.2.& Benuenutus de Stracha, in tractatu de nauibus,2.parte numero.17.&.18.

GLOSS. II.

b *No las deuiendo ellos ni siendo fiadores.* Iam hoc erat dispositum per.l.10.&.11.&.l.7.supra eo.vbi videquę diximus.

LEY

LEY. XIII.

¶ *Que el concejo no sea prendado por lo que deuieren los arrendadores y cogedores de las rentas reales.*

¶ *Don Alonso en Valladolid era de.1363.peti.17.*

¶ Mandamos que el arrendador, o fiel cogedor que fuere puesto en nuestras rētas pechos y derechos,seā personas buenas y diligentes enel officio,y ricos enel lugar do rescibieren los dichos nuestros derechos. Y mādamos,que el cōcejo del lugar no sea prendado por deuda que el dicho cogedor deuiere.[a]

GLOS. I.

Concilium tenetur pro collectoribus redditum regalium qui soluendo non fuerint tanquam ab eo nominatis.

Que el cogedor deuiere. Qui collectorē nominauit,tenetur pro eo,si soluendo non fuerit,vt in.l.7. tit.14 infra lib.9.nominat autem eum concilium,vt in.l.1. eiusdem tituli,quare eo non existente soluendo, concilū tenebitur,& sic secūdū hoc lex nostra limitatur

¶ *Los acredores por su authoridad no prędan a los deudores,ni les tomen sus bienes,ley.5.6.tit.13.lib.4.*

¶ *Los caualios y armas de los caualleros y hijos dalgo, no sean prendados.ley.9.tit.1.l.3.tit.2.lib.6.*

¶ *Que no se hagan prendas a los que labraren las heredades,o casas que estuuieren secrestadas o embargadas. l.1.tit.12.lib.4.*

¶ *Para que las dehesas deputadas para el pasto del ganado de labor,se guarden,y que los herederos dellas puedan prendar,y sus renteros y labradores,y que las prendas se lleuen a la jurisdiction de donde fuere la dehesa,pone lo la ley.12.tit.7.lib.7.*

TITVLO DIEZ Y OCHO
de los cambios y cābiadores y corredores dellos y de los mercaderes y intereses.

¶ *Ley.j. Que los cambios sean libres y francos,y que no se arrienden,y sean puestas personas en quien concurrā las qualidades desta ley,y den fianças.*

¶ *Don Iuan.II.En Toledo año de.1436.peti.7.y en Madrid año de.1435.pe.19.Don Enrrique.IIII.en Cordoua,año de.1455.peti.16.*

¶ Mandamos que el cambio sea libre y fráco,[a] assi en nuestra corte,como en todas las ciudades,villas y lugares de nuestros reynos y señorios:y que todos cambien y puedan cambiar sin pena y sin calumnia alguna, no embargante qualesquier mercedes, [b] hechas por los reyes nuestros predecessores, y despues por nos a qualquier o qualesquier personas, de qualquier estado o condicio, preeminencia o dignidad que seá,y que ninguno se entremeta de arrendar los dichos cambios,[c] so pena que por el mesmo hecho pierda todos sus bienes para la nuestra camara,y de mas,que el tal arrendamiento sea ninguno, y que los arrendadores y sus fiadores,[d] no sean tenudos a pagar cosa alguna por razō de los dichos cambios,y damos por ningunas las obligaciones y juramentos,[e] y otras cosas q̄ sobre ello tengan hechas. Y mandamos a las justicias de la nuestra corte,y de todos los nuestros reynos y señorios, que lo hagan assi:y no consientan ni permitan lo cōtrario,so pena dela nuestra merced y de priuacion de los officios,y confiscacion de sus bienes,de los que lo contrario hizieren,para nuestra camara.Pero es nuestra merced y mandamos, que los que tuuieren cambio publico,y vsaren del officio de cambiar publicamente,que estos tales sean personas llanas, y abonadas,y quātiosas,y de buena fama,[f] puestos y nombrados y escogidos, por nos en la nuestra corte.Y los que ouieren de vsar del dicho officio publico,[g] en las ciudades villas y lugares de nuestros reynos,q̄ sean puestos y nombrados por las justicias y regidores [h] delas tales ciudades y villas y lugares,so juramēto que hagá,

en forma deuida de los escoger tales, como de suso dicho es, y quales cumplan al bien comun de la cosa publica, pospuesta toda aficion y vanderia, y amor, y desamor, y todo interesse, [i] y toda otra cosa, mas solamente acatando a nuestro seruicio y el bien comun de la cosa publica. Y que no tomaran ni rescibiran por ello cosa alguna, en cosa que le sea prometida o dada por ello, o por causa dello, de su voluntad, [k] por los tales o por otra qualquier persona o personas: y todos los tales que assi fueren nombrados para vsar del dicho officio publico, hagan juramento en forma deuida, [l] que bié y leal y verdaderamẽte vsará del tal officio, sin arte y sin engaño, y sin colusió alguna, y que sean tenudos de dar y dẽ fiadores abonados [m] para lo assi hazer y cumplir, y para respõder realmente y cõ efecto a las personas de quiẽ alguna moneda rescibierẽ para cambiar, con todo lo que les ouierẽ a dar. Y q̃ antes no puedan vsar ni vsen de los dichos officios. [n] Y es nuestra merced, q̃ en defecto de los bienes de los tales cambiadores y de sus fiadores sean tenudos de los pagar por ellos aquellos que los pusieren. [o] Pero toda viaes nuestra merced, que cada y quando que nos entendamos ser cumplidero a nr̃o seruicio, de auer alguna moneda de oro, o de plata para algona necesidad q̃ occurra: [p] que en aq̃l caso, nos podamos tomar y tomemos los cambios de la nuestra corte, y de qualesquier ciudades, y villas y lugares de los nuestros reynos y señorios, y pasada la dicha necesidad, que se haga y guarde y cumpla lo suso dicho. [q]

GLOS. I.

1 *Campsores dicuntur collibistæ, trapezitæ, mensarij, numularij, vel argentarij.*

2 *Campsores quare liberi & immunes esse debeant? & quomodo id intelligatur & numero. 3.*

a *Que el cambio seo libre y franco.* Campsores à verbo cãbio, quod permutare significat, latinè dicũtur. trapezitæ etiam siue mensarij, numularij vel argẽtarij appellãtur, vt authore Cicerone & alijs authoribus, probat Alcia. lib. 1. parergõ. c. 45. in prin. quem infideliter refert Tira. lib. 1. de retract. §. 30. glo. 1. in prin. dicit enim nõ latinè dici campsores, quod Alciatus nõ dicit, licèt neget cãbiũ latinè dici posse, à nostrisque barbarevsurpatũ fuisse. [Hos liberos esse debere & immunes cõstituit lex nostra, quæ verba in legis discursu declarãtur. Non enim intelligas immunes esse à tributis, vt sunt nobiles seu fidalgui Hispaniæ: liberos autem esse ideo dicit, quoniam liberè possunt omnes huiusmodi munere vti, quãuis ex beneficio Principis vni dumtaxat hoc munere vti fuerit cõcessum, reuocatur siquidem per legẽ nostram priuilegiũ hoc. [Vel immunes ideo appellantur, quia cũ officiales publici sint, nihil ratione officij dare electoribus tenentur, nec ipsi ciuitati nomine conductionis, immunes siquidem sunt ab omni prestatione, vt hîc dicitur.

GLOSS. II.

1 *Priuilegium Principis alicui concessum, vt ipse solus aliquod genus mercium vendere possit iniquum esse nisi iustum precium moderetur. & nu. 2.*

2 *Salis venditio vt à Principe solo fiat, tunc licere, cũ precio vendatur iusto, non aliàs.*

b *No embargante qualesquier mercedes.* Nota priuilegia alicui concessa, vt ipse solus in ciuitate aliqua possit esse cãpsor seu argentarijus, hac lege reuocari. Est enim valde iniquum, à Principe alicui cõcedi priuilegiũ, vt solus ipse genus aliquod mercium vendere possit, vt eleganter probat Domi. à Soto. lib. 6. de iusti. & iu. q. 2 art. vlt. col. pen. ad mediũ, & ibi agit de monopolis dixi supra hoc lib. tit. 14. de propolis. l. 1. gl. 9. nu. 13. [Vbi autẽ preciũ iustum fuerit moderatũ, cessabit iniquitas vt in venditione salis, quę fit à solo Principe, vt audio si iusto moderata est precio, licita erit negociatio, aliàs secus, vt author est Luc, de Pena in. l. 1. vers. quicquid autẽ. C. de metellar. & metall. lib. 11. & ibi Ioã. de Plat. Grc. etiã Lupi in. l. 55. in glo. 1. tit. 5. de empt. & vendi. par. 5. & Dida. Perez eo tacito in. l. 2. tit. 23. lib. 2. ordina. in glo, magna col. 713. vers. iista tamen.

GLOS. III.

1 *Campsoria ars an licita sit vel necessaria reipublicæ. & nu. 2.*

Numorum cõmutatio & auctio est fere contra naturam. ibi.

Campsoriæ artis cõductio prohibetur lege nostra. ibi.

c *De arrendar los dichos cãbios.* Hęsitari solet, an numularia ars seu cãpsoria licita sit. Dubium facit sententia Aristo. lib. 1. politi. c. 6. & 7. dicẽtis veluti cõtra naturã esse artẽ hãc, vtpote numorũ cõmutatricẽ & auctricẽ: cũ in numis cõmutandis nullũ esse possit naturale cõmodũ, quẽadmodũ esse cernimus in cõmutandis cibis, vestimẽtis, atque alijs rebus ad vitã necessarijs. Ex quo fit, vt sterilis pecunia fructuosior quandoque sit, quã terra ipsa: dixi supra hoc libr. titu. 15. de cẽsibus. l. 4. glo. 1. [Sed nihilominus artem hanc fore necessariã & reipublicæ vtilem, quamuis cæteris omnibus negociationibus sit perculosior, pluribus probat tum argumentis, tum etiam casibus & exemplis frater Dominicus à Soto lib. 6. de iusti. & iur, q. 8. arti. 1. & sequenti. per totam quæstionem, quem omnino vide, lex ista huiusmodi artem locari prohibet, ne detur occasio malioribus dolis & fraudibus, quibus promptissima est.

vel quasi publicum.

Lex prætor. §. sed si seruus. ff. de eden. explicatur, ibi.

Publicanorum libris qui gabellas colligunt creditur contra se & contra alios, ibi.

2 *Fœminæ quare mercaturam exercere possint.*

3 *Seruus est capax omnium, quorum eius dominus, si eius nomine & mandato faciat.*

Seruus an possit esse argentarius, ibi.

4 *Argentarij qui? & an notarijs comparentur.*

5 *Numularij qui? ibi.*

Campsores an ad edendum cogantur. ibi.

GLOSS. IIII.

Fideiussoris obligatio annullatur, quoties à lege contractus principalis prohibetur.

d *Y sus fiadores.* Nam vbicunque contractus prohibetur principalis & à lege annullatur, non valet fideiussio, nec alia accessoria, vt in. l. non dubium. C. de legi. de quo quatenus attinet ad fideiussionem, latè disserit Bar. in. l. cum lex nume. 3. & 4. ff. de fideiusso. aliquid diximus supra hoc lib. tit. 11. de emptio. & vendi. l. 22. glo. 7.

GLOSS. V.

Iuramentum vemittere vel annullare aut prohibere, an possint leges ciuiles vel Principes seculares, remissiue.

e *Y damos por ningunas las obligaciones y juramentos.* Quæstio est non parum controuersa nunquid lex ciuilis, Imperator, vel Princeps secularis possit iuramenti vinculum annullare, remittere, vel iuramentum prohibere, aut illud interpretari, quam latè examinat Iaso in. l. vltima. ff. qui satisda. cogan. & in authenti. sacramenta puberum. C. si aduers. venditio. Fortuni. in tractatu de vltimo fine iuris illatio. 20. domi, Dida. Couarru. in repe. c. quamuis pactum. 1. par. §. 3. numer. 7. post alios doctor. ibi, & in alijs locis ab eis citatis, Ferdinand. Vazq. Menchaq. de succesio. creatio. §. 28. nume. 51. & sequen, dixi in stylo cancellariç titulo. 1. præminen. 17. casu. 20. declara. 14. per totam, & latius in. l. 22. gloss. 8. titu. 11. de emptio. & vendi. supra hoc libro, & in. l. 2. tit. 2. de dotibus & arrhis supra hoc eodẽ libro. glo. 3. à num. 2. vsque in finem. Ex quibus colliges quæ hîc necessaria sunt ad intellectum legis nostrę.

GLOSS. VI.

Campsorum seu argentariorum officium non est sordidum.

f *De buena fama.* Nota ex lege ista, quòd officium campsorum seu argentariorum non est vile aut sordidum optimæ siquidem & probatæ debent esse famæ & opinionis, est enim officium publicum, vt dicam infra in gloss. sequen.

GLOS. VII.

1 *Campsoris officium vel argentarij est publicum,*

g *Del dicho officio publico.* Vides hîc campsoris seu argẽtarij officium esse publicum, idem probat tex. in. l. argentarius vers. i. deo. ff. de eden. Contra opponitur tex. in. l. prætor. §. sed si seruus. ff. de eden. vbi seruus argentariam exercere potest, sed si publicum esset munus non posset. l. quod attinet. ff. de reg. iur, respondẽt gloss. & doctores, nõ esse officium omnino pubicum, sed quasi publicum, vt notatur in. l. si quis ex argentarijs. §. 1. & l. quædam. §. numularios. ff. de eden. Iaso in l. prętor ait notab. 2. ff. eod. titu. Sed iudicio meo officium publicum est iure nostro regio, atque etiam cõmuni, quoniam publicè eliguntur, iurantque in suis ciuitatibus se fideliter gesturos officia sua, secundum gloss. in. l. quędam. §. numularios in verbo decurritur. ff. de eden. vbi & Bar. in fi. Ex quo ipse infert ad eos qui eliguntur ad recipiendas gabellas vel collectas, vt eorum libris credatur contra se & contra alios, cui accedunt cęteri interpretes, & maxime Iaso ibidem nu. 8. citat text. in. l. ne casu. C. de discussori. lib. 10. & §. coges in auth. de mãda. Princip. quando autem publica authoritate non eliguntur, non dicuntur publica habere officia, vt mercatores nostri temporis. [Quare fœminæ mercaturam exercere possunt, vt in. l. 1. C. de eden. secundum interpretationem Pet. & Cyni, & iuxta exemplum Iaco, Butrica. de quo meminit ibi Bart. nume. 5. Iaso nume. 16. & Deci. nume. 18. quod instruitur ex lege pediculis. §. item cum quęreretur, ibi, cùm testatrix negociatrix fuerit. ff. de auro & argent. lega. & ex. l. sed & si quis. ff. de instito. in illis verbis. parũ refert quis sit institor masculus vel fœmina, & paulo post, item quis quæ vẽ præposuit. Secus autem est in argentarijs & numularijs, quorum officium publicum est, vt in. d. l. argentarius, explicatque optimè Benuenutus de Straccha in tracta. de mercatore par. 3. nu. 18.

2 *Fœminæ quare mercaturam exercere possint.*

3 [Quid igitur respondebimus ad obiectionem. d. l. prętor. §. sed & si seruus. ff. de eden, Dic ibi seruum nõ ex persona sua, sed nomine domini & eius mandato argentariam exercebat. At seruus capax est omnium, quorum dominus est capax, si eius nomine & mandato exerceat. l. si mihi & tibi. §. regula. ff. de lega. 1. l. seruus. ff. de vsu & habita. l. 23. tit. 31. de seruitutibus par. 3. ita respõdet obiectioni Deci. in. d. l. 1. C. de eden. nu. 12. & 18. Benuenu. de Straccha de mercatore. 3. par. num. 39. Vel respondealiter, seruus scribendo nudum argentariæ exercet ministerium nomine domini, quare non ipse, sed dominus edere tenebitur, vt in dicta. l. prætor. §. sed si seruus, & sibi imputet qui talem

Universidad de Deusto
Biblioteca

4 præposuit institorem. [Sed an constituatur aliquod discrimen inter campsorem & numularium? respondeo argentarius olim dicebatur, qui solam argenti pecuniam exercebat, atque etiam fabricabat, huius officium erat inscribere contractus & precia rerum teste Seneca declamationum lib.1. & Cicerone in oratione pro Cecinna, quos refert Vldricus Zasius in titulo. ff. de eden. pagi.65.linea.18. & sequen. hi argentarij notarijs comparantur secundum Iacob. Butrica. Alberic. Bar. Bal. Iaso, & docto. in.d.l. prætor. ff. de eden. Ioan. Oroscius verò ibidem nume.1. asserit argentarios, seu mensæ exercitores, qui & mensarij & mensularij appellantur, maiorem quàm numularios, negociationē exercere solitos esse, vt quibus olim pecunia custodiē da committebatur, interdum sub fœnore, interdum gratis: auctionibus nonnunquam intererant. codicibus suis rationes scribebant per seipsos vel seruos suos seu alios institores, quas ipsi ex prætoris edicto edere cogebantur, vt in.l. filiæ. ff. de solutio tuncta. l. prætor ait. ff. de eden. quos notarijs nostri temporis adequari asseuerant Iaso Zasi. & Ioan. Oroscī. in dict. l. prætor ait, & Alcia. parergôn lib.8. cap.19. & dispunctionum libr.4. cap.22. [Numularij vero omnem pecuniam exercebant, sed non fabricabant. quales sunt cāpsores nostri temporis, quibus omnino adequantur secundum Iaco. Butrica. Alberi. Iaso. & Oroscium in.d. l. prætor ait. ff. de eden. Bar, & Angel. in dict. l. quędā §. numularios eod. titu. Hi quoque edere tenentur rationes, vt in.d.§. numularios, quod intellige, si publica authoritate constituantur secundum Iaso. & doctor. ibi contra Barto. hoc extendentes ad quoscunque vsurarios & stationarios, qui cum authoritate propria negociationem exerceant, edere non tenentur rationes. Numularij autem, de quibus in hac lege, publici sunt officiales ab ipso Rege vel à ciuitatis concilio electi, vt hîc dicitur. Sed me latet quidem, an munus hoc sit hodie in vsu, video siquidem absque huiusmodi publica electione, à quibusuis mensæ officium exerceri, qui publicum munus exercere non dicuntur, si publicè electi non sunt secundum glo. & docto. in.l. quędā §. numularios in prin. ff. de eden.

GLOSS. VIII.

Officiales publici à iudice & decuricmbus eligi solent.

Electio officialium quomodo fiat, remißiue, ibi.

h *Puestos y nombrados por las justicias y regidores.* Nota quòd officiales publici in qualibet huius regni ciuitate eliguntur à iudicibus & rectoribus eius. Sic & iure communi ad concilium ciuitatis spectat facere electionem officialium & sindicorum, vt attestatur Bar. in.l. 2. C. de decurioni. lib.10. in fine per tex. in.l. item corū §. si decuriones. ff. quod cuiusque vni. nomi. & .l. si ex dolo. §.1. ff. de dolo, & ibi gloss. Idem voluit Ioan. de Plat. in rubri. C. de decurio. lib.10. & in.l.2. num.3. eo. titu. & Luc. de Pena in princi. dicens eum, qui præest ciuitati, facere vel curare debere, vt cùm imminet officialium electio, decuriones ipsi solemniter euocentur, & congregentur, legitimeque electio fiat. Idem voluit Auilesi. in.c.17. prętorum in verbo elijan, ibique prosequitur quo pacto fieri debeat electio. Et melius cæteris Petr. Nunni. Auendaño in lib. de mādatis exequē. par.1.c.19. à nume.10. vsque ad.18. de quo & nos alibi opportunius diserimus. Nuncios autem curam citandi gerentes quis possit eligere, corrector ne, an ciuitas late discutit, idem Pet. Nunni. de manda. exequen. c. 1. nume.8. vbi & de alijs officialibus tractat.

GLOS. IX.

Quatuor peruertunt iudicium, timor, amor, cupiditas, & odium.

i *Pospuesta toda aficion, y vanderia, y amor, y desamor, y todo interesse.* Quatuor modis inquit Grego, humanum iudicium peruertitur Timore, dum metu potestatis alicuius veritatem loqui pertimescimus. Cupiditate, dum premio alicuius animum corrumpimus. Odio dum cōtra quemlibet aduersarium molimur. Amore, dum amico vel propinquo contendimus præstare auxilium. c. quatuor. 11. quęst. 3. Augustinus item in cap. quicunque eadem causa & quęstio. quicunque inquit aut consanguinitate aut amicitia seu hostili odio, vel inimicitijs in iudicando ducitur, peruertit iudicium Christi, qui est iustitia, & fructum illius vertit in amaritudinem, quisquis metu cuiuslibet potestatis veritatem occultat, iram Dei super se prouocat, quia magis timet hominem, quàm Deum. De quo nos latissimè disseruimus in dialogo relatoris. 3. par. c. 14. & pluribus sequentibus.

GLOS. X.

1 *Electio officialium gratis fieri debet.*

2 *Electio iudicum fieri debet, nullo precio interueniente.*

k *O por causa dello de su voluntad.* Nota quòd rectores seu decuriones ciuitatum iurare tenentur electionem officialium liberè facturos, interesse post posito, nihilque ab eis recepturos, etiam si ab ipsis vel alijs pro eis fuerit voluntariè promissum vel oblatum. Idem statuitur in.l.7. & 8. tit.2. de custodiendis priuilegijs ciuitatum infra lib.7. de cuius intellectu aliqua tradidimus in dialogo relatoris. 4. par. c.11. nume.2. [Atque idem fieri debere in iudicibus, tradit Pet. Nunni. de manda. exequen. c.2. nume.3. & nos latius in.d. dialogo.3. par. c.23. & pluribus sequen. l.7. tit.3. de decurionibus, infra lib.7.

GLOS. XI.

1 *Iuramenti officialium forma, remißiue.*

2 *Iurare tenentur omnes officiales, & coram quo iurēt.*

l *Hagan juramento en forma deuida.* Forma iuramenti iudicum

iudicum & officialium traditur in.l.21. titu.23. de executoribus supra lib.4. l.2. tit.5. de correctoribus. l.3. titu.9. de iudicibus ordinarijs. l.1. titu.6. supra lib.3. tradit Dida. Perez in.l.4. in fin. titu.15. l.4. titu 16. lib.2. ordina. Grego. Lupi in.l.6. titu.4. de iudicibus part.3. Auile. in proœmio capitum prætorum gloss. vlti. Petr. Nunni. de mandatis exequendis par.1.c.2. numer. 1. & 2. dixi aliquid in dialogo relatoris. 3. part. c. 53. nume.2. [Sufficiet tamen iuramentum præstari coram iudice & rectoribus eius loci, vbi numularius officio vti debuerit, vt sentit clarè lex ista, & in iudicibus & alijs officialibus id attestatur Pet. Nunni. d.c.2. num. 1. in fine, & quòd iurare teneātur omnes officiales, tradit Ioan. de Plat. in.l. per hanc, C. de erogatio. mili. anno. lib.12. & est tex. in.l.26. tit.9. par.2.

2

GLOS. XII.

1 *Fideiussores præstare tenentur campsores cùm ad officium eliguntur.*

2 *Iudices fideiussores præstare tenentur, antequam admittantur ad officium.*

m *Y den fiadores abonados.* Non solum iuramentū præstandum est à campsoribus publicis, sed & fideiussores dari oportet, de vtendo fideliter officio suo, & ad securitatem eorum, cum quibus contraxerint, vt hîc statuitur. [Iudices etiam fideiussores præstare tenentur, vt in.l.13. titu.5. de correctoribus lib.3. Pet. Nun, de manda. exequen. c.2. nu.15.

2

GLOS. XIII.

1 *Officio vti prohibetur ante iuramentum qui iurare tenetur.*

Sententia lata ab eo qui non iurauit est nulla, ibi.

2 *Iudex qui absque iuramento & fideiussione officio vsus est, quomodo puniatur.*

3 *Iudex qui non iurauit excusatur vel propter ignorā tiam vel necessitatem.*

Necessitatis causa plurima permittuntur, quæ aliàs nō licerent, ibi. remißiue.

n *Y que antes no puedan vsar ni vsen de los dichos officios.* Nota ex lege ista officiales, quibus præcipitur, vt iuramentum præstent & satisdent, non posse vti officio eis commisso, donec id faciant. Quod vsque adeo verum est, vt sententia lata à iudice, qui non iurauit, sit nulla, vt pluribus probat Matthæ. Afflict. in consti tutio. regni Sicilię lib.1. rubri.67. de sacramento præstando à baiulis, teneturque ad interesse partium, vt in.c.1.§. iudices, & ibi notat Bal. de pace iuram. firman. [Quinimo si absque solemnitate iuramenti iudex vsurpauerit officium, punietur crimine lesæ maiestatis, vel saltem arbitrariè, vt notat Luc. de Pena in l. hac sanctione. C. de diuer. offi. lib.12. Pet. Nunni. de mandatis exequen. c.2. nume.1. versi. & in tantum & sequen. [Quod tamen non ita superstitiosè & strictè intelligas, sed excipe casus, vbi per ignorantiam id fecerit, quia fortè non est iurisperitus, vel aliud nō exercuerat officiū, prout hac in ciuitate hoc anno vsuenit. Excusatur etiam, si necessitate coactus adimplere nequiuit qp in prouisione sui muneris sibi fuit iniunctum. Necessitas quippe lege caret, eiusque causa plurima permittuntur, quę aliàs non licerent, vt dixi supra hoc libr. titu.14. de propolis. l.4. glos.4. nu.4.

3

GLOS. XIIII.

Nominatores officialium quando pro eis teneantur.

o *De los pagar por ellos aquellos que los pusieren.* Nota quòd nominatores officialium pro eis tenentur, si ipsi vel fideiussores soluendo non sint, concordat. l.1. & 2. C. de peri. nomi. lib.11. vbi Ioan. de Plat.

GLOS. XV.

Necessitatis causa plurima permittuntur, quæ aliàs non licerent.

p *Para alguna necesidad que occurra.* Necessitatis causa plurima permittuntur, quę aliàs non licerent, vt dixi supra hoc lib. tit.14. de propolis. l.4. glo.4. num.4. vbi loca congessi, vbi hoc disseritur.

GLOS. XVI.

Necessitatis causa cessante, cessat quod ob eam statutum est.

q *E passada la dicha necesidad, que se haga y guarde y cumpla lo suso dicho.* Nota quòd necessitatis causa cessante, cessat quod ob eam statutum aut introductum fuerat. Idem probat text. in cap.2. & ibi notat Cardina. Florenti. in.3. nota b. Petr. de Ancharra. & Ant. vterque. 1. notab. de custod. cuchari. glo. in.l. soleti in verbo quā curator, & ibi Barto. ff. de tutell. c. argumētū de regul. iur. in.6. Barto. in.l.1. §. nunciatio numer.28. ff. de noui ope. nuncia. vbi asseruit quòd vbi aliquid cogente necessitate vel propter necessitatem statuitur contra regulas iuris communis, intelligitur habere locum quatenus durat necessitas per.l. senatus. ff. de offi. præsid. & l.1. in fin. ff. de fer. & in hac lege hoc expresse probatur, Tiraq. addit concordan. in lib. causa cessante. 1. par. nume.179. qui & numeris sequē. hoc limitat tripliciter.

LEY. II.

¶ *Los cambiadores y mercaderes no tengan mas de vn peso, y vnas pesas y por estas den y reciban, y como puedan dar piezas de oro quebradas, y que los cambiadores no las deshechen.*

¶ *Don Fernando y doña Ysabel en Seuilla año de.1491. a.21.de Março pragmatica.*

¶ Otrosi,mádamos que aora y de aqui adelante,ningunos cambiadores,ni mercaderes no sean osados de tener ni tengan en sus casas,ni en sus cambios,mas de vn peso y vnas pesas para pesar, oro y plata,y con aquellas y aquellos,y no cõ otras algunas pesen,[a] ansi en cambios como fuera dellos, en sus casas y en otras partes. Demanera que conel peso que resciberen,con aquel paguen,so pena q̃ por la primera vez que no lo hizieré,no sean mas cambiadores,y por la segunda que cayan en pena de falsarios. [b] Y que assi mesmo quando ouieren de hazer alguna paga de dineros,que si ouieren de dar vna pieza de oro,o dos,o tres,o cinco,o diez,que puedá dar entre ellas vna quebrada o soldada,o descabeçada delas de Segouia,y dende arriba a este respecto,de diez vna,y no mas. Y que la persona aquien se diere no la pueda deshechar,ni desheche,dandosela de la manera susodicha.Demanera que por esta forma se gaste y distribuya la moneda de oro,que enestos nuestros reynos se labrare y tratare. Y otrosi, los dichos cambiadores al tiempo que les fueren a trocar algunas piezas de oro, no las deshechen por quebradas ni cascadas.

GLOS. I.

Ponderibus æqualibus est ponderandum.

a *Y no con otras algunas pesen.* Scriptum est Deuteronomi.c.25.non habebis in sæculo tuo diuersa põdera, maius & minus,nec erit in domo tua modius maior & minor. pondus habebis iustum & verum,& modius æqualis & verus erit tibi,vt multo viuas tempore super terram, quam Dominus Deus tuus dederit tibi, abominabitur enim Deus eum, qui facit hæc,& auersatur omnem iniustitiam, idem ferè habetur Leuitici c.19.unde quę circa hoc diximus supra hoc libr.tit.13. de ponderibus & mensuris.l.2.glo.5.

GLOS, II.

b *De falsarios.* Vide quæ circa hoc dixi supra hoc libro titu.13.de ponderibus & mensuris.l.2.glo.5.&.6.

¶ *Ley.iij.Que la moneda de oro antes hecha, no se pese por los cambiadores y otras personas,con grano delante,saluo q̃ de cada pieza se descuente lo que enella falta ve del peso,aunque sea menos de vn grano,y que las monedas nueuas no siendo de peso,no valgan.*

¶ *Don Fernando y doña Ysabel en Seuilla año de.1500. a.26.de Iunio.pragmatica.*

¶ Porque enel quaderno que mádamos hazer y publicar cerca dela moneda,como se auian y han de pesar las monadas ay vn capitulo su tenor del qual es este que se sigue. Otrosi ordenamos y mandamos, que todas las monedas de oro y plata que nos agora mandamos labrar,se resciban siendo de peso, y no siendo de peso que no valgan:pero las monedas de oro y de plata de nuestros reynos, q̃ de antes estan hechas y los castellanos y medios excelentes que nos auiamos mandado labrar que no fueren de peso,mandamos que valgã,pero el que las ouiere de rescebir que las resciba por la pesa justa, descontando las menguas enel oro, aunque sean mẽguadas de menos de vn grano, descontando en los reales menguados vna blanca por cada blanca de menguas, y que el real menguado delos hechos hasta aqui,se resciba al respecto de treynta y tres maraudis por respecto de pieça,dẽtro de diez meses contando desde quinze dias dela publicaciõ desta ley y dende en adelante no valga por moneda. Y agora porque a nos es hecha relacion, que como quiera que conforme al dicho capitulo todos los q̃ dierẽ y tomaren moneda de oro mẽguado,la auiã de pagar pagãdo las menguas della,aunque fuesse en menos quãtidad de vn grano, dizque muchas personas hechan vn grano,juntamente con la pieça de oro,y si le quiere el peso,estonces le pagan, y si con el

cõ el reconosce el dicho peso hazia la dicha pieça de oro no pagan mengua alguna:de manera que quãdo van a pagar la tal moneda o porcontraste o por menudo,pierdan los que ansi la hã rescebido, todo lo que falta enlas dichas pieças que es menos de vn grano, y porque desto resulta mucho daño, mandamos que la moneda se dey tome y gualmente segũ y como y dela forma enel dicho capitulo contenida,so pena de diez mil marauedis para nuestra camara.

¶ *Ley.iiij.Que pone lo que se hã de lleuar por trocar la moneda de oro,y del valor delos granos.*

¶ *Dõ Fernãdo y doña Ysabel en Alcala año de.1498. a 3.de Abril.pragmatica.*

¶ Porquanto esta por nos ordenado y mádado, que ningunos cambiadores ni otras personas que cambiaren monedas de oro enestos nuestros reynos,y dieren por ella moneda de plata, o de velló,no lleué de troque y cábio por vn castellano mas de quatro mrs,y de vn ducado,o vna dobla tres mrs,y de vn florin dos mrs y nomas, y delos granos q̃ faltaren enel peso de castellano, o ducado, del primer grano quatro marauedis,y si faltare mas de vn grano por cada vno delos que faltaren cinco marauedis,y del grano dela, dobla o florin del primero tres mrs, y si mas faltare por cada vn grano quatro marauedis y assi a este respecto, y ansi mesmo estando mandado cerca dela moneda nueua que nos mandamos labrar,que qualquier cambiador o otra persona que ouiere de trocar, o cambiar moneda de oro,y dar por ella moneda de plata o vellon,lleuen de cada excelente tres marauedis,y de medio excelente tres blancas y no mas so ciertas penas. Y agora nos es hecha relacion, que algunos combiadores, y otras personas de nuestra corte y de las ciudades y villas y lugares de nuestros reynos, no guardan lo que por nos esta ordenado,cerca delo que puedé lleuar por trocar las pieças de oro,y por los granos que enellas faltan, sin temor delas penas que por ello incurren: enlo qual nuestros subditos y naturales, y las otras personas que vá a trocar las dichas monedas de oro, hã rescebido y rescibé mucho agrauio y daño, y nos fue suppli cado por el remedio dello:y porquanto en las ordenanças que nos hezimos y ordenamos enel año que passo de mil y quatrocientos y nouenta y siete años, cerca dela moneda q̃ nueua mente mandamos hazer y labrar en estos nuestros reynos,ay vn capitulo que cerca delo suso dicho dispone su tenor del qual es este que se sigue. Otrosi ordenamos y mandamos,que qualquier cambiador, o otra qualquier persona q̃ ouiere de dar blancas o reales,desta moneda que agora nos mandamos hazer, por pieça de oro, que de por cada excelente dela granada trezientos y setẽta y cinco marauedis y no menos, y por cada medio excelente la mitad desto y no mas:saluo que desto de tẽga para si por el cambio el cambiador tres marauedis por pieça del dicho excelente,y por el dicho medio excelãte tres blancas,pero si el cambiador gelo diere a otro,que gelo de por el precio caualque nos de suso mandamos que valga y no por mas,y que qualquier que lo contrario hiziere pague por cada pieça q̃ rehusare de cambiar, o por cada vna que cãbiare o diere por mas,por cada vez mil marauedis, la mitad para la nuestra camara,y dela otra mitad,la mitad para el que lo accusare, y la otra mitad para el juez y para el executor que lo executare y sentenciare:porende mandamos a todos y a cada vno delos juezes destos nuestros reynos, cada vno en su lugar y jurisdiction

risdiction, que vean el dicho capitulo q̃ de suso va encorporado, y lo guarden y cumplan y hagan guardar y cumplir y executar, segun y como en el se cõtiene, y assi mismo les mandamos, que ayan informaciõ y sepan quales cambiadores y otras personas han lleuado de troque y cambio delas dichas monedas, mas de lo contenido en el dicho capitulo, y por las faltas delos granos mas delo que por nos esta ordenado, y la informacion auida y la verdad sabida, llamadas y oydas las partes a quien toca y atañe, breue y sumariamẽte executen en las personas que hallaren culpantes, assi en el lleuar del cãbio demasiado dela moneda vieja, como dela moneda que agora nueuamẽte mandamos labrar y en sus bienes, las penas en el dicho capitulo contenidas: y q̃ de aqui adelante no consientan ni dẽ lugar, que los dichos cambiadores ni otras personas, lleuen del troque y cãbio delas dichas pieças de oro viejas y nueuas, mas delo en el dicho capitulo cõtenido, ni delas faltas de granos mas delo que por nos esta ordenado, y en los q̃ contra ello fueren o possaren se execute las dichas penas.

¶ *Ley.v. Que los cambiadores, no puedan lleuar cinco marauedis al millar por pagar en buena moneda, ni otra cosa alguna, ni los que dellos ouieren de rescebir pagas, sean obligados a rescebir doblas quebradas.*

¶ *Don Fernando y doña Ysabel en Alcala año de. 1503. a.17. de Enero. Esta confirmada por carta acordada en Valladolid a.22. de Nouiembre de.1553. y estiende se esta ley a qualquier manera de labrança, aun que sea de contado.*

¶ Por la presente reuocamos casamos y anullamos, y damos por ninguna y de ningũ valor y effecto la pragmatica por nos heca en la ciudad de Seuilla, el año de mil y quatrocientos y nouẽta y vno, en que permitimos, que los cambiadores pudiessen lleuar de aquellos a quiẽ ouiessen de cambiar y pagar algunos dineros cinco marauedis al millar, por pagar se los en buena moneda, y mandamos que sin embargo della, los dichos cambiadores no puedan lleuar ni lleuẽ los dichos cinco marauedis al millar, que por la dicha nuesta pragmatica les estaua permitido por dar la dicha buena moneda, ni los diez marauedis al millar q̃ ellos lleuan delos marauedis que pagã en sus cãbios ni otra cosa alguna, en mayor ni en menor quantidad, quedando en todo lo otro la dicha nuestra carta en su fuerça y vigor: que lo contenido en la ley segũda de este titulo. Y mandamos, que de aqui adelante ninguno ni ningunas personas, sean obligados de rescebir ni tomar en pago ni en otra manera doblas algunas que esten quebradas, saluo si estuuieren sanas, ni cãbiador ni otra persona alguna les pueda apremiar ni apremie a las tomar, y que los dichos cambiadores paguen llanamẽte lo que deuieren y en ellos fuere librado, en las otras monedas q̃ por nos esta permitido que corran, sin detener las pagas a las partes, diziendo que no tienen otra moneda, y sin les hazer premia ni opressiõ alguna, ni vsar de otra cautela directe ni indirecte, para q̃ tomen las dichas doblas quebradas contra su voluntad, lo qual todo mandamos que assi se haga y cumpla, so pena que los cambiadores o otras personas que pidiere õ lleuaren marauedis algunos, o otra cosa por razon de pagar lo que en sus cãbios fuere librado, o ellos o uieren de pagar en qualquier manera, agora les dẽ la moneda escogida, o no, o hizieren algunos fraudes, que pagu en diez mil marauedis de pena para la nuestra camara, y mas tornẽ lo q̃ assi lleuaren, por la primera vez con las setenas, la mitad para la nuestra camara y fisco, y dela otra mitad la mitad

la mitad para el accusador, y la otra mitad para el juez que lo sententiare y executare, y por la segunda vez la dicha pena sea doblada, y la persona que assi lleuare cosa alguna por razon de lo suso dicho, sea in habilitado del officio de cambiador, y no lo pueda auer ni tener mas, y por la tercera vez allende delas dichas penas, pierda la mitad de sus bienes, y se reparta en la manera que dicha es, y sean desterrados perpetuamente de nuestros reynos y señorios, pero no es nuestra intẽciõ de prohibir ni vedar por esto a los dichos cambiadores, que no puedan lleuar por el troque o cambio delas monedas de oro, por las trocar quando dieren por ellas reales o moneda de vellon, lo q̃ por nuestras prouisiones esta permitido de lleuar y no mas.

¶ *Ley.vj. Que ningun estrangero, pueda ser cambiador en el reyno, aunque tenga carta de naturaleza.*

¶ *Don Fernãdo y doña Ysabel en Granada año de.1499. a.25. de Iunio cap.2. pragmatica.*

¶ Otrosi nos somos informados, que algunas personas estrangeros y no naturales de nuestros reynos, procuran de ser cambiadores, y tienen cambios de moneda en nuestra corte, y fuera della, y de las monedas que recogen en ellos escogen las buenas en que ay mas prouecho, y las sacan fuera de los dichos nuostros reynos, y las que no son tales y son menguadas y quebradas, aquellas tornan a cãbiar, porende queriẽdo prouer y remediar que lo suso dicho no se haga de aqui adeláte, como hasta aqui se ha hecho, mãdamos y defendemos por esta nuestra carta, que estrangero alguno no natural destos nuestros reynos, aun que tengan nuestra carta de naturaleza, no sea ni pueda ser cambiador, ni tẽga cambio de moneda en ellos, en la nuestra corte ni fuera della, so pena que qualquier estrãgero que tentare de ser o fuere cãbiador de moneda en la nuestra corte, o en qualquier ciudad villa o lugar delos dichos nuestros reynos, por el mismo caso pierda y aya perdido toda la moneda que tuiere en el cambio, y mas la mitad de sus bienes, la mitad de todo para la nuestra camara, y la otra mitad se parta en dos partes, la mitad para el que lo acusare, y la otra mitad para el juez y para el executor que lo executare y sentenciare, so las penas contenidas en las dichas leyes y en el dicho capitulo.

¶ *Ley.vij. Que ningun estrangero vse en estos reynos de officio de corredor de cambios.*

¶ *Don Carlos en Madrid año de.1552. a.11. de Março, pragmatica.*

¶ Otrosi que ningun estrangero pueda vsar en estos reynos el officio de corredor de cambios ni mercaderias, [a] so pena de perdimiento de todos sus bienes, y que sea desterrado perpetuamente destos reynos.

GLOS. I.

a *Corredor de cambios ni mercaderias.* Vide quę dixi in. l.8. tit.14. supra hoc libro & in.l.2. tit.10. de donatio. supra hoc eodem lib. glo.1.

¶ *Ley.viij. Que no se pueda dar a cãbio por ningun interese de feria a feria, ni de vn lugar destos reynos para otro.*

¶ *Don Carlos y don Philippe gouernador en su nombre, en Madrid año de.1552. a.6. de Octubre. pragmatica.*

¶ Mandamos prohibimos y defendemos, que de aqui adelante ninguna ni algunas personas de qualquier estado y cõdicion q̃ sean, an si naturales destos reynos como estrangeros dellos, no puedã dar a cãbio marauedis algunos, por ningun interesse, de vn lugar destos reynos para otro alguno dellos, [a] ni de vna feria a otra

Universidad de Deusto
Biblioteca

aotra, delas que se hazẽ enestos nuestros reynos, sopena que si cõtra lo suso dicho algunos dineros se dieren a cambio, y por ello lleuaren interesse, assi en dineros como en otra qualquier cosa publica o secretamente sean perdidos, y se pidá y demáden, como cosa dada a vsura y logro, [b] a los que los dieren, y cayan e incurran en las penas contenidas en las leyes de nuestros reynos, en que incurren los que dan dineros a logro, [c] y se proceda y se castigue y determine cõforme a ellas.

GLOS. I.

1 *Cambia in diuersis locis eiusdẽ regni licita non sunt.*
2 *Cambia in diuersis regnis licita sunt, si in exigendo interesse non excedatur.*
Interesse licitum campsorum remissiuẽ, ibi.

a *De vn lugar destos reynos para otro alguno dellos.* Nota non licere campsoribus cambire pecuniam in loco eiusdem regni, vt sibi reddatur in alio loco eiusdẽ regni cũ interesse quãto solet in vsu esse campsoribus, quoniam cambia hęc, vt cum vulgo loquar, non fiũt causa transferendæ pecuniæ. Non enim ad id necessarij sunt labores, nec propter itinerum pericula laborẽ aut industriam iustificari possunt, cùm illa nullo sint precio digna. vt rectè considerauit frater Dom. à Soto lib. 6. de iust. tia & iure quæstio. 13. articu. 1. [3] Cambium autem quod fit de vno regno ad aliud licitum est, si non sit excessiuũ, cessante quę omni fraude propter multa pericula, quibus subijcitur tam bellorum, quàm latronum, atque etiam submersionis, si mari & ventis committatur, vt latius explicat idem Domini. â Soto dict. lib. 6. de iusti. & iure quæstio. 10 articul. 1. Ioan. à Medina in codice de restitutione titu. de rebus per vsuram acquisitis capi. de causis ob quas solẽt campsores lucrum augere, &c. seqeunti. Quod autem sit interesse licitum dicitur in. l. sequenti.

GLOS. II.

b *Como cosa dada a vsura o logro.* De rebus per vsuram acquisitis dicam latius infra lib. 8. titu. 6. de vsuris. l. 4. & 5.

GLOSS. III.

Pœnæ vsurariorum, remissiue.

c *En las penas contenidas en las leyes de nuestros reynos, en que incurren los que dan dineros a logro.* Quæ sint pœnæ iure nostro regio impositę vsurarijs & fœneratoribus scribitur in. l. 5. titu. 6. de vsuris infra libr. 8. vbi dicam.

¶ *Ley. ix. Que no se pueda lleuar interesse por cambio y contratacion licita mas de diez por ciento, y que las justicias castiguen conforme a las leyes al que lo contrario hiziere.*

¶ *Dõ Carlos y doña Iuana año de. 1534. en Madrid pet. 96. y en Toledo año de. 1539. pet. 87. y en Valladolid año de. 1548. pe. 78.*

¶ Por euitar los daños que resultã de los fraudes de que los cãbios y mercaderes y otros tratantes vsan, de lleuar lo que no pueden ni es permiso, socolor de interese licito, por vias y maneras exquisitas mandamos, q̃ no se puedan hazer ni hagan contrataciones algunas illicitas y reprouadas, ni otros contractos simulados en fraude de vsuras, [a] y q̃ las nuestras justicias tengan especial cuydado de castigar, [b] a los q̃ lo hizieren, conforme a las leyes de estos nuestros reynos, [c] y que de las contrataciones permitidas, no se pueda lleuar ni lleue mas de a raz on de diez por ciento por año: [d] y que por ningun respecto aun que sea nombre de cambio ni so otro color, no se pueda hazer lo contrario so las penas contenidas en las leyes, [e].

GLOS. I.

Contractus in fraudem vsurarum, remissiuẽ.

a *Ni otros contractos simulados en fraude de vsuras.* De his contractibus simulatis in fraudem vsurarum vide tradita per A mon Crauette consi. 73. nume. 7. & consi 189. nume. 7. & quæ dicemus latius in. l. 4. & 5. tit. 6. de vsuris infra lib. 8.

GLOSS. II.

Vsurarum criminis punitio ad iudices quoque seculares spectat.

b *Y que las nuestras justicias, tengan especial cuydado de castigar.* Nota ad iudices seculares spectare punitionẽ criminis vsurarij, quod late examinabo infra lib. 8. ti. 6. de vsuris. l. 4. glo. 5.

GLOS,

GLOSS. III.

Pœnæ vsurarum, remissiue.

c *Conforme a las leyes de nuestros reynos.* Pœnę vsurarij criminis multę sunt de quibus latè scripsimus infra li. 8. tit. 6. de vsuris. l. 4. &. 5.

GLOS. IIII.

Campsorum interesse iustum & licitum.

d *Ni lleue mas de a rozon de diez por ciento por año.* Ita demum cambia permittuntur, si interesse fuerit iustum, secus si excessiuum, vt probaui supra eodem. l. 8. glo. 1. hic statuitur & taxatur quantitas interesse iusti nempe ad rationem decem pro centenario quolibet anno, & nil amplius.

GLOS. V.

e *Penas contenidas en las leyes.* l. 4. &. 5. titu. 6. de vsuris, infra lib. 8.

¶ *Ley. X. Que los cambios y mercaderes tratãtes en estos reynos y fuera dellos, tengan sus libros en la manera en esta ley contenida.*

¶ *El Emperador don Carlos y doña Iuana en Cigales, año de. 1549. 24 de Diziembre. Y en Madrid año de. 1552. a. 11. de Março pragmatica.*

¶ Mandamos, que de aqui adelante todos los vancos y cambios publicos, y los mercaderes y otras qualesquier personas, ansi naturales como estrangeros que trataren, ansi fuera destos reynos como enellos, sean obligados a tener y assentar la quenta en lẽgua Castellana en sus libros de caxa y manual, por deue y ha de auer, [a] por la orden que los tienen los naturales de nuestros reynos assentádo el dinero que rescibieren y pagaren, declarando en que moneda lo rescibẽ y pagan, y a que personas y donde son vezinos, para que por los dichos libros puedan dar quenta, de como y en que han pagado las mercaderias que traxeren de reynos estraños, y a como han proueydo el valor de los cambios que ouieren hecho para fuera destos reynos: y q̃ los tales libros no se puedá entregar ni embiar originalmente a sus compañeros, ni mayores sino el traslado dellos, para que quando les fuere pedida quenta la puedan dar, y que los dichos mercaderes estrãgeros, tengan los libros todos que seá de sus quentas, assi de memorias como de ferias, como de otra qualquier condicion que sean que tocaren a negocios, en lengua Castellana, [b] y que entre la foja del deue y ha de auer no dexen fojas en blanco, [c] y que las letras de cambio q̃ dieren, en los casos y para las partes y lugares donde se puede cambiar, [d] para pagar en estos reynos, las den en lengua Castellana: y las que dieren para fuera dellos, en lẽgua Castellana: o Toscana: so pena que los vnos y los otros que no cũplieré lo suso dicho, pierdan todo lo que dexaren de assentar, y por la segũda el doble, y por la tercera la mitad de sus bienes, y sean desterrados perpetuamente destos reynos, y se repartan en esta manera, la vna tercia parte para nra camara, y la otra para el juez que lo sentenciare, y la otra para el que lo denunciare: y los q̃ no tuuieren la dicha cuenta de sus libros en lengua Castellana, sean condenados en pena de mil ducados, los quales se repartan en la forma suso dicha.

GLOS. I.

1 *Libri mercatorum quot sint & quomodo appellentur.*
Aduersaria quid significent, quid vero codex. ibid
2 *Liber rationum mercatoris vel campsoris quid continere debeat.*
Ratio quæ non potest intelligi, non censetur reddi. ibid.
3 *Libri mercatorum & campsorum Hispano idiomate confici debent.*

a *Sean obligados a tener y assentar la quenta en lengua Castellana en sus libros de caxa y manual por deue y ha de auer,* Nota quemlibet campsorem, numularium, vel mercato

mercatorem libros duos conficere debere, aduersaria scilicet,& codicem rationum, dicũtur aduersaria qua si præ manibus versentur quotidie,in quibus mercatores primum rationes accepti & expensi negligenter sine ordine conscribunt,memoriæ gratia,liber iste nostro idiomate manual appellatur. Codex verò liber est,in quem rationes diligentissimê & singulari ordinê perscriptę referuntur,vt expendere poteris ex Cicerone in oratione pro Q. Roscio codex iste Hispanè libro de caxa appellatur, de quibus meminit Bal. in rubri.C.de consti.pecuni.nu.4.Benuenu.de Straccha in tractatu de mercatoribus par.2.nu.51.dixi in stilo cancellariæ.tit.1.præemi.17.casu.23.glo.1. in princi.

2 [Quid autem continere debeat codex iste breui oratione refert Bar.omnium iurisperitorũ dux egregius que magister,in.l.2.C.de nauicularijs libr.11.in hæc ferè verba,nota ex hac lege conficiendarum rationum modum ab officialibus seruãdum,qui multa recipiũt, & multa ad alios transferunt. Debent enim quæ receperunt scribere,& quidem nominatim à quò receperint,& ex qua causa , supra de exactori.tributo.l. apparitores , item cui dederint nominatim debent scribere.supra de suscepto.& archiar.l.neminem. Item & diem receptarum rerũ speciatim inferere, si enim prędicta speciatim & singulatim non scripserint, non videtur reddita ratio. Non enim potest ille,cui ratio reddenda est, intelligere, nec dignoscere,siquid machinationis in ipsis rationibus sit admissum,vt dicit text,in dict.l.neminem,ratio enim quæ non potest intelligi, non videtur reddi.l.argentarius.6.edi. ff. de eden.& hęc vera exceptis minimis expensis, in quibus administratoris iuramento standum est.l.scimus.§.in computationẽ,C.de iure delibe.de dona.l. si quis pro redẽptionẽ,&.ff.si cui plusquãm per.l.Falcid.l.diuus, hactenus Bar.quibus addit alia requisita Benuenutus de Straccha.d.2.par.de mercatoribus nume.51.& plurib. sequen.& nos quoque in stylo cancellariç tit.1,prçeminen.17,casu.23,glo.1. [Et hæc ferè omnia exigit lex nostra singularis, additque in Castellano idioma te codicem esse scribendum,vt ab omnibus qui rationes exquirent,facilè intelligatur , quibus adde.l.cum seruus.ff.de condi.& demonstra.

3

GLOSS, II.

Libri mercatorum scribi debent lingua & idiomate Hispano.

b *Que sean en lengua Castellana.* Nota libros mercatorum & camporum cõtinere debere data & accepta lingua & idiomate Hispano,vt dixi supra in glo.præcedẽ.in fine.

GLOS. III.

Libri mercatorum non debent inter data & accepta continere papiri albi folia.

c *Y que entre la hoja del deue y ha de auer , no dexen hojas en blanco.* Nota q̃ in libris mercatorum inter data & accepta non debent inseri alba papiri folia,ne ibi forte interseratur aliquid falsum.

GLOSS. IIII.

Cambiri non potest intra regnum,sed extra.

d *Las partes y lugares donde se puede cambiar.* Cãbiri nõ potest intra regnũ, sed extra de loco aliquo regni huius ad alium alterius regni,vt in.l.8.supra eod.vbi diximus.

¶ *Ley.xj. Que no pueda vsar ninguno de officio de corredor de cambio en las ferias,sino fueren nombrados por las ciudades villas y lugares que estan en costumbre de los nombrar.*

¶ *Don Carlos y doña Iuana en Madrid año de.1552.a 11.de março,pragmatica.*

¶ Iten que ninguna persona pueda vsar en las ferias el officio de corredor de mercaderias, o de cambios,si no fueren aquellos , que son o fueren nombrados por las ciudades y villas y lugares destos reynos,que está en costumbre de los elegir y nõbrar: las quales dichas ciudades y villas no puedan nombrar mas numero de aquel,que hasta agora hã elegido y nombrado: los quales corredores ayan de tener libros en que asientẽ todos los cambios que hizieren,y para donde,y a que precio,y entre que personas,con dia y mes y año, y q̃ no puedan hazer cãbio alguno delos prohiuidos illicitos:so pena de perdimiento de la mitad de todos sus bienes,y destierro destos reynos por diez años.

¶ *Ley.Xij. Para que los cambios destos reynos no entiendan en otros tratos y mercaderias,saluo en lo tocante a los cambios. Y que sean dos personas cambios, y q̃ den fianças bastantes.*

¶ *Don Carlos y el Principe don Philippe en çamora, año de.1554.a.6.de Iunio.*

¶ Porque de tener los cambios publicos de las ferias,de las ciudades y villas y lugares destos reynos,negocios y contrataciones

ciones fuera de lo tocante a los cambios, ha resultado auerse alçado y quebrado, en mucho daño de nuestros subditos y naturales,que en ellos tenian sus dineros en confiança, por obuiar lo suso dicho,mandamos que agora y de aqui adelante, las personas que tuuieren los dichos cãbios publicos en las ferias de Medina del Campo,y Rioseco, y Villalon, y en las otras ciudades villas y lugares de nuestros reynos, no los pueda tener vna persona sola, sino que sean dos alomenos abonados,y que se obliguen insolidum a todo lo tocãte al dicho cambio: y que antes que sean rescebidos a los dichos officios,den fianças bastantes cerca dello,y que las tales personas que tuuieren los dichos cambios,no puedan por si ni por interpositas personas, directe ni indirecte,tratar ni contratar , ni entender en otros tratos y mercaderias y compañias,sino solamente en lo tocante alos dichos cãbios:so pena q̃ el q̃ lo cõtrario hiziere por la primera vez incurra en perdimiento de la mitad de sus bienes, aplicados a nuestra camara y fisco,y por la segunda sea desterrado de estos nuestros reynos y señorios perpetuamẽte,y pierda todos sus bienes, aplicados segun dicho es. Y mandamos a los concejos,justicia y regidores de las dichas ciudades y villas y lugares donde ouiere los dichos cambios que no nombren ni rescibã persona alguna para ellos,ni los dexen vsar. sino fuere cumpliendo lo en esta ley cõtenido, y a todas las nuestras justicias q̃ executen las dichas penas,contra los que fueren y passaren contra ello.

¶ *Los combiadores pesen con guindaletas.l.13.titul. 21. deste libro,y alli.l. 11. Que en cada ciudad o villa en q̃ viuiere cambiadores,se diputen cada mes personas que visiten los pesos dellos.*

¶ *Ningun cambiador tenga moneda fuera de ley,so ciertas penas que pone la.l.6 4.tit.21.deste libro.*

TITVLO DIEZ Y NVEVE
de los cambios y mercaderes que se alçan.

¶ *Ley primera. Que los combiadores mercaderes que resciben moneda y mercaderias en guarda,si huyẽ a otras partes con los caudales agenos,sean auidos por publicos robadores.*

¶ *Don Fernando y doña Ysabel en Toledo año de. 1480. ley.89.*

¶ Porque algunos cambiadores y mercaderes resciben mercaderias fiadas para pagar a cierto termino , y los cambiadores resciben moneda de otros para la tener en su cãbio,y despues se ausentã cõ caudales agenos,y vã a lugares de señorio y a fortalezas,o fuera de nũestros reynos,lo qual es cosa fea y dañosa. Por ende ordenamos y mandamos q̃ el cãbiador o mercader q̃ tal cosa hiziere,sea tenido dẽ de en adelãte por robador publico, e incurra por ello en las penas en q̃ caẽ e incurren los robadores publicos: y se haga proceso criminal en su ausencia,como cõtra publico robador,y defẽdemos q̃ ningũ alcay de ni otro q̃ tẽga fortaleza,ni otra persona alguna, ni las nũras justicias, no seã osados a receptar al cãbiador o mercader,y q̃ lo entreguẽ a la justicia q̃ en este caso deuiere conoscer,cada y quando fuere requerido,so pena q̃ el tal receptador,o el q̃ lo denegare de entregar,sea tenido y obligado a la tal pena, q̃ el dicho cãbiador o mercader q̃ huyo o cõ lo ageno pagaria si fuesse entregado, y sea tenido de pagar lo q̃ el tal cãbiador o mercader deue,y tenemos por biẽ q̃ en esta misma pena incurra el q̃ de aqui adelãte fuere requerido cõ esta nũra ley, q̃ receptare o defẽdiere y no entregare al q̃ esta alçado cõ lo ageno, dẽde antes q̃ esta ley se hiziesse

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Ley.ij. La pena que se ha de dar a los que se alçan con hazienda agena.*

¶ *Don Fernando y doña Ysabel año de.1502.a.9. de Iunio, pragmatica, Don Carlos y doña Iuana en Madrid año de.1537.cap.122.*

¶ Ningun mercader ni cambiador, ni sus fatores,[f] se alçen con mercaderias ni dineros, ni otra hazienda alguna agena, so las penas contenidas en la ley por nos hecha en las cortes de Toledo, y en las otras leyes de nuestros reynos que cerca desto disponen. Y nos por la presente declaramos, los que ansi se alçaren ser publicos ladrones y verdaderos robadores, y queremos que en caso que las penas criminales en ellos no seá executadas, que el mercader o cambiador o su fator que assi se alçaré, dende en adelante no pueda tener ni vsar, ni tenga ni vse officio de mercader ni de cambiador ni fator, ca nos por la presente por el mismo hecho sin otra sentencia ni declaracion alguna, los inhabilitamos de los dichos officios para toda su vida, y les mandamos que no vsen dellos, solas penas en que caen e incurren las personas priuadas, que vsan de officios publicos,[g] sin tener poder ni facultad para ello, y so pena de perdimiento de todos los bienes que tuuierē para la nuestra camara y fisco. Y otrosi mãdamos, que qualquier yguala y conuenencia o transacion o remission que sea hecha despues de assi alçados,[h] con los dichos sus acreedores, o con otra qualquier persona en perjuyzio de los dichos sus acreedores, con qualesquier clausulas y vinculos y cautelas, de qualquier manera que sean, que no valan, y sin embargo de todo ello sea hecho cumplimiento de justicia a las partes, conforme a lo en esta nuestra pragmatica contenido: y las nuestras justicias cada y quando q̃ se alçaren, qualesquier cambiadores o mercaderes y sus fatores, con alguna hazienda agena, hagan processo contra ellos y contra cada vno dellos y contra sus bienes, conforme a las dichas leyes y a lo de suso contenido, y executen en ellos y en sus bienes las penas en ellas cõtenidas. Y si algunos bienes suyos hallaren q̃ estan receptados en algunas yglesias o monesterios, o hospitales o fortalezas, o en otras qualesquier partes y lugares, los saquen dellas,[i] para q̃ de alli se paguen los acreedores de lo que les fuere deuido: y mandamos a qualesquier personas en cuyo poder estuuieren qualesquier deudas, o mercaderia o mercaderias, o otros qualesquier bienes de los q̃ ansi se alçaren, o supieren quien los tiene, no paguen las dichas deudas a las personas que ansi se ouierē alçado como dicho es, ni les acudan con los dichos bienes ni con parte dellos, y dentro de treynta dias despues que en qualquier manera viniere a su noticia, que el tal mercader, o cambiador, o fator se ha alçado, venga a manifestar lo que tiene suyo y les deue, ante las nuestras justicias, para q̃ dellos puedá pagar y paguen los dichos acreedores cõforme o derecho,[k] so pena que lo que les pagare se aya por no pagado, y lo torne a pagar otra vez, y pierda otro tanto de sus bienes como encubriere, o no descubriere,[l] sabiendo quien lo tiene, para la nuestra camara y fisco, y otro tanto para pagar los acreedores del que assi estuuiere alçado.

GLOS. I.

1 *Decoctores qui se falso dequoquisse fingunt vt credi tores ad iniquas pactiones trahant, publici prædones seu grassatores dicuntur.*
Collare ferreũ mira arte à Germanis elaboratũ quod nulla arte aperiri, vel frangi potest. ibi.

2 *Decoctor vel fallitus qui nullam fraudem commisit non patitur pœnas legis nostræ.*
Campsores seu mercatores versuram facientes qui bona abscondunt & fugiunt, vt publici latrones habentur. ibi.
Decoctores qui bona dumtaxat non personam abscõdunt pro publicis latronibus habentur. ibi.

3 *Decoctores qui aufugiunt bona tamen nulla abscondunt non dicuntur publici latrones.*

4 *Decoctores fraudatores præsumuntur non tamen ea solum præsumptio sufficit, vt pro publicis prædonibus puniantur, nisi alia probentur.*
l. si hominem. .quoties iuncta. l. seq. ff. depos. explicatur. ibidem.

5 *Decoctorum fraus probatur, si bona sua, vel maiorem eorum partem vendiderint, vel donuerint, vel aliquam partem nume. 6. & 7.*

7 *Alienatio in coniunctos facta, præsumitur fraudulenta.*

8 *Decoctorum fraus præsumitur ex repentina, & insolita bonorum alienatione.*
Alienatio bonorum omnium à debitore facta, simul vel iteratis vicibus præsumitur in fraudẽ. ibi.

9 *Decoctor qui bona sua ante decoctionem donauit. vel modico precio vendidit. vel maiorem partem bonorum. vel pretiosiora, simul vel interpollatis vicibus, & deinde modico elapso tempore, foro cessit, vel rationes conturbauit, publici latronis pœnas pati debet.*

10 *Decoctor libros non habens, vel si in eis sunt rationes intricatæ, vt publicus latro puntur. idem si sunt paginæ librorum corruptæ.*

11 *Solutio ante tempus facta creditoribus facit contra debitorem decoctum præsumi fraudem.*

12 *Decoctor quatuor vel quatuor diebus ante decoctionẽ aliquem gessit contractum, præsumitur fraudationis causa fecisse.*
Mercator, seu campsor qui cum iam consilium fugiendi iniisset merces ab alio emit mercatore credita pecunia, & confestim foro cessit, seu rationes conturbauit, fraudator dicitur. & dominium mercium nõ censetur in eum translatum. ibidem.
Decoctor quando consilium fugiendi habuisse dicatur? remissiuè. ibidem.

13 *Breuitas temporis fugiendi & fraudandi animum indicat.*

14 *Decoctorum fraudes remissiuè.*
Fraudum probatio coniecturis fit, & præsumptionibus. ibidem.

15 *Debitor bona sua alienans debet in carcerem mitti, donec eos in quos alienauit designet.*
Debitor bona sua alienans an possit torqueri, vt aperiat eos, in quos alienauit. ibidem.

a *Por robador publico.* Non omnes decoctores dici possunt grassatores vel prædones publici, sed hi tantum qui pecuniarum summis à pluribus mutuo receptis, vel cum non modo ære alieno quomodocunque contracto, consulto atque de industria aufugiunt. & se decoxisse fingunt, vt tandem creditores molestijs defatigati, & litibus ac expensis vexati ad pactiones sortes & iniquissimas conuentiones trahant. Nec decoctores verè dici possunt quippequi veré soluendo sint, personamque cum pecunijs vel mercibus occultant & illatebrant vel bona dumtaxat: hi siquidem prædones sunt & iniquissimi homines, qui cum soluendo sint, se non esse soluendo fingunt teste Benuenuto de Straccha in tractatu de decoctoribus. 2. parte numero. 3. qui refert casum memorabilem, qui cuidam Genuensi preteritis obtigit annis, qui se falsó soluendo non esse asseuerauerat & foro cesserat, is etenim cum in magna pecuniarum summa debitor esset Crisogani, eique satisfacere pluries requisitus recusasset in secessu blandis verbis cum Crisogonus deduxit, dispositis ibi prius clanculum armatis hominibus, tum in collum inuasit Crisoganus torquemque seu collare ex nucleo ferri seu cabile quibusdam aculeis mira Germanorum arte elaboratum, atque confectum inuisit, commonefactumque nulla vi seu arte aperire per alium, infringiue posse, eiquè exitium imminere, si in dicto loco pecuniam debitam non trãsmitteret, eum sic dereliquit, ostensa prius clanc miro artificio confecta. At miser ligur sentiens se aculeis pungi, & stare cùm semper cogeretur, nec remedium vitę vllum haberet, debitam pecuniam Crisogano creditori transmisit, petens clauem, & orans aperiendi collare arcanum detegi: quod creditor accepta pecunia efficit. Aduertit tamen Benuenutus Crisoganum vim adhibentem debitori suo in. l. Iuliam de vi incidisse, & debitum amisisse, licèt in edictum quod metus causa non inciderit. vt in. l sed & partus. §. queri potest, versiculo Iulianus aut. ff. quod met. caus. debuit enim Crisoganus coram iudice experiri non sibi ius dicere. l. extat. ff. eodem titulo. l. penultima. ff. ad legem Iuliam de vi priua. [In decoctore autem seu fallito lex nostra non procedit, si fraudem nullam commisit, vt in. l. vltima infra eodem, vtpote qui nihil occultat, sed verè soluendo non est, vt ibi latius dicam. Vt ergo mercatores vel campsores versuram facientes incidant in pœnas legis nostræ, & pro grassatoribus & publicis latronibus habeantur requiritur quòd vel ipsi aufugiant, bonaque aliqua occultent, ad ecclesiam, vel arcem, vel domos magnatum se conferentes, vel bona tantum abscondant, quamuis ipsi non fugiant, cuius rei probatio ad creditores spectat, vt in. l. 3. infra eodem. [Fuga tamen sola absque asportatione bonorum sufficiens non est ad irrogandam pœnam legis nostre. potius enim dicitur hęc latitatio quàm fuga, vt in. l. fulcinius. §. quid sit latitare. ff. ex quib. caus. in posse. eat. Nicolaus Boerius decisione. 215. numero. 15. in fine Baldus consilio 382. libro. 5. Benuenutus de Stracch in tractatu de decoctoribus. 3. part. numero. 6. [Tertiò pœnas legis nostræ non euitabunt decoctores qui fraudes committunt varijs modis infra subijciendis. Nec satis est ad pœnas irrogandas præsumptio fraudis, quæ semper adest infallitis seu decoctoribus, fraudatores siquidem præsumuntur, secundum Bal. consi. 382. in fi. & consi. 400. nu. 3. lib. 5. & Ioan. Bapti. Seuer. in tracta-

Universidad de Deusto
Biblioteca

de debitoribus ſuſpectis & fugiti, queſtio.1. numero 13. Boerius deciſione.215. numero.6. quos refert ſequiturque Benuenu. de Stracha de decoctoribus.3. par. numero .22, & .23 .citat textum in.l.ſi hominem.§. quoties iuncta.l. ſequent.ff.depoſi.vbi iuriſconſultus ait, quoties foro cedunt numulariꝰ primo loco de poſitariorum ratio habenda eſt, deinde lex ſequens diſcutit quomodo priuilegium exerceatur, & ait exercere non tantum in ea quantitate quę in bonis argentarij ex pecunia depoſita reperta eſt, ſed & in omnibus fraudatoris facultatibus, illum ergo qui decoxit & foro ceſsit iuriſconſultus fraudatorem appellat, & præterea fraudatorum crebra fit mentio in compluribus legibus.ff. quæ in fraude.credi. de quo plene ſcripſit Accurſ.in.l.Imperatores in verbo fraudatori.ff.de curato. bon.dan, & Iaſo in.§.item ſi quis in fraudem nu
5 5.& ſequenti.inſti.de actio.nam licèt hoc ita preſuma tur, preſumptio ſufficiens non erit ad irrogandam tã grauem pœnam, debet ergo vtei ſit locus, probari fraus per creditores ſaltem per coniecturas [Probatur, primò fraus decoctoris, ſi omnia bona ſua vel maiorem partem donauerit cùm haberet creditores, vt in.l.omnes.§.Lutius, vbi gloſſ. Bartol. & docto.notant.ff.quę in fraudem credito.quam legem omnes interpretantur, vt procedat etiamſi titulo oneroſo alienatio fiat, ita extendit text. illum Accurſi. in .l. qui teſtamentum in verbo modum, & ibi Barto.ff.de proba.idem Barto.in dict.§.Lutius & in.l. poſt contractum nume.2.ff.de donationib.gloſ.& Iaſo in.§.item ſi quis in fraudem numer.34.inſtitu.de actio. Angel. de Aretio in.§.in fraudem inſtitu.qui.ex cauſ.manu. non licc. Angel.conſil.48.nume.1.&.2. qui alios modos refert, quibus fraus committitur & preſumitur.
6 [Deci.conſi.587.numero.9.hoc amplians, etiamſi maior bonorum pars alienetur, vt notatur in.l. nomen. §.filio.ff.de legat.3. Bald.in.l.1.3.quæſtio.C.ſiquid in fraud.patro. Alexand.conſi.55.columna penulti.libr. 1.text regni noſtri in.l.7.titu.15.par.5.vbi Gregor.Lupi in verbo todos. Item ſi alienentur bona præcioſiora per text.in.l.ſumma cum ratione.ff.de pecul.quem ad hoc expendit Ang.in.l.vltima.C.de ſtipulatio.ſeruo. & in.l.ſi quis poſthac colum.2.in fine.C.de bon. proſcripto.& in dict.l.omnes.§.Lutius, Deci.conſil. 587.nume.9.citans alium ſimilem text.in.l.propter li
7 tem.ff.de excuſatio.tuto. [Paul. Pariſi. hoc extendit ad alienationem cuiuſcunque partis bonorum cõſil.70.nume.31.libr.4. & Benuenutus de Stracha de decoctoribus.3.par.nume. 29. Idem ſi alienatio facta fuerit in coniunctos, cuius coniunctionis ratione inſurgit coniectura ſimulationis, argumen.l. data. C.de donatio.l.penulti.§.1.ff.de bon.liber.Barto.in dicta l.poſt contractum nume.3.ff.de donatio. Bald. in.l.ſi quis poſthac nume.2. C.de bon.proſcripto. Ancha. conſi.251.colum.2. Cuma.conſi.155. Deci.dict.conſilio 587.nume.9. Iaſo in.§.item ſi quis in fraudem numer.
8 41.inſtitu.de actio. [Ex repentina etiam & inſolita bonorum alienatione fraus præſumitur, maximè in fraudulentis mercatoribus ſecundum Bald. conſilio. 466.libr.5. Idem ſi mercaturam quis vel ſocietatẽ inire vel exercere cum deſtinauerat, filio naturali paulo ante omnia bona donauit ſecundum Bald.in rubric. C.de reuoc.his quæ in fraud.credito.numer.8. Ang. de Aret.in dict.§.item ſi quis in fraudem numer.11. &.12.inſtitu.de actionib.Petr.de Vbald.de duobus fratribus par.8.numer.31. Benuenutus de Stracha de decoctoribus.3.par.numero.29.in fine. Nec quicquã refert an ſimul & ſemel alienauerit ſiue interpellatis vicibus: præſumitur enim vtraque in ſpecie in fraudem creditorum alienaſſe.l.nomen.§.filio, vbi gloſſa & Bald.notant. ff. de legatis.3. idem Bald.in.l.1.4. quæſtion.C.ſi quid in fraudem patroni. Angel.in.l. omnes.§.Lutius.ff.de his quę in fraudem creditorum Iaſo in.§.item ſi quis in fraudem numero.38.& ſequ. inſtituta de actioni. Benuenutus de Stracha de decoctoribus.3.par.numero.19. [Si igitur, vt hęc ad pra
9 xim reducamus, numularius vel mercator quidam bona ſua omnia donauit, vel modico diſtraxit precio, (iuxta doctrinã Imolæ & Romani in dicta.l.poſt cõtractum.ff.de donationibus, quos ſequitur Iaſo in dicto.§.item ſi quis in fraudem numero.35. inſtituta de actioni. Tiraque.libr.2.de retractu.§.3.glo.1. numero 16.& ſequen. Benuenutus de Stracha de decoctoribus part.3.numer.27.) Aut maiorem bonorum partem, vel meliores & precioſiores, ſimul, vel interpellatis vicibus vendidit: & deinde modico elapſo tempore foro ceſsit vel decoxit, ſeu rationes conturbauit, quis fraudatorem hunc non appellauit, vel publicum latronem? Hîc nimirum pœnas huius legis & ſequentis non euitabit, bona ſi quidem abſcondere merito dicetur, qui cùm deſtinaſſet mercaturam exercere, bo
10 na ſua donauit vel modico precio vendidit, vel in coniunctam perſonam alienauit. [Secundò pœnæ legis noſtrę locus erit, ſi huiuſmodi decoctores libros non exhibent, nempe aduerſaria & codicem, vel ſi exhibent, habent rationes intricatas in necem creditorum, vt in.l.ſumma cum ratione.ff.de pecul. vbi eſt bonus text. & in.l.quidam iuncta gloſſ.ff. de in rem verſo, Iaſo in.§ item ſi quis in fraudem numero. 37. inſtituta de actionibus Benuenutus de Stracha de decoctoribus.3.parte numero.24. qui ſubdit idem eſſe ſi rationes corruptæ ſunt vel adulteratę, aut aliquę codicis paginæ euulſæ, vel cancellatæ, vel alio modo ſuſpectæ, præſumitur ſiquidem dolus & fraus hac in
11 ſpecie.l.1.§.finali.ff.de ſeruo corrupt. Benuenutus de Stracha vbi ſupra numero.24.&.25. [Tertiò fraus probatur, cùm paulo ante decoctionem, conturbandi conſilio fortè ab eis inito, ſe aliquibus creditoribus volentes reddere gratioſos ante diem debita ſoluunt, quę ſolutio reuocari poteſt propter fraudem in tempore factam iuxta.l. ait prætor.§. ſi cum in diẽ &.l.omnes.§.finali.ff.de his quę in fraudẽ creditorum Vel ſi chirographarios priuilegiarijs anteponunt, qua in ſpecie merito ſolutiones retractantur, vt ſcripſit Paul.Caſtrenſis in dicta.l.ſumma cum ratione numero.6. ff.de pecul.citat.l.ex facto. §. vltimo.ff. eodem titulo, &.l.3.ff.quod cum eo. Vel ſi poſteriores prioribus hypothecam habentibus prępoſuerunt vt cenſuit Bald.in.l.1.numero.19.C. qui bon. cedere poſſ. Benuenutus de Stracha de decoctoribus.3.part. numero.28. niſi lege aut ſtatuto permittente id facerent, vt ipſe ſubdit per text.in.l.vltima.§.& ſi prefatam. C. de iure deliberandi. l, legis Iuliæ. C. quę bon

12 bon.cede.poſſ. [Quarto ſi biduò, vel triduo, vel alio breui tempore ante decoctionem aliquid fraudationis cauſa geſſerint vel contraxerint, vt in exemplo tradito per Bal,conſi.400.lib.1. Benuenutum de decoctori.par.3,nume.30.&.31.vbi addit aliud, ſi forte mercator ſi cùm iam conſilium fugiendi iniſſet merces ab alio mercatore emit credita in tempus pecunia nam tunc perinde erit, ac ſi habita non fuiſſet fides de precio, & conſequenter dominium mercium, non cenſebitur fuiſſe in emptorem trãslatum, qui ſtatim decoxit, vt ſcribit Ange.in.l.ſi cũ dotem.§. ſi mulier, ff.ſolut.matrimo. quem ibi ſequitur Alexand.& Anto.de Fano de pignori.in.2.membro.5.par.num.8 aliâs nume.13. Benuenu.de decoctori.3.par.nume.31. & ſequen. quomodo autem probetur conſilium iniſſe fugiendi, dixi ſupra hoc lib.tit.16, de obliga. & ceſ-
13 ſione bonorum.l.7.gloſſ.5.nume.9. [Quod autem dixi ex breuitate temporis, fugiendi & fraudandi animum dignoſci, & conſilium initum à decoctore preſumi, comproba ex his quę ſcripſit Deci.conſi.182.infine & multis ſimilibus à Marſilio congeſtis conſ.48. nume.31.& ſequen. & in.l.ſtatuliber.nu.5.vſque in finem.ff.de quæſtio.& in eius practica criminali.§.nũc videndum à nu.33.vſque ad nume.44.& Alcia.in tracta.præſumptio.in.3.regula.9.præſump.numer.23. & &.10.præſumptio.numer.8.cum concordantijs pluribus à Tiraquel.congeſtis libr.1.de retractu.§.1. gloſſ.
14 7.numer.77.& ſequentibus. [Quoniam autem tot ſunt decoctorum fraudes, quot vix referri, aut enumerari poſſent, loca aliqua breuitatis cauſa referemes, ex quibus aſſumes quæ ad materiam pertinent, nempe, adeundus eſt Bald.conſil.400. libr.1.& conſilio.149. eodem libro.1.& conſilio.431.eodem libr. Lucas de Pena in.l.quemadmodum.C.de agricol.& cenſi.libr.10. vbi hoc plenè & copioſe tractat Angel.de Aretio in §.in fraudem inſtitu.quib.ex cauſ.manu.non lic. per doctores traditur per totum titulum.ff.de his quę in fraud.credito.tractat eleganter Benuenu.de Stracha in tractatu de decoctoribus.3.parte per totum, Tiraquel.lib.1.de retractu.§.1.gloſſ.7.numer.74.& ſequentibus, & melius libr.2.de retractu.§.3.gloſſ.vnica numero.16.17. & ſequentib. Cæterum aduertendum eſt in materia fraudis, preſumptiones & coniecturas pro legitimis probationibus haberi Iaſo conſilio.141. libr.4. Benuenutus dict.3.part.numer.38.in fine, creſcit autem coniectura aduerſus decoctores, Boerius de ciſione.215.colum.1.&.2. Seuerinus in tractatu de debitore ſuſpecto & fugitiuo quæſtione.1. numero. 13. Benuenutus dicta, 3. parte decoctorum numero.39.
15 [Vltimo adde, quòd creditores petere poſſunt, vt debitor qui bona ſua alienauit detrudatur in carcerem, donec reuelet eos in quos alienauit, authore Ioanne Andrea ad Speculatorem, in titulo de rebus eccleſiæ non alienandis in verbo alienatore ſequitur Gregor. Lupi in.l.7.glo.1.in fin.titu.15.parti.5.quin & poterit præcedentibus iudicijs ſuper hoc torqueri, cùm publicus dicatur prędo, atque ita practicauimus hac in regia cancelaria.

GLOS. II.

1 *Decoctorum pœnæ, ex legibus. 12. tabullarum.*
2 *Decoctores an ſint infames, ibi.*
Infamiæ facti effectus, remiſſiue, ibi.
3 *Decoctorum pœna, ex.l.12.tabullarum, correcta eſt.*
4 *Decoctorum pœnæ variæ.*
Plumbatæ dicuntur pilæ ſeu columnæ plumbeæ, & vnde originem ſumpſerit, ibi.
L.quilibet.C.de decurio.li.10.explicatur, ibi.& l.2. C.de exactori tributo.lib.10.ibi.
5 *Decoctor priuatæ pecuniæ priuatur officio, & alijs pœnis punitur:*
6 *Delicti puniendi acerbitas bene & cautè viuendi diſciplina eſt.*
Decoctorum pœnæ & fraudatorum iure regio, ibid.
7 *Pœna publici latronis & decoctoris.*
8 *Decoctores an gaudeant beneficio ceſſionis bonorum.*
9 *Decoctores an gaudeant immunitate eccleſiarum.*
10 *Societas an finiatur vno ex ſocijs decoquente.*
Societas egeſtate finitur, quomodo intelligatur ibid.
11 *Mandatum an cenſeatur reuocatum, ſi procurator decoxerit.*
Decocto executio fieri poteſt ante diem, niſi ſatisfecerit ibi.
Decoctorum aliæ pœnæ remiſſiuè, ibi.

b *En las penas.* Pœnas hîc libet inſerere decoctorũ, quę plurimę ſunt tum iure communi, tum etiam regio ſtatutæ, in primis Bal.conſi.382.in fine, & conſi.400.nu. 3.lib.5.decoctores infames appellat, & in famiſsimos, qui iuxta antiquiſsimas leges tradebantur creditoribus laniandi. Id quod Valerius Maximus, in titulo de varietate cauſarum, & Cicero.2.Philippi. compro probare videntur, deducitur etiam ex.l.1. de his qui notan.in fam.vbi infamia notatur qui dolo malo & fraude, ſuo nomine damnatus, pactuſuè eſt. Ecce ibi fraudatores appellantur infames, ſed decoctores fraudatores dicuntur, vt ibi inquit Bald.& dixi in gloſſ. precedenti nume.4. Contra verò ex decoctione non irrogari infamiã probare videtur tex.in.l.debitores C, ex qui.cauſ.infam.irrog. cuius verba ſunt. Debitores qui bonis ceſſerint, licèt ex ea cauſa bona eorum venierint, infames nõ ſunt, & ibi gloſ.citat.§.1.inſti. qui.ex cauſ.manu.non licèt, &.l.vlti.C, qui bon.ced. poſſ. priorem opinionem, quòd ſint infames tenuerũt Bal.d.cõſ.400.nu.3.lib.1.Ioan.Bapt.Scue.in tractat. de ſuſp.& fugi.q.1.nu.13, Nic.Boe.deciſ.215.nu.1.&.2
2 Pau.Pari.cõſ.94.nu.10,& ſeq.lib.1. [Benuenu.tamen de Stracha in tract.de decoctori.3.par.num.2.in hoc articulo diſtinguit dicẽs, aut mercator ſeu argẽtarius fortunę vitio decoxit, & nõ erit infamis, idque proba ri in.d.l.debitores.C.ex qui.cauſ.infa.irrog. Sin au

Universidad de Deusto
Biblioteca

tem suo vitio vel partim suo, partim fortunæ decoxerit, siquidem de dolo seu fraude, quam in decoctione admiserit, damnatus suo nomine, pactusue fuerit, hûc inter infames esse connumerandum, vt in dict.l.1,ff. de his qui notan.in fam.vbi verò nec damnatus, nec pactus fuerit, propter inhonestam & culpatam vitã, prauosque mores, facti infamiam irrogari putat quoniã turpitudó vitæ decoctoris apud graues & bonos viros, eius opinionẽ onerat.l.ea quæ.C.ex qui.caus. infam.irrog.& notat glo.in.§.porro.3. q.7. & Deci. cons.530.nume.3.vnde si decoctores rem duobus, vt assolent, obligassent, facti infamiam non euitãt, quod Accur.sensit in.l.2.C,de dignita.libr.12.citat.l.si quis in pignore.§.sed & si quis.ff.de pignora.actio.Idemque erit si decoctor aliquid commiserit ex his, quæ traduntur in.l.3.ff.de crimi.stelliona.& quæ nos diximus supra hoc libr.titi.14.de propolis.l.1.gloss.9. quæ omnia sunt scitu digna propter effectus maximos, qui ex infamia facti resultant, quorum aliquos refert glo.in.l.nullam,& ibi Sali.& docto.C.ex qui.cau. infa.irroga.Bal.in.l.si fratres.C.de inofi.testa. & in.l.1. C.de secund.nupt.septem traddit Ioan.de Plat.in.l.2
3 C.de dignita.lib.12. [Pœna alia statuta fuit lege.12. tabularum titu.de re iudica.contra decoctores, nempe, vt tradantur creditoribus laniandi, cuius meminit Bald.d.consi.400.lib.1 & Asmarius Ribalius & Oldendorpius rubri.8.&.d.D.Couarru.lib.2.resolutio. c.1.in prin.& Aulogelius libr.20.noctium Atticarũ. c.1.& Ludo.Cœlius lib.7. lectionum antiquarum.c. 20.& Titolibi.lib.8.decade.1.quæ propter tantum rigorem abolita & antiquata fuit, vt scribunt docto.in l.1 C.qui bon.cede.poss.& Paul. Paris.consi.93.num. 58.lib.1.&.d.D.Couarru.d.c.1.nume.1.lib.2.resolutio. Benuenu.de Straccha de decoctoribus par.3.nume.2.
4 in fi.quare ad alias transeamus pœnas. [Dicit idem Benuenutus.d.par.3.nu.3.& sequen.aut quis decoxit fortunæ vitio, non suo,& hunc fortunæ telis vexatũ & Afflictum puniri periniquum est & iniustum, argumen.l.diuus.ff.de offi.præsid.Aut decoxit suo vitio vel suo pariter & fortunæ,& tunc si est decoctor publicę pecuniæ fraudemque in decoctione admisit, ictibus plumbatarum subijcietur, vt in.l.quilibet, C.de decurio.lib.10.quod exponit Benuenutus ibi num.4 idest, verberabitur plumbatis prædictis, quòd probat per tex.in.l.1.C,de his qui potentiorum nomi. & per tex.in.l.2.C.de exactori.tributo.lib.10, Sed certè impossibilis esset hęc verberatio cum plumbatis, plũbatę siquidẽ sunt pilę plũbeę, vt ipse Benue. fatetur probat què ex Vegetio de re mili.lib.1.pilæ autẽ plũbeæ colũnæ dicuntur, quæ onerosę sunt & graues, quibus milites iuniores exercitabantur, vt dicit idem Vegetius, plumbatarum, inquit exercitatio, quas marcio barbulos vocant, est tradenda iunioribus Hinc tex.in.d. l.2.C.de exactori.tributo nemo carcerem, ait, plumbatorumque verbera aut pondera, aliaque ab insolentia iudicum reperta supplicia, &c. errore Typographorum dixit plumbatorum, dicere enim debuit plumbatarum vocat ibi Imperator hoc genus tormenti ponderosi, quia fortè humeris portabantur columnæ plũbeæ per milites tyrones,& per eos, quibus tormenta inferebantur, quibus columnis ligati ètiam verberabantur, non columnis ipsis, prout dixit Benuenutus, quia hoc erat impossibile, esse graues simul et flexibiles sed alijs flagellis dictis colũnis ligati plectebantur, nisi dixeris virgas esse plũbeas quibus feriebantur.q̃ non
5 quadrat militibus. [Qui verò non publicę pecunię sed priuatę decoctor est & fraudem admisit, officio mercaturæ vel mensę quam exercebat priuabitur, vt in.l.si aliquid.C. de suscepto. pręposit. & archiar.libro.10.quem ita intellexit Benuenutus de mercatoribus.3.par.nume.36.& in tractatu de decoctoribus.3. par.nume.5.probat etiam text.regni nostri in.l.2.in principio huius tituli & libri, quam simul cum hac.l. 1.legimus. Incidunt etiam hi decoctores fraudes faciẽtes vel imposituras, vbi titulus criminis deficit in cri
6 men stellionatus, vt in.l.3.ff.de crimi.stelliona. [Sed quia, vt ipse Benbenutus subdit dict.3.par. numer.8. cum quotidie decoctorum numerus increbescat, saltus quidem erit mercaturæ, seueriſsimè in decoctores fraudulentos animaduertere, acerbitas enim vlciscendi maleficij, bene atque cautè viuendi plerunque disciplina est, et nonnunquam conuenit quorundam criminum supplicia exacerbare, quoties mu.tis crassantibus opus est exemplo, vt in.l.aut facta in fine.ff. de pęn.de quo agit Panor.in.c.at si clerici num.8.de iudi Thomas Grammati.consi.17.nu.15.Benuenutus.d. 3.par.nume.8.quocirca solent, vt ipse inquit, iura municipalia aduersus decoctores constitui, Alciat.Parergon libr.2.cap.47.atque ideo Reges catholici nostri pœnas varias statuerunt, nempę vt pro publicis seu famosis latronibus habeantur,& alias de quibus in glosſis sequentibus. Quas pœnas iucurrunt, non modo mercatores & campsores qui fugiunt & bona occultant, verumetiam qui bona tantum abscondunt & non personam, vt in.l.3.infra eodem, Imo & qui fraudes aliquas committunt, de quibus diximus supra
7 glosſ.præcedenti nume.5.& sequentibus, incidunt in easdem pœnas, vt ibi diximus. [Pœna autem publici seu famosi latronis est, vt furca suspendatur in comet loco, vbi grassatus fuit, l.capitalium.§.famosos.ff.de pœnis.l.18. titulo.14. partita.7. & non pro vno furto, sed pro pluribus, vt doctores asserunt in dicto.§.famosos, Quod procedit etiam iure regio, licèt aliud voluerit Antonius Gomez in tomo de delictis capi.1.numero.10. Eadem pœna grassatoribus si in itineribus sæpius grassatu fuerint, cęteri in metallum dantur vel in insulam relegantur dicta.l.capitalium §.grassatores.ff. de pœnis. Quandoque tamen ad bestias damnantur publici seu famosi latrones, vt in dicto.§.famosos, vide Gregorium Lupi in dicta.l.18.titulo.14,de furtis partita.7.in verbo tuuiese caminos, & in glosſ. sequenti. Sed hac in specie crederem decoctores, qui aufugiunt, & bona sua, vel creditorum abscondunt, vel bona tantum incurrere pœnam mortis, alios autem fraudes committentes, alijs arbitrarijs pœnis esse puniendos, iuxta scelerum culpam, quod ex.l.2. istius tituli satis expenditur, ibi. *E quevemos, que en caso que las penas criminales, enellos no sean executadas, que el mercader o cambiador o su factor que assi se alçare, dende en adelante no pueda tener ni vsar ni*

ni tenga ni vse officio de mercader ni de cãbiador ni factor
Ecce tex.ille priuat numularium & mercatorem & institorem ipso iure officijs suis, vtquè eis deinceps nõ vtantur sub pœna amissionis & publicationis bonorum omnium, & eorum qui publicis muneribus vtuntur absque publica, regiaque authoritate & licẽtia, vtque sint nullæ & inualidę quæcunque conuentiones & transactiones cum creditoribus factę quibus
8 cunquè clausulis munitę fuerint. [Alia decoctorum pœna est, vt propter dolum & fraudem commissam cessionis bonorũ beneficio careant, quippe quod miserorum est subsidium, non dolosorum prælidium, vt in.l.vlti.§.fina.ff.quæ in fraud.credi.l.4.in fin.tit. 13.de cessione bonorum par.5.quod voluit Bal.consil. 400.nu.4.lib.5.& consi.400.in fin.lib.1.& in.l.1.nu. 8.C.qui bon.ced.poss.& ante eum Barto.in.l. alia.§. eleganter in fi.ff.de iur.doti.cum concordantijs traditis supra eod.lib.tit.16.de obligatio,& cessione bonorum.l.7.glo.2.nu.3. vbi examinaui, an hoc procedat
9 iure regio. [Decoctores etiam non gaudent immunitate ecclesiarum, sed ab ecclesia debent extrahi tanquam publici latrones, vt probare nititur Nico.Boe. decisio.215.nume.7. diximus latissimè in stylo cancellarię tit.1.præemi.22.c.1.§.3.glo.10.num.2.& deinceps Benuenutus de Straccha de decoctoribus.3.part.nu. 42.vbi attestatur idem in Gallia fuisse obseruatum, authoritate Boerij.d.nu.7. Tu vide hodie.l.vlti.tit 2.
10 de immunitate ecclesiarum supra lib.1. [Societas itè finitur, si alter ex socijs bonis cesserit vel decoxerit. l.actione. §.1.ff.pro socio.§.soluitur, versiculo item si quis insti.pro socio, vbi hoc notat Ange, de Aret. Paul.tamen Pari.consi.82.nu.40.& seq. lib.1.asseuerat ex decoctione sola non solui societatem, nisi & cessio bonorum subsequatur, vt in.d.§.soluitur, lõga siquidem est differentia inter decoquere, & cedere bonis,& respondet ad.l.societatem. §. dissociamur.ff. pro socio, vbi societas egestate soluitur, quod intelligatur egestate, idest, publicatione bonorum, vt in.l. actione.§.publicatione eo.tit.vel egestate, hoc est, bonis omnibus à creditoribus venditis, vt in.d.l.actione in prin.vel egestate, idest, cessione bonorum, vt in.d.§. soluitur versi.item si quis,& ibi Bal.notat & Angel. Areti.Benuenu.Parisium sequitur de decoctoribus.3 par.nu.48.&.49.vbi aduertit, quòd licèt vnus ex socijs decoxerit, non propterea alios socios fraudatores dici posse si culpa carent, vt respondit idem Parisius consi.94.nume.62.lib.1.citat Pet.de Vbald. Anchar.
11 & Curti. [Prçterea institori seu mercatori fallito seu decocto censetur reuocatum mandatum.l,si cum Cornelius vbi Dyn.Bar.& Paul.ff.de solu.Felin.in.c. ex parte Decani.nume.42.versi.fallit.10.de rescript. Cuma.consi.146.nume.5.Bald.& Ange.in.l. rogatti.§.si fugitiuus.ff.si cert.peta.Benuenu.de Straccha de decoctoribus.3.par.nume.50.51.52.vbi discutit, an liberetur debitor ei soluens ignoranter, vide eum. Quin & capi potest debitor suspectus,& contra eum executio fieri ante diem, nisi satisfecerit de soluendo aduenięte die,glo.& Bald.in.l.vbi nu.10.C.de iure doti. Bar. & alij in.l.quæsitum.ff.de pignori.Iaso in.l.si ab arbitro nume.4.& sequen.ff.qui satisda.cogan. Affli. decisio.108.Benuenu.de decoctoribus.3.par.nu.54.&.55 & vlti.par. nume. 12. alias pœnas contra decoctores colliges ex Benuenuto de Straccha de decoctoribus.7 & vlti.par.per totum,& infra in glosſis sequentibus.

GLOS. III.

1 *Absens in criminalibus regulariter non damnatur. Fallit in decoctore.*
2 *Absens in criminalibus iure regio condemnatur regulariter,& contra eum procedi potest.*

c *Y se haga proceso criminal en su ausencia.* Regulariter absens in criminalibus non damnatur.l.absentem. ff. de pœn.l.1.ff.de requiren.reis.l 7.ti.8,part.3. Fallit in
2 decoctore, vt in hac lege. [Hodie verò in omnibus criminibus procedi potest contra absentes, vt in.l. 3. tit.10.de modo procedendi in absentia delinquentiũ supra lib.4.circa cuius interpretationem est videndus Pet.Nun.in responso.15.

GLOSS IIII.

1 *Decoctorum receptatores quomodo puniantur.*
2 *Debiti exactionem impedientes, quomodo puniantur.*
3 *Decoctorum receptatores actione de dolo conueniũtur ad debitum pro eis soluendum.*

d *No sean osados a receptar el cambio o mercader.* Nota ex lege ista, quòd receptans & occultans debitorem qui decoxit tenetur eius creditoribus debita soluere, & si requisitus noluerit exhibere plectetur eisdem pœ
2 nis quibus & ipse decoctor. [Quid autem fuerit statutum iure communi aduersus receptatorem decoctoris? Bald.acumine ingenij prędituss consi.382.lib.5.quęrit, an ille.qui scienter occultat debitorem alienum, faciat se consortem vel succedaneum eiusdem periculi, & dicit videri eodem esse periculo astrictum, vt in.l. fi.C.de oper.liber. Demum asseuerat cõtrarium, quia leges hoc dicentes procedunt in casibus specialibus, vt in debitore tributorum.l.quoties. C. de exactori. tributo.lib.10.vel quoties debitorem aliquis vi eximit.l.pen.ff.ne quis eum qui in ius voca.est vi exim. vel quandoquis impedit reum venire ad iudicium, si contra creditorem præscriptio currit.l. vlti.ff. de eo per quem factum erit. Cùm igitur in his casibus sit speciale, in contrarium erit ius commune.l.ius singulare. ff.de legib.idem voluit Bal.in.l.fi.C.de oper. liberto. cui accedit Seuerinus in tracta.de debitore fugitiuo
3 & suspecto.q.10.Marsſingu.43. [Contrarium tamẽ voluit Rayne.& Sali.in.d.l.fi.C.de oper.liber. Fulg. & Pau.in.l.1.§.qꝑtor num.7.ff.ne quis eum qui in ius voca.est vi exim, Imo quòd si propter huiusmodi occultationem, creditorum aliquis creditum amisserit contra occultantes actionem habeant de dolo arg.l. eleganter.§.fi.ff.de dolo, idẽ probat Iaso in.§.pœnales nu.103.insti.de actio.Benue.de Straccha in tracta. de decoctoribus.2.parte vltimę partis principalis nu.12. &.28.vbi latius discutitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

GLOS. V.

Decoctorem exhibere tenetur receptator sub pœnis legis nostræ.

e *Requerido.* Ecce receptator debitoris requisitus à creditoribus cum exhibere tenetur sub pœnis hîc statutis. Aliud statuebatur iure communi, vt refert Iaso in §. præterea nume. 50. instit. de actio. Benuenu. de Stracha de decoctoribus. 2. par. vltimæ partis principalis nu. 28. vbi eum vide.

GLOS. VI.

Institoribus decoctis eadem pœna imponitur. quæ & principalibus.

f *Ni sus factores.* Nota eandem pœnam hîc statuj institoribus quæ mercatoribus & campsoribus statuta fuit iure nostro.

GLOS. VII.

Mercatores & campsores habere dicuntur officia publica.

g *Que vsan de officios publicos.* Nota mercatores & campsores publica habere officia, quod seruari non video in nostro regno.

GLOS. VIII.

1 *Pacta, transactiones, & remissiones factæ inter debitorem & creditores post decoctionem debitoris sunt nullæ.*
2 *Pacta, transactiones, & remissiones post decoctionem factæ quando valeant,*

h *Qualquier yguala, conueniencia o transaction o remission que sea hecha despues de assi alçados.* Nota aliam pœnã contra decoctores statutam, ne quicquam valeant cõuentiones, transactiones, seu remissiones per creditores cum debitore factę postquam decoxerit: sed eis nõ obstantibus possint creditores integra debita exigere, quoties apparuerit debitorem fuisse soluendo, vt Boeri. probat decisio. 215. nume. 8. & plurima tradit, Benuenu. de Stracca omnino videndus de decoctoribus. 6. par. nume. 1. & deinceps. [Verũm hoc crederẽ esse restringendum & limitandum, vt repetitioni locus sit, sed non in præiudicium posteriorum creditorum, donec omnibus satisfactum fuerit iuxta id quod conuctum fuit. Deinde autem si qua bona supererint non prohibebitur prior creditor repetitione vti, & deinde sequens, & sic de omnibus, nam si conuentio improbatur est in præiudicium debitoris propter turpem causam paciscendi & retinendi id, quod ei creditores remisserunt, non in præiudicium creditorum posteriorum quibus ius quęsitum est ex dicta pactione, vt ex mente legis nostræ satis colligitur.

GLOSS. IX.

i *Los saquen dellas.* Vt in. l. vltima tit. 2. de immunita. ecclesiarum supra lib. 1. dixi supra hac eadem. l. glos. 2. nume. 9.

GLOS. X.

k *Conforme a derecho.* De modo præferendi & soluendi creditores & eorum prælatione & priuilegio diximus supra hoc lib. tit. 16. de obligat. & cessione bonorum. l. 7. glo. 5. per totum.

GLOSS. XI.

Paria sunt occultare vel non aperire.

l *Como encubriere o no descubriere.* Nota paria esse aliquid occultare, vel non aperire.

¶ *Ley. xij. Que lo proueydo contra los que se alçan, se guarde contra los que alçan sus bienes, aunque no alçen las personas.*

¶ *Don Carlos y doña Iuana en Madrid, año de. 1528. peticion. 24.*

¶ Mandamos, que las leyes, [a] què hablá contra los q̃ se alçan ayá lugar y se executen en las personas de aquellos que alçaren sus bienes aunque sus personas no se ausenten, [b] prouando sus acreedores q̃ las tales personas alçaron y escondieron los bienes, que tenian, y mandamos que ansi se guarde y cũpla de aqui adelante.

GLOS. I.

a *Que las leyes.* Scilicet. l. 1. & 2. supra eod.

GLOS. II.

b *Que sus personas no se ausenten.* Vt diximus supra eo. l. 1. glo. 1. nume. 2.

¶ *Ley. iiij. Que ningun mercader, ni recaudador ni mayordomo que se alçare, goze del priuilegio de la hidalguia, para se escusar de aquel delicto.*

¶ *Don carlos y doña Iuana en Segouia año de. 1532. peticion. III.*

Manda

¶ Mandamos, que de aqui adelante, ningũ mercader q̃ se alçare, no pueda gozar ni goze del priuilegio de la hidalguia, [a] para escusarse de la pena del dicho delito, ni para otro caso ni cosa alguna, [b] y lo mismo mandamos, que se guarde y cumpla, contra los recaudadores y mayordomos de cõcejos, y otras qualesquier personas que se alçaren. [c]

GLOS. I.

1 *Nobiles Hispani officium mercatorum vel campsorum exercentes si decoxerint nõ gaudent fidalguiæ priuilegijs.*
2 *Nobiles Hispaniæ mercaturam exercentes gaudent priuilegio nobilitatis Hispanæ.*

a *Del priuilegio de la hidalguia.* Nota nobiles Hispanię fidalgos vulgo dictos, non gaudere priuilegio nobilibus concesso, si officiũ mercatorum vel cãpsorum exercentes vel nullum officium habentes, rationes cõtur bauerint, foro cesserint, vel decoxerint, & nimirum cum debitum tunc ex delicto descendat, qua in specie capi, carcerique mancipari possunt, vt in l. 6. titu. 2. de nobilibus Hispanię infra lib. 6. de quo latissimè dixi in stylo cancellariç, titu. 1. prœeminen. 17. casu. 20. declaratio. 9. legis Toleti §. 2. glo. 1. & glo. 4. numer. 4. vbi videas. [Expenditur etiam ex hac. l. campsores & mercatores non amittere nobilitatem vel eius priuilegia, nisi decoxerint se vel bona sua occultantes, cũ pro publicis latronibus tunc habeantur, secus si fortunę vitio falliti fuerint, vt latius probaui in stylo cancellariç tit. 1. prœemi. 17. casu. 20. declara. 9. §. 2. glos. 1. nume. 3. & sequentibus.

GLOS. II.

Decoctor nobilis non gaudet priuilegio nobilitatis.

b *Ni para otro caso ni cosa alguna.* Hoc est, ne euitet que stionem aut carcerem propter nobilitatem, sed tanquã ignobilis non potiatur his priuilegijs, vt dixi in glo. prœcedenti.

GLOSS. III.

Lex nostra expenditur.

c *Y otras qualesquier personas que se alçaren.* Ex his verbis colligitur, verum esse quod diximus supra eo. glo. 1. in fin. quod mercatores non amittunt priuilegia nobilitatis nisi decoxerint, quoniam dici non potest, gratia exempli & frequentioris vsus legem nostram loqui in mercatoribus. ideo sumi non posse argumentũ à contrario sensu, quandoquidem lex non solum in mercatoribus, sed & in alijs quibuscunque personis, qui decoxerunt loquitur.

¶ *Ley. v. Que contra los mercaderes o cambios que no se alçan con sus personas o bienes sino que quiebran, se proceda contra ellos conforme a derecho.*

¶ *Doña Iuana y don Carlos en Valladolid, año de. 1548 peti. 76.*

¶ Otrosi por quanto algunos de los mercaderes y cambiadores, puesto q̃ no se alçan con sus personas y bienes, pero dizẽ que quiebran en sus cõtrataciones y negocios, de lo qual siendo por su culpa o dolo o malicia, resulta daño a la republica, [a] mandamos, que en quanto a los que ansi quiebran y no cumplen por falta de bienes, que se haga justicia conforme a derecho y leyes destos reynos, y la calidad de los negocios. [b]

GLOS. I.

1 *Decoctorum triplex genus. primum eorum qui fortunæ vitio absque propria culpa decoquunt.*
Paupertas infelix facit homines ridiculos, ibi.
2 *Decoctoribus suo vitio & prodigalitate decoquentibus non est miserendum.*
Ludus est à quo omnia mala procedunt. ibi.
3 *Decoctoribus partim fortunæ, partim suo vitio decoquentibus non est miserendum.*

a *De lo qual siendo por su culpa o dolo o malicia, resulta daño a la republica.* Triplex est decoctorum genus, primum illorum, qui fortunę vitio absque culpa sua decoquunt, hoc est, creditum non reddunt, ęre credito fraudant, vt Budeus explicat in. l. moris. ff. de pœn. veluti si procella seu tempestate maris suborta merces & bona amisserint, vel à piratis direpti fuerint, facit l. si ab arbitro. ff. qui satisda. cogan. ibi, si medio tempore calamitas fideiussoribus insignis. l. cum proponas. C. de nautico fœno. l. in rebus. ff. commoda. cum mille similibus, hi inter viles homines reputantur, facit enim infelix paupertas homines ridiculos, quod durissimum est vt satiricus ait, quod hominum genus est miserabile teste Benuenuto de decoctoribus. 2. par. nume. 2. [Secundum genus illorum est, qui vitio suo fortunas rationesque conturbant, bona dissipando, atque dilacerando, vel quia ludo amittunt, à quo hęc & alia mala proficiscuntur auth. alearum vsus. C. de religio. & sumpt. fune. vel meretricum delinimentis, seu propriis venenis, corrumpun-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur,& ad inopiam rediguntur.l.1.C.de natura. liber. Bal.in.l.1.C.qui bon.cede.poſſ.vel ſi ſumptuoſis epulis & veſtibus,quod ſæpe contingit,bona conſumunt & fortunas obliguriunt,& inglubiæ,miſeri ſimul cõſilium cum re amittunt,quod peſsimum genus hominum nulla eſt miſeratione dignum. De his loquitur text.iſte, qui quodammodo offendũt rempublicam.

3 ¶ Tertium decoctorum genus eſt eorum,qui partim fortunę, partim ſuo vitio decoxere : quos admiſta culpa humiles,&deploratos,ac miſeratione indignos reddit,vt Benuenutus probat de decoctoribus.2. par. nu.2.de quorũ pœna dicemus in gloſ.ſeq.

GLOS. II.

1 *Decoctores qui fortunæ vitio non ſuo decoquunt nul la ſunt digni pœna,*

2 *Decoctores qui fortunæ vitio pariter & ſuo, vel ſuo tantum decoxerunt,qualiter puniantur.*

b *Que ſe haga juſticia conforme a derecho y leyes deſtos reynos.y la qualidad de los negocios.* Decoctores qui non ſuo ſed fortunę vitio decoquunt,nulla ſunt digni pœna,niſi fraudes aliquas commiſſerint, vt dixi ſupra eo.l.1.glo.1.numero.2.& glo.2.nume.4. [Alij autem decoctores,qui culpa ſua & vitio pariter & fortunæ, vel vitio tantum ſuo rationes conturbant, & decoquunt punientur pœnis ſupra eod,l.1.gloſſ.2.nume.4. traditis.

¶ *En que manera a los cãbios que ſe alçan y retraen a las yglesias con ſus bienes, pueden ſer ſacados dellas:y como no deuen gozar de la immunidad,pone la ley final titulo ſegundo libro primo.*

TITVLO VEYNTE DE las caſas de la moneda y ſus officiales y exempciones y priuilegios y juriſdiction.

¶ *Ley primera. De los monederos del numero y francos delas ataraçanas, que ſe pueden eſcuſar de pechar.*

¶ *Don Iuan.I I.en Madred año.1435.pe.25. Y el miſmo en valladolid año.1447.pe.60.y alli.año.1451. pe.42.Don Enrrique.I I I.en Cordoua año de.1455 pe.5.y en Ocaña año de.1469.pe.23.*

¶ Los officios de los teſoreros,monederos, y obreros, y otros officiales qualeſquier delas caſas delamoneda de nueſtros reynos y ſeñorios,ſon officios muy neceſſarios y de grãdes trabajos y de grã de fieldad, y de poco prouecho, y dellos ſe ſiguen perdimiento de las haziendas delos tales officiales por las no poder adminiſtrar, y grandes dolencias y enfermedades, q̃ por cauſa de los dichos officios ſe les ſiguẽ,porende es nueſtra merced y mãdamos, que ſean guardados los priuilegios q̃ por los reyes nueſtros progenitores les fueron dados y otorgados, pero que los dichos monederos ſean de los medianos y menores pecheros, y no delos mayores,ſegun la ordenãça hecha por nos enel ayuntamiento de Zamora y en Madrid, y ſean perſonas que por ſi puedan labrar y labren la dicha moneda y no por otros algunos. Y mandamos a las juſticias delos lugares,que no conſiẽtã lo contrario en alguna manera. Y porque enel numero de los dichos monederos no aya engaño,es nueſtra merced q̃ cada vno delos teſoreros delas nueſtras caſas dela moneda ſean tenudos de dar y den nomina firmada deſus nombres por eſcriuano y por juramento ante la juſticia de la dicha ciudad o lugar do eſta la caſa de la moneda,declarando por ella por nombre todos los obreros y monederos, q̃ ſegun la declaracion y numero que ſobre ello tienen y puedẽ tomar para la tal caſa, y los lugares donde viuen: y juren

y juren,que no han tomado ni tomaran mas y aliende delos contenidos en la dicha conceſſion y nomina, y que la tal nomina la firmen eſſo miſmo la juſticia y regidores de la tal ciudad: y mandamos que otra tal nomina, y con eſſe miſmo juramento,ſean tenudos los dichos teſoreros de embiar y embien a los nueſtros contadores mayores para que los aſſienten y pongã en los nueſtros libros, y aſsi aſſentada trayan y dexen vn traſlado de lla, autorizado al dicho eſcriuano de cõcejo: y con eſtos recaudos todos incorporados ſe de el priuilegio al monedero, y ſi algun monedero muriere,que por eſſa miſma via y forma, declaren y pongan otro en ſu lugar,y que a otras perſonas algunas no ſean guardados los dichos priuilegios y franquezas por monederos, ſaluo a los contenidos en la tal nomina, haſta el numero dela conceſſion y nomina, y no mas: y ſino labraren enlas nueſtras caſas de la moneda el tiẽpo por nos ordenado por ſus perſonas que no puedan gozar ni gozen delas tales franquezas,ni les ſean guardadas. Y mandamos, que los alcaldes de las dichas nueſtras caſas de la moneda,conozcan delas cauſas ciuiles y criminales de los dichos monederos y officiales, y ſi alguno dellos fuere agrauiado que apellen para ante nos. Y otroſi que los dichos monederos ſean tenidos de ſeruir ſeys meſes alomenos cada vn año,ſaluo ſi la caſa labra tampoco tiempo que no ſon meneſter tantos officiales, ca pues no es a ſu culpa, no ſe deuen perder ſus franquezas, con tanto que tornen a labrar enel tiempo que fuere meneſter. Y mandamos otroſi,que los nueſtros teſoreros tomẽ y nombren los monederos delas dichas caſas ſi los pudieren auer,en la ciudad dõde es la caſa o ſu comarca:pero ſi los no pudieré tomar y auer en la comarca, q̃ los tomen lomas cerca que los pudieren auer. Y mandamos otroſi,que aquellos monederos puedan vſar de ſus exempciones, que eſtan aſſentados en los nueſtros libros que ſon monederos, y ſaben el officio dela monederia, y vſan o vſaron del, y labraron en las nueſtras caſas dela moneda, o en qualquier dellas, en los tiẽpos paſſados quando ſe labro moneda. Y eſto miſmo mandamos,que ſe guarde y entienda en qualeſquier nueſtros francos, que por razon de los officios que denos tienen,aſsi en las nueſtras ataraçanas, como en otra qualquier manera, deuen gozar de qualeſquier franquezas,que no gozẽ dellas, ſaluo ſi verdaderamente ſon tales officiales, y vſan los dichos officios y no en otra manera. Otroſi es nueſtra merced y voluntad, que ſe guarden las dichas franquezas que por nos ſon otorgadas y por los reyes nueſtros progenitores,alos que eſtan aſſentados en nueſtros libros, guardando toda via lo cõtenido en las leyes.

¶ *Ley.ij.Que pone declaracion de los priuilegios concedidos alas caſas de la moneda,y officiales dellas.*

¶ *Don Fernãdo y doña Yſabel en Madrid año de.1494 a.10.de Diziembre pragmatica.*

¶ Porquanto por muchos cõcejos y perſonas ſingulares de algunas de las ciudades villas y lugares de nueſtros reynos han ſido dadas ante nos en el nueſtro cõſejo muchas quexas, de los agrauios que dizen que reſcibian, eſpecialmente perſonas pobres y biudas y huerfanos por los muchos exemptos y eſcuſados que ſe dizen ſer officiales y obreros y monederos de las nueſtras caſas de la moneda, los quales ſon los pecheros mayores, de uiendoſe nombrar de los menores, y q̃ por ello ſe cargan los pechos en los pobres y biudas, y que aſsi miſmo ſon inhabiles

habiles delos officios,y otros los comprá para solo se eximir de los dichos officios y pretender tener otras muchas exempciones y libertades,franquezas e immunidades,assi concedidas por carta y priuilegio del señor Rey don Enrrique el segundo nuestro progenitor, dado en la ciudad de Burgos, a doze dias de Abril era de mil y quatrociétos y quatro años, como por las leyes de nuestros reynos que sobre esto disponen, especialmente dizque alegan, que por virtud dela dicha carta de priuilegio confirmada por nos, les fueron otorgadas las dichas exẽpciones y libertades y franquezas e immunidades siguientes. Primera mente dizen que por la dicha carta de priuilegio son libres y francos y exẽptos de moneda forera, y de ayátar, y de martiniega, y de seruicios, y de pedidos, y de huéste y de fonsadera, y de yro embiar enfonsados, y de empresti dos, y de portazgos, y de diezmos, y posajes y peaje, y recuaje, y de roda, y castilleria, y de sueldos y de toda seruidũbre, y de toda premia y de todo tributo, y de todos los otros pechos y derechos que los otros de la tierra ouiessen a dar al Rey, o aotro señor qualquier, y que los concejos derramassen entresi para qualesquier, cosas que ouiessen menester, y q̃ esto fuesse guardado aellos y a los que dellos viniessen. Otrosi les fueron dados por la dicha carta de priuilegio alcaldes que les juzgassẽ sus pleytos, y las otras cosas q̃ entre ellos acaescies sen, y de otros algunos que alguna demáda o otra querella en qualquier manera ouiessen dellos, y les dierõ que ellos fiziessen justicia en los que se atreuiessen a falsar la moneda, y en los que viniessen contra la lealtad del officio de la moneda, porque alguna pena mereściessen, segũ lo fallasen por fuero y por derecho. Otrosi que sus alcaldes tuuiessen su prision apartada para esto, y que fuessen francos, y que no fuessen presos sus cuerpos por ningunas deudas que de uiessen: y que sus ganados anduuiessen saluos y seguros por sus reynos, y paciessen las yeruas sin pena, saluo panes, y viñas: y q̃ fuessen francas sus moradas donde possasen, y que ningunos possadores no possasen enellas contra su voluntad, estando en de el Rey, o no estando enel lugar donde ellos estuuiessen. Otrosi q̃ ouiessen, officios en los lugares donde morassẽ, y que ninguno ouiesse señorio sobre ellos sino el Rey. Otrosi que ninguno ouiesse poder de fazer postura ninguna sobrellos, y que postura alguna que hiziessen o pusiessen entresi los concejos do ellos morassẽ, que los monederos no fuesẽ puestos ni tenudos a las dichas posturas, y que esto les fue jurado, y q̃ les fuessen guardadas estas cosas labrando o no labrando moneda. Otrosi que no les demandassen ni prendassen a los monederos ni alguno dellos, aunque se lleuen cartas en que se contenga que ninguno sea osado de no pechar, en los pechos y tributos q̃ el Rey embiare a pedir, o los concejos derramaren entresi, para alguna cosa que ouieren menester, y que no les sean prendados sus bienes por los dichos pechos, ni pechen enellos, y que a las dueñas biudas que fueré mugeres de monederos, que no les tomassen cosa de lo suyo, por razon delos dichos pechos, ni por otra razon alguna por tales cosas. Otrosi que mádo el Rey a sus posadores y a otro qualquier posador, que no dé ni repartan posadas en las casas que moraren los monederos, y que si alguno quisiere posar en su casa contra su voluntad que mandaron a las justicias que no lo consintiessen. Otrosi mando a los alcaldes de qualquier ciudad o villa o lugar, que quádo acaesciere que a algunos aya de demandar alguna cosa algun monedero por razon de deuda o de otra cosa qualquier, que no les hagan premia porq̃ respondá ante ellos, ni les manden prender los cuerpos, ni les demáden fiadores ni les manden emplazar porque vengá a respõder ante ellos, mas aq̃llos q̃ alguna cosa les quisieré demádar sela demádẽ ante los sus alcaldes, labrãdo o no labrãdo moneda. Otrosi que mãdo a las justicias que qualquier que alguna cosa deuiere a los monederos o a qualquier dellos, que le fagá parecer ante si, y si bienes no ouiere de la quantia, que le fagan dar fiadores, y sino ouiere fiadores, le mãden prẽder el cuerpo fasta que pague. Otrosi que ningun monedero ni sus bienes, no sean prendados por deuda que vn concejo deua a otro, ni vn home a otro, ni por otra deuda alguna, que el concejo donde biuiere el monedero deua, saluo por deuda que el deua por si mismo, seyendo primeramente librado por fuero e por derecho por donde deuiere, y que ningun alcalde prenda el cuerpo a ninguno dellos saluo si gelo embiare a mádar su alcalde. Despues de lo qual sabiendo los señores Rey don Iuan nuestro padre, y el Rey don Enrrique nuestro hermano, cuyas animas Dios aya, que de la guarda de algunos de los dichos capitulos contenidos en la dicha carta de priuilegio, se seguian muchos inconuenientes, y que algunos dellos guardandose ansi cũplidamente como estauá, redundauan en daño dela republica, y perturbacion de la justicia, mouidos por las quexas y peticiones de los procuradores, que en diuersos tiempos vinieron alas cortes, por que por su mandado se hiziron en algunas ciudades y villas, ouieron fecho y ordenado ciertas leyes: especialmente el dicho señor Rey don Iuan nuestro padre, en las cortes que hizo en la ciudad de Zamora, el año de mil y quatrocientos y treynta y dos, fizo y ordeno vna ley, por la qual mando que los exemptos no pudiessen ser nõbrados, saluo pecheros medianos y menores, y que siruiessen por si los officios. E otrosi el dicho señor Rey don Iuan, en las cortes que fizo en la villa de Madrid, el año de mil y quatrociétos y treynta y cinco años, dispuso y ordeno por otra ley, que los dichos monederos fuessen delos pecheros medianos y no mayores, segun la ordenança de suso contenida, y que fuesen personas que por si pudiessen labrar y labrassen la dicha moneda, y no por otros algunos: y mando a las justicias de los lugares q̃ no cõsintiessẽ lo cõtrario en alguna manera y q̃ los tesoreros de las casas dela moneda fuessẽ tenudos de dar nomina firmada de sus nombres y con juramento, ante la justicia de la ciudad o villa donde estuuiesse la casa de la moneda, en que declaren por ella los nombres de los monederos que podrian y deuian tomar para la tal casa de los lugares donde viuen, y jurando que no han tomado ni tomaran mas ni allende de los cõtenidos en la cõdicion y nomina que sobre ello paso, y q̃ con la tal condicion y nomina y juramẽto, fuessen tenudos los tesoreros de embiar a los contadores mayores, para que lo asentassen y pusiessen en los libros: y que quando algun monedero muriesse, que por la via y forma suso dicha, declarassen y pusiessen otro en su lugar: y q̃ a otras personas algunas no fuessen guardados los priuilegios y franquezas por monederos, saluo a los contenidos en la tal nomina, fasta el numero de la dicha condicion, y no en mas ni en otra manera: y en caso que fuesse del numero de la dicha condicion y nomina, sino labrassẽ en las dichas casas el tiẽpo por su señoria ordenado, y por sus personas, que no pudiessen

Universidad de Deusto
Biblioteca

dieſſen gozar ni gozaſſen de las dichas franquezas,ni los fueſſen guardadas. E otroſi proueyo,que quando los alcaldes de la dicha caſa de la moneda no fizieré lo que deuen,ouieſſe appellació dellos. E otroſi el dicho ſeñor Rey don Iuan,en las cortes que hizo en Valladolid el año de mil y quatrocientos y cinquenta y vn años, fizo y ordeno otra ley, por la qual mando y ordeno,que los monederos fueſſen perſonas habiles y ſufficientes para ſeruir el dicho officio,ſin tener ni vſar otro officio, y que lo vſaſſen por ſus perſonas ſin poner otros en ſu lugar, y que eſtos fueſſen vezinos y moradores de la ciudad o villa,donde ſon aſſentadas las caſas de las monedas y no en otra manera:y que los teſoreros de las dichas caſas de la moneda,no puedan nóbrar ni nombren otros,y ſi otros ouieſſé nombrado o nombraren,que no gozen de las franquezas:y mando a los ſus contadores mayores,que lo puſſieſſé aſsi en ſus libros de las monedas,y en ſus cartas de pedidos,porque dende en adelante ſe hizieſſe y guardaſſe aſsi: y que no aſſé taſſen en ſus libros otros algunos:y que ſi otros o de otra condicion auian aſſentado o aſſentaſſen enellos,que luego los quitaſſé y teſtaſſen dellos:y que los tales monederos ſe entendieſſen ſer de los pecheros medianos o menores, y no de los mayores, y que los concejos y juſticias de qualeſquier ciudades y villas y lugares deſtos reynos,executaſſen y cumplieſſen,y hizieſſen guardar y cũplir y executar lo ſuſo dicho, y que no conſintieſſen que otros monederos algunos gozaſſen de la dicha franqueza. Para lo qual mãdo dar ſus cartas y prouiſiones y executorias,las quales dichas leyes el dicho ſeñor Rey don Enrrique nueſtro hermano confirmo en las cortes que el mando hazer,que ſe hizieró en la dicha ciudad de Cordoua,el año de cinquenta y cinco,y en las cortes que mando hazer en la ciudad de Toledo,el año de mil y quatro cientos y ſeſenta y dos años. Por la qual dicha ley fecha el dicho año de ſeſenta y dos,mando a los teſoreros y alcaldes de las dichas caſas de la moneda, que dẽtro de dos meſes, deſpues de la publicacion della truxeſſen los dichos priuilegios y los moſtraſſen ante los del ſu conſejo, para que alli ſe hizieſſe la declaracion, como y a que ſe eſtendia ſu juriſdiction, y que ſi los dichos teſoreros dentro del dicho termino no los embiaſſen,que déde en adelante no gozaſſen ni pudieſſen gozar de la juriſdiction, e otroſi nos en las cortes que hizimos en la ciudad, de Toledo,el año que paſſo,de mil y quatro cientos y ochenta años,ouimos mandado que todos los que fueſſen eſcuſados por qualquier priuilegio,de qualeſquier pechos y contribuciones,que fueſſen de los pecheros medianos y menores, y no de los mayores. Y como quier que las dichas exempciones dadas por los priuilegios,y las dichas leyes fueron viſtas enel nueſtro conſejo, no pareſce que por todo ello ſe da remedio a las quexas que de cada dia ſobre eſto vienẽ de muchas partes ante nos y al nueſtro conſejo,ca ſe alega q̃ muchos hóbres ricos y pecheros mayores de los pueblos donde viuen,ſe hazen obreros de algunas de las dichas caſas de moneda, no ſeyendo vezinos de las ciudades donde eſtan las dichas caſas ni ſeyendo habiles ni ſufficientes para vſar de los dichos officios, ſaluo por ſe exemptar de pechos reales y concejales, de la juriſdiction ordinaria de los lugares donde viuen,de lo qual reſulta, que viendoſe aſsi exemptos dela dicha juriſdiction,tienen oſſadia y atreuimiento para hazer y cometer, y hazen y cometen inſultos y maleficios y tienen cauſas y achaques

y achaques para no pagar lo que juſtamẽte deuen,y nos queriendo que a los tales officiales y obreros y monederos de las dichas caſas de moneda,ſean guardadas aquellas libertades y exempciones, de q̃ buenamente pueden y deuen gozar, y que a ellos ſean fauorables y prouechoſas,y mas ſin daño de nueſtros ſubditos y naturales, y ſin perturbació de la nueſtra juſticia,ſe les pueden y deuen guardar, y viendo que las otras libertades y exempciones que pretenden tener,de q̃ tomá oſadia para delinquir y mal viuir, o achaque para no pagar lo que juſtamẽte deuen,que eſtas les deuá ſer quitadas, pues pareſce claramente que eneſtas el dicho priuilegio es dañoſo, y vſan del mal y como no deuẽ,y que la guarda del daria materia de eſcandalos y pleytos y differencias,lo qual todo nos queriendo remediar y proucer,con acuerdo de los del nueſtro conſejo acordamos de remediar en los dichos caſos,limitando y añadiẽdo y corrigiendo el dicho priuilegio y declarando las dichas leyes, en la forma ſiguiente.

¶ *Los miſmos alli.capi.1.*

Primeramente en quanto al primero capitulo de la carta del priuilegio en q̃ el ſeñor Rey don Enrrique el ſegundo, otorgo a los officiales y monederos ciertas exempciones y franquezas,eſpecialmente en ciertos pechos y tributos. Declaramos que eſto ſe entienda aſsi para ellos como para los que ſuccedieren en los dichos officios,pero no a los hijos ni herederos del official y monedero diffũcto que no vſarẽ el dicho officio, y que la exempcion y franqueza contenida en el dicho capitulo ſea guardada en todo lo cõtenido enel,excepto en las nueſtras alcaualas,y en la contribucion dela hermandad,por el tiempo q̃ durare en nueſtros reynos, ca a eſtas dos coſas no ſe ha de eſtender la dicha franqueza. *Y alli.c.2*

Otroſi en quãto por la dicha carta de priuilegio, el dicho ſeñor Rey don Enrrique el ſegundo les concedio, que los dichos officiales y monederos ouieſſen alcaldes y juezes que les juzgaſſen ſus pleytos, limitamoslo y declaramoslo eneſta guiſa, que enlas cauſas ciuiles de monedero a monedero,o de otra perſona que ſea autor cõtra monedero,o otro qualquier official de qualquier delas dichas caſas,o en cauſa criminal que no ſe infiera peña de muerte o de mutilacion de miembro,que el conoſcimiento y determinacion deſtas tales cauſas, pertenezca ſolamente a los alcaldes dela caſa de la moneda,ſaluo en lo que toca a las alcaualas y tercias, y a la contribucion dela hermandad, que eneſto tal queremos que el conoſcimiẽto ſolamente pertenezca a la juſticia ordinaria.

¶ *Alli ca.3. Veaſe la.l.3.infra que declara eſta.*

Otroſi que enlas cauſas criminales de los delictos que acaecieren o ſe cometieren dentro en la caſa dela moneda,quier infieran pena de muerte,o de mutilació de miembro,o menor pena,que ſi el culpado fuere official o monedero de la tal caſa,que el conoſcimiento y determinacion deſtas tales cauſas pertenezca ſolamente a los alcaldes dela caſa de la moneda,ſaluo ſi el delicto fuere de falſedad, o daño,o otra coſa de moneda,ca en tal caſo queremos y mandamos,que puesto quel delicto ſea cometido dentro en la caſa de la moneda,que aya lugar preuenciõ entre la juſticia ordinaria y los alcaldes dela caſa moneda,por manera q̃ aquella juſticia conozca del tal delicto, y lo puna el que preuiniere enel conocimiẽto del,pero que en las cauſas criminales deſcendientes de delicto cometido fuera de la dicha caſa, en que infieran pe

na

na de muerte natural,o de mutilaciõ de miembros, que no sea de falsedad o daño de moneda,que la justicia ordinaria de la ciudad o villa o lugar donde el delicto acaesciere, o el mal hechor monedero fuere hallado, conozca de los tales delictos,y los puna, y no los alcaldes de la casa de la moneda. *Alli capi.4.*

Otrosi en quãto por la dicha carta de priuilegio les fue concedido q̃ los officiales y monederos no fuessen presos sus cuerpos por ningunas deudas, mandamos que esto se entienda y sea limitado, saluo si la deuda fuere por mrs del Rey o tal que descienda de delicto. *Alli capi.5.*

Otrosi porquanto por la dicha carta de priuilegio les fue otorgado, que ninguno ouiesse poder d̃ hazer postura ninguna sobre ellos,y que si alguna postura hiziessen los concejos do ellos morassen o pusiessen entresi, que los monederos no fuessen tenudos a las dichas posturas: mandamos y declaramos que esto se entienda quando las tales posturas fueren contra lo declarado expresamente enel dicho priuilegio, y en esta prouision juntamente:pero en quanto a las buenas ordenanças que se hizieré en los pueblos donde ellos viuieren, concernientes al bien publico y a la paz y sosiego de la gẽte del pueblo, que sean tenudos de las guardar: *Alli capi.6.*

Otrosi por quanto el señor Rey don Enrrique nuestro hermano ouo dado vna su carta en la ciudad d̃ Auila,a veynte y dos dias de Diziẽbre del año de cincuenta y cinco, dirigida al tesorero de Burgos,reuocamos la dicha carta en quãto es o puede ser contra lo suso dicho, y en todo lo otro mãdamos que sea guardada. *Alli capi.7.*

Otrosi mandamos y ordenamos,que todo lo ordenado y mandado por el señor Rey don Iuan nuestro padre, y por el señer Rey don Enrrique nuestro hermano,por las leyes que sobre esto hizieron y por cada vna dellas, sea guardado y cumplido:y aprouamoslas y confirmamoslas, saluo en quanto el dicho señor Rey don Enrrique en las cortes de Cordoua del año de cinquenta y cinco,mãdo y ordeno que las dichas leyes no fuessen guardadas en lo que tocaua ala casa de la moneda de Segouia, la qual dicha exempcion reuocamos, y mandamos q̃ se guarde enla dicha casa lo q̃ mãdamos que se guarde en las otras. *Alli cap.8.*

Mandamos alos tesoreros y alcaldes y otros officiales y personas delas dichas casas de la moneda, que guarden y cumplan, y hagan guardar y cumplir de aqui adelante en todo y por todo lo suso dicho,segun que de suso se contiene, y en guardandolo y en cumpliendolo no resciban otros obreros ni monederos para las dichas casas ni alguna dellas,saluo los que fueren habiles y pertenescientes para vsar de los dichos officios,y que estos los vsen por sus personas quando se labrare ladicha moneda, sin poner otros en su lugar,y que estos que ansi ouieren de ser rescebidos y auidos por obreros y monederos, sean vezinos delas ciudades donde son asentadas las dichas casas de la moneda, y no en otra manera, y q̃ sean de los pecheros medianos y menores,y no de los mayores,y de los nombrados conforme a lo cõtenido en la ley primera deste titulo. *Alli enel dicho ca.8.*

Para que todo lo suso dicho sea mejor guardado mandamos,que el corregidor o juez de residencia de cada vna de las dichas ciudades donde ay casa de moneda de dos endos años tomen y resciban residencia en la ciudad donde estuuieren del dicho tesorero y officiales,y obreros y monederos, y alcaldes della:y sepa la verdad,como y en que manera han guardado

dado todo lo suso dicho, y cada cosa dello : y si quexas o demandas ouiere del tesorero,o officiales,o obreros, o monederos dela tal casa de moneda, hagan justicia delos culpates: y lo que no determinaren lo remitan ante nos al nro consejo,para que alli seprouea,y q̃ contra lo suso dicho no se vayá ni pessen en tiẽpo alguno,ni por alguna manera:no embargãte la dicha carta de priuilegio, y otras qualesquier cartas de priuilegios y sentẽcias q̃ tengan los dichos tesoreros y officiales delas casas dela moneda, y otras qualesquier leyes y vsos y costũbres q̃ tẽgan cõtra lo suso dicho:con lo qual todo nos de nra cierta sciencia y proprio motu y poderio real absoluto,de q̃ en quãto a esto queremos vsar, dispẽsamos y lo abrrogamos y derogamos en quanto a lo suso dicho, quedando en su fuerça y vigor en las otras cosas para adelante.

¶ *Ley.iij.En que se ponen declaraciones cerca dela pragmatica pasada.*

¶ *Don Fernando y doña Ysabel en Medina del Campo año de.1497.a 22.de Iunio pragmatica.*

¶ Otrosi por quãto algunos concejos de las ciudades dõde ay casas de moneda se sintierõ por agrauiados de algunas delas cosas suso contenidas, y nos fue suplicado porel remedio dellas,lo qual por nos vistas y platicado cõ los del nro consejo fue acordado, q̃ deuiamos en algunas cosas emendar,y en otras declarar,y en otras acrescẽtar lo cõtenido en la pragmatica antes destas enla manera siguiente.

Primeramẽte por quanto enel primero capitulo dela declaracion por nos hecha enla pragmatica antes desta,ouimos mãdado q̃ las exẽpciones y frãquezas otorgadas por el dicho señor Rey dõ Enrrique el segũdo por ladicha su carta de priuilegio,fuessẽ guardadas alos dichos officiales y monederos cõ las excepciones y limitaciones en la dicha nuestra carta cõtenidas,porende nos añadiendo a la dicha clausula,conformandonos con las leyes de que en la dicha carta se haze mencion,mãdamos y ordenamos,que las justicias ordinarias enlos casos que por lo de yuso contenido no les pertenesce la jurisdiction,no costriñan ni apremien a los dichos obreros ni monederos que respondan ante ellos a las demandas que les fueren puestas por otras personas, ni den mandamiento para los prender en los tales casos. Y otrosi que los obreros y monederos q̃ los tesoreros de cada vna de las dichas casas ouieren de nombrar, sean habiles y sufficientes para vsar de los dichos officios:y que durãte el dicho tiẽpo que los vsareny exercieren,no puedan vsar ni vsen de otro officio alguno: y que siendo ellos tales,se les guarden las dichas sus exempciones, con tanto q̃ labrando la casa,labren ellos, y sino labrare la casa,que entretãto gozen ellos,pues no queda por ellos. Y en quãto por ladicha carta de priuilegio les fue otorgado alos dichos officiales y monederos,q̃ no fuessẽ pressos sus cuerpos por ningunas deudas,limitamos lo, y mandamos q̃ se guarde en las deudas contraydas por los dichos officiales y monederos, despues que tomaren y aceptaren y vsaren el officio,y no en las de antes.

Item en quãto al capitulo segundo y tercero dela dicha nra carta y pragmatica de q̃ de suso se haze menciõ y en lo q̃ por el dicho priuilegio del dicho señor Rey dõ Enrrique el segũdo les fue cõcedido,q̃ los dichos officiales y monederos tuuiessen alcaldes q̃ les juzgassẽ sus pleytos , y lo ouimos declarado y limitado en la forma suso dicha , visto por nos y mandado ver enel nuestro consejo,

fue acordado, que esto se deuia de emẽdar y limitar en algunas partes del, y por la presente lo emendamos y limitamos en esta guisa: que de todos los delictos y crimines que acaescierẽ fuera de la casa de la moneda, entre qualesquier personas, tocãtes a officiales y monederos de lla, quier acaezcan en la ciudad donde estuuiere la tal casa o fuera della, quier los tales delictos infierá pena de muerte o de mutilació de miẽbro, o otra qualquier pena menor, q̃ en estos casos el conoscimiẽto y punició dellos pertenezca a la jurisdició ordinaria, y no a los alcaldes de la casa de la moneda: y q̃ de todos los delictos y crimines cometidos dẽtro en la casa đ la moneda, quier seã entre los mismos officiales y monederos de la dicha casa, o entre ellos y otros de fuera, por q̃ se deua de imponer pena de muerte, o de mutilació de miẽbro, q̃ el conoscimiẽto y punició pertenezca solamẽte a la jurisdictió ordinaria, y no a los alcaldes de la casa de la moneda: pero si por el tal delicto se deuiere imponer menor pena, q̃ en tal caso el conoscimiẽto y punició del tal delicto pertenezca al alcalde de la casa de la moneda, y no a la jurisdictió ordinaria, excepto si el tal crimẽ o delicto cõcerniere a falsedad o daño de moneda, ca en este caso queremos y mãdamos q̃ a y a lugar preuenció entre ambas jurisdictiones, aunq̃ el tal delicto infiera pena de muerte, o de mutilació de miẽbro, o otra menor pena. Y mãdamos a los alcaldes de las dichas casas de la moneda, q̃ en los casos suso dichos q̃ les pertenesce la jurisdiction, q̃ cõ toda diligencia administren la justicia: y a las personas que vuieren de prender las prendan, y tengan presas, y en las causas que ante ellos fueren pendientes, no den lugar a dilaciones de malicia, y en las execuciones que les pertenesce hazer, ansi en lo ciuil como en lo criminal, sean diligentes, y el alguazil de la casa cumpla realmente y con effecto sus mandamientos: y concluso los pleytos, los dichos alcaldes dé sus sentencias en cada vno dellos, segun en los terminos que manda la ley del ordenamiento: pero si los alcaldes o alcalde de la dicha casa de la moneda, o alguazil della, en caso que le pertenezca la execucion de qualquier causa, fueren negligẽtes en prẽder al mal hechor o deudor, la justicia ordinaria o el merino, o el alguazil suyo, q̃ tuuiere para ello mãdamiento, los fallare sueltos de la carcel de moneda: mandamos, que la tal justicia o su alguazil, lo puedan prender, y lleuar ante la justicia ordinaria, para que alli sea fecho cumplimiento de justicia. Y por quitar materia de discordias, mãdamos que en los casos q̃ la justicia ordinaria de la dicha ciudad deuiere y pudiere prender por algun delicto, o hazer execucion por deuda ciuil en algun official o monedero de la dicha casa, segun lo por nos de suso mandado, que la justicia dela dicha ciudad que dello ouiere de conoscer, y el merino o alguazil de la dicha ciudad que lo ouiere de executar, tenga tal manera en la tal prision o execucion, que si ouiere de entrar en la dicha casa de moneda, entre muy sosegadamente y sin escandalo, y sin dar alteracion en la dicha casa, y con hombres pacificos, llanos y abonados: y de manera que los q̃ alli entraren, no puedan tomar cosa delo que en la dicha casa de moneda estuuiere, ni delo que se labrare: cõ apercebimiento que les hazemos, q̃ de todo lo q̃ de alli faltare a causa de su entrada, lo pagaran con el doblo: y otrosi que en las causas ciuiles que se ouieren de traer entre los mismos officiales y monederos vno con otro, y en caso que el official o monedero sea reo, que la jurisdiction

jurisdiction y conoscimiento y determinacion pertenezca al alcalde de la casa de la moneda, y no a la justicia ordinaria, aunque sea sobre labor de moneda, o sobre otra qualquier causa ciuil: saluo si fuere sobre marauedis de nras alcaualas o tercias, o de contribucion de hermandad, como dicho es: y con estas emiẽdas y limitaciones aprouamos y confirmamos la dicha nuestra carta y pragmatica sanction: y mandamos que se guarde y cumpla, segun y como esta dicho de suso.

¶ *Los officiales que han de tener las casas de la moneda.*

¶ La casa de la moneda de la ciudad de Seuilla ha de tener ciento y sesenta personas, por obreros y monederos y no mas.

¶ La casa de la moneda de la ciudad de Granada, ha de tener cien personas por obreros y monederos, y no mas.

¶ La casa de la moneda de la ciudad de Burgos, ha de tener nouẽta y ocho obreros, y sesenta y dos monederos, y no mas.

TITVLO VEYNTEY VNO
de las ordenanças que han de guardar los officiales en la labor de la moneda y de sus derechos.

¶ *Ley primera. Como se ha de labrar la moneda de oro.*

Don Fernando y doña Ysabel en Medina del Campo, todas las leyes deste titulo año de.1497.a.13.de Iunio

¶ Primeramente ordenamos y mandamos, que en cada vna de las nuestras casas de moneda, se labre moneda de oro fino, de ley de veynte y tres quilates y tres quartos largos, y no menos, y q̃ desta ley se labre moneda que se llame excelẽte de la granada, que sea de peso de sesenta y cinco pieças y vn tercio por marco: y que desta moneda de oro se labre en cada casa a donde se traxere el oro, el vn diezmo del tal oro, de pieças de los dichos excelentes de la granada, de dos en vna pieça, y de lo restante se labren los dos tercios de los dichos excelentes de la granada enteros, y el otro tercio de medios: los quales dichos excelentes enteros, tengan de la vna parte nuestras armas reales, y vna Aguila que las tenga, y en derredor sus letras que digan. *Sub vmbra alarum tuarum protege nos.* Y de la otra parte dos caras, cada vna hasta los hombros, la vna por mi el Rey, y la otra por mi la Reyna, que se acate la vna a la otra, y al derredor sus letras que digã *Fernandus & Elisabeth Dei gratia Rex & Regina Castellæ & Legionis:* Y en los otros medios excelentes de la granada, se ponga de la vna parte las dos caras como de suso se contiene, y al derredor diga. *quos Deus coniungit, homo non separet*: Y en la otra parte nuestras armas reales, y al derredor diga. *Fernandus & Elisabeth Dei gratia, &c.* Y lo que dello cupiere, y q̃ debaxo de nuestras armas reales donde las ha de auer, se põga la primera letra de la ciudad dõde se labraren, saluo en Se-

Universidad de Deusto
Biblioteca

gouia que se ponga vna puente, y en la Coruña vna venera, y que todas estas dichas monedas sean saluadas, vna a vna, porque sean de y gual peso: y si alguno a este respecto quisiere labrar moneda de los dichos excelentes de la granada, de cinco y de diez, y de veynte y de cinquẽta por pieça, que se pueda hazer: poniendo al vn cabo del escudo de las armas, la summa de quantos excelentes ay en aquella pieça.

¶ *Ley.ij. Como se ha de labrar la moneda de plata, reales y medios, y quartillos.* *Alli ca.2.*

¶ Otrosi ordenamos y mandamos, q̃ en cada vna de las dichas casas de moneda se labre otra moneda de plata, que se llame reales, de talla y peso de sesenta y siete reales en cada marco, y no menos: y de ley de onze dineros y quatro granos, y no menos: y que destos se labren reales y medios reales, y quartos de reales y ochauos de reales, los quales todos sean saluados vno a vno, porque sean de y gual peso, y que de la plata se labre el vn tercio de reales enteros, y el otro tercio de medios reales, y el otro tercio se labre de quartos y ochauos por mitad, y que los ochauos sean quadrados, y que en los reales se pongan, de la vna parte nuestras armas reales, y de la otra parte la deuisa del yugo de mi el Rey, y la deuisa de las frechas de mi la Reyna, y q̃ diga enderredor continuando en ambas partes, *Fernandus & Elisabeth Rex & Regina Castellæ & Legionis & Aragonum, & Siciliæ, & Granatæ*, o lo que dello cupiere, y en los ochauos quadrados, del vn cabo vna F. y encima vna corona, y del otro cabo vna. Y. y encima vna corona, y sus letras en derredor, segun que en los reales y en los medios reales, y en los quartos de reales se pongan las dichas nuestras deuisas, vna de vna parte y otra a la otra parte, y al derredor sus letras segun que en los reales.

¶ *Ley.iij. Como se ha de labrar moneda de vellon.*

Alli capi.3. Vease la ley nueue del titulo siguiente de declaraciones.

¶ Otrosi ordenamos y mandamos, que en cada vna de las dichas nuestras casas de moneda, se labre moneda de vellon, que se llamen blancas: de ley de siete granos, y de talla y de peso de ciento y nouenta y dos pieças por marco, y que dos dellas valgan vn marauedi: y que en todas las dichas nuestras casas de moneda se labren diez quentos desta moneda, y no mas sin nuestra licencia y especialmãdado: y que estos diez quẽtos se labrẽ en las siete casas de moneda en esta guisa: en Burgos dos quentos, y en Granada vn quento y dozientas mil marauedis, y en Toledo dos quẽtos, y en Seuilla dos quẽtos, y en Cuenca vn quento, y en Segouia vn quento, y en la Coruña ochocientas mil marauedis, y esta moneda lleue de vna parte vna. f. con su corona, y de la otra parte vna. y. y con su corona y letras como en los reales.

¶ *Ley.iiij. Lo que ha de valer la moneda de oro pagada en plata o marauedis de vellon.* *Alli capi.4.*

¶ Otrosi ordenamos y mandamos, que las monedas de oro suso dichas, valgan las quantias siguientes. En moneda de plata y de vellon, primeramente la moneda del dicho excelente entero que vala onze reales y vn marauedi, o trezientos y setenta y cinco marauedis de la dicha moneda de vellon: y los medios excelentes de la granada cinco reales y medio y vna blanca: y cada

y cada vn real de plata treynta y quatro marauedis, y el medio real, y quarto, y ochauo de real, a este respecto en mrs.

¶ *Ley.v. Que pone el valor del marco de plata. Alli.ca.5. vease las leyes.1.y.2.ti.24.infra.*

¶ Otrosi porque la plata este en su justo valor, porque los que quisieren hazer labrar della reales aya algun prouecho, mãdamos y ordenamos que en todos los dichos nuestros reynos vala vn marco de plata de ocho onças, y de ley de los dichos onze dineros y quatro granos, sesenta y cinco reales, o su valor, y aeste respecto la plata de mas ley y de menos ley y no mas: so pena que el que de mas lo vẽdiere, o lo diere en pago, pierda por cada vez la plata o su valor, con mas el dos tanto: la mitad para la nuestra camara, y de la otra mitad, la mitad para el q̃ lo acusare, y la otra mitad para el juez o executor que lo sentenciare y executare.

¶ *Ley.vj. Que las deudas se puedan pagar en qualquier de las dichas monedas.* *Alli ca.6.*

¶ Otrosi ordenamos y mandamos, que todas y qualesquier personas y vniuersidades que vuieren de hazer pago a otros de qualesquier deudas y mercadurias y contratos de qualesquier quãtias de marauedis, o de qualquier moneda de oro o de plata, q̃ lo puedan hazer y pagar en las dichas monedas de oro y de plata, de las q̃ agora nos mãdamos labrar, qual mas quisiere el que vuiere de hazer la paga. [a]

GLOS. I.

Solutio in qua moneta fieri possit? remissiuè.

a *Qual mas quisiere el que ouiere de hazer la paga.* Vide quę diximus supra hoc lib.tit.11.de emp.& vendi.l.9 glo.4.nume.8.&.9.vbi discutitur, in qua moneta solutio fieri possit.

¶ *Ley.vij. Que no valga moneda de oro y de plata nueua, que no fuere de peso, y en la antigua se desquente lo que esta ley dize.* *Alli ca.7*

A esta ley se añade lo cõtenido en la.l.1.de las declaraciones contenidas despues deste titulo.

¶ Otrosi ordenamos y mandamos, que todas las dichas monedas de oro y de plata que nos agora mandamos labrar, se reciban seyendo de peso, y no seyendo de peso, que no valan, ni se reciban en cambio ni en pago, ni en otra manera: pero las monedas viejas de oro y plata de nuestros reynos que de antes está hechas de los castellanos y medios excelentes, que nos ouimos mandado labrar, que no fueren de peso, mãdamos que valã: pero el que las vuiere de rescebir, q̃ las resciba por la pesa justa, descõtando las mẽguas en el oro, aũque seã mẽguadas de menos de vn grano, y descõtando en los reales mẽguados vna bláca por cada grano de mengua: y q̃ el real menguado de los hechos hasta aqui se resciba al respecto de treynta y tres marauedis por pieça, dentro de diez meses cõtados, desde el dia q̃ estas nuestras ordenãças fueré pregonadas en nuestra corte, y dende en adelante que no valan por moneda.

¶ *Ley.viij Moneda de plata estrangera sea apreciada segun la nueua.* *Alli capi.8.*

¶ Otrosi ordenamos y mãdamos, q̃ a toda la moneda de plata de fuera de nros reynos, les sea puesto precio segun la ley y peso que tuuiere, al respecto de como mandamos que valga la moneda de plata de nuestros reynos, por estas dichas nuestras ordenanças, y que despues de la publicacion destas dichas nuestras ordenanças, en la nuestra corte en adelante, no corran por mas precio de aquel q̃ justamente valiere segun la plata que tuuiere al dicho respecto. Y mandamos a las dichas nuestras justicias, do quier que la dicha moneda corriere, que se informẽ del justo valor della, de los officiales

de qualquier de las nueſtras caſas de moneda, y de aquel precio manden que no ſuba ni lo conſientan.

¶ *Ley.ix. Moneda de vellon eſtrangera, que no vala y ſe hunda*

¶ *Alli cap. 9. eſta ſe confirmo en Granada año de. 1500. por Don Fernando y doña Yſabel a. 20. de Nouiebre.*

¶ Otroſi ordenamos y mandamos, que ninguna moneda de vellon quier ſea de nueſtros reynos o de fuera dellos, q̃ no vala por precio alguno, ſaluo por tiempo de diez meſes contados, deſde el dia que eſtas nueſtras ordenanças fueren publicadas y pregonadas en nueſtra corte, y no dende en adelante: pero bien permitimos, que las dichas monedas de vellon, ſe trayan a hundir y hundã en qualquier de las dichas nueſtras caſas de moneda, porque dellas ſe haga y labre la dicha nr̃a moneda de vellõ, q̃ agora mãdamos labrar, y ſe pueda vẽder por vellon.

¶ *Ley.x. Que qualquier perſona pueda venir a labrar, q̃ el enſayador enſaye. Alli. capi. 10.*

¶ Otroſi ordenamos y mandamos, que todas y qualeſquier perſona, de qualquier ley eſtado o condicion q̃ ſean, puedan traer y trayan a las dichas nueſtras caſas de moneda, oro y plata y vellon, para labrar las dichas monedas que quiſieren, y lo pongan y lleguen a las dichas leyes de ſuſo contenidas, y aſsi puesto lo enſaye el nueſtro enſayador, y ſi lo hallare cada vno ala dicha ley lo entregue al nueſtro teſorero de la caſa, peſandolo fielmente por el maeſtro de la balança, y por ante el nueſtro eſcriuano de la caſa de la moneda, para q̃ lo de a labrar qual gelo entregare como dicho es.

¶ *Ley.xj. Que fundicion y affinacion de monedas ſe pueda hazer en las caſas, y no fuera. Alli. l. 11. vi. l. 67. infra iſto titu.*

¶ Otroſi ordenamos y mandamos, que todas y qualeſquier perſonas que quiſierẽ fundir y afinar qualeſquier monedas de oro y de plata, y de vellon, delas q̃ haſta aqui ſon hechas eneſtos nueſtros reynos, que lo puedan hazer y hagan libremente en qualquier delas dichas nr̃as caſas dela moneda, y no fuera dellas, ſo pena que el que fuera de qualquier dellas, la hũdiere, que muera por ello, y pierda la mitad de ſus bienes: delos quales ſea la tercia parte para el accuſador, y la otra tercia parte para el juez executor, y la otra tercia parte para la nr̃a camara, pero porque los dueños de las monedas q̃ aſsi ſe ouieren de hundir o afinar, tengan ma yor libertad para lo poder haz e rcada y quãdo q̃ quiſierẽ, y los nr̃os teſoreros y officiales delas dichas nr̃as caſas no ayan lugar de les poner embargo ni cõtrario alguno, ni les lleuar cohecho por ello, ni por eſto ayã cauſa las perſonas q̃ quiſierẽ labrar delo dexar, mandamos alos nr̃os teſoreros de cada vna delas dichas nr̃as caſas, q̃ todas y qualeſquier perſonas que en qualquier dellas quiſierẽ hundir y afinar las dichas monedas, o qualquier dellas, o oro en verga o en poluo o en paſta, o en otra qualquier manera, que luego q̃ ſobre ello fueren requeridos, den lugar al que gelo pidiere dentro enla dicha caſa conuenible y ſeguro para ello, dentro de veynte y quatro horas deſpues que fueren ſobre ello requeridos, y ſi eſte tal quiſiere hazer horno de afinacion o otro lugar para ello dentro dela dicha caſa, que gelo den luego, y gelo conſientan hazer el dicho teſorero, a coſta del que lo quiſiere hazer: ſin que el dicho teſorero y officiales ſe entremetá enello, y ſin les pedir ni demãdar ni lleuar por coſa dello derechos ni otra coſa alguna, aunque diga que tiene la afinacion por merced: ſo pena que qualquier delos dichos nueſtros teſoreros que contra lo cõtenido

tenido eneſta ley fuere o paſſare en qualquier manera, por el miſmo hecho pierda el officio de teſoreria, y ſea inhabile para auer otro officio en caſa de moneda y pierda la mitad de ſus bienes, y ſeã repartidos en la manera q̃ de ſuſo eneſta ley ſe contiene: y reuocamos y damos por ningunas qualeſquier mercedes, q̃ qualeſquier perſonas q̃ haſta aqui tiene para afinar oro y plata y vellon, o qualquier coſa della, en qualquier de las dichas nr̃as caſas de moneda, y mandamos q̃ no vſen dellas, ſo las penas en q̃ caẽ los q̃ vſan de officios publicos, ſin tener poder para ello. Y de mas mandamos a las juſticias y regidores de la ciudad donde eſtan qualquier de las dichas nueſtras caſas de moneda donde eſto acaeſciere, q̃ luego que fuerẽ requeridos ſobre ello y lo ſupieren, vayan a la dicha caſa de moneda, y ſeñalen y deputen lugar conuenible y ſeguro para hazer la dicha fundicion y afinacion dentro enella.

¶ *Ley.xij. Que ſe dela moneda a labrar a los capatazes y obreros, por los teſoreros. Alli ca. 12*

¶ Otroſi ordenamos y mandamos, que el oro y plata, y vellon que reſcibieren los dichos nueſtros teſoreros para labrar que lo den a labrar a capatazes y obreros buenos y fiables y ſabios de ſu officio, tales que guarden nueſtro ſeruicio.

¶ *Ley.xiij. A los capatazes y obreros y enſayadores ſe de a labrar la moneda, guardando eſta ley. Alli ca. 13*

¶ Otroſi ordenamos y mandamos, que los dichos capatazes y obreros no reſcibã oro ni plata ni vellon, ſaluo peſado por el nueſtro maeſtro de la balança, y por ante el dicho nueſtro eſcriuano, y q̃ ſea marcado del dicho nueſtro enſayador, y el dicho oro y plata y vellõ ſe ponga en vna arca cõ dos llaues, de las quales tenga vna el teſorero, otra el enſayador, ſin la q̃ tuuiere el dueño del dicho oro o plata o vellon ſi quiſiere, porq̃ ſeria gran prolixidad y trabajo a verlo todo de marcar, y el teſorero y otro qualquier q̃ contra el tenor y forma de lo ſuſo dicho lo tal diere a labrar a los capatazes y obreros, muera por ello y pierda lo q̃ aſsi diere, y ſea repartido por la forma ſuſo dicha

¶ *Ley.xiiij. Que el maeſtro de la balança, de dinerales a los obreros para tallar las monedas. Alli ca. 14. vide infra en las declaraciones tras eſte ti. l. 12*

¶ Otroſi ordenamos y mandamos, que el dicho maeſtro de balança de cada vna de las dichas caſas, de a los dichos capatazes y obreros, dinerales que ſean juſtas, y que vẽgan a la talla por nos ordenada, por donde ellos ſaluen y tallẽ las dichas monedas de oro y plata: ſopena de pagar el daño que ſobre ello ſe recreciere con el doblo, y que ſe torne a labrar la moneda que ſaliere amenguada a ſu coſta.

¶ *Ley.xv. Que los obreros ſaluen las monedas conforme a la talla. Alli ca. 15.*

¶ Otroſi ordenamos y mandamos, a los capatazes y obreros, que ſaluẽ las dichas monedas de oro y de plata, por los dinerales, bien y juſtamente, de guiſa q̃ venga a la talla por nos ordenada.

¶ *Ley.xvj. Que labrada la moneda de vellõ, la entreguẽ a las guardas, y ſino viniere al peſo la corrẽ. Alli ca. 16*

¶ Otroſi ordenamos y mãdamos, q̃ deſque los dichos capatazes y obreros ouieren acabado de labrar el vellõ, lo rindan a las guardas, para q̃ lo veã y reconozcã ſi es buena y biẽ hecha la moneda, y ſi al peſo viniere quatro pieças mas enel marco o menos, las guardas ſeã obligadas agelo paſſar, y ſi otra mẽte vinierẽ q̃ las guardas lo cortẽ: y los capatazes y obreros ſeã obligados alo tornar ahazer y labrar a ſu coſta.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Ley.xvij.Que den pena de muerte al obrero que se hallare que labra otro oro o plata de lo cõtenido enestas leyes. Alli ca.17*

¶ Otrosi ordenamos y mandamos,que qualquier obrero o monedero que le fuere hallado en sete o en fornaza otro oro o plata,o otro metal de lo por nos ordenado,que lo maten por ello.

¶ *Ley.xviij.Que no se labre moneda antes de salido el sol o despues de puesto,so pena de muerte. Alli.ca.18*

¶ Otrosi ordenamos y mandamos,que ningun monedero no tome mas moneda para monedear de lo que pudiere monedar aquel dia, ni labren la dicha moneda saluo de sol a sol,y que el que labrare antes del sol salido,o despues de puesto,muera por ello.

¶ *Ley.xix.Que el monedero y blanquecedor en las mismas pieças,torne lo que rescibiere,so pena de muerte, Alli ca.19.*

¶ Otrosi ordenamos y mandamos,que ningun monedero,ni blanquecedor,no sea osado,de sacarlo feble y dexarlo fuerte,saluo que lo mismo que recibiere,esso mismo,y essas mismas pieças torne, so pena que lo maten por ello.

¶ *Ley.xx.Que el contrapeso no sea mojado,ni la ciçalla se embuelua con otra,que todo se haga limpiamente, so pena de muerte. Alli.ca.20*

¶ Otrosi ordenamos y mandamos,que ome alguno, no sea ossado de cargar el contrapeso,ni traerlo mojado ni con poluo,ni embuelua vna ciçalla con otra que no sea de su metal:ni en la ciçalla no traya tierra abueltas,ni labre las dichas monedas de vellon con ceniza ni poluo, ni traya ninguna moneda poluorienta,saluo todo limpio ante las guardas, y si el contrario hiziere que muera por ello.

¶ *Ley.xxj.Que no se funda ciçalla con ninguna otra, de qualquier metal que sea,so las penas eneste ley contenidas. Alli ca.21.*

¶ Otrosi ordenamos y mandamos,que ningun tesorero ni obrero ni capataz ni otra persona alguna no sea ossada de hazer fundir ni fũdir ninguna ciçalla ni reciçalla de oro ni de plata, ni de vellõ,sin q̃ sea presente el nr̃o ensayador: y aunq̃ este presente,q̃ no buelua có la dicha ciçalla ni reciçalla otra plata ni cobre, ni otro metal,aunque sea de la ley,so pena que el que lo cõtrario hiziere,que lo maten por ello,y el ensayador que lo consintiere, pierda el officio, y la mitad de todos sus bienes repartidos en la manera suso dicha.

¶ *Ley.xxij.Que el tesorero de las ornaças a los obreros. Alli ca.22.*

¶ Otrosi ordenamos y mandamos que el dicho tesorero de las fornaças a capatazes y obreros bien seguros.

¶ *Ley.xxiij Que no se saque de la casa moneda alguna, hasta que sea labrada por todos los officiales, so pena de muerte. Alli ca.23.*

¶ Otrosi ordenamos y mãdamos q̃ ningũ obrero ni monedero,ni otra persona alguna no pueda sacar ni saque de las dichas casas dela moneda, moneda alguna de las dichas monedas de oro y plata y vellon,antes de ser del todo acabada y librada por nuestro tesorero y ensayador,y maestro,y guardas, y escriuano, so pena que lo maten por ello, y pierda todos sus bienes.

¶ *Ley.xxiiij.Que las guardas tengan en vn arca los aparejos para monedear,y el monedero esse mismo dia q̃ los rescibiere los buelua a las guardas,so pena de muerte. Alli ca.24.*

¶ Otrosi ordenamos y mandamos,que las guardas de cada vna de las dichas casas tengan vn arca para que tengan todos

dos los aparejos para monedear,y el monedero que recibiere los aparejos para monedear,q̃ no los tornare en esse mismo dia a las guardas:que muera por ello y las dichas guardas so la dicha pena que guarden bien y fielmente los aparejos.

¶ *Ley.xxv.Que las guardas no consientan monedear cõ malos aparejos. Alli capi.25.*

¶ Otrosi ordenamos y mandamos,que las dichas guardas reconozcan los aparejos con que monedean los monederos,si son buenos y bien tallados, y no los consientan monedear con malos aparejos quebrados ni desgranados,

¶ *Ley.xxvj.Que los officiales no libren la obra antes del sol salido ni puesto,ni el tesorero darla antes a sus dueños so pena de muerte. Alli capi.26.*

¶ Otrosi ordenamos y mandamos, que los nuestros officiales de cada vna de las dichas casas no puedan librar ni libren la dicha obra antes del sol salido ni despues del sol puesto:so pena que el que lo tal hiziere muera por ello,ni assi mismo el dicho tesorero la pueda dar a sus dueños, sinque por los dichos officiales sea primeramente librada,so la dicha pena.

¶ *Ley.xxvij.Que los entalladores entallen bien los aparejos para monedear, los cuños que no siruen los remachen y deshagan. Alli.capi.27.*

¶ Otrosi ordenamos y mandamos,que los entalladores hagá y entallen los aparejos con que se labren y hagan las dichas monedas que sean buenas y bien talladas,y tales que por defecto dellos no vẽga la dicha obra fea ni mal tallada, y q̃ den alos monederos abasto de aparejos con que puedan monedear,y que los cuños que no fueren para seruir,que luego en presencia delos officiales y escriuano sean remachados,y todas las letras y figuras dellos,demanera que no se puedan aprouechar dellos, y el entallador los tome y de luego otros tales alos monederos.

¶ *Ley.xxviij.Que los capatazes entreguẽ al tesorero la moneda limpia sin poluo ni suziedad alguna,so la pena eneste ley contenida. Alli capi.28.*

¶ Otrosi ordenamos y mandamos,que despues de assi requerida la dicha moneda por las dichas nuestras guardas,los dichos capatazes la entreguẽ al dicho nuestro tesorero por ante el dicho nuestro escriuano, y maestro dela balança,y ensayador,y guardas dela tal casa,con toda la ciçalla que dello sacaren,los quales dichos nuestros officiales lo miren si es biẽ limpio y sin poluo,y sin otra mezcla alguna,y si enla dicha ciçalla se hallare alguna tierra,o poluo por el mismo hecho pierda el capataz que lo pusiere todo el braçaje de aquella labor,y se reparta la tal pena como dicho es,y si mezcla de vellõ de mas baxa ley que la suso dicha enella se hallare, que le maten por justicia por ello al dicho capataz que lo assi traxere,y pierda todos sus bienes,y se repartan enla manera suso dicha.

¶ *Ley.xxix.Que pone la orden que se ha de tener en hazer la primera leuada despues que la moneda fuere hecha y entregada al tesorero. Alli c a.29.*

¶ Otrosi ordenamos y mandamos, que despues de assi vistas las dichas monedas de oro y plata y vellõ por los dichos nuestros tesoreros y officiales,pongá cada suerte delas dichas monedas en sus mantas,y lo rebueluan muchas vezes,estando presentes a ello el dicho nuestro tesorero y el escriuano, y el ensayador y maestro dela balança y guardas, y assi rebuelto pesen las dichas monedas si viene ala talla por nos de suso ordenada,cõ

uiene

uiene a saber cada marco de oro sesenta y cinco pieças y vn tercio, y no mas ni menos, y cada marco de reales sesenta y siete pieças y no mas ni menos: y cada marco de moneda de vellon ciento y no uienta y dos pieças de blancas, quatro blãcas mas o menos por marco: y sino se hallaren las dichas monedas ala dicha talla con las dichas differencias de mas a menos enel vellon, y el oro y plata justo como dicho es, no lo passen, so pena que qualquier official o officiales que lo passaren paguen en pena por cada marco cada vno diez mil marauedis, para la nuestra camara la mitad, y dela otra mitad la mitad para el que lo acusare, y la otra mitad para el juez y executor que lo sentenciare y juzgare: pero queremos y mãdamos, que enel oro se sufra de fuerte o feble medio tomin por marco, y enla plata tomin y medio, tanto que el que lleuare feble, lleue otro tanto de fuerte, demanera que no pierda nada.

¶ *Ley.xxx. Que hecha la primera leuada, la moneda se entregue al blanquecedor para que haga lo contenido eneſta ley.* *Alli capi.30.*

¶ Otrosi ordenamos y mandamos, que despues de assi hecha la dicha leuada, el dicho nuestro tesorero tome las dichas monedas y las de y entregue al blãquecedor, para que blanquezca las dichas monedas de plata y vellon, y el dicho blanquecedor sea obligado a dar esta blanq̃cion perfecta, a vista de ensayador y maestro, y guardas, y si assi no lo hiziere, que la torne a blanquecer a su costa, y q̃ pierda los derechos que ouiere de auer por ello.

¶ *Ley.xxxj. Que emblanquecida la moneda se de a monedear.* *Alli capi.31.*

¶ Otrosi ordenamos y mandamos, que despues de assi blanquecidas las dichas monedas de plata y vellõ, el dicho nuestro tesorero las tome de poder del blanquecedor, y las de a monedear a buenos monederos fiables.

¶ *Ley.xxxij. Que el obrero no acuñe, ni el monedero labre enlas fornaças.* *Alli capi.32:*

¶ Otrosi porq̃ mas fiable se labra la moneda quando cada vno ordenadamẽte vsa de su officio, porende ordenamos y mandamos, que el obrero no acuñe las monedas, ni el monedero no labre enlas fornaças delos obreros so pena que el que lo contrario hiziere que le maten por ello por justicia.

¶ *Ley.xxxiij. Que selladas las monedas se lleuen alas guardas, para que vean si estan bien redondeadas y acuñadas: y no las hallando tales, cumplan lo eneſta ley contenido.* *Alli capi.33.*

¶ Otrosi ordenamos y mandamos, que despues q̃ assi fueren selladas las dichas monedas, los dichos monederos que las sellaren, que las lleuen a enseñar a las dichas nuestras guardas, alos quales mandamos que las vean si estan bien selladas y acuñadas, y si estan bien redondas, en tal manera que seá bien hechas: y si tales las hallaren, las passen: y si las hallarẽ mal selladas, o beçudas, o remoladas, o q̃branta das las corten, y lo que assi se cortare se deshaga todo y lo tornen a labrar a costa delos dichos monederos, releuandoles dos pieças de cada marco de oro, y de plata quatro pieças, y de blãcas de cada marco quatro pieças, y si de otra guisa los dichos nuestros officiales lo passaren, que paguen diez mil marauedis de pena, distribuy dos enla manera suso dicha.

¶ *Ley.xxxiij. Que no se recueza ni emblanquezca la moneda despues de acuñada.* *Alli capi.34.*

¶ Otrosi ordenamos y mandamos, que despues

despues que assi fueré selladas las dichas monedas de oro y plata y vellon, que los dichos monederos las entreguen al dicho nuestro tesorero: al qual mandamos que despues de selladas, no consientan blanquecer otra vez la moneda de vellõ ni se blanquezca ni consienta requozer las monedas de oro ni plata, ni blanquecer los reales despues q̃ fueren acuñadas

¶ *Ley.xxxv. Como se ha de hazer la segunda leuada.* *Alli capi.35.*

¶ Otrosi ordenamos y mandamos, que despues que las dichas monedas de oro y plata y vellon assi fueren acuñadas, q̃ el dicho nuestro tesorero y ensayador y guardas y maestro de valança y escriuano de cada vna casa torne a hazer leuada delas leyes delas dichas monedas, y las pongan en sus mantas cada suerte sobresi, y las rebueluã muchas vezes: y despues desto hecho, tome el dicho nuestro ensayador vna pieça de cada suerte delas dichas monedas de oro y plata, y quatro pieças dela moneda de vellon, y las corte por medio en presencia delos dichos tesoreros y guardas y maestro dela balança y escriuano, y hagan dela mitad de cada vno dellos sus ensayes: y en tanto que assi se hazen los dichos ensayes, quede la mitad de las pieças que assi cortare en poder delas guardas, hasta que se haga el encerramiento, y si los ensayes q̃ assi se hizieren delas dichas monedas salieren alas dichas leyes, y el oro alos veynte y tres quilates y tres quartos largos como dicho es y no menos, y la plata onze dineros y quatro granos y no menos, y las blancas dela ley de siete granos como de suso es dicho, que passe: y si las monedas salieren de mas baxa ley delo suso dicho, que no passen, y si lo passaren les den la pena que suelen dar al que falsa moneda, y pague el daño y costas: y si de menor ley lo passare el dicho nuestro ensayador, pierda todos sus bienes: los quales sean repartidos enla manera suso dicha. Y si los dichos ensayes salieren ciertos alas dichas leyes, tome el escriuano cada ensay con la otra mitad que quedo en poder delas dichas guardas, y bueluа lo cada vno en vn papel, enel qual escriua la leuada de quantos marcos, y en q̃ dia y mes y año se hizo, y de que personas y de que ley y talla se hallo, y firmẽlo de sus nombres: y el dicho tesorero y ensayador y escriuano aten las dichas monedas, assi lo de say como lo cortado cõ vn hilo: y ponganlo enel arca de encerramiento: dela qual aya tres cerraduras cõ tres llaues diuersas, delas quales tenga la vna el nuestro ensayador, y la otra el nro escriuano, y la otra las nuestras guardas: y que estas pieças de oro y plata o vellon que assi fueren tomadas para hazer este dicho encerramiento, que sean delos derechos que nos por otra nuestra ordenãça de yuso contenida mandamos tomar al nuestro tesorero, por la labor y derechos de las monedas que se han de labrar de oro y plata y vellon: por manera que este encerramiento no se haga a costa de los que vinieré a labrar alas dichas casas: y este encerramiento sea para nos, Pero porque haziendose este encerramiento de oro de cada persona que viniesse a labrarlo a costa del nuestro tesorero, si las labranças fuessen pequeñas el recibiria agrauio, mandamos, que si el que viniere a labrar oro truxere menos quantia de diez marcos de oro, que se de libre y no se detenga por esso, saluo que se tome de cada dueño vna pieça de oro en quenta delos derechos del tesorero para el encerramiẽto, segun estas ordenanças: y que estos encerramientos destas tales labranças menudas se pongan enel arca de los encerramientos a su parte en vna caxa, hasta

hasta que lleguen las libranças a veynte marcos: y desque alli llegaren se haga leuada dello juntamente delante los officiales: y esta leuada q̃ destos veynte marcos se hiziere, se póga en el arca de los enterramientos en la manera susodicha, y lo otro demas que sobrare se torne al tesorero para el: y las otras monedas de plata y vellon mádamos, que no se delibre, sin que primeramente se haga dellas la leuada o encerramiento segun que de suso se contiene.

¶ *Ley.xxxvj. Como el ensayador es obligado a hazer los ensayes dela moneda. Alli capi.36.*

¶ Otrosi porquáto nos es hecha relació que en algunas nuestras casas de moneda algunos ensayadores han passado oro afinado por aguas fuertes, sin lo passar primero por cimiẽto real: de que se ha seguido daño en la ley delas monedas de oro: porende ordenamos y mandamos, que el nuestro ensayador de qualquier delas dichas nras casas de moneda, aya de ensayar y ensaye todo el oro, q̃ truxeren a labrar a cada vna delas dichas casas qualesquier personas por fuego y agua fuerte, q̃ sea primeramente afinado por cimiento real, y no en otra manera: y la plata y vellon que lo ensaye por copellá, y si lo hallare a estas dichas leyes de suso ordenadas, que lo marque por su marco: y para hazer el ensaye saque del oro tomin y medio, y cõ aquello haga el ensay y este quede para el ensayador de su derecho, y si el dueño del oro quisiere antes del ensay tomar otro pedaço de oro de ensay, que lo pueda hazer: porque quando se le tornare su oro labrado, pueda saber si es dela ley que el les entrego, y no pueda recebir fraude alguno: y assi hecho el dicho ensaye que el dicho nuestro tesorero dela nuestra casa lo resciba fielmente por el nuestro maestro dela balança, y por ante escriuano dela dicha nra casa, y lo de a labrar, y labrado sin dilacion lo de y torne a sus dueños en la manera por nos ordenada. Y porq̃ nuestro ensayador pueda dar mejor quenta del dicho ensaye, y no pueda recebir engaño delos capatazes y monederos y obreras, ordenamos y mandamos, que puedá hazer ensayes despues de todas las monedas delas fornazas y delos setes, para ver si son justas, tornando lo que vuiere tomado para hazer el dicho ensay a los obreros y monederos de quiẽ los tomare

¶ *Ley.xxxvij. Delos derechos del ensayador por hazer el ensaye Alli cap.37.*

¶ Otrosi ordenamos y mandamos, q̃ el nuestro ensayador tome el plomo menos argentoso que hallare para hazer los ensayes a las personas que traxeren las dichas plata y vellon a labrar: y que aya el dicho nuestro ensayador por hazer el dicho ensay, el oro que quedare del dicho ensay que assi hiziere: y el oro en q̃ assi hiziere el dicho ensay, pese tomin y medio, q̃ en la ley antes desta diximos, si fuere el ensay de seys marcos de oro, y dẽde arriba al respecto: y si fuere de seys ay uso que lleue por rata al respecto de tomin y medio: y dela plata q̃ lleue de diez marcos vn real: y lleue de diez marcos arriba o ay uso a este respecto po. rata, y porque no ay plomo sin plata la plata que dexare el plomo en los ensays dela plata, cargue se en el contrapeso: perosi el mercader o otra persona quisiere que le hagan mas de vn ensay de oro, porque en el primer ensay no hallo de ley, y lo hallare en el segũdo ensay de la misma ley falto, q̃ lo pague al ensayador otra vez: pero si lo hallaren en el segundo ensay de mejor ley, que estonces el mercader no pague cosa alguna deste ensay segundo: y si ouiere de hazer

de hazer ensay de qualquier vellon para labrar las dichas monedas de vellon, lleue el dicho nuestro ensayador por hazer el dicho ensay de cinquenta marcos arriba hasta cient marcos veynte marauedis, y de cinquẽta marcos ay uso hasta quinze marcos quinze marauedis.

¶ *Ley.xxxviij. Que se ponga en las monedas la señal del ensayador que hiziere el ensay, Alli capi.38.*

¶ Otrosi porque si alguna moneda de oro o de plata se hallare falta se sepa qual ensayador hizo el ensay della, ordenamos y mandamos, q̃ cada ensayador haga poner en cada pieça vna señal suya, por donde se conozca quien hizo el ensay de aquella moneda, porque si fuere baxa ley, sepamos a qual ensayador nos auemos de tornar. Y mandamos alos entalladores de cada vna delas dichas casas que pongan en los cuños la señal que el ensayador le señalare por ante el escriuano dela casa, para que lo asiente en su libro, y por alli se conozca la señal de que ensayador es: y el que errare sea punido con esta prueua.

¶ *Ley.xxxix. Que el maestro dela balança tome en fiel la moneda. Alli capi.39.*

¶ Otrosi ordenamos y mandamos, que el maestro dela balança resciba en fiel, y de en fiel la dicha obra y moneda de oro y plata y vellõ, assi alos mercaderes que vienen a labrar, como alos capatazes y obreros.

¶ *Ley.xl. Que requiera las pesas el maestro de la balança y guardas. Alli capi.40.*

¶ Otrosi ordenamos y mandamos, que el maestro dela balança y las guardas hagan requerir las pesas y pesos y dinerales por ante el escriuano cada mes vna vez, porque no resciba daño ninguno delas partes.

¶ *Ley.xlj. Como ha de entregar la moneda el tesorero a su dueño sin derechos para sus altezas.*

Alli cap.41. A esta ley se añade lo contenido en la ley quarta de las declaraciones que está en fin deste ti.

¶ Otrosi ordenamos y mandamos, que desque las dichas monedas de oro y plata y vellon assi fueren labradas por el ensayador y guardas y officiales, las tome el nuestro tesorero, y las de alos dueños en presencia del escriuano y officiales: conuiene a saber, el oro y plata por el mismo marco y peso que lo recibio, y no por quento, no embargante que en otro tiẽpo se dauá los reales a sus dueños por quẽto y no por peso, ca nos por nos hazer biẽ y merced a nuestros subditos y naturales porque mas presto se labre la moneda, y a mayor prouecho delos que lo truxeré a labrar, hazemos merced a los dichos nros reynos y señorios en quanto nuestra merced y voluntad fuere, de nros derechos que a nos podrian pertenescer por razon dela labor de todo el oro y plata y vellon que se labrare en las dichas nuestras casas de moneda, y en cada una dellas: y assi los nuestros tesoreros no há de pedir ni lleuar derechos algunos para nos. Pero bien queremos que si el dueño de la moneda quisiere contarla y pesarla vna a vna que lo pueda hazer: y q̃ el tesorero sea obligado a hazer le cierta su moneda, assi por pesso como por quenta.

¶ *Ley.xlij. Que el tesorero y ensayador y guardas y maestro de balança sean obligados a la ley y talla.*

Alli ca.42. A esta ley se añade lo cõtenido en la.l. segũda en las declaraciones q̃ está abaxo despues deste titu.

¶ Otrosi ordenamos y mandamos, que los nuestros tesoreros y ensayador de cada vna delas dichas nuestras casas de moneda

Universidad de Deusto
Biblioteca

neda nos sean obligados por si y por sus bienes ala ley por nos ordenada de suso de toda la moneda de oro y plata y vellõ que nos por estas dichas nuestras leyes y ordenaciones mandamos y mãdaremos labrar: y otrosi que los dichos nuestros tesoreros y guardas y maestro dela baláça nos sean obligados ala talla por si y por sus bienes.

¶ *Ley.xliij. Que se entregue la moneda por la orden que entrare. Alli capi.43.*

¶ Otrosi ordenamos y mandamos, que a todos los que vinieren a labrar alas dichas nuestras casas de moneda, el nr̃o tesorero de a cada vno dellos lo suyo por ordẽ como cada vno entrare, conuiene a saber que quien primero metiere a labrar la dicha moneda de oro o plata o vellon, sea primero delibrado y pagado de lo suyo.

¶ *Ley.xliij. Que el teniente de tesorero sea obligado alo que el tesorero, Alli capi.44.*

¶ Otrosi ordenamos y mandamos, que si qualquier delos dichos nuestros tesoreros delas dichas casas pusiere lugar teniente de tesorero por si en la casa dela moneda donde el fuere tesorero, que el tal lugar teniente sea habil y perteneciente para exercery vsar el tal officio, y que sea home llano y abonado para ello, y que de otra guisa no le reciban los officiales y obreros y monederos dela tal casa, ni vsen con el en el dicho officio: y en caso q̃ fuere el dicho teniẽte de tesorero tal q̃ deua ser recebido al dicho officio, mandamos y ordenamos, que este tal teniente sea obligado por su persona y por sus bienes, a hazer y cumplir todas las cosas y cada vna dellas que el tesorero principal es obligado assi por derecho y leyes de nuestos reynos, como por estas nuestras leyes y ordenanças, quedãdo toda via en su fuerça y vigor la obligacion y cargo a que el dicho tesorero principal por virtud della es obligado, biẽ assi como sino vuiesse puesto lugar teniente por si.

¶ *Ley.xlv. Quelos officiales siruan por silos officios. Alli capi.45.*

¶ Otrosi mandamos que el tesoreroy ensayador y guardas y entallador y maestro de balança y escriuano siruan por si mismos los dichos officios en cada vna delas dichas nuestras casas de moneda, aunque tengã consigo sus officiales que sean habiles en sus officios: so pena que el tiempo que alli no estuuiere no le seã dados derechos ni racion, y sean para el que siruiere el dicho officio: y que si estuuiere quatro meses q̃ no sirua cada vno su officio, que pierda cada vno el officio que no siruiere.

¶ *Ley.xlvj. Que pone los derechos que han de auer los tesoreros al entregar delas monedas. Alli capi.46.*

¶ Otrosi ordenamos y mandamos, que quando los dichos nuestros tesoreros q̃ assi entregaré a sus dueños las dichas monedas labradas, que retengan para ellos y para los otros dichos officiales, y para las otras costas, de cada vn marco de oro que assi entregaré vn tomin y tres quartos de tomin de marco de cada marco de reales que assi entregaren, vn real para todas las costas de yuso contenidas: y de cada marco de vellõ veynte y cinco mrs de dos blancas el marauedi: y que la dicha moneda de vellon se torne a su dueño por quenta, dando a cada vno lo que montare. Los quales dichos derechos mandamos y ordenamos, que los officiales mayores de cada vna delas dichas casas, conuiene a saber el tesoreroy ensayador y entallador, y maestro de balança y dos guardas

dos guardas, y dos alcaldes y vn merino o alguazil, escriuano, y los obreros y monederos, ayan y lleuen con los cargos de yuso contenidos, cada vno los dias que labrare enlas dichas casas, assi de sus salarios, como de sus derechos en la manera y las quantias siguientes.

¶ *Ley.xlvij. Que pone los derechos que ha de auer el ensayador. Alli capi.47.*

¶ Primeramente de sus derechos al ensayador de cada marco de oro vna blãca: y de cada marco de plata vna blanca: y de cada marco de vellon vna blanca: y ha de ser a su cargo poner hornillos y copelas y plomo y carbõ para el ensay, y aguas fuertes y redomas y plata, y las otras herramientas que pertenecen a su officio, y hazer las aleaciones alos mercaderes que vinieren. Pero mandamos que delo ro y plata y vellõ que se vinieren a ensayar solamẽte ala dicha casa, y no para se labrar enella, que lleue el ensayador por el ensay aquello que se concertare con la parte: con tanto que sea menos delo que se ha delleuar delo que viniere ala dicha casa para se labrar.

¶ *Ley.xlviij. Que pone los derechos que ha de auer el entallador. Alli capi.48.*

¶ Otrosi ha de auer el entallador de sus derechos de cada marco de oro quatro marauedis y de cada marco de plata dos marauedis y medio, y de cada marco de vellon das marauedis: con cargo que el ponga a su costa el hierro y azero q̃ fuere menester para cuños y punçones, y pague las manos del herrero q̃ los fiziere.

¶ *Ley.xlix Qué pone los derechos que han de auer las guardas. Alli capi.49.*

¶ Otrosi ha de auer cada vna delas dichas dos guardas de sus derechos que se les añaden nueuamente, de cada marco de oro vna bláca: y de cada marco de plata vna blanca: y de cada marco de vellon vna blanca con el cargo que por estas leyes y ordenanças se les da.

¶ *Ley.l. Delos derechos que ha de auer el balançario. Alli capi.50.*

¶ Otrosi ha de auer el balançario de sus derechos que se le añaden nueuamente de cada marco de oro vna blanca: y de cada marco de plata vna blanca, y de cada marco de vellon, vna blanca, con el cargo q̃ por estas leyes y ordenãças se le da.

¶ *Ley.lj. Delos derechos que ha de auer el escriuano dela casa. Alli capi.51.*

¶ Otrosi ha de auer el escriuano dela casa de sus derechos que se le añaden nueuamente, de cada marco de oro vna blãca: y de marco de plata vna blanca: y de cada marco de vellon vna blanca: cõ cargo que este presente a todos los autos de que en estas nuestras leyes y ordenanças se haze mencion: y que de cumplida fee y verdadera de todos ellos, y q̃ de todo tenga su libro, por donde se pueda saber la verdad de qualquier quenta o auto o duda que vuiere: y que tenga dentro en la casa su arca con llaue, en que tenga sus escripturas en lugar deputado para ello.

¶ *Ley.lij. En que pone los derechos que han de auer los obreros. Alli capi.52.*

¶ Otrosi que los obreros ayan de sus derechos por braceaje de cada marco de oro veynte marauedis y de cada marco de plata doze marauedis: y de cada marco de vellon ocho marauedis: assi para sus derechos como para las mermas: con cargo que labren la moneda de peso cierto por los dinerales q̃ les diere el maestro de la

Universidad de Deusto
Biblioteca

de la balança, y que asi lo rindan como lo recibieron sin descontar mermas.

¶ *Ley.liij. Que pone los derechos delos monederos. Alli capi.53.*

¶ Otrosi ha de dar de sus derechos alos monederos de cada marco de oro cinco marauedis: y de cada marco de plata quatro marauedis: y de cada marco de vellõ tres marauedis: y ha de traer cada vno dellos su martillo.

¶ *Ley.liiij. Que pone el repartimiento de raciones entre todos los officiales mayores. Alli.capi.54.*

¶ Otrosi ha de dar el dicho tesorero para el y para los otros officiales mayores para repartir por raciones entre el y ellos de cada marco de oro tres marauedis: y de cada marco de plata dos marauedis y de cada marco de vellon vn marauedi y medio. Han se de repartir estas raciones por este respecto: al tesorero por treynta marauedis: al ensayador por quinze marauedis, a dos guardas a cada vno por quinze marauedis, al escriuano por quinze marauedis, al baláçero por veynte marauedis, al entallador por quinze marauedis, alos dos alcaldes y vn merino o alguazil a cada vno por quatro mrs.

¶ *Ley.lv. Que los apercios para la labor dela moneda sean a cargo del tesorero. Alli cap.55. en lo del reparo dela casa vid.12. en las declaraciones que estan despues deste tit.*

¶ Todo lo otro q̃ restare de los dichos derechos de oro y plata y vellõ, pagados los dichos derechos y raciones hade q̃dar en el tesorero y para el: y queda a su cargo q̃ ha de poner y cumplir a su costa el carbõ para las fundiciones y capatazes, y crisoles, y vrdillas, y herramiẽtas delos obreros, y fundicion y blanqueacion, y cepos y cepillos de monederos y obreros, y el reparo dela casa: pero los encerramiẽtos han de quedar para nos como de suso dicho es en la ley. xxxv.

¶ *Ley.lvj. Del cargo delas guardas.*

¶ Otrosi ordenamos y mandamos, que las dos guardas de cada vna delas dichas casas tẽga cargo de cerrar la moneda pues no ha de auer cerrador: y mandamos que no aya cerrador: y pesar las pieças de oro y de plata vna a vna: y hazer la quenta de encerramiẽto: y estar presente quãdo se hiziere el ensay del: y guardar los cuños cada noche: y tener libro en que asiente las libranças que se hizieren, a quien y en que dia.

¶ *Ley.lvij. En que pone el cargo de alcaldes y alguazileses y merinos. Alli capi.57.*

¶ Otrosi es a cargo delos dos alcaldes y el merino y el alguazil de cada vna delas dichas casas, que vsen bien y fielmente de sus officios segun las ordenanças y los priuilegios vsados y guardados delas dichas casas: y se guarden las cartas por nos sobre ello dadas.

¶ *Ley.lviij. Que los obreros y monederos sean bien pagados Alli capi.58.*

¶ Otrosi porque nos es hecha relacion, que enlos tiẽpos passados vna delas causas porque se labro moneda de mala talla y mal hecha, era porque los obreros y monederos no eran bien pagados por los tesoreros de sus derechos que auian de auer de cada marco, tomandoles parte dellos, y sino se contentauan los obreros y monederos delo que el tesorero les daua, buscauan los tesoreros achaques contra ellos para los despedir y echar de la casa, y tomar otros que se cõtentasen con lo que les querian dar, porende nos quiriendo

queriendo proueer sobre esto, ordenamos y defendemos que ningun tesorero de aqui adelante no sea ossado de tomar ni tome a alguno ni algunos obreros ni monederos cosa alguna delo que han de auer de sus derechos, segun que de suso les estan tasados: so pena que el tesorero que lo tal hiziere o algo les tomare, o cõ sintiere tomar que por el mismo hecho lo pague con las setenas: las dos partes de llas para el obrero o monedero a quien lo tomare, y las otras cinco partes para la nuestra camara, y que si la parte no quisiere quexar esto, que estas dos partes seã para el que lo acusare: y demas que el tesorero sea suspendido de officio por vn año: y que sobre esto sea creydo por juramento el obrero o monedero aquien lo tomare, junta mẽte con la deposicion de otro testigo.

¶ *Ley.lix. Que pone q̃ aya vn peso de marco guardado. Alli capi.59.*

¶ Otrosi ordenamos y mãdamos al nuestro tesorero de cada vna delas dichas casas de moneda, que tenga vn marco original marcado delas nuestras armas reales segun por nos esta ordenado, con certado por el q̃ tiene Pedro de Vegil: y por que no se gaste andando de mano en mano, mãdamos, que este guardado en vna bolsa enel arca delos priuilegios dela casa: y que el maestro dela balança al tiẽpo contenido enla ordenãça de yuso sobre ella hecha, requiera los marcos de toda la casa, y los concierte por el dicho marco original: porque se escomen y gastan de contino, y con este concierto se haga la moneda de peso.

¶ *Ley.lx. Que los officiales mayores y menores dela casa no tengan caudal puesto para labrar la moneda. Alli capi.60.*

¶ Otrosi por quanto nos somos informados q̃ algunos tesoreros y officiales mayores de algunas nuestras casas de moneda, enlos tiẽpos passados ponian caudal de oro y plata y vellon para labrar en las dichas casas a ganancia, y lo tratauan por si o por sus criados o fatores, o haziã compañia con otros, poniendo enello cierto caudal secretamente, y assi es de creer que por hazer su prouecho y acrecentar su ganancia, dauan lugar a que la moneda se labrase de menos ley y talla delo que se deuia labrar, o alomenos dauan causa a que se despachase y delibrase mas presto lo suyo que el caudal delos otros, aunque viniesse primero, y assi se daria causa a grande sorden y agrauio, y porque nos no deuemos dar lugar a que tal cosa en nuestros tiẽpos se haga, por en de ordenamos y mandamos, que ningũ tesorero ni su teniente, ni otro official ni su criado ni fator delas dichas nras casas ni de alguna dellas, no tengan caudal por si ni por interposita persona, ni compañia con otro, para labrar enla casa donde tuuiere el tal officio y trato: delo qual sea tenido de hazer juramento ante la justicia y regimiento dela ciudad dõde estuuiere la tal casa dela moneda, ante q̃ vse del officio: y luego que esta nuestra ordenãça le fuere mostrada, y qualquier que contra esto fuere o passare, quier sea official dela casa, o su criado o fator, o su compañero, que pierda todo el caudal q̃ assi tuuiere puesto, y mas la mitad de sus bienes: y que sea la mitad de todo esto para la nra camara, y dela otra mitad sea la mitad para el que lo acusare, y la otra mitad para el que lo sentenciare y executare.

¶ *Ley.lxj. Que el official dela casa no tẽga hijo ni criado official enla casa de officio mayor, q̃ es a prouer del rey*

¶ *Allica.61. vee la.l.12. delas declaraciones siguientes tras este titu. que estiende desta ley alos officios menores.*

¶ Otrosi por quãto el officio dela tesoreria y los otros officiales mayores de cada vna delas dichas casas, fueron inuentados assi por la necessidad dellos, como

porque vnos estoruasen a otros las faltas y yerros que intentasen de cometer, y aun porq̃ vnos fuessen testigos de otros, y esto no embargante nos somos informados que de poco tiempo aca algunos officiales delas dichas casas han procurado de auer y han auido para sus hijos y criados y familiares officios en la misma casa donde ellos lo tienen, por tener menos contrarios, y auer mayor lugar de hazer fraudes y encubiertas en sus officios lo qual ha dado causa a grandes daños, porende ordenamos y mandamos, que ningú tesorero ni official de casa de moneda, no tenga hijo ni criado ni familiar suyo official de otro officio dela tal casa donde el tuuiere officio: so pena que el que procurare officio para su hijo o criado o familiar, o le tuuiere en su casa, despues que le ouiere, que el y el hijo, o criado o familiar, que del tal officio vsaren, ayan perdido y pierdá por el mismo hecho los officios que tuuieren, y mas cada vno dellos la mitad de sus bienes repartidos en la manera susodicha. Y mandamos alos otros officiales dela dicha casa que enesto no fueren culpantes, que luego nos lo notifiquen a costa del culpado porque nos proueamos luego delos dichos officios a personas habiles y fiables. Y mandamos a cada vno delos dichos tesoreros que no paguen derechos algunos alos tales officiales que contra esto fuerẽ y alos dichos tesoreros y otros officiales q̃ no vsen cõ ellos en los dichos officios.

¶ *Ley.lxij. Que los cambiadores den por las pieças de oro los maravedis que esta ley dize, y no puedan lleuar por ellas mas delo enella contenido. Alli capi.62.*

¶ Otrosi ordenamos y mandamos, que cada vn cambiador o otra qualquier persona que ouiere de dar blancas y reales desta moneda que agora nos mandamos hazer por pieça de oro, que de por cada excelente dela granada entero trezientos y setenta y cinco maravedis y no menos: y por cada medio excelente la mitad desto y no mas: saluo que desto detengan para si por el cambio, el cãbiador tres maravedis por pieça del dicho excelente, y por el dicho medio excelẽte tres blancas: pero si el cambiador gelo diere a otro, que gelo de por el precio cabal que nos de suso mandamos, que valan, y no mas: y que qualquier que lo contrario hiziere, que pague por cada pieça que rehusare de cambiar, o por cada vna que cambiare o diere por mas, por cada vez mil maravedis, la mitad para la nuestra camara, y de la otra mitad la mitad para el q̃ lo acusare, y la otra mitad para el juez, y para el executor que lo sentenciare y executare.

¶ *Ley.lxiij. Que ninguno se diga obrero ni monedero sino fuere elegido conforme a esta ley. Alli ca.63.*

¶ Otrosi porque podria ser que algunas personas con loca ossadia y a treuimiento presumiessen dese dezir monederos o obreros, no siendo elegidos ni nombrados por el nuestro tesorero dela casa dõde ellos se dizen ser monederos y obreros, o siendo reuocados por el, porende defendemos que ninguno sea ossado de se entremeter a labrar en ninguna delas dichas casas de moneda, ni se llame obrero ni monedero della, sino fuere elegido y nombrado por el tesorero dela tal casa, y assentado enlos nuestros libros segun que por nos esta ordenado y mandado por estas nuestras leyes y ordenãças, y por otras nuestras cartas que sobre ello auemos mandado dar: so pena que lo maten por ello.

¶ *Ley.lxiiij. Que ningũ cãbiador ni otra persona alguna tenga moneda fuera de ley, y q̃ no sea labrada enlas dichas casas y por los cuños dellas, so las penas en esta ley contenidas. Alli capi.64.*

¶ Otrosi porque es de creer q̃ no auria falseadores

falseadores de moneda, si no hallasen personas que ge las recibiesen, y destribuyesen engañosamente entre las personas q̃ no la conocian, porẽde ordenamos y mãdamos q̃ ningun cãbiador ni otra persona no resciba ni tẽga ensucasa ni en su cambio ni en su tienda ni en su trato, moneda de plata ni de oro ni de velló, cõ los cuños de suso nombrados, que no sea labrada en qualquier de las dichas nuestras siete casas, donde agora nos mandamos labrar, o de la que hasta aqui se ha labrado enellas, ni monedas estrangeras de falsa ley, ni la den en pago, ni en cambio, ni en otra manera alguna: so pena q̃ qualquier que lo contrario hiziere, sea desterrado de nuestros reynos por quatro años, y de mas pierda la mitad desus bienes, y sea la mitad para la nuestra camara, y de la otra mitad, sea la mitad para el acusador, y la otra mitad para el juez y executor que lo sentenciare y executare. Y mandamos a todos y qualesquier cambiadores, que cada y quando q̃ qualquier persona les diere alguna moneda falsa, quier sea de los nuestros reynos o defuera dellos, que luego antes que salga de su poder la corte por medio, y la entreguen a las justicias dõde esto acaesciere, para que luego la quemen publicamẽte: pero si antes que fuere tomado cõ la tal moneda, este que la trae o la tiene lo descubriere a la justicia y regimiento donde le fuere dada, y nombrare la persona que ge la dio, y fuere tal persona, de que verdaderamente se puede presumir que no conoce la dicha moneda, q̃ en qualquier destos casos, sea quito de la pena de suso contenida, con tanto, q̃ luego en continente que lo supiere, entregue la tal moneda falsa alas justicias y officiales del lugar donde fuere hallado para que lo quemen luego publicamente, y dende en adelante no lo traten.

¶ *Ley.lxv. Que reuoca qualesquier priuilegios y cartas dadas para nombrar officiales delas casas, y los officios por virtud della dados. Alli ca.65.*

¶ PORQVE nuestra intencion y voluntad es, de poner en cada vna de las dichas nuestras siete casas de moneda, officiales buenos, y expertos y fieles cada vno en su officio, de que nos podamos auer primero noticia, por la presente reuocamos y damos por ningunas y de ningun valor y efecto, todas y qualesquier cartas de priuilegios y mercedes y facultades que fueron dadas por el señor Rey don Enrrique nuestro hermano, y por nos, a qualquier o qualesquier personas, de qualquier estado, o condicion que sean, para poner y nombrar tesorero, y otros qualesquier officiales de las dichas nuestras casas de moneda, y de qualquier, o qualesquier dellas, y qualesquier nombramientos y prouisiones, que por virtud dellas y de cada vna dellas, o qualquier dellas hasta aqui han sido hechas, a qualesquier officiales de las dichas nuestras casas, o qualquier dellas, de los dichos officios, o qualesquier dellos. Y mandamos a los dichos officiales que tienen las dichas prouisiones, que no vsen de los dichos officios por virtud de ellas: so las penas en que caen los que vsan de officios de monederos, sin tener poder ni facultad para ello: y a los nuestros tesoreros que no los dexen ni consientan vsar de los tales officios: y si algunos de los tales officiales quisieren vsar de los tales officios parezcan primeramente ante nos y mandarlos hemos examinar, y si fueren hallados habiles para exercer los dichos officios, mandarles hemos proueer sobre ello, por nuestras cartas, como vieremos que cumple a nuestro

seruicio,y a la buena prouision y gouernacion de las dichas nr̃as casas de la moneda.

¶ *Ley.lxvj. Que las penas que se aplican a los acusadores y juezes,se entienda seyendo executadas dentro de.30 dias,y estos passados seã todas de la camara. Alli c.66*

¶ Otrosi por quãto nos por estas dichas nuestras leyes y ordenãças imponemos algunas penas contra los transgresores y quebrantadores dellas,mandamos q̃ las penas de bienes y de dineros fuessen distribuydas en cierta manera, aplicando parte dellas a los acusadores y a los juezes y executores,porque todos ellos pusiessen mayor diligencia en la execució dellas:porende mãdamos y ordenamos que si dentro de treynta dias despues q̃ fuere cometido el delicto,o el quebrantamiento de qualquier destas dichas leyes y ordenãças no fuerẽ sentẽciadas, y executadas las dichas penas , que dende en adelante todas las dichas penas de bienes y de dineros sean aplicados y se bueluan por el mismo hecho a nuestra camara y fisco,y podamos disponer dellas como de cosa nuestra propria.

¶ *Ley.lxvij. Que pone pena contra los que cercenan mõneda o la sacan del Reyno,o la desfazen.*

Alli,capi.67.vi.supra.l.11.

¶ Otrosi ordenamos y mandamos,que ninguna ni algunas personas , de qualquier estado o condicion,preeminencia o dignidad que sean,assi de los nuestros subditos y naturales de los nuestros reynos y señorios,como defuera dellos, no sean osados de desfazer,ni fundir ni cercenar las dichas monedas de oro y plata y vellon que agora mãdamos labrar, en ninguna de las nuestras casas de la moneda,ni de fuera dellas en ninguna parte q̃ sea:so pena q̃ qualquier q̃ lo hiziere lema tẽ por ello,y aya perdido y pierda todos sus bienes,y se repartan en la forma suso dicha. Y assi mismo q̃ ninguno ni algunos de los suso dichos,no sean osados de sacar ni saquen moneda de oro, ni de plata,ni de velló defuera de los nr̃os reynos:so las dichas penas,y so las otras contenidas en las leyes de nuestros reynos, q̃ cerca dello disponen: para lo qual damos poder cumplido a los dichos nr̃os tesoreros,y alcaldes y alguaziles y merinos de las dichas nuestras casas de moneda,y a los alcaldes de las sacas y colas vedadas,y a otras qualesquier personas q̃ tomaren con la dicha moneda,a las personas que lo assi sacaren,como en las dichas nuestras leyes se contiene.

¶ *Ley.lxviij. Que las monedas sean bien talladas y acuñadas,y la orden que se ha de tener para que assi se faga, y las penas en que caen los que lo contrario fizieren. Alli ca.68.*

¶ Otrosi porque nos auemos mandado a los que en esta labor de moneda han entendido que hiziessen buenas muestras de las monedas de oro y plata y vellon, que nos por las leyes y ordenanças desuso contenidas:mãdamos labrar,por q̃ en la ley y talla y letras y armas y figuras, todas sean conformes y bien hechas,que todas parezcan ser de vn cuño : y es de creer que esto haziendose assi,las dichas monedas seran graciosas y hermosas , y la gẽte tomara aficiõ cõ ellas,y todo esto es principalmẽte en la mano y poder de los tesoreros de cada vna de las dichas casas,los quales tienen poder de apremiar a los entalladores,que hagan los dichos cuños muy buenos,y todos conformes, y a las guardas a que hagan que los obreros y monederos,labren y acuñen bien las tales monedas ,o ge las quiebren, y no se las passen.Porende ordenamos , y mandamos,que cada vn tesorero venga o embie luego a la nuestra corte por las

las muestras de las monedas de oro y plata y vellon que nos mandamos labrar: y que de aquella misma muestra y talla y facion,y de tal tamaño que aqui lleuarẽ los dichos cuños,de aquella misma talla y facion y del tamaño y tambien acuñado,y de tan buenas letras y armas y figuras,hagan que se labren las dichas monedas y cada vna dellas:y de aqui adelante el tesorero que fuere en la casa de q̃ fuere tesorero: so pena que en cada fuerte destas dichas monedas que se hallaren en qualquier parte de nuestros reynos,q̃ no es semejante a estas dichas nuestras muestras,enel oro hasta tres pieças,y en la plata hasta seys pieças, y enel vellon, hasta diez pieças,que por el mismo caso, la tal casa de moneda donde paresciere que se labraron las dichas pieças , sea vanida por vn año que no se labrare moneda alguna enella,y demas desto, que se execute en los culpãtes las penas puestas por estas nuestras ordenanças,y que las justicias de la ciudad en cuya casa hallare este defecto,hagan luego cerrar la tal casa de moneda, executen las dichas penas: y de mas que paguen dozientos reales de los bienes delos officiales mayores y menores de la tal casa , para los que lo notificaren a nos o a los del nuestro consejo:porque parece que todos se pueden juzgar por culpantes,los vnos en labrarlo,los otros en consentirlo labrar,y en sacar fuera de la tal casa moneda tan defectuosa.

¶ *Ley.lxix. Que pone el juramento que han de hazer los officiales de las casas ante la justicia ordinaria,antes q̃ comiencen a labrar. Alli capi.69*

¶ Otrosi por euitar los fraudes que algunos officiales, de algunas de las dichas nuestras casas de moneda , podrian cometer en sus officios:mandamos y ordenamos q̃ ante que los dichos nuestros tesoreros comiencen y hagan labrar estas dichas monedas que nos mandamos labrar,se presenté cada vno dellos conestе nuestro quaderno destas dichas nuestras leyes y ordenanças,enel consejo o cabildo,o ayuntamiento de la ciudad donde esta la dicha nuestra casa de la moneda, que es a su cargo,y ante la justicia y officiales del , y le muestre esta ley , y haga luego llamar ante si todos los officiales de la tal casa de moneda,y resciba del tesorero y dellos juramento en forma deuida,que bien y fiel y lealmente vsaran cada vno dellos de su officio.y guardara todas estas dichas leyes y cada vna dellas en todo y por todo, segun que en cada vna dellas se contiene , cada vno en lo q̃ a el tocare a todo su leal poder , y que cada quando supiere , que otro qualquier de los dichos officiales de la dicha casa, haze falta o falsedad en su officio que lo estorue,y no lo consienta,y que lo descubrira luego que lo supiere a los diputados que se hã de poner en las dichas ciudades,para visitar las dichas casas de moneda,y para las otras dichas cosas , y al tesorero de la dicha casa,porque pongã remedio los que de derecho lo ouieren de poner: Y que este mismo juramento resciba el dicho tesorero y officiales de cada vna de las dichas casas de los obreros y monederos dellas.Pero mãdamos a las dichas justicias,regidores y officiales de cada vna de las dichas ciudades, luego que fueren requeridos por el tal tesorero resciban del juraméto sobre dicho,sin le poner escusa ni dilacion en ello: so pena de suspension de sus officios por vn año.

¶ *Ley.lxx. Que las justicias y regimientos , nombren dos diputados que visiten e informen como se cũplen estas leyes,y fagan lo en esta ley contenido. Alli capi.70. A esta ley se añade lo cõtenido en la.l.3. de las declaraciones que estan abaxo en fin deste titulo.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Otrosi ordenamos y mandamos, que en cada vna de las dichas ciudades dóde nos mãdamos labrar las dichas nueſtras monedas, la juſticia y regimiento della, tengan cargo de elegir y deputar y elijã y deputen de dos en dos meſes dos officiales de entre ellos, que ſean perſonas de buena fama y de buena conciẽcia, para que vean y entiendan en la labor de la dicha moneda, y hagan y ſe informen por quantas vias pudiere, ſi ſe haze alguna falta o fraude en la labor della, o ſi ſe guardã, o ſi ſe quebrantã por algunas perſonas eſtas nueſtras leyes y ordenanças y deſtas tales dos perſonas reſciban luego juramento los que fueré nombrados, que guardaran y executaran eſtas nueſtras leyes y ordenanças, y que ſe auran en eſte cargo que les dan bien y fielmente, y ſi algun defecto ſobre eſto conoſcieren, que lo notificaran y haran luego ſaber al regimiento de la dicha ciudad, y al teſorero della, para que lo emienden y hagan emendar: y que executen y hagan executar las dichas penas en eſtas leyes y ordenanças contenidas, en las perſonas y bienes de los que las quebrantaren en todo o en parte: y ſi el caſo fuere criminoſo y de mucha importancia, que nos lo embien a notificar, con apercebimiento que ſi aſsi no lo hizieren y cumplieren, que la dicha ciudad y ſus bienes y los officiales y perſonas ſingulares del dicho regimiẽto, y cada vna dellas, nos ſean tenudos y obligados por ſus cabeças y bienes a qualquier falta, o defecto que en las monedas que anſi labraren en la dicha ciudad, ſe hallaren, y a todos los males y daños que dellos ſe ſiguieren: Y que cada vez que la juſticia y regimiento ouieren de elegir los tales diputados, los elijan y nombren bien y fielmente, ſin parcialidad alguna: y que ſeã hõbres de buena fama y conciencia: y que los q vna vez fueré diputados por dos meſes no ſeã otra vez diputados, haſta q̃ todos los otros officiales de regimiento q̃ fueren habiles para ello, ayan tenido eſta diputacion y cargo cada vno por el dicho tiempo.

¶ *Ley.lxxj. Que pone lo que ha de lleuar el teſorero por el reſcẽbimẽto de obrero, o monedero, y la pena ſi mas lleuare. Alli capi.71.*

¶ Otroſi ordenamos y mandamos, que teſorero alguno no pida ni lleue de aqui adelante a obrero ni monedero alguno marco de plata, ni otra coſa alguna por le nõbrar ni reſcebir por obrero ni monedero, ni por el dar la carta q̃ para ello ouiere meneſter: ſaluo los derechos antiguos q̃ ſe ſoliã lleuar al obrero, o monedero, q̃ nueuamẽte era reſcebido en ſu cabildo, q̃ ſon haſta ſeyſciẽtos mrs y no mas y a cada hijo de monedero y obrero q̃ era reſcebido la mitad: ſo pena q̃ el teſorero o ſu teniente que mas pidiere o mas lleuare, lo pague con el quatro tanto, diſtribuydo en la manera ſuſo dicha: y mas que torne al obrero o monedero lo que anſi lleuo con otro tanto.

¶ *Ley.lxxij. Que los que truxeren a labrar moneda, oro, plata, vellon, de reyno, o fuera del, ſean libres de alcaualas y otros derechos, guardando lo en eſta ley contenido. Alli capi.72.*

¶ Otroſi ordenamos y mandamos, que qualquier o qualeſquier perſonas, que traxeren defuera de los dichos nueſtros reynos y ſeñorios, o de dẽtro dellos anſi por mar como por tierra, a las dichas nueſtras caſas de moneda, o a qualquier dellas q̃ nos mandamos labrar, oro, o plata, o vellõ, o plomo, o cobre, o raſuras de monedas, o qualquier coſa dello, o otras qualeſquier coſas q̃ en las dichas nueſtras caſas de moneda fueren meneſter, q̃ no ſeã tenudos de pagar ni paguen derechos algunos de alcaualas, ni diezmos, ni quintos, ni roda, ni derecho de Almirante, ni portazgo, ni paſſage, ni almoxarifazgo, ni otro derecho alguno en los puertos y caminos, ni enel campo, ni enlas puertas, ni enlas entradas deſſas dichas ciudades y villas y lugares delos nueſtros reynos, ni alos alcaldes delas caſas, ni coſas vedadas: tanto que el que lo traxere haga juramento que lo trae para labrar en qualquier delas dichas nueſtras caſas de moneda, y que traeran carta de qualquier delos dichos teſoreros nueſtros como lo merio enla dicha nueſtra caſſa para donde dixo que lo trayan: y deſpues ſi ſe hallaren que no lo truxerõ a ella, que ſean tenudos de pagar el diezmo, y todos los otros derechos conel quatro tanto, y con las coſtas que enello ſe hizieren al nueſtro arrendador del puerto por donde entrare, y a los otros arrendadores que ouieren de auer los tales derechos. Y mandamos a todas las ciudades, y villas y lugares delos nueſtros reynos y ſeñorios, y a nueſtras juſticias dellos, y a nueſtros arrẽdadores delos diezmos y aduanas, y a todos los arrendadores, y fieles, y cogedores delas nueſtras alcaualas y rentas y derechos, de qualeſquier ciudades villas y lugares de todos los dichos nueſtros reynos y ſeñorios, que lo guarden y cumplan y hagan guardar y cumplir, y den y hagan dar a ello todo el fauor y ayuda que meneſter ouiere, porque ayan cumplido effecto: ſo pena que el que lo contrario hiziere q̃ peche en pena diez mil marauedis: los quales ſean repartidos en la manera ſuſo dicha: y eſten preſos haſta que nos lo ſepamos, porque nos mandemos hazer tal eſcarmiẽto enellos, que a otro ſea exẽplo: y demas pague el que las tales coſas o alguna dellas truxere, todas las coſtas y daños que ſobre eſta razon ſeles recreſcieren dobladas.

¶ *Ley.lxxiij. Que todo lo que fuere neceſſario para la labor, hierro, azero carbõ, y otras coſas, ſe de para las caſas por juſto precio antes q̃ a otro alguno. Alli ca.73*

¶ Otroſi porquanto nos mandamos hazer las monedas ſuſo dichas, y para las labrar es meneſter hierro, y azero, y carbon, y ſal, y raſuras, y otras coſas, las quales algunas vezes acaeſce q̃ algunas perſonas queriendo las comprar para ſi, las no dexan comprar para la labor delas dichas nueſtras caſas, porende ordenamos y mandamos a los nueſtros contadores mayores den nueſtras cartas y ſobre cartas que meneſter ouieren, para que ſea dado a los nueſtros teſoreros delas dichas nueſtras caſas las coſas ſuſo dichas por juſtos y razonables precios, antes q̃ a otro ninguno: las quales dichas nueſtras cartas mandamos a nueſtro chanciller y notario que libren y paſſen y ſellen, ſin contradicion alguna.

¶ *Ley.lxxiiij. Que ſe den cartas y ſobrecartas para que ſe guarden las exempciones y libertades a los officiales delas caſas. Alli capi.74.*

¶ Otroſi ordenamos y mandamos a los nueſtros contadores mayores, que den y libren a los dichos nueſtros officiales y obreros y monederos y a las dichas nueſtras caſas de moneda y de cada vna dellas, nueſtras cartas y ſobrecartas las mas firmes y baſtantes que les pidieren y meneſter ouieren, para que les ſean guardadas todas las franquezas y exempciones y libertades q̃ nos les auemos mandar guardado, y poniendo grãdes penas a los q̃ intentaré de ſe las q̃ brãtar: por manera q̃ gozen dellas ſin cõtradicion alguna: las quales dichas nueſtras cartas y ſobrecartas, mandamos al nro chanciller y notarios, y a los otros officiales que eſtan en la tabla delos nueſtros ſellos, que ſellen y paſſen libremente ſin contradicion alguna.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Declaraciones cerca de las leyes y ordenanças pasadas.

¶ *Ley primera. Que moneda que no fuere de peso, agora sea de oro, o plata, no se reciba en cãbio, ni en pago, y q̃ se corte: y el que la tuuiere en su cambio, incurra en la pena desta ley.*

¶ *Don Fernando y doña Ysabel en Seuilla a. 22. de Hebrero, año de. 1502. hasta la ley. 7. inclusue, y allí enel. c. 3 es pragmatica de todo lo infra contenido hasta la dicha. l. 7.*

¶ Otrosi por quanto somos informados que contra el tenor y forma de lo contenido en la ley. 7. de las ordenanças passadas, algunos cambiadores y otras personas tienen y tratã alguna moneda de oro y plata menguada, de la q̃ nueuamẽte hemos mandado hazer, y que las resciben como la veen que es nueua, creyẽdo que es de peso que deue, la toman sin la pesar, y que despues quando la van a gastar y se aprouechar della, la hallan falta, y porque desto se sigue a nuestros subditos mucho daño, nuestra merced y voluntad es de lo mandar proueer y remediar por la presente mandamos que la dicha ley se guardẽ y cumpla, y execute en todo y por todo, segun enella se contiene, y en guardandola y cumpliendola, ningun cambiador sea osado de tener en su casa ni en su cambio, ni en otra parte, moneda alguna de oro ni de plata de la que agora nos mandamos labrar, que no sea del peso que por nos esta mãdado, ni de la dar a persona alguna en cambio ni en pago, ni en otra manera, sino fuere del peso que por nos esta mandado, como dicho es, so la pena que por cada pieça de oro de las suso dichas que les fuere hallada falta, pague el tal cambiador. 20. marauedis de pena, y por cada moneda de plata que les fuere hallada menguada pague dos marauedis, y que toda via se corte la tal moneda como dicho es: de la qual dicha pena, sea la mitad para la nuestra camara y fisco, y de la otra mitad, la mitad para el acusador, y la otra mitad, para el juez que lo sentenciere y executare.

¶ *Ley. ij. Que los officiales, tesoreros, guardas, balança, sean obligados a que cada moneda salga a peso. Alli ca. 1. vease la ley. 42. del titulo precedente.*

¶ Otrosi por quãto por la ley. 42. de las ordenãças y leyes suso dichas, esta ordenado a lo que estan obligados los tesoreros a la ley, valor de la moneda, y porq̃ a nos es hecha relacion, que algunos delos dichos nuestros tesoreros y guardas, y maestro de la balança de las dichas casas dudan si por virtud de la dicha ley e ordenança, son obligados al peso de cada pieça por menudo de oro y plata que en la tal casa se labrare, porẽde declaramos que el dicho nuestro tesorero y guardas y maestro de balança enel dicho capitulo contenido, son obligados a que las dichas monedas salgan de la dicha casa de peso cada vna por si y por marco, assi como son obligados a la ley y talla de la dicha moneda.

¶ *Ley. iij. Que pone las ãligencias que los visitadores hã de hazer, de mas de las contenidas en las ordenanças. Alli capi. 7.*

¶ Aunque por la ley setenta de las leyes y ordenanças suso dichas esta dispuesto la manera que se ha de hazer la visitació de las casas: Y porque agora nos es hecha relacion que no se haze con la diligencia que conuiene: mandamos que la dicha

cha ley e ordenanças se guarde y cumpla, y que pasados los dos meses de vna visitacion, los concejos, justicias, y regidores, y officiales de las dichas ciudades donde ay las dichas casas de la moneda, os junteys segun que lo aueys de vso y de costũbre: y elijays y deputeys otros dos officiales deputados, para que tengã cargo de la dicha visitacion, segũ que en la dicha ley y ordenança se contiene, a los quales mandamos que acepten el dicho cargo, cada y quando les cupiere, y vean y passen luego las ordenãças y quaderno de las dichas casas de moneda, y las pragmaticas y cartas sobre ello dadas y juntamente con el dicho tesorero visiten las dichas casas de moneda, todas las vezes que vieren que es menester, durante el tiempo de los dichos meses de su cargo: y se informen como y de que manera se han guardado y guardan en la dicha casa de moneda las dichas nuestras ordenanças y pragmaticas y cartas sobre ello dadas: y requieran y visiten ansi mismo algunas vezes la moneda q̃ saliere labrada de la dicha casa, para que vean si sale pesada y acuñada como por nos esta mandado: y hagan alguna vez ensay para ver si assi en aquello como en todas las otras cosas se guarda lo que por nos esta mandado: y si hallaren que no se guarda, lo notifiquen al ayuntamiento y al tesorero de la dicha casa, para que lo remedien y hagan remediar, y executen y hagan executar las penas en que los culpados ouieren incurrido: y den orden como dende en adelante se haga como deue. Y mandamos a las personas q̃ ansi fueren elegidas para la dicha visitacion, que juntamente conel dicho tesorero de la dicha casa de moneda, requieran y hagan ansi mismo requerir los cambios de la tal ciudad algunas vezes enel tiempo de su visitacion, para ver si en la moneda que tiene enellos, ay falta enel peso o ley, o si ay enellos alguna moneda defuera del reyno: con que se pueda hazer algun daño, para se sacar conello la moneda de nuestros reynos, y si hallaren en los dichos cambios moneda alguna de la que nos agora auemos mandado hazer, falta de ley o de peso, que la corten y hagan cortar, y no den lugar que corra por moneda, y executen en los que las tuuieren las penas suso declaradas, y ansi en aquello como en todas las otras cosas prouean en todo lo que pudieren proueer, y en lo que no pudieré proueer nos lo notifiquen y hagan saber luego, para que nos lo mandemos proueer como cumpla a nuestro seruicio: so pena de la nuestra merced, y de diez mil marauedis para la nuestra camara a cada vno de los officiales de concejo de la tal ciudad que no deputaren los dichos visitadores al tiempo que son obligados, y al que cupiere la dicha visitacion y no la aceptare, y no vsare della, segun y como y a los tiempos que deuan y son obligados.

¶ *Ley. iiij. Que las monedas se den a sus dueños, pesadas vna a vna. Alli capi. 2. vease la ley. 41. del titu. precedente, y la ley. 11. infra.*

¶ Otrosi por quanto por la ley e ordenãça quarenta y vna, mandamos que si el dueño de la moneda quisiere rescebirla cõtada y pesada pieça a pieça, q̃ no lo pudiesse hazer, y el tesorero obligado a se la dar ansi. Y agora somos informados, q̃ algunas personas resciben algunas vezes la dicha moneda por quenta, contãdola vna a vna sin la pesar, y porq̃ desto se han recrescido algunos inconuenientes, mandamos que de aqui adelante los tesoreros de cada vna de las dichas casas de moneda, sean obligados a dar a los q̃

vinieré a labrar a las dichas casas, las piecas de oro y plata que les dieren labradas pesadas vna a vna: y que si alguna pieça fuere escasa o falta de peso que deuia tener conforme a lo que por nos esta mandado, q̃ la corte luego, y no se la de, aun q̃ la tal persona la quiera rescebir: so pena que el tesorero que diere la dicha moneda sin ser pesada vna a vna, como dicho es, pague de sus bienes otra tanta moneda como la que ouiere dado sin pesar: de lo qual sea la mitad para la nuestra camara, y dela otra mitad, la mitad para el acusador, y la otra mitad para el juez que lo sentẽciare: y desta misma manera mãdamos a los mercaderes, y otras qualesquier personas que traxeren a labrar oro y plata qualquier o qualesquier delas dichas casas, que rescib an la moneda q̃ les ouieren de dar, y no de otra manera alguna.

¶ *Ley.v. Que los tesoreros compelan a los officiales delas casas que siruan bien y fielmente sus officios. Alli ca.4.*

¶ Otrosi por quanto los dichos tesoreros delas dichas casas de moneda son los que principalmente nos han de dar quẽta de todo lo que enlas dichas casas se haze, porende ordenamos y mandamos, q̃ los dichos tesoreros cõpelan y apremiẽ, y puedan compeler y apremiar a todos los dichos officiales y obreros y monederos delas dichas casas, a que siruan bien y fiel y diligentemente sus officios: so las penas que ellos pusieren: las quales exeçuten y puedan executar enlos que enellas incurrieren.

¶ *Ley.vj. Que si los alcaldes delas casas prendieren algũ official dellas por alguna cosa liuiana, y al tesorero paresciere que ay necessidad del, que lo pueda tomar en fiado para lo tornar acabada la labor. Alli capi.5.*

¶ Otrosi porque la labor dela dicha moneda no se impida por manera alguna, mandamos que si los alcaldes delas dichas casas de moneda o qualquier dellos prendieren o tuuieren preso alguno o algunos delos officiales y obreros y monederos delas dichas casas por alguna cosa liuiana, y al tesorero de la tal casa paresciere que ay por estonces necessidad delos tales officiales para despachar alguna labor, y que este enla dicha casa, y los quisierẽ tomar por fiado para los tornar despues de acabada la dicha labor, lo pueda hazer, y acabada la obra los aya de tornar y torne a la carcel donde los tomare para que se haga dellos lo q̃ fuere justicia.

¶ *Ley.vij. Que las personas deputadas para visitar las casas se junten el sabado de cada semana conel tesorero y alcaldes delas casas a visitar las carceles dellas. Alli capi.6.*

¶ Otrosi mandamos, que las personas q̃ fueren deputadas para visitar cada vna delas dichas casas de moneda, el dia del sabado de cada semana se junten con el tesorero y alcaldes delas dichas casas a visitar y visiten la carcel que enella estuuiere, atento el tenor y forma dela ley por nos hecha enlas cortes de Toledo, q̃ habla cerca dela visitacion delas carceles delas ciudades villas y lugares delos nuestros reynos.

¶ *Ley.viij. Que en las casas dela moneda se de la moneda labrada entera por marco. sin hazer descuento de ciçalla, y sin lleuar otros derechos por la labrar.*

¶ *Don Fernando y doña Ysabel en Granada primero de Agosto del año de.1500. pragmatica.*

¶ Por quanto por parte de algunos mercaderes y otras personas destos nuestros reynos nos fue hecha relacion, que algunos delas casas dela moneda dellos tienen tal forma los tesoreros. que resciben dellos plata, que de cada cinquenta marcos de plata dizque salen diez marcos de ciçalla,

ciçalla, y que dizen los dichos tesoreros que los tales mercaderes y otras personas son obligados de tornar a hundir aquella ciçalla, de manera que los mercaderes dizque pierden en cada marco medio real, que montã cinco reales en cada diez marcos đ ciçalla, y otros tres maraudis que hazen de costa enel hundir, de manera que pierden y pagan mas delo que son obligados dozientos maraudis, enlo qual dizque resciben agrauio, y no se guarda lo que esta ordenado enlas ordenanças dela labor dela moneda, y se les lleua mas derechos delos q̃ por alli estan mandados lleuar, y nos fue supplicado lo mandassemos proueer o como la nuestra merced fuesse, y nos tuuimos lo por bien: porende mandamos a los dichos nuestros tesoreros delas casas dela moneda, y a sus lugares tenientes y officiales, que guarden las leyes por nos de suso dadas cerca del labrar dela dicha moneda en todo y por todo, como enella se contiene, y en guardando la y en cumpliendo la acudan alas personas que traxeren a labrar oro y plata a las dichas casas, con toda la moneda labrada que la dicha nuestra ordenança dispone, sin les boluer la dicha ciçalla saluo marco por marco, quitando los derechos q̃ por la dicha ordenança han de auer: y no les lleuen ni desquenten por la dicha ciçalla otros derechos algunos ni menguas, demas y aliende delo q̃ mandan las ordenanças y leyes de suso.

¶ *Ley.ix. Que no se eche enel marco para moneda de vellon, sino cinco granos y medio de plata.*

¶ *Doña Iuana y don Carlos en Madrid a 23. de Mayo año de 1552.*

¶ Porq̃ dese echar en cada marco de moneda de vellon siete granos de plata, se tiene entendido que por la ganancia q̃ enello ay se saca fuera destos reynos, y no ay abasto y por remediar esto, mandamos que de aqui adelante en cada marco de moneda de vellon que se labrare enlas casas dela moneda de nuestros reynos no se eche sino cinco granos y medio de plata y no menos, por que cesse lo suso dicho, y los que la hizieren tengan ganancia moderada: y por ello queremos que no incurran en pena alguna de las contenidas enlas leyes de nuestros reynos: lo qual assi se cumpla y guarde, so pena de diez mil maraudis para nuestra camara al que lo contrario hiziere.

¶ *Ley.x. Que leyhan de tener las coronas y escudos que se mandaron nuuamẽte labrar, y sean delos quilates enesta ley contenidos.*

¶ *Los mismos en Valladolid año de.1537. peti.104.*

¶ Mandamos, que las coronas y escudos que auemos mandado y mandaremos labrar sean de ley de veynte y dos quilates, y que sesenta y ocho dellas pesen vn marco de oro de estos nuestros reynos de castilla, que es la ley y peso delos mejores escudos de Italia y los que se labran en Francia, y que valga el precio de cada corona trezientos y cincuenta maraudis, y teniendo la dicha ley y peso mãdamos, que valgan y corran, las quales se pesen de aqui adelante.

¶ *Ley.xj. Que el tesorero dela casa dela moneda de Seuilla entregue la moneda que se labrare a los dueños por peso de marco y cuento de pieças, aun que no se pesen las pieças, sin embargo delo dissuesto enla ley quarta de este titulo.*

¶ *Los mismos en Madrid año de.1553.a.27. de Mayo y don Philippe gouernador en su nombre.*

¶ Porquanto nos es hecha relacion que enla casa dela moneda de Seuilla no se guarda

Universidad de Deusto
Biblioteca

guarda lo contenido enlas leyes ſuſo dichas,que diſponen que el teſorero entregue la moneda delos marcos que reſcibio por el miſmo peſo y marco,y contádola y peſando cada pieça por ſi, ſino q̃ ſe la bueluen no por peſo ſino por cuento,de que redunda grande daño a nueſtros ſubditos y naturales,tomando por fundamento la dilacion que ay enla entregar enla manera ſuſo dicha a los dueños,y que della les reſulta grande daño, porende quiriendo proueer lo que conuiene,mandamos al teſorero dela dicha caſa,que haſta que otra coſa mandemos proueer, de aqui adelante quando bolvieren la dichamoneda deſpues de eſtar labrada a los dueños de ella, ſe labuelbá labrada conforme a las ordenanças: por el miſmo peſo que ſe la entregaren al teſorero,y anſi meſmo por cuento:de manera que los dueños lleuen otro tanto labrado por peſo y cuento de quãto en tregaron para labrar, haziendo el peſo por marcos,ſin que aya neceſſidad de peſar cada pieça por ſi delas del dicho cuento, ſegun que las dichas ordenanças lo requieren:lo qual anſi cumplan los dichos teſoreros dela dicha caſa y ſus tenientes ſo pena de perdimiẽto de ſus officios, y las otras penas enlas dichas ordenanças contenidas. Y mandamos al aſſiſtente o juez de reſidencia dela dicha ciudad, q̃ al tiempo que viſitar en la dicha caſa tẽgan eſpecial cuydado de ſaber como ſe guarda lo ſuſo dicho,y de executar las penas enlos que enellas incurrieren.

¶ *Ley.xij.Que pone nueuas declaracione, cerca de algunas delas leyes y ordenãças ſuſo dichas del titulo veynte y vno.*

¶ *Rey don Philippe.II.y la Princeſa doña Iuana gouernadora en ſu auſencia en Valladolid año de.1557.por Hebrero ordenanças y declaraciones que reſultaron de la viſita que mando hazer aldoctor Fernãdo perez del ſu conſejo delas indias.*

¶ Primeramente en quanto por la ley quatorze demanda,que el maeſtre dela balança de a los obreros y capatazes los dinerales que ſean juſtos y vengan a la talla,y ſino ſalieren juſtos ſe pague el daño a la parte que con la labor de ellos reſultare, deuemos demandar y mãdamos que de mas delo ſuſo dicho,los dinerales que el dicho maeſtre hallare no ſer juſtos,o que eſtan gaſtados,luego ante el eſcriuano dela caſa los haga hundir:ſo pena que no lo haziendo, incurra el dicho maeſtro en pena de veynte mil marauedis por cada vez que lo dexare de hazer.

Otroſi por quanto por la ley ſeſenta y vna,ſe manda qua el teſorero no tenga por official en ninguno delos officios mayores hijo ni criado,ni familiar ſuyo ſo las penas enla dicha ley contenidas,y porque la miſma razon ay para proueer lo meſmo enel nombrãmiento que el dicho teſorero puede hazer delos officios menores dela dicha caſa,porende mandamos que ninguno delos officiales menores que el dicho teſorero anſi nõbrare, no ſea hijo ni criado ni familiar ſuyo ſo las miſmas penas enla dicha ley contenidas.

Porque de ſe vender y renunciar los dichos officios menores que puede proueer el dicho teſorero por dineros,ſe há ſeguido grandes inconuenientes,mandamos que ninguno delos dichos officiales menores , no pueda vender ni renunciar ſu officio a otro por dineros ni por otro precio ni intereſſe alguno,ſo pena que el que hiziere la tal venta o renunciacion pierda el tal officio,y lo que ſe ouiere dado por el,ſea para la nueſtra camara, y el teſorero prouea luego otra perſona enel tal officio ſin intereſſe alguno, y que ſi el teſorero lo ſupiere,o viniere a ſu noticia,y lo conſintiere y no lo caſtigare,pague ciẽt ducados para nueſtra camara

camara por cada vez que lo ſupiere y cõſintiere.

Porque no es caſa conuienete para la fidelidad que ſe deue tener enla labor dela moneda, que en cada hornaça aya tantos aprendizes como ha reſultado de la viſita que tienen los capatazes,mandamos, que ninguno delos capatazes pueda tener en cada vna hornaça mas de vn aprendiz,y que aſsi lo cumplan: ſo pena que el capataz que mas tuuiere incurra en pena de diez mil marauedis para la camara,y otros tantos el teſorero que lo ſupiere y conſintiere:

Otroſi porque los teſoreros delas caſas dela moneda no tienen las caſas dela moneda reparadas como ſon obligados conforme a la ley cinquenta y cinco, q̃ ſobre ello habla, porque aquella mejor ſe guarde, mandamos al aſſiſtente dela ciudad de Seuilla, y corregidores delas otras ciudades y a ſus tenientes,que viſiten las dichas caſas,y todo lo que hallaré que falta de reparar enellas a que los teſoreros ſon obligados, lo hagan reparar a coſta delos dichos teſoreros, y lo miſmo hagan cada y quando les conſtare q̃ ay falta.

¶ *Ley.xiij.Que pone la moneda de oro que el Rey don Philippe ſegundo mando labrar nueuamente y el valor dello,y ſe acreſcienta el valor dela moneda de oro que antes corria.*

¶ *Don Philippe.II.en Madrid a 23.de Nouiembre de 1566.años pragmatica.*

¶ Mandamos, que enlas nueſtras caſas dela moneda deſtos reynos ſe labre moneda de oro y plata de nueſtro nombre, cuño y armas, conforme a la eſtampa, q̃ a las dichas caſas dela moneda ſe les embia,y que la dicha moneda de oro y plata ſe labre eneſta manera,conuiene a ſaber,que ſe labren eſcudos ſenzillos,y dobles de oro de ley de veynte y dos quilates,y de ſeſenta y ocho pieças de eſcudos ſenzillos, por marco que es conforme a la ley y peſo que los eſcudos que el emperador y Rey mi ſeñor labro tienẽ,y que anſi meſmo ſe labren reales ſenzillos,dobles,y de a quatro de ley de onze dineros y quatro granos,y de ſeſenta y ſiete reales ſenzillos,por marco que ſon dela miſma ley, y peſo delos reales que haſta aqui ſe han labrado, de manera q̃ enla dicha moneda de oro y plata quanto a la ley y peſo no aya mudança ni alteracion alguna. Y queremos que los dichos eſcudos q̃ haſta aqui por ley tenian de valor y eſtimacion trezientos y cinquenta marauedis,ſe ſuban y crezcan a quatrocientos marauedis: Y que eneſte precio y eſtimacion de quatrociẽtos marauedis corran,paſſen y ſe reſciban, y q̃ de mas del dicho precio no puedan correr ni paſſar ni venderſe en alguna manera, ſo las penas que por leyes y pragmaticas deſtos reynos eſtan pueſtas a los que dan o venden, compran o reſciben la dicha moneda de oro a mas precio del que por nos eſta pueſto:el qual dicho valor y eſtimacion de quatrocientos marauedis y lo que ſuſo eſta dicho,ſea y ſe entienda anſi enlos eſcudos que de nueuo ſe labraren de nueſtra eſtampa, y cuño,como enlos que haſta aqui eſtan labrados enellos:y ſe entienda anſi meſmo en los eſcudos eſtrangeros deſtos reynos ſiendo dela meſma ley y peſo. Y en quãto toca a los ducados dobles, ſenzillos caſtellanos dobles del cuño y armas de los ſeñores Reyes catholicos nueſtros viſaguelos,mandamos,que aquellos corran, el ducado ſenzillo a quatrociẽtos y veynte y nueue marauedis,y el doble a ochocientos y cinquenta y ocho marauedis, y el caſtellano de veynte y dos quilates, a quinientos y quarenta y quatro marauedis

uedis,y porque de mas desto ay otras especies de monedas de oro de veynte y dos quilates de las que no van aqui declaradas ansi destos reynos como de fuera dellos mandaremos sobre esto platicar y hazer declaracion con que enel entretanto no se impida la corriente y curso della. Y enlo que toca a los reales y moneda de plata que se ha de labrar dela ley y peso que dicha es, no es nuestra voluntad que en ellos ni enlos reales antiguos aya mudança alguna enla estimacion y valor, sino que corran al mesmo precio de treynta y quatro marauedis, como hasta aqui han valido y corrido: guardándo se enlo demas que toca a la labor dela dicha moneda lo que esta proueydo y ordenado por las leyes y pragmaticas destos reynos que sobre esta razon estan hechas.

¶ *Ley.xiiij. Que pone la moneda de vellon que mando labrar nuevamente el Rey don Philippe segundo y el valor della.*

¶ *Don Philippe.I I.en Madrid a.14.de Diziembre de mil y quinientos y sesenta y seys años.pragmatica.*

¶ Mandamos, que de aqui adelante por el tiempo que fuere nuestra voluntad se labre eneste nuestros reynos y enlas casas de la moneda dellos moneda de vellõ rica, dela estampa, y dela ley y peso y forma que en esta nuestra carta sera contenido: conuiene a saber que se labre moneda de vellon de ley de dos dineros y medio y dos granos, que son sesenta y dos granos de plata fina y que se labren ochẽta pieças de vn marco que cada vna valga vn quartillo de real, que son ocho marauedis y medio, y que de cada marco se labre vn tercio delas dichas pieças de quartillo y otro tercio de quartos que valgan a quatro marauedis que saldran enel marco a razon de ciento y setenta pieças, y el otro tercio de medios quartos que valgan a dos marauedis que saldran enel marco a razon de trezientas y quarenta pieças, y que la dicha moneda de vellon rico que ansi se hiziere y labrare de quartillos, quartos, y medios quartos, ha de yr ajustada vna a vna segun lo que esta ordenado en la moneda de plata, como quiera que enla moneda de vellon que hasta aqui se ha labrado no esta ua esto ansi proueydo que por ser esta diferente y mas rica queremos se guarde eneste lo que enla moneda de plata: con que permitimos que pueda auer de feble y fuerte quatro tomines por marco enlas dichas pieças de quartillos y quartos y enlos de dos marauedis, con que lo q̃ ouiere de feble se supla de fuerte de manera que el dicho marco sea entero dela dicha ley y peso: Y mandamos, que los officiales a quien se entregarẽ los reales para labrar la dicha moneda, la labren redonda e ygual y de buena forma. Y otrosi mandamos, que se tenga gran cuydado enlo que toca a la blanquicion delas dichas pieças, y que los acuñadores no la acuñen no viniendo bien bláqueadas antes la hagan tornar a hundir a costa de los dichos obreros dela blanquicion.

Y otrosi mandamos, que los nuestros officiales que labraren la dicha moneda ayan y lleuen de derechos sesenta marauedis de cada vn marco q̃ se repartan eneste manera: al obrero que lo pone en redondo y ajusta las pieças como esta dicho, veynte y ocho marauedis de cada marco ansi delas chicas como delas grãdes: al acuñador seys marauedis de cada marco que es el que las ha de sellar, al talladorseys marauedis, al enfayador tres marauedis y medio, y no ha dellcuar otros derechos algunos delas aleaciones: a las dos guardas a cada vna tres blancas al escriuano tres blancas: al balançario

tres blancas: a los alcaldes, y al merino, vna blanca: al tesorero diez mrs, los quales dichos derechos ansi como de suso estan repartidos y aplicados, lleuen y ayan, y no puedan lleuar ni auer otros algunos por ninguna causa ni razon que sea, y que guarden y cumplan cada vno en su officio y cargo, lo que conforme a las leyes y ordenanças de las casas de la moneda esta ordenado y establescido so las penas enellas contenidas. Y otrosi mandamos que por agora, y por el tiempo que fuere nuestra voluntad, demas de los dichos sesenta marauedis de derechos de los obreros y officiales, se pague a nos vn real de cada marco, por el derecho de señorage, y monedage, y que en la cobrança y recaudo de lo que del dicho derecho procediere, se guarde la forma y orden que enel derecho del monedage del oro y plata que se labra, tenemos mandado y ordenado.

Otrosi mandamos, que la dicha moneda de vellon se labre de la estampa nueua cuño y armas que a las dichas casas de la moneda imbiamos, conuiene a saber, que las dichas pieças de quartillos há de tener de la vna parte vn castillo, y de la otra vn leon, metidos el dicho castillo y leon, cada vno en su escudo con corona encima, y a la redonda la letra de nuestro nombre, y los quartos tẽgan los mismos castillo y leon, con la orla a la redonda en lugar del escudo, y en las de a dos marauedis, sin orla y sin escudo a la redõda, para que las dichas monedas se differencien en todo.

Otrosi por quanto de la dicha moneda de vellon, no conuiene que se labre mas quantidad de aquella que fuere necessario, para el comun vso y comercio: mandamos que no se pueda labrar ni labre la dicha moneda, sin nuestra especial licencia, y en la quantidad que por nos fuera concedido y mandado, para que segun la necesidad y lo que paresciere ser conueniente para el dicho vso y comercio se labre, y no en otra manera, lo qual se guarde y cumpla ansi, so las penas en que caen e incurren los que labran moneda sin nuestra licencia.

Otrosi en quanto toca a la moneda de vellon, que hasta aqui se ha labrado, y de presente corre eneste nuestros reynos: mandamos que de aquella no se labre ni pueda labrar mas de aqui adelante: pero que la que esta labrada por el daño q̃ los dueños, y las personas que la tienen podrian rescebir, valga y corra y se aya de rescebir y reciba: segũ y como y enel precio que hasta aqui ha valido y se ha rescebido.

Otrosi porque de mas de la dicha moneda de vellon, que de nueuo mandamos labrar, segun que de suso esta ordenado: conuiene para el dicho vso y cõmercio, que aya moneda mas menuda de blancas como hasta aqui la ha auido y ay: Y porque aquella no se podria buenamente labrar a la ley y forma que la otra moneda de vellon: mandamos que se labre la dicha moneda de blancas que dos valgan vn marauedi, eneste forma, q̃ tengan de ley quatro granos de plata fina, y del marco se hagá doziẽtas y veynte pieças, con que se permitan seys pieças de falta poco mas o menos en cada marco, por ser tantas en numero, y tã menuda moneda: de la qual dicha moneda de blancas mandaremos labrar la parte que paresciere necessaria para el dicho comun vso y trato siempre que se labrare, o dieremos licencia de labrar la dicha otra moneda de vellon: de manera q̃ juntamente con aquella se labren algunos marcos desta de blancas, la qual ansi mesmo no se pueda labrar ni labre sin la dicha nuestra licencia y orden, como de

suso

Universidad de Deusto
Biblioteca

fuso dicho es en la otra moneda: en la qual dicha moneda de blancas se ponga de la vna parte vn castillo, y de la otra la letra de nuestro nombre en cifra, cõ vna corona encima, y mandamos q̃ los obreros y officiales de las nuestras casas de la moneda ayan y lleuẽ de derechos treynta y quatro marauedis de cada vn marco, repartidos en esta manera: al capataz obrero doze marauedis, acuñador quatro marauedis, tallador quatro marauedis, a las dos guardas, a cada vna vn marauedi, al escriuano vn marauedi, balança rio vn marauedi, ensayador vn marauedi, con que lleue de las eracadas lo que le dan las ordenanças, a los alcaldes y meri no vna blanca a todos tres, al tesorero ocho marauedis y medio.

¶ *Que no se meta moneda de vellon de fuera del reynot ley.55.titu.18.lib.6.*

¶ *No se de por las monedas de oro mas precio del en que estan tassadas.ley.7.ibi.*

¶ *En que pena incurren los que falsan moneda o la deshazen.ponen las leyes.5.y.6.titu.17.lib.8.*

TITVLO VEYNTE YDOS
del marco y pesos con que se ha de pesar el oro y plata y monedas y lo que se ha de lleuar por marcar.

¶ *Ley primera. Que pone el peso y ley de la plata y peso de oro.*

¶ *Don Iuan. II. en Madrid año de.1435.pe.31.y el mismo en Toledo año de.1436.pe.1.y.2.Y don Fernando y doña Ysabel en Madrigal año de.1476.pe.14.*

¶ Ordenamos y mandamos, que el marco de plata sea el de la ciudad de Burgos de ocho onças el marco,[a] y esso mismo, la ley que la dicha ciudad de Burgos tiene, que la plata sea de ley de onze dineros[b] y quatro granos,[c] y que ningun orepse, ni platero sea osado de labrar plata por marco de menos ley de los onze dineros y quatro granos en todos nuestros reynos: so las penas en que caen los que vsan de pesas falsas.[d] Iten que el peso del oro que sea en todos nros reynos y señorios y gual con el peso de la ciudad de Toledo,[e] assi de doblas, como de coronas y de florines y ducados, y todas las otras monedas de oro, segun que lo tienen los cambiadores de la ciudad de Toledo y que el cambiador o otra persona, que de otra manera o con otro peso pesare, q̃ incurra en las dichas penas.

GLOS. I.

1 *Libra Romana.12.constat vncijs.*
Vncia constat octo dragmis,ibi.
Dragma constat tribus scrupulis,ibi.
2 *Scrupulum seu scriptulum, & siliqua & duela quid, & nu.3.*
4 *Libra Hispana.16.constat vncijs.*
Marcus octo constat vncijs.ibi.

a *El marco de la plata.* Romana libra duodecim cõstat vncijs iuxta receptissimam veterum & iuniorum sententiam. Vncia quelibet octo drachmas continet, drachma autem tria scrupula, quę grammata dicuntur à grecis, scriptula rectius alij appellant teste Agricola & Augustino, &.d.D.Couarru.in libro de veterum collatione numismatum cum his quæ modo expenduntur.c.2.nu.3.scriptulum seu scrupulum in binos diuiditur obolos. Item siliquæ, hoc est, ceratia sex, scrupulum faciũt, grana verò quatuor siliquã.

2 [Est igitur scrupulum vicesima quarta vnciæ pars, quod & glõss.notat in.l.1.C.de metall.lib.10.vnde cõstat vnciam habere.24.scriptula authore Anto.Augusti.lib.2.emendationum.c.9. & Anto. Nebrisens. in

in lexico iuris ciuilis, dictione scrupulum, &.d.D.
3 Couarru.d.c.2.nu.3. [Grana quatuor constituunt siliquam, grana.24.scrupulum, grana.72. dragmam, vt ibidem instruit.d.D. Couarru. sequutus Alciat. & Agricolam li.3.de precio veterum monetarum. Duela constat ex duabus sextulis, sextula vero sexta pars est vnciç, atque ideo duela erit tertia vnciç pars. Siliquus constat ex duabus dragmis, atque ideo assumitur pro quarta vnciç parte, vt in l.liberto.§.filium.ff. de annu.lega.quod notat Ysidorus libr.16.ethimologiarum.c.24. & Anto.Augusti.emendationum ca.8. Hæc libræ Romanę ratio & diuisio assumpta est à.d. D.Couarru.d.c.2.nu.3.ex Budeo li.1.de asse, Leonardo portio in tracta.de monetis Volusio metiano de asse, Remnio Famnio Poeta de ponderibus, Alciato tide metallarijs lib.11.Georgio Agricola lib.4. de ponderibus Romanis. [Libra vero Hispana.16. constat
4 vncijs. Marchus autem est selibra continetque octo vncias, itaque libra Hispana duobus constat marchis vt in hac lege statuitur quæ originem habuit ab ordinatione.1.seu pragmatica sanctione tit.24.in ordinatio. Regis Alfon.11. Compluti statutis era.1386. vt videre licebit apud.d.D.Couarru.de veterum colla. numismatum.c.2.nu.4.vbi refert fabros, & argentarios & aurifices regni huius bene Romanæ libræ vti pro iusto auri & argenti pondere, quem marchum appellant, Germani marcham, teste Budeo li.2.d. asse Agricola in lib.de restituendis ponderibus Caro. Moli. de contractibus.q.100.nu.780.

GLOS. II.

1 *Argenti lex & bonitas explicatur.*
2 *Denarius quid? qui continet Grana.24.*
Marchus argenteus constat ex duodecim denarijs. ibid.
Denarius æstimatur ducentum æreis marapetinis. ibid.
3 *Marchus argenti pustulati nullam alterius metalli continens mistura æstimatur duomillibus & quatercentum marapetinis.*
4 *Marchus argenti si æris mistura habeat, quomodo æstimetur.*
Denarius argenteus numus cuius sit valoris, remissiue.ibi.

b *De ley de onze dineros.* Argenti lex & bonitas non ex caractis, Hispane quilates, dictis, prout aurum, sed ex denarijs & granis, à fabris argentarijs distinguitur Accipitur hîc denarius nõ pro numo, nec ad pondus,
2 sed potius ad bonitatem. [Denarius itaque iuxta hunc sensum est duodecima pars integrę, seu totius puritatis materię cuiuslibet massę, vt explicat Carol. Molin.de contractibus.q.100.nu.182.&.189.d.D.Couarru.de veterum collatione numismatum.c.3.nu.6. qui hoc deducit ad praxim & huius legis intellectũ Marcha, inquit argentea duodecim continet denarios, quorum quilibet in grana viginti & quatuor diuiditur. Summa igitur bonitas in argento ea est, vt marchus quilibet habeat duodecim denarios argenti æstimatur autem quilibet denarius ducentum quadrãtibus, hoc est, ducẽtis æreis marapetinis, vulgo in His
3 pania sic dictis. [Itaque marchus quilibet argenti puri seu pustulati, nullam æris aut stanni mistura habẽtis, duo millibus & quatercentum æstimatur æreis marapetinis, quod argentum purissimũ appellamus, His panoque sermone ascendrado, à latinis pustulatũ nuncupatur, ex authoritate Suetonij in Nerone.c.44.& & iurisconsulti in.l.in naue sampheli.ff.loca. quo in loco Budeus hoc adnotauit, & Philip. Beroaldus ad Suetonium.d.c.44.& Catellanus Cota in dictione argumentum, Alcia.li.6.parergo.c.4.Carol.Moli. de cõtractibus.q.100.nu.785.Steph.Forcatulus in Neapomantia iuris dialogo.6,Bude.lib.3.de asse.d.D. Co
4 uarru.lib.de vete.collatio.numisma.c.3.§.1.nu.7. [Ibique nu.6.post Bude.& Caro.Moli.vbi supra, & Alber.Bru.in tracta.de augmento & diminu. moneta. in pri.nu.9. Ex hoc infert, q̃ si marcha habuerit duodecimã partẽ æris mistã argento, argentũ erit valoris denariorum vndecim. quia alter denarius non argẽti, sed æris est, alterius metalli. Quod ergo in hac.l. statuitur, numos argenteos esse cudendos ex argento legis & bonitatis vndecim denariorum & granorum quatuor, intelligitur q̃ habeat admistam duodecimã partẽ æris seu alterius metalli, minus sexta parte eiusdẽ duodecimę, vt sic sit quilibet marchus valoris duomillium & ducentum & decem marapetinorum. Numus autẽ denarius dictus, cuius sit valoris est, videdus d.D.Couarru.de veterũ colla.numisma.c.2.nu.7.

GLOSS. III.

1 *Argentum confectũ vel moneta argentea cuius valoris & bonitatis esse debeat.*
2 *Grana.24.faciunt denarium.*
Marchus argenti continet.12.denarios,ibi.
3 *Denarius valet ducentum marapetinos.*
4 *Marchi argentei valor.*

b *Y quatro granos.* Nota numos argenteos cudi debere in Hispaniarũ regnis, cõflarique argentum factũ, legis
2 & bonitatis vndecim denariorũ & granorũ quatuor, & non minoris, sub pœnis hîc statutis. [Grana autẽ 24.vt dixi in gl. præcedenti, faciunt denarium, Ex denarijs autem duodecim fit marcha argenti puri seu pustulati, & in hac lege præcipitur, vt misceantur vigin ti grana æris huic argenteo marcho, vtquè moneta, vasaquè argentea contineant legem & bonitatem, seu intrinsecum valorem dictorum vndecim denariorum
3 & granorum quatuor, pro quolibet marcho. [Denarius autem continet valorem ducentum quadrantum seu marapetinorum. Granum verò quodlibet octo æstimatur marapetinis, & tertia parte insuper alterius marapetini, quod patet cũ granũ sit vicesima quarta
4 pars denarij. [Itaque marchus argẽti iuxta legẽ nostrã valorẽ habet duo mille ducentum & triginta trium

marapetinorum,& tertię partis alterius marapetini in omni argento facto & conflato,nec cõflari aut fieri poteſt minoris legis ſeu bonitatis,vt in.l.2.&.3.tit. 24.infra hoc eodem lib.ſub pœnis in hac lege contentis. Sed nihilominus de hoc valore tolluntur iure noſtro regio viginti & tres marapetini & tertia pars alterius marapetini in quolibet marcho argẽteę, vel monetę facti argẽti,valet ſiquidẽ duo mille ducẽtũ & decem marapetinos,hoc eſt,ſexaginta quinque regales argenteos:quorum quilibet.34.æſtimatur marapetinis ſeu quadrantibus,vt in.l.2.&.5,ſupra hoc libro titulo.21.

GLOSS. IIII.

Pœna falſorum ponderum,remißiue.

d *So las penas en que caẽ los que vſan de peſas falſas.* Pœna falſorum ponderum traditur in.l.2.titu.13.de ponderibus ſupra hoc lib.vbi dixi in glo.5.&.6.

GLOS. V.

e *Conel peſo de la ciudad de Toledo.* De quo infra eod.l. ſequen.

¶ *Ley.ij. Que peſas ſe han de hazer para peſar la moneda de oro,y que ſeñales han de tener.*

¶ *Don Fernando y doña Yſabel dende eſta ley haſta la catorze incluſiue en Valẽcia a 12.de Auril año de.1488 pragmatica.*

¶ Primeramente ordenamos y mandamos,que ſean hechos peſos de hierro, o de laton con que ſe peſen en la nueſtra corte, y en todas las ciudades y villas y lugares delos dichos nueſtros reynos de Caſtilla y de Leon,las monedas de excelentes y medios excelentes,y de caſtellanos y quartos de excelentes,y de medio caſtellano y doblas y florines,y aguilas y ducados y cruzados, y coronas,[a] cada vna dellas bien concertadas y juſtas,y q̃ ſean acuñadas con ſus trocheles en la forma ſiguiente: que las peſas de excelente tengan cada vna en la parte de en cima las diuiſas de yugos y frechas con vna.E debaxo:y cada peſo de medio excelente y de caſtellano y de dobla de la vanda q̃ es todo de vn peſo tengan vn caſtillo en cima y vna.c.al pie:y cada peſo quarto de excelente y medio caſtellano tenga vn leõ encima y cada peſa de florin vna f.con vna corona encima:y cada peſa de aguila vn aguila: y cada peſo de todos los ducados y cruzados que es todo vn peſo,vna.y.griega con vna corona encima y vna.d.alpie:y cada peſa de corona vna corona.

GLOS. I.

a *Ducades cruzados y coronas.* De valore auri conflati, & aureæ monetæ dicam infra hoc libro tit.24.l.4.

¶ *Ley.iij. Que las faltas que ſe peſen granos de latõ,y no cõ granos de trigo.* *Alli capi.3.*

¶ Otroſi porque peſando ſe las faltas de ſtas monedas con granos de trigo,[a] podria auer engaño, porque vnos ſon mayores y otros menores, mandamos y ordenamos, que ſean hechas peſas de latõ de vn grano y de dos granos,y de tres y de ſeys,ſeñaladas encima cada vna dela ſuma delos granos que peſa, y que ſean bien concertadas las dichas peſas,y puеſta enellas alguna marca conoſcida dela perſona que por nos ſera deputada para las hazer.

GLOSS. I.

1 *Grana frumenti olim fuerunt in vſu ad ponderandũ aurum & alia quælibet.*
Grana quot faciant ſiliquam,ſcrupulum,vel dragmã ibid.
Dragma eſt octaua pars vnciæ ibi.
2 *Grana frumenti ſunt abrogata & hodie ſiunt ponderagranorum ex orichalco.*

a *Con granos de trigo.* Frumenti grana olim fuerunt in vſu ad iuſti ponderis rationem,eiſque aurum & argẽtum,& alia quæque ponderabantur,quorum granorũ quatuor ſiliquam conſtituunt.&.24.ſcrupulũ ſeu ſcriptulum,grana verò ſeptuaginta duo,dragmam faciũt quæ octaua pars eſt vnciæ:& hoc Alcia.docet de ponderibus & mẽſuris.c.1.col.antep.& in ti. de metallis lib.11.Geor.Agrico.lib.3.de precio veterũ monetarũ, & rurſus in lib.de reſtituendis põderibus atque menſuris. Hęc grana appellat Budęus momenta.in libr.3. de aſſe.[Verum idem Geor.Agricola in lib.de reſti. ponder.rectè aduertit, grana frumenti, eo q̃ robuſta differunt ab manibus,recentia à veſtitutis,nõ eſſe vſque adeo certa vel tuta,vt ex eis iuſta ratio ponderis haberi poſsit.Qua ratione Reges Catholici Ferdi. & Eliſabet in lege noſtra rectiſsimè ſtatuerunt,frumenti grana ab vſu ponderum prorſus eſſe abijcienda,vtque granorum pondus fieret æquale,iuxta rationem vnciæ ex orichalco,ne ponderis ratio incerta ſit,ſed certa & legitima,quo pondere in Hiſpania vtimur, teſte.d.Couarru.de veterum collatio.numiſmatum.c. 2.nu.3.

k

¶ *Ley.iiij. De que peſo y ſeñal han de ſer los marcos.* *Alli capi.4.*

¶ Otroſi ordenamos y mandamos,q̃ ſea hecho vn marco juſto de ocho onças conforme a las leyes y ordenanças de nros reynos, y otras caxas de marcos de mas quãtia al reſpecto deſte para quiẽ los quiſiere, cada vno dellos ſeñalado encima de nras armas reales, y cada vna delas otras peſas del marco q̃ eſtuuieré dẽtro de la caxa ſeñalada dela marca dela perſona fiable q̃ para ello por nos fuere nõbrada y deputada, con el qual dicho marco ſe concierten todos los otros marcos de ſu quantia,con q̃ ſe ha de peſar en la dicha nra corte y en los dichos nros reynos, todo el oro y plata,y las otras coſas que ſe ouieren de peſar por marco,y por qualeſquier onças y pieças del.

¶ *Ley.v. Que la perſona por ſu alteza deputada tenga en la corte los aparejos con que ſe han de hazer las peſas,y que aquella las haga y no otra perſona alguna.* *Alli capi.5.*

¶ Otroſi ordenamos y mandamos, q̃ todas las dichas peſas y granos y marcos ſean ſeñalados y acuñados en la forma ſuſo dicha, por la perſona fiable q̃ por nos ſera nõbrada y deputada por nra carta, la qual tẽga en la nra corte en buena guarda los trocheles con que las dichas peſas y marcos ſe acuñaren,porque no ſe puedã falſar,y las puedan hazer cada y quãdo fuere meneſter:y q̃ otro alguno no ſea oſado de acuñar ni ſeñalar ni acuñe ni ſeñale las dicha peſas y granos y marco,ſo pena que caya e incurra por ello en crimen y pena de falſo.

¶ *Ley.vj. Que por el marco y peſas ſuſo dichas y no por otras algunas ſe peſe oro y plata y moneda.* *Alli capi.6.*

¶ Otroſi ordenamos y mandamos,q̃ los dichos nros teſoreros y otros qualeſquier officiales delas dichas nueſtras caſas de moneda,y los mercaderes y cambiadores y otros qualeſquier officiales y perſonas de qualquier ley eſtado o condicion q̃ ſean,no peſen las dichas monedas de oro ni alguna dellas con otras peſas algunas,ſaluo por las dichas peſas q̃ aſsi fueré acuñadas y ſeñaladas por la dicha perſona enla manera q̃ dicha es, ni peſen con otro marco la plata ni oro ni otras coſas q̃ ſe ouieren de peſar cõ marco, ſaluo cõ el dicho marco o marcos de mas quãtias de ocho onças aſsi acuñadas como dicho es,o cõ otro marco q̃ cõ el fuere cõcertado y ſeñalado por las perſonas q̃ para ello fueré deputadas enlas ciudades y villas y lugares delos dichos nros reynos,ſegũ de yuſo ſera contenido: ſo pena q̃ qualquier que fuere hallado q̃ diere o tomare con otras peſas o marco, ſi fuere official de caſa de moneda, o mercader o cambiador, o otro official de oro o de plata o otras qualeſquier perſonas que tengan officio de reſcebir y dar moneda o plata, que por la primera vez pague en pena dos tanto delo q̃ anſi ouiere dado y reſcibido,y por la ſegũda vez caya e incurra en pena de falſo:y ſi fuere otra perſona de otra cõdició, q̃ por la primera vez pague en pena otro tãto como lo q̃ anſi ouiere dado o reſcibido,y por la ſegũda vez pague el doblo delo que anſi ouiere dado o reſcebido, y por la tercera vez q̃ pierda la mitad de todos ſus bienes

¶ *Ley.vij.Que la persona que assi fuere nombrada por sus altezas,de en todo el reyno los dichos marcos y pesas,y lo que par ellas ha de lleuar. Alli capi.7.*

¶ Otrosi ordenamos y mandamos, que la dicha persona q̃ assi por nos fuere deputada vaya o embie personas fiables cõ esta nr̃a carta a la notificar enlas nr̃as casas de moneda a los nr̃os tesoreros y officiales dellas,y alos dichos concejos y assistentes y regidores, y alcaldes y alguaziles,merinos y regidores,jurados y officiales y homes buenos de las dichas ciudades y villas q̃ son cabeças delos arçobispados y obispados, y merindades y partidos delos dichos nr̃os reynos , y a las otras partes dõde el o quien su poder ouiere entendiere q̃ cũple, el qual lleue pesas acuñadas de pieças de oro, y el dicho marco enla manera suso dicha,para dar a los dichos officiales delas dichas casas dela moneda,y a todos los cambiadores y mercaderes y officiales,y otras personas q̃ lo quisieré: y q̃ no rescibá por cada vna de las dichas pesas q̃ assi dieré para pesar oro, mas de cinco mr̃s: y por todas las quatro pesas de granos no lleue mas de otros cinco mr̃s: y por el dicho marco de ocho onças concertado y señalado en la manera suso dicha,seys reales de plata: y si el marco fuere de mas quantia de las dichas ocho onças, q̃ lleue por cada marco q̃ ouiere demas delas siete pieças que ay enel marco de ocho onças, cinquẽta mr̃s y no mas: so pena q̃ si mas lleuare por qualquier delas dichas pesas o marco , que por la primera vez pague mil mr̃s,y por la segũda vez tres mil mr̃s y por la tercera vez pierda el officio y la mitad de todos sus bienes. Y es nuestra merced que siendo las dichas pesas y granos y marcos acuñados por la dicha persona,cada vno que quisiere pueda comprar dellos quantos quisiere para si ,o para dar o vender a otros,con tanto que no pueda lleuar ni lleue por ellos mas quantia delas suso dichas,so la dicha pena.

¶ *Ley.viij.Que en cada ciudad o villa que fuere cabeça de partido aya vn marcador,y el cargo q̃ ha de tener. Alli capi.8.*

¶ Otrosi ordenamos y mandamos, que la dicha persona que por nos sera deputada,o quien su poder ouiere de y entregue por ante escriuano en cada vna delas dichas casas de moneda a lo menos vn marco dẽ ocho onças, acuñado y señalado enla manera que dicha es, y marco de mas quantia si lo quisiere concertado a este respecto y marcado y señalado como dicho es,con que dẽde en adelante pesen enlas dichas casas el oro y plata q̃ se ouieren de pesar. Y otrosi q̃ en cada vna delas dichas ciudades y villas que fueré cabeças de partido,nõbre y põga el cõcejo della cõ acuerdo y consentimiẽto dela dicha persona q̃ por nos fuere nõbrada,o de quien su poder ouiere, vn marcador q̃ sea persona habil y sufficiẽte y de buena consciẽcia, y q̃ sepa conoscer y ensayar la dicha plata: y la dicha persona q̃ por nos sera deputada,o quiẽ su poder ouere,dey entregue por ante escriuano vn marco de ocho onças y de mas marcos si los quisieren acuñados y señalados enla manera suso dicha: y que todos los q̃ tuuierẽ qualesquier marcos y pesas dellos los traygan a concertar conel dicho marco que assi tuuiere el dicho marcador,dẽtro de veynte dias despues q̃ esta nr̃a carta enla cabeça del dicho partido fuere publicada: y este marcador concierte y affine estos marcos, y cada vno dellos conel q̃ assi tuuiere: y cada marco que hallare ser justo lo acuñe y señale delas dichas nr̃as diuisas enlos lados

lados y enel cõbertor,o donde mejor viniere,a la vna parte el yugo, y a las otras las frechas,y debaxo dela vna diuisa põga el marcador su nõbre y señal, y debaxo dela otra diuisa põga la señal dela tal ciudad, o villa dõde se marcare: y en todas las otras pesas menudas del marco ponga su señal el dicho marcador: y los marcos q̃ hallaren mẽguados q̃ los quiebren luego,y de otros marcos si los quisieren: y q̃ este tal marcador por cõcertar y marcar y señalar vn marco de ocho onças en q̃ aya siete pieças enla manera suso dicha, no lleue mas de vn real: y si el marco fuere de dos marcos que lleue vn quarto de real de plata mas por razon de la vna piça q̃ tiene mas, y assi dende en adelãte a este respecto vn quarto de real por cada pieça delas q̃ se acrescentaren sobre el vn marco de ocho onças, y no mas: so las dichas penas. Y es nuestra merced, que el marcador q̃ assi fuere puesto no pueda ser prouey do del tal officio por mas tiempo de dos años por vn nõbramiẽto: y cumplidos los dichos dos años, o si durãte aquellos falleściere, q̃ se entregue el dicho marco principal al cõcejo dela ciudad o villa q̃ lo puso, para q̃ sea entregado a la persona q̃ despues sucediere enel dicho cargo: y que esta sea puesta por el dicho concejo, siendo examinado por la persona , o personas que por nos para ello fueré deputadas: y por que los q̃ vẽdẽ los marcos no los encarezcan a causa delo suso dicho, mãdamos, q̃ no lleue el q̃ vendiere el marco mas de dos reales por marco de ocho onças so pena que pague lo que mas lleuare con el quatro tanto.

¶ *Ley.ix.Que con el marco y pesas suso dichas y no cõ otras,se pese la plata y monedas desde diez dias despues que esta ordenança fuere pregonada. Alli capi.9.*

¶ Otrosi ordenamos y mandamos, q̃ la dicha persona q̃ assi por nos fuere nõbrada,o quien su poder para ello ouiere, haga luego pregonar enla cabeça de cada vn partido delos dichos nr̃os reynos, y en todos los lugares del tal partido q̃ fuere dẽ de doziẽtos vezinos y dẽde arriba publicamẽte,y por pregonero y por ante escriuano estas nr̃as ordenãças,y mãde por el dicho pregõ,y nos por la presente mãdamos,q̃ en los tales lugares del dia que nr̃a carta fuere mostrada en adelãte,y en los otros lugares del dicho partido en q̃ no fuere pregonada dẽde en diez dias q̃ el pregõ fuere hecho enla cabeça del dicho partido,ninguno sea osado de pesar ni pese con otras pesas ni con otro marco so las penas suso dichas: y q̃ todos los que tienen pesas delas dichas monedas de excelentes y medios excelẽtes,y castellanos y doblas,y quartos de excelentes y medios castellanos,y de florines y aguilas,y cruzados,y ducados, enlas ciudades y villas y lugares de aquel partido donde se diere el tal cargo, que dentro delos dichos veynte dias despues que fuere hecho el pregon enla cabeça del tal partido, las traygan ante las justicias dela dicha ciudad villa o lugar que fuere cabeça del dicho partdo , y las entregue a las dichas justicias por ante escriuano publico , para que las quiebren , porque no quede ninguna dellas , y tomen otras si las quisieren delas que lleuare , assi delas pieças de oro como de granos acuñados y señalados segun y como dicho es : so pena que qualquiera que fuere hallado que las tiene , que solamente por las tener pague por cada vna delas que le hallaren mil marauedis , y de mas que luego las justicias las quiebren publicamente.

Ley.x.Que la persona que por sus altezas fuere diputada jure de vsar bien del officio. Alli capi.11.

¶ Otrosi

¶ Otrosi mandamos,que la dicha perſona que aſsi por nos fuere nombrada para hazer lo contenido eneſta nueſtra carta,antes que parta de nueſtra corte haga juramẽto en nueſtro conſejo, que eneſte cargo ſe aura bien y fielmente,y terna,y guardara lo ſuſo dicho, y que directe ni indirecte por ſi ni por interpoſita perſona no yra ni paſſara cõtra ello ni cõtra coſa alguna ni parte dello: y que eſte miſmo juramento reſcebira,y le mandamos que reſciba de cada vna delas perſonas que con ſu poder embiare para hazer y cumplir lo ſuſo dicho.

¶ *Ley.x.j. Que en cada ciudad villa o lugar donde ouiere combiadores y plateros,ſe deputen cada mes perſonas que requieran las peſas y marco y ley de la plata. Alli capi.12*

¶ Otrosi ordenamos y mandamos, que en cada ciudad o villa o lugar donde ouiere cambiadores y plateros,el concejo de cada vna dellas nombre y ponga cada mes dos officiales del miſmo concejo, el vno que ſea el corregidor o alcalde, y el otro regidor o jurado, y tomen conſigo ſi quiſieren al marcador que fuere pueſto por el tal concejo, y vn dia en cada mes qual el y ellos quiſieren,ſin lo dezir ni apercebir primero,pidan y requieran todas las peſas de oro,y el marco y el peſo y la plata de marcar que ſe ha vendido, y eſta para vender por los cambiadores y mercaderes y plateros,que ouiere en la tal ciudad o villa o lugar,y de las otras perſonas que tienen peſo y peſas y trato dellos,y vean la plata que venden y la q̃ ouieren vendido deſpues que ſe hizo el dicho pregon,y vean ſi es dela dicha ley de onze dineros y quatro granos,y ſi es el marco juſto y ſellado como dicho es,y ſi las peſas ſon juſtas y tienen las dichas ſeñales y marcas:y ſi hallaren que las dichas peſas y granos y marcos no ſean juſtas o no tienen la dicha ſeñal, y que la dicha plata es de menos ley ,o que eſta menguado el peſo con que peſa,que executen en los que hallaren culpantes las penas enlas dichas ley es y eneſta nueſtra carta contenidas.

¶ *Ley.xij. Que quando ſaltare marco,o peſas enel reyno, recurran a la corte a la perſona por ſus altezas nombrada. Alli capi.13.*

¶ Otrosi mandamos ,que cada y quãdo que en qualquier ciudad o villa o lugar, o en qualquier delas dichas nueſtras caſas de moneda faltare marco para peſar la plata o peſas para peſar el oro acuñadas y ſeñaladas enla manera ſuſo dicha, que occurra a la nueſtra corte a la perſona que aſsi por nos fuere nombrada,o aquel que por tiẽpo por nos fuere prouey do deſte officio:el qual ſe las dara marcadas delas dichas ſeñales por manera que no peſen con otras ſo la dicha pena: al qual mandamos, que luego ſe las de ſin lleuar por ellas mas dela quantia ſuſo dicha,ſo la dicha pena.

¶ *Ley.xiij. Que los cambiadores y plateros y mercaderes peſen las monedas con guindaleta,ſo cierta pena. Alli capi.14.*

¶ Otrosi porque ceſſe todo fraude y engaño, ordenamos y mandamos,que todos los cambiadores,y mercaderes,y plateros peſen las monedas de oro que de aqui adelante ouieren de peſar con peſos juſtos pueſtos en guindaleta y no en otra manera: y que los cambiadores tengan los dichos peſos con guindaleta publicamente en ſu cambio ſobre la tabla del: y qualquier cambiador que no lo tuuiere aſsi publicamente, y qualquier mercader o platero o cambiador que peſare ſin ella,que pague por cada vez dos mil marauedis.

¶ *Ley.xiiij. Que ſe guarden eſtas ordenanças y executen las penas enellas contenidas. Alli capi.15.*

¶ Otroſi

¶ Otroſi ordenamos y mandamos,que todos las dichas penas en q̃ aſsi qualquiera de las dichas perſonas de ſuſo cõtenidas incurrieren,o ſe ouieren de pagar, q̃ ſea la mitad para la nueſtra camara, y la otra mitad partã entreſi el acuſador que lo acuſare o denunciare,y el juez que lo ſentenciare,y el executor que lo executare por tercios,y porque el juez ni executor alguno no tengan cauſa para ſe eſcuſar,mandamos que los corregidores y alcaldes,al tiempo que fueren reſcebidos a los dichos officios, juren expreſamente de guardar las dichas ley es y ordenãças,y el eſcriuano del concejo no aſsiente ſu reſcebimiento,ſin que expreſamente aſsiente el juramẽto deſto: ſo pena de cinco mil marauedis por cada vez : y pueſto que no lo aſsiẽte,queremos y mãdamos que la guarda deſtas ordenanças, ſe entienda incluſa enel juramento que las dichas juſticias hizierẽ al tiempo de ſu reſcebimiento.

¶ *Ley.xv. Que pone a como ſe ha de pagar por cada grano que faltare a las peiças de oro.*

¶ *Don Fernando y doña Iſabel en Valladolid a.12.de Octubre de.1488.cap.1. veaſe la ley.4. titu.18. deſte libro.*

¶ Primeramente mandamos y ordenamos,que toda la moneda de oro,aſsi de caſtellanos como de ducados, y cruzados,y doblas y florines,y ſalutes y coronas,y aguilas,en que ouiere falta alguna que ſea menos de vn grano entero, que corra y ſea auida y ſe de y tome por moneda de peſo,y que no ſe lleue por la tal falta coſa alguna: Y ſi en qualquier pieça de las dichas monedas faltare vn grano, y no llegare la tal falta a dos granos enteros,que ſe lleue por toda la dicha falta y mengua quatro marauedis y no mas,pero ſi faltaren dos granos enteros,o mas granos enteros,que ſe lleue y pague por cada grano de los dichos dos granos enteros y dende arriba que aſsi faltare, cinco marauedis,pero ſi en las doblas o florines faltare vn grano entero o mas, tanto que no lleguen a dos granos enteros,que ſe lleue y pague por toda falta tres marauedis y no mas,y ſi faltaren dos granos enteros,o mas granos enteros,que ſe pague por cada grano de los dichos dos granos y dende arriba,a quatro marauedis, en tal manera que por el primero grano no ſe pague mas de los dichos quatro marauedis,o tres mrs como dicho es,aũque falten dos granos o mas,y que por la falta o mengua que no fuere de grano entero,noſe pague coſa alguna: pero en la moneda de excelentes y medios y quartos de excelentes,por quitar y eſcuſar el fraude que enellos ſe podria hazer por los q̃ los labran,mandamos que ſi ouiere falta en qualquier pieça de los dichos excelentes de medio grano entero o mas, tanto que no ſea grano entero,que por toda la falta o mengua ſe pague dos marauedis y no mas,y ſi la tal falta o mengua fuere de menos de medio grano,q̃ por la tal falta no ſe lleue ni pague coſa alguna. Y mãdamos a Pedro de Vegil,que por nueſtro mando tiene cargo de hazer y affinar las dichas peſas,que luego haga peſas de medio grano,porque ſe pueda ver y peſar la falta del dicho medio grano de los dichos excelentes, y medios y quartos de excelentes.

¶ *Ley.xvj. De la manera que ha de ſer el peſo de la dobla Alli cap.2.*

¶ Otroſi mandamos y ordenamos, que el dicho Pedro de Vegil haga luego peſa juſta de dobla differenciada de las otras peſas,la qual ſea quadrada y tenga encima vna vanda,por la qual peſa ſe peſen de aqui adelante todas las doblas que ſe ouirẽ de dar,y tomar en los dichos ñros reynos,y no por otras peſas algunas.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Ley.xvij. Que no se desseche pieça quebrada, seyendo de ley pagando la falta, ni ninguna moneda de vellon, ni otra qualquier moneda hecha en las casas.*

¶ *Alli ca.13. Idem Don Iuan. II. en Burgos año. 1453. pe.13. Don Enrrique. 4. en Cordoua año. 1455. pe. 16. y.17. Y el mismo en Toledo el dicho año. 1455. pe.17.*

¶ Otro si ordenamos y mandamos, que ninguno sea osado de desechar pieça de oro porque este quebrada ni soldada, o tenga qualquier falta de granos, tanto q̃ sea de la ley que deue tener, pagãdo por la mengua lo de suso en esta nuestra carta contenido: so pena de pagar la tal pieça que assi desechare conel doblo para la nuestra camara: y que no se pueda desechar moneda de blancas, ni de otra qualquier hecha en las casas: so pena de pagar las setenas de la tal moneda, la mitad para el q̃ lo acusare, lo otro para la camara.

¶ *Ley.xviij. Que manda que por lo contenido en estas leyes, no se innoue cosa alguna de lo cõtenido en las leyes de las casas de la moneda.*
Alli los mismos don Fernando y doña Ysabel. ca. 4.

¶ Y porque nuestra intencion y voluntad es de proueer por estas nuestras leyes solamente en las dudas y cosas de suso declaradas, queremos que por lo que de suso ordenamos que no se pague cosa alguna en los excelẽtes y medios y quartos de excelentes, por la falta y mengua que fuere de menos de medio grano no se innoue, ni nuestra intencion es por ello de innouar cosa alguna a las leyes y ordenanças de las casas de la moneda: las quales mandamos que se guarden enteramente en todas las monedas que en ellas se labraren, haziendo cincuenta pieças justas al marco, segun que en las dichas leyes se contiene.

¶ *Ley.xix. Que las dichas pesas sean para todas cosas y mantenimientos.*
Alli los mismos capi.5.

¶ Otrosi declaramos que las dichas ordenanças por nos hechas sobre los dichos pesos y pesas, se estienden y se deuen guardar en todos los otros pesos y pesas con que pesan los mantenimientos, y otras cosas que no son oro ni plata: y assi mandamos que por todos sea guardado y cumplido, y que sean concertadas las dichas pesas por las onças de la plata y oro, ca nuestra merced y voluntad es, q̃ todas las cosas que se ouieré de pesar en los dichos nuestros reynos, se pesen por pesas que sean y guales, y las onças respondan las vnas a las otras, y que los que lo contrario hizieren caygan e incurran en las penas contenidas en las dichas ordenanças.

¶ *Que ha de lleuar el que marcare la plata labrada, vease la ley. 2. del titulo siguiente.*
¶ *En que pena incurren los que venden plata sin marcar vease la ley. 3. ibi.*
¶ *Que ningun cambiador ni mercader tenga mas de vn peso y pesas para pesar oro o plata, so pena de incurrir en las penas contenidas en la ley. 2. titu. 18. deste libro.*

TITVLO VEYNTE Y TRES
del contraste y fiel publico.

¶ *Ley primera. Para que aya contraste en cada ciudad y villas destos reynos donde ouiere disposicion y facultad para ello.*
¶ *Don Fernando y doña Ysabel en Granada a.10. de Agosto año de. 1496. pragmatica.*

¶ Mãdamos que en cada vna de las ciudades y villas destos nuestros reynos en que

que ay disposicion para ello, se haga lugar conuenible donde este el contraste enel lugar mas publico dela dicha ciudad o villa, y que se depute vna buena persona la qual aya de tener y tenga cargo y officio de contraste y fiel, y téga cargo de pesar las monedas de oro y plata q̃ vnas personas ouieren dedar y pagar a otras, y dezir lo que montan las dichas pagas. Y mandamos, que la persona que para lo suso dicho se ouiere de nombrar sea habil y sufficiente para el tal officio, y de buena fama, qual paresciere al concejo justicia y regidores de cada ciudad y villa que mas cumpla: para que la tal persona assi elegida por si mismo, y no por interposita persona, aya de tener y seruir el dicho contraste fielmente: con tanto que antes que vse del dicho officio haga juramento en forma deuida de derecho, que vsara bien y fielmente del dicho officio de contraste, y no dexara passar fraude ni engaño ni falsedad de moneda: la qual dicha persona este assentada enel lugar publico que por el concejo justicia y regidores fuere deputado: el qual deue de ser donde aya mayor trato y comunicació de las gentes y mercaderias: el qual assi nombrado y elegido por los dichos concejo justicia y regidores, le den de los propios y rentas del concejo caxa de peso de marco, en que aya de vn marco hasta diez: y que aya de tener y tenga pesa de oro, desde vna pieça de cada moneda corriente hasta cinco pieças, y de diez pieças hasta ciẽto: y de plata por el semejante: porque los pagamẽtos que se ouieren de hazer se puedã despachar mas presto, y assi mismo tenga otro peso ajustado y cierto de sus balanças en que pueda pesar de cinco abaxo, y tenga otro de guindaleta con sus pesas como las han de tener los cambiadores destos nuestros reynos, con que pese las dichas monedas, cada vna por si o dos ajustadas y ciertas y marcadas: y assi mismo aya de tener el dicho contraste fiel que assi nombraren las dichas justicias y regidores libro y escriuania para que haga la quẽta de los dichos pagamẽtos, q̃ occurrieren ael por qualesquier psonas, ansi en oro, como en plata, o en pasta o en baxilla, o en moneda amonedada o en otra qualquier manera viniẽdo conformes la psona q̃ vuiere de hazer el tal pagamẽto con la q̃ vuiere de rescebirlo: la qual dicha persona q̃ ansi eligieren y nõbraren los dichos cõcejo, justicia y regidores para contraste, aya de pesar y pese el dicho oro y plata en moneda justa y fielmẽte y presto sin los detener, dãdo a cada vno lo suyo, y haziẽdo la quẽta de los dichos pagos y rescibos buena y leal y verdadera mẽte por ambas las dichas partes, ala qual dicha persona q̃ ansi nõbrare y eligierẽ para contraste y fiel los dichos justicia y regidores, mandamos y defendemos que no pida ni demande, ni pueda pedir ni demandar por todo lo suso dicho, m ara uedis ni otra cosa alguna, en pequeña ni en gran cantidad de ninguna de las partes que hizieren y rescibieren los dichos pagamentos, por les pesar el dicho oro y plata, o las dichas monedas: ni por les hazer ni auer iguar las dichas quentas, so color de derechos, diciendo que le pertenescen, ni por otra causa ni razon alguna ni lo tome, aunque alguno se lo de, o ofrezca de su grado directe ni indirecte: ni pueda tener ni tenga cambio de moneda para trocar ni cambiar enel dicho contraste, ni fuera del moneda alguna de oro ni de plata por precio alguno que le sea dado: y que la dicha persona q̃ assi fuere nõbrada y diputada por contraste fiel para lo suso dicho, aya de estar y este a la tabla que para ello se pusiere continuamente, desde el primero dia del mes de

de Abril hasta en fin de Septiembre, desde las ocho horas del dia, hasta las diez, y despues de medio dia, dende las dos hasta las cinco: y dende el primero dia de Octubre hasta en fin del mes de Março, desde las ocho de la mañana hasta las onze: y despues de medio dia, desde las dos hasta las cinco: porque las personas que vuieren de hazer ante el los pagamẽtos lo hallen cierto para las dichas horas. Y mandamos, que aya y lleue la persona q̃ assi fuere elegida y nombrada para el dicho officio, y lo vsare y exerciere, aquel salario que a cada concejo, justicia y regidores paresciere que es justo y razonable para el dicho officio en cada vn año: el qual dicho salario le sea dado y pagado delos proprios y rentas de cada ciudad o villa, por los tercios del año, segun y como y de la manera que se pagan los salarios alos officiales del concejo que son pagados de los proprios y rentas dellos. Y ansi mismo mãdamos, que de los dichos proprios y rentas de cada concejo, se haga el lugar donde ouiere de estar el dicho contraste, y se compren y paguen todas las pesas y pesos y marcos que fueren menester para el dicho contraste, segun y de la manera que dicha es, que seã muy ciertas y marcadas y selladas del marcador de cada ciudad o villa, o de la cabeça desu arçobispado o obispado: los quales dichos pesos y pesas y los de los cambiadores de cada ciudad y villa, mãdamos, que se requieran por la justicia y regidores della, alomenos dos vezes en el año: por manera que cessen todos fraudes y colusiones. Y mandamos, que la tal persona que fuere nombrada por contraste fiel tenga el dicho cargo por tiempo de vn año, y que enfin del los dichos concejo, justicia y regidores elijan y nombren por otro año a aquel o a otra persona, qual vieren que lo hara mejor y que esta tal persona sea nombrada por el dicho concejo como dicho es, y no por nos, ni por los reyes que despues de nos vinieren: y si algunas cartas de nos fueren ganadas contra lo en esta nuestra carta contenido, mandamos, que sean obedescidas y no cumplidas, y desde agora las damos por ningunas.

¶ *Ley.ij. Para si qualquier delas partes que ouiere de dar y de rescebir dineros, quisiere darlos o tomarlos por cõtraste, y apartar los cruzados dela otra moneda de oro, y pesar los a suparte sin contraste, que se haga aunque la otra parte no quiera.*

¶ *Los mismos en Granada a 11. de Agosto año de. 1501. pragmatica.*

¶ ORDENAMOS y mãdamos, que si qualquier delas personas que ouieren dedar o rescebir qualquier moneda de oro en pago o en otra qualquier manera, quisiere darla o rescebirla por el dicho contrasta, que la otra parte aunque no quiera sea obligado alas dar o rescebir: enel y q̃ si qualquier dellos quisierẽ apartar los cruzados de la otra moneda de oro, y pesarlo assu parte sin contraste, que lo pueda hazer y se haga, aunque la otra parte no quiera: y que cada y quando qualquier persona llegare a qualquier de los dichos contrastes, a recebir o pagar dineros, la persona que estuuiere enel por contraste fiel, sea obligado a hazer saber a las partes la manera suso dicha, como mandamos, que se aya de pesar la dicha moneda, so pena de diez mil marauedis a cada vno que lo contrario hiziere. Y mandamos a las nuestras justicias que executen las dichas penas, en las personas y bienes de los que contra ello vinieren.

TITVLO VEYNTE Y QVATRO
de los plateros y doradores.

¶ *Ley primera. De que ley ha de labrar el platero la plata, y el marco y señal que ha de tener, y dar noticia della al marcador, so las penas desta ley.*

¶ *Don Fernãdo y doña Ysabel en Madrigal año de. 1476 peti. 14. don Iuan. II. en Madrid año de. 1435. peti. 12 vease la. l. 5. ti. 21. supra isto libro.*

¶ Mandamos que generalmente en todos nuestros reynos los plateros labren plata para marcar de ley de onze dineros y quatro granos,[a] so pena que el platero que no hechare la dicha ley, incurra en pena de falsario,[b] y pague la plata cõ las setenas, la mitad para la camara, la otra mitad para el que lo acusare: y que el platero q̃ labrare plata, sea obligado de tener vna señal conoscida,[c] para poner debaxo de la señal que fiziere, para tener debaxo del marco de la tal ciudad o villa do se labrare la dicha plata: y q̃ el dicho platero sea tenido de notificar esta señal ante el escriuano del concejo porque sepa qual platero labra la dicha plata: por q̃ si alguna fuere de menor ley, incurra en la dicha pena: e si otro platero viniere a labrar plata a la tal ciudad villa o lugar, que sea obligado de yr a lo mostrar y declarar ante el escriuano del dicho concejo la señal y marco que quiere hazer en aquella misma plata que assi labrare, y el que lo contrario hiziere, y labrare plata sin fazer lo suso dicho, que incurra en las penas de los que vsan pesas falsas.[d]

GLOSS. I.

a *De ley de onze dineros y quatro granos.* Vt in. l. 1. ti. 22. supra hoc libro, & ibi dixi in glo. 2. &. 3.

GLOSS. II.

b *En pena de falsario.* Pœna falsi traditur supra hoc libro ti. 13. de ponderibus & mensuris l. 2. glos. 6.

GLOSS. III.

Signum habere debent notum fabri argentarij & aurifices.
Signum an probet & de eius materia, remissiue.

c *Vna señal conoscida.* Nota fabros argentarios & aurifices signum habere debere notum, quo argentum vel aurum factum seu elaboratum signent, & vasibus inculpant. quod sub graui pœna mutare non licet, vt hic statuitur. De signis autem mercatorum & an probationem faciant dominj, & an alter alterius signo vti possit dixi latius supra hoc libro tit. 12. de emptione pannorum. l. 6. glo. 1. 2. &. 3.

GLOSS. IIII.

d *Pesas falsas.* De qua pœna dixi supra hoc lib. tit. 13. de ponderibus & mensuris, l. 2. glo. 5.

¶ *Ley.ij. Que no se marque ningun genero de plata que no sea de ley de onze dineros y quatro granos.*

¶ *Don Fernando y doña Ysabel en Valẽcia a. 12. de Abril año de. 1488. ca. 10. pragmatica.*

¶ Otrosi porque la guarda de la ley suso dicha, es muy prouechosa y cumplidera a nuestros subditos y naturales, mandamos y defendemos por la presente que no se labre ni marque plata de baxilla, ni de maçoneria, ni bronchas, ni sartales, ni quentas, ni texillos, ni labor de filigrana de jaezes y manillas, ni otras pieças mayores ni menores, de menos ley de los dichos onze dineros y quatro granos, y los que tuuieren officio de marcar la dicha plata, no la marquen de menos ley, so la dicha pena: y ningun platero sea osado de aqui adelante, de labrar ni labre plata de menos ley de la suso dicha, ni de la vẽder ni trocar sin marcar, siendo pieça q̃ se pueda marcar: so la pena contenida en la ley

Universidad de Deusto
Biblioteca

la ley pasada y demas que la tal pieça sea luego quebrada publicamente por el marcador o por la justicia. Y mandamos y defendemos que el tal marcador no resciba por marcar cada pieça de plata que marcare mas de quatro maraue-dis: y la mitad dellos pague el vẽdedor, y la otra mitad el comprador: so pena q̃ por la primera vez que mas lleuare, pague lo que assi lleuare con las setenas, y por la segunda vez pierda el officio, y la mitad de sus bienes.

¶ *Ley.iij. Que los plateros y cambios no compren ni vendan plata sin marcar y de menos ley, y que la corten, y las justicias fagan diligencias contra los que fazen lo contrario.*

¶ *Don Fernando y doña Ysabel en Grana da a.25. de Iulio año d:.1499.ca.1.pragmatica.*

¶ Mandamos que ningun platero sea osado de marcar ni labrar plata de menos ley de onze dineros y quatro granos, como en la ley suso dicha se contiene: y si labrare o marcare de menos ley, aunque sea en poca quantidad, quanta quier que sea, incurran en las penas en la dicha ley contenidas: y que esta misma prohibicion, se entienda a todos y qualesquier cambiadores, para que luego que compraren, o tomaren en pago qualquier pieça o pieças de plata deme nos ley de los dichos onze dineros y quatro granos, la corten y fagan pedaços antes que la vendan, ni dẽ en troque ni en pago a otras personas so las dichas penas las quales nos por la presente declaramos que ayan lugar, assi contra los cambiadores que fueren y passaren contra lo contenido en el dicho capitulo: como contra los otros plateros y otras personas que viuen por trato de mercaderia: para execucion de las quales mãdamos a todas las justicias de todos nuestros reynos y señorios, a cada vno en su jurisdiction, que cada y quando quantas vezes vieren que cumple, hagan pesquisa e inquisicion, y sepan la verdad quien y quales plateros y cambiadores han passado y passan contra lo suso dicho, y executen en cada vno dellos las leyes suso dichas.

¶ *Ley.iiij. De que leyes se puede labrar el oro y de que manera se ha de vender labrado.*

¶ *La misma pragmatica.ca.2.*

¶ Otrosi nos es fecha relacion que algunos plateros labran oro de baxa ley y lo venden y truecan, diziendo que es de mas ley de lo que es, y la causa desto es, que las cadenas y collares y sortijas, y otras qualesquier cosas que labran, fazen lo de muchas leyes, en tal manera q̃ desde veynte y quatro quilates,[a] fasta abaxar a doze quilates, qualquier de los dichos plateros labra de la ley que quiere sin orden y sin regla alguna, y como qualquier de los dichos plateros tiene las cosas labradas quãdo ge las vienẽ a cõprar, y los q̃ cõprá comũmẽte no sabẽ de q̃ ley son, y muchas vezes resciben mucho engaño y trabajo de andar a buscar quien les diga la verdad del oro que compran, y si se confian de los plateros, diz que se han fallado muchos engañados de grandes quantias: y por euitar este fraude, ordenamos y mandamos, que todos los plateros que labran oro de qualesquier obras, quier las labren de su oro, o de personas que gelo den a labrar, que no labrẽ oro, saluo de tres leyes, conuiene a saber de ley de veynte y quatro quilates, que es oro de excelentes, y si mas baxo ouieren de labra, que labren de ley de veynte y dos quilates: y si mas baxo quisiere labrar, que sea de veynte quilates, y node otra ley alguna, y si qualquier obra de las que assi hizieren y labraren o vendieré la dieren por oro fino, de excelentes que son veynte y quatro quilates menos ochauo, y se fallare de menos ley en poco o en mucho, que la aya de dar a la persona que la vendio, o al que gelo dio a fazer por la segunda ley de veynte y dos quilates, caso que sea demas ley y pierda todo lo otro que demas valiere, y lo gane la otro parte: y si el dicho platero fiziere obra a alguna persona o gela vẽdiere por ley de veynte y dos quilates, si se hallare que no tiene los dichos veynte y dos quilates cumplidos, y faltare poco o mucho, que lo aya de dar ala persona que lo vendio o que gelo dio a fazer por la tercera ley de veynte quilates, y pierda todo lo otro: y el platero que hiziere obra o la vendiere por de veynte quilates, si faltare poco o mucho que no llegue a los dichos veynte quilates, que lo aya perdido, y sea para quiẽ gelo dio a labrar, y no gelo paguen. Y demas mandamos, que el platero que se fallare que labro tres vezes oro que no fuesse destas dichas tres leyes, o de vna dellas, que sea condenado que en toda su vida no pueda labrar ni labre obra de oro, so pena de perdimiento de todos sus bienes: para execucion de lo qual todo mandamos que en cada ciudad o villa o lugar donde ouiere platero o plateros que labren oro, que la justicia o regidores pongã sobre ellos veedor que lo sepa examinar, juramentado por la uia y forma que ponen marcador de la plata.

GLOSS. I.

1 *Auri vel argenti valoris varia mutatio ex quo euenit.*
2 *Aurum purum & obrizum viginti & quatuor graduum.*
3 *Aurum.23.caractorum seu graduum vel.22.*
4 *Lex.1.titu.21.supra hoc lib.interpretatur.*
Aurei ducati seu excelentes qui? ibi.
5 *Lex.10.tit.21.supra hoc lib.explicatur.*
Aurum duo & vicenarium, hoc est.22.caractorũ. ibid.
Ducatorum & excellentum valor iure nouiori. ibid.
Scutorum seu coronarum auri valor iure nouiori. ibid.
6 *Aurei Castellani valor iure antiquo & nouissimo.*
Tominus quid? ibi.
Granum quod? ibi.
7 *Libra Toletana.16.continet vncias.*
Marchus Toletanus.8.continet vncias. ibi.
Marcus & libra argenti quem habeat valorem? ibi.
8 *Marchus & libra argenti quot constet ducatis vel marapetinis.*
9 *Caractum auri quot marapetinis æstimatur.*
Grana quatuor faciunt caractum vnum? ibi.
Castellanus aureus quem valorem apud nos habeat? ibid.

a *Veynte y quatro quilates.* Vidimus aliqua de bonitate & lege argenti supra hoc libr.titul.22.l.1.gloss.2. &.3. Hic autem commodè tractari potest de bonitate & valore auri, & permittendum est, variam esse æstimationem auri, sicut & argenti, vel ob eius inopiam, vel quòd aurum sit purum absque vlla argenti vel æris mistura, prout & in argento diximus, vel mistum aliqua argenti vel æris portione. [Auri itaque perfectio & puritas in viginti quatuor gradus Hispanè quilates, indicaturæ pro ratione marchi consummatur. Nam aurifices nostri auri marchum diuidunt in viginti & quatuor caracta seu gradus. Cuilibet autem vnciæ conueniunt tria caracta seu gradus, qua ratione cum dicimus nostro idiomate, oro de veynte y quatro quilates, intelligimus de auro puro & obrizo loqui, quod nullam habet argenti vel alterius metalli misturam, quamobrem aurum hoc purum omnino dicitur & obrizum.24. caracta seu gradus continens ex vero auro nullo admisto argento vel alio metallo. [Cæterum si marcho sit admista vicesima quarta æris vel argenti portio, appellabitur aurum hoc viginti & tergraduum, nos dicemus vulgari sermone de veynte y tres quilates. Si verò sit duodecima pars æris admista dicetur aurum viginti & duo caractorum seu graduũ. Hanc auri bonitatem facilimè deprehendunt aurifices lydio lapide aurum probantes teste Plinio libr.33. cap.8. explicat.d.D.Couarru.lib.de veterum collatione numisma.c.3.§.1.nume.4. [Qui ex hoc infert ad intellectum regiæ pragmaticę sanctionis Regũ catholicorũ, quę transumpta fuit in.l.1.ti.21.supra hoc lib. vbi aurea moneta cudi præcipitur hoc in regno, vt ex quolibet marcho percutiantur sexaginta quinque numi aurei & tertia alterius numi pars, qui excellentes nominantur propter excellentia formę & materię: quos Hispano sermone, ducados dicimus, eiusque dupli ponderis cudebantur alij eius nominis, & nos doblones appellamus, alij etiam maioris ponderis, nẽpe, decem, viginti, quinquaginta, & centum aureorũ. Præcipitque lex illa aureos ducatos quos excellentes appellat, ex auro viginti & quatuor caractorum seu graduum percuti minus.4. parte caracti, Hispanè de.23. quilates y tres quartos. Est aurum hoc non omnino

no purum,habet enim admixtam nonagesimam sextã
alterius metalli partem,hoc est,quartam vnius cara-
cti seu gradus portionem in quolibet marcho vncias
5 octo continente. [Pari ratione subdit idem.d.D.Co
uarru.d.c.,.nu.2.legem.10.titu.21.de ordinationibus
officialium monetę supra hoc eodem lib.qua constitu
tum est,vt numi aurei percutiantur,coronę seu escu-
dos,Hispanè dicti,ex auro duo & vicenario,hoc est,
viginti & duorum graduum seu caractorum,sic intel-
ligendam esse,vt aurum istud habeat duodecimam ar
genti vel æris admixtam partem, & sic duas è tribus
vnius vnciæ partes.Hodie idem statutum est manda-
to Regis Philippi.2.anno.1566.in.l.13.tit.21.supra hoc
lib.vt coronę seu scuta aurea percutiantur legis & bo
nitatis viginti duo graduum,ita vt ex quolibet mar-
co fiant sexaginta & octo numi huiusmodi et alij du
plicis valoris.Auget tamen valorem horum numorũ,
antea siquidem non excedebant valorem tercentum
& quinquaginta quadrantum,seu(vt cum vulgo lo-
quar)marapetinorum.Hodie verò per.d.l.13. augetur
eorum valor,vt eorum quilibet numus valeat quater
centum quadrantes seu marapetinos.Ducatorum ve-
rò seu excellentium valor similiter auctus est,valebat
siquidem ducatus aureus vnus.375. quadrantes, ho-
die verò quatercentum & viginti nouem quadrantes
6 duplex autem octingenta quinquaginta & octo qua
drantes seu marapetinos. [Aureus autem Castella-
nus viginti & duo caractorum seu graduum, æstima-
tur hodie quingẽtis & quadraginta quatuor quadrãti
bus,vt in.d.l.13.tit.21.supra hoc lib.antea autẽ ab hinc
20.& triginta annis cudebãtur aurei Castellani, quos
nos hoc in regno Peru,pesos,dicimus:quo pondere,li
cèt iam numus non sit,nos modo vtimur,& aurifices
in Hispania.Erat quidem numus hic probi quidem
auri & pendebat octo tomines,sic vulgari idiomate
appellatis:quorum quilibet pendit duodecim grana,
duo autem grana faciunt scrupulum,seu scriptulum,
Castellanus iste valoris est,teste.d.D.Couarru. vbi su
pra quadringentorum octuaginta quinque quadran-
tum seu marapetinorũ.At Castellanus aureus seu pon
dus.Hispanè apud nos peso,quibus hoc in regno Peru
vtimur valorem habet quadringentorũ quinquagin-
ta marapetinorum,vt constat ex summario rationũ
7 à Ioanne Diez freile compositio prope finem. [Hæc
omnia pondere appenduntur Toletano vt in.l.2. tit.
13.de ponderibus & mensuris supra hoc lib.libra To-
letana.16.vncias continet,marchus octo, vncia quin-
que cõtinet tomines,tominus quilibet duodecim gra
na.Argenti libra valorem obtinet castellanorum au-
reorum decem,si marcha regia fuerint signati, aliàs
octo dumtaxat castellanorum valorem obtinet, do-
nec Regi quinta pars soluatur,& deinde eis regia im-
ponatur marcha.Marcus verò argenti signati quin-
que æstimatur castellanis aureis,qui apud nos,vt dixi
pesos appellantur,argenti verò non signati quatuor.
8 [At si quæras quot aureis ducatis, quot verò argen-
teis,regalibus,quotuè marapetinis æreis hęc pondera
æstimentur? respondebo libram Toletanam duode-
cim aureis ducatis,marchum verò sex aureis ducatis,
si argentum est marcha regia signatũ, aliàs tolle quin
tam partem.Marchus item argenti signati sexaginta
sex numis regalibus & sex marapetinis çstimatur.Li
bra autem centum triginta duobus numis regalibus,
& duodecim marapetinis,tominus verò quinquagin
ta & sex marapetinis,& quarta parte alterius marape
tini.Granum verò constat ex quatuor quadrantibus
seu marapetinis cum dimidio, & aliquid valet vltra.
Et quia hęc ponderum çstimatio differt ab ea, quam
diximus supra hoc lib.ti.22.l.1.glo.1.2.&.3.scias lector
amantissime hoc in regno Peru hac ponderum çsti-
9 matione & valore vti. [Caracta autem auri puri sunt
vt dixi,viginti quatuor in quolibet marcho, quorũ
quodlibet çstimatur marapetinis viginti,continetque
quatuor grana,quorum quodlibet quinque çstima-
tur marapetinis.Itaque iuxta hanc rationem aureus
castellanus valorem habet quadringentorum octua-
ginta marapetinorum, licèt.d.D. Couarru.quinque
addiderit,vt dixi supra num.6,in fine,& quia nos au
reo adeo puro non vtimur hoc in regno, sed.22. gra
duum cum dimidio, remanet valor castellani aurei,
apud nos peso appellati, quadringentorum,quinqua
ginta marapetinorum dẽpto caracto & dimidio hoc
est triginta marapetinis:hoc est quod potui hucusque
percipere submittens me correctioni alterius rectius
sentientis.

GLOSS. II.

b *De veynte quilates.* De caractis & gradibus auri dixi-
mus supra in gloss. pręcedenti:quare hîc repeti opus
non est.

*Ley.v. Que ningun platero ni dorador ni otra persona
doren ni plateen sobre hierro, ni sobre cobre, ni laton,
espada ni espuela,ni jaez,ni lo trayan fuera del reyno:
saluo si fuere de tierra de moros,de lo que alla se labra.*

¶ *Los mismos en Segouia a 2.de Septiẽbre año de 1464.
años pragmatica don Iuan.II.en Madrigal año de
438.pet.50.enlo dedorar sobre cobre estas leyes.5.
6.9.7.8.fueron temporales el Emperador en Va-
lladolid año de.1523.pet.53.las manda guardar indis
tinctamẽte y despues en Segouia año de 1532.pe.101.
aunque antes en Madrid año de.1528.pet.87.por.6.
años y Don Philippe.II.en Toledo año de.1560.peti
40.las manda guardar,veasela.l.9.infra.*

¶ Mandamos y defendemos, q̃ ningun platero ni dorador ni otra persona alguna no seã osados de dorar ni doré ni platẽ sobre hierro, ni sobre cobre, ni latõ espada ni puñal, ni espuelas ni jaez alguno de

de cauallo ni de mula, ni otra guarnicio alguna, ni lo trayan defuera destos nuestros reynos, saluo si lo truxeren de allen de la mar, de tierra de moros, de lo que alla se labrare: so pena q̃ qualquier que lo truxere a estos nuestros reynos, lo aya perdido, y q̃ qualquiera persona lo pueda pedir, notificandalo a la justicia del lugar mas cercano donde lo hallare, o en el lugar donde lo hallare, por ante escriuano: y que esta justicia lo embie a notificar a qualquier nuestro corregidor o assistente, o alcalde de la ciudad o villa, o prouincia o merindad de la nuestra corona real, que mas cercana estuuiere, y que qualquiera que dorare o plateare sobre hierro, o cobre, o laton, por la primera vez pierda lo que assi dorare o plateare, y por la segunda lo pierda con el quatro tanto, y por la tercera pierda lo que assi dorare y plateare, y la mitad de sus bienes, y sea desterrado del lugar donde viuiere con cinco leguas al derredor por tiempo de vn año: y que las dichas penas sean partidas en tres partes, la mitad para la nuestra camara y fisco, y de la otra mitad, la mitad sea para el que lo accusare, y la otra mitad para el juez que lo sentenciare, y executor que lo executare. Pero bien permitimos que las tachuelas que se hizieren para clauar las coraças, puedan ser doradas o plateadas las cabeças dellas, sin pena alguna. Y mandamos y defendemos q̃ persona alguna sobre esto ni sobre cosa alguna dello no haga fraude, ni encubierta, ni cautela alguna publica ni secretamente directe ni indirecte, so las dichas penas. Y mandamos a todos y qualesquier justicias, en cuya jurisdiction acaeciere lo suso dicho, o qualquier cosa o parte dello, que luego q̃ dello ouieren noticia, con toda diligencia se informen y hagan pesquisa sobre ello, y que llamadas y oydas las partes q̃ se dixeren ser culpadas, o en su rebeldia dellos, sumariamente sin dar lugar a dilaciones, libren y determinen y executen lo por nos en esta nuestra carta mãdado: por manera q̃ aya cumplido effecto: so pena de perdimiento de los officios, y de la mitad de los sus bienes para la nuestra camara.

¶ *Ley.vj. Que ningun dorador,mercader ni tratante
tenga en sus casas ni tiendas publico ni escondido para
vender dorado ni plateado, delo defendido que no se
venda,ni lo tienten de vender.*

¶ *Los mismos don Fernando y doña Ysabel en Sevilla a
26.de Febrero año de 1500.pragmatica.*

¶ Porquanto nos es hecha relacion, que muchas personas tienen en sus casas dorado y plateado sobre cobre y hierro y laton, y lo venden y truecan escondidamente, y hazen sobre ello muchos fraudes y engaños, en perjuyzio de lo que sobre esto esta ordenado y mandado, y porque nuestra merced y voluntad es de mandar proueer sobre ello de manera que se guarde lo que assi esta ordenado, mãdamos a todos y qualesquier personas a quien toca y atañe lo contenido en la pragmatica antes desta, y assi mismo en esta, y a cada vno dellos, que de aqui adelante ningun official ni mercader ni tratante, por via directa ni indirecta, no tengan en sus tiendas dorado ni plateado alguno de lo defendido por la dicha pragmatica, ni tampoco lo tengan en sus casas en escondido ni publico para lo vender publica ni secretamente ni tienten de lo vender en publico ni escondido: so las penas en q̃ por ello caen e incurren los que lo doran y venden y compran: las quales dichas penas mandamos a todas las justicias destos nuestros reynos, y a cada vna de ellas en sus lugares y jurisdictiones, q̃ executé en ellos

llos y en ſus bienes, bien anſi como ſi lo vuieſſen vendido y cõprado y dorado.

¶ *Ley. vij. Que ſe puedan dorar los hilos que fueren meneſter echar ſe entre el eſmalte corrido en los jaezes de la gineta.*

¶ *Los miſmos por cedula en Granada a. 5. de Iulio año de 1501.*

¶ Porquanto ſe duda ſi vnos hilos dorados que ſe ponen entre el eſmalte corrido que ſe haze para jaezes de cauallos de la gineta, ſi ſe deñende por la pragmatica que eſta prohibido dorar y platear ſobre hierro y ſobre cobre, y nos fue ſuplicado q̃ mandaſemos declarar ſobre ello lo que la nueſtra merced fueſſe, porende por la preſente declaramos que en las cobertas de jaezes de la gineta que ſe hizieren de eſmalte corrido todo lleno, puedan hechar los que lo hizieren y labran aunque ſea ſobre hierro o ſobre cobre, los hilos dorados que para ornato y bien parecer de los dichos jaezes fuere neceſſarios con tanto que todas las pieças de los dichos jaezes en q̃ anſi echaren el oro, ſean cubiertas del dicho eſmalte corrido, ſaluo los dichos hilos, y que por lo hazer y vender y comprar de aqui adelante ninguno caya ni incurra en pena alguna.

¶ *Ley. viij. Que fabla del dorar y argentar.*

¶ *Don Iuan. II. en Madrigal año de. 438. peti. 50.*

¶ Mandamos que ningũ orepezc o plãtero no ſea oſado de dorar ni argentar ſobre cobre, ſo pena que el q̃ lo hiziere dorando o argentando lo tal, vſando dello engañoſamẽte, que por el miſmo hecho incurra en pena de falſo.

¶ *Ley. ix. Por la qual modifica la ley quinta deſte titulo, cerca de la prohibicion que faze enel dorar y platear, que ſe pueda fazer en las coſas en eſta ley contenidas.*

¶ *El emperador don Carlos y doña Iuana en Toledo año de. 1534. por Março pragmatica.*

¶ Mandamos que ningun platero ni dorador ni otra perſona alguna, ſean oſados de dorar ni doren ni plateen ſobre hierro ni ſobre cobre, ni laton coſa alguna, ſo pena que el que la dorare o plateare o truxere, incurra el que lo hiziere en las penas contenidas en las leyes antes deſta, y el que lo truxere que lo pierda, y por la ſegunda lo pierda, y ſea deſterrado del lugar, con cinco leguas al rededor pero permitimos que ſe pueda dorar y platear toda coſa que fuere meneſter para ſeruicio y ornato de las yglesias, y todo genero de armas aſsi offenſiuas como defenſiuas, y guarniciones y jaezes de cauallo de la brida o dela gineta, o dela baſtarda, y eſpuelas y eſtriberas de cauallo, y las tachuelas q̃ ſe fizieren para clauar las coraças ſin pena alguna.

¶ *No ſe deshaga moneda por plateros ni otras perſonas y las penas de los q̃ la deshazen, veaſe en la ley. lxvij. titulo. xxj. deſte libro, y en la ley. vj. titulo xvij. libro, octauo.*

¶ *Que en cada ciudad o villa do ouiere plateros ſe diputen perſonas, que requieran el marco y peſas, y ley dela plata. l. xj. titulo. xxij. deſte libro.*

¶ *Los plateros tengan peſo con guindaleta, y no peſen ſin ella, ſo pena de dos mil marauedis por cada vez que lo contrario fizieren. l. xiij. titulo. xxij. ſupra iſto libro,*

TITVLO VEYNTE Y cinco. De la taſſa del pan

¶ *Ley primera. Que pone los precios a que ſe hade vender el trigo y cenada y auena, y panizo y centeno.*

¶ *Don Philippe. II. en Valladolid a. 9. de Março de 1558 pragmatica.*

¶ Ordenamos

¶ Ordenamos y mandamos, que deſde veynte dias del mes de Abril proximo ſiguiẽte en adelante, enel qual termino ſe podra publicar en todo el reyno y venir a noticia de todos, para que a vn tiempo ſe cumpla y execute en todas partes, faſta el dia de nueſtra Señora de Septiembre primera venidera, y mas lo q̃ fuere nueſtra voluntad, ninguna perſona eccleſiaſtica ni ſeglar, de qualquier eſtado y condicion y calidad y dignidad que ſea, no pueda vẽder ni venda en todos eſtos reynos el pan de ningun género que ſea ſino a juſtos y moderados precios: demanera que el precio dela hanega del trigo aluego pagar ni fiado no ſuba ni ſe vẽda a mas de trezientos y diez marauedis, y la hanega del centeno de adoziẽtos marauedis, y la hanega dela ceuada de a ciẽto y quarenta marauedis, y la hanega de auena a cien marauedis, y la hanega del panizo dozientos y quarenta y dos marauedis, los quales dichos precios ponemos y ordenamos generalmẽte para en todos eſtos reynos, de modo que dellos no ſe pueda ſubir ni exceder, ſo pena que el que vendiere el dicho pan a luego pagar ni fiado a mas precio, de qualquiera calidad y condicion que ſea, lo aya perdido, con mas quinientos marauedis de pena por cada hanega, la qual pena ſe aplique la tercia parte para el accuſador o denuncidor, y la otra tercia parte para el juez que lo ſentenciare, y la otra tercia parte para nueſtra camara y fiſco: pero q̃ menos de los dichos precios ſe pueda vẽder y venda, ſegun que las partes ſe conuinieren y concertaren, y en quanto toca a lo que ſe vendiere en harina, mandamos, que no ſuba ni exceda, ni pueda ſubir ni exceder del dicho precio ſino haſta treynta marauedis por hanega: demanera que de lo que ſe vendiere en grano a lo que ſe vendiere en harina ſolo pueda auer el dicho exceſo y diferencia, y en quanto al pan cozido ſe tenga reſpecto a lo que ſaliere y ſe comprare el grano, con mas alguna juſta y moderada ganancia, y por euitar los fraudes que cerca de la dicha taſa ſe podrian hazer: prohibimos y defendemos, que ninguna ni algunas perſonas de las que vendieren el dicho pan ſeã oſados de pedir ni lleuar por ello mas del precio de la dicha taſſa, ni por ello reſciban otras dadiuas, de oro plata ni ſeda, ni de otra qualquier calidad que ſea, ellos ni ſus mugeres, ni otra perſona alguna por ellos, por vender el dicho pan en fraude deſta dicha nueſtra carta, ni pidan a perſona alguna que qui ſieren comprar trigo que con ello cõpren ceuada ni vino, ni otros baſtimentos ni coſa alguna, ni al que quiſiere cõprar ceuada ſe le diga que tome coſa alguna con ello, ni hagan en ello otro fraude, ſolas dichas penas. Y porque por experiencia ſe ha viſto, que las perſonas que tienen el dicho pan, poniendoſe taſſa, lo aſconden y encubren y no lo quieren vender, de que reſulta auer falta y eſtrecheza, para que eſto ſe prouea y no aya la dicha falta, mandamos alos corregidores gouernadores y alcaldes, y otras qualeſquer juſticias y juezes, cada vno en ſu juriſdiction, que entendiẽdo por los regiſtros que ſe han hecho, y por las otras vias y maneras que conuenga, los que tienen el dicho pan para lo poder vender, tomãdo ſi les pareſce conſigo pera eſto dos regidores y otras dos perſonas del lugar, hagã repartimiẽto por las perſonas de qualquier calidad, eſtado o condicion, preeminencia o dignidad que ſean, anſi clerigos y perſonas eccleſiaſticas, como comẽdadores de qualeſquier ordenes, y caualleros y ciudadanos, y dueñas y donzellas que eſtuuieren en ſu juriſdiction, ſin exceptar perſona alguna que en la tal ciudad

Universidad de Deusto
Biblioteca

dad villa o lugar tuuieren pan de lo que les perteneſciere que deuen y pueden vender, y les manden y apremien a que lo vendan, [i] ſegun les fuere por ellos repartido, [k] y que las perſonas a quien ſe repartiere, ſean obligados a lo vender luego a las perſonas que lo quiſieren cõprar anſi del tal lugar, como de otras qualeſquier partes de los dichos nueſtros reynos y ſeñorios ſin interponer dello appelacion ni ſupplicacion ni otro remedio alguno, ſo pena que por cada hanega que dexare de vender, auiendo quien ſe lo quiera comprar, paguen trezientos marauedis, y que quien quiera que quiſiere lo pueda ſacar y lleuar por tierra de vnos lugares a otros, y de otros a otros, de los dichos nueſtros reynos, [l] y no fuera dellos, por mar ni por tierra para otras partes, [m] y que ſobre eſto ſe guarden las leyes de nueſtros reynos, [n] que diſponen que no ſe pueda vedar la ſaca del pan, ni ſacarſe fuera dellos, [o] ſo pena que el que vedare la dicha ſaca, aora ſean juſticias y regidores, y los dueños de los dichos lugares, caya a cada vno dellos en pena de cinquẽta mil marauedis, para la nueſtra camara, y el que lo ſacare fuera de eſtos nueſtros reynos, por mar o por tierra, q̃ incurra en las penas contenidas en las leyes de nueſtros reynos, [p] en q̃ ſe defiende que no ſe ſaque el pan fuera dellos, y que las dichas nueſtras juſticias en ſus lugares y juriſdictiones, ſeyendo requeridos para hazer vender el dicho pan, no lo quiſieren hazer o eſcuſa y dilaciõ ene llo puſieren, o deſpues de repartido no executaren el dicho repartimiento, o eſcuſaren alguna perſona de los que tienẽ el dicho pan para lo vender, que paguen cada vno dellos, veynte mil marauedis, para la nueſtra camara, y mas que les mãdaremos priuar de los officios, y prouee remos dellos a quien nueſtra merced y voluntad fuere, con apercebimiẽto que les fazemos que haremos hazer peſquiſa de como guardan y cumplen y executan, y fazen guardar y cumplir lo contenido en eſta nueſtra carta, y ſi los fallaren culpantes, mandaremos executar las dichas penas en ſus bienes, la qual dicha taſa, queremos y es nueſtra voluntad que no ſe entienda en el nueſtro reyno de Galizia, [q] ni en las aſturias de Ouiedo y de Santillana, y las quatro ſacadas cõ las villas de Cangas y Tineo, y los arguellos y merindades de Baldeburony Babia de yuſo, ni al nueſtro condado de Bizcaya, Encartaciones y prouincia de Guipuzcoa, ni en la merindad de traſmiera y cinco villas, ni a las otras villas y lugares y merindades, y valles, y tierras que eſtan cerca dellos, haſta diez leguas de la mar, porq̃ eſtas dichas prouincias y tierras ſe proueen de acarreo de otras partes: y porque el pan que viene por mar de fuera deſtos reynos, ſi ouieſſen de aguardar los que lo truxeſſen la dicha taſſa, podria dexar de venir, de que reſultaria grã falta y daño a muchas de las nueſtras coſtas y puertos: es nueſtra voluntad q̃ en quanto al dicho pan que de fuera deſtos reynos viniere por mar, no ſe entienda la dicha taſſa, y q̃ los que lo truxeren lo puedá libremente vender, ſegũ ſe concertaren, ſin q̃ ſean obligados a guardar los dichos precios y taſſas.

GLOSS. I.

1 *Lex ciuilis an liget clericos vel perſonas eccleſiaſticas & nu. ſequen.*
2 *Clerici an ligentur lege ciuili iuſta & honeſta. Lex honeſta & fauorabilis de clericis mentionem faciens, an eos liget, ibi.*
3 *Lex noſtra fauorabilis eſt ſtatui clericorum ſimul et laicorum & legi diuinæ conformis, ibi.*
4 *Clericorum bona patrimonialia an gaudeant priuilegijs eccleſiæ conceſſis. Leges regni noſtri an ſint validæ necne, nobis non licet diſputare. ibi,*

Ninguna

a *Ninguna perſona eccleſiaſtica ni ſeglar.* Videtur, legem iſtam ligare nõ poſſe clericos, nec perſonas eccleſiaſticas ob defectum poteſtatis ſuper eis & rebus eorum, maximè cũ ſpecificè de eis meminerit, qua in ſpecie non valet etiamſi lex ſit in eorum fauorem ex ſentẽtia Panor. in.c. eccleſia ſanctæ Marię nu.26. extra de conſti. quem ibi ſequitur Fel. nu.8. & Deci. nu.24. cũ cõcordan. ibi per eos traditis & per Tira. de primige
2 nijs. q.44. nu.7. &.8. [Verum in oppoſitum ſe habet doctrina Bar. celebris in l. cunctos populos nu.29. C. de ſum. Tri. & fide catho, dicentis, leges vel ſtatuta ſim pliciter facta cõtra ea quę competũt eccleſijs vel clericis, non ex priuilegio ſed vt cuilibet, ligare clericos, & eſſe ſeruanda in foro epiſcopali, dũmodo ſint honeſta per tex. in. c. conſtitutus de in integ. reſti. c. cum cauſa de re iudi. &. c. cum veniſſent de eo qui mitti. in poſſ. cauſ. rei ſeruan. quem ſequitur Lapus allegatio. 81 Barba. in rub. extra de reb. eccle. non alienã. Tira. dicens ſibi ſemper placuiſſe hãc opinionẽ lib. 1. de retra. §. 1. glo. 13. nu. 4. &. 5. vbi plures citat concordantes, & in tracta. primigeniorũ. q. 43. nu. 2. &. q. 44. Deci. tamẽ in. d. c. eccleſia ſanctę Marię nu. 53. verſ. primo occurrit, dicit opinionẽ Bar. cõmuniter reprobari, quã tamen ſaluat Feli. ibidem in quinque caſibus nu. 81. & ſeq. & opinionem Bar. ſequi videtur Panor. in. d. c. eccleſia nu. 12. de conſti. dicens q̃ quãdo lex ciuilis eſt generalis & rationabilis, nec contradicit canoni, tunc ſi eſt fauorabilis, eſt ſeruanda etiam quoad clericos, ſecus ſi prę iudicialis, & nu. 13. aſſerit non eſſe præiudicialem ſi aliquod afferat commodum, licẽt poſſit inde inferri in commodum, vt in contractibus, vt ibi Deci. aduertit nu. 27. dicens nullam vim eſſe, an generaliter loquatur, an verò de clericis mentionem faciat, modò eis non prę cipiat aut aliquid prohibeat, quia tamẽ cõ muniter docto. Abbatem ſequuntur, nõ crederem ex hoc improbari legem iſtã, q̃ clericis prohibeat, ne frumentum vendant penurię tempore carius quã cęteri, contra charitatem & legem diuinã, quam lex noſtra declarat comprehendere clericos & eccleſiaſticas perſonas: faciunt tradita per Paul. Pari. cõſ. 40. nu. pen. &
3 vlti. lib. 3. [Mouetme prę terea, quoniam hęc conſtitutio fauorabilis eſt clericis pauperibus, qui que frumento carent, quod maiori eorum parti obtigit, nimirum ergo ſi ditiores vendere iuſto precio cogãtur, cũ
4 in fauorem etiam ſtatus eccleſiaſtici fiat. [Nec lex noſtra cogit clericos, ſed ad eorum patrimoniũ refertur: bona autem patrimonialia clericorum non gaudent priuilegijs bonis eccleſię conceſsis iuxta reſolutionem Abba. & Felin. numero. 10. in cap. eccleſia ſanctę Marię de conſtitutio. quam ibi Decius fatetur communem numero. 18. & domi. Dida. Couarru. lib. 1. reſolutio. cap. 4. nume. 3. Ferdinandus Vazquez de ſucceſſionum creatione. §. 22. numero. 42. &. §. 10. numero. 659. Denique ad nos non ſpectat diſputatio, an leges â Rege noſtro æditæ: cum tot ſapientum conſilio, valide ſint necne: ſed ſacrilegij inſtar eſſet, de eius valore diſputare: vt dixi ſupra hoc libro titulo. 11. de emptio. & venditione. l. 22. gloſſ. 8. numero. 4. & huic opinioni accedere videtur Ripa in ſimili ſtatuto in tractatu de peſte in titulo de remedijs ad conſeruandam vbertatem numero. 123. dum reſolutionem pendere ait ex queſtione an clerici in bonis patrimonialibus gaudeant priuilegio eccleſiaſtico, de quo dicendum eſſe aſſeuerat, vt per Panormita. in dict. cap. eccleſia ſanctę Marię vbi latè Andre. Siculus eidem opinioni conſentire videtur, Greg. Lupi in. l. 55. in verbo deue auer verſi. quid autem ſi extraneus tit. 5. par. 5.

GLOS. II.

1 *Precium iuſtum quod ſit, remiſſiue.*
2 *Taxatio rerum & maxime victualiũ an à lege vel ciuitate fieri poſsit.*
3 *Precium iuſtum & legitimum dicitur quod à lege taxatum eſt. Pretium legitimum & taxatum excedi in nihilo poteſt ſub pœna peccati & reſtitutionis, ibi,*
4 *Precium iuſtum naturale & non taxatum eſt arbitrarium, & conſiſtit in rigido, medio, & infimo.*

b *Sino a juſtos y moderados precios.* Quod ſit iuſtum precium cuiuſque rei, & quo pacto æſtimari vel probari debeat dixi latiſsime ſupra hoc lib. titu. 11. de emptione & venditione. l. 1. gloſſ. 1. nume. 7. & gloſſ. 2. nume. 1. 2. 3. & ſequentibus. [Sed hîc dubium occurrit
2 an res aliqua & maxime victualia taxari poſsint ? & videtur non poſſe, cum in re propria quilibet ſit moderator & arbiter. l. in re mandata. C. manda. l. ſi quid poſſeſſor. §. ſic autem, ibi quia quaſi rem ſuam neglegit. ff. de petitio. hæredi. etiam abutendo. l. ſed ſi lege. §. conſuluit. ff. eodem titu. Sed nihilominus verior eſt & receptior ſententia, quòd victualia taxari poſsint à Principe per legem generalem, vel à iudice tempore cariſtię & penuriæ, vt hîc ſtatuitur, & in. l. 1 §. cura carnis. ff. de offi. prę f. vrb. vbi gloſſ. & docto. notant, gloſſ. etiam in. l. vltima. §. item epiſcopi. ff. de muneri. & hono. in verbo venalibus. l. decuriones. ff. de adminiſtra. rer. ad ciuita. pertinen. l. non debere. ff. ad municipales, Alber. plene in tractatu ſtatutorum ciuilium queſtio. 69. vbi notabiliter loquitur & de curia Piſana lib. 2. cap. 18. text. in cap. 1. vbi doctores omnes extra de emptione & venditione. d. D. Couarru. lib. 3 reſolutio. cap. 14. nume. 3. Didac. Perez in. l. 6. titul. 1. & l. 2. titu. 23. col. 712. verſicu. prior pars libr. 2. ordinatio. dixi ſupra hoc lib. titu. 11. de emptio. & venditio. l. 1. gloſſ. 2. numer. 8. Prouat etiam Auileſius in cap. 2. prætorum in verbo ni confederationem in fine, & iterum in. c. 17. prętorum in verbo a razonables precios per totum. [Hoc tamen diſcriminis eſt inter pre
3 tium taxatum & non taxatum. Primum etenim legitimum dicitur quod lege Principis vel ciuitatis eſt conſtitutum, vt probat Cagnol. in repetitio. l. 2. C. de reſcinden. venditio. nume. 269. Cremen. ibi numero 273. Ari. Pinel. ibidem vltimo capit. nu. 35. quod in indiuiſibili puncto conſiſtit, vbi enim Principis vel ciuitatis lege vel ſtatuto precium frumenti taxatum eſt vel alterius rei, vniuſo boli exceſſus inducit lethale crimen & reſtitutionis obligationem, atque ideo dicimus in indiuiſibili conſiſtere, quamuis ſi exceſſus ſit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

perexiguus, non est mortale sed veniale peccatum, vt colliges ex glos. singula.in. c.quę in ecclesia rum in verbo constituerunt extra de consti. quod & voluit Felin.in cap.1.nu.18.de sponsa.Ioan.de Ana.in.c.1,ad fin.& ibi.d.D.Couarru.nume.16.de testament. diuus Thom.1.2.quæst.96.arti.4.Cremen.in.d.l.2.nume.171 C.de rescinden.vendi.Flori.in.l.ex parte.§.seruo.ff. fami.æreiscund.Ioan.â Medina de restitu.q.36.Didacus Perez in.d.l.2.titu.23.lib.2.ordina.col.712.Domi. à Soto libr.6.de iusti.& iure.q.2.articu.3.conclusio.3. Ludo.Gome.dicens communem in.c.2.numer.35. de constitu.dixi in.l.1.tit.11.glos.2.nume.9.supra hoc libro. [Precium autem iustum naturale & non taxatum est arbitrarium,vtpote nulla lege cohartatũ.ideo non est indiuisibile,sed latitudinem habet iustitię, vt ex Aristote.Ethicorum.5.c.7.expendit Soto vbi supra:& nos latius diximus dict.glos.2.nume.9.vbi diximus consistere in tribus rigido,medio,& infimo,& ibi hoc exposuimus.

4

GLOSS. III.

1 *Frumentum vltra taxationem legitimam venditũ fisco, denuntiatori, & iudici, applicatur iure nostro.*
Publicato frumento an publicetur saccus in quo portabatur.ibi.
2 *Confiscata aliquare non censetur confiscatum quod sine corruptione ab ea potest separari.*
3 *Naui confiscata non confiscari censetur scapha.*
4 *Naui vendita cum suis instrumentis non censetur vẽdita scapha.*
Scapha non dicitur pars nauis,sed quid separatum à naui,ibi.

c *Lo aya perdido.* Nota frumentum vltra taxationem seu moderationem legis nostrę venditum,fisco, denũciatori,& iudici applicari.Sed an publicetur saccus,in quo frumentum portabatur?quod videtur argument. tex.in.l.qui saccum.ff.de furt.vbi qui saccum cum pecunia,quæ intus erat,surripuit,furtum etiam facti cõmittere videtur,licèt animum furandi saccum nõ habuerit.Præterea saccus est quid accessorium ad ipsum frumentum, debet ergo sequi suum principale.l.eos C.de vsur.cum similibus. [Oppositum tamen tenẽt Bald.& Salicet.in.l.cum proponas,C.de nautico fœno.ille nume.6.hic numero.3. versi. quicquid tamen, quia in pœnis fieri debet strictissima interpretatio.l interpretatione,ff.de pœn.res enim quæ sine corruptione subiecti possunt separari à re confiscata non veniunt in confiscatione secundum eos. [Ex quo inferunt,quòd confiscata naui non censebitur confiscata scapha tanquam res separata à naui,vt & Bertach. probat in tractatu de gabellis vlti.par.nume.17.Benuenu.de Straccha de nauibus.2.par.nume.12. Ripa in tracta.de peste titu.de remedijs ad conseruandã vbertatem nume.131.citans text.in.l.nam quod liquide in prin.ff.de penu.lega.vbi in legato penoris,quod est saiuorabile non veniunt vasa,maiori ergo ratione non venient in cõfiscatione vasa vel sacci. [Suadetur,quoniam naui vendita cum instrumentis non censetur vendita scapha,etenim instrumentum nauis non est, in mediocritate enim nõ genere ab ea differt,est enim parua nauicula separata à naui nec quicquam habet cũ ea coniunctum,vt iurisconsultus respondit in.l. fi.ff. de fundo instructo.l.Scapham.ff.de euictio.l.Marcellus.§.armamenta.ff.de reiuendi.ex quo Bal.& Sali.in d.l.cum proponas,sequitur Ripa in.d.titu. de remedijs ad conseruan,vbertatem nu.130.& sequ.

4

GLOS. IIII.

1 *Farina an comprehendatur appellatione frumenti.*
2 *Frumenti exportatione prohibita, an censeatur prohibita & farinæ,remissiue.*

d *A lo que se vendiere en arina.* Frumenti appellatione non continetur farina,quoniam frumenti potẽtia per mutationem in farinam victa est,adeo,ꝙ ad suas vires & initium impossibile sit redire,vt in.l.Iulianus. §. sed & si quis.ff.ad exhiben.l.quęsitum,§.illud.ff.de lega.3.atque ideo hîc dispositum in frumento extẽdit ad farinam modico addito precio. [Circa statutum autem prohibens exportationem frumenti an extendatur ad farinam,tractat optime Fran.Ripa in tracta tu de peste in titu.de remedijs ad conseruandam vbertatem nu.43.& pluribus seq.

GLOS. V.

Panem coctum minutim vendere licet, nec est genus dardanariæ.
Panis coctus debet à iudicibus taxari.

e *Y en quanto al pan cozido.* Pistoribus licet minutim distrahere panem coctum,& hoc non dicitur genus dardanariæ legibus nostris prohibitæ,vt dixi supra hoc lib.tit.11.de emptio.& vendi.l.20.glos.2.nu.2. debet tamen panis huiusmodi taxari à iudicibus vel rectoribus ciuitatum,prout communiter fit hoc in regno,& in lege nostra statuitur,& probat Ripa de peste titu. de remedijs pręseruatiuis contra pestem numero.195. & sequen.

GLOS. VI.

Pactum quodlibet in fauorem venditoris appositum pars precij est.

f *Ni pidan a persona alguna que quisieren comprar trigo, que conesto compren ceuada.* Esset enim facere fraudem legi,precium enim imponeret hordeo quod de est frumento, quare hoc iustè prohibet lex ista, quodlibet enim pactum in fauorem venditoris appositum pars est precij, vt in.l. fundi partem, & ibi notat glos. Baldus & Salicetus. ff.de contrahenda empt.

emp.l.si sterilis.§.si tibi.ff.de actio.empti cum multis â me collectis supra hoc lib.tit.11.de emptio. & vend. l.1.glo.2.nu.27,cum pluribus prędecentibus & seq.

GLOSS. VII.

Ciuitas potest mittere discussorem per prouinciã,qui visitet frumentum.& numerum describat personarum,vt eis prouideri possit.

g *Que entendiendo por los registros.* Corrector & rectores ciuitatum possunt cum expediens sibi visum fuerit mittere discussorem,qui prouinciam visitet, discutiat,& diligenter inquirat quantitatem frumẽti apud quoslibet existentem,& numerũ personarũ describat vt sciatur,sit ne tantum annonę in prouincia,quantũ singulorum necessitatibus sit satis,vt alium de possit si necessarium sit necessitatibus prouideri subditorum, quam descriptionem facere debent absque vllo subditorum damno vel expensis,vt in authen.de defensori.ciuita.§.deinde competens,ibi,pro vbertate necessariorum,iuncto.§.illud tamen,ibi, sed per quandam occasionem,Ripa in tracta.de peste tit.de remedijs ad conseruandam vbertatem nu.40.&.41.& tit.de remedijs præseruatiuis contra pestem num.212.& nu.181.

GLOSS. VIII.

Clerici magis quam laici ad eleæmosynas tenentur.
Lex nostra quare sustineatur ibi.

h *Como personas eccleſiasticas.* Ecclesiastici magis tenentur publicis necessitatibus subuenire,quam laici,hoc enim est eorum peculiare officiũ.c.denique.4. distin. c.1.& sequentes.42.distin.& ideo legis nostræ dispositio valet,quoniam hoc idem statutum est iure canonico in.c.1.de emptio.& vendi.& ibi docto.notant, vt constat ex dictis supra eo.glos.1.& à Ferdi.Vazq.de succesio.creatio.c.22.nu.59.in fine.

GLOSS. IX.

1 *Vendere vel emere inuitus nemo compellitur.*
2 *Vendere quis compellitur ratione publicæ vtilitatis in pluribus casibus.remissiuè.*
Vendere frumentum vel victualia quis compellitur iusto precio tempore penuriæ,ibi.
3 *Administratio mala facit penuriam esse victualiũ, & caristiam in ciuitate.*
Rustici compelli possunt venire ad ciuitatem cum victualibus.ibid.
Rusticorum specialia,remissiue,ibi.
4 *Ciuitas carens victualibus ex publico debet emere frumentum,vt inde pauperes alantur.*
5 *Collecta à correctore ciuibus imponi potest tempore famis seu inediæ,licèt aliàs ei non permittatur.*
Priuilegia cessant tempore belli vel famis,ibi.
6 *Mutuare pecunias diuites compelli possunt tempore necessitatis ad emendum frumentum.*
Eleæmosynam diuites quando facere compellantur, remissiue,ibi.
7 *Frumentum emere etiam ex locis remotis cogi potest quilibet tempore necessitatis.*
Salarium constitui potest à decuriombus ei,qui emere debeat frumentum tempore necessitatis,ibi.
8 *Frumentum ad emendum & portandum tempore caristiæ & famis possunt sumi iumenta.*
9 *Frumentum emere cogi possunt cõmittatenses,modò non sint nimium distantes.*

i *Les manden y apremien que lo vendan.* Regulariter quis vendere non compellitur,nec emere, quia consensu perficitur contractus iste.vt in.l.1.C.de contrahend. empt.in princip.insti.de obliga.ex consensu.l.1. tit.5 de empt. & vendi.part.5. Deficiente ergo consensu. non valet quod agitur.l.inuitum. C. de contrahend. empt.quare inuitus nemo vendere compellitur, nec emere.l.nec emere.C.de iure delibera.l.inuitus. C. loca.l. dudum.C.de contrahe.empt.l.sicut.C.de actio. & obligat.l. quamuis.C.de pignor.actio.l.nemo exterus.C.de iudę l.2.C.de fidei com.liber.l.3.tit.5. de emp.& vendi par.5. [Hęc tamen regula fallit fauore publicę vtilitatis, vt in pluribus casibus traditis per Soci.in regula.425 vbi enarratocto supra quinquaginta species,Montal.in.d.l.3.tit.5.par.5. vbi Gregor. Lupi alios addit Anto.Gomez in lib.de contractibus c.2.nu.51.d.D.Couarru.lib.3.resolu.c.14.Dida. Perez in.l.2.titu.23,lib.2.ordina.col.713.& sequentibus,non nullos quoque aducens,quorum ꝙ ad materiam nostram spectat, vnum dumtaxat referam, nempe, vbi respublica annonę inopia præmitur, quicunque frumentum habuerit,iusto precio vendere cogendus est. etiamsi venale non fuerit,nec venditioni expositum vt colligunt omnes ex.l.1.C.de Episcopa.audi.ibique notat Bar.& docto.communiter,c.1.& ibi Panor. & docto.extra de emptio.& venditio.l.2.ff.de nundinis l.1.secundùm intellectum vltimum glo. vltimę. C. vt nemini liceat in emptione specierum se excusa.lib.10. Bar.in.l.annonam.ff.de extraordi.crim.Luc.de Pena in.l.1.C.de quib.numeri.nemini licet. se excusa.in verbo tempus,laso in.l.1.nume.6.ff.de legib. Matthę. Afflict.in prooemio consti.Neapolita.3.q.d.D.Couarru.lib.3.resolu.c.14.nu.3.& lib.2.c.3. nu.5. Didac. Perez vbi supra col.715. cum his quæ diximus supra hoc lib.ti.11.de emp.& ven.l.1.gl.2,nu.41.&.42.Bald. & Ang.in.l.si pendẽtes.§.si quid cloacarij per tex.ibi ff.de vsufru.An.Go.in tomo de cõtract.c.2.nu.51.versi.2.casus Auile.in.c.17 prętorũ in verbo a razonables precios nu.12.fo.167.in fi.& nu.4.&.5.& nu.16.32.& 34.est quę tex.optimus iũcta gl.in.l.2.§.cũ in eadẽ in fi.ff.ad.l.Rodi.de iactu.vbi tẽpore necessitatis omnia esse cõmunia assueuerat,idẽ voluit Step.Aufreri.in de ci.Tolo.446.quod omnes extẽdũt ad ea omnia,quæ victui necessaria sunt Benue.de mercato.4 par.nu.51. Ripa de peste tit.de remedijs præseruatiuis contra pestẽ nu.195.& seq.& nu.187.& seq.[Quod facere tenẽtur iudices & reipublicę administratores,ne ex inordinata ciuitatis administratiõe penuria & caristia victualiũ

Universidad de Deusto Biblioteca

prout assolet, eueniat, vt admonet Bar.in.l.1.C.de fru
mento vrbis Constantinopo.lib.11.Fran.Curt.ad Ale
xand.in.l.precia rerum num.vlti.ff.ad.l. Falci.Benue
nu.d.par.4.nume.46.&.47.Ripa de peste titul.de re-
medijs ad conseruandam vbertatem nu.1. quinetiam
possunt compellere rusticos & agricultores venire ad
ciuitatem cum victualibus,casus est singularis in.l.2.ff
de nundi.citat Plato.lib.2.ciuilis conuersationis Ste-
pha.Aufrerij.d.capella Tolosana.q. 446. Auile.in.c.
17.prætorum in verbo,a razonables precios nume.20
Sed quia expedit reipublicæ, vt rustici agriculturæ se
dulo vacent, vt in.l.1.de colon.fundorum patrimo-
nia.lib.11.ne agrorum cultura deseratur, vt in.l.1.C.
de agrico.& censi.lib.11.dixit iurisconsultus in.d.l.2.
ff.de nundi.iudicibus curę esse debere, ne rustici qui
victualia portare coguntur in ciuitate maneant, sed
vt illico reuertantur ad opera rustica,& quæ portarūt
victualia apud aliquem dimittant ad id deputatum,se
cus si voluntariè venerint,vt explicat Ripa de peste,
titu.de remedijs præseruatiuis contra pestem nu. 225.
qui numeris pręcedentibus & sequentibus plura tra-
dit rusticitatis priuilegia & beneficia.Idem voluit Ioā
nes de Platea in.l.colonos.C.de agrico.& censi. lib.11
Auiles.d.c.17.pretor.in verbo, a razonables precios,
4 nume.24.versi.tamen.[Cęterum supra tradita proce
dunt,quoties ciuitas vel prouincia non caret victuali
bus,quia ea obtinent ditiores, tunc nimirū fiet distri
butio,vt dicam in glo.sequen. Vbi autem est penuria
in ea ciuitate vel prouincia frumenti,ex publico de-
bet prouideri,si ciuitas redditus frumenti habet publi
cos,vel ex pecunia publica comparabitur frumentum
vt in.l.1.§.2.& sequent.ff.de administratio. rer.ad ci-
5 uita.pertinen.[Sin autem respublica, neque prędia
possideat, nec redditus habeat, nec ærariū, & vrgeat
inedia, collecta ciuibus ab administratoribus ciuita-
tum seu à correctore imponi poterit, licèt regulariter
collecta sit prohibita,pro modo facultatum cuiusli-
bet,vt frumentum vel alia emantur victualia tēpore
penurię,ne fame pereant pauperes,sine quibus perfe
cta respublica vel ciuitas esse non potest secundū Bar.
in.d.l.2.ff.de nundi.Et quoniam tempore famis &
belli,aliâs prohibita permittuntur, & priuilegia ces-
sant.l.pro tyronibus.C.de priuileg. domus August.
lib.11.quod Cicero affirmat officiorū lib.2. nō est du
biū,inquit,propter ærarij tenuitatem tributum esse
conferendum, vt omnes intelligant,pro salute reipu-
plicæ necessitati parendum, Idem voluerunt Luc.de
Pena in fi.& Ioan.de Platea nume.2.&.3.in.l.1.C. vt
nemi.lic.ab emptio.specie.se excusa.lib.10.Ripa de
peste titu.de remedijs pręseruatiuis contra pestem nu
me.182.& sequentibus Auile.d.c.17.pretorum in ver-
bo a razonables precios nume.33. à qua collecta eccle-
6 sia non excusatur,vt ibi dicit Auiles.alios citās.[Qui
nimo ditiores ciuitatum compelli possunt tempore fa
mis & vrgentis necessitatis mutuare pecuniam ad em
ptionem frumenti,vt deinde paulatim collecta impo
sita eis soluatur,argumen.tex.in.l.1.C.de omni agro
deser.lib.11.vt id expendit nuncupatim Ioan.de Pla
tea num.1.hęc fuit senten.Guiller.de Cun.in.l. nemi-
nem.C.de sacrosan.eccle.quem ibi sequitur Cin.&
Salice. Ripa de peste titulo de remedijs pręseruatiuis
contra pestem nume.185.Auile.d.c.17.pretorum glos.
a razonables precios nu.33.in fine,Quando autem di
uites eleæmosynam pauperibus facere cogantur tra-
ctat bellissimê,vt cætera.d.D.Couarru.lib.3.resolu.
7 c.14.nume.5.quem omnino vide. [Postquam verò
pręfecti annonę vel correctores seu ciuitatum admi-
nistratores,vel alij quibus hæc cura est,habuerint pe-
cuniam ad frumentum emendum,poterunt quem ma
luerint eligere & nominare,vt frumentum emat, licèt
distet nimium locus vnde frumentum sit comparan-
dum,nec pretextu ętatis seu alterius impedimenti,aut
priuilegij se poterit excusare secundum Ioan.de Pla-
tea in.d.l.1.nume.3.C.vt nemi.lic.ab empt.speci.se
excusar.lib.10,eisque poterit salarium cōstituere abs
que iussu Principis.l.1.C.de frumen.vrb.Alexand.
lib.11.licet aliâs non possint decuriones salarium con
stituere absque superioris licentia de pecunia publica
vt in.l.1.C.de præben.sala.& Ioan.de Platea sequitur
Ripa in tracta.de peste titul.de remedijs præseruati-
uis contra pestem nume.186.Auiles.d.c.17. pretorum
8 in verbo a razonables precios numero.32. [Possunt
etiam ad portandum frumentum sumere animalia sin
gulorum secundum Barto.in.l.iubemus nullam pro-
pe initium.C.de sacrosan.ecclesi.quod non aliâs fieri
permittitur quàm soluto precio ex publico iuxta tra
dita per Iasl.in.l.Barbarius nume.36.& sequentib.ff.
9 de offi.pręto.Auile.vbi supra numer.32. in fine.[Et
non solum ciues compelli possunt ad deferendam an-
nonam,verum & comittatenses, sicut compelluntur
portare commeatum ad exercitum, vt in.l.pro locis.
C.de anno.& tributo.lib.10.Minus tamen grauandi
sunt remotiores,& qui magis distant à ciuitate indigē
te,quàm qui minus,propter maximas expensas quæ
fiunt ratione longioris itineris,vt ibidem statuitur &
Bar.notat,& Ripa de peste titu.de remedijs præserua
tiuis contra pestem nume.190.&.191.qui & nume.se-
quen.asseuerat vicinos alterius prouincię posse à supe
riore suo cogi,vt defferant annonam ad ciuitatem in
digentem secundum Ange.in.d.l.pro locis.C.de an-
no.& tribut.per tex.in.l.in nomine domini.C.de of-
fi.præf.pręt.Affricę, idem voluit Auilesi.in.c.17.præ
to.in verbo a razonables precios nu.20,

GLOS. X.

1 *Penuriæ tempore fieri potest per iudices distributio frumenti inter eos,qui frumentum habent, vt quilibet pro rata mittat frumentum ad vendendum in foro.*

2 *Susceptores publicæ annonæ quid facere teneantur & quod sit eorum officium,remissiue.*

Erogatores annonæ quomodo eam distribuere teneantur inter indigentes,& quod sit eorum officium,remissiue,ibi.

k *Fuere por ellos repartido.* Nota iudicem posse tempore penuriæ & caristię distributionem facere inter diuites frumentum habentes pro rata facultatum & frumenti cuiuslibet,quin & quemlibet compellere pote

rit

rit,vt quolibet die mittat in forum tot tritici mensu-
ras ad vendendum, vt in.d.l.1.C.vt nemi,lice.in emp.
specie.se excusa.Sali.in.l.1.C.de episcopa. audi. dicēs
valere statutum q̄ quilibet mercator teneatur intra
certum tempus coram præfectis annonę tot sextaria
frumenti præsentare,eum sequitur Marti. Lauden.in
tracta.de officiali.domi.versi.23. Ripa de peste titul.
de remedijs præseruatiuis contra pestem nume.187.&
189.Auile.in.c.27.pretorum in verbo a razonables pre
2 cios nu.34.[Susceptores autem annonæ publicę qua-
liter se habere debeant in officio,& ad quid teneatur
tractat latissimê omnium Ripa in tracta.de peste tit.
de remedijs ad conseruandam vbertatē à nu.1. vsque
ad quadragessimum. Debent etiam eligi erogatores
annonæ,qui in erogatione plurima seruare tenentur
quę latissimè tradit Ripa in tracta.de peste titu.de re-
medijs ad conseruandam vbertatem à nu.139,vsque ad
numerum.182.

GLOSS. XI.

1 *Frumentum asportari potest de vno loco ad alium in regno.*

2 *Frumentum quôd non extrahatur ex prouincia tempore penuriæ potest per iudices & decuriones statui,& de huius statuti interpretatione remissiuè.*

l *Lo pueda sacar y lleuar por tierra de vnos lugares a otros
y de otros a otros de los nuestros reynos.* Nota frumen-
tum asportari posse intra regnum de vno loco ad aliū.
2 [Vbi autem iudices vel decuriones facta descriptione
tempore penurię cognouerint non plus annonæ in
prouincia esse, quàm vsibus prouincialium sit necessa
rium,poterunt haud dubie edictum proponere prohi
bentes frumentum extrahi extra prouinciam sub pœ
na amissionis frumenti, vel alia quę sibi conueniētior
visa fuerit, & valebit tale statutum,& erit omnino ser
uandum sub pœnis in eo contentis.Circa cuius statu
ti interpretationem plura tradit Fran.Ripa in tracta.
de peste titu,de remedijs ad conseruandam vbertatem
à nume.42.vsque ad nume.138.& quod valeat hoc sta
tutum probat authoritate.l.si quis post.C. de ædifi.
priua.l.cotem ferro in princi.ff.de publi,& vectigali.
l.1.&.2.C.quę res asportari non debe.Hoc tamen pro
hiberi videtur per tex.in.l.28.tit.18.infra lib.6.vbi di-
cam:interim tamen sententiam nostram probare vide
tur Affli.decis.290.nume.9.& Auile.d.c.17.prætorum
in verbo,a razonables precios nu.36.

GLOS. XII.

Panis exportari extra regnum non potest.

m *Y no fuera dellos por mar ni por tierra para otras partes.* Nota frumentum exportari non posse extra regnum nec quodlibet genus panis, vt in.l.25.26.27.29.ti.18.de rebus prohibitis exportari extra regnum infra lib.6. vbi Deo duce de hoc dicam latius.

GLOSS. XIII.

n *Las leyes de nuestros reynos.* Scilicet.l.25.26.27.28.29.ti.18.de rebus prohibitis exportari extra regnum infra lib.6.

GLOS. XIIII.

Panis extrahi potest de vno loco ad alium intra regnum,extra regnum vero asportari non potest.

o *Vedarse la saca del pan,ni lleuarse fuera dellos.* Nota nō posse prohiberi, vt frumentum vel quodlibet panis genus extrahatur ex vno loco ad alium intra regnum, prohibetur tamen extrahi è regno & ad aliud asportari, vt in.l.25.&.28.ti.18.infra lib.6.vbi dicam.

GLOSS. XV.

p *En las penas contenidas en las leyes de nuestros reynos.* Scilicet in.d.l.26.&.27.tit.18.infra lib.6.

GLOS. XVI.

q *Reyno de Galizia.* Hîc incipit lex excipere loca,ad quę panis taxatio non extenditur,& statim reddit rationem,quare hoc fiat, vt dicam in glo.sequen

GLOS. XVII.

1 *Taxatio victualium vel mercium fieri non debet in locis vbi aliunde exportantur.*

2 *Taxatio mercium vel victualium in regno Peru maximè in oppido Potosi perniciosissima.*

r *Se proueen de acarreo de otras partes.* Nota text.singu-
larissimum prohibentem taxationem vllam fieri vi-
ctualium seu mercium,quę ab exteris exportantur ad
ciuitates vel loca quę victualibus seu mercibus carēt,
nisi aliunde exportentur:ne exteri arceantur ab huius
modi exportatione,quod in publicum incommodū,
2 & perniciem resultaret. [Quod nimium conducit
ad moderationem regni nostri Peru, vbi merces ex
Hispania proferūtur,quarum taxatio pernitiosissima
esset, sicut & potissimum Imperialis oppidi Potosi,
sterilis valde,vbi nil aliud producitur pręter argentū,
cui omnes ibi commorantes dediti sunt, si aliūde mer
ces non asportarentur & victualia,cessaret grande &
famosissimum commertium eius oppidi, quod in dā-
num totius christianitatis redundaret, vt est notissi-
mum,quare taxationem nullam mercium nec victua-
lium fieri vnquam permissimus huius regię cancella-
rię pretores.

¶ *Ley.ij.Que de mas del precio en que esta tasado el pan, se paguen las leguas del porte,a cierto precio.*

Don

¶ *Don Philippe.II.a.16.de Abril de.1558.años*

¶ Mandamos, que guardádoſe la dicha pragmatica,[a] en todo lo de mas, ſegun y como, y por la forma que enella ſe contiene, en quáto al trigo ceuada centeno y auena que viniere defuera parte alas dichas ciudades, villas y lugares, de mas y aliende del precio que conforme ala dicha pragmatica ſe puede vender, puedan pedir y lleuarlos que anſi lo truxeren defuera parte,[b] ſeys marauedis por legua de cada hanega de trigo y centeno, y a cinco por legua de cada hanega de ceuada y auena, trayendo teſtimonio por ante eſcriuano del lugar donde lo compraren, y preſentando el dicho teſtimonio ante la juſticia o perſonas q̃ para eſto por la dicha juſticia fueren deputadas, y jurando ſer cierto y verdadero, y que no ha auido fraude ni cautela, y mandamos que por la preſentacion del dicho teſtimonio, ni por el dicho juramento y diligencia no le ſea lleuado coſa alguna, y q̃ las juſticias den orden como lo ſuſo dicho ſe haga ſin moleſtia ni detenimiẽto alguno diputando el eſcriuano o eſcriuanos y perſonas ante quien lo ſuſo dicho ſe ha de hazer y preſentar, y proueyendo que eſten ſiempre en el lugar y partes que conuenga, demanera que los que truxeren el dicho pan ſean bien tratados y deſpachados,[c] como conuenga.

GLOSS. I.

a *Que guardandoſe la pragmatica.* Scilicet lex prçcedens.

GLOSS. II.

1 *Mercium æſtimatio quæ aliunde exportantur quomodo fieri debeat.*
2 *Iudex in arbitrarijs quid inſpicere debeat,*

b *Puedan pedir y lleuar los que aſsi lo truxerẽ defuera parte* Optimus quiſque iuſti precij mercium arbitrator id in primis inſpicere debet, ſi res aliunde exportentur, quas expenſas quoſuè labores in aſportando mercator perpeſſus fuerit, vt ob eas res precium augeatur dummodo ob id iuſtum communi hominum eſtimatione nõ excedat precium, vt ex Domi. Soto & alijs latè deduximus ſupra hoc lib. titu. 11. de emptio. & vẽditio, l. 1. gloſſ. 2. num. 7. & 8. pro nobis eſt lex iſta. [Et quia cum hoc iudicis arbitrio relinquatur expreſſum quę non inueniatur, procedere oportet çquitate ſeruata, ſemper in humaniorem partem declinando, ſecundum quod perſonę, cauſæ, loca, & tempora poſtulauerint, vt in eleganti. c. ex parte tua de tranſactio. c. de cauſa. §. illis de offi. delegat. l. 1. ff. de iure deliberã. notat Iaſo in. l. 4. §. condemnatum nume. 3. ff. de re iudica.

GLOSS. III.

1 *Frumentum vel annonam exportantes ſunt benigne tractandi, & quàm breuiſsime expediendi.*
2 *Annonam exportantibus poteſt præmium conſtitui & exemptio eis promitti.*

c *Demanera que los que truxeren el dicho pan, ſean bien tratados y deſpachados.* Nota eos qui detulerint annonam vel victualia debere benigne tractari & quàm breuiſsime expediri, vt deinceps alliciantur merces aduehere. [Hinc eis præmium cõſtitui poſſe inquit tex. in l. 1. C. de frumento vrb. Alexand, exemptioneſque promitti poſſe colligitur ex. l. 1. C. de nauicula lib. 10. & l. 1. ff. de nundi. vt Ripa aduertit in dict. tract. de peſte titu. de remedijs preſeruatiuis contra peſtem. nu. 193. & 194.

¶ *Ley.iij. Que acrecienta el precio dela ceuada a ciento y ochenta y ſiete marauedis la fanega.*

¶ *Dõ Philippe.II. en el boſque de Segouia a.29. de Agoſto de.1566.años.*

¶ Ordenamos y mandamos, que deſde fin del mes de Mayo, del año que viene de mil y quinientos y ſeſenta y ſiete en adelante, ſe pueda vender la hanega de ceuada,[a] aprecio de ciẽto y ochenta y ſiete marauedis y no pueda ſubir del dicho precio ſo las penas contenidas en las leyes antes deſta con que en lo que toca al precio del porte de las leguas, y en quanto alas tierras exceptadas por las dos leyes antes deſta y en todo lo de mas en las dichas leyes contenido, ſe guarde ſegun y como en ellas ſe contiene.

GLO.

GLOSS. I.

Hordeum an comprehendatur appellatione frumenti vel panis.

a *De ceuada.* Per legem iſtam & ſuperiores tollitur dubium, an prohibitio extrahendi frumentum extenda tur ad hordeum, quod latè examinat Ripa in tractatu de peſte tit. de remedijs ad conſeruandam vbertatem 3. quęſt. nume. 57. & Auileſi. in ca. 17. prætorum in verbo a razonables precios nume. 36. verſi. quoque, qui tamen leges noſtras non habere locum in hordeo, qua tenus prohibent aſportationem frumenti, ſeriò aſſeuerat, quod tamen mihi non probatur, quandoquidem ita taxatur hordeum ſicut & frumentum, & in vtroque eadem ratio militat: quare idem ius ſtatui debere arbitror, & quia panis ex communi vſu loquendi hordeum quoque comprehendit, qui vſus attendi debet vt in. l. cum delanionis, §, aſinam. ff. de fundo inſtructo,

¶ His commentarijs hodie tertio die paſchatis reſurrectionis anni â natiuitate Domini ſeptuageſimi ſexti ſupra milleſimum quingenteſimum finem imponimus. Quid autem præſtiterimus, periti candidi iudicent, quibus omnia noſtra, iudicioque eccleſię catholicę potiſsimum ſubmittimus. Scio, non deerunt calumniatores tenebrioneſquè, qui aſtucijs ſuis ſolent, vigilantium lucubrationibus quaſi tenebras obijcere qui oblatrent, dicantque libros ex libris excerpere neceſſum non eſſe, ſed aliud iudicabunt, ſi labore depoſito cuncta perlegerint. Videbunt etenim nihil ab alijs authoribus mutuatum, eorum ſuppreſſo nomine. Fateor tamen nihil boni denuo dici poſſe, quin prius ſit dictum, niſi ſuperbia elati delirare velimus. Ordinem verò, quo leges explicantur, materię diſponuntur, reſolutioneſque adaptantur, inſpicere debent qui ſincero & candido animo labores noſtros intueri velint, vt inde diiudicent, quid authori rependere debeant. Cæterum gloriam & honorem ſoli Deo Trino & vni, â quo hęc, ſi quę bona ſunt, accepimus, vt par eſt, tribuimus.

Laus Deo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Mantuæ Carpentanæ,
Excudebat Franciſcus Sanctius,
Anno. M. D. LXXX.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca